BIBLIORUM
SACRORUM
TOMUS
QUARTUS.

ORDO LIBRORUM, DE QUORUM AUTHORITATE.

dubitatur, in Bibliis Regiis, aliisque antiquis Versionibus plærumque observatus: quemque in hisce Bibliis, qui velint, servare possunt.

ESDRÆ liber 3 & 4. proximè post Nehemiam.

TOBIT } post ESDRÆ 4.
JUDITH }

ADDITIONES ad Estheram. Post Esth. Cap. 10.

SAPIENTIA Salomonis }
ECCLESIASTICUS } proximè post Canticum Canticorum.

BARUCH }
EPISTOLA Hieremiæ } post Threnos Hieremiæ.

ORATIO Azariæ & Canticum trium puerorum, quæ inseruntur Cap. 3. Danielis, & Historia SUSANNÆ quæ in exemplaribus Græcis & Syriacis ad initium Danielis ponitur, hîc simul impressa cum Historia Belis & Draconis, ad finem Danielis addi possunt.

MACCAB. libri proximè post Malachiam.

ORATIO REGIS MANASSÆ, cum Versione VULG. LAT.

Ex Libris Caranzæ. Deficit in verbis [illegible]

Orationem Manassæ regis Judæ Græcè non extare affirmatur in præfatione Bibl. Vulg. Lat. Edit. Antuerp. 1645. Quam tamen Græcè juxta exemplar Bibliothecæ Victorianæ in Bibliis Latinis Roberti Stephani, Edit. 1046. fol. 159. excusam: atque insuper in MS. A. post Psalmos inter Cantica exaratam, invenimus: ipsámque hìc subjunximus.

Προσευχὴ Μανασσῆ βασιλέως τοῦ Ἰουδαίων.

†Κύριε παντοκράτωρ (α) ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, † τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῶν τοῦ δικαίου· † ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν σὺν παντὶ τῷ κόσμῳ αὐτῶν· † ὁ πεδήσας τὴν θάλασσαν τῷ λόγῳ τῆς προστάγματός σου· † ὁ κλείσας τὴν ἄβυσσον, καὶ (β) σφραγισάμενος αὐτὴν τῷ φοβερῷ καὶ ἐνδόξῳ ὀνόματί σου· † ὃν πάντα (γ) φρίσσει, καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου δυνάμεώς σου, † ὅτι ἄφατος ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς δόξης σου, † καὶ ἀνυπόστατος ἡ ὀργὴ τῶν ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς ἀπειλῆς σου· † ἀμέτρητόν τε καὶ ἀνεξιχνίαστον (δ) τὸ ἔλεος τῆς ἐπαγγελίας σου· † (ε) Σὺ γὰρ εἶ κύριος, ὕψιστος, † ἐλεήμων, μακρόθυμος, καὶ πολυέλεος, † καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις (ζ) ἀνθρώπων· Σὺ κύριε, κατὰ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου ἐπηγγείλω μετάνοιαν, καὶ ἄφεσιν τοῖς ἡμαρτηκόσιν σοι, καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρμῶν σου ὥρισας μετάνοιαν ἁμαρτωλοῖς, εἰς σωτηρίαν. † Σὺ οὖν κύριε ὁ Θεὸς τῶν δικαίων, † οὐκ ἔθου μετάνοιαν δικαίοις † τῷ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, τοῖς μὴ ἡμαρτηκόσιν σοι. † Ἀλλ' ἔθου μετάνοιαν (η) ἐπ' ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ, † ὅτι ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἀμμου τῆς θαλάσσης. † (θ) ἐπληθύνθησαν αἱ ἀνομίαι (ι) μου κύριε, ἐπληθύνθησαν αἱ ἀνομίαι μου, † καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἀτενίσαι, καὶ ἰδεῖν τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ πλήθους τῶν ἀδικιῶν μου. † κατακάμπτομαι πολλῷ δεσμῷ (κ) σιδηρῷ, † εἰς τὸ μὴ ἀνανεῦσαι τὴν κεφαλήν μου, καὶ οὐκ ἔστιν μοι ἄνεσις, † διότι ὠργίσθην ἐνώπιόν σου (λ) ἐποίησα· μὴ ποιήσας τὸ θέλημά σου, καὶ μὴ φυλάξας τὰ προστάγματά σου, † ἔστησα βδελύγματα καὶ πληθύνας πρόσοχθίσματα. † Καὶ νῦν κλίνω γόνυ (μ) καρδίας μου, δεόμενος τῆς παρὰ σοῦ χρηστότητος. † ἥμαρτηκα κύριε, ἥμαρτηκα, † καὶ τὰς ἀνομίας μου (ν) ἐγινώσκω. ἀλλ' † αἰτοῦμαι δεόμενός σου, † ἄφες μοι κύριε, ἄφες (ξ) μοι, † καὶ μὴ συναπολέσῃς με ταῖς ἀνομίαις μου, † μὴ εἰς τὸν αἰῶνα μνησθῇς, (ο) τηρήσῃς τὰ κακά μοι, † μὴ δὲ κατακρίνῃς με εἰς τοὺς κατωτάτους τῆς γῆς, † (π) διότι σὺ εἶ θεὸς, θεὸς τῶν μετανοούντων, † καὶ ἐν ἐμοὶ (ρ) δείξεις πᾶσαν τὴν ἀγαθοσύνην σου. † ὅτι ἀνάξιον ὄντα σώσεις με κατὰ τὸ πολὺ ἔλεός σου, † καὶ αἰνέσω σε διὰ παντὸς (σ) πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου· † ὅτι σοὶ ὑμνεῖ πᾶσα ἡ δύναμις τῶν οὐρανῶν, † καὶ σοῦ ἐστιν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Oratio Manassæ regis Juda, cùm captus teneretur in Babylone.

Domine omnipotens, Deus patrum nostrorum, Abraham, & Isaac, & Jacob, & seminis eorum justi, qui fecisti cœlum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligásti mare verbo præcepti tui, qui conclusisti abyssum, & signásti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, & insustentabilis ira comminationis tuæ super peccatores: immensa verò & investigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, longanimis, & multùm misericors, & pœnitens super malitias hominum. Tu, Domine, secundùm multitudinem bonitatis tuæ, promisisti pœnitentiam & remissionem iis, qui peccaverunt tibi, & multitudine miserationum tuarum decrevisti pœnitentiam peccatoribus, in salutem. Tu igitur, Domine Deus justorum, non posuisti pœnitentiam justis, Abraham, & Isaac, & Jacob, iis qui tibi non peccaverunt; sed posuisti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi super numerum arenæ maris: multiplicatæ sunt iniquitates meæ, Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri & aspicere altitudinem cœli præ multitudine iniquitatum mearum. Incurvatus sum multo vinculo ferreo, ut non possim attollere caput meum, & non est respiratio mihi; quia excitavi iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non custodivi: statui abominationes, & multiplicavi offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccavi, Domine, peccavi, & iniquitates meas agnosco. Quæsò peto rogans te, remitte mihi, Domine, remitte mihi: & ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum iratus, reserves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum salvabis me secundùm magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cœlorum, et tibi est gloria in secula seculorum. Amen.

MS. A. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΜΑΝΝΑΣΣΗ. (α) ἐπουράνιε, ὁ Θεὸς (β) σφραγισάμενος τῷ (γ) φείδῃ, (δ) τὸ ἔλαιον (ε) ὅτι σὺ εἶ (ζ) ἀνθρώπων. * Σὺ οὖν κύριε ὁ Θεὸς τῶν δικαίων, (η) ἐμοὶ (θ) ὅτι ἐπληθύνθην (ι) μου,* καὶ οὐκ εἰμὶ (κ) ζιδηρῷ, εἰς τὸ ἀνανεῦσαί με ὑπὲρ ἁμαρτιῶν μου, καὶ οὐκ ἔστιν μοι ἄνεσις, (λ) ἐποίησα· * σήσας βδελύγματα (μ) καρδίας, δεόμενος (ν) ἐγὼ γινώσκω. αἰτοῦμαι (ξ) μοι, μὴ (ο) τηρήσῃς (π) ὅτι σὺ εἶ κύριε ὁ Θεὸς τῶν (ρ) δείξῃς τὴν ἀγαθωσύνην (σ) ἐν τῇ ἡμεραῖς τῆς ζωῆς

Versio VULG. LAT.

Liber ESDRÆ tertius.

CAP. I.

1 ET fecit Josias Pascha in Jerosolymis Domino, & immolavit Phase quartadecimâ lunâ primi mensis:
2 Statuens sacerdotes per vices dierum stolis amictos
3 in templo Domini. Et dixit Levitis sacris servis Israel, ut sanctificarent se Domino in positione sanctæ arcæ Domini, in domo quam ædificavit Salomon
4 filius David rex. Non erit vobis tollere super humeros eam. Et nunc deservite Domino vestro, & curam agite g[illegible]s [illegible] Israel ex parte secundùm
5 pagos & tribu[illegible]ra secundùm scripturam David regis Israel, & [illegible]ndum magnificentiam Salomonis filii ejus, omnes in templo, & secundùm particulam principatûs paternam vestram, eorum qui stant in
6 conspectu fratrum filiorum Israel. Immolate Pascha, & sacrificia parate fratribus vestris, & facite secundùm præceptum Domini quod datum est Moysi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΕΣΔΡΑΣ Πρῶτον.

ΚΕΦ. α'.

1 Καὶ ἤγαγε Ἰωσίας τὸ πάσχα ἐν Ἱερουσαλὴμ τῷ κυρίῳ (α) αὐτοῦ, καὶ (β) ἔθυσε τὸ πάσχα (γ) τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ
2 πρώτου, Στήσας τοὺς ἱερεῖς κατ' ἐφημερίας ἐσταλισμένους ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ
3 κυρίου. Καὶ εἶπε τοῖς Λευίταις ἱεροδούλοις τῷ Ἰσραὴλ, ἁγιάσαι ἑαυτοὺς τῷ κυρίῳ ἐν τῇ θέσει τῆς ἁγίας κιβωτοῦ τοῦ κυρίου ἐν τῷ οἴκῳ, ᾧ ᾠκοδόμησε Σαλωμὼν (ᵛ)ὁ τοῦ Δαυὶδ ὁ βασιλεύς· Οὐκ ἔσται ὑμῖν ἆραι ἐπ' ὤμων
4 αὐτήν· καὶ νῦν λατρεύετε (δ) τῷ κυρίῳ Θεῷ ὑμῶν, καὶ θεραπεύετε τὸ ἔθνος αὐτοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἑτοιμάσατε κατὰ τὰς πατριὰς καὶ (ε) τὰς φυλὰς
5 ὑμῶν, Καθὰ ἔγραψεν Δαυὶδ βασιλέως Ἰσραὴλ, καὶ καθὰ τὴν μεγαλειότητα Σαλωμὼν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ στάντες ἐν (ς) τῷ ἁγίῳ κατὰ τὰ μερίδια τῶν πατρικιῶν ὑμῶν, κατὰ τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν
6 υἱῶν Ἰσραὴλ, Ἑτοιμάσατε τὸ πάσχα, καὶ τὰς θυσίας ἑτοιμάσατε τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν, καὶ ποιήσατε τὸ πάσχα κατὰ τὸ πρόσταγμα(ᵉ)τοῦ κυρίου τὸ δοθὲν τῷ Μωυσῇ.

ESDRAS Liber I.

CAP. I.

1 ET fecit Josias Pascha in Hierusalem Domino suo: & immolavit Pascha quartadecimâ die mensis primi, Statuens sacerdotes per vices dierum, 2 stolis amictos in templo Domini. Et dixit Levitis 3 sacris servis Israel, ut sanctificarent se Domino, in positione sanctæ arcæ Domini, in domo quam ædificavit Salomon filius David rex: Non erit vobis tollere super humeros eam. Et nunc deservite Domino Deo vestro, & curam agite gentis illius Israel, & parate secundùm patrias, & tribus vestras, Secundùm scripturam David regis Israel, & 5 secundùm magnificentiam Salomonis filii ejus. Et stantes in templo secundùm particulam principatûs patriam vestram, Levitarum, qui stant in conspectu fratrum vestrorum filiorum Israel, In ordine, 6 immolate Pascha, & sacrificia parate fratribus vestris, & facite Pascha secundùm præceptum Domini, quod datum est Moysi.

MS. A. . . . . ὁ ἱερεύς. (α) ἑαυτῶν, (β) ἔθυσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ (γ) τῇ τε . . ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, (ᵛ)ὁ υἱὸς τοῦ (δ) κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, (ε) φυλὰς ὑμῶν, (ς) τῷ ἱερῷ (ᵉ)κυρίου

EZRÆ LIBER TERTIUS, Secundum LXX. Interpretes PRIMUS, SYRIACE antehac non editus, cum Interpretatione LATINA.

Præterea edimus primum librum Ezræ: Eum autem ex traditione LXX.

CAP. I.

1 ET fecit rex Josias Pascha Hierosolymis Dño suo. Et mactavit Pascha decimoquarto mensis primi, Statutur⁹ sacerdotes secundùm 2 vices ministerii sui, amictos stolis in domo Domini. Dixítque Levitis sacerdotibus, & 3 vinis Israelis; Sanctificate vos Domino in positione Arcæ sanctæ Domini. Et posuerunt Arcam sanctam in templo quod ædificavit Solomon rex filius David. Et dixit Josias; 4 Non est vestrûm portare eam humeris. Nunc igitur, colite Dominum Deum vestrum. Et refrigerate gentem Israeliticam: Et parate templum secundùm familias vestras secundùm vices ministerii vestri, Secundùm 5 descriptionem Davidis regis Israel, & secundùm decretum Solomonis regis filii ejus. Et state in Sanctuario secundùm distributionem familiarum generũ vestrorum, Levitarũ qui antecedunt fratres vestros filios Israel, pars scilicet quæque familiæ generis Levitici ordine suo. Et mactate Pascha, ut & victi- 6 mas, & parate fratribus vestris, & facite Pascha secundùm præceptum Domini quod datum est Mosi.

Versio VULG. LAT.

7 Et donavit Josias in plebem quæ inventa est, ovium, agnorum, & hœdorum, & caprarum triginta millia,
8 vitulos tria millia: Hæc de regalibus data sunt secundùm promissionem populo: & sacerdotibus in
9 Pascha, oves numero duo millia, ac vituli centum. Et Jechonias, & Semeias, & Nathanael fratres, & Hasabias, & Oziel, & Coraba, in Phase, oves quinq; mil-
10 lia, vitulos quingentos. Et hæc cùm fierent eleganter, steterunt sacerdotes & Levitæ habentes azyma per tri-
11 b⁹. Et secundùm partes principatùs patrũ, in conspectu populi offerebant Dño. secundùm ea quæ in libro
12 Moysi scripta sunt: Et assaverunt Phase igni prout oportebat: & hostias coxerũt in emolis, & in ollis cum
13 benevolentia: Et attulerunt omnib⁹ qui erant ex ple-
14 be: & post hæc paraverunt sibi & sacerdotibus. Sacerdotes enim offerebant adipes, usque dum finita esset hora: & Levitæ paraverũt sibi, & fratrib⁹ suis filiis
15 Aaron. Et sacri cantores filii Asaph erant per ordinem secundùm præceptum David, & Asaph, & Zacha-
16 rias, & Jeddimus, qui erat à rege. Et ostiarii per singulas januas, ita ut non prævaricaretur unusquisque
17 suam: fratres enim illorum paraverunt illis. Et consummata sunt quæ pertinebant ad sacrificium Domi-
18 ni. In illa die egerunt Phase, & offerebant hostias super Domini sacrificium, secundùm præceptum regis
19 Josiæ. Et egerunt filii Israel, qui inventi sunt in tempore illo, Phase, & diem festum azymorum per dies
20 septem: Et non est celebratum Phase tale in Israel,
21 à temporibus Samuelis prophetæ: Et omnes reges Israel non celebraverunt tale Pascha quale egit Josias, & Sacerdotes, & Levitæ, & Judæi, & omnis Israel,
22 qui inventi sunt in commoratione Jerosolymis. Octavo decimo anno, regnante Josiâ, celebratum est Phase.
23 Et directa sunt opera Josiæ in conspectu Domini sui
24 in corde pleno metuentis: Et quæ circa illum quidem conscripta sunt, in pristinis temporibus, de eis qui peccaverunt, quique irreligiosi fuerunt in Dominum præ omni gente, & qui non quæsierunt verba Domini super Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 Καὶ ἐδωρήσατο Ἰωσίας τῷ λαῷ τῷ ἐυρεθέντι ἀρνῶν καὶ ἐρίφων πεντήκοντα
χιλιάδας, μόσχους τριακοσίους· ταῦτα ὁπόσα βασιλικῶν ἐδόθη κατ' ἐπ-
8 αγγελίαν τῷ λαῷ, καὶ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ Λευίταις. Καὶ ἔδωκε Χελκίας, καὶ
Ζαχαρίας, καὶ (ζ) Συήλ ὁ ἡγούμενος τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς πάσχα πρό-
9 βατα δισχίλια ἑξακόσια, μόσχους τριακοσίους. Καὶ Ἰεχονίας, καὶ Σαμαΐ-
ας, καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀδελφὸς, καὶ (η) Ἀσαβίας, καὶ Ὀχιὴλ ὁ, καὶ Ἰωσὴμ χι-
λίαρχοι ἔδωκαν τοῖς Λευίταις εἰς πάσχα πρόβατα πεντακισχίλια, μόσχους
10 ἑπτακοσίους. Καὶ (θ) ταῦτα τὰ γενόμενα εὐπρεπῶς, ἔστησαν οἱ ἱερεῖς καὶ
11 οἱ Λευῖται, ἔχοντες τὰ ἄζυμα κατὰ τὰς φυλὰς Καὶ κατὰ μερισμαρχίας
πατέρων ἐμφανῶς τοῦ λαοῦ, προσενεγκεῖν τῷ κυρίῳ κατὰ τὰ γεγραμ-
12 μένα ἐν βιβλίῳ (ι) Μωυσῆ· καὶ ὕπως τὸ πρωΐ. Καὶ ὤπτησε τὸ πάσχα
πυρὶ ὡς καθήκει, καὶ τὰς θυσίας (κ) ἥψησαν ἐν τοῖς χαλκείοις καὶ λέβησι
μετ' εὐωδίας, Καὶ ἀπεδώκαν πᾶσι τοῖς ἐν τῷ λαῷ· μετὰ ταῦτα ἡτοί-
13 μασε ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἀδελφοῖς (ν) αὐτῶν υἱοῖς Ἀαρών· Οἱ γὰρ ἱε-
14 ρεῖς ἀνέφερον τὰ στέαρα ἕως ὥρας· καὶ οἱ Λευῖται ἡτοίμασε ἑαυτοῖς καὶ τοῖς
ἱερεῦσιν ἀδελφοῖς αὐτῶν υἱοῖς Ἀαρών. Καὶ οἱ ἱεροψάλται υἱοὶ Ἀσὰφ ἦσαν
15 ἐπὶ τῆς τάξεως (λ) αὐτῶν, κατὰ τὰ ὑπὸ Δαυὶδ τεταγμένα, καὶ Ἀσὶφ, καὶ
16 Ζαχαρίας, καὶ Ἐδδινὺς ὁ παρὰ τοῦ βασιλέως. Καὶ οἱ θυρωροὶ ἐφ' ἑκάστου
πυλῶνος. οὐκ ἦν παραβαίνειν ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ ἐφημερίαν· οἱ γὰρ ἀδελφοὶ
17 αὐτῶν οἱ Λευῖται ἡτοίμασε ἑαυτοῖς. Καὶ συνετελέσθη τὰ ὑπ' ἐκείνου (μ) τοῦ
18 κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀχθῆναι τὸ πάσχα, Καὶ (ν) προσαχθῆναι τὰς
θυσίας ἐπὶ τὸ τοῦ κυρίου θυσιαστήριον, κατὰ τὸ ἐπιταχθὲν τῷ βασιλέως Ἰω-
19 σίᾳ. Καὶ (ξ) ἠγαγον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ εὑρεθέντες ἐν τῷ καιρῷ τότῳ
20 τὸ πάσχα καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἡμέρας ἑπτά. Καὶ οὐκ ἤχθη τὸ πάσχα
21 (ο) τοιοῦτον ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν χρόνων Σαμουὴλ τοῦ προφήτου. Καὶ πάν-
τες οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ οὐκ ἠγαγον πάσχα (π) τοιοῦτον, οἷον ἤγαγε Ἰω-
σίας, καὶ οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ Λευῖται, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πᾶς Ἰσραὴλ (ρ) ὁ εὑρεθεὶς
22 ἐν τῇ κατοικήσει αὐτῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει βασιλεύ-
23 οντος Ἰωσίου ἤχθη τὸ πάσχα τοῦτο. Καὶ ὠρθώθη τὰ ἔργα Ἰωσίου ἐνώπι-
24 ον τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἐν καρδίᾳ πλήρει εὐσεβείας. Καὶ τὰ καθ' αὐτὸν δὲ ἀνα-
γέγραπται ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, περὶ τῶν ἁμαρτησάντων καὶ ἠσεβηκό-
των εἰς τὸν κύριον παρὰ πᾶν ἔθνος καὶ βασιλείαν, (σ) καὶ ἃ ἐλύπησαν αὐ-
τὸν, ἕως, καὶ οἱ λόγοι τοῦ κυρίου ἀνέστησαν ἐπὶ Ἰσραήλ.

Et donavit Josias in plebem, quæ inventa est, agnorum, & hœdorum triginta millia, vitulos tria millia. Hæc de regalibus data sunt secundùm promissionem populo, & sacerdotibus, & Levitis. Et dedit Chelcias, & Zacharias, & (a) Sysius præsides templi sacerdotibus in Pascha oves duo millia sexcentum, vitulos trecentos. Et Jechonias, & Samaias, & Nathanael frater, & Asabias, & Ochielus, & Joram Chiliarchi dederunt Levitis ad Pascha oves quinq; millia, vitulos septingentos. Et hæc cũ fierent eleganter, steterunt sacerdotes & Levitæ, habentes azyma per tribus, Et secundùm partes principatûs patrum in conspectu populi ad offerendum Domino secundùm ea quæ in libro Moysi scripta sunt. Et sic matutinum. Et assaverunt Pascha igni, prout oportebat, & hostias coxerunt in æneis & ollis cum benevolentia: Et attulerunt omnibus qui erant ex plebe. Et post hæc paraverunt sibi, & sacerdotibus fratribus suis filiis Aaron. Sacerdotes enim offerebant adipes, usq; dũ finita esset hora. Et Levitæ paraverunt sibi, & sacerdotibus fratribus suis filiis Aaron. Et sacri cantores filii Asaph erant super ordinem suũ secundùm præcepta David, & Asaph, & Zacharias, & (b) Eddinus, qui erat à rege: Et ostiarii per singulas januas, ita ut non prævaricaretur unusquisque suam vicem: fratres enim illorũ Levitæ paraverunt illis. Et consũmata sunt quæ pertinebãt ad sacrificiũ Domini in illa die agendi Pascha, Et offerendi hostias super Domini altare, secundùm præceptum regis Josiæ. Et egerunt filii Israel, qui inventi sunt in tempore illo, Pascha, & diem festum azymorum per dies septem. Et non est celebratum Pascha tale in Israel à temporibus Samuelis prophetæ. Et omnes reges Israel non celebraverunt tale Pascha, quale egit Josias, & sacerdotes, & Levitæ, & Judæi, & omnis Israel, qui inventus est in commoratione eorum in Hierusalem. Octavo decimo anno, regnante Josiâ, celebratum est Pascha hoc. Et directa sunt opera Josiæ in conspectu Domini sui in corde pleno pietatis. Et quæ circa illum quidem, conscripta sunt in pristinis temporibus: de eis, qui peccaverunt, & irreligiosi fuerunt in Dominum, præ omni gente, & regno, & quæ contriſtaverunt eum, sunt: & verba Domini surrexerunt super Israel.

MS. A. (ζ) ὁ συήλ (η) Σαβίας, καὶ Ὀζιήλ, (θ) τούτων γενομένων (ι) Μωσῆ· (κ) ὥπτησε (π) ἑαυτῷ (λ) ἑαυτοῖς, (μ) τοῦ κυρίου (ν) προσενεχθῆναι (ξ) ἤγαγον (ο) τοιοῦτο (π) τοιοῦτο, (ρ) οἱ εὑρεθέντες (σ) καὶ ἐλύπησε αὐτὸν ἐν ἁμαρτίαις, καὶ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et dedit Josias populo qui præsens fuit, agnorum, ovium, & filiorum caprarum in Pascha, triginta millia; juvencorum, tria millia. Hæ igitur opes datæ sunt ex eis quæ regi. Magnates autem ejus dederunt populo & sacerdotibus & Levitis. Helcias Zacharias & Hazael principes domûs Dei dederunt sacerdotibus, idque in Pascha, agnos & oves & hœdos duo millia septingentos, & juvencos tria millia. Et Benaias, Shemaiásque, & Nathaniel frater ejus, & Hashachias, & Achiel & Jouzabar principes Levitarũ dederunt Levitis in Pascha agnos mille, juvencos septingentos. His ut decebat factis, stabant sacerdotes & Levitæ habentes azyma. Secundùm genera, & principatus distributionum paternarum coram populo ad offerendum Domino, secundùm ea quæ scripta sunt in libro Mosis. Et sic etiam manè. Et assârunt Pascha igne ut oportebat. Victimas autem elixârunt lebetibus et ollis, summa cum suavitate. Et adduxerunt ad omnes filios populi. Post hæc autem parârunt sibiipsis & Sacerdotibus filiis Aaron fratribus suis. Sacerdotes adolebant adipes usque ad noctem: Et Levitæ parabant sibi, & fratribus suis sacerdotibus filiis Aaron. Et cantores sacri filii Asaph stabant ordine suo secundùm ea quæ à Davide ordinata fuerant. Et Asaph, & Zacharias, & Idinus qui de domo regis, Et ostiarii per singulas portas: non erat qui transgrederetur quicquam de stato ministerio suo. His enim fratres sui Levitæ parabant. Et perfecta sunt quæ ad sacrificium Domini die illo pertinebant, Ut ageretur Pascha, & offerrentur sacrificia coram altari Domini, etiam *secundùm* præceptum regis Josiæ. Et egerunt filii Israel Pascha & festum azymorum septem dies: Nec fuit Pascha instar hujus in Israele, à diebus temporis Samuelis prophetæ. Nec quisquam regum Israelis fecerat Pascha instar hujus quod fecit rex Josias, & Sacerdotes & Levitæ & Judæi, & omnes Israelitæ qui inventi sunt in regno ipsorum Hierosolymis. Anno decimoquarto quo regnaverat Josias factum est Pascha hoc. Et directa sunt opera Josiæ coram Domino suo, cordè pleno religionis honestæ. Quæ autem ad eum pertinent scripta sunt temporibus pristinis, de eis qui peccaverant & iniquitatem fecerant in Dominum, etiam præ ulla gente & regno, & qui compresserunt ipsum sensu *iniquitatis suæ*. Et verba Domini de Israele confirmata sunt.

Versio VULG. LAT.

25 Et post omnem actum hunc Josiæ, ascendit Pharao
rex Ægypti, veniens in Carchamis ab itinere super
26 Euphratem, & exiit obviàm illi Josias. Et misit rex
Ægypti ad Josiam, dicens; Quid mihi & tibi est,
27 rex Judæ? Non sum missus à Domino ut pugnem
contra te: super Euphratem enim bellum meum est,
28 festinans descende. Et non est reversus Josias su-
per currum: sed expugnare eum conabatur, non
29 attendens verbum prophetæ ex ore Domini: Sed
constituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et
30 descenderunt principes ad regem Josiam. Et dixit
rex pueris suis; Amovete me à prælio: infirma-
tus sum enim valdé. Et statim amoverunt eum
31 pueri ipsius de acie. Et ascendit super currum se-
cundarium suum: & perveniens Jerosolymam,
vitâ functus est, & sepultus est in paterno sepul-
32 chro. Et in totâ Judæa lugebant Josiam: & qui
præsidebant, cum uxoribus lamentabant eum, us-
que in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper
33 in omne genus Israel. Hæc autem præscripta sunt
in libro historiarum regum Judæ: & singula gesta
actûs Josiæ, & ejus gloria & intellectus ejus in lege
Domini: quæque gesta sunt ab eo, & quæ non scri-
34 pta sunt in libro regum Israel & Judæ. Et assu-
mentes, qui erant ex gente, Jechoniam filium Josiæ,
constituerunt regem pro Josia patre suo, cùm esset
35 annorum trigintatrium. Et regnavit super Israel
mensibus tribus. Et amovit eum rex Ægypti, ne
36 regnaret in Jerosolymis: Et mulctavit gentem ar-
37 genti talenta centum, & auri talentum unum. Et
constituit rex Ægypti Joacim fratrem ipsius, regem
38 Judæ & Jerusalem: Et alligavit magistratus Joa-
cim, & Zaracelem fratrem suum, & apprehendens
39 reduxit in Ægyptum. Annorum erat Joacim vigin-
tiquinque, cùm regnare cœpisset in terra Juda, & Je-
rusalem: & fecit malum in conspectu Domini. Post
40 hunc autem ascendit Nabuchodonosor rex Baby-
lonis, & alligans eum in æreo vinculo, perduxit in
Babyloniam:

Versio GRÆCA LXX. Interp. cum Translatione LATINA.

25 Καὶ μετὰ πᾶσαν τὴν πρᾶξιν ταύτην Ἰωσίου, ζυνέζευ Φαραὼ βα-
σιλεὺς Αἰγύπτου ἐλθόντα πόλεμον ἐγεῖραι ἐν (π) Χαρχαμὺς ἐπὶ
26 τοῦ Εὐφράτου· καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ Ἰωσίας. Καὶ
διεπέμψατο πρὸς αὐτὸν βασιλεὺς Αἰγύπτου, λέγων, Τί ἐμοὶ καὶ
27 σοί ὅτι βασιλεῦ τῆς Ἰουδαίας; Οὐχὶ πρὸς σὲ ἐξαπέσταλμαι ὑπὸ κυ-
ρίου τοῦ θεοῦ· ἐπὶ γὰρ τοῦ Εὐφράτου ὁ πόλεμός μου ὅτι· καὶ νῦν κύριος
μετ' ἐμοῦ ὅτι, καὶ κύριος μετ' ἐμοῦ ὀπαυτεύων ὅτιν. ἀπόστηθι, καὶ μὴ ἐναν-
28 τοῦ τῷ κυρίῳ. Καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν ἑαυτὸν Ἰωσίας ἐπὶ τὸ ἅρμα αὐτοῦ, ἀλλὰ
πολεμεῖν αὐτὸν ἐπεχείρει, ὃ περιέχων ῥήμασιν Ἱερεμίου προφήτου ἐκ σό-
29 ματος κυρίου. Ἀλλὰ ζωπυρήσατο πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν τῷ πεδίῳ
(ρ) Μαγεδδώ. καὶ καθίζουσι οἱ ἄρχοντες πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωσίαν. Καὶ
30 εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς παισὶν ἑαυτοῦ, Ἀποστήσατέ με ἀπὸ τῆς μάχης, ἠ-
δένησα γὰρ λίαν. καὶ ἐνθέως ἀπέστησε αὐτὸν οἱ παῖδες αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πα-
31 ρατάξεως. Καὶ ἀνέβη ἐπὶ τὸ ἅρμα τὸ δεύτερον (ν) αὐτοῦ, καὶ ἀποκατα-
στὰς εἰς Ἱερουσαλὴμ, μετήλλαξε τὸν βίον (ξ) αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ πα-
τρικῷ τάφῳ. Καὶ ὅλη τῇ Ἰουδαίᾳ (ο) ἐπένθησαν τὸν Ἰωσίαν, καὶ ἐθρή-
νησεν Ἱερεμίας ὁ προφήτης ὑπὲρ Ἰωσίου, καὶ οἱ ἀρχηγοὶ σὺν γυ-
ναιξὶν (σ) ἐθρηνοῦσαν αὐτὸν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἔδοθη τοῦτο
γίνεσθαι ἀεὶ εἰς ἅπαν τὸ γένος Ἰσραήλ. Ταῦτα δὲ ἀναγέγραπται ἐν τῇ
βίβλῳ τῶν ἱστορουμένων περὶ τῶν βασιλέων τ' Ἰουδαίας, καὶ τὰ καθ' ἓν
ἕκαστον τῆς πράξεως Ἰωσίου, καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ τῆς ζωπύρεως
αὐτοῦ ἐν τῷ νόμῳ (τ) κυρίου· τά τε πρωτεραχθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὰ νῦν,
34 ἰσόρηθ ἐν (υ) τῷ βίβλῳ τ βασιλέων Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα. Καὶ ἀναλαβόν-
τες οἱ ἐκ τῆς ἐθνους τὸν (υ) Ἰεχονίαν υἱὸν Ἰωσίου, ἀνέδειξαν βασιλέα
ἀντὶ Ἰωσίου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, ὄντα ἐτῶν εἴκοσι τριῶν. Καὶ ἐβασίλευ-
35 σεν ἐν (υ) Ἰσραὴλ καὶ Ἱερουσαλὴμ μῆνας τρεῖς. καὶ ἀπέστησεν αὐτὸν βασι-
λεὺς Αἰγύπτου τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐν Ἱερουσαλήμ, Καὶ ἐζημίωσε τὸ ἔ-
θνος ἀργυρίου ταλάντοις ἑκατὸν καὶ χρυσίου ταλάντῳ ἑνί. Καὶ ἀνέδει-
ξε βασιλεὺς Αἰγύπτου βασιλέα Ἰωακὶμ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ βασιλέα τῆς
38 Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἔδησεν Ἰωακὶμ τοὺς μεγιστᾶνας, Ζαρά-
κλιν δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ συλλαβὼν ἀνήγαγεν ἐξ Αἰγύπτου. Ἐτῶν δὲ ἦν
39 εἰκοσιπέντε Ἰωακὶμ ὅτε ἐβασίλευσε τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ
ἐποίησε τὸ πονηρὸν (φ) ἐνώπιον κυρίου. (χ) Μετ' αὐτὸν δὲ ἀνέβη Να-
40 βουχοδονόσορ (ψ) ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, καὶ (ϟ) ἔδησεν αὐτὸν ἐν χαλκείῳ
δεσμῷ, καὶ ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα.

MS. A. (π) Καλχαμὺς (ρ) Μεταεδδαύς. (ν) ἑαυτοῦ, (ξ) ἑαυτ', (ο) καὶ ἐτάφη δὲ (σ) ἐθρήνων αὐτὸν (τ) κυρίου· τά τε
πρωτεραχθέντα (υ) τῇ βίβλῳ (υ) Ἰούδα (ψ) Ναβουζ (ϟ) Ἐπ' αὐτὸν (ψ) βασιλεὺς (ϟ) δήσας αὐτὸν ἐν χαλ-
κείῳ δεσμῷ, ἀπήγαγεν

Et post omnem actum hunc Josiæ ascendit Pha- 25
rao rex Ægypti, veniens bellū suscitare in Charcamis su-
per Euphratem. Et exiit obviàm illi Josias. Et mi- 26
sit ad eū rex Ægypti, dicens; Quid mihi & tibi est,
rex Judææ? Non ad te sum missus à Domino 27
Deo. Super Euphratem enim bellum meum est:
& nunc Dominus mecum est, & Dominus mecum
festinans est. Discede, & noli adversari Do-
mino. Et non avertit se Josias super currum suū: sed 28
expugnare eum conabatur, non attendens verbis
Hieremiæ prophetæ ex ore Domini. Sed constituit ad 29
eum bellū in campo Mageddo. Et descenderunt prin-
cipes ad regem Josiam. Et dixit rex pueris suis; A- 30
movete me à prælio: infirmatus sum enim valdé. Et
statim amoverunt eum pueri ipsius de acie: Et ascen- 31
dit super currum secundarium suum: & perveniens
Hierosolymam vitâ functus est, & sepultus est in pa-
terno sepulchro. Et in totâ Judæa lugebant Josiam: 32
& lamentatus est Hieremias propheta super Josia: &
qui præsidebant, cum uxoribus lamentabant eum usq;
in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper in omne
genus Israel. Hæc autem perscripta sunt in libro hi- 33
storiarum de regibus Judææ, & singula gesta actûs
Josiæ, & gloriæ ejus, & intellectûs ejus in lege Do-
mini: quæque gesta sunt ab eo, & quæ nunc, scripta
sunt in libro regum Israel, & Judæ. Et assumentes 34
qui erant ex gente, (c) Jechoniam filium Josiæ, con-
stituerunt regem pro Josia patre suo, cùm esset anno-
rum viginti trium. Et regnavit in Israel & Hieru- 35
salem mensibus tribus. Et amovit ipsū rex Ægypti, ne
regnaret in Hierosolymis: Et multavit gentem argen- 36
ti talenta centum, & auri talentum unum. Et 37
constituit rex Ægypti, regem Joacim fratrem ejus
regem Judææ, & Hierusalem. Et alligavit Joa- 38
cim magnates, & Zaracem fratrem suum appre-
hendens reduxit ex Ægypto. Annorum autem erat 39
viginti quinque Joacim, cùm regnare cœpisset in Ju-
dæa, & Hierusalem. Et fecit malum in conspectu
Domini. Post hunc autem ascendit Nabuchodono- 40
sor rex Babylonis, & alligans eum in æreo vinculo
perduxit in Babyloniam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et post hæc omnia acta Josiæ, accidit Pha- 25
raoni regi Ægypti, ut veniens bellum
excitâret in Carchemis ad Euphratem.
Et profectus est eis obviàm Josias. Et 26
misit ad eum rex Ægypti, dicens; Quid
mihi tecum, rex Judææ? Non adversùs 27
te missus sum à Domino Deo: sed ad
Euphratem bellum mihi est. Et nunc Do-
minus mecum est, discede ne sis adversa-
rius Domino. Et non avertit se Josias 28
super currum suum, sed volebat in i-
psum pugnare, non observans verba Je-
remiæ prophetæ de ore Domini: Sed 29
instruxit adversùs eum prælium in plani-
tie Megiddo. Et descenderunt duces ad-
versùs Josiam regem. Et dixit rex servis 30
suis; Amovete me de pugna, valdè enim
infirmatus sum. Et statim amoveuntr e-
um servi sui de acie bellica. Et ascendit 31
currum suum secundarium: & relatus
Hierosolymam, vitâ functus est, & sepul-
tus in sepulchro paterno. Et luxerunt 32
Josiam per totam Judæam: Et lamen-
tatus est propheta Jeremias Josiam,
& præsides cum suis lamentati sunt
eum usque in diem hodiernum. Tradi-
tum enim est fieri hoc jugiter in omnes
generationes filiorum Israel. Hæc autem 33
scripta sunt in libro historiarum regum
Judææ, singulas nimirùm earum rerum
quas gessit Josias, & laudum ejus, & in-
telligentiæ quam habuit in lege Domini,
quæque prius ab eo gesta fuerant, & quæ
nunc, consignata sunt libris regum Israelis
et Judææ. Et qui de gente, sumpto Joachas fi- 34
lio Josiæ declarârunt ipsum regem vice pa-
tris sui, cùm esset annorum viginti trium.
Regnavítque Israeli & Hierosolymis tres 35
menses. Amovit autem eum rex Ægypti
à regnando Hierosolymis; Multavítque 36
populum centum talentis argenti, auri-
que talento uno. Regemque declaravit 37
rex Ægypti Joacim fratrem ejus Judææ
& Hierosolymorum. Et alligavit Joa- 38
cim magnates: Fratrem autem ejus Za-
chariam captum & vinctum eduxit ex Æ-
gypto. Annorum autem erat viginti- 39
quinque Joacim cùm regnaret Judææ &
Hierosolymis: Et fecit quod malum in
oculis Domini. Posthæc ascendit Nebu- 40
cadnosar rex Babel, & vinxit eum compe-
dibus æneis & duxit Babylonem.

Versio VULG. LAT.

41 Et sacra vasa Domini accepit Nabuchodonosor, & tulit & consecravit in templo suo in Babylonia.
42 Nam de immunditia illius & irreligiositate scri-
43 ptum est in libro temporũ regũ. Et regnavit Joachin fili⁹ ej⁹ pro eo. Cùm autẽ constitut⁹ esset rex, erat an-
44 norũ decẽ & octo. Regnavit autẽ menses tres & dies decẽ in Jerusalem, & fecit malũ in conspectu Dñi:
45 Et post annũ mittens Nabuchodonosor, transmigra-
46 vit eũ in Babyloniã simul cũ sacris vasis Dñi. Et constituit Sedeciã regẽ Juda & Jerusalẽ, cùm esset anno-
47 rum viginti uni⁹: regnavit autẽ annis undecim. Et fecit malũ in conspectu Dñi, & non est verit⁹ à verbis
48 quæ dicta sunt ab Jeremia propheta ex ore Dñi: Et adjuratus à rege Nabuchodonosor, perjurans discessit: & induratâ cervice suâ, & corde suo, transgressus est
49 legitima Dñi Dei Israel. Et duces populi Dñi multa iniquè gesserunt, & impiè egerunt super omnes immunditias gentium: & polluerunt templum Domini
50 quod sanctum erat in Jerosolymis. Et misit Deus patrum ipsorum per angelum suum revocare eos, propter quod parceret illis, & tabernaculo suo.
51 Ipsi verò subsannabant in angelis suis: & quâ die locutus est Dominus, erant illudentes prophetis ejus.
52 Qui usque ad iracundiam concitatus est super gentem suam, propter irreligiositatem suam, et præcepit
53 ascendere reges Chaldæorum. Hi occiderunt juvenes eorum in gladio, in circuitu sancti templi eorum, et non pepercerunt juveni, et seni, et
54 virgini, et adolescenti; Sed omnes traditi sunt in manus ipsorum: et omnia sacra vasa Domini, et regales apothecas resumentes, tulerunt in Ba-
55 byloniam, Et incenderunt domum Domini, et demolierunt muros Jerusalem: et turres ejus incende-
56 runt igne, Et consummaverunt omnia honorifica ejus, et ad nihilum redegerunt: et reliquos à gladio
57 duxerunt in Babylonem. Et erant servi illius usque dum regnarent Persæ, in repletione verbi Domini in
58 ore Jeremiæ: Quousque benignè ageret terra sabbata sua, omni tempore desertionis suæ sabbatizavit, in applicatione annorum septuaginta.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

41 Καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν (α)σκευῶν τῦ κυρίου λαβὼν Ναβουχοδονόσορ ⸗ ἀπε-
42 νέγκας, ἀπηρείσατο ἐν τῷ ναῷ (α)αὐτῦ ἐν Βαβυλῶνι. Τάδε ἱστορήθη (β)περὶ αὐτῦ, ⸗ τῆς ἀκαθαρσίας αὐτῦ ⸗ δυσσεβείας, ἀναγέγραπται ἐν τῇ βι-
43 βλῳ τῶν χρόνων τῶν βασιλέων. Καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτῦ Ἰωακὶμ
44 ὁ υἱὸς αὐτῦ. ὅτε ⸗ ἀνεδείχθη, ἦν ἐτῶν (γ)ὀκτώ. Βασιλεύσας ⸗ μῆνας τρεῖς ⸗ ἡμέρας δέκα ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου.
45 Καὶ μετ' ἐνιαυτὸν ἀποστείλας Ναβουχοδονόσορ μετήγαγεν αὐτὸν εἰς Βα-
46 βυλῶνα, ἅμα τοῖς ἱεροῖς σκεύεσι τῦ κυρίου, Καὶ ἀνέδειξε Σεδεκίαν βασιλέα τῆς Ἰουδαίας ⸗ Ἱερουσαλὴμ, (δ) ὄντα ἐτῶν εἴκοσι ἑνός·
47 (α)βασιλεύσας ⸗ ἔτη ἕνδεκα. Καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, ⸗ οὐκ ἐνετράπη ἀπὸ τῶν ῥηθέντων λόγων ὑπὸ Ἱερεμίου τῦ προφήτου ἐκ
48 στόματος τῦ κυρίου. Καὶ ὁρκισθεὶς ὑπὸ τῦ βασιλέως Ναβουχοδονόσορ τῷ ὀνόματι (ε)κυρίου, ἐπιορκήσας ἀπέστη· καὶ (ζ)κληρύνας (β) αὐτῦ τὸν τράχηλον ⸗ τὴν καρδίαν (γ) αὐτῦ, ἐξέβη τὰ νόμιμα κυρίου θεῦ Ἰσ-
49 ραήλ. Καὶ οἱ ἡγούμενοι ⸗ τῦ λαῦ ⸗ τῶν ἱερέων (δ) πολλὰ ἠσέβησαν ⸗ ὑπὲρ πάσας τὰς ἀκαθαρσίας πάντων τῶν ἐθνῶν, ⸗ ἐμίαναν τὸ ἱερὸν
50 τῦ κυρίου (ε) τὸ ἁγιαζόμενον ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τῶν πατέρων αὐτῶν διὰ τῦ ἀγγέλου (ζ) αὐτῦ μετακαλέσαι αὐτοὺς,
51 καθότι ἐφείσατο αὐτῶν ⸗ τῦ (η)αὐτῦ. Αὐτοὶ ⸗ (θ) ἐμυκτήριζον ἐν τοῖς ἀγγέλοις αὐτῦ· ⸗ ἡ ἡμέρα ἐλάλησε κύριος, ἧς ὀν-
52 πάζοντες πᾶν σκῶμμα αὐτῦ, (ι) Ἕως ἐξεμάνη ἀναβιβάσαι ἐπ' αὐτὸν πᾶν βασι-
53 λεῖς τῶν Χαλδαίων. Οὗτοι ἀπέκτειναν πᾶν νεανίσκους αὐτῶν ἐν ῥομ-
φαίᾳ, περικύκλῳ τῦ ἁγίου αὐτῶν ἱερῦ· καὶ ὐκ ἐφείσαντο νεανίσκου καὶ
54 παρθένου, ⸗ πρεσβύτου ⸗ (κ) νεωτέρου, Ἀλλὰ (λ) πάντας ἐξέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ πάντα τὰ ἱερὰ σκεύη τῦ κυρίου τὰ μεγάλα
⸗ τὰ μικρὰ, ⸗ (μ) τὰς κιβωτὸν τῦ κυρίου, ⸗ τὰς βασιλικὰς ἀποθήκας
55 ἀνθαιρούντες ἀπήνεγκαν εἰς Βαβυλῶνα. Καὶ ἐνεπύρισε (ν)τὸν οἶκον (ξ)τῦ κυ-
ρίου, ⸗ ἔλυσε τὰ τείχη Ἰερουσαλὴμ, ⸗ τοὺ πύργους (ο) αὐτῆς ἐνεπύρισε
56 ἐν πυρὶ, Καὶ συντέλεσε πάντα τὰ ἔνδοξα αὐτῆς ἀχρειῶσαι, ⸗ τοὺς
57 ὑπολοίπους ἀπήγαγεν (π) μετὰ ῥομφαίας εἰς Βαβυλῶνα. Καὶ ἦσαν παῖδες αὐτῷ ⸗ τοῖς υἱοῖς αὐτῦ, (ο) μέχρις ⸗ βασιλεῦσαι Πέρσας, εἰς ἀναπλή-
58 ρωσιν (π)ῥήματος τῦ κυρίου ἐν στόματι Ἱερεμίου· Ἕως ⸗ εὐδοκήσαι ⸗ γῆν τὰ σάββατα αὐτῆς, πάντα ⸗ χρόνον ⸗ ἐρημώσεως αὐτῆς ἐσαββάτισε εἰς συμπλήρωσιν ἐτῶν ἑβδομήκοντα.

MS. A. (α)ἑαυτῦ (*)Ἀναστὰς. (γ) * Σεδεκίαν ὄντα (α)ἐβασίλευσεν (δ)⸗ κυρίου, (β) ἑαυτῦ (γ) ἑαυτῦ, (δ)πολλὰ ἠνόμησε ⸗ παρέβησε ὑπὲρ (ε) τὸ ἁγιασθὲν ἐν Ἱερουσαλύμοις. (ζ) ἑαυτῦ (η) ἑαυτῦ. (θ) ἐξεμυκτήριζον (ι)⸗ Ἕως τῦ συμ-βῆναι αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀργὴ ἑαυτῦ διὰ (κ) νεωτέρου αὐτῦ, (λ)πάντα παρέδωκεν (μ) τὰ σκεύη κιβωτῦ (*) κυρίου, (ν) αὐτῦ (ξ)ἀπὸ ῥομφαίας (ο) μέχρι ⸗ βασιλεῦσαι (π) λόγου κυρίου

Et de sacris vasis Domini accipiens Nabuchodonosor, & auferens, fixit in templo suo in Babylonia. Quæ autem narrata sunt de eo, & immunditiâ illius, & irreligiositate, scripta sunt in libro temporum regum. Et regnavit pro eo Joacim filius ejus. Cùm autem constitutus esset [rex], erat annorum (d)octo. Regnat autem menses tres, & dies decem in Hie. usalem: & fecit malum in conspectu Domini. Et post annum mittens Nabuchodonosor transmigravit eum in Babyloniam simul cum sacris vasis Domini. Et constituit Sedeciam regem Judææ, & Hierusalem, cùm esset annorum viginti unius: regnat autem annis undecim. Et fecit malum in conspectu Domini: & non est veritus à verbis quæ dicta sunt ab Hieremia propheta ex ore Domini. Et adjuratus à rege Nabuchodonosor nomine Domini perjurans discessit: & induratâ cervice suâ, & corde suo, transgressus est legitima Domini Dei Israel. Et duces populi, & sacerdotum, multa impiè egerunt etiam super omnes immunditias omnium gentium, & polluerunt templum Domini, quod sanctum erat in Hierosolymis. Et misit Deus patrum ipsorum per angelum suum revocare eos, propterea quòd parceret illis, & tabernaculo suo. Ipsi verò subsannabant in angelis suis, & quâ die locutus est Dominus, erant illudentes prophetis ejus: Quoadusque ad iracundiâ concitatus super gentem suam, propter impietates præciperet ascendere super eos reges Chaldæorum. Hi occiderunt juvenes eorum in gladio, in circuitu sancti templi eorum: & non pepercerunt juveni, & virgini, & seni, & adolescenti: Sed omnes (e)tradiderunt in manus eorum. Et omnia sacra vasa Domini magna, & parva, & arcas Domini, & regales apothecas resumentes tulerunt in Babyloniam. Et incenderunt domum Domini, & demolierunt muros Hierusalem: & turres ejus incenderunt igne, Et consummaverunt omnia honorifica ejus inutilia reddere: & reliquos abduxit cum gladio in Babylonem. Et fuerunt pueri ei, & filii ejus, usque dum regnarent Persæ, in repletionem verbi Domini in ore Hieremiæ: Quousque benè ageret terra sabbata sua, omni tempore desertionis suæ sabbatizabit in completionem annorum septuaginta.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

41 ... Et de vasis sacerdotalibus Domini ca-
42 piens Nebuchadnosar & abducens, repo-
43 suit in templo suo in Babylone. Quæ autem consignata sunt ex eo, Et de immunditia ejus,
& malitiâ iniquitatis ejus, scripta sunt in
libris temporum regum. Et regnavit loco
ejus Jojacim filius ejus. Cùm enim decla-
44 raretur, fuit annorum octo. Regnavit au-
tem tres menses & dies decem Hierosolymis:
et fecit quod malum est coram Domino.
45 Et post annum mittens Nebuchadnosar, trans-
tulit eum Babylonem cum vasis sacerdotali-
bus Domini. Zedeciam autem declaravit
46 regem Judææ & Hierosolymorum annos na-
tum unum & viginti, & regnavit annos
undecim. Fecitque quod malum erat coram
47 Dño, neque reveritus est ea quæ dicta sunt à
Jeremia Propheta de ore Domini. Et cùm
48 jurejurando adactus esset à Nebuchadnosare
nomine Domini, prævaricans juramentum
suum defecit; & indurato collo cordeque
suo, transgressus est legitima Domini Dei
Israel. Principes etiam populi & sacerdo-
49 tum multa impiè fecerunt, etiam super
omnes abominationes omnium gentium: &
polluerunt templum Domini quod consecra-
50 tum fuerat Hierosolymis. Et Deus patrum
ipsorũ misit per manus nunciorũ suorum ut
revocaret ipsos: Quia miserabatur ipsorum
& Tabernaculi sui. Ipsi autem subsannârunt
51 nuncios ejus. Et quo tempore loquebatur
Dominus, fuerunt qui irriderent prophetas
ejus, Usque adeò ut accensus in populum
52 suum, propter malitiam iniquitatis ipsorum
jusserit ascendere in ipsos reges Chaldæorum.
Ipsi occiderunt adolescentes ipsorum gladio,
53 etiam circumcirca templum sanctum ejus.
Neque miseratus est adolescentem vel virgi-
nem, senem et puerum, Sed omnes tradidit
54 in manus ipsorum. Omniaque vasa sacer-
talia Domini magna et parva, arcam etiam
Domini, thesauros que regios cep runt & Ba-
bylonem abduxerunt. Et incenderunt do-
55 mum Domini, & diruerunt muros Hieroso-
lymorum, & turres ejus incendert e. Et
56 perfecerunt omnia cogitata ejus destruendum: reliquos autem abdux.runt gladio
Babylonem. Et facti sunt servi ejus & filio-
57 rum ipsius donec regnârunt Persæ. Ut com-
pleretur verbum Domini per Jeremiam;
Donec accepta haberet terra Sabbata sua, to-
58 to tempore quo desolata est sabbatizandum
ipsi erat, donec complerentur septuaginta
anni.

Versio VULG. LAT.

CAP. II.

1 REgnante Cyro rege Persarum, in consummatio-
2 ne verbi Domini in ore Jeremiæ, Suscitavit Domi-
nus spiritum Cyri regis Persarum, & prædicavit in
3 toto regno suo simul per scripturam, Dicens; Hæc
dicit Cyrus rex Persarum; Me constituit regem orbi
4 terrarum Dominus Israel, Dominꝰ excelsus, Et signi-
ficavit mihi ædificare domum sibi in Jerusalem, quæ est
5 in Judæa. Si quis est ex genere vestro, Dominus ipsiꝰ
6 ascendat cum eo in Jerusalem. Quotquot ergò circa
loca habitant, adjuvent eos qui sunt in loco ipso, in
7 auro & argento, In dationibus, cum equis & jumen-
tis, cúmque aliis quæ secundùm vota apponuntur in
8 ædem Domini quæ est in Jerusalem. Et stantes prin-
cipes tribuum, pagorum, & Judææ, ex tribu Benja-
min, & sacerdotes & Levitæ, quos excitavit Dominus
ascendere & ædificare domum Domini quæ est in Je-
9 rusalem, & qui erant in circuitu eorum, Adjuve-
nt in omni auro & argento ejus, & jumentis, & vo-
luribus multi quorum sensus excitatus est. Et
rex protulit vasa sacra Domini, quæ transtulit
Nabuchodonosor rex Babylonis ex Jerusalem, & con-
11 secravit ea idolo suo. Et proferens ea Cyrus rex Per-
sarum, tradidit Mitridato, qui erat super thesauros i-
12 psius. Per hunc autem tradita sunt Salmanasaro præ-
13 sidi Judææ. Horum autem hic numerus. Libatoria ar-
gentea duo millia quadringenta: athiscæ argenteæ
triginta: phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo
14 millia quadringentæ: & alia vasa mille. Omnia autē
vasa aurea & argentea, quinque millia octingenta
sexaginta. Et numerata sunt Salmanasaro simul cum
x captivitate Babyloniæ venerant in Jerosо-
16 lymam. mporibus scripserunt ei de his qui & Jerusalem, Balsamus, & Mitridatus, & & Rathimus, Balthemus, Samelius scriba, & reliqui habitantes in Samaria, & cæteris locis, subjectam epistolam regi Artaxerxi. DOMINE, pueri tui Rathimus ab accidentibus, & Sabellius scriba, & reliqui
17 curiæ tuæ judices in Cœlesyria & Phœnice.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. β'.

1 Βασιλεύοντ⊙ Κύρου Περσῶν ἔτους πρώτου, εἰς ⟨ωτέλειαν ῥήμα⟩⊙
2 κυρίου ἐν στόματι Ἱερεμίου, Ἤγειρε κύριος⊙ τὸ πνεῦμα Κύρου βασιλέως
Περσῶν, καὶ ἐκήρυξεν ἐν ὅλῃ τῇ βασιλείᾳ (α)αὐτοῦ, καὶ ἅμα διὰ γραπτῶν,
3 λέγων, Τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς Περσῶν Κύρος⊙, Ἐμὲ ἀνέδειξε βασιλέα ὁ
4 οἰκουμένης ὁ κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, κύριος ὁ ὕψιστος. Καὶ ἐσήμανέ μοι οἰκοδο-
5 μῆσαι(β)αὐτῷ οἶκον ἐν Ἱερουσαλήμ, ἣ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Εἴ τις ἔστιν ἐν ὑμῖν
ὧν τῶν ἐθνῶν αὐτοῦ, (γ)ἔστω ὁ κύριος⊙ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀναβὰς εἰς Ἱερου-
σαλὴμ τοῦ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, οἰκοδομείτω τὸν οἶκον(*)τῷ κυρίῳ τῷ Ἰσραήλ. Οὗτος
6 ὁ κύριος⊙, ὁ κατασκηνώσας ἐν Ἱερουσαλήμ. (δ)Ὅσοι οὖν κατὰ τοὺς τόπους
οἰκοῦσι, βοηθείτωσαν αὐτῷ οἱ ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ, ἐν χρυσίῳ καὶ ἐν ἀργυρίῳ,
7 Ἐν δόσεσι, μετὰ ἵππων καὶ κτηνῶν, σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς καθ' ὐχὰς
8 προστεθειμένοις εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ κυρίου τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ (ε) κατε-
στάσαν τες οἱ ἀρχίφυλοι τῶν πατριῶν τῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν φυλῆς, καὶ οἱ ἱε-
ρεῖς καὶ οἱ Λευῖται, καὶ πάντων ὧν ἤγειρε κύριος⊙ τὸ πνεῦμα, ἀναβῆναι οἰ-
κοδομῆσαι οἶκον τῷ κυρίῳ τὸν ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ οἱ ἐκ κύκλῳ αὐτοῦ
9 Ἐβοήθησεν (ζ)ἐν πᾶσιν, ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ, ἵπποις, (η) κτήνεσιν, καὶ
10 εὐχαῖς, (θ) ὡς πλείσταις πολλῶν, ὧν ὁ νοῦς ἠγέρθη. Καὶ ὁ βασιλεὺς Κύ-
ρος⊙ ἐξήνεγκε τὰ ἱερὰ ⟨κεύη τοῦ κυρίου, ἃ μετήνεγκε Ναβυχοδονόσορ ἐξ
11 Ἰερουσαλήμ, καὶ ἀπηρείσατο αὐτὰ ἐν τῷ(*)εἰδωλείῳ αὐτοῦ. Ἐξενέγκας δὲ αὐ-
12 τὰ Κύρος⊙ ὁ βασιλεὺς Περσῶν παρέδωκεν αὐτὰ(*)Μιθραδάτῃ τῷ ἑαυτοῦ
γαζοφύλακι. Διὰ δὲ τούτου παρεδόθησαν (ι) Σαναβασσάρῳ τοποτήρῃ τῆς
13 Ἰουδαίας. Ὁ δὲ τούτων ἀριθμὸς ἦν, ἀποφορεῖα χρυσᾶ χίλια, (*)ἀποφορεῖα
ἀργυρᾶ χίλια, θυΐσκαι ἀργυραῖ εἰκοσιεννέα, φιάλαι(*)χρυσαῖ τριάκοντα,
14 ἀργυραῖ δισχίλιαι τετρακόσιαι δέκα, καὶ ἄλλα ⟨κεύη χίλια. Τὰ δὲ πάντα
⟨κεύη (*)ὁκομίσθη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πενταχισχίλια τετρακόσια ἑξηκοντα-
15 ἑννέα. Ἀνελήφθη δὲ ὑπὸ (κ) Σαναβασσάρου ἅμα τοῖς ἐκ τῆς αἰχμαλω-
16 σίας ἐκ Βαβυλῶνος⊙ εἰς(λ)Ἱερουσαλήμ. Ἐν δὲ τοῖς ἐπὶ Ἀρταξέρξου(μ)τοῦ
Περσῶν βασιλέως χρόνοις (*) κατέγραψαν αὐτῷ οἵτε κατοικούντων
ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἱερουσαλήμ, Βήλεμος, καὶ Μιθραδάτης, καὶ Ταβέλλιος,
καὶ Ῥάθυμος, καὶ Βεέλτεθμος, καὶ(*)Σαμέλλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ λοι-
ποὶ οἱ τούτοις ⟨ωταττόμενοι, (*) οἰκοῦντες δὲ ἐν Σαμαρείᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις
17 τόποις, ὑπογεγραμμένῃ ἐπιστολήν. Βασιλεῖ Ἀρταξέρξῃ Κυρίῳ οἱ παῖ-
δές σου, Ῥάθυμος ὁ τὰ πραιτήσπονλα, καὶ(*)Σαμέλλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ
οἱ ἐπίλοιποι τῆς βουλῆς αὐτοῦ, (ν)καὶ κριταὶ οἱ ἐν κοίλῃ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ.

Samellius scriba, & reliqui curiæ suæ, & judices in Cœlesyria, & Phœnice.

MS. A. (α)ἑαυτοῦ, (β)ἑαυτῷ (γ)ἔστω ὁ κύριος⊙ κύριος⊙ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, (*)κωεὶν (δ)Ὅσοι δὲ κατὰ τόπους οἰκοῦσιν, (ε) κατα-
στάντες οἱ ἀρχίφυλοι (ζ)ἐν πᾶσιν, ἀργυρίῳ καὶ (η)καὶ κλιώσιν, (θ)ὥσαι (*)ἑαυτοῦ εἰδωλίῳ. (*) Μιθειδάτῃ (ι)Σαναβασσάρῳ
τῷ πεντάτῃ(*)καὶ αποφορεῖα(*)χρύσαι(*)θηκομίσθη(κ) Σαναβασσάρου(λ)Ἱεροσόλυμα. (μ)τοῦ Περσῶν βασιλέως(*)κατέγραψαν(*)Σεμέλλιος(*)οἱ οἰκοῦντες(*)Σαβέλλιος(ν)καὶ *κρίται ἐν

CAP. II.

1 REgnante Cyro anno primo, in consum-
matione verbi Domini in ore Hieremiæ, Suscitavit
2 Dominus spiritum Cyri regis Persarum: & prædica-
vit in toto regno suo, & simul per scripta, Dicens;
3 Hæc dicit rex Persarum Cyrus; Me constituit regem
orbis terrarum Dominus Israel, Dominus excelsus:
4 Et significavit mihi ædificare sibi domum in Hieru-
salem, quæ est in Judæa. Si quis est igitur vestrûm
5 de gente ejus, sit Dominus ipsius cum eo, & ascendens
in Hierusalem, quæ in Judæa, ædificet domum Domini
Israel. Hic Dominus, qui habitaculum fixit in Hie-
salem. Quotquot ergò circa loca habitant; adjuvent
6 eum, qui in loco ipsius, in auro, & in argento, Et in
7 dationibus, cum equis, & jumentis, cum aliis, quæ
secundùm vota apponuntur in ædem Domini, quæ est
in Hierusalem. Et stantes principes [tribuum] patriа-
8 rum Juda, & Benjamin tribûs, & sacerdotes, & Levi-
tæ, & de omnibus quorum suscitavit Dominus spi-
ritum ascendere ad ædificandam domum Domino, quæ
est in Hierusalem: & qui erant in circuitu eorum, Ad-
9 juverunt in omnibus, in argento, & auro, equis, ju-
mentis, & votis compluribus, multu, quorum sensus
excitatus est. Et rex Cyrus protulit sacra vasa Do-
10 mini, quæ transtulit Nabuchodonosor ex Hierusalem,
& fixit ea in Idolio suo. Et proferens ea Cyrus rex
11 Persarum tradidit ea Mithridati, qui erat super the-
12 sauros ipsius. Per hunc autem tradita sunt Samа-
nassaro præfidi Judææ. Horum autem numerus fuit:
13 Libatoria aurea mille, libatoria argentea mille, morta-
riola argentea viginti novem, phialæ aureæ triginta,
argenteæ duo millia quadringentæ decem, & alia va-
sa mille. Omnia autem vasa reportata sunt aurea, &
14 argentea, quinque millia quadringenta sexaginta no-
vem. Reportata autem sunt à Samanassaro simul
15 cum his, qui ex captivitate, è Babylonia in Hieru-
salem. In Artaxersis autem regis Persarum tempo-
16 ribus scripserunt ei de his, qui habitabant in Judæa &
Hierusalem, Belemus, & Mithridates, & Tabellius,
& Rathimus, & Beeltethmus, & Samellius scriba,
& cæteri his coordinati, & habitantes in Samaria,
& cæteris locis, subjectam epistolam. Regi Artaxersi
Domino pueri tui Rathimus ab accidentibus, & Sa-
17 mellius scriba, & reliqui curiæ suæ, & judices in Cœlesyria, & Phœnice.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. II.

1 REgnante Cyro rege Persarum, anno
primo, ut compleretur verbum Domini
per os Jeremiæ, Quousque excitâsset Do-
2 minus spiritum Cyri regis Persarum, &
præconio edixit per totum regnum suum,
simulque scripto: dicens; Hæc ait Cyrus rex
3 Persarum; Me declaravit regem orbis terrarû
Dñs Israel, Dñs excelsus. Et indicavit mihi
ut ædificem sibi Templum Hierosolymis quæ
4 est in Judæa. Quis igitur est de gente ve-
5 stra, sit Dominus ejus cum eo, & ascen-
dens Hierosolymam quæ in Judæa, ædificet
templum Domini Israel, Domini ejus qui ha-
bitat Hierosolymis. Omnes igitur qui quo-
6 cunque in loco habitãt adjuvent eos qui ibi-
dem sunt auro & argento, Et donis, cum e-
7 quis & jumentis, cumque aliis quæ vota ap-
ponuntur templo Domini quod est Hiero-
solymis. Et surrexerunt principes tribûs fa-
8 miliæ Judæ, & tribûs Benjamin, & sacerdo-
tes Levitæque, & omnes quorum excitaverat
spiritum Dominus, ut ascendentes ædifica-
rent templum Domino quod est Hierosoly-
mis: Qui autem circumcirca ipsos, juva-
9 bant eos omnibus; Argento, auro, equis &
jumentis, donísque multis multorum quo-
rum excitatus fuerat spiritus. Rex autem
10 Cyrus protulit vasa sacra Domini quæ trans-
tulerat Nebuchadnosar Hierosolymis & po-
suerat in templo Idoli sui, quod persarum
11 fuit, Et tradidit ea Mithridati custodi ga-
12 zæ suæ. Per cujus manum tradita sunt Sal-
13 manasari præfecto Judææ. Fuit autem
numerus ipsorum; Libatoria aurea mille:
Lances argenteæ viginti novem, & phialæ
aureæ triginta; argenteæ, duo millia qua-
dringentæ & decem; alia vasa mille. Omnia
14 vasa aurea & argentea quæ recepta sunt,
quinque millia quadringenta sexaginta nové.
15 Adducta autē sunt cum captivitate à Salma-
16 nasaro Babylone Hierosolymã. Tempore au-
tem Artaxerxis regis Persarum, scripsit de eis
qui habitabant in Judæa & Hierosolymis,
Belemus, & Mitrinates, Tavelius & Ra-
thimus & Beltethmum, Samalus scriba,
reliquíque de ordine ipsorum, qui Sama-
riam aliáque loca habitabant, epistolã hanc,
17 quæ infra scripta est. Regi Artaxerxi Do-
mino nostro. Servi tui Rathimus qui ab
accidentibus, et Samalus scriba, reliquíque
de curia ipsorum, et judices qui in Cœlosy-
riã & Phœnice.

Versio VULG. LAT.

18 Et nunc notum sit domino regi, quoniam Judæi qui
ascenderunt à vobis ad nos, venientes in Jerusalem
civitatem refugam & pessimam, ædificant furnos e-
19 jus, & statuunt muros, & templum suscitant. Quòd
si civitas ista & muri consummati fuerint, non tan-
tùm tributa non sustinebunt pendere, sed etiam regi-
20 bus resistent. Et quia id agitur circa templum, rectè
21 habere arbitrati sumus non despicere hoc ipsum: Sed
notum facere domino regi, ut si videbitur, rex, quæ-
22 ratur in libris patrum tuorum, Et invenies in admo-
nitionibus scripta de his, & scies quoniam civitas
23 ista fuit refuga, & reges & civitates concutiens, Et
Judæi refugæ, & prælia committentes in ea ab æterno,
24 ob quam causam civitas ista deserta est. Nunc ergò
notum facimus, domine rex, quoniam si civitas hæc ædificata fuerit, & hujus muri erecti fuerint, descensus
25 tibi non erit in Cœlesyriam & Phœnicen. Tunc
scripsit rex Rathimo, qui scribebat accidentia, & Bal-
themo, & Sabellio scribæ, & cæteris constitutis, &
habitantibus in Syria & Phœnice, ea quæ subjecta
26 sunt. LEGI epistolam quam misistis mihi. Præ-
cepi ergò inquiri, & inventum est, quoniam civitas
27 illa est ab ævo regibus resistens, Et homines refu-
gæ, & prælia in ea efficientes, & reges fortissimi e-
rant in Jerusalem dominantes, & tributa exigentes à
28 Cœlesyria & Phœnice. Nunc ergò præcepi prohi-
bere homines illos ædificare civitatem, & prohibere
29 ne quid ultra hæc fiat: Sed nec procedant in plu-
rimum ea quæ sunt malitiæ, ita ut regibus molestia
30 importetur. Tunc recitatis his quæ à rege Artaxerxe
scripta fuerant, Rathimus, & Sabellius scriba, & qui
cum his constituti erant, jungentes festinanter vene-
runt in Jerusalem cum equitatu, & turba, & agmine:
31 Cœperúntque ædificantes prohibere: & vacabant ab
ædificatione templi in Jerusalem, usque secundo anno
regni Darii regis Persarum.

CAP. III.

1 REx Darius fecit cœnam magnã omnibus vernaculis suis, & omnibus magistratibus Mediæ & Persidis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 Καὶ νῦν γνωστὸν ἔστω (ξ) τῷ κυρίῳ βασιλεῖ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἀναβάντες
παρ' ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς ἐλθόντες εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὴν πόλιν τὴν ἀποστά-
την (ο) καὶ πονηρὰν, οἰκοδομοῦσι τάς τε ἀγορὰς αὐλῆς, καὶ τὰ τείχη περικτί-
19 ουσι, καὶ ναὸν ὑποβάλλονται. Ἐὰν οὖν ἡ πόλις αὕτη οἰκοδομηθῇ, καὶ τὰ
τείχη συντελεσθῇ, φορολογίαν οὐ μὴ ὑπομείνωσι δοῦναι, ἀλλὰ καὶ βασι-
20 λεῦσιν ἀντιστήσονται. Καὶ ἐπεὶ ἐνεργεῖται τὰ κατὰ τὸν ναὸν, καλῶς ἔχειν
21 ὑπολαμβάνομεν μὴ (π) ὑπεριδεῖν τὸ τοιοῦτο. Ἀλλὰ προσφωνῆσαι τῷ
κυρίῳ βασιλεῖ, ὅπως (ρ) ἂν φαίνηταί σοι, ἐπισκεφθῇ ἐν τοῖς ἀπὸ τῶν
22 πατέρων σου βιβλίοις. Καὶ εὑρήσεις ἐν τοῖς (σ) ὑπομνηματισμοῖς γε-
γραμμένα περὶ τούτων, καὶ γνώσῃ ὅτι ἡ πόλις (τ) ἐκείνη ἦν ὑποστάσα, καὶ βα-
23 σιλεῖς καὶ πόλεις ἐνοχλοῦσα, Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀποστάται καὶ πολιορκίας συν-
ίστάμενοι ἐν αὐλῇ ἔτι ἐξ αἰῶνος, διʼ ἣν αἰτίαν καὶ ἡ πόλις αὕτη ἠρημώθη.
24 Νῦν οὖν (υ) γνωστοποιοῦμέν σοι κύριε βασιλεῦ, (τ) ὅτι ἐὰν ἡ πόλις αὕτη οἰ-
κοδομηθῇ, καὶ τὰ ταύτης τείχη ἀναστραθῇ, κάθοδός σοι ἔτι ἔσται εἰς
25 κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην. Τότε ἀντέγραψεν ὁ βασιλεὺς Ῥαθύμῳ τῷ
γράφοντι τὰ συμπίπτοντα, καὶ (υ) Βεελτέθμῳ, καὶ Σαμψλίῳ γραμματεῖ, καὶ τοῖς
λοιποῖς τοῖς συντασσομένοις καὶ οἰκοῦσιν (υ) ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, καὶ Συρίᾳ,
26 καὶ Φοινίκῃ, τὰ ὑπογεγραμμένα. Ἀνέγνων τὴν ἐπιστολὴν ἣν πεπόμφατε
πρὸς μέ. ἐπέλαξα ἔν τε ἐπισκέψασι καὶ (υ) ἐφρόντισα ὅτι ἡ πόλις ἐκείνη ἐξ
27 αἰῶνος βασιλεῦσιν ἀνθεστήκασα, Καὶ οἱ ἄνδρες ἀποστάσεις καὶ πολέ-
μους ἐν αὐτῇ συντελοῦντες, καὶ βασιλεῖς ἰσχυροὶ καὶ σκληροὶ ἦσαν ἐν Ἰε-
ρουσαλὴμ κυριεύοντες καὶ φορολογοῦντες κοίλῃ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ. (υ) Νῦν
28 οὖν ἐπέταξα ἀποκωλῦσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τοῦ οἰκοδομῆσαι τὴν πό-
λιν, καὶ προνοηθῆναι ὅπως μηδὲν παρὰ ταῦτα γένηται, Καὶ μὴ προέλθῃ
29 ἐπὶ πλεῖον τὰ τῆς κακίας (φ) εἰς τὸ βασιλεῖς ἐνοχλῆσαι. Τότε ἀνα-
30 γνωσθέντων τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου γραφέντων, (χ) Ῥά-
θυμος, καὶ Σαμέλλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τούτοις συνταασσόμενοι, ἀνα-
ζεύξαντες εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ ἵππου καὶ ὄχλου πυκτάξεως,
31 ἤρξαντο κωλύειν τοὺς οἰκοδομοῦντας. καὶ ἦργει ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν
Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Περσῶν βασιλέως.

MS. A. (ξ) τῷ κυρίῳ μου βασιλεῖ, διότι (ο) καὶ τὴν πονηρὰν, (π) ὑπερίδεῖν
τὰ γεγραμμένα (υ) ἦν οὖν ἐπίνοια (υ) τοῦ δικαίου (τ) διότι (υ) Βεελτεμ . . ,υ) ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, καὶ Φοινίκῃ, (υ) ἠρεσθη ὅτι ὄντι ἡ πό-
λις ἐκείνη ἐξ (υ) Νῦν ἐπέταξα (ρ) ἐπὶ τῷ βασιλεῖ ἐνοχλεῖσ. (χ) ὁ Ῥάθυμος, καὶ Σαμέλλιος (υ) μεῖ

Et nunc notum sit domino regi, quoniam Judæi, qui 18
ascenderunt à vobis ad nos, venientes in Hierusalem
civitatem refugam, & pessimam, ædificant fora ejus,
& statuerunt muros, & templum suscitant. Quòd si 19
civitas ista ædificata fuerit, & muri consummati fuerint; tributa non sustinebunt pendere,
sed etiam regibus resistent. Et quia aguntur, quæ circa 20
templum; rectè habere arbitrati sumus non despicere
hoc ipsum, Sed notum facere domino regi: ut si vide- 21
bitur tibi, quæratur in libris patrum tuorum, Et inve- 22
nies in admonitionibus scripta de his; & scies, quoniã
civitas ista fuit refuga, & reges & civitates concutiens; Et Judæi refugæ, & oppressiones committentes 23
in ea ab æterno: ob quam causam civitas ista deserta est. Nunc ergò notum facimus tibi, domine rex, 24
quoniam si civitas hæc ædificata fuerit, & hujus muri erecti fuerint; descensus tibi ultrà
non erit in Cœlesyriam, & Phœnicen. Tunc scripsit 25
rex Rathimo, qui scribebat accidentia, & Beltethmo, & Samellio scribæ, & cæteris coordinatis, & habitantibus in Samaria, & Syria, & Phœnice, ea quæ subjecta sunt. Legi epistolam quam misistis x
cepi ergò inquiri: & inventum est quoniã
illa est ab ævo regibus resistens; Et homines, rebelliones & prælia in ea efficientes: & reges fortes, & duri erant in Hierusalè, dominantes, & tributa exigentes à Cœlesyria, & Phœnice. Nunc ergò præcepi prohibere homines illos ædificare civitatẽ, & providere, ne quid ultra hæc fiat: Et non procedant in plus malitiæ, ita ut regibus molestia importetur. Tunc recitatis his, quæ à rege Artaxerxe scripta fuerunt, Rathimus, & Samellius scriba, & qui cum his constituti erant, jungentes festinanter in Hierusalem cum equitatu, & turba agminis, Cœperunt prohibere ædificantes. Et vacabat ædificatio templi in Hierusalem usque ad secundũ annũ regni

- - - -

Versio VULG. LAT.

2 Et omnibus purpuratis, & prætoribus, & consuli-
3 bus, & præfectis sub illo, ab India usque Æthiopiam,
centum viginti septem provinciis. Et cùm manducâssent, & bibissent, & satiati reverterentur, tunc Da-
4 rius rex ascendit in cubiculum suum, & dormivit, &
expergefactus est. Tunc illi tres juvenes corporis cu-
5 stodes, qui custodiebant corpus regis, dixerunt alter
alteri: Dicamus unusquisque nostrûm sermonem
qui præcellat: & cujuscunque apparuerit sermo sa-
pientior alterius, dabit illi rex Darius dona magna,
6 Purpurâ cooperiri, & in auro bibere, & super aurum
dormire, & currum aureo fræno, & cydarim byssi-
7 nam, & torquem circa collum: Et secundo loco se-
debit à Dario propter sapientiam suam, & cognatus
8 Darii vocabitur. Tunc scribentes singuli suum ver-
bum signaverunt, & posuerunt subtus cervical Darii
9 regis, Et dixerunt; Cùm surrexerit rex, dabimus il-
li scripta nostra: & quodcunque judicaverit rex è
tribus, & magistratus Persidis, quoniam verbum ejus
sapientius est, ipsi dabitur victoria sicut scriptum est.
10 Unus scripsit, Forte est vinum. Alius scripsit, For-
11 tior est rex. Tertius scripsit, Fortiores sunt mulie-
12 res: super omnia autem vincit veritas. Et cùm sur-
13 rexisset rex, acceperunt scripta sua, & dederunt illi,
14 & legit. Et mittens vocavit omnes magistratus Per-
sarum, & Medos, & purpuratos, & prætores, & præ-
15 fectos: Et sederunt in concilio: & lecta sunt scri-
16 pta coram ipsis. Et dixit; Vocate adolescentes, &
ipsi indicabunt verba sua. Et vocati sunt, & introie-
17 runt. Et dixit illis; Indicate nobis de his quæ scri-
pta sunt. Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudine
18 vini, Et dixit; Viri, quàm prævalet vinum omni-
bus hominibus qui bibunt illud! seducit mentem.
19 Itémque regis & orphani facit mentem vanam. Item
servi ac liberi, pauperis ac divitis, Et omnem men-
tem convertit in securitatem, & jucunditatem, &

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Καὶ πᾶσι τοῖς σατράπαις καὶ στρατηγοῖς καὶ τοπάρχαις τοῖς (α)ὑπ' αὐτὸν, ἀπὸ τ Ἰνδικῆς μέχρις Αἰθιοπίας, ἐν τ ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ σατραπείαις.
3 (β) Καὶ ἐφάγοσαν καὶ ἔπιον, καὶ ἐμπλησθέντες (γ) ἀνέλυσε. ὁ δ Δαρεῖος
ὁ βασιλεὺς ἀνέλυσεν εἰς τ (δ) κοιτῶνα ἑαυτῦ, καὶ ἐκοιμήθη, καὶ ἔξυπνος
4 ἐγένετο. Τότε οἱ τρεῖς νεανίσκοι οἱ σωματοφύλακες οἱ φυλάσσοντες τὸ
5 σῶμα τ βασιλέως, εἶπαν (ε) ἕτερος πρὸς τ ἕτερον, Εἴπωμεν ἕκαστος
ἡμῶν ἕνα λόγον, ὃς ὑπερισχύσει· καὶ ἐὰν φανῇ τὸ ῥῆμα αὐτ σοφώτερον τ
ἑτέρου, δώσει αὐτῷ Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς δωρεὰς μεγάλας, καὶ ὁπλονίκια
6 μεγάλα, Καὶ πορφύραν περιβαλέσθαι καὶ ὀν, χρυσώμασι πίνειν, καὶ ἐπὶ
χρυσῷ καθεύδειν, καὶ ἅρμα χρυσοχάλινον, καὶ κίδαριν βυσσίνην, καὶ μανιά-
7 κλιν περὶ τ (ζ) τράχηλον, Καὶ δεύτερος καθεῖται) Δαρεῖος διὰ τ σοφίαν
8 (η) αὐτῦ, καὶ συγγενὴς Δαρεῖος κληθήσ). Καὶ τότε γράψαντες ἕκαστος
τ ἑαυτῦ λόγον, ἐσφράγισαν καὶ ἔθηκαν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον Δαρεῖος
9 τῦ βασιλέως, Καὶ εἶπαν, Ὅταν ἐγερθῇ ὁ βασιλεὺς, δώσουσιν αὐτῷ τὸ
γράμμα, (ζ) καὶ ὃν ἂν κείνῃ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ τρεῖς μεγισᾶνες τ Περσίδος,
10 (θ) ὅτι ἡ ὁ λόγος αὐτῦ σοφώτερος, αὐτῷ δοθήσ) (ι) τὸ νῖκος κα-
11 ὡς γέγραπται. Ὁ εἷς ἔγραψεν, Ἰσχυρὸς ὁ οἶνος. Ὁ ἕτερος ἔγρα-
ψεν, Ἰσχυρὸς ὁ βασιλεύς. (ϑ) Ὁ τρίτος ἔγραψεν, Ἰσχυρότεραι
11 αἱ γυναῖκες, ὑπὲρ δὲ πάντα νικᾷ ἡ ἀλήθεια. Καὶ ὡς ὅτε ἐξηγέρθη ὁ βα-
14 σιλεὺς, λαβόντες τὸ γράμμα (ι) ἔδωκαν αὐτῷ, καὶ ἀνέγνω· Καὶ ἐξαπο-
στείλας ἐκάλεσε πάντας τοὺς μεγισᾶνας τ Περσίδος καὶ τ Μηδείας, (κ) καὶ
15 τοὺς σατράπας καὶ στρατηγοὺς, καὶ τοπάρχας καὶ ὑπάτους, Καὶ ἐκάθισεν ἐν
16 τῷ χρηματιστηρίῳ, καὶ ἀνεγνώσθη τὸ γράμμα ἐνώπιον αὐτῶν. Καὶ εἶπε,
Καλέσατε τοὺς νεανίσκους, καὶ αὐτοὶ δηλώσουσι τοὺς λόγους ἑαυτῶν. καὶ
17 ἐκλήθησ, καὶ εἰσήλθοσ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀπαγγείλατε ἡμῖν περὶ τῶν
18 γεγραμμένων. καὶ ἤρξατο ὁ πρῶτος ὁ εἰπὼν περὶ τῆς ἰσχύος τ οἴνε, Καὶ
ἔφη οὕτως, Ἄνδρες, πῶς ὑπερισχύει ὁ οἶνος; πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς
19 (λ) πίνοντας ἐκλέπτει, Τὴν διάνοιαν τ τ βασιλέως καὶ τ ὀρφανῦ ποιεῖ
τὴν διάνοιαν μίαν, τὴν τ τῦ οἰκέτε καὶ τὴν τ ἐλευθέρε, τὴν τ τῦ
20 πένητος καὶ τὴν τ πλουσίε· Καὶ πᾶσαν διάνοιαν μεταβρέπει εἰς εὐωχίαν
καὶ εὐφροσύνην, καὶ ὑ μιμνήσκεται πᾶσαν λύπην καὶ πᾶν ὀφείλημα.

Et omnibus purpuratis, & ducibus, & locorum præ- 2
fectis, qui sub ipso ab India usque Æthiopiam in
centum viginti septem provinciis. Et manducaverunt, 3
& biberunt, & saturati reverterunt. Darius autem
rex ascendit in cubiculum suum, & dormivit, &
expergefactus est. Tunc illi tres juvenes corporis cu- 4
stodes qui custodiebant corpus regis, dixerunt alter
alteri; Dicamus unusquisque nostrûm unum sermo- 5
nem, qui præcellat: & cujuscunque apparuerit
sermo sapientior alterius; dabit illi rex Darius dona
magna, & epinicia magna, Et purpurâ cooperiri, & 6
in auro bibere, & super aurum dormire, & currum
aureo fræno, & cydarim byssinam, & torquem circa
collum: Et secundo loco sedebit à Dario propter 7
sapientiam suam: & cognatus Darii vocabitur. Tunc 8
scribentes singuli suum verbum signaverunt, & po-
suerunt subtus cervical Darii regis, Et dixerunt; 9
Cùm surrexerit rex, dabunt ei scriptum: et quod-
cunque judicaverit rex, & tres magistratus Persi-
dis, quoniam verbum ejus sapientius est; ipsi dabitur 10
victoria, sicut scriptum est. Unus scripsit; (α) Forte
est vinum. Alius scripsit; Fortior est rex. Tertius 12
scripsit; Fortiores sunt mulieres: super omnia au-
tem vincit veritas. Et cùm surrexisset rex; accipi- 13
entes scriptum, dederunt ei: & legit. Et mittens 14
vocavit omnes magistratus Persidis, & Mediæ, &
purpuratos, et duces, & prætores, et consules: Et se- 15
dit in concilio: & lectum est scriptum coram ipsis.
Et dixit; Vocate adolescentes: et ipsi indicabunt 16
verba sua. Et vocati sunt, et introierunt. Et dixe- 17
runt eis; Indicate nobis de his quæ scripta sunt. Et
cœpit prior qui dixerat de fortitudine vini. Et dixit 18
ita; Viri, quàm prævalet vinum? omnes homines qui
bibunt illud, seducit: Mentem regis et orphani facit 19
mentem unam, item servi ac liberi, pauperis ac divi-
tis: Et omnem mentem convertit in securitatem et 20
jucunditatem: et non meminit omnem tristitiam, et
omne debitum:

MS.A. (α) μετ' αὐτὸν, ἀπὸ τ Ἰνδικῆς μέχρι τ Αἰθιοπίας, (β) Καὶ ὅτε ἔφαγον καὶ ἔπιον, (γ) ἀνέλυε, τότε Δαρεῖος (δ) κοιτῶνα, καὶ (ε) ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, (ζ) τράχηλον αὐτῦ, (ε) ἑαυτῦ, (ζ) καὶ ὃν κρίνῃ ὁ βασιλεὺς (ϑ) ὅτι ὁ λόγος. (ι) τὸ νίκημα (ϑ) Ὁ ἄλλος ἔγραψεν, (ι) ἐπέδωκαν αὐτῷ, (κ) καὶ Σατράπας (λ) πίνοντας αὐτὸν πλανᾷ τῇ διανοίᾳ τῦ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Satrapísque omnibus, & Ducibus, & To- 2
parchis sibi subditis, ab India usque ad
Cush, per centum viginti septem Satrapias. Ederúntque ac biberunt, & cùm 3
satiati essent discesserunt. Rex autem
Darius ad cubiculum suum discedens dor-
mivit, & de somno expergefactus est.
Tunc tres juvenes custodes corporis, qui 4
scilicet corpus regis custodiebant, dixe-
runt alter alteri; Dicamus singuli no- 5
strûm sermonem quendam, quid nempe
fortius sit: Et cujus videbitur sermo sa-
pientior quàm socii sui, det ei Darius
rex dona magna, & præmia magna:
Purpurâ indui, auro bibere, super auro 6
dormire, currum cujus sedes aurea, ci-
darim byssinam, torquem in colle. Et 7
secundùm à Dario sedere, propter sapien-
tiam suam: cognatúmque Darii vocari.
Tunc scribentes singuli verbum suum si- 8
gnârunt, & suppositerunt cervicali Darii
regis. Dicto; traditum iri scripturam re- 9
gi cùm expergefactus esset. Et cujuscun-
que sermonem sapientiorem judicaret rex,
& tres principes Persiæ, ei dari victori-
am secundùm quod scriptum est. Scripse- 10
runt igitur singuli. Forte vinum, præ
cæteris. Alter scripsit; Fortis rex præ 11
cæteris. Tertius scripsit; Fortes mulieres 12
præ cæteris, sed præ omnibus vincit ve-
ritas. Et experrecto rege scriptum ei de- 13
derunt, & legit. Et mittens vocavit omnes 14
Principes Persiæ, & Mediæ, Satrapásque & Duces, & Toparchas, & Consules.
Et consederunt in auditorio, & lectum 15
est scriptum coram eis. Et jusserunt vo- 16
cari juvenes, ut ipsi demonstrarent verba
sua. Et vocati ingressi sunt, Et dixerunt eis; 17
Narrate nobis de his quæ scripta sunt. Cœ-
pitq; primus qui de fortitudine vini dixe-
rat, Et in hunc modum locutus est. Quomo- 18
do non fit vinum fortius O viri? omnibus
hominibus qui ipsum bibunt? Seducit
mentem. Regis & pupilli sensum eundem 19
facit, vernæque & liberi, pauperis & di-
vitis: Omnémque cogitationem in hila- 20
ritatem & lætitiam mutat: Neque ullam
afflictionem aut debitum recordatur.

Versio VULG. LAT.

21 Et omnia præcordia facit honesta, & non meminit
regem nec magistratum, & omnia per talenta loqui
22 facit. Et non meminerunt, cùm biberunt, amicitiam,
nec fraternitatem: sed non multum pòst sumunt gla-
23 dios. Et cùm à vino merserint & surrexerint, non me-
24 minerunt quæ gesserunt. O viri, num præcellit vinum?
quis sic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAP. IV.

1 ET inchoavit sequens dicere, qui dixit de fortitudi-
2 ne regis. O viri, num præcellunt homines, qui ter-
3 ram & mare obtinent, & omnia quæ in eis sunt? Rex
autem super omnia præcellit, & dominatur eorum: &
4 omne quodcunque dixerit illis, faciunt. Et si miserit
illos ad bellatores, vadunt, & demoliuntur montes,
5 & muros, & turres. Jugulantur & jugulant, & re-
gis verba non prætereunt; nam si vicerint, afferunt re-
6 gi omnia quæcunque prædati fuerint. Similiter &
alii omnes, & quotquot non militant, nec pugnant,
sed colunt terram: rursum cùm fuerint metentes, af-
7 ferunt tributa regi: Et ipse unus solus si dixerit, Oc-
8 cidite, occîdunt: dixerit, Remittite, remittunt: Dixe-
rit, Percutite, percutiunt: dixerit, Exterminate, exter-
9 minant: dixerit, Ædificate, ædificant: Dixerit, Exci-
10 dite, excîdunt: dixerit, Plantate, plantant: Et omnis
plebs, & virtutes eum obaudiunt, & super hoc ipse
11 recumbit, & bibit, & dormit. Hi autem custodiunt
in circuitu eum, & non possunt ire singuli, & facere
12 opera sua, sed in dicto obaudientes sunt ei. Viri,
quomodò non præcellit rex qui sic diffamatur? Et ta-
13 cuit. Tertius qui dixerat de mulieribus & veritate,
14 hic est Zorobabel, cœpit loqui. Viri, non magnus
rex, & multi homines, nec vinum præcellit. Quis est
15 ergò qui dominatur eorum? Nónne mulieres ge-
nuerunt regem, & omnem populum, qui dominatur
mari & terræ:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

21 Καὶ πάσας (κ) καρδίας ποιεῖ πλουσίας, καὶ ὐ μέμνη βασιλέα ὐδὲ σατράπην·
22 καὶ πάντα διὰ ταλάντων ποιεῖ λαλῆν. Καὶ ὐ (ᵃ) μέμνηνται ὅταν πίνωσιν,
φιλιάζειν φίλοις καὶ ἀδελφοῖς, καὶ μεθ' ὐ πολὺ ἀπῶν τὰς μαχαίρας.
23 Καὶ ὅταν ἀπὸ τῦ (λ) οἴνυ ἐγερθῶσιν, ὐ μέμνηνται ἃ ἔπραξαν. ᵛΩ ἄν-
24 δρες, ὐχ ὑπερισχύει (μ) ὁ οἶνος, ὅτι ὕτως ἀναγκάζει ποιεῖν; καὶ ἐσίγησεν
ὕτως εἰπάς.

MS. A. (κ) τὰς καρδίας (ᵃ) μέμνηται (λ) οἴνυ γινηθῶσιν, ὕδε (μ) ὁ οἶνος; ὕτως ἀναγκάζει ποιεῖν. καὶ ἐσίησεν ὕτως εἰπών.

ΚΕΦ. δ'.

1 Καὶ ἤρξατο ὁ δεύτερος λαλῆν, (ᵛ) ὁ εἰπὰς περὶ τ ἰσχύος τῦ βασιλέως.
2 ᵛΩ ἄνδρες, ὐχ ὑπερισχύουσιν οἱ ἄνθρωποι, τ γῆν καὶ τ θάλασσαν κατα-
3 κρατοῦντες καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς; Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπερισχύει, (α) καὶ
κυριεύει αὐτῶν καὶ λαπόζει αὐτῶν, καὶ πᾶν ὃ ἐὰν εἴπῃ αὐτοῖς, (β) ὑπακού-
4 ουσιν. Ἐὰν εἴπῃ αὐτοῖς ποιῆσαι πόλεμον ἕτερος πρὸς τ ἕτερον, (γ)
ποιοῦσιν· ἐὰν δ ἐξαποστείλῃ αὐτὺς πρὸς τὺς πολεμίους, βαδίζουσι καὶ
καθεζγάζονται τὰ ὄρη καὶ τὰ τείχη καὶ τὺς πύργυς, φονεύουσι καὶ φονεύονται,
καὶ τ λόγον τῦ βασιλέως ὐ παραβαίνουσιν. ἐὰν δ νικήσωσι, τῷ βασιλεῖ
κομίζουσι πάντα, (δ) καὶ ἐὰν σφενομεύσωσι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα.
6 Καὶ ὅσοι ὐ στρατεύονται ὐδὲ πολεμῦσιν, ἀλλὰ γεωργῦσι τ γῆν, πάλιν
ὅταν σπείρωσι θερίσαντες ἀναφέρωσι τῷ βασιλεῖ· καὶ ἕτερος τ ἕτερον
7 ἀναγκάζοντες, ἀναφέρουσι τὰς φόρυς τῷ βασιλεῖ. Καὶ αὐτὸς εἷς μόνος
ἐστίν. ἐὰν εἴπῃ ἀποκτεῖναι, (ᵉ) ἀποκτέννυσιν· ἐὰν εἴπῃ (ᶠ) ἀφεῖναι, ἀφίεται·
8 Εἶπεν πατάξαι, (ᵍ) τύπτουσιν· εἶπεν ἐρημῶσαι, ἐρημῦσιν· εἶπεν οἰκοδο-
9 μῆσαι, οἰκοδομοῦσιν· Εἶπεν φυτεῦσαι, φυτεύουσι· εἶπεν ἐκκόψαι, ἐκκόπτουσιν· εἶπε φυλεῦσαι, φυλεύ-
10 ουσι. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτῦ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῦ ἐνακύουσι. πρὸς δ τέ-
11 τοις αὐτὸς ἀνάκειται, ἐσθίει καὶ πίνει καὶ καθεύδει, (ʰ) Αὐτοὶ δ τηροῦσι κύ-
κλῳ περὶ αὐτόν· καὶ ὐ δύνανται ἕκαστος ἀπελθεῖν, καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα αὐ-
12 τῦ, ὐδὲ παρακύουσιν αὐτῦ. ᵛΩ ἄνδρες, πῶς ὐχ ὑπερισχύει ὁ βασιλεὺς,
13 ὅτι ὕτως ἐπάκυός ἐστι; καὶ ἐσίγησεν. Ὁ δ τρίτος ὁ (ᶦ) εἰπὰς περὶ τῶν
14 γυναικῶν καὶ τ ἀληθείας, ὗτός ἐστι Ζοροβάβελ, ἤρξατο λαλεῖν· (ᵏ) Ἄν-
δρες, ὐ μέγας ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλοὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὁ οἶνος ἰσχύει;
15 τίς ἔν ὁ δεσπόζων αὐτῶν, ἢ τίς ὁ κυριεύων αὐτῶν; Οὐχ αἱ γυναῖκας;
αἱ γυναῖκας ἐγέννησαν τ βασιλέα καὶ πάντα τ λαὸν ὃς κυριεύ τ θαλάσσης
καὶ τ γῆς,

MS. A. (ᵛ) ὁ εἰπὼν (α) καὶ κυριεύει πάντων (β) ποιήσουσιν. (γ) π
(δ) ἀφίναι, (ᵉ) τύπτουσιν· εἶπεν οἰκοδομῆσαι, (ᶠ) Οὕτως δ τηροῦσιν περὶ αὐλὴν κύκλῳ· καὶ ὐ δύνανται ἕκαστος ἀπελθεῖν, (ᵍ) εἰπὼν
(ʰ) ᵛΩ ἄνδρες,

Et omnia cordа facit opulenta: & non meminit re- 21
gem, nec magistratum, et omnia per talenta loqui
facit. Et non meminerunt cùm biberint, amicitiam, 22
nec fraternitatem: sed non multum pòst sumunt
gladios. Et cùm à vino surrexerint; non memine- 23
runt, quæ gesserunt. O viri, nónne præcellit vinum, 24
quia sic cogit facere? Et tacuit hoc dicto.

CAP. IV.

ET inchoavit sequens dicere, qui dixit de fortitu- 1
dine regis. O viri, nónne præcellunt homines, qui 2
terram & mare obtinent, & omnia quæ in eis sunt?
Rex autem præcellit, & dominatur eorum, & im- 3
perat eis: & omne quodcunque dixerit illis, obe-
diunt. Si dixerit eis, ut faciat bellum alter adversùs 4
alterum; faciunt. Et si miserit illos ad hostes bella-
tores; vadunt, & demoliuntur montes, & muros,
et turres: Jugulant, et jugulantur, et regis verbum non 5
prætereunt. Quòd si vicerint; afferunt regi omnia,
et quæcunque prædati fuerint, et alia omnia. Et 6
quotquot non militant, nec pugnant, sed colunt ter-
ram; rursum, cum severint, metentes afferunt regi:
et alter alterum cogentes, offerunt tributa regi. Et 7
ipse unus solus est. Si dixerit, Occidite; occidunt:
si dixerit, Remittite; remittunt. Dixerit, Percutite; 8
percutiunt: dixerit, Exterminate; exterminant:
dixerit, Ædificate; ædificant: Dixerit, Ex 9
cidite; excidunt: dixerit, Plantate, plantant.
Et omnis plebs ejus, et virtutes eum obaudiunt. 10
Et super hæc ipse recumbit, comedit, et bibit, et dor-
mit: Hi autem custodiunt in circuitu eum: et non 11
possunt unusquisque abire, et facere opera sua: neque
negligenter audiunt eum. Viri, quomodò non præcellit 12
rex, cui sic obeditur? et tacuit. Tertius, qui dixerat 13
de mulieribus, et veritate, (hic est Zorobabel,) cœpit
loqui: Viri, non magnus rex, et multi homines, et vi-
num præcellit? Quis est ergò, qui imperat ei? aut quis 14
qui dominatur eorum? Nónne mulieres? Mulieres 15
genuerunt regem, et omnem populum qui dominatur
mari et terræ:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* Omniáque corda opulenta facit: Neque re- 21
gem aut satrapam recordatur; omniáque
quasi ponderibus talentorum eloqui facit.
Nec recordantur, cùm bibunt, amoris ami- 22
corum ac fratrum: Et post paulum educunt
gladios. Sed cùm de vino surrexerint, non 23
meminerunt quæ fecerint. O viri, nónne 24
vinum fortius est cæteris, quod hæc facere
cogit? Et his dictis, reticuit.

CAP. IV.

ET cœpit secundus loqui, qui de for- 1
titudine regis dixerat; O viri, nónne for- 2
tiores cæteris sunt homines qui terram &
mare obtinent, quæque in eis omnia? Eis 3
autem præcellit, qui ipsis imperat, rex: Et
dominus est eorum; cui, quodcunque ipsis
dixerit, obediunt. Si jusserit ipsos bellum 4
facere alterum alteri, faciunt: Si ad hostes
ipsos mittat, eunt; montes investigant,
murósque ac turres. Cædunt cæduntúrque, 5
verbum autem regis non prævaricantur:
si vincant, regi omnia afferunt, etiamsi
pereant: Et reliqua hæc omnia. Qui au- 6
tem non militant, nec bellum gerunt, sed
terram colunt; rursus postquàm seminave-
rint, quod messuerint regi afferunt: co-
güntque alter alterum offerre tributa regi.
Ipse autem unus solus est: si interficere 7
jubeat, interficiunt: Si missum facere, 8
missum faciunt; si ferire jusserit, feriunt;
si destruere, destruunt: si jusserit ædi-
ficare, ædificant; si occidere, occîdunt; si
plantare, plantant: Omnísque populus e
& exercitus, ipsi parent: Et præterea ip
recumbit, edens ac bibens & dormiens;
Illi autem custodiam agunt juxta illum, 11
nec cuiquam discedere licet, & res suas
agere: neque inobedientes ipsi sunt
viri, annon fortior cæteris rex, cu
obediendum est? Et conticuit. Tertius 13
autem qui de mulieribus & veritate locutus
erat, qui erat Zorobabel filius Salathiel,
de genere Judaico, loqui cœpit. O viri, 14
nónne magnus est rex, & homines multi,
& vinum forte? Quis igitur est qui superat
eos? Aut quis est qui eis dominatur?
Mulieres nónne reges pariunt, & popu- 15
lum totum qui mari & terræ domina-
tur?

Versio VULG. LAT.

14 Et ex illis nati sunt, & ipsæ educaverunt eos qui
17 plantaverunt vineas ex quibus vinum fit? Et ipsæ
faciunt stolas omnium hominum, & ipsæ faciunt glo-
riam hominibus, & non possunt homines separari à
18 mulieribus. Si congregaverint aurum & argentum,
& omnem rem speciosam, & viderint mulierem u-
19 nam bono habitu & bonâ specie, Omnia hæc relin-
quentes in eam intendunt, & aperto ore conspiciunt,
& eam alliciunt magis quàm aurum & argentum, &
20 omnem rem pretiosam. Homo patrem suum relin-
quit qui enutriit illum, & suam regionem, & ad mu-
21 lierem se conjungit. Et cum muliere remittit animam:
& neque patrem meminit, neque matrem, neque re-
22 gionem. Et hinc oportet vos scire: quoniam mulie-
23 res dominantur vestri. Nónne doletis? Et accipit
homo gladium suum, & vadit in viam facere furta, &
24 homicidia, & mare navigare & flumina. Et leonẽ vi-
det, & in tenebris ingreditur: et cùm furtum fecerit,
25 et fraudes, et rapinas, amabili suæ affert. Et iterum,
diligit homo uxorẽ suam magis quàm patrem aut ma-
26 trẽ. Et multi dementes facti sunt propter uxores suas:
27 et servi facti sunt propter illas: Et multi perierunt et
28 jugulati sunt, et peccaverũt propter mulieres. Et nunc
credite mihi, quia magnus est rex in potestate sua:
29 quoniam omnes regiones verentur tangere eum. Vi-
debam [illegible] mirifici concu-
30 bin[illegible] regis, sedentem juxta regem ad dextram, Et
auferentem diadema de capite ejus, et imponentem
sibi, et palmis cædebat regem de siniſtra manu. Et
31 super hæc aperto ore intuebatur eam: et si arriserit
ei, ridet: nam si indignata ei fuerit, blanditur, donec
32 reconcilietur in gratiam. O viri, cur non sunt fortio-
res mulieres? Magna est terra, et excelsum est cœlum:
33 quis ista agit? Et tunc rex, et purpurati intueban-
34 tur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate. O
viri, nónne fortes sunt mulieres? Magna est terra, et
[illegible] et v[illegible]
[illegible] locu[illegible]m in una die.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Καὶ ἐξ αὐτῶν ἐγένοντο. καὶ αὗ) ἐξέθρεψαν αὐτὰς (ζ) τὰς φυτεύσαντας τὰς
17 ἀμπελῶνας ἐξ ὧν ὁ οἶν⊖ γίνε). Καὶ αὗ) ποιοῦσι τὰς στολὰς ⊤ ἀνθρώ-
πων, καὶ αὗ) ποιοῦσι (η) δόξαν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὐ δύνα) οἱ ἄνθρωποι
18 χωρὶς τῶν γυναικῶν εἶναι. Ἐὰν ⅋ συναγάγωσι χρυσίον καὶ (ϑ) ἀργύριον
καὶ πᾶν πρᾶγμα ὡραῖον, καὶ ἴδωσι γυναῖκα μίαν καλὴν τῷ εἴδει καὶ τῷ
19 κάλλ, (ι) ταῦτα πάντα ἀφέντες, εἰς αὐτὴν (κ) ἐκκέχυνα, καὶ χάσκοντες
τὸ στόμα θεωροῦσιν αὐτὴν, καὶ πάντες αὐτὴν αἱρετίζουσιν μᾶλλον ἢ τὸ
20 χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον καὶ πᾶν πρᾶγμα ὡραῖον. Ἄνθρωπ⊖ ⊤ ἑαυτῦ
πατέρα ἐγκαταλείπει ὃς ἐξέθρεψεν αὐτὸν, καὶ ⊤ ἰδίαν χώραν, καὶ πρὸς
21 ⊤ ἰδίαν γυναῖκα κολλᾶ). Καὶ μ⊖ ⊤ γυναικὸς ἀφίησι ⊤ ψυχὴν, καὶ ὔτε
22 ⊤ πατέρα μέμνηται, ὔτε ⊤ μητέρα, ὔτε ⊤ χώραν. Καὶ ἐντεῦθεν δεῖ
ὑμᾶς γνῶναι ὅτι αἱ γυναῖκες κυριεύουσιν ὑμῶ⊖ ἐχὶ πονεῖτε, καὶ μοχθεῖτε,
23 καὶ πάντα ⊤ γυναιξὶ δίδοτε καὶ φέρετε; Καὶ λαμβάνει (ο) ὁ ἄνθρωπ⊖ ⊤
ῥομφαίαν αὐτῦ, (ι) καὶ ἐκπορεύσα ἐξοδεύσ καὶ ληστεύσ καὶ κλέπσ, καὶ
24 εἰς ⊤ θάλασσαν (κ) πλεῦν, καὶ ποσμὺς, Καὶ ⊤ λέοντα θεωρεῖ, καὶ ἐν ζόφ
βαδίζ καὶ ὅταν κλέψ καὶ ἁρπάσ καὶ λωποδυτήσ, (λ) τῇ ἠρωμένῃ ἀπο-
25 φέρ. Καὶ πλεῖον ἀγαπᾷ ἄνθρωπ⊖ ⊤ ἰδίαν γυναῖκα μᾶλλον ἢ ⊤
πατέρα καὶ ⊤ μητέρα. Καὶ πολλοὶ ἀπεγνώσθη⊖ ⊤ ἰδίαις διανοίαις διὰ
26 τὰς γυναῖκας, καὶ δοῦλοι ἐγένοντο δι' αὐτάς. Καὶ πολλοὶ ἀπώλοντο καὶ
27 ἐσφάλη⊖ καὶ ἡμάρτο⊖ διὰ τὰς γυναῖκας. Καὶ νῦν ὐ πιστεύετέ μοι;
ἐχὶ μέγας ὁ βασιλεὺς τῇ ἐξουσίᾳ αὐτῦ; ἐχὶ πᾶσαι αἱ χῶραι (μ)
28 εὐλαβοῦνται ἅψασ αὐτῦ; Ἐθεώρ αὐτὸν, καὶ Ἀπάμην ⊤ θυγατέρα
Βαρτάκ τῦ θαυμασῦ ⊤ παλλακὴν τῦ βασιλέως, καθημένην ἐκ
δεξιᾶ τῦ βασιλέως, Καὶ ἀφαιροῦσαν τὸ διάδημα ἀπὸ ⊤ κεφαλῆς τῦ
βασιλέως, καὶ ἐπιτιθοῦσαν ἑαυτῇ· καὶ (†) ἐρράπιζε ⊤ βασιλέα τῇ ἀριστερᾷ.
31 Καὶ πρὸς τούτοις ὁ βασιλεὺς χάσκων τὸ στόμα ἐθεώρει αὐτήν· καὶ ἐὰν
μειδιάσῃ αὐτῷ, γελᾷ· ἐὰν ⅋ πικραν θῇ ἐπ' αὐτὸν, κολακεύει αὐτὸν,
32 ὅπως διαλλαγῇ αὐτῷ. Ὦ ἄνδρες, πῶς ὐχὶ ἰσχυραὶ αἱ γυναῖκες, ὅτι
33 οὕτως πράσσουσι; Καὶ τότε ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ μεγιστᾶνες (ν) ἔβλεπον εἰς
34 ⊤ ἕτερον. καὶ ἤρξατο λαλεῖν περὶ ⊤ ἀληθείας. Ἄνδρες, (ξ) ὐχὶ ἰσχυραὶ αἱ
γυναῖκες; μεγάλη ἡ γῆ, καὶ ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς, καὶ ταχὺς τῷ δρόμῳ ὁ
ἥλι⊖, ὅτι στρέφεται ἐν τῷ κύκλῳ τῦ οὐρανῦ, καὶ πάλιν ἀποστρέχει εἰς ⊤
ἑαυτῦ τόπον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

MS. A. (ζ) τὰς φυτεύοντας τὰς (η) τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων, (ϑ) ἀργύριον, ὐχὶ ἀγαπῶσιν γυναῖκα μίαν
[illegible] ταῦτα (ι) ἐγκέχυναν, (κ) ἄνθρωπος (ι) καὶ ἐκπορεύσαι εἰς ἐξοδίαν ληστεύειν (κ) πλεῖ, (λ) τῇ ⊤ ἠρημαμέν⊖ ⊤
ἀποφέρει. (μ) ἐυλαβῦνται αὐτὸν ἅψασ αὐτῦ; (†) ἐράπιζεν (ν) ἐνέβλεπον ἕτερ⊖ πρὸς τὸν ἕτερον. (ξ) ὐχ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Ex eis est, ipsæque eos educant, qui 16
plantan vineas, ex quibus exiſtit vi-
num. Ipsæ ſtolas hominum faciunt: Ipsæ 17
gloriam faciunt hominibus, nec poſſunt
homines ſine mulieribus esse. Quòd ſi 18
argentum & aurum congregaverint, &
ullum opus pulchrum, & viderint
mulierem viſu pulchram & formâ;
Relictis his omnibus ipsam obſtu- 19
peſcunt, & ore hiante ipsam intuentur,
ipsamque omnes amant magìs quàm au-
rum aut argentum, aut ullum opus pul-
chrum? Patrem ſuum relinquit homo qui 20
ipsum eduxit, & patriam ſuam, ut uxo-
ri ſuæ adhæreat, Et cum uxore vitam 21
dimittit. Nec patris recordatur nec ma-
tris, nec patriæ: Unde æquum eſt vos 22
diſcere, mulieres vobis dominari. Nón-
ne laboratis & laſſamini, & mulieribus
omnia datis ac affertis? Et gladium ho- 23
mo manu accipit, qui peregrè proſi-
ciſcitur latrocinatum, & furatum, &
mare navigatum, & flumina; Et leo- 24
nem videt, & in tenebris ambulat, &
quicquid furatus eſt, rapuit, ſpoliavit,
dilectæ ſuæ affert: Et uxorem ſuam 25
multò plùs diligit homo, quàm patrem
vel matrem. Et multi dementes facti 26
ſunt propter mulieres, & ſervitutem ſer-
vierunt propter ipsas. Multi perierunt, 27
lapſi ſunt, & peccárunt propter mulieres.
Et nunc non creditis mihi? Nónne 28
magnus eſt rex in dominio ſuo? Nonne
omnes regiones metuunt tangere ipsum?
Vidi ego & Apamen filiam admirandi 29
ejus Artac principis, pellicem regis, Cùm 30
detractum capiti ejus diadema ſibi im-
poneret, & regem ſiniſtrâ cæderet. Et 31
ad hæc, rex aperto ore ipsam intueba-
tur, & ſi arrideret ipsi, ridebat; quòd ſi
indignaretur ipsi, adulabatur ei, donec
ſibi conciliaret. O viri, quomodo non 32
ſint fortes mulieres quæ ſic faciunt?
Tum rex & principes intuebantur alter 33
alterum. Et cœpit de veritate verba
facere. O viri, nónne fortes ſunt 34
mulieres? Magna eſt terra, & excelſi
cœli, & velox curſu Sol: Circuit enim
cœlum, & ad locum ſuum recurrit die
uno,

Versio VULG. LAT.

35 Nónne magnificus est qui hæc facit, & veritas magna,
35 & fortior præ omnibus? Omnis terra veritatem in-
vocat, cœlum etiam ipsam benedicit, & omnia opera
moventur, & tremunt eam, & non est cum ea quid-
37 quam iniquum. Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filii hominum, & iniquæ illorum omnia opera, & non est in ipsis veritas, & in
38 sua iniquitate peribunt: Et veritas manet & invalescit in æternum, & vivit & obtinet in secula secu-
39 lorum. Nec est apud eam accipere personas, neque differentias: sed quæ justa sunt facit omnibus, injustis ac malignis, & omnes benignantur in operibus e-
40 jus. Et non est in judicio ejus iniquum, sed fortitudo, & regnum, & potestas, & majestas omnium ævo-
41 rum. Benedictus Deus veritatis. Et desiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, & dixerunt; Magna
42 est veritas, & prævalet. Tunc rex ait illi; Pete, si quid vis amplius, quàm quæ scripta sunt, & dabo tibi, secundùm quod inventus es sapientior proximis, & proximus mihi sedebis, & cognatus meus vocabe-
43 ris. Tunc ait regi, Memor esto voti tui, quod vovisti, ædificare Jerusalem, in die quâ regnum ac-
44 cepisti: Et omnia vasa quæ accepta sunt ex Jerusalem, remittere, quæ separavit Cyrus, quando ma-
45 ctavit Babyloniam, & voluit remittere ea ibi. Et tu vovisti ædificare templum quod incenderunt Idu-
46 mæi, quando exterminata est Judæa à Chaldæis. Et nunc hoc est quod postulo, domine, & quod peto, hoc est majestas quod à te postulo, ut facias votum
47 quod vovisti regi cœli ex ore tuo. Tunc surgens Darius rex, osculatus est illum: & scripsit epistolas ad omnes dispensatores, & præfectos, et purpuratos, ut deducerent eum, et eos qui cum illo erant, omnes a-
48 scendentes ædificare Jerusalem. Et omnibus præfectis, qui erant in Syria, et Phœnice, et Libano, scripsit epistolas, ut traherent ligna cedrina à Libano in Jerusalem, ut ædificarent cum eis civitatem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

35 Οὐχὶ μέγας ὁς ταῦτα ποιεῖ; καὶ ἡ ἀλήθεια μεγάλη καὶ ἰσχυροτέρα παρὰ
36 πάντα. Πᾶσα ἡ γῆ τ ἀλήθειαν καλεῖ, καὶ ὁ ὐρανὸς αὐτὴν εὐλογεῖ, καὶ
πάντα τὰ ἔργα σείεται καὶ τρέμει, καὶ οὐκ ἔστι μετ' (a)αὐτῆς ἄδικον οὐδέν.
37 Ἄδικος ὁ οἶνος, ἄδικος ὁ βασιλεὺς, ἄδικοι αἱ γυναῖκες, ἄδικοι
πάντες οἱ υἱοὶ τ ἀνθρώπων, καὶ ἄδικα πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν (ξ) τὰ
τοιαῦτα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἀλήθεια, καὶ ἐν τῇ ἀδικίᾳ (o) αὐτῶν ἀπο-
38 λοῦνται. Καὶ ἡ ἀλήθεια μένει καὶ ἰσχύει εἰς τ αἰῶνα, καὶ ζῇ καὶ κρατεῖ εἰς
39 τ αἰῶνα τῶν αἰώνων. Καὶ οὐκ ἔστι (π) παρ' αὐτὴν λαμβάνειν πρόσωπα.
(ρ) οὐδὲ διάφορα, ἀλλὰ τὰ δίκαια ποιεῖ ἀπὸ πάντων τ ἀδίκων καὶ
40 πονηρῶν· καὶ πάντες εὐδοκοῦσι τοῖς ἔργοις αὐτῆς. Καὶ οὐκ ἔστιν ὸν τῇ
κρίσει αὐτῆς ἄδικον ἄδικον· καὶ αὕτη, ἡ ἰσχὺς, καὶ τὸ βασίλειον, καὶ ἡ ἐξουσία,
καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τ πάντων αἰώνων. εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τ ἀληθείας.
41 Καὶ ἐσιώπησε τοῦ λαλεῖν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς τότε ἐφώνησε· καὶ τότε (σ) εἶπον,
42 Μεγάλη ἡ ἀλήθεια, καὶ ὑπερισχύει. Τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτῷ, Αἴτησαι
ὁ θέλεις πλεῖον τῶν γεγραμμένων, καὶ δώσομέν σοι (τ) ὃν τρόπον εὑρέθης
σοφώτερος, καὶ ἐγγύς μου καθήσῃ, καὶ συγγενής μου κληθήσῃ.
43 Τότε εἶπε τῷ βασιλεῖ, Μνήσθητι τ ὑχήν, ἣν ηὔξω, οἰκοδομῆσαι
44 τ Ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ τὸ βασίλειόν σου παρέλαβες, καὶ πάντα
τὰ σκεύη τὰ ληφθέντα ὑπὸ Ἱερουσαλὴμ, (υ) καὶ ἀπέμψαι ἃ ἐχώρισε
Κύρος, ὅτε ηὔξατο ἀνελεῖν Βαβυλῶνα, καὶ ηὔξατο ἐξαποστεῖλαι ἐκεῖ.
45 Καὶ σὺ ηὔξω οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν ὃν ἐνεπύρισαν οἱ Ἰδουμαῖοι,
46 ὅτε ἐρημώθη ἡ Ἰουδαία ὑπὸ τῶν Χαλδαίων. Καὶ νῦν τοῦτό ἐστιν ὃ σε
ἀξιῶ κύριε βασιλεῦ, καὶ ὃ αἰτοῦμαί σε, καὶ αὕτη ἐστὶν (φ) ἡ μεγαλοσύνη σου
παρὰ σοῦ· δέομαι οὖν ἵνα ποιήσῃς τ ὑχήν, ἣν ηὔξω τῷ βασιλεῖ τῇ
47 ἐμαυτοῦ, ποιῆσαι ὀν σώματός σου. Τότε ἀναστὰς Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς
κατεφίλησεν αὐτὸν, καὶ ἔγραψεν αὐτῷ τὰς ὑπογολὰς πρὸς πάντας
τοὺς οἰκονόμους, καὶ τοπάρχας, καὶ στρατηγοὺς, καὶ σατράπας, ἵνα προπέμ-
ψωσιν αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πάντας ἀναβαίνοντας οἰκοδομῆσαι τ
48 Ἱερουσαλήμ. Καὶ πᾶσι τοῖς τοπάρχαις ἐν κοίλῃ Συρίᾳ, καὶ Φοινίκῃ,
καὶ τοῖς ἐν τῷ Λιβάνῳ ἔγραψεν ὑπογολὰς, μεταφέρειν ξύλα κέδρινα
ἀπὸ τοῦ Λιβάνου εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ὅπως οἰκοδομήσωσι μετ' αὐτοῦ τ
πόλιν.

MS. A. (a) αὐτῆς(ξ) πάντα τὰ παῖδα, (o) ἐαυτῶν ἀπολοῦνται. Ἡ δὲ ἀλήθεια μένει καὶ ἰσχύσει (π) παρ' αὐτῇ
(ρ) οὐδὲ * διαφορὰ, ἀλλὰ τὰ δίκαια ποιεῖ ἀπὸ πάντων τῶν ἀδίκων πονηρῶν· (σ) εἶπαν, (τ) ἀνθ' ὧν ἐμέ-
(υ) ὑπέμψαι ἃ ἐξεχώρησεν Κύρος, (φ) μεγαλοσύνη σου

Nónne magnus est, qui hæc facit? Et Veritas magna, 35
& fortior præ omnibus. Omnis terra veritatem in- 36
vocat: cœlum etiam ipsam benedicit; & omnia opera
moventur, & tremunt: & non est cum ea quicquam
iniquum. Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mu- 37
lieres, iniqui omnes filii hominum, & iniqua omnia
opera eorum hæc, & non est in ipsis veritas, & in sua
iniquitate peribunt. Et veritas manet, & invalescit 38
in æternum, & vivit & obtinet in (a) seculum seculi. Nec est apud eam accipere personas, neque diffe- 39
rentia: sed quæ justa sunt, facit, ab omnibus injustis,
ac (b) malignis: & omnes benignantur operibus ejus:
Et non est in judicio ejus quicquam iniquum: & 40
hæc, fortitudo, & regnum, et potestas, et majestas
omnium æverum. Benedictus Deus veritatis. Et de- 41
siit loquendo. Et omnis populus tunc clamavit: et
tunc dixerunt; Magna est Veritas, et prævalet. Tunc 42
rex ait illi; Pete, si quid vis amplius quàm quæ scripta
sunt: et dabimus tibi secundùm quod inventus es
sapientior: et proximus mihi sedebis, et cognatus me-
us vocaberis. Tunc ait regi; Memor esto voti, quod 43
vovisti, ædificare Hierusalem, in die quâ regnum tu-
um accepisti, Et omnia vasa, quæ accepta sunt ex Hie- 44
rusalem, (c) et remittere, quæ separavit Cyrus, quan-
do vovit excidere Babyloniam, et vovit remittere
illuc. Et tu vovisti ædificare templum, quod incen- 45
derunt (d) Idumæi: quando exterminata est Judæa à
Chaldæis. Et nunc hoc est quod à te postulo, domine 46
rex, et quod peto à te: et hæc est majestas, quæ à te.
Postulo igitur, ut fr[illegible] illi regi cœ-
li f[illegible] surgens Dari[illegible] osculatus est illum: et scripsit ei epistolas ad om- 47
nes præfectores, et locorum præfectos, et duces, et pur-
purat[illegible], ut deducerent eum, et eos qui cum illo erant,
omnes ascendentes ædificare Hierusalem. Et omnibus 48
provinciarum præfectis in Cœle Syria, et Phœnice, et
qui in Libano, scripsit epistolas, ut transferrent ligna
cedrina à Libano in Hierusalem: et ut ædificarent
cum eo civitatem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

35 ... * ... ...

Versio VULG. LAT.

49 Et scripsit omnibus Judæis qui ascendebant à regno in Judæam pro libertate, omnem potentem, & magistratum, & præfectum non supervenire ad januas ipsorum, Et omnem regionem quam obtinuerant immunem esse eis, & Idumæi relinquant castella quæ
51 obtinent Judæorum, Et in structuram templi dare per singulos annos talenta viginti, usque dum perædificaretur: Et super sacrarium holocaustomata ustulare quotidiè, sicut habent præceptum: alia talenta de-
53 cem offerre per singulos annos, Et omnibus qui procedunt à Babylonia condere civitatem: ut esset libertas tam ipsis quàm filiis eorum, & omnibus sacerdoti-
54 bus qui præcedunt. Scripsit autem & quantitatem,
55 & sacram stolam jussit dari, in qua deservirent: Et Levitis scripsit dare præcepta, usque in diem quâ con-
56 summabitur domus, & Jerusalem extructur: Et omnibus custodientibus civitatem scripsit dari ei sortes
57 & stipendia. Et dimisit omnia vasa quæcunque separaverat Cyrus à Babylonia, & omnia quæcunque dixit
58 Cyrus, & ipse præcepit fieri, & mitti Jerusalem. Et cùm processisset ille adolescens, elevans faciem in Je-
59 rusalem, benedixit regem cœli, Et dixit; Abs te est victoria, & abs te est sapientia & claritas. Et ego ser-
60 vus tuus sum. Benedictus es qui dedisti mihi sapientiam, & tibi confitebor, Domine Deus patrum nostro-
61 rum. Et accepit epistolas, & profectus est in Babyloniam. Et venit, & nuntiavit fratrib⁹ suis omnibus qui
62 fuerunt in Babylonia: Et benedixerunt Deum patrum suorum, quoniam dedit illis remissionẽ & refri-
63 gerium, Ut ascenderent & ædificarent Jerusalẽ, & templum ubi nominatum est nomen ejus in ipso, & exultaverunt cum musicis & lætitia diebus septem.

CAP. V.

1 POst hæc autem electi sunt, ut ascenderent principes pagorum per domos & tribus suas, & uxores illorum, & filii & filiæ eorum, & servi & ancillæ ipso-
2 rum, & pecora eorum. Et Darius rex misit un à cum eis equites mille, donec deducerent eos in Jerusalem cum pace, & cum musicis & cum tympanis & tibiis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

49 Καὶ ἔγραψε πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τῆς βασιλείας εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερείας, πάντα δυνάστην, (ᵃ)καὶ τιμάχλν, καὶ σατράπλν, καὶ οἰκονόμον (χ) μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ τὰς θύρας αὐτῶν,
50 Καὶ πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν κρατοῦσιν, ἀφορολόγητον αὐτοῖς ὑπάρχειν· καὶ ἵνα οἱ Ἰδουμαῖοι ἀφῶσι τὰς κώμας, ἃς παρατοῦσι τῶν Ἰουδαίων·
51 Καὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἱεροῦ δοθῆναι καθ' ἕνιαυτὸν τάλαντα ἐκκαιδεκα, μέχρι τοῦ οἰκοδομηθῆναι·
52 Καὶ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ὁλοκαυτώματα καρποῦσθαι καθ' ἡμέραν, καθὰ ἔχουσιν ἐντολήν, ἐπτακαίδεκα προσφέρειν
53 ἄλλα τάλαντα, δέκα κατ' ἐνιαυτόν· Καὶ πᾶσι τοῖς προσβαίνουσιν ἀπὸ τῆς Βαβυλωνίας κλῆσαι τὴν πόλιν, ὑπάρχειν τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς τε
54 καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν, καὶ πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι τοῖς προσβαίνουσιν. Ἐγραψε δὲ καὶ τὴν χρηγίαν καὶ τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐν ταῖς λατρεύουσιν ἐν
55 αὐτῇ. Καὶ τοῖς Λευίταις ἔγραψε δοῦναι τὴν χρηγίαν, (ᵇ)ἕως τῆς ἡμέρας ἧς συντελεσθῇ ὁ οἶκος καὶ Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομηθῆναι. Καὶ πᾶσι
56 τοῖς φρουροῦσι τὴν πόλιν ἔγραψε δοῦναι αὐτοῖς κλήρους καὶ ὀψώνια. Καὶ
57 ἐξαπέστειλε πάντα τὰ σκεύη (ω) ἃ ἐχώρισε Κῦρος ἀπὸ Βαβυλῶνος· καὶ πάντα ὅσα εἶπε Κῦρος ποιῆσαι, καὶ αὐτὸς ἐπέταξε ποιῆσαι, καὶ ἐξαποστεῖλαι εἰς Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὅτε ἐξῆλθεν ὁ νεανίσκος, ἄρας τὸ πρόσ-
58 ωπον εἰς τὸν ὕψιστον ἐναντίον Ἱερουσαλὴμ, (ᶜ) εὐλόγησε τῷ βασιλεῖ τῷ ὑψίστῳ. Λέγων, Παρὰ σοῦ (ᵈ)νίκη, καὶ παρὰ σοῦ ἡ σοφία, (α) καὶ σὴ ἡ δόξα,
60 καὶ ἐγὼ σὸς οἰκέτης. Εὐλογητὸς εἶ, ὃς ἔδωκάς μοι σοφίαν, καὶ σοὶ ὁμολογῶ δέσποτα τῶν πατέρων. Καὶ λαβὼν τὰς ἐπιστολὰς, (ᵉ)καὶ ἐξῆλθε, καὶ
62 ἦλθεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ἀπήγγειλε τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ πᾶσι. Καὶ (ᶠ)εὐλόγησαν τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν, ὅτι ἔδωκεν αὐτοῖς ἄνεσιν καὶ
63 ἄφεσιν, Ἀναβῆναι (β)καὶ οἰκοδομῆσαι τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸ ἱερὸν, ἐφ' ᾧ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ. καὶ ἐχορεύσαντο μετ' εὐφροσυνῶν καὶ ἡμέρας ἑπτά.

MS. A. (ᵃ) καὶ σατράπλν, καὶ τοπάρχλν, (χ) * καὶ ἐπιτελεῖσθαι (ψ) ἕως ἡμέρας ἐπιτελεσθῇ ὁ οἶκος (ω) ἃ ἐξεχώρησεν Κύρος (ᵇ)ἡνίκα ἔστησεν (ᶜ) ἡ νίκη, (α) καὶ σοῦ ἡ δόξα, (ᵈ) καὶ ἐξῆλθεν εἰς (ᵉ) ἠνίκα ἔστησε (β) καὶ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ

CAP. V.

1 ΜΕτὰ δὲ ταῦτα ἐξῃρέθη ἀναβῆναι (α ἀρχηγοὶ οἴκων πατρικῶν κατὰ φυλὰς αὐτῶν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ (β)οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ θυγατέρες, καὶ
2 οἱ παῖδες αὐτῶν, καὶ αἱ (γ)παιδίσκαι, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. Καὶ Δαρεῖος συναπέστειλε μετ' αὐτῶν ἱππεῖς χιλίους, ἕως τοῦ ἀποκαταστῆσαι αὐτοὺς εἰς Ἱερουσαλὴμ μετ' εἰρήνης καὶ μετὰ μουσικῶν, τυμπάνων, καὶ αὐλῶν.

MS. A. (α) ἀρχηγοὶ οἴκων πατρικῶν (β) υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν, (γ) παιδίσκαι αὐτῶν,

Et scripsit omnibus Judæis, qui ascendebant à regno 49
in Judæam pro libertate, omnem potentem, & præfectum, & purparatum, & dispensatorem non supervenire ad januas ipsorum, Et omnem regionem, 50
quam obtinent, immunem eis esse: & ut (e)Idumæi relinquant castella quæ obtinent, Judæorum: Et 51
in structuram templi dare per singulos annos talenta viginti, usque dum perædificaretur: Et super alta- 52
re holocaustomata offerre quotidiè, sicut habent præceptum, (f)septem & decem offerre alia talenta, de-
cem per singulos annos: Et omnibus qui (g) acce- 53
dunt à Babylonia condere civitatem, ut esset libertas ipsis, & filiis eorum, & omnibus sacerdotibus, qui accederent. Scripsit autem & contributionem, & sa- 54
cram stolam, in qua deserviunt in ea: Et Levitis 55
scripsit dari contributionem, usque in diem quâ consummabitur domus, & Hierusalem extruetur: Et 56
omnibus custodientibus civitatem scripsit dari eis sortes, & stipendia. Et dimisit omnia vasa, quæcunq; 57
separaverat Cyrus è Babylonia: & omnia quæcunque dixit Cyrus facere; & ipse præcepit fieri, & mitti Hierusalem. Et cùm processisset ille adolescens, 58
elevans faciem in cœlum, è regione Hierusalem; benedixit regi cœli, Dicens; Abs te est victoria, 59
& abs te est sapientia, & tua est gloria: & ego unus servus. Benedictus es qui dedisti mihi sapien- 60
tiam: & tibi confitebor, Domine patrum. Et accepit epistolas, et exivit, et venit in Babyloniam: & nuntiavit fratribus suis omnibus. Et benedixerũt: Deũ pa- 62
trum suorũ: quoniam dedit illis refrigerium, & remissionem; ut ascenderent, & ædificarent Hierusa- 63
lem, & templum, ubi nominatum est nomen ejus in ipso. Et exultaverunt cũ musicis et lætitia dieb⁹ septẽ.

CAP. V.

1 POst hæc autem electi sunt, ut ascenderent principes domũ patrũ per tribus suas, & uxores illorum, et filii eorum, et filiæ, et servi ipsorum, et ancillæ, et pecora eorũ. Et Darius misit unà cũ eis equites 2
mille: donec deducerent eos in Hierusalem cum pace, et cum musicis, tympanis, et tibiis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

49 Scripsítque Judæis omnibus, qui è regno Hierosolyma ascendebant pro libertate: Ne quis Dynasta, vel Satrapa, vel Toparcha, vel Procurator aggrederetur fores ipsorum: Et ut omnis locus quem tenent immunis sit ipsis tributi: Utque Idumæi dimittant loca quæ de Judæis occupaverant: Utque ad ædificium templi dentur ipsis argenti viginti talenta annua, donec ædificatum fuerit: Et, ut in altari offerant quotidiè holocaustа, sicut præceptum est ipsis offerri, alia decem annua: Et ut illi omnes qui venirent à Babylone ad ædificandam civitatem, ipsis & liberis immunitas sit: sacerdotibúsque omnibus qui eò pervenirent. Scripsit etiam præberi quæ opus erant, & stolam hieraticam in qua ministrarentur: Et Levitis præberi scripsit quæ opus erant, usque ad diem perfecti templi, & ædificatæ civitatis. Omnibúsque eis qui custodirent civitatem, scripsit dari salarium & opsonia. Vasáque omnia quæ sepositerat Cyrus misit è Babylone: eáque omnia quæ Cyrus fieri jussérat, ipse etiam fieri jussit, & Hierosolyma mitti. Tunc egressus juvenis, sublato ad cœlum vultu Hierosolyma versùs, benedixit regi cœlorum: Dicens; A te victoria, & à te sapientia, & tibi gloria; ego autem verna tuus. Benedictus tu qui dedisti mihi sapientiam, tibi confiteor Domine patrum. Et accepit epistolas; & egressus venit Babylonem, & indicavit fratribus suis omnibus: Et benedixerunt Deum patrum suorum, quòd dedisset ipsis refrigerium & veniam; Ascendendi & ædificandi Hierosolyma, & templum quod vocatur nomine ejus, & convivium egerunt cum muficis & lætitia dies septem.

CAP. V.

1 POst hæc autem electi sunt qui ascenderent, capita familiarum gentium, secundùm tribus ipsorum, uxorésque & filii filiæque, & servi ipsorum, & ancillæ, jumentáque ipsorum. Misítque unà cum 2
eis Darius mille equites, donec Hierosolymis eos cum pace sisterent, & cum muficis & tympanis tibiísque.

Versio VULG. LAT.

3 Et omnes fratres erant ludentes, & fecit eos aſcen-
4 dere ſimul cum eis. Et hæc ſunt nomina virorum,
qui aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in par-
5 tem principatûs ipſorum. Sacerdotes: Filii Phi-
nees, filii Aaron, Jeſus filius Joſedec, Joacim filius Zo-
robabel filii Salathiel de domo David, ex progenie
6 Phares, de tribu Juda, Qui locutus eſt ſub Dario
rege Perſarum ſermones mirificos in ſecundo anno
7 regni ipſius menſe Niſan primo. Sunt autem hi, qui
aſcenderunt ex Judæa de captivitate tranſmigratio-
nis, quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Baby-
loniæ in Babylonem, & reverſus eſt in Jeruſalem.
8 Et requiſivit partem Judææ unuſquiſque in civitatem
ſuam, qui venerunt cum Zorobabel & Jeſu, Nehe-
mias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beel-
ſuro, Mechpſatochor, Olioro. Emonia unus de prin-
9 cipibus eorum. Et numerus à gentilibus eorum, ex
præpoſitis eorum filii Phares, duo millia centum ſe-
10 ptuagintaduo: Filii Ares, tria millia centum quin-
11 quagintaſeptem: Filii Phœmo, centum quadragin-
taduo: in filiis Jeſu & Joabes, mille trecentiduo:
12 Filii Demu, duo millia quadringenti ſeptuaginta:
filii Choraba, ducentiquinque: filii Banica, centum
13 ſexagintaocto: Filii Bebech, quadringentitres: filii
14 Archad, quadringenti vigintiſeptem: Filii Cham,
trigintaſeptem: filii Zoroar, duo millia ſexagintaſe-
ptem: filii Adin, quadringenti ſexaginta unus:
15 Filii Aderectis, centum octo: filii Ciaſo & Zelas,
centum ſeptem: filii Azoroc, quadringenti triginta-
16 novem: Filii Jedarbone, centum triginta duo: filii
Ananiæ centum triginta: filii Aſoni, nonaginta:
17 Filii Marſar, quadringenti vigintiduo: filii Zabarus,
nonagintaquinque: filii Sepolemon, centum vigin-
18 titres: Filii Nepopas, quinquagintaquinque: filii
Nechanatus, centum quinquagintaocto: filii Cebe-
19 thamus, centum trigintaduo: Filii Crearpatros,
qui Enocadies, & Modiæ, quadringenti vigintitres:
20 qui ex Gramas & Gabeæ, centum viginti unus: Qui
ex Beſſelon & Ceagge, ſexaginta quinque: qui ex
Baſtaro, centum vigintiduo:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

3 Καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν παίζοντες, καὶ ἐποίησαν αὐτὸς συναπα-
4 ῆναι μετ' ἐκείνων. Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀναβαινόν-
των κατὰ πατριὰς αὐτῶν εἰς τὰς φυλὰς, ἐπὶ τῶ μεριδαρχίαν αὐ-
5 τῶν. Οἱ ἱερεῖς (*) υἱοὶ Φινεὲς, υἱοὶ Ἀαρὼν, Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ τοῦ
Σαραΐα, καὶ Ἰωακὶμ ὁ τοῦ Ζοροβάβελ τοῦ Σαλαθιὴλ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ
6 Δαυὶδ, ἐκ τῆ φυλῆς Φαρὲς, φυλῆς δὲ Ἰούδα, Ὃς ἐλάλησεν ἐπὶ
Δαρείου τοῦ βασιλέως Περσῶν λόγους σοφοὺς ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆ
7 βασιλείας αὐτοῦ, μηνὶ Νισὰν τῷ πρώτῳ μηνός. Εἰσὶ δὲ (*) οὗτοι οἱ ἐκ
τῆς γῆς Ἰουδαίας ἀναβάντες ὃν τῆ αἰχμαλωσίας τῆς παροικίας,
ὧς μετῴκισεν Ναβυχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος εἰς Βαβυλῶνα.
8 καὶ ἐπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, Καὶ τὴ λοιπὴν Ἰουδαίαν ἕκαστος εἰς
τὴ ἰδίαν πόλιν, οἱ ἐλθόντες μετὰ Ζοροβάβελ, καὶ (γ) Ἰησοῦ, Νεεμίου,
Ζαραίου, Ῥησαΐου, (δ) Ἐνηνίου, Μαρδοχαίου, Βεελσάρου, Ἀσφαράσου,
9 (ε) Ῥεγίου, Ῥοΐμου, Βαανὰ, τῶν ἡγουμένων αὐτῶν. Ἀριθμὸς τῶν
ἀπὸ τῶν ἐθνῶν καὶ οἱ προηγούμενοι αὐτῶν· υἱοὶ Φόρος, δύο χιλιάδες
10 καὶ ἑκατὸν ἑβδομηκοντα δύο· υἱοὶ Σαφὰτ, τριακόσιοι ἑβδομηκοντα δύο.
11 Υἱοὶ Ἀρὲς, ἑπτακόσιοι πεντηκοντα ἓξ· Υἱοὶ Φαὰθ Μωὰβ εἰς τοὺς υἱοὺς
12 Ἰησοῦ καὶ Ἰωὰβ, δισχίλιοι ὀκτακόσιοι δώδεκα. Υἱοὶ Ἠλὰμ, χίλιοι
διακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες· υἱοὶ Ζαθοὶ, ἐννακόσιοι (ζ) ἑβδομηκον-
τπέντε· υἱοὶ Χορβὲ, ἑπτακόσιοι πέντε· υἱοὶ Βανὶ, ἑξακόσιοι τεσσερα-
13 κονταοκτώ. Υἱοὶ Βηβαὶ, ἑξακόσιοι (η) τεσσαρακονταεννέα· υἱοὶ (θ) Ἀργαὶ,
14 χίλιοι τριακόσιοι εἰκοσιδύο. Υἱοὶ (ι) Ἀδωνικὰμ, ἑξακόσιοι (κ) πεν-
τηκονταεπτά· υἱοὶ Βαγοῖ, δισχίλιοι (λ) ἑξακόσιοι ἑξ· υἱοὶ Ἀδὶν, τρια-
15 κόσιοι πεντηκονταπέντε. Υἱοὶ Ἀτὴρ Ἐζεκίᾳ, (*) ὀγδοηκονταεννέα·
υἱοὶ Κιλὰν, καὶ (μ) Ἀζανὰν, ἑξηκονταεπτά· υἱοὶ (ν) Ἀζαρὲ, τριακόσιοι
16 τριακονταδύο. Υἱοὶ (ξ) Ἀννὶς, ἑκατὸν ὀκτὼ· υἱοὶ (ο) Ἀρὸμ, τριακονται-
δύο· υἱοὶ Βασαὶ, τριακόσιοι εἰκοσιτρεῖς· υἱοὶ Ἀρσιφυρὶθ, ἑκατὸν (π) δύο.
17 Υἱοὶ Βαιτηρὲς, τρισχίλιοι πέντε· υἱοὶ ἐκ Βαιθλωμῶν, ἑκατὸν εἰκο-
18 σιτρεῖς. Οἱ ἐκ Νετωφὰς, πεντηκονταπέντε· οἱ ἐξ Ἀναθὼθ, ἑκατὸν
19 πεντηκονταοκτώ· οἱ ἐκ (ρ) Βαιδασμὼν, πεντεκονταδύο. Οἱ ἐκ (σ)
Καριαθιεὶ, εἰκοσι πέντε· οἱ ἐκ Καφείρας, καὶ (σ) Βηρὼθ, ἑπτακόσιοι τεσσα-
20 ρεσκονταεπτὰ, (τ) Οἱ Χασιασαὶ, καὶ Ἀμμιδιοὶ, τετρακόσιοι εἰκοσιδύο·
οἱ ἐκ (υ) Κιραμᾶς καὶ Γαλβῆς, ἑξακόσιοι εἴκοσι εἷς.

Et omnes fratres eorum erant ludentes. Et fecit 3
eos aſcendere ſimul cum eis. Et hæc ſunt nomina 4
virorũ, qui aſcenderunt per patrias ſuas in tribus,
in partem principatûs ipſorum: Sacerdotes filii 5
Phinees filii Aaron, Jeſus filius Joſedec ipſius Sa-
raæ, & Joachim filius Zorobabel filii Salathiel, de
domo David, ex progenie Phares, de tribu autem
Juda: Qui locutus eſt ſub Dario rege Perſarũ ſer- 6
mones ſapientes in ſecundo anno regni ipſius, men-
ſe Niſan, primo menſe. Sunt autẽ hi, ex terra Judæa, 7
qui aſcenderunt de captivitate tranſmigrationĩ,
quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Babyloniæ
in Babyloniam. Et (a) reverſi ſunt in Hieruſalem. Et 8
reliquam Judæam, unuſquiſq; in civitatem ſuam,
qui venerunt cum Zorobabel, & Jeſu, Neemia, Za-
ræa, Reſæa, Eneneos, Mardocheo, Beelſaro, Aſpha-
raſo, Reelia, Roimo, Baana, præfectis eorum. Nume- 9
rus eorum qui de gente, & præpoſiti eorum. Filii
Phoros, duo millia, & centum ſeptuaginta duo:
Filii Saphat, trecenti ſeptuaginta duo: Filii 10
Ares, ſeptingenti quinquaginta ſex: Filii Phaath, 11
Moab in filios Jeſu, & Joab, duo millia octingenti
duodecim: Filii Elã, mille ducenti quinquaginta 12
quatuor: Filii Zathui, nongenti ſeptuagintaquinq;
Filii Chorbe, ſeptingenti quinq.: Filii Bani, ſexcen-
ti quadraginta octo: Filii Bebæ, ſexcenti viginta 13
tres: Filii Argæ, mille trecenti viginti duo: Filii 14
Adonican, ſexcenti triginta ſeptem: Filii Bagoi,
duo millia ſexcenti ſex: Filii Adinu, quadringen-
ti quinquaginta quatuor. Filii Ater Execiæ, nona- 15
ginta duo: Filii Cilan, & Azenan, ſexaginta ſep-
tẽ: Filii Azaru, quadringenti triginta duo: Filii 16
Annis, centũ unus: Filii Arom, trigin'a duo: Filii
Baſſæ, trecenti viginti tres: Filii Arſiphurith, cen-
tum duo: Filii Bætenis, tria millia, quinq: Filii è 17
Bethlomon, centum viginti tres: Qui è Netophæ, 18
quinquaginta quinq.: Qui ex Anathoth, centum
quinquaginta octo: Qui è Bethaſmon, quadragin-
ta duo: Qui è Cariathiri, viginti quinq.: Qui è 19
Caphiras, & Beroz, ſeptingenti quadraginta tres:
Qui Chadiaſæ, & Ammidii, quadringenti viginti duo: Qui è Ciramas, & Gabbes, ſexcenti vigintiunus: 20

MS. A. (*) οἱ υἱοὶ (*) οὗτοι ὃν τῆ Ἰουδαίας οἱ ἀναβάντες (γ) Ἰησοῦς, (δ) Ἐνηνίου, (ε) Ῥησαΐου, Ῥομελίου, Βαανὰ, (ζ) πεντε-
ρακονταπέντε· (η) εἰκοσιεννεῖς· (θ) Ἀσγαὰ, τρισχίλιοι ἑξακόσιοι εἰκοσιδύο. (ι) Ἀδωνικὰμ, (κ) πεντεκαιεπτά· (λ) ἑξη-
κονταἕξ· (*) ἐνενηκονταδύο· (μ) Ἀζηλὰς, (ν) Ἀζαρὲ, (ξ) Ἀννίας, (ο) Ἀρὸμ, * υἱοὶ Βασαὰ, (π) δισχιλιοδύο. (ρ) Βαιδασμωθ,
(σ) Καριαθιαρειὸς, (σ) Βηρὼθ, (τ) Οὐχασιασαὶ, καὶ Ἀμμιδαῖοι, (υ) Κιραμᾶ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Ludentibus omnibus fratribus ipſorum: 3
Fecítque eos unà cum ipſis aſcendere. Et 4
hæc ſunt nomina virorum qui aſcende-
runt, ſecundùm principatum eorum.
cerdotes filii Phinehas filii Aaron
filius Joſedec filii Saraiæ: Et Joacim
Zorobabel filii Salathiel de familia Da-
de genere Phares, tribu autem Judæ, Qui 6
locutus eſt verba ſapientiæ coram Dario
rege Perſiæ ſecundo anno regni ejus, men-
ſe Niſan primo. Hi autem illi ſunt de Ju- 7
dæa qui aſcenderunt de captivitate, de in-
colatu, quos captivos duxerat Nabuchodo-
noſor rex Babylonis Babylonem, & Hie-
roſolyma reverſi ſunt. Et in reliquam 8
Judæam, in civitatem quiſque ſuam;
qui venerunt cum Zorobabel & Jeſu fi-
lio Nehemiæ, filio Zarchiæ, filio Riſhiæ,
filio Hananiæ, filio Mordecai, filio Bel-
ſariæ, filio Aſpharſi, filio Burliliæ, filio
Rauiam filio Baanæ, qui principes ipſo-
rum. Numerus eorum qui de plebe & 9
principum eorum; Filii Phares, duo
millia centum ſeptuaginta duo. Filii
Shaphat, trecenti ſeptuaginta duo. Fi- 10
lii Aruſh, ſeptingenti quinquaginta ſex.
Filii Pali principis Moab, filiúſque Jeſu, 11
& Chobud, mille octingenti duo. Filii 12
Julcham, duo. Filii Azati, nongenti
ſeptuaginta. Filii Churbæ, ſexcenti tri-
ginta tres. Filii Bani, ſexcenti quadra-
ginta octo. Filii Bibi, ſeptingenti quin- 13
que. Filii Argu, mille trecenti viginti
duo. Filii Adonicam, triginta ſeptem. 14
Filii Baaſhæ, duo millia ſexcenti & ſex.
Filii Aſaiel quadringenti quinquaginta
quatuor.

Versio VULG. LAT.

21 Qui ex Bechenobes, quinquagintaquinque: filii
Liptis, centum quinquagintaquinque: filii La-
22 bonni, trecenti quinquagintaseptem: Filii Sichem,
trecenti septuaginta: filii Suadon & Cliomus, tre-
23 centi septuagintaocto: Filii Ericus, duo millia
centum quadragintaquinque: filii Anaas, trecenti
24 septuaginta. Sacerdotes: Filii Jeddus, filii Eu-
ther, filii Eliasib, trecenti septuagintaduo: filii
25 Emerus, ducenti quinquagintaduo: Filii Phasurii,
trecenti quinquagintaseptem: filii Caree, ducenti
26 vigintiseptem. Levitæ: Filii Jesu in Caduhel, &
Bamis, & Serebias, & Edias, septuagintaquatuor:
omnis numerus à duodecimo anno, triginta millia
27 quadringenti sexagintaduo; Filii, & filiæ, & uxo-
res, omnis computatio, quadraginta millia ducenti
28 quadragintaduo. Filii sacerdotum, qui psallebant
29 in templo: Filii Asaph, centum vigintiocto. Osti-
arii verò: filii Esmenni, filii Aser, filii Amon, filii
Accuba, Topa filii Tobi, omnes centum triginta-
30 novem. Sacerdotes servientes in templo: filii Sel,
filii Gaspha, filii Tobloch, filii Cariæ, filii Su,
filii Hellu, filii Labana, filii Armacha, filii Accub,
filii Uthi, filii Cetha, filii Aggab, filii Obai, filii
31 Anani, filii Canna, filii Geddu, Filii An, filii Ra-
din, filii Desanon, filii Nachoba, filii Caseba, filii
Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii Attre, filii Ha-
sten, filii Asiana, filii Manei, filii Nasissim, filii
Accusu, filii Agista, filii Azui, filii Fauon, filii
32 Phasalon, Filii Meedda, filii Phusa, filii Caree,
filii Barcus, filii Saree, filii Coëfi, filii Nasit, filii
33 Agisti, filii Pedon, Salomon filii ejus, filii Aso-
phot, filii Phasida, filii Celi, filii Dedon, filii Gad-
34 dahel, filii Sephegi, Filii Aggia, filii Sachareth,
filii Sabathen, filii Caroneth, filii Malsith, filii
Amæ, filii Sasus, filii Addus, filii Suba, filii Eura,
35 filii Rahotis, filii Phasphat, filii Malmon. Omnes
sacro servientes, & pueri Salomonis, quadrin-
36 genti octogintaduo. Hi sunt filii qui ascenderunt
à Thelmela, Telharsa: principes eorum, Carmel-
37 lam, & Careth: Et non poterant edicere civita-
tes suas, & progenies suas, quemadmodùm sint ex
Israel. Filii Dalari, filii Tubal, filii Nechodaici,
38 Ex Sacerdotibus, qui fungebantur sacerdotio: &
non sunt inventi, filii Obia, filii Achisos, filii
Addin, qui accepit uxorem ex filiabus Phargeleu:
39 Et vocati sunt nomine ejus, & horum quæsita est
generis scriptura in prædatura, & non est inventa,
40 & prohibiti sunt sacerdotio fungi. Et dixit il-
lis Nehemias & Athsaras; Ne participentur sancta,
donec exurgat Pontifex doctus in ostenfionem &
41 veritatem. Omnis autem Israel erat, exceptis servis
& ancillis, quadraginta duo millia trecenti qua-
42 draginta. Servi horum & ancillæ, septem millia
trecenti triginta septem. Cantores & cantatrices,
43 ducenti sexagintaquinque. Cameli, quadringenti
traquinque. Equi, septem millia trigintasex.
Jucenta millia quadragintaquinque. Subju-
uinque millia vigintiquinque. Et de præ-
pfis per pagos, dum venirent in templum
quod erat in Jerusalem, voverunt suscitare
templum in loco suo, secundùm suam virtutem:
45 Et dare in templum thesaurum operum sacrum
auri mnas duodecim millia, & mnas argenti quin-
46 que millia, & stolas sacerdotales centum. Et ha-
bitaverunt Sacerdotes & Levitæ, & qui exierant
de plebe, in Jerusalem, & in regione, & sacri can-
tores, & ostiarii, & omnis Israel, in regionibus suis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

21 Οἱ ἐκ Μαχηδών, ἑκατὸν εἰκοσιδύο· οἱ ἐκ Βητολίω, πεντηκονταδύο· υἱοὶ
22 (φ) Νιφὶς, ἑκατὸν πεντηκονταἑπτά. Υἱοὶ Καμαωλάλω, καὶ Ὠνὺς, ἑβδο-
23 κόσιοι εἰκοσιπέντε· Υἱοὶ Ἱερεχὺ, (χ) διακόσιοι τεσσαρακονταπέντε.
24 υἱοὶ Σαναάς, τρισχίλιοι τριακόσιοι (ψ) ὄγδοι. οἱ ἱερεῖς (ω) Οἱ υἱοὶ Ἰεδδοὺ τοῦ
Ἰησοῦ εἰς τοὺς υἱοὺς Σανασὶβ, (ω) ὀκτακόσιοι ἑβδομηκονταδύο· υἱοὶ
25 Ἐμμηρὺθ, (ϡ) διακόσιοι πεντηκονταδύο. Υἱοὶ Φασσύρου, χίλιοι (α) τετρα-
26 κοσιαπτά· υἱοὶ (β) Χαρμὶ, διακόσιοι δεκαπτά. (γ) Οἱ Λευῖται οἱ
υἱοὶ Ἰησοῦ, καὶ Καδμιήλου, καὶ Βάννου, καὶ Σουδίου, ἑβδομηκοντατέσσαρες.
28 Οἱ ἱεροψάλται υἱοὶ Ἀσὰφ, ἑκατὸν (λ) εἰκοσιοκτώ. Οἱ θυρωροὶ υἱοὶ Σελλὴμ,
29 υἱοὶ Ἀτὴρ, υἱοὶ Τολμὰν, υἱοὶ (ε) Δακοὺβ, υἱοὶ Ἀτιτὰ, υἱοὶ (ζ) Τωβίε,
30 πάντες ἑκατὸν τριακονταἑννέα. Οἱ ἱερόδουλοι, υἱοὶ Ἡσαὺ, υἱοὶ Ἀσιφὰ,
υἱοὶ (η) Ταβαὼθ, υἱοὶ Κηρὰς, υἱοὶ (θ) Σουδὶ, υἱοὶ Φοιμαΐν, υἱοὶ Λαβανὰ,
υἱοὶ (ι) Ἀγγαβὰ, υἱοὶ Ἀκοὺδ, υἱοὶ Οὐδὰ, υἱοὶ Κιτὰβ, υἱοὶ (ια) Ἀκκαβὰ, υἱοὶ
31 Σουβαΐ, υἱοὶ (ιβ) Ἀνὰν, υἱοὶ Καδουὰ, υἱοὶ Γεδδὴρ, Υἱοὶ Ἰαΐρου, υἱοὶ Δασσὼν,
υἱοὶ Νωβὰ, υἱοὶ Χασιφὰ, υἱοὶ (κ) Καζηρὰ, υἱοὶ Ὀζίου, υἱοὶ Φινοὲ, υἱοὶ Ἀσπε-
ρὰ, υἱοὶ Βασθαΐ, υἱοὶ (ιγ) Ἀσσανὰ, υἱοὶ Μανὶ, υἱοὶ Ναφισὶ, υἱοὶ (λα) Ἀκοὺφ, υἱοὶ
32 (μ) Ἀχιβὰ, υἱοὶ Ἀσοὺβ, υἱοὶ Φαρακὲμ, υἱοὶ (να) Βασσηλὶμ, Υἱοὶ Μασσηδὰ,
υἱοὶ Κυδὰ, υἱοὶ Χαρέα, υἱοὶ Βαρχυὲ, υἱοὶ Σεράρ, υἱοὶ Θομοῖ, υἱοὶ (ξ) Νασὶ,
33 υἱοὶ Ἀτιφά· Υἱοὶ παίδων Σαλωμὼν, υἱοὶ (ο) Ἀσαπφιὼθ, υἱοὶ (ο) Φαρι-
34 δὰ, υἱοὶ Ἰεηλὶ, υἱοὶ Λοζὼν, υἱοὶ Ἰσδαὴλ, υἱοὶ (π) Σαφυὶ, Υἱοὶ Ἀγιὰ, υἱοὶ
Φαχαρὲθ, υἱοὶ Σαβὶε, υἱοὶ (ρ) Σαρωδὶ, υἱοὶ (σ) Μισαΐας, υἱοὶ Γαὲ, υἱοὶ
Ἀσδοὺς, υἱοὶ (τ) Συβὰ, υἱοὶ Ἀφερρὰ, υἱοὶ Βαρωδὶς, υἱοὶ (υ) Σαφάγ,
35 υἱοὶ (φ) Ἀλλωμὶ· Πάντες οἱ ἱερόδουλοι, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν παίδων Σολομὼν τρια-
36 κόσιοι ἑβδομηκονταδύο. Οὗτοι ἀναβάντες ἀπὸ Θερμελὲθ, καὶ (χ)
37 Θελερσὰς, ἡγούμενοι αὐτῶν (ψ) Χαραδαλὰν, καὶ (ω) Ἀδὰρ. Καὶ οὐκ
ἠδύναντο ἀπαγγεῖλαι τὰς πατριὰς αὐτῶν καὶ φυλὰς, ὡς εἰσὶ τοῦ Ἰσραήλ
εἰσιν· υἱοὶ Δελαὰν τοῦ υἱοῦ (α) τοῦ Βασνὰν, υἱοὶ Νεκωδὰν ἑξακόσιοι πεν-
38 τηκονταδύο. Καὶ ἀπὸ τῶν ἱερέων οἱ ἐμπεπιόμβωοι ἱερωσύνης, καὶ οὐχ εὑρέθησαν,
υἱοὶ Ὀζδία, υἱοὶ (β) Ἀκεὼς, υἱοὶ (γ) Ἰεδδοὺ τοῦ λαβόντος Αὐγίαν γυ-
39 ναῖκα τῶν θυγατέρων (δ) Φαγεζηλαΐου, Καὶ ἐκλήθη ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.
καὶ τούτων ζητηθέντος τὸ γνωκὸς γραφῆς ἐν τῷ πατρολογισμῷ (ε) καὶ μὴ εὑ-
40 ρεθέντος, ἐχωρίσθησαν τοῦ ἱερατεύειν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Νεεμίας καὶ Ἀθθα-
ρίας, (ζ) μὴ μετέχειν τῶν ἁγίων ἕως ἀναστῇ ἀρχιερεὺς ὁδηγούμενος τὴν
41 δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν. (η) Οἱ δὲ πάντες Ἰσραὴλ ἦσαν ἀπὸ δωδεκαετοῦς
καὶ ἐπάνω χωρὶς παίδων καὶ παιδισκῶν, μυριάδες τέσσαρες διςχίλιοι τρια-
42 κόσιοι (θ) ἑξήκοντα. Παῖδες τούτων καὶ παιδίσκαι, ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι
τριακονταπτά· ψάλται καὶ ψαλτῳδοὶ, διακόσιοι τεσσαρακονταπέντε·
43 (ι) Κάμηλοι τετρακόσιοι τριακονταπέντε, καὶ ἵπποι ἑπτακισχίλιοι τριακον-
ταἕξ, ἡμίονοι διακόσιοι τεσσαρακονταπέντε, ὑποζύγια πεντακισχίλια
44 πεντακόσια εἰκοσιπέντε. Καὶ ἀπὸ τῶν ἡγουμένων κατὰ τὰς πατριὰς, ἐν τῷ
παραγίνεσθαι αὐτοὺς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἠὐξαντο
ἐγεῖραι τὸν οἶκον ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ κατὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν, Καὶ δοῦναι
εἰς τὸ ἱερὸν γαζοφυλάκιον τοῦ ἔργου, χρυσίου μνᾶς χιλίας καὶ ἀργυρίου
46 μνᾶς πεντακισχιλίας, καὶ στολὰς ἱερατικὰς ἑκατόν. Καὶ κατῳκίσθησαν οἱ
ἱερεῖς, καὶ οἱ Λευῖται, καὶ οἱ, ἐκ τοῦ (κ) λαοῦ αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ
τῇ χώρᾳ, οἵ τε ἱεροψάλται, καὶ οἱ θυρωροὶ, καὶ πᾶς Ἰσραὴλ ἐν ταῖς
κώμαις αὐτῶν.

MS. A. (φ) Φινεὲς, (χ) πριακόσιοι (ψ) τριάκοντα. (ϡ) Υἱοὶ (ω) ἐννακόσιοι (α) χίλιοι πεντηκονταδύο. (β) διακόσιοι τεσσαρακονταπτά· (β) Χαρμὶ, χίλιοι διακαπτά. (γ) Οἱ δὲ Λευῖται υἱοὶ Ἰησοὺ, καὶ Καδμιήλου, (δ) τεσσαρακονταοκτώ. (ε) Δακουβὶ, (ζ) Σαβεὶ, οἱ παῖδες (η) Ταβαὼθ, (θ) Σουὰ, (ι) Ἀγγαβὰ, (ια) Γαβὰ, (ιβ) Ἀννὰν, (κ) Γαζηρὰ, (ιγ) Ἀσανὰ, (λα) Ακουὰμ, (μ) Αχιφὰ, υἱοὶ Ἀσὺρ, (να) Βαλαὼθ, (ξ) Ναβὶθ, (ο) Φαεισδὰ, (ο) Σαφυδὶ, (π) Σαρυδὶ, (ρ) Μασίας, (σ) Συβὰς, (τ) Σαφὰτ, (υ) Ἀλλὼν· (φ) Θελσὶς, (χ) Χαραδαλὰρ, (ψ) Ἀλὰρ. (α) τοῦ Βὰν, (β) Ακκὼς, (γ) Ἰοδδοῦς (δ) Ζορζελλίου, (ε) μὴ εὑρεθέισης, (ζ) μὴ μετέχειν τῶν ἁγίων αὐτὸς ἕως ἂν ἀναστῇ ἀρχιερεὺς (η) Οἱ δὲ πάντες ἦσαν Ἰσραὴλ ἀπὸ δωδεκαετοῦς χωρὶς παίδων (θ)* τριακονταπτά. ψάλ (ι) Καὶ κάμηλοι (κ) λαοῦ ἐν

Qui è Macalon, centum viginti duo: Qui è Betolio, quinquaginta duo: Filii Niphis, centum quinquaginta sex: Filii Calamolali, & Onus, septingenti viginti quinq.: Filii Hierechu, ducenti quadraginta quinque: Filii Sanaas, tria millia trecenti unus. Sacerdotes, Filii Jeddu, qui Jesu, ex filios Sanasib, octingenti septuaginta duo: Filii Emmeruth, ducenti quinquaginta duo: Filii Phassuri, mille quadraginta septem: Filii Charmi, ducenti decem septem. Levitæ, filii Jesu, & Cadoeli, & Banni, & Sudiæ, septuagintaquatuor, Qui psallebant in templo, filii Asaph, centum viginti octo. Ostiarii filii Salum, filii Atar, filii Tolman, filii Dacub, filii Ateta, filii Tobis, omnes centum triginta novem. Sacris servientes, filii Hesav, filii Aspha, filii Tabaoth, filii Ceras, filii Suda, filii Phalææ, filii Labana, filii Agyaba, filii Acud, filii Uta, filii Cetab, filii Accaba, filii Sybai, filii Anan, filii Cathua, filii Geddur, Filii Jaïri, filii Dæsan, filii Noeba, filii Chaseba, filii Cazera, filii Oziæ, filii Phinoe, filii Asara, filii Basthai, filii Assana, filii Mani, filii Naphisi, filii Acuph, filii Achiba, filii Asub, filii Pharacem, filii Basalem, Filii Meedda, filii Cutha, filii Charea, filii Barchuo, filii Serar, filii Thomoi, filii Nasi, filii Asepha, Filii puerorum Salomon, filii Asaphiothb, filii Pharera, filii Jeieli, filii Lozon, filii Isdael, filii Saphni, Filii Agia, filii Phacharcth, filii Sabie, filii Sarothi, filii Misaas, filii Gas, filii Addus, filii Suba, filii Apherra, filii Barodis, filii Sabag, filii Allom: Omnes sacro servientes, & filii puerorum Salomonis, trecenti septuaginta duo. Hi sunt, qui ascenderunt à Thermeleth, & Thelersa: Dux eorũ Charaa Thalan, & Aalar. Et non potuerunt edicere patrias suas, & progenies, quemadmodùm sint ex Israel: Filii Dalan, filii Baenan, filii Necodã. sexcenti quinquaginta duo. Et ex sacerdotibus, qui fungebantur sacerdotio, & non sunt inventi, filii Obdia, filii Achos, filii Jaddu, qui accepit Augiam uxorem ex filiabus Phaezeldæi, Et vocatus est in nomine ejus. Et horũ quæsita generis scriptura in computatione, & non inventa, prohibiti sunt sacerdotio fungi. Et dixit illis Neemias, & Athanias, ne participentur sancta, donec exurgat Pontifex indutus ostensionẽ, & veritatem. Omnes autem de Israel fuerunt à duodecimo anno & suprà, exceptis servis & ancillis, quadraginta duo millia trecenti sexaginta. Servi horum, & ancillæ, septem millia trecenti triginta septem. Cantores, & cantatrices, ducenti quadraginta quinq.. Cameli quadringenti triginta quinque. Et equi septem millia triginta sex. Muli ducenti quadraginta quinque. Subjugalia quinque millia quingenta viginti quinque. Et de præpositis ipsis per patrias, dum venirent in templum Dei, quod erat in Hierusalem, voverunt suscitare templum in loco suo secundùm suam virtutem. Et dare in sacrum Gazophylacium operum, auri minas mille, & argenti minas quinque millia, & stolas sacerdotales centum. Et habitaverunt sacerdotes, & Levitæ, & qui de populo ejus in Hierusalem, & regione, & sacri cantores, & ostiarii, & omnis Israel, in pagis suis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

40 ... * ... ...
41 ... * ... ...
42 ...
43 ... * ...
44 ... * ...
45 ... * ...
46 ...

Et dixit ipsis Nehemias, Nolite communicare sacris, donec exurgat sacerdos summus indutus manifestationem & veritatem. Omnes autem Israelitæ, à duodecim annos nato; præter servos & ancillas, erant quadraginta duo millia quadringenti sexaginta. Servi eorum & ancillæ, septem millia trecenti triginta septem. Psaltæ & Cantores, ducenti quadraginta quinque. Cameli, quadringenti triginta quinque. Equi, septem millia triginta sex. Muli, ducenti quadraginta quinque. Asini, quinque millia quingenti viginti quinque. Et qui de principibus quidem secundùm genera cùm veniissent ad templum Domini quod Hierosolymis, voverunt erecturos se templum in loco suo, secundùm facultates suas. Et *daturos* in gazophylacium sacerdotale operum, minas auri mille, argenti minas quinque millia, & stolas sacerdotales centum. Et collocati sunt Sacerdotes & Levitæ & qui de populo ejus Hierosolymis, & in regione: Et cantores sacerdotales, & janitores, & omnis Israel, in civitatibus suis.

Versio VULG. LAT.

47 Instante autem septimo mense, cúmque essent filii Israel unusquisque in suis rebus, convenerunt unani-
48 mes in atrium, quod erat ante januam Orientalem. Et stantes Jesus filius Josedec & fratres ejus sacerdotes, &
Zorobabel filius Salathiel & hujus fratres, paraverunt
49 altare. Ut offerrent super illud holocautomata, secundùm quæ in libro Moysi hominis Dei scripta sunt.
50 Et convenerunt ibi ex aliis nationibus terræ, & erexerunt sacrarium in loco suo omnes gentes terræ, & offerebant hostias, & holocautomata Domino matutini.
51 Et egerunt scenopegiam, & diem solennem, sicut præceptum est in lege; & sacrificia quotidiè, sicut
52 oportebat: Et post hæc oblationes institutas, & hostias sabbatorum, & neomeniarum, & dierum solen-
53 nium omnium sanctificatorum. Et quotquot vovebant Domino à neomenia septimi mensis, cœperunt hostias offerre Deo, & templum Domini nondum erat
54 ædificatum. Et dederunt pecuniam lapidariis & fa-
55 bris, & potum & pabula, cum gaudio. Et dederunt carra Sidoniis & Tyriis, ut transveherent illis de Libano trabes cedrinas, & facerent rates in Joppe portu, secundùm decretum quod scriptum erat eis à Cyro
56 rege Persarum. Et in secundo anno venientes in templum Dei in Jerusalem, mense secundo, inchoavit Zorobabel filius Salathiel, & Josue filius Josedec, &
fratres ipsorum & sacerdotes & Levitæ, & omnes
57 qui venerant de captivitate in Jerusalem: Et fundaverunt templum Dei, novilunio secundi mensis secundi anni, cùm venissent in Judæam & Jeru-
58 salem. Et statuerunt Levitas à viginti annis, super opera Domini: & stetit Jesus & filius ejus, & fratres omnes Levitæ conspirantes, & executores legis, fa-
59 cientes opera in domo Domini. Et steterunt sacerdotes habentes stolas cum tubis: & Levitæ filii Asaph,
60 habentes cymbala, Collaudantes Dominum, & be-
61 nedicentes secundùm David regem Israel. Et cantabant canticum Domino; Quoniam dulcedo ejus, & honor in secula super omnem Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 Ἐστάντος δὲ τοῦ ἑβδόμου μηνὸς, καὶ ὄντων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἑκάστου ἐν
τοῖς ἰδίοις, συνήχθησαν ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ εὐρύχωρον τῆς πρώτης πυ-
48 λῶνος τῆς (λ) πρὸς τὴν ἀνατολήν. Καὶ κατασὰς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ καὶ
οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οἱ ἱερεῖς, καὶ Ζοροβάβηλ ὁ τοῦ Σαλαθιὴλ καὶ οἱ τούτου ἀ-
49 δελφοὶ, ᾠκοδόμησαν τὸ θυσιαστήριον τοῦ θεοῦ (*) Ἰσραὴλ, Προσενέγκαι (μ) ἐπ'
αὐτοῦ ὁλοκαυτώσεις, ἀκολούθως τοῖς ἐν τῇ Μωυσέως βίβλῳ τοῦ ἀνθρώπου
50 τοῦ θεοῦ διατεταγμένοις. Καὶ ἐπισυνήχθησαν αὐτοῖς ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς
γῆς, καὶ κατώρθωσε τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τοῦ τόπου (ν) αὐτῶν, ὅτι ἐν ἔχθρᾳ
ἦσαν αὐτοῖς· καὶ κατίσχυσαν αὐτῶν πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ
ἀνέφερον θυσίας τῷ καιρῷ, καὶ ὁλοκαυτώματα (ξ) κυρίῳ τὸ πρωϊνὸν καὶ
51 τὸ δειλινόν. Καὶ ἦγαγον τὴν τῶν σκηνοπηγίας ἑορτὴν, ὡς ἐπετέταλται ἐν
52 τῷ νόμῳ, καὶ θυσίας καθ' ἡμέραν, ὡς προσῆκον ἦν· Καὶ μετὰ ταῦτα προσ-
φορὰς ἀνδρὶ ἐχισμῷ, καὶ θυσίας Σαββάτων καὶ νεομηνιῶν καὶ ἑορτῶν πα-
53 σῶν ἡγιασμένων. Καὶ ὅσοι ηὔξαντο εὐχὴν τῷ θεῷ ἀπὸ τῆς νεομηνίας
τοῦ ἑβδόμου μηνὸς, ἤρξαντο προσφέρειν θυσίας τῷ θεῷ, καὶ ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ
54 οὔπω ᾠκοδόμητο. Καὶ ἔδωκαν ἀργύριον τοῖς λατόμοις καὶ τέκτοσι, (ξ)
55 καὶ ποτὰ καὶ βρωτὰ· Καὶ χάρρα τοῖς Σιδωνίοις καὶ Τυρίοις εἰς τὸ παρά-
γειν αὐτοὺς ἐκ τοῦ Λιβάνου ξύλα κέδρινα, διασχεῖν σχεδίας εἰς τὸν Ἰόππης
λιμένα, κατὰ τὸ πρόσταγμα τὸ γεγραμμένον αὐτοῖς παὰ Κύρου τοῦ Περσῶν βα-
56 σιλέως. Καὶ τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐληλυθότων εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ εἰς
Ἱερουσαλὴμ μηνὸς δευτέρου, ἤρξατο Ζοροβάβηλος ὁ τοῦ Σαλαθιὴλ, καὶ Ἰησοῦς
ὁ τοῦ Ἰωσεδὲκ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ ἱερεῖς οἱ Λευῖται, καὶ πάντες οἱ
παραγεγόμενοι ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς Ἰερουσαλὴμ, Καὶ ἐθεμελίωσε (ο)
57 τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ τῇ νουμηνίᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους, ἐν τῷ
ἐλθεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ Ἰερουσαλήμ. Καὶ ἔστησαν τοὺς Λευίτας ἀπὸ
εἰκοσαετοῦς ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ κυρίου· ἦσαν Ἰησοῦς, καὶ οἱ υἱοὶ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ, καὶ
(π) Καδμιὴλ ὁ ἀδελφὸς, (ρ) καὶ οἱ υἱοὶ Ηιμαδαβοὺν, καὶ οἱ υἱοὶ Ἰωδὲ τοῦ (σ)
Ηλιαδὴλ σὺν τοῖς υἱοῖς καὶ ἀδελφοῖς, πάντες οἱ Λευῖται ὁμοθυμα-
δὸν ἐργοδιώκται, ποιοῦντες τὰ ἔργα ἐν τῷ οἴκῳ (τ) τοῦ κυρίου. καὶ ᾠκοδό-
μησαν οἱ οἰκοδόμοι τὸν ναὸν τοῦ κυρίου. Καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς ἐσταλισμένοι καὶ
μετὰ σαλπίγγων, καὶ οἱ Λευῖται (τ) υἱοὶ Ἀσὰφ ἔχοντες τὰ κύμ-
βαλα ὑμνοῦντες τῷ κυρίῳ, καὶ εὐλογοῦντες κατὰ Δαυὶδ βασιλέα τοῦ
Ἰσραήλ. Καὶ ᾖδον ἐν ὕμνοις (υ) εὐλογοῦντες τῷ κυρίῳ, Ὅτι ἡ χρηστό-
της αὐτοῦ καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἐπὶ παντὶ Ἰσραήλ.

Instante autem septimo mense, cúmque essent filii Israel unusquisque in suis; convenerunt unanimes in atrium primæ portæ Orientalis. Et stans Jesus filius Josedec, & fratres ejus sacerdotes, et Zorobabel filius Salathiel, & hujus fratres, paraverunt altare Dei Israel. Ut offerrent super illud holocaustomata, secundùm quæ in libro Moysi hominis Dei scripta sunt. Et aggregati sunt illis ex aliis nationibus terræ, & erexerunt altare in loco (b) ipsorum, quoniam in inimicitia erant eis, & confortaverunt eos omnes gentes, quæ super terram, & offerebant hostias secundùm tempus, & holocaustomata Domino, matutinum; & vespertinum. Et egerunt scenopegiæ diem solennem, sicut præceptum est in lege, & sacrificia quo idie, sicut oportebat: Et post hæc oblationes sacrificii jugis, & hostias sabbatorum, & Neomeniarum, & dierum solennium omnium sanctificatorum. Et quotquot voverant votum Deo à Neomenia septimi mensis; cœperunt hostias offerre Deo: & templum Dei nondùm ædificatum erat. Et dederunt pecuniam lapidariis, et fabris, & potum, & pabula, Et carra Sidoniis, & Tyriis, ut transcenderent illi de Libano ligna cedrina, transportando rates in Joppe portum, secundùm decretum, quod scriptum erat eis à Cyro Persarum rege. Et secundo anno venientes in templum Dei in Hierusalem, mense secundo inchoavit Zorobabel filius Salathiel, & Jesus filius Josedec, & fratres eorum, & sacerdotes, & Levitæ, & omnes, qui venerant de captivitate in Hierusalem. Et fundaverunt templum Dei novilunio secundi mensis secundi anni, cùm venissent in Judæam, & Hierusalem. Et statuerunt Levitas à viginti annis super opera Domini. Et stetit Jesus, & filii, et fratres, & Cadmiel frater, & filii Emadabum, & filii Joda filii Eliadud cum filiis, & fratribus, omnes Levitæ unanimiter exactores operum, facientes ad opera in domo Domini. Et ædificaverunt ædificatores templum Domini. Et steterunt sacerdotes habentes stolas cum musicis, & tubis, & Levitæ filii Asaph habentes cymbala, Collaudantes Dominum, & benedicentes secundùm David regem Israel, Et cantaverunt per hymnos & benedicentes Dominum; Quoniam dulcedo ejus, & honor in secula, super omnem Israel.

MS. A. (λ) πρὸς τὴν ἀνατολήν. (*) Ἰσραὴλ, (μ) ἐπ' αὐτὸ (ν) αὐτῶν, (ξ) τῷ κυρίῳ (ο) καὶ βραχὺ τι πρὸ τοῦ καὶ κάρρα (π) Καδμιὴλ (ρ) καὶ οἱ υἱοὶ Ἰησοῦ Ημαδαβοὺν, (σ) Ἰλιαδοὺν (τ) τοῦ θεοῦ. (τ) οἱ υἱοὶ Ἀσὰφ (υ) ὁμολογοῦντες

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

47 * ... Instante autem mense septimo cùm essent filii Israel singuli in suis; congregati sunt simul in plateam portæ primæ quæ ad
48 ... Orientem. Surgénsque Jesus filius Josedec, & fratres ejus sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel fratrésque ejus, paraverunt altare Dei. Ut offerrent in eo ho-
49 ... locausta secundùm ea quæ in libro Moysis hominis Dei dicta sunt. Et aggregati sunt o-
50 ... mnes de reliquis populis terræ, & erexerunt altare in loco suo, quia hostes fuerát ipsorum omnes populi isti qui in terra, & con-
fortati sunt. Et obtulerunt sacrificia tempore suo, & holocausta Domino, matutino vespertinóque. Et fecerunt festum figendi tabernaculorum, sicut præceptum est in lege; et sacrificia quotidie sicut oportebat:
51 ... Et posthæc oblationes juges, & sacrificia
52 ... sabbatorum, & neomeniarum, omniúmque
53 ... sacrorum festorum. Et illi omnes qui votum Deo voverant, à neomenia mensis septimi cœperunt offerre sacrificia Deo: templum autem Domini adhuc ædificatum non
54 ... erat. Sed argentum dederant lapicidis &
55 ... fabris, cibúmque & potum: Ac carra Sydoniis et Tyriis, ut transferrent ipsis ligna cedrina de Libano, ut scilicèt traducerent rates ad portum Joppæ, secundùm præceptum quod scriptum fuerat ipsis à Cyro rege. Et anno secundo veniens Hierosolymam ad templum Dei, mense secundo, cœ-
56 ... pit Zorobabel filius Salathiel, & Josue filius Josedek fratrésque ipsorum, & sacerdotes & Levitæ, omnésque illi qui de captivitate venerant Hierosolyma. Et fun-
57 ... dárunt templum Dei, neomeniâ mensis secundi, anni secundi adventûs ipsorum in Judæam & Hierosolyma. Et præfecerunt
58 ... Levitas à nato viginti annos, operib' Domini. Surrexítque Jesus & filii ejus, fratrésque & Zamavil frater, & filii Jesus Amadabun, filíque Judæ, & Eliada cum filiis fratribúsque suis, omnes Levitæ simul, ergodio-
ctæ operum quæ fiebant in domo Domini.
59 ... Et ædificabant ædificatores templum Domini: Stabántque Sacerdotes amicti stolis cum Muficis & tubis, & Levitæ filii
60 ... Asaph cum cymbalis, Laudantes Dominum & benedicentes, secundùm David re-
61 ... gem Israel. Et sustulerunt vocem benedicentes canticis Dominum, Quia benignitas ejus, & laus in secula est super totum Israel.

Versio VULG. LAT.

Et omnis populꝰ tubâ cecinerunt, & proclamaverunt voce magnâ, collaudantes Dominum in ſuſcitatione domûs Domini. Et venerunt ex ſacerdotibus & Levitis, & præſidentibus ſecundùm pages ſenioribus, qui viderant priſtinam domum; Et ad hujus ædificationem cum clamore & planctu magno, & multi cum tubis & gaudio magno: In tantum ut populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens magnificè, ita ut longè audiretur. Et audierunt inimici tribûs Judæ, & Benjamin, & venerunt ſcire quæ eſſet vox tubarum. Et cognoverunt quoniam qui erant ex captivitate, ædificant templum Domino Deo Iſrael. Et accedentes ad Zorobabel & Jeſum, præpoſitos pagorũ, dixerunt eis; Ædificabimus unà vobiſcum. Similiter enim audivimus Dominum veſtrum, & ipſi pariter incedimus à diebus Aſbazareth regis Aſſyriorum, qui tranſmigravit nos huc. Et dixit illis Zorobabel, & Jeſus, & principes pagorum Iſrael; Non eſt nobis & vobis ædificare domum Dei noſtri: nos enim ſoli ædificabimus Domino Iſrael, ſecundùm ea quæ præcepit nobis Cyrus rex Perſarum. Gentes autem terræ incumbentes his qui ſunt in Judæa, & levantes opus ædificationis & inſidias, & populos adducentes prohibebant eos ædificare, Et aggreſſuras exercentes impedierunt, ne conſummaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri regis, & protraxerunt ſtructuram per biennium uſque ad Darii regnum.

CAP. VI.

In ſecundo autem anno regni Darii prophetavit Aggæus & Zacharias filius Addin prophetæ apud Judæam & Jeruſalem in nomine Dei Iſrael ſuper eos. Tunc ſtans Zorobabel filius Salathiel, & Jeſus filius Joſedech, inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem: Cùm adeſſent eis prophetæ Domini, & adjuvarent eos. In ipſo tempore venit ad illos Siſennes ſubregulus Syriæ, & Phœnicis, & Sathrabuzanes, & ſodales ejus, Et dixerunt eis; Quo præcipiente vobis, domum hanc ædificatis, & tectum iſtud, & alia omnia perficitis: & qui ſunt ſtructores qui hæc ædificant?

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum

62 Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐσάλπιζ, καὶ ἐβόων φωνῇ μεγάλῃ, ὑμνοῦντες τῷ κυρίῳ
63 ἐπὶ τῇ ἐγέρσει τοῦ οἴκου (ᵗ)κυρίου. Καὶ ἦλθοζ ὑπὸ τῶ ἱερέων καὶ Λευιτῶν καὶ τῶν ἡγουμένων κατ' τὰς πατριὰς αὐτῶν, οἱ πρεσβύτεροι
64 (υ)οἱ ἑωρακότες τὸν οἶκον τοῦτον πρὸς τοῦτον οἶκον ὡκοδομημένον (φ)
μετ' κλαυθμοῦ καὶ κραυγῆς μεγάλης, καὶ πολλοὶ διὰ (ᵗ)σαλπίγγων καὶ
65 χαρᾶς μεγάλης (ᵗ)τῇ φωνῇ· Ὥστε τὸν λαὸν μὴ ἀκούειν τῶν σαλπίγγων
διὰ τὸν κλαυθμὸν τοῦ λαοῦ· ὁ γὰρ ὄχλος ἦν ὁ (χ) σαλπίζων μεγά-
66 λως, ὥστε μακρόθεν ἀκούεσθαι. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἐχθροὶ τῆς φυλῆς
Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν, ἦλθοζ ἐπιγνῶναι τίς ἡ φωνὴ τῶν (ᵗ)σαλπίγγων.
67 Καὶ ἐπέγνωζ ὅτι οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἰκοδομοῦσι τὸν ναὸν τῷ
68 κυρίῳ θεῷ Ἰσραήλ. Καὶ προσελθόντες τῷ Zοροβάβελ, καὶ Ἰησοῦ, καὶ
τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατριῶν, λέγουσιν αὐτοῖς, (ϕ) Συνοικοδομήσω-
69 μὲν ὑμῖν. Ὁμοίως γὰρ ὑμῖν ἀκούομεν τοῦ κυρίου ὑμῶν, καὶ αὐτῷ ἐπιθύ-
ομεν (ω) ἀφ' ἡμερῶν Ἀσβακαφὰς βασιλέως Ἀσσυρίων, ὃς μετήγαγεν
ἡμᾶς (α)ἐνταῦθα. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Zοροβάβελ καὶ Ἰησοῦς καὶ οἱ ἡ-
70 γούμενοι τῶν πατριῶν τοῦ Ἰσραὴλ, Οὐχ ἡμῖν καὶ ὑμῖν τοῦ οἰκοδομῆ-
σαι τὸν οἶκον κυρίῳ (β)θεῷ ἡμῶν. ἡμεῖς γὰρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ
κυρίῳ θεῷ Ἰσραὴλ ἀκολούθως οἷς προσέταξεν ἡμῖν Κῦρος ὁ βασιλεὺς
71 Περσῶν. Τὰ δὲ ἔθνη τῆς γῆς ἐπικοιμώμενα τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ
72 πολιορκοῦντες, ἐκώλυον τοῦ οἰκοδομεῖν. Καὶ (γ)βουλὰς, καὶ συναγωγοῦν-
73 τες, καὶ συςάσεις ποιούμενοι, ἀπεκώλυον (δ)ἐπιτελεσθῆναι τὸν οἰκοδο-
μὴν πᾶσαν τὸν χρόνον τῆς ζωῆς βασιλέως Κύρου. καὶ ἐκρατήθη ἡ οἰκοδο-
μὴς ἐπὶ δύο ἕως τοῦ Δαρείου βασιλείας.

MS.A. (ᵗ)τοῦ κυρίου. (υ) οἱ προσωρακότες (φ) μετὰ κραυγῆς καὶ κλαυθμοῦ μεγάλου, (ᵗ) φωνῇ· (χ) μεγάλως τί ὡς τὰ μακρόθεν (ϕ) Συνοικοδομήσομεν ὑμῖν. (ω)ἀπὸ ἡμερῶν Ἀσβασαφὰτ (α)ἐνταῦθα. Καὶ εἶπαν (β)τῷ θεῷ (γ)βουλὰς, καὶ δημαγωγίας, καὶ ὑπουσάσεις ποιούμενοι, (δ)ἐπιτελεσθῆναι

ΚΕΦ. ε'.

1 Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἔτει (α) τῆς Δαρείου βασιλείας, ἐπροφήτευ-
σεν Ἀγγαῖος καὶ Zαχαρίας ὁ τοῦ Ἀδδὼ οἱ προφῆται ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους
τοὺς ὄντας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἰερουσαλὴμ, ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου θεοῦ Ἰσρα-
2 ὴλ ἐπ' αὐτούς. Τότε στὰς Zοροβάβελ ὁ τοῦ Σαλαθιὴλ καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ
Ἰωσεδὲκ, ἤρξαντο οἰκοδομεῖν τὸν οἶκον τοῦ κυρίου τὸν ἐν Ἰερουσα-
3 λὴμ, Συμόντων δὲ προφητῶν τοῦ κυρίου, βοηθούντων αὐτοῖς. Ἐν
αὐτῷ τῷ χρόνῳ ἦλθε πρὸς αὐτοὺς Σισίννης ὁ ἔπαρχος Συρίας καὶ
4 Φοινίκης, καὶ Σαθραβουζάνης (β) καὶ οἱ (ᵗ)συνταῖροι, Καὶ εἶπαν αὐτοῖς,
Τίς ὑμῖν (ᵗ)συνέταξεν τὸν οἶκον τοῦτον οἰκοδομεῖτε, καὶ τὴν σκέ-
γλω ταύτην καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐπιτελεῖτε; (γ) καὶ τίνες εἰσὶν οἱ οἰ-
κοδόμοι οἱ ταῦτα ἐπιτελοῦντες;

MS.A. (α) τῆς τοῦ Δαρείου (β) καὶ οἱ συνεταῖροι αὐτοῦ, (γ) τίνες εἰσὶν οἱ οἰκοδόμοι ταῦτα ἐπιτελοῦντες;

Tranſlatione LATINA.

Et omnis populus tubâ cecinerunt: & proclamaverũt 62
voce magnâ collaudantes Dominum in ſuſcitatione
domûs Domini. Et venerunt ex ſacerdotibus, Levi- 63
itis, & præſidentibus ſecundùm patrias ipſorum, ſenio-
res, qui viderant priſtinam domum, Ad hujus ædifi- 64
cationem, cum planctu, & clamore magno, & multi
cum tubis, & gaudio, magnâ voce, In tantum ut po- 65
pulus non audiret tubas propter planctum populi.
Turba enim erat tubis canens magnificè, ita ut longè
audiretur. Et audierunt inimici tribûs Judæ, & 66
Benjamin, & venerunt ſcire, quæ eſſet vox tubarum.
Et cognoverunt, quoniam qui erant ex captivitate, 67
ædificant templum Domino Deo Iſrael. Et accedentes 68
ad Zorobabel, & Jeſum, & præpoſitos patriarum, di-
cunt eis; Ædificabimus unà vobiſcũ: Similiter enim 69
audivimus, audimus Dominum veſtrum, & ei ſacrificamus
à diebus Asbacaphas regis Aſſyriorum, qui
tranſmigravit nos huc. Et dixit illis Zorobabel, & 70
Jeſus, & præpoſiti patriarum Iſrael: Non eſt nobis 71
& vobis ædificare domum Domino Deo noſtro: nos
enim ſoli ædificabimus Domino Iſrael ſecundùm ea,
quæ præcepit nobis Cyrus rex Perſarum. Gentes au- 72
tem terræ incumbentes his, qui in Judæa, & obſidentes,
prohibuerunt ædificare. (c) Et inſidias, & popu-
los adducentes, & coitiones facientes impedierunt
ne conſummaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri
regis. Et prohibiti ſunt ab ædificatione per biennium
uſque ad Darii regnum.

CAP. VI.

In ſecundo autem anno regni Darii prophetavit 1
Aggæus, & Zacharias filius Addo prophetæ,
ſuper Judæos, qui in Judæa, & Hieruſalem, in
nomine Domini Dei Iſrael ſuper eos. Tunc ſtans 2
Zorobabel filius Salathiel, & Jeſus filius Joſedec,
inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ eſt in
Hieruſalem, Cùm adeſſent eis prophetæ Domini, 3
& adjuvarent eos. In ipſo tempore venit ad illos
Siſinnes ſubregulus Syriæ, & Phœnicis, & Sa-
thrabuzanes, & ſodales: Et dixerunt eis; 4
Quo præcipiente vobis, domum hanc ædificatis,
& tectum iſtud, & alia omnia perficitis? Et
qui ſunt ſtructores, qui hæc perficiunt?

MS.A. (α) τῆς τοῦ Δαρείου (β) καὶ οἱ συνεταῖροι αὐτῶν, (γ) τίνες εἰσὶν οἱ οἰκοδόμοι ταῦτα ἐπιτελοῦντες;

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Totus populus jubilavit & clamavit vo- 62
ce magnâ laudantes Dominum de erec-
tione templi Domini. Et venerunt 63
de Sacerdotibus & Levitis, & Præſi-
dibus ſecundùm genera ſua, ſeniores qui
viderant templum quod ante hoc, *Com-* 64
paratum ad ædificium hoc, cum clamore &
fletu magno: Multi autem cum tubis &
gaudio magnâ voce; Ita ut populus non 65
audiret tubas, præ fletu populi. Turba e-
nim erat quæ magnificè canebat tubis, ità
ut de longinquo audiretur. Cùm autem 66
audiviſſent hoſtes tribuum Judæ & Benja-
min, venerunt ut diſcerent, quid ſibi vellet
ſonus tubarum. Et cognoverunt eos qui 67
de captivitate ædificare templum Domino
Deo Iſrael. Et accedentes ad Zurbabel, 68
& Jeſum, & principes generum, dixerunt
ipſis; Ædificemus vobiſcum. Quia ut vos, 69
obedimus Domino veſtro, à diebus Aſtach-
phat regis Aſſyriæ qui huc vos tranſtulit.
Et dixerunt ipſis Zurbabel, & Jeſus, & 70
principes generum Iſraeliticorum; Non
eſt ædificanda domus Domini Dei noſtri à
nobis & vobis. Sed nos ſoli ædificabimus 71
Domino Deo noſtro Iſraelis, ſecundùm ea
quæ præcepit Cyrus rex Perſarum. Populi 72
autem terræ aggredientes eos qui in Judæa,
& arctantes eos bello, prohibebant ab ædi-
ficando. Et conſilia, & cœtus populi, & 73
coitiones facientes, impediebant ab ædifi-
cando, & ab ædificio perficiendo toto tem- 74
pore vitæ Cyri regis. Et impediti ſunt ab
ædificando, annos duo, uſque ad regnum
Darii.

CAP. VI.

Prophetaverunt Haggi & Zacharia filius 1
Chazu prophetæ de Judæis qui in Judæa &
Hieroſolymis, nomine Domini Dei Iſrael
de eis. Hinc ſurgens Zurbabel filius Sa- 2
lathiel, & Jeſus filius Joſedek ceperunt æ-
dificare templum Domini quod Hieroſoly-
mis: cùm adeſſent ipſis prophetæ Dñi, et ad- 3
juvarent eos. Ipſo tempore accedentes ad
eos Siſinus Præfectus Syriæ et Phœnices, &
Sathroburnes, & ſocii qui cum ipſis, Di- 4
xerunt eis; Quis eſt, quo mandante vobis,
domum hanc ædificatis, & tectum hoc, &
reliqua hæc omnia perficitis? Et quinam
ſunt ædificatores, qui hæc omnia perficiunt?

Versio VULG. LAT.

5 Et habuerunt gratiam visitatione factâ super eos, qui
erant ex captivitate à Domino seniores Judæorum.
6 Et non sunt impediti ædificare, donec significaretur
7 Dario de omnib' istis,& responsum acciperetur. Ex-
emplum epistolæ, quam miserunt Dario. SISEN-
NES subregulus Syriæ & Phœnicis,& Satrabuza-
nes, & sodales ejus in Syria & Phœnice præsides,re-
8 gi Dario salutem. Omnia nota sint Domino regi,
quòd cùm venissemus in regionem Judææ, & intro-
issemus in Jerusalem, invenimus ædificantes domum
9 Dei magnam : Et templum ex lapidibus politis, &
10 magnis, & pretiosis materiis in parietibus, Et ope-
ra illa instanter fieri, & suffragare, & prosperare in
manibus eorum, & in omni gloria quàm diligentis-
11 simè perfici. Tunc interrogavimus seniores, dicen-
tes ; Quo permittente vobis,ædificatis domum istam,
12 & opera hæc fundatis ? Ideò autem interrogavimus
eos, ut notum faceremus tibi homines & præpositos,
& nominum scripturam præpositorum postulavimus
13 illos. At illi responderunt nobis, dicentes ; Nos su-
14 mus servi Domini, qui fecit cœlum & terram : Et
ædificabatur hæc domus ante annos istos multos à re-
15 ge Israel magno & fortissimo, & consummata est. Et
quoniam patres nostri exacerbantes erant & pecca-
verunt in Deum Israel, tradidit eos in manus Nabu-
16 chodonosor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum, Et
domum istam demolientes incenderunt, & populum
17 captivum duxerunt in Babylonem. In primo anno re-
gnante Cyro rege Babyloniæ,scripsit Cyrus rex domũ
18 hanc ædificare, Et illa sacra vasa aurea & argentea,
quæ extulerat Nabuchodonosor de domo quæ est in
Jerusalem, & consecraverat ea in suo templo, rursus
protulit ea Cyrus rex de templo quod erat in Babylo-
nia, & tradita sunt Zorobabel & Salmanasaro subre-
19 gulo : Et præceptum est eis ut offerrent hæc vasa,& reponerent in templo quod erat in Jerusalem, & ip-
20 sum templum Dei ædificare in loco suo. Tunc Sal-
manasarus subjecit fundamenta domûs Domini, quæ
est in Jerusalem : & exinde usque nunc ædificatur, &
21 non accepit consummationem. Nunc ergò si judi-
catur à te,ô rex, perquiratur in regalibus Bibliothe-
cis Cyri regis, quæ sunt in Babylonia.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum

5 Καὶ ἦλθε χάριν, ἐπισκοπῆς γενομένης ἐπὶ τ αἰχμαλωσίαν, παρὰ τ κυρίου οἱ
6 πρεσβύτεροι τ Ἰουδαίων, Καὶ ὐκ ἐκωλύθη τ οἰκοδομῆς, (δ) μέχρις οὗ
7 ἀπεσημανθῆναι Δαρείῳ περὶ αὐτ, καὶ προσφωνηθῆναι. ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ
ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΗΣ ΕΓΡΑΨΕ ΔΑΡΕΙΩ, ΚΑΙ(ε)ΑΠΕΣΤΕΙΛΑΝ·
Σισίννης ὁ ὕπαρχ Συρίας καὶ Φοινίκης, καὶ Σαθραβουζάνης, καὶ οἱ ζυσ-
8 ῖται αὐτ ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ ἡγεμόνες, βασιλεῖ Δαρείῳ χαίρειν. Πάντα
γνωστὰ ἔστω τῷ κυρίῳ ἡμῶν τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἐλθόντες εἰς τ χώραν τ
Ἰουδαίας, καὶ εἰσπορευθέντες εἰς Ἱερουσαλὴμ τὴν πόλιν, καταλάβομεν τῶν ἀ-
χμαλωσίας τοὺς πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων ἐν Ἱερουσαλὴμ τῇ πόλει
9 οἰκοδομοῦντας οἶκον τῷ κυρίῳ μέγαν, καινὸν διὰ λίθων ξυστῶν (ζ) πολυ-
10 τελῶν, ξύλων πεπηγότων ἐν τοῖς τοίχοις, Καὶ τὰ ἔργα ἐκεῖνα (η) ἐπὶ στο-
μάτος γινόμενα, καὶ εὐοδούμενον τὸ ἔργον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ ἐν πάσῃ
11 δόξῃ καὶ ἐπιμελείᾳ (θ) συντελούμενον. Τότε ἐπυνθανόμεθα τῶν πρε-
σβυτέρων τούτων, λέγοντες, Τίν ὑμῖν προσέταξε οἰκοδομοῦντε τὸν
12 οἶκον τοῦτον, καὶ τὰ ἔργα ταῦτα ἐπιμελεῖσθε; Ἐπερωτήσαμεν οὖν αὐτοὺς, εἰ-
νεκεν τοῦ γνωρίσαι σοι, καὶ γράψαι σοι τοὺς ἀνδρώπους τοὺς ἀφηγουμένους, καὶ
13 τὸν ὀνομαστὸν αὐτῶν ἠτοιμμένον ἀπ(ι)προκαθημένων. Οἱ δ ἀπε-
κρίθησαν ἡμῖν, λέγοντες, (κ) Ἐσμὲν παῖδες τοῦ κυρίου τοῦ κτίσαντ τὸν
14 οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Καὶ ᾠκοδόμητο οἶκ ἔμπροσθεν ἐτῶν πολλῶν ἀπὸ
15 βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ, καὶ ἐπισταλέντα. Καὶ ἐπεὶ οἱ
πατέρες ἡμῶν παρωξύνανται ἡμπλον εἰς τὸν κύριον τοῦ Ἰσραὴλ τὸν
ὑψήστον, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας Ναβουχοδονόσορ βασιλέως
16 (ν)Βαβυλῶνος βασιλέως τ Χαλδαίων. Τὸν τε οἶκον κατελύσαν καὶ
17 ἐνεπύρισαν, καὶ τὸν λαὸν ἠχμαλώτευσαν εἰς Βαβυλῶνα. Ἐν
δὲ τῷ πρώτῳ ἔτει βασιλεύοντ Κύρου χώρας Βαβυλωνίας, ἔ-
18 γραψεν ὁ βασιλεὺς Κύρ τὸν οἶκον τοῦτον (λ) οἰκοδομῆσαι. Καὶ
τὰ ἱερὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ (ι)ἀργυρᾶ, ἃ ἐξήνεγκε Ναβουχοδονό-
σορ ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπηρείσατο αὐτὰ ἐν τῷ (κ)αὐτῷ
ναῷ, πάλιν ἐξήνεγκεν αὐτὰ Κύρ ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ (μ)ἐν Βα-
19 βυλωνίᾳ, καὶ παρεδόθη (ν) Σαβανασσάρῳ Ζοροβάβελ τῷ ἐπάρχῳ. Καὶ
ἐπετάγη (ξ) αὐτῷ, καὶ ἀπήνεγκε πάντα τὰ ζκεύη ταῦτα, ἀποθέσθαι ἐν
τῷ ναῷ τῷ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὸν ναὸν τοῦ (ο) κυρίου οἰκοδομηθῆναι
20 ἐπὶ τοῦ τόπου. Τότε ὁ (π) Σαβανάσσαρ παραγενόμενο ἐπεβάλετο
τὰ θεμέλια τοῦ οἴκου (ρ) κυρίου τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπ' ἐκείνου
μέχρι τοῦ νῦν οἰκοδομούμενο οὐκ ἔληφε συμπλήρωσιν. Νῦν οὖν εἰ κρίνε-
21 βασιλεῦ, ἐπισκεπτέτω ἐν τοῖς βασιλικοῖς βιβλιοφυλακίοις (τ) τ Κύρου,

accepit consummationem. Nunc ergò si videtur,ô rex,perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri :

MS. A. (δ) μεχρὶ τοῦ ἀπεσταλῆναι Δαρείῳ (ε) ΑΠΕΣΤΕΙΛΕΝ · (ζ) καὶ πολυτίμων, (η) ἐπὶ στομάτων γινόμενα, (θ) συντελούμενα. (ι) προκαθημένων. (κ) Ἡμεῖς ἐσμεν παῖδες τοῦ κυρίου (τ) τ Βαβυλωνίας (λ) οἰκοδομηθῆναι. (ι)ἀργύρεα, (κ)ἑαυτῷ (μ)ἐν Βαβυλῶνι, (ν)Ζοροβάβελ καὶ Σαναβασσάρῳ τῷ (ξ)αὐτῷ ἀπενέγκαντα ταῦτα τὰ σκεύη, ἀποθῆναι (ο) οἰκοδομηθῆναι κυρίου τοῦτον (π) Σαναβάσσαρ ἐκεῖνο παραγενόμενο (ρ) τοῦ κυρίου (τ) * τ κυρίου,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 ... * ... 6 ... * ... 7 ... * ...
... 8 ... * ... 9 ... 10 ... * ...
... 11 ... * ... 12 ... * ...
... 13 ... * ... 14 ... * ...
... 15 ... * ... 16 ... * ...
... 17 ... * ... 18 ... * ...
... 19 ... * ... 20 ... * ...
... 21 ... * ...

Et acquisiverunt gratiã,(eò quòd respectus esset in captivitatem à Domino,) presbyteri Judæorum : Neque impediti sunt ab 6 ædificando, donec innotesceret Dario de ipsis, & ad eum relatum esset. Exemplum epistolæ quam scripserunt regi Dario & miserunt. Sisinnus præfectus Syriæ & Phœniciæ, & Sathroburzanes, sociíque qui simul, cum ipsis Syriæ & Phœniciæ præsident,Dario regi,Salvere. Omnia nota sint domino 8 nostro regi: Venientes nos in regionem Judææ, & Hierosolymæ, civitatem ingressi, deprehendimus presbyteros captivitatis Judæorum in civitate Hierosolymis,ædificantes templum Domino magnũ & novum, La- 9 pidibus politis magni pretii, trabibúsque quæ ponuntur in ædibus; Et operæ diligenter fieri, succedereque opus eis sub manibus, & cum omni gloria & solicitudine perfici. Tunc interrogavimus Presbyteros istos dicentes ; Quis est, cujus mandato templum hoc ædificatis,& opera hæc 11 fundatis? Interrogavimus igitur eos, ut 12 notum tibi faceremus, utque scriberemus tibi viros principes ipsorum: nomina scribi primorum principum ipsorum ab eis postulavimus. Illi autem responderunt nobis, 13 dicentes ; Servi sumus Domini qui creavit cœlum & terram: Et templum hoc ante 14 multos annos ædificatũ est per regem Israelis magnum & fortem, & perfectum est. Et propterea quòd patres nostri exacerbando peccârunt in Dominũ cœlorum,Dominum Israelis, tradidit eos in manus 15 Nebuchadnosaris Babylonii, regis Chaldæorum, Et templum destructum incenderunt, & populum captivum duxerunt 16 Babylonem. Anno autem primo regnante 17 Cyro,.... ædificari domum hanc, Vasáque sacerdotalia aurea & argentea,quæ eduxerat Nebuchadnosar rex ex templo Hierosolymitano,& in templo suo posuerat, eduxit rursus rex Cyrus de templo Babylonico: & tra- 18 dita sunt Zorobabeli et Sanbasuro præfecto, Et præceptum est ei, & tulit omnia hæc 19 vasa ut reponerentur in templo Hierosolymitano : Utque templum Domini ædificaretur in loco suo. Tunc veniens Sanbasu- 20 rus jecit fundamenta domûs Domini, quæ Hierosolymis. Et exinde huc usque ædificata, complementum non accepit. Nunc 21 igitur si ita judicatum fuerit. Ô rex, inspiciantur regalia Cyri regis chartophylacia quæ in Babylone.,

Versio VULG. LAT.

22 Et si inventum fuerit, consilio Cyri regis cœptam esse
structuram domûs Domini, quæ est in Jerusalem, &
judicatur à Domino rege nostro, scribat de his nobis.
23 Tunc Darius rex præcepit inquiri in Bibliothecis: &
inventus est in Ecbathanis oppido, quod est in me-
dia regione, locus unus, in quo scripta erant ista:
24 ANNO primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit
domum Domini quæ est in Jerusalem ædificare, ubi
25 incendebant igni assiduo, Cujus altitudo sit cubi-
torum decem, & latitudo cubitorum sexaginta, qua-
dratum lapidibus politis tribus, & meniano ligneo
ejusdem regionis, & meniano uno novo, & impen-
26 dia dari de domo Cyri regis: Et sacra vasa domûs
Domini tam aurea quàm argentea, quæ extulit Na-
buchodonosor in domum Domini, quæ est in Jerusa-
27 lem, ubi erant posita, ut ponantur illic. Et præcepit
curam agere Sisennem subregulum Syriæ & Phœni-
cis, & Satrabuzanem, & sodales ejus, & qui ordina-
ti erant in Syria & Phœnice præsides, ut abstinerent
28 se ab eodem loco. Et ego quoque præcepi in totum
ædificare: & prospexi, ut adjuvent eos qui sunt ex
captivitate Judæorum, donec consummetur templum
29 ædis Domini: Et à vexatione tributorum Cœlesy-
riæ & Phœnicis, diligenter quantitatem dari his ho-
minibus ad sacrificium Domini, Zorobabel præfecto,
30 ad tauros, & arietes, & agnos, Similiter autem &
frumentum, & sal, & vinum, & oleum instanter per
singulos annos, prout sacerdotes qui sunt in Jerusa-
lem, dictaverunt consumi quotidiè, sine ulla dilatio-
31 ne, Ut offerantur libationes summo Deo pro rege &
32 pueris ejus, & orent pro ipsorum vita: Et denun-
tietur, ut quicunque transgressi fuerint aliquid ex his
quæ scripta sunt, aut spreverint, accipiatur lignum de
suis propriis, & suspendantur, & bona ipsorum regi
33 adscribantur. Propterea Dominus, cujus nomen in-
vocatum est ibi, exterminet omnem regem & gentem,
qui manum suam extenderit prohibere, aut malè tra-
34 ctare domum Domini illam quæ est in Jerusalem. Ego
Darius rex decrevi quàm diligentissimè secundùm
hæc fieri.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 Καὶ ἐὰν ἐυρίσκηϛε, μετὰ τῆς γνώμης Κύρου τοῦ βασιλέως ἡμῶν ϯ οἰκοδομὴν τοῦ οἴκου κυρίου τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ κρίνηϛαι τῷ
23 κυρίῳ βασιλεῖ ἡμῶν, φανερωνσάτω ἡμῖν περὶ τούτων. Τότε ὁ βασι-
λεὺς Δαρεῖος ἐπεσκέψατο βιβλιοθήκας (σ) ἐν τοῖς βιβλιοφυλακίοις
τοῖς κειμένοις ἐν Βαζυλῶνι· καὶ ἐυρέθη ἐν Ἐκβατάνοις τῇ βάρει τῇ
24 ἐν Μηδείᾳ χώρᾳ (τ)τόπος εἷς, ἐν ᾧ ὑπομνημάτισο τάδε. Ἔτους πρώτου
βασιλεύοντος Κύρου, βασιλεὺς Κύρος προσέταξε ϯ οἶκον τοῦ κυρίου ϯ
ἐν Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομῆσαι, ὅπου θυσίουσι διὰ πυρὸς ἐνδελεχῶς.
25 Οὗ τὸ ὕψος πηχῶν ἑξήκοντα, πλάτος πηχῶν ἑξήκοντα διὰ δόμων λι-
θίνων ξυσῶν τριῶν, καὶ δόμου ξυλίνου ἐγχωρίου καινῆ ἑνός, καὶ τὸ δέ-
26 πανημα δοθῆναι ἀπὸ τοῦ οἴκου Κύρου τοῦ βασιλέως. Καὶ τὰ ἱερὰ (χ)κεύη τοῦ
οἴκου κυρίου(υ)τά ϯ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἃ ἐξήνεγκε Ναβυχοδονόσορ ἐκ ϯ
οἴκου ϯ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπήνεγκεν εἰς Βαβυλῶνα, ἀποκαταδῆ-
ναι εἰς τὸν οἶκον τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ, οὗ ἦν κείμενα, ὅπως τεθῇ ἐκεῖ.
27 Προσέταξε δὲ ἐπιμεληθῆναι Σισίννῃ ἐπάρχῳ Συρίας καὶ Φοινίκης, καὶ
Σαθραβουζάνῃ, καὶ τοῖς ζυνεταίροις, καὶ τοῖς ἀποτεταγμένοις ἐν Συρίᾳ
καὶ Φοινίκῃ ἡγεμόσιν ἀπέχεσθαι ϯ τόπου, (ψ) ἐᾶσαι δὲ ϯ ϯ παῖδα κυρίου Ζο-
ροβάβελ, ἔπαρχον ϯ τῆς Ἰουδαίας, καὶ τὸν πρεσβύτερον ϯ Ἰουδαίων,
28 ϯ(ω) οἶκον ϯ κυρίου ἐκεῖνον οἰκοδομεῖν ἐπὶ ϯ τόπου. Καὶ(ω) ἐγὼ ὁ ἐπέλα-
ξα ὁλοχερῶς οἰκοδομῆσαι, καὶ ἀτενίσαι ἵνα ζυμποιῶσι τοῖς ἐκ τῆς αἰχ-
μαλωσίας(ω) τῆς Ἰουδαίας, μέχρι τοῦ συντελεσθῆναι τὸν οἶκον τοῦ κυρίου.
29 Καὶ ἀπὸ ϯ φορολογίας κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης δόσεως σύνταξιν
δίδοσθαι τούτοις τοῖς ἀνθρώποις εἰς (ω)θυσίαν τῷ κυρίῳ, Ζοροβάβελ
30 ἐπάρχῳ εἰς ταύρους, καὶ κριοὺς, καὶ ἄρνας, Ὁμοίως δὲ καὶ πυρὸν, καὶ ἅλα, καὶ
οἶνον, καὶ ἔλαιον ἐνδελεχῶς κατ' ἐνιαυτὸν, καθὼς ἂν οἱ ἱερεῖς οἱ ἐν Ἰε-
ρουσαλὴμ ἀναγορεύσωσιν ἀναλίσκεσθαι καθ' ἡμέραν, (ω)ἀναμφισβήτως,
31 Ὅπως προσφέρωνται σπονδὰς τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως καὶ
32 ϯ παίδων, καὶ περὶ ζῶντες ὦσι ϯ αὐτῶν ζωῆς· Καὶ (φ) προστάξαι ἵνα
ὅσοι (ω)ἐὰν παραβῶσί τι ϯ(χ) γεγραμμένων καὶ ἀκυρώσωσι, ληφθῆναι
ξύλον ἀπὸ ϯ ἰδίων αὐτῶν, καὶ (ψ)ἐπ' αὐτῷ κρεμασθῆναι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα
33 αὐτοῦ εἶναι βασιλικά. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ κύριος, οὗ τὸ ὄνομα αὐτοῦ
ἐπικέκληται ἐκεῖ, ἀφανίσαι πάντα βασιλέα καὶ ἔθνος, ὃς ἐκτείνει τὴν
χεῖρα αὐτοῦ κωλῦσαι ἢ κακοποιῆσαι ϯ οἶκον(ω) κυρίου ἀκίνητον τὸν ὄν
34 Ἱερουσαλήμ. Ἐγὼ βασιλεὺς Δαρεῖος διεσάφησα ἐπιμελῶς καὶ ταῦτα
γίνεσθαι.

MS. A. (σ)ἐν τοῖς βασιλικοῖς βιβλιοφυλακίοις (τ)τόμος εἷς, (υ)τὰ χρύσια καὶ τὰ ἀργύρια * ἐξήνεγκεν(ω) ἐᾶσαι ϯ παῖ-
δα τοῦ κυρίου(ω) οἶκον κυρίου(ω) ἐγὼ ἐπέταξα(ω) ϯ Ἰουδαίων, μέχρις(ω) θυσίας(ς) ἀναμφισβήτως, (φ)προσέταξεν(ω) ἂν(χ) γεγραμμένων καὶ ϯ προσγεγραμμένων ἢ καὶ(ψ) ἐπὶ τέτρῳ(ω) τῷ κυρίου
ϯ κυρίου(ω) οἶκον κυρίου(ω) ἐγὼ ἐπέταξα(ω) ϯ Ἰουδαίων, μέχρις(ω) θυσίας(ς) ἀναμφισβήτως, (φ)προσέταξεν(ω) ἂν(χ) γεγραμμένων καὶ ϯ προσγεγραμμένων ἢ καὶ(ψ) ἐπὶ τέτρῳ(ω) τῷ κυρίου
est in Hierusalē. Ego Darius rex decrevi quàm diligentissimè secundū hæc fieri.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 Et si inveneritis quòd præcepto Cyri regis facta sit ædificatio templi Dñi quod Hierosolymis, & judicatum fuerit à Domino nostro rege nostro, alloquatur nos his de rebus.
23 Tunc rex Darius jussit inspici bibliothecas repositarum Babylone chartarum: & inventus est Ecbatanis arce quæ in regione Mediæ, locus quidam in quo memoriæ tradita erant hæc.
24 Anno primo regnante Cyro, præcepit Cyrus rex ædificari templum Domini, quod est Hierosolymis,
25 ubi sacrificatur igne jugiter; Cujus altitudo cubitorum sexaginta, latitudo cubitorum sexaginta, structuris lapidum politorum tribus, lignorum autem ipsius regionis novâ unâ: Sumptum autem præberi de
26 domo Cyri regis. Vasa autem sacerdotalia domûs Domini, aurea & argentea quæ extulerat Nabuchadonosar de templo Hierosolymitano & Babylonē duxerat, restitui in templum quod Hierosolymis, ubi posita
27 fuerant, ut ibi reponantur. Præcepit autem curæ esse Sisinnæ præfecto Syriæ & Phœniciæ, & Sathroburzani, & sodalibus qui unà erant, eísque qui ordinati erant ut Syriæ Phœniciæque præessent, ut à loco
28 abstinerent, fineréntque servum Dei Zorobabel præfectum Judææ, & Presbyteros Judæorum, templum hoc eodem in loco ædificare. Ego autem præcipio ut omninò ædificent, et attendāt operi faciendo cum captivitate Judææ donec completa fuerit domus Domini. Et de tributo Syriæ Cavæ &
29 Phœniciæ dari cum cura oblationem hominibus his in sacrificium Domino, Zorobabel præfecto, in tauros arietésque & agnos: Similiter autem & frumentum &
30 sal, vinúmque, & oleum jugiter singulis annis: Prout sacerdotes, qui sunt Hierosolymis, dictaverint insumi indies, sine dubitatione. Ut offerantur libamina Deo excelso
31 pro rege & servis ejus; utque orent pro vita ipsorum. Et præcipies, quicunque prævaricatus fuerit quicquam ex eis quæ scripta
32 sunt, vel irritum reddiderit, sumi lignum de proprio ejus, & in eo suspendi ipsum, & bona regi ascribi. Propterea Dominus
33 etiam cujus nomen ibi invocatur, exterminet omnem regem & populum, qui extenderit manū impedimento aut noxæ domui Domini, quæ est Hierosolymis objiciendæ.
34 Ego Darius rex præcepi diligenter secundùm hæc fieri.

Versio VULG. LAT.

CAP. VII.

1 Tunc Sisennes subregulus Cœlesyriæ & Phœnicis,
& Satrabuzanes, & sodales, obsecuti his quæ à Dario
2 rege erant decreta, Insistebant sacrosanctis operibus
diligentissimè, cooperantes cum senioribus Judæorum
3 principibus Syriæ, Et prosperata sunt sacrosancta
opera prophetantibus Aggæo & Zachariâ prophetis.
4 Et consummaverunt omnia per præceptum Domini
Dei Israel, & ex consilio Cyri, & Darii, & Artaxerxis
5 regis Persarum. Et consummata est domus nostra
usque ad tertiã & vigesimam diem mensis Adar, sex-
6 to anno Darii regis. Et fecerunt filii Israel & sacer-
dotes & Levitæ & cæteri qui erant ex captivitate, qui
appositi sunt, secundùm ea quæ scripta sunt in libro
7 Moysi. Et obtulerunt in dedicationem templi Domi-
ni, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadrin-
8 gentos, Et hœdos pro peccatis universi Israel duo-
9 decim, secundùm numerum tribuum Israel. Et ste-
terunt sacerdotes & Levitæ amicti stolis per tribus, su-
10 per omnia opera Domini Dei Israel, secundùm librũ
Moysi; & ostiarii per singulas januas. Et egerunt filii
11 Israel cum his qui erant ex captivitate illud Phase
quartadecimâ lunâ mensis primi, quando sanctificati
12 sunt sacerdotes & Levitæ. Omnes filii captivitatis
non sunt simul sanctificati, quia Levitæ omnes simul
13 sanctificati sunt. Et immolaverunt Phase universi
filii captivitatis, & fratribus suis sacerdotibus, & sibi-
14 metipsis. Et manducaverunt filii Israel, qui erant
ex captivitate, omnes qui remanserant ab omnibus
15 execrationibus gentium terræ quærentes Dominum,
Et celebraverunt diem festum azymorum, septem
diebus epulantes in conspectu Dñi; Quoniam con-
vertit consilium regis Assyriorum in eos, confortare
manus eorum ad opera Domini Dei Israel.

CAP. VIII.

1 Et post hunc, regnante Artaxerxe Persarum rege,
accessit Esdras filius Azariæ, filii Helciæ, filii Solome,
2 Filii Sadoc, filii Achitob, filii Ameri, filii Azahel,
filii Bocci, filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazari,
3 filii Aaron primi sacerdotis: Hic Esdras ascendit
de Babylonia, cùm esset scriba & ingeniosus in lege
Moysi, quæ data est à Domino Deo Israel docere &
facere.

Versio GRÆCA LXX. Interp. cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ζ'. — CAP. VII.

1 Τότε Σισίννης (*)ἔπαρχος κοίλης Συρίας, καὶ Φοινίκης, καὶ Σαθραβουζάνης, καὶ οἱ συνεταῖροι κατακολουθήσαντες τοῖς ὑπὸ τοῦ βασιλέως
2 Δαρείου προσαγεῖσιν, Ἐπισπάτην τὰ ἱερὰ ἔργων ὅπως μελλέστερον συνεργῶσιν τοῖς πρεσβυτέροις τῶν (a) Ἰουδαίων καὶ ἡγουμένοις.
3 Καὶ ἐγένετο τὰ ἱερὰ ἔργα, προφητευόντων Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου τῶν προφητῶν.
4 Καὶ συνετέλεσεν ταῦτα διὰ προστάγματος (*) κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ καὶ μετὰ τὰ
5 γράμματα (*) Κύρου καὶ Δαρείου καὶ Ἀρταξέρξου βασιλέων Περσῶν, (β)Σωτελέθη ὁ οἶκος ὁ ἅγιος ἕως τρίτης καὶ εἰκάδος μηνὸς Ἀδαρ, τοῦ ἕκτου
6 ἔτους βασιλέως Δαρείου. Καὶ ἐποίησεν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἱ προστεθέντες, ἀκολούθως
7 τοῖς ἐν τῇ (*) Μωυσέως βίβλῳ. Καὶ προσήνεγκαν εἰς τὸ ἐγκαινισμὸν τοῦ ἱεροῦ τοῦ κυρίου ταύρους ἑκατὸν, κριοὺς διακοσίους, ἄρνας τετρακοσίους,
8 Χιμάρους ὑπὲρ ἁμαρτίας παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ δώδεκα κατὰ ἀριθμὸν, ἐκ
9 τῶν φυλάρχων τοῦ Ἰσραὴλ δώδεκα. Καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται κατὰ φυλὰς ἐσταλισμένοι ἐπὶ τῶν ἔργων κυρίου (*) θεοῦ Ἰσραὴλ ἀκολούθως τῇ
10 (*) Μωυσέως βίβλῳ, καὶ οἱ θυρωροὶ ἐφ' ἑκάστου πυλῶνος. Καὶ ἠγάγοσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τοῦ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τὸ πάσχα ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ
11 τοῦ πρώτου μηνὸς, ὅτι ἡγιάσθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται Ἅμα καὶ πάντες οἱ υἱοὶ τῆς αἰχμαλωσίας, ὅτι ἡγιάσθησαν, ὅτι οἱ Λευῖται ἅμα πάντες
12 ἡγιάσθησαν. Καὶ ἔθυσαν τὸ πάσχα πᾶσι τοῖς υἱοῖς (*) τοῖς αἰχμαλωσίας,
13 καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἑαυτοῖς. Καὶ ἐφάγοσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, πάντες οἱ χωρισθέντες ἀπὸ τῶν βδελυγ-
14 μάτων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, ζητοῦντες τὸν κύριον. Καὶ ἠγάγοσαν τὴν
1 ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἑπτὰ ἡμέρας εὐφραινόμενοι (γ) ἐναντίον κυρίου, Ὅτι μετέστρεψε τὴν βουλὴν τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἰσχῦσαι τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἔργα κυρίου θεοῦ Ἰσραήλ.

rium in eos, confortare manus eorum ad opera Domini Dei Israel.

MS. A. (*) ὁ ἔπαρχος (a) ἰσραὴλ καὶ ἡγουμένοις. (*) τοῦ κυρίου (2) Κύρου (β) ἕως τοῦ ἕκτου ἔτους Δαρείου βασιλέως Περσῶν, Σωτελέθη ὁ οἶκος (*) Μωσῆ (3) τοῦ θεοῦ (*) Μωσῆ (*) τοῦ (γ) ἐναντι τοῦ κυρίου,

ΚΕΦ. η'. — CAP VIII.

1 Καὶ μεταβύσιερος τούτων τῶν, βασιλεύοντος Ἀρταξέρξου τοῦ Περσῶν βασιλέως ἀνέβη (a) Ἔσδρας Ἀζαρίου, τοῦ Ζαχαίου, τοῦ Χελκίου, τοῦ
2 Σαλήμου, τοῦ Σαδδούκου, τοῦ Ἀχιτὼβ, τοῦ Ἀμαρίου, (β) τοῦ Ὀζίου, τοῦ Βοκκὰ, τοῦ Ἀβισαὶ, τοῦ Φινεὲς, τοῦ Ἐλεάζαρ, τοῦ Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως τοῦ πρώτου
3 Οὗτος (γ) Ἔσδρας ἀνέβη ἐκ Βαβυλῶνος ὡς γραμματεὺς, ὑφυὴς ὢν (*) ἐν τῷ Μωυσέως νόμῳ τῷ ἐκδεδομένῳ ὑπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ.

MS. A. (a) Ἔζρας Σαραίου, τοῦ Ἐζεία, τοῦ Χελκίου (β) τοῦ Ἐζίου, τοῦ Μαριὼθ, τοῦ Ζαραίου, τοῦ Σαυΐα, τοῦ Βοκκὰ, τοῦ Ἀβισαὶ, (γ) Ἔζρας (*) ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως τοῦ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

4 Et dedit ei rex gloriam, quòd invenisset gratiam in omni dignitate & desiderio in conspectu ejus.
5 Et ascenderunt simul cum ipso ex filiis Israel, & Sacerdotibus, & Levitis, & sacris cantoribus tem-
6 pli, & ostiariis, & servis templi, in Jerusalem. Anno septimo, regnante Artaxerxe, in quinto mense, hic annus septimus est regni, exeuntes de Babylonia
7 novilunio quinti mensis, Venerunt Jerosolymam juxta præceptum illius, secundùm prosperitatem itineris à Domino ipsorum datam eis. In his enim
8 Esdras magnam disciplinam obtinebat, ne prætermitteret quidquam eorum, quæ essent ex lege Domini & præceptis, & docendo universum Israel
9 omnem justitiam & judicium. Accedentes autem qui scribebant scripta Artaxerxis regis, tradiderunt scriptum quod obvenerat ab Artaxerxe rege ad Esdram
10 Sacerdotem, & lectorem legis Domini, cujus exemplum subjectum est. REX Artaxerxes Esdræ Sacer-
11 doti, & lectori legis Domini salutem. Humanior ego judicans in beneficiis, præcepi eis qui desiderant ex gente Judæorum, suâ sponte, & ex Sacerdotibus &
12 Levitis, qui sunt in regno meo, comitari tecum in Jerusalem. Si qui ergò cupiunt ire tecum, conveniant,
13 & proficiscantur, sicut placuit mihi & septem amicis meis consiliariis, Ut visitent ea quæ aguntur secundùm Judæam & Jerusalem, observantes sicut habes in
14 lege Domini, Et ferant munera Domino Deo Israel, quæ vovi ego & amici Jerusalem, & omne aurum & argentum, quod inventum fuerit in regione Babylo-
15 niæ Domino in Jerusalem cum illo, Quod est donatum pro ipsa gente in templum Domini eorum quod est in Jerusalem: ut colligatur hoc aurum & argentum ad tauros, & arietes, & agnos, & hœdos, & quæ
16 his sunt congruentia, Ut offerant hostias Domino su-
17 per altare Domini ipsorum quod est in Jerusalem. Et omnia quæcumque volueris cum fratribus tuis facere auro & argento, perfice pro voluntate tua, secundùm
18 præceptum Domini Dei tui: Et sacrosancta vasa, quæ data sunt tibi ad opera domûs Domini Dei tui, quæ
19 est in Jerusalem: Et cætera quæcunque tibi subvenerint ad opera templi Dei tui, dabis de regali gazophy-
20 lacio: Cùm volueris cum fratribus tuis facere auro
21 & argento, perfice secundùm voluntatem Domini. Et ego quidem rex Artaxerxes præcepi custodibus thesaurorum Syriæ & Phœnicis, ut quæcunq; scripserit Esdras Sacerdos, & lector legis Dñi, diligenter detur ei usque ad argenti talenta centum, similiter & auri:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς δόξαν, εὐρεῖν & χάριν ἐνώπιον αὐτοῦ
5 ἐπὶ πάντα τὰ ἀξιώματα αὐτοῦ. Καὶ συνανέβησαν ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ,
καὶ τῶν ἱερέων, καὶ Λευιτῶν, καὶ ἱεροψαλτῶν, καὶ θυρωρῶν, καὶ ἱερodούλων
6 (δ)εἰς Ἱερουσαλὴμ, Ἔτους ἑβδόμου βασιλεύοντος (ε) Ἀρταξέρξου ἐν τῷ
πέμπτῳ μηνί· (ε)οὗτος ἐνιαυτὸς ἕβδομος τῷ βασιλεῖ· ἐξελθόντες γὰρ
7 ἐκ Βαβυλῶνος τῇ νουμηνίᾳ τοῦ πρώτου (ζ)μηνὸς, Παρεγένοντο εἰς
Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς εὐοδίαν ὁδοῦ τῷ (η) κυρίου ἐπ'
8 αὐτῷ. Ὁ γὰρ Ἔσδρας πολλὴν ἐπιστήμην εἰλήφει εἰς τὸ μηδὲν παρα-
λιπεῖν τῶν ἐκ τοῦ νόμου κυρίου (θ)καὶ ἐκ τῶν ἐντολῶν, διδάξαι (ι) πάντα τὸν
9 Ἰσραὴλ δικαιώματα καὶ κρίματα. Περισπουδος δὲ ὢν ἀναφέντος
προστάγματος παρὰ (ι) Ἀρταξέρξου βασιλέως πρὸς Ἔσδραν τὸν ἱερέα
καὶ ἀναγνώστην τοῦ νόμου κυρίου, ἔστιν ἀντίγραφον τὸ ὑποκείμενον·
10 Βασιλεὺς (ι) Ἀρταξέρξης Ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ καὶ ἀναγνώστῃ τοῦ νόμου κυρίου
11 χαίρειν. Καὶ τὰ φιλανθρωπα ἐγὼ κρίνας προσέταξα τοῖς βουλομένοις
ἐκ τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων αἱρεῖζονπας, καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῶν Λευιτῶν, (κ)
12 καὶ τῶνδε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ, Συμπορεύεσθαί σοι εἰς Ἱερουσαλήμ.
Ὅσοι ἂν ἐνδυμῆσαι, (λ) συνεξορμάσωσι καθὼς δέδοκται ἐμοί τε,
13 καὶ τοῖς ἐμοὶ φίλοις Συμβουλεύσασι, Ὅπως ἐπισκέψωνται τὰ κατὰ τὴν
Ἰουδαίαν καὶ Ἱερουσαλὴμ ἀκολούθως (μ) ᾧ ἔχει ἐν τῷ νόμῳ κυρίου,
14 Καὶ ἀπενεγκεῖν δῶρα τῷ κυρίῳ τῷ Ἰσραὴλ, ἃ ηὐξάμην ἐγώ τε καὶ οἱ
φίλοι, εἰς Ἱερουσαλὴμ· καὶ πᾶν χρυσίον καὶ ἀργύριον ὃ ἐὰν εὑρεθῇ ἐν
15 τῇ χώρᾳ τῆς (ν)Βαβυλωνίας τῷ κυρίῳ εἰς Ἱερουσαλήμ, Σὺν τῷ δε-
δωρημένῳ ὑπὸ τοῦ ἔθνους εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ κυρίου θεοῦ αὐτῶν τὸ ἐν Ἰε-
ρουσαλὴμ, συναχθῆναι τό,τε χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον εἰς ταύρους καὶ
16 κριοὺς καὶ ἄρνας, καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα, Ὥστε προσενεγκεῖν θυσίας τῷ
17 κυρίῳ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον (ο)τοῦ κυρίου θεοῦ αὐτῶν τὸ ἐν Ἰερουσαλήμ. Καὶ
πάντα ὅσα ἐὰν βούλῃ μετὰ τῶν ἀδελφῶν σου ποιῆσαι χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ,
18 ὁπότε καὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ σου. Καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ κυρίου
19 τὰ δεδομένα σοι εἰς τὴν χρείαν τῆς ἱερατείας τοῦ θεοῦ σου, (ξ) Δώσεις ἐκ
τῆς (ο)βασιλικῆς γαζοφυλακίου. (π) Κἀγὼ ἐδὲ Ἀρταξέρξης βασιλεὺς
προσέταξα τοῖς γαζοφύλαξι Συρίας καὶ Φοινίκης, ἵνα ὅσα ἐὰν ἀπο-
στείλῃ (ρ) Ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ ἀναγνώστης τοῦ νόμου τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου,
ὁπωσοῦν δοθῶσιν αὐτῷ ἕως ἀργυρίου ταλάντων ἑκατόν,

Et dedit ei rex gloriam, quòd invenisset gratiam in 4
conspectu ejus super omnes dignitates ipsius. Et a- 5
scenderunt (b) simul ex filiis Israel, & sacerdotibus
& Levitis & sacris cantoribus, & ostiariis, & ser-
vis templi, in Hierusalem, Anno septimo, regnante Ar- 6
taxerxe, in quinto mense: Hic annus septimus est regi.
Exeuntes enim de Babylonia novilunio primi men-
sis, Venerunt Hierosolymam, secundùm prosperitatem 7
itineris datâ eis à Domino in eo. Esdras enim ma- 8
gnam disciplinam obtinebat, ne prætermitteret quic-
quam eorum quæ essent ex lege Domini, & ex præce-
ptis, docendo universum Israel justificationes, & ju-
dicia. (c) Cùm obvenisset autem scriptum præceptũ 9
ab Artaxerxe rege ad Esdram sacerdotem, & lectore
legis Domini: cujus exemplum subjectum est: REX 10
Artaxerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Domini,
salutem: Humaniora ego judicans, præcepi eis 11
qui desiderant, ex gente Judæorum, suâ sponte, & ex
sacerdotibus, & Levitis, & (d) qui sunt in nostro re-
gno, comitari tecum in Hierusalem. Quicunque ergò 12
cupiunt, tecum conveniant, & proficiscantur; sicut
placuit mihi, & septem amicis consiliariis, ut visi- 13
tent ea quæ aguntur, secundùm Judæam, & Hieruſa-
lem, observantes, sicut habet in lege Domini: Et fe- 14
rant munera Domino Israel, quæ vovi ego, et amici,
in Hierusalem; & omne aurũ, & argentum, quod in-
ventum fuerit in regione Babyloniæ, Domino, in Hie-
rusalem, Cum illo quod est donatum ab ipso gente in 15
templum Domini Dei eorum, quod est in Hierusalem:
ut colligatur hoc aurum, & argentum ad tauros, &
arietes, & agnos: & quæ his sunt congruentia: Ut of- 16
ferant hostias Domino super altare Domini Dei ipso-
rum, quod est in Hierusalem. Et omnia quæcunq; vo- 17
luerit cum fratribus tuis, facere auro, & argento;
perfice secundùm voluntatem Dei tui. Et sacrosancta 18
vasa Domini, quæ data sunt tibi ad usum templi Dei
tui, Dabis de regali gazophylacio. Et ego quidem rex 19 21
Artaxerxes præcepi custodibus thesaurorum Syriæ et
Phœnicis, ut quæcunq; scripserit Esdras sacerdos, &
lector legis Dei excelsi, diligenter dent ei, usq; ad ar-
genti talenta centum,

MS.A. (δ)εἰς Ἱεροσόλυμα, (ε)Ἀρταξέρξου (ε)οὗτος ὁ ἐνιαυτὸς (ζ)μηνὸς, ἐν τῇ νουμηνίᾳ τοῦ πέμπτου μηνὸς Παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα (η)κυρίου. Ὁ γὰρ Ἔζρας (θ)καὶ τὰ ἐντολῶν, (ι)τὰ πάντα Ἰσραὴλ πάντα τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα. (ι) Ἀρταξέρξου τοῦ βασιλέως παρὰ Ἔζραν τὸν ἱερέα (ι) Ἀρταξέρξης Ἔζρᾳ (κ) ὄντων ἡ αὐτὴ ἐν τῇ * ἡμέρᾳ βασιλείᾳ, (λ) συνεξορμάτωσι (μ) ὡς ἔχει ἐν τῷ νόμῳ τοῦ κυρίου, (ν) Βαβυλωνίας εἰς Ἱερουσαλήμ, (ο) τοῦ θεοῦ αὐτοῦ (ξ) τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ, Καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἐὰν ἐπιτρέψῃ σοι εἰς τὴν χρείαν τοῦ ἱεροῦ τοῦ θεοῦ σου, δώσεις (ο) ἱερῶν γαζοφυλακίου. (π) Κἀγὼ ἡ ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης προσέταξα (ρ) Ἔζρας

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et dedit ei rex gloriam, cùm invenisset gra- 4
tiam coram eo de omnibus postulatis suis.
Et ascenderunt cum eo de filiis Israel, & 5
Sacerdotibus, & Levitis, & Cantoribus sa-
cerdotalib', & Janitoribus, & servis Sacer-
dotũ Hierosolyma: Anno septimo regnante 6
Artaxerxe mense quinto, hic annus regis
septimus. Egressi igitur Babylone neome-
niâ mensis quinti; Venerunt Hierosolyma 7
secundùm prosperitatem quæ data est ipsis
à Domino in eo. Magnam enim scientiam 8
adeptus erat Ezras, ut nequid eum fugeret
eorum quæ in lege Domini, & de præceptis
simul, ut doceret universum Israel ritus
& judicia. Venit autem præceptum hoc 9
quod scriptum est ab Artaxerxe ad Ezram
Sacerdotem & Lectorem legis Domini, cu-
jus exemplum est quod positum est. Rex 10
Artaxerxes Ezræ Sacerdoti & Lectori legis
Domini, Salvere. Ego quæ ad humanita- 11
tem pertinent decernens, præcepi eos qui
volunt de populo Judæorum, quibúsque ita
placet, de Sacerdotibus item & Levitis, in
regno quidem nostro constitutis, proficisci
tecum Hierosolyma. Proficiscantur itaque 12
qui hoc cogitant, sicut placuit mihíque &
septem amicis & consiliariis. Ut quæ ad 13
Judæam & Hierosolyma pertinent, inspi-
ciant, secundùm ea quæ in lege Domini.
Afferántque oblationes Domino, quæ vovi 14
ipse, & amici in Hierosolyma: Aurúmque
omne, & argentum quod inventum fuerit
in regione Babylonis, Domino Hierosoly-
ma: Cum eo quod à gente oblatum fue- 15
rit Templo Domini sui, quod Hierosoly-
mis; Ut colligatur aurum & argentum in
juvencos, arietésque, & agnos, & quæ eo-
dem pertinent; Ut offerantur sacrificia in 16
altari Domini ipsorum quod Hierosolymis.
Utque quæ cum fratribus tuis facere cupis, 17
auro & argentò de voluntate Dei tui com-
pleas. Vasáque sacerdotalia Domini, quæ 18
data sunt in usum templi Dei tui, quod est
Hierosolymis: Reliquáque quæ tibi occur- 19
rent in usum templi Dei tui, dabis ex gazo-
phylacio regis. Ego autem Artaxerxes 21
rex præcepi etiam custodibus gazæ Syriæ
& Phœniciæ, ut quodcunque Ezras Sacer-
dos & Lector legis Dei excelsi mittens po-
stulaverit, solicitè ipsi dent, usque ad cen-
tum talenta argenti.

Versio VULG. LAT.

22 Et usque ad frumenti modios centum, & vini amphoras centum, & alia quæcunque abundant sine ta-
23 xatione. Omnia secundùm legem Dei fiant Deo altissimo, ne fortè exurgat ira in regno regis, & filii, &
24 filiorum ejus. Vobis autem dicitur, ut omnibus sacerdotibus & Levitis, & sacris cantoribus, & servis
25 templi, & scribis templi hujus, Nullum tributum, neque ulla alia indictio irrogetur, nec habeat quis-
26 quam potestatem objicere eis quidquam. Tu autem, Esdra, secundùm sapientiam Dei, constitue judices & arbitros in tota Syria & Phœnice: & omnes qui
27 legem Dei tui non noverunt, doce: Ut quotquot transgressi fuerint legem, diligenter plectantur, sive morte, sive cruciatu, sive etiam pecuniæ mulctatione
28 vel abductione. Et dixit Esdras scriba; Benedictus Deus patrum nostrorum, qui dedit hanc voluntatem in cor regis, clarificare domum suam quæ est in Jeru-
29 salé, Et me honorificavit in conspectu regis & consi-
30 liariorum, & amicorum, & purpuratorum ejus. Et ego constans animo factus sum secundùm opitulationem Domini Dei mei, & congregavi ex Israel viros,
31 ut simul ascenderent mecum. Et hi sunt præpositi secundùm suas patrias, & principatus portionales, eorum qui mecum ascenderunt de Babylonia in regno
32 Artaxerxis. Et ex filiis Phares, Gersomus: ex filiis Siemarith, Amenus: filiorum David, Acchus filius
33 Sceciliæ: Ex filiis Phares, Zacharias, & cum eo re-
34 versi sunt viri centum quinquaginta: Ex filiis ductoris Moabilionis Zaræi, & cum ipso viri ducenti
35 quinquaginta: Ex filiis Zachues, Jechonias Zecholei,
36 & cum ipso viri ducenti quinquaginta: Ex filiis Sala, Maasias Gotholiæ, & cum ipso viri septuaginta:
37 Ex filiis Saphatiæ, Zarias Micheli, & cum ipso viri
38 octoginta: Ex filiis Job, Abdias Jeheli, & cum ipso
39 viri ducenti duodecim: Ex filii Baniæ, Salimoth, fi-
40 lius Josophiæ, & cum ipso viri centum sexaginta: Ex filiis Beer, Zacharias Bebei, & cum ipso viri ducenti
41 octo: Ex filiis Ezead, Joannes Eccetan, & cum ipso viri centum decem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 Ὁμοίως δὲ καὶ ἕως πυροῦ κόρων ἑκατόν· καὶ οἴνου μετρη-
23 τῶν ἑκατόν· καὶ ἄλλα ὁπλήθυς. Πάντα κατὰ τὸν τοῦ
Θεοῦ νόμον ὑπερτελεσθήτω ἐπιμελῶς τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ἵνεκεν
τοῦ μὴ γένηται ὀργὴ (a) εἰς βασιλείαν καὶ βασιλέως καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ.
24 Καὶ ὑμῖν ἡ λέγεται ὅπως πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ (b) τοῖς Λευίταις, καὶ (c) ἱε-
ροψάλταις, καὶ θυρωροῖς, καὶ ἱεροδούλοις, καὶ πραγματικοῖς τοῦ ἱεροῦ τούτου
25 Μηδὲ μία φορολογία, μηδὲ (ρ) ἄλλη ἐπιζυλὴ γένηται, (*) καὶ μηδένα
26 ἔχειν ἐξουσίαν ἐπιζαλεῖν τι τούτοις. Καὶ σὺ (e) Ἔσδρα κατὰ τὴν σοφίαν
τοῦ θεοῦ, ἀνάδειξον κριτὰς καὶ δικαστὰς, ὅπως δικάζωσιν ὅλην Συρίαν
καὶ Φοινίκην πάντας τοὺς ἐπισταμένους τὸν νόμον τοῦ θεοῦ σου, καὶ τοὺς (σ) μὴ
27 ἐπισταμένους διδάξεις. Καὶ πᾶσας ὅσοι ἂν (τ) παραβαίνωσι τὸν νόμον
τοῦ θεοῦ σου καὶ τὸ βασιλικὸν, ἐπιμελῶς κολασθήσονται, ἐάν τε καὶ θανάτῳ,
28 ἐάν τε καὶ πυρίᾳ, ἢ ἀργυρικῇ ζημίᾳ, ἢ ἀπαγωγῇ. Καὶ εἶπεν (ζ) Ἔσδρας
ὁ γραμματεύς, Εὐλογητὸς μόνος (υ) κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων μου,
ὁ δοὺς ταῦτα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως, δοξάσαι τὸν οἶκον αὐτοῦ τὸν ὄν
29 Ἰερουσαλὴμ, Καὶ ἐμὲ ἐτίμησεν ἐναντίον τοῦ βασιλέως, (φ) καὶ τῶν Συμ-
30 βουλόντων, καὶ πάντων τῶν φίλων, καὶ μεγιστάνων αὐτοῦ. (*) Καὶ ἐγὼ εὐθαρ-
σὴς γενόμενος κατὰ τὴν ἀντίληψιν κυρίου τοῦ θεοῦ μου, καὶ συνήγαγον (1) ἄνδρας
31 ὡς τοῦ Ἰσραὴλ ὥστε συναναβῆναί μοι. Καὶ οὗτοι οἱ ἡγούμενοι κατὰ
τὰς πατρικὰς αὐτῶν καὶ τὰς μεριδαρχίας, οἱ (*) ἀναβάντες μετ' ἐμοῦ ἐκ
32 Βαβυλῶνος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀρταξέρξου τοῦ βασιλέως. Ἐκ τῶν υἱῶν
Φινεὲς, Γηρσών· ἐκ τῶν υἱῶν (χ) Ἰαδαμάρ, Γαμαλιήλ· ἐκ τῶν υἱῶν
33 Δαυὶδ, (ψ) Λαπὶς ὁ Σεχενίου· (ω) Ἐκ τῶν υἱῶν Φόρος, Ζαχαρίας, καὶ
34 μετ' αὐτοῦ ἀπεγράφησαν ἄνδρες ἑκατὸν πεντήκοντα· Ἐκ τῶν υἱῶν Φααθ
35 Μωὰβ, Ἐλιαωνὶας Ζαραΐου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες διακόσιοι· Ἐκ τῶν
υἱῶν Ζαθόης, Σεχενίας Ἰεζήλου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες τριακόσιοι· ἐκ
τῶν υἱῶν Ἀδὶν, Ὠβὴθ Ἰωνάθου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες διακόσιοι πεν-
36 τήκοντα· Ἐκ τῶν υἱῶν, (γ) Ἠλὰμ, Ἰεσίας Γοθολίου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες
37 ἑβδομήκοντα· (δ) Ἐκ τῶν υἱῶν Σαφατίου, Ζαρχίας Μιχαήλου, καὶ μετ' αὐτοῦ
38 ἄνδρες ἑβδομήκοντα· Ἐκ τῶν υἱῶν Ἰωὰβ, Ἀβαδίας Ἰεζήλου, καὶ μετ'
39 αὐτοῦ ἄνδρες διακόσιοι δεκαδύο· Ἐκ τῶν υἱῶν Βανίας, Σελιμὼθ Ἰωσα-
40 φίου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν· Ἐκ τῶν υἱῶν Βαβὶ, Ζα-
41 χαρίας Βηβαΐ, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες εἰκοσιοκτώ· Ἐκ τῶν υἱῶν Ἀσγὰθ,
Ἰωάννης Ἀκατὰν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄνδρες ἑκατὸν δέκα·

22 *Similiter autem & usque ad frumenti modios cen-*
tum, & vini amphoras centum, & alia ex multitu-
23 *dine, Omnia secundùm legem Dei fiant diligenter*
Deo altissimo, ne fortè exurgat ira in regnum regis,
24 *et filiorum ejus. Et vobis autem dicitur, ut omnibus*
sacerdotibus, & Levitis, & sacris cantoribus, &
ostiariis, & servis templi, & (e) pragmaticis tem-
25 *pli hujus, Nullum tributum, neque alia indictio*
irrogetur, neque habeat quisquam potestatem objice-
26 *re eis quidquam. Tu autem, Esdra, secundùm sapi-*
entiam Dei constitue judices, & arbitros, ut judi-
cent in tota Syria, & Phœnice, omnes qui noverunt
legem Dei tui, & omnes, qui non noverunt, doce: Et
27 *omnes quotquot transgressi fuerint legem Dei tui, &*
regalem, diligenter plectantur, sive morte, sive cru-
ciatu, sive etiam pecuniæ mulctatione, vel abduc-
tione. Et dixit Esdras scriba; Benedictus solus
28 *Dominus Deus patrum meorum, qui dedit hæc in*
cor regis, clarificare domum suam, quæ est in Hie-
rusalem: Et me honoravit in conspectu regis, &
29 *consiliariorum, & omnium amicorum, & purpurato-*
rum ejus. Et ego constans animo factus sum secun-
30 *dùm opitulationem Domini Dei mei, & congregavi*
ex Israel viros, ut simul ascenderent mecum. Et hi
31 *sunt præpositi secundùm suas patrias, & principatus*
portionales, qui mecum ascenderunt de Babylonia in
regno Artaxersis regis. Ex filiis Phinees, Gerson:
32 *ex filiis Iathamari, Gamaliel: ex filiis David,*
Lattus filius Sechenie: Ex filiis Phoros, Zachari-
33 *as: & cum eo adscripti sunt viri centum quinqua-*
ginta: Ex filiis Phaat Moab, Eliaonias Zaræe,
34 *& cum eo viri ducenti: Ex filiis Zatho-*
35 *es, Sechenias Jezeli, & cum eo viri trecenti: ex*
filiis Adin, Obeth Jonathæ, & cum eo viri ducenti
quinquaginta: Ex filiis Elam, Jesias Gotholiæ, &
36 *cum eo viri septuaginta: Ex filiis Saphatiæ, Zarai-*
37 *as Michaeli, & cum eo viri septuaginta: Ex filiis*
38 *Joab, Abadias Jezeli, & cum eo viri ducenti*
duodecim: Ex filiis Banias, Salimoth Iosaphiæ,
39 *& cum eo virì centum sexaginta: Ex filiis Babi,*
40 *Zacharias Bebai, & cum eo viri viginti octo: Ex*
41 *filiis Asath, Ioannes Acatan, & cum eo viri centũ*
decem:

MS. A. (a) ἐπὶ (b) τοῖς ἱεροψάλταις, (ρ) ἀλλὰ βυλὴ γένηται, (*) καὶ ἐξουσίαν μηδένα ἔχειν (e) Ἔσδρα (σ) μὴ ἐπισταμένους
διδάξεις. (τ) παραβαίνουσι τὸν νόμον (ζ) Εἶπεν Ἔσδρας (υ) ὁ κύριος τῶν πατέρων, (φ) καὶ τῶν συμβασιλευόντων, (*) Κἀ-
γὼ (1) ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ ἄνδρας (*) ἀναβαίνοντας (χ) Ἰδουμαρ, Γαμαήλ· (ψ) Ἀπὶς (ω) Τῶν υἱῶν Φόρος, Zac au μετ' αὐτοῦ
ἀπογράφησαν ἄνδρες (γ) Ἐλαὶμ, (δ) Ἐκ τῶν υἱῶν Ἰωὰβ,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 Similiter etiam usque ad centum coros tri-
23 tici, & mensuras centum vini; Reliquáque
secundùm legem Dei compleantur Deo
excelso, ne sit furor in regnum regis, &
filiorum ipsius. Vobis autem præceptum
24 est etiam, ne cui homini potestas sit, Sa-
cerdotibus omnibus, & Levitis & Can-
toribus Sacerdotii, Janitoribus etiam
servísque Sacerdotum, & scribis Templi,
Tributum ullum aut aliam indictionem,
25 his inquam irrogandi. Tu autem Ezra,
26 secundùm sapientiam Dei, ede judices &
vindices qui judicent per totam Syriam
& Phœniciam, eos qui nôrunt legem
Dei tui; eos autem qui non nôrunt,
27 doce. Omnes autem illi, qui transgre-
dientur legem Dei tui, & regiam, soli-
citè puniantur, sive morte, sive pœnâ
capiti inflictâ, sive multâ pecuniariâ,
28 sive deportatione. Dixit Ezras Scriba;
Benedictus solus Dominus, qui posuit
hæc in corde regis, ut templum ejus
29 quod est Hierosolymis clarificaret. Me
autem honoravit coram rege, eísque qui
cum eo consilium capiunt, omnibúsque
30 amicis ejus & magnatibus. Ego autem
bene vestitus fui secundùm auxilium Do-
mini Dei mei; & congregavi viros de
31 Israele ut ascenderent mecum. Hi au-
tem principes sunt secundùm genera sua,
& capita distributionum, qui ascenderunt
mecum è Babylone, regnante rege Artaxer-
xe. De filiis Pharus, Tarus filius Ta-
33 mus, de filiis Atruth, Gamlusi. De filiis
David Pares Zacharia, & cum eo de
34 scripto viri centum quinquaginta. De
filiis Math, Moab, & Elchanan filius Za-
rach, & cum eo viri ducenti. De filiis
35 Zithuæ, Jucanias filius Athileo, & cum
eo viri ducenti. De filiis Adinuchim,
Jonathan, & cum eo viri ducenti quin-
36 quaginta. De filiis Maasiæ, Athalias, &
37 cum eo viri ducenti septuaginta. De filiis
Shephatiæ, Zaria filius Michaelis, & cum
38 eo viri septuaginta. De filiis Joab, Oba-
dias filius Chezakielis, & cum eo viri du-
39 centi duodecim. De viris Nachzæ, She-
limuth Jushphiæ, & cum eo viri ducenti
40 sexaginta. De filiis Bechir, Zacharias
41 Babilis, & cum eo viri vigintiocto. De
filiis Asbduth Jochanan filius Aktæ, &
cum eo, viri centum decem.

Versio VULG. LAT.

42 Ex filiis Adonicam ipsis postremis, & hæc sunt nomina eorum: Eliphalam filius Gebel, & Semeias,
43 & cum ipso viri septuaginta. Et congregavi eos ad fluvium qui dicitur Thia, & metati fuimus illîc
44 triduo, & recognovi eos. Et ex filiis Sacerdotum
45 & Levitarum non inveni illîc. Et misi ad Eleazarum, & Levitarum non inveni illîc. Et misi ad Eleazarum, & Idoelum, & Maiam, & Masman, & Maloban, & Enaathan, & Samea, & Joribum, Nathan, Enuagam, Zachariam, & Mosolamum, ipsos ductores & peritos:
46 Et dixi eis ut venirent ad Loddeum, qui erat apud
47 locum gazophylacii. Et mandavi eis ut dicerent Loddeo, & fratribus ejus, & illis qui erant in gazophylacio, ut mitterent nobis eos qui sacerdotio fungerentur in domo Domini Dei nostri: Et adduxerunt
48 nobis secundùm manum validam Domini Dei nostri viros peritos: ex filiis Moholi, filii Levi, filii Israel, Sebebian, & filios & fratres, qui erant decem &
49 octo: Asbiam, & Amin ex filiis filiorum Chananæi,
50 & filii eorum viri viginti. Et ex his qui templo serviebant, quos dedit David, & ipsi principes ad operationem Levitis templo servientium ducenti viginti.
51 Omnia nomina significata sunt in scripturis. Et vovi illîc jejunium juvenibus in conspectu Dei, ut quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobiscum
52 erant, & filiis, & pecoribus, propter insidias. Erubui enim petere à rege pedites & equites in comitatu, tutelæ gratiâ, contra adversarios nostros. Dixi-
53 mus enim regi, Quoniam virtus Domini erit cum eis
54 qui inquirunt eum in omni affectu. Et iterùm deprecati sumus Dominum Deum nostrum secundùm
55 hæc: quem & propitium habuimus, & compotes facti sumus Deo nostro. Et separavi ex plebis præpositis, & sacerdotibus templi, viros duodecim, &
56 Sedebiam, & Asannam, & cum eis ex fratribus eorum viros decem: Et appendi eis aurum & argentum & vasa sacerdotalia domûs Dei nostri, quæ do-
57 naverat rex, & consiliarii ejus, & principes, & omnis Israel. Et cùm appendissem, tradidi argenti
58 talenta centum quinquaginta, & vasa argentea talentorum centum, & auri talenta centum, Et vasorum aureorum septies viginti, & vasa ærea de bono æramento splendentia, duodecim, auri speciem reddentia.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

42 Ἐκ τῶν υἱῶν Ἀδωνικάμ, οἱ ἔσχατοι· καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν· (α) Ἐλιφαλὰ τοῦ Γεβὴλ, καὶ Σαμαίας, καὶ μετ' αὐτῶν ἄνδρες ἑβδομήκοντα·
43 ἐκ τῶν Βαγοὶ, Οὐδὶ ὁ τοῦ Ἰσαλκύρου, καὶ μετ' αὐτὸν ἄνδρες ἑβδομήκοντα. Καὶ ζωήγαγον αὐτοὺς ἐπὶ τὸν λεγόμενον Θεραν πο-
44 ταμὸν, καὶ παρενεβάλομεν (β) ἡμέρας τρεῖς αὐτόθι, καὶ κατέμαθον αὐτούς.
45 (β) Καὶ ὁπὸ τοῦ ἱερέων καὶ ἐκ τοῦ Λευιτῶν οὐχ εὗρον ἐκεῖ, Ἀπέστειλα πρὸς Ἐλιεάζαρον, καὶ Ἰδουήλον, (γ) καὶ Μαιὰ, καὶ Μασμὰν, καὶ Ἀλναθὰν,
46 καὶ Σαμαίαν, καὶ Ἰωείβον, Νάθαν, Ἐννατὰν, Ζαχαρίαν, καὶ Μοσύλλαμον
47 πρὸ ἡγουμένους καὶ ὁπομένους, Καὶ εἶπα αὐτοῖς ἐλθεῖν πρὸς Λοδδαῖ-ον τοῦ τοῦ ἡγούμενον τοῦ ἐν τῷ τόπῳ τοῦ γαζοφυλακίου, Ἐντειλάμην δὲ αὐτοῖς
λαλῆσαι Λοδδαίῳ, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς ὁπὸ τῷ τόπῳ γαζοφυλάξαι, ὑποστεῖλαι ἡμῖν τοὺ ἱερατεύοντας (δ) ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ
48 κυρίου ἡμῶν. Καὶ ἤγαγον ἡμῖν κατὰ τοῦ χειρὰ κραταιὰν χεῖρα τοῦ κυρίου ἡμῶν
49 ἄνδρας ὑποστείλαντας τοῦ υἱῶν Μοολὶ τοῦ Λευὶ τοῦ Ἰσραὴλ, Ἀσεβιᾶν, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, ὄντας (ε) δέκα καὶ ὀκτώ· Καὶ Ἀσεβίαν, καὶ
(ε) Ἀννουν, καὶ Ὡσαίαν ἀδελφὸν ὃν τοῦ υἱῶν Χανανὰν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν (ζ)
50 εἴκοσι ἄνδρες· Καὶ ὃν τοῦ ἱερατευόντων ὧν ἔδωκε Δαυὶδ, καὶ οἱ ἡγούμενοι εἰς τὸ ὑπηρεσίαν τῶν Λευιτῶν, ἱερατεύοντες διακοσίους καὶ εἴκοσι· (ζ)
51 πάντων ὑπεμάνθη ἡ ὀνοματογραφία. Καὶ ηὐξάμην ἐκεῖ (η) νηστείαν τοῖς νεανίσκοις ἔναντι κυρίου (θ) ἡμῶν, ζητῆσαι παρ' αὐτοῦ εὐοδίαν
52 ἡμῖν τοῦ καὶ τοῖς ζωοῖς ἡμῶν, τέκνοις ἡμῶν, καὶ κτήνεσιν. Ἐνετράπην γὰρ αἰτῆσαι τοῦ βασιλέα πεζοὺς τε καὶ ἱππεῖς, καὶ περιπομπὴν ἔνεκεν
53 ἀσφαλείας τῆς πρὸς τοὺς ἐναντιουμένους ἡμῖν. Εἴπαμεν γὰρ τῷ βασιλεῖ, Ὅτι (ι) ἡ ἰσχὺς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἔσται μετὰ τοῦ ἐπιζητούντων αὐτὸν
54 εἰς πᾶσ ἐπανόρθωσιν· Καὶ πάλιν ἐδεήθημεν τοῦ κυρίου ἡμῶν
55 (ϑ) πάντα ταῦτα, καὶ ἐτύχομεν εὐιλάτου. Καὶ ἐχώρισα τοῦ φυλάρχων τοῦ ἱερέων ἄνδρας (κ) δώδεκα, καὶ Ἐσρεβίαν καὶ Σαμίαν,
56 καὶ μετ' αὐτῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἄνδρας (ι) δέκα. Καὶ ἔζεσα αὐτοῖς τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ χρυσίον, καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ οἴκου τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν, (κ) ἃ ἐδωρήσατο ὁ βασιλεὺς, καὶ οἱ Σύμβουλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ με-
57 γιστᾶνες, καὶ πᾶς Ἰσραήλ. Καὶ ὡσεὶ παρέδωκα αὐτοῖς ἀργύριν τάλαντα ἑξακόσια (λ) πεντήκοντα, καὶ σκεύη ἀργυρᾶ ταλάντων ἑκατ,
58 καὶ χρυσίν τάλαντα ἑκατ, Καὶ χρυσώματα εἴκοσι, καὶ σκεύη χάλκια ἀπὸ χρηστοῦ χαλκοῦ στίλβοντα χρυσοῦν σκεύη δώδεκα.

Ex filiis Adonicam postremi: & hæc nomina eorum: 42
Eliphala filius Gevel, & Samaias, & cum eis viri septuaginta: ex filiis Bago, ubi filius Istalcuri, & 43
cum eo viri septuaginta. Et congregavi eos ad fluvium, qui dicitur Theran: & castrametati fuimus illic triduo: & recognovi eos. Et ex sacerdotibus, & 44
ex Levitis non inveni illic. Misi ad Eleazarum, & 45
Idnelum, & Maia, & Masman, & Alnathan, & Samæam, & Joribon, Nathan, Ennatan, Zachariam, & Mosollamon ductores, & peritos: Et dixi eis, ut ve- 46
nirent ad Loddæum præpositum, qui in loco gazophylacii: Et mandavi eis ut dicerent Loddæo, & fra- 47
tribus ejus, & iis qui in loco thesaurorum custodibus, ut mitterent nobis eos qui sacerdotio fungerentur in domo Domini nostri. Et adduxerunt nobis se- 48
cundùm manum validam Domini nostri viros peritos: Ex filiis Moolì, filii Levi, filii Israel, Asebebiam, 49
et filios ejus, et fratres [ejus], qui erant decem, et octo, & Asebiam, & Ænnuon, & Oseam fratrem ex filiis Chanunæi: & filii eorum viginti viri: Et ex his, qui 50
templo serviebant, (quos dedit David, & ipsi principes ad operationem Levitarum,) templo servientes, ducentos & viginti. Omnium signata est descriptio per nomina. Et vovi illic jejunium juvenibus in con- 51
spectu Domini nostri, ut quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobiscum erant, filiis nostris, & pecoribus. Erubui enim petere à rege pedites, & equites, 52
& comitatum tutelæ gratiâ contra adversarios nostros. Diximus enim regi, Quoniam virtus Domini 53
nostri erit cum eis, qui inquirunt eum, ad omnem correctionem. Et iterum deprecati sumus à Domino no- 54
stro omnia hæc, & propitium habuimus. Et separavi 55
ex (f) Phylarchis sacerdotum viros duodecim, & Esrebiam, & Samiam, & cum eis ex fratribus eorum viros duodecim. Et appendi eis argentum, & aurum, 56
& sacra vasa domûs Domini nostri, quæ donaverat rex, & consiliarii ejus, & principes, & omnis Israel. Et cùm appendissem, tradidi eis argenti talenta sex- 57
centa quinquaginta, & vasa argentea talentorum centum, Et aurea talenta viginti, & vasa ærea, de 58
bono ære splendentia, auri speciem reddentia, vasa duodecim.

MS. A. (α) Ἐλιφαλαὶδ Ἰσυὴλ, (β) Καὶ ὃν τοῦ ὑῶν τοῦ ἱεραίων (γ) καὶ Μαασμὰν, καὶ Ἐλναθὰν, (δ) ὃν τόπῳ τοῦ κυρίου (ε) δώδεκα· (ζ) πάντων ὀνομάδη ἡ ὀνομαλογραφία. (η) τοῖς νεανίσκοις νηστείαν (θ) τοῦ θεοῦ ἡμῶν, (ι) ἰσχὺς (κ) τοῦ ταῦτα, καὶ ἱλαστὸ ἐτύχομεν. (λ) δώδεκα, (μ) Ἀσαμίαν, (ν) δέκα (ξ) ὅτως, ἐδωρήσατο ὁ βασιλεὺς, (ο) καὶ πεντήκοντα, καὶ σκεῦη ἀργύρια ταλάντων ἑκατὸν, Καὶ χρυσώματα.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

De filiis Adonicam, ultimis, & hæc nomina ipsorum: Eliphada, filius Galvelis, Shamæas, & cum eis viri septuaginta: De filiis Baniæ, qui in Acron, & cùm eo viri septuaginta. Et congregavi eos ad fluvium qui dicitur Taran, ibi mansimus dies tres. Et dispeximus ipsos; nec inveni ibi de Sacerdotibus & Levitis. Et misi ad Eliezer, Iduel, & Maia, & Masman, Saltan, & Samaia, & Nuriban, Nathnan, Tanatan, Zachariam, & Messollamum, principes & peritos: Et dixi eis, ut accederent ad Lodan, Principem qui eo loco custos gazæ, præcipiens eis ut dicerent Lodani & fratribus ejus, qui eo loco custodes gazæ, ut mitterent nobis eos qui sacerdotio fungantur in domo Domini nostri. Et adduxerunt nobis secundùm potentem manum Domini Dei nostri, viros peritos de filiis Machli, filii Levi filii Israel, Sebechiam, filiósque & fratres ejus, qui fuerunt octodecim. Et Chabashiam & Chanunam, & Atan ex fratribus filiorum Cananiæ, filiósque ipsorum, viros viginti. Et ex servis Sacerdotum quos attribuerat David & principes ministerio Levitarum, servos Sacerdotum, ducentos viginti: quorum scripto declarata est nomenclatura. Et ibi vovi jejunium juvenibus coram Deo nostro, petendo ab eo prosperum iter pro nobis, & qui nobiscum fuerunt liberis nostris & jumentis. Puduerat enim me petere à rege equites & pedites, qui nos deducerent, securitatis causâ ab adversariis nostris. Dixeramus enim regi, Virtutem Domini Dei nostri adesse eis qui ipsum quærunt, omni rectitudine. Iterúmque omnia hæc deprecati sumus à Domino Deo nostro: Et acceptos nos habuit ad misericordiam: Et segregavi ex principibus generum sacerdotalium viros duodecim præclaros, & Samaiam, & cum eis ex fratribus ipsorum viros decem: Et appendi eis argentum & aurum vasáque sacerdotalia domûs Domini Dei nostri, quódque dederat rex & consiliarii ipsius & magnates, totúsque Israel. Et tradidi ipsis pondere argenti talenta sexcenta quinquaginta, vasáque argentea talentorum centum. Auri talenta centum: Vasa aurea viginti: Vasa ænea ex ære bono splendente vasa duodecim.

Versio VULG. LAT.

59 Et dixi eis; Et vos sancti estis Domino, & vasa sunt
sancta, & aurum, & argentum votum est Domino
60 Deo patrum nostrorum. Vigilate & custodite, donec
trádatis ex plebis præpositis, & sacerdotibus & Le-
vitis, & principibus civitatum Israel, in Jerusalem,
61 in pastophorio domûs Dei nostri. Et hi qui susce-
perunt sacerdotes & Levitæ aurum & argentum &
vasa, intulerunt in Jerusalem in templum Domini.
62 Et promovimus à fluvio Thia, die duodecimâ mensis
63 primi, usquequò introivimus in Jerusalem. Et cùm
factus fuisset tertius dies, quartâ autem die ponde-
ratum aurum, & argentum traditum est in domo Do-
64 mini Dei nostri, Marimoth filio Jori sacerdoti: Et
cum ipso erat Eleazar filius Phinees: & erant cum
ipsis Josadus filius Jesu, & Medias, & Banni filius
65 Levitæ: ad numerum, & ad pondus universa. Et
66 scriptum est pondus ipsorum eâdem horâ. Qui au-
tem venerunt ex captivitate, obtulerunt sacrificium
Domino Deo Israel, tauros duodecim pro omni
67 Israel, arietes octogintasex, Agnos septuaginta-
duos, hircos pro peccato duodecim, & pro sa-
lute vaccas duodecim, omnia in sacrificium Do-
68 mini. Et relegerunt præcepta regis regalibus dis-
pensatoribus, & subregulis Cœlesyriæ & Phœ-
nicis: & honorificaverunt gentem, & templum Do-
69 mini. Et consummatis his, accesserunt ad me præ-
positi, dicentes; Non segregaverunt genus Israel,
70 & principes, & sacerdotes, & Levitæ, Et alieni-
genæ gentes & nationes terræ, immunditias suas à
Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Jebusæis,
71 & Moabitis, & Ægyptiis, & Idumæis. Conjuncti
enim sunt filiabus eorum & ipsi, & filii eorum: &
mistum est semen sanctum alienigenis gentibus ter-
ræ: & participes erant præpositi, & magistratus,
72 iniquitatis ejus ab initio ipsius regni. Et mox, ut
audivi ista, conscidi vestimenta & sacram tunica
: & lacerans capillos capitis, & barbam, sedi dolens
73 & mœstus. Et convenerunt quotquot tunc move-
bantur in verbo Domini Dei Israel, ad me lugen-
tem super iniquitatem istam, & sedebam tristis usque
ad sacrificium vespertinum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

59 Καὶ εἶπα αὐτοῖς, Καὶ ὑμεῖς ἅγιοι ἐστὲ τῷ κυρίῳ, (μ) καὶ τὰ σκεύη τὰ
ἅγια, καὶ τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον, εὐχὴ τῷ κυρίῳ, κυρίῳ τῶ παλέρων
60 ἡμῶν. Ἀγρυπνῆτε, καὶ φυλάσσεσθε, ἕως ἂν παραδῶναι (*)ὑμᾶς αὐτὰ τοῖς
φυλάρχοις τῶ ἱερέων καὶ τῶ Λευιτῶν, καὶ τοῖς (*)ἡγουμένοις τῶ πατριῶν
τῶ Ἰσραὴλ ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἐν τοῖς παστοφορείοις τῶ οἴκου (*) τῶ θεοῦ ἡμῶν.
61 Καὶ οἱ παραλαβόντες οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖ) τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ
χρυσίον, καὶ τὰ ζκεύη τὰ ὲν Ἱερουσαλὴμ, εἰσήνεγκαν εἰς τὸ ἱερὸν τῶ
62 κυρίου. Καὶ ἀναζεύξαντες ἀπὸ τῶ ποταμῶ Θεσὰ τῇ δωδεκάτῃ (γ)
τοῦ πρώτου μηνὸς, ἕως εἰσήλθομεν εἰς Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν κραταιὰν
χεῖρα τῶ κυρίου ἡμῶν τὴ ἐφ' ἡμῖν. καὶ ἐρρύσατο ἡμᾶς ἀπὸ τῶ (ξ) εἰσόδου
63 ἀπὸ παντὸς ἐχθροῦ, καὶ ἤλθομεν εἰς Ἱερουσαλήμ. Καὶ γενομένης
αὐτόθι ἡμέρας τρίτης, (ο) τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ σταθὲν τὸ ἀργύριον καὶ
τὸ χρυσίον παρεδόθη ἐν τῷ οἴκῳ (π) κυρίου ἡμῶν Μαρμωθὶ Οὐρία
64 ἱερεῖ. Καὶ μετ' αὐτοῦ Ἐλεάζαρ ὁ τῶ Φινεὲς, καὶ ἦσαν μετ' (*)αὐτοῦ Ἰωσα-
βὰδ Ἰησοῦ, καὶ Μωὲθ Σαβάννου (*)οἱ τῶ Λευῖ), πρὸς ἀριθμὸν καὶ ὁλκὴν
65 ἅπαντα. Καὶ ἐγράφη πᾶσα ἡ ὁλκὴ αὐτῶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. Οἱ δὲ παραγενό-
66 μενοι ἀπὸ τῶ αἰχμαλωσίας προσήνεγκαν θυσίας τῷ θεῷ τῶ Ἰσραὴλ κυ-
67 ρίῳ, ταύρους δώδεκα ὑπὲρ παντὸς Ἰσραὴλ, κριοὺς ἐνενηκονταὲξ, Ἄρ-
νας ἑβδομηκονταδύο, τράγους ὑπὲρ σωτηρίου δώδεκα, ἅπαντα θυσίαν
68 τῷ κυρίῳ. Καὶ ἀπέδωκαν τὰ προστάγματα τοῖς βασι-
69 ξαφ τὸ ἔθνος, καὶ τὸ ἱερὸν τῶ κυρίου, Καὶ τούτων τελεσθέντων (ρ)προσ-
ἦλθόν μοι οἱ ἡγούμενοι, λέγοντες, Οὐκ ἐχώρισε τὸ ἔθνος τῶ Ἰσραὴλ
70 καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖ) Τὰ ἀλλογενῆ ἐθνη τὰ γῆς καὶ τὰς
(σ) ἀκαθαρσίας αὐτῶν ἀπὸ τῶ ἐθνῶν τῶ Χαναναίων, καὶ Χετταίων, καὶ
Φερεζαίων, καὶ Ἰεβουσαίων, καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Αἰγυπτίων, καὶ Ἰδουμαίων.
71 (τ) Συμφύσεις γὰρ μετὰ τῶ θυγατέρων αὐτῶν, καὶ υἱοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν,
καὶ ἐπεμίξη τὸ σπέρμα τὸ ἅγιον εἰς τὰ ἀλλογενῆ ἐθνη τῆς γῆς, καὶ με-
τέσχον οἱ ἡγούμενοι καὶ οἱ μεγιστᾶνες τῆ ἀνομίας ταύτης ἀπὸ τῆς ἀρχῆς
72 τῶ πράγματος (υ)Καὶ ἅμα τῷ ἀκοῦσαί με ταῦτα, διέῤῥηξα τὰ ἱμάτια
καὶ τὴ ἱερὰν ἐσθῆτα, καὶ καλύπτα τὸ περιχώματος τῆς κεφαλῆς καὶ τὸ
73 πώγωνος, καὶ ἐκάθισα ζύννυς καὶ φίλυπος. Καὶ ἐπισυνήχθη πρὸς
μὲ ὁ, ὅσοι πολὺ ἐπεκινοῦντο ἐπὶ τῷ ῥήματι κυρίου θεοῦ τῶ Ἰσραὴλ,
ἐμοῦ πενθοῦντος ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ· καὶ ἐκαθήμην φίλυπος ἕως τῆς
θυσίας δειλινῆς θυσίας.

MS. A. (μ)*κύριος καὶ τὰ σκεύη ἅγια, (*) αὐτὰ ὑμᾶς (*)ἡγεμόνους (*) τῶ κυρίου ἡμῶν. (ν) τῶ μηνὸς, (ξ)εἰσόδου κύριος
ἀπὸ παντὸς ἐχθροῦ, (ο) τῇ δὲ ἡμέρᾳ (π) τῶ κυρίου ἡμῶν Μαρμαθὶ Οὐρὶ (*) αὐτῶν (*) οἱ Λευῖ), (ρ) προσῆλθόν (σ) ἀκα-
θαρσίας ἀπὸ (τ) Συμήκαις γὰρ μετὰ τῶ θυγατέρων αὐτῶν, αὐτοὶ (υ) Καὶ ἐγένετο ἅμα (φ) ὅσοι ἦσαν ζηλωταὶ, καὶ ὅσοι πολὺ
ἐπεκινοῦντο ἐπὶ τῷ ῥήματι κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ,

59 Et dixi eis; Et vos sancti estis Domino: & vasa sancta, & aurum & argentum votum est Domino,
60 Domino patrum nostrorum. Vigilate, & custodite donec tradatis ea Phylarchis sacerdotum, & Levitarũ,
& præfectis patriarũ Israel in Hierusalem, in pasto-
61 phoriis domûs Dei nostri: Et hi qui susceperunt, sacerdotes, & Levitæ, argentum, & aurum, & vasa,
quæ in Hierusalem, intulerunt in templum Domini:
62 Et (g) promoventes à fluvio Thera, die duodecimâ mensis primi, usquequo introivimus in Hierusalem, se-
cundùm manum validam Domini nostri, quæ in nobis.
Et eruit nos ab introitu ab omni inimico: & veni-
63 mus in Hierusalem. Et cùm factus fuisset ibi tertius dies, quartâ die ponderatum argentum, & aurum,
traditum est in domo Domini nostri, (h) Marmothi
Uriæ sacerdoti: Et cum ipso erat Eleazar filius Phi-
64 nees: & erant cum ipso Josabdes Jesu, & Moeth Sabanni: Levitæ autem, ad numerum & pondus univer-
sa. Et scriptum est universum pondus ipsorum eâdem
65 horâ. Qui autem venerunt ex captivitate, obtule-
66 runt sacrificia Deo Israel Domino, tauros duodecim pro omni Israel, arietes nonaginta ex, Agnos septua-
67 ginta duos, (i) hircos pro salutari duodecim, omnia sacrificium Domino. Et reddiderunt præcepta regis re-
68 galibus dispensatoribus, & subregulis Cœlesyriæ, & Phœnicis: & honorificaverunt gentem, & templum Domini. Et consummatis his accesserunt ad me præ-
69 positi, dicentes; Non segregaverunt genus Israel, & principes, & sacerdotes, & Levitæ, Alienigenas gen-
70 tes terræ, & immunditias earum ex gentibus Chananæorum, & Chettæorum, & Pherezæorum, & Jebusæorum, & Moabitarum, & Ægyptiorum, & Idumæorum. Conjuncti enim sunt filiabus earum & ipsi, &
71 filii eorum: & mistum est semen sanctum alienigenis gentibus terræ: & participes erant præpositi, & magistratus iniquitatis hujus ab initio rei. Et mox ut
72 audivi ista, conscidi vestimenta, & sacram tunicam, & lacerans capillos capitis, & barbam, sedi dolens, & mœstus. Et convenerunt ad me, quotquot tunc mo-
73 vebantur in verbo Domini Dei Israel, me lugente super iniquitatem: & sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

59 * Et dixi ipsis; Etiam vos ipsi sancti estis Domino, vasáque sancta, aurúmque & argentum votum Domino Deo patrum ve-
60 strorum. Vigilate & custodite, donec tradatis ea principibus generum sacerdotalium & Levitarum, principibúsque gene-
rum Israeliticorum Hierosolymis, in gazophylacium domûs Domini nostri.
61 Sacerdotes autem & Levitæ qui acceperunt argentum & aurum, vasáque quæ Hierosolymis, intulerunt ea in templum Domini.
62 Et profecti à fluvio Tartha, duodecimo mensis primi, venimus Hierosolyma, secundùm manum potentem Domini Dei nostri quæ super nobis fuit, & liberavit nos ab impetu qui ab omni hoste; & venimus
63 Hierosolyma. Et cùm actus esset nobis ibi dies tertius, die quarto appensum argentum & aurum tradidimus in domum
64 Domini Dei nostri, Anarmutho filio Uriæ Sacerdoti. Cum quo unà erat Eliezer filius Phineas: Fuerunt etiam cum ipsis Jubad filius Jesu, filius Machud, filius Ab-
nu Levita: Numero & pondere tradita
65 sunt omnia, Descripto pondere toto ipsâ horâ. Qui autem venerant à capti-
66 vitate obtulerunt Deo Israelis sacrificia: Agnos nonaginta sex, hircos ducentos
67 septuaginta sex: & pro redemptione, juvencos duodecim, omnes in sacrificia Domino. Et tradiderunt mandata regis pro-
68 curatoribus regiis, & præfecto Syriæ Cavæ & Phœniciæ, & glorificârunt gentem & templum Domini. Et his confectis, acces-
69 serunt ad me principes, dicentes; Non amoverunt populus Israel principes & Sacerdotes & Levitæ; Diversas genere gentes
70 terræ, immunditiásq; ipsorum, Chananæorũ scilicet, Chettæorum, Parzæorum, Jebusæorum, Moabitarum, & Ægyptiorum: Cohabitârunt enim filiis eorum, ipsi filiiq;
71 ipsorum, commistúmque est semen sanctum diversis genere populis terræ: & participaverunt primores principum, & magnates iniquitati huic ab initio rei. Et statim
72 ut hæc audivi, scidi vestes meas, amictúmque sacerdotalem, evulsíque de pilis capitis mei, & barbæ, sedíque attonitus, & af-
73 flictus. Et congregati sunt ad me omnes, qui tempore illo commoti fuerant ad verbum Domini Dei Israelis, lugentem de hac iniquitate: & sedebam afflictus usque ad sacrificium vespertinum.

Versio VULG. LAT.

74 Et consurgens à jejunio, consciſſa habens veſtimenta
& ſacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus
75 ad Dominum, Dicebam; Domine, confuſus ſum, &
76 reveritus ſum ante faciem tuam. Peccata enim no-
ſtra multiplicata ſunt ſuper capita noſtra, & iniqui-
77 tates noſtræ exaltatæ ſunt uſque ad cœlum. Quoni-
am à temporibus patrum noſtrorum ſumus in magno
78 peccato uſque ad diem hunc. Et propter peccata
noſtra, & patrum noſtrorum, ſumus traditi cum fra-
tribus noſtris, & patrum noſtrorum, ſumus traditi cum fra-
tribus noſtris, & cum ſacerdotibus noſtris, regibus
terræ in gladium & captivitatem & deprædationem,
79 cum confuſione uſque in hodiernum diem. Et nunc
quantum eſt hoc quod contigit nobis miſericordia
abs te, Domine Deus, & relinque nobis radicem & no-
80 men in locum ſanctificationis tuæ, Detegere lumi-
nare noſtrum in domo Domini Dei noſtri, dare nobis
81 cibum in omni tempore ſervitutis noſtræ. Et cùm
ſerviremus, non fuimus derelicti à Domino Deo no-
ſtro; ſed conſtituit nos in gratia, ponens nobis reges
81 Perſarum dare cibum, Et clarificare templum Do-
mini Dei noſtri, & ædificare deſerta Sion, dare nobis
83 ſtabilitatem in Judæa & Jeruſalem. Et nunc quid
dicimus, Domine, habentes hæc? Tranſgreſſi enim
ſumus præcepta tua, quæ dediſti in manus puerorum
84 tuorum prophetarum, Dicens: Quoniam terra, in
quâ introiſtis poſſidere hæreditatem ejus, terra polluta
eſt coinquinationibus alienigenarum terræ, & im-
munditiæ illorum repleverunt eam totam immundi-
85 tiâ ſuâ. Et nunc filias veſtras non conjungetis filiis
86 eorum, & filias eorum non accipietis filiis veſtris, Et
non inquiretis pacem habere cum illis omni tem-
pore, ut inualeſcentes manducetis optima terræ, & hæ-
87 reditatem diſtribuatis filiis veſtris uſque in æwum. Et
quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera no-
88 ſtra maligna, & magna peccata noſtra. Et dediſti
nobis talem radicem, & rurſùm reverſi ſumus tranſ-
gredi legitima tua, uti commiſceremur immunditiæ
89 alienigenarum gentium terræ hujus. Nónne iraſcê-
ris nobis perdere nos, quoadúſque non relinquatur
radix & nomen noſtrum?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

74 Καὶ ἐξεγερθεὶς ἐκ τῆς νηστείας, διερρηγμένα ἔχων τὰ ἱμάτια καὶ
τὴν ἱερὰν ἐνδυτὴν, κάμψας τὰ γόνατα, καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας
75 πρὸς τὸν κύριον, Ἔλεγον, Κύριε, (χ) ἤρυθρωμαι καὶ ἐντέτραμμαι κατὰ
76 πρόσωπόν σου. Αἱ γὰρ ἁμαρτίαι ἡμῶν ἐπληθύνασαι ὑπὲρ τὰς κε-
77 φαλὰς ἡμῶν, καὶ αἱ ἄγνοιαι ἡμῶν ὑπερῴωγασιν ἕως τῆς ὀργυῆς. Ἔτι
ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ ἐσμὲν ἐν μεγάλῃ ἁμαρτίᾳ
78 ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ τῶν πα-
τέρων ἡμῶν παρεδόθημεν σὺν τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν, καὶ σὺν τοῖς βα-
σιλεῦσιν ἡμῶν, καὶ σὺν τοῖς ἱερεῦσιν ἡμῶν, (ψ) τοῖς βασιλεῦσι τῆς
γῆς εἰς ῥομφαίαν καὶ αἰχμαλωσίαν καὶ περισσὸν μετὰ αἰσχύνης μέ-
79 χρι τῆς σήμερον ἡμέρας. Καὶ νῦν κατὰ πόσον τι ἐγένηθη ἡμῖν
ἔλεος (ω) παρὰ τοῦ κυρίου κυρίου, καταλειφθῆναι ἡμῖν ῥίζαν καὶ
80 ὄνομα ἐν τῷ τόπῳ (α) ἁγιάσματός σου, Καὶ τοῦ (β) ἀνακαλύψαι
φωτῆρα ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ (γ) κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, δῦναι ἡμῖν τροφὴν
81 ἐν τῷ καιρῷ τῆς δουλείας ἡμῶν; Καὶ ἐν τῷ δουλεύειν ἡμᾶς οὐκ
ἐγκατελείφθημεν (δ) ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν, (ε) ἀλλ' ἐποίησεν ἡμᾶς ἐν
82 χάριτι ἐνώπιον τῶν βασιλέων Περσῶν, δοῦναι ἡμῖν τροφὴν, Καὶ
δοξάσαι τὸ ἱερὸν τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ ἐγεῖραι τὴν ἔρημον Σιὼν,
83 δοῦναι ἡμῖν στήριγμα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἰερουσαλήμ. Καὶ νῦν τί
ἐροῦμεν κύριε ἔχοντες ταῦτα; παρέβημεν γὰρ τὰ προστάγματά
84 σου, ἃ ἔδωκας ἐν χειρὶ τῶν παίδων σου τῶν προφητῶν, λέγων,
Ὅτι ἡ γῆ εἰς ἣν εἰσέρχεσθε κληρονομῆσαι, ἔστι γῆ μεμολυσμένη
μολυσμῷ τῶν ἀλλογενῶν τῆς γῆς, καὶ τῆς ἀκαθαρσίας αὐτῶν ἐπ-
85 λήσαν αὐτήν. Καὶ νῦν τὰς θυγατέρας (ζ) ὑμῶν μὴ συνοικίσητε
τοῖς (η) υἱοῖς αὐτῶν, καὶ τὰς θυγατέρας (θ) αὐτῶν μὴ λάβητε τοῖς
86 υἱοῖς ὑμῶν, Καὶ ἐ ζητήσητε εἰρηνεῦσαι τὰ πρὸς αὐτοὺς τὸν ἅπαντα
χρόνον, ἵνα ἰσχύσαντες φάγητε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, καὶ καταλεί-
87 ψητε τοῖς τέκνοις ὑμῶν ἕως (ι) αἰῶνος. Καὶ τὰ συμβαίνοντα
πάντα ἡμῖν (κ) γίνεται διὰ τὰ ἔργα ἡμῶν τὰ πονηρὰ, καὶ τὰς με-
γάλας ἁμαρτίας ἡμῶν. Σὺ γὰρ κύριε (λ) ὁ κουφίσας τὰς ἁμαρτί-
88 ας ἡμῶν, (μ) Ἔδωκας ἡμῖν τοιαύτην ῥίζαν, πάλιν ἀνεκάμ-
ψαμεν παραβῆναι τὸν νόμον σου εἰς τὸ ἐπιμιγῆναι τῇ ἀκαθαρσίᾳ
89 τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς. Οὐχὶ ὠργίσθης ἡμῖν ἀπολέσαι ἡμᾶς, ἕως τοῦ
μὴ καταλιπεῖν ῥίζαν καὶ σπέρμα καὶ ὄνομα ἡμῶν;

Et conſurgens à jejunio, conſciſſa habens veſtimenta, & ſacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus ad Dominum, Dicebam; Domine, confuſus ſum, & reveritus ſum ante faciem tuam. Peccata enim noſtra multiplicata ſunt ſuper capita noſtra, & ignorantiæ noſtræ exaltatæ ſunt uſque ad cœlum, Etiam à temporibus patrum noſtrorum, & ſumus in magno peccato uſque ad diem hunc. Et propter peccata noſtra, & patrum noſtrorum ſumus traditi cum fratribus noſtris, & cum regibus noſtris, & cum ſacerdotibus noſtris, regibus terræ in gladium, & captivitatem, & deprædationem cum confuſione uſque in hodiernum diem. Et nunc quantum eſt hoc, quod contigit nobis miſericordia à (k) Domino Domino, relinquere nobis radicem, & nomen in loco ſanctificationis tuæ, Et detegere luminare in domo Domini Dei noſtri, dare nobis cibum in tempore ſervitutis noſtræ? Et cùm ſerviremus; non fuimus derelicti à Domino noſtro: ſed conſtituit nos in gratia in conſpectu regum Perſarum, dare nobis cibum, Et clarificare templum Domini noſtri, & ſuſcitare deſertam Sion, dare nobis ſtabilitatem in Judaa, & Hierusalem. Et nunc quid dicemus, Domine, habentes hæc? Tranſgreſſi enim ſumus præcepta tua, quæ dediſti in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens; Quoniam terra, in quam introitis poſſidere hæreditatem ejus, terra polluta eſt coinquinatione alienigenarum terræ, & immunditiâ ſuâ repleverunt eam; Et nunc filias veſtras non conjungetis filiis eorum, & filias eorum non accipietis filiis veſtris, Et non inquiretis pacem habere cum illis omni tempore; ut invaleſcentes manducetis optima terræ, & hæreditatem diſtribuatis filiis veſtris uſque in æwum. Et quæ contingunt nobis omnia, fiunt propter opera noſtra maligna, & magna peccata noſtra. Tu enim, Domine, qui allevâſti peccata noſtra, Dediſti nobis talem radicem, rurſùm reflexi ſumus tranſgredi legem tuam, utì commiſceremur immunditiæ gentium terræ. Nónne iraſceris nobis perdere nos, quoadúſque non relinquatur radix, & ſemen, & nomen noſtrum?

MS. A. (χ) ἤρυμαι, ἐντέτραμμαι (ψ) καὶ τοῖς (ω) παρὰ Θεοῦ, κύριε, καταλειφθῆναι (α) τοῦ ἁγιάσματός (β) ἀνάψαι φωτῆρα ἡμῖν (γ) τοῦ κυρίου θεοῦ (δ) ἀπὸ τοῦ (ε) ἀλλ' (ζ) αὐτῶν (η) τέκνοις ὑμῶν, (θ) ἡμῶν μὴ δῶτε τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, Καὶ (ι) τοῦ αἰῶνος. (κ) γίγνεται (λ) ὁ κρίνας (μ) Καὶ ἔδωκας

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Cúmque ſurrexiſſem à jejunio, habens veſtes ſciſſas, amictumque ſacerdotalem, flexis genubus expanſisq; manib⁹ ad Dñm, Dixi; Dñe, confuſus ſum & pudefactus coram facie tua. Peccata enim noſtra ſuperant numero capillos capitum noſtrorum: ignorantiæ noſtræ uſque ad cœlum perveniunt, Etiam à temporibus patrum noſtrorum, & in magno peccato ſumus uſque ad diem hunc. Et propter peccata noſtra & Patrum noſtrorum traditi ſumus cum fratribus noſtris & Regibus noſtris & ſacerdotibus noſtris, regibus terræ, gladio & captivitati & prædæ cum ignominiâ, uſque in hodiernum diem. Nunc autem quies: Quoniam parum quiddam miſericordiæ fuit nobis à te Domine, ut relinqueretur nobis radix & nomen in loco ſanctuarii tui; Et luceret lumen tuum in domo Domini Dei noſtri, ut alimenta præberes in die ſervitutis noſtræ. Et nec cùm ſervitutem ſerviremus relicti ſumus à Domino, ſed conſtituit nos in gratia apud reges Perſarum, ut alerent nos, Utque glorificarent Templum Dñi noſtri, & erigeremus Sion deſertam, & darent nobis ſtabilitatem in Judæa & Hieroſolymis. Et nunc quid dicemus Domine, cùm hæc habeamus? Prævaricati ſumus præcepta tua quæ dediſti per ſervos tuos Prophetas, Dicens; Terra in quam ingredimini ut eam poſſideatis, terra immunda eſt, propter immunditiem diverſi generis populorum terræ, & à pollutione ſua impleverunt eam pollutione. Nunc filios ipſorum nolite collocare filiis veſtris, nec filias veſtras filiis ipſorum. Nec unquam pacem erga eos quærite, ut valeatis, & edatis bona terræ, & relinquatis filiis veſtris in ſeculum. Et hæc omnia quæ accidunt nobis, fuerunt propter opera noſtra mala, & peccata noſtra mala, & peccata hæc magna. Tu enim Domine, levia feciſti peccata noſtra, & dediſti nobis radicem hujuſmodi, quum denuò reverſi ſumus ad violandam legem tuam, ut commiſceremur pollutioni populorum terræ. Non fuiſti iratus nobisut perderes nos, uſque eò ut ne reliqua eſſet radix & ſemen nomenque noſtrum.

Versio VULG. LAT.

90 Domine Deus Israel, verax es. Derelicta est enim ra-
91 dix usque in hodiernum diem. Ecce, nunc sumus in
conspectu tuo in iniquitatibus nostris. Non est enim
92 adhuc stare ante te in his. Et cùm adorando confi-
teretur Esdras, flens, humi prostratus ante templum,
congregati sunt ante eum ex Jerusalem turma magna
valdè, viri, & mulieres, & juvenes, & juvenculæ.
93 Fletus enim erat magnus in ipsa multitudine. Et
cum clamâsset Jechonias Jeheli ex filiis Israel, dixit
Esdræ; Nos in Dominum peccavimus, quòd collo-
cavimus nobis in matrimonium mulieres alienige-
94 nas ex gentibus terræ. Et nunc es super omnem
Israel. In his ergò sit jusjurandum à Domino, ex-
pellere omnes uxores nostras quæ ex alienigenis sunt
95 cum filiis earum. Sicut tibi decretum est à majori-
96 bus secundùm legem Domini exurgens explica. Ad
te enim spectat negotium, & nos tecum sumus:
97 viriliter fac. Et exurgens Esdras adjuravit princi-
pes sacerdotum & Levitas, & omnem Israel, facere
secundùm hæc: & juraverunt.

CAP. IX.

1 ET exurgens Esdras ab ante atrium templi, abiit
2 in pastophorium Jonathæ filii Nasabi. Et hospita-
tus illic non gustavit panem, nec aquam bibit, super
3 iniquitatem multitudinis. Et facta est prædicatio in
omni Judæa, & in Jerusalem omnibus qui erant ex
4 captivitate in Jerusalem congregari, Ut quicunque
non occurrerit biduo vel triduo diei, secundùm judi-
cium assidentium seniorum, tollerentur facultates sux,
& ipse alienus judicaretur à multitudine captivitatis.
5 Et congregati sunt omnes qui erant ex tribu Juda &
Benjamin in tribus diebus in Jerusalem: hic mensis
6 est nonus, dies mensis vigesimus. Et sedit omnis
multitudo in area templi trementes, propter hyemem
7 præsentem. Et exurgens Esdras, dixit illis; Vos ini-
què fecistis collocantes vobis in matrimonium uxo-
8 res alienigenas, ut adderetis ad peccata Israel. Et
nunc date confessionem, & magnificentiam Domino
9 Deo patrum nostrorum; Et perficite voluntatem
ipsius, & discedite à gentibus terræ, & ab uxoribus
alienigenis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

90 Κύριε τὺ Ἰσραὴλ ἀληθινὸς εἶ· κατελείφθημεν γὰρ ῥίζα ἐν τῇ σήμε-
91 ρον. Ἰδὲ νῦν ἐσμὲν ἐνώπιόν σου ἐν ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν· ἐ γὰρ ἔτι
92 σῶαι ἔτι ἐσμὲν ἔμπροσθέν σου ἐπὶ τούτοις. Καὶ ὅτε προσεύχόμην &
(α)Ἔσδρας ἀνθωμολογεῖτο κλαίων χαμαιπετὴς ἔμπροσθεν τῦ ἱερῦ,
συνήχθησαν πρὸς αὐτὸ (β)ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ ὄχλος πολὺς σφόδρα,
ἄνδρες, γυναῖκες, νεανίαι· κλαυθμὸς γὰρ ἦν μέγας ἐν τῷ πλή-
93 θει. Καὶ φωνήσας Ἰεχονίας (γ) Ἰαήλου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, εἶπεν,
(δ)Ἔσδρα, ἡμεῖς ἡμάρτομεν εἰς τὸν (ε) κύριον· συνῳκίσαμεν γυ-
94 ναῖκας ἀλλογενεῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς· Καὶ νῦν ὅτιν ἐπάνω πας
Ἰσραήλ. ἐν τούτῳ γενέσθω ἡμῖν ὁρκωμοσία πρὸς τὸν κύριον, ἐκβα-
λεῖν πάσας τὰς γυναῖκας ἡμῶν τὰς ἐκ τῶν ἀλλογενῶν σὺν τοῖς τέ-
95 κνοις αὐτῶν, Ὡς ἐπείθη σοι, καὶ ὅσοι πειθαρχῦσι (ζ)τῷ νόμου κυρίου·
96 ἀναστὰς ἐπίτελει· Πρὸς σὲ γὰρ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἡμεῖς μετὰ σῦ ἰσχὺν
97 ποιῶν. Καὶ ἀναστὰς (η)Ἔσδρας ὥρκωσεν τοὺς φυλάρχους τῶν ἱερέων
καὶ Λευϊτῶν παντὸς τῦ Ἰσραὴλ, ποιῆσαι κατὰ ταῦτα. καὶ ὤμοσ.

Dominе Israel, verax es. Derelicti enim sumus ra- 90
dix in hodiernam diem. Ecce nunc sumus in con- 91
spectu tuo in iniquitatibus nostris. Non est enim
stare adhuc ante te in his. Et cùm oraret Esdras 92
confiteretur ploraus, humi prostratus ante templum;
congregati sunt ad eum ex Hierusalem turba ma-
gna valdè, viri, & mulieres, & juvenes, [& ju-
venculæ.] Fletus enim erat magnus in ipsa multi-
tudine. Et cùm clamâsset Jechonias Jeheli ex fi- 93
liis Israel, dixit Esdræ; Nos peccavimus in Domi-
num: collocavimus nobis in matrimonium mulie-
res alienigenas ex gentibus terræ: Et nunc est suprà
omnis Israel. In hoc fiat jusjurandum ad Dominum, 94
expellere omnes uxores nostras, quæ ex alienigenis
sunt, cum filiis earum; Sicut decretum est tibi, & 95
quicunque obediunt legi Domini. Exurgens perfice: 96
Ad te enim spectat negotium, & nos tecum sumus,
ad viriliter faciendum. Et exurgens Esdras adju- 97
ravit principes sacerdotum & Levitarum universi Israel, facere secundùm hæc. Et juraverunt.

MS. A. (α)Ἔζρας (β) ὃς (γ) Ἰσὴλ ὁ τῶν (δ)Ἔζρα, (ε) κύριον θεὸν, καὶ συνῳκίσαμεν γυναῖκας ἀλλογενῶν ἀπὸ τῆ (ζ) τῷ νόμῳ (η)Ἔζρας

ΚΕΦ. Θ'.

1 Καὶ ἀναστὰς (α)Ἔσδρας ἀπὸ τῆ αὐλῆς τῦ ἱερῦ, ἐπορεύθη εἰς τὸ πα-
2 στοφόριον (β) Ἰωνὰν τῦ Ἐλιασίβυ· Καὶ αὐλισθεὶς ἐκεῖ, ἄρτου οὐκ ἐ-
γεύσατο οὐδὲ ὕδωρ ἔπι, πενθῶν ἐπὶ τῶν ἀνομιῶν τῆ πολλῆ
3 ὄχλυ. Καὶ ἐγένετο κήρυγμα ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἰερουσαλὴμ πᾶσι
4 τοῖς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, συναχθῆναι εἰς Ἰερουσαλήμ. Καὶ ὅσοι
(γ)ἂν μὴ ἀπαντήσωσιν ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν ἡμέραις, κατὰ τὸ κρίμα τῆ
πρεσβυτέρων καθημένων, ἀναιρεθήσονται τὰ κτήνη αὐτῆ, καὶ αὐτὸς
5 ἀλλοτριωθήσεται ἀπὸ τῆ πλήθυς τῆς αἰχμαλωσίας. Καὶ ἐπισυνήχθη-
σαν πάντες οἱ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν ἐν τρισὶν ἡμέραις εἰς
6 Ἰερουσαλήμ· ἦν ὁ μὴν (δ)ἔνατος, τῇ εἰκάδι τῦ μηνός. Καὶ (ε)συνε-
κάθισεν πᾶν τὸ πλῆθος ἐν τῷ εὐρυχώρῳ τῦ ἱερῦ, τρέμοντες διὰ τὸν
7 ἐνεστῶτα χειμῶνα. Καὶ ἀναστὰς (ζ)Ἔσδρας εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἠνομή-
σατε καὶ συνῳκίσατε (η)γυναῖξιν ἀλλογενέσι, τῦ προσθεῖναι ἁμαρτίας
8 τῷ Ἰσραήλ. Καὶ νῦν δότε ὁμολογίαν, δόξαν τῷ κυρίῳ θεῷ τῶν
9 πατέρων ὑμῶν, Καὶ ποιήσατε τὸ θέλημα αὐτῦ, καὶ χωρίσθητε ἀπὸ τῆ
ἐθνῶν τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τῆ γυναικῶν τῆ ἀλλογενῶν.

CAP. IX.

ET exurgens Esdras ab atrio templi, abiit in Pa- 1
stophorium Jonæ filii Eliasibi: Et hospitatus illic, 2
non gustavit panem, nec aquam bibit, lugens super
iniquitates magnas multitudinis. Et facta est præ- 3
dicatio in omni Judæa, & Jerusalem, omnibus qui
erant ex captivitate, congregari in Hierusalem. Et 4
quicunque non occurrerint biduo, vel triduo diei; se-
cundùm judicium præsidentium seniorum, consecra-
buntur pecora eorum, & ipse alienus judicabitur
à multitudine captivitatis. Et congregati sunt o- 5
mnes qui erant ex tribu Juda, & Benjamin, in tri-
bus diebus in Hierusalem: hic mensis est nonus, die
mensis vigesimâ. Et consederunt omnis multitudo 6
in area templi trementes propter hyemem præsentem.
Et exurgens Esdras dixit illis; Vos iniquè fecistis, 7
& conjunxistis vos uxoribus alienigenis, ut adderetis peccata ipsi Israel. Et nunc date confessionem, 8
gloriam Domino Deo patrum nostrorum, Et facite 9
voluntatem ipsius, et discedite à gentibus terræ, et
ab uxoribus alienigenis.

MS. A. (α).*Ἔσδρας (β) Ἰωανὰν (γ) ἐὰν (δ) ἔνατος, (ε) συνεκάθισεν (ζ)Ἔζρας (η) γυναῖκας ἀλλογενεῖς,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

10 Et clamavit omnis multitudo, & dixerunt voce ma-
11 gnâ; Sicut dixisti, faciemus. Sed quoniam multi-
tudo magna est, & tempus hybernum, & non possu-
mus insubsidiati stare: & hoc opus non est nobis
unius diei, neque bidui: multum enim in his pecca-
12 vimus: Stent præpositi multitudinis, & omnes qui
nobiscum inhabitant, & quotquot habent uxores apud
13 se alienigenas, Et assistant accepto tempore ex
omni loco presbyteri & judices, usquequò solvant
14 iram Domini negotii hujus. Jonathas autem filius
Ezeli, & Ozias Thecam susceperunt secundùm hæc:
& Bosoramus, & Levis, & Sabbathæus simul coope-
15 rati sunt cum illis. Et steterunt secundùm hæc omnia
16 universi qui erant ex captivitate. Et elegit sibi vi-
ros Esdras Sacerdos, principes magnos de patribus
eorum secundùm nomina: & consederunt novilunio
17 mensis decimi examinare negotium istud. Et deter-
minatum est de viris qui habebant uxores alienige-
18 nas, usque ad neomeniam primi mensis: Et inven-
ti sunt ex sacerdotibus permisti qui habebant alieni-
19 genas uxores. Ex filiis Jesu filii Josedec, & fratri-
bus ejus: Maseas, & Eliozerus, & Joribus, & Joadeus,
20 Et injecerunt manus ut expellerent uxores suas: &
ad litandum in exorationem, arietem pro ignorantia
21 sua. Et ex filiis Semmeri: Maseas & Esse & Jeelech,
22 Azarias. Et ex filiis Fosere: Limosias, Hismaëlis, &
23 Nathanee, Jussio, Reddus, & Thalsas. Et ex Levitis:
Jorabdus, & Semeis, & Colnis, & Calitas, & Facteas,
24 & Colvas, & Ellonas. Et ex sacris cantoribus,
25 Eliasib, Zaccarus. Et ex ostiariis: Salumus, & Tol-
26 banes. Et ex Israel: ex filiis Foro, Ozi, & Remias,
& Geddias, & Melchias, & Michelus, Eleazarus, &
27 Jammebras, & Bannas. Et ex filiis Jolaman: Cha-
maz, & Zacharias, & Jerrelus, & Joddius, &
28 Erimoth, & Helias. Et ex filiis Zathoim: Eliadas,
& Liasumus, Zochias, & Larimoth, & Zabdis, &
29 Tebedias. Et ex filiis Zebes: Joannes, & Ananias,
30 & Zabdias, & Emæus. Et ex filiis Banni: Olamus,
& Maluchus, & Jeddeus, & Jasub, & Azabus, &
31 Jerimoth. Et ex filiis Addin: Naathus, & Moosias,
& Caleus, & Raanas, Maaseas, Mathathias, & Beseel,
et Bonnus, et Manasses.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 (ϑ) Καὶ ἐφώνησεν ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ εἶπαν μεγάλῃ τῇ φωνῇ. Οὕτως
11 ὡς ἄρηκας, ποιήσομεν. Ἀλλὰ τὸ πλῆθος πολὺ καὶ (ι) ὥρα χειμερινὴ,
καὶ οὐκ ἰσχύομεν στῆναι ἔξω, καὶ τὸ ἔργον οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡμέρας μιᾶς
12 οὐδὲ δύο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ ἡμαρτήμεθα ἐν τούτοις. Στήτωσαν οἱ οἱ
προηγούμενοι τοῦ πλήθους, καὶ πάντες οἱ ἐκ τῶν (κ) κατοικιῶν ἡμῶν ὅσοι
13 ἔχουσι γυναῖκας ἀλλογενεῖς, Παραγινηθήτωσαν καιρόν τινα, καὶ ἑκάστου τόπου τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν κριτῶν, ἕως τοῦ λῦσαι τὸ
14 ὀργὴν (μ) κυρίου ἀφ' ἡμῶν τοῦ πράγματος τούτου. Ἰωνάθας Ἀζαήλου,
καὶ Ἐζεκίας (ν) Θεοκανοῦ ἐπεδέξαντο κατὰ ταῦτα· καὶ Μοσόλλαμος,
15 καὶ Λευὶς, καὶ Σαββαθαῖος συνεξέβησαν αὐτοῖς. Καὶ ἐποίησαν κατὰ
16 πάντα ταῦτα οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας. Καὶ ἐπελέξατο αὐτῷ (ξ) Ἔσ-
δρας ὁ ἱερεὺς ἄνδρας ἡγουμένους τῶν πατριῶν (ο) αὐτῶν, πάντας κατ'
ὄνομα, καὶ συνεκλείσθησαν τῇ νουμηνίᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ δεκάτου, ἐτάσαι
17 τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἤχθη ἐπὶ πέρας τὰ κατὰ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἔχον-
τας συνοίκους γυναῖκας ἀλλογενεῖς, ἕως τῆς νουμηνίας τοῦ πρώτου μηνός.
18 Καὶ εὑρέθησαν τῶν ἱερέων οἱ εἰσπεπορευμένοι ἀλλογενεῖς γυναῖκας
19 ἔχοντες, Ἐκ τῶν υἱῶν Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδὲκ, καὶ τῶν (π) ἀδελφῶν αὐτοῦ, Μα-
20 θθέλας, καὶ Ἐλεάζαρος, καὶ Ἰώριβος, καὶ Ἰωαδάνος. Καὶ ἐπέ-
βαλον τὰς χεῖρας ἐκβαλεῖν τὰς γυναῖκας (ρ) αὐτῶν· καὶ οἱ ἐξιλασμὸν
21 κριὸς ὑπὲρ τῆς ἀγνοίας αὐτῶν. Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν Ἐμμὴρ, Ἀνανίας,
22 καὶ Ζαβδαῖος, καὶ Μάνης, καὶ Σαμαῖος, καὶ Ἱερεὴλ, καὶ Ἀζαρίας·
23 Καὶ ἐκ τῶν (σ) Φασσὼρ, Ἐλιωναῖς, Μασσίας, Ἰσμαὴλος, καὶ Να-
θαναὴλος, (τ) καὶ Ὠκόδηλος, καὶ Σαλθάς. Καὶ ἐκ τῶν Λευιτῶν,
24 Ἰωζαβάδος, καὶ Σεμεὶς, καὶ (υ) Κωὶς, (ἔστι δὲ Κάλιτας,) καὶ
25 (φ) Παθθαῖος, καὶ Ἰούδας, καὶ Ἰωνάς. Ἐκ τῶν ἱερουργῶν, (χ) Ἐλιά-
σιβος, Βακχοῦρος. Ἐκ τῶν Συρωρῶν, (ψ) Σαλοῦμος, καὶ Τολβάνης.
26 Ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῶν (ω) υἱῶν Φόρος, Ἰερμὰς, καὶ (α) Ἰεζίας, καὶ Μελ-
χίας, καὶ Μαὴλος, καὶ Ἐλεάζαρος, καὶ (β) Ἀσαβίας, καὶ Βαναίας.
27 Ἐκ τῶν υἱῶν γ) Ἠλὰ, Μαθθανίας, Ζαχαρίας, (δ) καὶ Ἰεζριὴλος, καὶ Ἰω-
28 αβδίος, καὶ Ἰερεμὼθ, καὶ (ε) Αἴδιας. Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν (ζ) Ζαμὼθ, Ἐλια-
δὰς, Ἐλιάσιμος, Ὀθονίας, Ἰαριμὼθ, καὶ Σαβαθος, καὶ (η) Ζαρ-
29 λίας. Καὶ ἐκ τῶν υἱῶν Βηβαΐ, Ἰωάννης, καὶ Ἀνανίας, καὶ (θ) Ἰωζάβδος,
30 καὶ Ἀμαθίας. Ἐκ τῶν υἱῶν Μανὶ, Ὠλαμὸς, Μαμοῦχος, Ἰεδαῖος,
31 Ἰασοῦβος, καὶ Ἰασαὴλος, καὶ Ἱερεμώθ. Καὶ (ι) ἐξ υἱῶν Ἀδδὶ, Νάαθος,
καὶ Μοοσίας, Λακκοῦνος, καὶ (κ) Νααδὶς, Ματθανίας, καὶ Σισθὴλ, καὶ
Βενιὰνος, καὶ (λ) Μαναασσίας.

Lacunus, & Naidus, Matthanias, & Sesthel, & Balnuus & Manassias:

MS. A. (ϑ) Καὶ ἐφώνησε ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ εἶπαν (ι) ἡ ὥρα (κ) καθοικῶν ὑμῶν (λ) καὶ ἑκάστου (μ) τῷ κυρίῳ (ν) Θεο-
κανῦ (ξ) Βζεχρι (ο) αὐτῶν, κατ' ὄνομα πάντας, καὶ συνεκάθισαν τῇ (π) ἀδελφῶν, Μαθθίλας, (ρ) ἐαυτῶν· (σ) Φασσὼ,
Ἐλιωναὶς, (τ) καὶ Ὠκόδηλος, (υ) Κώλιος, (φ) Φαθθαῖος, καὶ Ὠύδας, (χ) Ἐλιάσιβος, (ψ) Σαλλοῦμος, (ω) υἱῶν υἱῶν Φόρος,
(α) Ἰεδδίας, (β) Ἀσιζίας, καὶ Βαννάας (γ) Ἠλὰ, καὶ (δ) Ἰεζριὴλος (ε) Ἀνδίας. (ζ) Ζαμὼθ, (η) Ζαχλαίας. Ἐκ (ϑ) Ὠζάβδος, καὶ Ἐμαθῆς. (ι) ἐκ τῶν (κ) Ναιδὸς, (λ) Μαναασσίας.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

32 Et ex filiis Nuae: Noneas, & Aseas, & Melchias, & Sameas, & Simon, Benjamin, et Malchus, & Marras.
33 Et ex filiis Asom: Carmaneus, Mathathias, & Bannus,
34 & Eliphalach, & Manasses, & Semei. Et ex filiis Banni: Jeremias, & Moadias, & Abramus, & Johel, & Baneas, & Pelias, & Jonas, & Marimoth, & Eliasib, & Mathaneus, & Eliasis, & Orizas, & Dielus,
35 & Semedius, & Zambris, & Josephus. Et ex filiis Nobei: Idelus & Mathathias, & Sabadus, & Zecheda, Sedmi, & Jessei, Baneas. Omnes isti con-
36 junxerunt sibi uxores alienigenas, & dimiserunt eas
37 cum filiis. Et inhabitaverunt sacerdotes & Levitæ, & qui erant ex Israel, in Jerusalem, & in tota una regione, novilunio mensis septimi. Et erant filii Israel
38 in commorationibus suis. Et congregata est omnis multitudo simul in aream, quæ est ab Oriente portæ
39 sacræ: Et dixerunt Esdræ Pontifici & lectori, ut afferret legem Moysi, quæ tradita est à Domino Deo
40 Israel. Et attulit Esdras Pontifex legem omni multitudini eorum, à viro usque ad mulierem, & omnibus sacerdotibus, audire legem novilunio mensis
41 septimi. Et legebat in area, quæ est ante sacram portam templi, à prima luce usque ad vesperam, coram viris & mulieribus. Et dederunt omnes sensum ad
42 legem. Et stetit Esdras sacerdos, & lector legis, super
43 ligneum tribunal quod fabricatum erat, Et steterunt ad eum Mathathias, & Samus, Ananias, Azarias, Urias,
44 Ezechias, & Balsamus ad dexteram: Et ad sinistram Faldeus, Misael, Malachias, Abusthas, Sabus, Nabadias, & Zacharias. Et assumpsit Esdras librum co-
45 ram omni multitudine: præsidebat enim in gloria in
46 conspectu omnium. Et cùm absolvisset legem, omnes erecti steterunt: & benedixit Esdras Dominum Deum
47 altissimum, Deum Sabaoth omnipotentem. Et respondit omnis populus, Amen. Et elevatis sursum manibus procidentes in terram, adoraverunt Do-
48 minum, Jesus, & Banaeus, & Sarebias, & Jaddimus, & Accubus, & Sabbathæus, & Calithes, & Azarias, & Joradus, & Ananias, et Philias Levitæ:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

32 Καὶ ἐκ τ῀ υἱῶν (α) Ἀνάν, Ἐλιωνὰς, καὶ Ἀσαΐας, καὶ Μελχίας, καὶ
33 Σαββαῖος, καὶ Σίμων Χοσαμαῖος. Καὶ ἐκ τ῀ υἱῶν Ἀσὰμ, (β) Ἀλτα-
νάιος, καὶ Ματταθίας, καὶ (γ) Βαναΐας, καὶ Ἐλιφαλὰτ, καὶ Μα-
34 ναασσῆς, καὶ Σεμεΐ. Καὶ ἐκ τ῀ υἱῶν Βαανὶ, Ἱερεμίας, (δ) Μομδίος,
Ἰσμαὴλ υἱὸς Ἐλμαδὰ, καὶ Φεδίας, Ἰωὴλ, (ε) Μαδδαὶ, καὶ Πεδίας, καὶ Ἀ-
νος, (ζ) Ῥαβασίων, καὶ Ἐνασίβος, καὶ Μαμιτάναιμος,
Ἐλιάσις, Βαννὺς, Ἐλιὴλ, Σομεῖς, Σελεμίας, Ναθανίας· καὶ ὀπὸ
τ῀ υἱῶν Ἐζωρὰ, (η) Σεσεῖς, Ἐσρὶλ, Ἀζαὴλος, Σαμάθης, (θ) Ζαμ-
35 βρεὶ, Ἰωσηφος. Καὶ ἐκ τ῀ υἱῶν (ι) Ἐθμὰ, Μαζιτίας, Ζαβαδαῖος,
36 Ἠδαΐας, Ἰωὴλ, Βαναΐας. Πάντες οὗτοι ζωφύκεσαν γυναῖκας
37 ἀλλογενῶς, καὶ ἀπέλυσαν αὐτὰς ζὺν τέκνοις. Καὶ κατῴκησαν οἱ
ἱερεῖς, καὶ οἱ Λευῖται, καὶ οἱ ὃν τῇ Ἰσραὴλ ὸν Ἱερουσαλὴμ καὶ ὸν τῇ
χώρᾳ τῇ νεμωΐᾳ τ῀ μηνὸς τ῀ ἑβδόμου, καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὸν ταῖς
38 καθοικίαις αὐτῶν. Καὶ ζυνήχθη πᾶν τὸ πλῆθος ὁμοθυμαδὸν
39 ἐπὶ τὸ εὐρύχωρον τ῀ πρὸς ἀνατολὰς τ῀ ἱερῦ πυλῶνος. Καὶ εἶπαν
(κ) Ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ καὶ ἀναγνώστῃ, Κόμισαι τ῀ νόμον Μωυσῆ, τ῀ παρα-
40 δεδωκότος ὑπὸ (λ) κυρίου τ῀ θεοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἐκόμισεν (μ) Ἔσδρας ὁ ἀρ-
χιερεὺς τ῀ νόμον παντὶ τῷ πλήθει ἀπὸ ἀνδρὸς ἕως γυναικὸς, καὶ πᾶσι
41 τοῖς ἱερεῦσιν, ἀκοῦσαι τῆ νόμε, τ῀ νεμωΐᾳ τ῀ ἑβδόμε μηνὸς. Καὶ
(ν) ἀνεγίνωσκεν ὲν τῷ πρὸ τῆ ἱερῆ πυλῶνος εὐρυχώρε, ἐξ ὄρθρε
ἕως (ξ) μέσης ἡμέρας, ἐνώπιον ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν· καὶ ἐπέδωκαν
42 πᾶν τὸ πλῆθος τ῀ νῶν εἰς τ῀ νόμον. Καὶ ἔστη (ο) Ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ
43 ἀναγνώστης τ῀ νόμε ὲπὶ τῆ ξυλίνῃ βήματος τ῀ κεκατασκευασμένος. Καὶ
ἔστησαν παρ' αὐτῷ Ματταθίας, Σαμμὺς, (π) Ἀναΐας, Ἀζαρίας, Οὐ-
44 ρίας, Ἐζεκίας, Βαάλσαμος, ὸν δεξιῶν· Καὶ ἐξ ἀνωνύμων Φδη-
δαῖος, (ρ) καὶ Μισαὴλ, Μελχίας, Λωθάσυβος, Ναβαρίας, Ζαχαρίας.
45 Καὶ ἀναλαβὼν (σ) Ἔσδρας τὸ βιβλίον ἐνώπιον τῆ πλήθυς, (τ) προεκά-
θητο ἐπιδόξως ἐνώπιον πάντων. Καὶ ὲν τῷ λόσαι τ῀ νόμον, πάντες
46 ὀρθοὶ ἔστησαν. καὶ (φ) ἐυλόγησεν Ἔσδρας τῷ κυρίῳ θεῷ (χ) ὑψίστῳ
47 θεῷ σαβαὼθ παντοκράτορι. Καὶ ἐπεφώνησε πᾶν τὸ πλῆθος,
Ἀμήν. καὶ ἀναστάσες ἄνω τὰς χεῖρας, προσπεσόντες ἐπὶ τ῀ γῆν,
48 προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ, Ἰησῦς, καὶ (ψ) Ἀννιοὺθ, καὶ Σαραβίας,
(ω) καὶ Ἰαδινὸς, καὶ Ἰάκυβος, Σαλαθαῖος, Αὐτάιας, Μαιάννας, καὶ
Καλίτας, Ἀζαρίας, καὶ Ἰώζαβδος, καὶ Ἀναΐας, (α) Φλαΐας, οἱ Λευῖ,

MS. A. (α) Ἀννὰς, (β) Ἀλατανάιος, (γ) Βανναιὰς, (δ) Μομδὶς, (ε) Μαδδαὶ, (ζ) Καραβασίων, (η) Σεσνὶς, Ἐζεὶλ, Ἀζαὴλ, (θ) Ζαμβρὶς, (ι) Ἠδομὰ, (κ) Ἔζρα τῷ ἀρχιερεῖ (λ) τ῀ κυρίυ (μ) Ἔζρας (ν) ἀνεγίνωσκεν (ξ) μέσε ἡμέρας, (ο) Ἔζρας (π) καὶ Ἀναΐας, (ρ) Μισαὴλ, (σ) Ἔζρας τὸ βιβλίον τ῀ νόμυ ἐνώπιον (τ) προεκάθητο γὸ ἐπιδόξως (υ)* ὀρθροὶ (φ) ηὐλόγησεν Ἔζρας (χ) τῷ ὑψίστῳ (ψ) Ἀννὶς, (ω) Ἰαδινὸς, Ἰάκυβος, Σαββαταΐας, (α) Φιαδὶς,

Et ex filiis Anan, Elionas, & Asaias, & Melchias, et Sabbæus, et Simon Chosamæus: Et ex filiis Asom, Altanæus, et Mattathias, et Sabannæus, et Eliphalat, et Manasses, et Semei: Et ex filiis Baani, Hieremias, Momdius, Ismaërus, Jubel, Mabdai, et Pedias, et Anos, Rabasion, et Enasibus, et Mamnitanæmus, Eliasis, Bannus, Eliali, Someis, Selemias, Nathanias: Et ex filiis Ezora, Sesis, Esril, Azaelus, Samatos, Zambre, Josephus: Et ex filiis Ethma, Mazitias, Zabadaias, Edais, Jubel, Banæas. Omnes isti conjunxerunt sibi uxores alienigenas, et dimiserunt eas cum filiis. Et inhabitaverunt sacerdotes, et Levitæ, et qui erant ex Israel, in Hierusalem, et in regione, novilunio mensis septimi: et filii Israel in habitationibus suis. Et congregata est omnis multitudo simul in area, quæ est ab Oriente portæ sacræ: Et dixit Esdræ sacerdoti et lectori; Affer legem Moysi, quæ tradita est à Domino Deo Israel. Et attulit Esdras Pontifex legem omni multitudini à viro usque ad mulierem, et omnibus sacerdotibus, audire legem novilunio mensis septimi. Et legebat in area, quæ est ante sacram portam, à prima luce usque ad mediam diem coram viris, et mulieribus. Et dederunt omnis multitudo sensum ad legem. Et stetit Esdras sacerdos, et lector legis super ligneum tribunal, quod fabricatum erat. Et steterunt apud eum Mattathias, Sammus, Ananias, Azarias, Urias, Ezecias, Balsamus, à dextris: Et à sinistris, Phaldæus, & Misael, Melchias, Lothasubus, Nabarias, Zacharias. Et assumens Esdras librum coram multitudine, præsidebat in gloria in conspectu omnium. Et cùm absolvisset legem; omnes erecti steterunt. Et benedixit Esdras Dominum Deum altissimum, Deum Sabaoth omnipotentem. Et respondit omnis populus, Amen. Et elevatis sursum manibus, procidentes in terram, adoraverunt Dominum: Jesus, & Anniuth, & Sarabias, & Jadinos, & Jacubus, Sabatheus, Auteas, Maannas, & Calitas, Azarias, & Josabdus, & Ananias, Phalias, Levitæ,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

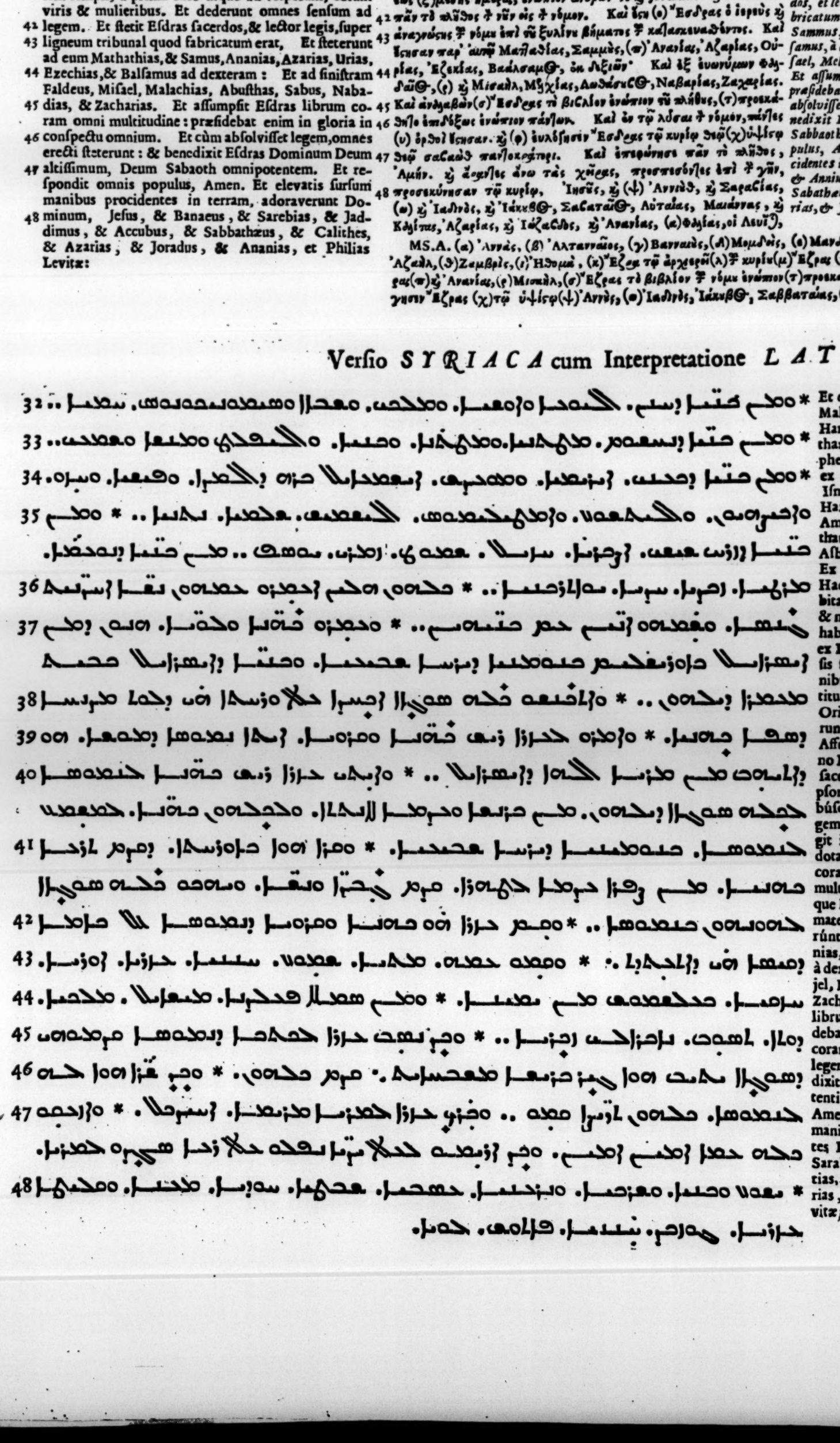

Et ex filiis Hanan: Eliüa & Ausias, & Malchi, & Sabaas, & Simonicunus, Hamaias. Et ex filiis Nachsom; Matthanias, & Matthanas, et Benajas, & Eliphelet, & Manasses, & Samajas. Et ex filiis Baani; Jeremias, & Muadas, Ismajel filius Elmadæ, & Pisias, & Hazu, & Abision, & Elitashuas, & Amthilimus, Elisames, Shelamias, Nathanias. Et ex filiis Zaræ; Shishai, Asbarias, Hazajel, Samut, Zamri, Joseph, Ex filiis Noamæ; Maratias, Zabdias, Hadias, Jutharbanias. Hi omnes cohabitare sibi fecerant mulieres alienigenas, & nominârant ipsas cum filiis earum. Et habitârunt sacerdotes & Levitæ, & qui ex Israele, Hierosolymis, neomeniâ mensis septimi, & filii Israelis in habitationibus suis. Et congregata est omnis multitudo simul ad plateam quæ est versùs Orientem portæ sacerdotalis: Et dixerunt Ezræ principi sacerdotû & Lectori; Affer Legem Mosis quæ data est à Domino Deo Israel. Et attulit Ezras princeps sacerdotum legem omni multitudini ipsorum à viro usque ad mulierem, omnibúsque sacerdotibus, ut audirent legem, neomeniâ mensis septimi. Et legit in platea quæ est ante portam sacerdotalem, à manè usque ad meridiem, coram viris & mulieribus. Et posuit multitudo mentem suam in legem. Stetítque Ezras sacerdos et lector legis in bemate ligneo quod paratum fuerat. Stetérúntque cum eo Mathias, Samuas, Hananias, Azarias, Urias, Hezekias, Baalsamus à dextra. Et à siniftra; Paaldana, Misajel, Malchias, Dotas, Tasub, Nabralai, Zacharias. Et cùm accepisset Ezras librum legis coram multitudine, (sedebat enim in capite, cum gloria, coram omnibus.) Cúmque solveret legem, stabant omnes erecti. Et benedixit Ezras Domino excelso omnipotenti. Et exclamavit omnis populus; Amen, Amen. Et sublatis in excelsum manibus, prociderunt in terram adorantes Dominum; Jesus, & Banias, & Sarabias, & Neranias, Asabias, Sabatias, Hodias, Maanas, & Kalitas, Azarias, Guzbad, Hananias, Pathus, Levitæ;

Versio VULG. LAT.

49 Qui docebant legem Domini, & in multitudine legebant legem Domini, & præferebant singuli eos, qui
50 intelligebant lectionem. Et dixit Atharathes Esdræ
Pontifici & lectori, & Levitis qui docebant multi-
51 tudinem. Dicens; Dies hic sanctus est Domino. Et
52 omnes flebant, cùm audissent legem. Et dixit Esdras;
Digressi ergò manducate pinguissima quæque, & bibite dulcissima quæque, & mittite munera his qui
53 non habent. Sanctus enim est hic dies Domini, &
nolite mœsti esse. Dominus enim clarificabit vos.
54 Et Levitæ denuntiabant in publico omnibus, dicentes;
55 Dies hic sanctus est, nolite mœsti esse. Et abierunt omnes manducare, & bibere, & epulari, & dare munera his qui non habebant, ut epularentur. Magnificè
56 enim sunt exaltati verbis quibus edocti sunt. Et congregati sunt universi in Jerusalem celebrare lætitiam, secundùm testamentum Domini Dei Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

49 Ἐδίδασκον τὸν νόμον (α) τῷ κυρίῳ, καὶ πρὸς τὸ πλῆθος ἀνεγίνωσκον τὸν νόμον τῷ κυρίῳ, ἐμφυσιῶντες ἅμα ⁋ ἀναγνῶσιν.
50 Καὶ εἶπεν Ἀθθαράτης (β) Ἐσδρᾷ τῷ ἀρχιερεῖ καὶ ἀναγνώστῃ, καὶ τοῖς Λευίταις τοῖς διδάσκουσι τὸ πλῆθος ἐπὶ πάντας, Ἡ
51 ἡμέρα αὕτη ἐστὶν ἁγία τῷ κυρίῳ· καὶ πάντες ἔκλαιον ἐν τῷ ἀκοῦσαι
52 τοῦ νόμου· Βαδίσαντες οὖν φάγετε λιπάσματα, καὶ πίετε γλυκάσματα, καὶ ἀποστείλατε ἀποστολὰς τοῖς μὴ ἔχουσιν·
53 Ἁγία γὰρ ἡ ἡμέρα τῷ (γ) κυρίῳ, καὶ μὴ λυπεῖσθε. ὁ γὰρ (δ) κύριος
54 δοξάσει ὑμᾶς. Καὶ οἱ Λευῖται ὑπέλεγον (ε) παντὶ τῷ λαῷ, λέγοντες, Ἡ ἡμέρα αὕτη ἁγία, μὴ λυπεῖσθε. Καὶ ᾤχοντο
55 πάντες φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ εὐφραίνεσθαι, καὶ δοῦναι ἀποστολὰς τοῖς μὴ ἔχουσι, καὶ εὐφρανθῆναι μεγάλως, (ζ) ὅτι γὰρ ἐνεφυσιώ-
56 θησαν ἐν τοῖς ῥήμασιν οἷς ἐδιδάχθησαν, Καὶ ἐπισυνήχθησαν.

Docebant legem Domini, & ad multitudinem legebant legem Domini, exaltantes simul lectionem. 49
Et dixit Attharates Esdræ Pontifici, & lectori, 50
& Levitis, qui docebant multitudinem super omnes; Dies hic sanctus est Domino. Et omnes 51
flebant, cùm audissent (b) legem. Digressi ergò 52
manducate pinguissima quæque, & bibite dulcissima quæque: & mittite munera his qui non habent: Sanctus enim est hic dies Domino: Et no- 53
lite mœsti esse. Dominus enim clarificabit vos. Et 54
Levitæ denuntiabant omni populo, dicentes; Dies hic sanctus est: nolite mœsti esse. Et abierunt omnes 55
manducare, & bibere, & epulari, & dare munera his qui non habebant, & epulari magnificè: (c) quoniam quidem sunt exaltati verbis, quibus edocti fuat, Et congregati sunt. 56

MSA. (α) κυρίῳ, *ἐμφυσιῶντες (β) Ἐζρᾷ (γ) κυρίῳ, μὴ (δ) θεὸς κύριος (ε) τὰ πάντα (ζ) ὅτι ἐνεφυσιώθησαν
Ἐζρας α'.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Docebant legem Domini, & legebant 49
legem Domini multitudini, simul etiam
aspirantes lectioni. Et dixit Aphrates 50
Ezræ principi sacerdotum & lectori, Levitisque qui docebant multitudinem de
omnibus: Dies hic sanctus est Domi- 51
no: (Et omnes flebant cùm audirent legem:) Ite, edite pinguia, & bibite 52
dulcia, & mittite dona his quibus non
est. Sanctus enim est dies Domino: & 53
nolite mœrere, Dominus enim clarificat
vos. Et Levitæ præcipiebant toti po- 54
pulo, dicentes; Dies iste sanctus est, nolite mœrere. Et discesserunt omnes ut 55
ederent, & biberent, & hilares agerent,
& dona mitterent eis quibus non esset,
& lætarentur magnum in modum: Enimverò, quòd refrigerati essent verbis quæ
didicerant. Et congregati sunt.

Absolutus est.

Hic autem liber, primus est Ezræ: Quem quia non invenimus in exemplari simplici, descripsimus secundùm eum qui ex LXX. *versus est.*

LIBER ESDRÆ QUARTUS.

CAPUT PRIMUM.

1 LIBER Esdræ prophetæ secundus, filii Sarei, filii Azarei, filii Helciæ, filii
2 Sadaniæ, filii Sadoch, filii Achitob, Filii Achiæ, filii Phinees, filii Heli, filii
Ameriæ, filii Asiel, filii Marimoth, filii Amæ, filii Oziæ, filii Borith, filii
3 Abisei, filii Phinees, filii Eleazar, Filii Aaron ex tribu Levi, qui fuit
4 captivus in regione Medorum, in regno Artaxerxis regis Persarum. Et factum est
5 verbum Domini ad me, dicens; Vade, & nuntia populo meo facinora ipsorum,
& filiis eorum iniquitates, quas in me admiserunt, ut nuntient filiis filiorum:
6 Quia peccata parentum ipsorum in illis creverunt. Obliti enim mei sacrificaverunt
7 diis alienis. Nónne ego eduxi eos de terra Ægypti de domo servitutis? Ipsi autem
8 irritaverunt me, & consilia mea spreverunt. Tu autem excute comam capitis tui,
& projice omnia mala super illos: quoniam non obedierunt legi meæ. Populus au-
9 tem est indisciplinatus. Usquequò eos sustinebo, quibus tanta beneficia contuli?
10 Reges multos propter eos subverti. Pharaonem cum pueris suis, & omnem exercitum
11 ejus percussi. Omnes gentes à facie eorum perdidi, & in Oriente provinciarum
duarum populos Tyri & Sidonis dissipavi, & omnes adversarios eorum interfeci.
12 Tu verò loquere ad eos, dicens; Hæc dicit Dominus; Nempe ego vos per mare
13 transíneavi, & plateas vobis initio munitas exhibui, ducem vobis dedi Moysen &
14 Aaron sacerdotem: Lucem vobis per columnam ignis præstiti, & magna mirabi-
15 lia feci in vobis: vos autem mei obliti estis, dicit Dominus. Hæc dicit Dominus
omnipotens; Coturnix vobis in signo fuit, castra vobis ad tutelam dedi, & illic
16 murmurâstis: Et non triumphâstis in nomine meo de perditione inimicorum ve-
17 strorum, sed adhuc nunc usque murmurâstis. Ubi sunt beneficia, quæ præstiti
18 vobis? Nónne in deserto cùm esuriretis, proclamâstis ad me, Dicentes; Ut quid
nos in desertum istud adduxisti interficere nos? melius nobis fuerat servire Ægyptiis,
19 quàm mori in deserto hoc. Ego dolui gemitus vestros, & dedi vobis Manna in escam.
20 Panem Angelorum manducâstis. Nónne cùm sitiretis, petram excidi, & fluxerunt
21 aquæ in saturitate? propter æstus soliis arborum vos texi. Divisi vobis terras
pingues: Chananæos, & Pherezæos, & Philisthæos à facie vestra projeci: quid
22 faciam vobis adhuc, dicit Dominus? Hæc dicit Dominus omnipotens; In de-
serto cùm essetis in flumine Amorrhæo sitientes, & blasphemantes nomen meum,
23 Non ignem vobis pro blasphemiis dedi, sed mittens lignum in aquam, dulce feci flu-
24 men. Quid tibi faciam, Jacob? Noluisti obedire, Juda. Transferam me ad alias
25 gentes, & dabo eis nomen meum, ut custodiant legitima mea. Quoniam me dere-
liquistis, & ego vos derelinquam. Petentibus vobis à me misericordiam, non mi-
26 serebor. Quando invocabitis me, ego non exaudiam vos. Maculâstis enim manus
27 vestras sanguine, & pedes vestri impigri sunt ad committenda homicidia. Non qua-
28 si me dereliquistis, sed vosipsos, dicit Dominus. Hæc dicit Dominus omnipotens;
Nónne ego vos rogavi, ut pater filios, & ut mater filias, & ut nutrix parvulos suos,
29 Ut essetis mihi in populum, & ego vobis in Deum, & vos mihi in filios, & ego
30 vobis in patrem? Ita vos collegi, ut gallina pullos suos sub alas suas. Modò au-
31 tem quid faciam vobis? Projiciam vos à facie mea. Oblationem cùm mihi attu-
leritis, avertam faciem meam à vobis. Dies enim festos vestros, & neomenias
32 & circumcisiones repudiavi. Ego misi pueros meos prophetas ad vos, quos ac-
ceptos interfeciſtis, & laniâstis corpora eorum, quorum sanguinem exquiram:
33 dicit Dominus. Hæc dicit Dominus omnipotens; Domus vestra deserta est:
34 Projiciam vos sicut ventus stipulam, Et filii procreationem non facient: quoniam
35 mandatum meum neglexerunt, & quod malum est coram me fecerunt. Tradam
domos vestras populo venienti, qui me non audientes credunt: quibus signa non
36 ostendi, facient quæ præcepi. Prophetas non viderunt, & memorabuntur iniquita-
37 tum eorum. Testor populi venientis gratiam, cujus parvuli exultant cum lætitia,
38 me non videntes oculis carnalibus, sed spiritu credentes quæ dixi. Et nunc, frater,
aspice, quæ gloria: & vide populum venientem ab Oriente, Quibus dabo duca- 39
tum Abraham, Isaac, & Jacob, & Oseæ, & Amos, & Michææ, & Joel, & Abdiæ, &
Jonæ, Et Nahum, & Habacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & 40
Angelus Domini vocatus est.

CAP. II.

HÆC dicit Dominus; Ego eduxi populum istum de servitute, quibus man- 1
data dedi per pueros meos prophetas, quos audire noluerunt, sed irrita fecerunt mea
consilia. Mater quæ eos generavit, dicit illis; Ite filii, quia ego vidua sum 2
& derelicta. Educavi vos cum lætitia, & amisi vos cum luctu & tristitia, 3
quoniam peccâstis coram Domino Deo vestro, & quod malum est coram eo fe-
cistis. Modò autem quid faciam vobis? ego vidua sum & derelicta: ite filii, 4
& petite à Domino misericordiam. Ego autem te, pater, testem invoco super ma- 5
trem filiorum, qui noluerunt testamentum meum servare, Ut des eis confusio- 6
nem & matrem eorum in direptionem, ne generatio eorum fiat. Dispergantur in 7
gentes nomina eorum, deleantur à terra: quoniam spreverunt sacramentum meum.
Væ tibi, Assur, qui abscondis iniquos penes te. Gens mala, memorare quid fecerim So- 8
domæ & Gomorrhæ, Quorum terra jacet in piceis glebis & aggeribus cinerum: sic da- 9
bo eos, qui me non audierunt, dicit Dominus omnipotens. Hæc dicit Dominus ad 10
Esdram; Nuntia populo meo, quoniam dabo eis regnum Jerusalem, quod daturus eram
Israel. Et sumam mihi gloriam illorum, & dabo eis tabernacula æterna, quæ præpara- 11
veram illis. Lignum vitæ erit illis in odore unguenti, & non laborabunt, neq; fatiga- 12
buntur. Ite, & accipietis. Rogate vobis dies paucos, ut immorentur. Jam paratum est 13
vobis regnum: vigilate. Testare cœlum & terram. Contrivi enim malum, & crea- 14
vi bonum, quia vivo ego, dicit Dominus. Mater, amplectere filios tuos, educa illos 15
cum lætitia. Sicut columba confirma pedes eorum: quoniam te elegi, dicit Dominus.
Et resuscitabo mortuos de locis suis, & de monumentis educam illos, quoniam cogno- 16
vi nomen meum in Israel. Noli timere, mater filiorum: quoniam te elegi, dicit Do- 17
minus. Mittam tibi adjutorium pueros meos Isajam & Jeremiam, ad quorum con- 18
silium sanctificavi & paravi tibi arbores duodecim gravatas variis fructibus, Et 19
totidem fontes fluentes lac & mel, & montes immensos septem, habentes rosam & li-
lium, in quibus gaudio implebo filios tuos. Viduam justifica, pupillo judi- 20
ca, egenti da, orphanum tuere, nudum vesti, Confractum & debilem cura, clau- 21
dum irridere noli, tutare mancum, & cæcum ad visionem claritatis meæ admitte. 22
Senem & juvenem intra muros tuos serva: Mortuos ubi inveneris, signans 23
commenda sepulchro, & dabo tibi primam sessionem in resurrectione mea. Pau- 24
sa & quiesce, populus meus, quia veniet requies tua. Nutrix bona, nutri filios tuos, 25
confirma pedes eorum. Servos quos tibi dedi, nemo ex eis interiet: eos ego enim 26
requiram de numero tuo. Noli fatigari. Cùm enim venerit dies pressuræ & angu- 27
stiæ, alii plorabunt, & tristes erunt: tu autem hilaris & copiosa eris. Zelabunt 28
gentes, & nil adversus te poterunt, dicit Dominus. Manus meæ tegent te, ne fi- 29
lii tui gehennam videant. Jucundare, mater, cum filiis tuis, quia ego te eripiam, 30
dicit Dominus. Filios tuos dormientes memorare, quoniam ego eos educam de 31
lateribus terræ, & misericordiam cum illis faciam: quoniam misericors sum, dicit
Dominus omnipotens. Amplectere natos tuos usque dum venio, & præstem illis 32
misericordiam: quoniam exuberant fontes mei, & gratia mea non deficiet. Ego 33
Esdras præceptum accepi à Domino in monte Oreb, ut irem ad Israel: ad quos
cùm venirem, reprobaverunt me, & respuerunt mandatum Domini: Ideóque 34
vobis dico, gentes, quæ auditis, & intelligitis; Expectate pastorem vestrum, requiem
æternitatis dabit vobis: quoniam in proximo est ille qui in fine seculi adveniet.
Parati estote ad præmia regni, quia lux perpetua lucebit vobis per æternitatem tem- 35
poris. Fugite umbram seculi hujus: accipite jucunditatem gloriæ vestræ, Ego te- 36
stor palàm Salvatorem meum. Commendatum donum accipite, & jucundamini, gra- 37
tias agentes ei qui vos ad cœlestia regna vocavit.

38 Surgite & ſtate, & videte numerum ſignatorum in convivio Domini, Qui ſe
39 de umbra ſeculi tranſtulerunt, ſplendidas tunicas à Domino acceperunt. Recipe, Sion, numerum tuum, & conclude candidatos tuos qui legem Domini com-
40 pleverunt. Filiorum tuorum, quos optabas, plenus eſt numerus. Roga imperium Do-
41 mini, ut ſanctificetur populus tuus qui vocatus eſt ab initio. Ego Eſdras vidi in monte Sion turbam magnam, quam numerare non potui, & omnes canticis col-
43 laudabant Dominum. Et in medio eorum erat juvenis ſtaturâ celſus, eminentior omnibus illis, & ſingulis eorum capitibus imponebat coronas, & magis exalta-
44 batur: Ego autem miraculo tenebar. Tunc interrogavi angelum, & dixi; Qui ſunt
45 hi, Domine? Qui reſpondens dixit mihi; Hi ſunt qui mortalem tunicam depoſuerunt, & immortalem ſumpſerunt, & confeſſi ſunt nomen Dei: Modò coro-
46 nantur, & accipiunt palmas. Et dixi angelo; Ille juvenis quis eſt, qui eis co-
47 ronas imponit, & palmas in manus tradit? Et reſpondens dixit mihi; Ipſe eſt Filius Dei, quem in ſeculo confeſſi ſunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini ſteterunt. Tunc dixit mihi angelus; Vade, annuntia po-
48 pulo meo, qualia & quanta mirabilia Domini Dei vidiſti.

CAP. III.

1 ANno trigeſimo ruinæ civitatis, eram in Babylone, & conturbatus ſum ſuper cu-
2 biculo meo recumbens, & cogitationes meæ aſcendebant ſuper cor meum: Quoniam vidi deſertionem Sion, & abundantiam eorum qui habitabant in Babylone. Et
4 ventilatus eſt ſpiritus meus valdè, & cœpi loqui ad Altiſſimum verba timorata, Et dixi; O dominator Domine, tu dixiſti ab initio, quando plantâſti terram, & hoc
5 ſolus, & imperâſti populo, Et dediſti Adam corpus mortuum: ſed & ipſum figmentum manuum tuarum erat, & inſufflâſti in eum ſpiritum vitæ, & factus eſt vivens co-
6 ram te: Et induxiſti eum in paradiſo, quem plantaverat dextera tua, antequàm terra
7 adventaret. Et huic mandâſti diligere viam tuam, & præterivit eam, & ſtatim inſtituiſti in eo mortem, & in nationibus ejus, & natæ ſunt gentes, & tribus, & populi, &
8 cognationes, quarum non eſt numerus. Et ambulavit unaquæque gens in voluntate
9 ſua, & mira agebant coram te, & ſpernebant præcepta tua. Iterùm autem in tempo-
10 re induxiſti diluvium ſuper inhabitantes ſeculum, & perdidiſti eos. Et factum eſt
11 in unoquoque eorum, ſicut Adæ mori, ſic his diluvium. Dereliquiſti autem unum ex
12 his Noe cum domo ſua, & ex eo juſti omnes. Et factum eſt cùm cœpiſſent multiplicari, qui habitabant ſuper terram, & multiplicaverunt filios & populos & gentes mul-
13 tas: & cœperunt iteratò impietatem facere plus quàm priores. Et factum eſt cùm
14 iniquitatem facerent coram te, elegiſti tibi virum ex his, cui nomen erat Abraham. Et
15 dilexiſti eum, & demonſtrâſti ei ſoli voluntatem tuam: Et diſpoſuiſti ei teſtamentum æternum, & dixiſti ei ut non unquam derelinqueres ſemen ejus. Et dediſti ei Iſaac, &
16 Iſaac dediſti Jacob & Eſau. Et ſegregâſti tibi Jacob, Eſau autem ſeparâſti. Et factus
17 eſt Jacob in multitudine magna. Et factum eſt cùm educeres ſemen ejus ex Ægypto,
18 adduxiſti ſuper montem Sina. Et inclinâſti cœlos, & ſtatuiſti terram, & commoviſti
19 orbem, & tremere feciſti abyſſos, & conturbâſti ſeculum, Et tranſiit gloria tua portas quatuor, ignis, & terræmotûs, & ſpiritûs, & gelu, ut dares ſemini Jacob legem &
20 generationi Iſrael diligentiam. Et non abſtuliſti ab eis cor malignum, ut faceret lex
21 tua in eis fructum. Cor enim malignum bajulans primus Adam, tranſgreſſus & victus
22 eſt, ſed & omnes qui de eo nati ſunt. Et facta eſt permanens infirmitas, & lex cum corde populi, cum malignitate radicis: & diſceſſit quod bonum eſt, & manſit malignum. Et tranſierunt tempora, & finiti ſunt anni: & ſuſcitâſti tibi ſervum nomine
24 David, Et dixiſti ei ædificare civitatem nominis tui, & offerre tibi in eadem thus &
25 oblationes. Et factum eſt hoc annis multis, & deliquerunt qui habitabant civitatem,
26 In omnibus facientes ſicut fecit Adam & omnes generationes ejus: utebantur
27 enim & ipſi corde maligno. Et tradidiſti civitatem tuam in manibus inimicorum
28 tuorum. Numquìd meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc
29 dominabitur Sion? Factum eſt cùm veniſſem huc, & vidiſſem impietates, quarum non eſt numerus: & delinquentes multos vidit anima mea hoc trigeſimo anno,
30 & exceſſit cor meum: Quoniam vidi quomodò ſuſtines eos peccantes, & pepercíſti impiè agentibus, & perdidiſti populum tuum, & conſervâſti inimicos tuos, &
31 non ſignificâſti. Nihil memini quomodò debeat derelinqui via hæc. Numquìd meliora facit Babylon quàm Sion? Aut alia gens cognovit te præter Iſrael? aut quæ
32 tribus crediderunt teſtamentis tuis, ſicut Jacob? Quarum merces non comparuit,
33 neque labor fructificavit. Pertranſiens enim pertranſivi in gentibus, & vidi abundantes eas, & non memorantes mandatorum tuorum. Nunc ergò pondera in ſtatera no-
34 ſtras iniquitates, & eorum qui habitant in ſeculo: & non invenietur nomen tuum, niſi
35 in Iſrael. Aut quando non peccaverunt in conſpectu tuo, qui habitant terram?
36 aut quæ gens ſic obſervavit mandata tua? Hos quidem per nomina invenies ſervâſſe mandata tua, gentes autem non invenies.

CAP. IV.

1
2 ET reſpondit ad me angelus, qui miſſus eſt ad me, cui nomen Uriel, Et dixit mihi; Exceſſit cor tuum in ſeculo hoc, & comprehendere co-
3 gitas viam Altiſſimi. Et dixi; Ita, Domine meus. Et reſpondit mihi, & dixit; Tres vias miſſus ſum oſtendere tibi, & tres ſimilitudines proponere coram
4 te. De quibus mihi ſi renuntiaveris unam ex his, & ego tibi demonſtrabo viam,
5 quam delideras videre, & docebo te, unde ſit cor malignum. Et dixi; Loquere, Domine meus. Et dixit ad me; Vade, pondera mihi ignis pondus, aut
6 menſura mihi flatum venti, aut revoca mihi diem quæ præteriit. Et reſpondi,
7 & dixi: Quis natorum poterit facere, ut me interroges de his? Et dixit ad me; Si eſſem interrogans te, dicens; Quantæ habitationes ſunt in corde maris, aut quantæ venæ ſunt in principio abyſſi, aut quantæ venæ ſunt ſuper firma-
8 mentum, aut qui ſunt exitus paradiſi: Diceres mihi fortaſſis; In abyſſum non
9 deſcendi, neque in infernum adhuc, neque in cœlum unquam aſcendi. Nunc autem non interrogavi te, niſi de igne, & vento, & die, per quem tranſiſti, & à
10 quibus ſeparari non potes: & non reſpondiſti mihi de eis. Et dixit mihi; Tu
11 quæ tua ſunt tecum coadoleſcentia, non potes cognoſcere: Et quomodò poterit vas tuum capere Altiſſimi viam, & jam exteriùs corrupto ſeculo intelligere cor-
12 ruptionem evidentem in facie mea? Ex dixi illi; Melius erat nos non eſſe, quàm
13 adhuc viventes vivere in impietatibus, & pati, & non intelligere de qua re. Et reſpondit ad me, & dixit; Proficiſcens profectus ſum ad ſylvam lignorum campi,
14 & cogitaverunt cogitationem. Et dixerunt; Venite & eamus, & faciamus ad mare
15 bellum, ut recedat coram nobis, & faciamus nobis alias ſylvas. Et ſimiliter fluctus maris & ipſi cogitaverunt cogitationem, & dixerunt; Venite aſcendentes, debellemus
16 ſylvas campi, ut & ibi conſummemus nobiſmetipſis aliam regionem. Et factus eſt
17 cogitatus ſylvæ in vanum: venit enim ignis, & conſumpſit eam. Similiter & cogi-
18 tatus fluctuum maris: ſtetit enim arena, & prohibuit eos. Si enim eſſes judex horum, quem inciperes juſtificare, aut quem condemnare? Et reſpondi, & dixi; Utique
19 vanam cogitationem cogitaverunt: terra enim data eſt ſylvæ, & mari locus portare
20 fluctus ſuos. Et reſpondit ad me, & dixit; Benè tu judicâſti, & quarè non judicâſti
21 tibimetipſi. Quemadmodùm enim terra ſylvæ data eſt, & mare fluctibus ſuis: ſic qui ſuper terram inhabitant, quæ ſunt ſuper terram intelligere ſolummodò poſſunt: & qui
22 ſuper cœlos, quæ ſuper altitudinem cœlorum. Et reſpondi, & dixi; Deprecor te, Do-
23 mine, ut mihi detur ſenſus intelligendi. Non enim volui interrogare de ſuperioribus tuis, ſed de his quæ pertranſeunt per nos quotidié; Propter quid Iſrael datus in opprobrium gentibus? quem dilexiſti populum, datus eſt tribubus impiis, & lex patrum
24 ſuorum in interitum deducta eſt, & diſpoſitiones ſcriptæ nuſquàm ſunt: Et per-
25 tranſivimus de ſeculo ut locuſtæ, & vita noſtra ſtupor & pavor, & nec digni ſumus
26 miſericordiam conſequi. Sed quid faciet nomini ſuo quod invocatum eſt ſuper nos? & de his interrogavi. Et reſpondit ad me, & dixit; Si fueris plurimum ſcrutatus, frèquenter miraberis: quoniam feſtinans feſtinat ſeculum pertranſire,
27 Et non capit portare quæ in futuris temporibus juſtis repromiſſa ſunt: quoniam ple-
28 num injuſtitiâ eſt ſeculum hoc & infirmitatibus. De quibus autem interrogas, di-
29 cam: Seminatum enim eſt malum, & necdum venit deſtructio ipſius. Si ergò non in-
verſum fuerit quod ſeminatum eſt, & diſceſſerit locus ubi ſeminatum eſt malum, non
30 veniet ubi ſeminatum eſt bonum. Quoniam gramen ſeminis mali ſeminatum eſt in corde Adam ab initio: & quantum impietatis generavit uſque nunc, & generat uſ-
31 que cùm veniat area? Æſtima autem apud te gramen mali ſeminis, quantum fru-
32 ctum impietatis generavit: Quando ſecatæ fuerint ſpicæ, quarum non eſt numerus,
33 quàm magnam aream incipient facere? Et reſpondi, & dixi; Quomodò, & quando
34 hæc? Quarè modici & mali anni noſtri? Et reſpondit ad me, & dixit mihi; Non feſtines tu ſuper Altiſſimum. Tu enim feſtinas inaniter eſſe ſuper ipſum, nam exceſſus
35 tuus multus. Nónne de his interrogaverunt animæ juſtorum in promptuariis
ſuis, dicentes; Uſquequò ſpero ſic? & quando veniet fructus areæ mercedis no-
36 ſtræ? Et reſpondit ad ea Jeremiel archangelus, & dixit; Quando impletus ſu-
37 erit numerus ſeminum in vobis, quoniam in ſtatera ponderavit ſeculum, Et menſurâ menſuravit tempora, & numero numeravit tempora, & non commovit nec
38 excitavit uſquedum impleatur prædicta menſura. Et reſpondi, & dixi; O domina-
39 tor Domine, ſed & nos omnes pleni ſumus impietate. Et ne ſortè propter nos
40 non impleantur juſtorum areæ, propter peccata inhabitantium ſuper terram. Et reſpondit ad me, & dixit; Vade, & interroga prægnantem, ſi quando impleverit novem
menſes ſuos, adhuc poterit matrix ejus retinere partum in ſemetipſa? Et dixi; Non
41 poteſt, Domine. Et dixit ad me; In inferno promptuaria animarum matrici aſſimilata
42 ſunt. Quemadmodùm enim illa feſtinat quæ parit effugere neceſſitatem partûs: ſic
43 & hæc feſtinat reddere ea quæ commendata ſunt. Ab initio tibi demonſtrabitur de his
44 quæ concupiſcis videre. Et reſpondi, & dixi; Si inveni grâtiam ante oculos tuos, & ſi
45 poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum, Demonſtra mihi, ſi pluſquàm præteritum ſit habet ve-
46 nire, aut plura pertranſierunt ſupra quàm futurum eſt. Quid pertranſivit, ſcio: quid
47 autem futurum ſit, ignoro. Et dixit ad me; Sta ſuper dexteram partem, & demonſtrabo tibi interpretationem ſimilitudinis. Et ſteti, & vidi: & ecce fornax ardens
48 tranſit coram me, & factum eſt, cùm tranſiret flamma, vidi, & ecce ſuperavit fumus.
Poſt hæc tranſiit coram me nubes plena aquæ, & immiſit pluviam impetu multam:
49 & cùm tranſiiſſet impetus pluviæ, ſuperaverunt in ea guttæ. Et dixit ad me; Cogi-
50 ta tibi: ſicut creſcit pluvia ampliùs quàm guttæ, & ignis quàm fumus: ſic ſuperabundavit quæ tranſivit menſura. Superaverunt autem guttæ, & fumus: Et oravi, &
51 dixi; Putas vivo uſque in diebus illis? vel quid erit in diebus illis? Reſpondit ad me,
52 & dixit; De ſignis, de quibus me interrogas, ex parte poſſum tibi dicere: de vita autem tua non ſum miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

CAP. V.

DE ſignis autem: ecce dies venient, in quibus apprehendentur qui inhabitant
1 terram in cenſu multo: & abſcondetur veritatis via, & ſterilis erit à fide regio: Et
2 multiplicabitur injuſtitia ſuper hanc quam ipſe tu vides, & ſuper quam audiſti olim: Et erit impoſito veſtigio quam nunc vides regnare regionem, & vidébunt
3 eam deſertam. Si autem tibi dederit Altiſſimus vivere, videbis poſt tertiam tu-
4 bam, & reluceſcet ſubitò Sol noctu, & luna ter in die, Et de ligno ſanguis
5 ſtillabit, & lapis dabit vocem ſuam, & populi commovebuntur. Et regnabit,
6 quem non ſperant qui inhabitant ſuper terram, & volatilia commigrationem facient: Et mare Sodomiticum piſces rejiciet, & dabit vocem noctu, quam non no-
7 verant multi, omnes autem audient vocem ejus, Et chaos fiet per loca multa, &
8 ignis frequenter remittetur, & beſtiæ agreſtes tranſmigrabunt, & mulieres menſtruatæ parient monſtra, Et in dulcibus aquis ſalſæ invenientur, & amici omnes ſemet-
9 ipſos expugnabunt: & abſcondetur tunc ſenſus, & intellectus ſeparabitur in promptuarium ſuum: Et quæretur à multis, & non invenietur: & multiplicabi-
10 tur injuſtitia, & incontinentia ſuper terram. Et interrogabit regio proximam
11 ſuam, & dicet; Numquìd per te pertranſiit juſtitia juſtum faciens? Et hoc negabit. Et erit in illo tempore, & ſperabunt homines, & non impetrabunt: labo-
12 rabunt, & non dirigentur viæ eorum. Hæc ſigna dicere tibi permiſſum eſt mihi:
13 & ſi oraveris iterùm & ploraveris, ſicut & nunc, & jejunaveris ſeptem diebus,
14 audies iteratò horum majora. Et evigilavi, & corpus meum horruit valdè:
15 & anima mea laboravit, ut deficeret: Et tenuit me qui venit angelus, qui loque-
16 batur in me, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes. Et factum eſt in nocte
ſecunda, & venit ad me Salathiel dux populi, & dixit mihi; Ubi eras? & quarè
17 vultus tuus triſtis? An neſcis, quoniam tibi creditus eſt Iſrael in regione tranſ-
18 migrationis eorum? Exurge ergò, & guſta panem, & non derelinquas nos, ſicut
19 paſtor gregem ſuum in manibus luporum malignorum. Et dixi ei; Vade à me, & non appropies ad me. Et audivit, ut dixi: & receſſit à me. Et ego jejunavi
20 diebus ſeptem ululans & plorans, ſicut mihi mandavit Uriel Angelus. Et fa-
21 ctum eſt poſt dies ſeptem, & iterùm cogitationes cordis mei moleſtæ erant mihi valdè, Et reſumpſit anima mea ſpiritum intellectûs: & iterùm cœpi loqui coram
22 Altiſſimo ſermones, Et dixi; Dominator Domine, ex omni ſylva terræ, & omni-
23 bus arboribus ejus, elegiſti vineam unicam: Et ex omni terra orbis, elegiſti tibi
24 foveam unam: & ex omnibus floribus orbis, elegiſti tibi lilium unum: Et ex
25 omnibus abyſſis maris, replêſti tibi rivum unum: & ex omnibus ædificatis civitatibus, ſanctificâſti tibimetipſi Sion: Et ex omnibus creatis volatilibus, nominâſti tibi
26 columbam unam: & ex omnibus plaſmatis pecoribus, providiſti tibi ovem unam: Et
27 ex omnibus multiplicatis populis, acquiſiviſti tibi populum unum: & ab omnibus probatam legem, donâſti huic quem deliderâſti populo. Et nunc, Domine, ut quìd
28 tradidiſti unum pluribus? Et præparâſti ſuper unam radicem alias, & diſperdidiſti unicum tuum in multis: Et conculcaverunt eum, qui contradicebant ſponſionibus
29 tuis, quique tuis teſtamentis non credebant. Et ſi odiens odiſti populum tuum,
30 tuis manibus debet caſtigari. Et factum eſt, cùm locutus eſſem ſermones, & miſſus
31 eſt angelus ad me, qui antè venerat ad me prætetita nocte, Et dixit mihi; Audi me,
32 & inſtruam te: & intende mihi, & adjiciam coram te. Et dixi; Loquere, Do-
33 mine meus. Et dixit ad me; Valdè tu in exceſſu mentis factus es pro Iſrael: an plus dilexiſti eum, quàm qui eum fecit? Et dixi ad eum; Non, Domine, ſed do-
34 lens locutus ſum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quærentem apprehendere ſemitam Altiſſimi, & inveſtigare partem judicii ejus. Et di-
35 xit ad me; Non potes. Et dixi; Quarè, Domine? ad quid naſcebar, aut quarè non fiebat matrix matris meæ mihi ſepulchrum, ut non viderem laborem Jacob,
36 & defatigationem generis Iſrael? Et dixit ad me; Numera mihi quæ necdum venerant, & collige mihi diſperſas guttas, & revirida mihi aridos flores, Et aperi mihi
37 clauſa promptuaria, & produc mihi incluſos in eis flatus; demonſtra mihi vocis imaginem: & tunc oſtendam tibi laborem quem rogas videre. Et dixi; Dominator Do-
38 mine, quis enim eſt qui poteſt hæc ſcire, niſi qui cum hominibus habitationem non
39 habet? Ego autem inſipiens: & quomodò potero dicere de his quibus me in-
40 terrogâſti? Et dixit ad me; Quomodò non potes facere unum de his quæ dicta ſunt: ſic non poteris invenire judicium meum, aut in fine charitatem quam populo promiſi.
41 Et dixi; Sed ecce, Domine, tu propè es his qui in finem ſunt: & quid facient qui ante
42 me fuerunt, aut nos, aut hi qui poſt nos? Et dixit ad me; Coronæ aſſimilabo judicium
43 meum. Sicut non noviſſimorum tarditas, ſic nec priorum velocitas. Et reſpondi, & dixi; Nec poteras facere eos qui facti ſunt, & qui ſunt, & qui futuri ſunt, in unum, ut
44 celeriùs judicium tuum oſtendas? Et reſpondit ad me, & dixit; Non poteſt feſtinare creatura ſuper creatorem, nec ſuſtinere ſeculum eos qui in eo creandi ſunt, in unum.
45 Et dixi; Quo modo dixiſti ſervo tuo, quoniam vivificans vivificaſti à te creatam crea-
46 turam in unum, & ſuſtinebat creatura, poterit & nunc portare præſentes in unum. Et
dixit ad me; Interroga matricem mulieris, & dices ad eam; Et ſi paris, quarè per
47 tempus? Roga ergò eam, ut det decem in unum. Et dixi; Non utique poterit, ſed ſe-
48 cundùm tempus. Et dixit ad me; Et ego dedi matricem terræ his qui ſeminati ſunt ſuper eam per tempus. Quemadmodùm enim infans non parit ea, quæ ſenum ſunt: ſic
49 ego diſpoſui à me creatum ſeculum. Et interrogavi, & dixi; Cùm jam dederis mihi
50 viam, loquar coram te: nam mater noſtra, de qua dixiſti mihi, Adhuc juvenis eſt; jam ſenectuti appropinquat. Et reſpondit ad me, & dixit: Interroga eam
51 quæ

52 quæ parit, & dicit tibi. Dices enim ei, Quare quos peperidi, nunc non sunt simi-
53 les his qui ante te, sed minores statura? Et dicet tibi & ipsa: Alii sunt qui in juven-
tute virtutis nati sunt: & alii qui sub tempore senectutis deficiente matrice sunt nati.
54 Considera ergo & tu quoniam minori statura estis præ his qui ante vos: Et qui post
55 vos, minori quàm vos, quasi jam senescentes creaturæ, & fortitudinem juventutis
prætereuntes. Et dixi: Rogo Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, demon-
stra servo tuo, per quem vilites creaturam tuam.

CAP. VI.

1 ET dixit ad me, Initio terreni orbis, & antequam starent exitus sæculi, & ante-
2 quam spirarent conventiones ventorum, Et antequam sonarent voces tonitruum,
& antequam splenderent nitores coruscationum, & antequam confirmarentur funda-
3 menta paradisi, Et antequam viderentur decori flores, & antequam confirmarentur
4 motæ virtutes, & antequam colligerentur innumerabiles militiæ angelorum, Et
antequam extolleretur altitudines aeris, & antequam nominarentur mensuræ fir-
5 mamentorum, & antequam æstuaret cardo in Sion, Et antequam investigarentur
præsentes anni, & antequam abalienarentur eorum qui nunc peccant adinventiones,
6 & conlignati essent qui fidem thesauri zaverunt: Tunc cogitavi, & facta sunt per
7 me solum, & non per alium: & finis per me, & non per alium. Et respondi & dixi:
8 Quæ erit separatio temporum? aut quando prioris finis, & sequentis initium? Et
dixit ad me: Ab Abraham usque ad Isaac, quando nati sunt ab eo Iacob & Esau,
9 manus Iacob tenebat ab initio calcaneum Esau: Finis enim hujus sæculi Esau, &
10 principium sequentis Iacob. Hominis manus inter calcaneum & manum. Aliud noli
11 quærere Esdra. Et respondi, & dixi: O dominator Domine, si inveni gratiam
12 ante oculos tuos, Oro ut demonstres servo tuo finem signorum tuorum, quorum
13 partem mihi demonstrasti nocte præcedenti. Et respondit, & dixit ad me: Surge
14 super pedes tuos, & audi vocem pleniſſimam sonitus. Et erit ſicut commotio, nec
15 commovebitur locus, in quo ſtes ſuper eum. Ideò cùm loquitur tu non expaveas, quo-
16 niam de fine verbum & fundamentum terræ intelligitur, Quoniam de ipſis ſermo
17 treniſcit & commovetur, ſcit enim quoniam finem eorum oportet commutari. Et
factum eſt, cùm audiſſem, ſurrexi ſuper pedes meos, & audivi: & ecce vox loquens,
18 & ſonus ejus ſicut ſonus aquarum multarum. Et dixit: Ecce dies veniunt, & erit
19 quando appropinquare incipiam, ut viſitem habitantes in terra: Et quando inquire-
re incipiam ab eis qui injuſtè nocuerunt injuſtitia ſua, & quando ſuppleta fuerit humi-
20 litas Sion. Et cùm ſuperſignabitur ſæculum quod incipient pertransire, hæc ſigna faci-
21 am: Libri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt ſimul, Et amiculi
infantes loquentur vocibus ſuis, & prægnantes immaturos parient infantes trium &
22 quatuor menſium, & vivent, & ſuſcitabuntur. Et ſubitò apparebunt ſeminata loca
23 non ſeminata, & plena promptuaria ſubitò invenientur vacua: Et turba canet cum
24 ſono; quam cùm omnes audierint, ſubito expaveſcent. Et erit in illo tempore, debel-
labunt amici amicos ut inimici, & expaveſcet terra cum his: & venæ fontium ſtabant,
25 & non decurrent in horis tribus: Et erit, omnis qui derelictus fuerit ex omnibus iſtis
quibus prædixi tibi, ipſe ſalvabitur, & videbit ſalutare meum, & finem ſæculi veſtri.
26 Et videbunt qui recepti ſunt homines, qui mortem non guſtaverunt à nativitate ſua, &
27 mutabitur cor inhabitantium, & convertetur in ſenſum alium. Delebitur enim ma-
28 lum, & extinguetur dolus. Florebit autem fides, & vincetur corruptela, & oſtendetur
29 veritas quæ ſine fructu fuit diebus tantis. Et factum eſt cùm loqueretur mihi, & ecce
30 paulatim intuebar ſuper eum ante quem ſtabam, Et dixit ad me hæc: Veni tibi o-
31 ſtendere tempus venturæ noctis. Si ergo iterùm rogaveris, & iterùm jejunaveris
32 ſeptem diebus, iterùm tibi renuntiabo horum majora per diem quàm audivi. Audi-
ta eſt enim vox tua apud Altiſſimum. Vidit enim fortis directionem tuam, & providit
33 pudicitiam, quam à juventute tua habuiſti: Et propter hoc misit me demonſtrare
34 tibi hæc omnia, & dicere tibi, Confide, & noli timere, Et noli ſeminare cum prio-
35 ribus temporibus cogitare vana, & non properes à noviſſimis temporibus. Et factum
eſt poſt hæc, & fievi iterùm: & ſimiliter jejunavi ſeptem diebus, ut ſuppleam tres heb-
36 domadas, quæ dictæ ſunt mihi. Et factum eſt in octava nocte, & cor meum turbabatur
37 iteratò in me, & cœpi loqui coram Altiſſimo. Inflammabatur enim ſpiritus meus
38 valdè, & anima mea anxiabatur. Et dixi, O Domine, loquens locutus es ab initio
39 creaturæ, in primo die dicens, Fiat cœlum & terra: & tuum verbum opus perfectum.
Et erat tunc ſpiritus, & tenebræ circumferebantur, & ſilentium, ſonus vocis hominis
40 nondum erat abs te. Tunc dixiſti de thesauris tuis proferri lumen luminoſum, quo
41 appareret opus tuum. Et die ſecundo creaſti ſpiritum firmamenti, & imperaſti ei ut
divideret & divitionem faceret inter aquas, ut pars quædam ſurſum recederet, pars ve-
42 rò deorſum maneret. Et tertia die imperaſti aquis congregari in ſeptima parte terræ:
ſex verò partes ſiccaſti & conſervaſti, ut ex his ſint coram te miniſtrantia ſeminata à
43 Deo, & culta. Verbum enim tuum proceſſit, & opus ſtatim fiebat. Proceſſit
44 enim ſubitò fructus multitudinis immenſus, & concupiſcentiæ guſtus multi-
formes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti inveſtigabilis, & die
45 tertia hæc facta ſunt. Quarta autem die imperaſti fieri ſolis ſplendorem, lunæ lu-
46 men, ſtellarum diſpoſitionem: Et imperaſti eis, ut deſervirent futuro plaſmato
47 homini. Quinto autem die dixiſti ſeptimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut
48 procrearet animalia, & volatilia, & piſces: & ita fiebat. Aqua muta, & ſine
anima, quæ Dei nutu jubebantur, animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua na-
49 tiones enarrent. Et tunc conſervaſti duas animas: nomen uni vocaſti Henoch, &
50 nomen ſecundæ vocaſti Leviathan, Et ſeparaſti ea ab alterutro. Non enim po-
51 terat ſeptima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea. Et dediſti Henoch unam
52 partem, quæ ſiccata eſt tertio die, ut habitet in ea ubi ſunt montes mille. Levia-
than autem dediſti ſeptimam partem humidam, & ſervaſti eam, ut fiat in devo-
53 rationem quibus vis, & quando vis. Sexto autem die imperaſti terræ, ut crea-
54 ret coram te jumenta, & beſtias, & reptilia: Et ſuper his Adam: quem conſti-
tuiſti ducem ſuper omnibus factis quæ feciſti, & ex eo educimur nos omnes, quem-
55 que elegiſti populum. Hæc autem omnia dixi coram te Domine, quia propter nos
56 creaſti ſæculum. Reſiduas autem gentes ab Adam natas dixiſti eas nil eſſe, & quoni-
am ſalivæ aſſimilatæ ſunt, & quaſi ſtillicidium de vaſe ſimilaſti abundantiam eorum.
57 Et nunc Domine, ecce iſtæ gentes quæ in nihilum deputatæ ſunt, cœperunt domi-
58 nari noſtri, & devorare: Nos autem populus tuus, quem vocaſti primogenitum
59 unigentium æmulatorem tuum, traditi ſumus in manibus eorum: Et ſi propter
nos creatum eſt ſæculum, quare non hereditatem poſſidemus cum ſæculo? Uſque-
quò hæc?

CAP. VII.

1 ET factum eſt, cùm finiſſem loqui verba hæc, miſſus eſt ad me Angelus qui miſſus
2 fuerat ad me primis noctibus, Et dixit ad me: Surge Esdra, & audi ſermones quos
3 veni loqui ad te. Et dixi; Loquere Deus meus. Et dixit ad me: Mare poſitum eſt in ſpa-
4 tioſo loco, ut eſſet altum & immenſum: Erit autem ei introitus in anguſto loco poſitus, ut
5 eſſet ſimilis fluminibus. Quis enim volens voluerit ingredi mare, & videre eum, vel do-
6 minari ejus: ſi non tranſierit anguſtum, in latitudinem quomodo venire poterit? Item
aliud: Civitas eſt ædificata, & poſita in loco campeſtri: eſt autem plena omnium
7 bonorum. Introitus ejus anguſtus & in præcipiti poſitus, ut eſſet à dextris quidem
8 ignis, à ſiniſtris aqua alta: Semita autem eſt una ſola inter eos poſita, hoc eſt, inter
9 ignem & aquam, ut non capiat ſemita, niſi ſolummodò veſtigium hominis. Si autem
dabitur civitas homini in hereditatem, ſi nunquam antepoſitum periculum pertranſi-
10 erit, quomodo accipiet hereditatem ſuam? Et dixi, Sic Domine. Et dixit ad me, Sic
11 eſt & Iſrael pars. Propter eos enim feci ſæculum, & quando tranſgreſſus eſt Adam
12 conſtitutiones meas, judicatum eſt quod factum eſt. Et facti ſunt introitus hujus ſæ-
culi anguſti, & dolentes, & laborioſi: pauci autem & mali, & periculorum pleni: &
13 labore magnoperè ſulti. Nam majoris ſæculi introitus ſpatioſi & ſecuri, & facientes
14 immortalitatis fructum. Si ergo ingredientes non fuerint ingreſſi qui vivunt, anguſta &
15 vana hæc: non poterunt recipere quæ ſunt poſita. Nunc ergo quare tu contur-
16 baris, cùm ſis corruptibilis? & quid moveris tu, cùm ſis mortalis? Et quare non ac-
cepiſti in corde tuo quod eſt futurum, ſed quod in præſenti? Reſpondi & dixi, Domi- 17
nator Domine, ecce depoſuiſti lege tua, quoniam juſti hereditabunt hæc, impii
autem peribunt. Juſti autem ferent anguſta, ſperantes ſpatioſa. Qui enim 18
impiè egerunt, & anguſta paſſi ſunt, & ſpatioſa non videbunt. Et dixit 19
ad me, Non eſt judex ſuper Deum, neque intelligens ſuper Altiſſimum. Pe- 20
reunt enim multi præſentes, quia negligitur quæ antepoſita eſt Dei lex. Man- 21
dans enim mandavit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes viverent,
& quid obſervantes non punirentur. Hi autem non ſunt perſuaſi, & contradixerunt 22
ei, & conſtituerunt ſibi cogitamen vanitatis, & propoſuerunt ſibi circumventio- 23
nes delictorum, & ſuperdixerunt Altiſſimo non eſſe, & vias ejus non cognoverunt,
Et legem ejus ſpreverunt, & ſponſiones ejus abnegaverunt, & in legitimis ejus 24
fidem non habuerunt, & opera ejus non perfecerunt. Propter hoc Eſdra vacua 25
vacuis, & plena plenis. Ecce tempus veniet, & erit quando venient ſigna quæ 26
prædixi tibi, & apparebit ſponſa, & appareſcens oſtendetur quæ nunc ſubduci-
tur terra: Et omnis qui liberatus eſt de prædictis malis ipſe videbit mirabilia mea. 27
Revelabitur enim filius meus IESUS cum his qui cum eo ſunt, & jucundabuntur 28
qui reliqui ſunt in annis quadringentis. Et erit poſt annos hos, & morietur filius me- 29
us CHRISTUS, & omnes qui ſpiritum habent homines. Et convertetur 30
ſæculum in antiquum ſilentium diebus ſeptem, ſicut in prioribus judiciis, ita ut
nemo derelinquatur. Et erit poſt dies ſeptem, & excitabitur quod nondum vigilat 31
ſæculum, & morietur corruptum: Et terra reddet quæ in ea dormiunt, & pulvis 32
qui in eo ſilentio habitant, & promptuaria reddent quæ eis commendatæ ſunt ani-
mæ. Et revelabitur Altiſſimus ſuper ſedem judicii, & pertranſibunt miſeriæ, & 33
longanimitas congregabitur. Judicium autem ſolum remanebit, veritas ſtabit, & 34
fides convaleſcet, Et opus ſubſequetur, & merces oſtendetur, & juſtitiæ vigila- 35
bunt, & injuſtitiæ non dominabuntur. Et dixi, Primus Abraham propter Sodo- 36
mitas oravit, & Moyſes pro patribus qui in deſerto peccaverint, Et qui poſt eum 37
pro Iſrael in diebus Achaz & Samuelis, David pro conſractione, & Solomon pro 38
eis qui venerant in ſanctificationem: Et Elias pro his qui pluviam acceperunt, & 39
pro mortuo ut viveret, Et Ezechias pro populo in diebus Sennacherib, & multi 40
pro multis. Si ergo modò quando corruptibile increvit, & injuſtitia multiplicata 41
eſt, & oraverunt juſti pro impiis; quare & nunc ſic non erit? Et reſpondit ad me, 42
& dixit: Præſens ſæculum non eſt finis, gloria in eo frequens manet: propter hoc
oraverunt pro invalidis. Dies enim judicii erit finis temporis hujus, & initium 43
temporis futuræ immortalitatis, in quo tranſivit corruptela: Soluta eſt intempe- 44
rantia, abſciſſa eſt incredulitas: crevit autem juſtitia, orta eſt veritas. Tunc enim 45
nemo poterit ſalvare eum qui periit, neque demergere qui vicit. Et reſpondi, Et 46
dixi, Hic eſt ſermo meus primus & noviſſimus, quoniam melius erat non dare ter-
ram Adam, vel cùm jam dediſſet, coercere eum ut non peccaret. Quid enim prodeſt 47
hominibus, in præſenti vivere in triſtitia, & mortuos ſperare punitionem? O tu 48
quid feciſti Adam? Si enim tu peccaſti, non eſt factus ſolius tuus caſus, ſed & noſter
qui ex te adveniſtis. Quid enim prodeſt nobis, ſi promiſſum eſt nobis immortale tem- 49
pus; nos autem mortalia opera egimus? Et quoniam prædicta eſt nobis perennis 50
ſpes, nos verò peſſimi vani facti ſumus. Et quoniam repoſita ſunt nobis habitacula 51
ſanitatis & ſecuritatis: nos verò malè converſati ſumus. Et quoniam repoſita eſt 52
gloria Altiſſimi, protegere eos qui tardè converſati ſunt: nos autem peſſimis viis
ambulavimus. Et quoniam oſtenderetur paradiſus, cujus fructus incorruptus perſe- 53
verat, in quo eſt ſecuritas & medela: Nos verò non ingrediemur, in ingratis enim 54
locis converſati ſumus. Et quoniam ſuper ſtellas fulgebunt facies eorum qui abſti- 55
nentiam habuerunt; noſtræ autem facies ſuper tenebras nigræ. Non enim cogita- 56
vimus viventes quando iniquitatem faciebamus, quòd incipiemus poſt mortem pati.
Et reſpondit, & dixit, Hoc eſt cogitamentum certaminis quod certabit qui ſuper 57
terram natus eſt homo. Ut ſi victus fuerit, patiatur quod dixiſti: ſi autem vicerit, 58
recipiet quod dico: Quoniam hæc eſt vita quam Moyſes dixit cùm viveret ad po- 59
pulum, dicens, Elige tibi vitam, ut vivas. Non crediderunt autem ei, ſed nec poſt 60
eum prophetis: ſed nec mihi qui locutus ſum ad eos. Quoniam non eſſet triſtitia in 61
perditionem eorum, ſicut futurum eſt gaudium ſuper eos, quibus perſuaſa eſt ſalus.
Et reſpondi, & dixi, Scio Domine, quoniam vocatus eſt Altiſſimus miſericors in eo, 62
quòd miſeratur his qui nondum in ſæculo advenerunt, & quòd miſeretur illis qui 63
converſionem faciunt in lege ejus: Et longanimis eſt, quoniam longanimitatem 64
præſtat his qui peccaverunt quaſi ſuis operibus: Et munificus eſt, quoniam quidem 65
donare vult pro exigentiis: Et multæ miſericordiæ, quoniam multiplicat magis 66
miſericordias his qui præſentes ſunt, & qui præterierunt, & qui futuri ſunt. Si e- 67
nim non multiplicaverit miſericordias ſuas, non vivificabitur ſæculum cum his qui
inhereditabunt in eo. Et donat: quoniam ſi non donaverit de bonitate ſua, ut alle- 68
ventur hi qui iniquitatem fecerunt, de ſuis iniquitatibus non poterit decies milleſima
pars vivificari hominum. Et judex ſi non ignoverit his qui curati ſunt verbo ejus, & 69
deleverit multitudinem contentionum: non fortaſſis derelinquerentur in innumera-
bili multitudine, niſi pauci valdè.

CAP. VIII.

1 ET reſpondit ad me, & dixit, Hoc ſæculum fecit Altiſſimus propter multos, futurum
autem propter paucos. Dicam autem coram te ſimilitudinem Eſdra. Quomodo 2
autem interrogabis terram, & dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis unde
fiat fictile, parvum autem pulverem unde aurum fit: ſic & actus preſentis ſæculi. Mul-
ti quidem creati ſunt, pauci autem ſalvabuntur. Et reſpondi, & dixi, Abſorbe ergo 3
anima ſenſum, & devora quod ſapit. Conveniſti enim obaudire, & prophetare vo- 4
lens. Nec enim tibi datum eſt ſpatium, niſi ſolummodo vivere. O Domine, ſi 5
non permittes ſervo tuo, ut oremus coram te, & des nobis ſemen cordi, & ſenſui 6
culturam, unde fructus fiat, unde vivere poſſit omnis corruptus, qui portabit lo-
cum hominis? Solus enim es, & una plaſmatio nos ſumus manuum tuarum, ſi- 7
cut locutus es: & quomodo nunc in matrice plaſmatum eſt corpus, & præſtas 8
membra: conſervatur in igne & aqua tua creatio: & novem menſibus patitur tua
plaſmatio tuam creaturam quæ in ea creata eſt: ipſum autem quod ſervat, &
quod ſervatur, utraque ſervabuntur: ſervataque quandoque iterum reddit ma- 9
trix, quæ in ea creverunt. Imperaſti enim ex ipſis membris, hoc eſt mamillis
præbere lac fructui mamillarum, Ut nutriatur id quod plaſmatum eſt uſque in tem- 10
pus aliquod, & poſtea diſponas eum tuæ miſericordiæ. Enutriſti eum tua juſtitia, 11
& erudiſti eum in lege tua, & corripuiſti eum tuo intellectu: & mortificabis eum 12
ut tuam creaturam: & vivificabis eum ut opus tuum. Si ergo perdideris eum qui 13
tantis laboribus plaſmatus eſt; tuo juſſu facile eſt ordinari, ut & id quod 14
fiebat ſervaretur. Et nunc Domine dicam, de omni homine tu magis ſcis:
de populo autem tuo, ob quem doleo; Et de hereditate tua, propter 15
quam lugeo: & propter Iſrael, propter quem triſtis ſum: & de Ja- 16
cob, propter quem doleo: Ideo incipiam orare coram te pro me, & pro eis 17
quoniam video lapſus noſtros qui inhabitamus terram. Sed audivi celeritatem 18
judicis qui futurus eſt. Ideo audi vocem meam, & intellige ſermonem meum, & 19
loquar coram te. Initium verborum Eſdræ priuſquam aſſumeretur: & dixi, Do-
mine, qui inhabitas ſæculum, cujus oculi elevati in ſuperna & aëre: Et cujus 20
thronus inæſtimabilis, & gloria incomprehenſibilis: cui aſtat exercitus angelo- 21
rum cum tremore; quorum ſervatio in vento & igni convertitur: cujus verbum
verum, & dicta perſeverantia: Cujus juſſio fortis, & diſpoſitio terribilis: cujus aſpe- 22
ctus arefacit abyſſos, & indignatio tabeſcere facit montes, & veritas teſtificatur: 23
Exaudi orationem ſervi tui, & auribus percipe precationem figmenti tui. Dum enim
vivo, loquar: & dum ſapio, reſpondebo: Nec reſpicias populi tui delicta, ſed qui tibi 24
in veritate ſerviunt. Nec intendas impia gentium ſtudia, ſed qui tua teſtimonia cum 25
doloribus cuſtodierunt. Nec cogites qui in conſpectu tuo falsè converſati ſunt, ſed 26
memorare qui ex voluntate tua timorem cognoverunt. Neque volueris perdere, qui 27
pecudum mores habuerunt: ſed reſpicias eos qui legem tuam ſplendidè docuerunt. 28
Nec indigneris eis qui beſtiis pejores judicati ſunt: ſed diligas eos qui ſemper in tua 29
juſtitia confidunt & gloria. Quoniam nos & patres noſtri talibus morbis languemus: 30
tu autem propter nos peccatores miſericors vocaberis. Si enim deſideraveris ut noſtri 31
miſerearis, 32

misereris, tunc misericors vocaberis, nobis autem non habentibus opera justitiæ.
33 Justi enim, quibus sunt opera multa repolita, ex propriis operibus recipient mercede-
34 dem. Quid est enim homo, ut ei indigneris: aut genus corruptibile, ut ita amarus
35 sis de ipso? In veritate enim, nemo de genitis est, qui non impiè gessit; & de con-
36 fitentibus, qui non deliquit. In hoc enim annuntiabitur justitia tua, & bonitas tua,
37 Domine, cùm misertus fueris eis non habent substantiam bonorum operum. Et re-
spondit ad me, & dixit: Recte locutus es aliqua: & juxta sermones tuos, sic & fiet.
38 Quoniam non verè cogitabo super plasma eorum qui peccaverunt ante mortem, ante
39 judicium, ante perditionem; Sed jucundabor super justorum figmentum, & memo-
40 rabor peregrinationis quoque, & salvationis, & mercedis receptionis. Quomodo ergo
41 locutus sum, sic & est. Sicut enim agricola serit super terram semina multa, & plan-
tationes multitudinis plantat, sed non in tempore omnia quæ seminata sunt salvantur,
42 sed nec omnia quæ plantata sunt radicabunt, sic & qui in sæculo seminati sunt, non
43 omnes salvabuntur. Et respondi, & dixi: Si inveni gratiam, loquar. Quomodo
44 semen agricolæ si non ascenderit aut non acceperit pluviam tuam in tempore, aut si
corruptum fuerit multitudine pluviæ, Sic perit: & similiter homo qui manibus tuis
45 plasmatus est, & tu ei imago nominatus: quoniam similatus es ei, propter quem omnia
46 plasmasti, & similasti semini agricolæ. Non irascaris super nos, sed parce populo
tuo, & miserere hereditati tuæ. Tu autem creaturæ misereris. Et respondit ad me,
47 & dixit: Quæ sunt præsentia præsentibus, & quæ futura futuris. Multum enim tibi
48 restat, ut possis diligere meam creaturam super me: tibi autem frequenter & ipsi pro-
ximavi, injustis autem nunquam. Sed & in hoc mirabilis es coram Altissimo. Quo-
49 niam humiliasti te sicut decet te: & non judicasti te, ut inter justos plurimum glo-
50 rificeris. Propter quod miseriæ multæ & miserabiles efficientur eis qui habitant sæ-
51 culum in novissimis: quia in multa superbia ambulaverunt. Tu autem pro te in-
52 tellige, & de similibus tuis inquire gloriam. Vobis enim apertus est paradisus, plan-
tata est arbor vitæ, præparatum est futurum tempus, præparata est abundantia, ædi-
53 ficata est civitas, probata est requies, perfecta est bonitas & perfecta sapientia. Ra-
54 dix mali signata est à vobis: infirmitas, & tinea à vobis absconsa est: & in infernum
55 fugit corruptio in oblivione. Translerunt dolores, & ostensus est in fine thesaurus
56 immortalitatis. Noli ergo adjicere inquirendo de multitudine eorum qui percunt.
57 Nam & ipsi accipientes libertatem, spreverunt Altissimum, & legem ejus contempse-
58 runt, & vias ejus dereliquerunt. Adhuc autem justos ejus conculcaverunt, & dixe-
runt in corde suo non esse Deum, & quidem scientes quoniam moriuntur. Sicut
59 enim vos suscipient quæ prædicta sunt: sic eos sitis & cruciatus, quæ præparata sunt.
60 non enim voluit hominem disperdi. Sed & ipsi qui creati sunt, coinquinaverunt no-
61 men ejus qui fecit eos: & ingrati fuerunt ei qui præparavit eis vitam. Quapropter
62 judicium meum modò appropinquat. Quæ non omnibus demonstravi, nisi tibi,
63 & tibi similibus paucis. Et respondi, & dixi: Ecce nunc Domine demonstrasti mihi
multitudinem signorum, quæ incipies facere in novissimis: sed non demonstrasti
mihi quo tempore.

CAP. IX.

1 ET respondit ad me, & dixit, Metiens metire tempus in semetipso: & erit cùm
2 videris, quando translerit pars quædam signorum quæ prædicta sunt, Tunc in-
telliges quoniam ipsum est tempus, in quo incipiet Altissimus visitare sæculum quod
3 ab eo factum est. Et quando videbitur in sæculo motio locorum & populorum tur-
4 batio, Tunc intelliges quoniam de his erat Altissimus locutus à diebus qui fuerunt
5 ante te ab initio. Sicut enim omne quod factum est in sæculo initium habet, pari-
6 ter & consummationem, & consummatio est manifesta: Sic & Altissimi tempora initia
habent manifesta in prodigiis & virtutibus, & consummationes in actu & in signis.
7 Et erit, omnis qui salvus factus fuerit, & qui poterit essugere per opera sua, & per
8 fidem in qua credidistis, Relinquetur de prædictis periculis, & videbit salutare meum
9 in terra mea, & in finibus meis, quoniam sanctificavi me à sæculo. Et tunc mise-
rebuntur qui nunc abusi sunt vias meas: & in tormentis commorabuntur hi qui eas pro-
10 jecerunt in contemptu. Qui enim non cognoverunt me, viventes beneficia consecu-
11 ti: Et qui fastidierunt legem meam, cùm adhuc erant habentes libertatem: Et cùm
12 adhuc esset eis apertus pœnitentiæ locus, non intellexerunt, sed spreverunt: hos o-
13 portet post mortem in cruciamento cognoscere. Tu ergo noli adhuc curiosus esse,
quomodo impii cruciabuntur: sed inquire quomodo justi salvabuntur, & quorum sæ-
14 culum, & propter quos sæculum, & quando. Et respondi, & dixi, Olim locutus
15 sum, & nunc dico, & postea dicam: quoniam plures sunt qui pereunt quàm qui salva-
16 buntur: Sicut multiplicatur fluctus super guttam. Et respondit ad me, & dixit,
17 Qualis ager, talia & semina: & quales flores, tales & tincturæ: & qualis operator,
18 talis & creatio: & qualis agricola, talis cultura: quoniam tempus erat sæculi. Et
nunc cùm essem parans eis, his qui nunc sunt, antequam fieret sæculum, in quo
19 habitarent: & nemo mihi contradixit. Tunc enim quisque, & nunc creator in mun-
do hoc parato, & messe indeficienti, & lege investigabili corrupti sunt mores eorum.
20 Et consideravi sæculum, & ecce erat periculum propter cogitationes quæ in eo adve-
21 nerunt. Et vidi, & peperci ei valdè: & servavi mihi acinum de botro, & plantatio-
22 nem de tribu multa. Pereat ergo multitudo quæ sine causa nata est, & servetur aci-
23 nus meus, & plantatio mea: quia cum multo labore perfeci. Tu autem si adhuc in-
24 tromittas septem dies alios, sed non jejunabis in eis: Ibis in campum florum, ubi
domus non est ædificata: & manducabis solummodò de floribus campi, & carnem
25 non gustabis, & vinum non bibes, sed solummodò flores: Deprecare Altissimum
26 sine intermissione, & veniam, & loquar tecum. Et profectus sum, sicut dixit mihi,
in campum, qui vocatur Ardath, & sedi ibi in floribus. Et de herbis agri manducavi,
27 & facta est esca earum mihi in saturitatem. Et factum est post dies septem, & ego
28 discumbebam supra fœnum, & cor meum iterum turbabatur sicut antè. Et apertum
29 est os meum, & inchoavi dicere coram Altissimo, & dixi: O Domine, te nobis
ostendens, ostensus es patribus nostris in deserto, quod non calcatur, & infru-
30 ctuoso, quando erant exeuntes de Ægypto: & dicens dixisti, Tu Israel audi me,
31 & semen Jacob intende sermonibus meis. Ecce enim ego semino in vobis legem me-
32 am, & faciet in vobis fructum, & glorificabimini in eo per sæculum. Nam patres
nostri accipientes legem non servaverunt, & legitima mea non custodierunt, & factus
33 est fructus legis non parens: nec enim poterat, quoniam tuus erat. Nam qui ac-
34 ceperunt, perierunt, non custodientes quod in eis seminatum fuerat. Et ecce, con-
suetudo est, ut, cùm acceperit terra semen, vel navem mare, vel vas aliquod escam
vel potum: cùm fuerit exterminatum id, in quo seminatum est, vel in quod missum
35 est: Simul id quod seminatum, vel missum est, vel quæ suscepta sunt, extermi-
36 nantur, & suscepta jam non manent apud nos; sed nobis sic non factum est. Nos
quidem qui legem accepimus peccantes perivimus, & cor nostrum quod suscepit eam:
37 Nam lex non periit, sed permansit in suo labore. Et cùm loquerer hæc in corde meo,
38 respexi oculis meis, & vidi mulierem in dextra parte, & ecce hæc lugebat & plorabat
cum voce magna, & animo dolebat valdè, & vestimenta ejus discissa, & cinis super
39 caput ejus. Et dimisi cogitatus, in quibus eram cogitans, & conversus sum ad eam,
40 & dixi ei, Ut quid fles? & quid doles animo? Et dixit ad me, Dimitte me Do-
41 mine meus ut defleam me, & adjiciam dolorem: quoniam valdè amaro sum animo,
42 & humiliata sum valdè. Et dixi ei, Quid passa es? dic mihi, Et dixit ad me, Ste-
43 rilis fui ego famula tua, & non peperi, habens maritum annis triginta. Ego enim
44 per singulas horas, & per singulos dies, & annos hos triginta deprecor Altissimum
45 nocte ac die. Et factum est, post triginta annos exaudivit me Deus ancillam tuam,
& vidit humilitatem meam, & attendit tribulationi meæ, & dedit mihi filium: &
jucundata sum super eum valdè ego, & vir meus, & omnes cives mei, & honorifica-
46 bamus valdè Fortem. Et nutrivi eum cum labore multo. Et factum est cum cre-
47 visset, & venisset accipere uxorem, feci diem epuli.

CAP. X.

1 ET factum est, cùm introisset filius in thalamo suo, cecidit, & mortuus est: Et
2 evertimus omnes lumina, & surrexerant omnes cives mei ad consolandum me, &
quievi usque in alium diem usque nocte. Et factum est, cùm omnes quievissent ut 3
me consolarentur ut quiescerem: & surrexi nocte, & fugi: & veni sicut vides in hoc
campo: Et cogito jam non reverti in civitatem, sed hìc consistere: & neque man- 4
ducare, neque bibere, sed sine intermissione lugere, & jejunare usque dum moriar.
Et dereliqui sermones in quibus eram, & respondi cum iracundia ad eam, & dixi, 5
Stulta super omnes mulieres, non vides luctum nostrum, & quæ nobis contingunt? 6
Quoniam Sion mater nostra omni tristitia contristatur, & humilitate humiliata est, 7
& luget validissimè. Et nunc quoniam omnes lugemus, & tristes sumus: quoniam 8
omnes contristati sumus, tu autem contristaris in uno filio? Interroga enim terram, 9
& dicet tibi: quoniam hæc est quæ debeat lugere casum tantorum super eam germi-
nantium. Et ex ipsa ab initio omnes nati & alii venient: & ecce, penè omnes in 10
perditionem ambulant, & exterminium sit multitudo eorum. Et quis ergo debet lu- 11
gere magis, nisi hæc quæ tam magnam multitudinem perdidit, quàm tu, quæ pro
uno doles? Si autem dicis mihi, Quoniam non est planctus meus similis terræ: 12
quoniam fructum ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi, & cum dolori-
bus genui: Terra autem secundùm viam terræ, abitque in ea multitudo præsens, 13
quo modo evenit: & ego tibi dico, Sicut tu cum labore peperisti, sic & terra dat 14
fructum suum homini ab initio ei qui fecit eam. Nunc ergo retine apud temeti- 15
psam dolorem tuum, & fortiter fer qui tibi contigerunt casus. Si enim justificaveris 16
terminum Dei, & consilium suum recipies in tempore, & in talibus collaudaberis: 17
Ingredere ergo in civitatem ad virum tuum. Et dixit ad me, Non faciam, neque 18
ingrediar civitatem, sed hìc moriar. Et apposui adhuc loqui ad eam, & dixi, No- 19
li facere hunc sermonem, sed consenti persuadenti. Quot enim casus Sion? Conso- 20
lare propter dolorem Jerusalem. Vides enim quoniam sanctificatio nostra deserta 21
effecta est, & altare nostrum demolitum est, & templum nostrum destructum est, Et 22
psalteriuin nostrum humilitatum est, & hymnus conticuit, & exultatio nostra disso-
luta est, & lumen candelabri nostri extinctum est, & arca testamenti nostri direpta
est, & sancta nostra contaminata sunt, & nomen quod invocatum est super nos penè
profanatum est: & liberi nostri contumeliam passi sunt, & sacerdotes nostri succensi
sunt, & Levitæ nostri in captivitatem abierunt, & virgines nostræ coinquinatæ sunt,
& mulieres nostræ vim passæ sunt, & justi nostri rapti sunt, & parvuli nostri perditi
sunt, & juvenes nostri servierunt, & fortes nostri invalidi facti sunt: Et quod o- 23
mnium majus, signaculum Sion, quoniam resignata est de gloria sua: nam & tradita
est in manibus eorum qui nos oderunt. Tu ergo excute tuam tristitiam multam, & 24
depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet
tibi Altissimus, requietionem laborum. Et factum est, cum loquebar ad eam, facies 25
ejus fulgebat subitò & species, coruscus fiebat visus ejus, ut essem pavens valdè ad eam,
& cogitarem quid esset hoc. Et ecce subitò emisit sonitum vocis magnum timore ple- 26
num, ut commoveretur terra à mulieris sono, & vidi: Et ecce ampliùs mulier non 27
comparebat mihi, sed civitas ædificabatur, & locus demonstrabatur de fundamentis
magnis: & timui, & clamavi voce magna, & dixi, Ubi est Uriel angelus, qui à 28
principio venit ad me? quoniam ipse me fecit venire in multitudine in excessu mentis
hujus, & factus est finis meus in corruptionem, & oratio mea in improperium. Et 29
cùm essem loquens ego hæc, ecce venit ad me. & vidit me. Et ecce eram positus ut 30
mortuus, & intellectus meus alienatus erat, & tenuit dexteram meam, & confortavit
me, & statuit me super pedes meos, & dixit mihi, Quid tibi est? & quare conturba- 31
tus est intellectus tuus, & sensus cordis tui? Et quare conturbaris? Et dixi, Quo- 32
niam dereliquisti me, & ego quidem feci secundùm sermones tuos, & exivi in cam-
pum: & ecce vidi, & video quod non possum enarrare. Et dixit ad me, Sta ut vir, 33
& commonebo te. Et dixi, Loquere Domine meus tu in me, noli me derelinquere, 34
ut non frustrà moriar: Quoniam vidi quæ non sciebam, & audio quæ non scio. 35
Aut numquid sensus meus fallitur, & anima mea somniat? Nunc ergo deprecor te, 36
ut demonstres servo tuo de excessu hoc. Et respondit ad me, & dixit, Audi me & 37
doceam te, & dicam tibi de quibus times: quoniam Altissimus revelavit tibi mysteria 38
multa. Vidit rectam viam tuam, quoniam sine intermissione contristabaris pro popu- 39
lo tuo, & valdè lugebas propter Sion. Hic ergo intellectus visionis quæ tibi apparuit 40
ante paululum. Quam vidisti lugentem, inchoasti consolari eam. Nunc autem jam 41
speciem mulieris non vides, sed apparuit tibi civitas ædificari: Et quoniam enarra- 42
bat tibi de casu filii sui, hæc absolutio est. Hæc mulier quam vidisti, hæc est Sion; 43
& quoniam dixit tibi; quam & nunc conspicies ut civitatem ædificatam. Et quo- 44
niam dixit tibi, quia sterilis fuit triginta annis: propter quod erant anni scilicet tri-
ginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata. Et factum est post annos trigin- 46
ta, ædificavit Salomon civitatem, & obtulit oblationes: tunc fuit quando peperit
sterilis filium. Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum cum labore, hoc erat, habi- 47
tatio in Jerusalem. Et quoniam dixit tibi, quòd filius meus veniens in suo thalamo 48
mortuus esset, & contigisset ei casus, hoc erat, quæ facta est ruina Jerusalem. Et ec- 49
ce, vidisti similitudinem ejus: & quoniam filium lugeret, inchoasti consolari eam:
& de his quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda. Et nunc videt Altissimus, quo- 50
niam ex animo contristatus es, & quoniam ex toto corde pateris pro ea, ostendit tibi
claritatem gloriæ ejus, & pulchritudinem decoris ejus. Propterea enim dixi tibi, ut 51
maneres in campo ubi domus non est ædificata. Sciebam enim ego, quoniam Altissi- 52
mus incipiebat tibi ostendere hæc: Propterea dixi tibi ut venires in agrum ubi non 53
est fundamentum ædificii. Nec enim poterat opus ædificii hominis sustineri in loco, 54
ubi incipiebatur Altissimi civitas ostendi. Tu ergo noli timere, neque expavescat 55
cor tuum: sed ingredere, & vide splendorem & magnitudinem ædificii, quantum ca-
pax est tibi visus oculorum videre: Et post hæc audies quantum capit auditus aurium 56
tuarum audire. Tu enim beatus es præ multis, & vocatus es apud Altissimum sicut 57
& pauci. Nocte autem quæ in crastinum futura est, manebis hìc: Et ostendet ti- 58
bi Altissimus eas visiones supremorum, quæ faciet Altissimus his qui habitant su- 59
per terram a novissimis diebus. Et dormivi illam noctem & aliam, sicut dixerat 60
mihi.

CAP. XI.

1 ET vidi somnium, & ecce ascendebat de mari aquila, cui erant duodecim alæ
2 pennarum & capita tria. Et vidi, & ecce expandebat alas suas in omnem ter-
3 ram, & omnes venti cæli insufflabant in eam, & colligebantur. Et vidi, & de pennis
ejus nascebantur contrariæ pennæ, & ipsæ fiebant in pennaculis minutis & modicis.
4 Nam capita ejus erant quiescentia, & dimidium caput erat majus aliorum capitum,
5 sed ipsa quiescebat cum eis. Et vidi, & ecce aquila volavit in pennis suis, & re-
6 gnavit super terram, & super eos qui habitant in ea. Et vidi, quoniam subjecta e-
7 rant ei omnia sub cælo, & nemo illi contradicebat, neque unus de creatura quæ est
8 super terram. Et vidi, & ecce surrexit aquila super ungues suos, & misit vocem
9 pennis suis, dicens, Nolite omnes simul vigilare, dormite unusquisque in loco
10 suo, & per tempus vigilate. Capita autem in novissimo serventur. Et vidi, & ec-
11 ce vox non exibat de capitibus ejus, sed de medietate corporis ejus. Et numeravi
12 contrarias pennas ejus, & ecce ipsæ erant octo. Et vidi, & ecce à dextera parte sur-
13 rexit una penna, & regnavit super omnem terram. Et factum est cùm regnaret, ve-
nit ei finis, & non apparuit locus ejus: & sequens exurrexit, & regnabat, ipsa mul-
14 tum tenuit tempus. Et factum est cùm regnaret, & veniebat finis ejus, ut non appa-
15 reret sicut prior. Et ecce vox emissa est illi, dicens, Audi tu quæ tanto tempore
16 tenuisti terram, hæc annuntio tibi antequam incipias non apparere. Nemo post te
17 tenebit tempus tuum, sed nec dimidium ejus. Et levavit se tertia, & tenuit princi-
18 patum sicut & priores: & non apparuit & ipsa. Et sic contingebat omnibus aliis
singulatim principatum gerere, & iterum nusquam comparere. Et vidi, & ecce in 19
tempore sequentes pennæ erigebantur à dextera parte, ut tenerent & ipsæ principatum: 20
& ex his erant quæ tenebant, sed tamen statim non comparebant. Nam & aliquæ ex 21
eis erigebantur, sed non tenebant principatum. Et vidi post hæc, & ecce non com- 22
paruerunt duodecim pennæ, & duo pennacula: Et nihil supererat in corpore aquilæ, 23
nili duo capita quiescentia & sex pennacula. Et vidi, & ecce sex pennaculis divisæ 24
sunt duæ, & manserunt sub capite quod est ad dexteram partem. Nam quatuor 25
manserunt in loco suo. Et vidi, & ecce subalares cogitabant se erigere, & tenere 26
principatus. Et vidi, & ecce una erecta est, sed statim non comparuit. Et secundæ 27
velociùs

28 velociùs quàm priores non comparuerunt. Et vidi, & ecce duæ quæ superaverunt,
29 apud semetipsas cogitabunt & ipsæ regnare. Et in eo cum cogitarent, ecce unum
quiescentium capitum quod erat medium evigilabat: hoc enim erat duorum capitum
30 majus. Et vidi quoniam completa sunt duo capita secum: Et ecce conversum est
31 caput cum his qui cum eo erant, & comedit duas subalares quæ cogitabant regnare.
32 Hoc autem caput perconterruit omnem terram, & dominabatur in ea his qui habi-
tant terram cum labore multo, & potentatum tenuit orbis terrarum super omnes alas
33 quæ fuerunt. Et vidi post hæc, & ecce medium caput subitò non comparuit, & hoc
34 sicut alæ. Superaverunt autem duo capita, quæ & ipsa similiter regnaverunt super
35 terram, & super eos qui habitant in ea. Et vidi, & ecce devoravit caput à dextera
36 parte illud quod à læva. Et audivi vocem dicentem mihi, Conspice contra te, &
37 considera quod vides. Et vidi, & ecce sicut leo concitatus de silva rugiens: & vidi
38 quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit, dicens, Audi tu, & lo-
39 quar ad te, & dicit Altissimus tibi, Nonne tu es qui superasti de quatuor animalibus,
40 quæ feceram regnare in seculo meo, & ut per eos veniret finis temporum eorum? Et
quartus veniens devicit omnia animalia quæ transierunt, & potentatu tenuit sæcu-
lum cum tremore multo, & omnem orbem cum labore pessimo, & inhabitavit to-
41 temporibus orbem terrarum cum dolo. Et judicasti terram non cum veritate. Tri-
42 bulasti enim mansuetos, & læsisti quiescentes, & dilexisti mendaces, & destruxisti
habitationes eorum qui fructificabant, & humiliasti muros eorum qui te non nocue-
43 runt. Et ascendit contumelia tua usque ad Altissimum, & superbia tua ad Fortem.
44 Et respexit Altissimus superba tempora, & ecce finita sunt, & scelera ejus completa
45 sunt. Propterea non appareas tu aquila, & alæ tuæ horribiles, & pennacula tua pes-
sima, & capita tua maligna, & ungues tui pessimi, & omne corpus tuum vanum;
46 Uti refrigeretur omnis terra, & revertatur liberata de tua vi, & speret judicium & mi-
sericordiam ejus qui fecit eam.

CAP. XII.

1 2 ET factum est, dum loqueretur leo verba hæc ad aquilam: & vidi, Et ecce quod
superaverat caput, & non comparuerunt quatuor alæ illæ quæ ad eum transie-
runt, & erectæ sunt ut regnarent: & erat regnum eorum exile, & tumultu plenum.
3 Et vidi, & ecce ipsa non apparebant, & omne corpus aquilæ incendebatur, & expa-
vescebat terra valdè, & ego à tumultu & excessu mentis, & à magno timore vigilavi,
4 & dixi spiritui meo, Ecce tu præstitisti mihi hoc in eo, quòd scrutaris vias Altissimi.
5 Ecce adhuc fatigatus sum animo, & spiritu meo invalidus sum valdè, & nec modica
6 est in me virtus à multo timore, quam expavi nocte hac. Nunc ergo orabo Altissi-
7 mum, ut me confortet usque in finem, Et dixi, Dominator Domine, si inveni gra-
tiam ante oculos tuos, & si justificatus sum apud te præ multis, & si certè ascendit
8 deprecatio mea ante faciem tuam, Conforta me, & ostende servo tuo mihi inter-
pretationem & distinctionem visus horribilis hujus, ut plenissimè consoleris animam
9 meam. Dignum enim me habuisti ostendere mihi temporum novissima. Et dixit ad
10 me, Hæc est interpretatio visionis hujus. Aquilam quam vidisti ascendentem de
11 mari, hoc est regnum quod visum est in visione Danieli fratri tuo. Sed non est illi
12 interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor. Ecce dies veniunt, & exurget
13 regnum super terram, & erit timor acrior omnium regnorum quæ fuerunt ante eum
14 Regnabunt autem in ea reges duodecim, unus post unum. Nam secundus incipiet
15 regnare, & ipse tenebit amplius tempus præ duodecim. Hæc est interpretatio duo-
16 decim alarum quas vidisti. Et quam audisti vocem quæ locuta est, non de capitibus
17 ejus exeuntem, sed de medio corporis ejus, Hæc est interpretatio, quoniam post
18 tempus regni illius nascentur contentiones non modicæ, & periclitabitur ut cadat:
19 & non cadet tunc, sed iterum constituetur in suum initium. Et quoniam vidisti sub-
20 alares octo cohærentes alis ejus, Hæc est interpretatio. Exurgent in ipso octo reges,
21 quorum erunt tempora levia, & anni citati, & duo quidem ex ipsis perient. Appro-
pinquante autem tempore medio, quatuor servabuntur in tempore, cùm incipiet ap-
22 propinquare tempus ejus ut finiatur: duo verò in finem servabuntur. Et quoniam
23 vidisti tria capita quiescentia, Hæc est interpretatio. In novissimis ejus suscitabit
24 Altissimus tria regna, & revocabit in ea multa: & dominabuntur terram, Et qui
habitant in ea, cum labore multo super omnes qui fuerunt ante hos, propter hoc ipsi
25 vocati sunt capita aquilæ. Isti enim erunt qui recapitulabunt impietates ejus, & qui
26 perficient novissima ejus. Et quoniam vidisti caput majus non apparens, hæc est in-
27 terpretatio ejus. Quoniam unus ex eis super lectum suum morietur, & tamen cum
28 tormentis. Nam duo qui perseveraverint gladius eos comedet. Unius enim gla-
29 dius comèdet qui cum eo: sed tamen hic gladio in novissimis cadet. Et quoniam vi-
30 disti duas subalares trajicientes super caput quod est in dextera parte, Hæc est inter-
pretatio. Hi sunt quos conservavit Altissimus in finem suum, hoc est regnum exile &
31 turbationis plenum. Sicut vidisti & leonem, quem vidisti de silva evigilantem, &
rugientem, & loquentem ad aquilam, & arguentem eam, & injustitias ipsius, per
32 omnes sermones ejus sicut audisti: Hic est ventus quem servavit Altissimus in finem
ad eos, & impietates ipsorum: & arguet illos, & incutiet coram ipsis descriptiones
33 eorum. Statuet enim eos in judicio vivos: & erit, cum arguerit eos, tunc corripiet
34 eos. Nam residuum populum meum liberabit cum misericordia, qui salvati sunt super fi-
nes meos, & jucundabit eos quoadusque veniet finis, dies judicii, de quo locutus sum
35 tibi ab initio. Hoc somnium quod vidisti, & hæ interpretationes. Tu ergo solus
36 dignus fuisti scire Altissimi secretum hoc. Scribe ergo omnia ista in libro quæ vidisti,
37 & pone ea in loco abscondito: Et docebis ea sapientes de populo tuo, quorum corda
38 scis posse capere & servare secreta hæc. Tu autem adhuc sustine hîc alios dies septem,
39 ut tibi ostendatur quidquid visum fuerit Altissimo ostendere tibi. Et profectus est à
40 me. Et factum est, cùm audisset omnis populus quoniam pertransierunt septem dies,
& ego non fuissem reversus in civitatem, & congregavit se omnis à minimo usque ad
41 maximum: & venit ad me, & dixerunt mihi dicentes: Quid peccavimus tibi, &
42 quid injustè egimus in te, quoniam derelinquens nos sedisti in loco hoc? Tu enim
nobis superes solus ex omnibus populis, sicut botrus de vinea, & sicut lucerna in loco
43 obscuro, & sicut portus & navis salvata à tempestate. Aut non sufficiunt nobis mala
44 quæ contingunt? Si ergo tu nos dereliqueris, quantò nobis erat melius si essemus
45 succensi & nos cum incendio Sion? Nec enim nos sumus meliores eorum qui ibi
46 mortui sunt. Et ploraverunt voce magna. Et respondi ad eos, & dixi: Confide
47 Israel, & noli tristari tu domus Jacob. Est enim memoria vestri coram Altissimo, &
48 Fortis non est oblitus vestri in tentatione. Ego enim non dereliqui vos, neque excessi
à vobis: sed veni in hunc locum ut deprecarer pro desolatione Sion, ut quærerem mi-
49 sericordiam pro humilitate sanctificationis vestræ. Et nunc ite unusquisque vestrûm
50 in domum suam, & ego veniam ad vos post dies istos. Et profectus est populus, sicut
51 dixi ei, in civitatem: Ego autem sedi in campo septem diebus, sicut mihi man-
davit: & manducabam de floribus solummodò agri, de herbis facta est esca mihi in
diebus illis.

CAP. XIII.

1 2 ET factum est post dies septem, & somniavi somnium nocte. Et ecce de mari ven-
tus exurgebat, ut conturbaret omnes fluctus ejus. Et vidi, & ecce convalesce-
3 bat ille homo cum millibus cæli: & ubi vultum suum vertebat ut consideraret, tre-
4 mebant omnia quæ sub eo videbantur: Et ubicunque exibat vox de ore ejus, arde-
scebant omnes qui audiebant voces ejus, sicut quiescet terra quando senserit ignem.
5 Et vidi post hæc, & ecce congregabatur multitudo hominum, quorum non erat nu-
6 merus, de quatuor ventis cæli, ut debellarent hominem qui ascenderat de mari. Et
7 vidi, & ecce sibimetipsi sculpserat montem magnum, & volavit super eum. Ego au-
8 tem quæsivi videre regionem vel locum unde sculptus esset mons, & non potui. Et post
hæc vidi, & ecce omnes qui congregati sunt ad eum, ut expugnarent eum, timebant
9 valdè, tamen audebant pugnare. Et ecce, ut vidit impetum multitudinis venientis,
non levavit manum suam, neque frameam tenebat, neque aliquod vas bellicosum, sed
10 si solummodò ut vidi, Quoniam emisit de ore suo sicut flatum ignis, & de labiis ejus
spiritus flammæ, & de lingua ejus emittebat scintillas & tempestates, & commista
sunt omnia simul, hic flatus ignis, & spiritus flammæ, & multitudo tempestatis:
Et concidit super multitudinem in impetu, quæ præparata erat pugnare, & succendit 11
omnes, ut subitò nihil videretur de innumerabili multitudine, nisi solummodò pul-
vis, & fumi odor: & vidi, & extimui. Et post hæc vidi ipsum hominem descen- 12
dentem de monte, & vocantem ad se multitudinem aliam pacificam, Et accedebat 13
ad eum vultus hominum multorum quorundam gaudentium, quorundam tristan-
tium: aliqui verò alligati, aliqui adducentes ex eis qui offerebantur, & ægrotavi à
multitudine pavoris, & expergefactus sum, & dixi, Tu ab initio demonstrasti servo 14
tuo mirabilia hæc, & dignum me habuisti ut susciperes deprecationem meam: Et 15
nunc demonstra mihi adhuc interpretationem somnii hujus. Sicut enim existimo in 16
sensu meo, væ qui derelicti fuerunt in diebus illis: & multò plus væ his qui non sunt
derelicti. Qui enim non sunt derelicti tristes erant. Intelligo nunc quæ sunt repo- 17
sita in novissimis diebus, & occurrent eis, sed & his qui derelicti sunt. Propter hoc ve- 18
nerunt enim in pericula magna, & necessitates multas, sicut ostendunt somnia hæc. 19
Attamen facilius est periclitantem venire in hunc, quàm pertransire sicut nubem à sæ- 20
culo, & nunc videre quæ contingunt in novissimo. Et respondit ad me, & dixit: Et 21
visionis interpretationem dicam tibi: & de quibus locutus es adaperiam tibi. Quo- 22
niam de his dixisti qui derelicti sunt: hæc est interpretatio. Qui aufert periculum 23
illo tempore, hic se custodivit: qui in periculo inciderunt, hi sunt qui habent opera
& fidem ad Fortissimum. Scito ergo quoniam magis beatificati sunt qui derelicti, 24
super eos qui mortui sunt. Hæ interpretationes visionis, quia vidisti virum ascen- 25
dentem de corde maris, Ipse est quem conservat Altissimus multis temporibus, qui 26
per semetipsum liberabit creaturam suam: & ipse disponet, qui derelicti sunt. Et 27
quoniam vidisti de ore ejus exire ut spiritum, & ignem, & tempestatem: Et quo- 28
niam non tenebat frameam, neque vas bellicosum: corrupit enim impetus ejus mul-
titudinem, quæ venerat expugnare eum, hæc est interpretatio. Ecce dies veniunt, 29
quando incipiet Altissimus liberare eos qui super terram sunt: Et veniet in excessu 30
mentis super eos qui inhabitant terram. Et alii alios cogitabunt debellare; civitas 31
civitatem, & locus locum, & gens adversus gentem, & regnum adversus regnum.
Et erit cùm fient hæc, & contingent signa quæ antè ostendi tibi: & tunc revelabitur 32
filius meus, quem vidisti ut virum ascendentem. Et erit quando audierint omnes 33
gentes vocem ejus: & derelinquet unusquisque in regione sua bellum suum, quod
habent ad alterutrum: Et colligetur in unum multitudo innumerabilis, sicut volen- 34
tes venire, & expugnare eum. Ipse autem stabit super cacumen montis Sion. Sion 35
autem veniet, & ostendetur omnibus parata & ædificata, sicut vidisti montem sculpi 36
sine manibus. Ipse autem filius meus arguet quæ adinvenerunt Gentes, impietates 37
eorum has quæ tempestati appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum, &
cruciamenta quibus incipient cruciari: Quæ assimilatæ sunt flammæ, & perdet eos 38
sine labore per legem quæ igni assimilata est. Et quoniam vidisti eum colligentem ad 39
se aliam multitudinem pacificam, Hæ sunt decem tribus, quæ captivæ factæ sunt de 40
terra sua in diebus Osee regis, quem captivum duxit Salmanasar rex Assyriorum: &
transtulit eos trans fluuen, & translati sunt in terram aliam. Ipsi autem sibi dede- 41
runt consilium hoc, ut derelinquerent multitudinem gentium, & proficiscerentur in
ulteriorem regionem, ubi nunquam inhabitavit genus humanum: Vel ibi observare 42
legitima sua, quæ non fuerant servantes in regione sua. Per introitus autem angustos 43
fluminis Euphraten introierunt. Fecit enim eis tunc Altissimus signa, & statuit ve- 44
nas fluminis usquequò transirent. Per eam enim regionem erat via multa itineris, an- 45
ni unius & dimidii: nam regio illa vocatur Arsareth. Tunc inhabitaverunt ibi usque 46
in novissimo tempore: & nunc iterùm cùm cœperint venire, Iterum Altissimus sta- 47
tuet venas fluminis, ut possint transire: propter hæc vidisti multitudinem cum pace.
Sed & qui derelicti sunt de populo tuo, hi sunt qui inveniuntur intra terminum meum. 48
Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ sunt 49
gentes, proteget eos qui superaverunt populum: Et tunc ostendet eis multa plurima 50
portenta. Et dixi ego, Dominator Domine, hoc mihi ostende, propter quod vidi 51
virum ascendentem de corde maris. Et dixit mihi, Sicut non potes hæc vel scrutari, 52
vel scire quæ sunt in profundo maris: sic non poterit quisque super terram videre filium
meum, vel eos qui cum eo sunt, nisi in tempore diei. Hæc est interpretatio somnii 53
quod vidisti, & propter quod illuminatus es hîc solus. Dereliquisti enim tuam, & 54
circa meam vacasti legem, & quæsisti. Vitam enim tuam disposuisti in sapientia, & 55
sensum tuum vocasti matrem: Et propter hoc ostendi tibi merces apud Altissimum, 56
erit enim post alios tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi gravia & mirabilia.
Et profectus sum, & transii in campum, multum glorificans & laudans Altissimum, 57
de mirabilibus quæ per tempus faciebat: Et quoniam gubernat ipsum, & quæ sunt 58
in temporibus illata; & sedi ibi tribus diebus.

CAP. XIV.

1 2 ET factum est tertio die, & ego sedebam sub quercu. Et ecce, vox exivit contra
me de rubo, & dixit: Esdra, Esdra. Et dixi: Ecce ego Domine. Et surrexi su-
3 per pedes meos. Et dixit ad me: Revelans revelatus sum super rubum, & locutus
4 sum Moysi, quando populus meus serviebat in Ægypto, Et misi eum, & eduxi popu-
lum meum de Ægypto, & adduxi eum super montem Sina, & detinebam eum apud
5 me diebus multis. Et enarravi ei mirabilia multa, & ostendi ei tempotum secreta &
6 finem, & præcepi ei dicens: Hæc in palàm facies verba, & hæc abscondes. Et nunc
7 8 tibi dico: Signa quæ demonstravi, & somnia quæ vidisti, & interpretationes quas
tu vidisti in corde tuo repone ea: Tu enim recipieris ab omnibus; convertêris resi-
9 duus cum consilio meo & cum similibus tuis, usquequò finiantur tempora. Quoniam
10 sæculum perdidit juventutem suam, & tempora appropinquant senescere. Duodecim
11 enim partibus divisum est seculum, & transierunt ejus decima & dimidium decimæ
12 partis. Supersunt autem ejus post medium decimæ partis. Nunc ergo dispone do-
13 mum tuam, & corripe populum tuum, & consolare humiles eorum, & renuntia jam
14 corruptelæ, Et dimitte abs te mortales cogitationes, & projice abs te pondera huma-
na, & exue te jam infirmam naturam, & repone in unam partem molestissima tibi co-
gitamenta, & festina transmigrare à temporibus his: Quæ enim vidisti nunc conti- 15
gisse mala, iterum horum deteriora facient: Quantum enim invalidum fiet sæculum 16
à senectute, tantum multiplicabuntur super inhabitantes mala. Prolongavit enim se 17
magis veritas, & appropinquavit mendacium. Jam enim festinat venire, quam vidisti 18
visionem. Et respondi, & dixi coram te Domine: Ecce enim ego abibo, sicut præ- 19
cepisti mihi, & corripiam præsentem populum. Qui autem iterum nati fuerint, quis
commonebit? Positum est ergo sæculum in tenebris, & qui inhabitant in eo sine lu- 20
mine. Quoniam lex tua incensa est, propter quòd nemo scit quæ à te facta sunt, vel 21
quæ incipient opera. Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritum sanctum, 22
& scribam omne quod factum est in sæculo ab initio, quæ erant in lege tua scripta, ut
possint homines invenire semitam, & qui voluerint vivere in novissimis, vivant. Et 23
respondit ad me, & dixit: Vadens congrega populum, & dices ad eos, ut non quæ-
rant te diebus quadraginta. Tu autem præpara tibi buxos multos, & accipe tecum 24
Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, & Asiel, quinque hos qui parati sunt ad
scribendum velociter. Et venias huc, & ego accendam in corde tuo lucernam intelle- 25
ctus, quæ non extinguetur quoadusque finiantur quæ incipies scribere. Et tunc per- 26
fectis quædam palàm facies, quædam sapientibus absconsè trades, in crastinum enim
hac hora incipies scribere. Et profectus sum sicut mihi præcepit, & congregavi omnem 27
populum, & dixi: Audi Israel verba hæc: Peregrinati sunt patres nostri ab initio 28
in Ægypto, & liberari sunt inde: Et acceperunt legem vitæ, quam non custodierunt, 29
quam & vos post eos transgressi estis: Et data est vobis terra in sortem, & terra Sion, 30
& patres vestri, & vos iniquitatem fecistis, & non servastis vias quas præcepit vobis 31
Altissimus: Et justus judex cum sit, abstulit à vobis in tempore quod donaverat. 32
Et nunc vos hîc estis, & fratres vestri introrsum vestrûm sunt. Si ergo imperaveritis 33
sensui vestro, & erudieritis cor vestrum, vivi conservati eritis, & post mortem miseri- 34
cordiam consequemini. Judicium enim post mortem veniet, quando iterum revivi- 35
scemus: & tunc justorum nomina parebunt, & impiorum facta ostendentur. Ad me 36
igitur nemo accedat nunc, neque requirat me usque dies quadraginta. Et accepi quin- 37
que viros sicut mandavit mihi, & profecti sumus in campum, & mansimus ibi.

Et

38 Et factus sum in crastinum, & ecce vox vocavit me dicens: Esdra aperi os tuum,
39 & bibe quo te potavero. Et aperui os meum, & ecce calix plenus porrigebatur
40 mihi. Hoc erat plenum sicut aqua: color autem ejus ut ignis similis. Et accepi,
& bibi: & in eo cùm bibissem, cor meum cruciabatur intellectu, & in pectus meum
41 increscebat sapientia. Nam spiritus meus conservabatur memoria. Et apertum est
42 os meum, & non est clausum amplius. Altissimus dedit intellectum quinque viris,
43 & scripserunt quæ dicebantur excessiones noctis, quas non sciebant. Nocte autem
manducabant panem, ego autem per diem loquebar, & per noctem non tacebam.
44 Scripti sunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor. Et factum est cùm
45 complevissent quadraginta dies, locutus est Altissimus, dicens: Priora quæ scripsisti
46 in palàm pone, & legant digni & indigni: Novissimos autem septuaginta conserva-
47 bis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo. In his enim est vena intellectus, &
sapientiæ fons, & scientiæ flumen. Et feci sic.

CAP. XV.

1 ECce loquere in aures plebis meæ sermones prophetiæ, quos immisero in os
2 tuum, dicit Dominus: Et fac ut in charta scribantur, quoniam fideles &
3 veri sunt. Ne timeas à cogitationibus adversum te, nec turbent te incredulitates
4 dicentium. Quoniam omnis incredulus in incredulitate sua morietur. Ecce ego
5 induco, dicit Dominus, super orbem terrarum mala, gladium, & famem, & mor-
6 tem, & interitum: Propter quod superpolluit iniquitas omnem terram, & adimple-
7 ta sunt opera nociva illorum. Propterea dicit Dominus: Jam non silebo de impie-
8 tatibus eorum quæ irreligiosè agunt, nec sustinebo in his quæ iniquè exercent.
Ecce sanguis innoxius & justus clamat ad me, & animæ justorum clamant perseve-
9 ranter. Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, & accipiam omnem sanguinem in-
10 noxium ex illis ad me. Ecce populus meus quasi grex ad occisionem ducitur, jam non
11 patiar illum habitare in terra Ægypti: Sed educam eum in manu potenti & brachio
12 excelso, & percutiam plaga sicut priùs, & corrumpam omnem terram ejus. Luge-
bit Ægyptus & fundamenta ejus plaga verberata & castigatione, quas inducet ei Deus.
13 Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient semina eorum ab uredine, &
14 grandine, & à fidere terribili. Væ sæculo, & qui habitant in eo: Quia appropin-
15 quavit gladius & contritio eorum, & exurget gens contra gentem ad pugnam, &
16 rhomphæa in manibus eorum. Erit enim inconstabilitio hominibus, & alii aliis in-
valescentes non curabunt regem suum, & principes viræ gestorum suorum in potentia
17 sua. Concupiscet enim homo in civitatem ire, & non poterit. Propter superbiam
18 enim eorum civitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuent. Non mi-
19 serebitur homo proximum suum, ad irritum faciendum domos eorum in gladium,
ad diripiendas substantias eorum, propter famem panis & tribulationem multam.
20 Ecce ego convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendam, qui sunt ab Ori-
ente, & ab Austro, & ab Euro, & à Libano, ad convertendos in se, & reddere quæ
21 dederunt illis: Sicut faciunt usque hodie electis meis, sic faciam & reddam in sinu
22 eorum. Hæc dicit Dominus Deus. Non parcet dextera mea super peccatores, nec
23 cessabit rhomphæa super effundentes sanguinem innoxium super terram. Exiit ignis
ab ira ejus, & devoravit fundamenta terræ, & peccatores quasi stramen incensum.
24 Væ eis qui peccant, & non observant mandata mea, dicit Dominus. Non parcam
25 illis. Discedite filii à potestate. Nolite contaminare sanctificationem meam, Quo-
26 niam novit Dominus omnes qui delinquunt in illum; propterea tradidit eos in mor-
27 tem, & in occisionem. Jam enim venerunt super orbem terrarum mala, & manebitis
28 in illis. Non enim liberabit vos Deus, propter quod peccastis in eum. Ecce visio
29 horribilis, & facies illius ab Oriente. Et exient nationes draconum Arabum in cur-
ribus multis, & sicut flatus eorum numerus feretur super terram, ut jam timeant &
30 trepident omnes qui illos audient. Carmonii insanientes in ira, & exient ut apri de
silva, & advenient in virtute magna, & constabunt in pugnam cum illis, & vastabunt
31 portionem terræ Assyriorum. Et post hæc supervalescent dracones nativitatis suæ
32 memores, & convertent se conspirantes in virtute magna ad persequendos eos. Isti
33 turbabuntur & silebunt in virtute illorum, & convertent pedes suos in fugam, Et à
territorio Assyriorum subsessor obsidebit eos, & consumet unum ex illis, & erit ti-
34 mor & tremor in exercitu illorum, & contentio in reges ipsorum. Ecce nubes ab
oriente & septentrione usque ad meridianum, & facies earum horrida valdè, plena
35 iræ & procellæ, Et collident se invicem, & collident sidus copiosum super terram,
36 & sidus illorum, & erit sanguis à gladio usque ad ventrem, Et sinus hominis us-
37 que ad subitramen cameli, & erit timor & tremor multus super terram, Et horrebunt
qui videbunt iram illam, & tremor apprehendet illos: & post hæc movebunt nimbi
38 copioli A meridiano & septentrione, & portio alia ab occidente: Et superinva-
39 lescent venti ab oriente, & recludent eam, & nubem quam suscitavi in ira, & sidus
40 ad faciendam exterritationem ad orientalem ventum & occidentem violabitur: Et
exaltabuntur nubes magnæ & validæ plenæ iræ, & sidus, ut exterreant omnem terram,
& inhabitantes eam, & infundent super omnem locum altum & eminentem sidus ter-
41 ribile, Ignem & grandinem, & rhomphæas volantes, & aquas multas, ut etiam
42 impleantur omnes campi, & omnes rivi plenitudine aquarum multarum. Et demo-
lientur civitates, & muros, & montes, & colles, & ligna silvarum, & fœnum prato-
43 rum, & frumenta eorum. Et transibunt constantes usque ad Babylonem, & exte-
44 rent eam: Convenient ad ipsam, & circuibunt eam, & effundent sidus, & omnem
iram super eam, & subibit pulvis & fumus usque in cœlum, & omnes in circuitu lu-
45 gebunt eam: Et qui sub ea remanserint, servient his qui exterruerunt. Et tu Alia
46 concors in spem Babylonis, & gloria personæ ejus, Væ tibi misera propter quod as-
47 similasti ei, & ornasti filias tuas in fornicatione, ad placendum & gloriandum in ama-
48 toribus tuis, qui tecum cupierunt semper fornicari. Odibilem imitata es in omnibus
49 operibus ejus, & in adinventionibus ejus: propterea dicit Deus, Immitam tibi ma-
la, viduitatem, paupertatem, & famem, & gladium, & pestem, ad devastandas do-
50 mos tuas à violatione, & morte, & gloria virtutis tuæ. Sicut vos siccabitur, cùm
51 exurget ardor qui emissus est super te, Infirmaberis ut paupercula plagata & casti-
52 gata à mulieribus, ut non possint te suscipere potentes & amatores. Numquid ego sic
53 zelabor te, dicit Dominus, Nisi occidisses electos meos in omni tempore, exaltans
54 percussionem manuum, & dicens super mortem eorum, cùm inebriata esses, Exor-
55 na speciem vultus tui? Merces fornicationis tuæ in sinu tuo, propter hoc redditio-
56 nem accipies. Sicut facies electis meis, dicit Dominus, sic faciet tibi Deus, & tra-
57 det te in malum. Et nati tui fame interient: Et tu rhomphæa cades, & civitates
58 tuæ conterentur, & omnes tui in campo gladio cadent. Et qui sunt in montibus fa-
me peribunt, & manducabunt carnes suas, & sanguinem bibent, à fame panis & siti
59 aquæ. Infelix per maria venies, & rursum accipies mala. Et in transitu allident ci-
60 vitatem occisam, & exterent aliquam portionem terræ tuæ, & partem gloriæ tuæ ex-
61 terminabunt, rursum revertentes ad Babylonem subversam. Et demolita eris illis pro
62 stipula, & ipsi erunt tibi ignis: Et devorabunt te, & civitates tuas, terram tuam,
& montes tuos, omnes silvas tuas & lignum fructiferum igni comburent. Filios 63
tuos captivos ducent, & censum tuum in prædam habebunt, & gloriam faciei tuæ
exterminabunt.

CAP. XVI.

VÆ tibi Babylon & Asia, væ tibi Ægypte & Syria. Præcingite vos saccis & ciliciis, 1
& plangite filios vestros, & dolete; quoniam appropinquavit contritio vestra. 2
Imminius est vobis gladius, & quis est qui avertat illum? Immissus est in vobis ignis, 3
& quis est qui extinguat illum? Immissa sunt vobis mala, & quis est qui repellat ea? 4
Numquid repellet aliquis leonem esurientem in silva, aut extinguet ignem in stipula, 5
mox quando cœperit ardere? Numquid repellit aliquis sagittam à sagittario forti mis- 6
sum? Dominus fortis immittit mala, & quis est qui repellat ea? Exiit ignis ex 7
iracundia ejus, & quis est qui extinguat eum? Coruscabit, & quis non timebit? 8
Tonabit, & quis non pavebit? Dominus comminabitur, & quis non funditus con- 9
teretur à facie ipsius? Terra tremuit & fundamenta ejus, mare fluctuat de profundo, 10
& fluctus ejus disturbabuntur; & pisces ejus à facie Domini, & à gloria virtutis ejus: 11
Quoniam fortis dextera ejus quæ arcum tendit: sagittæ ejus acutæ quæ ab ipso mit- 12
tuntur non deficient, cùm cœperint mitti in fines terræ. Ecce mittuntur mala, & 13
non revertentur, donec veniant super terram. Ignis succenditur, & non extinguetur, 14
donec consumat fundamenta terræ. Quemadmodum non redit sagitta missa à valido 15
sagittario, sic non revertentur mala quæ missa fuerint in terram. Væ mihi, væ mihi: 16
quis me liberabit in illis diebus? Initium dolorum & multi gemitus, initium fa- 17
mis & multi interitus, initium bellorum & formidabunt potestates, initium malorum 18
& trepidabunt omnes. In his quid faciam, cùm venerint mala? Ecce fames & pla- 19
ga, & tribulatio & angustia, missa sunt flagella in emendatione. Et in his omni- 20
bus se non convertent ab iniquitatibus suis, neque flagellorum memores erunt semper. 21
Ecce, erit annona vilitas super terram, sic ut putent sibi esse directam pacem, & tunc 22
germinabunt mala super terram, gladius, fames, & magna confusio. A fame enim 23
plurimi qui inhabitant terram interient, & gladios perdet cæteros qui superaverint à
fame, Et mortui sicut stercora projicientur, & non erit qui consoletur eos. Derelin- 24
quetur enim terra deserta, & civitates ejus dejicientur. Non derelinquetur qui co- 25
lat terram, & qui seminet eam. Ligna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa? 26
Uva matura fiet, & quis calcabit illam? erit enim locis magna defertio. Cupiet e- 27
nim homo hominem videre, vel vocem ejus audire. Relinquentur enim de civitate 28
decem, & duo de agro, qui absconderint se in densis nemoribus & scissuris petrarum: 29
Quemadmodum derelinquuntur in oliveto & singulis arboribus tres aut quatuor olivæ. 30
Aut sicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur ab his qui diligenter vineam scru- 31
tantur: Sic relinquentur in diebus illis, tres aut quatuor ab scrutantibus domos eo- 32
rum in rhomphæa. Et relinquetur terra deserta, & agri ejus inveterabunt, & viæ ejus, 33
& omnes semitæ ejus germinabunt spinas, eò quòd non transient homines per eam.
Lugebunt virgines non habentes sponsos, lugebunt mulieres non habentes viros, lu- 34
gebunt filiæ earum non habentes adjutorium: Sponsi earum in bello consumentur, 35
& viri earum in fame exterentur. Audite verò ista, & cognoscite ea servi Domini. 36
Ecce verbum Domini, excipite illud: ne diis credatis de quibus dicit Dominus, Ec- 37
ce appropinquant mala, & non tardant. Quemadmodum prægnans cùm parit in no- 38
no mense filium suum, appropinquante hora partus ejus, ante horas duas vel tres do- 39
lores circumeunt ventrem ejus, & prodeunte infante de ventre non tardabunt uno
puncto: Sic non morabuntur mala ad prodeundum super terram, & sæculum gemet, 40
& dolores circumtenebunt illud. Audite verbum, plebs mea: parate vos in pugnam 41
& in malis sic estote quasi advenæ terræ. Qui vendit, quasi qui fugiat: & qui 42
emit, quasi qui perditurus. Qui mercatur, quasi qui fructum non capiat: & qui 43
ædificat, quasi non habitaturus. Qui seminat, quasi qui non metet: sic & qui vi- 44
neam putat, quasi non vindemiaturus. Qui nubunt, sic quasi filios non facturi: & 45
qui non nubunt, sic quasi vidui. Propter quod qui laborant, sine causa laborant. 46
Fructus enim illorum alienigenæ metent, & substantiam illorum rapient, & domos 47
evertent, & filios eorum captivabunt: quia in captivitate & fame generant natos
suos. Et qui negotiantur in rapina, quantum diu exornant civitates & domos suas 48
& possessiones & personas suas, Tantò magis adzelabor eos super peccata sua, dicit 49
Dominus. Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam & bonam valdè, Sic 50
zelabitur justitia iniquitatem cùm exornat se, & accusat eam in facie, cum venerit 51
qui defendat exquirentem omne peccatum super terram. Propterea nolite similari 52
ei, nec operibus ejus: Quoniam adhuc pusillum, & tolletur iniquitas à terra, & ju- 53
stitia regnabit in vos. Non dicat peccator se non peccasse: quoniam carbones ignis 54
comburet super caput ejus, qui dicit: Non peccavi coram Domino Deo & gloria
ipsius. Ecce Dominus cognoscit omnia opera hominum, & adinventiones illorum, 55
& cogitationes illorum, & corda illorum. Dixit enim: Fiat terra, & facta est: 56
fiat cœlum, & factum est. Et in verbo illius stellæ fundatæ sunt, & novit numerum 57
stellarum. Qui scrutatur abyssum, & thesauros illarum: qui mensus est mare & 58
conceptum ejus. Qui concluſit mare in medio aquarum, & suspendit terram super 59
aquas verbo suo. Qui extendit cœlum quasi cameram, super aquas fundavit eum. 60
Qui posuit in deserto fontes aquarum, & super verticem montium lacus ad emitten- 61
dum flumina ab eminenti petra, ut potaret terram. Qui finxit hominem, & posuit 62
cor suum in medio corporis, & misit ei spiritum, vitam & intellectum, Et spiramen 63
Dei omnipotentis qui fecit omnia, & scrutinat omnia absconsa in absconsis terræ.
Hic novit adinventionem vestram, & quæ cogitatis in cordibus vestris, peccantes & 64
volentes occultare peccata vestra. Propter quod Dominus scrutinando scrutinavit 65
omnia opera vestra, & traducet vos omnes, Et vos confusi eritis cùm processerint 66
peccata vestra coram hominibus, & iniquitates erunt, quæ accusatores stabunt in die
illo. Quid facietis? aut quomodo abscondetis peccata vestra coram Deo & angelis 67
ejus? Ecce judex Deus, timete eum. Delinite à peccatis vestris, & obliviscamini 68
iniquitates vestras jam agere eas in sempiterno, & Deus educet vos, & liberabit de 69
omni tribulatione. Ecce enim incenditur ardor super vos turbæ copiosæ, & rapient
quosdam ex vobis, & cibabunt idolis occisos: Et qui consenserint eis, erunt illis in 70
derisum, & in improperium, & in conculcationem. Erit enim locis locus, & in vici- 71
nas civitates exurrectio multa super timentes Dominum. Erunt quasi insani nemini 72
parcentes, ad diripiendum & devastandum adhuc timentes Dominum: Quia de- 73
vastabunt, & diripient substantias, & de domibus suis eos ejicient. Tunc parebit pro- 74
batio electorum meorum, ut aurum quod probatur ab igne. Audite dilecti mei, 75
dicit Dominus: Ecce adsunt dies tribulationis, & de his liberabo vos. Ne ti- 76
meatis, nec hæsitetis, quoniam Deus dux vester est. Et qui servat mandata & præ- 77
cepta mea, dicit Dominus Deus, ne præponderent vos peccata vestra, ne superele-
vent se iniquitates vestræ. Væ qui constringuntur à peccatis suis, & obteguntur ab 78
iniquitatibus alienis, quemadmodum ager constringitur à silva, & spinis tegitur semita
ejus per quam non transit homo, & excluditur, & mittitur ad devorationem ignis.

ספר טוביה :א *Liber* TOBIÆ *ſecundum editionem* P. FAGII, *cum verſione Latina.*

CAP. I.

1 זֶה סֵפֶר טוֹבִיָּה בֶּן חֲנַנְאֵל בֶּן גַּבְרִיאֵל מִזֶּרַע אֲשִׁיאֵל מִשֵּׁבֶט נַפְתָּלִי אֲשֶׁר הָגְלָה מְתוּשְׁבֵי
2 מֵאֶרֶץ נַפְתָּלִי: אֲשֶׁר הָגְלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר יַחַד עִם כָּל יוֹשְׁבֵי הַגָּלִיל
אֲנִי טוֹבִיָּה בְּצֶדֶק וּאֲמֶת הָלַכְתִּי כָּל יְמֵי חַיַּי: וְחַסָּדִים גְּדוֹלִים גָּמַלְתִּי לְכָל אֶחָי
3 וְלַעֲמִּי וְלָכָל גָּלוּת אֲשֶׁר גָּלוּ עִמִּי בְנוֹלָה בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר בְּנִינְוֵה: וּבִהְיוֹתִי בְּבֵיתִי
4 בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעַר הָיִיתִי וְכָל מִשְׁפְּחוֹת בֵּית אָבִי שֵׁבֶט נַפְתָּלִי חָדְלוּ מִלֶּכֶת בְּבֵית
דָּוִד בִּירוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּחַר בָּהּ יְהוָה מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְצִוָּה לְהַעֲלוֹת
שָׁם כָּל זִבְחֵי שְׁלָמִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִקְדִּישׁ אֶת הֵיכָל לְשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת לְשַׁכֵּן
5 שְׁמוֹ שָׁם לְעוֹלָם וָעֶד: וְכָל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל עֻבּוּ אֶת יְהוָה וַיַּעַבְדוּ אֶת הַבְּעָלִים
וְאֶת הָעֶגְלִים וְכֵן גַּם שֵׁבֶט נַפְתָּלִי:

1 HIc eſt liber Tobiæ, filii Hananeelis, filii Gabrielis, de ſemine Aſchel, de tribu Naphthali, qui captivus abductus fuit ex incolis terræ Naphthali. Quem captivum abduxit Salmanaſar rex Aſſyriæ, una cum omnibus habitatoribus Galileæ. Ego Tobias in juſtitia & veritate ambulavi omnibus diebus vitæ meæ, Et beneficia magna retribui omnibus fratribus meis, populo meo, atque omnibus in exilio (exiſtentibus,) qui mecum captivi abducti fuerunt in terram Aſſyriæ, in ipſam ſcilicet Ninive (urbem.) Cúmque eſſem in domo mea, in terra Iſrael, puer eram, omnéſque familiæ domûs patris mei, tribûs Naphtalicæ, ceſſaverant pergere ad domum David, quæ (erat) in Jeroſolyma civitate ſancta, quam elegit Dominus ex omnibus tribubus Iſrael. Præcepítque immolari ibi omnia ſacrificia pacifica, filiorum Iſrael. Sanctificavit quoque templum nomini Domini exercituum, ut habitaret ibi nomen ejus in ſeculum & in perpetuum. Omnes (inquam) tribus Iſrael, reliquerant Dominum, & colebant Baalim, atque idola execranda, quod idem faciebat & tribus Naphtali.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

CAP. I.

1 זֶה סֵפֶר טוֹבִי בֶּן טוֹבִיאֵל בֶּן חֲנַנְאֵל בֶּן אֲרִיאֵל בֶּן גָּבָאֵל בֶּן עֲשָׂאֵל בֶּן נַפְתָּאֵלִי
מִמַּטֵּה נַפְתָּלִי: אֲשֶׁר הָגְלָה מִשֹּׁמְרוֹן עִם הַגּוֹלָה אֲשֶׁר הָגְלְתָה בִּימֵי הוֹשֵׁעַ
2 בֶּן אֵלָה אֲשֶׁר הָגְלָה בִּימֵי שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְהוּא הָיָה מִתּוֹשְׁבֵי עִיר נַפְתָּלִי
אֲשֶׁר בַּגָּלִיל עַל גְּבוּל יָפֶה:
וַיֹּאמֶר טוֹבִי זָכַרְתָּ לִי אֱלֹהַי לְטוֹבָה עַל שֶׁהָלַכְתִּי לְפָנֶיךָ כָּל יְמֵי חַיַּי בְּדֶרֶךְ תָּמִים:
3 וּצְדָקוֹת רַבּוֹת וַחֲסָדִים טוֹבִים שָׁעָשִׂיתִי לְאַחַי וְלַעֲמִּי בְּנוֹלָה בְּנִינְוֵה בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר:
4 וַיְהִי בִּהְיוֹתִי נַעַר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כָּל מַטֵּה נַפְתָּלִי פָּשְׁעוּ בְּבֵית דָּוִד וַיִּחְדְּלוּ מֵעֲלוֹת
יְרוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַר יְיָ מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁם מִזְבַּח יְיָ הַמְקוּדָּשׁ לְכָל שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל וְהֵיכַל יְיָ בָּנוּי בְּתוֹכָהּ לְהַעֲלוֹת עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים לַיְיָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה:
5 וְכָל אִישֵׁי מַטֵּה נַפְתָּלִי זוֹבְחִים וְעוֹלוֹת לָעֶגְלֵי זְהַב אֲשֶׁר עָשָׂה יָרָבְעָם בֶּן
נְבָט מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית־אֵל וּבְדָן:

1 HIc eſt liber Tobæi, filii Tobiel, filii Hananeel, filii Ariel, filii Gabiel, filii Aſael, filii Nenathiel de tribu Naphthali, Qui tranſlatus eſt de Samaria cum captivitate quæ tranſmigrata eſt in diebus Hoſchea filii Ela, quæ inquam tranſmigrata eſt in diebus Salmanaſar regis Aſſur. Fuit autem de habitatoribus civitatis Naphthali, quæ ſita fuit in Galilea ad terminum occidentalem. Dixítque Tobæus; Recordare mei Deus meus in bonum, quoniam ambulavi coram te cunctis diebus vitæ meæ converſatione integrâ, Faciens eleemoſynas multas atq; pietates fratribus meis atque populo meo exiſtenti in captivitate, nempe in Ninive urbe terræ Aſſur. Factum ſiquidem eſt, dum adhuc puer eſſem in terra Iſrael, ut cuncta tribus Naphthali prævaricaretur in domum David, omitterémtque aſcendere in Jeruſalem, civitatem quam elegit Dominus de cunctis tribubus Iſrael, ubi erat altare Domino conſecratum pro cunctis tribubus Iſrael, & in cujus medio erat templum extructum pro offerendis holocauſtis & pacificis Domino tribus vicibus per annum. At omnes viri tribûs Naphthali offerebant ſacrificia & holocauſta viculis aureis, quos fecerat Jarobeam filius Nebat rex Iſrael in Bethel & in Dan:

Verſio VULG. LAT.

LIBER TOBIÆ.

CAP. I.

1 TOBIAS ex tribu & civitate Nephthali, (quæ eſt in ſuperioribus Galilææ ſupra Naaſſon, poſt viam quæ ducit ad Occidentem, in ſi-
2 niſtro habens civitatem Sephet,) Cùm captus eſſet in diebus Salmanaſar regis Aſſyriorum, in captivitate tamen poſitus, viam veritatis non de-
3 ſeruit. Ita ut omnia, quæ habere poterat, quotidiè concaptivis fratribus, qui erant ex ejus genere, impertiret. Cúmque eſſet junior omnibus
4 in tribu Nephthali, nihil tamen puerile geſſit in
5 opere. Denique cùm irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat rex Iſrael, hic ſolus fugiebat conſortia omnium.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

ΤΩΒΙΤ.

ΚΕΦ. α'.

1 Βι'βλος λόγων Τωβὶτ, τῦ Τωβιὴλ, τῦ Ἀνανιὴλ, (α) τῦ Ἀδουὴλ, τῦ Γαβαὴλ, ἐκ τῦ σπέρματος Ἀσὴλ, ἐκ τῆς φυλῆς
2 (β) Νεφθαλὶ, Ὃς ἠχμαλωτούθη ἐν ἡμέραις Ἐνεμεσσάρου τῦ βασιλέως Ἀσσυρίων ἐκ (γ) Θίσβης, ἣ ἔστιν ἐκ δεξιῶν (δ) κυρίως τῆς Νεφθαλὶ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ὑπεράνω Ἀσήρ. ἐγὼ Τωβὶτ ὁδοῖς ἀληθείας ἐπορευόμην καὶ δικαιοσύνης πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου· Καὶ ἐλεημοσύνας πολλὰς ἐποίουν τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ τῷ (ε) ἔθνει, τοῖς συμπορευθεῖσι μετ' ἐμοῦ εἰς χώραν Ἀσσυρίων εἰς Νινευῆ. καὶ ὅτε ἤμην ἐν τῇ χώρᾳ μου ἐν τῇ γῇ Ἰσραὴλ, Νεωτέρου μου ὄντος, πᾶσα φυλὴ τῦ (ζ) Νεφθαλὶ τῦ πατρός μου ἀπέστη ἀπὸ τῦ οἴκου Ἱερουσαλήμ, τῆς ἐκλεγείσης ἀπὸ πασῶν τῶν φυλῶν Ἰσραὴλ, εἰς τὸ θυσιάζειν πάσας τὰς φυλὰς· καὶ ᾠκοδομήθη εἰς πάσας τὰς ἡμέρας τῦ αἰῶνος. καὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ αἱ Συναποῤῥῶσαι ἔθυον τῇ Βάαλ τῇ δαμάλει, καὶ ὁ οἶκος (η) Νεφθαλὶ τῦ πατρός μου.

1 THE BOOK of the words of Tobit, ſon of Tobiel, ſon of Ananiel, ſon of Aduel, ſon of Gabael, of the ſeed of Aſiel, of the tribe Nephthali; Who in captivity led in the days of Enemeſſar king of Aſſyria, out of Thisbe, which is on the right hand of the city Cedes in Galilee above Aſer. I Tobit walked in the ways of truth and juſtice all the days of my life; and did many alms-deeds to my brethren, and my nation, who went with me into the land of the Aſſyrians to Ninive. And when I was in my own country in the land of Iſrael, being young, all the tribe of Nephthali my father fell away from the houſe of Jeruſalem, which was elected out of all the tribes of Iſrael, that all the tribes ſhould ſacrifice there: and it was built for all ages. And all the tribes that fell away together, ſacrificed to the calf Baal, and the houſe of Nephthali my father.

MS. A. (α) τῦ Ναὴ, τῦ Γαμαλὰ, (β) Νεφθαλείμ, (γ) Θίβης, (δ) κυρίως ὁ Νεφθαλείμ (ε) ἔθνει μου, τοῖς Συμπορευομένοις μετ' (ζ) Νεφθαλείμ (η) τῦ Νεφθαλείμ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

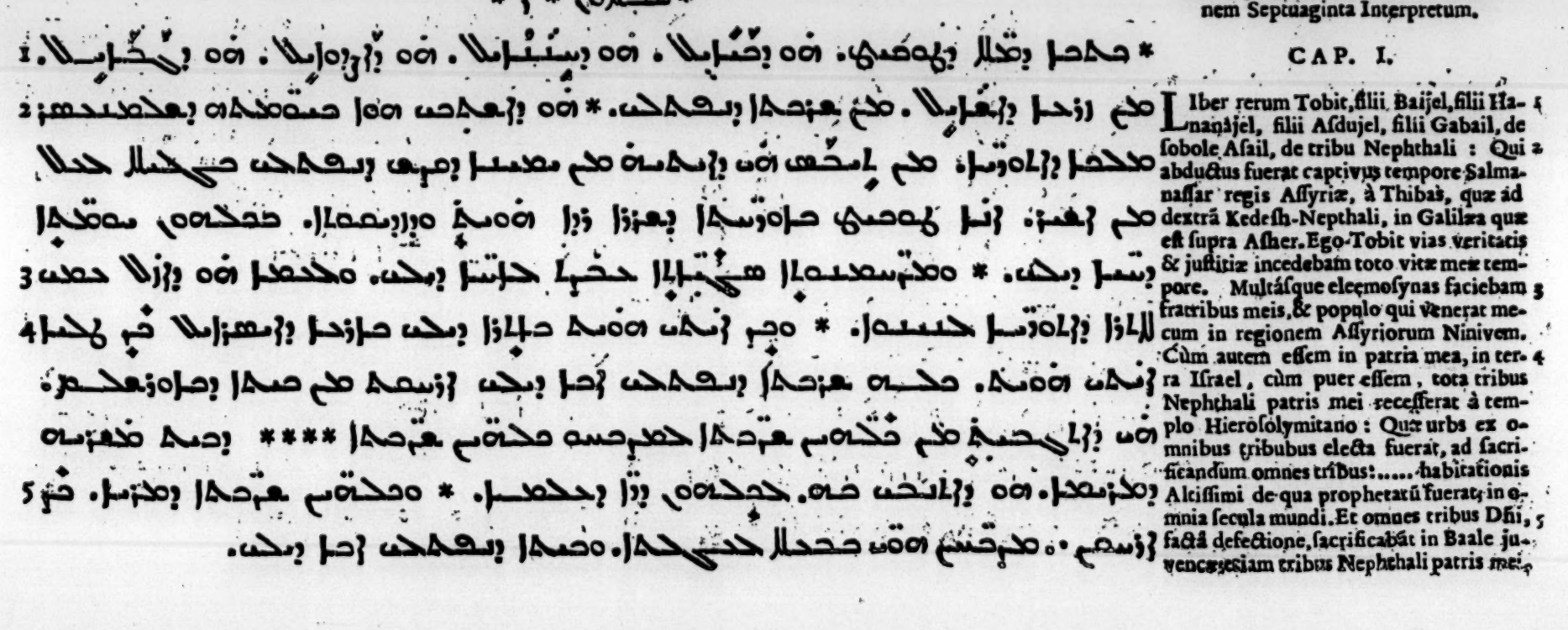

Sequitur liber Tobit: Ipſe autem ponitur ſecundùm traditionem Septuaginta Interpretum.

CAP. I.

1 LIber rerum Tobit, filii Baijel, filii Hananajel, filii Aſdujel, filii Gabail, de ſobole Aſail, de tribu Nephthali: Qui
2 abductus fuerat captivus tempore Salmanaſſar regis Aſſyriæ, à Thibas, quæ ad dextrâ Kedeſh-Nepthali, in Galilæa quæ eſt ſupra Aſher. Ego Tobit vias veritatis & juſtitiæ incedebam toto vitæ meæ tempore. Multáſque eleemoſynas faciebam
3 fratribus meis, & populo qui venerat mecum in regionem Aſſyriorum Ninivem.
Cùm autem eſſem in patria mea, in terra Iſrael, cùm puer eſſem, tota tribus
4 Nephthali patris mei receſſerat à templo Hieroſolymitano: Quæ urbs ex omnibus tribubus electa fuerat, ad ſacrificandum omnes tribus:..... habitationis Altiſſimi de qua propheratũ fuerat; in omnia ſecula mundi. Et omnes tribus Dñi,
5 factâ defectione, ſacrificabãt in Baale juvencæ: etiam tribus Nephthali patris mei,

ספר טוביה : א

6 וַאֲנִי הָיִיתִי לְבַדִּי עוֹבֵד יְהוָה וְהָיִיתִי עוֹלֶה לִירוּשָׁלַם בִּשְׁלֹשׁ פַּעֲמֵי רְגָלִים כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת
7 מֹשֶׁה חוּקַת עוֹלָם: וְהָיִיתִי מֵקַיֵּים מִצְוֹת הַבִּכּוּרִים וְהַמַּעֲשְׂרוֹת וְרֵאשִׁית הַגֵּז : וְהָיִיתִי
נוֹתֵנָם לַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן הָיִיתִי נוֹתֵן לִבְנֵי לֵוִי הָעוֹמְדִים לִפְנֵי יְהוָה
לְשָׁרְתוֹ וְלִבְרֵךְ בִּשְׁמוֹ הַדְּרִים בִּירוּשָׁלַם וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי הָיִיתִי מוֹכֵר וְלוֹקֵחַ כֶּסֶף וְעוֹלֶה
בִּירוּשָׁלַם וְנוֹתֵן הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשִׁי עוֹשֶׂה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וּמַעֲשֵׂר
8 שְׁלִישִׁי הָיִיתִי נוֹתֵן לְבֶדֶק הַבַּיִת כַּאֲשֶׁר צִוְּתָה לִי דְבוֹרָה אֵם אָבִי:כִּי יָתוֹם נִשְׁאַרְתִּי
9 מֵאָבִי וּמֵאִמִּי : וְכֶשֶׁהִגַּעְתִּי בְּפֶרֶק אֲנָשִׁים לָקַחְתִּי אִשָּׁה אֶת חַנָּה וְהִיא מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית
11 אָבִי וְיָלְדָה לִי בֵּן וְקָרָאתִי שְׁמוֹ טוֹבִיָּה:וּכְשֶׁהָלַכְנוּ בָּגוֹלָה בְּנִינְוֵה אֲנִי כָּל אַחֵי וּבֵית
12 אָבִי הָיוּ אוֹכְלִים לֶחֶם הַגּוֹיִם: וַאֲנִי שָׁמַרְתִּי אֶת לִבִּי שֶׁלֹּא אֶתְגָּאֵל מִפַּת בַּת הַגּוֹיִם:
13 כִּי אֲהַבְתִּי אֶת יְהוָה בְּכָל לִבִּי וּבְכָל נַפְשִׁי וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהִים אוֹתִי לְחֵן וּלְחֶסֶד
14 וְרַחֲמִים בְּעֵינֵי שַׁלְמַנְאֶסֶר הַמֶּלֶךְ : וְעָשַׂנִי קוֹנֶה לְכָל צוֹרְכוֹ :

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

Ego verò solus colebam Dominum, ascendebámq; Jerosolymam tribus vi- 6
cibus, sicut scriptum est in lege Mosis, in statutum sempiternum. Conser-
vabámq; præcepta primitivorum fructuum, decimarum, primitiarum velle- 7
ris : Quæ dabam sacerdotibus filiis Aaron. Primas item decimas, dabam fi-
liis Levi, Jerosolymæ habitantibus, qui stabant coram Domino, ut mini-
strarent ei & benedicerent in nomine ejus. Porrò decimas secundas, di-
vendebam, acceptóque argento ascendebam Jerosolymam, expendens il- 8
lud pro quacunque re, quam desiderabat anima mea, hoc ipsum faciens
singulis annis. Cæterùm tertias decimas, erogabam pro restaurando do-
mo, quemadmodum præceperat mihi Debora, mater patris mei, Pupillus
enim relictus fueram à patre meo, & à matre mea. Cùm autem pervenis- 9
sem ad ætatem virilem, uxorem duxi nomine Hannam, de familia domûs
patris mei, quæ peperit mihi filium, cujus nomen vocavi Tobias. Et cùm 11
captivi abducti fuissemus in Nineven, accidit ut omnes fratres mei, ac do-
mus patris mei, comederent panem gentium, Ego verò diligenter cave- 12
bam, ne contaminarer cibo ac pane gentium. Dilexi enim Dominum toto 13
corde meo, totâque animâ meâ. Hinc Dominus Deus dedit, ut gratiam,
misericordiam, & miserationes (invenirem,) in oculis regis Salmanasar.
Qui & constituit me procuratorem omnium rerum suarum necessariarum. 14

Editio SEBAST. MUNSTERI.

ואני הלכתי אל ירושלם במועדים ככתוב בתורת יי על ישראל בבכורים 6
ומעשרות ובכורות : לכהנים בני אהרון ורגן ותירוש ושמן ותאנים ורמונים 7
ומכל פרי האדמה לבני לוי המשרתים את פני יי בירושלם ומעשר שני
ומעשר שלישי לגר ליתום ולאלמנה והלכתי בכל שנה ושנה עם כל אלה
לירושלם כמצות יי וכאשר צותה עלי דבורה אם אבי : כי יתום נשארתי 8
מאבי ומאמי וכאשר גדלתי ולקחתי אשה ממשפחתי ושמה חנה ותלד לי בן 9
וקראתי שמו טוביה : וכאשר הגליתי מארץ נפתלי ישבתי בנינוה העיר 11
הגדולה : וכל אחי וקרובי אוכלים לחם הגויים ואנכי לא נגאלתי בפת 12
בנם מפני יראת יי : וזכרתי את יי בכל לבי ובכל 13
חן וחסד בעיני שלמנאסר מלך אשור : ייפקד אותי על כל אשר לו עד יום 14
מותו :

Ego verò perrexi in Jerusalem in solennitatibus ipsis sicut scriptum est in 6
lege Domini pro Israele, cum primitiis, decimis & primogenitis, (Quæ ob- 7
tuli) sacerdotibus filiis Aharon, itémq; cum frumento, vino novo, oleo, fi-
cubus, malogranatis atque cum omnibus fructibus terræ (quos obtuli) filiis
Levi ministrantibus ante faciem Domini in Jerusalem. Decimam quoque
secundam & tertiam dedi peregrinis, pupillis & viduis, pergens singulis
annis cum omnibus istis in Jerusalem juxta præceptum Domini, & juxta
quod mihi præcepit Debora mater patris mei. Nam puer destitutus sum 8
utroque parente meo. Et cùm crevissem ad justam ætatem accepi uxorem 9
de cognatione mea cujus nomen erat Hanna, quæ genuit mihi filium, vo-
cavíque nomen ejus Tobiam. Et postquàm ductus fui in captivitatem de 11
terra Naphthali, sedi in Ninive civitate magna, & cuncti fratres mei &
propinqui mei comedebant cibum gentilium, Ego verò non sum pollutus 12
ullâ buccellâ eorum propter timorem Domini. Memor enim fui Domini 13
in toto corde meo, & in tota anima mea, dedítque mihi Deus gratiam &
favorem coram Salmanæser rege Assyriorum, Et constituit me super 14
omnia quæ habuit usque ad diem mortis suæ.

Versio VULG. LAT.

6 Sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Israel, omnia primitiva sua, & decimas suas fideliter offerens.
7 Ita ut in tertio anno proselytis & advenis minis-
8 traret omnem decimationem. Hæc & his similia
9 secundùm legem Dei pueruljus observabat. Cùm verò factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, genuítque ex ea filium nomen suum
10 imponens ei. Quem ab infantia timere Deum
11 docuit, & abstinere ab omni peccato. Igitur, cùm per captivitatem devenisset cum uxore sua, & filio, in civitatem Niniven cum omni tribu sua,
12 (Cùm omnes ederent ex cibis Gentilium) iste custodivit animam suam, & nunquam contami-
13 natus est in escis eorum. Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis. Et dedit illi
14 potestatem quocunque vellet ire, habens libertatem quæcunque facere voluisset. Pergebat ergò ad omnes qui erant in captivitate, & monita salutis dabat eis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 (α) Κἀγὼ μόνος ἐπορευόμην πανταχοῦ εἰς Ἰερουσαλὴμ ὀν τρόπον ἐορταῖς, καθὼς γέγραπται παντὶ τῷ Ἰσραὴλ, ἐν προστάγματι
αἰωνίῳ, τὰς ἀπαρχὰς, καὶ τὰς δεκάτας τῶν γενημάτων, καὶ τὰς
7 (β) πρωτοκουρίας ἔχων, Καὶ ἐδίδουν (γ) αὐτὰς τοῖς ἱερεῦσι
τοῖς υἱοῖς (δ) Ἀαρὼν πρὸς τὸ θυσιαστήριον πάντων τῶν γενη-
μάτων. τὴν δεκάτην ἐδίδουν τοῖς υἱοῖς Λευὶ τοῖς λειτουργοῦ-
σιν (ε) εἰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ τὴν δευτέραν δεκάτην ἀπεδεκατί-
ζόμην, καὶ ἐπορευόμην καὶ ἐδαπάνων αὐτὰ ἐν Ἰερουσαλήμοις κατ'
ἔτος ἕκαστον ἐνιαυτὸν, καὶ τὴν τρίτην ἐδίδουν εἰς ἃ ἔδει, καθὼς
ἐνετείλατο (ζ) Δεββωρὰ ἡ μήτηρ τοῦ πατρός μου. διότι ὀρφανὸς
9 κατελείφθην ὑπὸ τοῦ πατρός μου. Καὶ ὅτε ἐγενόμην ἀνὴρ, ἔ-
λαβον Ἄνναν γυναῖκα ἐκ τοῦ σπέρματος τῆς πατρίας ἡμῶν· καὶ
11 ἐγέννησα ἐξ αὐτῆς Τωβίαν. Καὶ ὅτε (η) ἠχμαλωτίσθημεν εἰς
12 Νινευὴ, πάντες οἱ ἀδελφοί μου, καὶ οἱ ἐκ τοῦ γένους μου, Ἤ-
σθιον ἐκ τῶν ἄρτων τῶν ἐθνῶν· ἐγὼ δὲ ἐσωτήρησα τὴν ψυχήν
13 μου μὴ φαγεῖν, Καθότι ἐμεμνήμην τοῦ θεοῦ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ
μου. καὶ ἔδωκεν ὁ ὕψιστος χάριν καὶ μορφὴν ἐνώπιον Ἐνεμεσά-
σερ, καὶ ἦμεν αὐτῷ ἀγοραστής.

*Et ego solus ibam sæpe in Hierosolyma in festivi- 6
tatibus, sicut scriptum est omni Israel in præcepto
æterno, primitias, & decimas geniminum, & pri-
mas tonsuras habens : Et dabam eas sacerdoti- 7
bus filiis Aaron ad altare omnium geniminum :
(c) decimam dabam filiis Levi ministrantibus
in Hierusalem ; & secundam decimam divendebam, & ibam & expendebam ea in Hierosoly-
mis per singulos annos : & tertiam dabam, qui-
bus conveniebat ; sicut mandaverat Debbora ma-
ter patris mei : propterea quòd orphanus relictus
sum à patre meo. Et quando factus sum vir, 9
accepi Annam uxorem de semine patriæ meæ :
& genui ex ea Tobiam. Et quando (d) capti- 11
vi ducti sumus in Nineve ; omnes fratres mei,
& qui de genere meo, Comedebant de panibus 12
gentium : ego autem conservavi animam meam,
ut non manducarem ; Sicut memineram Dei in 13
tota anima mea. Et dedit Altissimus gratiam,
& formam in conspectu Enemessari : Et fui e-
jus emptor.*

MS. A. (α) Καὶ ἐγὼ (β) πρωτοκουρίας (γ) αὐτὰ (δ) Ἀρὼν (ε) Ἱερουσαλὴμ, (ζ) Δεμβωρὰ (η) ἠχμαλωτίσθημεν

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

6 ... * ... Ego autem solus ibam sæpiùs Hie-
rosolyma in festis, (secundùm quod
scriptum fuerat toti Israeli præcepto
æterno,) Quando habebam primi-
tias, & primogenita, & decimas
proventuum, & primitias vellerum
ovium : Dabámque ea sacerdotibus
7 filiis Aaron coram altari. Decimas
omnium proventuum dabam filiis Le-
vi, qui morabantur Hierosolymis, sin-
gulis annis : decimas autem secun-
das vendebam, & profectus Hie-
rosolyma, expendebam eas singulis
annis. Tertias autem dabam eis
ad quos pertinebant, sicut præce-
perat mihi Debora mater patris mei :
Patre enim orbus relictus fueram. Et vir
9 factus uxorem accepi Hannam de semi-
ne familiæ nostræ ortam : Ex qua fi-
lium genui, cujus nomen vocavi To-
11 biam. Cùm autem captivus ductus
13 essem Ninevem, omnes fratres mei, &
qui de genere meo, edebant de cibis
Gentilium : Ego autem cavebam mi-
13 hi ne ederem, Propterea quòd me-
mor eram Dei totâ animâ meâ. Dedit
autem mihi Excelsus gratiam & speciem
in conspectu Salmanassar, eramque
ei manceps.

ספר טוביה: א

16 וְהִיִיתִי הוֹלֵךְ בְּכָל מַלְכוּתוֹ וְגַם בְּאֶרֶץ מָדָי וְהִפְקַדְתִּי פִּקָּדוֹן אֶצֶל עַבִיאֵל בֶּן גַּבְרִיאֵל
18 בְּאֶרֶץ מָדָי עֲשָׂרָה כִּכְּרֵי כֶּסֶף: וַיָּמֹת שַׁלְמַנְאסַר הַמֶּלֶךְ וַיִּמְלֹךְ סַנְחֵרִיב בְּנוֹ תַּחְתָּיו
וְהָיָה רַע וְקָשֶׁה וּדְרָכָיו מְקוֹלְקָלִים וּמִפְּחֲדוֹ לֹא יָכוֹלְתִּי לָשׁוּב אֶל אֶרֶץ מָדָי:
19 וְגַם בִּימֵי שַׁלְמַנְאסַר חֶסֶד גָּדוֹל גָּמַלְתִּי לְכָל אֶחָי: וְלַחְמִי לָרָעֵב פָּרַשְׂתִּי וְעֲרוֹמִים
20 הִלְבַּשְׁתִּי וְכָל מִי שֶׁהָיָה נִפְטָר מִיִּשְׂרָאֵל הָיוּ מַשְׁלִיכִין אוֹתוֹ אַחֲרֵי הַחוֹמָה וְלֹא
הָיוּ קוֹבְרִין אוֹתוֹ כִּי כֵן צִוָּה הַמֶּלֶךְ וַאֲנִי הָיִיתִי מְחַפֵּשׂ וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהָיִיתִי רוֹאֶה
21 אֶת הַמֵּת הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּלַּיְלָה וְאֶקְבּוֹר אוֹתוֹ: וְגַם בְּרוֹב הַחֲלָלִים אֲשֶׁר הִפִּיל
סַנְחֵרִיב בַּחֲמָתוֹ אַחֲרֵי שׁוּבוֹ מִירוּשָׁלַם בִּבוּשַׁת פָּנִים קִבַּרְתִּי אוֹתָם בְּסֵתֶר וּבְנֵגִיבָה כִּי
רַבָּה הִפִּיל בַּחֲמָתוֹ וּלְאַחַר זְמַן בָּא וּבִקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת הַחֲלָלִים וְלֹא מְצָאָם וְחָקַר
בְּדִבֵּר הָרִבָּה מְאוֹד וַיַּעַן אֶחָד מֵאַנְשֵׁי נִינְוֵה וַיֹּאמֶר בַּעֲדִי כִּי טוֹבִיָּה קָבַר אֶת הַחֲלָלִים
וַיְבַקֵּשׁ בַּעֲדִי הַמֶּלֶךְ לַהֲרָגֵנִי וְכִשְׁמַעְתִּי בָּרַחְתִּי בְּהֶחָבֵא:

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

16 Sic, ut liceret mihi peragrare totum regnum ejus, necnon & terram Midi-
an, in qua etiam depositum reliqui, apud Abielem filium Gabrielis, nempe
decem talenta argenti. Mortuo vero rege Salmanasar, regnavit pro eo 18
Sanherib filius ej⁹, qui fuit (homo) malus, durus, & pravis moribꝰ, sic, ut ob
metum ejus, non potuerim redire in terram Midian. Insuper & in diebus 19
Salmanasar, magnum beneficium contuli in omnes fratres meos, nam panē
meum esurienti distribui, nudos vestivi, omnē quoque Israëlitam, quem vitâ 20
defunctum, post murum projiciebant, nec sepeliebant, sic præcipiente rege,
ego diligenter scrutabar, & quocunq; loco mortuum videbam, noctu abiens
sepeliebam eum. Necnon & multos interfectos, quos Sanherib furore per- 21
citus, trucidaverat, posteaquàm cum ignominia reversus esset ab oppugnati-
one urbis Jerosolymæ, clanculum & furtim sepelivi, multos siquidem furore
suo interfecerat. Accidit autem, ut post aliquod tempus veniret, & requi-
reret rex interfectos, quos cum non invenisset, eaq; de re diligenter & mul-
tum investigâsset, tandem respondit quidam ex viris Ninivæ, dicens ad re-
gem; Tobias sepelivit occisos, quo audito rex voluit me occidere, quod
cùm audivissem, clam aufugi.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

16 וְהִפְקַדְתִּי בְיַד גַּבָאֵל אָחִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מָדַי בְּמִדִינַת רָגָאשׁ עֲשָׂר כִּכְּרֵי כָסֶף: וַיְהִי 16
18 כַּאֲשֶׁר מֵת שַׁלְמַנְאסַר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּמְלֹךְ סַנְחֵרִיב בְּנוֹ תַּחְתָּיו וַיִּפָּרְצוּ דְרָכַי מִפָּנָיו 18
הַמַּלְחָמוֹת אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ וְלֹא יָכֹלְתִּי לָלֶכֶת אֶל אֶרֶץ מָדַי לָקַחַת אֶת כַּסְפִּי:
20 וַאֲחֵרֵי כֵן עָשִׂיתִי צְדָקוֹת רַבּוֹת לַעֲנֵי עַמִּי מִיְחוֹמִים וְאַלְמָנוֹת וְכַאֲשֶׁר רָאִיתִי חַלְלֵי 20
עַמִּי מוּשְׁלָכִים מִחוּץ לְחוֹמַת נִינְוֵה לֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נַחְתִּי עַד אֲשֶׁר קְבַרְתִּים:
21 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁב סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר מִיהוּדָה אֶל נִינְוֵה בִּבוּשַׁת פָּנִים עַל אֲשֶׁר נִגַּף 21
יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ יְהוּדָה עַל הַחֶרְפָּה אֲשֶׁר חֵרֵף וְגִדֵּף אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדְרוֹשׁ
סַחַם הַדְּבַר מְאוֹד וַאֲנִי בִּקַּשְׁתִּי לְדַעַת דָּבָר אֱמֶת עַל מַה בָּאָה הַנְּזֵרָה וְאֶת עַל
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵת הַהִיא כִּי יָדַעְתִּי בֶּאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל וּמָצָאתִי שֶׁלֹּא
שָׁמְטוּ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל עַל לִבָּם הַשְׁמֶדֶת אֲחֵיהֶם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר
מִבְּצוּרֵיהֶם שָׁלַח בָּאֵשׁ וּבְחוּרֵיהֶם בְּחֶרֶב הָרַג וְעוֹלְלֵיהֶם רִטֵּשׁ וְהָרוֹתֵיהֶם בָּקַע
וּבְמָקוֹם שֶׁיִּתְאַבְּלוּ וְשִׂיחָעֲנוּ לְפָנֵי יְיָ עַל גְּזֵרַת אֲחֵיהֶם וַאֲשֶׁר קָצַף עֲלֵיהֶם הָיוּ אוֹכְלִין
וְשׁוֹתִים וּשְׂמֵחִים וּמִתְעַנְּגִים בְּכָל שִׁיר וּבְנִגּוּרוֹת וּבְנֵבָלִים וְלֹא נֶחֱלוּ עַל שֶׁבֶר
יְהוּדָה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵינוּ כַּדָּת כָּתוּב עַל יְהוּדָה הַשּׁוֹתִים בְּסוּרְקֵי יַיִן וְרֹאשֵׁי
שְׁמָנִים יִמָּשֵׁחוּ וְלֹא נֶחֱלוּ עַל שֶׁבֶר יוֹסֵף וְגַם עַל זֹאת הָיָה קֶצֶף מֵאֵת יְיָ עַל
יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם וַיָּבֵא עֲלֵיהֶם אֶת מֶלֶךְ בָּבֶל עַד הַשְׁלִיכָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּגֶל אֶת
יְהוּדָה מֵעַל אַדְמָתוֹ וְכַאֲשֶׁר רָאִיתִי חַלְלֵי יִשְׂרָאֵל מוּשְׁלָכִים מִחוּץ לְחוֹמַת הָיִיתִי
נוֹנֵב נְיוֹתֵיהֶם וּקְבָרִתִּים פְּעָמִים רַבּוֹת וְאָמַרְתִּי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה צַדִּיק עַל כָּל
הַבָּא עָלֵינוּ כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ וַאֲנַחְנוּ הִרְשַׁעְנוּ וְאֲשֶׁר בִּקֵּשׁ סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר
אֶת חַלְלֵי עַמִּי בְּנֵי הָאֲנָשִׁים הַטּוֹבִים וְלֹא מְצָאָם:

Et interim tradidi in manū Gabeli fratris mei qui erat in terra Medorum in 16
urbe Rages decē talenta argenti. Factum est autē cùm mortuꝰ esset Salma- 18
næser rex Assur, regnarétq; Sanherib filiꝰ ejꝰ pro eo, & clanderentur propter
bella quæ erant in terra itinera in Mediā, non potui venire in terrā Medorū
ut repeterē pecuniā meam. Cúmque feciſſē eleemosynas multas pauperibus 20
populi mei, nempe pupillis & viduis, & deinde vidissem interfectos populi
mei projectos foràs extra muros Ninive, nullam habui requiē donec sepelivi
eos. Nam cùm redîsset Sanherib rex Assyriorū de Jehuda in Niniven cum 21
confusione faciei, pcussit enim eum Dñs Deus Israel in terra Jehuda, eò quòd
opprobriis affecisset blasphemassetque Deum Israel, interfecit plurimos ex
Judæis. Ego verò cupiens scire causā hujꝰ rei, & quare Deꝰ permisisset in illo
tempore sic læviri contra tribꝰ Israel, maxime cum scirē Deum erga eos esse
Deū veritatis & non iniquitatis, inveni tandem id propterea factū, ꝙ Israe-
litas non movit ad compassionē exterminiū illud ꝙ fratribus eorum intulit
Sanherib rex Assur. Nam combussit munitiones eorū igni, & juvenes eorū
interfecit gladio, atque infantes eorū collisit, & prægnantes eorum dissecuit.
Et pro eo ꝙ condolere et affligi debuerant coram Dño prò ista dura fratrum
suorum castigatione qua Dñs iratus fuit contra eos, ipsi comedebant, bibe-
bant, lætabantur & gaudiis affluebant in cunctis canticis, citharis & nablis,
& non compatiebantur confractioni Jehuda, quæ accidit propter iniquita-
tes nostras & propter peccata patrū nostrorum. Sic enim scriptū est de Je-
huda: Bibebant in phialis vinum, & præcipuis unguentis inungebantur, nec
dolore tangebantur propter contritionem Joseph. Et hæc quidem causa fuit
quare Dñs iratus fuit contra tribum Jehuda & contra Jerusalem, & venire
permisit contra eos regem Babel, abjecítque eos à facie sua & transtulit Je-
hudam de terra sua. Cùm itaque ego vidissem interfectos Israel projectos
extra murum, furabar corpora eorum & sepelivi eos vicibus multis, & dixi;
Domine Deus Israel, tu es justus in omnibus istis quæ veniunt super nos.
Nam tu rectissimè agis, nos autem impiè egimus. Quarénsque Sanherib
rex Assur interfectos populi mei, corpora scilicet virorum interfectorum,
& non inveniens ea,

Versio VULG. LAT.

16 Cùm autem venissem in Rages civitatem Medorum, &
ex his, quibus honoratus fuerat à rege, habuissem de-
17 cem talenta argenti: Et cùm in multa turba generis
sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu ejus,
sub chirographo dedit illi memoratum pondus argen-
18 ti. Post multum verò temporis, mortuo Salmanasar
rege, cùm regnaret Sennacherib filius ejus pro eo, &
19 filios Israel exosos haberet in conspectu suo: Tobias
quotidiè pergebat per omnem cognationem suam, &
consolabatur eos, dividebátque unicuique, prout
20 poterat, de facultatibus suis: Esurientes alebat, nu-
disque vestimenta præbebat, & mortuis atque occisis
21 sepulturam solicitus exhibebat. Denique cùm rever-
sus esset rex Sennacherib, fugiens à Judæa plagam,
quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam
suam, & iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias
sepeliebat corpora eorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Καὶ ἐπορεύθην εἰς Μηδίαν, καὶ παρεθέμην Γαβαήλῳ τῷ ἀδελ- 16
18 φῷ Γαβρία ἐν Ῥάγοις Μηδίας, ἀργυρίου τάλαντα δέκα. Καὶ ὅτε 18
ἀπέθανεν (a) Ἐνεμεσσὰρ, ἐβασίλευσε Σενναχηρὶμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ
ἀντ' αὐτοῦ, καὶ αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ (β) ἠμεταύθησαν, καὶ οὐκ ἔτι ἠδυνάσθην πορ-
19 εύεσθαι εἰς Μηδίαν. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐνεμεσσάρ ἐλεημο- 19
20 σύνας πολλὰς ἐποίουν τοῖς ἀδελφοῖς μου· Τοὺς ἄρτους μου ἐδίδουν 20
τοῖς πεινῶσι, καὶ (γ) ἱμάτια τοῖς γυμνοῖς· καὶ εἴ τινα ὁρῶν τῶν
γένους μου ἐθεώρουν τεθνηκότα καὶ (δ) ἐρριμμένον ὀπίσω τοῦ τείχους
21 Νινευῆ, ἔθαπτον αὐτόν. Καὶ εἴ τινα (ε) ἀπέκτεινεν Σενναχηρὶμ ὁ 21
βασιλεὺς, ὅτε ἤλθε φεύγων ἐκ τῆς Ἰουδαίας, ἔθαπτα αὐτὸς κλε-
πτῶν· πολλοὺς γὰρ ἀπέκτεινεν ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ· καὶ ἐζητήθη ὑπὸ
τοῦ βασιλέως τὰ σώματα, καὶ οὐχ εὑρέθη. Πορευθεὶς δέ τις (ζ) ἐν
Νινευῆ, ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι (η) θάπτω αὐτούς, καὶ
ἐκρύβην.

MS. A. (α) Ἐνεμεσσαρὸς, (β) κατέστη ἐξ, (γ) τὰ ἱμάτιά μου τοῖς (δ) ἐκειμένον ἐπὶ τῷ τείχους οἰς Νινευῆ, (ε) ἀπέκτεινεν
(ζ) Νινευίτων, (η) ἔθαπτον

Et ivi in Mediam, & deposui Gabaelo fratri Ga- 16
briæ in Ragis Mediæ, argenti talenta decem. Et 18
quando mortuus est Enemessar; regnavit Senna-
cherim filius ejus pro eo: & viæ ejus infirmatæ
sunt: & non ultrà potui ire in Mediam. Et in 19
diebus (e) Enemessari eleemosynas multas faciebam
fratribus meis: Panes meos dabam esurientibus, 20
& vestimenta nudis: & si quem de genere meo
aspiciebam mortuum, & projectum (f) post murum
Nineve; sepeliebam eum: Et si quem interfecerat 21
Sennacherim rex, quando venit fugiens è Judæa;
sepeliebam eos furatus; multos enim interfecit in
furore suo. Et quæsita sunt à rege corpora, & non
sunt inventa. Profectus autem unus eorum, qui
de Nineve, indicavit regi de me, quia sepelio eos:
& occultatus sum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 ... * ... 16
18 ... * ... 18
... 19
20 ... * ... 20
... 21
... .

Et profectus in Mediam, deposui apud 16
Gabrielem fratrem Gabrielis Ragis
Mediæ decem talenta argenti. Mortuo 18
autem Salmanasar, regnavit filius ejus
Sancherib loco ipsius. Et viæ ipsius or-
dinatæ non erant, neque amplius in Me-
diam proficisci poteram. Tempore au- 19
tem Salmanasar, multas eleemosynas fa-
ciebam fratribus meis: Panes meos 20
dabam famelicis, vestes nudis: Et si
quem generis nostri mortuum viderem,
projectúmque pone muros Ninives, se-
peliebam eum. Et si quem interfece- 21
rat Sancherib rex, cùm fugiens reversus
est ex Judæa, furtim eum sepeliebam:
multos enim interfecit in furore suo.
Quæsita igitur sunt cadavera ista jussu
regis, nec inventa: Et profectus civis
quidam Ninivitanus, indicavit regi de
me, quod sepelirem eos.

ספר טוביה : ב

22 וַיונַר לְמֶלֶךְ כִּי בְרַחְתִּי מִיַּד צִוֶּה וַיָּבוּזּוּ כָּל אֲשֶׁר לִי וְלֹא נִשְׁאַר לִי כְּלוּם כִּי אִם
23 חַנָּה אִשְׁתִּי וְטוֹבִיָּה בְּנִי: וַיַּחְבִּתִּי חֵשְׁעָה עָשָׂר יָמִים עַד אֲשֶׁר עָמְדוּ אַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר
24 בְּנֵי סַנְחֵריב וְהָרְגוּ אֶת אֲבִיהֶם וְהֵמָּה נִמְלְטוּ בְּאֶרֶץ אֲרָרָט: וַיִּמְלוֹךְ אֵסַרְחַדּוֹן בְּנוֹ
תַּחְתָּיו וַיָּשֶׂם אֶת אָחִי אַהֲרוֹן בֶּן חַנָנְאֵל אָחִי מוֹשֵׁל בְּכָל מַלְכוּתוֹ וְהוּא הָיָה הַמּוֹצִיא
וְהַמֵּבִיא וַיְבַקֵּשׁ אָחִי הָאַהֲרוֹן מֵאֵת הַמֶּלֶךְ בַּעֲדִי וַהֲשִׁיבֵנִי אֶל נִינְוֵה וְאָחִי אַהֲרוֹן הָיָה
מַשְׁקֶה לַמֶּלֶךְ וְעַל הַחוֹתָם וְעַל הַמַּס וְעַל כָּל חֶשְׁבּוֹן וְנָוֵר הַמֶּלֶךְ אֵסַרְחַדּוֹן וְנָתַן לִי
אֶת בֵּיתִי וְאֶת חַנָּה אִשְׁתִּי וְטוֹבִיָּה בְנִי:

ב

1 בְּחַג חַסָּכוֹת וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עָשִׂיתִי סְעוּדָה גְּדוֹלָה:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וַיֵּלְכוּ אַנְשֵׁי נִינְוֵה וַיַּגִּידוּ לְמֶלֶךְ לֵאמֹר טוֹבִי עַבְדְּךָ אֲשֶׁר הִפְקַדְתָּ עַל כָּל אֲשֶׁר לְךָ
הוּא שׁוֹלֵחַ אֶת אֲנָשָׁיו עַל כָּל חוּצוֹת נִינְוֵה לְבַקֵּשׁ אֶת חֲלָלֵי עַמּוֹ וְהוּא קוֹבֵר אוֹתָם
בַּסֵּתֶר וְלֹא יֵרֵא מִמֶּךָּ: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע סַנְחֵריב אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּחַר אַפּוֹ עָלַי
מְאֹד וַיֵּצֵא לְחַפֵּשׂ אוֹתִי וְאֶת חַנָּה אִשְׁתִּי וְטוֹבִיָּה בְנִי וַיְבַקֵּשׁ לְהָרְגֵנִי בְּזַעְפּוֹ וַאֲשֶׁר
נוֹרַע לִי הַדָּבָר הַזֶּה בָּרַחְתִּי מִפָּנָיו וַיִּצָּו לִשְׁלוֹל אֶת כָּל אֲשֶׁר לִי: וְנִסְתַּרְתִּי מִפָּנָיו עַד
אֲשֶׁר צָעֲקוּ עָלַי אַלְמָנוֹת יִשְׂרָאֵל וַיִּחוֹמְיוּ בְּמַר נַפְשָׁם וּבְצוֹם וּבְכִי וְנֶגַע אֶל הַשָּׁמַיִם
מִשְׁפָּטוֹ וְנִשְׂא עַד שְׁחָקִים וַיִּמְּרְרוּ אֶל יִשְׂרָאֵל בִּיַד שְׁנֵי בָנָיו וַיְהָרְגוּהוּ בְּחֶרֶב כִּי שָׁאַל
אֶת יוֹעֲצָיו וְלִוְקָנָיו עַל מָה קָנָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַם וְהִשְׁמִיד
מַלְאַךְ יְיָ אֶת חֵיל פַּרְעֹה וְאֶת כָּל בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם וְהַבַּחוּרִי אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לָהֶם תָּמִיד
יְשׁוּעָה עַל יָדָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ חָכְמָיו וְיוֹעֲצָיו כִּי אַבְרָהָם אֲבִיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוֹלִיךְ
לִשְׁחוֹט אֶת בְּנוֹ אוֹלַי יִתְרַצֶּה בּוֹ לְפָנֵי יְיָ אֱלֹהָיו עַל כֵּן קָנָא עַל בָּנָיו וַיַּעַשׂ בַּעֲבָדָיו
נְקָמָה. אָז אָמַר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֶשְׁחַט אֶת שְׁנֵי בָנַי בַּעֲבוּר יְיָ אוֹלַי אֶתְרַצֶּה בָּם לָהֶם
וְיַעְזְרֵנִי. וַיִּגַּע הַדָּבָר לְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר בָּנָיו וַיָּאֹרְבוּ לוֹ וַיְהָרְגוּהוּ בְּחֶרֶב בְּשָׁעָה
שֶׁנִּכְנַס לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי דְּגוֹן טָעוּתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר בָּנָיו הִכּוּהוּ בְּחֶרֶב
וְהֵמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ אֲרָרָט: וַיְהִי כִּי מֵת סַנְחֵריב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּמְלוֹךְ אֵסַרְחַדּוֹן בְּנוֹ 24
תַּחְתָּיו. וַיִּפְקֹד אֵסַרְחַדּוֹן אֶת אֲקִיקָר בֶּן חַנָנְאֵל אָחִי עַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ וּמוֹשֵׁל בְּכָל
אֶרֶץ אַשּׁוּר וַיְדַבֵּר אֲקִיקָר עָלַי אֶל הַמֶּלֶךְ דְּבָרִים טוֹבִים עַד אֲשֶׁר הֵשִׁיבַנִי לְנִינְוֵה כִּי
הָיָה אֲקִיקָר אָהוּבִי וְקָרוֹבִי וַיָּשִׁיבוּ לִי אֶת חַנָּה אִשְׁתִּי וְאֶת טוֹבִיָּה בְנִי כִּי צִוָּה הַמֶּלֶךְ
אַשּׁוּר לְהַפְקִיד בְּזַעְפּוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה עָלָיו:

ב

וּבְשָׁנָה הַהִיא בְּחַג שָׁבוּעוֹת הֻכִינוֹתִי סְעוּדָה גְּדוֹלָה:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Cumq; nunciatũ fuiſſet regi, quod aufugiſſem illicò præcepit, ut diriperent 21
omnia bona mea, adeo, ut nec quicquã mihi relictũ fuerit, præter Hannam
uxorẽ, ac Tobiã filiũ meum. Atq; ita delitui per quindecim dies, donec in- 23
ſurrexerunt Adramælech & Saræzer filii Sanherib, qui occiderunt patrem
ſuum, (quo facto) evaſerunt in terrã Ararat. Hinc Eſarhaddon filius ejus 24
regnavit pro eo, qui poſuit fratrem meum Aharon filium Hananeelis do-
minatorem in toto regno ſuo, qui & ipſe educebat & introducebat (popu-
lum.) Is inquã frater meus Aharon, interpellavit pro me apud regem, ut re-
duceret me in Ninevé. Idem quoque frater meus Aharon, pincerna regis
erat, conſtitutus ſuper ſigillum & ſuper tributa, & libellos expenſi & ac-
cepti. Præcepit autem rex Eſarhaddon (filius Sanherib fratri meo Aharon)
ut redderet mihi domum meam, Hannam uxorem meam, Tobiã filiũ meũ,

CAP. II.

In feſto tabernaculorum, quo die etiam feci magnum convivium. 1

MUNSTERI.

Abierunt viri Ninive & nuntiaverunt regi, dicentes; Tobæus ſeruus tuus quẽ
conſtituiſti ſupomnia tua, ipſe deſtinat viros ſuos in omnes plateas Ninive,
ut quærant interfectos populi ſui, ſepelitq; eos clam abſq; ullo timore tuo.
Quod cum rex Sanherib audiſſet, irat⁹ eſt vult⁹ ej⁹ contra me ſupra modũ, 22
præcepitq; ut me comprehenderent atq; Hannã uxorem meam & Tobiam
filiũ meum. Conabatur enim me occidere in ira ſua. At cum hæc res mihi
innotuiſſet & fugiſſem à facie ejus, præcepit ut diriperent omnia mea. Ego 23
verò abſcondi me à facie ej⁹ donec clamaverunt pro me viduæ Iſrael & pu-
pilli ejus in amaritudine animæ ſuæ, in jejunio & fletu, pervenitq; judicium
ejus in cœlũ & aſcendit uſq; in æthera. Nam tradidit eum Deus Iſrael in
manũ duorum filiorum ejus, qui occiderunt eum in gladio Siquidem cùm
interrogâſſet conſiliarios & ſeniores ſuos, quare De⁹ glorioſus ſic zelaret pro
Iſraële & pro Jeruſalẽ, ut extinxerit angelus Dñi exercitum Pharaonis &
omnia primogenita Ægypti, adoleſcentes autẽ quos Domin⁹ daret eis, hi ju-
giter manu ſua fruerentur victoriâ, reſponderunt ei ſapientes ſui atq; conſi-
liarii, quod Abrahã pater Iſraelitarũ duxerit filium ſuum ut jugularet eum,
quatenus per id ſibi propitium faceret Dñm Deum ſuum. Et hinc eſt, quod
Dñs zelum gerit pro filiis ſuis, fecitq; hanc tam magnam ultionem in ſervis
tuis. Tunc ait rex; Jugulabo ergo & ego duos filios meos propter Dominũ,
ſi fortè per eos gratiam Dñi promerear & adjutorio ſit mihi. Quod verbum
cum perveniſſet ad Adrammælech & Saræzer filios ejus, inſidiati ſunt ei, in-
terfeceruntq; eum gladio in hora qua ingreſſ⁹ eſt ut oraret corã Dagon idolo
ſuo. Sic enim ſcriptũ eſt; Adrammælech & Saræzer filii ej⁹ percuſſerunt eum
in gladio, fugienteſq; ſalvati ſũt in terra Ararat. Mortuo itaq; in hunc mo- 24
dum Sanherib rege Aſſur, regnavit Eſarhaddon fili⁹ ej⁹ pro eo. Conſtituit
autẽ Eſarhaddon Ak karũ filiũ Hananeelis fratris mei ſup omnia ſua, & ip-
ſe dominabatur in univerſa terra Aſſyriorũ. Locutuſq; eſt Ak karus de me
verba bona corã rege, ut etiã me reſtitueret in Niniven. Nam fuit Akikarus
amic⁹ & propinqu⁹ me⁹: reduxeruntq; ad me Hannam uxorẽ meã & Tobi-
am filium meum. Nam juſſerat rex Aſſyriorum in ira ſua qua commotus
fuit contra me, ut & ipſi comprehenderentur. CAP. II.

Eodem anno cum eſſet ſolennitas hebdomadarum ego paravi prandium
magnificum.

Verſio VULG. LAT.

21 At ubi nuntiatum eſt regi, juſſit eum occidi; &
23 tulit omnem ſubſtantiam ejus. Tobias verò cum
Sho[illegible], & uxore fugiens, nudus latuit, quia
24 multi diligebant eum. Poſt dies verò quadra-
25 ginta quinque occiderunt regem filii ipſius, Et
reverſus eſt Tobias in domum ſuam, omniſque
facultas ejus reſtituta eſt ei.

CAP. II.

1 Poſt hæc verò, cùm eſſet dies feſtus Domi- 25
ni, & factum eſſet prandium bonum in domo 1
Tobiæ,

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

22 Ἐπιγνὺς ὅ ὅτι ζητοῦμαι ὑπὸ σαυεῖν, φοβηθεὶς ἀνεχώρησα. Καὶ διηρ- Cognoſcens autem, quia quæror, ut moriar; timore 22
23 πάγη πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, κ ὃ κατελείφθη μοι οὐδέν, πλὴν Ἄν- perculſus receſſi. Et direptæ ſunt omnes ſubſtantiæ 23
24 νας ἡ γυναικός μου, κ Τωβίου τοῦ υἱοῦ μου. Καὶ ὁ διῆλθον (α) ἡμέρας πεντή- meæ: Et non remanſit mihi quicquam præter Annam
κοντα, ἕως ὃ ἀπέκλεισαν αὐτὸν οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ· κ ἔφυγον εἰς τὰ ὄρη uxorem meam, & Tobiam filium meum. Et non 24
(β) Ἀραράδ. κ ἐβασίλευσε (γ) Σαχερδονὸς υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, κ transierunt (g) dies quinquaginta; donec interfece-
ἔταξεν Ἀχιάχαρον ἡ Ἀναὴλ (δ) υἱὸν τὸν ἀδελφοῦ μου ἐπὶ πᾶσαν ἡ ἐκλο- runt eum duo filii ejus. Et fugerunt in montes
γισίαν ἡ βασιλείας αὐτοῦ, κ ἐπὶ πᾶσαν ἡ διοίκησιν. καὶ ἠξίωσεν Ararath. Et regnavit (h) Sacherdonus filius ejus
Ἀχιάχαρ ὑπὲρ ἐμοῦ, κ ἦλθον εἰς Νινευῆ. Ἀχιάχαρ ἡ ἦν ὁ (ε) οἰνο- pro eo: & conſtituit Achiacharum Anael filium
χόος, κ ἐπὶ ἡ δακτυλίου, κ διοικητὴς, κ ἐκλογιστὴς, κ κατέστησεν αὐτὸν fratris mei ſuper omnem computationem (i) regni
ὁ (ζ) Σαχερδονὸς ὁ δ δευτέρας· ἦν ἡ ἐξάδελφός μου. ſui, & ſuper omnem adminiſtrationem: Et poſtulavit
Achiacharus pro me: & veni in Nineve. Achi-
acharus autem erat pincerna, & (k) ſuper annulum,
& adminiſtrator, & computator: Et conſtituit eum Sacherdonus ſecundò: erat autem filius fratris mei.

MS.A. (α) ἡμέρας (β) Ἀχιαράτ. (γ) Σαχερδὼν ὁ υἱὸς (δ) ἡ υἱὸν (ε) οἰνοδόχου, (ζ) Σαχερδονοσὸς

ΚΕΦ β'.

Ὅτε ἡ καλῶδον εἰς ἡ οἶκόν μου, κ ἀπεδόθη μοι Ἄννα ἡ γυνή μου, CAP. II.
κ Τωβίας ὁ υἱός μου, Ἐν τῇ πεντηκοστῇ (α) ἑορτῇ, ἥ ἐστιν ἁγία ἑπτὰ ἑβδο- Quando autem deveni in domum meam; & re- 25
μάδων, ἐγενήθη ἄριστον καλόν μοι, κ (β) ἀνέπεσα ἡ φαγεῖν. κ ἐθεα- ſtituta eſt mihi Anna uxor mea, & Tobias filius 1
σάμην ὄψα πολλὰ, meus, In Pentecoſte feſtivitate, quæ eſt ſancta
ſeptem hebdomadarũ, factũ eſt prandiũ bonum mihi:
& accubui ad manducandũ. Et aſpexi obſonia multa,

Κεφ. β'. MS.A. (α) τῇ ἑορτῇ, (β) ἀνεπαυσάμην

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 ... * ... Et abſcondi me, cum didiciſſem quæri me 22
23 ... ut interficerer, & præ timore receſſi. Et 23
direpta ſunt bona mea omnia, nec quic-
quam mihi factum eſt reliquum, præter
24 ... Hannam uxorem meam, & Tobiam fi- 24
lium meum. Sed nondum exacti erant
quinquaginta dies cùm occiderunt eum
duo filii ejus, fugerúntque in montes
Ararat. Et regnavit Sarchedonſur filius
ejus. Et præfecit Achior filium Hana-
najel filium fratris mei univerſis ratio-
nibus regni ſui, & adminiſtrationi do-
meſticæ univerſæ. Et ſupplicavit Achior
pro me, & veni Ninivem. Achior au-
tem erat pincerna, & annulo præfe-
ctus, adminiſtrationi domeſticæ, & ratio-
nibus. Et conſtituit eum Sarchedonſur
ſecundo loco. Erat autem fratre meo
natus.

CAP. II.

Cum autem domum meam rediiſſem, 1
redditíque mihi eſſent Hanna uxor, &
Tobias filius: In feſto Pentecoſtes, quæ
dies ſancta eſt ſeptem hebdomadum;
paratum erat mihi prandium bonum:
Quúmque accubuiſſem ad edendum, &
cibos multos viderem, dixi *Tobiæ* filio;

כפר טוביה: ב

2 וַיְשַׁלְּחֵנִי בְּשׁוּלְחָן וָאֵלְכָה לְבָנִי טוֹבִיָּה בְּנִי צֵא וּרְאֵה אוּלַי תִּמְצָא אֶחָד מֵאַחֵינוּ
3 וְהַבִיאֵהוּ וַיֹּאכַל עִמָּנוּ וּמַהֵר וְאַל תְּאַחֵר כִּי אֲנִי מַמְתִּין אוֹתָךְ: הָלַךְ וְחָזַר וְאָמַר לוֹ אָבִי
4 אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נָפַל בַּשּׁוּרָה: וְכִשְׁמְעִי כְּזֹאת לֹא בָא אֶל פִּי מְאֵכֶל כְּלוּם אֶלָּא עָמַדְתִּי
5 וְהֵבֵאתִיו בְּבֵיתִי הֵיוֹתִי עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ: וַאֲנִי רָחַצְתִּי יָדַי וְהָיִיתִי אוֹכֵל לַחְמִי בְּיָגוֹן
6 וַאֲנָחָה: וְזָכַרְתִּי נְבוּאַת עָמוֹס הַנָּבִיא וּבָכִיתִי: וּבְעָרֶב חָפַרְתִּי וּקְבַרְתִּיו וּשְׁכֵנַי
7 הָיוּ מְלַעְגִין בִּי לֵאמוֹר: זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּרַח וְנוֹצַל בְּעַד קְבוּרַת הַמֵּתִים וְעוֹד
8 חָזַר וְקוֹבֵר אֶת הַמֵּתִים וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא שָׁמָּא יוֹדֵעַ הַדָּבָר אֶל הַמֶּלֶךְ וַיָּמוּת: וַאֲנִי
9 קָבַרְתִּי אֶת הַמֵּת וְחָזַרְתִּי וְנִכְנַסְתִּי לְבֵיתִי עַל שְׁנִטְמֵאתִי בְּמֵת: וַיְשַׁנְתִּי חוּץ לְחָצְרִי
10 בְּקִצַּה הַקִּיר וְאֶת פָּנַי לֹא כִסִּיתִי: וַאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי כִּי דְרוֹר קִינְנָה בְּאוֹתוֹ הַקִּיר
11 וּפָקְחָתִי עֵינַי לִרְאוֹת וְהִשְׁלִיכוּ הַצִּפֳּרִים צוֹאָתָם וְנִכְנְסָה בְּעֵינַי וּמֵיד נִתְבַּלְבְּלוּ עֵינַי
וְלֹא הָיִיתִי רוֹאֶה כָּל עִקָּר וְהָרְבָּה רוֹפְאִים חִפְּשׁוּנִי וְרִפּוּאָה לֹא מָצָאתִי וְאָחִי אֲחִיקָר
הָיָה מְפַיְּסֵנִי עַד שֶׁהָלַכְתִּי בָּאַלְמַנְיָא:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Cúmque sederem in mensa, dixi filio meo Tobiæ; Mi fili, exi & vide si 2
fortè invenias unum ex fratribus nostris, quem introducito, ut edat no-
biscum. Festines, nec moram facias, ego enim interim expectabo te. Qui 3
abiens & revertens, dixit ad eum; Mi pater, est unus ex filiis Israël qui
mortuus jacet in campo. Quod cum audivissem, non intravit in os meum 4
quicquam cibi, sed surrexi & introduxi eum in domum meam, ut esset ibi,
donec sol occideret. Dein lavi manus meas, & comedi panem meum, cum 5
tristitia & gemitu. Memor cum lachrymis prophetiæ Amos prophetæ, 6
Cumque in ipsa vespera fodissem & sepelissem eum, vicini mei subsanna 7
verunt me dicentes: Ecce hic est vir ille, qui aufugerat & evaserat eò quòd 8
sepelisset mortuos, is jam reversus adhuc non cessat sepelire eos, nec timet,
si innotuerit hæc res regi, ut morte plectatur. Ego vero (mihil hæc moratus) 9
sepelivi mortuum, nec statim ingressus sum domum meam, eò quòd pollutus
essem super mortuo. Sed dormivi extra atrium meum, componens me ad 10
parietem, facie non velata. Cumq; ignorarem quod hirundo nidulata esset 11
in eo pariete, fortéque aperuissem oculos meos ad videndum, dejecerunt
aviculæ stercora sua, quæ cum incidissent in oculos statim illi sic turbati fue-
runt, ut nec quicquã amplius videre potuerim. Ac licet multi me curássent
medici, nullum tamen quod mederetur oculis remedium inveni. Porrò fra-
ter meus Aharon persuasit mihi tandem, ut proficiscerer in Alemaniam.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וַיְשַׁבְתִּי עַל שֻׁלְחָנִי לֶאֱכוֹל וְאָמַרְתִּי לְטוֹבִיָּה בְּנִי לֵךְ וְהָבֵא לָנוּ מֵאַחֵינוּ הָעֲנִיִּים 2
לֶאֱכוֹל וְאָמַרְתִּי לְטוֹבִיָּה וְאֲנִי וְכָל הַיּוֹשְׁבִי עִמִּי לֹא נֹאכַל עַד בֹּאֶךָ: וַיֵּלֶךְ טוֹבִיָּה 3
בְּנִי לְבַקֵּשׁ מֵהָעֲנִיִּים וַיָּשָׁב מַר נֶפֶשׁ וַיֹּאמֶר אֲלַי אָבִי אֶחָד מֵאַחֵינוּ נֶהֱרַג וְהוּשְׁלַךְ
בְּרְחוֹב הָעִיר: וְכַאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי נִבְהַלְתִּי וַיֵּצֶר לִי מְאֹד וְעָבַרְתִּי אֶת שֻׁלְחָנִי וְהָלַכְתִּי 4
וְהָרִימוֹתִיו מִן הָרְחוֹב וְשַׂמְתִּיו בִּרְשׁוּתִי עַד בּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ שְׁאוּבַל לְקָבְרוֹ: וְשַׁבְתִּי 5
לְבֵיתִי וְאָכַלְתִּי לַחְמִי בְּרַמְעָה וּבְקִינָה: וְזָכַרְתִּי אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר עָמוֹס הַנָּבִיא 6
בְּבֵית־אֵל לֵאמֹר וְהָפְכְתִּי חַגֵּיכֶם לְאֵבֶל וְנוֹ וְאָבְכָה הַרְבֵּה מְאֹד: וַיְהִי כְּבוֹא 7
הַשֶּׁמֶשׁ הָלַכְתִּי וְקָבַרְתִּי אֶת הֶחָלָל וּקְרוֹבַי וּמְשַׁפְּחָתִי מַלְעִיגִים עָלַי לֵאמֹר: אֵין זֶה
יָרֵא עַל נַפְשׁוֹ וְהוּא קוֹבֵר אֶת הַחֲלָלִים: וּבַלַּיְלָה הַהוּא אַחֲרֵי קָבַרְתִּי אֶת הַמֵּת עָשִׂיתִי 8
טְבִילָה וְלֹא יָכֹלְתִּי לְטַהֵר אֶת עַצְמִי בְּאֶרֶץ טְמֵאָה כִּרְאוּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר דִּבֶּר
עָלֵינוּ יִרְמְיָה הַנָּבִיא לֵאמֹר לֹא תִטְהֲרִי אַחֲרֵי מָתַי עוֹד: וְהָלַכְתִּי וְשָׁכַבְתִּי אֶצֶל הַקּוֹר 9
וּפָנַי מְגֻלִּים: וְלֹא יָדַעְתִּי כִּי צִפֳּרִים עַלַי בְּקִיר וְנִפְלָה צוֹאָתָם עַל עֵינַי וְנַעֲשִׂית תְּבַלּוּל
בְּעֵינַי וְהָלַכְתִּי בְּבֹקֶר אֶל הָרוֹפְאִים לְרַפְאוֹת אוֹתִי וְלֹא יָכְלוּ וְהָיִיתִי עוֹד שְׁנַיִם 10
וְכָל אַחַי וְקְרוֹבַי עֲצֵבִים עַל עִוְרוּת עֵינַי וְאַקִּיקָר קְרוֹבִי רוֹעֶה אוֹתִי: 11

nerem quatuor annis. Omnes autem fratres mei & propinqui mei dolebant de cæcitate oculorum meorum. Porrò Akikar propinquus meus pascebat me.

Et sedens ad mensam meam ut comederem, dixi ad Tobiam filium meum: 2
Vade & introduc ad nos quosdam ex fratribus nostris pauperioribus, ut &
ipsi comedant. Dixi præterea ad Tobiam, Ego & omnes qui mihi assident
non comedemus donec tu redieris. Abiens itaq; Tobias filius meus ut pau- 3
peres quæreret reversus est amaro animo, dixítq; ad me; Pater mi, unus ex
fratribus nostris occisus est & projectus in plateam civitatis. Quod cùm au- 4
dissem terrefactus sum & anxiatus supra modum, deserui mensam meã, abi-
énsque sustuli illum de platea, & posui eum in custodia mea usque ad oc-
casum solis, quatenus possem illũ sepelire. Et inde reversus in domum meã 5
comedi panem meum in lachryma & luctu. Recordatúsque sum sermonis 6
quem dixerat Amos propheta in Bethel, dicens; Ego convertã solennitates
vestras in luctum, & cætera. Flevi itaq; multum. Et factum est cum occu- 7
buissem sol, abii & sepelivi occisum. Porrò propinqui mei & qui erant de 8
cognatione mea deridebant me, dicentes: Iste non est sollicitus pro anima
sua, qui adhuc sepelit interfectos. Eâdem nocte postquam sepelivi mortuũ 9
paravi lavacrum. Sed non potui purificare memetipsum in terra immunda,
sicut licuisset in terra Israel, quemadmodum prædixerat de nobis Jeremias
propheta, dicens; Non mundaberis in posterum aliquandiu. Abiens itaque 10
jacui juxta trabem quandam & facies mea fuit discooperta. Nec scivi 11
quod aviculæ essent supra me in pariete, unde cecidit stercus earum super
oculos meos, & nata est albugo in oculis meis. Cumque manè abiissem ad
medicos ut me curarent, illi nihil efficerunt, unde factum est ut cæcus ma-

Versio VULG. LAT.

2 Dixit filio suo; Vade, & adduc aliquos de tribu nostra,
3 timentes Deum, ut epulentur nobiscum. Cúmque abi-
isset, reversus nuntiavit ei, unum ex filiis Israel jugu-
latum jacere in platea. Statímque exiliens de accubitu
suo, relinquens prandium, jejunus pervenit ad corpus:
4 Tollénsque illud portavit ad domum suam occultè, ut,
5 dum Sol occubuisset, cautè sepeliret eum. Cúmque oc-
cultâsset corpus, manducavit panem cum luctu & tre-
6 more, Memorans illum sermonem, quem dixit Dñs per
Amos prophetam; Dies festi vestri convertentur in la-
7 mentationem & luctum. Cùm verò Sol occubuisset,
8 abiit, & sepelivit eum. Arguebant autem eum omnes
proximi ejus, dicentes; Jam hujus rei causâ interfici jussus
es, & vix effugisti mortis imperium, & iterùm sepelis
9 mortuos? Sed Tobias plùs timens Deum quàm regẽ,
rapiebat corpora occisorũ, & occultabat in domo sua,
10 & mediis noctibus sepeliebat ea. Contigit autem ut
quâdã die fatigatus à sepultura, veniens in domũ suam,
11 jactâsset se juxta parietem, & obdormisset, Et ex nido
hirundinũ dormienti illi calida stercora inciderunt sup
12 oculos ejus, fierétque cæcus. Hanc autẽ tentationẽ idcò
permisit Dñs evenire illi, ut posteris daretur exemplum
13 patientiæ ejus, sicut & sancti Job. Nam cùm ab infan-
tia sua semp Deum timuerit, & mandata ejus custodie-
14 rit, non est contristatus contra Deum, quòd plaga cæcitatis evenerit ei, Sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ. Nam sicut 15
16 beato Job insultabant reges, ita isti parentes & cognati ejus irridebant vitã ejus, dicentes; Ubi est spes tua, pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas? Tobias verò 17
18 increpabat eos, dicens; Nolite ita loqui: Quoniam filii Sanctorũ sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo.

Versio GRÆCA LXX. Interp Cum Translatione LATINA.

2 Καὶ εἶπα τῷ υἱῷ μου, Βάδισον καὶ ἄγαγε ὃν (α) ἂν εὕρῃς τῶν ἀδελφῶν
3 (β) ἡμῶν ἐνδεῖ, ὃς μέμνηται τοῦ κυρίου καὶ ἰδοὺ μένω σε. Καὶ ἐλθὼν,
εἶπε, Πάτερ, εἷς ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν (γ) ἐσφαγμένος ἔρριπται ἐν τῇ
4 ἀγορᾷ. κἀγὼ (δ) πρὶν γεύσασθαί με, ἀνασπάσας Ἀνειλόμην
5 αὐτὸν εἴς τι οἴκημα ἕως ἔδυ ὁ ἥλιος. Καὶ ὀπισθίας ἐλουσά-
6 μην, καὶ ἤσθιον τὸν ἄρτον μου ἐν λύπῃ. Καὶ ἐμνήσθην τῆς προφητείας
Ἀμώς, καθὼς εἶπεν, Στραφήσονται αἱ ἑορταὶ ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ
7 πᾶσαι αἱ εὐφροσύναι ὑμῶν εἰς θρῆνον. Καὶ ἔκλαυσα· καὶ ὅτε ἔδυ
8 ὁ ἥλιος, ᾠχόμην καὶ ὀρύξας ἔθαψα αὐτόν. Καὶ οἱ πλη-
σίον ἐπεγέλων, λέγοντες, Οὐκ ἔτι φοβεῖται φονευθῆναι διὰ τὸ
πρᾶγμα τοῦτο, καὶ (ε) ἀπέδρα, καὶ ἰδοὺ πάλιν θάπτει τοὺς νεκρούς.
9 Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἀνέλυσα θάψας, καὶ ἐκοιμήθην μεμιαμμένος
παρὰ τὸν τοῖχον τῆς αὐλῆς, Καὶ τὸ πρόσωπόν μου ἀκάλυπτον ἦν·
10 καὶ οὐκ ᾔδειν ὅτι στρουθία ἐν τῷ τοίχῳ εἰσί. Καὶ τῶν ὀφθαλ-
μῶν μου ἀνεῳγότων, ἀφώδευσαν τὰ στρουθία θερμὰ εἰς τοὺς ὀφθαλ-
μούς (ζ) μου, καὶ ἐγήνθη λευκώματα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου·
καὶ ἐπορεύθην πρὸς ἰατροὺς, καὶ οὐκ ὠφέλησάν με· Ἀχιάχαρος δὲ
ἔτρεφέ με ἕως οὗ ἐπορεύθην εἰς τὴν Ἐλυμαΐδα.

Et dixi filio meo; Vade, & adduc, quemcunque 2
inveneris fratrum nostrorum egentem, qui memine-
rit Domini: & ecce expecto te. Et veniens dixit; 3
Pater, unus de genere nostro strangulatus projectus
est in platea. Et ego, antequàm ego gustarem, exiliens
Tuli cum in domum quandam, donec occidit Sol. 4
Et reversus lavi me, & comedebam panem meum 5
in tristitia: Et recordatus sum prophetiæ Amos, 6
quomodò dixit; Convertentur dies festi vestri in
luctum, & omnes latitiæ vestræ in lamentationem.
Et ploravi: Et quando occiderat Sol; abii, & 7
fodiens sepelivi eum. Et proximi irridebant, di- 8
centes; Non adhuc (a) timet interfici pro re hac:
& aufugit, & ecce rursus sepelit mortuos. Et 9
in ipsa nocte, (b) redii, cùm sepelissem, & cubui 10
pollutus juxta murum atrii: Et facies mea disco-
operta erat: & non vidi, quia (c) passeres in mu-
ro erant. Et oculis meis apertis immiserunt passeres 11
calidum in oculos meos: & facta sunt albugines
in oculis meis: & ivi ad medicos: & non pro-
fuerunt mihi. Achiacharus autem nutriebat me;
quoadusque profectus sum in Elymaida.

MSA. (α) ἐὰν (β) ἡμῶν * τῷ κυρίῳ, καὶ ἰδοὺ (γ) ἐσφαγαλλημένος (δ) πρὶν (ε) ἀποδρᾷ, (ζ) μου, * καὶ ἐπορεύθην

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Ito, adduc de fratribus nostris, si quem 2
inveneris, utique egentem, qui Domini
memor sit. Ecce ego expectabo te. Re- 3
versus autem dixit; Pater mi, Generis
nostri quidam strangulatus projectus est
in platea. Et ego antequam ediissem, exi- 4
liens Asportavi eum in domum, donec
sol occideret. Et reversus lavi, & comedi 5
panem meum cum mœrore. Et recorda- 6
tus sum prophetiæ Amos, quomodo dixit;
Convertentur festa vestra in luctum, &
omnes lætitiæ vestræ in threnos: Sic flevi.
Et cùm occidissem sol, abii, & fodiens se- 7
pelivi eum. Vicini autem subsannabant, 8
dicentes; Non ampliùs metuit occidi
pro hac re. Exulavit, & ecce reversus se-
pelit mortuos. Eâdem nocte rediens à 9
sepultura, pollutus dormivi juxta parie-
tem atrii. Vultus autem meus opertus 10
non erat: Neque noveram passeres esse in
pariete. Cùm autem oculi mei aperti 11
essent, excreverunt passeres isti ster-
ra in oculos meos: unde factæ sunt albu-
gines in eis. Et cum medicos adiissem,
non profuerunt mihi. Achior autem aluit
me, donec profectus sum in Elymaida.

כפר טוביה

19 וְהַנָּה אִשְׁתִּי הָיְתָה עוֹשָׂה מְלָאכָה לַנָּשִׁים וְנוֹטֶלֶת שְׂכָרָהּ וּבָאָה : וּפַעַם אַחַת נָתְנוּ
20 לָהּ בְּשָׂכָרָהּ גְּדִי עִזִּים וַהֲבִיאָתוּ אֵלַי וְהִתְחִיל הַגְּדִי צָוַוח: וְכֶשֶׁמַּעְתִּי אֶת קוֹלוֹ אָמַרְתִּי
21 לָהּ בְּשָׂכָרָהּ גְּדִי הַזֶּה שֶׁמָּא גָנוּב הוּא וְתַשִּׁיבֵהוּ לִבְעָלָיו כִּי לֹא נָכוֹן לְהֵאָכֵל
הַגָּנוּב וְעָנְתָה וְאָמְרָה חַס וְשָׁלוֹם אֲדוֹנִי אֵינֶנּוּ גָנוּב אֶלָּא בְּשָׂכָרִי לָקַחְתִּיו וְעוֹד
22 הֶחֱזַקְתִּי לָהּ וְתָשִׁיבֵהוּ לִבְעָלָיו : וְהִיא עָנְתָה וְאָמְרָה חַי אֲדוֹנִי יָדוּעַ לַכֹּל כִּי הַרְבֵּה
צְדָקוֹת עָשִׂיתָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְכָל צְדָקוֹתֶיךָ לֹא הוֹעִילוּךָ אֶלָּא אַתָּה יוֹשֵׁב אֲבֵל
וְאֵינְךָ מַבִּיט וְטוֹבָה לֹא רָאִיתָ :

ג

1 וּבְשָׁמְעִי כְּוֹאת מֵעַי הָמוּ עָלַי וּבָכִיתִי בְּמַר נַפְשִׁי וְכֵן אָמַרְתִּי : צַדִּיק אַתָּה יְהוָה וְיָשָׁר
2 מִשְׁפָּטֶיךָ וְכָל דְּרָכֶיךָ צֶדֶק וֶאֱמֶת וּמִשְׁפָּט אֱמֶת תְּשָׁפוֹט לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם : זָכְרֵנִי
3 יְהוָה אֱלֹהַי וְהַבֵּט מִפְּשַׁע קָדְשְׁךָ אַל עֲבָדְךָ וְאַל תִּזְכּוֹר חַטֹּאתַי וְחַטֹּאת אֲבוֹתַי: כִּי
הַרְבֵּה חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ וְסָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ הַטּוֹבִים וְתִתְּנֵנוּ לָבוּז וְלִשְׁבִיָּה לְמָשָׁל
4 וְלִשְׁנִינָה לְכָל גּוֹיֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר הֲדַחְתָּנוּ :

Liber TOBIÆ *Edit.* P. Fagii.

ubi cùm uxor mea opus faceret mulieribus, & pro labore mercedem au- 19
ferret, Accidit semel, ut dederint ei pro mercede hœdum caprarum, quem 20
cùm ad me attul.sset, atque is balare inciperet, Hoc audito, dixi ad eam; 21
Undè venit hœdus iste? fortassis furtum est, restitue eum domino suo, non
enim convenit nos furto ali. Quæ respondens dixit, Absit mi domine, mi-
nimè furtum est, sed pro mercede mea ipsum accepi. Cúmque iterum in- 22
starem illi, ut redderet eum domino suo, Respondens illa dixit ad me, Vi-
vit Dominus meus. Nemo non novit quòd multas feceris eleemosynas,
omnibus diebus vitæ tuæ, & nihil tamen prosunt tibi omnes eleemosynæ
tuæ, Siquidem sedes in caligine, nihil videns, nullóque fruens bono.

CAP. III.

Quibus auditis, viscera mea intrà me commota fuerunt; cepíque flere 1
amarè, & psallere hunc in modum. Justus es Domine, & rectum judicium 2
tuum, omnes quoq; viæ tuæ, justitia & veritas, justè item & verè judicas
omnes venientes in mundum. Memor sis mei Domine, & aspice de habi- 3
taculo sancto tuo, ad servum tuum. Ne recorderis peccatorum meorum, ac
peccatorum patrum meorum, Multum enim peccavimus coram te, & reces- 4
simus à præceptis tuis bonis. Hinc dedisti nos in contemptum, in captivita-
tem, in parabolam, atque in fabulam omnibus gentibus terræ, ad quas im-
pulisti nos.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

19 ובעת ההיא חנה אשתי עושה מלאכה לנשים ואורגת ירעות לאחרים ומקבלת
20 שכרה : ויהי היום ויתנו לה גדי אחד בשכרה : ואשמע קול הגדי צועק ואמר לה
21 מאין בא הגדי הזה השמרי בנפשך שלא יהיה גנוב ותאמר אלי לא כן הדבר כי
נתון אלי על שכרי ולא האמנתי לה ואצעקתי עליה לאמר לכי ושלמי אותו לבעליו
22 וידיעו מתקוממים יחד על עסק הגדי : ותען חנה ותאמר אלי איה חסדיך
וצדקותיך שלא יועילו לך בעת צרתך וחרפתך מודעת לבריות :

ג

1 ואני נתעצבתי ונהייתי ונחלשתי על שברי והתפללתי לפני יי ואמרתי : צדיק אתה יי
2 וישר משפטך כי כל מעשיך גבורה וכל דרכיך חסד ואמת ואתה שופט העולם
3 ואתה צדיק על כל הבא עלי כי אמת עשית ואני הרשעתי : ועתה אב הרחמים
אדון הסליחות זכר נא במדת רחמיך וחסדיך ואל נא תגמול עלי כחטאתי וכעונותי
4 וכעונות אבותי : אשר לא שמרו מצותיך וישלכו את תורתך אחרי גוים ותתן
אותנו לחרפה למשל ולשנינה בכל העמים ולמשול בנו גוים אשר הדחתנו שם
כיום הזה ולולא יי צבאות שהותיר לנו שריד כמעט כסדום היינו ונום :

Versio VULG. LAT.

19 Anna verò uxor ejus ibat ad opus textrinum quotidiè,
& de labore manuum suarum victum, quem conse-
20 qui poterat, deferebat. Undè factum est, ut hœ-
21 dum caprarum accipiens detulisset domi: Cujus
cùm vocem balantis vir ejus audisset, dixit; Videte,
ne fortè furtivus sit, reddite eum dominis suis, quia
non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut con-
22 tingere. Ad hæc uxor ejus irata respondit; Mani-
festè vana facta est spes tua, & eleemosynæ tuæ
23 modò apparuerunt. Atque his & aliis hujuscemodi
verbis exprobrabat ei.

CAP. III.

1 Tunc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum la-
2 chrymis, Dicens; Justus es, Domine, & omnia ju-
dicia tua justa sunt, & omnes viæ tuæ, misericor-
3 dia, & veritas, & judicium. Et nunc, Domine,
memor esto mei, & ne vindictam sumas de pecca-
tis meis, neque reminiscaris delicta mea, vel pa-
4 rentum meorum. Quoniam non obedivimus præ-
ceptis tuis, ideò traditi sumus in direptionem, &
captivitatem, & mortem, & in fabulam, & in impro-
perium omnibus nationibus, in quibus dispersisti nos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

19 Καὶ ἡ γυνή μου Ἄννα ἠργάζετο ἐν τοῖς γυναικείοις, καὶ ἀπέστελλε
20 τοῖς κυρίοις. Καὶ ἀπέδωκαν αὐτῇ καὶ αὐτοὶ τὸν μισθὸν, πρόσ-
21 δοντες καὶ ἔριφον. ὅτε ἦλθε πρὸς μὲ, Ἤρξατο (a) κράζειν·
καὶ εἶπα αὐτῇ, Πόθεν τὸ ἐρίφιον; μὴ κλεψίμαῖόν ἐστιν; ἀπόδο-
αὐτὸ τοῖς κυρίοις· οὐ γὰρ θεμιτόν ἐστιν φαγεῖν κλεψίμαιον. ἡ δὲ
εἶπεν, Δῶρον δέδοταί μοι ἐπὶ τῷ μισθῷ· καὶ οὐκ ἐπίστευον αὐτῇ. καὶ
ἔλεγον ἀποδιδόναι αὐτὸ τοῖς κυρίοις, καὶ ἠρυθρίων πρὸς αὐτήν.
22 Ἡ δὲ ὑπεκρίθησα εἶπέ μοι, Ποῦ εἰσιν αἱ ἐλεημοσύναι σου, καὶ αἱ
δικαιοσύναι σου; ἰδοὺ γνωστὰ πάντα μετὰ σοῦ.

Et uxor mea Anna serviebat in Gynæceis, & mit- 19
tebat dominis: Et reddiderunt ei etiam ipsi mer- 20
cedem, addentes etiam hœdum. Quando autem ve-
nit ad me; Cœpit clamare. Et dixi ad eam; Undè 21
hœdus? nunquid furtivus est? redde illum domi-
nis: non enim licitum est manducare furtivum. At illa
dixit; Donum mihi datum est super mercedem. Et
non credebam ei: & dicebam reddere illum domi-
nis, & erubescebam adversùs eam. At illa respon- 22
dens dixit mihi; ubi sunt eleemosynæ tuæ, &
justitiæ tuæ? Ecce cognita omnia tecum.

MS. A. (a)* κραυάζειν καὶ εἶπον

ΚΕΦ. γ'.

1 Καὶ λυπηθεὶς ἔκλαυσα, καὶ (a) προσευξάμην μετ' ὀδύνης, λέ-
2 γων, Δίκαιος εἶ κύριε, καὶ πάντα τὰ ἔργα σου, καὶ πᾶσαι αἱ
ὁδοί σου ἐλεημοσύναι καὶ ἀλήθεια, καὶ κρίσιν ἀληθινὴν καὶ δικαίαν
3 (β) σὺ κρίνεις εἰς τὸν αἰῶνα. Μνήσθητί μου, καὶ ἐπίβλεψον ἐπ'
ἐμέ· μὴ μὲ (γ) ἐκδίκῃς τὰ ἁμαρτίας μου καὶ τοῖς ἀγνοήμασί μου,
4 καὶ τῶν πατέρων μου, (δ) οἳ ἥμαρτον ἐνώπιόν σου. Παρήκουσαν γὰρ τῶν
ἐντολῶν σου, καὶ ἔδωκας ἡμᾶς εἰς (ε) διαρπαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν
καὶ θάνατον καὶ παροιμίαν ὀνειδισμοῦ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐν οἷς
ἐσκορπίσμεθα.

Κεφ. γ'. MS. A. (a) προσευξάμην (β) σοι (γ) ἐκδικήσῃς (δ) οἳ (ε) ἁρπαγὴν

CAP. III.

Et tristatus ploravi: & deprecatus sum eum do- 1
lore, dicens; Justus es, Domine: & omnia opera 2
tua, & omnes viæ tuæ, (a) misericordiæ, & veri-
tas: & judicium verum, & justum tu judicas in
seculum. Memento mei, & respice super me. Ne 3
de me vindictam sumas propter peccata mea, &
ignorantias meas, & patrum meorum, quæ pecca-
verunt in conspectu tuo. Non enim obedierunt 4
mandatis tuis: & dedisti nos in direptionem,
& captivitatem, & mortem, & parabolam impro-
perii omnibus gentibus, in quibus dispersi sumus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

19 ... * ...
20
21 ...
22 ... * ...

* ... *

1 ...
2 ... * ...
3 ...
4 ...

Hanna autem uxor mea lanam faciebat 19
inter mulieres, & remittebat dominis.
Illi autem dederunt ipsi mercedem, ad- 20
dito insuper hœdo. Cùm autem ad 21
me veniisset, cœpit clamare. Et dixi
ipsi, unde iste hœdus? Annon furto
quæsitus? Redde eum dominis. Nec
enim licitum est vesci furto surreptis.
Ipsa autem dixit; Dono mihi datus est
ultra mercedem. Nec credebam ipsi,
sed volebam restitui eum dominis. Et
contendebam cum ipsa: Quæ respondit 22
mihi; Ubi eleemosynæ tuæ, & justitiæ
tuæ? Ecce nota omnia sunt tecum.

CAP. III.

Et mœstus ploravi et oravi cum dolo- 1
re, dicens; Justus es O Domine: Et omnia
opera, omnes viæ tuæ, misericordia &
veritas. Et judicium verum & justum
tu reddis in æternum. Recordare meî, 3
& converte te ad me, nec de me re-
quiras peccata & ignorantias meas,
patrúmque meorum qui peccárunt in
conspectu tuo. Neque enim auscultá- 4
runt præceptis tuis, & tradidisti eos in
rapinam & captivitatem, & mortem,
& parabolam ignominiosam, omnibus
populis inter quos dispersi sumus.

ספר טוביה

וְעַתָּה יְיָ רַב רַחֲמֶיךָ וְהֵבֵט מִטָּעוֹנֶיךָ וְלֹא כַעֲוֹנוֹתֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר 5
לֹא הָלַכְנוּ לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וְעַתָּה הִשִּׁינוּנִי עֲוֹנוֹתַי וְלֹא יָכוֹלְתִּי לִרְאוֹת וַאֲנִי
בְּחֶרְפָּה גְרוֹלָה : וּבְרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עֲשֵׂה עִמִּי חֶסֶד וֶאֱסוֹף נִשְׁמָתִי כִּי טוֹב חַסְדְּךָ 6
מֵחַיִּים כִּי כְּבָר נִלְאֵיתִי שְׁמוֹעַ חֶרְפַּת בְּנֵי אָדָם וְעַל יְיָ אֲנִי מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ
שֶׁתְּאַסְפֵּנִי אֶל אֲבוֹתַי בִּירַת מוֹעֵד לְכָל חַי וְאַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי וְאַל תְּחַעֲלֵם
מִתְּחִנָּתִי : וְגַם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הֵרְעוּ לְשָׂרָה בַּת רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ מָדָיִן שְׁפְחוֹתֵיהָ : כִּי 7
הָיוּ נוֹתְנִים אוֹתָהּ לְאִישׁ וּבַלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן קוֹדֶם שֶׁיִּשְׁכַּב עִמָּהּ הָיָה נִפְטָר 8
לְבֵית עוֹלָמוֹ כִּי אַשְׁמְרַאי הָיָה עִמָּהּ וְהָיָה חוֹנֵק אֶת הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלֶיהָ
וְהִיא נִיתְּנָה לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכוֹלָם מֵתוּ : וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם עָשְׂתָה מְרִיבָה עִם שִׁפְחוֹת 9
בֵּירַת אֲבִיהָ וְהִתְחִילוּ מְחָרְפוֹת אוֹתָהּ כִּי לֹא תִבּוּשִׁי וְלֹא תַּכְלְמִי כִּי לְשִׁבְעָה
אֲנָשִׁים נָתְנוּךְ אֲבוֹתֵיךְ וְכוֹלָם הֶחֱנַקְתָּם : וְעַל שֶׁאוֹתְ מְיַסֶּרְתְּ אוֹתָנוּ עַל יְיָ הַדָּבָר 10
מֵתוּ וְגַם אִם תְּמוּתִי וְלֹא נִרְאֶה מִמֵּךְ לֹא בֵן וְלֹא בַת : וְכָשְׁמְעָה בְּזֹאת חָרָה לָהּ עַד 11
לַמָּוֶת וְהָצַר לָהּ מְאֹד וּבָקֵשׁ לַחֲנוֹק עַצְמָהּ וְעוֹד נָשְׂאָה וְנִתְּנָה בְּדַעְתָּהּ וְאָמְרָה
אִם אֶעֱשֶׂה הַדָּבָר הַזֶּה אוֹרִידָה אֶת שֵׂיבַת אָבִי וְאִמִּי בְּיָגוֹן שְׁאוֹלָה :

Liber TOBIÆ *Edit.* P. FAGII.

Nunc itaque age ſecundùm multam miſericordiam tuam, & reſpice de habitaculo tuo Nec (facias nobis) juxta iniquitates noſtras, & juxta iniquitates patrum noſtrorum, qui non ambulavimus coram te in veritate. Hinc quoque nunc me apprehenderunt iniquitates meæ, quod non poſſum videre, conſtitutus in magna ignominia. Propter multas ergò miſerationes tuas, hanc mecum facito miſericordiam, ut tollas animam meam, melior eſt enim miſericordia tua vitâ. Quoniam defatigatus ſum audire opprobria hominum. Ob id ego oro in conſpectu tuo, ut colligas me ad patres meos, in domum ſtatutam omni viventi. Neque quæſo abſcondas faciem tuam à me, neque oculos tuos à deprecatione mea. Accidit autè eodem tempore, ut affligerent Saram filiam Reguelis, in terra Midian, ancillæ ejus, Eò cum nuptui daretur viro, primâ ſtatim nocte, priuſquàm cum ea concumberet, mortuus atq; humatus fuit. Nam (Sathan quem) Aſchmodai (vocant) cum ea erat, præfocans viros, quòs cupiebant cũ ea rem habere, atq; ita factũ eſt, ut ſeptem nupſerit viris, qui omnes mortui fuerunt. Eodé tempore in contentioné venit (Sara,) curi ancillis domûs patris ſui, quæ ceperunt probris afficere eam, dicentes; Non erubeſcis, nec pudet te? quod ſeptẽ viros, quibus te nuptũ dederunt parentes tui, omnes præfocâſti. Quod malũ hinc nimirum eſt, quòd ita nos caſtigas. Cui etiam hoc accedit, quod morieris abſq; filio & filia. Talia cum audiviſſet, irâ ad mortẽ uſq; percita fuit: atq; in tantũ affligebatur, ut ſeipſã ſtrangulare cuperet. (Quod feciſſet etiam) niſi iterum in animum inducendo, ſic apud ſe cogitâſſet; Si fecero hanc rem, deducam utique canitiem patris mei, & matris meæ, cum dolore in ſepulchrum.

5 6 7 8 9 10 11

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וְעַתָּה יְיָ רַבִּים מִשְׁפָּטֶיךָ וֶאֱמֶת וְאַל תִּנְמְלֵנִי כַּעֲוֹנוֹתַי וְכַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתַי כִּי חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ 5
וְלֹא הָלַכְנוּ בִּדְרָכֶיךָ : וְעַתָּה כְּטוֹב וְיָשָׁר בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה נָא עִמִּי וְקַח נָא אֶת נַפְשִׁי 6
מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מֵחַיַּי וְלֹא אֶשְׁמַע חֶרְפָּתִי עוֹד : וּבַיּוֹם הַהוּא נִקְרָא לְשָׂרָה 7
בַּת רְעוּאֵל שֶׁהָיְתָה בְּאֶנְבְּתָנִים בְּמֶרִינַת אֶרֶץ מָדַי בַּעַת הָיוּ מְשַׁפַּחַת אָבִיהָ מְחָרְפִים
אוֹתָהּ וּמַלְעִיגִים בָּהּ וְאוֹמְרִים לָהּ לֹא יֵשׁ רְאוּי לִקְרֹא לָךְ שָׂרָה אֶלָּא צָרָה : עַל דָּבָר 8
שֶׁנִּתְּנָה לְאִשָּׁה לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְלֹא קָרַב לָהּ אֶחָד מֵהֶם כִּי אִם אַשְׁמַדַּי מַלְךְ
הַשֵּׁדִים הָיָה הוֹרֵג אוֹתָם קוֹדֶם שֶׁיִּקְרְבוּ אֵלֶיהָ כְּדַרְכּוֹ כָּל הָאָרֶץ : וַתֹּאמֶר אֵלֶיהָ 9
הַשִּׁפְחָה לָמָּה אַתְּ הוֹרֶגֶת אֶת אֲנָשֶׁיךָ וְתִלְקֵי אוֹתָנוּ עַל הַדָּבָר הָרַע הַזֶּה : וְטוֹב 10
יִהְיֶה לַאֲבוֹתַיִךְ שֶׁתְּמוּתִי תַּחְתָּם וְלֹא יִרְאוּ מִמֵּךְ לֹא בֵן וְלֹא בַת לְעוֹלָם : וַיְהִי 11
כַּאֲשֶׁר שָׁמְעָה שָׂרָה הַחֲרָפָה הַזֹּאת וַתִּתְחַלְחַל מְאֹד :

Nunc itaque Domine multa ſunt judicia tua & vera, ne quæſo retribuas mihi ſecundùm iniquitates meas & ſecundùm iniquitates patrum meorum, quoniam peccavimus coram te & non ambulavimus in ſemitis tuis, Quin magis age mecum obſecro ſecundùm beneplacitum tuum & juxta quod rectum viſum fuerit in oculis tuis, & tolle à me animam meam, quoniam expedit mihi mori magis quàm vivere, ne amplius audiam opprobrium meum. Eadem die occurrit tale quid Saræ filiæ Rahuelis, quæ fuit in Ecbathanis in civitate terræ Medorum. Nam erant quidam ex cognatione patris ejus qui exprobrabant ei & ſubſannabant dicentes; Non es digna ut voceris Sara ſed Zara. Siquidem tradita fuit in uxorem ſeptem viris, quorum nullus accedere potuit ad eam, ſed Aſmodæus rex dæmonum interfecit eos, antequam pervenirent ad eam more univerſæ terræ. Dixit denique ad eam ancilla quædam: Quare occidiſti viros tuos & propter hanc rem malam verberas quoque nos? Bonum eſſet parentibus tuis ut tu morereris pro eis, & illi non viderent ex te filium aut filiam in æternum. Cùmque Sara audiſſet opprobrium iſtud conſternata eſt valde.

5 6 7 8 9 10 11

Verſio VULG. LAT.

5 Et nunc, Domine, magna judicia tua, quia non egimus ſecundùm præcepta tua, & non ambulavimus
6 ſincerè coram te. Et nunc, Domine, ſecundùm voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi ſpiritum meum: expedit enim mihi mori
7 magis quàm vivere. Eâdem itaque die contigit, ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum, & ipſa audiret improperium ab una ex ancillis
8 patris ſui, Quoniam tradita fuerat ſeptem viris, & dæmonium nomine Aſmodæus occiderat eos,
9 mox ut ingreſſi fuiſſent ad eam. Ergò cùm proculpa ſua increparet puellam, reſpondit ei, dicens; Ampliùs ex te non videamus filium aut filiam ſuper terram, interfectrix virorum tuorum. Numquid & occidere me vis, ſicut jam occidiſti ſe-
10 ptem viros? Ad hanc vocem perrexit in ſuperius cubiculum domûs ſuæ: & tribus diebus, & tri-
11 bus noctibus non manducavit, neque bibit: Sed in oratione perſiſtens, cùm lachrymis deprecabatur Deum; ut ab iſto improperio liberaret eam.

Verſio GRÆCA LXX. Interp Cum Tranſlatione LATINA.

5 Καὶ νῦν πολλαί αἱ κρίσεις σου (ζ) εἰσὶ καὶ ἀληθιναί, ὃς ἐμῶ ποιῆσαι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ τῶν πατέρων μου, ὅτι οὐκ ἐποιήσαμεν τὰς ἐντολάς σου· ἐ γὰρ ἐπορεύθημεν ὀ ἀληθείᾳ ἐνώπιόν σου. Καὶ νῦν χρὴ τὸ ἀρεσὸν ἐνώπιόν σου ποίησον μετ' ἐμοῦ. ἐπίταξον ἀναλαβεῖν τὸ πνεῦμά μου, ὅπως ἀπολυθῶ, καὶ γένωμαι γῆ, διότι λυσιτελεῖ μοι (η) ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν· ὅτι ὀνειδισμὸς ψευδεῖς ἤκουσα, καὶ λύπη ὀδὴ πολλὴ ἐν ἐμοί· ἐπίταξον ἀπολυθῆναί με τῆς ἀνάγκης ἤδη εἰς τὸ αἰώνιον τόπον, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. Ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (ιώδη) τῇ συναχθῇ Ῥαγουὴλ Σάρρᾳ ἐν Ἐκβατάνοις τ Μηδίας, καὶ ταύτην ὠνειδίθηναι (ι) ὑπὸ παιδισκῶν πατρὸς αὐτ, Ὅτι ἦν ἀνδρὶν ἀνδρῶν ἐπῶν, καὶ Ἀσμοδαῖος τὸ πονηρὸν δαιμόνιον ἀπέκτεινεν αὐτόν, σεαυτὴ γοῦν ἀνῃρηκὼς μετ' αὐτ ὡς ἐν γυναιξί. Καὶ (κ) ἔπαν αὐτῇ, Οὐ συνιεῖς ἀποπνίγουσά σου τοὺς ἄνδρας; Ἤδη ἐπτὰ ἔσχες, καὶ ἑνὸς αὐτῶν οὐκ (λ) ὠνομάσθης. τί ἡμᾶς μαστιγοῖς; εἰ ἀπέθανεν, βάδιζε μετ' αὐτῶν, μὴ ἴδοιμέν σου ἡμεῖς ἢ συγγένεια εἰς τὸν αἰῶνα. Ταῦτα ἀκούσασα ἐλυπήθη σφόδρα, ὥστε ἀπάγξασθαι· καὶ εἶπεν, Μία μέν εἰμι τῷ πατρί μου, ἐὰν ποιήσω τοῦτο, ὀνειδισθῶ ἀπ' (μ) ἴσης, καὶ τὸ γῆρας αὐτ κατάξω μετ' ὀδύνης εἰς ᾅδου.

Et nunc multa ſunt judicia tua, & vera (b) ex me ad faciendum pro peccatis meis, & patrum meorum: quoniam non fecimus mandata tua: non enim ambulavimus in veritate coram te. Et nunc ſecundùm id quod placet coram te, fac mecum: præcipe recipere ſpiritum meum, ut diſſolvar, & fiam terra: quoniam expedit mihi mori, quàm vivere; quoniam improperia falſa audivi: & triſtitia multa eſt in me. Præcipe abſolvi me de neceſſitate jam in æternum locum: ne avertas faciem tuam à me. In eadem die contigit filiæ Raguel Sarræ in Ecbatanis Mediæ & ipſam improperari ab (c) ancilla patris ſui: Quoniam data fuerat viris ſeptem: & Aſmodæus malum dæmonium interfecerat eos; antequàm illi fuiſſent cum ea, ut in uxoribus. Et (d) dixerunt ad eam; Non intelligis ſuffocans tuos viros? Ecce ſeptem habuiſti: & uniuſ eorum non es nominata. Quid nos flagellas? Si mortui ſunt; vade cum eis: non videamus tuum filium vel filiam in ſeculum. Hæc audiens triſtata eſt valdè, ut ſuffocaretur: & dixit; Una quidem ſum patri meo: ſi fecero hoc, opprobrium ei erit, & ſenectutem ejus deducam cum dolore ad infernum.

5 6 7 8 9 10 11

MS. A. (ζ) εἰσὶν ἀληθιναί, (η) μᾶλλον ἀποθανεῖν, (θ) συναχθεῖ (ι) ἀπὸ παιδισκῶν τῇ πατρὸς (κ) ἔπαν (λ) ὀνόμασας. (μ) ὅτων,

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

Et nunc, multa ſunt judicia tua, verio- 5
ra me, in exequendo peccata mea, & patrum meorum: Quia non fecimus præcepta tua; non enim ambulavimus in veritate in conſpectu tuo. Et nunc fac 6
mihi ut videtur tibi: præcipe auferri ſpiritum meum, ut ſolutus in terram redeam: Melius enim eſt mihi mori quàm vivere, quia opprobria falſa audivi, & multum eſt mihi mœſtitiæ. Jube me nunc, jam dimitti ab anguſtiis, in locum æternum: Ne avertas vultum tuum à me. Eodem ipſo die con- 7
tigit Saram filiam Raguelis, Ecbaranis Mediæ, etiam ipſam affici opprobrio ab ancillis patris ſui. Acciderat enim 8
ut daretur viris ſeptem, quos Aſmodæus dæmon malus occiderat, priuſquàm ad eam acceſſiſſent more fœminarum. Et dixerunt ipſi; Non intelligis quòd 9
ſuffocas viros tuos? Septem enim habuiſti, nec de quoquam illorum profeciſti. Quare nos flagellas propter viros tuos? Si mortui ſunt, vade tu cum 10
eis. Nunquam de te filium aut filiam videamus. Hæc cùm audiret, contriſta- 11
ta eſt valde, ut ſeipſam ſuffocaret. Sed dixit; Unica quidem ſum patri meo: ſi hoc faciam, ignominiæ ipſi erit, & canitiem ipſius ad ſepulchrum cum dolore deducam.

ספר טוביה : ג

12 אָז הָלְכָה וְנָפְלָה נֶגֶר הַחַלּוֹן וַתִּתְפַּלֵּל וַתֹּאמֶר : בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּבָרוּךְ שְׁמוֹ
13 הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם יְהַלְלוּךָ כָּל מַעֲשֶׂיךָ וְלָךְ מְשַׁבְּחִים כָּל בָּשָׂר :
14 וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עֵינַי תְּלוּיוֹת לָךְ שֶׁיְּהֵא רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ : שֶׁתֶּאֱסוֹף נִשְׁמָתִי וְתַאֲבְדֵנִי
15 מִן הָעוֹלָם כִּי שְׂבָעָה בְרָעוֹת נַפְשִׁי וְאֵנֹכִי הָיִיתִי לַעַג וְקֶלֶס לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה בְּפִי כָּל חַי
16 וַהֲלֹא לְפָנֶיךָ גְּלוּיִים סִתְרֵי לֵב וְכִלְיוֹת : וְאַתָּה יָדַעְתָּה כִּי טְהוֹרָה אֲנִי מִכָּל חוֹם וּמִכָּל
מִשְׁכַּב זָכָר וְלֹא חִלַּלְתִּי שְׁמִי וְלֹא שֵׁם אֲבוֹתַי בְּאֶרֶץ גָּלוּתֵנוּ יְחִידָה אָנֹכִי לְאָבִי וְאֵין
יוֹרֵשׁ לְיוֹרְשׁוֹ וְלֹא אָח יֵשׁ לִי וְלֹא בֵן לְאָחִיו וְלֹא קָרוֹב כַּמִּשְׁפָּט כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ קוֹרֵת
רוּחַ וְאַסְבָּרָה אוּלַי אֲנָשֵׁא לְאֵי זֶה אָדָם וְעוֹד הִנֵּה נֶאֱרַסְתִּי בְּשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכוֹלָם
מֵתוּ וְלַמָּעַן שְׁמֶךָ אַל יְהִי רַע בְּעֵינֶיךָ לַהֲמִיתֵנִי רַחֵם עָלַי בְּרֹב רַחֲמֶיךָ וְהַעֲבֵר חֶרְפָּתִי
24 אֲשֶׁר יְנוּרֹתִי : וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה עָלְתָה תְּפִלָּתָהּ יַחַד עִם תְּפִלַּת טוֹבִיָּה לְפָנֵי
25 אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם : וּמִיַּד רַחֵם עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְצִוָּה לְמַלְאָךְ רָפָאֵל שֶׁיִּלָּךְ
לְרַפְּאוֹת עֵינֵי טוֹבִיָּה וְלִיתֵּן אֶת שָׂרָה בַּת רְעוּאֵל לְטוֹבִיָּה בֶּן טוֹבִיָּה לוֹ לְאִשָּׁה וְלִנְעוֹר
בְּאַשְׁמְדַאי וּלְהַבְרִיחוֹ מִמֶּנָּה כִּי לְטוֹבִיָּה מִשְׁפַּט הַנְּאוּלָה וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה סִיֵּם הִפְלָתוֹ
טוֹבִיָּה וְנִכְנַס בְּבֵיתוֹ וְכֵן עָשְׂתָה יְרֻדָה מִן הָעֲלִיָּה אֲשֶׁר הִתְפַּלְלָה :

Liber TOBIÆ, Edit. P. Fagii.

Hinc ergo abiit, & procidit ante feneſtram, orans & dicens; Benedictus ſit 12
Dominus Deus noſter, & benedictum ſit nomen ejus fortè ac terribile, ex 13
nunc & uſque in ſeculum. Laudent te omnia opera tua, teque prædicet
omnis caro. Nunc itaque Dñe Deus, oculi mei pendent à te, quo benignâ 14
voluntate tua, Colligas animam meam, tollaſque me ex hoc mundo, nam ex- 15
aturata eſt malis anima mea, & facta ſum ludibrium & fabula in ore omni-
um viventium. Nunquid coram te manifeſta ſunt arcana cordis & rerum?
Hinc tù noviſti me puram eſſe ab omni macula, & ab omni concubitu viri, 16
ita, quod non polluerim nomen meum, neque nomen parentum meorum,
in terra exilii noſtri. Unica ego (filia) ſum patris mei, nec eſt illi hæres
qui ſuccedat ei. Neque frater eſt mihi nec etiam filius fratribus ejus, neque
propinquus, ut moris eſt, unde animus ejus refrigerium habere poſſet,
unde eſt quod cogito, fore, ut vel ab hoc, vel ab illo homine in uxorem
ducar. Quibus omnibus accedit & hoc malum, quod deſponſata fuerim
ſeptem viris, qui omnes mortui ſunt. Precor item per nomen tuum, ne
diſpliceat tibi, occidere me, quin potius miſereariſ mei, juxta multitudinem
miſerationum tuarum, ut auferas opprobrium meum quod timeo. Eadem 14
ipſâ horâ aſcendit oratio ejus, unà cum oratione Tobiæ, in conſpectum
patris noſtri cœleſtis, Statimque miſertus illorum Deus, præcepit Angelo 25
Raphaeli, ut curaret oculos Tobiæ, & ut Saram filiam Reguelis, Tobiæ filio
Tobiæ, in uxorem daret; ſimulatque Sathanam increpando ab illa aufuga-
ret: nam Tobiæ jus erat propinquitatis. Hac ipſa hora Tobias finitâ
oratione ſua, ingreſſus eſt domum ſuam. Similiter & Sara deſcendit è cœnaculo, in quo oraverat.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

Et ſiens aſcendit in cœnaculũ patris ſui, clamanſq; ante conſpectũ Domini 12
voce imarâ ait: Dñe Deus tu dediſti me parentibus meis, qui jam ſunt ſenio 13
confecti veneruntq; in dies, & miſiſti contra maritos meos, qui me acceperunt, principẽ dæmoniorũ, ſiquidẽ tu es Deus cunctorũ ſpirituũ & omniũ dæmoniorũ, tu es formator omniũ creaturarũ, atq; in manu tua ſunt cuncta mallo-
rũ ſpirituũ genera, qui inveniuntur in mundo. Nunc ergo Dñe, ſi bonũ tibi 14
viſũ fuerit, ut deducã ſenectutẽ parentũ meorũ cum mœrore in foveam, et ſi
egreſſũ eſt judiciũ à conſpectu tuo, promulgatum contra me de hoc: In- 15
terficiendo interfice me, ne videã ampliꝰ malũ meum plurimum, & opprobrium meum magnũ. Tu Domine nôſti quòd munda fuerim ab omni contaminatione hominũ, & quod non polluerim nomen meum neq; nomen paren- 16
tum meorũ in terra captivitatis meæ: & præterea filia unica ſum patris mei
& matris meæ, & ille non habet filiũ qui ei ſuccedat in hæreditate neq; propinquũ aut affinẽ qui propter me hæres ejꝰ fiat: mortui namq; ſunt propter
me ſeptẽ viri. Ut quid ergo vivã ego ampliꝰ in hoc mundo? Quod ſi noluẽris
me interficere, reſpice & exaudi me atq; miſerere mei, ne ampliꝰ audiã opprobriũ meũ. In tempore illo exaudita eſt oratio utriuſque in conſpectu 14
Dei & ante ſoliũ majeſtatis Dñi, oratio ſcilicet Tobæi pro cæcitate oculorũ
ejꝰ, & oratio Saræ pro humiliatione parentũ ejꝰ. Miſit namq; Dñs angelũ Ra- 25
phaelẽ, principẽ et præſidẽ ſanitatũ, qui curaret utrunq; tam Tobæũ patrẽ
Tobiæ ab infirmitate oculorũ ejꝰ, quã Sarã filiã Rauelis, daretq; eam Tobiæ
filio Tobæi uxorẽ & auferret ab ea Aſmodæũ principem dæmoniorum.

Verſio VULG. LAT.

12 Factum eſt autem die tertiâ, dum compleret orationẽ,
13 benedicens Dñm, Dixit; Benedictum eſt nomen tuum,
Deus patrum noſtrorũ: qui cùm iratus fueris, miſeri-
cordiã facies, & in tempore tribulationis peccata di-
14 mittis his, qui invocant te. Ad te, Dñe, facié meam con-
15 verto, ad te oculos meos dirigo. Peto, Dñe, ut de vin-
culo improperii hujus abſolvas me, aut certè deſuper
16 terram eripias me. Tu ſcis, Dñe, quia numquam concu-
pivi virũ, & mundã ſervavi animã meam ab omni con-
17 cupiſcentia. Nunquã cum ludentib⁹ miſcui me: neque
cum his, qui in levitate ambulant, participẽ me præbui.
18 Virũ autẽ cum timore tuo, non cum libidine mea con-
19 ſenſi ſuſcipere. Et, aut ego indigna fui illis, aut illi for-
ſitan me non fuerunt digni: quia forſitan viro alii con-
20 ſervâſti me. Non eſt enim in hominis poteſtate con-
21 filiũ tuum. Hoc autẽ pro certo habet omnis qui te colit,
quòd vita ejus, ſi in probatione fuerit, coronabitur: ſi
autẽ in tribulatione fuerit, liberabitur: & ſi in corre-
22 ptione fuerit, ad miſericordiã tuam venire licebit. Non
enim delectaris in perditionib⁹ noſtris: quia poſt tem-
peſtatẽ, tranquillũ facis: & poſt lachrymationẽ & fle-
23 tum, exultationẽ infundis. Sit nomen tuum, Deus Iſrael,
24 benedictum in ſecula. In illo tempore exauditæ ſunt
25 preces amborum in conſpectu gloriæ ſummi Dei: Et
miſſus eſt Angelus Domini ſanctus Raphael, ut curaret
eos ambos, quorum uno tempore ſunt orationes in
conſpectu Domini recitatæ.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

12 Καὶ ἐλθὼν πρὸς τῷ θυείδι, Καὶ εἶπεν, Εὐλογητὸς εἶ κύριε
13 ὁ θεός μου, καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον καὶ ἔντιμον
εἰς τοὺς αἰῶνας· εὐλογήσαισάν σε πάντα τὰ ἔργα σου εἰς τὸν
14 αἰῶνα. Καὶ νῦν κύριε τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ τὸ πρόσωπόν
15 μου εἰς σὲ ἤνωξα. Εἶπον, ἀπόλυσαί με ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ μὴ
ἀκοῦσαί με μηκέτι ὀνειδισμόν. Σὺ γινώσκεις κύριε, ὅτι κε-
καθαρισμαι ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας ἀνδρὸς, καὶ οὐκ ἐμόλυνα τὸ ὄ-
νομά μου ἐγὼ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός μου ἐν τῇ γῇ τῆς αἰχμα-
λωσίας μου. μονογενής εἰμι τῷ πατρί μου, καὶ οὐκ ὑπάρχει αὐ-
τῷ παιδίον ὃ κληρονομήσει αὐτὸν, οὐδὲ ἀδελφὸς ἐγγὺς, οὐδὲ
ὑπάρχων αὐτῷ υἱός, ἵνα συντηρήσω ἐμαυτὴν αὐτῷ γυναῖκα· ἤ-
δη ἀπώλοντό μοι ἑπτά· ἵναπί μοι ζῇν; καὶ εἰ μὴ δοκεῖ σοι
ἀποκτεῖναί με, ἐπίπεσον ἐπιβλέψαι ἐπ' ἐμέ, (α) καὶ μηκέτι ἐ-
24 λεῆσαί με, καὶ ἀκοῦσαί με ὀνειδισμόν. Καὶ (β) εἰσηκούσθη προσ-
25 χὴ ἀμφοτέρων ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Ῥαφαὴλ, Καὶ ἀπε-
στάλη ἰάσασθαι τοὺς δύο, τῷ Τωβὶτ λεπίσαι τὰ λευκώματα, καὶ
Σάῤῥαν τὴν τοῦ Ῥαγουὴλ δοῦναι Τωβίᾳ τῷ υἱῷ (γ) Τωβὶτ γυναῖ-
κα, καὶ δῆσαι Ἀσμοδαῖον τὸ πονηρὸν δαιμόνιον, διότι Τωβίᾳ
ἐπιβάλλει κληρονομῆσαι αὐτήν. ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ εἰσῆλθεν
Τωβὶτ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ Σάῤῥα ἡ τοῦ Ῥαγουὴλ
κατέβη ἀπὸ τοῦ ὑπερῴου αὐτῆς.

Et oravit ad feneſtram, Et dixit; Benedi- 12
ctus es, Domine Deus meus, & benedictum 13
nomen tuum ſanctum, & honoratum in ſecu-
la. Benedicant te omnia opera tua in ſeculum.
Et nunc, Domine, oculos meos, & faciem me- 14
am in te dedi. Dixi ut abſolvas me de ter- 15
ra, & non facias me audire ultrà improperi-
um. Tu cognoſcis Domine, quia munda ſum 16
ab omni peccato viri, neque pollui nomen me-
um, neque nomen patris mei in terra captivi-
tatis meæ. Unigenita ſum patri meo: & non ad-
eſt ei puer, qui hæreditabit eum, neque frater
propinquus, neque exiſtens ei filius, ut conſer-
vem me ei uxorem: jam perierunt mihi ſe-
ptem. Ut quid mihi vivere? Et ſi non vide-
tur tibi interficere me; præcipe reſpicere in me,
& (c) non ultrà miſerabilem me facere, & au-
dire me improperium: Et exaudita eſt deprecatio 24
utrorumque coram gloria magni (f) Raphael:
Et miſſus eſt ad ſanandum duos, ipſius Tobit de- 25
ſquamare albugines, & Sarram filiam Raguel
dare Tobiæ filio Tobit uxorem, & ligare Aſmo-
dæum malum dæmonium: quoniam ad Tobiam
pertinet hæreditare eam. In eodem tempore re-
verteas Tobit introivit in domum ſuam, & Sa-
ra filia Raguel deſcendit de ſuperiore cubiculo ſuo.

MS. A. (α) καὶ ἐλεῆσαί με, καὶ μηκέτι ἀκοῦσαί (β) εἰσήκουσεν κύριος τῆς προσ-χῆς ἀμφοτέρων (γ) τῆς Τωβὶτ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 ... ...

כפר טוביה: ד

ד

ובו בַּיּוֹם וְכַר טוֹבִיָּה אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר הִפְקִיד בְּבֵית עַבִּיאֵל בְּאֶרֶץ מָדָי וְאָמַר
בְּדַעְתּוֹ כְּבָר אֲנִי מְחֻפַּלָּלְתִּי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבַקַּשְׁתִּי מִיתָה לָמָּה אֵינִי קוֹרֵא
לְטוֹבִיָּה בְּנִי וַאֲצַוֵּנּוּ עַל אוֹדוֹת הַכֶּסֶף לִפְנֵי מוֹתִי: מַיִד קָרָא לִבְנוֹ וְאָמַר לוֹ
כְּשֶׁאָמוּת קָבְרֵנִי מִיָּד וְכַבֵּד אֶת אִמְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ: וְאַל תַּעֲלֵם עַיִן מִמֶּנָּה וַעֲשֵׂה כָּל
חֶפְצָהּ וְכָל בַּקָּשָׁתָהּ וְאַל תַּעֲלִיבָהּ: וּזְכוֹר כִּי הַרְבֵּה הַטָּרְחוֹת נִטְרְחָה עָלֶיךָ
וְרַבִּים מַכְאוֹבִים רָאֲתָה עָלֶיךָ בִּהְיוֹתֵךְ בִּקְרְבָּהּ: וְכְשֶׁתְּמוּת קָבְרָהּ עִמִּי בְּקֶבֶר אֶחָד:
וְכָל יְמֵי חַיֶּיךָ בְּנִי זְכוֹר אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַל תֶּחֱטָא וְאַל תַּסוֹר מִדְּרָכָיו וְאַל תְּשַׁבַּח
מִצְוֹתָיו וַעֲשֵׂה צְדָקָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְאַל תֶּחֱטָא וְאַל תַּלֵּךְ בְּדֶרֶךְ עַקְּשִׁים וְהָאֱמֶת
תִּהְיֶה עִמְּךָ אוֹ תַּצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶיךָ וְאוֹ תַּשְׂכִּיל: בְּנִי עֲשֵׂה חֶסֶד מִכָּל אֲשֶׁר לְךָ וְאַל
תַּעֲלִים עֵינֶיךָ מֵעָנִי וְאָבְיוֹן וְאִם תַּעֲשֶׂה כֵּן לֹא יַעֲלִים מִמְּךָ יְהוָה אֱלֹהִים: וְאִם
תִּרְאֶה כִּי רַב חֵלֶךָ הַרְבֵּה צְדָקוֹתֶיךָ: וְאִם מְעַט אַל תִּקְפּוֹץ יָדְךָ מִן הַצְּדָקָה:

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

CAP. IV.

EOdem quoque die, Tobiæ in mentem venit argentum, quod depoſuerat 1
in domo Abielis in terra Midian, ſic apud ſe cogitans. Jam oravi coram
Domino, & poſtulavi ut morerer, cur ergo non voco Tobiam filium meum,
atque præcipio illi de argento antequàm moriar? E veſtigio accerſito filio, 2
dixit ad illum; Poſteaquâ mortuus fuero, ſepelito me ſtatim, & honora ma-
trem tuam omnibus diebus vitæ tuæ. Ne abſcondas oculum ab ea, ſed 3
facito quæcunque voluerit ac petierit. Ne ſis ei moleſtus, Memor 4
quàm multos labores ſuſtinuerit tui causâ, & quam multos dolores ſen-
ſerit propter te, cum adhuc eſſes in utero ejus. Quam & ipſam ubi 5
mortua fuerit, mecum in uno ſepulchro ſepelias. Omnibus diebus vitæ 6
tuæ, memor eſto Domini Dei noſtri, ut non pecces, nec deſeras vias ejus,
neque obliviſcaris præceptorum ejus. Quod juſtum eſt facito, quàm diu
vixeris. Noli peccare, neque ambules in via hominum pravorum, ſed
veritas tecum eſto, tum proſperas facies viastuas, ac prudenter ages. Mi 7
fili, eleemoſynam præſta de omnibus quæ habes. Nec unquam abſcondas
oculum à paupere & inope, quod ubi feceris, nec ſe Dominus Deus à
te abſcondet. Si multa tibi ſuppetit facultas, multæ erunt eleemoſynæ tuæ, 8
Sin exigua, nec tamen ob id manum tuam contrahas à danda eleemoſyna. 9

Editio SEBAST. MUNSTERI.

CAP. IV.

CÜmque compleſſet Tobæus orationem ſuam & ſederet in domo ſua, & 1
Sara filia Rauelis deſcendiſſet de cœnaculo patris ſui, ceſſaſſétque orare
ad Dominum, eodem inquam tempore recordatus eſt Tobæus pecuniæ,
quàm commendaverat Gabelo in urbe Rages in terra Medorum, dixítque
in corde ſuo; Ecce ego quotidie peto ut moriatur anima mea, vocabo ergo
nunc Tobiam filium meum & oſtendam ei de ipſa pecunia antequam mo-
riar. Vocatóque filio ejus Tobia, dixit ad eum. Cùm mortuus fuero ſe- 2
peli me honorificè, & honorificè habebis matrem tuæ, & non deſeres eam cunctis
diebus vitæ ejus, Neque rebellis eris verbis ejus aut mœrore afficias vitam 3
ejus, Sed recordare fili mi quantæ tribulationes tranſierint ſuper eam, 4
propter te cum eſſes in utero ejus, Quapropter ſepelies quoq; eam juxta me 5
honorificè in ſepulchro uno. Omnibus deniq; diebus tuis in mente habeto 6
creatorem tuum, & ne pecces ante illum, neque prævariceris mandata ejus.
Sed & ex omnibus quæ dederit tibi Dominus noli prohibere manum tuam 7
quin facias eleemoſynam. Neque aſſocies te viris iniquis, & non abſcon-
das oculos tuos à pauperibus Iſraëlis, & Dominus quoque non abſcondet
oculos ſuos à te in tempore cum tibi ingruerit tribulatio. Quòd ſi manus 9
tua non invenerit divitias amplas, ob id non ceſſabis facere eleemoſynam ex eo quod inventum fuerit in manibus tuis.

Verſio VULG. LAT.

CAP. IV.

1 IGitur cùm Tobias putaret orationem ſuam exaudiri ut mori potuiſſet, vocavit ad ſe Tobiam filium ſuum, Dixitque ei; Audi, fili mi, verba oris
2 mei, & ea in corde tuo, quaſi fundamentum
3 conſtrue. Cùm acceperit Deus animam meam, corpus meum ſepeli: & honorem habebis matri
4 tui tuæ omnibus diebus vitæ ejus: Memor enim eſſe debes, quæ & quanta pericula paſſa ſit
5 propter te in utero ſuo. Cùm autem & ipſa compleverit tempus vitæ ſuæ, ſepelias eam circa
6 me. Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: & cave ne aliquando peccato conſentias, & præterмittas præcepta Domini Dei
7 noſtri. Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & noli avertere faciem ab ullo paupere: ita enim fiet ut nec à te avertatur facies Domini.
8 Quo modo potueris, ita eſto miſericors. Si
9 multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri ſtude.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

ΚΕΦ. δ'.

1 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐμνήσθη Τωβὶτ περὶ τοῦ ἀργυρίου, ὃ ἐτέθειτο Γαβαὴλ ἐν Ῥάγοις τῇ Μηδίᾳ. καὶ εἶπεν (α) ἐν ἑαυτῷ, Ἐγὼ ἠτησάμην θάνατον, τί οὐ (β) καλῶ Τοβίαν τὸν υἱόν μου, ἵνα αὐτῷ ὑποδείξω, πρὶν ἀποθανεῖν με; καὶ καλέσας αὐτὸν,
2 3 εἶπεν, Παιδίον, ἐὰν ἀποθάνω, θάψον με, καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν μητέρα σου· τίμα αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου,
4 καὶ ποίει τὸ ἀρεστὸν αὐτῇ, καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτήν. Μνήσθητι παιδίον, ὅτι πολλοὺς κινδύνους ὑπέρεσχεν ὑπὲρ σοῦ ἐν τῇ κοι-
5 λίᾳ. Ὅταν ἀποθάνῃ, θάψον αὐτὴν παρ' ἐμοὶ ἐν ἑνὶ τάφῳ.
6 Πάσας τὰς ἡμέρας παιδίον κυείου τῷ θεῷ ἡμῶν μνημόνευε, καὶ μὴ θελήσῃς ἁμαρτάνειν καὶ παραβῆναι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. (γ) δικαιοσύνην ποίει πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, καὶ μὴ πορευθῇς ταῖς ὁδοῖς τῆς ἀδικίας· διότι ποιοῦντός σου τὴν ἀλήθειαν, εὐοδίαι ἔσονται ἐν τοῖς ἔργοις σου, καὶ πᾶσι τοῖς
7 ποιοῦσι τὴν δικαιοσύνην. Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σοι ποίει ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονησάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ (β) ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην. μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς
8 πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ μὴ ἀποστραφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ. Ὡς σοὶ (ε) ὑπάρχει κατὰ τὸ πλῆθος, ποίησον ἐξ αὐτῶν ἐλε-
9 ημοσύνην· Ἐὰν ὀλίγον σοι ὑπάρχῃ, κατὰ τὸ ὀλίγον μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην.

MS. A. (α) αὐτῷ, (β) καλῶ τὸν υἱόν (γ) καὶ δικαιοσύνην * ποιεῖν (δ) ποιεῖν ἐλεημοσύνην. (ε) ὑπάρχει

CAP. IV.

IN illa die recordatus eſt Tobit de argento, 1
quod depoſuerat apud Gabael in Ragis Mediæ:
& dixit in ſeipſo; Ego petii mortem: cur non
voco Tobiam filium meum, ut ei indicem, pri-
uſquàm ego moriar? Et vocans eum, Dixit; Fi- 2
li, ſi mortuus fuero, ſepeli me, & ne deſpicias 3
matrem tuam: honora eam omnibus diebus vi-
tæ tuæ, & fac quod placitum ei: & ne con-
triſtes eam: Memento, fili, quia multa peri- 4
cula vidit propter te in ventre. Cùm mortua 5
fuerit; ſepeli eam juxta me in uno ſepulchro.
Omnibus diebus, fili, Domini Dei noſtri recor- 6
dare, & noli peccare, & tranſgredi mandata
ejus. Juſtitiam fac omnibus diebus vitæ tuæ:
& ne ambulaveris viis injuſtitiæ: quoniam (a)
faciente te veritatem, proſperitates erunt in operi-
bus tuis, & omnibus facientibus juſtitiam.
Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam; & non in- 7
videat oculus tuus in faciendo te eleemoſynam.
Ne avertas faciem tuam ab omni mendico: &
à te non avertetur facies Dei. Quomodò tibi 8
fuerit ſecundùm multitudinem; facito ex eis ele-
emoſynam. Si paucum tibi fuerit; juxta paucum 9
ne timeas facere eleemoſynam.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. IV.

EOdem ipſo tempore reverſus To- 25
bit ingreſſus eſt domum ſuum, & Sa-
ra filia Raguelis diſceſsit de hy-
peroo ſuo. Eodem die recordatus eſt 1
Tobit pecuniæ quam apud Gabrielem
depoſuerat Ragis Mediæ. Dixít-
que apud ſe; Ego poſtulavi ut mo-
riar, quin igitur Tobiam filium voco,
ut indicem ipſi priuſquàm moriar? 2
Et vocans eum dixit; Fili mi, ſi mo- 3
riar, ſepeli me: neque matrem tu-
am negligas: honora ipſam omni-
bus diebus vitæ tuæ. Memento, fili 4
mi, quòd pericula multa adivit pro-
pter te in utero. Cùm morietur, ſepeli 5
eam juxta me in eodem ſepulchro.
Omnibus diebus, fili mi, memor 6
eſto Dei noſtri Domini: Neque pecca-
re velis, & mandata ejus tranſgredi.
Juſtitiam fac omnibus diebus vitæ
tuæ, & noli incedere viis iniqui-
tatis. Nam cùm veritatem feceris, proſperitates erunt in operibus tuis: Et omnibus illis qui juſtitiam exercent. Ex eis quæ habes, 7
fac eleemoſynas: & à nullo egeno avertas vultum tuum, & non avertetur à te vultus *Dei*. Ut multum habueris, 8
perinde facito de eo eleemoſynam: Si parum, perinde noli metuere facere 9
eleemoſynam.

ספר טוביה: ד

10 כִּי פִקָּדוֹן טוֹב תַּפְקִיד הֲיוֹתוֹ שָׁמוּר לְךָ בְּעֵת צָרָה: כִּי צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת וּמַנַּחַת
11 בְּעוֹשֶׂיהָ וּמַצֶּלֶת מִדִּינָה שֶׁל גֵּיהִנֹּם: וּמַתָּנָה גְּדוֹלָה וְטוֹבָה מְשֻׁלָּמִים לִפְנֵי
12 הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹשֵׂי צְדָקָה: בְּנִי שְׁמוֹר עַצְמְךָ מִכָּל זְנוּת וְקַח אִשָּׁה
13 מִמַּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית אָבִי וְאַל תִּקַּח אִשָּׁה מִשֵּׁבֶט אַחֵר כִּי נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים
בְּנוֹן נֹחַ וְאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֲבוֹתֵינוּ מִכֹּלָם נָשְׂאוּ מִבְּנוֹת אֲחֵיהֶם וְנִתְבָּרְכוּ
בָּנֵיהֶם וְזַרְעָם יִירַשׁ אָרֶץ: בְּנִי וְאַהֲבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ וְאַל תִּתְנַהֵג עַל אַחֶיךָ
14 וּבְנֵי עַמְּךָ אֶלָּא קַח לְךָ אִשָּׁה מֵהֶם כִּי לִפְנֵי שֶׁבֶר נָאוֹן וְלִפְנֵי כִּשָּׁלוֹן נְבָרָה רוּחַ
וּבְעַיִן נַבְהוּת הָרוּחַ עֲנִיוּת וְחֶרְפָּה בָּאָה לָעוֹלָם וְהַחֶרְפָּה הִיא אֵם לָרָעָב:
15 בְּנִי שְׂכַר שְׂכִירְךָ לְעוֹלָם אַל יָלִין בְּיָדְךָ אֶלָּא בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְטֶרֶם שֶׁתְּבַקֵּשׁ
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצִיאָ לָךְ שְׁמַע בְּנִי וְהַקְשֵׁב אִמְרֵי לָעוֹלָם סָעוּד תִּהְיֶה
בְּכָל דְּרָכֶיךָ: לֹא תָקִים וְלֹא תִטּוֹר וְיַיִן לִשְׁכָּרוֹן אַל תִּשְׁתֶּה וְעִם שִׁכּוֹר
16 אַל תִּתְעָרֵב בְּכָל דְּרָכֶיךָ:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Bonum siquidem depositum depones, quod custoditum, tibi aderit in 10
tempore tribulationis. Eleemosyna enim liberat à morte, & tuetur fasto- 11
res ejus, atque liberat à judicio gehennæ. Munus quoque magnum & bo- 12
num rependetur coram Domino, his qui studeni eleemosynæ. Mi fili, 13
custodi te ipsum ab omni scortatione, uxorem ducens ex familia mea,
de domo patris mei. Nec uxorem ducas ex alia tribu, nam prophetæ
priores, ut Noah, Abraham, Isaac, Iacob patres nostri, omnes uxores
duxerunt de filiabus fratrum suorum, unde & benedicti fuerunt filii eo-
rum, atque posteri eorum possederunt terram. Mi fili, diligas proximum 14
tuum ficut te ipsum, neque contumelia afficias fratres tuos, filios populi tui.
Quin potius uxorem tibi ducito ex eis. Præcedit enim comminutionem 15
fastus, & anteit ruinam superbia animi. Namq; ob fastũ animi paupertas
& opprobriũ venit in mundũ, & opprobriũ est mater famis. Mi fili, merces
operarii tui ne pernoctet in manu tua, sed in ipso die, quo tibi operatus fue-
rit, dabis ei mercedem suam, sic fiet, ut quæcunque petieris, Deus affatim
suppeditet tibi. Audi mi fili, & attende verba mea. Temperans esto in 16
omnibus viis tuis. Non ulciscaris, neque serves illatam injuriam. Vi-
num ad ebrietatem ne bibas, neque cum temulento consuetudinem habeas
in omnibus viis tuis.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

10 וּתְקֻנָּה־לְךָ עֹשֶׁר וְאוֹצָרוֹת כֶּסֶף וְזָהָב בְּצֶדֶק כִּי לֹא יוֹעִילוּ אוֹצָרוֹת רֶשַׁע: וּצְדָקָ
11 תַּצִּיל מִמָּוֶת וְכָל הַמִּתְעַסֵּק בִּצְדָקָה יַחֲזֶה פְּנֵי אֱלֹהִים דִּכְתוּב: אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ
12 וְעוֹסְקִים עִמּוֹ מִן הַשָּׁמַיִם הֵם: וְאַתָּה בְּנִי מְנַע אֶת עַצְמְךָ מִכָּל מִפְּאָה וּמִכָּל זְנוּת
וְקַח לְךָ אִשָּׁה מִמִּשְׁפַּחְתְּךָ וְלֹא מִכָּל בֶּן נֵכָר אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרַע אֲבוֹתֶיךָ הוּא כִּי מִבְּנֵי
הַנְּבִיאִים אֲנָחְנוּ וּזְכֹר בְּנִי אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב אֲשֶׁר לָקְחוּ נָשִׁים
מִמִּשְׁפַּחְתָּם וְלֹא אָבוּ לְהִתְחַתֵּן בִּבְנֵי נֵכָר וְנִתְבָּרְכוּ בְּבָנִים וּבָנוֹת: וְאַתָּה בְּנִי שִׂים
15 לִבְּךָ אֶל מַעֲשֶׂיךָ וַאֲשֶׁר תִּשְׂנָא לְנַפְשְׁךָ לֹא תַעֲשֶׂה לַאֲחֵרִים וְלֹא תֵלִין פְּעוּלַת
שְׂכִיר אִתְּךָ מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר תְּכַתְּבֶנּוּ עִמּוֹ וּפְעוּלָתְךָ יְשֻׁלַּם לְךָ וְהָאֱלֹהִים: וּמְנַע אֶת
16 עַצְמְךָ מִשְּׁכָרוֹן וְלֹא יֵאָה לְךָ כָּל אָוֶן:

Possidebis autẽ divitias & thesauros argenti atque auri in justitia, nam the- 10
sauri iniqui nihil proderunt, Et eleemosyna liberabit à morte, & quicunque 11
facit eleemosynam, is videbit faciem Dei, sicut scriptum est: Ego in justitia 12
contemplabor faciem tuã, & qui occupantur eâ, de cœlis sunt. Tu ergo fili 13
mi subtrahe temetipsum ab omni imũditia & ab omni fornicatione, & ac-
cipe tibi uxorem de cognatione tua & non ab ullo filio alienigena, qui
non est de semine patrum tuorum. Nam nos sumus de filiis prophetarum.
Recordare ergo fili mi Abraham, Isahac, & Jacob, qui duxerunt uxores de
familia sua, & respuerunt affinitatem contrahere cum filiis alienigenis, &
benedicti sunt in filiis & filiabus. Tu quoque fili mi pone cor tuum ad 14
opera tua, & quæ oderis tibi fieri, aliis ne feceris. Neque pernoctet opus
mercenarii apud te ab ea die qua rationem feceris cum eo, & Deus com-
pensabit tibi opus tuum. Subducas quoque te ab ebrietate, & nulla vani- 16
tas unquam arrideat tibi.

Versio VULG. LAT.

10 Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die
11 necessitatis. Quoniam eleemosyna ab omni pec-
cato & à morte liberat, & non patietur
12 animam ire in tenebras. Fiducia magna erit
coram summo Deo eleemosyna omnibus facienti-
13 bus eam. Attende tibi, fili mi, ab omni fornica-
tione, & præter uxorem tuam nunquam patiaris
14 crimen scire. Superbiam nunquam in tuo sensu,
aut in tuo verbo, dominari permittas: in ipsa
15 enim initium sumpsit omnis perditio. Quicun-
que tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mer-
cedem restitue, & merces mercenarii tui apud te
16 omninò non remaneat. Quod ab alio oderis fieri
tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 Θῆσαι γὰρ ἀγαθὸν θησαυρίζεις σεαυτῷ εἰς ἡμέραν ἀνάγ- *Præmium enim bonum thesaurizas tibi in diem* 10
11 κης. Διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ῥύεται, καὶ οὐκ ἐᾷ εἰσ- *necessitatis: Quoniam eleemosyna à morte li-* 11
12 ελθεῖν εἰς τὸ σκότος. Δῶρον (α) γὰρ ἀγαθὸν ἔστιν ἐλε- *berat, & non permittit introire in tenebras. Mu-* 12
ημοσύνη πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ ὑψί- *nus enim bonum est eleemosyna omnibus facienti-*
13 στου. Πρόσεχε σεαυτῷ παιδίον ἀπὸ πάσης πορνείας, καὶ γυ- *bus eam in conspectu Altissimi. Attende tibi,* 13
ναῖκα πρῶτον λάβε ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῶν πατέρων σου. *fili, ab omni fornicatione: & uxorem primùm*
(β) μὴ λάβῃς γυναῖκα ἀλλοτρίαν, ἣ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς φυλῆς τῶν *accipe de semine patrum tuorum: non accipias*
πατρός σου, διότι υἱοὶ προφητῶν ἐσμεν· Νῶε, Ἀβραὰμ, (γ) *uxorem alienam, quæ non est de tribu patris*
Ἰσαὰκ, Ἰακὼβ, οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος. μνήσθητι *tui, quoniam filii prophetarum sumus: Noë,*
παιδίον ὅτι (δ) αὐτοὶ πάντες ἔλαβον γυναῖκας ἐκ τῶν ἀδελ- *Abraham, Isaac, Jacob, isti patres nostri à se-*
φῶν αὐτῶν, καὶ (ε) εὐλογήθησαν ἐν τοῖς τέκνοις αὐτῶν, καὶ τὸ *culo. Memento, fili, quia ipsi omnes acceperunt*
σπέρμα αὐτῶν κληρονομήσει γῆν. καὶ νῦν παιδίον ἀγάπα τοὺς *uxores de fratribus suis, & benedicti sunt in*
14 ἀδελφούς σου, Καὶ μὴ ὑψηφανθῇ τῇ καρδίᾳ σου ἀπὸ τῶν ἀ- *filiis suis, & semen eorum hæreditabit terram.*
δελφῶν σου, καὶ τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων τοῦ λαοῦ σου, λαβεῖν σε *Et nunc, fili, dilige fratres tuos: Et noli super-* 14
αὐτῷ ἐξ αὐτῶν γυναῖκα· διότι ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ ἀπώλεια *bire corde tuo, præ fratribus tuis, & filiis, &*
καὶ ἀκαταστασία πολλὴ, καὶ ἐν τῇ ἀχρειότητι ἐλάττωσις καὶ ἔνδεια *filiabus populi tui, accipere tibi ex eis uxo-*
15 μεγάλη· ἡ γὰρ ἀχρειότης μήτηρ ἐστὶ τοῦ λιμοῦ. Μισθὸς παντὸς *rem: quoniam in superbia perditio, & perturba-*
ἀνθρώπου ὃς ἂν ἐργάσηται, παρὰ σοὶ μὴ αὐλισθήτω, (ζ) ἀλλ' ἀπό- *tio multa, & in nequitia diminutio, & egestas*
δος αὐτῷ παρ' αὐτίκα. (η) ἐὰν δουλεύῃς τῷ Θεῷ, ἀποδοθήσεταί *magna: nequitia enim mater est famis. Merces* 15
σοι. πρόσεχε σεαυτῷ παιδίον ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, καὶ *omnis hominis, quicunque operatus fuerit, apud*
16 ἐν παιδεύματι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ σου. Καὶ ὃ μισεῖς, μηδενὶ ποιήσῃς. οἶνον εἰς *te non moretur: sed redde ei statim. Si ser-*
μέθην μὴ πίῃς, καὶ μὴ πορεύσεταί σοι σὺν μέθη ἐν τῇ ὁδῷ σου. *vieris Deo, reddetur tibi. Attende tibi, fili, in*
omnibus operibus tuis; & esto eruditus in omni
conversatione tua. Et quod odio habes, ne- 16
mini feceris. Vinum ad ebrietatem ne bibas:
& non eat tecum ebrietas in via tua.

MS. A. (α) ἀγαθὸν (β) καὶ μὴ (γ) καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, (δ) οὗτοι (ε) εὐλογήθησαν (ζ) ἀλλὰ (η) καὶ ἐὰν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 ... * ...
11 ...
12 ... : ...
13 ... * ...
14 ... * ...
15 ...
16 ...

Thesaurum enim magnũ reponis tibi in 10
tempus angustiarũ. Eleemosynæ enim à 11
morte liberant, nec sinunt in tenebras
ingredi. Oblatio bona est eleemosyna 12
omni facienti ipsam, coram Altissimo.
Cave tibi, fili mi, ab omni fornicatione, 13
& uxorem primùm accipe de genere
patrum tuorum. Noli accipere uxo-
rem alienam, quæ non sit de pro-
genie patris tui. Quoniam filii Pro-
phetarum sumus, Noë, Abraham,
Isaac, Jaakob patrum nostrorum in
æternum. Memento, fili mi: Illi
omnes acceperunt uxores de fratribus
suis, & benedictionem acceperunt in
filiis, & semen eorum possidebit ter-
ram. Jam autem, fili mi, dilige 14
fratres tuos: Et ne extollaris animo
tuo præ fratribus tuis, filiis & filia-
bus populi tui. De illis accipito ti-
bi uxorem. Nam in superbia per-
ditio est, & perturbatio multa: Et
in ignavia diminutio & egestas mul-
ta. Ignavia enim famis mater est.
Merces cujuscunq; hominis, qui utique 15
opus faciet, apud te ne pernoctet; sed
statim ei redde. Si Deo cultum feceris,
reddetur tibi. Cave tibi, fili mi, in omni-
bus operibus tuis, & eruditus esto in
tota conversatione tuâ. Et quod odio 16
habes, nemini feceris. Vinum ad
ebrietatem noli bibere. Neque in-
cedat tecum ebrietas in omnibus
viis tuis.

ספר טוביה : ה

17 הַלֹּא פְרוֹשׁ לָרָעֵב לַחְמֶךָ וְהַלְבֵּשׁ עֲרוּמִים וּבְכָל עָנְיֶנֶיךָ עֲשֵׂה צְדָקָה וְלֹא יֵרַע
18 לִבְבְךָ בְּתִתֶּךָ לוֹ : שְׁלַח לַחְמְךָ עַל קִבְרוֹת הַצַּדִּיקִים לְעוֹלָם אַל תִּתֵּן עֲצַת
19 עַקְּשׁוּת לָרְשָׁעִים : וַעֲצַת חֲכָמִים וּמְבִינִים אַל תַּנַּח וַעֲצָה טוֹבָה אַל תְּבַזֶּה :
20 וּבְכָל עֵת תֵּן שֶׁבַח וּנְרוֹלָה לְבוֹרְאֶיךָ גּוֹל עַל יְהוָה דַּרְכֶּךָ וּבְטַח עָלָיו וְהוּא
יְצַלִּיחַ אֶת דְּרָכֶיךָ כִּי אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד יְהוָה אֶת אֲשֶׁר
יָחְפּוֹץ מֵרִים וְאֶת אֲשֶׁר יֶחְפּוֹץ מַשְׁפִּיל וַעֲתָה הִנֵּנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי שִׁמוֹר מִצְוֹתַי וְאַל
יֵצְאוּ מִדַּעְתְּךָ אֶלָּא קְשָׁרֵם עַל גַּרְגְּרוֹתֶיךָ עָנְדֵם עַל לוּחַ לִבֶּךָ וּמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל
טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם : וַעֲתָה בְנִי יוֹדֵעַ כִּי פִקָּדְתִּי בִּירַת עַבִּיאֵל בֵּן
21 נַבְרִיאֵל בְּאֶרֶץ מָדִין עֲשָׂרָה כִּכְרֵי כָסֶף : וְאַל תִּדְאַג בְּנִי עַל שִׁמְּטָה יְדֵינוּ וְיֵרָדְנוּ
22 מְנַכְּסֵינוּ כִּי אִם תִּבְטַח בַּיהוָה בְּכָל לִבֶּךָ וְתָסוּר מִכָּל חֵטְא וְעָוֹן וְהָיָשָׁר בְּעֵינָיו
תַּעֲשֶׂה וְלֹא תֶחְסַר בְּלוּם :

ה

1 וְעָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר אָבִי כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתַנִי כֵּן אֶעֱשֶׂה : אֲבָל אָבִי אֵיךְ אָקַח
2 הַכֶּסֶף מִן הָאִישׁ כִּי הוּא אֵינוֹ מַכִּירֵנִי וְגַם אֲנִי אֵינִי מַכִּירוֹ :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

17 Eſurienti panem tuum impertito, nudos veſtito. In omnibus negotiis tuis
18 fac eleemoſynam, quam dabis corde non invido. Mitte quoque panem tuum
19 ad ſepulchra juſtorum. Nunquàm dederis pravum conſilium impiis. Et
20 conſilium ſapientum & prudentum non negligas. Neque contemnas con-
ſilium bonum. Omni tempore lauda & magnifica creatorem tuum. Volve
ſuper Dominum viam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet & fortunabit vias
tuas, quoniam non eſt ſapientia, neque prudentia, neque conſilium contra
Dominum. Quemcunque vult exaltat, & quemcunque vult deprimit. Nunc
itaque mi fili, acquieſce voci meæ, cuſtodi mandata mea, quæ nunquàm
excidant animo tuo, quin potius alliga ea collo tuo, & junge ea tabulæ cor-
21 dis tui, ſic enim invenies gratiam, laudem, & intellectum bonum, in ocu-
lis Dei & hominum. Scias præterea mi fili, me pecuniam depoſuiſſe in
22 domo Abielis filii Gabrielis, in terra Midian, nempe decem talenta ar-
genti. Neque eſt ut anxius ſis de eo mi fili, quod attenuata eſt manus no-
ſtra, & diminutæ ſunt facultates noſtræ. Quin fide Domino toto corde
tuo, recede ab omni peccato & iniquitate, quod placet illi facito, & nihil
tibi deerit.

CAP. V.

1 His auditis, reſpondit Tobias, dicens; Mi pater quicquid præcepiſti
2 mihi, ſedulò faciam, Sed mi pater, quomodo accipiam argentum à
viro qui me non novit, nec ego viciſſim illum.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

17 De pane tuo da eſurientibus, & de veſtimentis tuis cooperi nudos, atque de
omni eo quod tibi ſuperfluum eſt fac eleemoſynam, Neque durum ſit effun-
18 dere panem tuum & vinum tuum ſuper ſepulchra juſtorum. Audi & auſcul-
19 ta cuilibet, qui tibi dederit conſilium bonum. Sed & omni tempore pete à
20 Domino, & ipſe diriget greſſus tuos atque conſilium tuum, quoniam non eſt
in poteſtate hominis ullum conſilium, ſed ſolùm in manibus Dei qui eſt be-
nedictus. Omnia enim quæ ille vult facit: hunc humiliat & hunc exaltat.
Tu itaque obſerva eloquia mea & omnia quæ tibi præcepi, nec unquam
recedant ab oculis tuis. Viriliter age & eſto robuſtus, quia Dominus erit
tecum ut te adjuvet & proſperum faciat, ſi requiſieris eum in toto corde
21 tuo & in tota anima tua. Et nunc quoque fili mi indico tibi de pecunia
quam habeo apud Gabelum fratrem & propinquum meum, nempe decem
talenta argenti, in urbe Rages & in terra Medorũ, quoniam neſciunt illi
22 diem mortis meæ: Et tu fili mi ſi timueris Dominum & cuſtodieris temet-
ipſum ab omni peccato, ipſe dabit tibi divitias magnas.

CAP. V.

1 Et reſpondens Tobias patri ſuo ait; Omnia quæcunque præcepiſti
2 mihi, pater mi, faciam. Nunc ergo pater mi da mihi conſilium, quo-
modo poſſim accipere pecuniam de manu Gabeli. Nam ille non cog-
noſcit me nec ego cognoſco illum. Quod ſignum referam ei ut ille
mihi tradat pecuniam? Quin & viam ipſam qua itur in Mediam ignoro.

Verſio VULG. LAT.

17 Panem tuum cum eſurientibus & egenis comede, &
18 de veſtimentis tuis nudos tege. Panem tuum & vinũ
tuum ſuper ſepulturam juſti conſtitue, & noli ex eo
19 manducare & bibere cum peccatoribus. Conſilium
20 ſemper à ſapiente perquire. Omni tempore benedic
Deũ, & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia con-
21 filia tua in ipſo permaneant. Indico etiã tibi, fili mi,
dediſſe me decẽ talenta argenti, dum adhuc infantulus
eſſes, Gabelo, in Rages civitate Medorum, & chirogra-
22 phum ejus apud me habeo: Et ideò perquire quo mo-
do ad eum pervenias, & recipias ab eo ſuprà memora-
tum pondus argenti, & reſtituas ei chirographum
23 ſuum. Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam
gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato, & fecerimus
benè.

CAP. V.

1 Tunc reſpondit Tobias patri ſuo, & dixit; Omnia
quæcunq; præcepiſti mihi, faciam, pater. Quo modo
autem pecuniam hanc requiram, ignoro: ille me neſcit,
2 & ego eum ignoro: quod ſignum dabo ei? Sed ne-
que viam, per quam pergatur illuc, aliquando
cognovi.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

17 Ἐκ τοῦ ἄρτου ϛου (a) δίδου πεινῶσι, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων ϛου
τοῖς γυμνοῖς. πᾶν ὃ ἐὰν (β)περισσεύσῃ ϛοι, ποίει ἐλεημοσύνην,
καὶ μὴ φθονείσθω ϛου ὁ ὀφθαλμὸς ὅτ᾽ ἂν τῷ (γ)ποιεῖν σε ἐλεημοσύ-
18 νην. Ἔκχεον τοῦ ἄρτου ϛου ἐπὶ τὸν τάφον τῶν δικαίων, καὶ
19 μὴ δῷς τοῖς ἁμαρτωλοῖς. Συμβουλίαν παρὰ παντὸς φρονίμου
ζήτησον, καὶ μὴ καταφρονήσῃς ὅτι πάσης συμβουλίας χρησίμης.
20 Καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὐλόγει κύριον τὸν θεόν, καὶ παρ᾽ αὐτοῦ
αἴτησον, ὅπως αἱ ὁδοί ϛου εὐθεῖαι γένωνται, καὶ πᾶσαι αἱ τρί-
βοι καὶ (δ) βουλαί ϛου εὐοδωθῶσιν· ὅτι πᾶν ἔθνος οὐκ ἔχει
βουλήν, (ε)ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ κύριος δώσει πάντα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὃν
ἐὰν θέλῃ, ταπεινοῖ καθὼς βούλεται. καὶ νῦν παιδίον μνημόνευε
τῶν ἐντολῶν μου, καὶ μὴ ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ τῆς καρδίας ϛου.
21 Καὶ νῦν ὑποδείκνυό ϛοι τὰ δίκα τάλαντα τῷ ἀργυρίου, ἃ
ἀπεθέμην (ζ) Γαβαήλῳ τῷ τοῦ Γαβρία ἐν Ῥάγοις τῆς Μη-
22 δίας. Καὶ μὴ φοβοῦ παιδίον, ὅτι ἐπῳχεύσαμεν· ὑπάρχει
ϛοι πολλὰ, ἐὰν φοβηθῇς τὸν (η) θεὸν, καὶ ἀποστῇς ἀπὸ πά-
σης ἁμαρτίας, καὶ ποιήσῃς τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.

MS. A. (a) δικαίοις (β)περισσεύῃ (γ)ποιεῖν ἐλεημοσύνην. (δ) αἱ βουλαὶ εὐοδωθῶσιν· (ε)ἀλλ᾽ (ζ)Γαμαήλῳ (η)κύριον,

17 De pane tuo da eſurientibus, & de veſtibus tuis, nu-
dis. Omne quodcunque ſuperfuerit tibi; fac
eleemoſynam, & non invideat oculus tuus in faci-
18 endo te eleemoſynam. Effunde panes tuos ſuper ſe-
pulturam juſtorum: & ne dederis peccatoribus.
19 Conſilium ab omni prudente quære: & ne con-
20 temnas (b) ſuper omne conſilium utile. Et in omni
tempore benedic Dominum Deum: & ab eo pete, ut
viæ tuæ rectæ ſint, & omnes ſemitæ, & con-
ſilia tua proſperentur: eò quòd omnis gens non
habet conſilium: ſed ipſe Dominus dat omnia
bona, & quemcunque voluerit, humiliat, ſicut
vult. Et nunc, fili, recordare mandatorum meorum,
& non deleantur de corde tuo. Et nunc indico 21
tibi decem talenta argenti, quæ depoſui apud
Gabaelum filium Gabriæ in Ragis Mediæ. Et 22
ne timeas, fili, quia mendici facti ſumus. Sunt
tibi multa; ſi timueris Deum, & receſſeris
ab omni peccato, & feceris, quod placitum
coram eo.

KEΦ. ϛ'.

CAP. V.

1 Καὶ ἀποκριθεὶς Τωβίας, εἶπεν αὐτῷ, Πάτερ ποιήσω πάντα
2 ὅσα ἐντέτακταί μοι. Ἀλλὰ πῶς δυνήσομαι λαβεῖν τὸ ἀργύ-
ριον, καὶ οὐ γινώσκω αὐτόν;

1 Et reſpondens Tobias, dixit ei; Pater, faciam
omnia, quæcunque mandâſti mihi: Sed quomodò
2 potero accipere argentum, & non cognoſco eum?

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 ‡ ‡ ‡

ספר טוביה : ה

מִיַּד הוֹצִיא כְּתַב יָדוֹ וְנָתַן לוֹ וְאָמַר לוֹ הַרְאֵה לוֹ וְהֹ֔ כְּתַב וְיִתֵּן לָךְ הַכֶּסֶף: וּמַהֵר 3
בְּנִי לָךְ וּבַקֵּשׁ אָדָם שֶׁיֵּלֵךְ עִמָּךְ וְנִתֵּן שְׂכָרוֹ וְאוּלַי תָּשׁוּבוּ עוֹדֶנִּי חַי: מִיַּד לָקַח 4 5
בִּידוֹ כַּסְפִּים וַיֵּצֵא לַשּׁוּק לְבַקֵּשׁ אָדָם לְלֶכֶת עִמּוֹ וּמַלְאַךְ רָפָאֵל נִרְמָה 5
בְּדִמּוּת אָדָם וְעָמַד בַּשּׁוּק: רָאָה אותו טוֹבִיָּה וְאָמַר לוֹ אֲדוֹנִי הֲלַכְתָּ מְיֻמָּךְ 6
בְּאֶרֶץ מְדַיִן אָמַר לוֹ הֵין: אָמַר לוֹ וְתֵדַע הַדֶּרֶךְ בְּטוּב: אָמַר לוֹ בטוב וְגַם אֲנִי 7 8
יוֹדֵעַ אֶת בֵּית גַּבָּאֵל וּבֵיתוֹ לַנְתִּי: אָמַר לוֹ טוֹבִיָּה אֲדוֹנִי חַמְתִּין מְעַט עַד 9
שֶׁאֵלֵךְ וְאַגִּיד לְאָבִי אָמַר לוֹ אַל תְּאַחֵר: מִיַּד הָלַךְ אֶל אָבִיו וְאָמַר לוֹ אָבִי מָצָאתִי 10
בְּחוּר אֶחָד מְנוּסָה בְּמָקוֹם הַהוּא אָמַר לוֹ אָבִיו קְרָא אותו הֹ֔ שֶׁאֵדַע מַאי
הֹ֔ מָקוֹם הוּא וְאִם הוּא נֶאֱמָן לֵילֵךְ עִמּוֹ: מִיַּד קָרָא לְבֵיתוֹ וְנִכְנַס וַיִּשְׁאֲלוּ 11
אִישׁ לְרֵעֵהוּ לְשָׁלוֹם עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר לוֹ:

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

Confestim protulit chirographum ejus, quod dedit illi dicens; Ostende 3
illi hoc scriptum, & dabit tibi argentum. Festina mi fili, vade & quære 4
hominem qui tecum eat, cui dabimus mercedem, fortassis redibitis, me
adhuc vivente. Statim acceptâ in manum suam pecuniâ, egressus est in 5
forum, ut quæreret hominem, qui secum proficisceretur. Et ecce Angelus
Raphael, hominis similitudine acceptâ, stetit in foro, Quem ubi vidisset 6
Tobias, dixit ad eum; An unquam mi domine iter fecisti in terram Mi-
dian? qui respondit, Feci. Ad quem iterum dixit; Est ne iter tibi bene 7
cognitum? Respondit bene, sed & domum Abielis novi, in qua etiam 8
pernoctavi. Hoc audito, dixit ad eum Tobias; Præstolare hic parumper, 9
donec eam & nuntiem patri meo, cui respondit; Ne moram nectas. Illicò 10
abiit ad patrem suum, dicens ad eum; Mi pater, inveni juvenem quendam,
qui sæpe tentavit (iter) ad locum istum. (ad quem pergo.) Cui dixit pater
ejus; Accerse eum huc, ut cognoscã quonã loco nat' sit, & num dignus sit ha-
bendus, qui te comitetur. Repentè vocavit eum in domũ suam, quã cùm in- 11
gressus esset, atq; alter alterũ de salute interrogâsset, respõdit Tobias dicens;

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וַיַּעַן טוֹבִי וַיֹּאמֶר אֶל טוֹבִיָּה בְּנוֹ הַסְּתֹם אֲשֶׁר הִתְאַמַּר לוֹ אַמַּתְּחוֹ נָתַן לִי וְאֲמַרְתִּי 3
קַבֵּל מְיָדִי כַּאֲשֶׁר שִׁמְתִּי אֶת הַכֶּסֶף בְּיָדוֹ הַיּוֹם עֶשְׂרִים שָׁנָה: וְעַתָּה לֵךְ וּבַקֵּשׁ לְךָ 4
אָדָם שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ נֶאֱמָן וְיֵלֵךְ עִמָּךְ וְנִתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ וְלֵךְ בְּנִי בְּעוֹדֶנִּי חַי וְקַח אֶת
הַכֶּסֶף וְיֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא יִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ וְיִתֵּן לְחֵן לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֵי
הָאִישׁ וּבְעֵינֵי כָּל רוֹאֶיךָ וְיִשְׁלַח אותך בִּכְבוֹד וּבְשָׁלוֹם וְיָשִׁיבְךָ אֵלֵינוּ בְּשָׁלוֹם
בְּמֵרֹם אָמוּת: וַיֵּצֵא טוֹבִיָּה לְבַקֵּשׁ אָדָם לְלֶכֶת עִמּוֹ לְמָדַי וַיִּמְצָא אֶת רְפָאֵל 5
מַלְאַךְ יֵי עוֹמֵד לְקָרָאתוֹ וְלֹא יָדַע טוֹבִיָּה כִּי מַלְאַךְ יֵי צָבָאוֹת הוּא: וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ 6
אֶל טוֹבִיָּה מֵאַיִן אַתָּה בַּחוּר: וַיַּעַן טוֹבִיָּה וַיֹּאמֶר אֲדוֹנִי הֲתֵדַע לְלֶכֶת עִמִּי 7
לְמָדַי: וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ יָדַעְתִּי אֶת הַדְּרָכִים כֻּלָּם וּבְמָדַי הָיִיתִי אוֹשְׁפִּיז בְּבֵית 8
גָּבְאֵל אָחִינוּ הַיּוֹשֵׁב בְּרָגֵיס מְרִינַת הַמָּדַי וְדֶרֶךְ שְׁנֵי יָמִים יֵשׁ מֵאֶנְבָּתָנִים עַד רָגֵיס
וְרָגֵיס בְּהַר וְאֶנְבָּתָנִים בִּשְׁפֵלָה: וַיֹּאמֶר לוֹ טוֹבִיָּה הֶרֶף מְעַט בְּחַסְדְּךָ וְאֵלֵךְ וְאַגִּיד 9
לְאָבִי אֶת הַדָּבָר כִּי מְתַאֵּה אֲנִי מְאֹד שֶׁתֵּלֵךְ עִמִּי וְאֶתֵּן לְךָ שְׂכַר הַדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר
לוֹ לְךָ מַהֵר כִּי הֵנֵּנִי עוֹמֵד עַד שֶׁתָּשׁוּב אֵלַי וְאַל תְּאַחֵר: וַיָּבֹא טוֹבִיָּה וַיַּגֵּד לְאָבִיו 10
לֵאמֹר מָצָאתִי אִישׁ טוֹב מֵאֶחֵינוּ שֶׁיֵּלֵךְ עִמִּי וַיֹּאמֶר טוֹבִי קְרָא אותו אֵלַי וְאֵדַע
מֵאֵי זֶה מָקוֹם הוּא וְאִם נֶאֱמָן לֵילֵךְ עִמּוֹ: וַיֵּצֵא טוֹבִיָּה וַיִּקְרָאֵהוּ וַיָּבֹא 11
הַמַּלְאָךְ אֶל טוֹבִי וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁלוֹם אֵלֶיךָ אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר טוֹבִי אִם יֵשׁ
עָלַי שָׁלוֹם וְלָמָּה מָצָאתַנִי כָּל זֹאת שֶׁאֵינִי רוֹאֶה בְּעֵינַי וְאַנְכִי יוֹשֵׁב עִוֵּר בְּמַחְשַׁכִּים
וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ מִי שֶׁעִוֵּר אוֹתְךָ מְפֻאָר עֵינֶיךָ הוּא יְרַפְּאֲךָ כִּי צַדִּיק אַתָּה וַיַּעַן
טוֹבִי וַיֹּאמֶר כֵּן יֹאמַר יֵי וַיֹּאמֶר לוֹ טוֹבִיָּה בְּנִי מְבַקֵּשׁ לְלֶכֶת אֶל מָדַי וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ
הֲתוֹכַל לְלֶכֶת עִמּוֹ וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת שְׂכָרְךָ וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ כֵּן אוּכַל וַאֲנִי יוֹדֵעַ אֶת
הַדְּרָכִים כֻּלָּם וְכָל הַנְּבוּלִים הָלַכְתִּי וְהֶהָרִים יָדַעְתִּי:

Respondens itaque Tobæus dixit ad Tobiam filium suum; Hoc est signum 3
de quo illi dices, quod marsupium suum mihi dedit, & ego dixi; Accipe de
manu mea. Sunt autem hodie viginti anni, quando tradidi argentum in
manum ejus. Nunc ergo vade & inquire tibi hominem qui sit vir fidelis 4
& eat tecum, dabimusque ei mercedem suam. Vade fili mi dum adhuc vivo,
& tolle argentum, & Domin' Deus Israel custodiat te in omnibus viis tuis,
& det tibi gratiam, misericordiam & miserationes in oculis viri illius arq;
in oculis omnium intuentium te. Ipse mittat te cum honore & pace, redu-
catque te ad nos in pace antequam moriar. Egressus ergo Tobias ad in- 5
quirendum hominem qui secum iret in Mediam, invenit Raphaelem ange-
lum Domini stantem in occursum ejus, sed non cognovit Tobias quod an-
gelus Domini exercitus esset. Et dixit angelus ad Tobiam; Adolescens, unde 6
es tu? Respondit Tobias & ait; Mi Domine, nôsti viam qua me ducas in Me- 7
diam? Dixit angelus; Novi quidem omnes vias, & fui hospes in domo Ga- 8
beli fratris nostri habitantis in Rages provinciæ Medorum, estque iter du-
orum dierum ab Egbathanis usq; ad Rages, & Rages quidem est in monta-
nis, Egbathanis autem in planitie campi. Tunc dixit ad eum Tobias; Susti- 9
ne modicum per clementiã tuam, donec vadã & nuntiem patri meo verbum
istud. Nam delectat me supra modũ quod mecũ eas, & ego dabo tibi mer-
cedem itineris. Ad quem ille ait; Va de festinanter, nam ego expectabo do-
nec revertaris ad me, ne moreris. Veniens autem Tobias nuntiavit patri suo 10
dicens; Inveni virum bonum ex fratribus nostris, qui ibit mecum. Ait To-
bæus; Voca eum ad me, ut sciam unde oriundus sit, & si fidelis sit ad eun-
dum tecum. Et egressus Tobias vocavit eum. Ingressus ergo angelus ad To- 11
bæum, dixit ad illum; Salus tibi vir Dei. Ait Tobæus: Si salus est mecum,
quare totum istud invenit me? En ego nihil video oculis meis, & præterea
cæcus habito in tenebris. Ad quem ait angelus; Is qui te cæcum fecit,
spoliavitque lumine oculorum tuorum, ipse sanabit te, eò quòd justus sis. Et
respondit Tobæus dicens; Sic loquatur Dominus. Dixit præterea Tobæus
ad eum; M' frater, Tobias filius meus contendit proficisci in Mediam, po-
teris ne tu ire cum illo? Ego utique tradam tibi mercedem. Ait angelus;
Utique potero. Ego enim novi universas vias, & cunctos terminos per-
ambulavi atque montana ipsa lustravi.

Versio VULG. LAT.

3 Tunc pater suus respondit illi, & dixit; Chirographum
quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis,
4 statim restituet. Sed perge nunc, & inquire tibi aliquẽ
fidelem virum, qui eat tecum salvâ mercede suâ: ut, dum
5 adhuc vivo, recipias eam. Tunc egressus Tobias, inve-
nit juvenem splendidum, stantem præcinctum, & quasi
6 paratũ ad ambulandũ. Et ignorans q Angelus Dei esset,
7 salutavit eum, & dixit; Undè te habem', bone juvenis? At
ille respondit; Ex filiis Israël. Et Tobias dixit ei; Nôsti
8 viam, quæ ducit in regionem Medorum? Cui respondit;
Novi: & omnia itinera ej' frequenter ambulavi, & man-
si apud Gabelum fratrem nostrum: qui moratur in Ra-
ges civitate Medorum, quæ posita est in monte Ecbata-
9 nis. Cui Tobias ait; Sustine me, obsecro, donec hæc ipsa
10 nuntiem patri meo. Tunc ingressus Tobias, indicavit
universa hæc patri suo. Super quæ admiratus pater, ro-
11 gavit ut introiret ad eum. Ingressus itaq; salutavit eum,
12 & dixit; Gaudium tibi sit semper. Et ait Tobias; Quale
gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli
13 non video? Cui ait juvenis; Forti animo esto, in proximo est ut à Deo cureris.
Rages civitatem Medorum? & cùm redieris, restituam tibi mercedem tuam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ χειρόγραφον, καὶ ὅπου αὐτῷ, Ζήτησον Et dedit ei chirographum, & dixit ei; Quære tibi 3
σεαυτῷ ἄνθρωπον ὃς συμπορεύσεταί σοι, καὶ δίσω αὐτῷ hominem, qui simul ibit tecum, & dabo ei merce- 4
5 μισθὸν ἕως ζῶ, καὶ λάβε πορευόμενος τὸ ἀργύριον. Καὶ ἐπο- dem, dum vivo: & accipe vadens argentum. Et 5
ρεύθη ζητῆσαι ἄνθρωπον, καὶ ἦλθε (a) Ῥαφαὴλ, Ὃς ἦν ἄγ- ivit quærere hominem, & invenit Raphael, 6
6 γελος, καὶ οὐκ ἤδει· καὶ ὅπου αὐτῷ, Εἰ δυνάμει πορεύ- Qui erat angelus, & nesciebat. Et dixit ei; Si 7
7 σιμαι μετὰ σοῦ εἰς Ῥάγους τῆς Μηδίας, καὶ οἶσθας τοὺς possum ire tecum in Ragis Mediæ, & si peritus es 8
8 τόπους; Καὶ ὅπου αὐτῷ ὁ ἄγγελος, Πορεύσομαι locorum? Et dixit ei angelus; Ibo tecum, (a) &
μετὰ σοῦ, καὶ τῆς ὁδοῦ ἐμπειρῶ, καὶ ξένος Γαβαὴλ τὸν ἀ- viæ peritus sum, & apud Gabael fratrem no- 9
9 δελφὸν ἡμῶν ἐνοίκισα. Καὶ ὅπου αὐτῷ Τωβίας, Ταρ- strum commoratus sum. Et dixit ei Tobias; 10
μεινόν με, καὶ ἐρῶ τῷ (β) πατρί. καὶ ὅπου αὐτῷ, Πορεύου, Sustine me, & dicam patri. Et dixit ei; Vade,
10 καὶ μὴ χρονίσῃς. Καὶ εἰσελθὼν, εἶπε τῷ πατρὶ, Ἰδοὺ ἐυ- & ne tardaveris. Et ingressus dixit patri; 11
ρηκα ὃς συμπορεύσεταί μοι. ὁ δὲ εἶπεν, Φώνησον αὐτὸν Ecce inveni, qui simul ibit mecum. At ille
πρός με, ἵνα ἐπιγνῶ ποίας φυλῆς ἐστι, καὶ εἰ (γ) πιστὸς τῷ dixit; Voca ipsum ad me, ut agnoscam, cujus tri-
11 πορεύσασθαι μετὰ σοῦ. καὶ ἐφώνησεν αὐτόν· Καὶ εἰσῆλθε, καὶ bûs est, ac, si fidelis ad eundum tecum. Et vo-
ἠσπάσαντο ἀλλήλους cavit eum, Et, introivit: & salutârunt se in-
vicem.

MS. A. (a) τὸν Ῥαφαὴλ, (β) πατρί μου. (γ) πιστὸς ἔστιν τῷ

14 Dixit itaque illi Tobias; Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in
15 Et dixit ei Angelus; Ego ducam & reducam eum ad te.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 ... * ... 4
5 ... 6 ... * ... 7 8 ... * * ... 9 ... * ... 10 ... 11 ... * ...

Et dedit ei chirographum, & dixit ei; 3
Quære hominem qui eat tecum, & da- 4
bo ei mercedem, dum vivus sum, 5
& profectus recipe argentum. Et pro-
fectus ut quæreret hominem, invenit
Raphaëlẽ qui Angel' erat: & nesciebat.
Et dixit ei; Possum tecum ire Ragas 6
Mediæ? Et num peritus es locorum?
Et dixit ei Angelus; Ibo tecum: 7
Et peritus sum viæ: & apud Gabriẽ- 8
lem fratrem vestrum pernoctavi. Et
dixit ei Tobias; Expecta me, & dicam
patri meo. Et dixit ei; Vade, noli 9
tardare, Et ingressus dixit patri suo; 10
Ecce, inveni qui mecum eat. Ille au-
tem dixit; Voca eum ad me, ut agno-
scam eum, de qua tribu, & num fi-
des ei adhibenda est, ut tecum eat.
Et vocavit eum, & ingressus est, & sa- 11
lutârunt alter alterum:

ספר טוביה : ה

16 אָחִי מֵאַי וְה שֵׁבֶט אוֹ מִשְׁפָּחָה אַתָּה : עָנָה רָפָאֵל וְאָמַר לוֹ שָׂכִיר אַתָּה
17 מְבַקֵּשׁ לְיַלֵּךְ עִם בִּנְךָ אוֹ מִמִּשְׁפּוּחוֹת וְשִׁבְטִים אַתָּה מְבַקֵּשׁ אָמַר לוֹ טוֹבִיָּה אֲנִי
18 חָפֵץ לֵידַע שִׁמֶךָ וּמִשְׁפַּחַת בֵּית אָבִיךָ : אָמַר לוֹ אֲנִי מִמִּשְׁפַּחַת חֲנַנְיָה בֶן עֲזַרְיָה
19 הַגָּדוֹל וּשְׁמִי עֲזַרְיָה : עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר לוֹ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם אַל יִחַר אַפְּךָ עַל אֲשֶׁר
שְׁאַלְתִּי מִשְׁפַּחְתְּךָ כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי קָרוֹב אַתָּה לָנוּ וּמִמִּשְׁפָּחָה הַמְּהוּלָלָה וְהַמְשׁוּבָּחָה
וְגַם טוֹב אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת חֲנַנְיָה וְיוֹתָם בְּנֵי שַׁלְמוֹן הַגָּדוֹל וַיְחַדְיוּ הָיוּ עוֹלִים
בִּירוּשָׁלַם וּמַעֲלִים הַבִּכּוּרִים וְהַמַּעֲשֵׂרוֹת וְהֵם לֹא עָזְבוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְלֹא
טָעוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל אֲשֶׁר טָעוּ אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִזֶּרַע קְדוֹשִׁים מִמִּשְׁפַּחַת טוֹבִים
וְעַתָּה אָחִי אִם תִּרְצֶה אֶתֵּן לְךָ בְּכָל יוֹם בֶּקַע מִשְׁקָלוֹ עַד אֲשֶׁר תֵּלְכוּ וְתָבוֹאוּ
בְּשָׁלוֹם וּבְבוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם אוֹסִיף עַל שְׂכָרְךָ בְּרִאוּ אָמַר לוֹ כִּדְבָרֶיךָ בֵּן אֶעֱשֶׂה
מַהֵר קְרָא לְטוֹבִיָּה בְּנוֹ וְאָמַר לוֹ בְּנִי תַּקֵּן עֲבוּרָתְךָ וְלֵךְ לְדַרְכֶּךָ לְאַלְתַּר תַּקֵּן
עַצְמוֹ וּבָא לָצֵאת לְדַרְכּוֹ וְהִתְחִיל אָבִיו מְבָרְכוֹ בַּדְּ יְיָ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם הַשּׁוֹכֵן בְּשָׁמַי
מָרוֹם הוּא יַצְלִיחַ אֶתְכֶם וְהוּא יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ לִפְנֵיכֶם וְיַצְלִיחַ דַּרְכֵיכֶם וְיֵצְאוּ
וְהָלְכוּ לְשָׁלוֹם וְכָל שֶׁל נַעַר הָלַךְ עִמָּהֶם :

Editio SEBAST.

16 וַיֹּאמֶר טוּבִי מֵאַי וֶה מָקוֹם אַתָּה וּמֵאַי וֶה שֵׁבֶט אַתָּה וּמֵאַי וֶה עִיר אַתָּה : וַיֹּאמֶר
17 הַמַּלְאָךְ עוֹד תְּבַקֵּשׁ וְיֵשׁ לְךָ שָׂכִיר שֶׁיֵּלֵךְ עִם בִּנְךָ כִּרְצוֹנְךָ וַיֹּאמֶר טוּבִי אַחִי מְבַקֵּשׁ
18 אֲנִי לִידַע אֶת שִׁמְךָ וּמֵאַי זוּ מִשְׁפָּחָה אַתָּה וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ : אֲנִי עֲזַרְיָה בֶּן חֲנַנְאֵל
19 מִבֵּית שְׁלוֹמִית הַגָּדוֹל מֵאַחֶיךָ : וַיֹּאמֶר טוּבִי לְהַיִּים וּלְשָׁלוֹם וְאַתָּה אָחִי אַל
הִכְעֵס עָלַי עַל שֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ לְדַעַת דָּבָר אֲבוֹת מִשְׁפַּחְתְּךָ וְהִנֵּה אַתָּה אָחִי
מִמִּשְׁפָּחָה טוֹבָה וְיָקָרָה וְגַם אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת חֲנַנְאֵל וְאֶת נָתָן שְׁנֵי בְנֵי שְׁלוֹמִית
הַגָּדוֹל וְהֵם הַהוֹלְכִים עִמִּי לִירוּשָׁלַם בְּשִׁבְתֵּנוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁתַּחֲוִים עִמִּי
שָׁם וְלֹא תָעוּ אֱלֹהֵי אַחֵרֵי אֱלֹהֵי נֵכָר הָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר תָּעוּ אַחֵינוּ וְעַתָּה אָחִי לֵךְ
לְשָׁלוֹם עִם בְּנִי וּבְשָׁלוֹם הָבוֹאוּ בְּעֻרֶת הָאֵל וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת שְׂכָרְךָ וּזוּ בְּכָל יוֹם
וּמַאֲכָלְךָ כְּמוֹ לִבְנִי וְאִם יְשִׁבְכֶם הֹבָה בְּשָׁלוֹם עוֹד אוֹסִיף לְךָ עַל שְׂכָרְךָ
וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אַל תִּירָא כִּי אֲנִי אֵלֵךְ עִם בִּנְךָ וְנֵלֵךְ לְשָׁלוֹם וְנָשׁוּבָה בְּשָׁלוֹם
וַיִּקְרָא טוּבִי אֶל בְּנוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָכֵן לְךָ מָה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לְדָרְךָ וְצֵא עִם אָחִיךָ וְאֵל
שַׁדַּי הוּא יוֹלִיכֶם לְשָׁלוֹם וְיִשְׁבְּכֶם בְּשָׁלוֹם וְיִשְׁלַח מַלְאָכוֹ עִמָּכֶם וְיַצְלִיחַ דַּרְכֵיכֶם
וַיִּשַּׁק טוּבִיָּה לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֵךְ לְשָׁלוֹם :

Verſio VULG. LAT.

16 Cui Tobias reſpondit ; Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es
17 tu ? Cui Raphael angelus dixit ; Genus quæris mercenarii, an ipſum mercenarium, qui
18 cum filio tuo eat ? Sed ne fortè ſolicitum te reddam, ego ſum Azarias Ananiæ magni
19 filius. Et Tobias reſpondit ; Ex magno genere es tu. Sed peto ne iraſcaris quòd volu-
20 erim cognoſcere genus tuum. Dixit autem illi Angelus ; Ego ſanum ducam, & ſanum tibi
21 reducam filium tuum. Reſpondens autem Tobias, ait ; Benè ambuletis, & ſit Deus in
22 itinere veſtro, & Angelus ejus comitetur vobiſcum. Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri ſuo, & matri ſuæ, & ambulaverunt ambo ſimul.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

16 Καὶ εἶπεν αὐτῷ Τωβὶτ, Ἀδελφὲ, ὁπ ποίας φυλῆς καὶ ὁπ ποίας
17 πατριᾶς (α)εἶ Σύ; ὑπόδειξόν μοι. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Φυλὴν καὶ
πατριὰν σὺ ζητεῖς; ἢ μίσθιον ὃς συμπορεύσεται μετὰ τοῦ υἱοῦ σου
καὶ εἶπεν αὐτῷ Τωβὶτ, Βούλομαι ἀδελφὲ ὁπιγνῶναι τὸ γένος
18 σου, καὶ τὸ ὄνομα. (β)Ὃς δὲ εἶπεν, Ἐγὼ Ἀζαρίας Ἀνανίου
19 τοῦ μεγάλου, τῶν ἀδελφῶν σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Τηλαύγων
ἔλθοις ἀδελφέ· καὶ μή μοι ὀργισθῇς, ὅτι ἐζήτησα τὴν φυλήν
σου, καὶ τὴν (γ) πατριάν σου ὁπιγνῶναι. καὶ σὺ τυγχάνεις ἀ-
δελφὸς μου ὁπ τῆς καλῆς καὶ ἀγαθῆς ῥιζης· (δ) ἐπιγίνωσκον
γὰρ ἐγὼ Ἀνανίαν καὶ (ε) Ἰωνάθαν τοὺς υἱοὺς (ζ) Σεμεὶ τοῦ μεγάλου, ὡς
ἐπορεύόμεθα κοινῶς εἰς Ἱεροσόλυμα προσκυνεῖν, ἀναφέροντες
τὰ πρωτότοκα, καὶ τὰς δεκάτας τῶν γενημάτων, καὶ ὁκ ἐ-
πλανήθησ(ν)ὲν τῇ πλάνῃ τοῦ ἀδελφῶν ἡμῶν. ὁπ ῥίζης (θ)καλῆς
εἶ ἀδελφέ. Ἀργὰ ὑπὲρ μοι τίνα σοι ἔσομαι μισθὸν δίδραι; καὶ
δραχμὴν τῆς ἡμέρας, καὶ τὰ δέοντά σοι ὡς καὶ τῷ υἱῷ μου, καὶ
ἔτι προσθήσω σοι ἐπὶ τὸν μισθὸν, ἐὰν ὑγιαίνοντες ὑπερέλθητε.
καὶ εὐδόκησαν ὕπως. καὶ εἶπε πρὸς Τωβίαν, Ἑτοιμος γίνου
πρὸς τὴν ὁδὸν, καὶ εὐοδωθείητε. καὶ ἡτοίμασεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὰ

πρὸς τὴν ὁδὸν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, Πορεύου μετὰ τοῦ (ι) ἀνθρώπου τούτου. ὁ δὲ ὢν τῷ (κ)ὑψίστῳ οἰκῶν
Θεὸς εὐοδώσει τὴν ὁδὸν ὑμῶν, καὶ ὁ ἄγγελος αὐτοῦ συμπορευθήτω ὑμῖν, καὶ ἐξῆλθαν ἀμφότεροι ἀπελθεῖν,
καὶ ὁ κύων τοῦ παιδαρίου μετ' αὐτῶν. MS. A. (α) σὺ εἶ ; (β) Καὶ εἶπεν, Ἀζαρίας
(γ)πατριὰν ὁπιγνῶναι. (δ)ἐπίγινωσκον (ε) Ἰώδαν (ζ) Σεμείου (η) τοῦ πλάνου (θ)μεγάλης (ι ὰ ἀνθρώπου. ὁ δὲ (κ) ὑψίστῳ ... οἰκῶν Θεὸς

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 ... ...

כפר טוביה: ו

23 וְאִמּוֹ הָיְתָה בוֹכָה וְאוֹמֶרֶת לְבַעַל לָמָּה שִׁגַּרְתָּ אֶת הַנַּעַר וְהוּא הָיָה מַטֵּה
24 בְּיָדֵינוּ וְהוּא הַמּוֹצִיא וְהַמֵּבִיא בְּבֵיתִי: וְעַתָּה שְׁגַרְתּ אוֹתוֹ לְבַקֵּשׁ כֶּסֶף לֹא
יִמָּלֵט לְעוֹלָם וָעֶד וְלֹא שׁוֹר אֶלָּא שֶׂה עַתָּה פִּרְנְסָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
25 וּכְלוּם לֹא חִסַּר לָנוּ: וְעַתָּה לָמָּה נִכְנַס בְּרַעְתְּךָ וְה הַשְׁטוּת שֶׁל כֶּסֶף וְשִׁגַּרְתָּ
26 אֶת בְּנִי בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר לֹא יָדַע וְשָׁמָּא יִקְרָאֵהוּ אָסוֹן: עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר לָהּ
רַב לָךְ וְעוֹבִי הַדְּבָרִים כִּי בְטוּחַ אֲנִי בְּרַחֲמֵי שָׁמַיִם כִּי הֵם לְחַיִּים וְלָשָׁלוֹם
27 יָשׁוּבוּ סָשָׁם וְתִרְאֶה אֶת בִּנְךָ בְּעֵינֶיךָ: וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ וַיַּצְלִיחַ
דַּרְכָּם וְיַחְזְרוּ לְשָׁלוֹם וְתֶחֱרַל מִלִּבְכּוֹת:

ו

1 וְכִשֶּׁהָיוּ הוֹלְכִים בְּדַרְכָּם עַד הָעֶרֶב וְהָלְכוּ בְעִיר לְדִיקְיָאָה וְלָנוּ שָׁם: וְהָלַךְ הַנַּעַר
2 וְנִכְנַס בַּנָּהָר כְּדֵי לִקְרֹר גּוּפוֹ וַיִּבָּא דָג גָּדוֹל מִן הַנָּהָר וְלָקַח אֶת הַנַּעַר וְרָצָה
לִבְלָעוֹ: וְהָיָה הַמַּלְאָךְ רָץ וְהָיָה צָוַח לְנַעַר אַל תִּירָא טוֹבִיָּה אֶלָּא הַחֲזֵק
3 בְּדָג כְּאִישׁ חַיִל וְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִיַּד נְתַחֲזֵק הַנַּעַר וְתָפַשׂ אֶת הַדָּג וְהוֹצִיאוֹ מִן
4 הַנָּהָר: וְאָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ רָפָאֵל חְתוֹךְ הַדָּג וְקַח מִמֶּנּוּ הַלֵּב וְהַכָּבֵד וְהַמָּרָה
5 וְשָׁמְרֵם בְּטוֹב: וַיַּעַשׂ הַנַּעַר כְּכָל אֲשֶׁר דִּבֶּר הַמַּלְאָךְ אֵלָיו וְאֶת הַדָּג תִּקְנוּ וְאָכְלוּהוּ
6 וְעָמְדוּ וְהָלְכוּ בְּדֶרֶךְ יַחַד עַד אֲשֶׁר הִגִּיעוּ קָרוֹב אֶקְבַּטָּנִישׁ:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Porrò mater ejus incipiebat flere & dicere marito; Cur ablegâsti puerum? 23
ipse fuit baculus manuum nostrarum, promus & condus domus nostræ. Et 24
nunc amandâsti eum ut reposcat argentum, quid, etiam si nunquam ereptum
fuisset argentum? Nec hoc solum est, imò & Deus huc usque pavit nos, sic,
ut nihil planè nobis defuerit. Quomodò igitur nunc in mentem tuam sub- 25
iit stulta hæc cogitatio, de (reparando) argento, ut propter illud filium meũ
in viam ablegâris, quam non novit, & in qua illi facile letale exitium acci-
dere posset. Adhæc respondens Tobias, dixit ad eam. Satis est, mitte hæc 26
verba, persuasus enim sum de Dei misericordia, (qua fiet,) ut incolumes
& salvi revertantur, videbísque filium tuum oculis tuis. Nam Deus mittet 27
Angelum suum, qui secundabit iter eorum, ut redeant in pace, quare flere
desinas.

CAP. VI.

Cumque pergerent in via, appetente vespera, ingressi sunt civitatem 1
Ledikian, in qua & pernoctârunt. Ubi cum abiisset puer flumen ingressurus, 2
causâ refrigerandi corpus suum, prodiit è flumine ingens piscis, qui arre-
ptum puerum deglutire cupiebat. Quod ubi animadvertit Angelus, ac-
currit, acclamans puero. Ne timeas Tobia, quin tanquàm vir fortis appre- 4
hende piscem, & extrahe eum. Confestim puer recepto animo, piscem ar-
ripuit, & è flumine traxit. Ad quem dixit Angelus Raphaël; Divide pi- 5
scem, & tolle ex eo cor, jecur, & fel, quæ bene conservato. Fecítque 6
puer omnia ut jusserat Angelus, piscem verò paratum comederunt. Inde
surgentes perrexerunt simul, donec venirent prope civitatem Inkabthanis:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת וַתָּחֶל אִמּוֹ לִבְכּוֹת וַתֹּאמֶר אֶל בַּעְלָהּ: אַיֵּךְ לֹא יָרֵאתָ לְשַׁלּוֹחַ אֶת 23
הַנַּעַר כִּי בֶן זְקוּנִים הוּא לָנוּ וְהוּא יוֹצֵא וּבָא לְפָנֵינוּ: וּבְלֹא אוֹתוֹ כֶּסֶף יְחַיֵּינוּ 24
אֱלֹהֵינוּ: וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ: טוּבִי אַל תִּירְאִי אֲחוֹתִי כִּי בְשָׁלוֹם יֵלֵךְ וּבְשָׁלוֹם יָבֹא 26
אֵלֵינוּ וְעֵינֵיךְ תִּרְאֶינָה אוֹתוֹ: וַיְיָ אֱלֹהֵינוּ יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ עִמּוֹ וַיַּצְלִיחַ דַּרְכּוֹ וְיָשׁוּב 27
בְּשָׁלוֹם וְתוֹסֵף לִבְכּוֹת עוֹד:

ו

וַיֵּלֶךְ הַנַּעַר לַדַּרְכּוֹ וְהַמַּלְאָךְ רְפָאֵל עִמּוֹ וַיָּבֹא עַד נַחַל תִּינְרִין בְּעֶרֶב וַיָּלֶן שָׁם: 1
וַיֵּרֶד טוֹבִיָּה אֶל הַנַּחַל לִרְחֹץ רַגְלָיו וַיֵּצֵא פִּתְאוֹם דָּג אֶחָד מִן הַנַּחַל לֶאֱכוֹל 2
אֶת הַנַּעַר: וַיִּצְעַק וַיֹּאמֶר לוֹ הַמַּלְאָךְ תְּפוֹשׂ הַדָּג וְאַל תַּנִּיחֵהוּ וַיִּתְפֹּשׂ הַנַּעַר 4
אֶת הַדָּג: וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אֶל הַנַּעַר קְרַע אֶת הַדָּג בְּתוֹךְ וְקַח הַלֵּב וְהַמָּרָה וְשִׂים 5
אוֹתָם עִמָּךְ כִּי טוֹבִים הֵם לִרְפוּאוֹת: וַיַּעַשׂ כֵּן הַנַּעַר וְאֶת הַדָּג בִּשֵּׁל וַיֹּאכַל 6
וְהַנּוֹתָר הִנִּיחַ וַיֵּלְכוּ עַד מָדָי:

Versio VULG. LAT.

23 Cúmque profecti essent, cœpit mater ejus flere, & dicere; Baculum senectutis nostræ tulisti, & transmi-
24 sisti à nobis. Nunquam fuisset ipsa pecunia, pro qua
25 misisti eum. Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc, quòd videbamus filiũ
26 nostrum. Dixitque ei Tobias; Noli flere, salvus perveniet filius noster, & salvus revertetur ad nos, & ocu-
27 li tui videbunt illum. Credo enim quòd Angelus Dei bonus comitetur ei, & benè disponat omnia, quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos.
28 Ad hanc vocem cessavit mater ejus flere, & tacuit.

CAP. VI.

1 Profectus est autem Tobias, & canis secutus est eum, & mansit primâ mansione juxta fluvium Tigris.
2 Et exivit ut lavaret pedes suos, & ecce piscis imma-
3 nis exivit ad devorandum eum. Quem expavescens
4 Tobias clamavit voce magnâ, dicens; Domine, invadit me. Et dixit ei Angelus; Apprehende branchiam ejus, & trahe eum ad te. Quod cùm fecisset, attra-
5 xit eum in siccum, & palpitare cœpit ante pedes ejus. Tunc dixit ei Angelus; Exentera hunc piscem, & cor ejus, & fel, & jecur repone tibi: sunt enim hæc
6 necessaria ad medicamenta utiliter. Quod cùm fecisset, assavit carnes ejus, & secum tulerunt in via: cætera saliérunt, quæ sufficerent eis, quousque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

23 Ἔκλαυσε (a) δὲ Ἄννα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς Τωβίτ, Τί ἐξαπέστειλας τὸ παιδίον ἡμῶν; ἡ ὐχὶ ἡ ῥάβδος τῆς χειρὸς ἡμῶν ἐστιν ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτὸν καὶ ἐκπορεύεσθαι ἐνώπιον ἡμῶν; Ἀργύριον τῷ ἀργυρίῳ μὴ φθάσῃ, ἀλλὰ σκύβαλα τῷ παιδίῳ ἡμῶν γένοιτο. Ὡς γὰρ δέδοται ἡμῖν ζῆν παρὰ τοῦ κυρίου, τοῦτο ἱκανὸν ἡμῖν ὑπάρχει. Καὶ εἶπεν αὐτῇ Τωβίτ, Μὴ λόγον ἔχε ἀδελφὴ, ὑγιαίνων ἀπέσταλται, καὶ οἱ ὀφθαλμοί σε ὄψονται αὐτόν. Ἄγγελος γὰρ ἀγαθὸς συμπορεύσεται αὐτῷ, καὶ εὐοδωθήσεται ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, καὶ ὑποστρέψει ὑγιαίνων.

MS.A. (a) ἡ ἡ μήτης

Ploravit autem Anna mater ejus, & dixit ad Tobit; Quid emisisti filium nostrum? An non virga manûs nostræ est in ingrediendo ipsum, & egrediendo coram nobis? Argentum argento non antevertat, sed peripsema filii nostri sit: Quomodò enim datum est nobis vivere à Domino, hoc satis multum nobis est. Et dixit ei Tobit; Ne solicitudinem habeas, soror: sanus veniet, & oculi tui videbunt eum. Angelus enim bonus ibit cum eo: & prosperabitur iter ejus, & redibit sanus. 23 24 25 26 27

ΚΕΦ. ϛ'.

28 1 Καὶ ἐπαύσατο κλαίουσα. Οἱ δὲ πορευθέντες ἦλθον ἐπὶ τὸν Τίγριν ποταμὸν, καὶ ηὐλίζοντο ἐκεῖ. Τὸ δὲ παιδάριον κατέβη ἐπιλούσασθαι, καὶ ἀνεπήδησεν ἰχθὺς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐβούλετο καταπιεῖν τὸ παιδάριον. Ὁ δὲ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, Ἐπιλαβοῦ τοῦ ἰχθύος. καὶ ἐκράτησε τὸν ἰχθὺν τὸ παιδάριον, καὶ ἀνέβαλεν αὐτὸν ὀπὶ τὴν γῆν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος, Ἀνάτεμε τὸν ἰχθύν, καὶ λαβὲ τὴν καρδίαν καὶ τὸ ἧπαρ καὶ τὴν χολὴν, θὲς ἀσφαλῶς. Καὶ ἐποίησε τὸ παιδάριον ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος· καὶ ὀπτήσαντες, ἔφαγον. καὶ ὥδευον ἀμφότεροι, (a) ἕως ἔτι ἤγγιζον εἰς Ἐκβατάνοις.

MS.A. (a) ἕως ἤγγισαν

CAP. VI.

Et cessavit plorans. Illi verò euntes viam, venerunt vesperi ad Tigrim flumen, & manserunt ibi. Puer autem descendit ad lavandum se: & prosiliit piscis è flumine, & voluit devorare puerum. Angelus autem dixit ei; Apprehende piscem. Et tenuit piscem puer, & projecit eum super terram. Et dixit ei angelus; Incide piscem, & sumens cor, & jecur, & fel, repone tutò. Et fecit puer, sicut dixit ei angelus. Piscem autem assantes, comederunt. Et pergebant utrique, donec appropinquaverunt in Ecbatana. 28 1 2 4 5 6

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

23 Mater autem ejus flevit, & dixit ad Tobit; Quare amandâsti filium nostrum? Annon ipse baculus manûs nostræ, ingrediendo & egrediendo coram nobis? Argentum ad argentum non perveniat, sed pretium vitæ filii mei sit. Nam prout vivere nobis datum est à Domino, hoc nobis sufficit. Et dixit ipsi Tobit; Ne sit tibi solicitudo, soror: Sanus veniet, & oculi tui videbunt ipsum. Angelus enim bonus it cum eo, & prosperum erit iter ejus, sanúsque redibit. Et cessavit à fletu. 23 24 25 26 27 28

CAP. VI.

Illi verò incedentes viam, venerunt vesperi ad Tigrim fluvium, ibique pernoctârunt. Puer autem descendit lotum. Et exilivit piscis è fluvio, & voluit devorare puerum. Dixit autem ei Angelus; Prehende piscem: Et prehendit puer piscem, & projecit eum super terram. Et dixit ei Angelus; Incide piscem, sumptumq; cor & hepar ac fel, repone cautè. Et fecit puer sicut dixit ei Angelus. Piscem autem assantes ederunt. Profectíque sunt ambo donec pervenerunt Ecbatana. 1 2 3 4 5 6

וְשָׁאַל הַנַּעַר לַמַּלְאָךְ וְאָמַר לוֹ עֲזַרְיָה אָחִי מַה אֵלּוּ הַלֵּב וְהַכָּבֵד וְהַמָּרָה וּבְמָה יועילו׃ 7
אָמַר לוֹ הַלֵּב וְהַכָּבֵד יועילו לְנוזקים מִן הַשֵּׁד וּמִן רוּחַ רָעָה וְיושְׁמו יַחַד בְּנֶחָלִים 8
וְיִתְעַשְּׁנוּ בָהֶם בֵּין אָדָם וּבֵין אִשָּׁה שֶׁהֵם בַּעֲלֵי שֵׁרוּת וְשוב לֹא יוסִיפוּ אֵלָיו׃ וּבִשְׁבִיל 9
הַמְּרִירָה אִם יִמְשַׁח אָדָם בְּעֵינֵי כָּל בַּעֲלֵי שִׁבְלוּל בְּעֵינֵיהֶם וּמִיָּד יִתְרַפְּאוּ וְיבִיטוּ כְּמו
שֶׁהָיוּ מִקֹּדֶם׃ וּכְשֶׁהִגִּיעוּ קָרוב לָעִיר רִינוּ אָמַר הַמַּלְאָךְ לְנַעַר׃ אִם תִּרְצֶה נִכָּנֵס 10
וְנָלִין בְּזוּ הָעִיר בְּבֵית רְעוּאֵל כִּי הוּא קְרוֹבְךָ מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית אָבִיךָ וְגַם יֵשׁ לו בַּת 11
יְחִידָה יָפָה וְנָאוָה וּשְׁמָהּ שָׂרָה׃ וְאִם תִּרְצֶה נְרַבֵּר לְאָבִיהָ וְיִתֵּנֶנָּה לְךָ לְאִשָּׁה׃ כִּי לְךָ 12
הִיא רְאוּיָה וְלְךָ מִשְׁפַּט הַנְּאוּלָה וְאַתָּה יָחִיד וְהִיא יְחִידָה וְהַנַּעֲרָה טובָה וּמְשוּלֶּמֶת
עַד מְאֹד׃ וְעַתָּה שְׁמַע בְּקולִי וְנְדַבֵּר אֶל אָבִיהָ וּבַחֲזִירָתֵנוּ נַעֲשֶׂה שִׁמְחָתָךְ כִּי רְעוּאֵל 13
אֲבִי הַנַּעֲרָה נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יִתֶּנֶנָּה לְאִישׁ זר אֲשֶׁר לֹא מִמִּשְׁפַּחְתו כְּתורַת מֹשֶׁה שֶׁיִּתֵּן
לו עַל נַחֲלָתו וְכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לו׃ עָנְתָה הַנַּעַר וְאָמַר לְמַלְאַךְ עֲזַרְיָה אָחִי אֲנִי 14
שָׁמַעְתִּי עַל הַנַּעֲרָה שֶׁנִּשֵּׂאת לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכולָם מֵתו בַּלַּיְלָה רִאשונָה׃
וַאֲנִי יָחִיד לְאִמִּי וּלְאָבִי וּמִתְיָרֵא אֲנִי שֶׁמָּא אָמות גַּם אֲנִי כָּרִאשונִים כִּי הַשֵּׁד 15
הוחָזַק עִמָּהּ וְאֵינו מַזִּיק לְכָלום אָדָם כִּי אִם לְאִישׁ אֲשֶׁר יִתְּנו לָהּ וְעַל זֶה
אֲנִי מִתְיָרֵא פֶּן אָמות וְאוֹרִיד אֶת שֵׂיבַת אָבִי וְאִמִּי בְרָעָה שְׁאולָה וְאֵין לָהֶם בֵּן
אַחֵר לְקוׇבְרָם׃

Editio SEBAST MUNSTERI.

7 Dixit Tobias ad angelũ; Azaria frater mi, quale medicamentum facies ex corde piſcis atque ex felle? Reſpondit ei; Cor prodeſt ſi fumus fiat ex eo
8 coram homine in quo eſt ſpiritus malus aut ſpiritus dæmoniacus. Recedunt enim ab eo. At fel valet ſi eo ungantur oculi hominis in quibus eſt
9 albugo. Nam ſanabitur. Venientes itaque in Egbathanis, Dixit angelus ad
10 Tobiam; Frater mi, in domo Rahuelis manebimus: nã ille eſt vir ſenex, ha-
11 bẽtq; filiã unicã eleganti forma, cujus nomen eſt Sara, & ego loquar cum
12 illo ut eã tibi tradat in uxorẽ. Eſt quidẽ ingenio prædita & pater ejus di-
13 ligit eã. Nunc itaq; audi me & loquere pro ea, & cum reverſi fuerimus de Rages faciemus nuptias. Ego quidẽ novi quod vir ille nõ contradicet verbo tuo, neq; dabit eã viro alieno ſecundũ legem Moſi, & nos ducemus eã ad patrem tuũ. Dixit Tobias ad angelũ; Audivi frater mi quod jam tradita
14 fuerit ſeptem viris, qui mortui ſunt antequam ingrederentur ad eã. Audivi etiam quòd Aſmodæus princeps dæmonum interfecerit eos, Quapropter
15 ego timeo valdè ne fortè & me occidat Aſmodæus, & deducam caniciem parentum meorum cum mœrore in foveam. Non enim habent filium alium neque filiam, qui ſepeliant eos in morte eorum.

Verſio VULG. LAT.

7 Tunc interrogavit Tobias Angelum, & dixit ei; Obſecro te, Azaria frater, ut dicas mihi, quod remedium habebunt iſta, quæ de piſce ſervare
8 juſſiſti? Et reſpondens Angelus, dixit ei; Cordis ejus particulam ſi ſuper carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorũ, ſive à viro, ſive à muliere, ita ut ultrà non accedat ad eos.
9 Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fue-
10 rit albugo, & ſanabuntur. Et dixit ei Tobias;
11 Ubi vis ut maneamus? Reſpondénſque Angelus, ait; Eſt hîc Raguel nomine, vir propinquus
12 de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram, ſed neque maſculum, neque fœminam ullam habet aliam præter eam. Tibi debetur omnis ſubſtantia ejus, & oportet eam te accipere conju-
13 gem. Pete ergò eam à patre ejus, & dabit tibi
14 eam in uxorem. Tunc reſpondit Tobias, & dixit; Audio quia tradita eſt ſeptem viris, & mortui ſunt: ſed & hoc audivi, quia dæmoni-
15 um occîdit illos. Timeo ergò, ne fortè & mihi hæc eveniant: & cùm ſim unicus parentibus meis, deponam ſenectutem illorum cum triſtitia ad inferos.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

7 Καὶ εἶπε τὸ παιδάριον τῷ ἀγγέλῳ, Ἀζαρία ἀδελφὲ, τί ὅτι (β) ἡ
8 καρδία καὶ τὸ ἧπαρ καὶ ἡ χολὴ τοῦ ἰχθύος; Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἡ καρδία
καὶ τὸ ἧπαρ, ἐάν τινα ὀχλῇ δαιμόνιον ἢ πνεῦμα πονηρὸν, ταῦτα (γ)δεῖ
9 καπνίσαι ἐνώπιον ἀνθρώπου, ἢ γυναικὸς, καὶ (δ) μηκέτι ὀχληθῇ. Ἡ
δὲ χολὴ, ἔγχρισαι ἄνθρωπον, ὃς ἔχει (ε) λευκώματα ἐν τοῖς ὀφθαλ-
10 μοῖς, καὶ ἰαθήσεται. Ὡς δὲ προσήγγισαν τῇ Ῥάγῃ, εἶπεν ὁ ἄγγε-
11 λος τῷ παιδαρίῳ, Ἀδελφὲ, σήμερον αὐλισθησόμεθα παρὰ Ῥαγουὴλ,
καὶ αὐτῷ συγγενής σου ἐστὶν, καὶ ἔστιν αὐτῷ θυγάτηρ (ζ) ὀνόματι Σάρρα.
12 Λαλήσω περὶ αὐτῆς, καὶ δοθήναί σοι αὐτὴν εἰς (η)γυναῖκα, Καὶ ὅτι σοὶ
ἐπιβάλλει ἡ κληρονομία αὐτῆς, καὶ σὺ μόνος εἶ ἐκ τοῦ γένους αὐτῆς·
καὶ τὸ κοράσιον καλὸν καὶ φρόνιμόν ἐστιν. καὶ νῦν, ἄκουόν μου, καὶ λαλήσω
τῷ πατρὶ αὐτῆς, καὶ ὅταν ἀποστρέψωμεν ἐκ Ῥαγῶν, ποιήσομεν καὶ γάμον·
13 οἶδα ἐπίσταμαι Ῥαγουὴλ ὅτι οὐ μὴ δῷ αὐτὴν ἀνδρὶ ἑτέρῳ κατὰ τὸν νό-
μον Μωϋσῆ, ἢ ὀφλήσει θάνατον, ὅτι τὴν κληρονομίαν σοι καθήκει
14 λαβεῖν, ἢ πάντα ἄνθρωπον. Τότε εἶπεν τὸ παιδάριον τῷ ἀγγέλῳ,
Ἀζαρία ἀδελφὲ, ἀκήκοα ἐγὼ τὸ κοράσιον δεδόσθαι ἑπτὰ ἀνδράσι,
15 καὶ πάντας ἐν τῷ νυμφῶνι ἀπολωλότας· Καὶ νῦν (ι)ἐγὼ μόνος εἰμὶ
τῷ πατρὶ, καὶ φοβοῦμαι μὴ εἰσελθὼν ἀποθάνω καθὼς καὶ οἱ πρό-
τεροι, ὅτι δαιμόνιον φιλεῖ αὐτὴν, ὃ οὐκ ἀδικεῖ οὐδένα πλὴν τῶν προσ-
ερχόντων αὐτῇ. καὶ νῦν ἐγὼ φοβοῦμαι μὴ ἀποθάνω, καὶ καθάξω τὸν ζωὸν
τοῦ πατρός μου καὶ τῆς μητρός μου μετ' ὀδύνης ἐπ' ἐμοὶ εἰς τὸν τάφον αὐτῶν, καὶ υἱὸς ἕτερος οὐκ ὑπάρχει αὐτοῖς ὃς θάψει αὐτούς.

MS. A. (β) τὸ ἧπαρ καὶ ἡ καρδία καὶ ἡ (γ)θυμᾶσθαι (δ)ἐκέτι ἂν μὴ ὀχληθῇ. (ε)λεύκωμα (ζ) μονογενὴς ὀνόματι (η)γυναῖκα, Ὅτι (θ)μόνος ἐγὼ εἰμὶ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* Et dixit puer Angelo, Frater Azaria; Quid 7
vult ſibi cor & hepar & fel piſcis? Et di- 8
xit ei; Cor & hepar, ſi quis infeſtetur dæmone vel ſpiritu malo, ſuffi ipſa coram viro vel fœminâ, neque ampliùs infeſtabitur. Fel autem illine ei cui albugines in 9
oculis, & ſanus erit. Cùm autem appro- 10
pinquarent Ragis, Dixit Angelus puero 11
frater; Hodie pernoctabimus apud Raguelem: Ipſe autem cognatus tuus eſt: Et filiam unicam habet, cui nomen Sara. Quoniam ad te pertinet hæreditas ejus, & 12
tu ſolus es de genere ipſius, & puella formoſa eſt & prudens. Et jam audi me, & 13
alloquar patrem ejus: Et cùm reverſi fuerimus Ragis, nuptias celebrabimus: Novi enim non daturũ eam Raguelẽ extraneo, juxta legẽ Moſis, aliqui mortis reꝰ erit. Quia hæreditatis nomine tibi convenit eam accipere, potiùs quàm cuiquã. Tunc 14
dixit puer Angelo, Frater Azaria; Audivi puellam datam eſſe ſeptem viris, omnéſque cùm convenirent cum ea, periiſſe. Et jam ego unicus ſum patris mei: Et me- 15
tuo ne ingreſſus peream ut priores: Quia dæmon ipſam amat: qui nemini nocet, præter eos qui ad ipſam accedunt. Et nunc metuo ne moriar, & deducam vitam patris mei, & matris meæ, dolore de me, ad ſepulchrum ipſorum, nec alius eſt filius ipſis, qui ſepeliat eos.

Et dixit puer angelo; Azaria frater, quid eſt 7
cor, & jecur, & fel piſcis? Et dixit ei; Cor, & 8
jecur, ſi quem turbaverit dæmonium, vel ſpiritus malignus, hæc (a) oportet ſuffire coram homine, vel muliere: & non ultrà turbabitur. (b) Fel autem, 9
unge hominem, qui habet albugines in oculis, & ſanabitur. Ut autem appropinquaverunt Rage; Dixit 10
angelus puero; Frater, hodiè manebimus apud Raguel, & ipſe cognatus tuus eſt, & eſt ei filia nomine Sarra. Loquar de ea, ut ipſa detur tibi in 11
uxorem, (c) Et quoniam ad te pertinet hæreditas 12
ejus, & tu ſolus es de genere ejus, & puella pulchra, & prudens eſt. Et nunc audi me, & loquar patri ejus: & quando revertemur è Ragis; faciemus nuptias: quoniam novit Raguel, quia non dabit eam viro alteri juxta legem Moyſi, vel reus erit mortis: quoniam hæreditatem tibi convenit accipere, quàm omnem hominem. Tunc dixit puer 14
angelo; Azaria frater, audivi ego puellam datam eſſe ſeptem viris, & omnes in nuptiali thalamo periiſſe. Et 15
nunc ego ſolus ſum patri: & timeo, ne ingreſſus moriar, ſicut & priores: quoniam dæmonium diligit eam; quod non nocet cuiquam, niſi accedentibus ad eam. Et nunc ego timeo, ne moriar, & deducam vitam patris mei & matris meæ cum dolore ſuper me in ſepulturam ipſorum: & filius alius non eſt eis, qui ſepeliet eos.

כפר טוביה : ז

16 אָז אָמַר לו הַמַּלְאָךְ וּלֹא תָּבוֹר הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אָבִיךָ שֶׁלֹּא תִקַּח אִשָּׁה אֶלָּא
מִמִּשְׁפַּחַת אָבִיךָ וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי וְקַחֶנָּה כִּי לְךָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה וּבְעַד הַשֵּׁד
18 אֲשֶׁר אָמַרְתָּ כְּלוּם אַל תִּרְאַג כִּי בְּוֹ הַלַּיְלָה תִּקָּחֶנָּה: וּכְשֶׁתִּכָּנֵס לְחוּפָּה קַח הַלֵּב
וְהַכָּבֵד וְחֵן עָלֶיהָ אֵשׁ עַד שֶׁיַּעֲשָׁן וּכְשֶׁיְּרִיחַ הַשֵּׁד יִבְרַח וְלֹא יָשׁוּב עוֹד עַד עוֹלָם
וּכְשֶׁתִּרְצֶה לְדַבֵּר עִמָּהּ עִמְדוּ שְׁנֵיכֶם אַתָּה וְהִיא וְהִתְפַּלְּלוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
וְאִמְרוּ לְךָ כִּי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן הוּא וְהוּא יְרַחֵם עֲלֵיכֶם וְאַל תִּירָא כִּי לְךָ הִיא
מוּכָנֶת מֵשֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית וְאַתָּה תְּקַבְּרֶנָּה אוֹתָהּ וְעִמָּהּ תָּבוֹא אֶל אָבִיךָ וּבָנִים
תּוֹלִיד לָךְ בְּשִׁמְחָה וְכִשְׁמוּעַ הַנַּעַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָשְׁקָה נַפְשׁוֹ בַּנַּעֲרָה קוֹדֶם
שֶׁיִּרְאֶנָּה וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ בָּעִיר פָּנְעָה לוֹ וַיִּשְׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם הוּא וְהִיא וְאָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ
וארת הַנַּעֲרָה :

אָז נִכְנְסוּ בְּבֵית רְעוּאֵל אָבִיהָ: וְאָמַר רְעוּאֵל לַעֲדְנָה אִשְׁתּוֹ זֶה הַנַּעַר דּוֹמֶה לְטוֹבִיָּה
בֶּן אָחִי :

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

16 Tunc dixit ad eum Angelus ; Non venit tibi in mentem, quod præcepit tibi pater tuus, ut non ducas uxorem nisi de familia patris tui. Nunc ergo mi fili, acquiesce consilio meo, duc eam, tua enim uxor esse debet. Cæterùm quod ad dæmonium attinet, de quo locutus es, ne sis sollicitus quicquàm, quin hac ipsa nocte, quâ duxeris eam in uxorem, 18 Atque ingressus fueris thalamum, accipito cor & jecur, & pone ea super ignem, donec fumare incipiant, quo facto, mox atque dæmon fumum odoratus fuerit fugam dabit, nec unquam ad eam in æternum redibit. Cúmque volueris loqui cum ea, state ambo tu & ipsa, atque orate coram Domino Deo benedicto, hunc in modum dicentes. Nam Deus misericors & clemens est, & miserebitur vestri. Nec est quod timeas tibi. Quoniam ipsa tibi præparata est ab exordio mundi. Tu quoque sepelies eam. Atque cum ea venies ad patrem tuum. Et pariet tibi filios, unde tibi gaudium erit. Hæc verba cum audivisset puer, captus est amore puellæ, antequàm videret eam. Factumque est cùm ingrederentur urbem, ut obviaret ei, quam cùm salutâssent, dixit ad eum Angelus, hæc est puella ista.

CAP. VII.

1 Post quæ ingressi sunt domum Reguelis patris ejus. Dixitque Reguel ad 2 Adna uxorem suam; Puer iste similis est Tobiæ, filio fratris mei.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

16 וַיֹּאמֶר אֲלֵיו הַמַּלְאָךְ יְרָא אֶת יְיָ וּזְכֹר אוֹתוֹ וּזְכוֹר מִצְוֹת אָבִיךָ אֲשֶׁר צִוָּךְ שֶׁתִּקַּח
אִשָּׁה מִמִּשְׁפַּחַת אָבִיךָ וְעַתָּה שְׁמַעְנִי וְאַל תִּירָא מִן הַשֵּׁד כִּי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁתִּקַּח
18 אוֹתָהּ הַלַּיְלָה הַזֶּה לְאִשָּׁה: וְכַאֲשֶׁר תָּבֹא בְּחֵדֶר עִמָּהּ קַח אֶת לֵב הַדָּג וְהַקְטֵר
מֵהֶנּוּ תַּחַת בְּנֵרְיָה וְיָרִיחַ הַשֵּׁד וְיִבְרַח וְלֹא [illegible] אֵלֶיהָ לְעוֹלָם וְכַאֲשֶׁר שֶׁתִּרְצֶה
לָבֹא אֵלֶיהָ קוּמוּ מִן הַמִּטָּה וְהִתְחַנְּנוּ אֶל יְיָ שֶׁיְּצַוֶּה לָכֶם חַסְדּוֹ וְרִפּוּאָתוֹ
וְיִרְפָּאֵהוּ וְאַו תָּבֹא אֵלֶיהָ וְתוֹלִיד מֵהֶנּוּ [illegible] וְאַל תִּירָא כִּי לְךָ הִיא רְאוּיָה
קוֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וְעַל יָדְךָ יוֹשִׁיעֶנָּה יְיָ מַ[illegible]שֵׁד

וַיְהִי כִשְׁמוּעַ טוֹבִיָּה כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְנַפְשׁוֹ נִקְשְׁרָה בְּנֶפֶשׁ שָׂרָה : וַיָּבֹאוּ
בָּאֲנַבְתָנִים בְּבֵית רְעוּאֵל וַיִּמְצְאוּ אֹתוֹ אֵצֶל שַׁעַר בֵּיתוֹ וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ לְשָׁלוֹם
וַיֹּשֶׁב לָהֶם שָׁלוֹם: וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל אֶל עַדְנָה אִשְׁתּוֹ כַּמָּה דּוֹמֶה זֶה הַבָּחוּר
לְדְמוּת טוֹבִי אָחִי :

Dixit angelus ad eum ; Time Dñm & memor esto illius. Recordare quoque 16 mandati patris tui quod præcepit tibi, ut ducas uxorem de cognatione patris tui. Nunc itaque audi me, & noli solicitus esse de dæmone. Ego enim scio quòd accepturus sis eam hac nocte in uxorem: Et cum ingress⁹ fueris in 18 cubiculũ ad eam, accipies cor piscis & facies ex eo fumum subter vestimenta ejus, & cùm dæmon odorem ejus senserit, fugiet, & non revertetur unquam ad eam. Deinde postquam volueris ingredi ad eam, surgite è lecto & orate atque precamini Dominum, ut præcipiat vobis pietatem suam atque medelam suam, & sanet eam. Tunc ingredieris ad eam, & gignes ex ea filios masculos. Noli timere, quoniam tibi hæc cooptata est antequam crearetur mundus, & per manum tuam Dominus liberabit eam de manu dæmonis.

CAP. VII.

1 Factum est autem cùm audisset Tobias omnia verba ista, colligata est anima ejus cum anima Saræ, Ingressíque Egbathanas in domum Rahuelis in- 1 venerunt illum juxta portam domûs ejus. Et cùm salutâssent illum pacificè, ille pacificè respondit eis. Et ait Rahuel ad Ednam uxorem suam ; Quàm 2 similis est iste adolescens formæ Tobæi fratris mei ?

Versio VULG. LAT.

16 Tunc Angelus Raphael dixit ei ; Audi me, & ostendam tibi qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium.
17 Hi namque, qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus : habet potestatem dæmonium super eos. Tu autem cùm 18 acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi orationibus va-19 cabis cum ea. Ipsâ autem nocte, incenso jecore 20 piscis, fugabitur dæmonium. Secundâ verò nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris.
21 Tertiâ autem nocte benedictionem consequeris, ut 22 filii ex vobis procreentur incolumes. Transactâ autem tertiâ nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quàm libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

CAP. VII.

1 Ingressi sunt autem ad Raguelem, & susceptt eos 2 Raguel cum gaudio. Intuénsque Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori suæ ; Quàm similis est juvenis iste consobrino meo ?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἄγγελος, Οὐ μέμνησαι τῶν λόγων, ὧν ἐνετείλατό σοι ὁ πατήρ σου, περὶ (α)τοῦ λαβεῖν σε γυναῖκα ἐκ τῆς γένους σου; καὶ νῦν ἄκουσόν μου ἀδελφέ, ὅτι σοί ἔσται εἰς γυναῖκα, καὶ τὸ δαιμόνιον μηδένα λόγον ἔχει, ὅτι τῇ νύκτι ταύτῃ δοθήσεταί (β) σοι αὕτη εἰς
18 γυναῖκα. Καὶ ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς τὸν νυμφῶνα, λήψῃ τέφραν θυμιαμάτων, καὶ ἐπιθήσεις ἀπὸ τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἥπατος τοῦ ἰχθύος, καὶ καπνίσεις, καὶ ὀσφρανθήσεται τὸ δαιμόνιον, καὶ φεύξεται, καὶ ἐκπαρεύσεται εἰς τὸν αἰῶνα τῶν αἰώνων. ὅταν δὲ (γ) πλησιάσῃς αὐτῇ, ἐγέρθητε ἀμφότεροι, καὶ βοήσατε πρὸς τὸν ἐλεήμονα θεόν, καὶ σώσει ὑμᾶς, καὶ ἐλεήσει. μὴ φοβοῦ, ὅτι σοὶ αὕτη ἡτοιμασμένη ἦν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, καὶ σὺ αὐτὴν σώσεις, καὶ πορεύσεται μετὰ σοῦ, καὶ ὑπολαμβάνω ὅτι σοὶ ἔσται ἐξ αὐτῆς παιδία. καὶ ὡς ἤκουσε Τωβίας ταῦτα, ἐφίλησεν αὐτὴν, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ (ε) ἐκολλήθη σφόδρα αὐτῇ. καὶ ἦλθεν εἰς Ἐκβάτανα.

MS. A. (α)τῷ λόγῳ τούτῳ τῷ λαβεῖν(β)σοι εἰς (γ)προσελεύσῃ(δ)*ἡμᾶς,(ε)κεκόλλησε σφόδρα. καὶ ἦλθον

CAP. VII.

1 Et advenit in domum Raguel. Et Sarra verò occurrit (a) ei ; & salutavit eum, & ipse eos. Et introduxit eos in domum. Et dixit Raguel Ednæ 2 uxori suæ ; Quàm similis adolescens Tobit consobrino meo ?

MS. A. (α)παρεγένετο(β)Σάρρα δὲ ὑπήντησεν αὐτοῖς, καὶ ἐχαίρησεν αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ αὐτήν. (γ)εἶπεν Ἔδνα(δ)τῷ Τωβὶτ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 ... * Dixit autem ei Angelus ; Non meministi verborum quæ præcepit tibi pater tuus, de accipienda tibi uxore de genere tuo ? Et nunc, frater, audi me, quoniam erit tibi in uxorem. Et quod ad dæmonem istum attinet, nulla tibi sit solicitudo. Hâc enim nocte uxor tibi erit. Et cùm 18 ingressus fueris thalamum, cape pulverem aromatũ, & impone ipsi de corde & felle piscis, & suffi : & olfaciet dæmon, & aufugiet, nec redibit in seculum seculi : Sed cum accedis ad eam, surgite ambo, & clamate ad misericordem Deum, & liberabit vos, miseratus vestri. Noli igitur timere. Quia ipsa tibi parata fuit à seculo, & ipsam liberabis, ibítque tecum : Puto autem, & tibi erunt de ea liberi. Et cùm hæc audîsset Tobias, dilexit eam, & anima ejus adhæsit ipsi valdé.

CAP. VII.

1 Et cùm venissent Ecbatana, accesserunt ad ædes Raguelis : Et occurrens ipsis Sara gavisa est, & salutavit eum, dixítque ipsi ; Salve. Item ipse ei. Et introduxit eos in domum. Dixítque Raguel 2 Ednæ uxori suæ ; Quàm similis est juvenis iste Tobit cognato meo ?

3 אָז שְׁאַל אוֹתָם רְעוּאֵל אֲחֵי מֵאַיִן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִגְּלוּת נַפְתָּלִי אֲשֶׁר בִּנִינְוֵה׃
4 אָמַר לָהֶם הֲיֵדְעֲתֶם אֶת טוֹבִיָּה אָחִינוּ וַיֹּאמְרוּ יָדָעְנוּ׃
5 וַיֹּאמֶר לוֹ הֲשָׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם וְהִנֵּה טוֹבִיָּה בְּנוֹ זֶה׃
6 וַיֹּאמֶר קְפֹץ רְעוּאֵל וַיִּחַבֵּק לוֹ וַיְנַשֵּׁק לוֹ וַיְבָךְ׃ וַיְבָרְכֵהוּ
7 וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה בְּנִי בֶּן אָב טוֹב וְכָשֵׁר׃ וְעוֹד הִגִּידוּ לוֹ כִּי בָּהוּ עֵינָיו
8 שֶׁל טוֹבִיָּה׃ וְלֹשֶׁהִגִּידוּ לוֹ כִּי בָּהוּ עֵינָיו וַיָּקָם הִתְחִיל לְבְכּוֹת וְגַם אִשְׁתּוֹ וּבִתּוֹ
9 עַד מְאֹד וְאוֹתָם קִבְּלוּם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת׃ וְשָׁחַט אַיִל אֶחָד וּבִשְּׁלוּ וְחָקְנוּ בְּרֵאוּי
10 לֶאֱכוֹל בָּעֶרֶב וְכִשְׁהִגִּיעוּ הָעֶרֶב וַיֵּשְׁבוּ בְּשׁוּלְחָן לֶאֱכוֹל לֶחֶם׃ אָמַר טוֹבִיָּה לְמַלְאַךְ
עֲזַרְיָה אָחִי דַּבֵּר לְאִישׁ בְּעֹד הַדָּבָר שֶׁרַבַּרְתִּ בַּדֶּרֶךְ אוּלַי נַשְׁלִימֵהוּ עַתָּה אוּ הִתְחִיל
11 לְמַלְאַךְ עֲזַרְיָה לְדַבֵּר אֶל רְעוּאֵל בְּשִׂבְיל הַנַּעֲרָה׃ עָנָה רְעוּאֵל וְאָמַר אָחִי אֹכְלוּ
וְשִׁתּוּ וְיִיטַב לְבַבְכֶם וְאֶתֵּנָם כִּי לְךָ טוֹבִיָּה בְנִי מִשְׁפַּט הַנְּאוּלָה אֲבָל אַגִּיד לְךָ אֶת
12 הָאֱמֶת אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לִשְׁבָעָה אֲנָשִׁים וְלֹא הָיוּ מְסַפִּיקִין לַעֲלוֹת עָמָּהּ בְּמִטָּה וּמֵיד
הָיוּ נִפְטָרִים וְעַתָּה בְנִי אֱכוֹל וְשָׁתֵה וּבַבֹּקֶר בַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשָׂה וְיֵאָמֵר לֹא
אוֹכַל עַד אִם תַּשְׁלִים הַדָּבָר עָתָּה׃ עָנָה רְעוּאֵל וְאָמַר לוֹ הִנֵּה הַנַּעֲרָה
לְפָנֶיךָ תִּהְיֶה לְךָ לְאִשָּׁה כְּתוֹרַת מֹשֶׁה וְאֵל שַׁדַּי יְרַחֵם עֲלֵיכֶם וְיַחֵיר
אִתְּכֶם׃

3 Et interrogavit eos Raguel; Fratres mei unde estis? qui responderunt; Ex captivitate Naphtali quæ in Nineve agit. Dixit ad eos; Num novistis Tobiam fratrem nostrum? responderunt, Novimus. Ad quos iterum dixit; Salvus ne est? responderunt; Salvus est. Ecce hic est Tobias filius ejus. Quo audito, Raguel repentè subfiliit, atque amplexans eum osculatus est eum, simulatque lachrimas præ gaudio fundens. Benedixit quoque eum dicens; Benedictus sis Domino, mi fili, fili patris boni ac probi. Hinc nuntiârunt ei, quod oculis captus esset Tobias, quod nuntium cùm audivisset, statim cœpit vehementer flere, unà cum uxore ac filia sua. Ipsos tamen placido hilarique vultu exceperunt, Mactando arietem, quem diligenter coctum & paratum, ut decebat, ad vesperam comesturi erant. Appropinquantéque vespera, cùm mensæ accubuissent, ad comedendum panem, Dixit Tobias ad Angelum; Mi frater Azaria, loquere, obsecro, viro huic de ea re, quæ in via locutus es, fortassis dabitur, ut nunc absolvamus eam. Tunc cœpit Angelus Azaria loqui cum Reguele, super negotio puellæ, Cui respondit Raguel dicens; Obsecro fratres mei, edite, bibite bonóque animo estote. Certum est mi fili Tobia, tibi jus esse propinquitatis. Veruntamen indicabo tibi quod res est. Filiam meam nuptûi dedi septem viris, qui non potuerunt cum ea lectum conscendere, quin statim morerentur. Tu ergo nunc mi fili, ede & bibe, eras manè verò quod tibi bonum visum fuerit, facito. Ad quem dixit (Tobias,) nihil potero efficere, donec modo hanc rem expediveris. Cui respondit Raguel dicens; Ecce puella coram te est, sit uxor tua, sicut lex jubet, & moris est. Deus omnipotens propitius sit vobis, & in vita vos conservet.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

3 וַתִּשְׁאַל לָהֶם עֶדְנָה מֵאַיִן אַתֶּם אַחַי וַיַּעֲנוּ אֵלֶיהָ מִן הַשִּׁבְיָה אֲשֶׁר בְּנִינְוֵה מִמַּטֵּה
4 נַפְתָּלִי׃ וַתֹּאמֶר לָהֶם הֵיְדַעְתֶּם אֶת טוֹבִי אֲחִינוּ וַיֹּאמְרוּ יָדָעְנוּ׃ וַתֹּאמֶר לָהֶם הֲשָׁלוֹם
5 לוֹ וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה׃ טוֹבִי אֲחִיכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם אָבִי הוּא׃ וַיָּרָץ
6 רְעוּאֵל לִקְרָאתוֹ וַיְחַבֵּק לוֹ וַיְנַשֵּׁק לוֹ וַיֵּבְךְּ עָמּוֹ׃ וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל בָּרוּךְ אַתָּה בְנִי לְיֶלֶד כִּי
7 בֶן אִישׁ צַדִּיק וְיָשָׁר אַתָּה׃ וַיּוֹסִפוּ עוֹד לִבְכּוֹת עָמּוֹ רְעוּאֵל וְעֶדְנָה׃ אִשְׁתּוֹ וְשָׂרָה
8 בִּתּוֹ׃ וַיִּשְׁחַט אַיִל אֶחָד וַיִּכְינוּ מְעוּדָה׃ וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ׃ וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אֶל הַמַּלְאָךְ דַּבֵּר
9 עִם רְעוּאֵל עַל דְּבַר שָׂרָה בִתּוֹ וְיִתְּנֶנָּה׃ לִי לְאִשָּׁה׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע רְעוּאֵל הַדָּבָר
10 הַזֶּה׃ וַיֹּאמֶר אֶל טוֹבִיָּה׃ יָדַעְתִּי כִּי טוֹב תִּהְיֶה לְךָ מִתִּתִּי אוֹתָהּ׃ לְאִישׁ אַחֵר
אֲבָל אֹמַר לְךָ הָאֱמֶת׃ יָדַע כִּי כָבֵד נָתַתִּי אוֹתָהּ׃ לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכֻלָּם מֵתוּ
11 מֵרֹם שֶׁבָּאוּ אֵלֶיהָ׃ וְעַתָּה אֱכוֹל וּשְׁתֵה׃ וְהַנַּח הַדָּבָר׃ וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה לֹא אֹכַל
וְלֹא אֶשְׁתֶּה עַד אֲשֶׁר תִּתֵּן׃ לִי לְאִשָּׁה׃ וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל קַח אוֹתָהּ׃ כִּי הִיא
אֲחוֹתְךָ וְאַתָּה אָחִיהָ׃ הִנֵּה׃ נָתַתִּיהָ׃ לְךָ לְאִשָּׁה מֵרֹת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל וְיֵלֵךְ אֱלֹהַי
12 הַשָּׁמַיִם יוֹשִׁיבֶם הַלַּיְלָה׃ הַזֶּה׃ בְּשָׁלוֹם וְיָצָא עֲלֵיכֶם חַסְדּוֹ׃

3 Et interrogavit eos Edna; Unde estis fratres mei? Responderunt ei; De captivitate quæ est in Ninive, de tribu Naphthali. Dixit rursum ad eos; Nôstis ne Tobæum fratrem nostrum? Responderunt; Novimus. Ait ad eos; Est ne salvus? Responderunt; Salvus. Dixit Tobias; Tobæus frater vester, de quo dixistis, vater meus est. Tunc cucurrit Rabuel in occursum ejus, & amplexatus est eum atque osculatus, & flens super illum ait; Fili mi benedictus sis Domino: quia es filius viri justi & recti. Et adjecerunt flere super eo Rahuel & Edna uxor ejus, atque Sara filia ejus. Mactato proinde ariete uno paraverunt convivium, & comederunt atque biberunt. Et dixit Tobias ad angelum; Loquere cum Rahuele de negotio Saræ filiæ ejus ut tradat eam mih. in uxorem. Factum est autem cum audisset Rahuel verbum istud ut diceret ad Tobiam; Scio melius esse ut eam tibi tradam in uxorem quàm viro alteri. Dicam tamen tibi veritatem, quòd jam tradidi eam septem viris, qui omnes mortui sunt antequâ ingrederentur ad eam. Sed nunc comede & bibe & relinque verbum istud. Ait Tobias; Non comedam neque bibam donec tradideris eam mihi in uxorem. Tunc dixit Rahuel; Accipe eam, quoniam est soror tua & tu es frater ejus. En trado eam tibi in uxorem juxta legem Mosi atque Israelis. Et Dominus Deus cœlorum faciat vos habitare hac nocte in pace & mandet vobis misericordiam suam.

Versio VULG. LAT.

3 Et cùm hæc dixisset, ait; Undè estis, juvenes fratres nostri? At illi dixerunt; Ex tribu Nephthali sumus, ex
4 captivitate Nineve. Dixítque illis Raguel; Nôstis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt; Novimus.
5 Cúmque multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguelem; Tobias, de quo interrogas, pater istius
6 est. Et misit se Raguel, & cum lachrymis osculatus est
7 eum, & plorans supra collum ejus, Dixit; Benedictio
8 sit tibi, fili mi, quia boni & optimi viri filius es. Et Anna uxor ejus, & Sara ipsorum filia, lachrymatæ sunt.
9 Postquàm autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, & parari convivium. Cúmque hortaretur eos
10 discumbere ad prandium, Tobias dixit; Hic ego hodiè non manducabo neque bibam, nisi priùs petitionem meam confirmes, & promittas mihi dare Saram
11 filiam tuam. Quo audito verbo Raguel, expavit, sciens quid evenerit illis septé viris, qui ingressi sunt ad eam: & timere cœpit ne fortè & huic similitèr contingeret: & cùm mutaret, & non daret petenti ullum responsum,
12 Dixit ei Angelus; Noli timere dare eam isti, quoniã huic timenti Deum debetur conjux filia tua: propterea
13 non potuit habere illã. Tunc dixit Raguel; Non dubito
Deo preces & lachrymas meas in cõspectu suo admi-
14 serit. Et credo quoniam ideò fecit vos venire ad me, ut ista cõjungeretur cognationi suæ secundùm legẽ Moysi: & nunc noli dubium gerere quòd tibi eam tradam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 Καὶ ἐπύθετο αὐτοὺς Ῥαγουὴλ, Πόθεν ἐστὲ ἀδελφοί; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ,
4 Ἐκ τῶν υἱῶν (α) Νεφθαλὶ τῶν αἰχμαλώτων (β) ἐν Νινευή. Καὶ
εἶπεν αὐτοῖς, (γ) Γινώσκετε Τωβὶτ τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν; οἱ δὲ (δ) εἶπον,
Γινώσκομεν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑγιαίνει; οἱ δὲ εἶπαν, Καὶ ζῇ, καὶ
6 ὑγιαίνει. καὶ εἶπε Τωβίας, Πατήρ μου ἐστί. Καὶ ἀνεπήδησεν Ῥα-
7 γουὴλ, καὶ κατεφίλησεν αὐτὸν, καὶ ἔκλαυσε, Καὶ (ε) εὐλόγησεν αὐ-
8 τὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ τῆς καλῆς καὶ ἀγαθῆς (ζ) ἀνδρὸς υἱός. Καὶ
ἀκούσας ὅτι Τωβὶτ ἀπώλεσε τοὺς (η) ὀφθαλμοὺς ἑαυτοῦ, ἐλυπήθη καὶ
9 ἔκλαυσε. Καὶ Ἔδνα (θ) ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ Σάρρα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ
9 ἔκλαυσε. Καὶ ἐπεδέξαντο αὐτοὺς προθύμως· καὶ θύσαντες κριὸν προβά-
των, καὶ παρέθηκαν ὄψα πολλά. Εἶπε δὲ Τωβίας τῷ Ῥαφαὴλ,
Ἀζαρία ἀδελφὲ, λάλησον ὑπὲρ ὧν ἔλεγες (ι) ἐν τῇ πορείᾳ, καὶ τε-
λειούσθω τὸ πρᾶγμα. καὶ μεθέωκε δὲ λόγον τῷ Ῥαγουήλ. καὶ εἶπε
Ῥαγουὴλ πρὸς Τωβίαν, Φάγε, (κ) πὶε καὶ ἔσθιε γίνου. Σοὶ γὰρ καθήκει
11 τὸ παιδίον μου λαβεῖν· πλὴν ἐγὼ δίδωμι σοι ἀλήθειαν. Ἔδωκα
τὸ (λ) παιδίον μου ἑπτὰ ἀνδράσι, καὶ ὅτε (μ) ἐὰν εἰσπορεύοντο πρὸς
αὐτὴν, (ν) ἀπέθνησκον ἀπὸ τῆς νυκτός. ἀλλὰ τὸ νῦν (ξ) ἔχον,
10 ἔσθιε γίνου. Καὶ εἶπε Τωβίας, Οὐ γεύσομαι ἕως ἂν τελέσητε
καὶ ταῦτα πρὸς μέ. Καὶ εἶπε Ῥαγουὴλ, Κομίζω αὐτὴν ἀπὸ τοῦ
νῦν κατ' ἀλήθειαν· (ο) ζῶ δὲ ἀδελφὸς ἐκ αὐτῆς, καὶ αὐτὴ ζώ ἐστιν.
ὁ δὲ ἐλεήμων θεὸς εὐοδώσει ὑμῖν τὰ κάλλιστα.

Et interrogavit eos Raguel; Unde estis, fratres? Et dixerunt ei; De filiis Nephthali captivorum in Nineve. Et dixit eis; Noscitis Tobit fratrem nostrum? At illi dixerunt; Noscimus. Et dixit eis; Valet? At illi dixerunt; Et vivit, & valet. Et dixit Tobias; Pater meus est. Et prosiluit Raguel: & deosculatus est eum, & ploravit. Et benedixit ei; Honesti & boni hominis filius. Et audiens, quia Tobit amisit oculos suos, tristatus est, & ploravit. Et Edna uxor ejus, & Sarra filia ejus ploraverunt: Et susceperunt eos prompté: & immolaverunt arietem ovium, & apposuerunt obsonia plura. Dixit autem Tobias ad Raguel; Azarias frater, loquere de quibus dicebas in itinere, & perficiatur negotium. Et communicavit verbum ipsi Raguel. Et dixit Raguel ad Tobiam; Comede, & bibe, & jucundè esto: tibi enim convenit filiolam meam accipere: veruntamen indicabo tibi veritatem. Dedi filiolam meam septem viris: & simul atque ingrediebantur ad eam, moriebantur sub noctem. Sed in præsentia jucundè esto. Et dixit Tobias; Non gustabo quicquã hic, quoadusq; statuatis ante me. Et dixit Raguel; Duc illam ex nunc juxta judicium: tu verò frater es illius, & ipsa tui est. Misericors autem Deus prosperabit vobis optima.

MS. A. (α) Νεφθαλεὶμ (β) τῶν (γ) Γινώσκετε (δ) εἶπον, Γινώσκομεν. (ε) εὐλόγησεν (ζ) ἀνδρός. Καὶ (η) ὀφθαλμοὺς, ἐλυπήθη (θ)* καὶ ἡ (ι) ἐν τῇ ἐντολῇ, καὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα. (κ) καὶ πίε (λ) παιδίον ἑπτὰ (μ) ἂν (ν) ἀποθνήσκοι (ξ) ἔχων, (ο) οὐ ἀδελφὸς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et interrogavit eos Raguel; Unde estis fratres? Et dixerunt; De filiis Naphthali captivis de Ninive. Et dixit eis; Nôstis Tobit fratré meum? Dixerunt, Novimus. Et dixit eis; Valetne? Et dixit Tobias; Pater meus est. Et exiliens Raguel osculatus est eum, & benedixit ei, & dixit ei; O fili viri honesti ac boni. Cùm autem accepisset amisisse Tobit oculos suos, molestiâ affectus flevit, simúlque Edna uxor ejus, & Sara filia fleverunt. Et excepit eos hilaris: Et mactavit de grege arietem, & apposuit cibaria multa. Dixit autẽ Tobias Raphaeli; Azarias frater, Loquere de eis, de quibus sermonem habuisti in itinere, & perficiatur negotium. Et præposuit rem Ragueli. Et dixit Raguel Tobiæ; Ede ac bibe, hilarísque esto: tibi enim convenit filiam meam uxorem accipere. Verùm indicabo tibi veritatem; Filiã meam dedi septem viris, et cùm ingressi sunt ad eam, mortui sunt ipsâ nocte. Tu autem ede jam ac bibe, hilarísque esto hâc nocte. Et respondit ac dixit Tobias; Non edam nec bibam, usque dum conveniatis mecum. Et dicit ipsi Raguel; Quid ego facere possum? Ad te enim ex lege pertinet. Do eam tibi jure uxorem, sicut, & lex facit. Verùm enimverò Dominus cœli & terræ secundet viam vestram hâc nocte, & indulgeat vobis pacem.

ספר טוביה: ח

15 סַיִּד קְרָא לְנַעֲרָה וְתִפְשָׂה בְּיָדוֹ וְאָמַר לְנַעַר רְאֵה בְנֵי דָּרֵי וְאֹרֵת מְקוּרֶשֶׁת לָךְ
16 בְּדַרְתְּ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל וְלֵךְ אֶל אָבִיהָ: וּמִיַּד קָרָא עֲדִים וְקִדֵּשׁ אוֹתָהּ בִּפְנֵיהֶם וְכָתַב
17 וְחָתַם שְׁטַר כְּתוּבָתָהּ: וּמִיַּד בֵּרְכוּ שָׁבַע בְּרָכוֹת וְהִתְחִיל לֶאֱכוֹל: וְקָרָא רְעוּאֵל אֶת
18 אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ תְּקָנִי חֶדֶר הַפְנִימִי וְהַכְנִיסִי לְשָׁם אֶת הַנַּעֲרָה: וְכֵן עָשְׂתָה וְהִכְנִיסָהּ
19 לְשָׁם אֶת בִּתָּהּ וְהִתְחִילָה הַנַּעֲרָה לִבְכּוֹת בְּמֹרַת נַפְשָׁהּ וְקִבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
20 דִּמְעָתָהּ: וְאָמְרָה הִתְחִילָה לְנַחֲמָהּ וּלְרַבֵּר עַל לִבָּהּ הִתְחַזְקִי בִּתִּי וְאַל תִּירְאִי יְיָ אֱלֹהַי
הַשָּׁמַיִם הוּא יְרַחֵם עָלַיִךְ וְיִתֵּן לָךְ שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה תַּחַת הָאֵבֶל וְהַיְנוֹן אֲשֶׁר בְּלִבֵּךְ:

ח

1 וּכְשֶׁעָמְדוּ מִן הַשּׁוּלְחָן הִכְנִיסוּ אֶת טוֹבִיָּה אֶל הַנַּעֲרָה: וְקוֹרֵם שֶׁיִּכָּנֵס צִוָּה וְהֵבִיאוּ לוֹ
2 מַחֲתָּה עִם הַגֶּחָלִים וְשָׁם שָׁם הַלֵּב וְהַכָּבֵד וְהַסְּרָה וְנִכְנַס וְהֶעֱשִׁין אֶת הַנַּעֲרָה וְאֶת
3 עַצְמוֹ וְנִם כָּל הַבַּיִת: וְכְשֶׁהֵרִיחַ אַשְׁמְרַאי רֵיחַ הָעֶשֶׁן בָּרַח בְּקְצֵה אֶרֶץ מִצְרַיִם: וְאָזוּ יָצְאוּ
4 מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וְסָגְרוּ הַבַּיִת וְעָמַד לְהִתְפַּלֵּל וְאָמַר לְנַעֲרָה עָמְרִי נָא וְנִתְפַּלֵּל יַחַד לִפְנֵי
6 אֱלֹהֵינוּ אוּלַי יְרַחֵם עָלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִיַּד עָמְדוּ יַחַד בִּתְפִלָּה: וְהִתְחִיל
7 טוֹבִיָּה מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וּמְבוֹרַךְ שִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ
לְעוֹלָם וָעֶד לְךָ יְהַלְלוּ שָׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

15 Statim accersitâ puellâ, apprehensâque manu ejus, dixit puero; Ecce mi fili, hæc tibi desponsata esto, ut mos est in Jehuda & in Israel, quam acceptam, perge ad patrem tuum. Moxque advocatis testibus, desponsavit eam in 16 conspectu eorum, qui & scripserunt ac sigillârunt instrumentum quod summam dotis illi dandæ continebat, (Quo facto) statim dictis benedictionibus 17 epulari cœperunt. Vocavit autem Reguel uxorem suam, & dixit ad eam, 18 parato conclave interius, in quam introducito puellam, Quod cum feciſſet, 19 introducendo illuc filiam suam, cœpit puella flere præ amaritudine animæ suæ, Dominus autem Deus suscepit lachrimas ejus. Atque mater ejus cœpit 20 consolari eam, tristemque blanditiis delinire, inquiens; Forti animo esto mi filia, ne timeas. Dominus Deus cœli miserebitur tui, dabitque tibi lætitiam & gaudium, pro luctu & mœrore, qui est in corde tuo.

CAP. VIII.

1 Cumq; à cœna surrexissent, introduxerunt Tobiam ad puellam, Qui pri- 2 usquàm ingrederetur, jussit adferri sibi acerram cum prunis, super quas posuit, cor & jecur, Dein ingressus suffumigavit puellam, se, totamq; domum. 3 Cumq; Aschmodæus odoratus esset odorem fumi, aufugit ad extrema usque 4 terræ Ægypti. Egressisq; hominibus (è conclavi,) Tobias illo intus concluso, surrexit ad orandum, simul & ad puellam dicens. Surge obsecro, & oremus unà coram Deo nostro. Fortassis miserebitur nostri Deus. Sta- 6 tim surrexerunt pariter ad orandum. Cœpitque Tobias benedicere; Be- 7 nedictus sis Domine Deus noster, & Deus patrum nostrorum. Benedictum sit nomen tuum magnum & sanctum, in seculum & in perpetuum. Te laudent cœli cœlorum, terra & omnia quæ in ea sunt,

Editio SEBAST. MUNSTERI.

15 וַיִּקַּח רְעוּאֵל אֶת שָׂרָה בִּתּוֹ וַיִּתֵּן אוֹתָהּ לְטוֹבִיָּה לְאִשָּׁה: וַיְבָרְכֵם וַיֹּאמֶר לְעָרְנָה אִשְׁתּוֹ
16 לְהָבִיא אֵלָיו גְּלָיוֹן אֶחָד וַיִּכְתֹּב עָלָיו אֶת הַכְּתֻבָּה וַיַּחְתֹּם אוֹתָהּ בְּעֵרִים: וַיֹּאכְלוּ
17 וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂמְחוּ: וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל אֶל עָרְנָה אִשְׁתּוֹ הָבִינִי הֶחָדֶר וְשִׂימִי אוֹתָם שָׁמָּה:
18 וַתְּחַבֵּק עָרְנָה אֶת שָׂרָה בִּתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ בִּתִּי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲשֶׂה
19 עִמָּךְ חֲסָדוֹ בַּלַּיְלָה הַזֶּה־ וְיִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים וִירַחֵם אוֹתָךְ בְּשִׁבְיל הַיְנוֹן שֶׁעָבַר עָלַיִךְ
עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ח

1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלּוּ לְתַקֵּן הַחֶדֶר וְאֶת הַמִּטָּה־ וַיָּקוּמוּ וַיֵּלְכוּ לְחֶדֶר טוֹבִיָּה וְשָׂרָה: וַיִּזְכֹּר
2 טוֹבִיָּה־ אֶת דִּבְרֵי רְפָאֵל וַיִּקַּח אֶת לֵב הַדָּג וַיָּשֶׂם עַל הַמַּחְתָּה־ וַיְקַטֵּר הַחֹרֶת בִּנְרֵי
3 שָׂרָה־: וְקִבֵּל אַשְׁמְדַי אֶת הָרֵיחַ וַיִּבְרַח עַד קְצֵה־ אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּרְפָּאֵל הַמַּלְאָךְ
4 אֲסָרָהוּ שָׁם: וַיֵּצֵא מִן הַחֶדֶר וַיִּסְגְּרוּ הַדְּלָתוֹת בְּעַד שְׁנֵיהֶם וַיָּקָם טוֹבִיָּה־ מִן הַמִּטָּה
וַיֹּאמֶר לְשָׂרָה אֲחוֹתִי קוּמִי וְנִפָּיל תְּחִנָּתֵנוּ לִפְנֵי הַמָּקוֹם שֶׁיַּעֲשֶׂה־ עִמָּנוּ רַחֲמִים וְחַסְדָּיו:
7 וַיָּחֶל טוֹבִיָּה אֶת פְּנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה־ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה
הוּא יְיָ לְבַדְּךָ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

MUNSTERI.

15 Accipiens proinde Rahuel Saram filiam suam dedit eam Tobiæ uxorem, 16 atque benedixit eos, Et ait ad Ednam uxorem suam, ut afferret ad eum chartam unam in qua signaret scripturam obsignaretque eam sigillo coram testibus. Cúmque ederent & biberent & lætarentur, Dixit Rahuel ad Ednam 17 uxorem suam; Para cubiculum in quo eos ponas. Amplexans verò Ednà 18 Saram filiam suam & flens cum ea, Ait ad eam; Filia mea, Dominus Deus 19 Israel exhibeat tibi hac nocte misericordiam suam & det vobis miseratio- 20 nes. Ille propitietur tibi propter mœrorem illum qui transivit super te usque in hunc diem.

CAP. VIII.

1 Factum est autem cùm cessarent parare cubiculum & lectum, surrexerunt 2 & abierunt ad cubiculum Tobiæ & Saræ: Recordatúsque Tobias verborum Raphaelis accepit cor piscis & posuit super carbones ardentes, fecitque 3 fumum subter vestimenta Saræ. Et postquàm Asmodæus sensit odorem fugit ad extremitatem terræ Ægypti, & angelus Raphael ligavit eum ibi. 4 Egresso autem illo è cubiculo, clauserunt ostium super se ambos, & surgens Tobias è lecto ait ad Saram uxorem suam; Soror mea surge, & prosternamus preces nostras ante Dominum, ut agat nobiscum secundùm multitudinem miserationũ suarum & pietatum suarum. Præcatus ergò Tobias faciẽ 7 Domini dixit; Domine Deus Israel, tu solus es Dominus in cœlis & in terra.

Versio VULG. LAT.

15 Et apprehendens dexteram filiæ suæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens; Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob vobiscum sit, & ipse conjungat vos, implcá que 16 benedictionem suam in vobis. Et acceptâ chartâ, fecerunt conscriptionẽ conjugii. Et post hæc epulati sunt, 18 benedicentes Deum, Vocavítque Raguel ad se Annam uxorem suam, & præcepit ei ut præpararet alterũ cu- 19 biculum. Et introduxit illuc Saram filiam suam, & la- 20 chrymata est. Dixítque ei; Forti animo esto, filia mea: Dñs cœli det tibi gaudiũ pro tædio quod perpessa es,

CAP. VIII.

1 Postquàm verò cœnaverunt, introduxerunt juvenẽ 2 ad eam. Recordatus itaque Tobias sermonum Angeli, protulit de cassidili suo partem jecoris, posuítque eam 3 super carbones vivos. Tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & religavit illud in deserto superioris Ægypti. Tunc hortatus est virginem Tobias, dixítque ei; Sara, exurge, & deprecemur Deum hodiè, & cras, & secundum cras: quia his tribus noctib⁹ Deo jungimur: tertiâ autẽ transactâ nocte, in nostro erim⁹ con- 5 jugio. Filii quippe Sanctorũ sumus, & non possum⁹ ita 6 conjungi, sicut gentes quæ ignorant Deum. Surgentes autẽ pariter, instanter orabãt ambo simul, ut sanitas da- 7 retur eis. Dixítque Tobias; Dñe Deus patrum nostrorũ, benedicant te cœli & terræ, maréque & fontes, & flumina, & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 Καὶ ἐκάλεσε (α) Σάῤῥαν τ̀ θυγατέρα αὐτοῦ, καὶ λαβὼν τ̀ χεῖρα αὐτῆς, παρέδωκεν αὐτὴν (β) Τωβίᾳ γυναῖκα, καὶ εἶπεν, Ἰδοὺ καθὼς τ̀ νόμον Μωϋσέως κελεύει αὐτὸν, καὶ ἄπαγε πρὸς τ̀ πατέρα σου. καὶ (γ) εὐ- 16 λόγησεν αὐτούς. Καὶ ἐκάλεσεν Ἔδναν τ̀ γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ 17 λαβὼν βιβλίον, ἔγραψε συγγραφὴν, καὶ ἐσφραγίσατο. Καὶ ἤρξαν- 18 το ἐσθίειν. Καὶ (δ) ἐκάλεσε Ῥαγουὴλ Ἔδναν τ̀ γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ 19 εἶπεν αὐτῇ, Ἀδελφὴ ἑτοίμασον τὸ ἕτερον ταμεῖον, Καὶ εἰσάγαγε αὐτήν. καὶ ἐποίησεν ὡς εἶπε· καὶ (ε) εἰσήγαγεν αὐτὴν ἐκεῖ, καὶ ἔ- 20 κλαυσεν καὶ ἀπεδέξατο τὰ δάκρυα τ̀ θυγατρὸς αὐτοῦ, Καὶ εἶπεν αὐτῇ, Θάρσει τέκνον, ὁ κύριός σου τοῦ οὐρανοῦ καὶ τ̀ γῆς, δῴη σοι χάριν ἀντὶ τ̀ λύπης σου ταύτης· θάρσει θύγατερ.

MS. A. (α) Σάῤῥα (β) τῷ Τωβίᾳ (γ) ηὐλόγησεν (δ) ἐκάλεσεν Ἔδναν (ε) εἰσήγαγον

ΚΕΦ. η'.

1 Ὅτε δὲ συνετέλεσε δεῖπνίσαι, εἰσήγαγον Τωβίαν πρὸς αὐτόν. 2 Ὁ δὲ πορευόμενος ἐμνήσθη τ̀ λόγων Ῥαφαὴλ, καὶ ἔλαβε τ̀ ἰχθὺν τ̀ θυμιάματον, καὶ ἐπέθηκε τ̀ καρδίαν τοῦ (α) ἰχθύος καὶ τὸ ἧπαρ, καὶ 3 ἐκάπνισεν. Ὅτι δὲ ὠσφράνθη τὸ δαιμόνιον τ̀ ὀσμῆς, ἔφυγεν (β) εἰς 4 τὰ ἀνώτατα Αἰγύπτου, καὶ ἔδησεν αὐτὸ ὁ ἄγγελος. Ὡς δὲ συνεκλεί- σθησαν ἀμφότεροι, ἀνέστη Τωβίας ἀπὸ τ̀ κλίνης, καὶ εἶπεν, Ἀνάστηθι ἀδελφὴ, καὶ προσευξώμεθα, ἵνα ἐλεήσῃ (γ) ἡμᾶς ὁ κύριος. Καὶ 7 ἤρξατο Τωβίας λέγειν, Εὐλογητὸς εἶ ὁ θεὸς τ̀ πατέρων ἡμῶν, καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον καὶ ἔνδοξον εἰς τοὺς αἰῶνας· εὐ- λογησάτωσάν σε οἱ οὐρανοὶ, καὶ πᾶσαι αἱ κτίσεις σου.

MS. A. (α) ἰχθύος, καὶ τὸ ἧπαρ ἐκάπνισεν. (β) ἕως εἰς (γ) ὁ κύριος ἡμᾶς.

Et vocavit Sarram filiam suam, & sumens manum ejus tradidit eam Tobiæ uxorem: & dixit; Ecce juxta legẽ Moysi duc eam, & adduc ad patrem tuũ. Et benedixit eos. Et vocavit Ednam uxorem suam: & sumens librum, scripsit syngraphum, & obsignavit. Et cœperunt comedere. Et vocavit Raguel Ednam uxorem suam, & dixit ei; Soror, para alterum thalamum, Et introduc eam. Et fecit, sicut dixit. Et introduxit eam illuc, & ploravit: & suscepit lachrymas filiæ suæ, Et dixit ei; Confide, filia: Dominus cœli & terræ det tibi (b) gratiam pro tristitia tua hac. Confide, filia.

CAP. VIII.

1 Postquam verò consummaverunt cœnantes; introduxerunt Tobiam ad eam. Ille autem vadens recordatus est verborum Raphael, & sumpsit cinerem thymiamatũ, & superposuit cor piscis, & jecur, & fecit fumigave. Quando autem olfecit dæmonium 3 odorem, fugit in superiora Ægypti: & ligavit ipsũ angelus. Ut autem clausi sunt utrique, surrexit 4 Tobias de lecto, & dixit; Surge soror, & deprecemur, ut misereatur nostrũ Dominus. Et cœpit Tobias 7 dicere; Benedictus es Deus patrũ nostrorũ, & benedictum nomen tuũ sanctum, & honoratum in secula. Benedicant te cœli, & omnes creaturæ tuæ.

MS. A. (α) ἰχθύος, καὶ τὸ ἧπαρ ἐκάπνισεν. (β) ἕως οὗ (γ) ὁ κύριος ἡμᾶς.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 18 ... * ... .

19 ... * ... .

20 ... * ... .

... * ... .

1 2 ... * ... .

3 ... .

4 ... .

7 ... .

Tum ederunt ac biberunt: Et dixit Raguel Ednæ uxori, Para thalamum aliquẽ, & introduc filiã tuã: Fecítque ut dixit ei. Et introduxit ipsam illic in thalamũ, & vestivit ipsam. Et flevit super collum ejus, Et dixit ei; Bono esto animo filia: Faciat tibi Dominus cœli ac terræ misericordiam hac nocte, & det tibi gaudium pro mœrore quem antehac habuisti.

CAP. VIII.

1 Cùm autẽ hilares fuissent, surgentes introduxerunt Tobiam ad eam in thalamum. Et recordatus est Tobias verborum Raphaelis: Et sumpsit cor & jecur piscis, et posuit super prunis ignitis, quib⁹ impositũ erat thymiama. Odor autem piscis expulit dæmonem; Et fugit in superiora 3 Ægypti: Et ligavit eum ibi Raphael. Et dixit Tobias Saræ; Surgamus soror, & oremus, & petamus à Dño ut misereatur nostrî, & det nobis pacem hâc nocte. Et subjunxit Tobias in hæc verba; Benedictus 7 esto Domine Deus patrum nostrorum, & benedictum sit nomen tuum in æternum.

כפר טוביה : ח

8 וְאַתָּה בָּרָאתָ אָדָם הָרִאשׁוֹן וְנָתַתָּ לוֹ אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ וְכֵן חִקְנָתָ דָּרֹךְ לְכָל הָעוֹלָם
9 כּוּלוֹ וְאַתָּה אָמַרְתָּ לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ : וְעַתָּה יְהוָה
אֱלֹהַי לֹא בְעַד זְנוּת אֲנִי נוֹשֵׂא אֶת הַנַּעֲרָה הַזֹּאת כִּי אִם לְקַיֵּם דְּבָרְךָ הָאֱמֶת :
10 רַחוּם וְחַנּוּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתְּרַחֵם עָלֵינוּ וְתַשְׁבִּיעֵנוּ אוֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים
11 וְתַעַן הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר אָמֵן וַיִּשְׁכְּבוּ יַחַד בַּלַּיְלָה הַהוּא : וְרְעוּאֵל קָם וְהָלַךְ עַל
12 הַקְּבָרוֹת וְחָפַר קֶבֶר : כִּי אָמַר שֶׁמָּא יָמוּת גַּם הוּא וְאֶקְבְּרֵהוּ בַּלַּיְלָה וְלֹא יְוֻדַּע הַדָּבָר
13 וְנִהְיֶה עוֹד לָבוּז : וּבָא רְעוּאֵל בֵּיתוֹ וְאָמַר לַעֲדְנָה אִשְׁתּוֹ : שִׁגְרִי לִי אַחַת מִן
14 הַשְּׁפָחוֹת וְתִרְאֶה שֶׁמָּא נִפְטַר גַּם הוּא וְאֶקְבְּרֵהוּ : וְנִכְנְסָה הַשִּׁפְחָה וּמְצָאתָם
15 יוֹשְׁבִים : וַיִּצְאָה וְאָמְרָה לָהֶם עוֹדֶנּוּ חָי : וַיְבָרֵךְ רְעוּאֵל אֶת יְהוָה וַיֹּאמַר בָּרוּךְ יְהוָה
16 אֱלֹהֵי כָל בְּשָׂר וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדְךָ וּמְרוֹמֵם עַל כָּל בְּרָכָה וְתִהִלָּה וְלָךְ מְהֻלָּלִים
17 מַלְאָכֶיךָ וְאוֹתְךָ מְקַדִּישִׁים קְדוּשֶׁיךָ וְלָךְ מוֹרִים וְמְבָרְכִין כָּל בְּחִירֶיךָ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ
18 אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר שִׂמַּחְתָּנִי וַאֲשֶׁר יָנוּרְתִּי לֹא הֵבֵאתָ : וּבְרוֹב רַחֲמֶיךָ רְחַמְתָּ
19 עָלַי : בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֲשֶׁר רְחַמְתָּ עַל שְׁנֵי יְחִידִים כֵּן עֲדֵי עַד רַחֵם עֲלֵיהֶם וְיַכְלוּ
בְּטוֹב יְמֵיהֶם וּשְׁנוֹתֵיהֶם בַּנְּעִימִים :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

8 Tu creâsti hominem primum, ac dedisti ei Havam uxorem ejus, præpa-
rastique viam universo orbi. Tu dixisti; Non est bonum, esse hominem
9 solum, faciam ei auxilium, quod sit coram eo. Nunc certè Domine De-
us, non scortationis causâ ego duco puellam istam, sed ut confirmem
10 verbum tuum, quod verum est. Misericors & clemens Deus, sit bona
voluntas coram te, ut propitius sis nobis, atque exatures nos longitudi-
ne dierum, annisque vitæ. Ad quæ respondens puella dixit, Amen, atque
11 ita dormierunt unâ nocte ista. Exurgens autem Reguel abiit ad locum
12 sepulturæ, effoditque sepulchrum. Dicebat enim; Fortassis & hic mor-
tuus est, sepeliam ergo eum noctu, ut nemo istud resciscat, neque iterum
13 contemptui fiamus. Inde ingressus domum suam, dixit ad Adnam uxo-
14 rem suam : Mitte quæso unam ex ancillis, ut videat num & is mortuus
15 sit, quò sepeliam eum, Ingressaque ancilla, cum inveniſſet eos unà se-
16 dentes, Iterum egressa, dixit ad eos; Adhuc ipse vivit. (Quo audito)
17 Reguel benedixit Dominum dicens; Benedictus sis Domine Deus univer-
sæ carnis, benedictum item sit nomen gloriosum tuum, quod excellit
omnem benedictionem & laudem. Te item benedicant Angeli tui, teque
sanctificent sancti tui. Tibi gratias agant ac benedicant omnes electi
tui. Benedictus sis Domine Deus noster, rex mundi, qui effecisti me gau-
dio, quodque timui non passus es venire. Per multam misericordiam tuam
18 misertus es mei. Benedictus sis Domine, qui misertus es duorum (hominum)
19 istorum, qui unici nati sunt parentum suorum. Sic in perpetuum propitius
esto eis, ut dies & annos suos bene & jucundè (transigant.)

Editio SEBAST. MUNSTERI.

8 וְאַתָּה יְיָ בָּרָאתָ אֶת אָדָם וְנָתַתָּ לוֹ אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ לְעֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ : וְעַתָּה יְיָ גָּלוּי וְיָדוּעַ
9 לְפָנֶיךָ שֶׁלֹּא לָקַחְתִּי אֶת הָאִשָּׁה הַזֹּאת בְּשִׁבְיל זְנוּת כִּי אִם כְּיוֹשֶׁר לֵבָב כְּדַת
10 מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל : וְאַתָּה יְיָ חָנֵנוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהַחֲבִירֵנוּ יַחַד בְּשָׁלוֹם וְחָן לָנוּ בָּנִים לִבְרָכָה
11 וְעוֹסְקִים בְּתוֹרָתְךָ וְתַעַן שָׂרָה וַתֹּאמֶר אָמֵן וַיָּבֹא אֵלֶיהָ בַּלַּיְלָה הוּא : וַיָּקָם רְעוּאֵל
12 לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו לַחְפֹּר קֶבֶר לַיְלָה : וַיֹּאמֶר אִם מֵת הַבַּחוּר נְקַבְּרֵנוּ בַּלַּיְלָה
13 וְאִישׁ אַל יֵדַע וְלֹא יִהְיֶה לָנוּ חֶרְפָּה : וַיִּקְרָא רְעוּאֵל אֶל עַדְנָה אִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ :
14 שִׁלְחִי אַחַת מִן הַשְּׁפָחוֹת אֶל הַחֶדֶר וְתִרְאֶה אִם הוּא חַי וְאִם לֹא נְקַבְּרֵהוּ טֶרֶם
15 אוֹר הַבֹּקֶר וְאִישׁ לֹא יֵדַע : וַתִּשְׁלַח עַדְנָה אֶת הַשִּׁפְחָה אֶל הַחֶדֶר וַתִּרְא וְהִנֵּה
16 שׁוֹכְבִים שְׁנֵיהֶם יַחַד בְּשָׁלוֹם וְחֶדְוָה : וַתֵּצֵא וַתַּגֶּד לָהֶם וַתֹּאמֶר לָהֶם חַי הוּא :
17 וַיְבָרְכוּ אֶת יְיָ הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל : בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר
18 עָשִׂיתָ עִמָּנוּ חֶסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה כִּי אַתָּה הוּא יְיָ מוֹחֵץ וְרוֹפֵא מֵמִית וּמְחַיֶּה : אֲשֶׁר
19 עָשִׂיתָ עִם שְׁנֵי אֵלֶּה הַפְּלֵאת הַזֶּה וְאַתָּה חַי וְקַיָּם לָעֲדֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים :

8 Tu creâsti Adam & dedisti ei Hevam uxorem ejus, ut esset adjutorium cir-
ca eum. Nunc itaque Domine manifestum & notum est tibi quod non ac-
9 cepi uxorem hanc propter fornicationem, sed ex rectitudine cordis juxta
legem Mosi & Israelis : Quapropter tu Domine miserere nostri & propi-
10 tius esto nobis, atque conjunge nos in pace, & trade nobis liberos benedi-
ctionis, qui occupentur in lege tua. Respondens autem Sara dixit, Amen.
11 Post hæc ingressus est nocte illâ ad eam. Rahuel autem noctu surrexit & di-
12 xit servis suis, ut ipsa nocte foderent sepulchrum, Aitque; Si mortuus fue-
rit adolescens, sepeliemus eum in nocte, ne quisquam sciat & non eveniat
13 nobis opprobrium. Vocans quoque Rahuel Ednam uxorem suam dixit ad
14 eam : Mitte unam ex ancillis ad cubiculum ut videat num adhuc vivus sit.
15 Quod si non, ut sepeliamus eum ante lucem matutinam & nemo sciat. Cùm
ergò Edna misisset ancillam ad cubiculum & illa introspexisset, vidit am-
16 bos pariter dormientes in pace & suavitate. Egrediénsque nuntiavit eis
17 dicens; Est vivus. Tunc benedixerunt Dominum & Deum magnum, dixit-
18 que Rahuel; Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, qui fecisti no-
biscum hanc magnam misericordiam. Certè tu es qui vulneras & sanas, oc-
19 cidis & vivificas. Tu es qui fecisti cum duobus istis miraculum istud, tu vi-
vis & permanes in secula seculorum & in perpetuas æternitates.

Versio VULG. LAT.

8 Tu fecisti Adam de limo terræ, dedistíque ei adjutoriũ
9 Hevam. Et nunc, Dñe, tu scis, quia non luxuriæ causâ
accipio sororem meam conjugem, sed solâ posteritatis
dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula
10 seculorũ. Dixit quoque Sara; Miserere nobis, Dñe, mi-
11 serere nobis, & consenescamus ambo pariter sani. Et
factum est circa pullorũ cantum, accersiri jussit Raguel
12 servos suos, & abierunt cum eo pariter ut foderent se-
pulchrũ. Dicebat enim; Ne fortè simili modo evenerit
13 ei, quo & cæteris illis septem viris, qui sunt ingressi ad
14 eam. Cúmque parâssent fossam, reversus Raguel ad
uxoré suam, dixit ei; Mitte unam ex ancillis tuis, &
videat si mortuus est, ut sepeliam eum antequàm illuce-
15 scat dies. At illa misit unam ex ancillis suis. Quæ ingres-
sa cubiculũ, reperit eos salvos & incolumes, secum pa-
16 riter dormientes. Et reversa, nuntiavit bonum nuntiũ,
& benedixerunt Dñm, Raguel videlicèt & Anna uxor
17 ejus: Et dixerunt; Benedicim⁹ te, Dñe Deus Israel, quia
18 non contigit quemadmodùm putabamus. Fecisti enim
nobiscum misericordiã tuam, & exclusisti à nobis ini-
19 micum persequentem nos. Misertus es autem duobus
unicis. Fac eos, Dñe, plenìùs benedicere te: & sacri-
ficium tibi laudis tuæ & suæ sanitatis offerre, ut cogno-
scat universitas gentium, quia tu es Deus solus in uni-
versa terra.

Versio GRÆCA LXX Interp. Cum Translatione LATINA.

8 Σὺ ἐποίησας Ἀδὰμ, καὶ ἔδωκας αὐτῷ βοηθὸν Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· ὁπόθεν τύπον ἐλαβὲς τὸ ἀνθρώπινον σπέρμα. Σὺ ἔπλασας, Οὐ καλὸν ἦν τὸν ἄνθρωπον μόνον, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν ὅμοιον αὐτῷ. Καὶ νῦν κύριε οὐ διὰ πορνείαν ἐγὼ λαμβάνω τὴν ἀδελφήν μου ταύτην, ἀλλὰ διὰ ἀληθείας· Ἔντεταξον ἐλεῆσαί με, καὶ (α)αὐτῇ συγγεράσασθαι. καὶ εἶπαν μετ' αὐτοῦ, Ἀμήν. καὶ ἐκοιμήθησαν ἀμφότεροι τὴν νύκτα. Καὶ ἀναστὰς Ῥαγουὴλ ἐπορεύθη, καὶ ὤρυξε τάφον, Λέγων, Μὴ καὶ (β) οὗτος ἀποθάνῃ; Καὶ ἦλθε Ῥαγουὴλ εἰς τὴν οἰκίαν ἑαυτοῦ, καὶ εἶπεν Ἔδνᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, Ἀπόστειλον μίαν τῶν παιδισκῶν, καὶ ἰδέτωσαν εἰ ζῇ· εἰ δὲ μή, ἵνα θάψωμεν αὐτὸν, καὶ μηδεὶς (γ)γνῷ. Καὶ ἀνοίξασα ἡ παιδίσκη ἀνοίξασα τὴν θύραν, καὶ εὗρε τοὺς δύο καθεύδοντας, Καὶ ἐξελθοῦσα ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, ὅτι ζῇ. Καὶ(δ) εὐλόγησε Ῥαγουὴλ τὸν Θεὸν, λέγων, Εὐλογητὸς εἶ σὺ ὁ Θεὸς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ καθαρᾷ καὶ ἁγίᾳ· καὶ εὐλογησάτωσάν σε οἱ ἅγιοί σου, καὶ πᾶσαι αἱ κλίσεις σου, καὶ πάντες οἱ ἄγγελοί σου, καὶ οἱ ἐκλεκτοί σου· εὐλογησάτωσάν σε εἰς (ε)πᾶν αἰῶνας· Εὐλογητός εἶ, ὅτι εὐφρανάς με, καὶ οὐκ ἐγένετό μοι καθὼς ὑπενόουν, Ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ ἔλεός σου ἐποίησας μεθ' ἡμῶν. Εὐλογητὸς εἶ, ὅτι ἠλέησας δύο μονογενεῖς· ποίησον αὐτοῖς κύριε ἔλεος, συντέλεσον τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐν (ζ) ὑγιείᾳ μετ' εὐφροσύνης καὶ ἐλέους.

Tu fecisti Adam, & dedisti ei adjutricem Evam
firmamentum uxorem ejus. Ex his natũ est hominũ
semen. Tu dixisti; Non bonũ esse hominẽ solũ, faciamus
ei adjutricem similem ei. Et nunc, Domine, non
propter fornicationem ego accipio sororem meam
hanc, sed super veritatem. Præcipe misereri mei,
& ei consenescere. Et dixit secum, Amen. Et
dormierunt utrique nocte. Et surgens Raguel ivit,
& effodit sepulchrum, dicens; Nõnne & hic mo-
rietur? Et venit Raguel in domum suam, & dixit
Ednæ uxori suæ; Mitte unam ancillarũ, & vide-
ant, si vivit: si autem non, ut sepeliamus eum, &
nemo sciat. Et intravit ancilla aperiens januam,
& invenit ambos dormientes: Et egressa annunti-
avit eis, quia vivit. Et benedixit Raguel Deum,
dicens; Benedictus es tu, Deus, in omni benedicti-
one munda, & sancta: & benedicant te Sancti tui,
& omnes creaturæ tuæ, & omnes angeli tui, &
electi tui: benedicant te in secula. Benedictus es,
quoniã lætificâsti me, & non factũ est mihi, sicut su-
spicabar, Sed secundũ multam misericordiam tuam
fecisti nobiscũ. Benedictus es, quoniam misertus
es duorum unigenitorum: fac eis, Domine, miseri-
cordiam, consumma vitam eorum in sanitate cum
lætitia, & misericordia.

MS. A. (α)ταύτῃ συγκαλαγηράσωμεν. (β)αὐδὲς (γ)γνώτω. (δ)ἠυλόγησεν (ε)πάσας τὰς (ζ) ὑγίᾳ

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 ܐܢܬ ܥܒܕܬ ܐܕܡ ܘܝܗܒܬ ܠܗ ܠܚܘܐ ܐܢܬܬܗ ܠܥܘܕܪܢ ܠܗ ܘܡܢ ܗܝ ܐܬܬܐ ܐܬܦܪܫ ܙܪܥ ܐܢܫ ܐܡܪܬ ܐܢܬ ܠܐ ܛܒ ܕܗܘܐ ܐܕܡ ܠܚܕܘܗܝ ܢܥܒܕ ܠܗ ܥܘܕܪܢ ܕܕܡܝܐ ܠܗ ܘܗܫܬܐ ܡܪܝ ܠܐ ܡܢ ܙܢܝ ܐܢܐ ܢܣܒ ܐܬ ܐܚܬܝ ܗܕܐ ܐܠܐ ܐܝܟ ܕܐܬ ܡܫܬܡܥ ܒܢܡܘܣ ܐܢܬ ܗܘ ܕܬܪܚܡ ܥܠܝܢ ܘܬܗܒ ܠܢ ܕܢܫܬܡܫ ܒܫܠܡ ܘܬܗܒ ܠܢ ܒܢܝ ܒܪܟܬܐ ܘܐܡܪ ܫܪܐ ܐܡܝܢ ܘܫܟܒ ܒܗܘ ܠܠܝܐ ܗܘ ܘܩܡ ܪܥܘܐܝܠ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܩܒܪܐ ܘܚܦܪ ܩܒܪ ܠܠܝܐ ܗܘ ܐܡܪ ܠܡܐ ܕܐܦ ܗܢ ܢܡܘܬ ܐܦ ܗܘ ܘܢܩܒܪܝܘ ܠܠܝܐ ܘܠܐ ܢܬܝܕܥ ܡܠܬܐ ܘܢܗܘܐ ܠܢ ܠܒܙܐ ܘܥܠ ܗܕܐ ܐܬܐ ܪܥܘܐܝܠ ܠܒܝܬܗ ܘܐܡܪ ܠܥܕܢܐ ܐܢܬܬܗ ܫܕܪܝ ܠܝ ܚܕܐ ܡܢ ܫܦܚܬܐ ܘܬܚܙܐ ܐܦ ܗܘ ܐܢ ܡܝܬ ܗܘ ܕܢܩܒܪܝܘ ܠܗ ܘܢܥܠ ܫܦܚܬܐ ܘܫܕܪܬ ܠܗ ܘܐܬܬ ܘܫܟܚܬ ܬܪܝܗܘܢ ܘܐܡܪ ܠܗ ܚܝ ܗܘ ܘܒܪܟ ܪܥܘܐܝܠ ܠܐܠܗܐ ܘܐܡܪ ܒܪܝܟ ܐܢܬ ܡܪܝ ܐܠܗ ܟܠ ܒܣܪ ܕܒܪܟ ܫܡ ܟܒܘܕܟ ܘܡܪܡ ܥܠ ܟܠ ܒܪܟܬܐ ܘܬܫܒܚܬܐ ܘܠܟ ܫܒܝܚ ܟܠ ܡܠܐܟܝܟ ܘܩܕܝܫܝܟ ܘܟܠ ܒܚܝܪܝܟ ܒܪܝܟ ܐܢܬ ܡܪܝ ܐܠܗ ܡܠܟ ܥܠܡܐ ܕܚܕܝܬܢܝ ܘܠܐ ܐܥܒܪܬ ܠܝ ܐܠܐ ܐܝܬܝܬ ܠܝ ܒܣܓܝ ܪܚܡܟ ܪܚܡܬ ܥܠܝ ܘܐܢ ܠܐ ܡܝܬ ܐܢܐ ܒܟ ܒܪܟ ܐܢܬ ܡܪܝ ܐܠܗ ܕܪܚܡܬ ܥܠ ܬܪܝܢ ܝܚܝܕܐ ܐܦ ܥܠ ܒܢܝ ܗܝ ܐܢ ܒܪ ܐܢ ܒܪ ܐܢ ܒܢܬ ܐܢ ܒܢܬ ܗܘ ܕܬܥܒܕ ܥܡ ܐܢܫ ܐܢ ܐܢܬ ܥܒܕ ܥܡ ܐܢܬ ܐܢ ܐܢܬ ܥܒܕ ܥܡ ܐܢܫ ܐܢ ܐܢܫ ܥܒܕ ܥܡ ܐܢܫ ܐܢ ܐܢܬ ܥܒܕ ܥܡ ܐܢܬ ܐܢ ܐܢܬ ܥܒܕ ܥܡ ܐܢܬ ܐܢ ܐܢܫ ܥܒܕ ܥܡ ܐܢܫ ܐܢ ܐܢܬ ܥܒܕ ܥܡ ܐܢܫ ܐܢ ܐܢܫ ܥܒܕ ܥܡ ܐܢܬ ܐܢ ܐܢܬ ܥܒܕ ܥܡ ܐܢܫ ܐܢ ܐܢܫ ܥܒܕ ܥܡ ܐܢܫ ܐܢ ܐܢܬ

ספר טוביה : ט

כ וּמִיַּד צִוָּה אֶת עֲבָדָיו וּמָלְאוּ אֶת הַקֶּבֶר עָפָר : וְעָשָׂה מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה יָמִים אַרְבָּעָה
כא עָשָׂר : וַיְעוּאֵל נִשְׁבַּע וְאָמַר אִם לֹא יַשְׁלִימוּ אַרְבָּעָה עָשָׂר יָמִים וְלֹא אַנִּיחֲךָ לָצֵאת
כג מִפֶּתַח הַבַּיִת : וְאַחֲרֵי מָלֹאת הַיָּמִים קַח אֶת אִשְׁתְּךָ וְאֶת חֲצִי נְכָסַי וְלֵךְ אֶל אָבִיךָ
כד וְשַׁאֵר נְכָסַי אַחֲרֵי מִיתָתִי וּמִיתַת אִשְׁתִּי נְתוּנִים הֵמָּה לָךְ :

ט

א אָז קָרָא טוֹבִיָּה אֶת רָפָאֵל הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לוֹ: עֲזַרְיָה אָחִי קַח עִמְּךָ שְׁנֵי נְמַלִּים
ב וְאַרְבָּעָה עֲבָדִים וְלֵךְ אֶל גַּבַּיאֵל בַּעַל הַפְּקָדוֹן וְתֵן לוֹ כְּתַב יָדוֹ וְיִתֵּן לְךָ אֶת הַכֶּסֶף
וְזַמְּנֵהוּ לָבוֹא בְּמִשְׁתֶּה כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אָבִי סוֹפֵר אֶת הַיָּמִים וְאִם נִתְאַחֵר יִיצַר
ג לוֹ מְאֹד : וְגַם רְעוּאֵל חָמִי נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יַנִּיחֵנִי לָצֵאת עַד מְלֹאת אַרְבַּע עָשָׂר יָמִים
ד וְאִינִי יָכוֹל לַעֲבוֹר עַל פִּיו : וַיֵּצֵא רָפָאֵל הַמַּלְאָךְ וְהָלַךְ אֶל גַּבַּיאֵל וַיָּלֶן שָׁם בַּלַּיְלָה
ה הַהוּא וּבַבֹּקֶר הֵרְאָה לוֹ כְּתַב יָדוֹ וְעִוְקִיהוּ וְהוֹצִיאוּ אֶת הָאַמְתָּחוֹת מְלֵאִים כֶּסֶף
חֲתוּמִים בְּחוֹתָמוֹ שֶׁל טוֹבִיָּה :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

Illicò præcepit ſervis ſuis,ut ſepulchrum(quod fecerat) pulver- impl-rent. 20
Fecítque convivium & gaudium per quatuordecim dies. Juravitq; Reguel 21
dicens, Niſi exacti fuerint quatuordecim dies, non dimittam te, ut vel 23
oſtium domus meæ egrediaris. Poſtquàm vero impleveris quatuordecim 24
dies, Accipe uxoré tuam,ſimulátque dimidium facultatum mearum,& re-
di ad patrem tuũ. Reliqua verò bona mea, poſt obitum meum,& uxoris
meæ,tibi quoque dabuntur.

CAP. IX.

TUnc vocavit Tobias Raphaelem Angelum, dixítque ad eum: Azaria 1
mi frater,accipe tecũ duos Gamelos,& quatuor ſervos, & perge ad Abie- 2
lem qui habet depoſitum,atq; da illi chirographũ ſuũ,ut reddat tibi argen-
tum. Invita quoq; eũ ut veniat ad convivium. Nam tu noviſti,quod pater
meus numerat ſingulos dies,& ſi diutius expectatione abfuerimus, admodũ
anxius erit. Præterea & Reguel ſocer meus juravit,ſe nó permiſſurũ ut ab- 3
eam,donec exacti fuerint quatuordecim dies, atqui ego non poſſum refra-
gari imperio ejus. Egreſſúſque Raphael,abiit ad Abielem,apud quem etiã 6
pernoctavit iſta nocte, Facto autem diluculo, oſtendit ei chirographum
ejus, ſigillo ejus munitum, (Quo facto) protulit (Abiel) ſacculos plenos
argenti, quos Tobias ſigillo ſuo obſignaverat.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

Dixit proinde Rahuel ad ſervos ſuos; Operite ſepulchrum antequam illu- 19
ceſcat, ne quiſquam hominum ſciat. Deinde juſſit parari convivium bonum 21
& opiparum, quoniam lætificaverat eos Deus ſecundùm multitudinem pi-
etatum ſuarum atque miſerationum ſuarum : & currens Rahuel ad greges
adduxit vitulos & arietes, præcepítque eos parari. Dixit autem ad Tobi- 23
am , Non exibis de ædibus meis in quatuordecim diebus , ſed gaudebis
cum filia mea tenera, Accipiéſque medietatem omnium rerum quas ego 14
habeo, & ibis cum gaudio ad patrem tuum. Cúmque ego mortuus fuero
& uxor mea, accipies totum.

CAP. IX.

TUnc vocavit Tobias Raphaelem, & dixit ad eum :Frater mi Azaria,tol- 1
le inde tecum quatuor famulos & duos gamelos, & abiens vade in Rages 2
ad Gabelum patruum meum, & trade ei marſupium ejus, & ipſe dabit tibi
argentum. Invita quoque ipſum ut veniat ad nuptias meas, Quoniam ego 3
non potero illuc ire propter juramentum quo me adjuravit Rahuel, ne
egrediar de domo ejus uſque in quartumdecimum diem. Præterea pater me-
us,& mater mea numerant dies, & ſi præterierit vel unus dies ultra conſti-
tutum tempus, triſtitiâ afficiam parentes meos. Surrexit autem Raphael, 6
& accipiens duos gamelos atque quatuor famulos, abiit in Rages ad do-
mum Gabeli, & tradens ei marſupium ejus

Verſio VULG. LAT.

20 Statímque præcepit ſervis ſuis Raguel, ut replerent
21 foſſam,quam fecerant, priuſquàm lucéſceret. Uxori autem ſuæ dixit ut inſtrueret convivium, & præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus neceſſaria.
22 Duas quoque pingues vaccas, & quatuor arietes occidi fecit, & parari epulas omnibus vicinis ſuis, cun-
23 ctíſque amicis. Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas
24 hebdómadas morarentur apud ſe. De omnibus autem, quæ poſſidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ, & fecit ſcripturam, ut pars dimidia, quæ ſupererat poſt obitum eorum,Tobiæ dominio devenirer.

CAP. IX.

1 TUnc vocavit Tobias Angelum ad ſe, quem quidem hominem exiſtimabat, dixítque ei ; Azaria frater, peto
2 ut auſcultes verba mea. Si meipſum tradam tibi ſervum, non ero condignus providentiæ tuæ. Tamen
3 obſecro te, ut aſſumas tibi animalia ſive ſervitia, & vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum:reddáſque ei chirographum ſuum, & recipias ab eo pecuniam, & roges eum venire ad nuptias meas. Scis
4 enim ipſe quoniam numerat pater meus dies : & ſi tardavero unâ die plus, contriſtatur anima ejus. Et certè vides quomodò adjuravit me Raguel, cujus adjuramen-
6 tum ſpernere non poſſum. Tunc Raphael aſſumens quatuor ex ſervis Raguelis, & duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit : & inveniens Gabelum,reddidit ei chirographum ſuum, & recepit ab eo omnem pecuniam.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

20 Ἐκέλευσε δὲ τοῖς οἰκέταις χῶσαι τὸ τάφρον· καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς
23 γάμον ἡμερῶν δεκατεσσάρων. Καὶ ὤμοσεν (α)αὐτῷ Ραφαὴλ, πρὶν
συμπληρωθῆναι τὰς ἡμέρας τῆς γάμου, ἐνδρκως, μὴ ἐξελθεῖν αὐτὸν
24 ἐὰν μὴ πληρωθῶσιν αἱ δεκατέσσαρες ἡμέραι τῆς γάμου. Καὶ τότε
λαβὸν τὸ ἥμισυ τῆς ὑπαρχόντων αὐτῆ πορεύσῃ (β) μὲτ ὑγείας
πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὰ λοιπὰ ὅταν ἀποθάνω, καὶ ἡ γυνή μου.

MS.A. (α) αὐτοῖς (β) μὲτ ὑγίας.

ΚΕΦ. Θ'.

1 3 Καὶ ἐκάλεσε Τωβίας τὸν Ῥαφαὴλ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀζαρία
ἀδελφὲ, λάβε μὲ σεαυτῆ παῖδα καὶ δύο καμήλους, καὶ πορεύθητι
ἐν Ῥάγοις τῆ Μηδίας παρὰ Γαβαὴλ, καὶ κόμισαί μοι τὸ ἀργύριον,
καὶ αὐξὸν (α)ἄγε μοι νὶς τὸν γάμον, διότι ὀμώμοκε Ραγουὴλ, μὴ
4 ἐξελθεῖν με. Καὶ ὁ πατήρ μου ἀριθμεῖ τὰς ἡμέρας, καὶ ἐὰν χρο-
6 νίσω μέγα, ὀδυνᾶται λίαν. Καὶ ἐπορεύθη Ῥαφαὴλ, καὶ ηὐλί-
σθη παρὰ (β)Γαβαὴλ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ χειρόγραφον. ὃς δὲ προ-
ένεγκε τὰ θυλάκια ὃν ταῖς Ραγαγίσιν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ.

MS.A. (α)ἄγε νὶς (β)Γαβαήλῳ,

Juſſit autem famulos exaggerare ſepulchrum: & fecit eis nuptias diebus quatuordecim. Et dixit ei Raguel,antequàm conſummarentur dies nuptiarũ, cum juramento non exire eum , niſi impleti fuerint quatuordecim dies nuptiarum:Et tunc accipientem dimidium ſubſtantiæ ipſius ire cum ſanitate ad patrem;& reliqua,cùm mortuus fuero,et uxor mea.

CAP. IX.

ET vocavit Tobias Raphael, & dixit ei ; Azaria frater : Sume tecum puerum, & duos camelos,& vade in Ragis Mediæ ad Gabael, & affer mihi argentum , & ipſum adduc mihi ad nuptias : quoniam juravit Raguel non exire me : Et pater meus numerat dies : ac ſi tardavero valdè , triſtabitur nimis. Et ivit Raphael, & manſit apud Gabael , & dedit ei chirographum. Ille autem protulit arculas in ſigillis, & dedit ei.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et venerunt vernæ,& dixit eis ; Ite ope- 20
rite ſepulchrum priuſquàm oriatur ſol,
ne quis ſciat. Et dixit uxori ſuæ, para 21
multum panis: Ipſe autem curriculò pro- 22
fectus ad ſtabulum, adduxit duos juven-
cos, & quatuor arietes de grege, quos
juſſit vernas ſuas parare. Tobiæ autem 23
dixit;Non abibis donec completi fuerint
decem dies : ut lætetur anima filiæ meæ,
quæ triſtis fuit. Et dimidium opum mea- 24
rum accìpe ſtatim,dimidium autem cùm
mortuus fuero ego & uxor mea : Tuæ
ſunt, & ego pater tuus. Edna autem ma-
ter tua. Bono eſto animo, fili mi.

CAP. IX.

TUm vocavit Tobias Raphaëlem , & 1
dixit ei ; Azaria frater, Cape hinc duos 3
camelos, & quatuor viros, & ito ad Arag
ad Gabaëlem,& da ei ſyngrapham,& re-
cipe ab eo pecuniam illam, & duc eum
tecum, & veni ad nuptias. Scis enim 4
patrem meum non ceſſare numerare dies:
Et ſi diem unum morati fuerimus, ſolici-
tum fore. Juravit autem Raguel, apud 5
ipſum moraturum me decem dies. Nec
poſſum violare ejus juramentum. Et 6
profectus Raphaël,cum quatuor illis vi-
ris & duobus camelis, Aragam Mediæ,
acceſſit ad Gabaëlem, & diverſati ſunt
apud eum, dedítque ipſi Raphaël chiro-
graphum :

ספר טוביה: י

7 וְלָקַח רָפָאֵל אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת עַבְיאֵל וַיַּשְׁבִּימוּ בַבֹּקֶר וַיָּבֹאוּ אֶל הַמִּשְׁתֶּה וְעוֹד
נִתְבָּרֵךְ טוֹבִיָּה עִם שָׂרָה אִשְׁתּוֹ :
1 וְטוֹבִיָּה הָיָה סוֹפֵר אֶת הַיָּמִים הֲלִיכָה וּבִיאָה וְכִשְׁלְאוּ הַיָּמִים וְלֹא בָאוּ הִתְחִיל מֵיצַר
2 וּמְחַשֵּׁב בְּרַעְתּוֹ וְאָמַר : אוֹי לִי שֶׁמָּא קָרְאוּ אִסּוֹן בַּדֶּרֶךְ אוֹ שֶׁמָּא נִפְטַר עַבְיאֵל
3 וְלֹא יִתְּנוּ לָהֶם הַכֶּסֶף אוֹ אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ וְדַאי נֹאבַד בְּנֵי מִמֶּנִּי: וְהִתְחִילָה לִבְכּוֹת
4 וְלִסְפּוֹד וְאוֹמֶרֶת אוֹי לִי כִּי אָבַדְתִּי מָאוֹר עֵינַי בְּנִי טוֹבִיָּה : עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר מְנַעִי
6 קוֹלֵךְ מִבְּכִיָּה וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה כִּי לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם יָבוֹא:וְהִיא הָיְתָה מִתְאַמֶּצֶת
7 לְהִתְנַחֵם וְאוֹמֶרֶת לְאִישָׁהּ אַל תְּנַחֲמֵנִי וְאַל תַּעֲבִירֵנִי בַּדְּבָרִים כִּי בְּוַדַּאי נֹאבַד בְּנִי
וּבְכָל יוֹם הָיְתָה הוֹלֶכֶת אֶל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַךְ בָּהּ וְהָיְתָה מְקוֹנֶנֶת וּבָאָה פֶּל הַיָּמִים
וְלֹא אָכְלָה לֶחֶם וְכָל הַלֵּילוֹת וְלֹא נָחָה וְלֹא שָׁקְטָה מִן הַקִּינוֹת עַד אֲשֶׁר מָלְאוּ יְמֵי
הַחֻפָּה : וְאָמַר טוֹבִיָּה אֶל רְעוּאֵל חוֹתְנוֹ אֲדוֹנִי שַׁלְּחֵנִי וְאֵלְכָה אֶל אָבִי וְאֶל אִמִּי כִּי
9 עַד עַתָּה נוֹאֲשׁוּ מִמֶּנִּי ;

Liber TOBIÆ, Edit. P FAGII.

Tulit itaque Raphael argentum, necnon & ipsum Abielem, qui cum 7
summo diluculo surrexissent, (adhuc ipso die) ad convivium venerunt. Ad
quorum adventum adhuc magis benedictus fuit Tobias cum Sara uxore sua.

CAP. X.

CÆterum Tobias numerabat dies abitus & reditus, cumque impleti 1
essent dies, atque illi non redirent, cœpit anxius esse, cogitans apud
se & dicens; Fortassis accidit ei calamitas in itinere, aut fortè mortu- 2
us est Abiel, atque ideo renuunt illis dare argentum. Tunc dixit ad eum 3
uxor ejus. Certum est periisse filium meum, Cœpitque flere, plangere, & 4
dicere; Væ mihi, perdidi enim lumen oculorum meorum, nempe filium
meum Tobiam. Cui respondit Tobias dicens, Prohibe vocem tuam à fle- 6
tu, & oculos tuos à lachryma. Nam salvi & incolumes redibunt. Ipsa verò 7
renitebatur consolationi, dicens ad maritum suum. Noli me consolari,
neque aversare me istiusmodi verbis, nam verè periit filius meus. Quin-
etiam quotidie pergebat ad viam, qua (filius ejus) abierat, lamentans,
adeo, ut per omnes dies illos, nequicquam ederet, omnesq; noctes insomnes
duceret. Nec lamentari cessavit, donec implerentur dies nuptiarum. Tunc 9
dixit Tobias ad Reguelem socerum suum, Mi domine, dimitte me, ut redeam
ad parentem meum, & ad matrem meam, (scio enim) quòd jam desperaverint
de reditu meo.

Editio SEBAST. MUNSTERI.

7 וַיַּגֶּד לוֹ כִּי טוֹבִיָּה בֶּן טוּבִי לָקַח אֶת שָׂרָה בַּת רְעוּאֵל וַיִּקְרָאֶהוּ לָבֹא לְחֻפָּתוֹ וַיַּעֲמֹס
גַּבְאֵל אֶת הַכֶּסֶף עַל הַגְּמַלִּים וַיָּבֹא לְחֻפָּה וַיִּמְצָא אֶת טוֹבִיָּה יוֹשֵׁב עַל הַשֻּׁלְחָן
וַיִּחַבֵּק לוֹ וַיְנַשֵּׁק לוֹ וַיִּבְךְּ עִמּוֹ מֵרוֹב הַשִּׂמְחָה וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר הֶחֱבִירְךָ בְּשִׂמְחָה עִם הָאִישׁ הַהוּא בְּרַחֲמָיו יִתֵּן לְךָ מְמֻנָּה בָּנִים וְזְכָרִים וְעוֹסְקִים
בְּתוֹרַת יְיָ :
1 וְטוֹבִי וְאִשְׁתּוֹ מְחַשְּׁבִים אֶת הַיָּמִים וְאֶת הַלֵּילוֹת וְכוֹאֲבִים עַל אֲשֶׁר שִׁלְּחוּהוּ: 3
6 וּבוֹכִים וּמִתְעַנִּים עָלָיו : וְטוֹבִי מְנַחֵם אֶת חַנָּה אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר הַחֲרִישִׁי כִּי בְשָׁלוֹם 7
7 יָבוֹא בְּשִׂמְחָה : וְהִיא מְאֻמֶּנֶת לְהִתְנַחֵם וְתִצְאֶ אֶל הַדְּרָכִים בְּכָל יוֹם לִרְאוֹת אִם יָבֹא
בְּנָהּ וְלֹא טָעֲמָה מְאוּמָה כִּי אִם דְּמָעוֹת יָמִים וְלֵילוֹת וַיְהִי כַּאֲשֶׁר חָסוּ אַרְבָּעָה
עֶשֶׂר יְמֵי הַחֻפָּה : וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אֶל רְעוּאֵל שַׁלְּחֵנִי כִּי אָבִי וְאִמִּי מְחַשְּׁבִים אֶת
9 הַיָּמִים וְאֵינָם חוֹשְׁבִים :

Indicavit ei quomodo Tobias filius Tobæi acceperat Saram filiam Rahuelis, 7
invitavitque eum ut veniret ad nuptias ejus. Imponens ergò Gabelus pe-
cuniam super gamelos, venit ad nuptias, inveniénsque Tobiam sedentem
juxta mensam amplexatus est eum, osculánsque eum flevit cum eo præ ni-
mio gaudio: & benedicens eum ait; Benedictus Dominus Deus Israel, qui
in gaudio sociavit te viro huic. Ipse in misericordiis suis det tibi filios mas-
culos, qui occupentur in lege Domini.

CAP. X.

PORRÒ Tobæus & uxor ejus computabant dies & noctes, dolebántque 1
quod filium dimiserant, Flentes & sese affligentes propter ipsum. 3
Tobæus tamen consolabatur Annam uxorem suam dicens; Tace, quoniam 6
in pace & cum lætitia redibit. Illa verò renuens accipere consolatio- 7
nem, egrediebatur singulis diebus in vias, ut videret quando veniret filius
ejus, nec gustavit quicquam præ lachrymis die noctúque. Factum est autem
cum consummati essent quatuordecim dies nuptiarum, ut diceret Tobias 9
ad Rahuelem. Dimitte me, quoniam pater meus & mater mea supputant
dies, nec cogitant aliud.

Versio VULG. LAT.

7 Indicavítque ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quæ gesta sunt: fecítque eum secum venire ad nuptias.
8 Cúmque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem: & exiliens, osculati sunt se in-
9 vicém: & flevit Gabelus, benedixítque Deum. Et dixit; Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi
viri, & justi, & timentis Deum, & eleemosynas faci-
10 entis: Et dicatur benedictio super uxorem tuam,
11 & super parentes vestros: Et videatis filios vestros,
& filios filiorum vestrorum, usque in tertiam & quar-
tam generationem: & sit semen vestrum benedictum
12 à Deo Israel, qui regnat in secula seculorum. Cúmque omnes dixissent, Amen, accesserunt ad convivium: sed & cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

CAP. X.

1 CUm verò moras faceret Tobias, causâ nuptiarum, solicitus erat pater ejus Tobias, dicens; Putas quarè
2 moratur filius meus, aut quarè detentus est ibi? Putásne Gabelus mortuus est, & nemo reddet illi pecu-
3 niam? Cœpit autem contristari nimis ipse, & Anna uxor ejus cum eo: & cœperunt ambo simul flere: eò quòd die statuto minimè reverteretur filius eorum ad
4 eos. Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lachrymis, atque dicebat; Heu heu me, fili mi, ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum
5 senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ? Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere à nobis. Cui dicebat Tobias; Tace, 6
& noli turbari, sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum. Illa autem nullo modo consolari poterat, sed quotidiè exiliens circumspicie- 7
bat, & circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

Καὶ (α) ὤρθρισαν κοινῶς, καὶ ἦλθον εἰς τὸ γάμον. καὶ (β) ηὐλόγησε Τωβίας τὸν γυναῖκα αὐτοῦ. *Et diluculò surrexerunt unà, & venerunt ad nuptias. Et benedixit Tobias uxórem suam.*

MS. A. (α) ὤρθρισε (β) ηὐλόγησεν

ΚΕΦ. ι'.

1 Καὶ Τωβὶτ ὁ πατὴρ αὐτῆ(α)ελογίσατο ἑκάστης ἡμέρας. καὶ ὡς ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τῆς πορείας, καὶ οὐκ (β) ἤρχετο, εἶπε, Μήποτε
2 κατήχηνται; Ἢ μήποτε ἀπέθανε Γαβαὴλ, καὶ (γ) οὐδεὶς αὐτῷ
3 δίδωσι τὸ ἀργύριον; Καὶ ἐλυπεῖτο λίαν. εἶπε δὲ αὐτῷ ἡ γυνὴ,
4 Ἀπώλετο τὸ παιδίον, διότι κεχρόνικε. Καὶ ἤρξατο θρηνῶν αὐτὸν, καὶ εἶπεν, Οὐ μέλει μοι τέκνον, ὅτι ἀφῆκά σε τὸ φῶς τῶν
6 ὀφθαλμῶν μου. Καὶ Τωβὶτ λέγει αὐτῇ, Σίγα, μὴ λόγον ἔχε, ὑγιαίνει. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σίγα, μὴ πλάνα με, ἀπώλετο τὸ παι-
7 δίον μου. καὶ ἐπορεύετο καθ' ἡμέραν εἰς τὴν ὁδὸν ἔξω, οἷας (ε) ἀπῆλ-θεν. ἡμέρας τε ἄρτον οὐκ ἤσθιε, τὰς δὲ ζ) νύκτας ὅλας διελίμπανε θρηνοῦσα Τωβίαν τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἕως οὗ συνετελέσθησαν αἱ δεκτέσσαρες
9 ἡμέραι τῆς γάμου, ἃς ὤμοσε Ῥαγουὴλ ποιῆσαι αὐτὸν ἐκεῖ. Εἶπεν δὲ Τωβίας τῷ Ῥαγουὴλ, Ἐξαπόστειλόν με, ὅτι ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου οὐκέτι ἐλπίζουσιν ὄψεσθαί με.

MS A. (α) ἐλογίζετο (β) ἤρχοντο, εἶπεν *Τωβίας, Μήποτε (γ) οὐδεὶς δίδωσιν αὐτῷ τὸ (δ) γυνὴ αὐτοῦ, Ἀπώλετο (ε) ἀπῆλθεν. (ζ) νύκτας ὅλας ὁ

CAP. X.

ET Tobit pater ejus computabat unumquemque 1
dicm. Et postquàm completi sunt dies itineris, &
non veniebat, dixit; Nunquìd fortè confusi fue-
runt? Aut, nunquìd fortè mortuus est Gabael, & 2
neme ei dat argentum. Et tristabatur nimis. Dixit 3
autem ei uxor; Periit puer; quandoquidem tar-
davit. Et cœpit flere eum, & dixit, Non mihi 4
curæ est, fili, quia dimisi te lumen oculorum meo-
rum. Et Tobit dicit ad eam; Tace, ne solicita sis, 6
valet. Et dixit ei; Tace, ne decipias me, periit puer
meus. Et ibat per diem ad viam foràs, quà abierat. 7
Ac diebus panem non comedebat, & noctibus non
intermittebat flens Tobiam filiũ suum; quoadusque
consummati sunt quatuordecim dies nuptiarũ, quas
juraverat Raguel facere eum ibi. Dixit autem 9
Tobias Raguel; Dimitte me, quoniam pater meus &
mater mea non ultrà sperant aspicere me.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 ... * Et dixit ei; Uxorem accepit filius Tobit 7
filiam Raguelis, & ibi est, & te ad nuptias
vocat. Et surgens Gabaiel introduxit eũ,
& ostendit ei saccos obsignatos. Et nume 8
ratam pecuniam imposuit camelis. Et
surgentes manè profecti sunt ad convi-
vium Raguelis. Et invenerunt Tobiam
discumbentem mensæ. Et exiliens surre-
xit, & osculatus est eum. Et dixit ei 9
Gabaiel; Laudetur Deus qui dedit tibi
pacem Tu enim viri boni filius es & ju-
stitiam facientis. Benedictus sis, & bene-
dictus pater tuus, & mater uxórque tua,
patérque & mater ejus.

CAP. X.

1 ... * TObit autem numerabat dies ex quo
digressus erat Tobias filius ejus. Et cùm
completi essent dies, solicitus fuit Tobit,
& dixit; Forte mortuus est Gabaiel, nec 2
est qui det filio meo pecuniam istam. Et 3
dixit Hanna; Periit filius meus, nec in
vivis est. Et flevit super eo, & dixit; 4
Hei mihi fili mi, qui lumen eras oculorum
meorum. Quarè dimisi eum ut à me dis- 5
cederet? Tobit autè postulabat ab ea, di- 6
cens; Bono esto animo, soror: Sanus veniet
filius noster: Mora ipsi objecta est: Noli
solicita esse: Fidelis enim est quicum ipso
profectus est, & de fratribus nostris. Noli
mœrorem in corde tuo reponere. Et dixit 7
Hanna; Periit filius meus. Et exiliens egre-
diebatur, & profecta ad viam morabatur
usque ad occidentem solem, & reversa
ingrediebatur cubiculum suum: Nec quic-
quam edebat, nec dormire poterat.

ספר טוביה : יא

8 וַיֹּאמֶר לוֹ רְעוּאֵל שֻׁב בְּנִי וַאֲנִי אֲשַׁגֵּר לְאָבִיךָ וְלְאִמֶּךָ וְאוֹדִיעַ לָהֶם הַדָּבָר : אָמַר
10 טוֹבִיָּה לֹא אֲדוֹנִי אֶלָּא אֵלֵךְ אֶל אָבִי וְאֶל אִמִּי וַיָּקָם רְעוּאֵל וַיִּתֵּן לוֹ אֶת שָׂרָה
11 אִשְׁתּוֹ וְאֶת חֲצִי רְכוּשׁוֹ וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וְצֹאן וּבָקָר וַחֲמוֹרִים וּגְמַלִּים
וּבְגָדִי בוּץ וְאַרְגָּמָן וְכֵלֵי כֶסֶף וְזָהָב וַיְשַׁלְּחֵם וַיְבָרְכֵם וַיֹּאמֶר : אֱלֹהִים יְיָ אֱלֹהֵי
13 אֲבוֹתֵינוּ יְבָרֵךְ אֶתְכֶם וְיִרְאֵנִי מִמֶּכֶם בָּנִים וְכָרִים וְעוֹסְקִים בְּתוֹרַת יְיָ וַיְנַשֵּׁק לָהֶם
וַיְחַבֵּק לָהֶם וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרָה בִתּוֹ : כַּבְּדִי מְאֹד אֶת חוֹתֶנֶךְ וְאֶת חוֹתַנְתֵּךְ וּלְכִי
לְשָׁלוֹם וְנִשְׁמַע מִמֵּךְ שְׁמוּעָה טוֹבָה בְּחַיֵּינוּ בְּשָׁלוֹם וּבְשִׂמְחָה וַיְשַׁק לָהֶם וַיְחַבְּקֵם
12 וַיְשַׁלְּחֵם וַיֹּאמֶר אֶל טוֹבִיָּה : בְּנִי יְיָ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם יוֹלִיכֶךָ בְּשָׁלוֹם וְיִרְאֵנִי מִמֵּךְ
וּמִשָּׂרָה בִתִּי בָּנִים טוֹבִים לִפְנֵי יְיָ בְּטֶרֶם אָמוּת וְהִנֵּה שָׂרָה בִתִּי בְּיָדֶךָ אַל תְּעַנֶּהָ
כָּל יָמֶיךָ וּלְכוּ לְשָׁלוֹם וַיְבָרְכֵם וַיְשַׁק לָהֶם וַיְשַׁלְּחֵם :

יא

1 וְהָלְכוּ עַד שֶׁהִגִּיעוּ קָרוֹב לְנִינְוֵה :

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

8 Ad quem dixit Reguel; Mane mi fili, mittam enim aliquem, ad patrem
10 tuum, & ad matrem tuam, notámque faciam eis hanc rem, Respondit
Tobias; Nequaquam mi domine, Ego ipse ibo ad patrem meum, & ad
matrem meam. (Quo audito) surrexit Reguel, & dedit ei Saram uxorem,
atque dimidium substantiæ suæ, servos item & ancillas, argentum &
aurum, valedixítque eis, dicens; Mi fili, Dominus Deus Israel fortunet
11 vias vestras, & faciat me videre filios vestros, ac filias vestras, antequàm
13 moriar. Et ad Saram dixit; Honora socerum tuũ, ac socrũ tuã, nunc enim
ipsi sunt parentes tui, Deus quoq; sanctus & benedictus faciat me audire
bonã famã de te, unde gaudium accipiam, (quo dicto) osculatus est eam.
12 Similiter & Adna uxor ejus, socrus Tobiæ, dicebat ad eum; Mi chariſſime
fili, Dignã me faciat Deus, ut videam filios tuos ex ista puella. Tum enim
lætabor corã Domino. Ecce ego nũc trado filiã meã in manum tuã, tan-
quàm depositum, quam in vita tua mi fili non affligas, nec ignominiã affi-
cias. Nam in locum peregrinum ubi hospita erit, ipsa proficiscitur. (Hæc
ubi dixisset) sauciatum quodamodo fuit cor ejus intra eam, Post quæ
abierunt illi, benedixítq; Tobias Dominum, quod secundãsset iter suum.

CAP. XI.

1 Cúmque pergentes appropinquarent Nineve,

Editio SEBAST. MUNSTERI.

8 Dixit Rahuel; Mane diutiùs apud me, & ego mittam & indicabo patri tuo
10 omnia quæ egisti. Respondit verò Tobias; Ne quæso retineas me, sed di-
mitte me ut vadam ad patrem meum & matrem meam. Et obediens voci
ejus Rahuel, dedit ei Saram filiam suam, dimidium bonorũ suorum, famulos
& ancillas, oves & boves, asinos & gamelos, vestimenta linea & purpurea,
11 vasa argentea & aurea, dimitténsque eos benedixit eis, & ait ad eos; Dñs
Deus patrum nostrorũ benedicat vobis, & ostendat mihi ex vobis filios ma-
sculos, qui occupentur in lege Domini. Osculánsque eos & amplexans eos
13 dixit ad Saram filiam suam; Honora diligenter socerum tuum & socrum tu-
am, & vade in pace, audiamúsque de te famam bonam in vita nostra cum
gaudio & exultatione, & rursum osculans eos atque amplexans dimisit eos.
12 Et ait ad Tobiam; Fili mi, Dominus Deus cœlorum conducat te in pace,
& faciat me videre ex te & ex Sara filia mea filios bonos ante Dominum
antequam moriar. Et ecce Sara filia mea in manu tua est, tu ne affligas eam
cunctis diebus tuis, sed ite in pace. Benedicénsque & osculans eos, dimisit
eos.

CAP. XI.

1 ABiit ergò Tobias læto & hilari corde, benedixítq; Dominum eò quòd
lætificâsset eum & fecisset cum eo mirabilia multa & miserationes insignes,
& proficiscens pervenit ad Ackrim civitatem, quæ est è regione Ninive.

Versio VULG. LAT.

8 At verò Raguel dicebat ad generum suum; Mane hic,
& ego mittam nuntium salutis de te ad Tobiam pa-
9 rem tuum. Cui Tobias ait; Ego novi, quia pater
meus & mater mea modò dies computant, & crucia-
10 tur spiritus eorum in ipsis. Cúmque verbis multis
rogaret Raguel Tobiam, & ille eum nullâ ratione vel-
11 let audire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem
omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudi-
13 bus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia multa:
12 & salvum atque gaudentem dimisit eum à se, Di-
cens; Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro,
perducátque vos incolumes, & inveniatis omnia
recte circa parentes vestros, & videant oculi mei fi-
12 lios vestros priusquàm moriar. Et apprehendentes
parentes filiam suam osculati sunt eam, & dimiserunt
13 ire: Monentes eam honorare soceros, diligere ma-
ritum, regere familiam, gubernare domum, & se
ipsam irreprehensibilem exhibere.

CAP. XI.

1 Cumque reverterentur, pervenerũt ad Charan, quæ
est in medio itinere contra Niniven, undecimo die.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

8 Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ (α) πενθερὸς, Μεῖνον παρ' ἐμοὶ, κἀγὼ ἐξαπο-
10 στελῶ πρὸς τὸν πατέρα σου, καὶ δηλώσουσιν αὐτῷ τὰ κατά σε. Καὶ
Τωβίας λέγει, (β) Ἐξαπόστειλόν με πρὸς τὸν πατέρα μου. Ἀναστὰς
δὲ Ῥαγουὴλ, ἔδωκεν αὐτῷ Σάῤῥαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ ἥμισυ τῶν
ὑπαρχόντων, σώματα καὶ κλίνη καὶ ἀργύριον· καὶ εὐλογήσας αὐτὸν
ἐξαπέστειλε, λέγων, (γ) Εὐοδώσῃ ὑμᾶς τέκνα ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ πρὸ
τοῦ με τελευτῆσαι. Καὶ εἶπε τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, Τίμα τοὺς πενθερούς
σου, αὐτοὶ νῦν γονεῖς σου εἰσὶν, ἀκούσομαί σου ἀκοὴν καλήν· Καὶ ἐφί-
λησεν αὐτήν. Ἔδωκεν δὲ πρὸς Τωβίαν, Ἀδελφὲ ἀγαπητὲ, ἀπο-
καλασταθείη σοι ὁ κύριος τοῦ οὐρανοῦ, καὶ δῴη μοι ἰδεῖν σου παιδία ἐκ
Σάῤῥας τῆς θυγατρός μου, ἵνα εὐφρανθῶ ἐνώπιον τοῦ κυρίου. καὶ ἰδοὺ
παρατίθεμαί σοι τὴν θυγατέρα μου ἐν παρακαταθήκῃ, (δ) καὶ μὴ λυ-
πήσῃς αὐτήν. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύετο καὶ Τωβίας εὐλογῶν τὸν Θεὸν,
ὅτι εὐόδωσε τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ κατευλόγει (ε) Ῥαγουὴλ, καὶ Ἔδ-
ναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Καὶ ἐπορεύετο μέχρις οὗ ἤγγισαν αὐτοὺς
εἰς Νινευή.

MS. A. (α) πενθερὸς αὐτοῦ, Μεῖνον (β) Οὐχὶ, ἀλλὰ ἐξαπόστειλόν (γ) Εὐλογήσῃ ὑμᾶς ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, τέκνα, πρὸ τοῦ (δ) μὴ λυπήσῃς (ε) Ῥαγουὴλ Ἔδναν

8 Dixit autem ei socer; Mane apud me: & ego mit-
10 tam ad patrem tuũ, & indicabunt ei, quæ circa te.
Et Tobias dicit; Dimitte me ad patrem meum. Sur-
gens autem Raguel, dedit ei Sarram uxorem ejus,
& dimidium substantiæ, corpora, & pecora, & ar-
11 gentum: & benedicens eos dimisit, Dicens; Pro-
sperabit vos, filii, Deus cœli, priusquàm ego moriar.
13 Et dixit filiæ suæ; Honora soceros tuos: ipsi nunc
parentes tui sunt: audiam de te auditionem bonam.
12 Et osculatus est eam. Et Edna dixit ad Tobiam;
Frater dilecte, restituat te Dominus cœli, & det
mihi videre tuos filios ex Sarra filia mea; ut læ-
ter in conspectu Domini. Et ecce depono apud te
filiam meam in deposito: & ne contristes eam. Post
hæc ibat, & Tobias benedicens Deum, quia pro-
sperabat viam ipsius: & benedicebat Raguel, &
Ednam uxorem ejus. Et ibat, quoadusque appro-
1 pinquârunt ipsi in Nineve.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 ... * ...
9 ...
10 ... * ...
11 ...
12
13 ...
... * ...
1 ... * ...

8 Et completis decem diebus, secundùm
9 juramentum Raguelis, dixit ei Tobias;
Novi patrẽ matrémq; meam in angustiis
magnis esse, non ultrà sperantes videre
faciem meam. Et dixit Raguel; Ego mit-
tam nuntios patri tuo, qui ipsi indicent,
quomodò res se habeat: Tu autem ex-
pecta adhuc apud me dies aliquot. Et di-
10 xit ei Tobias; Non possum. Oro te, di-
mitte me, ne patri meo molestum sit.
Et surrexit Raguel, acceptámque filiam
Tobiæ tradidit. Dedítque ei de omnibus
bonis suis dimidium: Servis, ancillis,
bobus, ovibus, camelis, & asinis: aurum
etiam, & argentum, vestésque multas. Et
osculatus ipsos dimisit. Dixítque Raguel,
11 Ite in pace, valentes filii mei: Domi-
núsque cœli ac terræ, ipse iter vestrum
secundet: Et liberos vestros videam,
12 antequam moriar. Et osculatus est Ra-
13 guel Saram, dixítque ei; Honora, filia,
socerum socrúmque tuam: Nam dehinc
ipsi parentes tui sunt, quemadmodum an-
tehac nos fuimus. Ite in pace. Et dixit
Edna Tobiæ; Ecce, coram Domino trado
tibi filiam meam: Noli ipsi malum facere
omnibus diebus vitæ ipsius. Dehinc enim
ego mater tua, Sara autem soror. Et oscu-
lata est eos ambos, & digressi sunt. Tobias
autem lætus laudabat Dñm cœli & terræ,
& dixit; Honorandi mihi erunt soceri mei
instar parentũ omnibus diebus vitæ ipso-
rum.

CAP. XI.

1 ET digressi sunt ut iter facerent, & ve-
nerunt Basri, ex adverso Nipives.

כפר טוביה: יא

וְאָמַר רְפָאֵל הַמַּלְאָךְ לְטוֹבִיָה הֲלֹא תֵדַע הֵיאַךְ הִנִּיחַ אֶת אָבִיךָ: וְנַקְדִּים אֹתוֹ 2
וַאֲנִי וְנֵלֵךְ וּנְתַקֵּן אֶת הַבַּיִת: וְקַח בְּיָדְךָ גַּם אֶת הַמְּרִירָה שֶׁל הַדָּג מִיַּד לָקַח 3 4
טוֹבִיָה אֶת הַמְּרִירָה שֶׁל דָּג בְּיָדוֹ וְהָלְכוּ וְגַם הַכֶּלֶב הוֹלֵךְ אַחֲרֵיהֶם: וְהִנֵּה 5
אִמּוֹ הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת: וְכְשֶׁרָאֲתָה אוֹתָם מִיַּד הִכִּירָם וַתָּרָץ אֶל אִישָׁהּ וַתֹּאמֶר 6
לוֹ אֲדוֹנִי הִנֵּה הַנַּעַר בָּא עִם הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ עִמּוֹ: וְרְפָאֵל הַמַּלְאָךְ אָמַר 7
לְנַעַר אָחִי שְׁמַע בְּקוֹלִי וְכְשֶׁתִּכָּנֵס בְּבֵיתִ יִפְתַּח אַבִיךָ אֶת עֵינָיו וַיְחַבְּקֵהוּ: וְאַתָּה 8
מְשַׁח עֵינָיו מִן הַמְּרִירָה וּמִיַּד יִתְרַפֵּא וַיִּבִּיט וְהִנֵּה אִמּוֹ רָצָתָה וְנָפְלָה עַל
צַוָּארוֹ וַתִּבְךְ וַתֹּאמֶר אֶמּוּתָה הַפַּעַם אַחֲרֵי רְאוֹתִי אוֹתָךְ: וְטוֹבִיָה עָמַד כְּנֶגֶד בְּנוֹ 10 11
לְחַבְּקוֹ: וַיֵּרֶץ טוֹבִיָה וַיִּפּוֹל עַל רַגְלֵי אָבִיו: וַיָּקָם וַיְמָשַׁח אֶת עֵינָיו מִן הַטָּרָה 12
וַיֹּאמֶר אַל תִּירָא אָבִי וּמִיַּד נִתְפַּוְּרוּ הַתַּבְלוּלִים וּפָתַח אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בְּנוֹ
וְנָפַל עַל צַוָּארוֹ וּבָכָה וְאָמַר:

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

Dixit Raphael Angelus ad Tobiam; An ignoras quomodo reliqueris pa- 2
trem tuum? Age itaque præcedamus, eamus & præparemus donum. 3
Accipe item fel piſcis in manum tuam. Mox accepit Tobias fel piſcis in 4
manum ſuam, & perrexerunt, ſequente eos & cane. Et ecce mater ejus 5
ſedebat (in via,) Quæ ubi vidiſſet eos, ſtatim agnovit eos. Cucurritque 6
ad maritum, dicens; Mi Domine, ecce puer venit, cum viro illo qui cum
eo abierat. Porrò Raphael Angelus dixit ad puerum; Mi frater, audi 7
vocem meam. Cùm ingreſſus fueris domum, & aperuerit pater tuus ocu- 8
los ſuos, atque te amplexatus fuerit, Fac inungas oculos ejus felle, & ſta-
tim curabitur ac viſum recipiet. Sed ecce & mater ejus acurrens, ruit in
collum ejus, flens, atque dicens; Jam lubens moriar, poſtquam te vi-
di. Cæterum Tobias ſtetit è regione filii ſui, ut amplexaretur eum. 10
Accurrenſque Tobias, procidit ad pedes patris ſui. Dein ſurrexit & 11
inunxit oculos ejus felle, dicens; Ne timeas mi pater. Illicò diſſipatæ fu- 12
erunt maculæ (oculorum ejus.) Cúmque aperuiſſet oculos ſuos, atque
vidiſſet filium ſuum, ruit in collum ejus, flens ac dicens:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

Et ait Raphel; Frater mi, tu nôſti quomodo dimiſeris patrem tuum & 2
matrem tuam: Nunc ergo præcedamus ego & tu: uxor autem tua ibit poſt 3
nos cum famulis atque cum reliquis noſtris hominibus. Abeuntibus ergo 4
duobus illis ait Raphael ad Tobiam: Accipe tecum de felle piſcis. Et ac-
cepit de eo. Porrò mater ejus ſedebat in via & circunſpiciebat quando 5
veniret filius ejus. Et videns eum è longinquo agnovit eum. Dixitque 6
ad Tobæum virum ſuum; En filius meus Tobias venit unà cum viro qui
abiit ſecum. Dixit autem Raphael ad Tobiam; Scio quod pater tuus 7
cæcus eſt, At ex felle iſto aperientur oculi ejus ſanabitúrque. Et currens 8
Hanna mater ejus in occurſum ejus ruit ſuper collum ejus & ait; Moriar
nunc poſtquam vidi faciem tuam. flevitque largiter ſuper collum ejus. Sur- 10
gens quoque Tobæus abiit in occurſum filii ſui & cecidit dum incederet, 11
quia nihil videbat. Et accurrens Tobias ad patrem ſuum Poſuit fel ſuper 12
oculos ejus, illuſtratíque ſunt oculi ejus & cecidit albugo de oculis ejus.
Sanatus ergo vidit filium ſuum, & ruens ſuper collum ejus dixit:

Verſio VULG. LAT.

2 Dixítque Angelus; Tobia frater, ſcis quemadmodùm
3 reliquiſti patrem tuum. Si placet itaque tibi, præce-
damus, & lento gradu ſequantur iter noſtrum familiæ,
4 ſimul cum conjuge tua, & cum animalibus. Cúmque
hoc placuiſſet ut irent, dixit Raphael ad Tobiam; Tol-
le tecum ex felle piſcis: erit enim neceſſarium. Tulit
5 itaque Tobias ex felle illo, & abierunt. Anna autem
ſedebat ſecus viam, quotidiè in ſupercilio montis, un-
6 dè reſpicere poterat de longinquo. Et dum ex eodem
loco ſpecularetur adventum ejus, vidit à longè, & illi-
cò agnovit venientem filium ſuum: currénſque nunti-
7 avit viro ſuo, dicens; Ecce venit filius tuus. Dixítque
Raphael ad Tobiam; At ubi ingroieris domum tuam,
ſtatim adora Dominum Deum tuum: & gratias agens
8 ei, accede ad patrem tuum, & oſculare eum. Statímq;
lini ſuper oculos ejus ex felle iſto piſcis, quod portas
10 tecum: ſcias enim quoniam mox aperientur oculi ejus,
& videbit pater tuus lumen cœli, & in aſpectu tuo
9 gaudebit. Tunc præcucurrit canis, qui ſimul fuerat in
via: & quaſi nuntius adveniens, blandimento ſuæ cau-
10 dæ gaudebat. Et conſurgens cæcus pater ejus, cœpit
offendens pedibus currere: & datâ manu puero, oc-
11 currit obviàm filio ſuo. Et ſuſcipiens oſculatus eſt
eum cum uxore ſua, & cœperunt ambo flere præ gau-
12 dio. Cúmq; adorâſſent Deum, & gratias egiſſent, con-
13 ſederunt. Tunc ſumens Tobias de felle piſcis, linivit oculos patris ſui. Et ſuſtinuit quaſi dimidiam ferè horam: & cœpit albugo ex oculis ej⁹, quaſi membrana ovi, 14
15 egredi. Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, ſtatímq; viſum recepit. Et glorificabant Deum, ipſe videlicèt, & uxor ejus, & omnes qui ſciebant eum. 16

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

ΚΕΦ. ια. CAP. XI.

2 Καὶ εἶπε Ῥαφαὴλ πρὸς Τωβίαν, Οὐ γινώσκεις ἀδελφὲ πῶς ἀφῆκας τὸν πατέρα σου; Προσδράμωμεν ἡμεῖς ἔμπροσθεν τῆς γυναικός σου, καὶ ἑτοιμάσωμεν τὴν οἰκίαν· λάβε δὲ παρὰ χεῖρα τὰ χολὴν τῶ ἰχθύος. καὶ ἐπορεύθησαν, καὶ ἐκωμήδησεν ὁ κύων ὄπισθεν αὐτῶν. Καὶ Ἄννα ἐκάθητο ἐκζητοῦσα εἰς τὴν ὁδὸν τὸν παῖδα αὐτῆς. Καὶ προσεγένετο αὐτὸν ἐρχόμενον, καὶ εἶπε τῷ πατρὶ αὐτοῦ, Ἰδοὺ ὁ (α) υἱός μου ἔρχεται, καὶ ὁ ἀνθρωπος ὁ πορευθεὶς μετ' αὐτοῦ. Καὶ Ῥαφαὴλ εἶπεν, Ἐπίσταμαι (β) ἐγὼ, ὅτι ἀνοίξει τὸν ὀφθαλμὸς ὁ πατήρ σου. (γ) Σὺ ἔγχεισον τὴν χολὴν εἰς τοὺ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ, καὶ δηχθεὶς διαχεῖται, καὶ (δ) ἀποβαλεῖται τὰ λευκώματα, καὶ ὄψεταί σε. καὶ προσδράμοσα Ἄννα (ε) ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ εἶπεν αὐτῶ, Εἶδόν σε παιδίον, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀποθανοῦμαι. καὶ ἔκλαυσαν ἀμφότεροι. Καὶ Τωβὶτ ἐξήρχετο πρὸς τὴν θύραν, καὶ προσέκοπτεν. Ὁ δὲ (ζ) υἱὸς αὐτοῦ προσδράμων αὐτῶ, καὶ ἐπέλαβετο τῆ παιδὸς αὐτοῦ, Καὶ προσέπεσε τῆ χολῆ (η) ἐπ' τὸς ὀφθαλμὸς τῆ παιδὸς αὐτοῦ, λέγων, Θάρσει πάτερ. οὗς δὲ συνεδήχθησαν, διήγειρε μὲν ὀφθαλμὸς αὐτοῦ, καὶ ἐλεπίδι ἀπὸ τῶ κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὰ λευκώματα. καὶ ἰδὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ (θ) ἐπέπεσεν ἐπ' τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔκλαυσε,

MS. A. (α) υἱός Cou (β) ἐγὼ Τωβία, ὅτι * ὅτι ἀνοίγει (γ) Σὺ ὖν ἔγχεισον (δ) ἀποβαλεῖ τὰ λευκώματά, ἔπεσεν (ζ) υἱὸς προσδράμων (η) οἷς μὲν (θ) ἔπεσεν

2 ET dixit Raphael ad Tobiam; (a) Non cogno-
scis, frater, quomodò dimiſiſti patrem tuum?
Præcurramus ante uxorem tuam, & paremus do-
mum. Sume autem ad manum fel piſcis. Et ive-
runt; & ſimul venit canis poſt eos. Et Anna
ſedebat circumſpectans in viam puerum ſuum:
Et proſpexit eum venientem, & dixit patri
ejus; Ecce filius meus venit, & homo, qui
ivit cum eo. Et Raphael dixit; Scio ego,
quia aperiet oculos pater tuus: Tu unge fel in
oculos ejus: & eroſus deteret, & abjiciet al-
bugines, & videbit te. Et accurrens Anna
irruit ſuper collum filii ſui, & dixit ei; Vidi te,
fili: ex nunc moriar. Et ploraverunt utrique.
Et Tobit exibat ad januam, & prolapſus eſt.
Filius autem ejus accurrens ei & apprehendit
patrem ſuum, Et inſperſit fel ſuper oculos pa-
tris ſui, dicens; Confide, pater. ut autem ero-
ſi ſunt, detrivit oculos ſuos, & deſquamatæ
ſunt ab angulis oculorum ejus albugines. Et
videns filium ſuum, procidit ſuper collum ejus,
& ploravit,

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

ספר טוביה: יב

17 בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהִים וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד וּבְרוֹכִים כָּל
סַלְאָכוּתֵיךְ וּבְרוּכִים כָּל מְשָׁרְתֶיךְ כִּי אַתְּ מְחַצָּתְנִי וְעוֹד רְפַאֲתַנִי וְהִנֵּה אֲנִי
עַתָּה רוֹאֶה אֶת בְּנִי וְהַגִּיד לִי בְּנִי כָּל נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
19 הוּא בְּאֶרֶץ מְדִין: מִיַּד יָצָא טוֹבִיָּה לִקְרַאת כַּלָּתוֹ מְשַׁבֵּחַ וּמְפָאֵר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא וְלֹא הָלַךְ עַד שַׁעַר נִינְוֵה וּכְשֶׁהָלַךְ עַד שַׁעַר נִינְוֵה הָיוּ תְּמֵהִים כָּל רוֹאָיו
אֵיךְ הָיָה הוֹלֵךְ וְאֵיךְ הָיָה מַבִּיט וְטוֹבִיָּה הָיָה מְסַפֵּר לָהֶם נִפְלְאוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא שֶׁרִיחֵם עָלָיו וְכָשָׂרָה טוֹבִיָּה לְשָׂרָה כַּלָּתוֹ בִּירְכָהּ וְאָמַר לָהּ בְּרוּכָה
אַתְּ לַיהוָה וּבָרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר הֱבִיאַךְ אֵלֵינוּ וְעַתָּה בִתִּי הִנֵּה בֵיתֵךְ וְאָבִיהּ וְאִמֵּךְ
20 וְהָיְתָה שִׂמְחָה גְּדוֹלָה בְּכָל עִיר נִינְוֵה: וַיָּבוֹאוּ אֶחָיו וּקְרוֹבָיו גְּרוֹלֵי הַמַּלְכוּת:
21 וַיַּעֲשׂוּ מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה בְּבֵית טוֹבִיָּה שִׁבְעַת יָמִים וַיִּשְׂמַח מְאֹד:

יב

1 אָז קָרָא טוֹבִיָּה לְטוֹבִיָּה בְּנוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בְּנִי רְאֵה וְהַשְׁלֵם שָׂכַר הָאִישׁ אֲשֶׁר
הָלַךְ עִמָּךְ:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

17 בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הוּא פּוֹקֵחַ עִוְרִים כִּי פָּקַח אֶת עֵינַי בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ
שְׁמוֹ לָעֲדֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים אֲשֶׁר עָשָׂה עִמִּי חֶסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה כִּי הוּא מוֹחֵץ
וְרוֹפֵא וּמֵמִית וּמְחַיֶּה וּבָרוּךְ הוּא וּמְבוֹרָךְ אֲשֶׁר הִצְלִיחַ דַּרְכֵּךְ וַאֲשֶׁר הֵשִׁיבְךָ אֵלֵינוּ
בְּשָׁלוֹם וּבְשִׂמְחָה: וַיֵּצֵא טוֹבִי וְחַנָּה אִשְׁתּוֹ לִקְרַאת שָׂרָה בַּת רְעוּאֵל כַּלָּתָם
19 וַיְשַׂמְּחוּ עָשָׂה שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וַיִּפְלֶא מְאֹד בְּעֵינֵי כָּל הָרוֹאִים וְהַשּׁוֹמְעִים כִּי
נִרְפְּאוּ עֵינֵי טוֹבִי וַיְבָרֵךְ טוֹבִי אֶת שָׂרָה כַּלָּתוֹ וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה אַתְּ לַיְיָ בִּתִּי וּבָרוּךְ
20 יְיָ אֲשֶׁר הֱבִיאֵךְ אֵלֵינוּ בְּשִׂמְחָה: וַיְשַׂמְּחוּ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה הֵם וְכָל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר
בְּנִינְוֵה עַל הַחֶסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ עִם טוֹבִי וְעִם בְּנוֹ: וַיִּתְּנוּ לְטוֹבִיָּה
21 מַתָּנוֹת רַבּוֹת וִיקָרוֹת:

יב

1 וַיֹּאמֶר טוֹבִי אֶל טוֹבִיָּה בְּנוֹ בְּנִי הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ עִמָּךְ נִתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ וְעוֹד
נוֹסִיף עָלָיו:

Versio VULG. LAT.

17 Dicebátque Tobias; Benedico te, Domine Deus Israël, quia tu castigâsti me, & tu salvâsti me: & ecce ego video Tobiam filium meum.
18 Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor filii ejus, & omnis familia sana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris: sed &
19 illa pecunia, quam receperat à Gabelo: Et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei, quæ fecisset circa eum per hominem qui eum
20 duxerat. Venerúntque Achior & Nabath consobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa
21 illum ostenderat Deus. Et per septem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gavisi sunt.

CAP. XII.

1 Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, dixítque ei; Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 Καὶ εἶπεν, Εὐλογητὸς εἶ ὁ θεὸς, καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομά σου
εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ εὐλογημένοι πάντες οἱ ἅγιοί Σου ἄγγελοι,
ὅτι ἐμαστίγωσας καὶ ἠλέησάς με· ἰδοὺ βλέπω Τωβίαν τὸν υἱόν
19 μου. καὶ εἰσῆλθεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ χαίρων, Καὶ ἀπήγγειλε τῷ πα-
τρὶ αὐτοῦ τὰ μεγαλεῖα τὰ γεγονότα αὐτῷ ἐν τῇ Μηδίᾳ. καὶ ἐξ-
ῆλθε Τωβὶτ εἰς συνάντησιν τῇ νύμφῃ αὐτοῦ χαίρων καὶ εὐλογῶν
τὸν θεὸν ἐμπρὸς (α) τῆ πύλη Νινευή. καὶ ἐθαύμαζον οἱ θεω-
ροῦντες αὐτὸν προφυόμενον, ὅτι ἔκλεψε. καὶ Τωβὶτ(ϛ) ἐξωμολο-
γεῖτο ἐνώπιον (γ) αὐτῶ, ὅτι ἠλέησεν (δ) αὐτὸν ὁ θεός. καὶ ὡς
ἤγγισε Τωβὶτ Σάῤῥᾳ τῇ νύμφῃ αὐτοῦ, κατευλόγησεν αὐτὴν,
λέγων, Ἐλθοις ὑγιαίνουσα δύγατερ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς, ὃς
ἤγαγέ Σε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ πατήρ Σου καὶ ἡ μήτηρ σου.
20 καὶ ἐγένετο χαρὰ πᾶσι τοῖς ἐν Νινευὴ ἀδελφοῖς αὐτοῦ. Καὶ
ἐπεγένετο Ἀχιάχαρ, καὶ Νασβὰς ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ,
21 Καὶ ἤχθη ὁ γάμος Τωβία μετ' εὐφροσύνης (ε) ἡμέρας ἑπτά.

Et dixit; Benedictus es, Deus, & benedictum 17
nomen tuum in secula, & benedicti omnes sancti tui angeli: quoniam flagellâsti, & misertus es mei: Ecce video Tobiam filium meum. Et intravit filius ejus gaudens, Et annuntiavit patri 19
suo magnalia facta sibi in Media. Et exivit Tobit in obviam nurui suæ gaudens, & benedicens Deum, ad portam Ninive. Et mirabantur spectantes eum euntem, quia vidit. Et Tobit confitebatur (b) coram eo, quia misertus est ipsorum Deus. Et ut appropinquavit Tobit nurui suæ Sarræ, benedixit eam, dicens; Venias sana filia. Benedictus Deus, qui adduxit te ad nos, & pater tuus, & mater tua. Et factum est gaudium omnibus qui in Nineve, fratribus ejus. Et advenit Achi- 20
acharus, & Nasbas filius fratris ipsius: Et 21
factæ sunt nuptiæ Tobiæ cum lætitia diebus septem.

MS.A. (α) τὴν πύλην (β) ἐξομολογῆτο (γ) αὐτῶν, (δ) αὐτὸν (ε) ἑπτὰ ἡμέρας.

ΚΕΦ. ιβ'.

1 Καὶ ἐκάλεσε Τωβὶτ Τωβίαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
Ὄρα τέκνον μισθὸν τῷ ἀνδρὶ τῷ συνελθόντι Σοι· καὶ προσ-
θῆναι αὐτῷ δεῖ.

CAP. XII.

Et vocavit Tobit Tobiam filium suum, & 1
dixit ei; Vide, fili, mercedem homini, qui venit unà tecum: & adjicere ei oportet.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et cœlum intuens osculatus est filium, 16
& dixit; Video te fili mi! Benedictus Dominus, quòd ecce vidi filium meum. Et laudabat nomen Domini qui facit mirabilia. Et ingressus est ædes suas Tobit, & Hanna uxor ejus, lætantes & laudantes Deum de eo quod ipsis acciderat. Et ostendit Tobias patri fuisse 19
sibi iter prosperum, & afferre se pecuniam, & uxorem accepisse Saram filiam Raguelis; Et ecce, inquit, prope est portâ mœnium. Et gavisi sunt Tobit & Hanna, egressiq; sunt omnes ipsi obviám. Quin & vicini gavisi sunt. Qui autem cum eis ibant, obstupescebant de Tobit, quòd ambularet valens, nemine manum ejus tenente. Et voce magnâ laudabat Tobit Dominum Deum qui sibi oculos aperuerat. Et accedens Tobit ad Saram nurum suam, dixit ipsi; Venisti in pace, filia mea: Benedictus pater tuus, & mater tua, & qui te ad me adduxit: Benedictus etiam filius meus Tobias, & benedicta tu filia mea. Et factum est gaudium magnũ die isto universis Judæis qui incolebant Ninivem. Et venit illuc Achiacharus, & Laban 20
filius sororis ipsius cum eo ad Tobit. Et dimissæ sunt nuptiæ cum gaudio. Attulerunt autem munera multa.

CAP. XII.

Soluto autẽ convivio, dixit Tobit filio 1
suo; Vide fili ut solvamus mercedem viro huic qui tecum profectus est, & ut adjicias ei aliquid ultra mercedem.

2 עָנָה טוֹבִיָה וְאָמַר לוֹ אֲדוֹנִי רָאוּי לָנוּ לָתֵת לוֹ חֲצִי הַכֶּסֶף אֲשֶׁר הֵבֵאתִי: כִּי הִרְבֶּה
3 עֲשׂוֹת לָנוּ אוֹתִי הִצִּיל מִן הַדָּג וְאוֹתָךְ רָפָא וְגַם לְאִשְׁתִּי וְהֵבִיא גַּם הַכֶּסֶף:
4 עָנָה טוֹבִיָה וְאָמַר לוֹ בְּנִי מִן הַדִּין וּמִן הַצֶּדֶק רָאוּי לוֹ חֲצִי הַכֶּסֶף: מִיַּד קָרָא
5 לְמַלְאַךְ רָפָאֵל וְאָמַר לוֹ עֲזַרְיָה בְּנִי קַח חֲצִי הַכֶּסֶף בְּשֵׂכַר טוּרְחָךְ וְלֵךְ לְשָׁלוֹם:
6 אָמַר לָהֶם הַמַּלְאָךְ דָּבָר סֵתֶר לִי אֲלֵיכֶם וְנִכְנְסוּ שְׁנֵיהֶם אָב וּבֵן עִם הַמַּלְאָךְ
בְּחֶדֶר וְאָמַר לָהֶם תְּנוּ שֶׁבַח לָאֱלֹהִים בָּרוּךְ הוּא הוֹדוּ לוֹ וּבָרְכוּ שְׁמוֹ וּרוֹמְמוּהוּ
7 בְּקַהַל עַם וְהוֹדִירוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם: טוֹב לְהוֹדוֹת לַיהוָה וְלְזַמֵּר
לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן טוֹב לְסַפֵּר וּלְהַגִּיד נִפְלְאוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאַל תִּתְעַצְּלוּ
מִלְּשַׁבֵּחַ שְׁמוֹ וּלְסַפֵּר מִפְעָלָיו כִּי כָּבוֹד אֱלֹהִים לְסַפֵּר נִפְלְאוֹתָיו וְכָבוֹד מְלָכִים
8 הַסְתִּיר סוֹדוֹתָם טוֹבָה עֲשִׂיתֶם טוֹבָה מָצְאָה אֶתְכֶם: טוֹבָה תְּפִלָּה עִם תַּעֲנִיוֹת טוֹב
9 לַעֲשׂוֹת צְדָקָה מֵאוֹצָר וְהָב וְכֶסֶף: כִּי צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת וְהִיא מְכַפֶּרֶת עָוֹן וְכָל הָעוֹשֶׂה
10 צְדָקָה אוֹרֶךְ יָמִים יְשַׂבְּיַעֲהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְהָרֹשְׁעִים שׂוֹנְאִים אֶת חַיֵּיהֶם
11 וְנִלְחָמִים עַל נַפְשׁוֹתָם: וַעֲתָה לֹא אֲכַסֶּה מִכֶּם דָּבָר תְּחִלַּת דְּבָרִים אָמַרְתִּי לָכֶם
12 כָּבוֹד מְלָכִים הַסְתֵּר דָּבָר וְכָבוֹד אֱלֹהִים לְסַפֵּר נִפְלְאוֹתָיו: תְּזוּכֹר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה
שֶׁהִתְפַּלַּלְתְּ בְּאוֹתָהּ שָׁרָה כְּלֵחֵךְ בְּהִיוֹתָהּ בְּבֵית אָבִיהָ וַאֲנִי הִכְנַסְתִּי אֶת דִּמְעַתְכֶם
לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכֶשֶׁהָיִיתָ קוֹבֵר אֶת הַחֲלָלִים עִמָּךְ הָיִיתִי וְכֶשֶׁהִנַּחְתָּ אֶת
שׁוּלְחָנְךָ וַיָּצָאתָ וְהֵבֵאתָ אֶת הַמֵּת בְּבֵיתְךָ לְקוֹבְרוֹ בַּלַּיְלָה שָׁם הָיִיתִי:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

2 וַיֹּאמֶר טוֹבִיָה אָבִי נְתֵן לוֹ חֲצִי הַכֶּסֶף אֲשֶׁר הֵבֵאתִי מִשָּׁם: כִּי הוּא הוֹלִיבֵנִי בְּשָׁלוֹם
3 וַהֲבִיאַנִי בְּשָׁלוֹם וְרָפָא אֶת אִשְׁתִּי וְהוֹצִיא אֶת הַכֶּסֶף מִיַּד גָּבָאֵל וְרָפָא אֶת עֵינֶיךָ
4 וּמָה רָאוּי לָתֵת לוֹ עַל כָּל זֹאת: וַיִּקְרָא טוֹבִיָה אֶל רָפָאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ עֲזַרְיָה
5 אָחִי קַח שְׂכָרְךָ חֲצִי הַכֶּסֶף שֶׁהֵבֵאתָ מִשָּׁם וְלֵךְ לְשָׁלוֹם: וַיֹּאמֶר רָפָאֵל אֶל טוֹבִי
6 וְאֶל טוֹבִיָה בְּנוֹ שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ וּבָרְכוּהוּ וְסַפְּרוּ שְׁמוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר
7 עָשָׂה עִמָּכֶם: וְהָרְפוּ לִפְנָיו תְּפִלָּה וּתְחִנָּה וְצְדָקָה כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם כִּי טוֹב לִפְנֵי יְיָ
8 לַעֲשׂוֹת צְדָקָה תָּמִיד מִכֶּטֶם אוֹצְרוֹת כֶּסֶף וְזָהָב: כִּי צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת

Versio VULG. LAT. Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Respondens Tobias, dixit patri suo; Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse be-
3 neficiis ejus? Me duxit & reduxit sanum, pecuniam à Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, & dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus ejus fecit, meipsum à devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cœli, & bonis omnibus per eum repleti sumus. Quod illi ad hæc piterimus dignum dare? Sed peto te, pater mi, ut roges eum, si
4 fortè dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata
5 sunt, sibi assumere. Et vocantes eum, pater scilicèt & filius, tulerunt eum in partem: & rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omni-
6 um, quæ attulerant, acceptam habere. Tunc dixit eis occultè; Benedicite Deum cœli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fe-
7 cit vobiscum misericordiam suam. Erenim sacramentum regis abscondere bonum est: opera au-
8 tem Dei revelare & confiteri honorificum est. Bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna magis
9 quàm thesauros auri recondere: Quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit invenire misericordiam & vitam
10 æternam. Qui autem faciunt peccatum, & ini-
11 quitatem, hostes sunt animæ suæ. Manifesto ergò vobis veritatem, & non abscondam à vobis oc-
12 cultum sermonem. Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego
13 obtuli orationem tuam Domino. Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te.

2 Καὶ (α) εἶπεν, Πάτερ, ὑ βλάπτομαι δὲς ἀυτῷ τὸ ἥμισυ ὧν ἐκή-
3 νοχα, Ὅτι με ἀγήοχέ Cοι ὑγιῆ, κ) τὴν γυναῖκά μου ἐ-
θεράπευσι, κ) τὸ ἀργύριόν μου ἤνεγκε, κ) σὲ ὁμοίως ἐθερά-
5 πευσι. κ) εἶπεν ὁ πρεσβύτης, Δικαίως ἀυτῷ. Καὶ ἐκάλεσε
τὸν ἄγγελον. κ) εἶπεν ἀυτῷ, Λάβε τὸ ἥμισυ πάντων ὧν ἠ βλά-
6 πτου, κ) ὕπαγε ὑγιαίνων. Τότε κελεύσας μὸ δύο κρυπτῶς,
εἶπεν ἀυτοῖς, Εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν, κ) ἀυτῷ (γ) ἐξομολογεῖσθε,
κ) μεγαλωσύνην δίδοτε ἀυτῷ, κ) ἐξομολογεῖσθε ἀυτῷ ἐνώπι-
ον πάντων τῶν ζώντων ὅτι ὧν ἐποίησε μεθ' (δ) ὑμῶν. ἀγα-
θὸν τὸ ἐυλογεῖν τὸν Θεὸν, κ) ὑψῦν τὸ ὄνομα ἀυτῦ, τὰς λό-
γους τῶν ἔργων τῦ Θεῦ ἐντίμως ἀναδεικνύοντες· κ) μὴ ὀκνη-
7 τὶ ἐξομολογεῖσθαι ἀυτῷ. Μυστήριον βασιλέως καλὸν (ε) κρύ-
πτειν, τὰ δ ἔργα τῦ Θεῦ ἐνδόξως ἀνακαλύπτειν. (ζ) ἀγαθὸν
8 ποιῆτε, κ) κακὸν ὐ μὴ ἐυρήσει ὑμᾶς. Ἀγαθὸν προσευχὴ μὸ
νηστείᾳ καὶ ἐλεημοσύνῃ κ) δικαιοσύνῃ. ἀγαθὸν τὸ ὀλίγον
μὸ δικαιοσύνῃ, ἢ πολὺ μετὰ ἀδικίας. καλὸν (η) ποιῆσαι ἐλε-
9 ημοσύνην ἢ θησαυρίσαι χρυσίον. Ἐλεημοσύνη γὰρ ἐκ θανάτ
ῥύεται, κ) αὕτη ἀποκαθαίρει πᾶσαν ἁμαρτίαν. οἱ ποιοῦντες ἐ-
10 λεημοσύνας κ) δικαιοσύνας, πλησθήσονται ζωῆς. Οἱ δ ἁμαρτά-
11 νοντες, πολέμιοί εἰσι τ ἑαυτῶν ζωῆς. Οὐ μὴ κρύψω ἀφ' ὑ-
μῶν πᾶν ῥῆμα· εἶπα γὰρ (θ) ἤδη, Μυστήριον βασιλέως κρύπ-
12 καλὸν, τὰ δ ἔργα τῦ Θεῦ ἀνακαλύπτειν ἐνδόξως. Καὶ νῦν
ὅτε προσηύξω Cὺ κ) ἡ νύμφη Cου Σάῤῥα, ἐγὼ προσήγαγον
τὸ μνημόσυνον τῆς προσευχῆς ὑμῶν ἐνώπιον τῦ ἁγίου· κ) ὅτ
ἔθαπτες τὸς νεκρὸς, ὡσαύτως Cυμπαρήμην Cοι, κ) ὅτι
ὐκ ὤκνησας ἀναστῆναι κ) καταλιπεῖν τὸ ἄριστόν Cου, ὅπως ἀπ-
ελθὼν ταφείλῃς τὸν νεκρὸν, ὐκ ἤλαθές με (ι) ἀγαθοποιῶν,
ἀλλὰ Cὺν Cοὶ ἤμην. MS. A. (α) εἶπεν ἀυτῷ, Πάτερ, (β) ἀπνόχατε. Τότε (γ) ἐξομολογεῖ-
σθαι * ἐνώπιον πάντων, (δ) ὑμῶν. (ε) κρύπτειν, (ζ) Ἀγαθὸν προσευχὴ (η) ℣ ποιῆσαι (θ) ℣, (ι) ἀγαθὸν ποιῶν,

Et dixit; Pater, non lædor dans ei dimidium eo-
2 rum, quæ attuli: Quoniam me tibi reduxit sanum,
3 & uxorem meam curavit: & argentum meum at-
tulit, & te similiter curavit. Et dixit senex;
Justè sit ei. Et vocavit angelum, & dixit ei; Ac-
5 cipe dimidium omnium quæ attulisti, & abduc
sanus. Tunc vocans ambos clàm, dixit eis; Be-
6 nedicite Deum, & ei confitemini, & magnificentiam date ei: & confitemini ei coram omnibus viventibus, pro iis quæ fecit vobiscum. Bonum est benedicere Deum, & exaltare nomen ejus, verba operum Dei honorificè demonstrantes: & ne pigri
7 sitis confiteri ei. Mysterium regis bonum est oc-
8 cultare, opera autem Dei revelare honorificè. Bonum facite: & malum non inveniet vos. Bonum oratio cum jejunio, & eleemosynâ, & justitiâ. Bonum est pancum cum justitia, quàm multum cum injustitia. Bonum facere eleemosynam, quàm thesaurizare aurum. Eleemosyna enim à morte liberat: & ipsa
9 emundat omne peccatum. Facientes eleemosynas, & justitias, implebuntur vitâ: Peccantes autem,
10 sunt hostes suæ ipsorum vitæ. Non occultabo à
11 vobis omne verbum. Dixi jam; Mysterium regis occultare bonum, opera autem Dei revelare honorificè. Et nunc, quando orâsti tu, & nurus tua
12 Sara; Ego obtuli memoriale orationis vestræ coram Sancto: & quando sepeliebas mortuos, similiter aderam tibi: & quando non piger eras surgere, & relinquere prandium tuum, ut abiens operires mortuum; non latuisti me benefaciens, sed tecum fui.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et dixit Tobias; Pater, quantũ ei dabo? 2
Nec enim ægrè darem ei dimidium
omnium quæ adduxi mecum. Me enim 3
in via custodivit: Et uxorem meam
sanavit: Et pecuniam adduxit: Nec
deest mihi quod ipsi dem. Et dixit
Tobit; Æquum est ut ipsi demus dimi- 4
dium omnium quæ adduxisti tecum.
Et vocavit eum, & dixit ei; Accipe di- 5
midium omnium quæ adduxi mecum,
& vade in pace. Ille autem seduxit eos, 6
& dixit ambobus; Laudate Deum, &
confitemini ipsi coram omnibus hom-
nibus, de omnibus bonis quæ fecit vo-
bis. Bonum enim est laudare Deum, &
exaltare nomen ejus: Et res Dei publica- 7
te omni tempore. Quia secreta Regni *
& facere bona. Et malum non invenia-
tur in vobis, sed bonum. Adfit autem in 8
oratione & jejunio assiduitas, eleemo-
syna, & justitia: Hæc enim ambo bona
sunt factu. Eleemosyna thesaurus magn*
est. Eleemosyna de morte liberat: Et 9
qui eleemosynam faciunt, vitam ingre-
dientur. Indicabo autem vobis verum, 11
nec abscondam à vobis. Cùm orares tu 12
Tobit, & Sara nurus, audita est oratio
amborum vest-ûm coram Deo, & mani-
festa facta sunt opera tua, ac eleemosy-
næ quas faciebas in eos qui morie-ban-
tur; et quòd clàm surgens asper âsti
mortuum illum, Cùm supervenisset tibi 13
tentatio.

fit nomen honorificum ejus
uum. Benedicta item fa
nistri tui, tu enim vulneras
deo filium meum, qui annos
fecit ei sanctus Deus bene
Tobias obviam nurui su
et usque ad portam Ninev
nes videntes eum, quorsu
n Tobias narrabat eis omn
Cúmque vidisset Sara m
is Domino filia mea. Et be
Nunc itaque filia mea, co
it fuit lætitia magna in to
propinqui ejus, ac proce
omo Tobiæ, septem diebu

, & dixit ad eum; Fili mi,
ctus fuit.

culos cæcorum, & qui ap
im nomen ejus in seculu
mecum hanc magnam mi
it & vivificat. Benedic
iter tuum, & qui reduxit
oæus & Hanna uxor ejus
unt cum ea gaudio magno
udientes quod sanati esse
nurum suam, & ait; Bene
nus quòd duxit te ad nos
cuncti Judæi qui erant
erat Dominus cum Tobi
& pretiosa.

um; Fili mi, demus vi
adjiciamusque illi al

ne LATINA

s es, Deus, & benedictu
a, & benedicti omnes sanc
flagellâsti, & misertus
biam filium meum. Et i
udens, Et annuntiavit pe
bi in Media. Et exivit Tob
æ gaudens, & benedic
ve. Et mirabantur spectat
dit. Et Tobit confitebo
misertus est ipsorum De
Tobit nurui suæ Sarræ,
Venias sana filia. Ex
xit te ad nos, & patrem
ctum est gaudium omni
bus ejus. Et advenit Ad
filius fratris ipsius
Tobiæ cum lætitia dixi

P. XII.

Tobiam filium suum, &
mercedem homini, qui vo
re ei oportet.

cuens osculatus est filium
leo te fili mi! Benedicta
od ecce vidi filium meum
nomen Domini qui fec
ingressus est ædes su
nna uxor ejus, lætatus
Deum de eo quod ipsis a
tendit Tobias patri suæ
perum, & afferre se pec
em accepisse Saram filiam
ce, inquit, prope est port
gavisi sunt Tobit & Hanna,
omnes ipsi obviam
i gavisi sunt. Qui autem
obstupescebant de To
bularet valens, nemine
enente. Et voce magn
it Dominum Deum qu
eruerat. Et accedens To
nurum suam, dixit ipsi
ce, filia mea: Benedict
mater tua, & qui te ad nos
enedicta tu filia mea. B
dium magnũ die isto nu
qui incolebant Ninives
c Achiacharus, & Labo
pfius cum eo ad Tobit. E
nuptiæ cum gaudio. Am
munera multa.

A P. XII.
convivio, dixit Tobit fili
ut solvamus mercedem
cum profectus est, & ut ab
id ultra mercedem.

ספר טוביה : יג

14 וְעַתָּה שְׁלָחַנִי יְהוָה לְרַפְאוֹת אוֹתָךְ וְאֶת שָׂרָה כַּלָּתֶךָ: 15 וַאֲנִי הוּא רָפָאֵל אֶחָד מִן שִׁבְעָה
16 מַלְאָכִים הָעוֹמְדִים וּמְשָׁרְתִים לִפְנֵי יְהוָה: 17 וְכִשׁוֹמְעָם כֵּן נִבְהֲלוּ וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם
18 וּפָחֲדוּ פַּחַד גָּדוֹל: 19 וַיֹּאמֶר לָהֶם שָׁלוֹם לָכֶם אַל תִּירָאוּ וּבָרְכוּ אֶת יְהוָה אֲשֶׁר מְצָאתֶם
20 חֵן בְּעֵינָיו: 21 וּבְדָבְרוֹ אֲנִי עוֹמֵד עֲלֵיכֶם עַל כֵּן הַלְלוּהוּ וְשַׁבְּחוּהוּ כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם: 22 וְעַל
הַיָּמִים שֶׁעָשִׂיתִי עִמָּכֶם לֹא אָכַלְתִּי וְלֹא שָׁתִיתִי אֶלָּא הָיִיתִי נִרְאֶה כְּאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה:
וְעַתָּה הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי בְשָׁעָה זוּ אֶעֱלֶה עַל שׁוֹלְחָנִי וְאַתֶּם כִּתְבוּ בְּסֵפֶר כָּל
סִיפּוּר הַמַּעֲשֶׂה וּמַה רְאִיתֶם עֲלֵיכֶם וּמַה שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיכֶם: וְכֶשֶׁהִשְׁלִים אֶת הַדְּבָרִים
מִיַּד נֶעֱלַם מֵעֵינֵיהֶם וְהָיוּ מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֶׂה נִפְלְאוֹתָיו אֵיךְ נִרְאָה
לָהֶם הַמַּלְאָךְ:

יג

1 וְטוֹבִיָּה חִקֵּן תְּפִלָּה וְהִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל וְכֵן אָמַר בָּרוּךְ יְהוָה חַי הָעוֹלָמִים וּבָרוּךְ
2 שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי הוּא טֵרַף וַיִּרְפָּאֵנִי וְהוּא מוֹחֵץ וְרוֹפֵא מוֹרִיד
3 שְׁאוֹל וַיַּעַל וְאֵין מִידוֹ מַצִּיל: בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת יְהוָה שִׁירוּ לוֹ וַסַּפְּרוּ לוֹ:
4 שִׂיחוּ כָּל נִפְלְאוֹתָיו בַּקְּשׁוּ פָּנָיו תָּמִיד וְהַגִּידוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו אֲשֶׁר הִפִּיצָכֶם
שָׁמָּה רוֹמְמוּהוּ לְעֵינֵי כָל חַי כִּי הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּמֵעוֹלָם אָבִינוּ וְעַד סוֹף כָּל
הַדּוֹרוֹת הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ:

Liber TOBIÆ, *Edit* P. FAGII.

Nunc itaque misit me Deus, ut curarem te, & Saram nurum tuam. Atque 14
ego sum Raphael unus ex septem Angelis, qui stant & ministrant coram 15
Deo. Hæc cum audivissent, territi sunt, procidentesque in facies suas, ti- 16
muerunt timore magno. Tunc dixit ad eos; Pax vobis. Ne timeatis, quin 17
potius benedicite Dominũ, quod invenerítis gratiam in oculis ejus. Ipsius 18
siquidem jussu ego adsum vobis. Propterea laudate & prædicate eum,
omnibus diebus vitæ vestræ. Per omnes quoque dies, quibus vobiscum egi, 19
nihil edi neque bibi, tametsi visus fuerim tanquàm edens ac bibens. Nunc 20
ergo confitemini Domino, quoniam bonus est, hac enim horâ ascendam ad
mensam meam. Vos autem scribite in libro Chronicorum, quæcunq; in vo-
bis fieri vidistis, & quæcunque acciderunt vobis. Cumq; compleviss̃et ser- 21
monem, statim absconditus fuit ab oculis eorum. Ipsi vero enarraverunt 22
gloriam Dei, ac mirabilia opera ejus, quomodo scilicet adparuiss̃et eis
Angelus.

CAP. XIII.

Cæterum Tobias orationem instituit, cœpitque orare, hunc in modum: 1
Benedictus sit Dominus, qui vivit in secula. Et benedictum nomen ejus
glorioſum, cujus regnum (manet) in seculum & in perpetuum. Ipse est 2
qui percussit, atque iterum curavit me. Ipse vulnerat & sanat, deducit
ad inferos & iterum reducit. Nemo est qui rapiat (quicquam) de
manu ejus. Domus Israel benedicite Domino. Cantate ei, psallite ei, 3
loquimini omnia mirabilia ejus. Inquirite faciem ejus semper. Et annun- 4
tiate in populis ad quos detrusit vos, opera ejus. Exaltate eum in oculis
omnium viventium. Ipse est Deus noster, & à seculo est pater noster,
usque in finem omnium generationum, ipse erit salvator noster.

Editio SEBAST. *MUNSTERI.*

11 וַאֲנִי לֹא אַכַּחֵד מִכֶּם כָּל הָאֱמֶת: דְּעוּ כִּי בְעֵת אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתְּ וְהִתְחַנַּנְתְּ לִפְנֵי
12 הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַתָּה וְשָׂרָה כַּלָּתֶךָ עַל צָרַת נַפְשְׁכֶם אֲנִי הֶעֱלֵיתִי תְּפִלַּתְכֶם
לִפְנֵי כְּבוֹד הַכָּבוֹד וּבְעֵת אֲשֶׁר הָיִיתָ קוֹבֵר אֶת הַמֵּתִים אֲנִי הָיִיתִי עִמָּךְ: וְנִסָּה
13 אוֹתְךָ יְיָ בְּעִוְרוֹת עֵינֶיךָ כִּי יְיָ צַדִּיק יִבְחָן: וּבְעֵת צָרָתֵךְ שָׁלְחַנִי יְיָ לִרְפֹּא אוֹתָךְ
14 וְאֶת שָׂרָה כַּלָּתֶךָ: וַאֲנִי הוּא רָפָאֵל הַמַּלְאָךְ אֶחָד מִן הַשָּׁרִים הַמְשָׁרְתִים לִפְנֵי כִּסֵּא
15 הַכָּבוֹד: וַיְהִי כְּשָׁמְעָם אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּירְאוּ מְאֹד וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם:

Versio GRÆCA LXX. Interp. *Cum Translatione* LATINA.

14 Et nunc misit me Dominus ut curarem te, & Saram
15 uxorem filii tui à dæmonio liberarem. Ego enim sum
Raphael Angelus, unus ex septem, qui astamus ante
16 Dominum. Cúmque hæc audíssent, turbati sunt, &
trementes ceciderunt super terram in faciem suam.
17 Dixítque eis Angelus; Pax vobis, nolite timere. Ete-
18 nim cùm essem vobiscum, per voluntatem Dei eram:
19 ipsum benedicite, & cantate illi. Videbar quidem
vobiscum manducare, & bibere: sed ego cibo
invisibili, & potu, qui ab hominibus videri
20 non potest, utor. Tempus est ergò ut revertar
ad eum, qui me misit: vos autem benedicite De-
21 um, & narrate omnia mirabilia ejus. Et cùm hæc
dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, & ultrà eum
22 videre non potuerunt. Tunc prostrati per horas
tres in faciem, benedixerunt Deum: & exurgentes
narraverunt omnia mirabilia ejus.

14 Καὶ νῦν ἀπέστειλέ με ὁ Θεὸς ἰάσασθαί σε καὶ τὴν νύμφην Σου
Σάρραν. 15 Ἐγώ εἰμι Ῥαφαὴλ, εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἁγίων ἀγγέλων
οἱ προσαναφέρουσι τὰς προσευχὰς τῶν ἁγίων, καὶ εἰσπορεύονται
16 ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου. Καὶ ἐταράχθησαν οἱ δύο, καὶ (α)
17 ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον, ὅτι ἐφοβήθησαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς,
Μὴ φοβεῖσθε, (β) εἰρήνη ὑμῖν ἔστω· τὸν δὲ Θεὸν εὐλογεῖτε εἰς
18 τοὺς αἰῶνας. Ὅτι οὐ τῇ ἐμαυτοῦ χάριτι, ἀλλὰ τῇ θελήσει τοῦ
19 Θεοῦ ἡμῶν ἦλθον· ὃν εὐλογεῖτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Πάσας
τὰς ἡμέρας ὤπτανόμην ὑμῖν, καὶ οὐκ ἔφαγον οὐδὲ ἔπιον, ἀλλὰ
20 ὄψεσι· ὑμεῖς ἐθεωρεῖτε. Καὶ νῦν ἐξομολογεῖσθε τῷ Θεῷ, διὸ-
τι ἀναβαίνω πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με, καὶ γράψατε πάντα
21 τὰ Συμπεσόντα εἰς βιβλίον. Καὶ ἀνέστησαν, καὶ οὐκ ἦσαν ἔτι ὀφ-
22 θὲν αὐτῶν. Καὶ ἐξωμολογοῦντο τὰ ἔργα τὰ μεγάλα καὶ θαυ-
μαστὰ (γ) ἀνῶ, ὡς ὤφθη αὐτοῖς ὁ ἄγγελος Κυρίου.

MS. A. (α) ἔπεσε (β) ὅτι εἰρήνη ἔστω ὑμῖν. (γ) τῷ Θεῷ, καὶ ὡς

Et nunc misit me Deus sanare te, & nurum tuam 14
Sarram. Ego sum Raphael, unus ex septem sanctis 15
angelis, qui offerunt orationes Sanctorum, & ingre-
diuntur in conspectu gloriæ Sancti. Et turbati sunt 16
ambo, & ceciderunt in faciem, quoniam timuerunt.
Et dixit eis; Ne timeatis: pax vobis erit. Deum 17
autem benedicite in seculum: Quoniam non meâ 18
ipsius gratiâ, sed voluntate Dei nostri veni: undè
benedicite eum in seculum. Omnibus diebus appare- 19
bam vobis, & non manducabam, neque bibebam: sed
visionem vos spectabatis. Et nunc confitemini 20
Deo; quoniam ascendo ad eum qui misit me: &
scribite omnia, quæ consummata sunt, in libro. Et 21
surrexerunt, & non ultrà viderunt eum. Et confi- 22
tebantur opera magna, & mirabilia (a) ejus,
quomodò apparuerat eis angelus Domini.

ΚΕΦ. ιγ'.

1 Καὶ Τωβὶτ ἐγραψε προσευχὴν εἰς ἀγαλλίασιν, καὶ ἔστιν,
Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ,
2 Ὅτι αὐτὸς μαστιγοῖ καὶ ἐλεεῖ, καταγει εἰς ᾅδου καὶ ἀνάγει,
3 καὶ οὐκ Ἔστιν ὃς ἐκφεύξε(ται) τὴν χεῖρα αὐτοῦ. Ἐξομολογεῖσθε αὐτῷ
4 υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν, Ὅτι αὐτὸς διεσπειρεν
ἡμᾶς ἐν αὐτοῖς. Ἐκεῖ καυδοίξατε τὴν μεγαλωσύνην αὐτοῦ, ὑ-
ψοῦτε αὐτὸν ἐνώπιον παντὸς ζῶντος, καθότι αὐτὸς κύριος
ἡμῶν, καὶ (α) Θεὸς αὐτὸς πατὴρ ἡμῶν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

MS. A. (α) ὁ Θεὸς ὁ πατὴρ

CAP. XIII.

Et Tobit scripsit orationem in exultationem, 1
& dixit; Benedictus Deus vivens in secula, &
regnum ejus: Quoniam ipse flagellat, & mise- 2
retur; deducit ad infernum, & reducit: & non
est qui effugiet manum ejus. Confitemini ei, filii 3
Israel, in conspectu gentium, Quoniam ipse dissemi- 4
navit nos in eis. Ibi demonstrate magnificentiam
ejus: exaltate eum coram omni vivente, sicut ipse
Dominus noster, & Deus ipse pater noster in omnia
secula.

Versio SYRIACA *cum Interpretatione* LATINA.

14 ... * ... 15 ... * ... 16 ... 17 ... 18 ... * ... 19 ... 20 ... * ... 21 ... 22 ...

Misit me Deus ut eriperem te, téque ac 14
nurum tuam sanarem. Ego autem Ra- 15
phaël sum, unus angelorum qui stant
coram Domino. Et timuerunt, tremue- 16
rúntq; ambo, & ceciderunt in facies
suas super terram. Et dixit eis; Nolite 17
timere: Pax vobis. Laudate Deum. Neq; 18
enim meâ gratiâ, sed bonitate Dei con-
tigerunt hæc. Ego autẽ non edebam nec 19
bibebam; sed videbatur vobis quòd
ederem & biberem. Verùm surge nunc 20
de terra, & scribe hæc in libro: Et lau-
da tu Deum. Ego enim ascendo ad eum
qui misit me. Et surgentes quærebant
eum, nec aderat. Laudabant autem
Deum, & prædicabant opera quæ fe-
cerat ipsis.

CAP. XIII.

1 ... * ... 2 ... 3 ... 4 ... * ...

Scripsit autem Tobit canticum hoc 1
cum gaudio, itaq; dixit; Benedictus sis
Deus vive, cujus regnum non transit.
Tu flagellas, & misereris: deducis ad 2
infernum, & reducis, neque est qui au-
fugere possit de conspectu tuo. Con- 3
fitemini coram ipso filii Israel, coram
Gentibus. Quia ipse dispersit nos in- 4
ter eas. Neque est instar ipsius, & ad-
mirandorum quæ facit. Quia ipse Do-
minus noster, & Deus noster, Patérque
noster in seculum seculorum.

ספר טוביה: יג

5 הוּא הַמְיַסֵּר אֶתְכֶם בַּעֲוֹנוֹתֵיכֶם וְרַחֵם עֲלֵיכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְלֵהוֹשִׁיעֲכֶם
הוּא יְקַבֵּץ אֶתְכֶם מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר נְפוּצוֹתֶם שָׁפָּה אִם תָּשׁוּבוּ אֵלָיו בְּכָל
לְבַבְכֶם תִּתְּמְהוּ עַל רוֹבְהַנִּסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם: עַל כֵּן הוֹדוּ לוֹ
6 וּבָרְכוּ שְׁמוֹ וְרוֹמְמוּ אֶת הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מַלְכוּתוֹ עוֹמֶדֶת לְעוֹלָם וָעֶד: וַאֲנִי
7 בְּאֶרֶץ גָּלוּתִי אוֹדֶה וַאֲשַׁבֵּחַ וַאֲקַלֵּס לְמֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִים וַאֲסַפֵּר נִפְלְאוֹתָיו וְכֹחוֹ
וּגְבוּרָתוֹ לְעֵינֵי כָּל חַי: וְגַם אַתֶּם הַחוֹטְאִים שׁוּבוּ אֵל יְהוָה אוּלַי
8 יְרַחֵם עֲלֵיכֶם כִּי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן הוּא אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת: אֲנִי
9 אֵל אֱלֹהִים אֶקְרָא וְנַפְשִׁי תְּבָרֵךְ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עוֹז
וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ: יוֹדוּ כָּל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם: יְרוּשָׁלַם
11 עִיר הַקֹּדֶשׁ הוּא שִׁלַּם לָךְ עֲוֹנוֹת בָּנַיִךְ וְעוֹד יוֹשִׁיעַ וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ נְאֻם
יְהוָה וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם: וְעַל כֵּן תְּנוּ הוֹדְיָה לִשְׁמוֹ כִּי טוֹב וּבָרְכִי וְשַׁבְּחִי
12 יְרוּשָׁלַם אֶת מֶלֶךְ חֵי הָעוֹלָמִים כִּי עָתִיד לָשׁוּב עָלַיִךְ וְלִשְׁכֵּן שְׁמוֹ בְּתוֹכֵךְ וְנִבְנוּ
חֲרֵבוֹתַיִךְ וַיִּקַּבֵּץ עָלַיִךְ בְּשִׂמְחָה כָּל גָּלוּתֵךְ וְיִשַּׂע בְּקִרְבֵּךְ כָּל בָּנַיִךְ לָעוֹלָם וָעֶד:
14 גּוֹיִם רַבִּים יִשְׁאֲלוּ בְשִׁלּוּמֵךְ וּבַקְּשׁוּ שֵׁם יְהוָה עֶלְיוֹן מַלְכֵי תַּרְשִׁישׁ וְאִיִּים מְנָחָה
יָשִׁיבוּ: מַלְכֵי שְׁבָא וּסְבָא אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ: לְדוֹר וָדוֹר יָשִׂישׂוּ וְיִשְׂמְחוּ בְּקִרְבֵּךְ כָּל
16 אוֹהֲבֵיךְ: יִבְוֹשׁוּ וְיִסּוֹגוּ אָחוֹר כָּל שׂוֹנְאָיִךְ: שִׂישִׂי וְשִׂמְחִי יְרוּשָׁלַם עַל קִבּוּץ בָּנַיִךְ
17 הַשְּׁבִים בְּקִרְבֵּךְ וְשָׁם יוֹדוּ וִיבָרְכוּ אֶת שֵׁם יְהוָה: אַשְׁרֵי כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלַיִךְ כִּי
18 עַתָּה יָשִׂישׂוּ וְעָלַיִךְ יִתְּמְהוּ עַל רוֹב כְּבוֹדֵךְ וְיִשְׂמְחוּ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת
יְהוָה הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל: כִּי הוּא יִבְנֶה אֶת יְרוּשָׁלַם אַבְנֵי סַפִּירִי וְיַהֲלוֹם וּבְרֶקֶת וְכָל
22 חוֹמוֹתֶיהָ אַבְנֵי אֶקְדַּח מְגֻדְלוֹתֶיהָ וְאַרְמְנוֹתֶיהָ זָהָב טָהוֹר: וְכָל רְחוֹבוֹתֶיהָ נוֹפֵךְ וְאַבְנֵי
23 יָקָרָה מָאוֹפִיר תְּרַצֵּפְנָה וְאוֹ תִּרַנֵּנָה כָּל רְחוֹבוֹתֶיהָ וְתֹאמַרְנָה הַלְלוּיָהּ: בָּרוּךְ
יְהוָה אֲשֶׁר הֵרִים קֶרֶן מַלְכוּתֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד עַד כֵּאן תִּפְלַת טוֹבִיָּה:

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

5 Ipſe eſt qui caſtigat vos propter iniquitates veſtras, ut miſereatur veſtri in noviſſimo dierum, atque ſalvet vos. Ipſe congregabit vos ex omnibus populis, inter quos diſperſi eſtis, ſi modò redieritis ad eum toto corde veſtro, adeo, ut demiremini multitudinem miraculorum, & rerum mirabiliũ, quas faciet vobiſcum. Propterea confitemini Domino, & benedicite nomen ejus, 6
atque exaltate eum, cujus regnum durat in ſeculum & in æternum. Et ego 7
quoq; in terra captivitatis noſtræ, confitebor, prædicabo, & collaudabo regem omnium regum. Narraboque mirabilia ejus, virtutem ac potentiam ejus, coram omnibus viventibus. Præterea & vos defectores & peccatores, 8
revertimini ad Dominum, fortaſſis miſerebitur veſtri. Nam Deus miſericors & clemens eſt, longanimis, multæ pietatis & veritatis. Ego ad Deum clamabo, ſed & anima mea benedicat Dominum Deum cœli. Decor & gloria 9
eſt coram eo. Fortitudo & decor eſt in ſanctuario ejus. Confiteantur omnes 10
populi mirabilia ejus, in civitate ſancta Jeruſalem. Jeruſalem civitas ſancta, 11
ipſe rependit tibi iniquitates filiorum tuorum, Verùm iterum ſalvabit eos. Eſt quoq; ſpes noviſſimo tuo, dicit Dominus, & revertentur filii ad terminũ ſuum. Quapropter date confeſſionem nomini ejus, quoniam bonum eſt. Be- 12
nedic & glorifica Jeruſalem regem viventem in ſecula, Futurum eſt enim ut ſe convertat ad te, ac habitare faciat nomen ſuũ in medio tui. Ædificabit quoque diruta tua, & congregabit ad te cum gaudio omnem captivitatem tuam, plantabitque in medio tui, omnes filios tuos, in ſeculum & in perpetuũ. Multæ gentes rogabunt pro pace tua, & inquirent nomen Domini al- 14
tiſſimi. Reges Tharſis & inſularum munera reddent. Reges Scheba & Seba dona adducent. In generatione & generationem lætabuntur, & gaudebunt 15
in medio tui, omnes qui diligunt te. Confundantur & retro agantur omnes 16
qui oderunt te. Lætare & gaude Jeruſalem, ſuper collectione filiorum tuo- 17
rum, qui habitant in medio tui, ibi confitebuntur & benedicent nomen Domini. Beati omnes qui lugent propter te, nunc enim lætabuntur, & propter 18
te admirabũtur, nempe propter magnã gloriã tuã, atq; gaudebunt in ſeculũ & in perpetuũ. Benedic anima mea Dominũ regem magnũ, Quoniam ipſe 19 21
ædificabit Jeruſalem lapidibus pretioſis, nempe Sapphiro. Adamante, & Smaragdo, Omneſque muri ejus (erunt) ex lapidibus lucentibus, Turres quoq; & palatia ejus, erunt ex auro mundo, Omnes plateæ ejus carbunculo 22
& lapidibus pretioſis ex Ophir allatis, ſtratæ erunt. Tunc jubilabunt omnes plateæ ejus, ac dicent; Laudate Dominum, Benedictus Dominus qui exaltavit cornu regni tui, in ſeculum & in perpetuum. Hactenus oratio Tobiæ. 23

Editio SEBAST. MUNSTERI.

Ad quos dixit Raphael; Pax vobis: Nolite timere, ſed benedicite Dominum 17
pro magnalibus & mirabilibus iſtis quæ fecit vobiſcũ. Et me quidẽ omni 19
tempore quo fui apud vos vidiſtis comedere & bibere, ſic enim viſum eſt in oculis veſtris, at ego non comedi neque bibi. Nunc ergo ſcribite vobis 20
omnia verba iſta in libro, qui ſit in teſtimonium inter vos & inter Deum veſtrum cunctis diebus vitæ veſtræ,

Verſio VULG. LAT.

5 Ipſe caſtigavit nos propter iniquitates noſtras: & ipſe ſalvabit nos propter miſericordiam ſuam.
6 Aſpicite ergò quæ fecit nobiſcum, & cum timore & tremore confitemini illi: regémque ſeculorum exaltate in operibus veſtris.
7 Ego autem in terra captivitatis meæ confitebor illi: quoniam oſtendit majeſtatem ſuam in gentem
8 peccatricem. Convertimini itaque peccatores, & facite juſtitiam coram Deo, credentes quòd
9 faciet vobiſcum miſericordiam ſuam. Ego au-
10 tem, & anima mea in eo lætabimur. Benedicite Dominum omnes electi ejus: agite dies læ-
11 titiæ, & confitemini illi. Jeruſalem civitas Dei, caſtigavit te Dominus in operibus manuum tua-
12 rum. Confitere Domino in bonis tuis, & benedic Deum ſeculorum, ut reædificet in te tabernaculum ſuum, & revocet ad te omnes captivos,
13 & gaudeas in omnia ſecula ſeculorum. Luce ſplendidâ fulgebis: & omnes fines terræ adorabunt te.
14 Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in ſanctificationem habe-
15 bunt. Nomen enim magnum invocabunt in te.
16 Maledicti erunt qui contempſerint te: & condemnati erunt omnes qui blaſphemaverint te:
17 benedictíque erunt qui ædificaverint te. Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabuntur ad Dominum.
18 Beati omnes qui diligunt te, & qui gaudent
19 ſuper pace tua. Anima mea benedic Dominum, quoniam liberavit Jeruſalem civitatem ſuam à cunctis tribulationibus ejus, Dominus Deus no-
20 ſter. Beatus ero, ſi fuerint reliquiæ ſeminis
21 mei ad videndam claritatem Jeruſalem. Portæ Jeruſalem ex ſapphiro & ſmaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioſo omnis circuitus mu-
22 rorum ejus. Ex lapide candido & mundo omnes plateæ ejus ſternentur: & per vicos ejus
23 alleluja cantabitur. Benedictus Dominus, qui exaltavit eam, & ſit regnum ejus in ſecula ſeculorum ſuper eam. Amen.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

5 Καὶ μαστιγώσει ἡμᾶς ἐν τ ἀδικίαις ἡμῶν, καὶ πάλιν ἐλεήσει, καὶ
Συνάξει ἡμᾶς ἐκ πάντων τ ἐθνῶν, ἐ ἐὰν (α)σκορπισθ ἐν αὐτοῖς.
ἐὰν ἐπιστρέψητε πρὸς αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, καὶ ἐν ὅλῃ
τῇ ψυχῇ ὑμῶν, ποιῆσαι ἐνώπιον αὐτοῦ ἀλήθειαν, τότε ἐπιστρέψει
6 πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὐ μὴ (β)κρύψει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ὑμῶν. Καὶ
ἴδετε ἃ ποιήσει μεθ' ὑμῶν, καὶ ἐξομολογήσασθε αὐτῷ ἐν ὅλῳ
τῷ στόματι ὑμῶν, καὶ (γ) εὐλογήσατ τ κύριον τ δικαιοσύνης, καὶ ὑ-
7 ψώσατε τ βασιλέα τ αἰώνων. Ἐγὼ ἐν τῇ γῇ τ αἰχμαλωσίας
μου ἐξομολογοῦμαι αὐτῷ, καὶ δείκνυμι τ ἰσχὺν καὶ τ μεγαλωσύνην
8 αὐτοῦ τοῖς ἁμαρτωλοῖς. Ἐπιστράτ ἁμαρτωλοί, καὶ ποιήσατε δι-
καιοσύνην ἐνώπιον αὐτοῦ· τίς γινώσκει εἰ θελήσει ὑμᾶς, καὶ
9 ποιήσει ἐλεημοσύνην (δ)ὑμῖν; Τὸν θεόν μου ὑψῶ, καὶ ἡ ψυχή μου
10 (ε)τῷ βασιλεῖ τῷ ὐρανίῳ, καὶ ἀγαλλιάσετ) τ μεγαλωσύνῃ αὐτοῦ. Αὐ-
11 τὸς πάντες, καὶ ἐξομολογείσθωσ αὐτῷ ἐν Ἱερουσολύμοις. Ἱε-
ρουσόλυμα πόλις (ζ) ἁγία, μαστιγώσει ὅτι τὰ ἔργα τ ὑῶν Συ, καὶ
12 πάλιν ἐλεήσει τοὺς υἱὸς τ δικαίων. Ἐξομολογῦ (η) τῷ κυρίῳ
ἀγαθῷς, καὶ εὐλόγει τ βασιλέα τ αἰώνων, ἵνα πάλιν (θ) ἡ σκη-
νὴ αὐτοῦ οἰκοδομηθῇ ἐν Σοὶ μετὰ χαρᾶς, καὶ (ι) εὐφράναι ἐν σοὶ
τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ ἀγαπῆσαι ἐν Σοὶ τοὺς ταλαιπώρους, εἰς πά-
14 σας τὰς γενεὰς τῆ αἰωνῖ Θ. Ἔθνη πολλὰ μακρόθεν ἥξει πρὸς
τὸ ὄνομα κυρίου τ θεῦ, δῶρα ἐν χερσὶν ἔχοντες, (κ) καὶ δῶρα τῷ
15 βασιλεῖ τῆ ὑψίστῃ. (λ) Γενεαὶ γενεῶν δώσουσί σοι αἴνεσίσματα.
16 Ἐπικατάρατοι πάντες οἱ μισοῦντές σε, εὐλογημένοι ἔσον) πάν-
17 τες οἱ ἀγαπῶντές σε εἰς τ αἰῶνα. (μ) Χάρηθι καὶ ἀγαλλίασαι
ἐπὶ τοῖς υἱοῖς τ δικαίων, ὅτι Συναχθήσον) καὶ εὐλογήσουσι τ
18 κύριον τ δικαίων. Ὦ μακάριοι οἱ ἀγαπῶντές σε, χαρήσον)
ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ Σου· μακάριοι ὅσοι ἐλυπήθη ἐπὶ πάσαις τ
μάστιξί Σε, ὅτι ἐπὶ σοὶ χαρήσον) θεασάμενοι πᾶ τ δόξαν
19 Σου, καὶ εὐφρανθήσονται εἰς τ αἰῶνα. Ἡ ψυχή μου εὐλογείτω
21 τ θεὸν τ βασιλέα τ μέγαν, Ὅτι οἰκοδομηθήσ) Ἰερουσαλὴμ
Σαπφείρῳ καὶ σμαράγδῳ, καὶ λίθῳ (ν) ἐντίμῳ τὰ τείχη Σου,
22 καὶ οἱ πύργοι, καὶ οἱ θεμελιῶνες ἐν χρυσίῳ καθαρῷ, Καὶ αἱ
πλατεῖαι Ἰερουσαλὴμ (ξ) ἐν βηρύλλῳ, καὶ ἀνθρακι, καὶ λίθῳ ὀπ
Σουφεὶρ ὑμνολογηθήσονται. καὶ ἐρεῦσι πᾶσαι αἱ ῥύμαι αὐτῆς
23 ἁλληλεία καὶ (ο) αἴνεσιν, λέγοντες, Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, ὃς ὕ-
ψωσε (π) πάντας τοὺς αἰῶνας. MS. A. (α) ἐσκορπισθῆτ (β) κρύψῃ (γ) εὐλογῆσατ (δ) εἰς ὑμᾶς;
(ε) τὸν βασιλέα (ζ) ἁγία, (η) τῷ ἀγαθῷ, καὶ (θ) σκηνὴ (ι) εὐφρανθῆ ἐν Σοὶ πᾶ ἐκεῖ αἰχμαλώτους (κ) δῶρα (λ) Γενεαὶ γε-
νεῶν αἰνέσουσίν Σοι, καὶ δώσουσιν ἀγαλλίασιν. (μ) Χάρηθι (ν) ὀπτίμῳ (ξ) βυρύλλῳ, (ο) αἰνέσουσιν, (π) εἰς πάντας

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Hæc enim propter peccata noſtra: ſed 5
miſerebitur noſtrî denuò, & congregabit nos de omnibus populis inter quos diſperſi ſumus, cùm ad ipſum converſi fuerimus, & fecerimus veritatem coram ipſo corde mundo. Et nunc videte 6
omnia quæ fecit nobis, & confitemini corã ipſo de toto corde veſtro, & laudate Deum juſtitiæ, & exaltate eum qui regnat in ſeculum. Convertimini etiam 8
peccatores, & facite juſtitiã corã ipſo, ut acceptos vos habeat, & miſereatur veſtrî. Quia ecce ego Deum meum 9
exalto, & anima mea in Deo meo exultat: Vos autem confitemini coram 10
ipſo in Jeruſalem civitate ſanctâ.

ספר טוביה: יד

יד

וְהָיָה בֶּן חֲמִשִּׁים וּשְׁמוֹנָה כְּשֶׁנִּתְבַּלְּבְּלוּ עֵינָיו וְאַחַר כֵּךְ נִתְרַפֵּא וְהָיָה עוֹשֶׂה 3
צְדָקָה לְרוֹב מְאֹד: וְהוֹסִיף לְיִרְאָה שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְשַׁבְּחוֹ בְּכָל 4
עֵת: וַיְהִי כִּי זָקֵן טוֹבִיָּה וַיִּקְרָא לִבְנוֹ טוֹבִיָּה וְאֶת שִׁשָּׁה בְּנֵי טוֹבִיָּה שָׁנוֹלְדוּ 5
לוֹ וְאָמַר לוֹ בְּנִי אֹכַ יָדַעְתִּי וּבָאתִי בַּיָּמִים וְהִוָּהֵר בְּךָ אַחֲרֵי מוֹתִי אַל תַּעֲמוֹד בְּנִינְוֵה:
כִּי בְּוַדַּאי וּבְבִירוּר לְךָ שֶׁתִּתְקַיֵּים נְבוּאָתוֹ שֶׁל יוֹנָה הַנָּבִיא וְקַח בָּנֶיךָ וְכָל אֲשֶׁר 6
לְךָ וְלֵךְ אֶל אֶרֶץ מָדַיִן כִּי שָׁלוֹם יִהְיֶה שָׁם עַד זְמַן וְעֵדָן: וּשְׁאַר אַחֵינוּ יִשְׂרָאֵל 7
אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם כּוּלָם יֵצְאוּ בְּגָלוּת וִירוּשָׁלַם לָעִיים תִּהְיֶה וְהַר הַבַּיִת לְבָמוֹת
יַעַר וְתִהְיֶה שׁוֹמֵמָה וְמַן מוּעָט וְאָז יַעֲלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִבְנוּ אוֹתָהּ וְאֶת הַבַּיִת
אֲבָל לֹא כְּבִנְיָן רִאשׁוֹן וַיַּעַמְדוּ שָׁם יָמִים רַבִּים לְפִי מִלְאַת עוֹלָם אָחַר וְעוֹד
יֵצְאוּ בְּגָלוּת רַב וְגָדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִזְכּוֹר אוֹתָם וִיקַבְּצֵם מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת
הָאָרֶץ וְתִבָּנֶה יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּנְיָן נָאֶה וּמְפוּאָר וְגַם הַבַּיִת יִבָּנֶה בִּנְיָן
מְשׁוּבָּח בִּנְיָן אֲשֶׁר לֹא יִנָּתֵשׁ וְלֹא יֵהָרֵס לָעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים כַּאֲשֶׁר דִּבְּרוּ
הַנְּבִיאִים:

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וְהַדָּבָר הַזֶּה לְאוֹת וְעֵד בְּכָל דּוֹר וְדוֹר וּבָרְכוּ אֶת יְיָ וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ וְעָיְרוּ
שַׁלְחוּנִי וְאֵלֵךְ אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם: וַיְשַׁלְּחוּהוּ וַיְבָרְכוּ אֶת יְיָ עַל כֹּל 22
וְאֹת: וַיַּעַל מַלְאַךְ ה' הַשָּׁמַיְמָה וְלֹא יָסַף עוֹד לְהֵרָאוֹת אֶל טוֹבִי וְאֶל טוֹבִיָּה בְּנוֹ: 21

יג

בְּעֵת הַהִיא כָּתַב טוֹבִיָּה אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּשִׂמְחָה וַיֹּאמֶר טוּבִי בְּרוּךְ יְיָ 1
הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל הַמְפֻלְיָא פְּלָאָיו לְעַמּוֹ וַעֲבָדָיו: וְהוּא מוֹחֵץ וְרוֹפֵא וּמֵמִית וּמְחַיֶּה 2
וּמוֹרִיד שְׁאוֹל וְיַעַל: אֲשֶׁר פִּזֵּר אוֹתָנוּ בֵּין הַגּוֹיִם חַיָּבִין אָנוּ לְהוֹדִיעַ אֶת כֹּחוֹ
הַנִּפְלָאוֹת הָאֵלֶּה בֵּין הָעַמִּים:

Versio VULG. LAT.

CAP. XIV.

1 ET consummati sunt sermones Tobiæ. Et postquàm illuminatus est Tobias, vixit annis
2 quadraginta duobus, & vidit filios nepotum
3 suorum. Completis itaque annis centum duobus, sepultus est honorificè in Ninive. Quinquaginta namque & sex annorum lumen ocu-
4 lorum amisit, sexagenarius verò recepit. Reliquum verò vitæ suæ in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.
5 In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobiam filium suum, & septem juvenes filios ejus
6 nepotes suos, dixitque eis; Propè erit interitus Ninive: non enim excidit verbum Domini: & fratres nostri, qui dispersi sunt à terra
7 Israël, revertentur ad eam. Omnis autem deserta terra ejus replebitur, & domus Dei, quæ in ea incensa est, iterùm reædificabitur: ibique revertentur omnes timentes Deum,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ιδ'.

1 Καὶ ἐπαύσατο ἐξομολογούμενος Τωβὶτ. Καὶ ἦν ἐτῶν (α)
3 πεντηκονταοκτὼ, ὅτε ἀπώλεσε τὰς ὄψεις, καὶ μετὰ ἔτη ὀκτὼ
4 ἀνέβλεψεν. καὶ ἐποίει ἐλεημοσύνας· Καὶ προσέθετο φοβεῖσθαι
κύριον τὸν θεὸν, καὶ (β) ἐξομολογεῖτο αὐτῷ. μεγάλως δὲ
5 ἐγήρασεν· Καὶ ἐκάλεσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τοὺς (γ) υἱοὺς αὐ-
τοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Τέκνον λάβε τοὺς υἱούς σου, ἰδοὺ γεγήρα-
6 κα, καὶ πρὸς τὸ ἀπαγήχειν (δ) ἐν τῷ ζῆν εἰμι. Ἀπελ-
θε εἰς τὴν Μηδίαν τέκνον, ὅτι πέπεισμαι ὅσα ἐλάλησεν Ἰω-
νὰς ὁ προφήτης περὶ Νινευὴ, ὅτι (ε) καταστραφήσεται· ἐν δὲ
τῇ Μηδίᾳ ἔσται εἰρὴνη μᾶλλον ἕως καιροῦ· καὶ ὅτι οἱ ἀδελφοὶ
7 ἡμῶν ἐν τῇ γῇ Ἰσραὴλ διασπαρήσονται ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς γῆς· Καὶ
Ἱερουσάλημ ἔσται ἔρημος, καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῇ κα-
τακαήσεται, καὶ ἔρημος ἔσται μέχρι χρόνου. καὶ πάλιν ἐλεή-
σει αὐτοὺς ὁ θεὸς, καὶ ἐπιστρέψει αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, καὶ οἰ-
κοδομήσουσι τὸν οἶκον, οὐχ οἷος ὁ πρότερος, (ζ) ἕως πληρωθῶσι
καιροὶ τοῦ αἰῶνος. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν ἐκ τῶν αἰχμα-
λωσιῶν, καὶ οἰκοδομήσουσιν Ἰερουσαλὴμ ἐντίμως· καὶ ὁ οἶκος
τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῇ (η) οἰκοδομηθήσεται ἐνδόξως, καθὼς ἐλάλησ-
σαν αὐτῆς οἱ προφῆται.

MS. A. (α) ὀγδοηκονταοκτὼ, (β) ἐξομολογεῖσθαι (γ) ἐξοὺς (δ) ἀπὸ τοῦ (ε) καταστραφήσεται· (ζ) ὡς (η) οἰκοδομηθήσεται εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος οἰκοδομὴ ἐνδόξως, καθὼς

Atque res ista sit in signũ & testimoniũ in omnem generationem & generationem, & vos benedicite Dominum atque confitemini memoriæ sanctitatis ejus. Et jam dimittetis me, ut vadam ad Deum qui misit me ad vos. Dimittentes autem eum benedixerunt Dominum pro omnibus istis. Et angelus Domini ascendit in cœlum, nec addidit amplius apparere Tobæo & Tobiæ filio ejus.

Liber TOBIÆ, Edit. P. FAGII.

CAP. XIV.

FUit autem Tobias quinquaginta octo annorum, quando amisit lumen 3
oculorum suorum, qui postquam curatus fuit, multas præstitit eleemosynas.
Et adhuc magis etiam timuit nomen Dei, glorificans illud omni tempore. 4
Et factum est, cum senuisset Tobias, ut vocaret filium suum Tobiam, unà 5
cum sex filiis qui nati fuerunt ei; ac diceret ei; Novi quod senio confectus
sim, cave itaque post obitum meum, ut non diutius maneas Nineve. Cer- 6
tum enim ac manifestum est tibi, fore ut confirmetur prophetia Jonæ pro-
phetæ. Quare accipe filios tuos, & quæcunque habes, & vade in terram
Midian, ibi enim erit pax ad tempus constitutum. Cæterùm reliqui fratres 7
nostri Israel, qui sunt Jerosolymis, omnes migrabunt in exilium, Et Jeru-
salem in acervos redigetur, atque mons domus (Domini) in excelsa (erit,)
stabitque desolata ad modicum tempus. Tunc ascendent filii Israel, & re-
ædificabunt eam, necnon & templum, attamen non juxta priorem structu-
ram. Manebuntque ibi diebus multis, donec impleatur seculum unum.
Ex quo iterum abibunt in captivitatem maximam. Exinde Deus sanctus
benedictus memor erit illorum, & congregabit eos à quatuor plagis
mundi. Tum restaurabitur Jerusalem civitas sancta structurâ pulchrâ
& præclarâ. Necnon & templum ipsum extruetur structura celebri,
ejusmodi scilicet, quæ non destruetur, nec diruetur in seculum & in se-
cula seculorum, quemadmodum prædixerunt prophetæ.

CAP. XIII.

IN tempore illo scripsit Tobias omnes sermones istos cum gaudio, dixitq; 1
Tobæus: Benedictus Domin⁹ Deus magnus, qui mirabilia sua ostendit erga
populum suum atque servos suos. Ipse vulnerat & medetur, mortificat & 2
vivificat, deponit in foveam & resuscitat. Ipse dispersit nos inter gentes, 4
atque nos tenemur annuntiare omnia mirabilia ista inter populos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XIV.

1 CÚmque absolvisset Tobit verba sua
confitendo, consenuit in pace; Et mor-
2 tuus est annos natus centum & duo, &
sepultus est cum gloriâ magnâ in Ni-
nive. Cæcus factus est annos quinqua-
3 ginta octo natus; Et in cæcitate septem
annos egit. Cúmque conversus Deus
lucem ipsi indulsisset, & aperti fuissent
oculi ejus, vixit adhuc annos triginta
4 septem; Toto vitæ suæ spatio faci-
ens misericordiam & justitiam. Et
confitebatur coram Domino. Cúmque
5 moreretur, vocavit filium suum To-
biam, & dixit ei; Cùm mortuus fuero,
6 fili, & sepeliveris me, cape liberos
tuos, & ito in Mediam: Veracia enim
sunt verba prophetæ, quæ dixit de As-
syriis, & de Ninive; nec quicquam ex
eis falsum erit. In Media autem fir-
mior erit *pax* quam in Ninive, & in-
ter Assyrios, & Babylone. Etiam
7 fratres nostri qui ipsa Hierosolyma
habitant, dispergentur omnes per to-
tam terram de terra Israel, & deso-
labitur terra bona: Etiam domus Do-
mini, & civitas. Et posteà miseri-
cordiâ motus reducet residuum Israe-
lis. Hi ædificabunt Templum: Et
omnes revertentur ad populum no-
strum, qui scilicet in captivitate fue-
runt. Et ædificabitur Jerusalem, tem-
plum etiam, cum gloria, in omnes ge-
nerationes seculi, sicut prædixerunt
prophetæ, qui locuti sunt nomine Do-
mini in Israele.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

CAP XIV.

ET cessavit confitens Tobit. Et erat annorum quinquaginta octo, quando amisit visum: 1 3
& post annos octo recuperavit visum. Et faciebat eleemosynas: Et adjecit timere Dominum 4
Deum, & confitebatur ei. Magnoperè autem senuit: Et vocavit filium suum, & filios e- 5
jus, & dixit ei; Fili, accipe filios tuos: ecce senuì, & ad exeundum è vita sum. Abi in 6
Mediam, fili, Quoniam credidi, quæcunque locutus est Jonas propheta de Nineve, quia subvertetur: in Media autem erit pax magis usque ad tempus: & quia fratres nostri in terra dispergentur à bona terra: Et Hierosolyma erit 7
deserta, & domus Dei in ea comburetur, & deserta erit usque ad tempus. Et rursus miserebitur eorum Deus, & reducet eos in terram, & ædificabunt domum, non qualis prior, donec impleta fuerint tempora seculi. Et post hæc revertent de cautivitatibus, & ædificabunt Hierusalem honorificè: & domus Dei in ea ædificabitur gloriosè, sicut locuti sunt de ea prophetæ.

ספר טוביה : יד

8 וְאָז יָשׁוּבוּ הַגּוֹיִם הֵהֵם לַעֲבוֹד אֶת יְהוָה וַיְשַׁלִּיכוּ פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם : וְיִתְּנוּ שֶׁבַח
9 וְהוֹדָאָה לְשֵׁם הַגָּדוֹל וְיָרִים קֶרֶן עַמּוֹ נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם וְיִפְאֲרוּ וְיַשְׂבִּיחוּ לְשֵׁם הַגְּדוֹל
כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל וְאָז יִשְׂמְחוּ כָּל עֲבָדָיו הָעוֹבְדִים לְפָנָיו בֶּאֱמֶת וְיָשִׂישׂוּ וְיָנִילוּ כָּל
עוֹשֵׂה צְדָקָה וְחֶסֶד : וְעַתָּה בְנִי בְּרַח לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי יִתְקַיְּמוּ עָלָיו דִּבְרֵי
12 הַנְּבִיאִים וְאַתָּה בְנִי נְצוֹר תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר הֱיֵה בְנִי אִישׁ צַדִּיק
תָּם וְיָשָׁר לְמַעַן תַּצְלִיחַ בְּכָל דְּרָכֶיךָ בְּנִי קוֹבְרֵנִי בְּטוּב וְאֶת אִמְּךָ עִמִּי וְאַל תְּאַחֵר
בְּנִינְוֵה וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְהִיֶה בְּעֶזְרָתֶךָ :

Liber TOBIÆ, *Edit.* P. FAGII.

Tunc convertentur gentes iſtæ, ut colant Dominum, proiicientque imagines deorum ſuorum. Dabúntque laudem & confeſſionem nomini ejus magno. Exaltabit quoque cornu populi ſui, coram omnibus gentibus. Et celebrabunt ac glorificabunt nomen magnum ejus, omne ſemen Iſrael. Tunc gaudebunt omnes ſervi ejus, qui ſerviunt ei in veritate. Lætabuntur & exultabunt omnes qui faciunt juſtitiam & pietatem. Nunc ergo mi fili, 12
fuge de loco iſto, quoniam implebuntur quæ de eo locuti ſunt prophetæ. Tu verò mi fili, ſerva legem Dei noſtri, ac præcepta ejus cuſtodi. Eſto mi fili vir juſtus, integer, & rectus, tum proſperè ſuccedent viæ tuæ, Mi fili, ſepelito me diligenter, necnon & matrem tuam mecũ, Nec moram facias in Nineve. Deus quoque benedictus auxilio tibi ſit (in omnibus.)

8 9

Editio SEBAST. MUNSTERI.

וְאַתֶּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חִזְקוּ וְאַל יֵרָפוּ יְדֵיכֶם כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפְעֻלָּתְכֶם
וְהוּא יְרוּם לְרַחֲמָכֶם כִּי אֱלֹהֵי מִשְׁפָּט יְיָ אַשְׁרֵי כָּל חוֹסִים לוֹ וְאַתֶּם בְּנֵי הַיְרִבּוּ
צְדָקָה תְּפִלָּה וּתְחִנָּה לִפְנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם כִּי צְדָקָה וּתְפִלָּה דּוֹחִין אֶת הַנְּוֵרָה
שְׁנֵאמַר וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת בְּרוּךְ יְיָ אֲשֶׁר עָשָׂה עִמִּי וְעִם אָבִי וְעִם אֲבוֹתַי
וְעִם כָּל אֲשֶׁר בְּטַח בּוֹ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת גְּדוֹלוֹת בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם
אָמֵן אָמֵן :

And you ſons of Iſrael be valiant, & let not your hands be weakened, for there is reward for your work, and he will exalt for your mercy. For the God of judgment is a lover of all that truſt in him. And you ſons multiply prayer and faſting before the Lord of the world, for prayer and faſting drive away the ſtroke of death, as it is written, And righteouſneſs delivereth from death. Bleſſed be the Lord who hath done with me and with my father and with my anceſtors great and wonderful miracles. Bleſſed be the Lord for ever, Amen, Amen.

חם ונשלם ספר טובי בן טוביאל :

FINIT Liber TOBÆI *filii Tobiel, Laus Deo.*

Verſio VULG. LAT.

8 Et relinquent gentes idola ſua, & venient in
9 Jeruſalem, & inhabitabunt in ea, Et gaudebunt in ea omnes reges terræ, adorantes regem
10 Iſraël. Audite ergò, filii mei, patrem veſtrum: Servite Domino in veritate, & inquirite ut fa-
11 ciatis quæ placita ſunt illi: Et filiis veſtris mandate ut faciant juſtitias & eleemoſynas, ut ſint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore in veritate, & in tota virtute ſua.
12 Nunc ergò, filii, audite me, & nolite manere hìc: ſed quacunque die ſepelieritis matrem veſtram circa me in uno ſepulchro, ex eo dirigite
13 greſſus veſtros ut exeatis hinc. Video enim quia
14 iniquitas ejus finem dabit ei. Factum eſt autem poſt obitum matris ſuæ, Tobias abſceſſit ex Ninive cum uxore ſua, & filiis, & filiorum
15 filiis, & reverſus eſt ad ſoceros ſuos. Invenítque eos incolumes in ſenectute bona: & curam eorum geſſit, & ipſe clauſit oculos eorum: & omnem hæreditatem domûs Raguelis ipſe percepit: vidítque quintam generationem, filios
16 filiorum ſuorum. Et completis annis nonagintanovem in timore Domini, cum gaudio ſepelierunt eum. Omnis autem cognatio ejus, &
17 omnis generatio ejus, in bona vita, & in ſancta converſatione permanſit, ita ut accepti eſſent tam Deo, quàm hominibus, & cunctis habitantibus in terra.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

8 Καὶ πάντα τὰ ἔθνη ὀπισθόφοισιν ἀληθινῶς φοβῆθαι κύριον
9 τὸν θεὸν, καὶ (α) κατορύξουσι τὰ εἴδωλα αὐτῶν, Καὶ εὐλογήσουσι πάντα τὰ ἔθνη (β) κύριον· καὶ ὁ λαὸς αὐτῆς ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ· καὶ ὑψώσει κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ χαρήσονται πάντες οἱ ἀγαπῶντες κύριον τὸν θεὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, ποιοῦντες ἔλεος τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν. Καὶ νῦν τέκνον ἄπελθε ἀπὸ Νινευὴ, ὅτι πάντως ἔσται ἃ ἐλάλησεν ὁ προφήτης Ἰωνάς. Σὺ δὲ τήρησον τὸν νόμον καὶ τὰ προστάγματα, καὶ (γ) ἦσθ φιλελεήμων καὶ δίκαιος, ἵνα σοι καλῶς ᾖ. Καὶ θάψον με καλῶς, καὶ τὴν μητέρα σου μετ' ἐμοῦ, καὶ μηκέτι ἀναβαίνητε (δ) εἰς Νινευή. τέκνον ἴδε τί ἐποίησεν Ἀμὰν Ἀχιαχάρῳ τῷ θρέψαντι αὐτὸν, ὡς ἐκ τοῦ φωτὸς ἤγαγε(ε) εἰς τὸ σκότος. καὶ ὅσα ἀνταπέδωκεν αὐτῷ· καὶ (ζ) Ἀχιάχαρον μὲν ἐσώθη, ἐκείνῳ δὲ τὸ ἀνταπόδομα ἀπεδόθη, καὶ αὐτὸς κατέβη εἰς τὸ σκότος. Μανασσῆς ἐποίησεν ἐλεημοσύνην, καὶ ἐσώθη ἀπὸ παγίδος θανάτου, ἧς ἔπηξεν αὐτῷ· Ἀμὰν δὲ ἐπέπεσεν εἰς τὴν παγίδα, καὶ ἀπώλετο. καὶ νῦν παιδία ἴδετε τί ἐλεημοσύνη ποιεῖ, καὶ (η) δικαιοσύνη ῥύεται. καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, ἐξέλιπεν (θ) ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ὅτι τῆς κλίνης· ἦν δὲ ἐτῶν ἑκατὸν πεντηκοντατεσσάρων· καὶ (ι) ἔθαψαν αὐτὸν ἐνδόξως.
14 Καὶ ὅτε ἀπέθανεν Ἄννα, ἔθαψεν αὐτὴν μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἀπῆλθε δὲ Τωβίας μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν (κ) υἱῶν αὐτοῦ εἰς Ἐκβάτανα πρὸς Ῥαγουὴλ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ,
15 Καὶ ἐγήρασεν ἐντίμως. καὶ ἔθαψε τοὺς πενθεροὺς αὐτοῦ ἐνδόξως, καὶ ἐκληρονόμησε τὴν οὐσίαν αὐτῶν, καὶ Τωβὶτ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἀπέθανεν ἐτῶν ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ ἐν Ἐκβατάνοις τῆς Μηδίας. καὶ ἤκουσε πρὶν ἀποθανεῖν αὐτὸν, τὴν ἀπώλειαν Νινευὴ, ἣν (λ) ἠχμαλώτισε Ναβουχοδονόσορ, καὶ (μ) Ἀσσύριος, καὶ εὐφράνθη πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν ἀπὸ Νινευή.

Et omnes gentes convertentur veraciter ad timendum Dominum Deum, & defodient idola ſua: Et benedicent omnes gentes Dominum. 9
Et populus ejus confitebitur Deo: & exaltabit Dominus populum ſuum: & gaudebunt omnes, qui diligunt Dominum Deum in veritate, & juſtitia, facientes miſericordiam fratribus noſtris. Et nunc, fili, diſcede à Nineve; quoniam omnino erunt quæ locutus eſt propheta Jonas. Tu autem ſerva legem, & præcepta, & eſto amator miſericordiæ, & juſtus; ut tibi benè ſit. Et ſepeli me honeſtè, & matrem tuam mecum, & non ultrà maneatis in Nineve. Fili, vide, quid fecit Aman Achiacharo, qui nutriverat eum, quomodò è luce adduxit eum in tenebras, & quæcunque retribuit ei. Et (a) Achiacharum quidem ſalvavit: illi autem retributio retributa eſt, & ipſe deſcendit in tenebras. Manaſſes fecit miſericordiam, & ſalvatus eſt de laqueo mortis, quem (b) fixerat ei. Aman autem incidit in laqueum, & periit. Et nunc, filii, videte, quid eleemoſyna facit, (c) & juſtitia liberat. Et hæc ipſo dicente, defecit anima ejus ſuper lectum. Erat autem annorum centum quinquaginta octo: & ſepelierunt eum glorioſè. Et 14
quando mortua eſt Anna; ſepelivit eam cum patre ſuo. Diſceſſit autem Tobias cum uxore ſua, & filiis ſuis in Ecbatana ad Raguel ſocerum ſuum, Et ſenuit honorificè. Et ſepelivit ſoceros 15
ſuos glorioſè, & hæreditavit ſubſtantiam eorum, & Tobit patris ſui. Et mortuus eſt annorum centum viginti ſeptem in Ecbatanis Mediæ. Et audivit, priuſquàm ipſe moreretur, perditionem Ninive, quam captivavit Nabuchodonoſor, & Aſyceros: & gavisus eſt, antequàm moreretur, ſuper Nineve.

MS. A. (α) καταρύξωσιν (β) τὸν κύριον (γ) γίνου (δ) ἐν (ε) εἰς Σκότος. (ζ) Ἀχιάχαρος μὲν ἐσώθη, (η) τί δικαιοσύνη ῥύεται (θ) αὐτοῦ ἡ ψυχὴ ὅτι· (ι) ἔθαψεν (κ) υἱῶν οἱς Τωβίτ. (λ) ἠχμαλώτευσεν (μ) Ἀσύριος

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

* Et omnes gentes convertentur ad 8
Deum Iſraelis, & colent ipſum in juſtitia. Verùm enimverò facite quod 10
bonum eſt in conſpectu ejus: Et man- 11
date filiis veſtris ut faciant eleemoſynam & juſtitiam, & memores ſint Domini, & laudent nomen ejus omni tempore tot is viribus. Jam, fili, cùm me & 12
matrê tuâ ſepeliveris, exi de Ninive, quia multi ſunt in ea iniqui: In ea enim retribuit Acab Akikaro qui Tobiam educavit. Nec enim eum ad terram deduxit: Sed ingreſſus eſt Acab tenebras, Akikarus autem in lucem egreſſus eſt de laqueo quem ipſi Acab tenderat, ipſe autem in terram ingreſſus eſt. Et cùm abſolviſſet Tobit verba ſua hæc, cecidit in lectum, & avolavit ſpiritus ejus, & ſepultus eſt glorioſè. Et mortuâ Hannâ, ſepelivit 14
ipſam Tobias juxta Tobit patrê ſuum. Et accipiens uxorem ſuam & liberos ſuos, profectus eſt in Mediam, & habitavit Ecbatanis apud ſocerum ſuum Raguelem, & ſuſtentavit ſenectam ſocerorum honore magno. Et ſepe- 15
livit eos in ipſis Ecbatanis. Et Tobias ipſe adivit hæreditatê ſoceri & patris. Mortuus autem eſt Tobias ipſe centum ac ſeptem annos natus: Priuſquàm autem moreretur, vidit interitum Ninives, & captivitatem in quam ipſam duxerunt in Mediam: Et laudavit Dominum de omnibus quæ fecerat: Vidítque Tobias *vindictam* Ninives priuſquàm moreretur.

Finis libri hujus Tobit.

Versio VULG. LAT.

LIBER JUDITH.

CAP. I.

1 ARPHAXAD itaque, rex Medorum, subjugaverat multas gentes imperio suo, & ipse ædificavit civitatem potentissimam, quam appellavit Ecbatanis, Ex lapidibus quadratis & sectis: fecit muros ejus in latitudinem cubitorum septuaginta, & in altitudinem cubitorum triginta, turres verò ejus posuit in al-
3 titudinem cubitorum centum. Per quadrum verò earum, latus utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur, posuítque portas ejus
4 in altitudinem turrium: Et gloriabatur quasi potens in potentia exercitûs sui, & in gloria
5 quadrigarum suarum. Anno igitur duodecimo regni sui, Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Ninive civitate magna; pu-
6 gnavit contra Arphaxad, & obtinuit eum In campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten, & Tigrin, & Jadason, in campo
7 Erioch regis Elicorum. Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, & cor ejus elevatum est: & misit ad omnes, qui habitabant
8 in Cilicia, & Damasco, & Libano, Et ad gentes quæ sunt in Carmelo, & Cedar, & inhabitantes Galilæam in campo magno Es-
9 drelon, Et ad omnes qui erant in Samaria, & trans flumen Jordanem usque ad Jerusalem, & omnem terram Jesse, quousque perveniatur ad
10 terminos Æthiopiæ. Ad hos omnes misit nuntios Nabuchodonosor rex Assyriorum:
11 Qui omnes uno animo contradixerunt, & remiserunt eos vacuos, & sine honore abjece-
12 runt. Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversùs omnem terram illam, juravit per thronum & regnum suum, quòd defenderet se de omnibus regionibus his.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΙΟΥΔΙΘ.

ΚΕΦ. α'.

1 Ἔτους δωδεκάτου τῆς βασιλείας Ναβυχοδονόσορ, ὃς ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων ἐν Νινευὴ τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ, ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀρφαξὰδ, ὃς ἐβασίλευσε Μήδων ἐν Ἐκβατάνοις, 2 καὶ ᾠκοδόμησεν ἐπ' Ἐκβατάνων, (α) Καὶ κύκλῳ τείχη ὀκ λίθων λελαξευμένων, εἰς πλάτος πηχῶν πεῖων, καὶ εἰς μῆκος πηχῶν ἕξ· καὶ ἐποίησε τὸ (β) ὕψος τῶ τείχους πηχῶν ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ πλάτος αὐτῦ πηχῶν (γ) πεντήκοντα, καὶ πύργους αὐτῦ ἔστησεν ὅτι ταῖς πύλαις αὐτῆς πηχῶν ἑκατὸν, καὶ τὸ πλάτος αὐτῆς ἐθεμελίωσεν εἰς πήχεις ἑξήκοντα· καὶ ἐποίησε τὰς πύλας αὐτῆς πύλας διηρεισμένας εἰς ὕψος πηχῶν ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ πλάτος (δ) αὐτῶν πήχεις τεσσαράκοντα εἰς ἐξόδους δυνάμεων δυναλῶν αὐτῦ, καὶ διαλάξεις τῶ πεζῶν αὐτῦ· Καὶ ἐποίησε πόλεμον ἐν ταῖς ἡμέραις ὀκείναις ὁ βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορ πρὸς βασιλέα Ἀρφαξὰδ Ἐν τῷ πεδίῳ τῷ μεγάλῳ, (ε) τοῦτό ἐστιν ἐν τοῖς ὁρίοις Ῥαγαῦ. καὶ συνήντησαν πρὸς αὐτὸ πάντες οἱ κατοικῦντες τὴν ὀρεινὴν, καὶ πάντες οἱ κατοικῦντες τὴν Εὐφράτην, καὶ τὴν (ζ) Τίγριν, καὶ τὴν Ὑδάσπην, καὶ (η) πεδίον Ἐριωὸχ ὁ βασιλεὺς Ἐλυμαίων· καὶ (θ) συνῆλθον ἔθνη πολλὰ σφόδρα εἰς ἐκδίκησιν υἱῶν Χελεύλ. Καὶ ἀπέστειλε Ναβυχοδονόσορ, (ι) ὁ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ὅτι πάντας τὺς κατοικῦντας (κ) τὴν Περσίδα, καὶ ὅτι πάντας τὺς κατοικῦντας πρὸς δυσμαῖς, τὺς κατοικῦντας Κιλικίαν καὶ Δαμασκὸν, (λ) καὶ Λίβανον καὶ Ἀντιλίβανον, καὶ πάντας τὺς κατοικῦντας κατὰ πρόσωπον (μ) θαλάσσης, Καὶ τὺς ἐν τοῖς ἔθνεσι τῦ Καρμήλου, καὶ Γαλαὰδ, καὶ τὴν ἄνω Γαλιλαίαν, καὶ τὸ μέγα πεδίον (ν) Ἐσδρηλὼμ, Καὶ πάντας τὺς ἐν Σαμαρείᾳ καὶ τὰς πόλεσιν αὐτῆς, καὶ πέραν τῦ Ἰορδάνου ἕως Ἱερουσαλὴμ, καὶ Βετάνη, καὶ (ξ) Χελλὺς καὶ Κάδης, καὶ τῦ ποταμῦ Αἰγύπτου, καὶ Ταφνὰς, καὶ Ῥαμεσσὴ, καὶ πᾶσ γῆν Γεσὲμ ἕως τῦ ἐλθεῖν ἐπάνω Τάνεως καὶ Μέμφεως, καὶ πάντας τὺς κατοικῦντας τὴν Αἴγυπτον ἕως τῦ ἐλθεῖν ὅπ τὰ ὅρια τῆς Αἰθιοπίας· Καὶ ἐφαύλισε πάντες οἱ κατοικῦντες πᾶσ τὴν γῆν τὸ ῥῆμα Ναβυχοδονόσορ (ο) τῦ βασιλέως Ἀσσυρίων, καὶ ὐ συνῆλθον αὐτῷ εἰς τὸν πόλεμον, ὅτι ὐκ ἐφοβήθησ αὐτὸν, ὡς ἦν ἐναντίον αὐτῶν ὡς ἀνὴρ (π) ἷσος· καὶ ἀνέστειλαν τὺς ἀγγέλους αὐτῦ κενὺς ἐν ἀτιμίᾳ (ρ) πρὸ προσώπου αὐτῶν. Καὶ ἐθυμώθη Ναβυχοδονόσορ ὅπ ἐπὶ πᾶσ (σ) γῆν ταύτην ἐφόδρα, καὶ ὤμοσε κατὰ τῦ θρόνου καὶ τῆς βασιλείας αὐτῦ, ὅτι μὴν ἐκδικήσειν πάντα τὰ (τ) ὅρια τῆς Κιλικίας καὶ Δαμασκηνῆς καὶ Συρίας, ἀνελεῖν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτῦ, καὶ πάντας τὺς κατοικῦντας ἐν γῇ Μωὰβ, καὶ τὺς (υ) υἱὺς Ἀμμὼν, καὶ πᾶσ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ πάντας τὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἕως τῦ ἐλθεῖν ὅπ τὰ ὅρια τῶν δύο θαλασσῶν.

MS. A. (α) Κύκλῳ (β) μῆκος (γ) ἑβδομήκοντα, (δ) αὐλῆς πήχεις τεσσεράκοντα (ε) τεσσάρων παιδιὰν ἐν (ζ) Τείγρ, (η) παιδία Λειὼχ (θ) συνῆλθαν ἔθνη πολλὰ εἰς (ι) βασιλεῦς (κ) Περσίδα, (λ) καὶ Λίβανον (μ) τῆς παραλίας, (ν) Ἐσδρὴμ, (ξ) Χελὺς (ο) βασιλέως (π) ὡς· καὶ ἀπέστειλαν (ρ) ἀπὸ (σ) γῆν ἐφόδρα, (τ) ὄρη (υ) υἱῶν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܣܦܪ ܝܗܘܕܝܬ ܕܐܬܝ ܗܠܝ *

* ܐ * ܦܪܩ *

1 ܒܫܢܬ ܬܪܥܣܪ ܠܡܠܟܘܬܗ ܕܢܒܘܟܕܢܨܪ ܕܡܠܟ ܥܠ ܐܬܘܪ ܒܢܝܘܐ ܩܪܝܬܐ ܪܒܬܐ ܒܝܡܘܗܝ ܕܐܪܦܟܫܕ ܕܡܠܟ ܥܠ ܡܕܝ ܒܐܟܒܬܢܐ ܘܒܢܐ ܠܗ ܫܘܪ ܐܟܒܬܢܐ ܐܒܢ ܓܠܝܬܐ ܐܡܬ ܐܡܬ ܪܘܚܒ ܐܡܬ ܐܪܟ ܫܒܥܝܢ ܘܬܪܥ ܕܪܬܗ ܐܡܬ ܐܪܟ ܫܒܥܝܢ ܘܪܡ ܫܘܪ ܐܟܒܬܢܐ

ATINA.
TH.

I.

nbuchodonosor, qui regna-
Nineve, civitate magna,
cognavit super Medos in
per Ecbatana, (b) Et in
ectis, in latitudine cu-
dine cubitorum sex: &
itorum septuaginta: &
quinquaginta: &
as illius cubitorum cen-
ndavit in cubitis sexa-
ortas suscitatas in alti-
ta, & latitudinem ea-
xitus exercituum pote-
um ipsius. Et fecit bel-
hodonosor adversùs re-
agno: hic est in finibus
cum omnes habitante
ntes Euphratem, & Ti-
campo Irioch rex Elyme-
multæ valdè in acies
Nabuchodonosor rex As-
Persidem, & ad omnes
abitantes Cilicià, & Da-
anum, & omnes qui ha-
æ, Et qui in gentibus
periorem Galilæam, &
Et omnes, qui in Sama-
trans Jordanem usque
hellus, & Cades, & flu-
& Ramesse, & omnem
endum (d) supra Tanin,
tantes Ægyptum usque
thiopiæ. Et vilipende-
niversam terram verbum
rum: & non conveni-
non timuerunt eum: sed
(f) æqualis. Et remisi-
ignominia (g) ante faci-
t Nabuchodonosor super
& juravit per thronum,
) ultum se omnes fines
yriæ, (i) interemptorum
s in terra Moab, & fili-
n, & omnes qui in Ægy-
fines duorum marium.
ὸ Θαλασσῶν.
ὰ οἷς (ι) βασιλεὺς

iber Judith.
A P. I.
tertio regni Nebu-
Assyriæ, qui regnavit
te magnâ, tempore
Medix, qui regna-
Et ædificavit turres
mdedit ipsis, murum
: Quorum erat lati-
res cubiti, longitudo
em muri septuagin-
it turres portarum
bitorum: crassitudine
cubitorum fecitque
exaginta cubitos al-
inta, egressui curru-
Tempore ipso fecit
bellum Arphaxad
: planitie inquam
si sunt ipsi obviam
ontium, & omnes
vium Euphratem &
n, in planitie Arioc
coacti sunt populi
contra Chaldæos.
dnosar rex Assyriæ
Occidentis, Cili-
ci, Libanique, & lo-
orum: Et ad omnes
mare, Incolásque
ad, & Galilææ su-
iei magnæ Jezraelis,
Samaria & civitati-
ra Jordanem, Jeroso-
habitant Batnan, &
& qui ad fluvium
in Tachpis, & ad
m Gosh n, Tanem
him item & omnes
usque ad terminos
runt verba Nebu-
omnes habitatores
ad bellú, neq; ipsum
enim omnes tanqui
niserunt legatos ejus
vultûs ipsorum. Et
rex Nebucadnosar
pter hoc. Et juravit
m suum, ultum se in
Ciliciæ, & Damasci,
isurum gladio omnes
liósque Ammon, &
éq; qui in Ægypto:
es usq; utriusq; maris.

Versio VULG. LAT.

CAP. II.

1 ANno tertiodecimo Nabuchodonosor regis, vigesimâ & secundâ die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum, ut defenderet se. Vocavítque omnes majores natu, omnésque duces, & bellatores suos, & habuit cum eis
3 mysterium consilii sui: Dixítque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret im-
4 perio. Quod dictum cùm placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiæ suæ, Et dixit ei;
5 Egredere adversùs omne regnum Occidentis, & contra eos præcipuè, qui contempserunt imperium
6 meum. Non parcet oculus tuus ulli regno, omnémque urbem munitam subjugabis mihi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

Καὶ παρετάξατο ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ πρὸς Ἀρφαξὰδ βασιλέα ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ, καὶ ἐκραταιώθη ὁ τῷ πολέμῳ αὐτοῦ, καὶ ἀνέστρεψε πᾶσαν τὴν δύναμιν Ἀρφαξὰδ, καὶ πᾶς ὁ ἵππος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ἅρματα αὐτοῦ, Καὶ ὑπεχείρισε τὰς πόλεις αὐτοῦ καὶ ἀφίκετο ἕως Ἐκβατάνων, καὶ ὑπερέβησε τοὺς πύργους, καὶ ἐπρονόμευσε τὰς πλατείας αὐτῆς, καὶ τὸ κόσμον αὐτῆς ἔθηκεν εἰς ὄνειδος αὐτῆς. Καὶ ἔλαβε τὸν Ἀρφαξὰδ ἐν τοῖς ὄρεσι Ῥαγαῦ, καὶ κατηκόντισεν αὐτὸν ἐν ταῖς ζιβύναις αὐτοῦ, καὶ (φ) ἐξωλόθρευσεν αὐτὸν ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Καὶ ἀνέστρεψε μετ' αὐτῶν (χ) αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ σύμμικτος αὐτοῦ, πλῆθος ἀνδρῶν πολεμιστῶν πολὺ σφόδρα· καὶ ἐκεῖ (ψ) ἐσκίρτα καὶ εὐωχεῖτο αὐτὸς καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐπ' ἡμέρας ἑκατὸν ὀκτώ.

Et aciem struxit in virtute sua adversùs Arphaxad regem in anno septimo & decimo: & prævaluit in prælio suo, & (k) evertit omnem virtutem Arphaxad, et omnem equitatum ejus, et omnes currus ejus, et dominatus est civitatibus ejus. Et pervenit usque Ecbatana, et obtinuit turres, et prædatus est plateas ejus, et ornatum ejus vertit in opprobrium ejus. Et cepit Arphaxad in montibus Ragay, et confixit eum in jaculis suis, et exterminavit eum usque in diem illam. Et revertit cum (l) eis ipse, & omnis commistus ejus, multitudo virorum bellatorum plurima valdé. Et erat ibi torpens, & epulans, ipse, et virtus ejus per dies centum viginti.

MS. A. (φ) ἐξωλόθρευσεν (χ) οἱς Νινευὴ αὐτὸς (ψ) *ῥαμυδῶν

Κεφ. β'.

1 Καὶ ὁ τῷ ἔτει τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ, δευτέρᾳ καὶ εἰκάδι τοῦ πρώτου μηνός, ἐγένετο λόγος ὁ οἴκῳ Ναβυχοδονόσορ (α) βασιλέως Ἀσσυρίων, ὁπως δικήσει πᾶσαν τὴν γῆν καθὼς ἐλάλησε. Καὶ συνεκάλεσε πάντας τοὺς θεράποντας αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, καὶ ἔθετο μετ' αὐτῶν τὸ μυστήριον τῆς βουλῆς αὐτοῦ. Καὶ συνετέλεσε πᾶσαν τὴν κακίαν τῆς γῆς ὁπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ· καὶ αὐτοὶ ἔκριναν (β) ὀλοθρεῦσαι πᾶσαν σάρκα, οἳ οὐκ ἠκολούθησαν τῷ λόγῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσε τὴν βουλὴν αὐτοῦ, ἐκάλεσε Ναβυχοδονόσορ βασιλεὺς Ἀσσυρίων τὸν Ὀλοφέρνην ἀρχιστράτηγον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δεύτερον ὄντα μετ' αὐτὸν, Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας, ὁ κύριος πάσης τῆς γῆς, Ἰδοὺ σὺ ἐξελεύσῃ ἐκ τοῦ προσώπου μου, καὶ λήψῃ μοι σαυτῷ ἄνδρας πεποιθότας ἐν ἰσχύϊ αὐτῶν, πεζῶν ὡς χιλιάδας ἑκατὸν ὀκτώ, καὶ πλῆθος ἵππων σὺν ἀναβάταις (γ) μυριάδων δεκαδύο· καὶ ἐξελεύσῃ εἰς συνάντησιν πάσῃ τῇ γῇ ἐπὶ δυσμάς, ὅτι ἠπείθησαν τῷ ῥήματί τοῦ στόματός μου. καὶ ἀπαγγελεῖς αὐτοῖς ἑτοιμάζειν γῆν καὶ ὕδωρ, ὅτι ἐξελεύσομαι ἐν θυμῷ μου ἐπ' αὐτούς, καὶ καλύψω πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς δυνάμεώς μου· καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς διαρπαγὴν αὐτοῖς, καὶ οἱ τραυματίαι αὐτῶν πλησθήσονται τὰς φάραγγας (δ) καὶ πᾶν χειμάρρους αὐτῶν, καὶ ποταμὸς ὑπερχύζων τοῖς νεκροῖς αὐτῶν πλησθήσεται· καὶ ἄξω τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἄκρα πάσης τῆς γῆς. σὺ δὲ ἐξελθὼν (ε) προκαταλήψῃ μοι πᾶν ὅριον αὐτῶν, καὶ ἐκδώσουσί σοι ἑαυτούς, καὶ διατηρήσεις (ζ) ἐμοὶ αὐτοὺς εἰς ἡμέραν ἐκδικήσεως αὐτῶν. Ἐπὶ δὲ τοὺς ἀπειθοῦντας ὁ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου, (η) δῶναι αὐτοὺς εἰς φόνον καὶ ἁρπαγὴν ἐν πάσῃ τῇ γῇ σου. ὅτι ζῶν ἐγὼ, καὶ τὸ κράτος τῆς βασιλείας μου, λελάληκα, καὶ ποιήσω ταῦτα ἐν χειρί μου. καὶ σὺ δὲ ὃ ἐφθέγξω ἓν τι τῶν ῥημάτων τοῦ κυρίου σου, ἀλλ' ἐπιτελῶν ἐπιτελέσεις, καθότι προστέταχά σοι, καὶ οὐ μακρυνεῖς τοῦ ποιῆσαι αὐτά.

MS. A. (α) * βασιλεὺς (β) ὀλεθρεῦσαι (γ) χιλιάδας (δ) αὐλῶν καὶ τοὺς χειμάρρους καὶ (ε) προσκαταλήψῃ (ζ) μοὶ (η) τοῦ δῶναι

CAP. II.

ET in anno octavo et decimo, secundâ et vigesimâ primi mensis, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum, ulcisci omnem terram, sicut locutus erat. Et convocavit omnes ministros suos, et omnes magnates suos, et posuit cum eis mysterium consilii sui. Et (a) consummavit omne malum terræ de ore suo: et ipsi judicaverunt exterminare omnem carnem, qui non obsequuti fuerant sermoni oris ejus. Et factum est, ut consummavit consilium suum; vocavit Nabuchodonosor rex Assyriorum Olophernem principem virtutis suæ, qui secundus erat ab ipso, Et dixit ad eum; Hæc dicit rex magnus, dominus universæ terræ; Ecce tu egredieris à facie mea, et sumes tecum viros confidentes in fortitudine sua, peditum ad millia centum viginti, et multitudinem equorum cum ascensoribus (b) myriadum duodecim: et egredieris in occursum omni terræ ad Occidentem, quoniam non obedierunt verbo oris mei: et annuntiabis eis parare terram, et aquam: quoniam egrediar in furore meo super eos; et operiam omnem faciem terræ in pedibus virtutis meæ: et dabo illos in direptionem eis: et casi istorum implebunt valles, et torrentes ipsorum: et fluvius inundans mortuis eorum implebitur: et ducam captivitatem eorum, ad summitates universæ terræ. Tu verò egressus præoccupabis mihi omnem terminum eorum: et dedent se tibi, et conservabis mihi eos in diem ultionis eorum: Super inobedientes autem non parcet oculus tuus, dare eos in cædem et direptionem in omni terra tua: quoniam vivens ego, et imperium regni mei: locutus sum, et faciam hæc in manu mea. Et tu autem non transgredieris unum quid ex verbis domini tui, sed perficiens perficies, sicut præcepi tibi: et non cunctaberis facere hæc.

(a) ἀυτῶν καὶ τοὺς χειμάρρους καὶ (ε) προσκαταλήψῃ (ζ) μοὶ (η) τοῦ δῶναι

1 2 3 4 5 6

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Paravítque copias suas adversùs Arphaxad anno decimo septimo. Et fortior factus prælio convertit in fugam omnes copias Arphaxad, & equites ejus omnes, currúsque, factúsque est dominus civitatum ejus, pervenítque Ecbatana usque, & subegit turres, & diripuit plateas ejus, & decorem ipsarum omnem in opprobrium mutavit. Cepítque A phaxad in montib⁹ Ragau, & occidit ipsum lanceis suis, perdidítque ad diem usque hanc. Reversúsque est Ninivem ipse, & exercitus ejus, & multitudo virorú bellatorum, exultabátque ibi, & convivia agebat ipse, & totus exercitus ejus diebus centum viginti.

CAP. II.

1 ANno autem vicesimo octavo, duodecimo mensis primi factus est sermo in domo Nebucadnosaris regis, de sumenda ultione de universa terra, ut dixerat. Et vo-2 cavit omnes servos, & magnates suos, & declaravit eis secretum cordis sui. Et 3 factum est, cùm absolvisset loqui malum de tota terra, receperunt etiam illi in se perdere omnes homines qui non fuerant dicto obedientes regi. Et factum est, cùm 4 absolvissent consiliú suum, vocavit Nebucadnosar rex Assyriæ Alfernam magistrú militiæ suæ, erat enim secundus ab ipso: Et dixit ei, Sic dicit rex magnus do-5 minus totius terræ; Ecce tu egredere de conspectu meo, & sume tecum viros fortes, peditum centum viginti millia, & numerum equorum, equitúmque ipsorum, duodecim millia. Et obviàm ito toti terræ Occidentis; illis qui spreverunt dictum oris mei. Et jube illos parare mihi terram & aquam, quia egrediar ad ipsos in furore meo, & operiam faciem totius terræ peditibus exercitûs mei: et dabo ipsos in prædam exercitui meo. Et replebuntur valles & torrentes ipsorum sanguine cæsorum suorum. Et torrens inundans implebitur cadaveribus ipsorum. Et dispergam captivos ipsorum in extrema terræ. Tu autem egressus, cape mihi omnes fines ipsorum. Quòd si pacifici fuerint, serva eos mihi in diem quo arguentur. Eis autem qui non obedierint, 6 ne parcat oculus tuus, quin eos tradat cædi, & prædæ, universam *nempe* terram. Quia sicut vivo ego, & regnum meú, quæ dixi, hæc cuncta faciam manu meâ. Tu autem noli quicquam mandatorum domini tui transgredi, sed effice omninò hæcquæ tibi mando.

Versio VULG. LAT.

7 Tunc Holofernes vocavit duces,& magistratus virtutis Assyriorum: & dinumeravit viros in expeditionem, ficut præcepit ei rex, centum viginti millia peditum pugnatorũ, & equitum sagittariorũ duo-
8 decim millia. Omnémque expeditionem suam fecit præire in multitudine innumerabiliũ camelorum, cum his quæ exercitibus sufficerent copiosè, boum quoque armenta,gregésque oviũ, quorũ non erat
9 numer⁹. Frumentũ ex omni Syria in transitu suo parari constituit. Aurum verò &
10 argentũ, de domo regis assumpsit multum
11 nimis. Et profectus est ipse,& omnis exercitus,cum quadrigis,& equitibus,& sagittariis,qui cooperuerunt faciẽ terræ,sic-
12 ut locustæ. Cúmque ptransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt à siniſtro Ciliciæ, ascendítque omnia castella eorũ,& obtinuit omnẽ mu-
13 nitionẽ. Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, prædavítque omnes filios Tharsis,& filios Ismael, qui erãt contra faciem deserti,& ad austrũ terræ Cel-
14 lon. Et transivit Euphraten, & venit in Mesopotamiam: & fregit omnes civitates excelsas,quæ erãt ibi, à torrente Mambre
15 usquequò perveniatur ad mare: Et occupavit terminos ejus, à Cilicia usque ad
16 fines Japheth, qui sunt ad austrũ. Abduxítque omnes filios Madian, & prædavit omnem locupletationem eorum, omnésq;
17 resistentes sibi occídit in ore gladii. Et post hæc descendit in campos Damasci in diebus messis, & succendit omnia sata omnésque arbores & vineas fecit incîdi: Et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

CAP. III.

1 TUnc miserunt legatos suos, universarũ urbium ac provinciarum reges ac principes, Syriæ Scilicèt Mesopotamiæ,& Syriæ Sobal, & Libyæ, atque Ciliciæ, qui ve-
2 nientes ad Holofernem,dixerunt; Definat indignatio tua circa nos: Melius est enim ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno, & subditi simus tibi, quàm morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostræ damna patiamur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 Καὶ ἐξῆλθεν Ὀλοφέρνης ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ ἐκάλεσε πάσας τὰς δυνάμεις, καὶ τοὺς σατραπὰς, καὶ ἐπιτάκτας τῆς δυνάμεως Ἀσσὼρ, καὶ ἐπέθεσεν ἐκλεκτοὺς ἄνδρας εἰς παράταξιν, καθότι (α) ἐκέλευσεν αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἰς μυριάδας δώδεκα, καὶ ἱππεῖς τοξότας μυρίους δώδεκα, 8 καὶ διέταξεν αὐτοὺς ὃν τρόπον πολέμῳ πλῆθος συντάσσεται. Καὶ ἔλαβε καμήλους καὶ ὄνους καὶ ἡμιόνους εἰς τὴν ἀπαρτίαν αὐτῶν, πλῆθος πολὺ σφόδρα, καὶ πρόβατα καὶ βόας καὶ αἶγας εἰς τὴν παρασκευὴν αὐτῶν, ὧν 9 οὐκ ἦν ἀριθμὸς, Καὶ ἐπισιτισμὸν παντὶ ἀνδρὶ εἰς πλῆθος, Καὶ χρυσίον 10 καὶ ἀργύριον ἐξ οἴκου βασιλέως πολὺ σφόδρα. Καὶ ἐξῆλθεν αὐτὸς καὶ 11 πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ εἰς πορείαν τοῦ προηγεῖσθαι βασιλέως Ναβυχοδονόσορ, (β) καὶ κρύψαι πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς πρὸς δυσμαῖς ἐν ἅρμασι καὶ ἱππεῦσι καὶ πεζοῖς ἐπιλέκτοις αὐτῶν. Καὶ πολὺς ὁ ἐπίμικτος ὡς ἀκρὶς συνεξῆλθον αὐτοῖς, καὶ ὡς ἡ ἄμμος τῆς γῆς· οὐ γὰρ ἦν ἀριθμὸς ἀπὸ πλήθους αὐτῶν. Καὶ (γ) ἀπῆλθον ἐκ Νινευὴ ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πεδίου (δ) Βα- 12 κτιλαὶθ, Καὶ ἐπισκηνοῦσιν ἀπὸ Βακτιλαὶθ πλησίον τοῦ ὄρους τοῦ ἐπ' ἀριστερᾷ τῆς ἄνω Κιλικίας. καὶ ἔλαβε πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τοὺς πεζοὺς, καὶ τοὺς ἱππεῖς, καὶ τὰ ἅρματα αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν ὀρεινὴν. καὶ διέκοψε (ε) τὸ Φοὺδ καὶ Λοὺδ, καὶ (ζ) ἐπεσκόπευσαν πάντας υἱοὺς Ῥασὶς, καὶ υἱοὺς Ἰσμαὴλ τοὺς κατ' πρόσωπον τῆς ἐρήμου πρὸς Νότον τῆς (η) Χελεαίων. Καὶ παρῆλθε τὴν Εὐφράτην, καὶ διῆλθε τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ (θ) διέκοψε πάσας τὰς πόλεις τὰς ὑψηλὰς τὰς ἐπὶ τοῦ χειμάρρου Ἀβρωνᾶ ἕως τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ θάλασσαν. Καὶ κατελάβετο τὰ ὅρια τῆς Κιλικίας, καὶ κατέκοψε πάντας τοὺς ἀντιστάντας αὐτῷ· καὶ ἦλθεν ἕως ὁρίων Ἰάφεθ, τὰ πρὸς Νότον κατ' πρόσωπον τῆς Ἀραβίας. Καὶ ἐκύκλωσε πάντας τοὺς υἱοὺς (ι) Μαδιὰν, καὶ ἐνέπρησε τὰ σκηνώματα αὐτῶν, καὶ ἐσκύλευσε μόσχους τοὺς μάνδρας αὐτῶν. Καὶ κατέβη εἰς πεδίον Δαμασκοῦ ἐν ἡμέραις θερισμοῦ πυρῶν, καὶ ἐνέπρησε πάντας τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν· καὶ τὰ ποίμνια καὶ τὰ βουκόλια ἔδωκεν εἰς ἀφανισμὸν, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν ἐσκύλευσε, καὶ τὰ πεδία αὐτῶν ἐξήνεμωσε, καὶ ἐπάταξε πάντας τοὺς νεανίσκους αὐτῶν ἐν στόματι ῥομφαίας. Καὶ (κ) ἐπέπεσεν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς κα- 18 θημένους παραλίαν, τοὺς ὄντας ἐν Σιδῶνι καὶ (λ) Τύρῳ, καὶ τοὺς κατοικοῦντας Σὴρ, καὶ Ὀκινὰ, καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας Ἰεμνάαν. καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἀζώτῳ καὶ Ἀσκάλωνι ἐφοβήθησαν αὐτὸν σφόδρα.

MS.A. (α) προσέταξεν (β) κρύψαι (γ) ἐξῆλθεν (δ) Βακτιλὲθ, Καὶ ἐπισκηνοῦσιν ἀπὸ Βακταλαὶ (ε) τὸ Φοὺδ (ζ) ἐπεσκόπευσεν υἱοὺς πάντας (η) Χελεών. (θ) καθέκοψεν (ι) Μαδιὰμ, (κ) ἔπεσεν (λ) ἐν Τύρῳ,

7 Et exivit Olophernes à facie domini sui & vocavit omnes dynastas, & duces, & præsides virtutis Assur, & numeravit electos viros in aciem, sicut jusserat ei dominus ejus, ad myriadas duodecim, & equites sagitarios duodecim millia: & ordinavit eos, quemadmodùm belli multitudo coordinatur. Et sumpsit camelos, & asinos,& mulos ad impedimenta ipsorum,multitudinem plurimam valdè, & oves, & boves, & capras ad apparatum ipsorum, quorum non erat numerus, Et rem frumentariam omni viro in multitudine, Et aurum, & argentum è domo regis multum valdé. Et exiit ipse, & universa virtus ejus ad iter ad præcedendum regem Nabuchodonosor, & operiendum omnem faciem terræ ad Occidentem in currubus, & equitibus, & peditibus electis ipsorum. Et multus admistus, tanquam locusta exierunt cum eis, & tanquam arena terræ: Non enim erat numerus præ multitudine eorum. Et abierunt de Nineve viam trium dierum super faciem campi Bectilæth: Et castra fecit à Bæctilæth prope montem, qui ad finistram superioris Ciliciæ. Et sumpsit omnem virtutem suam,pedites,& equites,& currus suos: & abiit indè in montanam: Et excidit Phud, & Lud: & prædati sunt omnes filios Rassis,& filios Ismael, qui super faciem deserti ad Austrum Chellæon. Et transivit Euphratem, & pertransiit Mesopotamiam, & diruit omnes civitates excelsas,quæ super torrentem Abrona usque ad veniendum super mare. Et cepit fines Ciliciæ, & concidit omnes resistentes sibi. Et venit usque ad fines Japheth, qui ad Austrum super faciem Arabiæ. Et circuivit omnes filios Madian, & incendit tabernacula eorum, & diripuit mandras eorum. Et descendit in campum Damasci in diebus messis triticorum, & incendit omnes agros eorum: & greges, & armenta boum dedit in perditionem: & civitates eorum spoliavit, & campos eorum ventilavit,& percussit omnes juvenes eorum in ore gladii. Et incidit timor & tremor ejus super habitantes maritimam, eos qui erant in Sidone, & Tyro, & habitantes Sur, & Ocina, & omnes habitantes Hiemnaan. Et habitantes in Azoto & Ascalone timuerunt eum valdé.

ΚΕΦ. γ'.

1 Καὶ ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν ἀγγέλους λόγοις εἰρηνικοῖς, λέγοντες, 2 Ἰδοὺ ἡμεῖς οἱ παῖδες Ναβυχοδονόσορ βασιλέως μεγάλου παρακείμεθα ἐνώπιόν σου, χρῆσαι ἡμῖν καθὼς ἀρεστόν ἐστι τῷ προσώπῳ σου.

CAP. III.

1 ET miserunt ad eum nuntios verbis pacificis, dicentes; 2 Ecce nos pueri Nabuchodonosor regis magni adsumus coram te: utere nobis, sicut placitum est faciei tuæ.

7 Et egressus Alfernas de conspectu Regis Domini sui, vocavit dynastas, & magistros militiæ, præfectóque regis Assyriæ, & numeravit viros ad prælium electos,ut mandaverat ei dominus suus, centum viginti millia, hippotoxotas duodecim millia,& præcepit ut coïrent ad bellum. Ac- 8 cepítque camelos & asinos qui portarent annonam, valdè multos. Et oves bo- 9 vésque in cibum innumeros. Aurum item 10 & argentum de domo regis valdè copiosum. Et egressus est Ninivem, ipse & ex- 11 ercitus ejus, ut præiret viam regi, & operiret faciem totius terræ Occidentis, curribus, & peditibus electis. Et egressa est cum eis turba miscellanea, numero instar locustarum aut arenæ maris, nec erat numerus summæ ipsorum. Et egressi sunt de Ninive iter trium dierum, adversùs planitiem Bethketilath; Et castra posuerunt ex adverso Bethketilath secus montem Aganorum, qui à finistris superioris Ciliciæ. Et accepit totum exercitũ suum, pedites, & equites, & currus, & profecti sunt indè in montana: Et exciderunt 13 Phutæos, & Ludæos,& captivos fecerunt omnes filios Thiras, & Rameſis, Filiósq; Ismael habitantes desertum quod à Meridie, totámque terram Chaldæorum. Et 14 trajecto Euphrate, transivit Melopotamiam quæ ad Meridiẽ, destruxítq; omnes civitates fortes,quæ adsitæ sunt fluvio Jabok,donec pervenirent ad mare. Cœpe- 15 rúntq; fines Ciliciæ, et exciderunt omnes qui ex adverso stabant: Venítque ad terminos Japhet, qui ad Meridiem adversùs Arabiam totam. Et circumierunt omnes 16 filios Madian, & tentoria caulásque eorum incenderunt. Et descenderunt in 17 agros Damascenos,tempore messis tritici, & incenderunt omnes agros ipsorum, & valles ipsorum ventilárunt, ovilsáque ipsorum, armentáque, & stabula in excidium verterunt,urbésque ipsorum diripuerunt, & juvenes ipsorum acie gladii occiderunt. Cecidítque timor ac tremor 18 in omnes qui habitant juxta mare,et Tyri ac Sidone,incolásq; Syriæ, & omnes qui habitant Lebnam,incolásque Azoti, Askelonis, & Gazæ,& timuerunt sibi ab ipsq magnum in modum.

CAP. III.

1 ET miserunt ei nuntios verbis pacificis, dicentes; Sic dicimus;Servi sumus Ne- 2 bucadnosoris regis magni. Ecce stamus coram te. Fac quod bonum videtur tibi.

Versio VULG. LAT.

3 Omnis civitas noſtra, omníſque poſſeſſio, omnes mon-
tes, & colles, & campi, & armenta boum, gregéſq;
ovium, & caprarum, equorúmque & camelorum, &
4 univerſæ facultates noſtræ, atque familiæ, in conſpectu
5 tuo ſunt: Sint omnia noſtra ſub lege tua. Nos, & fi-
6 lii noſtri, ſervi tui ſumus. Veni nobis pacificus do-
minus, & utere ſervitio noſtro, ſicut placuerit tibi.
7 Tunc deſcendit de montibus cum equitibus in virtute
magna, & obtinuit omnem civitatem, & omnem in-
8 habitantem terram. De univerſis autem urbibus aſ-
ſumpſit ſibi auxiliarios viros fortes, & electos ad bel-
9 lum. Tantúſque metus provinciis illis incubuit, ut
univerſarum urbium habitatores principes, & hono-
10 rati ſimul cum populis, exirent obviàm venienti, Ex-
cipientes eum cum coronis, & lampadibus, ducentes
11 choros in tympanis, & tibiis. Nec iſta tamen facien-
12 tes, ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt: Nam
& civitates eorum deſtruxit, & lucos eorum excîdit.
13 Præceperat enim illi Nabuchodonoſor rex, ut omnes
deos terræ exterminaret, videlicèt ut ipſe ſolus dicere-
tur deus ab his nationibus, quæ potuiſſent Holofernis
14 potentiâ ſubjugari. Pertranſiens autem Syriam Sobal,
& omnem Apameam, omnémque Meſopotamiam, ve-
15 nit ad Idumæos in terram Gabaa, Accepítque civitates
eorum, & ſedit ibi per triginta dies, in quibus diebus
ædunari præcepit univerſum exercitum virtutis ſuæ.

CAP. IV.

1 Tunc audientes hæc filii Iſrael, qui habitabant in
2 terra Juda, timuerunt valdè à facie ejus. Tremor &
horror invaſit ſenſus eorum, ne hoc faceret Jeruſalem
& templo Domini, quod fecerat cæteris civitatibus &
3 templis earum. Et miſerunt in omnem Samariam per
circuitum uſque Jericho, & præoccupaverunt omnes
4 vertices montium: Et muris circumdederunt vicos
ſuos, & congregaverunt frumenta in præparationem
5 pugnæ. Sacerdos etiam Eliachim ſcripſit ad univer-
ſos qui erant contra Eſdrelon, quæ eſt contra faciem
campi magni juxta Dothain, & univerſos, per quos
viæ tranſitus eſſe poterat,

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

3 Ἰδοὺ αἱ ἐπαύλεις (α) ἡμῶν, καὶ πᾶν πεδίον πυρῶν, καὶ τὰ ποίμνια καὶ τὰ ζυγόλια, καὶ πᾶσαι αἱ μάνδραι ⸗ σκηνῶν ἡμῶν παράκεινται πρὸ
4 προσώπου σου· χρῆσαι καθ' ὃν ἀρέσκει σοι. Ἰδοὺ καὶ αἱ πόλεις
5 ἡμῶν, καὶ οἱ καθοικοῦντες ἐν αὐταῖς δοῦλοί σου εἰσίν· ἐλθὼν
ἀπάντησον αὐταῖς ὡς ἔστιν ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. καὶ παρε-
γένοντο οἱ ἄνδρες πρὸς Ὀλοφέρνην, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ κατὰ τὰ
7 ῥήματα ταῦτα. Καὶ κατέζη ἐπὶ ⸗ (β) παρελίαν αὐτὸς καὶ ἡ
δύναμις αὐτοῦ, καὶ ἐφύρησε τὰς πόλεις τὰς ὑψηλάς· καὶ ἔλαζεν
8 ἐξ αὐτῶν εἰς συμμαχίαν ἄνδρας ἐπιλέκτους. Καὶ ἐδέξαντο αὐτὸν
9 αὐτοὶ, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος ⸗ αὐτῶν Μετὰ στεφάνων καὶ χορῶν καὶ
10 τυμπάνων. Καὶ καθήκαθε πάντα τὰ ὅρια αὐτῶν, καὶ τὰ ἄλση αὐ-
τῶν ἐξέκοψε. Καὶ ἦν (γ) δεδομένον αὐτῷ ἐξολοθρεῦσαι πάντας
13 τοὺς θεοὺς ⸗ γῆς, ὅπως αὐτῷ μόνῳ τῷ Ναβυχοδονόσορ (δ) λατρεύσωσι
πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πᾶσαι αἱ γλῶσσαι (ε) καὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ αὐτῶν
ἐπικαλέσωνται αὐτὸν εἰς θεόν· Καὶ ἦλθε κατὰ πρόσωπον Ἐσδρηλὼν
πλησίον ⸗ Δωταΐας, ἥ ἐστιν ἀπέναντι τοῦ πρίονος τοῦ μεγάλου ⸗ Ἰου-
14 δαίας. Καὶ (ζ) κατεστρατοπέδευσεν ἀναμέσον Γαιβαὶ καὶ Σκυθῶν
15 πόλεως. Καὶ ἦν ἐκεῖ μῆνα ἡμερῶν εἰς τὸ συλλέξαι πᾶσ ⸗ τὰ
ἀποσκευὴν ⸗ δυνάμεως αὐτοῦ.

MS. A. (α) ἡμῶν, καὶ πᾶς τόπος ἡμῶν, καὶ πᾶν (β) ἐπαρχίαν (γ) δεδομένον (δ) λατρεύσι (ε) καὶ αἱ (ζ) κατεστρατο-
πέδευσε ἀναμέσον Ταιβὰ

ΚΕΦ. Δ'.

1 Καὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ καθοικοῦντες ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ πάντα
ὅσα ἐποίησεν Ὀλοφέρνης τοῖς ἔθνεσιν, ὁ ἀρχιστράτηγος Ναβυχοδο-
νόσορ (α) βασιλέως Ἀσσυρίων, καὶ ὃν τρόπον ἐσκύλευσε πάντα τὰ
(β) ἱερὰ αὐτῶν, καὶ ἔδωκεν αὐτὰ εἰς ἀφανισμόν, καὶ ἐφοβήθη
2 (γ) σφόδρα σφόδρα ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, Καὶ ἐφοβήθη Ἰερουσαλὴμ καὶ
τὸ ναὸ κυρίου θεοῦ αὐτῶν ἐπτοήθη· ὅτι πρόσφατοι ἦσαν ἀναβε-
βηκότες ἐκ ⸗ αἰχμαλωσίας, καὶ νεωστὶ πᾶς ὁ λαὸς συνελέλεκτο ⸗ Ἰου-
δαίας, καὶ τὰ σκεύη, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ὁ οἶκος ἐκ ⸗ βεβη-
3 λώσεως ἡγιασμένα ἦν. Καὶ ἀπέστειλαν εἰς πᾶν ὅριον Σαμαρείας, καὶ
Κωνὰς, καὶ (δ) Βαιθωρὼν, καὶ Βέλμεν, καὶ Ἰεριχὼ, καὶ εἰς Χωβὰ, καὶ Αἰσωρὰ,
καὶ ⸗ αὐλῶνα Σαλήμ, καὶ προκατελάβοντο πάσας τὰς κορυφὰς ⸗ ὀρέ-
4 ων ⸗ ὑψηλῶν, Καὶ (ε) ἐτείχισαν τὰς ἐν αὐτοῖς κώμας, καὶ παρέθεντο
εἰς ἐπισκευὴν εἰς σφοδρὰν πολέμου, ὅτι πρόσφατοι ἦν τὰ πεδία
5 αὐτῶν θερισμένα. Καὶ ἔγραψεν Ἰωακὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, ὃς
ἦν ἐν ⸗ (ζ) ἡμέραις ἐκείναις ἐν Ἰερουσαλὴμ, τοῖς καθοικοῦσι Βαιτυλύα,
καὶ Βεσομεσθαὶμ, ἥ ἐστιν ἀπέναντι (η) Ἐσδρηλὼν, κατὰ πρόσωπον
⸗ πεδίου ⸗ πλησίον Δωθαΐμ,

CAP. IV.

*Ecce villæ noſtræ, & omnis campus triticorum, & 3
greges, & armenta, & omnes mandræ tabernaculo-
rum noſtrorum adſint ante faciem tuam: utere, 4
quomodò placuerit tibi. Ecce & civitates noſtræ, 5
& habitantes in eis ſervi tui ſunt. Veniens oc- 6
curre eis, prout eſt bonum in oculis tuis. Et adve-
nerunt viri ad Olophernem, & annuntiaverunt ei
ſecundùm verba hæc. Et deſcendit ſuper mariti- 7
mam ipſe, & virtus ejus, & præſidia poſuit in
civitatibus excelſis: Et aſſumpſit ex eis in belli 8
ſocietatem viros electos. Et ſuſceperunt eum ipſi, 9
& omnis regio adjacens eorum Cum coronis, & 10
choris, & tympanis. Et demolitus eſt omnes fines 12
eorum, & lucos eorum excidit. Et erat decretum 13
ei exterminare omnes deos terræ: ut ipſi ſoli
Nabuchodonoſor ſervirent omnes gentes: & omnes
linguæ, & omnes tribus eorum invocarent eum in
Deum. Et venit ſuper faciem Eſdrelon prope Do-
thaam, quæ eſt contra Serram magnam Judææ.
Et caſtrametatus eſt inter Gæbæ, & Scytharum 14
civitatem: Et fuit ibi menſem dierum ad col- 15
ligenda omnia impedimenta virtutis ſuæ.

MS. A. (α) Βασιλεὺς (β) ὄρια (γ) Σφόδρα ἀπὸ (δ) Βαιθωρὼν, (ε) ἐτείχισε (ζ) ἡμέραις ἐν (η) Ἐσδρηλὼν,

CAP. IV.

*ET audierunt filii Iſrael habitantes in Ju- 1
dæa omnia quæcunque fecerat Olophernes gentis-
bus, princeps militiæ Nabuchodonoſor regis Aſſy-
riorum, & quomodò ſpoliaverat omnia templa ea-
rum, & dederat ea in perditionem: & timu-
erunt valdè valdè à facie ejus, Et pro Hieruſa- 2
lem, & templo Domini Dei ſui turbati ſunt: quo-
niam recenter aſcenderant è captivitate, & nuper
omnis populus collectus fuerat Judææ: & vaſa,
& altare, & domus, ex pollutione fuerant ſancti-
ficata. Et miſerunt in omnem terminum Samariæ, 3
& Conas, & Bæthoron, & Belmen, & Hiericho, &
in Choba, & Aſora, & vallem Salem: & præoccu-
paverunt omnia cacumina montium excelſorum, Et 4
muris circumdederunt pagos, qui in eis: & repoſue-
runt in rem frumentariam ad apparatum belli: quo-
niam recenter fuerant campi ipſorum demeſſi. Et 5
ſcripſit Joacim ſacerdos magnus, qui erat in diebus
illis in Hieruſalem, habitantibus Bethuliæ, & Be-
tomeſthæm, quæ eſt è regione Eſdrelon ſuper faciem
campi, qui prope Dothaim,

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 Ecce omnis terra quam habitamus, o-
mnes agri et valles noſtræ frugiferæ ovéſ-
que & boves noſtri, ſtabuláque pecoris
4 noſtri coram te: Fac nobis quod bonum
5 videtur tibi. Ecce civitates noſtræ, inco-
6 læque ipſarum ſervi tui ſunt: Veni ob-
viàm nobis ut bonum videtur tibi. Et
venerunt legati, & dixerunt Alphernæ
7 ſecundùm verba hæc, Et deſcendit ad
civitates mari affitas, ipſe & exercitus e-
jus, poſuítque cuſtodiam in civitatibus
8 munitis. Et accepit de eis auxiliarios vi-
9 ros electos. Et ſuſceperunt eum civitates
10 & oppida, Cum coronis, cymbalíſque, &
11 tympanis. Et diruerût omnia templa ipſo-
12 rum, & omnia idola ipſorû conciderunt.
13 Statuerat enim ſecretò perdere omnes
deos terræ, ut omnes populi & linguæ co-
lerent & adorarent Nebucadnoſarem,
ipſúmque Deum appellarent. Venítque
Izraelem quæ eſt juxta Dothan, ex adver-
ſo ſerræ magnæ Judææ. Et caſtrameta- 14
tus eſt inter Gebam & Baiſthan. Et mo- 15
ratus eſt ibi menſem integrum, ut refi-
ceret omnia inſtrumenta exercitûs ſui.

CAP. IV.

ET audierunt filii Iſrael qui habitant 1
Judæam, quicquid fecerat Alphernas dux
exercitûs regis Aſſyriæ Nebucadnoſaris,
populis; Cepiſſéque eum & tradidiſ-
ſe exterminio deos ipſorum. Et timue- 2
runt valdè à conſpectu ejus, Jeroſoly-
mis, & templo Domini Dei ſui. Timue-
runt autem; quoniam nuper aſcenderant
à captivitate, & recèns collectus fuerat
populus Judæorum, vaſáque & altare re-
cèns ab immunditie ſanctificata fuerant.
Et miſerunt ad fines Samariæ, oppidáq; 3
Bethhoron, & Abelmcholam, & Jeri-
chuntem, & ad planitiem, & Bethhoron,
& Aulonem Galeami. Et ceperunt o-
mnes vertices montium celſorum. Et 4
muniverunt oppida quæ in eis, & extule-
runt ea quaſi ad bellum: nuper enim meſ-
ſem fecerant agrorum ſuorû. Et Eliakim 5
ſacerdos ſummus iſtis temporibus in Je-
ruſalem, ſcripſit incolis Bethpallu, &
Bethmaſthim quæ ſunt ſupra ſerram quæ
ex adverſo Izraelis, & planitiei magnæ
quæ juxta Dothan, dicens;

Versio VULG. LAT.

6 Ut obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Jerusalem, & illic custodirent ubi angustum
7 iter esse poterat inter montes. Et fecerunt filii Israel, secundùm quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim. Et clamavit omnis populus ad Dominum instantiâ magnâ, & humiliaverunt animas suas in jejuniis, & orationibus, ipsi & mulieres eorum. Et induerunt se sacerdotes ciliciis, & infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, & altare Domini
10 operuerunt cilicio: Et clamaverunt ad Dominum Deum Israel unanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, & uxores eorum in divisionem, & civitates eorum in exterminium, & Sancta eorum in pollu-
11 tionem, & fierent opprobrium Gentibus. Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus, circuivit omnẽ Israel,
12 allocutúsque est eos, Dicens; Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis, & orationibus in conspectu Domi-
13 ni. Memores estote Moysi servi Domini, qui Amalec confidentem in virtute sua, & in potentia sua, & in exercitu suo, & in clypeis suis, & in curribus suis, & in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus
14 sanctis orando dejecit: Sic erunt universi hostes Israel:
15 si perseveraveritis in hoc opere, quod cœpistis. Ad hanc igitur exhortationem ejus deprecantes Domi-
16 num, permanebant in conspectu Domini, Ita ut etiam hi qui offerebant Domino holocausta, præcincti ciliciis offerrent sacrificia Domino, & erat cinis super ca-
17 pita eorum. Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, ut visitaret populum suum Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 Λέγων διακελεύεσθαι τὰς ἀναβάσεις τοῦ ὄρους, ὅτι δι' αὐτῶν ἦν
ἡ εἴσοδος εἰς τὴν Ἰουδαίαν· καὶ ἦν εὐχερῶς διακωλύσαι αὐτὸς προσ-
βαίνοντας, στενῆς τῆς (a) προσβάσεως οὔσης, ἐπ' ἄνδρας τοὺς πάντας
7 δύο. Καὶ ἐποίησεν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καθὰ συνέταξεν αὐτοῖς Ἰωακὶμ
ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ ἡ γερουσία παντὸς (β) δήμου Ἰσραὴλ, οἱ ἐκάθηντο
8 ἐν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἀνεβόησαν πᾶς ἀνὴρ Ἰσραὴλ πρὸς τὸν Θεὸν
ἐν ἐκστάσει μεγάλῃ, καὶ ἐταπείνωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἐκστάσει
μεγάλῃ, αὐτοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ νήπια αὐτῶν, καὶ τὰ
κτήνη αὐτῶν· καὶ πᾶς πάροικος (γ) ἢ μισθωτὸς, καὶ ἀργυρώνητος αὐτῶν,
9 ἐπέθεντο σάκκους ἐπὶ τὰς ὀσφύας αὐτῶν. Καὶ πᾶς ἀνὴρ Ἰσραὴλ καὶ
γυνὴ, (δ) τὰ παιδία, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ (a) ἔπεσον κατὶ
πρόσωπον τοῦ ναοῦ, καὶ ἐπεδύσαντο τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἐξέλιξαν τὰς
10 σάκκους αὐτῶν κατὶ πρόσωπον κυρίου· καὶ τὸ θυσιαστήριον σάκκῳ ἐκύκλω-
σαν, Καὶ ἐβόησαν πρὸς τὸν Θεὸν Ἰσραὴλ ὁμοθυμαδὸν ἐκτενῶς, τοῦ μὴ
δῶναι εἰς διαρπαγὴν τὰ νήπια αὐτῶν, καὶ τὰς γυναῖκας εἰς πορευ-
μὸν, καὶ τὰς πόλεις τῆς κληρονομίας αὐτῶν εἰς ἀφανισμὸν, καὶ τὰ ἅγια εἰς
βεβήλωσιν καὶ ὀνειδισμὸν, ἐπίχαρμα τοῖς ἔθνεσι. Καὶ εἰσήκουσεν κύριος
τῆς φωνῆς αὐτῶν, καὶ εἶδεν τὴν θλῖψιν αὐτῶν. καὶ ἐνήστευον ὁ λαὸς ἡμέρας
πλείους ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Ἱερουσαλὴμ, κατὶ πρόσωπον τοῦ
11 ἁγίου κυρίου (ζ) παντοκράτορος. Καὶ Ἰωακὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας,
Καὶ πάντες οἱ παρεστηκότες ἐνώπιον κυρίου, (η) ἱερεῖς, καὶ οἱ λειτουργοῦν-
τες κυρίῳ, σάκκους περιζωσμένοι τὰς ὀσφύας αὐτῶν, Προσέφερον
τὰ ὁλοκαυτώσεις τῷ ἐνδιαθέτῳ, καὶ τὰς ἑκὼν, καὶ τὰ ἀκύρωμα δόματα
τοῦ λαοῦ, καὶ ἦν σποδὸς ἐπὶ τὰς κιδάρεις αὐτῶν. Καὶ ἐβόων
πρὸς κύριον ἐπὶ πάσης δυνάμεως εἰς ἀγαθὸν ἐπισκέψασθαι (θ) πάντα
οἶκον Ἰσραήλ.

MS. A. (a) διαβάσεως (β) λαοῦ (γ) καὶ (δ) καὶ τὰ (ε) ἐπέθεντο (ζ) τοῦ παντοκράτορος. (η) ἱερεῖς οἱ (θ) πᾶν οἶκον

Dicens obtinere ascensiones ipsius montana: quoniam per eas erat introitus in Judæam: & erat facile prohibere eos accedentes, quòd angustus (a) accessus erat, (b) duos super omnes viros. Et fecerunt filii Israel, sicut constituit eis Joacim sacerdos magnus, & senatus universi populi Israel, qui sedebant in Hierusalem. Et exclamaverunt omnis vir Israel ad Deum in instantia magna, & humiliaverunt animas suas in instantia magna, ipsi, & uxores ipsorum, & infantes ipsorũ, & jumenta ipsorũ: & omnis incola, vel mercenarius, & argento emptus ipsorũ, imposuerunt saccos super lumbos suos. Et omnis vir Israel, & mulier, pueri, & habitantes in Hierusalem, cecidерunt ad faciem templi, & cinere conspersерunt capita sua, & extenderunt saccos suos ad faciem Domini. Et altare sacco circumtexerunt, Et clamaverunt ad Deum Israel unanimiter assiduè, ut non daret in direptionem infantes ipsorum, & uxores in prædam, & civitates hæreditatis ipsorum in perditionem, & Sancta in pollutionẽ & opprobriũ, gaudiũ gentibus. Et exaudivit Dominus vocem eorum, & inspexit tribulationem eorũ. Et fuit populus jejunans dies plures in omni Judæa, & Hierusalem, ad faciem Sanctorum Dei omnipotentis. Et Joacim sacerdos magnus, Et omnes assistentes ante Dominum, sacerdotes, & ministrantes Domino, saccis accincti lumbos suos, Offerebant holocaustoma jugis sacrificii, & vota, & spontanea dona populi: & erat cinis super cidaras corũ. Et clamabant ad Dominũ ex omni virtute in bonũ visitare omnẽ domũ Israel.

MS. A. (a) ἔπεσον τοῦ ναοῦ (b) duos super omnes viros.

CAP. V.

1 Nuntiatúmque est Holoferni principi militiæ Assyriorum, quòd filii Israel præpararent se ad resistendum,
2 ac montium itinera conclusissent, Et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavítque omnes prin-
3 cipes Moab & duces Ammon, Et dixit eis; Dicite mihi quis sit populus iste, qui montana obsidet: aut quæ, & quales, & quantæ sint civitates eorum: quæ etiam sit virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum: vel quis rex militiæ illorum:

ΚΕΦ. ε.

1 Καὶ ἀνηγγέλη Ὀλοφέρνῃ ἀρχιστρατήγῳ δυνάμεως Ἀσσὺρ, ὅτι
(a) οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ παρεσκεύασαντο εἰς πόλεμον, καὶ τὰς ὁδοὺς τῆς
ὀρεινῆς συνέκλεισαν, καὶ ἐτοίχισαν πᾶσαν κορυφὴν ὄρους ὑψηλῆς, καὶ
2 ἔθηκαν ἐν τοῖς πεδίοις σκάνδαλα. Καὶ ὠργίσθη θυμῷ ζοφόδρᾳ, καὶ
ἐκάλεσε πάντας τοὺς ἄρχοντας Μωὰβ, καὶ τοὺς στρατηγοὺς (β) Ἀμ-
μὼν, καὶ πάντας σατράπας τῆς θαλάσσης, Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀπαγ-
3 γείλατε δή μοι υἱοὶ Χαναὰν τίς ὁ λαὸς ὅτος ὁ καθήμενος ἐν τῇ
ὀρεινῇ, καὶ τίνες αἱ κατοικοῦσι πόλεις; καὶ τὸ πλῆθος τῆς δυνάμεως
αὐτῶν, καὶ ἐν τίνι τὸ κράτος αὐτῶν, καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν, καὶ τίς ἀνέ-
στακεν ἐπ' αὐτῶν (γ) βασιλεὺς ἡγούμενος στρατιᾶς αὐτῶν;

MS. A. (a) υἱοὶ (β) υἱὸς Ἀμμὼν, (γ) ὁ βασιλεὺς ἡγούμενος στρατιᾶς

Et nuntiatum est Olopherni principi virtutis Assur, quia filii Israel parati erant ad prælium, & transitus montanæ concluserant, & muris circumdederant omne cacumen montis excelsi, & posuerant in campis scandala. Et iratus est furore valdè, & vocavit omnes principes Moab, & duces Ammon, & omnes satrapas maritimæ, Et dixit eis; Annuntiate nunc mihi, filii Chanaan, quis populus hic habitans in montana, & quænam, quas habitant, civitates, & quæ multitudo virtutis eorum, & in quo potestas eorum, & fortitudo eorum, & quis surrexit super eos rex, dux exercitûs eorum,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

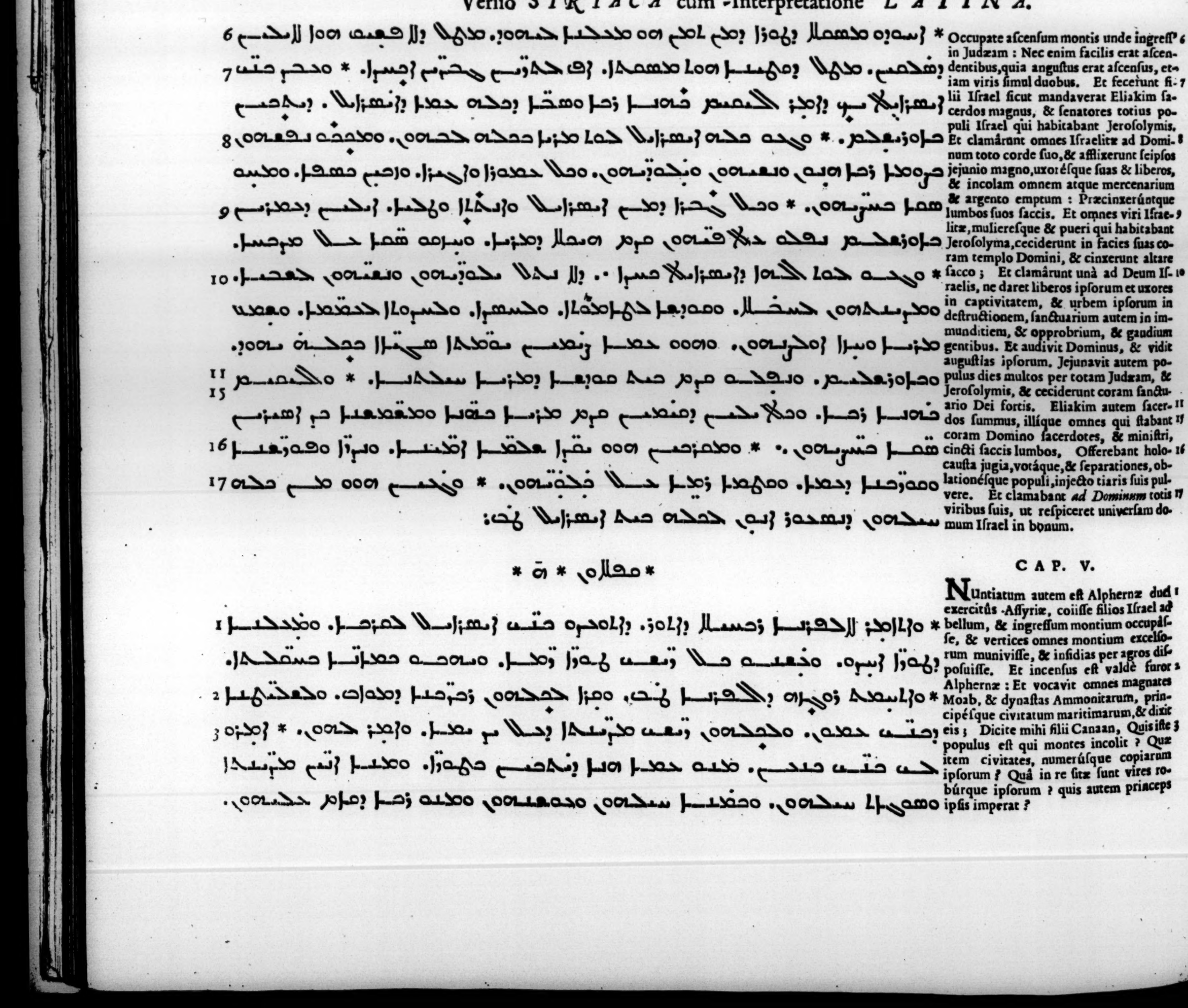

6 Occupate ascensum montis unde ingressi in Judæam: Nec enim facilis erat ascendentibus, quia angustus erat ascensus, etiam viris simul duobus. Et fecerunt filii Israel sicut mandaverat Eliakim sacerdos magnus, & senatores totius populi Israel qui habitabant Jerosolymis. Et clamârunt omnes Israelitæ ad Dominum toto corde suo, & afflixerunt seipsos jejunio magno, uxoresque suas & liberos, & incolam omnem atque mercenarium & argento emptum: Præcinxerúntque lumbos suos saccis. Et omnes viri Israelitæ, mulieresque & pueri qui habitabant Jerosolyma, ceciderunt in facies suas coram templo Domini, & cinxerunt altare sacco; Et clamârunt unà ad Deum Israelis, ne daret liberos ipsorum et uxores in captivitatem, & urbem ipsorum in destructionem, sanctuarium autem in immunditiem, & opprobrium, & gaudium gentibus. Et audivit Dominus, & vidit angustias ipsorum. Jejunavit autem populus dies multos per totam Judæam, & Jerosolymis, & ceciderunt coram sanctuario Dei fortis. Eliakim autem sacerdos summus, illíque omnes qui stabant coram Domino sacerdotes, & ministri, cincti saccis lumbos, Offerebant holocausta jugia, votáque, & separationes, oblationésque populi, injecto tiaris suis pulvere. Et clamabant *ad Dominum* totis viribus suis, ut respiceret universam domum Israel in bonum.

CAP. V.

1 Nuntiatum autem est Alphernæ duci exercitûs Assyriæ, coiisse filios Israel ad bellum, & ingressum montium occupâsse, & vertices omnes montium excelsorum muniviſſe, & insidias per agros disposuisse. Et incensus est valdè furor
2 Alphernæ: Et vocavit omnes magnates Moab, & dynastas Ammonitarum, principésque civitatum maritimarum, & dixit
3 eis; Dicite mihi filii Canaan, Quis iste populus est qui montes incolit? Quæ item civitates, numerúsque copiarum ipsorum? Quâ in re sitæ sunt vires robúrque ipsorum? quis autem princeps ipsis imperat?

Versio VULG. LAT.

4 Et quarè præ omnibus, qui habitant in Oriente, isti
contempserunt nos, & non exierunt obviàm nobis, ut
5 susciperent nos cum pâce? Tunc Achior dux omnium
filiorum Ammon respondens, ait; Si digneris audire,
domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo, de po-
pulo isto, qui in montanis habitat, & non egredietur
6 verbum falsum ex ore meo. Populus iste ex proge-
7 nie Chaldæorum est, Hic primùm in Mesopotamia
habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suo-
8 rum, qui erant in terra Chaldæorum. Deserentes ita-
que ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine
9 deorum erant, Unum Deum cœli coluerunt: qui
& præcepit eis ut exirent indè, & habitarent in Cha-
ran. Cúmque operuisset omnem terram fames, descen-
derunt in Ægyptum, illícque per quadringentos annos
sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset
10 exercitus. Cúmque gravaret eos rex Ægypti, atque
in ædificationibus urbium suarum in luto & latere
subjugâsset eos, clamaverunt ad Dominum suum, &
11 percussit totam terram Ægypti plagis variis. Cúm-
que ejecissent eos Ægyptii à se, & cessâsset plaga ab
eis, & iterum eos vellent capere, & ad suum servi-
12 tium revocare, Fugientib⁹ his Deus cœli mare aperuit,
ita ut hinc indè aquæ quasi murus solidarentur, & isti
13 pede ficco fundum maris perambulando transirent. In
quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum
eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non re-
14 maneret vel unus, qui factum posteris nuntiaret. Egressi
verò mare rubrum, deserta Sina montis occupaverunt,
in quibus nunquâ homo habitare potuit, vel filius ho-
15 minis requievit. Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad
bibendum, et per annos quadraginta annonam de cœlo
16 consecuti sunt. Ubicunque ingressi sunt sine arcu & sa-
gitta, & absque scuto & gladio, Deus eorum pugnavit
17 pro eis, & vicit. Et non fuit qui insultaret populo isti,
18 nisi quando recessit à cultu Domini Dei sui. Quotiès-
cunque autem præter ipsum Deũ suum, alterum colue-
runt, dati sunt in prædam, & in gladium, & in oppro-
19 brium. Quotiescunque autem pœnituerunt se recessisse
à cultura Dei sui, dedit eis Deus cœli virtutem resi-
20 stendi. Denique Chananæum regem, & Jebusæum, &
Pherezæum, & Hethæum, & Hevæum, & Amorrhæum,
& omnes potentes in Hesebon prostraverunt, & terras
21 eorum, & civitates eorum ipsi possederunt: Et usque
dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis
22 bona: Deus enim illorum odit iniquitatẽ. Nam & ante
hos annos, cùm recessissent à via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis à multis nationibus, & plurimi eorum captivi abducti sunt in
23 terram non suam. Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione quâ dispersi fuerant, adunati sunt, & ascenderunt montana hæc omnia, & iterùm possi-
dent Jerusalem, ubi sunt Sancta eorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 Καὶ διὰ τί κατενωτίσαντο ℣ μὴ ἐλθεῖν πρὸς ἀπάντησίν μοι παρὰ
5 πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δυσμαῖς. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἀχιὼρ
ὁ ἡγούμενος πάντων υἱῶν Ἀμμών, Ἀκουσάτω δὴ (α) ὁ κύριός μου
λόγον ἐκ στόματος ℣ δούλου σου, καὶ ἀναγγελῶ σοι ℣ ἀλήθειαν περὶ
τοῦ (β) λαοῦ, ὃς κατοικεῖ ℣ ὀρεινὰ ταύτην, πλησίον σου οἰκοῦντος,
6 καὶ οὐκ ἐξελεύσεται ψεῦδος ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δούλου σου. Ὁ λαὸς
7 οὗτος ἐστιν ἀπόγονοι Χαλδαίων, Καὶ παῴκησαν τὸ πρότερον ἐν
τῇ Μεσοποταμίᾳ, ὅτι οὐκ ἠθέλησαν ἀκολουθῆσαι τοῖς θεοῖς ℣ πα-
8 τέρων αὐτῶν, οἳ ἦσαν ἐν γῇ Χαλδαίων· Καὶ ἐξέβησαν ἐξ ὁδοῦ
9 ℣ γενῶν αὐτῶν, Καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ οὐρανῷ, θεῷ ᾧ
ἐπίγνωσαν. καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου ℣ θεῶν αὐτῶν, καὶ
ἔφυγον εἰς Μεσοποταμίαν, καὶ παῴκησαν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς.
καὶ εἶπεν ὁ θεὸς αὐτῶν ἐξελθεῖν ἐκ τῆς παροικίας αὐτῶν, καὶ
πορευθῆναι εἰς γῆν Χαναάν· καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ, καὶ ἐπληθύνθησαν
χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ καὶ ἐν κτήνεσι πολλοῖς σφόδρα. καὶ καθέζεσαν
εἰς Αἴγυπτον, ἐκάλυψε γὰρ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς Χαναὰν λιμός,
καὶ παῴκησαν ἐκεῖ (γ) μέχρις ὧν διεσκόρπισαν. καὶ ἐγένοντο ἐκεῖ εἰς
πλῆθος πολύ, καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τῶν γένους αὐτῶν. Καὶ ἐπανέστη
αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου, καὶ (δ) καθεσοφίσαντο αὐτοὺς ἐν πόνῳ
καὶ ἐν πλίνθῳ, καὶ ἐταπείνωσαν αὐτοὺς, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς εἰς δούλους.
καὶ ἀνεβόησαν πρὸς ℣ θεὸν αὐτῶν, καὶ ἐπάταξε πᾶσαν ℣ γῆν Αἰ-
γύπτου πληγαῖς, ἐν αἷς οὐκ ἦν ἴασις. Καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς οἱ Αἰ-
γύπτιοι ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. Καὶ καθεξήρανεν ὁ θεὸς ℣ ἐρυθρὰν
θάλασσαν ἔμπροσθεν αὐτῶν, Καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς ὁδὸν τοῦ Σινᾶ,
καὶ Κάδης Βαρνῆ, καὶ ἐξέβαλον πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ ἐρήμῳ·
καὶ ᾤκησαν ἐν γῇ Ἀμορραίων, καὶ πάντας τοὺς (ε) Ἐσεβωνίτας
ἐξωλόθρευσεν ἐν τῇ ἰσχύι αὐτῶν· καὶ διαβάντες ℣ Ἰορδάνην ἐκλη-
ρονόμησαν πᾶν ℣ ὄρεινόν. Καὶ ἐξέβαλον ἀπὸ προσώπου αὐτῶν ℣
Χαναναῖον, καὶ ℣ Φερεζαῖον, καὶ ℣ Ἰεβουσαῖον, καὶ ℣ Συχὲμ, καὶ πάντας
τοὺς Γεργεσαίους, καὶ κατῴκησαν ἐν αὐτῇ ἡμέρας πολλάς. Καὶ ἕως οὐκ
ἥμαρτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ αὐτῶν, ἦν (ζ) τὰ ἀγαθὰ μετ' αὐτῶν, ὅτι
θεὸς μισῶν ἀδικίαν μεθ' αὐτῶν ἐστιν. Ὅτε δὲ ἀπέστησαν ἀπὸ ℣
ὁδοῦ ἧς διέστειλε αὐτοῖς, (η) ἐξωλοθρεύθησαν ἐν πολλοῖς πολέμοις ἐπὶ
πολὺ σφόδρα, καὶ ᾐχμαλωτεύθησαν εἰς γῆν οὐκ ἰδίαν, καὶ ὁ ναὸς
℣ θεοῦ αὐτῶν ἐχώσθη εἰς ἔδαφος, καὶ αἱ πόλεις αὐτῶν ὑπεκπύπτουσι ὑπὸ
℣ ἐναντίων. Καὶ νῦν ὅτι ἐπεστράφησαν ἐπὶ ℣ θεὸν αὐτῶν, ἀνέβησαν
ἐκ τῆς διασπορᾶς ἧς διεσπάρησαν ἐκεῖ, καὶ κατέσχον ℣ Ἱερουσαλὴμ, ὅ
τὰ ἁγιάσματα αὐτῶν, καὶ καθῳκίσθησαν ἐν τῷ ὄρει, ὅτι ἦν ἔρημος.

MS. A. (α) λόγον ὁ κύριός μου ὃν (β) λαοῦ τούτου, ὃς (γ) μέχρι (δ) κατεσοφίσαντο αὐτὸς, καὶ ἐν πόνῳ καὶ πλίνθῳ ἐπιτιθέασιν
αὐτοὺς, καὶ ἔθεντο (ε) Ἐσεβὼν ἐξωλόθρευσε (ζ) μετ' αὐτῶν τὰ ἁγιάσματα, (η) ἐξωλόθρευσε

Et cur erexerunt dorsum, ut non venirent in occur- 4
sum mihi, præter omnes habitantes in Occidente.
Et dixit ad eum Achior dux omnium filiorum Am- 5
mon; Audiat, quæso, dominus meus verbum ex
ore servi sui, & annuntiabo tibi veritatem de po-
pulo, qui habitat montanam hanc prope te habitan-
tem: & non exibit mendacium ex ore servi tui. 6
Populus hic sunt prognati ex Chaldæis, Et incolue- 7
runt anteà in Mesopotamia: quoniam noluerunt
sequi Deos patrum suorum, qui fuerunt in terra
Chaldæorum: Et digressi sunt è via parentum suo- 8
rum: Et adoraverunt Deum cœli, Deum, quem
cognoverunt. Et ejecerunt eos à facie deorum suo- 9
rum. Et fugerunt in Mesopotamiam, & incoluerunt
ibi dies multos. Et dixit Deus eorum, ut exirent
de incolatu suo, & irent in terram Chanaan. Et
habitaverunt ibi, & multiplicati sunt auro, & ar-
gento, & in pecoribus multis valdé. Et descende-
runt in Ægyptum (operuerat enim faciem terræ Cha-
naan fames) & incoluerunt ibi, quoadusque (a) aucti
sunt. Et facti sunt ibi in multitudinem plurimam, 10
& non erat numerus generis eorum. Et insurrexit
eis rex Ægypti; & circumvenerunt eos in labore,
& latere, & humiliaverunt eos, & posuerunt eos
in servos. Et exclamaverunt ad Deum suum: &
percussit universam terram Ægypti plagis, in quibus
non erat curatio. Et ejecerunt eos Ægyptii à facie 11
sua. Et exiccavit Deus rubrum mare ante eos, 12
Et duxit eos in viam Sina, & Cades Barne: Et eje- 14
cerunt omnes habitantes in deserto: & habitaverunt
in terra Amorrhæorum: & omnes Esebonitas exter-
minârunt in fortitudine sua. Et transeuntes Jor-
danem hæreditârunt universam montanam: Et eje- 20
cerunt à facie sua Chananeum, & Pherezæum, &
Jebusæum, & ipsum Sychem, & omnes Gergeseos:
& inhabitârunt in ea dies multos. Et quoadusque 21
non peccaverunt in conspectu Dei sui; fuerunt bona
cum eis: quoniam Deus odio habens injustitiam,
cum eis est. Quando autem recesserunt à via, quam 22
disposuit eis; exterminati sunt in multis bellis plu-
rimùm valdé: & captivi ducti sunt in terram non
propriam: & templum Dei ipsorum factum est in
pavimentum: & civitates eorum captæ sunt ab
adversariis. Et nunc revertentes ad Deum suum, 23
ascenderunt è dispersione, ubi dispersi fuerunt illic,
& tenuerunt Hierusalem, ubi Sanctuarium eorum:
& habitârunt in montana, quoniam erat deserta.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et quarè recusârunt obviàm mihi veni- 4
re præ omnibus incolis Occidentis. Et 5
dixit ei Achior præfectus Ammonitarum;
Audiat Dñs meus verba oris servi sui, &
dicam tibi verum de populo qui monta-
na hæc juxta te incolit: nec egredietur
verbum falsum de ore servi tui. Quia 6
populus iste de genere Chaldæorum est.
Et habitávit antehac Mesopotamiam, 7
propterea quod nollent sequi deos pa-
trum suorum, quos colebant in terrâ
Chaldæorum: Sed declinarent à diis 8
patrum suorum, & adorarent Deum cœ-
lorum, Deum quem cognoverant. Et e- 9
duxit eos de conspectu deorum ipsorum,
& fugerunt in Mesopotamiam, & habi-
târunt ibi dies multos. Et jussit eos Deus
eorum, egressos domo hæreditatis ipso-
rum, ire in terram Canaan. Et ibi habitâ-
runt, & facti sunt divites auro, & argen-
to, pecoréque multo admodùm. Et de-
scenderunt in Ægyptum propter famem
quæ fuit in terra Canaan, & habitârunt
ibi, & sustentati sunt, & multiplicati sunt
ibi valdè, ita ut non esset numerus fami-
liis ipsorum. Et surgentes Ægyptii ineos, 10
dolo ipsos adierunt, & redegerunt in ser-
vitutem luto & lateribus. Et afflixerunt
populum, & ipsos servos fecerunt. Et cla-
mârunt ad Deum suum, & percussit totam
terram Ægypti plagis insanabilibus. Ex- 11
pulerúntque ipsos Ægyptii terrâ suâ: Et 12
exiccavit Deus ante ipsos mare rubrum.
Et duxit eos per viam montis Sinai, & Ka-
des. Ejecítque omnes incolas deserti, & 14
omnes qui habitabant terram Amorræ-
orum, & perdiderunt róbore suo filios
Hesbon. Et trajecto Jordane, possederunt
montana omnia. Et expulit ante eos Ca- 20
nanæos, & Parzæos, & Hevæos, Jebusæos-
que, & omnes Gergesæos. Et habitârunt
ibi dies multos. Cùm enim non peccarent 21
coram Deo ipsorum, tum eis erant bona:
quia Deus est qui odio habeat iniquitatẽ.
Cùm autem transgrederentur viam quam 22
eis mandáverat, peribant bellis multis, &
captivi ducti sunt in terrâ alienâ: Et con-
culcatum est templum Dei ipsorũ, & urbs
ab hostibus capta. Nunc autẽ reversi sunt 23
ad Deum suum, & collecti sunt de locis in
quos dispersi fuerant, & occupârunt Hie-
rosolyma ubi sedes sanctuarii ipsorũ, &
habitârunt in monte qui desolatus fuerat.

Versio VULG. LAT.

14 Nunc ergò, mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi,
15 & subjugati erunt sub jugo potentiæ tuæ. Si verò non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere illis: quoniam Deus eorum defendet
26 illos: & erimus in opprobrium universæ terræ. Et factum est, cùm cessâsset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant inter-
27 ficere eum, dicentes ad alterutrum; Quis est iste, qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor, & exercitibus ejus, homines inermes, & sine
28 virtute, & sine peritia artis pugnæ? Ut ergò agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana: & cùm capti fuerint potentes eorum, tunc cum
29 eisdem gladio transverberabitur: Ut sciat omnis gens, quoniam Nabuchodonosor deus terræ est, & præter ipsum alius non est.

CAP. VI.

1 Factum est autem cùm cessâssent loqui, indignatus
2 Holofernes vehementer, dixit ad Achior; Quoniam prophetâsti nobis, dicens, quòd gens Israel defendatur à Deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est Deus,
3 nisi Nabuchodonosor: Cùm percusserimus eos omnes, sicut hominem unum, tunc & ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, & omnis Israel tecum per-
4 ditione disperiet: Et probabis quoniam Nabuchodonosor Dominus sit universæ terræ: túncque gladius militiæ meæ transiet per latera tua, et confixus cades inter vulneratos Israel, & non respirabis ultrà, donec
5 extermineris cum illis. Porrò autem si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, & pallor, qui faciem tuam obtinet, abscedat à te, si ver-
6 ba mea hæc putas impleri non posse. Ut autem noveris quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut, dum dignas mei gladii pœnas exceperint, ipse simul ultioni subjaceas.
7 Tunc Holofernes præcepit servis suis ut comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam, & traderent eum in manus filiorum Israel:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum

21 Καὶ νῦν δέσποτα κύριε εἰ μέν ἔστιν ἀγνόημα ἐν τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ ἁμαρτάνουσιν εἰς τὸν θεὸν αὐτῶν, καὶ ἐπισκεψόμεθα ὅ, τι ἐστὶν ἐν αὐτοῖς σκάνδαλον τοῦτο, καὶ ἀναβησόμεθα, καὶ ἐκπολεμήσομεν αὐτούς.
25 (α) Εἰ δὲ μὴ ἔστιν ἀνομία ἐν τῷ ἔθνει αὐτῶν, (β)παρελθέτω δὴ ὁ κύριός μου, μήποτε ὑφαρπάσῃ ὁ κύριος αὐτῶν καὶ ὁ θεὸς αὐτῶν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἐσόμεθα εἰς (δ) ὀνειδισμὸν ἐναντίον πάσης τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο (ε) Ἀχιὼρ λαλῶν τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἐγόγγυσε πᾶς ὁ λαὸς ὁ (ζ) κυκλῶν τὴν σκηνὴν καὶ θεωρῶν. καὶ ἔπαγον οἱ μεγιστᾶνες Ὀλοφέρνου, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν θαλάσσαν καὶ Μωάβ, συγκόψαι αὐτόν, Οὐ γὰρ φοβηθησόμεθα ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ· ἰδοὺ γὰρ λαός ἐν ᾧ ἐστὶν δύναμις, ἀδὲ κράτος εἰς παράταξιν ἰσχυράν. Διὸ δὴ ἀναβησόμεθα, καὶ ἔσονται εἰς (η)καταβρωμα πάσης τῆς σαρκός σου Ὀλοφέρνη.

MS.A. (α) Ἰδοὺ ἐὰν (β)παρελθάτω ὁ κύριός, μήποτε (γ) ὑπὲρ αὐτῶν, (δ) ὄνειδος (ε) λαῶν Ἀχιὼρ (ζ)κύκλῳ τῆς σκηνῆς θεωρῶν. (η) κατάβρωσιν

ΚΕΦ. ϛ'.

1 Καὶ ὡς ἐκοπάσησεν ὁ θόρυβος τῶν ἀνδρῶν τοῦ κύκλου τῆς συνεδρείας, καὶ εἶπεν Ὀλοφέρνης ὁ ἀρχισράτηγος (α)διαμέσου Ἀσσὰρ πρὸς Ἀχιὼρ ἐναντίον παντὸς τοῦ δήμου (β)ἀλλοφύλων, καὶ πρὸς πάντας
2 (γ)υἱοὺς Μοάβ, Καὶ τίς σὺ Ἀχιὼρ, καὶ οἱ μισθωτοὶ τοῦ Ἐφραΐμ, ὅτι (δ)προφήτευσας ἐν ἡμῖν καθὼς σήμερον, καὶ εἶπας τὸ γένος Ἰσραὴλ μὴ πολεμῆσαι, ὅτι ὁ (ε)θεὸς αὐτῶν ὑπερασπιεῖ αὐτῶν; καὶ τίς ὁ θεὸς εἰ μὴ Ναβουχοδονόσορ; οὗτος ἀποστελεῖ τὸ κράτος αὐτοῦ, καὶ (ζ) ἐξολεθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἡ ῥύσεται αὐτοὺς ὁ
3 θεὸς αὐτῶν· Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ δοῦλοι αὐτοῦ (η) πατάξομεν αὐτοὺς ὡς ἄνθρωπον ἕνα, καὶ οὐκ ἀποστήσονται τὸ κράτος τῶν ἵππων ἡμῶν. Καλαχαύσομεν γὰρ αὐτοὺς ἐν αὐλοῖς, καὶ τὰ ὄρη αὐτῶν (θ) μεθυσθήσεται ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν, καὶ τὰ πεδία αὐλῶν πληρωθήσεται (ι) νεκρῶν αὐτῶν· καὶ οὐκ ἀντιστήσεται τὸ ἴχνος τῶν ποδῶν αὐλῶν κατ' πρόσωπον ἡμῶν, ἀλλὰ ἀπωλείᾳ ἀπολοῦνται, Λέγει ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ ὁ κύριος πάσης τῆς γῆς· ὅτι γὰρ, Οὐ ματαιωθήσεται τὰ ῥήματα τῶν λόγων αὐτοῦ. Σὺ δὲ Ἀχιὼρ μισθωτὲ τοῦ Ἀμμὼν, ὃς ἐλάλησας τοὺς λόγους τούτους ἐν ἡμέρᾳ ἀδικίας σου, οὐκ ὄψῃ ἔτι τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης, ἕως ἂν ἐκδικήσω τὸ γένος τοῦ ἐξ Αἰγύπτου. καὶ τότε διελεύσεται ὁ σίδηρος τῆς παρατάξεώς μου, καὶ ὁ λαὸς τῶν θεραπόντων μου τὰς πλευράς σου, καὶ πεσῇ ἐν τοῖς τραυματίαις αὐτῶν, ὅταν ἐπιστρέψω. καὶ ἀποκλασήσουσί σε οἱ δοῦλοι μου εἰς ὄρεινὴν, καὶ θήσουσί σε ἐν μιᾷ τῶν πόλεων τῶν ἀναβάσεων, καὶ οὐκ ἀπολῇ ἕως ἂν (λ) ἐξολοθρευθῇς μετ' αὐτῶν. Καὶ ἐὰν ἐλπίζῃς τῇ καρδίᾳ σου ὅτι οὐ (μ) ληφθήσονται, μὴ συμπεσέτω σου τὸ πρόσωπον. ἐλάλησα, καὶ οὐδὲν διαπεσεῖται τῶν ῥημάτων μου. Καὶ προσέταξεν Ὀλοφέρνης τοῖς δούλοις αὐτοῦ, οἱ ἦσαν παρεστηκότες ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ, συλλαβεῖν τὸν Ἀχιὼρ, καὶ ἀποκαλέσασιν αὐτὸν εἰς Βετυλύα, καὶ παραδῶναι εἰς χεῖρας υἱῶν Ἰσραήλ.

MS.A. (α) τὸ δυνάμεως (β) τῷ ἀλλοφύλων, (γ) τοὺς υἱοὺς (δ) προφήτευσας (ε) θεὸς ὑπερασπιεῖ (ζ) ἐξολεθρεύσει (η) ἐξολεθρεύσωμεν (θ) μεθυσθήσονται (ι) τῶν νεκρῶν (κ) * τῶν ποδῶν ἡμῶν, (λ) ἐξολεθρευθῇς (μ) συλλημφθήσονται, μὴ συμπεσέτω

Translatione LATINA.

Et nunc dominator domine, siquidem est ignorantia 24
in populo hoc, & peccant in Deum suum, (b)& vi-
debimus, quia est in eis scandalum hoc; & ascen-
demus, & debellabimus eos. Si autem non est 25
iniquitas in gente ipsorum; prætereat, quæso, do-
minus meus; ne fortè protegat Dominus eorum, &
Deus eorum pro ipsis, & erimus in opprobrium co-
ram omni terra. Et factum est, ut cessavit Achior 26
loquens sermones hos; & murmuravit omnis popu-
lus circundans tabernaculum, & adstans. Et dixe-
runt magnates Olophernis, & omnes habitantes
maritimam, & Moab, concidere eum: Non enim 27
timebimus à filiis Israel. Ecce enim populus, in
quo non est virtus, neque potentia ad aciem fortem.
Quarè nunc ascendamus: & erunt in escam uni- 28
versi exercitûs tui, domine Olophernes.

CAP. VI.

Et, ut cessavit tumultus virorum, qui in circuitu 1
consessûs; & dixit Olophernes princeps virtutis
Assur ad Achior coram omni populo alienigenarum,
& ante omnes filios Moab; Et quis es tu Achior, 2
& mercenarii Ephræm, Quia prophetâsti in nobis,
sicut hodiè, & dixisti genus Israel non oppugnare,
quoniam Deus eorum protegit eos? Et quis est De-
us, nisi Nabuchodonosor? Hic mittet potentiam
suam, & exterminabit eos à facie terræ: & non
liberabit eos Deus eorum: Sed nos servi ejus 3
percutiemus eos, tanquam virum unum: & non
sustinebunt potentiam equorum nostrorum. (a) Com-
buremus enim eos in ipsis, & montes eorum inebri-
abuntur in sanguine ipsorum, & campi eorum im-
plebuntur mortuis ipsorum: & non resistet vesti-
gium pedum eorum ad faciem nostram, sed perditione
perdentur, Dicit rex Nabuchodonosor dominus 4
universæ terræ. Dixit enim; Non evanescent ver-
ba sermonum (b)ejus. Tu autem, Achior, mercena-
rie Ammon, qui locutus es verba hæc in die injus-
titiæ tuæ, non videbis amplius faciem meam à
die hac: quoadusque ultus fuero genus eorum,
qui ex Ægypto. Et tunc pertransibit ferrum exerci-
tûs mei, & populus ministrorum meorum costas
tuas: & cades in cæsis eorum, quando revertero:
& reducent te servi mei in montanam, & ponent te
in una civitatum ascensionum: & non peribis, donec exterminatus fuevis cum
illis. Et siquidem speras corde tuo, quia non capientur; ne concidat tuus 5
vultus. Locutus sum, & nihil decidet de verbis meis. Et jussit Olophernes 6
servos suos, qui erant assistentes in tabernaculo ejus, comprehendere Achior, & 7
reducere eum in Betylua, & tradere in manus filiorum Israel.

MS.A. (α) τὸ δυνάμεως (β) τῷ ἀλλοφύλων, (γ) τοὺς υἱοὺς (δ) προφήτευσας (ε) θεὸς ὑπερασπιεῖ (ζ) ἐξολεθρεύσει (η) ἐξολεθρεύσωμεν (θ) μεθυσθήσονται (ι) τῶν νεκρῶν (κ) * τῶν ποδῶν ἡμῶν, (λ) ἐξολεθρευθῇς (μ) συλλημφθήσονται, μὴ συμπεσέτω

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

24 ... * ... Et nunc, Domine, si est in hoc populo peccatũ, & stultè agunt in Deum suum,
25 ... * ... dispiciamus fore hoc ipsis in scandalũ, & ascendam⁹, pugnemúsque in ipsos. Quòd si non est in populo ipsorũ iniquitas, prætereat ipsos Dominus meus, ne juvet eos Deus ipsorum, & fiam⁹ opprobrium universæ terræ. Et factum est, cùm cessâsset
26 ... * ... Achior loqui ista verba, murmuravit omnis populus circumstantium tabernaculum. Et dixerunt magnates Alphernæ, &
27 ... habitatores maritimorum, quique incolebant Moab, concidi oportere Achior:
28 ... Dixerunt enim; Non timemus nobis ab Israele: populus enim est in quo non sunt vires ad bellum. Propterea ascendamus adversùm eos, & erunt *in cibum* toti exercitui tuo, domine noster Alphernæ.

* ō * ...

CAP. VI.

1 ... * ... Cùm autem cessâsset tumultus circumstantium, dixit Alphernas dux exercitûs Assyriæ Achiori coram toto populo;
2 ... Quis tu Achior, omnésque filii Moab, & mercenarii Ammon? Quòd prophetâsti nobis, ficut fecisti hodiè, & vetasti pugnare cum filiis Israel, quia Deus ipsorum auxilio ipsis est. Et quis Deus, præter Nebucadnosarem regem totius terræ? Et is mittet copias suas, & exterminabit eos à facie toti⁹ terræ, nec liberabit eos Deus
3 ipsorum. Nos autem servi Nebucadnosaris percutiemus eos ut virum unum, nec stabunt adversùs hinnitum equorum nostrorum. Perdemus enim eos, & fines ipsorum inebriabuntur sanguine ipsorum: Et valles ipsorum replebuntur cadaveribus ipsorum, nec stabit vestigium
4 pedum ipsorum adversùs nos, sed omninò peribunt. Sic dixit Nebucadnosar Dominus totius terræ, cujus verba non convertentur retrorsum. Tu autem Achior Ammonita mercenarie, qui locutus es hæc in die iniquitatis tuæ, non videbis *faciem meã* ab hoc die donec ultionẽ sumpsero de populo qui ascendit ex Ægypto: Tum ingredietur gladius exercitûs mei, & lancea servorum meorũ latera tua, cadésque cum occisis eorũ quando rediero. Et ducẽt te servi mei hodiè, & relinquent te in
5 civitate aliqua Israelitarum, ne moriaris usquedum unà cum eis pereas: Quia putâsti cum corde tuo, non iri eos captum, & non videbunt oculi tui bona: dixi enim, nec cadet unum verborum meorũ.
6 Et mandavit Alphernas servis suis qui mi-
7 nistrabant in tentorio suo, ut captum Achiorem ducerent ad Beth-pallu, & traderent in manus Israelitarum.

Versio VULG. LAT.

8 Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per
campestria: sed cùm appropinquâssent ad montana,
9 exierunt contra eos fundibularii. Illi autem diverten-
tes à latere montis, ligaverunt Achior ad arborem ma-
nibus & pedibus, & sic vinctum restibus dimiserunt
10 eum, & reversi sunt ad dominum suum. Porrò filii Is-
rael descendentes de Bethulia, venerunt ad eum; Quẽ
solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in mediũ po-
puli illum statuentes, percunctati sunt quid rerũ esset,
11 quòd illum vinctum Assyrii reliquissent. In diebus illis
erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Si-
12 meon, & Charmi, qui & Gothoniel. In medio itaque
seniorum, & in conspectu omniũ, Achior dixit omnia
quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus: &
qualiter populꝰ Holofernis voluisset propter hoc ver-
13 bum interficere eum, Et quemadmodùm ipse Holo-
fernes iratus jusserit eum Israelitis hac de causa tradi:
ut, dum vicerit filios Israel, tunc & ipsum Achior di-
versis jubeat interire suppliciis, propter hoc quòd di-
14 xisset; Deus cœli defensor eorum est. Cúmque Achior
universa hæc exposuisset, omnis populus cecidit in fa-
ciem, adorantes Dominum, & communi lamentatione
15 & fletu unanimes preces suas Domino effuderunt, Di-
centes, Domine Deus cœli & terræ, intuere superbiam
eorum, & respice ad nostram humilitatem, & faciem
Sanctorum tuorum attende, & ostende quoniam non
derelinquis præsumentes de te: & præsumentes de se,
16 & de sua virtute gloriantes, humilias. Finito itaque
fletu, & per totam diem oratione populorum comple-
17 tâ, consolati sunt Achior, Dicentes; Deus patrum no-
strorum, cujus tu virtutem prædicâsti, ipse tibi hanc
dabit vicissitudinem, ut eorum magìs tu interitum vi-
18 deas. Cùm verò Dominus Deus noster dederit hanc
libertatem servis suis, sit & tecum Deus in medio no-
strî: ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus con-
19 verseris nobiscum. Tunc Ozias, finito consilio, susce-
pit eum in domum suam, & fecit ei cœnam magnam.
20 Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto jejunio
21 refecerunt. Posteà verò convocatus est omnis populus,
& per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, pe-
tentes auxilium à Deo Israel.

CAP. VII.

1 Holofernes autem alterâ die præcepit exercitibus
2 suis, ut ascenderent contra Bethuliam. Erant autem pe-
dites bellatorum centum viginti millia, & equites vi-
ginti duo millia, præter præparationes virorum illo-
rum quos occupaverat captivitas, & abducti fuerant
3 de provinciis & urbibus universæ juventutis. Omnes
parauerunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, & venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dothain, à loco qui dicitur Belma, usque
ad Chelmon qui est contra Esdrelon.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

8 Καὶ ζυνέλαζον αὐτὸν οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἔξω τῆς
παρεμβολῆς εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἀπῆραν ἐκ μέσου τῆς πεδινῆς εἰς τὸ
ὀρεινὸν. καὶ παρεγένοντο ἐπὶ τὰς πηγὰς αἳ ἦσαν ὑποκάτω Βετυλούα.
καὶ ὡς εἶδαν αὐτοὺς οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ κορυφὴν τοῦ ὄρους,
ἀνέλαζον τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ
κορυφὴν τοῦ ὄρους· καὶ πᾶς ἀνὴρ ζφενδονήτης διεκράτησαν τὸ ἀνά-
9 βασιν αὐτῶν καὶ (α) ἔβαλον ἐν λίθοις ἐπ' αὐτούς. Καὶ ὑποστρέψαντες
ὑποκάτω τοῦ ὄρους, ἔδησαν τὸν Ἀχιὼρ, καὶ ἀφῆκαν (β) ἐρριμμένον
ὑπὸ τὴν ῥίζαν τοῦ ὄρους, καὶ ἀπῴχοντο πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν.
10 Καταβάντες δὲ (γ) υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς πόλεως αὐτῶν ἐπέσπων
(δ) αὐτῷ, καὶ λύσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον εἰς τὸν Βετυλούα, καὶ κατέ-
στησαν αὐτὸν (ε) ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως αὐτῶν, Οἳ ἦσαν
11 ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, Ὀζίας ὁ τοῦ (ζ) Μιχὰ ἐκ τῆς φυλῆς Συμεὼν,
καὶ (η) Ἀβρὶς ὁ τοῦ Γοθονιὴλ, καὶ (θ) Χαρμὶς υἱὸς Μελχιήλ. Καὶ
συνεκάλεσαν πάντας τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως· καὶ συνέδραμον
πᾶς νεανίσκος αὐτῶν καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὴν ἐκκλησίαν· καὶ ἔστη τὸν
Ἀχιὼρ ἐν μέσῳ πάντος τοῦ λαοῦ αὐτῶν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν Ὀζίας
12 τὸ συμβεβηκός. Καὶ ἀποκριθεὶς ἀπήγγειλεν αὐτοῖς τὰ ῥήματα τῆς
συνεδρείας Ὀλοφέρνου, καὶ πάντα τὰ ῥήματα ὅσα (ι) ἐλάλησεν ἐν
μέσῳ τῶν ἀρχόντων υἱῶν Ἀσσὺρ, καὶ ὅσα (κ) ἐμεγαλορρημόνησεν
13 Ὀλοφέρνης εἰς τὸν οἶκον Ἰσραήλ. Καὶ πεσόντες ὁ λαὸς προσε-
κύνησαν τῷ θεῷ, καὶ ἐβόησαν, Λέγοντες, Κύριε ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ,
(λ) κάπιδε ἐπὶ τὰς ὑπερηφανείας αὐτῶν, καὶ ἐλέησον τὴν ταπείνωσιν τοῦ
14 γένους ἡμῶν, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῶν ἡγιασμένων σου ἐν
τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. Καὶ παρεκάλεσεν τὸν Ἀχιὼρ, καὶ ἐπῄνεσεν αὐτὸν
15 σφόδρα. Καὶ παρέλαβεν αὐτὸν Ὀζίας ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς οἶκον
αὐτοῦ, Καὶ ἐποίησε πότον τοῖς πρεσβυτέροις· Καὶ ἐκεκράξαντο
16 πρὸς τὸν Ἰσραὴλ εἰς σωτηρίαν ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην.

MS. A. (α) ἔβαλλον (β) ῥιφθὲν (γ) οἱ υἱοὶ (δ) ἐπ' αὐτὸν, (ε) εἰς (ζ) Χεμὰ (η) Χαβρὶς (θ) Χαλμὶς (ι) ἐλάλησε (κ) ἐμε-
γαλορημόνησεν (λ) κάθισε

ΚΕΦ. ζ'.

1 Τῇ δ' ἐπαύριον παρήγγειλεν Ὀλοφέρνης πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ,
καὶ παντὶ (α) τῷ λαῷ αὐτοῦ, οἳ παρεγένοντο ἐπὶ τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ,
ἀναζυγὴν ἐπὶ Βετυλούα, καὶ τὰς ἀναβάσεις τῶν ὀρεινῶν προκαταλαμ-
βάνειν, καὶ ποιεῖν πόλεμον πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. καὶ ἀνέζευξεν ἐν τῇ
2 ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πᾶς ἀνὴρ δυνατὸς αὐτῶν· Καὶ ἡ δύναμις αὐτῶν ἀν-
δρῶν πολεμιστῶν, (β) χιλιάδες ἀνδρῶν πεζῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα, καὶ
ἱππεῖς χιλιάδες δεκαδύο, χωρὶς τῶν ἀποσκευῶν, καὶ τῶν ἀνδρῶν, οἳ ἦσαν
πεζοὶ ἐν αὐτοῖς, πλῆθος πολὺ σφόδρα. Καὶ παρενέβαλον ἐν τῷ
3 αὐλῶνι πλησίον Βετυλούα ἐπὶ τὰς πηγὰς, καὶ παρέτειναν εἰς τοῦρος ἐπὶ
(γ) Δωθαΐμ καὶ ἕως Βελθὲμ, καὶ εἰς μῆκος ἀπὸ Βετυλούα ἕως
Κυαμῶνος, ὅ ἐστιν ἀπέναντι Ἐσδρηλόμ,

MS. A. (α) λαῷ (β) χιλιάδες πεζῶν (γ) Δωθαεὶμ ἕως Βελβαὶμ,

CAP. VII.

1 Postridiè autem annuntiavit Olophernes univer-
so exercitui suo, & omni populo suo, qui venerant
in auxilium ipsius, movere castra super Betylua, &
ascensiones montanæ præoccupare, & facere bellum
2 adversùs filios Israel. Et movit castra in die illa
omnis vir potens eorum, Et virtus eorum, virorum
bellatorum, millia virorum peditum centum septua-
ginta, & equitum millia duodecim, præter apparatum, & viros, qui erant pedites in eis, multitudo
plurima valdé. Et castrametati sunt in valle pro-
3 pe Betylua super fontem: & extenderunt in lati-
tudinem super Dothaim, & usque Belthem, & in
longitudinem à Betylua usque ad Cyamonem, quæ
est contra Esdrelom.

8 Et comprehenderunt eum servi ejus, & duxerunt
eum extra castra in cãpum. Et promoverũt de medio
campestris in montanã, & advenerunt super fontes,
quæ erant sub Betylua. Et, ut viderunt eos viri ci-
vitatis super cacumen montis, sumpserunt arma sua,
& abierunt extra civitatẽ ad cacumen montis: &
omnis vir fundibularius tenuit ascensum ipsorum,
9 & jaculati sunt in lapidibus super eos. Et sub-
euntes subter montem, ligaverunt Achior, & relz-
querunt projectum subter radicem montis, & abie-
runt ad dominum suum. Descendentes autem filii
10 Israel de civitate sua, steterunt super eum, & sol-
ventes eum abduxerunt in Betylua, & constitue-
runt eum super principes civitatis suæ, Qui erant
11 in temporibus illis, Ozias filius Micha de tribu
Symeon, & Abris filius Gothoniel, & Charmis fi-
12 lius Melchiel. Et convocaverunt omnes seniores
civitatis: & concurrerunt omnis juvenis eorum,
& mulieres, in ecclesiam: & statuerunt Achior in
medio omnis populi sui. Et interrogavit eum Ozias,
quod accíderat. Et respõdens annuntiavit ei verba
consessûs Olophernis, & omnia verba, quæcunque
locutus erat in medio principum filiorum Assur, &
quæcunque magniloquè locutus erat Olophernes in
13 domum Israel. Et procidentes populus adoraverunt
Deum, & clamaverunt, Dicentes; Domine Deus
14 cœli, respice super superbias eorum, & miserere hu-
miliationis generis nostri, & respice in faciem san-
15 ctificatorum tibi in die hac. Et consolati sunt A-
chior, & laudaverunt eum valdé. Et assumsit
16 eum Ozias de ecclesia in domum suam: Et fecit
convivium senioribus. Et advocaverunt Deum
17 Israel in adjutorium totâ nocte illâ.

CAP. VII.

1 Postridiè autem annuntiavit Olophernes univer-
so exercitui suo, & omni populo suo, qui venerant
in auxilium ipsius, movere castra super Betylua, &
ascensiones montanæ præoccupare, & facere bellum
2 adversùs filios Israel. Et movit castra in die illa
omnis vir potens eorum, Et virtus eorum, virorum
bellatorum, millia virorum peditum centum septua-
ginta, & equitum millia duodecim, præter apparatum, & viros, qui erant pedites in eis, multitudo
plurima valdé. Et castrametati sunt in valle pro-
3 pe Betylua super fontem: & extenderunt in lati-
tudinem super Dothaim, & usque Belthem, & in
longitudinem à Betylua usque ad Cyamonem, quæ
est contra Esdrelom.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 * ... Et accepit eum quidam, & eduxit extra
castra in agrum, & duxit in montem, &
abiit ad fontem aquæ quî infra civitatem.
Et cùm viderent ipsos viri civitatis, sump-
tis armis egressi sunt ad verticem mon-
tis omnes funditores, & occupato ascen-
su, fuderunt in eos lapides. Et digressi
9 inde, ligatũ Achior projecerunt ad pedẽ
montis, & reliquerunt, & ad Dominum
suum reversi sunt. Et descendentes Is-
10 raelitæ de civitate, steterunt juxta eum, &
solutum eduxerunt in civitatem. Et intro-
duxerunt eum ad principes civitatis ipso-
rum, Qui tum erant Uzias filius Mica de
11 tribu Simeon, & Chabri filius Anathna-
jel, & Charmi, filius Manshajel: Et vo-
12 cârunt senatores civitatis. Cucurrerúnt-
que omnes juvenes ipsorum, & mulieres
filiíque ipsorum ad conventum, & stite-
runt Achior in medio totius populi. In-
terrogavítque illum Uzias quid accidis-
set. Et respondens dixit eis omnia verba
cœtûs Alfernæ, quæque dixit coram ma-
gnatibus Assyriæ, & magnificavit se Alfer-
13 nas adversùs domum Israel. Et omnis po-
pulus pronus cadens adoravit Deum, &
14 respondentes dixerunt; Dñe Deus cœli,
15 intuere superbiam ipsorum, & miserere
humilitatis populi tui, & respice hodiè
16 sanctuarium tuum. Et consolati sunt
17 Achiorem, & laudârunt valdé. Et acce-
ptum eum duxit Uzias de cœtu in domum
20 suam. Fecítque convivium senatoribus.
21 Et invocavit Deum Israelis totâ nocte, ut
auxilio ipsis esset.

* ... *

CAP. VII.

1 * ... Postridiè præcepit Alfernas toti exer-
citui suo, omnibúsque qui auxilio sibi
venerant, ut ad Beth-pallu proficiscere-
ntur, & occuparent omnes ascensus
montis, & pugnarent cum Israelitis. Et
2 profecti die illo omnes viri, Omníque
exercitus ipsorum, centum septuaginta
duo millia, equitésque viginti duo millia,
præter parvulos ipsorum, & qui eis se
3 adjunxerant, multi admodùm. Et castra-
metati sunt in valle quæ adversùs civita-
tem, juxta fontem aquarum: Et fuit lati-
tudo exercitûs à Dothim usque Abelme-
holam, longitudo autem Kadmonem us-
que adversùs Jezrael.

Versio VULG. LAT.

4 Filii autem Israel ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes ut Deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum. Et
5 assumentes arma sua bellica, sederunt per loca, quæ ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montosa, &
6 erant custodientes ea totâ die & nocte. Porrò Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quòd fons, qui influebat, aquæductum illorum à parte australi extra civitatem dirigeret: & incîdi præcepit aquæductum illorum. Erant tamen non longè à muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad
8 refocillandum potiùs quàm ad potandum. Sed filii Ammon & Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes; Filii Israel, non in lancea nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, & muniunt illos
9 colles in præcipitio constituti. Ut ergò sine congressione pugnæ possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, & sine gladio interficies eos, vel certè fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non
10 posse. Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, & coram satellitibus ejus, & constituit per gyrum centenarios per singulos fontes.

καὶ ἡμῖν καὶ ὁ λαὸς ἡμῶν ἀναβησόμεθα ἐπὶ τὰς πλησίον κορυφὰς τῶν ὀρέων, καὶ παρεμβαλοῦμεν ἐπ' αὐλαῖς εἰς προφυλακὴν, τοῦ μὴ ἐξελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως ἄνδρα ἕνα. Καὶ ταχήσονται ἐν τῷ λιμῷ αὐτοὶ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν· καὶ πρὶν ἐλθεῖν τὴν ῥομφαίαν ἐπ' αὐτοὺς, καταστρωθήσονται ἐν ταῖς πλατείαις τῆς οἰκήσεως αὐτῶν, καὶ ἀνταποδώσεις αὐτοῖς ἀνταπόδομα πονηρὸν, ἀνθ' ὧν
10 ἐσυλίσατε, καὶ (n)οὐκ ἀπήντησαν τῷ προσώπῳ Κυρίου ἐν εἰρήνῃ. Καὶ ἤρεσαν οἱ λόγοι (o) αὐτῶν ἐνώπιον Ὀλοφέρνου, καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ (p)συνέταξαν ποιῆσαι καθὼς ἐλάλησαν. καὶ (q)ἀπῆρε παρεμβολὴ υἱῶν Ἀμμὼν, καὶ μετ' αὐτῶν χιλιάδες πέντε υἱῶν Ἀσσούρ· καὶ παρενέβαλον ἐν τῷ αὐλῶνι, καὶ προκατελάβοντο τὰ ὕδατα, καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. καὶ ἀνέβησαν (r) υἱοὶ Ἠσαὺ, καὶ οἱ υἱοὶ Ἀμμὼν, καὶ παρενέβαλον ἐν τῷ ὀρεινῷ ἀπέναντι Δωθαΐμ, καὶ ἀπέστειλαν ἐξ αὐτῶν πρὸς Νότον καὶ Ἀπηλιώτην ἀπέναντι Ἐκρεβὴλ, ἣ ἔστι πλησίον (s)Χὼς, ἣ ἔστιν ἐπὶ τοῦ (t) χειμάῤῥου Μοχμούρ· καὶ ἡ λοιπὴ στρατιὰ τῶν Ἀσσυρίων παρενέβαλον ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ (u) ἐκάλυψαν πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς· καὶ αἱ σκηναὶ καὶ αἱ ἀποσκευαὶ αὐτῶν κατεστρώθησαν ἐν ὄχλῳ πολλῷ, καὶ ἦν εἰς πλῆθος πολὺ σφόδρα. καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀνεβόησαν πρὸς κύριον θεὸν αὐτῶν, ὅτι ἀλιγοψύχησαν τὸ πνεῦμα αὐτῶν, ὅτι ἐκύκλωσαν (o) πάντες οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, καὶ οὐκ ἦν διαφυγεῖν ἐκ μέσου αὐτῶν.

MS.A. (a)ὅσον τὸ πλῆθος, (β)πάσης τῆς γῆς, (γ)ἐκ Βαιτυλίας, (δ)ἄρχοντες υἱῶν (ε)*ὄψεσιν τῶν ὀρέων, ἐν οἷς αὐτοὶ καθοικοῦσιν (ζ) αὐτῶν. (η)οὐχ ὑπήντησε (θ) αὐτῷ (ι) συνέταξεν ποιῆσαι καθὼ (κ) ἀπῆραν παρεμβολὴν (λ) οἱ υἱοὶ (μ)Χησοὶ, (ν) χειμάῤῥου· καὶ (ξ) ἐκάλυψαν (ο) αὐλὲς πάντες

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ὡς (a)ὅσον αὐτῶν τὸ πλῆθος, ἐταράχθησαν σφόδρα· καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, Νῦν ὀνλοίξουσιν ὅτοι τὸ πρόσωπον (β)τῆς γῆς πάσης, καὶ ὄρη τὰ ὑψηλὰ, ὅτι αἱ φάραγγες, ὅτι
5 οἱ βουνοὶ οὐκ ὑποστήσονται τὸ βάρος αὐτῶν. Καὶ ἀναλαβόντες ἕκαστος τὰ σκεύη τὰ πολεμικὰ αὐτῶν, καὶ ἀνακαύσαντες πυρὰς ἐπὶ τοὺς πύργους αὐτῶν, ἦσαν φυλάσσοντες ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην. τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ ἐξήγαγε Ὀλοφέρνης πᾶσαν τὴν ἵππον αὐτοῦ κατ-
6 ἐναντίον τοῦ υἱοῦ Ἰσραὴλ, οἳ ἦσαν (γ) ἐν Βαιτυλούᾳ, Καὶ ἐπεσκέψατο τὰς ἀναβάσεις τῆς πόλεως αὐτῶν, καὶ τὰς πηγὰς τοῦ ὑδάτων αὐτῶν ἐφώλευσεν, καὶ περιεβάλετο αὐτὰς, καὶ ἐπέστησεν αὐλαῖς παρεμβολὰς ἀνδρῶν πολεμιστῶν, καὶ αὐτὸς ἀνέζευξεν εἰς τὸ λαὸν αὐτοῦ.
8 Καὶ προσῆλθόντες αὐτῷ πάντες (δ)οἱ ἄρχοντες τῶν υἱῶν Ἠσαὺ, καὶ πάντες οἱ ἡγούμενοι τοῦ λαοῦ Μωάβ, καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν παραλίων, εἶπαν, Ἀκουσάτω δὴ λόγον ὁ δεσπότης ἡμῶν, ἵνα μὴ γένηται θραῦσμα ἐν τῇ δυνάμει σου. ὁ γὰρ λαὸς οὗτος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ οὐ πέποιθεν ἐπὶ τοῖς δόρασιν αὐτῶν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς (ε)ὕψεσι τῶν ὀρέων αὐτῶν, ἐν οἷς αὐτοὶ ἐνοικοῦσιν
9 ἐν αὐτοῖς· οὐ γάρ ἐστιν εὐχερὲς προσβῆναι τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων αὐτῶν. καὶ νῦν δέσποτα μὴ πολέμει πρὸς αὐτὸν, καθὼς γίνεται πόλεμος παρατάξεως, καὶ οὐ πεσῆται ὀν τοῦ λαοῦ σου ἀνὴρ εἷς. ἀναμένον ἐπὶ τὰ παρεμβολῆς σου, διαφυλάσσων πάντα ἄνδρα ἐν τῇ δυνάμεώς σου, καὶ ἐπισχαπισάτωσαν οἱ παῖδές σου τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος, ἣ ἐκπορεύεται ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ ὄρους, διότι ἐκεῖθεν ὑδρεύονται πάντες οἱ κατοικοῦντες Βαιτυλούα, καὶ ἀπολοῦνται αὐτοὺς ἡ δίψα, καὶ ἐκδώσουσι τὴν πόλιν(ζ) αὐτῶν.

Filii autem Israel, ut viderunt eorum multitudinem, turbati sunt valdè: & dixit unusquisque ad proximum suum; (a) Nunc exsorbebunt hi faciem terræ universæ: & neque montes excelsi, neque valles, neque colles sustinebunt gravitatem eorum. Et assumentes unusquisque vasa bellica sua, & accendentes pyras super turres suas, manebant custodientes totam noctem illam. Die autem secundâ eduxit Olophernes universum equitatum suum ad faciem filiorum Israel, qui erant in Betylua, Et consideravit ascensiones civitatis eorum: & fontes aquarum eorum aggressus est, & occupavit eos: & imposuit eis castra virorum bellatorum: & ipse rediit ad populum suum. Et accedentes ei omnes principes filiorum Esau, & omnes duces populi Moab, & duces maritimæ, dicebant; Audiat nunc verbum dominus noster: ut non fiat quassatio in virtute tua; Populus enim hic filiorum Israel non confidunt in lanceis suis, sed in sublimitatibus montium suorum, in quibus ipsi inhabitant in eis. Non enim est facile accedere cacuminibus montium eorum. Et nunc, domine, ne belles adversùs eos, sicut fit bellum prælii: & non cadet de populo tuo vir unus. Mane in castris tuis, custodiens omnem virum de virtute tua: & obtineant pueri tui fontem aquæ, qui egreditur è radice montis, quoniam indè aquantur omnes habitantes Betylua: & perdet eos sitis, & dedent civitatem suam. Et nos, & populus noster ascendemus super vicina cacumina montium, & castrametabimur in eis ad custodiam, ut non exeat è civitate vir unus. Et tabescient in fame ipsi, & uxores eorum, et filii eorum: et priusquàm veniat gladius super eos; (b) flernentur in plateis habitationis suæ: et retribues eis retributionem malam pro eo quòd rebellârunt, et (c) non occurrerunt facieì tuæ in pace. Et placuerunt verba eorum in conspectu Olophernis, et in conspectu omnium ministrorum ejus, et constituerunt facere sicut locuti fuerant. Et promoverunt castra filiorum Ammon, et cum eis millia quinque filiorum Assur: et castrametati sunt in valle, et præoccupaverunt aquas, et fontes aquarum filiorum Israel. Et ascenderunt filii Esau, et filii Ammon, et castrametati sunt in montana contra Dothaim: et miserunt ex ipsis ad Austrum et Subsolanum è regione Ecrebel, quæ est propè Chus, quæ est super torrentem Mochmur. Et reliquus exercitus Assyriorum castrametati sunt in campo, et operuerunt omnem faciem terræ. Et tabernacula, & impedimenta eorum castrametata sunt in turba multa, et fuerunt in multitudine plurima valdé. Et filii Israel exclamaverunt ad Dominum Deum suum; quoniam pusillanimis factus est spiritus eorum, quoniam in circuitu erant omnes inimici ipsorum, et non erat effugere è medio eorum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Filii autem Israel videntes multitudinem ipsorũ, eximuerunt valdè, dicentes quisq; ad proximum suum; Jam, neque tota terræ facies, neq; montes excelsi, neque valles, neque colles sustinebunt gravitatem eorum. Et sumptis quisque armis quibus pugnabat, incenderunt ignes in turribus mœnium suorum, & vigilias egerunt totâ nocte. Die autem secundo eduxit Alphernas totum exercitum suum adversùs filios Israel qui habitabant Bethpallu: Et explorârunt ascensus ad civitatem; Et profecti ad fontes aquarum occupârunt eos, & distribuerunt eos singulis stationibus virorum bellatorum: Ipse autem reversus est ad suos. Et accedentes ad eum omnes principes gentis Idumææ, & dynastæ omnes Moab, principésque civitatum maritimarum, dixerunt ei; Auscultet Domin⁹ noster verbo huic, ne eveniat contritio in populo tuo. Nec enim popul⁹ iste fiduciam habet in lanceis, sed in celsitudinibus montiũ in quibus habitant, & quia non est facile accedere ad fastigia montium. Nunc igitur domine, noli cum ipsis pugnare quemadmodum pugnari solet, nec cadat quisquã de populo tuo. Sed sustine in castris tuis, & serva omnem exercitum tuum, & occupent servi tui fontem aquarum qui ad radices montis: Inde enim hauriunt omnes habitatores Bethpallu, & consumet eos sitis, & tradent civitatem suam. Nos autem qui tecum sumus, ascendemus in fastigium montium qui prope nos sunt, & tendemus in ipsis, & custodiam agemus ne exeat è civitate vel vir unus. Et consumentur fame ac siti, ipsi, mulierésque, & filii ipsorum, priusquàm veniat in eos gladius, & cadant in plateis. Et reddes ipsis retributionem malam propterea quòd te spreverunt, nec obviàm tibi egressi sunt cum pace. Et bona visa sunt verba ipsorum in conspectu Alfernæ, omniúmque servorum ejus, jussítque fieri ut dixerant. Et profectus exercitus Moab, unáque quinque millia peditum de filiis Assyriæ, tetenderunt in valle, & occupârunt aquas, & fontes filiorum Israel. Et ascendentes filii Esau, & filii Ammon, unáque filii Assyriæ duodecim millia, castrametati sunt in montibus qui adversùs Dothim: Quosdam autem eorum misit Meridiem & Orientem versùs, contra Ekarbath, quæ ex adverso Cusa, juxta torrentem Peor. Residium exercitûs filiorum Assyriæ castrametabatur in planitie, & operiebat faciẽ terræ. Tentoria autem ipsorum & vasa, quæ multa admodùm

erant, inter ipsos sedem habebant. Filii autem Israel clamabant ad Deum suum, mœsti corde q circumdederant ipsos hostes ipsorũ, neq; evadere licebat de medio ipsorum.

Versio VULG. LAT.

11 Cúmque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisternæ, & collectiones aquarum, omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra civitatem unde satiarentur vel unâ die, quoniam ad
12 mensuram dabatur populis aqua quotidié. Tunc ad Oziam congregati omnes viri, fœminæque, juve-
13 nes, & parvuli, omnes simul unâ voce Dixerunt; Judicet Deus inter nos & te, quoniam feciſti in nos mala, nolens loqui pacificè cum Assyriis, & propter hoc
14 vendidit nos Deus in manibus eorum. Et ideò non est qui adjuvet, cùm prosternamur ante oculos eorum
15 in siti, & perditione magnâ. Et nunc congregate universos qui in civitate sunt, ut spontè tradamus nos
16 omnes populo Holofernis. Melius est enim ut captivi benedicamus Dominum, viventes, quàm moriamur, & simus opprobrium omni carni, cùm viderimus uxores nostras, & infantes nostros, mori ante oculos no-
17 stros. Contestamur hodiè cœlum & terram, & Deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundùm peccata nostra, ut jam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernis, et sit finis noster brevis in ore gla-
18 dii, qui longior efficitur in ariditate sitis. Et cùm hæc dixissent, factus est fletus & ululatus magnus in ecclesia ab omnibus, & per multas horas unâ voce clama-
19 verunt ad Deum, dicentes; Peccavimus cum patribus nostris, injustè egimus, iniquitatem fecimus.
20 Tu quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, & noli tradere confiten-
21 tes te, populo qui ignorat te, Ut non dicant inter
22 Gentes; Ubi est Deus eorum? Et cùm fatigati his
23 clamoribus, & his fletibus lassati siluissent, Exurgens Ozias infusus lachrymis, dixit; Æquo animo estote, fratres, & hos quinque dies exspectemus à
24 Domino misericordiam. Forsitan enim indignationem suam abscindet, & dabit gloriam nomini
25 suo. Si autem transactis quinque diebus non venerit adjutorium, faciemus hæc verba quæ locuti estis.

CAP. VIII.

1 ET factum est, cùm audisset hæc verba Judith vidua, quæ erat filia Merari, filii Idox, filii Joseph, filii Oziæ, filii Elai, filii Jamnor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchiæ, filii Enan, filii Nathaniæ, filii Salathiel, filii Simeon, filii Reuben:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 Καὶ (a) ἔμεινε κύκλῳ αὐτῶν πᾶσα παρεμβολὴ Ἀσσὺρ, οἱ πεζοὶ καὶ τὰ ἅρματα καὶ οἱ ἱππεῖς αὐτῶν, ἡμέρας τριακοντατέσσαρας. καὶ (β)ἐξέλιπον πάντας τοὺς κατοικοῦντας Βετυλούα πάντα τὰ ἀγγεῖα αὐλῶν τῶν ὑδάτων. καὶ οἱ λάκκοι ἐξεκενοῦντο, καὶ οὐκ ἦν πιεῖν εἰς πλησμονὴν ὕδωρ ἡμέραν μίαν, ὅτι ὁ μέτρῳ ἐδίδοσαν αὐτοῖς πιεῖν. καὶ (γ) ἠθύμησαν τὰ νήπια αὐτῶν, καὶ αἱ (δ) γυναῖκες αὐτῶν καὶ οἱ νεανίσκοι ἐξέλιπον ἀπὸ τῆς δίψης, καὶ ἔπιπτον ἐν ταῖς πλατείαις τῆς πόλεως, καὶ ἐν ταῖς διόδοις τῶν πυλῶν, καὶ οὐκ ἦν ἔτι ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἐπισυνήχθησαν πᾶς ὁ λαὸς ἐπ' Ὀζίαν καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως, οἵ τε νεανίσκοι καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία, καὶ (ε) ἀνεβόησαν φωνῇ μεγάλῃ, Καὶ εἶπαν ἐναντίον πάντων τῶν πρεσβυτέρων, Κρίναι ὁ θεὸς ἀναμέσον ὑμοῦ καὶ ὑμῶν, ὅτι ἐποιήσατε ἐν ἡμῖν ἀδικίαν μεγάλην, ὑ λαλήσαντες εἰρηνικὰ(ζ)μὴ ὢν τῶν υἱῶν Ἀσσύρ. Καὶ νῦν οὐκ ἔστι βοηθὸς ἡμῶν, ἀλλὰ πέπρακεν ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, τοῦ καταπροσθῆναι ἐναντίον αὐτῶν ἐν δίψῃ καὶ ἀπωλείᾳ μεγάλῃ. Καὶ νῦν ὀκκαλέσασθε αὐτοὺς, καὶ ἐκδοῦναι τὴν πόλιν πᾶσαν εἰς σφαγὴν τῷ λαῷ Ὁλοφέρνου, καὶ πάσῃ τῇ δυνάμει αὐτοῦ. Κρεῖσσον γὰρ(η)ἡμῖν γενηθῆναι αὐτοῖς εἰς διαρπαγήν· ἐσόμεθα γὰρ εἰς δούλους, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ (θ)οὐκ ὀψόμεθα τὸν θάνατον τῶν νηπίων (ι) ἡμῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, ἐκλειποῦσας τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Μαρτυρόμεθα ὑμῖν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν θεὸν ἡμῶν, καὶ κύριον τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐκδικεῖ ἡμᾶς κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ κατὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν πατέρων ἡμῶν, ἵνα μὴ ποιήσῃ κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον. Καὶ ἐγένετο κλαυθμὸς μέγας ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας πάντων ὁμοθυμαδὸν, καὶ ἐβόησαν πρὸς κύριον (κ) τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Ὀζίας, Θαρσεῖτε ἀδελφοὶ, διακαρτερήσωμεν (λ) ἔτι πέντε ἡμέρας, ἐν αἷς(μ)ἐπιστρέψει κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς· Οὐ γὰρ ἐγκαταλείψει ἡμᾶς εἰς τέλος. Ἐὰν (ν) δὲ διέλθωσιν αὐτοὺς, καὶ μὴ ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς βοήθεια, ποιήσω καθὰ τὰ ῥήματα ὑμῶν. καὶ ἐκκλησιάσει τὸν λαὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ (ξ) παρεμβολήν· καὶ ὅτι τὰ τείχη καὶ(ο) πᾶν πύργος ἡ πόλεως αὐλῶν ἀπήλθοσαν, καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα εἰς τοὺς οἴκους αὐλῶν (π)ἐξαποστελεῖ. καὶ ἦσαν ἐν ταπεινώσει πολλῇ ἐν τῇ πόλει.

11 Et manserunt in circuitu eorum omnia castra Assur, pedites, & currus, & equites eorum, diebus triginta quatuor. Et defecerunt omnibus habitantibus Betylua omnia receptacula sua aquarum: & cisternæ evacuabantur, & non habebant bibere ad satietatem aquam diem unum: quoniam in mensura dabant eis bibere. Et consternati sunt infantes eorum, & mulieres eorum, & juvenes defecerunt præ siti, & cadebant in plateis civitatis, & in transitibus portarum: & non erat robur ultrà in eis. Et
12 congregati sunt omnis populus ad Oziam, & principes civitatis, juvenes, & mulieres, & pueri, & exclamaverunt voce magnâ, Et dixerunt coram
13 omnibus senioribus; Judicet Deus inter nos & vos: quoniam feciſtis in nobis injustitiam magnam, non loquentes pacifica cum filiis Assur. Et nunc non
14 est adjutor noster, sed vendidit nos Deus in manus eorum, ut prosternamur coram eis in siti, & perditione magnâ. Et nunc invocate eos, & date civita-
15 tem omnem in direptionem populo Olophernis, & omni virtuti ejus. Melius enim nobis fieri eis in
16 direptionem. Erimus enim in servos, & vivet anima nostra: & non videbimus mortem infantium nostrorum in oculis nostris, & uxores, & filios nostros, deficientes animas eorum. Contestamur vo-
17 bis cœlum, & terram, & Deum nostrum, & Dominum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundùm peccata nostra, & secundùm peccata patrum nostrorum; ut non faciat juxta verba hæc in die hodierna. Et facta est ploratio magna in medio eccle-
18 siæ omnium unanimiter: Et clamaverunt ad Dominum Deum voce magnâ. Et dixit ad eos Ozi-
23 as; Confidite, fratres: obduremus adhuc quinque dies, in quibus convertet Dominus Deus noster misericordiam suam super nos. Non enim derelinquet nos
24 in finem. Si autem transierint hi, & non venerit
25 super nos auxilium; faciam secundùm verba vestra. Et dispersit populum in castra ipsius: & ad muros, & turres civitatis suæ abierunt: & mulieres, & filios in domos suas dimisit. Et fuerunt in humilitate multa in civitate.

MS. A. (a) ἔμενον (β) ἐξέλιπαν (γ) ἠθύμησεν (δ) γυναῖκες, καὶ(ε) ἐβόησαν (ζ)μὴ ὑμῶν (η)ἡμᾶς (θ) οὐχ(ι) ἡμῶν, καὶ τὰς (κ)θεὸν (λ)ἔτι πέντε (μ)ἐπιστρέψει (ν) διέλθωσιν (ξ)* πόλιν, παρεμβολήν· (ο) ὅτι πᾶν (π) ἀπέστειλεν.

ΚΕΦ. η'.

1 Καὶ ἤκουσεν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις Ἰουδὶθ θυγάτηρ Μεραὶ, υἱοῦ Ὢξ, υἱοῦ Ἰωσὴφ, υἱοῦ Ὀζιὴλ, υἱοῦ Ἐλκία, (α) υἱοῦ Ἠλιὰ, υἱοῦ Χελκίου, υἱοῦ Ἐλιὰβ, υἱοῦ Ναθαναὴλ, υἱοῦ Σαλαμιὴλ, υἱοῦ Σαρασαδὶ, υἱοῦ Ἰσραήλ·

CAP. VIII.

1 ET audivit in illis diebus Judith filia Merari, filii Ox, filii Joseph, filii Oziel, filii Elcia, filii Elin, filii Chelciæ, filii Eliab, filii Nathanael, filii Salamiel, filii Sarasadai, filii Israel.

MS. A. (a) υἱοῦ Ἀναὶν, υἱοῦ Γεδεὼν, υἱοῦ Ῥαφαὶν, υἱοῦ Ἀχιτὼβ, υἱοῦ Ἠλιὰν, υἱοῦ Ἐλιὰβ, υἱοῦ Ναθαναὴλ, υἱοῦ Σαλαμιὴλ, υἱοῦ Σαλασαδὶ, υἱοῦ Ἰσραὴλ· Καὶ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Manſit autem in circuitu ipſorum exercitus Aſſyriorum, pedites equiteſque & currus, duos menſes & quatuor dies. Et conſumpſerant habitatores Bethpalluæ lacus ſuos, & utres ipſorum conſumpti erant, neque reliquas habebant aquas quas biberent, & delinquebant animo pueri & mulieres ipſorum, quia non erat reliqua ipſis aqua quam biberent ad ſatietatem, vel diem unum: dabant enim ipſis aquam ad menſuram. Delinquebant autem valdè juvenes ipſorum mulieresque ac pueri, & deficiebant ſiti, & cadebant in plateis civitatis, & ingreſſibus portarum, nec erant in ipſis vires. Et congregati ſunt ad Uziam & principes civitatis, adoleſcentes mulieresque & pueri, & clamârunt voce magnâ, & dixerunt in faciem ſenatoribus; Judicet Dominus inter nos & vos: Feciſtis enim nobis injuriam magnam, quòd non locuti eſtis pacificè filiis Aſſyriæ. Et nunc non eſt qui auxilio ſit nobis, ſed tradidit nos Dominus in manus ipſorum, & conſumemur corâ eis ſiti, et interitu magno. Nunc autè, vocatis ipſis, tradite civitatè in captivitatè & prædâ populo Alphernæ, & toti exercitui ejus. Melius enim eſt nobis ſervis eſſe & ancillis ipſorũ, ut vivat anima noſtra, quàm videre oculis noſtris mortem puerorum noſtrorũ, uxorúmque & filiorum, præ deliquio animi ipſorum. Conteſtamúrque adverſùs vos cœlum & terram, Dominúmque Deum patrum noſtrorum, qui vindictam exigit de nobis ſecundùm peccata noſtra, ut faciatis ſecundùm ea quæ dicta ſunt hodierno die. Factuſque eſt fletus magnus in medio ſynagogæ. Et clamârunt ad Dominum voce altâ omnes unâ. Et dixit eis Uzias; Confidite fratres mei, & ſuſtineamus adhuc quinque dies alios: fortaſſe convertet ad nos Dominus Deus noſter miſericordias ſuas; Quia non derelinquet nos uſque ad extremum. Quòd ſi tranſierint quinque dies, nec extiterit nobis auxiliũ, faciemus ſecundùm verba hæc. Et diſperſit populum ad ſuum quemque tentorium, & ad mœnia turréſque civitatis: mulieres autem puerósque dimiſit ad domos ſuas. Fueruntque in afflictione magna admodúm.

CAP. VIII.

1 ET in diebus illis habitabat in Bethpalluæ Judith, filia Merari, filii Uz, fili Joſeph, filii Uzziel, filii Elkana, filii Chanan, filii Gabun, filii Daphnin, fili Achitub, filii Nain, filii Malchiæ, filii Gir, filii Nathaniæ, filii Samuel, filii Simeon, filii Iſrael.

Versio VULG. LAT.

2 Et vir ejus fuit Manasses, qui mortuus est in diebus
3 messis hordeaceæ : Instabat enim super alligantes manipulos in campo, & venit æstus super caput ejus, & mortuus est in Bethulia civitate sua,
4 & sepultus est illic cum patribus suis. Erat autem Judith relicta ejus vidua jam annis tribus,
5 & mensibus sex. Et in superioribus domûs suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis
6 suis clausa morabatur, Et habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter sabbata, & neomenias, & festa do-
7 mûs Israel. Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, & familiam copiosam, ac possessiones armentis boum &
8 gregibus ovium plenas. Et erat hæc in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valdè, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.
9 Hæc itaque cùm audisset, quoniam Ozias promisisset quòd transacto quinto die traderet civitatem, misit ad presbyteros Chabri & Charmi.
10 Et venerunt ad illam, & dixit illis ; Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, ut tradat civitatem Assyriis, si intra quinque dies non
11 venerit vobis adjutorium ? Et qui estis vos, qui
12 tentatis Dominum ? Non est iste sermo, qui misericordiam provocet, sed potiùs qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus
13 misericordionis Domini, & in arbitrium vestrum,
14 diem constituistis ei. Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, & indulgentiam
15 ejus fusis lachrymis postulemus : Non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Μανασσῆς, τῆς φυλῆς αὐτῆς, καὶ τῆς πατριᾶς αὐ-
3 τῆς, καὶ ἀπέθανεν ἐν ἡμέραις (α) θερισμοῦ κεφῶν · Ἐφίστη γὰρ ὅτι (β)τῷ δεσμεύοντι τὸ δράγμα ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ὁ καύσων ἦλθεν ὅτι ἐπὶ κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἔπεσεν ὅτι τὴν (γ)κλίνην, καὶ ἐτελεύτησεν ἐν Βετυ-
4 λόᾳ τῇ πόλει αὐτοῦ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν τῷ
4 ἀγρῷ τῷ ἀναμέσον Δωθαΐμ καὶ (δ) Βελαμών. Καὶ ἦν Ἰουδὶθ ἐν
5 τῷ οἴκῳ αὐτῆς χηρεύουσα ἔτη τρία καὶ μῆνας τέσσαρας. Καὶ ἐποί-
6 ησεν ἑαυτῇ σκηνὴν ὅτι τῷ δώματι τοῦ οἴκου αὐτῆς, Καὶ ἐπέδησεν ὀσφὺν αὐτῆς σάκκον · καὶ ἦν ἐπ' αὐτῆς τὰ ἱμάτια τῆς χηρεύσεως αὐτῆς. καὶ (ε) ἐνήστευεν πάσας τὰς ἡμέρας (ζ) χηρεύσεως αὐτῆς χωρὶς προσαββάτων, καὶ σαββάτων, καὶ προνουμιῶν, καὶ
7 νουμιῶν, καὶ ἑορτῶν, καὶ χαρμοσυνῶν οἴκου Ἰσραήλ. Καὶ ἦν κα-
λὴ τῷ εἴδει, καὶ ὡραία τῇ ὄψει σφόδρα. καὶ ἀπελέλοιπτο αὐτῇ Μα-
νασσῆς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς χρυσίον καὶ ἀργύριον, καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας,
8 καὶ κτήνη καὶ ἀγροὺς, καὶ (η)ἔμενεν ἐπ' αὐτῶν. Καὶ οὐκ ἦν ὃς ἐπήνεγκεν
9 αὐτῇ ῥῆμα πονηρὸν, ὅτι ἐφοβεῖτο τὸν θεὸν σφόδρα. Καὶ ἤκουσε
τὰ ῥήματα τοῦ λαοῦ τὰ πονηρὰ ὅτι τὸν ἄρχοντα, ὅτι (θ)ὠλιγοψύ-
χησαν ὅτι τῇ σπάνει τῶν ὑδάτων · καὶ ἤκουσε (ι) πάντας τοὺς λό-
γους Ἰουδὶθ ὡς ἐλάλησε πρὸς αὐτοὺς Ὀζίας, ὡς ὤμοσεν αὐτοῖς πα-
ραδώσειν τὴν πόλιν μετὰ ἡμέρας πέντε τοῖς Ἀσσυρίοις. καὶ ἀπέστει-
λασε τὴν ἄβραν αὐτῆς τὴν ἐφεστῶσαν πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῆς,
(κ) ὀπάλεσιν Ὀζίαν καὶ Χαβρὶν καὶ Χαρμὶν τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πό-
10 λεως αὐτῆς. Καὶ ἦλθοι πρὸς αὐτὴν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, Ἀκύσα-
τε δή μου ἄρχοντες τῶν κατοικούντων (λ)ἐν Βετυλούᾳ ὅτι οὐκ εὐθὴς
ὁ λόγος ὑμῶν ὃν ἐλαλήσατε ἐναντίον παντὸς λαοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, καὶ
ἐστήσατε τὸν ὅρκον (μ) ὃν ἐλαλήσατε ἀναμέσον τοῦ θεοῦ καὶ ὑμῶν,
εἴπατε ὁμολογοῦντες πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, ἐὰν μὴ ἐν αὐτοῖς (ν)ἐπι-
11 στρέψῃ ὁ κύριος βοηθῆσαι (ξ) ἡμῖν. Καὶ νῦν τίνες ἐστὲ ὑμεῖς οἳ
ἐπειράσατε τὸν θεὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον, καὶ (ο) ἵστασθε ὑπὲρ τοῦ
θεοῦ ἐν μέσῳ υἱῶν ἀνθρώπων · καὶ νῦν κύριον παντοκράτορα ἐξετάζε-
τε, καὶ οὐδὲν ἐπιγνώσεσθε ἕως τοῦ αἰῶνος · ὅτι βάθος καρδίας ἀνθρώ-
που οὐχ εὑρήσετε, καὶ λόγους τῆς διανοίας αὐτοῦ ἐπιλήψεσθε, καὶ πῶς
τὸν θεὸν ὃς ἐποίησε (ρ) τὰ πάντα ταῦτα, ἐρευνήσεσθε, καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐπιγνώσεσθε, καὶ τὸν λογισμὸν αὐτοῦ (σ) καταμα-
θήσετε ; μηδαμῶς, ἀδελφοί, μὴ παροργίζετε κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἐὰν μὴ βούλῃ ἐν ταῖς πέντε ἡμέραις βοηθῆ-
σαι ἡμῖν, αὐτὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἐν αἷς θέλει (τ) σκεπάσαι ἡμέρας, ἢ καὶ (υ) ὀλοθρεῦσαι ἡμᾶς πρὸ προσώπου τῶν ἐ-
15 χθρῶν ἡμῶν. ὑμεῖς δὲ μὴ ἀνεχειράζετε τὰς βουλὰς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, Ὅτι οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεὸς ἀπειληθῆναι, οὐδὲ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου διαπειθῆναι.

Et vir ejus Manasses de tribu ejus, & de patria 2
ejus, & mortuus est in diebus messis hordeorum. In- 3
stabat enim super ligantem manipulum in campo, &
æstus venit super caput ejus, & procidit (a) in le-
ctum, & obiit in Betylua civitate sua : & sepelie-
runt eum cum patribus ejus in agro, qui inter Do-
thaim, & Belamon. Et fuit Judith in domo sua 4
viduitatem servans annos tres, & menses quatu-
or. Et fecit sibi tabernaculum super solarium do- 5
mûs suæ, Et imposuit super lumbum suum cilici- 6
um : Et erant super eam vestimenta viduitatis ejus:
& jejunabat omnibus diebus viduitatis suæ præter
antesabbata, & sabbata, & anteneomenias, & ne-
omenias, & festivitates, & lætas solennitates do-
mûs Israel. Et erat pulchra specie, & decora aspe- 7
ctu valdé. Et reliquerat ei Manasses vir ejus au-
rum, & argentum, & pueros, & ancillas, & pe-
cora, & agros : & manebat super ea. Et non erat, 8
qui inferret ei verbum malum ; quoniam timebat
Deum valdé. Et audivit verba populi mala in prin- 9
cipem, quia animo defecerunt super raritate aqua-
rum. Et audivit omnia verba Judith, quæ locu-
tus erat ad eos Ozias, quomodò juraverat eis tra-
diturum civitatem post dies quinq; Assyriis. Et mit-
tens ancillam suam, quæ præerat omnibus substanti-
is suis, vocavit Oziam, & Chabrin, & Charmin
seniores civitatis suæ. Et venerunt ad eam. Et di- 10
xit ad eos ; Audite nunc me, principes habitanti-
um in Betylua : quoniam non rectum est verbum
vestrum, quod locuti estis coram populo in die hac,
& statuistis juramentum, quod locuti estis, inter
Deum, & vos, & dixistis dedituros civitatem ini-
micis nostris, nisi in illis [diebus] conversus fuerit
Dominus ad adjuvandum nos. Et nunc qui estis 11
vos, qui tentâstis Deum in die hodierna, & stati-
stis pro Deo in medio filiorum hominum ? Et nunc
Dominum omnipotentem examinatis, & nihil cogno-
scetis usque in seculum : quoniam profundum cor-
dis hominis non invenietis, & verba cogitationis
ejus non percipietis : & quomodò Deum qui fecit
omnia hæc, investigabitis, & mentem ejus cognosce-
tis, & cogitationē ejus contemplabimini ? Nequaquā,
fratres : nolite ad iracundiam provocare Dominum
Deum nostrum : quoniam si noluerit in istis quinque
diebus auxiliari nobis, i se habet potestatem, in qui-
bus velit, tegere diebus, vel etiam exterminare nos ante faciem inimicorum nostrorum. Vos autem ne (b) extorqueatis consi-
lia Domini Dei nostri, Quoniam non tanquam homo Deus, ut minis terreatur, neque tanquam filius hominis, (c) ut judicetur. 15

MS. A. (α) κριθῶν θερισμοῦ · (β) τὸν δεσμεύοντας τὰ δράγματα (γ) κλίνην αὐτοῦ, καὶ (δ) Βαλαμών. (ε) ἐνήστευεν (ζ) ἀπὸ χηρεύσεως χωρὶς * καὶ σαββάτων, καὶ προνουμηνιῶν προσαββάτων, καὶ ἑορτῶν, (η) ἔμενεν (θ) ὀλιγοψύχησεν ἐν τῇ (ι) Ἰουδὶθ πάντας τοὺς λόγους οὓς (κ) ἐκάλεσεν Χαβρὶμ (λ) Βαιτυλέα · (μ) τοῦτον ὃν (ν) ἐπιστρέψει κύριος (ξ) ὑμῖν. (ο) ἵστατε (τ) διαλύμψεως, (ρ) πάντα ταῦτα, ἐρεύνησατε, (σ) καταμάθησατε ; (τ) καὶ πάσας ἡμέρας, (υ) ὀλεθρεῦσαι

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Vir ejus Manasses, de tribu ipsius, mortu- 2
us fuerat in messe hordei : Superstabat 3
enim messoribus in agro, & incaluit
causon in capite ejus, & cecidit in le-
ctum, & mortuus est in Bethpallu civitate
suâ, & sepelierunt ipsum cum patribus
suis, in agro, inter Dothim & Belmun.
Judith autem vidua egit in domo sua 4
tres annos & quatuor menses : Fecit- 5
que sibi tabernaculum super tecto do-
mûs suæ ; Præcinxítque lumbos suos 6
sacco, induebátque se vestes viduitatis
suæ, jejunabátque omnibus diebus vi-
duitatis suæ, præterquam sabbatis, &
neomeniis, & festis, & lætitiis, & com-
memorationibus domûs Israel. Erat au- 7
tem formosa aspectu, gestúque decora,
& mente cordata, honesta ac prudens.
Erat etiam valdè dives : Reliquerat
enim ipsi Manasses vir ejus aurum & ar-
gentum, servos & ancillas, pecoráque, &
agros in quibus morabatur : Nec erat qui 8
ei quicquam mali diceret, valdè enim
Deum colebat. Et audivit mala verba 9
populi quæ dixerant magistratui, quo-
niam tæduerat ipsos ob sitim aquarum :
Audivítque Judith omnia quæ dixerat
ipsis Uzias, quòd auscultaverat ipsis, &
juraverat traditurus civitatem Assyriis
post quinque dies. Misítque minístram
suam, quam præfecerat omnibus bonis
suis, & vocavit Chabrin, & Charmin
senatores civitatis. Et venerunt ad 10
Judith, & dixit eis ; Audite me principes
incolæque *civitatis* Bethpallu : non est
enim bonum quod locuti estis hodiè co-
ram populo, & constituistis juramen-
tum quod jurárunt inter vos & Deum,
& dixistis, traditum iri civitatem ho-
stibus nostris, nisi istis diebus convertat
se Dominus Deus noster in auxilium
nostrum. Jam autem qui estis vos, ut 11
tentetis Deum, quare dei sitis inter ho-
mines ? Et examinatis cogitationes
Dei omnipotentis, quas nemo cogno-
scet in æternum. Profunda cordis filio-
rum hominis non investigantur, nec as-
sequimini cogitata mentium ipsorum ;
Et quomodo Deum, qui hæc omnia fe-
cit, assequemini, vel sententiam ejus
cognoscetis, & cogitationes ejus intel-
ligetis ? Nolite fratres, irritare Dominum
Deũ nostrum. Nam si noluerit adjuvare
nos intra quinque dies, potest, quando
voluerit, protegere nos, & frangere ho-
stes nostros coram nobis. Vos autem
nolite oppignerare consilia Domini
Dei. Non enim est instar hominis, ut minitetur *quis ei*; nec instar filii hominis, ut in ordinẽ redigatur, 15

Versio VULG. LAT.

16 Et ideò humiliemus illi animas nostras,& in spiritu
17 constituti humiliato,servientes illi, Dicamus flentes Dño,ut secundùm voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiã suam:ut sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra
18 humilitate gloriemur: Quoniã non sum⁹ secuti peccata patrũ nostrorum, qui dereliquerunt Deũ suũ,
19 & adoraverunt deos alienos, Pro quo scelere dati sunt in gladiũ,& in rapinam, & in confusionem inimicis suis:nos autẽ alterũ Deũ nescim⁹ præter ipsũ.
20 Expectem⁹ humiles consolationẽ ejus, & exquiret sanguinẽ nostrũ de afflictionibus inimicorũ nostrorum,& humiliabit omnes Gentes, quæcunque insurgunt contra nos, & faciet illas sine honore Dñs
21 Deus noster. Et nunc, fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri ut probarentur, si verè colerent Deũ suum. Memores esse debent, quomodò
22 pater noster Abrahã tentatus est, & per multas tribulationes probat⁹, Dei amic⁹ effect⁹ est. Sic Isaac,
23 sic Jacob,sic Moyses,& omnes qui placuerunt Deo,
24 per multas tribulationes transierunt fideles. Illi autem, qui tentationes non susceperũnt cum timore Dñi,& impatientiã suam & improperiũ murmurationis suæ contra Dñm protulerunt, Exterminati
25 sunt ab exterminatore,& à serpentib⁹ perierunt. Et
26 nos ergò non ulciscamur nos pro his quæ patimur,
27 Sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse,flagella Dñi,quibus quasi servi corripimur,ad emendationẽ,& non ad perditionem nostrã
28 eveniss̃e credam⁹. Et dixerunt illi Ozias & presbyteri;Omnia, quæ locuta es, vera sunt, & non est in
29 sermonibus tuis ulla reprehensio. Nunc ergò ora pro nobis, quoniã mulier sancta es,& timens Deũ.
30 Et dixit illis Judith; Sicut ϕ potui loqui, Dei esse
31 cognoscitis : Ita quod facere disposui,probate si ex Deo est,& orate ut firmũ faciat Deus consilium meum.
32 Stabitis vos ad portam nocte istã,& ego exeã cum abra mea: & orate, ut sicut dixistis, in diebus
33 quinque respiciat Dñs populum suum Israel. Vos autem nolo ut scrutemini actum meum, & usque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Διόπερ ἀναμένοντες τὴν παρ' αὐτοῦ Σωτηρίαν, (α) ὀπικαλεσώμεθα αὐτὸν εἰς βοήθειαν ἡμῖν, καὶ εἰσακούσεται τῆς φωνῆς ἡμῶν, ἐὰν ᾖ αὐτῷ ἀρεστόν. ὅτι οὐκ ἀνέστη ἐν ταῖς γενεαῖς ἡμῶν, οὐδὲ ἔστιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον ὅτι φυλὴ, ἢ πατριὰ, (β) ἢ πάτριὰ ἐστιν, ἢ πόλις ἐξ ἡμῶν, οἳ προσκυνοῦσι θεοῖς χειροποιήτοις, καθάπερ ἐγένετο ἐν ταῖς πρότερον ἡμέραις, Ὧν χάριν ἐδόθησαν εἰς ῥομφαίαν καὶ εἰς διαρπαγὴν οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ ἔπεσον, πτῶμα μέγα ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ ἕτερον θεὸν οὐκ (γ) ἐπεγνωμεν πλὴν αὐτοῦ· διὸ ἐλπίζομεν ὅτι οὐκ ἐξουδενώσει ἡμᾶς, (δ) οὐδ' ἀπὸ τοῦ γένους ἡμῶν. ὅτι ἐὰν τῷ ληφθῆναι ἡμᾶς, ὕτως καθήσεται πᾶσα ἡ Ἰουδαία, καὶ σκυλευθήσεται τὰ ἅγια ἡμῶν, καὶ (ε) ζητήσει τὴν βεβήλωσιν αὐτῶν ἐκ τοῦ (ζ) στόματος ἡμῶν, καὶ τὸν φόνον τῶν ἀδελφῶν (η) ἡμῶν, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς γῆς, καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς κληρονομίας ἡμῶν ἐπιστρέψει εἰς κεφαλὴν ἡμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἔ ἐὰν δουλεύωμεν ἐκεῖ, καὶ ἐσόμεθα εἰς πρόσκομμα καὶ εἰς ὄνειδος ἐναντίον τῶ κτωμένων ἡμᾶς· ὅτι οὐ καταδυναστήσεται ἡ δουλεία ἡμῶν εἰς χάριν, ἀλλ' εἰς ἀτιμίαν θήσει αὐτὴν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. Καὶ νῦν ἀδελφοὶ ἐπιδείξωμεθα τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν, ὅτι ἐξ ἡμῶν κρέμαται ἡ ψυχὴ αὐτῶν, καὶ τὰ ἅγια καὶ ὁ οἶκος καὶ τὸ θυσιαστήριον (θ) ἐπερείδεται ἐφ' ἡμῖν. Παρὰ (ι) ταῦτα πάντα εὐχαριστήσωμεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, ὃς πειράζει ἡμᾶς καθὰ καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν. μνήσθητε ὅσα ἐποίησε μετ' Ἀβραὰμ, καὶ ὅσα ἐπείρασε τὸν Ἰσαὰκ, καὶ ὅσα ἐγένετο τῷ Ἰακὼβ ἐν Μεσοποταμίᾳ τῆς Συρίας (κ) ποιμαίνοντι τὰ πρόβατα Λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ· Ὅτι οὐ καθὼς ἐκείνους ἐπύρωσεν εἰς ἐτασμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ ἡμᾶς οὐκ ἐξεδίκησεν, Ἀλλ' εἰς νουθέτησιν μαστιγοῖ κύριος τοὺς ἐγγίζοντας αὐτῷ. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὴν Ὀζίας, Πάντα ὅσα εἶπας, (λ) ἀγαθῇ καρδίᾳ ἐλάλησας, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιστήσεται τοῖς λόγοις σου. Ὅτι οὐκ ὀν τῇ σήμερον ἡ σοφία σου πρόδηλός ἐστιν, ἀλλὰ ἀπ' ἀρχῆς ἡμερῶν σου ἔγνω πᾶς ὁ λαὸς τὴν σύνεσίν σου, καθότι ἀγαθὸν ἐστι τὸ πλάσμα τῆς καρδίας σου. (μ) ἀλλ' ὁ λαὸς ἐδίψησε σφόδρα καὶ (ν) ἠνάγκασαν ποιῆσαι ἡμᾶς καθὰ ἐλαλήσαμεν αὐτοῖς, καὶ (ξ) ἀναγαγεῖν ὅρκον ἐφ' ἡμᾶς, ὃν οὐ παραβησόμεθα. Καὶ νῦν δεήθητι περὶ ἡμῶν, ὅτι γυνὴ εὐσεβὴς εἶ, καὶ ἀποστελεῖ κύριος τὸν ὑετὸν εἰς πλήρωσιν τῶν λάκκων ἡμῶν, καὶ οὐκ ὀλιγόψυχοι ἔτι. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὰς Ἰουδὶθ, Ἀκούσατέ μου, καὶ ποιήσω πρᾶγμα ὃ ἀφίξεται εἰς γενεὰς γενεῶν ὑοῖς τοῦ γένους ἡμῶν. Ὑμεῖς στήσεσθε ἐπὶ τῆς πύλης τὴν νύκτα ταύτην, καὶ ἐξελεύσομαι ἐγὼ μετὰ τῆς ἄβρας μου, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις μεθ' ἃς εἴπατε παραδώσειν τὴν πόλιν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ποιήσει κύριος τὸν Ἰσραὴλ ἐν χειρί μου. Ὑμεῖς δὲ οὐκ (ο) ἐξερευνήσετε τὴν πρᾶξίν μου, ἕως οὗ τελεσθῆναι ἃ ἐγὼ ποιῶ.

16 Quamobrèm expectantes eam quæ ab ipso, salutem, invocemus eum in adjutorium nostrum: & exaudiet vocem nostram, si fuerit ipsi placitum: quoniam non surrexit in generationibus nostris, neque est in hodierna die neque tribus, neque patria, neque oppidum, neque civitas ex nobis, qui adorent deos manufactos, sicut factum est in pristinis diebus, Quorum gratiâ dati sunt in gladium, & in direptionem patres nostri, & cecidérunt ruinâ magnâ coram inimicis nostris. Nos autem alium Deum non cognovimus præter eum: unde speramus, quia non despiciet nos, neque à (d) genere nostro: quoniam cùm capti fuerimus nos; sic sedebit omnis Judæa, & diripientur Sancta nostra, & quæret pollutionem eorum de (e)ore nostro, & cædem fratrum nostrorum, & captivitatem terræ, & desolationem hæreditatis nostræ convertet in caput nostrum in gentibus, ubicunque servierimus ibi, & erimus in offendiculum, & in opprobrium coram possidentibus nos: quoniam non dirigetur servitus nostra in gratiam, sed in ignominiam dabit eam Dominus Deus noster. Et nunc, fratres, ostendamus fratribus nostris, quia ex nobis pendet anima eorum, & sancta, & domus & altare innituntur super nos. Præter hæc omnia gratias agamus Domino Deo nostro, qui tentat nos, sicut & patres nostros. Recordamini, quæcunque fecit cum Abraham, & quæcunque tentavit Isaac, & quæcunque evenerunt Jacob in Mesopotamia Syriæ, pascenti pecora Laban fratris matris suæ: Quoniam non sicut illos examinavit in examen cordis eorum, etiam nos non est ulins, Sed ad monitionem flagellat Dominus appropinquantes sibi. Et dixit ad eam Ozias;Omnia quæcunque dixisti, bono corde locuta es, & non est qui resistat verbis tuis: Quoniam non hodiè sapientia tua manifesta est, sed à principio dierum tuorum novit omnis populus intellectum tuum,quomodò bona est formatio cordis tui. Sed populus sitivit vehementer, & coegerunt facere nos secundùm ea quæ locuti sumus eis, & inducere juramentum super nos, quod non transgrediemur. Et nunc ora pro nobis, quoniam mulier pia es: & mittet Dominus pluviam ad implctionem cisternarum nostrarum, & non deficiemus ultrà. Et dixit ad eos Judith; Audite me, & faciam rem,quæ perveniet in generationes generationum filiis generis nostri. Vos stabitis super portam nocte hâc, & exibo ego cum ancilla mea, & in diebus post quos dixistis tradituros civitatem inimicis nostris,visitabit Dominus Israel in manu mea. Vos autem non perscrutabimini actionem meam: non enim dicâ vobis,donec perfecta fuerint quæ ego facio,

MS. A. (α) ὀπικαλεσώμεθα (β) ἢ δὲ (γ) ἔγνωμεν (δ) οὐδὲ (ε) ἐκζητήσει (ζ) αἵματος (η) ὑμῶν, (θ) ἐπισκείσαι (ι) τοῦτα εὐχαριστήσωμεν (κ) ποιμαίνοντος αὐτῷ τὰ (λ) ἐν ἀγαθῇ (μ) ἀλλὰ (ν) ἰσχύσαν ἡμᾶς ποιῆσαι (ξ) ἐπάγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς ὅρκον, (ο) ἐξερευνήσατε (π) ἀναγγελῶ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 Sed expectemus redemptionẽ ejus,& vocemus eum in adjutorium nostrum,&, si voluerit,audiet vocem nostram. Quia non extitit in familiis nostris, neque tempore nostro fuit vel tribus,vel familia,vel gens,vel civitas vestrûm quæ adoraverit deos factos manu humanâ, quod temporibus nos antegressis factum est. Propter quod traditi sunt patres nostri 19 prædæ & gladio, cecidérúntque coram hostibus suis casu magno. Nos autem Deum ab eo aliũ non novimus, ut avertat à nobis vultum suum. Nam si nos tradamur, tradetur & tota Judæa, & diripientur sanctuaria nostra, & requiret Domin⁹ pollutionem eorum de sanguine nostro. Et cædem fratrum nostrorum, & captivitatem terræ,& pollutionem hæreditatis nostræ convertet in caput nostrum, inter Gentes ubi servitutem serviemus. Erimusque scandalo,& opprobrio, coram omnibus vicinis nostris. Neque enim vel servitus nostra gratiosa erit: sed convertet eam Dominus in ignominiam. Nunc autem nos suscipiamus 21 fratres nostros; de nobis enim pendet anima ipsorum: Et sanctuarium, & templum, & altare in nobis posita sunt. Et ultra hæc omnia placebimus Deo, qui nos tentat sicut patres nostros. Mementote omnia quæ fecit Abrahamo & Isaaco,quæque Jacobo contigerunt in Mesopotamia, cùm pasceret oves Laban avunculi sui. Quando ipsos exploravit 26 tentatione cordis ipsorum. Nos etiam, non in vindictam, Sed in castigationem 27 percussit Dominus; quia propinqui ipsi sumus. Dixítque ei Uzias; Quicquid di- 28 xisti, corde bono dixisti, nec est qui adversetur consilio tuo. Neque inde ab hodierno die nota est sapientia tua: sed à diebus antiquis novit totus populus prudentiam tuam. Bona enim est cogitatio cordis tui. Sed populus supra modùm siti pressus, adegit nos facere ipsis sicut diximus, & induxerunt in nos juramentum quod transgredi non possumus. Et nunc ora pro nobis; fortassè au- 29 diet te Dominus Deus noster, quoniam fœmina es Deum timens; & mittet Dominus pluviam, quâ repleantur lacus nostri, nec consumemur. Et dixit ipsis Ju- 30 dith; Audite me,& faciam factũ sapiens, quod relinquatur generationib⁹ & generationibus filiorũ populi nostri. State vos 32 in portâ nocte hâc,& *egrediar* ego & ministra mea. Et intra dies post quas dixistis; 33 vobis priusquã perfectũ fuerit quod facio.

vos tradituros civitatẽ hostib⁹ nostris,liberabit Domin⁹ Israel,ut spero. Vos autẽ nolite in ea quæ facio inquirere. Neq; enim ostendã

Versio VULG. LAT.

34 Et dixit ad eam Ozias princeps Juda; Vade in pace, & Dominus sit tecum in ultionem inimicorum nostrorum. Et revertentes abierunt.

CAP. IX.

1 Quibus abscedentibus, Judith ingressa est oratoriũ suum: & induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum: & prosternens se Domino, clamabat ad
2 Dominum, dicens; Domine Deꝰ patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores exitcerunt in coinquinatione sua, &
3 denudaverunt femur virginis in confusionem: Et dedisti mulieres illorum in prædam, & filias illorum in captivitatem; & omnem prædam in divisionem servis tuis, qui zelaverunt zelum tuum: subveni, quæso te,
4 Domine Deus meus, mihi viduæ. Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogitâsti: & hoc factum est
5 quod ipse voluisti. Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt,
6 & tua judicia in tua providentia posuisti. Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Ægyptiorum videre dignatus es, quando post servos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, & in equita-
7 tu suo, & in multitudine bellatorum. Sed aspexisti super castra eorum. & tenebræ fatigaverunt eos.
8 Tenuit pedes eorum abyssus, & aquæ operuerunt
9 eos. Sic fiant & isti, Domine, qui confidunt in multitudine sua, & in curribus suis, & in contis, & in scu-
10 tis, & in sagittis suis, & in lanceis gloriantur, Et nesciunt quia tu ipse es Deus noster, qui conteris
11 bella ab initio, & Dominus nomen est tibi. Erige brachium tuum sicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare Sancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & dejicere gla-
12 dio suo cornu altaris tui. Fac, Domine, ut gladio
13 proprio ejus superbia amputetur: Capiatur laqueo oculorum suorum in me, & percuties eum ex labiis
14 charitatis meæ. Da mihi in animo constantiam, ut contemnam illum; & virtutem, ut evertam illum.
15 Erit enim hoc memoriale nominis tui, cùm manus fœminæ dejecerit eum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

34 Καὶ εἶπεν Ὀζίας καὶ οἱ ἄρχοντες πρὸς αὐτὴν, Πορεύου εἰς εἰρήνην, καὶ κύριος ὁ θεὸς ἔμπροσθέν σου εἰς ἐκδίκησιν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. καὶ ἀποστράφεντες ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ἐπορεύθησαν ἐπὶ τὰς διατάξεις αὐτῶν.

34 *Et dixit Ozias, & principes ad eam; Vade in pace: & Dominus Deus ante te in ultionem inimicorum nostrorum. Et revertentes è tabernaculo; iverunt ad ordines suos.*

ΚΕΦ. Θ'.

1 Ἰουδὶθ δὲ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐπέθετο σποδὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ ἐγύμνωσεν ὁν ἐνεδύσατο σάκκον· καὶ ὡς ἄρτι προσεφέρετο ἐν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν οἶκον τοῦ (α) θεοῦ τὸ δυμίαμα τῆς ἑσπέρας ἐκείνης· καὶ ἐβόησε (β) φωνῇ μεγάλῃ Ἰουδὶθ πρὸς
2 κύριον, καὶ εἶπε, Κύριε ὁ θεὸς τοῦ πατρός μου Συμεών, ᾧ ἔδωκας ἐν χειρὶ ῥομφαίαν εἰς ἐκδίκησιν ἀλλοφύλων, οἱ ἔλυσαν μήτραν ἐδείνου εἰς μίασμα, καὶ ἐγύμνωσε μηρὸν εἰς αἰσχύνην, καὶ ἐβεβήλωσε μήτραν εἰς ὀνειδισμόν· εἶπας γὰρ, Οὐχ οὕτως ἔσται· καὶ ἐποίησε ἀνθ' ὧν ἔδωκας ἄρχοντας αὐτῶν εἰς φόνον, καὶ τὴν (γ) κοιμὴν αὐτῶν ἣν ἠσθίσατο τὴν ἀπάτην αὐτῶν, εἰς αἷμα· καὶ ἐπάταξας δούλους (δ) ἐπὶ δυνάσταις, καὶ δυνάστας ἐπὶ θρόνοις αὐτῶν· Καὶ
3 ἔδωκας γυναῖκας αὐτῶν εἰς προνομὴν, καὶ αἰχμαλωσίαν, καὶ πάντα τὰ σκῦλα (ζ) εἰς διαίρεσιν υἱῶν ἠγαπημένων ὑπὸ (η) σοῦ θεοῦ, (θ) οἳ καὶ ἐζήλωσαν τὸν ζῆλόν σου, καὶ ἐβδελύξαντο μίασμα αἵματος αὐτῶν, καὶ ἐπεκαλέσαντό σε εἰς βοηθόν·
4 ὁ θεὸς ὁ θεός (ι) ὁ ἐμός, καὶ εἰσάκουσον ἐμοῦ τῆς χήρας. Σὺ γὰρ ἐποίησας τὰ πρότερα ἐκείνων, καὶ ὀπίσω, καὶ (κ) τὰ μετέπειτα, καὶ τὰ νῦν, καὶ τὰ ἐπερχόμενα διενοήθης, καὶ ἐβουλεύθης ἃ ἐγένετο,
5 καὶ παρέστη σοι ἃ ἐβουλεύσω, καὶ εἶπαν, Ἰδοὺ πάρεσμεν· πᾶσαι γὰρ αἱ ὁδοί σου ἕτοιμοι, καὶ ἡ κρίσις σου ἐν προγνώσει.
6 Ἰδοὺ γὰρ Ἀσσύριοι ἐπληθύνθησαν ἐν δυνάμει αὐτῶν, ὑψώθησαν ἐφ' ἵππῳ καὶ ἀναβάτῃ, ἐγαυρίασαν ἐν βραχίονι πεζῶν, ἤλπισαν ἐν ἀσπίδι (λ) καὶ ἐν γαισῷ καὶ τόξῳ καὶ σφενδόνῃ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι σὺ εἶ κύριος συντρίβων πολέμους· Κύριος ὄνομά σοι. σὺ ῥῆξον αὐτῶν τὴν ἰσχὺν ἐν δυνάμει σου, καὶ κάταξον τὸ κράτος αὐτῶν ἐν τῷ θυμῷ σου, ἐβουλεύσαντο γὰρ βεβηλῶσαι τὰ ἁγιά σου, μιᾶναι τὸ σκήνωμα τῆς καταπαύσεως τοῦ ὀνόματός σου, καὶ καταβαλεῖν (μ) σιδήρῳ κέρας θυσιαστηρίου σου. βλέψον εἰς ὑπερηφανίαν αὐτῶν, ἀπόστειλον τὴν ὀργήν σου εἰς κεφαλὰς αὐτῶν. δὸς ἐν χειρί μου τῇ χήρᾳ ἰσχὺν διανοηθείσῃ κράτος· πάταξον δοῦλον ἐν χείλεσιν ἀπάτης μου ἐπ' ἄρχοντα, καὶ ἄρχοντα ἐπ' ἀρράπτοις αὐτοῦ, σύντριψον αὐτῶν τὸ (ν) ἀνάστημα ἐν χειρὶ θηλείας.

CAP IX.

1 *Judith autem procidit in faciem, & imposuit cinerem super caput suum. Et nudavit quem induerat saccum: (& erat nuper oblatum in Hierusalem in domo Dei thymiama vesperæ illius:) & clamavit voce magnâ Judith* ad Dominum, *& dixit;* 2 *Domine Deus patris mei Symeon, cui dedisti in manu gladium in ultionem alienigenarum, qui solverant vulvam virginis in pollutionem, & nudaverunt femur in confusionem, & polluerunt vulvam in opprobrium: dixisti enim; Non sic erit. Et (a) pro iis quæ fecerunt, dedisti principes eorum in cædem, & stratum eorum, quod (b) noverat deceptionem eorum, in sanguinem, & percussisti servos super dynastas, &* 3 *dynastas super thronos eorum: Et dedisti uxores eorum in direptionem, & filias in captivitatem, & omnia spolia in direptionem filiorum dilectorum à te, qui etiam zelaverant zelum tuum, & abominati erant contaminationem sanguinis sui, & invocaverant te in adjutorem. Deus Deus meus, etiam exaudi me viduam. Tu enim fecisti, quæ ante illa, & illa, & quæ deinceps, & quæ nunc, &* 4 *supervenientia (d) cogitâsti: & facta sunt quæ in mente habuisti, Et assuerunt quæ deliberâsti, &* 5 *dixerunt; Ecce adsumus: omnes enim viæ tuæ paratæ, & judicium tuum in præcognitione. Ecce enim* 6 *Assyrii multiplicati sunt in virtute sua, exaltati sunt super equo, & ascensore, gloriati sunt in brachio peditum, speraverunt in clypeo, & in (e) gesso, & arcu, & fundibula, & non cognoverunt quia tu es Dominus conterens bella: Dominus nomen tibi: tu frange eorum fortitudinem in virtute tua, & prosterne (e) robur eorum in furore tuo. Deliberaverunt enim polluere Sancta tua, contaminare tabernaculum requietis nominis gloriæ tuæ, & diruere ferro cornu altaris tui. Aspice in superbiam eorum, mitte iram tuam in capita eorum. Da in manu mea viduæ, quod cogitavi, robur: percute servum è labiis (f) deceptionis meæ super principem, & principem super ministrum ejus: frange eorũ celsitudinẽ in manu fœminæ.*

MS. A. (α) κυρίου τοῦ θυμιάματος τῆς (β) φωνῇ μεγάλῃ (γ) κρυμνὸν ἣν ἠδίσατο τῷ ἀπά··· πιθῆσαν εἰς αἷμα· (δ) ὅτι * δυνάστας ὅτι θρόνοις (ε) αὐτῶν εἰς (ζ) αὐτῇ εἰς (η) καὶ ἐζήλωσαν (θ) ἐμὸς, ἐπικάσον μι τ (ι) μετέπειτα, (κ) καὶ τόξῳ (λ) καταβαλεῖν (μ) ἀνάστημα

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

34 ... * ...

1 ... * ...

2 ... * ...

3 ... * ...

4 ... * ...

5 ...

6 ... * ...

7 ...

34 * Et dixerunt ipsi & principes, Vade in pace: Dominus autem te præcedat, & det nobis ultionem de hostibus nostris. Et reversi à tabernaculo, domos suas abierunt.

CAP. IX.

1 Et procidit Judith in faciẽ suam, & cinerem capiti suo injecit, sciditq; tunicam suam, & apparuit saccus quo induta erat. Et quo tempore offerebatur Jerosolymis in templo Domini incensum vesperæ ipsius, clamavit Judith ad Dominum voce altâ, & dixit; Domine Deus patris mei Simeon, qui posuisti in manu ejus gladium, sumendæ de hostibus vindictæ, qui solverant crinem virginis ad pollutionem, & nudaverant verecundiam ejus ad pudorem, & polluerant uterum ejus ad opprobrium: Quod tu dixeras non ita fieri debere. Proptereáque tradidisti magnates eorum cædi, & stratum ipsorum quod accepit sanguinem dilectæ tuæ. Et percussisti servos cum dominis suis, & dynastas in thronis tuis: Et 3 tradidisti uxores eorum in captivitatem, & filias in prædam: Omnemque prædam eorum diviserunt inter dilectos tuos, qui observârunt zelum tuum, & abominati sunt pollutionem sanguinis sui, & te sibi auxilio vocârunt. Audi me Deus mi, etiam me, quæ vidua sum. Tu enim 4 prima & media fecisti, & quæ sequuntur: quia tu cogitâsti, & facta sunt; consultâsti, & steterunt coram te; Vo- 5 câsti, & dixerunt, Ecce hic stamus. Omnes enim viæ tuæ paratæ, & creatura tua nuda in conspectu tuo. Ecce e- 6 nim Assyrii multiplicati sunt copiis suis, & exaltati equis & equitibus, & elevati robore peditum, & muniti gladiis, & fiduciam in arcubus & fundis habent: Nesciunt te esse Dominum, qui vocaris Confractor præliorum: contere copias ipsorum rex seculorum, & comminue multitudinem ipsorum, frange robur ipsorum in furore tuo, quia cogitârunt polluere sanctuarium nominis tui gloriosi, & dejicere ferro cornua altaris tui: Respice superbiam ipsorum, & mitte furorem tuum in caput eorum. Pone vires in manibus meis viduæ quas cogitavi: percute virum super principem *suum* seductione labiorum meorum, & frange robur dynastæ manibus fœminæ.

Versio VULG. LAT.

16 Non enim in multitudine est virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Deus cœlorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me miseram deprecantem, & de tua misericordia præsumentem. Memento, Domine, testamenti tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo consilium corrobora, ut domus tua in sanctificatione tua permaneat: 19 Et omnes gentes agnoscant, quia tu es Deus, & non est alius præter te.

CAP. X.

1 FActum est autem, cùm cessâsset clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo jacuerat prostrata ad 2 Dominum. Vocavítque abram suam, & descendens in domum suam, abstulit à se cilicium, & exuit se ve- 3 stimentis viduitatis suæ, Et lavit corpus suum, & unxit se myro optimo, & discriminavit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis jucunditatis suæ, induítque sandalia pedibus suis, assumpsítque dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis suis or- 4 navit se. Cui etiam Dominus contulit splendorem: quoniam omnis ista compositio, non ex libidine, sed ex virtute pendebat: & ideò Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore 5 omnium oculis appareret. Imposuit itaque abræ suæ ascoperam vini, & vas olei, & polentam, & pa- 6 latbas, & panes, & caseum, & profecta est. Cúmque venissent ad portam civitatis, invenerunt expe- 7 ctantem Oziam, & presbyteros civitatis. Qui cùm vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis pulchri- 8 tudinem ejus. Nihil tamen interrogantes eam, dimiserunt transire, dicentes; Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, & omne consilium tui cordis suâ virtute corroboret, ut glorietur super te Jerusalem, & sit nomen tuum in numero Sanctorum & justorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Οὐ γὰρ ἐν πλήθει τὸ κράτος σου, οὐδὲ ἡ δυναστία σου ἐν ἰσχύουσιν, ἀλλὰ ταπεινῶν εἶ (a) θεὸς, ἐλατ τόνων εἶ βοηθὸς, ἀντιλήπτωρ ἀσθενούντων, ἀπειγνωσμένων σκεπαστὴς, ἀπελπισμένων σωτήρ· ναὶ ναὶ (β) ὁ θεὸς τοῦ πατρός μου, καὶ θεὸς κληρονομίας Ἰσραὴλ, δέσποτα τῶν ὑρανῶν καὶ τῆς γῆς, κτίστα τῶν ὑδάτων, (γ) βασιλεῦ πάσης κτίσεώς σου, σὺ εἰσάκουσον τῆς δεήσεώς μου, καὶ δὸς λόγον μου καὶ ἀπάτην, εἰς τραῦμα καὶ μώλωπα αὐτῶν, οἳ κατὰ τῆς διαθήκης σου, καὶ οἴκου ἡγιασμένου σου, καὶ (δ) κορυφῆς Σιὼν, καὶ οἴκου κατοχίσεως υἱῶν σου ἐβουλεύσαντο σκληρά. Καὶ ποίησον ἐπὶ (ε) πᾶν τὸ ἔθνός σου, καὶ πάσης φυλῆς ἐπίγνωσιν, τοῦ εἰδῆναι ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς (ζ) πάσης δυνάμεως καὶ κράτους, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος ὑπερασπίζων τοῦ γένους Ἰσραὴλ, εἰ μὴ σύ.

MS. A. (a) κύριος, (β) θεὸς (γ) βασιλεὺς (δ) κορυφὴν (ε) παντὸς ἔθνους (ζ) θεὸς πάσης

16 *Non enim in multitudine robur tuum, neque potentatus tuus in fortibus: sed humilium es Deus, minorum es adiutor, susceptor infirmorum, deploratorum protector, desperatorum salvator. Næ, næ, Deus patris mei, & Deus hæreditatis Israel, Domine cœlorum, & terræ, creator aquarum, rex omnis creaturæ tuæ, tu exaudi orationem meam, & da (g) verbum meum, & deceptionem, in vulnus, & livorem eorum qui contra testamentum tuum, & domum sanctificatam tuam, & verticem Sion, & domum possessionis filiorum tuorum deliberaverunt dura: Et fac super omnem gentem* 19 *tuam, (h) & omnem tribum, cognitionem ad sciendũ, quia tu es Deus omnis virtutis, & potentiæ, & non est alius protegens genus Israel, nisi tu.*

CAP X.

ΚΕΦ. ι'.

1 Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο βοῶσα πρὸς τὸν θεὸν Ἰσραὴλ, καὶ συνετέλεσε πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἀνέστη ἀπὸ τῆς πλώσεως, Καὶ ἐκάλεσε τὴν ἄβραν αὐτῆς, καὶ κατέβη εἰς τὸν οἶκον 2 ἐν ᾧ διέτριβεν ἐν αὐτῷ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν σαββάτων, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῆς, καὶ περιέλαβε τὸν σάκκον ὃν (a) ἐνεδύσατο, 3 καὶ ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια τῆς χηρεύσεως αὐτῆς, Καὶ περιεκλύσατο τὸ σῶμα ὕδατι, καὶ ἐχρίσατο μύρῳ παχεῖ, καὶ διέταξε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, καὶ ἐπέθετο μίτρα ἐπ' αὐτῆς, καὶ ἐνεδύσατο τὰ ἱμάτια τῆς εὐφροσύνης αὐτῆς, ἐν (β) οἷς ἐτρυφᾶτο ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Μανασσῆ· καὶ ἔλαβε σανδάλια εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς, καὶ περιέθετο τοὺς χλιδῶνας, καὶ τὰ ψέλια, καὶ τοὺς δακτυλίους, καὶ τὰ ἐνώτια, καὶ πάντα 4 τὸν κόσμον αὐτῆς. Καὶ ἐκαλλωπίσατο κάλλος εἰς (γ) ἀπάτησιν 5 ὀφθαλμῶν ἀνδρῶν, ὅσοι ἂν ἴδωσιν αὐτήν. Καὶ ἔδωκε τῇ ἄβρᾳ αὐτῆς ἀσκωτύλιον οἴνου, καὶ (δ) καμψάκην ἐλαίου, καὶ πήρας ἐπλήρωσεν ἀλφίτων καὶ παλάθης καὶ ἄρτων καθαρῶν, καὶ περιέπλωσεν πάντα τὰ ἀγγεῖα αὐτῆς, καὶ ἐπέδωκεν (ε) ἐπ' 6 αὐτῇ. Καὶ ἐξῆλθον ὅτι ἦν πύλην τῆς πόλεως Βετυλύα, καὶ εὗρον (ζ) ἑστῶτας ἐπ' αὐτῆς Ὀζίαν, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους 7 τῆς πόλεως Χαβρὶν καὶ Χαρμί. Ὡς δὲ εἶδον αὐτὴν, καὶ ἦν ἠλλοιωμένον τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ τὴν στολὴν μετακεκλη- 8 κὼς αὐτῆς, (η) καὶ ἐθαύμασαν ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς ἐπὶ πολὺ σφόδρα. Καὶ εἶπαν αὐτῇ, (θ) Ὁ θεὸς ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν δῴη σε εἰς χάριν, καὶ τελειώσαι τὰ ἐπιτηδεύματά σου εἰς γαυσίαμα υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ὕψωμα Ἰερουσαλήμ. καὶ προσεκύνησε τῷ θεῷ,

MS. A. (a) ἐνεδύσατο, (β) ἧς (γ) ἀπάντησιν (δ) καμψάκην (ε) αὐτῇ. (ζ) ἑστῶτα αὐτῆς (η) ἐθαύμασαν (θ) Ὁ θεὸς τῶν πατέρων

ET factum est, ut cessavit clamans ad Deum Israel, & consummavit omnia verba hæc; & surrexit à dejectione, Et vocavit ancillam suam, & descendit in domum, in qua versabatur in ea in diebus Sabbatorum, & in festivitatibus suis, & circumabstulit saccum, quem indnerat, & exuit vestimenta viduitatis suæ, Et circumlavit (a) corpus aquâ, & unxit unguento pingui, & dijcriminavit capillos capitis sui, & imposuit mitram super illud, & induit vestimenta lætitiæ suæ, in quibus amiciebatur in diebus vitæ viri sui Manasse: & sumpsit sandalia in pedes suos, & circumposuit monilia, & armillas, & annulos, & inaures, & omnem ornatum suum. Et ornata est valdè in occursum oculorum hominum, quicumque viderint eam. Et dedit ancillæ suæ aspeream vini, & campsacem olei, & peram implevit farinis, & palathâ, & panibus mundis, & circumduplicavit omnia vasa sua, & imposuit super eam. Et (b) exiverunt ad portam civitatis Betylua, & invenerunt insistentes super eam Oziam, & seniores civitatis, Chabrin, & Charmin. Ut autem viderunt eam (& erat mutata facies ejus) & stolam mutatam ejus; & mirati sunt super pulchritudine ejus quamplurimùm valdè. Et dixerunt ei; Deus, Deus patrum nostrorum, det te in gratiam, & (e) perficere adinventiones tuas in gloriationem filiorum Israel, & exaltationem Hierusalem. Et adoravit Deum,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

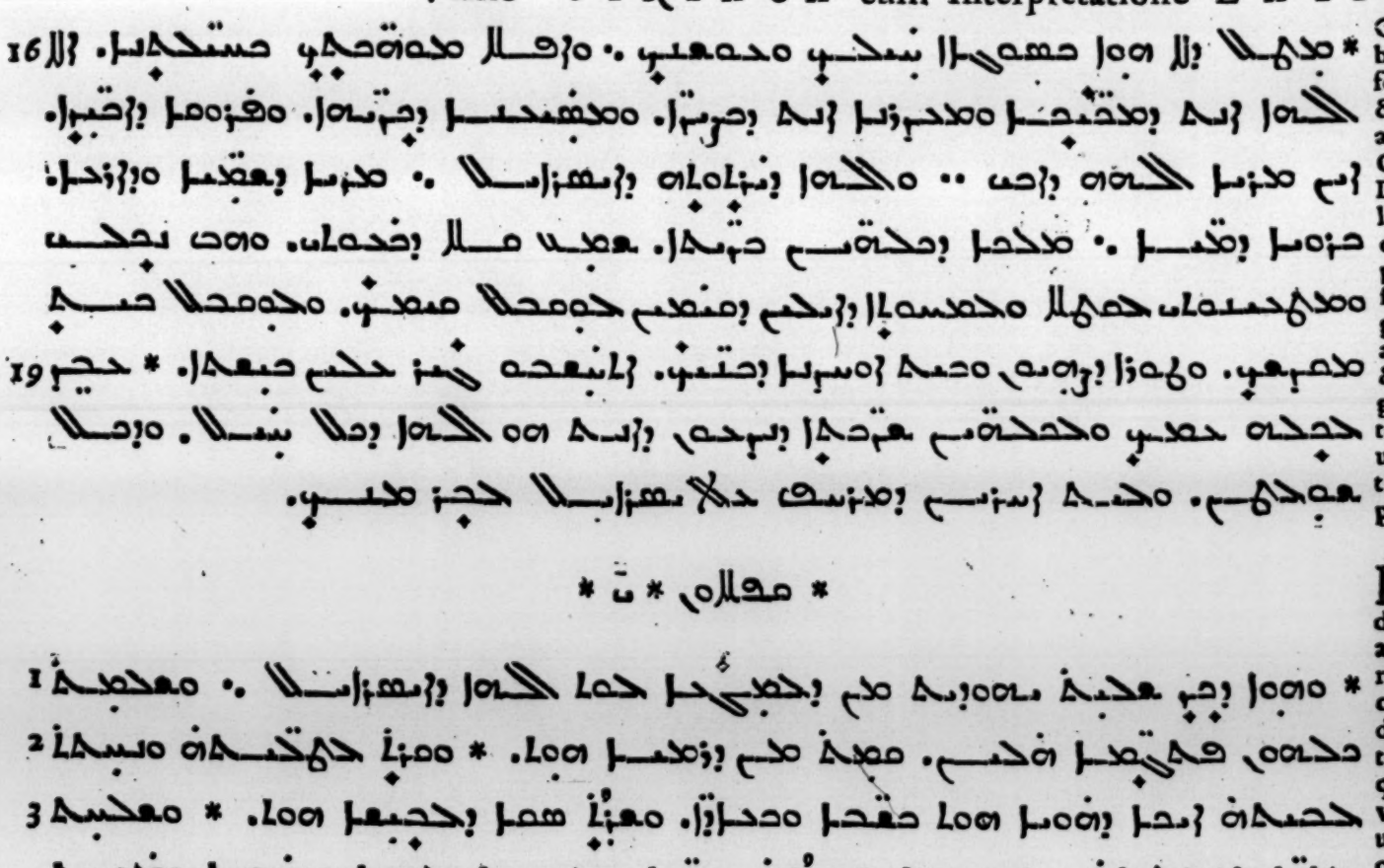

Quia non est posita vis tua ac robur in multitudine, nec dona tua in fortibus: Sed tu Deus es afflictorum, & adjutor exiguorum, auxiliator ægrotorum, & redemptor perditorum. Obsecro Domine Deus patris mei, Deus hæreditatis Israel, Domine cœli ac terræ, creator aquarum, rex omnium creaturarum; Audi vocem petitionis meæ, & fac dolum ac seductionem meam in cædem ac plagam eorum qui adversantur fœderi ac sanctuario tuo, montique Sion, & hæreditati filiorum tuorum. Cogitárunt enim in nos malum. Fac toti populo tuo, & omnibus familiis, ut sciant te esse Deum omnis potentiæ & dominii, nec esse alium qui protegat Israel præter te.

CAP. X.

ET factum est, cùm cessâsset Judith clamare ad Deum Israelis, & absolvisset omnes sermones istos, surrexit de loco ubi projecta erat. Vocaviteq; ancillam suam & descendit in domum suam ubi morabatur sabbatis & festis. Et solvit saccum quem induta erat, Et exuit vestes viduitatis suæ, & lavit os suum aquâ, unxítque unguento eximio, unxítque capillos capitis sui, & posuit calceos in pedibus suis, induítque vestes lætitiæ suæ, quas induebat tempore quo vivebat Manasses vir suus. Posuítque mitram in capite suo, induítque monilia, & armillas annulósque, & inaures, omniáque ornamenta sua. Ornavítque se valdè, rapiendis oculis eorum qui viderent ipsam. Dedítque ancillæ suæ utrem vini, vasculúmque olei, implevítque peram farinâ, & ficubus, & pane, adjecto illuc caseo. Et complicavit vasa sua, & imposuit ancillæ. Et egressæ ambæ venerunt ad portam civitatis. Et invenerunt ibi Uziam, senatoréque civitatis Chabrim & Carmim. Qui cùm viderent mutationem faciei ipsius, & indutum vestimentorum, admirati sunt valdè pulchritudinem ipsius. Et dixerunt ipsi; Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, & perficias opus tuum in gloriam filiorum Israel, & in exaltationem Jerosolymorum. Et cadens prona adoravit Deum.

Versio VULG. LAT.

9 Et dixerunt hi qui illic erant, omnes unâ voce; Fiat,
10 fiat. Judith verò orans Dominum, transivit per por-
11 tas ipsa & abra ejus. Factum est autem, cùm descen-
deret montem, circa ortum diei, occurrerunt ei ex-
ploratores Assyriorum, & tenuerunt eam, dicentes;
12 Unde venis? aut quò vadis? Quæ respondit; Filia
sum Hebræorum, ideò ego fugi à facie eorum, quo-
niam futurum agnovi, quòd dentur vobis in depræ-
dationem, pro eo quòd contemnentes vos, noluerunt
ultrò tradere seipsos, ut invenirent misericordiam in
13 conspectu vestro. Hac de causa cogitavi mecum, di-
cens; Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indi-
cem illi secreta illorum, & ostendam illi quo aditu
possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exer-
14 citu ejus. Et cùm audîssent viri illi verba ejus, con-
siderabant faciem ejus, & erat in oculis eorum stupor,
15 quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis. Et
dixerunt ad eam; Conservâsti animam tuam, eò quòd
tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum
16 nostrum. Hoc autem scias, quoniam cùm steteris in
conspectu ejus, benè tibi faciet, & eris gratissima in
corde ejus. Duxerúntque illam ad tabernaculum Ho-
17 lofernis, annuntiantes eam. Cúmque intrâsset ante
faciem ejus, statim captus est in suis oculis Holofer-
18 nes. Dixerúntque ad eum satellites ejus; Quis con-
temnat populum Hebræorum, qui tam decoras mu-
lieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra
19 eos debeamus? Videns itaque Judith Holofernem
sedentem in conopæo, quod erat ex purpura, & au-
ro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis intextum:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὰς, Ἐπιτάξατε ἀνοῖξαί μοι τὴν πύλην τῆς πόλεως, καὶ ἐξελεύσομαι εἰς τελείωσιν τῶν λόγων, ὧν ἐλαλήσατε μετ' ἐμοῦ. καὶ συνέταξαν τοῖς νεανίσκοις ἀνοῖξαι αὐτῇ καθότι (α) ἐλάλησαν. καὶ ἐποίησαν οὕτως. Καὶ ἐξῆλθεν Ἰουδὶθ, αὐτὴ καὶ ἡ παιδίσκη (β) αὐτῆς μετ' αὐτῆς· ἀπεσκόπουν δὲ αὐτὴν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἕως οὗ κατέβη τὸ ὄρος, (γ) ἕως διῆλθε τὸν αὐλῶνα, καὶ οὐκ ἔτι (δ) ἐθεώρουν αὐτήν. Καὶ ἐπορεύοντο ἐν τῷ αὐλῶνι εἰς ὑπάντησιν αὐτῇ συμφυλακὴ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ συνέλαβον αὐτὴν, καὶ ἐπηρώτησαν, Τίνων εἶ; καὶ πόθεν ἔρχῃ; καὶ ποῦ πορεύῃ; Καὶ εἶπε, Θυγάτηρ εἰμὶ τῶν Ἑβραίων, καὶ ἀποδιδράσκω ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, ὅτι μέλλουσι δίδοσθαι ὑμῖν εἰς κατάβρωμα. Κἀγὼ ἔρχομαι εἰς τὸ πρόσωπον Ὀλοφέρνου ἀρχιστρατήγου δυνάμεως ὑμῶν, τοῦ (ε) ἀναγγεῖλαι ῥήματα ἀληθείας, καὶ δείξω πρὸ προσώπου αὐτοῦ ὁδὸν, καθ' ἣν πορεύσεται, καὶ κυριεύσει πάσης τῆς ὀρεινῆς, καὶ οὐ διαφθαρήσει τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ σὰρξ μία, οὐδὲ πνεῦμα ζωῆς. Ὡς δὲ ἤκουσαν οἱ ἄνδρες τὰ ῥήματα αὐτῆς, καὶ κατενόησαν τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ ἦν ἐναντίον αὐτῶν (ζ) θαυμάσιον τῷ κάλλει σφόδρα, καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὴν, Σέσωκας τὴν ψυχήν σου, σπεύσασα καταβῆναι εἰς πρόσωπον τοῦ κυρίου ἡμῶν· καὶ νῦν πρόσελθε ὀπὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀφ' ἡμῶν προπεμφθήσεταί σε (η) εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ στῇς ἐναντίον αὐτοῦ, μὴ φοβηθῇς τῇ καρδίᾳ σου, ἀλλὰ ἀνάγγειλον κατὰ τὰ ῥήματά σου, καὶ (θ) εὖ σοι ποιήσει. καὶ ἐπέλεξαν ἐξ αὐτῶν ἄνδρας ἑκατὸν, καὶ παρέδωκαν αὐτῇ καὶ τῇ ἄρρᾳ αὐτῆς, καὶ ἤγαγον αὐτὰς ὅπι τὴν σκηνὴν Ὀλοφέρνου. καὶ ἐγένετο συνδρομὴ ἐν πάσῃ τῇ παρεμβολῇ· διεκόπη γὰρ εἰς τὰ σκηνώματα ἡ παρουσία αὐτῆς· καὶ ἐλθόντες ἐκύκλων αὐτὴν ὡς ἐστήκει ἔξω τῆς σκηνῆς Ὀλοφέρνου, ἕως ἀπεσήγγειλαν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. καὶ ἐθαύμαζον ὅτι τῷ κάλλει αὐτῆς, καὶ ἐθαύμαζον τὸν υἱὸν Ἰσραὴλ (ι) ἀπ' αὐτῆς· Καὶ (κ) εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, Τίς καταφρονήσει τοῦ λαοῦ τούτου, ὃς ἔχει ἐν ἑαυτῷ γυναῖκας τοιαύτας; ὅτι οὐ καλόν ἐστιν (λ) ὑπολοίπιδας ἐξ αὐτῶν ἄνδρα ἕνα, εἰ ἀφεθέντες σωθήσονται κατασοφισάμεναι πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἐξῆλθον οἱ παρακαθεύδοντες Ὀλοφέρνῃ, καὶ πάντες οἱ θεραπεύοντες αὐτῷ, καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς τὸν σκηνήν. Καὶ ἦν Ὀλοφέρνης ἀναπαυόμενος ὅτι τῆς κλίνης αὐτοῦ ἐν τῷ καταπετάσματι, ὃ ἦν ὑπὸ πορφύρας καὶ χρυσίου καὶ σμαράγδου καὶ λίθων τιμιωτάτων καθυφασμένων. Καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ περὶ αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸ προσκήνιον, καὶ λαμπάδες ἀργυραῖ προάγουσιν αὐτοῦ.

MS. A. (α) ἐλάλησεν. (β) αὐτῆς. ἀπεσκόπουν (γ) ἕως οὗ διῆλθεν (δ) ἐθεωροῦσαν (ε) ἀπαγγεῖλαι (ζ) θαυμασία (η) εἰς χεῖρας (θ) ἰυδὶθ σε (ι) ἀπὸ (κ) εἶπαν (λ) ἐξ αὐτῶν ὑπολοίπιδας

Et dixit ad eos; Præcipite aperire mihi portam civitatis, & exibo ad perfectionem verborum, quæ locuti estis mecum. Et præceperunt juvenibus aperire ei, sicut locuti fuerant. Et fecerunt sic. Et exiit Judith, ipsa, & ancilla ejus cum ea. Prospectabant autem eam viri civitatis, quoadusque descendit montem, donec transiit vallem, & non ultrà aspiciebant eam. Et ibant in valle in rectum: & occurrerunt ei exploratores Assyriorum: & ceperunt eam, & interrogaverunt; Quorum es, & unde venis, & quò vadis? Et dixit; Filia sum Hebræorum, & aufugio à facie eorum: quoniam dandi sunt vobis in devorationem. Et ego venio ad faciem Olophernis principis virtutis vestræ ad annuntiandum verba veritatis: & ostendam ante faciem ejus viam, per quam ibit, & dominabitur universæ montanæ, & non dissonabit de viris ejus caro una, neque spiritus vitæ. Ut autem audiverunt viri verba ejus, & contemplati sunt faciem ejus, & erat ante eos admirabilis pulchritudine valdè: Et dixerunt ad eam; Salvâsti animam tuam, festinans descendere ad faciem domini nostri. Et nunc accede ad tabernaculum ejus; & ex nobis præmittent te, donec tradent te in manus ejus. Si autem steteris coram eo; ne timeas corde tuo, sed annuntia secundùm verba tua, & benè tibi faciet. Et elegerunt è seipsis viros centum, & adjunxerunt ei, & ancillæ ejus, et duxerũt eas ad tabernaculum Olophernis. Et factus est concursus in omnibus castris. Personuerat enim in tabernaculis præsentia ejus. Et venientes circumdabant eã, sicut stabat extra tabernaculum Olophernis; donec annuntiaverunt ei de ea: & mirabantur super pulchritudine ejus: & mirabantur filios Israel ex ea. Et dixit unusquisq; ad proximũ suum; Quis contemnet populũ hunc, qui habet in se mulieres tales? quoniã non bonũ est remanere ex eis virum unum: qui dimissi poterunt decipere omnem terram. Et exierunt, qui dormiebant juxta Olophernem, & omnes ministri ejus: & introduxerunt eam in tabernaculum. Et erat Olophernes requiescens super lectum suum in conopæo, quod erat ex purpura, & auro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis (d) intextis. Et annuntiaverũt ei de ea: & exivit in prosceniũ, et lampades argenteæ præcedentes eum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et dixit eis, Jubete aperiri portam civitatis, ut egrediar & perficiam quod locuti estis mecum. Et jusserunt pueros aperire ipsi portam sicut dixerat. Fecerunt que ita filii civitatis. Et egressa est Judith ipsa & famula sua cum ea. Et prospexerũt filii civitatis, donec descendisset de monte. Cùm autem venissent ad vallem, non viderunt eas ampliùs. Profecta autem rectà in valle, incurrit in stationem primam Assyriorum: Prehensamque interrogárunt, dicentes ei; Quæ nova tua? & unde venis? & quò is? Et dixit eis; Ebræa sum, fugioque ab eis, quia præstò est ut tradantur vobis in cibum. Ego autem venio ad Alphernam ducem exercitûs vestri, ut notum ipsi faciam verbum verum, & ostendam ei viam quâ eat, & totius montis compos fiat, nec evadat eum quisquam ex filiis carnis, nec ullus spiritus vitæ. Et cùm audîssent viri verba ejus, intuiti sunt faciem ejus, & visa est eis forma ipsius valdè admiranda. Et dixerunt ipsi: Vivificâsti animam tuam in bonum, quòd festinâsti descendere ad dominum nostrum. Nunc cedò ad tabernaculum ejus, quidam autem è nobis deducent te, donec tradant te in manus ipsius. Et cùm stabis coram eo, noli timere in corde tuo, sed ostende ipsi verba tua, & benefaciet tibi. Et elegerunt de seipsis centum viros, quibus ipsam tradiderunt, & ancillam ipsius. Et duxerunt ipsas ad tabernaculum Alphernæ. Factus autem est concursus per tota castra, quia sparsa erat fama adventûs ejus eis qui in tabernaculis: Et venientes circumdederunt ipsam stantem extra tentorium Alphernæ, donec nuntiarent ipsi de ea. Et admirati sunt pulchritudinem ejus. Et auscultârunt verbis ejus, erant enim valdè bona. Admirabanturque filios Israel propter ipsam: Et dixerunt ad socium quisque suum, Quis spernat populum in quo hujusmodi sunt mulieres? Non oportet reliquum fieri ex ipsis vel unum, ne servati decipiant universam terrã. Exierunt autem omnes famuli Alphernæ, & omnes servi ejus, introduxerúntque eam in tentorium. Alphernas autem projectus requiescebat in lecto suo, intra conopeum textum purpurâ & auro, & smaragdis lapidibusque pretiosis. Et indicârunt ipsi de ea. Et cum audîsset, egressus est in atrium tabernaculi, prælucentibus ipsi lampadibus argenteis: Et adduxerunt eam ad ipsum.*

Versio VULG. LAT.

10 Et cùm in faciem ejus intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et elevaverunt eam servi Holofernis, jubente domino suo.

CAP. XI.

1 Tunc Holofernes dixit ei ; Æquo animo esto, & noli pavere in corde tuo : quoniam ego nunquam nocui viro, qui voluit servire Nabuchodonosor regi.
2 Populus autem tuus, si non contempsisset me, non
3 levâssem lanceam meam super eum. Nunc autem dic mihi, qua ex causa recessisti ab illis, & placuit
4 tibi ut venires ad nos? Et dixit illi Judith ; Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum.
5 Vivit enim Nabuchodonosor rex terræ, & vivit virtus ejus, quæ est in te ad correptionem omnium animarum errantium : quoniam non solùm homines serviunt illi per te, sed & bestiæ agri obtemperant illi.
6 Nuntiatur enim animi tui industria universis gentibus, & indicatum est omni seculo, quoniam tu solus bonus & potens es in omni regno ejus, & disciplina tua
7 omnibus provinciis prædicatur. Nec hoc latet, quod locutus est Achior, nec illud ignoratur, quod ei jus-
8 seris evenire. Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad
9 populum, quòd tradat eum pro peccatis suis. Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum filii Israel,
10 tremor tuus super ipsos est. Insuper etiam fames invasit eos, & ab ariditate aquæ jam inter mortuos
11 computantur. Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora sua, & bibant sanguinem eorum :

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 Ὡς δὲ ἦλθε κατὰ πρόσωπον αὐτῆ Ἰουδὶθ, καὶ πᾶς θεραπόντων αὐτῆς, ἐθαύμασαν πάντες ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ προσώπου αὐτῆς. καὶ πεσοῦσα ἐπὶ πρόσωπον προσεκύνησεν αὐτῷ· καὶ ἤγειραν αὐτὴν οἱ παῖδες αὐτῆ.

ΚΕΦ. ια'.

1 Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν Ὀλοφέρνης, Θάρσησον γύναι, μὴ φοβηθῆς τῇ καρδίᾳ σε, ὅτι ἐγὼ οὐκ ἐκάκωσα ἄνδρωπον ὅστις (α)
2 ἠρέπκε δουλεύειν βασιλεῖ Ναβυχοδονόσορ πάσης τῆς γῆς. Καὶ νῦν ὁ λαός σε ὁ καθοικῶν τὴ ὀρεινὴν, εἰ μὴ (β) ἐφαύλισάν με, οὐκ ἂν ἦρα τὸ δόρυ μου ἐπ' αὐτούς, (γ) ἀλλ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐποίησαν
3 ταῦτα. Καὶ νῦν λέγε μοι, τίνος (δ) ἔκλινεν ἀπόδρας ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἦλθες πρὸς ἡμᾶς ; ἥκεις γὰρ εἰς σωτηρίαν. θάρσει, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ ζήσῃ, καὶ εἰς τὸ λοιπόν. οὐ γάρ ἐστιν ὃς ἀδικήσει σε, ἀλλ' εὖ σε ποιήσει, καθὰ γίνεται τοῖς δούλοις τοῦ κυρίου
4 μου βασιλέως Ναβυχοδονόσορ. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἰουδὶθ, Δέξαι τὰ ῥήματα τῆς δούλης σου, καὶ λαλησάτω ἡ παιδίσκη σου ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ ἀναγγελῶ ψεῦδος τῷ κυρίῳ μου ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. καὶ ἐὰν κατακολουθήσῃς τοῖς λόγοις τῆς παιδίσκης σου, τελείως πρᾶγμα ποιήσει μετὰ σοῦ ὁ θεὸς, καὶ οὐκ ἀποτεσεῖ
5 ὁ κύριός μου τὸ διανοήματα αὐτοῦ. Ζῇ γὰρ (ε) βασιλεὺς Ναβυχοδονόσορ πάσης τῆς γῆς, καὶ ζῇ τὸ κράτος αὐτοῦ, ὃς ἀπέστειλέ σε εἰς κατόρθωσιν πάσης ψυχῆς, ὅτι οὐ μόνον ἄνδρωποι διὰ σὲ δουλεύουσιν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ διὰ τῆς ἰσχύος σου ζήσονται ὀπὶ Να-
6 βυχοδονόσορ, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἠκούσαμεν γὰρ τὴν σοφίαν σου, καὶ τὰ παυργεύματα τῆς ψυχῆς σου, (ζ) καὶ ἀνηγγέλη πάσῃ τῇ γῇ, ὅτι σὺ μόνος ἀγαθὸς ἐν πάσῃ (η) βασιλείᾳ, καὶ
7 δυνατὸς ἐν ἐπιστήμῃ, καὶ θαυμαστὸς ἐν στρατεύμασι πολέμου. Καὶ νῦν ἠκούσαμεν τὰ ῥήματα αὐτοῦ, ὅτι ἐλεηποιήσαντο αὐτὸν οἱ ἄνδρες Βετυλύα, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς πάντα ὅσα ἐξελάλησεν πρὸς σοί. (θ) διὸ δίασοα κύριε μὴ παρέλθῃς τὸν λόγον αὐτοῦ, ἀλλὰ κατάθου ἀτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι (ι) ἀληθής ἐστιν. καὶ γὰρ ἐκδικᾶται τὸ γένος ἡμῶν, (κ) καὶ ἐπιχύνει ῥομφαίαν ἐπ' αὐτοὺς, ἐὰν μὴ ἁμάρτωσιν εἰς τὸν θεὸν αὐτῶν. καὶ νῦν ἵνα μὴ γένηται ὁ κύριός μου ἔκπτωμα καὶ ἄφεκτος, καὶ ὀπισσῶται θάνατος ὄπ' (λ) πρόσωπον αὐτῶν, καὶ κατειλήφεσο αὐτοὺς ἁμάρτημα ἐν ᾧ παροργίσει τὸν θεὸν αὐτῶν, ὁπωσοῦν (μ) ἂν ποιήσωσιν ἀτοσίαν. (ν) Ἐπεὶ γὰρ ἐξέλιπεν αὐτοὺ τὰ (ξ) βρώματα, καὶ ἀσθενίᾳ πᾶν ὕδωρ, ἐνευδύσαντο ὀπισθῶν τοῖς
11 κτήνεσιν αὐτῶν, Καὶ πάντα ὅσα διεστείλατο αὐτοῖς ὁ θεὸς (ο) ἐν τοῖς νόμοις αὐτῆ μὴ φαγεῖν, διέγνωσαν δαπαῆσαι.

20 ut autem venit ad faciem ejus Judith, & ministrorũ ejus ; mirati sunt omnes super pulchritudine faciei ejus. Et procidens in faciem adoravit eum : & evexerunt eam servi ejus. CAP. XI.

1 ET dixit ad eam Olophernes ; Confide, mulier : ne timeas corde tuo : quoniam ego non malefaciã homini, quisquis elegerit servire (a) regi Nabuchodonosor omnis terræ. Et nunc populus tuus habi-
2 tans montanam, nisi vilipendissent me, non elevãssem hastam meam super eos : sed ipsi sibi fecerunt
3 hæc. Et nunc dic mihi, cujus gratiâ aufugisti ab eis, & venisti ad nos ? Venis enim ad salutem : Confide : in nocte hac vives & in reliquum. Non enim est qui tibi injuriam illaturus sit, sed benè tibi faciet, sicut fit servis domini mei regis Nabuchodonosor. Et dixit ad eum Judith ; Suscipe verba
4 servæ tuæ, & loquatur ancilla tua ad faciem tuam, & non annuntiabo mendacium domino meo in nocte hac. Et, si secutus fueris verba ancillæ tuæ ; perfectè negotium faciet tecum Deus : & non decidet dominus meus à studiis suis. Vivit enim
5 rex Nabuchodonosor universæ terræ, & vivit imperium ejus, qui misit te ad correctionem omnis animæ ; quia non solum homines propter te servient ei, sed etiam bestiæ agri, & pecora, & volatilia cæli propter fortitudinem tuam vivent super Nabuchodonosor, & omnem domum ejus. Au-
6 divimus enim sapientiam tuam, & calliditates animæ tuæ : & annuntiatum est omni terræ : quia tu solus bonus in omni regno, & potens in scientia,
7 & mirabilis in (b) expeditionibus belli. Et nunc sermo, quem locutus est Achior in confessu tuo, audivimus verba ejus, quoniam servaverunt eum viri Betylua, & annuntiavit eis omnia quæcunque elocutus erat apud te. Quarè, dominator domine, ne transgrediaris verbum ejus, sed depone illud in corde tuo, quoniam verax est. Non enim sumitur vindicta de genere nostro, non prævalet gladius adversùs eos, nisi peccaverint in Deum suum. Et nunc, ut non fiat dominus meus ejectus, & re infectâ desistens ; & (c) cadet mors super faciem eorum, & occupavit eos peccatum, in quo irritabunt Deum suum, quandocunq; fecerint absurditatem. Quoniam enim defecerunt eos escæ, & rarefacta est omnis
10 aqua ; deliberaverunt tnicere manum jumentis suis,
11 Et omnia quæcumque distinxit eis Deus in legibus suis non comedere, decreverunt insumere.

MS.A. (α) ἠρέτισεν (β) ἐφαύλισόν (γ) ἀλλὰ (δ) ἔνεκα (ε) ὁ βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς Ναβυχοδονόσορ, καὶ (ζ) ἃ καὶ (η) τῇ βασιλείᾳ, (θ) δὴ (ι) ἐστὶν ἀληθής. (κ) ὃς (λ) πρόσωπον αὐτῶν, καὶ καταλάβοι (μ) ἐὰν (ν) Ἐπεὶ παρεξέλιπεν (ξ) βρώματα αὐτῶν, καὶ (ο) τοῖς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et cùm starèt Judith coram eo & servis ejus, obstupuerunt omnes pulchritudinem faciei ipsius. Et cadens prona adoravit ipsum. Et prehendentes eam servi ejus erexerunt ipsam.

CAP. XI.

1 ET dixit ei Alphernas ; Bono esto animo fœmina, noli timere in corde suo : Nemini enim noceo qui voluerit servire Nebucadnosari regi totius terræ. Et
2 nunc populus tuus qui habitat in monte, nisi spreviſſent me, non elevãssem lanceam adversùs eos : sed ipsi fecerunt
3 sibi hæc. Nunc, dic mihi, quare fugeris ab eis, & veneris ad nos. Venisti enim ad vitam. Bono esto animo : inde ab hac nocte vives. Non enim est qui noceat tibi : faciàm enim tibi sicut fit
4 servis domini mei. Et dixit ipsi Judith ; Audi verba ancillæ tuæ, & loquetur ancilla tua coram te, nec loquar falsum coram te hâc nocte. Et si audies verba mea, perficietur quod in manibus habes, quicquid Dominus faciet tecum, nec excidet Dñs meus eo quod instituit facere, quamdiu vivit.
5 Vivit enim Nebucadnosar rex totius terræ, non solùm filii hominum servient ei propter te, sed etiam animalia fera, & pecora, & volucres cœli servient Nebucadnosari per potentiam tuam. Audivimus sapientiam tuam, &
6 instituta cordis tui ; et diffamatum est per totam terram, te solum bonum esse in toto regno, admirandumque scientiâ, & in bellis potentem. Nunc
7 autem domine mi, quæ dixit Achior in conventu coram te, verba ejus audivimus. Receperunt enim eum cives, & narravit eis omnia quæ dixit coram te. Propterea domine mi, noli transgredi verbum ejus, sed in corde tuo repone, est enim verum. Non enim sumitur vindicta de populo nostro, nec valet in eum lancea, nisi peccaverint coram Deo suo. Et nunc, ne re infectâ
8 desistat dominus meus, cecidit mors ante eos, & occupavit eos peccatum magnum, quo faciendo provocabunt
9 ad iram Deum suum. Nam quia de-
10 ficiunt eos escæ, & evanuerunt aquæ
11 ipsorum, Deliberârunt injicere manum jumentis suis, & omnibus quorum esu interdixit eis Deus ipsorum in legibus suis.

Versio VULG. LAT.

12 Et sancta Domini Dei sui, quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, & oleo, hæc cogitaverunt impendere, & volunt consumere quæ nec manibus deberent contingere: ergò quoniam hæc faciunt,
13 certum est quòd in perditionem dabuntur. Quòd ego ancilla tua cognoscens, fugi ab illis, & misit me
14 Dominus hæc ipsa nuntiare tibi. Ego enim ancilla tua Deum colo, etiam nunc apud te: & exiet ancilla
15 tua, & orabo Deum, Et dicet mihi quando eis reddat peccatum suum, & veniens nuntiabo tibi ita ut ego adducam te per mediam Jerusalem, & habebis omnem populum Israel, sicut oves, quibus non est pa-
16 stor, & non latrabit vel unus canis contra te: Quo-
17 niam hæc mihi dicta sunt per providentiam Dei. Et quoniam iratus est illis Deus: hæc ipsa missa sum nun-
18 tiare tibi. Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne, & coram pueris ejus, & mirabantur sapi-
19 entiam ejus, & dicebant alter ad alterum; Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine,
20 & in sensu verborum. Et dixit ad illam Holofernes; Benefecit Deus, qui misit te ante populum, ut des il-
21 lum tu in manibus nostris: Et quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo Nabuchodonosor magna eris, & nomen tuum nominabitur in universa terra.

CAP. XII.

1 Tunc jussit eam introire ubi repositi erant thesauri ejus, & jussit illic manere eam, & constituit quid daretur illi de convivio suo.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῦ σίτυ, καὶ τὰς δεκάτας τῦ οἴνυ
καὶ τῦ ἐλαίου, (α) ἃ διεφύλαξαν ἁγιάσαντες τοῖς ἱερεῦσι
τοῖς παρεστηκόσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀπέναντι τῦ προσώπυ τῦ
θεῦ ἡμῶν, κεκείκασιν ἐξαναλῶσαι, ἃν (β) ὐδὲ ταῖς χερσὶν καθ-
ῆκεν ἅπτεσθαι ὐδένα τῶν ὁσ τῦ λαῦ. καὶ ἀπεστάλκασιν εἰς
Ἱερυσαλὴμ, ὅτι καὶ οἱ ἐκεῖ κατοικῦντες ἐποίησαν ταῦτα, πὺ
μετοικίσαντας αὐτοῖς τὴν ἄφεσιν ἀφὰ τῆς γερυσίας. καὶ ἔσαι
(γ) ὡς ἀναγγείλῃ αὐτοῖς καὶ ποιήσυσι, δοθήσονταί σοι εἰς
ὀλεθρον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Ὅθεν ἐγὼ ἡ δέλη συ ἔστιγνῦσα
ταῦτα πάντα, ἀπέδρων ἀπὸ προσώπυ αὐτῶν· καὶ ἀπέσταλέ με
ὁ θεὸς ποιῆσαι μετ' σοῦ πράγματα, ἐφ' οἷς ἐκπλήσεται πᾶσα ἡ γῆ
ὅσοι ἐὰν ἀκύσωσιν αὐτά. Ὅτι ἡ δέλη συ θεοσεβής ἐστι, καὶ θε-
ραπεύσα νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὸν θεὸν τῆ ὐρανῦ· καὶ νῦν μενῶ παρὰ
σοὶ κύριέ μυ, καὶ ἐξελεύσεται ἡ δέλη σου κατ' νύκτα εἰς τὸν φά-
ραγγα, καὶ προσεύξομαι πρὸς τὸν θεόν. Καὶ (δ) ἐρεῖ μοι πότε
ἐποίησαν τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν· καὶ ἐλθοῦσα προσαγάγω σοι·
(ε) ἐξελεύσῃ σὺν πάσῃ τῇ δυνάμει συ, καὶ ὐκ ἔσιν ὃς ἀντιστήσεταί
σοι ἐξ αὐτῶν. καὶ ἄξω σε διὰ μέσυ τῆς Ἰυδαίας, ἕως τῦ ἐλθεῖν
ἀπέναντι Ἱερυσαλήμ· καὶ θήσω τὸν θρόνον σε ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ
ἄξεις αὐτὺς ὡς πρόβατα οἷς ὐκ ἔστι ποιμήν· καὶ ὐ γρύξει κύων τῇ
γλώσῃ αὐτῦ ἀπέναντί σε· (ζ) Ὅτι ταῦτα ἐλαλήθη μοι κατὰ
πρόγνωσίν μυ, καὶ (η) ἀπηγγέλη μοι. Καὶ ἀπεστάλην ἀναγγεῖλαί
σοι. Καὶ ἤρεσαν οἱ λόγοι αὐτῦς ὐναντίον Ὀλοφέρνυ, καὶ ὐναντίον
πάντων τῶν θεραπόντων αὐτῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι τῇ σοφίᾳ αὐ-
τῆς, καὶ εἶπαν, Οὐκ ἔστι τοιαύτη γυνὴ ἀπ' ἄκρυ ἕως ἄκρυ τῆ γῆς
(θ) καλῷ προσώπῳ καὶ σωφόσι λόγοις. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν
Ὀλοφέρνης, Εὖ ἐποίησεν ὁ θεὸς ἀποστείλας σε ἔμπροσθεν τῦ λαῦ,
τῦ χρατῆσαι ἐν χερσὶν ἡμῶν κράτ@· ἐν δὲ τοῖς φαυλίσασι τὸ
κύριόν μυ, (ι) ἀπόλοιαν. καὶ νῦν ἀσῖα εἶ σὺ ἐν τῷ ὄδει συ, καὶ

Et primitias frumenti, & decimas vini, & olei, quæ servaverant sanctificantes sacerdotibus assistentibus in Hierusalem ante faciem Dei nostri, decreverunt expendere, quæ neque manibus oportebat tangere quenquam eorum, qui de populo. Et miserunt in Hierusalem (quoniam, & qui ibi habitant, fecerunt hæc) eos, (d) qui transportarent ipsis remissionem à senatu. Et erit, simul ac renuntiatum ipsis fuerit, & fecerint; dabuntur tibi in perditionem in die illa. Unde ego serva tua cognoscens hæc omnia, 13 aufugi à facie eorum. Et misit me Deus facere tecum negotia, super quibus stupebit universa terra, quicunque audierint ea: Quoniam ser- 14 va tua Dei cultrix est, & ministrans nocte & die Deo cœli. Et nunc manebo apud te, domine mi: & exibit serva tua per noctem in vallem, & deprecabor ad Deum. Et dicet mihi, quando 15 fecerint peccata sua: & veniens deferam tibi, (e) egredieris cum omni virtute tua, & non est qui resistet tibi ex eis. Et ducam te per medium Judææ usque ad venicndum contra Hierusalem. Et ponam sedem tuam in medio ejus, & ages eos tanquam oves, quibus non est pastor: & non latrabit canis linguâ suâ coram te: Quo- 16 niam hæc dicta sunt mihi secundùm præcognitionem meam, & annuntiata sunt mihi, Et missa 17 sum annuntiare tibi. Et placuerunt verba ejus 18 coram Olopherne, & coram omnibus ministris ejus: & mirati sunt super sapientia ejus, & dixerunt; Non est talis mulier à summo 19 usque ad summum terræ, pulchrâ specie, & intellectu verborum. Et dixit ad eam Olophernes; 20 Benè fecit Deus mittens te ante populum, ut fiat in manibus nostris potentia: in iis autem, qui villpenderunt dominum meum, perditio. Et nunc venusta es tu in specie tua, Et bona in verbis tuis. Quarè, si feceris, sicut locuta es, Deus tuus erit 21 meus Deus: & tu in domo regis Nabuchodonosor sedebis, & eris nominata apud omnem terram.

ἀγαθὴ ἐν τοῖς λόγοις σου. ὅτι ἐὰν(κ) ποιήσῃς καθὰ ἐλάλησας, ὁ θεός σου ἔσαι μυ θεὸς, καὶ σὺ ἐν οἴκῳ βασιλέως Να-
βουχοδονόσορ καθήσῃ, καὶ ἔσῃ ὀνομασὴ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν.

MS. A. (α) διεφύλαξαν (β) ὐδὲν (γ) ὡς ἐὰν (δ) ἀναγγειλῇ μοι (ε) καὶ ἐξελεύσῃ (ζ) Ὅτι μοι ταῦτα ἐλαλήθη κατὰ (η) ἀπηγγέλη (θ) ἐν καλῷ (ι) ἀπόλεια. (κ) ποιήσεις

ΚΕΦ. ιϚ'.

1 Καὶ ἐκέλευσεν εἰσαγαγεῖν αὐτὴν ὃ ἐτέθειτο τὰ ἀργυρώματα αὐτῦ, καὶ συνέταξε κατασχῶσαι (α) αὐτῇ ἀπὸ τῶν ὀψοποιημάτων αὐτῦ, καὶ τῦ οἴνυ αὐτῦ (β) πίνειν.

MS. A. (α) αὐτὴν (β) πεῖν.

1 *Et jussit introducere eam, ubi posita erat supellex argentea sua: & præcepit parari ei de opsoniis suis, & de vino suo bibere.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

ܘܝܬܒ ܠܗ ܥܡܐ ܡܢ ܒܟܘܪܐ ܘܚܕܬܐ ܘܡܫܚܐ ܕܝܗܒ ܠܟܗܢܐ ܕܡܫܡܫܢ ܩܕܡ ܡܪܢ ܒܝܪܘܫܠܡ ܘܠܐ ܫܪܝ ܠܡܫܩܠ ܠܗ ܠܐ ܒܝܕ ܘܠܐ ܒܟܠ ܡܢ ܕܥܡ ܐܠܗܐ ܘܫܕܪ ܠܗ ܠܐ ܢܒܚ ܟܠܒ ܒܠܫܢܗ ܩܕܡ ܟܠ ܕܡܠܬ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ ܐܠܗܐ ܘܐܡܪ ܠܗ ܐܠܦܪܢܣ ܒܪ ܐܢ ܥܒܕ ܐܠܗܟ ܠܡܐ ܕܫܕܪ ܠܟ ܠܩܕܡ ܥܡܐ ܕܢܗܘܐ ܠܟ ܒܐܝܕܝ ܘ

Versio VULG. LAT.

2 Cui respondit Judith,& dixit; Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat
3 super me offensio:ex his autem,quæ mihi detuli, manducabo. Cui Holofernes ait; Si defecerint tibi ista,
4 quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi? Et dixit Judith; Vivit anima tua, Domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc quæ cogitavi. Et induxerunt illam ser-
5 vi ejus in tabernaculum, quod præceperat. Et petiit dum introiret,ut daretur ei copia nocte & ante lucem egrediendi foràs ad orationem, & deprecandi Domi-
6 num. Et præcepit cubiculariis suis, ut sicut placeret illi, exiret & introiret ad adorandum Deum suum,
7 per triduum: Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ,
8 & baptizabat se in fonte aquæ. Et ut ascendebat, orabat Dominum Deum Israel, ut dirigeret viam ejus
9 ad liberationem populi sui. Et introiens, munda manebat in tabernaculo, usque dum acciperet escam
10 suam in vespere. Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cœnam servis suis, & dixit ad Vagao eunuchum suum;Vade,& suade Hebræam illam, ut spon-
11 tè consentiat habitare mecum. Fœdum est enim apud Assyrios,si fœmina irrideat virum,agendo ut immunis
12 ab eo transeat. Tunc introivit Vagao ad Judith, & dixit; Non vereatur bonâ puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut manducet
13 cum eo,& bibat vinum in jucunditate. Cui Judith respondit; Quæ ego sum, ut contradicam domino meo?
14 Omne quod erit ante oculos ejus bonum,& optimum faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit
15 optimum omnibus diebus vitæ meæ. Et surrexit, & ornavit se vestimento suo,& ingressa stetit ante faciem
16 ejus. Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia ejus.

14 Καὶ τίς ἐμὶ ἐγὼ ἀντεξῦσα τῷ κυείῳ μι; Ὅτι πᾶν ὃ ἤρεσε ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῦ ἀρεστὸν, ποιήσω·
15 καὶ ἔσαι (ρ) τῦτο ἀγαλλίαμα ἕως ἡμέρας (σ) θανάτυ μι. Καὶ σκευασᾶσα ἐκοσμήθη τῷ (τ) ἱματι-
16 σμῷ καὶ παντὶ τῷ κόσμῳ τῷ γυναικείῳ. καὶ προσῆλθεν ἡ δέλη αὐτῆς, καὶ ἔστρωσεν αὐτῇ (υ) κατέναντι Ὁλοφέρνυ χαμαὶ τὰ κώδια ἃ (φ) ἔλαβε παρὰ Βαγώ εἰς τὸ καθημερινῶ δίαιταν αὐτῆς, εἰς τὸ ἐσθίειν καλακλινομένην ἐπ' αὐτῶν. καὶ εἰσελθῦσα ἀνέπεσεν Ιυδὶθ, Καὶ ἐξέπη ἡ καρδία Ὁλοφέρνυ ἐπ' αὐτὴν, καὶ ἐσαλεύθη ἡ ψυχὴ αὐτῦ· καὶ ἦν καλεπίθυμος σφόδρα τῦ συγγενέσθαι μετ' αὐτῆς· καὶ ἐτήρει καιρὸν τῦ ἀπατῆσαι αὐτὴν, ἀφ' ἧς ἡμέρας εἶδεν αὐτήν.

MS. A. (α)ἀλλά(β) Ἐὰν ἐκλέπτι(γ)ἐξομέν(δ)τὰ ὅμοια(ε)γένες Cu.(ζ)νυκτός.(η)πρὶ Ϟ(θ)ἐξελθεῖν ἐπὶ προσευχήν. (ι) ἕως ἀνέβη, ἔλεγο κυείυ (κ)ἀνάσημα (λ) καθὼ (μ) ἐν τῇ (ν)μέχρι (ξ)πρωΐθεν (ο)κλῆσιν (π) πᾶν μετ' *ὑμῶν (ρ) μοι τῦτο (σ) θανάτυ. Καὶ ἀναςᾶσα (τ) ἱματισμῷ τῷ γυναικίῳ. καὶ προσῆλθεν (υ) ἐναντίον (φ) ἔλαβον

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Καὶ εἶπεν Ιυδὶθ, Οὐ φάγομαι ἐξ αὐτῶν, ἵνα μὴ γένηται σκάν-
3 δαλον, (α)ἀλλ' ὃν τρόπον ἠκολυθηκότων μοι χορηγηθήσεται. Καὶ
εἶπε πρὸς αὐτὴν Ὀλοφέρνης,(β)Ἐὰν ᾖ ἐκλίπῃ τὰ ὅ. τα μετ' Cῦ,
πόθεν(γ)ἐξοίσομέν Coι δῶναι(δ) ὅμοια αὐτοῖς; οὐ γὰρ ὅτι μεθ' ὑμῶν
4 ὁπ τῦ (ε) ἔθνυς Cu. Καὶ εἶπεν Ιυδὶθ πρὸς αὐτὸν, Ζῇ ἡ ψυχή
Cου κύριέ μυ, ὅτι ὐ διαπεσῇ ἡ δέλη Cου τὰ ὄντα μετ' ἐμῦ,
ἕως ἂν ποιήσῃ κύριός μοι ἐν χειρί μυ ἃ ἐβελεύσαλο. Καὶ ἠγάγοσαν
αὐτὴν οἱ θεράποντες Ὀλοφέρνυ εἰς τ σκηνὴν, καὶ ὕπνωσε μέχρι
μεσύσης (ζ) τῆς νυκτός. καὶ ἀνέςη (η) πρὸς τ ἐωθινὴν φυλακὴν,
5 Καὶ ἀπέςειλε πρὸς Ὀλοφέρνην, λέγυσα, Ἐπιτιμάτω δὴ ὁ κύριός
6 μυ, ἐάσυ τ δέλην Cu (ϑ) ἐπὶ προσευχὴν ἐξελθεῖν. Καὶ προσ-
έταξεν Ὀλοφέρνης τοῖς σωματοφύλαξι μὴ διακωλύειν αὐτήν.
7 καὶ παρέμενεν ἐν τῇ παρεμβολῇ ἡμέρας τρεῖς, Καὶ ἐξεπορεύετο
κατὰ νύκλα εἰς τ φάραγγα Βετυλύα, καὶ ἐβαπτίζελο ἐν τῇ παρεμ-
8 βολῇ ἐπὶ τῆς πηγῆς τῦ ὕδατ Cυ. Καὶ (ι) ὡς ἀνέβη, ἐδέελο
τῦ κυείυ θεῦ Ἰσραὴλ καλθύναι τ ὁδὸν αὐτῆς εἰς (κ) ἀνάσεμα τῷ
9 ὑῶν τῦ λαῦ αὐτῦ. Καὶ εἰσπορδομένη (λ) καθαρὰ παρέμενε (μ) τῇ
σκηνῇ, (ν)μέχρις ὗ προσηνέγκαλο τ (ξ) τροφὴν αὐτῆς πρὸς ἑσπέραν.
10 Καὶ ἐγένελο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ, ἐποίησεν Ὀλοφέρνης πότον
τοῖς δύλοις αὐτῦ μόνοις, καὶ ὐκ ἐκάλεσεν εἰς (ο) χρῆσιν ὐδένα
τῶν πρὸς τ χρείας. καὶ εἶπε Βαγῷ τῷ εὐνύχῳ, ὃς ἦν ἐφεςηκὼς
ἐπὶ πάντων τῶν αὐτῦ, Πεῖσον δὴ πορδῆσαι τ γυναῖκα τ Ἑβραίαν
ἥ ὅτι παρὰ Coί, τῦ ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς, καὶ φαγεῖν καὶ πεῖν μεθ'
11 ἡμῶν. Ἰδὺ γὰρ αἰσχρὸν τῷ προσώπῳ ἡμῶν, εἰ γυναῖκα τοιαύτην
παρήσομεν ὐ κ ὁμιλήσαντες αὐτῇ, ὅτι ἐὰν ταύτην μὴ ἐπισπα-
12 σώμεθα, καταγελάσεται ἡμῶν. Καὶ ἐξῆλθε Βαγὼς ἀπὸ προσώπυ
Ὀλοφέρνυ, καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν, καὶ εἶπε, Μὴ ὀκνησάτω δὴ ἡ
παιδίσκη ἡ καλὴ αὕτη ἐλθῦσα πρὸς τ κύριόν μυ, δοξασθῆναι κατ'
πρόσωπον αὐτῦ, καὶ (π) πίσαι μεθ' ἡμῶν οἶνον, καὶ
ἡμθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ὡς θυγάτηρ μία τῶν υἱῶν Ασσὺρ, αἳ
13 παρεςήκασιν ἐν οἴκῳ Ναβυχοδονόσορ. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν Ιυδὶθ,
placitum, festinans faciam: & erit (c) hoc exultatio usque ad diem mortis
meæ. Et exurgens ornavit se veste,& omni ornatu muliebri. Et accessit serva
ejus, & stravit ei ante Olophernem humi pelles, quas acceperat à Bagoa
ad quotidianum usum suum, ut manducaret accumbens super eas. Et ingressa
recubuit Judith: Et stupuit cor Olophernis super eam, & commota est ani-
ma eius: & erat cupidus valdè congrediendi cum ea: & observabat tempus
decipiendi eam,ex qua die vidit eam.

R divit Judith; Non comedam ex eis, ut non 2
fiat scandalum: sed de eis, quæ secuta sunt me,
præbebitur. Et dixit ad eam Olophernes; Si au- 3
tem defecerint, quæ sunt tecum, unde(a)proferemus
tibi ad dandum similia eis? Non enim est nobiscum
de gente tua. Et dixit Judith ad eum; Vivit 4
anima tua, domine mi, quia non in'umet serva tua
ea quæ sunt mecum; donec fecerit Dominus in ma-
nu mea, quæ deliberavit. Et duxerunt eam ministri
Olophernis in tabernaculum: & dormivit usque ad
mediam noctem. Et surrexit ad matutinam vigi-
liam: Et misit ad Olophernem,dicens; Præcipiat, 5
quæso, dominus meus, permittere servam tuam ad
deprecationem exire. Et præcepit Olophernes cu- 6
stodibus corporis non prohibere eam. Et mansit in
castris dies tres: Et exibat per noctem in vallem 7
Betylua, & baptizabatur in castris super fontem
aquæ. Et, ut ascenderat, orabat Dominum Deum 8
Israel dirigere viam ipsius ad suscitationem filiorũ
populi sui. Et ingrediens munda manebat in taber- 9
naculo, quoadusque attulisset alimentum suum ad
vesperam. Et factũ est in die quarta, fecit Olopher- 10
nes convivium servis suis solis, & non vocavit ad
(b) ministerium quenquam ex iis qui ad usus. Et
dixit Bagoæ eunucho,qui erat præfectus super omnia
quæ ipsius; Persuade nunc vadens mulieri illi He-
brææ, quæ est apud te, venire ad nos, & comedere,
& bibere nobiscum. Ecce enim fœdum faciei no- 11
stræ, si mulierem talem omittamus, non conver-
santes cum ea: quoniam si hanc non allexerimus;
irridebit nos. Et exivit Bagoas à facie Olophernis, 12
& intravit ad eam,& dixit; Ne cunctetur,quæso,
puella pulchra hæc veniens ad dominum meum glo-
rificari ad faciem ejus, & bibere nobiscum in lætí-
tia vinũ, & fieri in die hac, sicut filia una filiorum
Assur, quæ assistunt in domo Nabuchodonosor. Et 13
dixit ad eum Judith; Et quæ sum ego contradicens
domino meo? Quia omne, quod erit in oculis ejus 14

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et dixit Judith, Non edam de eo, ne sit 2
mihi in scandalũ :Sed sufficiet mihi quod
mecum venit.Dixit ei Alphernas; Si con- 3
sumptum fuerit,unde erit nobis quod tibi
demus, instar ejus? Nec enim est apud
nos quisquam de populo tuo cui sit in-
star ejus. Et dixit ei Judith; Vivit ani- 4
ma tua domine mi, non consumet ancilla
tua quod attulit secum, donec perfecerit
Deus per manus meas quod cogitavi. Et
introduxerunt ipsam servi Alphernæ in
tentorium : dormivítque usque ad me-
diam noctem: Et surrexit vigiliâ matu- 5
tinâ,& misit ad Alphernam, dixítque ei;
Mandet dñs meus permitti ancillæ suæ,ut
exeat ad orandum. Et mandavit Alfernas 6
custodib° ne prohiberent ipsam. Et man-
sit in castris tres dies: Et noctibus egre- 7
diebatur in vallem Bethpallu, & lavabat
se in fonte aquarum: Et ascendens pete- 8
bat à Deo Israel, ut dirigeret viam suam
ad suscitationem populi sui. Et ingredi- 9
ens manebat in puritate in tabernaculo,
donec vespere cibum sumeret. Et acci- 10
dit die quarto,ut faceret Alphernas con-
vivium servis suis solis, nec militum
quempiam, aut præfectorum vocavit. Et
dixit Bagoæ eunucho præfecto omnibus
suis; I nunc, persuade Ebrææ isti quæ
apud te, ut accedat ad nos,edátque ac bi- 11
bat nobiscum. Erit enim nobis turpe
missam facere talem fœminam, nec cum
eâ colloqui; quæ si non applicuerimus
nos ei, deridebit nos. Et egressus 12
Bagoas de conspectu Alphernæ, ingressus
est ad eam, & dixit; Ne cunctetur juven-
cula pulchra accedere ad dominum me-
um, & honorem accipere coram eo, &
bibere nobiscum vinum, & hilaris esse,
& honorari hodie instar alicujus filiarum
magnatum Assyriæ,quæ habitant in domo
Nebuchadnosaris. Et dixit ipsi Judith; 13
Quæ ego sum, quæ negem domino meo?
Quia quicquid ipsi placuerit, solicitè fa- 14
ciam,& erit mihi gloriæ usq; ad diem quâ
moriar. Et surgens ornavit se vestibus su- 15
is,omnique mundo muliebri : Et ingressa
ancilla ejus stravit ei coram Alphernæ in
terra, pelles agninas(quas à Bagoa acce-
perat ut in illis dormiret) ut sederet cum
ipsis ad edendum. Et ingressa Judith con- 16
sedit. Commotúmque est cor Alphernæ
super ea,& turbata anima ipsius, & con-
cupiscebat valdè cum ipsa congredi :
Quæsiverat enim sibi tempus cognoscen-
di ipsam, à die quo ipsam viderat.

Versio VULG. LAT.

17 Et dixit ad eam Holofernes; Bibe nunc, & accumbe in jucunditate, quoniam inveniſti gratiam coram me.
18 Et dixit Judith; Bibam, Domine, quoniam magnificata eſt anima mea hodiè præ omnibus diebus meis. Et
19 accepit, & manducavit, & bibit coram ipſo, ea quæ
20 paraverat illi ancilla ejus. Et jucundus factus eſt Holofernes ad eam, bibítque vinum multum nimis, quantum nunquam biberat in vita ſua.

CAP. XIII.

1 UT autem ſerò factum eſt, feſtinaverunt ſervi illius
2 ad hoſpitia ſua, & concluſit Vagao oſtia cubiculi, &
3 abiit. Erant autem omnes fatigati à vino: Erátque
4 Judith ſola in cubiculo. Porrò Holofernes jacebat in
5 lecto, nimiâ ebrietate ſopitus. Dixítque Judith puellæ
6 ſuæ, ut ſtaret foris ante cubiculum, & obſervaret. Stetítque Judith ante lectum, orans cum lachrymis, & la-
7 biorum motu in ſilentio, Dicens; Confirma me, Dñe Deus Iſrael, & reſpice in hac hora ad opera manuum mearum, ut, ſicut promiſiſti, Jeruſalem civitatem tuam erigas: & hoc, quod credens per te poſſe fieri cogitavi,
8 perficiam. Et cùm hæc dixiſſet, accéſſit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli ejus, & pugionem ejus, qui in
9 ea ligatus pendebat, exolvit. Cúmque evaginâſſet illum, apprehendit comam capitis ejus, & ait; Confirma
10 me, Domine Deus, in hac hora. Et percuſſit bis in cervicem ejus, & abſcîdit caput ejus, & abſtulit conopeum
11 ejus à columnis, & evolvit corpus ejus truncum. Et poſt puſillum exivit, & tradidit caput Holofernis ancillæ
12 ſuæ, & juſſit ut mitteret illud in peram ſuam. Et exierunt duæ, ſecundùm conſuetudinem ſuam, quaſi ad orationem, & tranſierunt caſtra, & gyrantes vallem, ve-
13 nerunt ad portam civitatis. Et dixit Judith à longè cuſtodibus murorum; Aperite portas, quoniam no-
14 biſcum eſt Deus, qui fecit virtutem in Iſrael. Et factum eſt, cùm audiſſent viri vocem ejus, vocaverunt preſbyteros civitatis.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

17 Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν Ὀλοφέρνης, Πίε δὴ, καὶ γενήθητι μετ' ἡμῶν
18 εἰς εὐφροσύνην. Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ, Πίομαι δὴ κύριε, ὅτι ἐμεγαλύνθη τὸ ζῆν μου ἐν ἐμοὶ σήμερον παρὰ πάσας τὰς ἡμέρας τ γενέσεώς μου. Καὶ λαζῦσα (α) ἔφαγε καὶ ἔπιε καθέναντι αὐτῦ ἃ ἡτοίμασεν ἡ δούλη αὐτῆς. Καὶ ἠυφράνθη Ὀλοφέρνης ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἔπιεν
20 οἶνον πολὺν ζόδρα, ὅσον οὐκ (β) ἔπιε πώποτε ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἀφ' ἧς ἐγεννήθη.

17 *Et dixit ad eam Olophernes; Bibe, quæſo, & eſto*
18 *nobiſcum in lætitia. Et dixit Judith; Bibam nunc, domine: quoniam magnificata eſt vita mea in me hodiè præ omnibus dicbus generationis meæ.*
19 *Et ſumens comédit, & bibit coram eo, quæ para-*
20 *verat ſerva ipſius. Et lætatus eſt Olophernes ex ea, & bibit vinum multum valdè, quantum non biberat unquam in die una, ex quo natus erat.*

MS. A. (α) ἔπιεν καὶ ἔφαγεν (β) ἔπιεν ἀφ' ἧς ἐγέννηθη.

ΚΕΦ. ιγ'.

1 Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, ἐσπούδασαν οἱ δοῦλοι αὐτῦ ἀναλύειν, καὶ Βαγώας συνέκλεισε τ σκηνὴν ἔξωθεν, καὶ ἀπέκλεισε τοὺς παρεστῶτας ἐκ
2 προσώπου τῦ κυρίου αὐτῦ, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰς κοίτας αὐτῶν· Ἦσαν γὰρ πάντες κεκοπωμένοι, διὰ τὸ ἐπὶ πλεῖον γενέσθαι τ πότον.
3 Ὑπελείφθη δὲ Ἰουδὶθ (α) μόνη ἐν τῇ σκηνῇ, Καὶ Ὀλοφέρνης πεσὼν
4 ἐπὶ τ κλίνην (β) αὐτῦ· ἦν γὰρ πεπεκυμένος ὑπὸ τ οἴνου. Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ τῇ δούλῃ αὐτῆς στῆναι ἔξω τῦ κοιτῶνος
5 αὐτῆς, καὶ ἐπιτηρῆν τ ἔξοδον αὐτῆς καθάπερ καθ' ἡμέραν· ἐξελεύσεσθαι γὰρ ἔφη ἐπὶ τ προσευχὴν αὐτῆς. καὶ τῷ Βαγώᾳ ἐλάλησε κατὰ
6 τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἀπῆλθοσαν πάντες ἐκ(γ)πρόσωπου, καὶ οὐδεὶς
7 κατελείφθη ἐν τῷ κοιτῶνι ἀπὸ μικρῦ ἕως μεγάλου. Καὶ στᾶσα Ἰουδὶθ παρὰ τ κλίνην αὐτῦ, εἶπεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, Κύριε ὁ θεὸς πάσης δυνάμεως, ἐπίβλεψον (δ) ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν μου, εἰς ὕψωσιν Ἰερουσαλήμ· ὅτι νῦν καιρὸς ἀντιλαβέσθαι τῆς κληρονομίας σου, καὶ ποιῆσαι τὸ ἐπιτήδευμά μου, εἰς
8 (ε) θραῦσμα ἐχθρῶν οἳ ἐπανέστησαν ἡμῖν. Καὶ προσελθῦσα τῷ κανόνι τῆς κλίνης ὃς ἦν πρὸς κεφαλῆς Ὀλοφέρνου, καθεῖλε τ ἀκρο-
9 κάλιον αὐτῦ ἀπ' αὐτῦ. Καὶ ἐγγίσασα τ κλίνης, ἐσπάξατο τ κόμης τ κεφαλῆς αὐτῦ, καὶ εἶπε, Κατάισχυν με (ζ) ὁ θεὸς Ἰσραὴλ ἐν τῇ
10 ἡμέρᾳ ταύτῃ. Καὶ ἐπάταξεν εἰς τ τράχηλον αὐτῦ δὶς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτῆς, καὶ ἀφῆλε τ κεφαλὴν αὐτῦ ἀπ' αὐτῦ. καὶ ἀπεκύλισε τὸ σῶμα αὐτῆς ἀπὸ τῆς στρωμνῆς, καὶ ἀφῆλε (η) τὸ κωνωπεῖον ἀπὸ
11 τ στύλων. Καὶ μετ' ὀλίγον ἐξῆλθε, καὶ παρέδωκε τῇ ἄβρᾳ αὐτῆς τ κεφαλὴν Ὀλοφέρνου. Καὶ ἐνέβαλεν αὐτῆς εἰς τ πήραν τ βρωμάτων

Et dixit ad eam Olophernes; Bibe, quæſo, & eſto
17 *nobiſcum in lætitia. Et dixit Judith; Bibam*
18 *nunc, domine: quoniam magnificata eſt vita mea in me hodiè præ omnibus dicbus generationis meæ.*
19 *Et ſumens comédit, & bibit coram eo, quæ para-*
20 *verat ſerva ipſius. Et lætatus eſt Olophernes ex ea, & bibit vinum multum valdè, quantum non biberat unquam in die una, ex quo natus erat.*

CAP. XIII.

1 *UT autem ſerò factum eſt; feſtinaverunt ſervi illius divertere: & Bagoas concluſit (a) tabernaculum deforis: & exclusit aſſiſtentes à facie domini ſui: & abierunt ad cubilla ſua. Erant enim*
2 *omnes defatigati: eò quòd plurimùm productum eſſet convivium. Remanſit autem Judith ſola in*
3 *tabernaculo, Et Olophernes jacens ſuper lectum*
4 *ſuum: erat enim circumfuſum eì vinum. Et dixit*
5 *Judith ſervæ ſuæ ſtare extra cubiculum ipſius, & obſervare exitum ejus, ſicut quotidiè. Exire enim dixit ad orationem ſuam. Et Bagoe locuta eſt juxta verba hæc. Et abierunt omnes à (b) facie: &*
6 *nemo remanſit in cubículo à parvo uſq; ad magnum.*
7 *Et ſtans Judith apud lectum illius, Dixit in corde ſuo; Domine Deus omnis virtutis, reſpice in hora hac ſuper opera manuum mearum, in exaltationem Hieruſalem: quoniam nunc tempus ſuſcipere hæreditatem tuam, & facere ſtudium meum in*
8 *quaſſationem hoſtium, qui inſurrexerunt nobis. Et accedens ad canonem lecti, qui erat ad caput Olo-*
9 *phernis, depoſuit acinacem ejus ab eo. Et appropinquans lecto apprehendit comam capitis ejus, &*
10 *dixit; Confirma me, Deus Iſrael, in die hac. Et percuſſit in cervicem ejus bis in fortitudine ſua, & abſtulit caput ejus ab eo, & revolvit corpus ejus à*
11 *ſtrato, & abſtulit conopæum à columnis. Et poſt paucum exivit, & tradidit ancillæ ſuæ caput Olophernis, & injecit illud in peram ciborum ſuorum:*
12 *Et exierunt ambæ ſimul ſecundùm conſuetudinem ſuam. Et tranſeuntes caſtra, circumierunt vallem*
13 *illam, & aſcenderunt montem Betylua, & venerunt ad portas ejus. Et dixit Judith à longè iis qui cuſtodiebant ſuper portas; Aperite, aperite, nunc portam: nobiſcum Deus, Deus noſter ad faciendam adhuc fortitudinem in Iſrael,*
14 *& potentiam contra inimicos: ſicut etiam hodiè fecit. Et factum eſt, ut audierunt viri civitatis ejus vocem ejus; feſtinaverunt deſcendere ad portam civitatis ſuæ: & convocaverunt ſeniores civitatis:*

12 αὐτῆς, Καὶ ἐξῆλθον αἱ δύο ἅμα κατ' τ ἐθισμὸν (θ) αὐτῶν.
13 τ (ι) φάραγγα ἐπέκεινα, καὶ περιεκύκλωσαν τὸ ὄρος Βετυλύα, καὶ ἦλθοσαν πρὸς τὰς πύλας αὐτῆς. Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ μακρόθεν τοῖς φυλάσσουσιν ἐπὶ τ πυλῶν, (κ) Ἀνοίξατε, ἀνοίξατε δὴ τ πύλαι, μεθ' ἡμῶν ὁ θεὸς ὁ θεὸς ἡμῶν ποιῆσαι ἔτι ἰσχὺν ἐν Ἰσραὴλ καὶ κράτος κατ' τ ἐχθρῶν, καθὰ καὶ σήμερον ἐποίησε.
14 Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσαν οἱ ἄνδρες τ πόλεως αὐτῆς τ φωνὴν αὐτῆς, ἐσπούδασαν τῦ καταβῆναι (λ)εἰς τ πύλαν τ πόλεως αὐτῶν· καὶ συνεκάλεσαν τοὺς πρεσβυτέρους τ πόλεως.

12 *& ſecundùm conſuetudinem ſuam, quaſi ad ora-*
13 *tionem, & tranſierunt caſtra, & gyrantes vallem, venerunt ad portam civitatis. Et dixit Judith à longè cuſtodibus murorum; Aperite portas, quoniam no-*
14 *biſcum eſt Deus, qui fecit virtutem in Iſrael. Et factum eſt, cùm audiſſent viri vocem ejus, vocaverunt preſbyteros civitatis.*

MS. A. (α) μόνη, Καὶ Ὀλοφέρνης (β) ἑαυτῦ (γ) προσώπου αὐτῆς, καὶ (δ) τῇ ὄρᾳ (ε) θραύσμα (ζ) κύριος ὁ θεὸς (η) τ (θ) αὐτῶν ἐπὶ τ προσευχήν. καὶ (ι) φάραγγα (κ) Ἀνοίξατε δή, ἀνοίξατε τ (λ) ἐπὶ τ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Dixítque ipſi Alphernas; Bibe hilaríſquè eſto nobiſcum. Et dixit Judith; Bibam domine, mi quia magnificata eſt in me vita mea hodiè, præ omnibus diebus quibus vixi. Et accipiens edit coram eo de eo quæ paraverat ipſi ancilla ſua. Et hilaris fuit Alphernas coram ea, bibítque multum vini, quantum non biberat ex quo natus fuerat, uno quidem die.

CAP. XIII.

Cùm autem ſerò factum eſſet, ſurrexerunt ſervi ejus ut diſcederent. Et clauſit Bagoas portam tabernaculi foris, & excluſit omnes qui ſtabant coram domino ſuo: Et diſceſſerunt quiſque ad tentorium ſuum: erant enim laſſati multum potando. Et relicta eſt ſola Judith in tentorio. Alphernas autem projectus erat in lecto ſuo, quia invaluerat in eum vinum. Et præceperat Judith ancillæ ſuæ, ut ſtaret in foribus cubiculi, & expectaret egreſſum ipſius ut cæteris diebus: dixit enim, Ibo ad orandum. Et locuta erat Bagoæ ſecundùm eadem. Et diſceſſerant inde omnes, nec relictus erat quiſquam in cubiculo, magnus aut parvus. Et ſtans Judith juxta caput Alphernæ, dixit; Domine, Domine Deus omnis virtutis, reſpice jam nunc opera manuum mearum, ad exaltationem Jeroſolymorum: Nunc enim tempus eſt miſerandi hæreditatem tuam, & faciendi opus quod cor meum inſtituit, frangendis gentibus quæ ſurrexerunt in nos. Et accedens ad columnam *lecti*, quæ ad caput Alphernæ, evaginavit acinacem ejus. Et accedens ad lectum prehendit crinem capitis ejus, & dixit; Robora me Deus Iſrael hodié. Et percuſſit eum in collo acinace bis, abſtulítque ei caput. Et devolvit corpus à ſtrato, detractóque à columnis conopeo, Poſt paulò egreſſa dedit caput Alphernæ ancillæ ſuæ: Repoſuítq; in pera viatici ſui, Et egreſſæ ambæ ſimul, ut tempore orationis, tranſierunt per caſtra Aſſyriorum, & circumiverunt totam illam vallem, & aſcendentes ad civitatem venerunt ad portam. Et dixit Judith cuſtodibus de longè; Aperite, aperite mihi portam, Deus enim noſter nobiſcum eſt, qui dedit vires Iſrael, & robur adverſùs hoſtes noſtros, ut hodié. Et factum eſt, cùm audirent cives vocem ejus, ut feſtinarent aperire ipſi portam civitatis ipſorum. Et vocárunt preſbyteros civitatis:

Versio VULG. LAT.

15 Et concurrerunt ad eam omnes, à minimo usque ad maximum: quoniam sperabant eam jam non esse ven-
16 turam. Et accendentes luminaria congyraverunt circa eam universi: illa autem ascendens in eminentiorem locum, jussit fieri silentium. Cúmque omnes ta-
17 cuissent, Dixit Judith; Laudate Dominum Deum
18 nostrum, qui non deseruit sperantes in se: Et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam promisit domui Israel: & interfecit in manu mea hostem
19 populi sui hac nocte. Et proferens de pera caput Holofernis, ostendit illis, dicens; Ecce caput Holofernis principis militiæ Assyriorum, & ecce conopeum illius, in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum
20 fœminæ percussit illum Dominus Deus noster. Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me Angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & indè huc revertentem, & non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed fine pollutione peccati revocavit me vobis, gaudentem in victoria sua, in eva-
21 sione mea, & in liberatione vestra. Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in seculum mise-
22 ricordia ejus. Universi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam; Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros.
23 Porrò Ozias princeps populi Israel, dixit ad eam; Benedicta es tu, filia, à Domino Deo excelso, præ omni-
24 bus mulieribus super terram. Benedictus Dominus, qui creavit cœlum & terram, qui te direxit in vulnera
25 capitis principis inimicorum nostrorum: Quia hodiè nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non pepercisti animæ tuæ, propter angustias & tribulationem generis tui, sed
26 subvenisti ruinæ ante conspectum Dei nostri. Et dixit
27 omnis populus; Fiat, fiat. Porrò Achior vocatus venit, & dixit ei Judith; Deus Israel, cui tu testimonium dedisti quòd ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea.
28 Et ut probes quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in contemptu superbiæ suæ Deum Israel contempsit, & tibi interitum minabatur, dicens; Cùm captus fuerit populus Israel, gladio perforari præcipiam latera tua.
29 Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatus præ pavore, cecidit in faciem suam super terram, &
30 æstuavit anima ejus. Posteà verò quàm resumpto spi-
31 ritu recreatus est, procidit ad pedes ejus, & adoravit eam, & dixit; Benedicta tu à Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 Καὶ ζωόθραμον πάντες ἀπὸ μικρῦ ἕως μεγάλυ, ὅτι παράδοξον ἦν
αὐτοῖς τὸ ἐλθεῖν αὐτὴν, καὶ ἤνοιξαν τὰς πύλας, καὶ ὑπεδέξαντο αὐτάς·
16 Καὶ ἅψαντες πῦρ εἰς φῶσιν, περιεκύκλωσεν αὐτάς. Ἡ δὲ ἔστη πρὸς
17 αὐτὰς φωνῇ μεγάλῃ, Αἰνεῖτε (α) Θεὸν, αἰνεῖτε· αἰνεῖτε (β) Θεὸν, ὃς
οὐκ ἀπέστησε τὸ ἔλεος αὐτῦ ἀπὸ τῦ οἴκυ Ἰσραὴλ, Ἀλλ' ἔθραυσε τὰς
18 ἐχθρὰς ἡμῶν διὰ χειρός μυ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. Καὶ προσελθοῦσα τῇ
19 κεφαλῇ ἐπὶ τῆς πέρας, ἔδειξε, καὶ ἔπεν αὐτοῖς, Ἰδοὺ ἡ κεφαλὴ Ὀλο-
φέρνυ ἀρχιστρατήγυ δυνάμεως Ἀσσὺρ, καὶ ἰδοὺ τὸ κωνωπεῖον (γ) ἐν ᾧ
κατέκλιτο ἐν ταῖς μέθαις αὐτῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ὁ κύριος ἐν
20 χειρὶ θηλείας. Καὶ ζῇ (δ) κύριος ὃς διεφύλαξέ με ἐν τῇ ὁδῷ μυ
ᾗ ἐπορεύθην, ὅτι ἠπάτησεν αὐτὸν τὸ πρόσωπόν μυ εἰς ἀπώλειαν
αὐτῦ, καὶ ἐκ ἐποίησεν ἁμάρτημα μετ' ἐμοῦ εἰς μίασμα καὶ αἰσχύνην.
22 καὶ ἔξέστη πᾶς ὁ λαὸς σφόδρα, Καὶ κύψαντες προσεκύνησαν
τῷ Θεῷ, καὶ ἅπαν ὁμοθυμαδὸν, Εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐξε-
πυνώσας ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον τὺς ἐχθροὺς τῦ λαῦ συ. Καὶ
23 ἔπεν αὐτῇ Ὀζίας, (ε) Εὐλογητὴ σὺ θυγάτηρ τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ
παρὰ πάσας τὰς γυναῖκας τὰς ἐπὶ τῆς γῆς, Καὶ εὐλογημένος κύριος
ὁ Θεὸς, ὃς ἔκτισε τὺς οὐρανὺς καὶ τὴν γῆν, ὃς κατεύθυνέ σε εἰς τραῦμα
24 κεφαλῆς ἀρχόντος (ζ) ἐχθρῶν ἡμῶν, Ὅτι ἐκ ὑποστήσει ἡ ἐλπίς συ ἀπὸ
καρδίας ἀνθρώπων μεμνημένων ἰσχὺν Θεῦ ἕως αἰῶνος. Καὶ
25 ποιήσαι σοι αὐτὰ ὁ Θεὸς εἰς ὕψος αἰώνιον, τῦ ἐπισκέψασθαί σε ἐν
ἀγαθοῖς, ἀνθ' ὧν ἐκ ἐφείσω τῆς ψυχῆς συ διὰ τὴν ταπείνωσιν τῦ
γένυς ἡμῶν, ἀλλ' ἐπεξῆλθες (η) πτώματι ἡμῶν, ἐπ' εὐθείας πορεύ-
26 σῃ ἐνώπιον τῦ Θεῦ ἡμῶν. Καὶ ἔπαν πᾶς ὁ λαὸς, (ϑ) Γένοιτο,
γένοιτο. *veniſti ruinæ noſtræ, in rectum vadens coram Deo noſtro. Et dixerunt omnis populus; Fiat, fiat.* 26

MS. A. (α) κύριον, (β) κύριον, ὅτι ἐκ (γ) αὐτῦ ὃν (δ) ὁ κύριος (ε) Εὐλογημένη σὺ Κύ (ζ) ἐχθρῶν, Ὅτι (η) τῷ πτώματε (ϑ) Γένοιτο. Καὶ

ΚΕΦ. ιδ'.

1 Καὶ ἔπε πρὸς αὐτὺς Ἰουδὶθ, Ἀκύσατέ μύ μυ, ἀδελφοὶ, καὶ λα-
βόντες τὴν κεφαλὴν ταύτην, κρεμάσατε αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἐπάλξεως τῦ
2 τείχυς ὑμῶν. Καὶ ἔσαι ἡνίκα (α) ἂν διαφαύσῃ ὁ ὄρθρος, καὶ
ἐξέλθῃ ὁ ἥλιος ἐπὶ τὴν γῆν, ἀνδήσασθε ἕκας τὰ σκεύη τὰ πο-
λεμικὰ ὑμῶν, καὶ (β) ἐξελεύσεσθε πᾶς ἀνὴρ ἰσχύων ἔξω τῆς πόλεως,
καὶ δώσετε ἀρχηγὸν εἰς αὐτὺς, ὡς καταβαίνοντες ἐπὶ τὸ πεδίον εἰς
3 τὴν παρεμβολὴν τῶν Ἀσσύριων, καὶ ὑ καταβήσεσθε. Καὶ ἀναλαβόντες
ἕτοι τὰς πανοπλίας αὐτῶν, πορεύσονται εἰς (γ) τὴν παρεμβολὴν αὐτῶν,
4 καὶ ἐγερῦσι τὺς στρατηγὺς τῆς δυνάμεως Ἀσσὺρ, Καὶ συνδραμῦνται
ἐπὶ τὴν σκηνὴν Ὀλοφέρνυ, καὶ ὑχ ἑυρήσυσιν αὐτὸν, καὶ ἐκπεσῦνται
ἐπ' αὐτὺς φόβος, καὶ φεύξονται ἀπὸ πρόσωπυ ὑμῶν.

MS. A. (α) ἐὰν (β) ἐξελεύσονται (γ) τὰς παρεμβολὰς

Et concurrerunt omnes à parvo usque ad magnum: quoniam præter opinionem erat eis venire ipsam: & aperuerunt portam, & susceperunt eas. Et accendentes ignem ad illuminationem, circumdederunt eas. At illa dixit ad eos voce magnâ; Laudate Deum, laudate, laudate Deum, qui non amovit misericordiam suam à domo Israel, Sed fregit inimicos nostros per manum meam in nocte hac. Et proferens caput è pera, ostendit, & dixit eis; Ecce caput Olophernis principis virtutis Assur, & ecce conopæum, in quo recumbebat in ebrietatibus suis: & percussit eum Dominus in manu fœminæ. Et vivit Dominus, qui custodivit me in via mea, quâ ivi: quoniam decepit eum facies mea in perditionem ipsius, & non fecit peccatum mecum in pollutionem, & confusionem. Et obstupuit omnis populus valdè: Et procumbentes adoraverunt Deum, & dixerunt unanimiter; Benedictus es Deus noster, qui ad nihilum redegisti in die hodierna inimicos populi tui. Et dixit ei Ozias; Benedicta tu, filia, Deo altissimo præ omnibus mulieribus, quæ super terram, Et benedictus Dominus Deus, qui creavit cœlos, & terram, qui direxit te in fractionem capitis principis inimicorum nostrorum: Quoniam non removebitur spes tua à corde hominum commemorantium fortitudinem Dei usque in seculum. Et faciat ea tibi Deus in sublimitatem æternam, visitando te in bonis, eò quòd non pepercisti animæ tuæ propter humiliationem generis nostri, sed subvenisti ruinæ nostræ, in rectum vadens coram Deo nostro. Et dixerunt omnis populus; Fiat, fiat.

CAP. XIV.

Et dixit ad eos Judith; Audite nunc me, fratres: & tollentes caput hoc, suspendite illud super pinnaculum muri vestri. Et erit, cùm illuxerit aurora, & exiverit Sol super terram; sumetis unusquisque vasa bellica vestra, & exibitis omnis vir fortis extra civitatem, & dabitis principem in eos, tanquam descendentes in campum ad excubias filiorum Assur: & non descendetis. Et sumentes istî armaturas suas, ibunt ad castra sua, & excitabunt duces virtutis Assur, Et concurrent ad tabernaculum Olophernis, & non invenient eum, & irruet super eos timor, & fugient à facie vestra.

CAP. XIV.

1 Dixit autem Judith ad omnem populum; Audite me, fratres, suspendite caput hoc super muros nostros: Et erit, cùm exierit Sol, accipiat unusquisque arma sua, &
2 3 exite cum impetu, non ut descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes. Tunc exploratores necesse erit ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam.
4 Cúmque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, & invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum, decidet super eos timor.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et concurrerunt omnes à parvo usque ad magnũ: Mirũ enim ipsis videbatur venisse ipsã. Et apertâ portâ suscepérunt ipsam: Accensóque lumine ut viderent, circumdederunt ipsã: Et dixit eis voce altâ; Laudate Dominum Deum vestrum qui non amovit misericordiam suam ab Israele, Sed fregit hostes nostros manibus nostris nocte hâc. Et eductum de perâ caput ostendit, dicens eis; Ecce caput Alphernæ ducis exercitûs Assyriorum, & ecce conopeum in quo cubabat in ebrietate sua: Et confregit eum Dñs manu fœminæ. Et vivit Deus ille qui me custodivit in via quam incessi: ac seduxit eum facies mea, neque fecit mecum peccatum, in pollutionem pudendam. Et obstupuerunt valdè omnis populus, & procidentes adorârunt Dominũ, & dixerunt omnes simul; Benedictus Dominus Deus noster, qui confregit hodiè hostẽ populi sui. Et dixit ei Uzias; Benedicta tu filia Domino excelso, præ omnibus mulieribus quæ in terris. Et benedictus Dominus creator cœli, qui secundavit te, ut auferres caput ducis hostium nostrorum. Nec enim recedet laus tua de corde filiorum hominum, qui meminerint potentiæ Domini in seculum. Faciátque ea tibi Deus in exaltationem æternã, & respiciat te in bonum, eò quòd non pepercerís vitæ tuæ, præ afflictione populi tui, sed egressa es propter ruinam nostrã, incedens rectà coram Deo nostro. Et dixit populus omnis, Amen, Amen.

CAP. XIV.

Et dixit ipsis Judith; Audite me fratres: Sumite caput hoc, & suspendite in prominentia muri. Et fiet, dilucente aurorâ, & orto Sole super terram, sumptis quisque armis quibus pugnatis, egredíemini omnis vir validus è civitate. Et impósito eis præfecto, egredíemini quasi in vallem, adversùs custodiam primam Assyriorum, non tamen descendetis. Tum illi, sumptis armis, ad castra profecti expergefacient duces suos; Et currentes ad tabernaculum Alphernæ, ubi eum non invenient, cadet in eos metus, & fugient à conspectu vestrî.

Versio VULG. LAT.

5 Cúmque cognoveritis fugere eos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret eos sub pedibus vestris.
6 Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israel, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circumcidit carnem præputii sui, & appositus est ad populum Israel, & omnis successio generis ejus usque in hodiernum diem. Mox autem ut ortus est dies, suspenderunt super muros caput Holofernis, accepítque unusquisque vir arma sua, & egressi sunt cum grandi strepitu & ululatu. Quod videntes exploratores ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt. Porrò hi qui in tabernaculo erant, venientes, & ante ingressum cubiculi perstrepentes, excitandi gratiâ, inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, sed à sonantibus Holofernes evigilaret. Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando aut intrando aperire. Sed cùm venissent ejus duces ac tribuni, & universi majores exercitûs regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis; Intrate, & excitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis, ausi sunt provocare nos ad prælium. Tunc ingressus Vagao cubiculum ejus, stetit ante cortinam, & plausum fecit manibus suis: suspicabatur enim illum cum Judith dormire. Sed cùm nullum motum jacentis sensu aurium caperet, accessit proximans ad cortinam, & elevans eam, vidénsque cadaver absque capite Holofernis in suo sanguine tabefactum jacêre super terram, exclamavit voce magnâ cum fletu, & scidit vestimenta sua. Et ingressus tabernaculum Judith, non invenit eam, & exiliit foràs ad populum. Et dixit; Una mulier Hebræa fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor, ecce enim Holofernes jacet in terra, & caput ejus non est in illo. Quod cùm audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua, & intolerabilis timor & tremor cecidit super eos, & turbati sunt animi eorum valdé. Et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

5 Καὶ ἐπακολουθήσαντες ὑμῖν, καὶ πάντες οἱ καθοικοῦντες πᾶν ὅριον
6 Ἰσραὴλ, καταῤῥάσσατε αὐτοὺς ὑπ' ὀδοῖς αὐτῶν. Πρὸ δὲ τοῦ ποιῆσαι
ταῦτα, καλέσατέ μοι Ἀχιὼρ τὸν Ἀμμανίτην, ἵνα ἴδῃ ὃν ἐξουθένησε καὶ
ἀπεστόμισε τὸν οἶκον (α) τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ αὐτὸν ὡς εἰς θάνατον
27 ἀποστείλαντα εἰς ἡμᾶς. Καὶ ἐκάλεσε τὸν Ἀχιὼρ ἐκ τοῦ οἴκου Ὀζία.
Ὡς δὲ ἦλθε, καὶ εἶδε τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνου ἐν χειρὶ ἀνδρὸς ἑνὸς ἐν
29 τῷ ἐκκλησίᾳ τοῦ λαοῦ, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐξελύθη τὸ πνεῦμα
30 αὐτοῦ. Ὡς δὲ (β) ἀνέλαβον αὐτὸν, προσέπεσε τοῖς ποσὶν Ἰουδὶθ, καὶ
31 προσεκύνησε τῷ προσώπῳ αὐτῆς, καὶ εἶπεν, Εὐλογημένη σὺ ἐν παντὶ
σκηνώματι Ἰούδα, καὶ ἐν παντὶ ἔθνει, οἵτινες ἀκούσαντες τὸ ὄνομά
σου ταραχθήσονται. Καὶ νῦν ἀνάγγειλόν μοι ὅσα ἐποίησας ἐν ταῖς
ἡμέραις ταύταις. καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ Ἰουδὶθ ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ
πάντα ὅσα ἦν πεποιηκυῖα, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξῆλθεν ἕως οὗ ἐλάλει
αὐτοῖς. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλοῦσα, ἠλάλαξεν ὁ λαὸς φωνῇ μεγάλῃ,
6 καὶ ἤδωκαν φωνὴν (γ) εὐφροσύνου ἐν τῇ πόλει αὐτῶν. Ἰδὼν δὲ Ἀχιὼρ
πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ἐπίστευσε τῷ θεῷ σφόδρα,
καὶ περιετέμετο τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ, καὶ προσετέθη
7 (δ) πρὸς τὸν οἶκον Ἰσραὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Ἡνίκα δὲ ὁ
ὄρθρος ἀνέβη, (ε) καὶ ἐκρέμασε τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνου ἐκ τοῦ τείχους,
καὶ ἀνέλαβε πᾶς (ζ) ἀνὴρ Ἰσραὴλ τὰ ὅπλα αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθον κατὰ
(ζ) πείρας ἐπὶ τὰς ἀναβάσεις τοῦ ὄρους. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἀσσὺρ, ὡς
8 εἶδον αὐτοὺς, ἀπέστειλαν ἐπὶ τοὺς ἡγουμένους αὐτῶν. οἱ δὲ ἦλθον
ἐπὶ (η) σατραπὰς καὶ χιλιάρχους καὶ ἐπὶ πάντα ἄρχοντα αὐτῶν·
12 καὶ παρεγένοντο ἐπὶ τὴν σκηνὴν Ὀλοφέρνου, καὶ εἶπαν τῷ ὄντι
ἐπὶ πάντων τοῦ αὐτοῦ, Ἔγειρον δὴ τὸν κύριον ἡμῶν, ὅτι ἐτόλμησε οἱ
δοῦλοι καταβαίνειν ἐφ' ἡμᾶς εἰς πόλεμον, ἵνα (θ) ἐξολοθρευθῶσιν εἰς
13 τέλος. Καὶ εἰσῆλθε Βαγώας, καὶ ἔκρουσε τὸν (ι) αὐλαίαν τοῦ σκηνῆς·
14 ὑπενοεῖτο γὰρ καθεύδειν αὐτὸν μετ' Ἰουδίθ. Ὡς δὲ (ι) ὑδεὶς ἐπέ-
κρουσε, διασείλας εἰσῆλθεν εἰς τὸ κοιτῶνα, καὶ ἔυρεν αὐτὸν ἐπὶ
τῆς χελωνίδος ἐρριμμένον νεκρὸν, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀφῄρητο
ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ μετὰ κλαυθμοῦ καὶ στεναγμοῦ
15 καὶ βοῆς ἰσχυρᾶς, καὶ διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς
τὸ σκηνὴν ἧ ἦν Ἰουδὶθ καθεύδουσα, καὶ οὐχ ἔυρεν αὐτὴν. καὶ ἐξε-
16 πήδησεν εἰς τὸν (κ) λαὸν, κράζων, Ἠθέτηκε οἱ δοῦλοι, ἐποίησεν
αἰσχύνην μία γυνὴ τῷ Ἑβραίῳ εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως Ναβυχο-
δονόσορ, ὅτι ἰδοὺ Ὀλοφέρνης κεῖται, καὶ ἡ κεφαλὴ οὐκ ἔστιν ἐπ'
17 αὐτῷ. Ὡς δὲ ἤκουσαν ταῦτα τὰ ῥήματα οἱ ἄρχοντες τῆς δυνάμεως
Ἀσσὺρ, (λ) τοὺς χιτῶνας αὐτῶν διέῤῥηξαν, καὶ ἐταράχθη ἡ ψυχὴ
18 αὐτῶν σφόδρα. Καὶ ἐγένετο αὐτῶν κραυγὴ καὶ βοὴ μεγάλη
σφόδρα ἐν μέσῳ τῆς παρεμβολῆς.

Et insecuti vos, & omnes habitantes omnem terminum Israel, prosternite eos in viis eorum. Priusquàm verò faciatis hæc, vocate mihi Achior Ammanitem, ut videns agnoscat eum, qui vilipendebat domum Israel, & ipsum tanquam ad mortem miserat ad nos. Et vocaverunt Achior è domo Uziæ. Et ut autem venit, & vidit caput Olophernis in manu viri unius de ecclesia populi; cecidit in faciem, & exolutus est spiritus ejus. Ut autem recreârunt eum; procidit ad pedes Judith, & adoravit faciem ejus, & dixit; Benedicta tu in omni tabernaculo Juda, & in omni gente: qui quidem audientes nomen tuum turbabuntur, Et nunc annuntia mihi, quæcunque fecisti in diebus his. Et annuntiavit ei Judith in medio populi omnia, quæcunque fuerat faciens, ex qua die exiit, usque dum loquebatur eis. Ut autem cessavit loquens, jubilavit populus voce magnâ, & dedit vocem lætam in civitate sua. Videns autem Achior omnia quæcunque fecerat Deus Israel, credidit Deo valdè, & circumcidit carnem præputii sui, & appositus est ad domum Israel usque in diem hanc. Postquàm verò aurora ascendit; & suspenderunt caput Olophernis è muro. Et sumpsit omnis vir Israel arma sua, & exiverunt per spiras ad ascensiones montis. Filii autem Assur, ut viderunt eos, miserunt ad præfectos suos. Illi autem venerunt ad duces, & Chiliarchos, & ad omnem principem suum. Et advenerunt ad tabernaculum Olophernis, & dixerunt ei, qui super omnia illius; Excita nunc dominum nostrum, quoniam ausi sunt servi descendere super nos ad prælium, ut exterminentur in finem. Et intravit Bagoas, & pulsavit aulam tabernaculi: suspicabatur enim dormire illum cum Judith. Ut autem nemo exaudivit; disjungens intravit in cubiculum, & invenit eum super stratum projectum mortuum, & caput ejus ablatum erat ab eo. Et clamavit voce magnâ cum ploratu, & fletu, & clamore forti, & discidit vestimenta sua. Et intravit in tabernaculum, ubi fuit Judith divertens, & non invenit eam. Et prosiliit ad populum, Vociferans; Prævaricati sunt servi: fecit confusionem una mulier Hebræorum in domum regis Nabuchodonosor, quoniam ecce Olophernes humi, & caput non est super eum. Ut autem audiverunt verba hæc principes virtutis Assur, tunicas suas disciderunt, & turbata est anima eorum valdè: Et facta est eorum vociferatio, & clamor magnus valdè in medio castrorum.

MS.A: (α) Ἰσραὴλ, (β) ἀνελαβεν (γ) εὐφροσύνης (δ) οἰς (ε) ἐκρέμασαν (ζ) ἀνδρὸς τὰ (ζ) πείραν (η) τοὺς σατραπὰς (θ) ἐξολεθρευθῶσιν (ι) αὐλαῖαν τῆς σκηνῆς· ὑπενοεῖ (ι) ὑδεὶς ὑπήκουσεν, διεσείλας (κ) λαὸν, Καὶ ἐβόησεν, Ἠθέτησαν (λ) διέῤῥαξαν τοὺς χιτῶνας αὐτῶν,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

CAP. XV.

1 Cumque omnis exercitus decollatum Holofernem audiſſet, fugit mens & conſilium ab eis, & ſolo tremore & metu agitati, fugæ præſidium ſumunt, Ita
2 ut nullus loqueretur cum proximo ſuo, ſed inclinato capite, relictis omnibus, evadere feſtinabant Hebræos, quos armatos ſuper ſe venire audiebant fugientes
3 per vias camporum & ſemitas collium. Videntes itaque filii Iſrael fugientes, ſecuti ſunt illos. Deſcenderúntque clangentes tubis, & ululantes poſt ipſos.
4 Et quoniam Aſſyrii non adunati, in fugam ibant præcipites: filii autem Iſrael uno agmine perſequentes,
5 debilitabant ómnes, quos invenire potuiſſent. Miſit itaque Ozias nuntios per omnes civitates & regiones
6 Iſrael. Omnis itaque regio, omníſque urbs, electam juventutem armatam miſit poſt eos, & perſecuti ſunt eos in ore gladii, quouſque pervenirent ad extremi-
7 tatem finium ſuorum. Reliqui autem qui erant in Bethulia, ingreſſi ſunt caſtra Aſſyriorum, & prædam, quam fugientes Aſſyrii reliquerant, abſtulerunt, &
8 onuſtari ſunt valdé. Hi verò, qui victores reverſi ſunt ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum attulerunt ſecum, ita ut non eſſet numerus in pecoribus, & jumentis, & univerſis mobilibus eorum, ut à minimo uſque ad maximum omnes divites fierent de prædati-
9 onibus eorum. Joacim autem ſummus pontifex, de Jeruſalem venit in Bethuliam cum univerſis preſby-
10 teris ſuis, ut videret Judith. Quæ cùm exiſſet ad illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes; Tu gloria Jeruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia
11 populi noſtri. Quia feciſti viriliter, & confortatum eſt cor tuum, eò quòd caſtitatem amaveris, & poſt virum tuum, alterum neſcieris: ideò & manus Do-
12 mini confortavit te, & ideò eris benedicta in æternum. Et dixit omnis populus; Fiat, fiat. Per dies
13 autem triginta, vix collecta ſunt ſpolia Aſſyriorum à
14 populo Iſrael. Porrò autem univerſa, quæ Holofernis peculiaria fuiſſe probata ſunt, dederunt Judith in auro, & argento, & veſtibus, & gemmis, & omni ſupellectili, & tradita ſunt omnia illi à populo.

MS. A. (a) ἔπεσεν (β) ἐπεράπης (γ) Βαθαὶ, καὶ Χωβαὶ, καὶ Χαλὰ, (δ) Συμπαραμένων, (ε) ἐκόπτοντο (ϛ) τῇ Γαλααδὶ (ζ) ἐπίπεσον (η) αἱ πόλεις (θ) ἐσπλῆσαν (ι) Ἱερουσαλὴμ, (κ) ταῦτα πάντα (λ) ἐνεποίησας (μ) ἐνδόκησεν (ν) ὁ λαὸς (ξ) καὶ σκηνώματα (ο) μετ' αὐτῶν. (π) αὐτῇ χορὸν (ϱ) μὲθ' (σ) ἐστεφάνωσαν (τ) οἱ

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

ΚΕΦ. ιε'.

1 Καὶ ὡς ἤκουσαν οἱ ἐν τοῖς σκηνώμασιν ὄντες, ἐξέστησαν ἐπὶ τὸ
2 γεγονὸς· καὶ (α) ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς φόβος καὶ τρόμος, Καὶ
οὐκ ἦν ἄνθρωπος μένων κατ' πρόσωπον τοῦ πλησίον ἔτι, ἀλλ' ἐκχυθέντες ὁμοθυμαδὸν ἔφευγον ἐπὶ πᾶσαν ὁδὸν τῆς πεδίου καὶ τὴν ὀρεινῆς.
Καὶ οἱ παρεμβεβληκότες ἐν τῇ ὀρεινῇ κύκλῳ Βετυλύα καὶ (β) ἐξέ-
3 πεσαν εἰς φυγήν. Καὶ τότε οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πᾶς ἀνὴρ πολεμιστὴς
5 ἐξ αὐτῶν ἐξεχύθησαν ἐπ' αὐτούς. Καὶ ἀπέστειλεν Ὀζίας εἰς Βαι-
τομασθαὶμ, καὶ (γ) Χωβαὶ, καὶ Χωλὰ, καὶ εἰς πᾶν ὅριον Ἰσραὴλ, τοῦ
ἀπαγγέλλοντας κατὰ τὰ (δ) Συμπεπλεσμένων, καὶ ἵνα πάντες ἐπεκχυ-
6 θῶσι τοῖς πολεμίοις εἰς τὸ ἀναίρεσιν αὐτῶν. Ὡς δὲ ἤκουσαν οἱ
υἱοὶ Ἰσραὴλ, πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐπέπεσον ἐπ' αὐτοὺς, καὶ (ε) κό-
κοπτον αὐτοὺς ἕως Χωβά. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἐξ Ἱερουσαλὴμ παρεγένήθησαν καὶ ἐκ πάσης τῆς ὀρεινῆς· ἀνήγγελλον γὰρ αὐτοῖς τὰ γεγονότα
τῇ παρεμβολῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. καὶ οἱ ἐν (ϛ) Γαλααδὶ καὶ οἱ ἐν
τῇ Γαλιλαίᾳ ὑπερεκέρασαν αὐτοὺς πληγῇ μεγάλῃ, ἕως ὃ παρῆλθον
7 Δαμασκὸν, καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς. Οἱ δὲ λοιποὶ οἱ κατοικοῦντες Βε-
τυλύα, (ζ) ἐπέπεσαν τῇ παρεμβολῇ Ἀσσὺρ, καὶ ἐσκύλευσαν αὐτούς,
8 καὶ ἐπλήσθησαν σφόδρα. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀναφέροντες ἀπὸ τῆς
κατῆς, ἐκυρίευσαν τῶν λοιπῶν, καὶ αἱ κῶμαι καὶ (η) ἐπαύλεις ἐν τῇ
ὀρεινῇ καὶ πεδινῇ ἁρπάσαν πολλῶν λαφύρων· ὧν γὰρ πλῆθος πολὺ
9 σφόδρα. Καὶ Ἰωακὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας καὶ ἡ γερουσία τῶν
υἱῶν Ἰσραὴλ οἱ καθοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ ἦλθον τοῦ θεάσασθαι τὰ
ἀγαθὰ ἃ ἐποίησε κύριος τῷ Ἰσραὴλ, καὶ τοῦ ἰδεῖν τὴν Ἰουδὶθ, καὶ λα-
10 λῆσαι μετ' αὐτῆς εἰρήνην. Ὡς δὲ (θ) εἰσῆλθον πρὸς αὐτὴν, εὐ-
λόγησαν αὐτὴν πάντες ὁμοθυμαδὸν, καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὴν, Σὺ
ὕψωμα Ἰσραὴλ, Σὺ εὐφροσύνη μέγα τοῦ (ι) Ἰσραὴλ, Σὺ καύχημα
11 μέγα τοῦ γένους ἡμῶν. Ἐποίησας (κ) πάντα ταῦτα ἐν χειρί σου,
(λ) ἐποίησας τὰ ἀγαθὰ μετ' Ἰσραὴλ· καὶ (μ) εὐδόκησας ἐπ' αὐτοῖς
ὁ θεός. εὐλογημένη γίνου θυγάτηρ τῷ παντοκράτορι κυρίῳ εἰς τὸν αἰῶνα
12 χρόνον. Καὶ εἶπε πᾶς ὁ λαὸς, Γένοιτο. Καὶ ἐλαφύρευσε (ν) πᾶς
13 ὁ λαὸς τὴν παρεμβολὴν ἐπ' ἡμέρας τριάκοντα, Καὶ ἔδωκαν τῇ
Ἰουδὶθ τὴν σκηνὴν Ὀλοφέρνου, καὶ πάντα τὰ ἀργυρώματα, καὶ τὰς κλί-
νας, καὶ τὰ ὅλκια, καὶ πάντα τὰ (ξ) σκευάσματα αὐτοῦ. καὶ λαβοῦσα
αὐτὰ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ ἡμίονον αὐτῆς, καὶ ἤλασε τὰς ἁμάξας
αὐτῆς, καὶ ἐσώρευσεν αὐτὰ (ο) ἐπ' αὐτῶν. Καὶ συνέδραμε
πᾶσα γυνὴ Ἰσραὴλ τοῦ ἰδεῖν αὐτὴν, καὶ εὐλόγησαν (π) αὐτὴν· καὶ
ἐποίησαν αὐτῇ χορὸν ἐξ αὐτῶν· καὶ ἔλαβε θύρσους ἐν τῇ χειρὶ
αὐτῆς, καὶ ἔδωκε γυναιξὶ, (ρ) μετ' αὐτῆς, καὶ (σ) ἐστεφάνωσαν
τὸ ἐλαίαν αὐτῆ καὶ (τ) αἱ μετ' αὐτῆς.

ET ut audiverunt, qui erant in tabernaculis; 1
obſtupuerunt ſuper factum: & irruit ſuper eos timor,
& tremor: & non fuit homo manens ad ſacium 2
proximi ultra: ſed effuſi unanimiter fugiebant ſuper
omnem viam campi, & montanæ. Et qui caſtrametati erant in montana in circuitu Betylua; & verſi ſunt in fugam. Et tunc filii Iſrael, omnis vir 3
bellator ex iis, effuderunt ſe ſuper eos. Et miſit 5
Ozias in Bæthomaſthæm & Chobai, & Chola, &
ad omnem terminum Iſrael, qui annunciarent ſuper
his quæ conſecta fuerant, & ut omnes ſuperfunderentur hoſtibus ad perditionem eorum. Ut autem 6
audiverunt filii Iſrael; omnes unanimiter irruerunt
ſuper eos, & cædebant eos uſque Choba. Similiter autem & qui de Hieruſalem advenerant, & ex
omni montana. Annunciaverant enim eis quæ
facta erant caſtris inimicorum ſuorum. Et qui in
Galaad, & qui in Galilæa, diſſipaverunt eos plaga
magna, quoadúſque præterierunt Damaſcum, & fines ejus. Cæteri autem, qui habitabant Betylua, 7
irruerunt in caſtra Aſſur, & prædati ſunt eos, &
ditati ſunt valdé. Filii autem Iſrael revertentes 8
à cæde, dominati ſunt reliquorum: & pagi, &
villæ in montana, & campeſtri obtinuerunt multa
ſpolia: erat enim multitudo plurima valdé. Et 9
Joacim ſacerdos magnus, & ſeniores filiorum Iſrael habitantes in Hieruſalem venerunt ad ſpectandum bona, quæ fecerat Dominus Iſraelis, & ad videndam Judith, & loquendum cum ea pacem. Ut 10
autem intrarunt ad eam; benedixerunt eam omnes
unanimiter, & dixerunt ad eam: Tu ſublimitas
Iſrael, tu exultatio magna Iſrael, tu gloriatio magna
generis noſtri. Feciſti omnia hæc in manu tua, 11
feciſti bona cum Iſrael: & benè ſentiat ſuper eis
Deus. Benedicta eſto apud omnipotentem Dominum
in æternum tempus. Et dixit omnis populus: Fiat. 12
Et ſpoliavit omnis populus caſtra per dies triginta: 13
Et dederunt Judith tabernaculum Olophernis, & 14
omnem argenteam ſupellectilem, & lectos, & pelvem
& omne vaſarium ejus. Et accipiens ipſa impoſuit ſuper mulam ſuam, & junxit plauſtra ſua, &
coacervavit ea ſuper illa. Et concurrit omnis mulier Iſrael ad videndam eam, & benedixerunt eam:
& fecerunt ei chorum ex ſe: & ſumpſit thyrſos in
manibus ſuis, & dedit mulieribus, quæ ſecum, &
(a) coronatæ ſunt oliva, ipſa, & quæ cum ipſa.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XV.

Cumque audiſſent qui in tabernaculis, 1
mirati ſunt quid tandem factum eſſet. Cecidítque in eos timor ac tremor, Nec 2
manſerunt vir coram proximo ſuo, ſed fugerunt ſimul per omnes vias, in vallibus
ac montibus. Et qui caſtrametabantur in
montibus circumcirca, cœperunt fugere. Tunc filii Iſrael egreſſi ſunt in eos, 3
omnes bellatores, & effuſi ſunt in eos.
Miſítq; Uzias ad omnes fines Iſraelis qui 5
notum ipſis facerent quod acciderat, &
ut exirent omnes adverſùs hoſtes, & exterminarent ipſos. Quod ut audiverunt 6
Iſraelitæ, omnes ſimul ceciderunt in eos,
& cecîderunt eos uſque ad Hoba. Similiter Jeroſolymitæ qui venerant ab omnibus montibus: audiverant enim quicquid factum fuerat exercitui hoſtium ſuorum. Et qui in Galaad & Galilæa, egreſſi
adverſùs eos, percuſſerunt eos plagâ magnâ, donec tranſierant Damaſcum, & fines ejus. Reliqui autem incolarum Beth- 7
pallu irruentes in caſtra Aſſyriorum, prædati ſunt, & captivos ceperunt, & ditati
ſunt admodúm. Et reverſi ſunt Iſraelitæ
à bello: Et occupârunt reliquas civi- 8
tates quæ in montibus & vallibus, ceperuntq; prædam magnam. Venitque Joja- 9
kim ſacerdos ſummus, & preſbyteri Iſraelis, & qui habitabant Jeroſolymis ad
ſalutandum Judith. Cúmque egreſſa 10
eſſet ad ipſos, benedixerunt eam omnes
ſimul, & dixerunt; Tu, ſublimitas Jeroſolymorum es, & gloria Iſraelis, & laus
populi noſtri: Quæ feciſti hæc omnia 11
manibus tuis, & benefeciſti Iſraeli, &
placuerunt ea Domino. Et benedicta ſis
Domino omnipotenti in ſeculum ſeculorum. Et dixit omnis populus; Amen, 12
Amen. Et ſcrutatus eſt populus caſtra 13
Aſſyriorum tres totos dies: Dederúntque Judith tabernaculum Alphernæ, & 14
univerſum inſtrumentum ejus, lectum ejus, & jumenta ejus. Et accepit ea, & impoſuit mulis, junxítque plauſtra ſua, &
impoſuit ea ipſis. Et concurrerunt ad
eam omnes mulieres Iſraelis, & circumdederunt ipſam. Et elegit ex ipſis chorum cantantium: Et accepit manu ſuâ
thyrſos palmarum, & dedit fœminis quæ
cum ea, poſuítque coronam oleaginam
in capite, ipſa & ſociæ ejus:

Versio VULG. LAT.

15 Et omnes populi gaudebant, cum mulieribus, & virginibus, & juvenibus, in organis & citharis.

CAP. XVI.

1 Tunc cantavit canticum hoc Domino Judith, di-
2 cens; Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi psalmum novum,
3 exaltate, & invocate nomen ejus. Dominus conte-
4 rens bella, Dominus nomen est illi. Qui posuit castra sua in medio populi sui, ut eriperet nos de manu
5 omnium inimicorum nostrorum. Venit Assur ex montibus ab Aquilone in multitudine fortitudinis suæ: cujus multitudo obturavit torrentes, & equi eorum
6 cooperuerunt valles. Dixit se incensurum fines meos, & juvenes meos occisurum gladio, infantes meos dare
7 in prædam, & virgines in captivitatem. Dominus autem omnipotens nocuit eum, & tradidit eum in ma-
8 nus fœminæ, & confodit eum. Non enim cecidit potens eorum à juvenibus, nec filii Titan percusserunt eum, nec excelsi gigantes opposuerunt se illi, sed Judith
9 filia Merari in specie faciei suæ dissolvit eum. Exuit enim se vestimento viduitatis, & induit se vestimen-
10 to lætitiæ in exultatione filiorum Israel. Unxit faciem suam unguento, & colligavit crinnos suos mitrâ,
11 accepit stolam novam ad decipiendum illum. Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pulchritudo ejus captivam fecit animam ejus, amputavit pugione cervi-
12 cem ejus. Horruerunt Persæ constantiam ejus, &
13 Medi audaciam ejus. Tunc ululaverunt castra Assyriorum, quando apparuerunt humiles mei, arescentes
14 in fiti. Filii puellarum compunxerunt eos, & sicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt in præ-
15 lio à facie Domini Dei mei. Hymnum cantemus
16 Domino, hymnum novum cantemus Deo nostro. Adonai Domine, magnus es tu, & præclarus in virtute tua,
17 & quem superare nemo potest. Tibi serviat omnis creatura tua: quia dixisti, & facta sunt: misisti spi-
rìtum tuum, & creata sunt, & non est qui resistat
18 voci tuæ. Montes à fundamentis movebuntur cum aquis: petræ, sicut cera, liquescent ante faciem tuam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA

Καὶ ᾠχοῦντο πάντες τῷ λαῷ ἐν χορείᾳ ἡγουμένη πασῶν τῶν γυναικῶν, καὶ ἠκολούθει πᾶς ἀνὴρ Ἰσραὴλ ἐνωπλισμένοι καὶ στεφάνων καὶ ὕμνων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν. Καὶ ἐξῆρχεν Ἰουδὶθ τὴν ἐξομολόγησιν ταύτην ἐν παντὶ Ἰσραὴλ, καὶ (υ) ἐπεφώνει πᾶς ὁ λαὸς τὴν αἴνεσιν ταύτην. MS.A.(υ) ἐπεφώνη

ΚΕΦ. ιϛ'.

Καὶ εἶπεν Ἰουδὶθ, Ἐξάρχετε τῷ Θεῷ μου ἐν τυμπάνοις, ἄσατε τῷ κυρίῳ μου ἐν κυμβάλοις, ὑαλμῳδήσατε αὐτῷ ψαλμὸν καινὸν, ὑψώσατέ τι καὶ (α)ἐπικαλέσασθε τὸ ὄνομα αὐτοῦ· Ὅτι (β)Θεὸς συντρίβων πολέμους κύριός, Ὅτι εἰς παρεμβολὰς αὐτοῦ ἐν μέσῳ λαοῦ ἐξέλατό με ἐκ χειρὸς (γ) τῶν καταδιωκόντων με. Ἦλθεν Ἀσσὼρ ἐξ ὀρέων ἀπὸ Βορρᾶ, ἦλθεν ἐν μυριάσι δυνάμεως αὐτοῦ, ὧν τὸ πλῆθος αὐτῶν ἐνέφραξε χειμάρρους, καὶ ἵππος αὐτῶν ἐκάλυψε βυθούς. Εἶπεν ἐμπρῆσαι τὰ ὅρια μου, καὶ τοὺς νεανίσκους μου ἀνελεῖν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ τὰ θηλάζοντά μου δῶσαι εἰς ἔδαφος, καὶ τὰ νήπιά μου (δ)δόσειν εἰς ἀγωγὴν, καὶ τὰς παρθένους μου συλεῦσαι. Κύριος παντοκράτωρ ἠθέτησεν αὐτοὺς ἐν χειρὶ θηλείας. Οὐ γὰρ ἔπεσεν ὁ δυνάστης αὐτῶν ὑπὸ νεανίσκων, οὐδὲ υἱοὶ Τιτάνων ἐπάταξαν αὐτῶν, οὐδὲ ὑψηλοὶ γίγαντες ἐπέθεντο αὐτῷ, ἀλλὰ Ἰουδὶθ θυγάτηρ Μεραεὶ ἐν κάλλει προσώπου αὐτῆς παρέλυσεν αὐτόν. Ἐξεδύσατο γὰρ στολὴν χηρεύσεως αὐτῆς εἰς ὕψος τοῦ πονοῦντος ἐν Ἰσραὴλ, Ἠλείψατο τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἐν μυρισμῷ, καὶ ἐδήσατο τὰς τρίχας αὐτῆς ἐν μίτρᾳ, καὶ ἔλαβε στολὴν λινῆν εἰς ἀπάτην αὐτοῦ. Τὸ σανδάλιον αὐτῆς ἥρπασεν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς ἠχμαλώτισε ψυχὴν αὐτοῦ· διῆλθεν ὁ (ε) ἀκινάκης τὸν τράχηλον αὐτοῦ. Ἔφριξαν Πέρσαι τὸ (ζ)τόλμαν αὐτῆς, καὶ Μῆδοι τὸ θράσος αὐτῆς (η) ἐξερράχθησαν. Τότε ἠλάλαξαν οἱ ταπεινοί μου, καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἀδυνατοῦντές μου, καὶ ἐπτοήθησαν· ὕψωσαν τὴν φωνὴν αὐτῶν, καὶ ἀπεστράπησαν. Υἱοὶ κοράσια παιδεύσαντες αὐτούς, καὶ ὡς (θ)παῖδας αὐτομολοῦντων ἐτίτρωσκον (ι) αὐτούς· ἀπώλοντο ἐν ὀργῇ κατὰ πρόσωπον κυρίου μου. Ὑμνήσω τῷ (κ) Θεῷ μου ὕμνον. Κύριε μέγας εἶ, καὶ ἔνδοξος, θαυμαστὸς ἐν ἰσχύϊ, ἀνυπέρβλητος. Σοὶ δουλευσάτω πᾶσα ἡ κτίσις σου, ὅτι εἶπας, καὶ ἐγενήθησαν· ἀπέστειλας τὸ πνεῦμά σου, καὶ ᾠκοδόμησας· καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιστήσεται τῇ φωνῇ σου. Ὄρη γὰρ ἐκ θεμελίων σὺν ὕδασι σαλευθήσεται, πέτραι δὲ ἀπὸ προσώπου σου ὡς κηρὸς (λ)τακήσονται.

MS.A. (α) ἐπικαλεῖσθε (β) ὁ Θεὸς (γ) καταδιωκόντων με. (δ) δώσῃ (ε) ἀκινάκης (ζ) τόλμαν (η) ἐπερράχθησαν (θ) παῖδας (ι) ἀπώλοντο (κ) κυρίῳ ὕμνον καινόν. (λ) τακήσῃ.

Et præcibit omnem populum in choræa, duc nsemnes mulieres: & sequebatur omnis vir Israel armati cum coronis, & hymnis in ore suo. Et inchoavit Judith confessionem hanc in omni Israel, & subcinebat omnis populus laudem hanc.

CAP. XVI.

Et dixit Judith; Incipite Deo meo in tympanis: cantate Domino meo in cymbalis: modulamini ei psalmum novum: exaltate, & invocate nomen ejus: Quoniam Deus conterens bella Dominus: Quoniam in castris ejus in medio populi cripuit me de manu persequentium me, Venit Assur è montibus ab Aquilone: venit in myriadibus virtutis suæ, quarum multitudo earum obstruxerat torrentes, & equitatus eorum operuerat colles. Dixit combusturum fines meos, & juvenes meos peremptum in gladio, & lactentes meos positurum in pavimentum, & infantes meos daturum in direptionem, & virgines meas spoliaturum. Dominus omnipotens frustratus est eos in manu fœminæ. Non enim cecidit potens eorum à juvenibus, neque filii Titanum percusserunt eum, neque excelsi gigantes invaserunt eum, sed Judith filia Merari in pulchritudine faciei suæ dissolvit eum. Exuit enim stolam viduitatis suæ in sublimitate laborantium in Israel, unxit faciem suam in unguento, & ligavit capillos suos in mitra, & sumpsit stolam lineam in deceptionem illius: Sandalium ipsius rapuit oculum ejus, & pulchritudo ipsius captivavit animam ejus. Pertransiit acinaces cervicem ejus: Horruerùt Persæ audaciam ipsius, & Medi confidentiâ ipsius (a)disrupti sunt, Tunc vociferati sunt humiles mei, & timuerunt infirmi mei, & expaverunt: exultaverunt vocem suam, & reversi sunt. Filii puellarum compunxerunt eos, & tanquam pueros transfugarum vulnerabant eos. Perierunt ab acie Domini mei. Hymnum dicam Deo meo, hymnum dicam. Domine, magnus es, & glorioſus, mirabilis in fortitudine, insuperabilis. Tibi serviat omnis creatura tua: quoniam dixisti, & facta sunt: misisti spiritum tuum, & ædificavit: & non est qui resistet voci tuæ. Montes enim à fundamentis cum aquis commovebuntur: petræ autem à facie tua tanquam cera, liquescent:

MS.A. (a) ὀπισθοῦδε (β) ὁ θεὸς (γ) καταδιωκόντων με. (δ) δώσῃ (ε) ἀκινάκης (ζ) τόλμαν (η) ἐπερράχθησαν (θ) παῖδας (ι) ἀπώλοντο (κ) κυρίῳ ὕμνον καινόν. (λ) τακήσῃ.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Venerúntque omnes principes Israelitarum, fœminæq; ex ipsarum, & cum ipsis venerunt filii Israel armati, impositis sibi coronis, cum cantico in ore suo. Et inchoavit Judith confessionem suam toti Israeli, & respondit totus populus laudationem Domini.

CAP. XVI.

Canticum Judith.

Et dixit Judith; Cantate Domino cum tympanis: psallite ipsi cum cymbalis: canite ipsi canticum novum, & exaltate eum, & invocate nomen ejus. Tu, Deus conterens bella, Domine: Qui castrametaris in medio populi tui, ad liberandum eos de manu comprimentium ipsos. Venit Assyrius à montibus Aquilonis, venit cum myriadibus exercitûs sui. Multitudine ipsorum obstruxerunt torrentes, & equitatus ipsorum operuit colles. Dixerunt combusturos se fines meos, & adolescentes meos occisuros gladio, juvenésque tradituros in captivitatem, & virgines meas in prædam. Dominus omnipotens frustratus est eos: manu fœminæ perdidit eos. Non enim per juvenes ceciderunt fortes ipsorũ, nec quisquam de filiis potentium percussit eos, nec viri staturæ celsæ aggressi sunt eos. Sed Judith filia Merari pulchritudine faciei suæ seduxit eum. Exuit vestes viduitatis suæ in gloriam dolentium Israelis: Unxit aromatibus faciem suam, ligavit cincinnos suos reticulo: induit vestes suas ut ipsum deciperet. Sandalia ejus rapuerunt oculos ipsius, pulchritudo ejus captivam fecit animam ipsius. Recidit acinaces ipsius caput ejus. Commoti sunt Persæ ab audacia ejus, & Medi à robore ejus confracti. Tunc vociferati sunt afflicti mei, clamârunt infirmi mei, & ceciderunt, & extulerunt vocem suam, & confracti sunt. Sicut puellas, transfixerunt eos, & sicut servos fugitivos cecideruntt eos, perierunt tanquam à castris Domini Dei nostri. Cantabo Domino canticum novum. Domine omnipotens, magnus es tu, et laudabilis: Gigas robore tu, & invictus: te colent omnes populi, & tibi serviet tota terra quã creâsti: quia tu dixisti, et facta sunt; collocâsti ea, et constituta sunt. Nec est qui adversùs verbũ tuum consistat. Montes à fundamentis suis cum aquis suis commovebuntur, & petræ instar ceræ fundentur, à conspectu tuo:

Versio VULG. LAT.

19 Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.
20 Væ genti insurgenti super genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die judicii visitabit illos.
21 Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, ut utantur, & sentiant usque in sempiternum.
22 Et factum est post hæc, omnis populus post victoriam venit in Jerusalem adorare Dominum: & mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta,
23 & vota, & repromissiones suas. Porrò Judith, universa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopeum, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius,
24 obtulit in anathema oblivionis. Erat autem populus jucundus secundùm faciem sanctorum, & per tres menses gaudium hujus victoriæ celebratum est cum
25 Judith. Post dies autem illos unusquisque rediit in domum suam, & Judith magna facta est in Bethulia,
26 & præclarior erat universæ terræ Israel. Erat etiam virtuti castitas adjuncta, ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Ma-
27 nasses vir ejus. Erat autem diebus festis procedens
28 cum magna gloria. Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque, & dimisit abram suam liberam, & defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethu-
29 lia. Luxítque illam omnis populus diebus septem.
30 In omni autem spatio vitæ ejus non fuit qui perturbaret Israel, & post mortem ejus annis multis.
31 Dies autem victoriæ hujus festivitatis, ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Judæis ex illo tempore usque in præsentem diem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

19 (α) Ἐπὶ δὲ τοῖς φοβουμένοις σε σὺ (β) ἐυίλαθι ἔσῃ αὐτοῖς. ὅτι μικρὸν πᾶσα θυσία εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, καὶ ἐλάχιστον πᾶν σίαρ εἰς ὁλοκαύ-
20 τωμά σοι. ὁ δὲ φοβούμενος τὸν κύριον, μέγας διαπαντός. Οὐαὶ ἔθνεσιν (γ) ἐπανισταμένοις τῷ γένει μου· κύριος παντοκράτωρ ἐκ-
21 δικήσει αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, Δοῦναι πῦρ καὶ σκώληκας εἰς
22 ζάρκας αὐτῶν, καὶ κλαύσονται ἐν αἰσθήσει ἕως αἰῶνος. Ὡς δὲ ἦλθοσιν εἰς Ἱερουσαλήμ, προσεκύνησαν τῷ θεῷ· καὶ ἡνίκα ἐκαθαρίσθη ὁ λαὸς, ἀνήνεγκαν τὰ ὁλοκαυτώματα αὐτῶν, καὶ τὰ
23 ἑκούσια αὐτῶν, καὶ τὰ δόματα. (δ) Καὶ ἀνέθηκεν Ἰουδὶθ πάντα τὰ σκεύη Ὁλοφέρνου, ὅσα ἔδωκεν ὁ λαὸς αὐτῇ, καὶ τὸ κωνωπεῖον ὃ ἔλαβεν (ε) αὐτὴ ἐκ τῆς κοίτης (ζ) αὐτοῦ, εἰς (η) ἀνάθημα
24 τῷ θεῷ ἔδωκε. Καὶ ἦν ὁ λαὸς εὐφραινόμενος (θ) ἐν Ἱερουσαλὴμ κατὶ πρόσωπον τῶν ἁγίων ὅλας μῆνας τρεῖς, καὶ Ἰουδὶθ μετ'
25 αὐτῶν κατέμεινε. Μετὰ δὲ (ι) τὰς ἡμέρας ταύτας ἀνέζευξεν (κ) ἕκαστος εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ· καὶ Ἰουδὶθ ἀπῆλθεν εἰς
Βετυλούα, καὶ ἐμείνεν ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς· καὶ ἐγένετο καλὴ
26 τὸν καιρὸν αὐτῆς ἔνδοξος ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Καὶ πολλοὶ ἐπεθύ-
μησαν αὐτὴν, καὶ οὐκ ἔγνω ἀνὴρ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς
ζωῆς αὐτῆς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀπέθανε (λ) Μανασσῆς ὁ ἀνὴρ αὐ-
27 τῆς, καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ (μ) ἦν προσαίνουσα
28 μεγάλη χρόδρα. Καὶ ἐγήρασεν (ν) ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς
(ξ) ἔτη ἑκατὸν πέντε, καὶ ἀφῆκε τὴν ἄβραν αὐτῆς ἐλευθέραν,
καὶ ἀπέθανεν εἰς Βετυλούα, καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ
29 ἀνδρὸς αὐτῆς Μανασσῆ, Καὶ (ο) ἐπένθησεν αὐτὴν οἶκος Ἰσραὴλ
ἡμέρας ἑπτά. καὶ διέλαβε τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν
αὐτὴν, πᾶσι τοῖς ἐγγὺς Μανασσῆ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ τοῖς
30 ἐγγὺς τοῦ γένους αὐτῆς. Καὶ οὐκ ἦν ἔτι ὁ ἐκφοβῶν τοὺς υἱοὺς
Ἰσραὴλ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰουδὶθ, καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν αὐτὴν, ἡμέρας πολλάς.

MS. A. (α) ἔτι δὲ (ζ) συναλαθεύσεις (γ) ἐπανισταμένοις (δ) δόματα αὐτῶν. (ε) ἑαυτῇ (ζ) ἑαυτῆς (η) ἀνάθεμα τῷ κυρίῳ (θ) εἰς (ι) ταύτας τὰς (κ) εἰς κληρονομίαν ἑαυτῆς· (λ) Μανασσῆ (μ) προσέσυνον ἦν (ν) τῷ οἴκῳ (ξ) ἑκατὸν πέντε ἔτη, (ο) ἐπένθησαν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Timentibus autem te propitius eris. 19
Quia pauxillum omnis victima in odorem suavem, & exiguum omnis adeps in holocaustum. Sed qui timet Dominum magni est apud eum semper.
Væ populo qui adversatur populo meo. Dominus omnipotens sumet vindictam de eo in die judicii. Vindictam sumet de eis, & respiciet eos.
Et dabit carnem eorum igni & vermi, & sentient incendiũ propter iniquitatem usq; in seculum. Et factum est, cùm veniſſet Jerosolyma, & adoraret Dñm; Et cùm mundatus esſet populus, obtulerunt hostias suas pacificas Domino, & sacrificia jugiter. Obtulitque Judith omnia vasa Alphernæ & conopeum quod de cubiculo abstulerat, & dedit ipsa anathema Domino. Et lætabatur populus coram Sanctuario mensem integrum. Et Judith manebat ibi Jerosolymis. Post illos autem dies reversi sunt quisque in tentorium suum. Judith autem profecta est Bethpallu ad sua: Honorabaturque universæ terræ. Et multi cupiebant ducere eam: verùm nemo eam cognovit omnibus diebus vitæ suæ, à die quo mortuus est Manasses vir ejus. Et prout procedebat tempus, magìs magísque augebatur, donec valdè magna facta est.
Et consenuit in domo Manasſis viri sui, factáque centum & quinque annorum mortua est in Bethpallu. Sepultáque est in spelunca cum Manasse viro suo. Luxítque eam omnis domus Israel septem dies. Divisítque bona sua ante mortem suam, omnibus propinquis Manasſis viri sui, & propinquis stirpis suæ. Ancillas autem suas dimisit liberas. Nec fuit amplius qui terreret Israel, omnibus diebus Judith, nec multis diebus à morte ipsius.

Explicit liber Judith.

Explicit liber fœminarum, Esther, Judith, Ruth, & Susannæ Continens versuum quatuor millia CCCCLXIII.

Ecce autem scripsimus Ruth & Susannam in alio libro.

CAP. XI.

Quæ sequuntur in versione Græca, in Bibliis Regiis habentur, at in Hebræis aut Syris codicibus non extant, ut nec in editione Græca Romana, nec in Aldina Venet. nec in nostro MS. *Alexandrino hoc ordine ponuntur, sed per totum librum varie in-*

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

(tertexta.

2 Ἔτους δευτέρου βασιλεύοντος Ἀρταξέρξου τοῦ μεγάλου τῇ μιᾷ τοῦ Νισὰν ἐνύπνιον εἶδε Μαρδοχαῖος
ὁ τοῦ Ἰάιρου τοῦ Σεμεῖ τοῦ Κισαῖ ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ἄνθρωπος Ἰουδαῖος οἶκων ἐν Σούσοις τῇ πόλει,
3 ἄνθρωπος μέγας, διεγκυτὴς ὢν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως. Ἦν δὲ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἧς ἠχμαλώ-
τευσε Ναβουχοδονόσορ ὁ Βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐξ Ἰερουσαλὴμ μετ' Ἰεχονίου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, καὶ
4 τοῦτο ἦν τὸ ἐνύπνιον. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ θορύβου βροντὴ καὶ σεισμὸς καὶ τάραχος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἰδοὺ
5 δύο δράκοντες μεγάλοι ἕτοιμοι προσῆλθον ἀμφότεροι παλαίειν· καὶ ἐγένετο αὐτῶν φωνὴ μεγάλη. Καὶ
6 τῇ φωνῇ αὐτῶν ἡτοιμάσθη πᾶν ἔθνος εἰς πόλεμον, ὥστε πολεμῆσαι δικαίων ἔθνος. Καὶ ἰδοὺ
7 ἡμέρα σκότους καὶ γόφου, θλῖψις καὶ στενοχωρία, κάκωσις καὶ τάραχος μέγας ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐτα-
8 ράχθη πᾶν ἔθνος δίκαιον φοβούμενοι τὰ ἑαυτῶν κακὰ, καὶ ἡτοιμάσθησαν ἀπολέσθαι. Καὶ ἐβόησε πρὸς
τὸν θεὸν· ἀπὸ δὲ τῆς βοῆς αὐτῶν, ἐγένετο ὡσανεὶ ἀπὸ μικρᾶς πηγῆς ποταμὸς μέγας, ὕδωρ πολύ.
9 Καὶ φῶς καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, καὶ οἱ ταπεινοὶ ὑψώθησαν καὶ κατέφαγον τοὺς ἐνδόξους. Καὶ διεγερθεὶς
10 Μαρδοχαῖος ὁ ἰσραηλὶτης τὸ ἐνύπνιον τοῦτο, καὶ τί ὁ θεὸς βεβούλευται ποιῆσαι, ἔσχε τὸ ἐνύπνιον τοῦτο ἐν
τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν παντὶ λόγῳ ἠθέλησεν ἐπιγνῶναι αὐτὸ ἕως τῆς νυκτός.

ΚΕΦ. ιβ'.

1 Καὶ ἡσύχασε Μαρδοχαῖος ἐν τῇ αὐλῇ μετὰ Γαβαθὰ καὶ Θάρρα τῶν δύο εὐνούχων τοῦ βασιλέως τῶν
2 φυλασσόντων τὴν αὐλήν. Ἤκουσέ τε αὐτῶν τοὺς λογισμοὺς, καὶ τὰς μερίμνας αὐτῶν ἐξηρεύνησε, καὶ
ἔμαθεν ὅτι ἑτοιμάζουσι τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν Ἀρταξέρξῃ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐμήνυσε τῷ βασιλεῖ περὶ
3 αὐτῶν. Καὶ ἐξήτασεν ὁ βασιλεὺς τοὺς δύο εὐνούχους αὐτοῦ, καὶ ὁμολογήσαντες ἀπήχθησαν.
4 Καὶ ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους εἰς μνημόσυνον, καὶ Μαρδοχαῖος ἔγραψε περὶ τῶν λόγων.
5 Καὶ ἐπέταξεν ὁ βασιλεὺς Μαρδοχαίῳ διακονεῖν ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόματα περὶ τούτου.
6 Καὶ ἦν Ἀμὰν Ἀμαδαθοῦ βουγαῖος ἔνδοξος ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐζήτησε κακοποιῆσαι τὸν Μαρδοχαῖον
καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ διὰ τοὺς δύο εὐνούχους τοῦ βασιλέως· τῆς δὲ ὀπτασίας ὅτι τὸ ἀντίγραφον τόδε.

ΚΕΦ. ιγ'.

1 Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἑκατὸν εἰκοσιπέντε χωρῶν ἄρχουσι,
2 καὶ τοπάρχαις ὑποτεταγμένοις, τάδε γράφει. Πολλῶν ἐπάρξας ἐθνῶν καὶ πάσης ἐπικρατήσας οἰκου-
μένης, ἐβουλήθην μὴ τῷ θράσει τῆς ἐξουσίας ἐπαιρόμενος, ἐπιεικέστερον δὲ καὶ μετ' ἠπιότητος ἀεὶ διεξά-
γων τοὺς ὑποτεταγμένων ἀκυμάντους διαπαντὸς παρασχεῖν βίον, τήν τε βασιλείαν ἥρεμον καὶ πορευ-
3 τὸν μέχρι περάτων παρεξόμενος, ἀνανεώσασθαί τε τὴν ποθουμένην τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις εἰρήνην. Πυ-
θομένου δέ μου τὴν συμβολὴν πῶς ἂν ἀχθοίη τοῦτο ἐπὶ πέρας, ὁ σωφροσύνῃ παρ' ἡμῖν διαφέρων,
εὐνοίᾳ ἀπαραλλάκτῳ καὶ βεβαίᾳ πίστει ἀποδεδειγμένος, καὶ δεύτερον τῆς βασιλείου γέρας ἀπενηνεγμένος
Ἀμὰν, ἀπέδειξεν ἡμῖν ἐν πάσαις τὴν ὑπὸ τὸν οἰκουμένην φυλαῖς ἀναμεμίχθαι δυσμενῆ λαόν τινα, τοῖς
νόμοις ἀντίθετον πρὸς πᾶν ἔθνος, τάττειν τε βασιλέων παρεπιμόντως διηνεκῶς διατάγματα, πρὸς
4 τὸ μὴ κατατενεῖς ὑφ' ἡμῶν κατὰ δυνομένην ἀμέμπτως συναρχίαν. Διαληφθεὶς οὖν ὡς τόδε τὸ
ἔθνος μονώτατον ἐν ἀντιθέσει ἀγωγῇ παντὶ διαπαντὸς ἀνθρώπῳ κείμενον, διαγωγὴν νόμων ξενίζουσ
παραλλάττον καὶ δυσνοοῦν τοῖς ἡμετέροις πράγμασι, τὰ χείριστά τε συντελοῦν κακὰ, καὶ πρὸς τὸ
μὴ τὴν βασιλείαν εὐσταθείας τυγχάνειν· προστεταχαμὲν οὖν τοὺς σημαινομένους ὑμῖν ἐν τοῖς γεγραμ-
μένοις ὑπὸ Ἀμὰν τοῦ τεταγμένου ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ δεύτερα πρὸς ἡμᾶς πάντας σὺν γυναιξὶ καὶ
τέκνοις ὁλοθρεύσαι ὁλορρίζους ὑπ' ἐχθρῶν καὶ μαχαίραις ἀνδ' ἁπάντων οἴκτου καὶ φειδοῦς τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ
τοῦ δωδεκάτου μηνὸς Ἀδὰρ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους· ὅπως οἱ πάλαι καὶ νῦν δυσμενεῖς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ βι-
αίως εἰς τὸν ᾅδην κατελθόντες, εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον εὐσταθῆ καὶ ἀτάραχα παρέχωσιν ἡμῖν
5 διατέλεις τὰ πράγματα. Καὶ ἐδεήθη κύριε, μνημονεύων πάντα τὰ ἔργα κύριε· καὶ εἶπε, κύριε κύ-
ριε βασιλεῦ παντοκράτωρ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ σου πᾶν ἔθνος, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἀντιδοξῶν σοι ἐν τῷ τέλει σε
6 σῶσαι τὸν Ἰσραήλ. Ὅτι σὺ ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶν θαυμαζόμενον ἐν τῷ ὑπ' οὐρανόν.
7 8 Καὶ κύριος τῶν πάντων, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιτάξεταί σοι τῷ κυρίῳ. Σὺ πάντα γινώσκεις, σὺ οἶδας κύριε,
ὅτι οὐκ ἐν ὕβρει, οὐδὲ ἐν ὑπερηφανίᾳ, οὐδὲ ἐν φιλοδοξίᾳ ἐποίησα τοῦτο, τὸ μὴ προσκυνεῖν τὸν ὑπέρφανον
Ἀμὰν, ὅτι εὐδόκουν φιλῶν πέλματα ποδῶν αὐτοῦ πρὸς σωτηρίαν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἐποίησα τοῦτο, ἵνα
μὴ δῶ δόξαν ἀνθρώπου ὑπεράνω δόξης θεοῦ, καὶ οὐ προσκυνήσω οὐδένα πλὴν σοῦ κύριε, καὶ οὐ ποιήσω αὐτὰ
9 ἐν ὑπερηφανίᾳ. Καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ὁ βασιλεὺς, φεῖσαι τοῦ λαοῦ σου, ὅτι ἐπιβλέπουσιν ἡμῖν εἰς
καταφθορὰν, καὶ ἐπεθύμησαν ἀπολέσαι τὴν ἐξ ἀρχῆς κληρονομίαν σου.

Anno secundo, regnante Artaxerxe magno, una Nisan, somnium vidit Mar- 2
dochæus filius Jari, filii Semei, filii Cisæi, ex tribu Beniamin, homo
Judæus, habitans in Susis civitate, homo magnus, minister existens in aula
regis. Erat autem ex captivitate quam captivavit Nabuchodonosor rex 3
Babylonis de Hierusalem cum Jechonia rege Judææ, & hoc ejus somnium.
Et ecce vox tumultus, tonitrua & terræ motus, & conturbatio super ter- 4
ram: & ecce duo dracones magni parati processerunt utrique præliari: &
facta est eorum vox magna. Et voce eorum parata est omnis gens ad præ- 5
lium, ut expugnarent justorum gentem. Et ecce dies tenebrarum & cali- 6
ginis, tribulatio & angustia, afflictio & turbatio magna super terram. Et 7
conturbata est omnis gens justa timentes sua mala, & præparati sunt perire.
Et clamaverunt ad Deum, ab autem clamore eorum, factum est sicut à parvo 8
fonte fluvius magnus, aqua multa. Et lux & Sol ortus est, & humiles ex- 9
altati sunt, & devoraverunt inclytos. Et cum surrexit Mardochæus qui vi- 10
dit somnium hoc, & quid Deus deliberat facere, habuit in somnium hoc in
corde, & in omni verbo voluit cognoscere hoc usque ad noctem.

CAP. XII.

Et quievit Mardochæus in aula cum Gabatha & Tharra duobus eu- 1
nuchis regis custodientibus aulam. Audivitque eorum cogitationes, & curas 2
eorum scrutatus est, & didicit quod parant manus injicere Artaxerxi regi,
& demonstravit regi de eis. Et quæsivit rex duos eunuchos suos. Et 3
confitentes appensi sunt. Et scripsit rex sermones hos in commentariis, & 4
Mardochæus scripsit de verbis. Et præcepit rex Mardochæum deservire in 5
aula, & dedit eidona propter hoc. Et erat Aman Amadathu Bugæus in- 6
clytus coram rege, & quæsivit affligere Mardochæum & populum ejus,
propter duos eunuchos regis. At epistolæ est exemplar hoc.

CAP. XIII.

Rex Magnus Artaxerxes, his qui ab India usque ad Æthiopiam, cen- 1
tum viginti septem Provinciarum principes & locorum præsides ordinati
sunt, hæc scribit. Cùm multis imperassem Gentibus & universi domina- 2
rer orbis terræ, volui non temeritate potentiæ elevatus, mitius autem et
cum quiete semper gubernans, subjectos tranquillos semper statuere vita,
& regnum quietum & pervium usque ad fines præbere, renovareque de-
sideratam cunctis hominibus pacem. Quærente autem me à consiliariis, 3
quomodo duceretur hoc ad finem, qui sapientia apud nos præcedebat, &
in benevolentia immutabili, & firma fide approbatus est, & secundo regis
dono præcedebat Aman, indicavit nobis in omnibus per orbem terræ tribu-
bus commixtum esse inimicum populũ quendam, legibus contrariũ ad omnẽ
gentem, & regum prætermittentes assiduè edicta, ut non deducatur qui à
nobis dirigitur sine defectu principatus. Cùm didicissemus ergo quòd hæc 4
gens sola in rebellione omni semper homini posita sit, vitam legum pereg-ri-
nam permutans, & dissentiens nostris rebus, pessimáque consumens mala,
& ut non regnum constantiam consequeretur: præcepimus igitur eos qui si-
gnificantur vobis in scriptis ab Aman præposito in rebus & secundo à no-
bis, omnes cum mulieribus & filiis perdi radicitus inimicorum gladiis si-
ne omni misericordia & parcitate, quartadecima duodecimi mensis Adar
præsentis anni: ut qui olim & nunc inimici in die una violenter in infer-
num descendentes, in posterum tempus quietas & tranquillas præbeant no-
bis perfectè res. Et deprecatus est Dominum, memor omnium operum Do- 5
mini: Et dixit, Domine, Domine, rex omnipotens, quia in potestate tua
cuncta sunt, & non est qui resistat tibi cùm volueris tu salvare Israel.
Quia tu fecisti sæcum & terram, & omne mirabile in sub cælo. Et Domi- 6 7
nus es omnium, & non est qui resistat tibi Domino. Tu omnia nosti, tu 8
scis Domine, quia non in contumelia neque in superbia, neque in gloriæ
cupiditate feci hoc, ut non adorarem superbum Aman, quia complacebam
deosculari vestigia pedum ejus ad salutem Israel: sed feci hoc, ut non pone-
rem gloriam hujus super gloriam Dei: & non adorabo quenquam præter te
Domine, & non faciam hoc in superbia. Et nunc Domine Deus rex, par- 9
ce populo tuo, quia respiciunt nos in perditionem, & desideraverunt per-
dere eam quæ à principio, hæreditatem tuam.

Versio VULG. LAT.

quæ habentur in Hebræo, plenis fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta re-
peri in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & litteris continentur: & inte-
rim post finem libri hoc capitulum ferebatur: quod juxta consuetudinem nostram
verbo, id est verum, prænotavimus.

4 5 6 Dixitque Mardochæus; A deo facta sunt ista. Recordatus sum somnii, quod
videram, hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit. Parvus
fons, qui crevit in fluvium, & in lucem solemque conversus est, & in aquas pluri-
mas redundavit: Esther est, quam rex accepit uxorem, & voluit esse reginam.
7 8 Duo autem dracones: ego sum, & Aman. Gentes, quæ convenerant: hi sunt
9 qui conati sunt delere nomen Judæorum. Gens autem mea: Israël est, quæ cla-
mavit ad Dominum, & salvum fecit Dominus populum suum: liberavitque nos ab
10 omnibus malis, & fecit signa magna atque portenta inter Gentes: Et duas sortes
11 esse præcepit, unam Populi Dei, & alteram cunctarum Gentium. Venitque utra-
12 que sors in statutum ex illo jam tempore diem coram Deo universis gentibus: Et
13 recordatus est Dominus populi sui, ac misertus est hæreditatis suæ. Et observa-
buntur dies isti in mense Adar, quartadecima & quintadecima die ejusdem mensis,
cum omni studio & gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps
generationes populi Israël.

CAP. XI.

1 Anno quarto, regnantibus Ptolemæo & Cleopatra, attulerunt, Dositheus,
qui se Sacerdotem & Levitici generis ferebat, & Ptolemæus filius ejus, hanc Epistolam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum Ptolemæi filium in Jerusalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo nec apud ullum fertur interpretum.

2 Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Nisan, vidit somni-
3 um Mardochæus filius Jairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Benjamin: Homo Ju-
4 dæus, qui habitabat in urbe Susis, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ. Erat
autem de eo numero captivorum, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis
5 de Jerusalem cum Jeconia rege Juda: Et hoc ejus somnium fuit: Apparuerunt
6 voces, & tumultus, & tonitrua, & terræmotus, & conturbatio super terram: Et
7 ecce duo dracones magni, paratique contra se in prælium. Ad quorum clamorem
8 cunctæ concitatæ sunt nationes, ut pugnarent contra gentem justorum. Fuitque
dies illa tenebrarum & discriminis, tribulationis & angustiæ, & ingens formido
9 super terram. Conturbataque est gens justorum timentium mala sua, & præpara-
10 ta ad mortem. Clamaveruntque ad Deum: & illis vociferantibus, fons parvus
11 crevit in fluvium maximum, & in aquas plurimas redundavit. Lux & sol ortus
est, & humiles exaltati sunt, & devoraverunt inclytos. Quod cùm vidisset Mardo-
12 chæus, & surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet: & fixum habebat in animo scire cupiens quid significaret somnium.

CAP. XII.

Morabatur autem eo tempore in aula regis, cum Bagatha & Thara eunuchis re- 1
gis, qui janitores erant palatii. Cúmque intellexisset cogitationes eorum, & curas 2
diligentiùs perviditset, didicit, quòd conarentur in regem Artaxerxem manus mit-
tere, & nuntiavit super eo regi. Qui de utroque habita quæstione, confessos 3
jussit duci ad mortem. Rex autem quod gestum erat, scripsit in commentariis: 4
sed & Mardochæus rei memoriam litteris tradidit. Præcepitque ei rex, ut in 5
aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus. Aman verò filius Ama- 6
dathi bugeus erat glorioſissimus coram rege, & voluit nocere Mardochæo & popu-
lo ejus, pro duobus eunuchis regis qui fuerant interfecti.

Hucusque proœmium.

Quæ sequuntur, in eo loco posita erant, ubi scriptum est in volumine,

Et diripuerunt bona, vel sustantias eorum.

Quæ in sola vulgata editione reperimus.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

Rex maximus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam, centum viginti septem pro- 1
vinciarum principibus & ducibus, qui ejus imperio subjecti sunt, salutem. Cùm 2
plurimis gentibus imperarem, & universum orbem meæ ditioni subjugassem, vo-
lui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, sed clementia & lenitate gubernare
subjectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes, optata cunctis morta-
libus pace fruerentur. Quærente autem me à consiliariis meis, quomodo posset hoc 3
impleri, unus qui sapientia & fide ceteros præcellebat, & erat post regem secundus,
Aman nomine, Indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, 4
qui novis uteretur legibus, & contra omnium Gentium consuetudinem faciens, Re-
gum jussa contemneret, & universarum concordiam nationum sua dissensione viola-
ret. Quod cùm didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne homi- 5
num genus perversis uti legibus, nostrisque jussionibus contraire, & turbare subje-
ctarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, Jussimus, ut quoscumque 6
Aman, qui omnibus provinciis præpositus est, & secundus à rege, & quem
patris loco colimus, monstraverit, cum conjugibus ac liberis deleantur ab inimi-
cis suis, nullúsque eorum misereatur, quartadecima die duodecimi mensis Adar anni
præsentis: Ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant imperio 7
nostro pacem, quam turbaverant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ sequuntur, post eum locum scripta reperi, ubi legitur,

Pergénsque Mardochæus, fecit omnia quæ ei mandaverat Esther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

Mardochæus autem deprecatus est Dominum, memor omnium operum ejus; Et 8
dixit; Domine Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, & 9
non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israel.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 Μὴ ὑπερίδῃς τὴν μερίδα σου, ἣν σεαυτῷ ἐλυτρώσω ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς
11 μου, καὶ ἱλάσθητι τῷ κλήρῳ σου, καὶ στρέψον τὸ πένθος ἡμῶν εἰς εὐφροσύνην, ἵνα ζῶντες ὑμνήσωμέν
12 σου τὸ ὄνομα κύριε, καὶ μὴ ἀφανίσῃς στόμα αἰνούντων σε κύριε. Καὶ πᾶς Ἰσραὴλ ἐκέκραξαν ἐξ
ἰσχύος αὐτῶν, ὅτι θάνατος αὐτῶν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν.

Ne despicias partem tuam, quam tibi redemisti de terra Ægypti. Exaudi deprecationem meam, & propitius esto sorti tuæ, & converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus tuum nomen Domine, & ne perdas os laudantium te Domine. Et omnis Israel clamaverunt ex fortitudine sua, quoniam mors eorum in oculis eorum.

10 11 12

ΚΕΦ. ιδ'.

CAP. XIV.

1 Καὶ Ἐσθὴρ ἡ βασίλισσα κατέφυγεν ὅτι τὸν κύριον, ἐν ἀγῶνι θανάτου κατειλημμένη.
2 Καὶ ἀφελομένη τὰ ἱμάτια τῆς δόξης αὐτῆς, ἐνεδύσατο ἱμάτια στενοχωρίας καὶ πένθους· καὶ
ἀντὶ τῶν ὑπερηφάνων ὑσυσμάτων, σποδοῦ καὶ κοπρίων ἐνέπλησε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ
3 τὸ σῶμα αὐτῆς ἐταπείνωσε σφόδρα· καὶ πάντα τόπον ἀγαλλιάματος αὐτῆς ἔπλησε θρε-
4 πτῶν τριχῶν αὐτῆς. Καὶ ἐδεῖτο κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ καὶ εἶπε. Κύριέ μου ὁ βασιλεὺς ἡμῶν
σὺ εἶ μόνος, βοήθησόν μοι τῇ μόνῃ καὶ μὴ ἐχούσῃ βοηθὸν εἰ μή σε, ὅτι κίνδυνός μου ἐν
5 χειρί μου. Ἐγὼ ἤκουσα ἐκ γενετῆς μου ἐν φυλῇ πατριᾶς μου, ὅτι σὺ κύριε ἔλαβες τὸν Ἰσραὴλ
ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ πάντων τῶν προγόνων αὐτῶν εἰς κληρονομίαν αἰώ-
6 νιον, καὶ ἐποίησας αὐτοῖς ὅσα ἐλάλησας. Καὶ νῦν ἡμάρτομεν ἐνώπιόν σου, καὶ παρέδωκας ἡμᾶς,
7 εἰς χεῖρας τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἀνθ' ὧν ἐδοξάσαμεν τοὺς θεοὺς αὐτῶν, δίκαιος εἶ κύριε. Καὶ νῦν οὐκ
ἰκανώθησαν ἐν πικρασμῷ δουλείας ἡμῶν, ἀλλ' ἔθηκας τὰς χεῖρας αὐτῶν ὅτι τὰς χεῖρας τῶν εἰδώ-
λων αὐτῶν, ἐξᾶραι ὁρισμὸν στόματός σου καὶ ἀφανίσαι κληρονομίαν σου, καὶ ἐμφράξαι στόμα
αἰνούντων σε, καὶ σβέσαι δόξαν οἴκου σου καὶ θυσιαστήριόν σου, καὶ ἀνοῖξαι στόμα ἐθνῶν εἰς
8 ἀρετὰς ματαίων, καὶ θαυμασθῆναι βασιλέα σαρκινον εἰς αἰῶνα. Μὴ παραδῷς κύριε τὸ σκῆπ-
τρόν σου τοῖς μὴ οὖσι, καὶ μὴ καταγελάσωσιν ἐν τῇ πτώσει ἡμῶν, ἀλλὰ στρέψον τὴν βουλὴν αὐτῶν
9 ἐπ' αὐτούς· τὸν δὲ ἀρξάμενον ἐφ' ἡμᾶς παραδειγμάτισον. Μνήσθητι κύριε, γνώσθητι ἐν καιρῷ θλίψεως
ἡμῶν, καὶ ἐμὲ θάρσυνον βασιλεῦ τῶν ἐθνῶν καὶ πάσης ἀρχῆς ὁλοκρατῶν, δὸς λόγον εὔρυθμον εἰς τὸ
στόμα μου ἐνώπιον τοῦ λέοντος, καὶ μετάθες τὴν καρδίαν αὐτοῦ εἰς μῖσος τοῦ πολεμοῦντος ἡμᾶς εἰς
10 συντέλειαν αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμονοούντων αὐτῷ. Ἡμᾶς δὲ ῥῦσαι ἐν χειρί σου, καὶ βοήθησον μοι τῇ μόνῃ, καὶ
11 μὴ ἐχούσῃ ἕτερον βοηθὸν εἰ μή σε· κύριε πάντων γνῶσιν ἔχεις. Καὶ οἶδας ὅτι ἐμίσησα δόξαν ἀνόμων,
καὶ βδελύσσομαι κοίτην ἀπεριτμήτων καὶ παντὸς ἀλλοτρίου· σὺ οἶδας τὴν ἀνάγκην μου, ὅτι βδελύσσο-
μαι τὸ σημεῖον τῆς ὑπερηφανίας μου ὅ ἐστιν ὅτι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ἐν ἡμέρᾳ ὀπτασίας μου, βδελύσ-
σομαι αὐτὸ ὡς ῥάκος καταμηνίων, καὶ οὐ φορῶ αὐτὸ ἐν ἡμέραις ἡσυχίας μου, καὶ οὐκ ἔφαγεν ἡ
δούλη σου τράπεζαν Ἀμάν, καὶ οὐκ ἐδόξασε συμπόσιον βασιλέως, οὐδὲ ἔπιον οἶνον σπονδῶν,
12 καὶ οὐκ εὐφράνθη ἡ δούλη σου ἀφ' ἡμέρας μεταβολῆς μου μέχρι τοῦ νῦν, Πλὴν ὅτι σοί κύριε ὁ θεὸς
Ἀβραάμ, ὁ θεὸς ἰσχύων ὅτι πάντας, εἰσάκουσον φωνῆς ἀπηλπισμένων, καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ χειρὸς
τῶν ποιησευομένων, καὶ ῥῦσαί με ἐκ τοῦ φόβου μου.

ET Esther regina confugit ad Dominum, in agone mortis comprehensa. Et deponens vestes gloriæ suæ, induta est indumentis angustiæ & luctus, & pro superbis unguentis, cinere & stercore implevit caput suum, & corpus suum humiliavit valdè, & omnem locum exultationis suæ implevit lacteratis crinibus suis. Et deprecabatur Dominum Deum Israel, & dixit: Domine mi, rex noster tu es solus, adjuva me solitariam, & non habentem adjutorem nisi te, quoniam periculum meum in manu mea. Ego audivi à nativitate mea in tribu familiæ meæ, quòd tu Domine tulisti Israel de omnibus gentibus, & patres nostros de omnibus majoribus suis in hæreditatem sempiternam, & fecisti eis quæ locutus es. Et nunc peccavimus in conspectu tuo, & tradidisti nos in manus inimicis nostris, eò quòd glorificavimus deos eorum, justus es Domine. Et nunc non eis sufficit amaritudo servitutis nostræ, sed posuisti manus eorum super manus idolorum suorum, ut extollerent determinationem oris tui, & delerent hæreditatem tuam, & extinguerent gloriam domus tuæ, & altaris tui, & aperirent os gentium ad virtutes stultorum, & magnificaretur rex carnalis in sempiternum. Ne tradas Domine sceptrum tuum his qui non sunt, & ne derideant in casu nostro, sed converte consilium eorum super eos: at qui incœpit super nos disperde. Memento Domine, notum te fac in tempore tribulationis nostræ, & da mihi fiduciam rex gentium & omnis principatus dominator, tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, & transfer cor illius in odium oppugnantis nos in perditionem ejus et eorum qui consentiunt ei. Nos autem libera in manu tua, & adjuva me solitariam & non habentem alium adjutorem nisi te, Domine, omnium scientiam habens. Et nosti quod oderim gloriam iniquorum, & detester cubile incircumcisorum, et omnis alienigenæ; tu scis necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ meæ quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ: detester illud quasi pannum menstruorum, & non portem illud in diebus silentii mei, & non comederit ancilla tua in mensa Aman, & non magnificaverim convivium regis, neque biberim vinum libaminum, & non lætata sit ancilla tua à die translationis meæ usque nunc. Verum in te Domine Deus Abraam, Deus fortis super omnes, exaudi vocem desperantium, & libera nos de manu malignantium, & libera me à timore meo.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ΚΕΦ. ιε'.

CAP. XV.

3 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ὡς ἐπαύσατο προσευχομένη, ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια τῆς
4 πένθους, καὶ περιεβάλετο δόξαν αὐτῆς. Καὶ γενηθεῖσα ἐπιφανὴς, ἐπικαλεσαμένη τὸν πάν-
των ἐπόπτην καὶ σωτῆρα, παρέλαβε τὰς δύο ἄβρας· καὶ τῇ μὲν μιᾷ ἐπερείδετο, ὡς τρυφε-
5 ρευομένη, ἡ δὲ ἑτέρα ἐπακολούθει κουφίζουσα τὸν ἔνδυσιν αὐτῆς. Καὶ αὐτὴ ἐρυθριῶσα ἀκμῇ κάλλους
αὐτῆς καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἱλαρὸν ὡς προσφιλὲς, ἡ δὲ καρδία αὐτῆς ἀπεστενωμένη ἀπὸ τοῦ
6 φόβου. Καὶ εἰσελθοῦσα πάσας τὰς θύρας, κατέστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως· καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐπὶ
τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας αὐτοῦ· καὶ πᾶσαν στολὴν τῆς δοξασίας αὐτοῦ ἐνεδέδυτο, ὅλος διὰ
7 χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτελῶν, καὶ ἦν φοβερὸς σφόδρα. Καὶ ἆρας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πεπυρωμέ-
νον δόξῃ, ἐν ἀκμῇ θυμοῦ ἔβλεψε· καὶ ἔπεσεν ἡ βασίλισσα καὶ μετέβαλε τὸ χρῶμα αὐτῆς ἐν
8 ἐκλύσει, καὶ κατέκυψεν ὅπι ἐπὶ κεφαλὴν τῆς ἄβρας τῆς προπορευομένης. Καὶ μετέβαλεν ὁ
θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ βασιλέως εἰς πραότητα· καὶ ἀγωνιάσας, ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ
ἀνέλαβεν αὐτὴν ὅπι τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ μέχρις οὗ κατέστη, καὶ παρεκάλει αὐτὴν λόγοις εἰρηνικοῖς
9 καὶ εἶπεν αὐτῇ, τί ἔστιν Ἐσθήρ; ἐγὼ ὁ ἀδελφός σου, θάρσει, οὐ μὴ ἀποθάνῃς, ὅτι κοινὸν τὸ πρόσταγμα
10 ἡμῶν ἐστι. Πρόσελθε, καὶ ἆρας τὴν χρυσῆν ῥάβδον ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ τράχηλον αὐτῆς. Καὶ ἠσπάσατο
11 αὐτὴν καὶ εἶπεν, λάλησόν μοι. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἶδόν σε κύριε ὡς ἄγγελον θεοῦ, καὶ ἐταράχθη ἡ καρ-
12 δία μου ἀπὸ τῆς φόβου τῆς δόξης σου. Ὅτι θαυμαστὸς εἶ κύριε, καὶ τὸ πρόσωπόν σου χαρίτων μεστόν.
13 Ἐν ᾧ δὲ διελέγετο αὐτὴν, ἔπεσεν ἀπὸ ἐκλύσεως αὐτῆς. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐταράσσετο, καὶ πᾶσα ἡ
14 θεραπεία αὐτοῦ παρεκάλει αὐτήν.

ET factum est in die tertia ut cessavit orans, deposuit vestimenta luctus, & induta est gloria sua. Et facta splendens, cùm invocasset omnium spectatorem & salvatorem, assumpsit duas famulas: & quidem super unam innitebatur, quasi deliciata; at altera sequebatur levans indumenta ejus. Et ipsa rubefacta vigore pulchritudinis suæ, & vultus ejus hilaris quasi amabilis; at cor ejus arctatum præ timore. Et ingressa omnes portas, stetit coram rege, & ipse sedebat super solium regni sui, & omnem stolam splendoris sui indutus erat, totus in auro & lapidibus pretiosis, & erat terribilis nimis. Et elevans faciem suam incensam gloria, in acie furoris conspexit, & corruit regina, & mutavit colorem suum in dissolutione, & reclinavit se super caput ancillæ præcedentis. Et convertit Deus spiritum regis in mansuetudinem, & festinans exilivit de solio: & assumpsit eam in ulnis suis donec rediret, & consolabatur eam verbis pacificis: Et dixit ei, Quid est Esther? Ego frater tuus, confide non morieris, quoniam commune præceptum nostrum est. Accede, & tollens auream virgam, imposuit super collum ejus. Et amplexatus est eam, & dixit, Loquere mihi. Et dixit ei, Vidi te domine quasi angelum Dei, & turbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ. Quoniam mirabilis es domine, & facies tua gratiarum plena: Cum autem loqueretur ipsa, corruit præ dissolutione sua. Et rex turbabatur, & omnis famulatus ejus consolabatur eam.

3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

Versio VULG. LAT.

11 Tu fecisti cœlum et terram, et quidquid cœli ambitu continetur. Dominæ omnium es,
12 nec est qui resistat majestati tuæ. Cuncta nosti, & scis, quia non pro superbia & con-
tumelia, & aliqua gloriæ cupiditate, fecerim hoc, ut non adorarem Aman super-
13 bissimum, (Libenter enim pro salute Israël etiam vestigia pedum ejus deosculari
14 paratus essem:) Sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne
15 quenquam adorarem, excepto Deo meo. Et nunc Domine rex Deus Abraham,
miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere, & hæreditatem tuam de-
16 lere. Ne despicias partem tuam, quam redemisti tibi de Ægypto. Exaudi depre-
17 cationem meam, & propitius esto sorti & funiculo tuo, & converte luctum nostrum
in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te ca-
18 nentium. Omnis quoque Israël pari mente & obsecratione clamavit ad Dominum,
eò quòd eis certa mors impenderet.

CAP. XIV.

1 ESther quoq; regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminebat.
2 Cumque deposuisset vestes regias, fletibus & luctui apta indumenta suscepit, & pro
unguentis variis, cinere & stercore implevit caput, & corpus suum humiliavit jejuniis: omniáque loca, in quibus anteà lætari consueverat, crinium laceratione complevit.
3 Et deprecabatur Dominum Deum Israël dicens: Domine mi, qui rex noster es solus,
4 adjuva me solitariam, & cujus præter te nullus est auxiliator alius. Periculum me-
5 um in manibus meis est. Audivi à patre meo, quòd tu Domine tulisses Israël de cunctis Gentibus, & patres nostros ex omnibus retrò majoribus suis, ut posslideres hæredi-
6 tatẽ sempiternã, fecistiq; eis sicut locutus es. Peccavimus in conspectu tuo, & idcirco
7 tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum: Coluimus enim deos eorum.
8 Justus es Domine: Et nunc non eis sufficit, quòd durissima nos opprimunt ser-
9 vitute, sed robur manum suarum idolorum potentiæ deputantes, Volunt tua
mutare promissa, & delere hæreditatem tuam, & claudere ora laudantium te, atque
10 extinguere gloriam templi & altaris tui, Ut aperiant ora Gentium, & laudent ido-
11 lorum fortitudinem, & prædicent carnalem regem in sempiternum. Ne tradas
Domine sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed converte
12 consilium eorum super eos, & eum, qui in nos cœpit sævire, disperde. Memento
Domine, & ostende te nobis in tempore tribulationis nostræ, & da mihi fiduciam Do-
13 mine rex deorum, & universæ potestatis: Tribue sermonem compositum in ore
meo in conspectu leonis, & transfer cor illius in odium hostis nostri, ut & ipse pe-
14 reat, & ceteri qui ei consentiunt. Nos autem libera manu tua, & adjuva me, nul-
15 lum aliud auxilium habentem, nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam, Et
nosti quia oderim gloriam iniquorum, & detester cubile incircumcisorum & omnis
16 alienigenæ. Tu scis necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ & gloriæ
mex, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi
pannum menstruatæ, & non portem in diebus silentii mei, Et quòd non com-
17 ederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, & non biberim vinum
libaminum: Et nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in
18 præsentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham. Deus fortis super omnes, exau-
19 di vocem eorum qui nullam aliam spem habent, & libera nos de manu iniquorum, &
erue me à timore meo.

CAP. XV.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

ET mandavit ei (haud dubium quin Esther Mardochæus) ut ingrederetur ad
regem, & rogaret pro populo suo & pro patria sua. Memorare (inquit) dierum
humilitatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman secundus à rege
locutus est contra nos in mortem: Et tu invoca Dominum, & loquere regi pro nobis, & libera nos de morte.

1 2 3

Necnon & ista quæ subdita sunt.

Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui, & circumdata est gloria sua. Cúm- 4 5
que regio fulgeret habitu, & invocasset omnium rectorem & salvatorem Deum,
assumpsit duas famulas, Et super unam quidem innitebatur, quasi præ deliciis & 6
nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens: Altera autem famularum 7
sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans. Ipsa autem ro- 8
seo colore vultum perfusa, & gratis ac nitentibus oculis, tristem celabat animum, &
nimio timore contractum. Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit contra 9
regem, ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regiis, auróque
fulgens, & pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu. Cúmque elevasset faciem, 10
& ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, & in pallorem colore
mutato, lassum super ancillulam reclinavit caput. Convertítque Deus spiritum re- 11
gis in mansuetudinem, & festinus ac metuens exilivit de solio, & sustentans eam ulnis
suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: Quid habes Esther? Ego sum 12
frater tuus, noli metuere. Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus hæc 13
lex constituta est. Accede igitur, & tange sceptrum. Cúmque illa reticeret, tulit 14
auream virgam, & posuit super collum ejus, & osculatus est eam, & ait: Cur mihi non 15
loqueris? Quæ respondit: Vidi te domine quasi Angelum Dei, & conturbatum 16
est cor meum præ timore gloriæ tuæ. Valdè enim mirabilis es domine, & facies tua 17
plena est gratiarum. Cúmque loqueretur, rursus corruit, & pænè exanimata est. 18
Rex autem turbabatur, & omnes ministri ejus consolabantur eam. 19

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ις.

1 Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἐκδὸν εἰκοσιεπτὰ σατρά-
2 ταις χωρῶν ἄρχουσι, καὶ τοῖς τὰ ἡμέτερα φρονοῦσι, χαίρειν. Πολλοὶ τῇ πλείσῃ τῶν εὐεργετούντων
χρησάμενοι φιλοτιμίᾳ, μείζονα ἐφρόνησαν, καὶ οὐ μόνον τοὺς ὑποτεταγμένους ἡμῖν ζητοῦσι
κακοποιεῖν, τόν τε κόρον οὐ δυνάμενοι φέρειν, καὶ τοῖς ἑαυτῶν εὐεργέταις ἐπιχειροῦσι μηχανᾶσθαι.
3 Καὶ τὴν εὐχαριστίαν οὐ μόνον ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀπαναιροῦντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν ἀπειραγάθων κόμποις ἐπαρ-
θέντες, τῆς τὰ πάντα κατοπτεύοντος ἀεὶ θεοῦ τὴν μισοπόνηρον ὑπολαμβάνουσιν ἀκριβῆ δίκην φεύγειν.
4 Πολλάκις δὲ καὶ πολλοὺς τῶν ἐφ' ἐξουσίας τεταγμένων τῶν πιστευθέντων χειρίζειν φίλων τὰ πράγματα
βλασφημίᾳ μετόχους αἱμάτων ἀθῴων καταστήσασα, ἐκβάλλει συμφοραῖς ἀνηκέστοις, τῷ τῆς κακοηθείας
5 ψεύδει παραλογισμῷ παραλογισαμένων, τὴν τῶν ἐπικρατούντων ἀκέραιον εὐγνωμοσύνην. Σκοπεῖν δὲ
ἔξεστι καὶ τοσοῦτον ἐκ τῶν παλαιοτέρων ὡς παραδώσομεν ἱστοριῶν, ὅσα ὀξὺ παρὰ πόδας ὑμᾶς ἀνζητοῦντας
6 ἀνοσίως συνετελεσμένα, τῇ τῶν ἀναξίως δυναστευόντων λοιμότητι. Καὶ περιέχειν εἰς τὰ μὴ ταὐτὰ,
7 ὡς τὴν βασιλείαν ἀτάραχον τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις μετ' εἰρήνης περιέμεθα· Χρώμενοί τε μεθα-
8 βολαῖς, τὰ μὲν ὑπὸ τὸ ὄψιν ἐρχόμενα διαπρίνοντες ἀεὶ μετ' ὀξυκινησίας ἀπαντήσεως. Ὡς δὲ Ἀμὰν
Ἀμαδαθοῦ Μακεδὼν, τῆς ἀληθείας ἀλλότριος τοῦ τῶν Περσῶν αἵματος, καὶ πολὺ διεστακὼς τῆς ἡμετέρας
χρηστότητος, καὶ ξενωθεὶς ἡμῖν, ἔτυχεν ἧς ἔχομεν πρὸς πᾶν ἔθνος φιλανθρωπίας ἐπιτεύξων, ὥστε
ἀγρέσθαι ἡμῶν πατέρα καὶ προσκυνεῖσθαι ὑπὸ πάντων, τὸ δεύτερον τῆς βασιλικῆς ἕδρας πρόσωπον δια-
9 τελῶν· ὑπ' ἐνέγκας δὲ τῆς ὑφηφανείαν ἐπιτηδεῦσαι τῆς ἀρχῆς στερῆσαι ἡμᾶς καὶ τοῦ πνεύματος. Τὸν
τε ἡμέτερον σωτῆρα καὶ διὰ πάντων εὐεργέτην Μαρδοχαῖον, καὶ τὴν ἀμεμπτον τῆς βασιλείας κοινωνὸν
Ἐσθὴρ, σὺν παντὶ τῷ τούτων ἔθνει, πολυτρόποις μεθόδων παραλογισμοῖς αἰτησάμενον εἰς ἀπώλειαν·
διὰ γὰρ τὴν τούτων φύσιν λαβὼν ἡμᾶς ἐρήμους, καὶ τὴν Περσῶν ὑπεκράτησιν εἰς τοὺς Μακεδόνας
10 μετατάξαι. Ἡμεῖς δὲ τοὺς ὑποπεπτωκότας εἰς ἀφανισμὸν Ἰουδαίους, εὑρίσκομεν
οὐ κακούργους ὄντας, δικαιοτάτοις δὲ πολιτευομένους νόμοις, ὄντας δὲ υἱοὺς τοῦ ὑψίστου μεγίστου ζῶντος θεοῦ, τοῦ
11 κατευθύνοντος ἡμῖν τε καὶ τοῖς προγόνοις ἡμῶν τὴν βασιλείαν ἐν τῇ καλλίστῃ διαθέσει. Καλῶς οὖν
12 ποιήσετε μὴ χρησάμενοι τοῖς ὑπὸ Ἀμὰν Ἀμαδαθοῦ ἀποσταλεῖσι γράμμασι· Διὰ τὸ αὐτὸν τὰ
ταῦτα ἐξεργασάμενον, πρὸ τῶν Σούσων πύλας ἐσωθῆναι σὺν τῇ πανοικίᾳ, τὴν καταξίαν τοῦ πάντα
13 ὁλοκρατοῦντος θεοῦ διατάξουσι ὑποδοῦναι αὐτῷ κρίσιν. Τὸ δὲ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐκθέντες
14 ἐν παντὶ τόπῳ, μετὰ παῤῥησίας ἐᾶν τοὺς Ἰουδαίους χρήσθαι τοῖς ἑαυτῶν νόμοις. Καὶ συμπαρέχειν
αὐτοῖς· ὅπως τοὺς ἐν καιρῷ θλίψεως ἐπιθεμένους αὐτοῖς, ἀμύνωνται τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου
μηνὸς Ἀδὰρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ· ταύτην γὰρ ὁ πάντα δυναστεύων θεὸς ἀντ' ὀλεθρίας τοῦ ἐκλεκτοῦ γένους
15 ἐποίησεν αὐτοῖς εὐφροσύνην. Καὶ ὑμεῖς οὖν ἐν ταῖς ἐπωνύμοις ὑμῶν ἑορταῖς ἐπίσημον ἡμέραν μετὰ
πάσης εὐωχίας ἄγετε· ὅπως καὶ νῦν καὶ μετὰ ταῦτα σωτηρία ἡμῖν καὶ τοῖς εὐνοοῦσι Πέρσαις, τοῖς δὲ
16 ἡμῖν ἐπιβουλεύουσι, μνημόσυνον ἀπωλείας. Πᾶσα δὲ πόλις ἢ χώρα τοσοῦτον ἥτις ἂν ταῦτα
μὴ ποιήσῃ, δόρατι καὶ πυρὶ καταναλωθήσεται μετ' ὀργῆς· καὶ οὐ μόνον ἀνθρώποις ἄβατος, ἀλλὰ καὶ
θηρίοις καὶ πετεινοῖς εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἔχθιστός τε κατασταθήσεται.

CAP. XVI.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Indæis ad totas regni sui provincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

1 REx magnus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam, centum vigintiseptem pro-
2 vinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ jussioni obediunt, salutem dicit. Multi
bonitate principum, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam:
3 Et non solùm subjectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non se-
4 rentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias. Nec contenti sunt gratias non
agere beneficiis, & humanitatis in se jura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis
5 arbitrantur se posse fugere sententiam. Et in tantum vesaniæ proruperunt, ut eos,
qui credita sibi officia diligenter observant, & ita cuncta agunt ut omnium laude
6 digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere, Dum aures principum
7 simplices, & ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiunt. Quæ res &
ex veteribus probatur historiis, & ex his quæ geruntur quotidie, quo modo malis quo-
8 rundam suggestionibus regum studia depraventur. Unde providendum est paci
9 omnium provinciarum. Nec putare debetis, si diversa jubeamus, ex animi nostri
venire levitate; sed pro qualitate & necessitate temporum, ut reipublicæ poscit uti-
10 litas, ferre sententiam. Et ut manifestiùs, quod dicimus, intelligatis; Aman filius
Amadathi, & animo & gente Macedo, alienúsque à Persarum sanguine, & pietatem
nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis susceptus est: Et tan- 11
tam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus
post regem secundus: Qui in tantum arrogantiæ tumorem sublatus est, ut regno 12
privare nos niteretur & spiritu. Nam Mardochæum, cujus fide & beneficiis vivimus, 13
& consortem regni nostri Esther, cum omni gente sua, novis quibusdam atque inaudi-
tis machinis expetivit in mortem: Hoc cogitans, ut illis interfectis, insidiaretur
nostræ solitudini, & regnum Persarum transferret in Macedonas. Nos autem, à 15
pessimo mortalium Judæos neci destinatos, in nulla penitus culpa reperimus, sed econ-
trariò justis utentes legibus, Et filios altissimi & maximi, sempérque viventis Dei, 16
cujus beneficio & patribus nostris & nobis regnum est traditum, & usque hodie cu-
stoditur. Unde eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irri- 17
tas. Pro quo scelere ante portas hujus urbis, id est Susan, & ipse qui machinatus 18
est, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis: non nobis, sed Deo reddente ei
quod meruit. Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus pro- 19
ponatur, ut liceat Judæis uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculo, ut eos, 28
qui se ad necem eorum paraverant, possint interficere tertiadecima die mensis duo-
decimi, qui vocatur Adar. Hanc enim diem, Deus omnipotens, mœroris & lu- 21
ctus, eis vertit in gaudium. Unde & vos, inter ceteros festos dies, hanc habeto- 22
te diem, & celebrate eam cum omni lætitia, ut & in posterum cognoscatur, Omnes, 23
qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidi-
antur regno eorum, perire pro scelere. Omnis autem provincia & civitas, quæ no- 24
luerit sollemnitatis hujus esse particeps, gladio & igne pereat, & sic deleatur, ut
non solùm hominibus, sed etiam bestiis invia sit in sempiternum, pro exemplo con-
temptus, & inobedientiæ.

CAP. XVI.

1 REx magnus Artaxerxes his qui ab India usque ad Æthiopiam cen- 1
tum viginti septem Satrapis regionum principes sunt, & his qui nostra sa-
piunt, salvere. Multi plurima eorum qui benefaciunt bonitate frequentius 2
honorati, magis superbierunt, & non solum subjectos nobis quærunt affli-
gere, & ubertatem non potentes ferre, & in suos benefactores conantur
machinari. Et gratitudinem non solum ab hominibus auferentes, sed & 3
inexperientia bonorum elationibus elevati, ejus qui omnia cernit, semper
Dei odiosam arbitrantur fugere posse sententiam. Sæpè autem & multos 4
ex his qui in potestatibus constituti sunt, qui crediti sunt gubernare ami-
corum res, solatium participes sanguine innocentum constituens, induit ta-
lamitatibus immedicabilibus, pravitatis mendacio fraude decipientium,
eorum qui dominantur simplicem benevolentiam. Considerare autem licet 5
non tantùm ex veteribus, ut tradidimus historiis, quæ sunt prope vos quæ-
rentes iniquè consummata, eorum qui indignè dominantur peste: Et at- 6
tendere ad ea quæ post hæc, ita ut regnum sine turbatione omnibus homini-
bus cum pace præbeamus. Utentésque mutationibus, ea autem quæ ad 7
conspectum veniunt discernentes semper cum mansueta obviatione. ut 8
enim Aman Amadathu Macedo, veritatibus alienus de Persarum sangui-
ne, & multum distans à nostra benignitate, & hospitatus à nobis, conse-
cutus quam habemus ad omnem gentem humanitatem in tantum, ut voca-
retur noster pater & adoraretur ab omnibus, secundam regii throni perso-
nam gerens: non ferens autem superbiam, nixus est principatu privare
nos & spiritu. Et nostrum salvatorem & in omni bonorum benefactorem Mar- 9
dochæum, & irreprehensibilem regni consortem Esther cum omni horum gen-
te, multiplicibus viarum deceptionibus expetens in perditionem: per enim
modos istos existimavit accipiens nos desertos, Persarum dominium in
Macedonas transferre. Nos vero ab exitiali traditos in necem Judæos 10
reperimus non malefactores existentes, justissimis verò degentes legibus,
existentes autem filios altissimi maximi viventis Dei, qui dirigit nobis-
que & primogenitoribus nostris regnum in optima dispositione. Be- 11
ne ergo facite non utentes his quæ ab Aman Amadathu missæ fuerunt lite-
ris. Propterea quòd hic qui hæc operatus est, ante Susarum portas appen- 12
sus est cum omni familia, dignum ea qui omnium dominator Deo velociter
reddente ei judicium. At exemplar epistolæ hujus præponentes in omni lo- 13
co, cum libertate dimittatis Judæos uti suis legibus, Et adjuvetis eos; ut 14
eos qui in tempus tribulationis impositi erant eis, ulciscantur tertia deci-
ma duodecimi mensis Adar eadem die: hanc enim omnium Dominator De-
us pro perditione electi generis fecit eis gaudium. Et vos ergo in insigni- 15
bus vestris festivitatibus insignem diem cum omni lætitia ducite: ut &
nunc & post hæc salus nobis & benevolis Persis, his verò qui nobis insidi-
antur, memoriale perditionis. Omnis autem civitas vel regio omnino quæ 16
juxta hæc non fecerit, lancea & igni consumetur cum ira, & non solum ho-
minibus invia, sed et bestiis & volatilibus in omne tempus inimicissimáque
constituetur.

Versio VULG. LAT.

CAP. XVI.

Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam pro Indæis ad totas regni sui provincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

1 REx magnus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam, centum vigintiseptem pro-
2 vinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ jussioni obediunt, salutem dicit. Multi
bonitate principum, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam:
3 Et non solùm subjectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non se-
4 rentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias. Nec contenti sunt gratias non
agere beneficiis, & humanitatis in se jura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis
5 arbitrantur se posse fugere sententiam. Et in tantum vesaniæ proruperunt, ut eos,
qui credita sibi officia diligenter observant, & ita cuncta agunt ut omnium laude
6 digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere, Dum aures principum
7 simplices, & ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiunt. Quæ res &
ex veteribus probatur historiis, & ex his quæ geruntur quotidie, quo modo malis quo-
8 rundam suggestionibus regum studia depraventur. Unde providendum est paci
9 omnium provinciarum. Nec putare debetis, si diversa jubeamus, ex animi nostri
venire levitate; sed pro qualitate & necessitate temporum, ut reipublicæ poscit uti-
10 litas, ferre sententiam. Et ut manifestiùs, quod dicimus, intelligatis; Aman filius
Amadathi, & animo & gente Macedo, alienúsque à Persarum sanguine, & pietatem
nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis susceptus est: Et tan- 11
tam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus
post regem secundus: Qui in tantum arrogantiæ tumorem sublatus est, ut regno 12
privare nos niteretur & spiritu. Nam Mardochæum, cujus fide & beneficiis vivimus, 13
& consortem regni nostri Esther, cum omni gente sua, novis quibusdam atque inaudi-
tis machinis expetivit in mortem: Hoc cogitans, ut illis interfectis, insidiaretur
nostræ solitudini, & regnum Persarum transferret in Macedonas. Nos autem, à 15
pessimo mortalium Judæos neci destinatos, in nulla penitus culpa reperimus, sed econ-
trariò justis utentes legibus, Et filios altissimi & maximi, sempérque viventis Dei, 16
cujus beneficio & patribus nostris & nobis regnum est traditum, & usque hodie cu-
stoditur. Unde eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irri- 17
tas. Pro quo scelere ante portas hujus urbis, id est Susan, & ipse qui machinatus 18
est, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis: non nobis, sed Deo reddente ei
quod meruit. Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus pro- 19
ponatur, ut liceat Judæis uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculo, ut eos, 28
qui se ad necem eorum paraverant, possint interficere tertiadecima die mensis duo-
decimi, qui vocatur Adar. Hanc enim diem, Deus omnipotens, mœroris & lu- 21
ctus, eis vertit in gaudium. Unde & vos, inter ceteros festos dies, hanc habeto- 22
te diem, & celebrate eam cum omni lætitia, ut & in posterum cognoscatur, Omnes, 23
qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidi-
antur regno eorum, perire pro scelere. Omnis autem provincia & civitas, quæ no- 24
luerit sollemnitatis hujus esse particeps, gladio & igne pereat, & sic deleatur, ut
non solùm hominibus, sed etiam bestiis invia sit in sempiternum, pro exemplo con-
temptus, & inobedientiæ.

Cap. I.

Versio VULG. L

LIBER SAPIEN

CAPUT I.

DILIGITE justitiam, qui ju
Sentite de Domino in bonitate, &
cordi quærite illum: Quoniam invenie
non tentant illum: apparet autem eis,
lent in illum. Perverse enim cogitaver
Perpaucitas autem virium corrigit inf
sus in malevolam animam non introi
habitabit in corpore subdito peccat
vis fugiet fictum,
disciplinæ effugiet fictum,
cogitationibus, quæ sunt sine intellect
rante iniquitate. Ben
insipientiæ, & non libebit malef
ia: quoniam rectum illius tetigit
Tui locutor est verus, & lingua ejus a
sius fecerim Dii replevit orbem terrarum
qui continet omnia, scientiam habet v
per los qui loquitur iniqua, non poter
justitiæ illius corripietur judicium. In
sapientia inquiretur in eo: sermo
Resultio ad Deum venies, ad correptio
vos filii. Quoniam auris zeli audit om
ab murmurationum non abscondetur.

Versio VULG. LAT.

LIBER SAPIENTIÆ.

CAPUT I.

1 DILIGITE justitiam, qui judicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate
2 cordis quærite illum: Quoniam invenitur ab his, qui
3 non tentant illum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum. Perversæ enim cogitationes separant à
4 Deo: probata autem virtus corripit insipientes. Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia,
5 nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se
à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corri-
6 pietur à superveniente iniquitate. Benignus est enim spiritus sapientiæ, & non liberabit maledicum à labiis
suis: quoniam renum illius testis est Deus, & cordis
7 illius scrutator est verus, & linguæ ejus adjutor. Quoniam spiritus Dñi replevit orbem terrarum: & hoc
8 quod continet omnia, scientiam habet vocis. Propter hoc qui loquitur iniqua, non potest latere, nec
9 præteriet illum corripiens judicium. In cogitationibus enim impii interrogatio erit: sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniqui-
10 tatum illius. Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non abscondetur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΣΟΦΙΑ ΣΑΛΩΜΩΝ.

ΚΕΦ. ά.

1 Ἀγαπήσατε δικαιοσύνην οἱ κρίνοντες τὴν γῆν, † φρονήσατε περὶ τοῦ κυρίου ἐν ἀγαθότητι, † καὶ ἐν ἁπλότητι καρδίας ζητήσατε
2 αὐτόν. † Ὅτι εὑρίσκεται τοῖς μὴ πειράζουσιν αὐτόν, † ἐμφανίζε-
3 ται δὲ τοῖς μὴ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ. † Σκολιοὶ γὰρ λογισμοὶ χωρίζουσιν
4 ἀπὸ Θεοῦ, † δοκιμαζομένη τε ἡ δύναμις ἐλέγχει τοὺς ἄφρονας. † Ὅτι
εἰς κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία, † οὐδὲ κατοικήσει
5 ἐν σώματι κατηχρέῳ ἁμαρτίας. † Ἅγιον γὰρ πνεῦμα (α) παιδείας φεύξεται δόλον, † καὶ ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων, † καὶ
6 ἐλεγχθήσεται ἐπελθούσης ἀδικίας. † Φιλάνθρωπον γὰρ πνεῦμα (β) σοφία, † καὶ οὐκ (γ) ἀθῳώσει βλάσφημον ἀπὸ χειλέων αὐτῆς, † ὅτι νεφρῶν
αὐτῆς μάρτυς ὁ Θεὸς, καὶ τῆς καρδίας αὐτῆς ἐπίσκοπος ἀλη-
7 θὴς, † καὶ τῆς (δ) γλώσσης ἀκουστής. † Ὅτι πνεῦμα κυρίου (ε) πεπλή-
ρωκε τὸν οἰκουμένην, † καὶ τὸ συνέχον τὰ πάντα γνῶσιν ἔχει φωνῆς.
8 † Διὰ τοῦτο φθεγγόμενον ἄδικα οὐδεὶς μὴ λάθῃ, † (ζ) οὐδὲ μὴν πα-
9 ρελεύσῃ αὐτὸν ἐλέγχουσα ἡ δίκη. † Ἐν γὰρ διαβουλίοις ἀσεβῶν ἐξέ-
τασις ἔσται, † λόγων δὲ αὐτῆς ἀκοὴ πρὸς κύριον ἥξει † εἰς ἔλεγχον
10 ἀνομημάτων αὐτῆς. † Ὅτι ὃς ζηλώσεως ἀκροᾶται τὰ πάντα, † καὶ
θορύβου γογγυσμῶν οὐκ ἀποκρύπτεται.

MS. A. (α) σοφίας (β) σοφία, (γ) ἀθῴωσει (δ) γλώσσης αὐτῆς ἀκουτής.
(ε) ἐπλήρωσεν (ζ) οὐδὲ μὴ παρελύσῃ

SAPIENTIA SALOMONIS.

CAP. I.

1 Diligite justitiam, qui judicatis terram. * Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cor-
2 dis quærite illum: Quoniam invenitur ab his qui
non tentant illum: apparet autem eis qui fidem habent in illum. Perversæ enim cogitationes sepa-
3 rant à Deo: probata autem virtus corripit insipientes. Quoniam in malevolam animam non introibit
4 sapientia, neque habitabit in corpore subdito (a) peccatis. Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet do-
5 lum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripietur superveniente iniquitate.
Benignus est enim spiritus (b) sapientia, & non libe-
6 rabit maledicum à labiis suis: quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est ve-
rus, & linguæ auditor. Quoniam spiritus Domi-
7 ni replevit orbem terrarum, & (c) hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis. Propter hoc, qui
8 loquitur iniqua, nemo latebit, nec præteriet illum corripiens judicium. In cogitationibus enim impii
9 interrogatio erit, sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.
Quoniam auris zeli audit omnia: & tumultus
10 murmurationum non absconditur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

SEQUITUR

LIBER SAPIENTIÆ MAGNÆ SALOMONIS filii Davidis.

De quo dubium factum est, quasi ab aliquo alio Hebræorum sapiente conscriptus fuerit spiritu prophetico nomine Salomonis suppositus, ac receptus.

CAP. I.

1 DILIGITE justitiam judices terræ, & bene sentite de Domino, & corde
2 simplici quærite eum. Nam reperitur ab iis
qui non tentant eum, seséque exhibet iis qui
credunt ipsum. Pravæ siquidem cogitationes
3 alienant à Deo; potentia verò tentata arguit insipientes. Nam in animam pravitati-
4 bus fœdatam non ingreditur sapientia, nec habitat in corpore peccatis obnoxio. Spi-
5 ritus enim sanctus & disciplina dolum fugit,
& recedit à cogitationibus eorum qui sunt
sine cognitione, & vituperat omnem per-
versitatem quæ advenit. Amicus est quidem
6 hominum spiritus sapientiæ, at non justifi-
cat gentem blasphemam à labiis ejus: quoniam
Deus testis est renum & cordis, visitator ve-
ritatis, & auditor linguæ hominis. Nam
7 spiritus Domini replet orbem, & ille qui te-
net omnia scienter, habet vocem ipsius. Pro-
8 ptereà nemo est qui loquatur impietatem,
& lateat: neque effugiet judicium correpti-
onis. Nam de cogitationibus impii fiet per-
9 quisitio, & fama verborum ejus perveniet
ad Dominum, ad impietatem ejus redar-
guendam. Quoniam auris invidi audit
10 omnia, & usus murmurandi non delitescit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

IN NOMINE DEI Vivificantis, Creatoris, Munifici, Immutabilis, Æterni.

Liber SAPIENTIÆ Salomonis filii Davidis, qui regnavit super filios Israelis.

CAP. I.

1 O *Judices terræ, diligite justitiam, sentite de potentia Domini intellectu sano, & simplicitate cordis quærite ipsum.*
2 *Nam reperitur quidem apud eos qui non*
tristant eum, & apparet iis qui non cen-
3 *sent illum mendacem. Cogitationes enim*
aversæ ac perversæ separant à Deo, & ro-
4 *bur tentatum arguet insipientes. Nam in*
animam cujus pravæ sunt actiones, non
introibit sapientia, neque habitabit in cor-
5 *pore peccatis obnoxio. Quoniam spiritus*
disciplinæ sanctus fraudem refugit, & re-
siliens demigrat à cogitationibus intelle-
ctu carentibus; & cùm adest iniquitas,
6 *arguitur. Spiritus enim sapientiæ beni-*
gnus non justificabit blasphemum à labiis
ejus: quia Deus testis est renum ejus, &
explorator verax, observans cor ejus, &
linguam ipsius audiens. Etenim spiritus
7 *Domini replet orbem, & qui creaturas o-*
mnes amplectitur, possidet notitiam vocis
8 *earum. Et idcircò non latet eum ne ullus*
quidem ex his qui proferunt sermones im-
pios, nec discretur ab eis pœna rem illo-
9 *rum detegens. Nam de impiis perquisitio*
fiet quoad cogitationes eorum, & fama
sermonum eorum ad Dominum perveniet
in redargutionem iniquitatum eorum.
10 *Nam ob zeli causam res omnes audit, &*
audacia murmurationum non latet illum.

Versio VULG. LAT.

11 Custodite ergò vos à murmuratione, quæ nihil prodest,
& à detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscu-
rus in vacuũ non ibit: os autem, quod mentitur, occidit
12 animam. Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ,
neque acquiratis perditionẽ in operibus manuum ve-
13 strarum. Quoniam Deus mortẽ non fecit, nec lætatur in
14 perditione vivorum. Creavit enim, ut essent omnia: &
sanabiles fecit nationes orbis terrarum: & non est in il-
15 lis medicamentum exterminii, nec inferorũ regnum in
16 terra. Justitia enim ꝑpetua est, & immortalis. Impii
autem manib⁹ & verbis accersierunt illam: & æstimantes illam amicam, defluxerunt, & sponsiones posuerunt ad illam: quoniam digni sunt qui sint ex parte illius.

CAP. II.

1 DIxerunt enim cogitantes apud se non rectè: Exiguũ, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit re-
2 vers⁹ ab inferis: Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erim⁹ tanquam non fuerimus: quoniã fum⁹ flatus est in naribus nostris: & sermo scintilla ad commovendũ cor
3 nostrum: Quæ extincta, cinis erit corp⁹ nostrũ, & spiritus diffundetur tanquã mollis aër, & transibit vita nostra tanquam vestigiũ nubis, & sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est à radiis solis, & à calore illius aggravata:
4 Et nomen nostrũ oblivionem accipiet ꝑ tempus, & ne-
5 mo memoriã habebit operũ nostrorum. Umbræ enim transitus est tempus nostrum, & non est reversio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo revertitur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 † Φυλάξασθε τοίνυν γογγυσμὸν ἀνωφελῆ, † καὶ ἀπὸ καταλαλιᾶς φεί-
σασθε γλώσσης· † ὅτι φθόγγος λαθραῖον κενὸν οὐ πορεύσεται, †
12 στόμα δὲ κατα-ψευδόμενον ἀναιρεῖ ψυχήν. † Μὴ ζηλοῦτε θάνατον
ἐν πλάνῃ ζωῆς ὑμῶν, † μηδὲ ἐπαγάγεσθε ὄλεθρον(n) ἔργοις χειρῶν
13 ὑμῶν· † Ὅτι ὁ θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, † οὐδὲ τέρπεται(ϑ)ἐπ'
14 ἀπωλείᾳ ζώντων. † Ἔκτισε γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, † καὶ σω-
τήρια ἦν γενέσεις τοῦ κόσμου, † καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς φάρμακον ὀλέ-
15 θρου, † οὐδὲ ᾅδου βασίλειον(ι)ἐπὶ γῆς· † Δικαιοσύνη γὰρ ἀθά-
16 νατός ἐστιν· † Ἀσεβεῖς δὲ ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς λόγοις προσεκαλέ-
σαντο αὐτὸν, † φίλον ἡγησάμενοι αὐτὸν ἐτάκησαν, † καὶ συνθήκην
ἔθεντο πρὸς αὐτὸν, † ὅτι ἄξιοί εἰσι τῆς ἐκείνου μερίδος εἶναι.

MS.A. (n)ἐν ἔργοις(ϑ)ἐπ'* ἀγγελίᾳ.(ι)ᾅδη τῆς γης.

ΚΕΦ. β'.

1 †Εἶπον γὰρ (a) ἐαυτοῖς λογισάμενοι οὐκ ὀρθῶς, † Ὀλίγος ἐστὶ καὶ
λυπηρὸς ὁ χρόνος ἡμῶν, † καὶ οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τελευτῇ ἀνθρώπου,
2 καὶ οὐκ ἐγνώσθη ὁ ἀναλύσας ἐξ ᾅδου. † Ὅτι αὐτοσχεδίως ἐγενήθη-
μεν, † καὶ μετὰ τοῦτο ἐσόμεθα ὡς οὐκ ὑπάρξαντες, † ὅτι καπνὸς ἡ
πνοὴ ἐν ῥισὶν ἡμῶν, † καὶ ὁ λόγος σπινθὴρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν,
3 † οὗ (β)σβεσθέντος τέφρα ἀποβήσεται τὸ σῶμα, † καὶ τὸ πνεῦμα
4 διαχυθήσεται ὡς χαῦνος ἀήρ. † Καὶ τὸ ὄνομα ἡμῶν ἐπιλησθήσε-
ται ἐν χρόνῳ, † καὶ οὐδεὶς μνημονεύσει τῶν ἔργων ἡμῶν· † καὶ παρελ-
εύσεται ὁ βίος ἡμῶν ὡς ἴχνη νεφέλης, † καὶ ὡς ὁμίχλη διασκε-
δασθήσεται, † διωχθῆσα ὑπὸ ἀκτίνων ἡλίου, † καὶ ὑπὸ θερμότητος
5 αὐτοῦ βαρυνθεῖσα. † Σκιᾶς γὰρ παρόδος ὁ βίος ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἀνα-
πόδισμὸς τῆς τελευτῆς ἡμῶν, † ὅτι κατεσφραγίσθη, καὶ οὐδεὶς ἀναστρέφει.

MS.A. (a) ἐν ἑαυτοῖς (β) σβεννυμένου

Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil pro- 11
dest: & à detractione parcite linguæ. Quoniam ser-
mo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod men-
titur, occidit animam. Nolite zelare mortem in er- 12
rore vitæ vestræ: neque acquiratis perditionem ope-
ribus manuum vestrarum. Quoniam Deus mortem 13
non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. Cre- 14
avit enim ut essent omnia; & (d) salutares gene-
rationes mundi: et non est in illis medicamentum ex-
terminii, nec inferorũ regnum in terra. Justitia enim 15
(e) immortalis est. Impii autem manibus & ver- 16
bis accersierunt illam: æstimantes illam amicam de-
fluxerunt, & sponsionem posuerunt ad illam, quo-
niam (f) digni sunt qui sint ex parte illius.

CAP. II.

1 *DIxerunt enim cogitantes (a) apud se non recte:*
Exigua est, & cum tædio vita nostra, & non (b) est
remedium in fine hominis: & non est agnitus qui sit
2 *reversus ab inferis. Quia (c) ex nihilo nati sumus:*
& post hæc erimus, tanquam non fuerimus. Quoni-
am fumus est afflatus in naribus nostris, & (d) sermo
3 *scintilla ad commovendum cor nostrum. (e) Qua ex-*
tincta cinis evadet corpus, & spiritus diffundetur
4 *tanquam mollis aer. Et (f) nomen nostrum oblivionẽ*
accipiet in tempore, et nemo memoriam habebit ope-
rum nostrorũ. Et transibit vita nostra tanquam ve-
5 *stigiũ nubis, & sicut nebula dissolvetur, quæ fugata*
est à radiis solis: et à calore illius aggravata. Umbra
enim transitus est vita nostra: et non est reversio finis
nostri: quoniam consignata est, & nemo revertitur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * ܙܕܝܢ ܙܗܪܘ ܡܢ ܡܠܬܐ ܕܠܐ ܡܫܟܚ ܠܟܘܢ ܘܡܢ ܚܫܝܫܘܬܐ ܕܠܐ ܢܫܬܡܥ ܠܟܘܢ ܡܛܠ ܕܡܠܬܐ ܕܣܬܪ ܠܐ ܢܗܘܐ ܠܗ ܬܘܒ ܘܦܘܡܐ ܕܫܩܪ ܩܛܠ ܢܦܫ ܗܘ ܘܠܐ ܬܬܚܫܕܘܢ ܠܡܘܬܐ ܒܛܥܝܘܬ ܚܝܐ ܕܝܟܘܢ ܘܠܐ ܬܫܬܠܚܘܢ ܒܥܒܕ ܐܝܕܝܟܘܢ ܒܐܒܕܢܐ ܕܠܐ ܬܬܒܥ ܠܐ ܐܠܗܐ ܡܘܬܐ ܘܠܐ ܒܚܝ ܐܝܬ ܠܗ ܒܐܒܕܢܐ ܕܚܝܐ ܘܠܐ ܒܥܐ ܠܡܐ ܕܠܐ ܐܝܬ ܒܗ ܡܕܡ ܕܡܘܬܐ ܘܠܐ ܫܘܠܛܢ ܕܡܘܬܐ ܒܐܪܥܐ ܡܛܠ ܕܙܕܩܬܐ ܗܝ ܕܠܐ ܡܝܬ ܗܝ ܐܝܟ ܕܠܐ ܡܝܬ ܗܘ ܕܝܢ ܐܢܫ ܒܐܝܕܝ ܘܒܡܠܝ ܩܪܝܘ ܠܗ ܘܚܫܒܘ ܕܗܘ ܚܒܝܒ ܠܗܘܢ ܘܐܬܬܟܠܘ ܥܡܗ ܘܩܝܡܘ ܥܡܗ ܡܘܬܐ ܡܛܠ ܕܐܝܟ ܕܐܢܘܢ ܗܘ ܕܐܝܬ ܠܗ ܚܠܩܐ ܒܗ

Cavete igitur à murmuratione, quòd nullũ 11
fit in ipsa emolumentum: & ab obtrectati-
one parcite linguis vestris, quoniam sermo
clandestinus non prodit in vanum: os autem
mendax perimit animam. Ne æmulemini 12
mortem errore incolatûs vestri, néve trahi-
mini jacturâ perniciosi operis manuum ve-
strarum: Quoniam Deus mortem non fecit, 13
neque oblectatur interitu vivorum. Imò cre- 14
avit, ut existerent omnia: & in ipsa mundi
origine vitam expertẽ mortis veneno. Neq;
infernus regnum habet super terram. Justi- 15
tia enim sine morte est: Impii verò cùm 16
verbis, tùm factis suis advocárunt eam, ami-
cam sibi arbitrati sunt eam, & corrupti sunt,
& adhibito jurejurando pactum cum ea sta-
tuerunt: quia digni sunt qui sint portio illi⁹.

CAP. II.

1 *DIxerunt enim apud semetipsos, non re-*
ctè ratiocinantes, Brevis ac ærumnosus est
incolatus noster, nec est remediũ contra obi-
tum hominis, necdum apparuit quisquam qui
sit ab inferis dimissus. Nam ex improviso
2 *facti fuimus, & post hæc erim⁹ iterum quasi*
non fuissemus: quoniam ut fumus est spiritus
in naribus nostris, & sermo ut scintilla mo-
vetur in corde nostro; Quâ extinctâ, quasi
3 *cinis fiet corpus, & spiritus ut tenuis aër*
diffundetur, Et oblivioni tradetur nomen
4 *nostrum lapsu temporis, & nemo recordabi-*
tur operum nostrorum: & incolatus noster
quasi vestigia nubium præteribit, et velut ne-
bula quæ radiis solis expellitur, et cui dies so-
lis est infensus. Umbra enim præterfluens est
5 *incolat⁹ noster, nec est remedium contra obi-*
tum nostrum: destinatus enim est, nec est qui
revocet.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 * فَتَحَفَّظُوا اِذًا مِنَ التَّذَمُّرِ الَّذِي لَا يَنْفَعُ * وَاسْمَعُوا عَلَى لِسَانِكُمْ مِنَ الوَقِيعَةِ * لِأَنَّ النَّمِيمَةَ
الخَفِيَّةَ مَا تَبْرَأُ بَاطِلًا * وَالفَمُ الكَذُوبُ يَبْنِدُ النَّفْسَ * لَا تَغَايَرُوا مَوْتِي بِضَلَالَةِ حَيَاتِكُمْ * وَلَا
12 تَسْجَذِبُوا هَلَاكًا بِأَعْمَالِ أَيْدِيكُمْ * فَإِنَّ اللهَ مَا صَنَعَ مَوْتًا * وَلَا يَطْرَبُ بِهَلَاكِ الأَحْيَاءِ * لِأَنَّهُ
13 14 إِنَّمَا خَلَقَ البَرَايَا لِتَكُونَ مَوْجُودَةً * وَمَوَالِيدُ العَالَمِ دَوَاتُ خَلَاصٍ * وَلَيْسَ فِيهَا سُمُّ المَهْلَكَةِ *
وَلَيْسَ لِلجَحِيمِ مُلْكٌ فِي الأَرْضِ * لِأَنَّ العَدْلَ هُوَ غَيْرُ مَائِتٍ * فَالمُنَافِقُونَ بِأَيْدِيهِمْ وَأَقْوَالِهِمْ
15 16 اسْتَدْعَوْهُ * وَإِذَا احْتَسَبُوهُ صَدِيقًا لَهُمْ دَابُوا * وَجَعَلُوا مَعَهُ عَهْدًا * إِنَّهُمْ مُسْتَحِقُّونَ حِصَّتَهُ *

* اَلفَصْلُ الثَّانِي *

1 * لِأَنَّهُمْ قَالُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مُفْتَكِرِينَ افْتِكَارَ سَوْءٍ * إِنَّ عُمْرَنَا هُوَ يَسِيرٌ وَمُحْزِنٌ * وَوِفَاةَ الإِنْسَانِ
2 لَيْسَ فِيهَا شِفَاءٌ * وَالمَحْلُولُ مِنَ الجَحِيمِ لَنْ يُعْرَفَ * إِنَّنَا وُلِدْنَا بِذَاتِنَا * وَبَعْدَ هَذَا نَكُونُ كَأَنَّنَا
3 لَمْ نَكُنْ * لِأَنَّ النَّسَمَةَ دُخَانٌ فِي حَلْقِنَا * وَالنُّطْقَ سِرَارٌ فِي نِجَارِ قَلْبِنَا * فَإِذَا طُفِئَتْ تَصِيرُ الجِسْمُ
4 رَمَادًا * وَالرُّوحُ يَنْسَكِبُ كَالهَوَاءِ المَبْذُوبِ * وَاسْمُنَا سَيُنْسَى فِي الزَّمَانِ * وَلَمْ يَذْكُرْ أَحَدٌ أَعْمَالَنَا *
وَعُمْرُنَا سَيَزُولُ كَزَوَالِ أَثَرِ الغَمَامِ * وَيَضْمَحِلُّ كَالضَّبَابِ تَبَدُّدُهُ شُعَاعَاتُ الشَّمْسِ وَيُثْقِلُهُ
5 حَرَارَتُهَا * لِأَنَّ زَمَانَنَا ظِلُّ وَارِدٍ * وَلَيْسَ لِمَوْتِنَا تَعْوِيقٌ * لِأَنَّهُ أَمْرٌ مَخْتُومٌ فَلَنْ يَرُدَّهُ أَحَدٌ *

Abstinete ergò à murmuratione quæ inu- 11
tilis est, & parcite linguæ vestræ ab al-
tercatione; quia sonus occultus non
impunè justificabitur, & os mendosum
animam interimit. Ne æmulemini mor- 12
tuos erroræ vitæ vestræ, & ne attraha-
tis perditionem operibus manuum ve-
strarum. Deus enim nec mortem fecit, 13
neque delectatur perditione vivorum:
Quandoquidem ipse creaturas condidit 14
ut existerent: & mundi natalia salutife-
ra sunt, nec inest in eis venenum ex-
itiale: nec est inferno dominium in terra: 15
Quippe justitia immortalis est. Impii 16
verò manibus ac verbis suis accersive-
runt illam: eamque sibi amicam existi-
mantes, liquefacti sunt: & cum ea fœ-
dus inierunt, quòd quidem digni sunt
qui servent.

CAP. II.

1 *DIxerunt enim apud seipsos, reproba*
mente cogitantes, Ætas quidem nostra
brevis est ac tristis, & adversùs mortem
humanam non est remedium, & qui solu-
tus sit ab inferis haudquaquam cognoscí-
2 *tur. Nati quidem sumus per nosipsos, &*
postmodum erimus quasi non fuissemus:
spiritus enim fumus est in faucibus no-
stris, & ratiocinatio scintilla in consilio
3 *cordis nostri: Quâ extinctâ, redigitur*
corpus in cinerem, & spiritus ut dis-
4 *persus aër diffunditur: Et nomen no-*
strum decursu temporis in oblivionem
veniet, nec quisquam recordabitur facto-
rum nostrorum: ætasque nostra quasi la-
psus vestigii nubium elabetur, et sicut ne-
bula radiis solis infestata, ejusdemque
calore fatigata dissolvetur. Nam tempus 5
nostrum est umbra prætereuntis, nec est
morti nostræ impedimentum: est enim res
obsignata quam nemo revocaverit.

Versio VULG. LAT.

6 Venite ergò, & fruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter. Vino pretioso
7 & unguentis nos impleamus: & non prætereat nos flos
8 temporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescant:
9 nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra:
Nemo nostrûm exors sit luxuriæ nostræ: ubique relinquamus signa lætitiæ: quoniâ hæc est pars nostra, & hæc
10 est sors. Opprimamus pauperẽ justum, & non parcamus viduæ, nec veterani revereamur cànos multi tem-
11 poris. Sit autẽ fortitudo nostra lex justitiæ: quod enim
12 infirmum est, inutile invenitur. Circumveniamus ergò justum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, &
13 diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. Promitit se
14 scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat. Factꝰ
15 est nobis in traductionem cogitationũ nostrarum. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniâ dissimilis est
16 aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ ejus. Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à viis nostris tanquam ab immunditiis, & præfert novissima justorũ, & gloriatur patrem se habere Deum. Videamꝰ
17 ergò si sermones illius veri sint, & tentemꝰ quæ ventura sunt illi, & sciemꝰ quæ erunt novissima illius. Si enim
18 est verus filius Dei, suscipiet eum, & liberabit eum de
19 manibus contrariorũ. Contumelia & tormento interrogemꝰ eum, ut sciamus reverentiã ejus, & probemus
20 patientiã illius. Morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei respectus ex sermonibus illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 †Δεῦτε(γ)ὖν καὶ ἀπολαύσωμεν τῶν ὄντων ἀγαθῶν, †καὶ χρησώμε-
7 θα τῇ(δ)κτίσει ὡς ἐν νεότητι σπουδαίως. † Οἴνου πολυτελοῦς καὶ μύ-
8 ρων πλησθῶμεν, † καὶ μὴ παρελθέτω ἡμᾶς ἄνθος (ε) αἰῶνος.
9 † Στεφώμεθα ῥόδων κάλυξι πρὶν μαρανθῆναι. † Μηδεὶς ἡμῶν ἄ-
μοιρος ἔστω τῆς ἡμετέρας ἀγερωχίας, †πανταχῆ καταλίπωμεν σύμ-
βολα τῆς εὐφροσύνης, † ὅτι αὕτη ἡ μερὶς ἡμῶν καὶ ὁ (ξ) κλῆρος ἐστί.
10 † Καταδυναστεύσωμεν πένητα δίκαιον, † μὴ φεισώμεθα χήρας, † μη-
11 δὲ(η)πρεσβύτου ἐντραπῶμεν πολιὰς πολυχρονίους. † Ἔστω δὲ ἡμῶν
12 ἡ ἰσχὺς νόμος τῆς δικαιοσύνης, † τὸ γὰρ ἀσθενὲς ἄχρηστον ἐλέγχε-
ται. †(θ)Ἐπεδρεύσωμεν δὲ τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι, † καὶ
ἀνθίσταται τοῖς ἔργοις ἡμῶν, † καὶ ὀνειδίζει ἡμῖν ἁμαρτήμα-
13 τα νόμου, † καὶ ὑπονειδίζει ἡμῖν ἁμαρτήματα παιδείας ἡμῶν. † Ἐπαγ-
14 γέλλεται γνῶσιν ἔχειν θεοῦ, † καὶ παῖδα κυρίου ἑαυτὸν ὀνομάζει. Ἐγένε-
15 το ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐνθυμήσεων ἡμῶν. † Βαρύ ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμε-
νος, † ὅτι ἀνόμοιός τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ, † καὶ ἠλλαγμέναι
16 αἱ τρίβοι αὐτοῦ. † Εἰς κίβδηλον ἐλογίσθημεν αὐτῷ, † καὶ ἀπέχεται
τῶν ὁδῶν ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκαθαρσιῶν · † μακαρίζει ἔσχατα δικαίων,
17 † καὶ ἀλαζονεύεται πατέρα θεόν. † Ἴδωμεν εἰ ὁ λόγος αὐτοῦ ἀλη-
18 θής, † καὶ πειράσωμεν τὰ ἐν ἐκβάσει αὐτοῦ. † Εἰ γάρ ἐστιν ὁ δίκαι-
ος υἱὸς θεοῦ, ἀντιλήψεται αὐτοῦ, καὶ †ῥύσεται αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἀνθεστη-
19 κότων. † Τρυφῇ καὶ βασάνῳ ἐτάσωμεν αὐτόν, † ἵνα γνῶμεν τὴν ἐπιει-
20 κειαν αὐτοῦ, † καὶ δοκιμάσωμεν τὴν ἀνεξικακίαν αὐτοῦ. † Θανάτῳ αἰσχίστῳ
κατακρίνωμεν ἄνομον · † Ἔσται γὰρ αὐτῷ ἐπισκοπὴ ἀπὸ λόγων αὐτοῦ.
MS. A. (γ)οὖν ἀπολαύσωμεν(δ)κτίσει ὡς νεότητος(ε)ἔρος. (ξ)κλῆρος
ἡμῶν. Καταδυναστεύσωμεν(η)πρεσβυτέρου(θ)Ἐπεδρεύσωμεν τὸν

Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur 6
(g)creatura, tanquam juventute, celeriter. Vino pre- 7
cioso & unguentis nos impleamus, & non prætereat
nos flos(b) temporis. Coronemus nos rosis, antequã 8
marcescant: Nemo nostrum exors sit luxuriæ no- 9
stræ: ubique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc
est pars nostra, & sors nostra. Opprimamus pauperẽ 10
justum, non parcamus viduæ, (i) nec veterani revereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo 11
nostra lex(k) justitiæ: quod enim infirmum est, inutile
invenitur. Circumveniamus ergo justum, quoniam 12
infuavis est nobis, & contrarius est operibus nostris,
& exprobrat nobis peccata legis, & diffamat in nos
peccata disciplinæ nostræ. Promittit se scientiam 13
Dei habere, & filium Dei se nominat. Factus est 14
nobis in traductionem cogitationum nostrarum.
Gravis est nobis etiam ad videndum: quoniam dis- 15
similis est aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ
ejus. Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo, & 16
abstinet se à viis nostris, tanquam ab immunditiis:
præfert novissima justorum, & (l) gloriatur patrem
Deum. Videamus, si sermones illius veri sunt, & 17
tentemus, quæ ventura sunt illi. Si enim justus est 18
filius Dei; suscipiet illum, & liberabit illum de
manibus contrariorum. Contumelia & tormento 19
interrogemus eum, ut sciamus verecundiam illius,
&(m) probemus patientiam illius. Morte turpissi- 20
ma condemnemus eum. Erit enim ei respectus ex
sermonibus illius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 ܐܝܟ ܡܚܝܠ ܐܢ ܢܗܘܐ ܒܛܝܒ ܒܛܝܒ ܕܐܝܬ ܠܢ ܘܢܬܦܩ ܒܛܝܒ ܒܥܠܡܐ ܕܐܬܝ ܠܢ ܘܢܬܦܩ ܒܫܦܝܪ ܒܫܦܝܪ ܕܐܝܬ ܠܢ ܘܢܬܦܩ ܒܫܒܝܠ ܒܫܒܝܠ

Versio VULG. LAT.

21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæcavit enim il-
22 los malitia eorum. Et nescierunt sacramenta Dei,
neque mercedem speraverunt justitiæ, nec judica-
23 verunt honorem animarum sanctarum. Quoniam
Deus creavit hominem inexterminabilem, & ad ima-
24 ginem similitudinis suæ fecit illum. Invidia autem di-
25 aboli mors introivit in orbem terrarum: Imitantur
autem illum qui sunt ex parte illius.

CAP. III.

1 Justorum autem animæ in manu Dei sunt, & non tan-
2 get illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipien-
3 tium mori: & æstimata est afflictio exitus illorum; Et
quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in
4 pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes
5 illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in
multis benè disponentur: quoniam Deus tentavit eos,
6 & invenit illos dignos se. Tanquam aurum in fornace
probavit illos, & quasi holocausti hostiam accepit il-
7 los, & in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt
justi, & tamquam scintillæ in arundineto discurrent.
8 Judicabunt nationes, & dominabuntur populis, & re-
9 gnabit Dominus illorum in perpetuũ. Qui confidunt
in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione ac-
quiescent illi: quoniam donum & pax est electis ejus.
10 Impii autem secundùm quæ cogitaverunt, correptio-
nem habebunt: qui neglexerunt justum, & à Domino
recesserunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

21 † Ταῦτα ἐλογίσαντο, καὶ ἐπλανήθησαν· † ἀπετύφλωσε γὰρ αὐτοὺς
22 ἡ κακία αὐτῶν. † Καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια θεοῦ, † οὐδὲ μισθὸν
ἤλπισαν ὁσιότητος, † οὐδὲ κρῖναι γέρας ψυχῶν ἀμώμων.
23 † Ὅτι ὁ θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον ἐπ' ἀφθαρσίᾳ, † καὶ εἰκόνα
24 τῆς ἰδίας ἰδιότητος ἐποίησεν αὐτόν. † Φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνα-
25 τος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον· † Πειράζουσι δὲ αὐτὸν οἱ τῆς ἐκείνου μερίδος ὄντες.

ΚΕΦ. γ'.

1 † Δικαίων δὲ ψυχαὶ ἐν χειρὶ θεοῦ, † καὶ οὐ μὴ ἅψηται αὐτῶν βάσα-
2 νος. † Ἔδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι, † καὶ ἐλογίσθη κάκω-
3 σις ἡ ἔξοδος αὐτῶν, † Καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία συντριμμα· † οἱ δὲ εἰ-
4 σιν ἐν εἰρήνῃ. † Καὶ γὰρ ἐν ὄψει ἀνθρώπων ἐὰν κολασθῶσιν, † ἡ
5 ἐλπὶς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης. † Καὶ ὀλίγα παιδευθέντες μεγά-
λα εὐεργετηθήσονται, † ὅτι ὁ θεὸς ἐπείρασεν αὐτοὺς, καὶ εὗρεν αὐτοὺς
6 ἀξίους ἑαυτοῦ. † Ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτηρίῳ ἐδοκίμασεν αὐτοὺς, † καὶ
ὡς ὁλοκάρπωμα θυσίας προσεδέξατο αὐτούς. † Καὶ ἐν καιρῷ ἐπι-
7 σκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσι, † καὶ ὡς σπινθῆρες ἐν καλάμῃ διαδραμοῦν-
8 ται). † Κρινοῦσιν ἔθνη καὶ κρατήσουσι λαῶν, † καὶ βασιλεύσει αὐτῶν
9 κύριος εἰς τοὺς αἰῶνας. † Οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ συνήσουσιν ἀλή-
θειαν, † καὶ οἱ πιστοὶ ἐν ἀγάπῃ προσμενοῦσιν αὐτῷ, † ὅτι χάρις καὶ
10 ἔλεος (α) τοῖς ἐκλεκτοῖς (β) αὐτοῦ. † Οἱ δὲ ἀσεβεῖς κατὰ λογι-
σμοὺς ἔξουσιν ἐπιτιμίαν, † οἱ ἀμελήσαντες τοῦ δικαίου καὶ τοῦ κυρίου
ἀποστάντες.

MS. A. (α) ἐν τοῖς (β) ἁγίοις, † καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ.

Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæcavit 21
enim illos malitia eorum. Et nescierunt sacramenta 22
Dei, neque mercedem speraverunt justitiæ, nec
judicaverunt honorem animarum sanctarum. Quo- 23
niam Deus creavit hominem inexterminabilem,
(n) & ad imaginem suæ similitudinis fecit illum.
Invidia autem diaboli mors introivit in orbem ter- 24
rarum. (o) Imitantur autem illum, qui sunt ex parte 25
illius.

CAP. III.

Justorum autem animæ in manu Dei sunt: & non 1
tanget illos (a) tormentum. Visi sunt oculis insipi- 2
entium mori, & æstimata est (b) afflictio exitus illo-
rum: Et quod à nobis est iter, exterminium. Illi au- 3
tem sunt in pace. Etenim si coram hominibus tor- 4
menta passi sunt; spes eorum immortalitate plena est:
Et in paucis vexati, in multis bene disponentur. Quo- 5
niam Deus tentavit eos, & invenit eos dignos se. 6
Tanquam aurum in fornace probavit illos, quasi (c)
holocausti hostiam accepit illos; Et in tempore (d)
respectus ipsorum fulgebunt, & tanquam scintillæ 7
in arundineto discurrent. Judicabunt nationes, & 8
dominabuntur populis, & regnabit Dominus eorum
in perpetuum. Qui confidunt in illo, intelligent ve- 9
ritatem: & fideles in dilectione acquiescent illi:
quoniam (e) donum & pax est electis ejus. Impii au- 10
tem secundum quæ cogitaverunt, correptionem habe-
bunt, qui neglexerunt justum, & à Domino reces-
serunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 * هُكَّم إِنعَجه قَحتَوا. هُجَّه. هُكَّلا إِجهزًا إِنقَ حِعقَّلاهُقَ. * هُلا مِّجه
22 وَإِزَّكُوا. هُلا هُجَّزه كُلا إِجزًا سُعشُـــا. هُلا إِبه نُقعُدًا إِهُجِّا إِلَّا هُكَّم.
23 * هُكَّلا إِزَّكُوا جِزًا إِنعُا. إِلَّا سُخُـــلا. حَقَّمسُا إِزَّهُجِّلِا. حِجِّ حِحكُـــا.
24 * حُسهُقَّه إِزَّحُفُزًا. كُلا هُكَّلا حِحكُا. هَنهِم حُه إِنَ. إِكَّم إِهُنتُّه إِنقَ.

* هُقَّلاهُ * ى *

1 * نَعقَّه إِنَ إِزَّنقَا. حِإِزَّهِ إِنَّ إِكَّه. هُلا هُنَّ حَقَّم لَعِيعُا.
2 * إِهجَّزه حَنَّبَ عُهُنَّا. إِهجِيمَ إِنقَ. هُإِسعَجَ هُقَّعَّه حِيعُا.
3 * هُإِنَ عسُا. هُقَّعَّه إِهُم حُا. هُنَّه إِنَ. إِكَّسَّه هُقَّحُا. * هُإِنَ
4 حَنَّبَ حَنَّنقُا نَّهنَحقَ. هُ سَّحَّه. هُجَّلا سُتا. * إِهُجَّلا حِا إِنقَ.
5 هُقَّحلا إِزَّزِبه. هُهُم بِزَّاقَ. هُكَّلا إِكَّه إِنَّهم إِنقَ. هُإِعجَ إِنقَ إِهُقَّم حُه.
6 * هُإِنَ إِهُا حَقَّزًا حِا إِنقَ. هُإِنَ نَحكُّه إِهُجَّا هُحَّا هُحَّا. هُحَّا إِنقَ. * هُإِحُا.
7 نَّهه إِهُقَّه. هُإِنَ حَكُّوبَّه إِهُجَّا. نَّهه إِهُقَ إِزَّنقَا حَنَّه إِهُحَّا. * نَّهزَه
8 حَقَّحُا. هُنَّشَّم إِهُقَّه إِلَّا. هُنَّهكَ حَنَّهقَ هُنَّا حَكُّم. * هُإِكَّم إِزَّحِيحَم
9 حَكُّه. هُهُكَّحِم حَقَّهُا. هُإِزَّهُعِيم. حَسَّحُا هُقَّم حُه. هُكَّلا
10 إِهُحقَّه إِهُنَّحُا. حُكَّحُه نَّقَ. هُهُحَّنَّه. كُلا بَنهُه. * هُإِهُحَّا إِنَّهُ
هُسهُحُه. إِهُحقَّه إِزَّحِزًا. هُنَّقَ إِجهُه حَهُنَّا. هُإِزَّهُه هُم إِزَّهُه.

Hujusmodi colloquia meditati sunt, & 21
erràrunt; etenim excæcavit eos vitium
ipsorum, & nec mysteria Dei nôrint, 22
nec justitiæ præmium sperent, nec di-
gnitatem honorum animarum culpâ
carentium discerniant. Deus enim cre- 23
avit hominem ad incorruptibilitatem,
fecitque illum imaginem peculiarem.
At invidiâ dæmonis mors ingressa est 24
mundum, & hominem tentant qui sunt
partium illius.

CAP. III.

Justorum autem animæ in manu Dei 1
sunt, nec tanget illas tormentum. In 2
oculis insipientium æstimantur jam
mortui, & demigratio eorum damno
ipsis esse censetur, Eorumque discessus 3
ipsorum exitium reputatur: verùm ipsi
pace fruuntur. Quanvis in conspectu 4
hominum crucientur, spes tamen illorum
plena est vitâ immortali. Levibus qui- 5
dem rebus castigati fuerunt, at grandia
beneficia conferentur in eos; quoniam
Deus tentavit illos, & se dignos invê-
nit. Probavit eos ut probatur aurum in 6
fornace, & accepit eos ut accipiuntur
victimæ sponte crematæ. Et tempore vi- 7
sitationis suæ velut ecbunt, currente, ve-
luti cursû scintillarû inter arundines.
Et judicabunt gentes, & condominabunt 8
populos, & regnabit super eos Dominus
in secula. Confidentes in ipso, veritatem 9
intelligent: et credentes in eo, amanter
fient ipsius: quoniâ gratia & miseri-
cordia in electos ejus, et visitatio ejus
manifesta est in justis illius. Impiis au- 10
tem prout cogitârunt, eveniet eis ob-
jurgatio: quippe qui justum despexe-
runt, & recessêrunt à Domino.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

21 * هٰذِهِ الخُطُوبُ افتكَرُوا فِيهَا فَظَلُّوا. لِأَنَّ رَدِيلَتَهُم أَعمَتهُم * وَمَا عَرَفُوا أَسرَارَ اللهِ. وَلَا أَرجَوُا
22 ثَوَابَ البِرِّ. وَلَا مَيَّزُوا جَسَامَةَ كَرَامَاتِ النُّفُوسِ الَّتِي لَا عَيبَ فِيهَا * لِأَنَّ اللهَ خَلَقَ الإِنسَانَ فِي
23 عَدَمِ البَلَاءِ. وَصَنَعَهُ صُورَةَ خَاصِيَّتِهِ * وَبِحَسَدِ المُحَالِ دَخَلَ المَوتُ إِلَى العَالَمِ. فَيُجَرِّبُ الإِنسَانَ
24 الَّذِينَ هُم مِن حَظِّ ذَاكَ. * الفَصلُ الثَّالِثُ.

Hujusmodi colloquia meditati sunt, & 21
erràrunt; etenim excæcavit eos vitium
ipsorum, & nec mysteria Dei nôrint, 22
nec justitiæ præmium sperent, nec di-
gnitatem honorum animarum culpâ
carentium discerniant. Deus enim cre- 23
avit hominem ad incorruptibilitatem,
fecitque illum imaginem peculiarem.
At invidiâ dæmonis mors ingressa est 24
mundum, & hominem tentant qui sunt
partium illius.

CAP. III.

Justorum autem animæ in manu Dei 1
sunt, nec tanget illas tormentum. In 2
oculis insipientium æstimantur jam
mortui, & demigratio eorum damno
ipsis esse censetur, Eorumque discessus 3
ipsorum exitium reputatur: verùm ipsi
pace fruuntur. Quanvis in conspectu 4
hominum crucientur, spes tamen illorum
plena est vitâ immortali. Levibus qui- 5
dem rebus castigati fuerunt, at grandia
beneficia conferentur in eos; quoniam
Deus tentavit illos, & se dignos invê-
nit. Probavit eos ut probatur aurum in 6
fornace, & accepit eos ut accipiuntur
victimæ sponte crematæ. Et tempore vi- 7
sitationis suæ velut ecbunt, currente, ve-
luti cursû scintillarû inter arundines.
Et judicabunt gentes, & condominabunt 8
populos, & regnabit super eos Dominus
in secula. Confidentes in ipso, veritatem 9
intelligent: et credentes in eo, amanter
fient ipsius: quoniâ gratia & miseri-
cordia in electos ejus, et visitatio ejus
manifesta est in justis illius. Impiis au- 10
tem prout cogitârunt, eveniet eis ob-
jurgatio: quippe qui justum despexe-
runt, & recessêrunt à Domino.

Versio VULG. LAT.

11 Sapientiam enim, & disciplinã qui abjicit, infelix est: & vacua est spes illorũ, & labores sine fructu, & inutilia opera eorum. 12 Mulieres eorũ insensatæ sunt, & nequissimi filii eorũ. 13 Maledicta creatura eorũ, quoniam felix est sterilis & incoinquinata, quæ nescivit thorũ in delicto, habebit fructũ in respectione animarũ sanctarũ: 14 Et spado, qui non operat' est p manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversũ Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei 15 acceptissima. Bonorum enim laborũ gloriosus est fructus, & quæ non concidat radix sapientiæ. 16 Filii autem adulterorum in inconsummatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur. Et si quidem longæ vitæ 17 erunt, in nihilum computabuntur, & sine honore erit 18 novissima senectus illorum. Et si celeriùs defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocuti- 19 onẽ. Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes.

CAP. IV.

1 O Quàm pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illi': quoniã et apud Deũ 2 nota est, & apud homines. Cùm præsens est, imitantur illam: & desiderant eam cùm se eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certami- 3 num præmium vincens. Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, & spuria vitularnina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 † Σοφίαν γὰρ καὶ παιδείαν ὁ ἐξουθενῶν ταλαίπωρος, † καὶ κενὴ ἡ ἐλπὶς αὐτῶν. καὶ οἱ κόποι ἀνόνητοι, † καὶ ἄκαρπα τὰ ἔργα αὐτῶν. 12 † Αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἄφρονες, † καὶ πονηρὰ τὰ τέκνα αὐτῶν. † Ἐπικατάρατος ἡ γένεσις αὐτῶν, † ὅτι μακαρία στεῖρα ἡ ἀμίαντος † ἥτις οὐκ ἔγνω κοίτην ἐν παραπτώματι † ἕξει καρπὸν ἐν ἐπισκοπῇ (γ) ψυχῶν. 14 † Καὶ εὐνοῦχος ὁ μὴ ἐργασάμενος ἐν χειρὶ ἀνόμημα, † μηδὲ ἐνθυμηθεὶς κατὰ τοῦ κυρίου πονηρά· † δοθήσεται γὰρ αὐτῷ τῆς πίστεως χάρις ἐκλεκτὴ, † καὶ κλῆρος εὐπροσδεκτότερος † ἐν ναῷ κυρίου ἐνμηρύσεται. † Ἀγαθῶν γὰρ πόνων καρπὸς εὐκλεὴς, † καὶ ἀδιάπτωτος ἡ ῥίζα † φρονήσεως. † Τέκνα δὲ μοιχῶν ἀτέλεστα ἔσται, † καὶ ἐκ παρανόμου κοίτης σπέρμα ἀφανισθήσεται. † Ἐάν τε γὰρ μακρόβιοι γένωνται, εἰς οὐδὲν λογισθήσονται, † καὶ ἄτιμον ἐπ' ἐσχάτων τὸ γῆρας αὐτῶν. † Ἐὰν (δ) τε ὀξέως τελευτήσωσιν, οὐκ ἔξουσιν ἐλπίδα, † οὐδὲ ἐν ἡμέρᾳ διαγνώσεως παραμύθιον. † Γενεᾶς γὰρ ἀδίκου χαλεπὰ τὰ τέλη.

MS. A. (δ) τε γὰρ ἐξέως

ΚΕΦ. δ'.

1 † Κρείσσων ἀτεκνία μετ' ἀρετῆς, † ἀθανασία γάρ ἐστιν ἐν μνήμῃ αὐτῆς, 2 ὅτι καὶ παρὰ θεῷ γινώσκεται καὶ παρὰ ἀνθρώποις· † Παροῦσαν (α) τε μιμοῦνται αὐτὴν, † καὶ ποθοῦσιν ἀπελθοῦσαν, † καὶ ἐν τῷ αἰῶνι στεφανηφοροῦσα (β) πομπεύει, † τὸν τῶν ἀμιάντων ἄθλων ἀγῶνα νικήσασα. † Πολύγονον δὲ ἀσεβῶν πλῆθος ἡ χρησιμεύσει, † καὶ ἐκ νόθων μοσχευμάτων ἡ δόσις ῥίζαν εἰς βάθος, † οὐδὲ ἀσφαλῆ βάσιν (γ) ἱδρύσεται.

MS. A. (α) τε τιμῶσιν αὐτὴν, (β) * ποτίμῃ, (γ) ἱδρύσῃ.

1 *Sapientiam enim & disciplinam qui abjicit, infelix* 11
est: & vacua est spes illorum, & labores sine fructu,
& inutilia opera eorum: mulieres eorum insensatæ
12 *sunt, & nequissimi filii eorum. Maledicta (f) creatura*
13 *eorũ quoniã felix est sterilis (g) incoinquinata, quæ*
nescivit thorũ in delicto: habebit fructũ in respe-
ctione (b) animarũ. Et spado, qui non operatus est in 14
(i) manu iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum
nequissima. Dabitur enim illi fidei donum electum,
& sors in templo Domini acceptissima. Bonorum 15
enim laborum gloriosus est fructus; & quæ non con-
cidit, radix sapientiæ. Filii autem adulterorum 16
(k) inconsumati erunt: & ab iniquo thoro semen ex-
terminabitur. Et, si quidem longæ vitæ erunt; in ni- 17
hilũ cõputabuntur, & sine honore erit novissima sene-
ctus illorũ: Et si celerius defuncti fuerint, non habe- 18
bunt spem, nec in die agnitionis (l) allocutionem. (m)
Nationis enim iniquæ, diræ sunt consummationes. 19

CAP. IV.

MElius est esse sine filiis cum (a) virtute. Im- 1
mortalis est enim memoria illius: quoniam & apud
Deum nota est, & apud homines: Cum præsens 2
est; imitantur illam: & desiderant eam, cum se
abduxerit: & in perpetuum coronata triumphat,
incoinquinatorum (b) certaminum prælium vincens.
Multigena autem impiorum multitudo non erit uti- 3
lis, & (c) adulterinæ plantationes non dabunt ra-
dices altas, nec stabile firmamentum collocabunt.

MS. A. (a) τε τιμῶσιν αὐτὴν, (β) * ποτίμῃ, (γ) ἱδρύσῃ.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * ܫܦܝܪܬܐ ܕܡܢ ܡܫܬܠ ܒܚܟܡܬܐ ܘܒܐܘܠܦܢܐ ܫܦܝܠ ܗܘ ܕܫܘܒܪܗ ܒܛܠ ܘܠܝܬ ܒܗ ܝܕܥܬܐ ܠܥܒܕܐ ܕܐܚܪܢ ܘܠܐ ܡܨܠܚ ܠܗ ܒܥܒܕܘܗܝ ܘܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗ ܒܥܒܕܘܗܝ ܕܐܚܪܢ ܘܠܐ ܡܨܠ

Versio VULG. LAT.

4 Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter
posita, à vento commovebuntur, & à nimietate ven-
5 torum eradicabuntur. Confringentur enim rami in-
consummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad
6 manducandum, & ad nihilum apti. Ex iniquis enim
somnis filii qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adver-
7 sùs parentes in interrogatione sua. Justus autem si
8 morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senect'
enim venerabilis est non diuturna, neque annorum nu-
9 mero computata: cani autem sunt sensus hominis. Et
10 ætas senectutis vita immaculata. Placens Deo factus
est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est.
11 Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne
12 fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nuga-
citatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentiæ
13 transvertit sensum sine malitia. Consummatus in brevi
14 explevit tempora multa: Placita enim erat Deo anima
illius: propter hoc properavit educere illum de medio
iniquitatum: populi autem videntes, & non intelligen-
15 tes, nec ponentes in præcordiis talia: Quoniã gratia
Dei, & misericordia est in sanctos ejus, & respectus in
16 electos illius, Condemnat autem justus mortuus vivos
impios, & juventus celeriùs consummata, longã vitam
17 injusti. Videbunt enim finem sapientis, & non intelli-
gent quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit
illum Dominus,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 † Κᾂν γὰρ ἐν κλάδοις πρὸς καιρὸν ἀναβλάστῃ, † ὀσφρήσεως βιαίου ἀνέμου ζαλωθήσεται, † καὶ ἀπὸ βίας ἀνέμων ἐκριζωθήσεται.
5 † Περικλασθήσονται κλῶνες (a) ἀτέλεστοι, † καὶ ὁ καρπὸς αὐτῶν ἄχρηστος, ἄωρος εἰς βρῶσιν, † καὶ εἰς οὐδὲν ὀπτήσιμος. † Ἐκ γὰρ ἀνόμων
6 ὕπνων τέκνα γεγονότα † μάρτυρές εἰσι πονηρίας κατὰ γονέων ἐν
7 ἐξετασμῷ αὐτῶν. † Δίκαιος δὲ ἐὰν φθάσῃ τελευτῆσαι, ἐν ἀνα-
8 παύσει ἔσται. † Γῆρας γὰρ τίμιον ἡ τὸ πολυχρόνιον, † οὐδὲ ἀριθμῷ
9 ἐτῶν μεμέτρηται. † πολιαὶ δέ εἰσι φρόνησις ἀνθρώποις, † καὶ ἡλικία
10 γήρως βίος ἀκηλίδωτος. † (a) Εὐάρεστος τῷ Θεῷ γεγονὼς ἠγαπήθη,
11 † καὶ ζῶν μεταξὺ ἁμαρτωλῶν μετετέθη. † Ἡρπάγη μὴ
κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ, † ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ.
12 † Βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά, † καὶ ῥεμβασμὸς
13 ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον. † Τελειωθεὶς ἐν ὀλίγῳ ἐπλήρωσε
14 χρόνους μακρούς. † Ἀρεστὴ γὰρ ἦν κυρίῳ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· † διὰ τοῦτο
ἔσπευσεν ἐκ μέσου πονηρίας. † Οἱ δὲ λαοὶ ἰδόντες καὶ μὴ νοήσαντες,
15 † μηδὲ θέντες ἐπὶ διανοίᾳ τὸ τοιοῦτο, † ὅτι χάρις καὶ ἔλεος (ζ) ἐν
16 τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ, † καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ. † Κατα-
κρινεῖ δὲ δίκαιος (η) καμὼν τοὺς ζῶντας ἀσεβεῖς, † καὶ (ϑ) νεότης
17 τελεσθεῖσα ταχὺς πολυετὴς γῆρας ἀδίκου. † Ὀφθήσεται γὰρ τελευτὴν
σοφοῦ, καὶ οὐ νοήσουσι τί ἐβουλεύσατο περὶ αὐτοῦ, † καὶ εἰς τί ἠσφαλίσατο
αὐτὸν ὁ κύριος.

MS. A. (a) ἀτελεσταῖοι, (a) Εὐάρεστος Θεῷ (ζ) ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ. (η) δικαιῶν (ϑ) νεότητες

Nam etsi in ramis ad tempus germinaverint; infirmiter posita à vento commovebuntur, & à violentia ventorum eradicabuntur. Confringentur rami inconsummati, & fructus illorum inutilis, acerbus ad manducandum, & ad nihilum aptus. Ex iniquis enim (d) somnis filii qui nascuntur, testes sunt nequitiæ parentum in interrogatione sua. Justus autem, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est, non diuturna, nec quæ annorum numero computata: canicies autem est prudentia hominibus: Et ætas senectutis, vita immaculata. Placens Deo factus, dilectus est: & vivens inter peccatores, translatus est. Raptus est; ne malitia mutaret intellectum illius, aut fictio deciperet animam illius. Fascinatio nugacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentiæ obfuscat sensum sine malitia. Consummatus in brevi explevit tempora multa. Placita enim erat Domino anima illius. Propter hoc properavit de medio iniquitatis. Populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia: Quoniam gratia & misericordia in electos ejus, & respectus in sanctos illius. Condemnat autem justus mortuus vivos impios: & juventus celerius consummata (e) longævam senectutem injusti. Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent, quid cogitaverit de illo, & quare munierit illum Dominus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 * ܘܐܢ ܢܦܩܘ ܚܘܪܨ ܘܓܕܝܠ ܐܝܟ ܕܢܫܪܘ ܒܙܒܢ ܙܥܘܪ. ܠܐ ܢܬܚܫܚ ܠܗܘܢ ܡܢ ܪܘܓܙ ܪܘܚܐ.
5 ܘܡܢ ܣܥܪ ܪܘܚܐ ܢܬܬܒܪ̈ܘ. ܘܦܪ̈ܝ ܕܝܠܗܘܢ ܠܐ ܢܫܠܡ ܘܡܪ̈ ܘܠܐ ܢܬܐܟܠ. * ܘܡܢ ܥܠ ܗܕܐ ܢܬܚܫܒ ܠܗܘܢ ܐܝܟ ܕܠܐ ܐܝܬ ܠܗܘܢ ܦܪ̈ܝ.
6 ܒܟܠ ܡܕܡ. ܒܪ̈ܝ ܕܡܢ ܙܘܓܐ ܕܠܐ ܫܪ̈ܝܪ ܐܬܝܠܕܘ ܣܗܕ̈ܐ ܠܗܘܢ ܒܫܘܠܛܢ ܕܐܒܗ̈ܝܗܘܢ ܒܫܥܬ ܒܥܬ̈ܐ ܕܒܕܩ̈ܘܬܗ̈ܘܢ.
7 * ܙܕܝܩ ܕܡܢ ܩܕܡ ܕܢܬ ܡܢ ܥܠܡܐ ܗܘ ܒܢܝܚ ܢܗܘܐ. ܘܠܐ ܒܣܓܝ ܝܘܡ̈ܝ ܢܬܚܙܐ. ܘܠܐ ܒܡܢܝܢ ܫܢ̈ܝ ܢܬܬܟܠ.
8 ܚܟܡܬܐ ܗܝ ܣܝܒܐ ܕܒܢ ܐܢܫ̈ܐ. * ܘܫܘܒܚܐ ܕܠܐ ܡܠܝ ܒܝܘ̈ܡ̈ܝ ܥܠܡ̈ܐ ܐܬܝܩܪ.
9 ܘܠܐ ܒܡܢܝܢ ܫܢ̈ܝ ܐܬܚܫܒ. ܫܝܒܘܬܐ ܗܝ ܒܢ̈ܝ ܐܢܫ̈ܐ. ܗܘ ܟܠ ܒܪ̈ܝ ܕܠܐ ܚܛ̈ܐ ܘܫܘܒܚܐ ܕܣܝܒ̈ܘ ܗܘ ܒܫܝܫ.
10 * ܡܪ̈ܥܝ ܐܠܗܐ ܐܬܪ̈ܚܡ ܗܘ ܘܒܝܢ ܚܛ̈ܝܐ ܐܬܢܩܠ ܡܢ ܒܝܢ ܚܛ̈ܝܐ ܢܣܒ̈ ܗܘ ܘܐܬܪ̈ܥܝ ܠܗ ܡܢ ܒܝܢ ܚܛ̈ܝܐ.
11 ܐܬܚܛܦ ܕܠܐ ܫܢ̈ܐ ܠܒܗ ܒܫ̈ܝܫ̈ܐ ܘܠܐ ܢܬܚܒܠ ܠܒܗ ܒܪ̈ܝ ܕܠܐ ܢܬܚܒܠ ܢܦܫܗ.
12 ܠܐ ܢܫܬܚܠ ܒܝܫ̈ܐ ܠܒܗ ܘܠܐ ܢܫܬܒܝ ܢܦܫܗ ܡܢ ܡܪ̈ܡ̈ܐ. * ܒܢ̈ܝ ܕܡܢ ܙܘܓܐ ܕܠܐ ܫܪ̈ܝܪ ܐܬܝܠܕܘ
13 ܣܗܕ̈ܐ ܠܗܘܢ ܒܫܘܠܛܢ ܕܐܒܗ̈ܝܗܘܢ ܒܫܥܬ ܒܥܬ̈ܐ ܕܒܕܩ̈ܘܬܗ̈ܘܢ. * ܘܫܘܒܚܐ ܕܠܐ ܡܠܝ ܒܝܘ̈ܡ̈ܝ ܥܠܡ̈ܐ ܐܬܝܩܪ.
14 ܘܠܐ ܒܡܢܝܢ ܫܢ̈ܝ ܐܬܚܫܒ. ܫܝܒܘܬܐ ܗܝ ܒܢ̈ܝ ܐܢܫ̈ܐ. ܗܘ ܟܠ ܒܪ̈ܝ ܕܠܐ ܚܛ̈ܐ ܘܫܘܒܚܐ ܕܣܝܒ̈ܘ ܗܘ ܒܫܝܫ.
15 * ܡܪ̈ܥܝ ܐܠܗܐ ܐܬܪ̈ܚܡ ܗܘ ܘܒܝܢ ܚܛ̈ܝܐ ܐܬܢܩܠ ܡܢ ܒܝܢ ܚܛ̈ܝܐ ܢܣܒ̈ ܗܘ ܘܐܬܪ̈ܥܝ ܠܗ ܡܢ ܒܝܢ ܚܛ̈ܝܐ.
16 ܐܬܚܛܦ ܕܠܐ ܫܢ̈ܐ ܠܒܗ ܒܫ̈ܝܫ̈ܐ ܘܠܐ ܢܬܚܒܠ ܠܒܗ ܒܪ̈ܝ ܕܠܐ ܢܬܚܒܠ ܢܦܫܗ.
ܠܐ ܢܫܬܚܠ ܒܝܫ̈ܐ ܠܒܗ ܘܠܐ ܢܫܬܒܝ ܢܦܫܗ ܡܢ ܡܪ̈ܡ̈ܐ. ܒܢ̈ܝ ܕܡܢ ܙܘܓܐ ܕܠܐ ܫܪ̈ܝܪ ܐܬܝܠܕܘ
17 ܣܗܕ̈ܐ ܠܗܘܢ ܒܫܘܠܛܢ ܕܐܒܗ̈ܝܗܘܢ ܒܫܥܬ ܒܥܬ̈ܐ ܕܒܕܩ̈ܘܬܗ̈ܘܢ. * ܘܫܘܒܚܐ ܕܠܐ ܡܠܝ ܒܝܘ̈ܡ̈ܝ ܥܠܡ̈ܐ ܐܬܝܩܪ.
ܘܠܐ ܒܡܢܝܢ ܫܢ̈ܝ ܐܬܚܫܒ. ܫܝܒܘܬܐ ܗܝ ܒܢ̈ܝ ܐܢܫ̈ܐ. ܗܘ ܟܠ ܒܪ̈ܝ ܕܠܐ ܚܛ̈ܐ ܘܫܘܒܚܐ ܕܣܝܒ̈ܘ ܗܘ ܒܫܝܫ.

Et quamvis frondes ac virgulta producant, ad mediocre tamen tempus germinabunt, nec tutò procedent, & à vento movebuntur, & à vento valido eradicabuntur; Virgulta eorum penitùs frangentur, fructus eorum vitiati, ad esum infausti, nullíque rei utiles. Et liberi ex illegitimo congressu procreati, mali testes adversùs parentes suos cùm examinabuntur. Justus autem sive præmaturè moriatur, erit in quiete: sive in longitudine dierum moriatur, in honore invenietur. Senect' & honor nequaquam sumitur è longitudine temporum, neq; numerus annorum utriusque, mensurâ supputatur: Sed cani sunt prudentia hominis; statura verò senectutis, incolatûs quietus. Et quia Deo placuit, dilectus fuit: quia morabatur inter peccatores, transtulit illum. Raptus est, ut ne mutaret malitia mentem ejus, néve deciperet fraus linguam ejus. Æmulatio enim mala, quæ sunt bona depravat; & perturbatio concupiscentiæ obest menti bonæ. Perfectus paulisper, explevit tempora multa. Placuit enim Deo anima ipsius; & quia justus erat, citiùs eripuit eum de medio malitiæ. Populi autem videntes non intellexerunt, nec in animum suum induxerunt quam ob causam tale sit judicium, & gratia atque misericordia Dei in pios suos, & visitatio Dei in electos suos. Judicat justos, & impios perdit vivos. Et pueri prodeuntes ad exiguum tempus, præstant longævo tempori senum flagitiosorum. Videbunt quidem mortem justi, at non intelligent quid consilii ceperit de illo Deus, & quare cautè servârit illum Dominus:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

4 * وَإِنْ أَيْنَعَ فِي أَغْصَانِهَا وَقَامَتْ مَا ثَابِتَةً فِي صَيَانَتِهِ * فَسَيَهُبُّ الرِّيَاحُ وَتَقْلَعُهَا عَوَاصِفُ الرِّيَاحِ *
5 وَتَسْتَأْصِلُهَا مِنْ أُصُولِهَا * وَفُرُوعُهَا غَيْرُ كَامِلَةٍ * وَثَمَرُهَا لَنْ يَصْلُحَ لِلْأَكْلِ إِذْ لَيْسَ فِي وَقْتِهَا * وَلَيْسَ لِأَحَدٍ
6 مَوَافِقَةٌ * لِأَنَّ الْأَوْلَادَ الْمَوْلُودِينَ مِنَ الْآثَامِ هُمْ شُهُودٌ عَلَى سِرِّ وَالِدِيهِمْ فِي التَّكْشِيفِ عَنْهُمْ *
7 * فَأَمَّا الْعَدْلُ إِذَا بَلَغَ الْوَفَاةَ وَسَيَكُونُ فِي رَاحَةٍ * لِأَنَّ كَرَامَةَ الشَّيْخُوخَةِ لَيْسَتْ بِكَثْرَةِ السِّنِينَ *
8 وَلَا تُحْصَى بِعَدَدِ السِّنِينَ * وَإِنَّمَا الشَّيْبُ فَهْمُ النَّاسِ وَسِنُّ الشَّيْخُوخَةِ سِنُونَ لَا دَنَسَ فِيهَا *
9 * مَنْ يُرْضِي اللَّهَ يُحَبُّ * وَبَيْنَمَا يَكُونُ عَائِشًا بَيْنَ الْخُطَاةِ يُنْقَلُ * وَيُخْطَفُ قَبْلَ أَنْ تَغَيِّرَ
10 الرَّدِيلَةُ فَهْمَهُ * أَوْ يُطْغِيَ الْغِشُّ نَفْسَهُ * لِأَنَّ حَسَدَ السِّرِّ يَشُوهُ الْحَسَنَاتِ وَطَمْوَحَ الشَّهْوَةِ يَقْلِبُ
11 عَقْلًا سَادِجًا * وَإِذَا تُوُفِّيَ مُدَّةَ سِنِينَ أَكْمَلَ سِنِينَ طَوِيلَةً * لِأَنَّ نَفْسَهُ كَانَتْ مَرْضِيَّةً لِلرَّبِّ *
12 فَلِذَلِكَ بَادَرَ فَانْصَرَفَ مِنْ وَسَطِ الشَّرِّ * وَالشُّعُوبُ رَأَوْا ذَلِكَ وَلَمْ يَفْهَمُوهُ * وَلَمْ يَحْصُلُوا فِي ذِهْنِهِمْ
13 مَا مَعْنَى ذَلِكَ * أَنَّ نِعْمَةَ اللَّهِ هُوَ فِي أَبْرَارِهِ * وَتَعَاهُدَهُ يَكُونُ فِي مُخْتَارِيهِ * وَالْإِنْسَانُ الْعَدْلُ
14 يَكُونُ مَصْرُورًا * فَيُدِينُ الْمُنَافِقِينَ حِينَ يَكُونُونَ أَحْيَاءً * وَهُوَ الْحَدَاثَةُ إِذَا تُوُفِّيَ سَرِيعًا *
15 يُحَاكِمُ كَثْرَةَ سِنِي الشَّيْخُوخَةِ الظَّالِمَةِ * لِأَنَّهُمْ يُعَايِنُونَ وَفَاةَ الْحَكِيمِ * وَمَا يَفْهَمُونَ مَاذَا قَدِ
16 ارْتَأَى فِيهِ * أَوْ لِمَاذَا صَانَهُ الرَّبُّ *

Et licèt è ramis eorum egerminaverint frondes firmiter aliquandiu stabiles, attamen venti concutient illos, & procellæ ventorum evellent eos. Virgulta eorum effringentur nondum perfecta, & fructus eorum ut qui intempestivus, non est esui commodus, nec ulli conducens. Namliberi ex iniquis geniti, testes erunt nequitiæ parentum suorum, cùm explorabuntur. At verò justus cùm obitum attigerit, erit in tranquillitate. Honor enim senectutis non consistit in annorum multitudine, neque annorum numero computatur. At canities prudentia est hominũ, & anni senectutis immaculatæ vitæ institutum. Qui Deo placet, diligitur: dumque vivens est inter peccatores, transfertur: Et rapitur antequam vitium mutet intellectum ejus, aut seducat fraus animam ipsius. Æmulatio enim nequitiæ denigrat benefacta, & immoderatus libidinis appetitus sinceram mentem pervertit. Cùm verò defunctus est, brevi intervallo longos implevit annos. Quia anima ejus grata erat Domino, propterea maturiùs discessit è medio nequitiæ. Sed populi hoc cernentes non intellexerunt, nec mente suâ deprehenderunt quid hoc significet, quòd justitia Dei sit in justos suos, & visitatio ejus in electos suos. Et homo justus damnum patiatur. Verùm damnabunt impios dum fuerint vivi; & juvenis cùm celeriùs defunctus fuerit, judicabit multitudinem annorum impiæ senectutis. Nam videntes obitum sapientis, nec intelligentes quodnam de eo consilium ceperit, aut quorsum custodierit eum Dominus;

Versio VULG. LAT.

18 Videbunt & contemnent eum: illos autem Dominus
19 irridebit. Et erunt post hæc decidentes sine honore,
& in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniã
disrumpet illos inflatos sine voce, & commovebit illos
à fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur: &
20 erunt gementes, & memoria illorum peribit. Venient
in cogitatione peccatorum suorum timidi, & tradu-
cent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

CAP. V.

1 Tunc stabunt justi in magna constantia, adversùs eos
qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores co-
2 rum. Videntes turbabuntur timore horribili, & mi-
3 rabuntur in subitatione insperatæ salutis. Dicentes
intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiri-
tus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in
4 derisum, & in similitudinem improperii. Nos insen-
sati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem il-
5 lorum sine honore: Ecce quomodo computati sunt
6 inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est. Ergò
erravimus à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit
7 nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis. Las-
sati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambula-
vimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravi-
8 mus. Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum
9 jactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia
illa tanquam umbra, & tanquam nuntius percurrens,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA,

18 Ὀψονται καὶ ἐξουθενήσουσιν, † αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἐκγελάσεται † Καὶ
19 ἔσονται μετὰ τοῦτο εἰς πτῶμα ἄτιμον, † καὶ εἰς ὕβριν ἐν (ι) νεκροῖς δι'
αἰῶνος· † ὅτι ῥήξει αὐτοὺς ἀφώνους (κ) πρηνεῖς, καὶ ζωγρεύσας αὐτοὺς
ἐκ θεμελίων, † καὶ ἕως (λ) ἐσχάτου ἐρημωθήσονται, † καὶ ἔσονται ἐν
20 ὀδύνῃ, † καὶ ἡ μνήμη αὐτῶν ἀπολεῖται. † Ἐλεύσονται ἐν συλλο-
γισμῷ ἁμαρτημάτων αὐτῶν δειλοί, † καὶ ἐλέγξει αὐτοὺς ἐξεναντίας
τὰ ἀνομήματα αὐτῶν.

MS.A. (ι) νεκροῖς αἰῶνος, (κ) πρινεῖς (λ) ἐσχάτων

Videbunt, & contemnent: illos autem Dominus irri- 18
debit. Et erunt post hæc decidentes sine honore, 19
& in contumelia inter mortuos in perpetuum: quo-
niam disrumpet illos (f) sine voce inflatos, & com-
movebit illos à fundamentis, & usque ad supremum
desolabuntur: & erunt (g) in dolore, & memoria
illorum periet. Venient in (h) cogitationem pec- 20
catorum suorum timidi: & traducent illos ex
adverso iniquitates ipsorum.

ΚΕΦ. ε'.

1 † Τότε στήσεται ὁ παῤῥησίᾳ πολλῇ ὁ δίκαιος † κατὰ πρόσωπον
2 τῶν θλιψάντων αὐτὸν, † καὶ τῶν ἀφαιρουμένων τοὺς πόνους αὐτῶν. † Ἰδόν-
τες ταραχθήσονται φόβῳ δεινῷ, † καὶ ἐκστήσονται ἐπὶ τῷ παραδόξῳ
3 τῆς σωτηρίας. † (α) Ἐροῦσιν ἐαυτοῖς μεταμεμελημένοι, καὶ διὰ στενοχω-
ρίαν πνεύματος (β) στενάζοντες, † Οὗτος ἦν ὃν ἔσχομέν ποτε εἰς
4 γέλωτα † καὶ εἰς παραβολὴν ὀνειδισμοῦ. Οἱ ἄφρονες † ἡμεῖς τὸν βίον αὐτοῦ
5 ἐλογισάμεθα μανίαν, † καὶ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἄτιμον. † Πῶς κατε-
6 λογίσθη ἐν υἱοῖς θεοῦ, † καὶ ἐν ἁγίοις ὁ κλῆρος αὐτοῦ ἐστιν; † (γ) Ἄρα
ἐπλανήθημεν ἀπὸ ὁδοῦ ἀληθείας, † καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης φῶς οὐκ
7 ἔλαμψεν (γ) ἡμῖν, † καὶ ὁ ἥλιος οὐκ ἀνέτειλεν ἡμῖν. † Ἀνομίας
ἐνεπλήσθημεν στρίβους καὶ ἀπωλείας, † καὶ (δ) διωδεύσαμεν ἐρήμους
8 ὁδοὺς, † τὴν δὲ ὁδὸν κυρίου οὐκ ἐγνωμεν. † Τί ὠφέλησεν ἡμᾶς ἡ ὑπερη-
9 φανία; † (ε) καὶ τί πλοῦτος μετὰ ἀλαζονείας συμβέβληκεν ἡμῖν; † Παρ-
ῆλθεν ἐκεῖνα πάντα ὡς σκιὰ, † καὶ ὡς ἀγγελία παραπρέχουσα.

MS.A. (α) Καὶ ἐροῦσιν ἐν ἑαυτοῖς (β) στενάξονται καὶ ἐροῦσιν, Οὗτος
(γ) ἐν ἡμῖν, (δ) ὡδεύσαμεν (ε) ἢ τί

Tunc stabunt *justi* in magna constantia adversus 1
eos qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labo-
res eorum. *Videntes* turbabuntur timore horribili, 2
& mirabuntur in subitatione insperatæ salutis:
Dicent intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia 3
spiritus gementes: *Hi sunt* quos habuimus ali-
quando in (a) risum & in similitudinem improperii.
Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, 4
& finem illorum sine honore. (b) *Quomodo* computati
sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum
est? *Ergò* erravimus à via veritatis, & justitiæ 6
lumen non luxit nobis, & (c) Sol non est ortus nobis.
(d) *Lassati* sumus in viis iniquitatis, & perditio- 7
nis, & ambulavimus (e) solitudines difficiles: viam
autem Domini ignoravimus. Q *id* nobis profuit 8
superbia? & quid (f) divitiarum jactatio con-
tulit nobis? *transierunt* omnia illa tanquam umbra, 9
& tanquam nuncius (g) præcurrens:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܢܚܙܘܢ ܘܢܬܟܠܡܘܢ ܒܗ. ܐܦ ܒܝ ܡܪܢ ܢܫܚܩ ܒܗ ܟܕܡܗܘܢ. * ܘܒܟܠ ܗܕܐ ܢܦܠܘ ܒܫܚܬܐ
19 ܕܠܐ ܐܝܬ ܠܗܘܢ ܩܝܡܐ. ܘܒܛܝܠ ܐܢܘܢ ܒܟܠ ܙܒܢ. ܡܛܠ ܕܒܥܘܬ ܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ
ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ.
ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ.
ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ.
20 ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ.
1 ܒܝܢ ܒܢܝ ܐܠܗܐ. * ܩܕܡ ܒܥܠ ܕܒܒܗ * ܐ * * ܘܒܝܢ ܒܥܠ ܕܒܒܗ ܢܚܙܘܢ
2 ܒܗ ܘܢܬܟܠܡܘܢ ܒܗ. ܐܦ ܒܝ ܡܪܢ ܢܫܚܩ ܒܗ ܟܕܡܗܘܢ. * ܘܒܟܠ ܗܕܐ ܢܦܠܘ ܒܫܚܬܐ
3 ܕܠܐ ܐܝܬ ܠܗܘܢ ܩܝܡܐ. ܘܒܛܝܠ ܐܢܘܢ ܒܟܠ ܙܒܢ. ܡܛܠ ܕܒܥܘܬ ܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ
ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ.
4 ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ.
5 ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ.
6 ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ.
7 ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ.
8 ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ.
9 ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ. ܘܢܦܠ ܒܝܢ ܡܝܬܐ ܠܥܠܡ.

Videbunt *inquam* & contemnent eum: ipse 18
verò Dominus irridebit illos. Et post hæc 19
erunt in ruinam turpissimam, & inter mor-
tuos contemptui æterno: quoniam disrum-
pent illos serrâ sectos sine voce, & concuti-
ent illos ab ipsis eorum fundamentis, & ad
extremum usque desolabuntur, erúntque in
exitium, & memoria eorum peribit. Intro- 20
ibit in consilium scelerum eorum dolus, &
proprius error palàm arguet illos.

CAP. V.

1 Tunc stabit justus magna cum fiducia ante
2 faciem eorum qui afflixerint ipsum, & eorum
qui iniqui fuerint ipsius labori. Videbunt
3 enim illum, & gravi pavore percellentur; &
obstupescent cùm viderint gloriam ejus.
Dicéntq; apud semetipsos pœnitentiâ tacti,
& cum angustia spiritûs gement, ac dicent;
Hic est ille qui tunc risui inserviebat nobis,
4 & ludibrio atque proverbio stultis. Opinati
sumus incolatum ejus insanum, & mortem
5 ejus infamem. Quomodo computatus est
inter filios Dei, habétque hæreditatem cum
6 Sanctis? Aberrabamus igitur à via verita-
tis, & lumen justitiæ non affulsit nobis,
7 & sol haud ortus est nobis, Et impletæ sunt
semitæ nostræ pecccatis & exitio, & ambu-
lavimus per desertum non tritum, viam verò
8 Domini non cognovimus. Quid profuit no-
bis fastus, aut quid profuit nobis incolatus
superbiæ nostræ quæ velut umbra præteriit?
9 Quid etiam contulit nobis incolatus noster
fastosos, quandoquidem velut umbra præteri-
erunt hæc omnia, & velut nuntius cursoris?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

18 * يبصرونه فيدرون به * والرب سيضحك بهم * وسيكونون بعد هذا سقطهم ممقتا
19 وذات مسبة في الموتى الى الابد * لانه يقطعهم فيخصلون على وجوههم طريحين لا صوت
لهم * ويزعجونهم من اصولهم فيصيرون كالارض البائرة الى الانقصاء * ويخصلون في الوجع
20 ويبيد ذكرهم * فيقصون الى نقديما اجترموه جزعين * وتوبخهم ماثمهم مواجهة *

Videntes inquam *illum, aspernabuntur* 18
eum. Dominus autem ridebit eos: Exit- 19
que post hoc ruina eorum despecta &
contumeliosa inter mortuos in æternum.
Præcidet enim illos, & erunt super fa-
cies suas prostrati sine voce: & evel-
lent eos ab radicibus eorum: fiéntque
velut terra inculta ad extremum usque,
in dolore versabuntur, & memoria eo-
rum interibit: Exterminabuntur pro 20
ratione criminum suorum pavidi, suisq;
sceleribus coràm arguentur.

* الفصل الخامس *

CAP V.

1 * حينيذ يقوم ذو العدل بدالة جزيلة قبالة وجه الذين احزنوه وجحدوا اتعابه * فاذا ابصروه
2 يضطربون بخوف رديء * ويبهتون من مجرى خلاصه * فيقولون لانفسهم نادمين * ويكسرون
3 بصيغة روح قائلين * هذا هو ذلك الذي كان عندنا الجهال قديما ضحكة واحدوبة وبعيرا *
4 * فاحسبنا سيرته جنونا * ووفاته ممقتة * كيف قد حسب ابنا لله * وحصل حظه في
5 القديسين * لقد ضللنا عن طريق الحق * فلم يسرق لنا نور العدل * ولا اسرقت لنا
6 الشمس * فاسوعبنا اثما في الاسواك والمهالك * وسلكنا براري غير مسلوكة * وطريق
7 الرب ما عرفنا * ماذا انفعنا الكبرياء * وماذا اجدي علينا الغنا مع التعظم
8 عبر * تلك كلها كالظل * وجارب محاضن كخبير جايز *

Versio VULG. LAT.

10 Et tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam: cujus, cum præterierit, non est vestigium invenire neq; 11 semitam carinæ illius in fluctibus: Aut tanquam avis, quæ transvolat in aëre, cujus nullum invenitur argumentum itineris, sed tantùm sonitus alarum verberans levem ventum, & scindens per vim itineris aërem: commotis alis transvolavit, & post hoc nullum signum 12 invenitur itineris illius: Aut tanquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aër continuò in se re- 13 clusus est, ut ignoretur transitus illius: Sic & nos nati continuò desivimus esse: & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere: in malignitate autem 14 nostra consumpti sumus, Talia dixerunt in inferno hi, 15 qui peccaverunt: Quoniam spes impii tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur: & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tanquam fumus, qui à vento diffusus est: & tanquam memoria hospitis 16 unius diei prætereuntis. Justi autem in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogita- 17 tio illorum apud Altissimum. Ideò accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera tua teget eos, & brachio sancto suo defendet 18 illos. Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creatu- 19 ram ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace justitiam, & accipiet pro galea judicium certum. Sumet scutum inexpugnabile æquitatem: Acuet autem duram 21 iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Ὡς ναῦς διερχομένη κυμαινόμενον ὕδωρ, † ἧς διαβάσης οὐκ ἔστιν
ἴχνος εὑρεῖν, † οὐδὲ ἀτραπὸν (ζ) πρόπους αὐτῆς ἐν κύμασιν.
11 † Ἢ ὡς ὀρνέου (η) διιπτάντος εἶσα, † οὗ δὲν εὑρίσκεται τεκμήριον
πορείας, † πλαγῇ ⸗ πτερῶν μαστιζόμενον πνεῦμα κοῦφον † καὶ σχιζό-
μενον βίᾳ ῥοίζου, † κινουμένων πτερύγων διωκεύθη, † καὶ μετὰ τοῦτο οὐχ
12 εὑρέθη σημεῖον ἐπιβάσεως ἐν αὐτῷ. † Ἢ ὡς βέλος βληθὲν ⸗
ἐπὶ σκοπὸν, † τιμηθὲν ὁ ἀὴρ εὐθέως εἰς ἑαυτὸν ἀνελύθη, † ὡς
13 ἀγνοεῖται † ὁδὸν αὐτοῦ. † Οὕτως καὶ ἡμεῖς γεννηθέντες ἐξελίπομεν·
† καὶ ἀρετῆς μὲν σημεῖον οὐδὲν ἔχομεν δεῖξαι, † ἐν δὲ τῇ κακίᾳ ἡμῶν
14 15 κατεδαπανήθημεν. Ὅτι ἐλπὶς ἀσεβοῦς ὡς φερόμενον (θ) χνοῦς ὑπὸ
ἀνέμου, † καὶ ὡς πάχνη ὑπὸ λαίλαπος διωχθῆσα λεπτὴ, † καὶ ὡς κα-
πνὸς ὑπὸ ἀνέμου διεχύθη, † καὶ ὡς μνεία καταλύτη μονοημέρου παρ-
16 ὁδεύσης. † Δίκαιοι δὲ εἰς † αἰῶνα ζῶσι, † καὶ ἐν κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐ-
17 τῶν, † καὶ ἡ φροντὶς αὐτῶν παρὰ ὑψίστῳ. † Διὰ τοῦτο λήψονται τὸ
βασίλειον τῆς εὐπρεπείας, † καὶ τὸ διάδημα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς κυ-
ρίου, † ὅτι τῇ δεξιᾷ σκεπάσει αὐτοὺς, † καὶ τῷ βραχίονι ὑπερασπιεῖ αὐ-
18 τῶν. † Λήψεται πανοπλίαν † ζῆλον αὐτοῦ, † καὶ ὁπλοποιήσει † κτίσιν
19 εἰς ἄμυναν ἐχθρῶν. † Ἐνδύσεται θώρακα δικαιοσύνην, † καὶ περιθή-
20 σεται κόρυθα κρίσιν ἀνυπόκριτον. † Λήψεται ἀσπίδα ἀκαταμάχητον
21 ὁσιότητα, † Ὀξυνεῖ δὲ ἀπότομον ὀργὴν εἰς ῥομφαίαν, † (ι) συνεκπολε-
μήσει δὲ αὐτῷ ὁ κόσμος ἐπὶ τοὺς παράφρονας.

MS. A. (ζ) πρόπεως (η)* διαπτάντος (θ) χοῦς (ι) συνεκπολεμήσει αὐτῷ

10 *tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam,*
cujus, cum præterierit, non est vestigium invenire, neq;
semitam (b) carinæ illius in fluctibus: aut tan- 11
quam avis, quæ transvolat in aere, nullum inveni-
tur argumentum itineris, sed (i) percussione alarum
verberans levem ventum, & scindens per vim stri-
doris, commotis alis transvolavit: & post hoc nul-
lum signum invenitur itineris in eo: Aut tan- 12
quam sagitta emissa in locum destinatum, divisus
aer continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus
illius. Sic & nos nati desivimus esse, & virtutis 13
quidem nullum signum valuimus ostendere: in mali-
gnitate autem nostra consumpti sumus. Quoniam 15
spes impii tanquam (k) pulvis est, quæ à vento tol-
letur, & tanquam spuma gracilis, quæ à procella
dispergitur, & tanquam fumus à vento diffusus est,
& tanquam memoria hospitis unius diei prætereit.
Justi autem in perpetuum vivunt, & apud Domi- 16
num est merces illorum, & cogitatio eorum apud
altissimum. Ideo accipient regnum decoris, & 17
diadema speciei de manu Domini: quoniam dexte-
ra teget eos, & brachio defendet illos. 18 *Accipiet*
armaturam zelum suum, & armabit creaturam
ad ultionem inimicorum. 19 *Induet pro thorace justi-*
tiam, & accipiet pro galea judicium certum.
Sumet scutum inexpugnabile æquitatem: 20
acuet autem diram iram in lanceam, & 21
pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 * ܘܐܝܟ ܟܐܦܐ ܕܥܒܪ ܒܡܝܐ ܕܥܪܒܝܢ ܠܐ ܡܫܟܚܝܢ ܫܒܝܠܗ ܐܘ ܫܒܝܠ ܣܦܝܗ ܒܡܝܐ ܕܥܠܘ ܠܐ ܐܫܬܟܚ ܫܘܪܝܡ ܕܥܒܪ ܒܗ
11 ܐܘ ܐܝܟ ܨܦܪܐ ܕܦܪܚ ܒܐܘܝܪܐ ܘܠܐ ܡܫܟܚ ܫܒܝܠ ܦܪܝܣ ܓܘܦܗ ܐܠܐ ܩܠ ܩܠܗ ܕܡܦܪܫ ܒܫܘܒ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
12 ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
13 ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
14 ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
15 ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
16 ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
17 ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
18 ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
19 ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
20 ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ
21 ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ ܒܚܝܠ ܟܢܦܝܗ ܘܡܦܠܓ ܐܘܝܪܐ.

10 Et tanquam navis quæ transit super fluctus
maris, cúmque transierit non deprehendun-
tur ejus vestigia, nec semitæ ipsius in semitis
undarum: Aut velut avis per aërem volans, 11
cujus impervestigabile est vestigium, quæ
verberat alis suis, agitat, ac findit auram le-
vem, & vi pennarum suarum scindit aërem,
& ictu alarum suarum permeat, & post illam
non deprehenditur locus per quem transivit,
nec ullum extat itineris ejus indicium: Aut 12
veluti sagitta in scopum jacta, quâ aërem se-
cante, protinus aër locum ejus occupat, &
ignoratur viâ ejus: Ita quoque nos nati de- 13
fecimus, Et signum bonum ostendere non 14
potuimus, sed ad maliguitates nostras allisi
sumus. Quoniam spes impiorum est veluti 15
pulvisculus quem abripit ventus, & veluti
gluma turbine sublata; & ut fumus à vento
dispersus, utque memoria diei *hominis* iter
facientis, ita præterivimus. Justi autem in 16
perpetuum vivent, & in Domino est merces
eorum, & cogitatio eorum in Altissimo. Ideò 17
regnum glorioſum accipient, & diadema bo-
norum operum de manu Domini; & dexterâ
suâ obumbrabit eos, brachióque suo pro-
teget illos. Et in gratiam ipsorum in 18
zelo suo armabit omnia, & secum armabit
omnem creaturam suam ad cædem inimico-
rum suorum: Et induet thoracem justitiæ, 19
imponétq; capiti suo galeam judicii minimè
falsi. Et assumet scutum sanctimoniæ insu- 20
perabile: Et mirum in modum exacuet lan- 21
ceam iræ suæ, & unà cum mundo bellum ge-
ret contra insanos.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 * وَكَمَرْكَبٍ تَجْتَازُ يَخْطِفُهَا ٱلْمَآءُ بِمَوْجِهِ * ٱلَّذِي إِذَا عَبَرَ لَمْ يُوجَدْ لَهُ أَثَرٌ * وَلَا نُعْرَفُ صُورَةُ جَرْيِهِ
11 فِي ٱلْأَمْوَاجِ * أَوْ كَطَائِرٍ يَطِيرُ فِي ٱلْهَوَا لَمْ يُوجَدْ وَسْمُ سُلُوكِهِ * لِأَنَّهُ إِذَا أَثَارَ طَيَرَانَهُ جَعَلَ
ٱلرِّيَاحَ ٱلْخَفِيفَةَ مَعْرُوعَةً * فَيَسْقِيهَا بِسَدِّهِ سُرْعَتِهِ * وَيَجْرِي بِحَرَكَةِ جَنَاحَيْهِ * وَبَعْدَ ذَلِكَ
12 مَا تُوجَدُ عَلَامَةٌ عَبُورٍ فِيهَا * أَوْ كَسَهْمٍ تُرْسَقُ بِهِ ٱلْإِسَارُ * فَٱلْهَوَا ٱنْسَقَّ بِهِ وَلِوَقْتِهِ
13 عَادَ إِلَى حَالِهِ * كَأَنَّ عَبُورٍ فِيهِ لَمْ يُعْرَفْ * وَكَذَلِكَ نَحْنُ لَمَّا وُلِدْنَا ٱضْمَحَلَلْنَا * فَلَمْ نُمَكَّنْ
14 أَنْ نُرِيَ عَلَامَةَ فَضِيلَةٍ * بَلْ فَنِينَا فِي رَدِيلَتِنَا * لِأَنَّ رَجَا ٱلْكَافِرِ كَغُبَارٍ تَحْمِلُهُ ٱلرِّيَاحُ *
15 وَكَجَلِيدٍ دَقِيقٍ تُكَدِّدُهُ ٱلزَّوْبَعَةُ * وَكَدُخَانٍ يَنْحَلُّ فِي ٱلرِّيَاحِ * وَكَذِكْرِ ضَيْفٍ سَكَنَ يَوْمًا
وَاحِدًا وَٱرْتَحَلَ * فَأَمَّا ٱلصِّدِّيقُونَ ٱلْمُسْطُونَ فَيَعِيشُونَ إِلَى ٱلْأَبَدِ * وَثَوَابُهُمْ ثَابِتٌ فِي ٱلرَّبِّ * 16
وَمُرَاعَاتُهُمْ دَائِمَةٌ عِنْدَ ٱلْعَلِيِّ * فَلِهٰذَا يَتَقَلَّدُونَ مَمْلَكَةَ ٱلْبَهَآءِ مِنْ يَدِ ٱلرَّبِّ وَتَاجَ ٱلْجَمَالِ * 17
لِأَنَّهُ يَسْتُرُهُمْ بِيَمِينِهِ وَبِسَاعِدِهِ يَعْضُدُهُمْ * يَأْخُذُ عَتِيدَهُ سِلَاحًا كَامِلًا * وَيَجْعَلُ ٱلْبَرِيَّةَ 18
سِلَاحًا لِٱنْتِقَامِ مِنْ أَعْدَائِهِ * يَتَسَرْبَلُ ٱلْعَدْلَ دِرْعًا * وَيَضَعُ عَلَيْهِ ٱلْإِنْصَافَ ٱلْفَاقِدَ ٱلْمُرَاءَاةَ 19
بَيْضَةً * يَكْحَلُ ٱلْبِرَّ حَجَفَةً غَيْرَ مُحَارَبٍ * وَمِنْ بَطَائِرِ غَضَبِهِ يَطْرَحُ ٱلْبَرَدَ بِحُمْلَتِهِ * يَرْهَفُ عَيْصَهُ 20
سَيْفًا قَاطِعًا * وَٱلْعَالَمُ يُحَارِبُ مَعَهُ * 21

Et quasi navis permeans quam aqua flu- 10
ctuatione suâ rapit, quâ transactâ ne-
que vestigium ejus invenitur, neque fi-
gura meatûs ejus agnoscitur in fluctibus:
Aut ut avis aëra pervolans, cujus itine- 11
ris signum minimè reperitur; utpote vo-
latum suum excitans, leves ventos red-
dit pulsatos, & suæ velocitatis impetu
findit, motúque alarum currit, ac nul-
lum in eis posteà meatûs ejus reperitur
indicium: Ayt quasi telum, quo in sco- 13
pum conjecto finditur aër, statimque in
pristinum statum suum redit, ita ut
transitus ejus per ipsum minimè depre-
hendatur. Ita & nos, quum nati fu- 14
mus, evanuimus: Nec valuimus ullum
virtutis indicium præbere, sed in vitio
nostro defecimus. Spes enim impii simi- 15
lis est pulveri à ventis sublato, & tenui
glaciei procella jactatæ, & fumo in
ventos resoluto, & memoriæ hospitis qui
unâ die commoratus discedit. At verò 16
justi & integri vivent in æternum, &
præmium illorum tutum est in Domino,
& cura eorum penes Altissimum. Idcir- 17
cò regnum gloriæ adipiscentur de manu
Domini, cum diademate pulchritudinis:
quoniam ipse dexterâ suâ proteget eos, &
brachio suo adjuvabit eos. Zelum suum 18
assumet armaturam perfectam, & crea-
turas in arma convertet ad hostes suos
ulciscendos. Induet justitiam pro tho- 19
race, & æquitatem simulationis exper-
tem sibi pro galea imponet. Pro scuto 20
inexpugnabili capiet innocentiam, & præ
erumpente furore suo grandinem confer-
tim jaculabitur. Iram suam expoliet 21
in gladium acutum, & mundus unà cum
eo pugnabit.

Versio VULG. LAT.

22 Ibunt directè emissiones fulgurum, & tanquam à bene curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum
23 locum insilient. Et à petrosa ira plenæ mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris, & flumina con-
24 current duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis, tanquam turbo venti dividet illos: & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas evertet sedes potentium.

CAP. VI.

1 MElior est sapientia quàm vires: & vir prudens
2 quam fortis. Audite ergò reges, & intelligite, discite
3 judices finium terræ. Præbete aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis
4 nationum. Quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera
5 vestra, & cogitationes scrutabitur: Quoniam cùm essetis ministri regni illius, non rectè judicâstis, nec custodistis legem justitiæ, neque secundùm voluntatem
6 Dei ambulâstis. Horrendè & citò apparebit vobis: quoniam judicium durissimum his, qui præsunt, fiet.
7 Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem
8 potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cujusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujusdam: quoniam pusillum & magnum ipse fecit,
9 & æqualiter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem
10 fortior instat cruciatio. Ad vos ergò reges sunt hi sermones mei, ut discatis sapientiam, & non excidatis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 Πορεύσονται ἔυσχοι βολίδες ἀφανῶν, † ᾗ ὡς ἀπὸ εὐκύκλου τόξου
23 τ νεφῶν ἐπὶ σκοπὸν ἁλοῦνται. † Καὶ ὀργὴ πλήρεις λιθοβολοι θυμῷ πλήσεις
ῥιφήσονται χάλαζαι· † ἀγανακτήσῃ κατ' αὐτῶν ὕδωρ θαλάσσης,
24 † ποταμοὶ δὲ (κ) συγκλύσουσιν ἀποτόμως. † Ἀντιστήσεται αὐτοῖς
πνεῦμα δυνάμεως, † ᾗ ὡς λαίλαψ ὀλεκιεῖ αὐτούς· † ᾗ ἐρημώσῃ πᾶσαν † γῆν ἀνομία, ᾗ ἡ κακοτεχνία πεισεῖται θρόνους δυναστῶν.

MS. A (κ) Συγκλύσουσιν

ΚΕΦ. ϛ'.

† Ἀκούσατε οὖν βασιλῆς ᾗ σύνετε, † μάθετε δικασαὶ περάτων
γῆς. † Ἐνωτίσασθε οἱ κρατοῦντες πλήθους, † ᾗ γαυριῶντες
ἐπὶ ὄχλοις ἐθνῶν. † Ὅτι ἐδόθη (α) παρὰ τοῦ κυρίου ἡ κράτησις
ὑμῖν, † ᾗ ἡ δυνασεία παρὰ ὑψίστου, † ὃς ἐξετάσει ὑμῶν τὰ ἔργα,
ᾗ τὰς βουλὰς διερευνήσει. † Ὅτι ὑπηρέται ὄντες τῆς αὐτοῦ βα-
σιλείας οὐκ ὀρθῶς ἐφυλάξατε νόμον, † οὐδὲ ἐτηρήσατε ὀρθῶς,
† βουλὴ θεοῦ ἐπορεύθητε. † Φρικτῶς ᾗ ταχέως ἐπιστήσεται ὑμῖν,
ὅτι κρίσις ἀπότομος ἐν τοῖς ὑψηλοῖς γίνεται. † Ὁ γὰρ ἐλάχιστος
συγγνωστὸς ὅτιν (β) ἔλεος, † δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται.
† Οὐ γὰρ ὑποστελεῖται πρόσωπον ὁ πάντων δεσπότης, † οὐδὲ πτοη-
θήσεται μεγέθος· † ὅτι μικρὸν ᾗ μέγαν αὐτὸς ἐποίησεν, † ὁμοίως
τε φροντὶς περὶ πάντων. † Τοῖς δὲ κρατοῦσι ἰσχυρὰ ἰσχὺς ἐφέστη κεν.
† Πρὸς ὑμᾶς οὖν ὦ τύραννοι οἱ λόγοι μου, † ἵνα μάθητε σοφίαν ᾗ
μὴ ἁμαρτήσητε.

MS. A. (α) παρὰ κυρίου (β) ἔλεον

Ibunt directæ emissiones fulgurum, & tanquam 22
à bene curvato arcu nubium ad certum locum insi-
lient: Et à petrosa ira plenæ mittentur grandi- 23
nes. Excandescet in illos aqua maris, & flumina
concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus 24
virtutis, & tanquam turbo venti dividet eos, &
ad eremum perducet omnem terram iniquitas; &
malignitas evertet sedes potentium.

CAP. VI.

Audite ergo reges, & intelligite: discite judi- 2
ces finium terræ: Præbete aures vos, qui conti- 3
netis (a) multitudinem, & placetis vobis in tur-
bis nationum: Quoniam data est à Domino po- 4
testas vobis, & virtus ab altissimo: qui interro-
gabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur:
Quoniam cum essetis ministri regni illius, non rectè 5
judicâstis, neque custodistis (b) legem, neque secundùm
volùtatem Dei ambulastis. Horrendè & cito appare- 6
bit vobis: quoniam judicium durissimùm in his qui
præsunt, fit. Exiguo enim conceditur misericordia: 7
potentes autem potenter tormenta patientur. Non 8
enim subtrahet personam (c) cujusque dominus, nec
reverebitur (d) magnitudinem: quoniam pusillum
& magnum ipse fecit: & æqualiter cura est illi de
omnibus. Fortioribus autem fortior instat cru- 9
ciatio. Ad vos ergò (e) tyranni sunt sermones 10
mei; ut discatis sapientiam, & non excidatis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 * ܘܢܬܚܙܝܢ ܚܫܡܗܘܢ ܟܝܐ ܕܪܡܝܐ ܕܒܪܩ. ܘܡܢ ܫܡܝܐ ܒܚܕܐ ܢܬܚܙܘܢ ܒܥܘܒܗ ܟܩܫܬܐ ܕܥܢܢܐ.
23 * ܘܡܢ ܒܝܬ ܡܫܟܢܗ ܢܦܩ ܒܪܩ. ܘܡܢ ܒܝܬ ܓܒܐ ܢܦܩ ܒܪܕ. ܘܡܢ ܒܝܬ ܡܝ ܢܦܩ ܩܦܐ.
24 ܘܡܢ ܒܝܬ ܢܗܪܐ ܢܦܩ ܚܪܒܐ ܕܡܝ ܝܡܐ. * ܘܡܢ ܒܝܬ ܚܫܟܐ ܢܦܩ ܪܘܚ ܣܥܪ. ܘܡܢ ܒܝܬ ܫܡܝܐ ܢܦܩ ܪܘܚ ܣܥܪ. ܘܡܢ ܒܝܬ ܡܝ

Versio VULG. LAT.

11 Qui enim custodierint justa justè, justificabuntur: &
12 qui didicerint ista, invenient quid respondeant. Concupiscite ergò sermones meos, diligite illos, & habebi-
13 tis disciplinã. Clara est, & quæ nunquam marcescit sapientia, & facilè videtur ab his qui diligunt eam, & in-
14 venitur ab his qui quærunt illam. Præoccupat qui se
15 concupiscunt, ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit: assidentem enim illã
16 foribus suis inveniet. Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus: & qui vigilaverit propter illam, citò se-
17 curus erit. Quoniam dignos se ipsa circuit quærens, & in viis ostendit se illis hilariter, & in omni providentia
18 occurrit illis. Initiũ enim illius, verissima est disciplinæ
19 concupiscentia. Cura ergò disciplinæ, dilectio est: & dilectio custodia legũ illius est: custoditio autẽ legum,
20 consummatio incorruptionis est: Incorruptio autẽ fa-
21 cit esse proximum Deo. Concupiscentia itaq; sapientiæ
22 deducit ad regnum perpetuum. Si ergò delectamini
23 sedibus & sceptris, ô reges populi, diligite sapientiam, ut perpetuũ regnetis. Diligite lumen sapientiæ omnes
24 qui præestis populis. Quid est autẽ sapientia, & quemadmodum facta sit referam: & non abscondam à vobis sacramenta Dei, sed ab initio nativitatis investigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo
25 veritatem: Neq; cum invidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ.
26 Multitudo autẽ sapientium sanitas est orbis terrarum:
27 & rex sapiens stabilimentum populi est. Ergò accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 †Οἱ γὰρ φυλάξαντες ὁσίως τὰ ὅσια ὁσιωθήσονται, † καὶ οἱ διδαχθέντες
12 αὐτὰ εὑρήσουσιν ἀπολογίαν. † Ἐπιθυμήσατε οὖν τῶν λόγων μου, †πο-
13 θήσατε καὶ παιδευθήσεσθε. † Λαμπρὰ καὶ ἀμάραντός ἐστιν ἡ σοφία, † καὶ εὐχερῶς θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων αὐτὴν, † καὶ εὑρίσκεται ὑπὸ
14 τῶν ζητούντων αὐτὴν, † φθάνει τοὺς ἐπιθυμοῦντας προγνωσθῆναι.
15 † Ὁ ὀρθρίσας (γ) ἐπ' αὐτὴν οὐ κοπιάσει, † πάρεδρον γὰρ εὑρήσει τῶν πυ-
16 λῶν αὐτοῦ. † Τὸ γὰρ ἐνθυμηθῆναι περὶ αὐτῆς φρονήσεως τελείας ἐστὶ,
17 † καὶ ὁ ἀγρυπνήσας δι' αὐτὴν ταχέως ἀμέριμνος ἔσται. † Ὅτι τοὺς
ἀξίους αὐτῆς ἄνωθεν περιέρχεται ζητοῦσα, †ἐν τε τρίβοις φαντάζεται αὐτοῖς
18 εὐμενῶς, † καὶ ἐν πάσῃ ὁρμῇ (δ) συναντᾷ αὐτοῖς. † Ἀρχὴ γὰρ
19 αὐτῆς ἡ ἀληθεστάτη παιδείας ἐπιθυμία, † φροντὶς δὲ παιδείας ἀ-
20 γάπη, † Ἀγάπη δὲ τήρησις νόμων αὐτῆς, † προσοχὴ δὲ νόμων βε-
21 βαίωσις ἀφθαρσίας, † Ἀφθαρσία δὲ ἐγγὺς εἶναι ποιεῖ θεοῦ. † Ἐπι-
22 θυμία οὖν σοφίας ἀνάγει ἐπὶ βασιλείαν. † Εἰ οὖν ἥδεσθε ἐπὶ
23 θρόνοις καὶ σκήπτροις τύραννοι λαῶν, †τιμήσατε σοφίαν, ἵνα εἰς †
24 αἰῶνα βασιλεύσητε. † Τί δέ ἐστι σοφία καὶ πῶς ἐγένετο, ἀπαγγελῶ,
† καὶ οὐκ ἀποκρύψω ὑμῖν μυστήρια, † ἀπ' ἀρχῆς γενέσεως ἐξιχνιάσω, † καὶ θήσω εἰς τὸ ἐμφανὲς τὴν γνῶσιν αὐτῆς, † καὶ οὐ μὴ παρελεύσω
25 τὴν ἀλήθειαν. † Οὔτε μὴν φθόνῳ τηκομένῃ συνοδεύσω, † ὅτι
26 τοῦτο οὐ (ε) κοινωνήσει σοφίᾳ. † Πλῆθος δὲ σοφῶν σωτηρία κόσμου,
27 † καὶ βασιλεὺς φρόνιμος εὐσταθία λαοῦ. † Ὥστε παιδεύεσθε τοῖς
ῥήμασί μου, καὶ ὠφεληθήσεσθε.

MS. A. (γ) πρὸς αὐτὴν (δ) ἀπαντᾷ (ε) κοινωνεῖ

Qui enim custodierint (f) juste justa; justificabuntur, & qui didicerint (g) ista invenient quid respondeant. Concupiscite ergo sermones meos, diligite, & habebitis disciplinam. Clara est, & quæ nunquam marcescat, sapientia: & facile videtur ab his qui diligunt eam, & invenitur ab his qui quærunt illam. Præoccupat, qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit ad illam; non laborabit: assidentem enim illam inveniet foribus suis. Cogitare enim de illa (h) sensus est consummatus: & qui vigilaverit propter illam, cito erit securus. Quoniam dignos seipsa circumit quærens, & in (i) viis ostendit se illis hilariter, & in omni providentia occurrit illis. Initium enim illius verissima est disciplinæ concupiscentia, Cura autem disciplinæ dilectio, & dilectio custoditio legum illius est, custoditio autem legum confirmatio incorruptionis est, Incorruptio autem facit esse proximum Deo. Concupiscentia itaque sapientiæ deducit ad regnum. Si ergò delectamini sedibus & sceptris tyranni populorum; Diligite sapientiam, ut in perpetuum regnetis. Quid est autem sapientia, & quemadmodum facta sit; referam, & non abscondam vobis sacramenta: sed ab initio nativitatis investigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo veritatem: Neque cum invidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ. Multitudo autem sapientum, sanitas est orbis terrarum: & rex sapiens populi stabilimentum est. Ergo accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * ܡܢ ܕܚܒ ܙܟܘܬܐ ܙܟܝ ܗܘ ܘܡܢ ܕܡܫܟܚ ܐܫܟܚ

Versio VULG. LAT.

CAP. VII.

1 Sum quidem & ego mortalis homo, similis omnibus,
& ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in
2 ventre matris figuratus sum caro, Decem mensium
tempore coagulatus sum in sanguine, ex semine ho-
3 minis, & delectamento somni conveniente. Et ego
natus accepi communem aërem, & in similiter factam
decidi terram, & primam vocem similem omnibus
4 emisi ploratus. In involumentis nutritus sum, & curis
5 magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit nati-
6 vitatis initium. Unus ergò introitus est omnibus ad
7 vitam, & similis exitus. Propter hoc optavi, & datus
est mihi sensus: & invocavi, & venit in me spiritus
8 sapientiæ: Et præposui illam regnis & sedibus, &
divitias nihil esse duxi in comparatione illius. Nec
9 comparavi illi lapidem pretiosum: quoniam omne
aurum in comparatione illius, arena est exigua, & tan-
quam lutum æstimabitur argentum in conspectu
10 illius. Super salutem & speciem dilexi illam, & pro-
posui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile
11 est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona
pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus
12 illius, Et lætatus sum in omnibus: quoniam antece-
debat me ista sapientia, & ignorabam quoniam horum
13 omnium mater est. Quam sine fictione didici, & sine
invidia cõmunico, & honestatem illius non abscondo,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ζ'.

1 †Ἐγὼ μὲ κἀγὼ ἄνθρωπος θνητὸς ἴσος ἅπασι, † καὶ γηγενοῦς
ἀπόγονος πρωτοπλάστου. † Καὶ ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἐπλύθην σὰρξ
2 † δεκαμηνιαίῳ χρόνῳ, παγεὶς ἐν αἵματι † ἐκ σπέρματος ἀνδρὸς καὶ
3 ἡδονῆς ὕπνῳ συνηθύσης. † Καὶ ἐγὼ ἡ γεύσαμενος ἕλκυσα τὸν
κοινὸν ἀέρα, † καὶ ἐπὶ τ' ὁμοιοπαθῆ κατέπεσον γῆν, πρώτην φωνὴν
4 ἣν ὁμοίαν πᾶσιν ἔκλαιον. † Ἐν σπαργάνοις ἀνετράφην, (α) καὶ
5 ὀν φροντίσιν. † Οὐδεὶς γὰρ (β) βασιλεὺς ἑτέραν ἔσχε γένεσιν
6 ἀρχήν. † Μία ἡ πάντων εἴσοδος εἰς τ' βίον, ἔξοδός τε ἴσον.
7 † Διὰ τοῦτο ηὐξάμην, καὶ φρόνησις ἐδόθη μοι, † ἐπεκαλεσάμην, καὶ
8 ἦλθέ μοι πνεῦμα σοφίας. † Προέκρινα αὐτὴν σκήπτρων καὶ θρόνων,
9 καὶ πλοῦτον οὐδὲν ἡγησάμην ὃν συγκρίσει αὐτῆς. † Οὐδὲ (γ) ὁμοίωσα
αὐτῇ λίθον ἀτίμητον, † ὅτι ὁ πᾶς χρυσὸς ἐν ὀλίγῃ αὐτῆς ψάμμος
ὀλίγη, † καὶ ὡς πηλὸς λογισθήσῃ ἄργυρος ἐνώπιον αὐτῆς.
10 † Ὑπὲρ ὑγίαν καὶ εὐμορφίαν ἠγάπησα αὐτὴν, † καὶ (δ) προειλόμην
αὐτὴν ἀντὶ φωτὸς ἔχειν, † ὅτι ἀκοίμητον τὸ ὂν ταύτης φέγγος.
11 † Ἦλθε δέ μοι τὰ ἀγαθὰ ὁμοῦ πάντα μετ' αὐτῆς, † καὶ ἀναρίθ-
12 μητος πλοῦτος ἐν χερσὶν αὐτῆς. † (ε) Εὐφράνθην ἡ ἐπὶ πάντων,
ὅτι αὐτῶν ἡγεῖτο Σοφία, † ἠγνόουν ἡ αὐτὴ γενέτις ἐστὶ τούτων.
13 † Ἀδόλως τε ἔμαθον, ἀφθόνως τε μεταδίδωμι, † τ' πλοῦτον
αὐτῆς οὐκ ἀποκρύπτομαι.

MS. A. (α) καὶ φροντίσιν. (β) βασιλέων (γ) ὡμοίωσα αὐτὴν (δ) προειλάμην (ε) Ηὐφράνθην ἡ ἐπὶ πᾶσιν,

CAP. VII.

1 Sum quidem & ego mortalis homo, similis omni-
bus, & ex genere (a) terreni illius, qui prior factus
est: & in ventre matris figuratus sum caro De-
2 cem mensium tempore, coagulatus in sanguine, ex
semine hominis, & delectamento (b) somno concu-
bien.e. Et ego natus hausi communem aerem, & 3
in similiter factam decidi terram, primam vocem
similem omnibus (c) eque plorans: In involumentis 4
nutritus sum, & in(d)curis. Nemo enim ex regibus 5
habuit aliud nativitatis initium. Unus ergò est 6
omnibus introitus ad vitam, & similis exitus.
Propter hoc optavi: & datus est mihi sensus: in- 7
vocavi, & venit in me spiritus sapientiæ. Præ- 8
posui illam regnis, & sedibus: & divitias nihil
esse duxi in comparatione illius: Nec comparavi 9
illi lapidem (e) pretiosum: quoniam omne aurum
in comparatione illius arena est exigua, & tan-
quam lutũ æstimabitur argentũ in conspectu illius.
Super salutẽ, & speciẽ dilexi eam, & proposui pro 10
luce habere illam, quoniam inextinguibile est lumen
illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cũ 11
illa, & innumerabilis honestas per manus illius. Et 12
lætatus sum in omnibus, quoniam antecedebat ista
sapientia: & ignorabam, quoniam horum ipsa
*mater est. Et sine fictione didici, & sine invidia 13
communico, honestatem illius non abscondo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. VII.

1 Nam ego etiam homo sum mortalis, æqualis omnibus, primi terrigenæ filius.
2 Et in utero matris meæ coagulatus fui caro, & decem mensium tempore in sanguine infixus, ex semine viri & concupiscentia concubitûs. Cúmque natus essem, communem
3 secui aërem, & omnium more hominũ super terram decidi, primâque voce, ut reliqui homines, plorare cœpi. Et fasciis fui solicitè
4 convolutus: Neque verò alia fuit unquam
5 nativitas ullius regis aut principis: Unus
6 enim est omnium ingressus in mundum, & egressus æquè idem. Propterea oravi, & da-
7 tus est mihi spiritus sapientiæ: invocavi, & venit super me spiritus scientiæ. Placuit mihi
8 plusquam sceptra & solia, opésque cum ea minimè contuli, Nec eam comparavi cum
9 lapide gravissimi pretii. Nam aurum universum respectu illius ut parum pulveris est, & argentum respectu ipsius quasi lutum censetur. Adamavi eam plusquàm pul-
10 chritudinem & sanitatem, elegi eam potiùs quàm lucem, quia lux ipsius sapientiæ non dormiscit. Accesserunt autem mihi
11 cuncta bona simul cum ipsa, & opes innumeræ per ipsam. Delectatus sum his
12 omnibus, quòd ea regat sapientia, ignorabam autem eam esse omnium primam.
13 Sine dolo didici, & sine invidia trado, nec celabo vos divitias ejus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. VII.

1 Sum equidem homo similis omnibus,
2 terrigenæ primò creati natus. In utero matris meæ caro coagulatus sum, & mensibus decem in sanguine mansi, ex semine viri & conjunctione voluptatis somni. Cúmque natus fuissem, communem
3 hausi aërem, & in terram dolores meos reddentem æquales excidi, primamque vocem omnibus hominibus æqualem plorans edidi, In fasciis & curis sum educ-
4 atus. Nullus enim rex aliud habet in-
5 itium nascendi. Idem est omnibus in-
6 mundum introitus, & exitus omnibus æqualis. Quapropter obsecravi, & pru-
7 dentiam sum consecutus: invocavi, & obvenit mihi spiritus sapientiæ. Regni
8 vexillis ejusque thronis eam antepolui, & divitias nihili pendo in comparatione ipsius, Nec eam contuli cum gem-
9 mis inæstimabilis pretii: quoniam aurum omne respectu ejus quasi pauca est arena, argentum ad rationem ipsius ut lutum reputatur. Expetivi eam plusquam
10 sanitatem & pulchritudinem formæ, & elegi ut esset mihi pro luce, quia splendor
11 emicans ex ea inocciduus est. Et advenerunt mihi bona simul omnia, ope sque
12 per ipsam innumeræ. Et lætitiam percepi ex rebus omnibus, quòd sapientia res
13 omnes antecedat; n sciebamque eam esse horum omnium existentiam. Cùm itaque id citra fraudem didicerim, idem sine invidia dono tribuo, divitias ejus mi-
nimè celo.

Versio VULG. LAT.

14 Infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui usi
sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter disci-
15 plinæ dona commendati. Mihi autem dedit Deus di-
cere ex sententia, & præsumere digna horum quæ mihi
dantur: quoniam ipse sapientiæ dux est, & sapien-
16 tium emendator: In manu enim illius, & nos, &
sermones nostri, & omnis sapientia, & operum sci-
17 entia & disciplina. Ipse enim dedit mihi horum,
quæ sunt, scientiam veram: ut sciam dispositionem
18 orbis terrarum, & virtutes elementorum, Initium, &
consummationem, & medietatem temporum, vicis-
19 situdinum permutationes, & commutationes tempo-
20 rum, Anni cursus, & stellarum dispositiones, Na-
turas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum,
& cogitationes hominum, differentias virgultorum,
21 & virtutes radicum, Et quæcunque sunt absconsa
& improvisa didici: omnium enim artifex docuit me
22 sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentiæ, san-
ctus, unicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis,
incoinquinatus, certus, suavis, amans bonum, acu-
23 tus, quem nihil vetat, benefaciens, Humanus, be-
nignus, stabilis, certus, securus, omnem habens vir-
tutem, omnia prospiciens, & qui capiat omnes spi-
24 ritus: intelligibilis, mundus, subtilis. Omnibus
enim mobilibus mobilior est sapientia: attingit au-
tem ubique propter suam munditiam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 †Ἀνεκλιπὴς γὰρ θησαυρός ἐστιν ἀνθρώποις, †ὃν οἱ (ζ) χρησάμενοι
πρὸς θεὸν ἐξέλαντο φιλίαν † διὰ τὰς ἐκ παιδείας δωρεὰς συσ-
15 τάντες. † Ἐμοὶ δὲ δῴη ὁ θεὸς εἰπεῖν κατ᾽ γνώμην, † καὶ ἐνθυμη-
θῆναι ἀξίως (κ) τῶν δεδομένων, † ὅτι αὐτὸς καὶ τῆς Σοφίας
16 ὁδηγός ἐστι, † καὶ τῶν Σοφῶν διορθωτής. † Ἐν γὰρ χειρὶ αὐτοῦ καὶ
ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν, † πᾶσά τε φρόνησις καὶ ἐργατῶν ἐπιστήμη.
17 † Αὐτὸς γάρ μοι ἔδωκε τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, † εἰδέναι σύ-
18 στασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν στοιχείων, † Ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσό-
19 τητα χρόνων, † τροπῶν ἀλλαγὰς καὶ μεταβολὰς καιρῶν, † (θ) Ἐπι-
20 αυτῶν κύκλους καὶ ἀστέρων θέσεις, † Φύσεις ζώων καὶ θυμοὺς θηρίων,
† πνευμάτων βίας, καὶ διαλογισμοὺς ἀνθρώπων, † διαφορὰς φυτῶν καὶ
21 δυνάμεις ῥιζῶν, † Ὅσα τε ἔστι κρυπτὰ καὶ ἐμφανῆ, ἔγνων.
22 † Ἡ γὰρ πάντων τεχνῖτις ἐδίδαξέ με Σοφία. † (κ) Ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ
πνεῦμα νοερὸν, ἅγιον, † μονογενὲς, πολυμερὲς, λεπτὸν, † εὐκί-
νητον, τρανὸν, ἀμόλυντον, † σαφὲς, ἀπήμαντον, φιλάγαθον, ὀξύ,
23 † ἀκώλυτον, εὐεργετικὸν, Φιλάνθρωπον, † βέβαιον, ἀσφαλὲς,
ἀμέριμνον, παντοδύναμον, (κ) πανεπίσκοπον, † καὶ διὰ πάντων
24 χωρῶν πνευμάτων † νοερῶν καθαρῶν λεπτοτάτων. † Πάσης γὰρ
κινήσεως κινητικώτερον Σοφία, † διήκει δὲ καὶ χωρεῖ διὰ πάντων διὰ
τὴν καθαρότητα.

MS. A. (ζ) κτησάμενοι (κ) τὸ λογικόν, (θ) Ἐνιαυτῶν (ι) Ἔστι γὰρ
αὐτῇ (κ) πανεπίσκοπον,

Infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui 14
usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, pro-
pter disciplinæ dona commendati. Mihi autem 15
Deus (f) det dicere ex sententia, & præsumere
digna horum, quæ mihi sunt data: quoniam ipse, &
sapientiæ dux est, & sapientum emendator. In 16
manu enim illius & nos, & sermones nostri, &
omnis sapientia, & (g) operum scientia. Ipse enim 17
dedit mihi horum, quæ sunt, scientiam veram, ut
sciam dispositionem orbis terrarum, & (h) virtu-
tem elementorum, Initium, & consummationem, 18
& medietatem temporum, vicissitudinum permuta-
tiones, & mutationes temporum, Annorum cursus, 19
& stellarum dispositiones, Naturas animalium, & 20
iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes ho-
minum, differentias plantarum, & virtutes radi-
cum: Quæcunque sunt absconsa, & (i) evidentia, 21
didici. Omnium enim artifex docuit me sapien-
tia. Est enim in illa (k) spiritus intelligens, san- 22
ctus, unicus, multiplex, subtilis, bene mobilis, di-
sertus, immaculatus, manifestus, inviolabilis, be-
num amans, acutus, quem nihil vetat, munificus,
Benignus, stabilis, securus, sine solicitudine, omni- 23
potens, omnia spectans, & per omnes penetrans spi-
ritus intelligibiles mundos subtilissimos. Omnibus 24
enim motibus mobilior est sapientia. Attingit au-
tem, & penetrat per omnia propter munditiam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 * ܗܘ ܓܢܙܐ ܕܐܢܫܐ ܕܠܐ ܡܬܚܣܪ ܘܕܢܛܪ ܠܗ ܚܒܝܒ ܘܣܥܪ ܠܗ ܚܠ ܟܠܗ.
15 ܗܘ ܒܥܐ ܕܐܬܩܢܐ ܒܗ ܚܒܪܘܬܐ ܥܡ ܐܠܗܐ ܒܬܘܒ ܡܠܦ ܒܚܟܡܬܐ. ܘܐܦ ܐܢ ܐܫܬܩܠ
ܐܢܐ ܠܡܡܠܠ ܟܐ ܐܝܟ ܕܐܬ ܒܗ ܡܠܦ ܡܬܟܠ. ܗܘ ܒܝܕܗ ܕܡܢ ܢܚܢ ܘܡܠܝܢ ܕܥܒܕܢ. ܟܠ ܚܟܡܬܐ
16 ܘܟܠ ܡܕܥ ܥܡ ܥܒܕܐ. * ܗܘ ܝܗܒ ܠܝ ܕܥܬ ܫܪܪܐ ܕܠܐ ܡܬܚܫܕ ܠܡܕܥ ܐܝܟ ܕܩܝܡ ܥܠܡܐ
17 ܘܫܘܝܘܬ ܐܪܥܐ. ܘܫܘܝܘܬ ܐܝܠܢ ܕܒܗ ܐܝܬ ܟܠ ܡܕܥ. ܘܐܝܟ ܕܐܬ ܫܘܝ ܫܘܝ ܐܪܥܐ
ܘܫܘܝ ܫܘܝ ܐܝܠܢ ܕܒܗ ܐܝܬ ܟܠ ܡܕܥ. ܘܐܝܟ ܕܐܬ ܫܘܝ ܫܘܝ ܐܪܥܐ
18 ܘܫܘܝ ܫܘܝ ܐܝܠܢ ܕܒܗ ܐܝܬ ܟܠ ܡܕܥ. ܘܐܝܟ ܕܐܬ ܫܘܝ ܫܘܝ ܐܪܥܐ
19 ܘܫܘܝ ܫܘܝ ܐܝܠܢ ܕܒܗ ܐܝܬ ܟܠ ܡܕܥ. ܘܐܝܟ ܕܐܬ ܫܘܝ ܫܘܝ ܐܪܥܐ
20 ܘܫܘܝ ܫܘܝ ܐܝܠܢ ܕܒܗ ܐܝܬ ܟܠ ܡܕܥ. ܘܐܝܟ ܕܐܬ ܫܘܝ ܫܘܝ ܐܪܥܐ
21 ܘܫܘܝ ܫܘܝ ܐܝܠܢ ܕܒܗ ܐܝܬ ܟܠ ܡܕܥ. ܘܐܝܟ ܕܐܬ ܫܘܝ ܫܘܝ ܐܪܥܐ
ܘܫܘܝ ܫܘܝ ܐܝܠܢ ܕܒܗ ܐܝܬ ܟܠ ܡܕܥ. ܘܐܝܟ ܕܐܬ ܫܘܝ ܫܘܝ ܐܪܥܐ
22 * ܗܘ ܕܐܝܬ ܒܗ ܪܘܚ ܚܟܝܡ ܩܕܝܫ ܚܕ ܒܠܚܘܕ. ܦܫܝܛ. ܡܦܫܩ. ܡܒܪܪ.
ܡܫܠܡ. ܠܐ ܡܬܚܒܠ. ܠܐ ܡܬܦܓܥ. ܚܒܝܒ ܠܛܒ. ܚܕ. ܠܐ ܡܬܡܢܥ. ܡܫܦܥ ܛܒ.
23 ܡܬܚܒ. ܠܐ ܡܬܟܠ. ܡܥܒܕ ܛܒ. * ܘܒܗ ܐܝܬ ܚܢܢܘܬ. ܡܪܚܡ. ܩܐܡ. ܒܛܝܚ.
ܘܣ. ܣܒܪ ܟܠ ܡܕܥ. ܡܫܬܟܚ ܡܢ ܟܠ ܪܘܚ. ܚܟܝܡ. ܘܕܩ. ܘܠܛܝܦ.
ܒܪܝܪ. ܡܬܚܙܐ ܠܟܠ ܚܝܠ. ܡܬܚ ܘܣ. ܡܢ ܟܠ ܚܫܒ. ܡܫܬܟܚ ܡܢ ܟܠ ܪܘܚ.
24 ܒܪܝܪ. ܡܬܚܙܐ ܠܟܠ ܚܝܠ. ܡܬܚ ܘܣ. ܡܢ ܟܠ ܚܫܒ. ܡܫܬܟܚ ܡܢ ܟܠ ܪܘܚ.
ܘܣ. ܒܪܝܪ. ܡܬܚ ܘܣ. * ܡܬܚ ܘܣ. ܡܢ ܟܠ ܚܫܒ. ܡܫܬܟܚ ܡܢ ܟܠ ܪܘܚ.
ܘܣ. ܒܪܝܪ. ܡܬܚ ܘܣ. ܡܢ ܟܠ ܚܫܒ. ܡܫܬܟܚ ܡܢ ܟܠ ܪܘܚ.

Ærarium enim est hominibus inexhaustum. 14
Qui possederint eam, amicitiam cum Deo
contraxerint, quòd in disciplina gratuita
perstiterint. Mihi verò tribuat Deus ut con- 15
sultè loquar, dignéque cogitem de his quæ
dicuntur: ipse námque est sapientiæ doctor,
ipséque dirigit sapientes: Et in manu ejus 16
sumus tam nos quàm sermones nostri. Omnis
sapientia & scientia, cum operibus. Ipse 17
enim dedit mihi scientiam haud fallibilem
ad sciendum quomodo constiterit mundus:
& operationem orbium cœlestium, Princi- 18
pium & finem mediúmque temporum, Vi- 19
cissitudines rerum, & quâ ratione tempora
labantur, cursum annorum, & immobilita-
tem siderum, Naturam animalium, & iram 20
belluarum, impetum ventorum, & cogita-
tiones hominum, genera plantarum, & vir-
tutem radicum, Quicquid denique occul- 21
tum, & quicquid manifestum est, cognovi;
quoniam ea quæ in rebus omnibus artifex
est sapientia, me docuit. Siquidem inest illi 22
spiritus sagax, sanctus, unicus, subtilis, mul-
tiplex, benè mobilis, famâ illustris, imacula-
tus, sapiens, & verax, atque inflexibilis,
amans bonorum, & prudens, & falli nesci-
us, utilis, Amans hominum, validus, firmus, 23
& minimè anxius, fortis, & omniporens,
cunctáque visitans, intelligens, purus; omnes
denique spiritus, ipse complectitur; sub-
tilis est, ac perspicuus. Omnibus modis se 24
gerit sapientia, regítque. Hæc est quæ tenet
omnia propter suam puritatem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

14 * لِأَنَّهَا عِنْدَ النَّاسِ كَنْزًا لَا يَنْقُصُ * وَالَّذِينَ يَسْتَعْمِلُونَهُ قَدْ بَلَغُوا بِالْحِكْمَةِ إِلَى اللهِ * مِنْ
15 أَجْلِ الْأَشْيَاءِ الَّذِي نَظْهَرُ الْمَوْهِبَةُ مِنَ الْأَدَبِ * فَأَمَّا أَنَا أَعْطَانِيَ اللهُ أَنْ أَقُولَ مَا يَخُصُّ بِالْعَزْمِ *
16 وَأَفْتَكِرَ افْتِكَارًا أَهْلًا لِلْمَعْرُوفَاتِ * لِأَنَّهُ هُوَ الْمُرْشِدُ إِلَى الْحِكْمَةِ * وَالْمُنْعِمُ الْحُكَمَاءَ * لِأَنَّ فِي
17 يَدِهِ نَحْنُ وَأَقْوَالُنَا * وَكَافَّةُ الْفِطْنَةِ وَمَعْرِفَةُ الصَّنَائِعِ * هُوَ مَنَحَنِي مَعْرِفَةَ الْمَوْجُودَاتِ لَا كَذِبًا
18 فِيهَا * لِأَعْرِفَ نِظَامَ الْعَالَمِ وَفِعْلَ الِاسْتِقْصَاتِ * وَابْتِدَاءَ الزَّمَانِ وَمُنْتَهَاهُ وَوَسَطَهُ * وَتَبَدُّلَ
19 الْأَحْوَالِ * وَتَنَقُّلَ الْأَوْقَاتِ * وَسَعْيَ السَّنَةِ * وَوَضْعَ النُّجُومِ * وَطَبَائِعَ الْحَيَوَانِ * وَأَنَفَسَ
20 الْوُحُوشِ * وَأَعْصَافَ الرِّيَاحِ * وَأَفْكَارَ النَّاسِ * وَتَخَالُفَ الْعُرُوسِ * وَقُوَى الْأُصُولِ * وَعَرَفْتُ كُلَّمَا
21 هُوَ مَكْتُومٌ وَظَاهِرٌ * لِأَنَّ الصَّانِعَ كَافَّةَ الْأَشْيَاءِ عَلَّمَنِي حِكْمَةً * لِأَنَّ فِيهَا هُوَ رُوحٌ الْعَقْلِيُّ
22 الْقُدْسِيُّ * الْوَحِيدُ جِرْوُهُ * الْكَثِيرُ الْأَقْسَامِ * اللَّطِيفُ * السَّرِيعُ الْحَرَكَةِ * الْفَصِيحُ * الْغَيْرُ دَنِسٍ *
23 الْحَكِيمُ * الَّذِي لَا يَنْظُرُ الْمَحَبُّ الصَّلَاحَ * الْجَوَادُ * الَّذِي لَا مَانِعًا لَهُ * الْمُحْسِنُ * الْوَادُّ لِلْإِنْسَانِ *
الْوَامِقُ الْحِكْمَةَ * الْفَيْلَسُوفُ * الْحَقِيقِيُّ * الصَّائِنُ * الْعَاقِدُ الْهَمِّ * الْقَادِرُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ * الْمُرَاقِبُ
24 الْكُلَّ * الدَّاخِلُ فِي الْأَرْوَاحِ الطَّاهِرَةِ الْعَقْلِيَّةِ اللَّطِيفَةِ * لِأَنَّ الْحِكْمَةَ حَرَكَتُهَا أَسْرَعُ مِنْ كُلِّ
حَرَكَةٍ * تَمُدُّ إِلَى الْكُلِّ وَتَنْفُذُ إِلَى الْكُلِّ مِنْ أَجْلِ صَفَاءِ نَقَائِهَا *

Est enim illa apud homines thesaurus 14
indeficiens, quo qui fuerint usi, per-
veniunt per sapientiam ad Deum, pro-
pter res quas donum à disciplina colla-
tum profert. Mihi verò dedit Deus 15
quod sententiæ respondeat, loqui, dignám-
que dictis cogitationem comminisci: quo-
niam ipse est qui ad sapientiam induc-
cit, & sapientes dirigit. Nam in ma- 16
nu ejus sumus nos & sermones nostri,
omnis prudentia, & artium scientia.
Ipse mihi dedit cognitionem rerum ex- 17
istentium minimè fallacem, ut sciam
ordinem mundi, & effectum elemento-
rum, Initium, finem, & medium tem- 18
poris, Immutationem conditionum, tem- 19
porum vicissitudinem, anni fluxum, &
astrorum positionem, Naturas anima- 20
lium, ferarum affectus, ventorum impe-
tus, & cogitationes hominum, plantarum
differentiam, & radicum virtutem:
Adeóque didici quidquid est abstrusum 21
ac apertum: nam rerum omnium fabri-
cator sapientiam me docuit. Siquidem 22
inest illi spiritus intellectualis, sanctus,
unigenus, multipartitus, subtilis, agilis
motu, dilucidus, incontaminatus, sapi-
ens, invisibilis, boni studiosus, liberalis,
prohiberi nescius, beneficus, Amans 23
hominis, sapientiam diligens, philoso-
phus, verax, cautus, expers curarum,
in omnia potens, omnium explorator,
spiritus mundos intellectuales atque
subtiles penetrans. Nam sapientiæ mo- 24
tus velocior est quocunque motu, ad o-
mnia se protendens, & in omnia per-
manans propter puritatis suæ nitorem.

Versio VULG. LAT.

25 Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quædam est claritatis omnipotentis Dei sincera: ideò nihil inquinatum in eam incurrit. Candor est enim lucis æternæ, & speculum sine macula Dei majestatis, & imago bonitatis illius. Et cùm sit una, omnia potest: & in se permanens omnia innovat, & per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei & prophetas constituit. 28 Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat. Est enim hæc speciosior sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata inveniтur prior. Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

CAP. VIII.

1 Attingit ergo à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. Hanc amavi, & exquisivi à juventute mea, & quæsivi sponsam mihi eam assu-
3 mere, & amator factus sum formæ illius. Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed
4 & omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim est
5 disciplinæ Dei, & electrix operum illius. Et si divitiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius,
6 quæ operatur omnia? Si autem sensus operatur: quis horum, quæ sunt, magis quàm illa est artifex?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

25 †Ἀτμὶς γάρ ἐστι τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, † καὶ ἀπόῤῥοια τῆς τοῦ παντοκράτορος δόξης (λ) εἰλικρινής· † διὰ τοῦτο οὐδὲν μεμιαμμένον
26 εἰς αὐτὴν παρεμπίπτει. † Ἀπαύγασμα γάρ ἐστι φωτὸς ἀϊδίου, καὶ ἔσοπτρον ἀκηλίδωτον τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας, † καὶ εἰκὼν τῆς ἀγαθό-
27 τητος αὐτοῦ. † Μία δὲ οὖσα πάντα δύναται, † καὶ μένουσα ἐν (μ) αὐτῷ τὰ πάντα καινίζει, † καὶ χωρουσὰ εἰς ψυχὰς ὁσίας μεταβαίνουσι,
28 † φίλους Θεοῦ καὶ προφήτας κατασκευάζει. † (ν) Οὐδὲν γὰρ ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς, εἰ μὴ τὸν σοφίᾳ συνοικοῦντα. † Ἐστι γὰρ αὕτη εὐπροσεδρεύτερος ἡλίου,
29 † καὶ ὑπὲρ πᾶσαν (ξ) ἄστρων θέσιν, † φωτὶ συγκρινομένη εὑρίσκεται πρώτερος. † Τούτῳ γὰρ διαδέχεται νύξ, † (ο) Σοφίας δὲ οὐκ ἀνισχύει
30 κακία.

MS.A. (λ) ἰλικρινείας· (μ) ἑαυτῇ πάντα (ν) Οὐδὲν γὰρ ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ, (ξ) ἀστέρων (ο) σοφίαν δὲ οὐ κατισχύει

KEΦ. η'.

1 †Διατείνει δὲ ἀπὸ πέρατος (α) εἰς πέρας εὐρώστως, † καὶ (β) διοικεῖ
2 τὰ πάντα χρηστῶς. † Ταύτην ἠγάπησα καὶ ἐξεζήτησα ἐκ νεότητός
3 μου, † καὶ ἐζήτησα νύμφην ἀγαγέσθαι ἐμαυτῷ, † καὶ ἐραστὴς ἐγενόμην τοῦ
4 κάλλους αὐτῆς. † Εὐγένειαν δοξάζει συμβίωσιν Θεοῦ ἔχουσα, † καὶ
5 ὁ πάντων δεσπότης ἠγάπησεν αὐτήν. † Μύστις γάρ ἐστι τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπιστήμης, † καὶ αἰρετὶς τῶν ἔργων αὐτοῦ. † Εἰ δὲ πλοῦτός ἐστιν
ἐπιθυμητὸν κτῆμα ἐν βίῳ, † τί σοφίας πλουσιώτερον τῆς τὰ πάντα
6 ἐργαζομένης; † Εἰ δὲ φρόνησις ἐργάζεται, † τίς αὐτῆς τῶν ὄντων μᾶλλόν ἐστι τεχίτης;

MS.A. (α) ἐπὶ (β) διοικεῖ

25 *Vapor enim est virtutis Dei, & emanatio omnipotentis gloriæ sinceræ. Ideo nihil inquinatum in illam incurrit. Splendor est enim, & speculum* 26 *sine macula operationis Dei, & imago bonitatis illius. Et cum sit una, omnia potest, & in se permaneas* 27 *omnia innovat, & per nationes in animas sanctas se transferens, amicos Dei, & prophetas constituit. Neminem enim diligit Deus, nisi eum qui* 28 *cum sapientia inhabitat. Est enim hæc speciosior* 29 *Sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata prior invenitur. Illi enim succedit nox:* 30 *sapientiam autem non vincit malitia.*

CAP. VIII.

1 *Attingit ergò à fine usque ad finem fortiter, & dis-*
2 *ponit omnia suaviter. Hanc amavi, & exquisivi à juventute mea, & quæsivi sponsam mihi*
3 *assumere, & amator factus sum formæ illius. Generositatem glorificat, contubernium habens Dei,*
4 *& omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim*
5 *est disciplinæ Dei, & (a) electrix operum illius. Et si divitiæ sunt desiderabilis possessio in vita;*
6 *quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia? Si autem sensus operatur; quis horum quæ sunt, magis, quàm illa, est artifex?*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 * ܗܘ ܡܫܒܚܐ ܕܚܝܠܐ ܕܐܠܗܐ ܘܢܦܩ ܒܟܠܗ. ܘܠܝܬ ܒܗ ܡܕܡ ܕܡܥܟܣ ܒܟܠܗ ܫܠܝܛܘܬܐ ܕܐܠܗܐ ܟܠ ܫܘܠܛܢ. ܘܠܐ ܥܠ ܗܢܐ ܡܬ
26 ܡܕܡ ܒܗ. ܗܘ ܢܗܝܪܘܬܐ ܕܢܘܗܪܐ ܕܠܥܠܡ ܘܡܪܐܬ ܕܠܐ ܡܬܚܫܟ ܘܨܠܡ ܕܛܒܝܬܗ. * ܗܘ ܚܕ ܘܟܠ ܡܫܟܚ ܘܚܕܬ ܟܠ ܕܪ ܘܕܪ. ܘܒܟܠ ܕܪ ܘܕܪ ܡܬ
27 ܥܒܪ ܠܢܦܫܬ ܩܕܝܫܐ ܕܥܒܕ ܠܗ ܚܒܝܒܐ ܘܢܒܝܐ. ܡܫܟܚ ܗܘ ܕܠܐ ܡܚܒ ܐܠܐ ܠܡܢ ܕܥܡ ܚܟܡܬܐ ܡܬܝܬܒ. * ܗܘ ܢܗܝܪ ܡܢ ܫܡܫܐ ܘܡܢ ܟܠ ܣܕܪ ܟܘܟܒܐ. ܡܫܘܐ ܗܘ ܠܢܘܗܪܐ ܘܡܢ ܟܠ ܡܕܡ ܡܫܟܚ ܐܬܟܫܦ.
28 ܘܠܐ ܡܢ ܗܢܐ ܢܘܗܪܐ ܢܬܚܠܦ ܐܠܐ ܒܚܟܡܬܐ ܕܡܬܝܬܒ ܥܡ ܒܪܢܫܐ. * ܗܘ ܢܗܝܪ ܡܢ ܫܡܫܐ ܘܡܢ ܟܠ ܣܕܪ ܟܘܟܒܐ. ܡܫܘܐ ܗܘ ܠܢܘܗܪܐ ܘܡܢ ܟܠ ܡܕܡ ܡܫܟܚ ܐܬܟܫܦ.
29 ܘܠܐ ܡܢ ܗܢܐ ܢܘܗܪܐ ܢܬܚܠܦ ܐܠܐ ܒܚܟܡܬܐ ܕܡܬܝܬܒ ܥܡ ܒܪܢܫܐ. * ܗܘ ܢܗܝܪ ܡܢ ܫܡܫܐ ܘܡܢ ܟܠ ܣܕܪ ܟܘܟܒܐ. ܡܫܘܐ ܗܘ ܠܢܘܗܪܐ ܘܡܢ ܟܠ ܡܕܡ ܡܫܟܚ ܐܬܟܫܦ.
30 * ܒܟܠ ܗܕܐ ܗܘ ܐܒܠ ܠܢܫ. ܠܐ ܢܨܚܗ ܚܫܟ ܠܚܟܡܬܐ ܚܒܝܒܬ ܒܥܠ ܚܒܪ ܠܗ.

* ܦܨܠܐ ܬ *

1 * ܦܫܚ ܡܢ ܣܦܐ ܥܕ ܣܦܐ ܒܬܩܦ. ܘܒܛܝܒ ܥܒܕ ܟܠ ܡܕܡ. ܐܢܐ ܪܚܡܬ ܠܗ ܘܒܥܝܬ ܠܝ ܡܢ ܨܒܝܘܬܝ.
2 ܘܒܥܝܬ ܠܡܣܒ ܠܝ ܐܢܬܬܐ. * ܐܬܪܥܝܬ ܕܐܬܚܙܐ ܒܫܦܪ ܚܫܟ ܘܐܬܚܒܒ ܠܡܣܒ ܠܝ ܐܢܬܬܐ. ܘܐܬܪܥܝܬ ܕܐܬܚܙܐ ܒܫܦܪ ܚܫܟ ܘܐܬܚܒܒ ܠܡܣܒ ܠܝ ܐܢܬܬܐ.
3 ܘܐܬܪܥܝܬ ܕܐܬܚܙܐ ܒܫܦܪ ܚܫܟ ܘܐܬܚܒܒ ܠܡܣܒ ܠܝ ܐܢܬܬܐ. * ܫܘܒܚܐ ܠܐܠܗܐ ܕܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܘܐܗܒ ܠܗ ܚܟܡܬܐ.
4 ܘܐܗܒ ܠܗ ܚܟܡܬܐ. ܘܐܗܒ ܠܗ ܚܟܡܬܐ. * ܫܘܒܚܐ ܠܐܠܗܐ ܕܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܘܐܗܒ ܠܗ ܚܟܡܬܐ.
5 ܘܐܗܒ ܠܗ ܚܟܡܬܐ. ܘܐܗܒ ܠܗ ܚܟܡܬܐ. * ܫܘܒܚܐ ܠܐܠܗܐ ܕܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܘܐܗܒ ܠܗ ܚܟܡܬܐ.
6 ܘܐܗܒ ܠܗ ܚܟܡܬܐ. ܘܐܗܒ ܠܗ ܚܟܡܬܐ. * ܫܘܒܚܐ ܠܐܠܗܐ ܕܟܠ ܡܕܡ ܐܝܬ ܠܗ ܘܐܗܒ ܠܗ ܚܟܡܬܐ.

25 *Halitus est virtutis divinæ, manetque in glo-* 26 *ria Dei omnipotentis: expers est falsitatis, idcircò nihil pollutum cadit in illam. Splen-* 27 *dor lucis est sapientia, adeóque immarcescibilis: gloriæ speculum est omnibus Dei ser-* 28 *vis, & imago bonitatis ejus. Una est, & o-* 29 *mnia potest; & permanens cùm sit, omnia* 30 *per ipsam renovantur: & in omni ævo tranquillas reddit animas piorum: amicos Dei, ac prophetas ipsa confirmat. Non enim diligit Deus, nisi eos in quibus habitat eadem sapientia. Est hæc sole speciosior, & cunctis sideribus fixis: certavit cum lumine, & inventa est prior ipso. Et nox post ipsam facta fuit; nam sapientiæ nulla dominatur malitia.*

CAP. VIII.

1 *Extendit enim seipsam à finibus ad fines*
2 *usque firmiter, & cum rebus omnibus suaviter se gerit. Hanc adamavi, & à pueritia*
3 *mea quæsivi, & sponsam mihi facere studui,*
4 *quia pulchritudinem ejus ego concupivi.*
5 *Gaudium, & gloria Dei est in ipsius consor-*
6 *tio; quoniam Deus est pater ejus, & omnium Dominus dilexit illam. Quoniam ipsa est à secretis Dei & à consiliis ejus, & gloria cunctorum operum ejus. Si reperiuntur opes quæ excitant ad possessionis mundanas, quid sapientiâ opulentius, quandoquidem ipsa fecit omnia? Si artem cupiat aliquis exercere, quis est artificiosior ipsâ?*

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

25 * لِأَنَّهَا بَهْجَةُ قُوَّةِ اللهِ. وَبَحْدُ الْمُمْسِكِ الْكُلَّ. الْمُعْتَاصُ وَصْفُهُ الصَّافِي. مِنْ أَجْلِ هٰذَا لَنْ يَسْقُطَ
26 فِيهَا سَيْءٌ مُدَنَّسٌ * لِأَنَّهَا هِيَ سَعَاعُ النُّورِ الْأَزَلِيِّ. وَمِرْآةُ فِعْلِ اللهِ الَّتِي لَا وَسَخَ فِيهَا. وَصُورَةُ
27 صَلَاحِهِ * وَهِيَ وَاحِدَةٌ وَقَادِرَةٌ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ. وَبَاسِطَةٌ فِي ذَاتِهَا. وَتُجَدِّدُ الْكُلَّ. وَتَنْتَقِلُ إِلَى النُّفُوسِ
الْقُدُّوسَةِ فِي أَجْيَالٍ بَعْدَ أَجْيَالٍ. وَتَجْعَلُهُمْ أَحِبَّاءَ اللهِ وَأَنْبِيَاءَهُ * لِأَنَّ اللهَ لَنْ يُحِبَّ إِلَّا مَنْ كَانَتِ
28 الْحِكْمَةُ سَاكِنَةً مَعَهُ * إِذْ هِيَ أَحْسَنُ بَهَاءً مِنَ الشَّمْسِ. وَأَفْضَلُ مِنْ جَمِيعِ وَضْعِ النُّجُومِ. إِذَا
29 قِيسَتْ بِالنُّورِ تُوجَدُ قَبْلَهُ * لِأَنَّ النُّورَ يَعْقُبُهُ اللَّيْلُ. وَالْحِكْمَةُ مَا يَقْوَى عَلَيْهَا رَدَاءَةٌ *
30

* اَلْفَصْلُ الثَّامِنُ *

1 * وَتَمُدُّ مِنْ أَقْصَى الْبَرِيَّةِ إِلَى أَقْصَاهَا مُصَالَحَةً. وَبِتَدْبِيرِ الْكُلِّ بِخَيْرِيَّتِهَا * هٰذِهِ أَحْبَبْتُهَا
2 وَطَلَبْتُهَا مُنْذُ حَدَاثَتِي. وَالْتَمَسْتُ أَنْ أَتَّخِذَهَا عَرُوسًا لِي. وَصِرْتُ بِجَمَالِهَا عَاشِقًا * لِأَنَّ
3 حَسَبَهَا يُسَرِّفُ. إِذْ يَصِحُّ مُعَارَبَةُ اللهِ. وَسَيِّدُ الْكُلِّ قَدْ أَحَبَّهَا * لِأَنَّهَا صَاحِبَةُ سِرِّ مَعْرِفَةِ اللهِ *
4 وَأَعْلَا قَدْرًا مِنْ جَمِيعِ أَعْمَالِهِ * وَلَئِنْ كَانَتِ الثَّرْوَةُ هِيَ فِيهِ مَأْمُونَةٌ فِي الْعَالَمِ. فَمَا ذَا
5 يَكُونُ أَجَلُّ ثَرْوَةً مِنَ الْحِكْمَةِ الصَّانِعَةِ كُلَّ شَيْءٍ * فَإِنْ كَانَتْ بِهَا تَصْنَعُ الْفِطْنَةُ. فَمَاذَا
6 مِنَ الْمَوْجُودَاتِ يَكُونُ أَفْضَلَ مِنْهَا *

25 *Siquidem ipsa est Divinæ virtutis æstus, & Omnipotentis gloria narratu abditissima, nitidissimáque: idcircò nulla cadit in eam res polluta. Etenim* 26 *splendor est lucis æternæ, speculum Divinæ virtutis, in quo nullæ sunt sordes, & imago bonitatis ipsius. Unica* 27 *etiam est, & omnia potens; in semetipsa immobilis, & omnia renovans; seséque transferens ad animas sanctas per singulas ætates, amicos Dei ac pro-* 28 *phetas ejus constituit illos. Neminem enim Deus diligit, præter eum cum quo* 29 *habitat sapientia. Quandoquidem ipsa Solem nitore superat, omnémque syderum seriem antecellit: si cum luce comparetur, anterior deprehenditur. Nam lu-* 30 *ci succedit nox, sapientiæ verò nulla prævalet nequitia.*

CAP. VIII.

1 *Porrigit autem sese ab extremo ter-*
2 *rarum orbe ad extremum usque integrè, omniáque sua lenitate disponit. Hanc dilexi, & à juventute mea ex-*
3 *petivi, sponsámque mihi sumere quæsivi, & venustatis ejus amore sum captus. Ejus enim pulchritudo nobili-*
4 *tat, cùm Dei convictum conciliet, & Dominus omnium adamet illam. Quoniam ipsa comes est secreti scientiæ Dei, & sublimior dignitate cunctis*
5 *operibus ejus. Quòd si divitiæ sunt possessio desiderabilis in mundo, quid est locupletius sapientiâ omnium re-*
6 *rum artifice? Et si prudentia per eam operatur, quid in rerum natura præstantius est illâ?*

Versio VULG. LAT.

7 Et si justitiam quis diligit : labores hujus magnas habent virtutes : sobrietatem enim, & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil
8 est in vita hominibus. Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, & de futuris æstimat : scit versutias sermonum, & dissolutiones argumentorum : signa & monstra scit antequam fiant, & even-
9 tus temporum & seculorum. Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum: sciens quoniam me-
10 cum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis & tædii mei. Habebo propter hanc claritatem
11 ad turbas, & honorem apud seniores juvenis : Et acutus inveniar in judicio, & in conspectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me :
12 Tacentem me sustinebunt, & loquentem me respicient, & sermocinante me plura, manus ori suo impo-
13 nent. Præterea habebo per hanc, immortalitatem : & memoriam æternam his, qui post me futuri sunt, re-
14 linquam. Disponam populos : & nationes mihi erunt
15 subditæ. Timebunt me audientes reges horrendi : in
16 multitudine videbor bonus, & in bello fortis. Intrans in domum meam, conquiescam cum illa : non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tæ-
17 dium convictus illius, sed lætitiam & gaudium. Hæc cogitans apud me, & commemorans in corde meo : quoniam immortalitas est in cognatione sapientiæ,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 † Καὶ εἰ δικαιοσύνην ἀγαπᾷ τις, †οἱ πόνοι ταύτης εἰσὶν ἀρεταί· † σωφροσύνην γὰρ καὶ φρόνησιν ἐκδιδάσκει, † δικαιοσύνην καὶ ἀνδρίαν,
8 † ὧν χρησιμώτερον οὐδέν ἐστιν ἐν βίῳ ἀνθρώποις. † Εἰ δὲ καὶ (γ)πολυπειρίαν ποθεῖ τις, †οἶδε τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ μέλλοντα (δ) εἰκάζειν, † ἐπίσταται φροδὰς λόγων καὶ λύσεις αἰνιγμάτων, †σημεῖα καὶ τέρατα
9 προγινώσκει, † καὶ ἐκβάσεις καιρῶν καὶ χρόνων. † Ἐκεῖνα τοίνυν (ε) ταύτην ἀγαγέσθαι πρὸς συμβίωσιν, †εἰδὼς ὅτι ἔσται μοι σύμβου-
10 λος ἀγαθῶν, † καὶ φθέγγεσθαι φροντίδων καὶ λύπης. Ἕξω δὲ αὐτὴν δόξαν ἐν ὄχλοις, † καὶ τιμὴν παρὰ πρεσβυτέροις ὁ νέος.
11 † Ὀξὺς εὑρεθήσομαι ἐν κρίσει, †καὶ ἐν ὄψει δυναστῶν θαυμασθήσομαι.
12 † Σιγῶντί μοι ὑπομενοῦσι, καὶ φθεγγομένῳ προσέξουσι, † καὶ λαλοῦντί μοι ὑπερβαίνουσι, χεῖρα ὑπὸ τὸν στόμα αὐτῶν. † Ἕξω δὲ
13 αὐτὴν ἀθανασίαν, † καὶ μνήμην αἰώνιον τοῖς μετ' ἐμὲ ἀπολείψω.
14 † Διοικήσω λαοὺς, καὶ ἔθνη ὑποταγήσεταί μοι. † Φοβηθήσονταί
15 με ἀκούσαντες τύραννοι φρικτοί, † ἐν πλήθει φανοῦμαι ἀγαθὸς,
16 † καὶ ἐν πολέμῳ ἀνδρεῖος. † Εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκόν μου προσαναπαύσομαι αὐτῇ· † ἡ γὰρ ἕξις πικρίαν οὐ ζωναρχοῦσαν αὐτῆς,
† οὐδὲ ὀδύνην ἡ συμβίωσις αὐτῆς, † ἀλλὰ εὐφροσύνην καὶ χαράν.
17 † Ταῦτα λογισάμενος ἐν ἐμαυτῷ, † καὶ φρονήσας ἐν καρδίᾳ μου, † (ζ) ὅτι ὄντι ἀθανασία ἐν συγγενείᾳ σοφίας,

MS. A. (γ)*πολυπειραν (δ) εικάζῃ, (ε) ἀγαγέσθαι ταύτην πρὸς (ζ) ὅτι ἀθανασία ἐστὶν ἐν

Et si justitiam quis diligit ; (b) labores hujus 7 *sunt virtutes. Sobrietatem enim & prudentiam docet, justitiam & virtutem, quibus utilius nihil in vita hominibus. Et, si (c)multitudinem scientiæ* 8 *desiderat ; scit præterita, & de futuris æstimat ; scit versutias sermonum, & dissolutiones (d) argumentorum, signa & monstra scit, antequàm fiant, & eventus temporum, & seculorum. Proposui* 9 *ergò hanc adducere mihi (e) ad convivendum, sciens, quoniam erit mihi consultrix bonorum, & erit (f)alloquutio curarum, & tædii. Habebo pro-* 10 *pter hanc, claritatem ad turbas, & honorem apud seniores juvenis. Acutus inveniar in judicio,* 11 *et in conspectu potentium admirabilis ero. Ta-* 12 *centem me sustinebunt, et loquentem me respicient: et sermocinante me plura, manum ori suo imponent. Habebo per hanc, immortalitatem : et memoriam* 13 *æternam his qui post me futuri sunt, relinquam. Disponam populos, et nationes erunt mihi subditæ.* 14 *Timebunt me audientes reges horrendi: in multitu-* 15 *dine bonus videbor, et in bello fortis. Intrans in* 16 *domum meam conquiescam cum illa. Non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed lætitiam, et gaudium. Hæc* 17 *cogitans apud me, et commemorans in corde meo, quoniam immortalitas est in (g) cognatione sapientiæ,*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et si justitiam quis diligit, apud ipsam est ad- 7
mirabilis : sapientia enim temperantiam
docet, & justitiam, ac fortitudinem : nihil
extat in mundo, quod melius ipsâ sit ho-
minibus. Si quis item cupiat admodùm 8
esse peritus, novit hæc vetera, & futura ipsa
declarat : callet hæc sermonum versutias, &
solutionem rerum abditarum : signa & mi-
racula præsagit, eventusque tempestatum ac
temporum. Hanc elegi mihi consortem, 9
quòd noverim futuram mihi consultricem
bonorum, & curam mœroremque à me ab-
laturam. Fuit mihi gloriæ inter populos 10
multos, & honori apud seniores in ado-
lescentia mea. Acutum me reddidit in ju- 11
diciis, & in conspectu potentum admiran-
dum. Dum taceo, me expectant : dum os 12
meum aperio, me intuentur : & dum lo-
quor, magìs magísque imponunt manus suas
ori suo. Propter hanc immortalis ero, & me- 13
moriam perpetuam posteris meis relinquam:
Populos regam, & nationes subjicientur 14
mihi : Audientes tyranni formidabunt, & 15
vehementer erudientur : Inter multos bo-
nus videbor, & in bellis fortissimus ero.
Ingressus domum meam, in hac sapientia
conquiesco : Quia non est amaritudo in 16
conversationibus ejus, neque corruptela in
consortio illius, imò jucunditas & gaudi-
um. Hæc apud me cogitavi, & animo 17
meo accuratè perpendi ; esse *scilicet* vitam
in affinitate sapientiæ.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Si quis item justitiam diligit, hujus la- 7
bores sunt virtutes : temperantiam do-
cet ac prudentiam, justitiam ac forti-
tudinem, nimirùm virtutes quibus ni-
hil est hominibus in mundo utilius.
Rursùm, si quis multam exposcit periti- 8
am & experientiam, hæc sanè res pra-
teritas cognoscit, & futuras divinat ;
novit sermonum objectiones, & enig-
matum explicationem ; præscit et-
iam portenta ac signa, & temporum an-
norumque decursum. Hac ad convi- 9
ctum uti decrevi, sciens ipsam mihi
fore bonorum consultricem, hortatricem,
molestias atque tristitiam à me repellen-
tem. Propter hanc ego juvenis gloriam 10
inter populos, & honorem apud seniores
sum adeptus. Compertus sum acuti in- 11
genii in judicando, & in oculis poten-
tum fui admirationi. Patienter fere- 12
bant cùm silens manerem ; cùmque ser-
monem instituerem, attendebant me ;
colloquium meum si protrahebam, ma-
nus suas ori admovebant. Propter ean- 13
dem adeptus sum immortalitatem, &
memoriam æternam quam posteris me-
is relinquam : Populos moderabor, 14
& gentes mihi se subdent : Princi- 15
pes horrendi, quum me audierint, me
timebunt ; inter plebem bonus apparebo,
& in bello strenuus. Quum domum
meam ingredior, per ipsam me rego ; 16
Quoniam in ejus commercio nulla est
amaritudo, neque in ejus convictu do-
lor, sed gaudium & lætitia. Hæc 17
quum tacitus mecum ipse contemplatus
essem, eaque animo meo studiosè per-
pendissem (quòd scilicet in cognatione
sapientiæ adsit immortalitas,

Versio VULG. LAT.

18 Et in amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honestas sine defectione, & in certamine loquelæ illius sapientia, & præclaritas in communicatione sermonum ipsius: circuibam quærens, ut
19 mihi illam assumerem. Puer autem eram ingeniosus,
20 & sortitus sum animam bonam. Et cùm essem magis
21 bonus, veni ad corpus incoinquinatum. Et ut scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum: adii Dominum, & deprecatus sum illum, & dixi ex totis præcordiis meis:

CAP. IX.

1 DEus patrum meorum, &, Domine misericordiæ,
2 qui fecisti omnia verbo tuo, Et sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ à te facta est, Ut disponat orbem terrarum in æquitate &
3 justitia, & in directione cordis judicium judicet: Da
4 mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me
5 reprobare à pueris tuis: Quoniã servus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui tempo-
6 ris, & minor ad intellectum judicii & legum. Nam
& si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabi-
7 tur. Tu elegisti me regem populo tuo, & judicem
8 filiorum tuorum, & filiarum: Et dixisti me ædificare templum in monte sancto tuo, & in civitate habitationis tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod præparâsti ab initio:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 Καὶ ἐν φιλίᾳ αὐτῆς τέρψις ἀγαθὴ, † καὶ ἐν πόνοις χειρῶν αὐτῆς πλοῦτος ἀνεκλιπὴς, † καὶ ἐν συγγυμνασίᾳ (n) ὁμιλίας αὐτῆς φρόνησις, † καὶ κύκλῳ ἐν κοινωνίᾳ λόγων αὐτῆς, † περιῆλθον ζητῶν ὅπως
19 λάβω αὐτὴν εἰς ἐμαυτόν. † Παῖς ἤμην εὐφυὴς, † ψυχῆς τε
20 ἔλαχον ἀγαθῆς, † Μᾶλλον δὲ ἀγαθὸς ὢν ἦλθον εἰς σῶμα ἀμίαντον
21 † Γνοὺς δὲ ὅτι οὐκ ἄλλως ἔσομαι ἐγκρατὴς, ἐὰν μὴ ὁ θεὸς δῷ, † καὶ τοῦτο δ' ἦν φρονήσεως, τὸ εἰδέναι τίνος (ϑ) ἡ χάρις, † ἐπέτυχον τῷ κυρίῳ, καὶ ἐδεήθην αὐτοῦ, † καὶ εἶπον ἐξ ὅλης τῆς καρδίας μου.

MS. A. (n) * ὁμιλία (ϑ) χάρις,

ΚΕΦ. Θ'.

1 †Ὁ Θεὸς πατέρων καὶ κύριε τοῦ ἐλέους Χε, † ὁ ποιήσας τὰ πάντα ἐν
2 λόγῳ Χε, † Καὶ τῇ Σοφίᾳ Χε (α) κατασκεύασας ἄνθρωπον, † ἵνα
3 δεσπόζῃ σὺ τῶν ὑφ' Χε γενομένων κτισμάτων, † Καὶ διέπῃ † κόσμον ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ, † καὶ ἐν εὐθύτητι ψυχῆς κρίσιν (β) κρίνῃ·
4 † Δός μοι † τὴν τῶν θρόνων πάρεδρον Σοφίαν, † καὶ μή με ἀποδοκιμάσῃς ἐκ παίδων Χε. † Ὅτι ἐγὼ δοῦλός σός καὶ υἱὸς τῆς παιδίσκης
5 Χε, † ἄνθρωπος ἀδύνης καὶ ὀλιγοχρόνιος, † καὶ ἐλάσσων ἐν Χωὴσει
6 κείσεως καὶ νόμων. †Κἂν γάρ τις ᾖ τέλειος ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων,
7 † τῆς ἀπὸ Χῦ Σοφίας ἀπούσης, εἰς (γ) οὐδὲν λογισθήσεται. † Σύ με προείλω βασιλέα λαοῦ Χε, † καὶ δικαστὴν υἱῶν Χε καὶ θυγατέρων.
8 †Εἶπας οἰκοδομῆσαι ναὸν ἐν ὄρει ἁγίῳ Χε, † καὶ ἐν πόλει (δ) κατασκηνώσεώς Χε θυσιαστήριον, † μίμημα σκηνῆς ἁγίας ἣν προητοίμασας ἀπ' ἀρχῆς.

MS. A. (α) κατασκεύασας (β) κρίνει. (γ) οὐδὲν (δ) κατασκηνώσεώς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 ٭ ٥٥٥

Versio VULG. LAT.

9 Et tecum sapientia tua, quæ novit opera tua, quæ & affuit tunc cùm orbem terrarũ faceres, & sciebat quid esset placitum oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis. 10 Mitte illam de cœlis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit & mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te: Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis sobriè, & 12 custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea, & dispona populũ tuũ justè, & ero dignus sedi- 13 um patris mei. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit De- 14 us? Cogitationes enim mortalium timidæ, & incer- 15 tæ providentiæ nostræ. Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. 16 Et difficilè æstimamus quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore. Quæ autẽ in cœlis sunt quis investigabit? 17 Sensũ autẽ tuũ quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & 18 miseris spiritũ sanctũ tuũ de altissimis: Et sic correctæ sint semitæ eorũ qui sunt in terris, & quæ tibi placuit 19 didicerint homines? Nam per sapiẽtiam sanati sunt quicunque placuerunt tibi Domine à principio.

CAP. X.

1 Hæc illum, qui primus formatus est à Deo pater or-
2 bis terrarum, cùm solus esset creatus, custodivit, Et eduxit illum à delicto suo; & dedit illi virtutem con-
3 tinendi omnia. Ab hac ut recessit injustus in ira sua, per iram homicidii fraterni deperiit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 † Καὶ μετ Cũ ἡ σοφία σου ἥ εἰδῆτα τὰ ἔργα Cu, † καὶ παροῦσα ὅτε ἐποίεις τὸν κόσμον, † καὶ ἐπισταμένη τί ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Cu, † καὶ τί
10 εὐθὲς ἐν ἐντολαῖς Cu. † Ἐξαπόστειλον αὐτὴν ἐξ ἁγίων οὐρανῶν, † καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης Cu πέμψον αὐτὴν, † ἵνα συμπαροῦσά μοι κοπιάσῃ;
11 † καὶ γνῶ τί εὐάρεστόν ἐστι παρά Coi. † Οἶδε γὰρ ἐκείνη πάντα καὶ συνιεῖ,
† καὶ ὁδηγήσει με ἐν † πράξεσί μου σωφρόνως, † καὶ φυλάξῃ με ἐν τῇ
12 δόξῃ αὐτῆς. † Καὶ ἔσται προσδεκτὰ τὰ ἔργα μου, † καὶ διακερῶ † λαὸν
13 σου δικαίως, † καὶ ἔσομαι ἄξιος θρόνου πατρός μου. † Τίς γὰρ ἄνθρωπος
14 γνώσεται βουλὴν Θυ; † ἢ τίς ἐνθυμηθήσεται τί θέλει ὁ κύριος; † Λογισμοὶ
15 γὰρ θνητῶν δειλοί, † καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι ἡμῶν. † Φθαρτὸν
γὰρ σῶμα βαρύνει ψυχὴν, † καὶ βρίθει τὸ γεῶδες σκῆνος νῦν πολυφρον-
16 τίδα. † Καὶ (a) μόλις εἰκάζομεν τὰ ἐπὶ γῆς, † καὶ τὰ ἐν χερσὶν
17 εὑρίσκομεν μετ πόνου, † τὰ δὲ ἐν οὐρανοῖς τίς ἐξιχνίασε; † Βουλὴν δέ σου
τίς ἔγνω, εἰ μὴ Cὺ ἔδωκας Σοφίαν, † καὶ ἔπεμψας τὸ ἅγιόν Cu
18 πνεῦμά σου ἀπὸ ὑψίστων; † Καὶ οὕτως διωρθώθησαν αἱ τρίβοι τῶν ἐπὶ
19 γῆς, † (ζ) καὶ τὰ ἀρεστά Cu ἐδιδάχθησαν ἄνθρωποι, † καὶ τῇ Σοφίᾳ
ἐσώθησαν.

MS.A.(a)μόγις(ζ)κύριε, τὰ

ΚΕΦ. ί.

1 † Αὕτη πρωτόπλαστον πατέρα κόσμου † μόνον κτισθέντα διεφύλαξε,
2 καὶ ἐξείλατο αὐτὸν ἐκ παραπτώματος ἰδίου, † Ἔδωκέ τε αὐτῷ
3 ἰσχὺν κρατῆσαι (a) ἁπάντων. Ἀποστὰς δὲ ἀπ' αὐτῆς ἄδικος ἐν
ὀργῇ αὐτοῦ, † ἀδελφοκτόνοις συναπώλετο θυμοῖς.

MS.A. (a) πάντων.

Et tecum sapientia, quæ novit opera tua, quæ & 9 adfuit tunc, cum orbem terrarum faceres, & scit quid placitum sit in oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis. Emitte illam de cœlis sanctis, 10 & à sede majestatis tuæ mitte illam, ut mecum sit, & mecum laboret, & sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa, omnia, & intelligit, & de- 11 ducet me in operibus meis sobrie, & custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea: 12 & disponam populum tuum juste, & ero dignus sedium patris mei. Quis enim hominum poterit 13 scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare, quid velit Dominus? Cogitationes enim morta- 14 lium timidæ & incertæ providentiæ nostræ. (b)Cor- 15 ruptibile enim corpus aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa (c)curantem: Et difficile æstimamus, quæ in terra sunt: & quæ 16 in prospectu sunt, invenimus cum labore: quæ autem in cœlis sunt, quis investigavit? Sensum 17 autem tuum quis scivit, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spiritum sanctum tuum de altissimis? Et sic correctæ sunt semitæ eorum qui in terris 18 sunt, & quæ tibi placent, didicerunt homines, & 19 (d) per sapientiam sanati sunt.

CAP. X.

Hæc illum, qui primus formatus est, patrem 1 orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, Et eduxit illum à delicto(a)suo, & dedit ei virtutẽ 2 ontinendi omnia. Ab hac autem ut recessit injustus 3 in ira sua; (b)fratricidis furoribus simul periit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

9 * ܡܥܟ ܚܟܡܬܟ ܕܝܕܥܐ ܥܒܕܝܟ ܕܗܘ ܒܪܝܫ ܒܪܝܬ ܥܠܡܐ ܘܕܝܕܥܐ ܡܐ ܕܗܘ ܪܥܝ ܩܕܡܝܟ ܘܡܐ ܕܫܪܝܪ ܒܦܘܩܕܢܝ
10 ܐܝܬ ܠܗ ܡܢ ܛܒ ܘܡܢ ܫܪܝܪ ܒܦܘܩܕܢܝ ܕܐܘܪܝܬܟ. * ܫܕܪ ܠܗ ܡܢ ܫܡܝ ܩܕܫܝܟ ܘܡܢ ܟܘܪܣܝ ܡܠܟܘܬܟ ܘܫܕܪ ܠܗ
11 ܕܬܗܘ ܥܡ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡܝ ܕܐܕܥ ܡܐ ܗܘ ܪܥܝ ܩܕܡܝܟ. * ܗܝ ܝܕܥܬ ܟܠ ܡܕܥ ܘܟܠ ܡܕܥ ܡܬܟܠ ܠܗ
ܘܢܕܒܪ ܠܝ ܒܫܪܝܪ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܛܪ ܠܝ ܒܬܫܒܘܚܬܗ. ܘܢܗܘܐ ܡܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ
12 ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ
13 ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ
14 ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ
15 ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ
16 ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ
17 ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ
ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ
18 ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ
19 ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ

* ܦܩܠܐ * ܬ *

1 * ܗܕܐ ܝܬ ܒܟܘܪܐ ܩܕܡܝܬ ܐܬܝܨܪ ܥܠ ܐܪܥܐ ܕܐܬܒܪܝ ܘܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ
2 ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ
3 ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ ܕܐܬܟ ܗܘ ܡܕܒܪ ܠܝ ܘܢܗܘ ܡܬܩܒܠ ܒܟܠ ܥܒܕܝ ܘܢܬܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝ

Dum tecum esset sapientia quæ novit opera 9 tua, tibique aderat, cùm secula faceres, & quid gratum sit ante oculos tuos, quidve rectum in præceptis tuis, pernovit. Eam 10 è cœlis tuæ sanctitatis emitte, & à throno majestatis tuæ mitte illam, ut veniens mecum laboret, ut sciam quid honestum sit in conspectu tuo. Ipsa enim omnia scit & intel- 11 ligit, meque prudenter ducet in cunctis actionibus meis, & suâ majestate me custodiet: Ut judicem populum tuum cum justitia, & 12 grata sint omnia opera mea, & ut dignus exiftam solio patris mei. Quis enim est ho- 13 mo, qui consilium Dei cognoscat? aut quis cogitet quænam sit Dei voluntas? Nam 14 cogitationes mortalium tenues sunt, & incertæ sunt cogitationes eorum: Siquidem 15 corruptibile corpus grave est animæ. Ecce 16 quæ sunt humi vix percipimus; & quæ ob oculos versantur difficulter invenimus; quæque præ manibus habemus, laboriosè reperimus: quæ autem in cœlo sunt, quis perve- 17 stigare possit? Consilium verò tuum quis pernoscat, nisi tu sapientiam dederis, & spiritum sanctum tuum è cœlis tuis emiseris? Atque ita correctæ sunt semitæ super terram, 18 & didicerunt homines voluntatem tuam, Et per sapientiam tuam sunt vitam assecuti. 19

CAP. X.

Hæc est quæ primum parentem, unicum 1 in mundo creatum servavit, Eumque à sui 2 ipsius lapsu liberavit, & dedit ei potentiam dominandi in omnia. Ab hac recessit Cain 3 sceleratus, unde fratricidam ira peremit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

9 * ومعك الحكمة العارفة اعمالك حاضرة حين خلقت العالم * وهي عالمة ما هو المرضي بين
10 عينيك وما هو المستقيم في وصاياك * فارسلها من السماوات القدسة للسعب فلحضر عندي *
11 اتعلمها من عرش مجدك * لاعلم ما هو المرضي عندك * لانها تعرف كل شي وتفهمه *
12 فترشدني في كافة اعمالي بتعقل * وتحفظني في سرفها * فتكون اعمالي مقبولة * واحكم لشعبك
13 بالعدل واصير اهلا لمنابر اباي * لان من هو الانسان الذي يعرف راي الله * او من يفتكر
14 فيعلم ما يشاء الرب * اذ افكار المائتين جروعة * ورويتهم خطرة * لان الجسم البالي يثقل
15 النفس * والمسكن الارضي يثقل عقلا كثير الاهتمام * فبالجهد نحرر الاشياء التي في الارض *
16 ونجد في تعب الامور التي تلامسها بايدينا * فالتي في السماوات من يستبحث عنها * ورايك من
17 عرفه * ان لم تكن قد اعطيته انت حكمة * وارسلت اليه من الاعالي روحك القدوس *
18 * فهكذا تقومت مناهج الذين في الارض * وعلم الناس ما يرضيك * وتخلصوا بالحكمة *
19

* الفصل العاشر *

1 * هذه حفظت ابا العالم المخلوق اولا * المبرو وحده * وانقذته من هفوته *
2 واعطته قوة ان يسلك كل شي * ولما ابتعد منها الظالم بغيضه * هلك مع الانفس القاتلة اخوتها *
3

Sapientia autem operum tuorum grata 9 tecum aderat quando mundum creâsti, ipsáque novit quid oculis tuis adlubescat, quidve rectum sit in præceptis tuis. Eam igitur è sanctis cœlis tuis ad po- 10 pulum mitte, ut præsto mihi sit; Emitte inquam illam è solio gloriæ tuæ, ut quid acceptum apud te sit, cognoscam: Quandoquidem ipsa res omnes novit ac 11 intelligit. Meque in cunctis operibus meis moderatè dirigat, & magnificentiâ suâ tueatur; Ut accepta sint opera mea, tuúmque populum justè judicem, & dignus fiam thronis patrum meorum. Quis enim est homo qui mentem 13 Dei cognoscat? aut quis cogitans intelligat quid velit Dominus, Cùm cogita- 14 tiones mortalium timidæ sint, & opiniones eorum discrimini subjectæ? Nam 15 corpus corruptibile gravat animam, & terrenum domicilium mentem curis abundantem deprimit. Adeóque vix assequimur veritatem rerum quæ in terra 16 sunt, & res quas manibus attrectamus, laboriosè reperimus: quæ igitur in cœlis sunt, quis perveſtiget? Et mentem tuam 17 quis noverit, nisi tu sapientiam concesseris ei, & Spiritum sanctum tuum ab 18 excelsis ad eum demiseris? Nam sic dirigantur semitæ eorum qui sunt in terra; & quæ tibi grata sunt, homines didicerint, Et fuerint sapientiâ servati. 19

CAP. X.

Hæc orbis parentem primò creatum, 1 solúmque formatum conservavit, Ab 2 ejus culpa vindicavit, eique vim sua- dit in omnia dominandi. Ab hac 3 injustus per iram suam recedens, periit una cum animabus fratricidis:

Versio VULG. LAT.

4 Propter quem, cum aqua deleret terram, sanavit iterùm sapientia, per contemptibile lignum justum gu-
5 bernans. Hæc & in consensu nequitiæ cùm se nationes contulissent, scivit justum, & conservavit sine querela Deo, & in filii misericordia fortem custodivit.
6 Hæc justum à pereuntibus impiis liberavit fugientem,
7 descendente igne in Pentapolim: Quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, & incerto tempore fructus habentes arbores, & incredi-
8 bilis animæ memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim prætereuntes, non tantùm in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona, sed & insipientiæ suæ reliquerunt hominibus memoriam, ut in his, quæ peccaverunt,
9 nec latere potuissent. Sapientia autem hos, qui se ob-
10 servant, à doloribus liberavit. Hæc profugum iræ fratris justum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum: honestavit illum in laboribus, & complevit labores illius. In
11 fraude circumvenientiũ illũ affuit illi, & honestũ fecit
12 illum. Custodivit illum ab inimicis, & à seductoribus tutavit illum, & certamen forte dedit illi ut vinceret,
13 & sciret quoniam omnium potentior est sapientia. Hæc venditum justum non dereliquit, sed à peccatoribus liberavit eum: descenditque cum illo in foveam,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 †Δι' ὃν κατακλυζομένην γῆν πάλιν (β) διέσωσε σοφία, † δι' ἐυτελοῦς
5 ξύλου † δίκαιον κυβερνήσασα. † Αὕτη κ) ὁμοπλῆ πονηρίας
ἐθνῶν συγχυθέντων (γ) † εὗρε † δίκαιον, κ) ἐτήρησεν ἄυτὸν ἄ-
μεμπτον θεῷ, † κ) ἐπὶ (*) τέκνε σπλάγχνοις ἰσχυρὸν ἐφύλαξεν.
6 † Αὕτη δίκαιον, ἐξαπολλυμένων ἀσεβῶν, ἐῤῥύσατο † φυγόντα
7 (δ) πῦρ κατα βάντων Πενταπόλεως· (ε) Οἷς ἐπὶ μαρτύριον τῆς πονη-
ρίας † καπνιζομένη καθέστηκε χέρσ Θ, † κ) ἀτελέσιν ὥραις καρπο-
φορῦντα φυτά· † ἀπιστούσης ψυχῆς μνημεῖον (*) ἑστηκυῖα στήλη ἁλός.
8 † Σοφίαν γὰ παροδεύσαντες ὐ μόνον ἐβλάβησαν τῦ μὴ γνῶναι τὰ
καλὰ, † ἀλλὰ κ) τῆς ἀφροσύνης ἀπέλιπον τῳ βίῳ μνημόσυνον,
9 † ἵνα ἐν οἷς ἐσφάλησαν μηδὲ λαθεῖν δυνηθῶσι. † Σοφία δ
10 τὰς (ζ) θεραπεύσαντας ἄυτὴν ἐκ πόνων ἐῤῥύσατο. † Αὕτη φυ-
γάδα ὀργῆς ἀδελφῦ δίκαιον † ὡδήγησεν ἐν τρίβοις εὐθείαις,
† ἔδειξεν ἄυτῳ βασιλείαν θεῦ, † κ) ἔδωκεν ἄυτῳ γνῶσιν ἁγίων,
† εὐπόρησεν ἄυτὸν ἐν μόχθοις, † κ) ἐπλήθυνε τὰς (η) πόνους ἄυτῦ.
11 † Ἐν πλεονεξίᾳ κατοχθούντων ἄυτὸν παρέστη, † κ) ἐπάπυσεν ἄυτόν.
12 † Διεφύλαξεν ἄυτὸν ἀπὸ ἐχθρῶν, † κ) ἀπὸ ἐνεδρευόντων ἠσφα-
λίσατο, † κ) ἀγῶνα ἰσχυρὸν ἐβράβευσεν ἄυτῳ, † ἵνα γνῷ, ὅτι
13 παντὸς δυνατωτέρα ἐστὶν (θ) εὐσέβεια. † Αὕτη πεπραθέντα δίκαι-
ον οὐκ ἐγκατέλιπεν, † ἀλλὰ ἐξ ἁμαρτίας ἐῤῥύσατο ἄυτόν· † συγ-
κατέβη ἄυτῷ εἰς λάκκον,

MS. A. (β) ἔσωσεν (γ) ἴσως (*) ἐπὶ τέκνοις (δ) κατα βάσιον πῦρ (ε) Ἧς ἔτι μαρτύριον (*) ἑστηκυίας (ζ) θεραπεύοντας (η) κόπους (θ) ἡ εὐσέβεια.

Propter quem inundatam terram rursus salvavit 4
sapientia, per contemptibile lignum, justum gubernans. Hæc & in consensu superbiæ nationibus 5
confusis (c) invenit justum, & conservavit eum
sine querela Deo, & super filii viscera fortem
custodivit. Hæc justum pereuntibus impiis libe- 6
ravit fugientem à descendente igne in Pentapolim:
Quibus (d) in testimonium nequitiæ, fumiga- 7
bunda constat deserta terra, & imperfectis germi-
nibus fructificantes arbores, incredulæ animæ
memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim 8
prætereuntes non tantùm in hoc læsi sunt, ut igno-
rarent bona; sed et insipientiæ suæ reliquerunt (e) ho-
minibus memoriam, ut in his quæ peccaverunt,
nec latere potuissent. Sapientia autem hos qui se 9
observarunt, à laboribus liberavit. Hæc profugum 10
iræ fratris justum deduxit per vias rectas, osten-
dit illi regnum Dei: & dedit illi scientiam sanctо-
rum: honestavit illum in laboribus, & complevit
labores illius: In fraude circumvenientium illum 11
affuit, & honestum fecit illum, Custodivit illum ab 12
inimicis, & à seductoribus tutavit. Et certamen
forte dedit illi ut vinceret; ut sciret, quoniam om-
nium potentior est pietas. Hæc venditum justum non 13
dereliquit, sed à peccato liberavit eum. Descendit
cum illo in foveam,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 * ܗܘ ܕܒܝܫܬܐ ܕܐܪܥܐ ܡܫܬܙܒ ܐܦ ܫܢܝܬ ܒܥܠܡܐ. ܚܟܡܬܗ ܥܒܕܗ ܒܥܘܠܐ ܕܙܥܘܪ ܐܬܪܫ ܙܕܝܩܐ.
5 * ܗܘ ܕܟܕ ܐܬܥܪܒܘ ܥܡܡܐ ܥܡ ܥܡܡܐ ܚܒܝܫܐ ܗܘ ܕܫܪܝ. ܢܟܚ ܚܙܐ ܙܕܝܩܐ. ܡܢܗܝ ܐܠܗܐ ܢܛܪ
6 ܠܗ ܠܚܘܢ. ܐܠܗ ܚܘܢ ܚܢܐ ܘܫܒܩ. ܫܘܕܐ ܕܚܙܐ ܙܕܝܩܐ ܢܛܪ ܠܗ ܐܠܗ. * ܗܘ ܕܟܕ ܐܬܚܪܒ ܥܠ
7 ܚܪܒܗ ܚܕ ܒܪ ܫܒܥ. ܒܚܕ ܕܢܚܬ ܢܘܪ ܫܒܥ ܐܬܪ ܠܐ ܫܩܝ ܡܬܬ. * ܗܘ ܕܟܕ ܐܬܚܪܒ ܥܠ
ܚܡܫ ܒܪ ܚܕ. ܚܕ ܡܢ ܚܡܫ ܐܬܪ ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬܪ ܠܐ ܫܩܝ ܡܬܬ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ.
8 ܐܠܗ ܕܠܐ ܫܩܝ ܡܬܬ. * ܗܘ ܕܟܕ ܐܬܚܪܒ ܥܠ ܚܪܒܗ ܚܕ ܒܪ ܫܒܥ. ܒܚܕ ܕܢܚܬ ܢܘܪ ܫܒܥ ܐܬܪ
ܠܐ ܫܩܝ ܡܬܬ. ܐܠܗ ܕܠܐ ܫܩܝ ܡܬܬ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ.
9 ܐܠܗ ܕܠܐ ܫܩܝ ܡܬܬ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ.
10 ܐܠܗ ܕܠܐ ܫܩܝ ܡܬܬ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ.
ܐܠܗ ܕܠܐ ܫܩܝ ܡܬܬ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ.
11 ܐܠܗ ܕܠܐ ܫܩܝ ܡܬܬ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ.
12 ܐܠܗ ܕܠܐ ܫܩܝ ܡܬܬ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ.
ܐܠܗ ܕܠܐ ܫܩܝ ܡܬܬ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ.
13 ܐܠܗ ܕܠܐ ܫܩܝ ܡܬܬ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ. ܐܬ ܒܗ ܫܪܝܪ ܥܕ ܗܫܐ.

Cúmque venisset diluvium super terram, 4
iterum servavit sapientia, ligno simplici jus-
tum Noë gubernans. Hæc, cùm filii natio- 5
num conspirâssent, seséque in malum effu-
dissent, justum agnovit, eumque immacula-
tum Deo custodivit: & Abraham per fili-
um viscerum (vel misericordiæ) potenter
protexit. Hæc pereuntibus impiis, justum 6
Lot eripuit, quòd fugerit quum descenderet
ignis super quinque urbes; Quarum flagi- 7
tii testimonium etiamnum viget, fumiganti-
bus iis, ac desertis existentibus; & arbori-
bus quæ sunt in ipsis, fructus minimè edenti-
bus: animam verò quæ non credidit, colu-
mnam salis erexit. Sapientiam enim exces-se- 8
runt, nec ad se redierunt; non solùm quòd
non exercuerint bonum, sed insaniam suam
monimento reliquerint in orbe, ita ut in his
quæ perpetrârunt, occultari minimè potue-
rint. Sapientia verò liberat à doloribus eos 9
qui ministrant illi. Hæc justum Jacob eri- 10
puit dum fugeret ab ira fratris sui iniqui, e-
umque per calles rectos deduxit, & regnum
Dei ostendit illi, deditque ei notitiam veri-
tatis; auxit eum in labore ipsius, eumque in
suis operibus locupletavit; Adversùs inju- 11
riam opprimentium eum affuit illi, & dita-
vit eum; Conservavit eum ab inimicis ejus, 12
& ab his qui surrexerant in eum, firmum
reddidit, & in certamine arduo victorem fe-
cit: ut cognosceret omni re potentiorem
esse timorem Dei. Hæc non deseruit Jo- 13
seph justum, cùm venditus fuit, sed libera-
vit eum à peccato, descenditque cum illo in
foveam:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

4 * فلذلك لما طوفت الأرض خلصتها الحكمة ايضا * ودبرت الصديق في آلة حسبة
5 حقير * هذه لما اصطبت الامم الي الاتفاق في الخبث والسر * عرفت الصديق وحفظته
لله بلا عيب * وحفظته في محبته على ولده * هذه نجت الصديق من المنافقين المبادين * 6
7 وسلمته فارا لما انحدرت النار على الخمس مدن * التي هي شاهدة الي الآن بسرهم
منضوبة مذخنة باثين * نصوبها ثمر في الاوقات ثمرا غير كامل * والنفس التي لم تصدق 8
لبنت واقفة * فتراها عمود ملح * لانهم تجاوزوا الحكمة فلم تبصروا ما عرفوا المساوي التي
دهمتهم فقط * بل وخلفوا في العالم لعباوتهم ذكرا * ليلا يمكنهم كتمان الهفوات التي غلطوا
فيها * فالحكمة انقذت الذين خدموها من الاتعاب والاوجاع * هذه ارشدت صديقا من 9 10
عيط اخذه الي سبل الاستقامة * واريته ملك الله * واعطته معرفة القديسين * واوسعت ايساره
في اتعابه * واوعبت حصوله في اسعيام من تجبر عليه * ووقفت به واعنته * وحفظته 11 12
من اعدائه * وصانته من المكمنين له * ودبرته اذ دهمه الجهاد القوي * ليعلم ان العبادة
الحسنة اقوي من كل شي * هذه لم تهمل صديقا مبيعا * بل نجته من الخطية * ونزلت 13
معه الي الجب *

Erobid obrutam diluvio terram denuò 4
servavit sapientia, & justum vili instru-
mento ligneo direxit. Hæc, quum natio- 5
nes in consensum ad malum ac scelus sese profudissent, justum cognovit, cumque
inculpatum Deo servavit, & in ipsius
erga filium suum clementiâ custodivit.
Hæc justum à perditis impiis liberavit, 6
& fugientem salvavit quum super urbes
quinque ignis descendit, Quæ sunt huc- 7
usque testes criminis eorum, fumigantes
ac desertæ manentes, quarum plantæ ali-
quando fructum edunt imperfectum; &
anima quæ non credidit, immota consti- 8
tit, & statua salis cernitur. Quia sa-
pientiam prætergressi sunt, neque consi-
derârunt, non solùm nequitias quæ ca-
ligine eos oppressit, ignorârunt; sed et-
iam insipientiæ suæ memoriam reliquerunt in mundo, ne celare possint crimi-
na in quibus aberrârant. Verùm sapi- 9
entia cultores suos à laboribus ac dolo-
ribus eripit. Hæc justum ab ira fra- 10
tris sui ad rectas vias direxit, ipsique
regnum Dei monstravit, & scientiam
sanctorum dedit illi: divitias ejus am-
pliavit in laboribus ejus, & sinus ejus
implevit opibus eorum qui insultaverant
ipsi: Affuit ei, & locupletavit illum: 11
Servavit eum ab hostibus, protexit ab 12
insidiatoribus, cúmque diro certamine
obruevetur, direxit: ut sciret omni re
bonam pietatem esse potentiorem. Hæc 13
venditum non dereliquit justum, sed eum
à peccato liberavit: in foveam unà cum
eo descendit,

Versio VULG. LAT.

14 Et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi
sceptrum regni, & potentiã adversus eos, qui eum de-
primebant: & mendaces ostendit, qui maculaverunt
15 illum, & dedit illi claritatem æternam. Hæc populũ
justum, & semen sine querela, liberavit à nationibus,
16 quæ illum deprimebant. Intravit in animã servi Dei,
& stetit contra reges horrendos in portentis & signis.
17 Et reddidit justis mercedem laborum suorum, & de-
duxit illos in via mirabili: & fuit illis in velamento
18 diei, & in luce stellarum per noctem: Transtulit illos
per mare rubrum, & transvexit illos per aquam nimi-
19 am. Inimicos autẽ illorũ demersit in mare, & ab alti-
tudine inferorum eduxit illos. Ideò justi tulerunt spo-
20 lia impiorum, Et decantaverunt Dñe nomen sanctum
tuum, & victricẽ manum tuam laudaverunt pariter:
21 Quoniam sapientia aperuit os mutorum, & linguas
infantium fecit disertas.

CAP. XI.

1 Direxit opera eorum in manibus prophetæ sancti.
2 Iter fecerunt per deserta, quæ non habitabantur: & in
3 locis desertis fixerunt casas. Steterunt contra hostes,
4 & de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt, & invo-
caverunt te, & data est illis aqua de petra altissima, &
5 requies sitis de lapide duro. Per quæ enim pœnas
passi sunt inimici illorum, à defectione potus sui, & in
6 eis, cùm abundarent filii Israël, lætati sunt; Per hæc,
cùm illis deessent, benè cum illis actum est.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 † Καὶ ἐν δεσμοῖς οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν, † ἕως ἤνεγκεν αὐτῷ σκῆπτρον
βασιλείας † καὶ ἐξουσίαν τυραννούντων αὐτῆς· † ψευδεῖς τε ἔδειξε τοὺς
15 μωμησαμένους αὐτὸν, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόξαν αἰώνιον. † Λαὸν
ὅσιον καὶ σπέρμα ἄμεμπτον † (ι) ἐρρύσατο ἐξ ἔθνους θλιβόντων.
16 † Εἰσῆλθεν εἰς ψυχὴν θεράποντος κυρίου, † καὶ ἀντέστη βασιλεῦσι
17 φοβεροῖς ἐν τέρασι καὶ σημείοις. † Ἀπέδωκεν (κ) ὁσίοις μισθὸν
κόπων αὐτῶν, † ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐν ὁδῷ θαυμαστῇ, † καὶ ἐγένετο
αὐτοῖς εἰς σκέπην ἡμέρας, † καὶ εἰς φλόγα (λ) ἄστρων ἡ νύκτα.
18 † Διεκόμισεν αὐτοὺς θάλασσαν ἐρυθρὰν, † καὶ διήγαγεν αὐτοὺς διὰ
19 ὕδατος πολλοῦ. † Τοὺς δὲ ἐχθροὺς αὐτῶν (μ) κατέλυσε, † καὶ ἐκ βάθους
ἀβύσσου ἀνέζεσεν αὐτούς. † Διὰ τοῦτο δίκαιοι ἐσκύλευσαν ἀσε-
20 βεῖς, † Καὶ ὕμνησαν κύριε τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν σου, † τήν τε ὑπέρμα-
χόν σου χεῖρα ἤνεσαν ὁμοῦ παῖδες. † Ὅτι ἡ σοφία ἤνοιξε στόμα
κωφῶν, † καὶ γλώσσας νηπίων ἔθηκε τρανάς.

MS. A. (ι) ἐρύσατο (κ) μισθὸν ὁσίοις (λ) ἀστέρων (μ) καθέλυσε,

KEΦ. ια'.

1 † Εὐόδωσε τὰ ἔργα (α) αὐτῶν ἐν χειρὶ προφήτου ἁγίου. † Διώ-
2 δευσαν ἔρημον ἀοίκητον, † καὶ ἐν ἀβάτοις ἔπηξαν σκηνάς. † Ἀν-
3 τέστησαν πολεμίοις (β) καὶ ἠμύναντο ἐχθρούς. † Ἐδίψησαν καὶ
4 ἐπεκαλέσαντό σε, † καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐκ πέτρας ἀκροτόμου ὕδωρ,
5 † καὶ ἴαμα δίψης ἐκ λίθου σκληροῦ. † Δι' ὧν γὰρ ἐκολάσθησαν οἱ ἐχθροὶ
6 αὐτῶν, † Διὰ τούτων αὐτοὶ ἀπορηθέντες εὐεργετήθησαν.

MS. A. (α) αὐτῶν ἐν χειρὶ προφητῶν ἁγίων. (β) καὶ ἐχθροὺς ἠμύναντο.

14 *Et in vinculis non dereliquit illum; donec afferret*
illi sceptrum regni, & potentiam adversus eos qui
eum deprimebant. Et mendaces ostendit, qui ma-
culaverant illum, & dedit illi claritatem æternam.
15 *Hæc populum justum, & semen sine querela libe-*
ravit à natione eorum qui illum opprimebant. In-
16 *travit in animam servi Domini, & stetit contra*
reges horrendos in portentis, & signis. Reddidit
17 *justis mercedem laborum suorum, deduxit eos in*
via mirabili, & fuit illis in velamentum die, & in
18 *lucem stellarũ per noctem. Transtulit illos per mare*
rubrum, & transvexit illos per aquam nimiam.
19 *Inimicos autem illorum demersit, & de profundo*
abyssi ejecit eos. Ideo justi tulerunt spolia impio-
20 *rum, Et decantaverunt Domine nomen sanctum*
tuum, & victricem manum tuam laudaverunt pa-
21 *riter. Quoniam sapientia aperuit os mutorum,*
& linguas infantium fecit disertas.

CAP. XI.

1 *Direxit opera eorum in manu prophetæ sancti,*
2 *Iter fecerunt per desertum, quod non habitabatur,*
& in inviis fixerunt casas. Steterunt contra ho-
3 *stes, & de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt,*
4 *& invocaverunt te: & data est illis aqua de pe-*
tra durissima, & requies sitis de lapide duro.
5 *Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum;*
6 *Per hæc cum illis quibus deerat, bene actum est.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 ... ...

Versio VULG. LA.

7 Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanũ
8 sanguinem dedisti injustis. Qui cùm minuerentur in
traductione infantium occisorum, dedisti illis abun-
9 dantem aquam insperatè, Ostendens per sitim, quæ
tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, & adversa-
10 rios illorum necares. Cùm enim tentati sunt, & qui-
dem cum misericordia disciplinam accipientes, scie-
11 runt quemadmodum cum ira judicati impii tormenta
12 paterentur. Hos quidem tanquam pater monens pro-
bâsti: illos autem tanquam durus rex interrogans con-
demnasti. Absentes enim & præsentes similiter tor-
13 quebantur. Duplex enim illos acceperat tædium, &
14 gemitus cum memoria præteritorum. Cùm enim au-
dirent per sua tormenta benè secum agi, commemora-
15 ti sunt Dñm, admirantes in finem exitus. Quem enim
in expositione prava projectũ deriserunt, in finẽ even-
16 tus mirati sunt, non similiter justis sitientes. Pro cogi-
tationib⁹ autẽ insensatis iniquitatis illorũ, quòd quidã
errantes colebant mũtos serpentes, & bestias supervacuas, immisisti illis multitudinem mutorũ animaliũ in
17 vindictam: Ut scirent, quia per quæ peccat quis, per
18 hæc & torquetur. Non enim impossibilis erat omni-
potens manus tua, quæ creavit orbẽ terrarũ ex materia
invisa, immittere illis multitudinẽ ursorũ, aut audaces
19 leones, Aut novi generis ira plenas ignotas bestias,
aut vaporem igniũ spirantes, aut fumi odoré profe-
rentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA,

7 †Ἀντὶ μ̀ πηγῆς (γ) ἀενάου ποταμῦ αἵματι λυθρώδει (δ) παρα-
8 χθέντες † Εἰς ἔλεγχον νηπιοκτόνου διατάγματος, † ἔδωκας
9 αὐτοῖς δαψιλὲς ὕδωρ ἀνελπίστως· † Δείξας διὰ τοῦ τότε
10 δίψους † πῶς τοὺς ἀντενδίκους ἐκόλασας. † Ὅτε γ̀ ἐπειράσθησαν,
καίπερ ἐν ἐλέει παιδευόμενοι, † ἔγνωσαν πῶς ἐν ὀργῇ κριθέντες
11 ἀσεβεῖς ἐβασανίζοντο. † Τούτους μ̀ γ̀ ὡς πατὴρ νουθετῶν ἐδο-
12 κίμασας, † ἐκείνους δ̀ ὡς ἀπότομος βασιλεὺς κατακρίνων ἐξήτασας.
13 † Καὶ ἀπόντες δ̀ καὶ παρόντες ὁμοίως ἐτυγχανον. † Διπλῆ γ̀ αὐ-
14 τοὺς ἔλαβε λύπη, † καὶ στεναγμὸς μνημῶν τῶν (ε) παρελθυσῶν. † Ὅτε
γ̀ ἤκουσαν διὰ τ̀ ἰδίων κολάσεων † εὐεργετημένους αὐτοὺς, ἤδεσθε
15 τῷ κυρίῳ. † (ζ) Τὸν γ̀ ἐν ὑπαθίοις πάλαι ῥιφέντα ἀπόπτον χλευά-
ζοντες, † ἐπὶ τέλει τῶν ἐκβάσεων (η) ἐθαύμασαν, † ἕτερα ὁμοίοις
16 διαίροις διϊσχυρισάμενοι. † Ἀντὶ δ̀ λογισμῶν ἀζωΐτων ἀδικίας αὐτῶν,
† ἐν οἷς πλανηθέντες ἐδρόσιδον ἄλογα ἑρπετὰ καὶ εὐτελῆ θηρία, †
17 ἐξαπέστειλας αὐτοῖς πλῆθος ἀλόγων ζώων εἰς ἐκδίκησιν, † Ἵνα
18 γνῶσιν ὅτι δι' ὧν τις ἁμαρτάνει, διὰ τούτων κολάζεται. † Οὐ γ̀
ἠπόρει ἡ παντοδύναμός σου χεὶρ † καὶ κτίσασα τὸν κόσμον ἐξ
ἀμόρφου ὕλης, † ἐξαπέμψαι αὐτοῖς πλῆθος ἄρκων, ἢ θρασεῖς
19 λέοντας, † Ἢ (ι) νεοκλίστους θυμῷ πλήρεις θῆρας ἀγνώστους, † ἤτοι
πυρπνόον φυσῶντας ἄθυμα, † ἢ (κ) βρόμους λικμωμένους καπνῷ,
† ἢ σφρὺς ἀπ' ὀμμάτων σπινθῆρας ἀστράπτοντας·

MS. A. (γ) ἀενάου (δ) ταραχθέντ (ε) παρῳχθόντων. (ζ) Ὅτ γ̀ (η) ἐθαύμαζον, (θ) *κλώδαλα (ι) νεοκλίστ (κ) βρόμον

Nam pro fonte sempiterni fluminis sanguine im- 7
mundo (a) turbati in redargutionem præcepti de oc- 8
cidendis parvulis; dedisti ipsis abundantem aquam
insperate: Ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quo- 9
modo adversarios punivisses. Cum enim tentati 10
sunt, & quidem cum misericordia disciplinam ac-
citientes; scierunt, quemadmodum cum ira judica-
ti impii tormenta passi sunt. Hos siquidem tanquam 11
pater monens probâsti: illos autem, tanquam rex du-
rus condemnans interrogâsti. Et absentes autem & 12
præsentes similiter torquebantur. Duplex enim ta- 13
dium accepit illos, & gemitus cum memoria præte-
ritorum. Cum enim audirent per sua tormenta bene 14
cum illis agi; senserunt Dominum. Quem enim in 15
expositione olim projectum repudiaverunt deriden-
tes; in fine eventuum mirati sunt, non similiter ju-
stis sitientes. Pro cogitationibus autem insensatis 16
iniquitatis illorum, quia quidem errantes colebant
mutos serpentes, & bestias supervacuas; immi-
sisti illis multitudinem mutorum animalium in vin-
dictam; ut scirent, quia per quæ peccat quis; per 17
hæc torquetur. Non enim impotens erat omnipotens 18
manus tua, & quæ creavit orbem terrarum ex (b)
informi materia, immittere illis multitudinem ur-
sorum, aut audaces leones, Aut novi generis ira 19
plenas ignotas bestias, aut vaporem igacum spiran-
tes, aut proferentes odores fumi, aut horrendas ab
oculis scintillas emittentes.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

ܕܡܝ ܚܝܐ ܕܢܒܥ ܕܐܬܪ ܡܢ ܕܡ ܐܢܫ ܫܦܟܬ ܠܗܘ ܠܡܝ ܕܡ ܠܡܫܩܝ

Versio VULG. LAT.

20 Quarum non solùm læsura poterat illos exterminare,
21 sed & aspectus per timorem occidere. Sed & sine his
uno spiritu poterant occidi persecutione passi ab ipsis
factis suis, & dispersi per spiritum virtutis tuæ : sed
omnia in mensura, & numero, & pondere dispo-
22 suisti. Multum enim valere, tibi soli supererat sem-
23 per : & virtuti brachii tui quis resistet ? Quoniã tan-
quam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarũ,
& tanquam gutta roris antelucani, quæ descendit in
24 terram. Sed misereris omnium, quia omnia potes, &
25 dissimulas peccata hominũ propter pœnitentiam. Di-
ligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ
fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti.
26 Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu vo-
luisses ? aut quod à te vocatũ non esset, conservaretur?
27 Parcis autẽ omnibus : quoniã tua sunt Dñe, qui amas
animas.

CAP. XII.

1 O Quam bonus & suavis est Domine spiritus tuus
2 in omnibus! Ideóq; eos, qui exerrant, partib⁹ cor-
ripis : & de quibus peccant, admones & alloqueris :
3 ut relicta malitia, credant in te Domine. Illos enim
antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorru-
4 isti, Quoniam odibilia opera tibi faciebant per me-
dicamina, & sacrificia injusta, Et filiorum suorum ne-
5 catores fine misericordia, & comestores viscerũ homi-
nũ, & devoratores sanguinis à medio sacraméto tuo,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 †Ὃν γὰρ μόνον τὸ βλάψη ἠδύνατο(λ)ζωκτηρίψαι αὐτὸς, †ἀλλὰ καὶ τὸ
21 ὄψις ὀκνοβόησασα διολέσαι. †Καὶ χωρὶς τούτων, ἐνὶ πνεύματι πε-
σὸν ἐδύναντο †ὑπὸ τὸ δίκης διωχθέντες, †καὶ λικμηθέντες ὑπὸ πνεύ-
ματος δυνάμεώς σου, †ἀλλὰ πάντα μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ καὶ σταθμῷ δι-
22 τεξας. †Τὸ γὰρ μεγάλως ἰσχύειν(μ)πάρεστί σοι πάντοτε, †καὶ κράτει βρα-
χίονός σου τίς ἀντιστήσεται ; †Ὅτι ὡς ῥοπὴ ὸν πλησίγγων ὅλον
23 ὁ κόσμος ἐναντίον σου ; †καὶ ὡς ῥανὶς δρόσου ὀρθρινὴ καταβᾶσα
24 ἐπὶ γῆν. †Ἐλεεῖς δὲ πάντας, ὅτι πάντα δύνασαι, †καὶ παρορᾷς
25 ἁμαρτήματα ἀνθρώπων εἰς μετάνοιαν. †Ἀγαπᾷς γὰρ τὰ ὄντα
πάντα, καὶ (ν) οὐδὲν βδελύσσῃ ὧν ἐποίησας, †οὐδὲ γὰρ ἂν μισῶν τι
26 κατεσκεύασας. †Πῶς δὲ ἔμενεν ἄν τι εἰ μὴ σὺ ἠθέλησας ; †ἢ
27 τὸ μὴ κληθὲν ὑπὸ σοῦ διετηρήθη ; † φείδῃ δὲ πάντων, ὅτι σά
(ξ) δὲ δέσποτα φιλόψυχε.

MS. A. (λ)ἐκτρίψαι(μ)σοι πάρεστιν (ν)οὐδένα(ξ)ἐστι πάντα, δέσποτα

ΚΕΦ. ιβ'.

1 †Τὸ γὰρ ἄφθαρτόν σου πνεῦμά ὄστιν ἐν πᾶσι. †Διὸ τοὺς ὀλί-
2 γα πίπτοντας κατ' ὀλίγον ἐλέγχεις, †ἐν οἷς ἁμαρτάνουσιν ὑπομιμνή-
σκων νουθετῶν, †ἵνα ἀπολιπόντες τῆς κακίας (α) πιστεύσωσιν ἐπὶ
3 σὲ κύριε. †Καὶ γὰρ τοὺς πρώτους οἰκήτορας τῆς ἁγίας σου γῆς
4 †μισήσας, Ἐπὶ τοῖς ἔχθιστα πράττουσιν ἔργα φαρμακῶν, †καὶ τελε-
5 τὰς ἀνοσίους, Τέκνων τε φονεὰς ἀνελεήμονας, †καὶ σπλαγχνοφάγους
ἀνθρωπίνων σαρκῶν δείπνους, καὶ αἵματος †ἐκ μέσου(β)μυσταθείας σου,

MS. A. (α) πιστεύσωμεν (β) μύσας θέσου,

Quarum non solùm læsura poterat illos exterminare, 20
sed & aspectus per timorem occidere. Sed & 21
sine his uno spiritu poterant occidi, persequutionem passi ab ipso judicio, & dispersi per spiritum
virtutis tuæ. Sed omnia mensura, & numero, & 22
pondere disposuisti. Multum enim valere tibi superest semper : & virtuti brachii tui quis resistet ? 23
Quoniam tanquam momentum stateræ, sic est totus
orbis terrarum ante te, & tanquam gutta roris antelucana, quæ descendit in terram. Sed misereris 24
omnium, quoniam omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiã. Diligis enim omnia 25
quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti. Neque
enim odio habens aliquid, (c)constituisses. Quomodo 26
autẽ posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut,
quod à te vocatum non esset, conservaretur? Parcis 27
autem omnibus, quoniã tua sunt Domine, qui amas
animas.

CAP. XII.

INcorruptus (a) enim spiritus tuus est in omni- 1
bus. Ideò hos, qui exerrant, (b)partibus corripis, 2
& de quibus peccant, admonens (c)alloqueris, ut re-
licta malitia credant in te Domine. Et illos enim 3
antiquos inhabitatores sanctæ terræ tuæ odiens,
Quoniam odibilia opera faciebant per medicami- 4
na, & (d) sacrificia injusta, Et filiorum suorum
necatores sine misericordia, & (e) comestorum vi- 5
scerum humanarum carnium convivium, & san-
guinis à (f) medio sacramento suo,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

20 * ܗܘ ܕܠܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܡܕܡ ܕܒܥܐ ܠܡܚܘܬ ܠܗ ܐܠܐ ܕܚܙܘܬ ܐܦܝܗ ܗܘ ܕܡܦܠ ܠܗ ܦܘܪܥܢܐ ܠܡܚܘܬ ܠܗ
21 ܡܢ ܥܠܡܐ ܐܦ ܒܠܚܘܕ ܗܘ ܕܚܙܘܬ ܐܦܝܗ ܗܘ ܕܡܦܠ ܠܗ ܦܘܪܥܢܐ ܠܡܚܘܬ ܠܗ

Versio VULG. LAT.

6 Et auctores parentes animarum inauxiliatarum, per-
7 dere voluisti per manus parentum nostrorum, ut di-
gnam perciperent peregrinationē puerorum Dei, quæ
8 tibi omnium charior est terra. Sed & his tanquam ho-
minibus pepercisti, & misisti antecessores exercitus tui
9 vespas, ut illos paulatim exterminarent. Non quia im-
potens eras in bello subjicere impios justis, aut bestiis
10 sævis, aut verbo duro simul exterminare: Sed parti-
bus judicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans,
quoniam nequam est natio eorum, & naturalis mali-
tia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio
11 illorum in perpetuum. Semen enim erat maledictum
ab initio: nec timens aliquem, veniam dabas pecca-
12 tis illorum. Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut
quis stabit contra judicium tuum? aut quis in
consperctu tuo veniet vindex iniquorum hominum?
aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas
13 tu fecisti? Non enim est alius Deus quàm tu, cui
cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non
14 injustè judicas judicium. Neque rex, neque tyran-
nus in consperctu tuo inquirent de his quos perdidisti.
15 Cùm ergò sis justus, justè omnia disponis: ipsum quo-
que, qui non debet puniri, condemnare, exterum
16 æstimas à tua virtute. Virtus enim tua justitiæ initi-
um est: & ob hoc quòd omnium Dominus es, omni-
bus te parcere facis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 † Καὶ αὐθέντας γονεῖς ψυχῶν ἀσυλήπτων, † ἐκ χειρῶν πατέρων ἡμῶν· † Ἵνα ἀξίαν ἀποικίαν δέξῃ παῖδων
7 † ὁ παρὰ σοὶ πασῶν τιμιωτάτη γῆ. † Ἀλλὰ καὶ τούτων ὡς ἀν-
θρώπων ἐφείσω, † ἀπέστειλας τὰς προδρόμους τῆς στρατιᾶς σου
8 σφῆκας, † ἵνα αὐτοὺς κατὰ μικρὸν (γ) ἐξολεθρεύσωσιν. † Οὐκ ἀ-
δυνατῶν ἐν παρατάξει ἀσεβεῖς † δικαίοις ὑποχείριους δῶναι,
9 † ἢ θηρίοις δεινοῖς, ἢ λόγῳ σκληρῷ ὑφ' ἓν ἐκπρᾶξαι· † Κεί-
10 † ἢ θυμοῖς ἀγνοῖς, ἢ λόγῳ σκοτόμῳ ὑφ' ἓν ἐκπρᾶξαι· † Κεί-
νων δὲ κατακρίνων ἐδίδους τόπον μετανοίας, † εἰκὼς ἀγνοῶν, ὅτι
πονηρὰ ἡ γένεσις αὐτῶν, † καὶ ἔμφυτος ἡ κακία αὐτῶν, † καὶ ὅτι
11 † οὐ μὴ ἀλλαγῇ ὁ λογισμὸς αὐτῶν εἰς † αἰῶνα· † Σπέρμα γὰρ ἦν
κατηραμένον ἀπ' ἀρχῆς· † οὐδὲ συνακρύπτων τινα, ἐφ' οἷς ἥμαρ-
12 τανον ἄδειαν ἐδίδους. † Τίς γὰρ ἐρεῖ, Τί ἐποίησας; † ἢ τίς
ἀντιστήσεται τῷ κρίματί σου; † τίς δὲ ἐγκαλέσει σοι ἐθνῶν
ἀπολωλότων, ἃ σὺ ἐποίησας; † ἢ τίς εἰς κατάστασίν σοι ἐλεύσεται
13 ἔκδικος ἀδίκων ἀνθρώπων; † Οὔτε γὰρ θεός ἐστι πλὴν σοῦ, ᾧ
μέλει περὶ πάντων, † ἵνα δείξῃς ὅτι οὐκ ἀδίκως ἔκρινας. † Οὔτε
14 βασιλεὺς ἢ τύραννος ἀντοφθαλμῆσαί σοι δυνήσεταί σοι περὶ ὧν
(δ) ἀπώλεσας. † Δίκαιος δὲ ὢν δικαίως τὰ πάντα διατίθεις,
15 † αὐτὸν τὸ μὴ ὀφείλοντα κολασθῆναι καταδικάσαι † ἀλλότριον ἡγού-
μενος τῆς σῆς δυνάμεως. † Ἡ γὰρ ἰσχύς σου δικαιοσύνης ἀρχή,
16 † καὶ τὸ πάντων σε δεσπόζειν, πάντων (ε) φείδεσθαί σε
ποιεῖ.

MS. A. (γ) ἐξολεθρεύσωσιν (δ) ἀπόλεσας. (ε) φείδεσθαί σε ποιεῖ.

Et auctores (g) cædis parentes animarum inauxi- 6
liatarū, voluisti perdere per manū parentū nostrorū;
ut dignam(h) peregrinationem perciperet puerorum 7
Dei, quæ tibi omnium charior est terra. Sed & 8
his, tanquam hominibus, pepercisti: & misisti
antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim
exterminarent: Non, quia impotens eras in bello 9
subjicere impios justis, aut bestiis sævis, aut ver-
bo duro simul exterminare: Sed partibus judicans 10
dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam (i)
iniqua est natio eorū, & naturalis malitia ipsorum,
et quoniā non mutabitur cogitatio illorum in perpe-
tuum. Semen enim erat maledictum ab initio. Nec 11
timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.
Quis enim dicet, quid feciſti? aut quis ſtabit con- 12
tra judicium tuum? Quis autem imputabit tibi;
ſi perierint nationes, quas tu feciſti? Aut quis ad
ſtandum contra te veniet vindex pro iniquis homi-
nibus? Nec enim est alius Deus, quàm tu: cui 13
cura est de omnibus, ut ostendas, quoniam non
injustè judicasti. Neque rex, neque tyrannus in con- 14
spectu tuo poterit injuriare de his, quos perdidisti.
Cum autem sis justus; juste omnia disponis, ipsum, 15
qui non debet puniri, (k) condemnare, exterum
existimans à tua virtute. Virtus enim tua justi- 16
tiæ initium est: & hoc ipsum, quòd omnium do-
minus es, omnibus te parcere facit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 * حتَّرِم هُمَّا وَحُبُّا. حتَّرِه حَصِرِحُا. وَزَّا وَلَا نُعدَهُ. وَلَا هُمَّا حَصِرِزُا حَتَّقِعُا
7 وَحَتَّه حَصِدَه. وَحِبَه وَحِبَا هُمَّا حَابِرَا وَحَصَّا. * هِمَحَه حَتَّرِهُا
8 وَحَصَّا هُمَّا بِسَا. وَزَحَا هِمَحَه حَامِعَا حَصَّحَسَا. * وَحَ لَا هُمَّا حَتَّم
9 صَنَعَا هِمَحَه. هِمَحَه حَتَّرِهُا. وَحَصَّحَا. هِمَحَه حَصَّحَا. * وَلَا لَا
10 وَحَصَّحَا هَصَّا هِمَحَه. * وَلَا حَصَّحَا هَحَا هِمَحَه. وَهِمَحَه حَصَّحَا
حَصَّحَا. هَمَّا هِمَحَه حَصِ هَصَّحَه. وَهِمَحَا حَصَّحَا. وَلَا هَصَّحَا
11 هَصَّحَه حَحَّم. * وَزَحَا حَمِ هِمَحَا حَصِ هَمِ هَمَا. لَا هَمَّا هَمَّا هِمَحَه
12 هَمِ سَهَّا. وَحَصَّه حَصَّه. * هَمَّه حَمِ هَصَّحَس هِمَحَه. هَمَا حَتَّم هِمَحَه. وَحَ
13 هَمِ حَصَّحَا هِمَحَه. وَحَ هَمَّه هَصَّا لَا حَتَّه حَصَّحَا. وَهَمَّه هَمَّا هِمَحَه. وَحَ
14 هَمَّه. وَحَ هِمَحَه هَمَّ هِمَحَه لَا هَا. وَحَ هِمَحَه هَمَّه هَمَّا لَا هِمَحَه. * لَا هَحَحَا
15 وَحَلَا هِمَحَا هَحَحَس هِمَحَه حَصَّا هِمَحَه وَهِمَحَه. * وَحَمَّا هَحَحَم
هِمَحَه هِمَحَه. وَحَحَم وَلَا هَمَّا حَصَّه هَمَّه. وَحَمَّا هِمَحَه حَتَّه حَتَّا.
16 * هَمَّا هَمَّه. وَمَ حَابَا هَمَّا. وَحَ هِمَحَه هَحَه هِمَحَه لَا هَا.

Facinora *sanè* mortis exitialis. Fecerunt in 6
mediō sacramenta illegalia, nec fuit auxi-
lium animabus popularium eorum. Tu au- 7
tem voluisti perdere eos per manum pa-
rentum, ut servi Dei tranquillum caperent
hospitium, terram *scilicet* quam cum honore
& gloria dedisti. Atque in hos etiam, ut in 8
homines, clementiâ usus es, mittens in eos
in bellum vespas, quæ paulatim illos absu-
merent. Non quidem (exinde quòd impii 9
sint duriores justis) ut perimerent eos, aut
sævis bestiis, vel occisione sermonis oris con-
tererentur: Sed paulatim judicâsti eos, & 10
dedisti eis locum pœnitentiæ, ut qui nôsti
improbam esse originem eorum, insitam il-
lorum malitiam, nec mutandas in æternum
cogitationes eorum: Siquidem semen pecca- 11
torum maledictum est coram Domino. Neq;
verò peccatores veritus, prorogâsti eis. Nam 12
quis tibi dicere possit, Quid facis? aut
quis opponat se judiciis tuis? aut quis ar-
guat pro filiis gentium, cùm perdideris
eos? aut quis constituat se vindicem co-
ram te pro hominibus impiis? Deus enim 13
alius non est præter te, tuque curam agis
omnium, & tu ostendisti nihil te injustè
judicâsse. Neque rex, neque gubernator 14
potuit tibi resistere in eo quod justè decre-
visti. Sed convenienter omnia moderaris, 15
etiam in re in qua decernere oportebat ad-
æquatam viribus tuis ultionem ab alienige-
nis. Nam tua potentia principium est justi- 16
tiæ, tuque in omnia dominaris.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 * اِذِ ٱنتزعوا مِن وسطِهِم معرفة ٱلاسرارِ ٱلالٰهيّة. وَاباهُ نفوسٍ لا معونة لَها مِن أَحَدٍ قتلوا انفسهم.
7 فاربّ اَن تهلكهم بايدي اَبائِنا * لِيقبلَ أَولِياءُ اللهِ مسكنًا اَهلًا ٱلارض ٱلتي كانت اَكرم
8 عندَكَ مِن كلِّ سَيٍّ * لَكِنَّكَ سقيتَ عليهِم كاسقاتِكَ على ٱلناسِ * اِذ اَرسلتَ رَبابيرَ يقدمون
9 معسكرَكَ لِيبيدوهم قليلًا قليلًا * وما كان يصعبُ عليكَ اَن تدفعَ ٱلكفارَ الي ٱلمقسطين في
ٱلمصافِ يستأسِروهم * اَو تدفعهم الي وحوشٍ رديّة * اَو بكلمةٍ جارِيةٍ تسحقهم في وقتٍ واحدٍ *
10 فحكمتَ اَن يكونَ ذلكَ قليلًا قليلًا. مانِحًا اِيّاهُم مسحةً للتوبةِ. ولَم يعبي عنكَ اَن كونهم شريرِ
ورديلتهم عريريةٌ * وَاَن فكرهم ما يتبدّلُ الي ٱلابدِ * لِاَنّهم كانوا نسلًا ملعونًا منذُ ٱلقديمِ. وَاِنّهم
11 ما تورّعوا مِن اَحَدٍ في ٱلخطايا ٱلتي اجترموها فتعطيهم مهلةً * لِاَنَّ مَن ذا يقولُ لكَ ماذا عملتَ.
12 اَو مَن يقاوِمُ حكومتَكَ. اَو مَن ذا يشكوكَ مِنَ ٱلامَمِ ٱلضايعةِ ٱلتي اَنتَ خلقتَها. اَو مَن يحضرُ
عِندَكَ في اِستعطافٍ مُنتصِرٍ لِلناسِ ٱلظالمين * لِاَنَّ لَيسَ اِلٰهًا سِواكَ فيهتمَّ في ٱلكلِّ. لِاَنَّكَ ما
13 حكمتَ ظلمًا * وَلا مَلِكٌ وَلا اَميرٌ يستطيعُ يرفعُ ناظِرَ اليكَ. عاتبًا مِن اَجلِ ٱلذينَ عاقبتهم *
14 وَاِذ لَم ترِلْ عدلًا. تدبّرُ جميعَ ٱلبرايا مقسطًا. تحسبُ امرًا غريبًا مِن قدرتِكَ اَن تحاكِمَ مَن لا
15 يجبُ عليهِ ٱلعقابُ * لِاَنَّ قوتَكَ اِبتداءُ ٱلعدلِ. وَسيادتُكَ لِلكلِّ تجعلُكَ اَن تعفوَ على ٱلكلِّ.
16

Cùm abstulissent è medio sui divino 6
rum cognitionem sacramentorum, & pa-
rentes animarum quibus nullum erat à
quopiam auxilium, semetipsos occidis-
sent, voluisti quidem perdere eos per ma-
nus parentum nostrorum; ut dilecti Dei 7
dignam acciperent habitationem, ter-
ram quæ summo apud te præ cunctis re-
bus erat in pretio. Attamen pepercisti 8
eis, ut hominibus parcere consuevisti,
mittens crabones quì castra tua præce-
derent, ut eos paulatim prostigarent.
Non quòd laboriosum tibi esset impios 9
tradere justis in captivitate redigendos
mediis in aciebus, aut improbis eos tra-
dere bestiis, aut præciso verbo unico at-
terere momento. Sed hoc paulatim fieri 10
judicâsti, tribuens eis spatium pœni-
tentiæ; quamvis te non lateret pra-
vam esse eorum naturam, vitium in-
genitum, & cogitationem haud mutan-
dam in æternum. Erant enim proge- 11
nies jam inde ab initio maledicta (&
verò neminem veriti sunt in peccatis
quæ perpetrârunt) ut concederes eis
prorogationem. Nam quis tibi dicat, 12
Quid egisti? quis tuo decreto resistat?
quis ex perditis gentibus quas tu
creâsti, de te conqueratur? quis se con-
stituat apud te ad intercessionem auxi-
liarem pro hominibus iniquis? Non 13
est enim præter te Deus qui curam gerat
omnium. Neque verò injustè judicâsti; 14
Neque rex aut princeps ullus audeat
oculos suos contra te attollere, arguens
pro his quos punieris. Et cùm semper sis 15
justissimus, creaturas omnes justè guber-
nas: rem à tua potentia alienam existi-
mans eum condemnare qui puniendus
non meretur: Tua siquidem potentia, ju- 16
stitiæ principium est, tuúmque in omnia
dominium efficit ut parcas omnibus.

Versio VULG. LAT.

17 Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, & horum, qui te nesciunt, audaciam
18 traducis. Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis nos:
19 subest enim tibi, cum volueris, posse. Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet justum esse & humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos: quoni-
20 am judicans das locum in peccatis pœnitentiæ. Si enim inimicos servorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus, & locum, per quæ
21 possent mutari à malitia; Cum quanta diligentia judicasti filios tuos, quorum parentibus juramenta, & con-
22 ventiones dedisti bonarum promissionum? Cùm ergò das nobis disciplinã, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuã cogitemus judicantes: & cùm
23 de nobis judicatur, speremus misericordiã tuam. Unde & illis, qui in vita sua insensatè & injustè vixerunt, per
24 hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tormenta. Etenim in erroris via diutiùs erraverunt, deos æstimantes hæc,
25 quæ in animalibus sunt supervacua, infantium insensatorum more viventes. Propter hoc tanquam pueris in-
26 sensatis judicium in derisum dedisti. Qui autem ludibriis & increpationibus non sunt correcti, dignum Dei
27 judicium experti sunt. In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cùm exterminarentur videntes, illum quem olim negabant se nôsse, verum Deum agnoverunt: propter quod & finis condemnationis eorum venit super illos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 †Ἰσχὺν γὰρ ἐνδείκνυσαι (ζ) ἀπερύθρῳ ἐπὶ δυνάμεως πλήθει, † καὶ
18 ἐν τοῖς (η) εἰδόσι τὸ θράσος ἐξελέγχεις. † Σὺ δὲ δεσπόζων ἰσχύος
ἐν ἡσυχίᾳ κρίνεις, † καὶ μετὰ πολλῆς φειδοῦς διοικεῖς ἡμᾶς· † παρεστι
19 γάρ σοι ὅταν θέλῃς τὸ δύνασθαι. † Ἐδίδαξας δὲ σου τὸν λαὸν διὰ
τῶν τοιούτων ἔργων, † ὅτι δεῖ τὸν δίκαιον εἶναι φιλάνθρωπον· † καὶ εὐέλπιδας
ἐποίησας τοὺς υἱούς σου, † ὅτι (θ) δίδως ἐπὶ ἁμαρτήμασι μετάνοιαν.
20 † Εἰ γὰρ ἐχθροὺς παίδων σου καὶ ὀφειλομένους θανάτῳ † μετὰ τοσαύτης
(ι) ἐπιμελείας περιεχῆς καὶ δίκης, † δοὺς χρόνους καὶ τόπον δι' ὧν
21 ἀπαλλαγῶσι τῆς κακίας· † Μετὰ ποσῆς ἀκριβείας κρείνας τοὺς υἱούς σου,
† ὧν τοῖς πατράσιν ὅρκους καὶ συνθήκας ἀγαθῶν ὑπεδέξω;
22 † Ἡμᾶς μὲν παιδεύων, τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ὁμοῦ μυριότυπα μαστιγοῖς, † ἵνα
σου τὴν ἀγαθότητα μεμνημένοι κρίνωμεν, † κεκριμένοι δὲ περισκοπῶμεν
23 ἔλεος. † Ὅθεν καὶ τοὺς ἐν ἀφροσύνῃ ζωῆς βιώσαντας (κ) ἀδίκως,
24 † διὰ τῶν ἰδίων ἐβασάνισας βδελυγμάτων. † Καὶ γὰρ τῆς πλάνης ὁδῶν
μακρότερον ἐπλανήθησαν, † θεοὺς νομιζόμενοι τὰ καὶ ἐν ζώοις τῶν
25 ἐχθρῶν ἄτιμα, † νηπίων δίκην ἀφρόνων ἀδοξότερα. † Διὰ τοῦτο
26 ὡς παισὶν ἀλογίστοις τὴν κρίσιν εἰς ἐμπαιγμὸν ἐπέμψας. † Οἱ δὲ
παιγνίοις ὀτιμήσεως μὴ νουθετηθέντες, † ἀξίαν θεοῦ κρίσιν πειράσουσιν.
27 † Ἐφ' οἷς γὰρ αὐτοὶ πάσχοντες ἠγανάκτουν, † ἐπὶ τούτοις ὡς
ἐδόκουν θεὸς, ὀν αὐτοῖς κολαζόμενοι, † ἰδόντες ὃν πάλαι ἠρνοῦντο
ἐπιγνῶναι, διὸ ἐπέγνωσαν ἀληθῆ· † διὸ καὶ τὸ τέρμα τῆς κρίσεως
ἐπ' αὐτοὺς ἐπῆλθε.

MS. A. (ζ) ὅτι ἀπερύθρῳ (η) οὐκ εἰδόσι (θ) δίδοις (ι) ἐτιμωρήσω περισκοπῆς, δοὺς χρόνους (κ) ἀδίκως,

17 *Virtutem enim ostendis tu, cum non crederis in virtute esse consummatus, & in (l) his, qui sciunt,*
18 *audaciam tradueis. Tu autem dominator virtutis cum (m) tranquillitate judicas, & cum magna reverentia dispones nos. Subest enim tibi, cum volueris, posse. Docuisti autem populum tuum per talia*
19 *opera, quoniam oportet justum esse humanum: & bonæ spei fecisti filios tuos, quoniam das in peccatis*
20 *pœnitentiam. Si enim inimicos servorum tuorum,*
& debitos morti cum tanta cruciasti attentione,
(n) & parsimonia, dans tempora, & locum, per quæ
21 *possent mutari à malitia; Cum quanta diligentia judicasti filios tuos, quorum parentibus juramenta &*
22 *conventiones dedisti bonarum promissionum? Cum ergò nobis das disciplinam; inimicos nostros multipliciter flagellas; ut bonitatem tuam cogitemus judicantes: & cum de nobis judicatur, speremus misericordiam. Unde & illis, qui in vita insensatè &*
23 *injustè vixerunt, per proprias abominationes dedisti*
24 *tormenta. Etenim ab ipsis erroris viis longius erraverunt, Deos existimantes hæc quæ etiam in animalibus inimicorum sunt supervacua, infantium in-*
25 *sensatorum more decepti. Propter hoc tanquam pueris insensatis judicium in derisum dedisti. Qui*
26 *autem ludibriis increpationis non sunt correcti; dignum Dei judicium (o) experturi sunt. In bis enim*
27 *in aliquibus patientes indignabantur, in bis, quos putabant Deos, in ipsis, cum exterminarentur, videntes illum quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt. Propter quod & finis condemnationis venit super illos.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 * ܫܠܝܠ ܫܒܚ ܠܐ ܒܥܒܕ. ܚܣܝܢ ܚܣܝܠ ܒܥܩܘܦ ܚܘܟܡ ܒܢܝ ܐܝܬ. ܐܡܬܐ
18 ܩܘܫ ܐܝܬ ܚܝܠ. * ܐܝܬ ܡܢܝ ܥܒܕ ܠܐ ܫܠܝܠ. ܡܚܠܐ ܐܝܬ ܒܝ. ܡܚܠ
19 ܫܘܡ ܡܒܙ ܐܝܬ ܟܡ. ܒ ܒܚܝܢ. ܚܒ ܒܗ ܫܠܝܠ. * ܡܚܠ ܚܣܝܢ ܚܣܝ ܟܒܝ
ܚܣܝ ܟܬܒ. ܐܠܐ ܗܘ ܟܗ ܚܙܝ ܚܒܒ ܚܣܝ. ܡܚܝ ܟܬܒ ܗܙ
20 ܒܚ. ܡܫܟ ܐܝܬ ܐܬܚ ܠܐ ܫܩܝ. * ܐܝ ܟܬܒ ܡܚܠ ܒܬ ܚܣܝ ܐܡܪ
ܒܬ ܚܣܝ. ܐܡܪ ܒܬ ܚܣܝ ܚܠ ܫܙܒ. ܡܚܝ ܒܬ ܚܣܝ ܐܡܪ
21 ܒܬ ܚܣܝ ܚܒ ܡܒ. * ܡܚܠ ܐܝܬ ܐܬ ܐܝܬ ܒܬ ܚܣܝ ܡܚܠ.
22 ܚܡ ܐܬܚ ܡܢ ܡܚܠ ܡܚܠ ܐܬ. * ܡܒ ܚܒ ܒܢ. ܒܬ ܚܣܝ
ܒܬ ܬܒ ܐܬ ܒܬ ܫܒ. ܒ ܬܒ ܐܬ ܒܬ ܫܒ. ܡܒ ܬܒ ܐܬ ܒܬ
23 ܫܒ. ܒ ܡܚܠ ܡܫܟ ܚܣܝ. * ܒ ܫܒ ܫܬ ܐܬ. ܡܒ ܒ ܡܚܠ
24 ܒܬ ܚܣܝ. * ܡܚܠ ܒܚ ܒܬ ܐܬ. ܒ ܡܒ ܐܬ ܠܐ ܡܒ ܒ
ܫܬ ܐ. ܡܚ ܐ ܒ ܒܚ ܚܣܝ. ܒܬ ܐ ܒ ܐ ܚܣܝ. ܚ ܒ ܐ
25 ܒ ܚܣ. * ܡܚܠ ܐ ܒ ܐ ܐ ܡ ܒ ܐ ܠܐ ܡܚ ܚ. ܒ ܒ ܚ ܚ.
26 ܡ ܚ ܠܐ ܡܚ ܚ ܒ ܒ ܚ. ܡ ܚ ܒ ܒ. * ܡܚܠ
27 ܒ ܚ ܒ ܡ. ܚ ܒ ܒ ܐ ܚ ܐ ܚ. ܚ ܐ ܒ ܒ ܐ. ܒ ܒ ܐ ܒ ܐ.

17 *Virtutes ostendisti, nec crediderunt, tan-*
tummodò postremis virtutibus: quos nôsti.
18 *vehementer redarguis. Tu Dñs dominator*
potentiæ tum solicitè judicas, tum nos omni
cum clementia gubernas: Etenim si velis,
19 *præstò est potentia. Verùm talibus factis po-*
pulum ac filios tuos docuisti, oportere ut
justus sit humanus: & filiis tuis bonam spem
fecisti: & concedis pœnitentiam delictorum. Adeò ut inimicos servorum tuorum
20 *morte damnaveris, omniq; punitione dehonestaveris; nihilominus postulârint ut*
concederetur sibi tempus supplicandi, quatenus
mala devitarent. Præterea maximâ curâ ju-
21 *dicâsti populum tuum ac filios tuos, cum quo-*
rum parentib⁹ fœdera & juramenta, bonásq;
pactiones iniisti. Nobis etiam judicium fe-
22 *cisti, hostes nostros decem millibus plagis fla-*
gellans: ut cùm judicamus, memores simus
bonitatis tuæ; cùm autem judicamur, miseri-
cordiam tuam expectemus. Quandoquidem
23 *illos, quòd insulsè vixerint & sceleratum*
finem fecerint, per suas ipsorum impuritates
flagellâsti. Nam per erroris sui vias fugien-
24 *tes aberrârunt, quia bestiis & opprobrio ini-*
micorum suorũ confidebant quòd dii essent.
Castigationem puerorum stolidè recusârunt:
Propterea nunc quasi super pueros sensu ca-
25 *rentes, misisti super eos sententiam ludibrii.*
Et qui sententiâ ludibrii non commonefiunt,
26 *justum Dei judicium gustabunt. Nam super*
27 *illos qui anteà viderant, & tamen Deum ritè*
quærere renuerunt, promptum adveniet judicium.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

17 * لِأَنَّ قَدْ أَوْضَحَ قُوَّتَكَ لِمَنْ لَا يُصَدِّقُ كَمَالَ قُدْرَتِكَ، وَفِي الَّذِينَ يَعْرِفُونَهَا يُوَبِّخُ جَسَارَتَهُمْ * أَنْتَ
18 إِذْ عَلَيْكَ الْقُدْرَةُ تَحْكُمُ بِدَعَةً، وَبِإِسْعَافٍ كَثِيرٍ تَدْبُرُنَا وَمَتَى شِئْتَ فَالاِقْتِدَارُ عِنْدَكَ حَاضِرٌ *
19 وَعَلَّمْتَ شَعْبَكَ بِمِثْلِ هٰذِهِ الْأَفْعَالِ * أَنَّ الْمُحْسِنَ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَكُونَ مُحِبًّا لِلنَّاسِ مُتَعَطِّفًا، وَجَعَلْتَ
20 أَبْنَاءَكَ حَسَنَ رَجَاؤُهُمْ * بِأَنَّكَ تُعْطِي فِي الْخَطِيَّاتِ تَوْبَةً * وَإِنْ كَانَ أَعْدَاءُ فِتْيَانِكَ أُولَئِكَ الَّذِينَ
كَانُوا يَسْتَوْجِبُونَ الْمَوْتَ عَاقِبَتُهُمْ بِمِثْلِ جَسَامَةِ هٰذَا الْمُمْهَلِ، وَعِنْدَ التَّوَسُّلِ أَعْطَيْتَهُمْ أَزْمِنَةً
21 وَعُرُبِينَ يَتَخَلَّصُونَ بِهَا مِنَ الرَّدِيلَةِ * فَسَحَاكِمُ بِكَافَّةِ التَّحَرِّي وَالتَّعَمُّقِ أَوْلَادَكَ الَّذِينَ أَعْطَيْتَ
22 آبَاءَهُمْ أَقْسَامًا وَعُهُودًا عَوَاعِدَ صَالِحَةً * فَنُؤَدِّبُنَا نَحْنُ وَنَجْلِدُ أَعْدَاءَنَا بِنَكَائِرِ الْعِقَابِ * حَتَّى إِذَا
23 حَكَمْنَا نَهُمَّ بِصَلَاحِكَ وَتَمَائِلَهُ * وَإِذَا حُوكِمْنَا نَنْتَظِرُ رَحْمَتَكَ * فَمِنْ هٰهُنَا عَاقَبْتَ الظَّالِمِينَ
24 الَّذِينَ عَاشُوا فِي غَبَاوَةِ الْحَيَاةِ * وَعَذَّبْتَهُمْ بِالرَّدَالَاتِ الَّتِي لَهُمْ * لِأَنَّهُمْ ضَلُّوا فِي أَطْوَلِ طُرُقِ الضَّلَالَةِ *
وَاسْتَعْبَرُوا أَلِهَةً دَاتَ الْهَوَانِ فِي الْحَيَوَانَاتِ عِنْدَ أَعْدَائِهِمْ * وَكَذَبُوا كَالْأَطْفَالِ الَّذِينَ لَا فِطْنَةَ
25 لَهُمْ * فَلِذٰلِكَ كَصِبْيَانٍ لَا نُطْقَ لَهُمْ أَرْسَلْتَ عَلَيْهِمُ الطَّائِلَةَ كَأَنَّهَا لِهَوَانِهِمْ * وَإِذْ لَمْ يَنْتَعِظُوا
26 بِمَهَازِئِ الْأَنْهِمَارِ سَيَذُوقُونَ حَبْنَ انْصَافِ اللّٰهِ الْعَدْلِ * لِأَنَّهُمْ تَأَلَّمُوا بِمَا أَصَابَهُمْ بِالْأَشْيَاءِ الَّتِي
27 عَرَضَتْ لَهُمْ فَكَانُوا يَتَذَمَّرُونَ * فَتِلْكَ الَّتِي طَنُّوهَا أَلِهَةً إِذَا عُذِّبُوا بِهَا * يَعْرِفُونَ مَنْ كَانُوا قَدْ
أَنْكَرُوهُ قَدِيمًا * فَيَعْرِفُونَهُ إِلٰهًا مُحِقًّا * فَلِهٰذَا وَافَاهُمْ كُلُّ الْإِنْتِقَامِ *

Declaras enim robur tuum bis qui plenitudinem potentiæ tuæ minimè credunt: inter eos autem qui nôrunt illam,
17 *audaciam eorum coarguis. Tu potenti-*
18 *am cùm possides, cum mansuetudine judicas, & nos multa cum clementia gubernas; & quotiescunque volueris,*
19 *præsens tibi adest potentia. Atque ita similibus hisce factis populum tuum docuisti, justum, Dei amantem ac beni-*
gnum esse oportere; & spem filiorum tuorum bonam reddidisti, concedendo in
20 *peccatis pœnitentiam. Quòd si illos*
puerorum tuorum hostes qui mortem merebantur, hâcce tam grandi patientiâ
punivisti; & cùm te supplicâssent, dedisti eis tempora & naturalem instinctum
21 *quo se vitio liberarent: Sanè omni rigore & profundissimâ penetratione judicabis filios tuos quibus dedisti jura-*
menta & pactiones, cum optimis promissionibus. Et nos quidem erudis, inimi-
22 *cos autem nostros multiplici supplicio*
flagellas: ut cùm judicamus, de tua fi-
mus bonitate soliciti, eámque imitemur:
cùm verò judicamur, misericordiam tuam expectemus. Atque hinc est quòd
23 *impios stolidam vitam ducentes puniveris, eósq; propriis cruciaveris abomi-*
24 *nationibus. Per longissimas cum erroris*
vias aberrârunt, et deos æstimârunt quæ
apud hostes etiam suos vilissima sunt
inter animantia, & mentiti sunt more
25 *puerorũ prudentiâ carentium: Idcóque*
ut in pueros rationis expertes, pœnam
velut in contemptum illorum, in eos im-
26 *misisti. Et nisi ludibriis correptionis e-*
mendentur, experimentum æquitatis jus-
27 *tissimi Dei gustabunt. Quoniam in suis*
infortuniis, rebus scil. quæ acciderunt
eis, patiebantur ac murmurabant; pro-
indè in his quæ deos arbitrati sunt, puniti, cognoscent quem antè negaverant,
cognoscent inquam illum Deum verum:
ideóq; supervenit eis plenitudo ultionis.

Versio VULG. LAT.

CAP. XIII.

1 VAni autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: & de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex: 2 Sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aërem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem & lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt. 3 Quorum si specie delectati, deos putaverunt: sciant quantò his dominator eorum speciosior est; speciei enim generator hæc omnia constituit. 4 Aut si virtutem & opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior est illis: 5 A magnitudine enim speciei & creaturæ, cognoscibiliter poterit creator horum videri. 6 Sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hi enim fortasse errant, Deum quærentes, & 7 volentes invenire. Etenim cùm in operibus illius conversentur; inquirunt: & persuasum habent quoniam bona sunt quæ videntur. 8 Iterum autem nec his debet ignosci. 9 Si enim tantum potuerunt scire, ut possent æstimare seculum: quomodo hujus Dominum non faciliùs invenerunt? 10 Infelices autem sunt, & inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inventionem, & similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ιγ'. CAP. XIII.

1 Μάταιοι μὲν γὰρ πάντες ἄνθρωποι φύσει, οἷς παρῆν θεοῦ ἀγνωσία, † καὶ ἐκ τῶν ὁρωμένων ἀγαθῶν οὐκ ἴσχυσαν εἰδέναι τὸν ὄντα, 2 † οὔτε τοῖς ἔργοις (α) προσέχοντες ἐπέγνωσαν τὸν τεχνίτην· † Ἀλλ' ἢ πῦρ, ἢ πνεῦμα, ἢ ταχινὸν ἀέρα, † ἢ κύκλον ἄστρων, ἢ βίαιον ὕδωρ, † ἢ φωστῆρας οὐρανῦ, πρυτάνεις κόσμῳ θεοὺς ἐνόμισαν. 3 † Ὧν εἰ μὲν τῇ καλλοιῇ (β) τερπόμενοι, θεοὺς ὑπελάμβανον, † γνώτωσαν πόσῳ τούτων ὁ δεσπότης ὅτι βελτίων· † ὁ γὰρ τῆς κάλλους γενεσιάρχης ἔκτισεν αὐτά. † (γ) Εἰ δὲ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν 4 ἐκπλαγέντες, † νοησάτωσαν ἀπ' αὐτῶν πόσῳ ὁ κατασκευάσας αὐτὰ 5 δυνατώτερός ἐστιν. † Ἐκ γὰρ μεγέθους καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιάρχης αὐτῶν θεωρεῖται. (γ) Ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τούτοις 6 ὀλίγη μέμψις ὅτι μήπως καὶ οὗτοι πλανῶνται † θεὸν ζητοῦντες, 7 καὶ θέλοντες εὑρεῖν. † Ἐν γὰρ τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἀναστρεφόμενοι διερευνῶσι, † καὶ πείθονται τῇ ὄψει, ὅτι καλὰ τὰ βλεπόμενα. † Πάλιν δὲ 8 οὐδὲ οὗτοι συγγνωστοί. † Εἰ γὰρ τοσοῦτον ἴσχυσαν εἰδέναι, ὥστε δύνασθαι 9 στοχάσασθαι τὸν αἰῶνα, † πῶς τούτων δεσπότην οὐ τάχιον εὗρον; 10 † Ταλαίπωροι δὲ καὶ ἐν νεκροῖς αἱ ἐλπίδες αὐτῶν, † οἵτινες ἐκάλεσαν θεοὺς ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων. † χρυσὸν καὶ ἄργυρον τέχνης ἐμμελήτημα, † καὶ ἀπεικάσματα ζώων, † ἢ λίθον ἄχρηστον χειρὸς ἔργον ἀρχαίας.

MS. A. (α) προσέχοντες (β) τερπόμενοι, ταῦτα θεὸς (γ) εἰς δὲ δύναμιν (γ) ἔτι τούτοις μέμψις ὀλίγη ὅτιν, (δ) οὐδὲ οὗτοι

CAP. XIII.

1 VAni enim omnes homines natura, quibus aderat Dei ignoratio, & ex his, quæ videntur, bonis non potuerunt intelligere eum, qui est: neque operibus attendentes., agnoverunt quis esset artifex: 2 Sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aerem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut luminaria cœli, rectores orbis terrarum Deos putaverunt. 3 Quorum si specie delectati Deos putaverunt; sciant, quanto his Dominus sit speciosior. (α) Speciei enim primus generator ea constituit. 4 Aut si virtutem & operationem mirati sunt; intelligant ab ipsis, quanto, qui hæc constituit, fortior est illis. (b) Magnitudine enim speciei creaturarum, per proportionem potest horum creator videri. 5 Sed tamen in his minor est querela. Et hi enim 6 fortasse errant Deum quærentes, & volentes invenire. Etenim cum in operibus illius conversentur; 7 inquirunt, & persuadentur aspectu, quoniam bona sunt, quæ videntur. Iterum autem nec his de- 8 bet ignosci. Si enim tantum potuerunt (c) scire, 9 ut possent æstimare seculum; quomodo horum dominum non facilius invenerunt? Infelices autem sunt, & inter mortuos spes illorum, qui appellaverunt Deos opera manuum hominum; aurum, & argentum, artis inventionem; & similitudines animalium, aut lapidem inutilem, opus manus antiquæ:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XIII.

1 VAni sunt homines qui Deum ignorant, & ex bonis, re sanè visibili, non potuerunt conjicere quod fuit, nec opera considerârunt, nec artificem suum cognoverunt: 2 Sed aut ignem, aut ventum, aut levem aërem, aut revolutiones siderum, aut fluxum aquarum, aut luminaria cœli, aut mundi constitutionem, deos esse putârunt. 3 Si propter eorum pulchritudiem, ista deos esse existimatis, quantò magis qui fecit ea, melior est ipsis, ille *inquam* qui pulchritudinem creavit, qui hæc omnia condidit? 4 Quòd si ob virtutem & admirationem eorum sunt ea veriti, hinc agnoscant quòd is qui fecit ea, melior est ipsis; 5 Cujus *enim* à magnitudine pulchritudinis creata sunt, is qui creavit illa, manifestè conspicitur. 6 Super hos tamen levis ira veniet, quòd hi fortasse errârunt Deum quærentes, & animo inveniendi scientiam. 7 Et in operibus ejus conversantes, meditantes, atque perveſtigantes, aspectu persuaserunt sibi pulchrum esse quod cernitur. 8 At ne his quoque parcet in judicio: 9 Nam si hæc omnia scire potuerunt, & conjecturâ capere valuerunt mundum cum sua natura, Dominum totius operis quomodo non cognoverunt ac invenerunt? 10 Miseri sunt & in mortuis spes illorum est, qui opus manuum hominum deos appellârunt. Aurum sunt argentum, opus edoctum, figura bestiarum, & lapis contemptus, opus manuum pacisscentium,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XIII.

1 OMnes enim homines quibus ineſt defectus cognitionis Dei, revera vani sunt: & ex bonis evidentibus, eum qui est, non valuerunt cognoscere: nec operibus attendentes, opificem intellexerunt: 2 Sed ignem, aut rapidos ventos, aërem, aut astrorum orbem, aut aquam violentam, aut lucentes cœli stellas administrationi mundi inservientes, deos arbitratì sunt ac crediderunt, 3 Res inquam hujuscemodi, quarum si pulchritudine commoti, deos existimârunt ipsas, intelligant quantum harum Dominus easdem pulchritudine præstet, quandoquidem ipsamet naturæ pulchritudinis origo condidit hasce creaturas. 4 Sin autem perculit eos vis & efficacitas earum, ex hoc intelligat quantò is qui creavit illas, potentior est ipsis. 5 Fieri enim potest ut ex rerum visibilium, atque creaturarum excellentiâ, conditor earum spectetur per modum relationis. 6 Attamen adversùs istos non parva est criminatio, quoniam cùm errarent Deum quærentes, eúmque invenire vellent, (In operibus 7 enim ejus obversantes investigabant illum) contenti fuerunt percipere quòd pulchræ sint res visibiles. 8 At horum etiam excusatio non est accepta: 9 Quoniam si tali modo perspicere potuerunt, ut seculum deprehendere valuerint, quomodo igitur horum Dominum citò invenire non potuerunt? 10 Infœlices ita sunt, & spes eorum in rebus mortalibus consistit, qui opera manuum ex auro, argentóve ingeniosâ arte elaborato conflata, & animalium simulachra, aut lapidem inutilem opus antiquæ manûs, deos esse judicârunt.

Versio VULG. LAT.

11 Aut siquis artifex faber de silva lignum rectum secuerit, & hujus doctè eradat omnem corticem, & arte sua usus, diligenter fabricet vas utile in con-
12 versationem vitæ, Reliquiis autem ejus operis, ad
13 præparationem escæ abutatur: Et reliquum horum, quod ad nullos usus facit, lignum curvum, & vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, & per scientiam suæ artis figuret illud, & assimi-
14 let illud imagini hominis, Aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem macu-
15 lam, quæ in illo est, perliniens: Et faciat ei dignam habitationem, & in pariete ponens illud, & confir-
16 mans ferro, Ne fortè cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest adjuvare se: imago enim
17 est, & opus est illi adjutorium. Et de substantia sua, & de filiis suis, & de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubescit loqui cum illo, qui sine anima
18 est: Et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adjutorium inu-
19 tilem invocat: Et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest: & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 †Εἰ δὲ καί τις ὑλοτόμος τεκτων ευκαίρησον φυτὸν ἐκρίσας, † θεύ-
ξυσεν εὐμαθῶς πᾶσα † φλοιὸν αὐτῆ, † καὶ τετυπωμένος
εὐπρεπῶς † κατασκέυασε χρήσιμον σκεῦος εἰς ὑπηρεσίαν ζωῆς,
12 † Τὰ δὲ (ε) ἀποβλήματα τῆς ἐργασίας † εἰς (ζ) ἑτοιμασίαν τροφῆς
13 ἀνάλωσας ἐνεπλήσθη, † Τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπόλειμμα εἰς (η) ὑβὲν
ξυλησον, † ξύλον σκολιὸν, καὶ ὄζοις συμπεφυκὸς, λαβὼν (θ) ἔγλυ-
ψεν ἐν ὀκνηρίᾳ ἐργίας αὐτῆ, † καὶ ἐμπειρίᾳ (ι) συνέσεως ἐτύ-
14 πωσεν αὐτὸ (κ) † ἀπείκασεν αὐτὸ εἰκόνι ἀνθρώπου, † *Η ζώῳ τινὶ
εὐτελεῖ ὁμοίωσεν αὐτὸ, † καλαχρίσας μίλτῳ, καὶ φύκι (λ) ἐρυ-
θήνας χρόαν αὐτῆ, † καὶ πᾶσαν κηλίδα † ἐν αὐτῷ καλαχρίσας,
15 † Καὶ ποιήσας αὐτῷ αὐτῆ ἄξιον οἴκημα, † ἐν τοίχῳ ἔθηκεν αὐτὸ
16 ἀσφαλισάμενος σιδήρῳ· † *Ινα μὴ πεσὼν μὴ καλαπέσῃ, προνοήσων
αὐτῆ, † εἰδὼς ὅτι ἀδυνατεῖ ἑαυτῷ βοηθῆσαι, † καὶ γάρ ἐστιν εἰκὼν,
17 καὶ χρείαν ἔχει βοηθείας. † Περὶ δὲ κτημάτων καὶ γάμων αὐτῆ καὶ
τέκνων προσδοκόμενος, † οὐκ αἰσχύνεται τῷ ἀψύχῳ προσλαλῶν.
18 † Καὶ περὶ μὲν ὑγείας τὸ ἀσθενὲς ἐπικαλεῖται, † περὶ δὲ ζωῆς
(μ) τὸν νεκρὸν αἰτεῖ, † περὶ δὲ ἐπικουρίας τὸ μηδὲ βάσει χωλὸς δυνάμενον,
19 † Περὶ δὲ τοεισπορᾶς καὶ ἐργασίας καὶ χειρῶν ἐπιτυχίας † τὸ ἀδρανέσταλον
δὲ χερσὶν εὐδράνειαν αἰτεῖ).

MS. A. (ε) ὑπολίμματα (ζ) ὑπηρεσίαν (η) ὑδὲν (θ) ἔγλυψεν ὀπωρελείᾳ ἐργασίας αὐτῆ, (ι) ἀνέσεως (κ) ἀπείκασέν τε αὐτὸ (λ) * ξεν-
θλω (μ) τὸ νεκρὸν (ν) τὸ ἀπλούστατον

Aut si quis lignarius faber lignum bene (d) mo- 11
bile secuerit, & huius doctè eradat corticem omnē,
& arte usus decorè fabricet vas utile ad mini-
sterium vitæ, Reliquias autem operis ad præpa- 12
rationem escæ impumens satiatus sit, Reliquum 13
autem horum, quod ad nullum facit usum, lignum
curvum, & verticibus plenum sumens, sculpat
diligenter per ocium suum, & per scientiam artis
figuret illud, assimilet illud imagini hominis,
Aut alicui vili animali illud comparet, perliniens 14
rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem il-
lius, & omnem maculam, quæ in illo est, per-
liniens: Et faciens ei dignam habitationem, in 15
pariete ponat, illud confirmans ferro; Ne forte 16
cadat, prospexit illi, sciens, quoniam non potest
adjuvare se. Imago enim est, & opus est illi
adjutorium. Et de substantia, & de nuptiis 17
suis, & filiis votum faciens, non erubescit loqui
cum illo, qui sine anima est. Et pro sanitate 18
quidem infirmum deprecatur, & pro vita mortuum
rogat, & in adjutorium inutilem invocat, Et 19
pro itinere eum qui ambulare non potest, & de
acquirendo, & de operando, & manuum successu
petit ab eo, qui est impotentissimus manibus, po-
tentiam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * أَوْ ضَمَّهُمْ مَنْ حَطَبَ. نَيْرَا سَعِيمَا بِهِ هَهَ بِكُنَا بِعَهَ هَلَابَا بِبُيَبَ. مَحْقَهَ
حَهَ هَاهَبَهَا مَنْ هَلَا سَوْهَبَ. هَبَ هَنَهَ مَحْقَهَ. مَحْقَهَا لَمَنَهَ حَبَرَا بَعَهَا
12 حَهَعَهَا بِسَرَا. * مَحْبَرَ بِعَقَا هَا مَنَهَ. حَسَعَسَا بِهَاهَحَا بَقَهَ.
13 مَحْبَرَ بِسَهَ حَهَ مَنَهَ هَجِيلَ هَا. * مَحْبَرَ بِعَهَا مَنَهَ. حَحْبَرَ لَا
حَهَ. مَحْبَرَ مَنْ حَبَرَهَ مَحْبَرَ بِعَهَ هَنَهَ. بِكُنَا هَا مَعَا بِبُيَبَ لَا هَنَا
مَلَامَ. مَنَهَ مَحْبَرَهَ حَسَعَهَا بِحَبَرَهَ. مَحَهَا بِعَهَ هَا بِعَهَ. هَبَهَ.
14 حَرَحَا بِحَبَعَا. * أَوْ حَسَعَا هَجِيَا بِمَنَهَ. حَهَبَهَا مَعَهَ. مَحَهَا هَمَهَ.
15 مَلَمَنَهَ حَهَحَهَ سَاهَا بِلَا بِرَحَا. * مَحْبَرَ حَهَ بِحَا بِحَلَا. حَاهَا هَجَهَ.
16 مَحَبَرَا بَعَبَهَ. * مَحَبَرَ حَحَهَا بِبَحَهَ لَا نَقَا. حَهَا بِبَا بِكَهَ حَهَ سَعَهَ
بِنَجَبَ بَعَهَ. حَهَا بِرَحَا هَا. مَحَهَحَا حَهَ حَبَرَا. * لَا سَعَحَ
17 مَنَا. مَحَهَا مَنْ حَبَرَ حَهَ. * لَا حَهَا بِحَحَا حَمَ هَا
18 بِحَعَا حَهَ. مَحَا مَنْ حَبَرَ هَا بِسَحَهَا مَنَهَا. لَا سَعَا.
19 مَنْ هَكَا حَحَا بِسَهَا. مَحَهَا مَنَ هَا بِلَا بِبَا حَهَا حَهَ. * مَحَ
هَا بِلَا مَجَا حَهَحَهَ حَحَا بِبَهَا هَا. لَا حَحَا بِالَهَا بِحَبَ بِبَا.
حَحَا مَنْ هَا بِكَهَ حَهَ بَعَهَ.

Aut lignum de sylva: faber siquidem 11
lignarius diligenter secuit arborem quæ
jucundè motabatur cùm esset plantata,
eámque sibi artificiosè excîdit undequaque,
& præcisam sculpsit, & reverà fabricavit
in opus aptum ministerio vitæ. Et quod 12
ex ea dolabat, in usum escæ expendens
satiatus est: quod autem in illa deerat,
ex ipsamet supplebat: Et quod ab ea ab- 13
jicitur, nulli rei prodest. Cæterùm pro-
prio marte fabricat rem pollutioni addi- 14
ctam. Arbor erat dura secus aquas consita
& erecta, quam accipiens accuratâ ope-
râ suâ formavit: quo die secta fuit, deli-
neavit, & humanæ figuræ similem reddi-
dit, Aut alicui turpi animali assimilavit;
medicamentis linivit, fuco depinxit, omni-
que venustate quæ reperitur super terram,
concinnavit; Locum ipsi accommodatum 15
fecit, in pariete posuit, clavísque firma-
vit; Curam ejus gerens ut stet nec deci- 16
dat, sciens nimirùm quòd nulla sit in ipsa
facultas adjuvandi seipsam: imago enim
est, & requiritur illi adjutor. Prætereà 17
in gratiam facultatum, & nuptiarum, ac
liberorum precantur illam; Nec pudet eum 18
alloqui quod est inanime, & rogat infir-
mum, ut eum curet sanétque, & pro vi-
ta mortuum deprecatur, ut eum servet;
& illud supplicat quod nescit sibi prod-
esse; Et ab eo quod nequit ambula- 19
re, postulat ut vias suas dirigat; & pro
negotiis lucri operæ manuum, illud ro-
gat in quo nulla est utilitas.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 * وَإِنْ كَانَ أَحَدٌ نَجَّارٌ فَكَّتَ هَيُولِي الْخَشَبِ. قَدْ نَسَرَ بِحُسْنِ حَسَنَةِ الْمَوِ. وَكَتَ بِحُسْنِ مَعْرِفَتِهِ كُلَّ
فِسْرِهَا * وَعَمِلَهَا فِي تَحْسِينِ صَنَاعَتِهِ * وَجَعَلَهَا آلَةً نَافِعَةً لِخِدْمَةِ الْحَيَاةِ * وَأَفْنَا نَجَّارٌ صَنْعَتِهِ فِي
12 خِدْمَةِ الطَّعَامِ وَشِبَعَ * ثُمَّ الْقِطْعَةُ الْمَرْفُوضَةُ مِنَ الْخَشَبِ الَّتِي لَا تَصْلَحُ لِشَيْءٍ مِنْ شُغْلِ صُلْبَةٍ
13 تَكُونُ فِي أَعْضَائِهَا مُعْوَجَةً * أَخَذَهَا فَكَّرَهَا بِاهْتِمَامِ صَنَاعَتِهِ * ثُمَّ مَثَّلَهَا فِي أَوَانِ فِرَاغِهِ
وَشَبَّهَهَا بِصُورَةِ إِنْسَانٍ * أَوْ مَثَّلَهَا بِحَيَوَانٍ مَا حَقِيرٍ * وَدَهَنَهُ بِالْأَسْفِيذَاجِ * وَحَمَرَ لَوْنَهُ بِالزَّنْجَفَرِ *
14 وَمَلَأَ كُلَّ تَقْعِيرٍ فِيهِ أَوْ سَفٍ طِينًا * وَجَعَلَ لَهُ مَسْكِنًا أَهْلًا لَهُ * وَوَضَعَهُ فِي مَوْضِعٍ بِنَفْسِ لَهُ *
15 وَاسْتَوْثَقَ مِنْهُ بِالْحَدِيدِ * وَاهْتَمَّ بِهِ لِئَلَّا يَقَعَ * عَالِمًا أَنَّهُ يَصْعُبُ عَلَيْهِ أَنْ يُعِينَ ذَاتَهُ * لِأَنَّهُ
16 إِنَّمَا هُوَ صُورَةٌ * وَيَحْتَاجُ مَعُونَةً * وَيَبْتَهِلُ إِلَيْهِ وَيَبْتَهِجُ إِلَيْهِ * مِنْ أَجْلِ قِنْيَانِهِ وَامْرَأَتِهِ وَأَوْلَادِهِ *
17 * وَمَا يَخْجَلُ إِذْ يُخَاطِبُ مَا لَا نَفْسَ لَهُ * وَيَطْلُبُ مِنْ أَجْلِ الْعَافِيَةِ إِلَى الضَّعِيفِ * وَيَسْأَلُ
18 الْمَيِّتَ مِنْ أَجْلِ الْحَيَاةِ * وَيَتَضَرَّعُ مِنَ الْعَادِمِ الْحِسِّ الْمَعْوَنَةَ * وَيَطْلُبُ مِنْ أَجْلِ الْمَشْيِ إِلَى مَنْ
19 لَا يُمْكِنُهُ يَمْشِي خُطْوَةً * وَيَطْلُبُ مِنْ أَجْلِ الْإِيسَارِ وَالْعَمَلِ وَمُسَاعَدَةِ الْيَدَيْنِ إِلَى مَنْ لَا تَعْمَلُ
يَدَاهُ شَيْئًا * يَبْتَغِي مِنْهُ أَنْ يُمْكِنَهُ سُرْعَةَ الْعَمَلِ *

Vel si capiat faber aliquis, sculpátque 11
materiam lignariam, postquam secuerit
arborem pulchrè vigentem, & omni-
bus corticibus ejus eleganti peritiâ suâ
dolatis, suæ concinnatione artis illam
elaboret, ac reddat eam vas usui vitæ
commodum: Recisamenta verò suæ ar- 12
tis in cibi ministerium consumat, ac
saturetur. Deinde frustum ligni reje- 13
ctum, nulli rei aptum, dura ex arbore
ramis contorta desumat, accuratâ arte
suâ sculpat, denique finem impositu-
rus efformet, & in hominis effigiem fi-
guret. Aut animali cuipiam vili simi- 14
lem reddat, quod cerussâ inungat, &
rubicundum illi colorem minio conci-
liet, omnémque in eo cavitatem aut ri-
mam luto impleat. Tum dignum ipso 15
domicilium extruat illi, ponat illud in
loco quod excavavit ei, ferróque obfir-
met, Et curam illius habeat ne cadat; 16
sciens difficile ei esse juvare seipsum,
quippe quod sit imago, & opis indigeat.
Demùm supplicet illud ac deprecetur 17
pro possessionibus, uxore, & liberis suis.
Nec erubescat dum illud compellat quod 18
non habet animam, pro valetudine re-
gat infirmum, pro vita mortuum orat,
& à sensu carente implorat auxili-
um; Pro gradiendo, illum precatur 19
qui ne gressum quidem facere pote-
st; & pro divitiis, opere, & manuum ad-
jumento, postulat ab eo cujus manus ni-
hil operantur, petens ut agilitatem in
operando sibi concedat.

lignum bene (d) ma-
eradat corticem omn
et vas utile ad min
autem operis ad prop
tiatus sit, Reliquum
m facit usum, ligna
enum sumens, sculp
& per scientiam artis
llud imagini hominis
d comparet, perlinien
ciens fuco colorem il
, quæ in illo est, pe
nam habitationem, in
mans ferro; Ne fore
s, quoniam non pote
est, & opus est illi
ntia, & de nuptiis
ns, non erubescit loqu
est. Et pro sanita
, & pro vita mortuum
nutilem invocat, E
lare non potest, & d
, & manuum succes
ntissimus manibus, p

: faber *fig*
ecuit arborem qu
m esset plantata,
excâdit undequaq
e reverâ fabricav
erio vitæ. Et quo
sum escæ expendes
tem in illa deerr
Et quod ab ea ab
est. Cæterùm pro
m pollutioni addi
secus aquas confi
piens accuratâ op
die secta fuit, del
uræ similem redd
animali affimilavi
fuco depinxit, omn
eritur super terra,
ipsi accommodam
it, clavisque firm
ns ut stet nec dei
od nulla sit in ip
sam : imago eius
adjutor. Præteri
, & nuptiarum, x
ani; Nec pudet eu
me, & rogat infi
nétque, & pro vi
r, ut eum servet;
od nescit sibi prod
od nequit ambul
suas dirigat; & pr
manuum, illud ro
tas.

aber aliquis, sculp
riam, postquam secer
e vegetantem, & ani
jus eleganti peritiâ fa
ncinnatione artis illa
ldat eam vas usui ut
ecissamenta verò sua e
isterium consumat, a
inde frustum ligni re
aptum, dura ex ani
lesumat, accuratâ an
lenique finem impos
in hominis effigiem f
imali cuipiam vili fa
d cerussâ inungat, &
i colorem minio cui
in eo cavitatem aut v
eat. Tum dignum q
rnat illi, ponat illud i
avit ei, fervoque obs
illius habeat ne cau
ei esse juvare seipsum
imago, & opis indige
cet illud ac deprecet
es, uxore, & liberis fa
dum illud compellat qu
nam, pro valetudine
pro vita mortuum ut
rente implorat auxi
diendo, illum precet
quidem facere pot
, opere, & manuum
at ab eo cujus manu
petens ut agilitatem
oncedat.

Versio VULG. LAT.

CAP. XIV.

1 Ierùm alius navigare cogitans, & per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante se, fragilius lignum
2 invocat. Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit,
3 & artifex sapientia fabricavit sua. Tua autem, Pater, providentia gubernat: Quoniam dedisti & in mari viam, & inter fluctus semitam firmissimam, Ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si
5 sine arte aliquis adeat mare. Sed ut non essent vacua sapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas suas, & transeuntes
6 mare per ratem liberati sunt: Sed & ab initio cùm perirent superbi gigantes, spes orbis terrarũ ad ratem confugiens, remisit seculo semen nativitatis, quæ manu
7 tua erat gubernata. Benedictum est enim lignum, per
8 quod fit justitia. Per manus autem quod fit idolum, maledictum est & ipsum, & qui fecit illud: quia ille quidem operatus est: illud autem cùm esset fragile,
9 deus cognominatus est. Similiter autẽ odio sunt Deo,
10 impius & impietas ejus. Etenim quod factum est,
11 cum illo, qui fecit, tormenta patietur. Propter hoc & in idolis nationum non erit respectus: quoniam creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.
12 Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum: & adinventio illorum corruptio vitæ est.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ιδ'.

1 †Πλῶν τις πάλιν σελλόμενος, καὶ ἄρχεια μέλλων διοδεύειν κύματα,
† ἐπὶ φέροντος ξύλου (a) πλοίᾳ καθάπερ ξύλον σκάφος.
2 † Ἐκεῖνο γὰρ ὄρεξις ποιεισμῶν ἐπένοησε, † (β) τεχνίτης δὲ σοφίᾳ
3 κατεσκεύασεν, † Ἡ δὲ σὴ πάτερ διακυβερνᾷ πρόνοια, † ὅτι καὶ
4 δοὺς καὶ ἐν θαλάσσῃ ὁδὸν † καὶ ἐν κύμασι τρίβον ἀσφαλῆ, † δεικνὺς
ὅτι δύνασαι (γ) ἐκ παντὸς σώζειν, † ἵνα (δ) κἂν ἄνευ τέχνης τις
5 σκάφῃ. † Θέλεις δὲ μὴ ἀργὰ εἶ) τὰ τῆς σοφίας σου ἔργα, † διὰτοῦτο
καὶ ἐλαχίστῳ ξύλῳ πιστεύουσιν ἄνθρωποι ψυχὰς, † καὶ διαβάντες κλύ-
6 δωνα σῴζονται διασωθέντες. † Καὶ ἀρχῆς γὰρ ἀπολλυμένων ὑπερηφάνων
γιγάντων, † ἡ ἐλπὶς τοῦ κόσμου ἐπὶ σχεδίας καταφυγοῦσα, † ἀπέλιπεν
7 αἰῶνι σπέρμα γενέσεως τῇ σῇ κυβερνηθεῖσα χειρί. † Εὐλόγηται
8 γὰρ ξύλον δι' οὗ γίνεται δικαιοσύνη. † Τὸ χειροποίητον δὲ ἐπικατάρατον
αὐτό, καὶ ὁ ποιήσας αὐτό, † ὅτι ὁ μὲν (ε) εἰργάζετο, τὸ δὲ φθαρτὸν θεὸς
9 ὠνόμασεν. † Ἐν ἴσῳ γὰρ μισητὰ θεῷ καὶ ὁ ἀσεβῶν καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ.
10 † Καὶ γὰρ τὸ πραχθὲν σὺν τῷ δράσαντι κολασθήσῃ). † Διὰ τοῦτο καὶ ἐν
11 εἰδώλοις ἐθνῶν ἔλεος οὐκ ἔσται, † ὅτι ἐν κτίσματι θεοῦ εἰς βδέλυγμα
ἐγλυφησαν, † καὶ εἰς σκάνδαλα ψυχαῖς ἀνθρώπων, † καὶ εἰς ταγίδα
12 ποσὶν ἀφρόνων. † Ἀρχὴ γὰρ πορνείας ἐπίνοια εἰδώλων, † εὕρεσις
δὲ αὐτῶν φθορὰ ζωῆς.

MS. A. (a) ξύλου παλαιότερον ξύλον (β) τεχνῖτης δὲ σοφία (γ) ἐκ πάντων (δ) καὶ ἂν (ε) ἠργάζετο.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XIV.

1 Vel certè cùm exit ad mare navi sulcandum super fluctus horrendos, lignum cario-
2 sum navi se vehente putrio orat rogáq; ut sibi sit adjumento. Et illa quidem fabricata fuit mercandi gratiâ, quam artifex sapientiâ
3 suâ fabricavit: Tu verò pater, omnia creâsti sapientiâ ac providentiâ tuâ, & viam per mare, tutásque super fluctus semitas dedisti. Ut
4 ostendas te posse ab omnibus servare ac liberare, et cuncta ex industria fieri. Quoniam
5 tu volens omnia fecisti, & sapientia tua ab agendo minimè desiliit; propterea dedisti hominibus ut animæ eorum parvo crederentur ligno, transirentq; super ingentes fluctus, ac viverent. Ab initio namq; pereuntes transie-
6 runt gigantes electi, & quorum spes erat se firmandos in mundo, aufugerant, nec ullatenùs reliquerunt semen progeniei. Tua hæc est providentia quam creâsti. Benedictum sit
7 lignum è quo justus conspiçitur: Opus verò
8 manuum sit maledictum, tam ipsum quàm factor illius, qui opus corruptibile fecit, & Deum voçavit illud; Cùm tamen ipsum Deo
9 sit exosum, Impius ac impietas ejus, Et opus
10 ac fabricator ipsius simul damnabuntur.
11 Propterea etiam in idola gentium erit animadversio, quoniam cùm sint creatura Dei, fecerunt ea in pollutionem & scandalum animarũ hominum, & retia pedibus hominum
12 stultorum. Principium enim scortationis est idolorum excogitatio, táque sunt corruptela vivorum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XVI.

1 Rursum, siquando comparet se quispiam ad mare conscendendum, per feros fluctus navigare cupiens, clamat ad ligaum nave se vehente fragilius & infirmius. Illud enim simulachrum aviditas
2 quæstûs excogitavit, et artifex sapientiâ fabrefecit. Tua verò providentia O Pater, cuncta gubernat: quandoquidem in
3 mari quoque viam, certumq; in fluctibus iter præbuisti, Ostendens posse te verè
4 salvare: adeò ut quisbiam sine ulla arte ligaum abjectum conse ndat in illo, permeetque; Volens opera sapientiæ non esse
5 otiosa. Propterea homines ligno contemptibili suas committunt animas, & fluctuum collisionem tenui trajiciunt navi,
6 & evadunt. Antiquitùs enim superbis gigantibus in spe mundana pereuntibus, navis effugiens progeniem existentiæ seculo reliquit per manum tuam quæ regebat illam. Etenim benedictum est lignum
7 per quod justitia exercetur: Manu-
8 factum autem maledictum est, tam ipsum quàm qui fecit illud: quia hic illud fabricavit, illud verò corruptibile cum sit,
9 Deus est appellatum. Uterque enim æquè invisi Deo sunt, impius, et impietas ejus.
10 Nam res facta cum factore suo pœnam
11 subibit. Et hac de causa perquisitio fiet de simulachris gentium quoniam facta sunt in orbe ad abominationem, ad errorem animis hominum, & ad laqueum
12 pedibus insipientium. Nam fo nicationis origo excogitatio fabricæ idolorum est, quoniam eorundem inventio est vitæ corruptela.

Versio VULG. LAT.

13 Neque enim erant ab initio, neq; erunt in perpetuum.
14 Supervacuitas enim hominum advenit in orbem ter-
15 rarum: & ideò brevis illorum finis est inventus. Acer-
bo enim luctu dolens pater, citò sibi rapti filii fecit
imaginem: & illum, qui tunc quasi homo mortuus fue-
rat, nunc tanquam deum colere cœpit, & constituit in-
16 ter servos suos sacra & sacrificia. Deinde interveni-
ente tempore, convalescente iniqua consuetudine, hic
error tanquam lex custoditus est, & tyrannorum impe-
17 rio colebantur figmenta. Et hos quos in palàm homi-
nes honorare non poterant, propter hoc quòd longè
esset, è longinquo figura eorum allata, evidentem ima-
ginem regis, quem honorare volebant, fecerunt: ut il-
lum, qui aberat, tanquam præsentem colerent sua so-
18 licitudine. Provexit autem ad horum culturam, & hos
19 qui ignorabant, artificis eximia diligentia. Ille enim
volens placere illi, qui se assumpsit, elaboravit arte
20 sua, ut similitudinem in melius figuraret. Multitudo
autem hominum abducta per speciem operis, eum, qui
ante tempus tanquam homo honoratus fuerat, nunc
21 deũ æstimaverunt. Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio:
quoniam aut affectui, aut regibus deservientes homi-
nes, incommunicabile nomen lapidibus, & lignis im-
22 posuerunt. Et non sufficerat errasse eos circa Dei sci-
entiam, sed & in magno viventes inscientiæ bello, tot
& tam magna mala pacem appellant.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 †Οὔτε γὰρ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, οὔτε εἰς † αἰῶνα ἔσται. † Κενοδοξία γὰρ
14 ἀνθρώπων (ζ) εἰσῆλθεν εἰς κόσμον, † καὶ διὰ τοῦτο σύντομον αὐτῶν
15 (η) τέλος ἐπενοήθη. † Λύπῃ γὰρ πένθει τεκνοφιλοῦς πατὴρ, τῆς
ταχέως ἀφαιρεθείσης τέκνου εἰκόνα ποιήσας, † (θ) † τότε νεκρὸν
ἄνθρωπον, νῦν ὡς θεὸν ἐτίμησε, † καὶ παρέδωκε τοῖς ὑποχειρίοις μυ-
16 στήρια, καὶ τελετάς. † (ι) Εἶτα ἐν χρόνῳ κρατυνθὲν τὸ ἀσεβὲς ἰσχὺς
ὡς νόμος ἐφυλάχθη, † καὶ τυράννων ἐπιταγαῖς ἐδουλεύετο τὰ
17 γλυπτά. † Οὓς ἐν ὄψει μὴ δυναμένους τιμᾶν ἄνθρωποι διὰ τὸ
μακρὰν οἰκεῖν, † † πόρρωθεν ὄψιν ἀνατυπωσάμενοι, † ἐμφανῆ
εἰκόνα τοῦ τιμωμένου βασιλέως ἐποίησε, † ἵνα † ἀπόντα ὡς παρόντα
18 (κ) κολακεύωσι διὰ † σπουδῆς. † Εἰς ἐπίτασιν δὲ θρησκείας καὶ τοὺς
19 ἀγνοοῦντας † ἡ τοῦ τεχνίτου φιλοτιμία. † Ὁ μὲν γὰρ
τέχνῃ (λ) τῷ κρατοῦντι βουλόμενος ἀρέσαι, † ἐξεδιάσατο τῇ τέχνῃ
20 † ὁμοιότητα εἰς τὸ κάλλιον. † Τὸ δὲ πλῆθος ἑφελκόμενον διὰ τὸ
(μ) ἔγκαιρα τῆς ἐργασίας, † † πρὸ ὀλίγου τιμηθέντα ἄνθρωπον,
21 νῦν σέβασμα ἐλογίσαντο. † Καὶ τοῦτο ἐγένετο τῷ βίῳ εἰς
ἔνεδρον, † ὅτι ἢ ξυμφορᾷ ἢ τυραννίδι δουλεύσαντες ἄνθρωποι,
22 † τὸ ἀκοινώνητον ὄνομα λίθοις καὶ ξύλοις ἐπέθεντο. † Εἶτ' οὐκ
ἤρκεσε (ν) τὸ πλανᾶσθαι περὶ † τοῦ θεοῦ γνῶσιν, † ἀλλὰ καὶ (ξ) μεγά-
λου ζῶντες ἀγνοίας πολέμου, † τὰ τοσαῦτα κακὰ εἰρήνην προσα-
γορεύουσιν.

MS. A. (ζ) δόξατος εἰσῆλθεν (η) τὸ τέλος (θ) τὸν πόθ (ι) Εἶτ' ἐν
(κ) κολακεύσουσιν διὰ σπουδῆς. (λ) κρατοῦντι (μ) εὐχαρὲς (ν) ἀνθοῖς τὸ

Non enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. 13
Supervacua enim ambitione hominum intraverunt 14
in orbem terrarum: & ideo brevis illorum finis est
deliberatus. Acerbo enim luctu dolens pater citò 15
rapti filii fecit imaginem, et mortuũ tunc hominem,
nunc tanquã Deum coluit, & constituit subditis sa-
cra, & sacrificia. Deinde interveniente tempore in- 16
valescens impia consuetudo, tanquã lex custodita est,
& tyrannorum imperio colebantur figmenta. Quos 17
in palàm cùm homines honorare non possent, propter
hoc, quòd longè habitarent; è longinquo, faciem figu-
rantes, evidentem imaginem regis, quem honorare
volebant, fecerunt, ut illi, qui aberat, tanquam præ-
senti adularentur per hanc solicitudinem. Provexit 18
autem ad culturam, & hos qui ignorabant artificis
eximia diligentia. Ille enim volens nimirum domi- 19
nanti placere, elaboravit arte, ut similitudinem in
melius revocaret. Multitudo autem adducta per 20
speciem operis, eum, qui paulò antè honoratus erat
homo, nunc numen æstimaverunt. Et hæc fuit vitæ 21
humanæ deceptio, quoniam aut (c) affectui, aut
tyrannidi deservientes homines, incommunicabile
nomen lapidibus & lignis imposuerunt. Postea non 22
suffecit errare circa Dei scientiam: sed & in
magno viventes inscientiæ bello, tot & tanta
mala pacem appellant.

(ξ) ὲν μεγάλῳ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 * لِأَنَّهَا لَمْ تَكُنْ مُنْذُ القَدِيمِ * وَلَا تَكُونُ ثَابِتَةً إِلَى الأَبَدِ * لِأَنَّ حُبَّ النَّسْ البَاطِلَ الَّذِي
14 وَرَدَ إِلَى العَالَمِ * وَلِهٰذَا إِذْ نِهَايَتُهُم وَجِينَ احْتَالُوا مِنْ هٰهُنَا بِالأَصْنَامِ * لِأَنَّ الوَالِدَ لِتَوَجُّعِهِ يَنُوحُ
15 نُوحًا لِأَحَدًا لَهُ عَلَى انْتِزَاعِ وَلَدِهِ سَرِيعًا * عَمِلَ لَهُ سَرِيعًا صُورَةً * وَالإِنْسَانُ المَائِتُ قَدِيمًا أَكْرَمَهُ
16 الآنَ مِثْلَ الإِلٰهِ * وَأَعْطَوا المَمْلُوكِينَ تَحْتَ الخَطِيَّةِ أَسْرَارًا وَأَعْيَادًا * ثُمَّ لَمَّا اعْتَرَبَ بِطُولِ المُدَّةِ
العَادَةُ النَّافِذَةُ وَحُفِظَ كَالسُّنَّةِ * وَبِأَوَامِرِ الأَمْرَاءِ المُرَّةِ عُبِدَتِ المَنْحُوتَاتُ * وَالَّذِينَ لَمْ يَمْكُنِ
17 النَّاسَ إِكْرَامُهُم بِمَحْضَرِ وُجُوهِهِم لِأَنَّهُم سَاكِنُونَ بَعِيدًا * مَثَّلُوا وَجْهَهُمُ البَعِيدَ شَخْصَهُ *
وَعَمِلُوا لِلْمَلِكِ المُكَرَّمِ عِنْدَهُم صُورَةً ظَاهِرًا * لِيَتَلَاطَفُوا بِحِرْصِهِم فِي هٰذَا الشَّخْصِ الغَائِبِ
18 كَأَنَّهُ حَاضِرٌ * فَنَبَذُوا فِي عِبَادَتِهَا الَّذِينَ لَمْ يَعْرِفُوا مَعْرِفَتَهُم * وَبَعْدَ هٰذَا عَكَسُوا إِكْرَامَ الصَّانِعِ إِلَى
19 المَصْنُوعَاتِ * لِأَنَّ لَعَلَّ المُرِيدَ أَنْ يُرْضِيَ المُمْسِكَ * اعْتَصَبَ السِّبَهَ سِبَهَهُ بِالصَّنَاعَةِ إِلَى الأَحْسَنِ
20 مَا اسْتَكْسَتْهُ * فَحَصَلَ ذٰلِكَ يَجْتَذِبُ أَكْثَرَ النَّاسِ مِنْ أَجْلِ سُرْعَةِ فَرَحِهِم بِالإِحْسَانِ * وَالإِنْسَانُ
21 الَّذِي كَانَ قَبْلَ مُدَّةٍ يَسِيرَةٍ مُكَرَّمًا اعْتَقَدُوهُ الآنَ مَعْبُودًا * فَصَارَ هٰذَا لِلْعَالَمِ كَمِينًا * لِأَنَّ
النَّاسَ خَدَمُوهَا بِمَسِيَّةٍ أَوْ بِاعْتِصَابٍ * وَوَضَعُوا اسْمَ الإِلٰهِ الَّذِي لَا شَرِكَةَ فِيهِ لِعَيْنٍ عَلَى حَسَبِ
22 وَجَانٍ * ثُمَّ مَا كَفَاهُم ضَلَالُهُم عَنْ مَعْرِفَةِ اللهِ * بَلْ إِذَا كَانُوا فِي حَرْبِ هٰذَا مِقْدَارٌ عَظِيمًا
عَايِشِينَ فِي عِبَاوِيهِم * سَمَّوا المَسَاوِيَ العَظِيمَ مِقْدَارَهَا سَلَامَةً *

Non erant quidem ab initio, neque in æter- 13
num manebunt. Magnitudo enim abdomi- 14
nis ingressa est in mundum, idcircò brevi fu-
turus est finis. Sacrificiũ enim luctus accipiet 15
pater ad agitationem (i. oblationem) ani-
malium; quin & filius ejus abripietur, eò
quòd imaginem fecerit homini qui tunc erat
mortuus, & nunc parem Deo fecerit illum,
dederítque his qui sub potestate sua erant,
mysteria cultuum. Procedens impietas, & in 16
ista doctrina successu temporis invalescens,
quasi legem id observavit, & imperio ty-
rannorum servierunt sculptilibus. Quia non 17
poterant ipsummet in persona hominem ad-
orare procul habitantem, effigiem fecerunt
eorum qui procul habitabant, effigiem, ver-
bi gratiâ, peculiarem in Regis honorem; ut
absentem quasi præsentem supplicarent,
omni per progeniem adhibito studio. Imò 18
ut is etiam qui non cognoscebat ipsum, ei
serviret qui sibi similis est, artificis industria
cohortata est. Cùm enim ille potens esset, 19
& hic illi placere vellet, arti suæ violentiam
adhibuit, ut eximiam in eo pulchritudinem
exprimeret. Totum autem vulgus propter 20
operis pulchritudinem accurrens, mox nu-
men constituit eum, quem ut hominem ho-
norârat. Hoc ipsum igitur damno fuit in in- 21
colatu mortalium, quòd homines servituti se
mancipârint, pulchritudine & potentiâ per-
moti; & lapidibus ac lignis nomen impo-
sueritis, cujus nequaquam erant participes.
Nec sufficerat vobis Deum ignorâsse, sed 22
bellum gessistis, ut malo nomen imprudenter
imponeretis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

13 * لِأَنَّهَا لَمْ تَكُنْ مُنْذُ القَدِيمِ * وَلَا تَكُونُ ثَابِتَةً إِلَى الأَبَدِ * لِأَنَّ حُبَّ النَّسْ البَاطِلَ الَّذِي
14 وَرَدَ إِلَى العَالَمِ * وَلِهٰذَا إِذْ نِهَايَتُهُم وَجِينَ احْتَالُوا مِنْ هٰهُنَا بِالأَصْنَامِ * لِأَنَّ الوَالِدَ لِتَوَجُّعِهِ يَنُوحُ
15 نُوحًا لِأَحَدًا لَهُ عَلَى انْتِزَاعِ وَلَدِهِ سَرِيعًا * عَمِلَ لَهُ سَرِيعًا صُورَةً * وَالإِنْسَانُ المَائِتُ قَدِيمًا أَكْرَمَهُ
16 الآنَ مِثْلَ الإِلٰهِ * وَأَعْطَوا المَمْلُوكِينَ تَحْتَ الخَطِيَّةِ أَسْرَارًا وَأَعْيَادًا * ثُمَّ لَمَّا اعْتَرَبَ بِطُولِ المُدَّةِ
العَادَةُ النَّافِذَةُ وَحُفِظَ كَالسُّنَّةِ * وَبِأَوَامِرِ الأَمْرَاءِ المُرَّةِ عُبِدَتِ المَنْحُوتَاتُ * وَالَّذِينَ لَمْ يَمْكُنِ
17 النَّاسَ إِكْرَامُهُم بِمَحْضَرِ وُجُوهِهِم لِأَنَّهُم سَاكِنُونَ بَعِيدًا * مَثَّلُوا وَجْهَهُمُ البَعِيدَ شَخْصَهُ *
وَعَمِلُوا لِلْمَلِكِ المُكَرَّمِ عِنْدَهُم صُورَةً ظَاهِرًا * لِيَتَلَاطَفُوا بِحِرْصِهِم فِي هٰذَا الشَّخْصِ الغَائِبِ
18 كَأَنَّهُ حَاضِرٌ * فَنَبَذُوا فِي عِبَادَتِهَا الَّذِينَ لَمْ يَعْرِفُوا مَعْرِفَتَهُم * وَبَعْدَ هٰذَا عَكَسُوا إِكْرَامَ الصَّانِعِ إِلَى
19 المَصْنُوعَاتِ * لِأَنَّ لَعَلَّ المُرِيدَ أَنْ يُرْضِيَ المُمْسِكَ * اعْتَصَبَ السِّبَهَ سِبَهَهُ بِالصَّنَاعَةِ إِلَى الأَحْسَنِ
20 مَا اسْتَكْسَتْهُ * فَحَصَلَ ذٰلِكَ يَجْتَذِبُ أَكْثَرَ النَّاسِ مِنْ أَجْلِ سُرْعَةِ فَرَحِهِم بِالإِحْسَانِ * وَالإِنْسَانُ
21 الَّذِي كَانَ قَبْلَ مُدَّةٍ يَسِيرَةٍ مُكَرَّمًا اعْتَقَدُوهُ الآنَ مَعْبُودًا * فَصَارَ هٰذَا لِلْعَالَمِ كَمِينًا * لِأَنَّ
النَّاسَ خَدَمُوهَا بِمَسِيَّةٍ أَوْ بِاعْتِصَابٍ * وَوَضَعُوا اسْمَ الإِلٰهِ الَّذِي لَا شَرِكَةَ فِيهِ لِعَيْنٍ عَلَى حَسَبِ
22 وَجَانٍ * ثُمَّ مَا كَفَاهُم ضَلَالُهُم عَنْ مَعْرِفَةِ اللهِ * بَلْ إِذَا كَانُوا فِي حَرْبِ هٰذَا مِقْدَارٌ عَظِيمًا
عَايِشِينَ فِي عِبَاوِيهِم * سَمَّوا المَسَاوِيَ العَظِيمَ مِقْدَارَهَا سَلَامَةً *

Neque enim erant ab initio, neque perma- 13
nebunt in æternum. Quoniam celárunt 14
homines vanitatem quæ venerat in mun-
dum, cúmque propterea finis illorum sit
brevis, hinc idola excogitárunt. Pater 15
enim ob dolorem suum, ploratu ipsum la-
niante lugens filium suum præmaturè
ereptum, statim fecit ei imaginem; & hominem jam antèà mortuum, nunc ut
Deum honorant: tum peccato mancipatis mysteria diesque festos dederunt. De- 16
indè lapsu temporis invalescens impia
consuetudo, servata est ut legalis: &
contumacium Principum mandatis culta 17
fuêre sculptilia. Et quos non poterant ho-
mines præsentibus eorum vultibus hono-
rare quòd procul habitarent, vultum eo-
rum quorum remota erat figura, expres-
serunt, regique apud ipsos honorando pu-
blicam statuerunt imaginem: ut suo in 18
ejusmodi effigiem, studio absenti tan-
quam præsenti blandirentur. Tum in 19
ejus adoratione confirmárunt eos qui
frandem ipsorum ignorabant: tum de-
mùm opificis honorem ad opificia de-
flexerunt. Nam ille fortassis qui po-
tenti placere cupiebat, formam affe-
ctavit, quammaximè potuit pulcher-
rimam tribuens illi figuram: Factum- 20
que est ut hoc plerósque allíceret homi-
nes propter præcipuam eorum de venu-
state delectationem, & hominem qui
paulò ante honorabilis erat, mox numen
credidérint. Fuit autem id mundo in- 21
fidiosum, eò quòd homines sponte aut
vi coluerint ea, & Dei nomen quod
alii incommunicabile est, lignis ac la-
pidibus imposuerint. Præterea non sa- 22
tis fuit illis à cognitione Dei aberrásse,
verùm cùm in bello tam gravitèr magno
versarentur in stoliditate sua viventes,
maximi momenti mala pacem vocavêre.

Versio VULG. LAT.

23 Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plenas vigilias habentes,
24 Neque vitam, neque nuptias mundas jam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans
25 contristat. Et omnia commista sunt, sanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio & infidelitas, turbatio
26 & perjurium, tumultus bonorum, Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiæ & impudicitiæ.
27 Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa
28 est, & initium & finis. Aut enim dum lætantur, insaniunt: aut certè vaticinantur falsa, aut vivunt injustè,
29 aut pejerant citò. Dum enim confidunt in idolis, quæ sine anima sunt, male jurantes noceri se non speraut. Utraque ergò illis evenient dignè, quoniam
30 malè senserunt de Deo, attendentes idolis, & juravе-
31 runt injustè, in dolo contemnentes justitiam. Non enim juratorum virtus, sed peccántium pœna perambulat semper injustorum prævaricationem.

CAP. XV.

1 Tu autem Deus noster, suavis & verus es, patiens, & misericordia disponens omnia.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

23 Ἡ γὰρ τελετῶν τελετὰς, ἢ κρύφια μυστήρια, † ἢ ἐμμανῆ ἐξ
24 ἄλλων θεσμῶν κώμους ἄγοντες, † Οὔτε βίους ἔτι γάμους καθαροὺς ἔτι
φυλάσσουσιν, † ἕτερος δ' ἕτερον ἢ λοχῶν ἀναιρεῖ, ἢ νοθεύων ὀδυνᾷ.
25 † (ο) Πάντας δ' ἐπιμὶξ ἔχει αἷμα καὶ φόνος, κλοπὴ καὶ δόλος,
26 † φθορὰ, ἀπιστία, ταραχὴ, ὀλιγορία, † (π) ὀρκου ἀγαθῶν, Χάριτος ἀμνησία, † ψυχῶν μιασμὸς, γλώσσης ἐναλλαγὴ, † γάμων
27 ἀταξία, καὶ ἀσέλγεια. † Ἡ γὰρ τῶν ἀνωνύμων εἰδώλων θρησκεία
28 † πάντων ἀρχὴ κακοῦ καὶ αἰτία καὶ πέρας ἐστίν. † Ἢ γὰρ εὐφραινόμενοι
μαίνονται, † ἢ προφητεύουσι ψεύδη, † ἢ ζῶσιν ἀδίκως, ἢ (ρ) ὀλιγωροῦσι ταχέως. † Ἀψύχοις γὰρ πεποιθότες εἰδώλοις, † κακῶς
30 ὀμόσαντες ἀδικηθῆναι οὐ προσδέχονται. † Ἀμφότερα γὰρ αὐτοὺς
μετελεύσεται τὰ δίκαια, † ὅτι κακῶς ἐφρόνησε περὶ θεοῦ (σ) προσχόντες εἰδώλοις, † καὶ ἀδίκως ὤμοσαν ὡς δόλῳ καταφρονήσαντες
31 ὁσιότητος. † Οὐ γὰρ ἡ τῶν (τ) ὀμνυομένων δύναμις, ἀλλ' ἡ τῶν ἁμαρτανόντων δίκη † ἐπεξέρχεται ἀεὶ τὴν τῶν ἀδίκων παράβασιν.

MS.A. (ο) Πάντα (π) τάραχος, (ρ) ἐφιορκοῦσιν (σ) προσέχοντες (τ) ὀμνυμένων

ΚΕΦ. ιε'.

1 † Σὺ δέ ὁ θεὸς ἡμῶν χρηστὸς καὶ ἀληθὴς, † μακρόθυμος (α) καὶ ὢν ἐλέει διοικεῖς τὰ πάντα. MS.A. (α) καὶ ἐλέει

Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniæ plena, ex aliis ritibus commessationes agentes, Neque vitas atque 23
nuptias mundas jam custodiunt; & alius alium aut per insidias occidit, aut adulterans contristat: Et omnia commista sunt, sanguis, & homicidium, 24
furtum, & dolus, corruptio, infidelitas, turbatio, perjurium, tumultus bonorum, Gratiæ im- 25
memoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inordinatio, mœchia, & impudicitia. Infaudorum enim cultura idolorum omnis mali initium est, & causa, & finis. Aut enim 26
dum lætantur, insaniunt; aut vaticinantur falsa, aut vivunt injustè, aut perjurant citò. Dum enim 27
confidunt idolis, quæ sine anima sunt; malè jurantes noceri se non sperant. Utraque autem illos 28
insequentur juva, quoniam malè senserunt de Deo, attendentes idolis, et injustè in dolo juraverunt contemnentes justitiam. Non enim eorum, per 29
quos juratur, virtus, sed peccantium judicium insurgit semper super injustorum prævaricationem. 30
31

CAP. XV.

Tu autem Deus noster suavis, et verus es, et 1
patiens, et in misericordia disponens omnia.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

23 ... ...

Versio VULG. LAT.

2 Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam: & si non peccaverimus, scimus quoniam
3 apud te sumus computati. Nosse enim te, consummata justitia est: & scire justitiam, & virtutem tuã, radix est
4 immortalitatis. Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores,
5 Cujus aspectus insensato dat concupiscentiam, & di-
6 ligit mortuæ imaginis effigiem sine anima. Malorum amatores digni sunt qui spem habeant in talibus, & qui
7 faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt. Sed & figulus mollem terram premens, laboriosè fingit ad usus nostros unumquodque vas, & de eodem luto fingit quæ munda sunt in usum vasa, & similiter quæ his sunt contraria: horum autem vasorum quis
8 sit usus, judex est figulus. Et cum labore vano deum fingit de eodem luto, ille qui paulò antè de terra factus fuerat, & post pusillum reducit se unde acceptus est,
9 repetitus animæ debitum quam habebat. Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur aurificibus & argentariis: sed & ærarios imitatur, & gloriam præfert,
10 quoniam res supervacuas fingit. Cinis est enim cor ejus, & terra supervacua spes illius, & luto vilior vita
11 ejus: Quoniam ignoravit qui se finxit, & qui inspiravit illi animam quæ operatur, & qui insufflavit ei spiritum vitalem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 † Καὶ γὰρ ἐὰν ἁμάρτωμεν, σοί ἐσμεν, εἰδότες σου τὸ κράτος. † ὐκ
3 ἁμαρτησόμεθα δὲ, εἰδότες ὅτι σοὶ λελογισμεθα. † Τὸ γὰρ ἐπίστασθαί
σε, ὁλόκληρος δικαιοσύνη, † καὶ εἰδέναι (β) τὸ κράτος σου ῥίζα
4 ἀθανασίας. † Οὔτε γὰρ ἐπλάνησεν ἡμᾶς ἀνθρώπων κακότεχνου
ἐπίνοια, οὐδὲ σκιαγράφων πόνος ἄκαρπος, † εἴδος απλωδὲν χρώ-
5 μασι ῥαπλασμένοις· † Ὧν ὄψις ἄφρονσιν (γ) εἰς ὄρεξιν ἔρχεται,
6 † ποθεῖ τε νεκρᾶς εἰκόνος εἶδος (δ) ἄπνου. † Κακῶν ἔργασαὶ ἄξιοί
τε τοιούτων ἐλπίδων, † καὶ οἱ ῥιῶντες, καὶ οἱ ποθοῦντες, καὶ οἱ
7 σεβόμενοι. † Καὶ γὰρ κεραμεὺς ἁπαλὴν γῆν διὰζων ἐπιμόχθον,
† πλάσσει πρὸς ὑπηρεσίαν ἡμῶν (ε) ἕκαστον, † ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ
ἀνεπλάσατο † τά τε τῶν καθαρῶν ἔργων ὕλα σαθ', † τά τε ἐναντία, (ζ) πάντ' ὁμοίως· † τούτων δὲ ἑκατέρου τίς ἑκάστου ὄφις ἡ
8 χρῆσις, † κριτὴς ὁ πλημμελής. † Καὶ κακόμοχθος θεὸν μάταιον (η) ἐκ τοῦ αὐτοῦ πλάσας πηλοῦ, † ὃς πρὸ μικροῦ ἐκ γῆς ἠργυθεὶς † μετ' ὀλίγον πορεύσεται ὅθεν ἦν ἐλήφθη, † τὸ τοῦ ψυχῆς ἀπαιτηθὲν
9 χρέος. † Ἀλλ' ἔστιν αὐτῷ φροντὶς οὐχ ὅτι μέλλει κάμνειν, † οὐδ' ὅτι ἐγκύκλιον βίον ἔχει, † ἀλλ' ἀντεράζεται μὲ χρυσουργοῖς καὶ ἀργυροχόοις,
† χαλκοπλάστας τε μιμεῖται, † καὶ δόξαν ἡγεῖται ὅτι κίβδηλα πλάσαι.
10 † Σποδὸς ἡ καρδία αὐτοῦ, † καὶ γῆς εὐτελεστέρα ἡ ἐλπὶς αὐτοῦ,
11 † πηλοῦ τε ἀπυότερος ὁ βίος αὐτοῦ· † Ὅτι ἠγνόησε τὸν (θ) πλάσαντα αὐτὸν, † καὶ τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτῷ ψυχὴν ἐνεργοῦσαν, † καὶ ἐμ-
φυσήσαντα πνεῦμα ζωτικόν.

MS. A. (β) σου τὸ κράτος (γ) οἷς ὄρεξιν ἔρχεται, (δ) ἀγνοῦν. (ε) ἓν ἕκαστον, (ζ) πάντα ὁμοίως· (η) πλάσας ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ, (θ) ποιήσαντα

Etenim si peccaverimus; tui sumus, scientes (a) 2 *potentiam tuam. Non peccabimus autem, scientes,* 3 *quoniam tui sumus deputati. Nosse enim te consummata justitia est, & scire virtutem tuam, radix est immortalitatis. Non enim in errorem in-* 4 *duxit nos hominum malæ artis excogitatio, neque (b) adumbrantium labor sine fructu effigies sculpta per varios colores: Quorum aspectus insensatis* 5 *in (c) opprobrium venit, & diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima. Malorum amatores &* 6 *digni, qui spem habeant in talibus, & qui faciunt, & qui diligunt, & qui colunt. Nam & figulus* 7 *mollem terram premens laboriosè fingit ad usum nostrum unumquodque vas: sed de eodem luto finxit & ea, quæ mundis operibus serviunt vasa, & similiter omnia quæ his sunt contraria: Horum autem utriusque, quis cujusque sit usus, judex est figulus. Et malè laborans Deum vanum fingit de eodem luto,* 8 *ille, qui paulò antè de terra factus, post pusillum abit in eam, unde acceptus est, repetitus animæ debitum. Sed cura est illi, non quia laboraturus* 9 *est, nec quoniam brevis ipsi vita est: sed concertat aurific.bus, & argentariis, & ærarios imitatur, & gloriam putat, quoniam res adulterinas fingit. Cinis est cor ejus, & terra mag.s supervacua spes* 10 *illius, & luto vilior vita illius: Quoniam ignoravit eum qui se finxit, & qui inspiravit sibi ani-* 11 *mam, quæ operatur, & qui insufflavit spiritum vitalem.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * ܕܢܚܛܐ ܠܟ ܐܝܟ ܕܝܢ ܚܛܝܢ ܠܐ ܢܚܛܐ ܕܝܕܥܝܢ ܕܝܠܟ ܐܢܚܢ ܗܘ ܕܢܚܛܐ ܘܠܐ ܢܚܛܐ ܕܝܕܥܝܢ ܕܝܠܟ ܐܢܚܢ ܗܘ
3 ܣܒܝܢ ܐܢܚܢ ܕܐܝܬ ܠܟ ܚܫܒܝܢ ܐܢܚܢ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ
ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ
4 ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ
5 ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ
6 ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ
7 ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ
ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ
8 ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ
ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ
9 ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ
ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ
10
11 ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ ܕܝܕܥ ܐܢ ܕܝܠܟ ܐܢܬ ܗܘ

* Quòd si peccemus, tui sumus, quia potenti- 2
am tuam novimus: at verò non peccabi-
mus, quia tui censemur. Nam perfecta justi- 3
tia est ut quis te cognoscat; & aliquem esse
veritatem tuam, radix est immortalis. Non 4
seduxit vos opus manuum hominum, vani-
tas eorum, umbra scripturarum eorum, la-
bor manuum eorum, in quo nulli sunt fru-
ctus *sed* species inanes, & effigies mutabi-
les. In conspectu stolidorum hoc jucundum 5
est, qui delectantur rebus mortuis, splen-
dore in quo nullus est spiritus. Operarii sunt 6
pessimi, & tali quidem spe digni qui pugnant
pro ipsis, & diligunt ac colunt eos. Ecce 7
enim figulus qui molle cœnum cum labore
subigit, & ex eo vasa componit ad usum;
ex eodem cœno vasa formant munda in mi-
nisterium, & vasa immunda in usum illorum:
& ipsemet artifex argillæ destinat unumquod-
que ad proprium ministerium: Et ex eadem 8
improbo artificio deum ad vanitatem com-
pingit illum quem nuper è terra vendicavit;
mox autem in terram revertetur, & exigent
ab eo debitum animæ. Præterea angitur 9
quòd laborare non possit, non quòd sua ipsi-
us vita brevis sit aut diuturna, sed caduca *sit*
vita auri argentique ac æris: quod cum im-
puritate figurantes & componentes, cum
gloria erigunt. Cinis est cor ejus, spes ter- 10
ra, vita lutum infame: Quoniam eum qui 11
finxit ipsum, & perfectam ei indidit ani-
mam, vitalémque spiritum inflavit in eum,
ignorat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * فَانْ اَخْطَأْنَا فَلَكَ نَحْنُ • وَقَدْ عَرَفْنَا عِزَّتَكَ • وَاِذَا لَا نُخْطِي فَقَدْ عَرَفْنَا اَنَّنَا حُسِبْنَا لَكَ وَفِي
3 4 حَاصِيَتِكَ * لِاَنَّ الْمَعْرِفَةَ بِكَ عَدْلٌ كَامِلٌ • وَمَعْرِفَةَ عِزَّتِكَ اَصْلُ عَدَمِ الْمَوْتِ * لِاَنَّنَا مَا اَطَّلَنَا فِكْرُ
سُوءِ صَنَاعَةِ النَّاسِ • وَلَا تَعَبُ تَرْوِيقٍ لَا يَنْفَعُ • اَوْ نَوْعٌ بِاَصْبَاغٍ تَبَدُّلُ اَلْوَانَهَا عَلَيْهِ •
5 6 * اَلَّتِي مَنْظَرُهَا يُفْضِي بِالْعَيْنِ اِلَى سَهْوِهَا • يَنُوفُ اِلَى نَوْعِ صُوَرٍ مَيِّتَةٍ لَا نَفْسَ فِيهَا * فَهُمْ عَاشِقُونَ
اَلْمَسَاوِي • يَسْتَحِقُّونَ مِثْلَ هٰذِهِ الْاَمَالِ • وَالَّذِينَ يَعْمَلُونَهَا • وَالَّذِينَ يَصْنَعُونَهَا • وَالَّذِينَ يَعْبُدُونَهَا •
7 * لِاَنَّ الْفَاخِرَانِيَّ اِذَا عَرَكَ الطِّينَ اللَّيِّنَ • يَعْمَلُ شَيْئًا وَاحِدًا يَصْلَحُ لِخِدْمَةِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنَّا • بَلْ
يَعْمَلُ مِنَ الطِّينِ بِعَيْنِهِ اَوَانِيَ عُبْدَانٍ • اَلْاَوَانِيَ الطَّاهِرَةَ • وَاَضْدَادَ تِلْكَ كُلَّهَا • نَظِيرَ تِلْكَ يَعْمَلُهَا •
وَاسْتِعْمَالُ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْ هٰذَا اٰخَرُ • فَالْقَاضِي صَانِعُ الطِّينِ * وَالرَّدِيءُ التَّعَبِ يَسِيءُ مِنْ
8 دَلِكَ الطِّينِ بِعَيْنِهِ الْاٰهَا عَطِلًا • ذٰلِكَ الَّذِي مُنْذُ حِينٍ يَسِيرٍ يَسِيءُ مِنَ الْاَرْضِ • وَبَعْدَ مُدَّةٍ
قَلِيلَةٍ سَيَذْهَبُ اِلَى الَّتِي اُخِذَ مِنْهَا • يُطَالَبُ بِدَيْنِ نَفْسِهِ * بَلِ الْاِهْتِمَامُ عِنْدَهُ لَا بِاَنَّهُ مُزْمِعٌ اَنْ
9 يَسْقَمَ وَيَتْعَبَ • وَلَا بِاَنَّ لَهُ عَمَلَ مُدَّةٍ قَصِيرَةٍ بَلْ اَنْ يُمَارِيَ عُمَّالَ الذَّهَبِ وَصَانِعِي الْفِضَّةِ • وَيُسَابِهَ
صَانِعِيَ النُّحَاسِ • اِذْ يَسِيءُ رِدَالَهُ يُقَلِّدُهَا سَرِفًا * فَقَلْبُهُ رَمَادٌ • وَرَجَاؤُهُ اَسَدُّ حَقَارَةٍ مِنَ التُّرَابِ • وَعَنْ
10 11 اَسَدَّ هَوَانًا مِنَ الطِّينِ * لِاَنَّهُ جَهِلَ مَنْ خَلَقَهُ • وَنَفَخَ فِيهِ نَفْسًا عَاقِلَةً • وَنَفَخَ فِيهِ رُوحًا حَيًّا •

* *Quòd si peccemus, tui sumus, & potes-* 2
tiam tuam jam novimus: si verò minimè
peccemus, in tuos tumque proprie- 3
tatem nos reputari novimus. Nam nòs-
se te, perfecta justitia est; & tuam nòs-
se potentiam, est immortalitatis origo. 4
Neque enim seduxit nos pessima excogi-
tatio artis humanæ, neque labor ornatûs
nullam afferentis utilitatem, aut species
cum tincturis colores suos super eam va-
riantibus, Quarum aspectus inspicen- 5
tem ad sui concupiscentiam inducit, ut
expetat speciem figuræ mortuæ non am-
bulantis. Sunt autem malorum amato- 6
res, & talibus digni expectationibus
tam qui elaborant ea, quàm qui faciunt
& colunt. Nam figulus molle pressans 7
lutum, rem aliquam unicujusque nostrûm
ministerio commodam componit: imò
ex eodem luto vasa servilia, vasa nimi-
rum munda, & his contraria omnia, il-
lis quoad operam similia componit:
cùmque singulorum ex istis, alius sit usus,
opifex argillæ arbiter est. Et improbi la- 8
boris homo ex ipsamet argilla Deum
inutilem effingit: ille inquam *qui non*
prid m è terra conditus, post breve tem-
pus ad eam redibit è qua desumptus est,
de animæ suæ ratione poscendus. Imò 9
cura apud ipsum est, non quòd ærumnam
ac laborem sit passurus, neque quòd exigui
temporis opera se mancat; sed ut imite-
tur aurifices & fabros argentarios, &
adæquet fabros æravios, componendo
abominationem quam gloria munit. Sanè 10
cor ejus cinis est, & spes ejus pulvere vi-
lior, ætasque ipsius luto abjectior: Quo- 11
niam ignorat eum qui creavit ipsum, in-
spiravit in illum animam intelligentem,
& spiritum vitalem inflavit in eum.

Versio VULG. LAT.

12 Sed & æstimaverunt lusum esse vitam nostram, & conversationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere
13 undecunque etiam ex malo acquirere. Hic enim scit se super omnes delinquere, qui ex terræ materia fragi-
14 lia vasa, & sculptilia fingit. Omnes enim insipientes, & infelices supra modum animæ superbi, sunt inimi-
15 ci populi tui, & imperantes illi : Quoniam omnia idola nationum deos æstimaverunt, quibus neque oculorum usus est ad videndum, neq; nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum sed & pedes eorum pigri ad
16 ambulandum. Homo enim fecit illos : & qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi simile
17 homo poterit deũ fingere. Cùm enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his
18 quos colit, quia ipse quidé vixit, cùm esset mortalis, illi autẽ nunquã. Sed & animalia miserrima coluntinsen-
19 sata enim comparata his, illis sunt deteriora. Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. Effugerunt autẽ Dei laudem, & benedictioné ejꝰ.

CAP. XVI.

1 PRopter hæc, & per his similia passi sunt dignè tormenta, & per multitudinem bestiarũ exterminata sunt.
2 Pro quibus tormentis benè dispositisti populum tuum, quibus dedisti concupiscentiam del-ctamenti sui, novum saporem, escam parans eis ortygometram :

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

12 † (ι) Αλλ' ἐλογίσαντο παίγνιον εἶ) ☩ ζωὴν ἡμῶν, † καὶ ☩ βίον πανηγυερισμὸν ἐπικερδῆ· † δεῖν γὰρ (κ) φησιν ὅθεν δὴ κἂν ἐκ κακῶν
13 περίζῃ. † Οὗτος γὰρ παρὰ πάντας εἴδεν ὅτι ἁμαρτάνει, † ὕλης
14 χεώδους (λ) ἔνθραυσα σκεύη καὶ γλυπτὰ δημιεργῶν. † (μ) Πάντες δὲ ἀφρονέσταλοι καὶ πάλαντες ὑπὲρ (ν) ψυχὴν νηπίου, † οἱ ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ
15 ζυ καλασωας δίζῃς αὐτόν. † (ξ) Ὅτι καὶ πάντα εἴδωλα τ ἐθνῶν ἐλογίζῃο θεὸς, † οἷς οὔτε ὀμμάτων χρῆσις εἰς ὄψασιν, † οὔτε ῥῖνες εἰς συνολκὴν ἀέρος, † οὔτε ὦτα ἀκούειν, † οὔτε δάκτυλοι χειρῶν εἰς ψηλάφησιν,
16 † καὶ οἱ πόδες αὐτῶν ἀργοὶ πρὸς ἐπίβασιν. † Ἄνθρωπος γὰρ ἐποίησεν αὐτὲς, † καὶ τὸ πνεῦμα δεδανεσμένος ἔπλασεν αὐτές. † ὑδεὶς (ο) γὰρ
17 αὐτῷ ὅμοιον ἄνθρωπος ἰσχύι πλάσαι θεόν· † Θνητὸς ὢν νεκρὸν ἐργάζεται χερσὶν ἀνόμοις. † (π) κρείττων γὰρ ὅτι τ (ρ) σιλασμάτων
18 ἀυτῦ, † ὧν αὐτὸς μὲν ἔζησεν, ἐκεῖνα δ' οὐδέποτε. † Καὶ τὰ ζῶα δ' τὰ ἔχθιστα σίζονται, † ἄνοια γὰρ συγκεκριμένα τ ἄλλων ὄδι χείρονα.
19 † Οὐδ' ὅσον ἐπιποθῆσαι ὡς ἐν ζώων ὄψι καλὰ τυγχάνει, † ἐκπέφυγε δ' καὶ ☩ τῆ θεῦ ἔπαινον καὶ ☩ εὐλογίαν αὐτῦ.

MS. A. (ι) Αλλὰ (κ) φασιν (λ) ἔνθρασα (μ) Πάντων (ν) ψυχὰς νηπίων, (ξ) Ὅτι πάντα τὰ εἴδωλα (ο) γὰρ ἀνθρώπων ὅμοιον ἰσχύει (π) κρίσσων (ρ) σιβημάτων

ΚΕΦ. ιϛ'.

1 † Διὰ τῦτο δ' ὁμοίων ἐκολάσθη ἄξιως, † καὶ διὰ πλήθυς ἀνωδύνων
2 ἐβασανίσθησαν. † Ἀνθ' ἧς κολάσεως εὐεργετήσας † λαὸν ζυ, † (α) εἰς ἐπιθυμίαν ὀρέξεως ξένων γεῦσιν, † ὄρνεον ἐπείασας ὀρτυγο-
MS. A. (α) οἷς εἰς

12 *Sed æstimaverunt lusum esse vitam nostram, & vitæ modum mundinas compositas ad lucrum. Oportere enim dicunt undecunque, etiam ex malo acquirere. Hic enim scit super omnes se de inquire-*
13 *re, qui ex terræ materia fragilia vasa & iculptilia fingit. Omnes autem insipientes & infelices su-*
14 *per animam infantis, inimici populi tui, impe antes ei : Quoniam & idola omnium nationum De-*
15 *os æstimaverunt, quibus neque oculorum (d) usus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti in manibus ad tractandum, sed & pedes eorum pigri ad ambulandum. Homo enim fecit illos : &, qui*
16 *spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo potest Deum fingere : Cum sit*
17 *autem mortalis ; mortuum fingit manibus iniquis. Melior est enim ipse iis quos colit : quoniam ipse quidem vixit, illi autem nunquam. Sed & ani-*
18 *malia miserrima colunt : (e) dementia enim comparata aliis sunt deteriora ; Neque, quatenus desi-*
19 *derantur, tanquam in animalium aspectu bona sunt : effugerunt autem & Dei laudem, & benedictionem eius.*

CAP. XVI.

1 *PRopter hoc per similia passi sunt dignè tormenta, & per multitudinẽ bestiarum exterminati sunt.*
2 *Pro quibus tormentis bene dispositisti populũ tuum, quibus in concupiscentia appetitus, novum saporem escam paraßti ortygometram :*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 ... * ... Imò incolatum vitæ suæ lusum reputant, & vitam suam tanquam emptionem & rem emptam mercatoris. Tota hujus mercatura in
13 malo consistit, Et ipse meliùs quàm omnes novit se peccare, qui ex terrea materia sculptilia fabricat, iisque servit. Omnes isti
14 insipientes sunt ac infelices, & in parvi animam hostes populi tui vim exercent : Eò
15 quòd omnia simulachra gentium deos arbitrentur, quorum neque oculi quicquam vident, nequé nares aërem ollaciunt, nec aures audiunt, neque digiti manuum rep ant, & pedes ad gressum sunt inhabiles Quan-
16 doquidem homo fabricavit eos, & spiritus *hominis* scelerati eosdem finxit : nemo autem illorum fabricare potest deum homini simi-
17 lem. Ipse mortalis est, & manibus nefariis mortuos effinxit ; ipse tamen præstantior est suo numine, quoniam ipse vivere potest, illa
18 verò non possunt. Turpia quoque animalia stultè colunt : & isti sunt illis deterio-
19 res ; Quòd aspectum animalium *adeò* exp-iverint, ut quasi rem bonam acceperint, à gloria verò Dei ejusque benedictione abscesserint.

CAP. XVI.

1 PRopterea puniti fuerunt prout merebantur, quoniam omnigeno reptili & infecto
2 percussi fuerunt. Erga populum verò tuum plurimis usus es beneficiis, etiam adducens peregrinam appetitui eorum, & alimentum coturnicis adducens eis pro appetentia eorum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

12 * ... *Verùm isti vitam nostram ludum existimant, & nostram ætatem prædæ destinatam. Namquia dicit cognum se esse,*
13 *hinc est ut lucrum ex malo quæritet. Et iste quidem novit se gravius peccare quàm omnes, dum idola fabricat*
14 *excisa è materia terrestri brevi dissolvenda. Imo omnes insipientes sunt ac*
15 *stolidi ; omnesque mortui inter populum tuum, qui dominantur in eum, stultiores sunt animo pueri ; Quia cuncta Gentium idola deos æstimant, quibus impossibilis est usus oculorum ad videndum, & narium ad attrahendum aërem, aurium ad audiendum, & digitorum manuum ad palpandum ; & quorum pedes*
16 *ad gradiendum inutiles. Nam homo fecit ea, & spiritus mutuò accentus effinxit illa : nec valet homo similem sibi de-*
17 *um creare ; Quoniam ipse mortalis sceleratis manibus mortuum fabricat ; quoniam ipse præstantior est numinibus suis : quandoquidem ipse quidem vixit,*
18 *illa verò nunquam vixêre. Præterea belluas quas derident, stultè colunt ; quæ comparatæ, sunt aliis numinibus*
19 *deteriores. Pérque appetentiam aspectûs animalium, quâ quis eorum tangitur, laudem & honorem Dei refugit.*

CAP. XVI.

1 *QUamobrem per similia numinibus*
2 *suis justè puniti sunt, & per multitudinem bestiarum despectarum. Populo verò tuo, contra cruciatum illorum, benefeciſti ; & paráſti eis coturnicem in cibum, propter appetentiam eorum gustandi saporem peregrinum.*

Versio VULG. LA:

3 Ut illi quidem concupiscentes escā propter eā, quæ illis
ostensa & missa sunt, etiam à necessaria concupiscen-
tia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti, novā
4 gustaverunt escam. Oportebat enim illis sine excu-
satione quidem supervenire interitum exercentibus
tyrannidem: his autem tantùm ostendere quemadmo-
5 dum inimici eorum exterminabantur. Etenim cum il-
lis supervenit sæva bestiarum ira, morsibus perverso-
6 rum colubrorum exterminabantur. Sed non in per-
petuum ira tua permansit, sed ad correptionem in bre-
vi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemo-
7 rationem mandati legis tuæ. Qui enim conversus est,
non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omni-
8 um salvatorē: In hoc autē ostendisti inimicis nostris,
9 quia tu es, qui liberas ab omni malo. Illos enim locu-
stārum & muscarū occiderunt morsus, & non est inven-
ta sanitas animæ illorum: quia digni erant ab hujus-
10 cemodi exterminari. Filios autem tuos, nec draconū
venenatorū vicerunt dentes: misericordia enim tua ad-
11 veniens sanabat illos. In memoria enim sermonū tu-
orum examinabantur, & velociter salvabantur, ne in
altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti ad-
12 jutorio. Etenim neque herba, neq; malagma sanavit
13 eos, sed tuus, Dñe, sermo, qui sanat omnia. Tu es enim,
Dñe, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis
14 ad portas mortis, & reducis: Homo autem occidit
quidem per malitiam, & cùm exierit spiritus, non re-
vertetur, nec revocabit animam quæ recepta est:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 Ἵνα οἷς μὲν οἰκτροὶ γένωνται ἐπιθυμοῦντες ἔφθη, †(β) διὰ δὲ ἀνάξιαν τῆς ἀπα-
σχαλήσεως † καὶ τὴν ἀναγκαίαν ὄρεξιν ἀποστρέφωνται. †(γ) αὐτοὶ δὲ ἐπ'
4 ὀλίγον ἐνδεεῖς γεγονότες † καὶ ξένης μετάσχοσι χρήσεως. †Ἔδει γὰρ
οἷς μὲν ἀναπαίστου ἔνδειαν ἐπιλθεῖν τυραννίδι, † τούτοις δὲ
5 οἷς μόνον δειχθῆναι τῶν οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν ἐκολάζοντο. † Καὶ γὰρ
ὅτε αὐτοῖς δεινὸς ἐπῆλθε θηρίων ὀργὴς, † δήγμασί τε σκολιῶν
6 διαφθείροντο ὄφεων, † Οὐ μέχρι τέλους ἔμεινεν ἡ ὀργή σου. † Εἰς
νουθεσίαν δὲ πρὸς ὀλίγον ἐταράχθησαν, † σύμβολον ἔχοντες σωτηρίας,
7 εἰς ἀνάμνησιν ἐντολῆς (δ)νόμου σου. † Ὁ γὰρ ἐπιστραφεὶς οὐ διὰ τὸ
8 θεωρούμενον ἐσώζετο, †ἀλλὰ διὰ σὲ τὸν † πάντων σωτῆρα. † Καὶ ἐν
τούτῳ δὲ ἔπεισας τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, † ὅτι σὺ εἶ ὁ ῥυόμενος ἐκ παντὸς
9 κακοῦ. † Οὓς μὲν γὰρ ἀκρίδων καὶ μυιῶν ἀπέκτειναι δήγματα, † καὶ οὐκ
εὑρέθη ἴαμα τῇ ψυχῇ αὐτῶν, † ὅτι ἄξιοι ἦσαν ἀπὸ τοιούτων κολα-
10 σθῆναι. †Τοὺς δὲ υἱούς σου οὐδὲ ἰοβόλων δρακόντων ἐνίκησαν ὀδόντες,
11 †τὸ ἔλεός σου γὰρ παραγενόμενον ἐβοήθει αὐτούς. †Εἰς γὰρ ἀπόμνησιν
τῶν λογίων σου (ε)ἐνεκεντρίζοντο, † καὶ ὀξέως διεσώζοντο, † ἵνα μὴ εἰς
βαθεῖαν ἐμπεσόντες λήθην, ἀχρεῖοι γένωνται ἀπὸ σῆς ἐνεργείας.
12 † Καὶ γὰρ ὔτε βοτάνη ὔτε μάλαγμα ἐθεράπευσεν αὐτούς, † ἀλλὰ σὸς
13 θεὲ κύριε λόγος ὁ (ζ) πάντα ἰώμενος. † Σὺ γὰρ ζωῆς καὶ θανάτου
ἐξουσίαν ἔχεις, † καὶ καταγεις εἰς πύλας ᾅδου καὶ ἀνάγεις. †Ἄν-
14 θρωπος μὲν γὰρ ἀποκτέννει μὲν τῇ κακίᾳ αὐτοῦ, † ἐξελθὸν δὲ πνεῦμα οὐκ
ἀναστρέφει, οὐδὲ ἀναλυθὴν ψυχὴν ἀπολαμβάνει.

MS.A. (β)διὰ δὲ δικαίως τῆς (γ) ὅτοι (δ)νόμου (ε)ἐνεκεντρίζοντο, (ζ) πάντας

Ut illi quidem concupiscentes escam, propter (α) e- 3
dio sam deformitatem eorum quæ immissa sunt, etiam
à necessaria concupiscentia averterentur: hi au-
tem in brevi inopes facti etiam novam gustarent 4
escam. Oportebat enim illis quidem inevitabilem
supervenire inopiam exercentibus tyrannidem, his
autem tantum ostendi, quemadmodum inimici ip-
sorum exterminabantur. Etenim cum his super- 5
venit sæva bestiarum ira, & morsibus perver-
sorum colubrorum exterminabantur; Non usque 6
in finem ira tua permansit: sed ad correptionem
in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad
commemorationem mandati legis tuæ. Qui enim con- 7
versus est; non per hoc, quod videbat, sanabatur,
sed per te omnium salvatorem. Et in hoc autem 8
ostendisti inimicis nostris, quia tu es qui liberas
ab omni malo. Illos enim locustarum & musca- 9
rum occiderunt morsus, & non est inventa sanitas
animæ illorum, quia digni erant ab hujusmodi ex-
terminari. Filios autem tuos, nec venenatorum 10
draconum vicerunt dentes. Misericordia enim tua
ex adverso adveniens sanabat illos. In memo- 11
riam enim sermonum tuorum examinabantur, &
velociter salvabantur, ne in altam incidentes ob-
livionem non possent uti tuo adjutorio. Etenim 12
neq; herba, neq; malagma sanavit eos, sed tuus Do-
mine sermo, qui sanat omnia. Tu enim vitæ & 13
mortis habes potestatem, & deducis ad portas in-
feri, & reducis. Homo autem occidit quidem 14
per malitiam suam, egressum autem spiritum non facit reverti, nec revocat animam, quæ recepta est.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 * ܗܘ ܕܐܝܬ ܠܗܘ ܕܡܬܬܐܒܢ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
4 ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
5 ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
6 ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
7 ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
8 ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
9 ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
10 ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
11 ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
12 ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
13 ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ
14 ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ ܡܢ ܩܕܡ ܕܐܬܝ ܠܗ ܒܥܝܢ ܕܢܫܬܘܩ ܒܗ

Escam appetentibus misisti, & in appetentiis 3
suis perverterunt se: & parum quid postu-
lantes, fruti sunt escâ quam ignorabant, ani-
mosque sumpserunt; nec denegâsti eis quod
erat ipsis necessarium. Illis quidem propter 4
impuritatem & sævitiâ suam, famem & pau-
pertatem misisti: his autem ostendisti quòd
hostes eorum flagellaveris. Super istos iram 5
serpentum adduxisti, & serpentes perniciosè
momorderunt eos: Verùm non ad extermi- 6
nium fuit ira, sed ad correptionem aliquan-
tulum correpti fuerunt; ut qui vivi erant,
recordarentur mandati legis tuæ. Nam qui 7
pœnitentiam egit, non quòd potentiam vi-
deret, servatus est, sed per te, tu siquidem es o-
mnium servator. Et per hæc hostibus nostris 8
persuasisti te esse qui liberas ab omnib' ma-
lis. Illos enim locustæ ac muscæ mordebant, 9
& moriebantur: nec ulla fuit animabus eo-
rum medela, quia digni erant qui hisce rebus
punirentur. At filii tui draconum dentes & 10
capita eorum superâ unt, quia gratiam tuam
mittens curâsti eos; Et ut verborum tuorum 11
memores essent, liberâsti eos; & festinans
recreâsti eos, ne in profundum usque ruentes
oblivisserentur tuî: quia nimirùm digni e-
rant beneficiis tuis. Non enim radices neque 12
malagmata sanâ unt eos, sed sermo tuus Dñe,
qui omnia sanat. Quippe tu necis ac vitæ 13
potestatem habes, deprimis eos ad portas in-
ferorum, & extrahis. Homo quidem occidit 14
quempiam malitiâ suâ, sed spiritus egressus
non revertitur, nec redit spiritus, anima sci-
licet quæ auferetur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

3 * لَكِنْ امَّا اُولَئِكَ لَمَّا اشتهوا طَعَامًا مِنْ أَجْلِ الأَشْيَاءِ المُرسَلَةِ يرجعون وعَنِ الشَّهوةِ الضرورِيَّةِ *
4 وَامَّا هؤُلاَءِ لَمَّا جَهِلَهم الاعوارُ مدة يسيرة يصنعون بِطَعَامٍ مَذَاقَتُه عَرِيبَة * لِأَنَّ حاجة دعت أَنْ
يُوافِيَ اولَئِكَ اِذْ كَانُوا مَرْدَة جَايِرِين * عِقَابًا لَا اِعْفَاءَ مِنْه * وَأَنْ يُرِيَ هؤُلاَءِ كَيْفَ قَدْ عُذِّبَ
5 أَعْدَاؤهم فقط * وَلَمْ كَانَ قَدْ وَافَاهم عَصَبُ الوُحُوشِ صَعْبًا * وَفَنِيُوا بِلَدَغَاتِ الحَيَّاتِ الصَّعْبَة *
6 * لَكِنْ غَيْضُكَ لَمْ يَثْبُتْ اِلَى الْخِزْيِ * اِذْ اِمَّا اضطربوا مُدَّة يَسِيرَة لِيُعْطَوْا * فَكَانَ ذَلِكَ لَهُمْ
7 سِمَةَ الخَلاَصِ * تَذْكِرهم وَصِيَّة سَرِيعَتِكَ * لِأَنَّ الرَّاجِعَ مِنْهُمْ مَا يَخْلُصُ بِمَا شَاهَدَه * بَلْ مِنْ
8 أَجْلِكَ سَلِمَ يَا مُخَلِّصَ الكُلِّ * وَبِهَذَا اقنعت الأَعْدَاءَ * اَنَّكَ اَنْتَ هُوَ المُنْقِذُ مِنْ كُلِّ سُوءٍ *
9 * لِأَنَّ اولَئِكَ قَتَلَتْهُمْ لَدَغَاتُ الجَرَادِ وَالذُّبَابِ * وَلَمْ يُوجَدْ فِي اَنْفُسِهِمْ سِفَا * لِأَنَّهم كَانُوا مُسْتَحِقِّينَ
10 اَنْ يُعَذَّبُوا مِنْ هذِهِ صُورَتِه * فَامَّا اَبْنَاؤُكَ لَمَّا سَارَبَ اِلَيْهِم نيوب الثعابين النقابة بالسم * اِلَّا اِنَّ
11 رَحْمَتَكَ فَجَاءَهم فَشَفَتْهُم * وَاِمَّا طَعِمُوا فِي هذِهِ لِيَتَذَكَّرُوا اَقْوَالَكَ * وَسَلِمُوا سَرِيعًا لِئَلَّا يَسْقُطُوا فِي
12 نِسْيَانٍ عَمِيقٍ * فَيَصِيرُوا مُشْتَغِلِينَ عَنْ ذِكْرِ اِحْسَانِكَ * لِأَنَّهم مَا اَبْرَاهُم عَقَارٌ وَلَا مَرْهَم * بَلْ
13 كَلِمَتُكَ يَا رَبُّ الشَّافِي الكُلِّ * لِأَنَّ لَكَ السُّلْطَانَ عَلَى الحَيَاةِ وَالمَوْتِ * فَتَحْدُرُ اِلَى اَبْوَابِ الجَحِيمِ وَتَرْفَعُ *
14 * وَالاِنْسَانُ يَقْتُلُ بِخُبْثِهِ * وَاِذَا خَرَجَ الرُّوحُ لَا يَعُودُ * وَلَا تَسْتَكْفِي النَّفْسُ المَأْخُوذَة *

Itaque illi quidem cùm cibum appeti- 3
vissent, obvias immissas, sesi contrahunt
etiam ab appetitu necessario: isti verò
egestate ad breve tempus tacti, peregrini
saporis esca fruuntur. Necessarium enim 4
postulabat, ut illis, quum essent rebelles
nefarii, inevitabilis accideret cruciatus: hi autem vidcrent tantùm quomo-
do cruciarentur hostes eorum. Et quan- 5
vis invasisset eos ira bestiarum sæva, &
dirs serpentum morsibus consumpti es-
sent: Ira tamen tua non ad finem us- 6
que duravit; quandoquidem fuerunt ad
breve tempus perturbati, ut commonefie-
rent: cessitque id eis in signum salutis,
quod legis tuæ mandatum illis in memo-
riam reduceret. Qui enim ex eis con- 7
versus est, nequaquam liberatus est ob id
quod vidit; sed propter te ô Servator o-
mnium, servatus est. Ac per id hosti- 8
bus persuasisti te eum esse qui salutem
præstes ab omni malo; Quòd illos lo- 9
custarum et muscarum ictus peremerunt,
nec inventum est animabus eorum reme-
dium; quippe digni erant qui hujusmodi
rebus punirentur: Filiis verò tuis io
haudquaquam nocuerunt dentes dracon-
num spuentium venenum; enimverò mi-
sericordia tua occurrens eis, sanavit il-
los. Hæc autem gustaverunt, ut sermo- 11
nes tuos in memoriam revocarent: celeri-
terque servati fuerunt, ne in profundâ
oblivionem prolapsi à memoria benefici-
orum tuorum distinerentur. Neque enim 12
radicum mercator aut malagma sana-
vit eos, sed verbū tuum Ô sanans omnia
Domine: Tibi siquidem est in vitam ac 13
mortem potestas, deprimis ad portas in-
ferni, & elevas. Homo quidem occidit 14
suo dolo, egressu que spiritus non rever-
titur, neque redit anima assumpta.

Versio VULG. LAT.

15 Sed tuam manum effugere impossibile est. Negantes
16 enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt : novis aquis, & grandinibus, & pluviis
17 persecutionem passi, & per ignem consumpti. Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit,
plus ignis valebat : vindex est enim orbis justorum.
18 Quodam enim tempore, mansuetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad impios missa erant animalia : sed
ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei judicio patiun-
19 tur persecutionem. Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis, exardescebat undique, ut iniquæ
20 terræ nationem exterminaret. Pro quibus angelorum esca nutrivisti populum tuum, & paratum panem de
cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentũ
21 in se habentem, & omnis saporis suavitatem. Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat : & deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur. Nix autem
& glacies sustinebant vim ignis, & non tabescebant :
22 ut scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat
23 ignis ardens in grandine & pluvia coruscans. Hic autem iterùm ut nutrirentur justi, etiam suæ virtutis
24 oblitus est. Creatura enim tibi Factori deserviens, exardescit in tormentum adversùs injustos : & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 Τῶ γὰρ σὴν χεῖρα φυγεῖν ἀδύνατόν ἐστιν. † Ἀγνόμενοι γάρ σε οἰδέ-
16 ναι ἀσεβεῖς, † ὃν ἰσχὺϊ βραχίονός σου ἐμαστιγώθησ̃αν, † ξέναις ὑετοῖς καὶ
χαλάζαις καὶ ὄμβροις † διωκόμενοι ἀπαραιτήτοις, † καὶ πυρὶ κατανα-
λισκόμενοι. † Τὸ γὰρ θαυμαστότατον, ὅτι ἐν ὕδατι πάντα σβεννῦντι ὑπὲρ
17 † πλεῖον ἐνέργει τὸ πῦρ, † ὑπέρμαχος γὰρ ὁ κόσμος τῶν δικαίων.
18 † Ποτὲ μὲν γὰρ ἡμερῶτο φλὸξ, † ἵνα μὴ καταφλέξῃ τὰ ἐπ' ἀσεβεῖς
ἀπεσταλμένα ζῶα, (ϑ) † ἀλλ' αὐτοὶ βλέποντες ἴδωσιν, ὅτι θείῳ κρίσει
19 (ι) ἐλαύνονται. † Ποτὲ δὲ καὶ μετὰ τοῦ ὕδατος ὑπὲρ † πυρὸς
δύναμιν φλέγει, † ἵνα ἀδίκου γῆς γενήματα (κ) διαφθείρῃ.
† Ἀνθ' ὧν ἀγγέλων τροφὴν ἐφώμισας † λαόν σου, † καὶ ἕτοιμον
20 (λ) ἄρτον αὐτοῖς ἀπ' οὐρανοῦ ἔπεμψας ἀκοπιάτως, † πᾶ-
σαν ἡδονὴν ἰσχύοντα καὶ πρὸς πᾶσαν ἀρμόνιον γεῦσιν. † Ἡ
μὲν γὰρ ὑπόστασίς σου τῶν (μ) τέκνων γλυκύτητα πρὸς τέκνα
ἐνεφάνισε, † τῇ δὲ τῶν προσφερομένων ὑπηρετοῦσα, † πρὸς ὃ
21 τις ἐθέλετο μεθίστατο. † Χιὼν δὲ καὶ κρύσταλλος (ν) ὑπέμενε πῦρ,
καὶ οὐκ ἐτήκετο, † ἵνα γνῶσιν ὅτι τοὺς ἐν (ξ) ἐχθρῶν καρποὺς καταφθείρε
πῦρ φλεγόμενον ἐν τῇ χαλάζῃ † καὶ ἐν τοῖς ὑετοῖς διαστράπτον.
23 † Τοῦτο (ο) πάλιν δ' ἵνα τραφῶσι δίκαιοι, † καὶ τῆς ἰδίας (π) ὀπλοκλῆσαι
δυνάμεως. † Ἡ γὰρ (ρ) κτίσις σοι τῷ ποιήσαντί σου, † ὀπι-
24 τύνεται εἰς κόλασιν κατ' ἀδίκων, † καὶ ἀνίεται εἰς εὐεργεσίαν ὑπὲρ
τῶν (σ) εἰς σὲ πεποιθότων.

MS.A. (π) δικαίοις. (ϑ) ἀλλὰ (ι) ἐλαύνωνται. (κ) καταφθείρῃ. (λ) ἄρτον ἀπ' οὐρανοῦ παρέχας αὐτοῖς ἀκοπίατον, (μ) σὴν πρὸς τέκνα ἐνεφάνισεν γλυκύτητα, τῇ δὲ (ν) ὑπέμενε (ξ) ἐθνῶν (ο) δὲ πάλιν ἵνα (π) ὀπλέλησται (ρ) κλῆσις (σ) ἐπὶ σοὶ

Sed tuam manum effugere impossibile est. Negantes 15
enim nosse te impii, per fortitudinem brachii 16
tui flagellati sunt, novis pluviis, & grandinibus, & imbribus persequutionem passi inevitabilibus, & per ignem consumpti. Quod enim maximè mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat. Vindex enim est orbis, justorum. Quo- 17
dam enim tempore mansuetabatur quidem ignis, ne 18
combureret, quæ ad impios missa erant, animalia; sed ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei judicio patiuntur persequutionem. Quodam autem tempore, & in aqua supra virtutem ignis ardebat, ut 19
iniquæ terræ germina exterminaret. Pro quibus 20
angelorum esca nutrivisti populum tuum, & paratum panem de cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & accommodatum ad omnem gustum. Substantia enim tua dulcedinem tuam in filios ostendebat : & deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, 21
convertebatur. Nix autem & glacies sustinebant vim ignis, & non tabescebant, ut scirent, 22
quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens, in grandine & in pluviis coruscans. Hic 23
autem iterùm, ut nutrirentur justi, etiam suæ virtutis oblitus est. Creatura enim tibi factori deserviens, excandescit in tormentum adversùs injustos, & lenior fit ad benefaciendum pro 24
his qui in te confidunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * ومِنك لا مَعجَس حَدهَقرِبَه مَن إيحفِه صو . * وعَتحَا مِن إيحفِه صو . حسكَه
16 ووزخو تيحا إيثو . مسكَعه حدهَ مَن هَهنَا . حَتاقا إيحزا . ولا حدهَبنَا وزِعه
إيثو . وحتهَزا إهيعه إيثو . وحدهعدهسهو وحدا مَنا لا إيحدهَه . * وهزا مِن 17
حدهَه وَمَا . إيحتَا مِحتَحَت نهزا . مدهزاه حدهَه لا مِن نهزا . حدهَا إيحدَه
حزيدَا . حدهعهدا حزيقا حمزحا . * مَن وحدا إيه . حدهعهدا نهزا لا لهَمَ سَمَا 18
يعزا لا وعتحا . إيثو حَ سبرَ . إيمقه إيحبَنه إيحدَا حدهَإيبيم . * مَن 19
إيحه . نمرا نهزا حعَا . مدهَه لا مَن حزوا وزحدهَ إيحدهَه . * وزيه 20
إيمجه حدهَو . حراحدها إيحلاحا . مكعدا حدهَحدا نيجه حدهَ مَن ععَا .
لا لإمَا . حهَم . مَن حدَه سدنَا . وهجم . مَن حدهَ هحدهَا . * ولاهمنَو 21
نيجه حتَنو . سدنَا وحزيه . وزو تيحدهَ . ععَه إيثو . وزو
إيحدَه إيثو . حدهَعدا مَن نهزا . * حدهَحدا وحزيا . وحدهَ نهزا . لا 22
إيحعَه . إيثه مَن إيحم حزوسهَ . إيحتحدا بنجَه نهزا . مَن حدهَه لا حيه
حزوا . * وحراقه حزوا حعَحدا نيجه حرَا . حدهَا إيثعقهَ إيحتعا . لا 23
تحتَ سدَو . * حدهَا إيحدَه حزيه . وحو حعَحدا . وهزا إيثعقهَ إيحتعا . لا 24
حدهَحدا . مَيجه سدنَا لا مَن إيحيم حدَو .

Nemo autem effugere potest manus tuas. 15
Impios enim qui te negârunt, brachii tui ro- 16
bore flagellâsti, mutans eis pluviam in lapides grandinis, nemine liberante exagitans illos, igneque consumens, quem (ad magnam gloriam tuam) aquæ non extinxerunt. Atque hoc præstantissimum est, quod in a- 17
quis ignem extinguere natis, magis inflammabatur ignis : nimirum tota creatura justis auxiliatur in bello. Tuo volente mitigatus 18
est ignis quin combureret animalia quæ in impios immisisti : ita ut ipsi videntes, crediderint quòd sententiâ Dei judicabantur. Te 19
etiam volente exardescit ignis in aquis, & inflammatur ad comburendos fructus terræ sceleſtorum. Tu quoque angelorum esâ 20
refecisti populum tuum, & panem paratum de cœlo dedisti eis citra laborem, omni dulcedine suaviorem, cunctisque saporibus jucundiorem. Et apparatus tuos palàm de- 21
disti filiis tuis dulcedinem & secundùm appetitus eorum subserviisti eis, & pro cujusque voluntate temperabatur ei. In nive & 22
glacie stetit ignis, nec liquefactæ sunt : ut scirent fructus inimicorum igne intra grandinem ardente vastatos. Inter lapides quo- 23
que grandinis & pluviam dedisti volumina, ut secernerentur justi, nec oblivisceretur potentiam tuam. Tibi enim tota crea- 24
tura tua subjecta est : & punitionem sceleratis decrevisti, & his qui tibi sunt freti, dedisti sanitatem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * وَالهَرَبُ مِن يَدِكَ هُوَ غَيرُ مُمكِنٍ * وَإِذ عَرَفَت أَنَّ المُنَافِقِينَ يَجحَدُونَكَ * جُلِدُوا بِهُوِّ سَاعِدِكَ *
16 وَاصطَهَدُوا بِأَمطَارٍ غَرِيبَةٍ * وَبِالبَرَدِ وَسُيُولٍ لَا أَعفَاءَ مِنهَا * وَأَبَدُوا بِالنَّارِ * لِأَنَّ الأَمرَ المُعجِزَ
17 فِي المَاءِ الَّذِي يُطفِي كُلَّ شَيءٍ أَنَّ فَعَلَتِ النَّارُ فِيهِ أَكثَرَ لِأَنَّ العَالَمَ هُوَ مُوَازِرٌ لِلمُستَقِيمِينَ *
18 * لِأَنَّ اللَّهِيبَ صَارَ مَرَّةً أَنِيسًا * لِكَيلَا يُلهِبَ الحَيَوَانَ المُرسَلَ عَلَى المُنَافِقِينَ * بَل إِذَا رَأَوا ذَلِكَ
19 هُوَلَاءِ يَعلَمُونَ أَنَّهُم بِحُكمِ اللَّهِ يُطرَدُونَ * وَدَفعَةً فِي وَسطِ المَاءِ تَنَاجَجُ هُوَ النَّارِ المُتَزَايِدَةُ * لِتُبَادَ
20 عَلَّاتُ الأَرضِ الظَّالِمَةِ * وَأَطعَمتَ شَعبَكَ عِوَضَهَا طَعَامَ المَلَائِكَةِ * وَأَرسَلتَ لَهُم مِنَ السَّمَاءِ
حُبزًا مُعَدًّا بِلَا تَعَبٍ * أَقوَى مِنَ اللَّذَّةِ وَمِن كُلِّ مُستَلَذٍّ * وَلِأَنَّمَا كُلَّ مَذَاقَةٍ * لِأَنَّ سُكصَكَ
21 أَظهَرَ حَلَاوَتَكَ لِأَولَادِكَ * فَكَانَ يَتَنَقَّلُ طَعمُهُ لِذَي مَن يَقدِمُ لَهُ * وَيَخدُمُ إِكمَالَ سَهوَتِهِ فِي مَهمَا
22 أُرِيدَ مِنَ الطُّعُومِ * وَأَبدَا الثَّلجَ وَالجَلِيدَ ثَابِتًا مَعَ النَّارِ فَلَم يَذُوبَا * لِيَعرِفُوا أَنَّ أَثمَارَ
الأَعدَاءِ أَبَادَهَا النَّارُ المُتَوَقِّدَةُ فِي البَرَدِ * وَالبَارِقَةُ فِي الأَمطَارِ * وَهَذَا أَيضًا إِذَا اعتَدَى بِهِ
23 الصِّدِّيقُونَ يَنسَوْنَ قُوَّتَهُم * لِأَنَّ البَرِيَّةَ خَادِمَةٌ لَكَ أَيُّهَا البَارِي * فَمُتَّ لِعِقَابٍ يُرسَلُ عَلَى
24 الظَّالِمِينَ * وَبِتَكرِيمٍ لِإِحسَانٍ يَصِلُ إِلَى المُتَوَكِّلِينَ عَلَيكَ *

At manum tuam effugere est impossibile. 15
Cùmque cognovisses quòd impii te ne- 16
garent, vi brachii tui flagellati sunt, insolitis pluviis, grandinibus, imbribusque inevitabilibus exagitati, & igne consumpti. Nam, quod mirum est, in 17
aquam quæ omnia extinguit, plus egit ignis : quia nimirum mundus adjutor justorum est. Flammæ enim interdum 18
mitis est reddita, ne immissa in impios bestias combureret, sed ut hoc isti videntes, discerent se judicio Dei exagitari. Interdum autem mediam inter 19
aquam suprema vis ignis inflammabatur, ut proventus impiæ telluris consumerentur. Populum verò tuum, pro his 20
rebus, Angelorum escâ cibâsti, & panem de cœlo sine labore paratum, suavitate omnique re suavi potentiorem, & cuivis gustui accommodatum, ipsis dimisisti. Nam figura tua dulcedinem tuam præ- 21
buit liberis tuis, ejusque sapor immutabatur apud eum cui offerebatur, & subministrabat ei summum appetitûs sui in qualibuscunque saporibus exoptâsset. Ostendit etiam nivem & glaciem fuisse cum igne subsistentes, nec liquatas esse; ut scirent quòd ignis ardens inter grandines, & inter pluvias coruscans, 22
fructus inimicorum absumpsisset : Et 23
per eundem rursus justi nutrirentur, virium suarum oblivisceretur. Nam creatura tibi 6 Creator subserviens, extenditur ad supplicium in impios immissum; contrahitur autem in beneficium fidentibus 24
te præstandum.

Versio VULG. LAT.

25 Propter hoc & tunc in omnia transfigurata, omnium nutrici gratiæ tuæ deserviebat, ad voluntate eorum, qui
26 à te desiderabant: Ut scirent filii tui, quos dilexisti Domine, quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed sermo tuus hos, qui in te crediderint, con-
27 servat. Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat:
28 Ut notum omnibus esset, quoniam oportet prævenire solem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te a-
29 dorare. Ingrati enim spes tanquam hibernalis glacies tabescet, & dispertiet tanquam aqua supervacua.

CAP. XVII.

1 MAgna sunt enim judicia tua Dñe, & inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatæ animæ errave-
2 runt. Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctæ: vinculis tenebrarũ et longæ noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ pro-
3 videntiæ jacuerunt. Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrendè, & cum admiratione nimia
4 perturbati. Neque enim quæ continebat illos spelunca, sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbabat illos, & personæ tristes illis appa-
5 rentes pavorem illis præstabant. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec siderum limpidæ flammæ illuminare poterant illã noctem horrendã,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

25 †Διὰ τοῦτο καὶ τότε εἰς πάντα (τ) μεταβαλλομένη †τῇ παντροφῳ σου
26 δωρεᾷ ὑπηρετεῖ, †πρὸς χάριν τῶν δεομένων θρέψιν· †ἵνα μάθωσιν οἱ
υἱοί σου, ὃς ἠγάπησας, κύριε, †ὅτι οὐχ αἱ γενέσεις τῶν (υ) καρπῶν
τρέφουσιν ἄνθρωπον, †ἀλλὰ τὸ ῥῆμά σου τοὺς σοὶ πιστεύοντας
27 διατηρεῖ, †τὸ γὰρ ὑπὸ πυρὸς μὴ φθειρόμενον, †ἁπλῶς ὑπὸ βρα-
28 χείας ἀκτῖνος ἡλίου θερμαινόμενον ἐτήκετο· †οὕτως γνωστὸν ᾖ,
ὅτι δεῖ (φ) φθάνειν σε ἥλιον εἰς εὐχαριστίαν σου, †καὶ πρὸς ἀνατολὴν
29 φωτὸς ὀπισθάγειν σοι. †Ἀχάριστος γὰρ ἐλπὶς ὡς (χ) χειμερινὴ
πάχνη ταπήσει, †καὶ ῥυήσεται ὡς ὕδωρ ἄχρηστον.

MS. A. (τ) μεταλλομένη (υ) ἀνθρώπων (φ) φθάνειν (χ) χειμερινὴ

ΚΕΦ. ιζ'.

1 †ΜΕγάλαι γάρ σου αἱ κρίσεις καὶ δυσδιήγητοι· †διὰ τοῦτο
2 ἀπαίδευτοι ψυχαὶ ἐπλανήθησαν. †Ὑπειληφότες γὰρ καθέδραν
ἔθνους ἁγίου ἄνομοι, †δέσμιοι σκότους καὶ μακρᾶς πεδῆται
νυκτὸς, †(α) κεκλεισμένοι ὀρόφοις, φυγάδες τῆς αἰωνίου προνοίας
3 ἔκειντο. †Λανθάνειν γὰρ νομίζοντες ἐπὶ κρυφαίοις ἁμαρτήμασιν,
†ἀφειμένοι λήθης παραπετάσματι †(β) ἐσκορπίσθησαν, θαμβούμενοι δει-
4 νῶς †καὶ ἐνδιάλυσιν ὀπτασιαζόμενοι. †Οὐδὲ γὰρ ὁ κατέχων αὐτοὺς
(γ) μυχὸς ἀφόβως διεφύλαττεν, †ἦχοι δὲ κατηρεφεῖς αὐτοὺς
ἐξεπέμποντο, καὶ φάσματα ἀμυδρότητι κατηφῆ προσώποις ἐνεφανίζετο·
5 †Καὶ πυρὸς μὲν ὑλικὴ βία κατέσχε φωτίζειν, †οὔτε ἄστρων λαμ-
προὶ φλόγες κατηυγάζειν σκότος †καὶ συχνὸν ὀκοῦλον νύκτα.

MS. A. (α) *κεκλεισθέντες (β) ἐσκοτίσθησαν (γ) *μῦθος ἀφύλαττεν,

Propter hoc & tunc in omnia transfigurata omnium 25
nutrici gratiæ tuæ deservibat, ad voluntatem eorũ
qui desiderabant: Ut scirent filii tui, quos dile- 26
xisti Domine, quoniam non nativitates fructuum
pascunt hominem, sed sermo tuus hos qui in te cre-
diderunt, conservat. Quod enim ab igne non po- 27
terat exterminari, statim ab exiguo Solis radio ca-
lefactum tabescebat: Ut notum esset, quoniam 28
oportet prævenire Solem ad benedictionem tuam, &
ad ortum lucis te adorare. Ingrati enim spes, tan- 29
quam hybernalis glacies, tabescet, & dispertiet tan-
quam aqua supervacua.

CAP. XVII.

MAgna enim sunt judicia tua, & inenarrabi- 1
lia. Propter hoc indisciplinatæ animæ erraverunt.
Dum enim persuasum habent iniqui dominari nati- 2
oni (a) sanctæ; vinculis tenebrarum, & longæ no-
ctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuæ
providentiæ, jacuerunt. Dum enim putant se latere 3
in obscuris peccatis; tenebroso oblivionis velamen-
to dispersi sunt, paventes horrendè, & spectris con-
turbati. Neque enim quæ continebat illos spelunca, 4
sine timore custodiebat: sed sonitus cum impetu de-
scendentes ipsis obstrepebant, & visiones tristes
mœstis vultibus apparebant. Et ignis quidem nul- 5
la vis poterat lumen præbere, nec sydera limpide
flammæ illuminare poterant illam noctem horren-
dam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 ܗܵܘ ܡܸܢ ܟܠ ܡܕܡ ܐܫܬܢܝ ܘܠܟܠ ܡܕ ܐܝܟ ܕܨܒ ܠܗ ܐܝܟ ܕܨܒ ܠܗ ܘܠܟܠ ܡܕ ܐܫܬܢܝ ܗܵܘ ܡܸܢ ܟܠ ܡܕܡ

Versio VULG. LAT.

6 Apparebat autem illis subitaneus ignis, timore plenus:
& timore perculsi illius, quæ non videbatur, faciei,
7 æstimabant deteriora esse quæ videbantur: Et magi-
cæ artis appositi erant derisus, et sapientiæ gloriæ cor-
8 reptio cùm contumelia. Illi enim qui promittebant
timores & perturbationes expellere se ab anima lan-
9 guente, hi cum derisu pleni timore languebant. Nam
etsi nihil illos ex monstris perturbabat: transitu ani-
malium & serpentium sibilatione commoti, treme-
bundi peribant: & aërem, quem nulla ratione quis
10 effugere posset, negantes se videre. Cùm sit enim ti-
mida nequitia, dat testimonium condemnationis: sem-
11 per enim præsumit æva, perturbata conscientia. Ni-
hil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorũ.
12 Et dum ab intus minor est expectatio, majorem com-
putat inscientiam ejus causæ, de qua tormentum præ-
13 stat. Illi autem qui impotentem verè noctem, & ab
infimis, & ab altissimis inferis supervenientem, eun-
14 dem somnum dormientes, Aliquando monstrorum
exagitabantur timore, aliquando animæ deficie-
15 bant traductione: subitaneus enim illis & insperа-
tus timor supervenerat. Deinde si quisquam ex illis
decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus.
16 Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri labo-
rum operarius præoccupatus esset, ineffugibilem su-
17 stinebat necessitatem. Una enim catena tenebrarum
omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut in-
ter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut
vis aquæ decurrentis nimiùm,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 † Διεφαίνετο δ' αὐτοῖς μόνον † αὐτομάτη πυρὰ φόβου πλήρης,
† (δ) ἐκθαμβούμενοι ὑπ' τῆς μὴ θεωρουμένης ἐκείνης ὄψεως,
7 † ἡγοῦντο χείρω τὰ βλεπόμενα. † Μαγικῆς δ' ἐμπαίγματα
(ε) κατέκειτο τέχνης, † καὶ τῆς ἐπὶ φρονήσει ἀλαζονείας ἔλεγχος
8 ἐφύετο. † Οἱ γὰρ ὑπισχνούμενοι δείματα καὶ ταραχὰς ἀπελαύνειν
9 ψυχῆς νοσούσης, † ἦσαν καταγέλαστον ὑλάζοντες ὀνόσιον. † Καὶ
γὰρ εἰ μηδὲν αὐτοὺς ταραχῶδες ἐφόβει, † κινούμενοι παρόδοις καὶ ἑρ-
πετῶν συριγμοῖς (ζ) ἐκπεπληγμένοι, † διώλλυσαν ἔνδομοι, † καὶ
10 † μηδαμόθεν φαύλου ἀέρα παρεσιδεῖν ἀρνούμενοι. † Δηλοῖ γὰρ
ἰδίως πονηρία μαρτυρεῖ κατακαλουμένη, † ἀεὶ δὲ προσείληφε τὰ
χαλεπὰ ζωπυρουμένη τῇ ζωπυρήσει. † (η) Οὐθὲν γάρ ἐστι φόβος, εἰ μὴ
12 προδοσία τῆς ἀπὸ λογισμῶν βοηθημάτων. † Ἔνδοθεν δὲ ὑπὸ ἥττων
ἡ προσδοκία, † πλείονα λογίζεται ἄγνοιαν τῆς παρεχούσης βά-
σανον αἰτίας. † Οἱ δὲ τῷ ἀδυνάτῳ ὄντως νυκτὶ † καὶ ἐξ ἀδυσσάτου
13 ᾅδου μυχῶν ἐπελθούσῃ, † ὑπὸ αὐτὸν ὕπνον κοιμώμενοι, Τὰ μὲν
τέρασιν ἠλαύνοντο φαντασμάτων, † τὰ δὲ τῆς ψυχῆς παρελύοντο
14 προδοσία· † αἰφνίδιος γὰρ αὐτοῖς καὶ ἀπροσδόκητος φόβος ἐπῆλ-
θεν. † Εἴτ' οὖν, ὃς δήπου ἦν ὧν ἐκεῖ καταπίπτων, † ἐφυλάσσετο
15 ὡς ὑπὸ ἀσιδήρου ἐκκλῃόμενος καλακλεισθείς. † Εἴτε γὰρ γεωργὸς ἦν τις,
ἢ ποιμὴν, † ἢ τὰ κατ' ἐρημίαν ἐργάτης μόχθων, † προληφθεὶς ὑπὸ
17 (θ) δυσπάλυκτον ἔμενεν ἀνάγκην· † Μιᾷ γὰρ ἁλύσει σκότους πάντες
ἐδεδέσθησαν. † Εἴτε πνεῦμα συρίζον, † ἢ περὶ ἀμφιλαφεῖς κλάδους
† (ι) ὀρνέων ἦχος ἡδυμελὴς, † ἢ ῥυθμὸς ὕδατος παρφερομένου βίᾳ,

MS. A. (δ) ἐκθαμβούμενοί τε τῆς θεωρουμένης (ε) κατέκειντο
(ζ) ἐκπεφοβημένοι, (η) Οὐδὲν (θ) δυσπάληκτον (ι) ἢ ὀρνέων

Apparebat autem illis tantùm subitaneus ignis, 6
timore plenus: & timore percussi illius, quæ non
videbatur, specie, æstimabant deteriora esse quæ
videbantur. Magicæ artes artis illusiones arce- 7
bant, & jactantiæ de sapientia erat correptio cum
contumelia. Illi enim qui promittebant timores, & 8
turbationes expellere ab anima languente, hi ri-
diculo timore languebant. Nam etsi nihil illos 9
(d) turbulentum terrefaciebat; transitu animа-
lium, & serpentum sibilatione commoti, tremebundi
peribant; etiam aërem, quem nulla ratione quis effu-
gere posset, negantes videre. Cùm sit enim propriè 10
timida nequitia, (e) dat testimonium condemnatis:
semper autem præsumit æva, perturbata per
conscientiam. Nihil enim est timor; nisi proditio 11
auxiliorum, quæ à cogitatione: Et, dum ab intus 12
minor est expectatio, majorem computat insci-
entiam (d) præbentis tormentum causæ. Illi au- 13
tem, qui impotentem verè noctem, & ex imperentis
inferni spelunca superuenientem, eundem somnum
dormiebant, Partim monstris phantasmatum ex- 14
agitabantur, partim verò animæ deficiebant tra-
ditione. Subitaneus enim illis, & insperatus ti-
mor supervenerat. Deinde sic quicunque illic ce- 15
cidérat; custodiebatur in carcerem sine ferro con-
clusus. Sive enim rusticus quis erat, aut pastor, 16
vel operarius laborum qui in deserto, præoccu-
patus ineffugabilem sustinebat necessitatem. Una 17
enim catena tenebrarum omnes erant colligati:
Sive spiritus sibilans, aut inter spissos ramos avium
sonus suavis, aut rythmus aquæ decurrentis vi,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 * ܗܘ ܕܢܘܪܐ ܕܚܫܟ ܗܘ ܠܗܘܢ ܕܚܙܝ ܠܗ ܠܐ ܡܫܬܡܥ ܗܘ ܩܠܐ ܕܢܚܙܘܢ

Versio VULG. LAT.

18 Aut sonus validæ præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium validæ
19 bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus Echo; deficientes faciebant illos præ timore. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine,
20 & non impeditis operibus continebatur. Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

CAP. XVIII.

1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant. Et
2 quia non & ipsi eadem passi erant, magnificabant te:
3 Et qui antè læsi erant, quia non lædebantur, gratias agebant: & ut esset differentia, donum petebant. Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & solem sine læsura boni hospitii præ-
4 stitisti. Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos,
5 per quos incipiebat incorruptum legis lumen sæculo dari. Cùm cogitarent justorum occidere infantes: & uno exposito filio, & liberato, in traductionem illorum, multitudinem filiorum abstulisti, & pariter illos perdidisti in aqua valida.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum

18 †Ἡ κύπ☩ ἀπηνὴς (κ) κραιπαλιζομένων πετρῶν, † ἢ σκιρτώντων ζώων δρόμ☩ ἀθεώρητ☩, † ἢ ὠρυομένων (λ) ἀπαισιώτατον θηρίων φωνή, † ἢ ἀνταπηχλωμένη (μ) ἐκ κοιλοπάτων ὀρείων ἠχώ, † (ν) παρέλυεν αὐτὰς ἐκφοβεῖν πᾶ.
19 † Ὅλ☩ γὰρ ὁ κόσμ☩ λαμπρῷ κατελάμπετο φωτὶ, † καὶ ἀπεμποδίστοις ἐνήχετο ἔργοις. † Μόναις δὲ
20 ἐκείναις (ξ) ἐπεπέπατο βαρεῖα νὺξ, † εἰκὼν τῶν μέλλοντ☩ αὐταῖς διαδέχεσθαι σκότους, † ἑαυταῖς δὲ ἦσαν βαρύτεροι σκότους.

MS. A. (α) κραιπαλιζομένων (λ) ἀπηνέστατ☩ (μ) ἐκ κοιλότητ☩ (ν) παρέλυεν (ξ) ἐπέταλο

ΚΕΦ. ιη'.

1 † Τοῖς δὲ ὁσίοις σ☩ μέγιστον ἐλάμπετο φῶς, † ὧν φωνὴν μὲν ἀκούοντες, μορφὴν δὲ οὐκ ὁρῶντες, ὅτι μὲν (α) καὶ αὐτοὶ πεπόνθεισαν, ἐμα-
2 κάριζον, † ὅτι δὲ βλάπτοισι σεσηπικημένοι, (β) εὐχαριστῶσι, † καὶ τῆς
3 διενεχθῆναι χάριν ἐδίσκοντο. † Ἀνθ' ὧν πυρίπλεκτον σύλον, ὁδηγὸν μὲν ἀγνώστ☩ ὁδοιπορίας, † ἥλιον δὲ ἀβλαβῆ φιλοτίμ☩ (γ) ξενιτείας παρέ-
4 σχες. † Ἄξιοι μὲν γὰρ (δ) ἐκείνοι στερηθῆναι φωτὸς, καὶ φυλακὴ σβῆναι (δι) σκότ☩, † οἱ κραταιώσαντες φυλάξαι τοὺς υἱούς σ☩, † δι' ὧν ἤμελλε
5 τὸ ἄφθαρτον νόμ☩ φῶς τῷ αἰῶνι δίδοσθ☩. † Βουλευσαμένους δ' αὐτοὺς τὰ τῶν ὁσίων ἀποκτεῖναι νήπια, † καὶ ἑνὸς ἐκτεθέντ☩ τέκνου, καὶ σωθέντ☩, † εἰς ἔλεγχον (ε) τὸ αὐτῶν ἀφείλω πλῆθος τέκνων, † καὶ ὁμοῦ πάντας ἀπώλεσας ὀν ὕδατι σφοδρῷ.

MS. A. (α) ἐ (β) ἠυχαρίστων, (γ) ξενητίας (δ) ἐκείνω(δι) σκότι, (ε) τὸν αὐτῶν ἀφίλου

Translatione LATINA.

Aut sonus validus præcipitantium petrarum, aut 18
ludentium animalium cursus invisibilis, aut mu-
gientium sævarum bestiarum vox, aut reverberata
ex cavis montibus Echo, deficientes faciebant illos
præ timore. Omnis enim orbis terrarum limpido 19
illuminabatur lumine, & non impeditis continebatur operibus: Solis autem illis superposita erat 20
gravis nox, imago tenebrarum, quæ superventuræ illis erant. Ipsi autem sibi erant graviores tenebris.

CAP. XVIII.

SAnctis autem tuis maxima erat lux: quorum 1
quidem vocem audientes, sed figuram non videntes, quoniam quidem & illi (a) passi erant, magnifica-
bant, Et quia antè læsi non nocent, gratias (b) age- 2
bant, & ut esset differentia, donum petebant.
Pro quibus ignis ardentem columnam ducem qui- 3
dem ignotæ viæ, Solem autem sine læsura boni ho-
spitii præstitisti. Digni siquidem illi carere lumine, 4
& pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custo-
dichant filios tuos, per quos (c) incipiebat incor-
ruptum legis lumen sæculo dari. Cum autem cogi- 5
tassent justorum occidere infantes, & uno exposito
filio, & liberato, in traductionem illorum multitu-
dinem filiorum abstulisti, & pariter perdidisti in
aqua valida.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * بِسُّ ܘܐ ܕܟܟܢܗ ܒܫܥܬܐ. ܘܟܠ ܡܪܟܒ ܟܘܟܒ ܗܘܐ. ܟܣܝܐ ܕܡܢ ܫܥܬܐ ܗܘ ܐܬܟܟܒ
19 ܟܘܟܒܐ ܕܐܝܠܢ. ܐ ܘܐ ܒܫܐ ܒܥܡܩ. ܐ ܘܐ ܕܩܐ ܒܫܐ ܐܬܟܟܒ ܟܠ ܫܒܥ. ܐ
ܟܠ ܟܣܐ ܒܙܒܥ ܟܣܐ. ܐ ܘܐ ܕܩܐ ܒܫܐ ܐܬܟܟܒ ܟܠ ܕܩܐ. ܐ ܟܠ ܫܒܥ ܒܐܘܪ ܐ ܘܐ
ܟܠ ܟܒܢ. ܐ ܘܐ ܫܒܥ ܒܥܡܩ ܐ ܘܐ ܟܠ ܒܚܐ ܒܫܐ ܐ ܘܐ ܟܠ ܒܚܐ ܒܫܐ ܐ ܘܐ
20 ܒܚܐ ܒܫܐ. * ܟܟܒ ܡܢ ܟܟܒ ܗܘ ܐ ܘܐ ܟܠ ܒܚܐ ܒܫܐ. ܟܠ ܟܟܒ ܒܫܐ ܐ ܘܐ
21 ܟܟܒ ܒܫܐ. * ܟܣܐ ܐ ܘܐ ܟܠ ܒܚܐ ܒܫܐ. ܟܠ ܒܚܐ ܒܫܐ ܐ ܘܐ ܟܠ ܒܚܐ ܒܫܐ
ܟܟܒ ܒܫܐ. ܐ ܘܐ ܟܠ ܒܚܐ ܒܫܐ. * ܟܠ ܒܚܐ ܒܫܐ ܐ ܘܐ ܟܠ ܒܚܐ ܒܫܐ ܐ ܘܐ
ܟܠ ܒܚܐ

Versio VULG. LAT.

6 Illa enim nox antè cognita est à patribus nostris, ut verè scientes quibus juramentis crediderunt, animæquiores essent. 7 Suscepta est autem à populo tuo sanitas ores esset. Suscepta est autem à populo tuo sanitas quidem justorum, injustorum autem exterminatio. Sicut enim læsisti adversarios: sic & nos provocans magnificasti. 9 Absconsè enim sacrificabant justi pueri bonorum, & justitiæ legem in concordia disposuerunt: similiter & bona & mala recepturos justos, patrum jam decantantes laudes. 10 Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis 11 audiebatur planctus ploratorum infantium. Simili autem pœna servus cum domino afflictus est, & 12 popularis homo regi similia passus. Similiter ergo omnes, uno nomine mortis, mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendū vivi sufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio il- 13 lorum, exterminata est. De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc verò primùm cùm fuit 14 exterminium primogenitorum, spoponderunt populum Dei esse. Cùm enim quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, 15 Omnipotens sermo tuus de cœlo à regalibus sedibus, durus debellator in mediā exterminii terrā prosilivit, 16 Gladius acutus insimulatū imperium tuum portans, & stans replevit omnia morte, & usq; ad cœlū attingebat 17 stans in terra. Tunc continuò visus somniorum malorū turbaverunt illos, & timores supervenerunt insperati.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 †Ἐκείνη ἡ νὺξ προεγνώσθη πατράσιν ἡμῶν, †ἵνα ἀσφαλῶς εἰδότες 7 οἷς ἐπίστωσαν ὅρκοις, εὐθυμήσωσι. †Παρεσκέυασται ὃ τῷ λαῷ σου 8 † σωτηρία μὲν δικαίων, ἐχθρῶν δὲ ἀπώλεια. †(ζ)Ὡ γὰρ ἐπεμωρήσω τοὺς ὑπεναντίους, † τούτῳ ἡμᾶς προσκαλεσάμενος ἐδόξασας. 9 † Κρυφῇ γὰρ (η) ἐθυσίαζον ὅσιοι παῖδες ἀγαθῶν, † καὶ ὁ τῆς θείας νόμος ἐν ὁμονοίᾳ δίεθετο, † ἵν' αὐτῶν ὁμοίως καὶ ἀγαθῶν καὶ κινδύνων μεταλάβωσιν οἱ ἅγιοι, † πατέρων ἤδη (θ) προαναμελπόντων αἴνους. 10 †Ἀντήχει (ι) δ' ἀσύμφωνος ἐχθρῶν βοὴ, † καὶ οἰκτρὰ (κ) διεφέρετο θρηνουμένων παίδων. 11 †Ὁμοία δὲ δίκη δοῦλος ἅμα δεσπότῃ κολασθεὶς, † καὶ δημότης βασιλεῖ τὰ αὐτὰ πάσχων. 12 †Ὁμοθυμαδὸν δὲ πάντες ἐν ἑνὶ ὀνόματι θανάτου † νεκροὺς εἶχον ἀνεριθμήτους, † οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸ θάψαι οἱ ζῶντες ἦσαν ἱκανοὶ, † ἐπεὶ πρὸς μίαν ῥοπὴν ἡ ἐντιμοτέρα γένεσις αὐτῶν (λ) διεφθάρη. 13 † Πάντα γὰρ ἀπιστοῦντες διὰ τὰς φαρμακίας, † ἐπὶ τῷ πρωτοτόκων 14 ὀλέθρῳ, ὡμολόγησε θεοῦ υἱὸν λαὸν εἶναι. †Ἡσύχου γὰρ σιγῆς σχεθείσης, † 15 ὡς τὰ πάντα, † καὶ νυκτὸς ἐν ἴσῳ τάχει μεταζούσης, †Ὁ παντοδύναμός σου λόγος ἀπ' οὐρανῶν ἐκ θρόνων βασιλείων, † ἀπότομος πολεμιστὴς, 16 εἰς μέσον τῆς ὀλεθρίας ἥλατο γῆς, † ξίφος ὀξὺ σὸν ἀνυπόκριτον (μ) ἐπιλαβὼν θεσπέσιον, † καὶ στὰς ἐπλήρωσε τὰ 17 πάντα θανάτου· † καὶ οὐρανοῦ μὲν ἥπτετο, †βεβὼς δ' ἐπὶ γῆς. †Τότε παραχρῆμα φαντασίαι μὲν ὀνείρων (ν) δεινῶς ἐξεταράξαν αὐτοὺς, † φόβοι δὲ ἐπίσκιοι ἀδόκητοι.

MS.A. (ζ)Ὡς γὰρ (η) ἐθυσίαζον παῖδες (θ) προαναμέλποντες (ι) δ' (κ) διεφέρετο φωνὴ θρηνουμένων (λ) διέφθειρε. (μ) ὑπολαβὼ (ν) δεινῶν

Illa nox antè cognita est à patribus nostris, ut securè scientes, quibus juramentis crediderunt, animæquiores essent. Suscepta est autem à populo tuo, 7 *sanitas quidem justorum, inimicorum autem extermination. (d) Quo enim læsisti adversarios, hoc* 8 *nos provocans magnificasti. Absconsè enim sacrificabant justi pueri bonorum, & divinitatis legem* 9 *in concordia disponebant, tandem similiter & bona, & pericula recepturos (e) justos, patrias jam decantantes laudes. Resonabat autem inconveniens* 10 *inimicorum vox, & flebilis (f) audiebatur ploratorum puerorum. Simili autem pœna servus* 11 *cum domino afflictus est, & popularis homo regi similia passus. Similiter ergò omnes uno nomine* 12 *mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant; quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum exterminabatur. De omnibus enim non credentes propter* 13 *veneficia; tunc cùm fuit exterminium primogenitorum, confessi sunt Dei filium populum esse. Cùm* 14 *enim quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet; Omnipotens* 15 *sermo tuus de cœlo à regalibus sedibus durus bellator in mediam exterminii terram prosilivit, Gladius* 16 *acutus insimulatum tuum imperium portans: & stans replevit omnia morte: & cœlum quidem tangebat, descenderat autem in terram. Tunc conti-* 17 *nuò visus quidem somniorum (g) graviter turbaverunt illos, & timores supervenerunt insperati:*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 * ܗܘ ܠܠܝܐ ܕܐܬܝܕܥ ܠܐܒܗܬܢ ܕܒܩܕܡ ܕܢܗܘܘܢ ܒܛܝܒ ܠܒܗ ܒܡܐ ܕܡܠܝܠ ܠܗܘܢ ܒܡܐ ܕܡܘܡܝܢ ܠܗ ܘܒܗ ܢܬܚܕܘܢ ܘܢܗܘܘܢ ܒܛܝܒ ܠܒܗ

Versio VULG. LAT.

18 Et alius alibi projectus semivivus, propter quam mo-
19 riebatur, causam demonstrabat mortis. Visiones enim,
quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne insci,
20 quare mala patiebantur, perirent. Tetigit autem tunc
& justos tentatio mortis, & commotio in eremo facta
21 est multitudinis: sed non diu permansit ira tua. Pro-
perans enim homo sine querela deprecari pro popu-
lis, proferens servitutis suæ scutum, orationem & per
incensum deprecationem allegans, restitit iræ, & finem
imposuit necessitati, ostendens quoniã tuus est famu-
22 lus. Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec
armaturæ potentia, sed verbo illum, qui se vexabat,
subjecit, juramenta parentum, & testamentum com-
23 memorans. Cùm enim jam acervatim cecidissent su-
per alterutrum mortui, interstitit, & amputavit impe-
24 tum, & divisit illam quæ ad vivos ducebat viam. In
veste enim podêris, quam habebat, totus erat orbis
25 terrarum: & parentum magnalia in quatuor ordini-
bus lapidũ erant sculpta, & magnificentia tua in dia-
demate capitis illius sculpta erat. His autem cessit qui
exterminabat, & hæc extimuit: erat enim sola tentatio
iræ sufficiens.

CAP. XIX.

1 IMpiis autem usque in novissimum fine misericordia
ira supervenit. Præsciebat enim & futura illorum:
2 Quoniam cùm ipsi permisissent ut se educerent, & cum
magna solicitudine præmisissent illos, consequebantur
illos pœnitentia acti.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 † Καὶ ἄλλος ἀλλαχῇ (ξ) ῥιφεὶς ἡμίθνητος, † δι' ὃν (ο) ἔθνησκεν
19 αἰτίαν ἐνεφάνιζεν. † Οἱ γὰρ ὄνειροι ταραξάντες αὐτὸς, τῦτο
(π) προεμήνυσαν, † ἵνα μὴ ἀγνοῦντες δι' ὃ κακῶς πάσχοιεν, ἀπό-
20 λωνται. † Ἥψατο γὰρ καὶ δικαίων πεῖρα θανάτε, † καὶ θραῦσις ἐν
ἐρήμῳ ἐγένετο πλήθους· † ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολὺ ἔμεινεν ἡ ὀργή. † Σπεύ-
21 σας γὰρ ἀνὴρ ἄμεμπτος προεμάχετο: † τὸ τῆς ἰδίας λειτουργίας ὅπλον,
προσευχὴν καὶ ἐξιλασμὸν κομίσας, † ἀντέστη τῷ θυμῷ,
καὶ πέρας ἐπέθηκε τῇ συμφορᾷ, † δεικνὺς ὅτι σὸς ἐστι θεράπων.
22 † Ἐνίκησε δὲ † ὄχλον οὐκ ἰσχύϊ τῦ σώματος, οὐχ ὅπλων ἐνεργείᾳ,
† ἀλλὰ λόγῳ τὸν κολάζοντα ὑπέταξεν, † ὅρκους πατέρων καὶ δια-
23 θήκας ὑπομήσας. † Σωρηδὸν γὰρ ἤδη πεπτωκότων ἐπ' ἀλλήλων
νεκρῶν, † μεταξὺ στὰς, ἀνέκοψε † ὀργὴν, καὶ διῆρε † πρὸς τοῦ
24 ζῶντας ὁδόν. † Ἐπὶ γὰρ ποδήρους ἐσθήματος ὅλος ἦν ὁ κόσμος,
† καὶ πατέρων δόξαι ἐπὶ (ρ) τεσσαρσίχου λίθου γλυφῆς, † καὶ μεγαλωσύνη
25 σου ἐπὶ διαδήματος κεφαλῆς αὐτῦ. † Τύτοις εἶξεν ὁ (σ) ὀλε-
θρεύων, ταῦτα γὰρ ἐφοβήθη· † ἦν γὰρ μόνη ἱκανὴ πεῖρα † ὀργῆς ἰσχυρά.

MS.A. (ξ) ῥιφεὶς (ο) ἔθνησκεν αἰτίαν ἐνεφάνιζεν. (π) προεμήνυσε
(ρ) τεσσαρσίχου λίθων (σ) ὀλεθρεύων, ταῦτα γὰρ ἐφοβήθη.

ΚΕΦ. ιθ'.

1 † Τοῖς γὰρ ἀσεβέσι μέχρι τέλους ἀνελεήμων ὀργὴ ἐπῆλθε· † προέγνω
2 γὰρ αὐτῶν καὶ τὰ μέλλοντα, † ὅτι αὐτοὶ (α) ὑπερβάντες τὴν ἀπόνοιαν,
† καὶ περὶ ξένων πεπόμφασιν αὐτὸς, † διώξει μεταμεληθέντες.

MS.A. (α) ὑπερβάντες

Et alius alibi projectus semivivus, propter quam 18
causam moriebatur, demonstrabat. Visiones enim 19
quæ illos turbaverunt, hoc præmonebant, ne insci, 20
quare mala patiebantur, perirent. Tetigit (b) au-
tem & justos tentatio mortis: & commotio in ere-
mo facta est multitudinis: sed non diu permansit ira.
Properans enim homo sine querela propugnavit; pro- 21
ferens servitutis suæ scutum, orationem, & incen-
propitiationem, restitit iræ, & finem imposuit ne-
cessitati, ostendens quoniam tuus est famulus. Vi- 22
cit autem (i) turbam non virtute corporis, nec ar-
matura potentiæ: sed verbo illum, qui vexabat,
subjecit, juramenta parentum, & testamentum
commemorans. Cum enim jam acervatim cecidis- 23
sent super alterutrum mortui; interstitit, & ampu-
tavit impetum, & divisit illam, quæ ad vivos du-
cebat, viam. In veste enim poderis totus erat orbis 24
terrarum, & parentum magnalia in quatuor ordi-
nibus lapidum sculpta erant, & magnificentia tua
in diademate capitis illius. His cessit qui exter- 25
minabat: & hæc (k) extimuerunt. Erat enim sola
tentatio iræ sufficiens.

CAP. XIX.

IMpiis autem usque in novissimum sine misericor- 1
dia ira supervenit. Præsciebat enim & futura
illorum; Quoniam cum ipsi permisissent, ut se e- 2
ducerent, & cum sollicitudine præmisissent illos;
persequentur pœnitentia ducti.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܘܗܘܐ ܚܕ ܒܗܘ ܕܡܬ ܒܦܠܓܘܬ ܦܓܪܗ ܘܗܘ ܡܬܚܘܐ ܠܗܘܢ ܥܠ ܕܐܬܚܝܒܘ ܒܗ ܘܐܫܟܚ

Versio VULG. LAT.

3 Adhuc enim inter manus habentes luctũ, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationẽ inscientiæ: & quos rogantes projecerant,
4 hos tanquam fugitivos persequebantur. Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas: & horum quæ acciderant, commemorationem amittebant, ut quæ de-
5 erant tormentis, repleret punitio: Et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem in-
6 venirent. Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri
7 tui custodirentur illæsi. Nam nubes castra eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ antè erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via sine impedimento, & campus
8 germinans de profundo nimio: Per quem omnis natio transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabi-
9 lia & monstra. Tanquam enim equi depaverunt escã, & tanquam agni exultaverunt, magnificantes te Do-
10 mine, qui liberâsti illos. Memores enim erant adhuc eorum quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, & pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.
11 Noviſſimè autem viderunt novam creaturam avium, cùm adducti concupiscentia, postulaverunt escas epu-
12 lationis. In allocutione enim desiderii, ascendit illis de mari ortygometra: & vexationes peccatoribus supervenerunt, non sine illis, quæ antè facta erant, argumentis per vim fulminum: justè enim patiebantur secundùm suas nequitias.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 †Ἐπὶ γὰρ ἐν χερσὶν ἔχοντες τὰ πένθη, † καὶ περιδυνούμενοι τάφοις νεκρῶν, † ἕτερον ἐπιπαράνομον λογισμὸν ἀνοίας, † καὶ οὓς ἱκετεύοντες
4 ἐξέβαλον, τούτους ὡς φυγάδας ἐδίωκον. † Ἔπλαττε γὰρ αὐτοὺς ἡ ἀξία ἐπὶ τοῦτο τὸ πέρας ἀνάγκη. † καὶ τῶν συμβεβηκότων ἀμνησίαν ἐνίσταλεν, † ἵνα τὰ λείποντα τῶν βασάνοις περιπαπληρώσωσι κόλασιν·
5 † Καὶ ὁ μὲν λαὸς ὁ σὸς παράδοξον ὁδοιπορίαν περᾷσι, † οὗτοι δὲ ξένον εὕρωσι θάνατον. † Ὅλη γὰρ ἡ κτίσις ἐν ἰδίῳ γένει πάλιν
6 ἀνωθεν διετυποῦτο, † ὑπηρετοῦσα (β) τοῖς σοῖς ἐπιταγαῖς, † ἵνα οἱ σοὶ παῖδες φυλαχθῶσιν ἀβλαβεῖς. † (γ) Ἡ τε παρεμβολὴν
7 σκιάζουσα νεφέλη, † ὑπὸ τοῦ προϋφεστῶτος ὕδατος ξηρᾶς ἀνάδυσις γῆς (δ) ἐθεωρήθη, † ἐξ ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὁδὸς ἀπροσκόπτος,
8 † καὶ χλοηφόρον πεδίον ἐκ κλύδωνος βιαίου, † δι' ὃ (ε) πανδὶ σκέπῃ διῆλθον οἱ τῇ σῇ σκεπαζόμενοι χειρὶ, † θεωρήσαντες θαυμασὰ
9 τέρατα. † Ὡς γὰρ ἵπποι ἐνεμήθησαν, καὶ ὡς ἀμνοὶ διεσκίρτησαν, † αἰνοῦντές σε κύριε τὸν (ζ) ῥυσάμενον αὐτούς. † Ἐμέμνητο γὰρ
10 ἔτι τῶν ἐν τῇ παροικίᾳ αὐτῶν, † πῶς ἀντὶ μὲν γηνέσιος ζώων ἐξήγαγεν ἡ γῆ (η) σκνῖπα, † ἀντὶ δὲ ἰνύδρων ἐξηρεύξατο ὁ ποταμὸς
11 πλῆθος βαράχων. † Ἐφ' ὑστέρῳ δὲ εἶδον καὶ (θ) νέαν γένεσιν ὀρνέων,
12 † (ι) ὅτε ἐπιθυμίᾳ περαχθέντες ἠτήσαντο εἰδέσματα τρυφῆς. † Εἰς γὰρ ἀποκυβίαν ἀνέβη αὐτοῖς ἀπὸ θαλάσσης ὀρτυγομήτρα, † καὶ οἱ τιμωρίαι τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἐπῆλθον, † οὐκ ἄνευ τῶν (κ) γινομένων τεκμηρίων τῇ βίᾳ τῶν παρανόων. † Δικαίως γὰρ ἔπαθον αἱ ἰδίαι αὐτῶν πονηρίαι.

MS. A. (β) τῶν σῶν ἐπιταγῶν, (γ) Τὴν τε παρεμβολὴν σκιαζέσῃ νεφέλῃ, (δ) διεῤῥήγη, (ε) πᾶν ὕδωρ (ζ) ῥυσάμενον (η) σκνῖφας, ἀντὶ δὲ *ἀνύδρων (θ) γένεσιν νέαν (ι) ὅτε (κ) προγινομένων

3 *Adhuc enim inter manus habentes luctum, & de-*
plorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi as-
sumpserunt cogitationem inscientiæ: & quos roga-
ntes projecerant, hos tanquam fugitivos perseque-
bantur. Ducebat enim illos ad hunc finem digna ne-
4 *cessitas, & eorum, quæ acciderant, commemoratio-*
nem amittere faciebat; ut quæ deerant tormentis,
repleret punitio: Et populus quidem tuus mirabiliter
5 *transiret, illi autem novam mortem invenirent.*
Omnis enim creatura in suo genere rursus desuper
6 *refiguvabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri tui*
custodirentur illæsi. Nubes castra obumbrabat, et ex
7 *aqua, quæ antè erat, terræ aridæ emersio apparuit, in*
mari rubro via sine impedimento, & campus germi-
nans de profundo nimio, Per quem omnis natio trans-
8 *ivit, quæ tegebatur tua manu, videntes mirabilia*
monstra. Tanquam enim equi, depaverunt escam, &
9 *tanquam agni exultaverunt, magnificantes te Do-*
mine, qui liberasti eos. Memores enim adhuc erant
10 *illorum quæ in incolatu suo facta fuerant, quemad-*
modum pro natione quidem animalium produxit
terra muscas, pro piscibus autem eructavit fluvius
multitudinem ranarum. Noviſſimè autem viderunt,
11 *& novam creaturam avium, cum adducti concupi-*
scentia postulaverunt escas epulationis. In al'oqui-
12 *tionem enim desiderii ascendit illis de mari ortygo-*
metra: & vexationes peccatoribus supervenerunt,
non sine illis (a) quæ facta erant argumenta per
vim fulminum. Justè enim patiebantur secundùm
suas nequitias.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 * ܗܠܝܢ ܒܝܕܝܗܘܢ ܐܚܕܝܢ ܐܒܠܐ ܘܒܡܩܒܪ̈ܐ ܕܡܝܬ̈ܐ ܡܬܐܒܠܝܢ ܗܘ̈ܘ ܚܫܒ̈ܘ ܚܫܒ̈ܐ ܒܛ̈ܠ̈ܐ ܐ̈ܚܪ̈ܢܐ ܘܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܕܒܥ̈ܘ ܘܫܕ̈ܘ ܐ̈ܢ̈ܘܢ ܗ̈ܘ ܪ̈ܕ̈ܦ̈ܝ ܐ̈ܙ̈ܠ̈ܘ ܒܬ̈ܪ̈ܐ
4 ܕܗ̈ܘ ܗ̈ܘ ܕܗ̈ܪ̈ܒ̈ܘ ܘܐ̈ܙ̈ܠ̈ܘ ܒ̈ܬ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܢ̈ܫ̈ܐ ܗ̈ܘ ܕ̈

Versio VULG. LAT.

13 Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt:
alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii au-
14 tem bonos hospites in servitutem redigebant. Et non
solùm hæc, sed & alius quidam respectus illorum erat:
15 quoniam inviti recipiebant extraneos. Qui autem
cum lætitia receperunt hos, qui eisdem usi erant justi-
16 tiis, sævissimis afflixerunt doloribus. Percussi sunt au-
tem cæcitate: sicut illi in foribus justi, cùm subita-
neis cooperti essent tenebris, unusquisque transitum
17 ostii sui quærebat. In se enim elementa dum conver-
tuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur, &
omnia suum sonum custodiunt: unde æstimari ex ipso
18 visu certò potest. Agrestia enim in aquatica conver-
tebantur: & quæcunque erant natantia, in terram
19 transibant. Ignis in aqua valebat supra suam virtutem,
20 & aqua extinguentis naturæ obliviscebatur. Flam-
mæ è contrario, corruptibilium animalium non vexa-
verunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam,
quæ facilè dissolvebatur sicut glacies, bonam escam.
In omnibus enim magnificasti populum tuum Domine,
& honorasti, & non despexisti, in omni tempore, &
in omni loco assistens eis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 †Καὶ γὰρ χαλεπωτέραν μισοξενίαν ἐστήσαντο. †οἱ μὲν γὰρ παρ' ἀγνοοῦν-
14 τας οὐκ ἐδέχοντο μεγίστας, †οὗτοι δὲ συνεργίτας ξένους ἐδουλώσαντο. †Καὶ οὐ
μόνον, ἀλλ' ἥτις ὀπισοπὴ ἦσαν αὐτῶν, †ἐπὶ ἀπεχθῶς πεφυκόσι λόγοις
1: παρὰ ἀνομοίοις· †οἱ δὲ μὲν ἑορτασμάτων αἰσθόμενοι παρ' ἤδη φίλ-
16 ων δεξάμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἐκάκωσαν πόνοις. †Ἐπλήγησαν δὲ σκοτασίᾳ, ὥσπερ ἐκεῖνοι ἐπὶ θύραις τοῦ δικαίου θύραις, †ὅτε
17 ἀχανεῖ περιελυθέντες ζόφῳ, ἕκαστος τὴν (λ) ἑαυτοῦ θυρῶν ἔξοδον ἐζήτει. †Δι' ἑαυτῶν γὰρ τὰ στοιχεῖα μεθαρμοζόμενα, ὅπερ ἐν
18 ψαλτηρίῳ φθόγγοι τῷ ῥυθμῷ τὸ ὄνομα διαφάσεσι, πάντοτε μένοντα
ἦχος, †ὅπερ ἔξεστιν εἰκάσαι ἐκ τῶν ἤδη γεγονότων ὄψεως ἀκριβῶς.
19 †Χερσαῖα γὰρ εἰς ἔνυδρα μετεβάλλετο. †καὶ νηκτὰ μετέβαινεν ἐπὶ
20 γῆς. †Πῦρ (μ) ἴσχυεν ἐν ὕδατι τῆς ἰδίας (ν) δυνάμεως, †καὶ
ὕδωρ τὸ σβεστικὸς (ξ) δυνάμεως ἐπελανθάνετο. †Φλόγες ἀνάπαλιν ἐυφθάρτων ζώων οὐκ ἐμάραναν σάρκας ἐμπεριπατούντων, †οὐδὲ
τηκτὸν (ο) ἔυτηκτον κρυσταλλοειδὲς γένος ἀμβροσίας τροφῆς.
†Καὶ τὰ πάντα γὰρ κύριε ἐμεγάλυνας σὸν λαὸν καὶ ἐδόξασας, †καὶ
οὐκ ὠλιγώρησας, ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ παρισάμενος.

MS. A. (λ) ἑαυτῆ (μ) ἴσχυεν (ν) δυνάμεως ὑπελειπόμενον, καὶ (ξ) φύσεως (ο) κρυσταλλοειδὲς εὔτηκτον

Σοφία Σολομῶνος.

Etenim de stabiliorem inhospitalitatem instituerunt. Siquidem illi ignotos non recipiebant advenas: 13
hi verò benefícos hospites in servitutem redigebat.
Et non solum hæc: sed & alius quidã erit respectus 14
ipsorum. Quoniam illi invitè recipiebant extra-
neos: Hi vero, cum recepissent cum solenni le- 15
titia, eos, qui jam earundem legum facti erant par-
ticipes, sævissimis afflixerunt doloribus. Per- 16
cussi sunt autem cæcitate, sicut illi in foribus justi,
cùm subitaneis cooperti tenebris, unusquisque tran-
situm ostiorum suorum quærebat. In se enim ele- 17
menta (b) convertebantur, sicut in psalterio soni
modulationis nomen mutant, semper custodientia
sonum. Quod æstimari potest ex ipso rerum falla-
rum visu certo. Terrestria enim in aquatica con- 18
vertebantur: & quæ erant natantia; in terra
transibant. Ignis in aqua valebat (c) supra suam 19
virtutem: & aqua extinguentis naturæ obli-
scebatur. Flammæ è contrario, facilè corruptibi- 20
lium animalium non vexaverunt carnes coam-
bulantium, nec dissolvebant illam, quæ facilè dissolve-
batur, sicut glaciem, bonam escam. In omnibus enim
magnificasti populum tuum Domine: & honorasti,
& non despexisti in omni tempore, & loco assistens.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 * ܘܠܐ ܗܘܐ ܠܗܘܢ ܫܘܝܐ ܠܡܬܒܥ ܥܠ ܚܛܗܐ ܐܠܐ ܗܘܐ ܠܗܘܢ ܫܘܝܐ ܠܡܬܒܥ ܥܠ ܚܛܗܐ ܗܘ ܕܐܬܝ ܥܠ ܗܘ ܕܐܬܝ ܥܠ ܗܘ ܕܐܬܝ ܥܠ

PROLOGUS.

Multorum nobis, & magnorum, per legem & prophetas, aliósque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israël doctrinæ & sapientiæ causa: quia non solùm ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Avus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent: ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur, sequentes imaginem sapientiæ, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solùm hæc, sed & ipsa lex, & prophetæ, cæteráq, aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, postquam perveni in Ægyptum, & cùm multum temporis ibi fuissem, inveni ibi libros relictos, non parvæ neq; contemnendæ doctrinæ. Itaq; bonum & necessarium putavi & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis, ad illa quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundùm legem Domini proposuerint vitam agere.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Πολλῶν καὶ μεγάλων ἡμῖν διὰ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατ' αὐτοὺς ἀκολουθησάντων δεδομένων, ὑφ' ὧν δέον ἐστὶν ἐπαινεῖν τὸν Ἰσραὴλ παιδείας καὶ σοφίας, καὶ ὡς ὐ μόνον αὐτοὺς τοὺς ἀναγινώσκοντας δέον εἶναι συνετοὺς γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκτὸς δύνασθαι τοὺς φιλομαθοῦντας χρησίμους εἶναι καὶ λέγοντας καὶ γράφοντας· ὁ πάππος μου Ἰησοῦς ἐπὶ πλεῖον ἑαυτὸν δόντα τῷ (a) τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἄλλων πατρίων βιβλίων ἀναγνώσει, καὶ ὁν τύπον ἱκανὸν ἕξειν προεπονήσατο, προήχθη καὶ αὐτὸς συγγράψαί τι τῶν εἰς παιδείαν καὶ σοφίαν ἀνηκόντων, ὅπως οἱ φιλομαθεῖς, καὶ τούτων (β) ἔτοιμοι ἡμῶν μᾶλλον ὀδηγοῦσθαι διὰ τὴν ἐννόμου βιώσεως. Παρακληθεὶς οὖν μετ' ἐμοῦ καὶ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως ποιεῖσθαι, καὶ συγγνώμην ἔχειν ἐφ' οἷς ἂν δόκωμεν τῆς κατὰ τὴν ἑρμηνείαν περιλοιπημένων τισὶ τῶν λέξεων ἀδυναμεῖν. ὑ γὰρ ἰσοδυναμεῖ αὐτὰ ὁν ἑαυτοῖς Ἑβραϊστὶ λεγόμενα, καὶ ὅταν μεταχθῇ εἰς ἑτέραν γλῶσσαν. ὑ μόνον ἢ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ νόμος, καὶ αἱ προφητεῖαι, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν βιβλίων ὑ μικρὰν ἔχει τὴν διαφορὰν ὁν ἑαυτοῖς λεγόμενα. ὁν γὰρ τῷ ὀγδόῳ καὶ τριακοστῷ ἔτει ἐπὶ τοῦ Εὐεργέτου βασιλέως παραγενηθεὶς εἰς Αἴγυπτον καὶ (γ) συγχρονίσας, εὗρον ὑ μικρᾶς παιδείας ἀφόμοιον. ἀναγκαιότατον ἐθέμην (δ) αὐτὸς προσενέγκασθαί τινα σπουδὴν καὶ φιλοπονίαν τοῦ μεθερμηνεῦσαι τὸ (ε) βιβλίον· πολλὰ γὰρ ἀγρυπνίαν καὶ ἐπιστήμην προσενεγκάμενον ἐν τῷ διαστήματι τοῦ χρόνου, πρὸς τὸ ἐπὶ πέρας ἄγοντα τὸ βιβλίον ὁδοὺς καὶ τοῖς ἐν τῇ παροικίᾳ βουλομένοις φιλομαθεῖν, (ϛ) προκατασκευαζομένοις τὰ ἤθη ἐν τῷ νόμῳ βιοτεύειν.

MS. A. (a) νόμου (β) ἐννόμοις (γ) συγχρονήσας (δ) αὐτὸς τινα προσενέγκασθαι σπουδὴν (ε) βίβλον. πολλὴν ἀγρυπνίαν (ϛ) προκατασκευαζομένους τὰ ἤθη ἐννόμως.

PROLOGUS.

Cum (a) multa nobis, & magna per legem, & prophetas, & alios, qui illos secuti sunt, data sint, pro quibus oportet laudare Israel, doctrinæ, & sapientiæ causa, cúmque eos, qui legunt, non solùm ipsos oporteat fieri scientes, sed etiam extraneis studio disciplinæ ductos posse & dicendo, & scribendo prodesse; avus meus Jesus, postquam amplius se dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt, atque in his eum, qui satis esse posset, habitum sibi comparasset; voluit & ipse scribere aliquid eorum, quæ ad doctrinam, & sapientiam pertinent; ut desiderantes dicere, etiam horum participes facti multo magis proficiant per vitam legitimam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videbimur in nonnullis ad interpretandi rationem elaboratis dictionibus deficere. Non enim eandem vim habent hæc in seipsis Hebraicè dicta, atque ad alteram translata linguam. Non solùm autem hæc, sed & ipsa lex, & prophetiæ, & cæteri libri non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo & trigesimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis postquam perveni in Ægyptum, & (c) cùm multum temporis ibi fuissem; inveni (d) exemplar non parvæ doctrinæ. Maximè necessarium (e) putavi ipse aliquam adhibere diligentiam, & laborem interpretandi librum istum. Multam enim vigiliam, & doctrinam (f) attuli in spacio temporis ad hoc, ut ad finem (g) ducens istum librum, ederem etiam iis qui in (h) paræcia volunt discere, (i) præparati moribus ad vivendum in lege.

Versio VULG. LAT. ECCLESIASTICUS.

CAP. I.

1 Omnis sapientia à Domino Deo est, & cum illo fuit
2 semper, & est ante ævum. Arenam maris, & pluviæ
guttas, & dies seculi quis dinumeravit? Altitudinem
cœli, & latitudinē terræ, & profundum abyssi quis di-
3 mensus est? Sapientiā Dei præcedentē omnia quis in-
4 vestigavit? Prior omnium creata est sapientia, & in-
5 tellectus prudentiæ ab ævo. Fons sapientiæ verbum
6 Dei in excelsis & ingressus illius mandata æterna. Ra-
dix sapientiæ cui revelata est, & astutias illius quis
7 agnovit? Disciplina sapientiæ cui revelata est, & ma-
nifestata? & multiplicationem ingressus illius quis
8 intellexit? Unus est altissimus Creator omnipotens, &
9 Rex potens, & metuendus nimis, sedens super thronum
10 illius, & dominans Deus. Ipse creavit illam in Spiritu sancto, & vidit, & dinumeravit, & mensus est, Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carnem
11 secundùm datum suum, & præbuit illam diligentibus se. Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.

Versio GRÆCA LXX Interp. Cum Translatione LATINA.

ΣΟΦΙΑΣ ΣΕΙΡΑΧ. ΚΕΦ. α'.

1 †Πᾶσα σοφία παρὰ κυρίου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἔστιν εἰς τὸν αἰῶνα.
2 †Ἄμμον θαλασσῶν καὶ σταγόνας ὑετοῦ καὶ ἡμέρας αἰῶνος τίς ἐξαριθ-
3 μήσεται; †Ὕψος οὐρανοῦ καὶ πλάτος γῆς καὶ ἄβυσσον καὶ σοφίαν τίς
4 ἐξιχνιάσει; †Πρότερα πάντων ἔκτισται σοφία, †καὶ σύνεσις φρο-
6 νήσεως ἐξ αἰῶνος. †Ῥίζα σοφίας τίνι ἀπεκαλύφθη; †καὶ
8 τὰ (a) πανουργεύματα αὐτῆς τίς ἔγνω; †Εἷς ἐστι σοφὸς φοβερὸς
9 σφόδρα †καθεζόμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. †Κύριος αὐτὸς ἔκτισεν
10 αὐτὴν, †καὶ εἶδεν καὶ ἐξηρίθμησεν αὐτὴν, †καὶ ἐξέχεεν αὐτὴν ἐπὶ
πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. †Μετὰ πάσης σαρκὸς κατὰ δόσιν αὐτοῦ,
11 †καὶ ἐχορήγησεν αὐτὴν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. †Φόβος κυρίου
δόξα καὶ καύχημα †καὶ εὐφροσύνη καὶ στέφανος ἀγαλλιάματος.

MS. A. (a) πανουργήματα

SAPIENTIA SIRACH. CAP. I.

1 Omnis sapientia à Domino est, & cum illo est
2 in æternum. Arenam maris, & pluviæ guttas, &
dies seculi quis dinumerabit? altitudinem cœli,
& latitudinem terræ, & abyssum, Et * sapien-
3] tiam quis investigabit? Prior omnium creata
4 est sapientia, & intellectus prudentiæ ab (a) ævo.
Radix sapientiæ, cui revelata est? & astutias
6] illius quis agnovit? Unus est sapiens metuendus
8] nimis sedens super thronum suum. Dominus ipse
9 creavit eam, & vidit, & dinumeravit eam,
Et effudit illam super omnia opera sua. Cum omni
10 carne secundùm datum suum: & præbuit illam
diligentibus se. Timor Domini, gloria, & gloria-
11 tio, & lætitia, & corona exultationis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܩܕܡ ܟܠ ܒܪܝܬ ܥܠܡ ܘܥܡ ܐܠܗ ܗܘ ܡܢ ܩܕܡ ܘܥܕ ܥܠܡ ܐܝܟ ܚܘܠ ܝܡ ܘܛܦܝ ܡܛܪ ܘܝܡ ܥܠܡ ܡܢ ܡܢܐ ܝܕܥ ܪܡ ܫܡܝܐ ܘܪܚܒ ܐܪܥ ܘܬܗܘ ܡܢ ܡܢܐ ܚܩܪ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܕܝܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ

* ܩܕܡ ܟܠ ܒܪܝܬ ܥܠܡ ܘܥܡ ܐܠܗ ܗܘ ܡܢ ܩܕܡ ܘܥܕ ܥܠܡ ܐܝܟ ܚܘܠ ܝܡ ܘܛܦܝ ܡܛܪ ܘܝܡ ܥܠܡ ܡܢ ܡܢܐ ܝܕܥ ܪܡ ܫܡܝܐ ܘܪܚܒ ܐܪܥ ܘܬܗܘ ܡܢ ܡܢܐ ܚܩܪ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܕܝܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ ܚܟܡܬ ܐܠܗ ܡܢ ܗܘ ܝܕܥ ܘܡܢ ܗܘ ܣܟܠ ܕܢܗ

* ܩ *

LIBER JESU FILII SIMEONIS ASIRO, (i. vincti) idemque liber vocatur Sapientia filii *Asiro*.

CAP. I.

1 Omnis sapientia à conspectu Domini est,
2 ipsáque cum eodem est ab æterno. Arenam
maris, & guttas pluviæ, diésque seculi quis
3 enumerare possit? Sublimitatem cœli, terræ-
que latitudinem, & abyssum magnam quis
4 emetiatur. Omnibus his abundantior est sa-
6 pientia, & fortior fides. Ab antiquo origi-
nes sapientiæ cuinam patuerunt? & occulta
7 intelligentiæ quis pernovit? Unus solúsque
terribilis Deus, qui potestatē habet in omnes
8 thesauros illius, Patefecit eam, & vidit, enu-
meravit, dedit, atque distribuit omnibus ope-
9 ribus suis. Unicuique carni, pro sua volun-
tate, concessit eam; suísque cultoribus pro-
10 fudit illam. Cultus Domini magnificentia est,
& honor, majestas, atque corona gloriæ. Re-
11 ligio Domini cor exhilarat, lætitiam & ex-
ultationem, ac vitam æternam *conciliat*.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلْحَيِّ ٱلنَّاطِقِ * كِتَابُ يَسُوعَ ٱبْنِ سِيرَاخَ * وَهُوَ ٱلْكِتَابُ ٱلَّذِي وُجِدَ مِنْ بَعْدِ سُلَيْمَانَ *

* ٱلْفَصْلُ ٱلْأَوَّلُ *

1 * قَالَ * كُلُّ حِكْمَةٍ هِيَ مِنْ عِنْدِ ٱلرَّبِّ * وَهِيَ مَعَهُ مِنْ قَدِيمِ ٱلدَّهْرِ * مَثَلَ ٱلْبَحْرِ * وَرَمْلَ ٱلْبَحْرِ وَقَطْرَ
2 ٱلْمَطَرِ * وَأَيَّامَ ٱلدُّنْيَا مَنْ يَقْدِرُ أَنْ يُحْصِيَ * رَفْعَ ٱلسَّمَاءِ * وَعَرْضَ ٱلْأَرْضِ * وَٱلْعُمْقَ ٱلْأَعْظَمَ مَنْ
3 يَسْتَطِيعُ أَنْ يَمْسَحَ * مِنْ جَمِيعِ هٰذِهِ ٱلْأَشْيَاءِ كُلِّهَا كُتِبَ ٱلْحِكْمَةُ وَٱلْعِلْمُ ٱلْإِيمَانُ * لِمَنْ أَظْهَرَ
4 أُصُولَ ٱلْحِكْمَةِ بَدْيًا * وَأَسْرَارَ ٱلْفَهْمِ مَنْ تُرَى أَدْرَكَ * وَاحِدٌ هُوَ ٱلْمَرْهُوبُ وَحْدَهُ ٱللَّهُ ٱلْمُسَلَّطُ عَلَى
6 جَمِيعِ حَرَائِبِهَا * أَظْهَرَهَا وَأَبْصَرَهَا * ثُمَّ أَحْصَاهَا وَأَعْطَاهَا قِسَمَهَا بَيْنَ جَمِيعِ خَلْقِهِ * عَلَى كُلِّ
7 أَمْرٍ مِنَ ٱلنَّاسِ كَمَسَرَّتِهِ * وَكَنَزَهَا لِجَمِيعِ أَتْقِيَائِهِ * هَيْبَةُ ٱلرَّبِّ بَهَاءٌ وَتَكْرِمَةٌ وَعَظَمَةٌ وَإِكْلِيلُ ٱلْمَجْدِ
8 وَٱلْمِدْحَةِ * حِسْبَةُ ٱللَّهِ تُفْرِحُ ٱلْقَلْبَ * وَهِيَ بَهْجَةٌ وَطَرَبٌ وَحَيَاةٌ بَاقِيَةٌ *

In nomine Dei vivi, rationalis. Liber JESU Filii SIRACH: est autem liber qui inventus fuit post Salomonem.

CAPUT I.

1 All, Sapientia quælibet à Deo est,
2 & cum ipso est ante seculum. Fluctus
maris, & arenam maris, pluviæ guttas,
diésve seculi quis valeat numerare?
3 Altitudinem cœli, & latitudinem ter-
ræ, maximúmque pelagus quis possit
4 metiri? Plus omnibus his rebus simul
multiplicata est sapientia, & fides con-
6 firmata. Cuinam retectæ sunt olim
sapientiæ radices? & arcana pru-
7 dentiæ quis fortè assecutus est? Unus
est, solus metuendus Deus, dominium
habens in universa ipsius ærario, Qui
8 retexit ac vidit eam, tum numeravit ac
dedit illam, distribuens eam inter omnes
creaturas suas, Cuilibet viro ex homini-
9 bus, ad libitum suum; religiosis autem
suis omnib⁹ abunde largitus est eā. Timor
10 Domini splendor, & honor, atque magni-
ficentia, & diadema gloriæ atq; laudis.
Reverentia Dei cor lætificat, & exul-
11 tationem, & jucunditas, & vitæ perennis.

Versio VULG LAT. — Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

12 Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, &
13 gaudium, & longitudinem dierum. Timenti Domi-
num benè erit in extremis, & in die defunctionis suæ
14 benedicetur. Dilectio Dei honorabilis sapientia.
15 Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visi-
16 one, & in aquitione magnalium suorum. Initium sa-
pientiæ timor Domini, & cum fidelibus in vulva con-
creatus est, cum electis feminis graditur, & cum justis &
17 fidelibus agnoscitur. Timor Domini, scientiæ religio-
18 siras. Religiositas custodiet & justificabit cor, jucun-
19 ditatem atque gaudium dabit. Timenti Dominum be-
nè erit, & in diebus consummationis illius benedice-
20 tur. Plenitudo sapientiæ est timere Deum, & pleni-
21 tudo à fructibus illius. Omnem domum illius implebit
22 à generationibus, & receptacula à thesauris illius. Co-
rona sapientiæ, timor Domini, replens pacem, & salu-
23 tis fructum: Et vidit, & dinumeravit eam: utraque
24 autem sunt dona Dei. Scientiam, & intellectum pru-
dentiæ sapientia compartietur: & gloriam tenentium
25 se, exaltat. Radix sapientiæ est timere Dominum: &
26 rami illius longævi. In thesauris sapientiæ intellectus,
& scientiæ religiositas: execratio autem peccatoribus
27 sapientia. Timor Domini expellit peccatum: Nam qui
28 sine timore est, non poterit justificari: iracundia enim
29 animositatis illius, subversio illius est. Usque in tempus
30 sustinebit patiens, & posteà redditio jucunditatis.
31 Bonus sensus usque in tempus absondit verba illius, & labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesauris sapientiæ significatio disciplinæ: Execratio autem pecca-
32 tori, cultura Dei. Fili concupiscens sapientiam, conserva justitiam, & Deus præbebit illam tibi. Sapientia enim & disciplina timor Domini: & quod beneplacitum est
illi, Fides, & mansuetudo, & adimplebit thesauros illius.

1 † φόβος κυρίου τέρψει καρδίαν, † καὶ δώσει εὐφροσύνην καὶ χαρὰν καὶ
13 μακροημέρευσιν. † Τῷ φοβουμένῳ † κύριον εὖ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων,
16 † καὶ ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς αὐτοῦ (β) εὐρήσει χάριν. † Ἀρχὴ σοφίας
φοβεῖσθαι † (γ) θεόν, † καὶ μετὰ πιστῶν ἐν μήτρᾳ συνεκλίθη αὐτοῖς·
† (δ) Καὶ μετὰ ἀνθρώπων θεμέλιον αἰῶνος ἐνοικοδόμησε, † καὶ μετὰ τοῦ
20 σπέρματος αὐτῶν ἐμπεισθήσεται. † Πλησμονὴ σοφίας φοβεῖσθαι
† κύριον, † καὶ μεθύσκει ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῆς. † Πάντα
21 † οἶκον αὐτῆς (ε) ἐμπλήσει ἐπιθυμημάτων, † καὶ τὰ ἀποθήκια ἀπὸ
22 τῶν (ζ) γενημάτων αὐτῆς. † Στέφανος σοφίας φόβος κυρίου,
23 † ἀναθάλλων εἰρήνην καὶ ὑγίειαν ἰάσεως. † Καὶ εἶδε καὶ ἐξηρίθμησεν
24 αὐτήν· † Ἐπιστήμην καὶ γνῶσιν συνέσεως ἐξώμβρησε, † καὶ δόξαν
25 κρατούντων αὐτῆς ἀνύψωσε. † Ῥίζα σοφίας φοβεῖσθαι † κύριον,
28 † καὶ οἱ κλάδοι αὐτῆς μακροημέρευσις. † Οὐ δυνήσεται δικαιωθῆναι
29 ἄδικος δικαιωθῆναι· † ἡ ῥοπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ πῶσις αὐτοῦ. † Ἕως
καιροῦ ἀνθέξει μακρόθυμος, † καὶ ὕστερον αὐτῷ ἀναδώσει (η) εὐφροσύνην.
30 † Ἕως καιροῦ κρύψει τοὺς λόγους αὐτοῦ, † καὶ χείλη (κ) πολλῶν ἐκδιηγήσεται
31 σύνεσιν αὐτοῦ. † Ἐν θησαυροῖς σοφίας παραβολὴ ἐπιστήμης,
32 † βδέλυγμα δὲ (θ) ἁμαρτωλῷ θεοσέβεια. † Ἐπιθύμησας σοφίαν;
33 διατήρησον ἐντολάς, † καὶ κύριος χορηγήσει σοι αὐτήν. † Σοφία
34 γὰρ καὶ παιδεία φόβος κυρίου, † καὶ ἡ εὐδοκία αὐτοῦ Πίστις καὶ
35 (ι) πραΰτης.

MS. A. (β) εὐλογηθήσεται (γ) κύριον, (δ) Μετὰ ἀνθρώπων (ε) ἐνοικήσῃ (ζ) γενημάτων (η) εὐφροσύνην. (θ) πολλῶν (ι) ἁμαρτωλῶ (κ) πραΰτης.

Timor Domini delectabit cor, et dabit lætitiã, et gaudiũ, & longitudinẽ dierũ. Timenti Dominũ bene erit in extremis: et in die defunctionis suæ (b) inveniet gratiam. Initium sapientiæ, timere Deum, & cum fidelibus in vulva concreatũ est eis. Et cum hominibus fundamentum seculi nidificavit; & cum semine eorum (c) concredetur. Plenitudo sapientiæ, timere Dominum: & inebriat eos de fructibus ejus. Omnem domum (d) illius implebit desideriis, & receptacula de generationibus ejus. Corona sapientiæ, timor Domini, germinans pacem, & sanitatem incolumitatis. (c) Et vidit, & dinumeravit eam. Scientiam, & cognitionem intellectus effudit, & gloriam tenentium ipsam exaltavit. Radix sapientiæ est timere Dominum, & rami ejus (f) longævitas. (g) Non poterit iva injusta justificari: impetus enim iræ ejus subversio est eius. Usque in tempus (b) sustinebit patiens: & posteà reddetur ei jocunditas. Usque in tempus absondet verba sua: & labia (i) fidelium enarrabunt sensum ejus. In thesauris sapientiæ, (k) parabola scientiæ: Execratio autem peccatori cultura Dei. (l) Concupisti sapientiam? serva mandata: & Dominus præbebit tibi eam. Sapientia enim & disciplina, timor Domini: & quod beneplacitum est illi, Fides, & mansuetudo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 * ܕܚܠܬ ܠܟܘܪ ܝܗܒ ܠܗ ܚܕܘܬܐ ܘܥܛܝܬ ܠܗ ܚܕܘܬܐ ܘܐܪܟܐ ܝܘܡܝܢ ܒܣܘܦ ܝܘܡܘܗܝ ܒܪܟ ܠܗ ܡܪܗ ܕܟܠ ܡܕܡ *
13
14 ܕܚܠ ܠܡܗܝܡܢ ܒܡܪܗ ܕܟܠ ܡܕܡ ܕܐܬܒܪܝ ܡܢ ܒܛܢ ܐܡܗ ܗܟܢܐ ܥܡ ܒܢܝ ܐܢܫ ܐܬܬܣܝܡ ܘܥܡ ܙܪܥܗ ܩܝܡ ܠܗ ܕܢܗܘܐ ܠܗ ܒܝܬ ܥܡ ܒܢܝ ܐܢܫ *
15 ܕܚܠ ܚܟܡܬܐ ܘܡܘܕܥܢܐ ܕܫܪܝܪ ܐܬܝܗܒ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ ܥܠܡܐ ܘܥܡ ܙܪܥܗ ܐܬܬܣܝܡ ܘܥܡ ܒܢܝ ܐܢܫ *
16 ܕܚܠ ܡܢ ܚܟܡܬܐ ܐܝܬ ܠܗ ܕܢܗܘܐ ܠܗ ܒܝܬ ܥܡ ܒܢܝ ܐܢܫ ܘܡܢ ܙܪܥܗ ܩܝܡ ܠܗ ܕܢܗܘܐ ܠܗ ܒܝܬ ܥܡ ܒܢܝ ܐܢܫ *
17 ܕܚܠ ܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ *
18 ܕܚܠ ܡܢ ܚܟܡܬܐ ܐܝܬ ܠܗ ܕܢܗܘܐ ܠܗ ܒܝܬ ܥܡ ܒܢܝ ܐܢܫ ܘܡܢ ܙܪܥܗ ܩܝܡ ܠܗ ܕܢܗܘܐ ܠܗ ܒܝܬ ܥܡ ܒܢܝ ܐܢܫ *
20 ܕܚܠ ܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ
ܕܚܠ ܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ
ܕܚܠ ܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ
ܕܚܠ ܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ
ܕܚܠ ܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ
ܕܚܠ ܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ ܘܡܢ ܚܟܡܬܐ ܡܠܝ ܒܝܬ ܐܘܨܪ

Colentis Deum prosper erit exitus, & in fine u
dierum suorum benedicetur. Initium sapi- 13
entiæ est religio Domini, & cum fidelibus
ab utero matris eorum creata est. Cum ho- 14
minibus æquitatis adest, ipsáque à seculo
condita est, & unà cum illorum semine fun-
data est misericordia ejus. Initium sapien- 15
tiæ est cultus Domini, *ipséque* felicitate in-
ebriat præ multitudine proventuum suorum.
Cuncta æraria sua implet sapientiâ, & the- 16
sauros proventibus suis. Initium sapientiæ 17
est religio Domini, & *ipsa* auget pacem, ac
vitam, atque sanitatem. Baculus est roboris, 18
ac fulcimentum gloriæ; & honor æternus
omnibus eam sectantibus. Radices ejus sunt 19
vita perpetua, & rami ejus longitudo die-
rum. Beatus homo qui de ea cogitârit; est
enim ipsi melior omnibus thesauris. Beatus
homo qui ad illam accesserit, seséque in man-
datis ejus exercuerit. Coronam perpetuam
statuet eum, & victoriam sempiternam inter
sanctos. Is de ea lætabitur, & illâ delectabi-
tur ipso, nec eum projiciet in seculum secu-
lorũ. Angeli Dei oblectantur illâ, omnesq;
Domini laudes recensent. Totus hic liber
plenus est vitâ: fœlix homo qui audierit ac
fecerit eum. Audite me cultores Dei, au-
scultate & intelligite verba mea; quisquis
optat vitam & summum gaudium perpetuâ
hæreditate possidere. Sermones meos omnes
audi & exequere, & scribêris in libro vi-
tæ. Dilige timorem Domini, eâque cor
tuum robora, nec metuas. Accede, nec
torpescas, & tibimetipsi vitam invenies:
quumque accesseris, velut gigas ac robu-
stus *accede*.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

12 *نَفْيُ الرَّبِّ يَحْسُنُ عَاقِبَتُهُ * وَيُبَارَكُ فِي آخِرِ عُمْرِهِ *
13 رَأْسُ الْحِكْمَةِ نَفْيُ الرَّبِّ * وَهُيَ مَعَ
14 السَّاعِينَ فِي مَرْضَاةِ رَبِّهِمْ مُنْذُ قَبْلِ الْعَالَمِينَ * وَمَعَ نَسْلِ الصَّالِحِينَ يَدُومُ فَصْلُهَا *
16 رَأْسُ
17 الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ الرَّبِّ * وَمِنْ خَصْبِهَا تَمْلَأُ الْحِكْمَةُ جَمِيعَ حَرَائِرِهَا * وَالْكُنُوزُ مِنْ عَلَّاتِهَا * رَأْسُ
18 الْحِكْمَةِ حِسِّيَةُ الرَّبِّ * وَمِنْهَا يَكْثُرُ الْعِلْمُ وَالْحَيَاةُ وَالشِّفَا * وَهُيَ عَصَا الْمَنْفَعَةِ وَنِكَايَةُ الْمِدْحَةِ *
20 وَكَرَامَةٌ دَائِمَةٌ لِجَمِيعِ مَنْ طَلَبَهَا * وَأُصُولُهَا حَيَاةٌ دَائِمَةٌ * وَسَجَرُهَا تَطُولُ الْأَيَّامَ * طُوبَى لِمَنْ جَعَلَ
هَمَّهُ فِيهَا * لِأَنَّهَا لَهُ أَنْفَعُ مِنْ جَمِيعِ الذَّخَائِرِ * طُوبَى لِبَشَرِيٍّ نَطَقَ بِهَا وَاهْتَدَى بِوَصَايَاهَا *
فَإِنَّهَا تُكَلِّلُهُ بِإِكْلِيلٍ دَائِمٍ * وَبِنِيَةِ الظَّفَرِ بَيْنَ الْأَطْهَارِ إِلَى الْأَبَدِ * يَفْرَحُ بِهَا وَيَفْرَحُ بِهِ * وَلَا تَحْذِلُهُ
إِلَى دَهْرِ الدُّهُورِ * مَلَائِكَةُ اللهِ يَفْرَحُونَ بِهَا * وَيَعُدُّونَ كُلَّ تَسَابِيحِ الرَّبِّ * وَهَذَا الْكِتَابُ كُلُّهُ
مَمْلُوءٌ حَيَاةً * فَطُوبَى لِرَجُلٍ سَمِعَ وَعَمِلَ بِمَا فِيهِ * يَا مَعْشَرَ أَتْقِيَاءِ اللهِ اسْمَعُوا وَأَنْصِتُوا لِقَوْلِي وَتَفَهَّمُوا *
مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَرِثَ الْحَيَاةَ الدَّائِمَةَ وَفَرَحًا * لَا يَنْقَطِعُ بِقَبُولِ جَمِيعِ أَقَاوِيلِي وَيَعْمَلُ بِهَا لِيَثْبُتَ
فِي سِفْرِ الْحَيَاةِ اسْمُهُ * اعْتَصِمْ بِخَشْيَةِ الرَّبِّ لِيَثْبُتَ قَلْبُكَ عَلَيْهَا وَلَا تَخَفْ * أَدْنُ مِنْهَا وَلَا تَتَوَانَ *
فَإِنَّكَ تُصَادِفُ السَّعَادَةَ وَالْحَيَاةَ * وَإِذَا اقْتَرَبْتَ إِلَيْهَا فَاقْتَرِبْ مِثْلَ الْجَبَّارِ وَالْبَطَلِ *

*Timentis Dominum optimus erit finis, 13
& in extrema ætate suâ benedicetur.
Principium sapientiæ timor Domini; 13
Ipsáque cum his qui secundùm voluntá- 14
tem Domini sui se gerunt, condita
fuit ante secula; & cum proborum
stirpe permanebit favor ipsius. Princi- 16
pium sapientiæ timor Domini, & ube-
tate suâ implet sapientia omnes cellas
suas, & thesauros proventibus suis.
Principium sapientiæ timor Domini, & 17
ab ipsa multiplicabitur scientia, & vi-
ta, & sanitas: Ipsáque est baculus uti- 18
litatis, & fulcrum laudis, atque bonor
æternus omnibus expetentibus eam. Ra- 19
dices ejus vita immortalis, & arbor il-
lius dies producit. Beatus qui curam
suam in ea collocârit, quoniam est ipsi
utilior cunctis thesauris. Beatus homo
qui de illa ratiocinatur, & secundùm
ipsius mandata se gerit. Hæc enim cin-
get eum coronâ sempiternâ, & victori-
am inter puros in æternum concedet il-
li. Ipse oblectabitur illâ, & ipsa ob-
lectabitur illo, nec destituet eum in se-
culum seculorum. Angeli Dei oblectan-
tur illâ, & omnes Domini laudes enu-
merant. Porrò totus hic liber plenus
est vitæ: beatus vir qui audierit ac fe-
cerit quæ continentur in illo. O omnes
timentes Deum, audite & auscultate
sermonem meum, et intelligite. Qui vi-
tam æternam & gaudium confecuti cu-
pit, ne segnescat ab accipiendis omnibus
eloquiis meis; sed exequatur ea, ut per-
maneat in libro vitæ nomen ipsius.
Strenuè tene timorem Domini, perstet
in eo cor tuum, & ne timeas. Accede
ad eum, & ne negligas; invenies enim prosperitatem & vitam. Cùm autem accesseris ad eum, accede ut gigas ac strenuus.*

Versio VULG. LAT.

36 Ne sis incredibilis timori Domini: & ne accesseris
37 ad illum duplici corde. Ne facteris hypocrita in con-
spectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis.
38 Attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ
39 inhonorationem. Et revelet Deus absconsa tua, & in
40 medio synagogæ elidat te: Quoniam accessisti malignè
ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo & fallaciâ.

CAP. II.

1 Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & ti-
2 more, & præpara animam tuam ad tentationem. De-
prime cor tuum, & sustine: inclina aurem tuam, &
suscipe verba intellectûs: & ne festines in tempore ob-
3 ductionis. Sustine sustentationes Dei: conjungere Deo,
4 & sustine, ut crescat in novissimo vita tua. Omne,
quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore susti-
5 ne, & in humilitate tua patientiam habe. Quoniam in
igne probatur aurum & argentum, homines verò re-
6 ceptibiles in camino humiliationis. Crede Deo, & re-
cuperabit te: & dirige viam tuam, & spera in illum.
7 Serva timorem illius, & in illo veterasce. Metuentes
Dominum, sustinete misericordiam ejus: & non de-
8 flectatis ab illo ne cadatis. Qui timetis Dominum, cre-
9 dite illi: & non evacuabitur merces vestra. Qui ti-
metis Dominum, sperate in illum: & in oblectationem
10 veniet vobis misericordia. Qui timetis Dominum, di-
11 ligite illum, & illuminabuntur corda vestra. Respicite,
filii, nationes hominum: & scitote, quia nullus spera-
12 vit in Domino, & confusus est. Quis enim permansit
13 in mandatis ejus, & derelictus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum? Quoniam pius & misericors est Deus,
14 protector est omnibus exquirentibus se in veritate. Væ duplici corde, & labiis scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus viis.

Verlio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

36 †Μὴ ἀπιθήσῃς φόβῳ κυρίου, †καὶ μὴ προσέλθῃς αὐτῷ ἐν καρδίᾳ δισσῇ.
37 †Μὴ ὑποκριθῇς ἐν στόμασιν ἀνθρώπων, †καὶ ἐν τοῖς χείλεσί σου φύσ-
38 εχε. † Μὴ ἐξύψωσαυτὸν, ἵνα μὴ πέσῃς, †καὶ ἐπαχθῇς τῇ ψυχῇ σου
39 ἀτιμίαν. † Καὶ ἀποκαλύψῃ κύριος τὰ κρυπτά σου, †καὶ ἐν μέσῳ συνα-
40 γωγῆς καταβαλῇ σε. Ὅτι ἐπροσῆλθες φόβῳ κυρίου, † καὶ ἡ καρδία σου
πλήρης δόλου.

ΚΕΦ. Β'.

1 † Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν (a) κυρίῳ θεῷ, † ἑτοίμασον σὴν
2 ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν. † Εὔθυνον σὴν καρδίαν σου καὶ καρτέ-
3 ρησον, †καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς. † Κολλήθητι αὐτῷ καὶ μὴ
4 ἀποσῇς, ἵνα αὐξηθῇς ἐπ' ἐσχάτων σου. † Πᾶν ὃ ἐὰν ἐπαχθῇ σοι,
5 δέξαι, †καὶ ἐν ἀλλάγμασι ταπεινώσεώς σου μακροθύμησον. † Ὅτι ἐν
πυρὶ δοκιμάζεται χρυσὸς, † καὶ ἄνθρωποι δεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινώ-
6 σεως. †Πίστευσον αὐτῷ καὶ ἀντιλήψεταί σου, †(β)εὔθυνον τὰς ὁδούς σου
7 καὶ �έλπισον ἐπ' αὐτόν. †Οἱ φοβούμενοι † κύριον, ἀναμένατε τὸ ἔλεος
8 αὐτοῦ, † καὶ μὴ ἐκκλίνητε ἵνα μὴ πέσητε. † Οἱ φοβούμενοι κύριον πι-
9 στεύσατε αὐτῷ, †καὶ οὐ μὴ πταίσῃ ὁ μισθὸς ὑμῶν. †Οἱ φοβούμενοι κύριον
10 ἐλπίσατε εἰς ἀγαθὰ, †καὶ εἰς εὐφροσύνην αἰωνίου καὶ ἐλέους. † Ἐμβλέ-
ψατε εἰς ἀρχαίας γενεὰς καὶ ἴδετε, †τίς ἐνέπεσε κυρίῳ καὶ κατη-
11 σχύνθη; *Ἢ τίς ἐνέμεινεν τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ ἐγκατελείφθη, † ἢ τίς
12 ἐπεκαλέσατο αὐτὸν, καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν; † Διότι οἰκτίρμων καὶ ἐλεή-
μων ὁ κύριος, † καὶ ἀφίησιν ἁμαρτίας, καὶ σώζει ἐν καιρῷ θλίψεως.
13 †Οὐαὶ καρδίαις δειλαῖς, καὶ χερσὶν παρειμέναις, †καὶ ἁμαρτωλῷ ἐπι-
βαίνοντι ἐπὶ δύο τρίβους.

MS. A. (a) κυρίῳ, ἑτοίμασον (β) καὶ εὔθυνον

Non sis (m) incredibilis timori Domini: & ne ac- 36
cesseris ad eum duplici corde. Ne fueris hypocrita 37
in conspectu hominum: & in labia tua intende.
Non exaltes te ipsum; ne cadas, & adducas ani- 38
mæ tuæ inhonorationem. Et revelabit Dominus 39
abscosa tua, & in medio synagogæ elidet te. Quo- 40
niam non (n) accessisti ad timorem Domini, & cor
tuum plenum est dolo.

CAP. II.

Fili, accedens ad servitutem Domini Dei, (a) præ- 1
para animam tuam ad tentationem. Dirige cor tuũ, 2
& sustine: & ne festines in tempore (b) obductio-
nis. Conjungere ei, & ne recedas; ut crescas in 3
novissimis tuis. Omne, quod tibi applicitum fue- 4
rit, accipe, & in (c) humilitate tua patientiam ha-
be. Quoniam in igne probatur aurum, homines ve- 5
rò receptibiles in camino humiliationis. Crede ei, 6
& recuperabit te: dirige vias tuas, & spera in
illum. Metuentes Dominum, sustinete misericor- 7
diam ejus: & non deflectatis, ne cadatis. Qui 8
timetis Dominum; credite illi: & non cadet mer-
ces vestra. Qui timetis Dominum; sperate in bo- 9
na, & in lætitiam sæculi, & misericordiæ. Respicite 11
in antiquas nationes, & videte: quis cõfidit in Do-
mino, & confusus est? Aut quis permansit in timore 12
ejus, & derelictus est? aut quis invocavit illum; &
despexit eum? Quoniam pius & misericors est Do- 13
minus, & remittit peccata, & salvat in tempore tri-
bulationis. Væ cordibus (d) timidis, & manibus dis- 14
solutis, & peccatori ingredienti duabus viis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

ܒܪܝ ܠܐ ܬܬܚܙܐ ܒܕܚܠܬܐ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܬܩܪܒ ܠܗ ܒܠܒ ܕܘ ܘܠܐ ܒܣܦܬܐ ܫܦܝܪܬܐ. ܘܠܐ ܬܬܟܪܡ ܒܗ ܒܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ. ܘܒܦܘܡܟ ܢܗܘܐ ܫܪܝܪ ܘܫܪܪܐ. ܘܒܦܘܡ ܚܟܝܡ ܢܬܬܟܠ. ܘܠܐ ܬܬܪܚܩ ܡܢ ܡܠܬܐ ܕܡܘܣܪܐ. ܘܠܐ ܬܬܪܥܡ ܒܗ ܒܝܢ ܐܢܫܐ. ܘܠܐ ܬܬܚܙܐ ܒܕܚܠܬܐ ܕܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܬܩܪܒ ܠܗ ܒܠܒ ܕܘ ܘܠܐ ܒܣܦܬܐ ܫܦܝܪܬܐ. ܘܠܐ ܬܬܟܪܡ ܒܗ ܒܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ. ܘܒܦܘܡܟ ܢܗܘܐ ܫܪܝܪ ܘܫܪܪܐ. ܘܒܦܘܡ ܚܟܝܡ ܢܬܬܟܠ. ܘܠܐ ܬܬܪܚܩ ܡܢ ܡܠܬܐ ܕܡܘܣܪܐ. ܘܠܐ ܬܬܪܥܡ ܒܗ ܒܝܢ ܐܢܫܐ.

Fili mi, ne dissimules in religione Domini,
néve ad illam accesseris duplici corde, neq;
de ipsa glorieris coram hominibus: & in
labiis tuiis esto cautus omninó. Ne abhor-
reas ab ejus eloquio, & non turbaberis: néve
multiplices animæ tuæ dedecus, ne fortè
multiplicet Dominus vincula tua, téque me-
dio in cœtu dejiciat, Eò quòd religionis Dei
nomen præ te feras, intimum verò cordis tui
dolo sit plenum.

CAP. II.

Fili mi, si ad religionem Dei accesseris, 1
omnibus tentationib⁹ teipsum commisisti. 2
Adhære illi, ne deseras eam, ut sapienter agas 3
in viis tuis. Quicquid tibi evenerit, libens 4
accipe: & in morbo atq; paupertate longanimis esto. Confide Deo, & ipse erit tibi ad- 6
jutor: spera in eo, & ipse diriget vias tuas.
Nam igni probatur aurum, homo verò for- 5
nace paupertatis. Cultores Dñi, sperate bea- 7
titudinem ejus, & ne moremini à tergo ipsi-
us, ne concidatis. Qui Dñm reverimini, ei- 8
dem confidite, & ipse non retinebit merce-
dem vestram. Religiosi erga Dñm, expectate 9
beatitudinẽ ejus, gaudium sempiternum, ac
salutem. Percipite quæ jam olim facta sunt; 10
& quæ à priscis mundi ætatibus fuerunt, in-
telligite & considerate. Quis illi credidit, & 11
fuit desertus? Aut quis eo confisus fuit re- 12
jectus? aut quis invocavit eum, quem non
exaudierit? Nam clemens & benignus est 13
Dominus, exaudit, quocunque afflictionis
tempore salutem affert, & exaudit vocem
operantium voluntatem suam. Cor tabi- 14
dum & manus remissæ est homo ille qui su-
per plures calles graditur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

يا بني لا تعذر بخسية الله. ولا تتقدم وانت ساك في قلبك. ولا تتكرم بها بين الناس. وليكن
نطق سفتيك بالقسط والصدق. ولا تكرهن قوله. ولا تفرع. ولا تخلف الهوان على نفسك.
لعل الرب يسد وباقك ويترل بك النكال وسط الملاء. لانك عرفت بارا نقيا. وقلبك نحسو من
العذر والخيانة. الفصل الثاني. يا بني ان كنت لصقت بخسية الله.
فابذل نفسك لكل بلاء. وتمسك بها ولا ترفضها. فتكون هاديا مرشدا في طرقك. واحمل
ما ابتلاك الله به بالشكر. وعند المرض والحاجة فكن صبورا. وامن بالله ليكون لك ناصرا.
وارجوه وهو يسهل سبلك. لان الذهب يجرب بالنار والانسان بالفقر والمسكنة. يا اولياء الله
استبسروا بنعمته. ولا تنصرفوا عنه. لئلا تسخطوه. يا خايفي الرب ارجوا بهته. لتنالون
منه الخلاص والفرح والسرور. واعتبروا بما كان في القديم. وما اتفق في الاحقاب الماضية انظروا
وتدبروا. من الذي آمن به فخذله. ومن توكل عليه فرفضه. لان الرب ذو رحمة ورافة.
ويسمع ويغفر في كل حين من الشدة. ويستجيب دعاء الساعين في مرضاته. قلب جاهد
واياد مريبة رجل يخطأ سبلا كثيرة.

O fili mi, ne dolo utaris in timore Dei, ne-
que accedas dubius existens in corde tuo;
nec eum inter homines jactes: sitque ser-
mo labiorum tuorum æquus & verax.
Sermonem ejus ne abomineris, & nequa-
quã trepidabis: et infamiam ne relinquas
animæ tuæ, ne fortè premat Dominus vin-
culum tuum, immittátque in te animad-
versionem mediam inter congregationem;
Eò quòd justum ac pium te exhibeas, cor
autem tuum dolo fraudéque sit infertum.

CAP. II.

Fili mi, si timori Dei adhæseris, ex- 2
pone teipsum omnib⁹ adversitatibus; Illi 3
autem firmiter tene, et ne contemnas eũ, 4
ut sis quietus & correctus in viis tuis. Id
in quo te De⁹ tentárit, sustine cũ gratiarũ
actione & infirmitatis ac egestatis tem-
pore patiens esto. Deo te crede, ut sit tibi 6
adjutor: cúmq; expecta, et ipse faciles red-
det semitas tuas. Aurũ enim igne proba- 5
tur, homo verò inopiâ & paupertate. O a- 7
mici Dei, fruimini beneficio ej⁹, & ne dis-
cedatis ab eo, ne ipsum ad iram provoce-
tis. O timentes Dominũ, sperate favorem 8
illius, & absque dubio impetrabitis ab
eo salutem, & gaudium, & exultatio-
nem. Exemplum proponite vobis quæ 10
facta sunt antiquitùs, quæque ante-
actis ævis contigerunt pervendite, & vi-
tæ rationem instituite. Quis in eo credi- 11
dit, & destitutus est? Quis in eo confi- 12
dit, & repulsus est? Dominus enim mi- 13
sericors & clemens est, audit & quovis
tempore liberat ab angustia, & exaudit
clamórem sese gerentium secundùm vo-
luntatem ipsius. Crassi cordis, & manuum 14
trementium est homo qui per plures gra-
ditur semitas.

Versio VULG. LAT.

15 Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: & ideò non
16 protegentur ab eo. Væ his, qui perdiderunt sustinentiã,
& qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias
17 pravas. Et quid facient, cùm inspicere cœperit Domi-
18 nus? Qui timent Dñm, non erunt incredibiles verbo il-
19 lius: & qui diligunt illũ, conservabunt viam illius. Qui
timent Dñm, inquirent quæ beneplacita sunt ei: & qui
20 diligunt eum, replebuntur lege ipsius. Qui timent Do-
minum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius
21 sanctificabunt animas suas. Qui timent Dñm, custodi-
unt mandata illius, & patientiã habebunt usque ad in-
22 spectionem illius, Dicentes; Si pœnitentiam non ege-
rimus, incidemus in manus Dñi, et non in manus homi-
23 num. Secundùm enim magnitudinẽ ipsius, sic et miseri-
cordia illi⁹ cum ipso est. CAP. III.

1 Filii sapientiæ, ecclesia justorũ: & natio illorũ, obedi-
2 entia & dilectio. Judiciũ patris audite, filii, & sic fa-
3 ciet ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis:
4 & judicium matris exquirens, firmavit in filios. Qui
diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se
5 ab illis, & in oratione dierũ exaudietur. Et sicut qui
6 thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam. Qui
honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, & in die
7 orationis suæ exaudietur. Qui honorat patrem suum,
vitâ vivet longiore: & qui obêdit patri, refrigerabit
8 matrem. Qui timet Dñm honorat parentes, & quasi
9 dominis serviet his, qui se genuerunt. In opere & ser-
10 mone, & omni patientia honora patrem tuum, Ut su-
perveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in
11 novissimo maneat. Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim est tibi glo-
13 ria, ejus confusio. Gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filii pater sine honore. Fili, suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum

15 †Οὐαὶ καρδίᾳ παρειμένῃ, ὅτι οὐ πιστεύει, † διὰ τοῦτο οὐ σκεπασθήσῃ.
16 † Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς ἀπολωλεκόσι † ὑπομονήν, † Καὶ τί ποιήσετε
17 ὅταν ἐπισκέπτηται ὁ κύριος; † Οἱ φοβούμενοι κύριον (ℵ) οὐκ ἀπιθήσουσι ῥημάτων αὐτοῦ, † καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν συντηρήσουσιν τὰς ὁδὸς
19 αὐτοῦ. † Οἱ φοβούμενοι κύριον ζητήσουσιν εὐδοκίαν αὐτοῦ, † καὶ οἱ ἀγα-
20 πῶντες αὐτὸν ἐμπλησθήσονται νόμου. † Οἱ φοβούμενοι κύριον ἑτοιμάσουσι καρδίας αὐτῶν, † καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ ταπεινώσουσι τὰς ψυχὰς
22 αὐτῶν. † Ἐμπεσούμεθα εἰς χεῖρας κυρίου, καὶ οὐκ εἰς χεῖρας ἀνθρώ-
23 πων· † Ὡς γὰρ ἡ μεγαλωσύνη αὐτοῦ, οὕτως καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
MS.A.(ℵ) *ζηλήσουσιν εὐδοκίαν αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸ σωτηρίαν.

ΚΕΦ. γ'. (σιν

2 †Ἐμοῦ τοῦ πατρὸς ἀκούσατε τέκνα, καὶ οὕτως ποιήσατε, ἵνα σωθῆτε.
3 † Ὁ γὰρ κύριος ἐδόξασε πατέρα ἐπὶ τέκνοις, † καὶ κρίσιν μητρὸς
4 ἐστερέωσεν ἐφ' υἱοῖς. † Ὁ τιμῶν πατέρα (α) ἐξιλάσεται ἁμαρτίας.
5 † Καὶ ὡς (β) ὁ ἀποθησαυρίζων, ὁ δοξάζων μητέρα αὐτοῦ. † Ὁ τι-
6 μῶν πατέρα εὐφρανθήσεται ὑὸς τέκνων, † καὶ ἐν ἡμέρᾳ προσευχῆς
7 αὐτοῦ εἰσακουσθήσεται. † Ὁ δοξάζων πατέρα μακροημερεύσει,
8 † Καὶ ὁ ὑπακούων κυρίῳ ἀναπαύσει μητέρα αὐτοῦ, † καὶ ὡς δεσπό-
9 ταις δουλεύσει ἐν τοῖς γηνήσασιν αὐτόν. † Ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ τίμα
10 πατέρα σου, Ἵνα ἐπέλθῃ σοι εὐλογία παρ' αὐτοῦ. † Εὐλογία
11 γὰρ πατρὸς στερίζει οἴκους τέκνων, † κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια.
12 † Μὴ δοξάζου ἐν ἀτιμίᾳ πατρός σου, † οὐ γάρ ἐστί σοι δόξα πατρὸς
13 ἀτιμία. † Ἡ γὰρ δόξα ἀνθρώπου ἐκ τιμῆς πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ὄνειδος
14 τέκνοις μήτηρ ἐν ἀδοξίᾳ. † Τέκνον, ἀντιλαβοῦ ἐν γήρᾳ πατρός σου,
† καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτὸν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.
MS.A. (α) ἐξιλάσκεται (β) ἀποθησαυρίζων,

Translatione LATINA.

Væ dissoluto cordi: quia non credit; ideò non pro- 15
tegetur. Væ vobis, qui perdidistis sustinentiam: 16
Et quid facietis; cùm inspicere cœperit Dominus? 17
Qui timent Dominum; non erunt incredibiles 18
(e) verbis illius: et qui diligunt illum; conserva-
bunt vias ejus. Qui timent Dominum; inquirent 19
quæ beneplacita sunt ei: et, qui diligunt illum; re-
plebuntur lege. Qui timent Dominum; præpara- 20
bunt corda sua: et in conspectu illius humiliabunt
animas suas. (f) Incidamus in manus Domini, et 22
non in manus hominum. Secundùm enim magnitudi- 23
nem ipsius, et sic misericordia illius.

CAP. III.

Me(a)patrem audite, filii, et sic facite, ut salvi 2
sitis. Dominus enim honoravit patrem in filiis: et 3
judicium matris firmavit in filios. Qui honorat 4
patrem; exorabit pro peccatis: Et sicut qui thesau- 5
rizat; ita qui honorificat matrem suam. Qui ho- 6
norat patrem; jucundabitur (b)à filiis, et in die ora-
tionis suæ exaudietur. Qui honorificat patrem; 7
vitâ vivet longiore: Et qui obêdit Domino; refrige- 8
rabit matrem suam, et quasi dominis serviet his, qui
se genuerunt. (c) In opere et sermone honora patrem 9
tuum; ut superveniat tibi benedictio ab eo. Bene- 10
dictio enim patris firmat domos filiorum: maledictio 11
autem matris eradicat fundamenta. Ne glorieris 12
in contumelia patris tui: non est enim tibi gloria,
patris confusio. Gloria enim hominis ex honore patris 13
sui: et dedecus filiis mater sine honore. Fili, suscipe 14
senectam patris tui, et non contristes eum in vita
illius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * ܘܝ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܠܐ ܡܗܝܡܢ ܒܐܠܗܐ. * ܗܘ ܕܠܐ ܬܬܓܢ. * ܘܝ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܫܒܩ ܠܗܘܢ ܠܒܐ ܕܠܐ ܡܗܝܡܢ.
16
17 * ܗܘ ܕܐܚܕ ܒܝܕ ܚܕ ܒܪ ܐܢܫ. * ܐܬܟܚܕ ܒܝܕ ܡܢ ܠܐ ܬܒܥܐ ܡܕܡ ܗܘ. ܐܝܟܡ ܕܬܥܒܕ
18
19 ܟܠ ܒܗܝܡ ܕܐܬ ܒܗ ܢܦܫ. * ܐܬܟܚܕ ܒܝܕ ܡܢ ܕܐܚܕ ܒܗ ܢܦܫ. * ܘܡܬܥܒܕ ܒܗ ܬܪܚܡ.
20
21 ܢܦܫܗ. * ܕܡܬܠ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܒܗ ܡܬܒܪܟ ܙܪܥܗ ܒܬܪ ܟܠ ܡܕܡ ܗܘ. * ܕܡܬܠ ܠܚܘܫܒܢܐ
22
23 ܒܗ ܡܬܒܪܟ ܙܪܥ. ܗܘ ܕܡܒܩܥ ܟܠ. ܗܘ ܕܡܒܩܥ ܢܦܫܗ. * ܗܟܢܐ ܕܐܢܫ ܙܪܥ ܡܬܒܪܟ.

1 ܗܘ ܕܡܬܠ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܐܚܕ ܒܝܕ ܚܕ ܒܪ ܐܢܫ. * ܡܫܠ. * ܘ *
ܐܬܟܚܕ ܒܝܕ ܡܢ ܕܠܐ ܬܒܥܐ ܡܕܡ ܗܘ.

2 ܗܘ ܕܡܬܠ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܒܗ ܫܪܐ ܒܚܟܡܬ ܚܟܡܝܢ. * ܗܘ ܕܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫ ܠܐ ܬܬܓܢ.
3
4 ܗܘ ܕܫܪܐ ܒܗ ܢܦܫ ܠܐ ܬܬܚܫܒ ܒܛܠ. * ܗܘ ܕܡܬܠ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܒܗ ܫܪܐ ܒܚܟܡܬ ܚܟܡܝܢ. * ܗܟܝܡ ܡܬܥܒܕ
5
6 ܗܘ ܕܡܬܠ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܒܗ ܫܪܐ ܒܚܟܡܬ ܚܟܡܝܢ. * ܗܘ ܕܡܬܠ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܒܗ ܫܪܐ ܒܚܟܡܬ ܚܟܡܝܢ.
7
9 ܠܚܟܡܝܢ ܒܚܝܠ ܡܬܥܒܕ. * ܗܘ ܕܡܬܠ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܒܗ ܫܪܐ ܒܚܟܡܬ ܚܟܡܝܢ. ܗܘ ܕܡܒܩܥ ܠܐܒܗ. * ܕܢ.
10 ܗܘ ܕܡܬܠ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܒܗ ܫܪܐ ܒܚܟܡܬ ܚܟܡܝܢ. ܗܘ ܕܡܒܩܥ ܠܐܒܗ. * ܗܟܢܐ ܕܐܢܫ ܙܪܥ ܡܬܒܪܟ.
11
12 ܗܘ ܕܡܬܠ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܒܗ ܫܪܐ ܒܚܟܡܬ ܚܟܡܝܢ. * ܗܘ ܕܡܬܠ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܒܗ ܫܪܐ ܒܚܟܡܬ ܚܟܡܝܢ.
13
14 ܗܘ ܕܡܬܠ ܠܚܘܫܒܢܐ ܕܒܗ ܫܪܐ ܒܚܟܡܬ ܚܟܡܝܢ. ܗܘ ܕܡܒܩܥ ܠܐܒܗ. * ܗܟܢܐ ܕܐܢܫ ܙܪܥ ܡܬܒܪܟ.

Væ cordi diffidenti; nam neque hoc subsistet. 15
Væ vobis qui nimiâ polletis fiduciâ. Quid 16
facietis, cùm judicabit Dñs? Qui reverentur 17
Dñm, haudquaquâ odio habebunt eloquium 18
ejus: & qui diligunt eum, observabunt vias
ejus. Cultores Domini cogitant voluntatem 19
ipsius: Et diligentes eum addiscunt legem 20
ipsius. Colentis Deum augebitur possessio, 21
& semen ejus post ipsum benedicetur. Re- 22
verentis Dominum cor firmum est: qui au-
tem derelinquit eum, semetipsum perdit.
Quanta enim est majestas ipsius, tanta mise- 23
ricordia: & quantum nomen ipsius, tanta
ejusdem facta. CAP. III.

1 POrrò filii, parentes audite, & facite; ut
2 vitam vivatis sempiternã. Dominus enim
3 patrem præ filiis honestavit, & matris autho-
4 ritatem in filios sanxit. Ei qui patrem suum
5 honorat, culpæ condonantur: Et thesauros
6 reponit, qui matrem suam veneratur. Qui re-
7 veretur patrem, jucunditatem percipiet è fi-
lio suo: & quum oraverit, audietur & exaudi-
etur. Ejus qui patrem honorat, multiplica-
9 buntur dies: Et optimè meretur de Deo, qui
10 matrem honorat. Fili mi, tam factis quàm
dictis patrem tuum honora, ut omnes ipsius
benedictiones in te refundantur. Benedictio
11 patris extruit ædes: & maledictio matris ra-
dices evellit. Ne glorieris ignominiâ patris
12 tui: neque enim in decus tibi cedet. Gloria
enim viri est honor parentis sui: & matrem
dedecorare gravissima sunt flagitia. Fili mi,
15 animosus esto in honorando patrem tuum,
& ne desistas ab eo colendo cunctis diebus
14 vitæ tuæ. Etiamsi defecerit mens ejus, da illi
veniam; & ne suffundas eum rubore cunctis
diebus ætatis ipsius.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * اَلوَيْلُ لِلْقَلْبِ الَّذِي لَا يُؤمِنُ * لِأَنَّهُ لَا يَثبُتُ * اَلوَيْلُ لَكُم أَيُّها المُتَوَكِّلُونَ عَلَى أَنفُسِكُم * مَاذَا
16
17 تَفعَلُونَ إِذَا جَاءَكُم حُكمُهُ * أَتقِيَاءُ الرَّبِّ يُهمُونَ بِمَرضَاتِهِ * وَأَحِبَّاؤُهُ يَعمَلُونَ مَسِيئَتَهُ * * مَنْ
18
19 أَتقَى الرَّبَّ يَكثُرُ مَالُهُ * وَيَنمُو ذُرِّيَّتُهُ مِن بَعدِهِ * مَنْ أَتقَى الرَّبَّ تَصلُحُ سِيرَتُهُ * وَمَنْ
20
21
23 رَفَضَهُ أَهلَكَ نَفسَهُ * لِأَنَّ رَحمَتَهُ كَعَظَمَتِهِ * وَفِعَالَهُ مِثلُ اسمِهِ *

* اَلفَصلُ الثَّالِثُ * * يَا مَعشَرَ الأَولَادِ اَطِيعُوا اٰبَاءَكُم * لِتَرِثُوا الحَيَاةَ الدَّائِمَةَ *
1
2 * لِأَنَّ الرَّبَّ أَوجَبَ عَلَى الوَلَدِ الحَقَّ لِوَالِدِهِ * وَحَقُّ الوَالِدَةِ لَازِمٌ بَنِيهَا * مَنْ أَكرَمَ أَبَاهُ
3
4 يُغفَرُ ذُنُوبُهُ * وَيَدَّخِرُ الذَّخَائِرَ البَاقِيَةَ مِن أَبنِهِ مَنْ بَرَّ وَالِدَتَهُ * وَمَنْ أَكرَمَ أَبَاهُ كَثُرَ
5
6 بَنُوهُ * وَإِذَا صَلَّى أُستُجِيبَ * مَنْ أَكرَمَ وَالِدَهُ يَطُولُ بَقَاؤُهُ * وَيُحسِنُ نَوَابُهُ بِرَّ وَالِدَتِهِ * يَا بُنَيَّ
7
9 أَكرِمْ أَبَاكَ بِالقَولِ وَالفِعلِ * لِكَي يَستَجِيبَ دُعَاؤُهُ لَكَ * دُعَاءُ الوَالِدِ يُثَبِّتُ العَلَالِيَ * وَلَعنَةُ
10
11 الوَالِدَةِ تَستَأصِلُ الأَصلَ * لَا تَرتَفِعْ عَلَى أَبِيكَ * لِأَنَّكَ لَستَ تُصِيبُ الكَرَامَةَ مِن ذَلِكَ *
12 * لِأَنَّ كَرَامَةَ المَرءِ كَرَامَةُ وَالِدِهِ * وَلَا يَقِلُّ عِندَهُ مَن سَلَّمَ أُمَّهُ * يَا بُنَيَّ احرُصْ عَلَى كَرَامَةِ أَبِيكَ *
13
14 وَلَا تَدَعْ تَكرِمَتَهُ أَيَّامَ حَيَاتِهِ * وَإِن حَقَّ عَقلُهُ فَدَارِهِ * وَلَا تُهِنْهُ مَا دَامَ حَيًّا *

Væ cordi incredulo; non enim diu ma- 15
nebit. Væ vobis qui confiditis vobis ip- 16
sis. Quid facturi estis quum vos in- 17
vaserit judicium ejus? Timentes Domi- 18
num soliciti sunt de beneplacito ipsius;
& amici ejus exequuntur voluntatem 19
ipsius. Timentis Dominum augebun- 20
tur opes, & propagabitur progenies ejus
post ipsum. Timentis Dominum negotia ut 21
prosperè succedent; spernens autem il- 23
lum, sejipsum interimit. Nam misericor-
dia ejus talis est, qualis majestas ejus;
& opera ejus, quale nomen ipsius.

CAP. III.

O Cœtus filiorum, obedite parentibus 1
vestris, ut vitam æternam possideatis.
Nam Dominus filium debito adstrinxit 2
erga genitorem suum, & ad debitum ge-
nitricis tenentur liberi ipsius. Honora- 3
tis patrem peccata remittentur: Et the- 4
sauros à patre suo reliquos recondit qui
matri suæ obtemperat. Rursum, qui pa- 5
trem suum honore affecerit, multos habe-
bit filios; cùmque oraverit, exaudietur.
Qui patrem suum honorat, longævâ fru- 6
etur vitâ. Et optimum erit præmium e- 7
jus, propter obedientiam matri impen-
sam. Fili mi, honora patrem tuum ser- 9
mone et opere, ut ejus pro te precatio ex- 10
audiatur. Precatio patris ædes stabi-
lit, & maledictio matris radicem ex- 11
tirpat. Ne superbias in patrem tuum,
quoniam nullã ex hoc percipies honore: 12
Honor enim viri est honor patris sui: &
carebit adversitate qui injuriis affi- 13
matrem suam. Fili mi, cura diligenter ut
patrem tuum honores, & ne desinas ei bo-
norem exhibere diebus vitæ tuæ. Quod 14
si levius evadat judicium ejus, indulgeas
ei, & ne spernas eum quandiu vixerit.

Versio VULG. LAT.

15 Et si defecerit sensu, veniâ da, & ne spernas eum in virtute tua: eleemosyna enim patris non erit in oblivione- 16 Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum, Et in 17 justitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui: & sicut in sereno glacies, solventur peccata tua. Quàm malæ famæ est, qui derelinquit patrem: 18 & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem. Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum 19 gloriam diligêris. Quantò magnus es, humilia te in 20 omnibus, & coram Deo invenies gratiam: Quoniam 21 magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & 22 in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. Non est 23 enim tibi necessarium, ea quæ abscondita sunt, videre 24 oculis tuis. In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus ejus non eris curiosus. 25 Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi. 26 Multos quoque supplantavit suspicio illorum, & in va- 27 nitate detinuit sensus illorum. Cor durum habebit malè in novissimo: & qui amat periculum, in illo peri- 28 bit. Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, 29 & pravus corde in illis scandalizabitur. Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad pec- 30 candum. Synagogæ superborum non erit sanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis, & non intelligetur. Cor sapientis intelligitur in sapientia, & auris 31 bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. Sa- 33 piens cor & intelligibile abstinebit se à peccatis, & in operibus justitiæ successus habebit. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleëmosyna resistit peccatis: Et Deus pre- 34 spector est ejus qui reddit gratiam: meminit ejus in posterum, & in tempore casûs sui inveniet firmamentum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 (γ)† Καὶ ἐὰν ὑπολείπῃ σύνεσιν, συγγνώμῃ ἔχε, † καὶ μὴ ἀτιμάσῃς αὐτὸν
16 ἐν πάσῃ ἰσχύϊ σου. † ἐλεημοσύνη γὰρ πατρὸς οὐκ ἐπιλησθήσεται,
17 † Καὶ ἀντὶ ἁμαρτιῶν οἰκοδομηθήσεταί σοι. † Ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου ἀνομνησθήσεταί σου· † ὡς ἐπὶ πάγοις, οὕτως ἀνα-
18 λυθήσονται αἱ ἁμαρτίαι. Ὡς βλάσφημος ὁ ἐγκαταλιπὼν πατέρα, † καὶ κακοπραμὴς (δ) ὑπὸ κυρίου ὁ παροργίζων μητέρα
19 αὐτοῦ. † Τέκνον, (ε) ἐν πραΰτητι τὰ ἔργα σου δίξαγε, καὶ ὑπὸ
20 ἀνθρώπου δεκτοῦ ἀγαπήσῃ. † Ὅσῳ μέγας εἶ, τοσούτῳ ταπείνου
21 σεαυτὸν, † καὶ ἔναντι κυρίου εὑρήσεις χάριν. † Ὅτι μεγάλη ἡ
22 δυναστεία (ζ) τοῦ κυρίου, † καὶ ὑπὸ τῶν ταπεινῶν δοξάζεται. † Ἀγνώ-
23 στεά σου μὴ ζήτει, † καὶ ἐξερεύνα σου μὴ ἐξιχνίαζε. † Ἃ σοι πρόσ-
24 ταγμα σοί, ταῦτα διανοοῦ· † Οὐ γὰρ ἔστι σοι χρεία † κρυπτῶν.
25 † Ἐν τοῖς περισσοῖς † ἔργων σου μὴ περιεργάζου· † Πλείονα γὰρ
26 συνέσεως ἀνθρώπων ὑπερδέδεικταί σοι. † Πολλοὺς γὰρ ἐπλάνησεν ἡ
ὑπόνοια αὐτῶν, † καὶ πονηρὰ πονηρὰ ὠλίσθησε (κ) διανοίας αὐ-
27 τῶν. † Καὶ ὁ ἀγαπῶν κίνδυνον, ἐν αὐτῷ (θ) ἐμπεσεῖται. † καρδία
29 σκληρὰ κακωθήσεται ἐπ' ἐσχάτων. † Καρδία σκληρὰ βαρυνθήσεται
πόνοις, † καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς προσθήσει ἁμαρτίαν ἐπ' ἁμαρτίαις.
30 † Ἐπαγωγὴ ὑπερηφάνου οὐκ ἔστιν ἴασις, † φυτὸν γὰρ πονηρίας ἐρρίζωκεν
31 ἐν αὐτῷ. † Καρδία συνετὴ διανοηθήσεται παραβολὴν, † καὶ ὦς ἀκροατοῦ
33 ὀρθυμία σοφῶ. † Πῦρ φλογιζόμενον ἀποσβέσει ὕδωρ, † καὶ ἐλεη-
μοσύνη ἐξιλάσεται ἁμαρτίας. † Ὁ ἀνταποδιδοὺς χάριτας μέμνη-
34 ται τῶν μετὰ ταῦτα, † καὶ ἐν καιρῷ πτώσεως (ι) εὑρήσει στήριγμα.

MS. A. (γ) Καὶ ἐὰν (δ) παρὰ κυρίου (ε) τὰ ἔργα σου ἐν πραΰτητι δίξαγε, (ζ) κυρίου, (η) διανοίαν (θ) ὑπολειφθήσῃ. (ι) αὐτοῦ εὑρήσει

15 *Et, si defecerit sensu; veniam da: & non spernas*
eum in qualibet virtute tua. Eleemosyna enim
16 *patris non erit in oblivione: Et pro peccatis,*
17 *(d) in justitia adificabitur tibi. In die tribulatio-*
nis tuæ commemorabitur tui: sicut in sereno glacies;
18 *sic solventur tua peccata. Tanquam blasphemus est,*
qui dereliquit patrem: & est maledictus à Domino,
19 *qui exasperat matrem suam. Fili, in mansuetudine*
opera tua perfice, & ab homine acceptabili diligêris.
20 *Quanto (e) major es; tanto magis te humilia; &*
21 *coram Deo invenies (f) gratiam. Quoniam magna*
est potentia Domini, & ab humilibus honorificatur.
22 *(g) Difficiliora te ne quæsieris: & fortiora te ne*
scrutatus fueris. Quæ præcepta sunt tibi; hæc
23 *cogita: Non est enim tibi opus (h) absconditis.*
24 *In supervacuis (i) operum tuorum ne sueris curio-*
25 *sus: Plurima enim super sensum hominis ostensa*
26 *sunt tibi. Multos enim (k) implanavit suspicio*
ipsorum: & cogitatio mala labefecit sensus (l) illo-
27 *rum. Et qui amat periculum; in illud incidet:*
29 *Cor durum habebit malè in novissimis. Cor durum*
gravabitur laboribus: & peccator adjiciet (m) pec-
30 *catum super peccata. (n) Obductioni superbi non est*
(o) sanatio: frutex enim peccati radicavit in illo.
31 *Cor sapientis cogitabit parabolam, & auris audito-*
33 *ris, desiderium sapientis. Ignem ardentem extinguet*
34 *aqua: & eleemosyna (p) expiabit peccata. (q) Qui*
reddit gratias; commemoratur in posterum: & in
tempore casûs inveniet firmamentum.

MS. A. (γ) Et si (δ) à Domino (ε) opera tua in mansuetudine dirige, (ζ) Domini, (η) cogitationem (θ) relinquetur. (ι) ejus invenies

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * ܙܒܢܐ ܕܐܒܐ ܠܐ ܡܫܟܚ ܐܦ ܟܕ ܚܣܪ ܡܕܥ ܗܘ. ܘܠܐ ܬܣܢܐ ܒܟܠ ܚܝܠ ܕܐܝܬ ܒܟ. * ܙܟܘܬ ܐܒ ܠܐ ܢܬܬܟܚ ܠܗ ܠܚܛܗܐ ܕܐܡ.
16 ܘܒ ܫܥܬ ܥܩܬܐ ܐܬ ܕܟܪ ܠܟ ܛܒ ܐܦ ܗܘ ܐܝܟ ܕܩܪ ܒܝܘܡ ܫܪܒܐ ܥܠ ܩܪܝܪ. * ܐܦ ܗܟܢܐ ܒܥܝܢ ܕܬܬܒܢܐ ܠܟ ܠܡܚܘܬ ܚܛܗܝܟ.
17 ܡܢ ܫܡܥ ܠܐ ܕܒܪ. ܟܕ ܡܚܛ ܒܗ ܫܡ ܒܝܫ. * ܐܦ ܗܟܢܐ ܒܥܝ ܡܚܝܪ ܠܟ ܒܥܝ ܒܥܠ ܠܚܛܗ.
18 ܡܢ ܡܪ ܚܢܢ ܡܢ ܒܪܟ ܠܐܠܗܐ. * ܚܢ ܘ. ܚܛܐ ܘ. ܚܛܝܬ ܐܦ ܗܟܢ.
19 ܒܥܝ ܒܪ ܒܫܘܬ ܥܒܕ ܒܥܝ ܠܡܫܒܚ ܠܐܠܗܐ. * ܚܠ ܐܒ ܒܪ ܚܟܡ ܐܢ ܬܬܟܒܕ.
20 ܒܪ ܒܫܘܬ ܥܒܕ ܒܥܝ ܠܡܫܒܚ ܠܐܠܗܐ. * ܚܠ ܐܒ ܒܪ ܚܟܡ ܐܢ ܬܬܟܒܕ.
21 ܟܠ ܠܥܒܪ ܬܥܒܕ. * ܐܦ ܗܟܢܐ ܒܥܝ ܡܬܪ ܒܝܬ ܘܬܥܒܕ ܒܟܠ. ܘܬܫܟܚ ܒܝ.
22 ܡܢ ܕܠܐ ܫܐܠ ܠܟ ܐܠ ܬܒܥ. ܘܒܡܬܩܠ ܡܢ. ܠܐ ܬܚܦܨ. ܚܫ ܒܥܝ ܠܡܕܥ.
23 ܡܢ ܕܠܐ ܫܐܠ ܠܟ ܐܠ ܬܒܥ. ܘܒܡܬܩܠ ܡܢ. ܠܐ ܬܚܦܨ. ܚܫ ܒܥܝ ܠܡܕܥ.
24 ܒܪ ܒܫܘܬ ܡܢ. ܕܐܝܬ ܠܟ ܚܘܫ. * ܐܦ ܗܟܢܐ ܒܥܝ ܡܬܪ ܒܝܬ ܘܬܥܒܕ ܒܟܠ. ܘܬܫܟܚ ܒܝ.
26 ܚܛܝܬ ܐܒ ܠܐ ܡܫܟܚ ܐܦ ܟܕ ܚܣܪ ܡܕܥ ܗܘ. ܘܠܐ ܬܣܢܐ ܒܟܠ ܚܝܠ ܕܐܝܬ ܒܟ.
27 ܚܛܐ ܡܥܒ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ. ܘܒܝܢ ܒܗ ܐܠ ܬܬܒ. * ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ.
25 ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ. ܘܒܝܢ ܒܗ ܐܠ ܬܬܒ. * ܐܦ ܗܟܢ ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ.
ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ. ܘܒܝܢ ܒܗ ܐܠ ܬܬܒ. * ܐܦ ܗܟܢ ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ.
28 * ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ. ܘܒܝܢ ܒܗ ܐܠ ܬܬܒ. * ܐܦ ܗܟܢ ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ.
29 * ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ. ܘܒܝܢ ܒܗ ܐܠ ܬܬܒ. * ܐܦ ܗܟܢ ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ.
30 ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ. ܘܒܝܢ ܒܗ ܐܠ ܬܬܒ. * ܐܦ ܗܟܢ ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ.
31 ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ. ܘܒܝܢ ܒܗ ܐܠ ܬܬܒ. * ܐܦ ܗܟܢ ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ.
ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ. ܘܒܝܢ ܒܗ ܐܠ ܬܬܒ. * ܐܦ ܗܟܢ ܚܛܐ ܒܥܝ ܒܝܫ ܐܠ ܬܬܪ ܒܗ.

Benignitas in patrem præstita non tradetur
15 *oblivioni, sed ipsa pro peccatis sese objiciet.*
16 *In die calamitatis, ipsa in memoriam pro te*
revocabitur, velut æstus adversùs glaciem, ad
17 *abolenda peccata tua. Blasphemat enim qui*
patrem aspernatur: & maledictus est coram
18 *creatore suo, qui matrem dedecorat. Fili mi,*
in opulentia tua humiliter incede; & præ vi-
19 *ro munera largiente diligêris. In omnibus*
quæ magna sunt in hoc seculo, parvum exhi-
be te ipsum; & apud Deum gratiam inibis.
20 *Plurimæ sunt enim Dei miserationes, & hu-*
21 *milibus mysteria revelantur. Difficiliora te*
ne quæras, téque fortiora ne perveslitges.
22 *Quod curæ tuæ commissum est, intellige. Et*
23 *ne sit tibi ausus in occulta, Néve de reliquis*
operibus ejus vexeris, quoniam plura quàm
24 *capere possis tibi sunt aperta. Plures enim*
sunt hominum sensus: & imaginationes per-
26 *versæ seducunt. Cordis pertinacis malus erit*
27 *finis: qui verò bona diligit, in ipsis gradi-*
25 *etur. Cor pertinax gravabitur doloribus:*
impudens peccata peccatis accumulabit.
Qui non habet pupillas oculorum, caret lu-
mine: cùm itaque scientiâ es orbatus, ne
28 *des consilium ad suadendum. Plagæ irrisoris*
non est medela; quia ex mala planta est plan-
29 *ta ipsius. Cor sapiens proverbia sapientum*
30 *intelligit: & auris auscultans delectatur sa-*
pientibus. Ignem ardentem extinguunt a-
31 *quæ: similiter eleemosyna peccata dimit-*
tit. Beneficus expeditus est in via sua; &
quo tempore cadit, invenit sibi fulcientem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * لِأَنَّ ٱلبِرَّ بِٱلْوَالِدِ لَا يُمْحَى * وَبِهِ عِنْدَ ٱللهِ يُكَافَأُ ٱلذُّنُوبُ * وَفِي ٱلشِّدَّةِ يَكُونُ لَكَ نَاصِرًا * وَيَصْرِفُ عَنْكَ
16 ٱلسُّرُورَ * كَمَا يَصْرِفُ ٱلْبَرْدَ بِشِدَّةِ ٱلْحَرِّ * لِأَنَّ مَنِ ٱسْتَخَفَّ بِحَقِّ أَبِيهِ * فَهُوَ مُغْرِيٌ طَالِمٌ * وَمَنْ سَخِطَ
17 أُمَّهُ * لَعَنَهُ خَالِقُهُ تَبَارَكَ ٱسْمُهُ * يَا بُنَيَّ سِرْ بِٱلِٱتِّضَاعِ فِي عَمَلِكَ * وَكُنْ مَحْبُوبًا إِلَى ٱلنَّاسِ أَكْثَرَ مِمَّنْ يُكْثِرُ
18 ٱلْجَوَائِرَ * وَٱلْزَمِ ٱلِٱتِّضَاعَ فِي جَمِيعِ مَا عَظُمَ فِي ٱلدُّنْيَا لِتَظْفَرَ بِٱلرَّحْمَةِ وَٱلرَّأْفَةِ مِنْ عِنْدِ ٱللهِ * فَإِنَّ
19 رَحْمَةَ ٱللهِ وَاسِعَةٌ * وَيَطَّلِعُ ٱلْمُتَوَاضِعِينَ عَلَى أَسْرَارِهِ * لَا تَطْلُبْ مَا يَفُوقُ طَاقَتَكَ * وَلَا تَفْحَصْ عَنْ
20 مَا يَعْسُرُ عَلَيْكَ نَيْلُهُ * وَإِذَا وَلِيتَ وَلَايَةً فَٱعْفُوا * وَلَا تَبْغِي بِمَا هُوَ خَفِيٌّ عَنْكَ * وَلَا تَفْحَصْ عَنْ
21 سَائِرِ أَعْمَالِ ٱلسُّلْطَانِ * لِأَنَّ قَدْ أُرْتُفِعَتْ عَلَى مَا يَفُوقُكَ * وَأَرَاءُ ٱلنَّاسِ مُخْتَلِفَةٌ * وَٱلظَّنُّ ٱلسُّوءُ يُطْغِي
22 ٱلْقَلْبَ ٱلْقَاسِيَ بِرِدَاءِ عَاقِبَتِهِ * وَٱلَّذِي يُحِبُّ فِعْلَ ٱلْخَيْرَاتِ يَنَالُهَا * ٱلْقَلْبُ ٱلْعَلِيطُ يَكْثُرُ أَوْجَاعَهُ
23 وَٱلْمِرَاحُ يَزِيدُ خَطَايَا عَلَى خَطَايَا * مَنْ لَمْ يَكُنْ صَحِيحَ ٱلْخَاطِرِ فَهُوَ مُظْلِمُ ٱلْبَصَرِ * كَذَلِكَ وَإِذَا كُنْتَ
24 نَاقِصَ ٱلْعِلْمِ * فَلَا تُشِرْ عَلَى ٱلنَّاسِ كَٱلْعَالِمِ * لَيْسَ لِعُقُوبَةِ ٱلْمُسْهِرِي مَعْفِرٌ * لِأَنَّ عِرْسَهُ سُوءٌ
25 عِرْسٍ * ٱلْقَلْبُ ٱلْحَكِيمُ يَطَّرِحُ إِلَى أَمْثَالِ ٱلْحُكَمَاءِ * وَٱلْأُذُنُ ٱلسَّامِعَةُ تَفْرَحُ بِكَلَامِ ٱلْعَقْلِ * وَكَمَا
26 يُطْفِي ٱلْمَاءُ ٱلنَّارَ ٱلْمُلْتَهِبَةَ * كَذَلِكَ ٱلصَّدَقَةُ تَمْحُو ٱلذُّنُوبَ * وَٱلَّذِي يَعْمَلُ ٱلْخَيْرَ يُحْسِنُ
27 طُرُقَهُ * وَإِنْ يَسْقُطْ تَكُونُ لَهُ قُوَّةٌ وَعُمْدًا *

Nam beneficium in patrem non deletur, 15
imò deletur per illud multitudo peccato-
rum. Et in afflictione erit tibi adjutor, 16
pelletq; à te mala, quemadmodum pellitur
frigus vehementiâ caloris. Qui enim de- 17
bitum patris parvipendit, blasphemus est
ac sceleratus: & qui matrem suâ injuriis
afficit, maledictio Creatoris sui cadet in
ipsum. Fili mi, gere te humiliter in divi- 18
tiis tuis, & esto hominibus charior quàm
is qui dona largitur. Humilitati quoque 19
insiste in cunctis quæ grandia sunt in
mundo, ut misericordiam & clementiam
à Deo consequaris. Misericordia enim 20
Dei amplissima est, & mysteria sua humili-
bus declarat. Ne quæras quod vires tuas 21
superat, & ne scruteris quod arduum tibi
est impetrare: & cùm aliqua demandata
tibi fuerit provincia, utere clementiâ. Et 22
ne curiosè intuearis quod tibi est occul-
tum. Et ulla principis opera ne scruteris; 23
quoniam quæ te sunt altiora, superant.
Variæ sunt opiniones hominum: & opinio 24
prava seducit. Cor durum pravitate finis 26
illius: qui autem delectatur exercitio bo-
norum operum, eadem consequetur. Cor- 27
dis crassi multi erunt dolores: & superbus
peccata peccatis adjunget. Qui minimè 25
sanum habet obtutum, caligantis est aci-
ei: pari modo si doctrinâ careas, ne consi-
lium des hominibus quasi doctus. Irriso- 28
vis pœnæ non est remissio, quoniam planta
illius, pessima plantarum est. Cor sapiens 29
proverbia sapientum inspicit: & auris at-
tenta delectatur sermone prudenti. Et quē- 30
admodùm aqua ignem flammantem extin-
guit, sic eleemosyna mitigat peccata. Et 31
qui beneficia præstat, optimæ erunt viæ ei-
us: quòd si cadat, erit illi visa; statumē.

Versio VULG. LAT.

CAP. IV.

1 Filli, Eleëmosynam pauperis ne defraudes, & oculos
2 tuos ne transvertas à paupere. Animam esurientem ne
despexeris: & non exasperes pauperem in inopia sua.
3 Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum an-
4 gustianti. Rogationem contribulati ne abjicias: & non
5 avertas faciem tuam ab egeno. Ab inope ne avertas
oculos tuos propter iram: & non relinquas quærenti-
6 bus tibi retrò maledicere: Maledicentis enim tibi in
amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius: ex-
7 audiet autem eum, qui fecit illum. Congregationi pau-
perum affabilem te facito, & presbytero humilia ani-
8 mam tuam, & magnato humilia caput tuum. Declina
pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum
9 tuum, & responde illi pacifica in mansuetudine. Libe-
ra eum, qui injuriam patitur de manu superbi: & non
10 acidè feras in anima tua. In judicando esto pupillis mi-
11 sericors ut pater, & pro viro matri illorum: Et eris tu
velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magis
12 quàm mater. Sapientia filiis suis vitam inspirat, &
13 suscipit inquirentes se, & præibit in via justitiæ. Et qui
illam diligit, diligit vitam: & qui vigilaverint ad illã,
14 complectentur placorem ejus. Qui tenuerint illam, vi-
tam hereditabunt: & quo introibit, benedicet Dnus.
15 Qui serviunt ei, obsequentes erunt sancto: & eos, qui
16 diligunt illam, diligit Deus. Qui audit illam, judicabit
Gentes: & qui intuetur illam, permanebit confidens.
17 Si crederit ei, hereditabit illam, & erunt in confirma-
18 tione creaturæ illius. Quoniam in tentatione ambulat
19 cum eo, & in primis eligit eum. Timorem & metum,
& probationem inducet super illum: & cruciabit il-
20 lum in tribulatione doctrinæ suæ, donec tentet eum in cogitationibus suis, & credat animæ illius. Et firmabit illum, & iter adducet directũ ad illum, & lætificabit illum.

Verlio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. Δ'.

1 † Τέκνον, * ζωὴν * πτωχοῦ μὴ ἀποστερήσῃς, † καὶ μὴ παρελκύσῃς
2 ὀφθαλμὸς ὀπτάσιάς. † Ψυχὴν πεινῶσῃ μὴ λυπήσῃς, † καὶ μὴ παρορ-
3 γίσῃς ἄνδρα ἐν ἀπορίᾳ αὐτοῦ. † Καρδίαν (a) παροργισμένῳ μὴ σκορ-
4 πάξῃς, † καὶ μὴ παρελκύσῃς δόσιν σκυθρωπαζομένου. † Ἰκέτου θλι-
βόμενον μὴ ἀπαναίνου, καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν Cu ἀπὸ πτωχοῦ.
5 † Ἀπὸ πτωχοῦ μὴ ἀποστρέψῃς ὀφθαλμόν, † καὶ μὴ δῷς τόπον ἀνθρώπῳ
6 καταράσασθαί Cu. † Κατευχομένου γὰρ Cu ἐν πικρίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ, †
7 λήψεως αὐτῆς ἐπακούσεται ὁ ποιήσας αὐτόν. † Προσφιλῆ Cωαγωγῇ
8 Cεαυτὸν ποίει, καὶ μιχθήτω ταπεινῷ † πραεῖαν Cu. † Κλῖνον πτωχῷ τὸ
9 οὖς Cu, † καὶ ἀπόκρινον αὐτῷ εἰρηνικὰ ἐν πραΰτητι. † Ἐξελοῦ ἀδικου-
μένον ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος, † καὶ μὴ ὀλιγοψυχήσῃς ἐν τῷ κρίνειν σε.
10 † Γίνου ὀρφανοῖς ὡς πατὴρ, † καὶ ἀντὶ ἀνδρὸς τῇ μητρὶ αὐτῶν· † Καὶ
11 ἔσῃ ὡς υἱὸς ὑψίστου, † καὶ ἀγαπήσει Cε μᾶλλον ἢ μήτηρ Cu. † Ἡ σοφία
ὑιὸς (β) ἐαυτῆ αἰύλωσε, † καὶ ὀπλαμβάνεται τῶν ζητούντων αὐτήν.
12 † Ὁ ἀγαπῶν αὐτὴν ἀγαπᾷ ζωήν, † καὶ οἱ ὀρθρίζοντες πρὸς αὐτὴν
13 ἐμπλησθήσονται εὐφροσύνης. † Ὁ κρατῶν αὐτῆς κληρονομήσει
14 δόξαν, † καὶ εἰσοδεύσῃ (γ) εὐλογήσῃ κύριος. † Οἱ λατρεύοντες
αὐτῇ λειτουργήσουσιν Ἁγίῳ, † καὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὴν ἀγαπᾷ
15 ὁ κύριος. † Ὁ ὑπακούων αὐτῆς κρινεῖ ἔθνη, † καὶ ὁ (δ) προσιλθὼν
16 αὐτῇ κατασκηνώσει πεποιθώς. † Ἐὰν ἐμπιστεύσῃς, κληρονο-
17 μήσεις αὐτὴν, † καὶ ἐν κληρονομίᾳ ἔσῃ) αἱ ψυχαί αὐτῆς. † Ὅτι σκο-
18 σταμένως (ζ) πορεύσῃ μετ' αὐτῆς ἐν πρώτοις· † Φόβον (η) καὶ δειλίαν
ἐπάξει ἐπ' αὐτὸν, † καὶ βασανίσει αὐτὸν ἐν παιδείᾳ αὐτῆς, † ἕως οὗ
19 ἐμπιστεύσῃ τῇ ψυχῇ αὐτῆς, † καὶ πειράσῃ αὐτὸν ἐν τοῖς δικαιώμασιν αὐ-
20 τῆς. † Καὶ πάλιν ἐπανήξει κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτὸν, καὶ εὐφρανεῖ αὐτὸν,

MS. A. (α) παροργισμένῳ (β) ἀνῆς (γ) εὐλογῆ (δ) προσίχων (ε) Ὁ ἂν
ἐμπιστεύσῃ, κατακληρονομήσει (ζ) πορεύσῃ (η) καὶ δειλίαν

CAP. IV.

Fili, vitam pauperis ne defraudes: & ne protra- 1
has oculos egenos. Animam esurientem ne contri- 2
stes: & non exasperes virum in inopia sua. Cor 3
irritatum ne conturbes: & ne protrahas datum
angustianti. Rogationem tribulati ne abjicias: 4
& ne avertas faciem tuam ab egeno. Ab inope 5
non averias (a) oculum: & ne relinquas locum bo-
mini, ut maledicat te: Maledicentis enim tibi in 6
amaritudine animæ suæ, deprecationem ejus exau-
diet is qui fecit illum. Congregationi amabilem te 7
facito: & magnati humilia caput tuum. Inclina 8
(b) pauperi aurem tuam, & responde illi pacifica
in mansuetudine. Libera eum qui injuriam pati- 9
tur, de manu injuriam inferentis: & (c) non ac-
dieris in judicando. Esto pupillis ut pater, & pro 10
viro matri illorum: Et eris velut filius altissimi, 11
(d) & diliget te magis mater tua. Sapientia (e) fi- 12
lios sibi exaltavit, & suscipit inquirentes se. Qui 13
diligit illam, diligit vitam: & qui manè vigila-
verint ad illam; implebuntur lætitia. Qui tenue- 14
rit illam; hæreditabit gloriam: & quocunque in-
troit, benedicet Dominus. Qui servient ei; servi- 15
ent sancto: & eos qui diligunt eam, diligit Domi-
nus. Qui audit illam; judicabit gentes: & qui 16
ad illam (f) accesserit; habitabit confidens. (g) Si 17
credideris; hæreditabis illam: et in possessione erunt
creaturæ ipsius. Quoniam (h) obliquè ambulat 18
cum eo in primis: Timorem autem, & metum 19
adducet super illum, & cruciabit illum in disci-
plina sua; donec credat animæ illius, & tentet
eum in justificationibus suis. Et rursus redibit 20
rectà ad illam, & lætificabit illum,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. IV.

1 Fili mi, ne derideas vitam pauperis; & pau-
perem *tristitiæ* tenebris involutum ne exagi-
2 tes. Animæ egentis spiritum ne vexes, &
3 spiritum hominis confractum ne obliviscaris. Viscera hominis pauperis dolore ne af-
4 ficias, & donum inopi ne deneges. Petitio-
5 nem pauperis ne recuses, néve des illi lo-
cum malè tibi precandi: Nam qui acerbo
6 est palato, ex intimis præcordiis imprecatur;
& vocem clamoris ejus exaudit creator ipsi-
us. Amabilem redde teipsum turbæ, & urbis
7 præfectis caput tuum summitte. Præbe au-
8 rem tuam pauperi, eique pacatè cum humi-
litate respondè. Oppressum eripe ab oppri-
9 mentibus eum, nec angusto sis animo in recto
judicio. Instar patris esto pupillis, & vice
10 mariti viduis: Eríque Deo tanquam filius,
11 & miserebitur tui. Sapientia filios suos edo-
12 cet, omnésque eam intelligentes illuminat.
Amici sunt ejus, qui amant vitam; & quæ-
13 rentes illam, gratiam à Domino consequen-
tur: Quíque adhærent illi, honorem à Deo
14 obtinebunt: & locus cui benedixit Domi-
nus, erit habitatio eorum. Ministri ejus, mi-
15 nistri sunt sanctitatis; ejúsque domicilium
diligit Deus. Qui me audit, judicabit veri-
16 tatem: & qui mihi attendit, intra me habi-
tabit. Si mihi credat, me possidebit & ac-
17 quiret in cunctas mundi generationes. Nam
18 perversè cum tali agam, & primùm expe-
riar illum: Metum ac tremorem injiciam in
19 eum, meísque tentationibus explorabo, do-
nec cor ejus in me confirmetur: *Tum de-*
20 *mùm* conversa rectè me geram cum illo,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. IV.

1 O fili mi, *ne irrideas victum pau-*
peris; ne lædas egenum contristatum. Ver-
3 *trem pauperis ne contristes, & egenti ne*
4 *deneges eleemosynam. Mendici vocem*
5 *ne negligas, neque præbeas illi occasionem*
maledicendi tibi. Ob acerbitatem enim
6 *ex intimo corde maledicit, & creator ej-*
us audiet vocem supplicationis illius.
Concilia tibi amorem turbæ, & primati-
7 *bus urbis adhibe reverentiam. Humilia*
8 *teipsum egeno, & redde illi responsum ac*
salutationem cum humilitate. Eripe la-
9 *sum à lædente, & veritatem ne fastidias.*
Orphanis esto loco patris, & velut mari-
10 *tus viduis: ut sis Deo quasi filius, &*
11 *misereatur tui. Sapientia filios suos e-*
12 *rudit, & profert eis omnem sermonem*
suum. Qui quærit intelligentiam ejus, di-
13 *ligit ipsam. Diligite vitam, eámque ex-*
petite, & jucunditatem consequemini.
14 *Qui eâ fuerint potiti, gloriam à Deo*
consequentur: & horum domicilium erit
15 *domicilium cui Deus benedixit. Minis-*
tri ejus puri sunt ac sancti, & Deus a-
16 *mat habitaculum ejus. Qui mihi ob-*
temperat, judicet secundùm veritatem:
& qui dictis meis acquieverit, securus
habitabit. Qui mihi crediderit, me
17 *possidebit, eique perdurabo in omnes or-*
18 *bis progenies. Nam præpostèrè cum illo*
me geram: quandoquidem tentabo eum
19 *in primis. Et timorem ac terrorem injici-*
am in eum, tum probabo illum tenta-
tionibus quib⁹ eum experiar: donec eum in
amore meo perseveraverit, meas; doctri-
20 *na præcordiis ejus firmiter hæserit. De-*
flectam ad eum, illumque ad me recti-

Versio VULG. LAT.

21 Et denudabit abſconſa ſua illi, & theſaurizabit ſuper
22 illum ſcientiam et intellectum juſtitiæ. Si autem ober-
23 raverit, derelinquet eum, & tradet eum in manus ini-
24 mici ſui. Fili conſerva tempus, & devita à malo.
25 Pro anima tua ne confundaris dicere verum. Eſt enim
26 confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens
27 gloriam & gratiam. Ne accipias faciem adverſùs
28 faciem tuam, nec adverſus animam tuam menda-
29 cium. Ne reverearis proximum tuum in caſu ſuo:
30 Nec retineas verbum in tempore ſalutis. Non abſcon-
31 das ſapientiam tuam in decore ſuo. In lingua enim
32 ſapientia dignoſcitur: & ſenſus, & ſcientia, & do-
33 ctrina in verbo ſenſati, & firmamentum in ope-
34 ribus juſtitiæ. Non contradicas verbo veritatis ullo
35 modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confunde-
36 re. Non confundaris confiteri peccata tua, & ne ſub-
jicias te omni homini pro peccato. Noli reſiſtere con-
tra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvii.
Pro juſtitia agonizare pro anima tua, & uſq; ad mor-
tem certa pro juſtitia, & Deus expugnabit pro te ini-
micos tuos. Noli citatus eſſe in lingua tua; & inutilis,
& remiſſ⁹ in operib⁹ tuis. Noli eſſe ſicut leo in domo
tua, evertens domeſticos tuos, & opprimens ſubjectos
tibi. Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, &
ad dandum collecta.

CAP. V.

1 Noli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & ne dixe-
2 ris: Eſt mihi ſufficiens vita: nihil enim proderit in
3 tempore vindictæ & obductionis. Ne ſequaris in for-
4 titudine tua concupiſcentiam cordis tui: Et ne dixeris
5 cavi, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus eſt enim patiens redditor. De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adjicias peccatum ſuper peccatum. Et ne dicas:
6 Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

21 † Καὶ ἀποκαλύψει αὐτῷ τὰ κρυπτὰ αὐτῆς. † Ἐὰν ἀποπλανηθῇ,
22 ἐγκαταλίψει αὐτὸν, † καὶ παραδώσει αὐτὸν εἰς χεῖρας πτώσεως αὐτῆ.
23 † Σωτήριον καιρὸν κ᾽ φύλαξαι ἀπὸ πονηροῦ, † καὶ περὶ τ᾽ ψυχῆς Cυ
24 μὴ αἰσχυνθῇς. † Ἔστι γὰρ αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁμαρτίαν, † καὶ ἔστιν αἰσχύνη
25 δόξα κ᾽ χάρις. † Μὴ λάβῃς πρόσωπον κατ᾽ τ᾽ ψυχῆς Cυ, † καὶ μὴ
26 ἐντραπῇς εἰς πτῶσίν Cυ. † Μὴ κωλύσῃς λόγον ἐν καιρῷ σωτηρίας·
27 † Ἐν γὰρ λόγῳ γνωσθήσεται σοφία, † καὶ παιδεία ἐν ῥήμασι γλώσσης.
28 † Μὴ ἀντίλεγε τῇ ἀληθείᾳ † καὶ περὶ τ᾽ ἀπαιδευσίας Cυ (ϑ) ἐντράπηθι.
29 † Μὴ αἰσχυνθῇς ὁμολογῆσαι ἐφ᾽ ἁμαρτίαις Cυ, † καὶ μὴ βιάζου ῥοῦν
30 πολαμῷ. † Καὶ μὴ ἀποκρύπτῃς (ι) σαυτὸν ἀνδρὶ μωρῷ, † καὶ
31 μὴ λάβῃς πρόσωπον δυνάστου. † Ἕως (κ) τῆς ψυχάτε ἀγώνισαι
32 περὶ τ᾽ ἀληθείας, † καὶ κύριος ὁ ϑεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ. † Μὴ
33 γίνου (λ) ταχὺς ἐν γλώσσῃ Cυ, † καὶ νωθρὸς καὶ ἀπρομήθης ἐν τοῖς
34 ἔργοις Cυ. † Μὴ ἴδῃ ὡς λέων ἐν τῇ οἰκῳ Cυ, † καὶ φανλασιοκόπων
35 ἐν τοῖς οἰκέταις Cυ. † Μὴ ἔσω ἡ χεὶρ Cυ ἐκπεπαμένη εἰς τὸ λα-
36 βεῖν, † καὶ ἐν τῷ ἀποδίδναι συνεσταλμένη.

MS. A. (ϑ) ἐντράπητι. (ι) ἀνθρώπῳ μωρῷ σαυτὸν, (κ) ψυχάτε (λ) ταχὺς

KEΦ. ε΄.

1 † Μὴ ἔπηρε ἐπὶ τοῖς χρήμασί Cυ, † καὶ μὴ εἴπῃς, Αὐτάρκη μοι
2 ἐστί. † Μὴ ἐξακολούθει τῇ ψυχῇ Cυ καὶ τῇ ἰσχύϊ Cυ, (α) τοῦ πορεύε-
3 ϑαι ἐν ὀμφυμίαις καρδίας Cυ. † Καὶ μὴ εἴπῃς, Τίς με δυνασθύσει;
4 † ὁ γὰρ κύριος ἀνδικῶν (β) ἀνδικήσει Cε. † Μὴ εἴπῃς, Ἥμαρτον,
5 καὶ τί μοι ἐγένετο; † ὁ γὰρ κύριος ὅτι μακρόθυμος. † Περὶ ἱλασμοῦ
6 μὴ ἀφοβὸς γίνου προσθεῖναι ἁμαρτίαν ἐφ᾽ ἁμαρτίαις. † Καὶ μὴ εἴπῃς,
Ὁ οἰκτιρμὸς αὐτοῦ πολύς, † τὸ πλῆθος τ᾽ ἁμαρτιῶν μου ἐξιλάσεται·

MS. A. (α) Καὶ μὴ εἴπῃς, (β) ἀνδικήσῃ. Μὴ εἴπῃς,

Et denudabit abſconſa ſua. Si autem obſervaverit; derelinquet eum, & tradet eum in manus ruinæ ſuæ. Conſerva tempus, & devita à malo: & pro anima tua ne confundaris. Eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio gloria, & gratia. Ne accipias faciem adverſùs animam tuam, & ne reverearis in caſum tuum. Non retineas verbum in tempore (i) ſalutis. In ſermone enim cognoſcetur ſapientia, & doctrina in verbo linguæ. Non contradicas veritati, & de (k) ineruditione tua confundere. Ne confundaris confiteri peccata tua, nec coneris contra fluxum fluminis. Et non ſubjicias te homini fluxo, & ne accipias faciem potentis. Usque ad mortem agonizare pro veritate: & Dominus Deus pugnabit pro te. Noli (l) eſſe velox in lingua tua, & inutilis, & remiſſus in operibus tuis. Noli eſſe, ſicut leo, in domo tua, & aceptitius in domeſticis tuis. Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

CAP. V.

Noli attendere ad divitias tuas: & ne dixeris, ſufficientes mihi (a) ſunt. Ne ſequaris animam tuam, & fortitudinem tuam, ut ambules in concupiſcentiis cordis tui. Et ne dixeris, Quis me (b) ſubjiciet? Dominus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris, peccavi, & quid mihi (c) accidit? (d) Dominus enim eſt patiens. De (e) propitiatu noli eſſe ſine metu, ut adjicias peccatum ſuper peccata. Et ne dicas, miſeratio ejus magna eſt: multitudinis peccatorum meorum miſerebitur.

MS. A. (a) Quomodo potui? aut quis me ſubjicet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus eſt enim patiens redditor. De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adjicias peccatum ſuper peccatum. Et ne dicas: Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 * ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
22 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
23 ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
24 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
25 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
26
27 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
28
29 * ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
30 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
31
32 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
33
34 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
35 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
36 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ *

1 * ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
2 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
3 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
4 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ
5 ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ ܘܐܝܟ ܕܐܝܬ ܠܝ ܟܣܝܬ ܠܟ ܐܓܠܐ

Et omnia arcana mea patefaciam ipſi. Si ſe ſubtraxerit à me, rejiciam eum, tradamq; in manum rapacium. Opportunitatem obſerva, & malignum reformida: Et animæ tuæ (*vel*, *tui ipſius*) ne te pudeat. Eſt enim pudor generans peccata, eſt item pudor cujus decus gratiam conciliat. Ne aduleris tibi ipſi, nec erubeſcas fateri culpas tuas. Sermonem opportuno tempore ne comprimas. Nevè ſapientiã tuam celes. Nam ex ſermone cognoſcitur ſapientia, & intellectus è confabulatione linguæ. Veritatem ne impugnes, & à ſceleribus tuis abſtineto. Peccata tua fateri ne erubeſcas, & ſtulto ne reſiſtas. Ne te ſummittas inſano, & adverſùs potentem ne contendas. Ad mortem uſq; decerta pro veritate, & Dñs pro te decertabit. Ne ſis linguâ tuâ jactabund⁹, & remiſſus ac iners in tuis operib⁹. Ne ſis canis in domo tua, & ſeverus ac terribilis in actionibus tuis. Ne ſit man⁹ tua porrecta ad accipiendũ, ſitq; ad dandũ contracta.

CAP. V.

Ne confidas tuis divitiis, ac dicas, Multum habeo. Ne confidas potentiæ tuæ, ut ſequaris voluntates cordis tui. Ne dicas, Quis poteſt adverſùs robur meum? Dñs enim vindex eſt omniũ oppreſſorum. Ne dicas, Peccavi, & nihil mihi accidit: Deus enim longanimis eſt. Ne dicas, Clemens eſt Dñs, & copiã debitorum ipſe condonabit mihi. Super *data* venia ne confidas, ne peccata peccatis accumules.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

21 * وَاظْهِرْ لَهُ جَمِيعَ اَسْرَارِي * وَاِنْ حَذَلَنِي اَكْبَتُهُ وَادْفَعُهُ اِلَى الْمُخْتَلِسِينَ * اِعْرِفْ مَوَاضِعَ
22 الْكَلَامِ * وَاحْذَرِ السَّرِيرَ * وَلَا تَعُدْ بِمَا لَا يَنْفَعُ بِهِ مِنْ اَنْفِكَ * لِاَنَّ مِنَ الْاَنَفِ مَا يُكْسِبُ الاِثْمَ *
23
24 وَبِهِ اَيْضًا مَا هُوَ بِهِ وَكَرَامَةٌ * لَا تُحَابِ نَفْسَكَ * وَلَا تَاْنَفْ مِنَ الاِعْتِرَافِ بِعَثَرَاتِكَ * لَا تَحْمِلْ
25
26 نَفْسَكَ حَيْثُ يَنْفَعُ * وَلَا تَكْتُمْ حِكْمَتَكَ * لِاَنَّ الْحِكْمَةَ مِنَ النُّطْقِ تُعْرَفُ * وَالْفَهْمُ بِخُطْبَةِ اللِّسَانِ *
27
28 * لَا تُخَالِفِ الْقِسْطَ * وَلَا عَمَارِيَهِ * وَارْجِعْ عَنْ ذَنْبِكَ وَارْتَدَّ مِنْهَا * لَا تَاْنَفْ مِنَ الاِقْرَارِ بِخَطَايَاكَ *
29
30 وَلَا تُعَارِضِ الْجَاهِلَ * وَلَا تَجْعَلْ عِرْضَكَ لِلسَّفِيهِ * وَلَا تُنَازِعِ السُّلْطَانَ * جَاهِدْ دُونَ الْحَقِّ اِلَى
31
32 الْمَوْتِ * وَالرَّبُّ يُجَاهِدُ عَنْكَ وَيَنْصُرُكَ * وَلَا تَكُونُ مِهْجَرًا بِلِسَانِكَ * وَعَاجِزًا كَسْلَانًا فِي فِعَالِكَ * لَا تَكُونُ
33
34 جَبَّارًا ضَيَّاحًا فِي مَنْزِلِكَ * فَظًّا غَلِيظًا فِي فِعَالِكَ * لَا تَكُونُ يَدُكَ مَبْسُوطَةً لِلاَخْذِ * مُنْقَبِضَةً عَنِ
35
36 الْعَطَاءِ *

CAP. V.

1 * لَا تَتَوَكَّلْ عَلَى مَوَاشِيكَ * وَتَقُولُ اِنِّي مَالِي كَثِيرٌ * لَا تَبْ
2 بِقُوتِكَ وَبِبَعْضِ هَوَاكَ * لَا تَقُولُ مَنْ يُطِيقُنِي * فَاِنَّ الرَّبَّ مُنْتَقِمٌ لِجَمِيعِ الْمَظْلُومِينَ وَالْمَعْصُوبِينَ *
3
4 * لَا تَقُولُ اِنِّي اَذْنَبْتُ فَلَمْ اُعَاقَبْ * لِاَنَّ اللهَ تَعَالَى طَوِيلُ الْمَهْلِ وَالْعَوْدِ * لَا تَقُولُ اِنَّ الرَّبَّ رَحِيمٌ *
6
5 وَيَتَجَاوَزُ عَنْ كَثْرَةِ ذُنُوبِي * لَا تَطْمَعْ بِالْغُفْرَانِ * كَيْلَا تَزِيدَ عَلَى خَطَايَاكَ *

Et omnia ſecreta mea pandam illi. Quòd ſi me deſerat, abjiciam eum, & direptoribus tradam. Noſce loquendi occaſionem, & malignum caveto: Et ne curvas (i.te occupes) in quibus inutilis eſt pudor tuus. Nam inter pudores eſt qui iniquitatem aſſerat, & inter eoſdem etiã qui gratia eſt ac honor. Ne tibiipſi aſſenteris, & lapſus tuos fateri ne erubeſcas. Ne ſis avarus ſermonis ubi prodeſt, Et ſapientiam tuam ne occultes. Nam ſapientia è ſermone deprehenditur, & prudentia è linguæ colloquio. Ne contradicas veritati, nec impugnes eam: & retrahe te à peccatis tuis, & ab iis abſtineto. Ne erubeſcas fateri peccata tua, & cum inſipiente ne joceris. Et ne proſtituas honorem tuum ſtulto, & cum principe ne rixeris. Pugna pro veritate ad mortem uſque, & Dominus pro te pugnabit, ac victorem te reddet. Ne fueris linguâ tuâ arrogans, torpens verò ac ignavus in operibus tuis. Ne fueris morioſus, clamoſus domi tuæ; tetricus, aſper in operibus tuis. Ne ſit manus tua porrecta ad accipiendum, ad tribuendum contracta.

CAP. V.

Ne confidas armentis tuis, ac dicas, Multas equidem habeo divitias. Ne ſis de robore tuo ſecurus, & proprias ſequare cupiditates. Ne dixeris, Quis in me valeat? quia Dominus vindex eſt omnium qui tyrannide opprimuntur atq; violentiâ. Ne dicas, Deliqui, nec fui punitus; quoniam Deus excelſus diu expectat & coërcet iram ſuam. Ne dixeris, Dominus quidem miſericors eſt, & multitudinem delictorum meorum præteribit. De venia ne præſumas, ne adaugeas peccata tua.

Versio VULG. LAT.

7 Misericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in
8 peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad
9 Dominum, & ne differas de die in diem. Subitò enim
veniet ira illius, & in tempore vindictæ dispertet te.
10 Noli anxius esse in divitiis injustis: non enim prode-
11 runt tibi in die obductionis & vindictæ. Non ventiles
te in omnem ventum, & non eas in omnem viam, sic
12 enim omnis peccator probatur in duplici lingua. Esto
firmus in via Domini, & in veritate sensûs tui & sci-
13 entia, & prosequatur te verbum pacis & justitiæ. Esto
mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas: et cum
14 sapientia proferas responsum verum. Si est tibi intel-
lectus, responde proximo: sin autem; sit manus tua
super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato,
15 & confundaris. Honor & gloria in sermone sensati,
16 lingua verò imprudentis subversio est ipsius. Non ap-
pelleris susurro, & linguâ tuâ ne capiaris, et confunda-
17 ris. Sup furē enim est confusio & pœnitentia, & de-
notatio pessima super bilinguem: susurratori autem
18 odium, & inimicitia, & contumelia. Justifica pusil-
lum, & magnum similiter.

CAP. VI.

1 Noli fieri pro amico inimicus proximo: improperium enim & contumeliam malus hæreditabit, &
2 omnis peccator invidus & bilinguis. Non te extollas
in cogitatione animæ tuæ velut taurus: ne fortè eli-
3 datur virtus tua per stultitiam, Et folia tua comedat,
4 & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in eremo. Anima enim nequam dispertet qui se habet, &
5 sortem impiorum. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis in bono homine abundat.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 †Ἔλεος γὰρ καὶ ὀργὴ παρ' (γ) αὐτοῦ, † καὶ ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς κολα-
8 πάυσει ὁ δυμὸς αὐτοῦ. † Μὴ ἀνάμεινον ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον, † καὶ
9 μὴ ὑπερβάλλε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας· † Ἐξάπινα γὰρ ἐξελεύσεται ὀργὴ
10 κυρίου, † καὶ ἐν καιρῷ ἐκδικήσεως ἐξολῆ. † Μὴ ἴσπευε ἐπὶ χρή-
μασιν ἀδίκοις, † ἀδὲν γὰρ (δ) ὠφελήσεις ἐν ἡμέρᾳ ἐπαγωγῆς.
11 † Μὴ λίκμα ἐν παντὶ ἀνέμῳ, † καὶ μὴ πορεύου ἐν πάσῃ ὁδῷ· † οὕτως
12 ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ δίγλωσσος. † Ἴδι ἑτοιμάζου ἐν ζωῇ σου,
13 † καὶ ὅς ἔχει σε ὁ λόγος. † Γίνε ταχὺς ἐν ἀκροάσει σε, † καὶ ἐν
14 μακροθυμίᾳ φθέγγε ἀπόκρισιν. † Εἰ ἔστιν σοι σύνεσις, ἀποκρίνου
τῷ πλησίον, † εἰ δὲ μὴ, ἡ χείρ σε ἔστω ἐπὶ στόματί σε. † Δόξα καὶ
15 ἀτιμία ἐν λαλιᾷ, † καὶ γλῶσσα ἀνθρώπου πτῶσις αὐτοῦ. † Μὴ κληθῇς
16 ψίθυρος, † καὶ τῇ γλώσσῃ σε μὴ ἐνέδρευε· † Ἐπὶ γὰρ τῷ κλέπτῃ
17 ὄνειδος αἰσχύνη, † καὶ κατάκρισις πονηρὰ ἐπὶ διγλώσσε. † Ἐν μεγάλῳ
18 καὶ ἐν μικρῷ μὴ ἀγνόει.

MS.A. (γ) αὐτοῦ, (δ) ὠφελήσῃς σε ἐν ἡμέρᾳ ἐπαγωγῆς.

ΚΕΦ. ϛ'.

1 †Καὶ φίλου μὴ γίνου ἐχθρὸς· † ὄνομα γὰρ πονηρὸν αἰσχύνην καὶ
2 ὀνειδος κληρονομήσει· † οὕτως ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ δίγλωσσος. † Μὴ
ἐπάρῃς σεαυτὸν ἐν βουλῇ ψυχῆς σου, † ἵνα μὴ διαρπαγῇ ὡς ταῦρος
3 ἡ ψυχή σου. † Τὰ φύλλα σου καταφάγεται, καὶ τοὺς καρπούς σου ἀπο-
4 λέσεις, † καὶ ἀφήσεις σεαυτὸν ὡς (α) ξύλον ξηρόν. † Ψυχὴ πονηρὰ ἀπο-
λεῖ τὸν κτησάμενον αὐτὴν, † καὶ ἐπίχαρμα ἐχθροῖς ποιήσει αὐτόν.
5 † Λάρυγξ γλυκὺς πληθυνεῖ φίλους αὐτοῦ, † καὶ γλῶσσα εὐλογος πλη-
θυνεῖ εὐαρεστήσεις. MS.A. (α) φύλλον ξηρόν.

Misericordia enim & indignatio penes eum 7
sunt, & super impios requiescet indignatio
ipsius. Ne cuncteris pœnitere coram illo, & 8
ne moras nectas de die in diē: Quoniā ex im- 9
proviso erumpet indignatio, & in tempore
ultionis interitus. Ne confidas injustis divi- 10
tiis; nihil enim tibi proderunt in die affli-
ctionis. Ne vela committas cuilibet vento, 11
& ad quancumque semitam *ne* te vertas. In- 12
nitere sensui tuo, & unus esto sermo tuus.
Esto promptus ad audiendum, tardè verò re- 13
sponsum redde. Si verbum tibi suppetat, 14
responde proximo tuo: alioqui, manum tu-
am ori tuo impone. Laus ac vituperium 15
pendent ab eo qui loquitur, & lingua ho-
minum dejicit illos. Ne acquiras nomen du- 16
pliciter ambulantis, & linguâ tuâ ne impin-
gas. In furem enim creata est ignominia, & 17
atrox infamia in dupliciter ambulantem. Mul- 18
tùm vel parùm ne delinquas:

CAP. VI.

Et ex amico ne inimicus evadas; ne ma- 1
lum nomen & ignominiam adipiscaris: op-
probrium enim atque reatus in eum qui du-
pliciter ambulat. Proprio animo ne te com- 2
mittas, ne quasi taurus robur tuum quærat,
Folia tua excutiat, & fructum tuum come- 3
dat, ac velut arborem siccam destituat. Ani- 4
mus enim protervus possidentem se destruit,
& gaudium hostibus efficit eum. Oris blan- 5
di, multi erunt amici: & labia justorum,
postulatio pacis.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

ܛ ܐ ܛ ܒ ܛ ܓ ܛ ܕ ܛ ܗ ܛ ܘ ܛ ܙ ܛ ܚ ܛ ܛ ܛ ܝ ܛ ܟ ܛ ܠ ܛ ܡ ܛ ܢ ܛ ܣ ܛ ܥ ܛ ܦ ܛ ܨ ܛ ܩ ܛ ܪ ܛ ܫ ܛ ܬ ܛ

Misericordia enim & indignatio penes eum 7
sunt, & super impios requiescet indignatio
ipsius. Ne cuncteris pœnitere coram illo, & 8
ne moras nectas de die in diē: Quoniā ex im- 9
proviso erumpet indignatio, & in tempore
ultionis interitus. Ne confidas injustis divi- 10
tiis; nihil enim tibi proderunt in die affli-
ctionis. Ne vela committas cuilibet vento, 11
& ad quancumque semitam *ne* te vertas. In- 12
nitere sensui tuo, & unus esto sermo tuus.
Esto promptus ad audiendum, tardè verò re- 13
sponsum redde. Si verbum tibi suppetat, 14
responde proximo tuo: alioqui, manum tu-
am ori tuo impone. Laus ac vituperium 15
pendent ab eo qui loquitur, & lingua ho-
minum dejicit illos. Ne acquiras nomen du- 16
pliciter ambulantis, & linguâ tuâ ne impin-
gas. In furem enim creata est ignominia, & 17
atrox infamia in dupliciter ambulantem. Mul- 18
tùm vel parùm ne delinquas:

CAP. VI.

Et ex amico ne inimicus evadas; ne ma- 1
lum nomen & ignominiam adipiscaris: op-
probrium enim atque reatus in eum qui du-
pliciter ambulat. Proprio animo ne te com- 2
mittas, ne quasi taurus robur tuum quærat,
Folia tua excutiat, & fructum tuum come- 3
dat, ac velut arborem siccam destituat. Ani- 4
mus enim protervus possidentem se destruit,
& gaudium hostibus efficit eum. Oris blan- 5
di, multi erunt amici: & labia justorum,
postulatio pacis.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

7 *لِأَنَّ ٱلرَّحمَةَ وَٱلمَعْرِفَ بِيَدِ ٱلرَّبِّ، وَيَحِلُّ غَضَبُهُ عَلَى ٱلمُنَافِقِينَ *لَا تَتَأَخَّرْ عَنِ ٱلتَّوْبَةِ، وَلَا تَتَبَاطَيْ
8 يَوْمًا بَعْدَ يَوْمٍ *لِأَنَّ ٱلنِّكَالَ يَنْزِلُ بَغْتَةً، وَٱلهَلَاكُ عِنْدَ ٱلجَزَاءِ *لَا تَتَّكِلْ عَلَى ٱلمَوَاسِي ٱلمَجْمُوعَةِ مِنَ
9 ٱلحَرَامِ، *لِأَنَّهَا لَا تُغْنِيكَ يَوْمَ ٱلشِّدَّةِ *لَا تَتَنَقَّلْ مَعَ كُلِّ رِيحٍ، وَتَبَعْ مَعَ كُلِّ رَأْيٍ *بَلْ كُنْ رَزِينًا
10 ثَابِتًا عَلَى كُلِّ عَقْلِكَ، وَلْتَكُنْ كَلِمَتُكَ وَاحِدَةً *كُنْ مُسْتَسْرِعًا لِسَمْعِ ٱلكَلَامِ، بَطِيئًا
11 مُتَأَنِّيًا عَنْ رَدِّ ٱلجَوَابِ * إِنْ حَضَرَكَ جَوَابٌ بِٱلصَّوَابِ فَرُدَّ عَلَى صَاحِبِكَ، * وَإِلَّا فَٱلزَمْ لِسَانَكَ
12 ٱلصَّمْتَ * ٱلتَّكْرِمَةُ وَٱلهَوَانُ لِصَاحِبِ ٱلكَلَامِ، * أَلْسِنَةُ ٱلنَّاسِ تَصْرَعُهُمْ * لَا تَكُونَ دَا
13 لِسَانَيْنِ، وَلَا تَعْثُرْ بِلِسَانِكَ *لِأَنَّ ٱلعَارَ وَٱلخِزْيَ يَلْزَمَانِ ٱللِّصَّ، وَٱلذُّلَّ وَٱلسَّيِّئَةَ لِذِي وَجْهَيْنِ *
14 لَا تَصْغِ إِلَى أَحَدٍ بِقَلِيلٍ وَلَا بِكَثِيرٍ، * ٱلفَصْلُ ٱلسَّادِسُ *

* ٥ *

1 *لَا تَكُونَ يَدُكَ مَبْسُوطَةً لِتَلَّا تَصِيرَ قَبِيحَةً، وَٱلِٱسْمُ ٱلقَبِيحُ وَٱلعَارُ وَٱلعَيْبُ يَلْزَمُ دَا ٱللِّسَانَيْنِ *
2 لَا تَتْبَعْ شَهَوَاتِ نَفْسِكَ، لِئَلَّا تَسْتَكْدِكَ ٱلذُّبَرَةُ وَوَهَنُ قُوَّتِكَ مِثْلَ ٱلثَّوْرِ فِي ٱلأَصْمَارِ *
3 تَنْشَرُ وَرَقَكَ وَتَأْكُلَ ثَمَرَكَ، وَتَدَعَكَ خَاوِيًا كَٱلشَّجَرَةِ ٱليَابِسَةِ * لِأَنَّ ٱلنَّفْسَ ٱلخَبِيثَةَ تُهْلِكُ
4 صَاحِبَهَا، وَتَسْمِتُ بِهِ ٱلأَعْدَاءَ *ٱللَّطْفُ ٱلكَلَامِ تُكْثِرُ أَصْدِقَاءَهُ، مُبْتَغِي ٱلأَبْرَارِ يَحْمَدُ،
5

Misericordia enim & venia in manu 7
Domini, & indignationem suam in im-
pios immittet. Ne differas pœnitentiam, 8
neque moveris de die in diem. Nam pœna 9
repentè irruet, & tempore retributionis
exitium. Ne confidas opibus ex illicito 10
coactis: quoniam nullam tibi opem fe-
rent in die calamitatis. Ne omni cum 11
vento movearis, nec quamvis opinionem
sectaris: Sed esto firmus & constans in 12
toto sensu tuo, & unus idemque *sit ser-*
mo tuus. Esto celer ad audiendum ser- 13
monem, tardus, ac lentus ad reddendum
responsum. Si præstò tibi sit responsum 14
idoneum, redde amico tuo: sin minùs, im-
pone silentium linguæ tuæ. Gloria & 15
ignominia author sermonis: linguæ ho-
minum præcipitant eos. Ne sis bilinguis, 16
néve offendas linguâ tuâ. Nam turpitu- 17
do & ignominia furem comitantur, &
contemptus atque convitium duas ha-
bentem facies. Ne cui acquiescas in re 18
parva sive magna.

CAP. VI.

Non sit angusta manus tua, ne fias 1
opprobrium: turpe autem nomen, vi-
tuperium, & infamia comitantur bilin-
guem. Libidines animæ tuæ ne sequaris, 2
ne te in miseriam impellant, viresq; tuas
debilitent quasi taurus cui pabulum ob-
jicitur, Excutiant folia tua, fructus 3
tuos comedant, vacuúmque te deserant
ut arborem aridam. Anima enim prava 4
possessorem suum perdet, & inimicorum
ludibrium efficiet. Comis in loquendo, 5
multos sibi conciliabit amicos: qui ex-
petit justos, laudabitur.

Versio VULG. LAT.

6 Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi unus de
7 mille. Si possides amicũ, in tentatione posside eum, &
8 ne facilè credas ei. Est enim amicus secundùm tempus
9 suum, & non permanebit in die tribulationis. Et est
amicus qui convertitur ad inimicitiam: & est amicus
10 qui odium & rixam & convitia denudabit. Est au-
tem amicus socius mensæ, & non permanebit in die
11 necessitatis. Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi
12 coæqualis, & in domesticis tuis fiducialiter aget: Si
humiliaverit se contra te, & à facie tua absconderit se,
13 unanimem habebis amicitiam bonam. Ab inimicis tu-
14 is separare, & ab amicis tuis attende. Amicus fidelis,
protectio fortis: qui autẽ invenit illũ, invenit thesau-
15 rũ. Amico fideli nulla est comparatio, & non est di-
gna ponderatio auri & argenti contra bonitatẽ fidei
16 illius. Amicus fidelis, medicamentũ vitæ & immorta-
17 litatis: & qui metuunt Dñm, invenient illum. Qui ti-
met Deum, æquè habebit amicitiã bonã: quoniã se-
18 cundùm illũ erit amicus illius. Fili, à juventute tua ex-
cipe doctrinam, & usq; ad canos invenies sapientiam.
19 Quasi is qui arat, & seminat, accede ad eam, & sustine
20 bonos fructus illius. In opere enim ipsi⁹ exiguũ labo-
21 rabis, & citò edes de generationibus illius. Quàm a-
spera est nimiùm sapientia indoctis hominib⁹, & non
22 permanebit in illa excors. Quasi lapidis virtus proba-
tio erit in illis, & non demorabuntur projicere illam.
23 Sapientia enim doctrinæ secundùm nomen est ejus, &
non est multis manifesta: quibus autem cognita est,
24 permanet usque ad conspectum Dei. Audi, fili, & acci-
25 pe consilium intellectũs, & ne abjicias consilium meum.
26 Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum: Subjice humerum tuum, & porta il-
lam, & ne acedieris vinculis ejus.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 † Οἱ εἰρηνεύοντές σοι ἔστωσαν πολλοί, † οἱ δὲ σύμβουλοί σου εἷς ἀπὸ
7 χιλίων. † Εἰ κτᾶσαι φίλον, ἐν πειρασμῷ κτῆσαι αὐτόν, † καὶ μὴ ταχὺ
8 ἐμπιστεύσῃς αὐτῷ. † Ἔστι γὰρ φίλος ὁ κατὰ καιρὸν αὐτῷ, † καὶ οὐ μὴ διαμεί-
9 νῃ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου. † Καὶ ἔστι φίλος μετατιθέμενος
10 (*)εἰς ἔχθραν, † καὶ μάχιμον ἀνειδισμοῦ σου ἀποκαλύψει. † Καὶ ἔστι φίλος
κοινωνὸς τραπέζης, † καὶ οὐ μὴ διαμείνῃ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου. † Καὶ
11 ἐν τοῖς ἀγαθοῖς σου ἔσται ὡς σύ, † καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκέταις σου παῤῥησιάσεται.
12 † Ἐὰν ταπεινωθῇς, ἔσται κατὰ σοῦ, † καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσεται.
13 † Ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν σου διαχωρίσθητι, † καὶ ἀπὸ τῶν φίλων σου πρόσεχε. † Φίλος
14 πιστὸς σκέπη κραταιά, † ὁ δὲ εὑρὼν αὐτὸν ηὗρεν θησαυρόν. † Φίλῳ πιστῷ
15 οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα, † καὶ οὐκ ἔστι(*)σταθμὸς τῆς καλλονῆς αὐτοῦ. † Φίλος
16 πιστὸς φάρμακον ζωῆς, † καὶ οἱ φοβούμενοι κύριον εὑρήσουσιν αὐτόν. † Ὁ
φοβούμενος κύριον εὐθύνει φιλίαν αὐτοῦ, † ὅτι κατ' αὐτὸν οὕτως καὶ ὁ
17 πλησίον αὐτοῦ. † Τέκνον, ἐκ νεότητός σου ἐκλέξαι παιδείαν, † καὶ ἕως
18 πολιῶν εὑρήσεις σοφίαν. † Ὡς ὁ ἀροτριῶν καὶ (β)ὁ σπείρων πρόσελθε
19 αὐτῇ, † καὶ ἀνάμεινον τοὺς ἀγαθοὺς καρποὺς αὐτῆς. † Ἐν γὰρ τῷ ἐργασίᾳ
20 αὐτῆς ὀλίγον κοπιάσεις, † καὶ ταχὺ φάγεσαι (γ) γενημάτων αὐτῆς.
21 † Ὡς τραχεῖά ἐστι σοφία τοῖς ἀπαιδεύτοις, † καὶ οὐκ ἐμμενεῖ ὁ ἀνὴρ
22 ἀκάρδιος. † Ὡς λίθος δοκιμασίας ἐπιχεῖται αὐτῷ, † καὶ οὐ χρονί-
23 ζει ἀποῤῥίψαι αὐτόν. † Σοφία γὰρ κατὰ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐστι, † καὶ οὐ πολ-
24 λοῖς ἐστι φανερά. † Ἄκουσον τέκνον καὶ (δ) δέξαι γνώμην μου, † καὶ μὴ
25 ἀπαναίνου τὴν συμβουλίαν μου. † Καὶ (ε)εἴσενεγκον τοὺς πόδας σου εἰς τὰς
26 πέδας αὐτῆς, † καὶ εἰς τὸν κλοιὸν αὐτῆς τὸν τράχηλόν σου. † Ὑπόδες τὸν
ὦμόν σου, καὶ βάσταξον αὐτὴν, † καὶ μὴ σχοινοβατήσῃς τοῖς δεσμοῖς αὐτῆς.

MS. A. (*)εἰς ἐχθρὸν, (*)*παθμὸς (β)ὡς ὁ (γ)τῶν γενημάτων (δ)ἔκλεξαι † γνώμην (ε)εἰσένεγκαι

Multi pacifici sint tibi: consiliarii autẽ tui sint unus 6 de mille. Si possides amicũ; in tentatione posside eũ, 7 & nõ facilè credas ei. Est enim amicus in tempore 8 suo, & nõ permanebit in die tribulationis tuæ. Et 9 est amicus, qui convertitur ad inimicitiam, & rixã opprobrii tui denudabit. Et est amicus socius men- 10 sarũ, & nõ permanebit in die necessitatis tuæ. Et in 11 bonis tuis erit, tanquam tu, & in domesticis tuis fi- ducialiter aget. Si humiliatus fueris; erit contra te, 12 & à facie tua absondet se. Ab inimicis tuis separa 13 te: & ab amicis tuis attende. Amicus fidelis, protec- 14 tio fortis: &, qui invenit illum; invenit thesaurũ. Amico fideli nulla est cõparatio, & nõ est pondus bo- 15 nitati ejus. Amicus fidelis, medicamentũ vitæ: &, 16 qui metuunt Dominum; invenient illum. Qui timet 17 Dominum; bonã habet amicitiam suam: quoniam se- cundùm ipsum, sic & proximus ipsius. Fili, à ju- 18 ventute tua excipe doctrinam: & usque ad canos invenies sapientiam. Quasi is, qui arat, & qui se- 19 minat, accede ad illã: & sustine bonos fructus illius. In operatione enim illius paululùm laborabis: & citò 20 edes de generationibus illius. Quàm aspera est ni- 21 miùm indoctis, & non permanebit in illa excors. Quasi lapis probationis fortis erit in illo; & nõ de- 22 morabitur projicere illam. Sapientia enim secundùm 23 nomen suum est: & non est multis manifesta. Audi, 24 fili, & accipe sententiã meã, & ne abjicias cõsilium meum. Et injice pedes tuos in compedes illius, et in 25 torquem illius collum tuum. Subjice humerum tuum, 26 et porta illam: et ne acedieris vinculis illius.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 * ܥܬܝܪ ܐܗܘܘ ܠܟ ܫܠܝܡܐ. ܐܦ ܡܫܝܚܐ ܚܕ ܡܢ ܐܠܦ ܐܝܬ ܠܟ. * ܡܛܠ ܕܡܬܩܢܐ ܠܟ ܩܢܝ ܐܢܘܢ ܘܒܢܣܝܘܢ ܬܬܩܢ ܐܢܘܢ ܘܠܐ ܬܗܝܡܢ ܠܡܐ ܕܡܫܬܟܚ ܠܟ. * ܐܝܬ ܐܢܘܢ ܕܠܥܕܢ ܙܒܢ ܠܐ ܢܩܝܡ. ܘܠܐ ܢܫܬܗܐ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ܠܟ. * ܒܛܝܒܘܬܟ ܢܗܘܐ ܥܡ ܒܝܬܟ ܘܒܡܫܡܫܢܝ ܒܝܬܟ ܢܗܝܪ ܠܟ ܘܢܬܟܠܡ ܒܚܪܝܬܐ ܥܠ ܥܒܕܝܟ. ܘܐܢ ܬܬܟܢܝ ܢܬܦܟ ܥܠܝܟ ܘܢܣܬܪ ܡܢ ܩܕܡ ܐܦܝܟ. ܐܬܚܪ ܡܢ ܒܥܠ ܒܥܬ ܠܟ ܘܡܢ ܚܒܪ ܕܡܪܝܡ ܠܟ ܐܬܚܪ. ܒܢܝ ܡܢ ܥܠܡܝܬܟ ܐܣܝܦ ܠܝܕܥܬܐ ܘܥܕ ܣܝܒܘܬܐ ܬܫܟܚ ܚܟܡܬܐ. ܐܝܟ ܕܚܪܫ ܘܙܪܥ ܩܪܒ ܠܗ ܘܣܒܪ ܠܦܪܝ ܛܒ ܕܝܠܗ. ܒܥܒܕܗ ܕܝܠܗ ܙܥܘܪ ܡܕܡ ܘܡܢ ܒܪܟܬܗ ܬܐܟܠ ܡܕܡ. ܡܪ ܩܫܐ ܠܣܟܠܐ ܚܟܡܬܐ ܘܠܐ ܢܩܝܡ ܒܗ ܓܒܪܐ ܕܠܒܐ. ܐܝܟ ܐܒܢ ܒܘܚܢܐ ܠܡܢܣܝܢ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܪܟܙ ܠܡܫܕܝܗ

Versio VULG. LAT.

27 In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtu-
28 te tua conserva vias ejus. Investiga illã, & manifesta-
29 bitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam: In
novissimis enim invenies requiẽ in ea, & convertetur
30 tibi in oblectationem. Et erunt tibi compedes ejus in
protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & tor-
31 ques illius in stolam gloriæ: Decor enim vitæ est in
32 illa, & vincula illius alligatura salutaris. Stolam glo-
riæ indues eam, & coronam gratulationis superpones
33 tibi. Fili, si attenderis mihi, disces: & si accommo-
34 daveris animũ tuũ, sapiens eris. Si inclinaveris aurem
tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapi-
35 ens eris. In multitudine presbyterorũ prudentiũ sta,
& sapientiæ illorum ex corde conjungere, ut omnem
narrationẽ Dei possis audire, & proverbia laudis non
36 effugiant à te. Et si videris sensatũ, evigila ad eum, &
37 gradus ostiorũ illius exterat pes tuus. Cogitatum tuũ
habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maximè
assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia
sapientiæ dabitur tibi.

CAP. VII.

1 NOli facere mala, & non te apprehendent, Disce-
2 de ab iniquo, & deficient mala abs te. Fili, non semi-
3 nes mala in sulcis injustitiæ, et non metes ea in septu-
4 plũ. Noli quærere à Dño ducatum, neque à rege cathe-
5 dram honoris. Non te justifices ante Deum, quoniam
agnitor cordis ipse est: & penes regem noli velle vi-
6 deri sapiens. Noli quærere fieri judex, nisi valeas vir-
tute irrumpere iniquitates: ne fortè extimescas faciem
7 potentis, & ponas scandalũ in æquitate tua. Non pec-
ces in multitudinem civitatis, nec te immittas in popu-
8 lum, Neque alliges duplicia peccata: nec enim in uno
eris immunis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

27 †Ἐν πάσῃ ψυχῇ Cω προσελθε αὐτῇ, †κ̀ ἐν ὅλῃ δωμάμι Cω(ζ)Cω-
28 τήρησον τὰς ὁδὰς αὐτῆς. †Ἐξίχνευσον κ̀ ζήτησον, κ̀ γνωσθήσ[ε]αί
29 σοι, † κ̀ ἐσχαλὰς γρόμυ μὴ ἀφῇς αὐτλ́. †Ἐπ' ἐσχάτων γὰρ ἀ-
ρήσεις † ἀνάπαυσιν αὐτῆς, † κ̀ φαφήσεταί Coι εἰς εὐφροσύνλ.
30 † Καὶ ἔσονταί σοι αἱ (*) πέδαι εἰς σκέπλ ἰσχύ Θ, †κ̀ οἱ κλοιοὶ αὐ-
31 τῆς εἰς στολὴ δόξης. † Κόσμ Θ γὰ χρύσεός ἐστιν ἐπ' αὐτῆς, †κ̀ οἱ
32 δεσμοὶ αὐτῆς κλῶσμα υακίνθινον. † Στολὴ δόξης ἐνδύσῃ αὐτλ́ν,
33 κ̀ στέφανον ἀγαλλιάσ[ε]Θ περιθήσεις σαυτῷ. †Ἐὰν θέλῃς, τέκνον,
34 παιδευθήσῃ, †κ̀ ἐὰν (η) δῶς σ̀ ψυχλ́ Cω, σωθῇς ἔσῃ. †(θ)Ἐὰν
35 ἀγαπήσῃς ἀκύειν, ἐκδέξῃ· †κ̀ ἐὰν κλίνῃς τὸ ὖς σε, σοφὸς ἔσῃ. †Ἐν
πλήθει πρεσβυτέρων σῆθι, † κ̀, τίς σοφός, αὐτῷ πρόσκολλήθητι.
†Πᾶ̃σ διήγησιν θείαν θέλε (ι) ἀκύειν, †κ̀ παροιμίαι συνέσεως μὴ
36 ὀκφυγέτωσάν Cε. †Ἐὰν ἴδῃς συνετὸν, ὄρθριζε πρὸς αὐτὸν, †κ̀ βαθ-
37 μὸς θυρῶν αὐτ̃ ὀκπατείτω ὁ πὰς Cω. Διαιοῦ ἐν τοῖς πρόσταγμασι
κυρίυ, † κ̀ ἐν τ̃ ἐντολαῖς αὐτ̃ μελέτα διαπαντός· † αὐτὸς σηειῖ τ̃
καρδίαν Cυ, †κ̀ ἡ ἐπιθυμία τ̃ σοφίας (κ) σε δοθήσ[ε]αί σοι.
MS.A.(ζ)πίρυσον(*)*παιδες(κ)ὀπ[illegible]ς(θ)Καὶ ἐὰν(ι)ἀκράσ[illegible]ς,(κ)δο-
θήσ[ε]αί

ΚΕΦ. ζ'.

1 †Μὴ ποίει κακά, κ̀ ὰ μή σε καταλάβῃ κακόν. †Ἀπόχωρει ἀπὸ
2 ἀδίκυ, κ̀ ὀκκλινεῖ ἀπὸ σ̀. †Τὰ, μὴ σπεῖρε ἐπ' ἄυλακας ἀδικίας,
3 † κ̀ ὰ μὴ θερίσῃς(α) αὐτὰς ἑπταπλασίως. † Μὴ ζήτ[ε] παρὰ κυρίυ
4 ἡγεμονίαν, † μηδὲ παρὰ βασιλέως καθέδραν δόξης. † Μὴ δικαιῶ
ἴναγε κυρίυ, †κ̀ παρὰ βασιλεῖ μὴ σοφίζυ. †Μὴ ζήτ[ε] γενέσθ κριτὴς,
5 †μὴ ἐκ(β)ἔχυσίς ἐξάραι ἀδικίας· †μήποτε ἐυλαβηθῇς ἀπὸ πρόσ-
6 ὠπυ δυνάσυ, †κ̀ θήσῃς σκάνδαλον ἐν εὐθύτητί συ. †Μὴ ἁμάρτανε
7 εἰς πᾶσ πόλεως, †κ̀ μὴ καταβάλῃς σεαυτὸν ἐν ὄχλῳ. † Μὴ κατα-
δυσμὸς εἰς ἁμαρτίαν, †ἐν γὰ γ)τῇ μᾷ ὐκ ἀθῳ Θ ἔσῃ. †Μὴ ὦπῃς,
11 Τῷ πλήθει τ̃ δώρων μυ (*) ἐπόψ), †κ̀ ἐν τ̃ σοσενέγκαι με θεῷ ὑ-
ψίσῳ προσδέξ).
MS.A.(α)αὐτὰ ἐπαπλάσιᾳ(β)ἰσχύσις(γ)μιᾷ(*)ἐπόψομαι,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

27 * ڂڒڡ ڡڂڒ ڡڂڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ.
28 ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ.
29 ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ.
31
32 ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ.
33 ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ.
34 * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ.
35 ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ.
36 ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ.
ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ * ز *

1
2 * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ.
3
4 ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ.
5 ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ.
6 * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ.
7 ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ.
8 ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. * ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ ڡڡڡڡ. ڡڡڡڡ.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

27 * اَفْحَصْ وَفَتِّشْ وَاطْلُبْ لِتَجِدَ. اِسْتَفِدْهَا وَلَا تَخْذُلْهَا * فَاِنَّ فِي آخِرِ اَمْرِكَ تَجِدُ الرَّاحَةَ وَالنَّعِيمَ * وَفِي
28
29
31 عَافِيَتِكَ تَكُونُ لَكَ مَصَائِدُهَا مَجْلِسًا مَنِيعًا * وَتَكْسُوكَ كِسْوَةَ البَهَاءِ * وَتُكَلِّلُكَ بِاكْلِيلِ المَجْدِ *
32 * يَا بُنَيَّ اِنْ شِئْتَ كُنْتَ حَكِيمًا * وَاِنْ اَفْرَدْتَ قَلْبَكَ لِلْحِكْمَةِ كُنْتَ مُحَرَّرًا لَهَا * اِنْ اَعْنَاكَ السَّمْعُ
33 تَعَلَّمْتَ * وَاِنْ اَصْغَيْتَ سَمْعَكَ كُنْتَ حَكِيمًا * اِحْضُرْ مَجَالِسَ الشُّيُوخِ * وَاِفْحَصْ عَمَّنْ كَانَ مِنْهُمْ
34 حَكِيمًا * اَفْرِدْ نَفْسَكَ لِسَمْعِ اَحَادِيثِ الحُكَمَاءِ * وَلَا تَعْوَبَكَ اَمْثَالُهُمْ * وَابْنِ فِي اِدْفِهِمْ عَقْلًا وَاتْقِطْ
35 اَلْيَهِ * وَلْتَطَأْ قَدَمَاكَ اُسْكُفَّاتِ بُيُوتِهِمْ * تَفَهَّمْ بِخَشْيَةِ اللهِ وَاسْعَ بِمُرْضَاتِهِ كُلَّ يَوْمٍ * وَهُوَ يُسَهِّلُ
36 طَرِيقَكَ * وَيُظْهِرُ لَكَ جَمِيعَ مَا اَشْتَهَيْتَ مَعْرِفَتَهُ * اَلفَصْلُ السَّابِعُ *
1
2 * لَا تَأْتِيَنَّ سَرًّا * وَلَا تُخَالِطَنَّ السَّوْءَ * تَبَاعَدْ عَنْهُ يَبْعُدْ عَنْكَ * لَا تَزْرَعْ فِي جُرُنِ الاِثْمِ وَالخَطِيَّةِ *
3
4 لِئَلَّا تُعَاقَبَ سَبْعَةَ اَضْعَافٍ * لَا تَطْلُبْ مِنَ اللهِ السُّلْطَانَ * وَلَا الجَوَائِزَ وَالكَرَامَةَ مِنَ المَلِكِ *
5 * لَا تَرْكَنِّي نَفْسَكَ اَمَامَ اللهِ * وَاِيَّاكَ وَالجَهْلَ قُدَّامَ المَلِكِ * لَا تَطْلُبْ وِلَايَةَ القَضَاءِ اِلَّا وَقَدْ وَطَّنْتَ
6 نَفْسَكَ * اِنْ تَبْطِلِ الفُجُورَ لَتَقْدِرَ عَلَى ذَلِكَ * لَعَلَّكَ اِنْ تَهَابَ العَيْبَ اَوْ تُحَابِيَهُ فَتَعِيبَ عَمَلَكَ *
8 * لَا تَعُودَنَّ فِي الخَطَايَا * لِاَنَّكَ لَمْ تَبْرَأْ مِنَ الاُولَى *

Verso VULG. LAT.

27 In omni animo tuo accede ad illam: & in omni vir-
28 tute tua conserva vias ejus. Investiga, & quære:
& manifestabitur tibi: & continens factus ne de-
29 relinquas illam. In novissimis enim invenies requi-
em ejus: & convertetur tibi in oblectationem. Et
30 erunt tibi compedes in protectionem fortitudinis, &
torques illius in stolam gloriæ. Decus enim aure-
31 um est in ea, & vincula illius, (b) fila hyacinthi-
na. Stolam gloriæ indues eam, & coronam gratula-
32 tionis impones tibi. Si volueris, fili, disces: &, si
33 accommodaveris animum tuum; callidus eris. Si
34 dilexeris audire; (c)excipies: & si inclinaveris
aurem tuam; sapiens eris. In multitudine presby-
35 terorum sta: &, quì sapiens; ei conjungere. Omnem
narrationem divinam velis audire: & proverbia
intellectûs non effugiant te. Si videris sensatum;
36 evigila ad eum: & gradus (d) ostiorum illius ex-
terat pes tuus. Cogitatum tuum habe in præceptis
37 Domini, & in mandatis illius meditare semper.
Ipse firmabit cor tuum: & concupiscentia sapien-
tiæ tuæ dabitur tibi.

CAP. VII.

NOli facere mala: & non te apprehendet (a) 1
malum. Discede ab iniquo, & declinabit à te. Fili, 2
non semines in sulcis injustitiæ; & non metes eas in 3
septuplum. Noli quærere à Domino ducatum, neque 4
à rege cathedram honoris. Non te justifices ante Do- 5
minum: & penes regem noli velle videri sapiens.
Noli quærere fieri judex; (b) ne fortè non possis au- 6
ferre iniquitates: Ne fortè extimescas faciem po-
tentis: & ponas scandalum in rectitudine tua.
Non pecces in multitudinem civitatis; nec te de- 7
mittas in turbam. Non alliges bis peccatum: Nec 8
uno enim non eris immunis. Ne dicas; In multitu- 11
dinem muncrum meorum respiciet, & offerente me
Deo altissimo, (c) suscipiet.

Explora & investiga, quære & invenies: ar-

17 ctiùs eam tene, nec eam dimittas: Et tan- 18
dem requiem atque delitias invenies, & in
extremis tuis gaudebis: Eruntque tibi retia 19
ejus sedes firmissima: Honoris amictu indu- 31
et te, & coronâ gloriæ te præcinget. Si vo- 32
lueris fili mi, erudieris: & si adverteris ani- 33
mum tuum, evades callidus. Si libenter au-
dieris, disces: & si aurem tuam admoveris, 34
adipiscêris sapientiam. Cœtui seniorum af-
fisto, & vide quis fuerit sapiens, eique ad-
hæresce. In omni colloquio esto lubens ad
audiendum: & proverbia sapientum non te
fugiant. Vide quisnam sit sapiens, & quære 35
eum, & limen ejus conculcet pes tuus. In- 36
tellige timorem Dei, ejusque mandata quoti-
die meditare: ipséque vias tuas dirigat, &
quicquid optaveris te docebit.

CAP. VII.

NEquid mali facias, nec assequetur te ma- 1
lum. Recede à malo, & recedet à te. In ar- 2
vo peccati ne serito, ne septuplum metas. 3
Ne petas à Deo principatum, nec à rege mu- 4
nus honoris. Ne justifices teipsum coram 5
Deo, & coram rege ne fis stultus. Judex eva- 6
dere ne contendas, nisi polleas viribus ad ab-
olendam iniquitatem: ne fortè divitem re-
formides, & vitium inferas religioni tuæ.
Ne reum te reddas inter turbam civitatis, & 7
in judicia ejus ne te præcipites. Commissio- 8
nem peccatorum ne congemines, cùm in
præcedentibus non fis justificatus.

Indaga, scrutare, & æquire, ut invenias: utere illâ, nec deseras eam: Nam in fine verum tuarum invenies requiem & jucunditatem: Et in extremis tuis erunt tibi retia ejus solium excelsum: Indumento nitoris cinget te, & gloriæ diademate coronabit. O fili mi, si velis, sapiens eris: et si sapientiæ cor tuum fe-
posueris, eris ad eandem liber & expeditus. Si fueris audiendi studiosus, addisces: & si aurem tuam præbueris, sapiens evades. Senum consessibus adesto, & quisnam sit inter eos cordatus exquire. Subducito teipsum ad audienda colloquia sapientum, & eorum parabolæ te non prætereant. Compone tibi ex eorum familiaritate judicium, téque ad illam subtrahe; & pedes tui limina habitationum eorum terant. Intellige timorem Dei, & in his quæ placita sunt illi, quotidiè versare: et ipse viam tuam complanabit, et indicabit tibi quicquid scire cupies. CAP. VII.

NE perpetres malum, & cum pravo noli consortium habere. Recede ab eo, & recedet à te. Ne seras in urceo iniquitatis et peccati, ne septupliciter punias. Ne exoptes à Deo potestatem, neq; munera et honorem à rege. Ne te justifices coram Deo, & cave tibi ab insipientia coram rege. Judicandi provinciam ne postules, nisi vires animum tuum demiseris; (si ab iniquitate abstineas, id quidem præ-terit) ne fortè si divitem extimueris, aut assentatus ei fueris, opus tuum culpes. Ne iteres peccata, quia nondum es impunis ab anteactis.

Versio VULG. LAT.

9 Noli esse pusillanimis in animo tuo: Exorare, & facere
10 eleëmosynam ne despicias. Ne dicas; In multitudine mu-
11 nerum meorum respiciet Deus, & offerente me Deo altissi-
12 mo, munera mea suscipiet. Non irrideas hominem in ama-
13 ritudine animæ: est enim qui humiliat & exaltat, circum-
14 spector Deus. Noli arare mendacium adversùs fratrem tu-
15 um: neque in amicum similiter facias. Noli velle mentiri
16 omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona. Noli
17 verbosus esse in multitudine presbyterorum, & non iteres
18 verbum in oratione tua. Non oderis laboriosa opera, &
19 rusticationem creatam ab Altissimo. Non te repures in
20 multitudine indisciplinatorum. Memento iræ, quoniam
21 non tardabit. Humilia valdè spiritum tuum: quoniam vin-
22 dicta carnis impii, ignis & vermis. Noli prævaricari in
amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum
2 auro spreveris. Noli discedere à muliere sensata & bona,
23 quam sortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiæ
24 illius super aurum. Non lædas servum in veritate operan-
25 tem, neque mercenarium dantem animam suam. Servus sen-
26 satus sit tibi dilectus quasi anima tua, non defraudes illum
libertate, neque inopem derelinquas illum. Pecora tibi sunt?
24 attende illis: & si sunt utilia, perseverent apud te. Filii tibi
25 sunt? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum. Filiæ
26 tibi sunt? serva corpus illarum, & non ostendas hilarem fa-
27 ciem tuam ad illas. Trade filiam, & grande opus feceris,
& homini sensato da illam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 †Μὴ ὀλιγοψυχήσῃς ἐν τῇ προσευχῇ σου, καὶ ἐλεημοσύνην ποι-
10 ῆσαι μὴ παρίδῃς. † Μὴ καταγίνου ἄνθρωπον ὄντα ἐν πικρίᾳ
ψυχῆς αὐτοῦ, †ἴσως γὰρ ὁ ταπεινῶν καὶ ἀνυψῶν. † Μὴ ἀσεβείᾳ ψεῦδος
12 ἐπ' ἀδελφῷ σου, † μηδὲ φίλῳ τὸ ὅμοιον ποίει. † Μὴ θέλε ψεύ-
13 δεσθαι πᾶν ψεῦδος, † ὁ γὰρ ἐνδιατριβμὸς αὐτοῦ οὐκ εἰς ἀγαθόν.
14 † Μὴ ἀδολέσχει ἐν πλήθει πρεσβυτέρων, † καὶ μὴ δευτερώσῃς
15 λόγον ἐν προσευχῇ σου. † Μὴ μισήσῃς ἐπίπονον ἐργασίαν, † καὶ
γεωργίαν ὑπὸ ὑψίστου ὁπισθεν(α)γωνισμένην. † Μὴ προσλογίζου σεαυτὸν ἐν
17 πλήθει ἁμαρτωλῶν. † (Δ) Ταπείνωσον σφόδρα † ψυχήν σου.
18 †Μνήσθητι ὅτι ὀργὴ καὶ χρονιεῖ, *Οτι ἐκδίκησις ἀπειλῆς πῦρ καὶ
σκώληξ. † Μὴ ἀλλάξῃς (ε)φίλον ἕνεκεν ἀδιαφόρου, † μήσ' ἀδελ-
19 φὸν γνήσιον ἐν χρυσίῳ Σωφείρ. † Μὴ ἀσχόλει γυναικὸς σοφῆς καὶ
20 ἀγαθῆς, † (Ζ) καὶ γὰρ χάρις αὐτῆς ὑπὲρ τὸ χρυσίον. † Μὴ κακώσῃς οἰ-
κέτην ἐργαζόμενον ἐν ἀληθείᾳ, † μηδὲ μίσθιον δίδοντα (η)ψυχὴν
22 αὐτοῦ. † Οἰκέτην συνετὸν ἀγάπα ὡς ψυχήν, † μὴ στερήσῃς
24 αὐτὸν ἐλευθερίας. † Κτήνη σοί ὄντα; ὅπως κέσθω αὐτά· † καὶ εἰ
ἔστι σοι χρήσιμα, ἐμμενέτω σοι. † Τέκνα σοί ὄντι; παίδευσον αὐ-
26 τά, †καὶ κάμψον ἐκ νεότητος † τὰ αὐχένα αὐτῶν. † Θυγατέρες σοί
εἰσι; πρόσεχε τῷ σώματι αὐτῶν, †καὶ μὴ ἱλαρώσῃς πρὸς(θ)αὐτὰς
27 τὸ πρόσωπόν σου. † *Εκδυ δυσλέρειαν, καὶ ἔσῃ πεπλεκὼς ἔργον
μέγα, † καὶ ἀνδρὶ σωφρονοῦντι δόρησαι αὐτοῦ.

MS. A. (Δ) Μνήσθητι ὅτι ὀργὴ καὶ χρονιεῖ. Ταπείνωσον σφόδρα
† ψυχήν σου, *Οτι ἐκδίκησις (ε)φίλου *ἀδιαφόρου, μηδὲ (ζ) καὶ γὰρ
(η) † ψυχὴ(θ)* αὐτά

Noli esse pusillanimis in oratione tua: Et eleemosynam facere ne despicias. Ne irrideas hominem, qui sit in amaritudine animæ tuæ: est enim qui humiliat, & qui exaltat. Noli arare mendacium adversùs fratrem tuum: neque in amicum similiter facias. Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non in bonum. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum: & non iteres verbum in oratione tua. Non oderis laboriosam operationem, & rusticationem creatam ab Altissimo. Non te computes in multitudine peccatorum. Humilia valdè spiritum tuum: Memento, quoniam ira non tardabit: Quoniam vindicta (d) impii, ignis, & vermis. Ne communes amicum propter (e) indifferens, neque fratrem germanum in auro Suphar. Noli discedere à muliere sensata, & bona: gratia enim ejus super aurum. Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. Servum sensatum diligat anima tua: non defraudes illum libertate. Pecora tibi sunt? attende illis: & si sunt tibi utilia; perseverent apud te. Filii tibi sunt? Erudi illos, & curva à pueritia collum eorum. Filiæ tibi sunt? Serva corpus earum: & ne ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Trade filiam: & grande opus feceris: & homini sensato da illam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

9 ܠܐ ܬܫܒܘ ܒܠܒܟ ܕܬܗܘܐ ܡܟܬܝܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ
10 ܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ
11
12 ܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ
13 ܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ
15
16 ܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ
17
18
19 ܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ
20
21 ܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ
22
23 ܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ
24 ܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ
25
26 ܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ
27 ܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ
ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܬܫܒܘ ܒܨܠܘܬܟ ܕܬܗܘܐ ܡܥܘܬܐ

Ne dicas, Respiciet copiam munerum meorum; cúmque sacrificavero Altissimo, oblationes meas accipiet. Ne tædio afficiaris in fundendis precibus tuis; & ab eleemosyna ne detinearis: mandatum exequi ne differas. Ne derideas hominem cujus amaræ sunt fauces: est enim qui evehat ac deprimat. Ne machineris malum adversùs fratrem tuum, similiter nec adversùs amicum, nec adversùs proximum ullo modo. Ne velis mentiri ullo mendacio, quia finis illis non est bonus. In senatu potentum ne te abscondas, & verba precationis tuæ ne varies. Ne diligas teipsum plusquàm populares tuos. Memento iram non esse transituram. Summoperè deprime teipsum, quia finis omnium hominum ad vermem est futurus. Amicum pecuniâ ne permutes, nec fratrem quem habes, auro Ophirio. Mulierem bonâ ac formâ speciosam ne permutes margaritis. Ne exagites famulum fideliter servientem, neq; mercenarium qui semetipsum fatigat. Servum sapientem ut animam tuam dilige, neque deneges ei libertatem. Jumentum habes, experire: quod si validum sit, posside. Liberos habes, erudi eos, & uxores ducito illis ab adolescentia ipsorum. Filiæ sunt tibi, custodi carnem earum: neque serenum illis præbeas vultum. Ejice filiam, & egredietur molestia: cæterùm viro cordato da illam. Uxorem habes, ne repudies eam: quòd si sit improba, ne te concredas illi. Animo toto honora patrem tuum; & matris tuæ quæ te genuit, ne obliviscaris.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

9 *لَا تَقُولَنَّ إِنَّهُ يُحَاسِبُنِي لِكَثْرَةِ قَرَابِينِي، وَيُحَاوِرُ عَنِّي الْعَلِيُّ لِكَثْرَةِ جُنُودِي. لَا تُرَائِي فِي دُعَائِكَ
وَصَلَاتِكَ، وَلَا تَمْنَعْ يَدَكَ مِنَ الصَّدَقَةِ. لَا تَدَعْ إِكْمَالَ الْوَصِيَّةِ * وَلَا تُسْهِرِي بِمَنْ هُوَ
10 دُونَكَ، لِأَنَّ الرَّبَّ يَرْفَعُ مَنْ يَشَاءُ وَيُذِلُّ مَنْ يَشَاءُ * لَا تَتَهِمْ بِأَحَدٍ سَمَةَ سُوءٍ، وَلَا بِصَدِيقِكَ
11 أَيْضًا، وَلَا بِأَحَدٍ مِنْ إِخْوَانِكَ * لَا يَعْجَبْكَ الْإِثْمُ وَالْكَذِبُ، لِأَنَّ عَاقِبَتَهَا عَاقِبَةُ سُوءٍ * لَا تَخُضْ
13 فِي مَجْلِسِ السَّلَاطِينِ، وَلَا تُعِيرِ كَلَامَ دُعَائِكَ * لَا تُوَبِّرْ نَفْسَكَ عَلَى وُمُوكَ * وَاذْكُرْ أَنَّ
16 السَّخَطَ لَا يَتَرَاخَى إِذَا نَزَلَ * وَضَعْ نَفْسَكَ جِدًّا جِدًّا، لِأَنَّ آخِرَ مَصِيرِ النَّاسِ إِلَى الرِّمَّةِ
17 وَالْبَلَى * لَا تُبَدِّلِ الصَّدِيقَ بِالْمَالِ، وَلَا أَخًا مُوَافِقًا بِذَهَبٍ * لَا تُبْدِلِ امْرَأَةً صَالِحَةً صَبِيحَةً
19 الْوَجْهِ بِالْمَرْجَانِ * لَا تَضُرَّ بِالْعَبْدِ الْمُنَاصِحِ، وَلَا بِالْأَجِيرِ الْمُتْعِبِ نَفْسَهُ * حُبَّ الْعَبْدَ الْحَكِيمَ
21 كَمُحِبِّكَ لِنَفْسِكَ، وَلَا تَمْنَعْهُ الْعِتْقَ * إِنْ كَانَتْ لَكَ دَابَّةٌ فَجَرِّبْهَا، وَإِنْ كَانَتْ مُوَافِقَةً فَاتَّخِذْهَا *
23 وَإِنْ كَانَ لَكَ أَوْلَادٌ فَأَحْسِنْ أَدَبَهُمْ، وَرَوِّجْهُمْ فِي حَدَاثَتِهِمْ * إِنْ رَوَّضْتَ بَنَاتٍ فَأَحْذَرْهُنَّ، وَلَا تُبَسِّ
25 لَهُنَّ وَجْهَكَ * زَوِّجْ بَنَاتِكَ فَقَدْ أَخْرَجْتَ عَنْكَ الْعَارَ، لَا تُزَوِّجْهُنَّ إِلَّا لِرَجُلٍ حَلِيمٍ * إِنْ كَانَتْ
26 لَكَ امْرَأَةٌ فَلَا تُطِعْهَا، وَلَا تَأْمَنْهَا إِنْ كَانَتْ فَاتِكَةً * أَكْرِمْ أَبَاكَ مِنْ أَقْصَى قَلْبِكَ،
27 وَلَا تَنْسَ وَالِدَتَكَ *

Ne dicas, Rationem mei habebit ob multitudinem oblationum mearum, & deflectet à me Altissimus propter copiam militum meorum. Ne simulatione utaris in precatione & oratione tua: & adhuc ne abstineas ab eleemosyna: præceptum peragere ne prætermittas. Inferiorem te ne derideas: nam Dominus extollit quem vult, & quem vult deprimit. Ne culpes in fratre tuo notam improbitatis, neque etiam in amico tuo, neque in ullo familiarium tuorum. Scelere ac mendacio ne obblecteris, quoniam finis eorum finis est pessimus. A consessu potentium ne te celaveris, & ne mutes verba precationis tuæ. Ne pluris teipsum æstimes quàm gentem tuam. Et memento iram cùm advenerit, non mitescere. Teque ipsum admodùm submitte, quoniam postremus hominum finis ad vermes & corruptionem tendit. Ne commutes amicum pecuniâ, nec fratrem concordem auro. Uxorem bonam, facie decoram, ne commutes margaritis. Servum benè se gerentem ne vexes, neque mercenarium sese fatigantem. Servum sapientem eodem quo teipsum amore prosequere, neque prohibeas eum libertate. Si tibi fuerit jumentum, experire illud: & si tibi sit idoneum, retineto. Si liberi tibi fuerint, eos benè erudias, & in adolescentia sua junge matrimonio. Si filias nactus es, cautè serva illas; nec vultum tuum ipsis hilarem ostendas. Junge matrimonio filias tuas, atque ignominiam à te jam ejeceris: at ne illas matrimonio conjungas, nisi cum viro prudente. Si uxor tibi fuerit, ne obedias ei; nec fidem adhibeas illi, si fuerit impudica. Honora patrem tuum ex penitissimo corde tuo, & genitricem tuam ne derelinque.

Versio VULG. LAT.

28 Mulier si est tibi secundùm animam tuam, non projicias il-
29 lam: & odibili non credas te. In toto corde tuo Honora pa-
30 trem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris: Me-
mento quoniam nisi per illos natus non fuisses: & retribue
31 illis, quomodò & illi tibi. In tota anima tua time Domi-
32 num, & sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua di-
33 lige eum qui te fecit: & ministros ejus ne derelinquas. Ho-
nora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes, &
34 propurga te cum brachiis. Da illis partem, sicut manda-
tum est tibi, primitiarum & purgationis: & de negligen-
35 tia tua purga te cum paucis. Datum brachiorum tuorum
& sacrificium sanctificationis offeres Domino, & initia san-
36 ctorum: Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur
37 propitiatio & benedictio tua. Gratia dati in conspectu
38 omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam. Non
defis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambu-
39 la. Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dile-
40 ctione firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare no-
vissima tua, & in æternum non peccabis.

CAP. VIII.

1 Non litiges cum homine potente, ne fortè incidas in ma-
nus illius. Non contendas cum viro locuplete, ne fortè
3 contra te constituat litem tibi. Multos enim perdidit aurum
& argentum, & usque ad cor regum extendit & convertit.
4 Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem
5 illius ligna. Non communices homini indocto, ne malè de
6 progenie tua loquatur. Ne despicias hominem avertentem
se à peccato, neq. improperes ei: memento quoniam omnes
7 in correptione sumus. Ne spernas hominem in sua senectu-
8 te: etenim ex nobis senescunt. Noli de mortuo inimico tuo gaudere: sciens quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

28 †Γυνὴ σοὶ ἔστω κατὰ ψυχήν; μὴ ἐκβάλλε αὐτήν. † ἐν ὅλῃ (ι)καρδίᾳ
29 δόξασον † πατέρα σου, † καὶ μητρὸς ὠδῖνας μὴ ἐπιλάθῃ. †Μνή-
30 σθητι ὅτι διὰ αὐτῶν (κ)ἐγεννήθης, † καὶ τί ἀνταποδώσεις αὐτοῖς κατὰ
31 ὡς αὐτοί σοι; † Ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου φοβοῦ † κύριον, † καὶ τοὺς
32 ἱερεῖς αὐτοῦ ἁγίασον. † Ἐν ὅλῃ δυνάμει ἀγάπησον † ποιήσαντά
33 σε, † καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ μὴ ἐγκαταλίπῃς. †Φόβῳ † κύριον, καὶ
34 δόξασον ἱερέα, †καὶ δὸς † μερίδα αὐτῷ, καθὼς ἐντέταλταί σοι,
35 † ἀπαρχῆς, καὶ ἀφ' πλημμελείας, Καὶ δόσιν βραχιόνων, † καὶ
36 θυσίαν ἁγιασμοῦ, καὶ ἀπαρχὴν ἁγίων. † Καὶ πτωχῷ ἔκτεινον † σὴν
37 χεῖρά σου, † ἵνα τελειωθῇ ἡ εὐλογία σου. Χάρις δόματος
38 ἐναντι παντὸς ζῶντος, † καὶ ἐπὶ νεκρῷ μὴ ἀποκωλύσῃς χάριν.
39 † Μὴ ὑστέρει ἀπὸ κλαιόντων, † καὶ μετὰ πενθούντων πόρευσον. †Μὴ
40 ὄκνει ἐπισκέπτεσθαι ἄῤῥωστον, † ἐκ γὰρ τούτων ἀγαπηθήσῃ. † Ἐν
πᾶσι τοῖς λόγοις σου μνήσθητι τὰ ἔσχατά σου, † καὶ εἰς † αἰῶνα οὐ μὴ
ἁμάρτῃς. MS. A. (ι) διὰμ (κ) ἐγεννήθης,

ΚΕΦ. η'.

1 †Μὴ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου δυνάστου, † μήποτε ἐμπέσῃς εἰς
2 τὰς χεῖρας αὐτοῦ. †Μὴ ἔριζε μετὰ ἀνθρώπου πλουσίου, †μήποτε (α)ἀν-
3 τιστήσῃ σου † ὁλκήν· † Πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν τὸ χρυσίον, † καὶ κατ-
4 πίασεν καρδίας βασιλέων ἐξέκλινεν. † Μὴ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου γλωσ-
5 σώδους, † καὶ μὴ ἐπισωρεύσῃς ἐπὶ τὸ πῦρ αὐτοῦ ξύλα. † Μὴ πρόσ-
6 παιζε ἀπαιδεύτῳ, ἵνα μὴ ἀτιμάζωνται οἱ πρόγονοί σου. †Μὴ
ὀνείδιζε ἄνθρωπον ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας, † μνήσθητι ὅτι
7 πάντες ἐσμὲν ἐν (β)ἐπιτιμίοις. † Μὴ ἀτιμάσῃς (γ)ἄνθρωπον ἐν
8 γήρᾳ αὐτοῦ, † καὶ γὰρ ἐξ ἡμῶν γηράσκουσιν. †Μὴ ἐπιχαίρῃς ἐπὶ νεκρῷ,
† μνήσθητι ὅτι πάντες τελευτῶμεν.

MS. A. (α) ἀντιστῇ (β) ὀφλήμοις· (γ) ἄνδρα ἐν γήρᾳ

Memento quòd absque ipsis minimè fores: 28
& quid rependas eis, cùm ipsi te educârint?
Animo toto reverere Deum, & Sacerdotes 29
ejus honora. Creatorem tuum toto corde
honora, & Ministros ejus ne deseras. Ipsum 30
glorifica, & Sacerdotes quoque ipsius affice
honore, Et da eis demensum eorum, prout 31
mandatum est tibi, Panem oblationum, & 32
primitias manuum. Prætereà pauperi porri- 34
ge manum tuam, ut perfectæ sint benedictio-
nes tuæ: Gratiosa est enim munificentia in 35
oculis omnium creaturarum: imò etiam à
mortuo ne prohibeas gratiam. Exequiis ne 36
defistas, & cum lugentibus omnibus lugeto:
Nec te pigeat visitare ægrotos, quia propter 37
hujusmodi res tu diligêris. In omnibus acti- 38
onibus tuis memento finis, & in æternum
non peccabis.

CAP. VIII.

NE consortium habeas cum homine te va- 1
lidiore, nequando incidas in manus ejus.
Ne familiaritatem habeas cum auri posses- 2
re, ut ne pondus tuum libret. Multos enim 3
perdidit aurum; quin etiam cor regũ ipsũ
defipere facit. Ne rixeris cum homine ver- 4
boso, nec igni imponas ligna. Cum abjecto 5
ne contendas, ne te vituperent honesti. Ne 6
exprobres homini revertenti à peccatis suis:
memento nos omnes esse peccatores. Ho- 7
minem senescentem ne derideas: memento
quòd è nobis *sunt qui* senescunt. Ne gau- 8
deas super homine qui moritur: memento
nos omnes morituros.

Mulier est tibi secundùm animam? ne projicias (f) illam. In toto corde Honora patrem tuum: & gemitus matris non obliviscaris. Memento, quia per eos natus es: & quid retribues illis, quomodò illi tibi? In tota anima tua time Dominum; & sacerdotes illius suspice. In tota virtute dilige eum qui te fecit: & ministros ejus non derelinquas. Time Dominum, & honorifica sacerdotem: Et da illi partem, sicut mandatum est tibi, primitias, & pro delictis. Et datum brachiorum, & sacrificium sanctificationis, & primitias sanctorum. Et pauperi porrige manum tuam; ut perficiatur benedictio tua. Gratia datûs in conspectu omnis viventis: & in mortuo ne prohibeas gratiam. Non desis plorantibus, & cum lugentibus luge. (g) Ne pigriteris visitare ægrotum: ex his enim diligêris. In omnibus verbis tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.

CAP. VIII.

NOn litiges cum homine potente, ne fortè incidas in manus illius. Non contendas cum viro locuplete, ne fortè statuat contra te pondus. Multos enim perdidit aurum, & corda regum fecit declinare. Non litiges cum homine (a) linguoso, & non struas super ignem illius ligna. Ne colludas cum indocto, ne inhonorentur majores tui. Non improperes homini avertenti se à peccato: memento, quoniam omnes in correptionibus sumus. Ne spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis senescunt. Noli de mortuo gaudere: memento, quoniam omnes morimur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 * ܐܝܬ ܠܟ ܐܢܬܬܐ ܒܢܦܫܟ. ܠܐ ܬܫܕܝܗܝ. ܘܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܒܥܠ ܒܢܬ ܢܦܫ ܠܐ ܬܫܕܝܗ. ܒܟܠ
29 ܠܒܟ ܟܒܕ ܠܐܠܗܐ. ܘܚܘܣ ܒܟܗܢܐ ܕܝܗ. ܘܒܟܠ ܢܦܫܟ ܪܚܡ ܠܥܒܕܝܗ. ܘܠܐ ܬܫܒܘܩ ܠܟ ܒܥܠ ܒܢܬ ܢܦܫ ܠܐ ܬܫܕܝܗ.
30 * ܟܒܕ ܐܠܗܐ ܒܟܠ ܢܦܫܟ ܘܟܒܕ ܟܗܢܐ ܘܩܕܫ ܠܗ ܒܟܠ ܚܝܠܟ. * ܘܐܦ ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܒܥܠ ܒܢܬ ܢܦܫ ܠܐ ܬܫܕܝܗ.
31 * ܟܒܕ ܐܠܗܐ ܒܟܠ ܢܦܫܟ ܘܟܒܕ ܟܗܢܐ ܘܩܕܫ ܠܗ ܒܟܠ ܚܝܠܟ. * ܘܐܦ ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܒܥܠ ܒܢܬ ܢܦܫ ܠܐ ܬܫܕܝܗ.
32 * ܟܒܕ ܐܠܗܐ ܒܟܠ ܢܦܫܟ ܘܟܒܕ ܟܗܢܐ ܘܩܕܫ ܠܗ ܒܟܠ ܚܝܠܟ. * ܘܐܦ ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܒܥܠ ܒܢܬ ܢܦܫ ܠܐ ܬܫܕܝܗ.
34 ܟܒܕ ܐܠܗܐ ܒܟܠ ܢܦܫܟ ܘܟܒܕ ܟܗܢܐ ܘܩܕܫ ܠܗ ܒܟܠ ܚܝܠܟ. * ܘܐܦ ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܒܥܠ ܒܢܬ ܢܦܫ ܠܐ ܬܫܕܝܗ.
35 ܒܢܩܕܫܗ ܩܕܘܫܟ. * ܫܒܚ ܐܠܗܐ ܒܟܠ ܢܦܫܟ ܘܟܒܕ ܟܗܢܐ ܩܕܫ ܠܗ ܒܟܠ ܚܝܠܟ. ܘܐܦ ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܒܥܠ ܒܢܬ ܢܦܫ ܠܐ ܬܫܕܝܗ.
36 ܩܕܫ. ܠܐ ܬܒܛܠ ܡܢ ܩܕܫ ܩܕܫ. * ܘܠܐ ܬܒܛܠ ܡܢ ܩܕܫ ܩܕܫ. ܘܐܦ ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܒܥܠ ܒܢܬ ܢܦܫ ܠܐ ܬܫܕܝܗ.
37 ܩܕܫ. ܠܐ ܬܒܛܠ ܡܢ ܩܕܫ ܩܕܫ. * ܘܠܐ ܬܒܛܠ ܡܢ ܩܕܫ ܩܕܫ. ܘܐܦ ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܒܥܠ ܒܢܬ ܢܦܫ ܠܐ ܬܫܕܝܗ.
38 ܩܕܫ. ܠܐ ܬܒܛܠ ܡܢ ܩܕܫ ܩܕܫ. * ܘܐܦ ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܒܥܠ ܒܢܬ ܢܦܫ ܠܐ ܬܫܕܝܗ.
ܩܕܫ. ܘܐܦ ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܒܥܠ ܒܢܬ ܢܦܫ ܠܐ ܬܫܕܝܗ. ܠܐ ܬܒܛܠ ܡܢ ܩܕܫ ܩܕܫ. * ܬ *

1 * ܠܐ ܬܬܚܕ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܚܝܠ ܕܠܡܐ ܬܬܩܪ ܒܝܕܘܗܝ. * ܠܐ ܬܬܚܕ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܚܝܠ
2 ܕܠܡܐ ܬܬܩܪ ܒܝܕܘܗܝ. ܘܠܐ ܬܬܚܕ ܥܡ ܓܒܪܐ ܥܬܝܪ ܕܠܡܐ ܬܬܩܠ ܡܢ ܩܕܡܝܟ. ܡܛܠ
3 ܕܒܝܕ ܡܠܬܐ ܐܒܕ ܣܓܝܐܝܬ. ܘܒܝܕ ܢܫܐ ܠܒܐ ܡܠܟܐ ܕܡܐ ܥܒܕ. * ܡܛܠ ܕܒܝܕ ܡܠܬܐ ܐܒܕ ܣܓܝܐܝܬ.
4 ܘܒܝܕ ܢܫܐ ܠܒܐ ܡܠܟܐ ܕܡܐ ܥܒܕ. * ܠܐ ܬܬܚܕ ܥܡ ܓܒܪܐ ܦܓܪ ܠܫܢܗ. ܘܠܐ ܬܣܡ ܢܘܪ ܥܠ ܢܘܗ ܕܠܡܐ ܬܬܩܕ.
5 * ܠܐ ܬܬܚܕ ܥܡ ܓܒܪܐ ܚܝܠ ܘܠܐ ܬܚܒܪ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܠܐ ܡܠܦ. ܠܐ ܬܬܚܕ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܠܐ ܡܠܦ ܕܠܡܐ ܬܬܩܠ ܒܝܕܟ ܥܠ ܫܡܗ.
6 * ܠܐ ܬܬܚܕ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܚܝܠ ܘܠܐ ܬܚܒܪ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܠܐ ܡܠܦ. ܠܐ ܬܬܚܕ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܠܐ ܡܠܦ ܕܠܡܐ ܬܬܩܠ ܒܝܕܟ ܥܠ ܫܡܗ.
7 ܐܝܬ ܒܗ ܚܟܡ ܒܟܝܒ. * ܘܠܐ ܬܣܒ ܠܐ ܢܦܫ ܒܚܝܐ. ܐܝܬ ܒܗ ܒܥܠ ܒܢܬ ܗܝܟܠ. * ܠܐ ܬܒܙ ܠܐ
8 ܢܦܫ ܒܚܝܐ. ܐܝܬ ܒܗ ܚܟܡ ܡܘܒܝ.

Memento quòd absque ipsis natus non fuisses: & quænam erit tua in eos retributio, cùm ipsi te educârint? Time Deum ex penitissimo corde tuo, & debitam illi servitutem ne parvipendas. Glorifica eum, & sacerdotibus ejus honorem exhibeto; Et quæ ipsis debentur tribuas eisdem, ut tibi mandatum est. Multiplica munera & portiones; Et porrige mendico eleemosynam, ut ejus prò te precatio exaudiatur. Nam eleemosyna apud omnes homines gratia est ac beneficium: & ne mortuum prives beneficio tuo. Exequias etiam ac luctus adire ne negligas. Ægrotos invisere ne refugias, ut sis charus, Memor sis mortis in omnibus operibus tuis, & à sordere caveto.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

28 * أُذْكُرْ أَنَّهُ لَوْلاَ هُمَا مَا وُلِدْتَ * وَمَا مُكَافَأَتُكَ لَهُمَا إِنْهُمَا رَبَّاكَ * اتَّقِي اللهَ مِنْ أَقْصَا قَلْبِكَ *
29
30 وَلاَ تَسْخَفْ بِخِدْمَتِهِ * بَجِّلْهُ وَأَكْرِمْ كَهَانَتَهُ * وَأَعْطِهِمْ حُقُوقَهُمْ كَالَّذِي لَهُ تَجِبُ *
31
32 * أَكْثِرِ الْقَرَابِينَ وَالْخُطُوطَ * وَبَاوِلِ السَّائِلَ صَدَقَةً * لِيُسْتَجَابَ دُعَاؤُهُ لَكَ * لأَنَّ الصَّدَقَةَ
34
35 عِنْدَ جَمِيعِ النَّاسِ مَعْرُوفاً وَفَضْلاً * وَلاَ تَمْنَعْ مَعْرُوفَكَ مِنَ الْمَيِّتِ * وَلاَ تَعْدِلْ عَنِ الذُّهُوبِ
36
37 إِلَى الْجَنَائِزِ وَالْمَنَاحَةِ * لاَ تَعْرِضْ عَنْ عِبَادِهِ الْمَرْضَى * لِكَيْ تَكُونَ مُتَأَبِّاً * اُذْكُرِ الْمَوْتَ فِي
38 جَمِيعِ أَفْعَالِكَ * وَإِيَّاكَ وَالإِثْمَ * الْفَصْلُ الثَّامِنُ *

1 * لاَ تُنَازِعْ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْكَ * لَعَلَّهُ يُعَاكِرُكَ وَيَقَعُ فِي يَدِهِ * لاَ تُقَاوِمْ صَاحِبَ الذَّهَبِ *
2
3 لَعَلَّهُ يَرِنُ وَزْنَكَ وَيَنْتَقِمُ مِنْكَ * لأَنَّ كَثِيرِينَ مِنَ النَّاسِ أَهْلَكَهُمُ الأَمْوَالُ * وَقُلُوبُ
4
5 الْمُلُوكِ عَنْهَا لاَ تَنْثَنِي * لاَ تُصَاحِبْ رَجُلاً مُجُوناً * وَلاَ تَجْمَعِ الْحَطَبَ عَلَى النَّارِ * لاَ تُمَارِي
6 الدَّلِيلَ * لِئَلاَّ يَسْتَمْكِنَ الْكِرَامُ * لاَ تُعَيِّرْ تَائِباً مِنْ خَطَايَاهُ * وَاذْكُرْ أَنَّا جَمِيعاً خُطَاةٌ *
7
8 * لاَ تُسْهِرِي بِسِيجِ هَرِيمٍ * وَاعْلَمْ أَنَّا إِنْ عِشْنَا سَنَكْبُرُ وَسِيجُ * وَلاَ تَسْمَتْ بِمَوْتِ أَحَدٍ *
وَاذْكُرْ أَنَّا كُلَّنَا نَمُوتُ *

Memento quòd sine ipsis natus non fuisses: & quænam erit tua in eos retributio, cùm ipsi te educârint? Time Deum ex penitissimo corde tuo, & debitam illi servitutem ne parvipendas. Glorifica eum, & sacerdotibus ejus honorem exhibeto; Et quæ ipsis debentur tribuas eisdem, ut tibi mandatum est. Multiplica munera & portiones; Et porrige mendico eleemosynam, ut ejus prò te precatio exaudiatur. Nam eleemosyna apud omnes homines gratia est ac beneficium: & ne mortuum prives beneficio tuo. Exequias etiam ac luctus adire ne negligas. Ægrotos invisere ne refugias, ut sis charus, Memor sis mortis in omnibus operibus tuis, & à sordere caveto.

CAP. VIII.

NE contendas cum eo qui te fortior est, ne te decipiat, & in manum ejus incidas. Ne rixeris cum habente aurum, ne pondus tuum trutinet, & sumat à te vindictam. Multos enim homines perdiderunt divitiæ, & corda regum eas minimè despiciunt. Ne contrahas amicitiam cum homine rixoso, nec ligna congeras super ignem. Despectum ne imiteris, ne te contumeliis afficiant honesti. Ne probris afficias revertentem à peccatis suis, & memento nos omnes esse peccatores. Ne derideas senem decrepitum, & scito nos, si vixerimus, grandævos ac senes futuros. Ne læteris de morte ullius, & memento nos omnes morituros.

Versio VULG. LAT.

9 Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, & in
10 proverbiis eorum conversare. Ab ipsis enim disces sapien-
tiam, & doctrinam intellectûs, & servire magnatis sine que-
11 rela. Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didi-
12 cerunt à patribus suis: Quoniam ab ipsis disces intellectum,
13 & in tempore necessitatis dare responsum. Non incendas
carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flammâ
14 ignis peccatorum illorum. Ne contra faciem stes contu-
15 melioſi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. Noli fœnerari
homini fortiori te: quòd si fœneraveris, quasi perditum ha-
16 be. Non spondeas super virtutem tuam: quòd si spopon-
17 deris, quasi restituens cogita. Non judices contra judi-
18 cem: quoniam secundùm quod justum est judicat. Cum
audace non eas in via, ne fortè gravet mala sua in te: ipse
enim secundùm voluntatem suam vadit, & simul cum stul-
19 titia illius peries. Cum iracundo non facies rixam, & cum
audace non eas in desertum: quoniam quasi nihil est ante il-
20 lum sanguis, & ubi non est adjutorium, elidet te. Cum fa-
tuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere ni-
21 si quæ eas placent. Coram extraneo ne facias consilium:
22 nescis enim quid pariet. Non omni homini cor tuum ma-
nifestes: ne fortè inferat tibi gratiam falsam, & convitie-
tur tibi.

CAP. IX.

1 NOn zeles mulierem sinûs tui, ne ostendat super te mali-
2 tiam doctrinæ nequam. Non des mulieri potestatem ani-
mæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.
3 Ne respicias mulierem multivolam: ne fortè incidas in la-
queos illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 † Μὴ παρίδῃς διήγημα Ϛοφῶν, † καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις αὐτῶν ἀνα-
10 στρέφου, † Ὅτι παρ' αὐτῶν μαθήσῃ παιδείαν, † καὶ λειτουργῆσαι με-
11 γιστᾶσιν. † Μὴ ἀσχολείσθω διηγήματος γερόντων, † καὶ γὰρ αὐτοὶ
ἔμαθον παρὰ τῶν πατέρων αὐτῶν· † Ὅτι παρ' αὐτῶν μαθήσῃ
12 σύνεσιν, † καὶ ἐν καιρῷ χρείας δοῦναι ἀπόκρισιν. † Μὴ ἅπτου
13 ἀνθράκων ἁμαρτωλῶν, † μὴ ἐμπυρισθῇς ἐν πυρὶ φλογὸς αὐτῶν. † Μὴ
ἐξανασταθῇς ἀπὸ προσώπου ὑβριστοῦ, ἵνα μὴ ἐγκαθίσῃ ὡς ἔνεδρον τῷ
14 στόματί σου. † Μὴ δανείσῃς ἀνθρώπῳ ἰσχυροτέρῳ σου, † καὶ ἐὰν
15 δανείσῃς, ὡς ἀπολωλεκὼς γίνου. † Μὴ ἐγγυήσῃ ὑπὲρ δύναμίν
16 σου, † καὶ ἐὰν ἐγγυήσῃ, ὡς ὑποτίσων φρόντιζε. † Μὴ δικάζου μετὰ
17 κριτοῦ, † καὶ γὰρ κρίσιν αὐτοῦ κρινοῦσιν αὐτῷ. † Μετὰ τολμηροῦ
μὴ πορεύου ἐν ὁδῷ, † ἵνα μὴ βαρύνῃ σε καθ' ὁδόν· † αὐτὸς γὰρ κατὰ
τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιήσει, † καὶ τῇ ἀφροσύνῃ αὐτοῦ συναπολῇ.
18 † Μετὰ θυμώδους μὴ ποιήσῃς μάχην, † καὶ μὴ διαπορεύου μετ'
αὐτοῦ ἐν ἐρήμῳ, † ὅτι ὡς οὐδὲν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ αἷμα, † καὶ
19 ὅπου οὐκ ἔστιν βοήθεια, καταβαλεῖ σε. † Μετὰ μωροῦ μὴ συμβουλεύου,
20 † οὐ γὰρ δυνήσῃ λόγον σχεῖν. † Ἐνώπιον ἀλλοτρίων μὴ ποιήσῃς
21 κρυπτόν· † οὐ γὰρ γνώσεσθε τὸ τέλος. † Παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ
ἔκφαινε (final) καρδίαν, † καὶ μὴ ἀναφερέτω σοι χάριν.

MS. A. (final) καρδίαν σου,

ΚΕΦ. Θ'.

1 † Μὴ ζήλωσε γυναῖκα τῆς κόλπου σου, † μηδὲ διδάξῃς ἐπὶ σαυ-
2 τὸν παιδείαν πονηράν. † Μὴ δῷς γυναικὶ τὴν ψυχήν σου, † ὥστε
3 σῆναι αὐτὴν ἐπὶ τὴν ἰσχύν σου. † Μὴ πάντα γυναικὶ ἐπαιρίζο-
μένῃ, † μήποτε ἐμπέσῃς εἰς τὰς παγίδας αὐτῆς.

Ne despicias narrationem sapientum: & in 9
proverbiis eorum conversare. Ab ipsis enim 1
disces (b) doctrinam, & servire magnatis. Non 11
te prætereat narratio seniorum: & ipsi enim
didicerunt à patribus suis. Quoniam ab ipsis 12
disces intellectum, & in tempore necessitatis
dare responsum. Non incendas carbones pecca- 13
toris, ne incendaris in igne flammæ illius. Ne 14
contra faciem stes contumelioſi; ne insideat,
quasi insidiator, ori tuo. Noli fœnerari homi- 15
ni fortiori te: quòd si fœneraveris; quasi per-
ditum habe. Non spondeas super virtutem 16
tuam: quòd si spoponderis: quasi persoluturus,
cogita. Ne litiges cum judice: quoniam secundùm 17
existimationem ejus judicabunt ei. Cum audace 18
ne eas in via, ne gravetur contra te. Ipse enim se-
cundùm voluntatem suam faciet; & simul cum
stultitia illius perices. Cum iracundo ne facias
rixam, & cum illo ne eas per desertum. Quoniã 19
quasi nihil est ante illum sanguis: & ubi non est
adjutorium, elidet te. Cum fatuo consilium non ha- 20
beas: non enim poterit verbum celare. Coràm extra- 21
neo non facias occultũ: nescis enim quid pariet.
Non omni homini cor tuum manifestes, & non 22
referat tibi (c) gratiam.

CAP. IX.

NOn zeles mulierem sinûs tui; neque doceas 1
super te doctrinam nequam. Non des mulieri a- 2
nimam tuam, ut ascendat ipsa super virtutem
tuam. Ne respicias mulierem multivolam; ne 3
fortè incidas in laqueos illius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

9 * ܠܐ ܬܥܒܪ ܗܦܟܬܐ ܕܣܒܪܐ. ܘܒܡܬܠܐ ܕܐܢܫܐ ܬܬܒܨܪ. * ܠܐ ܬܫܒܩ ܒܗܘܢ
10 ܐܦܠܐ ܬܐܟܠ ܘܬܬܠܡܕ ܡܢ ܩܕܡܝܗܘܢ. ܘܬܬܚܟܡ ܡܢ ܩܕܡ ܪܒܪܒܢܐ. * ܠܐ ܬܫܒܩ
11 ܠܦܘܡܟ ܬܐܟܠ ܘܬܬܠܡܕ ܡܢ ܩܕܡ ܥܬܝܩܐ. ܘܬܢܝܚ ܒܐܘܡܪ ܡܢ ܩܕܡ ܥܬܝܩܐ. * ܠܐ ܬܫܒܩ
12 ܒܥܒܕܐ ܕܡܪܝ ܐܪܚܐ. * ܡܢܐ ܒܗܘܢ ܠܦܘܡܟ ܬܐܟܠ ܘܬܬܠܡܕ. ܘܬܬܚܟܡ ܒܥܒܕܐ
13 ܕܡܪܝ ܐܪܚܐ. * ܠܐ ܬܩܪܒ ܠܐܢܫ ܚܣܝܢ ܡܢܟ ܕܠܐ ܬܬܩܛܠ ܒܚܛܗܗ. ܠܐ ܬܬܩܪܒ
14 ܒܢܘܪܗ. * ܠܐ ܬܩܡ ܩܕܡ ܦܢܝ ܡܢ ܚܣܝܢ. ܠܐ ܬܗܘܐ ܚܒܝܠܐ ܥܠ ܦܘܡܟ. * ܠܐ ܬܗܒ ܠܚܒܪܟ
15 ܒܥܝܢ
16 ܡܢܟ. ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ ܠܐ ܬܗܒ ܒܥܝܢ ܚܣܝܢ ܡܢܟ. ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ ܬܬܠ. * ܠܐ ܬܬܚܒܪ ܚܣܝܢ ܒܥܝܢ
17 ܡܢܟ. ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ ܒܥܝܢ ܚܣܝܢ ܡܢܟ. ܠܐ ܬܗܘܐ ܚܒܝܠ ܥܡ ܕܝܢܐ. * ܠܐ ܬܬܚܟܡ ܥܡ
18 ܓܒܪܐ ܕܪܓܙ. ܕܠܐ ܬܬܩܠ ܥܠ ܢܦܫܟ ܒܐܘܪܚܐ. * ܠܐ ܬܬܚܒܪ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܪܓܙ. ܕܠܐ
19 ܬܬܩܠ ܥܠ ܢܦܫܟ ܒܐܘܪܚܐ. * ܠܐ ܬܬܚܒܪ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܪܓܙ. ܕܠܐ ܬܬܩܠ ܥܠ ܢܦܫܟ ܒܐܘܪܚܐ.
ܕܟܠ ܡܐ ܕܗܘ ܒܥܝܢ ܡܢ ܩܕܡ ܥܒܕ ܟܕ ܪܓܙ ܗܘ. ܘܒܪܓܙ ܗܘ ܥܒܕ ܕܝܢܗ. * ܠܐ ܬܬܚܒܪ
20 ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܪܓܙ. ܕܠܐ ܬܬܩܠ ܥܠ ܢܦܫܟ ܒܐܘܪܚܐ. ܕܟܠ ܡܐ ܕܗܘ ܒܥܝܢ ܡܢ ܩܕܡ ܥܒܕ ܟܕ ܪܓܙ ܗܘ. ܘܒܪܓܙ ܗܘ ܥܒܕ ܕܝܢܗ.
ܕܠܐ ܬܬܚܒܪ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܪܓܙ. ܕܠܐ ܬܬܩܠ ܥܠ ܢܦܫܟ ܒܐܘܪܚܐ. ܕܟܠ ܡܐ ܕܗܘ ܒܥܝܢ ܡܢ ܩܕܡ ܥܒܕ ܟܕ ܪܓܙ ܗܘ. ܘܒܪܓܙ ܗܘ ܥܒܕ ܕܝܢܗ.
21 ܕܠܐ ܬܬܚܒܪ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܪܓܙ. ܕܠܐ ܬܬܩܠ ܥܠ ܢܦܫܟ ܒܐܘܪܚܐ. ܕܟܠ ܡܐ ܕܗܘ ܒܥܝܢ ܡܢ ܩܕܡ ܥܒܕ ܟܕ ܪܓܙ ܗܘ. ܘܒܪܓܙ ܗܘ ܥܒܕ ܕܝܢܗ.
ܕܠܐ ܬܬܚܒܪ ܥܡ ܓܒܪܐ ܕܪܓܙ. ܕܠܐ ܬܬܩܠ ܥܠ ܢܦܫܟ ܒܐܘܪܚܐ. ܕܟܠ ܡܐ ܕܗܘ ܒܥܝܢ ܡܢ ܩܕܡ ܥܒܕ ܟܕ ܪܓܙ ܗܘ. ܘܒܪܓܙ ܗܘ ܥܒܕ ܕܝܢܗ.

Narrationes sapientum ne deseras, & eo- 9
rum parabolas lectita: Quoniam ab iis 10
doctrinam percipies, cùm adstiteris coram
potente. Ne molestè feras narrationes se- 11
num, quas à patribus suis audierunt: Quo- 12
niam ab iis addisces responsum reddere tem-
pore oportuno. Ne sis consors hominis pe- 13
nitùs impii, ne ignis ejus flammâ comburaris. Ne refilias à conspectu scelerati, ne ti- 14
bi fit insidiis. Nequid mutuò dederis ei 15
qui te potentior est: quòd si mutuò de-
deris, perinde esto ac si amiseris. Ne spon- 16
deas illi qui te potentior est: quòd si spo-
ponderis, perinde esto ac soluturus. Cum 17
iniquo judice ne sedeas in judicio, ut ne
cum ipso judices secundùm ipsius voluntatem. Hominem protervum ne comiteris 18
in via, ne gravius reddat malum tuum:
ipse enim coram facie sua gradietur, tu ve-
rò in ejus stultitiâ peribis. Cum scelera- 19
to ne committas rixam, néve cum eo con-
tendas in loco deserto: vilis enim est san-
guis tuus in oculis ejus, & nisi adsit tibi
vindex, interficiet te. Cum stulto secretum 20
ne componas, quia non potest illud celare.
Ne cuivis homini reveles quod est in corde 21
tuo, ne te beneficio adstringat.

CAP. IX.

1 NE fis zelotypus uxoris tuæ, ne malam
2 in te artem addiscat. Ne dedas mulieri te-
ipsum, ut dominium concedas illi in omnia
3 quæ possides. Ne sermonem contexe cum
fornicaria, ne in retia ejus incidas.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

9 * لَا تَرْفُضْ كَلَامَ الْحُكَمَاءِ وَكُنْ رَاغِبًا فِي أَمْثَالِهِمْ * لِتَسْتَفِيدَ مِنْهُمُ الْعِلْمَ * وَيَحْصُلَ جَوَابُكَ
10 عِنْدَ السُّلْطَانِ * لَا تَتَضَجَّرْ مِنْ كَلَامِ الْأَشْيَاخِ الَّذِينَ يَرْوُونَهُ عَنْ آبَائِهِمْ * لِتَتَعَلَّمَ مِنْهُ الْأَدَبَ
11 فِي وَقْتِ تَحْتَاجُ إِلَى رَدِّ الْجَوَابِ * لَا تَكُونَنَّ شَرِيكًا لِعَامِلِ سِرٍّ * لِئَلَّا تَحْتَرِقَ بِلَهِيبِ نَارِهِ * لَا
12 تُسَلِّفْ مَنْ هُوَ أَقْوَى مِنْكَ * فَإِنْ أَسْلَفْتَهُ فَاحْسِبْهُ كَالضَّائِعِ * لَا تَضْمَنْ لِمَنْ هُوَ أَقْوَى مِنْكَ *
13 وَإِنْ أَنْتَ ضَمِنْتَ فَوَطِّنْ نَفْسَكَ أَنَّكَ تُؤَدِّي * لَا تَجْلِسْ لِلْحَاكِمِ الْجَائِرِ * لِئَلَّا تَحْكُمَ بِرَأْيِهِ
14 وَهَوَاهُ * لَا تُصَاحِبِ السَّاطِرَ * لَعَلَّهُ يُكْثِرُ بَلَاءَكَ * وَلَا تَتْبَعْ رَأْيَهُ * وَأَنْتَ بِصُحْبَتِكَ إِيَّاهُ
15 تُهْلِكُ بِجَهْلِهِ * لَا تُصَاحِبِ الْأَنْيَمَ * وَلَا تُصَالِحْهُ فِي الْخَلَا لِأَنَّ أَهْرَقَ دَمَكَ هَيِّنٌ عَلَيْهِ * وَإِنْ لَمْ
16 يَكُنْ لَكَ مُنْقِذًا قَتَلَكَ * لَا تُطْلِعِ الْجَاهِلَ عَلَى أَمْرِكَ وَسِرِّكَ * لِأَنَّهُ لَا يَقْدِرُ أَنْ يَكْتُمَهُ * لَا تُظْهِرْ
17 مَا فِي قَلْبِكَ لِكُلِّ أَحَدٍ * لِئَلَّا يَمُنَّ عَلَيْكَ بِذَلِكَ *

* اَلْفَصْلُ التَّاسِعُ *

1 * لَا تُرِي امْرَأَتَكَ أَنَّكَ سَيِّدُ الْأَعْجَابِ بِهَا * لِئَلَّا تَعْمَلَ عَلَيْكَ حِيَلَ السُّوءِ * لَا تُذِلَّ نَفْسَكَ
2 لِلْمَرْءَةِ * فَتُسَلِّطَهَا عَلَى مَا فِي يَدَيْكَ * لَا تُحَدِّثِ الزَّانِيَةَ * لِئَلَّا تَقَعَ فِي شِبَاكِهَا *
3

Sapientum sermonem ne contemnas, sed 9
esto cupidus proverbiorum eorum: ut sci- 10
entiam acquiras ab illis, & præstò sit re-
sponsum tuum apud principem. Sermones 11
senum, quos nomine majorum suorum re-
ferunt, ne fastidias: Ut discas ex illis eru- 12
ditionem tempore quo opus erit responsum
reddere. Ne sis socius malefactoris, ut ne 13
conflagres flammâ ignis ejus. Ne mu- 15
tuum des ei qui te fortior est: quòd si mu-
tuum ei dederis, habeas pro amisso. Po- 16
tentiori te ne spondeas: quòd si spondeas,
persuasum tibi sit quòd sis soluturus.
Cum iniquo judice ne consederis, ne ex 17
sententia & animo ipsius judices. Scele- 18
rosum ne comiteris, ne fortè multiplicet
ærumnas tuas: ejusque mentem ne sequa-
ris, ne tu comitando illum, per stultitiam
ejus intereas. Ne societatem ineas cum 19
facinoroso, neque cum eo rixeris in de-
serto: quoniam effusio sanguinis tui fa-
cilis est apud ipsum, & nisi fuerit qui te
liberet, occidet te. Negotium & secretum 20
tuum ne declares insipienti: non enim po-
terit illud celare. Ne cuivis aperias quod 21
habes in animo, ne te propter hoc insultet.

CAP. IX.

1 NE ostendas uxori tuæ esse te magno-
2 perè de illa contentum, ne struat adver-
sùm te dolos malos. Ne subdas teipsum
uxori, ut potestatem tribuas ei super his
3 quæ habes in manibus tuis. Cum mere-
trice ne colloquaris, ne in retia ejus
incidas:

Versio VULG. LAT.

4 Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne fortè per-
5 eas in efficacia illius. Virginem ne conspicias, ne fortè
6 scandalizeris in decore illius. Ne des fornicariis animam tu-
7 am in ullo, ne perdas te, & hæreditaté tuam. Noli circum-
spicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.
8 Averte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias
9 speciem alienam. Propter speciem mulieris multi perie-
10 runt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. O-
11 mnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via concul-
cabitur. Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi
12 facti sunt, colloquiū enim illius quasi ignis exardescit. Cum
aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super
13 cubitum: Et non alterceris cum illa in vino, ne fortè decli-
net cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in perditio-
14 nem. Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non
15 erit similis illi. Vinum novum, amicus novus: veterascet,
16 & cum suavitate bibes illud. Non zeles gloriam & opes pec-
17 catoris: non enim scis quæ futura sit illius subversio. Non
placeat tibi injuria injustorum, sciens quoniam usque ad in-
18 feros non placebit impius. Longè abesto ab homine pote-
statem habente occidendi, & non suspicaberis timorem mor-
19 tis. Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne
20 fortè auferat vitam tuam. Communionem mortis scito:
quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolen-
21 tium arma ambulabis. Secundùm virtutem tuam cave te à
22 proximo tuo, & cum sapientibus & prudentibus tracta. Vi-
ri justi sint tibi convivæ, & in timore Dei sit tibi gloriatio,
23 Et in sensu sit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in
præceptis Altissimi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 †Μετὰ ψαλλούσης μὴ ἐνλλόχιζε, †μήποτε ἁλῷς ἐν τοῖς ἐπιχει-
5 ρήμασιν αὐτῆς. † Παρθένον μὴ καταμάνθανε, †μήποτε σκανδα-
6 λισθῇς ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις αὐτῆς. †Μὴ δῷς πόρναις ψυχήν σου,
7 †ἵνα μὴ ἀπολέσῃς † κληρονομίαν σου. †Μὴ περιβλέπου ἐν ῥύμαις
8 πόλεως, †καὶ ἐν † ἐρήμοις αὐτῆς: μὴ πλανῶ. †Ἀπόστρεφον ὀφθαλ-
μὸν ἀπὸ γυναικὸς εὐμόρφου, †καὶ μὴ καταμάνθανε κάλλος ἀλλο-
9 τριον. †Ἐν κάλλει γυναικὸς πολλοὶ ἐπλανήθησαν, †καὶ ὡς πῦρ ἀναλοῖ
10 ὡς πῦρ ἀναλοῖ). †Μετὰ γυναικὸς μὴ κάθου τὸ σύνολον,
11 † Καὶ μὴ συμβολοκοπήσῃς μετ' αὐτῆς ἐν οἴνῳ, †μήποτε ἐκκλίνῃ ἡ
ψυχή σου ἐπ' αὐτὴ, †καὶ τῷ πνεύματί σου (a)ὀλισθήσῃς εἰς ἀπώλειαν.
14 †Μὴ ἐγκαταλίπῃς φίλον ἀρχαῖον, †ὁ γὰρ πρόσφατος οὐκ ἔσται (*) ὁμοί-
15 ως αὐτῷ. †Οἶνος νέος, φίλος νέος, †ἐὰν παλαιωθῇ, μετὰ (β)εὐ-
16 φροσύνης πίεσαι αὐτόν. † Μὴ ζηλώσῃς δόξαν ἁμαρτωλοῦ, †τὸ γὰρ
17 ἔσχατος τί ἔσται ἡ κατάστασις αὐτοῦ. † Μὴ εὐδοκήσῃς (γ)ἐν εὐδοκίᾳ
18 ἀσεβῶν, †μὴ ἴδῃς ὅτι τῶν ἔργων αὐτοῦ μὴ δικαιωθῶσιν. †Μακρὰν ἄπεχε
ἀπὸ ἀνθρώπου ὃς ἔχει ἐξουσίαν τοῦ φονεύειν, † καὶ οὐ μὴ ὑποπτεύσῃς
19 φόβον θανάτου· † Κἂν προσέλθῃς, μὴ πλημμελήσῃς, † ἵνα μὴ
20 (δ) ἀφέληται † ζωήν σου. † Ἐπίγνωθι ὅτι ἐν μέσῳ (ε) παγίδων
21 πορεύσῃ, †καὶ ἐπὶ ἐπάλξεων πόλεως περιπατεῖς. † Κατὰ † ἰσχὺν
22 σου σύσχασαι (ζ) πρὸ πλησίον, † καὶ μετὰ σοφῶν συμβουλεύου. †Καὶ μετὰ
συνετῶν ἔστω ὁ διαλογισμός σου, †καὶ πᾶσα (η)δήγησίς σου ἐν νόμῳ
22 ὑψίστου. †Ἄνδρες δίκαιοι ἔστωσαν σύνδειπνοί σου, †καὶ ἐν φόβῳ κυρίου
ἔστω τὸ καύχημά σου.

MS. A. (α)ὀλισθήσῃ (*) ἔσται (β)εὐφροσύνῃ (γ)εὐδοκίᾳ (δ)ἀφε-
λῇ (ε)παγίδ(ζ) τοῦ πλησίον, καὶ μετὰ σοφῶν βουλεύου. Μετὰ συνε-
τῶν (η)ἡ δήγησίς

Cum psaltrice ne assiduus sis; ne fortè capiaris in (a) tentationibus ejus. Virginem ne aspicias; ne fortè scandalizeris in decoribus ejus. Ne des fornicariis animam tuam; ne perdas hæreditatem tuam. Noli circumspicere in vicis civitatis; nec oberraveris in desertis illius. Averte oculum à muliere formosa, & ne circumspicias speciem alienam. Propter speciem mulieris multi aberraverunt: & ex hoc concupiscentia, quasi ignis, exardescit. Cum aliena muliere non sedeas (b) omnino, Neque agites convivia cum illa in vino: ne fortè declinet cor tuum in illam, & spiritu tuo labaris in perditionem. Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non est similis illi. Vinum novum, amicus novus: si in veteraverit; cum suavitate bibes illud. Non zeles gloriam peccatoris: non enim scis, quæ sit illius subversio. Non (c) benè sentias de beneplacito impiorum: memento, quoniam usque ad inferos non justificabuntur. Longè abesto ab homine potestatem habente occidendi: & non suspicaberis timorem mortis: Et, si accesseris, noli delinquere; ne auferat vitam tuam. Scito quoniam in medio laqueorum ingrederis, & super pinnacula civitatum ambulas. Secundùm virtutem tuam conjecta de proximis: & cum sapientibus consulta. Et cum intelligentibus sit colloquutio tua, & omnis enarratio tua in lege altissimi. Viri justi sint tibi convivæ: & in timore Domini sit gloriatio tua.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 * ܚܡܪ ܙܡܪܬܐ ܠܐ ܬܗܐ ܒܝܬ. ܕܠܡܐ ܢܐܬܐ ܠܟ ܒܡܠܐ ܕܫܩܪ ܘܬܬܚܒܠ. ܕܠܡܐ
5 ܢܬܒܙ ܚܩܢܟ ܠܙܢܝܬܐ. ܕܠܐ ܬܐܒܕ ܝܘܪܬܟ ܒܢܦܫ. ܘܠܐ ܬܦܬܚ ܫܘܙܒܢܐ ܒܬܚܡܐ.
6 * ܘܠܐ ܬܫܒܩ ܢܦܫܟ ܠܙܢܝܬܐ. ܕܠܐ ܬܐܒܕ ܚܠܩܟ ܘܝܘܪܬܟ. ܘܠܐ ܬܦܬܚ ܥܝܢܝܟ
7 ܒܡܕܝܢܬ ܥܡܡܐ ܒܝܬܟ. ܘܠܐ ܬܬܚܙܐ ܒܫܘܩܐ. * ܚܡܪ ܒܝܬܐ ܕܡܬܐ ܠܟ. ܘܠܐ
10 ܬܫܪܐ ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܚܡܪ ܕܠܐ
11 ܬܫܪܐ ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
8 ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
9 ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
12 ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
13 ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
14 ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
15 ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
16 ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
17 ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
18 ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
19 ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ
20 ܒܝܬ ܫܘܬܦܐ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܥܡ ܐܢܬܬ ܒܝܬ ܫܟܢܟ. * ܕܠܐ ܬܫܪܐ

Cum cantatrice ne confabuleris, ne fortè sis te perdat sermonibus. Virginem ne contempleris, ne ad duplicem ejus dotē damneris. Ne dodas meretrici teipsum, ne amittas hæreditatem opum tuarum, Ignominiā afficiaris in plateis urbis, & adulterio criminum ascribaris. Cum hera domûs ne applices cubitum tuum, néve temperes cum ea vinum vetus: Ne fortè ad eam inclinet animus tuus, & reus mortis prolabaris in infernum. Facies tua mulierem pulchram ne respiciat, & ne contempleris pulchritudinem quæ non est tua. Nam pulchritudine mulieris multi perierunt, & amor ejus in modum ignis exardescit. Cum muliere maritata ne multiplices sermonem, neque protrahas cum illa confabulationes tuas: ne fortè declinet ad eam cor tuum, & sanguine noxio ruas in infernum. Ne deseras amicum tuum veterem, quia recens non adæquatur illi. Amicus recens similis est vino recenti, quod cùm inveteratum fuerit, bibes. Ne invideas homini impio; nescis enim quis sit futurus ejus exitus. Ne invideas scelerato prospero: memento ad mortem usque neminem esse immunem. Recede ab homine qui potestatem habet occidendi, & metum mortis haud formidabis: Quòd si accesseris, ne ream reddas auram (i. vitam) tuam: Verùm scias inter laqueos te gradi, & super retia te ambulare. Pro viribus tuis opitulare proximo tuo, & cum sapientibus confer secretum. Cum timeante Deum sint cogitationes tuæ, & omnes viæ tuæ in timore Domini. Homines probi sint edentes mensam tuam, & in religione Domini esto gloriatio tua.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

4 * وَلَا تُطِلِ ٱلتَّكَلَّمَ مَعَ ٱلرَّامِنَةِ. لِئَلَّا تَجْلِبَكَ إِلَيْهَا بِقَصَائِدِهَا * لَا تُلَاعِبِ ٱلْعَذْرِيَ. لِئَلَّا تُلْزَمَ
5 بِصُعُوبَةِ مَهْرِهَا * لَا تَبْذِلْ نَفْسَكَ لِلزَّانِيَةِ * فَتُضَيِّعَ مَالَكَ وَتَتْرُكَ ٱبْنَكَ * فَتَسْقُطَ فِي أَزِقَّةِ ٱلْمَدِينَةِ *
6 وَتُبْتَ فِي دِيوَانِ ٱلْفُجُورِ وَٱلزِّنَا * لَا تَبْكِي مَعَ رَبَّةِ ٱلْبَيْتِ * وَلَا تُسَارِرْهَا ٱلْعَيْشَ * لَعَلَّ قَلْبَكَ
7 يَهْوَاهَا * وَتَنْزِلَ ٱلْهَاوِيَةَ وَقَدْ سُكِبَتْ * لَا تُحَدِّقْ بِبَصَرِكَ إِلَى ٱمْرَأَةٍ جَمِيلَةٍ * وَلَا تَلْتَفِتْ إِلَى حُسْنِ
8 عَيْرِكَ * لِأَنَّ جَمَالَ ٱلنِّسَاءِ قَدْ أَهْلَكَ قَوْمًا كَثِيرًا وَعِشْقُهُنَّ مِثْلُ ٱلنَّارِ ٱلْمُشْتَعِلَةِ * لَا تَكُنْ
9 ٱلْكَلَامَ مَعَ ٱلْمُحْصَنَةِ * وَلَا تُطِيلِ ٱلْحَدِيثَ مَعَهَا * لَعَلَّ قَلْبَكَ يَحِنُّ إِلَيْهَا وَتَنْزِلَ ٱلْهَاوِيَةَ مَسْكُوبًا *
12 * لَا تَرْفُضْ صَدِيقَكَ ٱلْقَدِيمَ * لِأَنَّ ٱلْآخَرَ لَا يُنَالُ لَهُ * ٱلصَّدِيقُ ٱلْحَدِيثُ مِثْلُ ٱلْخَمْرِ ٱلْحَدِيثَةِ *
13 وَإِذَا عَتَقَ طَابَ سُرْبَهُ * لَا تَغْبِطِ ٱلْمُنَافِقَ * لِأَنَّكَ لَا تَعْلَمُ أَخِرَ مَصْدَرِهِ * لَا تَحْسِدِ ٱلْأَثِيمَ إِذَا
15 حُسِنَتْ حَالُهُ * لِأَنَّهُ حَيُّ ٱلْمَوْتِ لَا يَبْكُوا ٱلْإِنْسَانُ * ٱسْتَرِحْ مِمَّنْ كَانَ لَهُ مَعْدَنٌ عَلَى ٱلْقَتْلِ * وَلَا تَخَافَنَّ
16 جَبَلَيْنِ ٱلْمَوْتِ * وَإِنْ أَتَتْ دُونَهُ * فَلَا تُضَعِّفْ نَفْسَكَ * وَٱعْلَمْ أَنَّكَ إِمَّا تَخْطَأُ بَيْنَ ٱلْفِخَاخِ * وَتَمْشِي
18 بَيْنَ ٱلسِّبَاكِ وَٱلْمَصَائِدِ * ٱنْفَعْ صَاحِبَكَ طَاقَتَكَ * وَلْيَكُنْ أَهْلُ سِرِّكَ ٱلْحُكَمَاءَ وَمُعَامَلَتُكَ مَعَ
19 ٱلْأَتْقِيَاءِ * وَجَمِيعُ سُبُلِكَ تَكُونُ فِي خَشْيَةِ ٱللهِ تَعَالَى * لَا تَتَوَكَّلْ إِلَّا عَلَى ٱلْأَتْقِيَاءِ * وَعَلَى كَافَّةِ ٱللهِ ٱمْتَدِحْ *

Et ne protrahas sermonem cum psaltria, ne te fuis ad se trahat cantilenis. Ne juveris cum virgine, ne ad geminatā ipsius dotem obligeris. Ne committas teipsum scortatrici, ut amittas tuam substantiā, & filium tuum destituas, Contumeliis appetaris in vicis urbis, & referaris in album adulterii & scortationis. Ne accumbas cum hera domûs, nec bibas cum ea vinum vetus. Ne fortè discupiat illam cor tuum, & ruas in præcipitium attractus. Ne divertas aciem tuam ad mulierem formosam, nec intuearis pulchritudinem alienam: Quia mulierum forma gentes multas perdidit, et amor illarum est velut ignis ardens. Ne multiplices sermonem cum nupta, neque colloquium cum ea producas, ne fortè emolliatur erga eam cor tuum, & raptatus in præcipitium labaris. Amicum tuum pristinum ne derelinquas, quia posterior non habet firmitatem. Amicus recens est instar vini recentis; quod inveteratum, suavis est hauſtûs. Ne bees impium, quoniā ignoras extremum ejus exitum. Ne invideas iniquo cùm prosper fuerit status ejus, quoniam usque ad mortem haud immunis est homo. Procul abſiste ab eo qui potestatem habet necis, & terrores mortis ne reformides. Quòd si accesseris, ne debilis sis animo. Et scito inter laqueos te gradi, intérque retia & plagas ambulare. Subveni amico tuo pro viribus tuis. Sint autem arcanorum tuorum conscii sapientes, & negotiatio tua cum religiosis, omnésque viæ tuæ sint in timore Dei excelsi. Ne fidas nisi religiosis, & in timore Dei gloriare.

Versio VULG. LAT.

24 In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in
25 sapientia sermonis sui, in sensu verò seniorum verbum. Terribilis est in civitate sua homo linguosus: & temerarius in verbo suo odibilis erit.

CAP. X.

1 Judex sapiens judicabit populum suum, & principatus sen-
2 sati stabilis erit. Secundùm judicem populi, sic & ministri ejus: & qualis rector est civitatis, tales & inhabitantes in ea.
3 Rex insipiens perdet populum suum: & civitates inhabita-
4 buntur per sensum potentium. In manu Dei potestas terræ: & utilem rectorem suscitabit in tempus super illam. In manu Dei prosperitas hominis, & super faciem scribæ imponet
6 honorem suum. Omnis injuriæ proximi ne memineris, & nihil agas in operibus injuriæ. Odibilis coram Deo est, &
7 hominibus superbia: & execrabilis omnis iniquitas gentis.
8 Regnum à gente in gentem transfertur propter injustitias,
9 & injurias, & contumelias, & diversos dolos. Avaro autem
10 nihil est scelestius. Quid superbit terra & cinis? Nihil est iniquius quàm amare pecuniam: hic enim & animam su-
11 am venalem habet: quoniam in vita sua projecit intima sua.
11 Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat
12 medicum. Brevem languorem præcidit medicus: sic & rex
13 hodiè est & cras morietur. Cùm enim morietur homo, hæ-
14 reditabit serpentes, & bestias, & vermes. Initium superbiæ
15 hominis, apostatare à Deo: Quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor ejus, quoniam initium omnis peccati est superbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & subvertet eum in finem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

24 †Ἐν χειρὶ τεχνιτῶν ἔργον (ϑ) ἐπαινεϑήσε-
25 ται, † καὶ ὁ ἡγούμενος λαοῦ ζοφερὸς ἐν λόγῳ αὐτοῦ. † Φοβερὸς ἐν πόλει αὐτοῦ ἀνὴρ γλωσσώδης, † καὶ ὁ (ι) ϑρασυτὴς ἐν λόγῳ αὐτοῦ μισηϑήσε-
MS.A. (ϑ) ἐπαινεϑήσε-ϑ(ι)*ϑρασυτὴς

ΚΕΦ. ι'.

1 †Κριτὴς σοφὸς παιδεύσει † λαὸν αὐτοῦ, † καὶ ἡγεμονία συνετοῦ
2 πεπαγμένη ἔσαι. † Καϑὰ † κριτὴν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἔτως (α) καὶ οἱ λειτουργοὶ αὐτοῦ, † καὶ ποῖος † ἡγούμενος τῆς πόλεως πάντες οἱ κατοι-
3 κοῦντες αὐτήν. † Βασιλεὺς ἀπαίδευτος ὀλεῖ † λαὸν αὐτοῦ,
4 † καὶ πόλις οἰκισϑήσεται ἐν συνέσει δυναστῶν. † Ἐν χειρὶ κυρίου (β) ἐξουσία † γῆς, † καὶ † χρήσιμον ἐγερεῖ εἰς καιρὸν ἐπ' αὐτῆς.
5 † Ἐν χειρὶ κυρίου εὐοδία ἀνδρὸς, † καὶ προσώπῳ γραμματέως
6 ἐπιϑήσει δόξαν αὐτοῦ. † Ἐπὶ παντὶ ἀδικήματι μὴ (γ) μνησάσῃς
7 τῷ πλησίον, † καὶ μὴ πράξῃς μηδὲν ἐν ἔργοις ὕβρεως. † Μισητὸν ἔναντι κυρίου καὶ ἀνϑρώπων ὑπερηφανία, † καὶ ἐξ ἀμφοτέρων
8 (δ) πλημμελήσῃ ἄδικα. † Βασιλεία ἀπὸ ἔϑνους εἰς ἔϑνος μετάγε-
9 ται, † διὰ ἀδικίας καὶ ὕβρεις καὶ χρήματα. † Τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ
10 σποδός; Ὅτι ἐν ζωῇ ἔῤῥιψα τὰ ἐνδόδια αὐτῆ. † Μακρὸν ἀῤῥώστημα σκώπτει ἰατρὸς, καὶ βασιλεὺς σήμερον, καὶ ἄυριον τε-
11 λευτήσει. † Ἐν γὰ τῷ ἀποϑνῄσκειν ἄνϑρωπον, κληρονομήσει ἑρπετὰ καὶ ϑηρία καὶ σκώληκας. † Ἀρχὴ ὑπερηφανίας, ἀνϑρώπου ἀφιστάμενου ἀπὸ κυρίου, † καὶ ἀπὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν ἀπέστη ἡ καρδία αὐτοῦ.
13 † ὅτι ἀρχὴ (ε) ὑπερηφανίας ἁμαρτία, † καὶ ὁ κρατῶν αὐτῆς ἐξ-
14 ομβρήσει βδέλυγμα.

MS.A. (α) οἱ λειτουργοὶ (β) ἡ ἐξουσία (γ)*μνήσῃς (δ) πλημμελήσῃ ἀδικίᾳ. (ε) ὑπερηφανία ἁμαρτίας,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

21 * حسحصة ٥ ٢٠٠٠ ٢٠٠٠ ٢٠٠٠

Versio VULG. LAT.

16 Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, &
17 destruxit eos usque in finem. Sedes ducum superborum de-
18 struxit Deus, & sedere fecit mites pro eis. Radices gentium superbarum arefecit Deus, & plantavit humiles ex ipsis
19 gentibus. Terras gentium evertit Dominus, & perdidit eas
20 usque ad fundamentum. Arefecit ex ipsis, & disperdidit eos,
21 & cessare fecit memoriam eorum à terra. Memoriam superborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium sen-
22 su. Non est creata hominibus superbia; neque iracundia
23 nationi mulierum. Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum: semen autem hoc exhonorabitur, quod prætermit mandata Domini. In medio fratrum rector illorum in
24 honore: & qui timent Dominum, erunt in oculis illius. Gloria divitum, honoratorum, & pauperum, timor Dei est:
25 Noli despicere hominem justum pauperem, & noli magnifi-
26 care virum peccatorem divitem. Magnus, & judex, & potens est in honore: & non est major illo, qui timet Deum.
27 Servo sensato liberi servient: & vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus, & inscius non honorabi-
28 tur. Noli extollere te in faciendo opere tuo, & noli cunctari in tempore angustiæ. Melior est qui operatur, & abun-
29 dat in omnibus, quàm qui gloriatur, & eget pane. Fili, in mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem se-
30 cundùm meritum suum. Peccantem in animam suam quis
31 justificabit? & quis honorificabit exhonorantem animam
32 suam?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 †Διὰ τοῦτο παρῴξυνεν κύριος τὰς ἐπαγωγὰς, † καὶ κατέστρεψεν
17 εἰς (*) τέλος αὐτούς. † Θρόνους ἀρχόντων καθεῖλεν ὁ κύριος,
18 † καὶ ὀκάθισε πραεῖς ἀντ' αὐτῶν. † Ῥίζας ἐθνῶν ὤζηλεν ὁ κύ-
19 ριος, † καὶ ἐφύτευσε ταπεινοὺς ἀντ' αὐτῶν. † Χώρας ἐθνῶν κατ-
έστρεψεν ὁ κύριος, † καὶ ἀπώλεσεν αὐτὰς ἕως θεμελίων γῆς.
20 † (ζ) Ἐξῆρανεν ἐξ αὐτῶν καὶ ἀπώλεσεν αὐτοὺς, † καὶ κατέπαυσεν
21 ἀπὸ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. † Οὐκ ἔκτισαι ἀνθρώποις ὑπερη-
22 φανία, † υἱὸς δὲ ὀργῆ θυμοῦ γεννήμασι γυναικῶν. † Σπέρμα ἔντι-
23 μον ποῖον; σπέρμα ἀνθρώπου. † σπέρμα ἔνλογον ποῖον; οἱ φο-
βούμενοι † κύριον. † σπέρμα ἄτιμον ποῖον; σπέρμα ἀνθρώπου.
24 † σπέρμα ἄτιμον ποῖον; οἱ παραβαίνοντες ἐντολάς. † Ἐν μέσῳ
ἀδελφῶν ὁ ἡγούμενος αὐτῶν ἔντιμος, † καὶ οἱ φοβούμενοι κύριον ἐν
25 ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. † Πλούσιος καὶ ἔνδοξος καὶ πτωχὸς, † τὸ καύχημα
26 αὐτῶν φόβος κυρίου. † Οὐ δίκαιον ἀτιμάσαι πτωχὸν συνιέντα, †
27 καὶ οὐ (η) καθήκει δοξάσαι ἄνδρα ἁμαρτωλόν. † Μεγιστὰν καὶ
κριτὴς καὶ δυνάστης δοξασθήσεται· † καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῶν τις μείζων
28 (ϑ) τοῦ φοβουμένου † κύριον. † Οἰκέτῃ σοφῷ ἐλεύθεροι λειτουργή-
29 σουσι, † καὶ ἀνὴρ ἐπιστήμων οὐ γογγύσει. † Μὴ σοφίζου ποιῆσαι τὸ
ἔργον σου, † καὶ μὴ δοξάζου ἐν καιρῷ στενοχωρίας σου. † Κρείσσων
ἐργαζόμενος (ι) ἐν πᾶσιν, † ἢ περιπατῶν, καὶ δοξαζόμενος καὶ
(κ) ὑστερῶν ἄρτων. † Τέκνον, ἐν πραΰτητι δόξασον † ψυχήν σου,
† καὶ δὸς αὐτῇ τιμὴν κατ' † ἀξίαν αὐτῆς. † Τὸν ἁμαρτάνοντα εἰς
(λ) † ψυχὴν αὐτοῦ τίς δικαιώσει; † καὶ τίς δοξάσει † ἀτιμάζοντα
† ζωὴν αὐτοῦ;

MS. A. (*) τέλους (ζ) Ἐξῆρεν αὐτοὺς (η) καθῆκεν (ϑ) † φοβουμένων (ι) καὶ περισσεύων ἐν πᾶσιν, (κ) ὑστερῶν (λ) ψυχὴν

Propter hoc incredibiles fecit Dominus (b) abla- 16
tiones: & destruxit eos in finem. Sedes ducum 17
destruxit Dominus, & sedere fecit mites pro eis.
Radices gentium evulsit Dominus, & plantavit 18
humiles pro eis. Terras gentium evertit Domi- 19
nus, & perdidit eas usque ad fundamenta terræ.
(i) Arefecit ex ipsis, & disperdidit eos, & ces- 20
sare fecit memoriam eorum à terra. Non est cre- 21
ata hominibus superbia, neque ira furoris gene- 22
rationibus mulierum. (k) Semen honoratum 23
quale? semen hominis. Semen honoratum
quale? ii qui timent Dominum. Semen inho-
noratum quale? semen hominis. Semen inhono-
ratum quale? qui præterierunt mandata. In me- 24
dio fratrum rector illorum in honore: & qui ti-
ment Dominum; in oculis (l) illius. Dives, 25
& honoratus, & pauper, gloriatio eorum, ti-
mor Domini. Non justum est despicere pauperem 26
sensatum: & non decet magnificare hominem
peccatorem. Magnus, & judex, & potens hono- 27
rificabitur: & non est eorum aliquis major illo,
qui timet Dominum. Servo (m) sapienti liberi 28
servient: & vir prudens (n) non murmurabit.
Noli excusando cunctari in faciendo opere tuo: 29
& noli te extollere in tempore angustiæ tuæ.
Melior est, qui operatur (o) in omnibus, quàm 30
qui ambulat, aut gloriatur, & eget pane. Fili, 31
in mansuetudine glorifica animam tuam: & da
illi honorem secundùm meritum ejus. Peccan- 32
tem in animam suam, quis justificabit? &
quis honorabit exhonorantem vitam suam?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 ... * ...
17 ... * ...
18 ... * ...
19 ... * ...
20 ... * ...
21 ... * ...
22 ... * ...
23 ... * ...
25 ... * ...
26 ... * ...
27 ... * ...
28 ... * ...
29 ... * ...
30 ... * ...
31 ... * ...
32 ... * ...

Thronum superborum evertit Dominus, & eorum loco sedere fecit humiles. Radicem superborum evulsit Dominus, & pro iis plantavit humiles. Vestigia superborum exstirpavit Dominus, perdiditq; de terra memoriam eorum. Perdidit eos, eradicavit eos, & deturbavit eos, Et funditùs abolevit ex hominibus memorias ipsorum. Non enim distributa est superbia inter filios hominum, neque cordis elatio inter natos mulieris. Semen honorificum, quando seritur ab homine; ille inquam semen est honorificum, qui Deum reveretur: ille semé est honorificũ, qui servat mandatum. Semen infame, cùm seritur ab homine; ille inquam infame, qui non exequitur mandatũ. Inter fratres natu major est honoratus; at qui Deum reveretur, honoratior est ipso. Hospitis peregrini qui pauper & afflictus est, gloriatio, est religio Dei. Non est quòd pauper justus ignominiâ afficiatur, nec quòd dives iniquus honoretur. Magnatem, principem ac judicem honora: at non est major eo qui reverentem Deum honorat. Servo cordato liberi ministrabunt: & vir prudens, cùm eruditur, non fremet. Ne torpescas in opere tuo peragendo, & tempore miseriæ tuæ ne glorieris. Præstantior est vir qui operatur & abundat divitiis, quàm is qui gloriatur & annonæ penuriâ laborat. Fili mi, pietate honorem concilia animæ tuæ, & tali imbue illam sapore, qualis expedit ei. Fili mi, eum qui se condemnat, quis justificet? aut quis honoret eum qui seipsum dehonestat?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

16 ... * ...
17 ... * ...
18 ... * ...
19 ... * ...
20 ... * ...
21 ... * ...
22 ... * ...
23 ... * ...
25 ... * ...
26 ... * ...
27 ... * ...
28 ... * ...
29 ... * ...
30 ... * ...
31 ... * ...
32 ... * ...

Subvertit Dominus sedem fastuosorum, humilésque pro iis exigit. Exstirpavit Dominus radicem superborum, & memoriam eorum è solo terræ delevit. Subvertit eos, & perdidit eos, & invasit illos, Et semen eorum abolevit ab hominibus. Fastus enim ac superbia non fuerunt hominibus divisa, nec animi pertinacia filiis mulieris. Nobilius semini decus est timor Dei, quia nobilis prosapia custodit mandatum: at verò semen superbum, cùm quis illud seminat est prosapia fœtida, quæ nec legem nec quæ in ea præcipiuntur, custodit. Major natu inter fratres, præstat illis; sed qui Dominum timet, honorabilior est ipso. Peregrini egentis ac mœsti laus est timor Dei. Non est æquum despici pauperem cùm fuerit inops, néve impendat honorem diviti scelerato. Debetur quidem honor magnati, præfecto, ac judici: at nullus est honor qui superet honorem timentis Deum. Servo sapienti ministrabunt liberi: & qui moderatus est, non succenset cùm admonetur. Ne sis ignavus in opere tuo, cùm opus tuum est honorem tibi conciliaturum: nec impediat te pudor, cùm fueris egenus, ab his quæ tibi prosunt. Nam consultius est tibi operari te ac panem lucrari, consultius inquam quàm opus dedignari & esse inopem. Honora teipsum in peregrinatione, & esto prudens & gravis, ut decet. Fili mi, qui se extollit, idem despicitur: & qui honorat eum in quo non est gratitudo, seipsum parvipendit.

Versio VULG. LAT.

33 Pauper gloriatur per disciplinam & timorem suum: & est
34 homo qui honorificatur propter substantiam suam. Qui autem gloriatur in paupertate, quantò magis in substantia? Et qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

CAP. XI.

1 SApientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio ma-
2 gnatorum consedere illum faciet. Non laudes virum in spe-
3 cie sua, neque spernas hominem in visu suo. Brevis in vola-
4 tilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius. In vestitu ne glorieris unquam, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera Altissimi solius, & gloriosa,
5 & absconsa, & invisa opera illius. Multi tyranni sederunt
6 in throno, & insuspicabilis portavit diadema. Multi potentes oppressi sunt validè, & gloriosi traditi sunt in manus
7 alterorum. Priusquàm interroges, ne vituperes quenquam:
8 & cùm interrogaveris, corripe justé. Priusquàm audias, ne respondeas verbum: & in medio sermonum ne ad-
9 jicias loqui. De ea re, quæ te non molestat, ne certeris: &
10 in judicio peccantium ne confidas. Fili, ne in multis sint actus tui: & si dives fueris, non eris immunis à dilecto: si enim secutus fueris, non apprehendes: & non effugies,
11 si prævenerit. Est homo laborans, & festinans, & dolens impius, & tantò magis non abundabit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum MS. A.

† Πτωχὸς δοξάζεται διὰ ὀπτικήμων αὐτοῦ, † καὶ πλούσιος δοξάζεται διὰ † πλοῦτον αὐτοῦ. † Ὁ (μ) δὲ δοξαζόμενος ἐν πτωχείᾳ, καὶ ὃς πλούτῳ ποτε πτωχός; † καὶ ὁ ἄδοξος ὢν πλούτῳ, καὶ ὢν πτωχείᾳ ποτε πτωχῶς; MS. A. (μ) δὲ δοξασμένος

ΚΕΦ. ια'.

1 † Σοφία ταπεινῶ (α) ἀνύψωσε κεφαλὴν αὐτοῦ, † καὶ ὢν μέσῳ μεγιστάνων (β) καθίσαι αὐτόν. † Μὴ (γ) αἰνέσῃς ἄνδρα ἐν κάλλει αὐτοῦ, † καὶ μὴ βδελύξῃ ἄνθρωπον ἐν ὀψάσει αὐτοῦ. † Μικρὰ ἐν πετεινοῖς μέλισσα, † καὶ ἀρχὴ γλυκασμάτων ὁ καρπὸς αὐτῆς. † Ἐν ἐσθῆτι κολῇ ἱματίων μὴ καυχήσῃ, † καὶ ἐν ἡμέρᾳ δόξης μὴ ἐπαίρου, † ὅτι θαυμασταὶ τὰ ἔργα κυρίου, † καὶ κρυπτὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ (γ) ἐν ἀνθρώποις. † Πολλοὶ τύραννοι ἐκάθισαν ἐπὶ ἐδάφους, † ὁ δὲ ἀνυπόνοητος ἐφόρεσε διάδημα. † Πολλοὶ δυνάσται ἠτιμάσθησαν σφόδρα, † καὶ ἔνδοξοι παρεδόθησαν εἰς χεῖρας ἑτέρων. † (δ) Πρὶν ἐξετάσῃς μὴ μέμφῃ· † νόησον πρῶτον καὶ τότε ἔλεγξον. † (ε) Πρὶν ἀκοῦσαι μὴ ἀποκρίνου, † καὶ ἐν μέσῳ λόγων μὴ παρεμβάλλου. † Περὶ πράγματος οὐκ ἀσχολοῦ χρόνα, μὴ ἔριζε, † καὶ ἐν κρίσει ἁμαρτωλῶν μὴ ζωήσῃς. † Τέκνον, μὴ φύλ πολλὰ ἔσται αἱ φράξεις σου. † ἐὰν πληθυνῇς, οὐκ (ν) ἀθωωθήσῃ· † καὶ ἐὰν διώκῃς, οὐ μὴ καταλάβῃς, † καὶ οὐ μὴ ἐκφύγῃς διαδράς. † (ξ) Ἔστι κοπιῶν καὶ πονῶν καὶ σπεύδων, † καὶ (ο) τόσῳ μᾶλλον ὑστερῶν.

MS. A. (α) ἀνυψώσῃ κεφαλὴν αὐτοῦ, (β) καθήσαι (γ) αἰνέσῃς (γ) ἀνθρώποις. (δ) Πρὶν ἢ (ε) Πρὶν ἀκοῦσαι (ζ) σοι, μὴ ἔριζε, (ν) ἀθωωθήσῃ· (ο) τόσῳ

Translatione LATINA.

Pauper honorificatur per scientiam suam: & dives honorificatur propter substantiam suam. Qui autem glorificatur in paupertate; quantò magis in substantia? & (p) qui est inglorius in substantia; quanto magis in paupertate? 33 34

CAP. XI.

SApientia humiliati exaltavit caput, & in medio magnatorum consedere illum faciet. Non laudes virum in specie sua: neque spernas hominem in visu suo. Brevis in volatilibus apis: & principium dulcorum, fructus ejus. In circumjectione vestimentorum ne glorieris: nec in die honoris extollaris. Quoniam mirabilia opera Domini, & absconsa opera illius in hominibus. Multi tyranni sederunt in (a) solo: & insuspicabilis portavit diadema. Multi potentes exhonorati sunt valdè: & gloriosi traditi sunt in manus alterorum. Priusquàm interroges; ne vituperes: intellige primùm, & tunc corripe. Priusquàm audias; ne respondeas: & in medio sermonum ne interloquaris. De re, quâ tibi opus non est, ne certaveris: & in judicio peccantium ne confideas. Fili, ne circa multa sint actus tui. Si enim multiplicaveris; non eris immunis à delicto. Et si secutus fueris; non apprehendes: & non effugies; si præcucurreris. Est laborans, & dolens, & festinans: & tantò magis ipse deest. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

33 * وَفِي ٱلنَّاسِ هُوَ مِسْكِين وَيُكْرَم لِكِثْرَةِ عَقْلِهِ وَحِكْمَتِهِ. وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَنْ هُوَ غَنِي وَيُكْرَم لِكِثْرَةِ مَالِهِ * ٱلَّذِي يُكْرَم وَهُوَ فَقِيرٌ كَم بِٱلْحَرِيِّ إِذْ هُوَ غَنِي. وَمَن كَانَ أَرْعَنًا وَهُوَ لَا يَمْلِكُ فَكَم أَحْرِيٌّ
34 إِذْ هُوَ غَنِي *

• ٱلْفَصْلُ ٱلْحَادِي عَشَرَ •

* حِكْمَةُ ٱلْمِسْكِينِ تَسْرُّهُ * وَتَجْعَلُهُ مِنْ جُلَسَاءِ ٱلسَّلَاطِينِ * لَا تَمْدَحْ مَنْ كَانَ جَمِيلًا بِحُسْنِهِ. 1 2
وَلَا تَرْذُلْ رَجُلًا قَبِيحَ ٱلْمَنْظَرِ * لِأَنَّ ٱلنَّحْلَ أَحْقَرُ مِنْ جَمِيعِ ٱلطُّيُورِ. وَثَمَرُهَا أَطْيَبُ مِنْ جَمِيعِ 3
ٱلْعَلَّاتِ * لَا تَسْخَرْ بِلِبَاسِ خَلَقٍ. وَلَا تَهْزَأْ مِنْ مَجِيءِ إِلَيْكَ. لِأَنَّ أَسْرَارَ ٱللهِ تَعَالَى خَفِيَّةٌ مَكْنُونَةٌ 4
وَأَعْمَالَهُ مَكْتُومَةٌ عَنِ ٱلنَّاسِ * كَثِيرٌ مِنَ ٱلْأَمْثَالِ جَلَسُوا عَنْ يَمِينِ ٱلْمَلِكِ. وَٱلَّذِي لَمْ يَخْطُرْ عَلَى 5
بَالٍ لَبِسَ لِبَاسَ ٱلْكَرَامَةِ * وَمُلُوكٌ كَثِيرَةٌ هِيمُوا وَرَدِلُوا. وَكَثِيرٌ مِنَ ٱلْمُكَرَّمِينَ وَلَّتْ عَنْهُمْ كَرَامَتُهُمْ. 6
* لَا تُسَارِعْ حَيِّ بِحَرَبٍ * ٱفْحَصْ وَفَتِّشْ بِهَا ثُمَّ أَصْنَعِ ٱلْأَسَاسَ * لَا تَرُدَّ ٱلْجَوَابَ قَبْلَ أَنْ تَسْمَعَ. 7 8
وَلَا تَقْطَعْ حَدِيثَ غَيْرِكَ فَتَسْقُطَ * إِنْ كُنْتَ قَوِيًّا فَلَا تَتَجَبَّرْ لِإِمْكَانِ قُوَّتِكَ. وَلَا تُكْثِرِ 9
ٱلظُّلْمَ وَٱلْإِثْمَ * يَا بُنَيَّ. أَطِعْنِي لِئَلَّا يَكْثُرَ سَرُّكَ. لِأَنَّ مَنْ سَعَى فِي كَثْرَةِ ٱلشَّرِّ وَٱلسُّوءِ 10
لَا يُفْلِتُ. يَا بُنَيَّ إِنْ لَمْ تَحْرُصْ لَمْ تَنَالْ. وَإِنْ لَمْ تَطْلُبْ لَمْ تَجِدْ * وَفِي ٱلنَّاسِ مَنْ 11
يَتْعَبُ وَيَكِلُّ وَيَنْصَبُ. وَيَكُونُ فِي جَمِيعِ أَعْمَالِهِ نَصِبٌ.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Præterea inter homines reperitur pauper qui propter abundantiam prudentiæ & sapientiæ suæ honoratur: reperitur etiam inter homines dives qui propter opum suarum copiam honoratur. Qui dum pauper est, honoratur, quantò magis si dives esset? & qui stultus est dum nil possidet, quantò magis si dives esset? 33 34

CAP. XI.

SApientia pauperis nobilitabit eum, efficiétque illum ex confidentibus cum potentibus. Ne laudes eum qui formosus est in pulchritudine sua, néve contemnas hominem vultu deformem. Apes enim vilissimæ sunt omnium volucrum, earum tamen fructus est omnium proventuum jucundissimus. Ne illudas vestem laceram, néve despexeris eum qui ad te confugerit: quoniam secreta Dei excelsi occulta sunt ac separata, & actiones ejus hominibus latentes. Multi ex ignobilibus sederunt ad dexteram regis: & qui in mentem nulli venerat, indutus est vestibus honoris. Item reges multi despecti fuerunt atque contempti, & à multis honestis proprius honor abscessit. Sodalitatem ne contrahas, donec tentaveris: inquire & exactè pervestiga, ac tum extrue fundamentum. Responsum ne reddas antequam audias, nec alterius sermonem loquendo interpelles. Si fueris potens, noli propter potentiam virium tuarum contendere, & ne multiplices oppressionem & iniquitatem. O fili mi, obedi mihi, ne multiplicetur malum tuum: quoniam qui in multitudine scelerum & criminum incedit, non effugiet. Fili mi, nisi sectabis, haud consequeris: & nisi quæras, haud invenies. Est autem inter homines qui laboret, desudet, ac fatigetur, & sit in cunctis operibus suis defessus; 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Versio VULG. LAT.

12 Est homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens vir-
13 tute, & abundans paupertate: Et oculus Dei respexit illum
in bono, & erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltavit ca-
put ejus: et mirati sunt in illo multi, & honoraverunt Deum.
14 Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo
15 sunt. Sapientia & disciplina, & scientia legis apud Deum.
16 Dilectio, & viæ bonorum apud ipsum. Error & tenebræ
peccatoribus concreata sunt: qui autem exultant in malis,
17 consenescunt in malo. Datio Dei permanet justis, & pro-
18 fectus illius successus habebit in æternum. Est qui locuple-
19 tatur parcè agendo, & hæc est pars mercedis illius. In eo
quod dicit; Inveni requiem mihi, & nunc manducabo de bo-
20 nis meis solus: Et nescit quòd tempus præteriet, & mors
21 appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur. Sta in
testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandato-
22 rum tuorum veterasce. Ne manseris in operibus peccato-
23 rum. Confide autem in Deo, & mane in loco tuo. Facile est
24 enim in oculis Dei subitò honestare pauperem. Benedictio
Dei in mercedem justi festinat, & in hora veloci processus il-
25 lius fructificat. Ne dicas; Quid est mihi opus, & quæ erunt
26 mihi ex hoc bona? Ne dicas; Sufficiens mihi sum: & quid
27 ex hoc pessimabor? In die bonorum ne immemor sis ma-
28 lorum: & in die malorũ ne immemor sis bonorum: Quoniam
facile est coram Deo in die obitûs retribuere unicuique se-
29 cundùm vias suas. Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ
30 magnæ, & in fine hominis denudatio operum illius. Ante
mortem ne laudes hominem quenquam, quoniam in filiis
suis agnoscitur vir.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

12 †*Ἐστι πτωχὸς (ι) καὶ προσκόμ-μων ἀντιλήψεως, †ὑστερῶν ἰσχύι
13 καὶ πτωχίᾳ θαυμαστῇ, † Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπέβλεψαν αὐτῷ
εἰς ἀγαθὰ, † καὶ ἀνώρθωσεν αὐτὸν ἐκ ταπεινώσεως αὐτοῦ, † καὶ
ἀνύψωσε κεφαλὴν αὐτοῦ· † καὶ ἐθαυμάσθη ἐπ' αὐτῷ πολλοί.
14 † Ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ζωὴ καὶ θάνατος, † πτωχεία καὶ πλοῦτος παρὰ
κυρίου ἐστί. † Δόσις κυρίου παραμένει εὐσεβέσι, † καὶ ἡ εὐδοκία αὐ-
17 τῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἐυοδωθήσε). † Ἔστι πλουτῶν ἀπὸ προσοχῆς καὶ
18 σφιγγίας αὐτοῦ, † καὶ αὕτη ἡ μερὶς τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. † Ἐν τῷ εἰπεῖν
19 αὐτὸν, Εὗρον ἀνάπαυσιν, † καὶ νῦν (κ)φάγομαι ἐκ τῶν ἀγαθῶν μου,
20 † Καὶ οὐκ οἶδεν τίς καιρὸς παρελεύσε), † καὶ καταλείψει αὐτὰ ἑτέροις,
21 καὶ ἀποθανεῖ). † Στῆθι ἐν διαθήκῃ σου καὶ ὁμίλει ἐν αὐτῇ, † καὶ ἐν
22 τῷ ἔργῳ σου παλαιώθητι. † Μὴ θαύμαζε ἐν ἔργοις ἁμαρτωλῶν,
23 † πίσευε (λ) τῷ κυρίῳ, καὶ μεῖνον τῷ τόπῳ σου· † *Ὅτι εὔφορον ἐν
4 ὀφθαλμοῖς κυρίου διὰ πένης † ἐξάπινα (ᵃ) πλουτίσαι πένητα. † Εὐ-
λογία κυρίου (μ) ἐν μισθῷ εὐσεβοῦς, † καὶ ἐν ὥρᾳ ταχυνῇ ἀναβλαστῆ-
25 σαι εὐλογίαν αὐτοῦ. † Μὴ εἴπῃς, Τίς δή μοι χρεία; † καὶ τίνα ἀποβῆ-
ναί μοι τὰ ἀγαθά; † Μὴ εἴπῃς, Αὐτάρκη μοί δεῖ, † καὶ τί
26 ἀπὸ τοῦ νῦν κακωθήσομαι; † Ἐν ἡμέρᾳ (ν) ἀγαθῶν ἀμνησία κα-
27 κῶν, † καὶ ἡμέρᾳ κακῶν οὐ μνησθήσε) ἀγαθῶν. † *Ὅτι εὔφορον
(ξ) ἐναντι κυρίου ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς † ἀποδοῦναι ἀνθρώπῳ κατὰ τὰς
29 ὁδοὺς αὐτοῦ. † Κάκωσις ὥρας ἐπιλησμονὴν ποιεῖ τρυφῆς, † καὶ
30 ἐν συντέλειᾳ ἀνθρώπου ἀποκάλυψις ἔργων αὐτοῦ. † Πρὸ τελευτῆς μὴ
μακάρισε μηδένα, † καὶ ἐν τέκνοις αὐτοῦ (ο) γνωσθήσε) ἀνήρ.

MS. A. (ι) προσκόμμος (κ) φάγομαι (λ) ᾗ κυρίῳ, (ᵃ) πλοῦσαι (μ) ἐμμένων (ν) ἀγαθῇ (ξ) ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου (ο) γνωσθήσε). Μὴ

12 Est marcidus, & egens recuperatione, deficiens
13 virtute, et (b) abundat paupertate: Et oculi
Domini respexerunt illum in bona, et erexit eum
ab humilitate ipsius, & exaltavit caput ejus:
et mirati sunt in illo (c) multi. Bona et mala,
14 vita et mors, paupertas et honestas à (d) Domino
sunt. Datio Domini permanet piis: et benepla-
17 citum ejus bonos successus habebit in æternum.
Est, qui locupletatur, attentè, et parcè agendo:
18 et hæc est pars mercedis illius. In eo quod dicit;
19 Inveni requiem, et nunc manducabo de bonis
(e) meis; Et nescit, quod tempus pertranseat,
20 et relinquet ea aliis, et morietur. Sta in testa-
21 mento tuo: et in illo colloquere: et in opere tuo
22 veterasce. Ne miseris in operibus peccatoris:
23 confide in Domino, et mane in labore tuo.
4 Facile est enim in oculis Domini, velociter
subitò honestare pauperem. Benedictio Domini in
25 mercede pii: et in hora veloci exoriri facit
benedictionem suam. Ne dicas; Quid est mihi
26 (f) opus? et quæ erunt mihi ex hoc nunc bona? Ne
dicas; Sufficientia mihi sunt, et quid ex hoc
27 nunc pessimabor? In die bonorum, oblivio mala-
rum, et in die malorum non erit memoria bo-
28 norum. Quoniam facile est coram Domino in
die obitûs retribuere homini secundùm vias e-
29 jus. Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ:
et in fine hominis, denudatio operum illius. Ante
30 mortem ne beatifices quenquam: et in filiis suis
agnoscetur vir.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 * وهذا انسان يكون حريصا خبيثا * وهو ضعيف الجسم مضطر شديد الخلة * قول الرب
13 يحسن اليه * وينفض عنه التراب والرماد * يرفع راسه ويسرفه حتى يتعجب منه الناس *
14 الخير والشر * والحيوة والموت * والغنآء والفقر * يبذلهما الله تعالى للناس سريعا * أخذ الحكمة
15 والعفاف * وعلم السنة من قبل الرب * الود وسبيل الاعمال الصالحة من لدنه * الضلالة
16 والظلام خط الخطاة * الذين يلبثون في الشر بكثر معهم * عطية الرب تدوم لاتقيائه *
17 ويدوم مسرته فيهم الى الابد * في الناس من هو غني في مسكنته لعقله وحسن تدبيره *
18 وفي الناس من لا ينتفع بماله لبخله وسوء تدبيره * وحين يقول قد اصبت الراحة * فابتداء الان
19 فانعم بخيراتي * ولا يعلم ما اخر مصيره * وانه يموت ويخلفها لغيره * يا بني قم على طريقك *
20 وابت عليها واعتصم بها ما حييت * ولا يعجبك اعمال الاثم * بل ارجوا الرب وقم على
21 تودده * لان الرب قادر ان يغني الفقير سريعا * ان كنت تقيا اصبت لنفسك خيرا * ومصيرك
22 28 لما قدمت * لا تمدح رجلا قبل ان تجربه * لان مدحة المرء في اخر امره * لا تدخل منزلك
29 30 فاجرا * لان حيل المكر كثيرة *

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

12 * وذلك الانسان يكون حريصا خبيثا * وهو ضعيف الجسم مضطر شديد الخلة * قول الرب
13 يحسن اليه * وينفض عنه التراب والرماد * يرفع راسه ويسرفه حتى يتعجب منه الناس *
14 الخير والشر * والحيوة والموت * والغنآء والفقر * يبذلهما الله تعالى للناس سريعا * أخذ الحكمة
15 والعفاف * وعلم السنة من قبل الرب * الود وسبيل الاعمال الصالحة من لدنه * الضلالة
16 والظلام خط الخطاة * الذين يلبثون في الشر بكثر معهم * عطية الرب تدوم لاتقيائه *
17 ويدوم مسرته فيهم الى الابد * في الناس من هو غني في مسكنته لعقله وحسن تدبيره *
18 وفي الناس من لا ينتفع بماله لبخله وسوء تدبيره * وحين يقول قد اصبت الراحة * فابتداء الان
19 فانعم بخيراتي * ولا يعلم ما اخر مصيره * وانه يموت ويخلفها لغيره * يا بني قم على طريقك *
20 وابت عليها واعتصم بها ما حييت * ولا يعجبك اعمال الاثم * بل ارجوا الرب وقم على
21 تودده * لان الرب قادر ان يغني الفقير سريعا * ان كنت تقيا اصبت لنفسك خيرا * ومصيرك
22 28 لما قدمت * لا تمدح رجلا قبل ان تجربه * لان مدحة المرء في اخر امره * لا تدخل منزلك
29 30 فاجرا * لان حيل المكر كثيرة *

Est qui laboret ac fatigetur, defectúque 12
corporis, & omnium rerum penuriâ laboret,
paupertate verò abundet; erga quem sermo
Domini sit beneficus, & à pulvere ac cinere
liberet eum: Caput ejus erigat attollátque, 13
& multi demirentur illum. Bonum & ma- 14
lum, vita & mors, dives & pauper paria sunt
coram Domino. Sapientia, & temperantia, ac 15
legis peritia à Domino est: charitas & viæ
bonorum operum ab eodem sunt. Error ac 16
tenebræ peccatoribus creatæ sunt: & cum
his qui in malitia nutriuntur, malitia cum
iisdem consenescit. Donum Domini cultori- 17
bus ejus perseverat, & placitum ejus in
æternum manebit. Est qui ex paupertate sua 18
ditescat: est etiam quem propriæ divitiæ
non comitentur. Qui cùm ait, Inveni mihi 19
requiem, en inposterùm comedam de facul-
tatibus meis; & ignorat quis futurus sit exi-
tus ejus: nam alius relinquet eas, & morie-
tur. Fili mi, persiste in via tua, eíque in- 20
nitere, & in exercitiis ejus progredere &
consenesce. Ne mireris facta scelesti, sed Do- 21
minum expecta, & in ejus lumine persevera.
Promptum est enim apud Dominum pau- 22
perem brevi ditare. In fundo diei reperies 28
bonum, & finis hominis manebit super
ipsum. Antequam aliquem experiaris, ne 29
laudaveris eum: in suo enim fine lauda-
tur homo. Non est quòd quemvis homi- 30
nem introducas in ædes tuas; quoniam infi-
diæ dolosi multæ sunt.

*Præterea ejusmodi homo sit ambitiosus, 13
improbus, idémque corpore imbecillus,
necessitate & summâ paupertate labo-
rans; cui tamen sermo Domini benefa-
ciat, excutiátque ab eo pulverem ac ci-
nerem, Caput ejus attollat, adcóque ne- 13
bilitet eum, ut homines mirentur eum.
Bonum & malum, mortẽ ac vitam, divi- 14
tias ac paupertatem Deus excelsus citò
dat hominibus. Acquisitio sapientiæ, tem- 15
perantiæ, ac scientiæ legis à Domino est:
dilectio, & via operum bonorum ab ipso
sunt. Error, & caligo sors peccatorũ: cum 16
perseverantibus in malo ea multiplica-
buntur. Donum Domini permanet apud 17
pios ejus, & constans est in ipsis volun-
tas ejusdem in æternũ. Inter homines re- 18
peritur qui dives est in paupertate sua,
ob suam ipsius prudentiã rectámque vi-
vendi rationẽ: reperitur etiam inter ho-
mines qui nullum percipit emolumentũ è
suis opibus, ob avaritiam suam & im- 19
probam vivendi rationem: Et cùm di-
cit, Jam dilexi requiem, incipiam modò
frui bonis meis, nescit quid tandem de eo
futurũ sit, eumque morituũ, atque aliis
ea relicturum. O fili mi, sta viæ tuæ, in 20
ea persevera, eíq; adhære quandiu vixe-
ris: Nec admirationem tibi meveant ope- 21
ra iniqua; sed Dominum spera, & in ejus
amore persevera. Potest enim Dominus 22
pauperem quàm citissimè ditare. Si fue- 28
ris dius, obtinebis animæ tuæ bonum, &
votum tuum in rebus quas aggredieris.
Ne laudes quenquam priusquàm tenta- 29
veris eum; quia laus viri in postremis
ejus actis consistit. Ne introducas do- 30
mum tuam scelerosum; quoniam artes
doli multæ sunt.

Versio VULG. LAT.

31 Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ
32 enim sunt insidiæ dolosi. Sicut enim eructant præcordia
foetentium, & sicut perdix inducitur in caveam, & ut ca-
prea in laqueum: sic & cor superborum, & sicut pro-
33 spector videns casum proximi sui. Bona enim in mala
34 convertens insidiatur, & in electis imponet maculam. A
scintilla una augetur ignis, & ab uno doloso augetur san-
35 guis: homo verò peccator sanguini insidiatur. Attende
tibi à pestifero, fabricat enim mala: ne fortè inducat su-
36 per te subsannationem in perpetuum. Admitte ad te alie-
nigenam, & subvertet te in turbine, & abalienabit te à tuis
propriis.

CAP. XII.

1 SI benè feceris, scito cui feceris, & erit gratia in bonis
2 tuis multa. Benè fac justo, & invenies retributionem ma-
3 gnam: & si non ab ipso, certè à Domino: Non est enim
ei benè qui assiduus est in malis, & eleëmosynas non dan-
ti: quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & mi-
4 sertus est pœnitentibus. Da misericordi, & ne suscipias
peccatorem: & impiis & peccatoribus reddet vindictam,
5 custodiens eos in diem vindictæ. Da bono, & non rece-
6 peris peccatorem. Benefac humili, & non dederis impio:
7 prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit: Nam
duplicia mala invenies in omnibus bonis, quæcunque fece-
ris illi: quoniam & Altissimus odio habet peccatores, & im-
8 piis reddet vindictam. Non agnoscetur in bonis amicus,
9 & non abscondetur in malis inimicus. In bonis viri, inimi-
ci illius in tristitia: & in malitia illius, amicus agnitus est.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

31 †Μὴ πάσῃ ἀνθρώπου εἰσαγε εἰς τ οἶκόν σου, †πολλὰ γὰρ τὰ ἐνέδρα
32 ℣ δολίου. †Πέρδιξ ἐπιδυτὴς ὁν καρπίλῳ, † ὕτως καρδία ὑπερη-
φάνου, † καὶ ὡς ὁ κατάσκοπος ὁπτεύων πτῶσιν. † Τὰ γὰρ ἀγαθὰ
εἰς κακὰ μεταστρέφων ἐνεδρεύει, †καὶ ὀν τοῖς (π)αἱρετοῖς ἐμπήξει μῶ-
34 μον. † Ἀπὸ σπινθῆρος πυρὸς πληθύνεται ἀνθρακία, † καὶ ἀνθρω-
35 πος ἁμαρτωλὸς εἰς αἷμα ἐνεδρεύει. † Πρόσεχε ἀπὸ κακύργε,
36 πονηρὰ γὰρ τεκταίνει, † μήποτε μῶμον εἰς τ αἰῶνα σῷ σοι. † Ἔνοι-
κισον ἀλλότριον, καὶ ταραχθήσῃ σε ὀν τοῖς ἰδίοις σου. MS.A.(π)*ἑτέροις

ΚΕΦ. ιβ'.

1 †Ἐὰν εὖ ποιῇς, γνῶθι τίνι ποιεῖς, † καὶ ἔσαι χάρις τοῖς ἀγα-
2 θοῖς σου. †Εὐποίησον ἐυσεβεῖ, καὶ εὑρήσεις (α) ἀνταπόδομα, †καὶ εἰ
3 μὴ παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ (β) ὑψίστου. † Οὐκ (γ) ἔστιν ἀγαθὰ τῷ
ἐνδιατριβοντι εἰς κακὰ, † καὶ τῷ ἐλεημοσύνην μὴ χαριζομένῳ.
4 † Δὸς τῷ εὐσεβεῖ, καὶ μὴ (δ) ἀντιλάβῃ τῶ ἁμαρτωλῶ. † Εὐποίη-
6 σον (ε) τῷ ταπεινῷ, καὶ μὴ δῷς ἀσεβεῖ. †ἐμπόδισον τὸν ἄρτους
7 αὐτοῦ, καὶ μὴ δῷς αὐτῷ, † ἵνα μὴ ἐν αὐτοῖς σε δυνασεύσῃ· † Δι-
πλάσια γὰρ κακὰ (ζ) εὑρήσεις ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς οἷς (η)ἂν ποιήσῃς
αὐτῷ. † ὅτι καὶ ὁ ὕψιστος ἐμίσησεν ἁμαρτωλὸς, † καὶ τοῖς ἀσεβέσιν
(ι)ἀποδώσει ἐκδίκησιν. † δὸς τῷ ἀγαθῷ, καὶ μὴ (θ) ἀντιλάβῃ τῶ
8 ἁμαρτωλῶ. † Οὐκ (ι) ἐγνικηθήσῃ ἐν ἀγαθοῖς ὁ φίλος, † καὶ ὁ
9 κρυβήσεται ἐν κακοῖς ὁ ἐχθρός. † Ἐν ἀγαθοῖς ἀνθρὸς οἱ ἐχθροὶ
αὐτοῦ ἐν λύπῃ, †καὶ ἐν τοῖς κακοῖς αὐτοῦ καὶ ὁ φίλος διαχωισθήσῃ.
MS.A. (α) ἀνταπόδωμα, (β) ℣ ὑψίσε. (γ) ἔσαι (δ)ἀντιλαμ-
βάνου (ε) ταπεινῷ, (ζ)*εὑρήσουσιν (η) ἐὰν (ι)ἀποδῷ εἰς ὀνδίκησιν.
(θ) ἀντιλάβῃ ἁμαρτωλῶ. (ι) ἐμβληθήσῃ

Non omnem hominem induca in domum tuam: 31
multæ enim sunt insidiæ dolosi. Perdix (ς) ve-
natrix in cavea, sic cor superbi: & tanquam
speculator, insidiens casum. Bona enim in mala 33
convertens insidiatur: & in (b) electis impo-
net maculam. A scintilla (i) ignis augetur pru-
na: & homo peccator sanguini insidiatur. At- 35
tende à maleficio: fabricat enim mala: ne fortè
maculam det tibi in perpetuum. Admitte ad te 36
alienigenam: & subvertet te in turbationibus,
& alienabit te à tuis propriis.

CAP. XII.

SI benè facias; scito cui facias: & erit gra- 1
tia bonis tuis. Benefac pio, & invenies retri- 2
butionem: &, si non ab ipso, certè ab Altis-
simo. Non est benè ei qui assiduus est in ma- 3
lis, & eleemosynam non danti. Da pio, & ne
suscipias peccatorem. Benefac humili, & non 6
dederis impio. (a) Imò pedi panes illius, & non
dederis ei, ne in ipsis te opprimat. Nam dupli- 7
cia mala invenies in omnibus bonis, quæcunque
feceris ei. Quoniam & Altissimus odio habet
peccatores, & impiis reddet (b) vindictam.
Da bono, & ne suscipias peccatorem. Non 8
(c) judicabitur in bonis amicus, & non abs-
condetur in malis inimicus. In bonis viri, in- 9
imici illius in tristitia: & in malis illius etiam
amicus disjungetur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

31 * ܐܢܫ ܒܝܬܐ ܠܐ ܬܥܘܠ ܟܠ ܒܪܢܫܐ. ܣܓܝܐܝܬ ܐܢܘܢ ܡܟܝܠ ܫܘܠ ܚܛܝܐ. ܐܦ
32 ܟܐ ܕܩܛܠܐ ܒܟܠܐ ܠܒܐ ܕܓܐܐ. * ܐܦ ܟܕܐ ܒܥܐ ܠܡܥܒܕ ܒܝܬ ܠܐ ܕܝܠܗ ܡܬܬܐ. ܐܦ ܟܕܐ ܓܒܪܐ
ܚܛܝܐ ܠܡܬܒܥ ܒܝܬ ܠܐ ܕܝܠܗ. ܡܦܟܐ ܠܒܐ ܕܓܐܐ ܠܡܫܬܡܫ ܒܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬ ܒܗ. ܡܬܩܠ ܠܐ ܡܫܬܡܫ.
33 * ܒܟ ܡܟܠ ܗܘ ܡܬܒܥ. ܡܢ ܕܡܬܩܪܒ ܠܓܒܪܐ ܚܛܝܐ ܠܡܬܒܥ ܕܡܐ ܐܦ ܗܘ ܡܬܒܥ. * ܒܠܐ ܒܟ
34 ܟܠ ܡܢ ܕܡܬܩܪܒ ܠܓܒܪܐ ܚܛܝܐ ܠܡܬܒܥ ܕܡܐ ܐܦ ܗܘ ܡܬܒܥ. ܡܢ ܕܡܬܩܪܒ ܠܓܒܪܐ
35 ܚܛܝܐ ܠܡܬܒܥ ܕܡܐ ܐܦ ܗܘ ܡܬܒܥ. ܒܠܐ ܒܟ ܟܠ ܡܢ ܕܡܬܩܪܒ ܠܓܒܪܐ ܚܛܝܐ ܠܡܬܒܥ ܕܡܐ ܐܦ ܗܘ ܡܬܒܥ.
ܒܠܐ ܒܟ ܟܠ ܡܢ ܕܡܬܩܪܒ ܠܓܒܪܐ ܚܛܝܐ ܠܡܬܒܥ ܕܡܐ ܐܦ ܗܘ ܡܬܒܥ. ܒܠܐ ܒܟ ܟܠ ܡܢ ܕܡܬܩܪܒ ܠܓܒܪܐ

Versio VULG. LAT.

10 Non credas inimico tuo in æternum: sicut enim æramen-
11 tum, æruginat nequitia illius: Et si humiliatus vadat
12 curvus, adjice animum tuum, & custodi te ab illo. Non
statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne
fortè conversus in locum tuum, inquirat cathedram tu-
am: & in novissimo agnoscas verba mea, & in sermo-
13 nibus meis stimuleris. Quis miserebitur incantatori à
serpente percusso, & omnibus, qui appropiant bestiis?
& sic qui comitatur cum viro iniquo, & obvolutus est
14 in peccatis ejus. Unâ horâ tecum permanebit: si autem
15 declinaveris, non supportabit. In labiis suis indulcat
inimicus: & in corde suo insidiatur ut subvertat te in
16 foveam. In oculis suis lachrymatur inimicus: & si in-
17 venerit tempus, non satiabitur sanguine: Et si incur-
18 rerint tibi mala, invenies eum illîc priorem. In ocu-
lis suis lachrymatur inimicus, & quasi adjuvans suffodi-
19 et plantas tuas. Caput suum movebit, & plaudet manu,
& multa susurrans commutabit vultum suum.

CAP. XIII.

1 Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui com-
2 municaverit superbo, induet superbiam. Pondus super se
tollet, qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne so-
3 cius fueris. Quid communicabit cacabus ad ollam?
4 quando enim se collisérint, confringetur. Dives injustè egit,
& fremet: pauper autem læsus tacebit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Μὴ πιστεύσῃς τῷ ἐχθρῷ σου ὡς ἡ αἰθὴρ· † ὡς γὰρ ὁ χαλκὸς ἰοῦται,
11 οὕτως ἡ πονηρία αὐτοῦ. † Καὶ ἐὰν ταπεινωθῇ ᾳ πορεύηται συ-
κακωθὼς, † ἐπίσχου (κ) ἡ ψυχήν Cu ᾳ φύλαξε ἀπ' αὐτοῦ, † ᾳ
ἔσῃ αὐτῷ ὡς ἐκμεμαχὼς ἔσοπτρον, † ᾳ γνώσῃ ὅτι οὐκ εἰς τέλ-
12 (λ) κοπωσι. † Μὴ στήσῃς αὐτὸν παρὰ (μ) σαυτὸν, † μὴ (ν) ἀνα-
πέσῃ σε ἐκ τοῦ ἑνὸ ἡ τόπου Cu· † μὴ καθίσῃς αὐτὸν ἐκ δεξιῶν
Cu, † μήποτε ζητήσῃ ἡ καθέδραν Cu, † ᾳ ἐπ' (ξ) ἐσχάτῳ ἐπιγνώσῃ
13 τοὺ λόγους μου, † ᾳ ἐπὶ τῇ ῥημάτων μου καταυγήσῃ. † Τίς ἐλεή-
σει ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον, † ᾳ πάντας τοὺ προσιόντας θηρίοις;
† οὕτως ἡ προσοφιόβροτον ἀνδρὶ ἁμαρτωλῷ † ᾳ (ο) συμφυρό-
14 μενον ἐν ἡ ἁμαρτίαις αὐτοῦ. † Ὥραν μίαν Cu διαμενεῖ, † ᾳ ἐὰν
15 ἐκκλίνῃς, οὐ μὴ καρτερήσῃ. † Καὶ ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ γλυκανεῖ
ὁ ἐχθρὸς, † ᾳ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ βουλεύσῃ ἀναῤῥῖψαι σε εἰς
16 βόθρον. † Ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ δακρύσῃ ὁ ἐχθρὸς, † ᾳ ἐὰν ἴδῃς
17 καιρὸν, οὐκ ἐμπλησθήσεται ἀφ' αἵματος. † Κακὰ (π) ἐὰν συναν-
τήσῃ Cοι, εὑρήσεις αὐτὸν (ρ) ἐκεῖ πρότερόν Cu, † Καὶ ὡς βουθῶν
19 ὑποχάσει πέρναν Cu. (σ) Κινήσῃ ἡ χαρμονὴν αὐτοῦ, † ᾳ ὑπερ-
τήσῃ ἡ χεῖρὸν αὐτοῦ, † ᾳ πολλὰ διαψιθυρίσῃ, ᾳ ἀλλοιώσει τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ. MS. A. (κ) τῇ ψυχῇ (λ) κατίωσι.
(μ) σαυτῷ, (ν) ἀναπέσῃ (ξ) ἐσχάτου (ο) συμπεφυρόμενον (π) ἐὰν
(ρ) πρότερόν ἐκεῖ Cu, (σ) Τὸν καρδιὰν αὐτοῦ κινήσῃ,

ΚΕΦ. ιγ'.

1 † Ὁ Ἁπτόμενος πίσσης μολυνθήσεται, † ᾳ ὁ κοινωνῶν ὑπερη-
2 φάνῳ ὁμοιωθήσεται αὐτῷ. † Βάρος ὑπὲρ σὲ μὴ ἄρῃς, † ᾳ ἰσχυροτέρῳ
3 Cu ᾳ (α) πλουσιωτέρῳ μὴ κοινώνει. † Τί κοινωνήσει χύτρα πρὸς
4 λέβητα; † αὕτη προσκρούσει, ᾳ αὐτὴ συντριβήσεται. † Πλούσιος
ἠδίκησε, ᾳ αὐτὸς προσαγορεύσῃ· † πτωχὸς ἠδικήθη, ᾳ αὐ-
τὸς παρακληθήσεται. MS. A. (α) πλουσιώτερος σου μὴ

Non credas inimico tuo in æternum. Sicut enim 10
æramentum æruginat, sic neq; itia illius. Et, si 11
humiliatus vadat curvus; adjicè animum tuum,
& custodi te ab illo: & eris ei tanquam qui abs-
terseris speculum, & cognoscès, quòd non in finem
deposuit æruginem. Non statuas illum penes te; 12
ne te subverso stet in loco tuo. Non facias eum
sedere ad dexteram tuam; ne fortè inquirat ca-
thedram tuam: & in novissimo cognoscas verba
mea, & in sermonibus meis stimuleris. Quis mi- 13
serebitur incantatori à serpente percusso, et omni-
bus, qui appropiant bestiis? Sic & qui comita-
tur cum viro peccatore, & convolvitur in pec-
catis illius. Unâ horâ permanebit tecum: si au- 14
tem declinaveris; non supportabit. Et in labiis 15
suis indulcabit inimicus, & in corde suo delibe-
rabit subvertere te in foveam. In oculis suis 16
lachrymabitur inimicus: & si invenerit tempus;
non satiabitur sanguine. Si incurrerint tibi ma- 17
la; invenies eum illîc priorem te. Et quasi ad- 18
juvans, (d) subsecabit plantas tuas. Caput suum
movebit, & plaudet manibus suis, & multa su- 19
surrans commutabit vultum suum.

CAP. XIII.

Qui tetigerit picem; inquinabitur: & qui 1
communicaverit superbo; assimilabitur ei.
Pondus super te ne tollas: & fortiori te & diti- 2
ori ne socius fueris. Quid communicabit olla 3
ad lebetem? ipsa impinget, & ipsa conteretur.
Dives injustè egit, (a) & ipse fremuit: pauper 4
læsus est, & ipse orabit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Etiamsi tibi pareat, & ante te demissus incedat; adverte *tamen* animũ tuum, ut eum pertimescas. Sis illi quasi secretum declarans, nec te poterit depravare; imò finem odii ejus deprehendes. Hunc prope te ne statuas, ne conversus, in locum tuũ subeat. Eundem ne colloces ad dexterã tuã, ut ne ambiat sedem tuam, tandémq; verba mea sentias, & sermoné meũ admireris. Quis quæso misereatur incantatoris quem mordeat serpens, itidémque ullius qui ad bestiam feram accedat? ita quicunq; consortium habuerit cum viro scelesto, non effugiet donec incendatur in eo ignis. Quandiu tecum ingrediatur, non aperiet se tibi: at si cecideris, viribus ejus *resistere* nequaquam poteris. Labiis suis annuit inimicus; corde autem suo cogitationem profundam machinatur. Etiamsi lachrymas demittat ex oculis suis, si occasionem sibi nanciscatur, haud satiabitur sanguine tuo. Si tibi malum acciderit, reperies eum ibi præsertim viri opitulantis; at calces tuos evellere studebit. Caput suum motabit, signa manu suâ edet, multùm susurrabit, faciémq; suã deturpabit.

CAP. XIII.

Qui contrectat picem, hærebit manibus ejus: & qui habet cum scelerosо commercium, induet vias *(mores)* ejus. Quod gravius te est, ne expetas: & cum ditiore te ne cõmunices. Quid communicet olla testaceæ cum lebete æneo, in quam *si* impegerit, confringat? Aut quid communicet dives cum pauperе? dives enim peccat, & nihili pendit: pauper autem peccat, ac preces fundit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Etiamsi humilis ac demissus fuerit, ca- 10
ve ab illo summâ cautelâ. Esto quasi re-
velans ei arcanum tuum, ut nequitiam
& machinationẽ ejus effugias: et finem
odii ejus cognoscas. Ne tibi adscisca eũ 11
propiùs, ne te dejecto locum tuum petat.
Ne sedere facias eum ad dexterã tuam,
ne quærat sedem tuam, ac tum recorderis
verborum meorũ, & dicta mea mireris.
Quis misereatur incantatoris quẽ mor- 13
deat coluber, paritérque ejus qui ad bel-
luam rapacem accedat? eodem modo qui
cum impio versatur, non separabitur ab
eo donec eum igne succendat. Quandiu 13
tecum ingredietur ac versabitur, non ap-
parebit tibi secretum ejus: sed si labatur
pes tuus, non valebis in eum. Inimici la- 14
bia promunt amorẽ, at cor ejus cogitatio-
nem perniciosam meditatur. Quamvis 15
lachrymentur oculi ejus, tamen si occasi-
onem sibi reperiat, non satiabitur sangui-
ne tuo. Et si tibi contingat adversitas,
tristem videbis illũ; tum verò opem con-
tra te feret, ut vir insidiator, & cura
tua extirpare conabitur. Movebit caput 16
suum, & gestus ac signa edet suis manibus; multiplicabit malum, totóque vultu
dolorem præferet.

CAP. XIII.

Qui tetigerit picem, hæc inhærebit 1
illi: & qui cum flagitioso versatur, vias
ejus edíscet, Ne petas quod tibi est ar- 2
duum, & ne commercium habeas cum eo
qui te ditior est. Quare concordiã ponas 3
inter ollam testaceam et cacabũ æneum,
qui si impegerit eum, comminuet illam?
Aut qua in re commercium habeat pau- 4
per cum divite? dives enim delinquens,
culpã suam negligit ob multitudinem oc-
cupationũ suarũ: peccator autem pauper
deprecatur, et à peccatis suis revertitur.

Versio VULG. LAT.

5 Si largitus fueris, assumet te: & si non habueris, derelin-
6 quet te. Si habes, convivet tecum, & evacuabit te, & ipse
7 non dolebit super te. Si necessarius illi fueris, supplanta-
bit te, & subridens spem dabit, narrans tibi bona, & di-
8 cet; Quid opus est tibi? Et confundet te in cibis suis,
donec te exinaniat bis, & ter: & in novissimo deridebit
te: & posteà videns derelinquet te, & caput suum movebit
9 ad te. Humiliare Deo, & expecta manus ejus. Attende ne
10 seductus in stultitiam humilieris. Noli esse humilis in sa-
11 pientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris. Advo-
12 catus à potentiore discede: ex hoc enim magis te advoca-
13 bit. Ne improbus sis, ne impingaris: & ne longè sis ab eo,
14 ne eas in oblivionem. Ne retineas ex æquo loqui cum illo:
nec credas multis verbis illius: ex multa enim loquela ten-
tabit te, & subridens interrogabit te de absconditis tuis.
15 Immitis animus illius conservabit verba tua: & non parcet
16 de malitia, & de vinculis. Cave tibi, & attende diligen-
ter auditui tuo: quoniam cum subversione tua ambulas.
17 Audiens verò illa quasi in somnis vide, & vigilabis. Omni
18 vitâ tuâ dilige Deum, & invoca illum in salute tua. Omne
19 animal diligit simile sibi: sic & omnis homo proximum sibi.
20 Omnis caro ad similem sibi conjungetur, & omnis homo si-
21 mili sui sociabitur. Si communicabit lupus agno aliquan-
22 do, sic peccator justo. Quæ communicatio sancto homini
23 ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem? Venatio leo-
nis, onager in eremo: sic & pascua divitum sunt pauperes.
24 Et sicut abominatio est superbo humilitas: sic & execratio
divitis pauper.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

5 † Ἐὰν χρησιμεύσῃς, ἐργᾶζ' ὸν σοί· κ' ἐὰν ὑστερήσῃς, καταλείψει σε.
6 † Ἐὰν ἔχῃς, συμβιώσεταί σοι, † κ' ἀποκενώσῃ σε, κ' αὐτὸς ὐ
7 πονέσει. † Χρείαν ἔχῃ σε, κ' ἀποπλανήσει σε, † κ' προσγελά-
σεταί σοι, κ' δώσῃ σοι (β) ἐλπίδα· † λαλήσῃ σοι † κακά, κ' (γ) ἐρεῖ,
8 Τίς ὴ χρεία σε; † Καὶ αἰσχυνεῖ σε ὸν τοῖς ἐδέσμασιν αὐτῦ, † ἕως
δὶς (δ) ὑποκενώσῃ σε δὶς ἢ τρὶς, † κ' ἐπ' ἐσχάτῳ καταμωκήσεταί σε·
† μετὰ ταῦτα ὄψεταί σε, κ' καταγνώσει σε, † κ' † κεφαλὴν αὐτῦ
9 κινήσει ἐπὶ σοί. † Πρόσεχε μὴ ὑποπλανηθῇς, † κ' μὴ ταπεινω-
10 θῇς ὲν εὐφροσύνῃ σε. † Προσκαλεσαμένου σε δυνάστου, ὑποχωρῶν
γίνου, † κ' τόσῳ (ε) μᾶλλον προσκαλέσεταί σε. † Μὴ ἐμπίπτε
11 (ς) ἵνα μὴ ἀπωθῇς, † κ' μὴ μακρὰν ἀφιστῶ ἵνα μὴ ἐπιλησθῇς.
12 † Μὴ ἔσπευδε ὁμιλεῖσθαι μετ' αὐτῦ, † κ' μὴ πίστευε τοῖς πλείοσι
λόγοις αὐτῦ· † ὲν πολλῇς γὰ λαλιᾶς πειράσει σε, κ' ὡς προσ-
13 γελῶν (ζ) ἐξετάσῃ σε. † Ἀνεξέταστον ὁ μὴ σωτηρῶν λόγους, κ' ὰ μὴ φέ-
14 σει προσκόπτειν κ' δεσμᾶν. † Σωτήριον κ' πρόσεχε προφῆτας,
ὅτι μὴ † πλάνης ἐστὶν ἀφανιστής. † Πᾶν ζῶον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον
15 αὐτῦ, † κ' πᾶς ἄνθρωπος † πλησίον αὐτῦ. † Πᾶσα σὰρξ κατὰ
γένος συμμίγνυται, † κ' τῷ ὁμοίῳ αὐτῦ προσκολληθήσεται ἀνήρ. † Τί κοι-
16 νωνήσει λύκῳ πρὸς ἀμνόν; † οὕτως ἁμαρτωλὸς πρὸς εὐσεβῆ. † Τίς
εἰρήνη ὑαίνῃ πρὸς κύνα; † κ' τίς εἰρήνη πλουσίῳ πρὸς πένητα;
17 † Κυνήγια λεόντων ὄναγροι ἐν ἐρήμῳ, † οὕτως νομαὶ πλουσίων
18 πτωχοί. † Βδέλυγμα ὑπερηφάνῳ (η) ταπεινότης, † οὕτως βδέλυγμα
πλουσίῳ πτωχός.

MS.A. (β) ἐλπίδαν· (γ) ἐρῖς, Τίς (δ) ὑποκινώσει (η) μᾶλλόν σε προσκαλέσῃ. (ε) * μὴ ἀπωθῇς, (ζ) ἐξελάσει σε. (η) ταπείνωσις,

5 *Si utilitatem apportes; operatur in te: & si tibi*
defuerit; derelinquet te. Si habes; convivet 6
tecum, & evacuabit te, & ipse non dolebit.
Si necessarius illi fueris; & supplantabit te, & 7
subridens tibi spem tibi dabit. Loquetur tibi bo-
na, & dicet; Quid opus est tibi? Et confundet 8
te in cibis suis; donec exinaniat te bis, & ter:
& in novissimo deridebit te. Postea videbit te,
& derelinquet te, & caput suum movebit su-
per te. Attende, ne (b) seducaris, & ne hu- 10
milieris in lætitia tua. Advocatus à potente. 12
discede: & tantò magis te advocabit.
(c) Non intrudas te; ne expellaris: & ne 13
longè distes, ne eas in oblivionem. Ne (d) re- 14
tineas colloqui cum illo, nec credas multis ver-
bis illius. Ex multa enim loquela tentabit te,
& tanquam arridens (e) interrogabit. (f) Im- 15
mitis, qui non conservat verba, & non parcet
de (g) malitia, & de vinculis. Cave tibi, & 16
attende (h) diligenter; quoniam cum subversione
tua (i) ambulas. Omne animal diligit simile 19
sibi, & omnis homo proximum sibi. Omnis caro 20
secundùm genus conjungitur: & homo simili sibi
sociabitur. Quid communicabit lupus agno? 21
sic peccator erga pium. Quæ pax hyænæ ad 22
canem? & quæ pax diviti ad pauperem? Vena- 23
tio leonum, onagri in eremo: sic pascua divitum
sunt pauperes. Abominatio superbo humilitas: 24
sic execratio diviti pauper.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 * ܐܝ ܠܝܬ ܚܝܠ ܬܥܒܕ ܠܟ. ܐܢ ܠܐ ܠܝܬ ܠܟ ܢܥܕܐ ܠܡܫܒܩ ܠܟ.
6 ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܡܕܡ ܢܣܥܕ ܥܡܟ ܘܢܦܫܟ ܢܦܫܐ ܘܠܐ ܢܬܟܠ ܥܠܝܟ.
7 ܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܚܝܠ ܢܣܥܕ ܠܗ ܘܢܫܒܩ ܠܟ. ܘܢܡܠܠ ܠܟ ܛܒ ܘܢܐܡܪ ܠܟ
8 ܡܢܐ ܠܟ. ܘܢܒܙܐ ܠܟ ܒܡܐܟܠܬܟ ܥܕ ܬܪܝܢ ܘܬܠܬ ܘܒܐܚܪܝܬ ܢܣܚܩ
9 ܠܟ ܘܢܫܒܩ ܠܟ. ܘܢܬܒܨܪ ܠܟ ܘܢܬܪܚܩ ܡܢ ܩܪܒܟ. * ܐܬܟ ܕܠܐ ܬܬܛܥ
10 ܒܫܘܛܝܘܬ ܠܒܟ. * ܘܠܐ ܬܬܪܡ ܒܚܟܡܬ ܠܒܟ. * ܘܠܐ ܬܬܦܬܐ ܠܡܫܡܥ
11 ܠܟ ܘܬܬܛܥ. ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ ܠܡܢ ܕܫܠܛ ܒܟ. ܘܬܬܚܙܩ ܒܗ ܘܬܬܪܚܩ.
12 ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ ܠܡܢ ܕܫܠܛ ܒܟ. ܘܬܬܪܚܩ ܡܢ ܩܪܒܗ. * ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ
13 ܠܡܢ ܕܫܠܛ ܒܟ. ܘܬܬܪܚܩ ܡܢ ܩܪܒܗ. ܘܠܐ ܬܬܚܙܩ ܒܗ ܘܬܬܪܚܩ.
14 ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ ܠܡܢ ܕܫܠܛ ܒܟ. ܘܬܬܪܚܩ ܡܢ ܩܪܒܗ. ܘܠܐ ܬܬܚܙܩ
15 ܒܗ ܘܬܬܪܚܩ. ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ ܠܡܢ ܕܫܠܛ ܒܟ. ܘܬܬܪܚܩ ܡܢ ܩܪܒܗ.
18 ܘܠܐ ܬܬܚܙܩ ܒܗ ܘܬܬܪܚܩ. ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ ܠܡܢ ܕܫܠܛ ܒܟ. ܘܬܬܪܚܩ
19 ܡܢ ܩܪܒܗ. * ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ ܠܡܢ ܕܫܠܛ ܒܟ. ܘܬܬܪܚܩ ܡܢ ܩܪܒܗ.
20 ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ ܠܡܢ ܕܫܠܛ ܒܟ. ܘܬܬܪܚܩ ܡܢ ܩܪܒܗ. * ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ
21 ܠܡܢ ܕܫܠܛ ܒܟ. ܘܬܬܪܚܩ ܡܢ ܩܪܒܗ. ܘܠܐ ܬܬܚܙܩ ܒܗ ܘܬܬܪܚܩ.
22 ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ ܠܡܢ ܕܫܠܛ ܒܟ. ܘܬܬܪܚܩ ܡܢ ܩܪܒܗ. * ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ
24 ܠܡܢ ܕܫܠܛ ܒܟ. ܘܬܬܪܚܩ ܡܢ ܩܪܒܗ. ܘܠܐ ܬܬܚܙܩ ܒܗ ܘܬܬܪܚܩ.
ܘܠܐ ܬܬܩܪܒ ܠܡܢ ܕܫܠܛ ܒܟ. ܘܬܬܪܚܩ ܡܢ ܩܪܒܗ.

5 *Si prosper fueris, te utetur: quòd si pauper* 5
evadas, te deseret. Si quid habeas, blandis 6
prosequetur sermonibus: evacuabit te, &
ipse nil patietur. Dum suam apud te volun- 7
tatem exequetur, voluntati tuæ obsequi tibi
videbitur: decipiet te, & virum generosum
te vocabit: Pudore te afficiet suis artibus, 8
donec suam peragat in te voluntatem. Unâ
aut alterâ vice prævalebit tibi, ac tunc te
conspicatus, à te delitescet, & caput suum
adversùm te movebit. Cave ne tradaris in 9
manus ejus: Néve defectu mentis ejus deci- 10
piaris. Accedit ad te dives, recede ab illo, 11
& ipse ad te semper accedet. Ne accedas, ut 12
ne repellaris: & ne recedas, ne odio habe-
aris. Ne sis audax ad colloquendum cum 13
eo, & multitudini confabulationum ejus ne
credas: quoniam multitudo confabulatio-
num ejus sunt tentationes; teque fatigabit,
donec postrema tua cognoscat. Pœnas in- 14
clementer exigit, nec parcit animabus mul-
torum. Attende & esto cautus, quoniam 15
cum raptoribus ambulas. Omnis caro amat 18
speciem suam, & homo qui similis est sibi.
Omnem quidem carnem admittit, sed spe- 19
ciei suæ ipse adjungit homo. Quodnam 20
est lupo cum agno commercium? Eadem
est ratio iniqui ad virum justum. Quomo- 21
do consentiat hyæna cum cane? aut quo-
modo consentiat dives cum paupere? Esca 22
leonis sunt onagri qui sunt in deserto, ita
pascua divitis sunt pauperes. Dives col- 24
lapsus propellitur ad malum, pauper autem
collapsus pellitur ex malo in pejus.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

5 * آلعبي إن كُنت غنيًا جلدًا استعبدك * وإن عجزت رفضك وبترا منك * إن كنت منعسًا
6 ألطفك بكلامه * حي ينفد ما بين يديك وبقا مقصي * حي يتم فيك هواه يريك أنه
7 ياءتي لساءتك * ويخدعك ويدعوك رجلا مفلحا * ويلزمك الأرس بادني الأطعمة * حي ينال
8 منك ما يريد * يريك من مريين أنه شديد الاعجاب بك * وبعد ذلك يهر عليك برأسه *
9 * إياك أن تمكنه من نفسك * ولا يطغنك حيله باريه * إن أدناك آلعبي فلا تسرح عنه * وليكن
10 هو في كل حين الذي يقربك * لا تدنوا منه كثيرا ليلا يتباعد * ولا تسرح جدا ليلا
11 يعقتك * لا تكون جريا على محادثته * ولا تطمع بكثير مواعيده * لأن عامة كلامه بلاء *
12 ويحليك حتي يعرف آخر أمرك * ثم ينتقم منك بلا رحمة * ولا يسقط على أنفس كثير *
15 * واحذر وانتهي وكن محتفظا * فان معاملتك مع الخطفة * كل ذي لحم يحب جوهن * والانسان
18 يطرد * وكل ذي لحم بجنسه * والانسان ينتهي إلي أصله * لماذا يشارك الذئب الحمل الا ليهلكه *
19 وكذلك الأثيم للأبرار * لماذا يعاشر الكلب للضبع * ولماذا يعاشر العبي للفقير *
20 * انما طعام الليث وحوس البر * كذلك مرعي العبي المساكين * يسقط العبي فيحل
21 به الشر * والمسكين يسقط فيحل به الشر على ما به من الشر *

Dives, si locuples ac potens fueris, servi- 5
tio tuo utetur: verùm si enervèris, rejici- 6
cit te, seséque à te abalienabit. Si fue-
ris mœstus, demulcebit te sermonibus suis,
donec absumat quicquid præ manibus 7
habueris, maneásque vacuus. Tùm suam
in te compleat voluntatem, simulabit tibi
se tuî causâ venire; decipiétque te, &
virum fœlicem te vocabit, Téque ad com- 8
pensationem adiget vilissimis cibis, donec
obtineat à te quod cupit. Finget tibi se-
mel atque iterum summâ te esse apud eum
in admiratione, deindè verò caput suum
adversùs te movebit. Cave ne potestatem 9
illi tribuas in teipsum: Neque te fallat 10
astus ejus cum sagacitate. Si accesserit 11
ad te dives, ne refugias ab eo: sit autem 12
semper ipse qui ad te accedat. Ne multùm
accedas ad eum, ne ipse recedat: nec ni-
miùm refugias, ne odio te prosequatur.
Ne sis ambitiosus colloquii ejus, nec ni- 13
mium fidas multitudini promissorum
ejus: quoniam universi sermones ejus sunt
tentatio: teque mulcebit, donec ultimas
res tuas cognoscat: Ac tum immitem à te 14
sumet vindictam, nec multis parcet ani-
mabus. Cave igitur, cohibe te, sisque con- 15
sideratus: quia cum rapacibus rem habes.
Quodvis carne præditum diligit substan- 18
tiam suam, & homo sibi similem. Rur- 19
sus, omne carneum suo cum genere con-
sentit, & homo tandem recurrit ad origi-
nem suam. Quorsum habet commercium 20
lupus cum agno, nisi ut perimat eum? hoc
pacto sceleratus cum justis. Quorsum 21
versetur canis cum lacerto? & quorsum
versetur dives cum paupere? Eadem 22
cibus leonis sunt belluæ sylvestres, itidem
pascua divitis sunt pauperes. Invitem 24
cadentem malum invadit, pauperem verò cadentem malum invadit super malum
in quo jam versatur.

Versio VULG. LAT.

25 Dives commotus confirmatur ab amicis ſuis : humilis
26 autem cùm ceciderit, expelletur & à notis. Diviti de-
cepto multi recuperatores : locutus eſt ſuperba, & juſtifi-
27 caverunt illum. Humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur :
28 locutus eſt ſenſatè, & non eſt datus ei locus. Dives locutus
eſt, & omnes tacuerunt, & verbum illius uſque ad nubes
29 perducent. Pauper locutus eſt, & dicunt; Quis eſt hic? &
30 ſi offenderit, ſubvertent illum. Bona eſt ſubſtantia, cui non
eſt peccatum in conſcientia : & nequiſſima paupertas in ore
31 impii. Cor hominis immutat faciem illius, ſive in bona,
32 ſive in mala. Veſtigium cordis boni, & faciem bonam dif-
ficilè invenies, & cum labore.

CAP. XIV.

1 BEatus vir, qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo, & non eſt
2 ſtimulatus in juſtitia delicti. Fœlix, qui non habuit animi
3 ſui triſtitiam, & non excidit à ſpe ſua. Viro cupido & te-
naci ſine ratione eſt ſubſtantia, & homini livido ad quid au-
4 rum? Qui acervat ex animo ſuo injuſtè, aliis congregat, &
5 in bonis illius alius luxuriabitur. Qui ſibi nequam eſt,
6 cui alii bonus erit? & non jucundabitur in bonis ſuis. Qui
ſibi invidet, nihil eſt illo nequius, & hæc redditio eſt mali-
7 tiæ illius : Et ſi benè fecerit, ignoranter, & non volens fa-
8 cit : & in noviſſimo manifeſtat malitiam ſuam. Nequam eſt
oculus livi di : & avertens faciem ſuam, & deſpiciens ani-
9 mam ſuam. Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis :
non ſatiabitur donec conſumat arefaciens animam ſuam.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

25 † Πλούσιος σαλευόμενος ὑπὸ φίλων, †ταπεινὸς ἢ ποσὶν
26 αὐτῶν ὑπὸ φίλων. † Πλουσίου ζημίωτος πολλοὶ ἀνυπό-
27 πτωροι, †ἐλάλησεν ἀπρέπειαν καὶ ἐδικαίωσεν αὐτόν· †Ταπεινὸς ἐσ-
φάλη καὶ προσεπλήμμελεν αὐτῷ, † ἐφθέγξατο σύνεσιν καὶ οὐκ ἐδόθη
28 αὐτῷ τόπος. † Πλούσιος ἐλάλησεν καὶ πάντες ἐσίγησαν, † καὶ τὸ λό-
29 γον αὐτοῦ ἀνύψωσαν ἕως τῶν νεφελῶν· † Πτωχὸς ἐλάλησεν, καὶ εἶπαν,
30 Τίς οὗτος; †κἂν προσπέσῃ, (ϑ)προσκαταστρέψουσιν αὐτόν. †(ι)Ἀγαθὸς
ὁ πλοῦτος ᾧ μὴ ἔστιν ἁμαρτία, † καὶ πονηρὰ ἡ πτωχεία ἐν (κ) στόμα-
31 σιν ἀσεβῶν. †Καρδία ἀνθρώπου ἀλλοιοῖ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, (λ)εἴτε ἐν
32 οἷς ἀγαθὰ εἴτε τι οἷς κακά. † Ἰχνος καρδίας ἐν ἀγαθοῖς πρόσω-
πον ἱλαρὸν, † καὶ ἔυρεσις ἐν λογισμοῖς μετὰ (μ) κόπου.

MS.A. (ϰ)ἐσφάλη (ϑ)προσκαρδίπεσεν (ι)Ἀγαθὸς ἐστιν ὁ (κ)στόμασι
ΚΕΦ. ιδ'. (λ)εἴτε τι οἷς (μ)κόπων.

1 †Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ὠλίσθησεν ἐν (α) στόματι αὐτοῦ, † καὶ οὐ
2 κατενύγη ἐν λύπῃ (β) ἁμαρτίας. †Μακάριος (γ) ὃς οὐ κατέγνω ἡ
3 ψυχὴ αὐτοῦ, †καὶ ὃς οὐκ ἔπεσεν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ. † Ἀνδρὶ μι-
κρολόγῳ οὐ καλὸς ὁ πλοῦτος, † καὶ ἀνθρώπῳ βασκάνῳ ἵνατί χρή-
4 ματα; † Ὁ συνάγων ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ζυνάγει ἄλλοις, † καὶ ἐν
5 τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ τρυφήσουσιν ἕτεροι. † Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι
ἀγαθὸς ἔσται; † καὶ οὐ μὴ εὐφρανθήσῃ ἐν τοῖς χρήμασιν αὐτοῦ.
6 † Τοῦ (σ)βασκαίνοντος ἑαυτὸν οὐκ ἔστιν πονηρότερος, † καὶ τοῦτο ἀν-
7 τάποδμα τῆς κακίας αὐτοῦ. † Κἂν εὐποιῇ, ἐν λήθῃ ποιεῖ, † καὶ ἐπ'
8 ἐσχάτων ἐκφαίνει τὴν κακίαν αὐτοῦ. † Πονηρὸς ὁ βασκαίνων (τ)ὀφ-
9 θαλμῷ, † ἀποστρέφων πρόσωπον καὶ ἐξουθενῶν ψυχάς. † Πλεονέκτου
(ζ)ὀφθαλμὸς οὐκ ἐμπίπλαται (η)μερίδι, †καὶ ἀδικία πονηρὰ ἀναξη-
ραίνει ψυχήν. MS.A.(α)τῷ στόματι (β)ἁμαρτιῶν.(γ)ἀνὴρ οὗ
(σ)βασκανθ]ος (τ)ὀφθαλμὸν ἑαυτῷ,(ζ)ϗ ὀφθαλμὸς(η)μερίδα,

Dives commotus confirmatur ab amicis : humilis autem cùm ceciderit, expellitur ab amicis. Divite lapſo multi recuperatores : locutus eſt 26
non dicenda, & juſtificaverunt illum. Humilis 27
lapſus eſt : & inſuper arguitur : locutus eſt ſenſatè, & non eſt datus ei locus. Dives locutus 28
eſt, & omnes tacuerunt : & verbum ejus uſque 29
ad nubes exaltaverunt. Pauper locutus eſt, & dicunt; Quis eſt hic? &, ſi offenderit, ſubvertent illum. Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt pec- 30
catum : & nequiſſima paupertas in (k)ore impii. Cor hominis immutat faciem illius, ſive in bona, 31
ſive in (l) mala. Veſtigium cordis in bonis facies 32
hilaris : & inventio parabolarum, (m) cogitationes cum labore.

CAP. XIV.

BEatus vir, qui non eſt lapſus in ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti. Beatus, 1
quem non condemnavit animus ſuus, & qui non 2
excidit à ſpe ſua. Viro minutè rationes ſubdu- 3
centi non eſt pulchra ſubſtantia : & homini li-
vido ad quid pecuniæ? Qui acervat ex anima 4
ſua; aliis congregat : & in bonis illius alii lu-
xuriabuntur. Qui ſibi nequam eſt; cui 5
bonus erit? & (a) non jucundabitur in 6
pecuniis ſuis. Qui ſibi invidet, nihil eſt
illo nequius : & hoc eſt redditio malitiæ illius.
Et, ſi benè faciat; (b) in oblivione facit : & in 7
noviſſimis manifeſtat malitiam ſuam. Nequam 8
eſt invidens oculo : avertens faciem, & deſpi-
ciens animas. Cupidi oculus non ſatiatur (c) par-
te : & injuſtitia mala (d) arefacit animam. 9

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 * ܚܕ ܡܢ ܡܬܙܥܙܥ ܡܫܟܚ ܥܕܪ̈ ܘܡܬܚܙܐ ܠܗ ܥܡ ܫܦ̈ܘܗܝ ܕܫܘܚܐ. * ܡܫܟܚ ܠܡܣܟܝܢ ܘܡܬܚܙܐ ܠܗ ܥܡ ܫܦ̈ܘܗܝ ܕܫܘܚܐ.
26 ܡܬܙܥܙܥ ܡܢ ܥܕܪ̈ ܘܡܬܚܙܐ ܠܗ ܥܡ ܫܦ̈ܘܗܝ ܕܫܘܚܐ. ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܒܝ ܠܐ ܫܡܥ ܚܕ ܡܠܬܐ. * ܚܕ ܡܢ ܡܬܙܥܙܥ
27 ܡܫܟܚ ܘܡܬܚܙܐ ܠܗ ܥܡ ܫܦ̈ܘܗܝ ܕܫܘܚܐ. ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܒܝ ܠܐ ܫܡܥ ܚܕ ܡܠܬܐ. * ܚܕ ܡܢ ܡܬܙܥܙܥ
28 ܡܫܟܚ ܘܡܬܚܙܐ ܠܗ ܥܡ ܫܦ̈ܘܗܝ ܕܫܘܚܐ. ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܒܝ ܠܐ ܫܡܥ ܚܕ ܡܠܬܐ. * ܡܫܟܚ ܠܡܣܟܝܢ ܘܡܬܚܙܐ
29 ܠܗ ܥܡ ܫܦ̈ܘܗܝ ܕܫܘܚܐ. ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܒܝ ܠܐ ܫܡܥ ܚܕ ܡܠܬܐ. ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܒܝ ܠܐ ܫܡܥ ܚܕ ܡܠܬܐ. ܡܫܟܚ ܠܡܣܟܝܢ
30 ܠܐ ܝܬ ܫܘܬܦܐ. * ܚܫܚ ܒܚ ܒܥܠ ܒܥܬ ܒܥܩܒ̈ܐ. ܡܢ ܚܫܚ ܒܚ. ܡܢ ܚܫܚ ܒܚ ܚܒܝܒ.
31 * ܚܫܚ ܒܚ ܒܥܠ ܒܥܬ ܒܥܩܒ̈ܐ. ܡܢ ܚܫܚ ܒܚ. ܡܫܟܚ ܒܥܩܒ̈ܐ ܘܡܬܚܙܐ ܒܫܘܚܐ.

Diviti loquenti multi ſunt adjutores, qui ſer- 25
mones ejus etiam turpes pulchros aſſerunt.
Pauperi loquenti dicunt, Ohe : & ſi optima 26
dicat, non dant ei locum. Divite loquente 27
omnes auſcultant, & fautores ejus ad nubes
uſque evehunt illum. Paupere loquente di- 28
cunt, Quid ait? & ſi impingat, evertent eum.
Bonæ ſunt divitiæ criminum expertes, & ma- 29
la eſt paupertas annexa peccatis. Cor homi- 30
nis immutat vultum ipſius, ſive ad bonum,
ſive ad malum. Veſtigia boni cordis vultus 31
eſt hilaris, & multitudo narrationum cogi-
tationes ſceleſtorum.

* ܦܨܠܐ * ܒ *

CAP. XIV.

1 * ܒܥܝܕ ܕܠܐ ܡܬܪܓܙ ܡܢ ܦܘܡܗ ܘܠܐ ܡܬܟܣܝ ܥܝܢܘܗܝ ܡܢ ܕܝܢܐ. * ܒܥܝܕ ܕܠܐ ܓܝܦ ܒܢܦܫܗ
2 ܘܠܐ ܫܕܐ ܥܠ ܡܕܒܪܗ. * ܠܐ ܢܫܟܚ ܠܒ ܕܝܢ ܠܡܣܟܝܢ ܘܠܐ ܢܗܘܝ ܠܗ ܚܕܘܬܐ.
3 ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܫܟܚ ܠܗ ܥܒܕ ܛܒ. * ܠܒ ܕܓܙܠ ܠܢܦܫܗ ܓܙܠ ܠܚܪ̈ܢ. ܠܐ ܢܫܟܚ ܠܗ ܠܡܣܟܝܢ
4 ܘܠܐ ܢܗܘܝ ܠܗ ܚܕܘܬܐ. * ܒܥܝܕ ܕܓܙܠ ܠܢܦܫܗ ܓܙܠ ܠܚܪ̈ܢ. ܠܐ ܢܫܟܚ ܠܗ ܠܡܣܟܝܢ
5 ܘܠܐ ܢܗܘܝ ܠܗ ܚܕܘܬܐ. * ܒܥܝܕ ܕܓܙܠ ܠܢܦܫܗ ܓܙܠ ܠܚܪ̈ܢ. ܠܐ ܢܫܟܚ ܠܗ ܠܡܣܟܝܢ
6 ܘܠܐ ܢܗܘܝ ܠܗ ܚܕܘܬܐ. * ܒܥܝܕ ܕܓܙܠ ܠܢܦܫܗ ܓܙܠ ܠܚܪ̈ܢ. ܠܐ ܢܫܟܚ ܠܗ ܠܡܣܟܝܢ
7 ܘܠܐ ܢܗܘܝ ܠܗ ܚܕܘܬܐ. * ܒܥܝܕ ܕܓܙܠ ܠܢܦܫܗ ܓܙܠ ܠܚܪ̈ܢ. ܠܐ ܢܫܟܚ ܠܗ ܠܡܣܟܝܢ
9 ܘܠܐ ܢܗܘܝ ܠܗ ܚܕܘܬܐ. * ܒܥܝܕ ܕܓܙܠ ܠܢܦܫܗ ܓܙܠ ܠܚܪ̈ܢ. ܠܐ ܢܫܟܚ ܠܗ ܠܡܣܟܝܢ

BEatus vir quem non perturbat os ſuum, 1
& cujus oculis non eſt occultatum judicium.
Fœlix vir quem propria non contempſit ani- 2
ma, & cujus opera omnia non fuerunt irrita.
Cordi puſillo non conveniunt divitiæ, & vi- 3
rum cujus nequam eſt oculus non decet mam-
mona. Qui ſibimet ſubtrahit, colligit aliis, 4
& bonis ipſius fruetur extraneus. Qui ſibi 5
malignus eſt, cuinam benefaciet? nec iſte
bonis ſuis fruetur. Eo qui ſibi malignus eſt, 6
nihil eſt pejus; idémque retributionem ma-
lam conſequetur. Quòd ſi caſu benefecerit, 7
imprudens ac per errorem facit, & hic in fine
ſuo malum ſuum experietur. In oculis ſtulti 9
exigua eſt portio ſua : qui autem uſurpat
quod proximi ſui eſt, perdit animam ſuam.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

25 * اَلْغَنِيُّ إِذَا تَكَلَّمَ أَعَانَهُ النَّاسُ * وَيُحْسِنُونَ مَا يَتَكَلَّمُ بِهِ مِنْ قَبِيحٍ * وَالْمِسْكِينُ إِذَا تَكَلَّمَ
26
27 سَكَتُوا بِهِ * وَإِنْ أَتَى بِالصَّوَابِ لَمْ يُقْبَلْ * يَتَكَلَّمُ الْغَنِيُّ وَيُنْصِتُ الْجَمَاعَةُ لِقَوْلِهِ * وَبِرَفْعَةِ سَهْوِهِ
28 وَالْمُتَلَقُّونَ إِلَيْهِ إِلَى مَوْضِعِ الْمَوْتِ * الْبَتَّ يَهْذِي * وَإِنْ سَقَطَ بِكَلِمَةٍ نَكَسُوهُ * مَا أَجْوَدَ الْغَنِيَّ
29
30 بِلَا ذُنُوبٍ * وَمَا أَسَرَّ الْفَقْرَ مَعَ الْخَطَايَا * قَلْبُ الْمَرْءِ يُغَيِّرُ وَجْهَهُ إِنْ كَانَ لِخَيْرٍ * وَإِنْ كَانَ لِشَرٍّ *
31 * أَثَرُ الْقَلْبِ الْخَيِّرِ الصَّالِحِ الْوَجْهُ الْمُضِيءُ * وَكُنْهُ الْقِصَصِ مِنْ فِكْرِ الْأَثَمَةِ *

Diviti, cùm loquitur, favent homines, 25
& exornant quicquid abſurdi loquitur.
Pauper autem, cùm loquitur, deridetur; 26
& quantumvis recta proferat, non eſt
acceptus. Loquente divite omnes ſermo- 27
nem ejus auſcultant, & tam ejus ambi-
tio, quàm adhærentes ipſi extollunt eum
ad locum exitii. Pauper deliret, & ſi 28
verbo labatur, arguunt illum. Quàm 29
bonæ ſunt divitiæ ſine culpis! & quàm
mala paupertas cum peccatis conjun-
cta! Cor hominis mutat vultum ejus, 30
ſive ad bonum, ſive ad malum. Signum 31
æqui bonique cordis eſt vultus ſplendi-
dus : multitudo verò narrationum eſt ex
meditatione nefariorum.

* اَلْفَصْلُ الرَّابِعُ عَشَرَ *

CAP. XIV.

1 * طُوبَى لِمَنْ لَا يُعَاقِبُهُ لِسَانُهُ * وَلَمْ يُحَفَّ عَلَيْهِ بِالْقَضَاءِ * طُوبَى لِرَجُلٍ لَمْ يَحْقِرْ بِنَفْسِهِ *
2
3 وَلَمْ يَحْيَ مِنْهُ مَا يَنْقُصُ أَعْمَالَهُ * لَا يَحِقُّ الْغِنَى لِضَيِّقِ الصَّدْرِ * وَلَا يَحْمُلُ الْمَالُ لِلسَّحِيحِ *
4 * مَنْ قَتَرَ عَلَى نَفْسِهِ يَجْمَعُ لِغَيْرِهِ * وَيَنْعَمُ الْغَرِيبُ بِخَيْرَاتِهِ وَكَسْبِهِ * عَلَى مَنْ يَبْخَلُ مِنْ
5
6 قَتَرَ عَلَى نَفْسِهِ * لَا يَهْنَأُ بِمَالِهِ * مَنْ كَانَ مُضِرًّا لِنَفْسِهِ فَلَا أَشَرَّ مِنْهُ * وَيُثَابُ ثَوَابَ سُوءٍ *
7 * فَإِنْ أَنْفَقَ وَأَحْسَنَ * فَإِنَّمَا يُرِي أَنْ ذَلِكَ مِنْهُ خَطَأٌ *

BEatus quem propria non excrucia- 1
lingua, nec latuit veritas in judicio. Be- 2
atus vir qui ſuam non aſpernatur ani-
mam, & à quo nil procedit quod ejus de-
ſtruat opera. Non debentur divitiæ an- 3
guſti pectoris homini, *nec opes decent*
avarum. Qui parcus eſt in ſemetipſum, 4
aliis cogit, & bonis quæſtuque ejus frue-
tur alienus. Erga quem munificus erit, 5
qui parcus eſt erga ſemetipſum? hujuſ-
modi facultatibus ſuis minimè frue-
tur. Non eſt pejor illo qui ſibimet eſt per- 6
nicioſus, & is peſſimâ mercede compen-
ſabitur. Quòd ſi contingat eum benefa- 7
cere, videtur id ab eo per errorem fieri.

Reliquum hujus capitis, cum cap. 15. & 16. uſque ad finem c. 17. in editione Pariſienſi habentur ſub finem c. 20.

9 * حَظُّ الرَّغِيبِ يَسِيرٌ فِي رَغْبَتِهِ * وَمَنْ غَيَّرَ صَاحِبَهُ فَقَدْ أَهْلَكَ حَظَّهُ *

Sors avidi parva eſt in ſua ipſius avi- 9
ditate, & qui mutat amicum ſuum per-
dit ſuam ſortem.

CAP. XIV.

Versio VULG. LAT.

10 Oculus malus ad mala : & non satiabitur pane, sed indi-
11 gens & in tristitia erit super mensam suam. Fili, si ha-
12 bes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer. Me-
mor esto quoniam mors non tardat, & testamentum infe-
13 rorum quia demonstratum est tibi : testamentum enim hujus
mundi; Morte morietur. Ante mortem benefac amico tuo, &
14 secundùm vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrau-
15 deris à die bono, & particula boni doni non te prætereat.
16 Nónne aliis relinques dolores & labores tuos in divisione
17 sortis? Da, & accipe, & justifica animã tuã. Ante obitũ tuũ
18 operare justitiam : quoniam non est apud inferos invenire
cibum. Omnis caro sicut fœnum veterascet, & sicut foli-
19 um fructificans in arbore viridi. Alia generantur, & alia
20 decidunt : sic generatio carnis & sanguinis, alia finitur,
21 & alia nascitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet :
& qui illud operatur, ibit cum illo. Et omne opus electum
22 justificabitur : & qui operatur illud, honorabitur in illo.
Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in justitia sua
meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem Dei.
23 Qui excogitat vias illius in corde suo, & in absconditis
suis intelligens, vadens post illam quasi investigator, & in
24 viis illius consistens : Qui respicit per fenestras illius, & in
25 januis illius audiens : Qui requiescit juxta domum illius,
& in parietibus illius figens palum: statuet casulam suam ad
manus illius, & requiescent in casula illius bona per ævum:
26 Statuet filios suos sub tegmine illius, & sub ramis ejus mo-
27 rabitur. Protegetur sub tegmine illius à fervore, & in glo-
ria ejus requiescet.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 †Ὀφθαλμὸς πονηρὸς φθονερὸς ἐπ' ἄρτῳ, †καὶ ἐλλιπὴς ἐπὶ τ τρα-
11 πέζης αὐτοῦ. †Τέκνον, καθὼς ἔχεις εὐποίει σεαυτὸν, †καὶ
12 προσφορὰς κυρίῳ ἀξίως πρόσφερε. † Μνήσθητι ὅτι θάνατος οὐ
13 χρονίζει, † καὶ διαθήκη ᾅδου οὐχ ὑποδέδειχθαί σοι. † Πρὶν σε τελευ-
τῆσαι εὐποίει φίλῳ, † καὶ κατὰ τὴν ἰσχύν σου ἔκτεινον καὶ δὸς αὐτῷ.
14 †Μὴ ἀφυστερήσῃς (a) ἀπὸ ἡμέρας ἀγαθῆς ἡμέρας, †καὶ μερὶς ἐπιθυμίας ἀγα-
15 θῆς μή σε (b) παρελθάτω. † Οὐχὶ (c) ἑτέρῳ καταλείψεις τοὺς πόνους σου, †καὶ
τοὺς κόπους σου εἰς (d) διαίρεσιν κληρου; † Δὸς καὶ λάβε,
16 καὶ (e) ἀπάτησον τὴν ψυχήν σου, †ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν (f) ᾅδου ζητῆσαι
17 (g) τρυφήν. † Πᾶσα σὰρξ ὡς ἱμάτιον παλαιοῦται· †ἡ γὰρ διαθήκη
18 ἀπ' αἰῶνος, Θανάτῳ ἀποθανῇ. †ὡς φύλλον θάλλον ἐπὶ δένδρου
19 (h) πυκνοῦ, †τὰ μὲν καταβάλλει, ἄνθη δὲ φύει· † οὕτως (i) γενεὰ
σαρκὸς καὶ αἵματος, †ἡ μὲν τελευτᾷ, ἑτέρα δὲ γεννᾶται. † Πᾶν ἔργον
20 σηπόμενον ἐκλείπει, †καὶ ὁ ἐργαζόμενος αὐτὸ μετ' αὐτοῦ ἀπελεύ-
21 σεται. † Μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐν σοφίᾳ τελεσθήσεται, †καὶ ὃς ἐν συνέσει
22 αὐτοῦ διαλεχθήσεται. †(k) Ὁ διανοούμενος τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἐν καρ-
23 δίᾳ αὐτοῦ, †καὶ ἐν τοῖς ἀποκρύφοις αὐτῆς (l) νοηθήσεται. † Ἔξελθε
ὀπίσω αὐτῆς ὡς ἰχνευτὴς, †καὶ ἐν (m) ὁδοῖς αὐτῆς ἐνέδρευε.
24 †Ὁ παρακύπτων διὰ τῶν θυρίδων αὐτῆς, †καὶ ἐπὶ τῶν θυρωμάτων
25 αὐτῆς ἀκροάσεται. †Ὁ καταλύων σύνεγγυς τῆς οἰκίας αὐτῆς,
† καὶ (n) πήξει πάσσαλον ἐν τοῖς (o) τοίχοις αὐτῆς. † (p) στήσει τὴν
σκηνὴν αὐτοῦ καὶ κατασκηνώσει ἐν κατασκηνώσει ἀγαθῶν. † (q) Θήσει τὰ τέκνα αὐτοῦ † (r) ἐν τῇ σκέπῃ αὐτῆς,
26 † καὶ ὑπὸ τοὺς κλάδους αὐτῆς αὐλισθήσεται. † Σκεπασθήσεται (s) ὑπ'
27 αὐτῆς ἀπὸ καύματος, †καὶ ἐν τῇ δόξῃ αὐτῆς κατασκηνώσει.

MS. A. (a) ἔχῃς (b) σεαυτὸν, (c) ἡμέρας, (d) παρελθέτω. (e) ἑτέροις (f) διαιρέσεις κλήρων; (g) *ἀπάτησον (h) ἄνθρ
(i) διανοούμενος (k) ἐννοηθήσεται. (l) ὁδοῖς (m) πήξεις (n) *τύχοις (o) σκέπῃ (p) Καὶ στήσει (q) ἐν σκέπῃ (r) ἀπ'
(s) ἐννοηθήσεται. (t) ὁδοῖς (u) πήξεις (x) *τύχοις (y) σκέπῃ (z) Καὶ στήσει (a) ἐν σκέπῃ (b) ἀπ'

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 * حسنا صعدا بخسيا كسفا. ومحيفا وخنا لا قدوزا. * ولا يهب كسب خب
11 . عفف نعقف. ولا يهب كسب أنهاب كب. * ولا وجا بحوذا حدفا بخدا لا سبا.
12 مبنا هنا لا أسبنا كب. * حبا لا لعبا. أنهاب حزنعف. ومحيم بعبا كب.
13 حص كده. * لا لاجبا بخ نخدا بعدا . وتحدا هيبا لا لاوز. * لاستا حز.
14 عدف يهب نجعب. ولاملو. لاكب بخعب قبز. * حص معب. ملوها نعقب.
15 * ومحدم بعقب حدحب مم كبا حب. * قدلا وحدف حنتقا خجلا
16 خلب. ولوا بحدا خدب. * اسب نقدا بتكنا بحكم تدوب ومحلب
17 لب . ولحقا أنف بحدا ولوا بحدا. بوا خيا. لاسبا خدبكم. * وخلا حدوب
18 خدجب مولدا. ومحيم اعمالهم طاهن له . وما عملت يداهم يتبعهم * طوبا لرجل يكون دهنه
19 وفكريه في الحكمة والفهم . ويبهج بالفقه والفهم * ليرد قلبه الى طرقها ويهتدي سبلها .
20 ويكرج في طلبها مثل المقسي ويرصد سبلها * ويطلع عليها من الكوي . ويسمع
21 على ابوابها وينصب * وكل قرب معدنها وحوالي بيتها . ويوبد اوتاده في حيطانها * ويسكن
22 مسكنا هاديا . فادا حارها يمد يده الى اعصانها . ويترل بين شجوتها * ويكون في كنها .
23 ومن السماء يكون مظللا في علاليها .

Oculus nequam multiplicat panem, & sic- 10
cum projicit super mensam. Si quid habes 11
fili mi, in tuiipsius usum verte : & si quid ha-
bes, tibimet benefacito. Et memento quòd 12
hactenus mortem non videris, & sententia
foveæ tibi visa non fit. Antequàm moriaris, 13
benefac amico tuo : & quod à te petierit,
da illi. Ne te defraudes bono diei, & cu- 14
piditatem pravam ne cupias. Aliis enim re- 15
licturus es facultates tuas, & laborem tuum
sortes jacentibus. Da, & accipe, & nutri te- 16
ipsum : Et quicquid honestum est facto co- 17
ram Domino, facito. Omnes enim homines 18
proculdubiò corrumpendi sunt, & mundi ge-
nerationes proculdubiò morituræ. Qualia 19
sunt arborum folia, quorum quædam labun-
tur, alia enascuntur, tales sunt generationes
carnis & sanguinis : generatio *una* moritur,
& alia procreatur. Et cujuslibet opera ex- 20
plicabuntur ob oculos ejus, & opus manu-
um ejus sequetur ipsum. Beatus vir qui sapi- 21
entiam cogitat, & prudentiam meditatur ;
ut ad vias ejus animum suum adjiciat, & se- 22
mitas ejus intellectu percipiat, prosequatur
illam ut indagator, & ad semitas ejus insi-
dietur : Prospectet illam è fenestris, & ad 23
januas ejus auscultet : Circa domum illius 24
habitet, & parietibus ejus infigat paxillos
suos. Is enim in optimo diversorio com- 25
morabitur ; quia manus suas jactabit super
ramos ejus, & inter virgulta ipsius habita-
bit, In umbra illius sedebit ab æstu, & in 26
tricliniis ejus relaxabit animum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 * العين الرعينة كثير الكبر. ويلقي اليابس على المايدة * يا بني ان كان لك مالا فعين به
11 نفسك . وان كنت موسرا فانفع احوانك * واعلم انك حي الان لم تعاين الموت . ولم تحل
12 بك صريعة الرب العلي * فقبل موتك أحسن الي صديقك . وان قدرت فلا تمنع من
13 ساءلك من الناس * ولا تحرم نفسك خير يوم . واياك والسهوة القبيحة * واعلم انك تخلف
14 مواسيك لغيرك . وكذلك لمن يقترع عليه * خذ واعطي . وبث على نفسك * ولا تعمل
15 الا برضا الله تعالى * لان جميع الناس يبلون بلاء . واحقاب الدنيا يموتون موتا * مثل
16 ورق السكبر الذي يسير بعضها ويثبت آخر . كذلك احقاب اللحم والدم . خلف يموت وخلف
17 يولد * وجميع اعمالهم ظاهرة له . وما عملت يداهم يتبعهم * طوبا لرجل يكون دهنه
18 وفكريه في الحكمة والفهم . ويبهج بالفقه والفهم * ليرد قلبه الى طرقها ويهتدي سبلها .
19 ويخرج في طلبها مثل المقتفي ويرصد سبلها * ويطلع عليها من الكوى . ويسمع
20 على ابوابها وينصب * وكل قرب معدنها وحوالي بيتها . ويوبد اوتاده في حيطانها * ويسكن
21 مسكنا هاديا . فاذا حارها يمد يده الى اعصانها . ويترل بين شجوتها * ويكون في كنها .
22 ومن السماء يكون مظللا في علاليها .

*Oculus avidus multiplicat panem, & sic- 10
cum projicit super mensam. O fili mi, si 11
facultates habueris, iis animam tuam
juva : & si fueris locuples, amicis tuis
prodesto. Et scias te hucusque mortem non 12
vidisse, nec altissimi Domini decisionẽ in
te descendisse. Quare ante mortem tuam 13
benefac amico tuo, & si possis, nemini mor-
talium à te petenti quicquam deneges : Et 14
ne prives teipsum commodis quotidianis ;
caveas autem à cupiditate obscœna. Et 15
scias armenta tua aliis te relicturum,
laborémque tuum his qui sortibus divi-
suri sunt eum. Da, & accipe, & teipsum 16
sustenta. Et nequid agas, nisi ex placito 17
Dei excelsi. Omnes enim homines cor- 18
ruptione corrumpendi sunt, & seculi
ætates morte morituræ. Quemadmodum 19
foliorum arborum quædam labuntur, alia
nascuntur ; ita ætatum carnis & san-
guinis posteritas una moritur, & poste-
ritas alia generatur : Et omnes illarum 20
actiones apertæ sunt ei ; & quod gesse-
rint manus earum, sequetur illas. Beatus 21
vir cujus mens & cogitatio versatur cir-
ca sapientiam & intelligentiam, quique
prudentiâ & intelligentiâ delectatur ;
Ut animum ad vias ejus admoveat, & 22
ad semitas ejus dirigatur ; exit ad per-
quirendam eam velut investigator, & se-
mitam ejus observat ; Prospectat illam 23
è fenestris, præbet aures ad januas ejus,
auscultátque ; Prope habitaculum ejus & 24
circa domum ipsius commoratur, palósque
suos ad parietes ejus pangit, Tranquil- 25
lámque degit habitationem. Cùm enim
possederit illam, manum suam ad ramos
ejus extendet, interque virgulta ejus
habitabit, Sub illius regimine manebit, 26
eritque de cœlo protectus in cœnaculis
ejus.

Versio VULG. LAT.

CAP. XV.

1 Qui timet Deum, faciet bona: & qui continens est justi-
2 tiæ, apprehendet illam, Et obviabit illi quasi mater hono-
3 rificata, & quasi mulier à virginitate suscipiet illum. Ciba-
bit illum pane vitæ & intellectûs, & aquâ sapientiæ salutа-
ris potabit illum: & firmabitur in illo, & non flectetur:
4 Et continebit illum, & non confundetur: & exaltabit il-
lum apud proximos suos. Et in medio Ecclesiæ aperiet os ejus,
& adimplebit illum spiritu sapientiæ & intellectûs, & stolâ
6 gloriæ vestiet illum. Jucunditatem & exultationem the-
saurizabit super illum, & nomine æterno hæreditabit illum.
7 Homines stulti non apprehendent illam, & homines sensati
obviabunt illi, homines stulti non videbunt eam: longè
8 enim abest à superbia & dolo. Viri mendaces non erunt
illi memores: & viri veraces invenientur in illa, et succcssû
9 habebunt usque ad inspectionem Dei. Non est speciosa laus
10 in ore peccatoris: Quoniam à Deo profecta est sapientia: sa-
pientiæ enim Dei astabit laus, & in ore fideli abundabit, et
11 Dominator dabit eam illi. Non dixeris; Per Deû abest: quæ
12 enim odit ne feceris. Non dicas; Ille me implanavit: non
13 enim necessarii sunt ei homines impii. Omne execramentû
erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum.
14 Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in ma-
15 nu consilii sui. Adjecit mandata & præcepta sua: Si volu-
16 eris mandata servare, conservabunt te, & in perpetuum fi-
17 dem placitam facere. Apposuit tibi aquam & ignem: ad
18 quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita
& mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi:
19 Quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. ιε'.

1 † Ὁ φοβούμενος κύριον ποιήσει ἀγαθά, † καὶ ὁ ἐγκρατὴς τῷ νόμῳ
2 καταλήψεται (a) αὐτόν. † Καὶ ὑπαντήσει αὐτῷ ὡς μήτηρ, † καὶ ὡς γυνὴ
3 παρθενίας δεξαμένη αὐτόν. † Ψωμιεῖ αὐτὸν ἄρτον συνέσεως, † καὶ
ὕδωρ σοφίας ποτίσει αὐτόν. (*) † στηριχθήσεται ἐπ' αὐτῷ καὶ οὐ μὴ κλιθῇ,
4 † Καὶ ἐπ' (*) αὐτῷ ἐρείδεται καὶ οὐ μὴ καταισχυνθῇ. † καὶ ὑψώσει αὐτὸν
5 παρὰ τοὺς πλησίον αὐτοῦ, † Καὶ ἐν μέσῃ ἐκκλησίας ἀνοίξει (β) στόμα
6 αὐτοῦ. † Εὐφροσύνην καὶ στέφανον ἀγαλλιάματος (γ) † καὶ ὄνομα
7 αἰώνιον κατακληρονομήσει. † Οὐ μὴ καταλήψονται αὐτὸν ἄνθρωποι
ἀσύνετοι, † καὶ (δ) ἄνδρες ἁμαρτωλοὶ οὐ μὴ ἴδωσιν αὐτόν. † Μα-
8 κρὰν ἐστιν ὑπερηφανίας, † Καὶ ἄνδρες ψεῦσται οὐ μὴ μνησθήσονται
9 αὐτῆς. † Οὐκ ὡραῖος αἶνος ἐν στόματι ἁμαρτωλοῦ, † ὅτι οὐ παρὰ
10 κυρίου ἀπεστάλη. † ἐν γὰρ σοφίᾳ ῥηθήσεται αἶνος, † καὶ ὁ κύριος
11 εὐοδώσει αὐτόν. † Μὴ εἴπῃς, Ὅτι διὰ κύριον ἀπέστην· † ἃ γὰρ
12 ἐμίσησεν, οὐ ποιήσεις. † Μὴ εἴπῃς, Ὅτι αὐτός με ἐπλάνησεν·
13 † οὐ γὰρ χρείαν ἔχει ἀνδρὸς ἁμαρτωλοῦ. † Πᾶν βδέλυγμα ἐμίσησε
14 (ε) κύριος, † καὶ οὐκ ἔστιν ἀγαπητὸν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. † Αὐ-
τὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίησεν ἄνθρωπον, † καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν χειρὶ
16 διαβουλίου αὐτοῦ. † Ἐὰν θέλῃς, συντηρήσεις ἐντολάς, καὶ πίστιν
17 ποιῆσαι εὐδοκίας. † Παρέθηκέ σοι πῦρ καὶ ὕδωρ, ἐπὶ ἐὰν θέλῃς ὀρ-
18 γανεῖς ἐπ' χεῖρά σου. † Ἔναντι ἀνθρώπου ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, † καὶ
19 ὃ ἐὰν (*) εὐδοκήσῃ δοθήσεται αὐτῷ. † Ὅτι πολλὴ (ζ) σοφία τοῦ κυρίου,
† ἰσχυρὸς ἐν δυνάμει καὶ βλέπων τὰ πάντα. MS. A. (a) αὐτόν.
Καὶ ἀναπαύσει (*) συνειδήσει (*) αὐτῷ (β) τὸ στόμα (γ) εὑρήσει,
καὶ ὄνομα αἰῶνος (δ) ἀνθρώποις (ε) ὁ κύριος, (*) εὐδοκήσει (ζ) ἡ σοφία

CAP. XV.

1 Qui timet Dominum, faciet (a) illud: &, (b) qui continens est legis; apprehendet eam.
2 Et obviabit illi, quasi mater: & quasi mulier
virginitatis suscipiet eum. Cibabit illum pane
3 intellectûs, & aquâ sapientiæ potabit illum.
Firmabitur in illa, & non flectetur: Et super
4 eam innitetur, & non confundetur. Et exalta-
bit illum apud proximos ejus, Et in medio Ec-
5 clesiæ aperiet os ejus. Jucunditatem, & co-
6 ronam exultationis, & nomen æternum (c) hæ-
reditabit. Homines stulti non apprehendent
7 eam: & viri peccatores non videbunt eam.
Longè abest à superbia: Et viri mendaces non
8 erunt illius memores. Non est speciosa laus in
9 ore peccatoris: Quoniâ non est à Domino missus.
In sapientia enim dicetur laus: & Dominus pro-
10 sperabit (d) illum. Ne dixeris; Quia propter Do-
11 minum recessi: quæ enim odit; ne facias. Ne
12 dixeris; Quia ipse me (e) implanavit: non enim
opus habet vivo peccatore. Omne execramentum
13 odit Dominus: & non est amabile timentibus
eum. Ipse ab initio fecit hominem, & reliquit il-
14 lum in manu consilii sui. Si volueris; (f) conser-
16 vabis mandata, & fidem facere beneplaciti. Ap-
17 posuit tibi ignem, & aquam: ad quodcunque vo-
lueris, extendes manum tuam. In conspectu ho-
18 minum vita & mors: & quodcunque placuerit,
dabitur ei. Quoniam multa sapientia Domini:
19 fortis ipse in potentia, & videns omnia.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XV.

1 Qui Deum reveretur, sic faciet: & qui
legem didicit, ambulabit in illa *sapientia*:
2 Quæ ut mater excipiet eum, & tanquam u-
xor adolescentiæ appropinquabit ad eum.
3 Cibabit eum pane sapientiæ, & aquam pru-
dentiæ dabit ei bibendam. Huic innixus
4 non labetur, & hâc fretus non erubescet.
Evehet autem illum super omnes socios ejus,
5 & in media concione os ejus aperiet. Gau-
6 dio & exultatione replebit illum, & nomi-
nis æterni compotem faciet. Non ambula-
7 bunt in hac peccatores, & homines iniqui
non sunt eam visuri. Procul abest à proter-
8 vis, & qui loquuntur malum, non assequen-
9 tur eam. Non est decora in ore scelestorum:
non enim à Deo data est eis. Ore sapientum
10 pronuntiabitur laus, & qui potestatem habet
in eam, addiscet illam. Ne dicas, Impulsu
11 Dei deliqui & peccavi: quia rem turpem
nunquam commisit. Ne dicas, Ipse me fe-
12 cit impingere: non enim oblectatur homine
scelerosо. Omne malum & impudentiam
13 odit, nec dabit hæc dilectis suis. Ipse ab ini-
14 tio creavit homines, & commisit eos pro-
prio ipsorum arbitrio. Si volueris, ejus man-
data servabis: & si credideris ei, tu quoque
15 vives. Relicta sunt ob oculos tuos ignis &
aqua, ad utrum volueris manum tuam porri-
16 ge. Data est enim hominibus vita & mors,
17 ut eligant vitam, mortem relinquant. Po-
18 tentissima est enim Dei sapientia, ipséque
præpollet viribus:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XV.

1 Qui Deum timet, faciet hæc: & cog-
nitionè legis adeptus ambulabit in illa.
2 Excipiétque eum ut excipere solet geni-
trix, & more puellæ occedet ad ipsum.
3 Cibum sapientiæ edendum præbebit illi,
& aquam prudentiæ bibendam. Innite-
4 tur ei, nec cadet: & tutus erit in illa, nec
pudore afficietur. Omnibus sociis ejus
5 præferet illum, & os ejus aperiet in con-
ciliis. Gaudio ac lætitiâ replebit eum,
6 & inter homines conciliabit illi optimæ
memoriam nunquam interituram. Pecca-
7 tores autem non ambulant in ea, nec vi-
dent eam scelerosi, nec amant illam. Dis-
8 sita est à rebellibus, & scelerum patrato-
res haud assequuntur eam. Non est spe-
9 ciosa ex oribus facinorosorum, quia non
possident eam à Domino. Ex ore pruden-
10 tum pronuntianda est laus, & qui genero-
sus fuerit ad eam capessendam, edisset
11 illam. Ne dicas, cùm adversitatem pa-
12 teris, Hoc mihi Deus præscripserat: nec
enim proficiscitur ab eo res ardua. Cave
13 ne dixeris, Ipse objecit mihi offendiculâ
cui impingerem: non enim diligit malâ;
14 Imò odit scelus & iniquitatem, nec ami-
cos suos iis affici permittit: Et verò Do-
15 minus creavit homines ab initio seculi,
eisque potestatem dedit in suas ipsorum
voluntates. Si velis, mandata ejus servа-
bis: & si credas illi, vives et prosper eris.
16 Posuit, ante te ignem & aquâ: extende
17 manû tuam, & cape utrum volueris. Vi-
18 tam & mortê ostendit hominibus, ut eli-
gant vitâ, mortê aspernentur. Sapientia
enim Dei potens est ac validа, ipse glo-
riosissimus, potentissimus, ac fortissimus:

Versio VULG. LAT.

20 Oculi Domini ad timentes eum, & ipse agnoscit omnem
21 operam hominis. Nemini mandavit impiè agere, & ne-
22 mini dedit spatium peccandi: Non enim concupiscit multi-
tudinem filiorum infidelium & inutilium.

CAP. XVI.

1 NE jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec ob-
2 lecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis. Non cre-
3 das vitæ illorum, & ne respexeris in labores eorum. Melior
4 est enim unus timens Deum, quàm mille filii impii. Et utile
5 est mori sine filiis, quàm relinquere filios impios. Ab uno
sensato inhabitabitur patria, tribus impiorum deseretur.
6 Multa talia vidit oculus meus, et fortiora horũ audivit au-
7 ris mea. In synagoga peccantium exardebit ignis, & in gen-
8 te incredibili exardescet ira. Non exoraverunt pro pecca-
tis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes suæ
9 virtuti: Et non pepercit peregrinationi Lot, & execra-
10 tus est eos præ superbia verbi illorum. Non misertus est
illis, gentem totam perdens, & extollentem se in peccatis
11 suis. Et sicut sexcenta millia peditum, qui congregati
sunt in duritia cordis sui: & si unus fuisset cervicatus, mi-
12 rum, si fuisset immunis. Misericordia enim & ira est cum
13 illo. Potens exoratio, & effundens iram: Secundùm mi-
sericordiam suam, sic correptio illius hominem secundùm
opera sua judicat.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 † Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ τοὺ φοβουμένους αὐτὸν, † καὶ αὐτὸς
21 γνώσεται πᾶν ἔργον (η) ἀνθρώπου. † Καὶ ὐκ ἐνετείλατο ὐδενὶ
ἀσεβεῖν, † καὶ ὐκ (θ) ἔδωκεν ἄνεσιν ὐδενὶ ἁμαρτάνειν.

MS. A. (η) αὐτῦ. Οὐκ ἐνετείλατο (θ) ἔδωσεν

ΚΕΦ. ις'.

1 †Μὴ ἐπιθύμει τέκνων πλῆθος (α) ἀχρήστων, † μὴ εὐφραίνου ἐπὶ
2 υἱοῖς ἀσεβέσιν. † Ἐὰν πληθύνωσιν, μὴ εὐφραίνου ἐπ' αὐτοῖς, † οἰ
3 μὴ ὄντι φόβος κυρίου μετ' αὐτῶν. † Μὴ ἐμπιστεύσῃς τῇ ζωῇ αὐτῶν,
4 † καὶ μὴ ἐπιχε ἐπὶ (β) † τόπον αὐτῶν. † Κρείσσων γὰρ εἷς ἢ χίλιοι,
5 † Καὶ ἀποθανεῖν ἄτεκνον ἢ ἔχειν τέκνα ἀσεβῆ. † Ἀπὸ γὰρ ἑνὸς
συνοικισθήσεται πόλις, † φυλὴ δ' ἀνόμων ἐρημωθήσεται.
6 †Πολλὰ τοιαῦτα ἑώρακα ὀφθαλμοῖς μου, † καὶ ἐν μείζοσι τούτων
7 ἀκήκοεν τὸ ὠς (γ) μου. † Ἐν συναγωγῇ ἁμαρτωλῶν ἐκκαυθήσεται
8 πῦρ, † καὶ ἐν ἔθνει ἀπειθεῖ ἐξεκαύθη ὀργή. † Οὐκ (δ) ἐξιλάσατο
9 περὶ τῶν ἀρχαίων γιγάντων, † οἳ ἀπέσησεν τῇ ἰσχύι αὐτῶν. † Οὐκ
ἐφείσατο περὶ τῆς παροικίας Λὼτ, ὡς ἐβδελύξατο διὰ τὴν ὑπερηφανίαν
10 αὐτῶν. † Οὐκ ἠλέησεν ἔθνος ἀπωλείας, † τοὺς ἐξηρμένους ἐν ἁ-
11 μαρτίαις αὐτῶν. † Καὶ ὥσπως ἑξακόσιαι χιλιάδες πεζῶν † τοὺς
ὀλιγοναχθέντας ἐν σκληροκαρδίᾳ αὐτῶν. † κἂν ᾖ εἷς σκληροτράχηλος,
12 † θαυμαστὸν εἰ (ε) ἀθωωθήσεται, † Ἔλεος γὰρ καὶ ὀργὴ
13 παρ' (ζ) αὐτῷ· † δυνάστης ἐξιλασμῶν, καὶ ἐκχέων ὀργήν. † Καθὼς
τὸ ἔλεος αὐτοῦ, (η) ὥσπως καὶ τοὺς ὀλεγχος αὐτοῦ· † ἔν-
δικα καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ (θ) κρίνει.

MS. A. (α) ἄχρηστον, μηδ' (β) τὸ πλῆθος (γ) *ζω. (δ) ἐξίλατο (ε) ἀθωωθήσεσθαι, (ζ) αὐτῷ· *δυναστὴς (η) ὥσπως (θ) *κτίνει.

Et oculi ejus ad timentes eum: & ipse agnoscet 20
omnem operam hominis. Et nemini mandavit 21
impiè agere, & nemini dedit licentiam peccandi.

CAP. XVI.

NOLI concupiscas multitudinem filiorũ inu- 1
tilium, neq; jocunderis in filiis impiis. Si mul-
tiplicentur; ne oblectêris super ipsos; si non est ti-
mor Domini cum illis. Non credas vitæ illorũ: 2
& ne (a) respexeris in locum illorum. Melior 3
est enim (b) unus quam mille: Et mori sine fili- 4
is, quàm habere filios impios. Ab uno enim sensa- 5
to cohabitabitur civitas: tribus autem impiorũ
desolabitur. Multa talia (c) vidi in oculis meis: 6
& fortiora his audivit auris mea. In synagoga 7
peccantium exardebit ignis: & in gente incredi-
bili exarsit ira. Non est propitiatus pro antiquis 8
gigantibus; qui rebellaverunt fortitudine suâ.
Non pepercit pro incolatu Lot iis, quos execra- 9
tus est pro superbia illorum. Non misertus est 10
genti perditionis, iis qui se elevaverant in pec-
catis suis: Et (d) sic (exercitis millibus pedi- 11
tum, qui congregati insurrexerunt in duritia cor-
dis sui. Et, si unus fuerit cervicosus; mirum
hoc, si erit immunis. Misericordia enim & ira 12
ab illo: princeps propitiationum, & effundens
iram. Secundùm multam misericordiam ejus, 13
sic & multa correptio ejus: hominem secundùm
opera ejus judicat.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

19 * ܟܠ ܥܒܕܝܗ ܚܙܝܢ ܥܝܢܝܗ ܘܟܠ ܡܠܝ ܒܪܢܫܐ ܡܬܓܠܝܢ ܠܗ ܘܠܐ ܡܫܬܡܛ ܡܢܗ ܡܕܡ ܒܝܫ
20 ܕܠܐ ܢܥܒܕ ܒܫܘܬܐ ܘܠܐ ܦܩܕ ܠܒܢܝ ܒܣܪܐ ܕܢܚܛܘܢ ܒܟܠ ܕܒܪ ܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܣܓܝ
ܥܒܕ ܒܫܐ ܘܠܐ ܦܩܕ ܠܗ ܠܡܚܛܝ ܒܟܠ ܕܒܪ ܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܣܓܝ
ܥܒܕ ܒܫܐ ܘܠܐ ܦܩܕ ܠܗ ܠܡܚܛܝ ܒܟܠ ܕܒܪ ܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܣܓܝ
ܥܒܕ ܒܫܐ ܘܠܐ ܦܩܕ ܠܗ ܠܡܚܛܝ ܒܟܠ ܕܒܪ ܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܣܓܝ

ΚΕΦ. ις'.

1 * ܠܐ ܬܬܪܥܝ ܒܣܓܝ ܒܢܝܢ ܘܒܢܬܝܢ ܕܠܐ ܝܗܒ ܚܝܠ ܒܗܘ ܘܠܐ ܬܗܘ ܒܥܝ ܒܗܘ
2 ܚܝܠ ܘܠܐ ܬܗܝܡܢ ܒܚܝܘܬܗ ܘܠܐ ܬܣܒܪ ܒܣܝܡܬ ܥܒܕܝܗ. * ܠܐ ܬܬܛܥܢ ܒܚܝ ܒܢܝ
3 ܘܒܢܬܝ ܕܠܐ ܢܚܠ ܠܗ ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܠܗ ܒܪ ܒܬܪ ܕܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܠܗ ܒܪ ܒܬܪ ܕܢܫܒܩ ܠܗ
4 ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܠܗ ܒܪ ܒܬܪ ܕܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܠܗ ܒܪ ܒܬܪ ܕܢܫܒܩ ܠܗ
5 ܒܟܠ ܕܒܪ ܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܣܓܝ ܒܟܠ ܕܒܪ ܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܣܓܝ ܒܟܠ ܕܒܪ ܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܣܓܝ
6 ܠܐ ܬܬܪܥܝ ܒܣܓܝ ܒܢܝܢ ܘܒܢܬܝܢ ܕܠܐ ܝܗܒ ܚܝܠ ܒܗܘ ܘܠܐ ܬܗܘ ܒܥܝ ܒܗܘ
7 ܚܝܠ ܘܠܐ ܬܗܝܡܢ ܒܚܝܘܬܗ ܘܠܐ ܬܣܒܪ ܒܣܝܡܬ ܥܒܕܝܗ. * ܠܐ ܬܬܛܥܢ ܒܚܝ ܒܢܝ
8 ܘܒܢܬܝ ܕܠܐ ܢܚܠ ܠܗ ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܠܗ ܒܪ ܒܬܪ ܕܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܠܗ ܒܪ ܒܬܪ ܕܢܫܒܩ ܠܗ
9 ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܠܗ ܒܪ ܒܬܪ ܕܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܠܗ ܒܪ ܒܬܪ ܕܢܫܒܩ ܠܗ
10 ܒܟܠ ܕܒܪ ܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܣܓܝ ܒܟܠ ܕܒܪ ܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܣܓܝ ܒܟܠ ܕܒܪ ܠܐ ܢܬܪܚܡ ܥܠ ܣܓܝ
11 * ܠܐ ܬܬܪܥܝ ܒܣܓܝ ܒܢܝܢ ܘܒܢܬܝܢ ܕܠܐ ܝܗܒ ܚܝܠ ܒܗܘ ܘܠܐ ܬܗܘ ܒܥܝ ܒܗܘ
12 ܚܝܠ ܘܠܐ ܬܗܝܡܢ ܒܚܝܘܬܗ ܘܠܐ ܬܣܒܪ ܒܣܝܡܬ ܥܒܕܝܗ. * ܠܐ ܬܬܛܥܢ ܒܚܝ ܒܢܝ
13 ܘܒܢܬܝ ܕܠܐ ܢܚܠ ܠܗ ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܠܗ ܒܪ ܒܬܪ ܕܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܠܗ ܒܪ ܒܬܪ ܕܢܫܒܩ ܠܗ
ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܠܗ ܒܪ ܒܬܪ ܕܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܬܫܪܐ ܠܗ ܒܪ ܒܬܪ ܕܢܫܒܩ ܠܗ

Res omnes oculi ejus rimantur, & cunctas 19
hominum cogitationes cognoscit. Non præ- 20
cepit hominibus ut peccarent, neque dixit
filiis carnis ut impiè agerent: neq; enim mi-
seretur facinorosorũ. CAP. XVI.

NE optes copiam liberorum nefariorum, 1
nec læteris de ullis liberis facinorosis.
Etiamsi multiplicentur, ne delecteris eis; eo
quòd non sint in timore Dei. Ne fidas vitæ 2
eorum, neque credas bonum fore finem illo-
rum. Melior est enim unus voluntatem *Dei* 3
faciens, quàm mille *hujuscemodi*: Et is qui 4
moritur sine liberis, quàm ille qui habet mul-
tos liberos impios. Ab unò enim Deum ti- 5
mente replebitur tota civitas; ex abundan-
tia autem filiorum iniquorũ destruetur. His 6
plura vidit oculus meus, & his majora au-
divit auris mea. In cœtum iniquorum suc- 7
cenditur ignis, & in populum contumacem
ira dominatur. Haud ignovit priscis regibus, 8
qui mundum suâ potentiâ repleverãnt. Nec 9
pepercit incolis civitatis Lot, qui ob luxum 10
suum scelera patrârant. Neque misertus est
gentis maledictæ, imò sententiâ tulit in eos
ut perirent propter peccata sua. Eo tempo- 11
re sexcenta millia peditũ impediti fuerunt
propter murmurationẽ suâ: imò unus, si cer-
vicem suam obduret, mirum est si talis im-
punis evadat. Nam misericordia & ira a- 12
pud eum sunt. Et sæpiùs parcit, ac etiã pec- 13
cata ulciscitur. Prout plurimæ sunt miserationes ejus, ita etiam scelera ulciscitur, & u-
numquenque pro factis suis judicat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

19 * وَجَمِيعُ الْأَشْيَاءِ ظَاهِرَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ. وَمُطَّلِعٌ عَلَى جَمِيعِ سَرَائِرِ النَّاسِ وَفِكْرِهِمْ * لَمْ يَأْمُرِ النَّاسَ
20 بِالْخَطِيَّةِ. وَلَمْ يَأْذَنْ لِلَّذِينَ لَحْمٌ بِهَا. وَلَمْ يَرْحَمْ عَمَّالَ الزُّورِ *
الْفَصْلُ السَّادِسُ عَشَرَ.

1 * وَلَا يَسُؤْكَ إِلَى كَثْرَةِ أَوْلَادِ الْخَطَاةِ. وَلَا يَفْرَحْ بِبَنِينَ الْأَمَةِ. وَإِنْ كَثُرُوا فَإِنَّهُ لَا يَفْرَحُ بِهِمْ * لِأَنَّهُمْ
2 لَيْسُوا مُعْتَصِمِينَ بِذَوِي اللَّهِ * لَا تَتَّكِلْ عَلَى حَيَاتِهِمْ. وَلَا تَصْدِفْ أَنَّهُ تَكُونُ لَهُمْ عَاقِبَةٌ صَالِحَةٌ.
3 * لِأَنَّ وَاحِدًا مَرْضِيٌّ أَحْيَرُ مِنَ الْفِ فَاجِرٍ * وَمَنْ مَاتَ وَلَمْ يُخَلِّفْ وَارِثًا * خَيْرٌ مِمَّنْ يُخَلِّفُ أَوْلَادًا
4 كَثِيرِينَ فُجَّارًا * لِأَنَّ مِنْ وَلَدٍ وَاحِدٍ يَتَّقِي اللَّهَ وَيَعْمَلُ بِمَرْضَاتِهِ * تَمْتَلِئُ جَمِيعُ الْقَرْيَةِ. وَالْخَرَابُ مِنْ
5 عِدَّةِ الْفُجَّارِ * لَقَدْ رَأَتْ عَيْنَايَ أَكْثَرَ مِمَّا وَصَفْتُ لَكَ. وَسَمِعَتْ أُذُنَايَ أَكْثَرَ مِمَّا أَقُولُ لَكَ *
6 7 8 * فِي مَجْمَعِ الْأَثَمَةِ تَلْتَهِبُ النَّارُ. وَفِي الشَّعْبِ الْمُسْخِطِ يَشْتَعِلُ السَّخَطُ * لَمْ يَعْفُوا اللَّهَ عَنِ الْمَلُوكِ
9 10 الْأَوَّلِينَ الَّذِينَ أَرْبَكُوا الْبِلَادَ بِأَحْبَارِهِمْ * * وَلَمْ يُمْهِلْ لِلشَّعْبِ الْحَاقِدِ. وَصَرَمَ عَلَيْهِمُ الْهَلَاكَ
11 بِخَطَايَاهُمْ * فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ سِتُّمِائَةِ الْفِ رَجُلٍ بَادُوا فِي حَالِ تَذَمُّرِهِمْ. فَوَاحِدٌ إِذَا نَّ قَسَا قَلْبُهُ
12 وَلَمْ يُطِعْ. فَالْعَجَبُ مِنْ هَذَا إِنْ غَلَبَ * لِأَنَّ الْغَضَبَ وَالرَّحْمَةَ مَعَهُ * وَيُكْثِرُ الْغُفْرَانَ. وَيُنْعِمُ
13 مِنَ الْخَطَايَا * فَكَمَا أَنَّ رَحْمَتَهُ كَثِيرَةٌ. كَذَلِكَ عُقُوبَتُهُ مَوْجُودَةٌ * وَيَجْرِي كُلَّ رَجُلٍ بِعَمَلِهِ *

Et res omnes apertæ sunt coràm eo, tinctia- 19
que hominum secreta & cogitationes in-
tuetur. Non præcepit hominibus peccatũ, 20
niet illud agendi licentiam dedit carne
prædità, imò non miseretur operantium
falsitatem.

CAP. XVI.

NEC optat multitudinem filiorum sce- 1
lestorum, nec oblectatur filiis iniquorum;
& licet crescant numero, non tamen ob-
lectatur eis, quòd religionem Dei minimè
teneant. Eorum vitæ ne confidas, nève 2
credas bonum iis finem futurum. Unus 3
enim Deo gratus melior est mille scelera-
tis. Et qui moritur nullo hærede relicto, 4
melior est eo qui multos relinquit filios sce-
leratos. Nam ab uno filio Deum reveren- 5
te ejúsque placitum exequente implebi-
tur tota civitas, destructio verò è copia
scelestorum est. Viderunt oculi mei plura 6
quàm quæ narravi tibi, & aures meæ
plura his quæ tibi dico, audierunt. In im- 7
piorum congregationem accendetur ignis,
& in populum irritantem exardescet fu-
ror. Non pepercit Deus primis illis regi- 8
bus, qui impietatem propriâ voluntate
commiserant: Neque patientiâ est ovus in 10
pervicacis odii populum, sed eos in pec-
catis suis pereundi sententiâ damnavit.
Eo tempore sexcenta millia virorum suæ 11
murmurationis causâ perierunt; igitur si
unus cor suum obdurârit nec obedierit,
mirũ sanè est si hujusmodi homo vincat.
Ira enim & clementia penes eum sunt; 12
Multiplicat veniã, et ulciscitur peccata: 13
et quemadmodũ multa est ejus clementia, ita
animadversio dolore plena: cæterùm u-
nicuiq; hominũ proprias respicit actiones.

Versio VULG. LAT.

14 Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit suffe-
15 rentia misericordiam facientis. Omnis misericordia faci-
et locum unicuique secundùm meritum operum suorum, &
16 secundùm intellectum peregrinationis ipsius. Non dicas;
A Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur?
17 In populo magno non agnoscar: quæ est enim anima mea
18 in tam immensa creatura? Ecce cœlum, & cœli cœlorum,
abyssus, & universa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu
19 illius commovebuntur, Montes simul, & colles, & funda-
menta terræ: cùm conspexerit illa Deus, tremore concuti-
20 entur. Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor
21 intelligitur ab illo: Et vias illius quis intelligit, & procel-
22 lam, quam nec oculus videbit hominis? Nam plurima il-
lius opera sunt in absconsis: sed opera justitiæ ejus quis enun-
tiabit? aut quis sustinebit? Longè enim est testamentum à
quibusdam, & interrogatio omnium in consummatione est.
23 Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens &
24 errans, cogitat stulta. Audi me, fili, & disce disciplinam
25 sensûs, & in verbis meis attende in corde tuo, Et dicam in
æquitate disciplinam, & scrutabor enarrare sapientiam: &
in verbis meis attende in corde tuo, & dico in æquitate spi-
ritûs virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio, &
26 in veritate enuntio scientiam ejus. In judicio Dei opera
ejus ab initio, & ab institutione ipsorum distinxit partes il-
27 lorum, & initia eorum in gentibus suis. Ornavit in æter-
num opera illorum, nec esurierunt, nec laboraverunt, &
28 non defstiterunt ab operibus suis. Unusquisque proximum
suum non angustiabit usque in æternum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 †Οὐκ ἐκφεύξεται ἐν (ι)ἁρπάσμασιν ἁμαρτωλὸς, †καὶ οὐ μὴ καθυστε-
15 ρήσῃ (ι)ὑπομονὴν ἐυτελῶς. † Πάσῃ ἐλεημοσύνῃ ποιήσει τόπον,
16 †ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῦ διρήσει. † Μὴ εἴπῃς, Ὅτι (κ) ἀπὸ
17 κυρίυ κρυβήσομαι, (λ)μὴ ἐξ ὕψυς τίς μυ μνησθήσεται; †Ἐν λαῷ
πολέυ οὐ μὴ (μ)μνησθῶ, †τίς γὰρ ἡ ψυχή μυ ἐν ἀμετρήτῳ κτίσει;
18 †Ἰδοὺ ὁ ὐρανὸς καὶ ὁ ὐρανὸς τῦ (ν) ὐρανῦ τῦ θεῦ, † ἄβυσ-
19 σος καὶ γῆ σαλευθήσονται ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῦ. †Ἅμα τὰ ὄρη καὶ
20 τὰ θεμέλια τῆς γῆς †ἐν τῷ ἐπιβλέψαι ὀργὴν (ξ) συσσεί-
21 ονται. † Καὶ ἐπ' αὐτοῖς οὐ διανοηθήσεται καρδία· † Καὶ τὰς
22 ὁδὸς αὐτῦ τίς ἐνθυμηθήσεται; † καὶ κάλαγγὸς, ὡν ὐκ ὄψεται
ἄνθρωπος, †Τὰ δὲ πλείονα τῶν ἔργων (ο) αὐτῦ ἐν ἀποκρύ-
φοις. †Ἔργα δικαιοσύνης τίς ἀναγγελεῖ, † ἢ τίς (π) ὑπομενεῖ;
23 μακρὰν γὰρ ἡ διαθήκη. † (ρ) Ἐλαττύμενος καρδίᾳ διανοεῖται μωρά·
πᾶς ταῦτα, † καὶ ἀνὴρ ἄφρων καὶ πλανώμενος διανοεῖται μωρά.
24 †Ἄκουσόν μυ τέκνον, καὶ μάθε ἐπιστήμην, † καὶ ἐπὶ τῷ λόγων μυ
25 πρόσεχε τῇ καρδίᾳ συ. † (σ) Ἐκφαίνω ἐν σταθμῷ παιδείαν, † καὶ
26 ἐν ἀκριβείᾳ (τ) ἀπαγγέλλω ἐπιστήμην. †Ἐν κρίσει κυρίυ τὰ ἔργα
αὐτῦ ἀπ' ἀρχῆς, † καὶ ἀπὸ ποιήσεως αὐτῶν διέστειλε μερίδας αὐ-
27 τῶν.†Ἐκόσμησεν εἰς (τ) αἰῶνα τὰ ἔργα αὐτῦ, † καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν
εἰς γενεὰς αὐτῶν. †Οὐτε ἐκοπίασαν, ὅτι ἀνοκλίσεις, † καὶ ὐκ ἐξέλιπον
28 ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν. †Ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτῦ ὐκ (υ) θλιψει,

Non effugiet in (e) rapinis peccator: & (f) non 14
fraudabit sufferentiam pii. Omni misericordiæ 15
(g) faciet locũ: unusquisque secundùm opera sua 16
(h) inveniet. Ne dicas; Quia à Domino absc ndar:
nunquid ex summo quis mei memorabitur? In 17
populo magno (i) non ero in memoria: quæ est enim
anima mea in immensa creatura? Ecce cœlum, et 18
cœlum cœli, (k) Dei, abyssus, & (l) terra, commo-
vebuntur in visitatione ejus. Montes simul, & 19
fundamenta terræ, cùm conspexerit illa, tremore
concutiuntur. Et super ipsis non cogitabit cor: 20
Et vias ejus quis intelliget? Et procellam, quam 21
non videbit homo, Plurima autem operum ejus 22
in absconsis. Opera justitiæ quis annuntiabit, aut
quis sustinebit? Longè enim est (m) testamentum.
Qui minoratur corde, cogitat hæc: & vir impru- 23
dens & errans cogitat stulta. Audi, fili mi, & 24
disce scientiam: & in verbis meis attende cor-
de tuo. Ostendo in pondere disciplinam, & in ve- 25
ritate annuntio (n) scientiam. In judicio Do- 26
mini opera ejus ab initio: & ab effectione ipso-
rum distinxit partes eorum. Ornavit in æter- 27
num opera sua, (o) & principia eorum in gene-
rationes eorum. Nec esurierunt, nec laborave-
runt: & non desiterunt ab operibus suis.
Unusquisque proximum suum non angustia- 28
vit:

MS. A. (ι)ἁρπάγματι (ι) ὑπομονὴ (κ) παρὰ (λ) καὶ ὐξ (μ) γνωσθῶ, (ν) ὐρανῦ, ἄβυσσος καὶ γῆ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῦ σαλευθήσονται. (ξ) Συνίστανται. (ο) αὐτῶν (π) ὑπομενεῖ; (ρ) Ἐλαττούμενος (σ) Ἐκφανῶ (τ) ἀπαγγελῶ (τ) † αἰῶνα (υ) ἐξέθλιψεν,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 * لا يفلت خاطف غنيمة ولا يبطل صبر المساكين ورجاء الفقراء لا يخيب
15 من يعمل البر يجد جزاء عمله ويكون له رجاء صالح عند الرب
ومن يعمل الخير يجد له ثمرة حسنة عند الله ومن يعمل الشر يجد له
ثمرة رديئة عند الله ومن يعمل الخير يجد له ثمرة حسنة عند الله
16 ومن يعمل الشر يجد له ثمرة رديئة عند الله لا تقل انا مستتر عن الله
ومن فوق السماء لا يذكرني ومن بين هذا الشعب لا يعرفني ومن
17 انا في هذه الخليقة الكثيرة لا تقل انا مستتر عن الله ومن فوق السماء
18 لا يذكرني ومن بين هذا الشعب لا يعرفني ومن انا في هذه الخليقة
الكثيرة لا تقل انا مستتر عن الله ومن فوق السماء لا يذكرني ومن
بين هذا الشعب لا يعرفني ومن انا في هذه الخليقة الكثيرة
19 انظر السماء وسماء السماء والارض وملؤها والبحر وكل ما فيه
20 تحركت كلها قدام الله ومن يراقب الجبال والاساس تتزلزل
21 * ان نظرت الله لا يبصر ومن يتفكر في طرقه لا يعرف
22 * ان نظرت الله لا يبصر ومن يتفكر في طرقه لا يعرف
23 24 * اسمعوا مني يا بني وتعلموا علمي وبالكلام الذي اقوله
25 اظهر تعليمي * اعطي وزنا لكلامي وقياسا لاقوالي * وافتح
26 بالحكمة فمي * ان الله خلق حكمته في البدء * قبل خلقهم
27 منذ البدء * وحتى الدهر لا يعيون ولا يكلون * ولا يمتنعون
28 من عملهم * ولا يزاحم احدهم الآخر ابدا * ولا يعصى امر كلمته *

Operantes falsitatem ac rebelles non 14
præteribit, nec opus justorum cessabit us-
quam. Qui eleemosynam erogarit, & ju- 15
stitiam exercuerit, summam consequetur
mercedem: singuli enim homines præmia
consequentur juxta id quod animæ suæ
præmiserint. Dominus patienter egit cum
Pharaone, ac propterea cor ejus obdura-
tum est, nec ago it illum; quatenus pro-
digia & præclara facinora sua sub cœli
superficie manifestaret. Misericordia ejus
complectitur omnia, omnésq; complectitur
creaturas; & lucem ac tenebras inter
omnes creaturas suas distribuit. Et ne di- 16
xeris, Latebo Dominum, ecquis recorda-
bitur mei celsitudine cœli? Et inter po- 17
puli frequentiam nec spectabor nec agna-
scar, aut quænã est anima mea ratio inter
spiritus omnium hominum? Scias cœ- 18
lum, & cœlum cœlorum, lunam ac terram
palàm coram ipso peritura. Radices mon- 19
tiũ, & regionũ fundamenta, cùm se præ-
buerit eis, contremiscunt. Stultus inquit, 20
Equidẽ nil horũ curo, ecquis est qui vias
meas penetret? Si deliquero, non videbit 21
me oculus; & si mentiar fuero in loco ab-
dito, quis id sciet? Rationis expertes ta- 23
lia commiscuntur, & scelerati hæc cogi-
tant. Audite me, & hortationem meã 24
suscipite, & cor tuum sequestra, omnia
dicta verbáque mea perpendens; 25
que doctrinam eruditè sapienterque pa-
tefaciã. Cùm Deus creaturas suas initio 26
condidisset, statim iis creatis distribuit
jura singularum; Idque ad finem usque 27
stabilivit, et dominium illarum in omnes
mundi ætates: etenim spirituales non
esuriunt, neque sitiunt, neque turbantur,
neque fatigantur, neque debilitatur ro-
bur earum, Nec aliæ alias oderunt,

Facinorosos & oppressores non dimittet, & 14
spes justorum non definet in æternum. Omni
justitiam agenti est præmium, & unusquisq;
secundùm opera sua ante se reperiet. Domi- 15
nus induravit cor Pharaonis ne eum agno-
sceret, ut facta ipsius patescerent sub cœlo.
Miserationes ejus videntur ab omnibus crea- 16
turis ipsius, & lucem ac tenebras suas inter
homines distribuit. Ne dicas, A conspectu
Domini abscondar, & in sublimitate cœli
quis memor erit mei? Et inter populum co- 17
piosum haud innotescam: aut, quantula est
anima mea inter spiritus omnium hominum?
Ecce cœlum, cœlique cœlorum, abyssus, ac 18
terra, per ejus super ipsa aspectum subsistunt.
Radices montium, & orbis fundamenta, cùm 19
se præbet eis videndum, contremiscunt. Ne- 20
que ego ponam super cor meum; *(h. e. cu-*
rabo;) vias enim meas quis percipiat? Si 21
peccavero, non videbit me oculus; & si
decipiam in quovis loco abdito, quis sciet?
Excordes talia dicunt, & sceleratus homo ta- 23
lia cogitat. Audite me, & amplectimini 24
doctrinam meam, & cunctis sermonibus me-
is animum adjicite. Dicam cum pondere 25
sermones meos, & doctrinam meam cum sa-
pientia declarabo. Cùm Deus opera sua 26
creâsset ab antiquo, unà cum ipsorum crea-
tione partitus est leges eorum, Et dedit ad fi- 27
nem usque officia eorum, & finem ipsorum
in mundi generationes: non esuriunt, neque
sitiunt, neque laborant, neque fatigantur, nec
viribus suis deficiuntur: Odio se invicèm 28
haud prosequuntur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

14 * لا يتجاوز عن عمال الزور والعاصيين * ولا ينقطع عمل الأبرار أبدا * من بذل الصدقة
15 وعمل البر فله أجر عظيم * وكل امرئ من الناس يجزا بما قدم لنفسه * الرب أمهل لفرعون *
ولذلك قسا قلبه ولم يعرفه * ليظهر آياته وأعماله تحت أديم السماء * رحمته وسعت كل سي *
ووسعت جميع الخلايق * والنور والظلمة قسمها لجميع خلقه * ولا تقول إني اتواري عن
16 الرب * ومن يذكرني في علو السماء * ولا أستبين في كثير الشعب ولا أعرف * أو ما خطر
17 نفسي بين أرواح جميع الناس * أعلم أن السماء وسماء السماء * والقمر والأرض تنبذ طاهن
18 أمامه * أصول الجبال وأساس البلاد * إذ ظهر عليها تزلزلت * يقول الجاهل أنا لا يخطر
19 20 على بالي سي من هذا * أو من ذا الذي يتفقد طرقي * إن أنا أذنبت لا ترائي عين * وإن
21 أنا كذبت في موضع خفي من يعلم ذلك * فأقصو الرأي يرأون هذا * والأغم يتفكرون به *
23 * اسمعوا مني وأقبلوا موعظتي * وأفرد قلبك لجميع قولي وكلامي وازنا * واظهر علمي بالأدب
24 25 والحكمة * إذ خلق الله خلايقه في البدي * مع خلقهم قسم سنهم * وبث ذلك إلى
26 27 الأنبيي * وسلطانهم في جميع أحقاب الدنيا * والروحانيون لا يجوعون * ولا يعطشون *
28 ولا يسكصون * ولا يتعبون * ولا تضعف جبروتهم * ولا يبغض بعضهم بعضا *

Operantes falsitatem ac rebelles non 14
præteribit, nec opus justorum cessabit us-
quam. Qui eleemosynam erogarit, & ju- 15
stitiam exercuerit, summam consequetur
mercedem: singuli enim homines præmia
consequentur juxta id quod animæ suæ
præmiserint. Dominus patienter egit cum
Pharaone, ac propterea cor ejus obdura-
tum est, nec ago it illum; quatenus pro-
digia & præclara facinora sua sub cœli
superficie manifestaret. Misericordia ejus
complectitur omnia, omnésq; complectitur
creaturas; & lucem ac tenebras inter
omnes creaturas suas distribuit. Et ne di- 16
xeris, Latebo Dominum, ecquis recorda-
bitur mei celsitudine cœli? Et inter po- 17
puli frequentiam nec spectabor nec agna-
scar, aut quænã est anima mea ratio inter
spiritus omnium hominum? Scias cœ- 18
lum, & cœlum cœlorum, lunam ac terram
palàm coram ipso peritura. Radices mon- 19
tiũ, & regionũ fundamenta, cùm se præ-
buerit eis, contremiscunt. Stultus inquit, 20
Equidẽ nil horũ curo, ecquis est qui vias
meas penetret? Si deliquero, non videbit 21
me oculus; & si mentiar fuero in loco ab-
dito, quis id sciet? Rationis expertes ta- 23
lia commiscuntur, & scelerati hæc cogi-
tant. Audite me, & hortationem meã 24
suscipite, & cor tuum sequestra, omnia
dicta verbáque mea perpendens; 25
que doctrinam eruditè sapienterque pa-
tefaciã. Cùm Deus creaturas suas initio 26
condidisset, statim iis creatis distribuit
jura singularum; Idque ad finem usque 27
stabilivit, et dominium illarum in omnes
mundi ætates: etenim spirituales non
esuriunt, neque sitiunt, neque turbantur,
neque fatigantur, neque debilitatur ro-
bur earum, Nec aliæ alias oderunt,

Versio VULG. LAT.

29 Non sis incredibilis verbo illius. Post hæc Deus in terram
30 respexit, & implevit illam bonis suis. Anima omnis vitalis
31 denuntiavit ante faciem ipsius, & in ipsam iterùm reversio illorum.

CAP. XVII.

1 DEus creavit de terra hominem, & secundùm imaginem
2 suam fecit illum. Et iterùm convertit illum in ipsam, &
3 secundùm se vestivit illum virtute. Numerum dierum &
4 tempus dedit illi, & dedit illi potestatem eorum quæ sunt
5 super terram. Posuit timorem illius super omnem carnem,
& dominatus est bestiarum & volatilium. Creavit ex ipso
adjutorium simile sibi: consilium, & linguam, & oculos, &
aures, & cor dedit illis excogitandi: & disciplinâ intelle-
6 ctûs replevit illos. Creavit illis scientiam spiritûs, sensu
7 implevit cor illorum, & mala & bona ostendit illis. Posu-
it oculum suum super corda illorum, ostendere illis magna-
8 lia operum suorum, ut nomen sanctificationis collaudent;
& gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent ope-
9 rum ejus. Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hære-
10 ditavit illos. Testamentum æternum constituit cum illis,
11 & justitiam & judicia sua ostendit illis. Et magnalia hono-
ris ejus vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt
12 aures illorum, & dixit illis; Attendite ab omni iniquo. Et
13 mandavit illis unicuique de proximo suo. Viæ illorum co-
ram ipso sunt semper, non sunt absconsæ ab oculis ipsius.
14 In unamquamque gentem præposuit rectorem: Et pars
15 Dei, Israël facta est manifesta.

Versio GRÆCA LXX. Interp.

29 † Καὶ ἕως αἰῶνος οὐκ ἀπειθήσουσι τῷ ῥήματι αὐτοῦ. † Καὶ
30 μετὰ ταῦτα κύριος (φ)ἐπὶ τὴν γῆν ἐπέβλεψεν, † καὶ ἐνέπλησεν αὐτὴν
31 τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. † Ψυχὴν παντὸς ζώου ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον
αὐτῶν, † καὶ εἰς αὐτὴν ἡ ἐπιστροφὴ αὐτῶν.

MS.A. (φ) ἐπὶ

ΚΕΦ. ιζ'.

1 † Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς ἄνθρωπον, † Καὶ πάλιν ἀπέστρεψεν
2 αὐτὸν εἰς αὐτήν. † Ἡμέρας ἀριθμὸν καὶ καιρὸν ἔδωκεν αὐ-
3 τοῖς, † καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν ἐπ' αὐτῆς. † καθ' ἑαυ-
τὸν ἐνέδυσεν αὐτοὺς ἰσχύν, † καὶ κατ' εἰκόνα (α) αὐτοῦ ἐποίησεν
4 αὐτούς. † (β) Καὶ ἔδωκε τὸν φόβον αὐτοῦ ἐπὶ πάσης σαρκὸς, † καὶ
5 κραταιοῦσθαι θηρίων καὶ πετεινῶν. † Διαβούλιον καὶ γλῶσσαν καὶ
6 ὀφθαλμοὺς, † ὦτα καὶ καρδίαν ἔδωκε διανοεῖσθαι αὐτοῖς. † Ἐπιστήμην
συνέσεως ἐνέπλησεν αὐτούς, † καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ ὑπέδειξεν αὐτοῖς.
7 † (γ) Ἔθηκε τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν, † δεῖ-
8 ξαι αὐτοῖς τὸ μεγαλεῖον τῶν ἔργων αὐτοῦ. † Καὶ ὄνομα ἁγίασμα αἰνέ-
σουσιν, † ἵνα (δ) διηγῶνται τὰ μεγαλεῖα τῶν ἔργων αὐτοῦ. † Προσέθηκεν
9 αὐτοῖς ἐπιστήμην, † καὶ νόμον ζωῆς ἐκληροδότησεν (ε) αὐτοῖς. † Διαθή-
10 κην αἰῶνος ἔστησε μετ' αὐτῶν, † καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ ὑπέδειξεν
11 αὐτοῖς. † Μεγαλεῖον δόξης εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, † καὶ δόξαν
φωνῆς αὐτῶν ἤκουσαν τὰ ὦτα αὐτῶν. † Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Προσέχετε
12 ἀπὸ παντὸς ἀδίκου· † καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς ἑκάστῳ περὶ τοῦ πλη-
13 σίον. † Αἱ ὁδοὶ (ζ) αὐτῶν ἐναντίον αὐτοῦ διαπαντὸς, † οὐ κρυβή-
14 σονται ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν (η) αὐτοῦ. † Ἑκάστῳ ἔθνει κατέστησεν
15 ἡγούμενον, † Καὶ μερὶς κυρίου Ἰσραὴλ ἐστιν.

MS.A. (α) ἑαυτοῦ (β) Ἔθηκεν (γ) Καὶ ἔδωκεν (δ) διηγῶνται (ε) αὐτούς. Διαθήκην αἰῶνιον (ζ) αὐτοῦ (η) αὐτῶν.

29 Et in seculum usque verbum ejus præterire non sinunt. Post hæc super terram aspici-
30 ens, benedixit omnibus frugibus ejus:
31 Omnigenorum viventium animabus imple-
vit superficiem ejus, & cuncta ipsorum ope-
ra in eam inclusit.

CAP. XVII.

1 DEus è terra creavit hominem, Eumque
2 proculdubiò in eandem rediget. Numerum
3 dierum distribuit eis, quibus manerent, &
4 dedit eis in omnia potestatem. Suâ sapi-
entiâ induit eos robore, & terrore contexit
illos: Injecit enim terrorem eorũ in omnem
5 carnem, in animantia & in volucres. Sapi-
6 entiâ & consilio replevit cor eorum, bonum
ac malum edocuit illos: Os, & linguam,
7 oculos, & aures creavit eis, & cor ad intel-
ligendum dispertitus est eis. Ut ostenderet
8 eis virtutes operum suorum, ut selecta
ipsius *acta* perciperent, ut terrorem ejus
narrarent in orbe, Et sanctissimum no-
9 men ejus celebrarent; Posuit ob oculos
10 eorum statuta, & legem vitæ docuit illos:
Fœdus perpetuum cum ipsis inivit, & judi-
11 cia sua nota fecit ipsis: Majestatis ejus ho-
12 norem viderunt oculis suis, & gloriam ser-
monis ejus auribus suis audierunt. Dixitque
13 eis, Cavete ne decipiatis: & unicuique
mandata dedit de proximo suo. Viæ ipso-
14 rum sunt illi manifestæ, nec prætereunt aspe-
ctum vultûs ejus. Omnibus gentibus im-
15 posuit principes, pars autem Domini est
Israel.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

29 * مُحرِّمًا حكْمٌ لا بَحصِنِم مُجِدَه. * بَم حُدُوهُكْس لَا أَوْحُا أَوْبِه. مُحوْحُه
30
31 حطَّا حُكْحُه. * تَقفُهُا بِطَّا سُتْرِ مِبَّا أَوْقِسه. مُمِقْس حِيُّوه طَّا حُحرِسُوه.
* مُقْلِلُوه * مَ *

CAP. XVII.

1 * كُلُوا بَم أَوْحُا جَنِّيس لِلأَرْض. * مُجِدُوهُحُه بِسُوهُحِيدِيس حِيُّوه. * مُسْتَا
2 بِسُوهُا فِكِي حُوه. بِسُوه مُنْعِس. مُبِعْكِي إِيْه حطَّا مُرْم. * حُسْحِدُوه
3
4 كُلْحِي إِيْه حِيحُرُوا. مُجِس إِيْه بِسْحِدا. * مُوْزِمِس بِسْكُوه طَّا حُمْ.
5 طَّا سُبُوا. مِطَّا قُرْسُدا. * سُحِدُوا مُوْزِحِيدُا مِطَّا حُحوه. مُحْ مُجِس. كُلْحِي
6 إِيْه. * مُجِزُا حُوه قُوحُا مُحْعُرا. مُحتْرا مُوْبِرا. مُحْجُا حُقْسِهُحُه فِكِي حُوه.
7 حُحْسِبُه إِيْه حِيحُرُوا بِحُحرِيس. بِسْهُحكُه حِيبُعُه. بِسُوه مُجِهُحُس. * هُمِر مُوْحُسُوه مُنْعُرا.
8 حُكْحُرا بِسْحِدا. * مُحْعُرا بِمُوبِعُه بِسُوه مُجِعْسِم. * مُمِر مُوْحُسُوه مُنْعُرا.
9
10
11 مُنْعُهُا بِسْتَا كُلْحِي إِيْه. * مُنْعُرا بِحُحْعُرا أَمِمِر حُعُوه. * مُوْبِسُوه أَوْبِلا
12 إِيْه. * مُلِعْحُسُهُا أَوْبِمُيِه بِسُوه حُسْتُسُوه. مُوْبِمُ مُحْعِلِيه بِمُحْعُه حُوْبِسُوه.
13 * مُوْجُز حُوه. أَوْبِرُوه مُلا أَجْحُه. مُجِمِ إِيْه حُزْ طَّا سُحْزُه. * أَوْسُوه
14 مُوْحُوه كُلْحِي. مُلا حُزْ مُجِس مُجِم حُوهُحُا أَوْقُوه. * طَّا حُوه حُقْعُرا أَمِمِر
15 عُحْسُهُا. مُحسْتُه بِعُزْسُرا بِهِزْسُلا.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

29 * وَلَا يَتَعَدَّوْنَ أَمْرَهُ إِلَى الْأَبَدِ * وَمِنْ بَعْدِ هَؤُلَاءِ اطَّلَعَ عَلَى الْأَرْضِ * بَارَكَهَا وَجَمِيعَ عَلَّاتِهَا *
30
31 * وَأَسَاءَ عَلَى وَجْهِهَا كُلَّ دَابِّ حَيَوَانٍ * وَحَزَنَ فِيهَا جَمِيعَ أَعْمَالِهِمْ *

* الْفَصْلُ السَّابِعُ عَشَرَ *

1 * وَخَلَقَ آدَمَ مِنْ تُرَابِ الْأَرْضِ * وَهُوَ مُعِيدُهُ إِلَيْهَا *
2
3 * وَقَسَمَ لِلنَّاسِ أَيَّامًا مَعْدُودَةً لِنَبَاتِهِمْ * وَسَلَّطَهُمْ عَلَى جَمِيعِ الْأَشْيَاءِ * أَلْبَسَهُمُ الْجَبَرُوتَ بِحِكْمَتِهِ *
4
5 وَرَادَهُمْ بِالْحِسِّيَّةِ وَالْخَوْفِ * وَأَلْقَى رُعْبَهُمْ عَلَى كُلِّ ذِي لَحْمٍ * عَلَى الدَّوَابِّ وَالطُّيُورِ * مَلَأَ قُلُوبَهُمْ
6
7 الْحِكْمَةَ وَالْفَهْمَ * وَبَصَّرَهُمُ الْخَيْرَ وَالشَّرَّ * وَخَلَقَ لَهُمْ أَفْوَاهًا وَأَلْسُنًا وَأَعْيُنًا وَأَيَادِيَ وَآذَانًا *
8
9
10 لِيَفْهَمُوا بِهَا مَا يُظْهِرُ لَهُمْ مِنْ قُدْرَةِ فِعَالِهِ * لِيَفْهَمُوا عَجَائِبَهُ * وَيَصِفُوا فِي الْعَالَمِ
11
12 حَسَنَهُ * وَيُسَبِّحُوا لِاسْمِهِ الطَّاهِرِ * وَوَضَعَ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ عَهْدَهُ * وَكَلَّمَهُمْ سُنَّةَ الْحَيَاةِ *
13
14 * وَأَثْبَتَ لَهُمْ مِيثَاقَ الْعَالَمِ * وَبَصَّرَهُمْ أَحْكَامَهُ * وَعَايَنُوا مَجْدَ كَرَامَتِهِ * وَسَمِعُوا مَنْطِقَةَ
15
الْكَرِيمِ * وَأَوْعَزَ إِلَيْهِمْ وَنَادَاهُمْ * وَأَنْهَاهُمْ عَنِ الْخِيَانَةِ وَالْغَدْرِ * وَأَوْصَاهُمْ بِرَأْفَةِ بَعْضِهِمْ
بَعْضًا * طُرُقُهُمْ عَلَانِيَةٌ ظَاهِرَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ * وَلَا يَخْفَى عَلَيْهِ حَافِيَةٌ * وَلَا إِثْمُ جَمِيعِ الْوُلَاةِ *
وَصَيَّرَ لِإِسْرَائِيلَ حِصَّةً *

29 *Nec transgrediuntur imperium ejus in*
æternum. Post has verò conditas, terram
30 *intuitus, benedixit ei cunctisque proven-*
tibus ejus, Produxitque super ejus super-
31 *ficiem omne vitâ præditum, & cuncta*
eorum exercitia in eadem recondit.

CAP. XVII.

1 PRæterea creavit Adam è limo terræ,
2 Quem ad eandem reducturus est. Et di-
3 visit hominibus dies numeratos quibus
manerent, & rebus omnibus præfecit il-
los: Induit eos fortitudine per sapien-
4 tiam suam, & timorem ac pavorem ad-
didit eis: Injecitque terrorem eorum in
5 omne carneum, in jumenta & volatilia.
Sapientiâ & intellectu replevit corda
6 eorum, & bonum ac malum videre fecit
eos: Et creavit eis ora, linguas, oculos,
7 manus, nares, & aures, quibus percipe-
rent quicquid illis ex operum suorum
potentia declararet: Ut miracula ipsius
8 intelligerent, & timorem ejus in mundo
9 narrarent, Et nomen ejus purum lauda-
10 rent. Proposuit eis pactum suum, & le-
11 gem vitæ pronuntiavit eis: Statuit eis
testamentum sempiternum, & judicia
12 sua ostendit illis. Et viderunt gloriam
majestatis ejus, & augustissimum elo-
quium ejus audierunt. Et præcepit eis,
13 & allocutus est eos, Et interdixit illis
fraudem ac dolum, & mutuam mandа-
14 vit eis clementiam. Viæ illorum clarè
patent ante ipsum, nec latet eum illum
15 secretum, Neque iniquitas omnium prin-
cipum. Filios autem Israelis suam fecit
portionem.

Versio VULG. LAT.

16 Et omnia opera illorum velut Sol in conſpectu Dei : & oculi ejus ſine intermiſſione inſpicientes in viis eorum.
17 Non ſunt abſconſa teſtamenta per iniquitatem illorum, &
18 omnes iniquitates eorum in conſpectu Dei. Eleëmoſyna viri quaſi ſignaculum cum ipſo, & gratiam hominis quaſi
19 pupillam conſervabit : Et poſteà reſurget, & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipſorum, & con-
20 vertet in interiores partes terræ. Pœnitentibus autem dedit viam juſtitiæ, & confirmavit deficientes ſuſtinere, &
21 deſtinavit illis ſortem veritatis. Convertere ad Domi-
22 num, & relinque peccata tua : Precare ante faciem Do-
23 mini, & minue offendicula. Revertere ad Dominum, & avertere ab injuſtitia tua, & nimis odito execrationem :
24 Et cognoſce juſtitias & judicia Dei, & ſta in ſorte pro-
25 poſitionis, & orationis altiſſimi Dei. In partes vade ſecu-
26 li ſancti, cum vivis & dantibus confeſſionem Deo. Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere.
27 A mortuo quaſi nihil, perit confeſſio. Confiteberis vivens, vivus & ſanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriabe-
28 ris in miſerationibus illius. Quàm magna miſericordia
29 Domini, & propitiatio illius, convertentibus ad ſe ! Nec enim omnia poſſunt eſſe in hominibus, quoniam non eſt immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placue-
30 runt. Quid lucidius Sole ? & hic deficiet. Aut quid nequius quàm quod excogitavit caro & ſanguis ? & hoc
31 arguetur. Virtutem altitudinis cœli ipſe conſpicit : & omnes homines terra & cinis.

CAP. XVIII.

1 Qui vivit in æternum, creavit omnia ſimul. Deus ſo-
2 lus juſtificabitur, & manet invictus rex in æternum. Quis ſufficit enarrare opera illius ?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 (ϑ)Ἄπαντα τὰ ἔργα αὐτῶν ὡς ὁ ἥλιος ἐναντίον αὐτοῦ, † καὶ οἱ
17 ὀφθαλμοὶ (ι) αὐτοῦ ἐν διηνεκεῖ ἐπὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. † Οὐκ ἐκρύ-
βησαν ἀπ' αὐτοῦ ἀδικίαι αὐτῶν ἀπ' αὐτοῦ, † καὶ πᾶσαι αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν
18 ἔναντι κυρίου. † Ἐλεημοσύνη ἀνδρὸς ὡς σφραγὶς μετ' αὐτοῦ, † καὶ
19 χάριν ἀνθρώπου ὡς κόρην σωτηρίου. † Μετὰ ταῦτα ἐξαναστή-
σει καὶ ἀνταποδώσει αὐτοῖς, † καὶ τὸ ἀνταπόδομα αὐτῶν εἰς κε-
20 φαλὴν (κ) αὐτῶν ἀποδώσει. † Πλὴν μετανοοῦσιν ἔδωκαν ἐπάνοδον,
21 † καὶ παρεκάλεσεν ὀλιγοπιστοῦντας ὑπομονῆι. † Ἐπίστρεφε ἐπὶ κύριον
22 καὶ ἀπόλειπε ἁμαρτίας, † δεήθητι κατὰ πρόσωπον καὶ σμίκρυνον πρόσ-
23 κομμα. † Ἐπάναγε ἐπὶ ὕψιστον, καὶ ἀπόστρεφε ἀπὸ ἀδικίας, † καὶ
25 σφόδρα μίσησον βδέλυσμα. † Τίς ἐν ᾅδου ἐξομολογήσεται τῷ ὑψίστῳ
26 † ἀντὶ (λ) ζώντων καὶ ζώντων καὶ διδόντων ἐξομολόγησιν.
27 † ἀπὸ νεκροῦ ὡς μηδὲν ὄντος ἀπόλλυται ἐξομολόγησις † Ζῶν καὶ
28 ὑγιὴς αἰνέσει τὸν κύριον. † Ὡς μεγάλη ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ κυρίου, † καὶ
29 ἐξιλασμὸς τοῖς ἐπιστρέφουσιν ἐπ' αὐτόν ; † Οὐ γὰρ δύναται πάντα
30 τὰ ὄντα ἐν ἀνθρώποις, † ὅτι οὐκ ἀθάνατος (μ) υἱὸς ἀνθρώπου. † Τί φω-
τεινότερον ἡλίου ; καὶ τοῦτο ἐκλείπει · † καὶ (ν) πονηρὰ ἐνθυμηθή-
31 σεται (ξ) σάρξ καὶ αἷμα. † Δύναμιν ὕψους ὄψεται αὐτὸς ἐπισκέπτεσθαι,
καὶ (ξ) οἱ ἄνθρωποι πάντες γῆ καὶ σποδός.

MS. A. (ϑ) Πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν (ι) αὐτῶν (κ) αὐτοῦ (λ) ζώντων καὶ διδόντων (μ) ὁ υἱὸς (ν) πονηρὸν (ξ) σὰξ (ξ) ἄνθρωποι

ΚΕΦ. ιη'.

1 † Ὁ Ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἔκτισε τὰ πάντα κοινῇ. † κύριος μόνος
2 δικαιωθήσεται. † (α) Οὐδενὶ ἐξισχύσει ἐξαγγεῖλαι τὰ ἔργα αὐτοῦ.

MS. A. (α) Οὐδενὶ

Omnia opera eorum velut Sol in conſpectu 16
ejus : & oculi ejus ſine intermiſſione in
vias eorum. Non ſunt abſconſæ injuſtitiæ 17
illorum ab eo : & omnia peccata eorum
in conſpectu Domini. Eleemoſyna viri, quaſi 18
ſignaculum cum ipſo : & gratiam hominis,
quaſi pupillam conſervabit. Poſteà reſurget, & 19
retribuet illis : & retributionem eorum in ca-
put ipſorum reddet. Veruntamen pœnitentibus 20
dedit reditum, & confirmavit deficientes ſub-
ſtinentiâ. Convertere ad Dominum, & relinque 21
peccata : Precare ante faciem, & minue offen- 22
diculum. Revertere ad Altiſſimum, & avertere 23
ab injuſtitia, & valdè odito execrationem. Al- 25
tiſſimo quis laudè dicet in inferno? Pro vivo-
tibus, (b) & viventibus, & dantibus viciſſim 26
confeſſionem. A mortuo, tanquam eo quì non eſt,
perit confeſſio : Vivus, & ſanus laudabit 27
Dominum. Quàm magna miſericordia Domini, 28
& propitiatio convertentibus ſe ad eum? Non
enim omnia poſſunt eſſe in hominibus : quoniam 29
non eſt immortalis filius hominis. Quid luci- 30
dius Sole? & hoc deficit : (c) & malus excogita-
bit carnem, & ſanguinem. Virtutem altitudinis 31
cœli ipſe conſpicit : & omnes homines terra, &
cinis.

CAP. XVIII.

Qui vivit in æternum; creavit omnia (a) ſi- 1
mul. Dominus ſolus (b) juſtificabitur. 2 *Nemini*
poteſtatem fecit enarrandi opera ipſius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 * ܟܠ ܥܒܕܝܗܘܢ ܐܝܟ ܫܡܫܐ ܒܫܡܫܐ ܩܕܡ ܡܪܗ. ܘܥܝܢܝ ܡܪܗ ܒܟܠ ܐܘܪܚܬܐ ܕܥܒܕܘ.
17 ܠܐ ܐܬܟܣܝܘ ܡܢܗ. * ܠܐ ܚܫܚ ܥܘܠܗܝܗܘܢ ܩܕܡ ܡܪܗ. ܟܠ ܚܛܗܝܗܘܢ ܕܒܢܝ ܐܢܫ ܓܠܝܐ ܠܗ.
18 ܙܟܘܬܐ ܕܓܒܪܐ ܐܝܟ ܟܝܣ ܥܡܗ. ܘܛܝܒܘܬ ܓܒܪܐ ܐܝܟ ܒܒܐ ܕܥܝܢܐ ܢܛܪ ܠܗ. * ܘܒܣܘܦ ܩܡ ܘܦܪܥ ܠܗܘܢ
19 ܓܡܠܗܘܢ ܥܠ ܪܫܗܘܢ. * ܐܝܟ ܟܕ ܒܥܐ ܒܥܡܠ ܢܚܡ ܠܗ ܘܡܦܪܥ ܠܗ ܓܡܠܗ.
20 ܘܢܬܝܒ ܠܗܘܢ ܠܬܘܒ. ܘܚܕ ܠܗܘܢ ܕܒܥܘ ܡܢ ܚܛܗܐ. * ܐܬܚܙܪ ܠܡܪܝܐ ܘܫܒܘܩ ܚܛܗܝܟ.
21 ܘܨܠܝ ܩܕܡ ܡܪܝ ܘܬܬܩܠ ܡܢ ܥܒܪ ܥܒܝܪ. * ܐܬܚܙܪ ܠܥܠܝܐ ܘܐܬܪܚܩ ܡܢ ܥܘܠܐ.
23 ܘܣܢܐ ܠܟ ܒܣܓܝ ܡܢ ܥܒܕ ܥܘܠܐ. * ܘܐܠ ܬܬܪܚܩ ܡܢ ܕܝܢܐ ܕܐܠܗܐ ܘܡܢ ܡܫܦܛ ܕܡܪܝ.
26 ܘܒܨܠܘܬܐ ܕܥܠܝܐ. * ܡܢ ܗܘ ܕܢܬܘܕܐ ܒܫܐܠ ܡܢ ܓܘ ܫܐܘܠ ܘܢܒܥܐ.
27 ܟܐܢ ܕܠܐ ܐܝܬ ܠܗ ܐܒܕ ܐܝܟ ܕܠܐ ܐܝܬ. * ܐܢܫ ܠܐ ܡܘܕܐ ܐܝܟ ܕܠܐ ܐܝܬ ܠܗ.
28 ܘܚܝ ܘܫܠܡ ܢܫܒܚ ܠܡܪܝ. * ܡܐ ܪܒ ܚܣܕܗ ܕܡܪܝ ܘܡܬܚܢܢ ܠܗ ܠܡܢ ܕܬܐܒ ܩܕܡܘܗܝ.
29 ܘܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܬܘܝܢ ܠܗ. ܡܐ ܕܠܐ ܡܫܬܘܝ ܒܪ ܐܢܫ. * ܡܢܘ ܢܗܘܐ ܢܗܝܪ ܡܢ ܫܡܫܐ.
ܘܒܝܫ ܡܚܫܒ ܒܒܣܪ ܘܕܡ. ܘܒܒܣܪ ܘܕܡ ܡܬܚܫܒ ܒܛܠ.

Omnes earum actiones ut ſol patent ante 16
ipſum, omneſque cogitationes earum aperta
ſunt ei. Earundem culpæ non latent eum, ſed 17
peccata omniũ hominum ſcripta ſunt in con-
ſpectu ipſius. Juſtitia omnium hominum obſi- 18
gnata eſt, ac penes ipſum repoſita : & bene-
ficium omnium hominum tanquam pupilla
oculi aſſervatur in conſpectu ipſius. Poſt hæc
autem apparebit, & retribuet eis eorumque
ſcelera in caput ipſorum regeret. Verùm 19
pœnitentibus pœnitentiam concedet, omneſ-
que juſtis noxios diſperdet. Revertimini ad 20
Dominum, & revertemini ab exitio : Re- 21
trahite vos à peccando, & ne ad iram conci-
tetis. Quod eſt enim oblectamentum Deo 23
in his omnibus qui perierunt in mundo, pro
iis qui vivunt, ac reddunt illi gratiarum acti-
onem? Quàm copioſæ ſunt miſerationes Dei 26
parcentis iis qui revertuntur ad ipſum! Non 27
enim ita fit inter homines, neque cogitatio
ejus ſimilis eſt cogitationibus filiorum carnis.
Sole diem deſerente, generantur ſubinde te- 28
nebræ : ejuſmodi eſt homo qui voluntatem
ſuam minimè domat, eò quòd caro ſit ac ſan-
guis. Virtutes cœli judicat Deus, etiam fi- 29
lios carnis, qui pulvis ciniſque ſunt.

CAP. XVIII.

Opera ipſius quis indicare poſſit? aut quis 3
enumeret egregia ipſius facinora? Totus 2
mundus eſt ſimul examinandus, ſolus autem
Dominus innocens eſt.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

16 * جَمِيعُ أَعْمَالِهِمْ سَاكِنَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ مِثْلَ الشَّمْسِ * وَبِيَاهِمْ ظَاهِرَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ * لَا يَخْفَى
17 عَلَيْهِ خَافِيَةٌ مِنْ ذُنُوبِهِمْ * وَخَطَايَا جَمِيعِ بَنِي آدَمَ مَحْصِيَةٌ عِنْدَهُ * وَإِحْسَانُ جَمِيعِ النَّاسِ
18 مَخْتُومٌ مَكْرُومٌ عِنْدَهُ * وَمَعْرُوفُ جَمِيعِ النَّاسِ وَجَزَاؤُهُمْ مِثْلُ لَحْظِ الْعُيُونِ مَحْفُوظٌ عِنْدَهُ * وَفِي
19 الْيَوْمِ الْآخِرِ يَظْهَرُ * وَيُجَازِيهِمْ بِأَعْمَالِهِمْ وَيُعَاقِبُ مُجَازَاتِهِمْ بِذُنُوبِهِمْ * وَيُهْلِكُ الَّذِينَ يَرْدُونَ
20 الصِّدِّيقِينَ * تُوبُوا إِلَى اللَّهِ يَا جَمِيعَ مَعَاشِرِ النَّاسِ * فَيُوفِيكُمْ مِنَ الْهَلَكَةِ * ارْجِعُوا عَنْ
21 سُوءِ أَعْمَالِكُمْ * وَاجْتَنِبُوا سَخَطَ الرَّبِّ * لِأَنَّ مَاذَا يَنْفَعُ الْمَرْءَ مِمَّنْ يُهْلِكُ نَفْسَهُ بِهَوَاهُ * بَدَلَ
23 الَّذِينَ هُمْ أَحْيَاءٌ يُمَجِّدُونَ اسْمَهُ وَيَذْكُرُونَهُ * مَا أَكْثَرَ عَطَايَا اللَّهِ وَرَحْمَتَهُ * الْمُتَجَاوِزِ عَنِ
26 التَّائِبِينَ إِلَيْهِ * لَيْسَ فِي النَّاسِ شِبْهُ هَذَا * وَفِكْرُ يَشْبَهُ فِكْرَ الْخَالِقِ * كَمَا أَنَّهُ إِذَا أَعْرَبَتِ
27 الشَّمْسُ مِنَ النَّهَارِ صَارَ مُظْلِمًا * كَذَلِكَ الرَّجُلُ الَّذِي يَحْمِلُ عَصَبَهُ * لِأَنَّهُ لَحْمٌ وَدَمٌ * وَإِنَّ
28 اللَّهَ تَعَالَى أَبْهَا مِنْ أَجْنَادِ السَّمَاءِ * وَالنَّاسِ أَيْضًا الَّذِينَ هُمْ تُرَابٌ وَرَمَادٌ *
29 * الْفَضْلُ الثَّامِنَ عَشَرَ * * مَنْ يَقْدِرُ أَنْ يُظْهِرَ أَعْمَالَهُ * وَمَنْ يُحْصِي
3 كُنْهَ عَجَائِبِهِ * يَبْلَى جَمِيعُ الْعَالَمِ * وَتَصِيرُ الْغَلَبَةُ لِلَّهِ الْقَهَّارِ وَحْدَهُ *
2

Omnia ipſorum opera manent coram eo 16
ſolis inſtar, & conſcientiæ illorum ante
ipſum pateſcunt. Nulla eorum crimina 17
vel abditiſſima latent eum, ſed omnium
hominum peccata numerata ſunt apud
ipſum : Et benefactum omnium hominũ 18
penes eum obſignatum eſt cautèque cuſto-
ditum ; & omnium hominum beneficium
atque præmium, ut oculorum pupilla,
apud eum aſſervatur : poſtremò, die ap-
parebit, & pro ſuis operibus rependet
eis, & in tranſgreſſionem eorum pro ſin- 19
gulorum culpis animadvertet. Et eos
perdet qui nocent juſtis. Convertimini 20
ad Deum ô omnes hominũ cœtus, ut vos
ſervet ab interitu. Recedite ab iniquita- 21
te operum veſtrorũ, et iram Domini effu-
gite. Quod enim percipit Dominus emo- 23
lumentũ ex eo qui animam ſuam ſuâpte
perdit voluntate, pro his qui viventes
nomen ejus glorificant, ejuſq; recordan-
tur? Quàm copioſa eſt commonitio & 26
miſericordia Dei, qui ad ipſum rever-
tentibus dimittit! Nil tale reperitur in- 27
ter homines, neque cogitatio ſimilis co-
gitationi creatoris. Quemadmodũ dies 28
occidente ſole fit tenebroſus, pari modo
homo qui ſuam ſervat iram, eo quòd ca-
ro ſit ac ſanguis. Deus autem excelſus 29
clarior eſt militibus cœli, ſimul ac homi-
nibus qui pulvis ſunt ac cinis.

CAP. XVIII.

Quis patefacere poteſt facta ipſius? 3
& multitudinem mirabilium ejus quis
recenſeat? Totus mundus corrumpe- 2
tur, & ſoli Deo triumphatori manebit
victoria.

Versio VULG. LAT.

3 4 Quis enim investigabit magnalia ejus? Virtutem autem
5 magnitudinis ejus quis enuntiabit? aut quis adjiciet enar-
6 rare misericordiam ejus? Non est minuere, neque adji-
cere, nec est invenire magnalia Dei. Cùm consumma-
7 verit homo, tunc incipiet: & cùm quieverit, aporiabi-
8 tur. Quid est homo, & quæ est gratia illius? & quid est
bonum, aut quid nequam illius? Numerus dierum ho-
minum ut multùm centum anni: quasi gutta aquæ maris
deputati sunt: & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in
9 die ævi. Propter hoc patiens est Deus in illis, & effun-
10 dit super eos misericordiam suam. Vidit præsumptionem
cordis eorum quoniam mala est, & cognovit subversio-
11 nem illorum quoniam nequam est. Ideò adimplevit pro-
pitiationem suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis.
12 Miseratio hominis circa proximum suum: misericordia
13 autem Dei super omnem carnem. Qui misericordiam ha-
14 bet, docet, & erudit quasi pastor gregem suum. Mise-
retur excipientis doctrinam miserationis, & qui festinat in
15 judiciis ejus. Fili, in bonis non des querelam, & in omni
16 dato non des tristitiam verbi mali. Nónne ardorem re-
17 frigerabit ros? sic & verbum melius quàm datum. Nón-
ne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum
18 homine justificato. Stultus acriter improperabit: & da-
19 tus indisciplinati tabescere facit oculos. Ante judicium
20 para justitiam tibi, & antequàm loquaris disce. Ante
languorem adhibe medicinam, & ante judicium interro-
ga teipsum, & in conspectu Dei invenies propitiationem.
21 Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis
ostende conversationem tuam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 †Καὶ τίς (β)ἐξιχνιάσῃ τὰ μεγαλεῖα αὐτοῦ; †Κράτος μεγαλωσύνης
4 αὐτοῦ τίς ἐξαριθμήσει)); † καὶ τίς προσθήσει ἀπαγγεῖλαι τὸ
5 ἔλεος αὐτοῦ; † Οὐκ ἔστιν ἐλαττῶσαι οὐδὲ προσθεῖναι, καὶ οὐκ ἔστιν ἐξ-
6 ιχνιάσαι τὰ θαυμάσια τοῦ κυρίου. †Ὅταν συντελέσει ἄνθρωπος
7 τότε (γ)ἄρχεται), † καὶ ὅταν παύσῃ τότε (δ)ἀπορηθήσεται). †Τί ἄνθρω-
πος, καὶ τί ἡ χρῆσις αὐτοῦ; † τί τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ, καὶ τί τὸ κακὸν αὐτοῦ;
8 †Ἀριθμὸς ἡμερῶν ἀνθρώπου πολλὰ ἔτη ἑκατόν. † ὡς σταγὼν ὕδατος
ἀπὸ θαλάσσης καὶ ψῆφος ἄμμου, †οὕτως ὀλίγα ἔτη ἐν ἡμέρᾳ αἰῶνος.
9 †Διὰ τοῦτο ἐμακροθύμησεν κύριος ἐπ' αὐτοῖς, † καὶ ἐξέχεεν ἐπ' αὐ-
τοὺς τὸ ἔλεος αὐτοῦ. † Εἶδε καὶ ἐπέγνω † κατεσφῆλεν αὐτῶν ὅτι
10 πονηρά, † Διὰ τοῦτο ἐπλήθυνε † ἐξιλασμὸν αὐτοῦ. †Ἔλεος ἀν-
θρώπου ἐπὶ † πλησίον αὐτοῦ, ἔλεος δὲ κυρίου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα,
13 † Ἐλέγχων καὶ παιδεύων καὶ διδάσκων † καὶ ἐπιστρέφων ὡς ποιμὴν
14 τὸ σοφιστὸν αὐτοῦ. † Τοὺς ὑπομένοντες παιδείαν (ε)ἐλεεῖ, † καὶ
τοὺς σπουδάζοντας ἐπὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ. † Τέκνον, ἐν ἀγαθοῖς
15 μὴ δῷς μῶμον, † καὶ ἐν πάσῃ δόσει λύπην λόγων. † Οὐχὶ καύ-
σωνα ἀναπαύσει δρόσος; † ὕσσος κρείσσων λόγος ἢ δόσις. (ζ) Οὐκ
16 ἰδοὺ λόγος ὑπὲρ δόμα ἀγαθόν; † καὶ ἀμφότερα παρὰ ἀνδρὶ κεχα-
17 ριτωμένῳ. †Μωρὸς ὀνειδίζων ὀνειδιεῖ, † καὶ δόσις βασκάνου ὀπτάνει
18 ὀφθαλμούς. † Πεινῶν λάθῃσαι μάνδανε, Καὶ πρὸ ἀρρωστίας διεγεί-
19 ρου. † πρὸ κείσεως ἐξέτασε σαυτὸν, † καὶ ἐν ὥρᾳ ἐπισκοπῆς
20 εὑρήσεις (η) ἱλασμόν. † Πρὶν ἀρρωστῆσαί σε ταπεινώθητι, † καὶ
ἐν καιρῷ ἁμαρτημάτων δεῖξον ἐπιστροφήν.

MS. A. (β) ἐξιχνιάσῃ (γ)*ἄρχεται), (δ)ἀπορηθήσεται). (ε) ἐλεᾷ,
(ζ) Οὐχ (η) ἱλασμόν.

Et quis investigabit magnalia ejus? Virtutem 3
magnitudinis ejus quis enumerabit? & quis 4
adjiciet enarrare misericordias ejus? Non est 5
minuere, neque adjicere: & non est investigare
mirabilia Domini. Cùm consummaverit homo; 6
tunc incipit: & cùm quieverit, tunc dubitabit.
Quid est homo, & quid usus ejus? Quid est bo- 7
num ejus, & quid malum ejus? Numerus die- 8
rum hominis, ut multùm, centum anni. Sicut
gutta aquæ maris, & calculus arenæ; (c) sic
exigui anni in die ævi. Propter hoc patiens fuit 9
Dominus *in illis: & effudit super eos misericor-*
diã suã. Vidit, & cognovit subversionem eorum, 10
quoniam mala est: Ideò multiplicavit propitia- 11
tionem suam. Miseratio hominis circa proxi- 12
mum suum: misericordia autem Domini super
omnem carnem, Corripiens, & erudiens, & do- 13
cens, & convertens, quasi pastor gregem suum.
Miseretur excipientium doctrinam, & eorum 14
qui festinant ad judicia ipsius. Fili, in bonis ne 15
des querelam, & in omni dato tristitiam (d) ver-
borum. Nónne ardorem refrigerabit ros? sic 16
verbum melius, quàm datum. Nónne ecce ver- 17
bum super datum bonum? & utraque apud ho-
minem (e) gratiosum. Stultus acriter impro- 18
perabit: & datus invidi tabescere facit oculos.
Antequàm loquaris; disce: Et ante languorem 19
adhibe medicinam. Ante judicium interroga te 20
ipsum: & in hora visitationis invenies propi-
tiationem. Ante languorem humilia te: & in 21
tempore peccatorum ostende conversionem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* حصمحصه حتت إنعا. وتبع حفتم. وتل بحصه. تحصحه. * حنا إنعا 6
حتت إنعا. حصنا سحسنصه. حصنا سحاؤنصه. حصنا محصاصه. حصنا 7
حصعاصه. * حصنسنا بسحصه حتت إنعا * حم بحسحا حصاسا. حصاعتم. إنعا 8
بحصحصلل حجزا حم بحا. إنعا حزبا حم سنلل. تتك عتم حم حصحا حنا. لل
إنعا سحسم إنعا سحا حصحصا إزبقا. * حصحنا جلاؤ حتت حصحصه. وتغ 9
حكسصه وسحصه. * حصحلا بسبا بسناصه حبعا حم. * حصحلا حنا إنعا حصحم 10 11
حصحصسصه. * تسحسا حتت إنعا. لل فزسح حصتم. * وتسحصه بحكسا. لل 12 13
حكسصه حكسصه. * حسحصه حزبا حبحك حصه. حصحصه حصه. إنعا حتا محصا 14
إزحا حكسا زحا. * حصحصه لاحكم بحصحتسح حتسحصه. وتحكم بحصحكسح 15
حسحتصه. * حتت حصم بحصحا حتسحتم لل تاجلل. حصحم بحتت. لل ياجلك حكسح. 16
* إنعا حصحا حتت بحصححلا حصصا. حتا حصحا جحصحا حصصحكا. * إنعا حتت 17 18
حصحا محصا بحم جحصحا محتا حم. تاتاسسح. لل إنعا حصتا. * حصلل حتت 19
حسحصح. حبلل حتكم محصحا. جحصحا حصحصا بحصا حتتا. * حبلل تاجلك. 20
حبحب حكم حتبزا. محبلل تاجلك. حبحب حكم إنعا. * حبلل تاجلك حصحا. لل. حتجتا 21
حصحا. تاجلسا حاجتم.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 * في قناء حقب الناس يجي حقب آخر. وإن تابوا إلي الله * ما الناس وما حظرهم * وما صنيعهم 7
وما ربحهم * وما ذا يبلغ من منفعتهم وعقوبتهم * وما خيرهم وما سرهم * عدد سنين الإنسان إذا 8
طال عمره مايه سنه * كحال الآخذ لراويته ماء من البحر تكون * وحبه واحده من الرمل *
ألف عام من هذه الدنيا لا تعادل يوما واحدا من أيام عالم الأبرار * فلذلك يطيل لهم في 9
المهل * ويفيض عليهم رحمته * لأنه يعلم أن أحن الأمم آخر سوء * ولذلك مد لهم في المهل *
* إنما سعه الإنسان على ذي كمه وقرابته * ورحمه الله واسعه لجميع خلايقه * يحرجهم ويودبهم * 10 11 12 13
ويصدهم عن السر كالراعي المسقي على قطيعه * طوبا للمرحمين رحمته * والقابلين 14 15
أحكامه * يا بني لا تمنع من أراد أن يحسن إلي صاحبه * ولا تحسد من يبذل الصدقه فتزيله 16
عن رأيه * كما يذهب المطر بالسمايم * وكذلك مسون السوء برد العطيه * وهانان الخلتان 17 18
تغير قلب مصطنع المعروف * عطيه الجاهل تحجل وتخزي * قبل الجهاد أطلب لك عونا * 19 20
قبل أن تمرض واخي الطبيب * قبل أن يصيبك الكرب تضرع وصلي * وفي ساعة الكرب 21
تجده قريبا *

Uno hominum ævo consumpto, alterum 6
succedit ævum, etiamsi ad Deum convertantur. Quid sunt homines, quidve sa- 7
ctus eorum? quid jactura, & quid lucrum
eorum? quid ex eorum commodo incommo-
doque proveniat? quid tandem bonum,
quidve malum ipsorum? Numerus anno- 8
rum hominis, cùm longissima fuerit ætas
ejus, centum sunt anni: sunt velut uterculus
aquæ è mari sumptus, & calculus u-
nus ex arena. Mille anni ex hoc mundo
non æquivalent uni diei è diebus seculi
justorum. Idcirco protr. hit eis moram, & 9
misericordiam suam profundit in illos.
Quia novit finem sceleſtorum finem fore 10
miserrimum: Propterea moram protraxit 11
eis. Clementia quidem hominis tendit in 12
sibi carnalem & consanguineum suum:
At misericordia Dei amplissima est in o- 13
mnes creaturas suas. Erudit castigatque 14
illos, & à malo retrahit, more pastoris in
gregem suum clementis. Beati misericor- 15
diam ejus sperantes, & judicia ejus ex-
cipientes. O fili mi, proximo benefacere 16
volentem ne prohibeas, neque invideas e-
leemosynam largienti, cúmque à consilio
suo abducas. Ut pluvia ventos calidos 17
abripit, ita pravum consilium donationem
avertit. Utraque autem harum conditio- 18
num mutat animum gratiam conferentis.
Stulti donum verecundâ pudoréque affi- 19
cit. Ante pugnam pete tibi auxilium: an- 20
tequam ægrotes familiaritatem ineas cũ
medico. Priusquam accidat tibi affli- 21
ctio, supplica & precare; & tempore af-
flictionis vicinum reperies illum.

Versio VULG. LAT.

22 Non impediaris orare semper, & ne verearis usque ad
mortem justificari: quoniam merces Dei manet in æter-
23 num. Ante orationem præpara animam tuam: & noli
24 esse quasi homo qui tentat Deum. Memento iræ in die
consummationis, & tempus retributionis in conversatione
25 faciei. Memento paupertatis in tempore abundantiæ, &
26 necessitatum paupertatis in die divitiarum. A manè usque
ad vesperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata
27 in oculis Dei. Homo sapiens in omnibus metuet, & in
28 diebus delictorum attendet ab inertia. Omnis astutus
agnoscit sapientiam, & invenienti eam dabit confessio-
29 nem. Sensati in verbis & ipsi sapienter egerunt: & in-
tellexerunt veritatem & justitiam, & impluerunt prover-
30 bia & judicia. Post concupiscentias tuas non eas, & à
31 voluntate tua avertere. Si præstes animæ tuæ concupi-
32 scentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis. Ne ob-
lecteris in turbis nec in modicis: assidua enim est com-
33 missio illorum. Ne fueris medioeris in contentione ex
fœnore, & est tibi nihil in sæculo: eris enim invidus
vitæ tuæ.

CAP. XIX.

1 OPerarius ebriosus non locupletabitur: & qui spernit
2 modica, paulatim decidet. Vinum & mulieres apostatare
faciunt sapientes, & arguent sensatos:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 † Μὴ ἐμποδίζῃς τ προσεύχαι ἐυχὴν ἐυκαίρως, † καὶ μὴ μείνῃς
23 ἕως θανάτε δικαιωθῆναι. † Πρὸ εὐξαδ ἑτοίμασον σεαυτὸν,
24 † καὶ μὴ γίνυ ὡς ἄνθρωπ πειράζων τ κύριον. † Μνήσθητι ὀργῆς
ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς, † καὶ καιρὸν ἐκδικήσεως ἐν ἀποστροφῇ προσώ-
25 που. † Μνήσθητι (θ) καιρὸν λιμοῦ ἐν καιρῷ πλησμονῆς, † πτωχείαν καὶ
26 ἔνδειαν ἐν ἡμέραις πλούτυ. † Ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας μετα-
27 βάλλει καιρὸς, † καὶ πάντα ταχινὰ ἐναντι κυρίυ. † Ἄνθρωπ
σοφὸς ἐν παντὶ ἐυλαβηθήσεται, † (ι) καὶ ἐν ἡμέραις ἁμαρτιῶν
28 προσέξει ἀπὸ παραμελείας. † Πᾶς συνετὸς ἔγνω σοφίαν, καὶ τῷ
29 ἐυρόντι αὐτὴν δώσει ἐξομολόγησιν. † Συνέσει ἐν λόγοις καὶ ἀν-
τὶ ὑποφίσαντο, † καὶ ἀνώμοζησαν (κ) παροιμίας ἀκριβεῖς.
30 Ἐγκράτεια ψυχῆς. † Ὀπίσω τ ἐπιθυμιῶν Cu μὴ
31 πορεύυ, † καὶ ἀπὸ τ ὀρέξεών Cu (λ) κωλύυ. † Ἐὰν (μ) χορτάσῃς τὴν
ψυχὴν Cu ἐυφροσύνην ἐπιθυμίας, † (ν) πειράσῃ Cu ἐπιχαρμα τ ἐχ-
32 θρῶν Cu. † Μὴ ἐυφραίνυ ἐπὶ πολλῇ τρυφῇ, † (ξ) μηδὲ προσκληθῇς
33 συμβολῇ ἀνέσης. † Μὴ γίνυ πτωχὸς συμβολοκοπῶν ὀν δανεισμῷ,
† καὶ ὑδὲν Cοι ᾖ ἐν (ο) μαρσυπίῳ.

MS. A. (θ) καιρὸν λιμοῦ ἐν ἡμέραις πλησμονῆς, (ι) ἐν ἡμέραις
(κ)* ἐν παροιμίας (λ) *μὴ κωλύυ. (μ) ἐυφροσύνῃς τῇ (ν) πειράσῃς
ἐπιχαρμα (ξ) μὴ προσκληθῇς συμβολῆς ἀνέσης. (ο) μαρσυπίῳ.

ΚΕΦ. ιθ'.

1 † Ἐργάτης μέθυσος ὐ πλουτήσει, † ὁ ἐξουθενῶν τὰ ὀλίγα κατ'
2 μικρὸν πεσεῖται. † Οἶν & γυναῖκες ἀποστήσυσι συνετὰς,

Non impediaris (f) reddere votum tempestivè: 22
& non verearis usque ad mortem justificari.
Ante (g) orationem præpara te ipsum, & noli 23
sis quasi homo, qui tentat Dominum. Memento 24
iræ in die consummationis, & tempus vindictæ
in conversione faciei. Memento temporis famis 25
in tempore saturitatis; paupertatis, & necessi-
tatis in diebus divitiarum. A manè usque ad 26
vesperam mutatur tempus: & omnia sunt cita-
ta in oculis Domini. Homo sapiens in omnibus 27
metuet: & in diebus peccatorum attendet à de-
licto. Omnis intelligens novit sapientiam: & 28
invenienti eam dabit confessionem. Sensati in 29
verbis, & ipsi sapienter egerunt, & emiserunt
quasi imbrem proverbia exquisita. CONTI-
NENTIA ANIMÆ. Post concupiscen- 30
tias tuas non eas; & à desideriis tuis avertere.
Si præstes animæ tuæ beneplacitum concupi- 31
scentiæ, faciet te gaudium inimicorum tuorum.
Ne oblecteris in multa epulatione, neque alligeris 32
(h) commissioni ejus. Non fias pauper de sym- 33
bolis comessans ex fœnore: & nihil tibi est in
sæculo.

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non locupletabitur: qui 1
spernit modica, paulatim decidet. Vinum & 2
mulieres apostatare facient sapientes:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 ܠܐ ܬܡܢܥ ܠܡܨܠܝ ܒܥܕܢ ܘܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܥܕܢ ܘܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ
23 ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ
24 ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ
25 ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ
26 ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ
27 ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ
28 ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ
29 ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ
30 ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ
31 ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ
32 ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ
33 ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ
34 ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܠܐ ܬܬܟܠ ܥܠ ܚܛܗ ܕܬܬܙܕܩ ܠܡܝܬ ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܪܟܐ ܗܝ ܠܟ ܠܝܘܡ ܕܡܝܬ ܐܢܫ ܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ

1 ܫܟܪܐ ܘܚܡܪܐ ܡܬܥܫܪ ܘܕܡܫܬܒܩ ܒܗܘܢ ܡܬܡܥܛ

2

Antequàm impingas, ora & precare: & ante- 22
quàm pecces, da eleemosynam. Ne desistas au- 23
ferre peccata tua, & ne conniveas usque ad
tempus quo tœdio frangaris. Ne morâ inter-
ponas in convertendo te à peccatis tuis: me-
mento mortê non expectare. Priusquâ vove- 24
as, para votum tuum; & ne fis similis homini
tentanti Dominum suum. Scelera perpetrare
ne pergas, quoniam præcedentia nondum
impunis evasisti. Memento indignationem 25
post omnium peccatorum finem secuturam,
& tempore calamitatis non aversurum à te Deum faciem
suam. Recordare famis in diebus 26
saturitatis, & paupertatis ac inopiæ in diebus
divitiarum. A mane ad vesperâ tempus præ- 27
terlabitur, & hæc omnia recta sunt coràm Dño.
Vir sapiens hæc omnia solicitè perpendet, & 28
in diebus impietatis non timebit malignum.
Ad omnê sapientê spectat docere sapientiâ, & 29
ad scientes illam, reddere gratiarûm actionem.
Scientes doctrinam, ipsi quoque sapienter 30
se gerent, & ad extremum usque pernoscent
verba proverbiorum, & verba sapientiæ,
animæque doctrinam. Fili mi, appetitum 31
animi tui ne sequaris, imò à concupiscentia
tua cohibe illum. Si enim facias animi tui 32
voluntatem, non differs ab eo qui facit volun-
tatem inimici sui. Ne delecteris multitudine 33
delitiarum, ne tandem pauper evadas. Ne fis 34
pauper, ebriosus, obscœnus, & loquax, cùm
nihil habeas in marsupio tuo.

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non ditescet, & qui a- 1
mat carnem, acquiret paupertatem. Vinum 2
& mulier cor lascivum reddunt; & qui scor-
to adhæret, peribit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

22 * قَبْلَ اَنْ تَعْثُرَ صَلِّي وَتَضَرَّعْ * وَقَبْلَ اَنْ تَاْتِيَ بَادِرْ فِي الصَّدَقَةِ * لَا تُؤَخِّرْ اِصْلَاحَ ذُنُوبِكَ
23 عَنْكَ بِالتَّوْبَةِ * وَلَا تَعْقِلْ حَتَّى يَنْزِلَ بِكَ الْكَرْبُ وَالْعِقَابُ * لَا تُؤَخِّرْ وَقْتًا لِلرُّجُوعِ عَنْ ذُنُوبِكَ *
وَاذْكُرْ اَنَّ الْمَوْتَ وَاقِفٌ عَلَى رَاْسِكَ * تَمِّمْ نُذُورَكَ * وَلَا تَكُونُ كَالْمُحَارِبِ لِرَبِّهِ * وَلَا تَعُودُ فِي
24 الْخَطَايَا * لِاَنَّكَ لَنْ تَبْرَءَ مِنَ الْاُولَى * اُذْكُرْ اَنَّ الْغَضَبَ اِنَّمَا يَنْزِلُ فِي اٰخِرِ الْخَطَايَا * وَفِي وَقْتِ
25 السَّدَّةِ لَا يَصْرِفُ اللّٰهُ عَنْكَ وَجْهَهُ * اُذْكُرِ الْجُوعَ فِي اَيَّامِ الشِّبَعِ * وَالْعُرْيَةَ وَالْحَاجَةَ فِي اَيَّامِ
26 الْغِنَاءِ * فَاِنَّ الزَّمَانَ يَتَغَيَّرُ فِيمَا بَيْنَ الصُّبْحِ وَالْمَسَاءِ * جَمِيعُ هٰذِهِ الْخَصَائِلِ حَسَنَةٌ مَرْضِيَّةٌ
27 عِنْدَ الرَّبِّ * وَالْحَلِيمُ يَرَى بِعَيْنَيْهِ هٰذِهِ الْاُمُورَ كُلَّهَا * وَلَا يَبْقَى السَّرِيرُ اَيَّامَ النِّفَاقِ * عَلِيمٌ
28 29 الْحِكْمَةَ كُلَّ ذِي عَقْلٍ * وَالشُّكْرَ لِلْعُلَمَاءِ * الْمَاهِرُونَ. وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَزْدَادُونَ الْعَقْلَ *
30 وَيَعْرِفُونَ تَاْوِيلَ الْاَمْثَالِ اِلَى الْاِنْتِهَاءِ * وَنُطْقَ الْحِكْمَةِ وَعِلْمَ النَّفْسِ * يَا بُنَيَّ لَا تَتْبَعْ شَهَوَاتِ
31 نَفْسِكَ * لِئَلَّا تَصِيرَ كَمَنْ يُعْطِي عَدُوَّهُ اُمْنِيَّتَهُ * لَا تَفْرَحْ بِكَثْرَةِ اللَّذَّاتِ * لِئَلَّا تَكُونَ
32 33 فَقِيرًا * اِذَا كُنْتَ مِسْكِينًا فَلَا تَكُنْ مُسْرِفًا * وَلَا تُحِبَّ كَثْرَةَ السَّرَابِ وَكَثْرَةَ الْكَلَامِ *
34 اِذْ لَيْسَ فِي كِيسِكَ شَيْءٌ * الْفَصْلُ التَّاسِعَ عَشَرَ *

1 اَلسَّكِّيرُ لَا يَغْتَنِي * وَيَذِلُّ بِالْفَقْرِ مَنْ اَعْجَبَهُ الرِّبَا * الْخَمْرُ وَالْمَرْاَةُ يُلْهِبَانِ الْقَلْبَ *
2 وَمَنْ لَصِقَ بِالزَّانِيَةِ يَهْلِكُ *

Priusquàm impingas, ora & supplica; 22
et priusquàm culpam committas, ad elee-
mosynam accurre. Ne differas auferre 23
culpas tuas à te per pœnitentiam, & ne
torpescas quoadúsque irruat in te cala-
mitas & supplicium. Ne moram facias
convertendi te à culpis tuis, & memento
mortem capiti tuo imminere. Vota tua 24
persolve, & ne similis sis pugnanti con-
tra Dominum suum. Et ne redeas ad pec-
cata, quia nequaquam justificatus es à
prioribus. Memento iram ad extremum 25
peccatorũ venturam, & tempore adver-
sitatis non aversurum à te Deum faciem
suam. Recordare famis in diebus satura- 26
tatis, & peregrinationis ac egestatis in
diebus divitiarum. Tempus enim muta- 27
tur inter matutinũ & vesperam. Omnes
istæ vivendi rationes probatæ gratæque
sunt apud Dominum: Et cordatus hæc 28
omnia sunt oculis videbit, nec reformida-
bit improbum diebus impietatis: Imbue 29
sapientiâ omnem judicio præditum, &
eruditos gratiarum actione. Periti ac 30
firmi in scientia majorem acquirent
prudentiam, & proverbiorum interpre-
tationem ad finem usque discent una
cum sapientia animæque doctrina. O 31
fili mi, ne sectaris cupiditates animæ
tuæ, Ne fias velut is qui tradit inimi- 32
co voluntatem suam. Ne gaudeas de 33
multitudine delitiarum, ne pauper eva-
das. Cùm fueris pauper, ne fis prodi- 34
gus; nec ames multitudinem potûs ac
multitudinem verborum, cùm nihil fue-
rit in marsupio tuo.

CAP. XIX.

OPerarius ebriosus non erit prosper, 1
& paupertate deprimetur quem scorta- 2
tio delectat. Vinum & mulier cor in-
flammant; & qui adhæserit meretrici,
peribit.

Versio VULG. LAT.

3 Et qui se jungit fornicariis, erit nequam: putredo & ver-
4 mes hæreditabunt illum, & extolletur in exemplum majus,
& tolletur de numero anima ejus. Qui credit citò, levis
5 corde est, & minorabitur: & qui delinquit in animam su-
am, insuper habebitur. Qui gaudet iniquitate, denotabitur:
6 & qui odit correptionem, minuetur vitâ: & qui odit loqua-
7 citatem, extinguit malitiam. Qui peccat in animam suam,
8 pœnitebit: & qui jucundatur in malitia, denotabitur. Ne
iteres verbum nequam, & durum, & non minoraberis. Ami-
9 co & inimico noli narrare sensum tuum: & si est tibi de-
lictum, noli denudare. Audiet enim te, & custodiet te, &
quasi defendens peccatũ odiet te, & sic aderit tibi semper.
10 Audisti verbum adversùs proximum tuum? commoriatur in
11 te, fidens quoniám non te dirumpet. A facie verbi parturit
12 fatuus, tanquam gemitus partûs infantis. Sagitta infixa fe-
13 mori carnis, sic verbum in corde stulti. Corripe amicum, ne
fortè non intellexerit, & dicat; Non feci: aut si fecerit, ne
14 iterùm addat facere. Corripe proximum, ne fortè non dixe-
15 rit: & si dixerit, ne fortè iteret. Corripe amicum: sæpè
16 enim fit commissio. Et non omni verbo credas: est qui
17 labitur linguâ, sed non ex animo. Quis est enim qui non
deliquerit in lingua sua? Corripe proximum antequàm
18 commineris. Et da locum timori Altissimi: quia omnis sa-
pientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni sapi-
19 entia dispositio legis. Et non est sapientia nequitiæ disci-
20 plina: & non est cogitatus peccatorum prudentia. Est ne-
quitia, & in ipsa execratio: & est insipiens qui minuitur sa-
21 pientiâ. Melior est homo, qui minuitur sapientiâ, & defici-
ens sensu in timore, quàm qui abundat sensu, & transgre-
ditur legem Altissimi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

3 † Καὶ ὁ κολλώμενος πόρναις τολμηρότερος ἔσται. † (α) σῆπες καὶ
σκώληκες κληρονομήσουσιν αὐτὸν, † καὶ ψυχὴ τολμηρὰ ἐξ-
4 αρθήσεται. † Ὁ ταχὺ ἐμπιστεύων, κοῦφος καρδίᾳ, † καὶ ὁ ἁμαρ-
5 τάνων, εἰς ψυχὴν αὐτοῦ πλημμελήσει. † Ὁ εὐφραινόμενος καρδίᾳ
κατεγνωσθήσεται, † καὶ ὁ μισῶν λαλιὰν ἐλαττονοῦται (β) κακίᾳ.
7 † Μηδέποτε διπτερώσῃς λόγον, † καὶ ὑθὲν ζοι ὧν μὴ (γ) ἐλαττ-
8 ωθῇ. † Ἐν φίλῳ καὶ (δ) ἐν ἐχθρῷ μὴ διηγοῦ, † καὶ εἰ μὴ ὄφι ζοι
9 ἁμαρτία, μὴ ἀποκάλυπτε. † Ἀκήκοε γάρ ζου καὶ ἐφυλάξατό ζε,
10 † καὶ ἐν καιρῷ (ε) μισήσῃ ζε. † Ἀκήκοας λόγον; συναποθα-
11 νέτω ζοι, † θάρσει, οὐ μή ζε ῥήξει. † Ἀπὸ προσώπου
λόγῳ ὠδινήσει μωρὸς, † ὡς ἀπὸ προσώπε βέρφος ἢ τίλλυσα.
12 † Βέλος πεπηγὸς ἐν μηρῷ σαρκὸς, † ὕπως λόγος ἐν κοιλίᾳ
13 μωροῦ. † Ἔλεγξον φίλον, μήποτε ὐκ(ζ)ποίησεν, καὶ εἴ τι ἐποίησε,
14 μήποτε προσθῇ. Ἔλεγξον † φίλον, μήποτε ὐκ εἶπε, † καὶ εἰ εἶρη-
15 κεν, ἵνα μὴ διπτερώσῃ. † Ἔλεγξον φίλον, πολλάκις γὰ γίνε
16 (η) διαβολὴ, † καὶ μὴ παντὶ λόγῳ πίσδυε. † ἔσιν (ι) ὀλισθαίνων
17 καὶ ὐκ ἀπὸ ψυχῆς· Καὶ τίς ὐχ(θ)ήμάρτησεν ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ;
18 † Ἔλεγξον † πλησίον ζε πρὶν ἀπειλῆσαι, † Καὶ δὸς τόπον νό-
μῳ ὑψίσε. † πᾶσα Cοφία φόβος κυρίε, † καὶ ἐν πάσῃ σοφίᾳ
19 ποίησις νόμε. † Καὶ ὐκ ἔσι Cοφία πονηρίας ἐπίσημε, † καὶ ὐκ(ι)δεν,
20 ὅπε βελὴ ἁμαρτωλῶν, φρόνησις. † Ἔσι πονηρία καὶ αὕτη βδέ-
21 λυγμα, † καὶ ἔσιν ἄφρων ἐλαττόμενος σοφίᾳ. † Κρείσσων ἠπ ἁ-
μένος ἐν σωτῆρι ἔμφοβος, † ἢ περισσεύων ἐν (κ)φρονήσει καὶ παρα-
βαίνων νόμον.

MS. A. (α) σῆπε (β) καρδίᾳ. (γ) ἐλαττωνηθῇ. (δ) ἐχθρῷ μὴ διπτερώσει. (η) * αβολὴ, (ι) ὀλισθαινῶν (θ) ἥμαρτεν

Et, qui jungit se meretricibus; (a) audacior erit. 3
(b) Tineæ & vermes hæreditabunt illum: & anima audax (c) tolletur de numero. Qui credit 4
citò; levis est corde: & qui peccat; in animam suam delinquet. Qui gaudet (d) corde; (e) de- 5
notabitur: & qui odit loquacitatem; minuitur malitiâ. Nunquam iteres verbum: & nihil tibi 7
minuetur. In amico & inimico noli narrare: et- 8
iamsi non sit tibi peccatum, noli denudare. Au- 9
divit enim te, & custodivit te, & in tempore o- 10
diet te. Audisti verbum? commoriatur tibi: fide, 10
quoniam te non dirumpet. A facie verbi parturiet fatuus; sicut à facie infantis, ea quæ parit. 11
Sagitta infixa in femore carnis, sic verbum in 12
corde stulti. Corripe amicum; ne fortè non fecerit: 13
aut, si quid fecerit; ne iterum addat. Corripe (f) 14
amicum; ne fortè non dixerit: &, si dixerit, ut 15
non iteret. Corripe amicum: Sæpe enim fit calu- 16
mnia: Et non omni verbo credas. Est, qui (g) la- 17
bitur, sed non ex animo: Et quis non deliquit in 18
lingua sua? Corripe proximum tuum, priusquàm
cõmineris: Et da locum legi (h) Altissimi. Omnis 18
sapientia; timor Domini: & in omni sapientia
effectio legis. Et non est sapientia, nequitiæ di- 19
sciplina: & non est, ubi consilium peccatorum,
prudentia. Est (i) nequitia, & ipsa execratio: 20
& est insipiens, qui minuitur sapientiâ. Melior 21
est, qui minuitur sensu in timore, quàm qui ab-
undat sensu, & transgreditur legem.

(a) * μασήσει (ζ) ἐποίησεν, καὶ * ἢ εἶρηκεν, ἵνα (i) ἔσιν βελὴ (κ) συνέσει

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

3 * ܢܦܫܐ ܒܥܪܬܢܐ ܠܒܥܠܗ ܡܐܒܕ. ܘܡܢ ܕܡܗܝܪ ܠܡܫܡܥ ܣܟܠ ܠܝܬ ܠܗ. * ܗܘ ܕܡܚܛܐ ܠܢܦܫܗ ܡܢ ܡܢ ܢܙܟܐ ܠܗ.
4
5 ܢܦܫ ܕܡܫܡܥ ܒܣܟܠ ܢܙܟܝܐ. * ܘܡܢ ܕܚܕܐ ܠܐ ܝܕܥ ܣܟܠ. ܗܘ ܕܡܦܫ ܠܦܘܡܗ. * ܘܠܒܐ ܡܚܝܐ ܗܘ.
6
7 ܙܟܝܐ ܐܢ. * ܚܒܝܒ ܠܐ ܬܐܡܪ ܡܕܡ. ܘܐܦ ܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ.
8
9 ܘܐܢ ܐܝܬ ܠܟ ܚܒܝܒ ܐܘ ܚܒܝܒܐ. ܡܚܒܝܒ ܡܬܪܥ ܘܐܦ ܠܐ ܬܐܡܢ. * ܘܠܐ ܡܢ ܒܥܐ
10 ܬܫܬܡܥ. ܘܐܦ ܗܢܘ ܫܡܥ ܢܣܢܐ. * ܚܒܝܒ ܡܢ ܚܒܝܒ. ܠܐ ܬܐܡܢ ܡܢ ܐܢ.
11 ܒܝܕܟ ܡܐܒܕ ܡܕܡ. ܘܐܦ ܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ ܡܕܡ.
12 ܚܒܝܒ ܡܬܪܥ ܘܐܦ ܠܐ ܬܐܡܢ. ܘܐܦ ܗܢܘ ܫܡܥ ܢܣܢܐ. * ܚܒܝܒ ܡܢ ܚܒܝܒ. ܠܐ ܬܐܡܢ ܡܢ ܐܢ.
13 ܒܝܕܟ ܡܐܒܕ ܡܕܡ. ܘܐܦ ܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ ܡܕܡ.
14 ܘܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ. ܘܐܦ ܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ.
15 ܘܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ. ܘܐܦ ܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ.
16 ܘܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ. ܘܐܦ ܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ.
17 ܘܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ. ܘܐܦ ܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ.
18 ܘܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ. ܘܐܦ ܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ.
19 ܘܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ. ܘܐܦ ܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ.
20 ܘܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ. ܘܐܦ ܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ.
21 ܘܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ. ܘܐܦ ܠܐ ܬܫܬܡܥ. * ܚܫܘܕ ܡܚܫܐ ܠܐ ܬܐܡܪ.

Animus procax dominum suum perdet: Et 3
qui leviter credit, expers est judicii. Qui 4
peccatorem facit sepipsum, quis justificabit
eum? Et qui lætatur de scelere, erit ejus con- 5
fractio. Qui refert sermonem, demens est. 6
Ne referas unquam sermonem, & nemo te 7
criminabitur. In amicum æquè ac inimicum 8
ne mentiaris. Et si peccata habeas, precare
pro eis. Et neminem unquam calumnieris, Ne 9
is qui audierit, odio te habeat, & tanquam
pernicioſum æstimet. Audisti sermonem, 10
moriatur in corde tuo: non est enim sagitta
ut te perfodiat erumpátque. A sermone stul- 11
tus cruciatur doloribus, ut à fœtu suo cruci-
atur parturiens. Qualis est sagitta defixa in 12
alicujus femore, talis est sermo in viscer-
ibus stulti. Objurga amicum tuum nequid 13
mali perpetret; & si perpetraverit, ne per-
gat. Objurga proximum tuum nequid di- 14
cat; quòd si dixerit, ne repetat. Objurga 15
inquam amicum tuum, quoniam quàm fre-
quenter struitur falsa calumnia! & ne cui-
vis sermoni credat cor tuum. Est enim qui 16
peccat, sed non ex animo: & est qui im-
pingat, at non linguâ suâ. Argue scelestum 17
qui multos opprimit, & ne ad singula verba
fidem præbeat illi. Verba prophetiæ, & 18
omnis sapientia, est religio Domini, & re-
ligio Dei est ipsamet sapientia. Non est sa- 19
piens qui sit flagitiosus, neque consilium sce-
leroſorum, quod sit prudens. Est callidi- 20
tas quæ generet peccata, & est demens qui
expers sit peccatis. Est etiam expers judi- 21
cio qui peccata devitet, & est judicio pol-
lens qui peccet.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

3 * اَلنَّفْسُ اَلْجَرِيئَةُ تُهْلِكُ صَاحِبَهَا * وَمَنِ اِنْقَادَ سَرِيعًا لِقَبُولِ اَلْكَلَامِ * فَهُوَ قَلِيلُ اَلْعَقْلِ.
4
7 * لَا تُعِيدَ اَلْقَوْلَ اَلْبَتَّةَ * وَلَا تُعَيِّرْ بِأَحَدٍ مِنَ اَلنَّاسِ * لَا تَغْدُرْ بِالصَّدِيقِ وَلَا بِالْعَدُوِّ.
8
9 وَإِنْ كَانَتْ لَكَ خَطَايَا فَاسْتَغْفِرِ اَللَّهَ * وَلَا تَغْدُرْ بِأَحَدٍ بَتَّةً * لِكَيْ لَا يَتَنَغَّصَكَ مَنْ يَسْمَعُكَ.
10 وَيَنْزِلَكَ بِمَنْزِلَةِ اَلْخَبِيثِ * إِنْ بَلَغَكَ أَمْرٌ فَامِيتْهُ فِي قَلْبِكَ. مَا هُوَ سَهْمٌ يَنْعَبُ وَيَخْرُجُ * فَحُسْ
11 اَلْجَاهِلِ صَنْعَةَ اَلْكَلِمَةِ. كَمَا تَحْسِ اَلْمَرْأَةُ فِي اَلْوَجَعِ بِأَوْلَادِهَا * وَكَالنَّبْلِ اَلْمَضْرُوبِ فِي فَخِذِ اَلْمَرْءِ. كَذَلِكَ
12 اَلْكَلَامُ فِي جَوْفِ اَلْجَاهِلِ * عَاتِبْ صَدِيقَكَ لَا يَرْتَكِبِ اَلشَّرَّ. وَإِنْ فَعَلَ فَلَا يَعُودُ فِيهِ * وَبِّخْ قَرِيبَكَ
13 لَا يَتَمِّمْ. وَإِنْ فَعَلَ فَلَا يَعُودُ فِيهِ * وَبِّخْ رَفِيقَكَ. لِأَنَّهُ قَدْ يُسِيءُ اَلْمَرْءُ بَاطِلًا كَمْ مِنْ مَرَّةٍ. وَلَا
15 تَقْبَلْ كُلَّ مَا قِيلَ * فِي اَلنَّاسِ مَنْ يَأْثَمُ. وَلَيْسَ ذَلِكَ مِنْ بَالِهِ. وَفِي اَلنَّاسِ مَنْ لَا يَعْثُرُ وَلَا بِلِسَانِهِ.
16 * بَكِّتِ اَلْمُنَافِقَ فِي وَجْهِهِ. لِأَنَّهُ قَدْ ظَلَمَ كَثِيرًا مِنَ اَلنَّاسِ. وَلَا تُصَدِّقْهُ فِيمَا يَقُولُ لَكَ.
17
18 * أَمَّا كَلَامُ اَلنُّبُوَّةِ وَعِبَادَةُ اَلْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اَلرَّبِّ. تَقْوَى اَللَّهِ فِي اَلْحِكْمَةِ بِعَيْنِهَا * لَيْسَ عَاقِلٌ حَبِيثٌ.
19
20 وَلَا رَأْيُ اَلْخَطَاةِ فَقِيهٌ * فِي اَلْمُدَارَاةِ مَا تُكْسَبُ اَلْخَطَايَا. وَرُبَّ أَهْوَجَ بَعْلُ خَطَايَاهُ * رُبَّ نَاقِصٍ
21 اَلرَّأْيِ يَبْكُوا مِنَ اَلذُّنُوبِ. وَرُبَّ عَرِيضِ اَلْعِلْمِ يُخْطِي وَيُجْرِمُ.

Animus procax possidentem se perimet: 3
Et qui citò ducitur ad suscipiendum 4
sermonem, expers est rationis. Dicta ne 7
repetas unquam, & neminem mortalium 8
probris afficias. Ne decipias amicum,
neque inimicum. Et, si tibi fuerint pecca- 9
ta, pete veniam à Deo, & neminem fal- 10
las unquam; Ne te vituperet qui te au-
dierit, téque habeat pro nefario. Si rei
cujuspiam notitia ad te pervenerit, fac
moriatur in corde tuo: non est telum quod
confodiat transiliátque. Stultus enim sen- 11
tit premitum verbi, quemadmodum sen-
tit mulier dolorem in partubus suis? Et 12
qualis est sagitta fixa in femore homi-
nis, tale est verbum in ventre stulti. Ar- 13
gue amicum tuum, nec malum aggredie-
tur; quòd si commiserit, non redibit ad
illud. Increpa proximum tuum, nec ope- 14
re complebit; quòd si fecerit, non itera-
bit. Increpa inquam socium tuum, quia 15
quàm sæpe injustè delinquitur in homi-
nem: & ne approbes quicquid dicitur.
Inter homines est qui delinquat, sed non 16
ex consilio: est etiam inter homines, qui
ne linguâ quidem suâ impingat. Scelero- 17
sum coràm objurga, quòd multos homines
oppresserit; & ne credas ei in his quæ
tibi dixerit. Verba quidem prophetiæ, & 18
culmen sapientiæ est timor Domini: reli-
gio Dei in ipsamet sapientia consistit. Ne- 19
mo prudens est malignus, neque consilium
peccatorum sapiens. Inter blandas con- 20
versationes est quæ peccata producat, &
aliquando stolidus aggravat peccata sua.
Expers rationis interdum liberatur à 21
culpis, & multâ præditus scientiâ inter-
dum peccat ac delinquit.

Versio VULG. LAT.

22 Est solertia certa, & ipsa iniqua. Et est qui emittit verbum
23 certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se,
24 & interiora ejus plena sunt dolo: Et est qui se nimiùm sub-
mittit à multa humilitate: & est qui inclinat faciem suam,
25 & fingit se non videre quod ignoratum est: Et si ab imbe-
cillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus male-
26 faciendi, malefaciet. Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu
27 faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis, & risus den-
28 tium, & ingressus hominis enuntiant de illo. Est correptio
mendax in ira contumeliosi: & est judicium, quod non
probatur esse bonum: & est tacens, & ipse est prudens.

CAP. XX.

1 Quàm bonum est arguere, quàm irasci, & confitentem in
2 oratione non prohibere! Concupiscentia spadonis devir-
3 ginabit juvenculam: Sic qui facit per vim judicium ini-
4 quum. Quàm bonum est correptum manifestare pœni-
5 tentiam! sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens,
qui invenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad lo-
6 quendum. Est tacens non habens sensum loquelæ: & est
7 tacens sciens tempus aptum. Homo sapiens tacebit usque
ad tempus: lascivus autem & imprudens non servabunt
8 tempus. Qui multis utitur verbis, lædet animam suam: &
9 qui potestatem sibi sumit injustè, odietur. Est processio in
malis viro indisciplinato, & est inventio in detrimentum.
10 Est datum, quod non est utile: & est datum, cujus retribu-
11 tio duplex. Est propter gloriam minoratio: & est qui ab
12 humilitate levabit caput. Est qui multa redimat modico
pretio, & restituens ea in septuplum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 †ᵛΕστι παιδεία ἀκεκιδὴς καὶ ἄδικος, † καὶ ἔστι διαστρέφων
23 χάριν τοῦ ὀφθῆναι κείμα. † ἔστι πονηρεύόμενος συσκιάζων μελα-
24 νία, † καὶ τὰ ἐντὸς αὐτῦ πλήρης δόλου. † Συσκύφων πρόσωπον καὶ
ἐπιγνωφῶν, † ὅπου ἂν ἐπιγνῶδη, προφθάσει σε. † Καὶ ἐὰν ὑπὸ
25 ἐλαττώσεως ἰσχύσῃ κωλυθῇ ἁμαρτεῖν, † ἐὰν εὕρῃ καιρὸν, (κ) κα-
26 κοποιήσῃ. † Ἀπὸ ὀφθαλμῶν ἐπιγνωσθήσεται ἀνὴρ, † καὶ ἀπὸ ἀπαν-
27 τήσεως προσώπου ἐπιγνωσθήσεται νοήμων. † Στολισμὸς ἀνδρὸς καὶ
γέλως ὀδόντων † καὶ βῆμα τε ἀνθρώπου (λ) ἀναγγέλλει τὰ περὶ αὐτῦ.
28 †ᵛΕστιν ἔλεγχος ὃς οὐκ ἔστιν ὡραῖος, † καὶ ἔστι σιωπῶν καὶ αὐτὸς
φρόνιμος. MS. A. (κ) ἀκοποιήσῃ σε. (λ) ἀναγγεῖ τὰ περὶ ἐμοῦ.

ΚΕΦ. κ'.

1 †Ὡς καλὸν ἐλέγξαι ἢ ὀργισθῆναι, † καὶ ὁ ἀνθομολογούμενος
2 3 ἀπὸ ἐλαττώσεως κωλυθήσεται. † Ἐπιθυμία εὐνούχου βιάσεται παρθένῳ
σαι νεανίδα, † Οὕτως ὁ ποιῶν ἐν βίᾳ κείμενα. †ᵛΕστι σιωπῶν
5 ἐυεικτόμενος σοφὸς, † καὶ ἔστι μισητὸς ἀπὸ πολλῆς λα-
6 λιᾶς. †ᵛΕστι σιωπῶν, ὃ μὴ ἔχει ἀπόκεισιν, † καὶ ἔστι
7 σιωπῶν εἰδὼς καιρόν. †ᵛΑνθρωπος σοφὸς σιγήσῃ ἕως καιροῦ, † ὁ
8 δὲ λάλος καὶ (α) ἄφρων ὑπερβήσεται καιρόν. † Ὁ πλεονάζων
(β) λόγῳ βδελυχθήσεται, † καὶ ὁ (ι) ἀνεξοισιαζόμενος μισηθήσεται.
9 †ᵛΕστιν ἐυσχία ἐν κακοῖς ἀνδρὶ, † καὶ ἔστιν ἔυρεμα εἰς ἀπώλειαν.
10 ᵛΕστι δόσις ἣ οὐ λυσιτελήσει σοι, † καὶ ἔστι δόσις ἧς τὸ ἀνταπόδομα
11 διπλοῦν. †ᵛΕστιν (γ) ἐλάττωσις ἕνεκεν δόξης, † καὶ ἔστιν ὃς ἀπὸ
12 ταπεινώσεως ἦρε κεφαλήν. †ᵛΕστιν (δ) ἀγοράζων πολλὰ ὀλίγῳ,
† καὶ ἀποτίνυων αὐτὰ ἑπταπλάσια. MS. A. (α) ἀφρῶν
(β) λόγον (ι) ἐξεσιαζόμενος (γ) ἐλάττων (δ) ὁ ἀγοράζων

Est solertia certa, & ipsa iniqua: Et est perver- 22
tens gratiam ad ostendendum judicium. Est ne- 23
quiter agens, qui se humiliat nigredine: & in
suis interioribus est (k) plenus dolo: Inclinans 24
faciē, & (l) semisurdus: ubi non fuerit agnitus,
anticipabit te. Et, si ab imbecillitate virium ve- 25
tetur peccare; si invenerit tempus; malefaciet.
Ex visu cognoscetur vir: & ab occursu faciei 26
cognoscetur sensatus. Amictus viri, & risus 27
dentium, & ingressus hominis enuntiat de illo.
Est correptio, quæ non est decora: & est tacens, 28
& ipse prudens.

CAP. XX.

Quàm bonum est arguere, quàm irasci: &, 1
qui (a) vicissim confitetur; prohibitur à di-
minutione. Concupiscentia spadonis, (b) devir- 2
ginare juvenculam: Sic, qui facit per vim 3
(c) judicia. Est tacens, qui invenitur sapiens: 5
& est odibilis ex multa loquacitate. Est tacens, 6
non enim habet responsum: & est tacens, sciens
tempus. Homo sapiens, tacebit usque ad tempus: 7
lascivus autem & imprudens transgredietur
tempus. Qui abundat sermone; (d) in abomina- 8
tione erit: & qui potestatem sibi sumit; odie-
tur. Est (e) processio in malis viro: & est inven- 9
tio in detrimentum. Est datum, quod non erit 10
utile tibi: & est datum, cujus retributio duplex.
Est minoratio propter gloriam: & est, qui ab hu- 11
militate levavit caput. Est, qui emat multa mo-
dico pretio, & restituens ea in septuplum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

22 * ܘܐܝܬ ܒܚܟܡܬܐ ܕܡܬܚܙܝ ܠܗ ܘܗܝ ܚܟܡܬܐ ܕܫܩܪܐ ܗܝ ܒܠܚܘܕܗ. * ܘܐܝܬ ܒܗ ܕܡܬܟܣܝ ܐܦ ܕܚܟܡ ܗܘ
23 ܘܐܝܬ ܕܡܬܒܙܐ ܠܗ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ. * ܘܐܝܬ ܒܗ ܕܡܬܚܙܐ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ.
24 ܘܐܝܬ ܒܗ ܕܡܬܟܣܝ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ. * ܘܐܝܬ ܒܗ ܕܡܬܚܙܐ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ.
25 ܘܐܝܬ ܒܗ ܕܡܬܟܣܝ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ. * ܘܐܝܬ ܒܗ ܕܡܬܚܙܐ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ.
26 ܘܐܝܬ ܒܗ ܕܡܬܟܣܝ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ. * ܘܐܝܬ ܒܗ ܕܡܬܚܙܐ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ.
27 ܘܐܝܬ ܒܗ ܕܡܬܟܣܝ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ. * ܘܐܝܬ ܒܗ ܕܡܬܚܙܐ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ.
28 ܘܐܝܬ ܒܗ ܕܡܬܟܣܝ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ. * ܘܐܝܬ ܒܗ ܕܡܬܚܙܐ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ.

* ܦܨܠܐ * ܟ *

1 * ܟܠ ܟܠ ܡܠܬܐ ܕܡܬܐܡܪ ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܡܬܐܡܪ ܟܠ ܟܠ ܡܠܬܐ. ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬܐܡܪ ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܡܬܐܡܪ ܟܠ ܟܠ ܡܠܬܐ.
2 * ܟܠ ܡܢ ܕܡܬܐܡܪ ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܡܬܐܡܪ ܟܠ ܟܠ ܡܠܬܐ. ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬܐܡܪ ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܡܬܐܡܪ ܟܠ ܟܠ ܡܠܬܐ.
3 ܟܠ * ܒܗ ܕܡܬܟܣܝ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ. ܘܟܠ ܒܗ ܕܡܬܚܙܐ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ. * ܟܠ
4
5 ܟܠ ܡܢ ܕܡܬܐܡܪ ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܡܬܐܡܪ ܟܠ ܟܠ ܡܠܬܐ. * ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬܐܡܪ ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܡܬܐܡܪ ܟܠ ܟܠ ܡܠܬܐ.
6 ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬܐܡܪ ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܡܬܐܡܪ ܟܠ ܟܠ ܡܠܬܐ. * ܟܠ ܡܢ ܕܡܬܐܡܪ ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܡܬܐܡܪ ܟܠ ܟܠ ܡܠܬܐ.
8 ܟܠ * ܒܗ ܕܡܬܟܣܝ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ. ܘܟܠ ܒܗ ܕܡܬܚܙܐ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ. * ܟܠ
9 ܟܠ ܡܢ ܕܡܬܐܡܪ ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܡܬܐܡܪ ܟܠ ܟܠ ܡܠܬܐ. ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬܐܡܪ ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܡܬܐܡܪ ܟܠ ܟܠ ܡܠܬܐ.
11 * ܟܠ ܒܗ ܕܡܬܟܣܝ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ. ܘܟܠ ܒܗ ܕܡܬܚܙܐ ܐܦ ܕܡܫܟܚ ܠܒܗ ܘܡܬܟܣܝ ܦܢܝܗ.

Est qui sit callidus, ac decipere velit, seséq; 22
perversè gerat in proferendo judicio. Est 23
qui videatur quasi humilis, & quasi animo
confractus, intra cor suum verò plenus sit
dolo. Est cujus vultus sit demissus, at scelera 24
moliatur; & ubi ignotus est, justus vocetur.
Est qui quòd careat viribus, abstinet à pec- 25
cando; at si lædere queat, lædet. Est quem 26
ab aspectu vultûs judicet vir, quemque pro-
cul cognoscat sapiens. Aspectus hominis in- 27
dex est operum ejus, & gressus hominis te-
stantur de ipso. Est objurgatio minimè de- 28
cora, est etiam qui taceat, ipséq; sit sapiens.

CAP. XX.

Nulla est ei gratia, qui sceleratum objur- 1
gat, indeque gloriatur unde nefas est ei glo-
riari. Desiderat eunuchus cum virgine 2
concumbere, talis est qui judicium cum op-
pressione exercet. Est qui dum tacet, sa- 3
piens reputetur; & est qui ob nimiam lo-
quacitatem sit odiosus. Est qui loquatur ubi 4
loqui non debet. Cordatus homo occasio- 5
nem observat, scelestus autem & impudens
homo non expectat occasionem. Est qui ob 6
crebros sermones suos reddatur exosus: &
jactabundi vita erit execrabilis. Sunt res 8
quædam in malum hominis, & sunt sermones
in detrimentum ipsius. Ut lapidem jacis in 9
volucrem, & abigis eam; sic veri amici tui 11
amicitiam amittes, illam minimè reperturus.
Est qui multum quasi paucum mutuetur, il-
lud autem septuplo persolvat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

22 * وَرُبَّ عَاقِلٍ لُبْسُ بِٱلْكَذِبِ * وَيَحْرِصُ لِيُهَيِّجَ ٱلْخُصُومَةَ وَٱلْهَوِيَّ * رُبَّ إِنْسَانٍ يُرَى لَبِيبًا * وَجُوهُهُ
23
24 مملوءٌ مِنَ ٱلْفِكْرِ وَٱلزُّهُوِّ * وَرُبَّ سَاكِنٍ يُهِمُّ بِٱلسُّرُورِ * وَحِينَ لَا يُعْرَفُ يُعَدُّ مُعْتَدِلًا * فِي ٱلنَّاسِ
25
26 إِنَّمَا يَمْنَعُهُ مِنَ ٱلْإِثْمِ ضَعْفُهُ * وَإِنْ قَدَرَ عَلَى ٱلْإِضْرَارِ بِصَاحِبِهِ أَضَرَّ بِهِ * فِي ٱلنَّاسِ مَنْ يُعْرَفُ
27 مِنْ وَجْهِهِ مَا هُوَ يَسْبِقُ ٱلْحَكِيمَ مِنْ بَعِيدٍ * مَنْظَرُ ٱلرَّجُلِ يَدُلُّ عَلَى فِعَالِهِ * وَمِشْيَتُهُ تَشْهَدُ
28 عَلَيْهِ * فِي ٱلْعِتَابِ مَا لَا يَنْتَفِعُ بِهِ وَيُكْرَهُ وَرُبَّ سَاكِتٍ هُوَ أَعْقَلُ *

* ٱلْفَصْلُ ٱلْعِشْرُونَ *

1 * لَا حَمْدَ لِمَنْ عَاتَبَ ٱلْعَاجِزَ * وَلَا يُمْتَدَحُ مَنْ لَا يَنْبَغِي لَهُ
2 ٱلْمَدِيحُ * مِثْلُ ٱلْخَصِيِّ ٱلَّذِي يَشْتَهِي أَنْ يُجَامِعَ ٱلْفَتَاةَ * كَذَلِكَ مَنْ يَقْضِي عَلَى ٱلرَّجُلِ فِي سَاعَةِ
3 ٱلشِّدَّةِ وَٱلضِّيقِ * فِي ٱلنَّاسِ مَنْ يُعَدُّ حَكِيمًا مِنْ أَجْلِ سُكُوتِهِ * وَفِي ٱلنَّاسِ مَنْ يُبْغَضُ مِنْ
4 5 كَثْرَةِ كَلَامِهِ * وَفِي ٱلنَّاسِ مَنْ لَا يَتَكَلَّمُ حَيْثُ يَطْلُبُ مِنْهُ ٱلْكَلَامُ * وَٱلْمَرْءُ ٱلْحَكِيمُ يَعْرِفُ إِبَّانَ
6 ٱلْكَلَامِ * وَٱلْعَاجِزُ ٱلْمَزِحُ مَا يُبَالِي مَا يَظُنُّ بِهِ * وَفِي ٱلنَّاسِ مَنْ يُعَفُّ لِكَثْرَةِ حَدِيثِهِ * وَمَنْ كَانَ
8 مُسْرِفًا يُبْغَضُ عَلَيْهِ عَيْشُهُ * رُبَّ أَمْرٍ يَكُونُ فِي سِرِّ ٱلْإِنْسَانِ * وَرُبَّ أَمْرٍ فِي حِينِ
9 حَجَرًا يَطْرُدُ ٱلطَّيْرَ مِنْهُ * كَذَلِكَ صَنِيعُ مُصَادَقَةِ صَدِيقِكَ ٱلْحَقِّ إِنْ لَمْ يَصْفُوا وُدُّكَ لَهُ * فِي
11 ٱلنَّاسِ مَنْ يَسْتَعْرِضُ كَثِيرًا وَهُوَ عِنْدَهُ حَقِيرٌ * وَبِحُسْنِ أَمَانَتِهِ يَقْضِي بَدَلَهُ سَبْعَةَ أَضْعَافٍ *

Est qui sit callidus, ac decipere velit, seséq; 22
perversè gerat in proferendo judicio. Est 23
qui videatur quasi humilis, & quasi animo
confractus, intra cor suum verò plenus sit
dolo. Est cujus vultus sit demissus, at scelera 24
moliatur; & ubi ignotus est, justus vocetur.
Est qui quòd careat viribus, abstinet à pec- 25
cando; at si lædere queat, lædet. Est quem 26
ab aspectu vultûs judicet vir, quemque pro-
cul cognoscat sapiens. Aspectus hominis in- 27
dicat actiones ejus, et incessus ejus te-
statur de ipso. Inter objurgationes est quæ 28
nullius est emolumenti, imò verò horroris:
& aliquando taciturnus sapientior est.

CAP. XX.

Non est gratia segnè objurganti, neq; 1
laudandus est ille cui non debetur laus.
Qualis est spado qui cupit cum puella 2
coire, talis qui condemnat hominē tempo-
re calamitatis & angustiæ. Inter homi- 3
nes est qui sapiens censeatur propter si-
lentiū suum, et inter homines est qui odio
habeatur ob crebrā loquacitatem: Est et- 4
iam inter homines qui non loquatur ubi
res ab eo postulat ut loquatur. Et quidē 5
vir sapiens novit opportunitatem ser-
monis segnis autē et superbꝰ non curat quid
de se censeatur. Est præterea inter morta- 6
les qui in odiū venit ob nimiā loquacita-
tem suam: & arrogantis vita odio ha-
betur. Sunt res interdum quæ cedunt in 8
malū hominis, interdū verò res in bonum
ipsius. Ut lapidem jacularis, cōque avis 9
avolat; sic amittes amicitiam amici tui
veri, nisi fuerit sincerus amor tuus in eū. 11
Reperitur inter homines, qui multū mu-
tuetur, nulliúsque sit apud ipsū mentis;
propter benam tamen fidem suam pro
eo septuplum acquirat.

CAP. XX.

Versio VULG. LAT.

13 Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiæ autem
14 fatuorum effundentur. Datus insipientis non erit utilis
15 tibi: oculi enim illius septemplices sunt. Exigua dabit,
& multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio
16 est. Hodiè fœneratur quis, & cras expetit: odibilis est
17 homo hujusmodi. Fatuo non erit amicus, & non erit gra-
18 tia bonis illius. Qui enim edunt panem illius, falsæ lin-
19 guæ sunt. Quoties, & quanti irridebunt eum? Neque
enim quod habendum erat, directo sensu distribuit: simi-
20 liter & quod non erat habendum. Lapsus falsæ linguæ,
quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festi-
21 nanter veniet. Homo acharis quasi fabula vana, in ore in-
22 disciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur
23 parabola: non enim dicit illam in tempore suo. Est qui
veretur peccare præ inopia, & in requie sua stimulabi-
24 tur. Est qui perdet animam suam præ confusione, & ab
imprudenti persona perdet eam: personæ autem ac-
25 ceptione perdet se. Est qui præ confusione promit-
26 tit amico, & lucratus est eum inimicum gratis. Op-
probrium nequam in homine mendacium, & in ore in-
27 disciplinatorum assiduè erit. Potior fur quàm assiduitas
viri mendacis: perditionem autem ambo hæreditabunt.
28 Mores hominum mendacium sine honore: & confusio il-
29 lorum cum ipsis sine intermissione. Sapiens in verbis pro-
30 ducet seipsum, & homo prudens placebit magnatis. Qui
operatur terram suam, inaltabit acervum frugum: & qui
operatur justitiam, ipse exaltabitur: qui verò placet
magnatis, effugiet iniquitatem.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 † Ὁ ζοφὸς ὢν (ε) λόγῳ ἑαυτὸν φιλητὸν ποιήσει, † χάριτες δὲ
14 μωρῶν οὐκ ὠφεληθήσονται. † Δόσις ἄφρονος ἢ λυσιτελήσει σοι, † οἱ γὰρ
15 ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἀντὶ ἑπτὰ πολλοί. † Ὀλίγα δώσει καὶ πολλὰ ὀνει-
16 δίσει, † καὶ ἀνοίξει τὸ στόμα αὐτῆς ὡς κήρυξ. † Σήμερον δανεῖ καὶ
17 αὔριον (ζ) ἀπαιτήσει· † μισητὸς ἄνθρωπος ὁ τοιοῦτος. † Μωρὸς
ἑταῖρε, Οὐκ ἔστιν (η) μοι φίλος, † καὶ οὐκ ἔστι χάρις τοῖς ἀγαθοῖς
18 μου· † Οἱ ἔδοντες τὸν ἄρτον μου, φαῦλοι γλῶσσαι. † τοσάκις, καὶ
20 ὅσοι καταγελάσουσιν αὐτοῦ; † Ὀλίσθημα ἀπὸ ἐδάφους μᾶλλον ἢ ἀπὸ
21 γλώσσης; † οὕτως πᾶσαι κακῶν πτῶσις ταχεῖα ἥξει. † Ἄνθρωπος
ἄχαρις, μῦθος ἄκαιρος, † ὃν στόμασι παιδεύτων ἐνδιατρίψει.
22 † Ἀπὸ στόματος μωροῦ ἀποδοκιμασθήσεται παραβολή, † ὅτι οὐ
23 σεσιγηται. † Ἀπὸ στόματος μωροῦ ἀποδοκιμασθήσεται παραβολή, † ὅτι οὐ
μὴ εἴπῃ αὐτὴν ἐν καιρῷ αὐτῆς. † Ἔστι κωλυόμενος ἁμαρτάνειν
24 ἀπὸ ἐνδείας, † καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει αὐτοῦ οὐ καταπονήσει. † Ἔστιν
ἀπολλύων † ψυχὴν αὐτοῦ δι' αἰσχύνην, † καὶ ἀπὸ ἄφρονος πρόσω-
25 που ἀπολεῖ αὐτήν. † Ἔστι χάριν αἰσχύνης ἐπαγγελόμενος φίλῳ,
26 † καὶ ἐκτήσατο αὐτὸν ἐχθρὸν δωρεάν. † Μῶμος πονηρὸς ἐν ἀν-
27 θρώπῳ ψεύδους, † ἐν στόματι παιδεύτων ἐνδιατρίψει. † Αἱ-
ρετὸν (ι) κλέπτης, ἢ ὁ ἐνδιατρίβων ψεύδει, † ἀμφότεροι δὲ ἀπώ-
28 λειαν κληρονομήσουσιν. † Ἦθος ἀνθρώπου (κ) ψεύδους ἀτιμία,
† καὶ ἡ αἰσχύνη αὐτῆς μετ' αὐτοῦ ἐνδιατρίβουσα. ΛΟΓΟΙ ΠΑΡΑ-
29 ΒΟΛΩΝ. † Ὁ σοφὸς ἐν λόγοις προάξει ἑαυτόν, † καὶ ἄνθρω-
30 πος φρονίμου ἀρέσει μεγιστᾶσιν. † Ὁ ἐργαζόμενος γῆν ὑψώσει θημωνίαν αὐτῆς, † καὶ ὁ ἀρέσκων μεγιστᾶσιν ἐξιλάσεται
(λ) ἀδικίαν.

MS. A. (ε) λόγοις (ζ) ἔστησεν (η) φίλος, (ϑ) ἀπολύσει (ι) κλέπτης ἐνδιατρίζων (κ) ψεύδους, (λ) ἀδικίας.

Sapiens in verbis, seipsum amabilem facit: gratiæ autem fatuorum effundentur. Datus insipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius pro uno multi. Exigua dabit, & multa improperabit, & aperiet os suum, tanquam præco. Hodiè fœnerabitur, & cras repetet: est odibilis homo hujusmodi. Fatuus dicet; Non est mihi amicus, & non est gratia bonis meis: Qui edunt panem meum; sunt mali linguâ. Quoties, & quanti irridebunt (ſ) eum? Lapsus à pavimento magis, quàm à lingua: sic casus malorum festinanter veniet. Homo sine gratia, fabula intempestiva: in ore indisciplinatorũ assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicet illam in tempore ejus. Est, qui vetatur peccare præ inopia: & in requie sua non stimulabitur. Est, qui perdit animam suam præ confusione: & (g) ab imprudenti persona perdet eam. Est, qui præ confusione promittit amico: & lucratus est eum inimicum gratis. Opprobrium nequam in homine mendacium: in ore indisciplinatorum assidùe erit. Potior fur, quàm assiduus in mendacio: perditionem autem ambo hæreditabunt. Mos homiais mendacis, inhonoratio: & confusio ejus cum ipso sine intermissione. SERMONES PARABOLARUM. Sapiens in verbis producet seipsum: et homo prudens placebit magnatis. Qui operatur terram; inaltabit acervum suum: et, qui placet magnatis, expiabit iniquitatem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 * ܚܟܝܡ ܒܡܠܝܗ ܢܫܒܚ ܠܢܦܫܗ ܘܩܕܡ ܓܒܪ ܛܒ ܢܬܪܥܐ ܠܗ ܘܥܝܢ ܕܫܘܛܝܐ ܚܙܝܐ ܠܟܠ ܡܕܡ ܘܡܫܟܚ ܠܗ ܫܒܥ ܙܒܢ ܕܝܩܪ ܕܝܗܒ ܠܗ ܒܬܪ ܕܐܬ ܠܗ ܡܢ ܕܝܗܒ ܠܗ ܡܢ ܕܠܝܬ ܠܗ ܘܠܐ

Versio VULG. LAT.

31 Xenia & dona excæcant oculos judicum, & quasi mutus
32 in ore avertit correptiones eorum. Sapientia absconsa &
33 thesaurus invisus; quæ utilitas in utrisque? Melior est qui
celat insipientiam suam, quàm homo qui abscondit sapientiam suam.

CAP. XXI.

1 Fili, peccâsti? non adjicias iterùm: sed & de pristinis de-
2 precare ut tibi dimittantur. Quasi à facie colubri fuge
3 peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te. Dentes leonis,
4 dentes ejus, interficientes animas hominum. Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.
5 Objurgatio & injuriæ annullabunt substantiam: & domus
quæ nimis locuples est, annullabitur superbiâ: sic substan-
6 tia superbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex ore usq;
ad aures ejus perveniet, & judicium festinatò adveniet illi.
7 Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: & qui
8 timet Deum, convertetur ad cor suum. Notus à longè po-
9 tens ling. â audaci: & sensatus scit labi se ab ipso. Qui
ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit
10 lapides suos in hyeme. Stuppa collecta synagoga peccan-
11 tium, & consummatio illorum flamma ignis. Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, &
12 tenebræ, & pœnæ. Qui custodit justitiam, continebit sen-
13 sum ejus. Consummatio timoris Dei, sapientia & sensus.
14 Non erudietur, qui non est sapiens in bono. Est autem sa-
15 pientia, quæ abundat in malo: & non est sensus ubi est
16 amaritudo. Scientia sapientis tanquam inundatio abunda-
17 bit, & consilium illius sicut fons vitæ permanet. Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

31 † Ξένια καὶ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, † καὶ ὡς φιμὸς ἐν
3: στόματι (μ) ἀποτρόπου ἐλεγμούς. † Σοφία κεκρυμμένη καὶ θησαυρὸς
33 ἀφανὴς, † τίς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις; (ν) Κρείσσων ἄν-
θρωπος ἀποκρύπτων † μωρίαν αὐτοῦ, † ἢ ἄνθρωπος ἀποκρύπτων
† Σοφίαν αὐτοῦ.

MS.A. (μ)* ἀποτρίμενος (ν) Κρίπτων

ΚΕΦ. κα'.

1 † Τέκνον, ἥμαρτες; μὴ προσθῇς μηκέτι, † καὶ περὶ τ προτέρων
2 ζυ λήθητι. † Ὡς ἀπὸ προσώπου ὄφεως, φεῦγε ἀπὸ ἁμαρτίας,
3 † ἐὰν γὰρ προσέλθῃς, λήψεταί σε. † Ὀδόντες λέοντος οἱ
4 ὀδόντες αὐτῆς, † ἀναιροῦντες ψυχὰς ἀνθρώπων. † Ὡς ῥομφαία
5 δίστομος πᾶσα ἀνομία, (α) τῇ πληγῇ αὐτῆς οὐκ ἔστιν ἴασις. † Κα-
ταπλησμὸς καὶ ὕβρεις ἐρημώσουσι πλοῦτον, † ἕτως οἶκος (β) ὑπερη-
6 φάνου ἐρημωθήσεται. † Δέησις πτωχοῦ ἀπὸ στόματος ἕως ὠτίων αὐτοῦ,
7 † καὶ τὸ κρίμα αὐτοῦ ταχὺ ἔρχεται. † Μισῶν (γ) ἐλεγμὸν, ὁ ἴχνει
8 ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ φοβούμενος (γ) κύριον ἐπιστρέψει ἐν καρδίᾳ. † Γνω-
στὸς μακρόθεν ὁ δυνατὸς ἐν γλώσσῃ, † ὁ δὲ νοήμων οἶδεν ὅτε πί-
9 πτει. † Ὁ οἰκοδομῶν † οἰκίαν αὐτοῦ ἐν χρήμασιν
ἀλλοτρίοις, † ὡς (δ) ὁ συνάγων αὐτῷ πρὸ λίθους εἰς χειμῶνα.
10 † Στυππεῖον συναγμένου (ε) συναγωγὴ ἀνόμων, † καὶ ἡ τελείωσις
11 αὐτῶν φλὸξ πυρός. † Ὁδὸς ἁμαρτωλῶν ὁμαλισμένη ἐκ λίθων,
12 καὶ ἐπ' ἐσχάτῳ αὐτῆς βόθρος ᾅδου. † Ὁ φυλάσσων νόμον κρα-
13 τεῖ † ἐντολήματος αὐτοῦ, † καὶ συντέλεια † φόβου κυρίου σοφία.
14 † Οὐ παιδευθήσεται ὃς οὐκ ἔστι πανοῦργος. † (ζ) Ἔστι πανουργία
15 πληθύνουσα πικρίαν. † Γνῶσις σοφοῦ ὡς κατακλυσμὸς πλησθήσε-
16 ται, † καὶ βουλὴ αὐτοῦ ὡς πηγὴ ζωῆς. † Ἕως ἅλμα μωροῦ ὡς ἀγγεῖον
17 συντετριμμένον, † καὶ πᾶσαν γνῶσιν οὐ κρατήσει.

MS.A. (α) καὶ τῇ (β) ὑπερηφάνου (γ) ἔλεγχον, (γ) † θεὸν (δ) ὀλισθαίνων (ε) συνάγων πρὸ λίθους αὐτοῦ εἰς (ε) εἰσαγωγὴ (ζ) Ἔστιν ἡ πανουργία πληθύνουσα πανίαν.

*Xenia & dona excæcant oculos sapientum: & 31
quasi frænum in ore, avertunt increpationes.
Sapientia absconsa, & thesaurus non compa-
rens, quæ utilitas in utrisque? Melior est ho- 32
mo, qui celat insipientiam suam, quàm homo, qui 33
abscondit sapientiam suam.*

CAP. XXI.

*Fili, peccâsti? ne adjicias iterum: & de 1
pristinis tuis deprecare. Quasi à facie colu- 2
bri, fuge à peccato: nam si accesseris; (a)
mordebit te. Dentes leonis, dentes illius, inter- 3
ficientes animas hominum. Quasi rhomphæa bis 4
acuta, omnis iniquitas: plagæ ejus nō est sanatio. 5
Vehemens objurgatio & contumelia annullabunt
substantiam: sic domus superbi annullabitur.
Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus: 6
& judiciū ejus festinatò advenit. Qui odit cor- 7
reptionem; in vestigio peccatoris: & qui timet
Dominum; convertetur in (b) corde. Notus à 8
longè potens in lingua: sensatus autem novit, cùm
ille labitur. Qui ædificat domū suam in pecuniis 9
alienis; quasi qui colligit (c) lapides suos in hy-
emem. Stuppa collecta, synagoga peccantium: & 10
consummatio illorum, flamma ignis. Via pec- 11
cantium complanata lapidibus: & in fine illius,
fovea inferni. Qui custodit legem; continet sen- 12
sum suum: Et consummatio timoris Domini, (d) 13
sapientia. Non erudietur, qui non est astutus: Et 14
astutia multiplicans amaritudinem. Scientia sa- 15
pientis tanquam inundantio abundabit: & consi- 16
lium illius, sicut fons vitæ. Interiora fatui, quasi 17
vas confractum: & omnem scientiā non tenebit.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

31 * ܫܓܝܐ ܕܚܟܡܬܐ ܕܡܣܬܬܪ ܘܐܘܨܪܐ ܕܡܛܡܪ ܡܢܘ ܕܝܬ ܒܗܘܢ ܬܪܝܗܘܢ ܐܢܫ ܕܡܓܠܐ ܚܟܡܬܗ ܘܡܓܠܐ ܐܢܫ ܕܡܣܬܪ

Versio VULG. LAT.

18 Verbum sapiens quodcunque audierit scius, laudabit, & ad se adjiciet: audivit luxuriosus, & displicebit illi, &
19 projiciet illud post dorsum suum. Narratio fatui quasi sarcina in via: nam in labiis sensati invenietur gratia.
20 Os prudentis quæritur in ecclesia, & verba illius cogita-
21 bunt in cordibus suis. Tanquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia verba.
22 Compedes in pedibus, stulto doctrina, & quasi vincula
23 manuum super manum dexteram. Fatuus in risu exaltat
24 vocem suam: vir autem sapiens vix tacitè ridebit. Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale
25 in brachio dextro. Pes fatui facilis in domum proximi:
26 & homo peritus confundetur à persona potentis. Stultus
27 à fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit. Stultitia hominis auscultare per ostium: &
28 prudens gravabitur contumeliâ. Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium, staterâ ponderabun-
29 tur. In ore fatuorum cor illorum: & in corde sapien-
30 tium os illorum. Dum maledicit impius diabolum, male-
31 dicit ipse animam suam. Susurro coinquinabit animam suam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manserit, odiosus erit: tacitus & sensatus honorabitur.

CAP. XXII.

1 In lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquentur super aspernationem illius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 †Λόγον σοφὸν ἐὰν ἀκούσῃ ὁ ἐπιστήμων, αἰνέσει αὐτὸν, καὶ ἐπ' αὐτὸν προσθήσει· † ἤκουσεν ὁ ἀσελγὴς καὶ ἀπήρεσεν αὐτῷ, † καὶ ἀπέρρι-
19 ψεν αὐτὸν ὀπίσω (n) τῶν νώτων αὐτοῦ. † Ἐξήγησις μωροῦ ὡς ὁδὸς φορτίου, ἐπὶ δὲ χείλεσι ζυνετῶν (o) εὑρεθήσεται χάρις. † Στόμα
20 φρονίμου ζητηθήσεται ἐν ἐκκλησίᾳ, † καὶ τοὺ λόγους αὐτοῦ (p) διανοηθήσεται ἐν καρδίᾳ. † Ὡς οἶκος ἠφανισμένος, οὕτως μωρῷ
21 σοφία· † καὶ γνῶσις ἀσυνέτου, ἀδιεξίτηλοι λόγοι. † Πέδαι ἐν ποσὶν
22 (q) ἀνοήτοις παιδεία, καὶ ὡς χειροπέδαι ἐπὶ χειρὸς δεξιᾶς. † Μωρὸς
23 ἐν γέλωτι αὐτοῦ (r) φωνὴν αὐτοῦ, † ἀνὴρ δὲ πανοῦργος μόλις
24 ἡσυχῇ μειδιάσει. † Ὡς κόσμος (s) χρυσοῦ φρονίμῳ παιδεία, † καὶ
25 ὡς χλιδὼν ἐπὶ βραχίονι δεξιῷ. † Πὲς μωροῦ ταχὺς εἰς οἰκίαν,
26 † ἄνθρωπος δὲ πολύπειρος αἰσχυνθήσεται ἀπὸ προσώπου. † Ἔρρων ἀπὸ
θύρας θρασύπειθὴς εἰς οἰκίαν, † ἀνὴρ δὲ πεπαιδευμένος ἔξω στήσεται.
27 † Ἀπαιδευσία ἀνθρώπου ἀκροᾶσθαι παρὰ θύραν, † ὁ δὲ φρόνιμος
28 βαρυνθήσεται ἀπιμία. † Χείλη ἀλλοτρίων ἐν τούτοις βαρυνθήσεται,
29 † λόγοι δὲ φρονίμων ἐν ζυγῷ σταθήσονται. † Ἐν στόμασι μωρῶν ἡ
30 καρδία αὐτῶν, † καρδία δὲ (t) σοφῶν στόμα αὐτῶν. † Ἐν τῷ
(u) καταρᾶσθαι ἀσεβῆ τὸν Σατανᾶν, † αὐτὸς καταρᾶται † (v) ἑαυτῷ
31 ψυχήν. † Μολύνει † ἑαυτὸν ψυχὴν ὁ ψιθυρίζων, † καὶ ἐν παροι-
κήσει μισηθήσεται. MS. A. (n) τῶν νώτων
(o) εὑρεθήσεται * Στόμα (p) διανοηθήσονται (q) ἀνομία τῶν
παιδίων, καὶ ὡς * χειροπαιδες (r) φωνὴν (s) χρυσῆς (t) φρονίμων (u) καταράσασθαι ἀσεβῆ (v) ψυχὴν αὐτῆς.

ΚΕΦ. κβ'.

1 †Λίθῳ ἠρμαλωμένῳ συνεζεύχθη ὀκνηρὸς, † καὶ πᾶς ἀκουσθεὶς
ἐπὶ τῇ ἀπιμίᾳ αὐτοῦ.

CAP. XXII.

1 Lapidi conspurcato comparatus est piger: & omnis exibilabit in ignominiam illius.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܡܠܬܐ ܕܚܟܝܡ ܕܫܡܥ ܚܟܝܡ ܢܫܒܚ ܠܗ ܘܢܘܣܦ ܥܠ ܢܦܫܗ ܗܘ ܕܫܡܥ ܣܟܠ ܘܐܬܪܥܡ ܠܗ ܘܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ
19 ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ
20 ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ * ܡܠܬܐ ܕܚܟܝܡ ܢܫܒܚ ܠܗ ܘܢܘܣܦ ܥܠ ܢܦܫܗ ܗܘ ܕܫܡܥ
21 ܣܟܠ ܘܐܬܪܥܡ ܠܗ ܘܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ
22 ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ * ܡܠܬܐ ܕܚܟܝܡ ܢܫܒܚ ܠܗ ܘܢܘܣܦ ܥܠ ܢܦܫܗ ܗܘ ܕܫܡܥ
23 ܣܟܠ ܘܐܬܪܥܡ ܠܗ ܘܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ
24 ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ * ܡܠܬܐ ܕܚܟܝܡ ܢܫܒܚ ܠܗ ܘܢܘܣܦ ܥܠ ܢܦܫܗ ܗܘ ܕܫܡܥ
25 ܣܟܠ ܘܐܬܪܥܡ ܠܗ ܘܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ
26 ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ * ܡܠܬܐ ܕܚܟܝܡ ܢܫܒܚ ܠܗ ܘܢܘܣܦ ܥܠ ܢܦܫܗ ܗܘ ܕܫܡܥ
27 ܣܟܠ ܘܐܬܪܥܡ ܠܗ ܘܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ
28 ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ * ܡܠܬܐ ܕܚܟܝܡ ܢܫܒܚ ܠܗ ܘܢܘܣܦ ܥܠ ܢܦܫܗ ܗܘ ܕܫܡܥ
29 ܣܟܠ ܘܐܬܪܥܡ ܠܗ ܘܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ
30 ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ * ܡܠܬܐ ܕܚܟܝܡ ܢܫܒܚ ܠܗ ܘܢܘܣܦ ܥܠ ܢܦܫܗ ܗܘ ܕܫܡܥ
31 ܣܟܠ ܘܐܬܪܥܡ ܠܗ ܘܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ
1 ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ * ܡܬܩܠܐ ܕ ܚ * ܘܐܬ ܓܪܦܐ ܒܒܥܪܐ ܕܥܡܩ ܘܟܠ ܕܚܠ ܡܢܗ ܢܫܬܪܩ ܡܢ ܪܝܚܗ ܗܟܢܐ ܟܠ ܕܡܬܪ ܡܢ ܩܕܡ ܣܟܠ ܢܫܬܪܩ ܡܢ ܩܕܡ ܟܠ ܐܢܫ ܕܡܣܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ ܗܘ ܡܠܬܐ ܕܣܟܠ ܡܣܬܟܠ ܠܗ ܘܡܫܕܐ ܠܗ ܡܢ ܐܚܪ ܟܬܦܘܗܝ

Dictum sapientis audit sapiens, laudat illud, 18
& auctius reddit: stultus autem idem audiens, deridet illud, & ad alterum è lateribus
suis abjicit. Narrationes impii sunt tanquam 19
sarcina gravis in itinere: omnis autem sermo justi jucunditas. Os sapientis expetitur 20
in consilio, & ad sermonem ejus quisque animum adjicit. Instar carceris est sapientia 21
stulto, & stolido intellectus instar carbonum ignis. Retis instar est disciplina pedibus stul- 22
ti, & quasi vincula super dexteram ejus. Stul- 23
tus in risu vocem extollit; vir autem sapiens tacitè subridet. Velut torques aureus est 24
sapientia prudenti, & velut gemma super manum ipsius dexteram. Pedes stulti præci- 25
pites intra domum ingrediuntur; vir autem cordatus vultum demittit. Insipiens ab ja- 26
nua in domum introspicit; at decentia viri est ut stet foris & loquatur. Imprudentia est 27
homini ad ostium auscultare, & sapienti gravis est suiipsius ignominia. Os impii in 28
suiipsius corpus obloquitur; sapiens autem cum pondere loquitur. Os stulti est cor ejus; 29
os autem sapientis in corde ipsius est. Cùm 30
execratur stultus eum qui in se minimè peccavit, ipse suam execratur animam. Tristis 31
est anima sapientis propter stultum, quia nescit quid dicat ei.

CAP. XXII.

Qualis est lapis conspurcatus in platea 1
projectus, cujus ab odore quisque fugit, talis est stultus quem quisque devitat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

18 * كَلِمَةُ ٱلْحَكِيمِ يَسْمَعُهَا ٱلْحَكِيمُ * وَيُقِرُّ بِهَا * وَيَمْدَحُهَا * وَيَزِيدُ عَلَيْهَا * وَيَسْمَعُهَا ٱلْجَاهِلُ * وَيَهْرِي بِهَا *
19 وَيَطْرَحُهَا إِلَىٰ إِحْدَىٰ جَانِبَيْهِ * حَدِيثُ ٱلْمُنَافِقِ كَٱلْحِمْلِ ٱلثَّقِيلِ فِي ٱلطَّرِيقِ * وَجَمِيعُ نُطْقِ ٱلْبَارِّ
20 رَحْمَةٌ وَنِعْمَةٌ وَمَنْفَعَةٌ وَمَسُونٌ * ٱلْحَكِيمُ يَحْتَاجُ إِلَيْهِ ٱلْجَمَاعَةُ * وَيَفْهَمُوا كَلَامَهُ بِقُلُوبِهِمْ * ٱلْحِكْمَةُ عِنْدَ
21 ٱلْجَاهِلِ كَسِبْيَةِ ٱلسِّكِّيرِ * وَٱلْعِلْمُ عِنْدَ ٱلسَّفِيهِ سِبَةُ ٱلنَّارِ * كَسِبْيَةِ ٱلسَّبَكَةِ فِي رِجْلِ ٱلْمَرْءِ ٱلْعِلْمُ
22 لِلْجَاهِلِ * مِثْلُ ٱلْغُلِّ فِي يَمِينِهِ * ٱلْجَاهِلُ يَرْفَعُ صَوْتَهُ إِذَا ضَحِكَ * وَٱلْعَاقِلُ بِٱلْكَادِ * ٱلْحِكْمَةُ لِلْفَهِيمِ
23 مِثْلُ دُمْلُجٍ ذَهَبٍ * وَٱلرَّبِيئَةُ عَلَىٰ يَدِهِ ٱلْيُمْنَىٰ * ٱلْجَاهِلُ يُسْرِعُ ٱلدُّخُولَ إِلَىٰ مَنْزِلِ عَيْنٍ * ٱلرَّزِينُ إِذَا
24 أَتَىٰ بَابَ ٱلرَّجُلِ نَكَسَ رَأْسَهُ * وَٱلْجَاهِلُ يَتَطَلَّعُ مِنْ بَابِ ٱلرَّجُلِ إِلَىٰ دَاخِلِ بَيْتِهِ * وَكَرَامَةُ ٱلْمَرْءِ
25 أَنْ يَقِفَ عَلَىٰ ٱلْبَابِ وَيَتَكَلَّمَ * وَإِنَّهُ مِنَ ٱلْجَهْلِ أَنْ يَقِفَ ٱلرَّجُلُ عَلَىٰ أَبْوَابِ ٱلنَّاسِ لِيَنْصِتَ كَلَامَهُمْ *
26 مَا أَشَدَّ عَلَىٰ ٱلْحَكِيمِ هَوَانُهُ * مِنَ ٱلْمُنَافِقِ يَسْجُبُهُ وَيَعْبَثُ * وَٱلْعَاقِلُ بِٱلْوَزْنِ يَتَكَلَّمُ * مِنَ ٱلْجَاهِلِ
27 هَوَاءُ قَلْبِهِ * وَمِنَ ٱلْحَكِيمِ فِي قَلْبِهِ * إِذَا لَعَنَ ٱلْجَاهِلُ لَمْ لَمْ يُسِئْ إِلَيْهِ * فَإِنَّمَا يَلْعَنُ
28 نَفْسَهُ * نَفْسُ ٱلْعَاقِلِ صَوْمُهُ حِرْزُهُ عَلَىٰ ٱلْجَاهِلِ * لِأَنَّهُ لَا يَعْلَمُ كَيْفَ يُدَارِيهِ *
1 ٱلْفَصْلُ ٱلثَّانِي وَٱلْعِشْرُونَ * * مِثْلُ ٱلْحَيَّةِ ٱلْمُلْقَاةِ فِي ٱلزُّقَاقِ * وَيَهْرُبُ جَمِيعُ
ٱلنَّاسِ مِنْ نَتْنِهَا * فَعَلَىٰ هَٰذَا ٱلْحَالِ ٱلْجَاهِلُ يَتَبَاعَدُ مِنْهُ جَمِيعُ ٱلنَّاسِ *

Dictum sapientis audit sapiens, eo delectatur, laudat illud, & amplificat: stultus verò audit illud, deridétque, & ad alterum laterum suorum abjicit. Sermo impii 19
est ut grave pondus in via, at omne justi eloquium est misericordia, gratia, utilitas, & consilium. Sapiente indiget congrega- 20
tio, & sermonem ejus intelligunt suis cordibus. Sapientia apud stultum est velut 21
vinculum, & doctrina apud stolidam est velut ignis. Tanquam rete in alicujus pe- 22
de est doctrina apud dementem, tanquam lorum in dextera ipsius. Demens vocem 23
attollit dum ridet, prudens autem cùm moderatione. Sapientia cordato est instar armillæ aureæ, & ornamenti super manum 24
ejus dexteram. Stultus præcipitat introitum in domum alienam, at firmo præditus 25
judicio cùm ad alicujus ostium advenerit, caput suum demittit. Stultus etiam ab 26
alicujus ostio in domum ejus introspicit, honestas autem viri est ut ad ostium manens loquatur. Et quidem insipientia est 27
stare quempiâ ad ostium hominũ auscultandi gratiâ sermones eorum. Quàm grave est sapienti suiipsius opprobrium! Os 28
impii perdet ac dehonestabit eum, prudens autem cum pondere loquitur. Os stulti est libido cordis ejus, os autem sapien- 29
tis in corde ipsius. Cùm stultus maledicit 30
ei qui non læsit ipsum, sibi ipsi maledicit. Prudentis animus despondet ac mœret 31
propter stultum, quia nescit quâ ratione agendum sit cum illo.

CAP. XXII.

Ut cadaveris in vico projecti fœtorem omnes refugiunt, eodem modo omnes 1
homines à stulto recedunt.

Versio VULG. LAT.

2 De ſtercore boum lapidatus eſt piger: & omnis qui te-
3 tigerit eum, excutiet manus. Confuſio patris eſt de filio
4 indiſciplinato: filia autem in deminoratione fiet. Filia
prudens hæreditas viro ſuo: nam quæ confundit, in con-
5 tumeliam ſit genitoris. Patrem & virum confundit au-
dax, & ab impiis non minorabitur: ab utriſque autem
6 inhonorabitur. Muſica in luctu importuna narratio: fla-
7 gella & doctrina in omni tempore ſapientia. Qui do-
8 cet fatuum, quaſi qui conglutinat teſtam. Qui narrat ver-
bum non audienti, quaſi qui excitat dormientem de gra-
9 vi ſomno. Cum dormiente loquitur qui enarrat ſtulto
ſapientiam: & in fine narrationis dicit; Quis eſt hic?
10 Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: & ſupra
11 fatuum plora, deficit enim ſenſus. Modicùm plora ſupra
12 mortuum, quoniam requievit. Nequiſſimi enim nequiſſima
13 vita ſuper mortem fatui. Luctus mortui ſeptem dies; fatui
14 autem & impii, omnes dies vitæ illorum. Cum ſtulto
15 ne multum loquaris, & cum inſenſato ne abieris. Serva
te ab illo, ut non moleſtiam habeas, & non coinquina-
16 beris peccato illius. Deflecte ab illo, & invenies requi-
17 em, & non acediaberis in ſtultitia illius. Super plumbum
quid gravabitur? & quod illi aliud nomen quàm fatu-
18 us? Arenam, & ſalem, & maſſam ferri facilius eſt ferre,
quàm hominem imprudentem, & fatuum, & impium.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

2 † Βολίτῳ (a) κοπρίων συντεθλιμμένος ὀκνηρός, † πᾶς ὁ ἀναιρούμενος
3 αὐτὸν ἐκτινάξει χεῖρα. † Αἰσχύνη πατρὸς ἐν γεννήσει ἀπαιδεύτου,
4 † θυγάτηρ ἡ ἐπ' ἀλαζόσιν γίνεται. † Θυγάτηρ φρονίμη κληρονομήσει
ἄνδρα αὐτῆς, † ἡ δὲ καταισχύνουσα, εἰς λύπην γεννήσαντος.
5 † Πατέρα καὶ ἄνδρα καταισχύνει ἡ (β) θρασεῖα, † καὶ ὑπὸ ἀμφοτέρων ἀτιμασθήσεται. † Μουσικὴ ἐν πένθει ἄκαιρος διήγησις,
7 μάστιγες (γ) καὶ παιδεία ἐν παντὶ καιρῷ Σοφίας. † Συσκολλῶν
8 ὄφαιον ὁ διδάσκων μωρὸν, Ἐξυγείρων καθεύδοντα ἐκ (δ) βα-
9 θέως ὕπνου. † Διηγεμένῳ νυστάζοντι ὁ διηγούμενος μωρῷ, † καὶ
10 ἐπὶ συντελείᾳ ἐρεῖ, Τί ἔστιν; † Ἐπὶ νεκρῷ κλαῦσον, ἐξέλιπε γὰρ φῶς· καὶ ἐπὶ μωρῷ κλαῦσον, ἐξέλιπε γὰρ (a) σύνε-
11 σις. † Ἥλιον κλαῦσον ἐπὶ νεκρῷ, ὅτι ἀνεπαύσατο· † τοῦ
12 (ζ) δὲ μωροῦ ὕπνος διάγελον (η) ἡ ζωὴ πονηρά. † Πένθος νεκροῦ
13 ἑπτὰ ἡμέραι, † μωροῦ δὲ καὶ ἀσεβοῦς πᾶσαι αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς (θ) αὐτοῦ.
14 † Μετὰ ἄφρονος μὴ πολυθρύπτου λόγον, † καὶ πρὸς ἀσύνετον μὴ
15 πορεύου. † Φύλαξαι ἀπ' αὐτοῦ ἵνα μὴ κόπον ἔχῃς, † καὶ ἡ μὴ μο-
16 λυνθῇς ἐν τῷ (ι) ἐντιναγμῷ αὐτοῦ. † Ἐκκλινον ἀπ' αὐτοῦ καὶ εὑρήσεις ἀνάπαυσιν, † καὶ ἡ μὴ (κ) ἀκηδιάσῃς ἐν τῇ ἀπωλείᾳ αὐτοῦ.
17 † Τοῦ (λ) μόλυβδον τί βαρυνθήσεται; † καὶ τί αὐτῷ ὄνομα, ἀλλ'
18 ἢ μωρός; † (μ) Ἄμμον καὶ ἅλας καὶ βῶλον σιδήρου εὐκοπώτερον ἀνεγκεῖν, † ἢ ἄνθρωπον ἀσύνετον.

Stercori boum de ſterquiliniis comparatus eſt pi- 2
ger: omnis qui tollit illud, excutiet manum. Con- 3
fuſio patris de filio indiſciplinato: filia autem in
minorationem ſit. Filia prudens hæreditabit vi- 4
rum ſuum: & quæ confundit, in triſtitiam genito-
ris. Patrem & virum confundit audax: & ab 5
utriſque inhonorabitur. Muſica in luctu, inopor- 6
tuna narratio: flagella, & doctrina in (a) omni
tempore ſapientiæ. Qui docet fatuum, conglutinat 7
teſtam: (b) Excitat dormientem de gravi 8
ſomno. Enarrat dormitanti, qui enarrat ſtulto: 9
& in fine dicet, Quid eſt? Super mortuum (c) 10
plora: defecit enim lux: & ſuper fatuum plora:
defecit enim ſenſus. Jucundiùs plora ſuper mor- 11
tuum, quoniâ requievit: Fatui autem ſuper mor- 12
tem vita nequiſſima. Luctus mortui ſeptem dies: 13
fatui autem, & impii, omnes dies vitæ illi⁹. Cum 14
ſtulto ne multiplices ſermonem: & ad inſenſatum
non (d) eas. Serva te ab illo: ut non moleſtiam 15
habeas, & non coinquineris in concuſſione illius.
Deflecte ab illo, & invenies requiem: & non ace- 16
diaberis in ſtultitia illius. Super plumbum quid 17
gravabitur? & quod illi aliud nomen, quàm fa-
tuus? Arenam, & ſalem, & maſſam ferri facilius 18
eſt ferre, quàm hominem imprudentem.

MS. A. (a) κοπρίῳ (β) * θρασία, (γ) ᾗ καὶ (δ) βαθέως (ε) ζύνεσιν. ᵛ Ἴσιον (ζ) γὰρ (η) ζωὴ (θ) αὐτῶν. (ι) ἐντιναγμοῦ (κ) κηδιάσῃς (λ) * βολιβον (μ) *ᵛ Ἄμμων

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ
3 5 * ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ
6 * ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ
8 * ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ
ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ.
ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ.
9 ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ. * ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ
10 11 * ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ
12 * ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ
13 * ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ
14 15 * ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ
16 * ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ
17 * ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ
18 * ܟܠ ܕܢܦܩ ܒܫܘܩܐ ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܒܝܬܗ ܘܡܬܒܙܐ ܠܗ ܟܠ ܕܚܙܐ ܠܗ ܘܡܢܥ ܝܕܘܗܝ ܡܢܗ

Cùm quis foràs egreditur in plateam, ſe- 2
réque dehoneſtat, quicunque videt eum,
manus ſuas agitat. Ignominia eſt patri fi- 3
lius inſipiens, & fœmina ad detrimentum
gignitur. Patrem matrémque ſuam pude- 5
faciet ſtulta, at plus utroque ipſa vitupe-
rabitur. Ut muſica in luctu, ſic eſt nar- 6
ratio intempeſtiva: eruditio verò ac diſci-
plina quovis tempore ſunt ſapientia. Ut is 8
qui teſtas conglutinat, ſic ille qui ſtultum
docet. Ut is etiam qui dormientem excи-
tat è ſomno profundo, & velut is qui pa-
nem comedit cùm non eſuriat: ſic ille qui
ſtultum docet, qui finitis ſermonibus tuis
dicat tibi, Quid dixiſti? Mortuus de fle- 9
dus eſt, quòd luce ſit privatus; & ſtultus,
quòd ſapientiâ ſit privatus. Non eſt quòd 10
deplores mortuum quieſcentem: Pejor eſt 11
enim morte vita infœlix. Quandoquidem 12
luctus defuncti durat ſeptem diebus; luctus
verò ſtulti cunctis diebus vitæ ipſius. Cum 13
ſtulto blandos ne inſtituas ſermones, & cum
ſue ne abeas in via: Recede ab eo, ne mo- 14
leſtiam tibi faceſſat, néve te conſpurcet cùm
ſeſe excuſſerit: Recede inquam ab eo, & re- 15
quiem conſequêris, neque te vexabit multi-
tudine narrationum ſuarum. Plumbo enim 16
multò gravior eſt; & quod nomen ejus niſi
ſtultus? Arenam ac ſalem, onúſque ferre- 17
um facilius eſt ferre, quàm cum homine
ſtulto cohabitare. Qualis eſt ſubſcus trabea 18
parietibus angulorum domûs alligata, tale
cor ſenſatum in conſilio animi ſui, quod
nulla concutit formido.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * بَعْدَ مَا يَخْرُجُ ٱلْإِنْسَانُ إِلَى ٱلسُّوقِ وَيَرْجِعُ * قَدِ ٱكْتَسَبَ ٱلْجَاهِلُ لِنَفْسِهِ سَيِّئَةً وَسِرًّا
3 وَجَمِيعُ مَنْ يَرَاهُ يَنْدُبُهُ وَيَضْرِبُ يَدَيْهِ عَلَيْهِ * ٱلْوَلَدُ ٱلْجَاهِلُ عَارٌ عَلَى أَبِيهِ وَجَرْيٌ * وَٱلْبِنْتُ
5 لِلْخُسْرَانِ تُولَدُ * ٱلسَّفِيهَةُ تُكْسَى بِرَأْسِ وَٱلِدَيْهَا * وَتَجْعَلُهَا وَهْوَانًا أَسَرُّ مِنْ عَارٍ وَٱلِدَيْهَا * كَسَبَبِ
6 ٱلْعَيِّ فِي ٱلْمَآتِمِ * كَذٰلِكَ ٱلْكَلَامُ فِي غَيْرِ حِينِهِ * وَٱلْأَدَبُ وَٱلْعِظَةُ فِي كُلِّ حِينٍ يُكْسِبَانِ
8 ٱلْحِكْمَةَ * مَنْ يُعَلِّمُ ٱلْجَاهِلَ مِثْلَ مَنْ يُسَلْسِلُ ٱلْخَزَفَ بَعْضَهُ فِي بَعْضٍ * وَمِثْلُ مَنْ يُنَبِّهُ ٱلنَّائِمَ
مِنْ حَلَاوَةِ نَوْمِهِ * وَمِثْلُ مَنْ أَكَلَ وَهُوَ غَيْرُ جَائِعٍ كَذٰلِكَ مَنْ يُعَلِّمُ ٱلْجَاهِلَ * وَإِذَا فَرَغْتَ مِنْ
9 كَلَامِكَ رُدَّ عَلَيْكَ. إِذَا مَا قُلْتَ * يَحِقُّ ٱلْبُكَاءُ عَلَى ٱلْمَيِّتِ * لِأَنَّهُ قَدْ مُنِعَ نُورَ ٱلدُّنْيَا * وَيَنْبَغِي
10 ٱلْبُكَاءُ عَلَى ٱلْجَاهِلِ * لِأَنَّهُ قَدِ ٱمْتُنِعَ مِنَ ٱلْحِكْمَةِ * وَمِنَ ٱلْمَوْتَى مَنْ لَا يَنْبَغِي أَنْ يُبْكَى
11 عَلَيْهِ * لِأَنَّ ٱلْحَيَاةَ ٱلسَّيِّئَةَ أَشَدُّ مِنَ ٱلْمَوْتِ * ٱلْبُكَاءُ عَلَى ٱلْمَيِّتِ سَبْعَةُ أَيَّامٍ * وَٱلْبُكَاءُ عَلَى ٱلْجَاهِلِ
12 سَبْعُونَ أَضْعَافٍ * مَتَى مَا لَقِيتَ ٱلْجَاهِلَ فِي ٱلطَّرِيقِ ٱحْرِصْ عَنْهُ لِئَلَّا يُطَيِّقَ عَلَيْكَ * وَٱتَّقِهِ لِئَلَّا
13 14 يَغْدُرَكَ إِذَا ٱنْتَفَضَ * ٱبْعُدْ عَنْهُ وَٱسْتَرِحْ * لِئَلَّا يُتْعِبَكَ بِكَثْرَةِ كَلَامِهِ * لِأَنَّ كَلَامَهُ أَثْقَلُ مِنَ
15 16 ٱلرَّصَاصِ * وَمَا ٱسْمُهُ إِلَّا ٱلْجَاهِلُ * حَمْلُ ٱلرَّمْلِ وَٱلْحَدِيدِ أَسْهَلُ مِنْ مُطَاوَلَةِ ٱلْجَاهِلِ * كَشِبْهِ لَوْحٍ سَاجٍ
17 18 فِي رَوَايَا ٱلْبَيْتِ * كَذٰلِكَ ٱلْعَقْلُ ٱلثَّابِتُ فِي مَشُورَةِ نَفْسِهِ * وَلَا يُفْزِعُهُ شَيْءٌ مِنَ ٱلْأُمُورِ ٱلْمُخِيفَةِ *

Quantum temporis intervallum re- 2
quiritur *ad redeundum poſtquàm quis*
in plateam eſt egreſſus, tam brevi *im-*
prudens acquirit ſibi contumeliâ & ma-
lum; *& quiſquis illum videt, deplorat* 3
eum, & plaudit manibus ſuper eum Fi-
lius imprudens opprobrio eſt patri ſuo at-
que pudori, & filia ad jacturam naſci-
tur. Stulta demittit caput parentûm ſuo- 5
rum, at pudor & ignominia ejus pejor
evit opprobrio parentum ſuorum. Qualis 6
eſt cantus in funeribus, talis ſermo præ-
ter tempus: eruditio autem & commoni-
tio quovis tempore ſapientiâ conciliant.
Qui ſtultum docet, ſimilis eſt ei qui te- 8
ſtas ſimul concatenat: & qualis eſt qui
dormientem excitat à ſomno ipſius ju-
cundiſſimo, & qualis eſt qui comedit
haud eſuriens; talis eſt qui ſtultum docet,
qui cùm ſermones tuos abſolveris, tibi
reſpondeat, Quid igitur dixiſti? Debetur 9
luctus ſuper mortuũ, quòd mundi luce ſit
privatus: convenit etiam luctus ſuper
inſipientem, quòd ſapientiâ ſit privatus.
Sunt inter mortuos, quos flere non decet: 10
Quandoquidem vita miſera acerbior eſt 11
morte. Luctus ſuper mortuum ſeptemdi- 12
alis eſt; at luctus ſuper inſipientem triplo
longior eſt. Quandocunque ſtultum of- 13
fenderis in via, recede ab illo, ne tibi ſit
moleſtiæ: Et caveas ab illo, ne te fallat 14
cùm ſe excuſſerit. Recede ab illo, & 15
quieſce, ne te fatiget multitudine verbo-
rum ſuorum. Verba enim ejus plumbo 16
graviora ſunt; & quod eſt nomen ejus,
niſi ſtultus? Arenam ferrúmque portare 17
facilius eſt quàm ſtultũ tolerare. Qualis 18
eſt tabula cbeni in angulis domûs, talis
eſt mens firma in ſui ipſius conſilio, quã
nulla rerum pertimeſcendarum exterreat.

Versio VULG. LAT.

19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii
non diſſolvetur: ſic & cor confirmatum in cogitatione con-
20 ſilii. Cogitatus ſenſati in omni tempore, metu non depra-
21 vabitur. Sicut pali in excelſis, & cæmenta ſine impenſa
22 poſita contra faciem venti non permanebunt: Sic & cor
timidum in cogitatione ſtulti contra impetum timoris non
23 reſiſtet. Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tem-
pore non metuet, ſic & qui in præceptis Dei permanet
24 ſemper. Pangens oculum deducit lachrymas: & qui pun-
25 git cor, profert ſenſum. Mittens lapidem in volatilia, de-
jiciet illa: ſic & qui convitiatur amico, diſſolvit amiciti-
26 am. Ad amicum etſi produxeris gladium, non deſperes:
27 eſt enim regreſſus. Ad amicum Si aperueris os triſte, non
timeas: eſt enim concordatio; excepto convitio, & im-
properio, & ſuperbiâ, & myſterii revelatione, & plagâ
28 doloſâ: in his omnibus effugiet amicus. Fidem poſſide
cum amico in paupertate illius, ut & in bonis illius læte-
29 ris. In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut
30 & in hæreditate illius cohæres ſis. Ante ignem camini va-
por & fumus ignis inalcatur: ſic & ante ſanguinem male-
31 dicta, & contumeliæ, & minæ. Amicum ſalutare non con-
fundar, à facie illius non me abſcondam: & ſi mala mihi
32 evenerint per illum, ſuſtinebo. Omnis qui audiet, cavebit
33 ſe ab eo. Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia
mea ſignaculum certum, ut non cadam ab ipſis, & lingua
mea perdat me?

CAP. XXIII.

1 DOmine pater, & dominator vitæ meæ, ne derelinquas
me in conſilio eorum: nec ſinas me cadere in illis.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

19 †Ἰμάντωσις ξυλίνη(ν)ἐνδεδεμένη εἰς οἰκοδομὴν †ἐν συσσεισμῷ οὐ
διαλυθήσε(ται), †οὕτως καρδία ἐστερεωμένη ἐπὶ διανοήματος βουλῆς
20 †Ἐν χειρὶ ὑ δειλιάσῃ. † καρδία ἡδραιωμένη ἐπὶ (ξ) διανοίας
21 ζωώσεως, †ὡς κόσμος φαιμμαθὸς τοίχου ξυσ̃. †(ο)Χάραξες ἐπὶ
22 μετεώρου κείμενοι † κατέναντι ἀνέμου ὐ μὴ (π)ὑπομείνωσιν, † Οὕ-
τως καρδία δειλὴ ἐπὶ διανοήματος μωρᾶ † κατέναντι παντὸς
24 φόβου ὐ μὴ ὑπομείνῃ. † Ὁ νύσσων (ρ) ὀφθαλμὸν ἐκδάκρυα ποιεῖ,
25 καὶ ὁ νύσσων καρδίαν ἐκφαίνει αἴσθησιν. †Βάλλων λίθον ἐπὶ πετεινὰ
26 ἀποσοβεῖ αὐτά, καὶ ὁ ὀνειδίζων φίλον διαλύσει φιλίαν. †Ἐπὶ φί-
λον ἐὰν σπάσῃς ῥομφαίαν, † μὴ ἀπελπίσῃς, ἔστι γὰρ ἐπάνοδος.
27 †ἐπὶ φίλον Ἐὰν ἀνοίξῃς στόμα, † μὴ ἐυλαβηθῇς, † ἔστι γὰρ δι-
αλλαγή· † πλὴν ὀνειδισμοῦ, καὶ ὑπερηφανίας, † καὶ μυστηρίου ἀποκα-
λύψεως, καὶ πληγῆς δολίας, †ἐν τούτοις ἀποδράσε(ται) πᾶς(σ)φίλος.
28 † Πίστιν κτῆσαι ὀν πτωχείᾳ μετ̃ πλησίον, † ἵνα (τ)ὲν τοῖς ἀ-
29 γαθοῖς αὐτοῦ (υ) ὁμοῦ πλουτῇς. † Ἐν καιρῷ θλίψεως διάμεινον αὐ-
30 τῷ, † ἵνα ἐν τῇ κληρονομίᾳ αὐτοῦ συγκληρονομήσῃς. † Πρὸ πυ-
ρὸς ἀτμὶς καμίνου καὶ καπνός, † οὕτως πρὸ αἱμάτων λοιδορία.
31 † Φίλον σκεπάσαι οὐκ αἰσχυνθήσομαι, †καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ὐ μὴ
32 κρυβῶ, † Καὶ εἰ κακά μοι (φ) ζυμωθῇ δι' αὐτόν. † Πᾶς (χ) ὁ
33 ἀκούων φυλάξε(ται) ἀπ' αὐτοῦ. † Τίς δώσ(ψ) μοι ἐπὶ στόμα μου φυ-
λακὴν, † καὶ ἐπὶ τ̃ χειλέων μου ζφραγῖδα (ω) πανοῦργον, † ἵνα
μὴ πέσω ἀπ' αὐτῆς, † καὶ ἡ γλῶσά μου ὑπολύσῃ με;

MS. A. (ν) εἰς οἰκοδομὴν ὀνδεδεμένη (ξ)διανοίᾳ (ο)Χάλικες (π)ὑπομενοῦσιν, (ρ) ὀφθαλμὸς (σ)ὁ φίλος. (τ)ἐπὶ
(υ)ευφροσυνθῇς σύ. (φ) συμβάσιν (χ) ἀκούων (ψ) ἐπὶ στόμασι μου(ω) πανοῦργον,

ΚΕΦ. κγ'.

1 Κύριε πάτερ καὶ (α) δέσποτα ζωῆς μου, † μὴ ἐγκαταλίπῃς με ἐν
βουλῇ αὐτῶν, †(β)μὴ ἀφῇς με πεσεῖν ἐν αὐτοῖς.

MS. A. (α) δὲ ζωῆς (β)καὶ μὴ

CAP. XXIII.

1 DOmine pater, & dominator vitæ meæ, ne
derelinquas me in conſilio eorum: non ſinas me
cadere in illis.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

19 * ܚܛܐ ܥܨܝܬܐ ܕܡܫܡܫܐ ܕܐܬܚܫܒ ܠܐ ܢܬܚܫܩ ܒܗ ܡܪܬܚܐ. * ܗܟܢܐ ܠܒܐ
20 ܕܚܫܘܠ ܠܐ ܕܪܚܠ ܒܪܥܕܐ. ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. * ܐܝܟ ܒܥܕܢ
21 ܚܫܘܠ ܠܐ ܕܪܚ ܩܝܡ ܒܪܘܚ. ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. * ܗܟܢ ܒܥܕܢ
ܚܫܘܠ ܠܐ ܕܪܚ ܩܝܡ ܒܪܘܚ. ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. ܗܟܢ ܒܥܕܢ
22 ܚܫܘܠ ܠܐ ܕܪܚ ܩܝܡ ܒܪܘܚ. ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. ܗܟܢ ܒܥܕܢ
ܚܫܘܠ ܠܐ ܕܪܚ ܩܝܡ ܒܪܘܚ. ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. ܗܟܢ ܒܥܕܢ
23 ܚܫܘܠ ܠܐ ܕܪܚ ܩܝܡ ܒܪܘܚ. ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. ܗܟܢ ܒܥܕܢ
ܚܫܘܠ ܠܐ ܕܪܚ ܩܝܡ ܒܪܘܚ. ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. ܗܟܢ ܒܥܕܢ
24 ܚܫܘܠ ܠܐ ܕܪܚ ܩܝܡ ܒܪܘܚ. ܒܟܠ ܙܒܢ ܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. ܗܟܢ ܒܥܕܢ
25 * ܐܢ ܠܐ ܬܫܒܩ ܠܚܫܘܠ ܩܕܡܝܗ. ܕܠܡܐ ܢܬܒܝܫ. ܗܟܢ ܒܥܕܢ ܕܚܠ
26 ܒܪ ܢܫܐ ܕܡܫܬܕܐ ܒܪܥܝܘܗ ܘܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. * ܗܟܢ ܒܥܕܢ ܕܚܠ
27 ܒܪ ܢܫܐ ܕܡܫܬܕܐ ܒܪܥܝܘܗ ܘܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. ܗܟܢ ܒܥܕܢ ܕܚܠ
28 ܒܪ ܢܫܐ ܕܡܫܬܕܐ ܒܪܥܝܘܗ ܘܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. * ܐܢ ܠܐ ܬܫܒܩ ܠܚܫܘܠ
29 ܩܕܡܝܗ. ܕܠܡܐ ܢܬܒܝܫ. ܗܟܢ ܒܥܕܢ ܕܚܠ ܒܪ ܢܫܐ ܕܡܫܬܕܐ ܒܪܥܝܘܗ
30 ܘܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. * ܐܢ ܠܐ ܬܫܒܩ ܠܚܫܘܠ ܩܕܡܝܗ. ܕܠܡܐ ܢܬܒܝܫ.
31 ܗܟܢ ܒܥܕܢ ܕܚܠ ܒܪ ܢܫܐ ܕܡܫܬܕܐ ܒܪܥܝܘܗ ܘܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. * ܐܢ
ܠܐ ܬܫܒܩ ܠܚܫܘܠ ܩܕܡܝܗ. ܕܠܡܐ ܢܬܒܝܫ. ܗܟܢ ܒܥܕܢ ܕܚܠ ܒܪ ܢܫܐ
ܕܡܫܬܕܐ ܒܪܥܝܘܗ ܘܠܐ ܢܬܒܥܬ ܡܢ ܕܚܠܬ. * ܐܢ ܠܐ ܬܫܒܩ ܠܚܫܘܠ ܩܕܡܝܗ.
1 * ܕܠܡܐ ܢܬܒܝܫ. ܗܟܢ ܒܥܕܢ ܕܚܠ ܒܪ ܢܫܐ ܕܡܫܬܕܐ ܒܪܥܝܘܗ.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

19 * القلب الثابت في فكرته كسبه النفس على الحايط المرين * من صعين فوق حجر مرفيع وما
20 كان ضعفا. لا ثبات له امام الريح * كما ان ثوب الكتان او الصوف لا يثبت امام العاصف. كذلك
21 قلب الجاهل منكسر في جوفه. وليس له قوام عند الشدايد * ودمع العين يسيل الدموع. واكيات
22 القلب يقطع الاحاء * ومن رمي الطاير طيره * ومن امسع من قضاء حاجة صاحبه اصرف ودّه
23 عنه. لا تتعير على صديقك * وان تعيرت فلا تسمه صديقا. فلا يحل لك انه يدعي لك
24 صديقا * الصديق الخاص لا تيس من ودّه ولو اضرط السيف عليه. لانه يحمل ويقبل
25 العذر * كذلك وان فتحت فاك عليه فلا خوف عليك. لان رضاه لشدة ودّه سريع * الصديق
26 في حيراته كن له ناصرا عند الشدة. لتنال منه الخير عند الفرح * قبل لهيب النار يرتفع
28 الدخان. وقبل سفك الدم السيمة * ان افتقر صاحبك فلا تعيره. ولا تتواري عنه * ان
30 اطلعك صاحبك على سر فلا تفشه. لئلا يجتنبك كل من يسمع. ويزدريك بمنزلة المسي * يا
31 ليتني اقيم على فمي حارس. وعلى شفتي خاتم. لئلا اسقط بسوء الفكر. لئلا يهلكني لساني *
1 القفل الثالث والعسرون * اللهم ربي ورب حياتي. لا تحملني بقلا من اجلها *

Loramentum ligneum colligatū in ædificium non 19
diſſolvetur in concuſſione: ſic cor confirmatum
in cogitatione conſilii In tempore non metuet. 20
Cor firmatum in cogitatione intellectûs, ſicut
ornatus arenoſus parietis limpidi. Pali in excelſo 21
poſiti contra faciem veati non permanebunt; Sic 22
cor timidum in cogitatione ſtulti contra omnem
timorem non reſiſtet. Pungens oculum, deducet 24
lachrymas: et qui pungit cor; profert ſenſum.
Mittens lapidem in volatilia, abigit illa: et qui 25
convitiatur amico; diſſolvet amicitiam. Ad 26
amicum etſi produxeris gladium; non deſperes:
eſt enim regreſſus. Ad amicum Si aperueris os; 27
non timeas: eſt enim concordatio: Excepto im-
properio, et ſuperbiâ, et myſterii revelatione,
& plagâ doloſâ: in his effugiet omnis amicus.
Fidem poſſide in paupertate cum proximo; ut 28
in bonis illius ſimul (e) implearis. In tem- 29
pore tribulationis permane illi; ut in hæredita-
te illius cohæres ſis. Ante ignem, camini vapor, 30
& fumus: ſic ante ſanguines convitia. Ami- 31
cum (f) protegere non confundar: & à facie
illius non me abſcondam: etiam ſi mala mihi
evenerint per illum: Omnis, qui audit; cavebit 32
ſibi ab eo. Quis dabit mihi in ore meo cuſtodi- 33
am, & ſuper labia mea ſignaculū (g) aſtutum; ut
non cadam ab (h) illa, & lingua mea perdat me?

CAP. XXIII.

DOmine pater, & dominator vitæ meæ, ne 1
derelinquas me in conſilio eorum: non ſinas me
cadere in illis.

Cor in animi ſui ſententia firmum ſimile eſt 19
ornamento ſculpturarū ornatis parietib⁹ im-
poſito. Faſciculus parvus excelſo lapidi ſu- 20
perpoſitus, & quicquid leviſſimum eſt, vento
reſiſtere nequit. Quemadmodum lini lanæq; 21
candidæ linteum ante turbinem minimè ſub-
ſiſtit, ita cor ſtulti in præcordiis ejus confra-
ctum eſt, & adverſitati reſiſtere nequaquam
poteſt. Percuſſio oculi elicit lachrymas, & 22
percuſſio cordis diſſolvit amicitiam. Qui la- 23
pidem jaculatur in avem, abigit eam; & qui
denegat *aliquid* amico ſuo, diſſolvit amiciti-
am ejus. Erga amicum tuum ne muteris; quòd
ſi muteris, ne putes eſſe tibi cum ipſo amiciti-
am. In amicum tuū etiamſi gladium ſtrinxe- 24
ris, ne deſperes; ſupereſt enim exeundi locus.
Et ſi in amicum tuū aperueris os tuum, ne ti- 25
meas; eſt enim reconciliatio. Filius contume-
liarum eſt qui patefacit arcanum: & percuſſio
clandeſtina (*i. detractatio*) dirimit amicitiam.
Fulci ſocium tuū in paupertate illius, ut etiam 26
proſperitatum ejus ſis particeps. Tempore 27
afflictionis eſto illi ſocius, ut etiam hæredita-
tis ejus ſis hæres. Ante ignem exhalat fumus, 28
& ante effuſionem ſanguinis convicium.
Si in 29
paupertatem redactus fuerit amicus tuus, ne
affeceris eum pudore, & à conſpectu ejus ne
te ſubduxeris. Si ſecretum tibi revelet ami- 30
cus tuus, ne promas illud; ne quiſquis te audi-
erit, à te caveat, teq; ut pernitioſum habeat.
O quis conſtituat ori meo cuſtodem, & la- 31
biis meis ſigillum honoris; ut ne dolum iis
proferam, nec mea me perimat lingua?

CAP. XXIII.

DEus pater mi, & Domine vitæ meæ, ne me 1
facias per ea (*nempe, labia & linguam*)
impingere.

Cor in ſua cogitatione firmū, ſimile eſt ca- 19
laturæ parieti ornato ſuperpoſitæ. Faſci- 20
culus parvus ſublimi petræ ſuperpoſitus,
et quicquid leve eſt, non habet conſiſtentiā
adversùs ventū. Quemadmodū pannus 21
lineus aut laneus non reſiſtit turbini, ita
inſipientis animus fractus eſt in pectore
ipſius, nullamq; habet in adverſitatibus
firmitatem. Dolor oculi labi facit lachry- 22
mas, mœſtitia verò cordis fraternitatem
dirimit. Qui volucrem ictu petit, avolare 23
facit illam; & qui xenuit amici ſui nego-
tiū peragere, amicitiā ejus à ſe deſtruxit.
Ne ſis inconſtans, in amicum tuū; quòd ſi
fueris inconſtans, ne voces eum amicum:
neq; enim fas eſt eū vocari amicū tuum.
Amici peculiarisne deſperes amicitiā, li- 24
cèt gladiū ſtrinxeris in eū; quia tolerat et
admittit excuſationem. Similiter, etiamſi 25
os tuū aperueris in eū, timere non debes;
quoniā reconciliatio ejus, ob vehementem
ipſius amorem, celerrima eſt. Ei, qui rebus 26
ſecundis, amicus eſt, adjutor eſto in ad-
verſitate; ut commodum ab eo percipias
cùm exhilaratus fuerit. Ante in- 28
flammationem ignis aſcendit fumus,
& ante effuſionem ſanguinis convicium.
Si pauper fiat amicus tuus, ne impro- 29
peres ei, et ne te abſcondas ab illo. Si a- 30
micus tuus ſuum tibi ſecretum indicārit,
ne divulges illud; ne te devitet quiſquis
audierit, et pro noxio te habeat. O utinam 31
conſtituā ori meo cuſtodem, labiiſve meis
annulum; ne malam cogitationem pronun-
tiem, ne perdat me lingua mea.

CAP. XXIII.

DEus Domine mi, & Domine vitæ 1
meæ, ne cureres me ponere causâ illorum.

Versio VULG. LAT.

2 Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo
doctrinam sapientiæ, ut ignorationibus eorum non parcant
3 mihi. & non appareant delicta eorum, Et ne edinrescant
ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata
mea abundent, & incidam in conspectu adversariorum meo-
4 rum, & gaudeat super me inimicus meus? Dñe pater, & Deus
5 vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum. Extol-
lentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne deside-
6 rium averte à me. Auser à me ventris concupiscentias, &
concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me, & animæ
7 irreverenti & infrunitæ ne tradas me. Doctrinam oris audi-
te, filii: & qui custodierit illam, non periet labiis, nec
8 scandalizabitur in operibus nequissimis. In vanitate sua ap-
prehenditur peccator, & superbus & maledicus scandali-
9 zabitur in illis. Jurationi non assuescat os tuum, multi enim
10 casus in illa. Nominatio verò Dei non sit assidua in ore tuo,
& nominibus Sanctorum non admiscearis: quoniam non
11 eris immunis ab eis. Sicut enim servus interrogatus assi-
duè, à livore non minuitur: sic omnis jurans, & nominans,
12 in toto à peccato non purgabitur. Vir multùm jurans im-
plebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga.
13 Et si frustraverit, delictum illius super ipsum erit: & si dis-
14 simulaverit, delinquit dupliciter: Et si in vacuum juraverit,
non justificabitur: replebitur enim retributione domus illi-
15 us. Est & alia loquela contraria morti, non inveniatur in
16 hæreditate Jacob. Etenim à misericordibus omnia hæc au-
ferentur, & in delictis non volutabuntur. Indisciplinatæ
17 loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illa verbum
peccati.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 † Τίς (ᵃ) θησήσει ἐπὶ ℣ διανοήματός μου μάστιγας, † καὶ ἐπὶ τῆς
καρδίας μου (γ) παιδείαν σοφίας; † ἵνα ἐπὶ τοῖς ἀγνοήμασιν μου
3 μὴ φείσωνται, † καὶ ἐὰν μὴ περὶ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν, † Ὅπως
μὴ πλεονάσωσιν αἱ ἄγνοιαί μου, † καὶ αἱ ἁμαρτίαι μου πλεονάσωσι,
† καὶ πεσοῦμαι ἔναντι ℣ ἐναντίων, † καὶ ἐπιχαρεῖταί μοι ὁ ἐχθρός
4 μου. † Κύριε πάτερ καὶ δεὶ ζωῆς μου, † Μὴ ἐνεργισμὸν ὀφθαλμῶν μὴ
5 δῷς μοι, † καὶ ἐπιθυμίαν ἀπόστρεψον ἀπ' ἐμοῦ. † Κοιλίας ὄρεξις
6 καὶ ζωπασμὸς μὴ καταλαβέτωσάν με, † καὶ ψυχῇ ἀναιδοῦς μὴ
7 παραδῷς (ε) με. ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΟΜΑΤΟΣ. † Παι-
δείαν στόματος ἀκούσατε τέκνα, † καὶ ὁ φυλάσσων ἃ μὴ ἁλῷ † ἐν
8 τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ. Καταληφθήσεται † ἁμαρτωλὸς, καὶ πεσεῖται
9 καὶ ἀσθένεια σκανδαλισθήσεται ἐν αὐτοῖς. † Ὅρκῳ μὴ ἐθίσῃς
10 τὸ στόμα σου, Καὶ ὀνομασίᾳ ℣ (ζ) ἁγίου μὴ συνεθισθῇς. † Ὥσπερ
11 γὰρ οἰκέτης ἐξεταζόμενος ἐνδελεχῶς † ἀπὸ μώλωπος οὐκ ἐλαττω-
θήσεται, † οὕτως καὶ ὁ ὀμνύων καὶ (η) ὀνομάζων διαπαντὸς † ἀπὸ
12 ἁμαρτίας οὐ μὴ καθαρισθῇ. † Ἀνὴρ πολύορκος πλησθήσεται ἀνο-
μίας, † καὶ οὐκ ἀποστήσεται ἀπὸ ℣ οἴκου αὐτοῦ μάστιξ. † Ἐὰν
παραμελήσῃ, ἁμαρτία αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, † κἂν ὑφίσῃ, ἥμαρτε
14 διπλοῦς. † Καὶ ἐὰν διακενῆς ὀμόσῃ, οὐ δικαιωθήσεται, † πλησθήσε-
15 ται γὰρ ὁ οἶκος αὐτοῦ. † Ἔστι λέξις ἀντικειμένη θανάτῳ, † μὴ εὑρεθήτω ἐν κληρονομίᾳ Ἰακώβ· † Ἀπὸ γὰρ εὐσε-
16 βῶν ταῦτα πάντα ἀποστήσεται, † καὶ οὐ ἁμαρτίαις οὐκ ἐγκυ-
17 λισθήσεται. † Ἀπαιδεύσιαν ἀσυνῆ μὴ συνεθίσῃς τὸ στόμα σου,
† ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ λόγος ἁμαρτίας.

MS. A. (ᵃ) θησήσῃ (γ) παιδίας (δ) πλησθήσῃ (ε) με. Παιδίαν στόματος ἀκούσατε (ζ) ὑψίστου (η) ὁ ὀνομάζων διαπαντὸς

2 *Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in*
corde meo doctrinam sapientiæ? ut in ignoratio-
nibus meis (a) non parcant; & non prætermit-
tant delicta illorum: ut non accrescant ignoran- 3
tiæ meæ, & peccata mea abundent: & decidam
in conspectu adversariorum; & gaudebit super
me inimicus meus. Domine pater, & Deus vitæ 4
meæ, (b) Elationem oculorum ne dederis mihi: & 5
concupiscentiam averte à me. Ventris appetitio, 6
& concubitus, ne apprehendant me: & animæ
irreverenti ne tradas me. DOCTRINA
ORIS. Doctrinam oris audite, filii: & qui cu- 7
stodierit; non capietur in labiis suis. Appreben- 8
detur peccator: & maledicus & superbus scan-
dalizabuntur in illis. Jurationi non assuefacias 9
os tuum: Et nominationi Sancti non assuesca. 10
Sicut enim servus interrogatus assiduè, à livore 11
non minuetur; sic & jurans, & nominans semper,
à peccato non purgabitur. Vir multùm juranş 12
implebitur iniquitate: & non discedet à domo
ejus plaga. Si deliquerit, delictum illius super 13
ipsum erit: &, si dissimulaverit, deliquit dupli-
citer. Et, si in vacuum juraverit; non justifi- 14
cabitur: replebitur enim obductionibus domus
ejus. Est loquela (c) induta morte: non invenia- 15
tur in hæreditate Jacob. A piis enim omnia hæc 16
auferentur, & in peccatis non se volutabunt.
(d) Indisciplinationi temerariæ non assuefacias 17
os tuum: est enim in ea verbum peccati.

MS. A. (ᵃ) *Quis constituet* (b) *Elationem oculorum ne dederis mihi* (c) *induta morte* (d) *Indisciplinationi temerariæ non assuefacias os tuum* τὸ ὄνομα κυρίου ἀπὸ ἁμαρτίας

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * مَنْ يَجْعَلُ عَلَى أَفْكَارِي سَوْطًا وَعَلَى قَلْبِي قَضِيبَ الْعِلْمِ * لِكَيْ يَرْحَمَنِي الرَّبُّ
3 وَيُعْفِرَ جَمِيعَ ذُنُوبِي * لِكَيْلَا أُحِبَّ الْفَسَادَ وَأَرِبَّ الْخِزْيَ فِي مَجْمَعِ الْجُهَّالِ * وَتَكْثُرَ خَطَايَايَ
4 وَزَلَلِي * وَيَطْرَحُونِي أَمَامَ الْأَعْدَاءِ * وَيَسُرَّ بِي الْمُبْغِضُ * اللَّهُمَّ وَرَبَّ حَيَاتِي لَا تُلْقِنِي فِي
5 ضَلَالَتِهِمْ * وَلَا تَرْوِنِي عَيْنًا مُتَجَلِّلَةً * وَابْعُدْ عَنْ قَلْبِي تَجَسُّرًا * وَلَا يُقَيِّدْنِي الْقَبِيحُ * وَتَجَاسُرَ
6 الْجَسَدِ لَا تُمْسِكْنِي * وَنَفْسَ مَرَحٍ لَا تَمْلِكْنِي * اسْمَعُوا كَلَامِي يَا مَعْشَرَ الْبَنِينَ * وَمَنْ يَقْرَبُ
7 مِنَ السَّمَاعِ لَا يَعْثُرُ * بِكَلَامِهِ يُعَاقَبُ الْمُنَافِقُ * وَيَدْكَلُ الْجَاهِلُ بِنُطْقِهِ * لَا تَعْوِدْ فَمَكَ
8 الْقَسَمَ * وَلَا تُجَالِسِ الْقُضَاةَ * لِأَنَّ مَنْ أَكْثَرَ الْإِيمَانَ لَا يُقْلِتُ مِنَ الْعُقُوبَةِ * وَكَذَلِكَ مَنْ
9 حَلَفَ وَكَذَبَ لَا يَنْجُوا مِنَ الذُّنُوبِ * الْحَلَّافُ وَالْمُجْرِي عَلَى الْإِيمَانِ لَا يُعْدَمُ بَيْتُهُ الْبَلَاءَ
10 وَالسَّرَّ * إِنْ وَهَمَ وَحَلَفَ كَاذِبًا فَقَدْ أَخْطَأَ * وَإِنْ كَانَ بِالصِّدْقِ فَلَا يَحْلِفْ * لِأَنَّ مَنِ اجْتَرَى
11 عَلَى الْقَسَمِ كُلَّ حِينٍ هُوَ مَكْرُوهٌ * وَلَا يَنْجُوا مِنَ الْبَلَاءِ * وَإِنْ كَانَتْ خَصْلَةٌ أَحْسَنَ نِسْبَةً هَذِهِ *
12 فَسَلِ اللَّهَ أَنْ يَصْرِفَهَا عَنْ آلِ يَعْقُوبَ * وَمَنْ كَفَّ نَفْسَهُ عَنْ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ وَرَبِّ الْحَيَاةِ *
13 وَلَا يَتَدَنَّسْ بِالْخَطَايَا * وَلَا تَعْوِدْ فَمَكَ لِلسَّفَهِ أَيْضًا * لِأَنَّ فِيهِ كَلَامَ الزُّورِ وَالْبَاطِلَ *

2 *O quis constituat menti meæ flagellum, &* 1
cordi meo virgam disciplinæ! ut ipse Domi-
nus parcat culpis meis, ut cùm unà convene-
rint, nil acquirant, nec ament committere
corruptionem. Ut ne multiplicentur delicta 3
mea, nec augeantur peccata mea, méq; expo-
nant coram inimico, gaudeátq; de me oſor.
Deus pater mi, & Domine vitæ meæ, ne me 4
prosternas per errorem eorum: oculum ela-
tum ne dederis mihi, & cor lascivum amove-
as à me. Quod bonum est non me prætereat, 5
nec salacitas carnis me libidinosum reddat,
nec animus arrogans dominetur meî. Doctri- 6
nam oris mei audite filii, quam qui cautè
servaverit, probris non erit obnoxius. Ser- 7
mone enim suo capitur impius, & stultus ore
suo impingit. Juramenta ne doceas os tu- 8
um, & inter judices ne sis sedens: Quoniam 9
qui crebrò jurat, flagello non erit immunis;
similiter qui mentiens jurat, culpis non va-
cabit. Homo ad jurandum proclivis acqui- 10
rit scelera, nec abscedet perturbatio à domo
ejus. Si per errorem dejerat, peccatum ejus 11
in ipsum recidet: sin verò, ne juret. Qui- 12
quis enim jurat quovis momento, execranda
res est, nec erit insons. Et si quid est illud huic 13
simile, faxit Deus ne reperiatur in hæredi-
tate Jacobi. Et quidem qui se ab his abstì- 14
nuerit, vivet, & peccatis non immiscebitur.
Imò nec stultitiæ os tuum assuefacias, quoni- 15
am in hac etiam non desunt verba falsitatis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * يَا لَيْتَنِي أُقِيمُ عَلَى فِكْرِي سَوْطًا * وَعَلَى قَلْبِي قَضِيبَ الْعِلْمِ * لِكَيْ يَرْحَمَنِي الرَّبُّ
3 وَيَغْفِرَ جَمِيعَ ذُنُوبِي * لِكَيْلَا أُحِبَّ الْفَسَادَ * وَأَرِبَّ الْخِزْيَ فِي مَجْمَعِ الْجُهَّالِ * وَتَكْثُرَ خَطَايَايَ
4 وَزَلَلِي * وَيَطْرَحُونِي أَمَامَ الْأَعْدَاءِ * وَيَسُرَّ بِي الْمُبْغِضُ * اللَّهُمَّ وَرَبَّ حَيَاتِي لَا تُلْقِنِي فِي
5 ضَلَالَتِهِمْ * وَلَا تَرْوِنِي عَيْنًا مُتَجَلِّلَةً * وَابْعُدْ عَنْ قَلْبِي تَجَسُّرًا * وَلَا يُقَيِّدْنِي الْقَبِيحُ * وَتَجَاسُرَ
6 الْجَسَدِ لَا تُمْسِكْنِي * وَنَفْسَ مَرَحٍ لَا تَمْلِكْنِي * اسْمَعُوا كَلَامِي يَا مَعْشَرَ الْبَنِينَ * وَمَنْ يَقْرَبُ
7 مِنَ السَّمَاعِ لَا يَعْثُرُ * بِكَلَامِهِ يُعَاقَبُ الْمُنَافِقُ * وَيَدْكَلُ الْجَاهِلُ بِنُطْقِهِ * لَا تَعْوِدْ فَمَكَ
8 الْقَسَمَ * وَلَا تُجَالِسِ الْقُضَاةَ * لِأَنَّ مَنْ أَكْثَرَ الْإِيمَانَ لَا يُقْلِتُ مِنَ الْعُقُوبَةِ * وَكَذَلِكَ مَنْ
9 حَلَفَ وَكَذَبَ لَا يَنْجُوا مِنَ الذُّنُوبِ * الْحَلَّافُ وَالْمُجْرِي عَلَى الْإِيمَانِ لَا يُعْدَمُ بَيْتُهُ الْبَلَاءَ
10 وَالسَّرَّ * إِنْ وَهَمَ وَحَلَفَ كَاذِبًا فَقَدْ أَخْطَأَ * وَإِنْ كَانَ بِالصِّدْقِ فَلَا يَحْلِفْ * لِأَنَّ مَنِ اجْتَرَى
11 عَلَى الْقَسَمِ كُلَّ حِينٍ هُوَ مَكْرُوهٌ * وَلَا يَنْجُوا مِنَ الْبَلَاءِ * وَإِنْ كَانَتْ خَصْلَةٌ أَحْسَنَ نِسْبَةً هَذِهِ *
12 فَسَلِ اللَّهَ أَنْ يَصْرِفَهَا عَنْ آلِ يَعْقُوبَ * وَمَنْ كَفَّ نَفْسَهُ عَنْ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ وَرَبِّ الْحَيَاةِ *
13 وَلَا يَتَدَنَّسْ بِالْخَطَايَا * وَلَا تَعْوِدْ فَمَكَ لِلسَّفَهِ أَيْضًا * لِأَنَّ فِيهِ كَلَامَ الزُّورِ وَالْبَاطِلَ *

O utinam statuam super cogitationem 2
meam flagellum, & super cor meum vir-
gam disciplinæ, ut misereatur meî Do-
minus, & parcat omnibus culpis meis;
ne amem corruptelam, & acquiram in- 3
famiam in cœtu stultorum: Et multi-
plicentur peccata mea ac lapsus meî, pro-
sternántque me coram hostibus, & gau- 4
deat de me oſor. Deus O Domine vitæ
meæ, ne me projicias ob errorem eorum,
ne dederis mihi oculũ superbum, & re- 5
pelle à corde meo impuritatem: Néve me
frangat obscœnitas, & corporis impudi-
citia ne me contaminet, nec animus arro- 6
gans in me regnet. Audite sermones meos
O cœtus filiorum; nam qui ad audiendũ 7
accesserit, non impinget. Verbis suis pu-
nietur impius, stultus eloquio suo vinci- 8
etur. Ne assuefacias os tuum juramento,
& ne consedeas cum judicibus. Qui 9
enim frequenter jurat, non effugiet pœ-
nam; & pari ratione qui dejerat ac men- 10
titur, non erit immunis scelerum. Jura-
toris et juramento assueti domus non ca- 11
rebit adversitate & miseriâ. Si erret,
falsóque juret, peccat: sin autem verè, ne
juret: Quia qui singulis momentis pro- 12
caciter in jusjurandum effundítur, abo-
minandus est, nec liber erit ærumnis. Et 13
si qua sit alia prava consuetudo huic si-
milis, Deum rogamus ut eam avertat à
gente Jacobi. Qui autem ab hujusmodi 14
rebus sese cohibuerit, vitam conseque-
tur, nec polluetur peccatis. Prætereà ne 15
assuefacias os tuum inspientiæ, quando-
quidem adsunt in illa verba falsitatis ac
vanitatis.

Versio VULG. LAT.

18 Memento patris & matris tuæ, in medio enim magnato-
19 rum consistis: Ne fortè obliviscatur te Deus in conspe-
ctu illorum, & assiduitate tuâ infatuatus improperium pa-
tiaris, & maluisses non nasci, & diem nativitatis tuæ ma-
20 ledicas. Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus
21 diebus suis non erudietur. Duo genera abundant in pec-
22 catis, & tertium adducit iram, & perditionem. Anima
calida quasi ignis ardens, non extinguetur donec aliquid
23 glutiat: Et homo nequam in ore carnis suæ, non desi-
24 net donec incendat ignem. Homini fornicario omnis pa-
nis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem.
25 Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens
26 in animam suam, & dicens; Quis me videt? Tenebræ
circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo cir-
cumspicit me: quem vereor? delictorum meorum non
27 memorabitur Altissimus. Et non intelligit quoniam omnis
videt oculus illius, quoniam expellit à se timorem Dei
hujusmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum:
28 Et non cognovit quoniam oculi Domini multò plus lucidi-
ores sunt super Solem, circumspicientes omnes vias homi-
num, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in
29 abscondita partes. Domino enim Deo antequàm crearen-
tur, omnia sunt agnita: sic & post perfectum respicit omnia.
30 Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus
31 fugabitur: & ubi non speravit, apprehendetur. Et erit
dedecus omnibus, eò quòd non intellexerit timorem Do-
32 mini. Sic & mulier omnis relinquens virum suum, & statuens hæreditatem ex alieno matrimonio:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 † Μήσθητι (θ) πατρὸς καὶ μητρός σου, † ἀναμέσον γὰρ μεγιστάνων
19 συνεδρίου· † (ι) Μήποτε ὀπιλάθῃ σε ἐνώπιον αὐτῶν, † καὶ πρὸ ἐθισμοῦ
σου μωραινθῇς, † καὶ θελήσεις σε μὴ ἐγενήθης, † καὶ † ἡμέραν τ
20 τοκετοῦ (κ) σου καταράσῃ. † Ἀνθρωπος συνεθιζόμενος λόγοις ὀνει-
21 δισμοῦ, † ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐ μὴ παιδευθῇ. † Δύο εἴδη
22 (λ) πληθύνουσιν ἁμαρτίας, † καὶ τὸ τρίτον ἐπάξει ὀργήν· † Ψυχὴ
23 θερμὴ ὡς πῦρ καιόμενον, † οὐ μὴ σβεσθῇ ἕως ἂν καταναλωθῇ· † Ἀν-
θρωπος πόρνος ἐν σώματι σαρκὸς αὐτοῦ, † οὐ μὴ παύσῃ ἕως
24 ἂν ἐκκαύσῃ πῦρ. † Ἀνθρώπῳ πόρνῳ πᾶς ἄρτος ἡδύς, † οὐ μὴ
25 κοπάσῃ ἕως ἂν τελευτήσῃ. † Ἀνθρωπος (μ) βεβαίων ἀπὸ τ
κλίνης αὐτοῦ, † λέγων (ν) ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, Τίς μὲ ὁρᾷ; † Σκό-
26 τος κύκλῳ μου, καὶ οἱ τοῖχοί με καλύπτουσι, † καὶ οὐδείς με ὁρᾷ,
(ξ) τί ἐυλαβοῦμαι; † τ ἁμαρτιῶν μου οὐ μὴ μνησθήσεται ὁ Ὕψιστος·
27 † Καὶ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπων ὁ φόβος αὐτοῦ· † Καὶ οὐκ ἔγνω ὅτι
28 ὀφθαλμοὶ κυρίου † μυριοπλασίως ἡλίου φωτεινότεροί, † ἐπιβλέ-
πουσι πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων, καὶ καταυοοῦντες (ο) εἰς ἀπόκρυφα
29 μέρη. † Πρινὴ κτισθῆναι τὰ πάντα ἔγνωσαι αὐτῷ, † οὕτως καὶ
30 μετὰ τὸ συντελεσθῆναι. † Οὗτος ἐν πλατείαις πόλεως ἐκδικη-
31 θήσεται, † καὶ (π) ὡς ὑχ ὑπενόησεν, (ρ) παθήσεται. † Οὕτως καὶ
γυνὴ καταλιποῦσα τὸν ἄνδρα, † καὶ παρεισποιοῦσα κληρονόμον ἐξ ἀλ-
λοτρίου.

MS. A. (θ) πλείους σου (ι) Μήποτε (κ) σου * Ἀνθρωπος (λ) πληθύ-
νουσιν (μ) πόρνος βεβαίαν ἀπὸ τ κοίτης (ν) τῇ ψυχῇ (ξ) τίνα (ο) ἀπόκρυφα (π) ὡς ὑχ (ρ) καλαθήσεται

Memento patris, & matris tuæ: in medio enim magnatorum consistis: Ne quando oblivioni tradaris in conspectu illorum, & consuetudine tuâ infatueris: & votes non esse natus, & diem nativitatis tuæ maledicès. Homo assuescens verbis improperii, in omnibus diebus suis non erudietur. Duo genera abundant peccatis, & tertium adducet iram: Anima calida, quasi ignis ardens, non extinguetur, donec deglutiatur: Homo fornicarius in corpore carnis suæ non desinet, donec accenderit ignem: Homini fornicario omnis panis dulcis: non cessabit usq; ad finem: Homo qui transgreditur lectum suum, dicens in animo suo; Quis me videt? Tenebræ circundant me, & parietes cooperiunt me, & nemo me videt: quid vereor? delictorũ meorum non memorabitur Altissimus, Et oculi hominum timor ejus. Et non cognovit, quoniam oculi Domini decies millies lucidiores Sole, inspicientes omnes vias hominum, & intuentes in absconditas partes. Antequàm crearentur, omnia sunt ei agnita: sic & postquàm consummata sunt. Hic in plateis civitatis vindicabitur, & ubi non speravit, apprehendetur. Sic & mulier relinquens virum, & statuens hæredem ex alieno.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 * ܐܒܝܟ ܘܐܡܟ ܕܬܗܘܐ ܒܕܟ ܗܘ ܕܐܬܐ ܒܓܘ ܟܝ ܐܢܐ ܒܓܘ ܕܐܬܐ ܒܓܘ ܐܒܝ ܘܐܡܝ

Versio VULG. LAT.

33 Primò enim in lege Altissimi incredibilis fuit : secundò in
virum suum deliquit : tertiò in adulterio fornicata est, &
34 ex alio viro filios statuit sibi. Hæc in ecclesiam adducetur,
35 & in filios ejus respicietur. Non tradent filii ejus radices,
36 & rami ejus non dabunt fructum. Derelinquet in maledi-
ctum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.
37 Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est
quàm timor Dei ; & nihil dulcius, quàm respicere in
38 mandatis Domini. Gloria magna est sequi Dominum : lon-
gitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAP. XXIV.

1 SApientia laudabit animam suam, & in Deo honorabitur,
2 & in medio populi sui gloriabitur. Et in ecclesiis Altissi-
mi aperiet os suum, & in conspectu virtutis illius gloriabi-
3 tur, Et in medio populi sui exaltabitur, & in plenitudi-
4 ne sancta admirabitur, Et in multitudine electorum habe-
5 bit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens ; Ego
ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creatu-
6 ram : Ego feci in cœlis ut oriretur lumen indeficiens, &
7 sicut nebula texi omnem terram : Ego in altissimis habi-
8 tavi, & thronus meus in columna nubis. Gyrum cœli cir-
cuivi sola, & profundum abyssi penetravi, in fluctibus ma-
9 ris ambulavi, Et in omni terra steti : & in omni populo,
10 Et in omni gente primatum habui : Et omnium excellenti-
11 tiũ et humiliũ corda virtute calcavi : et in his omnib⁹ requiẽ
12 quæsivi, & in hæreditate Dñi morabor. Tunc præcepit, &
dixit mihi Creator omnium : & qui creavit me, requievit in
13 tabernaculo meo, Et dixit mihi ; In Jacob inhabita, & in Is-
14 raël hæreditare, & in electis meis mitte radices. Ab initio,
& ante secula creata sum, & usque ad futurum seculum non
desinam, & in habitatione sancta coram ipso ministravi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

33 † Πρῶτον μὲν ἐν νόμῳ (σ) ὑψίστου ἠπαίθησε, † καὶ δεύτερον εἰς ἄν-
δρα (ι) ἑαυτῆς ἐπλημμέλησε, † καὶ τὸ τρίτον ἐν πορνείᾳ ἐμοιχεύθη,
34 † (τ) ἐξ ἀλλοτρίου ἀνδρὸς τέκνα παρέσχηται. † Αὕτη εἰς ἐκκλησίαν
35 ἐξαχθήσε⟩, † καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἔσεσθε τὴ ἔρις. † Οὐ δια-
δώσουσι τὰ τέκνα αὐτῆς εἰς ῥίζαν, † καὶ οἱ κλάδοι αὐτῆς (υ) οὐ δώσουσι
καρπόν. † (ᵛ) Καταλειφθήσε⟩ εἰς κατάραν τὸ μνημόσυνον αὐτῆ, † καὶ τὸ ὄ-
36 νειδος αὐτῆ οὐκ ἐξαλειφθήσε⟩. † Καὶ γνώσονται⟩ οἱ καταλειφθέντες,
37 † ὅτι οὐδὲν κρεῖττον φόβου κυρίου, καὶ οὐδὲν γλυκύτερον τοῦ προσέχειν
ἐντολαῖς κυρίου. MS. A. (σ) ὑψίστῳ (ι) αὐτῆς (τ) καὶ ἐξ (υ) οὐκ
38 οἴσουσιν (ᵛ) * Καλάλειψις ΚΕΦ. κδ'.

(α) ΑΙΝΕΣΙΣ ΣΟΦΙΑΣ.

1 † Ἡ σοφία αἰνέσῃ ψυχὴν αὐτῆς, καὶ ἐν μέσῳ λαοῦ αὐτῆς (β) καυ-
2 χήσεται. † Ἐν ἐκκλησίᾳ ὑψίστου στόμα αὐτῆς ἀνοίξῃ, † καὶ ἐναντι
δυνάμεως αὐτοῦ καυχήσε⟩. † Ἐγὼ ἀπὸ στόματος ὑψίστου ἐξ-
6 ῆλθον, † Καὶ ὡς (γ) ὁμίχλη κατεκάλυψα γῆν. † Ἐγὼ ἐν ὑ-
7 ψηλοῖς κατεσκήνωσα, † καὶ ὁ θρόνος μου ἐν στύλῳ νεφέλης. † Κύκλον
8 οὐρανοῦ ἐκύκλωσα μόνη. † καὶ ἐν βάθει ἀβύσσων περιεπάτησα. † ἐν
9 κύμασι θαλάσσης, Καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ, † καὶ ἐν παντὶ λαῷ
10 Καὶ ἔθνει ἐκτησάμην. † Μετὰ τούτων πάντων (Λ) ἀνάπαυσιν ἐζή-
11 τησα, † καὶ ἐν κληρονομίᾳ τίνος αὐλισθήσομαι. † Τότε ἐνετείλατό
12 μοι ὁ κτίσας ἁπάντων, † καὶ ὁ κτίσας με κατέπαυσε † σκηνήν
13 μου, † Καὶ εἶπεν, (ε) Ἐν Ἰακὼβ κατασκήνωσον, † καὶ ἐν Ἰσραὴλ
14 (ζ) καταπληρονομήθητι. † Πρὸ † αἰῶνος (ᵘ) ἀπ' ἀρχῆς ἔκτισέν
με, † καὶ ἕως (ν) αἰῶνος οὐ μὴ ἐκλίπω. † ἐν σκηνῇ ἁγίᾳ ἐνώπιον
αὐτοῦ (θ) ἐλειτούργησα,

MS. A. (α) ΣΟΦΙΑΣ ΑΙΝΕΣΙΣ. (β) * καυχήσεται. (γ) ὁμίχλαν (Λ) ἐζήτησα ἀνάπαυσιν, (ε) Ἰακὼβ
(ζ) κληρονομήθητι. (ᵘ) ἀπαρχὴν (ν) αἰῶνας (θ) ἐλειτούργουν,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

30 * سرا بحصة حنعهها بكها. ەبلتكه حرسعا بجهزا
31 بحم نهحزا امعهه نجزا. * اوه مح حنعها لاعمه. ەلا تحبنه سكتنه
32 نهبحة. * لا نبهقه حتنه. حقيا حازحا. ەهقحنه لا تحص قوزا. * ەنعهحه
33
34 للههما بحزنه. ەسعتنه. لا نبحقه. * ەنبحقه حهقه حهقنه بزخا.
ەتهخحقه حلا بهعهسنبه حهضلا. بحنه بنحا مح نبحيه بكها. ەحنه
بحصبه مح بحقهه قهقنهەه. * مقلاه * حه *

1 * سحصها لعضس نعقه. ەحيه حقهه بكها لابقنه. * حنعهها بكها.
2 لعكس قهقه. ەحيه ستكهاه لعكضس. * انا مح قهقه بحكما نقفه.
3 4 ەبه حزقلا حهنه زخا. * انا حهنقها حكتا نقفه بعصب. ەحهزهس.
5 حقهقب حنتا. * حعصا بحسا حقهه هزنه. ەحقيا بنا ەتهاه بنا ەتحنه.
6 * حهتقحا بهتا. ەحقهاها بالضلا. ەحصكهه حقيقا ەتهاه بعكحنه.
7 8 * ەحهكم حكهس. نشا حنه حنه. بحانسا نهزانسا بعزا * ەبم حمبس
9 هنزا حلا. ەحم بحصبس ەلعبه بعصس. بحزحنه. * بحنعهها هزنه. ەلعكزن
10 حهعزانلا. * حم مهم حكقيا بالهنه. ەحبكهم حكقيس. لا نجكها بهحنس.
حهعصنا قهبعا. ەبهحهەه عصعه.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

30 * اَوَّلُهَا اَبِهَا عَذَرَ بِسُنَّةِ اللّٰهِ * وَالثَّانِيَةُ اَبِهَا عَذَرَ بِرُوحِهَا * وَالثَّالِثَةُ اَبِهَا عَذَرَ * وَزَنَى *
31 وَطَلَبَتِ ٱلنَّسْلَ مِنَ ٱلْغَرِيبِ * فَلِذٰلِكَ هٰذِهِ مِنَ ٱلْجَمَاعَةِ * وَلْيُعَاقَبْ اَوْلَادُهَا بِذُنُوبِهَا * وَلَا
32 يَكُونُ لَهُمْ فِي ٱلْاَرْضِ اَصْلٌ وَلَا زَرْعٌ * وَسَجَرَتُهَا لَا تُثْمِرُ * وَيَكُونُ ذِكْرُهَا لِلَّعْنَةِ * وَلَا تُعْمَرُ
33 ذُنُوبُهَا * وَيُعْرِفُ جَمِيعُ ٱلسُّكَّانِ وَجَمِيعُ مَنْ يَبْقَى فِي ٱلدُّنْيَا * اَنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ اَكْرَمَ مِنْ خَشْيَةِ
34 اللّٰهِ * وَلَا مِنَ ٱلَّذِي حَفِظَ وَصَايَاهُ *

* اَلْفَصْلُ ٱلرَّابِعُ وَٱلْعِشْرُونَ *

1 * اَلْحِكْمَةُ تَمْدَحُ نَفْسَهَا * وَفِي سَعْبِ اللّٰهِ تُكَرَّمُ * وَبَفَمِهَا فِي جَمَاعَتِهِ * وَتَمْدَحُ وَتُحْمَدُ
2 مِنْ جَمِيعِ اَحِبَّائِهِ * اَنَا خَرَجْتُ مِنْ فَمِ ٱلْعَلِيِّ * وَغَشِيَتِ ٱلْاَرْضَ تَعْلِيمِي شِبْهَ ٱلضَّبَابَةِ *
3 4 * وَنَصَبْتُ فَبِنِي فِي ظِلِّ ٱلسَّمَاءِ * وَمِنْبَرِي فِي اَعْمِدَةِ ٱلسَّحَابِ * وَاِنِّي لَعِنْدَهُ حَالَّةٌ فِي ٱلسَّمَاءِ *
5 وَسَلَكْتُ فِي قَعْرِ ٱلْاَعْمَاقِ * وَفِي يَنَابِيعِ ٱلْمِيَاهِ وَاِسَاسِ ٱلْبِلَادِ * وَتَسَلَّطْتُ عَلَى جَمِيعِ ٱلشُّعُوبِ
6 7 وَالْاُمَمِ * وَطَلَبْتُ ٱلْعُلُوَّ فِي ٱلْمَوَاضِعِ كُلِّهَا * وَقُلْتُ فِي اَيِّ وَادٍ اَحِلُّ * عِنْدَ ذٰلِكَ اَمَرَنِي رَبُّ ٱلْكُلِّ
8 9 وَخَالِقِي وَنَاصِبُ فَبِي وَقَالَ لِي * اُسْكُنِي فِي آلِ يَعْقُوبَ * وَاَنْبِي بَيْنَ بَنِي اِسْرَائِيلَ * جُلِقْتُ
10 قَبْلَ ٱلْعَالَمِينَ * وَلَا يَبْطُلُ ذِكْرِي اِلَى ٱلْاَبَدِ * لَقَدْ خَدَمْتُهُ فِي ٱلْقُبَّةِ ٱلطَّاهِرَةِ *

CAP. XXIV.

1 SApientia commendat seipsam, & in me-
dio populo Dei se laudat : In concilio
Dei aperit os suum, & in medio exercitu-
3 um ejus gloriatur, *dicens* ; Ego ex ore Al-
tissimi prodivi, & quasi nebula terram ob-
4 texi. Ego in summis sublimitatibus fixi ta-
bernaculum meum, & solium meum in nu-
5 bium columnis. In cœlo unà cum ipso ha-
bitavi & radices abyssorum ego perambu-
6 lavi. In fontes aquarum, & orbis funda-
menta, omnésque populos ac gentes domi-
7 nium habui. Et in his omnibus mihi requi-
em quæsivi, quânam in hæreditate commo-
8 rarer. Tunc præcepit mihi omnium Domi-
nus, & qui me condidit, meúmque tentori-
um collocavit, dixit mihi ; In Jacob habi-
9 ta, & in Israel firmare. Ante secula creata
10 sum, & in seculum seculorum non deficiet
memoria mea. In habitaculo sancto coram
ipso ministravi.

*Primò quòd mentita sit in legem Dei : se-*30
cundò in maritum adolescentiæ suæ : tertiò
ob scortationem adulterii, quòd ex alieno
*prolem suscitârit. Hæc etiam è cœtu egre-*31
dietur, & in filios ejus memoria fiet pecca-
*torum ejus. Hujus liberi nequaquam agent*32
radices in terra, & rami ejus haud afferent
*fructus. Relinquetur in execrationem me-*33
moria ejus, & crimina ejus non delebuntur.
*Scientque omnes incolæ terræ, & omnes in*34
orbe superstites intelligent nil esse melius
religione Dei, nec quicquam suavius obser-
vantiâ mandatorum ejus.

CAP. XXIV.

SApientia laudat seipsam, & inter po-1
pulum Dei honore afficitur. Aperítque2
os suum inter ipsius congregationem, &
laudibus atq; gloriâ celebratur ab omni-
bus amicis ejus. Equidem egressa sum3
ex ore Altissimi, et terram doctrinâ meâ
quasi nebula contexi. Erexi tabernacu-4
lum meum in umbra cœli, meúmq; thro-
num in columnis nubium. Et quidè sum5
apud ipsum habitans in cœlo, & ambu-
lavi in imis profunditatibus, Et in fon-6
tibus aquarũ, & fundamentis regionum.
In omnes populos ac gentes potestatè ha-
bui. Et principatum in locis omnibus7
quæsivi, & dixi ; Quânam in valle mo-
rabor ? Tunc mandavit mihi omnium8
Dominus, & creator meus, erectóque
tabernaculi mei, & dixit mihi ; Habi-9
ta inter Jacobi familiam, & inter filios
Israelis maneto. Creata sum ante secula,10
nec deficiet memoria mea in æternum.
Ministravi ei in tabernaculo suo ;

Versio VULG. LAT.

15 Et sic in Sion firmata sum, & in civitate sanctificata simi-
16 liter requievi, & in Jerusalem potestas mea. Et radicavi in
populo honorificato, & in parte Dei mei hæreditas illius,
17 & in plenitudine Sanctorum detentio mea. Quasi cedrus
exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion :
18 Quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ
19 in Jericho: Quasi oliva speciosa in campis, & quasi plata-
20 nus exaltata sum juxta aquam in plateis. Sicut cinnamo-
mum & balsamum aromatizans odorem dedi : quasi myr-
21 rha electa dedi suavitatem odoris : Et quasi storax, & gal-
banus, & ungula, & gutta, & quasi Libanus non incisus va-
poravi habitationem meam, & quasi balsamum non mistum
22 odor meus. Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, &
23 rami mei honoris & gratiæ. Ego quasi vitis fructificavi
suavitatem odoris: & flores mei fructus honoris & honesta-
24 tis. Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agniti-
25 nis, & sanctæ spei. In me gratia omnis viæ & veritatis, in
26 me omnis spes vitæ & virtutis. Transite ad me omnes qui
concupiscitis me, & à generationibus meis implemini :
27 Spiritus enim meus super mel dulcis, & hæreditas mea super
28 mel & favum : Memoria mea in generationes seculorum.
29 Qui edunt me, adhuc esurient : & qui bibunt me, adhuc
30 sitient. Qui audit me, non confundetur : & qui operantur
31 in me, non peccabunt. Qui elucidant me, vitam æternam
32 habebunt. Hæc omnia liber vitæ, & testamentum Altissi-
33 mi, & agnitio veritatis. Legem mandavit Moyses in præ-
ceptis justitiarum, & hæreditatem domui Jacob, & Israël
34 promissiones. Posuit David puero suo excitare regem ex
ipso fortissimum, & in throno honoris sedentem in sempi-
35 ternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, & sicut Ti-
36 gris in diebus novorum. Qui adimplet quasi Euphrates sensum : qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 † Καὶ ἔτως ἐν Σιὼν ἐστηρίχθην. † ἐν πόλει ἠγαπημένῃ ὁμοίως
16 με κατέπαυσεν, † καὶ ἐν Ἰερουσαλὴμ (ι)ἡ ἐξουσία μου. † Καὶ ἐρρι-
ζωσα ἐν λαῷ δεδοξασμένῳ, † ἐν μερίδι κυρίου κληρονομίας αὐτοῦ.
17 † Ὡς κέδρος ἀνυψώθην ἐν τῷ Λιβάνῳ, καὶ ὡς κυπάρισσος ἐν (κ)ὄρε-
18 σιν Ἀερμών. † Ὡς φοῖνιξ ἀνυψώθην ἐν Ἀσημαλοῖς, † καὶ ὡς φυτὰ
19 ῥόδα ἐν Ἰεριχῷ· † (λ)Ὡς ἐλαία εὐπρεπὴς ἐν πεδίῳ, † καὶ ἀνυψώ-
20 θην ὡς πλάτανος. † Ὡς κιννάμωμον καὶ ἀσπάλαθος ἀρωμάτων
δέδωκα ὀσμήν, † καὶ ὡς σμύρνα ἐκλεκτὴ (λ) δέδωκα εὐωδίαν·
21 † (μ)Ὡς χαλβάνη καὶ ὄνυξ καὶ στακτὴ, † καὶ ὡς λιβάνου ἀτμὶς ἐν
22 σκηνῇ. † Ἐγὼ (ν) ὡς τερέμινθος ἐξέτεινα κλάδους μου, † καὶ οἱ
23 κλάδοι μου κλάδοι δόξης καὶ χάριτος. Ἐγὼ ὡς ἄμπελος
(ξ) βλαστήσασα χάριν, † καὶ τὰ ἄνθη μου καρπὸς δόξης καὶ πλούτου.
26 † (ο) Προσέλθετε πρός με οἱ ἐπιθυμοῦντές μου, καὶ ἀπὸ τ (π) γεν-
27 νημάτων μου ἐμπλήσθητε. † Τὸ γὰρ μνημόσυνόν μου ὑπὲρ (ρ) μέλι γλυ-
29 κύ, † καὶ ἡ κληρονομία μου ὑπὲρ (τ) μέλιτος καὶ κηρίου. † Οἱ ἐσθίοντές
30 με ἔτι πεινάσουσι, † καὶ οἱ πίνοντές με ἔτι διψήσουσιν. † Ὁ ὑπα-
κούων μου οὐκ αἰσχυνθήσεται, † καὶ οἱ ἐργαζόμενοι ἐν ἐμοὶ οὐχ ἁμαρτή-
32 σουσιν. † Ταῦτα πάντα βίβλος διαθήκης θεοῦ ὑψίστου, † νόμον ὃν
ἐνετείλατο (σ) Μωϋσῆς, † κληρονομίαν συναγωγαῖς Ἰακώβ.
35 † Ὁ (τ) πιμπλῶν ὡς Φισὼν ζοφίαν, † καὶ ὡς Τίγρις ἐν ἡμέραις
36 νέων. † Ὁ ἀναπλήρων ὡς Εὐφράτης σύνεσιν, † καὶ ὡς Ἰορδάνης
ἐν ἡμέραις θερισμοῦ.

MS. A. (ι) ἐξουσία μου. (κ) ὄρει(λ)Καὶ ὡς(λ)δέδωκα (μ) Καὶ ὡς χαλβάνη(ν) ᾗ ὡς τερέμινθος (ξ) ἐβλάστησα (ο) Προσέλθατε (π) γεννημάτων (ρ) τὸ μέλι τὸ γλυκύ, (τ) μέλιτος καὶ κηρίου. Οἱ ἔδοντές(σ)ἡμῖν Μωϋσῆς (τ)πιόντων

Et sic in Sion firmata sum. In civitate (b)dilecta 15
similiter quiescere me fecit : & in Hierusalem
potestas mea. Et radicavi in populo honorificato, 16
in parte Domini, hæreditatis ejus. Quasi 17
cedrus exaltata sum in Libano, & quasi
cupressus in montibus Aermon. Quasi pal- 18
ma exaltata sum in (c) littoribus, &
quasi plantæ rosæ in Hiericho. Quasi o- 19
liva speciosa in campo : & quasi platanus
(d)exaltata sum. Sicut cinnamomum, & (e)a- 20
spalathus aromatum dedi odorem : & tanquam
myrrha electa dedi suavitatem odoris. Quasi 21
Galbanum, & ungula, & gutta, & quasi libani
vapor in tabernaculo. Ego quasi terebinthus ex- 22
pandi ramos meos : & rami mei (f)rami honoris
& gratiæ. Ego quasi vitis fructificavi gratiam : 23
& flores mei, fructus honoris & (g) honestatis.
Accedite ad me, qui concupiscitis me, & à ge- 26
nerationibus meis adimplemini. Memoria enim 27
mea super mel dulcis, & hæreditas mea super
mellis (h)favum. Qui edunt me ; adhuc esu- 29
rient : & qui bibunt me ; adhuc sitient. Qui 30
audit me ; non confundetur : & qui operantur in
me ; non peccabunt. Hæc omnia, liber testa- 32
menti Dei altissimi : legem, quam mandavit Moy-
ses, hæreditatem synagogis Jacob. Qui implet 35
quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris in die-
bus novorum. Qui adimplet quasi Euphrates 36
sensum, & quasi Jordanes in diebus messis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * ܘܒܨܗܝܘܢ ܐܦ ܐܢܐ ܐܩܡ * ܘܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܕܙܟܝܐ ܕܝܩܝܪܐ ܠܗ * ܘܟܐܢ ܫܘܠܛܢܝ ܐܢܐ ܒܐܘܪܫܠܝܡ
12 ܒܥܡܐ ܕܡܫܒܚ ܘܒܚܠܩܐ ܕܐܠܗܝ ܕܒܝܬ ܫܪܝܬܗ ܘܒܐܬܪ ܩܕܝܫܝ ܐܬܚܙܩ ܡܫܟܢܝ ܘܒܝܬ ܡܫܟܢ ܩܕܫ ܐܬܬܩܢ ܫܘܠܛܢܝ
13 * ܐܦ ܐܢܐ ܐܬܪܒܝܬ ܐܝܟ ܐܪܙܐ ܒܠܒܢܘܢ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
14 15 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
16 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
17 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
18 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
19 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
22 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
23 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
24 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
25 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
26 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
27 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
28 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ
29 ܘܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܒܠܒܢܘܢ ܐܬܪܒܝܬ ܒܐܪܥܐ ܫܘܩܝ ܘܐܝܟ ܫܪܒܝܛܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܙܝܬܐ ܒܛܘܪܐ ܕܣܢܝܪ ܘܐܝܟ ܬܐܠܐ ܕܬܡܪ ܒܥܝܢ ܓܕ

Tum etiam in Sion ego mansi ; in civitate 11
æquè ac ego ipsi chara quievi ; & in Jerusa-
lem fuit dominatus meus : Enutrita sum inter 12
populum honorandum inter Domini sortem,
& in medio hæreditatis ejus Israel. Quasi 13
cedrus in Libano crevi, & quasi arbor olei
in Sonir monte nivis. Quasi palma crevi 14
in In-gad, & quasi planta rosæ in Jericho.
Sicut olea crevi in campo, & crevi sicut pla- 15
tanus secus aquas. Tanquam cinnamo- 16
mum, & thus aromaticum, & tanquam myr-
rha optima olevi fragrantiam meam. Et ut 17
incensum, & galbanum, ungula, & gutta,
utque unguentum optimum emisi odorem
meum. Ego ut rhododaphne fixi radices 18
meas, & rami mei rami gloriæ sunt atque
honoris. Ego similis sum viti speciosissimæ 19
pulchritudinis, & pampini mei pampini sunt
nitoris ac magnificentiæ. Deflectite ad me 22
quicunque me cupitis, & ex proventibus
meis optimis voluptatem capietis. Nam 23
doctrina mea melle dulcior est, & his qui
me possident, favo. Comedentes me, ite- 24
rum me esurient ; & bibentes me, iterum
me sitient. Qui me audierit, nequaquam 25
cadet ; & nulla ejus opera corrumpentur.
Hæc omnia in libro fœderis Domini scripta 26
sunt. Lex quam præcepit nobis Moses, hæ- 27
reditas est congregationis Jacob. Plena est 28
enim quasi flumen Phison sapientiâ, & qua-
si Tigris in diebus proventuum ejus. Pro- 29
fundit in modum Euphratis intelligentiam,
& in modum Jordanis diebus Nisan.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 * وبصهيون ايضا انا اقمت * واسترحت في القرية الطاهرة المحبوبة اليه * وكان امري انا نافذا
12 باورسليم * وبساب بين شعب كريم في حصة الرب وفي ميراث اسرائيل * وعذات مثل الصنوبر في
13 لبنان * ومثل سجر الدهن في سانير جبل الثلج * وكالحل في عين جاد * وكاشجار الورد بريحا
14 * عذات مثل الزيتون في القاع * وظللت مثل الدلب على سط الماء * ومثل الدارصيني
15 والبخور الطيب * وفاح ريحي مثل المسك الفايق * ومثل اللبني والمحلب والاظفار واللبان * فلح
17 ريحي مثل الدهن الفايق * وبنت اصلي مثل الدفلي * وسجري سجر المذحة والكرامة *
18 * وانا مثل الجفنة الحسنة * وصبلي فصبان البهاء والمجد * ميلوا الي يا معسر المستافين * وبهموا
22 كلامي الطيب * لان علمي احلا من العسل * وهو عند وربي احلا حلاوة من الشهد * من اكلني
23 عاد جايعا الي * ومن سربني ازداد لي طمآ * ومن اطاعني لا يسقط ابدا * ولا يعاب شيا من فعاله
24 * هذه الاشيآ كلها مكتوبة في كتاب عهد الله * السنة التي امرنا بها موسي ميراثا
25 لجميع آل يعقوب * ولا تكتم حكمتك * لان الحكمة فايضة بصوب الدهر * ومثل الدجلة
26 في ايام علاته * وتطفح العقة مثل الفرات * ومثل الاردن ايام الربيع العلم *
27
28
29

Et in Sion etiam ego permansi, & quievi 11
in civitate pura ipsi dilecta, fuit q; im-
perium meum peremptorium in Jerusa-
lem. Inter populum nobilem crevi, in 12
parte Domini, & in hæreditate Israelis.
Et velut abietes in Libano excrevi, & 13
velut arbor olei in Sanir monte nivis,
Et instar palmarum in fonte Gad, & 14
tanquam arbores rosarum in Jericho.
Crevi tanquam olivæ in planitie, & 15
umbram præstiti velut platani ad aquæ
littus consitæ, Et sicut cinnamomum, & 16
thus suavissimum : spiravitq; odor meus
velut muscus præstantissimus, Et velut 17
galbanum, & mahalep, & ungula, &
thus : efflavit odor meus velut unguen-
tum præstantissimum. Radicem meam ut 18
rhododaphne firmavi, & arbores meæ
sunt arbores laudis atque honoris. Ego 19
etiam similis sum viti pulcherrimæ, &
palmites mei sunt palmites splendoris
atq; gloriæ. Divertite ad me omnes cu- 22
pidi, & percipite sermonem meum jucun-
dissimum. Disciplina siquidem mea dul- 23
cior est melle, eademq; apud hæredes meos
suavioris est dulcedinis quàm favus. Qui 24
me comederit, adhuc esuriet me ; & qui
me biberit, majore meî siti laborabit. Qui 25
mihi obediverit, nunquam labetur ; nec
vituperabitur ullum ex operibus ejus.
Res istæ omnes scriptæ sunt in libro testa- 26
menti Dei, Lege scilicet quam præcepit 27
nobis Moses hæreditariam universæ pro-
sapiæ Jacobi. Sapientiam tuam ne ce- 28
laveris, quia sapientia exuberans est in
modum fluminis, & instar Tigridis in
diebus fructuum ejus. Redundatq; mo- 29
destiâ tanquam Euphrates, & ceu Jor-
danis verno tempore scientiâ :

Versio VULG. LAT.

37 Qui mittit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi Ge-
38 hon in die vindemiæ. Qui perficit primus scire ipsam, &
39 infirmior non investigabit eam. A mari enim abundavit
40 cogitatio ejus, & consilium illius ab abysso magna. Ego
41 sapientia effudi flumina. Ego quasi trames aquæ immen-
sæ de fluvio, ego quasi fluvii Dioryx, & sicut aquæductus
42 exivi de paradiso. Dixi; Rigabo hortum meum planta-
43 tionum, & inebriabo prati mei fructum. Et ecce factus
est mihi trames abundans, & fluvius meus appropinquavit
44 ad mare: Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumi-
45 no omnibus, & enarrabo illam usque ad longinquum. Pe-
netrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes
dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.
46 Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, & relin-
47 quam illam quærentibus sapientiam: & non desinam in
progenies illorum usque in ævum sanctum. Videte quo-
niam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus
veritatem.

CAP. XXV.

1 IN tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata co-
2 ram Deo & hominibus: Concordia fratrum, & amor pro-
3 ximorum, & vir & mulier benè sibi consentientes. Tres
species odivit anima mea, et aggravor valdè animæ illorum:
4 Pauperem superbum: divitem mendacem: senem fatuum
5 & insensatum. Quæ in juventute tua non congregâsti, quo-
6 modò in senectute tua invenies? Quàm speciosum caniti-
7 ei judicium, & presbyteris cognoscere consilium! Quàm
speciosa veteranis sapientia, & gloriosis intellectus, &
8 consilium! Corona senum multa peritia, & gloria illo-
9 rum timor Dei. Novem insuspicabilia cordis magnificavi,
& decimum dicam in lingua hominibus:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

37 † Ὁ ἐκφαίνων ὡς φῶς παιδείαν, † ὡς Γιὼν ἐν ἡμέραις τρυγητοῦ.
38 † Οὐ συνετέλεσεν ὁ πρῶτος γνῶναι αὐτὴν, † καὶ ὕστερος οὐ διέξιχνίασεν αὐτήν. † Ἀπὸ γὰρ θαλάσσης ἐπληθύνθη (υ) διανόημα αὐτῆς, † καὶ ἡ βουλὴ (φ) αὐτῆς ἀπὸ ἀβύσσου μεγάλης. † Κἀγὼ
41 ὡς διώρυξ ἀπὸ ποταμοῦ, † καὶ ὡς ὑδραγωγὸς ἐξῆλθον εἰς παράδεισον.
42 † Εἶπα, (χ) Ποτιῶ μου τὸν κῆπον, † καὶ μεθύσω μου τὸ φυτόν·
43 † Καὶ ἰδοὺ ἐγένετό (ψ) μοι ἡ διώρυξ εἰς ποταμὸν, † καὶ ὁ ποταμός
44 μου ἐγένετο εἰς θάλασσαν. † Ἔτι παιδείαν ὡς ὄρθρον φωτιῶ, † καὶ
46 (ᾳ) ἐκφανῶ αὐτὰ ἕως εἰς μακράν. † Ἔτι διδασκαλίαν ὡς προφη-
47 τείαν ἐκχεῶ, καὶ καταλείψω αὐτὴν εἰς (ω) γενεὰς αἰώνων. † Ἴδετε ὅτι οὐκ ἐμοὶ μόνῳ ἐκοπίασα, † ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτήν.

MS. A. (υ) διανοήμαλα (φ)* αὐτῆ (χ) Ποτίσω (ψ) μου (ᾳ) ἐμφανῶ (ω) γενεὰν

ΚΕΦ. κε'.

1 † Ἐν τρισὶν ὡραΐσθη, καὶ ἀνέστη ὡραία ἐναντι κυρίου καὶ ἀνθρώ-
2 ποις· † Ὁμόνοια ἀδελφῶν, καὶ φιλία τοῦ πλησίον, καὶ γυνὴ καὶ ἀνὴρ
3 ἑαυτοῖς συμπεφερόμενοι. † Τρία δὲ ὤδυνε ἐμίσησεν ἡ ψυχή μου, † καὶ
4 (α) προσώχθισα σφόδρα τῇ ζωῇ αὐτῶν· † Πτωχὸν ὑπερήφανον, καὶ
5 πλούσιον ψεύστην, † γέροντα μοιχὸν ἠλαττωμένον συνέσει. † (ε) Ἐν
6 νεότητί σου συνήγαγες, † καὶ πῶς ἐν γήρει σου εὑρήσεις; † Ὡς
7 ὡραῖον πολιαῖς κρίσις, † καὶ προσβυτέροις ἐπιγνῶναι βουλήν; † Ὡς
ὡραία γέροντων σοφία, † καὶ δεδοξασμένοις ἀνθρώποις καὶ βουλή.
8 † Στέφανος γερόντων πολυπειρία † καὶ τὸ καύχημα αὐτῶν φόβος
9 κυρίου. † Ἐννέα ἐνεθυμήθην ἐμακάρισα ἐν (β) καρδίᾳ, † καὶ τὸ δέκατον ἐρῶ (γ) ἐπὶ γλώσσης·

MS. A. (α)* προσώχθισα (ε) Α ἐν(β) τῇ καρδίᾳ μου, (γ) ἀπὸ

Qui emittit disciplinam, sicut lucem, quasi Ge- 37
hon in diebus vindemiæ. Non consummavit pri- 38
mus scire ipsam: & sic ultimus non investigavit
eam. A mari enim abundavit cogitatio ejus, & 39
consilium ejus ab abysso magna. Et ego, sicut 41
fossa de flumine, & sicut aquæductus exivi in
paradisum. Dixi; Potabo hortum (i)meum: & 42
inebriabo pratum meum. Et ecce facta est mihi 43
fossa in fluvium: & fluvius meus factus est in
mare. (k) Adhuc doctrinam quasi antelucanum, 44
illuminabo, & ostendam ea usque in longinquum.
Adhuc doctrinam, quasi prophetiam effundam: 46
& reliquam illam in generationes seculorum.
Videte, quoniam non soli mihi laboravi, sed 47
omnibus exquirentibus eam.

CAP. XXV.

IN tribus decora facta sum; & surrexi decora 1
coram Domino, & hominibus: Concordia fra- 2
trum; & amicitia proximorum: & vir &
mulier sibi benè consentientes. Tres autem species 3
odivit anima mea, & indignata sum valde vitæ
illorum: Pauperem superbum, & divitem men- 4
dacem, senem adulterum diminutum intellectu.
In juventute tua non congregâsti: & quomodò in 5
senectute tua invenies? Quàm speciosum cani- 6
tiei judicium, & presbyteris cognoscere consi-
lium? Quàm speciosa veteranis sapientia, & 7
gloriosis intellectus, & consilium? Corona se- 8
num multa peritia: & gloria illorum timor Do-
mini. Novem cogitationes beatificavi in corde, 9
& decimam dicam in lingua:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

30 * ܐܝܟ ܝܡܐ ܕܡܬܝܠ ܘܐܝܟ ܝܘܡ ܥܝܕܐ ܕܓܝܚܘܢ ܠܐ ܡܬܚܙܝ ܠܗ ܡܢ ܩܕܡ ܘܠܐ ܐܚܪܢ ܢܕܥ ܠܗ *
31 ܡܠܐ ܚܟܡܬܐ ܘܠܐ ܡܬܒܥܝ ܠܗ ܐܝܢܘܢ ܩܕܡܝܐ ܘܠܐ ܐܚܪܢ ܢܫܟܚ ܠܗ ܡܛܝܠ ܕܡܠܝ ܐܝܬ ܠܗ ܡܢ ܝܡܐ ܪܒܐ ܘܡܢ ܬܗܘܡܐ ܥܡܝܩܐ ܡܫܬܟܚ ܠܗ ܡܢ ܐܝܟ ܡܐ ܕܐܢܐ ܐܡܪ ܐܢܐ ܐܫܩܐ ܓܢܬܝ ܘܐܫܩܐ ܠܐܪܥ ܦܪܕܝܣ

Versio VULG. LAT.

10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens & videns ſubverſio-
11 nem inimicorum ſuorum. Beatus qui habitat cum muliere
ſenſata, & qui linguâ ſuâ non eſt lapſus, & qui non ſervivit
12 indignis ſe. Beatus, qui invenit amicum verum, & qui
13 enarrat juſtitiam auri audienti. Quàm magnus, qui in-
venit ſapientiam, & ſcientiam! ſed non eſt ſuper timen-
14 tem Dñm. Timor Dei ſuper omnia ſuperpoſuit: Bea-
15 tus homo, cui donatum eſt habere timorem Dei: qui te-
16 net illum, cui aſſimilabitur? Timor Dei initium dile-
ctionis ejus: fidei autem initium agglutinandum eſt ei.
17 Omnis plaga, triſtitia cordis eſt: & omnis malitia, ne-
18 quitia mulieris. Et omnem plagam, & non plagam vi-
19 debit cordis: Et omnem nequitiam, & non nequitiam mu-
20 lieris: Et omnem obductum, & non obductum odientium:
21 Et omnem vindictam, & non vindictam inimicorum. Non
22 eſt caput nequius ſuper caput colubri: Et non eſt ira ſu-
23 per iram mulieris. Commorari leoni & draconi placebit,
24 quàm habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris
immutat faciem ejus: & obcæcat vultum ſuum tanquam
urſus: & quaſi ſaccum oſtendit. In medio proximorum
25 ejus Ingemuit vir ejus, & audiens ſuſpiravit modicúm.
26 Brevis omnis malitia ſuper malitiam mulieris, ſors pecca-
27 torum cadat ſuper illam. Sicut aſcenſus arenoſus in pedibus
28 veterani, ſic mulier linguata homini quieto. Ne reſpicias in
mulieris ſpeciem, & non concupiſcas mulierem in ſpecie.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

10 † Ἄνθρωπος εὐφραινόμενος ἐπὶ τέκνοις, † ζῶν καὶ βλέπων ἐπὶ
11 πτώσει ἐχθρῶν. † Μακάριος ὁ ζυνοικῶν γυναικὶ συνετῇ, † καὶ ὃς
οὐ γλώσσῃ οὐκ ὠλίσθησεν, † καὶ ὃς οὐκ ἐδούλευσεν ἀναξίῳ (ℵ) ἑαυτῷ.
12 † Μακάριος ὃς εὗρε φρόνησιν, † καὶ (ε) ὁ διηγούμενος εἰς ὦτα
ἀκουόντων. † Ὡς μέγας ὁ εὑρὼν σοφίαν, † ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὑπὲρ †
13 φοβούμενον τὸν κύριον. † Φόβος κυρίου ὑπὲρ πᾶν ὑπερίσχυεν,
14 † Ὁ κρατῶν αὐτῆ τίνι ὁμοιωθήσεται; † Πᾶσαν πληγὴν καὶ
15 μὴ πληγὴν καρδίας, † Καὶ πᾶσαν πονηρίαν καὶ μὴ πονηρίαν
16 γυναικός· † (ζ) Πᾶσαν ἐπαγωγὴν καὶ μὴ ἐπαγωγὴν μισύν-
17 των, † Καὶ πᾶσαν ἐκδίκησιν καὶ μὴ ἐκδίκησιν ἐχθρῶν.
18 † Οὐκ ἔστι κεφαλὴ ὑπὲρ κεφαλὴν ὄφεως. † Καὶ οὐκ ἔστι θυμὸς ὑπὲρ θυ-
19 μὸν ἐχθροῦ. † συνοικῆσαι λέοντι καὶ δράκοντι (η) εὐδοκήσω, † ἢ
20 ἐνοικῆσαι μετὰ γυναικὸς πονηρᾶς. † Πονηρία γυναικὸς ἀλλοιοῖ
21 πρόσωπον αὐτῆς, † καὶ σκοτοῖ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὡς (ϑ) σάκκον.
22 † ἀναμέσον τῶν πλησίον αὐτῆ ἀναπεσεῖται ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, † καὶ ἀκούσας
23 ἀναστέναξε πικρά. † Μικρὰ πᾶσα κακία πρὸς κακίαν γυναικός·
24 † κλῆρος ἁμαρτωλῶν ἐπιπέσοι αὐτῇ. † Ἀνάβασις ἀμμώδης ἐν
25 ποσὶ πρεσβύτου, † ὕπνος γυνὴ γλωσσώδης ἀνδρὶ ἡσύχῳ.
Μὴ περιπέσῃς ἐπὶ κάλλει γυναικός, † καὶ γυναῖκα (ι) μὴ ἐπι-
θυμήσῃς.

MS. A. (ℵ) ἑαυτῷ. (ε) * ὁ διηγούμενος (ζ) Καὶ πᾶσαν
(η) εὐδόκησε, ἢ συνοικῆσαι (ϑ) ἄρκος. (ι) ἐν κάλλει μὴ

Homo, qui jocundatur in filiis: vivens, & vi- 10
dens ſubverſionem inimicorum: Beatus, qui ha- 11
bitat cum muliere ſenſata: et qui in lingua non
eſt lapſus: et qui non ſervivit indigno ſe:
Beatus qui invenit (a) prudentiam: et qui 12
narrat in aures audientium. Quàm magnus 13
eſt, qui invenit ſapientiam? ſed non eſt ſuper
timentem Dominum. Timor Domini (b) ſuper 14
omnia ſe ſuperpoſuit: Qui tenet illum; cui 15
(c) aſſimilabitur? Omnem plagam, et non pla- 18
gam cordis, Et omnem nequitiam, et non nequi- 19
tiam mulieris: Omnem obductionem, et non 20
obductionem odientium, Et omnem vindictam, 21
et non vindictam inimicorum. Non eſt caput 22
ſuper caput colubri: Et non eſt ira ſuper iram 23
inimici. Commorari leoni et draconi placebit
mihi, quàm habitare cum muliere nequam.
Malitia mulieris immutat faciem ejus, et ob- 24
cæcat vultum ejus quaſi (d) ſaccum. In medio
proximorum ſuorum Concidet vir ejus, et 25
audiens ſuſpiravit amarè. Brevis omnis ma- 26
litia ad malitiam mulieris: ſors peccatoris
cadat ſuper illam. (e) Aſcenſus arenoſus in 27
pedibus veterani; ſic mulier linguata viro qui-
eto. Ne procidas ad ſpeciem mulieris, et non 28
concupiſcas mulierem.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 * حسنا بسرا حسنتها . حي ٥٥ بسب تسرا حصفحدا بشتاصا . * بهصحصا حسحنه
11 حصحكه بحيدا بهحصا . بلا بحد قبنا حكوا ٥صعفزا احسرا . بهصحصا حسحنه
12 لا فحكه . ٥لا فحس حرحكوا هتسه . * بهصحصا حسحزا بلا احنيا هصعبتا . ٥لا احنيا
13 ٥صعكحا لابنا بعصحا . * بهصحصا حسحزا بلا احنيا هصعبتا . ٥لا احنيا
14 خبتهتا . * بحدها بكحا لا فحصم ٥حس ٥لاحبكه . * بسف بحدها بهنبا .
16
15 حصنبصه . ٥سف ٥صعبتا حصرلا كهزه . * بشهبصا حس ٥لا بقصصا .
17 هكلا بكه بحصا . * كلا هسعبتا . ٥لا بسو هسعبتا بحصا . ٥كلا حتصه . ٥لا
18 بسو حبعصاه بحيدا . * ٥كلا بمحبم . ٥لا بسو بهحبنا بهنبا . ٥كلا هصتبس .
19 ٥لا بسو هصزحبنا بحصحصا . * كهه بسعا هنبزا . ٥ هس بسقه بحبنا . ٥كهه
20 حصحصحتا . ٥ بهنبزا هس بحيدا . * هصس حصحصحا حصا بزبا هكصا بسبنا . ٥ هس
21 بحصحصا خمر بحيدا حبعا حبه كهه . *حبعصاه بحيدا حبعا . ٥لا٥سف بتبم
22 هصتبس بحكه . ٥لا٥خمر بتبم بسو بحبنا بهصا . * كهه سحبتبس . بهه كحكه
23 بهصحا . ٥لا حبحتبه . كهلبس . * هسهبا حبعا . ٥لا بسو بحبزا حبعصاه
24 بحيدا . قبلا بشهصا بقحه حكبه . * بسو بهصحا بسلا حبكهس بحزا فعبعا .
25 هكبس بحيدا بحصبه بزبو . حصا بحزا هكبتا . * لا بعبلا حصحصه بحيدا
حبعصا هقس بحه كهه تحصعا . لا بلاسزي كهه .

Vir qui de exitu ſuo lætatur, dum vivit, ca- 10
ſum inimicorum ſuorum videbit. Beatus bo- 11
næ uxoris maritus, qui non duxit aratrum in
bove & aſino ſimul. Beatus quem propria
non perturbavit lingua, & minori ſe non ſer-
vivit. Beatus vir qui graciam adeptus eſt, 12
& apud aurem auſcultantem edifferit. Bea- 13
tus vir quem non fregit paupertas, nec pro-
fligavit inopia. Religio Dei hæc omnia ſu- 14
perat. Initium religionis Domini, eſt illum 16
diligere; & initium fidei, ſequi illum. Appre- 15
hende eum fili mi, & ne deſeras illum; quia
nihil eſt ipſi comparandum. Omnis *quidem* 17
plaga *acerba eſt*, ſed non ut plaga cordis. Et
omnes malitiæ ſunt *execrabiles*, at non ut
malitia mulieris. Et omnes adverſitates *atro-* 18
ces, ſed non ut adverſitas oſoris. Et omnes
ultiones *moleſtæ*, ſed non ut ultio inimici.
Nullum caput amarius eſt capite ſerpentis, & 19
nulla inimicitia amarior quàm mulieris. Con- 20
ſukius eſt apud leonem & prope draconem
habitare, quàm cum improba muliere intra
domum habitare. Improbæ mulieris nequi- 21
tia pallidum efficit vultum mariti, atrumque
reddit quaſi colorem cilicii. Inter ſodales 22
ſuos ſedet ſtultæ maritus, & invitus ſuſpi-
rat. Plurima eſt malitia, at non adæquat 23
minimam partem malitiæ mulieris: ſors ſce-
lerum accidet illi. Quod aſcenſus arenoſus 24
pedibus hominis grandævi, hoc eſt mulier
longæ linguæ apud maritum mitem. Ne al- 25
liciaris pulchritudine malæ mulieris, &
quanvis habeat facultates, ne expetas eam.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 * رجل فرح في احر عمن . وفي حياته يري عقوبه اعدايه * طوبا لزوج امراءه حيني . لانه
11
12 لم يحرب بالدور والحمار جمعا * طوبا لرجل اصاب الرحمه . ويحدث بها اذنا سامعه * طوبا
13
14 لمن لم تسيه الحاجه والعربه * حسبه الله اعلا من هذه الاشيآء * اصل تقا الله يحبه .
16
15 واول الايمان رضاه * واحفظ يا بني ولا تروصه . لانه ليس له نظير * كل وجع فليس
17
18 مثل وجع القلب وصربته . وكل سر وليس مثل سر الامراءه * وكل عذاب ولا عذاب
طغر العدو * وكل جراء ولا جراء اللسان المبغض * لم يخلق الله سبي امر من راس الحيه *
19
20 ولا اعدا عداوه من الامراءه * الماوي مع الاسد والتنين اهون من النزول مع الامراءه
21 السوء * حبث امراءه حبثه يصغر وجه روجها . ويسودة مثل سواد المسح * روج
22 الجاهله جالس بين اصحابه . ويتنفس صعدآء بلا هواه * ما اكثر الشر في الدنيا . عيرانه
23
24 لا يبلع سبي سر المراءه . فرعه السفهاء والخطايا تسقط عليها * كثبه رابيه الرمل الذي
25 يصعدها الشيخ . كذلك المراءه السليطه عند الرجل المتواضع * لا تغير بجمال مرءه سوء
ولا تخدع لها ولو كثر مالها .

Virum lætum in ſuprema ſua ætate, qui 16
dum in vivis eſt, videt pœnam inimico-
rum ſuorum. Fœlicem bonæ uxoris ma- 11
ritum, quòd in bove ſimul ac aſino mint-
mè arârit. Fœlicem virum qui miſeri- 12
cordiam aſſecutus eſt, eámque auri audi-
enti enarrat. Fœlicem quem non infe- 13
ſtavit egeſtas & peregrinatio. Timor Dei 14
bis rebus ſublimior eſt. Radix religio- 16
nis Dei eſt amor ejuſdem, & principium
fidei placere illi. Cave igitur fili mi, & 15
ne deſeras eum; quia non eſt ei ſimilis.
Omnis dolor vehemens eſt, *at nullius* 17
eſt qui comparetur dolori plagæque cor-
dis. Et malignitas quælibet atrox, *at*
non ut malignitas mulieris. Et omnis 18
cruciatus tolerabilis, *præter cruciatum*
victoriæ inimici. Et omnis retributio
toleranda, *præter retributionem* linguæ
odio proſequentis. *Non creavit Deus* 19
quicquam amarius capite ſerpentis, nec
inimicitiam infenſioris inimicitiæ quàm
mulieris. Habitare cum leone & drato- 20
ne facilius eſt quam morari cum muliere
improba. Malæ mulieris improbitas 21
pallidam reddit faciem mariti, eámque
nigram efficit quaſi nigredinem cilicii.
Stultæ mulieris *maritus ſedet inter ami-* 22
cos ſuos, & invitus longa trahit ſuſpi-
ria. Quàm multæ ſunt in orbe nequitiæ, 23
attamen nihil eſt quod æquiparetur ne-
quitiæ mulieris: ſors imprudentium,
& ſcelera cadent ſuper illam. Qualis 24
eſt collis arenoſus quem conſcendat ſe-
nex, talis eſt mulier linguax apud vi-
rum manſuetum. Ne æmuleris venuſtatem 25
malæ mulieris, & ne decipiaris ab ea et-
iamſi divitiis abundet.

Versio VULG. LAT.

29 Mulieris ira, & irreverentia, & confusio magna. Mulier
30 si primatum habeat, contraria est viro suo. Cor humile, &
31 facies tristis, & plaga cordis, mulier nequam. Manus de-
biles, & genua dissoluta, mulier quæ non beatificat virum
32 suum. A muliere initium factum est peccati, & per illam
33 omnes morimur. Non des aquæ tuæ exitum, nec modi-
34 cum; nec mulieri nequam veniam prodeundi. Si non am-
bulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimi-
35 corum. A carnibus tuis abscinde illam, ne semper te abu-
36 tatur.

CAP. XXVI.

1 Mulieris bonæ beatus vir: numerus enim annorum illi-
2 us duplex. Mulier fortis oblectat virum suum, & annos
3 vitæ illius in pace implebit. Pars bona, mulier bona, in
4 parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis: Di-
vitis autem & pauperis cor bonum, in omni tempore vultus
5 illorum hilaris. A tribus timuit cor meum, & in quarto
6 facies mea metuit: Delaturam civitatis, & collectionem
7 populi, Calumniam mendacem, super mortem omnia gra-
8 via: Dolor cordis & luctus, mulier zelotypa. In muli-
9 ere zelotypa flagellum linguæ, omnibus communicans.
10 Sicut boum jugum, quod movetur, ita & mulier nequam:
11 qui tenet illam quasi qui apprehendit scorpionem. Muli-
er ebriosa, ira magna: & contumelia, & turpitudo illius
12 non tegetur. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum,
& in palpebris illius agnoscetur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

29 †Ὀργὴ καὶ ἀναίδεια καὶ αἰσχύνη μεγάλη, γύνη ἐὰν ὑπεριδῃ τὸν
30 ἀνδρὶ αὐτῆς. †Καρδία ταπεινὴ καὶ πρόσωπον συνφρωτὸν καὶ
31 πληγὴ καρδίας γυνὴ πονηρά· † Χεῖρες παρειμέναι καὶ γόνατα
32 ἐκλελυμένα, †ἥτις οὐ μακαριεῖ † ἄνδρα αὐτῆς. †Ἀπὸ γυναι-
33 κὸς ἀρχὴ ἁμαρτίας, † καὶ δι' αὐτὴν ἀποθνήσκομεν πάντες. †Μὴ
34 δῶς ὕδατι διέξοδον, † μηδὲ γυναικὶ πονηρᾷ (κ) ἐξουσίαν. †Εἰ
35 μὴ πορεύῃ κατ' χεῖρά σου, †Ἀπὸ τῶν σαρκῶν σου ἀπότεμε αὐτὴν.
36

ΚΕΦ. κϛ'. MS. A. (κ) παῤῥησίαν.

1 †Γυναικὸς ἀγαθῆς μακάριος ὁ ἀνὴρ, † καὶ (α) ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν
2 αὐτοῦ (β) διπλάσιος. †Γυνὴ ἀνδρεία εὐφραίνει † ἄνδρα αὐτῆς,
3 † καὶ τὰ ἔτη αὐτοῦ πληρώσει ἐν εἰρήνῃ. †Γυνὴ ἀγαθὴ μερὶς ἀγαθὴ,
4 †ἐν μερίδι φοβουμένων (γ) κύριον δοθήσεται. †Πλουσίου καὶ πτω-
5 χοῦ καρδία ἀγαθὴ, † ἐν παντὶ καιρῷ πρόσωπον ἱλαρόν. †Ἀπὸ
6 τριῶν (δ) ἐτρόμαξεν ἡ καρδία μου, †καὶ ἐπὶ τῷ τετάρτῳ
7 προσώπῳ (ε) ἐδεήθην. †Διαβολὴν πόλεως, καὶ ἐκκλησίαν
8 ὄχλου, †Καὶ καταψεύσεται, ὑπὲρ θάνατον πάντα μοχθηρά.
9 †Ἄλγος καρδίας καὶ σίνδυς †γυνὴ Ἀγλίζηλος ἐπὶ γυναι-
10 κί, †καὶ μάστιξ γλώσσης πᾶσιν ἐπικοινωνοῦσα. †Βοοζύγιον σαλευό-
μενον γυνὴ πονηρὰ, †ὁ κρατῶν αὐτῆς ὡς (ζ) ὁ ἁρπάζοντος
11 σκορπίου. †Ὀργὴ μεγάλη γυνὴ μίσους, † καὶ ἀσχημοσύνη αὐ-
12 τῆς (η) οὐ συγκαλυφθήσεται. †Πορνεία γυναικὸς ἐν μετεωρισμοῖς ὀφθή-
σεται, † καὶ ἐν τοῖς βλεφάροις αὐτῆς γνωσθήσεται.

MS. A. (α) ὁ ἀριθμὸς (β) διπλάσιον. (γ) † κύριον (δ) ὑπλαβήθην καρδία (ε) ἱκετεύθην. (ζ) ἁρπάζοντος (η) οὐ μὴ

Ira, & irreverentia, & confusio magna, Mulier, si subministret viro suo. Cor humile, & facies tristis, & plaga cordis mulier nequam. Manus debiles, & genua dissoluta: (f) quæ non beatificabit virum suum. A muliere initium peccati: & per illam omnes morimur. Ne des aquæ exitum, nec mulieri nequam, (g) potestatem. Si non ambulaverit ad manum tuam, A carnibus tuis abscinde illam. 29 30 31 32 33 34 35 36

CAP. XXVI.

Mulieris bonæ beatus vir: & numerus annorum illius duplex. Mulier fortis oblectat virum suum: & annos illius implebit in pace. Pars bona mulier bona: in parte timentium Dominum dabitur. Divitis autem & pauperis cor bonum; in omni tempore vultus hilaris. A tribus timuit cor meum: & in quarto facie (a) supplicavi: Delaturam civitatis, & collectionem turbæ, Et calumniam mendacem: super mortem omnia gravia. Dolor cordis & luctus, mulier Zelotypa in mulierem (b) zelotypam: & flagellum linguæ omnibus communicans. Bonum jugum, quod commovetur, mulier nequam: qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem. Ira magna, mulier (c) ebriosa: & turpitudinem suam non conteget. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoscetur. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 ܐܝܬ ܐܢܬܬܐ ܕܡܪܝܪ ܘܡܚܫܝܬ ܠܒܥܠܗ ܘܡܫܟܚ ܠܗ ܕܠܐ ܫܦܝܪ ܠܗ ܒܥܠܡܐ ܗܢܐ ܘܠܐ ܒܥܠܡܐ ܕܐܬܐ ܠܗ ܚܠܩܐ ܛܒܐ ܒܚܝܘܗܝ ܘܒܬܘܒ ܢܦܫܗ ܠܐ ܢܚܙܐ ܒܫܦܝܪ ܘܠܐ ܒܫܦܝܪ

Versio VULG. LAT.

13 In filia non avertente se, firma custodiam: ne inventâ oc-
14 casione utatur se. Ab omni irreverentia oculorum ejus ca-
15 ve, & ne mireris si te neglexerit. Sicut viator sitiens, ad
fontem os aperiet, & ab omni aqua proxima bibet, & con-
tra omnem palum sedebit, & contra omnem sagittam ape-
16 riet pharetram donec deficiat. Gratia mulieris sedulæ dele-
17 ctabit virum suum, & ossa illius impinguabit. Disciplina
18 illius, datum Dei est. Mulier sensata & tacita, non est im-
19 mutatio eruditæ animæ. Gratia super gratiam, mulier san-
20 cta & pudorata. Omnis autem ponderatio non est digna
21 continentis animæ. Sicut Sol oriens mundo in altissimis
Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domûs ejus.
22 Lucerna splendens super candelabrum sanctum, & species
23 faciei super ætatem stabilem. Columnæ aureæ super bases
argenteas, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris.
24 Fundamenta æterna supra petram solidam, & mandata Dei
25 in corde mulieris sanctæ. In duobus contristatum est cor
26 meum, & in tertio iracundia mihi advênit. Vir bellator de-
27 ficiens per inopiam: & vir sensatus contemptus: Et qui
transgreditur à justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad
28 rhomphæam. Duæ species difficiles & periculosæ mihi ap-
paruerunt: difficilè exuitur negotians à negligentia: &
non justificabitur caupo à peccatis labiorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 † Ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιαστρόφῳ στερέωσον φυλακήν, † ἵνα μὴ εὑρὼν
14 ἄνεσιν ἑαυτῇ χρήσῃ. † Ὀπίσω ἀναιδοῦς ὀφθαλμῷ φύλαξαι, καὶ
15 μὴ θαυμάσῃς ἐὰν εἰς (ι) πλημμελήσῃ. † Ὡς διψῶν ὁδοιπόρος
(κ) τὸ στόμα ἀνοίγει, † καὶ ἀπὸ παντὸς ὕδατος τοῦ ξύλου πίεται,
† κατέναντι παντὸς παγέως καθήσει), † καὶ ἔναντι βέλους ἀνοί-
16 ξει φαρέτραν. † Χάρις γυναικὸς τέρψει (λ) τὸν ἄνδρα αὐτῆς, † καὶ
17 τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ πιανεῖ. † Δόσις κυρίου γνωσθήσεται, † καὶ ἔστιν
18 γυνὴ σιγηρὰ, † καὶ οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα πεπαιδευμένης ψυχῆς. † Χάρις
19 ἐπὶ χάριτι γυνὴ ἁγνευσασά, † Καὶ οὐκ ἔστι σταθμὸς πᾶς ἄξιος
20 ἐγκρατοῦς ψυχῆς. † Ἥλιος ἀνατέλλων ἐν ὑψίστοις κυρίου, † καὶ
21 κάλλος ἀγαθῆς γυναικὸς ἐν κόσμῳ οἰκίας (ν) αὐτῆς. † Λύχνος
22 ἐκλάμπων ἐπὶ λυχνίας ἁγίας, † καὶ κάλλος προσώπου ἐπὶ ἡλικίᾳ
23 στατέρᾳ. † Στύλοι (κ) χρύσιοι ἐπὶ βάσεως ἀργυρᾶς, † καὶ πόδες
24 ὡραῖοι ἐπὶ ἴχνεσι ὑγιαζούσης. † Ἐπὶ θυρὶ ἁγιάσματι † καὶ πόδες
25 † καὶ ἐπὶ τῷ πρίτῳ θυμός μοι ἐπῆλθεν· † Ἀνὴρ πολεμιστὴς ὑστερῶν
26 δι' ἔνδειαν, † καὶ ἄνδρες συνετοὶ ἐὰν σκυβηθῶσιν· † Ἐπαναπί-
27 πτων ἀπὸ δικαιοσύνης ἐπὶ ἁμαρτίαν, † ὁ κύριος ἑτοιμάσει εἰς ῥομ-
28 φαίαν αὐτόν. † Μόλις ἐξελεῖται ἔμπορος ἀπὸ πλημμελείας, † καὶ
οὐ δικαιωθήσεται κάπηλος ἀπὸ ἁμαρτίας.

MS. A. (ι) πλημμελήσῃ. (κ) στόμα ἀνοίξει, (λ) ἄνδρα (ν) αὐτῆς. (κ) χρύσιος

In filia (d) non avertente se firma custodiam; ne in- 13
ventâ emissione utatur se. Post irreverentem oculum cave; & non mireris, si in te de- 14
liquerit. Sicut viator sitiens, os aperit, & ab 15
omni aqua proxima bibet, contra omnem palum
sedebit, & contra sagittam aperiet pharetram. 16
Gratia mulieris delectabit virum suum: & 17
ossa illius impinguabit Scientia ipsius. Datum 18
Domini est Mulier taciturna: & non est com-
mutatio eruditæ animæ. Gratia super gratiam 19
mulier pudorata: Et non est pondus omne di- 20
gnum continentis animæ. Sol exoriens in al- 21
tissimis Domini, et species mulieris bonæ in or-
namento domûs suæ. Lucerna lucens super can- 22
delabrum sanctum, et species faciei in ætate
stabili. Columnæ aureæ super basim argenteam, 23
et pedes decori in pectoribus (e) stabilis. In 25
duobus contristatum est cor meum: et in tertio
iracundia mihi advênit: Vir bellator defi- 26
ciens per inopiam: et viri sensati, si contemnantur. Regrediens à justitia ad peccatum, 27
Dominus parabit eum ad romphæam. Difficile 28
exuetur negotians à delicto: et non justificabitur caupo à peccato.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 * ܠܐ ܒܪܝܫܐ ܐܣܝܪ ܬܗܘܐ. ܠܐ ܫܪܝܐ ܒܟܠ ܫܥܐ ܢܫܬܘ. ܠܐ ܬܗܘܐ ܫܠܝ ܒܥܝܢ ܒܢܬܟ.
14
15 ܒܪܝܫܐ ܚܫܝ ܒܟ. ܠܐ ܬܗܘܐ ܒܥܝܢ ܒܥܝܢ. ܒܟܠ ܡܝ ܬܫܬܐ ܠܐ ܬܫܬܐ. * ܐܝܟ ܓܒܪܐ ܕܨܝܐ ܡܢ ܐܘܪܚܐ
ܘܡܛܝ ܠܡܝܐ ܩܪܝܪܐ ܦܬܚ ܦܘܡܗ ܘܟܠ ܡܝ ܕܩܪܝܒ ܠܗ ܢܫܬܐ. ܘܟܠ ܩܛܪ ܕܡܝ ܢܫܬܐ. ܘܟܠ ܩܛܪ ܕܫܠܝ ܢܬܝܒ.
16 ܘܟܠ ܩܛܪ ܕܫܠܝ ܢܦܬܚ ܦܘܡ ܐܦܝܪ ܘܢܫܬܐ. * ܐܝܟ ܓܒܪܐ ܕܡܬܪ ܐܢܬܬܗ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ.
17 ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ. * ܘܡܬܪ ܐܢܬܬܗ ܢܫܬܐ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ. ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ.
18 * ܘܡܬܪ ܐܢܬܬܗ ܢܫܬܐ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ. ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ.
19
20 * ܘܡܬܪ ܐܢܬܬܗ ܢܫܬܐ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ. ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ.
21 ܘܟܠ ܡܕܡ. * ܘܡܬܪ ܐܢܬܬܗ ܢܫܬܐ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ. ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ.
22 ܘܟܠ ܡܕܡ. * ܘܡܬܪ ܐܢܬܬܗ ܢܫܬܐ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ. ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ.
23 * ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ. ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ.
24
25 ܘܟܠ ܡܕܡ. ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ. * ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ.
26 ܘܟܠ ܡܕܡ. * ܘܡܬܪ ܐܢܬܬܗ ܢܫܬܐ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ. ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ.
27 ܘܟܠ ܡܕܡ. ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ. * ܘܡܬܪ ܐܢܬܬܗ ܢܫܬܐ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ.
28 ܘܟܠ ܡܕܡ. ܘܡܬܪ ܐܢܬܬܗ ܢܫܬܐ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ. ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ.
29 ܘܟܠ ܡܕܡ. ܘܡܬܪ ܐܢܬܬܗ ܢܫܬܐ ܘܡܫܟܚ ܒܗ ܟܠ ܡܕܡ. ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܢܫܬܐ ܢܫܬܐ.

Inverecundæ multos adhibe custodes; nulla 13
enim est illi quies, donec furetur. Post eam 14
quæ impudentibus est oculis, curre, nec
moram interponas; ne te decipiat. Qua- 15
lis est sitibundus accedens è via, cujus os a-
pertum est aquis frigidis, & quamvis aquam
bibit, cuicunque ligno innititur, & cuilibet
sagittæ patet ipsius pharetra; Talis est mu- 16
lier adultera, cujus vulva patet unicuique.
Donum Dei est mulier bona: nec ullum est 17
pretium parsimoniæ gutturis. Gratia super 18
gratiam est mulier verecunda. Nec ullum 19
est pondus temperantiæ oris. Qualis est 20
sol lucens in firmamento cœli, talis est pul-
chritudo probæ mulieris dum sedet domi
suæ. Similis est lucernæ splendenti super 21
candelabrum sanctuarii, pulchritudo muli-
eris bonæ dum sedit domi suæ. Ut epistylia 22
aurea scapo argenteo superposita, formosi
sunt gressus ejus in dispositione domûs suæ.
Fili mi, cautè conserva tempus juventutis 23
tuæ, & ne des alieno robur tuum. 24
Quære sortem tuam ex omni terra agri optimi, ad se-
rendum fidenter semen tuum in propriis ge- 25
nerationibus: Atque ita fructus, tui erunt,
nec erit ubicunque soboles tua. Mulier adul- 26
tera nihili æstimatur: mulier autem marita-
ta, ut mortis propugnaculum his qui se con-
junxerint illi, reputatur. Mulier impia in 27
partem iniqui hominis dabitur; pia verò
mulier timenti Deum dabitur. Mulierem in- 28
verecundam atteret ignominia; filia verò ho-
nesta vel maritum suum verebitur. Cæterùm 29
mulier inverecunda, ut canis reputabitur;
quæ autem reveretur Dominum, pudore præ-
dita est.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

13 * اَكْثِرِ الْحُفَّاظَ عَلَى الْجَارِيَةِ * لَيْلاً تَغِرِ وَبِفَجْرٍ * الْحَيِّ السَّفِيهِ وَلاَ تَعْقِلْ * لَعَلَّهَا تَحْوِيكَ.
14
15 * مِثْلَ الْعَطْشَانِ الْقَادِمِ مِنَ السَّفَرِ وَهُوَ تَائِقُ السَّرْبِ الْبَارِدِ فَيَسْرَبُ مِنْ كُلِّ مَاءٍ * وَيَسْنِدُ
عَلَى كُلِّ حَسَبَةٍ * وَجَعْبَتُهُ مَفْتُوحَةٌ لِقَبُولِ كُلِّ نَبْلٍ * كَذَلِكَ الْمَرْأَةُ الزَّانِيَةُ تَبْذِلُ فَرْجَهَا لِكُلِّ
16
17 مَنْ طَلَبَهَا * عَطِيَّةُ الرَّبِّ الْمَرْأَةُ الْحَيِّنَةُ * وَلاَ يُحْصَى عَنْ مَرْأَةٍ حَيِّدَةٍ كَافَّةُ الْخَلْقِ *
18
19 * نِعْمَةٌ عَلَى نِعْمَةِ امْرَأَةٍ سَدِيدَةِ الأَنَفَةِ وَالْحَيَاءِ * وَلَيْسَ شَيْءٌ يُعَادِلُ الاِقْتِصَارَ * مِثْلَ الشَّمْسِ
20
الطَّالِعَةِ فِي أَدِيمِ السَّمَاءِ * كَذَلِكَ حُسْنُ الْمَرْأَةِ بِحُلُوسِهَا فِي بَيْتِهَا * مِثْلَ السِّرَاجِ عَلَى مَنَارٍ
21
الْتَّطْهِيرِ * كَذَلِكَ حُسْنُ الْمَرْأَةِ الْحَيِّنِ بِقُعُودِهَا فِي بَيْتِهَا * يَا بُنَيَّ احْفَظْ نَفْسَكَ فِي شَبَابِكَ *
22
23 وَإِيَّاكَ أَنْ تَبْذِلَ قُوَّتَكَ لِلْغُرَبَاءِ * اُطْلُبْ حِصَّتَكَ مِنْ أَرْضٍ بُقْعَةٍ حَسَنَةٍ * وَازْرَعْ زَرْعَكَ فِي
24
عَشِيرَتِكَ وَأَبْنَ وَابِقٍ مُطْمَئِنٌ * كَذَلِكَ تَنْمُوا عَلاَّتُكَ * وَلاَ تَكُونُ عَشِيرَتُكَ فِي كُلِّ مَوْضِعٍ *
25
الْمَرْأَةُ الْفَاجِرَةُ لاَ تَعُدُّهَا شَيْئاً * فَأَمَّا الْحَصَانَةُ إِذَا تَجَرَّبَ فَهِيَ شِبْهُ الْبُرْجِ السَّاقِطِ عَلَى
26
مَنْ يَدْنُو إِلَيْهِ * وَالْمَرْأَةُ الْقَانِصَةُ تَقَعُ فِي حَظِّ الْفَاجِرِ * وَالْوَرِعَةُ تَزَوَّجُ مِنْ رَجُلٍ تَقِيٍّ *
27
وَالَّذِي لاَ تَسْكَعِي بِبَلِيِّ السَّمِجَةِ جَسَدَهَا * فَأَمَّا الأَبْنَةُ الْحَيِّنَةُ فَهِيَ تَسْكَعِي مِنْ زَوْجِهَا *
28
29 وَأَيْضاً الَّتِي لاَ تَحْرَا أَرْبَابُهَا بِمَنْزِلَةِ الْكَلْبِ * وَالَّتِي تَتَّقِي اللهَ تَائِقٌ وَتَسْكَعِي *

Multiplica custodes super filiam, ne ex- 13
iliat, perpetretq; flagitia. Stultam pro- 14
piùs sequere, & ne ugligas; ne te decipiat. Quemadmodum sitibundus ad- 15
veniens ex itinere, potúmque frigidum exoptans, omnem aquam bibit,
cuilibet ligno innititur, ejúsque phare-
tra ad quamcunque sagittam suscipi-
endum est aperta; Ita mulier fornica- 16
ria vulvam suam cuivis petenti pro-
stituit. Munus Domini est mulier 17
proba, & treaturæ omnes non sup-
putabunt pretium bonæ mulieri. Gra- 18
tia gratiæ superaddita est mulier gran-
dis modestiæ & verecundiæ. Et nihil 19
est quod temperantiam coæquet. Quod 20
sol fulgens in firmamento cœli, hoc
est pulchritudo mulieris domi suæ
sedentis. Quod lucerna super cande- 21
labrum expiationis, hoc est pulchri-
tudo probæ mulieris domi suæ sedén-
tis. O fili mi, custodi teipsum in 23
juventute tua, & cave ne des ro-
bur tuum alienis. Quære sortem tu- 24
am è terra boni agri, & sere semen
tuum in familia tua tutus ac securus.
Hoc modo crescent provectus tui, nec 25
erit stirps tua quolibet in loco. Mu- 26
lierem adulteram nihili æstimes: at verò
maritata cùm adulterium committit,
similis est turri corruenti super eum qui
propiùs accedit ad ipsam. Mulier ferox 27
cadet in sortem scelerosi; pia verò in
matrimonium ducetur à viro religioso.
Mulieris impudentis corpus contumeliâ 28
tabescet; verùm filia pudica maritum
suum verebitur. Præterea eam quæ non est 29
verecunda, quasi canem reputa; quæ verò
Deum timet, pudica est ac verecunda.

Versio VULG. LAT.

CAP. XXVII.

1 PRopter inopiam multi deliquerunt : & qui quærit locu-
2 pletari, avertit oculum ſuum. Sicut in medio compaginis
lapidum palus figitur, ſic & inter medium venditionis &
3 emptionis anguſtiabitur peccatum. Conteretur cum delin-
4 quente delictum. Si non in timore Domini tenueris te in-
5 ſtanter, citò ſubvertetur domus tua. Sicut in percuſſura cri-
bri remanebit pulvis, ſic aporia hominis in cogitatu illius.
6 Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribu-
7 lationis. Sicut ruſticatio de ligno oſtendit fructum illius,
8 ſic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante ſermonem
9 non laudes virum : hæc enim tentatio eſt hominum. Si ſe-
quaris juſtitiam, apprehendes illam : & indues quaſi po-
dérem honoris, & inhabitabis cum ea, & proteget te in
ſempiternum, & in die agnitionis invenies firmamentum.
10 Volatilia ad ſibi ſimilia conveniunt : & veritas ad eos,
qui operantur illam, revertetur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΚΕΦ. κζ'.

1 †Χάειν ἀδιαφόρῳ πολλοὶ ἥμαρτον, † ὁ δὲ ζητῶν πλουτῆσαι, ἀπο-
2 στρέψει ὀφθαλμόν. †Ἀναμέσον ἁρμῶν λίθων παγήσεται πάσσαλος,
† καὶ ἀναμέσον πράσεως καὶ ἀγορασμοῦ συσταθήσεται ἁμαρτία.
4 †Ἐὰν μὴ ὂν φόβῳ κυρίου κρατήσῃς σφόδρα, † ἐν τάχει καται-
5 σφαφισθήσεται ἀυτῷ ὁ οἶκός. Ἐν σείσματι κοσκίνου διαμένει κοπρία,
6 †οὕτως σκύβαλα ἀνθρώπου ἐν λογισμῷ αὐτοῦ. † Σκεῦη κεραμέως (ᵛ) δοκιμάζει κάμινος, † καὶ πείρασμος ἀνθρώπου ἐν (α) δια-
7 λογισμῷ αὐτοῦ. †Γεώργιον ξύλου ἐκφαίνει ὁ καρπὸς αὐτοῦ, οὕτως
8 λόγος ἐνθυμήματος (β) καρδίας ἀνθρώπου. †Πρὸ λογισμοῦ
μὴ (γ) ἐπαινέσῃς ἄνδρα, † οὗτος γὰρ πειρασμὸς ἀνθρώπων.
9 †Ἐὰν διώκῃς τὸ δίκαιον, κατάσχῃς, † καὶ ἐνδύσῃ αὐτὸ ὡς
10 στολὴν δόξης. †Πετεινὰ πρὸς τὰ ὅμοια (δ) αὐλισθῆς καταλύσει,
† καὶ ἀλήθεια πρὸς τοὺς ἐργαζομένους αὐτὴν ἐπανήξει.
MS.A.(ᵛ) δοκιμάζει (α) λογισμῷ (β) καρδία (γ) ἐπαίνει (δ) αὐλισθῶν

CAP. XXVII.

PROPTER indiffcrens multi deliquerunt: & qui quærit locupletari; avertet oculum. In medio compaginis lapidum palus figetur: & inter medium venditionis & emptionis angustiabitur peccatum. Si non in timore Domini tenuerit se instanter; citò subvertetur domus ejus. In percussura cribri remanet fimus: sic quisquilia hominis in cogitatione ejus. Vasa figuli probat fornax: & tentatio hominis in sermocinatione ejus. Culturam ligni ostendit fructus ipsius: sic verbum excigitatum, hominis cor. Ante sermonem non laudes virum: hæc enim tentatio est hominum. Si sequaris justitiam; apprehendes, & indues illam, quasi poderem honoris. Volatilia ad sibi similia divertent: & veritas ad eos, qui operantur ipsam, revertetur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

30 * Mulier quæ maritum ſuum honorat, ſapiens ab unoquoque judicabitur; impia verò quæ contumeliosa eſt in ſuperbia ſua, ab omnibus cognoſcetur. Bonæ mulieris beat⁹ eſt maritus;
31 numerus enim annorum vitæ ipſius duplex
32 eſt. Jurgium mulieris eſt cum lenitate, &
quaſi tenuis febricula, ſic eſſe videtur. Rixoſa mulier & linguax, ut tuba ad bellum ex-
33 citans reputatur. Animus autem cujuſvis hominis exiſtentis, his omnibus dejicitur:
in tumultu *enim* bellico vita miſerè ducitur.
Duabus de rebus angitur cor meum, & terti-
34 am moleſtè admodùm fero: De viro inge-
35 nuo in paupertatem & inopiam redacto: &
de hominibus celebris nominis è gloria ſua
decidentibus; & de illo qui ſe retrahit à religione Dei. Facinoroſum trade ad diem
36 cædis. Summa cum difficultate eximitur
37 mercator è peccatis: *nam* ſi non in iſta, ſaltem in illa re offendet. Caupo verò peccatis non vacaverit.

CAP. XXVII.

1 MUlti ſunt qui peccaverunt, quòd timore
carerent: & qui vult multiplicare peccata,
oculos ſuos avertit. Inter lapidem & alte-
2 rum intrat paxillus, & inter emptorem ac
venditorem vires acquirunt peccata. Fili mi,
3 ſi timorem Dei *vel* minimùm prætergredia-
ris, multum tempus amittes. Quemadmo-
5 dum multus fumus incumbit igni, ita ſer-
mones hominis cogitationi. Quemadmodum
6 arboris cultura fructus ejus producit, ſic ho-
minum cogitationes erga mentes ipſorum.
Si quæras veritatem, reperies illam, & tan-
8 quam veſtem gloriæ indues eam. Volucres
cœli apud ejuſdem generis *volucres* habi-
9 tant, & veritas ad exercentes illam ſe re-
cipit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

30 * وَٱلْمَرْأَةُ ٱلَّتِي تُكْرِمُ زَوْجَهَا * فَتَرَى لِلنَّاسِ أَجْمَعِينَ أَنَّهَا حَكِيمَةٌ * وَٱلْمُنَافِقَةُ وَٱلسَّرَابَةُ
31 ٱلْمُسْرِفَةُ تُعْرَفُ مِنْ فِعَالِهَا * طُوبَى لِزَوْجِ ٱمْرَأَةٍ صَالِحَةٍ * فَإِنَّ سِنِي عُمْرِ مُضَاعَفَةٌ * مُسَاجَرَةُ
32 ٱلْٱمْرَأَةِ بِٱلسُّكُونِ وَٱلْوُدِّ * وَعِنَادُهَا شَبِيهٌ بِٱلْمَلْبَلَةِ ٱلَّتِي تَجْهَدُ صَاحِبَهَا * وَٱلسَّحَّابَةُ ٱلسَّلِيطَةُ
33 وَعِنَادُهَا مِثْلُ صَوْتِ ٱلْقَرْنِ فِي يَوْمِ ٱلْقِتَالِ * هٰذِهِ ٱلْأُمُورُ ٱلَّتِي أُخْبِرُكَ بِهَا ثَمَرٌ عَلَى ٱنْفُسِ جَمِيعِ
34 ٱلنَّاسِ * إِذَا أَرْبَحَ ٱلْقِتَالُ بِٱلْمَسَغَةِ وَٱلشِّدَّةِ يَكُونُ ٱلْعَيْشُ نَكِدًا * أَنْكَسَرَ قَلْبِي بِخَصْلَتَيْنِ *
35 وَسَقِمَتْ عَلَى ٱلثَّالِثَةِ جِدًّا * عَلَى رَجُلٍ حُرٍّ أَصَابَتْهُ ٱلْحَاجَةُ وَٱلْفَقْرُ * وَعَلَى أُنَاسٍ ذَوِي كَرَامَةٍ
36 وَٱلِبٍ عَنْهُمْ كَرَامَتُهُمْ * وَعَلَى كُلِّ مَنْ يَرْجِعُ عَنْ خَشْيَةِ ٱللهِ * أَرْفَعُ صَاحِبَ ٱلسِّرِ فِي يَوْمِ
37 ٱلْقَتْلِ * وَبِشِدَّةٍ شَدِيدَةٍ يَبْحَثُ ٱلتَّاجِرُ مِنَ ٱلْخَطِيَّةِ * لِأَنَّهُ إِنْ لَمْ يَكُنْ دَنِسًا فِي هٰذِهِ
ٱلْخَصْلَةِ أَثِمَ فِي أُخْرَا * وَٱلْحَمَّالُ لَا يَتَبَرَّرُ * * ٱلْفَصْلُ ٱلسَّابِعُ وَٱلْعِشْرُونَ *

CAP. XXVII.

1 * كَثِيرٌ مِنَ ٱلنَّاسِ أَذْنَبَ لِقِلَّةِ عِلْمِهِ * مَنْ تَوَانَى عَنْ خَطَايَاهُ يُكَثِّرُهَا * فَمَا بَيْنَ ٱلْحَجَرَيْنِ
2 يَدْخُلُ ٱلْوَتِدُ * وَفِيمَا بَيْنَ ٱلْبَيْعِ وَٱلْمُبْتَاعِ تَكْثُرُ ٱلْخَطَايَا * يَا بُنَيَّ إِنْ أَنْتَ تَعَنَّيْتَ
3 خَشْيَةَ ٱللهِ قَلِيلًا تَفْصِمْكَ ٱلْخَيْرُ سَرِيعًا * مِثْلَ ٱلدُّخَانِ ٱلْكَثِيرِ فَوْقَ ٱلنَّارِ * كَذٰلِكَ كَلَامُ ٱلنَّاسِ
5 عِنْدَ ٱلْحِسَابِ * شِبْهُ ٱلْأَشْجَارِ ٱلَّتِي إِذَا أُصْلِحَتْ كَثُرَ ثَمَارُهَا * كَذٰلِكَ حِسَابُ ٱلنَّاسِ عَلَى
6 قُلُوبِهِمْ * إِنْ طَلَبْتَ ٱلْحَقَّ أَدْرَكْتَهُ * وَلَبِسْتَهُ كَثَوْبِ ٱلْمِدْحَةِ * طَائِرُ ٱلسَّمَاءِ إِنَّمَا يَسْكُنُ
8 مَعَ شِبْهِهِ * وَٱلْحَقُّ يَقْصِدُ إِلَى عُمَّالِهِ *
9

Mulier quæ maritum ſuum honorat, ſa- 30
piens habebitur ab omnibus hominibus;
impia verò, bibax, & arrogans, ab op-
eribus ſuis cognoſcetur. Beatus eſt bonæ 31
uxoris maritus, nam anni ætatis ejus
ſunt conduplicati. Rixa mulieris quie- 32
ta eſt ac moderata, ejúſque contumacia
ſimilis eſt febri oſſibus indítæ quæ la-
borantem excruciat. Guloſam & lin-
guacem, reputa quaſi tubæ ſonitum in
die certaminis. Res iſtæ quas tibi nar- 33
ro, amaræ ſunt animis omnium homi-
num. Quando prælium cum calamitate 34
& anguſtia movetur, difficilis eſt vi-
ctus. Duobus de nominibus confractum
eſt cor meum, & de tertio vehementer
laboravi: De viro nobili cui accidit 35
egeſtas & paupertas; & de hominibus
honoratis qui privantur honore ſuo;
déque omni eo qui ſe retrahit à timore
Dei. Tolle flagitioſum in die occiſio- 36
nis. Prætereà, ſumma cum difficulta- 37
te mercator peccatum evitat, quoniam
ſi non ſit reus hac in re, in altera delin-
quet: & caupones haud juſtificabun-
tur.

CAP. XXVII.

Multi ex hominibus deliquerunt ob 1
ſcientiæ penuriam. Qui peccata ſua neg-
lexerit, multiplicabit illa. Inter duos 2
lapides ingreditur clavus, & inter ven-
ditionem & emptionem multiplicantur
peccata. O fili mi, ſi tu Dei timorem pau- 3
lulùm tranſgrediaris, diu tibi deerit bo-
num. Qualis eſt fumus copioſus ſuper 5
ignem, talia hominum verba tempore ra-
tionis. Quemadmodum arbores quæ re- 6
parantur, copioſos producunt fructus;
ita hominum ratio in cordibus eorum.
Si quæſieris veritatem, aſſequêris illam, 8
& ut veſtem gloriæ indues illam. Vo- 9
lucres quidem cœli cum ſibi conſimili-
bus habitant, & veritas ad operantes
eam contendit.

Versio VULG: LAT.

11 Leo venationi insidiatur semper; sic peccata operantibus
12 iniquitates. Homo sanctus in sapientia manet sicut Sol:
13 nam stultus sicut luna mutatur. In medio insensatorum
serva verbum tempori: in medio autem cogitantium assi-
14 duus esto. Narratio peccantium odiosa, & risus illorum in
15 delitiis peccati. Loquela multùm jurans horripilationem
16 capiti statuet: & irreverentia ipsius obturatio aurium. Ef-
fusio sanguinis in rixa superborum: & maledictio illorum
17 auditus gravis. Qui denudat arcana amici, fidem perdit,
18 & non inveniet amicum ad animum suum. Dilige proxi-
19 mum, & conjungere fide cum illo. Quòd si denudaveris
20 absconsa illius, non persequêris post eum. Sicut enim ho-
mo, qui perdit amicum suum, sic & qui perdit amici-
21 tiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu
sua, sic dereliquisti proximum tuum, & non eum capies.
Non illum sequaris, quoniam longè abest: effugit enim
22 quasi caprea de laqueo: quoniam vulnerata est anima
23 ejus. Ultrà eum non poteris colligare. Et maledicti est
24 concordatio: Denudare autem amici mysteria, desperatio
25 est animæ infœlicis. Annuens oculo fabricat iniqua, &
26 nemo eum abjiciet: In conspectu oculorum tuorum con-
dulcabit os suum, & super sermones tuos admirabitur:
novissimè autem pervertet os suum, & in verbis tuis da-
27 bit scandalum. Multa odivi, & non coæquavi ei, & Do-
28 minus odiet illum. Qui in altum mittit lapidem, super
caput ejus cadet: & plaga dolosa, dolosi dividet vulnera.
29 Et qui foveam fodit, incidet in eam: & qui statuit lapi-
dem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alii ponit,
peribit in illo.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 † Λέων θήραν ἐνεδρεύει, †οὕτως (a)ἁμαρτίαι ἐργαζομένοις ἄδικα.
12 † Διήγησις (ζ) ἐυτεκῦς διαπαντὸς Σοφία, † ὁ δὲ ἄφρων ὡς
13 σελήνη ἀλλοιῦται. † Εἰς μέσον ἀσυνέτων Σωτήρησον καιρὸν,
14 † εἰς μέσον δὲ διανοουμένων ἐνδιάκλεζε. † Διήγησις μω-
ρῶν (n) προσόχθισμα, † καὶ ὁ γέλως αὐτῶν ἐν παιδιᾷ ἁμαρ-
15 τίας. † Λαλιὰ πολυόρκου (θ) ὀρθώσει τρίχας, † καὶ ἡ μάχη αὐτῶν
16 (ι) ἐμφραγμὸς ὠτίων. † Ἔκχυσις αἵματος μάχη ὑπερφάνων,
17 † καὶ ἡ διδοσιδόρησις αὐτῶν ἀκοὴ μογθηρά. † Ὁ ἀποκαλύπτων
μυστήρια ἀπώλεσε πίστιν, † καὶ οὐ μὴ εὕρῃ φίλον κατὰ ψυχὴν
18 αὐτοῦ. † Στέρξον φίλον, καὶ πιστώθητι μετ' αὐτοῦ. † Ἐὰν δὲ ἀποκα-
19 λύψῃς τὰ μυστήρια αὐτοῦ, †(κ) μὴ καταδιώξῃς ὀπίσω αὐτοῦ. † Καθ-
20 ὡς γὰρ ἀπώλεσεν ἄνθρωπος τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, † οὕτως ἀπώλεσας τὴν
21 φιλίαν τοῦ (*) πλησίου. † Καὶ ὡς πτέρυγα ὀρνέου χεῖρός σε ἀπέλυσας,
22 † οὕτως ἀφῆκας τὸν πλησίον, καὶ οὐ θηρεύσεις αὐτόν. † Μὴ αὐτὸν
διώξῃς, ὅτι μακρὰν ἀπέστη, † καὶ ἐξέφυγεν ὡς δορκὰς ἀπὸ παγίδος.
23 † ὅτι (λ) τραῦσμά ἐστι καταδύσαι, † καὶ λοιδορίας ἐστὶ διαλλαγή.
24 † Ὁ δὲ ἀποκαλύπτων μυστήρια (μ) ἀπήλπισεν. † Διανεύων ὀφθαλμῷ
25 τεκταίνει κακά, † καὶ οὐδεὶς (ν) αὐτὸν ἀποστήσει ἀπ' (ξ) αὐτοῦ.
26 † Ἀπέναντι τῆ ὀφθαλμῆ σε γλυκανεῖ (ο) στόμα σε, † καὶ ἐπὶ τῆ
λόγοις σε ἐκθαυμάσῃ, † ὕστερον δὲ διαστρέψει τὸ στόμα αὐτοῦ, † καὶ ἐν
27 τοῖς λόγοις σε σκάνδαλον. † Πολλὰ ἐμίσησα καὶ οὐκ ὡμοίω-
28 σα (π) αὐτῷ, καὶ ὁ κύριος μισήσει αὐτόν. † Ὁ βάλλων λίθον
εἰς ὕψος ἐπὶ κεφαλὴν αὐτοῦ βάλλει, † καὶ πληγὴ δολία διελεῖ
29 τραύματα. † Ὁ ὀρύσσων βόθρον εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται, † καὶ ὁ ἱστῶν
παγίδα ἐν αὐτῇ ἁλώσεται.

MS. A. (a) ἁμαρτία (ζ) σόφα (n) καὶ προσόχθισμα, (θ) ἀνορθώσῃ (ι) ἐνφραγμὸς (κ) μὴ (*) πλησίον. (λ) τραῦ-
μά (μ) ἀφήλπισεν. Καὶ ὅστις ἄδων (ν) αὐτὰ (ξ) αὐτῶν. (ο) τὸ στόμα αὐτῆ, (π) αὐτοῖς, καὶ ὁ κύριος ἐμίσησε αὐτόν. Βάλλων

11 Leo venationi insidiatur: sic peccata operanti- 11
bus iniqua. Narratio viri semper sapientia: 12
12 stultus autem, ut luna, mutatur. In medio in- 13
13 sensatorum serva tempus: in medio autem co-
gitantium assiduus esto. Narratio fatuorum, 14
14 odiosa: & risus eorum in deliciis peccati. Lo- 15
15 quela multùm jurantis arriget capillos: & jur-
gium eorum, obturatio aurium. Effusio sanguinis, 16
16 rixa superborum, & maledictio illorum, auditus
17 gravis. Qui denudat arcana, fidem perdidit; 17
& non inveniet amicum ad animum suum. Di- 18
18 lige amicum, & conjungere fide cum illo. Si au- 19
19 tem denudaveris absconsa illius; non persequa-
20 ris post eum. Sicut enim perdidit homo inimi- 20
cum suum; sic qui perdidit amicitiam proximi.
Et, sicut qui dimisit avem de manu sua; sic di- 21
21 misisti proximum, & non eum cavies. Non il- 22
22 lum sequaris quoniam longè discessit: & effugit
quasi caprea de laqueo. Quoniã vulnus est Col- 23
23 ligare: & maledicti est concordatio: Qui autem 24
24 denudavit mysteria; (a) desperavit. Annuens o- 25
25 culo fabricat iniqua: & (b) nemo ipsum remove-
bit ab ipso. In conspectu oculorum tuorum in- 26
26 dulcabit os (c) tuum, & super sermones tuos ad-
mirabitur. Novissimè autem pervertet os suum,
& in verbis tuis dabit scandalum. Multa odivi, 27
27 & non coæquavi ei: & Dominus odiet illum.
Qui in altum mittit lapidem; super caput suum 28
28 mittit: & plaga dolosa dividet vulnera. Qui 29
29 foveam fodit; incidet in eam: & qui statuit
laqueum; in eo (d) capietur.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 * ܙܘܪ ܟܗܕ ܠܗ ܕܚܝܠ. ܘܚܛܝܬ ܒܟܠ ܚܕ ܥܒܕ ܫܠܡܐ. * ܗܘ ܕܐܬܐ ܒܚܟܡܬܐ ܟܫܪ ܗܘ ܐܝܟ ܫܡܫܐ.
12 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
11 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
13 ܚܟܡܬ ܓܒܪ ܢܗܝܪ ܦܢܝܗ. ܘܣܟܠ ܐܢܫ ܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
14 ܘܡܣܟܢ ܕܡܐ ܢܫܬܐ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
15 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
16 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
17 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
18 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
19 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
20 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
21 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
22 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
23 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
24 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
26 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
27 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
28 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.
29 ܘܐܝܟ ܣܗܪܐ ܡܫܬܚܠܦ ܗܟܝܠ ܐܢܫ ܣܟܠ. * ܒܡܨܥ ܒܣܟܠ ܬܫܡܫ ܘܬܗܘܐ ܒܡܨܥ ܣܟܠ ܐܝܬ.

Leo prædæ insidiatur, sic iniquitas facino- 10
rosis. Inter insipientes observandum est 12
tempus, at inter sapientes semper loquen- 11
dum. Narrationes sapientum semper sunt
cum sapientia, insipiens autem ut luna muta- 13
tur. Narrationes stultorum sunt exosæ, & 14
risus eorum impudentia. Munus impii eri- 15
git comæ capillos; & qui sanguinem fundit,
auscultat verba iniquitatis. Inter impios ne 16
sederis, & cùm rident, aures tuas obtura. 17
Qui revelat secretum, fidem perdit, nec in- 18
veniet sibi amicum pro animi voto. Ami- 19
cum tuum experire tum illi confide. Verùm 20
si fidei arcanum patefaciat, ne consecteris 21
eum. Ut enim vir qui sortem suam perdidit, 22
sic tu amici tui amicitiam perdidisti; Et quasi 23
volucrem è manibus tuis avolare fecisti, nec 24
venaberis eum. Et ne sectaris eum, quoni- 26
am ut caprea è reti, & ut avis è laqueo au-
fugit. Nam vulneribus est alligatio, & rixæ
reconciliatio; At aperire secretum desperata
res est. Cujus elatus est oculus, cedet in
fractionem ipsius. Multa *quidem* odio, sed
nihil æquè ac talem; quia etiam Deus odio
habebit eum, & maledicet illi. Qui lapi- 27
dem jecerit, in ipsum recidet: & qui clàm
percutit, *(id est, obtrectator)* perditioni
tradetur. Qui effodit foveam, suâ ipsius stu- 28
turâ replebit illam: Et qui laqueos tendit, 29
iisdem capietur.

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 * اِمَّا يَكْمُنُ ٱلْأَسَدُ لِلْفَرِيسَةِ لِيَغْتَرِسَهَا * كَذٰلِكَ ٱلْإِثْمُ يَكْمُنُ لِهَلَاكِ أَصْحَابِ ٱلذُّنُوبِ * اِذَا
13 جَلَسْتَ بَيْنَ ٱلْجُهَّالِ ٱلْزَمِ ٱلصَّمْتَ * فَأَمَّا بَيْنَ ٱلْحُكَمَاءِ فَتَكَلَّمْ بِكُلِّ حَقٍّ * لِأَنَّ كَلَامَ ٱلْحُكَمَاءِ
11 بِٱلْحِكْمَةِ كُلَّ حِينٍ * ٱلْجَاهِلُ يَتَغَيَّرُ مِثْلَ ٱلْقَمَرِ * كَلَامُ ٱلْجُهَّالِ رَدِيٌّ جِدًّا * وَضِحْكُهُمْ مِنْ فُجُرٍ
13 ٱلْمَرِحِ * عَطِيَّةُ ٱلْمُنَافِقِ تَقْبِضُ شَعْرَ ٱلْجَسَدِ * وَٱلَّذِي يَدْفِقُ ٱلدِّمَاءَ يُحِبُّ يَسْمَعُ كَلَامَ ٱلْفُجَّارِ *
14 * لَا تُجَالِسِ ٱلْمُنَافِقِينَ * وَاِذَا تَحَكَّمُوا سُدَّ مَسَامِعَكَ * وَٱلَّذِي يُفْشِي ٱلسِّرَّ يُهْلِكُ أَمَانَتَهُ * وَلَا
15 يُصَادِفُ صَدِيقًا كَمَا يُحِبُّ * جَرِّبْ صَاحِبَكَ ثُمَّ ٱئْتَمِنْ عَلَيْهِ * فَاِنْ أَظْهَرَ سِرَّكَ
16 فَاحْذَرْ * لِأَنَّ مِثْلَ ٱلرَّجُلِ ٱلْمُضَيِّعِ نَصِيبَهُ * كَذٰلِكَ أَهْلَكْتَ صَدَاقَةَ صَدِيقِكَ *
17 * وَأَطْرَبْتَهُ عَنْكَ مِثْلَ ٱلطَّائِرِ * فَلَا تَطْلُبْهُ * وَلَا تَشْخَصْ فِي أَثَرِهِ * لِأَنَّهُ أَفْلَتَ مِثْلَ
18 ٱلطَّائِرِ ٱلْمَصِيدِ مِنَ ٱلْمَصِيدَةِ * وَمِثْلَ ٱلْعُصْفُورِ مِنَ ٱلْفَخِّ * لِأَنَّ لِلْضَرْبَةِ دَوَاءً وَصِحَاحٌ *
19 وَلِلْعِتَابِ وَٱلسَّخَفِ وِصَافٌ * اَمَّا اِظْهَارُ ٱلسِّرِّ فَهُوَ ٱنْقِطَاعُ ٱلرَّجَاءِ * وَكِحَالُ ٱلْعَيْنِ تَسْرَعُ
20 هَرِيعَتَهُ * اَبْغَضْتُ اَشْيَاءَ كَثِيرَةً * وَلٰكِنْ لَيْسَ كَبُغْضِ ٱلْاِحْتِيَالِ * وَٱللّٰهُ لَهُ مُبْغِضٌ *
17 * ٱلَّذِي يَرْمِي ٱلْحَجَرَ يَرْجِعُ اِلَيْهِ * وَٱلَّذِي يَضْرِبُ صَاحِبَهُ سَوْفَ تَنْزِلُ بِهِ ٱلْعُقُوبَةُ * مَنْ
18 حَفَرَ بِئْرًا لِعَيْنٍ وَقَعَ فِيهَا * وَٱلَّذِي يَنْصِبُ فَخَّاحَةً يُصَادُ بِهَا *
19

Leo quidem prædæ capiendæ insidia- 10
tur, ita stelus insidiatur exitio scele-
storum. Cùm sederis inter stultos, in- 12
siste silentio; inter sapientes verò, 13
omni cum veritate loquere. Nam ver- 11
ba sapientum sunt semper cum sapien-
tia, stultus mutatur ut luna. Sermo 13
stultorum prævus admodùm est, & ri- 14
sus eorum ex turpi joco. Munus im-
pii pilos corporis arrigit; & qui
sanguinem fundit, amat audire sermo- 15
nem sceleratorum. Cum impiis ne con- 16
fideas, & cum riserint, obstrue aures
tuas. Qui promulgat arcanum, amit- 17
tit fidem suam? nec inveniet amicum
qualem exoptat. Tenta amicum tu- 18
um, ac tum illi te crede. Quòd si ar- 19
canum tuum enuntiaverit, caveas ab
illo. Nam ut vir qui suam sortem 20
amittit, ita amici tui amicitiam ami-
sisti. Et velut avem à te abegisti. 21
Ne igitur quæras eum, neve per ve-
stigia ejus peragres; quoniam ut vo-
lucris capta evasit è reti, & ut avis
è laqueo. Nam plagæ reperitur medi- 22
cina & fomentum, & querimoniæ at- 23
que irritamento reconciliatio; Verùm 24
secreti declaratio desperatio est. Ela- 26
ti oculi cita erit ruina. Odio res
multas prosequor, sed nullum est qua-
le odium superbiæ, quem & Deus odit.
In eum qui lapidem jacit, idem reci- 27
det: & qui proximum suum percusse-
rit, pœnas luet. Qui puteum foderit 28
ad offendiculum, incidet in eum: Et 29
qui laqueos suos tetenderit, iisdem ca-
pietur.

Versio VULG. LAT.

30 Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur,
31 & non agnoscet undè adveniat illi. Illusio,& improperium
32 superborum,& vindicta sicut leo insidiabitur illi. Laqueo
perient qui oblectantur casu justorum: dolor autem con-
33 sumet illos antequàm moriantur. Ira & furor, utraque exe-
crabilia sunt,& vir peccator continens erit illorum.

CAP. XXVIII.

1 Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, &
2 peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo no-
3 centi te: & tunc deprecanti tibi peccata solventur. Homo
4 homini reservat iram, & à Deo quærit medelam? In ho-
minem similem sibi non habet misericordiam, & de pecca-
5 tis suis deprecatur? Ipse cùm caro sit, reservat iram, &
6 propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis
7 illius? Memento novissimorum & desine inimicari: Ta-
8 bitudo enim & mors imminent in mandatis ejus. Memora-
9 re timorem Dei, & non irascaris proximo. Memorare te-
10 stamentum Altissimi, & despice ignorantiam proximi. Abs-
11 tine te à lite, & minues peccata: Homo enim iracun-
dus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, &
12 in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secun-
dùm enim ligna sylvæ, sic ignis exardescit: & secundùm
virtutem hominis, sic iracundia illius erit, & secundùm
13 substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festina-
tum incendit ignem: & lis festinans effundit sanguinem:
14 & lingua testificans adducit mortem. Si sufflaveris in
scintillam, quasi ignis exardebit: & si expueris super il-
lam, extinguetur: utraque ex ore proficiscuntur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

30 †Ὁ ποιῶν πονηρὰ εἰς ἀυτὸν κυλισθήσε),†καὶ ὃ μὴ ὄσκεται πόθεν
31 ἥκει ἀυτῷ. †Ἐμπαιγμὸς καὶ ὀνειδισμὸς ὑπερηφάνων, † καὶ ὡς λέων
32 λήψεται ὡς λέων ἀναδρόσε ἀυτόν. †Παγίδι ἁλώσονται οἱ εὐ-
φραινόμενοι πτώσει ὁσίων, † καὶ ὀδύνη καταναλώσε ἀυτὸς πρὸ
33 τῆ θανάτε ἀυτῶν. † Μῆνις καὶ ὀργὴ, καὶ ταῦτά ὅτι βδελύγματα,
† καὶ ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς ἐγκρατὴς ἔσαι ἀυτῶν.

ΚΕΦ. κη'.

1 †Ὁ Ἐκδικῶν παρὰ κυρίε εὑρήσει ἐκδίκησιν, † καὶ τὰς ἁμαρ-
2 τίας ἀυτῆ (a) διατηρῶν διατηρήσει. †Ἄφες ἀδίκημα τῆ πλη-
σίον σε, † καὶ τότε δεηθέντι σε αἱ ἁμαρτίαι σε λυθήσον).
3 †Ἄνθρωπ@ ἀνθρώπῳ συντηρεῖ ὀργὴν, † καὶ παρὰ κυρίε ζητῆ
4 ἴασιν. †Ἐπ' ἄνθρωπον ὅμοιον ἀυτῷ οὐκ ἔχει ἔλε@, † καὶ περὶ
5 τῶν ἁμαρτιῶν ἀυτῆ δεῖ). † Αὐτὸς σὰρξ ὢν διατηρεῖ μῆνιν, †τὶς
6 ἐξιλάσε) τὰς ἁμαρτίας ἀυτῆ; † Μνήσθητι τὰ ἔσχατα, καὶ παῦ-
7 σαι ἐχθραίνων· † Καταφθορὰν καὶ θάνατον, καὶ ἔμμενε ἐντολαῖς.
8 † Μνήσθητι ἐντολῶν, καὶ μὴ μνησικάκησε τῷ πλησίον· † Καὶ διαθή-
κην ὑψίσε, καὶ περιδε ἄγνοιαν. †Ἀπόσχε ἀπὸ μάχης, καὶ ἐλατ-
10 τώσεις ἁμαρτίας· †Ἄνθρωπ@ γὰ θυμώδης ἀναπτύσει μάχλων·
11 καὶ ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς ταράξει φίλυς, † καὶ ἀναμέσον εἰρηνευόν-
12 των (c)ἐμβαλεῖ διαβολήν. †Καθὰ ἡ ὕλη πυρὸς οὕτως ἐκκαυθή-
σε), †(β)κτ' ἰσχὺν τῆ ἀνδρὸς ὁ θυμὸς αὐτῆ ἔσαι, † καὶ κτ' τὸν
πλοῦτον ἀυτοῦ ὑψώσει ὀργὴν αὐτῆ, †(γ)καὶ κτ' στάσιν ἡ μάχης ἐκ-
13 καυθήσε). †Ἐεις καταπνιγμὸν ἐκκαίε πόε, † καὶ μάχη κα-
14 ταπόσει ἐκχεῖ αἷμα. †Ἐὰν φυσήσης (δ) σπινθῆρα ἐκκαύ-
σε), † καὶ ἐὰν πτύσης (ε) ἐπ' ἀυτὸν σβεσθήσε). † καὶ ἀμφότερα
ἐκ τ σόματός σε (ζ) ἐκπορεύεται.

MS.A. (a)διαστειῶν διασεῖσ. (c)ἐμβαλῶ (β)καὶ κτ' τὸν σταθμὸν
τ μάχης ἐκκαυθήσε)· καθὰ ἡ ἰσχὺν (γ)Ἐεις καταπνιγμὸν (δ)εἰς σπινθῆρα (ε)εἰς (ζ) ἐκπορεύσε).

Qui facit mala; super ipsum volventur: & nan 30
agnoscet undè adveniant sibi. Illusio, & impro- 31
perium superborum; & vindicta, sicut leo insi-
diabitur illi. Laqueo capientur, qui oblectantur 32
casu justorum: & dolor consumet illos, ante-
quàm moriantur. Ira & furor etiam hæc sunt 33
abominationes: & vir peccator, continens erit
illorum.

CAP. XXVIII.

Qui vindicat, à Domino inveniet vindictam: & 1
peccata illius (a) servans servabit. Remitte 2
injuriam proximo tuo: & tunc deprecanti tibi
peccata solventur. Homo homini reservat iram, 3
& à Deo quærit medelam. In hominem similem 4
sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis
deprecatur. Ipse, cùm caro sit, reservat iram: quis 5
propitiabit peccata illius? Memento novissimo- 6
rum, & desine inimicari: (b) Tabitudinis, & 7
mortis: & permane in mandatis. Memorare 8
mandata, & ne irascaris proximo, Et testamen- 9
tum Altissimi: & despice ignorantiam. Abstine 10
à lite, & minnes peccata. Homo enim iracun- 11
dus incendet litem: Et vir peccator turbabit
amicos, et in medio pacem habentiù (c) immittit
calumniam. Secundùm materiam ignis, sic ex- 12
ardescet: secundùm virtutem hominis, iracun-
dia illius erit: & secundùm substantiam ex-
altabit iram suam: & secundùm (d) firmitatem
rixæ exardescet. Contentio festinata incendit 13
ignem: & rixa festinans effundit sanguinem.
Si sufflaverris scintillam; exardescet: et si ex- 14
pueris super illam; extinguetur: et utraque ex
ore tuo proficiscuntur.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

30 * ܘܡܫܘܠܐ ܕܒܥܐ ܠܗ ܕܢܦܠ ܠܐ ܝܕܥ ܡܢ ܐܝܟܐ ܢܬܐ ܠܗ ܒܝܫܬܐ ܘ

CAP. XXIX.

Versio VULG. LAT.

15 Susurro & bilinguis maledictus : multos enim turbabit
16 pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, & di-
17 sperſit illos de gente in gentem. Civitates muratas divi-
18 tum deſtruxit, & domos magnatorum effôdit. Virtutes po-
19 pulorum concidit, & gentes fortes diſſolvit. Lingua ter-
20 tia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus ſuis.
21 Qui reſpicit illam, non habebit requiem, nec habebit ami-
22 cum, in quo requieſcat. Flagelli plaga livorem facit : pla-
23 ga autem linguæ commiuuet oſſa. Multi ceciderunt in ore
gladii, ſed non ſic quaſi qui interierunt per linguam ſuam.
Beatus qui tectus eſt à lingua nequam, qui in iracundi-
am illius non tranſivit, & qui non attraxit jugum illius.
& in vinculis ejus non eſt ligatus : Jugum enim illius,
jugum ferreum eſt : & vinculum illius, vinculum æreum eſt.
Mors illius, mors nequiſſima : & utilis potiùs infernus quàm
illa. Perſeverantia illius non permanebit, ſed obtinebit
vias injuſtorum : & in flamma ſua non comburet juſtos.
Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in
illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quaſi leo,
& quaſi pardus lædet illos. Sepi aures tuas ſpinis, linguam
nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia & ſeras. Aurum
tuum & argentum tuum confla, & verbis tuis facito ſtate-
ram, & frænos ori tuo rectos : Et attende ne fortè labaris
in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium
tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.

CAP. XXIX.

1 Qui facit miſericordiam, fœneratur proximo ſuo : &
qui prævalet manu, mandata ſervat.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

15 † Ψίθυρον καὶ δίγλωσσον (d) καταράξ, † πολλὰς γὰρ εἰρηνεύοντας
16 (κ) ἀπώλεσε. † Γλῶσσα τρίτη πολλὰς ἐσάλευσεν, † καὶ διέσπασεν αὐτὰς
17 ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος, † Καὶ πόλεις ὀχυρὰς καθεῖλε, † καὶ οἰκίας
19 μεγιστάνων κατέσκαψε. † Γλῶσσα τρίτη γυναῖκας ἀνδρείας ἐξέ-
βαλε, † καὶ (θ) ἐστέρησεν αὐτὰς τῶν πόνων αὐτῶν. † Ὁ προσέχων αὐτῇ
20 οὐ μὴ ἔυρῃ ἀνάπαυσιν. † οὐδὲ καταπαύσει μεθ' ἡσυχίας.
21 † Πληγὴ μάστιγος ποιεῖ (ι) μώλωπας, † πληγὴ δὲ γλώσσης
22 συγκλάσει ὀστᾶ. † Πολλοὶ ἔπεσον ἐν στόματι μαχαίρας,
23 † καὶ οὐχ ὡς (κ) οἱ πεσόντες διὰ γλῶσσαν. † Μακάριος ὁ σκε-
πασθεὶς ἀπ' αὐτῆς, † ὃς οὐ διῆλθεν ἐν τῷ θυμῷ αὐτῆς, † ὃς οὐχ
ἕλκυσεν τὸν ζυγὸν αὐτῆς, † (λ) καὶ ἐν τοῖς δεσμοῖς αὐτῆς οὐκ ἐδέθη.
24 † Ὁ γὰρ ζυγὸς αὐτῆς ζυγὸς σιδηροῦς, † καὶ οἱ δεσμοὶ αὐτῆς δεσμοὶ
25 χάλκεοι. † Θάνατος πονηρὸς ὁ θάνατος αὐτῆς, † καὶ λυσιτελὴς
26 μᾶλλον ὁ ᾅδης αὐτῆς. † Οὐ μὴ κρατήσῃ ὑσιείων, † καὶ ἐν τῇ
27 φλογὶ αὐτῆς (μ) οὐ καήσονται. † Οἱ καταλείποντες κύριον ἐμπεσοῦνται εἰς
αὐτὴν, † καὶ ἐν αὐτοῖς ἐκκαήσεται, καὶ οὐ μὴ σβεσθῇ· † (ν) ἐξαπο-
στελεῖται ἐπ' αὐτοὺς ὡς λέων, † καὶ ὡς πάρδαλις λυμανεῖται αὐτούς·
28 † Ἰδοὺ φράξεις τὸ κτῆμά σου ἀκάνθαις, † τὸ ἀργύριόν σου καὶ τὸ
29 χρυσίον καλάδησον. † καὶ τοῖς λόγοις σου ποίησον ζυγὸν καὶ σταθ-
30 μὸν, † καὶ τῷ στόματί σου ποίησον θύραν καὶ μοχλόν. † Πρόσεχε
μήπως (ξ) ὀλισθήσῃς ἐν αὐτῇ, † μὴ πέσῃς καθέναντι ἐνεδρευόντος.

MS. A. (d) καταράσασθαι, (κ) ἀπώλεσεν. (θ) * ἐστέρησε (ι) μώλωπα, (κ) ὁ πεσὼν (λ) καὶ τοῖς (μ) οὐ μὴ (ν) ἐκαπορευθήσεται (ξ) ὀλισθῇς

ΚΕΦ. κθ'.

1 † Ὁ ποιῶν ἔλεος δανιεῖ τῷ πλησίον, † καὶ ὁ ἐπερείδων τῇ χειρὶ
αὐτοῦ (α) τηρεῖ ἐντολάς. MS. A. (α) ποιεῖ

CAP. XXIX.

Qui facit miſericordiã, fœnerabitur proximo : & qui prævalet manu ſuâ, mandata ſervat.

15 Suſurronem & bilinguem (e) maledicere : multos enim pacem habentes perdiderunt. Lingua
16 (ſ) tertia multos commovit, & diſperſit illos de
17 gente in gentem : Et civitates munitas deſtru-
19 xit, & domos magnatorum ſubvertit. Lingua
tertia mulieres viriles ejecit, & privavit illas
20 laboribus ſuis. Qui attendit illi ; non inve-
21 niet requiem, nec habitabit cum requie. Fla-
gelli plaga livorem faciet : plaga autem linguæ
comminuet oſſa. Multi ceciderunt in ore gla-
22 dii : & non ut ii qui ceciderunt per lingnam.
23 Beatus qui tectus eſt ab ea : qui in iracundia
illius non tranſivit : qui non traxit jugum illius,
24 & in vinculis illius non eſt ligatus. Jugum
enim illius, jugum ferreum eſt ; & vincula illius,
25 vincula ærea. Mors illius, mors nequiſſima, &
26 utilis potiùs infernus, quàm illa. Non obtinebit
27 pios : & in flamma illius non comburentur. Qui
relinquunt Dominum ; incident in illam : & ex-
ardebit in illis, & non extinguetur. Immittetur
in illos quaſi leo, & quaſi pardus perdet eos.
28 Ecce ſepi (g) poſſeſſionem tuam ſpinis, Et ar-
29 gentum tuum, & aurum alliga : & verbis tuis
fac jugum, & ſtateram : & ori tuo fac oſtium,
30 & vectem. Attende, ne ſortè labaris in ea :
ne cadas in conſpectu inſidiantis.

CAP. XXIX.

Qui facit miſericordiã, fœnerabitur proximo : & qui prævalet manu ſuâ ; mandata ſervat.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * ܘܐܦ ܚܫܘܫܐ ܘܕܘ ܫܢܝܐ ܒܥܩܠܐ ܡܫܓܝܐ ܫܠܡܐ ܘܛܒ. * ܚܫܘܫܐ ܬܪܝܬܐ ܚܫܝ
16 ܥܡܡܐ ܫܓܫ. ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܘܐܦ ܠܐܢܫܐ ܡܥܝܪܐ ܒܡܝܬܗ ܡܚܪܒ
17 ܒܝܬ ܫܡܗ. ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܘܐܦ ܠܐܢܫܐ ܡܥܝܪܐ ܒܡܝܬܗ ܡܚܪܒ
18 ܒܝܬ ܫܡܗ. ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܚܫܘܫܐ ܬܪܝܬܐ ܚܫܝ ܥܡܡܐ ܫܓܫ.
19 ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܡܫܒܝ ܐܬܪܬܐ ܘܡܫܬܬܪ ܒܝܬ ܢܟܣܝܗ.
20 ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܡܫܒܝ ܐܬܪܬܐ ܘܡܫܬܬܪ ܒܝܬ ܢܟܣܝܗ.
21 ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܡܫܒܝ ܐܬܪܬܐ ܘܡܫܬܬܪ ܒܝܬ ܢܟܣܝܗ.
22 ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܡܫܒܝ ܐܬܪܬܐ ܘܡܫܬܬܪ ܒܝܬ ܢܟܣܝܗ.
23 ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܡܫܒܝ ܐܬܪܬܐ ܘܡܫܬܬܪ ܒܝܬ ܢܟܣܝܗ.
24 ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܡܫܒܝ ܐܬܪܬܐ ܘܡܫܬܬܪ ܒܝܬ ܢܟܣܝܗ.
25 ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܡܫܒܝ ܐܬܪܬܐ ܘܡܫܬܬܪ ܒܝܬ ܢܟܣܝܗ.
26 ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܡܫܒܝ ܐܬܪܬܐ ܘܡܫܬܬܪ ܒܝܬ ܢܟܣܝܗ.
27 ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܡܫܒܝ ܐܬܪܬܐ ܘܡܫܬܬܪ ܒܝܬ ܢܟܣܝܗ.
28 ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܡܫܒܝ ܐܬܪܬܐ ܘܡܫܬܬܪ ܒܝܬ ܢܟܣܝܗ.
29 ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܡܫܒܝ ܐܬܪܬܐ ܘܡܫܬܬܪ ܒܝܬ ܢܟܣܝܗ.
30 ܡܚܪܒ ܐܢܫ ܡܢ ܥܡܐ ܠܥܡܐ. * ܡܫܒܝ ܐܬܪܬܐ ܘܡܫܬܬܪ ܒܝܬ ܢܟܣܝܗ.

Item lingua triplex ſit maledicta, quòd plu-15
rimas cædes adduxerit. Lingua triplex mul-16
tos in captivitatem expulit, eóſque de gente
in gentem diſperſit. Quinetiam homines 17
in urbe honeſtiſſimos propriis domibus eje-
cit, & regum ædes funditùs evertit. Lingua 18
triplex multos in captivitatem adegit, ſuiſq;
à divitiis ſummovit. Ictus baculi vibicem ex- 20
citat, ſed ictus linguæ oſſa confringit. Multi 21
ſunt gladio cæſi, non tamen quot linguâ oc-
ciſi. Beatus vir qui exemptus eſt ab ea, & 22
in furorem ejus non immiſcuit ſeſe. Beatus 23
vir qui non traxit jugum ipſius, nec vinculis
ejus fuit conſtrictus. Nam jugum illius ju- 24
gum eſt duriſſimum, & vincula ejus vincula
ſunt ferrea. Mors acerba eſt mors ipſius, 25
& quies reperitur in inferis major quàm
apud ipſam. Ne exardeſcas in pios, & flam- 26
mæ ignis nequaquam te comburent. Qui- 27
cunque Dei religionem deſerunt, incident in
illam ; in eos exardebit ignis, nec extingue-
tur ; dominabitur in eos quaſi leo, & ceu
pardus dilaniabit illos. Quemadmodum enim 28
vineam tuam rhamnis circunſepis, ita etiam
ori tuo fac januas & ſeras. Argento & auro 29
tuo ſigillum adhibes, ſermoni quoque tuo
trutinam adhibeto. Cave ne labaris, ne co- 30
ram oſore tuo corruas.

CAP. XXIX.

1 DEbitiones optimas conſtituit qui mu-
tuum dat proximo ſuo : & qui manu *alterum*
ſuſtentat, obſervator eſt mandati.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * وَالْإِنْسَانُ الثَّالِثُ هُوَ الْإِنْسَانُ الدَّعَّارُ فَيَكُونُ مَلْعُونًا. لِأَنَّهُ قَدْ صَرَعَ قَتْلًا كَثِيرًا * الْإِنْسَانُ الْعَالِمُ
16 أَحْرَجَ نَاسًا كَثِيرًا فِي السَّبْيِ * وَرَدَّهُمْ مِنْ سَعْبٍ إِلَى سَعْبٍ * وَطَرَدَ أَشْرَافَ الْمُدُنِ مِنْ مَنَازِلِهِمْ وَخَرَّبَ
17 بُيُوتَ كَثِيرِينَ مِنْ بُيُوتِ الْمُلُوكِ * الْإِنْسَانُ الثَّالِثُ وَهُوَ الْوَاشِي لَقَدْ أَحْلَا كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ
18 وَأَبْعَدَهُمْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ * ضَرْبَةُ الْعَصَا تَجْرَحُ جُرْحًا فِي الْجَسَدِ * وَضَرْبَةُ اللِّسَانِ تَدُقُّ الْعَظْمَ * مَا
20 أَكْثَرَ الْمَقْتُولِينَ فِي السَّيْفِ. وَلَكِنْ لَيْسَ كَقَتْلَى اللِّسَانِ * طُوبَى لِرَجُلٍ نَجَّى مِنْهُ * وَلَمْ يَتَلَطَّخْ
21 فِي سَخَطِهِ * ثُمَّ لِرَجُلٍ لَمْ يَقَعْ عِصَابٌ عَلَيْهِ * وَلَمْ يُسَدَّ بِوِثَاقِهِ * لِأَنَّ عِصَابَ عِصَارٍ سَدِيدٌ
22 وَوِثَاقَهُ أَسَدٌّ مِنْ وِثَاقِ الْحَدِيدِ * مَوْتُهُ مَوْتُ سَوْءٍ * وَفِي الْهَاوِيَةِ رَاحَةٌ تَعُوفُ رَاحَتَهُ وَدِعَتَهُ * لَا تَكُنْ
23 بِالصِّدِّيقِينَ * وَلَا يَحْرِقْكَ لَهِيبُ النَّارِ * كُلُّ مَنْ رَفَضَ عِبَادَةَ الرَّبِّ * تَجْسُدُهُ يَسْقُطُ فِي الْبُهْتَانِ
24 وَبِبُهْتَانٍ هَؤُلَاءِ تَسْتَعِلُ النَّارُ فَلَا تُطْفَأُ * لِأَنَّهُ كَمَا يُسَيَّجُ الْكَرْمُ بِالسُّوكِ * كَذَلِكَ أَيْضًا فَاجْعَلْ
25 لِفَمِكَ أَبْوَابًا وَأَغْلَاقًا * لِئَلَّا تَسْقُطَ * وَلَا تَقَعْ بَيْنَ يَدَيْ سَابِيكَ *
30 * اَلْفَضْلَ النَّاسِعَ وَالْعِشْرُونَ *
1 * اَلَّذِي يُسْئِفُ بِأَيْدِي
صَنِيعَةَ الَّذِي يُقْرِضُ صَاحِبَهُ * وَالَّذِي يَصِلُ طَرِيقَهُ فِي الشِّدَّةِ فَهُوَ حَافِظُ الْوَصِيَّةِ *

Homo triplex, id eſt homo ſceleroſus, 15
erit maledictus, quòd plurimos cæſos
proſtraverit. Homo delator multos ho- 16
mines in captivitatem ejecit, & de gente
in gentem diſperſit : Magnates urbium 17
è domiciliis eorum fecit extorres, mul-
taſq; ædes ex ædibus regum evertit.
Homo triplex, nempe delator, multos 18
homines ablegavit, & à poſſeſſionibus
eorum procul amandavit. Ictus ba- 20
culi vulnus infligit corpori, at ictus
linguæ oſſa comminuit. Quàm multi 21
ſunt gladio occiſi ! verùm linguâ cæſis
non ſunt comparandi. Beatus vir qui 22
eam devitavit, & nec illi nec furo-
ri ejus ſeſe immiſcuit. Beatus etiam 23
vir ſuper quem non cecidit jugum ejus,
nec vinctus eſt loris illius. Jugum 24
enim ejus jugum eſt durum, & lorum
ejus vinculis ferreis gravius. Mors 25
ejus mors diva eſt, & eſt in inferis
quies ſuperans quietem & tranquilli-
tatem ipſius. Ne comburaris erga juſtos, 26
& non comburet te flamma ignis. Cor- 27
pus cujuſvis deſerentis cultum Domini
incidet in ignominiam ; & in talium
ignominia conflagrabit ignis, nec ex-
tinguetur. Nam quemadmodum ſpinis 28
circumſepitur vinea, pari quoque modo
fac ori tuo januas vectéſq;. Argen- 29
tum ſanè & aurum tuum annulo tuo
obſignas, eodem modo verbis tuis ad-
hibe libram. Attende ne cadas, & co- 30
ram oſore tuo minimè ſuccumbes.

CAP. XXIX.

OPtima quidem beneficia præmittit 1
qui fœneratur amico ſuo : & qui bene-
volentiam exercet in afflictione, obſer-
vator eſt præcepti.

Versio VULG. LAT.

2 Fœnerare proximo tuo in tempore neceſſitatis illius, & ite-
3 rùm redde proximo in tempore ſuo. Confirma verbum,
& fideliter age cum illo: & in omni tempore invenies
4 quod tibi neceſſarium eſt. Multi quaſi inventionem æſtima-
verunt fœnus, & præſtiterunt moleſtiam his qui ſe adju-
5 verunt. Donec accipiant, oſculantur manus dantis, & in
6 promiſſionibus humiliant vocem ſuam: Et in tempore red-
ditionis poſtulabit tempus, & loquetur verba tædii & mur-
7 murationum, & tempus cauſabitur: Si autem potuerit red-
dere, adverſabitur, ſolidi vix reddet dimidium, & compu-
8 tabit illud quaſi inventionem. Sin autem, fraudabit illum
9 pecuniâ ſuâ, & poſſidebit illũ inimicum gratis: Et convitia
& maledicta reddet illi, & pro honore & beneficio reddet
10 illi contumeliam. Multi non cauſâ nequitiæ non fœnerati
11 ſunt, ſed fraudari gratis timuerunt. Veruntamen ſuper
humilem animo fortior eſto, & pro eleëmoſyna non trahas
12 illum. Propter mandatum aſſume pauperem: & propter
13 inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. Perde pecuniam
propter fratrem & amicum tuum: & non abſcondas illam
14 ſub lapide in perditionem. Pone theſaurum tuum in præ-
15 ceptis Altiſſimi, & proderit tibi magis quàm aurum. Con-
16 clude eleëmoſynam in corde pauperis, & hæc pro te exo-
17 rabit ab omni malo. Super ſcutum potentis, & ſuper lan-
18 ceam adverſus inimicum tuum pugnabit. Vir bonus fi-
19 dem facit pro proximo ſuo: & qui perdiderit confu-
ſionem, derelinquet ſibi.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

2 † Δάνεισον τῷ πλησίον ἐν καιρῷ χρείας αὐτοῦ, † καὶ πάλιν ἀπόδος
3 τῷ πλησίον (β) ὡς † καιρόν. † Στήριξον λόγον, καὶ πίστωσαι
4 μετ' αὐτοῦ, † καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὑρήσεις † χρείαν ζω. † Πολλοὶ
ὡς εὕρημα ἐνόμισαν δάνος, † καὶ παρέχον (γ) πόνον τοῖς βοη-
5 θήσασιν αὐτοῖς. † Ἕως οὗ λάβῃ, καταφιλήσει χεῖρας αὐτοῦ, † καὶ
6 ἐπὶ τῷ χρημάτων τοῦ πλησίον ταπεινώσει φωνὴν· † Καὶ ἐν καιρῷ
ἀποδόσεως παρεγκύσει χρόνον, † καὶ ἀποδώσει λόγους ἀκηδίας, † καὶ
7 † καιρὸν αἰτήσει. † Ἐὰν ἰσχύσῃ, μόλις (δ) κομίσεται τὸ ἥμισυ,
8 καὶ λογιεῖται αὐτὸ ὡς εὕρεμα· † Εἰ δὲ μὴ, ἀπεστέρησεν αὐτὸν τῷ χρη-
9 μάτων αὐτοῦ, † καὶ ἐκτήσατο αὐτὸν ἐχθρὸν δωρεάν. † Κατάρας καὶ λοι-
δορίας ἀποδώσει αὐτῷ, † καὶ ἀντὶ δόξης ἀποδώσει αὐτῷ ἀτιμίαν.
10 Πολλοὶ (ε) χάριν παυσίας ἀπέστρεψαν, † ἀποστρηθῆναι δωρεὰν
11 ἐυλαβήθησαν. † Πλὴν ἐπὶ πτωχῷ μακροθύμησον, † καὶ (ζ) ἐπ'
12 ἐλεημοσύνῃ μὴ παρεγκύσῃς αὐτόν. † Χάριν ἐντολῆς ἀντι-
λαβοῦ πένητος, † καὶ κατ' ἔνδειαν αὐτοῦ μὴ ἀποστρέψῃς αὐτὸν
13 κενόν. † Ἀπόλεσον ἀργύριον (η) διὰ ἀδελφὸν καὶ φίλον, † καὶ
14 μὴ ἰωθήτω ὑπὸ † λίθον εἰς ἀπώλειαν. † Θὲς † θησαυρόν ζω
κατ' ἐντολὰς ὑψίστου, † καὶ λυσιτελήσει σοι μᾶλλον ἢ τὸ χρυσίον.
15 † Σύγκλεισον ἐλεημοσύνην ἐν ταῖς (θ) ταμείοις ζω, † καὶ αὕτη
16 ἐξελεῖται σε ἐκ πάσης κακώσεως. † Ὑπὲρ ἀσπίδα κράτους, καὶ
ὑπὲρ δόρυ (ι) ἀλκῆς † κατέναντι ἐχθροῦ πολεμήσει ὑπὲρ ζω.
19 † Ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐγγυήσεται † πλησίον, καὶ ὁ ἀπολωλεκὼς αἰσχύνῃ
(κ) καταλείψει αὐτόν.

Fœnerare proximo in tempore neceſſitatis illius: & 2
rurſus redde proximo in tempore. Confirma 3
verbum, et fideliter age cum illo; & in omni tem-
pore invenies quod tibi neceſſarium eſt. Multi 4
quaſi inventionem æſtimaverunt fœnus, & præ-
ſtiterunt moleſtiam iis qui ſe adjuverunt. Donec 5
accipiat, oſculabitur manum ejus; & in pecu-
niis proximi humiliabit vocem. Et in tempore 6
redditionis protrahet tempus: & reddet verba
accidiæ, & tempus cauſabitur. Si potuerit, vix 7
reddet dimidium; & computabit illud, quaſi in-
ventionem. (a) Sin autem; fraudavit illum pe- 8
cuniis ejus, & poſſedit illum inimicum (b) gra-
tis: Maledicta & convitia reddet illi: & pro bo- 9
nore reddet illi inhonorationem. (c) Multi propter 10
nequitiam averterunt: (d) fraudari gratis time-
erunt. Veruntamen ſuper humilem longanimis 11
eſto: & pro eleemoſyna non protrahas illum. Pro- 12
pter mandatum, aſſume pauperem: & ſecundùm
inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. Perde 13
pecuniam propter fratrem, & amicum; & (e) non
contrahat rubiginem ſub lapide in perditionem.
Pone theſaurum tuum ſecundùm præcepta Altiſ- 14
ſimi: & proderit tibi magis, quàm aurum. Con- 15
clude eleemoſynam in (f) cellis tuis: & hæc eruet
te ex omni malo. Super ſcutum potentiæ, & 16
ſuper lanceam (g) roboris adverſus inimicum pu-
guabit pro te. Vir bonus fidejubet pro proximo: 19
et qui perdidit verecundiam; derelinquet illum.

MS. A. (β) ὡς καιρόν. (γ) πόνον (δ) κομεῖ (ε) ὧν χάριν (ζ) ἐπὶ ἐλεημοσύνῃ (η) διὰ (θ) ταμιεῖοις (ι) ὀλκῆς (κ) ἐγκαταλείψει

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * ܐܰܪܺܝ ܚܰܣܺܝܢ. ܚܰܒ̈ܪܳܟ ܒ̈ܪܺܝܟ̈ܬ̈ܐ. ܘܰܐܰܬܺܝ ܫܰܠܺܝ. ܘܰܚܰܒ̈ܪܳܟ ܐܰܚ̈ܪܺܝܢ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
3 * ܐܰܪܺܝ ܡܰܛܽܠ ܚܰܒ̈ܪܳܟ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܚܰܒ̈ܪܳܟ. ܘܰܚܰܒ̈ܪܳܟ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
4 5 * ܫܰܒ̈ܪܺܝ ܚܰܒ̈ܪܳܟ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܚܰܒ̈ܪܳܟ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܚܰܒ̈ܪܳܟ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
6 ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
7 ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
8 ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
9 ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
10 ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
11 ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
12 ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
13 ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
14 ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
15 ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
16 ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.
17 ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ. * ܘܰܐܰܦ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ ܒ̈ܪܺܝ.

Da mutuum proximo tuo tempore neceſſita- 2
tis ejus. Promittens etiam proximo tuo, præ- 3
fixo tempore comproba verbũ tuum; Confir-
ma ſermonẽ tuũ fidũmq; te præſta proximo
tuo; ut omni tempore vota tua conſequaris
ab ipſo. Multi quidem mutuitantes, poſtula- 4
to mutuo, moleſtiam exhibuêre fœneratori-
bus ſuis. Nam quo tempore mutuatur, mu- 5
tuantis manum exoſculatur, & de ſocii ſui
opibus vocem attollit: Quo verò tempore 6
mutuum reportat, inflat ſeſe, & poſt longum
tempus reddit illud; ut, ſi poſſit, dimidium 7
tantùm reſtituat: æſtimátque illud merè re-
pertitium. Quare emergunt manus illius pro- 8
priis opibus vacuæ, & inimicum ſibi compa-
rat; utinam autem gratis: *Verùm* lites & 9
convitia rependit illi, & pro honore contu-
meliam. *Hinc eſt ut* multi nequaquam ex 10
improbitate, ſed gratuitam litem metuentes,
mutuatione abſtineant. Veruntamẽ erga pau- 11
perem patientiâ utitor. Et mandati obſer- 12
vandi gratiâ recrea illum: & quamvis inter-
ſit jactura, ne adjicias animum. Pecuniam tu- 13
am pro fratre & proximo tuo amittas, potiùs
quàm ſub lapidem aut parietẽ, recondas il-
lam. Conde tibi theſaurum per juſtitiam & 14
charitatem, erítque tibi utilior omnibus quæ
poſſides. In faſcem coge eleëmoſynam, & in 15
ærarium tuũ reponito, ipſáq; te ex omni ad-
verſitate liberabit. Scutum validiſſimum, & 16
lancea, atque murus erit ad bellum; & ad-
versùs plurimos ipſa te reddet ſecurum. Vir 17
bonus eſt qui pro ſocio ſuo ſpondet, & qui
amittit pudorem ſponſorem ſuum evitat.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * أَقْرِضْ صَاحِبَكَ إِنْ كَانَ مُحْتَاجًا · وَأَوْعِدْ صَاحِبَكَ · وَإِذَا بَلَغَ الْوَقْتُ فَلْيَكُنْ لِمِيعَادِكَ
وَفَاءٌ * وَلْيَبِنْ قَوْلُكَ · وَدُمْ لِصَاحِبِكَ فِي السِّدَّةِ وَالرَّخَا · لِيَتَّبِعَ مَسَرَّتَكَ فِي كُلِّ حِينٍ · 3
4 5 * كَثِيرُونَ مِمَّن طَلَبُوا الْقَرْضَ · فَلَمَّا أَقْرَضُوا عَذَّبُوا الَّذِينَ أَقْرَضُوهُم * سَاعَةَ يَطْلُبُ
الْقَرْضَ يُقَبِّلُ يَدَيِ الْمُقْرِضِ · وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالْمِدْحَةِ * وَإِذَا رَدَّ مَا أَخَذَهُ · رَدَّهُ بِفَكْرٍ وَتَطَاوُلٍ · 6
وَيَرُدُّهُ بَعْدَ زَمَانٍ طَوِيلٍ * وَإِنْ قَدَرَ عَلَى صَاحِبِهِ قَضَاهُ عَلَى النِّصْفِ · وَيَعُدُّ كَأَنَّهُ غَبَنَهُ 7
وَجَدَهُ * وَرُبَّمَا خَرَجَ مِنْ مَالِهِ صِفْرًا عَطَلًا · وَبَقِيَ عَدُوًّا · وَلَيْتَهُ بَخَّاهُ فَقَطْ * بَلْ وَيُجَرِّيهِ بَذْلَ 8 9
مَا اتَّسَعَ عَلَيْهِ السَّبَبُ وَالسَّيْمَةُ · وَبَذْلَ الْكَرَامَةِ الذُّلَّ وَالْهَوَانَ * كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ لَمْ 10
يَمْنَعُوا مِنْ أَنْ يُقْرِضُوا مِنَ الْبُخْلِ وَالشُّحِّ إِلَّا خَوْفًا مِنَ الْخُصُومَةِ وَالسَّبَبِ وَالْمُجَازَاةِ بِالْبَاطِلِ ·
* وَلَكِنِ الْمِسْكِينَ تَأَنَّهُ وَاصْبِرْ لَهُ * وَبِحَالِ حِفْظِ الْوَصِيَّةِ فَرِّحْ عَنْهُ · وَإِنْ دَخَلَ عَلَيْكَ 11 12
الضَّيْمُ فَلَا تُبَالِي * فَرِّقْ مَالَكَ وَبَدِّدْ عَلَى أَخِيكَ وَصَاحِبِكَ · وَلَا تَطْمِنْ تَحْتَ الصَّخْرِ 13
وَالْجُدْرَانِ * اذْخِرْ لِنَفْسِكَ دُخْرَ الْبِرِّ وَالْحَقِّ · وَهِيَ أَخْيَرُ لَكَ مِنْ جَمِيعِ مَالِكَ * صُنِ الصَّدَقَةَ 14 15
وَضَمِّهَا فِي خَزَائِنِكَ · وَهِيَ تُخَلِّصُكَ مِنْ كُلِّ بَأْسٍ * الْتُرْسُ السَّدِيدُ وَالرُّمْحُ وَالْحِصْنُ الْوَثِيقُ بِهِ 16
لِأَصْحَابِ الْقِتَالِ · كَذَلِكَ الصَّدَقَةُ تَكُونُ لَكَ مَنْعَةً · وَتَوَقِّيكَ مِنْ كُلِّ سَيِّ * نِعْمَ الرَّجُلُ مَنْ 17
ضَمِنَ صَاحِبَهُ · وَمَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَيَاءٌ وَلَا أَنَفَةٌ يَهْرُبُ مِنْ ضَمِينِهِ ·

Mutuum da amico tuo, ſi fuerit egens: 2
Amico item tuo pollicere, & adverſiete tempore, fac ſolvas promiſſum tuum;
Et conſtans ſit ſermo tuus, & conſtan- 3
ter perſevera cum amico tuo tam in ad-
verſitate quàm proſperitate, ut voluta-
tem tuam ſequatur omni tempore. Mul- 4
ti ex his qui mutuum poſtulárunt, acce-
pto mutuo, vexárunt eos qui mutuum
dederant. Cùm mutuum poſtulat, fa- 5
ne, adoris manus oſculatur, vocemque
ſuam cum laude extollit: Cùm autem 6
reſtituit quod acceperat, cum arrogantia
& cunctatione reſtituit, & poſt longum
tempus reſtituit: Et ſi poſſit in ami- 7
cum ſuum, dimidium reſtituet ei, du-
cétque perinde ac ſi ipſemet reperiſſet
illud. Imò interdum è pecunia ſua va- 8
cuus & inanis emergit, ſitque inimi-
cus; & O utinam gratis tantùm: Ve- 9
rùm pro liberalitate quâ uſus eſt erga
ipſum, moleſtiam & convitium rependit
illi, & pro honore deipectum atque con-
tumeliam. Multi ex hominibus mutuũ 10
dare recuſárunt, non ex tenacitate &
avaritiâ, ſed litem, & moleſtiam, im-
meritámque compenſationem metuentes.
Attamen erga pauperem longanimus eſto, 11
& expecta eum patienter, Et propter 12
obſervantiam mandati reſocilla eum:
& licèt damnum in te reſundatur, ne
cures. Diſtribue, imò diſſipa opes tuas 13
erga fratrem et amicum tuum; ac ne abſ-
condas eas ſubter lapidem aut parietẽ.
Repone tibi theſaurum juſtitiæ & cha- 14
ritatis; erit enim tibi utilior cunctis o-
pibus tuis. Collige eleemoſynam, & in 15
cellam tuam coge; ipſáque te eximet ex
omni adverſitate. Ut ſcutum validum, 16
& haſta, atque arx munita tutum ſunt
bellatoribus præſidium: ita eleemoſyna
erit tibi aſylum, protegétque te ab omni
malo. Laudandus eſt vir qui fidejuſſe- 17
rit pro amico ſuo; & qui nullo pudore
atque honeſtate præditus eſt, refugit fi-
dejuſſorem ſuum.

Versio VULG. LAT.

CAP. XXX.

30 Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te ani-
31 mam suam. Repromissorem fugit peccator & immundus.
32 Bona repromissoris sibi ascribit peccator: & ingratus sensu
33 derelinquet liberantem se. Vir repromittit de proximo suo:
34 & cùm perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo. Repro-
35 missio nequissima mukos perdidit dirigentes, & commovit
26 illos quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fe-
cit, & vagati sunt in gentibus alienis. Peccator transgredi-
ens mandatum Domini, incidet in promissionem nequam: &
qui conatur multa agere, incidet in judicium. Recupera
proximum secundùm virtutẽ tuam, & attende tibi ne inci-
das. Initium vitæ hominis, aqua & panis, & vestimentum,
& domus protegens turpitudinem. Melior est victus paupe-
ris sub tegmine asserum, quàm epulæ splendidæ in peregrè
sine domicilio. Minimum pro magno placeat tibi, & impro-
perium peregrinationis non audies. Vita nequam hospitan-
di de domo in domum: & ubi hospitabitur, non fiducialiter
aget, nec aperiet os. Hospitabitur, & pascet, & potabit ingra-
tos, & ad hæc amara audiet. Transi, hospes, & orna mien-
sam: & quæ in manu habes, ciba cæteros. Exi à facie hono-
ris amicorum meorum: necessitudine domûs meæ hospitio
mihi factus est frater. Gravia hæc homini habenti sensum;
Correptio domûs, & improperium fœneratoris.

CAP. XXX.

1 Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut lætetur in
novissimo suo, & non palpet proximorum ostia.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 † Χάριτας ἐγγύου μὴ ἐπιλάθῃ, †ἔδωκεν γὰρ ⁋ ψυχὴν αὐτοῦ ἀντὶ σοῦ.
22 †Ἀγαθὰ ἐγγύη ἀναιρήσει ἁμαρτωλός, † Καὶ ἀχάριστος οὐ διανοίᾳ
24 (λ) ἐγκαταλείψει ῥυσάμενον. †Ἐγγύη πολλοὺς ἀτιμώσας κατέδυ-
25 σάντας, καὶ ἰσάλευσεν αὐτοὺς ὡς κῦμα θαλάσσης· †Ἄνδρας δυνα-
26 τοὺς ἀπῴκισε, † καὶ ἐπλανήθησαν ἐν ἔθνεσιν ἀλλοτρίοις. †Ἁμαρ-
τωλὸς (μ) ἐμπεσὼν εἰς ἐγγύην, † καὶ διώκων ἐγχειρεῖ ἐμ-
27 πεσεῖται εἰς κρίσεις. †Ἀντιλαβοῦ ⁋ πλησίον κατὰ δύναμίν σου, † καὶ
28 πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐμπέσῃς. †Ἀρχὴ ζωῆς (ν) ὕδωρ, καὶ ἄρτος,
29 καὶ ἱμάτιον, † καὶ οἶκος καλύπτων ἀσχημοσύνην. †Κρεῖσσον βίος
πτωχοῦ ὑπὸ σκέπην δοκῶν, ἢ ἐλλαμπρὰ λαμπρὰ ἐν ἀνοητοῖς.
30 † Ἐπὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ εὐδοκίαν ἔχε. †Ζωὴ πονηρὰ ἐξ οἰκίας εἰς
31 οἰκίαν, † καὶ οὐ (ξ) παῤῥησιάσῃ, οὐκ ἀνοίξεις στόμα. †Ξενιεῖς καὶ πο-
τιεῖς (ο) εἰς ἀχάριστα, † καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις πικρὰ ἀκούσῃ·
33 † Πάρεχε πάροικε, κόσμησον τράπεζαν, † καὶ ὅπου ἐν τῇ χειρί
34 σου ψώμισόν με· † Ἔξελθε πάροικε ἀπὸ προσώπου δόξης, † ἐπι-
35 ξένωταί μοι ὁ ἀδελφός, χρεία τῆς οἰκίας. † Βαρία
ταῦτα ἀνθρώπῳ ἔχοντι φρόνησιν, †ὀνείδισμος οἰκίας καὶ
ὀνειδισμὸς δανειστοῦ.

MS. A. (λ) ὑπολαλήσῃ (μ) ἐμπεσεῖ (ν) ἀνθρώπου ἄρτος, καὶ ὕδωρ, (ξ) παῤῥησιάσεις, οὐκ ἀνοίξεις (ο) ἀχάριστα,

ΚΕΦ. λ'.

ΠΕΡΙ ΤΕΚΝΩΝ.

1 †Ὁ Ἀγαπῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὁσπλιχήσει μάστιγας αὐτῷ, † ἵνα
εὐφρανθῇ ἐπ' ἐσχάτῳ αὐτοῦ.

Gratias fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim 20
pro te animam suam. (b) Bona fidejussoris ever- 22
tet peccator: (i) & ingratus sensu derelinquet li- 24
berantem se. Fidejussio multos perd dit di igen- 25
tes, & commovit illos, quasi fluctus maris. Viros 26
potentes migrare fecit: & vagati sunt in gentibus alienis. Peccator (k) incidens in fidejussio- 26
nem, & sectans (l) redemptiones, incidet in judicia. (m) Recupera proximum secundùm virtutem 27
tuam: & attende tibi, ne (n) incidas. Initium vi- 28
tæ, aqua, & panis, & vestimentum, & domus te- 29
gens turpitudinẽ. Melior est victus pauperis sub 29
tegmine asserum, quàm epulæ splendidæ in alieno. 30
(o) Super minimum & magnum placeat tibi. 31
Vita nequam de domo in domum: & ubi hospita- 32
bitur, non aperiet os. Hospitio suscipies, & pota- 33
bis (p) ad ingratos & præterea in his amara au- 34
dies: Transi, hospes, orna mensam; &, si quid in 35
manu tua, ciba me: Exi, hospes, à facie honoris:
advênit mihi hospitio suscipiendus frater: onus
est domo. Gravia hæc homini habenti sensum,
Increpatio domûs, & improperium fœneratoris.

CAP. XXX.

DE LIBERIS.

1 Qui diligit filium suum; assiduabit illi flagella; ut lætetur in novissimo suo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܒܥܐ ܒܪ ܥܡܗ ܕܢܬܟܠ ܒܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀
21 * ܕܢܛܥܘ ܒܗ ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀
22 ܐܝܟ ܕܢܛܥܘ ܒܗ ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀
23 ܕܢܛܥܘ ܒܗ ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀
ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀ * ܕܢܛܥܘ ܒܗ
ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀ * ܕܢܛܥܘ ܒܗ
24 ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀ * ܕܢܛܥܘ ܒܗ
25 ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀ * ܕܢܛܥܘ ܒܗ
26 ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀ * ܕܢܛܥܘ ܒܗ
27 ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀ * ܕܢܛܥܘ ܒܗ
28 ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀ * ܕܢܛܥܘ ܒܗ
29 ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀ * ܕܢܛܥܘ ܒܗ
30 ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀ * ܕܢܛܥܘ ܒܗ
31 ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀ * ܕܢܛܥܘ ܒܗ
32 ܒܪ ܥܡܗ ܘܢܫܒܩ ܠܗ ܘܠܐ ܢܬܒܗܬ ܒܥܘܠ ܕܡܬܢܗ ܀ * ܕܢܛܥܘ ܒܗ

Versio VULG. LAT.

2 Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio do-
3 mesticorum in illo gloriabitur. Qui docet filium suum, in
zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur
4 in illo. Mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus: si-
5 milem enim reliquit sibi post se. In vita sua vidit, & læta-
tus est in illo: in obitu suo non est contristatus, nec confu-
6 sus est coram inimicis. Reliquit enim defensorem domûs
7 contra inimicos, & amicis reddentem gratiam. Pro anima-
bus filiorum colligabit vulnera sua, & super omnem vocem
8 turbabuntur viscera ejus. Equus indomitus evadit durus, &
9 filius remissus evadet præceps. Lacta filium, & paventem te
10 faciet: lude cum eo, & contristabit te. Non corrideas
11 illi, ne doleas, & in novissimo obstupescent dentes tui. Non
des illi potestatem in juventute, & ne despicias cogitatus
12 illius. Curva cervicem ejus in juventute, & tunde latera
ejus dum infans est, ne fortè induret, & non credat tibi, &
13 erit tibi dolor animæ. Doce filium tuum, & operare in
14 illo, ne in turpitudinem illius offendas. Melior est pauper
sanus, & fortis viribus, quàm dives imbecillis & flagella-
15 tus malitiâ. Salus animæ in sanctitate justitiæ, melior est
omni auro & argento, & corpus validum, quàm census
16 immensus. Non est census super censum salutis corporis:
17 & non est oblectamentum super cordis gaudium. Melior
est mors quàm vita amara: & requies æterna quàm languor
18 perseverans. Bona abscondita in ore clauso, quasi appositio-
19 nes epularum circumpositæ sepulchro. Quid proderit li-
20 batio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit. Sic qui
effugatur à Domino, portans mercedes iniquitatis:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 †Ὁ παιδεύων τὸν ὑὸν αὐτοῦ ὀνήσει ἐν αὐτῷ, † καὶ ἀναμέσον γνω-
3 ρίμων ἐν αὐτῷ καυχήσεται. †Ὁ διδάσκων τὸν ὑὸν αὐτοῦ παροξυ-
4 νεῖ τὸν ἐχθρὸν, †καὶ ἐναντι φίλων ἐν αὐτῷ ἀγαλλιάσεται. †Ἐτε-
λεύτησεν αὐτοῦ ὁ πατὴρ, καὶ (a) ὡς οὐκ ἀπέθανεν, † ὅμοιον γὰρ αὐτῷ
5 κατέλιπε (β)μετ' αὐτόν. †Ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ εἶδε καὶ (γ)ἐυφράν-
6 θη, †καὶ ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ οὐκ ἐλυπήθη. †Ἐναντίον ἐχθρῶν κατ-
7 έλιπεν ἀνδίκον, †καὶ τοῖς φίλοις ἀνταποδιδόναι χάριν. †Περιφύ-
σων ὑὸν πολλαπλασιάσει τραύματα αὐτοῦ, † καὶ ἐπὶ πάσῃ βοῇ ταρ-
8 χθήσεται σπλάγχνα αὐτοῦ. †Ἵππος ἀδάμαστος (δ)ἀποβαίνει σκλη-
9 ρὸς, †καὶ ὑὸς ἀνειμένος ἀποβαίνει τραχύς. †Τεθήνασον παῖδα καὶ
10 ἐκπλαγήσεται σε, † (ε) σύμπαιζον αὐτῷ καὶ λυπήσει σε. † Μὴ
συγγελάσῃς αὐτῷ ἵνα μὴ συνοδυνηθῇς, καὶ ἐπ' (ζ)ἐσχάτῳ γομφιάσεις
11 τοὺ ὀδόντας σου. † Μὴ δῷς αὐτῷ ἐξουσίαν ἐν νεότητι. †Θλάσον
12 τὰς πλευρὰς αὐτοῦ, (η) ὡς ἂν νήπιος, † μήποτε σκληρυνθὲς
13 ἀπειθήσῃ σοι. † Παίδευσον τὸν ὑὸν σου, καὶ ἐργάσαι ἐν αὐτῷ, ἵνα
μὴ ἐν τῇ ἀσχημοσύνῃ (θ) σου προσκόψῃ. Καὶ μὴ παρίδῃς τὰς
12 ἀγνοίας αὐτοῦ. Κάμψον τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἐν νεότητι. ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΙΕΙΑΣ. † Κρείσσων πτωχὸς ὑγιὴς καὶ ἰσχύων τῇ ἕξει, ἢ
14 πλούσιος μεμαστιγωμένος εἰς σῶμα αὐτοῦ. † (ι) Ὑγεία καὶ εὐεξία
15 βέλτιον παντὸς χρυσίου, καὶ σῶμα ἰσχυρὸν ἢ ὅλος ἀμέτρητος.
16 †Οὐκ ἔστι πλοῦτος βελτίων (κ) ὑγείας σώματος, † καὶ οὐκ ἔστιν
17 εὐφροσύνη ὑπὲρ χαρὰν καρδίας. † Κρείσσων θάνατος ὑπὲρ ζωὴν
18 πικράν, † ἢ ἀῤῥώστημα (λ)ἔμμονον. †Ἀγαθὰ ἐγκεχυμένα ἐπὶ
στόματι κεκλεισμένῳ, † θυμάματα βρωμάτων ἐφειμένα ἐπὶ
19 τάφοις πόρρω. †Τί ὠφελήσει κάρπωσις εἰδώλῳ; † ὅτι γὰρ φαγεῖν οὐκ μὴ
20 ὀσφρανθῇ. † Οὕτως ὁ ἐκδικούμενος ὑπὸ κυρίου.

MS.A. (α)ἐκ ὡς (C) μὲν (γ) ἐυφράνθη, (δ)ἐκλάσει (ε) σύμπαιζον (ζ) ἐσχάτων (η)ἕως (θ) αὐτῷ προσκόψῃς. Κρείσσων πτωχὸς (ι)Ὑγεία καὶ εὐεξία βέλτιον(κ)ὑγείας(λ)ἔμμονον.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 مُحِبُّ بَنِيهِ يَفْرَحُ فِيهِ وَبَيْنَ مَعَارِفِهِ يَتَمَجَّدُ بِهِ. * وَمُؤَدِّبُ ابْنِهِ يُغِيظُ أَعْدَاءَهُ وَبَيْنَ أَحِبَّائِهِ يَتَمَجَّدُ بِهِ.
3 * وَمَنْ أَدَّبَ ابْنَهُ رَأَى فِيهِ السُّرُورَ وَامْتَدَحَ بِهِ بَيْنَ مَعَارِفِهِ. * مَنْ عَلَّمَ ابْنَهُ أَحْسَنَ أَدَبِهِ
4 وَأَهَاجَ الْعَيْنَ لِأَعْدَائِهِ وَبَيْنَ أَحِبَّائِهِ يَمْتَدِحُ بِهِ. * مَاتَ هٰذَا إِذْ خَلَّفَ مِثْلَهُ. وَلَمْ يَمُتْ لِأَنَّهُ
5 خَلَّفَ مِثْلَهُ. * رَآهُ مُفْلِحًا فِي حَيَاتِهِ وَفَرِحَ بِهِ. وَعِنْدَ الْمَوْتِ لَمْ يَحْزَنْ. * لِأَنَّ وَلَدَهُ يُكَافِئُ إِخْوَانَهُ
6 بِالْمَعْرُوفِ. وَيُنْعِمُ مِنْ أَعْدَائِهِ. * مَنْ قَفَّى ابْنَهُ كَذَبَ ضَرَبَاتِهِ. وَخَفَقَ قَلْبُهُ مِثْلَ الْمِبْرَدِ
7 يَسْمَعُ. * مِثْلَ الْمُهْرِ الَّذِي لَمْ يُدَاصْ. كَذٰلِكَ الْوَلَدُ الْمَارِدُ الَّذِي لَا يُطِيعُ أَبَاهُ. * أَدِّبِ ابْنَكَ
8 لِئَلَّا يُسْهِرَنِي بِكَ. وَإِنْ أَنْتَ صَاحَبْتَهُ عَذَّبَكَ. * لَا تَتْبَعْهُ فِي مَسَرَّتِهِ لِئَلَّا يُسْخِطَكَ.
9 وَأَخِرَ أَمْرٍ يَصِيرُ بِكَ. * لَا تُسَلِّطْهُ فِي صِبَاهُ. وَلَا تَتَجَاوَزْ عَنْهُ كُلَّ مَا أَسَاءَ. * احْنِ رَقَبَتَهُ.
10 وَيُكْسَرْ رَأْسُهُ مَا دَامَ صَغِيرًا. وَاضْرِبْ مَتْنَيْهِ فِي صِبَاهُ. قَبْلَ أَنْ يَعْسُوَ وَيَمْرُدَ عَلَيْكَ. * عَلِّمِ
11 ابْنَكَ. وَحَرِّجْهُ. وَعَوِّدْهُ الضَّعْفَ وَالسُّدَّةَ. لِئَلَّا تُعَاقِبَ أَنْتَ بِجَهْلِهِ. * الْمِسْكِينُ الصَّحِيحُ
12 الْجِسْمِ أَجْيَرٌ مِنَ الْغَنِيِّ السَّقِيمِ. * الْحَيَاةُ وَالصِّحَّةُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الذَّهَبِ. وَالنَّفْسُ الطَّيِّبَةُ
13 السِّرِّيَّةُ أَفْضَلُ مِنَ الْجَوْهَرِ. * لَا غِنَاءَ يُسَبِّبُهُ صِحَّةُ الْجِسْمِ. وَلَا فَرَحَ يُعَادِلُ فَرَحَ الْقَلْبِ. * الْمَوْتُ
14 أَفْرَجُ مِنْ عَيْشٍ سُوءِ الْغَيْرِ طَائِلٍ. وَالْهَاوِيَةُ أَجْيَرٌ مِنْ وَجَعٍ دَائِمٍ. * الْخَيْرَاتُ الْمَسْتُورَةُ عَلَى
15 الْأَفْوَاهِ الْمَخْرُومَةِ كَسَبِيلِ الطَّعَامِ الْمَوْضُوعِ عَلَى بَابِ الْقَبْرِ يَسْتَمْ. * مَا لَذَّةُ صَنَمِ السُّعُوبِ الَّذِي
16 لَا يَأْكُلُ وَلَا يَشْرَبُ. * كَذٰلِكَ مَنْ لَهُ مَالٌ وَلَا يُوَسِّعُ عَلَى نَفْسِهِ.

Qui erudit filium suum, fruetur illo, & inter
2 amicos suos eo gloriabitur. Qui docet filium
3 suum, inimici sui invidiam excitat, & coram
amicis suis eo gloriabitur. Defuncto ipsi-
4 us patre, *superest* alter haud mortuus; quan-
doquidem similem sui post se reliquit. In vi-
5 ta sua vidit eum, & lætatus est, & in morte
6 sua non contristatur. Amicis ejus beneficiũ re-
7 feret, & ab hostibus ejus exiget vindictã. Blan-
dè tractantis filiũ suum multa erunt vulnera,
& ad omnem gemitũ vacuum reddit cor su-
8 um. Qualis est pullus equinus indomitus, talis
est filius protervus qui patri non obtemperat.
9 Erudi filium tuum, ne fis ludibrio: quòd si lu-
10 seris cum eo, cruciabitte. Ne te geras cum eo
ad libitum ipsius, ne te ad iracundiam provo-
cet, ac demum dentes tuos obstupefaciat. Ne
11 des illi potestatẽ in adolescentia ipsius, neve
parcas ei omnia delicta ipsius. Demitte caput
12 illius dum puer est, & salebras ejus complana
dum parvus est; ne grandior factus in te re-
bellet. Agitationem animi doce filiũ tuum,
13 & asperũ te præbe erga illum; ne suis insipi-
entiis impingere te faciat. Potior est enim
14 pauper vivus & corpore firmus, quàm dives
in carne sua vexatus. Vitam firmæ valetudi-
15 nis præ auro dilexi, & spiritum bonum præ
margaritis. Nullæ sunt divitiæ valetudini cor-
16 poris comparandæ, nec ullum est gaudiũ bo-
no animo comparandum. Præstat mori, quàm
17 infœlicem vitam *degere*; & in foveam de-
scendere, quàm assiduo dolore *consumi*. Bona
18 occulta super os abstrusum, perinde sunt ac
cibi sepulchris impositi. Quænam jucunditas
19 est simulachris gentium, quæ nec comedunt,
nec odorantur? ita se habet qui divitias
possidet nec utitur illis:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * وَمَنْ أَدَّبَ ابْنَهُ رَأَى فِيهِ السُّرُورَ. وَامْتَدَحَ بِهِ بَيْنَ أَصْحَابِهِ * مَنْ عَلَّمَ ابْنَهُ أَحْسَنَ أَدَبِهِ.
3 وَأَهَاجَ الْعَيْنَ لِأَعْدَائِهِ. وَبَيْنَ أَصْحَابِهِ يَمْتَدِحُ بِهِ * مَاتَ هٰذَا إِذْ خَلَّفَ مِثْلَهُ. وَلَمْ يَمُتْ لِأَنَّهُ
4 خَلَّفَ مِثْلَهُ * رَآهُ مُفْلِحًا فِي حَيَاتِهِ وَفَرِحَ بِهِ. وَعِنْدَ الْمَوْتِ لَمْ يَحْزَنْ * لِأَنَّ وَلَدَهُ يُكَافِئُ إِخْوَانَهُ
5 بِالْمَعْرُوفِ. وَيُنْعِمُ مِنْ أَعْدَائِهِ * مَنْ قَفَّى ابْنَهُ كَذَبَ ضَرَبَاتِهِ. وَخَفَقَ قَلْبُهُ مِثْلَ الْمِبْرَدِ
6 يَسْمَعُ * مِثْلَ الْمُهْرِ الَّذِي لَمْ يُدَاصْ. كَذٰلِكَ الْوَلَدُ الْمَارِدُ الَّذِي لَا يُطِيعُ أَبَاهُ * أَدِّبِ ابْنَكَ
7 لِئَلَّا يُسْهِرَنِي بِكَ. وَإِنْ أَنْتَ صَاحَبْتَهُ عَذَّبَكَ * لَا تَتْبَعْهُ فِي مَسَرَّتِهِ لِئَلَّا يُسْخِطَكَ.
8 وَأَخِرَ أَمْرٍ يَصِيرُ بِكَ * لَا تُسَلِّطْهُ فِي صِبَاهُ. وَلَا تَتَجَاوَزْ عَنْهُ كُلَّ مَا أَسَاءَ * احْنِ رَقَبَتَهُ.
9 وَيُكْسَرْ رَأْسُهُ مَا دَامَ صَغِيرًا. وَاضْرِبْ مَتْنَيْهِ فِي صِبَاهُ. قَبْلَ أَنْ يَعْسُوَ وَيَمْرُدَ عَلَيْكَ * عَلِّمِ
10 ابْنَكَ. وَحَرِّجْهُ. وَعَوِّدْهُ الضَّعْفَ وَالسُّدَّةَ. لِئَلَّا تُعَاقِبَ أَنْتَ بِجَهْلِهِ * الْمِسْكِينُ الصَّحِيحُ
11 الْجِسْمِ أَجْيَرٌ مِنَ الْغَنِيِّ السَّقِيمِ * الْحَيَاةُ وَالصِّحَّةُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الذَّهَبِ. وَالنَّفْسُ الطَّيِّبَةُ
12 السِّرِّيَّةُ أَفْضَلُ مِنَ الْجَوْهَرِ * لَا غِنَاءَ يُسَبِّبُهُ صِحَّةُ الْجِسْمِ. وَلَا فَرَحَ يُعَادِلُ فَرَحَ الْقَلْبِ * الْمَوْتُ
13 أَفْرَجُ مِنْ عَيْشٍ سُوءِ الْغَيْرِ طَائِلٍ. وَالْهَاوِيَةُ أَجْيَرٌ مِنْ وَجَعٍ دَائِمٍ * الْخَيْرَاتُ الْمَسْتُورَةُ عَلَى
14 الْأَفْوَاهِ الْمَخْرُومَةِ كَسَبِيلِ الطَّعَامِ الْمَوْضُوعِ عَلَى بَابِ الْقَبْرِ يَسْتَمْ * مَا لَذَّةُ صَنَمِ السُّعُوبِ الَّذِي
15 لَا يَأْكُلُ وَلَا يَشْرَبُ * كَذٰلِكَ مَنْ لَهُ مَالٌ وَلَا يُوَسِّعُ عَلَى نَفْسِهِ.

Et qui castigat filium suum, lætitiam
2 ex eo percipiet, & gloriabitur de illo
3 inter amicos suos. Qui docet filium
suum, bonam reddit eruditionem ejus,
& invidiam excitat inimicis suis, &
4 inter amicos suos gloriabitur de ipso.
Moritur iste superstitem relinquens sui
similem; imò non moritur quia sui
5 similem relinquit. Prosperum vidit il-
lum dum viveret, eoque lætatus est &
6 instante morte minimè dolet: Quan-
doquidem filius ejus gratiam redditurus
est amicis ejus, & pœnas ab inimicis e-
jus repetiturus. Qui blanditur filio suo,
7 multa patietur flagella, et palpitatio cor-
dis ejus ceu lima audietur. Qualis est
8 pullus equinus nondum domitus, talis fi-
lius rebellis qui patri suo non obedit. Ca-
9 stiga filium tuum, ne irrideatis: nam si
familiariter egeris cum illo, te fallet.
Ne acquiescas ei in libidine ipsius, ne te
10 irritet, & ad extremum rei frendeat in
te. Ne des illi potestatẽ in pueritia ipsius,
11 & ne dimittas ei quicquid turpiter com-
miserit. Flecte cervicem ejus, & caput
12 ejus demitte quandiu parvus est; ejus si-
tumulos, dum puer est, tunde, priusquam
obdurescat, & contra te rebellet. Doce
13 filium tuum, exerce illum, & assuefac
eum incommodis ac molestiis, ne tu ob
14 insipientiam ejus crucieris. Pauper cor-
pore valens præstat diviti malè affecto.
15 Vita & sanitas chariores mihi sunt au-
ro, & bonus hilarisque animus gemmis
16 pretiosior. Nullæ sunt opes quæ cum cor-
poris incolumitate comparentur, nec ul-
lum gaudium quod lætitiæ cordis æ-
17 quetur. Mors remissior est victu misero
haud amplo, et fovea potior est dolore con-
18 tinuo. Bona occulta interdictis oribus
opposita, similia sunt cibo ad ostium mo-
numenti collocato, cujus odor percipia-
19 tur. Quænam est idoli gentium voluptas,
quod nec edit nec bibit? ejusmodi est qui
divitias habet, nec sibimet indulget:

Versio VULG. LAT.

21 Videns oculis, & ingemiſcens, ſicut ſpado complectens virginem, & ſuſpirans. Triſtitiam non des animæ tuæ, & non
22 afflige temetipſum in conſilio tuo. Jucunditas cordis hæc
23 eſt vita hominis, & theſaurus ſine defectione ſanctitatis: &
24 exultatio viri eſt longævitas. Miſerere animæ tuæ placens
Deo, & contine: congrega cor tuum in ſanctitate ejus, &
25 triſtitiam longè repelle à te. Multos enim occîdit triſtitia,
26 & non eſt utilitas in illa. Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus ſenectam adducet cogitatus.

21 † Βλέπων ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ στενάζων, ὥσπερ εὐνοῦχος περι-
22 λαμβάνων παρθένον καὶ στενάζων. † Μὴ δῷς εἰς λύπην τὴν
23 ψυχήν σου, † καὶ μὴ θλίψῃς σαυτὸν ἐν βουλῇ σου. † Εὐφροσύνη
24 καρδίας ζωὴ ἀνθρώπου, † καὶ ἀγαλλίαμα ἀνδρὸς μακροημερεύσεις.
† Ἀγάπα τὴν ψυχήν σου, καὶ παράκλησον τὴν καρδίαν σου, † καὶ
25 λύπην μακρὰν ἀπόστησον ἀπὸ σοῦ· † Πολλοὺς γὰρ (μ) ἀπέκτεινεν
26 ἡ λύπη, † καὶ οὐκ ἔστιν ὠφέλεια ἐν αὐτῇ. † Ζῆλος καὶ θυμὸς
ἐλαττοῦσιν ἡμέρας, † καὶ πρὸ καιροῦ γῆρας ἄγει μέριμνα.
MS. A. (μ) ἀπώλεσεν λύπη,

21 *Videns oculis, & ingemiſcens, ſicut ſpado com-*
22 *plectens virginem, & ſuſpirans. Non des in tri-*
ſtitiam animam tuam: & non afflige temet-
23 *ipſum in conſilio tuo. Jocunditas cordis, hæc eſt*
vita hominis: & exultatio viri eſt longævitas.
24 *Dilige animam tuam, & conſolare cor tuum: &*
25 *triſtitiam longè expelle à te. Multos enim occidit*
26 *triſtitia: & non eſt utilitas in ea. Zelus, & ira-*
cundia minuunt dies: & ante tempus ſenectam
adducit cogitatus.

Quæ ſequuntur v. 26. hujus cap. 30. Ὡς καλαμώμενος, & reliqua, uſque ad particulam iſtam v. 13. cap. 36. καὶ κατεκληρονόμησα, in exemplari Romano, (prout & in MS. A.) a Vulgata, cæteriſque Verſionibus, capitum ordine & diſtributione differunt: de qua differentia, licet in Nobilii notis inferius dictum fuerit, hic tamen (capitibus etiam, prout ſibi mutuo reſpondet, utrobique deſignatis,) Lectorem monitum voluimus.

27 *Cap. 33.* Splendidum cor, & bonum in epulis eſt: epulæ enim illius diligenter fiunt.

CAP. XXXI.

Cap. 34. 1 VIgilia honeſtatis tabefaciet carnes, & cogitat' illius
2 auferet ſomnum. Cogitatus præſcientiæ avertit ſenſum, &
3 infirmitas gravis ſobriam facit animam. Laboravit dives in
congregatione ſubſtantiæ, & in requie ſua replebitur bonis
4 ſuis. Laboravit pauper in diminutione victûs, & in fine in-
5 ops fit. Qui aurum diligit, non juſtificabitur: & qui inſe-
6 quitur conſumptionem, replebitur ex ea. Multi dati ſunt in
7 auri caſus, & facta eſt in ſpecie ipſius perditio illorum. Li-
gnum offenſionis eſt aurum ſacrificantium: væ illis qui ſe-
8 ctantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo. Beatus
dives, qui inventus eſt ſine macula: & qui poſt aurum non
9 abiit, nec ſperavit in pecunia & theſauris. Quis eſt hic, &
laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua.

16 ΚΕΦ. λγ'. † Ὡς καλαμώμενος ὀπίσω τρυγώντων,
17 † Ἐν εὐλογίᾳ κυρίου ἔφθασα, † καὶ ὡς τρυγῶν ἐπλήρωσα ληνόν.
18 † Κατανόησον ὅτι οὐκ ἐμοὶ μόνῳ ἐποίησα, † ἀλλὰ πᾶσι τοῖς
19 ζητοῦσι παιδείαν. † Ἀκούσατέ μου μεγιστᾶνες λαοῦ, † καὶ οἱ ἡγούμενοι
20 ἐκκλησίας ἐνωτίσασθε. † Υἱῷ καὶ γυναικὶ, ἀδελφῷ καὶ φίλῳ † μὴ
δῷς ἐξουσίαν ἐτὶ σὺ ἐν ζωῇ σου, † καὶ μὴ δῷς ἕτερῳ τὰ χρήματά
21 σου, † ἵνα μὴ μεταμεληθεὶς δέῃ σοι αὐτῶν. † Ἕως ἔτι ζῇς καὶ
22 πνοὴ ἐν σοί, † μὴ ἀλλάξῃς σαυτὸν (ν) πάσῃ σαρκί. † Κρεῖσσον
γάρ ὅτι τὰ τέκνα σου ἰδεῖν σε, † ἢ σὺ ἐμβλέπειν εἰς χεῖρας υἱῶν
23 σου. † Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου γίνου ἀστεῖος· † Μὴ δῷς μῶμον
24 ἐν τῇ δόξῃ σου. † Ἐν ἡμέρᾳ συντελείας ἡμερῶν ζωῆς σου † καὶ ἐν καιρῷ
τελευτῆς διάδος (ξ) κληρονομίαν. ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΩΝ.
25 † Χορτάσματα καὶ ῥάβδος καὶ φορτία ὄνῳ, † ἄρτος καὶ παιδεία καὶ
ἔργον οἰκέτῃ. MS. A. (ν) ἐν πάσῃ (ξ) κληρονομίαν. Χόρτασμα

16 *CAP. 33. (i) Quaſi qui colligit acinos poſt*
17 *vindemiatores, In benedictione Domini (k) per-*
veni: & quaſi, qui vindemiat, replevi torcular.
18 *Reſpicite, quoniam non mihi ſoli laboravi, ſed*
19 *omnibus exquirentibus diſciplinam. Audite me,*
magnates populi: & rectores Eccleſiæ, auribus
20 *percipite. Filio, et mulieri, fratri, et amico non*
des poteſtatem ſuper te in vita tua. Et non dederis
alii pecunias tuas: ne forte pœniteat te, et de-
21 *preceris pro illis. Dum adhuc ſuperes, et ſpiratio*
22 *ia te; ne alienes teipſum omni carni. Melius eſt*
enim ut filii tui te rogent, quàm te reſpicere in
manus filiorum tuorũ. In omnibus operibus tuis
23 *præcellens eſto: Ne dederis maculam in gloria*
24 *tua. In die conſummationis dierum vitæ tuæ, et*
in tempore extûs diſtribue hæreditatem tuam.
DE SERVIS. Pabula, et virga, et onera
25 *aſino: panis, et diſciplina, et opus ſervo.*

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

20 * وعين حزينة تنظر. ومن صوت انين تتنهد. صحيح هو الذي
21 يرى بعينه ويتلهف مثل الخصي الذي يضاجع العذري * والرب بعاقبه ويساءله
22 عن ذلك * لا تسقي نفسك لهواك * ولا تعبر بموامن نفسك * انما حياة الانسان فرح قلبه
23 وطيبة نفس المرء تطيل عمره * نعم نفسك * واصرف عمك وابرح قلبك * وإياك والحزن
24 * ان الهم قتل ناسا كثيرين * فتلفوا وهلكوا لشدة حمقهم * العين والعصب يفنيان الايام
25 والغم يسقط قبل حينه * القلب المسمع الخير طعامه في عينه كثيرا * وكلما اكل
اتسع به جسده * الفضل الحاذي والتلذذ *

Sed eos intuetur oculo, doletque velut
20 *eunuchus cum virgine concumbens. Cæterùm puniet illum Dominus, & hujus*
rei rationem exiget ab eo. Ne affligas
21 *teipſum ſponte tuâ, & animæ tuæ conſilio*
ne impingaris. Nam vita hominis eſt
22 *gaudium cordis ipſius, & hilaritas animi*
hominis ætatem ejus producit. Jucundè
23 *vive, mœrorem abige, cordi tuo præbe ſo-*
latium, & à triſtitia caveto. Solicitudo
24 *enim multos occidit homines, qui ob mœ-*
roris acerbitatem conſumpti perierunt.
Invidia & iracundia dies conſumunt,
25 *& mœror canum reddit hominem ante*
tempus ſuum. Cordis alacris ac boni copi-
26 *oſus eſt cibus in oculo ipſius, & quicquid*
comederit, proficit corpori ipſius.

CAP. XXXI.

1 VIgilia liquefacit corpus divitis,
2 *ejuſque cura ſomnum ipſius avolare fa-*
cit. Cura victûs ſomnum abigit, & ve-
3 *hemens triſtitia ſomnum expellit. Excru-*
ciatur dives in cogendis opibus, at de-
mum quieſcit in perfruendo ſuis delitiis.
4 *Pauper etiam fatigatur ad ditandam in-*
opiam ſuam, quòd ſi quietem amet, evā-
5 *dit pauperrimus. Qui nimias opes dili-*
git, non erit proſper; & qui laborat in
perquirendis divitiis, iiſdem ſeducetur.
6 *Plures homines facti ſunt divites, ſu-*
aſque divitias eos à malo liberaturas
eſſe ſperârunt; at non profuerunt eis
7 *tempore mortis: Quoniam divitiæ offen-*
diculo ſunt imprudentibus, & quicunque
8 *ſeducitur illis, impinget. Felix dives in*
quo non reperitur macula, quique non er-
9 *ravit in exquirendis opibus. Quis eſt*
ille, ut laudemus eum? ingentia enim
facta præſtitit apud gentem ſuam.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

20 * وانما يراه بعينه ويتلهف مثل الخصي الذي يضاجع العذري * والرب يعاقبه ويساءله
21 عن ذلك * لا تسقي نفسك لهواك * ولا تعبر بموامن نفسك * انما حياة الانسان فرح قلبه
22 وطيبة نفس المرء تطيل عمره * نعم نفسك * واصرف عمك وابرح قلبك * وإياك والحزن
23 * ان الهم قتل ناسا كثيرين * فتلفوا وهلكوا لشدة حمقهم * العين والعصب يفنيان الايام
24 والغم يسقط قبل حينه * القلب المسمع الخير طعامه في عينه كثيرا * وكلما اكل
25 اتسع به جسده * الفضل الحاذي والتلذذ *
26
1 * السهر يذوب جسد العيي * وهمه يطير نومه * هم المعيشة يطير النوم * والهم الشديد يطرد
2 النوم * يبسكط العيي ليجمع الاموال * ويستريح الى قبول لذاته * والمسكين يكد لعناء فقره
3 وان احب الراحة افتقر * من احب كنز الاموال لا يطهر * والذي يسعى في طلب
4 المواسي بها يظل * اناس كثير استعبدوا * واتكلوا على اموالهم ان ينجيهم من الشر * ولا
5 يعلمهم ساعة الموت * لان المال عدن للسفهاء * وكل من يطغى به يعثر * طوبى للغني
6 الذي لا يوجد فيه عيب * ولم يظل في طلب الاموال * من هذا فمدحه * فانه قد اتخذ
عند شعبه آيادي عظيمة *

Videt oculis, & ingemiſcens, ſicut ſpado com- 21
plectens virginem, & ſuſpirans. Non des in tri- 22
ſtitiam animam tuam: & non afflige temet-
ipſum in conſilio tuo. Jocunditas cordis, hæc eſt 23
vita hominis: & exultatio viri eſt longævitas.
Dilige animam tuam, & conſolare cor tuum: & 24
triſtitiam longè expelle à te. Multos enim occidit 25
triſtitia: & non eſt utilitas in ea. Zelus, & ira- 26
cundia minuunt dies: & ante tempus ſenectam
adducit cogitatus.

Vigilia colliquefacit carnem divitis, & ſo- 1
licitudo ſomnum ejus abigit. Alimenti cura 2
ſoporem expellit, & gravis ægritudo ſomnum
adimit. Laborat dives in congerendis ſibi 3
opibus, & quieſcit ad percipiendas delitias.
Laborat pauper ob penuriam ſui victûs, & ſi 4
quieſcat, fit egenus. Qui amat divitias, non 5
erit inſons; & qui conſectatur poſſeſſiones,
per eaſdem ſeducetur. Multi divites facti, ſuis 6
freti ſunt opibus, quæ eos nec malo eri-
pere, nec in ſuprema ipſorum die ſalvare
potuerunt. Offendiculo ſunt enim divitiæ 7
ſtultis, & quiſquis iis ſeducitur, offendet.
Beatus dives qui inventus eſt ſine culpa, & 8
poſt divitias non aberravit. Quis eſt hic? 9
& laudabimus eum, quòd multa præclara fa-
cinora præſtiterit in populo ſuo.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Vigilia liquefacit corpus divitis, 1
ejuſque cura ſomnum ipſius avolare fa-
cit. Cura victûs ſomnum abigit, & ve- 2
hemens triſtitia ſomnum expellit. Excru- 3
ciatur dives in cogendis opibus, at de-
mum quieſcit in perfruendo ſuis delitiis.
Pauper etiam fatigatur ad ditandam in- 4
opiam ſuam, quòd ſi quietem amet, evā-
dit pauperrimus. Qui nimias opes dili- 5
git, non erit proſper; & qui laborat in
perquirendis divitiis, iiſdem ſeducetur.
Plures homines facti ſunt divites, ſu- 6
aſque divitias eos à malo liberaturas
eſſe ſperârunt; at non profuerunt eis
tempore mortis: Quoniam divitiæ offen- 7
diculo ſunt imprudentibus, & quicunque
ſeducitur illis, impinget. Felix dives in 8
quo non reperitur macula, quique non er-
ravit in exquirendis opibus. Quis eſt 9
ille, ut laudemus eum? ingentia enim
facta præſtitit apud gentem ſuam.

Versio VULG. LAT.

10 Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria
æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus; face-
11 re mala, & non fecit: Ideò stabilita sunt bona illius in Do-
mino, & eleëmosynas illi' enarrabit omnis Ecclesia Sancto-
12 rum. Supra mensam magnam sedisti? non aperias super il-
13 lam faciem tuam prior. Non dicas sic; Multa sunt, quæ su-
14 per illam sunt: Memento quoniam malus est oculus nequam.
15 Nequius oculo quid creatum est? ideò ab omni facie sua
16 lachrymabitur, cùm viderit. Ne extendas manum tuam pri-
17 or, & iuvidiâ contaminatus erubescas. Ne comprimaris in
18 convivio. Intellige quæ sunt proximi tui ex te ipso: Utere
19 quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cùm mandu-
20 cas multum, odio habearis. Cessa prior causâ disciplinæ:
21 & noli nimius esse, ne fortè offendas. Et si in medio mul-
torum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior
22 poscas bibere. Quàm sufficiens est homini erudito vinum
exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non
23 senties dolorem. Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito:
24 Somnus sanitatis in homine parco: dormiet usque manè,
25 & anima illius cum ipso delectabitur. Et si coactus fueris
in edendo multum, surge è medio, evome: & refrigerabit
26 te, & non adduces corpori tuo infirmitatem. Audi me, fili,
27 & ne spernas me: & in novissimo invenies verba mea. In
omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non
28 occurret tibi. Splendidum in panibus benedicent labia
29 multorum, & testimonium veritatis illius fidele. Nequissi-
mo in pane murmurabit civitas, & testimonium nequitiæ
illius verum est.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 †Ἐργασαι ἐν παιδὶ καὶ ἐυρήσεις ἀνάπαυσιν, † ἄντες χεῖρας αὐτοῦ
27 καὶ ζητήσει ἐλευθερίαν. † Ζυγὸς καὶ ἱμὰς (ο)κάμψουσι τράχηλον,
28 † Καὶ εἰκότη κακέργῳ σκόλαι καὶ βάσανοι. † Ἔμβαλε αὐτὸν εἰς
29 ἐργασίαν, ἵνα μὴ ἀργῇ, Πολλὴν γὰρ κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία.
30 † Εἰς ἔργα σύμφερον κάθες αὐτῷ, κἂν μὴ πειθαρχῇ,
βάρυνον τὰς (π) πέδας αὐτοῦ. † καὶ μὴ ἐξευτύφῃς (ρ) ἐν πάσῃ
31 σαρκὶ, † καὶ ἄνευ κρίσεως μὴ ποιήσῃς μηδέν. † Εἰ ἔστι σοι
οἰκέτης, ἔστω ὡς σὺ, ὅτι ἐν αἵματι ἐκτήσω αὐτόν. † εἰ ἔστι σοι
32 οἰκέτης, ἄγε αὐτὸν ὡς (σ)σεαυτόν, ὅτι ὡς ἡ ψυχή σου ἐπιζήτησις
33 (τ) αὐτῶ. † Ἐὰν κακώσῃς αὐτὸν, Καὶ ἀπάξεις ὑποδρᾶ, ἐν
ποίᾳ ὁδῷ ζητήσεις αὐτόν; MS. A. (ο) πράγλον κάμψουν, (π)πόδας. καὶ μὴ (ρ) ἐπὶ (σ)ἀδίκῳ, (τ)αὐτοῦ.

ΚΕΦ. λα'.

1 λα'. †Κενεαὶ ἐλπίδες καὶ ψεῦδεῖς ἀσυνέτῳ ἀνδρὶ, † καὶ ἐνύπνια
2 ἀναπτεροῦσιν ἄφρονας. † Ὡς δρασσόμενος σκιᾶς καὶ διώκων ἄνε-
3 μον, † οὕτως ὁ ἐνορῶν ἐνυπνίοις. † Τοῦτο κατὰ τοῦτο ὁμοίωσις ἐνυ-
4 πνίων, † καρδίαντι ἀνθρώπου ὁμοίωμα ἀνθρώπου. † (α) Ἀπὸ
ἀκαθάρτου τί καθαρισθήσεται; † καὶ ἀπὸ ψεύδους τί ἀληθεύσει;
5 † Μαντεῖαι καὶ οἰωνισμοὶ καὶ ἐνύπνια, μάταια ἔστι, † Καὶ ὡς ὠδῖνες
6 φαντάζουσι καρδία. ἐὰν μὴ (β) παρὰ ὑψίστου ἀποσταλῇ ἐν
7 ἐπισκοπῇ, † μὴ δῷς εἰς αὐτὰ τὴν καρδίαν σου. † Πολλοὺς
(γ) ἐπλάνησε τὰ ἐνύπνια, καὶ ἐξέπεσον ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτοῖς.
8 †Ἀνὰ ψεῦδος συντελεσθήσεται νόμος, † καὶ σοφία στόματι πιστῷ
τελείωσις.

MS. A. (α) Καὶ ἀπὸ (β) ἀπὸ (γ) γὰρ ἐπλάνησεν

Operare in (l) puero, & invenies requiem: laxa 26
manus illi, & quæret libertatem. Jugum & 27
lorum curvabunt collum: Et servo maleficæ 28
torturæ, & tormenta. Mitte illum in operatio-
nem; ne vacet. Multam enim malitiam docuit 29
otiositas. In opera constitue illum, prout conde- 30
cet illum: quòd si non obaudierit; aggrava com-
pedes ejus. Et non (m) amplifices super omnem
carnem: & sine judicio nihil facias. Si est tibi 31
servus; sit (n) sicut tu: quoniam in sanguine
comparâsti eum. Si est tibi servus; tracta eum
(o) sicut teipsum: quoniam tanquam animâ tuâ, 32
egebis eo. Si afflixeris eum, Et tollens aufugiat; 33
in qua via quæres illum?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 * ܗܢܐ ܕܐܬܚܙܝ ܥܡ ܫܘܠܛܢܐ ܘܐܫܬܟܚ ܫܠܡܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
11 ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
12 ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
13 ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
14 ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
15 ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
16
17 ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
18 ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
19
20 * ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
21
22 * ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
23 ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
24 ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
25 ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ
26 * ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ ܘܫܘܒܚܐ ܗܘ ܕܐܬܟܣܝ ܒܝܩܪܐ

Quis est hic qui cùm illis adhæserit, pacem 10
tamen consecutus est, cessítq; id ipsi in glori-
am? Quis est hic qui potuit errare, nec erra-
vit? lædere proximum suum, nec læsit? Pro- 11
pterea magna erit istius beatitudo, & laudes
ejus celebrabunt ecclesiæ. Fili mi, si ad men- 12
sam viri divitis assideas, ne inhias faucibus
tuis in illam; Neve dicas, Non sufficit mihi, 13
Nam oculi nequitiam execratur Deus, Et ne- 14
quius illâ nihil creatum est: idcirco à cujusli- 15
bet rei conspectu tremit oculus, & è vultu
lachrymas emittit. Quicquid videris, ne ex- 16
tendas manum tuam: Et in catinum ne pro- 17
trudas manum tuam. Scito socium tui æqua- 18
lem tibi esse. Comede more virorum quod
ante te positum est, & ne sis gulosus, ut ne
odio habearis. Cautus esto propter modesti- 19
am. Cúmq; inter plures consederis ad man- 20
ducandum, ne extendas manum tuam primus:
Res enim modica sufficit justo, & sic super cu- 21
bili suo non agitabitur. Dolor ac vigilia, cru- 22
ciatus, ac tormentum, viscerúmq; contorsio
comitantur hominem avidum: somnus autem
salubris comitatur hominem temperatè
affectum; is enim ad matutinum usque dor-
miet, animi sui compos. Quòd si cibis anga- 23
ris, subtrahe te de medio turbæ, & quiesces.
Audi, fili mi, meum excipe documentum, nec 24
spernas me, & tandem comperies sermones
meos. In cunctis operibus tuis humilis esto, 25
nec ullum appropinquabit ad te malum.
Oculus bonus panem benedicit; & testimo- 26
nium bonum, fidele est.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

10 * مَنْ هٰذَا الَّذِي لَصِقَ بِالْمَالِ فَكَانَ لَهُ سَبَبَ السَّلَامَةِ وَالْمِدْحَةِ • مَنْ هُوَ الَّذِي قَدَرَ أَنْ
11 يَطْغَى فَلَمْ يَطْغَ • وَأَنْ يُسِيءَ إِلَى صَاحِبِهِ فَلَمْ يَفْعَلْ * مَنْ كَانَ عَلَى هٰذِهِ الصِّفَةِ يَكْثُرُ نَسَبُهُ
12 وَيُقَصُّ فِي الْجَامِعِ مَدْحُهُ * يَا بُنَيَّ إِنْ جَلَسْتَ عَلَى مَائِدَةِ الْغَنِيِّ • فَلَا تَكُونَنَّ رَغِيبًا عَلَيْهَا
13 طَعَامِهِ * وَلَا تَقُولَنَّ أَنَّكَ لَا تَكْتَفِي بِمَا بَيْنَ يَدَيْكَ * لِأَنَّ اللهَ تَعَالَى يُبْغِضُ الْعَيْنَ الرَّغِيبَةَ *
14 * وَلَمْ يَخْلُقْ شَيْئًا أَسْرَعَ مِنْهَا • فَلِذٰلِكَ الْعَيْنُ تَجْرَعُ قَبْلَ جَمِيعِ أَعْضَاءِ الْجَسَدِ • وَتُكْثِرُ الدُّمُوعَ
15 مِنَ الْوَجْهِ * إِنْ رَأَيْتَ طَعَامًا • فَلَا تُبَادِرْ فَتَمُدَّ يَدَكَ * وَلَا تُزَاحِمْ أَصْحَابَكَ فِي الْقَصْعَةِ •
16 17 * وَاعْرِفْ أَنْ حَظَّ أَصْحَابِكَ كَحَظِّكَ يُرِيدُونَ مِثْلَكَ • كُلْ مِثْلَ الرِّجَالِ الْعُقَلَاءِ مَا وُضِعَ
18 بَيْنَ يَدَيْكَ • وَلَا تَكُونَنَّ رَغِيبًا لِئَلَّا تُبْغَضَ * احْتَفِظْ مِنْ أَجْلِ حُسْنِ الْأَدَبِ * وَإِذَا وَاكَلْتَ
19 20 أَوْلَادًا كَبِيرِينَ • فَلَا تَمُدَّ يَدَكَ قَبْلَهُمْ * إِنَّ الْبَارَّ يَكْتَفِي بِالْيَسِيرِ * وَلَا يَقْرَعُ عَلَى مَضْجَعِهِ •
21 * الْوَجَعُ وَالسَّهَرُ وَالْمَسْعَرُ • وَالْعَذَابُ وَالْعَيُّ مَعَ رَغِيبِ الْبَطْنِ • وَرِقَّةُ الصِّحَّةِ مَعَ الرَّجُلِ
22 الْوَرِعِ الْحَيِّ • الَّذِي يَنَامُ إِلَى الصُّبْحِ وَهُوَ مُطْمَئِنٌّ * فَإِنْ أَكْرَهَ عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ الطَّعَامِ
23 فَاعْتَزِلْ عَنِ الْجَمَاعَةِ وَاسْتَرِحْ * اسْمَعْ يَا بُنَيَّ عِلْمِي • وَلَا تَتَهَاوَنْ بِكَلَامِي • وَآخِرَ أَمْرِكَ
24 تَجِدْ كَلَامِي صَادِقًا * فِي جَمِيعِ أَفْعَالِكَ كُنْ سَهْلًا لَيِّنًا • وَلَا يُقْرِبُكَ شَيْءٌ مِنَ الشَّرِّ * الْعَيْنُ
25 26 الْوَاسِعَةُ تُبَارِكُ عَلَى الطَّعَامِ • وَالشَّهَادَةُ الصَّادِقَةُ تُقْبَلُ •

Quis est ille qui divitiis adhæsit, fuit- 10
que id ipsi causa salutis ac laudis?
Quis est ille qui potuit errare, & non
erravit? inferre damnum proximo suo,
& non egit? Qui hujusmodi fuerit 11
conditionis, admodum celebrabitur, &
laus ejus inter cœtus enarrabitur. O 12
fili mi, si ad mensam divitis assederis, ne
sis avidus ciborum ejus, Nec dicas te 13
non esse contentũ his quæ coram te sunt.
Deus enim Altissimus odit oculum avi- 14
dum, Nec quicquam eo deterius crea- 15
vit: propterea oculus cunctis membris
corporis prior expavescit, lachrymásque
è vultu demittit. Cùm videris cibum, 16
ne festines, & manum tuam extendas,
Neve socios tuos comprimas in paropsi- 17
de. Et scias portionem sociorum tuo- 18
rum parem esse portioni tuæ, idémque
eos velle ac te. Comede more virorum
prudentum quod tibi apponitur, & ne sis
avidus, ne venias in odium. Cautus 19
esto propter urbanitatem. Cúmque una 20
cum multis hominibus comederis, ne
prior extendas manum tuam. Non ju- 21
stus modico contentus est, nec pertime-
scit super cubili suo. Dolor, & vigi- 22
lia, anxietas, & cruciatus, atque difficultas cum abdomine avido: accubitus autem sanus cum viro temperante ac sobrio, qui ad matutinum usque dormit securus. Quòd si multitudine ci- 23
borum urgearis, submove te à cœtu, & quiesce. Acquiesce ô fili mi, doctrinæ 24
meæ, & verba mea ne aspernator, & ad extremum rei verba mea vera esse
experieris. In omnibus actionibus 25
tuis facilis esto ac lenis, & nihil mali
tibi continget. Oculus liberalis bene- 26
dicit epulis, & testimonium verum ap-
probatur.

Versio VULG. LAT.

30 Diligentes in vino noli provocare : multos enim extermi-
31 navit vinum. Ignis probat ferrum durum : sic vinum corda super-
32 borum arguet in ebrietate potatum. Æqua vita hominibus,
33 vinum in sobrietate: si bibas illud moderatè, eris sobrius. Quæ
34 vita est ei, qui minuitur vino? Quid defraudat vitam? Mors.
35 Vinum in jucunditatem creatum est, & non in ebrietatem,
36 ab initio. Exultatio animæ & cordis, vinum moderatè po-
37 tatum. Sanitas est animæ & corpori sobrius potus. Vinum
38 multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas fa-
39 cit. Amaritudo animæ vinum multum potatum. Ebrietatis
40 animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & fa-
41 ciens vulnera. In convivio vini non arguas proximum : &
42 non despicias eum in jucunditate illius : Verba improperii
non dicas illi : & non premas illum in repetendo.

CAP. XXXII.

1 Cap. 35. Rectore te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi
2 unus ex ipsis. Curam illorum habe, & sic confide, & omni
3 curâ tuâ explicitâ recumbe : Ut læteris propter illos, & or-
4 namentum gratiæ accipias coronam, & dignationem conse-
5 quaris corrogationis. Loquere major natu : decet enim te
6 Primum verbum diligenti scientiâ, & non impedias musi-
7 cam. Ubi auditus non est, non effundas sermonem, & im-
portunè noli extolli in sapientia tua. Gemmula carbunculi
8 in ornamento auri, & comparatio muficorum in convivio
9 vini. Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic nu-
merus muficorum in jucundo & moderato vino. Audi tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia. Adolescens, loquere in tua causa vix. Si bis interrogatus fueris, 10
11 habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & quærens. In medio magnatorum non præsumas : & ubi sunt senes, non multum lo- 12
13 quaris. Ante grandinem præibit coruscatio : & ante verecundiam præibit gratia, & pro reverentia accedet tibi bona gratia. Et horâ surgendi non te trices : præcurre 14
15 autem prior in domum tuam, & illic avocare, & illic lude,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 †Ἀνὴρ πεπαιδευμένος ἔγνω πολλά, †καὶ ὁ πολύτροπος ἐκδιηγή-
10 σεται σύνεσιν. †Ὃς οὐκ ἐπιράσθη ὀλίγα οἶδεν, ὁ δὲ πεπλανημένος
12 πληθυνεῖ πανουργίαν. †Πολλὰ (ℵ) ἐώρακα ἐν τῇ ἀποπλανήσει
13 μου, †καὶ πλείονα τῶν λόγων μου, σύνεσίς μου. †Πλειονάκις ἦως
14 θανάτου ἐκινδύνευσα. † καὶ διεσώθην τούτων χάριν. † Πνεῦμα
15 φοβουμένων κύριον ζήσεται, †Ἡ γὰρ ἐλπὶς αὐτῶν ἐπὶ τῷ σώζοντα
16 αὐτούς. †Ὁ φοβούμενος κύριον (ε) οὐ μὴ ὀκνηθήσεται, † καὶ οὐ μὴ
17 δειλιάσῃ, ὅτι αὐτὸς ἐλπὶς αὐτοῦ. †Φοβούμενος τὸν κύριον μα-
18 καία ἡ ψυχή· †Τίνι ἐπέχει, καὶ τίς (ζ) ἀντιστήριγμα αὐτοῦ;
19 †Οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, †ὑπερασπισμὸς
δυνασείας καὶ στήριγμα ἰσχύος, †σκέπη ἀπὸ καύσωνος καὶ σκέπη
20 ἀπὸ μεσημβρίας, †φυλακὴ ἀπὸ πρόσκομματος καὶ βοήθεια ἀπὸ
(η) πτώματος, †ἀνυψῶν ψυχὴν καὶ φωτίζων ὀφθαλμούς, †ἴασιν δι-
21 δοὺς, ζωὴν καὶ εὐλογίαν. †Θυσιάζων ἐξ ἁρπίκτου, προσφορὰ (θ) μεμω-
23 νημένη, †καὶ οὐκ εἰς εὐδοκίαν (ι) μωκήματα ἀνδρῶν. † Οὐκ εὐδοκεῖ ὁ
ὕψιστος ἐν προσφοραῖς ἀσεβῶν, †οὐδὲ ἐν πλήθει δώρων ἐξιλάσεται
24 ἁμαρτίας. †Θύων ἐξ ὑπαρχόντων πατρὸς αὐτοῦ, †ὁ προσάγων θυσίαν
25 ἐκ χρημάτων πενήτων. †Ἄρτος (κ) ἐνδεομένων, ζωὴ πτωχῶν,
26 †ὁ ἀποστερῶν αὐτὸν ἀνδροφόνος αἱμάτων. †Φονεύων πλησίον
27 ὁ ἀφαιρούμενος (λ) συμβίωσιν, †Καὶ ἐκχέων αἷμα (μ) ὁ ἀποστερῶν
μισθὸν μισθίου.

MS. A. (ℵ) ἑώρακα (ε) πολλὰ ἐυλαβηθήσεται (ζ) αὐτοῦ στήριγμα (η) πτώσεως, (θ) μεμωμημένη, (ι) μωμήματα (κ) ἐπενδεομένων, (λ) ἐυβίωσιν, (μ) καὶ ἀποστερῶν

Vir (a) eruditus novit multa : et qui multa 9
experta est ; enarrabit intellectum. Qui non 10
est expertus ; pauca novit : qui autem vaga-
tus est ; multiplicabit astutiam. Multa vidi 12
in circumrotatione mea, et (b) plura verborum
meorum, intellectus meus. Sæpe usque ad mor- 13
tem periclitatus sum, et salvatus sum horum
gratiâ. Spiritus timentium Dominum vivet : 14
Spes enim illorum in salvantem illos. Qui ti- 15
met Dominum ; (c) non trepidabit, et non pa- 16
vebit, quoniam ipse est spes ejus. Timentis 17
Dominum beata est anima : Cui intendit? & 18
quis est fortitudo ejus? Oculi Domini super 19
diligentes eum, protectio potentiæ, et firmamentum virtutis : tegmen ab ardore, & tegmen
à meridie, Custodia ab offensione, & adjutorium à 20
casu : Exaltans animam, & illuminans oculos,
dans sanitatem, vitam, & benedictionem. Im- 21
molantis ex iniquo, oblatio subsannata : & non
sunt beneplacitæ (d) subsannationes injustorum.
Oblationes impiorum non probat Altissimus : neq; 23
in multitudine sacrificiorum propitiatur pecca-
tis. Qui offert sacrificium ex substantia pau- 24
rum ; victimat filium in conspectu patris sui. Pa- 25
nis egentium, vita pauperum est : qui defraudat
illam ; homo sanguinum est. Qui aufert victum ; 26
occidit proximum : Et qui fraudat mercedem 27
mercenarii ; effundit sanguinem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 * ܐܦ ܠܐ ܒܣܒܘܬܐ ܠܐ ܬܬܚܙܐ ܒܚܡܪܐ ܓܒܪܐ ܐܝܟ ܕܐܒܕ ܚܡܪܐ ܥܬܝܩܐ ܓܒܪ ܚܟܝܡ ܒܥܒܕܐ ܕܐܘܪܬܐ ܚܙܐ ܚܡܪܐ ܕܫܬܝܬ ܒܗ ܚܕܘܬܐ ܘܫܘܫܒܝܢܐ ܒܡܪܝܪܘܬ ܢܦܫܐ ܘܡܪܝܪ ܠܒܐ ܚܡܪܐ ܕܫܬܝ ܒܗ ܚܕܘ ܘܫܘܫܒܝܢ ܒܡܪܝܪ ܢܦܫ ܘܠܒ ܚܡܪ ܕܫܬ ܒܗ ܚܕ ܘܫܘܫܒ ܒܡܪ ܢܦ ܘܠ ܚܡ ܕܫ ܒ ܚ ܘܫ ܒ ܡ ܢ ܘ ܚ ܡ ܕ ܫ ܒ ܚ ܘ

Versio VULG. LAT.

16 Et age conceptiones tuas, & non in delictis & verbo super-
17 bo. Et super his omnibus benedicito Dominum, qui fecit
18 te, & inebriantem te ab omnibus bonis suis. Qui timet
Dominum, excipiet doctrinam ejus: & qui vigilaverint ad
19 illum, invenient benedictionem. Qui quærit legem, re-
plebitur ab ea: & qui insidiosè agit, scandalizabitur in ea.
20 Qui timent Dominum, invenient judicium justum, & justi-
21 tias quasi lumen accendent. Peccator homo vitabit cor-
reptionem, & secundùm voluntatem suam inveniet compa-
22 rationem. Vir consilii non disperdet intelligentiam, alie-
23 nus & superbus non pertimescet timorem: Etiam post-
quàm fecit cum eo fine consilio, & suis insectationibus ar-
24 guetur. Fili, fine consilio nihil facias, & post factum non
25 pœnitebis. In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides:
26 nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ tuæ scanda-
27 lum: Et à filiis tuis cave, & à domesticis tuis attende. In
omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hoc est enim con-
28 servatio mandatorum. Qui credit Deo, attendit manda-
tis: & qui confidit in illo, non minorabitur.

Cap. CAP. XXXIII.

1 36. TImenti Dñm non occurrent mala, sed in tentatio-
2 ne Deus illum conservabit, & liberabit à malis. Sapiens
non odit mandata & justitias, & non illidetur quasi in pro-
3 cella navis. Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fide-
4 lis. Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, &
sic deprecatus exaudietur, & conservabit disciplinam, &
5 tunc respondebit. Præcordia fatui quasi rota carri: & qua-
6 si axis versatilis cogitatus illius. Equus emissarius, sic &
7 amicus subsannator, sub omni suprasedente hinnit. Quarè
dies diè superat, & iterùm lux lucè, & annus annù à Sole?

Versio GRÆCA LXX. Interp: Cum Translatione LATINA.

28 †Εἷς οἰκοδομῶν, καὶ οἷς καθαιρῶν, † τί (γ) ὠφέλησε πλεῖον ἢ κόπους;
29 † Εἷς εὐχόμενος, καὶ εἷς καταρώμενος, † τίνος φωνῆς εἰσακού-
30 σεται ὁ Δεσπότης; † Βαπτιζόμενος ἀπὸ νεκροῦ, καὶ πάλιν ἁπτόμενος
31 αὐτοῦ, † τί ὠφέλησεν (ξ) τὸ λουτρὸν αὐτοῦ; † Οὕτως ἄνθρωπος νη-
στεύων ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ, † καὶ πάλιν πορευόμενος, καὶ τὰ αὐτὰ
ποιῶν· † τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ τίς εἰσακούσεται); † καὶ τί ὠφέλησεν ὁ
τὴν ταπεινωθῆναι αὐτόν;

28 *Unus ædificans, & unus destruens: quid pro-*
ficiunt aliud, quàm labores? Unus orans, & 29
unus maledicens: cujus vocem exaudiet Do-
minus? Qui baptizatur à mortuo, & iterum 30
tangit eum: quid profecit lavatione suâ? Sic 31
homo, qui jejunat in peccatis suis, & iterum
vadit, & facit eadem: orationem illius quis
exaudiet: & quid profecit humiliando se?

MS. A. (γ) ὠφέλησεν (ξ) ὁ τὴν

CAP. XXXII.

1 Κεφ.·
2 λβ'. †Ο Σωτηρῶν νόμον πλεονάζει προσφορᾶς· †(a) Θυσιάζων
4 σωτηρίου ὁ προσέχων ἐντολαῖς. † Ἀντιποδίδωσι χάριν σεμιδάλεως,
5 † καὶ ὁ ποιῶν ἐλεημοσύνην θυσιάζων αἰνέσεως. † Εὐ-
6 δοκία κυρίου ἀποστῆναι ἀπὸ πονηρίας, † καὶ ἐξιλασμὸς ἀποστῆναι ἀπὸ
7 ἀδικίας. † Μὴ ὀφθῇς ἐν προσώπῳ κυρίου κενός, † πάντα γὰρ ταῦτα
8 χάριν ἐντολῆς. † Προσφορὰ δικαίου λιπαίνει θυσιαστήριον, † καὶ ἡ
9 εὐωδία αὐτῆς ἐναντίον ὑψίστου. † Θυσία ἀνδρὸς δικαίου δεκτή, † καὶ
10 τὸ μνημόσυνον αὐτῆς οὐκ ἐκλειφθήσεται). † Ἐν ἀγαθῷ ὀφθαλμῷ
δόξασον τὸν κύριον, † καὶ μὴ (β) συμκρύνῃς ἀπαρχὰς χειρῶν σου.
11 † Ἐν πάσῃ δόσει ἱλάρωσον τὸ πρόσωπόν σου, † καὶ ἐν εὐφροσύνῃ
12 ἁγίασον δεκάτην. † Δὸς ὑψίστῳ καθὰ αὐτὸς δέδωκεν (γ) αὐτῷ, † καὶ
13 ἐν ἀγαθῷ ὀφθαλμῷ καθεύρεμα χειρός. † Ὅτι κύριος ἀνταπο-
14 δοτής ἐστι, † καὶ ἑπταπλάσια (δ) ἀνταποδώσει σοι. † Μὴ δῶρα
15 κόπτου, οὐ γὰρ προσδέξεται· † Καὶ μὴ ἐπέχε θυσίαν ἀδίκου, † ὅτι
κύριος κριτής ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ δόξα προσώπου.
16 † Οὐ λήψεται πρόσωπον ἐπὶ πτωχῷ, † καὶ δέησιν ἠδικημένου εἰσα-
κούσεται.

MS. A. (α) Θυσία (β) μικρύνῃς (γ) ζω, (δ) ἀπὸ δόσεως

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * ܚܟܡ ܕܚܠܬ ܕܡܪܝܐ ܒܟܠܗ ܘܠܐ ܚܣܪ ܡܕܡ ܒܗ. * ܘܠܐ ܚܟܡ ܡܢ ܕܡܬܟܠ ܒܕܝܢܐ.
16 ܒܥܐ ܒܟܠܗ. ܒܫܒܚ ܒܟܠ ܢܦܫܟ. * ܒܟܠ ܗܘ ܕܡܫܟܚ ܒܟܠܗ ܒܦܠܓܐ ܬܚܟܡ.
17 ܡܢ ܕܡܚܒ ܠܡܪܝܐ ܢܣܒ ܢܡܘܣܐ ܕܝܗ. ܘܒܟܠ ܗܘ ܕܡܫܟܚ ܒܟܠܗ ܢܬܚܟܡ.
19 ܕܡܢ ܕܡܬܝܪܐ ܡܢ ܡܪܗ. ܢܬܒܪܟ. * ܘܡܢ ܕܡܫܟܚ ܒܟܠܗ ܢܬܒܪܟ ܒܒܪܟܬܐ.
20 ܕܡܬܚܟܡ ܫܪܝܪܐ ܒܟ ܚܟܡܬ ܢܦܫܗ. * ܘܒ ܐܢܫ ܚܝܒܐ ܡܢܗܓ ܢܬܚܟܡ.
21 ܘܚܟܡ ܘܚܣܝܪ ܚܟܡ ܗܘܫܒ. * ܘܒ ܐܢܫ ܒܥܝܠ ܒܥܝܠ. ܠܐ ܢܫܬܘ ܡܬܚܟܡ ܒܟ ܡܕܒܚ.
23 ܡܚܫܒ ܠܐ ܢܫܚ ܚܦܝܐ. * ܘܠܐ ܬܒܚܝ ܠܐ ܬܚܟܡ ܒܗ. ܡܢ ܘܒ ܒܚܟܡ ܒܗ. ܠܐ ܬܒܚܝ
24 ܚܘ. * ܘܒ ܐܢܫ ܒܥܫܘ ܠܐ ܬܐ. ܒܚܘ ܠܐ ܚܒܪ ܒܐܝܣ ܒܚܝܐ. * ܠܐ
25
26 ܬܒܚܝ ܠܐ ܗܘܫ ܒܚܝܠ. ܘܒ ܗܘ ܡܢ ܗܘ. * ܘܒ ܚܟܡ ܚܟܡ. ܒܢ ܢܚܦ.
27 ܘܒ ܚܟܡ ܒܘ ܚܝܪ ܒܘ. ܢܫ ܚܡܝ ܒܘ. * ܒܫ ܗܘܫ ܢܫ ܚܡܝ ܒܟܠܗ.
ܡܢ ܒܚܟܡ ܠܐ ܟܠܗ ܠܐ ܒܐ ܚܟܡ. * ܡܢ ܒܐ *
* ܒܝܠ ܠܐ ܒܚ ܠܐ ܒܥܝ ܚܗ ܚܒܐ. ܢܫ ܚܢܫ. ܢܫ ܚܡܝ ܢܫ ܒܚ. * ܒ
6 ܒܝ ܠܐ ܒܚܒ ܒܚ. ܚܢ ܚܗ ܒܚ. ܒ ܒܐ. ܢܫ ܒܚ. * ܒ ܚܡ
7 ܚܒ. ܘܡܢ ܒܚ ܒ. ܒܒ ܚܢ ܒ ܒ. ܒ ܒ. * ܚܡ ܒ ܢܫ
ܚܒ ܒ ܡܢ ܢܫ ܚ. ܢܒ. ܢܫ ܚܢ ܒ ܢܫ. ܢܫ ܒ ܚ ܒ.

Et fac tuam voluntatem cum timore Dei, 15
non cum vitio. Et ad hæc omnia benedic 16
nomini Dei qui suis bonis te saturavit. Qui 17
cultum Dei quærit, doctrinam adipiscetur:
cúmque preces coram eo fuderit, exaudiet
illum. Reverentes Deum sapient in judiciis 19
ejus, & multam è corde suo proferent sapien-
tiam. Callidus homo abscondit doctrinam; 20
& ad arbitrium suum composuit viam suam.
Sapiens homo sapientiam non relinquit oc- 21
cultam: & scelerosus non observat linguam
suam. Sine consilio nullam rem agas, & 23
postquam egeris, ne ægrè feras. Per viam 24
asperam ne abeas, ne secundâ vice impingas
in lapidem. Iniquorum viæ ne confidas, & 25
in viis tuis esto cautus. In cunctis operibus 26
tuis tibi caveas: quoniam quicunque talis
est, observator est mandati. Qui viam su- 27
am custodit, præceptum Dei custodit: & qui
Deo fidit, non peribit in æternum.

CAP. XXXIII.

TImenti Deum non occurret malum, nisi 1
per modum tentationis; rursus autem eripi-
etur. Velut rota velox, est cor impii, & ve- 5
lut porcus omnes cogitationes ejus. Velut 6
equus paratus sunt amici *hominis* impii, qui
sub omni eum amante hinnit. Cur habetur 7
dies in anno à *cæteris* diebus distinctus, cùm
astra universa diebus anni *promiscuè* inser-
viant?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * وَاتِّقِ فِرَاسَكَ بِمَخَافَةِ ٱلرَّبِّ لَا بِٱلْوَكْسِ * وَعَلَى هٰذِهِ ٱلْخَيْرَاتِ كُلِّهَا تَحْمَدُ لِٱسْمِ ٱللهِ ٱلَّذِي
16 أَوْسَعَ عَلَيْكَ مِنْ رِزْقِهِ وَأَسْبَغَكَ مِنْ فَضْلِهِ * مَنْ يَطْلُبِ ٱلْعَمَلَ فِي طَاعَةِ ٱللهِ تَعَالَى يُقْبَلِ
17 ٱلْعِلْمَ · وَإِذَا مَا صَلَّا بَيْنَ يَدَيْهِ ٱسْتُجِيبَ دُعَاؤُهُ * أَتْقِيَاءُ ٱللهِ يَفْهَمُونَ فَرَائِضَهُ · وَحِكْمَةً
19 كَثِيرَةً يَبْتَدِعُونَ مِنْ قُلُوبِهِمْ * ٱلدَّغَلُ يَكْتُمُ ٱلْعِلْمَ · وَيَكُونُ سِيرَتُهُ ٱتِّبَاعَ هَوَاهُ ·
20 * وَٱلْحَكِيمُ لَا يَدَّخِرُ ٱلْحِكْمَةَ مَكْتُومَةً · وَٱلْعَاجِزُ لَا يَحْفَظُ لِسَانَهُ * لَا تَتَقَدَّمْ عَلَى أَمْرٍ أَبَدًا
21
23 حَيِّ تَسْدِيرٍ · فَإِنْ فَعَلْتَ فَلَا تَغْتَمَّ · فَإِنَّ ٱلْغَمَّ لَا يَنْفَعُ شَيْئًا * وَلَا تَسْلُكْ طَرِيقَ ٱلصَّخْرِ ·
24 لَعَلَّكَ تَعْثُرُ بِٱلصَّخْرِ مَرَّتَيْنِ * لَا تَتَّكِلْ عَلَى طَرِيقِ ٱلْأَعْمَى · وَٱحْفَظْ سُبُلَكَ مَا قَدَرْتَ ·
25 * وَٱحْفَظْ نَفْسَكَ مِنْ جَمِيعِ أَفْعَالِكَ · لِأَنَّ مَنْ أَتَمَّ هٰذِهِ ٱلْأَشْيَاءَ كُلَّهَا قَدْ حَفِظَ وَصِيَّةَ ٱللهِ ·
26 * ٱلْحَافِظُ فِي سُبُلِهِ قَدْ حَفِظَ وَصِيَّةَ ٱللهِ · وَمَنْ تَوَكَّلَ عَلَى ٱللهِ لَا يَضِيعُ أَبَدًا ·
27

* ٱلْفَصْلُ ٱلثَّالِثُ وَٱلثَّلَاثُونَ · * وَمَنِ ٱتَّقَى ٱللهَ تَعَالَى لَا يُصِيبُهُ سِرٌّ إِلَّا لِتَجْرِبَةٍ ·
1
بَعْدَ ذٰلِكَ يُصْرَفُ عَنْهُ وَيَسْلَمُ * قَلْبُ ٱلْفَاجِرِ كَٱلْبَكَرِ ٱلْخَفِيفَةِ ٱلدَّوَرَانِ · وَجَمِيعُ فِكَرِهِ
5
مِثْلُ ٱلْخِنْزِيرِ * رَحِمُ ٱلْمُنَافِقِ كَٱلْفَرَسِ ٱلْمُعَدِّ ٱلَّذِي يَصْهَلُ تَحْتَ جَمِيعِ مَنْ يَكُونُ * لِمَاذَا يَوْمٌ
6
7 مِنْ أَيَّامِ ٱلسَّنَةِ مُفْرَدٌ مِنْ سَائِرِ ٱلْأَيَّامِ * لِأَنَّ جَمِيعَ ٱلْأَنْوَارِ إِنَّمَا تَحْكُمُ جَمِيعَ أَيَّامِ ٱلسَّنَةِ ·

Et pete lectum tuum cum timore Domi- 15
ni, non cum vitio. Et de omnibus hisce 16
bonis lauda nomen Dei qui sua tibi do-
na largitus est, suâque gratiâ te satu-
ravit. Qui Dei altissimi obedientiam 17
quærit exequi, scientiam acquiret: &
cùm oraverit coram eo, deprecationem
ejus exaudiet. Timentes Deum ejus- 19
dem statuta percipiunt, multámque sa-
pientiam suis è cordibus excogitant.
Fraudulentus celat scientiam, ejúsque 20
vitæ institutum est propriæ voluntatis
consectatio: Sapiens autem non reli- 21
quit scientiam occultam: & piger non
custodit linguam suam. Nullum un- 23
quam aggrediare negotium quin consili-
um petas: & si peregeris, ne contriste-
ris; quoniam tristitia nil prodest. Per 24
viam saxosam ne ambules, ne lapidi bis
offendas. Viæ iniquorum ne fidas, & 25
vias tuas quoad potueris, observa: Et 26
in omnibus actionibus tuis tibi caveto.
Qui enim hæc omnia perfecerit, præce-
ptum Dei observat. Cautus in viis suis, 27
præceptum Dei custodit: & qui Deo
fretus est, nunquam peribit.

CAP. XXXIII.

Etiam qui Deum excelsum reve- 1
retur, nulla continget adversitas, nisi ad
tentationem, quâ demum ablatâ quie- 5
scet. Cor scelerati simile est rotæ levis- 5
simè versatili, & tota cogitatio ejus ut
sus. Clementia impii est quasi equus 6
paratus qui sub quolibet hinnit homine
quisquis ille fuerit. Quare dies ex an- 7
ni diebus differt à reliquis diebus, cùm
lumina quæque cunctis anni diebus fa-
mulentur?

Versio VULG. LAT.

8 A Domini scientia separati sunt, facto Sole, & præceptum
9 custodiente. Et immutavit tempora, & dies festos ipso-
10 rum, & in illis dies festos celebraverunt ad horam. Ex
ipsis exaltavit & magnificavit Deus, & ex ipsis posuit in nu-
merum dierum. Et omnes homines de solo, & ex terra,
11 undè creatus est Adam. In multitudine disciplinæ Domi-
12 nus separavit eos, & immutavit vias eorum. Ex ipsis be-
nedixit, & exaltavit: & ex ipsis sanctificavit, & ad se ap-
plicavit: & ex ipsis maledixit, & humiliavit, & convertit
13 illos à separatione ipsorum. Quasi lutum figuli in manu
14 ipsius, plasmare illud & disponere. Omnes viæ ejus se-
cundùm dispositionem ejus: sic homo in manu illius,
15 qui se fecit, & reddet illi secundùm judicium suum. Con-
tra malum bonum est, & contra mortem vita: sic & con-
16 tra virum justum peccator. Et sic intuere in omnia ope-
ra Altissimi. Duo & duo, & unum contra unum. Et ego no-
17 vissimus evigilavi, *Cap.* 30. & quasi qui colligit racinos post
18 vindemiatores. In benedictione Dei & ipse speravi:
& quasi qui vindemiat, replevi torcular. Respicite quo-
niam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus
19 disciplinam. Audite me magnates, & omnes populi, &
20 rectores Ecclesiæ auribus percipite. Filio & mulieri,
fratri & amico, non des potestatem super te in vita tua:
& non deseris alii possessionem tuam: ne fortè pœniteat
21 te, & depreceris pro illis. Dum adhuc superes & aspiras,
22 non immutabit te omnis caro. Melius est enim ut filii tui
te rogent, quàm te respicere in manus filiorum tuorum.
23 In omnibus operibus tuis præcellens esto. Ne dederis ma-
culam in gloria tua.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 † Οὐ μὴ (ε) ἀπειδῇ ἰκετείαν ὀρφανῷ, † καὶ χήρας ἐὰν ἐκχέῃ
18 λαλιάν. † Οὐχὶ δάκρυα χήρας ἐπὶ (ζ) παγόνα καταβαίνει, καὶ
20 ἡ καταβόησις ἐπὶ τῇ καταγούσῃ αὐτά; † Θεραπεύων ἐν εὐ-
δοκίᾳ ληφθήσεται, † καὶ ἡ δέησις αὐτοῦ ἕως νεφελῶν συνάψει.
21 † Πορεύσεται πατάσσων πρᾶος δίκαιος, † καὶ ἕως συντελέσῃ οὐ μὴ
22 ἀποκληθῇ, καὶ οὐ μὴ ἀποστῇ ἕως ὀπτασίᾳ πατάξῃ ὁ ὕψιστος. † Καὶ
κρινεῖ (ϑ) δικαίως, καὶ ποιήσει κρίσιν. † καὶ ὁ κύριος οὐ μὴ βρα-
δύνῃ, † οὐδὲ μὴ (ι) μακροθυμήσει ἐπ' αὐτοῖς † ἕως ἂν συντρίψῃ
23 ὀσφῦν ἀνελεημόνων. † Καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀνταπόδοσιν ἐκδικήσει,
† ἕως ἐξάρῃ πλῆθος ὑβριστῶν, † καὶ σκῆπτρα (κ) ἀδίκων συντρί-
24 ψῃ, † ἕως ἀνταποδῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὰς πράξεις αὐτῶν, † καὶ τὰ ἔργα
25 τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῶν, † ἕως κρίνῃ τὴν κρίσιν τοῦ
26 λαοῦ αὐτοῦ, † καὶ εὐφρανεῖ αὐτοὺς ἐν τῷ ἐλέει αὐτοῦ. † Ὡραῖον ἔλεος
ἐν καιρῷ θλίψεως ἀυτῶ, † ὡς νεφέλαι ὑετοῦ ἐν καιρῷ ἀβροχίας.

MS. A. (ε) παρίδῃ (ζ) παγόνει (η) κύριος (ϑ) δικαίοις,
(ι) μακροθυμήσῃ (κ)* δικαίων

17 Non despiciet preces pupilli, nec viduam si effun-
18 dat loquelam. Nonne lachryma viduæ ad maxil-
20 lam descendunt, & exclamatio super deducen-
tem eas? Qui colit in beneplacito suscipietur:
& deprecatio illius usque ad nubes attinget. O-
21 ratio humiliantis se nubes penetravit; & donec
propinquet, non revocabitur: & non discedet, do-
nec aspiciat Altissimus. (*) Et judicabit justè,
22 et faciet judicium. Et Dominus non tardabit, &
non habebit in illis (b) patientiam, quousque con-
tribulet dorsum immisericordium. Et gentibus
23 reddet vindictam; donec tollat multitudinem su-
perborum & sceptra iniquorum contribulet: Do-
24 nec reddat homini secundùm actus ejus, & ope-
ra hominum secundùm cogitationes eorum: Do-
25 nec judicet judicium plebis suæ: & lætificabit
eos misericordiâ suâ. Speciosa misericordia in
26 tempore tribulationis ejus, quasi nubes pluviæ
in tempore siccitatis.

CAP. XXXIII.

Cap. 36. Miserere nostri, Domine Deus omnium, & 1
respice. Et immitte timorem tuum super omnes gen- 2
tes. Extolle manum tuam super gentes alienas, 3
& videant potentiam tuam. Sicut coram illis 4
sanctificatus es in nobis, ita coram nobis magni-
ficeris in illis. Et agnoscant te, secundùm quod 5
& nos agnovimus; quoniam non est Deus præter 6
te, Domine. Innova signa, & immuta mirabilia: 7
Glorifica manum, & brachium dextrum: Excita 8
furorem, & effunde iram. Auser adversarium, 9
& afflige inimicum.

CAP. XXXIII.

1 Κεφ. λγ'. † Ἐλέησον (α) ἡμᾶς δέσποτα ὁ Θεὸς πάντων, καὶ ἐπίβλεψον.
3 Καὶ ἐπίδος † φόβον σου ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη. † Ἔπαρον † χεῖρά
4 σου ἐπὶ ἀλλοτρίαν, καὶ ὀψάτωσαν † δυναστείαν σου. † Ὡσπερ
5 ἐνώπιον αὐτῶν ἡγιάσθης ἐν ἡμῖν, ὕτως ἐνώπιον ἡμῶν μεγαλυνθήσῃ
6 ἐν αὐτοῖς. † Καὶ ἐπιγνώτωσάν σε καθάπερ καὶ ἡμεῖς (β) ἐπεγνωμεν,
7 † ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν σου κύριε. † Ἔξαλλοίωσον σημεῖα, καὶ ἀλλοίωσον
8 θαυμάσια· † Δόξασον χεῖρα καὶ βραχίονα δεξιόν· † Ἔγειρον θυ-
9 μὸν, καὶ ἔκχεον ὀργήν· † Ἔξελε ἀντίδικον, καὶ ἔχθρεῦσον ἐχθρόν.

MS. A. (α) ἡμᾶς ὁ Θεὸς (β) ἐπιγνωμεν σε,

Have mercy upon us, O Lord God of all things, and look upon us. And send the fear of thee upon all the nations. Lift up thy hand against the strange nations, that they may see thy power. As thou hast been sanctified in us before them, so be thou magnified among us before them. That they may know thee, as we also have known that there is no God but thee, O Lord. Renew the signs, and change the wonders. Glorify thy hand and right arm. Raise up indignation and pour out wrath. Take away the adversary and destroy the enemy.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 ܡܢ ܡܫܟܚܬܐ ܕܡܪܐ ܐܬܦܪܫܘ ܝܘܡܐ ܘܫܡܫܐ ܡܛܪ ܥܒܕܗ. ܘܫܢܝ ܙܒܢܐ ܘܝܘܡ̈ܐ ܕܒܗ̇ܘ ܥܒܕ ܥܕܢܐ.
9 ܘܡܢ ܗ̇ܘ ܒܪܟ ܘܩܕܫ ܠܐܢܫ̈ܐ ܘܠܐ ܫܘܐ ܘܠܐ ܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܩܪܒ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
10 ܘܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
11 ܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ ܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ. ܘܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ.
12 ܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
13 ܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
14 ܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
15 ܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
16 ܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
17 ܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
18 ܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
19 ܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
20 ܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
21 ܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
22 ܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.
23 ܡܢ ܗ̇ܘ ܐܬܦܪܫ ܐܢ̈ܫ̈ܐ ܡܢ ܥܠ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܥܦܪܐ ܐܬܒܪܝ ܐܕܡ. ܘܒܣܓܝ̈ܐ ܕܡ̈ܠܐ ܐܦܪܫ ܐܢ̈ܘܢ.

Verum Dei sapientiâ distincti sunt, fecitque 8
ex iis tempora ac momenta. Quosdam be- 9
nedixit & sanctificavit, quosdam verò in 10
numerum dierum constituit. Homines et- 11
iam omnes è luto compositi sunt, & de terra 12
creatus est Adam. Verùm Dei sapientiâ dis- 13
tincti sunt, & incolæ terræ constituti. Quos-
dam benedixit & evexit; quosdam sanctifi-
cavit, & ad eum usque pervenire: alios ve-
rò maledixit & evertit, deque mansionibus
eorum extirpavit. Ut lutum subactum in 14
manu figuli, Sic homo in manu creatoris 15
sui, ut constituat eum super omnia opera sua.
Adversùs malum creatum est bonum, & ad- 16
versùs mortem creata est vita, & adversùs
lucem creatæ sunt tenebræ: Ita manifesta-
vit Deus cuncta opera sua bina, unum alte-
ri oppositum. Ego etiam novissimè veni 17
quasi racemator vineæ post vindemiatores:
at beneficiis divinis ego idem roboratus,
quasi vindemiator mustatium lacum meum im-
plevi. Audite me præfecti populi. Et magna- 18
tes turbæ auscultate me. Filio aut uxori, fratri 19
aut amico ne des potestatem in teipsum dum 20
vivis. Quandiu vivus es, & spiritus tibi su- 21
peresit, ne ulli te carni emancipes. Ne des a-
liis facultates tuas ut iterum repetas ab eis.
Consultius enim est ut abs te petant liberi tui, 22
quàm ut petas ab eis. In omnibus negotiis 23
tuis esto sublimis, & ne labem inferas honori
tuo.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

8 لِأَنَّ ٱلْأَيَّامَ فُصِلَتْ بِحِكْمَةِ ٱللهِ * وَصَيَّرَ مِنْهَا أَزْمِنَةً وَمَوَاقِيتَ * وَمِنْهَا مَا بَرَّكَ وَطَهَّرَ مِنْهَا مَا
9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

Quia dies per Dei sapientiam distincti 8
fuerunt, Ipse, æva ac statuta tempora 9
ex iis composuit. Et ex illis quosdam 10
benedixit atque sacravit, alios ad nu- 11
merum dierum creavit. Et omnes qui- 12
dem homines creati sunt è luto, & ex
pulvere creatus est Adam: Attamen sa- 13
pienter Deus excelsus distinxit illos, &
terricolas constituit eos. Ex eisdem 14
etiam nonnulli benedicti fuerunt & ex-
altati: alii verò maledicti atque de-
mersi, & stipes eorum è terræ solo era- 15
dicatus. Quale est lutum subactum in
manibus domini argillæ, Talis est homo 16
in manibus creatoris sui, ut præficiat
eum quibus voluerit operibus suis. Con-
tra probum creatus est improbus, & con-
tra mortem creata est vita, & unà cum
luce creatæ sunt tenebræ: hoc modo pa- 17
tefecit Deus omnia opera sua bina, sin-
gula singulis adversa. Ego autem po-
stremò adveni tanquam racemator, super
vestigia vindemiatorum; & gratiæ Dei
multum sortitus, implevi lacum meum
vinarium, ut hi qui priùs vindemiave-
rant. Audite me cœtus dominatorum 18
populi, Dictaq; meo aurem præbete & 19
omnes congregationis proceres. Filio, 20
aut uxori, aut fratri, aut amico cave
ne dominium concedas in opes tuas.
Quamdiu vixeris, & quamdiu manse- 21
rit spiritus tuus in corpore tuo, ne tri-
buas in te potestatem carne præditis, ne
te devideant. Ne des aliis opes tuas,
ne ab illis denuò petere cogaris. Me- 22
lius enim est ut regent te filii tui, quàm
ut sis in supplicans eos. In omnibus 23
actionibus tuis esto nobilis, & nullum
existat in vobis vitium.

Versio VULG. LAT.

In die consummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exi-
25 tûs tui distribue hæreditatem tuam. Cibaria, & virga, &
26 onus asino: panis, & disciplina, & opus servo. Operatur in disciplina, & quærit requiescere: laxa manus illi, &
27 quærit libertatem. Jugum & lorum curvant collum du-
28 rum, & servum inclinant operationes assiduæ. Servo malevolo tortura & compedes: mitte illum in operationem,
29
30 ne vacet: Multam enim malitiam docuit otiositas. In opera constitue eum: sic enim condecet illum. Quòd si non obaudierit, curva illum compedibus, & non amplifices super omnem carnem: verùm sine judicio nihil facias grave.
31 Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem, sic eum tracta: quoniam in sanguine animæ comparâsti illum. Si læseris eum injustè, in fugam convertetur:
33 Et si extollens discesserit, quem quæras, & in qua via quæras illum, nescis.

Cap. CAP. XXXIV.

1 31. VAna spes, & mendacium viro insensato: & somnia
2 extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum: sic & qui attendit ad visa mendacia.
3 Hoc secundùm hoc visio somniorum: ante faciem homi-
4 nis similitudo hominis. Ab immundo quid mundabitur?
5 & à mendace quid verum dicetur? Divinatio erroris, &
6 auguria mendacia, & somnia malefacientium, vanitas est. Et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur: nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum:
7 Multos enim errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Σπεῦσον χαιρὸν, καὶ μνήσθητι ἐξιασμοῦ, † καὶ ὀκλιγωσάτω τὰ
11 μιγαλεῖά σου. † Ἐν ὀργῇ πυρὸς καταφαγήτω ὁ σωζόμενος, καὶ
12 οἱ κακοῦντες τὸν λαόν σου εἰς ἀπώλειαν. † Σύντειλον κεφαλὰς
13 ἀρχόντων ἐχθρῶν † λεγόντων, Οὐκ ἔστι πλὴν ἡμῶν. †(a)Σύναγε
27 πάσας φυλὰς Ἰακώβ. Κεφ. λ'. † Λαμπρὰ καρδία καὶ ἀγαθὴ
ἐπὶ ἐδέσμασιν † τῶν βρωμάτων αὐτῆς ὀπτελήσει.

MS. A. (a) Συνάγαγε

ΚΕΦ. λδ'.

1 λά. † Ἀγρυπνία πλούτου ἐκτήκει σάρκας, † καὶ ἡ μέριμνα αὐτοῦ
2 (a) ἀφιστᾷ ὕπνον. † Μέριμνα ἀγρυπνίας ἀπαιτήσει νυσταγμὸν, † καὶ
3 ἀρρώστημα βαρὺ ὀνήσεται ὕπνος. † Ἐστίασε πλούσιος ἐν συναγω-
γῇ χρημάτων, † καὶ ὅτε τῇ ἀναπαύσει ἐμπίπλαται † τρυφημάτων
4 αὐτοῦ. † Ἐκστίασε πτωχὸς ἐν ὀλιγοστῇ βίᾳ, † καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει
5 ὅτι ἦς γίνεται. † Ὁ ἀγαπῶν χρυσίον οὐ δικαιωθήσεται, † καὶ ὃς
6 διώκων διαφθορὰν, αὐτὸς πλησθήσεται. † Πολλοὶ ἐδόθησαν εἰς
πτῶμα χάριν χρυσίου, καὶ ἐνώπιον ἀπώλεια αὐτῶν κατ' πρόσωπον
7 αὐτῶν. † Σύλλον (β)τεχνομένοις δέδοται τοῖς ἐνδυναζομένοις αὐτῷ·
8 † καὶ πᾶς ἄφρων ἁλώσεται ἐν αὐτῷ. † Μακάριος πλούσιος ὃς εὑρέθη
9 ἄμωμος, † καὶ ὃς ὀπίσω χρυσίου οὐκ ἐπορεύθη. † Τίς ἐστι καὶ μα-
10 καριοῦμεν αὐτόν; † ἐποίησε γὰρ θαυμάσια ἐν λαῷ αὐτοῦ. † Τίς ἐδο-
κιμάσθη ἐν αὐτῷ καὶ ἐτελειώθη, καὶ ἔστω εἰς καύχησιν; † τίς ἐδύνατο
11 ὑπερβαίνειν, καὶ οὐ παρέβη, † καὶ ποιῆσαι κακὰ, καὶ οὐκ ἐποίησεν; † Στε-
ρεωθήσεται τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ, † καὶ τὰς ἐλεημοσύνας αὐτοῦ ἐκδιηγήσεται
12 (γ)ἐκκλησία. † Ἐπὶ τραπέζης μεγάλης ἐκάθισας; † μὴ ἀνοίξῃς
13 ἐπ' αὐτῆς φάρυγγά σου. (δ)† Καὶ μὴ εἴπῃς. Πολλὰ γὰ τὰ ἐπ' αὐτῆς.

MS. A. (α) ἀφίσταλο (β)* τεχνομένοις (γ) σοφία. (δ) Καὶ εἴπῃς

Festina tempus, & memento juramenti: & gnarreturn mirabilia tua. In ira ignis devoretur, qui 10 11
salvatur: & qui pessimam plebem tuam, inveniant perditionem. Contere capita principum inimicorum, dicentium; Non est præter nos. Congrega omnes 12 13
tribus Jacob. Cap. 30. *Splendidum cor & bonum in epulis ciborum suorum diligentiam adhibebit.* 27

Cap. CAP. XXXIV.

31. VIgilia divitiarum tabefacit carnes: & cogitatus illarum auferet somnum. Solicitudo vigiliæ interpellabit dormitationem: & infirmitatem gravem digeret (a) somnus. Laboravit dives in congregatione pecuniarum: & in requie repletur delitiis suis. Laboravit pauper diminutione victûs, & in requie indigens fit. Qui aurum diligit; non justificabitur: & qui insequitur corruptionem; ipse replebitur. Multi (b) dati 1 2 3 4 5 6
sunt in casum propter aurum: & facta est perditio ipsorum ad faciem ipsorum. Lignum offensionis 7
est sacrificantibus ei: & omnis imprudens capietur in illo. Beatus dives, qui inventus est sine 8
macula, & qui post aurum non abiit. Quis est, 9
& beatificabimus eum? Fecit enim mirabilia in populo suo. Quis probatus est in illo, & per- 10
fectus est? (c) & sit in gloriationem. Quis potuit transgredi, & non est transgressus, & facere mala, & non fecit? Stabilientur bona illius: & eleemosynas illius enarrabit Ecclesia. Supra 11 12
mensam magnam sedisti? non aperias super illam fauces tuas. Et ne dicas, Multa quidem 13
sunt quæ super illam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

24. * ܘܥܒܕ ܠܝܘܡ̈ܝ ܚܝܝܟ ܘܗܒ ܠܝܪ̈ܬܝܟ ܘܠܒܢ̈ܝܟ ܘܦܘܩ ܠܚܡܪܐ ܘܣܘܪ̈ܝܐ ܠܥܒܕ ܘܠܚܡ ܠܦܘܠܚܢܐ ܘܠܣܒܠ ܠܚܡܪܐ ܘܠܥܒܕ ܠܒܝܬ ܡܪܝܗ ܘܠܚܡ ܠܦܘܠܚܢ̈ܐ ܘܠܚܪ̈ܝܬ

Versio VULG. LAT.

8 Sine mendacio consummabitur verbum legis, & sapientia
9 in ore fidelis complanabitur. Qui non est tentatus, quid scit?
Vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit,
10 enarrabit intellectum. Qui non est expertus, pauca recogno-
scit: qui autem in multis factus est, multiplicat malitiam.
11 Qui tentatus non est, qualia scit? qui implanatus est, ab-
12 undabit nequitiâ. Multa vidi errando, & plurimas ver-
13 borum consuetudines. Aliquoties usque ad mortem peri-
14 clitatus sum horum causâ, & liberatus sum gratiâ Dei.
15 Spiritus timentium Deum quæritur, & in respectu illius
16 benedicetur. Spes enim illorum in servantem illos, & ocu-
li Dei in diligentes se. Qui timet Dominum nihil trepida-
17 bit, & non pavebit: quoniam ipse est spes ejus. Timen-
18 tis Dominum beata est anima ejus. Ad quem respicit; &
19 quis est fortitudo ejus? Oculi Domini super timentes eum,
protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardo-
20 ris, & umbraculum meridiani, Deprecatio offensionis,
21 & adjutorium casûs, exaltans animam, & illuminans ocu-
los, dans sanitatem, & vitam, & benedictionem. Im-
molantis ex iniquo oblatio est maculata, & non sunt be-
22 neplacitæ substannationes injustorum. Dominus solus sus-
23 tinentibus se in via veritatis & justitiæ. Dona iniquo-
rum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes ini-
quorum: nec in multitudine sacrificiorum eorum propiti-
24 abitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pau-
perum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.
25 Panis egentium vita pauperum est: qui defraudat illum,
26 homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi
qui occidit proximum suum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 † Μνήσθητι ὅτι κακὸν ὀφθαλμὸς πονηρός, † Πονηρότερον ὀφθαλ-
15 μοῦ τί ἔκτισται; † διὰ τοῦτο ἀπὸ παντὸς προσώπου δακρύει. † Ἐὰν
16 ἐπιβλέψῃ, Μὴ ἐκτείνῃς χεῖρα, † Καὶ μὴ συμπλάκῃς αὐτῷ
17 ἐν τρυβλίῳ. † Νόει τὰ τοῦ πλησίον ἐκ σεαυτοῦ, † καὶ ἐπὶ παντὶ
18 πράγματι διανοοῦ. † Φάγε ὡς ἄνθρωπος τὰ βρώσιμά σοι, † καὶ
19 μὴ διαμασῶ, μὴ μισηθῇς. † Παῦσαι πρῶτος χάριν παιδείας,
20 † καὶ μὴ (e) ἀπλησύνῃ, μήποτε προσκόψῃς. † Καὶ ἐὰν ἀναμέσον
21 πλούτων ἐκάθισας, † πρότερος αὐτῶν μὴ ἐκτείνῃς σὴν χεῖρά σου.
† Ὡς ἐγκαυτὸν ἀνθρώπῳ πεπαιδευμένῳ τὸ ὀλίγον, † καὶ ἐπὶ τῆς
22 κοίτης αὐτοῦ ἐκ ἀσθμαίνει. † Ὑπὲρ ὑγιείας ἐπὶ ἐντέρῳ μετρίῳ,
23 † ἀνίστη πρωΐ, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ † Πόνος ἀγωνίας
καὶ χολέρας † καὶ τρόπος μὴ ἀνδρὸς ἀπλήστου. † Καὶ ἐὰν ἐβιάσθης
24 ἐν ἐδέσμασιν, † ἀνάστα μεσημβρῶν καὶ ἀναπαύσῃ. † Ἀκουσόν μου
τέκνον καὶ μὴ ἐξουδένωσής με, καὶ ἐπ' (f) ἐσχάτου εὑρήσεις πᾶν λό-
25 γως μου. † Ἐν πᾶσι τοῖς (g) ἔργοις σου γίνου ἐπιεικής, † καὶ πᾶν
26 ἀρρώστημα οὐ μή σοι ἀπαντήσῃ. † Λεμπρὸν ἐπ' ἄρτοις εὐλογήσει
χείλη, † καὶ (h) μαρτυρία τῆς καρδίας αὐτοῦ πιστή. † Πονηρῷ ἐπ' ἄρτῳ
διαγογγύσει πόλις, † καὶ ἡ μαρτυρία τῆς πονηρίας αὐτοῦ ἀκριβής.
† Ἐν οἴνῳ μὴ ἀνδρίζου, † πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν ὁ οἶνος. † Κάμι-
νος δοκιμάζει σῶμα ἐν βαφῇ, οὕτως οἶνος καρδίας ἐν μάχῃ
ἀφροσύνων. † Ἐτήσιον ζωῆς οἶνος (i) ἀνθρώπῳ, † ἐὰν πίνῃς
αὐτὸν μέτρῳ αὐτοῦ. † Τίς ζωὴ ἐλασσουμένῳ(i) οἴνῳ; † Καὶ αὐλὸς
ἔκτισται εἰς εὐφροσύνην ἀνθρώποις. † Ἀγωγίαμα καρδίας καὶ εὐ-
φροσύνη ψυχῆς † οἶνος πινόμενος ἐν καιρῷ αὐτάρκης.

MS. A. (e) ἀπλησθῇς, μήποτε προσκόψῃς. (ζ) ἐσχάτου (h) λόγοις (i) ἡ μαρτυρία (ϑ) ἀνθρώποις, (ι) οἶνος;

Memento quoniam malum est oculus nequam: Nequius oculo quid creatum est? Ideò ab omni facie lachrymatur. Quocunque aspexerit, Ne extendas manum: Et ne comprimaris cum eo in catino. Intellige quæ sunt proximi, ex te ipso: & in omni re cogita. Comede, ut homo, quæ tibi sunt apposita: & non devores; ne odio habearis. Cessa prior, causâ disciplinæ: & noli esse insatiabilis, ne fortè offendas. Et, si in medio multorum sedisti; prior illis ne extendas manum tuam. Quàm sufficiens est homini cordito exiguum: & in lecto suo non laborat asthmate. Somnus sanitatis in intestino moderato: surrexit prior; & anima ipsius cum ipso. Labor vigiliæ, & (d) cholera, & tortura cum viro insatiabili. Et si coactus fueris in epulis; surge (e) in medio pomorum, & requiesces. Audi me, fili, & ne spernas me: & in novissimo invenies verba mea. In omnibus operibus tuis esto velox: & omnis infirmitas non occurret tibi. Splendidum in panibus benedicent (*) labia: & testimonium bonitatis illius fidele. Nequissimo in pane obmurmurabit civitas: et testimonium nequitiæ illius certum. In vino noli fortem agere: multos enim exterminavit vinum. Fornax probat aciem ferri in tinctura: sic vinum (f) corda in contentione superborum. (g) Æquale vitæ vinum homini; si bibas illud mensurâ suâ. Quæ vita ei, qui minuitur vino? Et ipsum creatum est in jucunditatem hominis. Exultatio cordis, et lætitia animæ, vinû potatû in tempore, quod satis sit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 * ܘܠܐ ܒܗ ܚܛܗ ܫܒܚ ܐܠܗܐ ܘܒ ܚܟܡܬ ܫܘܛܐ ܒܫܒܥܐ ܒܚܫܘܟ ܠܠܝܐ ܚܟܡ ܟܠ ܕܝܕܥ.
9 * ܒܪ ܚܟܡ ܒܟܠ ܡܕܥ ܬܒܥ. ܘܒܥܝ ܠܗ ܡܢ ܟܠ ܡܕ ܕܝܢ. * ܠܐ ܢܫܒ ܦܟܝܠ ܘܠܐ ܒܪ ܕܥ.
10
11 * ܘܠܐ ܢܫܒ ܐܝܟ ܫܒܥܐ. * ܫܒ ܒ ܣܢܐ ܕ ܢܫܢ. ܘܥܒܕ ܫܒ ܚܛܗ ܚܛ ܚܟ.
12
13 * ܐܢܫ ܐܝܟ ܫܒ ܒ. ܚܫܒ ܕܥܢ. ܘܫܒ ܒ ܫܟܚ ܢܫ ܕ ܚܛ ܚܛ ܚ. * ܐܢܫ ܐܝܟ ܫܒ ܒ ܫܟܚ ܚܛ ܚ.
14
15 ܚܛ. * ܕ ܒ ܐܢ ܚ ܫܒ ܚ ܘ ܦ. * ܐ ܒ ܠ ܚ ܒ ܚ ܚ ܫ. * ܠ ܒ ܚ
17
18 ܚ ܐ ܠ. ܘ ܚ ܐ ܫ ܫ ܚ. * ܚ ܚ ܚ

Versio VULG. LAT.

27 Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario,
28 fratres sunt. Unus ædificans, & unus destruens: quid pro-
29 dest illis nisi labor? Unus orans, & unus maledicens:
30 cujus vocem exaudiet Deus? Qui baptizatur à mortuo,
31 & iterùm tangit eum, quid proficit lavatio illius? Sic
homo qui jejunat in peccatis suis, & iterùm eadem faci-
ens, quid proficit humiliando se? orationem illius quis ex-
audiet?

CAP. XXXV.

1 *Cap.* 32. Qui conservat legem, multiplicat oblationem. Sa-
2 crificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab
3 omni iniquitate. Et propitiationem litare sacrificii super in-
4 justitias, & deprecatio pro peccatis, recedere ab injusti-
tia. Retribuet gratiam, qui offert similaginem: & qui
5 facit misericordiam, offert sacrificium. Beneplacitum est
Domino recedere ab iniquitate: & deprecatio pro peccatis
6 recedere ab injustitia. Non apparebis ante conspectum
7 Domini vacuus. Hæc enim omnia propter mandatum
8 Dei fiunt. Oblatio justi impinguat altare, & odor sua-
9 vitatis est in conspectu Altissimi. Sacrificium justi rece-
ptum est, & memoriam ejus non oblivisceturDominus,
10 Bono animo gloriam redde Deo: & non minuas primi-
11 tias manuum tuarum. In omni dato hilarem fac vultum
12 tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. Da
Altissimo secundùm datum ejus, & in bono oculo ad in-
13 ventionem facito manuum tuarum: Quoniam Dominus
retribuens est, & septies tantum reddet tibi.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

38 †Πικρία ψυχῆς οἶνος (a) πινόμενος πολὺς, †ἐν ἐρεθισμῷ καὶ ἀν- 38
39 πεψίᾳ. † Πλανᾷ νέον σὺν ἄφρονι καὶ εἰς (κ) πρόσκομμα, 39
40 † ἐλαττῶν ἰσχὺν καὶ τραύματα. † Ἐν συμποσίῳ οἴνου 40
41 μὴ ἐλέγξῃς τὸν πλησίον, † καὶ μὴ (λ) ἐξουδενώσῃς αὐτὸν ἐν εὐ- 41
42 φροσύνῃ αὐτοῦ. † Λόγον ὀνείδισμοῦ μὴ ὄνησις αὐτῷ, † καὶ μὴ αὐτὸν 42
θλίψῃς ἐν ἀπαιτήσει.

MS. A. (a) νόμου (κ) πρόσκομμα, (λ) ἐξουδενώσῃς

ΠΕΡΙ ΗΓΟΥΜΕΝΩΝ.

ΚΕΦ. λε'.

Κεφ.
1 λβ'. †Ἡγούμενόν σε κατέστησαν; μὴ ἐπαίρου, † γίνου ἐν αὐτοῖς ὡς
2 εἷς ἐξ αὐτῶν. †Φρόντισον αὐτῶν, καὶ (a) οὕτω κάθισον, †καὶ πᾶσι
3 τὰ χρήσιμα σου ποιήσας (β) ἀνάπεσε, †ἵνα εὐφρανθῇς δι' αὐτούς,
4 †καὶ εὐκοσμίας χάριν λάβῃς (γ) στέφανον. † Λάλησον πρεσβύτερε,
5 πρέπει γάρ σοι, †ἐν ἀκριβεῖ ἐπιστήμῃ, καὶ μὴ ἐμποδίσῃς μουσικά.
6 †Ὅπου ἀκούσματα, μὴ ἐκχέῃς λόγιον, † καὶ ἀκαίρως μὴ σοφίζου.
7 † Σφραγὶς ἀνθρακος ἐπὶ κόσμῳ χρυσῷ, † σύγκειμα μουσικῶν
8 ἐν (δ) συμποσίῳ οἴνου. †Ἐν κατασκευάσματι χρυσῷ σφραγὶς σμα-
9 ράγδου, † μέλος μουσικῶν ἐν ὄνῳ οἴνου. † Λάλησον νεανίσκε εἰ
10 χρέα σοι, † μόλις δὲς ἐὰν ἐπερωτηθῇς. † Κεφαλαίωσον λόγον,
11 ἐν ὀλίγοις πολλά, † γίνου (ν) ὡς γινώσκων καὶ ἅμα σιωπῶν.
12 † Ἐν μέσῳ μεγιστάνων μὴ ἐξισάζου, † καὶ ἐτέρου λέγοντος μὴ πολλὰ
13 ἀδολέσχει. † Πρὸ βροντῆς κατασπεύδει ἀστραπή, † καὶ πρὸ αἰσχυντηροῦ
14 προσδόκησις χάριτος. † Ἐν ὥρᾳ ἐξαγόρευε καὶ μὴ ὑπέρεχε,
15 † ἀπόστεχε εἰς οἶκον καὶ μὴ (ο) βραδύνῃς. † ἐκεῖ παῖζε,

MS. A. (α) ὅπως (β) ἀνάπεσον, (γ) τὸν στέφανον. (δ) συμποσίῳ (ν) γινώσκων (ο) ἀδύμῃ.

Amaritudo animæ vinum potatum multum 38
In irritatione, & contentione. Multiplicat ebrie- 39
tas furorem imprudentis in offensionem, minorans 40
virtutem, & faciens vulnera. In compotatione 41
vini non arguas proximum, & non despicias
eum in jocunditate illius. Verbum improperii 42
ne dicas illi: & non premas illum (b) in repe-
tendo.

CAP. XXXV.

Cap 32. *De rectoribus.*
Rectorem (a) te posuerunt? noli extolli: 1
esto in illis, quasi unus ex ipsis: Curam illorum 2
habe, & sic conside: & omni curâ tuâ explicitâ
recumbe: Ut lætetis propter illos, & ornamenti 3
gratiâ accipias coronam. Loquere, major natu, 4
(decet enim te) In diligenti scientia: & non 5
impedias musica. Ubi est (b) acroama; non ef- 6
fundas sermonem: & importunè noli sapientiam
ostentare. Sigillum carbunculi in ornamento 7
aureo, concentus musicorum in compotatione
vini. In fabricatione aurea sigillum smaragdi, 8
modulatio musicorum in vino jocundo. Adole- 10
scens, loquere, cùm necessitas tui fuerit, vix, 11
Si bis interrogatus fueris. In summam collige 12
sermonem, In paucis multa: esto quasi sciens, 13
& simul tacens. In medio magnatorum non agas
æqualem: & (c) alio dicente ne multa garrias.
Ante tonitrum festinat coruscatio: & ante 14
verecundum præibit gratia. In hora exurge, & 15
non sis ultimus. Recurre in domum, & ne tar-
peas. Ibi lude,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

27 * ܒܪ ܚܛܝ ܐܝܫܬܐ ܗܕܐ. ܚܛܐ ܐܝܬ ܠܗ ܚܒܠܐ ܗܢܐ. * ܒܪ ܚܒܝܒ ܐܝܫܬܐ ܟܝܬ.
28
29 ܚܕ ܡܢ ܡܐ ܕܒܥܐ ܠܡܫܬܐ. ܢܥܒܕ ܥܡ ܐܚܪܢ ܟܐܢ. * ܐܝܟ ܡܢ ܡܐ ܕܡܫܬܐ ܠܡܝܬܐ.
30 ܐܝܟ ܡܢ ܕܡܫܚ ܠܡܝܬܐ. * ܡܢ ܐܝܟ ܡܢ ܕܡܫܚ ܠܡܝܬ ܐܝܟ ܗܘ ܕܡܫܚ ܠܗ.

* ܡܨܠܬܐ * ܚܡ

* ܐܝܟ ܚܒܝܒ ܢܬܚܡ ܚܒܝܒ ܕܢܦܫܗ. ܐܝܟ ܚܒܝܒ ܗܘ ܕܡܫܬܒܚ ܠܐܠܗܐ. * ܡܢ ܕܡܫܬܒܚ ܠܐܠܗܐ ܢܬܚܡ ܢܦܫܗ. 1
2 * ܐܝܟ ܚܒܝܒ ܢܬܚܡ ܚܒܝܒ ܕܢܦܫܗ. ܐܝܟ ܚܒܝܒ ܗܘ ܕܡܫܬܒܚ ܠܐܠܗܐ. * ܡܢ ܕܡܫܬܒܚ ܠܐܠܗܐ ܢܬܚܡ ܢܦܫܗ. 3
4
5 * ܡܢ ܕܡܫܬܒܚ ܠܐܠܗܐ ܚܛܝ ܠܐ ܥܒܕ. ܐܠܐ ܒܥܐ ܠܡܫܒܩ ܚܛܝܗ. * ܠܐ ܢܬܒܪܝ ܡܢ ܚܛܝ ܕܥܒܕ. 6
7 ܡܢ ܕܥܒܕ ܛܒ ܢܬܚܡ ܚܒܝܒ ܕܢܦܫܗ. ܐܝܟ ܚܒܝܒ ܗܘ ܕܡܫܬܒܚ ܠܐܠܗܐ. * ܡܢ ܕܡܫܬܒܚ ܠܐܠܗܐ ܢܬܚܡ ܢܦܫܗ. 8
9 ܐܠܐ ܒܥܐ ܠܡܫܒܩ ܚܛܝܗ. ܐܠܐ ܒܥܐ ܠܡܫܒܩ ܚܛܝܗ. * ܚܛܝ ܠܐ ܢܬܒܪܝ ܡܢ ܚܛܝ ܕܥܒܕ. 10
11 ܐܠܐ ܒܥܐ ܠܡܫܒܩ ܚܛܝܗ. * ܚܛܐ ܚܛܝ ܒܥܐ ܠܡܫܒܩ ܚܛܝ. ܡܢ ܕܥܒܕ ܛܒ ܢܬܚܡ ܚܒܝܒ ܕܢܦܫܗ. 12
ܐܠܐ ܒܥܐ ܠܡܫܒܩ ܚܛܝ. ܚܛܝ ܐܝܬ ܠܗ ܚܒܠܐ ܗܢܐ. ܚܛܐ ܐܝܬ ܠܗ ܚܒܠܐ ܗܢܐ. ܒܪ ܚܛܝ ܐܝܫܬܐ ܗܕܐ.
ܐܠܐ ܒܥܐ ܠܡܫܒܩ ܚܛܝ. ܡܢ ܕܥܒܕ ܛܒ ܢܬܚܡ ܚܒܝܒ ܕܢܦܫܗ. ܐܝܟ ܚܒܝܒ ܗܘ ܕܡܫܬܒܚ ܠܐܠܗܐ.

Cùm quod unus extruit, destruit alter, quid 27
præter inanem laborem acquirunt? Cùm 28
unus benedicit, alter maledicit, utrius vo-
cem exaudiet Deus? Qui ablutus à cada- 29
vere mortuo rursus idem tetigerit, quod e-
molumentum percipit è lotione sua? Item, 30
qui à peccatis jejunat, eademque rursus com-
mittit, hujus orationem quis audiat? aut quid
profecit jejunando?

CAP. XXXV.

Si feceris quod scriptum est in lege, abun- 1
dè operaris. Præceptum enim servantis be- 2
atus est spiritus. Optima collocat beneficia 3
(i. arctè devincit) qui munus offert; & qui
facit eleemosynam, observator est legis. Pla- 4
cere Deo est ab omni malo deflectere: &
desiste pro viribus tuis ab agendo quicquid
est abominandum. Ne appareas coram ipso 5
vacuus: Quoniam quicunque quod bonum 6
est egerit, est observator mandati. Oblati- 7
ones justorum oratio est oris eorum, & ope-
ra ipsorum cœlos findunt. Munus probi ho- 8
minis erit acceptum, & memoria justorum
nullâ unquam oblivione delebitur. Oculo 9
bono da pauperi, & ne vacilles in donis tuis.
In omnibus donis tuis splendidus esto vultus 10
tuus, & cum alacritate commoda illi qui ti-
bi non est redditurus. Deus enim repensa- 11
tor est, & myriades myriadum ipse tibi re-
pendet. Da Deo prout tibi dedit, oculo vi-
delicet benigno, & manu amplâ. Qui dat
pauperi, Deo quidem fœneratur: nam quis
est remunerator, nisi ipse?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

27 * وَاحِدٌ يَبْنِي وَآخَرُ يَخْرِبُ • مَاذَا أَعْيَنَا الَّا الْعَنَاءَ بِالْبَاطِلِ * وَاحِدٌ يُبَارِكُ وَآخَرُ يَلْعَنُ • دُعَاءَ
28
29 مِنْ مِنْهُمَا يَسْمَعُ اللهُ * الَّذِي يَغْتَسِلُ مِنَ الْمَيِّتِ ثُمَّ يَرْجِعُ يَلْمِسُهُ مِنْهُ • مَاذَا يَنْتَفِعُ مِنْ
30 غَسْلِهِ * وَالَّذِي يَتُوبُ مِنَ الْخَطَا ثُمَّ يَفْعَلُهُ مَنْ تُرَى يَسْمَعُ صَلٰوتَهُ وَدُعَاءَهُ * أَمْ تُرَى

آنْتَفَعَ بِتَوْبَتِهِ وَوُضُوْءِهِ * * اَلْفَصْلُ اَلْخَامِسُ وَالثَّلٰثُوْنَ *

1 * اِنْ اَنْتَ اَتْمَمْتَ مَا كُتِبَ فِي اَلسُّنَّةِ • فَقَدْ اَكْثَرْتَ اَلْعَمَلَ * وَالَّذِي يَحْفَظُ اَلْوَصِيَّةَ طُوْبَا
2 لِرُوْحِهِ * يُفْلِحُ لِنَفْسِهِ ذِكْرًا صَالِحًا مِنْ قُرْبِ لِلّٰهِ قُرْبَانًا * وَمَنْ صَدَّقَ عَلَى اَلْفَقِيْرِ * فَهُوَ
3 حَافِظُ اَلسُّنَّةِ * صَانِعُ مَسَرَّةِ اَلرَّبِّ هُوَ اَلَّذِي يَعْدِلُ عَنْ كُلِّ سُوْءٍ * اِمْنَعْ نَفْسَكَ اَنْ تَرْتَكِبَ
4
5 اَلْقَبِيْحَ * لَا تُرَى اَمَامَ اللهِ فَارِغَ اَلْكَفَّيْنِ * لِاَنَّ مَنْ فَعَلَ اَلْخَيْرَ هُوَ حَافِظُ اَلْوَصِيَّةِ * قُرْبَانُ
6
7 اَلْاَبْرَارِ صَلٰوتُهُمْ اَلطَّاهِرَةُ • وَاَعْمَالُهُمْ تَفْتَحُ لَهُمْ اَبْوَابَ اَلسَّمَاءِ * عَطِيَّةُ اَلصَّالِحِ تُقْبَلُ • وَلَا يُنْسَا
8
9 ذِكْرُ اَلْاَبْرَارِ اَبَدًا * صَدِّقْ بِنَيَّةٍ صَالِحَةٍ عَلَى اَلْفَقِيْرِ • وَلَا تَعْبِسْ وَجْهَكَ اِذَا صَدَّقْتَ * فِي
10
11 جَمِيْعِ مَا تُعْطِي يَكُوْنُ وَجْهُكَ مُضِيًّا مُنِيْرًا * وَاَفْرِضْ مَنْ لَا يَرُدُّ عَلَيْكَ بِالْفَرَحِ * لِاَنَّ اللهَ
12
هُوَ اَلْمُثِيْبُ • وَيُضَعِّفُ لَكَ مَا اَعْطَيْتَ اَضْعَافَ كَثِيْرَةٍ * اَعْطِ مَا اَعْطَاكَ اللهُ بِعَيْنٍ طَيِّبَةٍ
13
وَيَدٍ سَخِيَّةٍ • لِاَنَّ مَنْ اَعْطَا اَلْمِسْكِيْنَ اِنَّمَا هُوَ يُقْرِضُ اللهَ وَمَنِ اَلْمُثِيْبُ غَيْرُهُ •

Uno ædificante, altero destruente, quid 27
acquirunt ambo, nisi vanum laborem?
Uno benedicente, altero maledicente, 28
utrius precationem exaudiet Deus?
Qui lotus à mortuo iterum tangit il- 29
lum, quam utilitatem percipit è lotione
sua? Et qui à peccato regressus denuò 30
patrat illud, quis quæso exaudiet ora-
tionem & deprecationem ejus? aut quid
quæso proderit ei conversio & expia-
tio ipsius?

CAP. XXXV.

Si tu perficias quod scriptum est in le- 1
ge, satis feceris: Etenim ejus qui ser- 2
vat mandatum, beatus est spiritus.
Bonam recondit sibi memoriam qui mu- 3
nus offert Deo; & qui eleemosynam ero-
gat pauperi, observator est legis. Exe- 4
cutor voluntatis Domini est ille qui
declinat ab omni malo. Cohibe te ipsum
à perpetrandis obscœnitatibus. Ne ap- 5
pareas coram Deo vacuis volis: Nam 6
qui benefecerit, ipse est observator man-
dati. Oblationes justorum sunt pure 7
eorundem orationes, & opera eorum ape-
riunt ipsis januas cœli. Donum probi vi- 8
ri erit acceptum, & memoria pioru nun-
quam oblivioni tradetur. Eleemosynam 9
bono animo da pauperi, & ne tristem in-
duas vultum cùm dederis eleemosynam.
Quicquid donaturus es, hilaris ac 10
splendidus sit vultus tuus; & ei qui tibi
minimè redditurus est, alacriter fœne-
rare, Deus enim est remunerator, qui 12
tibi quod dederis, abundantissimè dupli-
cabit. Da quod tibi largitus est Deus, e- 11
nilo benigno & manu liberali: nam qui
dat pauperi, Deo quidē fœneratur: cæquin
autem est remunerator præter eum?

Versio VULG. LAT.

14 Noli offerre munera prava ; non enim suscipiet illa.
15 Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus
16 judex est, & non est apud illum gloria personæ. Non acci-
piet Dominus personam in pauperem, & deprecationem
17 læsi exaudiet. Non despiciet preces pupilli ; nec viduam,
18 si effundat loquelam gemitûs. Nónne lachrymæ viduæ ad
maxillam descendunt,& exclamatio ejus super deducentem
19 eas ? A maxilla enim ascendunt usque ad cœlum, & Do-
20 minus exauditor non delectabitur in illis. Qui adorat
Deum in oblectatione, suscipietur, & deprecatio illius us-
21 que ad nubes propinquabit. Oratio humiliantis se, nubes
penetrabit : & donec propinquet non consolabitur : &
22 non discedet donec Altissimus aspiciat. Et Dominus non
elongabit, sed judicabit justos, & faciet judicium : & For-
23 tissimus non habebit in illis patientiam, ut contribulet dor-
sum ipsorum : Et Gentibus reddet vindictam, donec tol-
24 lat plenitudinem superborum,& sceptra iniquorum contri-
25 bulet : Donec reddat hominibus secundùm actus suos, &
secundùm opera Adæ, & secundùm præsumptionem illius :
26 Donec judicet judicium plebis suæ, & oblectabit justos
misericordiâ suâ. Speciosa misericordia Dei, in tempore
tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.

CAP. XXXVI.

Cap. 33. Miserere nostrî, Deus omnium, & respice nos, &
2 ostende nobis lucem miserationum tuarum : Et immitte ti-
morem tuum super Gentes, quæ non exquisierunt te,ut cog-
noscant quia non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua.
3 Alleva manum tuam super Gentes alienas, ut videant po-
4 tentiam tuam. Sicut enim in conspectu eorum sanctifica-
tus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in
5 eis, ut cognoscant te,sicut & nos cognovimus,quoniam non
6 est Deus præter te, Dñe. Innova signa,& immuta mirabilia.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 Καὶ ποίει τὰ ἐνδυμήματά Cu, † μὴ (ζ) ἀμάρτῃς λόγῳ ὑπερηφάνῳ,
17 † Καὶ ἐπὶ τούτοις εὐλόγησον τὸ ποιήσαντά Cu, ἵνᾳ μαθύσοντά
18 Cu ἀπὸ τῶ ἀγαθῶν αὐτοῦ. † Ὁ φοβούμενος κύριον ὑποδέξεται παι-
19 δείαν, † καὶ οἱ ὀρθρίζοντες εὑρήσουσιν εὐδοκίαν. † Ὁ ζητῶν νόμον
ἐμπλησθήσεται αὐτοῦ, † καὶ ὁ ὑποκρινόμενος σκανδαλισθήσεται ἐν
20 αὐτῷ. † Οἱ φοβούμενοι κύριον εὑρήσουσι κρίμα, † καὶ δικαιώματα
21 ὡς φῶς ἐξάψουσιν. † Ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς ὀκνηρίαν ἐλέγξει,
22 † καὶ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ εὑρήσει σύστημα. † Ἀνὴρ βουλῆς μὴ
παιδεύσῃ πανοῦργα, † ἀμόρφως καὶ ὑπερηφάνως ἐν καταπτήξει φό-
23 βου, † Καὶ μὴ τὸ ποιῆσαι μετ' αὐτοῦ ἀνὴρ βουλῆς. † Ἀνὴρ βουλῆς
24 (η) μηδὲν ποιήσῃς, † καὶ ἐν πρᾶ ποιῆσαί σε μὴ μεταμεληθῇς. † Ἐν ὁδῷ
ἀνεπιτρόπου μὴ πορεύου, † καὶ μὴ προσκόψῃς ἐν λιθώδεσιν.
25 † (θ) μὴ πεύσῃς ἐν ὁδῷ ἀπροσκόπῳ, † Καὶ ἀπὸ τῶ τέκνων Cu
26 φύλαξαι. † Ἐν παντὶ ἔργῳ πίστευε τῇ ψυχῇ Cu, † καὶ γὰρ τοῦτό
27 ἐστι τήρησις (ι) ἐντολῶν. † Ὁ πιστεύων νόμῳ προσέχει ἐντολαῖς,
28 † καὶ ὁ πεποιθὼς κυρίῳ οὐκ ὀλιγωθήσεται.

MS. A. (ζ) ἀμαρτήσῃς (η) μηδὲν (θ) καὶ μὴ (ι) ἐντολῶν.

Καφ. ΚΕΦ. λς'.

1 λγ'. † Τῷ φοβουμένῳ κύριον οὐκ ἀπαντήσει κακὸν, † ἀλλ' ἐν πειρα-
2 σμῷ καὶ πάλιν ῥύσεται. † Ἀνὴρ σοφὸς οὐ μισήσει νόμον, † ὁ δὲ ὑπο-
3 κεινόμενος ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν καταιγίδι πλοῖον. † Ἄνθρωπος Cuνοῦς
4 ἐμπεδοῖ νόμῳ, † καὶ ὁ νόμος αὐτῷ πιστὸς Ὡς ἐρώτημα (α) δικαίων.
† ἑτοίμασον λόγον, καὶ ὕπως ἀκουσθήσῃ, † σύνδησον παιδείαν καὶ ὑπο-
5 κρίθητι. † Τροχὸς ἁμάξης σπλάγχνα μωροῦ, † καὶ ὡς ἄξων στρο-
6 φόμενος ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ. † Ἵππος εἰς (β) ὀχείαν ὡς φίλος
μῶνος, † ὑποκάτω παντὸς ὀπισθημένου (γ) χρεμετίζει. † Διατί
7 ἡμέρας ἡμέρας ὑπερέχει, † καὶ πᾶν φῶς ἡμέρας ἐνιαυτοῦ ἀφ' ἡλίου;
8 † Ἐν γνώσει κυρίου διεχωρίσθησαν, † καὶ ἀλλοίωσε καιροὺς καὶ ἑορτάς.

MS.A. (α) δήλων. (β) ὀχεῖον (γ) χρεμίζει.

CAP. XXXVI.

33. Imenti Dominum non occurret malum,
2 sed in tentatione;& iterum liberabit illum. Vir
sapiens non odiet legem : qui autem simulat in
ea; quasi in procella, (a) navis. Homo sensatus
3 credet legi , & lex ei fidelis, Sicut interrogatio
4 (b)justorum. Para verbum , & sic audieris :
colliga doctrinam, & responde. Rota carri præ-
5 cordia fatui : & quasi axis qui versatur, cogi-
tatus illius. Equus ad admissuram , amicus
6 subsannator:sub omni superfedente hinnit. Quarè
7 dies diem superat , & omne lumen diei anni à
Sole? A Domini scientia separati sunt: Et im-
8 9 mutavit tempora, & dies festos.

Et fac cogitata tua : & ne pecces verbo superbo. 16
Et super his benedicito eum qui fecit te, & ine- 17
briantem te de bonis suis. Qui timet Dominum; 18
excipiet (d) doctrinam: & qui manè vigilant;
invenient benedictionem. Qui quærit legem; re- 19
plebitur eâ: & qui simulat; scandalizabitur in
ea. Qui timent Dominum; invenient judicium: 20
& justificationes quasi lumen accendent. Homo 21
peccator vitat correptionem : & secundùm vo-
luntatem suam inveniet (e)comparationem. Vir 22
consilii non despiciet considerationem:alienus,&
superbus non pertimescet timorem, Etiam post- 23
quàm fecit secum sine consilio. Sine consilio ni- 24
hil facias : & in faciendo te non pœnitebit. In 25
via ruinæ non eas : & non offendes in lapidosis.
Non credas te viæ(f)non exploratæ. Et à filiis 26
tuis cave. In omni opere crede animæ tuæ : hoc 27
est enim observatio mandatorum. Qui credit 28
(g)legi ; attendit mandatis : & qui confidit
(b) in Domino ; non minorabitur,

CAP. XXXVI.

1 Libera nos omnes Deus, Et adduc furo-
2 rem tuum in gentes quæ te non noverunt.
Attolle manum tuam in gentem alienam, ut
3 potentiam tuam cognoscant. Ut inspectanti-
4 bus illis sanctificat⁹ es in nobis, ita spectanti-
bus nobis sanctificare in eis : Ut cognoscant
5 quemadmodum cognovimus, non esse Deum
6 præter te. Ede nova signa, & miracula
variato.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 * لَا تَعْذِمْ هَدِيَّةً بَلْ هٰذِهِ لَا تُقْبَلُ. وَلَا تَنْظُرْ إِلَى ذَبِيحَةِ إِثْمٍ بِعَيْنِ رِضًى. * لِأَنَّ اللهَ دَيَّانٌ
14
15 وَلَيْسَ عِنْدَهُ مُحَابَاةُ وُجُوهٍ. وَلَا يَقْبَلُ مِنَ الْمَسْكِينِ مُحَابَاةَ وُجُوهٍ. وَلَا مِنَ الْمَظْلُومِ.
16 وَلَا يَحْتَقِرُ تَضَرُّعَ الْيَتِيمِ. وَلَا أَرْمَلَةً إِذَا سَكَبَتْ شَكْوَاهَا. * أَلَيْسَتْ دُمُوعُ الْأَرْمَلَةِ
17 تَنْحَدِرُ عَلَى خَدِّهَا. * وَصُرَاخُهَا عَلَى الَّذِي أَنْزَلَهَا. أَلَيْسَ * مِنْ خَدِّهَا تَصْعَدُ إِلَى
18 أُذُنِ اللهِ. وَتَأْتِي إِلَيْهِ. وَلَا يَتَغَافَلُ عَنْهَا. * وَيَنْظُرُ إِلَى دُمُوعِ الْيَتِيمِ. وَلَا يَحْتَقِرُ
19 تَضَرُّعَهُ. * وَيَسْمَعُ تَضَرُّعَ الْمَسْكِينِ. حَتَّى يَنْظُرَ إِلَى الْمَظْلُومِ. * وَيَقْضِي لَهُ بِالْعَدْلِ.
20 وَلَا يَتَغَافَلُ عَنْهُ. وَلَا يَتَأَخَّرُ. وَلَا يَتَبَاطَأُ. حَتَّى يَسْحَقَ أَعْضَاءَ الظَّالِمِ. وَيُنْقِذَ
21 الْمَظْلُومَ. وَلَا يَتْرُكُ. وَلَا يَتَبَاطَأُ. حَتَّى يَسْحَقَ أَعْضَاءَ الظَّالِمِ. وَيُنْقِذَ
22 الْمَظْلُومَ. وَلَا يَتْرُكُ. وَلَا يَتَبَاطَأُ. حَتَّى يَسْحَقَ أَعْضَاءَ الظَّالِمِ. وَيُنْقِذَ
23 الْمَظْلُومَ. وَلَا يَتْرُكُ. وَلَا يَتَبَاطَأُ. حَتَّى يَسْحَقَ أَعْضَاءَ الظَّالِمِ. وَيُنْقِذَ
24 الْمَظْلُومَ. وَلَا يَتْرُكُ. وَلَا يَتَبَاطَأُ. حَتَّى يَسْحَقَ أَعْضَاءَ الظَّالِمِ. وَيُنْقِذَ
1 الْمَظْلُومَ. وَلَا يَتْرُكُ. وَلَا يَتَبَاطَأُ. حَتَّى يَسْحَقَ أَعْضَاءَ الظَّالِمِ. وَيُنْقِذَ
2 * الْفَصْلُ السَّادِسُ وَالثَّلَاثُونَ. * يَا اللهُ كَذٰلِكَ خَلِّصْنَا أَجْمَعِينَا * وَارْحَمْ
3 الْعُقُوبَةَ وَالنَّكَالَ عَلَى الشَّعْبِ الَّذِي لَمْ يَعْرِفُوكَ * ارْفَعْ يَدَكَ عَلَى الْأُمَمِ الْغَرِيبَةِ حَتَّى تَعْرِفَ
4 عِزَّتَكَ * كَمَا تَطَهَّرْتَ فِينَا بِمَسْهَدِهِمْ * كَذٰلِكَ يَا رَبُّ بِمَشْهَدِنَا فَتَطَهَّرْ فِيهِمْ لِيَعْرِفُوا كَمَا عَرَفْنَا *
5
6 أَنَّهُ لَا إِلٰهَ غَيْرُكَ * جَدِّدِ الْآيَاتِ * وَغَيِّرِ الْأَعَاجِيبَ *

Ne cunctéris, quia non accipiet. Et oblati- 13
onibus rapinæ ne confidas, Quia Deus ju- 14
dex est, nec est apud eum ratio personæ. In- 15
greditur in conspectum illius oratio pauperis, & precationem afflictorum spiritu ex- 16
audit. Non destituit gemitum pupillorum, & orationem viduarum audit. Amaritudi- 17
tudines animæ pauperis ipse exaudit. Et o- 18
ratio pauperum nubes inclinat. Oratio pau- 19
perum transcendit nubes, & in conspectum
Domini majestatis ingreditur, nec præterit
donec de illa perquisitionem faciat, justum-
que judicium exerceat. Imò etiam Domi- 20
nus non connivebit, neque dimittet, donec
ulciscatur actiones impiorum. Gentes et- 21
iam supplicio multabit, donec destruat robur
scelestorum. Principes impios omninò præ- 22
cidet, donec reddat scelerosis quoq; eis debe-
tur, & facinorosis cogitationes eorum. Do- 23
nec populi sui judicium decernat, eosque læ-
tificet retributione suâ, Et erubescat osor 24
in tempore afflictionis : veluti nubes pluviæ
tempore quo requiritur.

CAP. XXXVI.

Libera nos omnes Deus, Et adduc furo- 1
rem tuum in gentes quæ te non noverunt. 2
Attolle manum tuam in gentem alienam, ut 3
potentiam tuam cognoscant. Ut inspectanti- 4
bus illis sanctificat⁹ es in nobis, ita spectanti-
bus nobis sanctificare in eis : Ut cognoscant 5
quemadmodum cognovimus, non esse Deum
præter te. Ede nova signa, & miracula 6
variato.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

13 *Ne cunctèris igitur,quoniam* alioqui *non* 13
14 * فَلَا تَتَأَخَّرْ أَدَنْ * فَإِنَّهُ لَا يَقْبَلُ * لَا تَثِقْ بِقُرْبَانٍ فِرْيَتِهِ مِنَ الْعَصْبِ وَالظُّلْمِ * فَإِنَّ اللهَ يَنْصِفُ *
est accepturus. Ne fidas oblationi quam 14
ex rapina & oppressione obtuleris: Quo-
15 بِالْعَدْلِ * وَلَيْسَ عِنْدَهُ مُحَابَاةٌ * تَصِلُ إِلَى اللهِ صَلٰوةُ الْمِسْكِينِ * وَيَسْمَعُ صَوْتَ مَصِيمِ النَّفْسِ *
niam Deus justè judicat, nec est apud il- 15
lum assentatio. Pervenit ad Deum ora-
16 * وَلَا يَغْفُلُ عَنْ رَفِيرِ الْأَيْتَامِ * وَيَسْكُبُ دُعَاءَ الْأَرَامِلِ * وَيَسْمَعُ صِيَاحَ الْمِسْكِينِ الْفَقِيرِ *
tio panperis, & audit vocem ejus qui op-
17 *presso est animo. Nec gemitum orphano-* 16
rum negligit, precesque viduarum exau- 17
dit, Et pauperis ac inopis clamorem au- 18
dit. Oratio autem pauperis nubes de- 19
scendere facit, Et intrat in conspectum
Domini majestatis, nec transit coram eo,
donec illum examinet, justúmque reddat
ipsi judicium. Dominus præterea non 20
deseret, neque deponet, neque desistet, do-
nec ulciscatur à flagitiosis, & rependat
eis pro ipsorum factis. Deinde se con- 21
vertet cum ultione ad gentes, ut cœtum 22
peccatorum deprimat: Et sceleros orum po-
testatem penitùs abscindet, donec pudore
suffundat malignos pro his operibus quæ
præmiserint, & operantes iniquitatem
pro his quæ habuerint in cordibus suis.
Donec decernat judicium populi sui, & 23
suo eos præmio ac mercede exhilaret, 24
Osor autem ab instanti angustiæ & ca-
lamitatis confundatur : veluti nubes plu-
viæ cum necessaria est,

CAP. XXXVI.

SIc O Deus, libera nos omnes ; Et im- 1
mitte punitionem atque supplicium in po- 2
pulos qui te minimè noverunt. Eleva 3
manum tuam in gentem peregrinam, ut
cognoscat robur tuum. Quemadmodùm 4
sanctificatus es in nobis in conspectu eo-
rum, ita O Domine, in conspectu nostro
sanctificeris in iis : Ut sciant quemad- 5
modum cognovimus,non esse Deum præter
te. Renova signa,& commuta miracula: 6

Versio VULG. LAT.

7
8 Glorifica manum, & brachium dextrum. Excita furorem,
9 & effunde iram. Tolle adversarium, & afflige inimicum.
10 Festina tempus, & memento finis, ut enarrent mirabilia
11 tua. In ira flammæ devoretur qui salvatur: & qui pessi-
12 mant plebem tuam, inveniant perditionem. Contere caput
principum inimicorum, dicentium; Non est alius præter
13 nos. Congrega omnes tribus Jacob: ut cognoscant quia
non est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua: *Cap.* 36.
14 & hæreditabis eos, sicut ab initio. Miserere plebi tuæ, su-
per quam invocatũ est nomen tuũ; & Israel, quem cœquásti
15 primogenito tuo. Miserere civitati sanctificationis tuæ Je-
16 rusalem, civitati requiei tuæ. Reple Sion inenarrabilibus
17 verbis tuis, & gloriâ tuâ populum tuum. Da testimonium
his, qui ab initio creaturæ tuæ sunt, & suscita prædicationes,
18 quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores. Da mercedẽ
sustinentibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur: & ex-
19 audi orationes servorum tuorum Secundùm benedictionem
Aaron de populo tuo, & dirige nos in viam justitiæ, & sci-
ant omnes qui habitant terram, quia tu es Deus conspector
20 seculorum. Omnem escam manducabit venter, & est cibus
21 cibo melior. Fauces contingunt cibum feræ, & cor sensatum
22 verba mendacia. Cor pravum dabit tristitiam, & homo pe-
23 ritus resistet illi. Omnem masculum excipiet mulier: &
24 est filia melior filiâ. Species mulieris exhilarat faciem viri
sui, & super omnem concupiscentiam hominis superducit
25 desiderium. Si est lingua curationis, est & mitigationis &
misericordiæ: non est vir illius secundùm filios hominum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Ἀπ' αὐτῶν ἀύψωσε καὶ ἡγίασε, † καὶ ἐξ αὐτῶν ἔθηκεν εἰς ἀριθμὸν ἡμερῶν. † καὶ ἄνθρωποι πάντες ἀπὸ ἐδάφους, † καὶ ἐκ γῆς ἐκτίσθη Ἀδάμ. † Ἐν πλήθει ἐπιστήμης κύριος διεχώρισεν αὐτούς, 11 12 † καὶ ἠλλοίωσεν τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. † Ἐξ αὐτῶν (d) εὐλόγησε καὶ ἀύψωσεν, † καὶ ἐξ αὐτῶν ἡγίασεν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἤγγισεν· † ἀπ' αὐτῶν κατηράσατο, (e) καὶ ἐταπείνωσεν, † καὶ ἀνέστρεψεν αὐτοὺς (ζ) ἀπὸ 13 στάσεως αὐτῶν. † Ὡς πηλὸς χειρὶ κεραμέως ἐν χειρὶ αὐτοῦ, † πᾶσαι 14 αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ· † οὕτως ἄνθρωποι ἐν χειρὶ τοῦ πεποιήσαντος αὐτούς, † ἀποδοῦναι αὐτοῖς κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ. † Ἀπέναντι 15 κακοῦ τὸ ἀγαθὸν, † καὶ ἀπέναντι θανάτου ἡ ζωὴ, † οὕτως ἀπέναντι εὐσεβοῦς ἁμαρτωλός. † Καὶ οὕτως ἔμβλεψον εἰς πάντα τὰ ἔργα τοῦ ὑψίστου, † δύο δύο ἓν κατέναντι τοῦ ἑνός. † Κἀγὼ ἔσχατος 16 ἠγρύπνησα, Κεφ. λϛ'. Καὶ κατελειμμένους αὐτοὺς καθὼς ἀπ' 13 14 ἀρχῆς. † Ἐλέησον λαὸν κύριε κεκλημένον ἐπ' ὀνόματί σου, † καὶ Ἰσραὴλ ὃν πρωτογόνῳ ὡμοίωσας. † Οἰκτίρησον πόλιν ἁγιάσματός 15 16 σου Ἱερουσαλὴμ, (η) πόλιν καταπαύματός σου. † Πλῆσον Σιὼν τὰ λόγιά σου, † καὶ ἀπὸ τοῦ δόξης σου τὸν λαόν σου. † Δὸς 17 μαρτύριον τοῖς ἐν ἀρχῇ κτίσματά σου, † καὶ ἔγειρον προφητείας τὰς ἐπ' ὀνόματί σου, † Δὸς μισθὸν τοῖς ὑπομένουσί σε, † καὶ οἱ 18 προφῆταί σου (θ) ἐμπιστωθήτωσαν. † Εἰσάκουσον κύριε δεήσεως τῶν δούλων σου, † κατὰ τὴν εὐλογίαν Ἀαρὼν περὶ τοῦ λαοῦ σου, † καὶ 19 γνώσονται πάντες οἱ ἐπὶ τῆς γῆς, † (ι) ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς τῶ 20 αἰώνων. † Πᾶν βρῶμα φάγεται κοιλία, † ἔστι δὲ βρῶμα βρώματος 21 κάλλιον. † (κ) Φάρυγξ γεύεται βρώματα θήρας, † ἔτως καρδία συνετὴ λόγους ψεύδεσι. † Καρδία στρεβλὴ δόξει λύπην, † καὶ 22 ἄνδρα πολύπειρον ἀνταποδώσει αὐτῷ. † Πάντα ἄρρενα ὀκνήσει γυνὴ, † καὶ ἔστι δυνάστης δυναστοῦ 23 χρείαν. † Κάλλος γυναικὸς ἱλαρύνει πρόσωπον, † καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀνθρώπου ἐνεργάσεται. 24 † Εἰ ἔστιν ἐπὶ γλώσσης αὐτῆς ἔλεος καὶ πραΰτης, † οὐκ ἔστιν ὅμοιον αὐτῆς καθ' ὑὸς ἀνθρώπων. 25

MS. A. (δ) ἠυλόγησεν (ε) καὶ πρὸς αὐτὸν ἤγγισεν, καὶ ἀνέστρεψεν (ζ) ἀπὸ ἀποστάσεως (η) τόπον (θ) ἐμπιστωθήσονται. (ι) ὅτι κύριος (κ)* Βάρυγξ

Ex ipsis exaltavit, & sanctificavit, & ex ipsis 10
posuit in numerum dierum. Et omnes homines
de solo: & ex terra creatus est Adam. In mul- 11
titudine scientiæ Dominus separavit eos, & im-
mutavit vias illorum. Ex ipsis benedixit, & 12
exaltavit; & ex ipsis sanctificavit, & ad se
applicavit. Ex ipsis maledixit, & humiliavit;
& evertit illos à statione ipsorum. Quasi lutum 13
figuli in manu ejus: Omnes viæ ejus secun- 14
dùm beneplacitum ejus. Sic homines in manu
illius qui fecit eos, ad reddendum illis secundùm
judicium suum. Contra malum bonum est, & 15
contra mortem vita: sic contra pium peccator.
Et sic intuere in omnia opera Altissimi, (c) duo,
duo, unum contra unum. Et (d) ego no- 16
vissimus evigilavi. CAP. 36. (e) Et hæ- 13
reditavi eos, sicut ab initio. Miserere plebi, 14
Domine, vocatæ in nomine tuo; & Israel,
quem primogenito assimilâsti. Miserere civi- 15
tati sanctificationis tuæ Hierusalem, civitati
requiei tuæ. Reple Sion ad extollenda 16
eloquia tua, & à gloria tua populum tuum.
Da testimonium iis qui ab initio (f) creaturæ 17
tuæ sunt: & suscita prophetias, quæ in
nomine tuo. Da mercedem sustinentibus te: & 18
prophetæ tui fideles inveniantur. Exaudi, Do-
mine, orationem (g) supplicum tuorum, Secun- 19
dùm benedictionem Aaron de populo tuo. Et
scient omnes qui super terram; quia tu Dominus
es Deus seculorum. Omnem escam manducabit 20
venter: est autem cibus cibo melior. Fauces gustant cibos venationis: sic cor sen- 21
satum verba mendacia. Cor pravum dabit tristitiam: & homo peritus retribuet 22
ei. Omnem masculum excipiet mulier: est autem filia melior filiâ. Species mu- 23
lieris exhilarat faciem, & super omnem concupiscentiam hominis superducit. 24
Si est in lingua ejus misericordia, & (b) mansuetudo; non est vir illius secundùm 25
filios hominum.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA.*

7 ܬܩܦ ܐܝܕܟ ܝܡܝܢܐ ܘܪܡ ܕܪܥܟ ܩܝܡܐ ܘܫܕܝ ܚܡܬܐ ܘܫܦܟ ܪܓܙܐ ܘܫܠܚ ܣܛܢܐ ܘܫܕܝ ܒܥܠ ܕܒܐ ܘܫܠܚ ܒܥܠ ܕܒ

CAP. XXXVII.

Versio VULG. LAT.

16 Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem: ad-
17 jutorium secundùm illum est, & columna ut requies. Ubi
non est sepes, diripietur possessio: & ubi non est mulier,
18 ingemiscit egens. Quis credit ei, qui non habet nidum, &
deflectens ubicunque obscuraverit, quasi succinctus latro
exiliens de civitate in civitatem?

CAP. XXXVII.

1 OMnis amicus dicet; Et ego amicitiam copulavi: sed est
amicus solo nomine amicus. Nónne tristitia inest usque ad
2 mortem? Sodalis autem & amicus ad inimicitiam conver-
3 tentur. O præsumptio nequissima, undè creata es cooperire
4 aridam malitiâ, & dolositate illius? Sodalis amico conju-
cundatur in oblectationibus, & in tempore tribulationis
5 adversarius erit. Sodalis amico condolet causâ ventris, &
6 contra hostem accipiet scutum. Non obliviscaris amici tui
in animo tuo, & non immemor sis illius in opibus tuis.
7 Noli consiliari cum eo qui tibi insidiatur, & à zelantibus
8 te absconde consilium. Omnis consiliarius prodit consili-
9 um, sed est consiliarius in semetipso. A consiliario serva
animam tuam: priùs scito quæ sit illius necessitas: & ipse
10 enim animo suo cogitabit: Ne fortè mittat sudem in ter-
11 ram, & dicat tibi; Bona est via tua: & stet è contrario vi-
12 dere quid tibi eveniat. Cum viro irreligioso tracta de san-
ctitate, & cum injusto de justitia, & cum muliere de ea quæ
æmulatur: cum timido de bello, cum negotiatore de tra-
jectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de
gratiis agendis,

ECCLESIASTICUS.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 †Ὁ κτώμενος γυναῖκα ἐνάρχεται κλήσεως, †βοηθὸν κατ' αὐτὸν καὶ
27 στύλον(λ) ἀναπαύσεως. †Οὗ γὰρ ἔστι φραγμὸς διαρπαγήσεται κῆπος,
28 †καὶ ὃς οὐκ ἔστι γυνὴ στενάξει πλανώμενος. †Τίς γὰρ πιστεύσει ζωηρῷ
λῃστῇ (μ) †σφενδονήτῃ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν; †οὕτως ἀνθρώπῳ
μὴ ἔχοντι νοσσιὰν †καὶ καταλύοντι ἐν ἐφόδῳ.

MS. A. (λ) ἀναπαύσεως. (μ) ἀφεσημένῳ

ΚΕΦ. λζ'.

1 †Πᾶς φίλος ἐρεῖ, Ἐφιλίασα (α) αὐτῷ κἀγώ· †ἀλλ' ἔστι φίλος
2 ὀνόματι μόνον φίλος. †οὐχὶ λύπη ἐστὶ ἕως θανάτου, †ἑταῖρος
3 καὶ φίλος πρεπόμενος εἰς (β) ἔχθραν; †Ὦ πονηρὰ ἐνθύμησις,
4 πόθεν ἐπεκυλίσθης † καλύψαι σε ξηρὰν ἐν δολιότητι; †ἑταῖρος
φίλῳ ἐν εὐφροσύνῃ ἥδεται, †καὶ ἐν καιρῷ θλίψεως ἔσται ἀντίπαλος.
5 †ἑταῖρος φίλῳ συμπονεῖ χάριν μαχητοῦ, (γ) †καὶ ἀντὶ πολέμου
6 λήψεται ἀσπίδα. †Μὴ (δ) ἐπιλάθῃ φίλου ἐν τῇ ψυχῇ σου, †καὶ μὴ
8 ἀμνημονήσῃς (ε) αὐτοῦ ἐν χρήμασί σου. †Πᾶς σύμβουλος ἐξαίρει
βουλὴν, †ἀλλ' ἔστι συμβουλεύων εἰς ἑαυτόν. †Ἀπὸ συμβούλου φύλαξον
9 σεαυτὸν ἀπὸ ψυχῆς σου, †καὶ γνῶθι πρότερον τίς αὐτῷ χρεία· †καὶ γὰρ
10 αὐτὸς ἑαυτῷ βουλεύσεται· †Μήποτε βάλῃ ἐπὶ σοὶ κλῆρον, †καὶ
11 εἴπῃ σοι, Καλὴ ἡ ὁδός σου, †καὶ στήσεται ἐξ ἐναντίας ἰδεῖν τὸ
7 συμβησόμενόν σοι. †Μὴ βουλεύσῃ μετὰ τοῦ ὑποζυγίου σου, †καὶ ἀπὸ
12 τῶν ζηλούντων σε χρύφιον βουλεύσῃ. †Μετὰ γυναικὸς περὶ (ζ) ἀντιζήλου
αὐτῆς, †καὶ μὴ δειλοῦ περὶ πολέμου· †μετὰ ἐμπόρου περὶ μεταβολῆς,
†καὶ μὴ ἀγοράζοντος περὶ πράσεως· †μετὰ ἀσκάνου περὶ εὐχαριστίας,

MS. A. (α) κἀγώ· (β) ἐχθρόν; (γ) ἀπίναντι (δ) ἐπιλάθου
(ε) αὐτῷ (ζ) τῆς ἀντιζήλου

Qui possidet mulierem; inchoat possessionem, ad- 26
jutricem secundùm se, & columnam requietis.
ubi non est sepes; diripietur possessio: & ubi 27
non est mulier; ingemiscet egens. Quis enim 28
credet succincto latroni (i) erranti de civitate
in civitatem? sic homini non habenti nidum, &
deflectenti, ubicunque obscuraverit.

CAP. XXXVII.

OMnis amicus dicet; Et ego cum illo amici- 1
tiam copulavi: sed est amicus solo nomine amic⁹.
Nónne tristitia (a) inest usq; ad mortē, Sodalis & 2
amicus convertens se ad inimicitiam? O præsump- 3
ptio nequissima, undè devoluta es cooperire ari-
dam in dolositate? Sodalis amico (b) conjo- 4
cundatur in oblectatione: & in tempore tribu-
lationis contrarius erit. Sodalis amico (c) con- 5
dolet causâ ventris: contra (d) bellum accipiet
scutum. Ne obliviscaris amici in animo tuo: 6
& non immemor sis illius in opibus (e) tuis.
Omnis consiliarius extollit consilium: sed est, 8
qui consulit sibi ipsi. A consiliario serva ani- 9
mam tuam: & scito priùs, quæ sit illius neces-
sitas: etenim ipse sibi consulet: Ne fortè mit- 10
tat super te sortem, & dicat tibi; Bona est via 11
tua: & stabit è contrario videre, quid tibi eve-
niat. Noli consiliari cum eo, qui te suspectum 7
habet, & à zelantibus te absconde consilium:
cū muliere de æmula ejus, & cū timido de bello: 12
cū negotiatore de permutatione, & cum empto-
re de venditione: cū invido de gratiis reddendis,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 * حِنِّي مُسْتُبِ. مِنْ بِيعَا أَنْحَا. حَبْرَا مِنْ حِنِّي. أَحْمَا. هَوْهَمْرَا مِنْ حَمْحَكِ.
27 * أَلَا بِكْمَا هَتِّيا. تَهْجَنَا حَتَمَا. هَأَلَا بِكْمَا بِيعَا. حِيلَا مَعْجَبَا. * هَنَا حِنِّي
28 نَهْمَلَ حِكْمَا بِيَا. بِيَا هَمَا حَكْحَمَا. بِيَا هَمَا هَنَا مِنْ هَنَا حَمْبَنَا. هَحَنَا أَحْبَا بِكْمَا
حَنَا بِيعَا. هَأَلَا بِيَعْمَحَس بَعْمَا. * مَعْلَالَا * حَا *

1 * هَحِنَعْمَا أَهْنَا. بِنَعْمَا. حَنَا بِمَا نَعْمَا بَعْمَا نَعْمَا. هَلَا هَنَا حَبَا حَمَا.
2 * نَعْمَا بَعْزَا. أَمَا نَعْمَا تَمَا حَا. * هَنَا مَحِمَا حَمَا بِاحِنَا. هَلَا حَمَا.
3
4 أَحَا حَبَا بِحَا. * حِنَا نَعْمَا. بِحِنَا حَمَا هَحَا. هَحَبَا حَمَا. هَنَا مَنَا مَحَا.
5 * هَنَا نَعْمَا. بَحَمَا حَمَا حَبَا حَبَحَا. هَبِنَا هَحَا. * لَا بَحَس نَعْمَا.
6 حَمَا هَحَا. هَلَا بَعَحِمَا حَمَا. * حَا هَحَا. بِنَا. حَنَا بِمَا هَحَا بَعَمَا.
8 حَحِنَا. * مَنَا هَحَا حَا. هَنَا نَعْمَا. هَبَا حَمَا. هَنَا حَا. هَنَا بِيَا هَا.
9 حَحِنَا. * مَنَا هَحَا حَا. هَنَا نَعْمَا. هَبَا حَمَا. هَنَا حَا. هَنَا بِيَا هَا.
10 حَحَمَا هَحَا. * بِيَحَا نَمَا حَكَا بَحَا حَبَا. هَبَا هَنَا. هَا هَنَا.
هَحَا. هَنَا مَحَا. * لَا بَحَكَا حَمَا. هَنَا بِيَا هَا. هَحَا.
11 هَحَا. هَنَا مَحَا. * لَا بَحَكَا حَمَا. هَنَا بِيَا هَا. هَحَا.
12 حَمَا هَا. * حَا بِيَا. لَا بَحَا. هَنَا هَنَا. لَا بَحَا. هَنَا هَا.
لَا بِيَا. هَنَا هَنَا. لَا بَحَا. هَنَا بِيَا. هَنَا حَا. هَنَا بِيَا.
بِيَا بِكْمَا حَا. هَنَا بِيَا. حَنَا بِيَا. هَنَا بِيَا.

Inter præcipuas possessiones tuas posside 26
uxorē bonam; adjumentū est enim tibi simile,
& columna ex adversio tui. Ubi non adest 27
sepes, racemabuntur vineæ: & ubi non adest
uxor, *omnia* detecta sunt ac dilapidata. Quis 28
enim credat adolescenti capreolo simili, ab
urbe in urbem saltanti? Ita vir qui non ha-
bet uxorem, quocunque inciderit, morietur.

CAP. XXXVII.

IS etiam amico suo dicit, Equidem amo: 1
verùm est amicus nomine tenus amicus, qui
non pervenit ad mortem usque. Verus ami- 2
cus, ut anima tua sit tibi. Inimicus & scele- 3
ratus quorsum creati sunt, nisi ad implendam
terram operibus facinorosis? Malus est ami- 4
cus qui ad mensam proximus est, tempore
autem calamitatis stat procul. Bonus est ami- 5
cus qui arrepto scuto pugnat adversùs inimi-
cum. Ne laudes amicum præsentem, neve po- 6
testatem ei tribuas in domum tuam. Omnem 8
consiliarium vide; sed est consilium rectè fa-
ctum. A consiliario iniquo cave tibi, & 9
nosce priùs quid requirat, (nam ipse quoque
aliquid animo suo cogitat) Neque dolo ma- 10
lo te circumveniat, dicátque; Quam rectum
est tuum institutum, atque *interim* stans ex
adverso spectet ignominiam tuam. Ne con- 11
silium ineas cum osore tuo, eundémque cela
secretum tuum: *Neque* cum muliere, ne ad- 12
ulterium cum illa committas; neque cum ini-
mico, ne rixeris; cum mercatore de merci-
bus ejus, cum emptore de venditione sua,
aut cum scelerato de bene agendo, & cum
eo qui nullam habet misericordiam, de præ-
standa misericordia.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

26 * فِي بَدْيِ مَالِكَ اقْنِي امْرَاءَةً صَالِحَةً * لِأَنَّهَا عَوْنٌ مِثْلُكَ وَأُسْطُوَانَةُ مُقَابِلَكَ * حَيْثُ لَا تَكُونُ
27 ٱلْحَيْطَانُ سَرِفَ عِنَبُ ٱلْكَرْمِ * كَذَلِكَ بَيْتٌ لَيْسَ فِيهِ امْرَاءَةٌ * فَإِنَّهُ ضَايِعُ مُبَدَّدٌ * مَنْ يَطْمَانُ إِلَى
28 ٱلسَّابِّ ٱلْأَعْرَبِ ٱلَّذِي لَيْسَ لَهُ امْرَاءَةٌ * حَيْثُ مَا أَدْرَكَهُ ٱلْمَوْتُ مَاتَ غَرِيبًا * ٱلْفَضْلُ ٱلسَّابِحُ وَٱلْمُلُونُ
* وَلِصَدِيقِهِ يَقُولُ إِنِّي أَحْبَبْتُ * وَلَكِنْ فِي ٱلنَّاسِ مَنْ يُرَى صَدِيقًا وَصَاحِبًا * وَلَا يَثْبُتُ فِي ٱلشِّدَّةِ
1 إِلَى ٱلْمَوْتِ * وَلَا يَدُومُ حُبُّهُ * فَأَمَّا صَدِيقُ ٱلْكَفِّ فَأَنْزِلْهُ مِثْلَ نَفْسِكَ * لِمَاذَا خَلَقَ ٱللَّهُ ٱلْعَدُوَّ ٱلْخَبِيثَ
2 ٱلْأَيْمَلَأَ ٱلْأَرْضَ مِنْ فِعَالِ ٱلْإِثْمِ * لَيْسَ ٱلصَّدِيقُ ٱلَّذِي يَحْضُرُ ٱلْمَائِدَةَ * وَعِنْدَ ٱلشِّدَّةِ يَنْكُصُ * نَعَمْ
3 ٱلصَّدِيقُ ٱلَّذِي بِيَدِهِ ٱلتُّرْسُ يُجَاهِدُ ٱلْعَدُوَّ * لَا تَمْدَحْ صَدِيقَكَ بِمَشْهَدِهِ * وَلَا تُسَلِّطْهُ عَلَى بَيْتِكَ *
4 * ٱسْمَعْ مِنْ كُلِّ مَنْ يُشِيرُ عَلَيْكَ * لِأَنَّ رُبَّ مَشُورٍ عَلَى ٱلصَّوَابِ * أَحْذَرْ مَشُورَ ٱلْفَاجِرِ وَكُدْ أَوَّلًا مَاذَا
5 يَطْلُبُ لَهُ * أَنَّهُ أَيْضًا يَفْكُرُ فِي نَفْسِهِ * تَحَفَّظْ لَعَلَّهُ يَمْكُرُ بِكَ مَكْرَ سُوءٍ * وَيَقُولُ لَكَ نِعْمَ رَأْيُكَ *
6 وَفِي أَحَدِ دِلَكَ يَقُومُ حِذَاكَ وَيَضْحَكُ مِنْكَ * لَا تَسْتَشِرْ عَدُوَّكَ فِي سِرِّي * أَكْتُمْ سِرَّكَ * أَكْتُمْ
8 سِرَّكَ عَنِ ٱلْمَرْاءَةِ لَيِّلًا تَهْجُرُهَا * وَمِنْ عَدُوِّكَ لَيِّلًا يُقَاتِلَكَ * وَمِنَ ٱلتُّجَّارِ عَلَى تِجَارَاتِهِمْ * وَمِنَ
9 ٱلْبَائِعِ لِبَيْعِهِ * وَلَا تَصْنَعْ ٱلْمَعْرُوفَ سِيَّةَ ٱلْأَثَمَةِ * وَلَا تَرْحَمْ مَنْ لَيْسَ لَهُ رَحْمَةٌ *

Initio opum tuarum possîde uxorem bo- 26
nam, cum ipsa sit simile tibi subsidium
& columna è regione tui. Ubi non sunt 27
parietes, uva vineæ diripitur: eodem
modo, domus in qua non est uxor, perit ac
dissipatur. Ecquis fidat juveni cælibi 28
uxore carenti, qui ubicunque mors appre-
henderit eum, moritur inquilinus:

CAP. XXXVII.

AMico etiam suo inquit; Equidem 1
diligo: sed est inter homines, qui videtur
esse amicus & familiaris ejus, tamen in
adversitate ad mortem usque non persistit,
nec constans est amicitia illius. Amicum 2
verò fidum ut animam tuam reputa. Ad 3
quid creavit Deus inimicum improbum,
nisi ut repleat terram operibus iniquis?
Malus est amicus qui adest mensæ, & in 4
adversitate se subtrahit. Bonus est ami- 5
cus qui scutum manu tenens inimicum
oppugnat. Ne laudes amicum tuum in 6
præsentia sua, neque des illi potestatem
in domum tuam. Audi omnem consilium 8
tibi dantem, aliquod enim consilium erit
rectum. Cave à consilio scelerati, & 9
certior fias priùs quid sibi quærat; nam
ipse etiam curam habet sui ipsius. Cave 10
ne te decipiat dolo malo, dicátque tibi,
Recta est opinio tua; ad extremum au-
tem constituat se ex adverso tui, teque
videat. Ne consilium petas ad inimico 11
tuo ulla in re; cela eum arcanum tuum.
Cela mulierem secretum tuum, ne com- 12
mittas adulterium cum ipsa; & inimi-
cum tuum, ne adversùs te contendat; &
mercatores quoad merces eorum; & ven-
ditorem circa venditionem ejus: & be-
neficium ne perdas (male colloces) mo-
re iniquorum; neque misereatis ejus cui
non est misericordia.

Versio VULG. LAT.

13 Cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum
14 operario agrario de omni opere, Cum operario annuali de
consummatione anni, cum servo pigro de multa opera-
15 tione: non attendas his in omni consilio. Sed cum viro
sancto assiduus esto, quemcunque cognoveris observantem
16 timorem Dei, Cujus anima est secundùm animam tuam: &
17 qui, cùm titubaveris in tenebris, condolebit tibi. Cor boni
consilii statue tecum: non est enim tibi aliud pluris illo.
18 Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quàm septem
19 circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. Et in
his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate vi-
20 am tuam. Ante omnia opera verbum verax præcedat te, &
21 ante omnem actum consilium stabile. Verbum nequam im-
mutabit cor: ex quo partes quatuor oriuntur, bonum &
malum, vita & mors: & dominatrix illorum est assidua lin-
gua. Est vir astutus multorum eruditor, & animæ suæ inuti-
22 lis est. Vir peritus multos erudivit, & animæ suæ suavis est.
23 Qui sophisticè loquitur odibilis est: in omni re defrauda-
24 bitur. Non est illi data à Domino gratia: omni enim
25 sapientiâ defraudatus est. Est sapiens, animæ suæ sapiens:
26 & fructus sensûs illius laudabilis. Vir sapiens plebem suam
27 erudit, & fructus sensûs illius fideles sunt. Vir sapiens im-
28 plebitur benedictionibus, & videntes illum laudabunt. Vi-
ta viri in numero dierum: dies autem Israel innumerabiles
29 sunt. Sapiens in populo hæreditabit honorem, & nomen
30 illius erit vivens in æternum. Fili, in vita tua tenta animam
31 tuam: & si fuerit nequam, non des illi potestatem: Non
enim omnia omnibus expediunt, & non omni animæ
omne genus placet.

(a) τέσσαρα γάρ διαιρεῖται ἐν ἀγαθοῖς καὶ αὐτῷ (i) πολλῶν (k) ἐστιν ἄχρηστος. (λ) ἐπαινεθήσεται εὐλογίας, μακαριοῦσιν (μ) ζήσει (ν) εἰς ζωὴν

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 †Καὶ μὴ ἀνελεήμονος περὶ χρηστοσύνης· †μὴ ὀκνήσῃς περὶ παντὸς
14 ἔργου, † Καὶ μὴ μισθίου (n) ἐφεῖς περὶ ζωοτελείας, †οἰκέτῃ ἀργῷ
περὶ πολλῆς ἐργασίας· † μὴ ἔπιχε ἐπὶ τούτοις περὶ πάσης συμ-
15 βουλίας. † Ἀλλ' ἢ μετὰ ἀνδρὸς εὐσεβοῦς ἐνδιάλιχζε, † ὃν ἂν ἐπ-
16 γνῷς συντηροῦντα ἐντολάς· † ὃς ἐν τῇ ψυχῇ σου σοῦ καὶ † ψυχῇ
17 σου, † ᾧ ἐὰν πταίσῃς, συνδυνήσει σοι. † Καὶ βουλὴ καρδίας
18 σῆσον, † ὑ γὰρ δύσει σοι πιστότερος αὐτῆς. † Ψυχὴ γὰ ἀνδρὸς ἀπ-
γέλλει ἐνίοτε ἢ ὥραν, † ἢ ἑπτὰ σκοποὶ ἐπὶ μετεώρῳ καθήμενοι
19 ἐπὶ σκοπῆς. † Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις δέησαι ὑψίστου, † ἵνα εὐ-
20 θύνῃ ἐν ἀληθείᾳ † ὁδόν σου. † Ἀρχὴ παντὸς ἔργου λόγος, † ᾧ πρὸ
21 πάσης πράξεως βουλή. † Ἴχνος ἀλλοιώσεως καρδίας. † (a) τέσσαρα
μέρη ἀνατέλλει, † ἀγαθὸν καὶ κακόν, ζωὴ καὶ θάνατος, † καὶ (θ) κυ-
22 ριεύσει ἀνδρὸς γλῶσσα διὰ παντός. † Ἔστιν ἀνὴρ πανοῦργος
(ι) καὶ πολλῶν παιδεύσεως, καὶ τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ (κ) ἄχρηστός ἐστιν.
23 † Ἐὰν σοφιζόμενος ἐν λόγοις μυσταῖς, ἐξῆς πάσης πρᾶξις κακευσε-
24 ρήσει. † Οὐ γὰ ἐδόθη αὐτῷ παρὰ κυρίου χάρις, † ὅτι πάσης σο-
25 φίας ἐστέρηται. † Ἔστι σοφὸς τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ, † καὶ οἱ καρποὶ τῆς
26 συνέσεως αὐτοῦ ἐπὶ στόματος πιστοί. † Ἀνὴρ σοφὸς † ἐαυτὸν λαὸν
27 παιδεύσει, † καὶ οἱ καρποὶ † συνέσεως αὐτοῦ πιστοί. † Ἀνὴρ σοφὸς
(λ) πλησθήσεται εὐλογίας, † καὶ μακαριοῦσιν αὐτὸν πάντες οἱ ἑωρ-
28 κότες. † Ζωὴ ἀνδρὸς ἐν ἀριθμῷ ἡμερῶν, † καὶ αἱ ἡμέραι † Ἰσραὴλ
29 ἀναρίθμητοι. † Ὁ σοφὸς ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ κληρονομήσει τιμήν,
30 καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ (μ) ζήσει εἰς † αἰῶνα. † Τέκνον, (ν) ἐν τῇ
ζωῇ σου πείρασον † ψυχήν σου, † καὶ ἴδε τί πονηρὸν αὐτῇ, καὶ μὴ
31 δῷς αὐτῇ. † Οὐ γὰ πάντα πᾶσι συμφέρει, † καὶ ὑ πᾶσα ψυχὴ ἐν
παντὶ εὐδοκεῖ.

MS. A. (n) ἐναντίως

Et cum immisericorde de beneficentia: cum pi- 13
gro de omni opere, Et cum mercenario (f) dome- 14
stico de consummatione; servo pigro de multa
operatione. Non attendas his de omni consilio. Sed 15
cum viro sancto assiduus esto, quem cognoveris
observantem mandata: Qui in anima sua est 16
secundùm animam tuam: &, si ceciderit, con-
dolebit tibi. Et consilium cordis statue: non est 17
enim tibi fidelior ipso. Anima enim viri annun- 18
tiare interdum consuevit magis, quàm septem
circumspectores sedentes in excelso super spe-
culam. Et in his omnibus deprecare Altissimum, 19
ut dirigat in veritate viam tuam. Principium 20
omnis operis, verbum: & ante omnem actum,
consilium. Vestigium mutationis (g) cordis. Qua- 21
tuor partes oriuntur, bonum & malum, vita &
mors: & dominatrix assiduè illorum est lingua.
Est vir astutus, & multorum eruditor; & ani- 22
mæ propriæ inutilis est. Est, qui sapientiam 23
ostentat in sermonibus odibilis: hic omni (h)
alimento defraudabitur. Non est enim data illi à 24
Domino gratia: omni enim sapientiâ defrauda-
tus est. Est sapiens animæ suæ: & fructus sen- 25
sûs illius in ore fideles. Vir sapiens plebem suam 26
erudiet: et fructus sensûs illius (i) fideles sunt. Vir 27
sapiens implebitur benedictione: et beatificabunt
illum omnes qui vident. Vita viri in numero 28
dierum: dies autem Israel innumerabiles sunt.
Sapiens in populo suo hæreditabit (k) fidem: & 29
nomen ejus vivet in æternum. Fili, in vita tua 30
tenta animam tuam: & vide, quid malum ei, &
non des ei: Non enim omnia omnibus expedi- 31
unt: & non omni animæ omnia placent.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 * ܥܡ ܥܘܠܐ ܕܥܒܕ ܒܥܒܕܗ ܕܓܒܝܐ ܕܥܡ ܓܒܝܐ ܕܥܒܕ ܒܥܒܕܗ ܕܫܦܝܪ ܘܕܥܡ ܫܦܝܪ ܕܥܒܕ ܒܥܒܕܗ ܕܥܘܠܐ ܘܕܥܡ ܥܘܠܐ ܕܥܒܕ ܒܥܒܕܗ ܕܓܒܝܐ ܘ

CAP. XXXVIII.
Versio VULG. LAT.

32 Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas
33 super omnem escam: In multis enim escis erit infirmi-
tas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram.
34 Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens
est, adjiciet vitam.

CAP. XXXVIII.

1 HOnora medicum propter necessitatem: etenim illum
2 creavit Altissimus. A Deo est enim omnis medela, & à
3 rege accipiet donationem. Disciplina medici exaltabit ca-
4 put illius, & in conspectu magnatorum collaudabitur. Al-
tissimus creavit de terra medicamenta, & vir prudens non
5 abhorrebit illa. Nónne à ligno indulcata est aqua amara?
6 Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit homini-
7 bus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis. In
his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pig-
menta suavitatis, & unctiones conficiet sanitatis, & non
8 consummabuntur opera ejus. Pax enim Dei super faciem
9 terræ. Fili, in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora
10 Dominum, & ipse curabit te. Averte à delicto, & dirige
manus, & ab omni delicto munda cor tuum. Da suavita-
11 tem & memoriam similaginis, & impingua oblationem, &
12 da locum medico: Etenim illum Dominus creavit: & non
13 discedat à te, quia opera ejus sunt necessaria. Est enim
14 tempus quando in manus illorum incurras: Ipsi verò Do-
minum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum, & sani-
15 tatem, propter conversationem illorum. Qui delinquit in
conspectu ejus qui fecit eum, incidet in manus medici.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

32 † Μὴ ἀπλησθῇς ἐν πάσῃ τρυφῇ, † καὶ μὴ ἐκχυθῇς ἐπὶ ἐδέσμασιν.
33 † Ἐν πολλοῖς γὰρ βρώμασιν ἔσαι (ξ) πόνος, † καὶ ἡ ἀπληστία ἐγγιεῖ
34 ἕως χολέρας. (ο) † Δι' ἀπλησίαν πολλοὶ ἐτελεύτησαν, † ὁ δὲ φεισά-
μενος προσθήσει ζωήν. MS. A. (ξ) νόσος, (ο) Διὰ

ΚΕΦ. λη'.

1 † Τίμα ἰατρὸν πρὸς τὰς χρείας (α) τιμαῖς αὐτῶν, † καὶ γὰρ αὐτὸν
2 ἔκτισε κύριος. † Παρὰ γὰρ ὑψίστου ἐστὶν ἴασις, † καὶ παρὰ βασι-
λέως λήψεται δόμα. † Ἐπιστήμη ἰατροῦ ἀνυψώσει κεφαλὴν αὐτοῦ,
4 † καὶ ἐναντι μεγιστάνων θαυμασθήσεται. † Κύριος ἔκτισεν ἐκ
5 γῆς φάρμακα, καὶ ἀνὴρ φρόνιμος οὐ προσοχθιεῖ αὐτοῖς. † Οὐκ ἀπὸ
6 ξύλου ἐγλυκάνθη ὕδωρ, † εἰς τὸ γνωσθῆναι † ἰσχὺν αὐτοῦ; † Καὶ
αὐτὸς ἔδωκεν (β) ἀνθρώποις ἐπιστήμην † ἐνδοξάζεσθαι ἐν τοῖς
7 θαυμασίοις αὐτοῦ. † Ἐν αὐτοῖς ἰάσεται καὶ ἥρε(γ)† πόνον αὐ-
τῶν. † μυρεψὸς ἐν τούτοις ποιήσει μίσμα, † καὶ οὐ μὴ (δ)συντελέσῃ
8 ἔργα αὐτοῦ, † καὶ εἰρήνη παρ' αὐτοῦ ἐστιν ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς.
9 † Τέκνον, ἐν (ε) ἀῤῥωστήμασί σου μὴ παράβλεπε, † ἀλλ' εὖξαι
10 κυρίῳ, καὶ αὐτὸς ἰάσεταί σε. † Ἀπόσχου πλημμέλειαν, καὶ εὐθυνον
11 χεῖρας, † καὶ ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας καθάρισον καρδίαν. † Δὸς
εὐωδίαν, καὶ μνημόσυνον σεμιδάλεως, † καὶ λίπασον προσφοράν,
12 ὡς μὴ ὑπάρχων. † καὶ ἰατρῷ δὸς τόπον, Καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισεν
13 κύριος· † καὶ μὴ ἀποστήτω σοῦ, καὶ γὰρ αὐτοῦ χρεία. † Ἔστι καιρὸς ὅτι
14 καὶ ἐν χερσὶν αὐτῶν εὐοδία. † Καὶ γὰρ αὐτοὶ κύριον παρακαλέσουσι,
† ἵνα εὐοδώσῃ αὐτοῖς ἀνάπαυσιν † καὶ ἴασιν χάριν ἐμοιώσεως.
15 † Ὁ ἁμαρτάνων ἐναντι τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν, † ἐμπέσοι εἰς
χεῖρας (ζ) ἰατροῦ.
MS. A. (α) αὐτοῦ, τιμαῖς αὐτῶν, (β) ἀνθρώπῳ (γ) πᾶν πόνον
(δ) συντελέσθη (ε) ἀῤῥωστήμασίν (ζ) αὐτοῦ.

*Noli esse insatiabilis in omnibus delitiis: & 32
non te effundas super epulas. In multis enim 33
escis erit (l) labor: & insatiabilitas appropin-
quabit usque ad choleram. Propter edacitatem 34
multi obierunt: qui autem attendit, adjicict
vitam.*

CAP. XXXVIII.

*HOnora medicum ad necessitates, honoribus 1
illius: nam & illum creavit Dominus. Ab Altis- 2
simo enim est medela: & à rege accipiet (a) do-
nationem. Scientia medici exaltabit caput illi- 3
us: & in conspectu magnatorum suspicietur. Do- 4
minus creavit de terra medicamenta: & vir
prudens non abhorrebit illa. Nónne à ligno in- 5
dulcata est aqua, ut cognosceretur (b) virtus il- 6
lius? & ipse dedit hominibus scientiam, ut
glorificaretur in mirabilibus suis: In his cura- 7
vit, & ablulit dolorem ejus. Unguentarius in
his faciet mistruram: & (c) non consummabit ope-
ra sua: Et pax ab illo est super faciem terræ. 8
Fili, in infirmitate tua non despicias, sed ora 9
Dominum, & ipse curabit te. Amove (d) deli- 10
ctum, & dirige manus: & ab omni peccato
munda cor. Da suavitatem odoris, & memoria- 11
le similaginis, & impingua oblationem, (e) quasi
non sis. Et da locum medico: Nam & illum Do- 12
minus creavit: & non discedat à te: nam &
ipso opus est. Est tempus, cùm & in manibus eo- 13
rum (f) suavitas odoris. Nam & ipsi Dominum 14
deprecabuntur, ut dirigat ipsis requiem, & sa-
nationem propter restituendam valetudinem.
Qui peccat contra eum, qui fecit eum; (g) inci- 15
dat in manus medici.*

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

*ܠܐ ܬܗܘܐ ܡܬܪܘܚ ܒܟܠ ܡܕܡ ܕܡܬܬܩܪܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܟܠ ܡܕܡ ܕܡܬܐܟܠ. ܠܐ ܬܗܘܐ ܡܬܪܘܚ ܒܟܠ ܡܕܡ ܕܡܬܬܩܪܐ ܘܠܐ ܬܫܒܘ ܒܟܠ ܡܕܡ ܕܡܬܐܟܠ. 32
ܡܛܠ ܕܒܣܓܝܐ ܡܐܟܠܬܐ ܡܬܝܠܕ ܡܪܝܐ. ܘܡܢ ܣܓܝ ܡܐܟܠ ܡܬܝܠܕ ܡܪܝܐ. ܘܡܢ ܣܓܝ ܡܐܟܠ ܡܬܝܠܕ ܡܪܝܐ. 33
ܘܡܢ ܣܓܝ ܡܐܟܠ ܡܬܝܠܕ ܡܪܝܐ. ܘܡܢ ܣܓܝ ܡܐܟܠ ܡܬܝܠܕ ܡܪܝܐ. ܘܡܢ ܣܓܝ ܡܐܟܠ ܡܬܝܠܕ ܡܪܝܐ. 34
ܘܡܢ ܣܓܝ ܡܐܟܠ ܡܬܝܠܕ ܡܪܝܐ. ܘܡܢ ܣܓܝ ܡܐܟܠ ܡܬܝܠܕ ܡܪܝܐ. ܘܡܢ ܣܓܝ ܡܐܟܠ ܡܬܝܠܕ ܡܪܝܐ.*

*ܩܠܠ. * ܚܣ *

*ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. * ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 1
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 2
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 3
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 4
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 5
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 6
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 7
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 8
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 9
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 10
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 11
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 12
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 13
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 14
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. 15
ܒܪ ܐܢܫ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ. ܘܡܢ ܕܠܐ ܚܟܝܡ ܒܚܟܡܬ ܦܘܡܗ ܠܐ ܢܫܬܘܠ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ.*

*Ne multos illi suppedites cibos delicatos, 32
nec avidus sit oculus tuus multi cibi. Nam 33
ex multitudine cibi generatur morbus, &
qui multum comedit, ægrotabit. Multi enim 34
mortui sunt ob nimiam edacitatem: at qui
cautus est, vitam prorogat.*

CAP. XXXVIII.

*HOnora medicum antequàm sit tibi ne- 1
cessarius; nam ipsum quoque Deus creavit.
Dono Dei sapit medicus, & à rege munus 2
accipiet. Ob judicium suum exaltabitur me- 3
dicus, & ante reges sistetur. Deus è terra 4
creavit medicamenta, & vir sapiens non
contemnet illa. Per lignum enim dulces factæ 5
sunt aquæ amaræ, quatenus innotescret po-
tentia Dei, Qui sapientiam dedit hominibus; 6
ut per præclara sua facinora glorificetur. Per 7
ea medicus recreat à doloribus, Et phar- 8
macopola parat pharmaca; ad hoc ut
non deficiat opus ac sapientia de superfi-
cie terræ. Fili mi, in morbo quoque tuo 9
Deum precare, quoniam ipse sanat. Mis- 10
sam fac iniquitatem & falsitatem, & ab omni-
bus peccatis munda cor tuum: Ac tum me- 11
dico da locum, quòd etiam in ipso sit utilitas.
Occurrit enim aliquando ut per ipsum 13
prosperè succedat curatio. Orabit enim 14
Deum restituétque per eum sanitatem, ac
per eundem adveniet curatio cum vita.
Nam qui peccat coram Deo, traditur in 15
manus medici.*

Versio *ARABICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*وَلَا تُكْثِرْ عَلَيْهَا الْأَلْوَانَ مِنَ الطَّعَامِ * وَلَا تَكُونَ عَيْنُكَ رَغِيبَةً إِلَى الطَّعَامِ * لِأَنَّ مِنْ كَثْرَةِ 32
الطَّعَامِ يَمْرَضُ الرَّجُلُ * وَالَّذِي يُكْثِرُ مِنَ الطَّعَامِ يَسْقَمُ * كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ مَاتُوا بِرَغِيبَةٍ * 33
وَالَّذِي يَحْفَظُ مِنْ نَفْسِهِ يَكْسِبُ الصِّحَّةَ فِي جِسْمِهِ * 34

*اَلْفَصْلُ الثَّامِنُ الثَّلَاثُونَ *

*Neve multiplices ei genera ciborum, neq; 32
sit oculus tuus avidus ciborum. Nam 33
præ nimio cibo ægrotat homo, & qui in-
dulget edacitati, morbo laborabit. Ho- 34
mines multi mortui sunt ob ejus (cibi) a-
viditatem: qui verò servaverit seipsum,
acquiret sanitatem in corpore suo.*

CAP. XXXVIII.

*HOnora medicum antequàm egeas illo, 1
quod ipsum quoque Deus creaverit. Et 2
quidem intelligentiam a Deo consequitur,
& munera à regibus accipiet. Etenim 3
laudatur medicus propter acumen ingé-
nii sui, & in ministerio regum terreno-
rum collocatus. E terra nascuntur phar- 4
maca, & vir prudens novit illa, nec
aspernatur. Et verò aquâ amara per li- 5
gnum dulcis aliquando reddita fuit, ut
cognosceretur potentia Dei, Qui sapien- 6
tiam concedit hominibus, ut laudent
ejus miracula. Per ea quoque medicus 7
homines curat à morbis, annuente Deo:
Et aromatopola his pharmaca tempe- 8
rat excellenti prudentiâ. O fili mi, in 9
morbo tuo Deum invoca, quoniam ipse est
qui sanat. Et scelus ac falsitatem pro- 10
trude, córque tuum emunda & peccatis
omnibus expurga. Deinde etiam medi- 12
co obtempera, & ejus pharmacum reci-
pe, quod varia in eo insint emolumenta:
Et curationem ac sanitatem per eum eve- 13
nire Deus aliquando permittat. Suppli- 14
cat enim Deo eúmque deprecatur, atque
ita conceditur per ipsum curatio, evenitq;
valetudo & sanitas eo internuntio. Nam 15
qui coram Deo delinquit, in medici ma-
nus incidit.*

Versio VULG. LAT.

16 Fili, in mortuum produc lachrymas, & quasi dira passus in-
cipe plorare, & secundùm judicium contege corpus illius,
17 & non despicias sepulturam illius. Propter delaturam au-
tem amarè fer luctum illius uno die, & consolare propter
18 tristitiam, Et fac luctum secundùm meritum ejus uno die,
19 vel duobus propter detractionem. A tristitia enim festinat
mors, & cooperit virtutem, & tristitia cordis flectit cervi-
20 cem. In abductione permanet tristitia: & substantia in-
21 opis secundùm cor ejus. Ne dederis in tristitia cor tuum,
22 sed repelle eam à te: & memento novissimorum, Noli obli-
visci: neque enim est conversio, & huic nihil proderis,
23 & teipsum pessimabis. Memor esto judicii mei: sic enim
24 erit & tuum: mihi herì, & tibi hodiè. In requie mortui
requiescere fac memoriam ejus, & consolare illum in exitu
25 spiritûs sui. Sapientia scribæ in tempore vacuitatis: & qui
minoratur actu, sapientiam percipiet: quâ sapientiâ re-
26 plebitur Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in jaculo,
stimulo boves agitat, & conversatur in operibus eorum.
27 & enarratio ejus in filiis taurorum. Cor suum dabit ad
28 versandos sulcos, & vigilia ejus in sagina vaccarum. Sic
omnis faber & architectus, qui noctem tanquam diem transi-
git, qui sculpit signacula sculptilia, & assiduitas ejus variat
picturam, cor suum dabit in similitudinem picturæ, & vi-
gilia sua perficiet opus.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

16 † Τέκνον, ἐπὶ νεκρῷ κατάαγε δάκρυα, † καὶ ὡς δεινὰ πάσχων ἔκ-
κρινε θρῆνον· † καὶ ᾗ † κείσεται αὐτῷ ἐπιτήδειον τὸ σῶμα αὐτοῦ, † καὶ
17 μὴ ἀτιμάσῃς † ταφὴν αὐτοῦ. Πίκρανον κλαυθμὸν, καὶ θέρμανον
18 κοπετὸν, † Καὶ ποίησον τὸ πένθος καὶ † ἀξίαν αὐτοῦ † ἡμέραν
μίαν καὶ δύο χάριν διαβολῆς, † καὶ παράκλησιν λύπης ἔσχε. † Ἀπὸ
19 λύπης γὰρ ἐπιβαίνει θάνατος, † καὶ λύπη καρδίας κάμπτει ἰσχύν.
20 † Ἐν (ζ) ἀπαγωγῇ παραβαίνει καὶ λύπη, † καὶ βίος πτωχοῦ καὶ κα-
21 κίας. † Μὴ δῷς εἰς λύπην † καρδίαν σου, † ἀπόκρουσον αὐτὴν
22 μνησθεὶς τὰ ἔσχατα. † Μὴ ἐπιλάθῃ, οὐ γάρ ἐστιν ἐπάνοδος, † καὶ
23 τούτῳ οὐκ ὠφελήσεις, καὶ σεαυτὸν κακώσεις. † Μνήσθητι τὸ κρίμα
24 (η) αὐτοῦ, ὅτι οὕτω ὡς καὶ τὸ σόν· † ἐμοὶ χθὲς, καὶ σοὶ σήμερον. † Ἐν
ἀναπαύσει νεκρῷ κατάπαυσον τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, † καὶ παρα-
25 κλήθητι ἐν αὐτῷ ἐν ἐξόδῳ πνεύματος αὐτοῦ. † Σοφία γραμμα-
τέως ἐν εὐκαιρίᾳ σχολῆς, † καὶ ὁ ἐλαττούμενος πράξει αὐτῇ σοφιώ-
26 σεται. † (ι) Τί σοφισθήσεται Ὁ κρατῶν ἀρότρου, † (θ) καὶ καυχώμενος ἐν
δόρατι κέντρου, † βόας ἐλαύνων καὶ ἀναστρεφόμενος ἐν ἔργοις αὐτῶν,
27 † καὶ ἡ διήγησις αὐτοῦ ἐν υἱοῖς ταύρων; † Καρδίαν αὐτοῦ δώσει
ἐκδῦναι αὔλακας, † καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ εἰς χορτάσματα δαμά-
28 λεων. † Οὕτως πᾶς τέκτων καὶ ἀρχιτέκτων, † ὅστις νύκτωρ ὡς
(ι) ἡμέρᾳ διάγει· † οἱ γλύφοντες γλύμματα ζοφερά εἰσιν, † καὶ
ἡ (κ) ἐπιμονὴ αὐτοῦ ἐξομοιῶσαι ποικιλίαν· † καρδίαν αὐτοῦ δώσει
εἰς (λ) τὸ ὁμοιῶσαι ζωγραφίαν, † καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ τελέσαι ἔργον.
MS. A. (ζ) ἐπαγωγῇ θραυμένη (η) μν, ὅτι οὕτως καὶ τὸ σόν·
ἐμοὶ ἐχθές, (ι) * πῆς ὀρθήσῃ (θ) καυχώμενος (ι) ἡμέρᾳ (κ) ἐπιμονὴ (λ) ὁμοιῶσαι

16 *Fili, super mortuum deduc lachrymas: & quasi* 16
dira passus, incipe ploratum. Et secundùm judi-
cium ejus contege corpus illius: & non despicias
sepulturam illius. Amarum fac ploratum: & 17
calefac planctum, Et fac luctum secundùm di- 18
gnitatem ejus uno die, vel duobus, propter detra-
ctionem: & admitte consolationem propter tri-
stitiam. Ex tristitia enim provenit mors: & 19
tristitia cordis flectet virtutem. In abductione* 20
transit & tristitia: & vita pauperis (b) secun-
dùm corda. Ne dederis in tristitiam cor tuum: 21
repelle eam memor novissimorum: Noli obli- 22
visci. Non est enim reditus: & huic non proderis,
& teipsum pessimabis. Memento judicii (i) ejus; 23
quoniam sic, ut etiam tuum: mihi herì, & tibi
hodiè. In requie mortui quiescere fac memoriam 24
ejus, & consolationem accipe in eo in exitu spi-
ritûs illius. Sapientia scribæ in opportunitate 25
otii: & qui minoratur actu suo; (k) sapientiam
percipiet. Quomodò sapientiâ replebitur, Quite- 26
net aratrum, & gloriatur in hasta stimuli, boves
agitat, et conversatur in operibus eorum, et e-
narratio ejus in filiis taurorum? Cor suum da- 27
bit ad versandos sulcos, et vigilia ejus in sagina
vaccarum. Sic omnis faber, et architectus, qui 28
noctem, tanquam diem, transigit: qui sculpsit
sculpturas signaculorum, et (l) assiduitas ejus im-
mutare varietatem? Cor suum dabit ad assimi-
landam picturam: et vigilia ejus, perficere opus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 * بُنَيَّ لَا عَلَى مَيِّتٍ أَهْرِقْ دَمْعًا. وَابْدَأْ بِالنَّوْحِ كَمَا يَحِقُّ عَلَيْهِ. وَاحْفِرْ لَهُ وَلَا تُهِنْ جَسَدَهُ
17 فِي قُبْرِهِ. وَلَا تُعْدِمْهُ دَفْنَهُ. * بِعَدَدِ مَا يَحِقُّ عَلَيْهِ اِبْكِ وَاحْزَنْ يَوْمًا وَاحِدًا لَا
18 مَحَالَةَ. * بِعَدَدِ مَا يَحِقُّ عَلَيْهِ اِبْكِ وَاحْزَنْ يَوْمًا وَاحِدًا لَا مَحَالَةَ. * بِعَدَدِ مَا يَحِقُّ
19 عَلَيْهِ اِبْكِ وَاحْزَنْ يَوْمًا وَاحِدًا لَا مَحَالَةَ. * بِعَدَدِ مَا يَحِقُّ عَلَيْهِ اِبْكِ وَاحْزَنْ يَوْمًا
20 وَاحِدًا لَا مَحَالَةَ. * وَاحْفَظْ مِنْ حُزْنِكَ جُهْدَكَ. لِأَنَّ مِنَ الْحُزْنِ يَحْدُثُ الْمَوْتُ. وَحُزْنُ
21 الْقَلْبِ يُضْعِفُ الْقُوَّةَ. وَبِهِ تَحْدُثُ الْمَصَائِبُ. * لَا تَحْلِفْ بِالْإِثْمِ. وَلَا تَكُنْ مُتَّكِلًا
22 عَلَى الْغِنَى. وَلَا تَثِقْ بِالْمَالِ. وَلَا تَتَّكِلْ عَلَى الْمَالِ. لِأَنَّهُ لَا رَجَاءَ عَلَيْهِ. لِأَنَّهُ مِثْلُ
طَائِرِ السَّمَاءِ الَّذِي
23 يَطِيرُ وَيَنْزِلُ. كَذَلِكَ الْمَالُ بَيْنَ يَدَيِ النَّاسِ. يُفْرِحُكَ الْوَاحِدُ وَيُحْزِنُكَ الْآخَرُ * وَاذْكُرْ
24 أَنَّهُ لَا يَنْزِلُ إِلَى الْأَبَدِ. لَكَ الْيَوْمَ وَلِصَاحِبِكَ غَدًا * كَمَا بَطَلَ الْمَيِّتُ كَذَلِكَ بَطَلَ ذِكْرُ نَعْرًا
25 عَلَى الْمَيِّتِ مَعَ خُرُوجِ نَفْسِهِ * حِكْمَةُ الْكَاتِبِ تَزِيدُهُ عَقْلًا. وَمَنْ لَمْ يَعْتَادِ الْأَبَاطِيلَ يَنْقُصُ
26 الْحِكْمَةَ * بِمَاذَا يَتَحَكَّمُ الْأَكَّارُ الْمَاسِكُ حَرْبَةَ الْفَدَّانِ. وَإِنَّمَا عَقْلُهُ وَفِكْرُهُ مَعَ الثِّيرَانِ *
وَحَدِيثُهُ مَعَ الْعَجَاجِيلِ * وَإِنَّمَا قَلْبُهُ فِي الْقَمْحِ الَّذِي هُوَ قِيَاسُ بَذْرِهِ. وَسَهَرُهُ فِي الْفِرَاغِ
27 مِنْ عَمَلِهِ وَخِدْمَتِهِ * كَذَلِكَ فَرْعُ كُلِّ صَنَّاعٍ إِلَى أَعْمَالِهِ. وَاللَّيْلَ وَالنَّهَارَ يَفْكُرُونَ فِي صَنَاعَاتِهِمْ *
28 الصَّاعَةُ وَالنَّقَّاشُونَ وَأَصْحَابُ الْأَلْوَانِ * إِنَّمَا حِسَابُهُمْ بِصَنَاعَاتِهِمْ وَأَعْمَالِهِمْ.

16 *O fili mi, super mortuo copiosas effunde* 16
lachrymas, luge illum, ac lamentare; e-
jusque corpus pro tuo debito, sepeliendo
negligito sepulturam ejus. Et cibum ei 17
potum præpara iis qui eum lamentan-
tur. Sit autem tristitia tua super eum 18
pro debiti ratione, uno aut altero die,
propter homines: tum successorem ejus
consolare: Quoniam tristitia mœro- 19
rem gignit. Atque ita cor vehementi 20
mœrore ac tristitiâ affectum, frangit
pauperem (acerbior est enim morte mœ-
ror) & tristitiam ac dolorem excitat
vita pauperis: quandiu duraverit mœ-
stitia, tandiu erit in maledictionem. Ne 21
dedas teipsum juramento: memento pu-
nitionis, & amove scelera. Et divitiis 22
ne confidas, quia nulla spes est in eis.
Ut enim volucre cœli, quod volitat ac
tum quiescit; ita divitiæ inter manus
hominis: aliæ te exhilarant, aliæ contri-
stant. Memento etiam eas non semper 23
ibidem manere, sed apud te hodiè, cras
apud socium tuum. Ut desiit mortuus, 24
ita desiit ejus memoria. Consolationem
percipe super mortuo, cum egressa fuerit
anima ipsius. Sapientia scribæ addit 25
illi judicium: & qui non assuescit vani-
tatibus, acutæ erit sapientiæ. Quonam 26
pacto sapiat arator hastile tenens ara-
tri? mens enim & animus ejus cum bo-
bus, ejusque sermo cum vitulis est. Cor 27
quidem illius in frumento quod est men-
sura sementis ejus, versatur; & vigilia
ipsius in opere officioque suo absolvendo.
Similiter omnium artificum metus est 28
circa opificia ipsorum, & nocte diùque
de suis artibus cogitant: & aurificum,
atque sculptorum, unionúmque artifi-
cum supputatio circa proprias cujusque
artes & opificia versatur:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

16 * يَا بُنَيَّ اَكْثِرِ ٱلدُّمُوعَ عَلَى ٱلْمَيِّتِ، وَٱرْثِهِ لَهُ وَحِ عَلَيْهِ، وَادْفِنْ جَسَدَهُ كَمَا يَحِقُّ عَلَيْكَ، وَلَا تَتَهَاوَنْ
17 فِي دَفْنِهِ * وَهَيِّ ٱلطَّعَامَ وَٱلشَّرَابَ لِلَّذِينَ يَنُوحُونَ عَلَيْهِ * وَلْيَكُنْ حُزْنُكَ عَلَيْهِ بِقَدْرِ مَا يَجِبُ،
18 يَوْمًا أَوْ يَوْمَيْنِ * مِنْ أَجْلِ ٱلنَّاسِ * وَعَزِّ لِمَنْ يَخْلُفُ مِنْ بَعْدِهِ * لِأَنَّ ٱلْحُزْنَ يُولِدُ ٱلْكَرْبَ *
19 * وَكَذَلِكَ ٱلْقَلْبُ ٱلشَّدِيدُ ٱلْهَمِّ وَٱلْغَمِّ يَكْسِرُ ٱلْمِسْكِينَ * فَٱلْغَمُّ أَشَدُّ مِنَ ٱلْمَوْتِ وَيُهِيجُ ٱلْحُزْنَ
20 وَٱلْكَآبَةَ لِحَيَاةِ ٱلْمِسْكِينِ * إِذَا دَامَ ٱلْحُزْنُ كَانَ لَعْنَةً * وَلَا تَبْذُلْ نَفْسَكَ لِلْإِيمَانِ * أَذْكُرِ ٱلْعِقَابَ *
21 وَٱصْرِفِ ٱلذُّنُوبَ * وَلَا تَتَّكِلْ عَلَى ٱلْمَالِ * لِأَنَّهُ لَا رَجَاءَ عَلَيْهِ * لِأَنَّهُ مِثْلُ طَائِرِ ٱلسَّمَاءِ ٱلَّذِي
22 يَطِيرُ وَيَنْزِلُ * كَذَلِكَ ٱلْمَالُ بَيْنَ يَدَيِ ٱلنَّاسِ * يُفْرِحُكَ ٱلْوَاحِدُ وَيُحْزِنُكَ ٱلْآخَرُ * وَٱذْكُرْ
23 أَنَّهُ لَا يَنْزِلُ إِلَى ٱلْأَبَدِ * لَكَ ٱلْيَوْمَ وَلِصَاحِبِكَ غَدًا * كَمَا بَطَلَ ٱلْمَيِّتُ كَذَلِكَ بَطَلَ ذِكْرُ نَعْرًا
24 عَلَى ٱلْمَيِّتِ مَعَ خُرُوجِ نَفْسِهِ * حِكْمَةُ ٱلْكَاتِبِ تَزِيدُهُ عَقْلًا * وَمَنْ لَمْ يَعْتَادِ ٱلْأَبَاطِيلَ يَنْقُصُ
25 ٱلْحِكْمَةَ * بِمَاذَا يَتَحَكَّمُ ٱلْأَكَّارُ ٱلْمَاسِكُ حَرْبَةَ ٱلْفَدَّانِ * وَإِنَّمَا عَقْلُهُ وَفِكْرُهُ مَعَ ٱلثِّيرَانِ *
26 وَحَدِيثُهُ مَعَ ٱلْعَجَاجِيلِ * وَإِنَّمَا قَلْبُهُ فِي ٱلْقَمْحِ ٱلَّذِي هُوَ قِيَاسُ بَذْرِهِ * وَسَهَرُهُ فِي ٱلْفِرَاغِ
27 مِنْ عَمَلِهِ وَخِدْمَتِهِ * كَذَلِكَ فَرْعُ كُلِّ صَنَّاعٍ إِلَى أَعْمَالِهِ * وَٱللَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ يَفْكُرُونَ فِي صَنَاعَاتِهِمْ *
28 ٱلصَّاعَةُ وَٱلنَّقَّاشُونَ وَأَصْحَابُ ٱلْأَلْوَانِ * إِنَّمَا حِسَابُهُمْ بِصَنَاعَاتِهِمْ وَأَعْمَالِهِمْ *

Versio VULG. LAT.

29 Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, & considerans
opus ferri: Vapor ignis uret carnes ejus, & in calore
30 fornacis concertatur: Vox mallei innovat aurem ejus, &
31 contra similitudinem vasis oculus ejus: Cor suum dabit
in consummationem operum, & vigilia sua ornabit in
32 perfectionem. Sic figulus sedens ad opus suum, con-
vertens pedibus suis rotam, qui in solicitudine positus est
semper propter opus suum, & in numero est omnis ope-
33 ratio ejus. In brachio suo formabit lutum, & ante pe-
34 des suos curvabit virtutem suam. Cor suum dabit ut con-
summet linitionem, & vigilia sua mundabit fornacem.
35 Omnes hi in manibus suis speraverunt, & unusquisque
36 in arte sua sapiens est. Sine his omnibus non ædificatur
37 civitas. Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in
38 ecclesiam non transilient. Super sellam judicis non sede-
bunt, & testamentum judicii non intelligent, neque pa-
lam facient disciplinam & judicium, & in parabolis non
39 invenientur: Sed creaturam ævi confirmabunt, & depre-
catio illorum in operatione artis, accommodantes animam
suam, & conquirentes in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

1 SApientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, &
2 in prophetis vacabit. Narrationem virorum nominato-
rum conservabit, & in versutias parabolarum simul in-
troibit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

29 † Οὕτως χαλκεὺς καθήμενος ἐγγὺς ἄκμονος, † καὶ κατα-
μανθάνων (μ) ἀργῷ σιδήρῳ. † ἀτμὶς πυρὸς (ν) πύξει σάρκας αὐτοῦ,
30 † καὶ ἐν θέρμῃ καμίνου διαμαχήσεται. † Φωνὴ ῥύμης κενιεῖ τὸ
οὖς αὐτοῦ, † καὶ καλίναντι ὁμοιώματος σκέυους οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ.
31 † Καρδίαν αὐτοῦ δώσει εἰς συντέλειαν ἔργων, † καὶ ἡ ἀγρυπνία
32 αὐτοῦ κοσμῆσαι ἐπὶ συντελείας. † (ι) Οὕτως καρφεὺς καθήμενος
ἐν ἔργῳ αὐτοῦ, † καὶ συστρέφων ἐν ποσὶν αὐτοῦ τροχὸν, † ὃς ἐν με-
ρίμνῃ κεῖται διαπαντὸς ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, † καὶ ἀναρίθμως πᾶσα
33 ἡ ἐργασία αὐτοῦ. † Ἐν βραχίονι αὐτοῦ τυπώσει πηλὸν, † καὶ πρὸ
34 ποδῶν κάμψει ἰσχὺν αὐτοῦ. † Καρδίαν δώσει συντέλεσαι τὸ χρί-
σμα, † καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ καθαρίσαι κάμινον. † Πάντες οὗτοι
35 ἐπὶ χερσὶν (ο) αὐτῶν ἐπιστήσονται, † καὶ ἕκαστος ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ σο-
36 φίζεται. † (π) Ἀνὰ αὐτῶν ἀκ(ξ)οικήσουσι πόλις, † Καὶ οὐ παροική-
37 σουσιν, οὐδὲ ἀναστήσουσιν· † καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ οὐκ ὑψωθήσονται·
38 Ἐπὶ βήματος (ο) δικαστοῦ οὐ καθίσουσι, † καὶ διαθήκην κρίματος
οὐ διανοηθήσονται, † οὐδὲ μὴ ἐκφανῶσιν (π) δικαιοσύνην καὶ κρίμα·
39 † καὶ ἐν παραβολαῖς οὐκ εὑρεθήσονται. † Ἀλλὰ κτίσμα αἰῶνος συ-
ρίσουσι † καὶ ἡ δέησις αὐτῶν ἐν ἐργασίᾳ τέχνης. † πλὴν ψ (ρ) ἐὰν
δόντος ψυχὴν αὐτῷ, καὶ (σ) διανοηθῇ ἐν νόμῳ ὑψίστου.

MS. A. (μ) ἔργον σιδήρου. (ν) τήξει. (ι) Οὕτως (ο) ἑαυτῆ, (ξ) οἰκήσει. (ο) σωθεὶς ὁ *καθίσαι, (π) παιδίαν (ρ) ὑπομένῃ. (σ) διανοηθήσεται

ΚΕΦ. ΛΘ'.

1 † Σοφίαν πάντων ἀρχαίων ἐκζητήσει, † καὶ ἐν προφητείαις
2 ἀσχοληθήσεται. † (α) Διηγήσεις ἀνδρῶν ὀνομαστῶν συντηρήσῃ,
† καὶ ἐν τροφαῖς παραβολῶν συνεισελεύσεται.

MS. A. (α) Διήγησιν

Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, & (m) addiscens pigro ferro. Vapor ignis (n) du- 29
rabit carnes ejus, et in calore fornacis concer-
tabit. Vox (o) mallei innovabit aurem ejus: 30
& contra similitudinem vasis oculi ejus. Cor 31
suum dabit in consummationem operum: &
vigilia ejus, ornare in perfectionem. Sic figu- 32
lus sedens ad opus suum, & convertens pedi-
bus suis rotam, qui in solicitudine positus est
semper in opus suum, & in numero omnis
operatio ejus. In brachio suo formabit lu- 33
tum: & ante pedes curvabit virtutem suam.
Cor suum dabit, ut consummet linitionem: et 34
vigilia ejus, mundare fornacem. Omnes hi 35
in manibus suis speraverunt: et unusquisque in
arte sua sapiens est. Sine ipsis non ædificabitur 36
civitas: Nec inhabitabunt, nec (p) inambula- 37
bunt. Et in Ecclesia non transilient, Super sellam 38
judicis non sedebunt, & testamentum ju-
dicii non intelligent: neque palam facient ju- 39
stitiam, et judicium: et in parabolis non inve-
nientur. (q) Sed creaturam ævi confirmabunt.
Et deprecatio eorum in operatione artis. (r) Tan-
tummodò accommodantis animam suam, & in
quirentis in lege Altissimi.

CAP. XXXIX.

SApientiam omnium antiquorum exquiret [sa- 1
piens,] & in prophetiis vacabit. Narrationes 2
virorum nominatorum conservabit: & in versu-
tias parabolarum simul introibit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

29 * Furno assidere, & instrumenta ponderis in-
telligere, *dum* flâmæ ignis carnem ejus rum-
punt, & ignis æstu comburitur. Ad rem men-
30 te conceptam manum admovet, & ad operis
sui idæam oculi ejus sunt intenti. Similiter
32 etiam figulus rotæ assidens, & instrumentum
suâ plantâ agitans, oculos in totius operis
sui vasa *intendit*, Et brachia ejus lutum sub-
33 igunt; & antequam moriatur, carvus est atq;
34 inflexus. Et animus ejus in opere perficiundo
versatur, & vigiliæ ejus in fornace sua fabri-
35 canda. Hi omnes, sui commodi causâ, & sin-
guli in propriæ artis exercitio industriam
collocant. Et sine his non colitur urbs: &
36 ubi habitant, non patiuntur famem. Verùm
ad consilium populi minimè sedebunt, & in
concione haud eminebunt, Nec in tribunali
37 judicii sedebunt, neq; statuta aut judicia in-
telligent: Disciplinam sapientiæ minimè per-
38 cipient, nec proverbia sapientum intelligent.
Nam in negotiis secularibus hi sunt per-
spicaces, & de arte sua exercenda cura il-
lorum est.

CAP. XXXIX.

1 IS autem qui cultui divino, & legi vitæ in-
telligendæ se dedit, simili majorum omnium
sapientiâ perquiret, & ad priscos prophe-
tas se convertet. Omnium mundi hominum
2 narrationes addiscet, & profunda quæque
considerabit:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

29 *Solerter assident camino, libræque ponde-*
ra meditantur. Ignium vapor fabri
ferrarii corpus disrumpit, & ignis æstu
aduritur atque inflammatur. Et prout in-
30 *dicat ipsi mens ejus, ita manu suâ per-*
cutit, & in operis sui figura oculos defi-
32 *git. Sic etiam figulus, rotæ assidens pe-*
dum pede versat, oculique ejus intuentur
33 *quod manus ejus operatur, Et brachio suo*
lutum crepitare facit; & est ante mortem
34 *suam inflexus & incurvus: Totus deni-*
que animus ejus est ad absolvendum opus
quod præ manibus habet, & vigiliæ ejus
35 *ad acquirendum alimentum. Omnes hu-*
jusmodi artes exercentium *studium in*
his quæ ad proprium ipsorum victum, po-
situm est: & quilibet eorum addiscit &
quærit res ad opus quod exercet pertinen-
36 *tes. Nec floret urbs, nisi adsint in ea; &*
ubicunque fuerint, minimè esuriunt. At-
tamen præcipuas in populo sedes non obti-
37 *nebunt, nec provehentur in cœtu, Nec su-*
per tribunale judicii sedebunt, & testa-
38 *menta ac jura non intelligent, Sapientiæ*
sensus non assequentur, nec animadver-
tent proverbia sapientum: quoniam inge-
nium eorum penetrans est & acutum in
artibus munâi, & studium illorum in opi-
ficiis suis.

CAP. XXXIX.

1 *AT verò qui animum suum addixerit*
ad instituendam vitam in timore Dei, &
legem vitæ intelligendam, is quidem sapi-
entiam quæret quemadmodum quæsierunt
eam prædecessores omnes, ad præteritorum
2 *prophetarum libros se convertet, Terri-*
colarum prudentum dicta animo concipi-
et, & res præteritas meditabitur:

Versio VULG. LAT.

3 Occulta proverbiorum exquiret, & in abſconditis para-
4 bolarum converſabitur. In medio magnatorum miniſtra-
5 bit, & in conſpectu præſidis apparebit. In terram alie-
nigenarum gentium pertranſiet : bona enim & mala
6 in hominibus tentabit. Cor ſuum tradet ad vigilan-
dum diluculò ad Dominum, qui fecit illum, & in con-
7 ſpectu Altiſſimi deprecabitur. Aperiet os ſuum in ora-
8 tione, & pro delictis ſuis deprecabitur. Si enim Domi-
nus magnus voluerit, ſpiritu intelligentiæ replebit il-
9 lum : Et ipſe tanquam imbres mittet eloquia ſapientiæ
10 ſuæ, & in oratione confitebitur Domino : Et ipſe di-
riget conſilium ejus, & diſciplinam, & in abſconditis
11 ſuis conſiliabitur. Ipſe palàm faciet diſciplinam doctri-
12 næ ſuæ, & in lege teſtamenti Domini gloriabitur. Col-
laudabunt multi ſapientiam ejus, & uſque in ſeculum non
13 delebitur. Non recedet memoria ejus, & nomen ejus requi-
14 retur à generatione in generationem. Sapientiam ejus
15 enarrabunt gentes, & laudem ejus enuntiabit eccleſia. Si
permanſerit, nomen derelinquet plus quàm mille : & ſi
16 requieverit, proderit illi. Adhuc conſiliabor, ut enar-
17 rem : ut furore enim repletus ſum. In voce dicit ; Ob-
audite me, divini fructus, & quaſi roſa plantata ſuper
18 rivos aquarum fructificate. Quaſi Libanus odorem ſua-
19 vitatis habete. Florete flores, quaſi lilium, & date odo-
rem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, &
benedicite Dominum in operibus ſuis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

3 †Ἀπόκρυφα παροιμιῶν ἐκζητήσει, † καὶ ἐν αἰνίγμασι παραβολῶν
4 ἀναστραφήσε). †Ἀναμέσον μεγιστάνων διακονήσει, † καὶ ἔναντι
5 ἡγεμόνος ὀφθήσε). †Ἐν γῇ ἀλλογενῶν ἐθνῶν διελεύσεται,
6 † ἀγαθὰ γὰρ καὶ κακὰ (β) ἐν ἀνθρώποις ἐπείρασε. †Τὴν καρδίαν
αὐτοῦ δώσει ὀρθρίσαι πρὸς κύριον † ποιήσαι αὐτὸν, † καὶ
7 ἔναντι ὑψίστου δεηθήσε). † Καὶ ἀνοίξει (γ) τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν
8 προσευχῇ, † καὶ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ δεηθήσε). †Ἐὰν (δ) κύ-
ριος ὁ μέγας θελήσῃ, † πνεύματι συνέσεως (ε) ἐμπλησθήσε).
9 †Αὐτὸς ἀνομβρήσει ῥήματα σοφίας αὐτοῦ, † καὶ ἐν προσευχῇ ἐξο-
10 μολογήσε) κυρίῳ. †Αὐτὸς κατευθύνει βουλὴν αὐτοῦ καὶ ἐπιστήμην,
11 † καὶ ἐν τοῖς ἀποκρύφοις αὐτοῦ διανοηθήσε). †Αὐτὸς (ζ) ἐκφανεῖ
παιδείαν διδασκαλίας αὐτοῦ, † καὶ ἐν νόμῳ (η) διαθήκης κυρίου
12 καυχήσε). †Αἰνέσουσιν τὴν σύνεσιν αὐτοῦ πολλοί, (θ) †ἕως τοῦ αἰῶνος
13 οὐκ ἐξαλειφθήσεται· † Οὐκ ὑστερήσε) τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, † καὶ
14 (ι) ὄνομα αὐτοῦ ζήσε) εἰς γενεὰς γενεῶν. †Τὴν σοφίαν αὐτοῦ
(κ) διηγήσον) ἔθνη, † καὶ † ἔπαινον αὐτοῦ ἐξαγγελεῖ ἐκκλησία.
15 †Ἐὰν ἐμμείνῃ ὄνομα χιλιοστὸν ἢ χίλιοι, † καὶ ἐὰν (λ) ἀναπαύσῃ
16 ἐμποιεῖ αὐτῷ. †Ἔτι διανοηθεὶς (μ) ὁμιλήσομαι, † καὶ ὡς πλησ-
17 μονὴ ἐπλήρωθην. †Εἰσακούσατέ μου υἱοὶ ὅσιοι, καὶ βλασ-
18 στήσατε † ὡς ῥόδον θυμιῶσαν ἐπὶ ῥεύματος (ν) ἀχῷ· †Καὶ ὡς
19 λίβανος εὐωδιάσατε ὀσμὴν, † Καὶ ἀνθήσατε ἄνθος ὡς κρίνον·
† πλάσατε ὀσμὴν καὶ αἰνέσατε ᾠδὴν· † εὐλογήσατε κύριον ἐπὶ
πᾶσι τοῖς (ν) ἔργοις·

MS. A. (β) ἀνθρώποις (γ) στόμα (δ) ὁ κύριος (ε) ἐμπλήσῃ
αὐτόν. (ζ) ἐκφανεῖ (η) κυρίου διαθήκης (θ) καὶ ἕως (ι) τὸ ὄνομα
αὐτοῦ ζητήσε) (κ) διηγήσε) (λ) παύσηται (μ) ἐκδιηγηθήσομαι, (ν) ὑχῷ· (ν) ἔργοις αὐτοῦ·

Occulta proverbiorum exquiret, & in ænigma- 3
tibus parabolarum converſabitur. In medio ma- 4
gnatorum miniſtrabit, & in conſpectu præſidis
apparebit. In terram alienigenarum gentium per- 5
tranſiet : bona enim & mala in hominibus ten-
tavit. Cor ſuum tradet ad vigilandum dilu- 6
culò ad Dominum, qui fecit illum : & in con-
ſpectu Altiſſimi deprecabitur. Et aperiet os ſuum 7
in oratione : & pro delictis ſuis deprecabitur.
Si Dominus magnus voluerit ; ſpiritu intelli- 8
gentiæ replebitur. Ipſe tanquam imbres emittet 9
verba ſapientiæ ſuæ : & in oratione confi-
tebitur Domino. Ipſe dirigit conſilium ejus, 10
& ſcientiam, & in abſconditis ejus meditabi-
tur. Ipſe palàm faciet diſciplinam doctrinæ ſuæ, 11
& in lege teſtamenti Domini gloriabitur. Collau- 12
dabunt multi intelligentiam ejus : (a) uſque in
ſeculum non delebitur. Non recedet memoria e- 13
jus : & nomen ejus vivet in generationes genera-
tionum. Sapientiam ejus enarrabunt gentes : 14
& laudem ejus enuntiabit eccleſia. Si perman- 15
ſerit ; nomen derelinquet pluſquàm mille : &, ſi
requieverit ; acquirit ſibi. Adhuc meditatus 16
enarrabo ; & tanquam plenilunium, repletus
ſum. Exaudite me, filii ſancti, & germinate 17
quaſi roſa plantata ſuper rivum (b) agri. Et 18
quaſi thus odorem ſuavitatis emittite : Et flo- 19
rete florem, quaſi lilium : diffundite odorem, &
collaudate canticum. Benedicite Dominum in
omnibus operibus :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܣܒܥܐ ܒܚܟܡܬܐ ܕܐܠܗܐ ܘܒܣܬܪ̈ܐ ܕܒܪ̈ܝܬܐ ܢܐܡܪ ܘܢܬܒ̈ܥ ܒܡ̈ܠܐ ܕܩܫ̈ܝܛ̈ܐ ܘܒܫ̈ܪܪ ܒܡ̈ܠܐ ܕܐ̈ܝܩ̈ܪ ܘܒܡ̈ܠܐ ܕܐ̈ܝܩ̈ܪ ܢܬܒ̈ܥ ܘܒܡ̈ܠܐ ܕܩܫ̈ܝܛ̈ܐ ܢܫ̈ܪ

Versio VULG. LAT.

20 Date nomini ejus magnificentiam, & confitemini illi in
21 voce labiorum vestrorum, & in canticis labiorum, & ci-
22 tharis, & sic dicetis in confessione; Opera Domini uni-
23 versa bona valdé. In verbo ejus stetit aqua sicut conge-
24 ries: & in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum:
25 Quoniam in præcepto ipsius placor fit, & non est mino-
26 ratio in salute ipsius. Opera omnis carnis coram illo, &
27 non est quidquam absconditum ab oculis ejus. A seculo
28 usque in seculum respicit, & nihil est mirabile in con-
29 spectu ejus. Non est dicere; Quid est hoc, aut quid est
30 istud: omnia enim in tempore suo quærentur. Benedictio
31 illius quasi fluvius inundavit. Quomodò cataclysmus ari-
32 dam inebriavit; sic ira ipsius gentes, quæ non exquisierunt
33 eum, hæreditabit. Quomodò convertit aquas in siccita-
34 tem, & siccata est terra: & viæ illius viis illorum di-
rectæ sunt: sic peccatoribus offensiones in ira ejus. Bona
bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala.
Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & fer-
rum, sal, lac, & panis similagineus, & mel, & botrus uvæ,
& oleum, & vestimentum. Hæc omnia sanctis in bona, sic
& impiis & peccatoribus in mala convertentur. Sunt spi-
ritus, qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo con-
firmaverunt tormenta sua. In tempore consummationis
effundent virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos,
placabunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 † Δότε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μεγαλωσύνην, † καὶ ἐξομολογήσασθε ἐν
ὑμνήσει αὐτοῦ, † ἐν ᾠδαῖς χειλέων καὶ ἐν κινύραις † καὶ οὕτως ἐρεῖτε
21 ἐν ἐξομολογήσει, † Τὰ ἔργα κυρίου πάντα ὅτι καλὰ σφόδρα, † καὶ
πᾶν πρόσταγμα ἐν καιρῷ αὐτοῦ (ξ) ἔσται, † πάντα γὰρ ἐν καιρῷ αὐτοῦ
22 ζητηθήσεται. † Ἐν λόγῳ αὐτοῦ ἔστη ὡς ὑμωνία ὕδωρ, καὶ ἐν ῥή-
23 ματι στόματος αὐτοῦ ἀποδοχεῖα ὑδάτων. † Ἐν προσάγματι αὐτοῦ
πᾶσα εὐδοκία, † καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐλαττώσει τὸ σωτήριον
24 αὐτοῦ. † Ἔργα πάσης σαρκὸς ἐνώπιον αὐτοῦ, † καὶ οὐκ ἔστι
25 κρυβῆναι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. † Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ἕως
τοῦ αἰῶνα ἐπέβλεψε, † καὶ οὐδέν ἐστι θαυμάσιον ἐναντίον αὐτοῦ.
26 † Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, Τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; † πάντα γὰρ εἰς (ρ) χρείας αὐ-
27 τῶν ἔκτισαι. † Ἡ εὐλογία αὐτοῦ ὡς ποταμὸς ἐπεκάλυψεν,
28 Καὶ ὡς σκλακυσμὸς ξηρὰν ἐμέθυσεν. † οὕτως ὀργὴν αὐτοῦ
29 ἔθνη κληρονομήσει, (σ) † Ὡς μεθέστρεψεν ὕδατα εἰς ἅλμην. † Αἱ
ὁδοὶ αὐτοῦ τοῖς ὁσίοις εὐθεῖαι, † οὕτως τοῖς ἀνόμοις προσκόμματα.
30 † Ἀγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἔκτισαι ἀπ' ἀρχῆς, † οὕτως τοῖς ἁμαρτω-
31 λοῖς κακά. † Ἀρχὴ πάσης χρείας εἰς ζωὴν ἀνθρώπου, † ὕδωρ,
(τ) πῦρ, καὶ σίδηρος, καὶ (υ) ἅλας, καὶ σεμίδαλις † πυρὸς, καὶ μέλι,
32 καὶ γάλα, † αἷμα σταφυλῆς, καὶ ἔλαιον, καὶ ἱμάτιον. † Ταῦτα πάντα τοῖς
εὐσεβέσιν εἰς ἀγαθὰ, οὕτως τοῖς ἁμαρτωλοῖς πρασσόμενα εἰς κακά.
33 † Εἰσὶ πνεύματα ἃ εἰς ἐκδίκησιν ἔκτισαι, † καὶ ἐν θυμῷ αὐτῶν
34 ἐστερέωσε πάσχας αὐτῶν. † (ψ) Καὶ ἐν καιρῷ συντελείας ἰσχὺν ἐκ-
χέουσιν, † καὶ τὸν θυμὸν τοῦ ποιήσαντος αὐτοὺς κοπάσουσιν.

Date nomini ejus magnificentiam, et confitemini in laudatione ejus, in canticis labiorum, & in citharis. Et sic dicetis in confessione; Opera 20 21
Domini universa (c) quæ bona valde: & omne præceptum in tempore suo erit, (d) omnia enim in tempore suo quærentur. In verbo ejus stetit aqua, 22
sicut congeries, & in sermone oris illius, exceptoria aquarum. In præcepto ipsius omne beneplacitum: & non est qui minuat salutare illius. Opera 23 24
omnis carnis coram illo: & non est abscondi ab oculis ejus. A seculo in seculum respexit: et nihil est admirabile in conspectu illius. 25
Non est dicere; Quid est hoc? ad quid hoc? (e) 26
Omnia enim ad usus ipsorum creata sunt. Benedictio illius, quasi fluvius inundavit, Et quo- 27 28
modò cataclysmus, aridam inebriavit. Sic iram suam, gentes hæreditare faciet, Sicut convertit 29
aquas in salsuginem. Viæ illius sanctis directæ: sic iniquis offensiones. Bona bonis creata sunt ab 30
initio: sic peccatoribus mala. Principium omnis 31
rei necessariæ ad vitam hominis, aqua, ignis, & ferrum, & sal, & siligo tritici, & mel, & lac, sanguis uvæ, & oleum, & vestimentum. Hæc omnia 32
sanctis in bona: sic peccatoribus in mala convertentur. Sunt spiritus, qui ad vindictam creati 33
sunt: & in furore suo confirmaverunt flagella (f) sua. Et in tempore consummationis effundunt 34
virtutem: et furorem ejus, qui fecit illos, sedabunt.

MS.A. (ξ) ἔσαι, ἐκ ἔστιν ἀπεῖν, Τί τοῦτο, εἰς τί τοῦτο; πάντα γὰρ ἐν καιρῷ (ο) ὑδὲν (π) θαυμαστὸν (ρ) χρείαι (σ) Αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ τοῖς ὁσίοις εὐθεῖαι, οὕτως τοῖς ἀνόμοις προσκόμματα, Ὡς μεθέστρεψεν ὕδατα εἰς ἅλμην. Ἀγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς (τ) καὶ πῦρ, (υ) ἅλας, καὶ σεμίδαλις, πυρὸς, (ψ) Ἐν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

20 * ܟܠ ܚܕ ܡܢ ܥܒܕܝ ܐܠܗܐ ܫܦܝܪ ܒܗ̈ ܘܟܠ ܚܕ ܡܢ ܗ̈ܘ ܠܡܕܡ ܐܬܒܪܝ ܘܠܡܫܡܫ ܒܗ̈ ܐܝܟ ܕܐܬ ܠܗ ܠܡܬܒ ܠܗ̈ ܘܠܐ ܡܢ ܕܢܐܡܪ ܡܐ ܗܕܐ ܘܠܡܐ ܗܕܐ ܐܠܐ ܟܠ ܚܕ ܒܥܕܢܗ ܡܬܒܥ

Versio VULG. LAT.

35 Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam
36 creata sunt: Bestiarum dentes, & scorpii, & serpentes,
37 & rhomphæa vindicans in exterminium impios. In mandatis ejus epulabuntur, & super terram in necessitatem præparabuntur, & in temporibus suis non præterient ver-
38 bum. Propterea ab initio confirmatus sum, & consilia-
39 tus sum, & cogitavi, & scripta dimisi. Omnia opera Domini bona, & omne opus horâ suâ subministrabit.
40 Non est dicere; Hoc illo nequius est: omnia enim in
41 tempore suo comprobabuntur. Et nunc in omni corde & ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

1 Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam, à die exitûs de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ, in matrem omnium.
2 Cogitationes eorum, & timores cordis, adinventio expectationis, & dies finitionis: A residente super sedem glorio-
4 sam, usque ad humiliatum in terra & cinere: Ab eo qui utitur hyacintho, & portat coronam, usque ad eum qui operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio, &
5 timor mortis, iracundia perseverans, & contentio. Et in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat scien-
6 tiam ejus. Modicum tanquam nihil in requie, & ab eo in
7 somnis, quasi in die respectûs. Conturbatus est in visu cordis sui, tanquam qui evaserit in die belli. In tempore salutis suæ exurrexit, & admirans ad nullum timorem:
8 Cum omni carne, ab homine usque ad pecus, & super peccatores septuplum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

35 Πῦρ καὶ χάλαζα καὶ λιμὸς καὶ θάνατος, † πάντα ταῦτα εἰς ἐκδί-
36 κησιν ἔκτισται. † Θηρίων ὀδόντες καὶ σκορπίοι καὶ ἔχεις † καὶ ῥομ-
37 φαία ἐκδικοῦσα εἰς ὄλεθρον ἀσεβῶν, † Ἐν τῇ ἐντολῇ αὐτῆς εὐ-
φρανθήσονται, † καὶ ἐπὶ τῆς γῆς εἰς (φ) χρείας ἑτοιμασθήσονται,
38 † καὶ ἐν (χ) τοῖς καιροῖς αὐτῶν οὐ παρελεύσονται λόγον. † Διὰ τοῦτο
39 ἐξ ἀρχῆς ἐστοχάσθην, † καὶ διενοήθην, καὶ ἐν χαρτῇ ἀφῆκα. † Τὰ
ἔργα κυρίου πάντα ἀγαθά, † καὶ πᾶσαν χρείαν ἐν ὥρᾳ αὐτῆς χορη-
40 γήσει. † Καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, Τοῦτο τούτου πονηρότερον, † πάντα
41 γὰρ ἐν καιρῷ (ψ) εὐδοκιμηθήσεται. † Καὶ νῦν ἐν πάσῃ καρδίᾳ καὶ
στόματι ὑμνήσατε, † καὶ εὐλογήσατε τὸ ὄνομα κυρίου.

MS. A. (φ) χεῖρας (χ) καιροῖς (ψ) εὐδοκιμήσει.

ΚΕΦ. μ΄.

1 † Ἀσχολία μεγάλη ἔκτισται παντὶ ἀνθρώπῳ, † καὶ ζυγὸς βαρὺς
ἐπὶ υἱοὺς Ἀδάμ, † ἀφ' ἡμέρας ἐξόδου ἀπὸ γαστρὸς μητρὸς αὐτῶν
2 † ἕως ἡμέρας ἐπὶ (α) ταφῆν εἰς μητέρα πάντων. † Τὰς διαλο-
γισμὰς αὐτῶν καὶ φόβον (β) καρδίας, † ἐπίνοια προσδοκίας, ἡμέρα
3 τελευτῆς. † Ἀπὸ καθημένου ἐπὶ θρόνου (γ) ἐν δόξῃ, † καὶ ἕως
4 ταπεινουμένου ἐν γῇ καὶ σποδῷ· † Ἀπὸ φοροῦντος (δ) ὑάκινθον
καὶ στέφανον, † καὶ ἕως περικαλυπτομένου ὠμόλινον· Θυμὸς καὶ ζῆλος
καὶ ταραχὴ καὶ σάλος † καὶ φόβος θανάτου καὶ (ε) μιαίαμα καὶ ἔρις,
5 † Καὶ ἐν καιρῷ ἀναπαύσεως ἐπὶ κοίτης † ὕπνος νυκτὸς ἀλλοιοῖ
6 γνῶσιν αὐτοῦ. † Ὀλίγον ὡς οὐδὲν ἐν ἀναπαύσει, † καὶ ἀπ' ἐκείνου ἐν
7 ὕπνοις ὡς ἐν ἡμέρᾳ σκοπιᾶς. † Ταραχθησόμενος ἐν ὁράσει καρδίας
αὐτοῦ, † ὡς ἐκφεύγων ἀπὸ πρόσωπο πολέμου. † Ἐν καιρῷ σωτηρίας
8 αὐτοῦ ἐξηγέρθη, † καὶ ἀποθαυμάζων εἰς οὐδὲν φόβον. † Μετὰ πάσης
σαρκὸς ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, † καὶ ἐπὶ ἁμαρτωλῶν ἑπταπλασία

MS. A. (α) ταφῆς (β)* καρδίας (γ) ἐν δόξῃ, ὡς ταπεινουμένου
(δ) ὑακίνθινον (ε) μιάσμα

Ignis, et grando, et fames, et mors, omnia hæc ad 35
vindictam creata sunt. Bestiarum dentes, et
scorpii, et viperæ; et romphæa vindicans in 36
exterminiũ impios, In (g) mandato ejꝰ lætabuntur:
et super terram in (b) necessitates præparabun- 37
tur: et in temporibus suis non præterient verbum.
Propterea ab initio confirmatus sum, et medita- 38
tus sum, et in scriptura reliqui. Omnia opera Do- 39
mini bona: et omnem usum in tempore ejus sub-
ministrabunt. Et non est dicere; Hoc illo nequius 40
est: omnia enim in tempore comprobabuntur.
Et nunc in omni corde et ore collaudate, et be- 41
nedicite nomen Domini.

CAP. XL.

Occupatio magna creata est omni homini, & 1
jugum grave super filios Adam, à die exitûs de
ventre matris eorum, usque in diem (a) in se-
pultura in matrem omnium. Cogitationes eorum, 2
& timorem cordis, consideratio expectationis,
dies finitionis. A residente super thronum in 3
gloria, & usque ad humiliatum in terra, & ci-
nere: Ab eo qui portat hyacinthum, & coronam, 4
& usque ad eum qui operitur lino crudo: Fu-
ror, & zelus, & tumultus, & fluctuatio, &
timor mortis, & iracundia perseverans, et con- 5
tentio, Et in tempore refectionis in cubili somnus
noctis immutat cognitionem ejus. Modicum tan- 6
quam nihil in requie; & ab eo in somnis, quasi
in die speculæ, Conturbatus est in visu cordis 7
sui; tanquam qui evasit à facie belli: in tem-
pore salutis suæ exurrexit, et admirans ad nul-
lum terrorem. Cum omni carne ab homine usque 8
ad pecus: et super peccatores septupla,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

35 * حثُوا بقُمر حصّة. سُبّ. * مُحصّلا مُقصُحصّة. لا مُحصّحب مُحصّة.
36
37 * مُحصّلا بحُم حبُعصه بإحبُه. ؟هذبحه حتّت إنقُا. بحصُحُا حصّبُحم حُحصّم
38 مُحصّم. * مُحصّصّة حصّبُحم. مُحصّم. مُحصّلا وحصّ. حزّحصّنه ؟إحبّنة. * مُحصّم
39 بإحمُحز بإصُنا حبُعص مُحصّم صُنا. مُحصّلا بحُحصّة مُحبُعصم حُاوبُا. مُحبُحم أحصّة.
40 مُحصّحبُحبُم. * مُحصّلا حصّحه حُحصّة. حزّحه لُاحُصُا. مُحصّحه حُحصّه.

* مُحصّلاة. * مَر *

1 * ؟حصّلُا ؟ومُحصُا. حزّا لُحصُا. مُحبُحصّا إمتقا. لا حتّت إنقُا. بحُم مُحصُا بإحصّه بحُم
2 حُحصّا ؟إحصّة. حبُمُا بإصّصحم لازحُا بإحتبا. * إحصّحصّحصّة. مُازحبُا بإحُحصّة.
3 مُحبُمُا بإحُحتّحصّة. حبُمُا حُحصّمُا بإحصّاصّة. * بحُم مُحصّحب حصّوحصّمُا بإحتحُا. مُحبُمُا
4 حُحصّحب حُحزّا مُحصّصّمُا. * مُحصّم مُحصّت لُحُا. مُحبُمُا لاحُحم بإحُحصّم حُحصّمُا
5 بإحصّحصّحصّة. * ؟حُحزّا مُحبُحصّمُا مُحبُحُا. مُحبُحصّا. مُحبُحصّحب مُحصّا. سُحبُحُا مُحصّحُا. مُحبُحُا
7 بإحصّاحصّم لا حبُحصّصّة. حصّحبُا بإحُحُا بحُحُم حصّة. * بإحصّحصّحب حسّبُمُا بإحُحُا.
8 ؟حصّحبُحُا بإحتحُم بحُم مُبُم ؟إحصّة. * ؟ي ؟إحبُحُا حُححصّه. مُحصّاحصّ مُحبُا بإحُحصّه حُحصّه مُحبُحُم.

Quo tempore præcipit illis, gestiunt; Et 35
cunctis diebus suis verbum ejus minimè re- 36
tractant, Quoniam ab initio creata fue- 37
runt. Intelligite filii hominum, quòd in li-
bro scripta sint hæc omnia, Cuncta Dei 38
opera sunt optima, & res quælibet ad oppor-
tunum tempus creata; Nec sit dicere, Hoc 39
illo pejus est: nam omnia sunt in horreis
collecta, & oportuno tempore vigebunt.
Itaque toto animo vestro Deum benedicite, 40
& nomen ejus celebrate.

CAP. XL.

Negotia ingentia variásq; res arduas cre- 1
avit Deus adversùs homines: ex quo *enim* die
egrediuntur ex utero matris suæ, quousq; per-
veniant ad terram viventium, Gloria eorum, 2
& cogitatio cordis ipsorum, & finis sermo-
num eorum ad diem obitûs usque; (Ab his 3
qui sedent in thronis regiis, usque ad eos qui
humi, & in cinere sedent: A diademate cin- 4
ctis, usq; ad eos qui sunt vestimento paupe-
tatis induti;) Sunt indignatio, mœror, & 5
æmulatio, timor, & mortis formido, conten-
tio & pervicacia, *quæ* etiam dum super lec-
tis suis quiescunt in somno nocturno, excitant
eos. Qui visionem nocturnam consultat, si- 7
milis est homini persecutorem fugienti. Si- 8
quam habeat in animo voluptatem, exper-
rectus deprehendit se nihil habere.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

35 * وَإِذَا أُمِرَ بِهَلَاكِهِمْ تفرح * وَلَا تُخَالِفُ قَوْلَهُ جَمِيعَ أَيَّامِ ٱلْخَلِيقَةِ * لِأَنَّهَا خُلِقَتْ مِنَ ٱلْبَدْءِ
36
37 لِأَكْمَالِ مَسَرَّتِهِ. أَفْهِمُوا أَيُّهَا ٱلنَّاسُ أَنَّ جَمِيعَ هٰذِهِ ٱلْأَشْيَاءِ مَكْتُوبَةٌ فِي كِتَابِ ٱللهِ * وَجَمِيعَ
38 أَعْمَالِهِ حَسَنَةٌ صَالِحَةٌ. وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ بِحِينِهِ * وَلَمْ يَقْدِرْ أَحَدٌ أَنْ يَقُولَ. هٰذَا نَافِعٌ وَهٰذَا
39 ضَارٌّ. لِأَنَّهَا كُلَّهَا مَعْ عَمَلِهَا مَكْتُوبَةٌ عِنْدَ ٱللهِ. وَإِذَا أُمِرَ طَهَرَ * أَمَّا ٱلْآنَ فَٱشْكُرُوا
40 ٱللهَ مِنْ قُلُوبِكُمْ * وَسَبِّحُوا لِٱسْمِهِ. * ٱلْفَصْلُ ٱلْأَرْبَعُونَ *

1 * لَقَدْ خَلَقَ أَشْيَاءَ كَثِيرَةً وَأَجْنَاسًا كَثِيرَةً * وَأَوْجَبَ عَلَى ٱلنَّاسِ مُنْذُ تَوَلَّدُوا مِنْ
2 بُطُونِ أُمَّهَاتِهِمْ. وَإِلَى أَنْ يَرْجِعُوا إِلَى أَرْضِ ٱلْأَحْيَاءِ * تَسْبِيحُهُمْ وَبَيَاتُ قُلُوبِهِمْ وَأَحَنُّ أَيَّامِهِمْ
3 وَكَلَامُهُمْ إِلَى ٱلْمَمَاتِ * تَعْلِيمُهَا مِنَ ٱلْجَالِسِينَ عَلَى مَنَابِرِ ٱلْمُلْوكِ إِلَى ٱلَّذِينَ يَقْعُدُونَ عَلَى
4 ٱلتُّرَابِ وَٱلرَّمَادِ * وَمِنْ عَاقِدِينَ ٱلتَّاجَ إِلَى ٱلَّذِينَ يَلْبَسُونَ لِبَاسَ ٱلْمَسْكَنَةِ * وَٱلْغَضَبُ
5 وَٱلْحَزَنُ * وَٱلْغَيْرَةُ * وَٱلْفَرَحُ * وَمَخَافَةُ ٱلْمَوْتِ * وَٱلْمُشَاجَرَةُ * وَٱلْمُقَاوَمَةُ * وَفِي ٱلْوَقْتِ ٱلَّذِي
7 يَسْتَرِيحُونَ عَلَى أَسِرَّتِهِمْ فِي نَوْمِ ٱللَّيْلِ * يُفْزِعُهُمْ وَيُرِقُّ نَوْمَهُمْ * ٱلَّذِي يُومِنُ بِرُؤْيَا ٱللَّيْلِ
8 وَيُسَاوِرُهَا * يَشْبَهُ ٱلْهَارِبَ مِنْ بَيْنِ يَدَيِ ٱلْعَدُوِّ * وَإِنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ فِكْرٌ بِهٰذَا * يَتَنَبَّهُ
وَيَرَى أَنَّهُ لَمْ يَكْسِبْ شَيْئًا.

Cúmque eos perimere jubentur, gau- 35
dent; Nec resistunt ejus dicto cunctis 36
diebus creaturæ: Quoniam ab initio 37
creata sunt ad exequendam ipsius vo-
luntatem. Intelligite ô homines, res istas
omnes scriptas esse in libro Dei, Et 38
omnia opera ejus pulchra esse ac bona,
& res singulas oportuno tempore crea-
tas esse; Neminémque dicere posse, Hoc 39
utile, illud verò anxium est: hæc enim
omnia cum efficacitate sua recondita
sunt apud Deum, & quandocumque ju-
bentur, apparent. Nunc autem Deo 40
gratias agite ex cordibus vestris, &
laudate nomen ejus.

CAP. XL.

Res quidem multas, multáque gene- 1
ra creavit, ac imposuit hominibus ex
quo nati sunt ex utero matrum suarum
quoad revertantur in terram vitæ. Fa- 2
ctantiam eorum, animorum firmitatem,
terminum dierum verborúmque ipsorum
ad mortem usque, Deprehendes è se- 3
dentibus super solia regalia usque ad
eos qui sedent super pulverem ac cine-
rem, Et ex iis qui tiaram nectunt usque 4
ad eos qui veste paupertatis induuntur.
Et ira, tristitia, invidia, gaudium, ti- 5
mor mortis, altercatio, & rixa (etiam
tempore quo super lectis suis quiescunt
in sopore nocturno) terrent eos, corúm-
que somnum extenuant. Qui noctur- 7
nis visionibus fidem adhibet, eásque
consuluat, similis est fugienti à conspe- 8
ctu inimici. Et si quam habeat in cor-
de his de rebus cogitationem, evigilans
videt se nihil acquisisse.

CAP. XL.

Versio VULG. LAT.

9 Ad hæc mors, sanguis, contentio, & rhomphæa, op-
10 pressiones, fames, & contritio, & flagella: Super iniquos
creata sunt hæc omnia, & propter illos factus est cataclys-
11 mus. Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur, &
12 omnes aquæ in mare revertentur. Omne munus, & iniqui-
13 tas delebitur, & fides in seculum stabit. Substantiæ injusto-
rum ficut fluvius siccabuntur, & ficut tonitruſi magnum in
14 pluvia personabunt. In aperiendo manus suas lætabitur:
15 sic prævaricatores in consummatione tabescent. Nepo-
tes impiorum non multiplicabunt ramos, & radices im-
16 mundæ super cacumen petræ sonant. Super omnem aquam
& ripam fluminis ante omne fœnum evel-
17 letur. Gratia sicut paradisus in benedictionibus, & mi-
18 sericordia in seculum permanet. Vita sibi sufficientis
operarii condulcabitur, & in ea invenies thesaurum.
19 Filii, & ædificatio civitatis confirmabit nomen, & su-
per hæc mulier immaculata computabitur. Vinum &
20 musica lætificant cor: & super utraque dilectio sapien-
21 tiæ. Tibiæ & psalterium suavem faciunt melodiam, &
22 super utraque lingua suavis. Gratiam & speciem de-
siderabit oculus tuus, & super hæc virides sationes.
23 Amicus & sodalis in tempore convenientes, & super
24 utrosque mulier cum viro. Fratres in adjutorium in
tempore tribulationis, & super eos misericordia libe-
25 rabit. Aurum & argentum est constitutio pedum: &
super utrumque consilium beneplacitum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 Πρὸς ταῦτα. †Θάνατος καὶ αἷμα καὶ ἔρις καὶ ῥομφαία, ἀναγκαὶ,
10 λιμὸς καὶ σύντριμμα καὶ μάστιξ, †Ἐπὶ πᾶν ἀνόμως ἐκτίσθη(ε)ταῦτα
11 πάντα, †καὶ δι' αὐτὸς ἐγένετο ὁ κατακλυσμός. †Πάντα ὅσα ἀπὸ γῆς
εἰς γῆν(ζ) ἀναστρέφει, †καὶ ἀπὸ ὑδάτων εἰς θάλασσαν ἀναπέμπει.
12 †Πᾶν δῶρον καὶ ἀδικία ἐξαλειφθήσεται, † καὶ πίστις εἰς τὸν αἰῶνα
13 στήσῃ. † Χρήματα ἀδίκων ὡς ποταμὸς ξηρανθήσῃ, † καὶ ὡς
14 βροντὴ μεγάλη ἐν ὑετῷ ἠχήσει. †Ἐν τῷ ἀνοῖξαι αὐτὸν χεῖρας,
εὐφρανθήσεται, †ὅτως οἱ παρεξαίνοντες εἰς συντέλειαν (κ)ἐκλεί-
15 ψουσιν. †Ἔκγονα ἀσεβῶν οὐ πληθυνεῖ κλάδους, † καὶ ῥίζαι ἀκά-
16 θαρτοι ἐπ' ἀκροτόμου πέτρας. †(θ)Ἄχη ἐπὶ παντὸς ὕδατος καὶ
17 (ι) χείλους ποταμοῦ † πρὸ παντὸς χόρτου ἐκτιλήσῃ. † Χάρις ὡς
παράδεισος ἐν εὐλογίαις, † καὶ ἐλεημοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα διαμενεῖ.
18 † Ζωὴ αὐτάρκους ἐργάτου γλυκανθήσῃ, † καὶ ὑπὲρ (κ) ἀμφότερα
19 ὁ εὑρίσκων θησαυρός. † Τέκνα καὶ οἰκοδομὴ πόλεως στηρίζουν
20 ὄνομα, † καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα γυνὴ ἄμωμος λογίζεται. † Οἶνος
καὶ μουσικὰ εὐφραίνουσι καρδίαν, † καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα ἀγάπησις
21 σοφίας. † Αὐλὸς καὶ ψαλτήριον ἡδύνουσι (λ) μέλη, † καὶ ὑπὲρ
22 ἀμφότερα γλῶσσα ἡδεῖα. †Χάριν καὶ κάλλος ἐπιθυμήσῃ(μ)ὁ ὀφθαλ-
23 μός ζων, † καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα χλόην σπόρου. †Φίλος ἐν ἑτοίμῳ
εἰς καιρὸν ἀπαντῶντες, † καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα γυνὴ (ν) μετ' ἀνδρός.
24 †Ἀδελφοὶ καὶ βοήθεια εἰς καιρὸν θλίψεως, καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα
25 ἐλεημοσύνη(ν) ῥύσεται. † Χρυσίον καὶ ἀργύριον ἑστήσουσι πόδα,
† καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα βουλὴ εὐσχημοσύνης.

MS. A. (ε) πάντα ταῦτα, (ζ) ἀναστρέψει, (κ) ἐκλείψουσιν.
(θ)Ἄχε (ι)χείλους (κ)* ἀμφοτέρας διείσκων(λ) μέλη, (μ)ὀφθαλμὸς, καὶ ὑπὲρ(ν) μετ' (ν) ῥύσ).

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

9 * ܟܠ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܡܫܬܘܬܗܘܢ ܥܡ ܢܦܫܗܘܢ ܘܚܠܡ ܥܬܝܪ ܠܐ ܢܫܬܟܚ ܡܢ ܥܡܗ ܀
10 ܟܠ ܡܕܡ ܕܡܢ ܐܪܥܐ ܠܐܪܥܐ ܗܘ ܬܗܘܐ ܘܟܠ ܡܕܡ ܕܡܢ ܪܘܡܐ ܠܪܘܡܐ ܗܘ ܢܗܘܐ ܀
11 ܟܠ ܡܢ ܕܚܛܐ ܘܛܥܐ ܗܘ ܢܬܚܒܠ ܘܢܬܒܛܠ ܀ * ܟܠ ܡܕ ܕܡܢ ܫܡܝܐ ܠܥܠ ܗܘ ܢܬܦܫܛ
12 ܘܢܬܚܒܠ ܀ * ܥܒܕܝ ܚܛܗ ܠܐ ܢܗܘܘܢ ܠܗ ܒܢܝ ܥܡܗ ܀ * ܢܬܩܛܠ ܒܥܡܗ ܘܢܫܠ
13 ܢܚܪܒܘܢ ܀ ܘܐܢܫ ܢܫܘܝܐ ܒܥܠܡ ܚܝܬܐ ܡܬܬܟܝ ܀ ܘܗ ܕܐܬܐ ܠܐ ܢܫܬܟܚ ܀
ܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀ ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀
14 * ܥܒܕܝ ܛܒܐ ܠܐܢܫ ܕܢܥܒܕ ܠ ܐܬܝ ܀ ܚܛܗ ܒܥܡܗ ܘܢܫܠ ܐܬ ܦܓܪ ܀
15 ܒܥܡܗ ܠܐ ܥܒܕ ܒܥܡܗ ܀ * ܐܬ ܫܘܫܠ ܒܥܡܗ ܠܐ ܢܫܬܟܚ ܡܢ ܥܡ ܀ ܒܥܡ ܕܐ
16 ܫܘܫܠ ܒܥܡ ܀ * ܐܬ ܫܘܫܠ ܒܥܡ ܠܐ ܢܫܬܟܚ ܡܢ ܥܡ ܀ ܒܥܡ ܕܐ
17 ܫܘܫܠ ܒܥܡ ܀ * ܒܥܡ ܠܐ ܢܫܬܟܚ ܡܢ ܥܡ ܀ ܒܥܡ ܕܐ ܫܘܫܠ ܒܥܡ ܀
18 ܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀ ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀
19 ܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀ ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀
20 ܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀ ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀
21 ܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀ ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀
22 ܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀ ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀
23 ܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀ ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀
24 ܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀ ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀
25 ܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀ ܘܟܠ ܡܢ ܕܡܬ ܒܥܠܡ ܗܘ ܢܬܒܛܠ ܀

Omnes mortales curam suam secum portant, & divitiæ somnum eorum expellunt
Quicquid è terra est, in terram revertitur: 10
& quicquid ex alto, in altum. Quicunque 11
peccat ac decipit, deficiet: At *hujus* mundi fœlices, ipsi quoque persistent. Opes 12
ex injustitia *partæ*, quasi torrens exhaurientur, & quasi fluminia levissimis plena nubibus ablatæ deficient. Surculus impiis 13
hominibus non erit, quia radix scelestorum similis est spicæ super rupis promontorio enatæ. Et similis algæ super torrentis antibus enatæ, quæ ante omnem herbam arescit. Opera verò piorum oportunè benediceatur, & opera justorum in perpetuum consistent: Et qui accedit ad ipsos, similis est homini thesaurum invenienti. Majestas & honor nomen erigunt; sed utroque magis qui nanciscitur sapientiam. Ædificium & plantatio famam renovant; sed plus utroque uxor prudens. Vinum vetus 20
cor exhilarat; hoc autem melior est amor amici. Tibia & fides suavem reddunt cantum; præ utroque verò lingua pura. Decor & pulchritudo sunt appetitus oculorum; utrumque verò *superant* agri spicæ. Amicus & socius tempestivè benedicuntur; sed utroque magis uxor bona. Frater & adjutor, tempore calamitatis; sed plus utroque liberat eleemosyna. Aurum & argentum stabiliunt pedem; at *firmiùs* utroque consilium bonum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

9 * حِرْصُ كُلِّ ذِي لَحْمٍ مَعَهُمْ ۝ وَالَّهُمْ يُطَيِّرُ نَوْمَهُمْ * كُلَّمَا خُلِقَ مِنَ الْأَرْضِ إِلَى الْأَرْضِ
10 يَرْجِعُ * وَمَا كَانَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى السَّمَاءِ يَرْتَفِعُ * وَكُلُّ مَنْ إِثْمٍ وَكَذِبٍ * يَتَبَدَّدُ وَيَبْطُلُ ۝
11 * اَلْأَبْرَارُ ذِكْرُهُمْ دَائِمٌ إِلَى الْأَبَدِ * أَمْوَالٌ جُمِعَتْ مِنَ الْحَرَامِ تُسْبَاخُ مِثْلَ الْأَوْدِيَةِ ۝ وَمِثْلَ
12 الْأَنْهَارِ الَّذِي عَمَلِي مِنَ السَّحَابِ الْمُعْتَمِ * كَذَلِكَ يَفْنَا مَالُهُمْ كَأَنَّهُمْ لَمْ يَمْتَعُوا بِهَا
13 قَطُّ * وَلَيْسَ لِلرَّجُلِ السَّوْءِ فِدَاءٌ ۝ لِأَنَّ أَصْلَ الْخَاطِئِينَ مِثْلُ السُّنْبُلَةِ النَّابِتَةِ عَلَى ظَهْرِ
14 الْجَبَلِ * وَكَشَبَهِ الْبَقْلَةِ الَّتِي تَنْبُتُ عَلَى سَاطِئِ الْوَادِي ۝ الَّذِي يَيْبَسُ قَبْلَ جَمِيعِ الْبُقُولِ ۝
15 * وَأَعْمَالُ الْأَبْرَارِ فِي حِينِهَا تُبَارَكُ ۝ وَأَعْمَالُ الصِّدِّيقِينَ تَثْبُتُ إِلَى الْأَبَدِ * وَالَّذِي يَقْتَنِيهَا
16 مِثْلُ إِنْسَانٍ يَجِدُ الدُّخْنَ * اَلْكَرَامَةُ وَالْأَنَفُ يُثْبِتُهَا الِاسْمُ ۝ وَأَفْضَلُ مِنْهَا مَنْ أَرَادَ الْحِكْمَةَ ۝ الْأَعْرَاسُ
17 وَالْبَنَاءُ يُجَدِّدُ الِاسْمَ ۝ وَأَفْضَلُ مِنْهَا الْمَرْأَةُ الْعَاقِلَةُ * اَلْخَمْرُ الْعَتِيقُ يُفْرِحُ الْقَلْبَ ۝ وَأَفْضَلُ مِنْهُ أَحَدُ
18 الصِّدِّيقِ * اَلزَّمْرُ وَالْعُودُ يُلْهِبَانِ الْقَلْبَ وَيُطَيِّبَانِ الْغِنَاءَ ۝ وَأَفْضَلُ مِنْهُمَا اللِّسَانُ الذَّكِيُّ * اَلْبَهَاءُ
19 وَالْحُسْنُ سُهُودُ الْعَيْنَيْنِ ۝ وَمِنْ كِلَيْهِمَا اَلْعَقْلُ * وَالصَّدِيقُ وَالصَّاحِبُ فِي كُلِّ سَاعَةٍ يُبَارَكَا ۝
20 وَمِنْ كِلَيْهِمَا اَلْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ * اَلْآحُ وَالْعَوْنُ الصَّالِحُ فِي سَاعَةِ الشِّدَّةِ ۝ وَأَفْضَلُ مِنْهُمَا نَفَقَةُ
21 الصَّدَقَةِ * اَلذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ يُثَبِّتَانِ الرِّجْلَ ۝ وَأَفْضَلُ مِنْ كِلَيْهِمَا اَلْمَشُورَةُ الصَّالِحَةُ ۝

Solicitudo omnium carnis præditorum comitatur illos, & cura abigit somnum ipsorum. Quicquid de terra creatum est, 9
in terram redit: & quod è cœlo est, ad cœlum ascendit. Et quisquis deliquerit 10
ac mentitus fuerit, dissipabitur & abolebitur. Justorum memoria manet in æternum. Pecuniæ ex illicitis collectæ, ceu 11
torrentes evellentur: & tanquam flumina caliginosis referta nubibus, ita deficiet eorum pecunia, ac si nunquam fuissent eâ fruiti. Præterea homini scelerato non erit successio, quia radix peccatorum est veluti spica super montis superficie nascens, Et velut olus quod 12
secus torrentis ripam natum, ante omnes herbas arescit. At opera sanctorum suo tempore benedicentur, & opera 13
justorum manebunt in æternum: Et qui 14
accesserit ad ea, similis est homini thesaurum invenienti. Honorem & modestiam fama confirmat, at his præstantior 15
est qui sapientiam expetit. Plantatio & ædificium nomen renovant; sed his potior est uxor cordata. Vinum vetus 16
lætificat animum; sed magis quàm ipsum amicitia vera. Fistula & fides cor ac- 17
cendunt, & musicam reddunt jucundam; utroque verò præstantior est lingua pura. 18
Nitor & pulchritudo sunt desiderium oculorum; sed utroque magis ager allicit. 19
Item, amicus & socius singulis horis benedicuntur, plus autem utroque uxor 20
bona. Frater & auxilium bonum, tempore angustiæ: sed utroque meliùs liberat eleemosyna. Aurum & argentum 21
confirmant pedem; at meliùs utroque consilium bonum.

Versio VULG. LAT.

26 Facultates & virtutes exaltant cor, & super hæc timor Do-
27 mini. Non est in timore Domini minoratio, & non
28 est in eo inquirere adjutorium. Timor Domini sicut pa-
radisus benedictionis, & super omnem gloriam ope-
29 ruerunt illum. Fili, in tempore vitæ tuæ ne indigeas:
30 melius est enim mori, quàm indigere. Vir respiciens
in mensam alienam, non est vita ejus in cogitatione victûs:
31 alit enim animam suam cibis alienis. Vir autem disципli-
32 natus & eruditus custodiet se. In ore imprudentis con-
culcabitur inopia, & in ventre ejus ignis ardebit.

CAP. XLI.

1 O Mors, quàm amara est memoria tua, homini pacem
2 habenti in substantiis suis; Viro quieto, & cujus viæ
directæ sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere ci-
3 bum! O mors, bonum est judicium tuum homini in-
4 digenti, & qui minoratur viribus, Defecto ætate,
& cui de omnibus cura est, & incredibili, qui per-
5 dit patientiam! Noli metuere judicium mortis. Me-
mento quæ ante te fuerunt, & quæ superventura sunt
6 tibi: hoc judicium à Domino omni carni. Et quid
7 superveniet tibi in beneplacito Altissimi? sive decem,
sive centum, sive mille anni. Non est enim in inferno
8 accusatio vitæ. Filii abominationum fiunt filii pecca-
9 torum, & qui conversantur secus domos impiorum. Fi-
liorum peccatorum periet hæreditas, & cum semine il-
lorum assiduitas opprobrii.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 † Χρήματα καὶ ἰσχὺς (ξ) ἀνυψώσει καρδίαν, † καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα
27 φόβος κυρίου. † Οὐκ ἔστι (ο) φόβῳ κυρίου ἐλάσσωσις, † καὶ οὐκ ἔστιν ὅπι-
28 ζητῆσαι ἐν αὐτῷ βοήθειαν. † Φύσις κυρίου ὡς παράδεισος εὐ-
29 λογίας, † καὶ ὑπὲρ πᾶσαν δόξαν (π) ἐκάλυψαν αὐτόν. † Τέκνον,
ζωὴν ἐπαιτήσεως μὴ βιώσῃς, † κρεῖσσον ὑποδανεῖν ἢ ἐπαιτεῖν.
30 † Ἀνὴρ βλέπων εἰς τράπεζαν ἀλλοτρίαν, † οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὁ βίος ἐν
λογισμῷ ζωῆς, † ἀλισγήσει (ρ) * ψυχὴν αὐτοῦ ἐν ἐδέσμασιν
31 ἀλλοτρίοις. † Ἀνὴρ δὲ ἐπιστήμων καὶ παιδεύμενος φυλάξει
32 † Ἐν στόματι ἀναιδοῦς γλυκανθήσεται ἐπαίτησις, † καὶ ἐν κοιλίᾳ αὐ-
τοῦ πῦρ καήσεται.

MS. A. (ξ) ἀνυψῶσιν (ο) ἐν φόβῳ (π) ἐκάλυψεν (ρ) ψυχὴν

ΚΕΦ. μα'.

1 † Ὦ θάνατε, ὡς πικρόν σου τὸ μνημόσυνόν ἐστιν † ἀνθρώπῳ
2 εἰρηνεύοντι ἐν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ, † Ἀνδρὶ ἀπεραπάτῳ, καὶ
εὐοδουμένῳ ἐν πᾶσι, † καὶ ἔτι ἰσχύοντι ὀφθῆναι προφῶς;
3 † Ὦ θάνατε, κρίσις σου τὸ κρίμα ὅτι † ἀνθρώπῳ (ν) ὀπτομένῳ καὶ
4 ἐλαττουμένῳ ἰσχύϊ, † Ἐκλογισμῷ, καὶ περισσεύοντι ἐπὶ πάντων,
5 † καὶ ἀπειθοῦντι, καὶ ἀπολωλεκότι ὑπομονήν. † Μὴ φοβοῦ κρίμα
θανάτου † μνήσθητι προτέρων σου καὶ ἐσχάτων, † τοῦτο (α) τὸ κρίμα
6 παρὰ κυρίου πάσῃ σαρκί. † Καὶ τί ἀπαναίνῃ ἐν εὐδοκίᾳ ὑψίστου;
7 † εἴτε δέκα, εἴτε ἑκατόν, εἴτε χίλια ἔτη· † Οὐκ ἔστιν ἐν ᾅδου
8 ἐλεγμὸς ζωῆς. † Τέκνα (β) βδελυκτὰ γίνεται τέκνα ἁμαρτωλῶν,
9 † καὶ συναναστροφὴν παροικίαις ἀσεβῶν. † Τέκνων ἁμαρτωλῶν
ἀπολεῖται κληρονομία, † καὶ μετ' σπέρματος αὐτῶν (γ) ἐνδέχεται
ὀνείδος.

MS. A. (ν) ὀπτωμένῳ (α) κρίμα (β) βδελυρὰ (γ) * ἐνδιλεχεῖ

Facultates & fortitudo exaltabunt cor: & su- 26
per utraque, timor Domini. Non est (e) timori 27
Domini minoratio: & non est in eo inquirere
adjutorium. Timor Domini, sicut paradisus be- 28
nedictionis: & super omnem gloriam (ſ) operu-
erunt illum. Fili, vitam mendicationis ne vi- 29
vas: melius est mori, quàm mendicare. Vir 30
respiciens in mensam alienam, non est vita ejus
in computatione vitæ: contaminabit animam
suam in cibis alienis. Vir autem sciens & di- 31
sciplinatus custodiet se. In ore impudentis con- 32
dulcabitur mendicatio: & in ventre ejus ignis
ardebit.

CAP. XLI.

O Mors, quàm amara est memoria tua homi- 1
ni pacem habenti in substantiis suis, Viro quieto, 2
& prosperè agenti in omnibus, & adhuc valenti
accipere cibum. O mors, bonum est judicium tuum 3
homini indigenti, & qui minoratur viribus,
Defecto ætate, et cui cura est de omnibus, et diffi- 4
denti, & qui perdidit patientiam. Noli metuere 5
judicium mortis. Memento priorum te, & no-
vissimorum: Hoc judicium à Domino omni car-
ni. Et quid renues in beneplacito Altissimi? Si- 6
ve decem, sive centum, sive mille anni: Non est 7
in inferno accusatio vitæ. Filii abominabiles 8
fiunt filii peccatorum, & (a) qui conversantur
parœciis impiorum. Filiorum peccatorum peri- 9
et hæreditas: & cum semine illorum, erit assi-
duitas improperii.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 * ܢܥܡܐ ܘܚܝܠܐ ܡܪܝܡܝܢ ܠܒܐ ܘܡܢ ܬܪܝܗܘܢ ܕܚܠܬܐ ܕܐܠܗܐ ܒܟܠ ܫܥ ܐܢܫ ܠܐ ܬܬܒܥ ܐܠܐ ܠܗ ܒܠܚܘܕܗ ܘܠܐ ܬܫܬܟܚ ܠܐ ܐܝܬ ܒܗ ܡܕܡ ܕܢܒܥܐ ܠܗ

Versio VULG. LAT.

10 De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum
11 sunt in opprobrio. Væ vobis viri impii, qui dereliqui-
12 stis legem Domini altissimi. Et si nati fueritis, in ma-
ledictione nascemini : & si mortui fueritis, in male-
13 dictione erit pars vestra. Omnia, quæ de terra
sunt, in terram convertentur; sic impii à male-
14 dicto in perditionem. Luctus hominum in corpore
15 ipsorum, nomen autem impiorum delebitur. Curam habe
de bono nomine : hoc enim magis permanebit tibi quàm
16 mille thesauri pretiosi & magni. Bonæ vitæ numerus
dierum; bonum autem nomen permanebit in ævum.
17 Disciplinam in pace conservate, filii, sapientia enim abs-
condita, & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque ?
18 Melior est homo qui abscondit stultitiam suam, quàm
19 homo qui abscondit sapientiam suam. Veruntamen re-
20 veremini in his, quæ procedunt de ore meo. Non
est enim bonum omnem reverentiam observare : & non
21 omnia omnibus benè placent in fide. Erubescite à
patre & à matre de fornicatione : & à præsidente &
22 potente de mendacio : A principe & à judice de de-
23 licto : à synagoga & plebe de iniquitate : A socio
24 & amico de injustitia : & de loco in quo habitas, De
furto, de veritate Dei, & testamento : de discubitu in
25 panibus, & ab obfuscatione dati & accepti : A salutan-
tibus de silentio : à respectu mulieris fornicariæ : &
26 ab aversione vultûs cognati. Ne avertas faciem à pro-
ximo tuo, & ab auferendo partem & non restituendo.
27 Ne respicias mulierem alieni viri, & ne scruteris an-
28 cillam ejus, neque steteris ad lectum ejus. Ab amicis
de sermonibus improperii : & cùm dederis, ne impro-
peres.

CAP. XLII.

1 Non duplices sermonem auditûs de revelatione sermo-
nis absconditi, & eris verè sine confusione, & inveni-
es gratiam in conspectu omnium hominum : ne pro his
omnibus confundaris, & ne accipias personam ut delin-
2 quas. De lege Altissimi, & testamento, & de judicio
3 justificare impium, De verbo sociorum & viatorum, &
4 de datione hæreditatis amicorum, De æqualitate stateræ
5 & ponderum, de acquisitione multorum & paucorum, De
corruptione emptionis & negotiatorum, & de multa disci-
6 plina filiorum & servo pessimo latus sanguinare. Super
7 mulierem nequâ bonum est signum. Ubi manus multæ sunt,
claude; & quodcunque trades, numera, & appende : datum
8 verò, & acceptum omne describe. De disciplina insen-
sati & fatui, & de senioribus, qui judicantur ab ado-
lescentibus : & eris eruditus in omnibus, & probabi-
9 lis in conspectu omnium vivorum. Filia patris abscondita est vigilia, & solicitudo ejus aufert somnum, ne fortè in adolescentia sua adulta efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat :

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 † Πατρὶ ἀσεβῆ μέμφε τέκνα, † ὅτι δι' αὐτὸν ὀνειδί-
11 σονται. † Οὐαὶ ὑμῖν ἄνδρες ἀσεβεῖς, † οἱ πίπτες ἐγκατελίπετε
12 νόμον θεοῦ ὑψίστου. † Καὶ ἐὰν γένησθε, εἰς κατάραν γενήσεσθε·
13 † καὶ ἐὰν ἀποθάνητε, εἰς κατάραν μεεισθήσεσθε. † Πάντα ὅσα ἐκ
γῆς, εἰς γῆν ἀναδόσει, † οὕτως ἀσεβεῖς ἀπὸ κατάρας εἰς ἀπώ-
14 λειαν. † Πένθος ἀνθρώπων ἐν σώμασιν αὐτῶν, † ὄνομα δὲ ἁμαρτω-
15 λῶν οὐκ ἀγαθὸν ἐξαλειφθήσεται. † Φρόντισον περὶ ὀνόματος, αὐ-
τὸ γάρ σοι διαμένει, † ἢ χίλιοι μεγάλοι θησαυροὶ χρυσίου.
16 † Ἀγαθῆς ζωῆς ἀριθμὸς ἡμερῶν, † καὶ ἀγαθὸν ὄνομα εἰς αἰῶνα
17 διαμένει. † Παιδείαν ἐν εἰρήνῃ συντηρήσατε τέκνα, † σοφία δὲ
κεκρυμμένη καὶ θησαυρὸς ἀφανὴς, † τίς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις;
18 † Κρείσσων ἄνθρωπος ἀποκρύπτων † μωρίαν αὐτοῦ, † ἢ ἄνθρω-
19 πος ἀποκρύπτων † σοφίαν αὐτοῦ. † Τοιγαροῦν ἐντράπητι ἐπὶ τῷ
20 ῥήματί μου· † Οὐ γὰρ ἔστι πᾶσαν αἰσχύνην διαφυλάξαι καλὸν,
21 † καὶ οὐ πᾶσα πᾶσιν ἐν πίστει εὐδοκιμεῖ. † Αἰσχύνεσθε ἀπὸ πατρὸς
καὶ μητρὸς περὶ πορνείας, † καὶ ἀπὸ ἡγουμένου καὶ δυνάστου περὶ ψεύδους,
22 † Ἀπὸ κεκλεμμένου καὶ ἀρχοντος περὶ πλημμελείας, † ἀπὸ συναγωγῆς καὶ
23 λαοῦ περὶ ἀνομίας, Ἀπὸ κοινωνοῦ καὶ φίλου περὶ ἀδικίας, καὶ
24 ἀπὸ τόπου οὗ παροικεῖς, Περὶ κλοπῆς, † καὶ ἀπὸ ἀληθείας θεοῦ καὶ
διαθήκης, † (ε) καὶ ἀπὸ πήξεως ἀγκώνων ἐν ἄρτοις, † (ζ) ἀπὸ ἀποσ-
25 χισμοῦ λήψεως καὶ δόσεως, † Καὶ ἀπὸ σιωπώντων περὶ σιω-
πῆς, † (η) ἀπὸ ὀφθαλμοῦ γυναικὸς ἑταίρας, † Καὶ ἀπὸ ἀποστροφῆς
26 προσώπου συγγενοῦς, † Ἀπὸ ἀφαιρέσεως μερίδος καὶ δόσεως,
27 (θ) † Καὶ ἀπὸ καταναύσεως γυναικὸς ἀνδρός, † ἀπὸ ἀθετήσεως
28 παιδίσκης αὐτοῦ. † καὶ μὴ ἐπιβῇς ἐπὶ κοίτην αὐτῆς, † Ἀπὸ
φίλων περὶ (ι) λόγων ὀνειδισμοῦ, † καὶ μὴ τὸ δῶναι, μὴ ὀνείδιζε.

MS. A. (δ) ἀνομίας, Καὶ ἀπὸ τόπου (ε) ἀπὸ πήξεως (ζ) καὶ ἀπὸ (η) καὶ ἀπὸ (θ) Ἀπὸ (ι) λόγου

ΚΕΦ. μβ'.

1 † Ἀπὸ διστρώσεως καὶ λόγου ἀκοῆς, † καὶ ἀπὸ (α) ἀποκαλύψεων
λόγων κρυφίων· † καὶ ἴσχυ αἰσχυντηρὸς ἀληθινῶς, † καὶ εὑρί-
σκων χάριν ἐναντι παντὸς ἀνθρώπου. † μὴ περὶ τούτων αἰσχυνθῇς,
2 † καὶ μὴ λάβῃς πρόσωπον ἐν ἁμαρτίαις· † Περὶ νόμου ὑψίστου καὶ
3 διαθήκης, † καὶ περὶ κρίματος δικαιῶσαι ἀσεβῆ, † Περὶ λόγου
κοινωνοῦ καὶ ὁδοιπόρων, † (β) καὶ περὶ δόσεως κληρονομίας ἑταίρων,
4 † Περὶ ἀκριβείας ζυγοῦ καὶ σταθμῶν, † (γ) περὶ κτήσεως πολλῶν καὶ
5 ὀλίγων, † Περὶ (δ) διαφόρου πράσεως, καὶ ἐμπόρων, † καὶ περὶ
παιδείας τέκνων πολλῆς, † καὶ οἰκέτῃ πονηρῷ πολλὰν (ζ) αἱμάξαι.
6 † Ἐπὶ γυναικὶ πονηρᾷ κλεὶς σφραγίς † καὶ ὅπου χεῖρες πολλαὶ,
κλεῖσον. † ὃ ἐὰν παραδῷς, ἐν ἀριθμῷ καὶ σταθμῷ, † καὶ δόσις
7 καὶ λῆψις (η) πάντα ἐν γραφῇ. † Περὶ παιδείας ἀνοήτου καὶ μωροῦ
† καὶ (θ) ἐκπεπληγμένου πρεσβύτου, † καὶ ὃν πεπαιδευ-
μένον ἀληθινῶς, † καὶ διδασκομένου ἐναντι παντὸς ζῶντος.
8 † Θυγάτηρ περὶ ἀπόκρυφον ἀγρυπνία, † καὶ ἡ μέριμνα (ι) αὐτῆς
ἀφιεῖσα ὕπνον· † ἐν νεότητι αὐτῆς μήποτε παραμάσῃ, † καὶ συνοικη-
θεῖσα μή ποτε μισηθῇ,

MS. A. (α) ἀποκαλύψεως (β) περὶ (γ) καὶ περὶ (δ) διαφόρου (ε) πράσεως ἐμπόρων, (ζ) αἱμάξας. (η) πάντα (θ) ἐκπεπληγμένου πρεσβύτου (ι) αὐτῆς

De patre impio querentur filii : quoniam propter illum in opprobrio erunt. Væ vobis viri impii, qui dereliquistis legem Dei (b) altissimi. Et, si nati fueritis ; ad maledictionem nascemini : &, si mortui fueritis ; in maledictionem separabimini. Omnia quæ de terra sunt, in terram revertentur : sic impii à maledicto in perditionem. Luctus hominum in corporibus ipsorum : nomen autem peccatorum non bonum delebitur. Curam habe de nomine. Hoc enim magis permanet tibi, quàm mille magni thesauri auri. Bona vitæ numerus dierum, & bonum nomen permanet in ævum. Disciplinam in pace conservate, filii : Sapientia autem abscondita, & thesaurus occultus, quæ utilitas in utrisque ? Melior est homo, qui abscondit stultitiam suam, quàm homo, qui abscondit sapientiam suam. Igitur revereamini in verbo meo : Non est enim bonum omnem reverentiam observare : & non omnia omnibus in fide placent. Erubescite à patre & matre, de fornicatione : & à præsidente & potente, de mendacio : A judice & principe, de delicto : à synagoga & plebe, de iniquitate : A socio & amico, de injustitia : & à loco, in quo habitas, De furto : & à veritate Dei, & testamenti : & à fixione cubiti in panibus, ab obfuscatione accepti, & dati : Et à salutantibus, de silentio : ab aspectu mulieris fornicariæ, & ab aversione vultûs (c) cognati : Ab ablatione partis, & dationis : Et à consideratione mulieris conjugatæ : à solicitatione ancillæ ejus : &, ne steteris super lectum ejus : Ab amicis, de sermonibus improperii : & postquàm dederis ; ne improperes.

CAP. XLII.

AE iteratione, & sermone auditûs, et à revelationibus sermonum absconditorum : Et eris verecundus verè, et inveniens gratiam coram omni homine. Ne pro his confundaris ; et ne accipias personam, ut delinquas : De lege Altissimi, et testamento, et de judicio, justificando impium : De verbo socii, et viatorum, et de datione hæreditatis amicorum : De exacta ratione stateræ, et ponderum : de acquisitione multorum, et paucorum : De (a) indifferenti venditione, et mercatorum : et de multa disciplina filiorum : et servo pessimo latus sanguinare. Super mulierem neqnam bonum est sigillum. Et, ubi manus multæ sunt ; claude. Quodcunque tradideris ; in numero et pondere : et datio et acceptio, omnibus in scriptura. De disciplina insensati, et stulti, et decrepiti litigantis cum adolescentibus. Et eris eruditus verè, et probatus in conspectu omnis viventis. Filia patri, abscondita vigilia : et solicitudo ejus aufert somnum : in juventute sua, ne fortè fiat superadulta : et cum viro commorata, ne fortè odio habeatur :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

10 * ܠܐܒܐ ܚܛܝܐ ܒܥܘ ܒܪܐ ܕܙܕܝܩ ܕܐܬܚܛܝ ܒܓܝܠ ܕܐܝܬ ܠܗ ܒܥܠ ܚܛܝ ܗܘ ܐܒܘܗ

Versio VULG. LAT.

10 Nequando polluatur in virginitate sua, & in paternis
suis gravida inveniatur: ne fortè cum viro commorata
11 transgrediatur, aut certè sterilis efficiatur. Super filiam
luxuriosam confirma custodiam: ne quando faciat te in
opprobrium venire inimicis, à detractione in civitate, &
objectione plebis, & confundat te in multitudine popu-
12 li. Omni homini noli intendere in specie: & in me-
13 dio mulierum noli commorari: De vestimentis enim
14 procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Melior est
enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, & mu-
15 lier confundens in opprobrium. Memor ero igitur ope-
rum Domini, & quæ vidi annuntiabo. In sermonibus
16 Domini opera ejus. Sol illuminans per omnia respe-
17 xit, & gloriâ Domini plenum est opus ejus. Nónne
Dominus fecit Sanctos enarrare omnia mirabilia sua,
quæ confirmavit Dominus omnipotens stabiliri in gloria
18 sua? Abyssum, & cor hominum investigavit: & in a-
19 stutia eorum excogitavit. Cognovit enim Dominus o-
mnem scientiam, & inspexit in signum ævi, annuntians
quæ præterierunt, & quæ superventura sunt, revelans
20 vestigia occultorum. Non præterit illum omnis cogi-
21 tatus, & non abscondit se ab eo ullus sermo. Magnalia
sapientiæ suæ decoravit: qui est ante seculum & usque
22 in seculum, neque adjectum est, Neque minuitur, &
23 non eget alicujus consilio. Quàm desiderabilia omnia
opera ejus, & tanquam scintilla, quæ est considerare!

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

10 †Ἐν παρθενίᾳ μήποτε βεβηλωθῇ, † καὶ ἐν τοῖς πατρικοῖς αὐτῆς
ἔγκυος γένηται, † μὴ ἀνδρὶ ὕπανδρος μήποτε παρέλθῃ, † καὶ συνφ-
11 κνίᾳ μήποτε (a)σκυρώσῃ. †Ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιατρόπῳ πρόσσεχε
φυλακὴν, † μήποτε (*)ποιήσῃ σε ἐπίχαρμα ἐχθροῖς, † λόγιον ἐν
πόλει, καὶ ἔκκλητον λαοῦ, † καὶ (*)καταισχύνῃ σε ἐν πλήθει πολλῶν.
12 † Παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ ἔμβλεπε ἐν κάλλει, † καὶ ἐν μέσῳ γυναι-
13 κῶν μὴ συνέρδευε. †Ἀπὸ γὰρ ἱματίων ὁ σὴς, † καὶ ἀπὸ
14 γυναικὸς πονηρία γυναικός. † Κρείσσων πονηρία ἀνδρὸς ἢ ἀγα-
15 θοποιὸς γυνὴ, † καὶ γυνὴ καταισχύνουσα εἰς ὀνειδισμόν. † Μνη-
σθήσομαι δὴ τὰ ἔργα κυρίου, † καὶ ἃ (a)εώρακα, ἀναδιηγήσομαι· † ἐν
16 λόγοις κυρίου τὰ ἔργα αὐτοῦ. †Ἥλιος φωτίζων καὶ πᾶν ἐπίσκε-
17 ψις, † καὶ τῆς δόξης (a) αὐτοῦ πλῆρες τὸ ἔργον αὐτοῦ. † Οὐκ ἐνε-
πέλησε τοῖς ἁγίοις κύριος † ἐκδιηγήσασθαι πάντα τὰ θαυμάσια
αὐτοῦ, † ἃ ἐστήρισε κύριος ὁ παντοκράτωρ, † ἵνα κατισχυθῇ ἐν δόξῃ
18 αὐτοῦ τὸ πᾶν; †Ἄβυσσον καὶ καρδίαν ἐξιχνίασε, † καὶ ἐν (*)πανυρ-
19 γεύμασιν αὐτῶν διανοήθη. †Ἔγνω γὰρ ὁ (v) κύριος πᾶσαν ἐπίστη-
σιν, † καὶ ἐνέβλεψεν εἰς σημεῖον αἰῶνος· ἀπαγγέλλων τὰ
παρελήλυθότα καὶ (ξ) ἐνεστώμενα, † καὶ ἀποκαλύπτων ἴχνη ἀπο-
20 κρύφων. † Οὐ παρῆλθεν αὐτὸν πᾶν διανόημα, † οὐκ ἀπέκρυβεν ἀπ'
21 αὐτοῦ (o) ῥῆμα ὃς λόγος. † Τὰ μεγαλεῖα τῆς σοφίας αὐτοῦ ἐκόσμη-
σεν, †(π)καὶ ἔστι πρὸ τοῦ αἰῶνος καὶ εἰς τὸν αἰῶνα, οὐκ προσετέθη
22 Οὔτε (ρ) ἀφῃρέθη, † καὶ οὐκ ἐσὶ προσδεήθη σύμβου. †Ὡς
23 πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ὀπτασία, † καὶ ὡς σπινθὴρ ὅτε διαζῇ.

MS. A. (x) σχρώθη. (*)ποιήσῃ(*)καταισχύνῃ(λ) ἐόρακα, (μ) κυρίου (*) πυρυγήμασιν (v)ὕψος (ξ) τὰ ἐνόμβρα, (o) οὗς λόγος. (π) ὃς ἐστιν (ρ) ἀφαιρεθῆ, καὶ οὐ προσδεήθη

In virginitate, ne fortè polluatur, & in paternis 10
suis gravida inveniatur: cum viro manens ne
fortè transgrediatur; & cum cohabitaverit,
ne fortè sit sterilis. Super filia non avertente se 11
confirma custodiam: ne quando faciat te gau-
dium inimicis, fabulam in civitate, & vocatum
populi: & confundat te in multitudine plurimorum. Omni homini noli intendere in speciem: 12
& in medio mulierum noli considere. De vesti- 13
mentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas (b) mulieris. Melior est iniquitas viri, 14
quam mulier benefaciens, & mulier confundens
in opprobrium. Memor ero igitur operum 15
Domini, & quæ vidi, enarrabo: in sermonibus Domini opera ejus. Sol illuminans 16
per omnia respexit: & gloriâ ejus plenum est
opus ejus. (c) Nónne indidit Sanctis Dominus 17
enarrare omnia mirabilia ejus, quæ confirmavit
Dominus omnipotens, ut firmaretur in gloria
ipsius universum? Abyssum, & cor investiga- 18
vit, & in astutiis eorum meditatus est. Cogno- 19
vit enim Dominus omnem scientiam: & inspexit in (d) signum ævi: annuntians, quæ præterierunt, & quæ superventura sunt: & revelans vestigia occultorum. Non præterit illum 20
omnis cogitatus: non abscondit se ab eo ullus
sermo. Magnalia sapientiæ suæ decoravit, & 21
(e) quatenus est ante seculum, & in seculum, neque adjectū est [ei,] Neq; imminutū, & non egvit 22
aliquo consiliario. Quàm desiderabilia omnia o- 23
pera ejus, & (f) tanquam scintilla est considerare.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * حصّحصُاه وُلا يُلافِهُا. مَنْلا صَحْصُه. وُلا يُعِهُا حضِحُه. مِاوُلا صُهُ وُحزُا
12 إسرُا. * حَب. كُلا حَنُاو. وُمِمر صَلَهُنُا. وُحصُا يُاحجُو. هصُا صِعُا مَعصحِهُا.
حزُهُسُا حصُصُا. مَحصُعصُهُا وُمزِهُو. يُاصلُو. جزُهُسُا وحصُا. وُاوُ وُحصُزُا. كُلا
13 لُعجمِسه تُعصُا. مَحصُهُا. كُلا يُاوُاُا سُوُا. * حصُلا وحَز. كُلا تُجِلِل صُا وُحصُحُو.
14 مَحصُنُه تُقا كُلا يُعقُا هصُتنُهُا. * صُهُلا وُاحرُا وُحصُعصُا تُقلا هصُا. ٠ مَحصُنُا
16 هُبنُا صُاِهُا. صُم صِعصُا إسحُنُاه. * وُاوُجزِه صُحِلا حصُوِهِس وُلِحُاه. مَحصُم
صُا إسزِحه. وُنُا صُحنُا. حصُحصُاه وُاوُجزِه حصُوِهِس. مَحصُم صُوتصُاه. وُحصُنُه
حصُوِهِس. * وُاوُم صُعصُا وُإِيِس كُلا صُلا ٠ وُاوُجزِه وسُصُوِهِس وصُحنُا كُلا صُحصُه
17 حصُوِهِس. * كُلا نُعصُه مُوِيقصُوِهِس وصُحنُا ٠ حصُصُنُا حِيصُوُا وُقِيقصُاه.
18 حِيصُوُا صُم حِوسُحصُوِهِس ٠ حصُصُم مُوم إِيقُه. * وُاوُصُا مَحصُا وُصُه صُوُه.
19 وُاوُصُا صُم حصُصُوِهِس ٠ وُاوُم صُعصُا حِيصُوُا صُم مُعصُوِهِس. * صُهُلا وُلا جِهُا
20 مَحصُم حصُنُاه صُوُه. وُحتُب إِنُا ٠ وُاوُم صُعصُا حِيصُوُا صُم مُعصُوِهِس. * صُهُلا وُلا جِهُا
صُم حِيصُوُا صُوُم. مُحِيصُم مُعصُوِهِس صُلا وُإِيِس حصُصُا ٠ وُحزِه مَحصُوِهِس.
مَحصُم حصُنُاه. حِيصُوُا مُعصُوِهِس. * وُلا حُسُوُا صُم مُعصُوِهِس صُلا سُصُا. وُلا نُعصُا
21 صُم مُعصُوِهِس صُلا وُاوُا. * حِيصُوُا مُسُصُا مُعصُوِهِس صُصُا حصُصُم.
22 * مَحصُنُه حصُوِهِس. حصُصُم حصُعصُا صُعزُا. مَحصُيقصُوُا مُعصُحِيس صُحصُنُه.
24

Virginitas ejus ne constupretur: & erga ma- 11
ritum ejus, ne mente aberrans alium virum
sectetur. Fili mi, filiæ tuæ adhibe custodiam, 12
ne te famosum reddat, fabulam, & murmu-
rationem inter populum; teque in congre-
gatione civitatis tuæ pudore afficiat ob mur-
murationem populi. E loco ubi habitat, e-
gredi ne permittas; & per domos ne cir-
cuncurfitet. Cuivis homini ne aperias quod 13
habes in animo: & inter mulieres ne lepi-
dos nectas sermones. Nam quemadmodum 14
in vestem cadit tinea, sic æmulatio in muli-
erem ex malitia sociæ ipsius. Mementote 16
jam operum Dei; & quidem ex his quæ vi-
di ego narrabo. Verbo ipsius creata sunt o-
pera ejus, & omnes creaturæ ejus perficiunt
voluntatem ipsius. Solis instar super omnia 17
exorientis manifestatæ sunt misericordiæ
Domini super omnia opera ejus. Impares 18
Sancti Domini fortissimis miraculorum ejus
factis recensendis, fortitudinem præstitit cul-
toribus suis standi coram majestate sua. A- 19
byssum & cor ipse scrutatur, & omnia ho-
minum secreta, ut sol aperta sunt coram ipso.
Nihil enim Deum latet, sed quicunque ve- 20
niunt in mundum, præterierunt, ac furuni
sunt, patent in conspectu illius; & abdita
quæque manifesta sunt coram ipso: Nec ul- 21
la præterit eum scientia, nec ullum occultum
est ei mysterium. Fortitudo & sapientia co- 22
ram eo semper assistunt. Et omnia opera 24
sua intra æquitatis *terminos* habitare facit in
æternum, & omnia sanctè laudant:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 * إِذْ هِيَ عَذْرَا لَا تفصح • وَلَا تسقه عَلَي روجِها • وبعسف رجلًا أخر * أَكْثِرِ ٱلْحِفَاظَ عَلَى
12 ٱبنتِكَ • لَا تورِيكَ ٱسم سوٓ وعارًا قبحًا • وتجعلك خديثًا وبدمرًا في قومِكَ • حيث ما سكنت
فَلَا تدعها تدخل وتخرج • وَلَا تطوف وتجول ٱلبيوت * وَلَا تطلع عَلَي ما في قلبك كل أحد •
13 وَلَا تكثِر ٱلكلام في مجمع ٱلنساء * لِأَنه كما يقع ٱلسوس في ٱلثياب • كذلك ٱلعين في ٱلامراة
14 مِن سر صواحِبها * أذكروا ٱلآن افعال ٱللهِ • لِأني أحدثك مما رأيت • بكلمتِهِ خلق خلايقه •
16 وتصنع إرادته جميع بريتِهِ * يا بني كالشمسِ ٱلمشرقة ٱلطالعة عَلَى كل سي ظهرت رحمة ٱللهِ
17 عَلَى جميع خلايقه • ولَن يقدروا عَلَى إحصائها * وَٱلرب لَن تحصي قدرن جبروتِهِ • لقد رروت
18 أنبياءه قوه • ليقفوا بين يدي كرامتِهِ * وَإِنه ليعلم ما في قعرِ ٱلعمقِ ٱلأكبرِ وصمايرِ
19 ٱلقلوبِ وجميع سرايرِ ٱلناسِ حاضرن كالشمسِ بين يديهِ * لِأنه لَا يخفا عَلَي ٱللهِ حافيه • وجميع
20 ٱلامورِ ٱلعتيدة ٱلمرتبعة بِٱلكونِ فانها واضحة بين يديهِ طاهرن * وَلَا يبعد عنه سي مِن
21 ٱلحكمة • وَلَا يعرب عَلَيهِ سي مِن ٱلسرايرِ * بل ٱلجبروت وٱلقوه وٱلحكمة ثابته قدامه ابدًا •
22 * وجميع افعاله عَلَي ٱلدهرِ بِٱلقسطِ تحل • بِٱلتقديسِ وٱلتطهيرِ كلهم يمجدونه •
24

Dum virgo est, ne stupretur; neve stulti 11
agat cum marito, & alium virum ada-
met. Filiæ tuæ multam adhibe custo- 12
diam, ne malum nomen turpémque infa-
miam tibi conciliet, & fabulam atque
commurmurationem te reddat in gente
tua. Ubicunque habitaverit, ne permit- 13
tas ei ingredi & egredi, neque vagari ac
perlustrare domos. Quod est in corde 13
tuo, cuilibet ne declares: & ne multi-
plices verba inter mulieres; Quia quem- 14
admodum tinea cadit in vestes, ita zelus
in mulierem è sociarum nequitia. Me- 16
mentote modò operum Dei: nam ex his
quæ vidi commemorabo tibi. Verbo suo
condidit creaturas suas, & voluntatem
ejus operatur universa creatura ipsius.
O fili mi, tanquam sol orians, res omnes 17
illustrans, apparuit misericordia Dei su-
per omnes creaturas suas, eamque nume-
rare nequaquam possunt: Nam potentia 18
roboris Domini innumerabilis est. Ti-
mentibus se tribuit facultatem standi
coram majestate sua. Et ipse quidem 19
novit quicquid est in ima profunditate
maxima: & cordium cogitationes, cu-
jusque hominum secreta sunt ut sol cer-
am eo præsentia. Nulla enim res ab- 20
dita Deum latet; imò res omnes futuræ
necdum existentes, claræ sunt coram
ipso atque manifestæ: Nec effugit eum 21
ulla prorsus notitia, nec ullum præterit
eum secretum. Quin potius fortitudo, 23
robur, ac sapientia semper manent in
conspectu ipsius. Et opera ejus univer- 24
sa in perpetuo degunt æquilibrio: in
sanctitate & puritate omnia celebrant
eum:

Versio VULG. LAT.

24 Omnia hæc vivunt, & manent in seculum, & in omni
25 necessitate omnia obaudiunt ei. Omnia duplicia, unum
26 contra unum, & non fecit quidquam deesse. Uniuscu-
juscque confirmavit bona. Et quis satiabitur videns glo-
riam ejus?

CAP. XLIII.

1 Altitudinis firmamentum pulchritudo ejus est, species
2 cœli in visione gloriæ. Sol in aspectu annuntians in exi-
3 tu, vas admirabile opus Excelsi. In meridiano exurit
terram, & in conspectu ardoris ejus quis poterit sustine-
4 re? Fornacem custodiens in operibus ardoris: Tripli-
citer Sol exurens montes, radios igneos exufflans, & re-
5 fulgens radiis suis obcæcat oculos. Magnus Dominus qui
6 fecit illum, & in sermonibus ejus festinavit iter. Et
Luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis, &
7 signum ævi. A luna signum diei festi, luminare quod
8 minuitur in consummatione. Mensis secundùm nomen
9 ejus est, crescens mirabiliter in consummatione. Vas
castrorum in excelsis, in firmamento cœli resplendens
10 gloriosé. Species cœli gloria stellarum, mundum illu-
11 minans in excelsis Dominus. In verbis Sancti stabunt
12 ad judicium, & non deficient in vigiliis suis. Vide ar-
cum, & benedic eum qui fecit illum: valdè specio-
13 sus est in splendore suo. Gyravit cœlum in circuitu
14 gloriæ suæ, manus Excelsi aperuerunt illum. Imperio
suo acceleravit nivem, & accelerat coruscationes emitte-
15 re judicii sui. Propterea aperti sunt thesauri, & evo-
16 laverunt nebulæ sicut aves. In magnitudine sua po-
17 suit nubes, & confracti sunt lapides grandinis. In con-
spectu ejus commovebuntur montes, & in voluntate
18 ejus aspirabit Notus. Vox tonitrui ejus verberabit ter-
ram, tempestas Aquilonis, & congregatio spiritûs:
19 Et sicut avis deponens ad sedendum, aspergit nivem,
20 & sicut locusta demergens descensus ejus. Pulchri-
tudinem candoris ejus admirabitur oculus, & super
imbrem ejus expavescet cor.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

24 † Πάντα ταῦτα ζῇ καὶ μένει εἰς τὸν αἰῶνα ἐν πάσαις χρείαις, καὶ πάντα
25 ὑπακούει. † Πάντα δίδυμα ἓν κατέναντι τοῦ ἑνός, † καὶ οὐκ ἐποίησεν
26 ὑστέρημα(ς) ἐκλεῖπον. † Ἓν τῷ ἑνὸς ἐστερέωσε τὰ ἀγαθά, † καὶ τίς πλη-
σθήσεται ὁρῶν δόξαν αὐτοῦ; MS. A.(σ) ἐλλεῖπον.

ΚΕΦ. μγ'.

1 † Γαυρίαμα ὕψους στερέωμα καθαριότητος, † ὅρασις οὐρανοῦ ἐν
2 ὁράματι δόξης. † Ἥλιος ἐν ἐπιφασίᾳ (α) διαγγέλλων ἐν ὑψώματι,
3 † σκεῦος θαυμαστὸν, ἔργον ὑψίστου. † Ἐν μεσημερίᾳ αὐτοῦ ἀναξη-
ραίνει χώραν, † καὶ ἀναντίον καύματος αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται;
4 † Κάμινον φυσῶν ἐν ἔργοις καύματος, † (β) τριπλασίως ἥλιος
ἐκκαίων ὄρη· † ἀτμίδας πυρώδεις (γ) ἐκφυσῶν, † καὶ ὀκλάμπων
5 ἀκτῖνας ἀμαυροῖ ὀφθαλμούς. † Μέγας (δ) κύριος ὁ ποιήσας αὐτόν,
6 † καὶ ἐν λόγοις αὐτοῦ κατέσπευσε πορείαν. † Καὶ ἡ σελήνη ἐν πᾶσιν
7 εἰς καιρὸν αὐτῆς, † ἀνάδειξιν χρόνων, καὶ σημεῖον αἰῶνος. † Ἀπὸ
σελήνης σημεῖον ἑορτῆς, † φωστὴρ μειούμενος ἐστὶ (ε) συντελείας.
8 † Μὴν κατὰ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐστιν, † (ς) αὐξανομένη θαυμαστῶς ἐν ἀλ-
9 λοιώσει. † Σκεῦος παρεμβολῶν ἐν ὕψει, † ἐν στερεώματι οὐρανοῦ
10 ἐκλάμπων. † Κάλλος οὐρανοῦ, δόξα ἄστρων, † κόσμος φωτίζων,
11 ἐν ὑψίστοις (ζ) κυρίου. † Ἐν λόγοις ἁγίου στήσεται κατὰ κεῖμα,
12 † καὶ οὐ μὴ ὀκλυθῶσιν ἐν φυλακαῖς αὐτῶν. † Ἴδε τόξον, καὶ εὐλό-
γησον τὸν ποιήσαντα (η) αὐτό, † σφόδρα ὡραῖόν ἐν τῇ αὐγάσμασι
13 αὐτοῦ. † Ἐγύρωσεν οὐρανὸν ἐν κυκλώσει δόξης, † χεῖρες ὑψίστου
14 (θ) ἐτάνυσαν αὐτό. † Προστάγμασι αὐτοῦ κατέσπευσε χιόνα,
15 καὶ ταχύνει ἀστραπὰς κείματος αὐτοῦ. † Διὰ τοῦτο ἠνεῴχθησαν
16 θησαυροί, † καὶ ἐξέπτησαν νεφέλαι ὡς πτερνά. † Ἐν μεγαλείῳ
17 αὐτοῦ ἴσχυσε (ι) νεφέλας, † καὶ διεθρύβησαν λίθοι χαλάζης. † Καὶ
ἐν (κ) ὀπτασίαις αὐτοῦ σαλευθήσεται ὄρη, † ἐν θελήματι πνεύσει
18 νότος. † Φωνὴ βροντῆς αὐτοῦ ὠδίνησε (λ) γῆν, † καὶ καταιγὶς
19 Βορέου καὶ συστροφὴ πνεύματος. † Ὡς πτερνὰ καταπάμπωα πάσαι
20 χόνα, † καὶ ὡς ἀκρὶς καθιζάνουσα ἡ καθάλασις αὐτῆς. † Κάλλος
λευκότητος αὐτῆς ἐκθαυμάσει ὀφθαλμὸς, † καὶ ἐπὶ τῇ ὑετῷ αὐτῆς ἐκ-
στήσεται καρδία.

MS. A. (α) διαγγῶν (β) τριπλασίων (γ) ἐκφυσῶν, (γ) ὁ κύριος
(δ) συντέλειᾳ. (ε) αὐξανόμενος (ζ) κυρίῳ. (η) *αὐτὸν, (θ) ἐπίνυε
(ι) νεφέλαις, (κ) ὀπτασίᾳ αὐτοῦ σαλευθήσεται ὄρη, καὶ ἐν θελήματι αὐτοῦ (λ) γῆν,

Omnia hæc vivunt, & manent in seculum in 24
omnibus necessitatibus, & omnia obediunt.
Omnia duplicia, unum contra unum: & non 25
fecit quicquam deficiens. Unum unius confirma- 26
vit bona. Et quis satiabitur videns gloriam ejus?

CAP. XLIII.

Gloriatio altitudinis firmamentum puritatis, species cœli in visione gloriæ. Sol in aspectu 1 2
annuntians in (a) exitu, vas admirabile, opus
Excelsi. In meridiano suo exiccat regionem: & 3
in conspectu ardoris ejus quis sustinebit? Fornacem (b) sufflans in operibus ardoris: Tripli- 4
citer Sol exurens montes, vapores igneos (c) in-
sufflans, & refulgens radiis obfuscat oculos.
Magnus Dominus, qui fecit illum: & in ser- 5
monibus ejus (d) festinavit iter. Et Luna in 6
omnibus in tempore suo, (e) ostensionem tempo-
rum, & signum ævi. A Luna signum diei festi, 7
luminare, quod minuitur super consummationem.
Mensis secundùm nomen ejus est: crescens mi- 8
rabiliter (f) mutatione. Vas castrorum in ce- 9
situdine, in firmamento cœli resplendens. Species 10
cœli, gloria stellarum, (g) ornatus illuminans,
in excelsis (h) Dominus. In verbis Sancti sta- 11
bunt ad judicium, & (i) non deficient in vigi-
liis suis. Vide arcum, & benedic eum qui fecit 12
illum: valdè speciosus est in fulgore suo. Gyravit 13
cœlum in circuitu gloriæ: manus Excelsi ape-
ruerunt illum. Imperio suo acceleravit nivem, 14
& accelerat coruscationes judicii sui. Propter- 15
eà aperti sunt thesauri, & evolaverunt nubes,
sicut aves. In magnitudine sua confortavit 16
nubes: & confracti sunt lapides grandinis. Et 17
in aspectibus ejus commovebuntur montes: in
(k) voluntate spirabit Notus. Vox tonitrui ejus 18
parturire fecit terram: & tempestas Aquilonis,
& vortex spiritûs. Sicut aves deorsum volan- 19
tes, dispergit nivem: & sicut locusta divertens,
descensus ejus. Pulchritudinem candoris ejus 20
admirabitur oculus: & super imbrem ejus ex-
pavescet cor.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Vivunt, & in perpetuum manent, & ad o- 25
mnes voluntates ejus singula sunt parata, &
admodum velocia sunt ad officia sua. Omnia 26
bina sunt, unum ex opposito alterius; nec
ullum ex eis frustrà creavit: Sed hoc cum 27
illo, gemina: & quis gloriam eorum spe-
ctando saturetur?

CAP. XLIII.

Solem fecit ad spectandum, atque laudan- 2
dum; instrumentum admirabile, opus Al- 3
tissimi. Summo meridie terram adurit, &
ante æstum ipsius quis valeat subsistere?
Duplo triplóque magis quàm fornax per- 4
flans ad opus fabri ferrarii, sol montes
adurit. Vapor ejus similis est exhalationi
igneæ, suosque radios accendens, hebetat
oculos. Magnus est Dominus qui fecit illum. 5
Præterea, ad verba Sancti accelerat gressus
suos. Luna etiam ad *signanda* tempora ex- 6
istit, indicium temporum, ac signum à secu-
lo. Nam à luna *sumuntur* signa dierum 7
festorum. Luminare quod ad finem usque 8
deficit, mensis juxta nomen ipsius est (i. *ab*
eo denominatur) & crescit modo sublimi 9
cum mutationibus. Instrumentum castrorum
excelsi, lucens in firmamento cœli: *Ambo* 10
cœli decus, & gloria astrorum. Ad imperi- 11
um Sancti suo consistent ordine, nec ullam
patientur in suo cursu mutationem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Vivunt, ac manent in æternum: ad præ- 25
ceptum & voluntatem ejus pervagendum
prompta sunt omnia, & in munere suo
sunt admodum alacria. Omnia autem bi- 26
na creata sunt, unum ex adverso alterius,
nec ullum ex eis inutile creavit: Sed hoc 27
cum illo bina creavit ad utilitatem cul-
torum suorum: & quis expleatur aut fa-
tigetur contemplatione gloriæ ipsius?

CAP. XLIII.

Solem creavit, ut eo homines illustra- 2
ti laudarent eum. Machina admiranda,
opus Altissimi, Quæ fervescente meridie 3
terram adurit. Quis tolerare possit æstum
camini in quo flat ignem artifex? Sol tri- 4
men triplò ardentior est quàm ille: hujus
enim æstus super montes, similis est flam-
mæ igneæ; adcóque lucent ejus radii, ut
eos aspicere minimè possis. Quàm magna 5
est potentia Domini creatoris ejus! & im-
perio Sancti perlustrat orbem. At verò 6
luna pro lege temporum est, temporum in-
dex, atque signum perpetuum. Per lunam 7
tempora festorum dignoscuntur: Ipsa et- 8
iam lux est nitida in fine mensis: ipsáque
est mensis juxta nomen suum, quia crescit
ac decrescit: Ipsa lux est omnium creatu- 9
rarum, lucens in firmamento cœli: Ipsa 10
denique est ornamentum cœli, & sydervm
nitor. Sancti jussu perseverant prout sta- 11
tutum est eis, & in suo cursu non mu-
tantur.

Versio VULG LAT.

21 Gelu sicut salem effundet super terram : & dum gela-
21 verit, fiet tanquam cacumina tribuli. Frigidus ventus Aqui-
lo flavit, & gelavit crystallus ab aqua, super omnem con-
gregationem aquarum requiescet, & sicut loricâ indu-
23 et se aquis. Et devorabit montes, & exuret desertum,
24 & extinguet viri le, sicut igne. Medicina omnium in fe-
stinatione nebulæ : & ros obvians ab ardore venienti
25 humilem efficiet eum. In sermone ejus siluit ventus, &
cogitatione suâ placavit abyssum, & plantavit in illa Do-
26 minus insulas. Qui navigant mare, enarrent pericu-
27 la ejus : & audientes auribus nostris admirabimur. Illic
præciara opera, & mirabilia; varia bestiarum genera,
28 & omnium pecorum, & creatura belluarum. Propter
ipsum confirmatus est itineris finis, & in sermone ejus
29 composita sunt omnia. Multa dicemus, & deficiemus in
verbis : consummatio autem sermonum, ipse est in omni-
30 bus. Gloriantes ad quid valebimus ? ipse enim omni-
31 potens super omnia opera sua. Terribilis Dominus, &
32 magnus vehementer ; & mirabilis potencia ipsius. Glo-
rificantes Dominum quantumcunque potueritis, super-
valebit enim adhuc, & admirabilis magnificentia ejus.
33 Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum pote-
34 stis : major enim est omni laude. Exaltantes eum re-
plemini virtute : ne laboretis : non enim comprehende-
35 tis. Quis videbit eum, & enarrabit ? & quis magni-
36 ficabit eum sicut est ab initio ? Multa abscondita sunt
37 majora his : pauca enim vidimus operum ejus. Omnia
autem Dominus fecit, & piè agentibus dedit sapientiam.

CAP. XLIV.

1 LAudemus viros glorioſos, & parentes nostros in ge-
2 neratione sua. Multam gloriam fecit Dominus magni-
3 ficentiâ suâ à seculo. Dominantes in potestatibus suis,
homines magni virtute, & prudentiâ suâ præditi, nun-
4 tiantes in prophetis dignitatem prophetarum, Et im-
perantes in præsenti populo, & virtute prudentiæ po-
5 pulis sanctissima verba. In peritia sua requirentes mo-
6 dos musicos, & narrantes carmina scripturarum. Ho-
mines divites in virtute, pulchritudinis studium haben-
7 tes : pacificantes in domibus suis. Omnes isti in ge-
nerationibus gentis suæ gloriam adepti sunt, & in die-
8 bus suis habentur in laudibus. Qui de illis nati sunt,
9 reliquerunt nomen narrandi laudes eorum : Et sunt
quorum non est memoria: perierunt quasi qui non fuerint:
10 Et nati sunt, quasi non nati, & filii ipsorum cum ipsis. Sed
illi viri misericordiæ sunt, quorum pietates non defuerunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. cum Translatione LATINA.

21 † Καὶ πάχνη ὡς ἅλα ἐπὶ γῆς χέει, † καὶ παγῆναι γίνεται σκολό-
22 πων ἄκρα. † Ψυχρὸς ἄνεμος (μ) Βορέας πνέει, † καὶ παγή-
σεται κρύσταλλος ἀφ' ὕδατος· † Ἐπὶ πᾶσαν συναγωγὴν ὕδατος
23 καταλύσει, † καὶ ὡς θώρακα ἐνδύσεται τὸ ὕδωρ. † Καταφάγεται
24 ὄρη, καὶ ἕρημον ἐκκαύσει, † καὶ ὑποσβέσει χλόην ὡς πῦρ. † Ἴασις
πάντων κατὰ ταχὺ ὁμίχλη, † δρόσος ἀπαντῶσα ἀπὸ καύσωνος
25 ἱλαρώσει. † Λογισμῷ αὐτοῦ ἐκόπασεν ἄβυσσον, † καὶ ἐφύτευσεν αὐτὴν
26 Ἰησοῦς. † (ν) Οἱ πλέοντες τὴν θάλασσαν διηγοῦνται (ξ) τὸν κίν-
27 δυνον αὐτῆς, † (ο) καὶ ἀκοαῖς ὠτίων ἡμῶν θαυμάζομεν. † Καὶ ἐκεῖ
τὰ παράδοξα καὶ θαυμάσια ἔργα, † ποικιλία παντὸς ζώου, (π) κτί-
28 σις κητῶν. † Δι' αὐτὸν (ρ) εὐοδία τέλος αὐτῷ, † καὶ ἐν λόγῳ
29 αὐτοῦ σύγκειται (σ) πάντα. † Πολλὰ ἐροῦμεν καὶ οὐ μὴ (τ) ἐκ-
30 κόψωμεν, † καὶ συντέλεια λόγων τὸ πᾶν ἐστιν αὐτός. † Δοξάζοντες
τί (υ) ἰσχύσωμεν; † αὐτὸς γὰρ ὁ μέγας παρὰ πάντα τὰ ἔργα
31 αὐτοῦ. † Φοβερὸς κύριος καὶ σφόδρα μέγας, † καὶ θαυμαστὴ ἡ δύνα-
32 μις αὐτοῦ. † Δοξάζοντες κύριον ὑψώσατε † καθόσον ἂν δύνησθε,
33 ὑπερέξει γὰρ καὶ ἔτι· † Καὶ ὑψοῦντες αὐτὸν πληθύνατε ἐν ἰσχύϊ,
35 † μὴ κοπιᾶτε, οὐ γὰρ μὴ (ᾳ) ἐφίκησθε. † Τίς (φ) ἑώρακεν αὐτὸν καὶ
36 ἀναδηλώσει; † καὶ τίς μεγαλύνει αὐτὸν καθὼς ἔστι; † Πολλὰ
ἀπόκρυφά ἐστι μείζονα τούτων, † ὀλίγα γὰρ ἑωράκαμεν τῶν ἔργων
37 αὐτοῦ. † Πάντα γὰρ ἐποίησεν ὁ κύριος, † καὶ τοῖς εὐσεβέσιν
(χ) ἔδωκε σοφίαν.

MS. A. (μ) Βορέας (ᾳ) φ' (ν) καὶ ἀκοαῖς ὠτίων ἡμῶν θαυμάζομεν. Οἱ
πλέοντες (ξ) κίνδυνον (ο) Καὶ ἐκεῖ τὰ θαυμάσια καὶ παράδοξα (π) κτί-
σιν κητῶν. (ρ) εὐοδία (σ) τὰ πάντα. (τ) ἀφικώμεθα, (υ) ἰσχύσωμεν;

ΚΕΦ. μδ'.

ΠΑΤΕΡΩΝ ΥΜΝΟΣ.

1 † Αἰνέσωμεν δὴ ἄνδρας ἐνδόξους, † καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν τὴν
2 γένεσιν. † Πολλὴν δόξαν ἔκτισεν ὁ κύριος, † τὸν μεγαλοσύνην
3 αὐτοῦ ἀπ' αἰῶνος. † Κυριεύοντες ἐν ταῖς βασιλείαις (α) αὐτῶν,
† καὶ ἄνδρες ὀνομασθέντες ἐν δυνάμει· † (β) Βεβιότευσαν ἐν συνέσει αὐ-
4 τῶν, † ἀπαγγέλλοντες ἐν προφητείαις· † Ἡγούμενοι λαοῦ ἐν διαβο-
5 λαῖς, † καὶ συνέσει γραμματείας λαοῦ· † Σοφοὶ (γ) λόγοι ἐν παιδείᾳ
αὐτῶν· † ἐξιχνεύοντες μέλη μουσικῶν, † (δ) διηγούμενοι ἔπη ἐν
6 γραφῇ· † Ἄνδρες πλούσιοι κεχορηγημένοι (ε) ἰσχύϊ, † ἐφησυχάζοντες
7 ἐν παροικίαις αὐτῶν· † Πάντες οὗτοι ἐν γενεαῖς ἐδοξάσθησαν, † καὶ
8 ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν καύχημα. † Εἰσὶν αὐτῶν οἳ κατέλιπον ὄνομα
9 † τοῦ ἐκδιηγήσασθαι ἐπαίνους. † Καὶ εἰσὶν ὧν οὐκ ἔστι μνημόσυνον,
† καὶ ἀπόλοντο ὡς οὐκ ὑπάρξαντες, † καὶ ἐγένοντο ὡς οὐ γεγονότες,
10 † καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν μετ' αὐτούς. † Ἀλλ' ἢ ἔστι ἄνδρες ἐλέους,
† ὧν αἱ δικαιοσύναι οὐκ ἐκλείπουσι.

MS. A. (α) αὐτῶν. (β) βεβιώσ) (γ) ἐν λόγοις παιδίᾳ αὐτῶν (δ) καὶ
διηγούμενοι (ε) ἐν ἰσχύϊ, εὐφυΐαν ἐν καλοικίαις

Translatione LATINA.

Et prunam, ſcut ſalem, effundit ſuper terram, 21
& cùm congelaverit, ſit cacumina tribulorum.
Frigidus ventus Aquilo flabit : & gelabit 22
cryſtallus ab aqua : ſuper omnem congregatio-
nem aquæ requieſcet, & tanquam loricam in-
duet aqua. Devorabit montes, & exuret deſer- 23
tum, & extinguet viride, ſicut ignis. Medi- 24
cina omnium in feſtinatione nebula; ros obvians
ab ardore exhilarabit. Cogitatione ſuâ placavit 25
abyſſum : & plantavit eam (l) Jeſus. Qui 26
enavigant mare ; enarrant pericula ejus : &
audientes auribus noſtris admiramur. Et illic 27
incredibilia, & admirabilia opera, varietas
omnis animalis, creatura cetorum. Per ipſum, 28
(m) proſper proceſſus, finis ejus : & in verbo
ejus compoſita ſunt. Multa dicemus, & non 29
aſſequemur : & conſummatio ſermonum ipſe eſt
in (n) omnibus. Glorificantes quòd valebimus ? 30
Ipſe enim eſt magnus ſuper omnia opera ſua. Ter- 31
ribilis Dominus, & magnus vehementer, &
mirabilis potentia ipſius. Glorificantes Domi- 32
num exaltate, quantumcunque potueritis :
excedet enim & adhuc. Et exaltantes illum, 33
abundate in virtute, ne laboretis : non enim
comprehendetis. Quis vidit eum, & enarra- 35
bit ? & quis magnificat eum, ſicut eſt ? Mul- 36
ta abſcondita ſunt majora his : Pauca enim
vidimus operum ejus. Omnia enim fecit Domi- 37
nus : & piis dedit ſapientiam.

(ᾳ) ἀφίκησθε. (φ) ἑώρακεν (χ) ἔδωκεν

CAP. XLIV.

PATRUM HYMNUS.

LAudemus nunc viros glorioſos, & parentes 1
noſtros generatione. Multam gloriam creavit 2
Dominus, (a) magnificentiam ſuam à ſeculo.
Dominantes in regnis ſuis, & viri nominati 3
in potentia : conſiliantes in intellectu ſuo, an-
nuntiantes in prophetiis : Rectores populi in 4
conſiliis, & intellectu literaturæ populi : Sa- 5
pientes ſermones in diſciplina eorum : requi-
rentes modos muſicos, narrantes carmina in
ſcriptura. Homines divites ſubminiſtrati in 6
fortitudine, pacem habentes in (b) habita-
tionibus ſuis Omnes iſti in generationibus 7
gloriam adepti ſunt ; & in diebus ipſorum
gloriatio. Sunt eorum, qui reliquerunt nomen 8
ad enarrandum laudes : Et ſunt, quorum non eſt 9
memoria, & perierunt, quaſi qui non fuerint, &
nati ſunt, quaſi non nati, & filii eorum poſt
eos. Sed hi, viri miſericordiæ, quorum 10
juſtitiæ non ſunt traditæ oblivioni.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܡܙܡܘܪ * ܚܟܡܬܐ *

CAP. XLIV.

IAm etiam viros gratioſos laudibus ego 1
proſequar. Parentibus noſtris qui ſeculis
ſuis floruerunt, Multum impertiamur hono-
rem : etenim omnis eorum magnificentia
ſuperat orbis ſecula. Suâ prophetiâ ſigna 3
præmonſtrârunt, & conſilia prudentiâ ſuâ.
Sapientes ex eorum ſapientia didicerunt, ad- 5
hibitis citharis fidibuſque. Demum prover- 6
biorum ſcriptores, in album fortiſſimorum
virorũ, & inter ſuffultos robore, & eos qui
in ſuo quieſcũt inſtituto, *retulêre*. Omnes iſti 7
ſuis ætatibus honorem, & ſuis diebus meritas
ſibi laudes adepti ſunt. Sunt ex his qui no- 8
men reliquerunt ad enarrandas laudes ſuas :
Et ex iiſdem ſunt quorum nulla eſt memo- 9
ria, quippe defecerunt quemadmodum defe-
cêre. Horum autem gratiæ juſtitiæque vi- 10
rorum gratia nunquam ceſſabit :

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* اَلْفَصْلُ ٱلرَّابِعُ وَٱلْاَرْبَعُونَ *

CAP. XLIV.

ET verò decens omnino eſt ut præ- 1
claros probóſq; vires commendem. Patri-
bus noſtris qui ſuis floruerunt ævis, 2
Præſtantiſſimus honor præcipuè debetur.
Horum pars excellentiæ totáque nobili-
tas, nundi poſteritates excellit. Per horũ 3
prophetiã indicata ſunt ſigna, bonumque
conſiliũ per prudentiam eorũ. Sapientes 5
per illorum ſapientiã, ampliorem adepti
ſunt ſapientiam, & poteſtate præditi glo-
riam eorum manifeſtârunt, locutique
ſunt ; illorum dicta nabli fidium-
que pulſu celebrare delectati ſunt, Et 6
eorũ proverbia ſcripſerunt in libris vi-
rorũ robore virtuteque illuſtriũ, propriâ
fortitudine & magnanimitate fidentiũ,
qui ſarti tecti ac tuti erant in domiciliis
ſuis. Hi omnes ævis ſuis gloriã & bono- 7
rem ſunt conſecuti, & laus eorũ fuit in
ipſorum conſortio dum agerent dies ſuos.
Et ex his nonnulli reliquerunt nomen quo 8
memorabiles ſq; reddentur: Ex 9
iiſdem verò alii non reliquerunt nomen
quo celebraventur, ſed eorũ memoria de-
fecit quemadmodum ipſi ex hac vita
deſiêre. At verò iſtorum hominum qui 10
ſunt è numero virorum gratiã et juſtitiã
præditorum, gloria nunquam peribit :

Versio VULG. LAT.

11 Cum semine eorum permanent bona, Hæreditas sancta
12 nepotes eorum, & in testamentis stetit semen eorum:
13 Et filii eorum propter illos usque in æternum manent:
14 semen eorum & gloria eorum non derelinquetur. Cor-
pora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum vi-
15 vit in generationem & generationem. Sapientiam ipso-
rum narrent populi, & laudem eorum nuntiet ecclesia.
16 Henoch placuit Deo, & translatus est in paradisum, ut
17 det gentibus pœnitentiam. Noë inventus est perfectus,
justus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.
18 Ideò dimissum est reliquum terræ, cùm factum est diluvi-
19 um. Testamenta seculi posita sunt apud illum, ne dele-
20 ri possit diluvio omnis caro. Abraham magnus pater
multitudinis gentium, & non est inventus similis illi in
gloria: qui conservavit legem Excelsi, & fuit in testa-
21 mento cum illo. In carne ejus stare fecit testamentum,
22 & in tentatione inventus est fidelis. Ideò jurejurando
dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terræ
cumulum, Et ut stellas exaltare semen ejus, & hæreditare il-
23 los à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos
24 terræ. Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham pa-
25 trem ejus. Benedictionem omnium Gentium dedit illi Do-
26 min', & testamentũ confirmavit super caput Jacob. Agno-
vit eum in benedictionibus suis, & dedit illi hæreditatem,
27 & divisit illi partem in tribubus duodecim. Et conser-
vavit illi homines misericordiæ, invenientes gratiam in
oculis omnis carnis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 † Μετὰ τ σπέρματ⊙ αὐτῶν διαμενεῖ † Ἀγαθὴ κληρονομία,
12 ἔκγονα αὐτῶν ἐν τ διαθήκαις. ἔστη(ζ) σπέρμα αὐτῶν † Καὶ τέκνα
13 αὐτῶν δι' αὐτούς· † ἕως αἰῶν⊙ μενεῖ σπέρμα αὐτῶν, † καὶ ἡ
14 δόξα αὐτῶν οὐκ (η) ἐξαλειφθήσεται. † Τὰ σώματα αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ
15 ἐτάφη, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν ζῇ εἰς γενεάς. † Σοφίαν αὐτῶν διη-
16 γήσονται λαοί, † καὶ τ ἔπαινον(θ) ἐξαγγελλ ἐκκλησία. † Ἐνὼχ
εὐηρέστησε κυρίῳ, καὶ μετετέθη † ὑπόδειγμα μετανοίας τ γενεαῖς.
17 † Νῶε εὑρέθη τέλει⊙ δικαί⊙, † ἐν καιρῷ ὀργῆς ἐγένετο ἀν-
18 τάλλαγμα. † Διὰ τοῦτο ἐγενήθη καταλείμμα τῇ γῇ, † (ι) διὰ
19 τοῦτο ἐγένετο κατακλυσμός. † Διαθῆκαι αἰών⊙ ἐτέθησαν πρὸς
20 αὐτὸν, † ἵνα μὴ ἐξαλειφθῇ (κ) καταλυσμῷ πᾶσα σὰρξ. † Ἀβραὰμ
μέγας πατὴρ πλήθους ἐθνῶν, † καὶ οὐκ εὑρέθη ὅμοι⊙ (λ) ἐν τῇ
δόξῃ, † ὃς ἐφύλαξεν νόμον ὑψίστου, † καὶ ἐγένετο ἐν διαθήκῃ
21 μετ' αὐτοῦ· † (μ) Καὶ ἐν σαρκὶ αὐτοῦ ἔστησε διαθήκην, † καὶ ἐν πει-
22 σμῷ εὑρέθη πιστός. † Διὰ τοῦτο ἐν ὅρκῳ ἔστησεν αὐτῷ, † εὐλογη-
θῆναι ἔθνη (ν) ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ, † πληθύναι αὐτὸν ὡς
23 χοῦν τῆς γῆς, † Καὶ † ὡς ἄστρα ἀνυψῶσαι τὸ σπέρμα αὐτοῦ, † καὶ κλη-
ρονομῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης, † καὶ ἀπὸ
24 ποταμοῦ ἕως ἄκρου (ξ) γῆς. † Καὶ ἐν τῷ Ἰσαὰκ ἔστησεν οὕτως
25 † διὰ Ἀβραὰμ τὸν πατέρα αὐτοῦ, † Εὐλογίαν πάντων ἀνθρώ-
26 πων καὶ διαθήκην. † καὶ κατέπαυσεν ἐπὶ κεφαλὴν Ἰακώβ. † Ἐπέ-
γνω αὐτὸν ἐν εὐλογίαις αὐτοῦ, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐν κληρονομίᾳ. † καὶ
27 (ο) διέχρισε μερίδας αὐτοῦ, † ἐν φυλαῖς ἐμέρισεν δεκαδύο. † Καὶ
ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ ἄνδρα ἐλεεῖν, † εὑρίσκοντα χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς
πάσης σαρκός.

MS. A. (ζ) τὸ σπέρμα αὐτῶν Καὶ τὰ τέκνα (η) ἐξαλειφθήσ(θ). Τὰ σώματα (θ) αὐτῶν ἐξαγγελεῖ (ι) ὅτι ἐγένετο
ὁ καταλυσμός. (κ) πᾶσα σὰρξ. Ἀβρὰμ (λ) αὐτῷ ἐν (μ) Ἐν σαρκὶ (ν) ἐν σπέρματι (ξ) τ γῆς. (ο) διέστησεν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * ܡܢ ܙܪܥܗ ܢܬܩܝܡ ܛܒ̈ܐ ܝܪܬܐ ܩܕܝܫܬܐ ܕܒܢ̈ܝ ܒܢ̈ܝ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒܢ̈ܝ ܒܢ̈ܝ ܙܪܥ ܩܝܡ
12 ܘܒܝܬ ܐܒ̈ܗ ܒܝܕ ܒܢ̈ܝ ܒܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܘܒܝܬ ܐܒ̈ܗ ܒܝܕ ܒܢ̈ܝ ܒܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ
13 ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ * ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ
14 ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ * ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ
15 ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ * ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ
17
18 * ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ * ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ
19 ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ
20 * ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ
21 ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ * ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ
22 ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ * ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ
23 ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ * ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ
24 ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ
25 ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ * ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ
26 ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ * ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ
27 ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ * ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ ܕܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̇ܘ ܙܪܥ ܩܝܡ

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 * وبرهم ثابت مع ذريتهم * واصلهم لاولادهم اولادهم * وذريتهم ثابتة على عهدهم * وبنو بنيهم
12
13 على اعمالهم الصالحة * وذكرهم دايم الى الابد ولا تبطل كرامتهم * جثث اجسادهم بالسلام
14
15 واسماؤهم ثابتة من خلف الى خلف * وينطق الشعب بحكمتهم * نوح البار الصديق وجد
17
18 في خلقه سليم القلب * وفي حين الطوفان صار بدلا من الدنيا * ومن اجله نجا من
19 نجا * وكان الاستيقاد بوساطته * واقسم الله الا يعيد الطوفان * والقسم الذي له باكحق الا
20 ينيد كل ذي لحم * ابراهيم اب لجامع الشعوب لم يوجد في كرامته عيب * لانه سلك
21 في رضوان العلي * وعاهده عهدا دايما * وفي لحمه نبت له عهد الجبار الذي عاهده * وفي
22 بحربته وجد مومنا مومنا * فلذلك اقسم له بايمان لا يخبث بها * ان يبارك بزرعه جميع
23 اهل الارض * وان يكثر ذريته لتراب الارض * ويجعل ذريته فوق جميع الامم * ليوريهم
24 من البحر الى البحر * ومن الفرات الى اقاصي الارض * وحلف لاسحق من اجل ابراهيم ابيه *
25
26 * وبركة جميع الاولين جعل على راس اسرايل * الذي دعاه ابني بكري اسرايل *
27 واعطاه المبراث * وجعله اب الاسباط * فصوا وكثروا وصاروا اثني عشر سبطا * وخرج من
صلبه رجال اتقياء *

Imò cum ipsorum semine manet fœlicitas 11
eorum, radix eorum in filios filiorum: In 12
eorum fœdere perseverat semen ipsorum,
& filii filiorum in bonis operibus. In se- 13
culum usque permanebit memoria eorum, &
eorum gloria oblivioni minimè tradetur.
Corpora *quidem* illorum in pace condita 14
sunt, at nomen eorum vivit à progenie in
progeniem, Et laudes eorum enarrabit po- 15
pulus. Nohe justus, inventus est in ævo suo 17
pacificus, Tempore diluvii constitutus est 18
mundi vicarius, & propter ipsum facta fu-
it salus: Juravitque illi Deus non fore am- 19
plius diluvium, jurejurando cum veritate
præstito non perituram omnem carnem.
Abrahami turbarum Gentilium parentis ho- 20
nori nulla illata est labes. Is Altissimi sermo-
nes perfecit, & in fœdera ivit cum illo. In 21
carne ipsius statutum fuit illi pactum, & in
tentatione sua compertus est fidelis. Qua- 22
propter juramento asseruit illi Deus benedi-
cendas per semen ejus omnes gentes; Mul- 23
tiplicaturum se semen illius ut arenam ma-
ris; & semen ejus super omnes gentes col-
locaturum, ad dandam eis hæreditatem à
mari usque ad mare, & ab Euphrate usque
ad terminos terræ. Ishaco etiam juravit, 24
propter Abraham patrem ejus. Item bene- 25
dictio prædecessorum omnium requievit su-
per caput Israelis. Quem appellavit, Filium 26
meum, primogenitum meum Israel. Hæredi-
tatem dedit illi, & tribuum parentem con-
stituit eum, procedensque divisus est in duo-
decim tribus: Et prodierunt ex eo viri justi: 27

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

*Imò justitia ipsorum manet cum posteri- 11
tate eorum, & radix eorum in filios filio-
rum suorum: Posteritas eorum persistit 12
in pacto illorum, & filii filiorum ipso-
rum in bonis illorum operibus: Memoria 13
eorum perseverabit in æternum, & laus
ipsorum oblivione minimè delebitur. Cor- 14
pora eorum in pace collecta sunt, nomina
autem eorum permanent à posteritate in
posteritatem, Et laudem eorum enuntia- 15
bit populus. Nobe sanctus ac justus, in- 17
ventus est in sæculo suo integer corde, Et 18
tempore diluvii vice mundi constitutus
est, propter eum salvatis sunt quotquot ser-
vati fuerunt, ejusque interventu facta est
redemptio: Juraxitque Deus non redu- 19
cturum se diluvium: juramentum autem
ipsi cum veritate assertum fuit non peri-
turum omne carne præditum. In Abra- 20
ham cœtuum populorum parentis gloriâ,
nulla inventa est macula: ambulavit
enim secundùm Altissimi beneplacitum,
inivitque cum eo pactum sempiternum,
Et in carne ipsius firmatum fuit illi fœ- 21
dus Fortissimi, quod cum eo pepigit, & in
tentatione sua inventus est fidus ac in-
tegerrimus. Ac proindè inviolabili sa- 22
cramento juravit ei benedicturum se per
semen ejus terricolas omnes; Progeniem 23
ejus adeo multiplicaturum, ut terram
possideret; & progeniem ejus superiorem
cunctis gentibus facturum, ad tribuen-
dum eis hæreditatem à mari ad mare, &
ab Euphrate ad extremitates terræ. Ju- 24
ravit etiam Ishaco propter Abraham pa-
trem ejus. Et benedictio omnium ante- 25
cessorum collocatur super caput Israelis.
Quem vocavit, Filium meum, primogeni- 26
tum meum Israel: hæreditatem illi de-
dit, & tribuum patrem constituit eum:
& crescentes multiplicati sunt, factique
tribus duodecim: Et egressi sunt ex ejus 27
dorso viri religiosissimi.

Versio VULG. LAT.

CAP. XLV.

1 Dilectus Deo & hominibus Moyſes : cujus memoria
2 in benedictione eſt. Similem illum fecit in gloria San-
ctorum, & magnificavit eum in timore inimicorum, &
3 in verbis ſuis monſtra placavit. Glorificavit illum in
conſpectu regum, & juſſit illi coram populo ſuo, &
4 oſtendit illi gloriam ſuam. In fide & lenitate ipſius
5 ſanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. Au-
divit enim eum, & vocem ipſius, & induxit illum in
6 nubem. Et dedit illi coràm præcepta, & legem vitæ
& diſciplinæ, docere Jacob teſtamentum ſuum, & ju-
7 dicia ſua Iſrael. Excelſum fecit Aaron fratrem ejus,
8 & ſimilem ſibi de tribu Levi : Statuit ei teſtamentum
æternum, & dedit illi ſacerdotium gentis : & beatifi-
9 cavit illum in gloria, Et circumcinxit eum zonâ glo-
riæ, & induit eum ſtolam gloriæ, & coronavit eum in
10 vaſis virtutis. Circumpedes, & femoralia, & humera-
le poſuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis
11 in gyro, Dare ſonitum in inceſſu ſuo, auditum facere
12 ſonitum in templo, in memoriam filiis gentis ſuæ. Sto-
lam ſanctam, auro, & hyacintho, & purpurâ, opus tex-
13 tile, viri ſapientis, judicio & veritate præditi : Torto
cocco opus artificis, gemmis pretioſis figuratis in li-
gatura auri, & opere lapidarii ſculptis, in memoriam
14 ſecundùm numerum tribuum Iſraël. Corona aurea ſu-
per mitram ejus expreſſa ſigno ſanctitatis, & gloria ho-
noris : opus virtutis, & deſideria oculorum ornata.
15 Sic pulchra ante ipſum non fuerunt talia uſque ad ori-
16 ginem. Non eſt indutus illâ alienigena aliquis, ſed tan-
17 tùm filii ipſius ſoli, & nepotes ejus per omne tempus.
18 Sacrificia ipſius conſumpta ſunt igne quotidié. Comple-
19 vit Moyſes manus ejus, & unxit illum oleo ſancto. Fa-
ctum eſt illi in teſtamentum æternum, & ſemini ejus ſi-
cut dies cœli, fungi ſacerdotio, & habere laudem, &
20 glorificare populum ſuum in nomine ejus. Ipſum ele-
git ab omni vivente, offerre ſacrificium Deo, incenſum,
& bonum odorem, in memoriam placare pro populo ſuo.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

ΚΕΦ. μά.

1 †Ἠγαπημένον ὑπὸ θεῦ καὶ ἀνθρώπων † (a) Μωϋσῆν, οὗ τὸ
2 μνημόσυνον ἐν εὐλογίαις. † Ὡμοίωσεν αὐτὸν (β) δόξῃ ἁγίων,
† καὶ ἐμεγάλυνεν αὐτὸν ἐν φόβοις ἐχθρῶν. † ἐν λόγοις αὐτῦ σημεῖα
3 κατέπαυσεν, † Ἐδόξασεν αὐτὸν καὶ πρόσωπον βασιλέων · † ἐνε-
τείλατο αὐτῷ πρὸς λαὸν αὐτῦ , † καὶ ἔδειξεν αὐτῷ τῆς δόξης
4 αὐτῦ. † Ἐν πίστει καὶ (γ) πραΰτητι (δ) αὐτῦ ἡγίασεν, † ἐξελέξατο
5 αὐτὸν ἐκ πάσης σαρκός. † Ἤκουσεν αὐτὸν † φωνῆς αὐτῦ, † καὶ
6 εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς † γνόφον. † Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον ἐν-
τολὰς, † νόμον ζωῆς καὶ ἐπιστήμης, † διδάξαι † Ἰακὼβ διαθήκην,
7 † καὶ κείμενα αὐτῦ † Ἰσραήλ. † Ἀαρὼν ὕψωσεν ἅγιον ὅμοιον αὐ-
8 τῷ, † ἀδελφὸν αὐτῦ, ἐκ φυλῆς Λευΐ. † Ἔστησεν αὐτῷ διαθήκην
αἰῶνος, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἱερατείαν λαῦ. † ἐμακάρισεν αὐτὸν ἐν
9 ὑπερηφανείᾳ , † καὶ περιέζωσεν αὐτὸν (ε) στολὴν δόξης. † ἐνέδυσεν
αὐτὸν συντέλειαν καυχήματος , † καὶ ἐστερέωσεν αὐτὸν σκεύεσιν
10 ἰσχύος, Περισκελῆ καὶ ποδήρη καὶ ἐπωμίδα, † καὶ ἐκύκλωσεν αὐτὸν
11 ῥοΐσκοις † χρυσοῖς, κώδωσι πολλοῖς κυκλόθεν, † Ἠχῆσαι φωνὴν
ἐν βήμασιν αὐτῦ, † ἀκουσθῆναι ποιῆσαι ἦχον ἐν ναῷ † εἰς μνημόσυνον
12 υἱῶν λαῦ αὐτῦ, † Στολῇ ἁγίᾳ, χρυσῷ, καὶ ὑακίνθῳ, † καὶ πορφύρᾳ,
13 ἔργῳ ποικίλτῃ, † λογείῳ κρίσεως, δήλοις ἀληθείας, † Κεκλω-
σμένῃ πλοκῇ, ἔργῳ τιχίτου, † λίθοις πολυτελέσιν γλύμματος
σφραγίδος , † ἐν δέσει χρυσίου, ἔργῳ λιθουργῦ, † εἰς μνημό-
συνον ἐν χαρᾷ κατακολαμπόντι † κατ' ἀριθμὸν φυλῶν Ἰσραήλ·
14 † Στέφανον χρυσῦν ὑπάνω κιδάρεως, † ἐκτύπωμα σφραγίδος
ἁγιάσματος, † καύχημα τιμῆς, ἔργον ἰσχύος , † ἐπιθυμήματα
15 ὀφθαλμῶν κεκοσμημένα † Ὡραῖα. πρὸ αὐτῦ οὐ γέγονε τοιαῦτα
16 † ἕως αἰῶνος, Οὐκ ἐνεδύσατο ἀλλογενὴς , † πλὴν τῶν υἱῶν αὐτῦ
17 μόνον, † καὶ τὰ ἔκγονα αὐτῦ διαπαντός. Θυσίαι αὐτῦ ὁλοκαρπω-
18 θήσονται † καθημέραν ἐνδελεχῶς δίς. † Ἐπλήρωσε (ζ) Μωϋσῆς
τὰς χεῖρας, † καὶ ἔχρισεν αὐτὸν ἐν ἐλαίῳ ἁγίῳ. Ἐγένετο αὐτῷ
19 εἰς διαθήκην αἰώνιον, † καὶ (η) ἐν τῷ σπέρματι αὐτῦ ἐν ἡμέραις
οὐρανῦ, † λειτουργεῖν αὐτῷ ἅμα καὶ ἱερατεύειν , † καὶ εὐλογεῖν τὸν
20 λαὸν αὐτῦ ἐν τῷ (θ) ὀνόματι αὐτῦ. † Ἐξελέξατο αὐτὸν ἀπὸ πάσης
ζώσης, † προσενεγκεῖν θυσίαν κυρίῳ, † σύνεσιν καὶ (ι) εὐω-
δίαν εἰς μνημόσυνον, † ἐξιλάσασθαι περὶ τοῦ λαοῦ ζῦ.

MS.A. (α) Μωσῆν, (β) ἐν δόξῃ (γ) πραότητι (δ) αὐτὸν (ε) στεφα-
νῇ (ζ) Μωσῆς (η) τῷ σπέρματι (θ) ὀνόματι. Ἐξελέξατο (ι) εὐωδία

CAP. XLV.

1 DILECTUM (a) à Deo, & hominibus Moy-
ſem, cujus memoria in benedictionibus eſt. Simi-
2 lem illum fecit gloriæ Sanctorum: & magnifica-
vit eum in timoribus inimicorum: [&] in verbis
ejus ſigna ceſſare fecit: Glorificavit eum in con-
3 ſpectu regum: mandavit illi ad populum ſuum:
& oſtendit illi gloriam ſuam. In fide & lenita-
4 te ipſius ſanctum (b) fecit, elegit eum ex omni
carne. Auditam fecit ei vocem ſuam: & indu-
5 xit illum in caliginem. Et dedit illi coràm præ-
6 cepta, legem vitæ, & ſcientiæ, docere Jacob te-
ſtamentum [ſuum,] & judicia ſua Iſrael. Excel-
7 ſum fecit Aaron ſanctum ſimilem illi, fratrem
ejus, de tribu Levi. Statuit ei teſtamentum ſe-
8 culi, & dedit illi ſacerdotium populi, beatifica-
vit illum in decore, Et circuncinxit eum (c)
9 ſtolâ gloriæ. Induit eum conſummatione glo-
riationis, & confirmavit eum (d) vaſis virtutis,
Femoralia, & poderem, & humerale: & circun-
10 dedit eum malis punicis aureis, tintinnabulis
plurimis in gyro, Ad ſonandum vocem in greſſibus
11 ſuis, ad faciendum audiri ſonitum in templo in
memoriam filiis populi ſui: Stolâ ſanctâ auro,
12 & hyacintho, & purpurâ, opere variatoris, ra-
tionali judicii, manifeſtationibus veritatis, (e)
Tortâ cocco, opere artificis, lapidibus pretioſis
13 ſculpturæ ſigilli, in ligatura auri opere lapidarii
in memoriam in ſcriptura ſculpta ſecundùm
numerum tribuum Iſrael: Coronam auream ſu-
14 per mitram, efformationem ſignaculi ſanctitatis,
gloriam honoris, opus virtutis, deſideria ocu-
lorum ornata, Pulchra. Ante ipſum non fuerunt
15 talia uſque in ſeculum: Non eſt indutus alieni-
16 gena, ſed filii ejus ſoli, & nepotes ejus per omne
tempus. Sacrificia ipſius ſient holocarpomata
17 quotidiè aſſiduè bis. Implevit Moyſes manus,
18 & unxit illum oleo ſancto. Factum eſt illi in
19 teſtamentum æternum, & in ſemine ejus in die-
bus cœli, miniſtrare ei ſimul, & ſacerdotio fungi,
& benedicere populò ejus in nomine ejus. Ipſum
20 elegit ex omni vivente, offerre oblationem Domi-
no, incenſum, & bonum odorem in memoriam, pla-
care pro populo ſuo.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XLV.

1 NEc non gratioſus in oculis omnium vi-
ventium, & apud Deum atque etiam in con-
ſpectu hominum dilectus Moſes, cujus me-
2 moria ſit in benedictionem, Quem in be-
nedictionibus enutritum corroboravit in ti-
midorum *utilitatem*, ſtatuit coram rege,
3 Populo præfecit, oſtendit illi gloriam ſuam,
4 vocemque ſuam audire fecit eum: Ob fidem
& humilitatem ipſius elegit eum ex omni-
bus hominibus, Et admovit eum ad caligi-
5 nem ſuam: Ordinavit coram ipſo legem
6 vitæ, & benedictiones: ut Iſraelitas do-
ceret leges ejus, & fœdera atque judicia
ejus Jacobum. Et ſanctum ipſi ſimilem e-
7 vexit Aharonem de tribu Levi, Quem con-
8 ſtituit ad veritatem populo *decernendam*, ex
honore & gloria ſua impertiens illi: Sub-
9 limitate ſuæ majeſtatis elegit eum, hyacin-
thinis veſtibus induit, & inſtrumentis ro-
18 boris honeſtavit. Impoſuitque illi manum
ſuam Moſes, unxit eum oleo ſanctitatis:
19 Factumque eſt illi ac ſemini ejus in fœdus
ſempiternum ſicut dies cœli, ad miniſtran-
dum, populumque ejus benedicendum in
20 nomine ipſius. Hunc itaque ex vivis omni-
bus elegit ad offerendum holocauſta, ſacri-
ficia, atque incenſa, & ad expiandum pro
toto Iſraele.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XLV.

1 INter quos eſt ille proſper in miſericor-
dia præ cunctis viventibus, apud Deum
excelſum & apud omnes homines dilec-
2 tus Moſes, cujus memoria ſit in bene-
dictionem. Hunc ad benedictiones edu-
cavit, magnanimũ ac formidabilem red-
3 didit, metu ac timore inſtruxit, coram
Pharaone conſtituit, Populóq; commen-
4 davit: gloriam ſuam oſtendit illi, & vo-
cem ſuam audire fecit eum: Propter fi-
5 dem & patientiam ejus elegit illum ex
omnibus hominibus, & ad caliginem ſuã
6 admovit: Legem vitæ & benedictiones
recitavit illi, ut Iſraelem doceret jura ip-
ſius, & fœdera ac judicia ejus Jacobũ.
7 Erexitque ſimilem ipſi Haronem ſanctũ
8 de tribu Levi, Et ſtatuit eum ad juſti-
tiam, ut juſtitiam exerceret inter popu-
los; & ex honore, veneratione, & gloriã
ſuã effudit ſuper eum: Cum eminentia &
9 eximio ſplendore elegit illum, decoris ac
nitoris indumentis veſtivit, & inter ho-
18 mines cohoneſtavit. Impoſuitque ei Mo-
ſes manũ ſuam, & oleo ſanctitatis unxit
illum: Et factũ eſt id ipſi pactum ac te-
19 ſtamentũ æternum, ipſi inquam ac proge-
niei ejus poſt ipſũ, ſicut dies cœli: ut mi-
niſtraret, populóque ejus benedictionem
precaretur in nomine ipſius. Elegitque
20 eum ex omnibus viventibus ad offeren-
dum ſacrificia & incenſum, & veniam
petendam toti Iſraeli.

CAP. XLVI.
Versio VULG. LAT.

21 Et dedit illi in præceptis suis potestatem, in testamentis
22 judiciorum, docere Jacob testimonia, & in lege sua lu-
cem dare Israel. Quia contra illum steterunt alieni, &
propter invidiam circumdederunt illum homines in de-
serto, qui erant cum Dathan & Abiron, & congrega-
23 tio Core in iracundia. Vidit Dominus Deus, & non
24 placuit illi, & consumpti sunt in impetu iracundiæ. Fe-
25 cit illis monstra, & consumpsit illos in flamma ignis. Et
addidit Aaron gloriam, & dedit illi hæreditatem, &
26 primitias frugum terræ divisit illi. Panem ipsis in primis
paravit in satietatem: nam & sacrificia Domini edent,
27 quæ dedit illi & semini ejus. Cæterùm in terra gentes
non hæreditabit, & pars non est illi in gente: ipse est
28 enim pars ejus, & hæreditas. Phinees filius Eleazari
tertius in gloria est, imitando eum in timore Domini:
29 Et stare in reverentia gentis: in bonitate & alacritate
30 animæ suæ placuit Deo pro Israel. Ideò statuit illi testa-
mentum pacis, principem Sanctorum & gentis suæ, ut sit
31 illi & semini ejus sacerdotii dignitas in æternum. Et te-
stamentum David regi filio Jesse de tribu Juda, hæreditas
ipsi & semini ejus, ut daret sapientiam in cor nostrum
judicare gentem suam in justitia, ne abolerentur bona
ipsorum, & gloriam ipsorum in gentem eorum æternam
fecit.

CAP. XLVI.

1 Fortis in bello Jesus Nave, successor Moysi in pro-
phetis, qui fuit magnus secundùm nomen suum,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

21 †ᵛΕδωκεν (κ) αὐτὸν ἐν ἐντολαῖς αὐτ, †ἐξουσίαν ἐν διαθήκαις κει-
μάτων, †διδάξαι † Ἰακὼβ (λ) τὰ μαρτύρια, † καὶ ἐν νόμῳ αὐτ
22 φωτίσαι (μ) Ἰσραήλ. †Ἐπεσυνέστη αὐτῷ ἀλλότριοι, † καὶ
ἐζήλωσε αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, †ἄνδρες οἱ περὶ Δαθὰν καὶ Ἀβει-
23 ρὼν, † καὶ ἡ συναγωγὴ Κορὲ ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ. †Εἶδε κύριος ὁ θεὸς,
24 καὶ οὐκ (ν) εὐδόκησε, † καὶ ξυνετελέσθησαν ἐν θυμῷ ὀργῆς. Ἐποί-
25 ησεν αὐτοῖς τέρατα, †καταναλῶσαι ἐν πυρὶ φλογὸς (ξ) αὐτ.
25 † Καὶ προσέθηκεν Ἀαρὼν δόξαν, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν·
26 † ἀπαρχὰς (ο) πρωτογενημάτων ἐμέρισεν (π) αὐτοῖς· †Ἄρτον
(ρ) ἐν πρώτοις ἡτοίμασε πλησμονήν. † καὶ γὰρ θυσίας κυρίου φά-
27 γονται, † ἃς ἔδωκεν αὐτῷ τε καὶ τῷ σπέρματι αὐτ. † Πλὴν ἐν γῇ
λαοῦ οὐ κληρονομήσει, † καὶ μερὶς οὐκ ἔστιν αὐτῷ ἐν λαῷ, † αὐτὸς γὰρ
28 μερὶς (σ) κληρονομία. † Καὶ Φινεὲς υἱὸς Ἐλεάζαρ τρίτῳ ἐν
29 δόξαν, † ἐν τῷ ζηλῶσαι αὐτὸν ἐν φόβῳ κυρίου, † Καὶ (τ) στῆσαι
αὐτὸν ἐν προσῇ λαοῦ, † ἐν ἀγαθότητι προθυμίας ψυχῆς αὐτ, † καὶ
30 ἐξιλάσασθαι περὶ Ἰσραήλ. † Διὰ τοῦτο ἔστησεν αὐτῷ διαθήκην
εἰρήνης, † προστάτην ἁγίων καὶ λαῷ αὐτ, † ἵνα αὐτῷ ᾖ καὶ τῷ
31 σπέρματι αὐτ † ἱερωσύνης μεγαλοπρεπὲς εἰς τὸν αἰῶνα. †Καὶ διαθή-
κην τῷ Δαυὶδ † υἱῷ (υ) ἐκ φυλῆς Ἰούδα, † κληρονομία βασι-
λέως υἱῷ ἐξ υἱοῦ μόνου· κληρονομία (φ) Ἀαρὼν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ.
†(χ) δῴη ὑμῖν σοφίαν ἐν καρδίᾳ ὑμῶν, † κρίνειν † λαὸν αὐτ ἐν
δικαιοσύνῃ, ἵνα μὴ ἀφανισθῇ τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν, † καὶ † δόξαν αὐ-
τῶν εἰς (ψ) γενεὰς αὐτῶν.

MS. A. (κ) αὐτῷ ἐν τ ἐντολαῖς (λ) μαρτύρια, (μ) † Ἰσραήλ.
(π) αὐτῷ· (ρ) πρώτοις ἡτοίμασεν ἐν πλησμονῇ. (σ) καὶ κληρονομία.
(τ) στῆναι (υ) ὁν Ἰσραὴλ (φ) αὐτῷ καὶ (χ) δοίη (ψ) γενεάν

ΚΕΦ. μϛ'.

1 †Καλαὶὸς ἐν (α) πολέμοις Ἰησοῦς Ναυῆ, † καὶ διάδοχος
(β) Μωϋσῆ ἐν προφητείαις· † ὃς ἐγένετο κατὰ τὸ ὄνομα αὐτ

Dedit (f) illum in mandatis suis potestatem in 21
testamentis judiciorum, docere Jacob testimonia, & in lege sua lucem dare Israel. Contra eum ste- 22
terunt alieni, et zelaverunt eum in deserto, homines, qui erant (g) cum Dathan, & Abiron, & congregatio Core in furore, & ira. Vidit Domi- 23
nus, & non placuit illi: & consumpti sunt in impetu iracundiæ. Fecit illis monstra ad con- 24
sumendum in igne flammæ (h) suæ. Et addidit 25
Aaron gloriam, & dedit illi hæreditatem. Primitias primitivorum divisit (i) illis: Panem in 26
primis paravit (k) satietatem: nam & sacrificia Domini edent, quæ dedit & ei, & semini ejus. Cæterùm in terra populi non hæreditabit: 27
& pars non est illi in populo. Ipse enim (l) pars tua, hæreditas. Et Phinees filius Eleazari ter- 28
tius est in gloria, in zelando eum in timore Domini, Et stando in versione populi, in bonitate 29
alacritatis animæ suæ: & placavit pro Israel. Ideò (m) statutum est illi testamentum pacis, 30
præsidem sanctorum, & populo suo; ut sit illi & semini ejus sacerdotii dignitas in (n) secula. Et testamentum Davidi (o) filio ex tribu Juda: 31
Hæreditas regis, filii ex filio solo: hæreditas Aaron & semini ejus. Det (p) vobis sapientiam in corde vestro, judicare populum suum in justitia: ne aboleantur bona ipsorum: & glo-
riam eorum in generationes eorum.

(v) ἠυδόκησεν, (ξ) αὐτούς. (ο) πρωτογενημάτων

CAP. XLVI.

1 FORTIS in bellis Jesus Nave, & suc- 1
cessor Moysi in prophetiis. Qui fuit secundùm nomen suum

MS. A. (α) πολέμῳ Ἰησοῦς υἱὸς Ναυῆ, (β) Μωσῆ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Huic etiam dedit mandata, eidémque statu- 21
ta ac judicia commisit. Contendentibus au- 22
tem adversùs eum alienis, & Dathani atque Abirami gente unâ cum factione Coreh sæviter invidientibus ei in deserto, Vidit Deus, 23
iratúsque succendit eos igne; Et *inauditas* 24
creans illis plagas, consumpsit eos vehementiâ furoris sui. Aharoni verò superimpo- 25
suit gloriam, & hæreditatem ipsius constituit illi primitias Sanctuarii, Et ordinem 26
panis, ipsi *inquam* & semini ejus. Cæterùm 27
in terra eorum nullam possedit hæreditatem, nec sortitus est portionem cum eis: Dominus enim est pars & hæreditas ipsius inter Israelitas. Phinehes etiam Eleazari filius tri- 28
plicem suâ fortitudine gloriam est adeptus, ob zelum quo in Medianitidem, & Israelitam exarsit, Et quòd populi sui ruinæ sese objecerit, & pro Israele *Deum* exorârit, Qua- 29
propter juravit illi Deus ædificaturum se ei altare, & summum sacerdotium ipsi fore ac semini ejus in perpetuum. David etiam 30
Isai filius hæreditatem regum & hæreditatem Aharonis sibi ac semini suo solus possedit. Igitur benedicite Deum qui vobis in- 31
didit sapientiam cordis ad judicandum populum suum in nomine suo, ne oblivioni tradatur fœlicitas & principatus eorum in omnes seculi generationes.

CAP. XLVI.

1 VIR robustissimus Jesus filius Nun per pro- 1
phetiam asservatus est ut esset similis magno Mosi;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

*Jura atque præcepta docuit illum, & pa- 21
ctis atque judiciis præfecit. Alienige- 22
na cum eo jurgati sunt, & familia Dathani & Abirami, nec non cœtus Coreh vehementer invidérunt illi in deserto. Quod videns, iratus est, ignéque com- 23
bussit eos Deus excelsus; Et afflictionem 24
ac pœnam præparens illis, obruit eos vehementiâ supplicii sui: Super Haronem 25
verò terrorem posuit ac venerationem, tribuens illi hæreditatem ipsius primitias oblationum, Et ordinem panis, ipsi in- 26
quam & progeniei ejus. At verò in ter- 27
ra eorum nullam possederunt hæreditatem, nec portionem cum eis partiti sunt; quia Dominus est pars & hæreditas ejus inter filios Israelis. Præterea Phinehes 28
Eleazari filius, suâ generositate tria ob-
tinuit gloriæ genera: Propter zelum quo Medianitidem & Israelitam est æmula-
tus: Tum quod pro gente sua steterit: & 29
Deum excelsum pro Israele supplicârit. Iccircò reputavit illi Deus excelsus ob 30
præclarum ejusmodi facinus, justitiam in sempiternum usque. David etiam Jes- 31
se filius regum hæreditatem reduxit, & Haronis hæreditatem sibi ac posteritati suæ accepit. Jam igitur Deum glorifica- 32
te, qui tribuit vobis sensum & sapientiam ad judicandum inter populum suum in nomine suo, ut non obliviscatur ductum eorum, sed servet ac stabiliat vos in omnia mundi sæcula.

CAP. XLVI.

1 FORTITUDINE & magnanimitate præ- 1
ditus Jesus filius Nun asservatus est ut esset successor magni Mosis.

Versio VULG. LAT.

2 Maximus in salutem electorum Dei, expugnare insur-
3 gentes hostes, ut consequeretur hæreditatem Israel. Quam
gloriam adeptus est in tollendo manus suas, & jactan-
4 do contra civitates rhomphæas? Quis ante illum sic re-
5 stiterit? Nam hostes ipse Dominus perduxit. An non
in iracundia ejus impeditus est Sol, & una dies facta est
6 quasi duo? Invocavit Altissimum potentem in oppu-
gnando inimicos undique, & audivit illum magnus &
sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valdè fortis.
7 Impetum fecit contra gentem hostilem, & in descen-
8 su perdidit contrarios, Ut cognoscant Gentes poten-
tiam ejus, quia contra Deum pugnare non est facile. Et
9 secutus est à tergo potentis: Et in diebus Moysi mi-
sericordiam fecit ipse, & Caleb filius Jephone, stare
contra hostem, & prohibere gentem à peccatis, & per-
10 fringere murmur malitiæ. Et ipsi duo constituti, à pe-
riculo liberati sunt à numero sexcentorum millium pedi-
tum, inducere illos in hæreditatem, in terram quæ ma-
11 nat lac & mel. Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitu-
dinem, & usque in senectutem permansit illi virtus,
ut ascenderet in excelsum terræ locum, & semen ipsi-
12 us obtinuit hæreditatem: Ut viderent omnes filii Israel,
13 quia bonum est obsequi sancto Deo. Et judices sin-
guli suo nomine, quorum non est corruptum cor: qui
14 non aversi sunt à Domino, Ut sit memoria illorum in
benedictione, & ossa eorum pullulent de loco suo,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 † Μέγας ἐπὶ σωτηρίᾳ ἐκλεκτῶν αὐτοῦ, † ἐπολεμῆσαι ἐπαγομένους
3 ἐχθρούς, † ὅπως (γ) κληρονομήσῃ τὸν Ἰσραήλ. † Ὡς ἐδοξάσθη ἐν
τῇ ἐκφύσει χειρὸς αὐτοῦ, † καὶ (δ) τῇ ἐκκλίνει ῥομφαίαν ἐπὶ πόλεις;
4 † Τίς (ε) φοβερὸν αὐτοῦ ἔστως ἔσται; † τοὺς γὰρ πολεμίους (ζ) κύριος
5 αὐτὸς (η) ἐπήγαγεν. † Οὐχὶ ἐν χειρὶ αὐτοῦ (θ) ἀνεκόπη ὁ ἥλιος,
6 † καὶ μία ἡμέρα ἐγενήθη πρὸς δύο; † Ἐπεκαλέσατο τὸν ὕψιστον
δυνάστην, † ὁ τῷ θλίβειν αὐτὸν ἐχθροὺς κυκλόθεν · † καὶ ἐπήκουσεν
(ι) αὐτῷ μέγας κύριος † (κ) ἐν λίθοις χαλάζης δυνάμεως κραταιᾶς.
7 † Κατέῤῥαξεν ἐπ' ἔθνος πόλεμον, † καὶ ἐν καταβάσει ἀπώλεσεν
8 ἀντιδίκους · † Ἵνα γνῶσιν ἔθνη παντοκράτειαν (λ) αὐτῶν, † ὅτι ἐναντίον
κυρίου ὁ πόλεμος αὐτῶν, † καὶ ὄπισθεν ἠκολούθησεν ὁσίοις δυνάστης.
9 † Καὶ ἐν ἡμέραις (μ) Μωϋσέως ἐποίησεν ἔλεος, † αὐτὸς καὶ Χαλὲβ
υἱὸς Ἰεφοννῆ, † ἀντιστῆναι ἐναντι ἐχθρῶν, † κωλῦσαι λαὸν ἀπὸ ἁμαρ-
10 τίας, † καὶ κοπάσαι γογγυσμὸν πονηρίας. † Καὶ αὐτοὶ δύο ὄντες διε-
σώθησαν † ἀπὸ ἑξακοσίων χιλιάδων πεζῶν, (ν) † εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς
11 εἰς κληρονομίαν, † εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. † Καὶ ἔδωκεν
ὁ κύριος τῷ Χαλὲβ ἰσχύν, † καὶ ἕως γήρους διέμεινεν αὐτῷ, † ὥστε
ἐπιβῆναι αὐτὸν ἐπὶ (ξ) ὕψος τῆς γῆς, † καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ (ο) κλη-
12 ρῶσαι κληρονομίαν · † Ὅπως ἴδωσι πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, † ὅτι
13 καλὸν τὸ πορεύεσθαι ὀπίσω κυρίου. † Καὶ οἱ κριταὶ ἕκας τῷ αὐ-
τῶν ὀνόματι, ὅσων οὐκ ἐξεπόρνευσεν ἡ καρδία, † καὶ ὅσοι οὐκ ἀπέστρε-
14 φησαν ἀπὸ κυρίου, † Εἴη τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἐν εὐλογίαις · † τὰ
ὀστᾶ αὐτῶν ἀναθάλοι ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν,

MS. A. (γ) καὶ κληρονομήσῃ (δ) ἐν τῷ ἐκλῖναι (ε) φοβερὸς (ζ) κύριος (η) ἀπήγαγεν. (θ) ἐνεποδίσθη (ι) αὐτῷ (κ) λίθοις (λ) αὐτοῦ, (μ) Μωσῆως (ν) εἰσάγειν (ξ) τὸ ὕψος (ο) καὶ τοῦ κληρονομίαν.

Magnus in salutem electorum ejus, expugnare 2
insurgentes hostes, ut hæreditaret Israel. Quam 3
gloriam adeptus est in tollendo manus suas, &
(a) declinando romphæam contra civitates?
Quis ante illum sic stetit? Nam (b) hostes ipse 4
Dominus perduxit. An non in manu ejus retro- 5
cessit Sol? & una dies facta est quasi due? In- 6
vocavit Altissimum potentem, in oppugnando cum
inimicos undiq;. Et audivit (c) eos magn⁹ Domi-
nus: in saxis grandinis virtutis fortis, Erupit 7
contra gentem bellum, & in descensu perdidit
contrarios. Ut cognoscant gentes integram arma- 8
turam eorum: quia coram Domino bellum ejus.
Etenim sequutus est post potentem: Et in diebus 9
Moysi fecit misericordiam, ipse, & Caleb filius
Jephenne, stare (d) contra inimicum, prohibere
populum à peccato, et sedare murmur malitiæ. Et 10
ipsi, cùm duo essent, salvati sunt è sexcentis
millibus peditum, inducere illos in hæreditatem,
in terram, quæ manat lac, & mel. Et dedit Domi- 11
nus ipsi Caleb fortitudinem, et usq; in senectutem
permansit illi, ut ascenderet ipse in excelsum
terræ locum: & semen ejus obtinuit hæredi-
tatem: Ut viderent omnes filii Israel, quia 12
bonum est obsequi Domino. Et judices, sin- 13
guli suo nomine, quorumcunque cor non est
fornicatum, & quicunque non sunt aversi
à Domino; Sit memoria eorum in bene- 14
dictionibus: ossa eorum pullulent de lo-
co suo,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

2 * حضنة حابة. هةزمنا حسعده. محفه هنده هم محيا هتنا. محفه زاه
حتنه معزالا. زخا بعدحنا. * هنا نيا حنه. حم هنبم حنمحا بحابة. معم 3
حبيك لا هبتنا. * هنه هعس حصعم مهعه. هنها زمنه بعنا. 4
5
6 هه حجم. * هنها بحابة هم هعمعا. معه هعدا سم لوس نقعم. * هنها
زجم مهم هنبا. محنبم. منبح حابة لاهعا. محنبم حقرقا بحزا.
7
8 معحنكا. هم هعمنا زنبه. * مسجم لا حعدا هنا. هوهم حفحه. * منجه
فحه حعقعدا سعدا. زكنا هه زمنه حعه. هوه هه. بغحم حدز كنا.
9 * محنعه هعقعا حجم لمحنا. هه معحه حم نعقنا. حصعم صعزحكا بحعدا.
حفنه فحه حنعها. محصجنكه نجا حيعا. هم زخا بعدحنا. * معنه 10
محسنزه. زاغزه هم هعدا الكقم. حفحده زنه حنناهه. للزخا
11 بغزبا بنحنا وبجعا. * منبح حفحه لاهعا. محدا حهحصاه زاغمر
12 حفه. حصغكهاه لا لاهعه زخا. هوه زخه. بزاؤا نه زاتا.. * هنها بنبا
13 زخه بحعه. بغحم نعهه زكنا وبنبه. * حم حم حعه. 14
زلا لهنا حصه. هلا هفجه هم نعهه زكنا. تبها بعنه حصزحكا.

Ad afferendam per ipsum salutem dilectis
suis, ad sumendam vindictam à viris inimi-
cis, & ad hæreditate tradendam filiis Israel
terram promissionis. Quàm decorum est illi
cùm hastam quam manu tenet, attollit, &
vibrat in urbes! Quis illi resistere valeat?
Bellum enim Domini ipse gessit: Ipsius
enim operâ stetit sol, & dies unus factus est
biduum: Oravit enim coram Domino, &
exaudivit eum, perque ipsum dedit potes-
tatem: (i. victoriam:) exaudivit autem illum
lapidibus grandinis immissis, & sulphur è
cœlo demisit, Populum inimicum quassa-
vit, omnésque interemit. Et cognoverunt
omnes gentes maledictæ Deum cum illis
pugnâsse. Hic etiam Deum perfectè secutus
est, Idémque in diebus Mosis præclarum fa-
cinus patravit unà cum Caleb Jophane filio,
ruinæ populi obsistendo cœtum cohibendo,
& improbam terræ promissionis famam ab-
olendo. Atque hi duo soli servati fuerunt è
sexcentis millibus, ut induceret eos Deus in
hæreditatem ipsorum, in terram lacte ac
melle manantem. Dedítque Dominus Ca-
lebo robur quod ad senectutem ipsius usque
cum eo permansit, quatenus robori terræ
præponeret eum, & semen ejus hæredita-
tem possideret: Ut sciret semen Jacobi,
quòd ipse legem ac judicia Dei complésset.
Singulorum nominatim, Omnium videlicet
quorum cor minimè seductum fuerit, quíq;
à lege Dei non recesserint, memoria manebit
in benedictionem,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

2 * وَأَنْ يُجْرِيَ ٱللّٰهُ تَعَالَى عَلَى يَدَيْهِ ٱلْإِسْتِنْقَاذَ وَٱلْخَلَاصَ لِأَحِبَّائِهِ * وَلِيَنْتَقِمَ مِنَ ٱلْأَعْدَاءِ ٱلْبَاغِينَ *
وَلِيُوَرِّثَ آلَ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَرْضَ ٱلْمَوَاعِيدِ * مَا أَحْسَنَهُ وَأَهْيَبَهُ * وَأَهْيَبَ ٱلْحَرْبَةَ بِيَدَيْهِ * وَحِينَ 3
يُسَيِّرُهَا عَلَى ٱلْمَدَائِنِ * مَنْ يَقْدِرُ أَنْ يَنْتَصِبَ لَهُ وَيَثْبُتَ أَمَامَهُ * لِأَنَّهُ كَانَ يُقَاتِلُ بَدَلَ سَعْبٍ 4
ٱللّٰهِ تَعَالَى * لِأَنَّ ٱلشَّمْسَ عَلَى يَدَيْهِ وَقَفَتْ * وَكَانَ ٱلْيَوْمُ يَوْمَيْنِ * لِأَنَّهُ صَلَّى قُدَّامَ ٱللّٰهِ تَعَالَى * 5 6
فَٱسْتَجَابَ دُعَاءَهُ * وَأَدَّاهُ ٱلسِّدَّةَ وَٱلصَّلَاعَةَ * وَأَجَابَهُ بِحِجَارَةِ ٱلْبَرَدِ * وَأَنْزَلَ كَبْرِيتًا مِنَ ٱلسَّمَاءِ *
* وَطَرَحَ عَلَى ٱلْأَعْدَاءِ أَعْدَاءَ ٱللّٰهِ * وَأَحْرَقَهُمْ جَمِيعًا * وَعَلِمُوا ٱلسُّعُوبُ ٱلْأُمَمُ أَنَّ ٱللّٰهَ تَعَالَى كَانَ 7 8
مَعَهُ فِي قِتَالِهِ * فَصَدَّقَ ثُمَّ عَرَفَ ٱللّٰهَ وَأَخْلَصَ لَهُ نِيَّتَهُ * وَأَعَادَ ٱلْمَعْرُوفَ وَٱلْهَيْبَةَ عَلَى عَهْدِ 9
مُوسَى هُوَ وَكَالَابُ بْنُ يُوفُنَّا * وَقَامَا دُونَ ٱلسَّعْبِ * وَرَدَّوْهُمْ عَنْ سُوءِ أَعْمَالِهِمْ وَأَبْطَلُوا ٱلْخَبَرَ
ٱلسُّوءَ ٱلَّذِي أَشَاعُوا ٱلطَّلَائِعُ عَلَى أَرْضِ ٱلْمَوَاعِيدِ * وَهُمَا وَحْدَهُمَا نَجَوَا مِنْ سِتِّمِائَةِ أَلْفٍ 10
رَجُلٍ * يُدْخِلَانِ ٱلسَّعْبَ إِلَى مِيرَاثِهِمْ * إِلَى ٱلْأَرْضِ ٱلَّتِي تَفِيضُ ٱللَّبَنَ وَٱلْعَسَلَ * وَيَحَلَ كَالَابَ 11
ٱلسَّجَاعَةَ * وَبَثَّ لَهُ ذٰلِكَ إِلَى ٱلْهَرَمِ وَٱلْكِبَرِ * لِيَسْلُطَهُ عَلَى أَعْدَاءِ ٱلْأَرْضِ وَأَبْطَالِهَا * وَوَرِثَ 12
عَقِبُهُ أَيْضًا ٱلْمِيرَاثَ * لِكَيْ تَعْرِفَ دُرِّيَّةُ يَعْقُوبَ أَنَّهُ أَكْمَلَ سُنَّةَ ٱللّٰهِ تَعَالَى وَأَحْكَامَهُ * وَكُلُّ 13
أَمْرٍ مِنَ ٱلصَّالِحِينَ بِٱسْمِهِ * كُلُّ مَنْ لَمْ يَضِلَّ قَلْبُهُ وَلَمْ يَرْتَدَّ عَنْ وَصِيَّةِ ٱللّٰهِ يَدُومُ 14
. ذِكْرُهُمْ لِلْبَرَكَةِ وَٱلْمَدْحَةِ *

Et ut afferret Deus excelsus per manus 2
ejus redemptionem ac salutem dilectis
suis, ut hostes infensos ulcisceretur, atq;
progeniem filiorum Israel hæredem fac-
ret terræ promissionum. Quàm speciosus 3
ac terribilis est, & horrenda lautes in
manu ipsius! Cúmque illâ adversùs ur-
bes innuit, Quis contra ipsum assurge- 4
re, aut coram eo sistere possit? Nam pro
populo Dei excelsi ipse pugnabat: Nam
sol ejus operâ stetit, & dies unus factus
est biduum: Nam coram summo Deo ora- 5 6
vit, ejúsque preces exaudivit, eique ro-
bur ac fortitudinè dedit: exaudivit au-
tem illum lapidibus grandinis, & sul-
phur è cœlo demísit, Projecítque super
hostes, hostes Dei, omnésque combussit. Et 7 8
cognoverunt populi scelerati Deum ex-
celsum cum ipso esse dum pugnant.
Quapropter credidit, Deumq; cognovit,
& sincera se dedidit illi conscientia. Et 9
obsequium ac venerationè restituit tem-
pore Mosis unà cum Caleb Jophannæ fi-
lio: ambo enim pro populo steterunt, &
malis operibus revocárunt eos, & malã
famam quam de terra promissionum ex-
ploratores evulgárant, abrogárunt: At- 10
que hi duo tantùm è sexcentis virorum
millibus evaserunt, ut populum introdu-
cerent in hæreditatem ipsorum, in ter-
ram quæ affluit lacte & melle. Calebo 11
etiam dedit fortitudinem, quæ ad decre-
pitam usque senectutem mansit ei, ut ini-
micis ac potentibus terra præsteret
eum. Et posteritas quoque ipsius hæredi-
tatem obtinuit; ut progeniei Jacobi in- 12
notesceret ipsum esse excelsi Dei legem
ac judicia executum; Et quorumcunque 13
ac judicia executum; Et quorumcunque
speciatim proborum virorum, Omnium 14
quorum cor non aberraverit, quique à
præcepto divino se minimè subtraxe-
rint, memoriam in benedictionem lau-
démque mansuram;

CAP. XLVII. Versio VULG. LAT.

15 Et nomen eorum permaneat in æternum, permanens ad
16 filios illorum, sanctorum virorum gloria. Dilectus à Do-
mino Deo suo Samuel propheta Domini, renovavit im-
17 perium, & unxit principes in gente sua. In lege Domini
congregationem judicavit, & vidit Deus Jacob, & in fide
18 sua probatus est propheta. Et cognitus est in verbis suis
19 fidelis, quia vidit Deum lucis: Et invocavit Dominum
omnipotentem, in oppugnando hostes circumstantes un-
20 dique, in oblatione agni inviolati. Et intonuit de cœlo
Dominus, & in sonitu magno auditam fecit vocem suam,
21 Et contrivit principes Tyriorum, & omnes duces Phi-
22 listhiim: Et ante tempus finis vitæ suæ & seculi, testi-
monium præbuit in conspectu Domini, & Christi; pecu-
nias & usque ad calceamenta ab omni carne non acce-
23 pit, & non accusavit illum homo. Et post hoc dormivit,
& notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & ex-
altavit vocem suam de terra in prophetia delere impie-
tatem gentis.

CAP. XLVII.

1 POst hæc surrexit Nathan propheta in diebus David.
2 Et quasi adeps separatus à carne, sic David à filiis Israel.
3 Cum leonibus lusit quasi cum agnis: & in ursis similiter
4 fecit sicut in agnis ovium, in juventute sua. Numquid non
5 occidit gigantem, & abstulit opprobrium de gente? In
tollendo manum, saxo fundæ dejecit exultationem Goliæ:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 †Καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν ἀνταποδηγασόμενον, † ἐφ' υἱοῖς δεδοξασμένων
16 αὐτῶν. † Ἠγαπημένῳ ὑπὸ κυρίου αὐτοῦ Σαμουὴλ † προφήτης κυρίου
καθίστησε βασιλείαν, † καὶ ἔχρισεν ἄρχοντας ἐπὶ † λαὸν αὐτοῦ.
17 † Ἐν νόμῳ κυρίου ἔκρινε συναγωγὴν, † καὶ ἐπεσκέψατο κύριος †
18 Ἰακώβ. † ἐν πίστει αὐτοῦ ἠκριβώθη προφήτης, † Καὶ ἐγνώσθη
19 (π) ἐν πίστει αὐτοῦ πιστὸς ὁράσεως. † Καὶ ἐπεκαλέσατο † κύριον
δυνάστην, † ἐν τῷ θλίψαι ἐχθροὺς αὐτοῦ κυκλόθεν, † ἐν προσφορᾷ
20 ἀρνὸς γαλαθηνοῦ. † Καὶ ἐβρόντησεν ἀπ' οὐρανοῦ κύριος, † καὶ ἐν
21 ἤχῳ μεγάλῳ ἀκουστὴν ἐποίησεν † φωνὴν αὐτοῦ. † Καὶ ἐξέτριψεν
22 ἡγουμένους Τυρίων, † καὶ πάντας ἄρχοντας Φυλιστιείμ. † Καὶ πρὸ
καιροῦ τελευτῆς διεμάρτυρατο ἐναντίον κυρίου καὶ χριστοῦ,
† χρήματα καὶ ἕως ὑποδημάτων † ἀπὸ πάσης σαρκὸς οὐκ ἔλαβε.
23 † καὶ οὐκ ἐνεκάλεσεν αὐτῷ ἄνθρωπος. † Καὶ μετὰ τὸ ὑπνῶσαι αὐ-
τὸν (ρ) προεφήτευσε, † καὶ ὑπέδειξε βασιλεῖ † τελευτὴν αὐτοῦ, † καὶ
ἀνύψωσεν ὀπὸ γῆς (σ) † φωνὴν αὐτοῦ, † ἐν προφητείᾳ ἐξαλεῖψαι
ἀνομίαν λαοῦ.

MS. A. (π) ἐν ῥήμασιν (ρ) ἐπροφήτευσεν, (σ) φωνὴν

ΚΕΦ. μζ'.

1 †Καὶ μετ' (τ) τοῦτο ἀνέστη Νάθαν † προφητεύων ἐν ἡμέραις Δαυίδ.
2 † Ὡσεὶ στέαρ ἀφωρισμένον ἀπὸ σωτηρίου, † οὕτως Δαυὶδ ἀπὸ
3 (α) τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. † Ἐν λέουσιν (β) ἔπαιζεν ὡς ἐν ἐρίφοις, † καὶ
4 ἐν ἄρκοις ὡς ἐν ἄρνασι προβάτων. † Ἐν νεότητι αὐτοῦ οὐχὶ
5 ἀπέκτεινε γίγαντα, † καὶ ἦρεν ὀνειδισμὸν ἀπὸ λαοῦ, † Ἐν τῷ
ἐκτεῖναι (γ) χεῖρα ἐν λίθῳ σφενδόνης, † καὶ καταβλήθη γαυσίαμα
† Γολιάθ;

MS. A. (τ) τοῦτον (α) υἱῶν (β) ἔπαιζεν (γ) χεῖρας

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * وَاسْمُهُ عَلَيْهِمْ. أَبٌ هَقَّنَا. وَنَعْجَقُ هَمْهُمْ بَنُخْرَا حَسَنَتَهُمْ. وَحَفْدَهُ
16 حَفْدَا تَقَشْمَهُمْ. * وَنِسْمُ حَفْنَتَهُ. مَنْ بِيعْدَا مَنْ خَرْهَا بِرْهَهُ. بِرْهَهُ
صَحِيحَةً. هَمْهَا بَنْتَا وَهُمْ. بِحَفْجَتَهُ. بَمْنَهُ مَحَفَّا. وَمَعَفَّ
17 هَكَنْهَا مَحَفَّا. حَدَا. * حَنْهَهُ هَمْ حَنْقَهُ. بَنْخَا بِفَمْ خَرْهَ بِرْهَهُ.
18 * وَكَ هَمْ لَا خَرْهَا. مَنْ حَفْهَا. سَوْتَهِ. حَفْهَهُ بَرْهَا بِنَحْدَا. * وَنِسْمُ
19 مَنْ هَمْهَا. هَنْهَا. وَحَفْهَا بَهِيمَا. بَعْهَا هَكَهُ. * بَاخَ حَفْهَ هَكَنْهَا
20 وَنِسْمُ. وَمَنْ حَفْهَ. هَنْهَا بَحَفْقَا. * وَحَرْهَا بَحَفْهَا مَنْ لَا خَرْهَهُ. وَنِسْمُ
21 هَمْ هَنْهَا. وَمَمْ هَهِيمَهُ. بَعْهَا وَهَنْهَا. مَنْ بَنَهُ لَا بَعْهَ. وَفَا حَمْ.
22 لَا بَعْهَا حَكَهِيمَ. * وَمَنْ حَكَهَ بَحَلَا بِعْهَا. * وَبَهِ حَفْحَا بَخَرْهَ. وَنِسْمُ
مَنْ بَنَهُ هَكَهُ صَحِيحَةً. حَفْجَتَهُ سَنَهَا.

* وَفَا * حَمْ *

1 * وَكَهَ هَمْ نَهُ. بَحَا. حَفْهَهُ هَمْ بَمْ. * بَهَنَا هَمْ بَنَهُ هَمْ بَاخَ هَمْ
2 وَهَبَهَا. * وَهَنَا بَمْ بَمْ مَنْ بَعْزَا. * بَوَهَا بَمْ حَمْ هَهَا. وَنِسْمُ بَمْ
3 هَمْ. حَكَهِيمَا. هَهَا حَمْ بَحَا. * وَهَنَا بَمْ بَمْ مَنْ بَعْزَا. * وَنِسْمُ بَمْ
4 هَمْ. حَكَهِيمَا. هَهَا حَمْ بَحَا. * وَهَنَا بَمْ بَمْ مَنْ بَعْزَا. * وَنِسْمُ بَمْ
5 حَفْجَا. * وَنِسْمُ هَكَهُ هَكَهَ بَنَهَا بَكَهُ.

1 Et nomen eorum restauratum, glorificatis ipsis in filiis. Dilectus à Domino suo Samuel propheta Domini constituit regnum, & unxit principes super gentem suam. In lege Domini judicavit synagogam: & visitavit Dominus Jacob. In fide sua probatus est propheta, Et cognitus est (e) in fide sua fidelis visionis. Et invocavit Dominum potentem, in oppugnando hostes suos undique in oblatione (f) agni lactentis. Et intonuit de cœlo Dominus: & in sonitu magno auditam fecit vocem suam. Et contrivit principes Tyriorum, & omnes duces Philistiim. Et ante tempus dormitionis seculi contestatus est in conspectu Domini, & Christi; Pecunias, & usque ad calceamenta ab omni carne non accepi. Et non accusavit eum homo. Et postquàm dormivit ipse; prophetavit, & ostendit regi finem ejus: & exaltavit vocem suam de terra in prophetia, delere iniquitatem populi.

CAP. XLVII.

1 ET post hoc surrexit Nathan (a) prophetare in
2 diebus David. Quasi adeps separatus à salu-
3 tari; sic David à filiis Israel. Cum leonibus
luſit, quasi cum agnis; & in ursis, sicut in agnis
4 ovium. In juventute sua Nunquid non occidit
gigantem, & abstulit opprobrium de gente, In
5 tollendo manum in saxo fundæ, & dejiciendo
exultationem Goliæ?

1 Et nomen eorum quasi lilia florescant, bona suæ posteritati nomina, totiq; populo laudes suas relicturos. Præterea
16 dilectus creatori suo ex quo procreatus est ex utero matris suæ, & castus per prophetiam Samuel judex & sacerdos, qui regnum instauravit, verboq; suo stabilivit, & imperatores ac reges unxit populo. Lege sua turbis jussit observan-
17 tiam legis, prout jusserat Dominus Jacobi. Hic etiam hostes debellavit, &
19 è circunjacentibus sibi locis perdidit, per agnum lactentem quem excelso Deo obtulit sacrificium: iratusque Deus al-
20 tissimus è cœlo, audire fecit vocem suam vehementi cum tonitru. Prostigavit et-
21 iam omnes urbis Tyri duces, & peremit omnes Palestinorum gigantes: Et
22 morti vicinus, dum super lecto suo quievisset, contestatus est coram Deo & coram uncto ejus, se nec munus nec donum à quoquam accepisse; & quidem nemo in his contra eum testatus est. Rogatus
23 etiam post obitum suum, indicavit regi viam ejus; extulitque vocem suam cum prophetia, ad abrogandas è terra iniquitates.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 *وَبِرِمَمِ عِظَامِهِمْ مِثْلَ ٱلسُّوسَنِ * وَيَخْلُفُونَ أَسْمَآءً صَالِحَةً لِعَقِبِهِمْ * وَبِجَمِيعِ ٱلسَّعْبِ مَدْحِهِمْ *
16 *وَٱلْمَحْبُوبُ إِلَى خَالِقِهِ مُذْ نَسَلَ مِنْ بَطْنِ أُمِّهِ * وَٱلْمَخْصُورُ بِٱلنُّبُوَّةِ سَمْوَئِيلَ ٱلْحَاكِمُ ٱلْكَاهِنُ ٱلَّذِي
17 أَصْلَحَ ٱلْمُلْكَ وَبِنَبِيِّهِ بِقَوْلِهِ * وَمَسَحَ ٱلسَّلَاطِينَ وَٱلْمُلُوكَ لِلسَّعْبِ * بِسُنَّةِ أَمْرِ ٱلْجَمَاعَاتِ بِحِفْظِ
ٱلسُّنَّةِ * كَٱلَّذِي أَمَرَ رَبُّ يَعْقُوبَ * وَهُوَ أَيْضًا هَزَمَ ٱلْأَعْدَآءَ وَأَبَادَهُمْ مِنْ حَوْلِهِمْ * بِٱلْحَمَلِ ٱلرَّضِيعِ
19 ٱلَّذِي قَرَّبَهُ لِلَّهِ تَعَالَى قُرْبَانًا * وَغَضِبَ ٱللَّهُ ٱلْعَلِيُّ مِنَ ٱلسَّمَآءِ * وَأَسْمَعَ صَوْتَهُ بِرَعْدٍ شَدِيدٍ *
20 *وَهَزَمَ جَمِيعَ سَلَاطِينِ مَدِينَةِ صُورٍ * وَأَبَادَ جَمِيعَ جَبَابِرَةِ ٱلْفَلَسْطِينِيِّينَ * وَعِنْدَ مَوْتِهِ حِينَ
ٱسْتَرَاحَ عَلَى سَرِيرِهِ * أَشْهَدَ أَمَامَ ٱللَّهِ وَقُدَّامَ مَسِيحِهِ * أَنَّهُ لَمْ يَأْخُذْ مِنْ أَحَدٍ رَسْوَةً * وَلَا هَدِيَّةً *
وَلَمْ يَشْهَدْ عَلَيْهِ بِذَلِكَ أَحَدٌ * وَسُئِلَ بَعْدَ وَفَاتِهِ أَيْضًا * وَأَخْبَرَ ٱلْمَلِكَ عَنْ طَرِيقِهِ *
وَرَفَعَ صَوْتَهُ بِٱلنُّبُوَّةِ * لِيُبْطِلَ ٱلْخَطَايَا مِنَ ٱلْأَرْضِ *

* ٱلْفَصْلُ ٱلسَّابِعُ وَٱلْأَرْبَعُونَ *

1 *وَقَامَ بَعْدَهُ نَاثَانُ ٱلنَّبِيُّ لِيُسْمِعَ قُدَّامَ دَاوُدَ بِٱلنُّبُوَّةِ * كَفَصْلِ ٱلشَّحْمِ عَلَى ٱلْقُدْسِ كَذَلِكَ فَضْلُ
2 دَاوُدَ عَلَى إِسْرَائِيلَ * قَتَلَ ٱلدُّبَّةَ كَٱلْجَدْيِ * وَٱلْأَدْبَ كَٱلْحَمْلَانِ * قَتَلَ ٱلْجَبَّارَ فِي حَدَاثَتِهِ وَرَفَعَ
3 ٱلْعَارَ عَنْ سَعْيِهِ * وَأَدَارَ يَدَهُ بِٱلْمِقْلَاعِ * وَكَسَرَ جَمِيعَ تَطَاوُلِ جُلْيَادَ وَبَعْدَهُ *

15 *Et fore ut ossa eorum quasi lilia floreſcant, bona suæ posteritati nomina, totiq; populo laudes suas relicturos. Præterea*
16 *dilectus creatori suo ex quo procreatus est ex utero matris suæ, & castus per prophetiam Samuel judex & sacerdos, qui regnum instauravit, verboq; suo stabilivit, & imperatores ac reges unxit populo. Lege sua turbis jussit observan-*
17 *tiam legis, prout jusserat Dominus Jacobi. Hic etiam hostes debellavit, &*
19 *è circunjacentibus sibi locis perdidit, per agnum lactentem quem excelso Deo obtulit sacrificium: iratusque Deus al-*
20 *tissimus è cœlo, audire fecit vocem suam vehementi cum tonitru. Prostigavit et-*
21 *iam omnes urbis Tyri duces, & peremit omnes Palestinorum gigantes: Et*
22 *morti vicinus, dum super lecto suo quievisset, contestatus est coram Deo & coram uncto ejus, se nec munus nec donum à quoquam accepisse; & quidem nemo in his contra eum testatus est. Rogatus*
23 *etiam post obitum suum, indicavit regi viam ejus; extulitque vocem suam cum prophetia, ad abrogandas è terra iniquitates.*

CAP. XLVII.

1 POst hunc surrexit Nathan propheta, ut audire faceret coram Davide prophe-
2 tiam. Ut præstat adeps sanctuario, ita præstat David Israeli. Leones quasi
3 hœdos interfecit, & ursos quasi agnos.
Interemit gigantem in adolescentia sua,
4 & probrum sustulit è populo suo. Manum suam cum funda circumegit, omnémque Goliadi superbiam & pervicaciam
5 confregit.

Versio VULG. LAT.

6 Nam invocavit Dominum omnipotentem, & dedit in
dextera ejus tollere hominem fortem in bello, & exal-
7 tare cornu gentis suæ. Sic in decem millibus glorifica-
vit eum, & laudavit eum in benedictionibus Domini, in
8 offerendo illi coronam gloriæ: Contrivit enim inimi-
cos undique, & extirpavit Philisthiim contrarios usque in
hodiernum diem: contrivit cornu ipsorum usque in æter-
9 num. In omni opere dedit confessionem Sancto, & Ex-
10 celso in verbo gloriæ, De omni corde suo laudavit Do-
minum, & dilexit Deum, qui fecit illum: & dedit illi
11 contra inimicos potentiam: Et stare fecit cantores con-
12 tra altare, & in sono eorum dulces fecit modos. Et dedit
in celebrationibus decus, & ornavit tempora usque ad
consummationem vitæ, ut laudarent nomen sanctum Do-
13 mini, & amplificarent manè Dei sanctitatem. Dominus
purgavit peccata ipsius, & exaltavit in æternum cornu
ejus: & dedit illi testamentum regni, & sedem gloriæ
14 in Israel. Post ipsum surrexit filius sensatus, & propter
15 illum dejecit omnem potentiam inimicorum. Salomon
imperavit in diebus pacis, cui subjecit Deus omnes hostes,
ut conderet domum in nomine suo, & pararet sanctita-
tem in sempiternum: quemadmodùm eruditus es in ju-
16 ventute tua, Et impletus es, quasi flumen, sapientiâ, &
17 terram retexit anima tua. Et replêsti in comparationibus
ænigmata: ad insulas longè divulgatum est nomen tuum,
18 & dilectus es in pace tua. In cantilenis, & proverbus,
& comparationibus, & interpretationibus, miratæ sunt
19 terræ, Et in nomine Domini Dei, cui est cognomen,
20 Deus Israel. Collegisti quasi aurichalcum aurum, & ut
21 plumbum complêsti argentum, Et inclinâsti femora tua
22 mulieribus: poteſtatem habuisti in corpore tuo. Dedisti
maculam in gloria tua, & profanâsti semen tuum inducere
iracundiam ad liberos tuos, & incitari stultitiam tuam

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 † Ἐπεκαλέσατο γὰρ κύριον τὸν ὕψιστον, † καὶ ἔδωκεν ἐν τῇ δεξιᾷ
αὐτοῦ κράτος † ἐξᾶραι ἄνδρα πολεμικὸν δυνατὸν ἐν πολέμῳ, † ὑψῶσαι
7 κέρας λαοῦ αὐτοῦ. † Οὕτως ἐν μυριάσιν ἐδόξασεν αὐτὸν, † καὶ ἤνε-
σεν αὐτὸν ἐν εὐλογίαις κυρίου, † ἐν τῷ φέρειν αὐτῷ διάδημα
8 δόξης. † Ἐξέτριψε γὰρ ἐχθροὺς κυκλόθεν, † καὶ ἐξεδίκησεν φυλι-
στιὶμ τοὺς ἀντικειμένους † ἕως σήμερον συνέτριψεν αὐτῶν κέρας.
9 Ἐν παντὶ ἔργῳ αὐτοῦ ἔδωκεν ἐξομολόγησιν † ἁγίῳ ὑψίστῳ ῥήμασι
10 δόξης. † Ἐν πάσῃ καρδίᾳ αὐτοῦ ὕμνησε, † καὶ ἠγάπησεν † ποιήσαντα
11 αὐτόν. † Καὶ ἔστησε ψαλτῳδοὺς κατέναντι (a) τοῦ θυσιαστηρίου, † καὶ ἐξ
12 ἤχου αὐτῶν γλυκαίνῃ μέλη. † Ἔδωκεν ἐν ἑορταῖς εὐπρέπειαν, † καὶ
ἐκόσμησεν καιροὺς μέχρι συντελείας † ἐν τῷ αἰνεῖν αὐτοὺς τὸ ἅγιον
13 ὄνομα αὐτοῦ, † καὶ ἀπὸ (b) πρωΐ ἠχεῖν τὸ ἁγίασμα. † Κύριος
ἀφῆλε τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, † καὶ ὑψώσει εἰς αἰῶνα τὸ κέρας
αὐτοῦ, † καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην βασιλέων † καὶ θρόνον δόξης ἐν
14 τῷ Ἰσραήλ. † Μετὰ (c) τοῦτο ἀνέστη υἱὸς ἐπιφανὴς, † καὶ δι' αὐτὸν κα-
15 λυσεν ἐν πλατυσμῷ. † (d) Σαλωμὼν ἐβασίλευσεν ἐν ἡμέραις
εἰρήνης, † ᾧ ὁ θεὸς καθέπαυσε κυκλόθεν, † ἵνα στήσῃ οἶκον ἐπ'
ὀνόματι αὐτοῦ, † καὶ ἑτοιμάσῃ ἁγίασμα εἰς τὸν αἰῶνα. † Ὡς ἐσο-
16 φίσθης ἐν νεότητί σου, † καὶ ἐνεπλήσθης ὡς ποταμὸς συνέσεως.
17 † γῆν ἐκάλυψεν ἡ ψυχή σου, † καὶ ἐνέπλησας ἐν παραβολαῖς αἰ-
νιγμάτων. † εἰς νήσους πόρρω ἀφίκετο τὸ ὄνομά σου, † καὶ ἠγαπήθης
18 ἐν τῇ εἰρήνῃ σου. † (e) Ἐν φωναῖς καὶ παρομίαις καὶ παραβολαῖς, † καὶ
19 ἐν (f) ἑρμηνείαις ἀπεθαύμασάν σε χῶραι. Ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ
20 θεοῦ † τοῦ ἐπικεκλημένου θεοῦ Ἰσραήλ, † συνήγαγες ὡς κασσίτερον
21 τὸ χρυσίον, † καὶ ὡς (g) μόλιβδον ἐπλήθυνας ἀργύριον. (f) † Παρενέ-
κλινας τὰς λαγόνας σου γυναιξὶ, † καὶ ἐνεξουσιάσθης ἐν τῷ σώματί
22 σου. † Ἔδωκας μώλωπα ἐν τῇ δόξῃ σου, † καὶ ἐβεβήλωσας τὸ σπέρ-
μα σου, † ἐπαγαγεῖν ὀργὴν ἐπὶ τὰ τέκνα σου, † καὶ καλυπτόμενοι
ἐπὶ τῇ ἀφροσύνῃ σου,

MS. A. (a) θυσιαστηρίου, καὶ ἐξ ἠχοῦς αὐτῶν γλυκαίνων μέλη.

Nam invocavit Dominum altissimum: & dedit 6
in dextera ejus robur tollere hominem fortem in
bello, exaltare cornu gentis suæ. Sic in decem- 7
millibus glorificavit eum, & laudavit eum in
benedictionibus Domini, in afferendo illi coro-
nam gloriæ. Contrivit enim inimicos undique, 8
& extirpavit Philistiim contrarios: usque in
hodiernum diem contrivit cornu ipsorum. In 9
omni opere suo dedit confessionem Sancto excelso,
verbo gloriæ: In omni corde suo laudavit, & 10
dilexit eum qui fecit ipsum. Et stare fecit can- 11
tores contra altare, & ex sono eorum (b) dulces
facit modos. Dedit in celebritatibus decus, & 12
ornavit tempora usque ad consummationem: in
laudando ipsos nomen sanctum ejus, & à manè
personando sanctitatem. Dominus abstulit pec- 13
cata ipsius, & exaltavit in æternum cornu ejus,
& dedit illi testamentum (c) regum, & thronum
gloriæ in Israel. (d) Cum hoc surrexit filius 14
sciens, & propter illum habitavit in latitudine.
Solomon regnavit in diebus pacis, (e) cui Deus 15
requiem dedit in circuitu; ut conderet domum
in nomine ejus, & pararet sanctitatem in sempi-
ternum. Quàm (f) sapiens fuisti in juventute
tua, Et impletus es, quasi flumen, intellectu. 16
Terram contexit anima tua, Et replêsti in pa- 17
rabolis ænigmatum. Ad insulas longè pervenit 18
nomen tuum, & dilectus fuisti in pace tua. In
cantilenis, & proverbiis, et parabolis, & inter- 19
pretationibus te miratæ sunt terræ. In nomine
Domini Dei, cui cognomen est Deus Israel, Col- 20
legisti quasi stannum, aurum; &, ut plumbum,
multiplicâsti argentum. Inclinâsti femora tua 21
mulieribus, & subjugatus es in corpore tuo.
Dedisti maculam in gloria tua, & prophanâsti 22
semen tuum, inducere iram super filios tuos, (&
(g) compunctus sum super stultitia tua,)

(a) θεσίας (b) τοῦτον (c) Σολομὼν (d) Καὶ ἐν (e) *ἑρμηίαις (f) *μόλιβον (g) παρενέκλινας

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

6 * ܗܘ ܕܢܟܝ ܡܪܝ ܟܠܗ. ܡܢ ܕܒ ܕܒܘܗ ܠܐܡܩܛ. ܕܬܒܥܗ ܕܡܚܝܬ ܓܒܪܐ ܕܡܚܐ.
7 ܕܥܡܗ ܡܢ ܟܠ ܬܚܘܡܘܗܝ ܒܫܡܗ. * ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
8 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
9 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
10 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
11 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
12 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
13 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
14 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
15 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
16 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
17 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
18 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
19 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
20 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
21 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ
22 ܙܒܢ ܕܡܫܒܚ ܒܫܡ ܡܪܝ. ܗܘ ܕܡܢ ܩܕܡ ܟܢܫ ܒܝܬ ܓܒܐ. * ܘܒܟܠ

Deum enim deprecatus est, dedítque in 6
manum ejus robur ad interficiendum gi-
gantem belli gnarum, ad erigendum cornu
populi sui Israelis. Propterea mulieres in 7
decem millium turmas laudaverunt eum.
Parùm pugnavit, attamen hostes ex omni- 8
bus confinibus suis debellavit, Philistæos
ultus est, & ad hunc usque diem fregit cornu
eorum. Idcircò protulit verba cum voce 9
gratiarum actionis & honoris. Toto corde 10
suo dilexit creatorem suum, Et quotidie 11
incessanter laudes ejus coram altari dice-
bat. Edidit ingentia cantica per singulos 12
annos. Unde pepercit ei Deus peccata ipsi- 13
us, & cornu ejus in æternum erexit, de-
dítque ei solium regni super Israelem. Post 14
eum surrexit rex potentissimus, habitans in
pace Solomon. Quem Deus reddidit cir- 15
cunquaque pacatum, ut ædem extrueret no-
mini ipsius perpetuam. Quàm sapiens fuisti 16
in adolescentia tua Salomon! nam profu-
disti fluminis instar sapientiam intelligentiâ 17
tuâ, Et celsitudine gloriæ regum. Ad insu- 18
las usq; remotissimas pervenit nomen tuum,
téque audire cupiunt Interpretantem pro- 19
verbia sapientiæ in libro. In prophetia stu-
porem creâsti gentibus, Et vocatus es in 20
nomine Dei: ejus est enim gloria, qui no-
minatus est super Israele. Aurum congessisti 21
ut plumbum, & ut pulverem argentum. De- 22
disti mulieribus robur tuum, & potestatem
tribuisti eis in corpus tuum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

6 * لِأَنَّهُ صَلَّى أَمَامَ الرَّبِّ اللهِ * وَأَجْرَى الْغَلَبَةَ عَلَى يَدِهِ * لِقَتْلِ الْمُتَجَبِّرِ الْمُدَلِّ بِحُسْنِ الْقِتَالِ *
7 لِيَرْفَعَ بِرَأْسِ شَعْبِهِ إِسْرَائِيلَ * وَلِذَلِكَ مَدَحَتْهُ النِّسَاءُ بِقَتْلِ الرَّئِيسِ * جَاهَدَ قَلِيلًا * وَهَزَمَ
8 الْأَعْدَاءَ وَأَبَادَهُمْ مِنْ حَوْلِهِ * انْتَقَمَ مِنَ الْفَلَسْطِينِيِّينَ * وَإِلَى الْيَوْمِ انْكَسَرَتْ قُوَّتُهُمْ * وَلِذَلِكَ
9 رَبَّلَ بِقَصَائِدِ الْمَجْدِ وَصَوْتِ التَّسْبِيحِ وَالْكَرَامَةِ * وَأَحَبَّ خَالِقَهُ مِنْ كُلِّ قَلْبِهِ * وَكَانَ جَمِيعَ
10 أَيَّامِهِ دَائِمَ يَقَصٍّ وَيُغَنِّي تَسَابِيحَهُ أَمَامَ الْمَذْبَحِ * وَأَحْدَثَ تَسَابِيحَ عِظَامًا سَنَةً مِنْ سَنَةٍ *
11 وَغَفَرَ اللهُ لَهُ أَيْضًا خَطَايَاهُ * وَأَعْلَا كَلِمَتَهُ إِلَى الْأَبَدِ * وَأَعْطَاهُ رُتْبَةَ الْمُلْكِ عَلَى إِسْرَائِيلَ * وَأَقَامَ
12 بَعْدَهُ الْمَلِكَ الشَّدِيدَ النَّازِلَ فِي الرَّاحَةِ سُلَيْمَنَ * مَا كَانَ أَعْقَلَكَ مِنْ صَغِيرِكَ يَا سُلَيْمَنُ *
13 وَفَاضَتِ الْحِكْمَةُ عَلَيْكَ مِثْلَ النَّهْرِ * عَلَوْتَ بِالْكَرَامَةِ الْمُلُوكَ * بَلَغَ ذِكْرُكَ إِلَى أَقَاصِي الْجَزِيرِ
14 النَّائِيَةِ * وَيُؤْمِلُونَ سَمَاعَ كَلَامِكَ * وَيَرْغَبُونَ مِنْ عِلْمِكَ * مُفَسِّرَ الْحِكْمَةِ بِالْكِتَابِ * وَأَعْجَبْتَ الْأُمَمَ
15 بِالنُّبُوَّةِ * وَسُمِّيتَ بِاسْمِ اللهِ الَّذِي لَهُ الْكَرَامَةُ وَالْهَيْبَةُ الَّتِي خَصَّ بِهَا إِسْرَائِيلَ وَدُعِيَ بِهَا * وَجَمَعْتَ
16 الذَّهَبَ كَثِيرًا * وَالْفِضَّةَ مِثْلَ التُّرَابِ * وَأَعْطَيْتَ قُوَّتَكَ لِلنِّسَاءِ * وَسَلَّطْتَهُنَّ عَلَى جَسَدِكَ *

*Oravit enim ad Dominum Deum, qui 6
dedit victoriam in manum ejus ad occi-
dendum gigantem rectè pugnandi arte
instructum, ut populi sui Israelis caput
attolleret. Et iccircò laudaverunt eum 7
mulieres ob cædem ducis. Parùm di- 8
micavit, hostésque prostigavit ac perdi-
dit è circunjectis sibi regionibus, &
vindictam sumpsit à Philistæis, quorum
vires ad hodiernum usque diem confra-
ctæ sunt. Ac propterea carminibus ho- 9
norificis & voce gratiarum actionis ac
laudis plena cecinit. Creatorem suum 10
toto corde dilexit, Omnibúsque diebus 11
suis laudes ejus coram altari assiduè
narrabat ac recitabat: Maximáque 12
scripsit cantica ex anno in annum. Qua- 13
re dimisit etiã illi Deus peccata ipsius,
verbum ejus in æternum extulit, dedí-
que ei dignitatem regiam super Israele.
Post eum constitnit regem potentissimum, 14
pacatè commorantem Salomonem. Quàm 15
prudens fuisti inde à pueritia tua ô Sa-
lomon! exuberavit enim in te sapientia
quasi flumen: Reges gloriâ superásti: 17
Memoria tua ad ultimos penitissimarum 18
insularum terminos pervenit, quæ et ser-
mones tuos cupiunt audire, & doctrinam
tuam exoptant, Dum interpretaris in li- 19
bro sapientiã. Prophetiâ populos ad ad-
mirationem excitásti, Et vocatus es in 20
nomine Dei, cujus est honor & majestas
quæ attributa est Israeli, et ver quã co-
nominatus est. Aurum summâ copiâ co- 21
acervâsti, & argentum pulveris instar.
Vires tuas dedisti mulieribus, & earum 22
ditioni corpus tuum subdidisti.

Versio VULG. LAT.

15 Ut faceres imperium bipartitum, & ex Ephraim imperare durum. Deus autem non derelinquet misericordiâ suam, & non corrumpet nec delebit opera sua, neq; perdet à stirpe nepotes electi sui: & semen ejus, qui diligit Dominum, non corrumpet. Dedit autem reliquum Jacob, & David de ipsa stirpe. Et finem habuit Salomon cum patribus suis. Et dereliquit post se de semine suo, 17 gentis stultitiam, Et imminutum à prudentia Roboam, qui 18 avertit gentem consilio suo: Et Jeroboam filium Nabat, qui peccare fecit Israel, & dedit viam peccandi Ephraim, 19 & plurima redundaverunt peccata ipsorum. Valdè averterat illos à terra sua. Et quæsivit omnes nequitias, usq; 20 dum perveniret ad illos defensio, & ab omnibus peccatis liberavit eos.

CAP. XLVIII.

1 ET surrexit Elias propheta, quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat. Qui indúxit in illos famem, & 2 in irritantes illum invidiâ suâ pauci facti sunt: non enim poterant sustinere præcepta Domini. Verbo Domini conti- 3 nuit cœlum, & dejecit de cœlo ignem ter. Sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter 4 sic gloriari tibi? Qui sustulisti mortuum ab inferis de sor- 5 te mortis in verbo Domini Dei. Qui dejecisti reges ad 6 perniciem, & confregisti facilè potentiam ipsorum, & 7 gloriosos de lecto suo. Qui audis in Sina judicium, & in 8 Horeb judicia defensionis. Qui ungis reges ad pœnitentiam, & prophetas facis successores post te.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

23 † Γενέσθω σκῆπτρα φυλῆς, † καὶ ὄζος Ἐφραὶμ ἄρξει βασιλείας 24 ἀπειθῶν. † Ὁ δὲ κύριος ὁ μὴ (*) καταλείπων τὸ ἔλεος αὐτοῦ, † καὶ οὐ μὴ (θ) διαφθαρῇ ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτοῦ· † οὐδὲ μὴ ἐξολοθρεύσῃ (ι) ἐκλεκτοῦ ἔκγονα, † καὶ σπέρμα τοῦ ἀγαπήσαντος αὐτὸν οὐ μὴ ἐξάρῃ. 25 † Καὶ τῷ Ἰακὼβ ἔδωκεν κατάλειμμα, † καὶ τῷ Δαυὶδ ἐξ αὐτοῦ ῥί- 26 ζαν. † Καὶ ἀνεπαύσατο Σολομὼν μετὰ τῶν πατέρων (κ), † καὶ κατέ- 27 λιπε (λ) μετ' αὐτὸν ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, † λαοῦ ἀφροσύνην Καὶ ἐλαττώμενον συνέσει, † Ῥοβοὰμ, ὃς ἀπέστησε (μ) λαὸν ἀπὸ 28 ζηλοῦς αὐτοῦ· † Καὶ Ἱεροβοὰμ υἱὸν Ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτεν τὸν 29 Ἰσραὴλ, † καὶ ἔδωκε τῷ Ἐφραὶμ ὁδὸν ἁμαρτίας. † καὶ ἐπλη- 30 θύνθησαν αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν σφόδρα, † ὥστε ἐξᾶραι αὐτοὺς ἀπὸ 31 τῆς γῆς αὐτῶν. Καὶ πᾶσαν πονηρίαν ἐξεζήτησαν, † (γ) ἕως ἐκδίκησις ἔλθῃ ἐπ' αὐτούς.

MS. A. (*) ἐγκαταλείπων (θ) διαφθείρῃ (ι) ἐκλεκτῷ αὐτοῦ ἔκγονα, καὶ τὸ σπέρμα (κ) αὐτοῦ, (λ) μετ' (μ) τὸν λαὸν (γ) ὡς

ΚΕΦ. μη'.

1 †Καὶ ἀνέστη Ἠλίας προφήτης ὡς πῦρ, † καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ὡς 2 λαμπὰς ἐκαίετο. Ὃς ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς λιμὸν, † καὶ τῷ ζήλῳ 3 αὐτοῦ (α) ὀλιγοποίησεν αὐτούς. † Ἐν λόγῳ κυρίου ἀνέσχεν οὐρανὸν, 4 † κατήγαγεν ὕστερον πῦρ. † Ὡς ἐδοξάσθης Ἠλία (β) ἐν τοῖς 5 θαυμασίοις σου; † καὶ τίς ὅμοιός σοι (γ) καυχᾶσθαι; † Ὁ ἐγείρας 6 † νεκρὸν ἐκ θανάτου καὶ ἐξ ᾅδου ἐν λόγῳ ὑψίστου· † Ὁ καταγαγὼν 7 βασιλεῖς εἰς ἀπώλειαν, † καὶ δεδοξασμένους ἀπὸ κλίνης αὐτῶν· † (δ) Ὁ 8 ἀκούων ἐν Σινᾷ ἔλεγμὸν, † καὶ ἐν Χωρὴβ κρίματα ἐκδικήσεως· † Ὁ χρίων βασιλεῖς εἰς ἀνταπόδομα, † καὶ προφήτας διαδόχους μετ' αὐτόν·

MS. A. (α) ὀλιγοποίησεν (δ) ἐν θαυμασίοις (γ) καυχήσεται; (δ) Ἀκούων

Ut ficret imperium bipertitum, & ex Ephræm in- 23
ciperet regnum inobediens. Dominus autem non 24
derelinquet misericordiam suam, & non (h) cor-
rumpet opera sua: nec delebit electi nepotes: &
semen ejus, qui ipsum dilexit, non tollet. Et de- 25
dit reliquias Jacob, & Davidi ex ipso radicem. 26
Et requievit Solomon cum patribus: Et reliquit 27
post se de semine suo, gentis stultitiam, Et immi- 28
nutum prudentiâ Roboam, qui avertit gentem
consilio suo: Et Hieroboam filium Nabat, qui 29
peccare fecit Israel, & dedit viam peccati ipsi
Ephræm. Et redundaverunt peccata ipsorum
Valdè: ut averteret eos à terra. Et quæsive- 30
runt omnem nequitiam; donec vindicta veniret 31
super eos.

CAP. XLVIII.

ET surrexit Elias propheta quasi ignis: & verbum illius quasi facula ardebat. Qui in- 1
duxit in illos famem: & zelo suo paucos fecit 2
eos. In verbo Domini continuit cœlum: de- 3
duxit sic (a) ter ignem. Quàm glorificatus 4
fuisti, Elias, in mirabilibus tuis: & quis si-
milis tibi, ut glorietur? Qui suscitâsti cada- 5
ver à morte, & ab inferis, in verbo Altissimi.
Qui dejecisti reges in perniciem, & gloriosos de 6
lecto suo. Qui audis in Sina correptionem, & in 7
Choreb judicia vindictæ. Qui ungis reges in re- 8
tributionē, & prophetas successores post te ipsum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

23 ... Intulisti labem gloriæ tuæ, & lectum tuum stuprâsti, ad inducendâ iniquitatem super filios filiorum tuorum, ut ingemiscerent super cubili suo, ut in duo regna dividerentur, & ex Aphremiticis regnum ethnicum oriretur. Non tamen omisit Deus gratiam suam, neque 24 projiciet verba sua super terram, Neque dis- 25 perdet semen dilectorum suorum, & justorum suorum filios minimè consumet: Sed 26 dabit Jacobo salutem, & Davidi regnū maximum. Occumbente autem Salomone, Sur- 27 rexit post ipsum stultitiâ locuples, inops sa- 28 pientiâ Rehabham, *qui* consilio suo rexit populum suum. Et Jorobham Nabati filio nulla 29 fit memoria, quia peccavit, ac peccare fecit Israelem, & exhibuit Aphremiticis offendiculum, Adeò ut expulerit eos è patria ipsorum: 30 Multiplicavit admodùm peccata eorum, & 31 de omnibus sceleribus consilium inivit.

CAP. XLVIII.

DOnec surrexit propheta igni similis, cu- 1
jus sermo tanquam fornax inflammatus ar- 2
debat; Et famem super eos adduxit, zeloque
suo dissipavit illos. Verbo Domini cœlum in- 3
hibuit, & ignē de cœlo ter deduxit; super al-
tare *scilicet*, & super homines impios. Quàm 4
formidabilis es Elia! & quisquis tuî similis
est, is est laudandus. Qui mortuum è sepul- 5
chro vitæ restituisti secundùm voluntatem
Domini. Qui glorioſos de thronis suis de- 6
turbâsti, Et in tentatione tua sentire fecisti 7
eos increpationem ipsorum. Qui unxisti re- 8
ges ad beneficia præstanda, & prophetam
qui tibi successit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

23 ... *Maculam honori tuo inussisti, & contu-* 23
meliam cubili tuo: cessitque id in pœnam
adversùs filios filiorum tuorum, ut pro-
fundo gemitu suspirarent super cubilibus
suis, ut discinderetur regnum filiorum Is-
rael, fierétque bipertitum, & ex Aphre- 24
mi progenie regnum adorans idola. Ni-
hilominus Deus gratiam suam nequa-
quam dereliquit, nec verbum ac fœdus
ejus decidit in terram, Nec perdet proge- 25
niem dilectorum suorum, nec sanctorum
suorum stirpem conteret: ut ostendat fa- 26
miliæ Jacobi salutem, & familiæ Davi-
dis regnum maximum. Defunctus est au- 27
tem Salomon, Successitque illi filius ejus 28
abundans stultitiâ, carens prudentiâ, Ra-
habham, qui populum suum suopte judi-
cio gubernavit. Nec ullam Deus relinquat 29
memoriam Jorabhamo Nabatî filio, qui
peccavit, & in peccatum induxit Israe-
lem, & offensaculum erexit genti Aphre-
miticæ; ut eos propriis è regionibus pelle- 30
ret, Ob multitudinem peccatorum & sce-
lerum eorum innumeram. Suo demum
consilio adegit illos ad omnia flagitia:

CAP. XLVIII.

DOnec misit Deus excelsus prophetam 1
igni similem, cujus verbum ardebat velu-
uti caminus accensus: Immisitque in eos 2
siccitatem, suóque ardente in Deum zelo
terruit illos. Permissu Dei stillare cœlum 3
vetuit, ignémque de cœlo ter descendere
fecit, super altare, & super homines im-
pios, Quàm vehemens est terror 4
tuus ô Elia! & qui tibi par est, ipse
laudabitur. Tu enim permissu ac volun- 5
tate divinâ mortuum è sepulchro susci-
tâsti: Gigantes è sedibus suis evertisti: 6
In tentatione tua redargutionem eorum 7
sentire fecisti: Reges unxisti ad debellan-
dum impios in regionibus, & prophetam
qui post te surrexit:

Versio VULG. LAT.

9 Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igne-
10 orum. Qui scriptus es in judiciis temporum lenire ira-
cundiam Domini; conciliare cor patris ad filium, & re-
11 stituere tribus Jacob. Beati sunt, qui te viderunt, & in
12 amicitia tua decorati sunt. Nam nos vitâ vivimus tantùm,
13 post mortem autem non erit tale nomen nostrum. Elias
quidem in turbine tectus est, & in Eliseo completus est
spiritus ejus: in diebus suis non pertimuit principem, &
14 potentiâ nemo vicit illum. Nec superavit illum verbum
15 aliquod, & mortuum prophetavit corpus ejus. In vita sua
16 fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est. In omni-
bus istis non pœnituit populus, & non recesserunt à pec-
catis suis, usq; dum ejecti sunt de terra sua, & dispersi sunt
17 in omnem terram: Et relicta est gens perpauca, & prin-
18 ceps in domo David. Quidam ipsorum fecerunt quod
placeret Deo: alii autem multa commiserunt peccata.
19 Ezechias munivit civitatem suam, & induxit in medium
ipsius aquam, & fodit ferro rupem, & ædificavit ad aquam
20 puteum. In diebus ipsius ascendit Sennacherib, & misit
Rabsacen, & sustulit manum suam contra illos, & extulit
manum suam in Sion, & superbus factus est potentiâ suâ.
21 Tunc mota sunt corda, & manus ipsorum: & doluerunt
22 quasi parturientes mulieres. Et invocaverunt Dominum
misericordem, & expandentes manus suas, extulerunt ad
cœlum: & sanctus Dominus Deus audivit citò vocem ipso-
23 rum. Non est commemoratus peccatorum illorum neq; de-
dit illos inimicis suis, sed purgavit eos in manu Isaiæ sancti
24 prophetæ. Dejecit castra Assyriorum, & contrivit illos An-
25 gelus Domini. Nam fecit Ezechias quod placuit Deo, &
fortiter ivit in via David patris sui, quam mandavit illi
Isaias propheta magnus, & fidelis in conspectu Dei.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 † Ὁ ἀναληφθεὶς ἐν (ε) λαίλαπι πυρὸς † ἐν ἅρμασι ἵππων πυρίνων·
10 † Ὁ καταγραφεὶς (ζ) ἐν ἐλεγμοῖς εἰς καιρούς, † κοπάσαι ὀργὴν
πρὸ θυμοῦ, † (η) καὶ ἐπιστρέψαι καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱόν, † καὶ κατα-
11 στῆσαι φυλὰς Ἰακώβ. † Μακάριοι οἱ ἰδόντες σε, † καὶ οἱ ἐν
12 ἀγαπήσει κεκοσμημένοι· † Καὶ γὰρ ἡμεῖς (θ) ζωῇ ζησόμεθα. † Ἠλίας,
13 ὃς ἐν λαίλαπι ἐσκεπάσθη· † καὶ Ἐλισαιὲ (ι) ἐνεπλήσθη πνεύματος
αὐτοῦ· † καὶ ἐν ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ ἐσαλεύθη ὑπὸ ἄρχοντος, † καὶ οὐ κατ-
14 ἐσυνάσθευεν αὐτὸν οὐδείς. † Πᾶς λόγος οὐκ ὑπερεῖδεν αὐτὸν, † καὶ
15 ἐν κοιμήσει ἐπροφήτευσε τὸ σῶμα αὐτοῦ. † Καὶ ἐν ζωῇ αὐτοῦ ἐποίησε
16 τέρατα, † καὶ ἐν τελευτῇ θαυμάσια τὰ ἔργα αὐτοῦ. † Ἐν πᾶσι τού-
τοις οὐ μετενόησεν ὁ λαὸς, † καὶ οὐκ ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν,
† ἕως ἐσκορπισθησαν ἀπὸ (κ) τῆς γῆς αὐτῶν, † καὶ ἐσκορπίσθησ
17 ἐν πάσῃ τῇ γῇ. † Καὶ κατελείφθη ὁ λαὸς ὀλιγοστὸς, † καὶ ἄρχων
18 (λ) τοῦ οἴκου Δαυίδ. † Τινὲς μὲν αὐτῶν ἐποίησαν τὸ ἀρεστὸν,
19 † τινὲς δὲ ἐπληθύναν ἁμαρτίας. † Ἐζεκίας ὠχύρωσε τὴν πόλιν αὐ-
τῆς, † καὶ εἰσήγαγε εἰς μέσον (μ) αὐτῶν τὸν Γών· † ὤρυξε σιδήρῳ
20 ἀκρότομον, † καὶ ᾠκοδόμησε κρηνὰς εἰς ὕδατα. † Ἐν ἡμέραις αὐτοῦ
ἀνέβη Σενναχηρὶμ, καὶ ἀπέστειλε Ῥαψάκην, καὶ ἀπῆρεν· † καὶ ἐπῆ-
ρεν (ν) ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐπὶ Σιὼν, † καὶ ἐμεγαλαύχησεν ὑψηφορίᾳ αὐ-
21 τοῦ. † Τότε ἐσαλεύθη καρδίαι καὶ (ξ) χεῖρες αὐτῶν, † καὶ ὠδίνησαν
22 ὡς αἱ τίκτουσαι. † Καὶ ἐπεκαλέσαντο † κύριον † ἐλεήμονα, † ἐκ-
πετάσαντες τὰς χεῖρας αὐτῶν πρὸς αὐτόν· † καὶ ὁ ἅγιος ἐξ οὐρανοῦ
23 ταχὺ ἐπήκουσεν αὐτῶν, † Καὶ ἐλυτρώσατο αὐτὲς ἐν χειρὶ Ἡσαΐου.
24 † Ἐπάταξε † παρεμβολὴν † Ἀσσυρίων, † καὶ ἐξέτριψεν αὐτὲς
25 ὁ ἄγγελος αὐτοῦ. † Ἐποίησε γὰρ Ἐζεκίας τὸ ἀρεστὸν κυρίῳ, † καὶ ἐνι-
σχυσεν ἐν ὁδοῖς Δαυὶδ † πατρὸς αὐτοῦ, † ἃς ἐνετείλατο Ἡσαΐας ὁ
προφήτης † ὁ μέγας, καὶ πιστὸς ἐν ὁράσει αὐτοῦ.

Qui assumptus es in turbine ignis, in curru 9
equorum igneorum. Qui descriptus es in cor- 10
reptionibus ad tempora lenire iram (b) ante fu-
rorem, & conciliare cor patris ad filium, & resti-
tuere tribus Jacob. Beati, qui te viderunt, et qui 11
(c) in amicitia decorati sunt. Nam & nos vitâ 12
vivemus. Elias, qui in turbine tectus est: Et 13
Elisæus impletus est spiritu illius. Et in diebus
suis non est commotus à principe: & non subju-
gavit eũ quisquam. Non superavit illũ aliquod 14
verbũ; et in dormitione prophetavit corpus ejus.
Et in vitâ suâ fecit monstra: & in morte mi- 15
rabilia opera ejus. In omnibus his non pœnituit 16
populus, & non recesserunt à peccatis; usq; dum
direpti sunt de terrâ suâ, et dispersi sunt in omnẽ
terram. Et relicta est gens perpauca, & princeps 17
(d) domui David. Quidã sanè ipsorum fecerunt, 18
quod placeret: quidam autem multa commiserunt
peccata. Ezecias munivit civitatem suam: & 19
induxit in medio (e) ipsorum Gog. Fodit ferro
rupem, & ædificavit puteos ad aquas. In 20
diebus ipsius ascendit (f) Nacherim: & mi-
sit Rapsacen: & (g) promovit. Et (h) pro-
movit manũ ejus in Sion: & jactavit se in superbia
sua. Tunc commota sunt corda, et manus ipso- 21
rum: & doluerunt, quasi parturientes. Et invoca- 22
verunt Dominum misericordem, expandentes
manus suas ad cum. Et Sanctus de cœlo citò ex-
audivit eos, Et redemit eos in manu Esaiæ. Per- 23
cussit castra Assyriorum: & contrivit eos ange- 24
lus ejus. Nam fecit Ezecias, quod placuit Do- 25
mino, & fortiter fuit in viis David patris sui;
quas mandavit Esaias propheta magnus, & fide-
lis in visione ipsius.

MS. A. (ε) λαμπάδι (ζ) ἐλεγμὸς (η) ἐπιστρέψαι (θ) ζωῆς (ι) ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου· (κ) γῆς αὐτῶν, καὶ διεσκορπίσθησαν (λ) ἐν τῷ οἴκῳ (μ) αὐτῆς ὕδωρ· (ν) χεῖρα (ξ) αἱ χεῖρες

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Turbine raptus es sublimè, equis igneis in 9
cœlum. Idémque venturus es antequam ve- 10
niat dies Domini, ad reducendum filios ad
parentes, & annuntiandum tribubus Jacobi.
Beatus qui te viso, mortuus est: Verùm non 11
moritur, imò vitâ vivit. Eliâ in horrea re- 12
cepto in cœlum, duplicatam adeptus est pro- 13
phetiam Elisæus, cujus os multas tentationes
& signa locutum est: nullo vitæ suæ tempore
hominem extimuit, nec ullus mortalium do-
minatus est ei, Nec ulla res latuit ipsum. 14
Prodigia fecit in vita sua, & in morte sua 15
mortuum vivificavit. Ob hæc tamen omnia 16
non resipuit populus, neque destiterunt ab
operibus suis malignis, donec è patria sua
captivi sunt abducti, & in omnes urbes dis-
persi Remansitq; solus Juda parvus dominio 17
domui Davidis. Quidam eorum pœnitenti- 18
am egerunt, alii verò peccata multiplicárunt.
Hezechia munivit urbem, & aquas in medi- 19
um ejus induxit. In diebus ejus ascendit 20
Sanherib, & misit contra eos Rab-socke,
(i. *magnorum crurum hominem*) manum
suam exculit in Sionem, & audacter blasphe-
mavit in Deum. Expandit autem Hezechia 21
coram Domino manus suas, Et Deus illicò 23
audivit orationem ejus, & liberavit eos per
Esaiam prophetam: Et profligatis Assyrii 24
castris, plagâ magnâ percussit illos. Nam 25
fecit Hezechia quod bonum erat, & am-
bulavit in itineribus Davidis, quæ præ-
ceperat ei Esaia propheta gloriosissimus
prophetarum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Te ventus vehemens rapuit in paradi- 9
sum equis igneis: Tu denique præcessu- 10
vus es Dominũ potentissimum ante diem
ipsius, ut corda filiorum ad parentes sua
reducas, & Jacobi tribubus annunties.
Beatus qui te vidit, ac mortuus est: 11
Et quidem non movi, sed vivere & 12
in cœlum ascendere debuisset. Eliâ in 13
cœlestes cellas evecto, obtinuit Elisæus
prophetiam duplicatam. Is multa mira-
cula, variásque tentationes ore suo pro-
nuntiavit: nullius unquam stupore de-
jectus est, nemincm unquã metuit, nemo
unquam carne præditus dominatus est
illi, Nec ullum hujus mundi negotium 14
latuit eum, Multa patravit miracula in 15
vita sua; dumque esset mortuus, mortuũ
vivificavit. Ob tantam talium miracu- 16
lorum turbam non egerunt pœnitentiam
filii Israel, nec à scleratis operibus suis
destiterunt, donec è patria sua captivi
sunt abducti, et in climata quæq; dispersi, Solâ tribu Juda exiguo principatu 17
manente familiæ Davidicæ. Inter has 18
quidam respipiscentes vetraxerunt se ab
iniquitate sua, & inter eosdem nonnulli
aggravârunt scelera sua. Hezechia ur- 19
bem liberavit ac munivit, & aquam
fluere fecit in medium ejus. Hujus 20
tempore Sanherib rex obsedit illos, mi-
sitque ad eos ducem sui vicarii, manum
suã levavit super Sion, suâque superbiâ
blasphemavit in Deũ. Nam Hezechia 22
extendit manũ suã coràm Domino; Ejusq; 23
precationem protinus exaudivit Deus,
& liberavit eos per manus Esaiæ pro-
phetæ. Exercitus principis Jordanici 24
profligavit, & plagâ acerbâ percussit
illos: Quia Hezechia secundùm excelsi 25
Dei voluntatem se gessit, & ambulavit
in viis David patris sui, quas manda-
bat illi Esaia propheta summè laudan-
dus inter prophetas.

CAP. XLIX.

Versio VULG. LAT.

25 In diebus ipsius retrò rediit Sol, & addidit regi vi-
27 tam. Spiritu magno vidit ultima, & consolatus est lu-
28 gentes in Sion. Usque in sempiternum Ostendit fu-
tura, & abscondita antequàm evenirent.

CAP. XLIX.

1 Memoria Josiæ in compositionem odoris facta opus
2 pigmentarii. In omni ore quasi mel indulcabitur ejus
3 memoria, & ut musica in convivio vini. Ipse est di-
rectus divinitùs in pœnitentiam gentis, & tulit abo-
4 minationes impietatis. Et gubernavit ad Dominum cor
ipsius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.
5 Præter David, & Ezechiam, & Josiam, omnes pecca-
6 tum commiserunt: Nam reliquerunt legem Altissimi
7 reges Juda, & contempserunt timorem Dei. Dederunt
enim regnum suum aliis, & gloriam suam alienigenæ
8 genti. Incenderunt electam sanctitatis civitatem, &
9 desertas fecerunt vias ipsius in manu Jeremiæ. Nam
malè tractaverunt illum, qui à ventre matris consecra-
tus est propheta, evertere, & eruere, & perdere, &
10 iterùm ædificare, & renovare. Ezechiel qui vidit con-
spectum gloriæ, quam ostendit illi in curru Cherubim.
11 Nam commemoratus est inimicorum in imbre, bene-
12 facere illis qui ostenderunt rectas vias. Et duodecim
prophetarum ossa pullulent de loco suo: nam corro-
boraverunt Jacob, & redemerunt se in fide virtutis.
13 Quomodò amplificemus Zorobabel? nam & ipse quasi
signum in dextera manu;

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 †Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἀνεπόδισεν ὁ ἥλιος, † καὶ προσέθηκε ζωὴν
27 βασιλεῖ. † Πνεύματι μεγάλῳ εἶδε τὰ ἔσχατα, † καὶ παρεκάλεσε τοὺς
28 πενθοῦντας ἐν Σιών. † ἕως τοῦ αἰῶνος ὑπέδειξε τὰ ἐσόμενα,
† καὶ τὰ ἀπόκρυφα πρὶν ἔλθειν ἐγνωρίσθησαν αὐτῷ.

In diebus ipsius retrò rediit Sol, & addidit regi 26
vitam. Spiritu magno vidit ultima, & consola- 27
tus est lugentes in Sion. Usque in sempiternum
Ostendit futura, & abscondita, antequàm ipsa 28
evenirent.

ΚΕΦ. μϑ'.

1 †Μνημόσυνον Ἰωσίου εἰς σύνθεσιν θυμιάματος, †ἐσκευασμένον
2 (a) ἔργῳ μυρεψοῦ, † Ἐν παντὶ στόματι ὡς μέλι γλυκανθήσεται, † καὶ
3 ὡς μουσικὸν ἐν συμποσίῳ οἴνου. † Αὐτὸς (c) κατευθύνθη ἐν ἐπιστροφῇ
4 λαοῦ, † καὶ ἐξῆρε βδελύγματα ἀνομίας. † Κατηύθυνε τρὸς κύριον
τὴν (γ) καρδίαν αὐτοῦ, † ἐν ἡμέραις ἀνόμων κατίσχυσε τὴν εὐσέβειαν.
5 † Πάρεξ Δαυὶδ, καὶ Ἐζεκίου, καὶ Ἰωσίου, † πάντες (δ') ἠνομήσαν
6 ἐνώπιον. † Κατέλιπον γὰρ τὸν νόμον τοῦ ὑψίστου, † οἱ βασιλεῖς
7 Ἰούδα ἐξέλιπον. † Ἔδωκαν γὰρ τὸ κέρας αὐτῶν ἑτέροις, † καὶ τὴν δόξαν
8 αὐτῶν ἔθνει ἀλλοφύλῳ. † Ἐνεπύρισαν ἐκλεκτὴν πόλιν ἁγιάσματος, † καὶ ἠρή-
9 μωσαν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ ἐν χειρὶ (ε') Ἱερεμίου. Ἐκάκωσε γὰρ αὐτὸν, † καὶ αὐτὸς
ἐν μήτρᾳ ἡγιάσθη προφήτης † ὀνειδίζειν καὶ κακοῦν καὶ ὀλλύειν, † οὕτω καὶ
10 τοῦτον οἰκοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν. † Ἰεζεκιὴλ ὃς εἶδεν ὅρασιν δόξης,
11 † ἣν ἐπέδειξεν αὐτῷ ἐπὶ ἅρματος χερουβίμ. † Καὶ γὰρ ἐμνήσθη τῶν
12 ἐχθρῶν ἐν ὄμβρῳ, † καὶ ἀγαθῶσαι τοὺς εὐθύνοντας ὁδούς. † Καὶ τῶν
δώδεκα προφητῶν τὰ ὀστᾶ † ἀναθάλοι ἀπ' τοῦ τόπου αὐτῶν. † (a) παρε-
κάλεσε γὰρ † Ἰακὼβ, † καὶ ἐλυτρώσατο αὐτοὺς ἐν πίστει ἐλπίδος.
13 † Πῶς μεγαλύνωμεν † Ζοροβάβελ; † καὶ αὐτὸς ὡς σφραγὶς ἐπὶ
δεξιᾶς χειρός.

MS.A. (a) ἔργον * μυρεμι, (β) καὶ ηυδύνθη (γ) ὁδὸν (δ') πλημ-
μελοία (ε') Ἱερεμίου. (ϛ) παρεκάλεσε γὰρ † Ἰακὼβ, καὶ ἐλυτρώσατο

Memoria Josiæ in compositionem incensi, 1
facta opere unguentarii. In omni ore, quasi mel, 2
indulcabitur, & ut musica in convivio vini.
Ipse directus est in conversione populi, & abstulit 3
abominationes iniquitatis. Direxit ad Dominum 4
cor suum: in diebus iniquorum corroboravit
pietatem. Præter David, & Ezeciam, & Jo- 5
siam, omnes delictum deliquerunt. Nam reli- 6
querunt legem Altissimi, reges Juda defecerunt.
(a) Dederunt enim cornu suum aliis, & glo- 7
riam suam alienæ genti. Incenderunt electam 8
sanctitatis civitatem, & desertas fecerunt vias
ipsius in manu Hieremiæ. Nam malè tractave- 9
rant illum: & ipse in utero consecratus est pro-
pheta, eradicare, & affligere, & perdere, simi-
liter ædificare, & plantare. Jezeciel, qui vidit 10
conspectum gloriæ, quam ostendit illi in curru
Cherubim. Nam commemoratus est inimicorum 11
in imbre, (b) & benefacere illis qui dirigunt
vias. Et duodecim prophetarum (c) ossa pullu- 12
lent de loco suo. Consolatus est autem Jacob, &
redemit eos in fide spei. Quomodò amplificemus 13
Zorobabel? Nam & ipse quasi signaculum in
dextra manu.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

ܗܘ ܒܝܘܡܘܗܝ ܩܝܡ ܫܡܫܐ ܘܐܘܣܦ ܠܡܠܟܐ ܥܡܪ ܫܢܝܢ ܒܚܝܠ ܪܘܚ ܬܘܟܦܐ ܚܙܐ ܐܚܪܝܬܐ ܘܐܬܢܚܡ ܠܐܒܠܐ ܒܨܗܝܘܢ ܘܥܕ ܠܥܠܡ ܐܬܓܠܝ ܣܬܪ̈ܐ ܘܣܬܝܪ̈ܐ ܕܠܐ ܗܘܘ ܥܕ ܕܠܐ ܐܬܐ ܠܗ ܒܛܝܠ ܐܬܝܕܥ ܠܗ ܩܕܡ ܕܢܗܘܐ ܠܗ ܗܘ ܓܒܪܐ ܕܐܬܬܩܢ ܒܒܝܬ ܡܩܕܫܐ ܠܡܪܝܐ ܕܒܝܘܡܘܗܝ ܐܬܬܩܢ ܗܝܟܠܐ ܠܡܪܝܐ ܘܒܝܘܡܘܗܝ ܐܬܚܦܪ ܒܐܪ̈ܥܐ ܒܝܬ ܡܛܒܚܐ ܠܐܠܗ

Versio VULG. LAT.

14 Sic & Jesum filium Josedec? qui in diebus suis ædificaverunt domum, & exaltaverunt templum sanctum Domi-
15 no, paratum in gloriam sempiternam. Et Nehemias in memoriam multi temporis, qui erexit nobis muros eversos, & stare fecit portas & seras, qui erexit domos nostras.
16 Nemo natus est in terra qualis Henoch: nam & ipse re-
17 ceptus est à terra. Neque ut Joseph; qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, sta-
18 bilimentum populi: Et ossa ipsius visitata sunt, & post
19 mortem prophetaverunt. Seth & Sem apud homines gloriam adepti sunt; & super omnem animam in origine Adam.

CAP. L.

1 Simon Oniæ filius, sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, & in diebus suis corroboravit templum.
2 Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex ædificatio & excelsi parietes templi. In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt supra
4 modum. Qui curavit gentem suam, & liberavit eam à
5 perditione. Qui prævaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis: & ingressum
6 domûs & atrii amplificavit. Quasi stella matutina in me-
7 dio nebulæ, & quasi Luna plena in diebus suis lucet. Et
8 quasi Sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quasi flos rosarum in diebus vernis, & quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ,
9 & quasi thus redolens in diebus æstatis. Quasi ignis efful-
10 gens, & thus ardens in igne. Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

14 † Οὗτος Ἰησοῦς υἱὸς Ἰωσεδέκ· † οἳ ἐν ἡμέραις αὐτῶν ᾠκοδόμησαν
(ζ)οἶκον, †καὶ ἀνύψωσαν λαὸν ἅγιον κυρίῳ †ἡτοιμασμένον εἰς δόξαν
15 αἰῶνος. † Καὶ Νεεμίου ἐπὶ πολὺ τὸ μνημόσυνον, † ⸆ ἐγείραντος
ἡμῖν τοῖχα πεπτωκότα, † καὶ στήσαντος πύλας καὶ μοχλούς, † καὶ
16 ἀνεγείραντος τὰ οἰκόπεδα ἡμῶν. †(η) Οὐδὲ εἷς ἐκτίσθη (ϑ)οἵος
Ἐνὼχ τοιοῦτος ἐπὶ τῆς γῆς, † καὶ γὰρ αὐτὸς ἀνελήφθη ἀπὸ τῆς
17 γῆς. † Οὐδὲ ὡς Ἰωσὴφ (ι) ἐγενήθη ἀνὴρ, † ἡγεμὼν ⸆ ἀδελφῶν,
18 Στήριγμα λαοῦ, † καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ ἐπεσκέπησαν. † Σὴθ καὶ Σὴμ ὡς
19 ἀνθρώποις ἐδοξάσθησαν, † καὶ ὑπὲρ πᾶν ζῶον ἐν τῇ κτίσει Ἀδάμ.

MS.A. (ζ) πύργον, ἀνύψωσαν ναὸν ἅγιον (η) Οὐδ' (ϑ)ἐπὶ τῆς
γῆς τοιοῦτος οἷος Ἐνὼχ, καὶ ἀνῄρθη ἀπὸ (ι) ἐγενήθη

ΚΕΦ. ν'.

1 † Σίμων Ὀνίου υἱὸς (α)ἱερεὺς ὁ μέγας, † ὃς ἐν ζωῇ αὐτοῦ (β)ὑπέρ-
2 ραψεν οἶκον, † καὶ ἐν ἡμέραις αὐτοῦ ἐστερέωσε (γ) τὸν ναόν· † Καὶ
ὑπ' αὐτοῦ ἐθεμελιώθη ὕψος διπλοῦς, † ἀνάλημμα ὑψηλὸν περι-
3 βόλου ἱεροῦ. † Ἐν ἡμέραις αὐτοῦ ἠλαπώθη (δ)ἀποδοχεῖον ὑδάτων,
4 † (ε) χαλκὸς ὡσεὶ θαλάσσης τὸ περίμετρον. † Ὃς φροντίζων † λαοῦ
5 αὐτοῦ ἀπὸ πτώσεως, †Καὶ ἐνισχύσας πόλιν ἐμπολιορκῆσαι, †(ϛ)ὡς
ἐδοξάσθη ἐν περιφορᾷ λαοῦ, † ἐν ἐξόδῳ οἴκου κατατεύσματος;
6 † Ὡς ἀστὴρ ἑωσφόρος ἐν μέσῳ νεφέλης, † ὡς σελήνη πλήρης ἐν ἡμέ-
7 ραις, † Ὡς ἥλιος ἐκλάμπων ἐπὶ ναὸν ὑψίστου, †(ζ) Καὶ ὡς τόξον
8 φωτίζον ἐν νεφέλαις δόξης, † ὡς ἄνθος ῥόδων ἐν ἡμέραις
νέων, † (η) ὡς κρίνα ἐπ' ἐξόδων ὕδατος, † ὡς βλαστὸς Λιβάνου ἐν
9 ἡμέραις θέρους, † Ὡς πῦρ καὶ λίβανος ἐπὶ πυρείου, † Ὡς σκεῦος
10 χρυσίου ὁλοσφύρηλατον † κεκοσμημένον παντὶ λίθῳ πολυτελεῖ,

MS.A. (α)ὁ ἱερεὺς (β) ὑπέραψεν (γ)ναὸν· (δ) ἀποδοχῖα(ε)λάκκος· (ϛ) ὃς (ζ) Ὡς τόξον(η) ὡσεὶ κρίνα ἐπ' ἐξόδῳ

Sic Jesus filius Josedec. Qui in diebus suis 14
ædificaverunt domum, & exaltaverunt (d) populum sanctum Domino paratum in gloriam sempiternam. Et (e) Neemiæ memoria in multum 15
tempus: qui erexit nobis muros eversos, & stare fecit portas, & seras, & erexit sola domorum nostrarum. Nemo creatus est, qualis 16
Enoch, talis in terra: nam & ipse assumptus est
à terra. Neque, sicut Joseph, natus est vir, 17
princeps fratrum, stabilimentum populi. Et ossa 18
ipsius visitata sunt. Sem & Seth apud homines 19
gloriam adepti sunt. Et super omne animal in creatione Adam.

CAP. L.

Simon Oniæ filius Sacerdos magnus, qui 1
in vita sua suffulsit domum, & in diebus suis corroboravit templum. Et ab ipso funda- 2
ta est altitudo (a) duplicis, reparatio excelsa ambitûs templi. In diebus ipsius imminutum est 3
(b) receptaculũ aquarum, (c) ex quasi maris perimetrum. Curã gerens populi sui à casu, Et forti- 4
ficans civitatem (d) ad obsidendum. (e) Quàm 5
glorificatus est in conversatione populi, in egressu domûs velamentî? Quasi stella matutina in me- 6
dio nubis, quasi Luna plena in diebus. Quasi Sol 7
refulgens super templum Altissimi, Et quasi ar- 8
cus refulgens inter nubes gloriæ, quasi flos rosarum in diebus vernis, quasi lilia super transitus aquæ, quasi germen Libani in diebus æstatis, Quasi ignis, & thus super focum, Quasi vas 9
auri solidum ornatum omni lapide pretioso, 10

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 * ܘܐܦ ܥܠ ܝܫܘܥ ܒܪ ܨܕܘܩ ܕܐܦ ܗܘ ܒܬܪ ܟܠ ܐܚܘܗܝ ܕܒܢܘ ܒܝܬܐ ܠܐܠܗܐ ܘܩܝܡܘ ܗܝܟܠܐ ܩܕܝܫܐ ܠܥܠܡ ܕܥܬܝܕ ܠܡܗܘܬ ܒܢܝܢ ܘܐܦ ܗܘ ܕܒܢܐ ܠܝܪܘܫܠܡ ܘܐܬܪܗ ܘܫܘܪܗ ܘܦܬܚ ܬܪܥܐ ܘܒܪ ܒܝܬ ܡܫܟܢ ܩܕܫܐ ܘܒܪ ܒܝܬ ܡܫܟܢ ܩܕܫܐ ܕܩܕܫ ܩܕܫܝܢ ܗܘ ܒܪ ܨܕܘܩ ܕܐܦ ܗܘ

Versio VULG. LAT.

11 Quasi oliva pullulans, & cypressus in altitudinem se ex-
tollens, in accipiendo ipsum stolam gloriæ, & vestiri eum
12 in consummationem virtutis. In ascensu altaris sancti,
13 gloriam dedit sanctitatis amictum. In accipiendo autem
partes de manu sacerdotum, & ipse stans juxta aram.
Et circa illum corona fratrum : quasi plantatio cedri in
14 monte Libano. Sic circa illum steterunt quasi rami pal-
15 mæ, & omnes filii Aaron in gloria sua. Oblatio autem
Domini in manibus ipsorum, coram omni synagoga
Israël : & consummatione fungens in ara, amplificare
16 oblationem excelsi regis, Porrexit manum suam in li-
17 batione, & libavit de sanguine uvæ. Effudit in fun-
damento altaris odorem divinum excelso princi-
18 pi. Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis pro-
ductilibus sonuerunt, & auditam fecerunt vocem ma-
19 gnam in memoriam coram Deo. Tunc omnis popu-
lus simul properaverunt, & ceciderunt in faciem super
terram, adorare Dominum Deum suum, & dare preces
20 omnipotenti Deo excelso. Et amplificaverunt psallen-
tes in vocibus suis, & in magna domo auctus est sonus
21 suavitatis plenus. Et rogavit populus Dominum ex-
celsum in prece, usquedum perfectus est honor Domini,
22 & manus suum perfecerunt. Tunc descendens, manus suas
extulit in omnem congregationem filiorum Israel dare
23 gloriam Deo à labiis suis, & in nomine ipsius gloriari : Et
iteravit orationem suam, volens ostendere virtutem Dei.
24 Et nunc orate Deum omnium, qui magna fecit in omni
terra, qui auxit dies nostros à ventre matris nostræ, & fecit
25 nobiscum secundùm suam misericordiam : Det nobis ju-
canditatem cordis, & fieri pacé in diebus nostris in Israël
26 per dies sempiternos ; Credere Israël nobiscum esse Dei
misericordiam, ut liberet nos in diebus suis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

11 † Ὡς ἐλαία ἀναβάλλουσα καρπὸς, † καὶ ὡς κυπάρισσος ὑψουμένη ἐν
νεφέλαις. † ἐν τῷ ἀναλαμβάνειν αὐτὸν στολὴν δόξης, † καὶ ἐνδύσα-
12 σεως ἀυτὸν συντέλειαν (ϑ) καυχήματος, † Ἐν ἀναβάσει ὁσιασ-
τηρίου ἁγίου † ἐδόξασε πρεσβυτὴν ἁγιάσματος. † Ἐν τῇ τοῦ
13 δέχεσθαι μέλη ἐκ χειρῶν ἱερέων, † καὶ αὐτὸς (ι) ἑστὼς
παρ' ἑστίαν βωμοῦ, † κυκλόθεν αὐτοῦ στέφανος ἀδελφῶν,
14 † ὡς βλάστημα (κ) κέδρου ἐν τῷ Λιβάνῳ· † Καὶ ἐκύκλωσαν αὐ-
τὸν ὡς πτελέαι φοινίκων, † καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν ἐν δόξῃ
15 αὐτῶν· † Καὶ προσφορὰ κυρίου ἐν χερσὶν αὐτῶν † ἐναντι πάσης ἐκ-
κλησίας Ἰσραήλ. † Καὶ ζω[τ]έλειαν λειτουργῶν ὅτι βωμῷ, † κο-
16 σμῆσαι προσφορὰν ὑψίστου παντοκράτορος, † Ἐξέτεινεν ἐπὶ σπον-
17 δεῖον χεῖρα αὐτοῦ, † καὶ ἔσπεισεν ἐξ αἵματος σταφυλῆς· † Ἐξέχεεν
εἰς θεμέλια θυσιαστηρίου † ὀσμὴν εὐωδίας ὑψίστῳ παμβασιλεῖ.
18 † Τότε ἀνέκραγον (λ) υἱοὶ Ἀαρὼν, † ἐν σάλπιγξιν ἐλατοῖς ἤχησαν·
† ἀκουστὸν ἐποίησαν φωνὴν μεγάλην † εἰς μνημόσυνον ἐναντι ὑψίστου.
19 † Τότε πᾶς ὁ λαὸς κοινῇ (μ) κατέσπευσε, † καὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσ-
πον ἐπὶ † γῆν, † προσκυνῆσαι (ν) τῷ κυρίῳ αὐτῶν παντοκράτορι
20 θεῷ τῷ ὑψίστῳ. † Καὶ ᾖσαν οἱ (ξ) ψαλμῳδοὶ ἐν φωναῖς αὐτῶν,
21 † ἐν πολλῷ οἴκῳ (ο) ἐγλυκάνθη μέλος. † Καὶ ἐδεήθη ὁ λαὸς
κυρίου ὑψίστου † ἐν προσευχῇ κατέναντι ἐλεήμονος, † ἕως συντελεσθῇ
22 κόσμος κυρίου, † καὶ † λειτουργίαν αὐτοῦ ἐτελείωσαν. † (π) Τότε
καταβὰς ἐπῆρε χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἐκκλησίαν υἱῶν Ἰσ-
ραὴλ, † δοῦναι εὐλογίαν κυρίῳ ἐκ χειλέων αὐτοῦ, † καὶ ἐν ὀνόματι
23 αὐτοῦ (ρ) καυχᾶσθαι. † Καὶ ἐδεύτερωσεν ἐν προσκυνήσει † ὀσμὴν
24 δόξασαι † εὐλογίαν παρὰ ὑψίστου. † Καὶ νῦν εὐλογήσατε τὸν
θεὸν (σ) πάντες † τὸν μεγαλοποιοῦντα πάντα, † † ὑψοῦντα ἡμέρας
25 ἡμῶν ἐκ μήτρας, † καὶ ποιοῦντα μεθ' ἡμῶν κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. † Δοῦναι
ἡμῖν εὐφροσύνην καρδίας, † καὶ γενέσθαι εἰρήνην ἐν ἡμέραις ἡμῶν
26 † ἐν Ἰσραὴλ κατὰ τὰς ἡμέρας † αἰῶνος, † Ἐμπιστεῦσαι μεθ' ἡμῶν
τὸ ἔλεος αὐτοῦ, † καὶ ἐν † ἡμέραις αὐτοῦ λυτρωσάσθω ἡμᾶς.

MS. A. (ϑ) *καύματος, (ι) ἑστηκὼς (κ) κέδρων (λ) οἱ υἱοὶ (μ) καθέσπευσε, (ν) κυρίῳ παντοκράτορι θεῷ ὑψίστῳ. (ξ) ψαλμῳδοὶ (ο) ἐμεγαλύνθη (σ) Τότε ἐπῆρεν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ ἐκκλησίαν (ρ) καυχήσασθαι. (σ) πάντων ** μεγάλα ποιοῦντι

Quasi oliva pullulans fructus, & quasi cypressus exaltata in nubibus. In accipiendo ipsũ stolã gloriæ, & induendo ipsum consummationem gloriationis, In ascensu altaris sancti gloriam dedit amictui sanctitatis. In accipiendo autem membra de manibus sacerdotum & ipse stans juxta focum ara, circa illum corona fratrum, quasi plantatio cedri in Libano : Et circumdederunt illum, quasi rami palmarum, & omnes filii Aaron in gloria sua. Et oblatio Domini in manibus ipsorum coram omni Ecclesia Israel. Et consummatione fungens super (s) aras ad ornandum oblationem Excelsi omnipotentis, Porrexit manum suam super libatorium, & libavit de sanguine uvæ : Effudit ad fundamenta altaris odorem suavitatis excelso omnium regi. Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis ductilibus sonuerunt : auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Altissimo. Tunc omnis populus simul properavit, & ceciderunt in faciẽ super terrã, adorare Dominum suum omnipotentem Deũ excelsum. Et laudaverunt psallentes in vocibus suis : in (g) magna domo dulce factum est melos. Et rogavit populus Dominum excelsum in prece ante misericordem, usque dum perfectus est honor Domini, & ministeriũ ejus perfecerunt. Tunc descendens manus suas extulit in omnem Ecclesiam filiorum Israel, dare benedictionem Domino in labiis suis, & in nomine ipsius gloriari. Et (h) iteravit in adoratione, ad ostendendum benedictionem ab Altissimo. Et nunc benedicite Deum omnes, qui magna facit ubique, qui exaltat dies nostros ab utero ; & facit nobiscum secundùm misericordiam suam. Det nobis jocunditatem cordis, & fieri pacem in diebus nostris in Israel secundùm dies seculi, Fidelem faciendo nobiscum misericordiam suam : & in diebus (i) ejus liberet nos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 * ܐܘ ܐܝܟ ܙܝܬܐ ܕܢܒܥ ܦܪܝ ܘܪܡ ܗܘܐ ܒܥܢܢܐ. ܐܘ ܐܝܟ ܐܪܙܐ ܕܠܒܢܘܢ ܕܡܬܪܡ ܒܥܢܢܐ
12 ܒܡܣܩܗ ܠܒܘܫ ܣܘܓܝܐ ܕܩܕܫܐ. ܡܬܠܒܫ ܒܠܒܘܫ ܬܫܒܘܚܬܐ ܕܟܝܢܐ. * ܒܡܣܩ ܠܡܕܒܚ ܩܕܫܐ
13 ܒܟܝܢ ܠܒܘܫ ܬܫܒܘܚܬ ܡܠܐ ܒܝܩܪ ܩܕܫܐ. ܒܡܬܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕܝ ܟܗܢܐ ܒܡܬܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕܝ ܐܚܘܗܝ
14 ܒܫܘܠ ܡܕܒܚܐ. ܘܐܦ ܟܠܠ ܟܠܝܠ ܟܡ ܫܘܠ ܐܚܘܗܝ. ܟܠܗܘܢ ܒܢܝ ܐܗܪܘܢ ܒܝܩܪ ܒܢܝ ܐܗܪܘܢ. * ܘܒܡܬܩܒܠ
15 ܡܢ ܐܝܕܝ ܟܗܢܐ ܒܡܬܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕܝ ܐܚܘܗܝ ܒܫܘܠ ܡܕܒܚܐ. ܘܐܦ ܟܠܠ ܟܠܝܠ ܟܡ ܫܘܠ ܐܚܘܗܝ
16 ܟܠ ܩܗܠ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ. * ܘܒܡܬܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕܝ ܟܗܢܐ ܒܡܬܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕܝ ܐܚܘܗܝ ܒܫܘܠ ܡܕܒܚܐ.
17 ܘܐܦ ܟܠܠ ܟܠܝܠ ܟܡ ܫܘܠ ܐܚܘܗܝ ܟܠ ܩܗܠ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ. * ܘܒܡܬܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕܝ ܟܗܢܐ ܒܡܬܩܒܠ
18 ܡܢ ܐܝܕܝ ܐܚܘܗܝ ܒܫܘܠ ܡܕܒܚܐ. ܘܐܦ ܟܠܠ ܟܠܝܠ ܟܡ ܫܘܠ ܐܚܘܗܝ ܟܠ ܩܗܠ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ.
19 ܒܟܠ ܩܗܠ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ ܡܢ ܩܕܡ ܟܠ ܐܝܠ ܘܐܝܠ ܕܒܝܬ ܐܠܗܐ. ܘܐܦ ܟܠ ܐܝܠ ܘܐܝܠ ܕܒܝܬ
20 ܐܠܗܐ ܒܫܘܠ ܡܕܒܚܐ. * ܘܒܡܬܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕܝ ܟܗܢܐ ܒܡܬܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕܝ ܐܚܘܗܝ ܒܫܘܠ ܡܕܒܚܐ.
21 ܘܐܦ ܟܠܠ ܟܠܝܠ ܟܡ ܫܘܠ ܐܚܘܗܝ ܟܠ ܩܗܠ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ. * ܘܒܡܬܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕܝ ܟܗܢܐ ܒܡܬܩܒܠ
22 ܡܢ ܐܝܕܝ ܐܚܘܗܝ ܒܫܘܠ ܡܕܒܚܐ. ܘܐܦ ܟܠܠ ܟܠܝܠ ܟܡ ܫܘܠ ܐܚܘܗܝ ܟܠ ܩܗܠ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ.
23 ܒܟܠ ܩܗܠ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ ܡܢ ܩܕܡ ܟܠ ܐܝܠ ܘܐܝܠ ܕܒܝܬ ܐܠܗܐ. ܘܐܦ ܟܠ ܐܝܠ ܘܐܝܠ ܕܒܝܬ
24 ܐܠܗܐ ܒܫܘܠ ܡܕܒܚܐ. * ܘܒܡܬܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕܝ ܟܗܢܐ ܒܡܬܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕܝ ܐܚܘܗܝ ܒܫܘܠ ܡܕܒܚܐ.
25 ܘܐܦ ܟܠܠ ܟܠܝܠ ܟܡ ܫܘܠ ܐܚܘܗܝ ܟܠ ܩܗܠ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ. * ܘܒܡܬܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕܝ ܟܗܢܐ ܒܡܬܩܒܠ
ܡܢ ܐܝܕܝ ܐܚܘܗܝ ܒܫܘܠ ܡܕܒܚܐ. ܘܐܦ ܟܠܠ ܟܠܝܠ ܟܡ ܫܘܠ ܐܚܘܗܝ ܟܠ ܩܗܠ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ.

Tanquam oliva decora cujus rami sunt ingentes, & velut arbor olei suis instructa ramusculis, cùm indueret vestes sanctitatis, seseque accingeret indumentis gloriæ, Cùm ad laudem suscipiendam procederet cum decôre potentiæ sanctuarii, Cùm carnis membra sumeret è manu fratrum suorum super gradus existens, Et cingentibus illum velut corona fratribus ejus, omnibus Aharonis filiis cum gloria sua, Manibus oblationes tenentibus in conspectu totius populi Israelitici, donec absolveret ministerium altaris & consecrationem, cum lætitia sanctitatis ! Extendit ad craterem manum suam, & vinum vetus accipiens, Effudit ad latus altaris, in odorem gratissimum. Et tunc clanxerunt filii Aharonis buccinis coram universo populo Israelis, & vehementem edidêre sonitum, ad benedicendum Deum in conspectu totius populi. Et totus simul populus prociderunt in facies suas super terram, ad adorandum Deum, Dederuntque gratiarum actioni vocem suam, & jucundati sunt simul in oratione : Cæterùm populo terræ, laudate Deum qui præclara facinora patravit in orbe, qui filios hominum creavit ex utero matris eorum, eosque pro sua voluntate gubernat, ad præstandum eis sapientiam cordis. Et sit pax inter ipsos, & stabiliatur cum Simeone misericordia, & cum semine ipsius, tanquam dies cœli.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

11 * وَمِثْلَ سَجَرَةِ ٱلزَّيْتُونِ ٱلطَّوِيلَةِ سُجُوبُهَا * وَمِثْلَ سَجَرِ ٱلدُّهْنِ ٱلْمُلْتَفَةِ بِقُضْبَانِهَا * فِي
12 لِبَاسِهِ ثِيَابَ ٱلتَّطْهِيرِ * وَرِدَاءَهُ رِدَاءَ ٱلْكَرَامَةِ * وَفِي حُرُوجِهِ يَقْبَلُ ٱلْمِدْحَةَ * وَفِي عِزِّ بَهَاءِ
13 بَيْتِ ٱللهِ ٱلْمُقَدَّسِ * وَبِأَخْذِ أَعْضَاءِ لَحْمِ ٱلذَّبَائِحِ مِنْ أَيْدِي أَخَوَيْهِ * وَهُوَ وَاقِفٌ فِي صَدْرِ
14 ٱلصَّفُوفِ * وَإِخْوَتُهُ مُحُوطُونَ بِهِ سِبْهَ ٱلْإِكْلِيلِ * جَمِيعُ أَوْلَادِ هَارُونَ بِكَرَامَاتِهِمْ * وَٱلْقَرَابِينُ
15 بِأَيْدِيهِمْ * يُقَابِلُونَهُمَا جَمِيعُ بَنِي إِسْرَائِيلَ * حَتَّى يَفْرَغُوا مِنْ خِدْمَةِ ٱلْمَذْبَحِ وَٱلْبَيْتِ * وَمِنْ
16 بَطَائِفَةِ ٱلْقُدْسِ بِٱلْفَرَحِ ٱلْعَظِيمِ * وَمَدَّ يَدَهُ إِلَى ٱلْقِسْطِ * وَأَخَذَ حَمْرًا عَتِيقًا * فَصَبَّ عَلَى
17 ٱلْمَذْبَحِ لِرِيحِ ٱلرَّاحَةِ وَٱلْكَرَامَةِ * وَعِنْدَ ذٰلِكَ نَادَى بَنُو هَارُونَ بِٱلْقَرْنِ بِنَاءَ ٱلسَّمْعِ إِسْرَائِيلَ *
18 وَسَمِعُوا بِصَوْتٍ رَفِيعٍ * لِيَمْجِدُوا ٱلرَّبَّ أَمَامَ ٱلسَّمْعِ * وَخَرُّوا عَلَى ٱلْأَرْضِ عَلَى وُجُوهِهِمْ *
19 وَسَجَدُوا جَمِيعُ ٱلسَّمْعِ * وَرَفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِٱلسُّكْرِ * وَبَعْدُوا جَمِيعًا بِٱلصَّلٰوةِ * فَسَبَّحُوا
20 سَمْعُ ٱلْأَرْضِ لِلرَّبِّ ٱلَّذِي صَنَعَ ٱلْعَجَائِبَ * إِنَّهُ خَالِقُ ٱلنَّاسِ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِهِمْ * وَيَسُوسُهُمْ
21 بِرَحْمَتِهِ وَمَسَرَّتِهِ * وَيُوَتِيهِمُ ٱلْحِكْمَةَ وَٱلْعَقْلَ * وَيُجْرِي ٱلسَّلَامَ بَيْنَهُمْ * وَيَنْبُتُ ٱلرَّأْفَةَ وَٱلرَّحْمَةَ
مَعَ سِمْعُونَ وَذُرِّيَّتِهِ كَنَبَاتِ أَيَّامِ ٱلسَّمَاءِ *

Ut olcam arborem proceris vigentem ramis, & ut arborem olei suis crebram surculis, dum indueretur vestibus sanctificationis, dum accingeretur amictu gloriæ, Dum egrederetur ad accipiendam laudem, & majestate decoris sacratissimæ domûs Dei fulgeret, Dum acciperet membra carnis victimarum de manibus fratrum suorum antestans ordinibus, Et fratribus eum veluti corona cingentibus, omnibus inquam filiis Haronis cum magnificentiis suis, Manibus oblationes gestantibus, stantibus ex amborum adverso cunctis Israelitis, donec altaris ædisque ministerium, & sanctuarii mundationem summâ cum lætitia absolverent. Et manum suam porrexit ad craterem, vinumque vetus accipiens, Effudit illud super altare in odorem quietis & honoris. Tum etiam filii Haronis buccinâ clanxêre coram populo Israele, altámque edidêre vocem glorificandi causâ Domini coram populo : Et humi procumbentes super facies suas adoraverunt universus populus, vocésque suas cum gratiarum actione attollentes, simul oblectati sunt in oratione. Laudaverunt igitur populus terræ Dominum qui prodigia fecit, quòd homines erect ex uteris matrum suarum, misericorditer, & ad arbitrium suum regat eos, sapientiam atque prudentiam concedat eis, Pacémque inter eos immittat, & clementiam atque misericordiam erga Simeonem ac progeniem ejus confirmet, quâ firmitate perduratu.i sunt dies cœli.

Versio VULG. LAT.

27 Duas gentes odit anima mea : tertia autem non est gens,
28 quam oderim : Qui sedent in monte Seir, & Philisthiim,
29 & stultus populus qui habitat in Sichimis. Doctrinam sapientiæ & disciplinæ scripsit in codice isto Jesus filius Sirach Jerosolymita, qui renovavit sapientiam de
30 corde suo. Beatus, qui in istis versatur bonis : qui
31 ponit illa in corde suo, sapiens erit semper. Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit : quia lux Dei, vestigium ejus est.

CAP. LI.

1 ORatio Jesu filii Sirach : Confitebor tibi, Domine rex,
2 & collaudabo te Deum salvatorem meum. Confitebor nomini tuo : quoniam adjutor & protector factus es
3 mihi, Et liberâsti corpus meum à perditione, à laqueo linguæ iniquæ, & à labiis operantium mendacium, &
4 in conspectu astantium factus es mihi adjutor. Et liberâsti me secundùm multitudinem misericordiæ nominis tui à rugientibus, præparatis ad escam. De manibus quærentium animam meam, & de portis tribu-
6 lationum, quæ circumdederunt me : A pressura flammæ quæ circumdedit me, & in medio ignis non sum
7 æstuatus : De altitudine ventris inferi, & à lingua coinquinata, & à verbo mendacii, à rege iniquo, &
8 à lingua injusta : Laudabit usque ad mortem anima mea
9 Dominum. Et vita mea appropinquans erat in inferno
10 deorsùm. Circumdederuut me undique, & non erat qui adjuvaret. Respiciens eram ad adjutorium hominum,
11 & non erat. Memoratus sum misericordiæ tuæ, Do-
12 mine, & operationis tuæ, quæ à seculo sunt : Quoniam eruis sustinentes te, Domine, & liberas eos de manibus gentium.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

27 † Ἐν δυσὶν ἔθνεσι πεφύσχισεν ἡ ψυχή μου, † καὶ τὸ τρίτον οὐκ ἔστιν
28 ἔθνος. † Οἱ καθήμενοι ἐν ὄρει Σαμαρείας, (τ) Φυλιστιείμ, † καὶ ὁ λαὸς
29 (υ) μωρὸς ὁ κατοικῶν ἐν Συκίμοις. † Παιδείαν Συνέσεως καὶ ἐπιστήμης † ἐχάραξε ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, Ἰησοῦς υἱὸς Σεφαχ (φ) Ἱερεσολυμίτης, † ὃς ἀνάμβρυσε σοφίαν ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ.
30 † Μακάριος ὃς ἐν τούτοις ἀναστραφήσεται, (ᾳ) καὶ ὁ θεὶς αὐτὰ ἐπὶ καρ-
31 δίαν αὐτοῦ σοφισθήσεται. † Ἐὰν γὰρ (χ) αὐτὰ ποιήσῃ, πρὸς πάντα ἰσχύσει, ὅτι φῶς κυρίου τὸ ἴχνος αὐτοῦ.

MS. A. (τ) καὶ Φυλιστιείμ, (υ) ὁ μωρὸς (φ) Ἐλεάζαρ ὁ Ἱερεσολυμίτης, (ᾳ) καὶ θεὶς (χ) ταῦτα

ΚΕΦ. να'.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΙΗΣΟΥ ΥΙΟΥ ΣΕΙΡΑΧ.

1 (α) † Ἐξομολογήσομαί σοι κύριε βασιλεῦ, † καὶ αἰνέσω (β) σε θεὸν
2 σωτῆρά μου. † Ἐξομολογοῦμαι τῷ ὀνόματί σου, † ὅτι σκεπαστὴς
3 καὶ βοηθὸς ἐγένου μοι, † καὶ ἐλυτρώσω τὸ σῶμά μου ἐξ ἀπωλείας, καὶ ἀπὸ παγίδος γλώσσης, † ἀπὸ χειλέων ἐργαζομένων
4 ψεῦδος, καὶ ἐναντίον † παρεστηκότων † ἐγένου (γ) μοι βοηθὸς, καὶ ἐλυτρώσω με, † κατὰ τὸ πλῆθος ἐλέους καὶ ὀνόματός σου, † ἀπὸ βρυγμῶν
5 (δ) ἑτοίμων εἰς βρῶμα, † Ἐκ χειρὸς ζητούντων † ψυχάς μου, † ἀπὸ
6 πλήθους θλίψεων ὧν ἔσχον, † Ἀπὸ πνιγμοῦ (ε) πυρὸς κυκλόθεν,
7 † καὶ ἀπὸ μέσου πυρὸς οὗ οὐκ ἐξέκαυσα, Ἐκ βάθους κοιλίας ᾅδου,
† καὶ ἀπὸ γλώσσης ἀκαθάρτου, καὶ λόγου ψευδοῦς, † Βασιλεῖ παρανόμῳ
8 γλώσσης ἀδίκου. † Ἤγγισεν ἕως θανάτου ἡ ψυχή μου, † Καὶ ἡ
9 ζωή μου ἕως σύνεγγυς ᾅδου κάτω. † Περιέσχον με πάντοθεν, καὶ οὐκ
10 ἦν ὁ βοηθῶν· † (ζ) ἐμβλέπων εἰς ἀντίλημψιν ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἦν.
11 † Καὶ ἐμνήσθην ἐλέους σου κύριε, † καὶ τῆς ἐργασίας σου τῆς
12 ἀπ' αἰῶνος· † Ὅτι (η) ἐξελῇ πᾶν ὑπομένοντάς σε, † καὶ σώζεις αὐτοὺς ἐκ χειρὸς (θ) ἐθνῶν.

MS. A. (α) Ἐξομολογοῦμαι (β) θεὸν (γ) βοηθὸς, (δ) ἕτοιμον (ε) πυρὸς (ζ) ἔλεπον (η) ἐξαιρῇ (θ) ἐχθρῶν.

Duas gentes odit anima mea: tertia autem non 27
est gens: Qui sedent in monte Samariæ, (k) Phy- 28
listiim, & stultus populus, qui habitat in Sichimis. Doctrinam intellectûs & scientiæ (l) scri- 29
psit in codice isto. Jesus filius (m) Sirach Hierosolymita, qui diffudit sapientiam de corde suo. Beatus, qui in istis versabitur, & qui posuerit 30
illa in corde suo, sapiens erit. Si enim hæc fe- 31
cerit; ad omnia valebit: quia lux Domini vestigium ejus.

CAP. LI.

ORATIO JESU FILII SIRACH.

COnfitebor tibi, Domine rex, & collaudabo te 1
Deum salvatorem meum. Confiteor nomini 2
tuo: quoniam protector & adjutor factus es mihi. Et liberâsti corpus meum à perditione, et 3
à laqueo calumniæ linguæ, à labiis operantium mendacium: (n) & in conspectu astantium factus es mihi adjutor. Et liberâsti me secundùm 4
multitudinem misericordiæ, (o) & nominis tui, à rugitibus præparatorum ad escam, De manu 5
quærentium animam meam: de multis tribulationibus, quas habui: A suffocatione flammæ 6
in circuitu, & de (c) medio ignis, ubi non fui æstuatus: Ab altitudine ventris inferi, & à 7
lingua coinquinata, & à verbo mendacii, regi (d) calumniæ linguæ injustæ. Appropinquavit usque ad mortem anima mea: Et vita mea erat 9
appropinquans inferno deorsùm. Circundederunt 10
me undique, & non erat qui adjuvaret: (e) Respiciens ad adjutorium hominum; & non erat. Et memoratus sum misericordiæ tuæ, Domine, 11
& operationis tuæ, quæ à seculo. Quoniam 12
eruis sustinentes te, & salvas eos de manu gentium.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

26 * ܗܕ̈ܬ̈ܝ ܚܛܝܡ ܢܦ̈ܫܝ ܠܥܡ̈ܡ̈ܐ ܘܠܬ̈ܠܝܬ̈ܝ ܠܐ ܗܘ̈ܐ ܥܡ̈ܐ. * ܫܟ̈ܢ̈ܝ ܛܘܪ̈ܐ ܕܫܥܝܪ
27 ܘܦ̈ܠܫ̈ܬ̈ܝܐ ܘܥܡ̈ܐ ܣܟ̈ܠܐ ܕܝ̈ܬ̈ܒ̈ܝܢ ܒܫܟ̈ܡ. * ܗܠ̈ܝܢ ܡ̈ܠ̈ܐ ܕܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܘܦ̈ܫ̈ܩ̈ܐ ܕ̈ܝ̈ܠ̈ܗ̈ܘܢ
28 ܡ̈ܟ̈ܬ̈ܒ̈ܐ ܗ̈ܠ̈ܝܢ ܒ̈ܝ̈ܬ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ. * ܛܘܒ̈ܝ ܓ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܝ̈ܠ̈ܗ̈ܘ ܗ̈ܠ̈ܝܢ ܘ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܘ̈ܢ̈ܢ̈ܐ ܒ̈ܗ̈ܘ̈ܢ̈ܐ ܘ̈ܢ̈ܬ̈ܒ̈ܘ̈ܢ̈ܢ̈ܐ.
29 ܒ̈ܠ̈ܒ̈ܗ̈ܘ̈ܢ̈ܐ. * ܗ̈ܘ̈ܐ ܕ̈ܝ̈ܠ̈ܗ̈ܘ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܕ̈ܝ̈ܠ̈ܗ̈ܘ ܒ̈ܢ̈ܒ̈ܐ. ܘ̈ܡ̈ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܒ̈ܝ̈ܬ̈ܐ. ܘ̈ܡ̈ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܒ̈ܝ̈ܬ̈ܐ.
30 ܒ̈ܝ̈ܬ̈ܐ. * ܙ̈ܟ̈ܝ̈ܐ ܕ̈ܝ̈ܠ̈ܗ̈ܘ ܒ̈ܟ̈ܠ̈ܗ̈ܘ. ܠ̈ܐ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܒ̈ܠ̈ܒ̈ܐ. * ܒ̈ܫ̈ܒ̈ܐ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܠ̈ܐ ܒ̈ܝ̈ܬ̈ܐ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ.
31 ܒ̈ܝ̈ܬ̈ܐ. * ܙ̈ܟ̈ܝ̈ܐ ܕ̈ܝ̈ܠ̈ܗ̈ܘ ܒ̈ܟ̈ܠ̈ܗ̈ܘ. ܠ̈ܐ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܒ̈ܠ̈ܒ̈ܐ. * ܒ̈ܫ̈ܒ̈ܐ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܠ̈ܐ ܒ̈ܝ̈ܬ̈ܐ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ.
1 * ܩ̈ܠ̈ܠ̈ܐ. * ܬ̈ܐ * * ܐ̈ܙ̈ܕ̈ܝ̈ܟ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܒ̈ܕ̈ܚ̈ܐ. ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ. ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ.
2 * ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܡ̈ܢ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ. ܠ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ ܒ̈ܟ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ. ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܒ̈ܟ̈ ܢ̈ܬ̈ܒ̈ܐ
3 ܚ̈ܕ̈ܐ. ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܒ̈ܟ̈ ܒ̈ܟ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ. * ܒ̈ܟ̈ ܒ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ. * ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ.
4
5 ܚ̈ܕ̈ܐ ܒ̈ܟ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ. ܒ̈ܟ̈ ܠ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ. * ܒ̈ܟ̈ ܒ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ.
6 ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ. ܒ̈ܟ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ. * ܒ̈ܟ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ.
8
9 * ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܠ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ. * ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ. * ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ
10 ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܒ̈ܟ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ. * ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ.
11 ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܒ̈ܟ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ. * ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ.
12 ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܒ̈ܟ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ. * ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܚ̈ܕ̈ܐ ܐ̈ܢ̈ܚ̈ܢ̈ ܡ̈ܢ̈ܐ ܚ̈ܕ̈ܐ.

Duas gentes fastidit anima mea, & tertia 27
non est gens: Habitatores Gebel, & Pale- 28
stinos, & populum stultum degentem in Sechim. Omnes sapientum sententiæ & æ- 29
nigmata eorum scripta sunt in hoc libro. Beatus vir qui hæc meditatur, addiscit, no- 30
vit, et exequitur. Celsitudo, religionis Dei 31
est; & hæc super omnia exaltata est. Intuere eam fili mi, & ne deseras illam.

CAP. LI.

GRatias agam tibi Domine rex, & laudabo nomen tuum Domine, singulis diebus. Nomenque tuum cum canticis enarrabo, fiducia mea ab æterno, Altissime, quòd eripueris animam meam de morte, & corpus meum à corruptione prohibueris: De manu inferi liberaveris pedes meos, Et pro multitudine miserationum tuarum me redemeris: ab offendiculo & interitu me salvaveris, De manu quærentis animam meam, eripueris me, meque à plurimis afflictionibus meis liberaveris, Et à flamma ignis, quæ me circundedit. Ad infernum usque devenerat anima mea, Et spiritus meus ad mortem appropinquârat. Retro me converti ut auxilium nancisserer, & fulcientem expectavi, nec adfuit. Tum Domini miserationum ac beneficiorum quæ à seculo sunt, recordatus; Quòd omnes in se confidentes liberet, & ab eo qui potentior est ipsis, eripiat;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

26 * وَفِي أُمَّتَيْنِ مِنَ ٱلنَّاسِ يَحْقُرُ كَرْبُ رُوحِي * وَٱلثَّالِثَةُ لَيْسَتْ بِأُمَّةٍ * سُكَّانِ جَبِيلَ وَٱلْفَلَسْطِينِيِّينَ
27 وَٱلشَّعْبِ ٱلْجَاهِلِ ٱلسَّاكِنِ فِي أَسْكِيمَ * جَمِيعُ أَمْثَالِ ٱلْحُكَمَاءِ وَأَحَادِيثُهُمْ * مَكْتُوبَةٌ فِي هٰذَا
28 ٱلْكِتَابِ * فَطُوبَى لِلرَّجُلِ ٱلْمُهِمِّ بِهٰذِهِ ٱلْأَشْيَاءِ * وَيَتَعَلَّمُهَا وَيُحْكِمُهَا وَيَعْمَلُهَا * عِنْدَ ٱللهِ وَيَجِدُهُ
29 عَلَى * وَأَرْبَعَتْ مِنْ جَمِيعِ ٱلْأَشْيَاءِ * تَسَبَّبْ بِهَا يَا بُنَيَّ * وَلَا تُبْغِضْهَا *
30 * ٱلْفَصْلُ ٱلْحَادِي وَٱلْخَمْسُونَ *
1 * أَللّٰهُمَّ ٱلْمَلِكُ ٱلْعَلِيُّ أَشْكُرُكَ وَأُمَجِّدُكَ * وَأُسَبِّحُ لِٱسْمِكَ رَبَّنَا كُلَّ يَوْمٍ * أَذْكُرُ ٱسْمَكَ بِٱلْمِدْحَةِ
2 بِقِي وَرَجَائِي مِنَ ٱلدَّهْرِ ٱلْعَلِيِّ * أَنَّكَ خَلَّصْتَ نَفْسِي مِنَ ٱلْمَوْتِ * وَمَنَعْتَ جَسَدِي مِنَ ٱلْفَسَادِ *
3 * وَنَجَّيْتَ قَدَمَيَّ مِنَ ٱلْهَاوِيَةِ * وَخَلَّصْتَنِي بِكَثْرَةِ رَحْمَتِكَ * وَأَنْقَذْتَنِي مِنَ ٱلْعَثَرِ وَٱلْهَلَاكِ *
4
5 * وَكَفَيْتَنِي مِنْ يَدَيْ مَنْ يَطْلُبُ نَفْسِي * وَرَجَّتْ عَيْنِي كَثْرَةَ هُمُومِي وَأَحْزَانِي * وَمِنْ لَهَبِ
6 ٱلنَّارِ ٱلَّتِي أَحَاطَتْ بِي * بَلَعْتُ نَفْسِي إِلَى ٱلْهَاوِيَةِ * وَأَسْرَفْتُ إِلَى ٱلْمَوْتِ * وَٱلْتَفَتُّ لِأَطْلُبَ عَوْنًا *
7
8
9
10 وَيَلْتَبِسُ مَنْ يَدْعَمِنِي * وَلَمْ أَجِدْ * وَذَكَرْتُ نِعَمَ ٱللهِ * وَرَحْمَتَهُ ٱلَّتِي مُنْذُ قَدِيمِ ٱلدَّهْرِ * ٱلْمُنْقِذِ
11 ٱلْمُتَكِلِينَ عَلَيْهِ * وَيُخَلِّصُهُمْ مِمَّنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ *
12

Ob duas hominum gentes agitatur mæstitia spiritûs mei, & tertia non est gens. Incolas Gjobail, Palestinos, & populum stultum habitantem in Sechim. Omnia sapientum proverbia & sententiæ scriptæ sunt in hoc libro. Beatus vir qui studet rebus istis, discit, possidet, & percipit eas. Majestas & gloria Dei res omnes superat & antecellit. Adhæreto illi fili mi, & ne oderis illam.

CAP. LI.

DEus rex altissime, gratias ago tibi, teque glorifico, & nomen tuum Domine noster, singulis diebus celebro: Nomenque tuum cum laude memorabo fiducia mea & spes mea ab ævo sublimi. Tu enim animam meam à morte servâsti, & carnem meam à corruptione exemisti: Pedes meos à fovea liberâsti. Salvâsti me pro multitudine misericordiæ tuæ, & ab offensaculo & exitio eripuisti: Dimisisti me de manibus quærentium animam meam, & curarum atque mœrorum meorum copiam mihi fecisti, Et à flamma ignis, qua me obsederat liberasti Ad foveam usque devenerat anima mea, Et mors mihi imminderat. Converti me autem ad persequendum auxilium, & expectavi qui me fulciret, sed non reperi. Tum recordatus sum favorum & misericordiæ Dei, quæ inde ab antiquo seculo, Redimentis eos qui freti sunt ipso, eòque salvantis ab eo qui fortior est ipsis.

Versio VULG. LAT.

13 Exaltâsti super terram habitationem meam, & pro mor-
14 te d. fluente deprecatus sum. Invocavi Dñm patrem
Dñi mei, ut non derelinquat me in die tribulationis mex,
15 et in tempore superborum sine adjutorio. Laudabo no-
men ruum assiduè, & collaudabo illud in confessione, &
16 exaudita est oratio mea. Et liberâsti me de perditi-
17 one, & eripuisti me de tempore iniquo. Propterea con-
fitebor, & laudem dicam tibi, & benedicam nomini
18 Domini. Cùm adhuc junior essem, priusquàm oberra-
19 rem, quæsivi sapientiam palàm in oratione mea. Ante
templum postulabam pro illa, & usque in novissimis
20 inquiram eam. Et efflorvit tanquam præcox uva, Lx-
tatum est cor meum in ea. Ambulavit pes meus iter
21 rectum, à juventute mea investigabam eam. Inclinavi
modicè aurem meam, & excepi illam. Multam inve-
22 ni in meipso sapientiam, & multùm profeci in ea. Dan-
23 ti mihi sapientiam, dabo gloriam. Consiliatus sum e-
nim ut facerem illam: zelatus sum bonum, & non con-
24 fundar. Colluctata est anima mea in illa, & in facien-
25 do eam confirmatus sum. Manus meas extendi in altum,
26 & insipientiam ejus luxi. Animam meam direxi ad il-
27 lam, & in agnitione inveni eam. Possedi cum ipsa cor
28 bm, & in agnitione inveni eam. Possedi cum ipsa cor
29 ab initio: propter hoc non derelinquar. Venter me-
us conturbatus est quærendo illam: propterea bonam
30 possidebo possessionem. Dedit mihi Dominus linguam
31 mercedem meam: & in ipsa laudabo eum. Appro-
pinate ad me indocti, & congregate vos in domum
32 disciplinæ. Quid adhuc retardatis? & quid dicitis in
33 his? animæ vestræ sitiunt vehementer. Aperui os me-
um, & locutus sum; Comparate vobis sine argento,
34 Et collum vestrum subjicite jugo, & suscipiat anima
vestra disciplinam: in proximo est enim invenire
eam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

13 † Καὶ ἀνύψωσα(ι)ἐπὶ γῆς ἱκετείαν μου, † καὶ(ι)ὑπὲρ θανάτου ῥύσεως
14 ἐδεήθην. † Ἐπεκαλεσάμην κύριον πατέρα κυρίου μου, † μή με ἐγκα-
ταλίπῃς ἐν ἡμέραις θλίψεως, † ἐν καιρῷ ὑπερηφάνων ἀβοηθησίας.
15 † Αἰνέσω τὸ ὄνομά σου ἐνδιαπαντὸς, † καὶ ὑμνήσω ἐν ἐξομολογήσει·
16 † καὶ εἰσηκούσθη ἡ δέησίς μου. † Ἔσωσας γάρ με ἐξ ἀπωλείας, † καὶ
17 (κ) ἐξέλου με ἐν καιρῷ πονηρῷ. † Διὰ τοῦτο (λ) ἐξομολογήσομαί
18 καὶ αἰνέσω σοι, καὶ εὐλογήσω τῷ ὀνόματι κυρίου. † Ἔτι ὢν νεώ-
τερος, πρὶν πλανηθῆναί με, † ἐζήτησα σοφίαν φανερῶς ἐν
19 προσευχῇ μου. † Ἐναντι ναοῦ ἠξίουν περὶ αὐτῆς, † καὶ ἕως ἐσχάτου
20 ἐκζητήσω αὐτήν, † ἐξ ἄνθους (ω) ὡς ὁμοιάζουσα σταφυλῆς. † (ν) Εὐ-
φράνθη ἡ καρδία μου ἐν αὐτῇ, † ἐπέβη ὁ πούς μου ἐν εὐθύτητι· † ἐκ
21 νεότητός μου (μ) ἴχνευσα αὐτήν. † Ἔκλινα ὀλίγον τὸ ὖς μου, καὶ
22 ἐδεξάμην, † Καὶ πολλὴν εὗρον ἐμαυτῷ παιδείαν. † Προκοπὴ ἐγένετό
23 μοι ἐν αὐτῇ. † Τῷ διδόντι (ν) μοι σοφίαν, δώσω δόξαν. † Διενοήθην
24 γὰρ τοῦ (ξ) ποιῆσαι αὐτήν, † καὶ ἐζήλωσα τὸ ἀγαθὸν, καὶ οὐ μὴ αἰσχυνθῶ.
25 † (ο) Διεμεμάχησε(π) ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῇ, καὶ ἐν ποιήσει(π) μου διηκρι-
26 βωσάμην. † Τὰς χεῖράς μου ἐξεπέτασα πρὸς ὕψος, † καὶ τὰ
27 ἀγνοήματα αὐτῆς ἐπέγνωσα. † Τὴν ψυχήν μου κατέθηκα
28 εἰς(ρ) αὐτὴν, † Καρδίαν ἐκτησάμην(σ) μετ' αὐτῶν ἀπ' ἀρχῆς, † καὶ ἐν
καθαρισμῷ εὗρον αὐτήν· † διὰ τοῦτο οὐ μὴ (τ) ἐγκαταλειφθῶ·
29 † Καὶ ἡ κοιλία μου ἐταράχθη (υ) ἐκζητῆσαι αὐτήν. † Διὰ τοῦτο ἐκτη-
30 σάμην ἀγαθὸν κτῆμα. † Ἔδωκε κύριός (φ) μοι μισθὸν
31 μου, † καὶ ἐν αὐτῇ αἰνέσω αὐτόν. † Ἐγγίσατε πρός μὲ ἀπαίδευτοι,
32 † καὶ (χ) αὐλίσθητε ἐν οἴκῳ παιδείας. † (ψ) Διότι ὑστερῆτε ἐν τούτοις,
33 † καὶ αἱ ψυχαὶ ὑμῶν διψῶσι σφόδρα; † Ἤνοιξα τὸ στόμα μου,
34 καὶ ἐλάλησα, † Κτήσασθε ἑαυτοῖς ἄνευ ἀργυρίου. † Τὸν τράχηλον
ὑμῶν ὑπόδετε ὑπὸ ζυγὸν, † καὶ δεξάσθω ἡ ψυχὴ ὑμῶν παιδείαν
† ἐγγύς ἐστιν εὑρεῖν αὐτήν.

MS. A. (ι)ἀπὸ(ι)ἀπὸ ἀθανάτου(κ)ἐξελεῖμαι ἐκ χειρὸς πονηροῦ, καὶ οὗ
ἐδεήμαι. Διὰ (λ)ἐξομολογούμαί (σοι καὶ αἰνέσω, ἕως(ω) Ἠνοιξα τὸ στόμα μου καὶ ἐλάλησα. Κτήσασθε ἑαυτοῖς ἄνευ ἀργυρίου. Τὸν τράχηλον ὑμῶν ὑπόδετε ὑπὸ ζυγὸν, καὶ δεξάσθω ἡ ψυχὴ ὑμῶν παιδείαν ἐγγύς ἐστιν εὑρεῖν αὐτήν. (α)ἰχνεύσατε αὐτήν. (ν)σοφίαν, (ξ)ποιῆσαί με αὐτήν, (ο) Διεμεμάχησε (π)μου διηκριβωσάμην. (ρ)αὐτὴν, καὶ ἐν καιρῷ θλίψεως εὗρον αὐτήν. Καρδίαν(σ)μετ' αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς· διὰ τοῦτο(τ)ἐγκαταλειφθῶ· (υ)Τ ἐκζητῆσαι(φ)μου(χ)αὐλισθήτε(ψ) Τί ὅτι ὑστερῆτε, λέγετε ἐν

Et exaltavi super terram supplicationem meam, 13
& pro mortis liberatione deprecatus sum. In- 14
vocavi Dominum patrem Domini mei, ut non
derelinquat me in diebus tribulationis, in
tempore superborum destitutionis. Laudabo no- 15
men tuum assiduè, & collaudabo in confessione.
Et exaudita est oratio mea. Salvâsti enim me 16
de perditione, & eripuisti me de tempore iniquo.
Propterea confitebor, & laudem dicam tibi, & 17
benedicam nomen Domini. Cùm adhuc junior 18
essem, prinsquàm oberrarem; quæsivi sapi-
entiam palàm in oratione mea: Ante templum 19
postulabam pro illa: & usque in novissima
inquiram eam. Ex flore tanquam matureſcen-
tis uvæ, Lætatum est cor meum in ea: ascen- 20
dit pes meus in rectitudine: à juventute mea
(f) invesligavi eam. Inclinavi modicè aurem 21
meam, & excepi, Et multam inveni mihi 22
doctrinam: profectus est mihi factus in ea. 23
Danti mihi sapientiam dabo gloriam. Con- 24
siliatus sum enim, ut facerem illam: & ze-
latus sum bonum, & non confundar. Colluctata 25
est anima mea in illa, & (g) in factione famis
diligenter egi. Manus meas extendi in altum, 26
& ignorantias ejus(h)luxi. Animam meam di- 27
rexi ad illam: Cor acquisivi(i)cum eis ab ini- 28
tio, & in purificatione inveni eam. Propter
hoc non derelinquar: Et venter meus contur- 29
batus est quærendo eam. Propterea bonam possedi
possessionem. Dedit Dominus linguam mihi mer- 30
cedem meam: & in ea laudabo eum. Appro- 31
piate ad me indocti, & commoramini in domo
disciplinæ. Quid tardatis(k)in his, & animæ 32
vestræ sitiunt vehementer? Aperui os meum,& 33
locutus sum; Comparate vobis sine argento.
Collum vestrum subjicite jugo: & suscipiat 34
anima vestra disciplinam: in proximo est in-
venire eam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 * ܐܬܪܝܡ ܩܠܝ ܡܢ ܐܪܥܐ ܘܩܪܝܬ ܠܗ ܡܢ ܪܘܡܐ ܕܝܠܝ. * ܘܩܪܝܬ ܠܐܒܐ ܕܡܪܝ ܕܢܫܒܩܢܝ
14 ܠܐ ܐܫܒܩܢܝ ܒܝܘܡ ܥܩܬܐ ܘܒܥܕܢ ܣܓܝ ܠܐ ܐܬܪܟܢ ܠܝ. * ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ
15 ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܘܐܦ ܐܢ ܥܠ ܥܠ ܒܝ
16 ܒܝܫ ܐܢ ܐܬܪ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܘܒܥܕܢ ܣܓܝ ܠܐ ܐܬܪ ܠܝ
17 ܒܝ ܟܠ ܚܕܐ. * ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
18 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
19 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
20 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
21 * ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
22 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
23 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
24 * ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
25 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
26 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
27 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
28 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
29 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
30 * ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
31 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
32 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
33 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
34 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ
35 ܐܫܬܒܚ ܠܟ ܡܪܝ ܘܐܫܒܚ ܫܡܟ ܒܬܘܕܝ ܘܒܫܒܚܬܐ ܐܬܩܒܠ ܨܠܘܬܝ. ܘܐܬܝ ܠܝ ܡܢ ܟܠ ܒܝܫ ܘܡܢ ܟܠ ܥܩܬܐ ܒܝܫܬܐ. * ܐܢܐ ܠܐ

Sustuli è terra vocem meam, ac deprecatus 13
sum, Et invocavi patrem meum ab alto, 14
dicens, Domine fortissime ac salvator, ne me
deseras in die tribulationis calamitosæ. Lau- 15
dabo nomen tuum assiduè, & memoriam
tuam canticis recolam. Tunc audivit Do-
minus vocem meam, & supplicationem me-
am admisit, Ab omni malo me liberavit, 16
omnique calamitate exemit. Propterea gra- 17
tias agam, laudabo, benedicam nomini ejus 18
sancto. Adhuc juvenis oblectatus sum eo,
& quæsivi eum. Pes meus rectà incessit 20
Domine mi, & pueritiâ meâ doctrinam
didici. Preces ejus fudi cùm parvulus 21
essem, Multamque comparavi doctrinam. 22
Jugum ejus mihi fuit honori; Quapropter 23
præceptori meo gratias agam. Benefacere 24
decrevi, nec me retractabo, quoties id po-
tuero. Abhæsit illi anima mea, & faciem 25
meam non avertam ab illa: animum contu-
li ad eam sectandam, & in seculum seculo-
rum non obliviscar illius. Manus mea osti- 26
um ejus aperuit. Perlustravi eam, & intel- 27
lexi illam, & in puritate inveni illam, Et 28
cor possedi mihi ab initio: Propterea non 29
dimittam illam. Viscera mea quasi clibanus 30
exardescunt *cupiditate* aspiciendi eam: pro-
pterea pro optima possessione acquisivi eam.
Dominus meus linguæ meæ mercedem dedit; 31
quapropter labiis meis laudabo illum. De- 32
flectite ad me insipientes, inque domo disci-
plinæ commoramini. Usquequo his deficie- 33
mini, & erit anima vestra penitùs sitibunda?
Ore meo aperto sum locutus, Sumite vobis 34
sapientiam absque argento, Collum vestrum 35
jugo ejus submittite, & suscipiat anima vestra disciplinam. Propè adest quærenti illam, & qui animum adjicit, inveniet illam.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

13 * ورفعت صوتي من الارض * صليت * ودعوت ابي من السماء * ابي رب دا الجبروت
14 والخلاص * لا تخذلني عند الكرب والحرن المكرب * اسبح لاسمك كل حين *
15 بالحامد * عند ذلك سمع الرب صوتي * ونصت لتضرعي * وانقذني من كل بأس *
16 وخلصني من كل حرن * فلذلك اشكرك واحمدك * وابارك اسمك القدوس *** يا معسر
17 الجهال قربوا في منابت العلم * حتى متى تحرمون انفسكم هذا * وانما انفسكم طمية
18 لواحدة * اعني الجهل والباطل * فكت فمي ونطقت بالعلم * يا معسر الناس استعبدوا
19 الحكمة بلا ثمن * وادخلوا رقابكم في اصاريها * لتقبل انفسكم الادب * وانها قريبة
20 لمن طلبها * ومن بذل نفسه للعلم علمه *

Extuli ergò è terra vocem meam, oravi, 13
Et invocavi patrem meum de cœlo, di- 14
cens; Pater mi, Domine possessor forti-
tudinis & salutis, ne me destituas
tempore angoris & calamitatis ærum-
nosæ. Nomen tuum semper laudabo, 15
tèque carminibus celebrabo. Tunc au-
divit Dominus vocem meam, & sup-
plicationem meam auscultavit. Eri- 16
puit me ab omni miseria, & ab omni
mœrore me liberavit. Propterea gratias 17
ago tibi, glorifico te, nomenque sanctum
tuum benedico. O cœtus inerudito- 32
rum, versamini in scientiæ seminariis.
Quousque animas vestras talibus re- 33
bus privabitis? verumtamen unum si-
tiunt animæ vestræ, nempe ignoran-
tiam & falsitatem. Os meum aperui, 34
& de scientia locutus sum, O cœtus
hominum, scientiam absque pretio com-
parate, Vestrásque cervices in jugum 35
ejus inducite, ut eruditionem per-
cipiant animæ vestræ: nam proxima
est quærenti illam, & qui scientiæ se
dedit, addiscit eam.

Versio VULG. LAT.

35 Videte oculis vestris, quia modicùm laboravi, & in-
36 veni mihi multam requiem. Assumite disciplinam in
multo numero argenti, & copiosum aurum possidete
37 in ea. Lætetur anima vestra in misericordia ejus, &
38 non confundemini in laude ipsius. Operamini opus
vestrum ante tempus, & dabit vobis mercedem ve-
stram in tempore suo.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

35 †Ἴδετε ὀφθαλμοῖς ὑμῶν ὅτι ὀλίγον ἐκοπίασα, † καὶ ἔυρον ἐμαυ-
36 τῷ πολλὴν ἀνάπαυσιν. † Μαθήσεται παιδείας ἐν πολλῷ ἀριθμῷ
37 ἀργυρίου, † καὶ πολὺν χρυσὸν κτήσασθε ἐν αὐτῇ. † Εὐφρανθήτω ἡ
ψυχὴ ὑμῶν ἐν τῷ ἐλέει αὐτοῦ, † καὶ μὴ αἰσχυνθῆτε ἐν αἰνέσει αὐτοῦ.
38 † Ἐργάζεσθε τὸ ἔργον ὑμῶν πρὸ καιροῦ, † καὶ δώσει † μισθὸν ὑμῖν
ἐν καιρῷ αὐτοῦ. (†)

Videte oculis vestris, quia modicùm laboravi, 35
& inveni mihi multam requiem. Acquirite 36
disciplinam in multo numero argenti: & copi-
osum aurum possidete in ea. Lætetur anima ve- 37
stra in misericordia ejus: & non confunda-
mini in laude ipsius. Operamini opus vestrum 38
ante tempus: & dabit mercedem vestram in
tempore suo.

(†) MS. A. Σοφία Ἰησοῦ υἱοῦ Σιρὰχ.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

36 * ܒܙܘ ܕܥܡܬܟܘܢ: ܕܙܥܘܪܐ ܐܢܐ ܥܒܕܬ ܘܫܟܚܬ ܠܝ ܣܓܝ. * ܐܬܐ
37
38 ܡܘܕܝܢ ܒܝ ܐܝܬ. ܣܒܘ ܡܘܣܪܐ ܘܐܬܘ ܒܗ ܠܒܝܬ ܟܢܫ. * ܠܒܘ ܕܬܥܒܕ
39 ܠܟܘܢ ܕܡܥܬܩ: * ܐܝܬ ܥܒܕܟܘܢ ܒܙܒܢܗ. ܘܝܗܒ ܠܟܘܢ ܐܓܪܟܘܢ
ܒܙܒܢܗ. ܒܪܝܟ ܐܠܗܐ ܒܟܠ. ܘܫܡܗ ܩܕܝܫܐ ܠܥܠܡ ܕܥܠܡܝܢ.

Aspicite oculis vestris: parum enim in eo 36
laboravi, eamque multùm acquisivi. Audi- 37
te doctrinam meam licet exiguam, & argen- 38
tum & aurum per me possidebitis. Lætetur
anima vestra de pœnitentia mea, & ne pu- 39
deat vos canticorum meorum. Operamini
opus vestrum extra tempus, & dabitur vo-
bis merces vestra tempestivè. Benedictus
Deus in seculum, & laudabile nomen ejus in
generationem generationum.

ܚܟܡܬܐ ܕܒܪ ܐܣܝܪ ܥܣܪܝܢ ܪܫܐ ܡܠܝܐ. ܘܫܒܚܐ ܠܐܠܗܐ. ܗܠܠܘܝܐ ܫܒܚܐ ܠܐܠܗܐ ܚܝܐ.

Sapientia filii Asiro viginti capitibus con-
tenta Finis. Deo autem gloria in secula.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

36 * فَٱنظُرُوا بِأَعْيُنِكُمْ . لِأَنِّي إِنَّمَا طَلَبْتُهَا قَلِيلًا فَأَصَبْتُهَا كَثِيرًا * ٱسْمَعُوا يَا مَعْشَرَ ٱلنَّاسِ
37 عِلْمِي بِكَلَامٍ يَسِيرٍ . وَقِنُوا أَرْآءَ ٱلذَّهَبِ وَٱلْفِضَّةِ * وَلْتَطْرَبْ أَنْفُسُكُمْ بِتَوْبَتِي . فَلَا تَخْزَوْا
38 عَنْ مَحَامِدِي * ٱعْمَلُوا عَمَلَكُمْ بِلَا تَوَانٍ . وَيُوفِيَ أَجْرَكُمْ فِي حِينِهِ . تَبَارَكَ ٱللَّهُ أَبَدًا . وَٱلسُّكْرُ
39 لِٱسْمِهِ إِلَى ٱلْأَبَدِ آمِينَ :

Videte oculis vestris: parum enim qua- 36
sivi eam, multumque inveni. Audite 37
cœtus hominum doctrinam meam brevi
sermone, & aureas argenteasque senten-
tias possidebitis. Gestiant animæ vestræ 38
de pœnitentia mea, & laudationes meas
ne erubescatis. Opus vestrum præter 39
tempus operamini, & merces vestra tem-
pestivè rependetur vobis. Benedictus sit
semper Deus, & gratiarum actio nomi-
ni ipsius in æternum, Amen.

وَٱلسَّجْعُ لِلَّهِ دَائِمًا . وَعَلَيْنَا رَحْمَتُهُ أَجْمَعِينَ :

LAUS DEO SEMPER,
Ejusque misericordia su-
per nos omnes.

EPISTOLA
PRIMA ET SECUNDA
BARUCHI,
ET EPISTOLA
JEREMIÆ.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Hæc EPISTOLA quæ extat in Edit. PARISIENSI differt omnino a VULGATA & LXX. Aliam ergo quæ cum LAT. & GRÆC. convenit, illic adjunximus ex MSS. Syr. USS. & POC.

EPISTOLA PRIMA BARUCHI SCRIBÆ.

CAPUT I.

ATque hi sunt sermones quos misit Baruch filius Neriæ ad novem tribus ac dimidiam quæ erant trans fluvium Euphratem: & hæc scripta erant in ea *epistola*. Sic dicit Baruch Neriæ filius; Fratribus captivis misericordiam & pacem. Memor, fratres mei, dilectionis ejus qui creavit nos, quâ nos anteà dilexit, nec unquam nos odit, licèt nos castigaverit; & verè cognoscens quòd ecce colligati sumus omnes duodecim tribus eodem vinculo, utpote ab uno eodemque patre geniti: Ideò magis studui relinquere vobis verba hujus epistolæ antequam morerer, tum ut consolationem percipiatis in malis quæ vobis acciderunt, tum etiam ut doleatis de malo quod contigit fratribus vestris, tum demùm ut justificetis judicium ejus qui sententiam captivitatis in vos tulit: (minus enim est quod passi estis quàm quod fecistis:) ut postremis temporibus inveniamini digni majoribus vestris. Si nimirùm animo censeatis hæc, vos in bonum vestrum nunc esse passos, ne postremò judicaremini & suppliciis deputaremini; tunc recipietis spem æternam: si præsertim auferatis è corde vestro errorem vanum propter quem hinc demigrâstis. Si enim hæc ita feceritis, semper recordabitur vestrî is qui singulis temporibus causâ nostrî pollicitus est iis qui præstantiores nobis erant, se non in perpetuum obliturum nostrî aut derelicturum nos, sed multâ clementiâ denuò collecturum eos qui dispersi sunt. Itaque fratres mei, sciendum vobis est primùm quid acciderit Sioni: quòd scilicet ascenderit contra nos Nebuchadnosar rex Babylonis. (Nam quia peccavimus in eum qui fecit nos, neque servavimus præcepta quæ mandaverat nobis; etiam nobis accidit quod contigit vobis, ac tamen quidem magis cruciat nos casus noster.) Jam inquam fratres mei, notum facio vobis quum obsedissent hostes urbem, missos fuisse angelos Altissimi, destruxisse arces mœnium fortissimorum, & evertisse angulos munitissimos illos ferreos qui evelli non poterant. Veruntamen vasa quædam vasorum sanctuarii absconderunt, ne comprehenderentur ab hostibus: & quum hæc fecissent, tunc tradiderunt hostibus mœnia jam eversa, domum direptam, templum succensum, & populum devictum ubi traditus fuisset: Ne gloriarentur inimici ac dicerent, Tanto robore excelluimus, ut vel ipsam domum Altissimi bello destruxerimus. Præterea fratres vestros vinctos abduxerunt Babylonem, ibique collocârunt; adeóque remansimus hîc admodùm pauci. Hic est dolor quem scribo vobis: nam optimè novi quòd magnam afferebat vobis consolationem habitatio Sionis. Quò certiores eratis eam esse fœlicem, tantò quidem major fuit dolor quo affecti estis quòd ab ea recesseritis. Verùm quoad consolationem, audite verbum: Equidem lugenti mihi Sionem, & misericordiam petenti ab Altissimo, ac dicenti; Quousque tandem hæc perdurabunt nobis, & incunctanter advenient nobis mala ista quæ fecit Potentissimus secundùm misericordiam suam, & Altissimus pro magnitudine clementiæ suæ? revelavit mihi verbum ut consolarer, & ostendit mihi visiones ut ampliùs non dolerem, notum fecit mihi secretum temporum, & momentorum adventum indicavit mihi. Propterea fratres mei, scribo vobis, ut consolemini à multitudine mœroris vestri. Noveritis autem omninò ulturum nos factorem nostrum à cunctis hostibus nostris eodem prorsus modo quo fecerunt nobis; item valdè propinquum esse finem quem facturus est Altissimus, & miserationes ejus ut veniant; neque procul distare terminum judicii ejus.

Ecce quidem videmus jam multitudinè prosperitatis gentium, licèt ipsæ impiè agant; sed vapori similes sunt. Intuemur multitudinem ditionis earum, quanvis ex perversè se gerant; sed guttulæ similes erunt. Videmus etiam firmitatem roboris earum, licèt ipsæ Potentissimo resistant omni momento; verùm quasi sputum repurabuntur. Contemplamur gloriam magnitudinis earum, quum ipsæ non servent præcepta Altissimi; at sicut fumus elabentur. Mente concipimus nitorem vitæ earum, quanvis ipsæ turpiter se gerant; sed velut herba flaccida arescent. Consideramus immanitatem crudelitatis earum, quum ex finis nequaquam recordentur; at quasi fluctus labentes conterentur. Animo pervolvimus pulchritudinem potentiæ earum, licèt ipsæ negent gratiam largitoris; verùm tanquam nubes prætervolans elabentur. Nam Altissimus velocissimè accelerabit tempora sua, & quamprimùm adducet momenta sua, ac planè judicabit eos qui sunt in orbe suo: omnia veritate examinabit per quascunque actiones earum occultas, & exactè pervestigabit cogitationes arcanas, & quicquid in penetralibus omnium hominis membrorum reconditum est, & in apertum coram omnibus hominibus cum objurgatione prodet. Quapropter ne adjicatis animum ad ullam istarum rerum præsentium, sed potiùs patienter agamus; quoniam adveniet quod promissum est nobis. Ne spectemus modò gentium voluptates, sed memores simus eorum quæ ad finem promissa sunt nobis. Nam illicò transituri sunt termini temporum ac momentorum unà cum omnibus iis quæ continentur in eis, in fine verò seculi tunc ostendet potentiam suam magnam moderator ipsius, quum omnia ad judicium venerint. Vos itaque parate corda vestra ad ea quæ jamdudum credidistis, ne utroque seculo concludamini; hîc captivi, ibi cruciandi.

CAP. II.

Quod enim modò præsens est, aut quod præteriit, aut quod venturum est in his omnibus, neque malum est absolutè malum, neque bonum perfectè bonum: Siquidem sanitates omnes præsentes in morbum vertuntur, fortitudo quæque præsens vertitur in imbecillitatem, omnis potentia præsens vertitur in anxietatem, omnis vigor juventutis vertitur in senectutem & interitum, omnis pulchritudo decôris præsentis muratur, flaccescit & fit exosa, omne dominium superbum præsens vertitur in abjectionem & in pudorem silentii, omnis splendor & fastus præsens vertitur in ruinam defectûs, omnis voluptas & jucunditas præsens vertitur in vermem & corruptionem, omnis rumor gloriæ præsentis vertitur in pulverem & silentium, omnis possessio divitiarum præsens revertitur ad solam foveam, omnes rapinæ aviditatis præsentes vertentur in mortem invitam, omnis concupiscentia passionis vertetur in judicium tormenti, omnis fraus & astus præsens vertetur in objurgationem veritatis, omnis dulcedo unguentorum præsens vertetur in judicium & condemnationem, omnis amor falsitatis vertetur in probrium per veritatem. Cùm hæc omnia nunc fiant, putátne aliquis ea non esse ulciscenda? Uno denique verbo, omnia ad veritatem ventura sunt. Ego igitur ecce significavi vobis dum vivo; dixi enim quòd virtutes addisceretis. Nam præcepit mihi Potentissimus ut hortarer vos & proponerem vobis tantillum ex præcepto judicii ejus, antequàm morerer. Mementote quòd aliquando contestando contestatus est in vos Moses cœlum ac terram, dicens; Si legem transgressi fueritis, dispergemini, sin autem servaveritis eam, custodiemini. Se! & alia prædixit vobis, quæ quoniam dum simul essetis duodecim tribus in deserto, post obitum ejus rejecistis à vobis; iccircò evenerunt vobis ea quæ prædicta fuerant. Nam Moses quidem prædixerat vobis antequàm acciderent vobis, & en acciderunt vobis; dereliquistis enim legem. Ego etiam ecce dico vobis postquam passi estis; quòd si obtemperaveritis iis quæ dicta sunt vobis, accipietis à Potentissimo quicquid repositum & reservatum est vobis. Sit autem hæc epistola inter me & vos testimonio quòd eritis memores mandatorum Potentissimi; ut mihi quoque sit excusatio coram illo qui me misit. Memores etiam estote legis, Sionis, terræ sanctæ, & fratrum vestrorum; Et fœderis majorum vestrorum, solennitatum atque sabbathorum ne obliviscamini.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Tradite hanc epistolam cum traditione legis filiis vestris post vos, quemadmodum vobis etiam tradiderunt patres vestri. Et jugiter omni tempore precamini, & orate diligenter ex toto animo vestro, ut placetur vobis Potentissimus, & non ascribat *vobis* multitudinem peccatorum vestrorum, sed recordetur rectitudinis majorum vestrorum: nam nisi pro multitudine miserationum suarum judicet nos, væ nobis omnibus genitis. Præterea sciendum vobis est, quòd priscis temporibus & ævis antiquis, majores illi nostri habebant adjutores, *nempe* justos & prophetas sanctos: quin etiam quum in terra nostra essemus, adjuvabant nos cùm peccaremus, & deprecabantur pro nobis eum qui fecit nos, (quippe qui freti essent operibus suis,) & Potentissimus audiebat orationem eorum, & miserebatur nostrî. Nunc autem justi ablati sunt, & prophetæ occubuerunt, nos etiam è terra nostra exivimus, & Sion ablata est à nobis, & nihil jam restat nobis præter Potentissimum & legem ipsius. Quòd si dirigamus & disponamus corda nostra, recuperabimus omnia quæ amisimus, imò multò multisque modis præstantiora iis quæ amisimus: quæ enim amisimus, corruptioni erant obnoxia; quæ verò accepturi sumus, incorruptibilia sunt. In hunc etiam modum scripsi fratribus nostris Babylonem, & ipsis quoque hæc eadem contestor. Sint autem semper ob oculos vestros hæc omnia quæ prædicta sunt, quoniam adhuc in spiritu (i. *animati*) sumus & potestate libertatis nostræ. Insuper etiam Altissimus patienter hic agit nobiscum, notùm fecit nobis quæ futura sunt, neque abscondit à nobis quæ sunt eventura. Priusquam ergò judex exigat quod suum est, & veritas quod sibi debetur, paremus animum nostrum ut accipiamus, non ut accipiamur; & ut speremus, non ut erubescamus; ut requiescamus cum majoribus nostris, non ut cruciemur cum hostibus nostris. Juventus enim mundi præteriit, & vigor creaturæ jamdudum defiit, & spatium temporum perbreve est, imò transierunt: proxima est amphora puteo, & navis portui, cursus itineris urbi, & vita termino. Præterea parate vos ipsos ad quiescendum postquam navigaveritis & è navi ascenderitis, non autem ad quiescendum dum iter facitis. Ecce enim quum adduxerit Altissimus hæc omnia, non erit illic ampliùs locus pœnitentiæ, neque terminus temporibus, neque dilatio momentis, neque mutatio viis, neque locus precibus, neque emissio postulationum, neque ad capessendam scientiam, neque condonator culpæ, neque locus pœnitudini, neque deprecatio pro delictis, neque supplicatio parentum, neque oratio prophetarum, neque auxilium justorum. Erit *autem* illic sententia corruptionis, iter ad ignem, & semita perducens ad gehennam. Propterea unum per aliud, una lex, unum seculum, & hi qui in eo sunt, omnes finem habebunt: actunc servabit eos quorum misereri poterit, simulque perdet eos qui fuerint peccatis involuti. Quum ergò meam hanc epistolam acceperitis, legite eam in cœtibus vestris accuratè, eamque contemplamini, præcipuè diebus jejuniorum vestrorum: meique memores estote per epistolam istam, quemadmodum & ego vestrî memor sum in ipsa: & semper valete.

Epistola Baruch finis.

Versio VULG. LAT.

PROPHETIA.

BARUCH.

CAPUT I.

1 ET Hæc verba libri, quæ scripsit Baruch filius Neriæ, filii Maasiæ, filii Sedeciæ, filii Sedei, filii Helciæ, in Ba-
2 bylonia, In anno quinto, in septimo die mensis, in tempore quo ceperunt Chaldæi Jerusalem, & succende-
3 runt eam igni. Et legit Baruch verba libri hujus ad aures Jechoniæ filii Joakim regis Juda, & ad aures univer-
4 si populi venientis ad librum, Et ad aures potentium filiorum regum, & ad aures presbyterorum, & ad au-
res populi, à minimo usque ad maximum, eorum omni-
5 um habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi. Qui audientes plorabant, & jejunabant, & orabant in con-
6 spectu Domini. Et collegerunt pecuniam secundùm quod potuit uniuscujusque manus. Et miserunt in Je-
rusalem ad Joakim filium Helciæ, filii Salom, Sacerdo-
tem, & ad Sacerdotes, & ad omnem populum, qui in-
8 venti sunt cum eo in Jerusalem : Cùm acciperet va-
sa templi Domini, quæ ablata fuerant de templo, re-
vocare in terram Juda decimâ die mensis Sivan, vasa argentea, quæ fecit Sedecias filius Josiæ rex Juda,

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

ΒΑΡΟΥΧ.

ΚΕΦ. α'.

1 Καὶ ἔτοι οἱ λόγοι τῆ βιβλίε, ὓς ἔγραψε Βαρὺχ ὑὸς Νηρίε, (α) τῆ Μαασαίε, (β) τῆ Σεδεκίε, τῆ (γ) Ασαδίε, τῆ Χελκίε,
2 ἐν Βαζυλῶνι, Ἐν τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ, (δ) ἐν ἑβδόμῃ τῆ μηνὸς, ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ ἔλαβον οἱ Χαλδαῖοι τ Ἰερυσαλὴμ, καὶ ἐνέπρησ-
3 αν αὐτὴν ἐν πυρί. Καὶ ἀνέγνω Βαρὺχ τὺς λόγυς τ βιβλίε τύτε ἐν ὠσὶν Ἰεχονίε τῆ Ἰωακὶμ Καισιλέως Ἰούδα, καὶ ἐν ὠσὶ παν-
4 τ λαῦ τ ἐρχομένων πρὸς τ βίβλον, Καὶ ἐν ὠσὶ τ δυνατῶν, καὶ τῶν (ε) τ βασιλέων, καὶ ἐν ὠσὶ τ πρισβυτέρων, καὶ ἐν ὠσὶ
παντὸς τ λαῦ, ἀπὸ μικρῦ ἕως μεγάλυ(ζ), πάντων τ κατοικέντων
5 ἐν Βαζυλῶνι ἐπὶ (η) ποταμῦ Σούδ. Καὶ ἔκλαυσαν, καὶ ἐνήστευσαν,
6 καὶ (θ) ἠυχοντο ἐναντίον κυρίυ. Καὶ ἐυνήγαγον ἀργύριον, (ι) κατὰ δὲ
7 ἐκάστυ ἠδύνατο ἡ χεὶρ, Καὶ ἀπέστειλαν εἰς Ἰερυσαλὴμ πρὸς Ἰωακὶμ τὸν Χελκίε, τῆ Σελὰμ, τ ἱερέα, καὶ πρὸς τὺς ἱερεῖς,
καὶ πρὸς πάντα τ λαὸν, τὺς εὑρεθέντας μετ' αὐτῦ (κ) ἐν Ἰερυ-
8 σαλὴμ, Ἐν τῷ λαζεῖν αὐτὸν τὰ σκεύη οἴκυ κυρίυ, τὰ ἐξενε-
χθέντα ἐκ τ ναῦ, ἀποστρέψαι εἰς γῆν Ἰούδα, τῇ δεκάτῃ τ (λ) Σιν-
ὰν, σκεύη ἀργυρᾶ ἃ ἐποίησε Σεδεκίας ὑὸς Ἰωσία βασιλεὺς Ἰούδα,

MS.A. (†) Βαρούχ. (α)*ὑὸς (β)*ὑὸς (γ) Σαδαίυ, (δ) ἑβδόμῃ (ε) τ βασιλέως, (ζ) αὐτῶν, πάντων (η) τ ποταμῦ (θ) ἠυχοντο ἐυχὰς ἐναντι κυρίυ. (ι) κατὰ (κ) εἰς (λ) Σιυὰν,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܗܠܝܢ ܦܬܓܡ̈ܐ ܕܣܦܪܐ ܕܟܬܒ ܒܪܘܟ ܒܪ ܢܝܪܝܐ ܒܪ ܡܚܣܝܐ ܒܪ ܨܕܩܝܐ ܒܪ ܣܪܝ ܒܪ ܚܠܩܝܐ *

* ܒܫܢܬ ܚܡܫ ܒܫܒܥ ܒܬܫܥ ܒܝܪܚܐ ܕܒܒܠ ܐܬܘ ܟܠܕܝܐ ܘܐܘܩܕܘ ܒܢܘܪܐ ܠܝܪܘܫܠܡ ܘܐܫܪܘ ܒܗ ܒܢܘܪܐ *

1 ܘܗܠܝܢ ܦܬܓܡ̈ܐ ܕܣܦܪܐ ܗܢܐ ܕܟܬܒ ܒܪܘܟ ܒܪ ܢܝܪܝܐ ܒܪ ܡܚܣܝܐ ܒܪ ܨܕܩܝܐ ܒܪ ܣܪܝ ܒܪ ܚܠܩܝܐ ܟܕ ܐܡܪ ܠܗ ܒܒܠ ܒܫܢܬ ܚܡܫ ܒܫܒܥ ܒܬܫܥ ܒܝܪܚܐ ܕܒܒܠ ܐܬܘ ܟܠܕܝܐ ܘܐܘܩܕܘ ܒܢܘܪܐ ܠܝܪܘܫܠܡ ܘܐܫܪܘ ܒܗ ܒܢܘܪܐ *
2 ܘܩܪܝܢ ܘܫܡܥ ܒܪܘܟ ܒܣܦܪܐ ܗܢܐ ܩܕܡ ܝܘܟܢܝܐ ܒܪ ܝܗܘܝܩܝܡ ܡܠܟܐ ܕܝܗܘܕ ܘܩܕܡ ܟܠ ܥܡܐ ܕܐܬܘ ܠܩܪܝܬܐ ܕܣܦܪܐ ܗܢܐ *
3 ܘܩܕܡ ܪܒ̈ܪܒ̈ܢܐ ܘܩܕܡ ܒܢ̈ܝ ܡܠܟ̈ܐ ܘܩܕܡ ܣܒ̈ܐ ܘܩܕܡ ܟܠ ܥܡܐ ܡܢ ܙܥܘܪ ܘܥܕ ܪܒ ܟܠ ܝܬ̈ܒܢܐ ܒܒܠ ܥܠ ܢܗܪ ܣܘܕ *
4 ܘܒܟܘ ܘܨܡܘ ܘܨܠܘ ܩܕܡ ܡܪܝܐ ܘܟܢܫܘ ܟܣܦܐ ܠܓܒܪ ܐܝܟ ܕܡܛܐ ܠܗ ܘܫܕܪܘ ܠܝܪܘܫܠܡ ܠܘܬ ܝܘܩܝܡ ܒܪ ܚܠܩܝܐ ܒܪ ܫܠܡ ܟܗܢܐ
5 ܘܠܘܬ ܟܗܢ̈ܐ ܘܠܘܬ ܟܠ ܥܡܐ ܕܐܫܟܚ ܥܡܗ ܒܝܪܘܫܠܡ ܒܩܒܠ ܡܕܒ ܢܣܒ ܐܢܘܢ ܡܢ ܒܝܬ ܡܪܝܐ ܕܐܬܦܠܘ ܡܢ ܗܝܟܠܐ
6 ܘܗܦܟ ܠܐܪܥܐ ܕܝܗܘܕ ܒܬܪܥܣܪ ܝܘܡ ܒܫܒܥ ܒܝܪܚ ܣܝܢ ܐܢܐ ܐܬܩܢ̈ܝ ܟܣܦܐ ܘܕܗܒܐ ܘܥܒ̈ܕ ܐܢܐ ܠܡܥܒܕ
7 ܘܫܕܪ ܠܝܪܘܫܠܡ ܠܘܬ ܝܘܩܝܡ ܒܪ ܚܠܩܝܐ ܒܪ ܫܠܡ ܟܗܢܐ ܘܠܘܬ ܟܗܢ̈ܐ ܘܠܘܬ ܟܠ ܥܡܐ ܕܐܫܟܚ ܥܡ ܝܬ̈ܒ ܒܝܪܘܫܠܡ
8 ܘܩܒܠ ܡܢ ܐܝܕ ܟܘܪܫ ܡܠܟ ܦܪܣ ܐܢܐ ܐܫܕܪ ܠܗ ܠܡܥܒܕ ܒܝܬ ܡܪܝܐ ܕܐܬܦܠܘ ܡܢ ܗܝܟܠܐ ܘܐܦ ܐܢܐ ܐܫܕܪ ܠܗ ܠܡܥܒܕ
ܒܝܬ ܡܪܝܐ ܕܐܬܦܠܘ ܡܢ ܗܝܟܠܐ ܘܐܦ ܐܢܐ ܐܫܕܪ ܠܗ ܠܡܥܒܕ
ܒܝܬ ܡܪܝܐ ܕܐܬܦܠܘ ܡܢ ܗܝܟܠܐ ܘܐܦ ܐܢܐ ܐܫܕܪ ܠܗ ܠܡܥܒܕ

SEQUITUR EPISTOLA SECUNDA BARUCHI SCRIBÆ.

CAPUT I.

HÆc autem verba sunt Epistolæ hujus; quam scripsit Baruch Scriba, filius Maasiæ, filii Zedekiæ, filii Seraiæ, filii Hilkiæ : Hæc
2 ad Babylonem scripsit, Anno quinto, septimâ mensis, quando captivârunt Chaldæi Jerosolyma, & igne incenderunt. Legit-
3 que Baruch verba hæc, quæ in hoc volumine scripta sunt, in auribus Jeconiæ filii Joaikimi regis Judæ, & in auribus o-
mnis populi qui venerant ad hoc volumen audiendum : Et in auribus dynasta-
4 rum magnatum regis, & in auribus seniorum, & in auribus totius populi, à par-
vo usque ad magnum ; Omnium habitan-
5 tium Babylone, & ad fluvium Sud. Flebant
6 enim, & jejunabant & orabant coram Domino, colligebantque pecuniam quousque pertingebat facultas cujusque, & ut pote-
rat ; Mittebantque Jerosolyma ad Joai-
7 kim filium Hilkiæ, filii Sallum, sacerdo-
tem, & ad sacerdotes populumque totum qui cum eo reperiebantur Jerosolymis ; Cùm
8 auferret vasa quæ extulerant templo, ut afferret ea in terram Judæam, decimo Ni-
san. Vasa quæ fecerat Sedekias filius Jo-
siæ rex Judæ ;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* اَلْفَصْلُ الْاَوَّلُ *

* اَلْاِصْحَاحُ الثَّالِثُ وَالثَّلَاثُوْنَ *

CAPUT I.

Textus trigesimus tertius.

1 * وَهٰذِهِ كَلِمَاتُ السِّفْرِ الَّذِي كَتَبَهَا بَارُوخُ بْنُ نِيرِيُو بْنِ مَاسَاسَاوَ بْنِ صَدَاقِيَا بْنِ صَادَاوَ بْنِ
2 حَلْقِيَا فِي بَابِلَ * فِي السَّنَةِ الْخَامِسَةِ فِي السَّابِعِ مِنَ الشَّهْرِ * فِي الزَّمَانِ الَّذِي فِيهِ اَخَذَتِ
3 الْكَلْدَانِيُّونَ اَيْرُوسَلِيمَ وَاَحْرَقُوهَا بِالنَّارِ * وَقَرَاَ بَارُوخُ كَلِمَاتِ هٰذَا السِّفْرِ فِي اُذُنَيْ يُوحِنْيَا بْنِ
يُوَاقِيمَ مَلِكِ يَهُوذَا * وَفِي مَسَامِعِ كُلِّ الشَّعْبِ الْاٰتِيْنَ لِلْكِتَابِ * فِي مَسَامِعِ الْاُمَرَاءِ وَبَنِي
4 الْمَلِكِ * وَفِي مَسَامِعِ الشُّيُوخِ وَفِي مَسَامِعِ كُلِّ الشَّعْبِ مِنْ صَغِيرِهِمْ اِلَى كَبِيرِهِمْ * جَمِيعِ السُّكَّانِ
5 بِبَابِلَ * عَلَى نَهْرِ سُوذَ * فَبَكَوْا وَصَامُوا وَنَذَرُوا نُذُورًا اَمَامَ الرَّبِّ * وَجَمَعُوا فِضَّةً كَالَّذِي
6 تَسْتَطِيعُهُ يَدُ كُلِّ اَحَدٍ * وَاَرْسَلُوا لِاَيْرُوسَلِيمَ اِلَى يُوَاقِيمَ بْنِ حَلْقِيَا بْنِ صَالُومَ الْكَاهِنِ
7 وَاِلَى الْكَهَنَةِ وَاِلَى كُلِّ الشَّعْبِ الْمَوْجُودِينَ مَعَهُ بِاَيْرُوسَلِيمَ * لِيَاْخُذَ اَوَانِيَ بَيْتِ الرَّبِّ
8 الْمَخْرُوجَةَ مِنَ الْهَيْكَلِ وَيَرُدَّهَا اِلَى اَرْضِ يَهُوذَا فِي عَاشِرِ سِيوَنَ * اَوَانِيَ فِضَّةٍ الَّتِي صَنَعَهَا
صَدَاقِيَا بْنُ يُوسِيَا مَلِكُ يَهُوذَا *

1 HÆc autem sunt verba libri, quæ Ba-
ruch filius Neriæ, filii Maasiæ, filii Se-
deciæ, filii Saadiæ, filii Helciæ, scripsit in
Babele; Anno quinto, septimâ die mensis, 2
quo tempore ceperunt Chaldæi Jerosolyma,
igneque combusserunt. Hujus libri ver-
ba cùm legisset Baruch audiente Jechа- 3
niâ filio Joacimi rege Judæ, Et 4
audiente universâ turbâ quæ ad libri
lectionem convenerat, audientibus po-
tentioribus & filiis regis, audientibus
senioribus, audiente denique toto populo,
à minimo ad maximum, omnibus habi-
tantibus in Babele, secus flumen Sud :
Fleverunt, jejunaverunt, votaque vo- 5
verunt coram Domino : Et collegerunt 6
pecuniam prout poterat cujusque fa-
cultas, Et miserunt Jerosolyma ad Joa- 7
cimum filium Helciæ, filii Salomi sa-
cerdotem, & ad sacerdotes, & ad uni-
versum populum qui cum eo extabant
Jerosolymis ; ut reciperet vasa domûs 8
Domini templo exportata, & restitue-
ret ea in terram Judæ, die decimâ Si-
vanis ; vasa scilicet argentea quæ fe-
cerat Sedecia filius Josiæ rex Judæ,

Versio VULG. LAT.

9 Posteaquàm cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Jechoniam, & principes, & cunctos potentes, & populum terræ, ab Jerusalem, & duxit eos vinctos in
10 Babylonem. Et dixerunt; Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holocautomata, & thus, & facite manna, & offerte pro peccato ad aram Domi-
11 ni Dei nostri: Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, & pro vita Baltassar filii ejus, ut sint
12 dies eorum sicut dies cœli super terram: Et ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, & sub umbra Baltassar filii ejus, & serviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conspe-
13 ctu eorum. Et pro nobisipsis orate ad Dominum Deum nostrum: quia peccavimus Domino Deo nostro, & non est aversus furor ejus à nobis usque in hunc
14 diem. Et legite librum istum, quem misimus ad vos recitari in templo Domini, in die solenni, & in die
15 opportuno: Et dicetis; Domino Deo nostro justitia, nobis autem confusio faciei nostræ: sicut est dies
16 hæc omni Juda, & habitantibus in Jerusalem, Regibus nostris, & principibus nostris, & sacerdotibus nostris,
17 et prophetis nostris, & patribus nostris. Peccavimus ante Dñm Deum nostrum, & non credidimus, diffidentes in
18 eum: Et non fuimus subjectibiles illi, & non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in mandatis ejus, quæ dedit nobis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

9 Μετὰ τὸ ἀποικίσαι Ναβυχοδονόσορ βασιλέα Βαβυλῶνος τὸν Ἰε-
χονίαν, καὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοὺς δεσμώτας, καὶ τοὺς δυνατοὺς, καὶ τὸν
λαὸν τῆς γῆς ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ, καὶ (μ) ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς Βαβυλῶνα·
10 Καὶ εἶπαν, Ἰδοὺ ἀπεστείλαμεν πρὸς ὑμᾶς ἀργύριον, καὶ ἀγοράσατε
ἐν ἀργυρίῳ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας, καὶ λίβανον, καὶ ποιήσατε
μάννα, καὶ ἀνοίσατε ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου τοῦ Θεοῦ (ν) ἡμῶν,
11 Καὶ προσεύξασθε περὶ τῆς ζωῆς Ναβυχοδονόσορ βασιλέως Βαβυ-
λῶνος, καὶ περὶ ζωῆς Βαλτάσαρ υἱοῦ αὐτοῦ, ἵνα ὦσιν αἱ ἡμέραι (ξ) αὐ-
12 τῶν ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ δώσει κύριος ἰσχὺν
ἡμῖν, καὶ (ο) φωτίσει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, καὶ ζησόμεθα ὑπὸ τὴν σκιὰν
Ναβυχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν Βαλτάσαρ
υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ δουλεύσομεν αὐτοῖς ἡμέρας πολλὰς, καὶ εὑρήσομεν χά-
13 ριν ἐναντίον αὐτῶν. Καὶ προσεύξασθε περὶ ἡμῶν πρὸς κύριον
(ο) τὸν Θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἡμάρτομεν (π) τῷ κυρίῳ Θεῷ ἡμῶν, καὶ οὐκ ἀ-
πέστρεψεν ὁ θυμὸς κυρίου καὶ ἡ ὀργὴ αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν, ἕως τῆς ἡμέρας
14 ταύτης. Καὶ ἀναγνώσεσθε τὸ βιβλίον τοῦτο ὃ ἀπεστείλαμεν πρὸς
(ρ) ὑμᾶς, ἐξαγορεύσαι ἐν οἴκῳ κυρίου, ἐν (σ) ἡμέρᾳ ἑορτῆς,
15 καὶ ἐν ἡμέραις καιροῦ, Καὶ ἐρεῖτε, Τῷ κυρίῳ Θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιο-
σύνη, ἡμῖν δὲ (τ) αἰσχύνη τοῦ προσώπου, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, ἀνθρώπῳ
16 Ἰούδα, καὶ τοῖς κατοικοῦσιν Ἰερουσαλὴμ, Καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν,
καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἡμῶν, καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἡμῶν, καὶ τοῖς προφήταις
17 ἡμῶν, καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν, Ὅτι ἡμάρτομεν (υ) ἐναντι κυρίου,
18 καὶ ἠπειθήσαμεν αὐτῷ, Καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς κυρίου Θεοῦ ἡμῶν,
πορεύεσθαι (φ) τοῖς προστάγμασι κυρίου, οἷς ἔδωκε κατὰ πρόσωπον ἡμῶν,

MS. A. (μ) εἰσήγαγεν αὐτοὺς (ν) ὑμῶν, (ξ) αὐτῶν (π) φωτίσῃ (ο) Θεὸν ὑ-
μῶν, (σ) κυρίῳ (ρ)* ἡμᾶς, (σ) ἡμέραις (τ) ἡ αἰσχύνη (υ) ἐναντίον (φ) ἐν τοῖς

Postquàm Nabuchodonosor rex Babylonis transtulit Jechoniam, & principes, & potentes, & populum terræ, ab Hierusalem, & duxit eum in Babylonem. Et dixerunt; Ecce misimus ad vos argentum: & emite argento holocaustomata, & pro peccato, & thus: & facite (a) Manna: & offerte super altare Domini Dei nostri: Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis, & ad vitam Baltasar filii ejus; ut sint dies eorum, sicut dies cœli, super terram. Et dabit Dominus fortitudinem nobis, & illuminabit oculos nostros: & vivemus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis, & sub umbra Baltasar filii ejus: & servicmus eis dies multos, & inveniemus gratiam coram eis. Et orate pro nobis ad Dominum Deum nostrum: quia peccavimus Domino Deo nostro: & non avertit se furor Domini, & ira ejus à nobis usque ad diem hanc. Et legetis librum hunc, quem misimus ad vos recitari in domo Domini in die solennitatis, & in diebus temporis: Et dicetis; Domino Deo nostro justitia: nobis autem confusio facierum, sicut dies hæc, homini Juda, & inhabitantibus Hierusalem, Et regibus nostris, & principibus nostris, & sacerdotibus nostris, & prophetis nostris, & patribus nostris: Quæ peccavimus ante Dominum, & non credidimus ei, Et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in mandatis Domini, quæ dedit ante faciem nostram,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Postquàm in captivitate abduxisset Nebu-9
cadnosar rex Jeconiam & magnates & satellites & artifices & exercitus Jerosolymis, Babylonemque duxisset: Dicentes; 10
Ecce misimus vobis pecuniam: emite eâ holocausta, victimásque pro peccatis, & thus, & oblationem facite, & offerte in altari Domini Dei nostri: Et orate pro 11
vita Nebucadnosaris regis Babylonis, vitâque Belteshasaris filii ejus ut sint dies eorum in terra instar dierum cœli: Utque 12
det nobis Dñs ut serviamus ipsi, & illustrentur oculi nostri, & vivamus sub umbra Nebucadnosaris Regis Babylonis, filiique ejus Belteshasaris, utque servientes ipsis, diebus multis, inveniamus gratiam coram eis. Orate 13
autem, & petite pro nobis à Domino Deo nostro: quia peccavimus coram Deo nostro, nec aversus est furor Domini Dei nostri, & ira ejus à nobis usque in hodiernum diem. Et legetis volumen hoc quod 14
misimus vobis, & confitebimini pro nobis in domo Domini coram Domino, In die 15
festo aut in diebus Domini, dicentes; Domini Dei nostri est justitia, nostra autem confusio vultûs, sicut die isto hodierno, viris Judæis, & habitatoribus Jerosolymorum; 16
Regibusque nostris & magnatibus, sacerdotibusque nostris & prophetis patribúsque nostris; Quia peccavimus coram Do- 17
mino Deo nostro, nec audivimus ipsum; Sed 18
præcepta ejus sprevimus, nec acquievimus & obedivimus voci Domini Dei nostri, ut ambularemus in præceptis Domini Dei nostri quæ proposuit nobis;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

بَعْدَ * أَنْ سَبَى بُخْتَنَصَّرُ مَلِكُ بَابِلَ يُوحَانِيَا وَالرُّؤَسَاءَ وَالأَسْرَى وَالأَقْوِيَاءَ وَسَعْبَ الأَرْضِ مِنْ 9
أُورُشَلِيمَ وَأَدْخَلَهُمْ إِلَى بَابِلَ * وَقَالُوا هَا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ فِضَّةً. فَابْتَاعُوا بِالْفِضَّةِ مُحْرَقَاتٍ مِنْ أَجْلِ 10
الْخَطِيَّةِ وَلُبَانًا * وَاصْنَعُوا مِنًّا وَأَصْعِدُوا إِلَى مَذْبَحِ الرَّبِّ إِلَهِنَا * وَصَلُّوا مِنْ أَجْلِ حَيَاةِ بُخْتَنَصَّرَ 11
مَلِكِ بَابِلَ وَحَيَاةِ بَلْتَاصَارَ ابْنِهِ * كَيْ تَكُونَ أَيَّامُهُ مِثْلَ أَيَّامِ السَّمَاءِ عَلَى الأَرْضِ * وَيُعْطِينَا 12
الرَّبُّ قُوَّةً وَيُنِيرَ عُيُونَنَا فَنَعِيشَ تَحْتَ ظِلِّ بُخْتَنَصَّرَ مَلِكِ بَابِلَ وَتَحْتَ ظِلِّ بَلْتَاصَارَ ابْنِهِ * 13
وَنَتَعَبَّدُ لَهُمْ أَيَّامًا كَثِيرَةً * وَنَجِدُ نِعْمَةً أَمَامَهُمْ * وَصَلُّوا مِنْ أَجْلِنَا إِلَى الرَّبِّ إِلَهِنَا * لأَنَّا أَخْطَأْنَا 14
إِلَى الرَّبِّ إِلَهِنَا وَلَمْ يَرْتَدَّ غَضَبُ الرَّبِّ وَرِجْزُهُ عَنَّا إِلَى هَذَا الْيَوْمِ * وَتَقْرَؤُونَ هَذَا السِّفْرَ الَّذِي 15
أَرْسَلْنَاهُ إِلَيْكُمْ لِتُخْبِرُوا بِهِ * فِي بَيْتِ الرَّبِّ فِي أَيَّامِ الْعِيدِ فِي أَيَّامِ الزَّمَانِ * وَقُولُوا * لِلرَّبِّ 16
إِلَهِنَا الْعَدْلُ * وَلَنَا خِزْيُ الْوُجُوهِ مِثْلُ هَذَا الْيَوْمِ * لإِنْسَانِ يَهُودَا وَسُكَّانِ أُورُشَلِيمَ * 17
* وَلِمُلُوكِنَا وَلِرُؤَسَائِنَا وَلِكَهَنَتِنَا وَلأَنْبِيَائِنَا وَلآبَائِنَا * نَحْنُ الَّذِينَ أَخْطَأْنَا قُدَّامَ الرَّبِّ 18
وَعَصَيْنَاهُ * وَلَمْ نَسْمَعْ صَوْتَ الرَّبِّ إِلَهِنَا لِنَسِيرَ فِي أَوَامِرِ الرَّبِّ الَّتِي أَعْطَانَا إِيَّاهَا 19
لِوَجْهِنَا *

Postquàm Bochtonassar rex Babilis, Jechaniam, & principes, ac mancipia, potentiores, terræque populum captivos abduxisset Jerosolymis, cósque Babelem introduxisset. Et dixerunt, Ecce misimus ad vos pecuniam, emite hâc pecuniâ holocausta pro peccato, ac ibus, conficite minna, & offerte ad aram Domini Dei nostri: Et orate pro vita Bochtonassaris regis Babelis, & pro vita Baltasaris filii ejus, ut sint dies ejus sicut dies cœli super terram: Détque nobis Dominus vires, & oculos nostros illuminet, ut vivamus sub umbra Bochtonassaris regis Babelis, sub umbra Baltasaris filii ejus, & serviamus eis diebus multis, & gratiam apud eos consequamur. Orate etiam pro nobis Dominum Deum nostrum, quia peccavimus in Dominum Deum nostrum, necdum aversa est indignatio Domini & ira ejus à nobis ad hunc usque diem. Et legetis hunc libellum quem misimus vobis ut annuntietis eum, in domo Domini diebus festis, diebus statuti temporis. Et dicite; Domino Deo nostro justitia, nobis autem erubescentia vultuum ut hodierna die, hominibus Judæ & habitatoribus Jerosolymorum, Regibus nostris, principibus, sacerdotibus, prophetis, & patribus nostris: Nobis inquam qui peccavimus coram Domino, rebellavimus in eum, Nec auscultavimus voci Domini Dei nostri, ut incederemus in præceptis Domini quæ proposuit in conspectu nostro.

CAP. II.

Versio VULG. LAT.

19 A die, quâ eduxit patres nostros de terra Ægypti, usque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Dominum Deum nostrum; & dissipati recessimus, ne audi-20 remus vocem ipsius. Et adhæserunt nobis multa mala, & maledictiones, quæ constituit Dominus Moysi servo suo: qui eduxit patres nostros de terra Ægypti, dare nobis terram fluentem lac & mel, sicut ho-21 dierná die. Et non audivimus vocem Domini Dei nostri secundùm omnia verba prophetarum, quos mi-22 sit ad nos: Et abivimus unusquisque in sensum cordis nostri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei nostri.

CAP. II.

1 PRopter quod statuit Dominus Deus noster verbum suum, quod locutus est ad nos, & ad judices nostros, qui judicaverunt Israël, & ad reges nostros, & ad principes 2 nostros, & ad omnem Israël, & Juda: Ut adduceret Dñs super nos mala magna, quæ non sunt facta sub cœlo, quemadmodùm facta sunt in Jerusalem, secundùm quæ 3 scripta sunt in lege Moysi, Ut manducaret homo car-4 nes filii sui, & carnes filiæ sux. Et dedit eos sub manu regum omnium, qui sunt in circuitu nostro, in improperium, & in desolationem in omnibus populis, in 5 quibus nos dispersit Dominus. Et facti sumus subtùs, & non suprà: quia peccavimus Domino Deo nostro, non obaudiendo voci ipsius.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

19 Ἀπὸ τ ἡμέρας ἧς ἐξήγαγε κύριος τὸν πατέρας ἡμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ ἕως τ ἡμέρας ταύτης ἠπειθοῦντες πρὸς κύριον θεὸν 20 ἡμῶν, καὶ (ι) ἐσκεδάζομεν πρὸς τὸ μὴ ἀκούειν τ φωνῆς αὐτοῦ. Καὶ ἀπολλύται εἰς ἡμᾶς τὰ κακὰ, καὶ ἡ ἀρὰ ἣν ( ) ἐνετείλατο κύριος (χ) τῷ Μωυσῆ παιδὶ αὐτοῦ, ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἐξήγαγε τὸν πατέρας ἡμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, δοῦναι ἡμῖν γῆν ῥέουσ γάλα καὶ μέλι, ὡς ἡ ἡμέρα (ψ)αὕτη. Καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς κυρίου (ω) τ θεοῦ ἡμῶν, κατὰ 21 πάντας τοὺς λόγους τ προφητῶν (α) ὧν ἀπέστειλε πρὸς ἡμᾶς. Καὶ 22 ἐπορεύθη ἕκαστος ἐν διανοίᾳ καρδίας (β) αὐτοῦ τ πονηρᾶς, ἐργάζεσθαι θεοῖς ἑτέροις, ποιῆσαι τὰ κακὰ καθ' ὁδηγοὺς κυρίου θεοῦ ἡμῶν.

MS. A. (ι) ἐσκεδάσαμεν (χ) Μωυσῆ (ψ) ταύτη. (ω) θεοῦ (α) οὓς (β) ἡμῶν

ΚΕΦ. β'.

1 Καὶ ἔστη κύριος τ λόγον αὐτοῦ, ὃν ἐλάλησεν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τοὺς δικαστὰς ἡμῶν, τοὺς δικάσαντας τ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν, καὶ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἡμῶν, καὶ ἐπὶ ἄνδρωπον Ἰσραὴλ 2 καὶ Ἰούδα, τοῦ ἀγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς κακὰ μεγάλα, ἃ οὐκ ἐποιήθη ὑποκάτω παντὸς τ ὑρανοῦ, καθὰ ἐποίησεν ἐν Ἰερουσαλὴμ, κατὰ τὰ 3 γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωυσῆ, Τοῦ φαγεῖν ἡμᾶς, ἄνδρωπον 4 σάρκας (α) υἱῶ αὐτοῦ, καὶ ἄνδρωπον σάρκας θυγατρὸς αὐτοῦ Καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς ὑποχειρίους πάσας τ βασιλείας τ κύκλῳ ἡμῶν, εἰς ὀνειδισμὸν, καὶ (β) ἄλατον ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς τοῖς κύκλῳ (γ), ὧν 5 διέσπειρεν αὐτοὺς κύριος ὀκεῖ. Καὶ ἐγένοντο ὑποκάτω καὶ οὐκ ἐπάνω, ὅτι ἡμάρτομεν (δ) κυρίῳ θεῷ ἡμῶν, πρὸς τὸ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

MS. A. (α) υἱῶν (β) εἰς ἄλατον (γ) ἡμῶν, (δ) τῷ κυρίῳ

A die, quâ eduxit Dominus patres nostros de 19 *terra Ægypti. Et usque ad diem hanc fuimus incredul. erga Dominum Deum nostrum, &* (b) *vagabamur, ne audiremus vocem ipsius. Et adhæserunt in nos mala, & maledictio, quam* 20 *constituit Dominus Moysi puero suo in die quâ eduxit patres nostros de terra Ægypti, ad dandam nobis terram fluentem lac & mel, sicut die hæc. Et non audivimus vocem Domini Dei no-* 21 *stri secundùm omnia verba prophetarum, quos misit ad nos. Et abivimus unusquisque in sensu* 22 *cordis sui maligni, operari diis alienis, facere mala ante oculos Domini Dei nostri.*

CAP. II.

ET statuit Dominus verbum suum, quod lo- 1 *cutus est super nos, & super judices nostros judicantes Israel, & super reges nostros, & super principes nostros, & super homines Israel, & Juda: ut adduceret su-* 2 *per nos mala magna, quæ non (a) facta sunt sub omni cœlo, quemadmodùm fecit in Hierusalem, secundùm quæ scripta sunt in lege Moysi: ut manducaremus nos, homo carnes filii sui, &* 3 *homo carnes filiæ suæ. Et dedit eos subjectos* 4 *omnibus regnis, quæ in circuitu nostro, in improperium, & invisos in omnibus populis in circuitu, quò dispersit eos Dominus illuc. Et* 5 *facti sunt subtùs, & non suprà: quia peccavimus Domino Deo nostro, non audiendo vocem ipsius.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܗܘ ܝܘܡܐ ܕܐܦܩ ܡܪܝܐ ܠܐܒܗܬܢ ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܡܨܪ ܥܕ ܝܘܡܐ ܗܢܐ ܗܘܝܢ ܥܪܩܝܢ ܠܡܪܝܐ ܐܠܗܢ ܘܐܬܦܪܕܢ ܘܠܐ ܫܡܥܢ ܠܩܠܗ ܘܐܬܕܒܩ ܒܢ ܒܝܫܬܐ ܘܠܘܛܬܐ ܕܦܩܕ ܡܪܝܐ ܠܡܘܫܐ ܥܒܕܗ ܒܡܐܡܪ ܠܗ ܕܐܦܩ ܠܐܒܗܬܢ ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܡܨܪ ܕܢܬܠ ܠܢ ܐܪܥܐ ܕܡܬܪܥܐ ܚܠܒܐ ܘܕܒܫܐ ܐܝܟ ܝܘܡܐ ܗܢܐ ܘܠܐ ܫܡܥܢ ܠܩܠ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ ܟܟܠ ܡܠܐ ܕܢܒܝܐ ܕܫܕܪ ܠܘܬܢ ܘܐܙܠܢ ܓܒܪ ܒܪܥܝܬ ܠܒܗ ܒܝܫ ܠܡܦܠܚ ܠܐܠܗܐ ܐܚܪܢܐ ܘܠܡܥܒܕ ܠܗܘܢ ܘܫܩܠ ܠܐ ܗܘ ܝܘܡܐ ܗܢܐ ܘܠܐ ܫܡܥܢ ܠܩܠ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ ܘܗܐ ܐܢܚܢ ܒܝܘܡܐ ܗܢܐ ܡܣܗܕܝܢ ܒܟܘܢ ܕܐܢܬܘܢ ܥܕܝܢ ܒܥܠ ܚܛܗ ܕܐܒܗܬܟܘܢ ܘܒܥܠ ܥܘܠ ܡܠܟܐ ܕܐܬܘܪ ܘܒܥܠ ܥܘܠ ܒܢ ܐܒܗܬܟܘܢ ܘܒܥܠ ܥܘܠ ܟܠ ܥܡܐ ܕܐܬܘܪ ܕܦܪܫ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ ܒܗ ܠܘܬ ܟܠ ܥܡܡܐ ܕܐܦ ܐܢܚܢ ܐܬܦܪܕܢ ܘܐܬܒܕܪ ܡܢ ܩܕܡ ܡܪܝܐ ܐܠܗܢ ܘܐܙܠܢ ܓܒܪ ܒܪܥܝܬ ܠܒܗ ܒܝܫ ܠܡܦܠܚ ܠܐܠܗܐ ܐܚܪܢܐ ܘܠܡܥܒܕ ܠܗܘܢ

Versio VULG. LAT.

6 Domino Deo noſtro juſtitia : nobis autem, & patribus
7 noſtris confuſio faciei, ſicut eſt dies hæc. Quia locu-
tus eſt Dominus ſuper nos omnia mala hæc, quæ ve-
8 nerunt ſuper nos : Et non ſumus deprecati faciem Do-
mini Dei noſtri, ut reverteremur unuſquiſque noſtrûm à
9 viis noſtris peſſimis. Et vigilavit Dominus in malis,
& adduxit ea ſuper nos : quia juſtus eſt Dominus in
10 omnibus operibus ſuis, quæ mandavit nobis : Et non
audivimus vocem ipſius ut iremus in præceptis Domi-
11 ni, quæ dedit ante faciem noſtram. Et nunc, Domi-
ne Deus Iſrael, qui eduxiſti populum tuum de terra Ægy-
pti in manu valida, & in ſignis, & in prodigiis, & in
virtute tua magna, & in brachio excelſo, & feciſti tibi
12 nomen ſicut eſt dies iſte : Peccavimus, impiè egi-
mus, iniquè geſſimus, Domine Deus noſter, in omni-
13 bus juſtitiis tuis. Avertatur ira tua à nobis : quia dere-
14 licti ſumus pauci inter gentes, ubi diſperſiſti nos. Ex-
audi, Domine, preces noſtras, & orationes noſtras, &
educ nos propter te : & da nobis invenire gratiam
15 ante faciem eorum, qui nos abduxerunt : Ut ſciat
omnis terra quia tu es Dominus Deus noſter, & quia
nomen tuum invocatum eſt ſuper Iſrael, & ſuper genus
16 ipſius. Reſpice, Domine, de domo ſancta tua in nos,
17 & inclina aurem tuam, & exaudi nos. Aperi oculos
tuos, & vide : quia non mortui, qui ſunt in inferno,
quorum ſpiritus acceptus eſt à viſceribus ſuis, dabunt
honorem & juſtificationem Domino.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

6 Τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη, ἡμῖν δὲ καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν
7 ἡ αἰσχύνη τῶν προσώπων, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. Ἃ ἐλάλησε κύριος ἐφ'
8 ἡμᾶς, πάντα τὰ κακὰ ταῦτα ἃ ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ οὐκ ἐδεήθημεν
τοῦ προσώπου κυρίου, τοῦ ἀποστρέψαι ἕκαστον ἀπὸ τῶν ἐνθυμάτων τῆς κατ-
9 δίας (α) αὐτῶν τῶν πονηρᾶς. Καὶ ἐγρηγόρησε κύριος ἐπὶ τοῖς κακοῖς,
καὶ ἐπήγαγε κύριος ἐφ' ἡμᾶς, ὅτι δίκαιος (ζ) ὁ κύριος ἐπὶ πάντα
10 τὰ ἔργα αὐτῶν, ἃ ἐνετείλατο ἡμῖν. Καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς αὐτοῦ,
τοῦ πορεύεσθαι τοῖς προστάγμασι κυρίου, οἷς ἔδωκε κατὰ πρόσωπον ἡμῶν.
11 (η) Καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ὃς ἐξήγαγες τὸν λαόν σου ἐκ γῆς
Αἰγύπτου, ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐν σημείοις, καὶ ἐν τέρασι, καὶ ἐν
δυνάμει μεγάλῃ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ
12 ὄνομα, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, Ἡμάρτομεν, ἠσεβήσαμεν, ἠδικήσαμεν
13 κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαιώμασί σου. Ἀποστραφήτω
(θ) ὁ θυμός σου ἀφ' ἡμῶν, ὅτι κατελείφθημεν ὀλίγοι ἐν τοῖς ἔθνεσιν
14 ὃ διεσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ. Εἰσάκουσον κύριε τῆς προσευχῆς ἡμῶν καὶ
τῆς δεήσεως ἡμῶν, καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς (ι) ἕνεκεν σου, καὶ δὸς ἡμῖν
15 χάριν κατὰ πρόσωπον τῶν ἀπαγαγόντων ἡμᾶς, Ἵνα γνῷ πᾶσα ἡ
γῆ, ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, ὅτι τὸ ὄνομά σου (κ) ἐπικέκληται
16 ἐπὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸ γένος αὐτοῦ. Κύριε κάτιδε ἀπὸ τοῦ οἴκου
τοῦ ἁγίου σου, καὶ ἐνθύμησαι (λ) εἰς ἡμᾶς, καὶ κλῖνον κύριε τὸ οὖς σου,
17 καὶ (μ) ἄκουσον. Ἄνοιξον ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε, ὅτι οὐκ οἱ (ν) τε-
θνηκότες ἐν τῷ ᾅδῃ, ὧν ἐλήφθη τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀπὸ τῶν σπλάγ-
χνων αὐτῶν, (ξ) δώσουσι δόξαν καὶ δικαίωμα τῷ κυρίῳ·

MS.A. (α) αὐτῆς (ζ) κύριος (η) Κύριε ὁ θεὸς (θ) δὴ ὁ (ι) ἕνεκεν τοῦ
ὀνόματός σου, (κ) ἐπικέκλη (λ) ἡμᾶς, κλῖνον (μ) οὐσάκουσον. Καὶ
ἄνοιξον κύριε τὸς ὀφθαλμούς σου, (ν) τεθνεῶτες (ξ) δώσουσίν σοι δόξαν

Domino Deo noſtro juſtitia : nobis autem, & pa- 6
tribus noſtris confuſio faciei, ſicut eſt dies hæc. 7
Quæ locutus eſt Dominus ſuper nos, omnia ma-
la hæc, quæ venerunt ſuper nos: Et non ſumus 8
deprecati faciem Domini; ut reverteremur unuſ-
quiſque à cogitationibus cordis ſui peſſimi. Et vi- 9
gilavit Dominus in malis, & adduxit Dominus
ſuper nos: quia juſtus eſt Dominus in omnibus o-
peribus ſuis, quæ mandavit nobis. Et nõ audivi- 10
mus vocẽ ipſius, ut iremus in præceptis Domini,
quæ dedit ante faciem noſtram. Et nunc, Domine 11
Deus Iſrael, qui eduxiſti populum tuum de terra
Ægypti in manu valida, & in ſignis, & in pro-
digiis, & in virtute magna, & in brachio ex-
celſo, & feciſti tibi nomen, ſicut eſt dies iſta:
Peccavimus, impiè egimus, iniquè geſſimus, 12
Domine Deus noſter, in omnibus juſtificationibus
tuis. Avertatur ira tua à nobis : quia dereliƈti 13
ſumus pauci inter gentes, quò diſperſiſti nos il-
luc. Exaudi, Domine, preces noſtras, & oratio-
nem noſtram : & erue nos propter te : & da no- 14
bis gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxe-
runt : ut ſciat omnis terra, quia tu es Dominus
Deus noſter : quia nomen tuum invocatum eſt 15
ſuper Iſrael, & ſuper genus ipſius. Reſpice, Do-
mine, de domo ſanƈta tua, & intende in nos : 16
& inclina, Domine, aurem tuam, & audi : A-
peri oculos tuos, & vide : quia non mortui, qui 17
ſunt in inferno, quorum aſſumptus eſt ſpiritus
eorum à viſceribus ſuis, dabunt honorem, &
juſtificationem Domino:

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

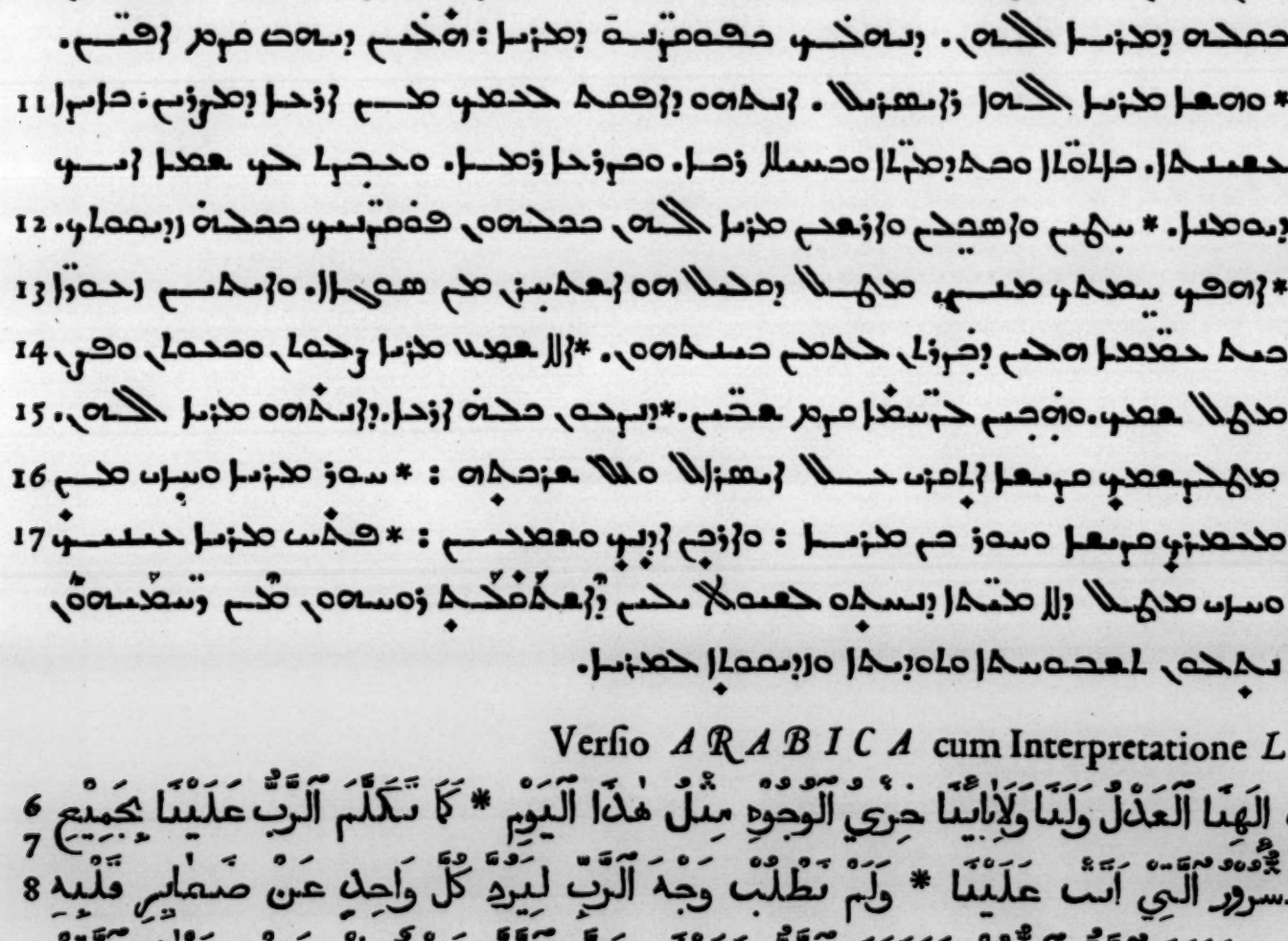

Domini Dei noſtri eſt juſtitia, noſtra autem 6
& Patrum noſtrorum confuſio vultûs ut ho-
dierno die. Locutus enim fuerat de no- 7
bis Dominus Deus noſter omnia mala quæ
ſupervenerunt nobis. Neque ſupplicamus 8
Domino, ita ut rediremus quiſque à cu-
piditatibus cordis ſui mali. Invigilavit, 9
que Deus malis, & ea in nos induxit,
Quia juſtus eſt Dominus Deus noſter in
omnibus operibus ſuis, quæ præcepit no-
bis Dominus. Nec obedivimus voci Do- 10
mini Dei noſtri, ut ambularemus in præ-
ceptis Domini quæ propoſuit nobis. Nunc 11
autem Domine Deus Iſraelis, Tu is es qui
eduxiſti populum tuum è terra Ægypti manu
forti, figuris & mirabilibus, virtutéque ma-
gnâ, & manu elatâ, feciſtique tibi nomen
quale hodierno die. Peccavimus, ſtultè fe- 12
cimus, impiè egimus, Domine Deus noſter
in omnia præcepta, in univerſam juſtitiam
tuam. Averte furorem tuam à nobis, quia 13
de multo paululum reliqui facti ſumus, pau-
cique ſumus in Gentibus his inter quas di-
ſperſiſti nos. Sed audi Domine, orationem 14
preceſque noſtras, & redime nos propter
nomen tuum, & da nobis gratiam coram eis
qui in captivitatem nos abduxerunt : Ut ſci- 15
at omnis terra te eſſe Dominum Deum no-
ſtrum, quia nomen tuum ſanƈtum impoſitum
eſt Iſraeli, generique ejus. Intuere Domine 16
& reſpice de habitaculo tuo ſanƈto, & in-
tuere nos Domine, inclina aurem tuam, &
audi nos ; Aperi, Deus oculos tuos, quoniam 17
qui ad inferos deſcenderunt mortui, quorum
è viſceribus demptus eſt ſpiritus, non red-
dent Dño laudem et confeſſionem & juſtitiã.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Domino Deo noſtro juſtitia, nobis autem 6
& majoribus noſtris erubeſcentia vul-
tuum, ut hodierno die: Quemadmodum 7
prædixerat Dominus contra nos omnia
mala iſta quæ nobis evenerunt, Neque 8
tamen deprecati ſumus faciem Domi-
ni; ut revocaret quemque à cogitatio-
nibus cordis ejus maligni: Ideò invigila- 9
vit Dominus malis iſtis, & adduxit ea
Dominus ſuper nos : juſtiſſimus eſt in o-
mnibus operibus ſuis quæ mandavit no-
bis. Nos verò non auſcultavimus voci 10
ejus, ut ambularemus in præceptis Do-
mini, quæ propoſuerat conſpectui noſtro.
O Domine Deus Iſraelis, qui eduxiſti 11
populum tuum è terra Ægypti manu va-
lidâ, & ſignis ac portentis, magnâque
potentiâ, & brachio excelſo, & compará-
ſti tibi nomen, ut hodierno die : Pecca- 12
vimus, impiè egimus, iniquè geſſimus O
Domine Deus noſter, in omnes juſtitias
tuas. Avertatur indignatio tua à nobis, 13
quoniam pauci remanſimus inter gentes
ubi nos diſperſiſti. Exaudi O Domine 14
orationem ac petitionem noſtram, & li-
bera nos propter nomen tuum, & redde
nos gratioſos apud eos qui captivos du-
xerunt nos : ut agnoſcat univerſa terra 15
te eſſe Dominum Deum noſtrum, quòd
nomen tuum invocatum ſit ſuper Iſrae-
lem & ſuper genus ipſius. Intuere O 16
Domine de domo tua ſanƈta, & conſide-
ra nos : inclina ô Domine aurem tuam,
& exaudi : Aperi O Domine oculos 17
tuos, & vide quòd non mortui qui ſunt
in inferno, quorum ſpiritus receptus eſt
è lateribus eorum, daturi ſunt tibi glo-
riam atque juſtitiam, O Domine :

CAP. II.

Versio VULG. LAT.

18 Sed anima quæ tristis est super magnitudine mali, & incedit curva, & infirma, & oculi deficientes, & anima esuriens dat tibi gloriam & justitiam Domino.
19 Quia non secundùm justitias patrũ nostrorum nos fundimus preces, & petimus misericordiã ante conspectum tuum Domine Deus noster: Sed quia misisti iram tuam,
20 & furorem tuum super nos, ficut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens; Sic dicit Dominus; Inclinate humerum vestrũm, & cervicem vestram,
21 & opera facite regi Babylonis: & sedebitis in terra quam dedi patribus vestris. Quòd si non audieritis vocem Domini Dei vestri operari regi Babyloniæ: defectionem ve-
22 stram faciam de civitatibus Juda, & à foris Jerusalem,
23 Et auferam à vobis vocem jucunditatis, & vocem gaudii, & vocem sponsi, & vocem sponsæ, & erit omnis terra
24 sine vestigio ab inhabitantibus eam. Et non audierunt vocem tuam, ut operarentur regi Babylonis: & statuisti verba
25 tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum, & ossa patrum nostrorum de loco suo: Et ecce projecta sunt in ca-
lore Solis, & in gelu noctis: & mortui sunt in doloribus
26 pessimis, in fame & in gladio, & in emissione. Et posuisti templum, in quo invocatum est nomen tuum in ipso, ficut
27 hæc dies, propter iniquitatem domûs Israel, & domûs Juda. Et fecisti in nobis, Domine Deus noster, secundùm omnem bonitatem tuam, & secundùm omnem miserationem tuam illam magnam:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

18 (o) Ἀλλὰ ἡ ψυχὴ ἡ λυπουμένη ἐπὶ τὸ μέγεθος, ὁ βαδίζει κύφον καὶ
ἀσθενῆ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ ὀπλείποντες, καὶ ἡ ψυχὴ ἡ πεινῶσα, (π) δώ-
19 σουσί σοι δόξαν, καὶ δικαιοσύνην κύριε. Ὅτι οὐκ ἐπὶ τὰ δικαιώματα
τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τῶν βασιλέων ἡμῶν ἡμεῖς καταλλόμεθα ἔλεον
20 (ρ) κατὰ πρόσωπόν σου κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν. Ὅτι ἐπῆκας τὸν θυμόν σου καὶ
τὴν ὀργήν σου (σ) ἐπ᾽ ἡμᾶς, καθάπερ ἐλάλησας ἐν χειρὶ τῶν παίδων σου τῶν
21 (τ) προφητῶν· Οὕτως εἶπε κύριος, Κλίναται τὸν ὦμον ὑμῶν, καὶ (υ) ἐρ-
γάσασθε τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, καὶ καθίσατε ἐπὶ (φ) τῆς γῆν, ἣν ἔ-
22 δωκα τοῖς πατράσιν ὑμῶν. Καὶ ἐὰν μὴ ἀκούσητε τῆς φωνῆς κυρίου, (ᾰ) ἐρ-
γάσασθαι τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, καὶ πλήσω ποιῶ ἐκ (χ) πόλεων Ἰού-
23 δα καὶ ἔξωθεν Ἱερουσαλὴμ φωνὴν εὐφροσύνης, καὶ φωνὴν χαρμοσύνης,
φωνὴν νυμφίου, καὶ φωνὴν νύμφης, καὶ ἔσται πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἄβασον
24 ἀπὸ ἐνοικούντων. Καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς σου, (ᾰ) ἐργάσασθαι τῷ
βασιλεῖ Βαβυλῶνος· καὶ ἔστησας τοὺς λόγους σου, οὓς ἐλάλησας ἐν
χερσὶ τῶν παίδων σου τῶν προφητῶν, τοῦ ἐξενεχθῆναι τὰ ὀστᾶ (ψ) βασι-
25 λέων ἡμῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν πατέρων ἡμῶν ἐκ τοῦ τόπου (ω) αὐτῶν. Καὶ
ἰδοὺ εἰσὶν ἐξερριμμένα τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς
νυκτός· καὶ ἀπεθάνοσαν ἐν πόνοις πονηροῖς, ἐν λιμῷ, καὶ ἐν ῥομφαίᾳ,
26 καὶ ἐν ἀποσολῇ. Καὶ ἔδωκας τὸν (α) οἶκον, ὃ ἐπικλήθη τὸ ὄνομά
σου ἐπ᾽ αὐτῷ, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, διὰ πονηρίαν οἴκου Ἰσραὴλ καὶ οἴκου
27 Ἰούδα. Καὶ ἐποίησας ἐπὶ ἡμᾶς κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν ἐπιει-
κειάν σου, καὶ κατὰ πᾶσα τὰ οἰκτιρμόν σου τὸν μέγαν,

MS. A. (o) Ἀλλ᾽ ἡ (π) δώσουσιν δόξαν σοι, (ρ) ἡμῶν κατ᾽ (σ) ἐπ᾽ ἡμᾶς,
(τ) προφητῶν, λέγων, Οὕτως (υ) ἐργάζεσθε (φ) τῆς γῆς, ἧς ἔδωκα
(ᾰ) ἐργάζεσθαι (χ) πόλεως (ᾰ) ἐργάζεσθαι (ψ) τῶν βασιλέων ἡμῶν, καὶ τὰ
ὀστᾶ τῶν ἀρχόντων ἡμῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ (ω) αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἐξερριμμένα (α) οἴκου σου,

Sed anima, quæ tristatur (b) in magnitudinem, 18
(c) qui incedit curvus, & infirmus, & oculi deficientes, & anima esuriens dabunt tibi gloriam, & justitiam, Domine. Quia non super justifica- 19
tionibus patrum nostrorum, et regũ nostrorũ nos fundimus misericordiam ante faciem tuam, Domine Deus noster: Quia immisisti furorem tuum, 20
& iram tuam in nos; sicut locutus es in manu puerorum tuorũ (d) prophetarũ; Sic dixit Dominus; Inclinate humerũ vestrũ, & (e) opera facite 21
regi Babylonis: & sedete super terrã, quam dedi patribus vestris. Quòd si non audieritis vocem 22
Domini, operari regi Babylonis, (f) deficere faciã de civitatibus Juda, & à foris Hierusalem, Vocem lætitiæ, & vocem gaudii, vocem sponsi, et 23
vocem sponsæ: & erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus. Et non audivimus vocem tuam, 24
ut operaremur regi Babylonis. Et statuisti verba tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum; ut transferrentur ossa regum nostrorum, & ossa patrum nostrorum de loco suo. Et ecce projecta sunt æstui dici, & gelu no- 25
ctis: & mortui sunt in doloribus pessimis, in fame, & in gladio, & in (g) emissione. Et posuisti domum, in qua invocatum est nomen tuum 26
in ipsa; sicut hæc dies, propter iniquitatem domûs Israel, & domûs Juda. Et fecisti in nos, 27
Domine Deus noster, secundùm omnem bonitatem tuam, & secundùm omnem miserationem tuam illam magnam:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܐܠܐ ܢܦܫܐ ܕܡܬܥܒܝܐ ܥܠ ܪܘܒܐ ܕܒܝܫܬܐ ܗܠܟܐ ܟܦܝܬ ܘܫܟܝܒ ܘܥܝܢܐ ܕܡܟܠܝܢ ܘܢܦܫܐ ܟܦܢܐ ܢܬܠܝܢ ܠܟ ܫܒܚܐ ܘܙܕܝܩܬܐ ܡܪܝ ܐܠܗܐ ׃
19 ܐܠܐ ܠܐ ܙܕܝܩܬܐ ܕܐܒܗܬܢ ܘܡܠܟܝܗܘܢ ܐܢܚܢ ܡܫܕܪܝܢ ܩܕܡܝܟ ܨܠܘܬܢ ܘܒܥܝܢ ܡܢ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܟ ܡܪܝ ܐܠܗܐ ׃ * ܐܠܐ ܠܐ ܗܐ ܕܐܢ ܫܕܪܬ ܪܘܓܙܟ ܥܠ ܥܡܐ ܗܠܝܢ ܘܬܪܥܝܬܟ ܥܠ ܐܬܪܐ ܗܢ ܕܐܡܪܬ ܒܝܕ ܥܒܕܝܟ ܢܒܝܐ ܕܐܡܪ ܗܟܢܐ ׃
20 ܐܡܪ ܡܪܝ ܐܠܗܐ ܗܒܘ ܟܬܦܐ ܠܡܪܝ ܒܝܬ ܐܒܗܬܟ ܘܦܠܚܘ ܠܡܠܟ ܒܒܠ ܒܐܪܥܐ ܗܢ ܕܝܗܒܬ ܠܐܒܗܬܟ ׃ * ܐܠܐ ܠܐ ܗܐ ܕܐܢ ܠܐ ܫܡܥܬ ܠܩܠ ܡܪܝ ܐܠܗܐ ܕܬܦܠܚ ܠܡܠܟ ܒܒܠ ׃
21 ܘܐܢ ܠܐ ܫܡܥܬ ܬܗܘ ܡܬܚܪܒ ܡܢ ܩܪܝܬܐ ܕܝܗܘܕ ܘܡܢ ܒܪ ܐܘܪܫܠܡ ܩܠ ܫܘܫܒܬܐ ܘܩܠ ܚܕܘܬܐ ܩܠ ܟܠܬܐ ܘܩܠ ܥܪܝܣ ׃
22 ܘܟܠ ܐܪܥܐ ܬܗܘ ܫܡܝܡܬܐ ܕܠܝܬ ܕܝܬܒ ܒܗ ׃ * ܐܠܐ ܠܐ ܫܡܥܢ ܩܠ ܡܠܬܟ ܠܡܦܠܚ ܠܡܠܟ ܒܒܠ ׃ ܘܩܝܡܬ ܡܠܝܟ ܡܠܬܐ ܕܡܠܠܬ ܥܠ ܦܘܡ ܢܒܝܐ ܕܥܒܕ ܠܟ ܠܡܬܒ ܥܠ ܐܪܡܘܬ ܥܡ ܐܒܗܬܢ ܘܥܠ ܐܪܡܘܬ ܡܠܟܝ ܐܪܥܐ ׃
23 ܘܐܪܡܘܬ ܓܪܡܝ ܐܢܫ ܐܪܥܐ ܗܢ ܕܐܫܪܝ ܒܗ ׃ * ܐܠܐ ܠܐ ܫܡܥܢ ܩܠ ܡܠܬܟ ܠܡܦܠܚ ܠܡܠܟ ܒܒܠ ׃ ܘܩܝܡܬ ܡܠܝܟ ܡܠܬܐ ܕܡܠܠܬ ܥܠ ܦܘܡ ܢܒܝܐ ܕܥܒܕ ܠܟ ܠܡܬܒ ܥܠ ܐܪܡܘܬ ܥܡ ܐܒܗܬܢ ܘܥܠ ܐܪܡܘܬ ܡܠܟܝ ܐܪܥܐ ׃
24 ܘܐܪܡܘܬ ܓܪܡܝ ܐܢܫ ܐܪܥܐ ܗܢ ܕܐܫܪܝ ܒܗ ׃ * ܐܠܐ ܠܐ ܫܡܥܢ ܩܠ ܡܠܬܟ ܠܡܦܠܚ ܠܡܠܟ ܒܒܠ ׃ ܘܩܝܡܬ ܡܠܝܟ ܡܠܬܐ ܕܡܠܠܬ ܥܠ ܦܘܡ ܢܒܝܐ ܕܥܒܕ ܠܟ ܠܡܬܒ ܥܠ ܐܪܡܘܬ ܥܡ ܐܒܗܬܢ ܘܥܠ ܐܪܡܘܬ ܡܠܟܝ ܐܪܥܐ ׃
25 ܘܐܪܡܘܬ ܓܪܡܝ ܐܢܫ ܐܪܥܐ ܗܢ ܕܐܫܪܝ ܒܗ ׃ * ܐܠܐ ܠܐ ܫܡܥܢ ܩܠ ܡܠܬܟ ܠܡܦܠܚ ܠܡܠܟ ܒܒܠ ׃ ܘܩܝܡܬ ܡܠܝܟ ܡܠܬܐ ܕܡܠܠܬ ܥܠ ܦܘܡ ܢܒܝܐ ܕܥܒܕ ܠܟ ܠܡܬܒ ܥܠ ܐܪܡܘܬ ܥܡ ܐܒܗܬܢ ܘܥܠ ܐܪܡܘܬ ܡܠܟܝ ܐܪܥܐ ׃
26 ܘܐܪܡܘܬ ܓܪܡܝ ܐܢܫ ܐܪܥܐ ܗܢ ܕܐܫܪܝ ܒܗ ׃ * ܐܠܐ ܠܐ ܫܡܥܢ ܩܠ ܡܠܬܟ ܠܡܦܠܚ ܠܡܠܟ ܒܒܠ ׃ ܘܩܝܡܬ ܡܠܝܟ ܡܠܬܐ ܕܡܠܠܬ ܥܠ ܦܘܡ ܢܒܝܐ ܕܥܒܕ ܠܟ ܠܡܬܒ ܥܠ ܐܪܡܘܬ ܥܡ ܐܒܗܬܢ ܘܥܠ ܐܪܡܘܬ ܡܠܟܝ ܐܪܥܐ ׃
27 ܘܐܪܡܘܬ ܓܪܡܝ ܐܢܫ ܐܪܥܐ ܗܢ ܕܐܫܪܝ ܒܗ ׃ * ܐܠܐ ܠܐ ܫܡܥܢ ܩܠ ܡܠܬܟ ܠܡܦܠܚ ܠܡܠܟ ܒܒܠ ׃ ܘܩܝܡܬ ܡܠܝܟ ܡܠܬܐ ܕܡܠܠܬ ܥܠ ܦܘܡ ܢܒܝܐ ܕܥܒܕ ܠܟ ܠܡܬܒ ܥܠ ܐܪܡܘܬ ܥܡ ܐܒܗܬܢ ܘܥܠ ܐܪܡܘܬ ܡܠܟܝ ܐܪܥܐ ׃

Sed anima oppressa mœrore quàm potest 18
maximo, quæq; humilis incedit et ægrota, oculíq; defiderio suo orbi, & anima esuriens, dabunt tibi laudem & justitiam, Domine. Non 19
enim justitiæ nostræ nec justitiæ patrum regumq; nostrorum confisi petimus à conspectu tuo misericordiã, & projicimus coram te supplicationem nostram, Dñe Deus noster; Quia 20
convertisti omnem furorem irámq; tuã super nos, sicut locutus es per propheras servos tuos, dicens; Inclinate humerum vestrum, & servite 21
regi Babylonis, & habitate terram quam dedi patribus vestris. Quòd si non audiveritis vo- 22
cem Domini, serviendo regi Babylonis, consummationem faciam in civitatibus Judææ, & in locis Jerosolymis circumpositis. Perdámq; 23
vocem lætitiæ & vocem gaudii, vocémque sponsi & vocem sponsæ, erítq; tota terra desolata sine quoquam qui ipsam habitet. Neq; 24
obedivimus voci tuæ serviendo regi Babylonis, firmáq; præstitisti verba tua quæ locutus es per servos tuos prophetas, ut efferrent ossa regum patrúmq; nostrorum de loco suo: Quæ, 25
ecce, projecta sunt æstui diurno gelúque nocturno. Mortuíq; sunt doloribus pessimis, fame, & extermino gladii, & captivitate. Fe- 26
cistíq; domum cui impositum erat nomen tuum, ut hodierno die desolatam, propter iniquitatem eorũ qui de domo Israelis & Judæ. Nobis autem, Domine Deus, fecisti secundùm 27
suavitatem tuam, & secundùm omnem benevolentiam tuam & misericordiam magnam;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

18 * لَكِنِ ٱلنَّفْسُ ٱلْحَزِينَةُ عَلَى ٱلْعِظَمِ ٱلَّذِي يَسِيرُ بِهِ مَكْبُوبَةً وَضَعِيفَةً، وَٱلْعُيُونُ ٱلْفَانِيَاتُ وَٱلنَّفْسُ
ٱلْجَائِعَةُ يُعْطُونَ لَكَ مَجْدًا وَعَدْلًا يَا رَبُّ * لِأَنَّا لَيْسَ عَلَى مَعْدِلَاتِ آبَائِنَا وَمُلُوكِنَا نَحْنُ نُلْقِي
19 رَحْمَتَنَا لِوَجْهِكَ أَيُّهَا ٱلرَّبُّ إِلٰهُنَا * لِأَنَّكَ جَلَبْتَ غَضَبَكَ وَسُخْطَكَ عَلَيْنَا. كَمَا تَكَلَّمْتَ
20 بِيَدِ عَبِيدِكَ ٱلْأَنْبِيَاءِ قَائِلًا * هٰكَذَا قَالَ ٱلرَّبُّ. ٱحْنُوا كَتِفَكُمْ وَٱعْمَلُوا لِمَلِكِ بَابِلَ وَٱجْلِسُوا
21 عَلَى ٱلْأَرْضِ ٱلَّتِي أَعْطَيْتُ لِآبَائِكُمْ * وَإِنْ لَمْ تَسْمَعُوا صَوْتَ ٱلرَّبِّ لِتَعْمَلُوا لِمَلِكِ بَابِلَ.
22 * أُبِيدُ مِنْ مَدِينَةِ يَهُودَا وَمِنْ خَارِجِ أُورُشَلِيمَ صَوْتَ ٱلسُّرُورِ وَصَوْتَ ٱلْفَرَحِ. صَوْتَ ٱلْعَرِيسِ
23 وَصَوْتَ ٱلْعَرُوسِ. وَتَصِيرُ كُلُّ ٱلْأَرْضِ لِلْخَرَابِ مِنَ ٱلسُّكَّانِ * فَلَمْ نَسْمَعْ صَوْتَكَ لِنَعْمَلَ
24 لِمَلِكِ بَابِلَ. وَأَقَمْتَ كَلِمَاتِكَ ٱلَّتِي تَكَلَّمْتَ بِهَا بِيَدِ عَبِيدِكَ ٱلْأَنْبِيَاءِ. أَنْ تُخْرَجَ عِظَامُ
25 مُلُوكِنَا وَعِظَامُ رُؤَسَائِنَا وَعِظَامُ آبَائِنَا مِنْ هٰذَا ٱلْمَوْضِعِ * وَهَا هُمْ مَطْرُوحَاتٌ لِحَرِّ ٱلنَّهَارِ
وَلِبَرْدِ ٱللَّيْلِ. وَمَاتُوا بِأَتْعَابٍ رَدِيَّةٍ بِٱلْجُوعِ وَبِٱلسَّيْفِ وَبِٱلرِّسَالَةِ * وَوَضَعْتَ بَيْتَكَ ٱلَّذِي
26 دُعِيَ ٱسْمُكَ عَلَيْهِ مِثْلَ هٰذَا ٱلْيَوْمِ. لِسَبَبِ بَيْتِ إِسْرَائِيلَ وَبَيْتِ يَهُودَا * وَصَنَعْتَ لَنَا أَيُّهَا
27 ٱلرَّبُّ إِلٰهُنَا مِثْلَ كُلِّ دَعَتِكَ وَمِثْلَ كُلِّ رَأْفَتِكَ ٱلْعَظِيمَةِ.

Sed anima dolens ob excessum quo ambulat depressa & infirma; & oculi deficientes, & anima famelica, dabunt tibi gloriam atque justitiam ô Domine. 18
Non enim freti justitiis patrum & regum nostrorum nos effundimus misericordiam nostram ob oculos tuos ô Domine Deus noster. Nam induxisti iram & indignationem tuam super nos, quemadmodum locutus eras per servos tuos prophetas, dicens; Sic ait Dominus, Inclinate humerum vestrum, & colite regem Babelis, & considete in terra quam dedi majoribus vestris. Quòd si non auscultaveritis voci Domini ut colatis regem Babelis, Perdam ex urbe Judæ & extra Ferusalem vocem gaudii & vocem lætitiæ, vocem sponsi & vocem sponsæ, evadéitque tota terra deserta habitatoribus; Attamen non acquievimus voci tuæ ut coleremus regem Babelis. Unde præstitisti verba tua quæ locutus eras per servos tuos prophetas, fore ut efferrentur ossa regum nostrorum, & ossa principum nostrorum & ossa patrum nostrorum ex hoc loco. Nam ecce projecta sunt ad æstum diei & gelu noctis, & mortui sunt in laboribus gravissimis, fame, gladio, & exilio. Domum quoque tuam super quam invocatum est nomen tuum, talem effeciisti qualis hodierno die conspicitur, ob malitiam domûs Israelis & domûs Judæ. Equidem egisti nobiscum ô Domine Deus noster, secundùm omnimodam mansuetudinem tuam, & secundùm omnem benignitatem tuam maximam, 19 20 21 22 23 24 25 26 27

Versio VULG. LAT.

28 Sicut locutus es in manu pueri tui Moysi, in die quâ præ-
29 cepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel, Dicens;
Si non audieritis vocem meam, multitudo hæc magna
convertetur in minimam inter Gentes, quò ego eos di-
30 spergam: Quia scio quòd me non audiet populus: po-
pulus est enim durâ cervice: & convertetur ad cor suum
31 in terra captivitatis suæ: Et scient quia ego sum Dominus
Deus eorum, & dabo eis cor, & intelligent; aures, &
32 audient. Et laudabunt me in terra captivitatis suæ, &
33 memores erunt nominis mei. Et avertent se à dorso suo
duro, & à malignitatibus suis: quia reminiscentur viam
34 patrum suorum qui peccaverunt in me. Et revocabo illos
in terram, quam juravi patribus eorum, Abraham, Isaac,
& Jacob, & dominabuntur eis: & multiplicabo eos, &
35 non minorabuntur. Et statuam illis testamentum alterum
sempiternum, ut sim illis in Deum, & ipsi erunt mihi in
populum: & non movebo ampliùs populum meum, fi-
lios Israel, à terra quam dedi illis.

CAP. III.

1 ET nunc, Domine omnipotens, Deus Israel, anima in
2 angustiis, & spiritus anxius clamat ad te: Audi, Domine,
& miserere, quia Deus es misericors, & miserere nostrî
3 quia peccavimus ante te. Quia tu sedes in sempiter-
num, & nos peribimus in ævum?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

28 Καὶ ὡς ἐλάλησας ἐν χειρὶ παιδός σου Μωϋσῆ ἐν ἡμέρᾳ ἐντειλαμένου
29 σου αὐτῷ γράψαι τὸν νόμον σου (β)ἐναντίον υἱῶν Ἰσραὴλ, λέγων, Ἐὰν
μὴ ἀκούσητε τῆς φωνῆς μου, ἡ μὲν ὀλιγοστὴ ἡ βόμβησις ἡ μεγάλη (γ ἡ πολλὴ ἀυ-
τὴ ἀποστρέψῃ εἰς (δ)μικρὰν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὃ διασπερῶ αὐτοὺς ἐκεῖ·
30 (α)Ὅτι ἔγνων ὅτι οὐ μὴ (δ) ἀκούσωσί μου, ὅτι λαὸς σκληροτράχηλός
ἐστι. καὶ ἐπιστρέψουσιν ἐπὶ καρδίαν αὐτῶν ἐν γῇ αἰχμαλωσίᾳ αὐτῶν.
31 Καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν. καὶ δώσω αὐτοῖς καρ-
32 δίαν καὶ ὦτα ἀκούοντα, Καὶ αἰνέσουσί με ἐν γῇ αἰχμαλωσίᾳ αὐτῶν·
33 καὶ μνησθήσονται τοῦ ὀνόματός μου, Καὶ (ε) ἀποστρέψουσιν ἀπὸ τῆς
νώτου αὐτῶν τῆς σκληρᾶς, καὶ (ζ) ἀπὸ πονηρῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὅτι
μνησθήσονται τῆς ὁδοῦ πλάνων αὐτῶν τῶν (η)ἀμυρτόνων ἔναντι κυρίου.
34 Καὶ ἐπιστρέψω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν,
τῷ Ἀβραὰμ, καὶ τῷ Ἰσαὰκ, καὶ τῷ Ἰακὼβ, καὶ κυριεύσουσιν αὐτῆς·
35 καὶ πληθυνῶ αὐτοὺς, καὶ οὐ μὴ σμικρωθῶσι. Καὶ στήσω αὐτοῖς
διαθήκην αἰώνιον, τοῦ εἶναί με αὐτοῖς εἰς θεὸν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι
εἰς λαόν. καὶ οὐ κινήσω ἔτι τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς ἔδωκα
αὐτοῖς.

MS. A. (β) ἐνώπιον (γ) καὶ ἡ (δ)μακρὰν (δ) οὐσακούσωσίν (ε) ἐπιστρέ-
ψουσιν ἀπὸ νώτου (ζ) ἀπὸ τῶν πονηρῶν (η) ἀμυρτωλῶν

ΚΕΦ. γ'.

1 Κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ψυχὴ ἐν στενοῖς καὶ πνεῦμα ἀ-
2 κηδιῶν (α) κέκραγε πρὸς σέ. Ἄκουσον κύριε καὶ ἐλέησον, (β)ὅτι ἡ-
3 μάρτομεν ἐναντίον σου· (α)Ὅτι σὺ καθήμενος τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς
ἀπολλύμεθα τὸν αἰῶνα.

MS. A. (α) ἐκέκραξε (β) ὅτι θεὸς ἐλεήμων εἶ· καὶ ἐλέησον, ὅτι ἡμάρτομεν

Sicut locutus es in manu pueri tui Moysi, in 28
die, quâ præcepisti ei scribere legem tuam coram
filiis Israel, dicens; Si non audieritis vocem 29
meam, prosciò tuba magna multa hæc conver-
tetur in parvam in gentibus, quò d spergam eos
illuc: Quia scio, quòd non audient me, quia 30
populus est durâ cervice. Et convertentur ad cor
suum in terra transmigrationis suæ: Et scient 31
quia ego sum Dominus Deus eorum. Et dabo eis
cor, & aures audientes: Et laudabunt me in 32
terra captivitatis suæ: & memores erunt no-
minis mei: Et avertent se à dorso suo duro, & à 33
malignis (b) negotiis suis: quia reminiscentur
viæ patrum suorum peccantium antè Domi- 34
num. Et revocabo illos in terram, quam juravi
patribus eorum, Abraam, & Isaac, & Jacob: &
dominabuntur ejus: & multiplicabo eos, & non
minorabuntur. Et statuam illis testamentum 35
sempiternum: ut sim illis in Deum: & ipsi erunt
mihi in populum. Et non movebo ampliùs popu-
lum meum Israel à terra, quam dedi eis.

CAP. III.

1 DOmine omnipotens Deus Israel, anima in
angustiis, & spiritus anxiatus clamat ad te. 2
Audi, Domine, & (a) miserere: quia peccavimus
ante te. Quia tu sedes in sempiternum: & 3
nos perimus in ævum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 * Sicut locutus fueras per Mosen servum suum, 28
cùm mandâsti ei scribere legem tuam coram
filiis Israel, dicens; Nisi audiveritis vocem 29
meâ, sanè populus iste numerosus & magn' in
paucitatè convertetur, & minuetur inter gen-
tes inter quos dispersi eos. Novi enim eos me 30
non audituros, quia populus est duræ cervicis:
Redibunt autem ad cor suum in terra captivi- 31
tatis suæ; Et cognoscent me esse Dominum
Deum suum, Et dabo eis cor intelligens, & 32
aures quæ audiant, & laudabunt me in terra
captivitatis suæ, & recordabuntur nominis
mei: Et avertent se à duritie cervicis suæ, & 33
ab operib' suis malis, quia recordabuntur viæ
patrum suorum qui peccaverunt coram Do-
mino. Et reducam eos in terram quam jura- 34
mento promisi patribus eorum Abrahamo,
Isaaco, Jacobo, & domini ejus erunt, & mul-
tiplicabo eos, nec minuentur. Et firmum eis 35
præstabo pactum in seculum, eróque ipsis in
Deum, & ipsi mihi in populum, neque amo-
vebo ampliùs populum meum Israel à terra
quam dedi ipsis.

CAP. III.

1 DOmine omnipotens Deus Israel, anima in
angustiis, & spiritus in mœrore positus, cor-
pus afflictum ad te clamârunt; Audi Domi- 2
ne Deus & miserere, quia misericors es &
clemens, & miserere nostri: peccavimus enim 3
coram te. Quia tu vivis in æternum, nos
autem perimus in æternum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

28 * كَمَا تَكَلَّمْتَ بِيَدِ عَبْدِكَ مُوسَى فِي يَوْمٍ أَوْصَيْتَهُ أَنْ يَكْتُبَ نَامُوسَكَ أَمَامَ بَنِي إِسْرَائِيلَ قَائِلًا
29 * إِنْ لَمْ تَسْمَعُوا صَوْتِي حَقًّا الرَّجْفَةُ الْعَظِيمَةُ الْكَثِيرَةُ تَصْرِفُكُمْ بَعِيدًا فِي الْأُمَمِ حَيْثُ أَبْدَدْتُهُمْ
30 هُنَاكَ * لِأَنِّي عَلِمْتُ أَنَّهُمْ لَا يَسْمَعُونَ مِنِّي * لِأَنَّهُ شَعْبٌ غَلِيظُ الرَّقَبَةِ هُوَ * وَيَرْجِعُونَ إِلَى قُلُوبِهِمْ
31 فِي جَلْوَتِهِمْ * وَيَعْلَمُونَ أَنِّي أَنَا هُوَ الرَّبُّ إِلَهُهُمْ * وَأُعْطِيهِمْ قَلْبًا وَأُذُنًا سَامِعَةً * وَيُسَبِّحُونِي فِي
32 أَرْضِ جَلْوَتِهِمْ وَيَذْكُرُونَ اسْمِي * وَيَرْجِعُونَ عَنْ طَرْهِمِ الْقَاسِي وَمِنْ أَعْمَالِهِمُ السَّيِّئَةِ * لِأَنَّهُمْ
33 يَذْكُرُونَ طُرُقَ آبَائِهِمُ الَّذِينَ أَخْطَأُوا أَمَامَ الرَّبِّ * وَأَرُدُّهُمْ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي حَلَفْتُ لِآبَائِهِمْ إِبْرَاهِيمَ
34 إِسْحَقَ وَيَعْقُوبَ * وَيَسُودُونَ عَلَيْهَا * وَأُكَثِّرُهُمْ فَلَا يَقِلُّونَ * وَأُقِيمُ لَهُمْ عَهْدًا أَبَدِيًّا لِأَكُونَ لَهُمْ
35 إِلَهًا وَهُمْ يَكُونُونَ لِي شَعْبًا * وَلَا أُحَرِّكُ أَيْضًا شَعْبِي إِسْرَائِيلَ مِنَ الْأَرْضِ الَّتِي أَعْطَيْتُهُمْ إِيَّاهَا *

* الْفَصْلُ الثَّالِثُ *

1 * أَيُّهَا الرَّبُّ الضَّابِطُ الْكُلِّ إِلَهَ إِسْرَائِيلَ * النَّفْسُ فِي الضَّوَائِقِ وَالرُّوحُ مِنَ النَّصَبَاتِ صَرَخَتْ
2 إِلَيْكَ * اسْتَجِبْ يَا رَبُّ وَارْحَمْ لِأَنَّكَ إِلَهٌ رَحِيمٌ أَنْتَ * فَارْحَمْ لِأَنَّا أَخْطَأْنَا قُدَّامَكَ * لِأَنَّكَ أَنْتَ
3 دَائِمٌ أَبَدًا وَنَحْنُ هَالِكُونَ أَبَدًا *

Quemadmodum locutus fueras per ser- 28
vum tuum Mosen, quâ die præcepisti ei
ut scriberet legem tuam coram filiis Is-
raelis, dicens; Nisi vocem meæ audie- 29
veritis, tremor magnus ac multus pro-
cul amandabit vos inter gentes quò vos
dispergam: Novi enim eos non audi- 30
turos me, quòd populus sit duræ cervi-
cis. Verùm resipiscent in captivitate 31
sua, & cognoscent me esse Dominum
Deum ipsorum; ac tum indam eis cor
& aures audientes, Et laudabunt me 32
in terra captivitatis suæ, & recordá-
buntur nominis mei, Et revertentur à 33
dorso suo duro & ab operibus suis im-
probis, eò quòd recordaturi sint vias
majorum suorum qui peccaverunt co-
ram Domino: Et reducam eos ad ter- 34
ram pro qua juravi majoribus eorum
Abrahamo, Isaaco, & Jacobo, eáque
potientur: & multiplicabo eos ita ut
non minuantur. Et statuam eis pa- 35
ctum sempiternum, ut sim ipsis Deus,
& ipsi sint mihi populus: neque amo-
vebo amplius populum meum Israelem
à terra quam dedero eis.

CAP. III.

O Domine omnia tenens, Deus Israe- 1
lis, anima in angustiis depressa &
spiritus è molestiis ad te clamat. Ex- 2
audi ô Domine, & miserere; quia Deus
es misericors: miserere inquam, quia
peccavimus coram te. Tu enim perse- 3
veras in æternum, nos verò in perpetuò
perimus.

Versio VULG. LAT.

4 Domine omnipotens, Deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel, & filiorum ipsorum, qui peccaverunt ante te, & non audierunt vocem Domini Dei sui, & agglutinata sunt nobis mala. Noli meminisse iniquitatum 5 patrum nostrorum, sed memento manûs tuæ, & nominis tui in tempore isto: Quia tu es Dominus Deus noster, & 6 tui in tempore isto: Quia tu es Dominus Deus noster, & 7 laudabimus te, Domine: Quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris, & ut invocemus nomen tuum, & laudemus te in captivitate nostra, quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccaverunt ante 8 te. Et ecce nos in captivitate nostra sumus hodiè, quâ nos dispersisti in improperium, & in maledictum, & in peccatum, secundùm omnes iniquitates patrum nostrorum, 9 qui recesserunt à te, Domine Deus noster. Audi, Israel, mandata vitæ: auribus percipe, ut scias prudentiam. Quid est Israel quòd in terra inimicorum es? In- 10 veterâsti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis: deputatus es cum descendentibus in infernum. De- 11 reliquisti fontem sapientiæ. Nam si in via Dei ambulâsses, habitâsses utique in pace sempiterna. Disce ubi sit 12 prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus: ut scias simul ubi sit longiturnitas vitæ & victus, ubi sit lumen oculo- 13 rum, & pax. Quis invenit locum ejus? & quis intravit 14 in thesauros ejus? Ubi sunt principes Gentium, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

4 Κύριε παντοκράτωρ ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, ἄκουσον δὴ τῆς δεήσεως τῶν τεθνηκότων Ἰσραὴλ, καὶ υἱῶν τῶν ἁμαρτησάντων ἐναντίον σου, οἳ οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς (γ) σου Θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἐκολλήθη ἡμῖν τὰ κακά. 5 Μὴ μνησθῇς ἀδικιῶν πατέρων ἡμῶν, ἀλλὰ μνήσθητι χειρός σου καὶ 6 ὀνόματός σου ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ. Ὅτι σὺ κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ 7 αἰνέσομέν σε κύριε. Ὅτι διατέτακας τὸν φόβον σου ἐπὶ καρδίαν ἡμῶν, (δ) καὶ ὀνομαζώμεθα τὸ ὄνομά σου· καὶ αἰνέσομέν σε ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἡμῶν, ὅτι ἀπεστρέψαμεν (ε) ἀπὸ καρδίας ἡμῶν πᾶσαν 8 ἀδικίαν πατέρων ἡμῶν, τῶν ἡμαρτηκότων ἐναντίον σου. Ἰδοὺ ἡμεῖς σήμερον ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἡμῶν, ᾗ διεσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ εἰς ὀνειδισμὸν, καὶ εἰς ἀρὰν, καὶ εἰς ὄφλημα κατὰ πάσας (ζ) τὰς ἀδικίας πατέρων ἡμῶν, 9 οἳ ἀπέστησαν ἀπὸ κυρίου Θεοῦ ἡμῶν. Ἄκουε Ἰσραὴλ ἐντολὰς ζωῆς, 10 ἐνωτίσασθε γνῶναι φρόνησιν. Τί ὅτι Ἰσραὴλ ;(η) τί ὅτι ἐν γῇ τῶν 11 ἐχθρῶν εἶ; Ἐπαλαιώθης ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, συνεμιάνθης τοῖς νε- 12 κροῖς, προσελογίσθης μετὰ τῶν εἰς ᾅδου, Ἐγκατέλιπες τὴν πηγὴν τῆς 13 σοφίας. Τῇ ὁδῷ τοῦ Θεοῦ οὐ ἐπορεύθης, κατῴκεις ἂν ἐν εἰρήνῃ τὸν (δ) αἰῶνα. Μάθε ποῦ ἐστι φρόνησις, ποῦ ἰσχὺς, ποῦ σύνεσις, 14 τοῦ γνῶναι ἅμα ποῦ μακροβίωσις καὶ ζωὴ, ποῦ φῶς ὀφθαλμῶν καὶ 15 εἰρήνη. Τίς εὗρε τὸν τόπον αὐτῆς, καὶ τίς εἰσῆλθεν εἰς τοὺς θησαυ- 16 ροὺς αὐτῆς; Ποῦ εἰσιν οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, καὶ οἱ κυριεύοντες τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς,

MS. A. (γ) θεοῦ αὐτῶν, καὶ προσεκολλήθη (δ) τῶ ὀνειδισμῶ (ε) ἐπὶ καρδίαν (ζ) ἀδικίας (η) ὅτι ἐν τῇ γῇ (θ) αἰῶνα χρόνον.

Domine omnipotens Deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel, & filiorum ebrum, qui peccaverunt ante te, qui non audierunt vocem (b) tuam Dei sui: & agglutinata sunt nobis mala. Noli meminisse iniquitatum patrum nostrorum: sed memento manûs tuæ, & nominis tui in tempore isto. Quia tu es Dominus Deus noster: & laudabimus te, Domine: Quia propter hoc dedisti timorem tuum in cor nostrum, (c) & ut invocemus nomen tuum. Et laudabimus te in captivitate nostra: quia avertimus (d) à corde nostro omnem iniquitatem patrum nostrorum, qui peccaverunt ante te. Ecce nos hodiè in transmigratione nostra, (*) quò nos dispersisti illuc in improperium, & in maledictum, & in debitum secundùm omnes iniquitates patrum nostrorum: qui discesserunt à Domino Deo nostro. Audi, Israel, mandata vitæ: auscultate ut sciatis prudentiam. Quid est Israel; (e) quid, quòd in terra inimicorum es? Inveterâsti in terra aliena: coinquinatus es cum mortuis: deputatus es cum iis qui in infernum: Dereliquisti fontem sapientiæ. In via Dei si ambulâsses; habitâsses utique in pace in seculum. Disce, ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus; ut scias simul, ubi sit longiturnitas vitæ, & victus; ubi sit lumen oculorum, & pax. Quis invenit locum ejus? & quis intravit in thesauros ejus? Ubi sunt principes gentium, & qui dominantur bestiis, quæ sunt super terram,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Domine omnipotens Deus Israelis, audi orationem eorum qui mortui sunt in Israele, filiorúmque eorum qui peccârunt in conspectu tuo, nec obtemperârunt voci Domini Dei sui, hæserúntque nobis maledictiones & mala. Noli meminisse iniquitatum errorúmq; patrum nostrorum, sed memento hoc tempore manûs nominisque tui: Quia tu Domine, Deus noster es, & laudabimus te Domine. Propterea enim posuisti timorem tui in cordibus nostris, ut invocemus & laudemus nomen tuum sanctum in captivitate nostra, quia convertisti in cor nostrum omnia mala & iniquitates patrum nostrorum qui peccârunt coram te. Et ecce nos hodie in captivitate nostra *sumus*, quò nos dispersisti, in maledictionem, & opprobrium, & ignominiam, & reatum, secundùm omnes errores & iniquitates patrum nostrorum, qui defecerunt à te, Domine Deus noster. Audite Israel præcepta vitæ, & ausculta ut intelligas prudentiam & sapientiam. Quid est, Israel, quòd in terra hosticâ inveterâsti; Et in terra peregrinâ inquinatus es? computatus es cum mortuis, cum descendentibus ad inferos? Quòd reliquisti fontem sapientiæ: Si ambulâsses in via Domini, habitâsses in pace tempus seculi seculorum. Disce ubi sit sapientia, ubi robur, ubi intelligentia, ut pariter discas ubi sit dierum vitæ extensio, ubi vita, & ubi oculorum lumen, & pax, Quis invenit locum ejus, aut quis ingressus est in penetralia thesauri ejus? Ubi sunt principes seculi, & qui dominantur feris terræ?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

O Domine omnipotens, Deus Israelis, audi orationem mortuorum Israelis, & filiorum in te peccantium, qui non auscultaverunt voci Dei sui, unde hæc mala nobis adhæruerunt. Ne memineris perversitatum majorum nostrorum, sed manûs tuæ nominisque tui memineris hoc tempore: Quia tu es Dominus Deus noster, téque laudabimus O Domine. Hac enim de causa timorem tuum indidisti cordi nostro, ut invocaremus nomen tuum, téq; celebraremus in exilio nostro; quippe qui abdicaverimus à cordibus nostris omnem perversitatem majorum nostrorum qui peccaverunt coram te. Ecce nos hodie in exilio nostro quò dissemináſti nos, sumus improperio execrationi & sententiæ, pro cunctis perversitatibus majorum nostrorum qui recesserunt à Domino Deo nostro. Audi O Israel mandata vitæ, auscultate ut scientiam addiscatis. Unde est Israel quòd in terra hostili verseris, consenueris in terra aliena, Mortuis contaminatus sis, annumeratus cum his qui sunt in inferis? Deseruisti fontem sapientiæ, In via Dei non ambulavisti: in tranquillitate degissent perpetuo tempore. Disce ubi sit scientia, ubi sit fortitudo, ubi sit intelligentia; ut simul scias ubi sit longitudo dierum ac vita, ubi sit lumen oculorum & tranquillitas. Quis invenit locum ejus, & quis ingressus est in thesauros ejus? ubi sunt principes gentium, & ii qui dominantur bestiis quæ extant super terram?

Versio VULG. LAT.

17 Qui in avibus cœli ludunt, Qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? qui argentum fabricant & so-
19 liciti sunt, nec est inventio operum illorum? Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alii loco
20 eorum suerexerunt. Juvenes viderunt lumen, & habitaverunt super terram: viam autem disciplinæ ignora-
21 verunt, Neque intellexerunt semitas ejus, neque filii eorum susceperunt eam, à facie ipsorum longè facta est:
22 Non est audita in terra Chanaan, neque visa est in
23 Theman. Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores Merrhæ, & Theman, & fabulatores, & exquisitores prudentiæ & intelligentiæ: viam autem sapientiæ nescierunt, neque commemorati
24 sunt semitas ejus. O Israel, quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus! Magnus est, & non ha-
25 bet finem: excelsus & immensus. Ibi fuerunt gigantes
26 nominati illi, qui ab initio fuerunt, staturâ magnâ,
27 scientes bellum. Non hos elegit Dominus, neque vi-
28 am disciplinæ invenerunt: propterea perierunt. Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt pro-
29 pter suam infipientiam. Quis ascendit in cœlum, & ac-
30 cepit eam, & eduxit eam de nubibus? Quis transfretavit mare, & invenit illam? & attulit illam super aurum electum?

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

17 Οἱ ἐν τοῖς ὀρνέοις τ ὐρανῦ ἐμπαίζοντες, κ τὸ ἀργύριον θησαυρίζοντες, κ τὸ χρυσίον ᾧ ἐπιποίθασιν ἄνθρωποι, κ ὐκ ἔστι τέλος
18 τ κτήσεως αὐτῶν; Ὅτι οἱ τὸ ἀργύριον πλάττοντες κ μεριμ-
19 νῶντες, κ ὐκ ἔστιν ὑξιάσεως τ ἔργων αὐτῶν. Ἠφανίσθησ, κ εἰς ἅδου κατέβησ, κ ἄλλοι (ι) ἀντ' αὐτῶν. Νεώτεροι
20 εἶδον φῶς, κ κατῴκησ ἐπὶ τῆς γῆς, ὁδὸν δ δικαίωμα ὐκ ἔγνωσ,
21 Οὐδὲ ἐπέβαν τρίβους αὐτῆς, ὐδὲ ἀντελάβοντο αὐτῆς. οἱ υἱοὶ
22 αὐτῶν ἀπὸ τ ὁδῦ αὐτῶν πόρρω ἐγένθησαν. Οὐδὲ ἠκούσθη ἐν
23 Χαναὰν, ὐδὲ ὤφθη ἐν Θαιμάν. (*)Οὔτε υἱοὶ Ἀγαρ οἱ ἐκζητοῦντες τ ζύτησιν οἱ ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ἔμποροι τῆς Μερρὰν, κ Θαιμὰν, κ οἱ μυθολόγοι, κ οἱ ἐκζητηταὶ τῆς συνέσεως, (κ) ὁδὸν δ σο-
24 φίας ὐκ ἔγνωσ, ὐδὲ ἐμνήθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς. Ὦ Ἰσραὴλ, ὡς μέγας ὁ οἶκ τῦ θεῦ; κ ἀπεμέτρησ ὁ τόπ τ κτήσεως
25 αὐτῦ; Μέγας, κ ὐκ ἔχει τελευτὴν, ὑψηλὸς κ ἀμέτρητος.
26 Ἐκεῖ (λ) ἐγενήθησαν οἱ γίγαντες οἱ ὀνομασοὶ, (μ) ἀπ' ἀρχῆς
27 γεγενημένοι συμμάχοι, ἐπισάμενοι πόλεμον. Οὐ τούτ ἐξελέξατο
28 ὁ θεὸς, ὐδὲ ὁδὸν ἐπίστωσαν τῇ ἰσχύι αὐτοῖς. καὶ ἀπώλοντο Παρὸ
29 τὸ μὴ ἔχειν φρόνησιν, ἀπώλοντο διὰ τ ἀβουλίαν αὐτῶν. Τίς ἀνέβη εἰς τ ὑψηλὸν, κ ἔλαβεν αὐτὴν, κ κατεβίβασεν αὐτὴν
30 ἀπ τ νεφελῶν; Τίς διέβη πέραν τ θαλάσσης, κ εὗρεν αὐτὴν, κ οἴσει αὐτὴν χρυσίν ἐκλεκτῦ;

MS.A. (ι)ἀνταναίσησαν (*) Οὔτε(κ)ὁδὸν τῆς σοφίας(λ)ἐγενήθησαν (μ) οἱ ἀπ'

Qui in avibus cœli ludunt, & argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? Qui enim argentum fabricant & solicitisunt, nec est inventio operum illorum. Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt: & alii loco eorum exurrexerunt. Juvenes viderunt lumen, & habitaverunt super terram: viam autem scientiæ ignoraverunt, Neque intellexerunt semitas ejus: neque susceperunt eam filii eorum: à via ipsorum longè (f) facti sunt. Neq; audita est in Chanaan: neq; visa est in Thæman: Filii quoq; Agar exquirentes prudentiã, (g) qui super terr negotiatores Merran, & Thaman, & fabulares, et exquisitores intelligentiæ: viã autem sapientiæ nescierunt: neq; commemorati sunt semitas ejus. O Israel, quàm magna est domus Dei: & ingens locus possessionis ejus: Magnus est, & non habet finem; excelsus, & immensus. Ibi fuerunt gigantes nominati, qui ab initio fuerunt staturâ magnâ, scientes bellum. Non hos elegit Deus: neque viam scientiæ dedit eis: & perierunt, Eò quòd non haberent prudentiam: perierunt propter temeritatem suam. Quis ascendit in cœlum, & accepit eam, & deduxit eam de nubibus? Quis transfretavit mare, & invenit illam; (b) & afferet eam auro electo?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 * ܕܡܫܚܩܝܢ ܒܛܝܪ̈ܐ ܕܫܡܝܐ ܘܟܣܦܐ ܕܓܢܙܝܢ ܘܕܒܗ ܒܢ̈ܝ ܐܢܫܐ ܘܠܝܬ ܗܝ ܣܘܦܗ ܕܒܝܕ̈ܐ
18 ܕܒܢ̈ܝ ܐܢܫܐ ܗܢ ܕܥܒ̈ܕܝܢ ܟܣܦܐ ܘܡܬܬܪ̈ܥܝܢ ܒܗ ܘܠܝܬ ܡܫܟܚ ܥܒ̈ܕ̈ܝܗ. * ܘܐܝܟ ܕܡܬ̈ܝ ܐܢܫ ܘܢ̈ܚܬ ܠܫܐܘܠ
19 ܘܐܚܪ̈ܢ ܩܡ̈ܝ ܐܝܟ ܕ̈ܝܢ ܕܐ̈ܝ ܒܥ̈ܕ̈ܝ ܐܢ̈ܫ ܘܐ̈ܚ̈ܪ̈ܢ ܩܡ̈ܝ ܒܐ̈ܬܪ̈ܗ. * ܘܚ̈ܙ̈ܝ ܫܦ̈ܝ ܢ̈ܗܪ̈ܐ ܘܝ̈ܬ̈ܒ̈ܝ ܒܐ̈ܪ̈ܥܐ
20 ܘܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕܩܫ̈ܬ̈ܐ ܠܐ ܝ̈ܕ̈ܥ̈ܝ ܘܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕܢ̈ܬ̈ܪ̈ܐ ܠܐ ܝ̈ܕ̈ܥ̈ܝ ܒܗ. * ܒ̈ܢ̈ܝ ܒ̈ܢ̈ܝ ܠܐ ܝ̈ܕ̈ܥ̈ܝ ܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕܫܦ̈ܝ ܘܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ
21 ܕܢ̈ܬ̈ܪ̈ܐ ܠܐ ܝ̈ܕ̈ܥ̈ܝ ܒܗ : * ܘܠܐ ܡ̈ܛ̈ܝ ܠܗ ܠܐ ܫ̈ܡ̈ܥ̈ܝ ܘܠܐ ܫ̈ܟ̈ܚ̈ܝ ܠܗ ܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕܫ̈ܒ̈ܝ ܠܗ.
22 ܘܠܐ ܐ̈ܫ̈ܬ̈ܡ̈ܥ̈ ܒ̈ܐ̈ܪ̈ܥܐ ܕܟ̈ܢ̈ܥ̈ܢ ܘܠܐ ܐ̈ܬ̈ܚ̈ܙ̈ܝ ܒ̈ܬ̈ܝ̈ܡ̈ܢ. * ܘܠܐ ܒ̈ܢ̈ܝ ܗ̈ܓ̈ܪ̈ ܕ̈ܡ̈ܒ̈ܥ̈ܝ ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ
23 ܘܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܫ̈ܬ̈ܟ̈ܚ̈ ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܘܠܐ ܝ̈ܕ̈ܥ̈ ܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܫ̈ܬ̈ܟ̈ܚ̈ ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ
ܘܠܐ ܐ̈ܫ̈ܬ̈ܡ̈ܥ̈ ܒ̈ܐ̈ܪ̈ܥܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܘܠܐ ܐ̈ܬ̈ܚ̈ܙ̈ܝ ܒ̈ܬ̈ܝ̈ܡ̈ܢ ܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܫ̈ܬ̈ܟ̈ܚ̈ ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ
ܘܠܐ ܐ̈ܫ̈ܬ̈ܡ̈ܥ̈ ܒ̈ܐ̈ܪ̈ܥܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܘܠܐ ܐ̈ܬ̈ܚ̈ܙ̈ܝ ܒ̈ܬ̈ܝ̈ܡ̈ܢ ܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܫ̈ܬ̈ܟ̈ܚ̈ ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ
24 ܘܠܐ ܐ̈ܫ̈ܬ̈ܡ̈ܥ̈ ܒ̈ܐ̈ܪ̈ܥܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܘܠܐ ܐ̈ܬ̈ܚ̈ܙ̈ܝ ܒ̈ܬ̈ܝ̈ܡ̈ܢ ܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܫ̈ܬ̈ܟ̈ܚ̈ ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ
25
26 ܘܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܫ̈ܬ̈ܟ̈ܚ̈ ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܘܠܐ ܐ̈ܬ̈ܚ̈ܙ̈ܝ ܒ̈ܬ̈ܝ̈ܡ̈ܢ ܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܫ̈ܬ̈ܟ̈ܚ̈ ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ
27 ܘܠܐ * ܐ̈ܫ̈ܬ̈ܡ̈ܥ̈ ܒ̈ܐ̈ܪ̈ܥܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܘܠܐ ܐ̈ܬ̈ܚ̈ܙ̈ܝ ܒ̈ܬ̈ܝ̈ܡ̈ܢ ܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܫ̈ܬ̈ܟ̈ܚ̈ ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ
ܘܠܐ ܐ̈ܫ̈ܬ̈ܡ̈ܥ̈ ܒ̈ܐ̈ܪ̈ܥܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܘܠܐ ܐ̈ܬ̈ܚ̈ܙ̈ܝ ܒ̈ܬ̈ܝ̈ܡ̈ܢ ܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܫ̈ܬ̈ܟ̈ܚ̈ ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ
28 ܘܠܐ ܐ̈ܫ̈ܬ̈ܡ̈ܥ̈ ܒ̈ܐ̈ܪ̈ܥܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܘܠܐ ܐ̈ܬ̈ܚ̈ܙ̈ܝ ܒ̈ܬ̈ܝ̈ܡ̈ܢ ܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܫ̈ܬ̈ܟ̈ܚ̈ ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ
29
30 ܘܠܐ ܐ̈ܫ̈ܬ̈ܡ̈ܥ̈ ܒ̈ܐ̈ܪ̈ܥܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ ܘܠܐ ܐ̈ܬ̈ܚ̈ܙ̈ܝ ܒ̈ܬ̈ܝ̈ܡ̈ܢ ܐ̈ܪ̈ܚ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܫ̈ܬ̈ܟ̈ܚ̈ ܒ̈ܝ̈ܢ̈ܐ ܕ̈ܡ̈ܬ̈ܒ̈ܥ̈ ܚ̈ܟ̈ܡ̈ܬ̈ܐ

Qui volucribus cœli illudunt, & argentum thesauris reponunt, aurúmque cui fidunt homines, nec est ipsis divitiarum terminus? Qui pecuniam acquirunt & solicitudinem de ea susciplunt, nec est numerus operibus ipsorum; Exterminati sunt; & ad inferos descenderunt, surrexerúntque alii loco ipsorum. Viderunt juvenes lucem, & habitárunt in terra, viam autem intelligendæ sapientiæ non noverunt. Semitas ejus non intellexerunt, nec ipsã arripuerunt, filii ipsorum à via ejus defecerunt, & prævaricati sunt. Non est audita in Canaan, nec visa in Teman: Nec inter Agarenos, qui intelligentiam quæ in terra est, quærunt; Mercatores Murath & Teman, qui fabulas narrant, investigantes & quærentes intelligentiam, viam tamen sapientiæ non noverunt, nec assecuti sunt semitas ejus. O Israel, quàm magna est domus Domini Dei, longúsque & latus locus possessionis ejus! Neque finem habet, altus & immensuratus; Ibi nati sunt gigantes illi famosi ab initio, qui valdè magni fuerunt bellandíque periti. Hos non elegit Deus, nec dedit eis viam sapientiæ: sed perierunt quòd non esset in eis sapientia, & intelligentia, Inopiâ consilii interierunt, quod in eis consideratio non esset. Quis ascendit in cœlum, & acceptam detraxit è nubibus? Aut trajecit extrema maris latera, & inventam eam eduxit instar auri eximii?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

17 * اَلَّذِينَ يَلْعَبُونَ بِطُيُورِ السَّمَاءِ • وَيَكْنِزُونَ اَلْفِضَّةَ وَالذَّهَبَ الَّتِي بِهَا يَثِقُ اَلْبَشَرُ وَلَيْسَ نِهَايَةٌ
18 لِغِنَيَتِهِمْ * لِأَنَّ اَلَّذِينَ يَصُوغُونَ اَلْفِضَّةَ وَيَهْتَمُّونَ بِهَا وَلَيْسَ فَحْصٌ لِأَعْمَالِهِمْ * بَادُوا وَإِلَى
19 اَلْجَحِيمِ نَزَلُوا • وَآخَرُونَ قَامُوا عِوَضَهُمْ * شُبَّانٌ رَأَوُا نُورًا وَسَكَنُوا عَلَى اَلْأَرْضِ • طَرِيقَ
20 اَلْفِطْنَةِ مَا عَرَفُوهَا * وَلَمْ يَفْهَمُوا سُبُلَهَا • وَلَمْ تُذْرِكْهَا بَنُوهُمْ • صَارُوا بَعِيدًا مِنْ طَرِيقِهِمْ •
21 * مَا سُمِعَ فِي كَنْعَانَ • وَلَا ظَهَرَ فِي تَامَانَ * وَلَا بَنُو هَاجَرَ اَلَّذِينَ يَطْلُبُونَ اَلْفَهْمَ اَلَّذِينَ
22 23 عَلَى اَلْأَرْضِ • تِجَارُ مَرَّانَ وَتَامَانَ وَاَلْحَرِفُونَ وَطَالِبِي اَلْفَهْمِ لَمْ يَعْرِفُوا طَرِيقَ اَلْحِكْمَةِ وَلَا
ذَكَرُوا سُبُلَهَا * وَآهٍ يَا إِسْرَائِيلُ مَا أَعْظَمَ بَيْتَ اَللَّهِ وَأَطْوَلَ بَيْتَ قُنْيَتِهِ * عَظِيمٌ وَلَيْسَ
24 25 لَهُ نِهَايَةٌ • مُرْتَفِعٌ وَغَيْرُ مُقَيَّسٍ * هُنَاكَ صَارَتِ اَلْجَبَابِرُ اَلْمُسَمَّوْنَ اَلَّذِينَ مُنْذُ اَلْبَدْءِ
26 صَارُوا عُظَمَاءَ عَارِفِينَ بِاَلْحَرْبِ * وَلَيْسَ اِخْتَارَ اَللَّهُ هَؤُلَاءِ وَلَا أَعْطَاهُمْ طَرِيقَ اَلْفِطْنَةِ •
27 28 * فَهَلَكُوا مِنْ أَنْ لَا يَكُونَ لَهُمْ عِلْمًا • وَهَلَكُوا لِأَجْلِ عَدَمِ رَأْيِهِمْ * مَنْ صَعِدَ
29 إِلَى اَلسَّمَاءِ فَأَخَذَهَا وَأَنْزَلَهَا مِنَ اَلسُّحُبِ * مَنْ جَازَ عِبْرَ اَلْبَحْرِ فَوَجَدَهَا وَيُسَاوِيهَا بِاَلذَّهَبِ
30 اَلْمُخْتَارِ •

Qui illudunt volucribus cœli, & condunt argentum & aurum quibus fidunt mortales, quorum acquisitioni nullus est modus? Nam qui fabrefacinnt argentum, & in eo sollicitè sunt, quorum opera pervestigari nequeunt; Perierunt, & ad inferos descenderunt, aliique pro eis surrexerunt, Juvenes qui viderunt lucem, & habitaverunt super terram. Viam prudentiæ non cognoverunt, Neque intellexerunt semitas ejus, neque assecuti sunt eas filii eorum, procul abfuerunt è via eorum: Non est audita in Canaan, neque conspecta in Theman: Neque Hagareni investigatores intelligentiæ, qui sunt super terram, mercatores Meran & Theman, deliratores, & exploratores prudentiæ, non cognoverunt viam sapientiæ, neque recordati sunt calles ejus. Heu ô Israel, quàm ingens est domus Dei, & ampla domus possessionis ejus! Ingens est & infinita, alta est & immensa. Ibi extiterunt gigantes illi celeberrimi, qui inde à primordiis magni fuerunt, belli periti: Non hos elegit Deus, neque tradidit eis viam prudentiæ: Sed perierunt eò quòd caverent scientiâ, & perierunt inopiâ mentis suæ. Quis ascendens in cœlum accepit eam, & deduxit eam è nubibus? Quis trajecit litus maris & invenit eam? sanè æquiparavet eam auro electissimo.

Versio VULG. LAT.

31 Non est qui possit scire vias ejus, neque qui exquirat
32 semitas ejus: Sed qui scit universa, novit eam, & ad-
invenit eam prudentiâ suâ: qui præparavit terram
in æterno tempore, & replevit eam pecudibus, &
33 quadrupedibus: Qui emittit lumen, & vadit: & vo-
34 cavit illud, & obêdit illi in tremore. Stellæ autem de-
35 derunt lumen in custodiis suis, & lætatæ sunt: Vocatæ
sunt; & dixerunt; Adsumus: & luxerunt ei cum jucun-
36 ditate, qui fecit illas. Hic est Deus noster, & non æsti-
37 mabitur alius adversùs eum. Hic adinvenit omnem vi-
am disciplinæ, & tradidit illam Jacob puero suo, & Is-
38 rael dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum ho-
minibus conversatus est.

CAP. IV.

1 Hic liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in æternum:
omnes qui tenent eam, pervenient ad vitam: qui autem
2 dereliquerunt eam, in mortem. Convertere Jacob, &
apprehende eam, ambula per viam ad splendorem ejus
3 contra lumen ejus. Ne tradas alteri gloriam tuam, &
4 dignitatem tuam genti alienæ. Beati sumus Israel: quia
5 quæ Deo placent, manifesta sunt nobis. Animæquior esto,
6 populus Dei, memorabilis Israel: Venundati estis Gen-
tibus non in perditionem: sed propter quòd in ira ad ira-
cundiam provocâstis Deum, traditi estis adversariis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

31 Οὐκ ἔστιν ὁ γινώσκων τὴν ὁδὸν αὐτῆς, οὐδὲ ὁ ἐνθυμούμενος τὴν τρίβον
32 αὐτῆς. Ἀλλ' ὁ εἰδὼς τὰ πάντα γινώσκει αὐτά, εὗρεν αὐτὰ
τῇ συνέσει αὐτοῦ. ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον,
33 ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων. Ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ
34 πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ. Οἱ δὲ
35 ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν, καὶ (a) εὐφράνθησαν· Ἐκά-
λεσεν αὐτούς, καὶ εἶπον, Πάρεσμεν· (b) ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης
36 τῷ ποιήσαντι αὐτούς. Οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος
37 πρὸς αὐτόν. Ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν
Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ (c) ὑπ' αὐτοῦ.
38 Μετὰ τοῦτο (d) ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις συναν-
στράφη.

MS. A. (a) ἠυφράνθησαν· (b) καὶ ἔλαμψαν (c) αὐτοῦ. (d) ἐπὶ γῆς

ΚΕΦ. Δ'.

1 Αὕτη ἡ βίβλος τῶν προσταγμάτων τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ νόμος ὁ ὑπάρχων
εἰς τὸν αἰῶνα. πάντες οἱ κρατοῦντες (a) αὐτὴν, εἰς ζωὴν· οἱ δὲ κα-
2 ταλείποντες αὐτὴν, ἀποθανοῦνται. Ἐπίστρεψον Ἰακὼβ, καὶ ἐπιλαβοῦ
αὐτῆς, πόρευσον πρὸς τὴν λαμψιν κατέναντι τοῦ φωτὸς αὐτῆς.
3 Μὴ δῷς ἑτέρῳ τὴν δόξαν σου, καὶ τὰ συμφέροντά σου ἔθνει ἀλλοφύλῳ.
4 Μακάριοι ἐσμὲν Ἰσραὴλ, ὅτι τὰ ἀρεστὰ (b) τοῦ θεοῦ ἡμῖν γνωστά ἐστιν.
5 6 Θαρσεῖτε λαός μου, μνημόσυνον Ἰσραήλ. Ἐπράθητε τοῖς ἔθνε-
σιν οὐκ εἰς ἀπώλειαν, διὰ (c) τὸ παροργίσαι ὑμᾶς τὸν θεόν· παρε-
πόθητε τοῖς ὑσεναντίοις.

MS. A. (a) αὐτῆς, (b) τῷ θεῷ (c) τὸ παροργίσαι ἡμᾶς

Non est qui sciat viam ejus: nec qui excogitet 31
semitam ejus. Sed, qui scit universa, novit eam: 32
adinvenit eam intellectu suo. Qui præparavit
terram in æternum tempus, replevit eam jumen-
tis quadrupedibus: Qui mittit lumen, & vadit: 33
vocavit illud; & obedivit illi in tremore:
Stellæ autem fulserunt in custodiis suis, & le- 34
tatæ sunt: Vocavit eas; & dixerunt; Adsu- 35
mus: luxerunt cum jucunditate ei, qui fecit
illas: Hic est Deus noster: non æstimabi- 36
tur alius ad eum. Adinvenit omnem viam 37
scientiæ, & dedit eam Jacob puero suo, &
Israel dilecto suo. Post hoc in terra visus est, 38
& cum hominibus conversatus est.

CAP. IV.

Hic liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in 1
æternum. Omnes, qui tenent eam; ad vitam:
qui autem dereliquerint eam; morientur. Con- 2
vertere, Jacob, & apprehende eam: ambula
per viam ad splendorem contra lumen ejus. Ne 3
tradas alteri gloriam tuam, & quæ conferunt
tibi, genti alienæ. Beati sumus, Israel: quia 4
quæ Deo placent, manifesta sunt nobis. Confidite, 5
populus meus, memoriale Israel. Venundati 6
estis gentibus non in perditionem: eò quòd ad
iracundiam provocâstis Deum; traditi estis
adversariis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* Nec est qui noverit viam ejus, aut ex- 31
cogitet semitam ejus. Sed qui novit 32
omnia, ipse novit eam, invenit eam sa-
pientiâ suâ: Qui stabilivit terram in se-
culum seculorum, implevítque quadru-
pedibus. Qui mittit lucem & vadit: Et 33
vocat eam, dictóque ei obsequitur cui
respondet terra tremore. Stellæ autem 34
in suis locis luxerunt & lætitiâ affectæ
sunt, Quas cùm vocat, dicunt; Ecce 35
nos: Lucent, cum lætitiâ ei qui fecit
ipsas. Hic Deus est, nec alius præter 36
ipsum, nec æstimabitur alius præ eo. Hic 37
is est qui invenit totam viam sapientiæ,
dedítque eam Jacobo servo suo, & Is-
raeli dilecto suo. Et post hæc ostendit se 38
in terra, & apparuit: & inter homines
versatus est.

* ? * مملم *

CAP. IV.

* Hic est liber memorialis præceptorum 1
Dei, & lex quæ in æternum manet: Quæ
in vitam erit eis qui ipsam retinent; qui
autem ipsam deserunt, morientur. Re- 2
spice Jacob, & sectare eam, & retine, & 3
incede viam ipsius ad splendorem lucis
ejus. Noli alii dare laudem & gloriam
tuam: Nec bonum quod tibi conducit, 4
populo peregrino. Beatos nos, Beatum
te Israel: novimus enim id quod Deo
nostro placet. Consolamini populus Dei, 5
memoria Israelis *durat*. Venditi enim 6
estis Gentibus; non ut pereatis, sed quia
irritâstis Deum, traditi estis hostibus
vestris.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

31 * مَنْ هُوَ العَارِفُ لِطَرِيقِهَا · وَلَا المُتَفَكِّرُ فِي سَبِيلِهَا * لَكِنِ العَالِمُ بِكُلِّ شَيْءٍ يَعْرِفُهَا · وَجَدَهَا
32 بِفَهْمِهِ الَّذِي هَيَّأَ الأَرْضَ إِلَى الدَّهْرِ زَمَانًا · مَلَأَهَا مِنَ الدَّوَابِّ ذَوَاتِ الأَرْبَعِ قَوَائِمَ * المُرْسِلُ نُورَهُ
33 فَيَسِيرُ · دَعَاهُ فَأَطَاعَهُ بِرِعْدَةٍ * وَالكَوَاكِبُ أَسْرَجَتْ فِي مَحَارِسِهَا وَفَرِحُوا · دَعَاهُمْ فَقَالُوا مَا نَحْنُ ·
34 * وَأَسْرَجُوا بِسُرُورٍ لِخَالِقِهِمْ · * الأَصْحَاحُ الرَّابِعُ وَالثَّلَاثُونَ · * هٰذَا إِلٰهُنَا لَا يُحْسَبُ
35 مَعَهُ آخَرُ * هٰذَا وَجَدَ كُلَّ طَرِيقِ الفِطْنَةِ · وَأَعْطَاهَا لِيَعْقُوبَ عَبْدِهِ وَلِإِسْرَائِيلَ الحَبُوبِ مِنْهُ * وَمِنْ
36 بَعْدِ هٰذَا عَلَى الأَرْضِ ظَهَرَ وَتَصَرَّفَ مَعَ البَشَرِ · * الفَصْلُ الرَّابِعُ ·

* هٰذَا سِفْرُ أَوَامِرِ اللهِ وَالنَّامُوسُ البَاقِي إِلَى الأَبَدِ · جَمِيعُ المُمْسِكِينَ بِهِ لِلْحَيَاةِ · وَالَّذِينَ يَتْرُكُونَهُ
1 يَمُوتُونَ * اِرْجِعْ يَا يَعْقُوبُ وَاقْبَلْهُ · أَسْلُكْ فِي الإِشْرَاقِ بِإِزَاءِ نُورِهِ * لَا تُعْطِ مَجْدَكَ لِآخَرَ ·
2 وَمُوَافَقَاتِكَ لِأُمَّةٍ غَرِيبَةٍ * مَغْبُوطُونَ نَحْنُ يَا إِسْرَائِيلُ · لِأَنَّ مَرْضَاةَ اللهِ هِيَ لَنَا مَعْلُومَةٌ ·
3 * تَقَوَّ يَا شَعْبِي ذِكْرَ إِسْرَائِيلَ * أُبِعْتُمْ لِلأُمَمِ لَيْسَ لِلْهَلَاكِ · مِنْ أَجْلِ أَنَّكُمْ أَغْضَبْتُمُ اللهَ ·
4 أُسْلِمْتُمْ لِلْمُعَانِدِينَ ·

Quis est qui viam ejus agnoscat, aut se- 31
mitam ejus mente revolvat? Sed is qui 32
novit omnia, cognoscit eam; invenit eam
intellectu suo is qui terram præparavit
in æternum tempus, implevit eam jumen-
tis quadrupedibus: quo mittente lucem 33
suam, abit; revocanti obsequitur treme-
bundâ: Stellæ exoriuntur in excubiis 34
suis, et lætantur; eas vocanti, dicunt Ad-
sumus, Et hilares fulgent Creatori suo. 35

Textus trigesimus quartus.

Iste Deus noster cum quo alius non est 36
comparandus, Iste adinvenit omnem viam 37
prudentiæ, et dedit eam Jacobo servo suo
et Israeli ab eo dilecto: Ac deinde super 38
terram apparuit, & cum mortalibus con-
versatus est.

CAP. IV.

IS est liber mandatorum Dei, & lex in 1
æternum duratura, quam quicunque ap-
prehenderint, ad vitam destinantur; *qui-*
cunque verò destituerint eam, morientur.
Revertere O Jacob, & suscipe eam; am- 2
bula in splendore ante lumen ejus. Ne de- 3
devis alteri gloriam tuam, & quæ te de-
cent genti alienæ. Beati sumus O Israel, 4
quia placita Dei nota sunt nobis. Consor- 5
tare O populo meus, monimentum Israe-
lis. Venditi estis gentibus, non ad interi- 6
tum, quoniam irritâstis Deum: traditi
estis adversariis,

C

Versio VULG. LAT.

7 Exacerbâstis enim eum qui fecit vos, Deum æternum,
8 immolantes dæmoniis, & non Deo. Obliti enim estis
Deum, qui nutrivit vos, & contristâstis nutricem ve-
9 stram Jerusalem. Vidit enim iracundiam à Deo veni-
entem vobis, & dixit; Audite, confines Sion: adduxit
10 enim mihi Deus luctum magnum: Vidi enim captivi-
tatem populi mei, filiorum meorum, & filiarum, quam
11 superduxit illis Æternus. Nutrivi enim illos cum jucun-
12 ditate: dimisi autem illos cum fletu & luctu. Nemo
gaudeat super me viduam, & desolatam: à multis de-
relicta sum propter peccata filiorum meorum, quia de-
13 clinaverunt à lege Dei. Justitias autem ipsius nescierunt,
nec ambulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per
14 semitas veritatis ejus cum justitia ingressi sunt. Veni-
ant confines Sion, & memorentur captivitatem filiorum,
15 & filiarum mearum, quam superduxit illis Æternus. Ad-
duxit enim super illos gentem de longinquo, gentem
16 improbam, & alterius linguæ: Qui non sunt reveriti
senem, neque puerorum miserti sunt, & abduxerunt
17 dilectos viduæ, & à filiis unicam desolaverunt. Ego
18 autem quid possum adjuvare vos? Qui enim adduxit
super vos mala, ipse vos eripiet de manibus inimico-
19 rum vestrorum. Ambulate, filii, ambulate: ego enim de-
relicta sum sola.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

7 Παρωξύνατε γὰρ τὸν ποιήσαντα ὑμᾶς, θύσαντες δαιμονίοις, καὶ
8 οὐ θεῷ. Ἐπελάθεσθε (ℵ) δὲ προφήσαντα (A) ὑμᾶς θεὸν αἰώνιον,
9 ἐλυπήσατε γὰρ καὶ δὲ ὀκθρέψασαν ὑμᾶς Ἱερουσαλήμ. (a) Εἶδε γὰρ
δὲ ἐπελθοῦσῃ ὑμῖν ὀργὴν παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν, Ἀκούσατε αἱ
10 πάροικοι Σιών, (ζ) ἐπήγαγέ μοι ὁ θεὸς πένθος μέγα. Εἶδον γὰρ
δὲ αἰχμαλωσίαν (u) τῶν μου καὶ τῶν θυγατέρων ἣν ἐπήγαγεν αὐτοῖς
11 ὁ αἰώνιος. Ἐθρεψα γὰρ αὐτοὺς μετ' εὐφροσύνης, ἐξαπέστειλα δὲ
12 μετὰ κλαυθμοῦ καὶ πένθους. Μηδεὶς ἐπιχαιρέτω μοι τῇ χήρᾳ καὶ
καταλελειμμένῃ ὑπὸ πολλῶν, ὀργισθὲν γὰρ διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τέκνων
13 μου, ὅτι ἐξέκλιναν ὀπίσω νόμου θεοῦ, (ϑ) καὶ δικαιώματα αὐτοῦ οὐκ
ἔγνωσαν, οὐδὲ ἐπορεύθησαν ὁδοῖς ἐντολῶν θεοῦ, οὐδὲ τρίβους παι-
14 δείας ἐν δικαιοσύνῃ αὐτοῦ ἐπέγνωσαν. (ι) Ἐλθέτωσαν αἱ πάροικοι
Σιών, καὶ (ι) μνήσθητε τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν υἱῶν μου (κ) καὶ θυγατέρων
15 ἣν ἐπήγαγεν αὐτοῖς ὁ αἰώνιος. Ἐπήγαγεν γὰρ ἐπ' αὐτοὺς (λ) ἔθνος
16 μακρόθεν, ἔθνος ἀναιδὲς καὶ ἀλλόγλωσσον· (μ) Οἳτινες οὐκ ᾐσχύνθησαν
πρεσβύτου, οὐδὲ παιδίον ἠλέησαν, καὶ (ν) ἀπήγαγον τοὺς ἀγα-
17 πητοὺς τῆς χήρας, καὶ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τὴν (ξ) μόνην ἠρήμωσαν. Ἐγὼ
18 δὲ τί (ο) δύναμαι βοηθῆσαι ὑμῖν; Ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν τὰ κακὰ (π),
19 ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ὑμῶν. Βαδίζετε τέκνα, βαδί-
ζετε, ἐγὼ γὰρ καταλελοίπειν ἔρημος.

MS. A. (ℵ) γὰρ δὲ (A) * ὑμᾶς (a) Ἴδετε τινὲς (ζ) ἐπήγαγε γάρ μοι
(u) τοῦ λαοῦ τῶν (ϑ) Δικαιώματα δὲ αὐτοῦ οὐκ ἐφύλαξαν, οὐδὲ (ι) Ἐλθά-
τωσαν (κ) καὶ τοῦ (λ) ὁ θεὸς ἔθνος (μ) Οἳ οὐκ (ν) ἤγαγον (ξ) μονογενῆ (ο) δύναμαι (π) ὑμῖν,

Exacerbâstis enim *eum, qui fecit vos, immola-* 7
tes dæmoniis, & non Deo. Obliti estis eum, qui 8
nutrivit vos, Deum æternum: Contristâstis
autem & nutricem vestram Hierusalem. Vidit 9
enim supervenientem vobis iram à Deo, & dixit;
Audite, (a) confines Sion: adduxit mihi Deus
luctum magnum. Vidi enim captivitatem fi- 10
liorum meorum, & filiarum, quam superduxit
illis Æternus. Nutrivi enim illos cum jocun- 11
ditate: dimisi autem cum fletu, & luctu.
Nemo gaudeat super me viduam, & relictam 12
à multis: Desolata sum propter peccata filio-
rum meorum: quia declinaverunt à lege Dei,
Et justificationes ejus nescierunt, nec ambula- 13
verunt per vias mandatorum Dei, neque per
semitas disciplinæ in justitia ejus ascenderunt.
Veniant confines Sion: & memoremini capti- 14
vitatem filiorum meorum, & filiarum, quam
superduxit illis Æternus. Adduxit enim super 15
illos gentem de longinquo, gentem impudentem,
& alterius linguæ: Quia non reveriti sunt 16
senem, neque parvuli miserti sunt: & abduxe-
runt dilectos viduæ, & à filiabus (b) solam de-
solaverunt. Ego autem quid possum juvare 17
vos? Qui enim adduxit mala; eripiet vos 18
de manu inimicorum vestrorum. Ambulate,
filii, ambulate: ego enim derelicta sum deserta. 19

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

7 * ܐܝܟ ܕܥܒܕ ܠܟܘܢ ܗܕܐ ܕܒܪܝܟ ܘܐܝܟ ܕܫܕܝܬ ܠܟܘܢ ܠܐ ܠܐܠܗܐ ܘܐܝܟ ܕܐܟܠ ܠܟܘܢ ܠܐ ܐܠܗܐ
8 ܕܥܠܡ ܘܐܝܟ ܕܐܟܠ ܠܟܘܢ ܠܐ ܐܠܗܐ : ܐܬܚܫܚܬ ܘܐܬܪܥܝܬ ܡܢ ܐܠܗܐ ܕܐܝܬܝܟ ܘܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ
9 ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ
10 ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ
11 ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ
12 ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ
13 ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ
14 ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ
15 ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ
16 ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ
17 ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ
18 ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ
19 ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ ܐܝܟ ܕܐܬܪܥܝ ܠܟ

Irritâstis enim eum qui fecit vos, Deum 7
in seculum, quia sacrificâstis dæmoni-
is & non Deo. Et obliti estis nutri- 8
tium vestrum Deum æternum: contri-
stâstis etiam nutricem vestram Jerosoly-
ma. Vidit enim iram quæ superveniebat, 9
vobis, & furorem à facie Domini Dei, &
dixit; Audite me incolæ Sionis, adduxit
enim in me Dñs Deus luctum magnum 10
æternum: Vidi enim captivitatem filio-
rum meorum, & filiarum, quam in me
adduxit Dominus seculorum. Educavi 11
enim eos cum lætitia, dimisi autem cum
fletu, & luctu, & gemitibus. Nequis la- 12
tetur de viduitate mea, quæ relicta sum
orba populo multo propter peccata fili-
orum meorum, quia declinârunt à via
Domini Dei, Præceptáq; ejus & judicia 13
non noverunt, neque ambulârunt in via
præceptorum Dei; neque semitas erudi-
tionis veræ in justitia calcârunt, aut ap-
probârunt. O vicinæ Sionis, recordami- 14
ni captivitatis filiorum meorum & fili-
arum, quam adduxit in me Dominus se-
culorum. Adduxit enim in eos populum 15
à longinquo, populum impudentem, &
peregrinâ linguâ loquentem: Nec re- 16
veriti sunt senes, nec miserti juvenes, &
captivos abduxerunt dilectos viduæ, filiá-
sque ejus, unicámque & refiduam de-
solârunt. Ego autem vobis opem ferre 17
non possum; Nam qui induxit in vos ma- 18
lum, ipse est qui redimat vos à manu ho-
stium vestrorum. Ite, filii mei, ite: Ego 19
enim excisa relicta sum & desolata.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

7 * لِأَنَّكُمْ أَسْخَطْتُمْ صَانِعَكُمْ ذَبَحْتُمْ لِلشَّيَاطِينِ وَلَيْسَ لِلَّهِ * وَنَسِيتُمُ الْإِلَهَ الَّذِي عَالَكُمْ
8 الْإِلَهَ الْأَبَدِيَّ * وَأَحْزَنْتُمُوهُ وَأَيْرُوسَلِيمَ مُغَذِّيَتَكُمْ * نَظَرَ الرِّجْزَ الَّذِي عَلَيْكُمْ مِنْ
9 قِبَلِ اللَّهِ وَقَالَتِ * اسْمَعْنَ يَا سَاكِنَاتِ صَهْيُونَ لِأَنَّ اللَّهَ جَلَبَ عَلَيَّ حُزْنًا عَظِيمًا * لِأَنِّي
10 نَظَرْتُ سَبْيَ سَعْبِ بَنِي وَبَنَاتِي الَّذِي جَلَبَهُ عَلَيْهِمُ الْأَبَدِيُّ * لِأَنِّي عَذَّيْتُهُمْ بِسُرُورٍ وَأَرْسَلْتُهُمْ
11 بِبُكَاءٍ وَحُزْنٍ * لَا يَشْمَتْ فِيَّ أَحَدٌ أَنَا الْأَرْمَلَةُ الْمُتْبَقِيَةُ مِنْ كَثِيرِينَ * أُحْرِبَتْ لِأَجْلِ خَطَايَا
12 أَوْلَادِي * مِنْ أَجْلِ أَنَّهُمْ مَالُوا عَنْ نَامُوسِ اللَّهِ * وَلَمْ يَحْفَظُوا مَعْدِلَاتِهِ * وَلَا سَلَكُوا فِي طَرِيقِ
13 وَصَايَا اللَّهِ * وَلَا سَارُوا سُبُلَ الْأَدَبِ بَعْدَهُ * لِتَأْتِ سَاكِنَاتُ صَهْيُونَ * وَاذْكُرُوا سَبْيَ
14 بَنِي وَبَنَاتِي الَّذِي جَلَبَهُ عَلَيْهِمُ الْأَبَدِيُّ * لِأَنَّ اللَّهَ جَلَبَ عَلَيْهِمْ أُمَّةً مِنَ الْبُعْدِ * أُمَّةً
15 وَحِشَةً وَذِي لِسَانٍ غَرِيبٍ * الَّذِينَ لَمْ يُوَقِّرُوا شَيْخًا وَلَمْ يَرْحَمُوا صَبِيًّا * وَسَافُوا أَحِبَّاءَ الْأَرْمَلَةِ
16 وَأَخْرَبُوا الْوَحِيدَةَ مِنَ الْبَنَاتِ * وَأَنَا بِمَاذَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أُعِينَكُمْ * لِأَنَّ الَّذِي جَلَبَ
17 18 عَلَيْكُمُ السُّرُورَ يُنْقِذُكُمْ مِنْ يَدِ أَعْدَائِكُمْ * اعْمَدُوا يَا أَوْلَادِي اعْمَدُوا * لِأَنِّي أَنَا
19 بَقِيتُ خَرِبَةً *

Quia ad iram provocâstis factorem 7
vestrum, sacrificâstis dæmonibus & non 8
Deo, Obliti estis Dei qui vos educavit,
Dei illius æterni, & eum atque Jero-
solymam nutricem vestram dolore affe-
cistis: Quæ videns iram vobis superven- 9
turam à Deo, dixit; Audite ô habitatri-
ces Sionis, nam Deus induxit super
me dolorem magnum: Quia vidi 10
captivitatem populi, filiorumque filiarum-
que mearum, quam super eos ad-
duxit Æternus. Quos enim educa- 11
vi cum lætitia, eosdem cum luctu
atque mœrore dimisi. Nemo insultet mihi 12
viduæ à multis derelictæ: desolata sum
propter peccata liberorum meorum; quia
declinaverunt à lege Dei, Non custo- 13
dierunt justitias ejus, neque ambula-
verunt in via mandatorum Dei, neque
incesserunt in semitis disciplinæ pro
jure ipsius. Accedant habitatrices Si- 14
onis, & recordamini captivitatem filio-
rum filiarumque mearum, quam in-
tulit eis Æternus. Intulit enim Deus 15
in eos gentem de longinquo, gentem im-
pudentem & peregrini idiomatis, Qui 16
nec senem reveriti sunt, nec pueri miser-
ti, & abduxerunt charos viduæ, & fili-
abus orbatam desolaverunt. Ego verò 17
qua in re possem vos juvare? Nam 18
qui mala vobis intulit, eripiat vos
è manu inimicorum vestrorum. Adeste 19
ô filii mei, adeste: ego quidem re-
licta sum desolata:

Versio VULG. LAT.

20 Exui me stolâ pacis, indui autem me sacco obsecra-
21 tionis, & clamabo ad Altissimum in diebus meis. Anim-
æquiores estote, filii, clamate ad Dominum, & eri-
22 piet vos de manu principum inimicorum. Ego enim
speravi in Æternum salutem vestram: & venit mihi gau-
dium à Sancto super misericordia, quæ veniet vobis ab
23 Æterno salutari nostro. Emisi enim vos cum luctu &
ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gau-
24 dio & jucunditate in sempiternum. Sicut enim vide-
runt vicinæ Sion captivitatem vestram à Deo, sic vi-
debunt & in celeritate salutem vestram à Deo, quæ
superveniet vobis cum honore magno, & splendore
25 æterno. Filii, patienter sustinete iram, quæ superve-
nit vobis: persecutus est enim te inimicus tuus, sed
citò videbis perditionem ipsius: & super cervices ipsi-
26 us ascendes. Delicati mei ambulaverunt vias asperas:
27 ducti sunt enim ut grex direptus ab inimicis. Animæ-
quiores estote, filii, & proclamate ad Dominum: erit
28 enim memoria vestra ab eo qui duxit vos. Sicut enim
fuit sensus vester ut erraretis à Deo: decies tantum
29 iterùm convertentes requiretis eum. Qui enim induxit
vobis mala, ipse rursum adducet vobis sempiternam
30 jucunditatem cum salute vestra. Animæquior esto, Jeru-
salem: exhortatur enim te, qui te nominavit.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

20 Ἔξυσά μου τὴν στολὴν τῆς εἰρήνης, (ρ) καὶ ἐνδύσομαι τὸν σάκκον τῆς
Λήσεώς μου· καὶ κεκράξομαι πρὸς τὸν αἰώνιον (σ) ὸν ἡμέραις μου.
21 (τ) Θαρρεῖτε τέκνα, βοήσατε πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς (υ) ὸκ
22 δυναστείας, ὸδὲ χειρὸς ἐχθρῶν. Ἐγὼ γὰρ (φ) ἤλπικα ἐπὶ τῷ αἰωνίῳ
τὸν σωτῆρα ὑμῶν· καὶ ἥλθέ μοι χαρὰ παρὰ τοῦ (χ) ἁγίου ἐπὶ τῇ
ἐλεημοσύνῃ, ἣ ἥξει ὑμῖν ὲν τάχει παρὰ τοῦ αἰωνίου σωτῆρος ὑ-
23 μῶν. Ἐξέπεμψα γὰρ ὑμᾶς μὲν (ψ) κλαυθμῶ καὶ πένθει, ἀποδώσει
δέ μοι ὁ Θεὸς ὑμᾶς μὲν χαρμοσύνης καὶ εὐφροσύνης εἰς τὸν αἰῶνα.
24 Ὥσπερ γὰρ νῦν ἑωράκασιν αἱ πάροικοι Σιὼν τὴν ὑμετέραν αἰχμαλω-
σίαν, ὕτως ὄψονται ὲν τάχει παρὰ τοῦ Θεοῦ (ι) ὑμῶν σωτηρίαν,
ἣ ἐπελεύσει (ω) ὑμῖν μὲν δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου.
25 Τέκνα μακροθυμήσατε τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπελθοῦσαν ὑμῖν ὀργὴν,
(α) κατεδίωξέ σε ὁ ἐχθρὸς, καὶ ὄψει αὐτοῦ τὴν τάχει τὴν παρὰ τοῦ ὄλε-
26 θρον καὶ (β) ἐπὶ τραχήλους αὐτῶν ὀπισθήσῃ. Οἱ τρυφεροί μου ἐπορεύθη-
σαν ὁδὸν τραχεῖαν, ἦρθησαν ὡς πολέμιον ἥρπασμένον (γ) ὑπὸ ἐχθρῶν.
27 Θαρσήσατε τέκνα καὶ βοήσατε πρὸς τὸν Θεὸν, ἔσται γὰρ ὑμῖν ὑπὸ τοῦ
ἐπάγοντος μνεία. Ὥσπερ γὰρ ἐβούλετο ἡ διάνοια ὑμῶν εἰς τὸ πλανη-
28 θῆναι (δ) ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, δεκαπλασίασας ἐπιστραφέντες ζητῆσαι
29 αὐτόν. Ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν ὑμῖν τὰ κακὰ, ἐπάξει ὑμῖν τὸν αἰώνιον
30 εὐφροσύνην μετὰ τοῦ σωτηρίας ὑμῶν. Θάρσει Ἰερουσαλὴμ, (ε) παρα-
καλέσει σε ὁ ὀνομάσας σε.

MS. A. (ρ) καὶ ἐνδυσάμην σάκκον (σ) ὕψιστον ὸν (τ) θαρσεῖτε τέκνα,
καὶ βοήσατε (υ) ὸκ χειρὸς ἐχθρῶν ὑμῶν. (φ) ἐπὶ τῷ αἰωνίῳ ἤλπικα τοῦ
(χ) ἁγίου, ἣ ἥξει (ψ) πένθους καὶ κλαυθμοῦ, (ι) ἥμῶν (ω) ἡμῖν (α) καθεδίωξεν γάρ σε ὁ ἐχθρός σε, καὶ ὄψῃ (β) ἐπὶ τὸν (γ) ἀπὸ (δ) ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὕτω νῦν δεκαπλασάσατε (ε) παρακαλῶν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

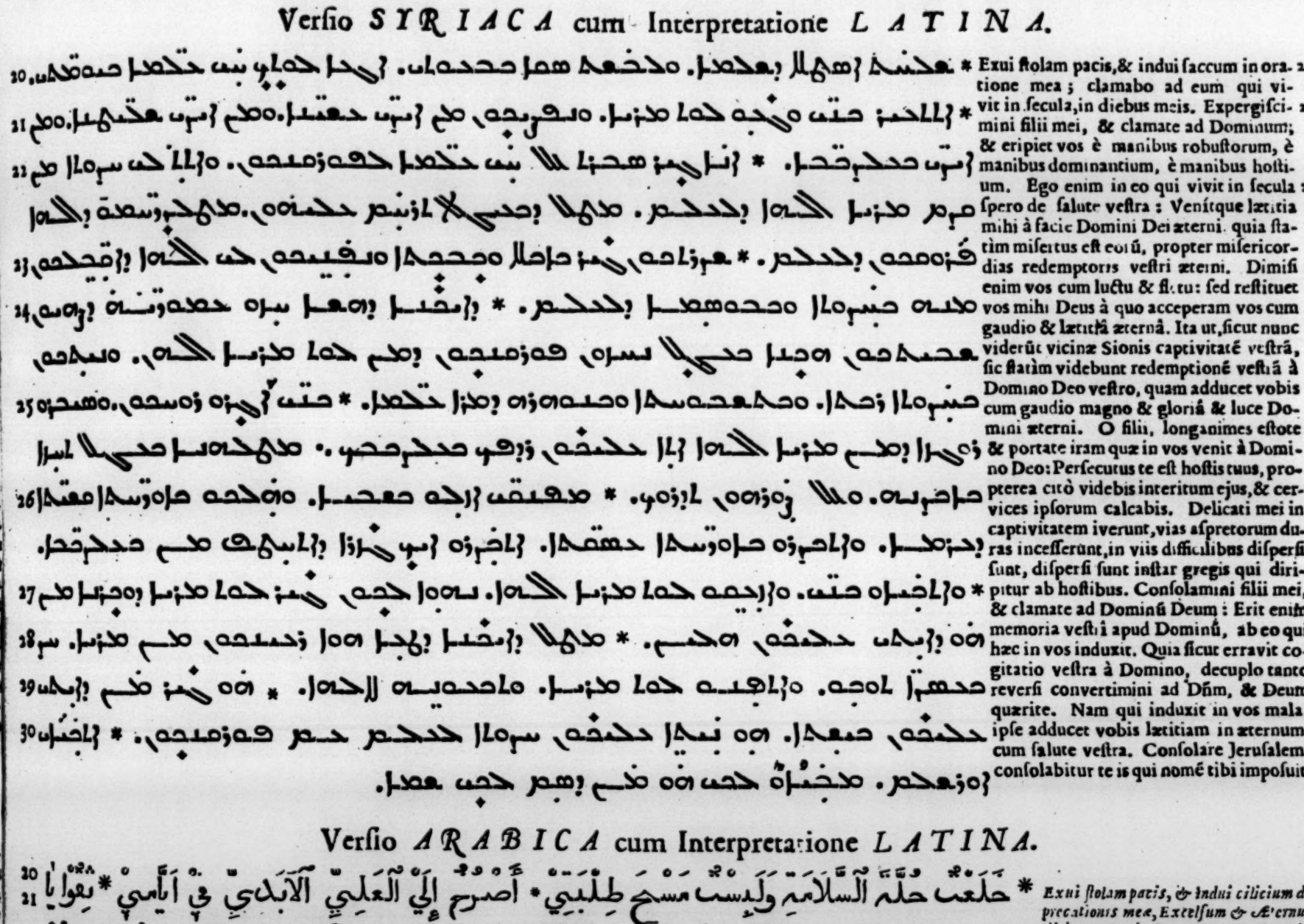

20 * Exui stolam pacis, & indui saccum in ora-
tione mea; clamabo ad eum qui vi-
vit in secula, in diebus meis. Expergisci-
21 mini filii mei, & clamate ad Dominum;
& eripiet vos è manibus robustorum, è
manibus dominantium, è manibus hosti-
um. Ego enim in eo qui vivit in secula
22 spero de salute vestra: Venítque lætitia
mihi à facie Domini Dei æterni, quia sta-
tìm misertus est eorũ, propter misericor-
dias redemptoris vestri æterni. Dimisi
23 enim vos cum luctu & fletu: sed restituet
vos mihi Deus à quo acceperam vos cum
gaudio & lætitiâ æternâ. Ita ut, ficut nunc
24 viderũt vicinæ Sionis captivitatẽ vestrã,
sic statìm videbunt redemptionẽ vestrã à
Domino Deo vestro, quam adducet vobis
cum gaudio magno & gloriâ & luce Do-
mini æterni. O filii, longanimes estote
25 & portate iram quæ in vos venit à Domi-
no Deo: Persecutus te est hostis tuus, pro-
pterea citò videbis interitum ejus, & cer-
vices ipsorum calcabis. Delicati mei in
26 captivitatem iverunt, vias aspretorum du-
ras incesserunt, in viis difficilibus dispersi
sunt, dispersi sunt instar gregis qui diri-
pitur ab hostibus. Consolamini filii mei,
27 & clamate ad Dominũ Deum: Erit enim
memoria vestri apud Dominũ, ab eo qui
hæc in vos induxit. Quia sicut erravit co-
gitatio vestra à Domino, decuplo tanto
reversi convertimini ad Dñm, & Deum
quærite. Nam qui induxit in vos mala,
29 ipse adducet vobis lætitiam in æternum,
cum salute vestra. Consolare Jerusalem:
30 consolabitur te is qui nomẽ tibi imposuit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

20 * Exui stolam pacis, & indui cilicium de-
precationis meæ, Excelsum & Æternum
diebus meis inclamatura. Bono animo
21 estote ô filii mei, & Deum inclamate, ipsque
vos eripiet è potestate, è manu inimico-
rum vestrorum. Ego enim salutẽ vestrã ab
22 Æterno illo speravi, et advenit mihi læ-
titia à Sancto, propter misericordiam quæ
brevi ventura vobis est ab Æterno illo
servatore vestro. Dimisi quidem vos cum
23 luctu fletúque, sed reducturus est mihi
vos Deus cum gaudio & lætitia in sem-
piternum usque. Nam quemadmodùm vi-
24 derunt modò habitatores Sionis captivi-
tatem vestram, ita brevi conspecturi sunt
salutem vestram à Deo, quæ adventura
vobis est cum gloria magna & splendore
æterno. Heus filii, longanimes estote in ira
25 à Deo vobis immissa: licèt enim inimicus
tuus persecutus est te, brevì tamen exitiu-
um ejus videbis, & in ejus cervice equi-
26 tabis. Delicati mei vias confecerũt aspe-
ras, quia deprædati sunt quasi grex di-
27 reptus ab inimicis. Bono sitis animo ô fi-
lii, & Deum inclamate: erit enim memo-
ria vestri apud eum qui reducturus est
28 vos. Et quemadmodùm fuit animus ve-
ster aberrandi à Deo, ita nunc decuplo ma-
gis revertimini ad quærendum eum. Nam
29 qui vobis intulit hæc mala, idem vobis
inferet gaudium perpetuum cum salute
vestra. Tuta esto ô Jerusalem, consolabi-
30 tur te qui te nominavit.

Versio VULG. LAT.

31 Nocentes peribunt, qui te vexaverunt: & qui gratula-
32 ti sunt in tua ruina, punientur. Civitates, quibus ser-
vierunt filii tui, punientur; & quæ accepit filios tuos.
33 Sicut enim gavisa est in tua ruina, & lætata est in ca-
34 su tuo, sic contristabitur in sua desolatione. Et am-
putabitur exultatio multitudinis ejus, & gaudimonium
35 ejus erit in luctum. Ignis enim superveniet ei ab Æter-
no in longiturnis diebus, & habitabitur à dæmoniis in
36 multitudine temporis. Circumspice, Jerusalem, ad Ori-
entem, & vide jucunditatem à Deo tibi venientem.
37 Ecce enim veniunt filii tui, quos dimisisti dispersos, ve-
niunt collecti ab Oriente usque ad Occidentem, in verbo
Sancti gaudentes in honorem Dei.

CAP. V.

1 EXue te, Jerusalem, stolâ luctûs, & vexationis tuæ:
& indue te decore, & honore ejus, quæ à Deo tibi est,
2 sempiternæ gloriæ. Circumdabit te Deus diploide ju-
3 stitiæ, & imponet mitram capiti honoris æterni. Deus
enim ostendet splendorem suum in te, omni qui sub
4 cœlo est. Nominabitur enim tibi nomen tuum à Deo
in sempiternum; Pax justitiæ, & honor pietatis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

31 Δείλαιοι οἱ σὲ κακώσαντες, καὶ ἐπιχαίροντες τῇ σῇ πτώσει·
32 Δείλαιαι αἱ πόλεις αἷς ἐδούλευσαν τὰ τέκνα σου, δειλαία ἡ δεξα-
33 μένη τοὺς υἱούς σου. Ὥσπερ γὰρ ἐχάρη ἐπὶ τῇ σῇ πτώσει, καὶ (a) ἐυφράν-
θη ἐπὶ τῷ πτώματί σου, ὕτως λυπηθήσεται ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἐρημίᾳ.
34 Καὶ ἀφελῶ αὐτῆς τὸ (ζ) ἀγαλλίαμα τῆς πολυοχλίας, καὶ τὸ ἀγαυ-
35 εία μα αὐτῆς (u) εἰς πένθος. Πῦρ γὰρ ἐπελεύσεται αὐτῇ παρὰ τοῦ
αἰωνίου εἰς ἡμέρας μακράς, καὶ κατοικηθήσεται ὑπὸ δαιμονίων εἰς πολ-
36 ους χρόνους. (ϑ) Περίβλεψον πρὸς ἀνατολὰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ ἰδὲ
37 τὴν εὐφροσύνην τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ σοι (ι) ἐρχομένην. Ἰδοὺ ἔρχον-
ται οἱ υἱοί σου οὓς ἐξαπέστειλας, (κ) ἔρχονται συνηγμένοι ἀπὸ ἀνατολῶν
ἕως δυσμῶν τῷ ῥήματι τοῦ ἁγίου, χαίροντες τῇ τοῦ Θεοῦ δόξῃ.

MS. A. (t) ἐυφροσύνην ἐπὶ πτώματί (ζ) ἀγαλμα (u) ἔσται εἰς (ϑ) Περ-
ίβλεψαι (ι) ἐρχομένην. (κ) Συνηγμένοι ἔρχονται ἀπὸ ἀνατολῶν

ΚΕΦ. ε'.

1 Ἔκδυσαι Ἰερουσαλὴμ τὴν στολὴν τῆς πένθους (a) καὶ τὰ κακώσεώς σου,
καὶ ἔνδυσαι τὴν εὐπρέπειαν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ (β) δόξης εἰς τὸν αἰῶνα.
2 Περίκεισαι τὸ διπλοΐδιόν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνης, ἐπίθου μίτραν
3 ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου τῆς δόξης τοῦ (γ) αἰωνίου. Ὁ γὰρ Θεὸς (t) δείξει
4 τῇ ὑπ' οὐρανὸν πάσῃ τὴν λαμπρότητα σου. Κληθήσεται γάρ σου
τὸ ὄνομα παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, Εἰρήνη δικαιοσύνης, καὶ δόξα
θεοσεβείας.

MS. A. (a) κακώσεως (β) σοι δόξης (γ) ἁγίου. (t) δείξῃ

Miseri, qui te vexaverunt, & qui gratulati 31
sunt in ruina tua. Miseræ civitates, quibus ser- 32
vierunt filii tui: misera, quæ accepit filios tuos.
Sicut enim gavisa est in tua ruina, & lætata est 33
in casu tuo; sic contristabitur in sua desolatione.
Et amputabo ab ea exultationem multitudinis: 34
& exultatio (d) ejus in luctum. Ignis enim su- 35
perveniet ei ab Æterno in dies longos: & habi-
tabitur à dæmoniis multo tempore. Circumspice, 36
Hierusalem, ad Orientem, & vide jocunditatem
à Deo tibi venientem. Ecce veniunt filii tui, 37
quos dimisisti, veniunt collecti ab Oriente usque
ad Occidentem, in verbo Sancti gaudentes Dei
gloriâ.

CAP. V.

EXue te, Hierusalem, stolâ luctûs, & vexa- 1
tionis tuæ, & indue te decore gloriæ, quæ à Deo,
in sempiternum. Circunda te diploide justitiæ, 2
quæ à Deo, impone mitram super caput tuum glo-
riæ Æterni. Deus enim ostendet universæ, quæ 3
sub cœlo, splendorem tuum. Vocabitur enim 4
nomen tuum à Deo in sempiternum; Pax justi-
tiæ, & gloria pietatis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܕܬܒܟܝܢ ܥܡܡܐ ܕܐܬܝܢ ܠܟ ܒܐܝܩܬܐ ܘܕܚܝܢ ܥܠ ܫܒܪܢܟ. * ܢܗܘܝܢ ܒܐܫܬܐ ܕܥܡܡܐ ܕܦܠܚܘ ܒܟ. 31
ܕܚܝܢ ܥܠ ܫܒܪܢ ܒܢܝܟ ܘܒܢܬܟ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. ܒܝܫ ܥܠ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. 32
ܕܚܝܢ ܥܠ ܫܒܪܢ ܒܢܝܟ ܘܒܢܬܟ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. ܒܝܫ ܥܠ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. 33
ܕܚܝܢ ܥܠ ܫܒܪܢ ܒܢܝܟ ܘܒܢܬܟ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. ܒܝܫ ܥܠ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. 34
ܕܚܝܢ ܥܠ ܫܒܪܢ ܒܢܝܟ ܘܒܢܬܟ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. ܒܝܫ ܥܠ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. 35
ܕܚܝܢ ܥܠ ܫܒܪܢ ܒܢܝܟ ܘܒܢܬܟ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. ܒܝܫ ܥܠ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. 36
ܕܚܝܢ ܥܠ ܫܒܪܢ ܒܢܝܟ ܘܒܢܬܟ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. ܒܝܫ ܥܠ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. 37
ܕܚܝܢ ܥܠ ܫܒܪܢ ܒܢܝܟ ܘܒܢܬܟ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ. ܒܝܫ ܥܠ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ.

Timebunt provinciæ quæ tibi maleface- 31
runt, & de casu tuo lætatæ sunt: Contre- 32
miscent civitates quæ filios tuos servitute
presserunt. Gaudebis de casu ipsarum. Ti-
mebunt quæ nocuerunt tibi: Contremiscet
quæ filios tuos excepit. Ut enim de casu tuo 33
lætata est, sic exterminio suo in dolore &
angustiis erit. Auferámque ipsi sculptilia: 34
& lætitia cœtuum magnorum, & gaudium
ipsius in luctum erit. Ignis enim immissus est 35
illi, ab eo qui vivit in sæcula, longo tempo-
re: Et inhabitabunt eam dæmones in per-
petuum. Respice Jerusalem in Orientem, & 36
vide lætitiam quæ venit tibi à Domino. Ecce 37
enim veniunt tibi filii tui quos dimisera,
veniunt & congregantur ab oriente sole
usque ad occidentem verbo Domini sancti,
& lætantur in gloria Dei.

ܒܪܟ ܐܠܗܐ ܒܫܡܗ ܕܩܕܝܫܐ. ܒܝܫ ܥܠ ܕܫܒܝ ܐܢܘܢ ܒܝܕ ܐܠܗܐ ܢܬܒܙܥܘܢ.

* ܡܠܐ * ܘ *

CAP. V.

1 ܐܬܟ ܐܘܪܫܠܡ ܠܒܫ ܚܕܘܬ ܣܒܠܬ ܥܢܝܬ ܘܫܘܫܒܬ ܝܩܪ ܡܢ ܐܠܗܐ ܕܫܪܪ ܠܥܠܡ. * ܐܬܟ ܐܘܪܫܠܡ ܠܒܫ ܚܕܘܬ ܣܒܠܬ ܥܢܝܬ ܘܫܘܫܒܬ ܝܩܪ ܡܢ ܐܠܗܐ ܕܫܪܪ ܠܥܠܡ.
2 ܠܒܫ ܠܟ ܠܒܘܫ ܙܕܩܐ ܡܢ ܐܠܗܐ ܘܣܝܡ ܟܠܝܠ ܕܫܘܫܒܬ ܝܩܪ ܥܠ ܪܫܟ. * ܠܒܫ ܠܟ ܠܒܘܫ ܙܕܩܐ ܡܢ ܐܠܗܐ ܘܣܝܡ ܟܠܝܠ ܕܫܘܫܒܬ ܝܩܪ ܥܠ ܪܫܟ.
3 ܐܠܗܐ ܢܚܘܐ ܠܟ ܫܡܗ ܕܫܠܡ ܙܕܩ ܘܟܒܘܕ ܕܕܚܠܬ ܠܟ ܠܟܠ ܕܥܠ ܐܪܥܐ. * ܐܠܗܐ ܢܚܘܐ ܠܟ ܫܡܗ ܕܫܠܡ ܙܕܩ ܘܟܒܘܕ ܕܕܚܠܬ ܠܟ ܠܟܠ ܕܥܠ ܐܪܥܐ.
4 ܐܠܗܐ ܢܚܘܐ ܠܟ ܫܡܗ ܕܫܠܡ ܙܕܩ ܘܟܒܘܕ ܕܕܚܠܬ ܠܟ ܠܟܠ ܕܥܠ ܐܪܥܐ. ܐܠܗܐ ܢܚܘܐ ܠܟ ܫܡܗ ܕܫܠܡ ܙܕܩ ܘܟܒܘܕ ܕܕܚܠܬ ܠܟ ܠܟܠ ܕܥܠ ܐܪܥܐ.

EXue Jerusalem stolam luctûs & vexatio- 1
nis ac passionis tuæ, & indue decorem qui
à Domino Deo, in gloriam æternam. Vesti-
te veste justitiæ à Deo, & impone capi-
ti tuo galeam gloriæ à Domino æterno.
Ostendet enim Deus omnibus super ter- 3
ram hominibus lucem tuam. Vocabitur 4
enim nomen tuum à Deo æterno, Pax ju-
stitiæ, & gloria timoris Dei.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

31 * يَخْزَوْنَ ٱلَّذِينَ أَسَاؤُا إِلَيْكِ وَسَمِتُوا بِسَقْطَتِكِ * تَجْزَعُ ٱلْمُدُنُ ٱلَّتِي فِيهَا تَعَبَّدَ أَوْلَادُكِ *
32 تَجْزَعُ ٱلْقَابِلَةُ لِبَنِيكِ * لِأَنَّهَا كَمَا فَرِحَتْ بِسَقْطَتِكِ وَسُرَّ بِخُبْثِكِ * هٰكَذَا تَحْزَنُ بِحَرَابِهَا *
33 * وَأَنْزِعُ صَنَمَ جَمْعِهَا ٱلْكَثِيرِ * وَيَصِيرُ سَمَاحُهَا لِلْحُزْنِ * لِأَنَّ نَارًا تَأْتِي لَهَا مِنْ عِنْدِ
34 35 ٱلْأَبَدِيِّ لِأَيَّامٍ طَوِيلَةٍ * وَتَسْكُنُ مِنَ ٱلشَّيَاطِينِ زَمَانًا كَثِيرًا * تَطَّلِعِي نَحْوَ ٱلْمَشَارِقِ يَا
36 أُورُشَلِيمُ * وَأَبْطِرِي ٱلسُّرُورَ ٱلَّذِي لَكِ مِنْ قِبَلِ ٱللهِ * هَا بَنُوكِ يُقْبِلُونَ ٱلَّذِينَ سَرَحْتِيهِمْ *
37 يَأْتُونَ مُجْتَمِعِينَ مِنَ ٱلْمَشْرِقِ إِلَى ٱلْمَغَارِبِ بِكَلِمَةِ ٱلْقُدُّوسِ * فَرِحِينَ بِمَجْدِ ٱللهِ *

Tabescent qui te malo affecerunt, & 31
lætati sunt de casu tuo: Tabescent 32
urbes in quibus serviverunt liberi
tui: tabescet quæ liberos tuos acce-
pit. Nam quemadmodum lætata est 33
de ruina tua, déque tuo casu gavisa;
ita dolebit de desolatione sua: Si- 34
quidem auferam idolum turbæ ipsius
copiosæ, & insolentia ipsius in mœsti-
tiam vertetur. Ignis enim superve- 35
niet ei ab Æterno ad longos dies, &
habitabitur à dæmonibus tempore mul-
to. Respice Orientem versùs 6 Je- 36
rusalem, & vide lætitiam à Deo tibi
venientem. Ecce filii tui quos e- 37
miseras, adveniunt; accedunt con-
gregati ab Oriente ad Occidentem
usque verbo Sancti, lætantes de glo-
ria Dei.

ٱلْفَصْلُ ٱلْخَامِسُ *

CAP. V.

1 * ٱخْلَعِي يَا أُورُشَلِيمُ حُلَّةَ حُزْنِ سُوءِكِ * وَٱلْبَسِي حُسْنَ بَهَاءِ ٱلْمَجْدِ ٱلَّذِي لَكِ مِنْ قِبَلِ
2 ٱللهِ إِلَى ٱلْأَبَدِ * ٱلْتَحِفِي بِمِبْطَنَةِ ٱلْعَدْلِ ٱلَّذِي مِنْ قِبَلِ ٱللهِ * ضَعِي تَاجَ مَجْدِ ٱلْقُدْسِ عَلَى
3 4 رَأْسِكِ * لِأَنَّ ٱللهَ يُظْهِرُ لِكُلِّ ٱلَّتِي تَحْتَ ٱلسَّمَاءِ بَهَاءَكِ * لِأَنَّ ٱسْمَكِ يُدْعَى مِنَ ٱللهِ إِلَى
ٱلْأَبَدِ سَلَامَةَ عَدْلٍ وَمَجْدَ عِبَادَةِ ٱللهِ *

DEpone ô Jerusalem, stolam doloris 1
calamitatis tuæ, & indue pulchritu-
dinem decoris gloriæ quam habes à
Deo in sempiternum. Amicias te 2
diploide justitiæ quæ à Deo est, im-
pone diadema gloriæ sanctitatis ca-
piti tuo. Deus enim ostensurus est 3
toti terræ quæ sub cælo est, splendo-
rem tuum. Nam nomen tuum voca- 4
bitur à Deo in æternum, Pax justitiæ
& gloria cultûs Dei.

Versio VULG. LAT.

5 Exurge Jerusalem, & sta in excelso : & circumspice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab oriente Sole usque ad occidentem, in verbo Sancti gaudentes 6 Dei memoriâ. Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis : adducet autem illos Dominus ad te portatos in honore ficut filios regni. Conftituit enim Deus 7 humiliare omnem montem excelsum, & rupes perennes, & convalles replere in æqualitatem terræ : ut ambulet Israël diligenter in honorem Dei. Obumbra- 8 bulet Israël diligenter in honorem Dei. Obumbraverunt autem & sylvæ, & omne lignum suavitatis, Israël ex mandato Dei. Adducet enim Deus Israël cum 9 jucunditate in lumine majestatis suæ, cum misericordia, & justitia, quæ est ex ipso.

CAP. VI.

Exemplar Epistolæ, quam misit Jeremias ad abducendos captivos in Babyloniam à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis secundùm quod præceptum 1 est illi à Deo. PROPTER peccata, quæ peccâstis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonosor rege Babyloniorum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

5 Ἀνάστηθι Ἰερουσαλὴμ, καὶ στῆθι ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ, καὶ περίβλεψαι πρὸς ἀνατολὰς, καὶ ἴδε (δ) συνηγμένα τὰ τέκνα σου ἀπὸ (ε) δυσμῶν ἕως (ε) ἀνατολῶν τῷ ῥήματι τοῦ ἁγίου, (ζ) χαίροντας τῇ τοῦ θεοῦ μνείᾳ. 6 Ἐξῆλθον γὰρ παρὰ σοῦ πεζοὶ ἀγόμενοι ὑπὸ ἐχθρῶν, εἰσάγει δέ σοι αὐτοὺς ὁ θεὸς πρὸς (ὸ αἰρόμενος μὴ δόξῃ (η) ὡς θρόνου βασι- 7 λείας. Συνέταξε γὰρ ὁ θεὸς ταπεινοῦσθαι πᾶν ὄρος ὑψηλὸν, καὶ θῖνας αἰωνίους, καὶ φάραγγας πληρωθῆναι εἰς ὁμαλισμὸν τῆς γῆς, 8 ἵνα βαδίσῃ Ἰσραὴλ ἀσφαλῶς τῇ τοῦ θεοῦ δόξῃ. Ἐσκίασαν δὲ καὶ οἱ δρυμοὶ καὶ πᾶν ξύλον εὐωδίας τῷ Ἰσραὴλ προστάγματι τοῦ θεοῦ. 9 Ἡγήσεται γὰρ ὁ θεὸς Ἰσραὴλ μετ' εὐφροσύνης τῷ φωτὶ τῆς δόξης αὐτοῦ, ἣν ἐλεημοσύνη καὶ (θ) δικαιοσύνη τῆς παρ' αὐτοῦ.

MS. A. (δ) συ σωνηγμένα τὰ τέκνα ἀπὸ (ε) καὶ ἕως (ζ) χαίροντες (η) ὡς βασιλείας. (θ) τῆ παρὰ τοῦ θεοῦ δικαιοσύνη. (ι) βαρὺχ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΕΡΕΜΙΟΥ.

Ἀντίγραφον ὅπερ ἐπέστειλεν Ἱερεμίας πρὸς τοὺς ἀχθησομένους αἰχμαλώτους εἰς Βαβυλῶνα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων, ἀναγγεῖλαι αὐτοῖς καθότι (α) ἐπετάγη αὐ- 1 τῷ ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Διὰ τὰς ἁμαρτίας ἃς ἡμαρτήκατε (*) ἐναντίον τοῦ θεοῦ, ἀχθήσεσθε εἰς Βαβυλῶνα αἰχμάλωτοι ὑπὸ Ναβυχοδονόσορ (β) βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων.

MS. A. (α) ὑπετάγη αὐτοῖς (*) ἦναγε (β) τοῦ βασιλέως

Exurge, Hierusalem, & sta in excelso, & circunspice ad Orientem : & vide collectos filios tuos ab Occasu Solis usque ad Ortum verbo Sancti, gaudentes Dei memoriâ. Exierunt enim 6 abs te pedibus ducti ab inimicis : adducit autem illos Deos ad te portatos cum gloria, sicut (a) solium regni. Constituit enim Deus humi- 7 liare omnem montem excelsum, & cumulos perennes, & valles replere in æqualitatem terræ, ut ambulet Israël securè in Dei gloria. Obum- 8 braverunt autem etiam sylvæ, & omne lignum suavitatis ipsi Israel mandato Dei. Adducet 9 enim Deus Israel cum jocunditate lumine majestatis suæ cum justitia, & misericordia, quæ ex ipso est.

EPISTOLA HIEREMIÆ

EXEMPLUM Epistolæ, quam misit Hieremias ad abducendos captivos in Babylonem à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis, secundùm quod præceptum est illi à Deo. Propter peccata, quæ peccâstis ante Deum, 1 abducemini in Babylonem captivi à Nabuchodonosor rege Babyloniorum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

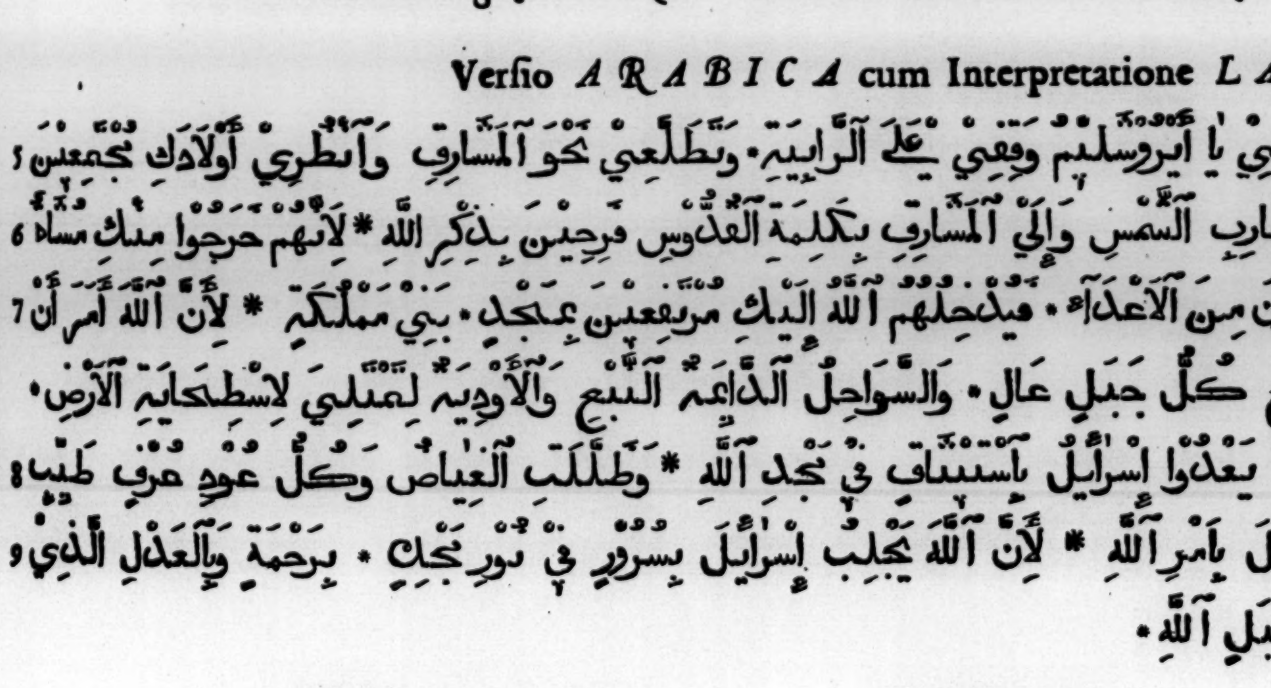

Surge, surge Jerusalem ; & sta in cortinis, & circumspice Orientem versùs & Occidentem : Et vide filios tuos qui congregantur & veniunt tibi ab ortu solis usque ad occasum ejus, verbo Sancti, gaudentes de memoria Dei. Exierunt enim à te pedibus, ducti ab hostibus : adducet autem eos ad te Deus glorioſè elatos, in throno regio. Præcepit enim Deus omni monti excelso, humiliari. Et aspretum in læve & planum converteretur, & omnes valles replebuntur, & complanabitur terra ut Israël securus incedat & firmus in gloria Dei. Umbram facite omnes arbores sylvæ & omne lignum odoriferum Israëli, præcepto Dei. Ibit enim ante nos Deus Israelis cum gaudio & luce gloriosâ, comitante misericordiâ & justitiâ quæ à Deo nostro.

Absoluta est epistola secunda Baruch scriba.

CAP. VI.

Sequitur Epistola Jeremiæ prophetæ.

EXemplum Epistolæ quam misit Jeremias captivis qui Babylonem ducti sunt, quos abduxit Nebuchadnosar rex Babylonis, ut annuntiaret ipsis juxta id quod ipsi à Domino mandatum erat. Propter pec- 1 cata vestra quæ fecistis, abducti estis captivi à Nebucadnosare rege Babylonis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

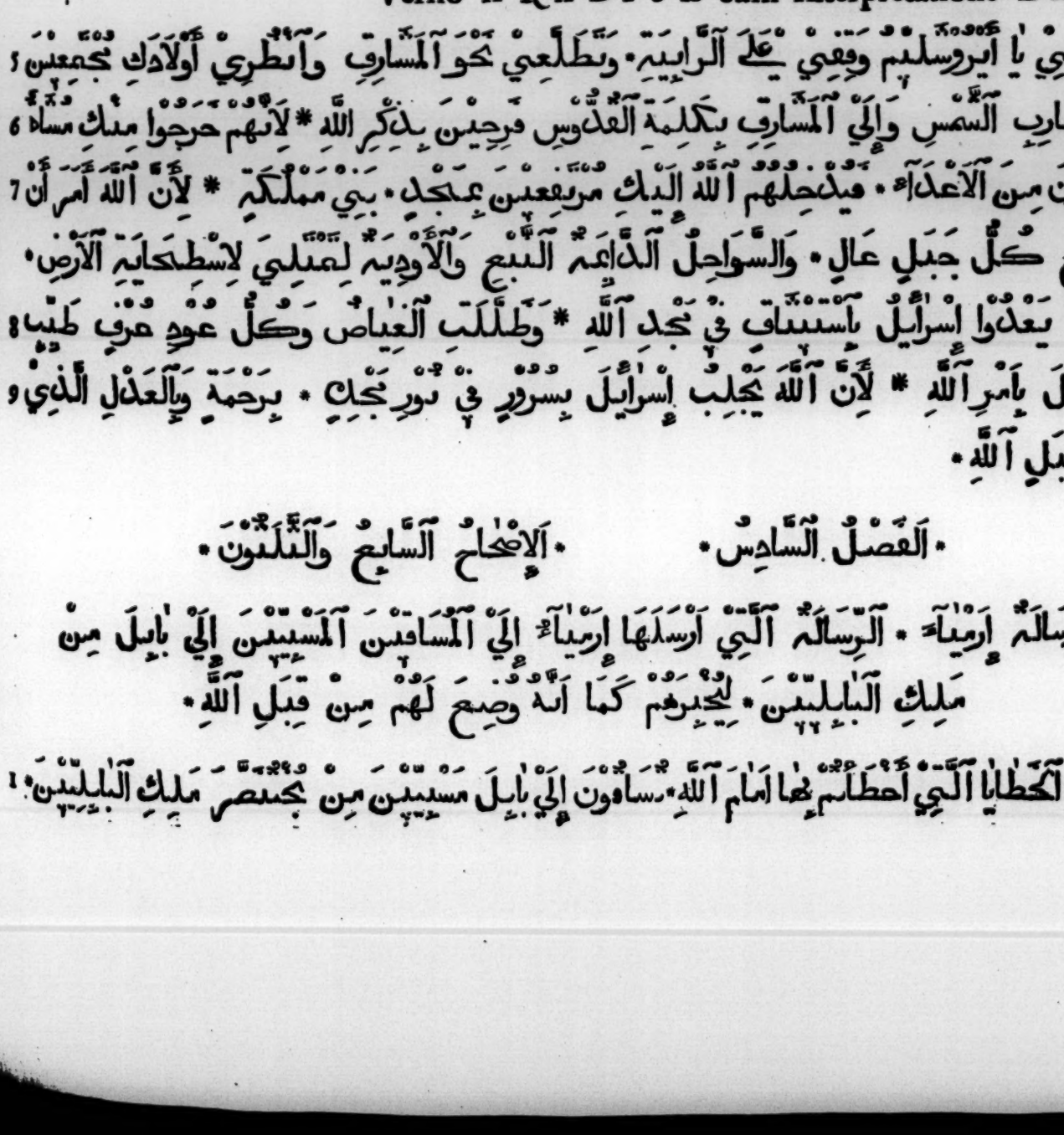

* *Exurge O Jerusalem, & sta super locum editum, respice Orientem versùs, & vide liberos tuos congregatos ab occasu solis ad ortum usque verbo Sancti, 5*
lætos de recordatione Dei. Nam egressi 6
sunt à te pedites ab hostibus abacti : at reducet eos Deus ad te gloriâ sublimes, filios regni. Præcepit enim 7
Deus ut deprimatur omnis mons excelsus, & convalles pereuniter scatentes cum torrentibus ut impleantur ad æquandam terram ; quatenus Israel securus 8
permeet in gloriam Dei. Umbram quoque præbuerunt sylvæ omnes, lignum suave olens Israeli, ex præcepto Dei. Ad- 9
ducet enim Deus Israelem hilarem lumine gloriæ suæ, cum misericordia & justitiâ quæ à Deo est.

Textus trigesimus septimus *secundùm versionem Arabicam, in quâ hæc Epistola Jeremiæ immediatè sequitur Threnos.*

Epistola Jeremiæ, Epistola *scilicet* illa quam misit Jeremia ad captivos Babylonem abductos à rege Babyloniorum, ut annuntiaret ejis ac si propositum esset ipsis à Deo.

PROPTER peccata quæ perpetrâstis co- 1
ram Deo, abducemini Babylonem captivi à Bochtonasare rege Babyloniorum.

Versio VULG. LAT.

2 Ingressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis,
& temporibus longis, usque ad generationes septem:
3 post hoc autem educam vos indè cum pace. Nunc au-
tem videbitis in Babylonia deos aureos, & argenteos,
& lapideos, & ligneos in humeris portari, ostentantes
4 metum Gentibus. Videte ergò ne & vos similes effi-
ciamini factis alienis, & metuatis, & metus vos ca-
5 piat in ipsis. Visa itaque turba de retrò, & ab antè,
adorantes, dicite in cordibus vestris; Te oportet ado-
6 rari, Domine. Angelus enim meus vobiscum est: ipse
7 autem exquiram animas vestras. Nam lingua ipsorum
polita à fabro, ipsa etiam inaurata & inargentata, fal-
8 sa sunt, & non possunt loqui. Et sicut virgini amanti or-
9 namenta, ita accepto auro fabricati sunt. Coronas certè
aureas habent super capita sua dii illorum: unde subtra-
hunt sacerdotes ab eis aurum, & argentum, & erogant
10 illud in semetipsos. Dant autem & ex ipso prostitutis,
& meretrices ornant: & iterùm cùm receperint illud
11 à meretricibus, ornant deos suos. Hi autem non libe-
12 rantur ab ærugine & tinea. Opertis autem illis veste
purpureâ, extergunt faciem ipsorum propter pulverem
13 domûs, qui est plurimùs inter eos. Sceptrum autem ha-
bet ut homo, sicut judex regionis, qui in se peccantem non
14 interficit. Habet etiam in manu gladium, & securim: se
aurem de bello, & à latronibus non liberat. Unde vo-
bis notum sit quia non sunt dii.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

2 Εἰσελθόντες ἔν τε τῇ Βαβυλῶνι, ἔτη εἶναι ὑμᾶς ἐκεῖ ἔτη πολλὰ καὶ χρόνον
μακρὸν, ἕως γενεῶν ἑπτά· μετὰ ταῦτα δὲ ἐξάξω ὑμᾶς ἐκεῖθεν μετ' εἰρή-
3 νης. Νυνὶ δὲ ὄψεσθε ἐν Βαβυλῶνι θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς καὶ ξυλί-
4 νους ἐπ' ὤμοις αἰρομένους, δεικνύντας φόβον τοῖς ἔθνεσιν. Εὐλαβεῖσθε
οὖν μὴ καὶ ὑμεῖς ἀφομοιωθέντες τοῖς ἀλλοφύλοις ἀφομοιωθῆτε,
5 καὶ φόβος ὑμᾶς λάβῃ ἐπ' αὐτοῖς, (γ) Ἰδόντες ὄχλον ἔμπροσθεν καὶ
ὄπισθεν (δ) αὐτῶν προσκυνοῦντας αὐτά. εἶπατε δὲ τῇ διανοίᾳ,
6 Σοὶ δεῖ προσκυνεῖν δέσποτα. Ὁ γὰρ ἄγγελός μου μεθ' ὑμῶν ἐστιν, αὐ-
7 τὸς τε ἐπιζητῶν τὰς ψυχὰς ὑμῶν. Γλῶσσα γὰρ αὐτῶν (ε) ἐστι καλαξυ-
σμένη ὑπὸ τέκτονος, αὐτά τε περίχρυσα καὶ περίαργυρα, ψευδῆ
8 (*) δέ ἐστι, καὶ οὐ δύνανται λαλῆσαι. Καὶ ὥσπερ παρθένῳ φιλοκόσμῳ
9 λαμβάνοντες χρυσίον, καλασκευάζουσι στεφάνους ἐπὶ τὰς κεφαλὰς
τῶν θεῶν αὐτῶν. ἔτι δὲ καὶ ὅταν (*) ὑφαιρῶνται οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τῶν θεῶν
10 αὐτῶν χρυσίον καὶ ἀργύριον εἰς ἑαυτοὺς (ζ) καταναλῶσι. Δώσουσι
δὲ ἀπ' αὐτῶν καὶ ταῖς ἐπὶ τῷ (η) στίγμι πόρναις. (θ) κοσμοῦσί τε αὐτοὺς,
ὡς ἀνθρώπους, τοὺς ἐνδύμασι, θεοὺς (ι) ἀργυροῦς, καὶ θεοὺς χρυ-
11 σοῦς, καὶ ξυλίνους. Οὗτοι δὲ οὐ διασώζονται ἀπὸ ἰοῦ καὶ βρωμάτων,
12 Περιβεβλημένων αὐτῶν ἱματισμὸν πορφυροῦν. ἐκμάσσονται τὸ
πρόσωπον αὐτῶν διὰ τὸν τῆς οἰκίας κονιορτὸν, ὃς δῆ πολὺν ἐπ'
13 αὐτοῖς. Καὶ σκῆπτρον ἔχει ὡς ἄνθρωπος κριτὴς χώρας, ὃς τὸν εἰς
14 αὐτὸν ἁμαρτάνοντα οὐκ ἀνῃρεῖ. Ἔχει δὲ ἐγχειρίδιον (κ) ἐν δεξιᾷ, καὶ
πέλεκυν ἑαυτὸν δὲ ὁπλίσμασι καὶ ἀπὸ πολέμου καὶ λῃστῶν οὐκ ἐξαιρεῖται. ὅθεν
γνώσιμοί εἰσιν οὐκ ὄντες θεοί·

Ingressi itaque in Babylonem eritis ibi annis plu- 2
rimis, & tempore longo usque ad generationes se-
ptem. Post hoc autem educam vos indè in pace. Nunc 3
autem videbitis in Babylonia Deos argenteos, &
aureos, & ligneos in humeris portari, ostentantes
metum gentibus. Cavete ergò, ne et vos assimilati 4
assimilemini alienigenis, & metus vos capiat in
ipsis. Videntes turbam ab antè, et de retrò eorum, 5
adorantes eos. Dicite autem mente; Te oportet ad-
orare, Domine: Angelus enim meus vobiscum est: 6
et ipse exquirens animas vestras. Nam lingua ip- 7
sorum est polita à fabro, ipsaque inaurata, & in-
argentata: falsa autem sunt, & non possunt loqui:
Et sicut virgini amanti ornamenta, accipientes 8
aurum, Fabricant coronas super capita deorum 9
suorum. Est autem et quando subtrahentes sacer-
dotes à diis suis aurū, & argentum, in semetipsos
insumunt. Dabunt autem de eis etiam meretrici- 10
bus, quæ sub tecto. Ornántque eos, quasi homines,
vestimentis, deos argenteos, & deos aureos, &
ligneos. Hi autem non liberantur ab ærugine, & 11
tineis, Opertis ipsis veste purpureâ. Extergent 12
faciem ipsorum propter pulverem, qui ex domo,
qui est plurimus super eos. Et sceptrum habet, ut 13
homo judex regionis, qui in se peccantem non
interficiet. Habet autem gladiolum dextrâ, & 14
securim: se autem de bello, & de latronibus non
liberabit. Unde manifesti sunt non esse dii.

MS.A.(γ) Ἰδόντες(δ)προσκυνοῦντας αὐτά. Ὁ γὰρ ἄγγελος(ε)καλαξυσμένη(*)δέ (*)ὑφαιρῶνται(ζ)καταναλώσουσιν.(η)στίγμι(θ)κοσμοῦσιν δὲ(ι)χρυσοῦς,καὶ ἀργυροῦς,(κ)ἐν τῇ δεξιᾷ,(λ)πολέμου

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

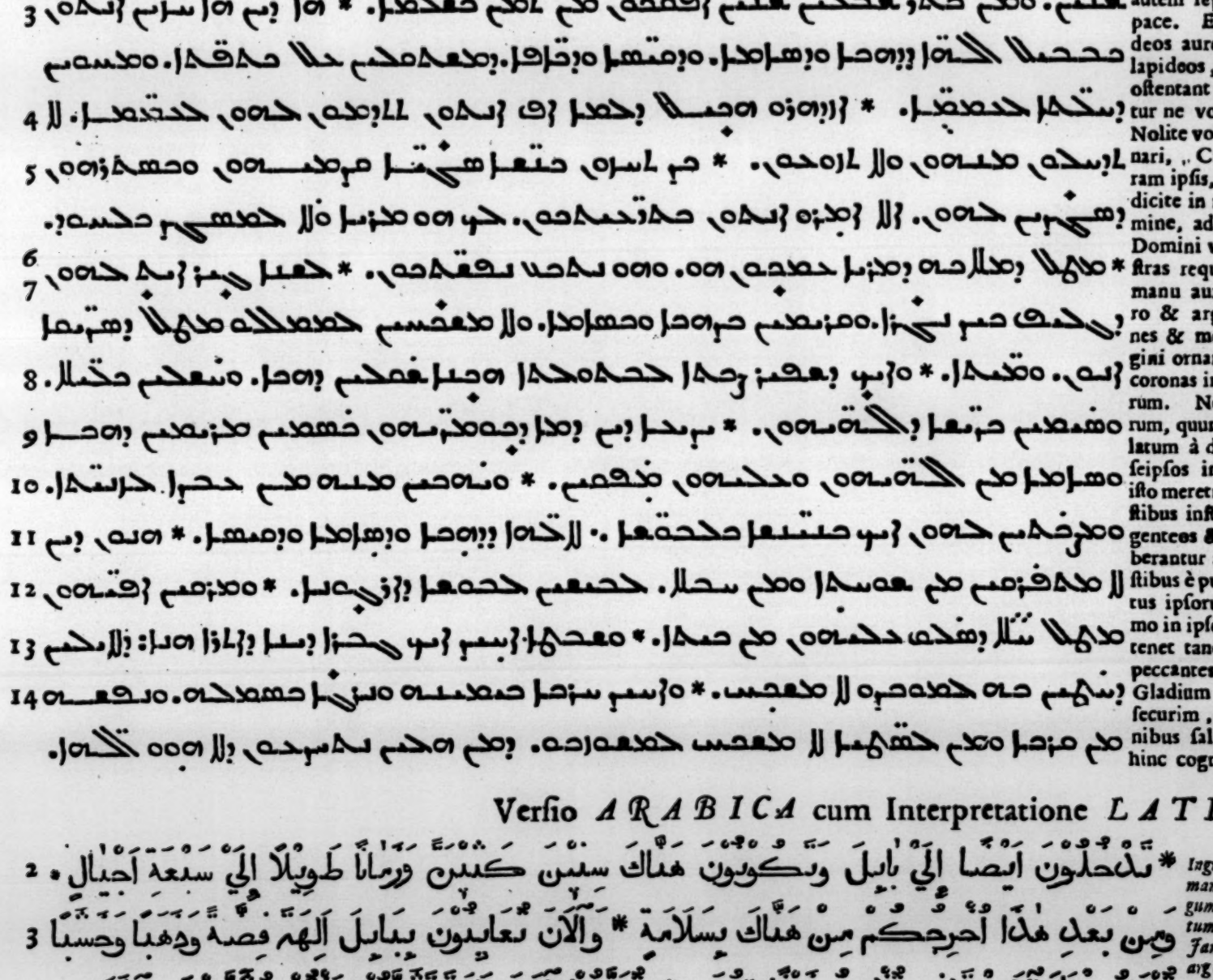

Ingressi autem Babylonem ibi mansuri
estis annis multis & tempore longo, us-
que ad septuaginta annos: Post annos
autem septuaginta educam vos inde in
pace. Ecce igitur videbitis Babylone
deos aureos & argenteos, ligneosque &
lapideos, qui humeris portantur, &
ostentant terrores Gentibus. Cavete igi-
tur ne vos etiam similes fitis Gentibus:
Nolite vobis ab ipsis timere, nec conster-
nari, Cùm cœtus magnos videbitis co-
ram ipsis, & à tergo adorantes eos; sed
dicite in mentibus vestris; Te solum Do-
mine, adorare oportet. Angelus enim
Domini vobiscum est, & is animas ve-
stras requiret. Linguam enim habent
manu aurifabri politam: Incrustati au-
ro & argento: Nec loqui possunt ina-
nes & mortui. Et quasi decorum vir-
gini ornamentum sumpto auro conflatas
coronas imponunt capitibus deorum suo-
rum. Notum autem est sacerdotes eo-
rum, quum ipsis jucundè esse libet, ab-
latum à deis suis argentum & aurum in
seipsos insumere, Quin & de opere
isto meretricibus dare. Ornant autem ve-
stibus instar hominum deos aureos ar-
genteos & ligneos: Verùm illi non li-
berantur ab ærugine & putredine, ve-
stibus è purpura induti. Abstergunt vul-
tus ipsorum propter pulverem qui è do-
mo in ipsos ascendit. Sceptrumque manu
tenet tanquam judex regionis hujus, qui
peccantes in ipsum perdere non potest.
Gladium etiam dextrâ tenet, & sinistrâ
securim, qui seipsum à bello & latro-
nibus salvum præstare non potest. Ut
hinc cognoscantur non esse dei.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

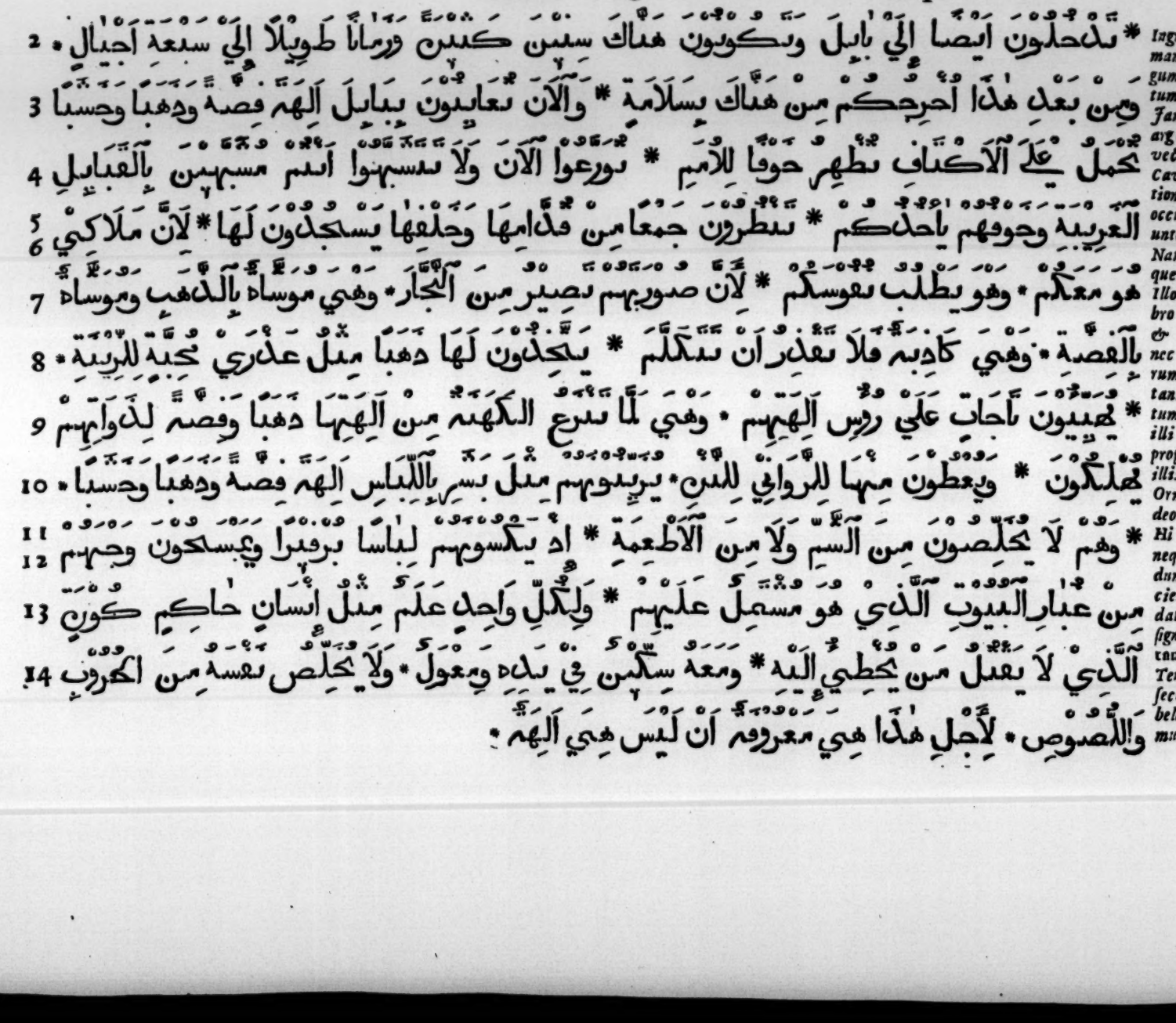

Ingrediemini iterum Babylonem, ibique 2
manebitis annos multos & tempus lon-
gum, usque in septem generationes:
tum posteà educam vos indè cum pace.
Jam verò visuri estis in Babele deos 3
argenteos, aureos, ac lignеos, humeris
vectos, metum ostentantes gentibus.
Cavete igitur ne reddatis vos pares na- 4
tionibus alienigenis, & timor illorum
occupet vos. Videbitis turbam præ- 5
euntem & sequentem illos, adorare eos.
Nam angelus meus vobiscum est, idem- 6
que reposciturus est animas vestras.
Illorum sanè figura componitur à fa- 7
bro lignario, suntque auro concinnati,
& ornati argento: verùm falsi sunt,
nec loqui possunt. Adhibent illis au- 8
rum ut virgini amanti ornatum: Ap- 9
tant coronas capitibus deorum suorum:
tum verò quum detrahunt sacerdotes
illi à diis suis aurum & argentum, in
proprios usus consumunt: Imò ex 10
illis donant meretricibus ad illecebras.
Ornant tanquam homines vestimentis
deos illos argenteos aureos ligneósque:
Hi verò non servant eos ab olfactu 11
neque à gustu. Dum vestiunt eos in- 12
dumentis purpureis, & extergunt fa-
ciem eorum pulvere ædium qui circun-
dat eos. Et eorum quisque habet in- 13
signia ut judex aliquis provinciæ, qui
tamen non occidit peccantem in se.
Tenet etiam cultrum manu suâ atque 14
securim, neque tamen seipsum servat à
bellis & latronibus: proinde notissi-
mum est hos non esse deos.

CAP. VI.

Versio VULG. LAT.

15 Non ergò timueritis eos. Sicut enim vas hominis con-
16 fractum inutile efficitur, tales sunt & dii illorum. Con-
stituis illis in domo, oculi eorum pleni sunt pulvere à
17 pedibus introeuntium. Et sicut alicui qui regem offen-
dit, circumseptæ sunt januæ; aut sicut ad sepulchrum
abductum mortuum, ita tutantur sacerdotes ostia clau-
18 suris & seris, ne à latronibus expolientur. Lucernas ac-
cendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre
19 possunt: sunt autem sicut trabes in domo. Corda verò
eorum dicunt elingere serpentes, qui de terra sunt, dum
comedunt eos, & vestimentum ipsorum, & non senti-
20 unt. Nigræ fiunt facies eorum à fumo, qui in domo fit.
21 Supra corpus eorum, & supra caput eorum volant no-
ctuæ, & hirundines, & aves etiam similiter & cattæ. Un-
de sciatis quia non sunt dii. Ne ergò timueritis eos.
23 Aurum etiam quod habent, ad speciem est. Nisi ali-
quis exterserit æruginem, non fulgebunt: neque enim
24 dum conflarentur, sentiebant. Ex omni pretio empta
25 sunt, in quibus spiritus non ineſt ipsis. Sine pedibus in
humeris portantur, ostentantes ignobilitatem suam ho-
26 minibus. Confundantur etiam qui colunt ea. Propter-
eà si ceciderint in terram, à semetipsis non consurgunt:
neque siquis eum statuerit rectum, per semetipsum
stabit, sed sicut mortuis munera eorum illis apponentur.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum

15 Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. ὥσπερ γὰρ σκεῦος ἀνθρώπου συντριβὲν
16 (μ) ἄχρηστον γίνεται, τοιοῦτοι ὑπάρχουσιν οἱ θεοὶ αὐτῶν, Καθι-
δρυμένων αὐτῶν ἐν τοῖς (ν) οἴκοις. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν πλήρεις
17 κονιορτοῦ ἀπὸ τῶν ποδῶν τῶν εἰσπορευομένων. Καὶ ὥσπερ τινὶ ἠδι-
κηκότι βασιλέα, περιπεφραγμέναι εἰσὶν αἱ αὐλαὶ, (ᵃ) ὡς ἐπὶ θανάτῳ
ἀπῳδυμένῳ, τοὺς οἴκους αὐτῶν ὀχυροῦσιν οἱ ἱερεῖς (ξ) θυρώμασί τε
καὶ κλείθροις καὶ μοχλοῖς, ὅπως (ο) ὑπὸ τῶν λῃστῶν μὴ συληθῶσιν.
18 Λύχνους καίουσι, καὶ (π) πλείους ἢ ἑαυτοῖς, ὧν οὐδένα δύνανται) ἰδεῖν.
19 Ἔστι (ρ) μὲν ὥσπερ δοκὸς τῶν ὀρῶν τὰ οἰκία, Τὰς δὲ καρδίας αὐτῶν φασιν
ἑλκύχθας τῶν ἀπὸ τῆς γῆς ἑρπετῶν, καταδόντων αὐτούς τε καὶ τὴν ἱμα-
20 τισμὸν αὐτῶν οὐκ αἰσθάνονται. Μεμιλανωμένοι τὸ πρόσωπον αὐτῶν
21 ἀπὸ τοῦ καπνοῦ τοῦ ἐν τῷ (σ) οἰκίᾳ. Ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὴν
κεφαλὴν αὐτῶν ἐφίπτανται) (τ) νυκτερίδες, χελιδόνες, καὶ τὰ ὄρνεα,
22 ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ αἴλουροι. Ὅθεν γνώσεσθε ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί· μὴ
23 οὖν (υ) φοβεῖσθε αὐτά. Τὸ γὰρ χρυσίον ὃ φόρουν) εἰς κάλλος, ἐὰν
μή τις ἐκμάξῃ τὸν ἰόν, οὐ μὴ στίλψωσιν, οὐδὲ γὰρ ὅτε ἐχωνεύοντο,
24 ἠσθάνοντο. Ἐκ πάσης τιμῆς ἠγορασμένα ὄντα, οὐκ οἷς οὐκ ἔστι πνεῦμα.
25 Ἀνὰ ποδῶν ἐπ' ὤμοις (φ) φέρονται), ἐνδεικνυμένοις τὴν ἑαυτῶν ἀτιμίαν
τοῖς ἀνθρώποις. (χ) αἰσχύνονταί τε καὶ οἱ διαχέοντες αὐτά,
26 Διὰ τὸ, (ψ) ὅταπερ ἐπὶ τὴν γῆν πέσῃ, (ω) μὴ δι' αὐτῶν ἀνίστασθαι,
(α) μήτε ἐάν τις αὐτὸ ὀρθὸν στήσῃ, δι' ἑαυτῆς κινηθήσεται), (β) μήτε
ἐὰν κλιθῇ, οὐ μὴ ὀρθωθῇ, (γ) ἀλλ' ὥσπερ νεκροῖς τὰ δῶρα αὐτοῖς πα-
ρατίθεται).

MS. A. (μ) ἄχρηστον (ν) κήποις. (ᵃ) ὡς (ξ) αὐλῶν (ο) μὴ ὑπὸ τῶν λῃστῶν συληθῶσιν. (π) πλείονας αὐτοῖς, ὧν οὐ δύνανται) (ρ) ὃ (σ) γῆς κεκαμένα. (τ) χελιδόνες, καὶ νυκτερίδες, (υ) φοβηθῆτε (φ) αὐτὰ), (χ) αἰσχύνονται δὲ (ψ) μήποτε (ω) δι' ἑαυτῶν (α) μήποτε ἐάν τις αὐτὸ (β) μήποτε (γ) ἀλλὰ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 * لا تخافوهم. لانه كما انا انسان مكسور غير صالح. هكذا هم الهتهم * هم
16 منصوبون في البساتين * عيونهم هي مملوة غبارا من ارجل الداخلين اليها * وكمثل
17 الملك ما ظالم دياره سجج عليها. او كمثل لوت هاجم * تحصن الكهنة بيوتهم بابواب وافعال
ومتاريس. كي لا يسرقون من اللصوص * يوقدون لهم سرجا كثيرة. وهم لا يستطيعون ان يبطروا
18 هي مثل سارية في البيت * يزعمون ان قلوبهم تبتلع الحشرات من الارض وتاكلها. وهم
19 لا يحسون بلباسهم * وجوههم مسودة من الدخان المتوقد من الارض على جسمهم * السنونو
تلمسهم على راسهم والوطاويط. والطيور هكذا والقوس * فلهذا تعلمون انها ليست الهة
20 فلا تخافوها * لان الذهب الذي توسخ به للحسن. ان لم يمسح احد وسخها لا تبرق. لانها
21 ولا تحس اذا سبكوها * هي مستراة بكل ثمن. ليس فيها روح * وبغير رجلين. يحملونها
22 على الاكتاف. يظهرون اهنتها للبسر * يجري الذي يخدمونها. من اجل انها اذا سقطت
23 على الارض لا تقوم من ذاتها. وان اقامها احد معومة لا تتحرك من ذاتها. وان هي
مائلة فلا تستقيم * لكن كمثل الاموات توضع لها قرابينها.

Nolite ipsos timere. Ut enim vas figulinum cùm confractum fuerit, nulli usui servit, tales sunt dii eorum. Collocatis ipsis in domibus, oculi pulvere oppleti sunt à pulvere pedum ingredientium & egredientium. Utque à rege ad mortem damnatis, ita ipsis extensa sunt brachia. Ædes ipsorum obfirmant sacerdotes ipsorum, serisque & vectibus claudunt, ne furto tollantur à latronibus. Multasque eis lucernas accendunt, quorum oculi nihil vident. Prorsus instar trabium sunt de domo *prominentium*. Stultum est cor eorum & errat: Consumunturque à reptilibus terræ, & exeduntur tam ipsi quàm vestes eorum. Non nôrunt denigrari sibi vultus, & atrorem contrahere à fumo qui de domo in corpora eorum ascendit. Capitibus eorum 21 insident vespertiliones & hirundines, corvique simul & catti. Et ex his dignoscuntur, quia non sunt Dii, & nolite ipsos timere. Aurum ipsis decoris causâ in- 23 ductum, nisi quis ab ærugine mundet, non splendet: Neque enim cùm funderentur, sentiebant. Quia magno empti 24 sunt, nec est in ipsis spiritus. Humeris 25 portantur, quia non incedunt: Ostendunt quepudorem suum hominibus: Confundentur autem & qui colunt eos, Quia si in terram cadunt, surgere non 26 possunt. Nec si quis eos erigat, movebuntur: nec si inclinati fuerint, seipsos erigere possunt. Tanquam mortuis autem cibos ipsis apponunt.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * فَلَا تَخَافُوهَا لِأَنَّهَا تَصِيرُ مِثْلَ إِنَاءِ إِنْسَانٍ مَكْسُورٍ غَيْرِ صَالِحٍ * هٰؤُلَاءِ هُمْ آلِهَتُهُمْ *
16 مَنْصُوبُونَ فِي الْبَسَاتِينِ * عُيُونُهُمْ هِيَ مَمْلُوءَةٌ غُبَارًا مِنْ أَرْجُلِ الدَّاخِلِينَ إِلَيْهَا * وَكَمِثْلِ
17 لِلْمَلِكِ مَا ظَالِمٍ دِيَارُ مَسِيجٍ عَلَيْهَا * أَوْ كَمِثْلِ لُوطٍ هَاجِمٍ * تُحَصِّنُ الْكَهَنَةُ بُيُوتَهُمْ بِأَبْوَابٍ وَأَقْفَالٍ
وَمَتَارِيسَ * كَيْ لَا يَسْرِقُونَ مِنَ اللُّصُوصِ * يُوقِدُونَ لَهُمْ سُرُجًا كَثِيرَةً * وَهُمْ لَا يَسْتَطِيعُونَ أَنْ يَنْظُرُوا
18 هِيَ مِثْلُ سَارِيَةٍ فِي الْبَيْتِ * يَزْعُمُونَ أَنَّ قُلُوبَهُمْ تَبْتَلِعُ الْحَشَرَاتِ مِنَ الْأَرْضِ وَتَأْكُلُهَا * وَهُمْ
19 لَا يَحُسُّونَ بِلِبَاسِهِمْ * وَوُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ مِنَ الدُّخَانِ الْمُتَوَقِّدِ مِنَ الْأَرْضِ عَلَى جِسْمِهِمْ * السُّنُونُو
20 تَلْمِسُهُمْ عَلَى رُءُوسِهِمْ وَالْوَطَاوِيطُ * وَالطُّيُورُ هٰكَذَا وَالْقَوْسُ * فَلِهٰذَا تَعْلَمُونَ أَنَّهَا لَيْسَتْ آلِهَةً
21 فَلَا تَخَافُوهَا * لِأَنَّ الذَّهَبَ الَّذِي تُوسَّخُ بِهِ لِلْحُسْنِ * إِنْ لَمْ يَمْسَحْ أَحَدٌ وَسَخَهَا لَا تُبْرِقُ * لِأَنَّهَا
22 وَلَا تَحُسُّ إِذَا سَبَكُوهَا * هِيَ مُسْتَرَاةٌ بِكُلِّ ثَمَنٍ * لَيْسَ فِيهَا رُوحٌ * وَبِغَيْرِ رِجْلَيْنِ * يَحْمِلُونَهَا
23 عَلَى الْأَكْتَافِ * يُظْهِرُونَ إِهَانَتَهَا لِلْبَشَرِ * يَجْرِي الَّذِي يَخْدُمُونَهَا * مِنْ أَجْلِ أَنَّهَا إِذَا سَقَطَتْ
عَلَى الْأَرْضِ لَا تَقُومُ مِنْ ذَاتِهَا * وَإِنْ أَقَامَهَا أَحَدٌ مُقَوَّمَةً لَا تَتَحَرَّكُ مِنْ ذَاتِهَا * وَإِنْ هِيَ
مَالَتْ فَلَا تَسْتَقِيمُ * لٰكِنْ كَمِثْلِ الْأَمْوَاتِ تُوضَعُ لَهَا قَرَابِينُهَا *

Ne igitur metuatis eos; sicut enim, quasi vas alicujus hominis confractum, inutile: Hujusmodi sunt dii eorum. Iidem erecti sunt in hortis, oculi eorum pleni sunt pulvere à pedibus ingredientium in illos: Et veluti regem aliquem tyrannum, atrium circumsepit eos, aut veluti mortem rapidam: muniunt sacerdotes ædes eorum januis seris & vectibus, ne à furibus compilentur. Accendunt eis lucernas multas, quum ipsi videre nequeant: sunt quasi trabs in domo. Aiunt corda eorum deglutire insecta de terra, eáque comedere; cùm tamen ipsi minimè sentiant vestimenta sua. Facies eorum denigratæ sunt fumo è terra accenso super corpus eorum. Hirundines tangunt cos super capita eorum, vespertiliones, & volucres pariter ac martes. Inde perspicuum vobis erit illos non esse Deos: ideò ne metuatis eos. Nam auri quo sunt ornati ad pulchritudinem, nisi quis abstergat sordes, minimè fulgebunt: nam neque senserunt quum funderentur. Empti sunt quocunque pretio, nullus inest eis spiritus: Cùmque sine pedibus existentes illos gestent humeris, produnt mortalibus ignominiam illorum. Pudefiant qui ministrant illis, quia si quando in terram ceciderint, non exurgunt per se; neque si quis eos erectos statuerit, per se moventur; neque si inclinati fuerint, erigunt se: sed tanquam mortuis proponuntur eis oblationes eorum;

Versio VULG. LAT.

27 Hostias illorum vendunt sacerdotes ipsorum, & abuntuntur: similiter & mulieres eorum decerpentes, neque
28 infirmo, neque mendicanti aliquid impertiunt: De sacrificiis eorum fœtæ & menstruatæ contingunt. Scientes itaque ex his quia non sunt dii, ne timeatis eos.
29 Unde enim vocantur dii? Quia mulieres apponunt
30 diis argenteis, & aureis, & ligneis: Et in domibus eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas scissas, & capita, & barbam rasam, quorum capita nuda sunt.
31 Rugiunt autem clamantes contra deos suos, sicut in
32 cœna mortui. Vestimenta eorum auferunt sacerdotes,
33 & vestiunt uxores suas, & filios suos. Neque siquid mali patiuntur ab aliquo, neque siquid boni, poterunt retribuere: neque regem constituere possunt,
34 neque auferre. Similiter neque dare divitias possunt, neque malum retribuere. Siquis illis votum voverit,
35 & non reddiderit; neque hoc requirunt. Hominem à morte non liberant, neque infirmum à potentiori eri-
36 piunt. Hominem cæcum ad visum non restituunt, de
37 necessitate hominem non liberabunt. Viduæ non miserebuntur, neque orphanis benefacient. Lapidibus
38 de monte similes sunt dii illorum, lignei, & lapidei, & aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confundentur.
39 Quomodò ergò æstimandum est, aut dicendum, illos esse deos?

Versio GRÆCA LXX. Interp Cum Translatione LATINA.

27 Τὰς δὲ θυσίας αὐτῶν ἀποδόμβοι οἱ ἱερεῖς αὐτῶν καλαχεῶνται· ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ γυναῖκες (Α) ἀπ' αὐτῶν ταειχδύσαι, ὅτε πλω-
28 χῷ ὅτε ἀδυνάτῳ (α) μὴ μεταδῶσι. Τῶν θυσιῶν αὐτῶν ἀποκαθημένη καὶ (ζ) λεχὼ ἅπτον. γνόντες οὖν ἀπὸ τούτων ὅτι οὐκ εἰσὶ
29 θεοί, μὴ φοβηθῆτε αὐτούς. Πόθεν γὰρ (η) κληθήσῃ θεοί; ὅτι γυναῖκες θεσπεθάσι θεοῖς ἀργυρέοις καὶ χρυσοῖς καὶ ξυλίνοις. Καὶ
30 ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν οἱ ἱερεῖς (Θ) διαῤῥήσιν, ἔχοντες τὰς χιτῶνας διῤῥωγότας, καὶ τὰς κεφαλὰς καὶ τοὺς πώγωνας (ι) ἐξυρημένους, ὧν
31 αἱ κεφαλαὶ ἀκάλυπτοί εἰσιν. (κ) Ὠρύονται δὲ βοῶντες ἐναντίον
32 τῶν θεῶν αὐτῶν, ὥσπερ τινὲς ἐν (λ) σεκελίσπῳ νεκρῷ. Ἀπὸ τῆς ἐμαλισμοῦ αὐτῶν ἀφελόμβοι οἱ ἱερεῖς, ἐνδύσιν τὰς γυναῖκας αὐ-
33 τῶν καὶ τὰ παιδία. Οὔτε ἐὰν κακὸν πάθωσιν ὑπό τινος, ὅτε ἐὰν ἀγαθὸν, δυνήσονται ἀνταποδῦναι· ὅτε καθαρῆσαι βασιλέα
34 δύνανται, ὅτε ἀφελέσθαι. Ὡσαύτως ὅτε πλοῦτον, ὅτε χαλκὸν ἐὰν μὴ δύνωνται δοθῆναι. ἐάν τις (μ) εὐχὴν αὐτοῖς εὐξάμενος μὴ
35 ἀποδῷ, οὐ μὴ ἐπιζητήσωσιν. Ἐκ θανάτου ἄνθρωπον οὐ μὴ ῥύσωνται,
36 ὅτε ἥσσονα ἀπὸ ἰσχυροῦ (ν) μὴ ἐξέλωνται. Ἄνθρωπον τυφλὸν εἰς ὅρασιν οὐ μὴ (ξ) ἀποκατήσωσιν, ἐν ἀνάγκῃ ἄνθρωπον ὄντα οὐ μὴ ἐξέλωνται·
37 Χήραν οὐ μὴ ἐλεήσωσιν, ὅτε ὀρφανὸν εὖ ποιήσωσι. Τοῖς ἀπὸ τῆς
38 ὄρους λίθοις ὁμοιωμένοι εἰσὶ τὰ ξύλινα, καὶ τὰ ἐξ χρυσα, καὶ τὰ ἀργυρᾶ, οἱ δὲ θεραπεύοντες αὐτὰ καλαισχυνθήσονται. Πῶς
39 οὖν νομισθὲν ἢ κλητὸν (ξ) ὑπάρχειν αὐτὸς θεός;

MS. A. (Α) αὐτῶν ἀπ' (α) μεταδιδόασιν. (ζ) *λεχω (η) κληθήσῃ· (Θ) διαῤῥήσιν, (ι) ἐξυρημένοι, (κ) Ὀρύονται (λ) *παιδίπῳ (μ) αὐτοῖς εὐχὴν (ν) ὁ μὴ (ξ) παραστήσωσιν, (ξ) αὐτὸς ὑπάρχειν θεός;

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

27 ... * Sacrificiáque quæ ipsis offeruntur edunt
... sacerdotes eorum, uxoresque eorum se-
... ipsis ingurgitant. Pauperibus & afflictis
28 ... de sacrificiis suis nihil dant: Et mulier
... in pollutione & immunditie sua adipsos
... accedit. Ex his itaque cognoscite Deos
29 ... ipsos non esse, nec timete eos. Quo-
... modo enim vocantur Dii. Quia ecce
30 ... mulieres ipsos aptant in deos aureos ar-
... genteos & ligneos. Et in sedibus eo-
31 ... rum sedent sacerdotes eorum sciffis ve-
... stibus, sectis capillis, tonsis barbis, ra-
... sis nudisque capitibus, Gementes clamore
... coram diis suis, ut faciunt homines in cœ-
31 ... na mortui. Déque vestibus ipsorum su-
32 ... mentes sacerdotes, uxores suas liberosque
33 ... vestiunt. Quòd si quis bonum ipsis aut
... malum faciat, retribuere non possunt.
... Regem etiam nec constituere possunt,
34 ... nec amovere: Nec cuiquam opes dare
... aut argentum. Si quis votum ipsis vove-
35 ... at, nec solvat, non exigent ab eo. Nec
... quenquam à morte liberant, nec infir-
36 ... mum à potente eripiunt. Homini cæ-
... co visum dare non possunt, nec affli-
37 ... ctum ex angustiis liberare. Viduæ non
... miserentur, nec pupillo benefaciunt, aut
38 ... pauperem pascunt. Lapidibus in mon-
... tem projectis similes sunt dii lapidei, li-
... gnei, argentei, aurei. Qui ministrant
39 ... eis, confundentur; qui ipsos nulli esse
... usui nôrunt, & tamen homines eis sedu-
... cunt. Quomodo igitur cognoscentur
... quòd Dii sunt?

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

27 * وَكَهَنَتُهَا ٱلَّذِينَ يُعْطُونَ لَهَا ٱلذَّبَايِحَ يَسْتَعْمِلُونَهَا * هٰكَذَا وَنِسَاؤُهُمْ مِنْهَا يَتَلَذَّذُونَ * لَا
28 لِفَقِيرٍ وَلَا لِعَدِيمِ ٱلْقُوَّةِ يُعْطُونَ مِنْ ذَبَايِحِهِمْ * ٱلْحَائِضُ وَٱلْجُنُبُ يَلْمِسُونَهَا * فَمِنْ هٰذَا
29 تَعْلَمُونَ أَنَّهَا لَيْسَتْ إِلٰهَةً * فَلَا تَخَافُوهَا * لِأَنَّ مِنْ أَيْنَ تُدْعَى إِلٰهَةً * لِأَنَّ ٱلنِّسَاءَ يَصْنَعُونَ
30 لِآلِهَةِ ٱلذَّهَبِ وَٱلْفِضَّةِ وَٱلْخَشَبِ * وَفِي بُيُوتِهِمُ ٱلْكَهَنَةُ يَفْسِدُونَ * لَهَا ثِيَابٌ مُخَرَّقَةٌ
31 مُحَلَّقَةُ ٱلرُّؤُسِ وَٱللِّحَى * رُؤُسُهَا غَيْرُ مُغَطَّاةٍ * يَعِجُّونَ صَارِخِينَ أَمَامَ إِلٰهَتِهِمْ مِثْلَ قَوْمٍ
32 فِي جَنَازَةِ مَيِّتٍ * تُخْرِجُ ٱلْكَهَنَةُ مِنْ ثِيَابِهَا وَيُلْبِسُونَهَا لِنِسَائِهِمْ وَلِأَوْلَادِهِمْ * لَأَنَّهَا لَا إِنْ نَالَتْ
33 مِنْ أَحَدٍ شَرًّا وَلَا خَيْرًا تَسْتَطِيعُ أَنْ تُكَافِئَ * وَلَا تَقْتَدِرُ أَنْ تُقِيمَ مَلِكًا وَلَا أَنْ تَخْلَعَهُ * هٰكَذَا
34 وَلَا غِنًى وَلَا نُحَاسًا لَا تَقْدِرُ أَنْ تُعْطِيَ * إِنْ نَذَرَ لَهَا أَحَدٌ نَذْرًا لَا تَفِي وَلَا تَطْلُبُ * وَلَا تُنْجِي
35 إِنْسَانًا مِنَ ٱلْمَوْتِ * وَلَا تُخَلِّصُ ذَلِيلًا مِنْ قَوِيٍّ * وَلَا تَهَبُ إِنْسَانًا أَعْمَى إِلَى ٱلنَّظَرِ * وَلَا تُخَلِّصُ
36 إِنْسَانًا كَائِنًا فِي ضِيقٍ * لَا تَرْحَمُ أَرْمَلَةً * وَلَا تُحْسِنُ إِلَى يَتِيمٍ * هِيَ مُشْبِهَةٌ بِحِجَارَةٍ مِنَ ٱلْجَبَلِ *
37 38 أَخْشَابٌ مَوْسُومَةٌ بِٱلذَّهَبِ وَمَوْسُومَةٌ بِٱلْفِضَّةِ * ٱلَّذِينَ يَخْدُمُونَهَا يَخْزَوْنَ * كَيْفَ يَنْبَغِي أَنْ تَظُنُّوا
39 وَيَنْبَغِي أَنْ تَدْعُوهَا إِلٰهَةً *

Et sacerdotes eorum, qui offerunt eis 27
sacrificia, utuntur illis: ita quoque
uxores eorum fruuntur illis, nihil pau-
peri aut impotenti tribuentes de sacrifi-
ciis eorum, Quæ menstruo laborans 28
& immundi attrectant. Ex his igitur
cognoscetis hos non esse Deos: ne ergò
metuatis illos. Unde enim vocarentur 29
Dii, quandoquidem mulieres offerunt
diis aureis, argenteis, & ligneis; Et 30
in ædibus eorum sacerdotes corruptelis
indulgent? vestes habent scissas, ca-
pita barbásque rasas, retectis capiti-
bus. Mugiunt clamantes coram dis 31
suis ceu turba in funere mortui. De- 32
trahunt sacerdotes vestes illorum, iisq;
induunt uxores & liberos suos. Nam 33
sive injurias acceperint à quopiam sive
officia, non possunt rependere; neque
valent regem ullum constituere, neque
deponere: Similiter neque divitias 34
neque æs dare queunt: si quis votum
eis voverit, nec solvat, minimè repo-
scunt. Neminem à morte liberant, hu- 35
milem à potente non eripiunt: Homi- 36
nem cæcum ad visum non restituunt,
neque servant hominem in calamitate
versantem: Viduæ non miserentur, 37
neque pupillo benefaciunt: Similes 38
sunt lapidibus è monte erutis: ligna
sunt auro concinnata, ornata argento:
qui ministrant eis, pudore suffundun-
tur. Quomodo hi existimandi sunt à 39
vobis & vocandi Dii,

CAP. VI.

Versio VULG. LAT.

40 Adhuc enim ipsis Chaldæis non honorantibus ea : qui
cùm audierint mutum non posse loqui, offerunt illud ad
41 Bel, postulantes ab eo loqui : Quasi possint sentire qui
non habent motum, & ipsi cùm intellexerint, relin-
quent ea : sensum enim non habent ipsi dii illorum.
42 Mulieres autem circumdatæ funibus in viis sedent, suc-
43 cendentes ossa olivarum. Cùm autem aliqua ex ipsis
attracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proxi-
mæ suæ exprobrat quòd ea non sit digna habita, sicut
44 ipsa, neque funis ejus diruptus sit. Omnia autem quæ
illis fiunt, falsa sunt. Quomodò æstimandum aut dicen-
45 dum est, illos esse deos? A fabris autem, & ab au-
rificibus facta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id quod
46 volunt esse sacerdotes. Artifices etiam ipsi, qui ea fa-
ciunt, non sunt multi temporis. Numquid ergò
47 possunt ea quæ fabricata sunt ab ipsis esse dii? Reli-
querunt autem falsa, & opprobrium posteà futuris. Nam
48 cùm supervenerit illis prælium, & mala; cogitant
49 sacerdotes apud se, ubi se abscondant cum illis. Quo-
modò ergò sentiri debeant quoniam dii sunt, qui nec
50 de bello se liberant, neque de malis se eripiunt? Nam
cùm sint lignea, inaurata, & inargentata, scietur posteà
quia falsa sunt, ab universis Gentibus, & regibus : quæ
manifesta sunt quia non sunt dii, sed opera manuum ho-
minum, & nullum Dei opus cum illis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

40 Ἔτι δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Χαλδαίων ἀτιμαζόντων αὐτά; Οἱ ὅταν ἴδωσιν
ἐνδον (a) μὴ δυνάμενον λαλῆσαι, προσευξάμενοι τῷ (b) Βήλῳ,
41 αἰτοῦσαι φωνῆσαι, Ὡς δυνατὸν ὄντα αὐτὸν αἰσθάνεσθαι. καὶ ἐὰν δύνασθαι
42 αὐτοὶ (c) νοήσαντες καταλιπεῖν αὐτὰ, ἄνθρωποι γὰρ οὐκ ἔχουσιν. Αἱ δὲ
γυναῖκες (d) περιδέδεμέναι σχοινία ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐγλάθωσι, (e) θυμιῶσαι
43 τὰ πίτυρα. Ὅταν δέ τις αὐτῶν (f) ἑφελκυσθῇ ὑπό τινος τῶν
προπορευομένων κοιμηθῇ, πλησίον (g) ὀνειδίζει, ὅτι οὐκ ἄξιον
44 ὥσπερ καὶ αὐτὴ, (h) ὅτι τὸ σχοινίον αὐτῆς διερράγη. Πάντα τὰ (i) γινόμενα
ἐν αὐτοῖς ἐστι ψευδῆ· πῶς ἔν νομισθῆναι ἢ κληθῆναι (j) ὡς θεὸς
45 αὐτούς ὑπάρχειν; Τὰ τεκτόνων καὶ χρυσοχόων κατεσκευασμένα
(k) ἐστίν· αὐτὸν ἄλλο μὴ γένηται, ἢ ὃ (l) βούλονται οἱ τεχνῖται αὐτὰ γενέσθαι.
46 Αὐτοὶ τε οἱ κατασκευάζοντες αὐτὰ, οὐ μὴ γένωνται πολυχρόνιοι· (m)
47 πῶς τε δὴ μέλλει τὰ ὑπ' αὐτῶν κατασκευασθέντα (n); Κατέλιπον
48 γὰρ ψεύδη καὶ ὀνειδισμὸν τοῖς ὑπιγενομένοις. Ὅταν (o) γὰρ ἐπέλθῃ ἐπ'
αὐτὰ πόλεμος καὶ κακὰ, βουλεύονται πρὸς ἑαυτοὺς οἱ ἱερεῖς, πῦ (p) συνα-
49 πορυζῶσι μετ' αὐτῶν. Πῶς οὖν οὐκ ἔστιν αἰσθάνεσθαι ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ,
50 (q) οἳ οὔτε σώζουσιν ἑαυτοὺς ὀπὸ πολέμου, οὔτε ὀπὸ κακῶν; Παρ-
κοπτα γὰρ ξύλινα καὶ περίχρυσα καὶ περιάργυρα, γνωσθήσεται μετα-
ταῦτα ὅτι (r) δεῖ ψεύδη τοῖς ἔθνεσι πᾶσι (s) τοῖς τε βασι-
λεῦσι φανερὸν ἔσται ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ, ἀλλὰ ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων,
καὶ οὐδὲν (t) θεῖον ἔργον ἐν αὐτοῖς ἔστι.

MS. A. (a) καὶ δυνάμενον (o) Βὴλ, ἀξιοῦσι τότε λαλῆσαι, Ὡς (p) τοῦτο
νοήσαντες (q) πεπηθόμενοι (r) συμπορυζῶσι (s) ἀπελευσθεὶς (t) μετ'

(a) αὐτῆς, (b) αὐτὰς (c) δὲ (d) ἀγνόημα περ' αὐτοῖς (e) ὥστε (f) ἐστίν· ὑπὲρ γὰρ ἄλλο ὃ μὴ γένωνται, (g) βούλεσθαι. Αὐτοί τε οἱ (h) πῶς οὖν μέλλει (i) εἶναι θεοί; (j) δὲ ἐπ' αὐτὰς πόλε-
μος καὶ (k) ἀπόλωνται, (l) ἐπὶ τοῖς ἔθνεσι φανερόν ἐστιν (m) ἔν ἔργον

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

40 * ... ...

Versio VULG. LAT.

51 Unde ergò notum eſt, quia non ſunt dii, ſed opera ma-
52 nuum hominum, & nullum Dei opus in ipſis eſt? Re-
gem regioni non ſuſcitant, neque pluviàm hominibus
53 dabunt. Judicium quoque non diſcernent, neque re-
giones liberabunt ab injuria: quia nihil poſſunt, ſicut
54 corniculæ inter medium cœli & terræ. Etenim cùm
inciderit ignis in domum deorum ligneorum, argen-
teorum, & aureorum, ſacerdotes quidem ipſorum fu-
gient, & liberabuntur: ipſi verò ſicut trabes in me-
55 dio comburentur. Regi autem, & bello non reſiſtent.
Quomodò ergò æſtimandum eſt, aut recipiendum quia
56 dii ſunt? Non à furibus, neque à latronibus ſe li-
berabunt dii lignei, & lapidei, & inaurati, & inar-
57 gentati: quibus hi qui fortiores ſunt, Aurum, &
argentum, & veſtimentum, quo operti ſunt, auferent
58 illis, & abibunt, nec ſibi auxilium ferent. Itaque melius
eſt eſſe regem oſtentantem virtutem ſuam; aut vas in
domo utile, in quo gloriabitur qui poſſidet illud; vel
oſtium in domo, quod cuſtodit quæ in ipſa ſunt, quàm
59 falſi dii. Sol quidem, & Luna, ac ſydera cùm ſint ſplen-
60 dida, & emiſſa ad utilitates, obaudiunt. Similiter &
fulgur cùm apparuerit, perſpicuum eſt: idipſum au-
61 tem & ſpiritus in omni regione ſpirat. Et nubes,
quibus cùm imperatum fuerit à Deo perambulare uni-
verſum orbem, perficiunt quod imperatum eſt eis.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

51
52 Τίνι ὖν (ι) γνωσέον ὅτιν ὐκ εἰσὶ θεοί; Βασιλέα γὰρ χώρας
53 ὐ μὴ ἀνασήσωσιν, ὔτι ὑέτὸν ἀνθρώποις ὐ μὴ δῶσι. Κείσιν τι ὐ μὴ
δικείνωσιν (κ) ἑαυτῶν, ὐδὲ μὴ ῥύσωνται (λ) ἀδίκημα, ἀδύνατοι
54 ὄντες· ὥσπερ (μ) γὰρ κορῶναι ἀναμέσον ϯ ἠέρος ϗ ϯ γῆς. Καὶ γὰρ ὅταν
ἐμπέσῃ εἰς οἰκίαν θεῶν ξυλίνων ἢ χαλκέων ἢ (ν) σιδηρόπλων πῦρ,
οἱ μὲ ἱερεῖς ἀυτῶν φεύξονται ϗ διασωθήσονται, ἀυτοὶ ϯ ὥσπερ δοκοὶ
55 μέσοι κατακαυθήσονται. Βασιλεῖ (γ) ϯ ϗ πολεμίοις ὐ μὴ ἀντιςῶσι·
56 πῶς ὖν (ξ) ὀνδικίσει ἢ νομισέον ὅτι εἰσὶ θεοί; Οὔτε ἀπὸ κλεπτῶν, ὔτε
ἀπὸ λῃςῶν ὐ μὴ (ο) διασωθῶσι θεοὶ ξύλινοι, ϗ σιδηρόπλοι, ϗ χρύ-
57 σοι· ὧν οἱ ἰσχύοντες Περιελοῦσι τὸ χρυσίον ϗ τὸ ἀργύριον ϗ ϯ
ἱματισμὸν ϯ σιδηρόμβον ἀυτοῖς (π) ἀμφιέσονται ἔχοντες, ὔτε
58 ἑαυτοῖς ὐ μὴ βοηθήσωσιν. Ὥςε (ρ) κρεῖσσον ἔῤ βασιλεὺς ὀπτδικυ-
μῶν ϯ ἑαυτῦ ἀνδρείαν, ἢ (χευ) ὐ οἰκίᾳ χρήσιμον ἐφ' ᾧ (σ) κα-
χρήσεται ὁ κεκλημένος, ἢ οἱ ψευδεῖς θεοί· ἢ ϗ θύρα ὐ οἰκίᾳ
διασώζουσα τὰ ὐ αὐτῇ ὄντα, ἢ οἱ ψευδεῖς θεοί· ϗ ξύλιν (υ) σύ-
59 λον ὐ βασιλείοις, ἢ οἱ ψευδεῖς θεοί. Ἥλιος μὲ γὰρ ϗ σελήνη ϗ
ἄστρα ὄντα λαμπρὰ, ϗ ἀποστελλόμενα ἐπὶ χρείας, ὐπήκοά (τ) εἰσιν.
60 Ὡσαύτως ϗ ἀστραπὴ ὅταν ὀπτφανῇ, ἐυοπτός ἔστι· (υ) τὸ δ' ἀυτὸ ϗ
61 πνεῦμα ὐ πάσῃ χώρᾳ πνεῖ. Καὶ (φ) νεφέλαις ὅταν ὀπταγῇ
ὑπὸ ϯ θεῦ ὅπι πορεύεσθαι ἐφ' ὅλυ ϯ οἰκυμένυ, ςωτελοῦσι τὸ
ταχθέν.

MS.A. (ι) γνωσὸν ὐκ ἔσαι ὅτι (κ) ἀυτῶν, (λ) ἀδικύμενον, (μ) αι
κορῶναι αἱ ἀναμέσον (ν) σιδηρόπλων * οἱ (γ) τι (ξ) ϯ νομισέον ἢ
δικέαιον (ο) διασώσυσιν (π) ϗ ἀπλεύτυν) ἔχοντες, οἱ δὲ ἑαυτοῖς
(ρ) κρέσσων (σ) χρήσει) ὁ κτησάμυ, (τ) ὄτιν. (υ) τὸ ἀυτὸ πνεῦμα (φ) νεφέλη

Quo ergò cognoſcendum eſt, quia non ſunt dii? 51
Regem enim regionis non ſuſcitabunt: neque 52
pluviam hominibus dabunt: Judicium quo- 53
que non diſcernent, (b) ſuiipſorum, neque eripient
injuriam, quia impotentes ſunt: ſicut enim
corniculæ inter medium cœli, & terræ. Etenim 54
ſi incidérit ignis in domum deorum ligneorum,
aut inauratorum, aut inargentatorum; ſacer-
dotes quidem ipſorum fugient, & ſalvabuntur:
ipſi verò ſicut trabes medii comburentur. Regi 55
autem, & hoſtibus non reſiſtent. Quomodò ergò
recipiendum eſt, aut æſtimandum, quia dii ſunt?
Neque à furibus, neque à latronibus ſe libera- 56
bunt dii lignei, & inargentati, & inaurati:
quorum fortes (c) Circumauferent aurum & ar- 57
gentum, & veſtimentum circumpoſitum illis, ab-
ibunt habentes: nec ſibiipſis auxilium ferent.
Itaque melius eſt eſſe regem oſtentantem virtu- 58
tem ſuam, aut vas in domo utile, in quo uſum
habebit, qui poſſidet illud, quàm falſi dii: vel
etiam oſtium in domo, quod ſalvat ea quæ in
ipſa ſunt, quàm falſi dii: & lignea columna in
regiis, quàm falſi dii. Nam Sol quidem, & Luna, 59
ac ſydera, cùm ſint ſplendida, & emiſſa ad utili-
tates; obedientia ſunt. Similiter & fulgur, cùm 60
apparuerit; perſpicuum eſt. Idipſum autem &
ſpiritus in omni regione ſpirat. Et nubibus cùm 61
imperatum fuerit à Deo perambulare in uni-
verſum orbem; perficiunt quod imperatum eſt.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

51 * ... ...
52 ... ...
53 ... ...
54 ... ...
55 ... ...
56 ... ...
57 ... ...
58 ... ...
59 ... ...
60 ... ...
61 ... ...

Ecce omnib⁹ notũ eſt quòd non ſint Dii, 51
Regem enim ſuper terrã non conſtituunt, 52
malefacere aut ſalvare non poſſunt, plu-
viam hominibus non dant, Cauſam non 53
judicant, ne ſuam quidem, nec injuriã
affectum liberare poſſunt à potentiori,
utpote invalidi. Neque inſtar cor-
vorum inter cœlum & terram in aëre
volant. Ecce enim, cùm ceciderit ignis 54
in ædes deorum, ſacerdotes ipſorum e-
greſſi fugiunt ut ſervent ſeipſos, ipſi au-
tem tanquam trabes in medio comburen-
tur. Regi autem aut bellatori cuiquam 55
non reſiſtunt. Quomodo igitur cogno-
ſcentur aut credentur Dii eſſe. Neque 56
enim, ecce à furibus neque à latronibus
ſeipſos ſervare poſſunt dii lignei, argen-
tei, & aurei. Fortes enim & potentes 57
ablato auro & argento veſtibuſque quæ
in eis ſunt, diſcedunt, nec quiſquam e-
orum opem ſibi ferre poteſt. Præſtat 58
igitur rex qui potentiam ſuam oſtendit,
Et vas in domo utile, quo opus habet
Dominus, diis falſis. Sol autem & lu- 59
na, & ſtellæ lucentes in cœlis ſuper ter-
ram, mittuntur in expeditiones ſuas, &
obſequuntur. Fulgura etiam quoties 60
ſplendent, decora ſunt admodùm. Sic et-
iam & ventus omnem regionem per-
flans. Nubes etiam cum ire jubentur à 61
Deo, & pluviam in totum orbem terra-
rum inducere, euntes implent quod ipſis
præceptum eſt.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

51 * وَلَيْسَ فِيهَا وَلَا عَمَلٌ وَاحِدٌ يَكُونُ مَعْرُوفًا لِوَاحِدٍ مَّا • لِأَنَّهَا لَا تُقِيمُ
52 مَلِكًا لِلْمَدِينَةِ • وَلَا تُعْطِي مَطَرًا لِلْبَشَرِ * وَلَا تَقْضِ حُكْمَهُمْ • وَلَا تُنْجِي مَظْلُومًا • إِذْ
53 هِيَ عَدِيمَةُ الْقُوَّةِ مِثْلُ الْغِرْبَانِ الَّتِي بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ * وَلِأَنَّ إِذَا سَقَطَتْ فِي بَيْتِ الْآلِهَةِ
54 الْخَشَبِ أَوِ الذَّهَبِ أَوِ الْفِضَّةِ نَارٌ • أَمَّا كَهَنَتُهَا فَيَهْرُبُونَ وَيَخْلُصُونَ • وَأَمَّا هِيَ فَمِثْلُ الْخَشَبِ تَحْتَرِقُ •
55 * لَا تَقُومُ مَلِكًا وَلَا مُحَارِبِينَ • كَيْفَ يَنْبَغِي أَنْ تَظُنُّوا أَوْ تَدْعُوهَا آلِهَةً * وَلَيْسَ تَخْلُصُ
56 مِنَ السُّرَّاقِ وَلَا مِنَ اللُّصُوصِ آلِهَةُ خَشَبٍ وَفِضَّةٍ وَذَهَبٍ * الَّذِينَ يَقْدِرُونَ يَنْزِعُونَ ذَهَبَهَا
57 وَفِضَّتَهَا وَلِبَاسَهَا الْمَوْضُوعَ عَلَيْهَا وَيَذْهَبُونَ • فَهِيَ لَا تَعِينُ ذَوَاتَهَا * لِأَنِ الْفَاضِلَ إِذَا صَارَ مَلِكًا
58 يُظْهِرُ شَجَاعَتَهُ • لَا الْإِنَاءُ الْمُسْتَعْمَلُ فِي الْبَيْتِ الَّذِي يَسْتَعْمِلُهُ الْمَعْنِيُّ • إِلَّا أَنَّ الْآلِهَةَ كَاذِبَةٌ • هَكَذَا
وَالْبَابُ فِي الْبَيْتِ يُخَلِّصُ مَنْ كَانَ فِيهِ • إِلَّا أَنَّ الْآلِهَةَ كَاذِبَةٌ • وَالْعَمُودُ الْخَشَبِيُّ فِي بُيُوتِ الْمُلُوكِ *
59 لَكِنِ الْآلِهَةُ كَاذِبَةٌ * لِأَنَّ أَمَّا الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ هُمْ مَهْيُونَ وَمُرْسَلُونَ لِلْحَاجَةِ وَسَرِيعُو
60 الْإِجَابَةِ * هَكَذَا وَالْبَرْقُ إِذَا ظَهَرَ هُوَ حَسَنُ الْمَنْظَرِ • وَالرِّيحُ تَهُبُّ فِي كُلِّ بَلْدَةٍ تَهُبُّ • وَالسَّحَابَةُ
61 إِذَا أُمِرَتْ مِنْ قِبَلِ اللَّهِ لِتَمُرَّ عَلَى كُلِّ الْمَسْكُونَةِ تُكْمِلُ الْمَأْمُورَ •

Nec ullam eis actionem ineſſe quæ uita 51
ſit cuipiam. Nam neque Dii ſunt: Non 52
enim creant ubi regem, neque pluviam
dant mortalibus, Neque cauſas eorum 53
percontantur, neque oppreſſum vindi-
cant; quum ipſi ſint impotentes ceu
corvi qui cælum inter ac terram pen-
dent. Etenim cùm inciderit in ædem 54
deorum ligneorum aut aureorum aut ar-
genteorum ignis, ſacerdotes quidem fu-
gientes eripiunt ſeſe, illi verò non ſe-
cus ac ligna comburuntur. Non reſi- 55
ſtunt regi neque militibus: quomodò
ergo cenſendi aut vocandi ſunt Dii?
Neque fures neque latrones effugiunt 56
dii lignei, argentei, & aurei; Cùm 57
illi valeant detrahere aurum argentum
ac veſtes his impoſitas, & abire, nec
opem iſti ſibi ferre. Equidem cùm 58
præſtans aliquis ſit rex, oſtendit forti-
tudinem ſuam; non autem vas domi
adhibitum quo utitur poſſeſſor: ſed ni-
mirum hi dii falſi ſunt. Ita quoque
janua in domo, ſervat eum qui intra il-
lam fuerit: at verò dii iſti falſi ſunt.
Etiam columna lignea in ædibus regiis
eſt; verùm hujuſmodi dii falſi ſunt.
Nam ſol quidem ac luna ſtellæque 59
promptæ ſunt, & ad negotium miſſa
ſtatim obtemperant: Similiter etiam 60
fulgur, cùm apparet, pulchrum eſt:
& ventus ipſe omnem regionem per-
flat: Et nubes quum à Deo jubetur 61
totum orbem permeare, exequitur
mandatum:

Versio VULG. LAT.

61 Ignis etiam missus desuper ut consumat montes, & sylvas,
62 facit quod præceptum est ei. Hæc autem neque speciebus,
63 neque virturibus uni eorum similia sunt. Unde neque existimandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando
non possunt neque judicium judicare, neque quidquam
64 facere hominibus. Scientes itaque quia non sunt dii, ne
65 ergò timueritis eos. Neque enim regibus maledicent,
66 neque benedicent. Signa etiam in cœlo Gentibus non
ostendunt, neq; ut Sol lucebunt, neq, illuminabunt ut Lu-
67 na. Bestiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub
68 tectum, ac prodesse sibi. Nullo itaque modo nobis est
manifestum quia sunt dii: propter quod ne timeatis eos.
69 Nam sicut in cucumerario formido nihil custodit: ita
sunt dii illorum lignei, & argentei, & inaurati. Eodem
70 modo & in horto spina alba, supra quam omnis avis se-
det. Similiter & mortuo projecto in tenebris, similes sunt
71 dii illorum lignei, & inaurati, & inargentati. A purpura
quoque & murice, quæ supra illos tineant, scietis itaque
quia non sunt dii. Ipsi etiam postremò comeduntur, &
72 erunt opprobrium in regione. Melior est homo justus,
qui non habet simulachra: nam erit longè ab opprobriis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

62 (*) Τὸ, τε πῦρ ἐξαποσταλὲν ἄνωθεν ἐξαναλῶσαι ὄρη καὶ δρυμὸς, ποιεῖ
τὸ ζωταχθέν. ταῦτα δὲ (χ) οὔτε ἐν ἰδέαις, (ϕ) οὔτε ἐν δυνάμεσιν αὐ-
63 τῶν ὁμοιωμένα ἐστίν. Ὅθεν οὔτε νομισέον, οὔτε (ω) λεκτέον
ἀπάρχειν αὐτοὺς θεοὺς, ἃ δυνάμενα ὄντων αὐτῶν οὔτε κρίσιν κρῖναι, οὔτε
64 εὖ (α) ποιῆσαι ἀνθρώποις. Γινόντες οὖν ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ, μὴ φο-
65 βηθῆτε αὐτούς. Οὔτε γὰρ βασιλεῦσιν ὑ μὴ (β) καταράσωνται,
66 οὔτε μὴ εὐλογήσωσιν. Σημεῖά τε ἐν ἔθνεσιν ἐν οὐρανῷ ὑ μὴ δείξω-
σιν, (γ) οὐδὲ ὡς ὁ ἥλιος λάμψησιν, οὔτε φωτιοῦσιν ὡς ἡ σελήνη.
67 Τὰ θηρία (δ) αὐτῶν ἄμεινά ἐστι, ἃ δύναται ὑποφυγόντα εἰς σκέπην
68 (ε) ἐαυτὰ ὠφελῆσαι. Καὶ οὐδένα ἔν τρόπον (ζ) ἡμῖν ἔστι φανε-
69 ρὸν ὅτι εἰσὶ θεοί· διὸ μὴ φοβηθῆτε αὐτούς. Ὥσπερ γὰρ ἐν (*) σικυηρᾴτῳ
σκεπασμένον ὑδὲν (η) φυλάσσει, οὕτως οἱ θεοὶ αὐτῶν εἰσὶ ξύλινοι
70 καὶ ἐπίχρυσοι καὶ ἐπάργυροι. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῇ ἐν κήπῳ
βάμνῳ, ἐφ' ἧς πᾶν ὄρνεον ἐπικάθηται, ὡσαύτως (θ) ἡ καὶ νεκρῷ ἐρ-
ριμμένῳ ἐν σκότει ὁμοιοῦνται οἱ θεοὶ αὐτῶν ξύλινοι καὶ ἐπίχρυσοι
71 καὶ ἐπάργυροι. Ἀπό τε τῆς πορφύρας καὶ τῆ μυρμάκι τὰ ἐπ' (ι) αὐ-
72 τὰς ἐπιπόνης γνωσθήσονται ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί· αὐτά τε δὲ
ὑστέρα βρωθήσονται (κ), καὶ ἔσται ὄνειδος ἐν τῇ χώρᾳ. Κρεῖσσον οὖν
ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔχων εἴδωλα, ἔσται γὰρ (λ) μακρὰν ἀπὸ
ὀνειδισμοῦ.

61 Ignis etiam missus desuper, ut consumat mon-
tes, & sylvas, facit quod præceptum est. Hæc
autem neque speciebus, neque virtutibus ipsorum
assimilia sunt. Unde neque æstimandum est, neq;
63 dicendum illos esse deos: quando non possunt neq;
judicium judicare, neque benefacere hominibus.
64 Scientes itaque, quia non sunt dii; ne timue-
65 ritis eos. Neque enim regibus maledicent, neque
66 benedicent. Signáque in gentibus in cœlo non
ostendent, neque ut Sol, lucebunt, neque illumi-
67 nabunt ut Luna. Bestiæ meliores sunt illis; quæ
possunt fugientes sub tectum prodesse sibi. Nullo
68 itaque modo nobis est manifestum quia sunt dii:
propter quod ne timeatis eos. Nam sicut in cu-
69 cumerario (d) formido nihil custodiens; ita sunt
dii illorum lignei, & inaurati, & inargentati.
Eodem modo & (e) spinæ, quæ in horto, supra
70 quam omnis avis sedet, similiter autem & mor-
tuo projecto in tenebris similes sunt dii illorum
lignei, & inaurati, & inargentati. A purpura
71 quoque, & murice, quæ super eos putrefit, cogno-
scentur, quia non sunt dii. Et ipsa postremò com-
edentur: & erit opprobrium in regione. Melior
72 igitur homo justus, qui non habet idola: nam
erit longè ab opprobrio.

MS. A. (*) Τὸ δὲ (χ) οὐδὲ (ϕ) οὐδὲ (ω) ὑπάρχειν (α) ποιῶν (β) καταράσωνται, οὔτε μὴ εὐλογήσωσιν. Σημεῖά τε ἐν
οὐρανῷ δὲ ἐν ἔθνεσιν (γ) οὔτε ὡς ὁ ἥλιος οὐ μὴ ἐκλάμψωσιν, οὔτε μὴ φωτιοῦσιν (δ) κρέισσον δὲ ἐστὶν αὐτῶν, (ε) αὐλὴ (ζ) δὲ ἐστὶν ἡμῖν (*) συκηρᾴτῳ
(η) φυλάσσει, (θ) ἡ καὶ νεκρῷ (ι) αὐτῶν σκηνώσεις γνώσεσθε (κ) ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔσται ὄνειδος ἐν χώρᾳ. Κρεῖσσον (λ) αὐλὴ μακρὰν (†) Ἱερεμίας σεσφήνης, Βαρὺχ, Θρῆνοι, καὶ Ἐπιστολή.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

62 * Ignis etiam ab alto missus ut montes
incendat, collesque ac sylvas, quòd ipsi
63 præceptum est facit. Hi autem, nec
specie, nec viribus, nec opere, cuiquam
harum creat urarum similes sunt. Quare,
quomodo vocabuntur Dii? quomodo
putabunt de ipsis quòd Dii sint? Neque
neim causam judicare possunt, nec ho-
minibus malè aut benè facere. Sci-
64 tote igitur quòd Dii non sunt, & ipsos
65 timere nolite, Regibus enim benedice-
re equeunt, aut maledicere: Signáque
66 in cœlis non ostendunt Gentibus: Nec
solis instar lucem suam hominibus at-
67 tollunt, nec lucent instar lunæ. Præ-
stant eis feræ agrestes, fugientes enim
servare se possunt. Nihil itaque nobis
68 apparet quare Dii sint, propterea nolite
ipsos timere. Ut enim tugurium in cu-
69 cumerario quod nihil servat, sic in diis
eorum ligneis, argenteis, aureis nihil est
lucri. Utque rhamnus in horto cui omnis
volucris insidet, sic sunt illi. Etiam mor-
70 tuo in tenebras projecto símiles sunt dii
eorum lapidei, argentei, aurei. De pur-
71 pura enim & serico induti sunt, utique
quæ corrumpuntur, scietis non esse ipsos
Deos; Nam ipsi tandem corrumpentur
in perpetuum, & opprobrio erunt in
terra. Beatus autem vir justus cui non
72 est idolum, qui longè est ab opprobrio,
& Dominum Deum expectat.

Finis Epistolæ Jeremiæ Prophetæ, cujus oratio nobiscum sit.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

62 * وَاَمَّا النَّارُ الْمُرْسَلَةُ مِنْ فَوْقُ لِيُبِيْدَ الْجِبَالَ وَالْغِيَاضَ تَصْنَعُ مَا اُمِرَتْ بِهِ * وَهِيَ لَا بِالْمَنَاظِرِ وَلَا
63 بِقُوَى السِّنِيْنَ مُشْبِهَةٌ * لِاَجْلِ هٰذَا لَا يَنْبَغِي اَنْ تَظُنُّوْهَا وَلَا يَنْبَغِي اَنْ تَخَافُوْهَا اِلٰهًا * اِذْ هِيَ
عَدِيْمَةُ الْقُوَّةِ وَلَا تَحْكُمُ حُكْمًا وَلَا تُحْسِنُ لِلْبَشَرِ * اِعْلَمُوْا اَيْضًا اَنَّهَا لَيْسَتْ اِلٰهًا * لَا تَخَافُوْهَا
64 65 وَلَا لِلْمُلُوْكِ لَا تَلْعَنُ وَلَا تُبَارِكُ * وَلَا تُظْهِرُ عَلَامَاتٍ فِي السَّمَآءِ وَلَا فِي الْاُمَمِ * وَلَا تُضِيْ مِثْلَ الشَّمْسِ
66 67 وَلَا تُنِيْرُ مِثْلَ الْقَمَرِ * اَلْوُحُوْشُ هِيَ اَفْضَلُ مِنْهَا لِاَنَّ يُمْكِنُهَا اَنْ تَلْتَجِيَ اِلٰى ظِلِّهَا لِتَنْفَعَهَا * وَلَا يَنْبَغِ
68 69 وَاحِدٍ يَظْهَرُ لَنَا اَنَّهَا اِلٰهٌ * لِاَجْلِ هٰذَا لَا تَخَافُوْهَا * وَكَمَا اَنَّ الْخَيَالَ فِي الْقِثَّاءِ لَا يَحْرُسُ شَيْئًا * هٰكَذَا
اٰلِهَتُهُمُ الْخَشَبُ وَالذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ عَلٰى هٰذَا النَّوْعِ * وَكَالسَّجَرِ فِي الْبُسْتَانِ يَجْلِسُ عَلَيْهَا كُلُّ
70 طَيْرٍ * هٰكَذَا وَاٰلِهَتُهُمْ شَبَهُ الْمَيِّتِ الْمَطْرُوْحِ فِي الظُّلْمَةِ * خَشَبٌ وَذَهَبٌ وَفِضَّةٌ * مِنَ الْبُرْفُرِ
71 وَالْعِرْمِزِ الْمَصْفُوْفِ عَلَيْهَا يَعْلَمُوْنَ اَنَّهَا لَيْسَتْ اِلٰهًا * وَلَاِنَّهَا اَخِيْرًا تُوْكَلُ مِنْهُمْ * وَتَصِيْرُ لِلْعَارِ
فِي الْكَوْنِ * اَلْاِنْسَانُ الْفَاضِلُ الْعَدْلُ لَيْسَ لَهُ اِلٰهٌ * اِنَّهُ يَكُوْنُ بَعِيْدًا مِنَ التَّعْيِيْرِ * 72

* تَمَّتْ نُبُوَّةُ اِرْمِيَا النَّبِيِّ * وَبَارُوْخَ * وَالْمَرَاثِي *
وَالرِّسَالَةِ * * وَالْمَجْدُ لِلّٰهِ دَائِمًا *

Et ignis quidem supernè demissus ad mon- 62
tes sylvasque consumendas, perficit quod
jussum est ei: Isti verò neque spectaculis 63
neque virtutibus annorum similes sunt.
Quamobrem neque putare debetis neque
arbitrari debetis eos esse Deos, quum sint
impotentes, neq; judicium exerceant, neq;
benefaciant hominibus. Scitote iterũ eos 64
non esse Deos: ne metuatis eos. Nam neque 65
maledicunt regibus, neq; benedicunt: Non 66
edunt signa in cœlo neque in gentibus: non
lucent ut sol, neque ut luna splendent. Bel- 67
luæ sunt illis præstantiores, quia possunt
in suum commodum ad umbram illorum
confugere. Ne ullo quidem modo patet no- 68
bis illos esse Deos, jccircò ne metuatis il-
los. Et quemadmodum spectrũ in cucume- 69
rario nihil defendit, ita quoque dii eorum
lignei aurei atque argentei, ejusdem sunt
modi: et qualis est arbor in horto, cui insi-
det quælibet avis; Tales sunt dii eorum, 70
similes mortuo in tenebris projecto: utpo-
te lignum, aurum, & argentum. A purpura 71
et marmore ipsis instrato cognoscetis ipsos
nequaquam esse Deos, & inde quòd ab il-
lis tandem comedendi sunt, & dedecori in
regione futuri. Homo virtute præditus 72
ac justus non habens deos, procul qui-
dem erit ab ignominia.

Prophetiæ Jeremiæ Prophetæ, Baruch, Lamentationum, & Epistolæ,
FINIS.
Laus Deo semper.

SU

ORA

CANTIC

BELI

HISTORIA
SUSANNÆ.
ORATIO AZARIÆ,
CUM
CANTICO TRIUM PUERORUM:
ET HISTORIA
BELI ET DRACONIS.

Versio VULG. LAT.

Quæ sequuntur usque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

CAP. XIII.

1 ET erat vir habitans in Babylone, & nomen ejus Joa-
2 kim: Et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Hel-
3 ciæ, pulchram nimis, & timentem Deum: Parentes enim
illius, cùm essent justi, erudierunt filiam suam secundùm
4 legem Moysi. Erat autem Joakim dives valdè, & erat
ei pomarium vicinum domui suæ: & ad ipsum conflue-
5 bant Judæi, eò quòd esset honorabilior omnium. Et
constituti sunt de populo duo senes judices in illo anno:
de quibus locutus est Dominus; Quia egressa est iniqui-
tas de Babylone à senioribus judicibus, qui videbantur
regere populum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

†ΔΑΝΙΗ'Λ.

1 Καὶ ἦν ἀνὴρ οἰκῶν ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ὄνομα αὐτῷ Ἰωακείμ.
2 Καὶ ἔλαβε γυναῖκα ᾗ ὄνομα (α) Σωσάννα, θυγάτηρ Χελκίου, καλὴ
3 σφόδρα, καὶ φοβουμένη τὸν κύριον. Καὶ οἱ γονεῖς αὐτῆς ἔκρινον, καὶ
4 ἐδίδαξαν τὴν θυγατέρα αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον (β) Μωϋσῆ. Καὶ ἦν
Ἰωακεὶμ πλούσιος σφόδρα, καὶ ἦν αὐτῷ παράδεισος γειτνιῶν τῇ
οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ πρὸς αὐτὸν συνήγοντο οἱ Ἰουδαῖοι, διὰ τὸ εἶναι
5 αὐτὸν ἐνδοξότερον πάντων. Καὶ ἀπεδείχθησαν δύο πρεσβύτεροι
ἐκ τοῦ λαοῦ κριταὶ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ, περὶ ὧν ἐλάλησεν ὁ Κύ-
ριος, Ὅτι ἐξῆλθεν ἀνομία ἐκ Βαβυλῶνος ἐκ πρεσβυτέρων
κριτῶν, οἳ ἐδόκουν κυβερνᾶν τὸν λαόν.

MS. A. † Δανιήλ. (α) Σωσάννα, (β) Μωσῆ.

DANIEL.

ET erat vir habitans in Babylone: & nomen 1
ejus Joacim. Et accepit uxorem nomine Su- 2
sannam, filiam Chelciæ, pulchram nimis, &
timentem Dominum. Et parentes ejus justi: 3
& docuerunt filiam suam juxta legem Moysi.
Erat autem Joacim dives valdè: & erat 4
ei pomarium vicinum domui suæ, & ad ipsum
confluebant Judæi, eò quòd esset honorabilior
omnium. Et constituti sunt duo senes de po- 5
pulo judices in anno illo: de (a) quibus lo-
cutus est Dominus; Quia egressa est iniquitas
de Babylone à senibus judicibus, qui vide-
bantur regere populum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

ܣܘܣܢܐ ܒܪ ܚܠܩܝܐ ܟܗܢܐ

Sequitur Historia

SUSANNÆ.

1 ܓܒܪܐ ܚܕ ܗܘܐ ܕܝܬܒ ܒܒܠ ܘܫܡܗ ܝܘܩܝܡ ܘܢܣܒ ܐܢܬܬܐ ܫܡܗ ܫܘܫܢ ܒܪܬ ܚܠܩܝܐ ܫܦܝܪܬ ܛܒ ܘܕܚܠܬ ܐܠܗܐ
2 ܘܐܒܘܗܝ ܙܕܝܩܝܢ ܘܐܠܦܘ ܒܪܬܗܘܢ ܠܢܡܘܣ ܐܝܬ ܗܘ ܝܘܩܝܡ ܥܬܝܪ ܣܓܝ ܘܗܘܬ ܠܗ ܦܪܕܝܣ ܩܪܝܒ ܠܒܝܬܗ
3 ܘܠܘܬܗ ܟܢܫܝܢ ܝܗܘܕܝܐ ܡܛܠ ܕܗܘ ܝܩܝܪ ܡܢ ܟܠ ܐܢܫ ܒܗ ܗܘ ܙܒܢ ܕܐܬܦܪܫܘ ܬܪܝܢ ܣܒܐ ܡܢ ܥܡܐ ܕܗܘ
4 ܡܡܠܟ ܒܗ ܡܪܝܐ ܕܐܡܪ ܕܢܦܩܬ ܥܘܠܐ ܡܢ ܒܒܠ ܡܢ ܣܒܐ ܕܗܘ ܕܝܢܝܢ ܒܗ ܠܥܡܐ ܐܠܝܢ ܗܢ ܕܐܬܝܢ ܠܒܝܬ
5 ܝܘܩܝܡ ܘܐܬܐ ܠܘܬܗ ܟܠ ܕܝܢ ܕܐܬܝ ܠܗܘܢ ܢܣܒ ܐܢܬܬܐ ܫܡܗ ܫܘܫܢ ܒܪܬ ܚܠܩܝܐ ܫܦܝܪܬ ܛܒ ܘܕܚܠܬ ܐܠܗܐ
ܘܐܒܘܗܝ ܙܕܝܩܝܢ ܘܐܠܦܘ ܒܪܬܗܘܢ ܠܢܡܘܣ ܐܝܬ ܗܘ ܝܘܩܝܡ ܥܬܝܪ ܣܓܝ ܘܗܘܬ ܠܗ ܦܪܕܝܣ ܩܪܝܒ ܠܒܝܬܗ
ܘܠܘܬܗ ܟܢܫܝܢ ܝܗܘܕܝܐ ܡܛܠ ܕܗܘ ܝܩܝܪ ܡܢ ܟܠ ܐܢܫ ܒܗ ܗܘ ܙܒܢ ܕܐܬܦܪܫܘ ܬܪܝܢ ܣܒܐ ܡܢ ܥܡܐ ܕܗܘ
ܡܡܠܟ ܒܗ ܡܪܝܐ ܕܐܡܪ ܕܢܦܩܬ ܥܘܠܐ ܡܢ ܒܒܠ ܡܢ ܣܒܐ ܕܗܘ ܕܝܢܝܢ ܒܗ ܠܥܡܐ ܐܠܝܢ ܗܢ ܕܐܬܝܢ ܠܒܝܬ
ܝܘܩܝܡ ܘܐܬܐ ܠܘܬܗ ܟܠ ܕܝܢ ܕܐܬܝ ܠܗܘܢ ܢܣܒ ܐܢܬܬܐ ܫܡܗ ܫܘܫܢ ܒܪܬ ܚܠܩܝܐ ܫܦܝܪܬ ܛܒ ܘܕܚܠܬ ܐܠܗܐ

Cùm esset Daniel annorum duode- 1
cim, vir erat nomine Joacim, Qui u- 2
xorem habebat nomine Susannam, fili-
am Helcanæ Sacerdotis, quæ formosa
erat pulchráque admodùm, sapi-
ens etiam & Dei metuens. Justi enim 3
erant parentes ejus, & docuerat
eam sapientiam secundùm legem Mo-
sis. Joacim autem dives erat, horum- 4
que juxta ædes habebat, & ad eum con-
veniebant Judæi, cuia valdè honorabi-
lis erat, eratque Synagoga in ædibus
ejus. Paucos autem dies agebat Susan-
na cum marito suo, & reliquum ætatis suæ
in viduitate degens, die noctéque in
cultu Domini se exercebat. Tempore 5
eo Principes populi erant Amid & Abid,
de quibu Dominus dixit; Egredietur
iniquitas Babylone, in Judices & Presby-
teros, qui Principes populi censentur.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

ܣܘܣܢܐ ܒܪ ܚܠܩܝܐ ܟܗܢܐ

ܣܘܣܢܐ ܒܪ ܚܠܩܝܐ ܟܗܢܐ

Scribimus præterea librum
DANIELIS parvuli: *nempè*,
HISTORIAM
SUSANNÆ,
ex editione Heraclienſi.

1 ܓܒܪܐ ܚܕ ܗܘܐ ܕܝܬܒ ܒܒܠ ܘܫܡܗ ܝܘܩܝܡ ܘܢܣܒ ܐܢܬܬܐ ܫܡܗ ܫܘܫܢ ܒܪܬ ܚܠܩܝܐ ܫܦܝܪܬ ܛܒ ܘܕܚܠܬ ܐܠܗܐ
2 ܘܐܒܘܗܝ ܙܕܝܩܝܢ ܘܐܠܦܘ ܒܪܬܗܘܢ ܠܢܡܘܣ ܐܝܬ ܗܘ ܝܘܩܝܡ ܥܬܝܪ ܣܓܝ ܘܗܘܬ ܠܗ ܦܪܕܝܣ ܩܪܝܒ ܠܒܝܬܗ
3 ܘܠܘܬܗ ܟܢܫܝܢ ܝܗܘܕܝܐ ܡܛܠ ܕܗܘ ܝܩܝܪ ܡܢ ܟܠ ܐܢܫ ܒܗ ܗܘ ܙܒܢ ܕܐܬܦܪܫܘ ܬܪܝܢ ܣܒܐ ܡܢ ܥܡܐ ܕܗܘ
4 ܡܡܠܟ ܒܗ ܡܪܝܐ ܕܐܡܪ ܕܢܦܩܬ ܥܘܠܐ ܡܢ ܒܒܠ ܡܢ ܣܒܐ ܕܗܘ ܕܝܢܝܢ ܒܗ ܠܥܡܐ ܐܠܝܢ ܗܢ ܕܐܬܝܢ ܠܒܝܬ
5 ܝܘܩܝܡ ܘܐܬܐ ܠܘܬܗ ܟܠ ܕܝܢ ܕܐܬܝ ܠܗܘܢ ܢܣܒ ܐܢܬܬܐ ܫܡܗ ܫܘܫܢ ܒܪܬ ܚܠܩܝܐ ܫܦܝܪܬ ܛܒ ܘܕܚܠܬ ܐܠܗܐ
ܘܐܒܘܗܝ ܙܕܝܩܝܢ ܘܐܠܦܘ ܒܪܬܗܘܢ ܠܢܡܘܣ ܐܝܬ ܗܘ ܝܘܩܝܡ ܥܬܝܪ ܣܓܝ ܘܗܘܬ ܠܗ ܦܪܕܝܣ ܩܪܝܒ ܠܒܝܬܗ
ܘܠܘܬܗ ܟܢܫܝܢ ܝܗܘܕܝܐ ܡܛܠ ܕܗܘ ܝܩܝܪ ܡܢ ܟܠ ܐܢܫ ܒܗ ܗܘ ܙܒܢ ܕܐܬܦܪܫܘ ܬܪܝܢ ܣܒܐ ܡܢ ܥܡܐ ܕܗܘ
ܡܡܠܟ ܒܗ ܡܪܝܐ ܕܐܡܪ ܕܢܦܩܬ ܥܘܠܐ ܡܢ ܒܒܠ ܡܢ ܣܒܐ ܕܗܘ ܕܝܢܝܢ ܒܗ ܠܥܡܐ ܐܠܝܢ ܗܢ ܕܐܬܝܢ ܠܒܝܬ
ܝܘܩܝܡ ܘܐܬܐ ܠܘܬܗ ܟܠ ܕܝܢ ܕܐܬܝ ܠܗܘܢ ܢܣܒ ܐܢܬܬܐ ܫܡܗ ܫܘܫܢ ܒܪܬ ܚܠܩܝܐ ܫܦܝܪܬ ܛܒ ܘܕܚܠܬ ܐܠܗܐ

Cum esset Daniel annorum duode- 1
cim, vir erat nomine Joacim, Qui u- 2
xorem habebat nomine Susannam, fili-
am Helcanæ Sacerdotis, quæ formosa
erat pulchráque admodùm, sapi-
ens etiam & Dei metuens. Justi enim 3
erant parentes ejus, & docuerat
eam sapientiam secundùm legem Mo-
sis. Joacim autem dives erat, horum- 4
que juxta ædes habebat, & ad eum con-
veniebant Judæi, cuia valdè honorabi-
lis erat, eratque Synagoga in ædibus
ejus. Paucos autem dies agebat Susan-
na cum marito suo, & reliquum ætatis suæ
in viduitate degens, die noctéque in
cultu Domini se exercebat. Tempore 5
eo Principes populi erant Amid & Abid,
de quibu Dominus dixit; Egredietur
iniquitas Babylone, in Judices & Presby-
teros, qui Principes populi censentur.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

بِسْمِ ٱلْآبِ وَٱلِٱبْنِ وَٱلرُّوحِ ٱلْقُدُسِ ٱلْإِلٰهِ ٱلْوَاحِدِ ٠

نَبْدَأُ بِعَوْنِ ٱللّٰهِ بِتَرْجَمَةِ نُبُوَّةِ دَانِيَالَ ٱلنَّبِيِّ

صَلَاتُهُ مَعَنَا أٰمِينَ ٠

IN NOMINE PATRIS,
& Filii, & Spiritûs sancti,
unius Dei,
Incipimus juvante Deo interpreta-
tionem Prophetiæ DANIELIS
Prophetæ cujus oratio no-
bis adsit, Amen.

٠ ٱلْإِصْحَاحُ ٱلْأَوَّلُ ٠

Textus primus.

1 وَكَانَ رَجُلٌ سَاكِنًا فِي بَابِلَ ٠ وَٱسْمُهُ يُوَاقِيمُ ٠ وَٱتَّخَذَ ٱمْرَأَةً ٱسْمُهَا سُوسَنَّةُ ٱبْنَةُ حَلْقِيَا ٠ حَسَنَةً
2 جِدًّا وَخَائِفَةً مِنَ ٱلرَّبِّ ٠ وَأَبَوَاهَا صِدِّيقَانِ ٠ وَعَلَّمَا ٱبْنَتَهُمَا كَنَامُوسِ مُوسَى ٠ وَكَانَ يُوَاقِيمُ
3 غَنِيًّا جِدًّا ٠ وَكَانَ لَهُ بُسْتَانٌ مُجَاوِرًا لِبَيْتِهِ ٠ وَإِلَيْهِ يَجْتَمِعُ ٱلْيَهُودُ لِأَجْلِ أَنَّهُ كَانَ أَشْرَفَ جَمِيعِهِمْ ٠
4 وَقَدْ عَيَّنَ شَيْخَانِ مِنَ ٱلشَّعْبِ قَاضِيَانِ فِي تِلْكَ ٱلسَّنَةِ ٠ مِنْ أَجْلِهِمْ تَكَلَّمَ ٱلسَّيِّدُ أَنَّهُ خَرَجَ
5 ٱلْإِثْمُ مِنْ بَابِلَ مِنَ ٱلْمَشَايِخِ ٱلْحُكَّامِ ٱلَّذِينَ ظُنَّ بِهِمْ أَنَّهُمْ يُدَبِّرُوا ٱلشَّعْبَ ٠

Erat vir quidem habitans in Babele, 1
cujus nomen erat Joacim. Is duxit 2
uxorem nomine Susannam filiam Hel-
ciæ, admodùm formosam & timentem
Dominum. Parentes enim ejus cùm 3
justi essent, instituerunt filiam suam jux-
ta legem Mosaicam. Erat autem Joa- 4
cim valdè dives, habebátque hortum
domui suæ vicinum: & ad eum con-
fluebant Judæi, quòd esset omnium no-
bilissimus. Itaque prodierunt è populo 5
duo senes anno illo judices: (de quibus
locutus est Dominus, quòd exorta est
iniquitas de Babele è senatoribus judi-
cibus qui populum recturi credebán-
tur:)

Versio VULG. LAT.

6 Illi frequentabant domum Joakim, & veniebant ad
7 eos omnes qui habebant judicia. Cùm autem popu-
lus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna,
8 & deambulabat in pomario viri sui. Et videbant eam
9 senes quotidiè ingredientem, & deambulantem: &
exarserunt in concupiscentiam ejus: Et everterunt
sensum suum, & declinaverunt oculos suos ut non vi-
derent cœlum, neque recordarentur judiciorum ju-
10 storum. Erant ergò ambo vulnerati amore ejus, nec
indicaverunt sibi vicissim dolorem suum: Eru-
11 bescebant enim indicare sibi concupiscentiam suam
12 volentes concumbere cum ea: Et observabant quo-
tidiè solicitiùs videre eam. Dixitque alter ad alterum;
13 Eamus domum, quia hora prandii est. Et egressi re-
14 cesserunt à se. Cúmque revertissent, venerunt in u-
num: & sciscitantes ab invicèm causam, confessi
sunt concupiscentiam suam: & tunc in communi sta-
tuerunt tempus, quando eam possent invenire solam.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

6 Οὗτοι προσκαρτέρουν ἐν τῇ εἰκίᾳ Ἰωακεὶμ, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν
7 πάντες οἱ κρινόμενοι. Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἀπεχώρει ὁ λαὸς μέσου
ἡμέρας, καὶ περιεπάτει (γ) Σωσάννα, καὶ περιεπάτει ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ
8 ἀνδρὸς αὐτῆ. Καὶ ἐθεώρουν αὐτὴν οἱ δύο πρεσβύτεροι καθ' ἡμέραν
9 παραπορευομένην, καὶ ἐπιπαθεῖς, καὶ ἐξέστησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς, Καὶ
διέφθειραν τὰ ἑαυτῶν νῶν, καὶ ἐξέκλιναν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ μὴ
10 βλέπειν εἰς τὸν οὐρανὸν, μηδὲ μνημονεύειν κριμάτων δικαίων. Καὶ ἦσαν
ἀμφότεροι κατανενυγμένοι περὶ αὐτῆ, καὶ οὐκ (β) ἀπήγγειλαν ἀλλήλοις
11 τὸν ὀδύνην (ε) ἑαυτῶν· Ὅτι ἠσχύνοντο (ζ) ἀναγγεῖλαι τὴν ἐπιθυμίαν
12 αὐτῶν, ὅτι ἤθελον συγγενέσθαι αὐτῇ. Καὶ παρετήρουν φιλοτίμως
13 καθ' ἡμέραν ὁρᾶν αὐτήν. καὶ (η) εἶπεν ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, Πορευ-
θῶμεν δὴ εἰς οἶκον, ὅτι (θ) ἀρίστου ὥρα ἐστί. καὶ ἐξελθόντες
14 διεχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων, Καὶ ἀναπάμψαντες ἦλθον ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ
ἐπεξέλθοντες ἀλλήλους τὴν αἰτίαν, ὡμολόγησαν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν·
καὶ τότε κοινῇ συνεξάξαντο καιρὸν, ὅτε αὐτὴν δυνήσονται εὑρεῖν
μόνην. MS.A. (γ) Σωσάν-
να, (β) ἀπήγγειλαν (ε) αὐτῶν· (ζ) ἀπαγγεῖλαι (η) εἶπεν (θ) ὥρα ἐστὶν

Illi frequentabant domum Joacim & veniebant ad eos, omnes qui habebant judicia. Cùm autem populus recessisset per meridiem; ingrediebatur Susanna, & deambulabat in pomario viri sui. Et videbant eam duo senes quotidiè ingredientem, & deambulantem: & exarserunt in concupiscentiam ejus, Et everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cœlum, neque meminissent judiciorum justorum. Erant ergò ambo(b) vulnerati amore ejus: nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum. Erubescebant enim indicare concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea: Et observabant quotidiè solicitè videre eam. Dixitque alter ad alterum; Eamus domum, quia prandii hora est. Et egressi recesserunt à se mutuò. Cúmque revertissent; venerunt in unum: & sciscitantes ad invicèm causam, confessi sunt concupiscentiam suam: & tunc in commune statuerunt tempus, quando eam possent invenire solam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Hi assiduè ad domum Joacim accedebant, venientes enim quibus erant lites *ibi* judicabantur. Discedente autem meridie populo, ibat Susanna cum ancillis in hortum mariti sui. Et videbant eam quotidie Presbyteri illi cùm ambularet, & in hortum mariti sui iret: & concupiverunt eam, Et perversæ sunt mentes ipsorum, declinâruntque oculos suos ne in cœlum suspicerent, nec recordarentur judiciorum justorum. Cupiebantque ambo esse cum ea more mulierum, Sed non manifestârunt alter alteri vulnus suum, quòd clàm cum ea esse cupiebant. Cúmque ipsam quotidiè sedulò observarent, ut viderent ipsam; Dixerunt alter alteri; Discedamus hinc, quia prandii tempus advenit: Et egressi simul ut discederent, clam alter altero, reversi ambo ignari, venientes occurrerunt alter alteri ibidem. Pudeque affecti de eo quod inter se invicèm dolo fecissent, sedentes revelârunt sibi invicèm cupiditatem suam infanam & pernicioſam quâ verecundam illam concupiscebant. Indéque observabant tempus quo modestam illam solam invenirent, bonâque memoriâ dignam dehonestarent.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

Hi in domo Joacimi assidui erant; & ad eos accedebant omnes quibus inter se lites erant, & ibi judicabantur. Ambo hi principes populi amabant Susannam, ignari invicèm: tenebárque eos cupido pulchritudinis ejus. Mutatáque est mens eorum, nec recordari poterant Dei, nec memores erant justi Dei judicii, Sed speculabantur ipsam, cupientes ipsam ignominiâ afficere. Et observabant assiduè ut eam solam viderent. Contigit autem die quodam dimisso cœtu, expectare eos ut viderent eam cùm introiret in hortum, nec à se invicèm discedere. Dixeruntque *tandem* alter alter alteri; Eamus, age, domum quisque suam, est enim prandii tempus. Digressique alter ab altero reversi sunt in loca ubi anteà stabant, expectantes ut hortum ingrederetur ad lavandum. Et revelârunt cupiditatem suam, notamque fecerunt alter alteri malitiam quæ in eis erat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Hi frequentes erant in domo Joacimi, & ad eos veniebant omnes litem habentes. Erat autem ut abscedente populo in meridie, ingrederetur Susanna deambularétque in horto viri sui. Hanc vident es illi duo senes quotidie ingredientem & deambulantem, ejus amore capti, Perverterunt mentem suam, & averterunt oculos suos, quò minùs cœlum viderent, neque memores essent judicii justorum. Cúmque essent ambo ejus amore dementati, neuter tamen dolorem suum alteri declarabat. Erubescebant enim declarare libidinem suam, quòd uterque appeteret concumbere cum ea. Et magnanimiter observábant eam singulis diebus, ut vidirent eam. Dixitque alter ad alterum; Eamus domum, quia prandii tempus jam instat. Cùm itaque egressi essent, & alter ab altero discessissent; Iterum tamen simul venerunt: quare causam alter ab altero sciscitatus, tandem fassi sunt libidinem suam. Et tunc communi consensu convenerunt de tempore, ut possent eam reperire solam.

Versio VULG. LAT.

15 Factum est autem cùm observarent diem aptum, ingressa
est aliquando sicut herì & nudiustertiùs, cum duabus
solis puellis, voluítque lavari in pomario : æstus quippe
16 erat : Et non erat ibi quisquam præter duos senes abs-
17 conditos, & contemplantes eam. Dixit ergò puellis;
Afferte mihi oleum, & smigmata, & ostia pomarii clau-
18 dite, ut laver. Et fecerunt sicut præceperat : clause-
rúntque ostia pomarii, & egressæ sunt per posticum, ut
afferrent quæ jusserat : nesciebánt atque senes intùs esse abs-
19 conditos. Cùm autem egressæ essent puellæ, surrexerunt
20 duo senes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt; Ecce
ostia pomarii clausa sunt, & nemo nos videt, & nos
in concupiscentia tuî sumus : quam ob rem assentire
21 nobis, & commiscere nobiscum. Quòd si nolueris, di-
cemus contra te testimonium, quòd fuerit tecum ju-
venis, & ob hanc causam emiseris puellas à te.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ παρατηρεῖν αὐτὰς ἡμέραν ὕυδιτον, εἰσῆλθέ ποτε
κατὰ (ά) χθὲς καὶ τρίτης ἡμέρας μετὰ δύο μόνων κοριασίων, καὶ ἐπεθύ-
16 μησε λούσασθαι ἐν τῷ παραδείσῳ, ὅτι καῦμα ἦν. Καὶ οὐκ ἦν ὐδεὶς ὀπὸς
πλὴν οἱ δύο πρεσβύτεροι κεκρυμμένοι, καὶ παρατηροῦντες αὐτήν.
17 Καὶ εἶπε τοῖς κοριασίοις (β), Ἐνέγκατε δή μοι ἔλαιον καὶ (ζ) σμήγ-
18 ματα, καὶ τὰς θύρας τοῦ παραδείσου κλείσατε, ὅπως λούσωμαι. Καὶ
(η) ἐποίησαν καθὼς εἶπε, καὶ ἀπέκλεισαν τὰς θύρας τοῦ (ι) παραδείσου,
καὶ ἐξῆλθον κατὰ τὰς (θ) παγίας θύρας, ἐνέγκαι τὰ προστεταγμένα
αὐταῖς, καὶ οὐκ (ι) ἤδεσαν τοὺς πρεσβυτέρους, ὅτι ἦσαν κεκρυμμένοι.
19 Καὶ ἐγένετο ὡς (κ) ἐξῆλθοσαν τὰ κοράσια, (λ) καὶ ἀνέδραμον οἱ δύο
20 πρεσβύται, καὶ ἐπέδραμον αὐτῇ, καὶ εἶπον, Ἰδοὺ αἱ θύραι τοῦ κή-
που κέκλεινται, καὶ ὐδεὶς θεωρεῖ ἡμᾶς, καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ ἐσμὲν
21 διὰ συγκατάθου ἡμῖν, καὶ ἡμῦ μεθ' ἡμῶν. Εἰ δὲ μὴ, καλαμβρη-
σόμεθά σε, ὅτι ἦν μετὰ σοῦ νεανίσκος, καὶ διατὶ ἐξαπέστειλας
τὰ κοράσια ἀπὸ σοῦ.

MS. A. (ά) ἐχθὲς (β) αὐλῆς, (ζ) σμῆγμα, (η) ἐποίησε, καὶ ἀπέκλεισε
(ι) τοῦ παραδείσου κατὰ τὰς θύρας (θ) παγίας (ι) ἤδειν (κ) ἐξῆλθον

Factum est autem, cùm observarent diem aptum, 15
(c) ingressa est aliquando, sicut herì, & nudius-
tertiùs, cum duabus solis puellis : voluítque
lavari in pomario : æstus quippe erat : Et non 16
erat ibi quisquam præter duos senes absconditos,
& contemplantes eam. Dixit ergò puellis; 17
Afferte mihi oleum, & smigmata : & ostia po-
marii claudite, ut laver. Et fecerunt sicut præ- 18
ceperat, clauserúntque ostia pomarii : & egressæ
sunt per posticum, ut afferrent quæ jusserat eis;
nesciebántque senes esse absconditos. Cùm 19
autem egressæ essent puellæ; surrexerunt duo
senes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt;
Ecce ostia pomarii clausa sunt : & nemo nos 20
videt : & in concupiscentia tuî sumus. Quam-
obrèm assentire nobis, & commiscere nobiscum.
Quòd si nolueris; dicemus contra te testimo- 21
nium, quòd fuerit tecum juvenis, & ob hanc
causam emiseris puellas à te.

(λ) ἀνέδραμον οἱ δύο πρεσβύται,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 ... * ... ...
16 ... * ... ...
17 ... * ... ...
18 ... * ... ...
19 ...
20 ... * ... ...
21 ... * ... ...

Contigitque observantes eos videre eam 15
euntem, ficut quotidie herì & nudiuster-
tiùs solebat, cum duabus ancillis studio
lavandi in horto, quia æstus erat. Et- 16
unteſque Presbyteri isti, absconderunt
se in horto : Nec quisquam alius in
horto erat præter hos duos Presbyteros.
Dixitque Susanna ancillis suis; Ite, af- 17
ferte mihi oleum & smegma, & fores
horti occludite dum lavo. Feceruntque 18
ut præceperat ipsis, occlusíque horti
foribus, iverunt ut afferrent quod præ-
ceptum ipsis fuerat, non videntes Pres-
byteros istos ibi absconditos. Egressis 19
autem ancillis ejus, currentes ad ipsam
Presbyteri isti, dixerunt ei; Ecce clau- 20
sæ sunt horti fores, nec quisquam est
qui nos videat : Quin, quia cupidita-
te tuî ferimur, dormi nobiscum. Quòd 21
si recusas dormire nobiscum, feremus
in te falsum testimonium, dormisse te-
cum juvenem quendam, & propterea
ancillas te tuas à te dimisisse.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

15 ... ...
16 ... * ...
17 ... ...
18 ... * ...
19 ...
20 ... * ...
21 ... * ...

Cúmque ambo unâ mente consensissent 15
ut lavantem eam meridie opprimerent,
ingressa est Susanna secundùm morem
quem habebat lavandi, (duæ etiam an-
cillæ ejus cum ea erant,) cupiens descen-
dere lavatum; calore enim afficiebatur.
Duo autem isti Archisynagogi occultave- 16
rant se ibi ut eam dehonestarent. Tum 17
dixit Susanna ancillis suis; Ite, afferte
mihi oleum & saponariam, & occludite
portam horti. Egressæque sunt, ut eun- 18
tes afferrent quod dixerat domina earum.
Egressis illis, surrexerunt Archisynagogi 19
isti de locis suis, & currentes ad eam, di-
xerunt ei; Ecce, porta horti clausa est, 20
nec quisquam est qui nos videat, tenet
autem nos cupido tuî, audi nos jam, &
sis nobiscum. Quòd si non auscultas 21
nobis, testimonium de te feremus in po-
pulo, fuisse tecum quendam, propterea-
que te ancillas tuas à te dimisisse.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

15 * وَكَانَ لَمَّا تَرَصَّدَا يَوْمًا مُوَافِقًا ، دَخَلَتْ كَالْعَادَةِ كَأَمْسِ وَقَبْلِ أَمْسِ مَعَ جَارِيَتَيْنِ وَحْدَهُنَّ *
16 وَأَسْهَبَتْ أَنْ تَسْتَحِمَّ فِي بُسْتَانِ رَجُلِهَا ، لِأَنَّهُ كَانَ حَرٌّ * وَلَمْ يَكُنْ هُنَاكَ وَلَا وَاحِدٌ إِلَّا
17 الشَّيْخَيْنِ مُخْفِيَيْنِ يَتَرَصَّدَانِهَا * فَقَالَتْ لِجَارِيَتَيْهَا ائْتُونِي بِزَيْتٍ وَغِسْلَةٍ ، وَأَغْلِقَا أَبْوَابَ الْبُسْتَانِ
18 لِكَيْ أَسْتَحِمَّ * فَصَنَعَتَا كَمَا قَالَتْ ، وَأَغْلَقَتَا أَبْوَابَ الْبُسْتَانِ ، وَخَرَجَتَا مِنْ أَبْوَابِ الْمَخْبَأَتِ
19 لِتُحْضِرَا مَا أَمَرَتَا بِهِ ، وَلَمْ تَنْظُرَا الشَّيْخَيْنِ ، لِأَنَّهُمَا كَانَا مُخْفِيَيْنِ * وَكَانَ لَمَّا خَرَجَتَا الْجَارِيَتَانِ ،
20 وَثَبَ الشَّيْخَانِ وَأَسْرَعَا نَحْوَهَا وَقَالَا * هَا أَبْوَابُ الْبُسْتَانِ مُغْلَقَةٌ ، وَلَا وَاحِدٌ يَنْظُرُنَا ، فَكُنْ فِي
21 سَهْوَتِكَ ، لِأَجْلِ هَذَا وَافَقْنَا وَكُونِي مَعَنَا * وَإِلَّا نَشْهَدْ عَلَيْكِ أَنَّهُ كَانَ مَعَكِ شَابٌّ ، فَلِأَجْلِ
هَذَا سَرَحْتِ الْجَارِيَتَيْنِ عَنْكِ .

Accidit autem ut cùm opportunum diem 15
observâssent, ingrederetur illa pro mo-
re, ut herì & nudiustertiùs, cum du-
abus tantùm ancillis, cuperétque se la-
vare in horto viri sui : æstus quippe
erat : Et nemo ibi erat præter duos 16
illos senes latentes & observantes eam.
Dixit ergò duabus ancillis suis; Af- 17
ferte mihi oleum & smegma, & clau-
dite ostia horti, ut me lavem. Fece- 18
runt illæ prout dixit; & clausis fori-
bus horti, egressæ sunt per fores obli-
quas ut afferrent quod jussæ fuerant,
nec viderunt senes, quòd essent laten-
tes. Egressis verò duabus ancillis, 19
exilierunt illi duo senes, & accurren-
tes ad eam, dixerunt; En ostia horti 20
clausa sunt, & nemo nos videt : nos
verò amore tuî tenemur : quapropter as-
sentire nobis, & esto nobiscum. Alio- 21
qui testabimur adversùm te, quòd ju-
venis tecum fuerit, eâque de causa di-
miseris ancillas à te.

Versio VULG. LAT.

22 Ingemuit Susanna, & ait; Angustiæ sunt mihi undique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, 23 non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini. Et exclamavit voce magnâ Susanna: exclamaverunt autem & senes adversùs eam. Et cucurrit 25 unus ad ostia pomarii, & aperuit. Cùm ergò audissent clamorem famuli domûs in pomario, irruerunt per posticum ut viderent quidnam esset. Postquàm autem 27 senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer: quia nunquam dictus fuerat sermo hujuscemodi de Susanna.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

22 Καὶ ἐστέναξε (μ) Σωσάννα, καὶ εἶπε, Στενά μοι πάντοθεν· ἐὰν τὸ ῥῆμα τοῦτο πράξω, θάνατός μοί ἐστι· ἐὰν τε μὴ πράξω, οὐκ ἐκφεύξομαι τὰς χεῖρας ὑμῶν. 23 (ν) Αἱρετώτερόν μοί ἐστι μὴ πράξασαν ἁμαρτεῖν εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν, ἢ ἁμαρτεῖν (ξ) ἐνώπιον κυρίου. 24 Καὶ ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ (ο) Σωσάννα· ἐβόησαν δὲ καὶ οἱ δύο 25 (π) πρεσβύτεροι κατέναντι αὐτῆς. Καὶ δραμὼν ὁ εἷς, ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς αὐλῆς. Ὡς δὲ ἤκουσαν οἱ κραυγὴν ἐν τῷ παραδείσῳ 26 οἱ (ρ) ὀικέται τῆς οἰκίας, εἰσεπήδησαν διὰ τὸ παράδοξον ἐν τῷ (ς) τὸ συμβεβηκὸς αὐτῇ. Ἡνίκα δὲ ἔστησαν οἱ (σ) πρεσβύ(τ)ται τοὺς λόγους αὐτῶν, κατῃσχύνθησαν οἱ δοῦλοι σφόδρα, ὅτι πώποτε οὐκ ἐρρέθη λόγος τοιοῦτος περὶ (τ) Σωσάννης.

MS. A. (μ) Σουσάννα, (ν) Αἱρετόν (ξ) με ἐνωπίον (ο) Σουσάννα· (π) πρεσβύτεροι (ρ) ἀπὸ τῆ (ς) τί τὸ (σ) πρεσβύτερι (τ) Σουσάννας.

Et ingemuit Sosanna, & ait; Angustiæ mihi sunt undique: Si enim hoc egero; mors mihi est: si autem non egero; nequaquàm effugiam manus vestras. Melius mihi est absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini. Et exclamavit voce magnâ Sosanna. Clamaverunt autem & duo senes adversùs eam. Et cucurrit unus ad ostia pomarii, & aperuit. At, cùm audissent clamorem in pomario famuli domûs ejus irruerunt per posticum, ut viderent quidnam accidisset ei. Postquàm autem senes dixerunt sermones suos; erubuerunt servi vehementer: quia nunquam dictus fuerat sermo hujusmodi de Sosanna. 22 23 24 25 26 27

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

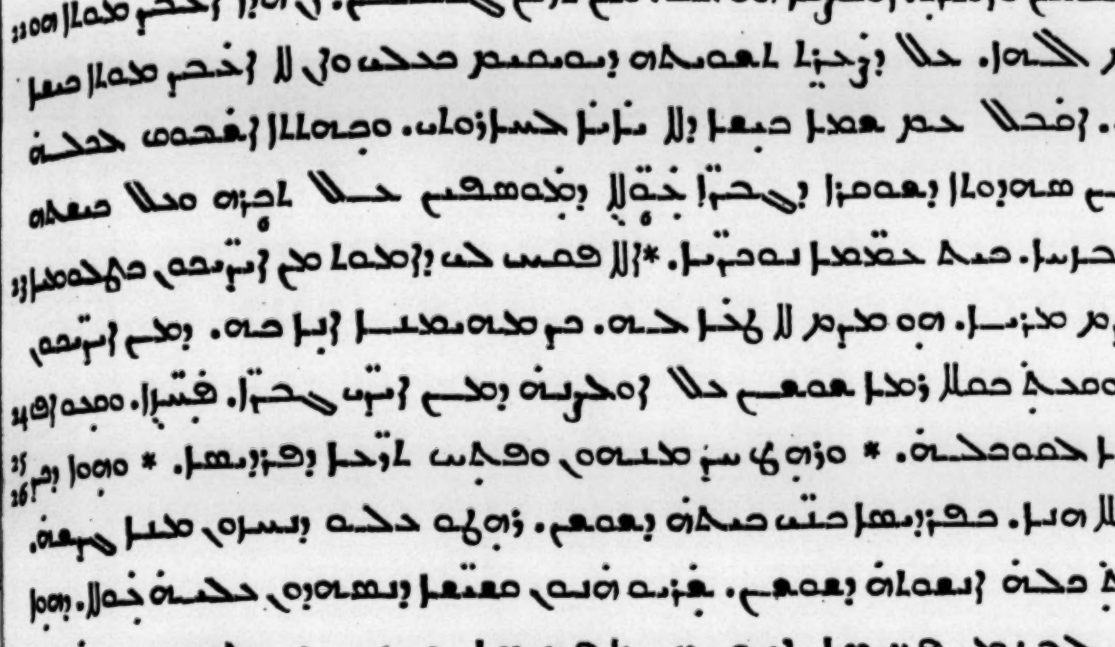

Et Susanna cogitavit, & dixit; Angustiæ mihi sunt utrinque: Si hoc faciam, mors mihi à Deo imminet quia cubile mariti mei Joacim probro affici: Si non faciam, mortem malam à manibus vestris accipiam, cum mala fama quæ nobilitatem meam non decet, pudoremque tori familiæ meæ relinquam, propter testimonium falsum virorum iniquorum, qui addunt fracturæ, maloque Israelis, cum ludibrio, inter gentes exteras. Sed expedit mihi per vos injuriâ mori, quàm peccare coram Domino. Is ne quicquam oblivisciturus, quòd ipsi credam, à vobis liberaturum me ipsum. Clamavitque Susanna voce magnâ propter affectionem suam per homines impudicos: Clamârúntque Presbyteri ex adverso ejus. Currensque alter eorum aperuit fores horti. Audito autem sonitu hoc in horto, famuli Susannæ currentes ingressi sunt ut viderent quid ipsi accidisset. Coactâque totâ familiâ Susannæ, cœperunt Presbyteri isti testari in eam iniqua: Quòd cùm transiremus extra hortum, prospicientes ut intueremur illum, vidimus Susannam cum juvene quodam dormientem. Cucurrimusque ut prehenderemus eos: Juvenem autem illum prehendere non potuimus, quia validior nobis erat. Audiens autem tota familia Susannæ verba Presbyterorum, confusi sunt de eo quod feciſſe ipsam dixerant. 22 23 24 25 26 27

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

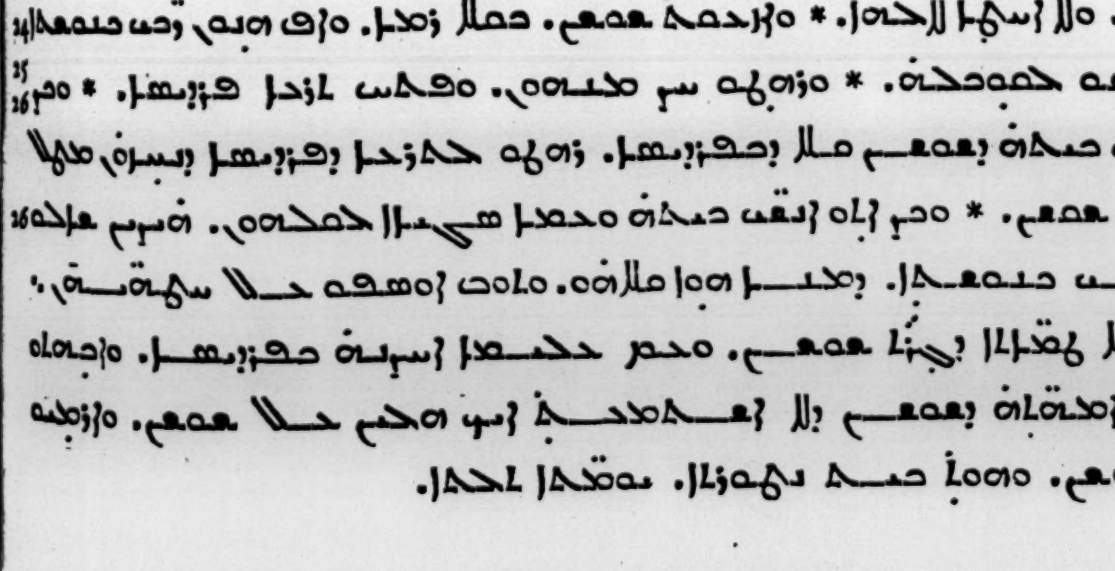

Ingemuitque Susanna, & flens dixit eis; Angustiæ me circundant undique: Nam si faciam voluntatem vestram, quemadmodum mihi dixistis, mors mihi à Deo imminet. Sed melius est mihi non facere voluntatem vestram, nec peccare in Deum. Clamavitque Susanna voce altâ, Archisynagogi etiam isti exclamârunt cum eâ, ex adverso ejus. Currensque alter eorum, aperuit portam horti. Audientes autem domestici Susannæ vocem in horto, accurrerunt ad portam horti, ut viderent quare exclamaret Susanna. Cúmque accurrissent ad vocem eorum domestici ejus cum populo multo, quæsiverunt tunc ab Archisynagogis, quid sibi vellet vox illa. Et addiderunt insuper peccatis suis, dicentes verbis impuris; Adulterium commisit Susanna, & cum adolescente ipsam in horto deprehendimus. Et pudefacti sunt servi ancillæque Susannæ, quia nihil tale de Susanna auditum fuerat. Injeceruntque vincula Susannæ, & in custodia fuit tres dies. 22 23 24 25 26 27

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

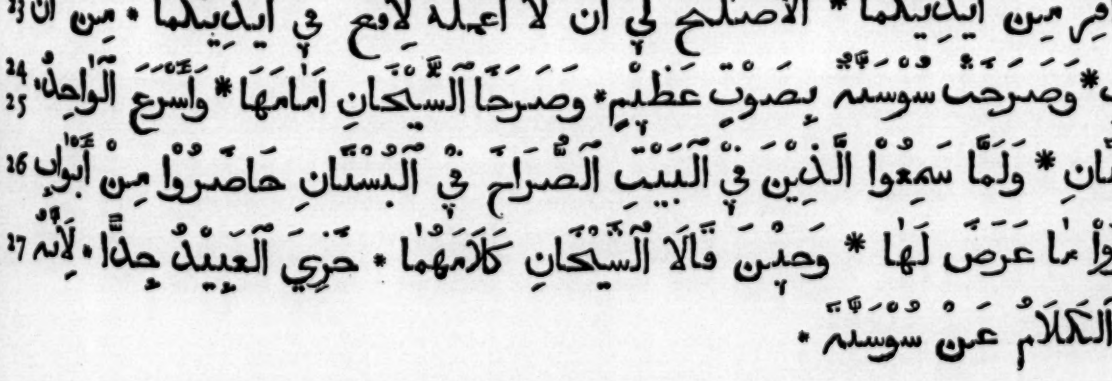

Ingemuit Susanna, & ait; Angustiæ me premunt undique: si ego hoc egero, erit mihi morti: si non egero, non effugiam manus vestras. Consultius mihi est hoc non agere, ut incidam in manus vestras, quàm peccare coram Domino. Simúlque exclamavit Susanna voce magnâ: contra verò exclamaverunt & senes: Et cucurrit alter eorum, & aperuit ostia horti. Cùm ergò audissent qui domi erant clamorem in horto, accurrerunt per fores obliquas, visuri quidnam accidisset illi. Ubi verò dixissent illi duo senes verba sua, erubuerunt servi vehementer: quia nunquam dictus fuerat hujusmodi sermo de Susanna. 22 23 24 25 26 27

Versio VULG. LAT.

28 Et facta est dies crastina. Cúmque venisset populus ad
Joakim virum ejus, venerunt & duo presbyteri pleni ini-
quâ cogitatione adversùs Susannam, ut interficerent eam.
29 Et dixerunt coram populo; Mittite ad Susannam filiam
30 Helciæ uxorem Joakim. Et statim miserunt. Et venit
31 cum parentibus, & filiis, & universis cognatis suis. Por-
32 rò Susanna erat delicata nimis, & pulchra specie. At ini-
qui illi jusserunt ut discooperiretur, (erat enim cooperta,)
33 ut vel sic satiarentur decore ejus. Flebant igitur sui, &
34 omnes qui noverant eam. Consurgentes autem duo
presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super
35 caput ejus. Quæ flens suspexit ad cœlum: erat enim cor
36 ejus fiduciam habens in Domino. Et dixerunt presbyteri;
Cùm deambularemus in pomario soli, ingressa est hæc cum
duabus puellis: & clausit ostia pomarii, & dimisit à se
puellas.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

28 καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον, Ὡς συνῆλθεν ὁ λαὸς πρὸς τὸν ἄνδρα αὐ-
τῆς Ἰωακεὶμ, ἦλθον οἱ δύο (υ) πρεσβύ͂ται πλήρεις τῆς ἀνόμου
ἐννοίας κατὰ (φ) Σωσάννης, τοῦ θανατῶσαι αὐτὴν, Καὶ εἶπαν
29 ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, Ἀποστείλατε ἐπὶ (χ) Σωσάνναν θυγατέ-
30 ρα Χελκίου, ἣ ὅδε γυνὴ Ἰωακείμ. οἱ δὲ ἀπέστειλαν. Καὶ ἦλθεν
αὐτὴ, καὶ οἱ γονεῖς αὐτῆς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ πάντες οἱ συγ-
31 γενεῖς αὐτῆς. Ἡ δὲ (ψ) Σωσάννα ἦν τρυφερὰ σφόδρα, καὶ καλὴ
32 τῷ εἴδει. Οἱ δὲ παράνομοι ἐπέλευσαν ἀποκαλυφθῆναι αὐτὴν,
ἦν γὰρ κατακεκαλυμμένη, ὅπως ἐμπλησθῶσι τοῦ κάλλους αὐτῆς.
33 Ἔκλαιον δὲ οἱ παρ' αὐτῆς, καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες αὐτήν. Ἀναστά-
34 ντες δὲ οἱ δύο (ω) πρεσβύται ἐν μέσῳ (μ) τοῦ λαοῦ, ἔθηκαν τὰς χεῖρας
35 ἐπὶ (α) τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. Ἡ δὲ κλαύσασα ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρα-
36 νὸν, ὅτι ἦν ἡ καρδία αὐτῆς πεποιθυῖα ἐπὶ (β) κυρίῳ. Εἶπον δὲ
οἱ πρεσβύται, Περιπατούντων ἡμῶν ἐν τῷ παραδείσῳ μόνων,
εἰσῆλθεν αὕτη μετὰ δύο παιδίσκων, καὶ (γ) ἀπέκλεισε τὰς θύρας τοῦ
παραδείσου, καὶ ἀπέλυσε τὰς παιδίσκας.

Et factum est die crastinâ, Cùm convivasset po- 28
pulus ad virum ejus Joacim; venerunt duo
presbyteri pleni iniquâ cogitatione adversùs
Sosannam, ut interficerent eam: Et dixerunt co- 29
ram populo; Mittite ad Sosannam filiam Chelcie
uxorem Joacim. Illi verò miserunt. Et venit 30
cum parentibus, & filiis, & universis cognatis
suis. Porrò Sosanna erat delicata nimis, & 31
pulchra specie. At iniquâ illi jusserunt, ut dis- 32
cooperiretur, (erat enim cooperta,) ut vel sic sa-
tiarentur de decore ejus. Flebant igitur sui, 33
& omnes qui noverant eam. Consurgentes 34
autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt
manus super caput ejus. Quæ flens suspexit 35
ad cœlum: Erat enim cor ejus fiduciam ha-
bens in Domino. Et dixerunt presbyteri; Cùm 36
deambularemus in pomario soli; ingressa est hæc
cum duabus puellis, & clausit ostia pomarii, &
dimisit puellas.

MS. A. (υ) πρεσβύτεροι (φ) Συσάνναι, (χ) Συσάνναν (ψ) Συσάννα (ω) πρεσβύτεροι (μ) τοῦ λαοῦ, (α) τὴν κεφαλὴν (β) τοῦ κυρίου. Εἶπαν δὲ οἱ πρεσβύτεροι, (γ) ἀπέλυσιν τὰς παιδίσκας, καὶ ἀπέκλεισεν τὰς θύρας τοῦ παραδείσου. Καὶ ἦλθεν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 ... * ...
29 ... * ...
30 ... * ...
31 ... * ...
32 ... * ...
33 ...
34 ...
35 ... * ...
36 ... * ...

Et factum est die crastino, coactus est totus 28
populus ad maritum ejus Joacim, ut quæ-
rerent de Susanna; ut si reverà immundi-
tiâ hanc feciisset, & lectum mariti sui Jo-
acim dehonestâsset, moreretur. Venerúntque etiam duo isti Presbyteri, ut per 29
injuriam ipsam opprimerent. Dixerúntque 30
coram populo; Arcessite Susannam fili-
am Helcanæ uxorem Joacim; Et arces-
siverunt ipsam. Venítque ipsa, & tota 31
familia ejus, omnésque noti & amici ejus,
steteruntque in medio totius cœtûs populi.
Erátque fœmina aspectu valdè pulchri, 32
modestior autem omnibus fœminis, &
velata verecundè admodúm. Videntes 33
autem eam impii, jusserunt velo ipsam nu-
dari, ut saltem formâ ejus videndâ sati-
arentur. Flebántque; omnes qui videbant, 34
cum cognatis ejus omnibus. Circumfuso 35
autem cœtu magno, ingressi duo isti Pre-
sbyteri, testati sunt adversùs eam falsum,
manibúsque capiti Susannæ impositis,
dixerunt; Vidimus hanc cum juvene
quodam dormientem. Tum Susanna ama- 36
ro animo propter id quod sibi contige-
rat, sustulit in cœlum ad Dominum ocu-
los, quia cor ejus in Dominum repositum
erat. Dixerúntque Presbyteri illi duo;
Ambulantibus nobis heri extra hortum,
venit Susanna cum duabus ancillis suis,
& ingressæ sunt hortum, dimissísque an-
cillis occlusit fores horti.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

28 ... * ...
29 ...
30 ... * ...
33 ...
32 ...
34
36 ... * ...
34
36 ...
35 ...

Et post tres dies, coacto cœtu, positísque 28
subsellíis, sederunt Judices iniqui ut judi-
carent Susannam, Venerúntque duo isti
Archisynagogi pleni irâ & zelo adversùs
Susannam ut occiderent eam. Et dixerunt 29
coram toto populo, miserúntque, Et ad- 30
duxerunt Susannam uxorem Joacimi, filiâ
Helcanæ, & familiares & cognatos ejus
cum ea, Flebátque Susanna magnoperè, 33
& flebat populus omnis qui intuebatur eam. Archisynagogi autem isti, præ- 32
cepti Dei transgressores, revelari caput
Susannæ jusserunt, quòd velatú erat, ut ex-
plerentur cupiditate formæ ejus. Stantésque 34
ambo in medio populo, imposuerunt
manus capiti Susannæ, Dicentes; Ambu- 36
lantibus nobis in horto, ingressa est hæc, cum
duabus ancillis suis, dimisit eas à se.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

28 * وَكَانَ فِي ٱلْغَدِ لَمَّا ٱجْتَمَعَ ٱلشَّعْبُ إِلَى رَجُلِهَا يُوَاقِيمَ * أَتَيَا ٱلشَّيْخَانِ مُمْتَلِيَانِ ضَمَائِرَ
29 رَدِيَةً عَلَى سوسنه لِيُمِيتَاهَا * وَقَالَا أَمَامَ ٱلشَّعْبِ * أَرْسِلُوا إِلَى سوسنة ٱبْنَةِ حَلْقِيَا ٱلَّتِي هِيَ ٱمْرَأَةُ
30 يُوَاقِيمَ * فَأَرْسَلُوا * وَأَتَتْ هِيَ وَأَبَوَاهَا * وَأَوْلَادُهَا وَجَمِيعُ أَقَارِبِهَا * وَكَانَتْ سوسنه مُنَعَّمَةً جِدًّا
31 وَحَسَنَةَ ٱلشَّكْلِ * فَأَمَّا مُخَالِفَا ٱلنَّامُوسِ أَمَرَا أَنْ تُكْشَفَ * لِأَنَّهَا كَانَتْ مُتَبَرْقَعَةً * كَيْ يَتَمَلَّيَا
32 مِنْ حُسْنِهَا * فَبَكَى ٱلَّذِينَ مَعَهَا * وَجَمِيعُ ٱلَّذِينَ يَعْرِفُونَهَا * فَقَامَا ٱلشَّيْخَانِ فِي وَسَطِ
33 ٱلشَّعْبِ * وَوَضَعَا أَيْدِيَهُمَا عَلَى رَأْسِهَا * فَبَكَتْ وَنَظَرَتْ إِلَى ٱلسَّمَاءِ * لِأَنَّ قَلْبَهَا كَانَ
34 مُتَوَكِّلًا عَلَى ٱلرَّبِّ * فَقَالَا ٱلشَّيْخَانِ * بَيْنَمَا نَحْنُ مَاشِيَانِ فِي ٱلْبُسْتَانِ وَحْدَنَا * دَخَلَتْ هٰذِهِ
36 مَعَ جَارِيَتَيْنِ * وَسَرَحَتِ ٱلْجَارِيَتَيْنِ * وَأَغْلَقَتْ أَبْوَابَ ٱلْبُسْتَانِ *

Porrò cùm postridie convenisset popu- 28
lus ad maritum ejus Joacimum, venie-
runt illi duo senes pleni cogitationibus
iniquis contra Susannam, ut eam morte
afficerent: Dixerúntque coram populo; 29
Accersite Susannam filiam Helciæ,
quæ est uxor Joacimi. Et cùm acces- 30
sissent eam, venit ipsa cum parentibus
suis, filiis suis, & omnibus affinibus
suis. Erat autem Susanna admodum 31
delicata, & formosissimæ speciei. At 32
illi duo vefragatores legis jusserunt
eam retegi (erat enim velata) ut pul-
chritudine ejus satiarentur. Flevêre 33
tunc ii qui erant cum ea, & omnes
qui noverant eam. Sed exurgentes illi 34
duo senes in medio populi, imposuerunt
manus suas capiti illius. Flevit illa, 35
& in cœlum suspexit; cor enim ipsius
fretum erat Domino. Tum dixerunt illi 36
duo senes; Deambulantibus nobis in
horto solis, ingressa est hæc cum duabus
ancillis: deinde dimissis ancillis, oc-
clusit januas horti:

Versio VULG. LAT.

37 Venítque ad eam adolescens, qui erat absconditus, &
38 concubuit cum ea. Porrò nos cùm essemus in angulo
pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, &
39 vidimus eos pariter commiscéri. Et illum quidem non
quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, &
40 apertis ostiis exilivit: Hanc autem cùm apprehendis-
semus, interrogavimus, quisnam esset adolescens, &
41 noluit indicare nobis: hujus rei testes sumus. Credi-
dit eis multitudo, quasi senibus & judicibus populi, &
42 condemnaverunt eam ad mortem. Exclamavit autem
voce magnâ Susanna, & dixit; Deus æterne, qui abs-
conditorum es cognitor, qui nôsti omnia antequàm
43 fiant, Tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt
contra me: & ecce morior, cùm nihil horum fece-
rim, quæ isti malitiosè composuerunt adversùm me.
44 Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

37 Καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὴν νεανίσκ☩ ὃς ἦν κεκρυμμέν☩, καὶ ἐκάθευδε
38 μετ' αὐτῆς. Ἡμεῖς δ' ὄντες ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ παραδείσου, ἰδόντες
δὲ ἀνομίαν, ἐδράμομεν ἐπ' αὐτούς· καὶ ἰδόντες συγγινομένους
39 αὐτούς, Ἐκείνου μὲν οὐκ ἠδυνήθημεν (δ) ἐγκρατεῖς γενέσθ☩, διὰ τὸ
ἰσχύειν αὐτὸν ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ ἀνοίξαντα τὰς θύρας ἐκπεπδηκέναι.
40 Ταύτης δὲ συλλαβόμενοι, ἐπηρωτῶμεν τίς ἐστιν ὁ νεανίσκ☩· καὶ οὐκ
41 ἠθέλησεν (ε) ἀγγεῖλαι ἡμῖν. ταῦτα μεμαρτύρημεν. Καὶ ἐπίστευσεν
αὐτοῖς ἡ συναγωγὴ ὡς πρεσβυτέροις δὲ λαοῦ καὶ κριταῖς· καὶ κατέ-
κειναν αὐτὴν ἀποθανεῖν. (ζ) Ἀνεβόησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ Σωσάννα,
καὶ εἶπεν, Ὁ θεὸς ὁ αἰώνι☩, ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ οἶδας τὰ
43 πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, Σὺ ἐπίστασαι ὅτι ψευδῆ μου
κατεμαρτύρησαν· καὶ ἰδοὺ ἀποθνήσκω μὴ ποιήσασα μηδὲν ὧν
44 ἔτοιμοι ἐπονηρεύσαντο κατ' ἐμοῦ. Καὶ (η) εἰσήκουσε κύρι☩ τῆς φω-
νῆς αὐτῆς.

MS. A. (δ) ἐκρατεῖς (ε) ἀπαγγεῖλαι (ζ) Καὶ ἀνεβόησεν φωνῇ μεγάλῃ Σωσάννα, (η) ἐπήκουσεν ὁ θεὸς ☩

Venítque ad eam adolescens, qui erat absconditus, & concubuit cum ea. Porrò nos cùm essemus in angulo pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos: & vidimus eos pariter commiscéri. Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat: & apertis ostiis exiliit. Hanc autem cùm apprehendissemus; interrogavimus, quisnam esset adolescens: & noluit indicare nobis. Hujus rei testes sumus. Et credidit eis multitudo, quasi senibus populi, & judicibus: & condemnaverunt eam ad mortem. Exclamavit autem Sosanna voce magnâ, & dixit; Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nôsti omnia, antequàm fiant, Tu scis, quoniam falsum contra me tulerunt testimonium. Et ecce ego morior, cùm nihil horum fecerim, quæ isti malitiosè composuerunt adversùm me. Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

37 ... * ... Venítq; ad eam juvenis quidam qui absconditus fuerat, & dormivit cum ea.
38 ... Nos autem hortum ingressi, & videntes iniquitatem, cursu ipsos petentes invenimus eos dormientes. Juvenem autem tenere non potuimus, quia validior nobis erat, & apertâ portâ horti, aufugit. Hanc
39 ... autem prehensam interrogavimus; Quisnam iste juvenis fuit qui tecum dormivit? Noluit autem confiteri nobis quis
40 ... esset. Hæc de ea testamur coram vobis. Creditq; eis totus cœtus, tanquam Presbyteris populi, & qui Judices essent, de-
41 ... creverúntq; de ea sententiâ mortis. Tum Susanna exclamans altâ voce, dixit; O Deus æterne, qui nôsti occulta, qui nôsti omnia olim: Tu nôsti hos falsum in me
42 ... testari. Ecce autem morior, quæ illud non feci, in quo injuriam mihi faciunt isti. Et audivit Deus vocem ejus cum ad occi-
43 ... sionem duceretur;
44 ...

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

37 ... * ... Veniénsque adolescens quidam qui absconditus erat in horto, concubuit cum ea. Nos autem iniquitatem videntes quæ
38 ... fiebat, currentes in eos vidimus eos juxta se invicèm positos. Adolescentem autem
39 ... illum qui cum ipsa erat tenere non potuimus, quia fortior erat nobis; currénsque aperuit portam horti & aufugit. Hanc
40 ... autem prehensam interrogavimus, Quisnam iste adolescens erat, qui fuit tecum? Noluit autem indicare nobis. Hæc nos vidisse testamur. Credidítque totus po-
41 ... pulus testimonio ipsorum, tanquam principibus sacerdotum: & judicantes Susannam morte damnárunt, dicentes; Qui adulterium cómisit dignus est mori, con-
42 ... jectis in eum lapidibus, Et horâ nonâ tradita est Susanna ut dejicerent eam de loco unde præcipitantur adulteræ. Congregatíq; sunt multi ad spectandum. Flens autem Susanna oculos ad cœlum
43 ... sustulit, mente in Deum intentâ, clamansq; altâ voce dixit; Tu Domine, cujus æternum est regnum, quíque nôsti occulta cordis, & quicquid est, antequam fiat;
44 ... Tu Domine nôsti falsum eos in me testimonium dixisse. Et ecce morior quæ non feci quod isti de me testati sunt. Audivítq; Dominus clamorem Susannæ;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

37 * فَدَخَلَ إِلَيْهَا شَابٌّ هٰذَا كَانَ مُخْتَفِيًا وَٱتَّكَى مَعَهَا * وَنَحْنُ كُنَّا فِي زَاوِيَةِ ٱلْبُسْتَانِ نَظَرْنَا
38 ٱلْإِثْمَ فَأَسْرَعْنَا إِلَيْهِمَا وَرَأَيْنَاهُمَا مَعَ بَعْضِهِمَا بَعْضٍ * أَمَّا ذَاكَ فَلَمْ نَسْتَطِعْ أَنْ نُمْسِكَهُ
39 مِنْ أَجْلِ أَنَّهُ كَانَ أَقْوَى مِنَّا * وَفَتَحَ ٱلْأَبْوَابَ * وَفَرَّ هَارِبًا * وَهٰذِهِ مَسَكْنَاهَا وَسَأَلْنَاهَا
40 مَنْ هُوَ ٱلشَّابُّ * فَلَمْ تُرِدْ أَنْ تُخْبِرَنَا * هٰذَا نَشْهَدُ بِهِ * فَصَدَّقَهُمَا ٱلْجَمْعُ مِثْلَ سَكِينِينِ
41 وَقَاضِيَيْنِ لِلشَّعْبِ * وَحَكَمَا عَلَيْهَا بِأَنْ تَمُوتَ * فَصَرَخَتْ سُوسَنَّةُ بِصَوْتٍ عَظِيمٍ
42 يَا ٱللّٰهُ ٱلْأَبَدِيُّ * ٱلْعَالِمُ ٱلْخَفِيَّاتِ * ٱلْعَارِفُ بِجَمِيعِ ٱلْأَشْيَاءِ قَبْلَ كَوْنِهَا * أَنْتَ تَعْلَمُ
43 أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَيَّ كَذِبًا * وَهَا أَنَا أَمُوتُ وَلَمْ أَصْنَعْ شَيْئًا مِمَّا تَسَارَرَا هٰذَانِ عَلَيَّ بِهِ *
44 وَسَمِعَ ٱلرَّبُّ صَوْتَهَا *

Et ingressus est ad eam juvenis quidam qui latens erat, & concubuit cum ea. Porrò nos qui in angulo horti existebamus, videntes iniquitatem, accurrimus ad eos, & vidimus eos alterum cum altera. Illum quidem tenere nequivimus, quia fortior nobis erat: quare fores aperuit, & exiliens aufugit. Hanc autem comprehensam interrogavimus quisnam esset ille juvenis: at noluit indicare nobis. Hujus rei testes sumus. His cùm cœtus ille fidem præstitisset ut senibus & populi judicibus, illamque morte condemnâssent: Exclamavit Susanna voce magnâ; O Deus æterne, cui patent occulta, qui nôsti res omnes antequàm fiant; Tu nôsti quòd bi falsum contra me testimonium tulerunt: & en ego moritura sum, cùm nihil fecerim eorum quæ malitiosè contra me machinati sunt bi duo. Et exaudivit Dominus vocem ejus:

Versio VULG. LAT.

45 Cúmque duceretur ad mortem, ſuſcitavit Dominus ſpiri-
46 tum ſanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel: Et
exclamavit voce magnâ; Mundus ego ſum à ſanguine
47 hujus. Et converſus omnis populus ad eum, dixit;
48 Quis eſt iſte ſermo, quem tu locutus es? Qui cùm
ſtaret in medio eorum, ait; Sic fatui filii Iſrael, non
judicantes, neque quod verum eſt cognoſcentes, con-
49 demnâſtis filiam Iſrael? Revertimini ad judicium,
50 quia falſum teſtimonium locuti ſunt adverſùs eam. Re-
verſus eſt ergò populus cum feſtinatione, & dixerunt
ei ſenes; Veni, & ſede in medio noſtrûm, & indi-
ca nobis: quia tibi Deus dedit honorem ſenectutis.
51 Et dixit ad eos Daniel; Separate illos ab invicèm
procul, & dijudicabo eos.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

45 Καὶ ἀπαγομένης αὐτῆς ἀποκτεῖναι, (ϑ) ὁ Θεὸς ἐξήγειρε τὸ πνεῦμα
46 τὸ ἅγιον παιδαρίου νεωτέρου, ᾧ ὄνομα Δανιήλ· Καὶ ἐβόησε
47 φωνῇ μεγάλῃ, (ι) Ἀθῷός ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου. Ἐπέ-
στρεψε δὲ πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, Τίς ὁ λόγος οὗτος,
48 ὃν σὺ λελάληκας; Ὁ δὲ στὰς ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν, Οὕτως μω-
ροὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ; οὐκ ἀνακρίναντες, οὐδὲ τὸ σαφὲς ἐπιγνόντες,
49 κατακρίναντε θυγατέρα Ἰσραήλ; Ἀναστράφητε εἰς τὸ κριτήριον,
50 ψευδῆ γὰρ ἔτοι κατεμαρτύρησαν αὐτῆς. Καὶ ἐπέστρεψε πᾶς ὁ λαὸς
μετὰ σπουδῆς. καὶ εἶπαν αὐτῷ οἱ πρεσβύτεροι, Δεῦρο κάθισον ἐν μέσῳ
ἡμῶν, καὶ ἀνάγγειλον ἡμῖν, ὅτι (κ) Σοὶ δέδωκεν ὁ Θεὸς τὸ
51 πρεσβεῖον. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Δανιὴλ, Διαχωρίσατε αὐτοὺς
ἀπ' ἀλλήλων μακρὰν, καὶ ἀνακρινῶ αὐτούς.

MS. A. (ϑ) ἐξήγειρεν ὁ Θεὸς τὸ(ι) Καθαρὸς ἐγὼ (κ) ὁ ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὸ πρεσβυτέριον.

Cúmque duceretur ad mortem; ſuſcitavit Deus 45
ſpiritum ſanctum pueri junioris: cujus nomen
Daniel. Et exclamavit voce magnâ; Mundus 46
ego ſum à ſanguine hujus. Et converſus omnis 47
populus ad eum, dixit; Quis eſt iſte ſermo,
quem tu locutus es? Qui cum ſtaret in medio 48
eorum, ait; Sic fatui filii Iſrael, non judican-
tes, neque quod manifeſtum eſt, cognoſcentes, con-
demnâſtis filiam Iſrael? Revertimini ad ju- 49
dicium: quia falſum teſtimonium locuti ſunt
iſti adverſùs eam. Reverſus eſt ergò omnis 50
populus cum feſtinatione. Et dixerunt ei ſenes;
Veni, & ſede in medio noſtrûm, & indica nobis:
quia tibi Deus dedit honorem ſenectutis. Et 51
dixit ad eos Daniel; Separate illos ab invicèm
procul, & dijudicabo eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

45 ... * ... ...
46 ... ...
47 ... * ...
48 ... * ...
49 ... ...
50 ... * ...
... ...
51 ... * ...
... ...

Et excitavit Deus ſpiritum ſanctum in 45
Daniele puero. Et clamavit voce magnâ, 46
dicens: Mundus ſum à ſanguine fœminæ
hujus. Et concurrens ad eum univerſus 47
populus dixit; Quiſnam eſt ſermo quem
dixiſti? Et ſtans Daniel in medio po- 48
pulo dixit; Itâne ſtulti eſtis Iſraelitæ, nec
verè judicatis, nec præcepto manifeſto
docetis, judicantes Iſraelem non in veri-
tate? Revertimini ad conſeſſum. Hi enim 49
falſum teſtimonium dixerunt adverſùm
hanc fœminam. Reverſo itaque toto po- 50
pulo cum eo feſtinanter, dixerunt ei duo
iſti Presbyteri; Veni, ſede in medio no-
ſtrûm, quia Deus dedit tibi Presbyterii
honorem. Dic nobis. Dixítque populo 51
Daniel; Separate hos ab invicèm, magno
interpoſito intervallo: Et ego ipſos ex-
aminabo.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

45 ... * ...
46 ... * ...
47 ...
48 ... * ...
... ...
50 ... * ...
... ...
51 ... * ...
... ...

Cùm ducentes eam irent ut eam occide- 45
rent. Statímq; reſedit ſpiritus ſanctus in
Daniele duodecim annorum puero, Cla- 46
mavítque voce magnâ, dicens; Innocens
ſum ſanguinis fœminæ hujus, quia ipſa
innocens eſt hujus turpitudinis. Con- 47
verſúſque populus totus ad Danielem,
dixit; Quodnam eſt verbum hoc quod
dixiſti? Stans autem Daniel inter eos 48
prophetavit & dixit; Auſcultate ſermo-
nem Domini, & audite vocem Prophe-
tæ ejus, & nolite damnare innocentem
in recto judicio Domini. Judicate ve-
rum judicium, ne immittat in vos Domi-
nus furorem iræ ſuæ. Terribilis enim eſt
plaga ejus, nec ipſam ferre poteſtis.
Adeóne fatui eſtis Iſraelitæ, ut non judi-
cetis verùm judicium, ſed illudatis juſti-
tiæ? Quia ecce Iſraelitidem hanc da-
mnâſtis, ferentibus in Suſannam falſum
teſtimonium Archiſynagogis iſtis. Et
miratus eſt omnis populus. Dixerúnque 50
Danieli Archiſynagogi illi; Age, conſide,
ut ſciamus Deum dediſſe tibi Preſbyte-
rium. Et allatam ex Gazophylacio ſellam
poſuerunt Danieli ut ſederet. Cœpítque
Daniel judices iſtos iniques judicare:
Tunc Suſannâ vinculis ſolverunt. Dixítq; 51
Daniel, non de ſubſellio judicabo Suſan-
nam, ſed ſtans in pedibus. Dixítque Da-
niel toti cœtui; Separate mihi Presby-
teros iſtos, alterum ab altero, tunc ex-
aminabo eos, prout mihi dederit Domi-
nus, & oſtendam, falſum ipſos per iniqui-
tatem de Suſanna teſtatos eſſe.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

45 * وَهِيَ مُسَافَةٌ لِتُهْلِكَهُ * فَأَقَامَ اللهُ الرُّوحَ الْقُدُسَ فِي حَدَثٍ سَابٍّ اسْمُهُ دَانِيَالُ * فَصَرَخَ
46 بِصَوْتٍ عَظِيمٍ * طَاهِرٌ أَنَا مِنْ دَمِ هٰذِهِ * فَرَجَعَ إِلَيْهِ كُلُّ الشَّعْبِ وَقَالُوا * مَا هِيَ هٰذِهِ
47 الْكَلِمَةُ الَّتِي تَكَلَّمْتَ أَنْتَ بِهَا * فَوَقَفَ فِي وَسَطِهِمْ وَقَالَ * هٰكَذَا أَيُّهَا الْجُهَّالُ بَنُو إِسْرَائِيلَ
48 لَمْ تَفْحَصُوا وَلَمْ تَعْرِفُوا بِكَفِيفٍ * وَدَنَسْتُمْ ابْنَةَ إِسْرَائِيلَ * ارْجِعُوا إِلَى مَوْضِعِ الْقَضَاءِ * لِأَنَّ
49 هٰذَيْنِ شَهِدَا عَلَيْهَا زُورًا * فَرَجَعَ كُلُّ الشَّعْبِ بِسُرْعَةٍ * وَقَالَ لَهُ الشَّيْخَانِ * تَعَالَ اجْلِسْ فِي
50 وَسَطِنَا * وَأَخْبِرْنَا أَنَّكَ الَّذِي أَعْطَاكَ اللهُ الشَّيْخُوخَةَ * وَقَالَ لَهُمْ دَانِيَالُ * افْصِلُوهُمَا بَعْضَهُمَا
51 مِنْ بَعْضٍ بَعِيدًا فَأَسْتَقْصِيَهُمَا *

Cúmque duceretur ad interitum, ſuſci- 45
tavit Deus ſpiritum ſanctum in puero
quodam adoleſcente cui nomen erat
Daniel. Is exclamavit voce magnâ, 46
Mundus ego ſum à ſanguine iſtius. Ita- 47
de converſus ad eum totus populus, dixe-
runt; Quid eſt hoc verbum quod tu lo-
cutus es? Tum ille ſtans in medio 48
eorum; Itáne, inquit, O ſtolidi Iſraeli-
tæ citra diſquiſitionem, & re non-
dum liquido conſtante condemnâſtis
filiam Iſraelis? Revertimini ad locum 49
judicii, quoniam bi duo falſum in eam
teſtimonium dixerunt. Cùm itaque 50
totus populus propere reverſus eſſet,
dixerunt ei duo illi ſenes; Adeſto, aſ-
ſide inter nos, & nobis declara quum-
do tu ſis ille cui Deus contulit ſenectu-
tem. Tunc dixit illis Daniel; Alte- 51
rum ab altero procul ſeparate, ut per-
conter eos.

Versio VULG. LAT.

52 Cùm ergò divisi essent alter ab altero, vocavit unum de eis, & dixit ad eum; Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operabaris priùs; Judicans 53 judicia injusta, innocentes opprimens, & dimittens noxios, dicente Domino; Innocentem & justum non 54 interficies. Nunc ergò si vidisti eam, dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui ait; Sub 55 scino. Dixit autem Daniel; Rectè mentitus es in caput tuum: Ecce enim Angelus Dei acceptâ sententiâ 56 sub eo, scindet te medium. Et, amoto eo, jussit venire alium, & dixit ei; Semen Chanaan, & non Juda, 57 species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum: Sic faciebatis filiabus Israel, & illæ timentes loquebantur vobis: sed filia Juda non sustinuit iniquitatem vestram.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

52 Ὡς δὲ διεχωρίσθησαν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς, ἐκάλεσε τὸ ἓν αὐτῶν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Παλαιοπαμένε ἡμερῶν κακῶν, νῦν ἥκασιν αἱ 53 ἁμαρτίαι σου, ἃς ἐποίεις τὸ πρότερον, Κρίνων κρίσεις ἀδίκους καὶ τοὺς μὲν ἀθῴους κατακρίνων, ἀπολύων δὲ τοὺς αἰτίους, λέγοντος 54 τοῦ (λ) θεοῦ, Ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς. Νῦν οὖν ταύτην ὃν εἶδες, εἰπὸν, ὑπὸ τί δένδρον (μ) εἶδες αὐτοὺς ὁμιλοῦντας ἀλ- 55 λήλοις; ὁ δὲ εἶπεν, Ὑπὸ σχῖνον. Εἶπε δὲ Δανιὴλ, Ὀρθῶς ἔψευσαι εἰς τὴν σεαυτοῦ κεφαλήν· ἤδη γὰρ ἄγγελος (ν) φάσιν θεοῦ 56 λαβὼν παρὰ τοῦ θεοῦ, σχίσει σε μέσον. Καὶ μεταστήσας αὐτὸν, ἐκέλευσε προσαγαγεῖν τὸν ἕτερον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σπέρμα Χαναὰν, καὶ οὐκ Ἰούδα, τὸ καλὸν ἐξηπάτησέ σε, καὶ (ξ) ἐπιθυμία διέφθειρε 57 τοῦ καρδίαν σου. Οὕτως ἐποιεῖτε θυγατράσιν Ἰσραὴλ, (ο) καὶ ἐκεῖναι φοβούμεναι ὡμίλουν ὑμῖν· ἀλλ' ἡ θυγάτηρ Ἰούδα οὐχ ὑπέμεινε τὴν ἀνομίαν ὑμῶν.

MS. A. (λ) κυρίου, (μ) καθίλακας (ν) τοῦ θεοῦ λαβὼν φάσιν παρὰ τοῦ θεοῦ, (ξ) ἡ ἐπιθυμία (ο) κἀκεῖναι

Cùmque divisi essent alter ab altero; vocavit unum de eis, & dixit ad eum; Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operabaris priùs, Judicans judicia injusta, & innocentes condemnans, dimittens autem noxios: dicente Deo; Innocentem & justum non interficies. Nunc igitur si vidisti eam: dic, sub qua arbore videris eos colloquentes sibi? Qui ait; Sub schino. Dixitque Daniel; Rectè mentitus es in caput tuum. Ecce enim angelus Dei acceptâ sententiâ à Deo, scindet te medium. Et amoto eo jussit venire alium: & dixit ei; Semen Chanaan, & non Juda, species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum. Sic facietis filiabus Israel: & illæ timentes loquebantur vobis. Sed non filia Juda sustinuit iniquitatem vestram.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

52 * ... ...

Cúmque alterum ab altero sejunxissent, appellans Daniel alterum eorum dixit ei; O qui diebus malis insenuisti, nunc venerunt in te peccata tua quæ perversè judicando fecisti; Condemnans innocentes & solvens damnandos morte dignos. Dominus autem justus est & innocens. Nunc, narra nobis, de hac fœminâ, quid vidisti, & sub qua arbore vidisti quæ dicta sunt? Et dixit; Sub arbore querc̃us. Dixit autem Daniel; Revera rectâ pergit mendacium tuum in caput tuum; Angelus enim Domini judicium sapiens à Deo deducit, ut per medium fissus in alteram partem projiciaris. Jussítque adduci ad se alterum Presbyterum: Dixítq; ei Daniel; O semen Canaaniticum, non Judaicum, formæ pulchræ irritârunt te, & concupiscentia mala pervertit cor tuum. Sic feciſtis Israelitidibus, quæ commoverunt vos & provocârunt: sed Judæa vos non tulit.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

52 * ... ...

Et separavit eos cœtus alterum ab altero: Et vocavit alterum eorum, & dixit ei; O homo qui diebus malis insenuisti, nunc utique appropinquârunt peccata tua quæ olim fecisti, ferendo sententias iniquas; Condemnans justos, & perdens humiles, & fontes absolvens. Nunc igitur, dic mihi hoc coram toto cœtu isto; Sub quanã arbore vidisti hanc cum adolescente isto concumbentem? dixit ei presbyter, Sub pistacio. Dixit ei Daniel; Hoc igitur scito, quod certò si mentitus es, in caput tuum ascender. Angelus enim Domini, accepto à Deo mandato, ab extremo te in extremum diffissurus est. Postea vocavit alterum socium ejus, & dixit ei; Semen Canaaniticum, non Judaicum, forma hujus subjugavit te, & cupido ejus pervertit cor tuum: Sic facietis Israelitidibus, cum non obsequerentur vobis.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

52 * ... ...

Cùmque separati fuissent alter ab altero, advocavit alterum eorum, & dixit ei; O inveterate in diebus malignis, nunc produnt se peccata tua quæ antehac perpetrabas, Cùm sententias injustas decerneres, & insontes quidem condemnares, sontes verò absolveres, cùm Deus dicat; Insontem & justum ne interficias. Jam ergò, siquidem hanc vidisti, dic sub qua arbore vidisti eos colloquentes alterum cum altera? Qui dixit, Sub arbore Summac (quam Græci Rhus vocant.) Dixit Daniel, Rectè mentitus es in tuum ipsius caput: nam Angelus Domini jam obtinuit permissum à Deo dissecandi te medium. Eo amoto, jussit ut adducerent ad se alterum; cui dixit, O semen Chanaanis, ac non Judæ, pulchritudo te decepit, & libido animum tuum pervertit. Sic faciebatis filiabus Israelis, & illæ metuebant alloqui vos: hæ filiæ Judæ non sustinent iniquitatem vestram.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

52 * فَلَمَّا أُفْصِلاَ وَاحِدٌ مِنْ وَاحِدٍ، دَعَا أَحَدَهُمَا وَقَالَ لَهُ: يَا مُتَعَتِّقَ ٱلأَيَّامِ ٱلرَّدِيَّةِ، ٱلآنَ بَانَتْ

53 خَطَايَاكَ ٱلَّتِي أَنْتَ صَنَعْتَهَا فِي ٱلأَوَّلِ * إِذْ حَكَمْتَ حُكُومَاتٍ ظَالِمَةً. أَمَّا ٱلْبَرِيئِينَ

فَتُدِينُهُمْ، وَأَمَّا ٱلْمُذْنِبِينَ فَتُسَرِّحُهُمْ، إِذِ ٱللهُ يَقُولُ بَرِيءًا وَصِدِّيقًا لاَ تَقْتُلْ * وَٱلآنَ إِنْ كُنْتَ

54 رَأَيْتَ هٰذِهِ فَقُلْ تَحْتَ أَيِّ سَجَرٍ رَأَيْتَهُمَا يَتَكَلَّمَانِ بَعْضُهُمَا مَعَ بَعْضٍ. فَقَالَ: تَحْتَ سَجَرٍ

سُمَّاقٍ * فَقَالَ دَانِيآلُ: بِٱسْتِقَامَةٍ كَذَبْتَ عَلَى رَأْسِكَ، لأَنَّ مَلاَكَ ٱلرَّبِّ قَدْ أَخَذَ إِذْنًا مِنَ

55 قِبَلِ ٱللهِ لِيَشُقَّكَ مِنْ وَسَطِكَ * وَيُبْعِدَكَ. وَأَمَرَ أَنْ يُقَدِّمُوا لَهُ ٱلآخَرَ. فَقَالَ لَهُ: يَا زَرْعَ كَنْعَانَ

56 وَلَيْسَ يَهُودَا * ٱلْحُسْنُ خَدَعَكَ، وَٱلشَّهْوَةُ أَعْكَسَتْ قَلْبَكَ * هٰكَذَا صَنَعْتُمْ بِبَنَاتِ إِسْرَائِيلَ،

57 وَأُولَئِكَ خَائِفَاتٌ أَنْ يَتَكَلَّمْنَ مَعَكُمْ. هٰذِهِ بَنَاتُ يَهُودَا لَمْ تَصْبِرْ لآثَامِكُمَا *

Cùmque separati fuissent alter ab altero, advocavit alterum eorum, & dixit ei; O inveterate in diebus malignis, nunc produnt se peccata tua quæ antehac perpetrabas, Cùm sententias injustas decerneres, & insontes quidem condemnares, sontes verò absolveres, cùm Deus dicat; Insontem & justum ne interficias. Jam ergò, siquidem hanc vidisti, dic sub qua arbore vidisti eos colloquentes alterum cum altera? Qui dixit, Sub arbore Summac (quam Græci Rhus vocant.) Dixit Daniel, Rectè mentitus es in tuum ipsius caput: nam Angelus Domini jam obtinuit permissum à Deo dissecandi te medium. Eo amoto, jussit ut adducerent ad se alterum; cui dixit, O semen Chanaanis, ac non Judæ, pulchritudo te decepit, & libido animum tuum pervertit. Sic faciebatis filiabus Israelis, & illæ metuebant alloqui vos: hæ filiæ Judæ non sustinent iniquitatem vestram.

Versio VULG. LAT.

58 Nunc ergò dic mihi, ſub qua arbore comprehenderis eos
59 loquentes ſibi. Qui ait; Sub prinò. Dixit autem ei
Daniel; Rectè mentitus es & tu in caput tuum: manet enim
Angelus Domini, gladium habens, ut ſecet te medium, &
60 interficiat vos. Exclamavit itaque omnis cœtus voce
magnâ, & benedixerunt Deum, qui ſalvat ſperantes in ſe.
61 Et conſurrexerunt adverſùs duos preſbyteros, (convice-
rat enim eos Daniel ex ore ſuo falſum dixiſſe teſtimoni-
um,) fecerúntque eis ſicut malè egerant adverſùs proxi-
62 mum, Ut facerent ſecundùm legem Moyſi: & interfe-
cerunt eos, & ſalvatus eſt ſanguis innoxius in die illa.
63 Helcias autem & uxor ejus laudaverunt Deum pro filia
ſua Suſanna, cum Joakim marito ejus, & cognatis omni-
64 bus, quia non eſſet inventa in ea res turpis. Daniel au-
tem factus eſt magnus in conſpectu populi à die illa, & deincéps.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

58 Νῦν οὖν λέγε μοι, ὑπὸ τί δένδρον κατέλαβες αὐτοὺς ὁμιλοῦντας
59 ἀλλήλοις; ὁ δὲ εἶπεν, Ὑπὸ πρῖνον. Εἶπε δὲ αὐτῷ Δανιὴλ, Ὀρ-
θῶς ἐψεύσαι καὶ σὺ εἰς τὴν σεαυτοῦ κεφαλήν· μένει γὰρ ὁ ἄγγελος τοῦ
Θεοῦ, τὴν ῥομφαίαν ἔχων πρίσαι σε μέσον, ὅπως (ω) ἐξολεθρεύσῃ-
60 ὑμᾶς. Καὶ ἀνεβόησε πᾶσα ἡ συναγωγὴ φωνῇ μεγάλῃ, καὶ (ρ) εὐ-
61 λόγησαν τὸν Θεὸν τὸν σώζοντα τοὺς ἐλπίζοντας ἐπ' αὐτόν. Καὶ
ἀνέστησαν ἐπὶ τοὺς δύο (σ) πρεσβύτας, ὅτι συνίστησεν αὐτοὺς Δανιὴλ
ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ψευδομαρτυρήσαντας. καὶ ἐποίησαν αὐ-
62 τοῖς ὃν τρόπον ἐπονηρεύσαντο τὸ πλησίον· Ποιῆσαι κατὰ τὸν νόμον
(τ) Μωϋσῆ. καὶ ἀπεκτείναν αὐτούς, καὶ ἐσώθη αἷμα ἀναίτιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ
63 ἐκείνῃ. Χελκίας δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἤνεσαν (υ) τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτῶν
(φ) Σωσάννῃ μετὰ Ἰωακὶμ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τῶν συγγενῶν (χ) αὐτῶν, ὅτι οὐχ
εὑρέθη ἐν αὐτῇ ἄσχημον πρᾶγμα. Καὶ Δανιὴλ ἐγένετο μέγας ἐνώ-
64 πιον τοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ ἐπέκεινα.

MS. A. (ω) ἐξολεθρεύσει ὑμᾶς. Καὶ ἀνεβόησε (ρ) ἐβόησε (σ) πρεσ-
βύτερος, (τ) Μωσῆ. (υ) τὸν Θεὸν (φ) Σουσάννας μετὰ (χ) πάντων,

Nunc ergò dic mihi, ſub qua arbore comprehen- 58
deris eos loquentes ſibi? Qui ait; Sub prino. 59
Dixitque ad eum Daniel; Rectè mentitus es
& tu in caput tuum. Manet enim angelus Dei,
gladium habens, ut ſecet te mediũ, & interficiat
vos. Exclamavit autem omnis ſynagoga voce 60
magnâ: & benedixerunt Deum, qui ſalvat ſpe-
rantes in ſe. Et conſurrexerunt adverſus duos 61
presbyteros: Convicerat enim eos Daniel ex ore
ipſorum, falſum dixiſſe teſtimonium. Et face-
runt eis ſicut malè egerant adverſùs proximum:
ut facerent ſecundùm legem Moyſi. Et interfe- 62
cerunt eos: & ſalvatus eſt ſanguis innoxius in
die illa. Chelcias autem, & uxor ejus, (d) lau- 63
daverunt pro filia ſua cum Joacim marito ejus,
& cognatis (e) ſuis, quia non eſſet inventa in
ea res turpis. Daniel autem factus eſt magnus 64
in conſpectu populi à die illa, & deinceps.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

58 ܗܐ ܗܘ ܐܝܟ ܐܢܬ ܚܙܝ ܠܗܘܢ ܕܩܪܒܝܢ ܠܗܕܐ ܘܠܗܕܐ ܘܐܡܪ ܬܚܬ ܐܝܠܢܐ ܗܘ ܐܡܪ ܠܗ ܕܢܝܐܝܠ ܟܕܒܬ ܐܦ ܐܢܬ ܒܪܫܟ ܗܐ ܡܠܐܟܐ ܕܐܠܗܐ ܒܝܕܗ ܣܝܦܐ ܠܡܦܠܓ ܠܟ ܒܡܨܥ ܘܢܩܛܠ ܐܢܬ ܘܟܠ ܥܡܐ ܩܪܝܘ ܒܩܠ ܪܡ ܘܒܪܟܘ ܠܐܠܗܐ ܕܡܚܐ ܠܡܕܡܟܝܢ ܒܗ ܘܩܡܘ ܥܠ ܬܪܝܢ ܣܒܐ ܕܐܬܪܥܝܘ ܒܗܘܢ ܕܢܝܐܝܠ ܕܐܬܟܠܡ ܥܠ ܦܘܡܗܘܢ ܕܣܗܕܘ ܣܗܕܘܬܐ ܕܫܩܪܐ ܘܩܛܠ ܠܗܘܢ ܟܡܐ ܕܥܒܕܘ ܠܩܪܝܒܗ ܒܡܫܟܒܐ ܕܡܘܫܐ ܘܩܛܠ ܠܗܘܢ ܘܐܫܬܙܒ ܕܡܐ ܙܟܝܐ ܒܝܘܡܐ ܗܘ ܘܚܠܩܝܐܣ ܘܐܢܬܬܗ ܫܒܚܘ ܠܐܠܗܐ ܥܠ ܒܪܬܗ ܣܘܣܢܐ ܥܡ ܝܘܐܩܝܡ ܒܥܠܗ ܘܟܠ ܩܪܝܒܘܗܝ ܕܠܐ ܐܫܟܚ ܒܗ ܡܕܡ ܥܒܝܕ ܕܠܐ ܫܦܝܪ ܘܗܘܐ ܕܢܝܐܝܠ ܪܒ ܒܥܝܢ ܥܡܐ ܡܢ ܗܘ ܝܘܡܐ ܘܠܥܠ

Nunc dic nobis, Sub quanam arbore con- 58
greſſos eos vidiſtis? Et dixit Presbyter,
Sub arbore caſtanea. Dixit autem ei Da- 59
niel; Mendacium tuum in caput tuum de-
ſcendet: Ecce enim Angelus Dei cum
gladio ſuo qui medium te dividet, ut per-
dat vos. Tum clamans voce excelſâ to- 60
tus cœtus benedixit Deo, qui ſalvat ſpe-
rantes in ſe. Et ſurgens in iſtos duos 61
Presbyteros, quòd eorum teſtimonia Da-
niel ex ore ipſorum falſa conſtituerat,
fecit ipſis ſecundùm malitiam ipſorum in
Suſannam Judæam, ſecundùm id quod
ſcriptum eſt in lege Moſis. Occiſiſque 62
eis, liberârunt ſanguinem innocentem die
iſto. Tum Helcana & uxor ejus cantá- 63
runt gratiáſq; egerunt: laudaveruntque
filiam ſuam Suſannam, cum Joacimo ma-
rito ejus omnibúſq; propinquis ipſorum,
quòd adulterii crimen in ea nullum in-
ventum eſſet. Et magnificatus eſt Daniel 64
coram populo Iſraelis, ab iſto die.

Finis Hiſtoriæ Suſannæ.

Versio SYRIACA altera cum Interpretatione LATINA.

58 ܗܐ ܗܘ ܐܝܟ ܐܢܬ ܚܙܝ ܠܗܘܢ ܕܩܪܒܝܢ ܠܗܕܐ ܘܠܗܕܐ ܘܐܡܪ ܬܚܬ ܐܝܠܢܐ ܗܘ ܐܡܪ ܠܗ ܕܢܝܐܝܠ ܟܕܒܬ ܐܦ ܐܢܬ ܒܪܫܟ ܗܐ ܡܠܐܟܐ ܕܐܠܗܐ ܒܝܕܗ ܣܝܦܐ ܠܡܦܠܓ ܠܟ ܒܡܨܥ ܘܢܩܛܠ ܐܢܬ ܘܟܠ ܥܡܐ ܩܪܝܘ ܒܩܠ ܪܡ ܘܒܪܟܘ ܠܐܠܗܐ ܕܡܚܐ ܠܡܕܡܟܝܢ ܒܗ ܘܩܡܘ ܥܠ ܬܪܝܢ ܣܒܐ ܕܐܬܪܥܝܘ ܒܗܘܢ ܕܢܝܐܝܠ ܕܐܬܟܠܡ ܥܠ ܦܘܡܗܘܢ ܕܣܗܕܘ ܣܗܕܘܬܐ ܕܫܩܪܐ ܘܩܛܠ ܠܗܘܢ ܟܡܐ ܕܥܒܕܘ ܠܩܪܝܒܗ ܒܡܫܟܒܐ ܕܡܘܫܐ ܘܩܛܠ ܠܗܘܢ ܘܐܫܬܙܒ ܕܡܐ ܙܟܝܐ ܒܝܘܡܐ ܗܘ ܘܚܠܩܝܐܣ ܘܐܢܬܬܗ ܫܒܚܘ ܠܐܠܗܐ ܥܠ ܒܪܬܗ ܣܘܣܢܐ ܥܡ ܝܘܐܩܝܡ ܒܥܠܗ ܘܟܠ ܩܪܝܒܘܗܝ ܕܠܐ ܐܫܟܚ ܒܗ ܡܕܡ ܥܒܝܕ ܕܠܐ ܫܦܝܪ ܘܗܘܐ ܕܢܝܐܝܠ ܪܒ ܒܥܝܢ ܥܡܐ ܡܢ ܗܘ ܝܘܡܐ ܘܠܥܠ

Tu igitur dic mihi coram toto cœtu iſto, ſi 58
Sub quanam arbore vidiſti eos ſimul con-
cumbentes, hanc, & adoleſcentem illum?
reſpondens dixit, ſub malogranato. Et
exclamans altâ voce cœtus totus ſimul,
laudârunt Deum occultorũ revelatorem,
qui reddit innocenti ſecundùm inocenti-
am ſuam, & retribuens injuriam facienti,
viam ejus in caput ejus reddit. Dixitq; ei 59
Daniel; Reverà locutus es iniquitatem
coram Dño de imbelli hâc, cupientibus
vobis fundere ſanguinem innocentẽ per
injuriam. Nunc autem aſcendit malum
tuum in caput tuum, ſicut ſcriptum eſt
in lege Moſis. Ecce enim Angelus Do-
mini miſſus eſt adverſùs te, gladium ma-
nu ſuâ tenens, ut findat te ab extremo ad
extremum, & ambos ſimul perdat. Et re- 60
ſpondit totus cœtus voce altâ, dixitque
ſimul; Laus Deo qui ſervat omnes cre-
dentes in nomine ejus. Arguítque ipſos
Daniel de injuria quam fecerant. Sur- 61
rexítque in eos totus cœtus, & fecerunt
ipſis ſecundùm præceptum Moſis. Et oc- 62
ciderunt eos, & retribuit ipſis Dominus
vindictam malam prout digni erant, &
ſervavit ſanguinem innocentem die iſto.
Helcana autem & uxor ejus gaviſi ſunt de 63
filia ſua Suſannâ uxore Joacimi, quòd
non inventa fuerat in eu vitiũ, laudavítq;
Deum totus populus, & nati Suſannæ,
ſublatum eſſe ab ipſis nomen corruptelæ.
Daniel autem creſcebat in gratia coram 64
tota familia Suſannæ, & coram toto cœtu
Iſraelis, ſempérque judicium & juſtitiam
in populo ſuo faciebat, prædicabatúrque
fama glorioſorum factorũ ejus in toto po-
pulo, cum occultis & ſecretis quæ inveſti-
gaverat. *Finis libri Suſannæ.*

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

58 * وَٱلْآنَ قُلْ لِي تَحْتَ أَيِّ شَجَرٍ نَظَرْتَهُمَا يَتَحَدَّثَانِ بَعْضُهُمَا مَعَ بَعْضٍ * فَقَالَ تَحْتَ شَجَرَةِ
59 سَنْدَيَانٍ * فَقَالَ لَهُ دَانِيَالُ * بِٱلِٱسْتِقَامَةِ كَذَبْتَ وَأَنْتَ عَلَى رَأْسِكَ * لِأَنَّ مَلَاكَ ٱللهِ وَاقِفٌ مَعَهُ
60 سَيْفٌ لِيَشْرُكَ مِنْ وَسَطِكَ * كَيْ يَسْتَأْصِلَكُمَا * فَصَرَخَ كُلُّ ٱلْجَمْعِ بِصَوْتٍ عَظِيمٍ * وَبَارَكُوا
61 ٱللهَ مُخَلِّصَ ٱلْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْهِ * وَقَامُوا عَلَى ٱلشَّيْخَيْنِ * لِأَنَّ دَانِيَالَ أَحَدَّهُمَا مِنْ فَمِهِمَا إِذْ
كَانَا شُهُودَ زُورٍ * وَصَنَعُوا بِهِمَا كَمَا تَشَارَرَا عَلَى ٱلْقَرِيبِ لِيَصْنَعَا * كَنَامُوسِ مُوسَى *
62 وَقَتَلُوهُمَا * وَخَلَصَ دَمٌ لَا ذَنْبَ لَهُ فِي ذَلِكَ ٱلْيَوْمِ * وَحِلْقِيَّا وَٱمْرَأَتُهُ سَبَّحَا ٱللهَ مِنْ أَجْلِ
63 ٱبْنَتِهِمَا سُوسَنَّةَ * مَعَ يُوَاقِيمَ رَجُلِهَا وَجَمِيعِ أَقَارِبِهِمَا * لِأَنَّهُ لَمْ يُوجَدْ فِيهَا أَمْرُ عَارٍ *
64 * وَصَارَ دَانِيَالُ عَظِيمًا أَمَامَ ٱلشَّعْبِ مِنْ ذَلِكَ ٱلْيَوْمِ وَمَا بَعْدُ *

Jam ergò dic mihi ſub qua arbore vi- 58
diſti eos unà colloquentes: Qui dixit,
Sub arbore aquifolia. Ait illi Daniel; 59
Rectè mentitus es tu quoque in tuum
ipſius caput: nam Angelus Domini ad-
eſt cum gladio ad ſecandum te medium,
ut vos ambos extirpet. Tunc exclama- 60
vit cœtus univerſus magnâ voce, &
benedixerunt Deum ſervatorem in ſe
confidentium. Et inſurgentes in illos 61
duos ſenes (nam Daniel convicerat eos
ex ſuo ipſorum ore, quòd eſſent falſi te-
ſtes,) Fecerunt eis quemadmodum ma- 62
litioſè intenderant facere contra propin-
quum, juxta legem Moſaicam; & per-
emerunt eos: ita ſervatus fuit ſanguis
minimè noxius, illo die. Helcia verò et 63
uxor ejus laudaverunt Deum pro filia
ſua Suſanna, cum Joacimo marito ejus,
& omnibus cognatis ejus, quòd non eſſet
deprehenſum in ea turpe facinus. Et 64
Daniel effectus eſt magnus apud popu-
lum à die illo in poſterum.

CAP. III.

Canticum Azariæ, & Hymnus trium Puerorum, quæ in exemplaribus Syr. Arab. Græc. & Vulg. Lat. habentur Dan. 3. vers. 24.

Versio VULG. LAT.

Quæ sequuntur in Hebraïs voluminibus non reperi.

24 Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & be-
25 nedicentes Domino. Stans autem Azarias oravit sic, ape-
26 riénsque os suum in medio ignis ait; Benedictus es, Do-
mine Deus patrum nostrorum, & laudabile, & gloriosum
27 nomen tuum in sécula: Quia justus es in omnibus, quæ
fecisti nobis, & universa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ,
28 & omnia judicia tua vera. Judicia enim vera fecisti,
juxta omnia quæ induxisti super nos, & super civitatem
sanctam patrum nostrorum Jerusalem: quia in veritate,
29 & in judicio, induxisti omnia hæc propter peccata nostra.
Peccavimus enim, & iniquè egimus recedentes à te: &
30 deliquimus in omnibus: Et præcepta tua non audivimus
nec observavimus, nec fecimus sicut præceperas nobis ut
31 benè nobis esset. Omnia ergò, quæ induxisti super nos,
32 & universa, quæ fecisti nobis, in vero judicio fecisti: Et
tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquo-
rum, & pessimorum, prævaricatorúmque, & regi injusto
33 & pessimo ultra omnem terram. Et nunc non possumus
aperire os: confusio & opprobrium facti sumus servis
34 tuis, & his qui colunt te. Ne, quæsumus, tradas nos in
perpetuum propter nomen tuum, & ne dissipes testamen-
35 tum tuum: Neque auferas misericordiam tuam à nobis,
propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum,
& Israel Sanctum tuum:

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

24 Καὶ ᾠδιεπάτουν ὀν μέσῳ τῆς φλογὸς, ὑμνοῦντες τὸν θεὸν, καὶ
25 εὐλογοῦντες τὸν κύριον. Καὶ συστὰς Ἀζαρίας προσηύξατο ὧδε·
26 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ πυρὸς, εἶπεν, † Εὐλογητὸς εἶ
κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ (α)αἰνετὸς, καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνο-
27 μά σου εἰς τοὺς αἰῶνας. † Ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησας (β),
† καὶ πάντα τὰ ἔργα σου ἀληθινὰ, καὶ εὐθεῖαι αἱ ὁδοί σου, † καὶ πᾶσαι αἱ
28 κρίσεις σου ἀλήθεια. † Καὶ κρίματα ἀληθείας ἐποίησας κατὰ πάντα ἃ
ἐπήγαγες ἡμῖν, † καὶ ἐπὶ † πόλιν † ἁγίαν(ς) † τῶν πατέρων ἡμῶν Ἰε-
ρουσαλήμ· † ὅτι ἐν ἀληθείᾳ καὶ κρίσει ἐπήγαγες ταῦτα πάντα διὰ τὰς
29 ἁμαρτίας ἡμῶν. † Ὅτι ἡμάρτομεν καὶ ἠνομήσαμεν (γ)ἀποστήσαι ἀπὸ
30 σοῦ, † καὶ ἐξημάρτομεν ἐν πᾶσι, Καὶ τῶν ἐντολῶν σου οὐκ ἠκούσα-
μεν, οὐδὲ συνετηρήσαμεν, οὐδὲ ἐποιήσαμεν † καθὼς ἐνετείλω ἡμῖν,
31 ἵνα εὖ ἡμῖν γένῃ. † Καὶ πάντα ὅσα (δ)ἐπήγαγες ἡμῖν, καὶ πάντα
32 ὅσα ἐποίησας ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ κρίσει ἐποίησας. † Καὶ παρέδωκας
ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀνόμων, (ε) καὶ ἐχθίστων ἀποστατῶν, † καὶ
33 βασιλεῖ ἀδίκῳ καὶ πονηροτάτῳ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν. † Καὶ νῦν
οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ (ζ)στόμα ἡμῶν· † αἰσχύνη καὶ ὄνειδος
34 ἐγενήθημεν τοῖς δούλοις σου, καὶ τοῖς σεβομένοις σε. † Μὴ δὴ
(η) παραδῴης ἡμᾶς εἰς τέλος διὰ τὸ ὄνομά σου, † καὶ μὴ διασκεδά-
35 σῃς † διαθήκην σου, † Καὶ μὴ ἀποστήσῃς τὸ ἔλεός σου ἀφ' ἡμῶν,
† διὰ Ἀβραὰμ τὸν ἠγαπημένον ὑπό σου, † καὶ διὰ Ἰσαὰκ † δοῦλόν
σου, † καὶ Ἰσραὴλ τὸν ἅγιόν σου,

MS. A. (α)αἰνετὸν, (β) ἡμῖν, (γ) σε † (γ)ἀποστάντες (δ)ἐποίησας
ἡμῖν, (ε) ἐχθίστων (ζ)στόμα· αἰσχύνη καὶ ὄνειδος ἐγενήθη (η) παραδῷς

Et (1) ambulabant in medio flammæ laudantes 24
Deum, & benedicentes Dominum. Et stans 25
Azarias oravit sic: & aperiens os suum in
medio ignis, dixit; Benedictus es, Domine 26
Deus patrum nostrorum, & (m) laudabilis:
& gloriosum nomen tuum in sæcula: Quia 27
justus es in omnibus, quæ fecisti: & univer-
sa opera tua vera: & rectæ viæ tuæ, & omnia
judicia tua veritas. Et judicia veritatis fe- 28
cisti juxta omnia quæ induxisti super nos, &
super civitatem sanctam patrum nostrorum
Hierusalem: quia in veritate & judicio in-
duxisti omnia hæc propter peccata nostra. Pec- 29
cavimus enim, & iniquè egimus recedentes à
te: & deliquimus in omnibus: Et præcepta 30
tua non audivimus, nec observavimus: nec
fecimus, sicut præceperas nobis; ut benè nobis
esset. Omnia ergò, quæ induxisti super nos, 31
& universa quæ fecisti nobis, in vero judicio
fecisti: Et tradidisti nos in manibus inimico- 32
rum iniquorum, & pessimorum prævaricatorum,
& regi injusto & pessimo ultra omnem terram.
Et nunc non possumus aperire os nostrum: Con- 33
fusio, & opprobrium facti sumus servis tuis, &
his qui colunt te. Ne, quæsumus, tradas nos in 34
finem propter nomen tuum: & ne dissipes tes-
tamentum tuum: Neque auferas misericordiam 35
tuam à nobis propter Abraam dilectum à te, &
Isaac servum tuum, & Israel Sanctum tuum:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܘܡܫܘ ܒܓܘ ܢܘܪܐ ܡܫܒܚܝܢ ܠܐܠܗܐ ܘܡܒܪܟܝܢ ܠܡܪܝܐ. ܘܩܡ ܥܙܪܝܐ ܨܠܐ ܗܟܢܐ ܘܦܬܚ ܦܘܡܗ ܒܓܘ ܢܘܪܐ ܘܐܡܪ 24

* ܒܪܝܟ ܐܢܬ ܗܘ ܐܠܗܐ ܐܠܗ ܐܒܗܬܢ ܘܫܒܝܚ ܘܡܫܒܚ ܫܡܟ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ. ܕܙܕܝܩ ܐܢܬ ܒܟܠ ܡܕ ܕܥܒܕܬ ܠܢ 25

ܘܟܠ ܥܒܕܝܟ ܫܪܪܐ ܘܟܠ ܐܘܪܚܬܟ ܫܪܪܐ ܘܟܠ ܕܝܢܝܟ ܫܪܪܐ. ܘܟܠ ܕܝܢ ܕܥܒܕܬ ܠܢ ܒܩܘܫܬ ܘܒܗܝܡܢܘܬܐ 26

ܥܒܕܬ ܠܟ ܚܛܝܢ ܗܘ ܘܥܘܠ ܗܘ ܘܪܫܥ ܗܘ ܘܚܛܝ ܗܘ ܘܠܐ ܫܡܥ ܠܦܘܩܕܢܟ. ܘܠܐ ܨܒܝ ܠܡܛܪ ܠܡܥܒܕ ܠܟ 27

ܘܠܐ ܛܪܪ ܠܡܥܒܕ ܨܒܝܢ ܕܦܩܕܬ ܠܢ. ܘܟܠ ܕܥܒܕܬ ܠܢ ܒܕܝܢܐ ܫܪܪܐ ܥܒܕܬ ܠܢ. ܘܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ 28

ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ 29

ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ 30

ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ 31

ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ 32

ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ 33

ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ 34

ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ ܥܡ ܥܒܕܝܟ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܢ ܠܡܥܒܕ 35

Surrexerunt, & cum vinculis suis ambu- 24
labant in medio flammæ ignis, laudabant
Deum, & benedicebant Dominum.

Oratio sociorum Hananiæ.

Stans enim Azaria aperuit os suum ad be- 25
nedicendum in medio igne; aperuit in-
quam os suum, & oravit, atq; ita dixit; Be- 26
nedictus sis Domine Deus patrum nostro-
rum; exaltetur laudibusque celebretur no-
men tuum in perpetuum: Quandoquidem 27
justus es in rebus omnibus quibus nos af-
ficis, omnia opera tua justa sunt, rectæ viæ
tuæ, & omnia judicia tua fidelia. Nam 28
æquo judicio exercuisti in nos quicquid
intulisti nobis, sanctæq; huic patrum no-
strorum urbi Jerosolymæ: Æquo siqui-
dem jure intulisti nobis hæc omnia, Pro- 29
pter scelera nostra quæ commisimus &
iniquè gessimus in te; quòd à te recesse-
rimus, dictúmq; tuum transgressi sumus:
omninò peccavimus in te, Mandatis tuis 30
non obtemperavimus, & non observavi-
mus neque præstitimus prout præceperas
nobis, ut benè esset nobis. Ideò quicquid 31
intulisti nobis, & quicquid fecisti nobis;
legitimo quidem judicio fecisti nobis: Et 32
tradidisti nos in manum hostium nostro-
rum impiorum, qui remotissimi sunt à te,
& dominio impii regni, omnium orbis
regnorum pessimi. Jam ergò Domine, 33
non licet nobis os aperire coram te, pro-
pter dedecus & opprobrium quod factum
est servis & cultoribus tuis. Ne prodas 34
nos in finem usque, propter nomen tuum
ne rescindas pactum tuum, Neve miseri- 35
cordiam & benevolentiam tuam amove-
as à nobis, propter Abraham dilectum
tuum, propter Isahac servum tuum, &
propter Israelem sanctum tuum,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

Ambulabant in medio flammæ laudantes 24
Deum, & benedicentes Dominum.

Canticum Azariæ.

* ومشوا في وسط اللهيب يسبحون الله * ويبارِكون الرب * تسبحه عزريا *

Et laus cum eis Azaria, sic oravit; 25
aperiénsque os suum in medio ignis, di-
xit; Benedictus sis ô Domine Deus pa- 26
trum nostrorum; Laudandum et glorifican-
dum nomen tuum in secula. Tu enim ju- 27
stissimus es in omnibus quæ fecisti nobis,
& omnia opera tua vera, viæ tuæ re-
ctæ, & omnia judicia tua vera sunt: Et 28
æquo jure fecisti quicquid intulisti nobis
& urbi patrum nostrorum sanctæ Jeru-
salem. Tu enim justo judicio hæc omnia
nobis intulisti propter peccata nostra. Si- 29
quidem peccavimus & deliquimus rece-
dendo à te, & peccavimus in omnibus
rebus. Non audivimus præcepta tua, ne- 30
que custodivimus; neque egimus quem-
admodum præceperas nobis, ut benè con-
tingeret nobis. Et quicquid intulisti no- 31
bis, & quicquid fecisti nobis, vero judi-
cio fecisti: Tradendo nos in manus ini- 32
micorum sceleratorum, osorum, impiorum,
& regis iniqui, totiúsque terræ pessimi.
Nunc itaque non est nobis quòd os aperi- 33
amus, cò quòd ignominia & improperium
acciderit servis et cultoribus tuis. Ve- 34
rùm nè planè prodas nos, propter nomen
tuum, neve irritum facias pactum tuum:
Neque avoces misericordiam tuam à no- 35
bis, propter Abrahamum à te dilectum, et
propter Ishæum servum tuum, et Israe-
lem Sanctum tuum:

Versio VULG. LAT.

36 Quibus locutus es pollicens quòd multiplicares semen
eorum sicut stellas cœli, & sicut arenam quæ est in littore
37 maris: Quia, Domine, imminuti sumus plus quàm omnes
gentes, sumúsque humiles in universa terra hodiè propter
38 peccata nostra. Et non est in tempore hoc princeps, &
dux, & propheta, neque holocaustum, neque sacrificium,
neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum
39 coram te. Ut possimus invenire misericordiam tuam:
sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur.
40 Sicut in holocausto arietum, & taurorum, & sicut in
millibus agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum
in conspectu tuo hodiè, ut placeat tibi: quoniam non
41 est confusio confidentibus in te. Et nunc sequimur te in
toto corde, & timemus te, & quærimus faciem tuam.
42 Ne confundas nos: sed fac nobiscum juxta mansuetu-
dinem tuam, & secundùm multitudinem misericordiæ
43 tuæ. Et erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam
44 nomini tuo, Domine: Et confundantur omnes, qui osten-
dunt servis tuis mala, confundantur in omni potentia
45 tua, & robur eorum conteratur: Et sciant quia tu es
Dominus Deus solus, & gloriosus super orbem terra-
46 rum. Et non cessabant qui miserant eos ministri regis
succendere fornacem, naphthâ, & stuppâ, & pice,
& malleolis.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

36 † Οἷς ἐλάλησας (ϑ) πληθῦναι τὸ σπέρμα αὐτῶν, ὡς τὰ ἄστρα
37 τ̃ οὐρανοῦ, † καὶ ὡς τ̀ ἄμμον τ̀ παρὰ τὸ χεῖλος τ̃ ϑαλάσσης. † Ὅτι
ἐλαττωθέντες ἐσμικρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, † καὶ ἐσμὲν ταπεινοὶ
38 ἐν πάσῃ τῇ γῇ σήμερον, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. † Καὶ οὐκ ἔστιν
ἐν τ̣ῷ καιρῷ τούτῳ ἄρχων καὶ προφήτης καὶ ἡγούμενος, † οὐδὲ ὁλοκαύ-
τωσις, οὐδὲ θυσία, † οὐδὲ προσφορὰ, οὐδὲ θυμίαμα, † (ι) οὐδὲ
39 τόπος τ̃ καρπῶσαι (κ) ἐναντίον σου, καὶ εὑρεῖν ἔλεος. † ἀλλ' ἐν ψυχῇ
συντετριμμένῃ, καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθείημεν,
40 † Ὡς ἐν (κ, ὁλοκαυτώσει κριῶν καὶ ταύρων, † καὶ (λ) ὡς μυριάσιν ἀρνῶν
πιόνων, † οὕτως γενέσθω (μ) ἡ θυσία ἡμῶν ἐνώπιόν σου σήμερον,
καὶ ἐκπλήσαι ὄπισθέν σου· † ὅτι οὐκ (ν) ἔστι αἰσχύνη τοῖς πε-
41 ποιθόσιν ἐπὶ σοί. † Καὶ νῦν ἐξακολουθοῦμεν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, καὶ φοβού-
42 μεθά σε, † καὶ ζητοῦμεν τὸ πρόσωπόν σου. Μὴ καταισχύνῃς ἡμᾶς,
† ἀλλὰ ποίησον μεθ' ἡμῶν κατὰ τ̀ ἐπιείκειάν σου, † καὶ κατὰ τὸ πλῆθος
43 τ̃ ἐλέους σου. † Καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς κατὰ τὰ θαυμάσιά σου, † καὶ δὸς δόξαν
44 τ̣ῷ ὀνόματί σου κύριε· † Καὶ αἰσχυνθήτωσαν πάντες οἱ ἐνδεικνύμενοι
τοῖς δούλοις σου κακὰ, † καὶ καταισχυνθήτωσαν ἀπὸ πάσης (ξ) τ̃ς
45 δυνατείας, † καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν συντριβήτω, † (ο) Καὶ γνώτωσαν
ὅτι σὺ εἶ κύριος, (ο) ὁ θεὸς μόνος, † καὶ ἔνδοξος ἐφ' ὅλου τ̃ οἰκου-
46 μένου. Καὶ οὐ διέλιπον οἱ ἐμβάλλοντες αὐτὸν ἐσπηκέναι τῷ βα-
σιλέως, καίοντες τ̀ κάμινον νάφθαν καὶ πίσσαν καὶ στυππίον καὶ
(π) κληματίδα.

MS. A. (ϑ) πρὸς αὐτὸς πληθῦναι τὸ (ι) οὐ τόπος (κ) ἐνώπιόν
(κ) ὁλοκαυτώσεων (λ) ὡς ἐν (μ) θυσία (ν) ἔστιν (ξ) δυνάμεως καὶ δυναστείας, (ο) Γνώτωσ (ο) ὁ θεὸς (π) κληματίδας. Καὶ διηκόντο

Quibus locutus es, quòd multiplicares semen 36
eorum, sicut stellas cœli, & sicut arenam, quæ
est apud labium maris. Quoniam, Domine, immi- 37
nuti sumus plusquàm omnes gentes: & sumus
humiles in universa terra hodiè propter peccata
nostra: Et non est in tempore hoc princeps, & 38
propheta, & dux, neque holocaustum, neque sa-
crificium, neque oblatio, neque incensum, neque
locus offerendi primitias coram te, Et invenia- 39
mus misericordiam. Sed in anima contrita, &
spiritu humilitatis suscipiamur, Sicut in ho- 40
locausto arietum, & taurorum, & in millibus
agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum
in conspectu tuo hodiè: & (n) perficiatur post te:
quoniam non erit confusio confidentibus in te. Et 41
nunc sequimur in toto corde, & timemus te, &
quærimus faciem tuam. Ne confundas nos, sed 42
fac nobiscum juxta mansuetudinem tuam, &
secundùm multitudinem misericordiæ tuæ: Et 43
erue nos secundùm mirabilia tua. Et da gloriam
nomini tuo, Domine: Et confundantur omnes 44
qui ostendunt servis tuis mala: & confundan-
tur ab omni potentia: & robur eorum contera-
tur: Et sciant, quia tu es Dominus Deus so- 45
lus, & gloriosus super universum orbem terra-
rum. Et non cessabant, qui miserant eos, mi- 46
nistri regis succendere fornacem naphthâ, &
pice, & stuppâ, & malleolis:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܒܡܟܟܐ ܚܛܝ ܒܠܚܫ ܐܙܕܥ ܐܢ ܚܛܝ ܕܥܒܕ ܒܥܦܪ ܐܪܥܐ ܗܟܝ ܠܐ ܒܠܐ ܗܟܝ ܒܥܦܪ 36
* ܡܠܟܐ ܒܠܐ ܡܠܐ ܀ ܒܠܚܫ ܡܟ ܚܛܝ ܚܛܝܢ ܀ ܐܢ ܚܛܝ ܡܟ ܚܛܝ ܕܥܒܕ 37
ܚܛܝܢ ܐܬܡܠܝ ܒܟ ܡܢ ܟܠ ܐܡܡܐ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܡܢ ܟܠ ܐܡܡܐ ܠܐ ܒܠܐ ܀ ܐܠ 38
ܒܟ ܡܢ ܟܠ ܐܡܡܐ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܡܢ ܟܠ ܐܡܡܐ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܡܢ ܟܠ ܐܡܡܐ
ܒܟ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ
ܒܟ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ 39
ܒܟ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ 40
ܒܟ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ
ܒܟ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ 41
* ܒܟ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ 42
ܒܟ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ 43
ܒܟ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ 44
ܒܟ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ
ܒܟ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ 45
* ܒܟ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ 46
ܒܟ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ ܀ ܐܠ ܒܗ ܚܛܝ

Quibus pollicitus es te semen eorum ut 36
stellas cœli & ut arenam quæ est in ora
maris, multiplicaturum. Nunc enim Do- 37
mine, humiliati sumus præ omnib⁹ popu-
lis, & nos dispersi sumus hodie in totam
terram propter culpas & peccata nostra:
Nec adest hoc tempore princeps, neque 38
dux, neq; propheta, neq; gubernator, neq;
altare, neq; sacrificia, neq; oblationes, neq;
locus ubi thus aut victimam offeramus, ut
clementiam & misericordiam consequa-
mur. Verùm corde contrito, humilique 39
spiritu ecce nosipsos offerimus incendio
ignis: Deprecantes ut bobus, arietibus, & 40
agnis multis opimis præstantior hodiè fit
oblatio animæ nostræ. Et ne pudore suf-
fundantur servi tui, quandoquidem ii qui
tibi fidunt, nequaquam pudefiunt. Sanè 41
jam nos te sequimur animo sincero, te re-
veremur, & vultum tuum quærimus. Do- 42
mine, ne pudefacias nos, sed age nobis-
cum pro ubertate beneficiorum, & mise-
rationum tuarum plurimarum: Et libera 43
nos pro multitudine miraculorū tuorum,
gloriámq; concilia nomini tuo Domine,
propter nomen tuum augustum. Imò pu- 44
defiant omnes qui mala meditantur in
servos tuos; pudefiant, inquam, tota cum
potentia sua, & robore suo destituantur:
Ut experiantur te solum unum esse Deum, 45
& in cunctis operibus tuis glorioſum. In- 46
terim non cessabant qui fornacem ignis
accendebant, injicere in eam naphtha, pi-
cem, sulphur, arundines, atque sarmenta;

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* اَلَّذِينَ تَكَلَّمْتَ مَعَهُمْ قَائِلاً اَنْ تُكْثِرَ وَرَعَهُمْ مِثْلَ نُجُومِ السَّمَاءِ وَكَالرَّمْلِ اَلَّذِي عَلَى 36
سَاطِي اَلْبَحْرِ * لِاَنَّا يَا سَيِّدُ صَغُرْنَا اَكْثَرَ مِنْ كُلِّ اَلْاُمَمِ * وَصِرْنَا اَذِلَّاءَ فِي كُلِّ اَلْاَرْضِ 37
اَلْيَوْمِ * مِنْ اَجْلِ خَطَايَانَا * وَلَيْسَ فِي هٰذَا اَلزَّمَانِ رَئِيسٌ وَلَا نَبِيٌّ وَلَا مُقَدَّمٌ * وَلَا مُحْرِقَةٌ 38
وَلَا ذَبِيحَةٌ * وَلَا قُرْبَانٌ وَلَا بَخُورٌ * وَلَا مَوْضِعٌ لِيُقَدَّمَ اَمَامَكَ * وَنَجِدَ رَحْمَةً * لٰكِنْ بِنَفْسٍ 39
مُنْسَحِقَةٍ وَرُوحٍ مُتَوَاضِعَةٍ نُقْبَلُ * كَمَا بِمُكْرَقَاتِ كِبَاشٍ وَبِنِيرَانٍ * وَكَمَا بِرِبَوَاتِ خِرَافٍ 40
سِمَانٍ * هٰكَذَا فَلْتَكُنْ ذَبِيحَتُنَا اَمَامَكَ اَلْيَوْمَ * وَلْتَكْمُلْ مِنْ خَلْفِكَ * لِاَنَّهُ لَيْسَ
خِزْيٌ لِلْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ * وَالْآنَ نَتْبَعُكَ بِكُلِّ قَلْبٍ * وَنَخَافُكَ * وَنَطْلُبُ وَجْهَكَ * 41
* فَلَا تُخْزِنَا * لٰكِنِ اصْنَعْ مَعَنَا كَدَعَتِكَ وَكَكَثْرَةِ رَحْمَتِكَ * وَخَلِّصْنَا كَعَجَائِبِكَ * 42 43
وَاَعْطِ مَجْدًا لِاسْمِكَ يَا رَبُّ * وَلْيَخْجَلْ جَمِيعُ اَلَّذِينَ يُظْهِرُونَ لِعَبِيدِكَ اَلْاَسْوَاءَ * 44
وَلْيُخْزَوْا مِنْ كُلِّ اَلْقُوَّةِ وَالْقُدْرَةِ * وَجَبَرُوتِهِمْ تَنْسَحِقُ * لِيَعْلَمُوا اَنَّكَ اَنْتَ اَلرَّبُّ اَلْاِلٰهُ 45
وَحْدَكَ اَلْمُمَجَّدُ عَلَى كُلِّ اَلْمَسْكُونَةِ *

* اَلْاِصْحَاحُ اَلرَّابِعُ * * وَلَمْ يَفْتُرِ اَلَّذِينَ حَمَلُوا بِهِمْ حُدَّامُ 46
اَلْمَلِكِ يَقِدُوا اَلْاَتُونَ نِفْطًا وَرِفْتًا وَسَرَاوَهُ وَرُجُوعًا *

Quibuscum locutus es dicens te mul- 36
tiplicaturum semen eorum sicut stellas
cœli & sicut arenam quæ exiat in lit-
tore maris: Nam O Domine, minimi 37
evasimus omnium gentium, & abje-
ctissimi facti sumus hodiè in tota ter-
ra, propter peccata nostra. Et non ex- 38
tat hoc tempore princeps, neque pro-
pheta, neque dux, neque holocaustum,
neque sacrificium, neque oblatio, neque
thus; neque locus ad sacrificandum co-
ram te, & misericordiam consequen-
dam. Attamen cum animo contrito & 39
spiritu humilitatis susciptamur. Per- 40
inde ac in holocaustis arietum atque
taurorum, & perinde ac in denis mil-
libus agnis pinguibus; ita sit victima
nostra coram te hodiè, & perficiatur
post te: quoniam non est erubescentia
confidentibus in te. Nunc ergò toto 41
corde te sequimur & metuimus, vul-
tumque tuum quærimus: Ne pudore 42
nos afficias, sed age nobiscum secun-
dùm mansuetudinem tuam & secun-
dùm multitudinem misericordiæ tuæ:
Erue nos secundùm miracula tua, & 43
da gloriam nomini tuo, O Domine. Ru- 44
bore afficiantur omnes qui ostendunt
servis tuis mala, & confundantur ab
omni potentia & robore, & fortitudo
eorum conteratur: ut sciant te esse 45
Dominum Deum solum, glorificandum
super universum orbem.

Textus quartus.

Interim non cessabant ii qui accusave- 46
vant illos, ministri regis, accendere
fornacem naphthâ, pice, stupâ, & sar-
mentis:

CAP. III.

Versio VULG LAT.

47 Et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadra-
48 ginta novem: Et erupit, & incendit quos reperit
49 juxta fornacem de Chaldæis. Angelus autem Domi-
ni descendit cum Azaria, & sociis ejus, in fornacem:
50 & excussit flammam ignis de fornace, Et fecit medium
fornacis quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos
51 omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam mo-
lestiæ intulit. Tunc hi tres quasi ex uno ore lauda-
bant, & glorificabant, & benedicebant Deum in for-
52 nace, dicentes; Benedictus es, Domine Deus patrum
nostrorum: & laudabilis, & glorioſus, & superexal-
tatus in secula: & benedictum nomen gloriæ tuæ san-
ctum: & laudabile, & superexaltatum in omnibus
53 seculis. Benedictus es in templo sancto gloriæ tuæ:
54 & superlaudabilis, & superglorioſus in secula. Be-
nedictus es in throno regni tui: & superlaudabilis,
55 & superexaltatus in secula. Benedictus es, qui in-
tueris abyssos, & sedes super Cherubim: & lauda-
56 bilis & superexaltatus in secula. Benedictus es in fir-
mamento cœli: & laudabilis, & glorioſus in secu-
57 la. Benedicite omnia opera Domini Domino: lau-
date & superexaltate eum in secula.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

47 Καὶ διεχεῖτο ἡ φλὸξ ἐπάνω τῆς καμίνου ἐπὶ πήχεις (ρ) πεντεκαικον-
48 ταεννέα. Καὶ διώδευσε, καὶ ἐνεπύρισεν ἓς οὓς ἐφεῦρε κύκλῳ τῆς κάμινου
49 τῶν Χαλδαίων. Ὁ δὲ ἄγγελος κυρίου συγκαλέζει ἅμα τοῖς περὶ τὸν
Ἀζαρίαν εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἐξετίναξε τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς κα-
50 μίνου, Καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου, ὡς πνεῦμα δρόσου διασυρίζον·
καὶ οὐκ ἥψατο αὐτῶν τὸ καθόλου τὸ πῦρ, καὶ οὐκ ἐλύπησεν, οὐδὲ παρενό-
51 χλησεν αὐτοῖς. Τότε οἱ τρεῖς ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ὕμνουν, καὶ ἐδόξα-
52 ζον, καὶ εὐλόγουν τὸν θεὸν ἐν τῇ καμίνῳ, λέγοντες, † Εὐλογητὸς εἶ
κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς
τοὺς αἰῶνας. † Καὶ εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς δόξης ζου τὸ ἅγιον,
καὶ ὑπεραινετὸν καὶ ὑπερυψούμενον εἰς (σ) πάντας τοὺς αἰῶνας.
53 † Εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας δόξης ζου, καὶ ὑπερυμνητὸς
55 καὶ ὑπερένδοξος εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογημένος εἶ ὁ (τ) ὁρῶν
βλέπων ἀβύσσους, καθήμενος ἐπὶ (υ) χερουβίμ, καὶ αἰνετὸς καὶ
54 ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογημένος εἶ ἐπὶ θρόνου
τῆς βασιλείας σου, καὶ ὑπερυμνητὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶ-
56 νας. † (φ) Εὐλογητὸς εἶ ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ (χ) ὑμνη-
57 τὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε πάντα τὰ
ἔργα κυρίου τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
59 † Εὐλογεῖτε οὐρανοὶ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς
τοὺς αἰῶνας.

MS. A. (ρ) τεσσερακονταεννέα. (σ) τοὺς αἰῶνας (τ) βλέπων (υ) τοῦ χερουβὶμ, καὶ ὑπεραινετὸς (φ) Εὐλογημένος (χ) ὑπερυμνητὸς

Et effundebatur flamma super fornacem cubitis 47
quadraginta novem: Et erupit, & incendit quos 48
reperit juxta fornacem de Chaldæis. Angelus 49
autem Domini descendit cum Azaria, & sociis
ejus in fornacem, & excussit flammam ignis de
fornace, Et fecit medium fornacis quasi ventum 50
roris sufflantem: & non tetigit eos omnino
ignis, neque contristavit, nec quicquam molestiæ
intulit eis. Tunc hi tres quasi ex uno ore lauda- 51
bant, & glorificabant, & benedicebant Deum
in fornace, dicentes; Benedictus es, Domine 52
Deus patrũ nostrorum, & (o) laudabilis, & super-
exaltatus in secula. Et benedictum nomen glo-
riæ tuæ sanctum, & superlaudabile, & super-
exaltatum in omnibus seculis. Benedictus es in 53
templo sanctæ gloriæ tuæ, & superlaudabilis,
& superglorioſus in secula. Benedictus es, qui 55
intueris abyssos, sedens super Cherubim, & lau-
dabilis, & superexaltatus in secula. Be- 54
nedictus es in throno regni tui, & superlaudabi-
lis, & (p) superexaltatus in secula. Bene- 56
dictus es in firmamento cœli, & laudabilis, &
glorioſus in secula. Benedicite omnia opera Do- 57
mini Domino: laudate, & superexaltate eum
in secula. Benedicite cœli Domino: laudate, & 59
superexaltate eum in secula.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

47 * ܘܐܬܝܩܕ ܢܘܪܐ ܥܠ ܐܬܘܢܐ ܐܡܬ ܬܫܥ ܘܐܪܒܥܝܢ ܕܪܥܐ · ܘܦܪܚ ܘܐܟܠ ܠܟܠ ܕܐܫܟܚ ܒܣܒܝܒ ܠܐܬܘܢܐ ·
48 ܘܠܟܠ ܕܐܫܟܚ ܒܣܒܝܒ ܠܐܬܘܢܐ ·
49 * ܘܡܠܐܟ ܡܪܝܐ ܢܚܬ ܥܡ ܚܢܢܝܐ ܥܙܪܝܐ ܘܡܝܫܐܝܠ ܠܓܘ ܐܬܘܢܐ ·
50 ܘܦܫܩ ܢܘܪܐ ܡܢ ܓܘ ܐܬܘܢܐ · ܘܥܒܕ ܐܝܟ ܕܪܘܚ ܩܪܝܪܐ ܕܡܝ ·
51 * ܘܫܒܚܝܢ ܗܘܘ ܬܠܬܗܘܢ ܓܒܪܐ ܒܐܬܘܢܐ · ܘܡܒܪܟܝܢ ܗܘܘ ܠܐܠܗܐ ·
52 ܘܐܡܪܝܢ ܒܪܝܟ ܐܢܬ ܡܪܝ ܐܠܗܐ ܐܒܗܬܢ ·
* ܘܫܒܝܚ ܘܡܪܘܡܡ ܫܡܟ ܩܕܝܫ ܘܫܒܝܚ ܘܡܪܘܡܡ ·
ܠܟܠ ܥܠܡܝ ܥܠܡܝܢ · ܘܒܪܝܟ ܫܡ ܐܝܩܪ ܩܕܝܫ ܘܫܒܝܚ ܘܡܪܘܡܡ ·
53 ܠܟܠ ܥܠܡܝ ܥܠܡܝܢ · * ܘܒܪܝܟ ܐܢܬ ܒܗܝܟܠ ܩܕܫ ܝܩܪܟ · ܘܫܒܝܚ ܘܡܫܒܚ ܘܡܪܘܡܡ ·
ܠܟܠ ܥܠܡܝ ܥܠܡܝܢ · * ܘܒܪܝܟ ܐܢܬ ܕܡܚܙܐ ܗܘܝ ܥܡܩܬܐ ܘܝܬܒ ܥܠ ܟܪܘܒܐ · ܘܫܒܝܚ ܘܡܫܒܚ ܘܡܪܘܡܡ ·
54 ܠܟܠ ܥܠܡܝ ܥܠܡܝܢ · * ܘܒܪܝܟ ܐܢܬ ܒܟܘܪܣܝ ܡܠܟܘܬܟ · ܘܫܒܝܚ ܘܡܫܒܚ ܘܡܪܘܡܡ ·
55 ܠܟܠ ܥܠܡܝ ܥܠܡܝܢ · * ܘܒܪܝܟ ܐܢܬ ܒܪܩܝܥ ܫܡܝܐ · ܘܫܒܝܚ ܘܡܫܒܚ ܘܡܪܘܡܡ ·
56 ܠܟܠ ܥܠܡܝ ܥܠܡܝܢ · * ܘܒܪܝܟ ܐܢܬ ܟܠ ܥܒܕܝ ܡܪܝ ܠܡܪܝ · ܘܫܒܝܚ ܘܡܪܘܡܡ ·
57 ܠܟܠ ܥܠܡܝ ܥܠܡܝܢ ·
58 * ܒܪܟܘ ܟܠ ܥܒܕܝ ܡܪܝ ܠܡܪܝ · ܘܫܒܚܘ ܘܪܘܡܡܘ ܠܗ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ ·

Quæ sequuntur usque ad ver. 88. supplevimus ex Cod. Uff.

Adeò ut flamma ignis crepitum ederet, 47
& fornacem quadraginta novem cubitis
superaret, Et cremaret consumeretque 48
ignis quotquot circa fornacem offende-
bat Chaldæos & accusatores. Angelus 49
autem roris descendit unà cum Hanania,
Azaria, & Misaele in fornacem ignis;
discussâque flammâ ignis è fornace, Ex- 50
citavit in medio fornacis ventum quasi
roscidum, ut ne minimùm quidem tan-
geret eos ignis, neque ullâ eos molestiâ
aut incommodo afficeret. Tunc tres illi 51
uno ore celebrabant & benedicebant
Deum è fornace ignis, & dicebant;
Benedictus sis Domine Deus patrum no- 52
strorum, laudandus & exaltandus in se-
culum: benedictum nomen gloriæ tuæ
sanctum: celebrandus tu & exaltandus
in seculum. Benedictus es in templo san- 53
ctitatis tuæ, laudandus & exaltandus in
seculum. Benedictus sis qui intueris abys- 54
sos dum insides Cherubinis, laudandus
& exaltandus in seculum. Benedictus sis 55
super solio regni tui, laudandus & exal-
tandus in seculum. Benedictus sis in firma- 56
mento cœli, laudandus & exaltandus in
seculum.
Benedicite Domino omnia opera Domini, 57
laudate & exaltate eum in seculum. Be- 58
nedicite Domino, cœli Domini, laudate
& exaltate eum in seculum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

47 * وَارْتَفَعَ اللَّهِيبُ فَوْقَ الأَتُونِ تِسْعَةً وَأَرْبَعُونَ ذِرَاعًا * وَدَارَ أَحْرَقَ الَّذِينَ وَجَدَهُمْ حَوْلَ الأَتُونِ
48 مِنَ الْكَلْدَانِيِّينَ * وَمَلاَكُ الرَّبِّ نَزَلَ مَعَ أَصْحَابِ عَزَرِيَّا إِلَى الأَتُونِ * وَنَفَضَ لَهِيبَ
49 النَّارِ مِنَ الأَتُونِ * وَصَنَعَ وَسَطَ الأَتُونِ مِثْلَ رِيحٍ تَنْدَى يُصَفِّرُ * وَلَمْ تَلْمَسْهُمُ النَّارُ الْبَتَّةَ
50 وَلَمْ تُحْزِنْهُمْ * وَلَمْ تُؤْذِهِمْ * حِينَئِذٍ الثَّلاَثَةُ مِثْلُ مِنْ فَمٍ وَاحِدٍ سَبَّحُوا وَمَجَّدُوا وَبَارَكُوا اللهَ فِي
51 الأَتُونِ قَائِلِينَ *

Ita ut efferret se flamma supra for- 47
nacem quadraginta novem cubitis, Et 48
circumfusa combureret Chaldæos quos
offendit circa fornacem. Verùm An- 49
gelus Domini descendit cum sociis
Azariæ in fornacem, & excussâ flam-
mâ ignis è fornace, Excitavit in 50
medio fornacis quasi ventum roris sibi-
lantem; ita ut nullatenus tangeret
eos ignis, aut contristaret, aut læderet
eos. Tunc tres illi quasi uno ex ore 51
laudaverunt, glorificaverunt, & bene-
dixerunt Deum in fornace, dicentes;

Canticum Trium Puerorum.

52 * مُبَارَكٌ أَنْتَ أَيُّهَا الرَّبُّ إِلَهُ آبَائِنَا * وَفُوقَ الْمُسَبَّحِ وَفُوقَ الْمُتَعَالِي إِلَى الدُّهُورِ * مُبَارَكٌ
53 اسْمُ مَجْدِكَ الْقُدُّوسُ * وَفُوقَ الْمُسَبَّحِ وَفُوقَ الْمُتَعَالِي إِلَى الدُّهُورِ * مُبَارَكٌ أَنْتَ فِي
54 هَيْكَلِ مَجْدِكَ الْمُقَدَّسِ * وَفُوقَ الْمُسَبَّحِ وَفُوقَ الْمُتَعَالِي إِلَى الدُّهُورِ * مُبَارَكٌ أَنْتَ
55 النَّاظِرُ الأَعْمَاقَ الْجَالِسُ عَلَى الشَّارُوبِيمِ * وَفُوقَ الْمُسَبَّحِ وَفُوقَ الْمُتَعَالِي إِلَى الدُّهُورِ *
56 مُبَارَكٌ أَنْتَ عَلَى كُرْسِيِّ مَجْدِ مُلْكِكَ * وَفُوقَ الْمُسَبَّحِ وَفُوقَ الْمُتَعَالِي إِلَى الدُّهُورِ *
57 مُبَارَكٌ أَنْتَ فِي جَلَدِ السَّمَاءِ * وَفُوقَ الْمُسَبَّحِ وَفُوقَ الْمُتَعَالِي إِلَى الدُّهُورِ * بَارِكُوا
58 الرَّبَّ يَا جَمِيعَ أَعْمَالِ الرَّبِّ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى الدُّهُورِ * بَارِكِي الرَّبَّ أَيَّتُهَا السَّمَاوَاتُ *
سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى الدُّهُورِ *

Canticum Trium Puerorum.

Benedictus es ô Domine Deus pa- 52
trum nostrorum, & superlaudabilis,
& superexaltandus in secula. Bene-
dictum nomen gloriæ tuæ sanctum,
& superlaudabile & superexaltandum
in secula. Benedictus es in tem- 53
plo gloriæ tuæ sancto, & super-
laudabilis & superexaltandus in se-
cula. Benedictus es qui intueris 54
profunda sedens super Cherubins, &
superlaudabilis & superexaltandus
in secula. Benedictus es super 55
thronum gloriæ regni tui, & super-
laudabilis & superexaltandus in se-
cula. Benedictus es in firmamen- 56
to cœli, & superlaudabilis & super-
exaltandus in secula. Benedicite 57
Dominum ô omnia opera Domini, lau-
date & exaltate eum in secula. Be- 58
nedicite Dominum ô cœli, laudate &
exaltate eum in secula.

Versio VULG. LAT.

58 Benedicite Angeli Domini Domino : laudate & su-
59 perexaltate eum in secula. Benedicite cœli Domino:
60 laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, Domino : laudate
61 & superexaltate eum in secula. Benedicite omnes virtutes Domini Domino : laudate & superexaltate eum
62 in secula. Benedicite Sol & Luna Domino : laudate &
63 superexaltate eum in secula. Benedicite stellæ cœli
64 Domino : laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite omnis imber & ros Domino : laudate & su-
65 perexaltate eum in secula. Benedicite omnes spiritus Dei Domino : laudate & superexaltate eum in secula.
66 Benedicite ignis & æstus Domino : laudate & super-
67 exaltate eum in secula. Benedicite frigus & æstus Do-
68 mino : laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite rores & pruina Domino : laudate & superex-
69 altate eum in secula. Benedicite gelu & frigus Do-
70 mino : laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite glacies & nives Domino : laudate & superexal-
71 tate eum in secula. Benedicite noctes & dies Domi-
72 no : laudate & superexaltate eum in sæcula. Benedicite lux & tenebræ Domino : laudate & superexalta-
73 te eum in secula. Benedicite fulgura & nubes Domi-
74 no : laudate & superexaltate eum in secula. Benedicat terra Dominum : laudet & superexaltet eum in
75 secula. Benedicite montes & colles Domino : laudate & superexaltate eum in secula.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

58 † Εὐλογεῖτε ἄγγελοι κυρίε ϯ κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν
60 εἰς τοὺς αἰῶνας. †Εὐλογεῖτε (ψ) ὕδατα καὶ πάντα τὰ ἐπεράνω τοῦ
ἐρανοῦ ϯ κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
61 (ω) † Εὐλογείτω πᾶσα ἡ δύναμις κυρίε ϯ κύριον, ὑμνεῖτε καὶ
62 ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. †Εὐλογεῖτε ἥλιος καὶ σελήνη ϯ
63 κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλο-
γεῖτε ἄστρα ϯ ἐρανοῦ ϯ κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς
64 αἰῶνας. † Εὐλογείτω πᾶς ὄμβρος καὶ δρόσος ϯ κύριον , ὑμνεῖτε
65 καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε πάντα τὰ πνεύ-
ματα ϯ κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
66 † Εὐλογεῖτε πῦρ καὶ καῦμα τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε
71 αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † (α) Εὐλογεῖτε νύκτες καὶ ἡμέραι ϯ κύριον,
72 ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε φῶς καὶ
σκότος ϯ κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
67 † (β) Εὐλογεῖτε ψύχος καὶ καῦμα τὸν κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυ-
69 ψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε πάχναι καὶ χιόνες ϯ
73 κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλο-
γεῖτε ἀστραπαὶ καὶ νεφέλαι ϯ κύριον , ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν
74 εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογείτω ἡ γῆ ϯ κύριον , ὑμνείτω καὶ ὑπερ-
75 υψούτω αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε ὄρη καὶ βουνοὶ ϯ κύ-
ριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

MS. A. (ψ) ὕδατα πάντα τὰ ἐπάνω (ω) Εὐλογεῖτε πᾶσαι αἱ δυνάμεις (α) Εὐλογεῖτε φῶς καὶ σκότος ϯ κύριον, ὑμνεῖτε, καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Εὐλογεῖτε δρόσοι καὶ νιφετοὶ ϯ κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Εὐλογεῖτε νύκτες (β) Εὐλογεῖτε πᾶς καὶ ψύχος ϯ κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Εὐλογεῖτε πάχνα

Benedicite angeli Domini Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite (q) aquæ, & omnia quæ super cœlum sunt, Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. (r) Benedicat omnis virtus Domini Dominum : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite Sol, & Luna Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite stellæ cœli Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicat omnis imber, & ros Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite omnes spiritus Dominum : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite ignis & æstus Domino : laudate, & superexaltate eum in (ſ) secula. Benedicite noctes & dies Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite lux & tenebræ Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite (t) frigus & æstus Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite glacies & nives Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite fulgura & nubes Domino : laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicat terra Dominum : laudet, & superexaltet eum in secula. Benedicite montes & colles Domino : laudate, & superexaltate eum in secula :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

59 * جذه حكمه ملاحة بمنا حمنا. بغسة وعنوة حكمه. * جذه خكمه
60
61 سكحاه بمنا حمنا. بغسة وعنوة حكمه. * جذه مثا بحلا
جذه بمنا حمنا بغسة وعنوة حكمه. جذه حكمه بسكحه بمنا
62 حمنا. بغسة وعنوة حكمه. * جذه حمنا بمنا حمنا. بغسة
63 وعنوة حكمه. * جذه حمحا بحمنا حمنا. بغسة وعنوة حكمه.
64 * جذه حلاها مهلا حمنا. بغسة وعنوة حكمه. جذه مثا وعنوة
66 حمنا. بغسة وعنوة حكمه. * جذه بمنا وعنوة حمنا. بغسة
65 وعنوة حكمه. * جذه خكمه بعقدا بمنا حمنا بغسة وعنوة
71 حكمه. * جذه حكحا وعنوة حمنا. بغسة وعنوة حكمه. * جذه
72
67 بمنا وعنوة حمنا. بغسة وعنوة حكمه. * جذه حمنا وعنوة
وعنوة حكمه. جذه ضكحا مهلا حمنا. بغسة وعنوة حكمه.
69 حكمه. * جذه لحكا وعنوة حمنا بغسة وعنوة حكمه. * جذه حمنا
73
74 محسنا حمنا. بغسة وعنوة حكمه. * جذه خكه بمنا حمنا.
75 بغسة وعنوة حكمه. * جذه بمنا وعنوة حمنا. بغسة وعنوة حكمه.

Benedicite Domino omnes Angeli Domini : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino omnes exercitus Domini : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino aquæ supercœlestes : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino omnes timentes Dominum : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino Sol & Luna : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino stellæ quæ in cœlis : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Dño ros & pluvia : laudate et exaltate eum in seculum. Benedicite Dño aqua & ventus : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Dño ignis & calor : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite omnes animæ justorum Domino : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite dies noctesque Domino : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Lux & tenebræ Domino : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite frigus & æstus Domino : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino hyems & æstus: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino nix & gelu : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino fulgura & nubes : laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite tota terra Domino : lauda exaltáque : laudate & exaltate eum in seculum.

eum in seculum. Benedicite montes collesque Domino

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

59 *بَارِكِي ٱلرَّبَّ يَا مَلَائِكَةَ ٱلرَّبِّ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ يَا جَمِيعَ ٱلْمِيَاهِ ٱلَّتِي
60
61 فَوْقَ ٱلسَّمَاءِ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ يَا جَمِيعَ قُوَّاتِ ٱلرَّبِّ * سَبِّحُوهُ
62 وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي
63 ٱلرَّبَّ يَا نُجُومَ ٱلسَّمَاءِ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ يَا جَمِيعَ ٱلرِّيَاحِ * سَبِّحُوهُ
65 وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلنَّارُ وَٱلْحَرُّ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * 66
67 * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلْبَرْدُ وَٱلسَّمُومُ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا
68 ٱلْأَنْدِيَةُ وَٱلْأَمْطَارُ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱللَّيَالِي وَٱلْأَيَّامُ * سَبِّحُوهُ 69
وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلنُّورُ وَٱلظُّلْمَةُ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * 70
71 * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلْجَلِيدُ وَٱلْبَرْدُ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلصَّقِيعُ
72
73 وَٱلثَّلْجُ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلْبُرُوقُ وَٱلسُّحُبُ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ
74 إِلَى ٱلدُّهُورِ * لِتُبَارِكِ ٱلرَّبَّ ٱلْأَرْضُ * تُسَبِّحْهُ وَتَرْفَعْهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلْجِبَالُ
75 وَٱلْآكَامُ * سَبِّحُوهُ وَارْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ *

Benedicite Dominum ô Angeli Domini, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô aquæ omnes quæ super cœlos estis, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô omnes Domini virtutes, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô sol & luna, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô stellæ cœli, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô omnes venti, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô ignis & æstus, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô frigus & calor, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô rores et imbres, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô noctes & dies, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô lux & tenebræ, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô gelu & frigus, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô glacies & nix, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô fulgura & nubes, laudate & exaltate eum in secula. Benedicat terra Dominum, laudet & exaltet eum in secula. Benedicite Dominum ô montes & colles, laudate & exaltate eum in secula.

Versio VULG. LAT.

76 Benedicite universa germinantia in terra Domino: laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite fontes
77 Domino: laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite maria & flumina Domino: laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite cete, & omnia quæ
79 moventur in aquis Dño: laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite omnes volucres cœli Domino:
80 laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite
81 omnes bestiæ & pecora Domino: laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite filii hominum Do-
82 mino: laudate & superexaltate eum in secula. Benedicat Israel Dominum: laudet & superexaltet eum
83 in secula. Benedicite sacerdotes Dñi Dño: laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite servi Dñi Dño:
84 laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite spiritus & animæ justorum Dño: laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite sancti & humiles corde Domino:
85 laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite Ananias, Azaria, Misael Domino: laudate & superexaltate eum in secula. Quia eruit nos de inferno, & sal-
86 vos fecit de manu mortis, & liberavit nos de medio ar-
87 dentis flammæ, & de medio ignis eruit nos. Confitemini Domino quoniam bonus; quoniam in seculum
88 misericordia ejus. Benedicite omnes religiosi Domino Deo deorum: laudate & confitemini ei, quia in
90 omnia secula misericordia ejus.

Hucusque in Hebræo non habetur: & quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

76 †Εὐλογεῖτε πάντα τὰ φυόμενα ἐν τῇ γῇ † κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυ-
78 ψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε (γ) θάλασσα καὶ ποταμοὶ
† κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. (δ) †Εὐλο-
77 γεῖτε αἱ πηγαὶ † κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
79 † Εὐλογεῖτε κῆτη καὶ πάντα τὰ κινούμενα ἐν τοῖς ὕδασι τὸν κύριον,
80 ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε πάντα
τὰ πετεινὰ † ὄρνεα † κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς
81 τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε (ε) πάντα τὰ θηρία καὶ τὰ κτήνη †
82 κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλο-
γεῖτε υἱοὶ † ἀνθρώπων † κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς
83 τοὺς αἰῶνας. † (ζ) Εὐλογεῖτε Ἰσραὴλ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ
84 ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε ἱερεῖς (η) τὸν κύ-
85 ριον, † ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε
δοῦλοι (θ) τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.
86 † Εὐλογεῖτε πνεύματα καὶ ψυχαὶ δικαίων † κύριον, ὑμνεῖτε καὶ
87 ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. † Εὐλογεῖτε ὅσιοι καὶ ταπεινοὶ
(ϑ) τῇ καρδίᾳ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶ-
88 νας. † Εὐλογεῖτε Ἀνανία, Ἀζαρία, Μισαὴλ † κύριον, ὑμνεῖτε
καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας· † ὅτι (ι) ἐξείλατο ἡμᾶς ἐξ ᾅδου,
καὶ ἐκ χειρὸς θανάτου ἔσωσεν ἡμᾶς· καὶ ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ (κ) μέσου
καμίνου καιομένης φλογὸς, καὶ ἐκ μέσου πυρὸς (κ) ἐρρύσατο ἡμᾶς.
89 †Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι χρηστὸς, ὅτι εἰς † αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
90 †Εὐλογεῖτε πάντες οἱ σεβόμενοι † κύριον † θεὸν † θεῶν, ὑμνεῖτε
καὶ ἐξομολογεῖσθε, ὅτι εἰς † αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

MS. A. (γ) αἱ πηγαὶ † κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Εὐλογεῖτε θάλασσα (δ) Εὐλογεῖτε κῆτη (ε) τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη (ζ) Εὐλογείτω (η) κυρίῳ † (θ) κυρίῳ † (ϑ) καρδίᾳ (ι) ἐξείλατο (κ) καμίνου μέσου καιομένης (κ) ἐρύσατο

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

76 * حمده خلصه حقفيا ؛ زخا حمزا . عحسة وزمزمة حلحلم . حمده خلا
78 وزمس حلا ؛ زخا حمزا . عحسة وزمزمة حلحلم . * حمده معمزا حمزا
77 حمزا عحسة وزمزمة حلحلم . * حمده خلحقحا حلحصم خبتة حمزا .
79 وعحسة حلحلم . * حمده بعتا وجلا ؛ زمس حقمزا حمزا . عحسة
80 وزمزمة حلحلم . * خبحمه خلحه حمسة حمزا بعمزا حمزا . فحسة وزمزمة
81 حلحلم . * حمده خلحه بسمزا حمزا حمزا . عحسة وزمزمة حلحلم .
82 حمده خلا ؛ زمس حلا زخا حمزا . عحسة وزمزمة حلحلم . * حمده خلحه حمتقل
83 حمزا . عحسة وزمزمة حلحلم . * حمده خلحه ؛ حمة ؛ حمزا حمزا
84 وزمزمة حلحلم . * حمده خلحه حمقحه حلحه ؛ حمزا حمزا . فحسة
85 حلحلم . * حمده خلحه خبحمه ؛ حمزا حمزا وعحسة حلحلم .
86 * خبحمه خلحم بعقحا وتمسا ؛ زمقا حمزا . عحسة وزمزمة حلحلم . * حمده
87
88 حمزا وخبحبخبحه حلحا حمزا . عحسة وزمزمة حلحلم . * حمده سسا حمزا
حمزا . عحسة وزمزمة حلحلم . خلخلا بعمزخ خلخ خلحا وخبحبخ ؛ زبب عسلا
89 ؛ زبب . وخبحبخ خلخ عحسحبحا بنمزا . وخلخ خلحبخ بعزا ؛ زخلم . * حمده خلحه ؛ حمزا حمزا
90 خلحلم بحخلحا . عحسة وزمزمة وحمزحخلحا حلحلم . * حمده خلحه بسكة بالسا
الحلحا بالكتا . عحسة وزمزمة حلحلم . حمده خلحه ؛ حمزا حمزا خلحلم .

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

76 * بَارِكِي ٱلرَّبَّ يَا جَمِيعَ ٱلنَّبَاتَاتِ فِي ٱلأَرْضِ * سَبِّحِيهِ وَٱرْفَعِيهِ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا
77 ٱلْيَنَابِيعُ * سَبِّحِيهِ وَٱرْفَعِيهِ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ أَيُّهَا ٱلْبِحَارُ وَٱلأَنْهَارُ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى
78 ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ أَيُّهَا ٱلْحِيتَانُ وَجَمِيعُ ٱلْمُتَحَرِّكَاتِ فِي ٱلْمِيَاهِ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ
79 * بَارِكِي ٱلرَّبَّ يَا جَمِيعَ طُيُورِ ٱلسَّمَاءِ سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكِي ٱلرَّبَّ أَيَّتُهَا ٱلْوُحُوشُ
80 وَجَمِيعُ ٱلْبَهَائِمِ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ يَا بَنِي ٱلْبَشَرِ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ
81 إِلَى ٱلدُّهُورِ * لِيُبَارِكْ إِسْرَائِيلُ ٱلرَّبَّ * يُسَبِّحْهُ وَيَرْفَعْهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ يَا كَهَنَةَ ٱلرَّبِّ *
82 سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ يَا عَبِيدَ ٱلرَّبِّ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ *
86 * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ يَا أَرْوَاحَ وَنُفُوسَ ٱلصِّدِّيقِينَ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ أَيُّهَا
87 ٱلأَبْرَارُ وَمُتَوَاضِعِي ٱلْقَلْبِ * سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا ٱلرَّبَّ يَا حَنَانِيَّا وَعَزَارِيَا وَمِيصَائِيلُ *
88 سَبِّحُوهُ وَٱرْفَعُوهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * لأَنَّهُ أَنْقَذَنَا مِنَ ٱلْجَحِيمِ * وَخَلَّصَنَا مِنَ ٱلْمَوْتِ * وَنَجَّانَا مِنْ وَسَطِ أَتُونٍ
89 لَهِيبٍ مُتَوَقِّدٍ * وَمِنْ وَسَطِ ٱلنَّارِ نَجَّانَا * ٱعْتَرِفُوا لِلرَّبِّ لأَنَّهُ صَالِحٌ * وَإِنَّ رَحْمَتَهُ إِلَى ٱلدُّهُورِ * بَارِكُوا يَا
90 جَمِيعَ ٱلأَتْقِيَاءِ ٱلرَّبَّ إِلَهَ ٱلآلِهَةِ * سَبِّحُوهُ وَٱعْتَرِفُوا لَهُ * لأَنَّ رَحْمَتَهُ إِلَى جَمِيعِ ٱلدُّهُورِ *

Benedicite omnia germinantia in terra Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite mare & flumina Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite fontes Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite cete; & omnia quæ moventur in aquis, Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite omnes volucres cœli Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite omnes bestiæ & pecora Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite filii hominum Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite Israel Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite (u) sacerdotes Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite servi Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite spiritus, & animæ justorum Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite sancti, & humiles corde, Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Benedicite Ananja, Azaria, Misael, Domino: laudate, & superexaltate eum in secula. Quia eruit nos de inferno: & salvos fecit nos de manu mortis: & liberavit nos de medio fornacis ardentis flammæ: & de medio ignis eruit nos. Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia ejus. Benedicite omnes religiosi Domino Deo deorum: laudate, & confitemini: quia in (x) seculum misericordia ejus.

Benedicite omnes herbæ terræ Domino: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino omnia germinantia in terra: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite maria & flumina Domino: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino scatebræ omnesque fontes: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino pisces & omnia reptilia maris: laudate & exaltate eum in seculum. Benedic omnis avis cœli Domino: lauda & exalta eum in seculum. Benedic omnis fera bestiáque Domino: lauda & exalta eum in seculum. Benedicite omnia reptilia terræ Domino: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite omnes homines Domino: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite omnes Israelitæ Domino: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino omnes sacerdotes Domini: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino omnes servi Domini: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Domino omnes animæ spirituſque justorum: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite integri humileſq; corde Dño: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite Dño O Hanania & Azaria, & Mishael, laudate & exaltate eum in seculum Quoniam eripuit nos à morte, & de manibus inferni servavit nos, liberavit nos à flamma ardente, & è medio ignis eruit nos. Gratias agite Domino, quia benignus eſt, & in seculum bonitas ejus: laudate & exaltate eum in seculum. Benedicite omnes Deum timentes, Deo deorum: laudate & exaltate eum in seculum. Gratias agite Domino, quia bonus eſt, & in seculum benignitas ejus.

Benedicite Dominum ô omnes herbæ in terra, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô fontes, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô maria & flumina, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô pisces, & omnia quæ movemini in aquis, laudate et exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô omnes cœli volucres, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô bestiæ & omnia jumenta, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô filii hominum, laudate & exaltate eum in secula. Benedicat Israel Dominum, laudet & exaltet eum in secula. Benedicite Dominum ô sacerdotes Domini, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô servi Domini, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô spiritus & animæ justorum, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô innocentes & humiles corde, laudate & exaltate eum in secula. Benedicite Dominum ô Hanania, Azaria, & Misael, laudate & exaltate eum in secula: quoniam eripuit nos è gehenna, & liberavit nos à morte, salvavit nos è medio fornacis flammæ ardentis, & de medio ignis redemit nos. Confitemini Domino quia bonus eſt, & quia misericordia ejus in secula. Benedicite ô omnes religiosi Dominum Deum deorum, laudate eum, & gratias agite illi, quia misericordia ejus in secula.

Versio VULG. LAT.

65 Et rex Astyages appositus est ad patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum ejus.

CAP. XIV.

1 ERat autem Daniel conviva regis, & honoratus
2 super omnes amicos ejus. Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel: & impendebantur in eo per dies singulos similæ artabæ duodecim, & oves
3 quadraginta, viníque amphoræ sex. Rex quoque colebat eum, & ibat per singulos dies adorare eum: porrò Daniel adorabat Deum suum. Dixítque ei
4 rex; Quarè non adoras Bel? Qui respondens ait ei; Quia non colo idola manu facta, sed viventem Deum, qui creavit cœlum & terram, & habet
5 potestatem omnis carnis. Et dixit rex ad eum; Non videtur tibi esse Bel vivens Deus? An non
6 vides quanta comedat & bibat quotidié? Et ait Daniel arridens; Ne erres, rex: iste enim intrinsecus luteus est, & forinsecus æreus neque comedit
7 aliquando. Et iratus rex vocavit sacerdotes ejus, & ait eis; Nisi dixeritis mihi, quis est qui comedat impensas has, moriemini.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

65 (a) Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀστυάγης προστέθη πρὸς τοὺς πατέρας
1 αὐτοῦ· καὶ παρέλαβε Κῦρος ὁ Πέρσης τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Καὶ
ἦν Δανιὴλ συμβιωτὴς τοῦ βασιλέως, καὶ ἐνδοξος ὑπὲρ πάντας
2 τοὺς φίλους αὐτοῦ. Καὶ ἦν εἴδωλον τοῖς Βαβυλωνίοις ᾧ ὄνομα
Βήλ, καὶ ἀναλισκοντο εἰς αὐτὸν ἐκάστης ἡμέρας σεμιδάλεως
ἀρτάβαι (β) δώδεκα, καὶ πρόβατα (γ) τεσσεράκοντα, καὶ οἶνου
3 μετρηταὶ ἕξ. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσέβετο αὐτὸν, καὶ ἐπορεύετο
καθ' (δ) ἑκάστην ἡμέραν προσκυνῆν αὐτῷ. Δανιὴλ δὲ προσεκύνει
τῷ Θεῷ αὐτοῦ. καὶ ἔλεγεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, Διατί οὐ προσκυνεῖς
4 τῷ Βήλ; Ὁ δὲ ἔλεγεν, Ὅτι οὐ σέβομαι εἴδωλα χειροποίητα, ἀλλὰ
τὸν ζῶντα Θεὸν, τὸν κτίσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ἔχοντα
5 πάσης σαρκὸς κυριείαν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, Οὐ δοκεῖ
σοι Βὴλ εἶναι ζῶν Θεός; ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅσα ἐσθίει καὶ πίνει καθ' ἑκάστην
6 ἡμέραν; Καὶ εἶπε Δανιὴλ γελάσας, Μὴ πλανῶ, βασιλεῦ,
(ε) ἔστι γὰρ ἔσωθεν μὲν πηλὸς, ἔξωθεν δὲ χαλκὸς, καὶ οὐ βέβρωκεν
7 (ζ) οὐδέποτε. Θυμωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσε τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ·
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐὰν μὴ (η) εἴπητέ μοι τίς ὁ κατέδων τὰς δαπάνας ταύτας, ἀναιρεθῆτε.

MS. A. (α) ΟΡΑΣΙΣ ΙΒ'. (β) δεκαδύο, (γ) τεσσεράκοντα, (δ) ἡμέραν (ε) αὐτὸς (ζ) οὐδὲ πώποτε. Καὶ θυμωθεὶς ὁ

(c) Et rex Astyages appositus est ad patres suos: 65
& suscepit Cyrus Perses regnum ejus. Et erat 1
Daniel conviva regis, & honoratus super
omnes amicos ejus. Erat autem idolum Baby- 2
loniis, cui nomen Bel: & impendebantur in eo
per singulos dies similæ artabæ duodecim, &
oves quadraginta, & vini metreta sex. Et 3
rex colebat eum: & ibat per singulos dies
adorare eum. Porrò Daniel adorabat Deum
suum. Dixítque ei rex; Quarè non adoras
Bel? At ille dixit; Quia non colo idola ma- 4
nufacta, sed viventem Deum, qui creavit
cœlum, & terram, & habet potestatem omnis
carnis. Et ait rex ad eum; Non videtur 5
tibi Bel esse vivens Deus? An non vides,
quanta comedat, & bibat quotidié? Et 6
ait Daniel videns; Ne erres, rex. Iste enim
est intrinsecus quidem lutum, forinsecus autem
æreus: nec comedit aliquando. Iratus autem 7
rex vocavit sacerdotes ejus: & ait eis; Nisi
dixeritis mihi, quis est iste qui comedit impen-
sas has; moriemini:

(n) εἴπησί μοι τίς ὁ κατέδων

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* حلا هدزا *

1 .ملحمحه ملحمحه ڤهشُا حديف مجحلا حديف .ملحمحه ١١ حصحلا ١١ حصحلا ١١ حصحلا * ملحمحه
ممحا سجعجه .ملحمحه حم مجحلا حم .مخمز ممحا .ملحمحه حم مجحلا حم ممحا .ملحمحه ١١ حصحلا
2 ممحا ملحمحه .ملحمحه ملحمحه هدزا ١١ ممحا * .ملحمحه ملحمحه حديف حديف ملحمحه حم
ملحمحه .حصحز ڤهشُا .ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه
3 ملحمحه ممحا ملحمحه .ملحمحه ١١ ممحا .ملحمحه ملحمحه ملحمحه * .حصحز مجحلا ملحمحه
ملحمحه ملحمحه ملحمحه مجحلا .ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه
4 ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه
ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه
5 ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه
ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه
6 ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه
ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه
7 ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه
ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه ملحمحه

BEL IDOLUM,

ET rex Astyages additus est patri- 1
bus suis, & Cyrus Persa accepit re-
gnum ejus. Et Daniel honore Regi
suppar erat: Et habitabat cum Rege
honoratior omnibus amicis ejus. Erat 2
autem Babyloniis idolum Bil nomine,
in quod impendebant quotidie similæ
Artabas duodecim, arietes quadragin-
ta, & vini metretas sex, Et rex illud 3
colebat, ibatque quotidiè & adorabat
illud. Daniel autem Deum colebat: di-
cebatque Rex Danieli; Quare Bil deum
meum non colis? Dixitque ei Dani- 4
el, Ego imagines & sculptilia & idola
non adoro, quia opus manuum huma-
narum sunt: sed Deum vivum colo qui
fecit cœlum & terram, & Dominus est
universæ carnis: Hunc ego adoro. Di- 5
xitque rex Danieli; Nonne videtur tibi
Bil vivere? Aut non vides edere i-
psum quotidie & bibere? Tunc Da- 6
niel ridens Regi dixit; Noli errare
rex: Hic enim intrinsecus quidem
lutum est, extrinsecus autem æs, nec
quicquam à diebus suis edit aut bibit.
Tunc rex excanduit & vocavit Sa- 7
cerdotes Bil, & dixit eis; Nisi di-
catis mihi quis totam hanc impensam
edit, moriemini:

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* اَلرُّؤْيَا ٱلثَّانِي عَشَرَ * خَبَرُ بِيلِ ٱلصَّنَمِ *

Visio duodecima. Historia Bil idoli.

1 * وَإِنَّ ٱلْمَلِكَ أَسْتِيَاغِسَ رَبِيدَ عَلَى آبَائِهِ * وَأَخَذَ كُرُسُ ٱلْفَارِسِيُّ مَمْلَكَتَهُ * وَكَانَ دَانِيَالُ
2 مُعَامِرَ ٱلْمَلِكِ * وَمُمَجَّدًا أَكْثَرَ مِنْ جَمِيعِ أَصْحَابِهِ * وَكَانَ صَنَمٌ لِلْبَابِلِيِّينَ ٱسْمُهُ بِيلُ *
وَيُنْفِقُونَ عَلَيْهِ كُلَّ يَوْمٍ مِنَ ٱلسَّمِيذِ ٱثْنَي عَشَرَ أَرْدَبًّا * وَأَرْبَعِينَ حَرُوفًا * وَمِنَ ٱلْخَمْرِ سِتَّةَ
3 أَمْطَارٍ * وَٱلْمَلِكُ يَعْبُدُهُ * وَيَمْضِي إِلَيْهِ كُلَّ يَوْمٍ لِيَسْجُدَ لَهُ * وَدَانِيَالُ يَسْجُدُ لِإِلَهِهِ * فَقَالَ
4 لَهُ ٱلْمَلِكُ * لِمَاذَا لَا تَسْجُدُ لِبِيلَ * فَقَالَ * لِأَنِّي لَا أَعْبُدُ أَصْنَامًا صَنْعَةَ ٱلْأَيْدِي * لَكِنِ
5 ٱلْإِلَهَ ٱلْحَيَّ ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلسَّمَاءَ وَٱلْأَرْضَ * وَلَهُ ٱلسِّيَادَةُ عَلَى كُلِّ ذِي لَحْمٍ * فَقَالَ لَهُ ٱلْمَلِكُ *
6 أَمَا تَظُنُّ أَنَّ بِيلَ إِلَهٌ حَيٌّ * أَوْ لَا تَرَي مَا يَأْكُلُ وَيَشْرَبُ كُلَّ يَوْمٍ * فَقَالَ دَانِيَالُ ضَاحِكًا *
لَا تَضِلَّ أَيُّهَا ٱلْمَلِكُ * لِأَنَّ إِنَّمَا هٰذَا فَهُوَ مِنْ دَاخِلٍ طِينٌ * وَمِنْ خَارِجٍ نُحَاسٌ * وَلَا يَأْكُلُ
7 وَلَا يَشْرَبُ ٱلْبَتَّةَ * فَحَنِقَ ٱلْمَلِكُ * وَدَعَا كَهَنَتَهُ * وَقَالَ لَهُمْ * إِنْ لَمْ تَقُولُوا لِي مَنْ يَأْكُلُ
هٰذِهِ ٱلنَّفَقَةَ عَمُودُونَ *

Cum rex Astyages aggregatus esset 1
majoribus suis, suscepit Cyrus Persa
regnum ipsius. Erat autem Daniel co-
habitans cum rege, & omnium amico-
rum ejus honoratissimus. Porrò idolum 2
erat Babyloniis nomine Bil, in quod con-
sumebant singulis diebus similæ artabas
duodecim, agnos quadraginta, et vini sex
metretas. Rex quoque colebat illud, & 3
abibat quotidie ad adorandum illud:
Daniel verò adorabat Deum suum.
Quamobrem dicente illi rege; Quare
non adoras Bilum? Respondit; Quia 4
non adoro simulacra manu facta, sed
Deum vivum qui cœlum terramque cre-
avit, cui dominium est in omne predi-
tum carne. Dixit ad eum rex; An 5
non putas Bilum esse Deum vivum?
annon vides quantum edat bibátque sin-
gulis diebus? Respondit Daniel ridens; 6
Ne errato ô rex: nam iste quidem in-
tus lutum est, foris autem æs, & non
edit neque bibit unquam. Tunc indi- 7
gnatus rex accersivit sacerdotes ejus,
& ait illis; Nisi dixeritis mihi
quis comedat impensam istam, morie-
mini:

Versio VULG. LAT.

8 Si autem ostenderitis, quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi ; Fiat juxta verbum tuum. Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis uxoribus, & parvulis, & filiis. Et venit rex cum Daniele in templum Bel. Et dixerunt sacerdotes Bel ; Ecce nos egredimur foras ; & tu rex pone escas, & vinum misce, & claude ostium, & signa annulo tuo : 11 Et cùm ingressus fueris manè, nisi inveneris omnia comesta à Bel, morte moriemur, vel Daniel qui mentitus est adversùm nos. Contemnebant autem, 12 quia fecerant sub mensa absconditum introitum, & per illum ingrediebantur semper, & devorabant ea. 13 Factum est igitur postquàm egressi sunt illi, rex posuit cibos ante Bel : præcepit Daniel pueris suis, & attulerunt cinerem, & cribravit per totum templum coram rege : & egressi clauserunt ostium : & signantes annulo regis abierunt. Sacerdotes autem 14 ingressi sunt nocte juxta consuetudinem suam, & uxores, & filii eorum : & comederunt omnia, & biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo, & 15 Daniel cum eo.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

8 Ἐὰν δὲ (ϑ) δείξητε ὅτι Βὴλ κατεδίετ αὐτὰ, ὁ Δανιὴλ ἀποθανεῖται, ὅτι ἐβλασφήμησεν εἰς τὸν Βήλ. καὶ εἶπε Δανιὴλ τῷ βασιλεῖ, 9 Γενέσθω κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Καὶ ἦσαν (ι) ἱερεῖς τοῦ Βὴλ ἑβδομήκοντα (κ) ἐκτὸς γυναικῶν καὶ τέκνων. καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς μετὰ Δανιὴλ 10 εἰς τὸν οἶκον τοῦ Βήλ. Καὶ εἶπαν οἱ ἱερεῖς τοῦ Βὴλ, Ἰδοὺ ἡμεῖς ἐκπορευόμεθα ἔξω, σὺ δὲ βασιλεῦ παράθες τὰ βρώματα, καὶ τὸν οἶνον κεράσας δὸς, καὶ ἀπόκλεισον τὴν θύραν, καὶ σφράγισον τῷ (λ) δα- 11 κτυλίῳ σου. Καὶ ἐλθὼν πρωΐ, ἐὰν μὴ εὕρῃς πάντα βεβρωμένα ὑπὸ τοῦ Βὴλ, ἀποθανούμεθα· ἢ Δανιὴλ ὁ (μ) ψευσάμενος καθ' ἡμῶν. 12 Αὐτοὶ δὲ (ν) κατεφρόνουν, ὅτι πεποιήκεισαν ὑπὸ τὴν τράπεζαν κα- 13 κρυμμένην εἴσοδον, (ξ) καὶ δι' αὐτῆς εἰσπορεύοντο πάντα, καὶ ἀνήλισκον αὐτά. Καὶ ἐγένετο ὡς (ο) ἐξῆλθοσαν οἱκεῖνοι, καὶ ὁ βασιλεὺς παρέθηκε τὰ βρώματα τῷ Βήλ. καὶ ἐπέταξε Δανιὴλ τοῖς παιδαρίοις αὐτοῦ, καὶ ἤνεγκαν τέφραν· καὶ καθίσας ὅλον τὸν ναὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως μόνου. καὶ ἐξεβόησαν ἔκλεισε τὴν θύραν, καὶ (π) ἐσφραγίσαντο ἐν τῷ δακτυλίῳ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπῆλθον. 14 Οἱ δὲ ἱερεῖς ἦλθον τὴν νύκτα κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν, καὶ αἱ (ρ) γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ κατέφαγον πάντα, καὶ ἐξέ- 15 πιον. Καὶ ὤρθρισεν ὁ βασιλεὺς τὸ πρωΐ, καὶ Δανιὴλ μετ' αὐτοῦ.

MS.A. (ϑ) ἀποδείξῃς ὅτι ὁ Βὴλ κατεδίετ αὐτὰ, ἀποθανεῖται Δανιὴλ, (ι) οἱ ἱερεῖς (κ) χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. (λ) * δακτύλῳ (μ) ψευσάμενος (ν) * κατεφρόνουν, (ξ) καὶ * αὐτῆς (ο) ἐξῆλθον (π) ἐσφράγισε τῷ (ρ) γυναῖκες, καὶ τὰ

8 Si autem ostenderitis, quoniam Bel comedat hæc ; morietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi ; Fiat juxta verbum tuum. Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, 9 exceptis uxoribus, & filiis. Et venit rex cum Daniele in domum Belis. Et dixerunt sa- 10 cerdotes Belis ; Ecce nos egredimur foras : tu autem, rex, appone escas : & vinum miscens pone, & claude ostium, & signa annulo tuo. Et veniens manè, nisi inveneris omnia comesta 11 à Bel ; moriemur : vel Daniel, qui mentitus est adversùs nos. Ipsi autem contemnebant, 12 quia fecerant sub mensa absconditum introitum, & per illum ingrediebantur semper, & devorabant ea. Factum est igitur, postquàm e- 13 gressi sunt illi, & rex posuit cibos ante Bel ; & præcepit Daniel pueris suis, & attulerunt cinerem : & (f) decusserunt totum templum coram rege solo. Et egressi clauserunt ostium, & signaverunt annulo regis, & abierunt. Sacerdotes autem venerunt nocte juxta con- 14 suetudinem suam, & uxores eorum, & filii eorum : & comederunt omnia, & biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo, & Da- 15 niel cum eo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

8 وان لا تخبرونني ان بيل اكل هذه فدانيال يموت لانه جدف على بيل. فقال دانيال للملك ليكن كقولك. 9 وكان كهنة بيل سبعين غير النساء والاولاد. وجاء الملك مع دانيال الى بيت بيل. 10 وقالت كهنة بيل هوذا نحن نخرج خارجا. وانت ايها الملك ضع الاطعمة. واخلط الخمر واصنعه. واغلق الباب واختمه بخاتمك. 11 واذا لم تجد الكل جميعا مأكولا من بيل. يموت او دانيال الذي كذب علينا. 12 وهم بقوا. لانهم صنعوا تحت المائدة مدخلا خفيا. ومنه يدخلون كلهم ويأكلونها. 13 وكان لما خرجوا اوليك. والملك وضع الاطعمة لبيل. فامر دانيال غلمانه. 14 فجابوا له رمادا ونثروا الهيكل كله امام الملك وحده. وخرجوا واغلقوا الباب. وختموه بخاتم الملك ومضوا. 15 فدخلت الكهنة ليلا كعادتهم ونسواتهم واولادهم. واكلوا الجميع وشربوا. وبكر الملك بالغداة ودانيال معه.

8 Quòd si ostendatis mihi, quod Bil illud edit, morietur Daniel, qui blaspemiam dixit in Bil. Dixitque Daniel regi; Fiat secundum verbum tuum, ô rex. 9 Erant Sacerdotes Bil septuaginta, præter uxores & liberos eorum. & venit 10 rex cum Daniele in domum Bil : Dixeruntque sacerdotes regi; Ecce egredimur foras : Tu autem, Rex, pone cibos Bili, & vinum mistum appone, clausamque portam obsigna annulo tuo. Et manè surgens veni : et 11 si inveneris non ediſſe cibos Bil, moriemur nos : si autem Bil ederit eos, morietur Daniel, qui blaſphemiam in nos dixit. Illi autem *hæc dicebant* 12 præ fiduciâ suâ : Fecerant enim sibi sub mensâ ingressum occultum, per quem ingredientes & egredientes, edebant quicquid apponebatur Bil, & quod supererat auferebant: Egressis igitur sacerdotibus Bil, adduxit rex cibos, replevitque mensam, et posuit coram Bil : Impletisque vino vasis secundùm morem ipsorum, exiit. Dixítque Daniel 13 pueris suis ; Afferte mihi cinerem : et attulerunt ei cinerem, quem cribro in totam ædem Bil increvit coram rege. Videnſque rex, egressus est, clausis foribus, signatisque sigillo suo & Danielis. Euntesque sacerdotes no- 14 ctu, ut soliti erant, ipsi, uxoresque, & liberi, ederunt quicquid appositum erat Bil, vinumque biberunt. Surgensque 15 manè rex cum Daniele, eò profecti sunt.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

8 * وَإِنْ أَظْهَرْتُمْ أَنَّ بِيلَ يَأْكُلُ هٰذِهِ * يَمُوتُ دَانِيَالُ * لِأَنَّهُ جَدَّفَ عَلَى بِيلَ * فَقَالَ دَانِيَالُ 9 لِلْمَلِكِ * لِيَكُنْ كَكَلِمَتِكَ * وَكَانَ كَهَنَةُ بِيلَ سَبْعِينَ غَيْرَ النِّسَاءِ وَالْأَوْلَادِ * وَجَاءَ 10 الْمَلِكُ مَعَ دَانِيَالَ إِلَى بَيْتِ بِيلَ * وَقَالَتْ كَهَنَةُ بِيلَ * هُودَا نَحْنُ نَخْرُجُ خَارِجًا * وَأَنْتَ 11 أَيُّهَا الْمَلِكُ ضَعِ الْأَطْعِمَةَ * وَامْزِجِ الْخَمْرَ وَصُنْعَهُ * وَأَغْلِقِ الْبَابَ وَاخْتِمْهُ بِخَاتَمِكَ * وَبَكِّرْ 12 بَاكِرًا * فَإِنْ لَمْ تَجِدِ الْجَمِيعَ مَأْكُولًا مِنْ بِيلَ * يَمُوتُ أَوْ دَانِيَالُ الَّذِي كَذَبَ عَلَيْنَا * وَهُمْ 13 وَثِقُوا * لِأَنَّهُمْ صَنَعُوا تَحْتَ الْمَائِدَةِ مَدْخَلًا خَفِيًّا * وَمِنْهُ يَدْخُلُونَ كُلَّهُمْ وَيَأْكُلُونَهَا * وَكَانَ لَمَّا 14 خَرَجُوا أُولَئِكَ * وَالْمَلِكُ وَضَعَ الْأَطْعِمَةَ لِبِيلَ * فَأَمَرَ دَانِيَالُ غِلْمَانَهُ * فَجَابُوا لَهُ رَمَادًا وَنَثَرُوا 15 الْهَيْكَلَ كُلَّهُ أَمَامَ الْمَلِكِ وَحْدَهُ * وَخَرَجُوا وَأَغْلَقُوا الْبَابَ * وَخَتَمُوهُ بِخَاتَمِ الْمَلِكِ وَمَضَوْا * فَدَخَلَتِ الْكَهَنَةُ لَيْلًا كَعَادَتِهِمْ وَنِسْوَانُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ * وَأَكَلُوا الْجَمِيعَ وَشَرِبُوا * وَبَكَّرَ 16 الْمَلِكُ بِالْغَدَاةِ وَدَانِيَالُ مَعَهُ *

8 *Sin autem ostenderitis Bilum ista comedere, morietur Daniel, quòd in Bilum blaſphemârit. Dixit Daniel regi; Fiat* 9 *secundùm verbum tuum. (Erant autem sacerdotes Bili septuaginta, exceptis uxoribus et liberis) venitque rex cum Da-* 10 *niele in ædem Bili, ubi sacerdotes Bili dixerunt; Ecce nos foras egredimur, tu verò O rex, appone cibos, tempera vinum, & appone illud, ostium claude, annuloque tuo consigna : Et nisi manè venicns, in-* 11 *veneris omnia à Bilo comesta, moriemur nos, aut Daniel, qui mentitus est adversùm nos. Rorrò illi securi erant, quia* 12 *fecerant sub mensa aditum clandestinum, indeque ingredichantur omnes, & comedebant eam. Fuit igitur cùm illi e-* 13 *gressi essent, & rex Bilo cibos apposuisset; ut præciperet Daniel pueris suis, afferrentque cinerem, totumque templum coram solo rege consternerent : postea e-* 14 *gressi clauderent ostium, annulo regis obsignarent, ac discederent : Sacerdotes autem noctu pro more suo ingressi, cum uxoribus & liberis, omnia comede-* 15 *rent biberentque. Cùm verò surrexisset rex summo diluculo, & Daniel esset cum eo;*

Versio VULG. LAT.

16 Et ait rex ; Salváne ſunt ſignacula, Daniel ? Qui
17 reſpondit ; Salva, rex. Statímque cùm aperuiſſet oſtium, intuitus rex menſam, exclamavit voce magnâ ; Magnus es Bel, & non eſt apud te dolus quiſ-
18 quam. Et riſit Daniel : & tenuit regem ne ingrederetur intrò : & dixit ; Ecce pavimentum, anim-
19 adverte cujus veſtigia ſint hæc. Et dixit rex ; Video veſtigia virorum, & mulierum, & infantium.
20 Et iratus eſt rex. Tunc apprehendit ſacerdotes, & uxores, & filios eorum : & oſtenderunt ei abſcondita oſtiola, per quæ ingrediebantur, & conſume-
21 bant quæ erant ſuper menſam. Occidit ergò illos rex, & tradidit Bel in poteſtatem Danielis : qui ſub-
21 vertit eum, & templum ejus. Et erat draco
23 magnus in loco illo, & colebant eum Babylonii. Et dixit rex Danieli ; Ecce nunc non potes dicere, quia
24 iſte non ſit Deus vivens : adora ergò eum. Dixítque Daniel ; Dominum Deum meum adoro : quia ipſe eſt Deus vivens : iſte autem non eſt Deus vi-
25 vens. Tu autem, rex, da mihi poteſtatem, & interficiam draconem abſque gladio & fuſte. Et ait rex ; Do tibi.

Verſio GRÆCA LXX. Interp. Cum Tranſlatione LATINA.

16 Καὶ ἔπεν (σ), Σῶοι αἱ σφραγῖδες Δανιήλ ; ὁ δὲ ἔπε, Σῶοι, βα-
17 σιλεῦ. Καὶ ἠνέῳξε δὲμα τῷ ἀνοῖξαι τὰς θύρας, ἐπιβλέψας
(τ) ἐπὶ τὴ τράπεζαν ὁ βασιλεὺς, ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ,
18 Μέγας εἶ Βὴλ, καὶ ὐκ ἔςι παρὰ σοὶ δόλος ἐδὲ ὀλίγος. Καὶ
(υ) ἠγάλασε Δανιὴλ, καὶ ἐκράτησε τὸν βασιλέα, τ μὴ εἰσελθεῖν
αὐτὸν (φ) ἔσω· καὶ ἔπεν, Ἴδε δὴ τὸ ἔδαφος, καὶ γνῶθι τίνος τὰ
19 ἴχνη ταῦτα. Καὶ ἔπεν ὁ βασιλεὺς, Ὁρῶ τὰ ἴχνη ἀνδρῶν,
20 καὶ γυναικῶν, καὶ παιδίων. καὶ ὠργίσθη ὁ βασιλεὺς Τότε
(χ) συνέλαβε τὲς ἱερεῖς, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ
ἔδειξαν αὐτῷ τὰς κρυπτὰς θύρας, δι' ὧν εἰσεπορεύοντο, καὶ ἐδα-
21 πάνων τὰ ἐπὶ (ψ) τ τραπέζης. Καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὲς ὁ βα-
σιλεὺς, καὶ ἔδωκε τὸν Βὴλ ἐκδοτον τῷ Δανιήλ. καὶ κατέσρεψεν αὐ-
22 τὸν, καὶ τὸ ἱερὸν αὐτῦ. Καὶ ἦν Δράκων μέγας (ω), καὶ ἐσέβοντο
23 αὐτὸν οἱ Βαβυλώνιοι. Καὶ ἔπεν ὁ βασιλεὺς τῷ Δανιὴλ, Μὴ
καὶ τῦτον ἐρεῖς ὅτι χαλκῦς ὅδε ἐςιν; ἰδὲ ζῇ, καὶ ἐδίει, καὶ πίνει· ὐ δύνα-
24 σαι εἰπεῖν, ὅτι ὐκ ἔςιν ὅδε θεὸς ζῶν. καὶ προσκύνησον αὐτῷ. Καὶ
ἔπε Δανιὴλ, Κυρίῳ τῷ θεῷ μὲ προσκυνήσω, ὅτι ὅδε ὅς ἐςι θεὸς
25 ζῶν. Σὺ δὲ βασιλεῦ δός μοι ἐξυσίαν, καὶ ὑπολεύσω τὸν δράκοντα
ἄνευ (ζ) μαχαίρας καὶ ῥάβδε. καὶ ἔπεν ὁ βασιλεὺς, Δίδωμί σοι.

MS. A. (σ) ὁ βασιλεὺς, Σῶαι (τ) ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴ τράπεζαν, (υ) γελάσας Δανιὴλ ἐκράτησεν (φ) ἴσω · * Εἶδε δὴ (χ) συνελάβετο (ψ) τῇ τραπέζῃ. (ω) ὃν τῷ τόπῳ, καὶ (ζ) μαχαίρης

Et ait ; Salváne ſunt ſignacula, Daniel ? At 16
ille dixit ; Salva, rex. Et factum eſt, ſimul-
atque aperuiſſet oſtia, aſpiciens rex ſuper men- 17
ſam, exclamavit voce magnâ ; Magnus es Bel :
& non eſt apud te ullus dolus. Et riſit Daniel, 18
& tenuit regem, ne ingrederetur intrò : & dixit ;
Vide nunc pavimentum, & animadverte, cujus
veſtigia ſunt hæc. Et dixit rex ; Video veſti- 19
gia virorum, & mulierum, & parvulorum. Et
iratus rex Tunc apprehendit ſacerdotes, & u- 20
xores, & filios eorum, & oſtenderunt ei ab-
condita oſtia, per quæ ingrediebantur, & con-
ſumebant quæ erant ſuper menſam, Occidit 21
ergò illos rex : & tradidit Bel in poteſtatem Da-
nielis : qui ſubvertit eum, & templum ejus.
Et erat draco (g) magnus : & colebant illum 23
Babylonii. Et dixit rex Danieli ; Nunquid & 24
hunc dices æreum eſſe ? Ecce vivit, & come-
dit, & bibit : non potes dicere, quia iſte non ſit
Deus vivens. Adora ergò eum. Dixitque Da- 24
niel ; Dominum Deum meum adorabo : quia ipſe
eſt Deus vivens. Tu autem, rex, da mihi pote- 25
ſtatem : & interficiam draconem, abſque gla-
dio, & fuſte. Et ait rex ; Do tibi.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 ... * Dixitque rex Danieli; Salva ſigilla Dani- 16
el ? Et dixit; Salva, domine rex. Cum-
que aperuiſſet portam, proſpiciens rex 17
menſam, et videns conſumpta eſſe omnia
quæ appoſita fuerant Bilo, elatâ voce
magna, à porta exteriùs, dixit; Magnus
es Bil; Nec eſt apud te fraudis vel
minimum. Tunc videns Daniel te- 18
nuit Regem, ne introiret ad templum:
dixitque Daniel regi; Vide Domine
rex, & conſidera ſolum : Veſtigia hæc
quorumnam ſunt ? Dixitque rex, Vi- 19
deo in ſolo veſtigia virorum & mu-
lierum & puerorum : et iratus eſt rex.
Et apprehendit Sacerdotes, uxoreſque 20
& liberos eorum, & oſtenderunt Regi
introitum quem in occulto habebant,
per quem ingredientes & egredientes
conſumebant quod in menſâ Bili ſp.
ponebatur. Et occidit eos omnes rex, 21
& Bel dono dedit Danieli : Con-
fregitque Daniel eum, & deſtruxit tem-
plum ejus.

Finis Danielis.

Sequitur Res Draconis.

ERat autem ibi præterea Draco ma- 22
gnus, quem adorabant Babylonii. 23
Dixitque rex Danieli; Jam, de hoc non
potes dicere, Quod non ſit Deus: Ado-
ra ipſum quia Deus vivus eſt. Et di- 24
xit Daniel Regi; Ego Dominum De-
um adoro : Is enim ipſe Deus vivus
eſt. Tu autem O rex, da mihi po- 25
teſtatem in eum, & occidam Draco-
nem hunc, ſine gladio aut baculo. Di-
xitque rex; Data eſt tibi.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

16 * فَقَالَ ٱلْمَلِكُ ۔ أَلَخَتُومُ صِحَاحٌ يَا دَانِيَالُ ۔ فَقَالَ صِحَاحٌ أَيُّهَا ٱلْمَلِكُ * وَكَانَ لَمَّا فَتَحَ ٱلْبَابَ ۔ تَطَلَّعَ 17
ٱلْمَلِكُ إِلَى ٱلْمَائِدَةِ ۔ وَصَرَخَ بِصَوْتٍ عَظِيمٍ عَاظِمٍ أَنْتَ يَا بِيلُ ۔ وَلَيْسَ عِنْدَكَ غِشٌّ وَلَا قَلِيلٌ ۔
* فَصَحِكَ دَانِيَالُ ۔ وَأَمْسَكَ ٱلْمَلِكَ أَنْ لَا يَدْخُلَ إِلَى دَاخِلٍ ۔ وَقَالَ أَنْظُرِ ٱلْأَرْضَ ۔ وَاعْرِفْ هٰذِ 18
ٱلْآثَارَ لِمَنْ * فَقَالَ ٱلْمَلِكُ ۔ أَرَى أَقْدَامَ رِجَالٍ وَنِسَاءٍ وَصِبْيَانٍ * فَحَنِقَ ٱلْمَلِكُ حِينَئِذٍ * وَأَخَذَ 19 20
ٱلْكَهَنَةَ وَنِسَاءَهُمْ وَأَوْلَادَهُمْ ۔ وَأَظْهَرَ لَهُ ٱلطُّرُقَ ٱلْخَفِيَّةَ ٱلَّتِي مِنْهَا يَدْخُلُونَ وَيَأْكُلُونَ مَا عَلَى
ٱلْمَائِدَةِ * فَقَتَلَهُمُ ٱلْمَلِكُ ۔ وَأَعْطَى بِيلَ هِبَةً لِدَانِيَالَ ۔ فَهَدَمَهُ وَهَيْكَلَهُ ۔ 21

* خَبَرُ ٱلتِّنِّينِ *

* وَكَانَ تِنِّينٌ عَظِيمٌ فِي مَوْضِعٍ ۔ وَعَبَدَهُ ٱلْبَابِلِيُّونَ * فَقَالَ ٱلْمَلِكُ لِدَانِيَالَ ۔ هَلْ وَهٰذَا تَقُولُ أَنَّهُ 22 23
نُحَاسٌ هُوَ ۔ هُوَذَا هُوَ حَيٌّ وَيَأْكُلُ وَيَسْرَبُ ۔ وَلَا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَقُولَ أَنْ هٰذَا لَيْسَ هُوَ إِلٰهٌ حَيٌّ ۔ فَٱسْجُدْ لَهُ ۔
* فَقَالَ دَانِيَالُ ۔ لِلرَّبِّ إِلٰهِي أَسْجُدُ ۔ لِأَنَّهُ هُوَ ٱلْإِلٰهُ ٱلْحَيُّ * وَأَنْتَ أَيُّهَا ٱلْمَلِكُ أَعْطِنِي سُلْطَانًا ۔ 24 25
فَأَقْتُلَ ٱلتِّنِّينَ بِغَيْرِ سَيْفٍ وَعَصًا ۔ فَقَالَ ٱلْمَلِكُ أَعْطِيكَ لَكَ ۔

*Dixit rex, Sigilla integra ſunt ô Da- 16
niel ? qui dixit, Integra O rex. Et ubi
primùm januam aperuiſſet, rex menſam 17
intuitus exclamavit voce magnâ, Ma-
gnus es O Bil, & ne minimus eſt apud
te dolus. Ridens verò Daniel, detinuit 18
regem ne ingrederetur intrò, & dixit;
Aſpice ſolum, & agnoſce cujus hæc
veſtigia ſint. Dixit rex; Veſtigia vi- 19
rorum, mulierum, ac puerorum video.
Tunc rex indignatus comprehendit ſa- 20
cerdotes cum uxoribus & liberis eorum
(nam oſtenderat ei vias clandeſtinas
quibus ingreſſi comedebant quæ appone-
bantur menſæ,) Peremitque eos rex, 21
& Bilum dono dedit Danieli, qui eum
cum templo ipſius evertit.*

Hiſtoria draconis.

*Erat quoque draco ingens quodam in lo- 22
co, & colebant eum Babylonii. Dixit- 23
que rex Danieli; Num & hunc dice-
res æneum eſſe ? En vivus eſt, edit ac
bibit, nec dicere potes, hunc non eſſe
Deum vivum : hunc igitur adora. At 24
Daniel, Dominum, inquit, Deum meum
adoro ; quoniam ipſe eſt Deus vivus.
Tu verò O rex, da mihi facultatem, & 25
hunc draconem ſine gladio & fuſte in-
terficiam. Ait rex, Do tibi.*

Versio VULG. LAT.

26 Tulit ergò Daniel picem, & adipem, & pilos, & coxit pariter: fecítque massas, & dedit in os draconis. & 27 diruptus est draco. Et dixit; Ecce quem colebatis. Quod cùm audissent Babylonii, indignati sunt vehementer: & congregati adversùm regem, dixerunt; Judæus factus est rex: Bel destruxit, draconem interfecit, 28 & sacerdotes occîdit. Et dixerunt cùm venissent ad regem; Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te, 29 & domum tuam. Vidit ergò rex quòd irruerent in eum vehementer: & necessitate compulsus tradidit eis Danielem. Qui miserunt eum in lacum leonum; & erat ibi 30 diebus sex. Porrò in lacu erant leones septem, & dabantur eis duo corpora quotidiè, & duæ oves: & tunc 31 non data sunt eis, ut devorarent Danielem. Erat autem Habacuc propheta in Judæa, & ipse coxerat pulmentum, & intriverat panes in alveolo: & ibat in campum 32 ut ferret messoribus. Dixítque Angelus Domini ad Habacuc; Fer prandium, quod habes, in Babylonem Da- 33 nieli, qui est in lacu leonum. Et dixit Habacuc; Domine, Babylonem non vidi, & lacum nescio. Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, & portavit eum capillo capitis sui, posuítque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritûs sui.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

26 Καὶ ἦλαβεν (a) ὁ Δανιὴλ πίσαν καὶ σίαρ καὶ πῖλας, καὶ ἔψησεν ἑπτὰ αὐτό· καὶ ἐποίησε μάζας, καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ στόμα τοῦ δράκοντος, καὶ φαγὼν διερράγη ὁ δράκων. καὶ εἶπεν, (β)Ἴδετε τὰ σέβασμα ὑμῶν. 27 Καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσαν οἱ Βαβυλώνιοι, ἠγανάκτησαν λίαν, καὶ συνεστράφησαν ἐπὶ τὸν βασιλέα, Καὶ 28 (γ) εἶπαν, Ἰουδαῖος γέγονεν ὁ βασιλεὺς, τὸν Βὴλ (δ) κατέσπασεν, καὶ τὸν δράκοντα ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς ἱερεῖς κατέσφαξε. καὶ εἶπαν ἐλθόντες πρὸς τὸν βασιλέα, Παράδος ἡμῖν τὸν Δανιὴλ· εἰ δὲ μὴ, ἀποκτενοῦμέν 29 σε, καὶ τὸν οἶκόν σου. Καὶ εἶδεν ὁ βασιλεὺς ὅτι ἐπίκεινται αὐτὸν σφόδρα, καὶ ἀναγκαζόμενος (ε) ὁ βασιλεὺς παρέδωκεν αὐτοῖς τὸν Δανιήλ. 30 Οἱ δὲ (ζ) ἔβαλον αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέ- 31 ρας ἓξ. Ἦσαν δὲ ἐν τῷ λάκκῳ ἐπτὰ λέοντες, καὶ ἐδίδοντο αὐτοῖς τὰ ἡμέρας δύο σώματα καὶ δύο πρόβατα· τότε δὲ οὐκ ἐδόθη αὐτοῖς, 32 ἵνα καταφάγωσι τὸν Δανιήλ. Καὶ ἦν Ἀμβακοὺμ ὁ προφήτης ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ (η) αὐτὸς ἥψησεν ἕψεμα, καὶ ἐνέδρυψεν ἄρτους εἰς σκάφην, καὶ (θ) ἐπορεύετο εἰς τὸ πεδίον ἀπενέγκαι τοῖς θερισταῖς. 33 Καὶ εἶπεν (ι) ὁ ἄγγελος κυρίου τῷ Ἀμβακοὺμ, Ἀπένεγκε τὸ ἄριστον ὃ ἔχεις εἰς Βαβυλῶνα τῷ Δανιὴλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόν- 34 των. Καὶ εἶπεν Ἀμβακοὺμ, Κύριε, Βαβυλῶνα οὐκ ἑώρακα, καὶ 35 τὸν λάκκον οὐ γινώσκω(κ). Καὶ ἐπελάβετο ὁ ἄγγελος (λ) κυρίου τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, καὶ βαστάσας τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἔθηκεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα ἐπάνω τοῦ λάκκου, ἐν τῷ ῥοίζῳ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ.

MS.A. (a)Δανιὴλ πίσαν καὶ σὴρ(β)Ἰδοὺ δὴ τὰ (γ)εἶπον, (δ)καθέσρεψεν, (ε) παρέδωκεν (ζ)ἐνέβαλον (η) ἕψεμα (θ) ἐπορεύθη (ι) ἄγγελος κυρίου πρὸς Ἀμβακοὺμ, (κ) τοῦ ὄζου.(λ) τῆς χαιτὸς αὐτοῦ,

Tulit ergò Daniel picem, & adipem, & pilos, & coxit pariter, fecítque massas: & dedit in os draconis: & comedens diruptus est draco. Et dixit; Videte ea quæ vos colitis. Et factum est, ut audierunt Babylonii; indignati sunt vehementer: & congregati adversùs regem dixerunt; Judæus factus est rex: Bel destruxit, & draconem interfecit, & sacerdotes occîdit. Et dixerunt, cùm venissent ad regem; Trade nobis Danielem: alioquin interficiemus te, & domum tuam. Vidit ergò rex, quòd irruerent in eum vehementer: & necessitate compulsus rex tradidit eis Danielem. Qui miserunt eum in lacum leonum: & erat ibi sex. Porrò in lacu erant leones septem: & dabantur eis duo corpora quotidiè, & duæ oves: tunc autem non sunt data eis; ut devorarent Danielem. Erat autem Ambacum propheta in Judæa: & ipse coxerat pulmentum, & intriverat panes in alveolo, & ibat in camoum, ut ferret messoribus. Dixítque angelus Domini ad Ambacum; Fer prandium, quod habes, in Babylonem, Danieli in lacum leonum. Et dixit Ambacum; Domine, Babylonem non vidi: & lacum nescio. Et apprehendit angelus Domini verticem ejus: & portans capillo capitis ejus, posuit eum in Babylonem super lacum in impetu spiritûs sui.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* Sumsítque Daniel picem, & pilos, & adipem, coxítque simul, fecítque ex eis placentas, injecítque in os Draconis, deglutivítque eas Draco, & dirruptus, & mortuus est. Dixítque Daniel; Ecce, videte, quæ colitis, O Babylonii! Factúmque est, cùm audirent Babylonii, magnopere ipsis displicuit: Et congregati sunt adversus regem, in eúmque conversi, dixerunt alter ad alterum; Rex Judæus factus est: Confregit Bil; et Draconem, ecce, occîdit; et sacerdotes interfecit: Et venientes, ad regem dixerunt; Aut trade nobis Danielem, aut occidemus te & familiam tuam, Vidénsque eos rex sibi omnes simul instantes, arctatus est; et coactus tradidit ipsis Danielem. Illi autem acceptum Danielem, euntes, in foveam leonum projecerunt. Fuítque ibi dies sex, ut esurientes leones ipsum devorarent. Erant autè in istâ foveâ septem leones, quibus dabant quotidiè bina corpora, binósque arietes: Illis autem diebus nihil ipsis dederunt quod ederent, ut famelici, comederent Danielem. Erat autem Propheta Habakuk in Judæâ, qui pultem coxerat, & intriverat frusta panis in patinam, injectâ *pulte*, ibátq; in agrum ad messores. Dixítq; ei Angelus Domini; Adduc cibum hunc qui apud te est ad Danielé, qui projectus est in foveam leonum Babylone. Dixítq; Habakuk, Domine, Babylonem non vidi, nec foveam novi. Injecítque Angelus manum suam in caput Habakuk, sublatúmque eum capillo capitis, posuit in Babilone supra foveam, viribus Spiritûs sancti.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* فَأَخَذَ دَانِيَالُ رِفْتًا وَشَحْمًا وَشَعْرًا * فَطَبَخَهُمْ وَصَنَعَهُمْ أَرْغِفَةً * وَأَعْطَاهُمْ لِفَمِ ٱلتِّنِّينِ * 26
فَٱبْتَلَعَ ٱلتِّنِّينُ * وَقَالَ ٱنْظُرُوا مَعْبُودَاتِكُمْ * وَكَانَ لَمَّا سَمِعَ ٱلْبَابِلِيُّونَ * تَعَصَّبُوا وَٱجْتَمَعُوا 27
عَلَى ٱلْمَلِكِ * وَقَالُوا ٱلْمَلِكُ صَارَ يَهُودِيًّا * هَدَمَ بِيلَ * وَقَتَلَ ٱلتِّنِّينَ * وَذَبَحَ ٱلْكَهَنَةَ * وَجَاؤُا 28
إِلَى ٱلْمَلِكِ وَقَالُوا * أَسْلِمْ لَنَا دَانِيَالَ * وَإِلَّا نَقْتُلُكَ وَبَيْتَكَ * فَرَأَى ٱلْمَلِكُ أَنَّهُمْ وَثَبُوا عَلَيْهِ 29
جِدًّا * وَمُضْطَرًّا سَلَّمَ لَهُمْ دَانِيَالَ * فَطَرَحُوهُ فِي جُبِّ ٱلْأُسُودِ * وَكَانَ هُنَاكَ سِتَّةُ أَيَّامٍ * وَكَانَ 30
فِي ٱلْجُبِّ سَبْعَةُ أُسُودٍ * يُعْطُونَهُمْ كُلَّ يَوْمٍ جَسَدَيْنِ وَخَرُوفَيْنِ * وَحِينَئِذٍ لَمْ يُعْطُوهَا * لِكَيْ 31
يَأْكُلَ دَانِيَالَ * وَحَبَقُوقُ ٱلنَّبِيُّ كَانَ فِي ٱلْيَهُودِيَّةِ * وَهُوَ طَبَخَ طَبِيخًا * وَبَرَدَ حِيرًا فِي جَفْنَةٍ * وَمَضَى 32
إِلَى ٱلْبُقْعَةِ لِيُقَدِّمَهَا لِلْحَصَّادِينَ * فَقَالَ مَلَكُ ٱلرَّبِّ لِحَبَقُوقَ * ٱذْهَبْ هَذَا ٱلطَّعَامَ ٱلَّذِي لَكَ إِلَى بَابِلَ 33
لِدَانِيَالَ فِي جُبِّ ٱلْأُسُودِ * فَقَالَ حَبَقُوقُ * يَا سَيِّدُ بَابِلَ لَمْ أَرَاهَا * وَٱلْجُبَّ لَمْ أَعْرِفْ أَيْنَ هُوَ 34
* فَأَخَذَ مَلَكُ ٱلرَّبِّ بِنَاصِيَتِهِ * وَحَمَلَهُ بِشَعْرِ رَأْسِهِ * وَوَضَعَهُ فِي بَابِلَ فَوْقَ ٱلْجُبِّ بِتَأْيِيدِ رُوحِهِ 35

Accipiens ergò Daniel picem, sevũ, & pilos, coxit eos, in panes composuit, & indidit ori draconis; unde disruptus est draco. Tunc dixit, Videte numina vestra. Quæ cùm audissent Babylonii, coiverunt, seseq; contra regem congregaverunt, & dixerunt; Rex iste Judæus factus est: Bilum evertit, Draconem peremit, & sacerdotes jugulavit. Postea venientes ad regem, dixerunt; Trade nobis Danielem, sin minus occidemus te, & domum tuam. Videns itaque rex eos ferociter in se irruentes, necessitate compulsus, tradidit eis Danielem. Illi verò conjecerunt eum in foveam leonum, & mansit ibi sex dies. Erant autem in illa fovea septem leones, quibus dabantur quotidie duo corpora, & agni duo: sed tunc data non sunt eis, ut Danielem devorarent. Porrò Habacuc propheta erat in Judea, atque is pultem coxerat, & panem intriverat in disco, & abibat in agrum ut ferret messoribus. Dixit ergò Angelus Domini ad Habacuc; Hunc cibum quem habes, defer Danieli Babylonem in foveam leonum. Respondit Habacuc; O domine, Babylonem non vidi, & fovea illa ubi sit ignoro. Tunc apprehendens Angelus Domini caesariem ejus, tulit eum comâ capitis ejus, posuítque Babylone super foveam illam, adjuvante spiritu suo.

Versio VULG. LAT.

36 Et clamavit Habacuc, dicens; Daniel serve Dei, tolle
37 prandium, quod misit tibi Deus. Et ait Daniel; Recor-
38 datus es mei, Deus, & non dereliquisti diligentes te. Sur-
génsque Daniel comédit. Porrò Angelus Domini resti-
39 tuit Habacuc confestim in loco suo. Venit ergò rex die
septimo ut lugeret Danielem: & venit ad lacum, & in-
40 trospexit, & ecce Daniel sedens in medio leonum. Et
exclamavit voce magnâ rex, dicens; Magnus es, Do-
mine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum.
41 Porrò illos, qui perditionis ejus causa fuerant, intro-
misit in lacum, & devorati sunt in momento coram
42 eo. Tunc rex ait; Paveant omnes habitantes in uni-
versa terra Deum Danielis: quia ipse est salvator, fa-
ciens signa & mirabilia in terra: qui liberavit Danielem
de lacu leonum.

Versio GRÆCA LXX. Interp. Cum Translatione LATINA.

36 Καὶ (μ) ἐβόησεν Ἀμβακὺμ, λέγων, Δανιὴλ, Δανιὴλ, λάζε τὸ
37 ἄριστον ὃ ἀπέστειλέ σοι ὁ θεός. Καὶ εἶπε Δανιὴλ, Ἐμνήσθης
38 γάρ μου ὁ θεὸς, καὶ οὐκ ἐγκατέλιπες τοὺς ἀγαπῶντάς σε. Καὶ ἀναστὰς
Δανιὴλ, ἔφαγε. ὁ δὲ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἀπεκατέστησε τὸν Ἀμβα-
39 κὺμ ἐν τῷ χωρίῳ (ν) εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἦλθε
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ πενθῆσαι τὸν Δανιὴλ, καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸν
40 λάκκον, καὶ ἐνέβλεψε, καὶ ἰδοὺ, Δανιὴλ καθήμενος. Καὶ ἀνα-
βοήσας φωνῇ μεγάλῃ, εἶπε, Μέγας εἶ κύριε ὁ θεὸς τοῦ Δανιὴλ,
41 καὶ οὐκ ἔστιν (ξ) ἄλλος πλὴν σοῦ. καὶ ἀνέσπασεν αὐτόν. Τοὺς δὲ
αἰτίους τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ ἐνέβαλεν εἰς τὸν λάκκον· καὶ κατεβρώθησαν
ἐναντίον αὐτοῦ. (†)

MS. A. (μ) ἐβόησεν, λέγων, (ν) ἐπὶ τῷ (ξ) πλὴν σοῦ ἄλλος.
(†) Τέλος Δανιὴλ προφήτου

*Et clamavit Ambacum, dicens; Daniel, 36
Daniel, tolle prandium, quod misit tibi Deus.
Et ait Daniel; Recordatus es quippe mei, 37
Deus: & non dereliquisti diligentes te. Surgén- 38
que Daniel comédit. Porrò angelus Dei resti-
tuit Ambacum confestim in locum ejus. Rex 39
autem venit die septimo, ut lugeret Danielem,
& venit ad lacum, & introspexit: & ecce
Daniel sedens. Et exclamans voce magnâ dixit; 40
Magnus es, Domine Deus Danielis: & non
est alius præter te. Et extraxit eum. Porrò 41
illos, qui perditionis ejus causa fuerant,
iatromisit in lacum: & devorati sunt in mo-
mento coram eo.*

Versio SYRIACA cùm Interpretatione LATINA.

36 ... * Et clamans Habakuk dixit; Dániel,
Daniel: surgens cape prandium hoc
37 ... * quod Deus tibi misit. Dixítque Daniel;
Recordatus est meî Dominus, nec dimisit
misericordiam suam à me. Novi enim
38 ... * quod non deseris eos, qui te amant. Sur-
génsque Daniel edit: Sublatúmque fi-
mul Habakuk, statuit Angelus Domini
eodem in loco, è quo eum prius subtu-
lerat. Venit autem rex die septimo ut
39 ... * lugeret Danielem: Dolebat enim ei de
Daniele. Venienque ad foveam, &
prospiciens in eam, vidit Danielem se-
dentem. Editâque voce magnâ, dixit;
40 ... * Magnus est Deus Danielis. Et exsule-
runt de fovea Danielem: Inimicos au-
41 ... * tem Danielis, qui accusaverant ipsum,
& interficere ipsum voluerunt, in foveam
conjecerunt: statímque devorârunt ipsos
leones coram rege, & Daniele.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

36 وَصَرَخَ حَبَقُوقُ قَائِلاً: يَا دَانِيَالُ يَا دَانِيَالُ، خُذِ الطَّعَامَ الَّذِي أَرْسَلَهُ لَكَ اللهُ * فَقَالَ دَانِيَالُ:
37 إِنَّكَ اللَّهُمَّ ذَكَرْتَنِي، وَلَمْ تَتْرُكِ الَّذِينَ يُحِبُّونَكَ * وَقَامَ دَانِيَالُ وَأَكَلَ، وَمَلاَكُ اللهِ أَعَادَ
38 حَبَقُوقَ مِنْ سَاعَتِهِ إِلَى مَوْضِعِهِ * وَالْمَلِكُ أَتَى فِي الْيَوْمِ السَّابِعِ لِيَبْكِيَ دَانِيَالَ، وَأَتَى إِلَى
39 الْجُبِّ * فَنَظَرَ وَإِذَا دَانِيَالُ جَالِسٌ * فَصَرَخَ الْمَلِكُ بِصَوْتٍ عَظِيمٍ وَقَالَ: عَظِيمٌ أَنْتَ أَيُّهَا
40 الرَّبُّ إِلَهُ دَانِيَالَ، وَلَيْسَ آخَرُ غَيْرَكَ، وَبَسَلَهُ * وَالَّذِينَ كَانُوا سَبَبَ هَلاَكِهِ * أَلْقَاهُمْ فِي الْجُبِّ
41 فَأَكَلُوا مِنْ سَاعَتِهِمْ أَمَامَهُ *

* تَمَّتْ نُبُوَّةُ دَانِيَالَ النَّبِيِّ * بَرَكَاتُهُ تَكُونُ مَعَنَا * آمِينَ *

*Clamavítque Habacuc, dicens; O Da- 36
niel, O Daniel, accipe cibum quem mit-
tit tibi Deus. Dixit Daniel; Equidem 37
ô Deus recordatus es mei, neque defi-
tuis eos qui te diligunt: Simul surre- 38
xit Daniel, & comedit. Angelus autem
Dei confestim restituit Habacuc in lo-
cum suum. Rex verò venit die septi- 39
mo ad lugendum Danielem: sed cùm
venisset ad foveam, & aspexisset, ecce
Daniel sedebat. Quamobrem excla- 40
mans rex altâ voce, dixit: Summus
es tu ô Domine Deus Danielis, nec alius
est præter te. Et extraxit eum: Illos 41
autem qui fuerant causa perditionis e-
jus, projecit in foveam; qui protinus
devorati sunt, illo præsente.*

Absoluta est Prophetia Danielis Prophetæ, cujus benedictiones adsint nobis, Amen.

Versio VULG. LAT.

LIBER PRIMUS MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

ET factum est, postquàm percussit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnavit in Græcia, egressus de terra Cethim, Darium regem Persarum & Medorum: Constituit prælia multa, & obtinuit omnium munitiones, & interfecit reges terræ, Et pertransiit usque ad fines terræ: & accepit spolia multitudinis Gentium: & siluit terra in conspectu ejus. Et congregavit virtutem, & exercitum fortem nimis: & exaltatum est, & elevatum cor ejus: Et obtinuit regiones Gentium, & tyrannos: & facti sunt illi in tributum. Et post hæc decidit in lectum, & cognovit quia moreretur. Et vocavit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti à juventute: & divisit illis regnum suum, cùm adhuc viveret. Et regnavit Alexander annis duodecim, & mortuus est. Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unusquisque in loco suo: Et imposuerunt omnes sibi diademata post mortem ejus, & filii eorum post eos annis multis, & multiplicata sunt mala in terra. Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus Illustris, filius Antiochi regis, qui fuerat Romæ obses: & regnavit in anno centesimo trigesimo septimo regni Græcorum. In diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui, & suasérunt multis, dicentes; Eamus, & disponamus testamentum cum Gentibus, quæ circa nos sunt: quia ex quo recessimus ab eis, invenerunt nos multa mala. Et bonus visus est sermo in oculis eorum. Et destinaverunt aliqui de populo, & abierunt ad regem: & dedit illis potestatem ut facerent justitiam Gentium. Et ædificaverunt gymnasium in Jerosolymis secundùm leges Nationum: Et fecerunt sibi præputia, & recesserunt à testamento sancto, & junctisunt Nationibus, & venundati sunt ut facerent malum. Et paratum est regnum in conspectu Antiochi, & cœpit regnare in terra Ægypti, ut regnaret super duo regna.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ ΠΡΩΤΟΣ.

ΚΕΦ. α'.

1 Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ πατάξαι Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου τὸν Μακεδόνα, ὃς ἐξῆλθεν ἐκ τῆς γῆς Χετιείμ, καὶ ἐπάταξε τὸν Δαρεῖον βασιλέα Περσῶν καὶ Μήδων, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ (α) πρότερος 2 ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ συνεστήσατο πολέμους πολλούς, καὶ ὠχύρωσεν 3 (β) ὀχυρωμάτων πολλῶν, καὶ ἔσφαξε βασιλεῖς τῆς γῆς. Καὶ διῆλθεν ἕως ἄκρων τῆς γῆς, καὶ ἔλαβε σκῦλα πλήθους ἐθνῶν· καὶ ἡσύχασεν 4 ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ὑψώθη, καὶ ἐπήρθη ἡ καρδία αὐτοῦ. Καὶ 5 (γ) συνήγαγε δύναμιν ἰσχυρὰν σφόδρα. Καὶ ἦρξε χωρῶν, καὶ ἐθνῶν, 6 καὶ τυράννων, καὶ ἐγένοντο αὐτῷ εἰς φόρον. Καὶ μετὰ ταῦτα ἔπεσεν 7 ἐπὶ τῆς κοίτης, καὶ ἔγνω ὅτι ἀποθνήσκει. Καὶ ἐκάλεσε τοὺς παῖδας αὐτοῦ τοὺς ἐνδόξους τοὺς (δ) συντρόφους αὐτοῦ ἀπὸ νεότητος, καὶ ἐμέρισεν 8 αὐτοῖς τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτι ζῶντος αὐτοῦ. Καὶ ἐβασίλευσεν Ἀλέ- 9 ξανδρος ἔτη δώδεκα, καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἐπεκράτησαν οἱ παῖδες αὐτοῦ 10 ἕκαστος ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ. Καὶ ἐπέθεντο πάντες διαδήματα μετὰ τὸ ἀποθανεῖν αὐτὸν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν ὀπίσω αὐτῶν ἔτη πολλὰ, καὶ ἐπλήθυναν 11 κακὰ ἐν τῇ γῇ. Καὶ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῶν ῥίζα ἁμαρτωλὸς Ἀντίοχος (ε) Ἐπιφανὴς, υἱὸς Ἀντιόχου (ζ) βασιλέως, ὃς ἦν ὅμηρος ἐν τῇ Ῥώμῃ· καὶ ἐβασίλευσεν (η) ἐν ἔτει ἑκατοστῷ καὶ (θ) τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ 12 βασιλείας Ἑλλήνων. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθαν ἐξ Ἰσραὴλ (ι) υἱοὶ παράνομοι, καὶ ἀνέπεισαν πολλοὺς, λέγοντες, Πορευθῶμεν, καὶ διαθώμεθα διαθήκην μετὰ τῶν ἐθνῶν τῶν κύκλῳ ἡμῶν, ὅτι ἀφ' ἧς ἐχωρίσθημεν 13 (κ) ἀπ' αὐτῶν, εὗρεν ἡμᾶς κακὰ πολλά. Καὶ ἠγαθύνθη ὁ λόγος 14 ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. Καὶ προεθυμήθησάν τινες ἀπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπορεύθησαν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ (λ) ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν ποιῆσαι 15 τὰ δικαιώματα τῶν ἐθνῶν. Καὶ ᾠκοδόμησαν γυμνάσιον ἐν Ἰερουσα- 16 λὴμ κατὰ τὰ νόμιμα τῶν ἐθνῶν. Καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς (μ) ἀκροβυστίας, καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ διαθήκης ἁγίας, καὶ (ν) ἐζεύχθησαν τοῖς 17 ἔθνεσι, καὶ ἐπράθησαν (ξ) τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρόν. Καὶ ἡτοιμάσθη ἡ βασιλεία (ο) ἐναντίον Ἀντιόχου· καὶ ἐνεθυμήθη βασιλεῦσαι (π) τῆς Αἰγύπτου, ὥστε βασιλεύειν ἐπὶ τὰς δύο βασιλείας.

MS.A. Μακκαβαίων α'. (α) πρότερον (β) ὀχυρωμάτων, καὶ ἔσφαξεν βασιλεῖς. Καὶ διῆλθεν (γ) συνῆξεν (δ) συντρόφους (ε) Ἐπιφανὴς, (ζ) τοῦ βασιλέως, (η) ἔτι (θ) ἑβδόμῳ καὶ τεσσαρακοστῷ (ι) υἱὸς παράνομος, (κ) ἀπ' (λ) ἔδωκεν (μ) ἀκροβυστίαν. (ν) ἐζεύχθησαν (ξ) ποιῆσαι πονηρόν. (ο) ἐνάντιον (π) γῆς

MACCABÆORUM PRIMUS.

CAP. I.

ET factum est, postquàm percussit Alexander Philippi Macedo, qui egressus est de terra Chettiim, & percussit Darium regem Persarum, & Medorum; & regnavit pro eo primus in Græcia: Et constituit prælia multa, & obtinuit munitiones multas, & interfecit reges terræ. Et pertransiit usque ad fines terræ: & accepit spolia multitudinis gentium. Et siluit terra in conspectu ejus. Et exaltatum est, & elevatum cor ejus: Et congregavit virtutem fortem valdè: Et obtinuit (a) regiones, & gentes, & (b) tyrannos: & facti sunt illi in tributum. Et post hæc decidit in lectum, & cognovit, quia moritur. Et vocavit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti à juventute; & divisit illis regnum suum, cùm adhuc viveret. Et regnavit Alexander annis duodecim: & mortuus est. Et obtinuerunt pueri ejus regnum unusquisque in loco suo. Et imposuerunt omnes sibi diademata post mortem ejus: & filii eorum post eos annis multis: et multiplicata sunt mala in terra. Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus Illustris, filius Antiochi regis, qui fuerat obses Romæ: et regnavit in anno centesimo trigesimo septimo regni Græcorum. In diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui, & suaserunt multis, dicentes; Eamus, et disponamus testamentum cum gentibus, quæ circa nos sunt: quia ex quo recessimus ab eis; invenerunt nos mala multa. Et bonus est visus sermo in oculis eorum. Et destinaverunt quidam de populo, et abierunt ad regem: et dedit illis potestatem faciendi justitias gentium. Et ædificaverunt gymnásium in Hierosolymis secundùm leges nationum: Et fecerunt sibi præputia: et recesserunt à testamento sancto: et juncti sunt nationibus: et venundati sunt, ut facerent malum. Et paratum est regnum in conspectu Antiochi: et consilium cepit regnare in Ægypto; ut regnaret super duo regna.

(o) ἐνάντιον (π) γῆς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

SEQUITUR LIBER MACHABÆORUM VOLUMEN PRIMUM.

CAPUT PRIMUM.

FUit autem postquam interfecit Alexander filius Philippi Macedo, qui egressus est è terra Chetæorũ, percussit inquam, & interfecit Dariũ regem Persarũ & Medorũ; ut regnaret loco ipsius, quum priùs regnâsset in Elda. Fecit enim prælia magna, & obtinuit munitiones multas; Adeóque siluit & quievit terra coram eo. Unde intumescente & insolescente animo ipsius, Congregavit sibi exercitum maximum & copiosissimum, & potitus est populorum, gentium, atque tyrannorum, fuerúntque illi tributarii. Posthæc autem incidit Alexander in lectum; & intelligens se moriturum, Vocavit servos suos glorioso qui educati fuerant cum ipso à pueritia, & divisit eis regnum suum dum adhuc viveret. Cùm ergo regnâsset Alexander duodecim annis, & mortuus esset; Occupaverunt servi ejus, quisque regionem suam: Et imposuerunt sibi diademata post mortem illius, ac filii eorum post eos, annis multis; qui multiplicaverunt mala super terram. Prodiit autem ex iis radix peccatrix Antiochus rex, Epiphanius filius Antiochi regis qui fuerat legatus Romæ; regnavítque anno centesimo trigesimo septimo regni Græcorum. Illis autem diebus prodierunt ex Israële homines impii, & persuaserunt multis, dicentes eis; Eamus & constituamus fœdus cum populis adjacentibus nobis: nam ex qua die separavimus nos ab eis, invenimus mala mulea. Qui sermo cùm placuisset eis, Expediti fuerunt è populo quidam, qui profecti sunt ad regem: dedítque eis rex facultatem faciendi secundùm ritus gentium: Quamobrem ædificaverunt iniqui palæstram in Jerusalem secundùm ritum gentium: Protraxerunt sibi præputium, recessérunt à fœdere sancto, immiscuerunt se gentibus, & delectabantur mala facere. Comparato dispositóque regno coram Antiocho, voluit etiam regnare super terram Ægypti; ut regnaret super utrumque regnum.

A

Versio VULG. LAT.

18 Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus, & elephantis, & equitibus, & copiosa navium
19 multitudine: Et constituit bellum adversùs Ptolemæum regem Ægypti, & veritus est Ptolemæus à fa-
20 cie ejus, & fugit, & ceciderunt vulnerati multi. Et comprehendit civitates munitas in terra Ægypti: &
21 accepit spolia terræ Ægypti. Et convertit Antiochus, postquàm percussit Ægyptum in centesimo & quadra-
22 gesimo tertio anno: & ascendit ad Israel, Et ascendit
23 Jerosolymam in multitudine gravi. Et intravit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & universa vasa ejus, & mensam propositionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat: & comminuit o-
24 mnia. Et accepit argentum, & aurum, & vasa concupiscibilia: & accepit thesauros occultos, quos inve-
25 nit: & sublatis omnibus abiit in terram suam, Et fecit cædem hominum, & locutus est in superbia ma-
26 gna. Et factus est planctus magnus in Israel, & in o-
27 mni loco eorum: Et ingemuerunt principes, & seniores: virgines, & juvenes infirmati sunt: & speciosi-
28 tas mulierum immutata est. Omnis maritus sumpsit lamentum: & quæ sedebant in thoro maritali, luge-
29 bant: Et commota est terra super habitantes in ea,
30 & universa domus Jacob induit confusionem. Et post duos annos dierum, misit rex principem tributorum in civitates Juda, & venit Jerusalem cum turba
31 magna. Et locutus est ad eos verba pacifica in do-
32 lo: & crediderunt ei. Et irruit super civitatem repentè, & percussit eam plagâ magnâ, & perdidit po-
33 pulum multum ex Israel. Et accepit spolia civitatis: & succendit eam igni, & destruxit domos ejus,
34 & muros ejus in circuitu: Et captivas duxerunt
35 mulieres: & natos, & pecora possederunt. Et ædificaverunt civitatem David muro magno & firmo, &
36 turribus firmis, & facta est illis in arcem: Et posuerunt illìc gentem peccatricem, viros iniquos, & convaluerunt in ea: & posuerunt arma, & escas, & con-
37 gregaverunt spolia Jerusalem: Et reposuerunt illic: & facti sunt in laqueum magnum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

18 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Αἴγυπτον (ρ) ἐν ὄχλῳ βαρεῖ, ἐν ἅρμασι, (σ) καὶ ἐν
19 ἐλέφασι καὶ ἐν ἱππεῦσι, καὶ ἐν στόλῳ μεγάλῳ. Καὶ συνεστήσατο πόλεμον πρὸς Πτολεμαῖον (τ) βασιλέα Αἰγύπτου· καὶ ἐπτοήθη Πτολεμαῖος ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἔφυγε· καὶ (υ) ἔπεσον τραυματίαι πολλοί.
20 Καὶ συνελάβοντο τὰς πόλεις τὰς ὀχυρὰς ἐν γῇ Αἰγύπτῳ· καὶ ἔλαβε
21 τὰ σκῦλα γῆς Αἰγύπτου. Καὶ ἐπέστρεψεν Ἀντίοχος μετὰ τὸ πατάξαι Αἴγυπτον ἐν τῷ ἑκατοστῷ καὶ (φ) πεντηκοστῷ καὶ τρίτῳ ἔτει· καὶ
22 ἀνέβη ἐπὶ Ἰσραὴλ, Καὶ (χ) ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐν ὄχλῳ βαρεῖ.
23 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἁγίασμα ἐν ὑπερηφανείᾳ, καὶ ἔλαβε τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν, καὶ τὴν λυχνίαν τοῦ φωτὸς, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, Καὶ τὴν πρόθεσιν τοῦ ἄρτου προθέσεως, καὶ τὰ σπονδεῖα, καὶ τὰς
24 φιάλας, καὶ τὰς θυίσκας τὰς χρυσᾶς, καὶ τὸ καταπέτασμα, καὶ τοὺς στεφάνους, καὶ τὸν κόσμον τὸν χρυσοῦν τὸν κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ, καὶ
25 ἐλέπισε πάντα. Καὶ ἔλαβε τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ χρυσίον, καὶ τὰ σκεύη τὰ ἐπιθυμητά· καὶ ἔλαβε πάντας τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἀποκρύφους οὓς εὗρε.
26 καὶ λαβὼν πάντα ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Καὶ (ψ) ἐποίησε φονοκτο-
27 νίαν, καὶ (ω) ἐλάλησεν ὑπερηφανείαν μεγάλην. Καὶ ἐγένετο πένθος μέγα ἐπὶ Ἰσραὴλ ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν. Καὶ ἐστέναξαν ἄρχοντες καὶ
28 πρεσβύτεροι, παρθένοι καὶ νεανίσκοι ἠθένησαν, καὶ τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν ἠλλοιώθη. Πᾶς νυμφίος ἀνέλαβε θρῆνον, (α) καὶ καθη-
29 μένη ἐν παστῷ ἐγένετο ἐν πένθει. Καὶ ἐσείσθη ἡ γῆ ἐπὶ τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν· καὶ πᾶς ὁ οἶκος Ἰακὼβ ἐνεδύσατο αἰσχύνην. (β) Καὶ
30 μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἄρχοντα (γ) φορολογίας εἰς τὰς πόλεις Ἰούδα, καὶ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐν ὄχλῳ βαρεῖ.
31 Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς λόγους εἰρηνικοὺς ἐν δόλῳ· καὶ (δ) ἐπίστευσαν
32 αὐτῷ. Καὶ ἐπέπεσεν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐξάπινα, καὶ ἐπάταξεν αὐτὴν πληγὴν μεγάλην, καὶ ἀπώλεσε λαὸν πολὺν ἐξ Ἰσραήλ.
33 Καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα τῆς πόλεως, καὶ ἐνεπύρισεν αὐτὴν πυρί, Καὶ καθ-
34 εῖλε τοὺς οἴκους αὐτῆς καὶ τὰ τείχη αὐτῆς κύκλῳ. Καὶ (ε) ἠχμαλώτευσε
35 τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὰ κτήνη ἐκληρονόμησε. Καὶ ᾠκοδόμησαν τὴν πόλιν Δαυὶδ τείχει μεγάλῳ καὶ (ζ) ἰσχυρῷ, πύργοις ὀχυροῖς,
36 καὶ ἐγένετο αὐτοῖς εἰς ἄκραν. Καὶ ἔθηκαν ἐκεῖ ἔθνος ἁμαρτωλὸν, ἄνδρας παρανόμους, καὶ ἐνίσχυσε ἐν αὐτῇ. Καὶ παρέθεντο ὅπλα καὶ
37 σιτοταγόντες τὰ σκῦλα Ἱερουσαλὴμ, Ἀπέθεντο (η) προφὰς, καὶ ἐκεῖ· καὶ (ζ) ἐγένοντο εἰς μεγάλην παγίδα.

MS. A. (ρ) ὄχλῳ (σ) καὶ ἐλέφασιν (τ) τὸν βασιλέα (υ) ἔπεσαν (φ) πεντηκοστῷ (χ) Ἱερουσόλυμα (ψ) ἐποίησαν (ω) ἐλάλησαν (α) καθημένη (β) Μετὰ δύο (γ) φορολογίας (δ) ἐπίστευσαν, (ε) ἠχμαλώτευσαν (ζ) ὀχυρῷ, (ε) προφὰς, (ζ) ἐγένετο

Interp. LAT.

Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus, & elephantis, & equitibus, & in classe magna. Et (c) constituit bellum adversùs Ptolemæum regem Ægypti: & veritus est Ptolemæus à facie ejus, & fugit: & ceciderunt vulnerati multi. Et comprehenderunt civitates munitas in terra Ægypti: & accepit spolia terræ Ægypti. Et convertit Antiochus, postquàm percussit Ægyptum in centesimo & quadragesimo & tertio anno. Et ascendit ad Israel, Et (d) ascendit in Hierusalem in multitudine gravi. Et (e) intravit in sanctificationem cum superbia: & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & universa vasa ejus, & mensam propositionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat: & comminuit omnia. Et accepit argentum, & aurum, & vasa concupiscibilia: & accepit thesauros occultos, quos invenit. Et sublatis omnibus abiit in terram suam. Et fecit cædem hominum: & locutus est superbiam magnam. Et factus est planctus magnus in Israel in omni loco eorum. Et ingemuerunt principes, & seniores: virgines & juvenes infirmati sunt: & speciositas mulierum immutata est. Omnis sponsus sumpsit lamentum: & quæ sedebat in thoro maritali, lugebat. Et commota est terra super habitantes in ea: & universa domus Jacob induit confusionem. Et post duos annos dierum misit rex principem tributorum in civitates Judæ: & venit Hierusalem cum turba magna: Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo: & crediderunt ei. Et irruit super civitatem repentè: & percussit eam plagâ magnâ: & perdidit populum multum ex Israel. Et accepit spolia civitatis, & succendit eam igni, et destruxit domos ejus, et muros ejus in circuitu. Et captivas fecerunt mulieres, et natos: et pecora possederunt. Et ædificaverunt civitatem David muro magno, et firmo, turribus firmis: et facta est illis in arcem. Et posuerunt illic gentem peccatricem, viros iniquos: et convaluerunt in ea. Et posuerunt arma, et escas; et congregaverunt spolia Hierusalem, Et reposuerunt illic. Et facti sunt in laqueum magnum:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

18 * ܘܐܬܐ ܐܢܛܝܘܟܘܣ ܕܡܨܪ̈ܝܡ ܒܚܝܠ ܟܒܝܪ ܥܡ ܪܟܒ̈ܐ ܘܦܝܠ̈ܐ ܘܦܪ̈ܫ̈ܐ ܘܣܦ̈ܝܢܐ ܣܓ̈ܝܐ ܕܡ̈ܐ.
19 ܘܥܒܕ ܩܪܒ̈ܐ ܥܡ ܦܛܠܡܝܣ ܡܠܟܐ ܕܡܨܪ̈ܝܡ ܘܐܬܒܣܡ ܦܛܠܡܝܣ ܡܢ ܩܕܡ ܐܦܘ ܘܐܬܪ ܘܢܦ̈ܠܘ ܣܓ̈ܝܐ. * ܘܐܬܚܣܢ ܡܕ̈ܝܢ̈ܬܐ ܒ̈ܨܪ̈ܝܢ ܕܒ̈ܨܪ̈ܝ ܐܪ̈ܥܐ ܘܢܣܒ ܫܠܠ ܐܪ̈ܥܐ ܕܡܨܪ̈ܝܡ.
20 ܘܗܦܟ ܐܢܛܝܘܟܘܣ ܒܬܪ ܕܡܚܐ ܠܡܨܪ̈ܝܡ ܒ̈ܫܢ̈ܬ ܡ̈ܐܐ ܘܪ̈ܒ̈ܥܝܢ ܘܬ̈ܠܬ : ܘܣܠܩ ܥܠ ܝܫܪ̈ܝܠ ܘܣܠܩ ܥܠ ܝܪ̈ܘܫ̈ܠܡ ܥܡ ܚ̈ܝܠ ܟܒܝܪ. * ܘܥܠ ܒܝܬ ܩܕ̈ܫ̈ܐ
21 ܒܟܒܪ̈ܝܢ ܘܒ̈ܙ̈ܝ ܩܕ̈ܫ̈ܐ ܘܡ̈ܢ ܟ̈ܠ ܐ̈ܢ̈ܝ ܕܕ̈ܗܒ ܘܟ̈ܠ ܐ̈ܢ̈ܝ ܕܟ̈ܣ̈ܦ ܘܟ̈ܠ ܡ̈ܢ ܕܐ̈ܫ̈ܬ ܒ̈ܛ̈ܡ̈ܪ̈ܐ ܘܟ̈ܠ ܟ̈ܣ̈ܝ ܕ̈ܗܒ ܕܗ̈ܘ ܒ̈ܦ̈ܪ̈ܨ̈ܘܦ ܗ̈ܝܟܠ. * ܘܢܨܒ ܐ̈ܦ̈ܝ ܒ̈ܝܬ ܓ̈ܙ̈ܐ
22 ܒ̈ܫ̈ܠܡ̈ܐ. ܘܚ̈ܒܠ ܒ̈ܙ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܪ̈ܥ̈ܐ ܘ̈ܫ̈ܠ̈ܐ ܘ̈ܫ̈ܠ̈ܐ. * ܘܒ̈ܙ̈ܐ ܐ̈ܢ̈ܝ ܕ̈ܗ̈ܒ ܘ̈ܐ̈ܢ̈ܝ ܕ̈ܟ̈ܣ̈ܦ ܘ̈ܟ̈ܠ ܐ̈ܢ̈ܝ ܕ̈ܡ̈ܢ ܕ̈ܐ̈ܫ̈ܬ ܒ̈ܛ̈ܡ̈ܪ̈ܐ ܘ̈ܟ̈ܠ ܟ̈ܣ̈ܝ ܕ̈ܗ̈ܒ ܕ̈ܗ̈ܘ ܒ̈ܦ̈ܪ̈ܨ̈ܘܦ ܗ̈ܝܟܠ.
23 ܘ̈ܫ̈ܠ̈ܐ ܒ̈ܙ̈ܐ. ܘ̈ܫ̈ܠ̈ܐ ܚ̈ܒ̈ܠ ܒ̈ܙ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܪ̈ܥ̈ܐ ܘ̈ܫ̈ܠ̈ܐ ܘ̈ܫ̈ܠ̈ܐ. * ܘܢܨܒ ܚ̈ܒ̈ܠ ܒ̈ܙ̈ܐ ܕ̈ܐ̈ܪ̈ܥ̈ܐ ܘ̈ܫ̈ܠ̈ܐ ܘ̈ܫ̈ܠ̈ܐ ܘ̈ܫ̈ܠ

Versio VULG. LAT.

Cap. I.

38 Et factum est hoc ad insidias sanctificationi, & in
diabolum malum in Israel: Et effuderunt sangui-
39 nem innocentem per circuitum sanctificationis, &
40 contaminaverunt sanctificationem. Et fugerunt ha-
bitatores Jerusalem propter eos, & facta est habita-
tio exterorum, & facta est extera semini suo, & nati
41 ejus reliquerunt eam. Sanctificatio ejus desolata est
sicut solitudo, dies festi ejus conversi sunt in luctum,
sabbata ejus in opprobrium, honores ejus in nihilum.
42 Secundùm gloriam ejus multiplicata est ignominia
43 ejus: & sublimitas ejus conversa est in luctum. Et
scripsit rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis
populus, unus: & relinqueret unusquisque legem
44 suam. Et consenserunt omnes Gentes secundùm
45 verbum regis Antiochi? Et multi ex Israel consen-
serunt servituti ejus, & sacrificaverunt idolis, & co-
inquinaverunt sabbatum. Et misit Rex libros per
manus nuntiorum in Jerusalem, & in omnes civitates
46 Juda: ut sequerentur leges Gentium terræ: Et pro-
hiberent holocausta, & sacrificia, & placationes fie-
ri in templo Dei: Et prohiberent celebrari sabba-
ta, & dies solennes: Et jussit coinquinari sancta,
47 & sanctum populum Israel. Et jussit ædificari aras,
& templa, & idola, & immolari carnes suillas, &
48 pecora communia, Et relinquere filios suos incir-
cuncisos, & coinquinari animas eorum in omnibus
immundis, & abominationibus, ita ut obliviscerentur
legem, & immutarent omnes justificationes Dei.
49 Et quicunque non feciſſent secundùm verbum re-
gis Antiochi, morerentur. Secundùm omnia ver-
ba hæc scripsit omni regno suo: & præposuit prin-
50 cipes populo, qui hæc fieri cogerent. Et jusserunt
51 civitatibus Juda sacr ficare. Et congregati sunt mul-
ti de populo, ad eos qui dereliquerant legem Domi-
ni: & fecerunt mala super terram: Et effugave-
runt populum Israel in abditis, & in absconditis fugi-
52 iorum locis. Die quintadecimâ mensis Casleu, quin-
to & quadragesimo & centesimo anno, ædificavit rex
Antiochus abominandum idolum desolationis super
53 altare Dei & per universas civitates Juda in circuitu
54 ædificaverunt aras: Et ante januas domorum, & in
55 plateis incendebant thura, & sacrificabant: Et li-
bros legis Dei combusserunt igni, scindentes eos:

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'.

38 Καὶ ἐγένετο εἰς ἔνεδρον τῷ ἁγιάσματι, καὶ εἰς διάβολον πονηρὸν
39 τῷ Ἰσραὴλ διαπαντός. Καὶ ἐξέχεαν αἷμα ἀθῷον κύκλῳ τοῦ ἁγιά-
40 σματος, καὶ ἐμόλυναν τὸ ἁγίασμα. Καὶ ἔφυγον οἱ κάτοικοι Ἰερυ-
σαλὴμ δι' αὐτούς, καὶ ἐγένετο κατοικία ἀλλοτρίων· καὶ ἐγένετο ἀλλο-
τρία τοῖς (a) γηγενήμασιν αὐτῆς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἐγκατέλιπον
41 αὐτήν. Τὸ ἁγίασμα αὐτῆς ἠρημώθη ὡς ἔρημος, αἱ ἑορταὶ αὐτῆς
ἐστράφησαν εἰς πένθος, τὰ σάββατα αὐτῆς εἰς ὀνειδισμόν, (η) ἡ
42 τιμὴ αὐτῆς εἰς ἐξουδένωσιν. Καθὰ ἦν δόξαν αὐτῆς ἐπληθύνθη (θ)
43 ἡ ἀπιμία αὐτῆς, καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἐστράφη εἰς πένθος. Καὶ ἔγρα-
ψεν ὁ βασιλεὺς (ι) Ἀντίοχος πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ (ια) πάντας
44 (κ) λαὸν ἕνα, καὶ ἐγκαταλιπεῖν ἕκαστον τὰ νόμιμα αὐτοῦ. Καὶ
45 (λ) ἐπιδέξαντο πάντα τὰ ἔθνη κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. Καὶ
πολλοὶ ἀπὸ Ἰσραὴλ (λα) εὐδόκησαν τῇ λατρείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἔθυσαν
46 τοῖς εἰδώλοις, καὶ ἐβεβήλωσαν τὸ (μ) σάββατον. Καὶ ἀπέστειλεν
ὁ βασιλεὺς βιβλία ἐν χειρὶ ἀγγέλων εἰς Ἰερουσαλὴμ καὶ τὰς πόλεις
47 Ἰούδα, πορευθῆναι ὀπίσω νομίμων ἀλλοτρίων τῆς γῆς, Καὶ
48 κωλῦσαι ὁλοκαυτώματα καὶ (ν) θυσίαν καὶ σπονδὴν ἐκ τοῦ ἁγιάσματος,
49 Καὶ βεβηλῶσαι σάββατα καὶ ἑορτάς, Καὶ μιᾶναι ἁγίασμα καὶ ἁγίους,
50 (ξ) Οἰκοδομῆσαι βωμοὺς, καὶ τεμένη, καὶ (ο) εἰδωλεῖα, καὶ θύειν ὕεια,
51 καὶ κτήνη κοινὰ, Καὶ ἀφιέναι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἀπεριτμήτους, βδε-
λύξαι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν παντὶ ἀκαθάρτῳ καὶ (ο) βεβηλώσῃ,
52 ὥστε ἐπιλαθέσθαι τῷ νόμῳ, καὶ ἀλλάξαι πάντα τὰ δικαιώματα.
53 Καὶ ὃς ἂν μὴ ποιήσῃ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως, ἀποθανεῖται. Καθὰ
πάντας τοὺς λόγους τούτους ἔγραψε (σ) πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐποί-
54 ησεν ἐπισκόπους ἐπὶ πάντα τὸν λαόν. Καὶ ἐνετείλατο ταῖς πόλεσιν Ἰούδα
55 θυσιάζειν κατὰ πόλιν καὶ πόλιν. Καὶ συνηθροίσθησαν ἀπὸ τοῦ λαοῦ
πρὸς αὐτοὺς πολλοὶ, πᾶς ὁ ἐγκαταλιπὼν τὸν νόμον· καὶ ἐποίησαν
56 κακὰ ἐν τῇ γῇ, Καὶ ἔθηκε τὸν Ἰσραὴλ ἐν (ρ) κρύφοις ἐν παντὶ
57 φυγαδευτηρίῳ αὐτῶν. Καὶ (σ) τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ Χασελεῦ,
τοῦ πέμπτου καὶ (τ) τεσσαρακοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἔτους ᾠκοδόμησε βδέ-
λυγμα ἐρημώσεως ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐν πόλεσιν Ἰούδα κύκλῳ
58 ᾠκοδόμησαν βωμούς. Καὶ ἐπὶ τοῦ (υ) θυρῶν τοῦ οἴκων, καὶ ἐν ταῖς πλα-
59 τείαις ἐθυμίων. Καὶ τὰ βιβλία τοῦ νόμου ἃ εὗρον, ἐνεπύρισαν πυρὶ
καθαιρέσαντες.

MS. A. (a) γηγένημασιν (η) τιμὴ αὐτῆς εἰς ἐξουδένωσιν. (θ) ἀτι-
μασμὸς (ι) πάσῃ τῇ (κ) εἰς λαὸν (λ) ἐπιδέξαντο (λα) εὐδόκησαν (μ) σάββατα.
(ν) θυσίας (ξ) Οἰκοδομῆσαι (ο) εἰδωλεῖα, (ο) βεβηλῶσαι, (σ) τῇ βασιλείᾳ
(ρ) κρυφίοις (σ) πεντεκαιδεκάτῃ (τ) τεσσαρακοστοῦ ἔτους (υ) θυείδων

Interp. LAT.

Et factum est hoc ad insidias sanctificationis, 38
& in diabolum malum Israeli semper. Et effu- 39
derunt sanguinem innocentem per circuitum san-
ctificationis: & contaminaverunt sanctifica-
tionem. Et fugerunt habitatores Hierusalem 40
propter eos: & facta est habitatio exterorum:
& facta est extera genitaminibus suis: & nati
ejus reliquerunt eam. Sanctificatio ejus de- 41
solata est, sicut solitudo: dies festi ejus conversi
sunt in luctum, sabbata ejus in opprobrium,
honor ejus in nihilum. Secundùm gloriam ejus 42
multiplicata est ignominia ejus: & sublimitas
ejus conversa est in luctum. Et scripsit rex 43
Antiochus omni regno suo, ut essent omnes po-
pulus unus, & relinqueret unusquisque leges
suas. Et consenserunt omnes gentes secundum 44
verbum regis. Et multi ex Israel consenserunt 45
religioni ejus, & sacrificaverunt idolis: &
coinquinaverunt sabbatum. Et misit rex libros 46
per manum nuntiorum in Hierusalem, & civi-
tates Juda, ut sequerentur leges exterorum ter-
ræ: Et prohiberent holocausta, & sacrificium, 47
& libationem ex sanctificatione: Et coinqui- 48
narent sabbata, & dies solennes, Et pollue- 49
rent sanctificationem, & sanctos: Ædifica- 50
rent aras, & (f) templa, & idolia, & immo-
larent suilla, & pecora communia: Et relin- 51
querent filios suos incircuncisos, coinquinarent
animas eorum in omni immunditia, & abomi-
natione; ita ut obliviscerentur legem, & im-
mutarent omnes justificationes. Et quicunque 52
non fecerit secundùm verbum regis; morietur.
Secundùm omnia verba hæc scripsit omni regno 53
suo: & fecit (g) visitatores super omnem popu-
lum. Et jussit civitatibus Juda sacrificare per 54
civitates, & civitates. Et congregati sunt de popu- 55
lo ad eos multi, omnis qui dereliquerat legem, &
fecerant mala super terram. Et posuerunt Israel in 56
abditis in omni confugio eorum. Et die quintade 57
*cimâ Casleu, quinto & quadragesimo & * cente-*
simo anno, ædificaverunt abominationem desola-
tionis super altare: & in civitatibus Juda in
circuitu ædificaverunt aras: Et ante januas 58
domorum, & in plateis incendebant thura. Et 59
libros legis, quos invenerunt, combusserunt igni,
scindentes eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

38 ܘܗܘܬ ܠܡܫܟܠ ܠܡܩܕܫ ܘܠܣܟܠܘܢܐ ܠܥܡܐ ܒܝܫܐ ܒܟܠ ܙܒܢ ܒܝܫܪܝܠ ܠܥܡ ܟܠ ܙܒܢ ܐܝܬ ܠܗ ܒܝܫ ܒܩܕܫ ܘܐܫܦܟ ܕܡ ܙܟܝ ܣܒܝܒ ܠܡܩܕܫ ܘܐܬܚܠܠ ܒܗ ܘܐܙܠ ܒܗ ܐܦ ܒܝܬ ܡܩܕܫ

Versio VULG. LAT.

60 Et apud quemcunque inveniebantur libri testamenti Domini, & quicunque observabat legem Domini,
61 secundùm edictum regis trucidabant eum. In virtute sua faciebant hæc populo Israel, qui inveniebatur
62 in omni mense & mense in civitatibus. Et quintâ & vigesimâ die mensis sacrificabant super aram, quæ
63 erat contra altare. Et mulieres, quæ circumcidebant filios suos, trucidabantur secundùm jussum re-
64 gis Antiochi, Et suspendebant pueros à cervicibus per universas domos eorum: & eos, qui circumcide-
65 rant illos, trucidabant. Et multi de populo Israel definierunt apud se, ut non manducarent immunda:
66 & elegerunt magìs mori, quàm cibis coinquinari immundis: Et noluerunt infringere legem Dei san-
67 ctam, & trucidati sunt: Et facta est ira magna super populum valdé.

CAP. II.

1 In diebus illlis surrexit Mathathias filius Joannis, filii Simeonis, sacerdos ex filiis Joarib ab Jerusalem, &
2 concedit in monte Modin: Et habebat filios quin-
3 que, Joannem qui cognominabatur Gaddis: Et Si-
4 monem, qui cognominabatur Thasi: Et Judam, qui
5 vocabatur Machabæus: Et Eleazarum, qui cogno-
6 minabatur Abaron: & Jonathan, qui cognomina-
7 batur Apphus. Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Juda, & in Jerusalem. Et dixit Mathathias; Væ mihi, ut quid natus sum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis sanctæ, & sedere illìc, cùm datur in manibus inimicorum? Sancta in manu
8 extraneorum facta sunt: templum ejus sicut homo
9 ignobilis. Vasa gloriæ ejus captiva abducta sunt: trucidati sunt senes ejus in plateis, & juvenes ejus cecide-
10 derunt in gladio inimicorum. Quæ gens non hæreditavit regnum jus, & non obtinuit spolia ejus? Omnis
11 compositio ejus ablata est. Quæ erat libera, facta est
12 ancilla. Et ecce sancta nostra, & pulchritudo nostra, & claritas nostra desolata est, & coinquinaverunt ea
13 Gentes. Quò ergò nobis adhuc vivere? Et scidit ve-
14 stimenta sua Mathathias, & filii ejus: & operuerunt se
15 ciliciis, & planxerunt valdé. Et venerunt illuc qui missi erant à rege Anciocho, ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & accendere thura, & à lege Dei discedere.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

60 Καὶ ὅπου εὑρίσκετο παρά τινι βιβλίον διαθήκης, καὶ εἴ τις ζωοδοκῇ τῷ νόμῳ, τὸ σύγκριμα τοῦ βασιλέως ἐθανάτου αὐτόν.
61 Ἐν ἰσχύϊ αὐτῶν ἐποίουν (ι) ὕπερ τοῦ Ἰσραὴλ τοῖς εὑρισκομένοις ἐν
62 παντὶ μηνὶ καὶ μηνὶ ἐν ταῖς πόλεσι. Καὶ (φ) τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι
63 τοῦ μηνὸς θυσίαζον ἐπὶ τὸ βωμὸν ὃς ἦν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Καὶ
τὰς γυναῖκας τὰς περιτετμηκυίας τὰ τέκνα αὐτῶν, ἐθανάτουν κατὰ
64 τὸ πρόσταγμα. Καὶ ἐκρέμων τὰ βρέφη ἐκ τῶν τραχήλων αὐτῶν, καὶ
τὰς (χ) οἴκους αὐτῶν διηρπάζοντο, καὶ τοὺς περιτετμηκότας αὐτοὺς
65 ἐθανάτουν. Καὶ πολλοὶ ἐν Ἰσραὴλ ὑπερεμάθησαν, καὶ ἐκραταιώθησαν
66 ἐν (ψ) ἑαυτοῖς τοῦ μὴ φαγεῖν κοινά. καὶ ἐπελέξαντο ἀποθανεῖν,
67 ἵνα μὴ μιανθῶσι τοῖς βρώμασι, Καὶ μὴ (*) βεβηλώσωσι διαθήκην
ἁγίαν· καὶ ἀπέθανον. Καὶ ἐγένετο ὀργὴ μεγάλη ἐπὶ Ἰσραὴλ σφόδρα.
MS.A. (ι) ὕπερ (φ) πέμπτῃ (χ) οἰκους αὐτῶν, καὶ τοὺς περιτετμηκότας αὐτούς. Καὶ πολλοὶ ἐν Ἰσραὴλ *ὑπερεμάθησαν, καὶ ἐκραταιώθησαν (ψ) αὐτοῖς

ΚΕΦ. Β'. (*) βεβηλώσωσιν

1 Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀνέστη Ματταθίας Ἰωάννου τοῦ Συμεών,
ἱερεὺς τῶν υἱῶν (α) Ἰωαρὶβ ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ, καὶ ἐκάθισεν ἐν (*) Μωδεΐν.
2 Καὶ αὐτῷ υἱοὶ πέντε, (β) Ἰωαννὴς ὁ ἐπικαλούμενος (γ) Καδδὶς,
3 Σίμων ὁ καλούμενος (δ) Θασεὶ, Ἰούδας ὁ (ε) ἐπικαλούμενος Μακκα-
4 βαῖος, Ἐλεάζαρ ὁ (ς) ἐπικαλούμενος Αὐαρὰν, (ζ) Ἰωνάθαν ὁ ἐπι-
5 καλούμενος Ἀπφοῦς. Καὶ εἶδε τὰς βλασφημίας τὰς γινομένας
6 ἐν Ἰούδᾳ καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ, Καὶ εἶπεν, (η) Οἴμοι, ἵνατί τοῦτο
(*) ἐγενήθην ἰδεῖν (θ) τὸ σύντριμμα τοῦ λαοῦ μου, καὶ τὸ σύντριμμα τῆς
7 πόλεως τῆς ἁγίας, καὶ καθῆσαι ἐκεῖ ἐν τῷ δοθῆναι αὐτὴν ἐν χειρὶ
8 ἐχθρῶν, (ι) Καὶ τὸ ἁγίασμα ἐν χειρὶ ἀλλογενῶν; ἐγένετο ὁ ναὸς
9 αὐτῆς ὡς ἀνὴρ (κ) ἄδοξος, Τὰ σκεύη τῆς δόξης (λ) αὐτῆς αἰχ-
μάλωτα ἀπήχθη, ἀπεκτάνθη τὰ νήπια αὐτῆς ἐν ταῖς πλατείαις (μ),
10 οἱ νεανίσκοι αὐτῆς ἐν ῥομφαίᾳ ἐχθρῶν. Τίνος ἔθνους οὐκ ἐκληρο-
νόμησε (ν) βασιλείαν αὐτῆς, καὶ οὐκ ἐκράτησε τῶν σκύλων αὐτῆς;
11 Πᾶς ὁ κόσμος αὐτῆς ἀφηρέθη, ἀντὶ ἐλευθερίας (ξ) ἐγένετο εἰς
12 δούλιον. Καὶ ἰδοὺ τὰ ἅγια ἡμῶν καὶ τὸ κάλλος ἡμῶν καὶ ἡ δόξα
13 ἡμῶν ἠρημώθη, καὶ ἐβεβήλωσαν αὐτὰ (ο) τὰ ἔθνη. Ἱνατί
14 ἡμῖν ἔτι ζῆν; Καὶ διέρρηξε Ματταθίας καὶ (*) οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰ ἱμάτια
15 αὐτῶν, καὶ ἐπεβάλοντο σάκκους, καὶ ἐπένθησαν σφόδρα. Καὶ
ἦλθον οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως οἱ καταναγκάζοντες τὴν ἀποστασίαν,
εἰς (π) Μωδεὶν τοῦ πόλιν, ἵνα θυσιάσωσι. MS.A. (α) Ἰωαρείμ,
(*) Μωδεΐν. (β) Ἰωάννης (γ) Γαδδὶς. (δ) Θασεὶς, (ε) κεκλημένος ὁ κεκλη-
μένῳ (ζ) Ἰωνάθας ὁ κεκλημένος Σαφφοῦς. (η) Οἴμοι, (*) ἐγενήθην
(θ) τὰ Συντρίμματα (ι) Τὸ ἁγίασμα (κ) ἔνδοξος, (λ) αἰχμάλωτα (μ) αὐτῆς, (ν) βασιλείαν, καὶ (ξ) ἐγενήθη (ο) ἔθνη. (*) οἱ υἱοὶ (π) Μωδεὶν

Interp. LAT.

Et apud quemcunque inveniebatur liber testa- 60
menti, & si quis consentiebat legi; edictum 61
regis (b) occidebat illum. In virtute sua fa-
ciebant sic Israeli, his, qui inveniebantur in
omni mense, & mense in civitatibus. Et 62
quintâ & vigesimâ mensis sacrificabant super
aram quæ erat (i) super altare. Et mulieres, 63
quæ circuncidebant filios suos, trucidabant
juxta edictum: Et suspendebant pueros à cer- 64
vicibus ipsorum, & domos eorum diripiebant;
& eos, qui circunciderant illos, trucidabant.
Et multi in Israel confirmârunt se, & munierunt 65
in scipsis, ut non manducarent communia. Et
elegerunt magìs mori, ut non coinquinarentur
cibis, Et non polluerent testamentum sanctum 66
Et mortui sunt: Et facta est ira magna super 67
Israel valdé.

CAP. II.

In diebus illis surrexit Mattathias, filius 1
Joannis, filii Symeonis, sacerdos ex filiis Joa-
rib ab Jerusalem: & consedit in Modin. Et 2
habebat filios quinque: Joannem, qui cogno-
minabatur Caddis; Simonem, qui vocabatur 3
Thassi; Judam, qui cognominabatur Macca- 4
bæus; Eleazarum, qui cognominabatur Au- 5
aran; Jonathan, qui cognominabatur Apphus.
Et vidit blasphemias, quæ fiebant in Juda, & 6
in Hierusalem, Et dixit; Væ mihi: ut quid 7
natus sum videre contritionem populi mei, &
contritionem civitatis sanctæ, & sedere illic,
cùm datur in manu inimicorum, Et Sanctuarium
in manu extraneorum? Factum est templum ejus,
sicut homo ignobilis: Vasa gloriæ ejus captiva,
abducta sunt: trucidati sunt infantes ejus in
plateis; juvenes ejus in gladio inimici. Quæ 10
gens non hæreditavit regnum ejus, & non obti-
nuit spolia ejus? Omnis compositio ejus ablata 11
est: quæ erat libera facta est ancilla. Et ecce sa- 12
cta nostra, & pulchritudo nostra, & claritas nostra
desolata est: & coinquinaverunt ea gentes.
Quò ergò nobis adhuc vivere? Et scidit 13
vestimenta sua Mattathias, & filii ejus: & 14
operuerunt se ciliis, & planxerunt valdè. Et 15
venerunt qui missi erant à rege, qui cogebant ad
apostasiam, in Modin civitatem; ut sacrificarent.

15 Et multi de populo Israel consen-
el eos: sed Mathathias, & filii ejus
ter eum. Et respondentes qui missi erat
nerunt Mathathiæ; Princeps & clar
es in hac civitate, & ornatus filiis &
accede prior, & fac jussum regis, sic
Gentes, & viri Juda, & qui manser
li eris tu & filii tui, inter amicos re
rum auro & argento, & muneribus m
das Mathathias, & dixit magnâ voce:
nus regi Antiocho obediunt, ut disce
ferunt legis patrum suorum, & co
go ejus: Ego & filii mei, & fratres me
ri patrum nostrorum. Propitius sit
ri ei nobis utile relinquere legem & ju
mulemus verba regis Antiochi, n
transgredientes legis nostræ mandat
ri vit. Et ut cessavit loqui verba hæc
Judæus in omnium oculis sacrificare
ri in civitate Modin, secundùm jussum
Mathathias, & doluit, & contremo
ri & accensus est furor ejus secundùm
ri ra iniquitatis trucidavit eum super ara
ri quem rex Antiochus miserat, qui co
ri cisit in ipso tempore. & aram de
ri us ejus legem, sicut fecit Phinees Za
ri ri & exclamavit Mathathias voce ma
ri ceris; Omnis, qui zelum habet leg
ri mentum, exeat post me. Et fugit
ri in montes, & reliquerunt quæcunq
ri ejus. Tunc descenderunt multi
ri ejus, & justitiam, in desertum:
ri ri ejus, & filii eorum, & mulieres eorum
ri rum: quoniam inundaverunt super
ri mnia: quoniam insanaverunt viris regis, & exerci
ri tionem est viris regis, & exerci
ri Jerusalem civitate David, quoniam
ri ri gnum, qui dissipaverunt mandatum
ri ri cessit in deserto, & abiissent p
ri ri & plurim perreverunt ad eos, & c
ri ri ris eos prælium in die sabbatorum
ri ri los; Resistitis & nunc adhuc? ex
ri ri mum verbum regis Antiochi, & v

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

60 ... * Et ubicunque inveniebatur liber legis *apud aliquem*, aut quisquis oblectabatur ipsâ lege; hæc erat sententia regis, ut moreretur. Atq; ita violenter cogebant Israelitas omnes qui extabant in urbibus, singulis mensibus. Vigesimâ quintâ ejusdem mensis, cùm sacrificarent super aram illâ quæ erat super altare, Venire jubebant mulieres illas quæ circumciderant filios suos, & occidebant eas secundùm edictum, Suspendentes filios earum de collis ipsarum; domos earum diripiebant; & eos qui circumciderant illos, trucidabant. Multi tamen ex Israelitis confortati & corroborati sunt, ne comederent quod erat immundum: Eligentes sibi mori potiùs, quàm polluere se cibis, & sanctum fœdus profanare; & mortui sunt. Ita fuit ira magna in Israele.

67 ...

CAP. II.

1 ... Is diebus surrexit Mathias, filius Johannis, filii Simeonis, sacerdos (de filiis Jonadab) ex Jerusalem, & habitavit in Moraim. Is habebat quinque filios, Johannem qui cognominabatur Gadi, Simeon qui cognominabatur Tharsi, Juda qui cognominabatur Macbi, Eliazar qui cognominabatur Horan, & Jonathan qui cognominabatur Haphus. Is videns blasphemias quæ committebantur in Juda, & in Jerusalem, Dixit, Heu mihi: quare natus sum ut viderem confractionem filiæ populi mei, & urbis sanctæ, ibique sedisse extraneos? quandoquidem tradita est in manum inimicorum, Et sanctuarium ejus in manum extraneorum. Fuit aliquando templum ejus ut vir gloriosus, Nunc autem vasa gloriæ ejus abierunt in captivitatem: infantes ejus interfecti sunt in plateis ejus, & juvenes lanceâ hostis. Quæ gens non obtinuit *aliquid* in regno ejus, & accepit de spoliis ejus? Omnis ornatus ejus ablatus est ab ea, & pro libertate ejus redacta est in servitutem: Et ecce sanctuarium nostrum, & ornatus, atque gloria nostra versa sunt in desolationem, & contaminaverunt ea gentes. Quid jam prodest nobis vivere? Et lacerantes Mathitha & filii ejus vestimenta sua, induerunt saccos, & luxerunt vehementer. Deinde venientibus ministris regis, qui cogebant ad apostasiam, in urbem Moraim, ut sacrificarent;

CAP. II.

Versio VULG. LAT.

15 Et multi de populo Israel consentientes acces-
serunt ad eos: sed Mathathias, & filii ejus constanter stete-
16 runt. Et respondentes qui missi erant ab Antiocho, di-
xerunt Mathathiæ; Princeps & clarissimus & magnus
17 es in hac civitate, & ornatus filiis & fratribus. Ergò
accede prior, & fac jussum regis, sicut fecerunt omnes
Gentes, & viri Juda, & qui manserunt in Jerusalem:
18 & eris tu & filii tui, inter amicos regis, & amplifica-
19 tus auro & argento, & muneribus multis. Et respon-
dit Mathathias, & dixit magnâ voce; Et si omnes Gen-
tes regi Antiocho obediunt, ut discedat unusquisque à
servitute legis patrum suorum, & consentiat mandatis
20 ejus: Ego & filii mei, & fratres mei, obediemus le-
21 gi patrum nostrorum. Propitius sit nobis Deus, non
est nobis utile relinquere legem & justitias Dei: Non
22 audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus
transgredientes legis nostræ mandata, ut eamus alterâ
23 viâ. Et ut cessavit loqui verba hæc, accessit quidam
Judæus in omnium oculis sacrificare idolis super aram
24 in civitate Modin. secundùm jussum regis: Et vidit
Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus,
& accensus est furor ejus secundùm judicium legis,
25 & insiliens trucidavit eum super aram: Sed & virum
quem rex Antiochus miserat, qui cogebat immolare,
26 occidit in ipso tempore. & aram destruxit. Et zela-
tus est legem, sicut fecit Phinees Zamri filio Salomi.
27 Et exclamavit Mathathias voce magnâ in civitate,
dicens; Omnis, qui zelum habet legis statuens testa-
28 mentum, exeat post me. Et fugit ipse, & filii ejus
in montes, & reliquerunt quæcunque habebant in
29 civitate. Tunc descenderunt multi quærentes judi-
30 cium, & justitiam, in desertum: Et sederunt ibi
ipsi, & filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eo-
31 rum: quoniam inundaverunt super eos mala. Et
renuntiatum est viris regis, & exercitui, qui erat in
Jerusalem civitate David, quoniam discessissent viri
quidam, qui dissipaverunt mandatum regis, in loca
occulta in deserto, & abiissent post illos multi.
32 Et statim perrexerunt ad eos, & constituerunt ad-
33 versùs eos prælium in die sabbatorum, Et dixerunt
ad eos; Resistitis & nunc adhuc? exite, & facite se-
cundùm verbum regis Antiochi, & vivetis.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

16 Καὶ πολλοὶ ἀπὸ Ἰσραὴλ πρὸς αὐτὸς (ρ) προσῆλθον· καὶ Ματτα-
17 θίας καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ σωήχθησαν. Καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ παρὰ τοῦ
βασιλέως, καὶ (σ) εἶπον τῷ Ματταθίᾳ, λέγοντες, Ἄρχων καὶ
ἔνδοξος καὶ μέγας εἶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ ἐστηριγμένος ἐν υἱοῖς
18 καὶ ἀδελφοῖς. Νῦν (τ) ἓν πρόσελθε πρῶτος, καὶ ποίησον τὸ
πρόσταγμα τοῦ βασιλέως, ὡς ἐποίησε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ (υ) ἄν-
δρες Ἰούδα, καὶ οἱ καταλειφθέντες ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ ἔσῃ σὺ καὶ ὁ
οἶκός σου ἐν φίλοις τοῦ βασιλέως, καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοί σου δοξασθήσεσθε
19 ἀργυρίῳ, καὶ χρυσίῳ, καὶ ἀποστολαῖς πολλαῖς. Καὶ ἀπεκρίθη Ματτα-
θίας, καὶ εἶπε φωνῇ μεγάλῃ, Εἰ πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐν οἴκῳ
τῆς βασιλείας ὑπήκουσαν τῷ βασιλεῖ, ἀποστῆναι ἕκας ἀπὸ
λατρείας πατέρων αὐτῶν, καὶ ὑπρετίσαι ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτῶν,
20 (φ) Ἀλλ' ἐγὼ καὶ οἱ υἱοί μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου πορευσόμεθα ἐν
21 διαθήκῃ πατέρων ἡμῶν. Ἵλεως ἡμῖν καταλιπεῖν νόμον καὶ δι-
22 καιώματα. (χ) Τῶν λόγων τοῦ βασιλέως οὐκ ἀκουσόμεθα, (ψ) τοῦ
23 παρελθεῖν τὴν λατρείαν ἡμῶν, δεξιὰν ἢ ἀριστερόν. Καὶ ὡς ἐπαύ-
σατο λαλῶν τοὺς λόγους τούτους, προσῆλθεν ἀνὴρ Ἰουδαῖος ἐν ὀφθαλ-
μοῖς πάντων, (†) θυσιάσαι ἐπὶ τοῦ βωμοῦ (↓) τοῦ ἐν Μωδεὶν κατὰ
24 τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως. Καὶ ἴδε Ματταθίας καὶ ἐζήλωσε,
καὶ ἐτρέμησαν οἱ νεφροὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνήνεγκε θυμὸν κατὰ τὸ κρίμα,
25 καὶ δραμὼν ἔσφαξεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν βωμόν. Καὶ τὸν ἄνδρα τοῦ
βασιλέως τὸν ἀναγκάζοντα θύειν, ἀπέκτεινεν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ,
26 καὶ τὸν βωμὸν κατεῖλε. Καὶ ἐζήλωσε τῷ νόμῳ καθὼς ἐποίησε
27 (ω) Φινεὲς τῷ Ζαμβεὶ υἱῷ Σαλώμ. Καὶ ἀνέκραξε Ματταθίας
ἐν τῇ πόλει φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Πᾶς ὁ ζηλῶν τῷ νόμῳ (α) καὶ
28 ἱστῶν διαθήκην, ἐξελθέτω ὀπίσω μου. Καὶ ἔφυγον αὐτὸς καὶ οἱ
29 υἱοὶ αὐτοῦ εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἐγκατέλιπον ὅσα εἶχον ἐν τῇ πόλει. Τότε
κατέβησαν πολλοὶ ζητοῦντες δικαιοσύνην καὶ κρίμα, εἰς τὸν ἔρη-
30 μον, Καθίσαι ἐκεῖ, αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ γυναῖκες
αὐτῶν καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν, ὅτι (β) ἐπληθύνθη ἐπ' αὐτὸς τὰ
31 κακά. Καὶ ἀνηγγέλη τοῖς ἀνδράσι τοῦ βασιλέως καὶ ταῖς δυνά-
μεσιν αἱ ἦσαν ἐν Ἱερουσαλὴμ πόλει Δαυὶδ, ὅτι κατέβησαν ἄνδρες,
οἵτινες διεσκέδασαν τὸν ἐντολὼ τοῦ βασιλέως, εἰς τὰς κρύφας ἐν
32 τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἔδραμον ὀπίσω αὐτῶν πολλοί. Καὶ καταλαβόν-
τες αὐτὰς παρενέβαλον ἐπ' αὐτὰς, καὶ (γ) συνεστήσαντο πρὸς αὐτὰς
33 πόλεμον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων, Καὶ (*) εἶπον πρὸς αὐτὰς, Ἕως
τοῦ νῦν (δ) ἱκανόν· ἐξέλθατε καὶ ποιήσατε κατὰ τὸν λόγον τοῦ
βασιλέως, καὶ ζήσεσθε.

MS.A. (ρ) προσῆλθαν· (σ) εἶπαν (τ) πρόσελθε (υ) ἄρχοντες (φ) Κἀγὼ (χ) τὸν μονὸν (ψ) παρελθεῖν (†) θυμιᾶσαι (↓) ἐν Μωδεείμ (ω) Φινεὲς (α) εἰςῶν (β) ἐσκληρύνθη (γ) σωτεσείλαντο (*) ἦσαν (δ) ἐξελθόντες ποιήσατε

Interp. LAT.

Et multi de Israel accesserunt ad eos. Et Mat- 16
tathias, & filii ejus congregati sunt. Et 17
responderunt, qui missi erant à rege, & dixe-
runt Mattathiæ, dicentes; Princeps, &
clarissimus, & magnus es in civitate hac, &
confirmatus in filiis, & fratribus: Nunc 18
ergo accede primus, & fac jussum regis, sicut
fecerunt omnes gentes, & viri Juda, & qui
remanserunt in Hierusalem. Et eris tu, &
domus tua, inter amicos regis: & tu, & filii
tui glorificabimini argento, & auro, & mu-
neribus multis. Et respondit Mattathias, & 19
dixit magnâ voce; Etsi omnes gentes, quæ
sunt in domo regni regis, obediunt ei, ut
discedat unusquisque à servitute legis patrum
suorum, & consenserunt mandatis ejus; At- 20
tamen ego, & filii mei, & fratres mei am-
bulabimus in testamento patrum nostrorum.
(a) Propitius sit nobis, relinquere legem, & 21
justificationes. Non audiemus verba regis, 22
transgredientes religionem nostram, in dexte-
ram vel in sinistram. Et, ut cessavit loqui 23
verba hæc; accessit vir Judæus in oculis
omnium sacrificare super aram, quæ in Mo-
din; secundùm jussum regis. Et vidit Mat- 24
tathias, & zelavit: & contremuerunt re-
nes ejus, & affectus est furore secundùm
judicium: & currens jugulavit eum super
aram. Et virum regis, qui cogebat immolare, 25
occidit in tempore illo, & aram destruxit: Et 26
zelatus est legem, sicut fecit Phinees Zambri
filio Salom. Et exclamavit Mattathias in 27
civitate voce magnâ, dicens; Omnis qui zelum
habet legis, & statuit testamentum; exeat post
me. Et fugerunt ipse & filii ejus, in montes: 28
& reliquerunt quæcunque habebant in civita-
te. Tunc descenderunt multi quærentes justiti- 29
am, & judicium, in desertum, Sedentes ibi, ipsi, 30
& filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eo-
rum: quoniam inundaverunt super eos mala.
Et renuntiatum est viris regis, & exercitibus, 31
qui erant in Hierusalem civitate David, quo-
niam descenderunt viri quidam, qui dissipaverant
mandatum regis, in loca occulta in deserto: &
cucurrerunt post eos multi: Et assecuti eos 32
castrametati sunt super eos, & constituerunt ad-
versùs eos prælium in die sabbatorum: Et 33
dixerunt ad eos; usque nunc sufficiat. Exite, &
facite secundùm verbum regis, et vivetis.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 * ... Multi ex Israele venerunt ad eos: etiam
Mathitha, & ii qui erant cum ipso, con-
17 * ... gregati sunt. Et respondentes ministri regis,
gis, dixerunt Mathithæ; Tu es caput, prin-
ceps, & gloriosus in hac urbe, qui confor-
18 tas & confirmas filios ac fratres. Nunc ita-
que accede tu prior, & fac mandatum regis,
quemadmodum fecerunt omnes populi & vi-
ri Judæ, qui superstites manserunt in Jerusa-
lem: erisque tu, ac filii tui inter amicos re-
gis, & tu, ac filii tui honorabimini auro &
19 argento, & reliquis aliis muneribus. Re-
spondens Mathitha elatâ voce ait, Tametsi
omnes populi subditi dominio regis obtem-
perant ei, recedendo à cultu majorum suo-
rum, & consentiendo mandatis ejus; Ego
20 verò & filii fratresque mei ambulabimus in
fœdere majorum nostrorum. Absit ut relin-
21 quamus legem Domini & mandata ejus.
Non obtemperabimus verbo regis, ut trans-
22 * ... grediamur fœdus & cultum nostrum, aut ab
iis declinemus dextrorsum, aut sinistrorsum.
23 Cúmque cessâsset Mathitha proloqui sermo-
nes istos, accessit vir quidam Judæus, præsen-
te universo populo, ad sacrificandum super
aram, quæ erat in Moraim, secundùm præce-
24 ptum regis. Quod videns Mathitha, zelo
commotus est, & contremiscentibus renibus
ejus effervbuit indignatione tanquam judex, &
25 accurrens interfecit illum super aram. Quin
etiam principem illum regium qui cogebat
ad sacrificandum, occîdit eodem momento,
26 & aram destruxit. Et zelo affectus est Ma-
thitha pro lege, quemadmodũ fecerat Phine-
27 hes Zamri filio Sallu. Deinde exclamavit Ma-
thitha in urbe altâ voce, et dixit; Quicunq; ze-
lotypus est legis, tenetq; fœdus, sequatur me.
28 Et fugerunt ipse, & filii ejus ad montem, dese-
29 rentes quicquid possidebant in urbe. Tunc
descenderunt multi qui quærebant justitiam
30 & judicium, ad terram deserti, Ut illic ha-
bitarent cum uxoribus, liberis, ac jumentis
suis, eò quòd multiplicata fuissent super eos
31 mala. Cùm autem dictum fuisset ministris
regis, & copiis quæ erant Jerosolymis in urbe
Davidis, descendisse homines illos qui man-
datum regis infregerant, & versari in late-
bris deserti; Cucurrerunt super eos multi,
32 & assecuti sunt eos, & prælium inierunt ad-
versùs eos in die sabbathi: & dixerunt eis;
Sat est vobis hucusque *processisse*; egredi-
33 mini & facite secundùm præceptum regis,
& vivite.

Versio VULG. LAT.

34 Et dixerunt; Non exibimus, neque faciemus verbum
35 regis, ut polluamus diem sabbatorum. Et conci-
36 taverunt adversùs eos prælium. Et non respondé-
runt eis, nec lapidem miserunt in eos, nec oppilave-
37 runt loca occulta, Dicentes; Moriamur omnes in
simplicitate nostra: & testes erunt super nos cœ-
38 lum, & terra, quòd injustè perditis nos. Et intule-
runt illis bellum sabbatis: & mortui sunt ipsi, &
uxores eorum, & filii eorum, & pecora eorum, usque
39 ad mille animas hominum. Et cognovit Mathathias, & amici ejus, & luctum habuerunt super eos
40 valdé. Et dixit vir proximo suo; Si omnes fecerimus sicut fratres nostri fecerunt, & non pugnaverimus adversùs gentes pro animabus nostris, & justificationibus nostris: nunc citiùs disperdent nos à terra. Et cogitaverunt in die illa, dicentes; Omnis homo quicunque venerit ad nos in bello die sabbatorum, pugnemus adversùs eum: & non moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres nostri in occultis.
42 Tunc congregata est ad eos synagoga Assidæorum
fortis viribus ex Israel omnis voluntarius in lege:
43 Et omnes, qui fugiebant à malis, additi sunt ad eos,
44 & facti sunt illis ad firmamentum. Et collegerunt exercitum, & percusserunt peccatores in ira sua, & viros iniquos in indignatione sua: & cæteri fugerunt
45 ad nationes, ut evaderent. Et circuivit Mathathias,
46 & amici ejus, & destruxerunt aras: Et circumdederunt pueros incircumcisos quotquot invenerunt in
47 finibus Israel: & in fortitudine. Et persecuti sunt filios superbiæ, & prosperatum est opus in manibus
48 eorum: Et obtinuerunt legem de manibus gentium, & de manibus regum: & non dederunt cornu peccatori. Et appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, & dixit filiis suis; Nunc confortata est superbia, & castigatio, & tempus eversionis, & ira indi-
50 gnationis. Nunc ergò, ô filli, æmulatores estote legis, & date animas vestras pro testamento patrum ve-
51 strorum, Et mementote operum patrum, quæ fecerunt in generationibus suis: & accipietis gloriam
52 magnam, & nomen æternum. Abraham nónne in tentatione inventus est fidelis, & reputatum est ei ad
53 justitiam? Joseph in tempore angustiæ suæ custodivit mandatum & factus est Dominus Ægypti.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

34 Καὶ (γ) εἶπον, Οὐκ ἐξελευσόμεθα, μὴ (ᵃ) ποιήσωμεν τὸν λόγον τοῦ
35 βασιλέως, (δ) τοῦ βεβηλῶσαι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων. Καὶ ἐτά-
36 χυναν ἐπ' αὐτοὺς πόλεμον. Καὶ οὐκ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς, οὐδὲ λίθον
37 ἐνέβαλαν αὐτοῖς, οὐδὲ ἐνέφραξαν τοὺς κρύφους, Λέγοντες, Ἀπο-
θάνωμεν (ε) πάντες ἐν τῇ ἁπλότητι ἡμῶν· μαρτυρεῖ ἐφ' ἡμᾶς ὁ
38 οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ὅτι ἀκρίτως ἀπόλλυτε ἡμᾶς. Καὶ ἀνέστησαν
ἐπ' αὐτοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς σάββασι, καὶ ἀπέθανον αὐτοὶ καὶ αἱ
γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν, ἕως χιλί-
39 ων ψυχῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἔγνω Ματταθίας καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ,
40 καὶ ἐπένθησαν ἐπ' αὐτοὺς ἕως σφόδρα. Καὶ εἶπεν ἀνὴρ (ζ) τῷ
πλησίον αὐτοῦ, Ἐὰν πάντες ποιήσωμεν ὡς οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν
ἐποίησαν, καὶ μὴ πολεμήσωμεν (η) πρὸς τὰ ἔθνη ὑπὲρ (θ) τῶν ψυ-
χῶν ἡμῶν καὶ τῶν δικαιωμάτων ἡμῶν, νῦν τάχιον ἡμᾶς (ι) ἐξολο-
41 θρεύσουσιν ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ ἐβουλεύσαντο τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ,
λέγοντες, Πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς εἰς πόλεμον
τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, πολεμήσωμεν κατέναντι αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ
ἀποθάνωμεν πάντες καθὼς ἀπέθανον οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐν τοῖς
42 κρύφοις. Τότε συνήχθησαν πρὸς αὐτοὺς συναγωγὴ (κ) Ἰουδαί-
ων, ἰσχυροὶ δυνάμει ἀπὸ Ἰσραὴλ, πᾶς ὁ ἑκουσιαζόμενος τῷ
43 νόμῳ. Καὶ πάντες οἱ φυγαδεύοντες ἀπὸ τῶν κακῶν προσετέθησαν
44 αὐτοῖς, καὶ ἐγένοντο αὐτοῖς εἰς στήριγμα. Καὶ συνεστήσαντο
δυνάμιν, καὶ ἐπάταξαν ἁμαρτωλοὺς ἐν ὀργῇ (λ) αὐτῶν, καὶ ἀνδρας ἀνό-
μους ἐν θυμῷ αὐτῶν· καὶ οἱ λοιποὶ ἔφυγον εἰς τὰ ἔθνη σωθῆναι.
45 Καὶ ἐκύκλωσε Ματταθίας καὶ οἱ (ᵐ) φίλοι αὐτοῦ, καὶ καθεῖλον τοὺς
46 βωμούς. Καὶ περιέτεμον τὰ παιδάρια τὰ ἀπέριτμητα ὅσα
47 (μ) ἦσαν ἐν ὁρίοις Ἰσραὴλ ἐν ἰσχύϊ. Καὶ ἐδίωξαν τοὺς υἱοὺς τῆς
48 ὑπερηφανίας, καὶ (ν) κατευοδώθη τὸ ἔργον ἐν χερσὶ αὐτῶν. Καὶ
ἀντελάβοντο τοῦ νόμου ἐκ χειρὸς τῶν ἐθνῶν καὶ ἐκ χειρὸς τῶν βα-
49 σιλέων· καὶ οὐκ ἔδωκαν κέρας τῷ ἁμαρτωλῷ. Καὶ ἤγγισαν αἱ
ἡμέραι τοῦ Ματταθίου ἀποθανεῖν, καὶ εἶπε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, Νῦν
ἐσηρίχθη ὑπερηφανία καὶ ἔλεγμὸς καὶ καιρὸς καταστροφῆς καὶ ὀργὴ θυ-
50 μοῦ. Καὶ νῦν τέκνα ζηλώσατε τῷ νόμῳ, καὶ δότε τὰς ψυχὰς ὑμῶν
51 ὑπὲρ διαθήκης πατέρων ὑμῶν. Μνήσθητε τῶν πατέρων ὑμῶν τὰ ἔρ-
γα ἃ ἐποίησαν (ν) ἐν ταῖς γενεαῖς αὐτῶν, καὶ δόξαν δόξαν μεγάλην
52 καὶ (ξ) ὄνομα αἰώνιον. Ἀβραὰμ (ο) οὐχὶ ἐν πειρασμῷ εὑρέθη πιστὸς,
53 καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ (π) εἰς δικαιοσύνην; Ἰωσὴφ ἐν καιρῷ στενοχω-
ρίας αὐτοῦ ἐφύλαξεν ἐντολὴν, καὶ ἐγένετο κύριος Αἰγύπτου.

MS.A. (γ) εἶπαν, (ᵈ) ποιήσωμεν (δ) βεβηλῶσαι (ε) οἱ πάντες (ζ) πρὸς
τὸν πλησίον (η) εἰς (θ) τῆς ψυχῆς (ι) ὀλεθρεύσουσιν (κ) Ἀσιδαίων,
ἰσχυροὶ (λ) αὐτῶν, ἄνδρας (ᵐ) ὁροὶ (μ) εὗρεν (ν) κατευοδώθη (ξ) τῆς
γενεᾶς (ο) * δόξαν (π) δικαιοσύνη;

Interp. LAT.

Et dixerunt; Non exibimus, neque faciemus 34
verbum regis, ut polluamus diem sabbatorum.
Et concitaverunt adversùs eos prælium. Et 35
non responderunt eis, nec lapidem miserunt in 36
eos, nec oppilaverunt loca occulta: Dicentes; 37
Moriamur omnes in simplicitate nostra. Testis
est super nos cœlum, & terra, quòd injustè per-
ditis nos. Et intulerunt illis bellum sabbatis; 38
& mortui sunt ipsi, & uxores eorum, & filii
eorum, & pecora eorum, usque ad mille animas
hominum. Et cognovit Mattathias, & amici 39
ejus: & luctum habuerunt super eos usque val-
dé. Et dixit vir proximo suo; Si omnes fece- 40
rimus, sicut fratres nostri fecerunt, & non pu-
gnaverimus adversùs gentes pro animabus no-
stris, & justificationibus nostris; nunc citiùs
disperdent nos à terra. Et cogitaverunt in die 41
illa, dicentes; Omnis homo, quicunque vene-
rit ad nos in bello, die sabbatorum; pugnemus
adversùs eum: & non moriamur omnes, sicut
mortui sunt fratres nostri in occultis. Tunc 42
congregata est ad eos synagoga (b) Judæorum,
fortes viribus ex Israel, omnis voluntarius in
lege. Et omnes qui fugiebant à malis, additi 43
sunt ad eos: & facti sunt illis ad firmamen-
tum. Et collegerunt exercitum, & percusse- 44
runt peccatores in ira sua; & viros iniques
in indignatione sua. Et cæteri fugerunt ad na-
tiones, ut evaderent. Et circuivit Mattathias, 45
& amici ejus, & destruxerunt aras. Et cir- 46
cunciderunt pueros incircumcisos, quotquot inve-
nerunt in finibus Israel, in fortitudine. Et 47
persecuti sunt filios superbiæ; & prosperatum
est opus in manibus eorum. Et obtinuerunt le- 48
gem de manu gentium, & de manu regum: &
non dederunt cornu peccatori. Et appropinqua- 49
verunt dies Mattathiæ moriendi: & dixit
filiis suis; Nunc confortata est superbia, & 50
castigatio, & tempus eversionis, & ira indi-
gnationis. Nunc ergò, filii, æmulatores estote legis:
& date animas vestras pro testamento patrum
nostrorum. Mementote operum patrum nostro 51
rum, quæ fecerunt in generationibus suis: & ac-
cipite gloriam magnam, & nomen æternum. Ab- 52
braam nónne in tentatione inventus est fidelis, et
reputatum est ei ad justiti m? Joseph in tem- 53
pore angustiæ suæ custodivit mandatum: &
factus est dominus Ægypti.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

34 * ܘܐܡܪܘ ܠܐ ܢܦܩܝܢ ܘܠܐ ܢܥܒܕ ܦܬܓܡܐ ܕܡܠܟܐ ܘܢܫܪܝ ܝܘܡ ܫܒܬܐ ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ
35 ܩܪܒܐ. * ܘܠܐ ܐܬܝܒ ܠܗܘܢ ܦܬܓܡܐ ܘܠܐ ܪܡܘ ܩܠܐ ܘܠܐ ܚܪܘ ܡܥܪܬܐ.
36 ܘܐܡܪܘ ܠܐ ܢܡܘܬ ܟܠܗܘܢ ܒܦܫܝܛܘܬܢ ܣܗܕ ܥܠܝܢ ܫܡܝܐ ܘܐܪܥܐ ܕܒܥܠ ܕܝܢ ܐܒܕܬܢ ܠܢ.
37 * ܘܐܬܪܓܫܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. ܘܠܐ ܐܬܝܒ ܗܘ ܕܝܢ ܕܐܬܐ ܩܕܡ ܦܬܓܡܐ ܕܡܠܟܐ
38 ܘܩܛܠ ܒܗܘܢ ܘܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ ܘܒܥܝܪܗܘܢ ܘܒܟܠ ܒܥܝܪ ܕܒܝܬܗܘܢ. * ܘܐܬܩܛܠ ܒܗܘܢ ܒܬܪ
ܗܠܝܢ ܐܠܦ ܢܦܫ ܐܢܫ ܟܐ ܒܚܕ ܒܫܠܡܘܬܗ. ܘܐܬܝܒ ܗܘ ܕܝܢ ܕܐܬܐ ܩܕܡ ܦܬܓܡܐ ܕܡܠܟܐ
39 ܘܩܛܠ ܒܗܘܢ ܘܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ ܘܒܥܝܪܗܘܢ ܘܒܟܠ ܒܥܝܪ ܕܒܝܬܗܘܢ. * ܘܐܬܩܛܠ ܒܗܘܢ ܒܬܪ
ܗܠܝܢ ܐܠܦ ܢܦܫ ܐܢܫ ܟܐ ܒܚܕ ܒܫܠܡܘܬܗ. ܘܐܬܝܒ ܗܘ ܕܝܢ ܕܐܬܐ ܩܕܡ ܦܬܓܡܐ ܕܡܠܟܐ
40 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
41 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
42 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
43 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
44 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
45 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
46 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
47 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
48 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
49 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
50 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
51 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
52 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.
53 ܘܐܬܪܗܛܘ ܥܠܝܗܘܢ ܒܩܪܒܐ. * ܘܐܡܪ ܐܢܫ ܠܚܒܪܗ ܐܢ ܢܥܒܕ ܟܠ ܗܢܝ ܕܥܒܕܘ ܐܚܗܝ ܕܝܠܢ
ܘܠܐ ܢܩܛܠ ܥܡ ܥܡܡܐ ܠܡܛܪ ܢܦܫܬܢ ܘܠܡܛܪ ܢܡܘܣܬܢ ܘܠܡܛܪ ܒܢܝܗܘܢ ܘܒܢܬܗܘܢ.

Qui dixerunt, Non egrediemur, neque fa- 34
ciemus verbum regis, solvendo & irritum
faciendo diem sabbathi. Itaque accelera- 35
verunt in eos prælium. Sed nullum red- 36
diderunt eis responsum, neque lapidem je-
cerunt in eos, neque clauserunt ante fa-
ciem eorum latebras: sed dixerunt, Mori- 37
emur omnes in simplicitate nostrâ: & ecce
attestantur pro nobis cœlum ac terra, quòd
fine jure perditis nos. Ita insurgentes in 38
eos die sabbathi, peremerunt eos, & uxo-
res, liberos, ac jumenta eorum, animas hu-
manas circiter mille. Quod audientes Ma- 39
thitha & amici ejus, luxerunt eos luctu
magno. Et dixerunt alter alteri, Si fecerimus 40
omnes quemadmodum fecerunt fratres no-
stri, & non dimicaverimus contra gentes
pro vita & lege nostrâ; brevi perdent, au-
ferentque nos de terra. Et inito eâ die 41
consilio, dixerunt; Quisquis venerit con-
tra nos in prælium die sabbathi, pugnabi-
mus adversùs eum, ne moriamur omnes;
quemadmodum mortui sunt omnes fratres
nostri in latebris. Tunc congregati sunt 43
ad hos Mathithæos congregatio Israëlita-
rum ex Israële, valentes robore, quicunque
adhærebant legi: Et adjunxerunt se eis 43
omnes illi qui fugiebant mala, fueruntque
eis confirmationi. Et compositio exer- 44
citu, peremerunt iniquos in ira suâ, &
transgressores legis in æstu suo: reliqui
autem fugerunt inter gentes, ut servaren-
tur. Et obeuntes Mathitha & amici ejus 45
destruxerunt aras, Et circunciderunt infan- 46
tes qui nondum circuncisi fuerant, quos in-
venerunt in terminis Israëlis, fortiter ac ge-
nerosè: Et persecuti sunt superbos: & 47
prosperè succesit negotium in manibus eo-
rum. Ita asseruerunt legem de manu gen- 48
tium, & de manu regum earum; & non per-
miserunt ut attolleretur cornu improbi.
Verùm appropinquantibus diebus Mathi- 49
thæ ut moreretur, dixit filiis suis; Nunc
confirmata est superbia & castigatio, &
tempus destructionis, & æstuans ira. Nunc 50
filii mei, zelotypi estote legis, & exponi-
te animam vestram pro fœdere majorum
nostrorum, Quod exercentes in ævis suis, 51
comparaverunt sibi gloriam magnam &
nomen æternum. Abraham nonne in ten- 52
tatione inventus est fidelis, & ascriptum est
ei ad justitiam? Joseph tempore calami- 53
tatis suæ servavit præceptum, & factus est
dominus Ægypti.

Versio VULG. LAT.

54 Phinees pater noster, zelando zelum Dei, accepit te-
55 stamentum sacerdotii æterni. Jesus dum implevit
56 verbum, factus est dux in Israel. Caleb, dum te-
57 stificatur in ecclesia, accepit hæreditatem. David in
58 sua misericordia consecutus est sedem regni in secu-
59 la. Elias dum zelat zelum legis, receptus est in
60 cœlum. Ananias & Azarias & Misael credentes,
61 liberati sunt de flamma. Daniel in sua simplicita-
62 te liberatus est de ore leonum. Et ita cogitate per
generationem & generationem: quia omnes qui
63 sperant in eum, non infirmantur. Et à verbis viri
peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus, stercus
64 & vermis est: Hodiè extollitur, & cras non in-
venietur: quia conversus est in terram suam, &
65 cogitatio ejus periit. Vos ergò, filii, confortamini,
& viriliter agite in lege: quia in ipsa glorioſi eri-
66 tis. Et ecce Simon frater vester, scio quòd vir
consilii est: ipsum audite semper, & ipse erit vo-
67 bis pater. Et Judas Machabæus fortis viribus à ju-
ventute sua, sit vobis princeps militiæ, & ipse a-
68 get bellum populi. Et adducetis ad vos omnes
factores legis: & vindicate vindictam populi ve-
69 stri. Retribuite retributionem Gentibus, & inten-
70 dite in præceptum legis. Et benedixit eos, &
appositus est ad patres suos. Et defunctus est an-
no centesimo & quadragesimo sexto: & sepultus
est à filiis suis in sepulchris patrum suorum in
Modin, & planxerunt eum omnis Israel planctu
magno.

CAP. III.

1 Et surrexit Judas, qui vocabatur Machabæus,
2 filius ejus pro eo: Et adjuvabant eum omnes
fratres ejus, & universi qui se conjunxerant pa-
3 tri ejus, & præliabantur prælium Israel cum lætiti-
a. Et dilatavit gloriam populo suo, & induit
se loricam sicut gigas, & succinxit se arma bellica
4 sua in præliis, & protegebat castra gladio suo.
Similis factus est leoni in operibus suis, & sicut
catulus leonis rugiens in venatione.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'.

54 Φινεὲς ὁ πατὴρ ἡμῶν ἐν τῷ ζηλῶσαι ζῆλον, ἔλαβε διαθήκην ἱερω-
55 σύνης (ρ) αἰωνίας. Ἰησοῦς ἐν τῷ πληρῶσαι λόγον, ἐγένετο κριτὴς
56 ἐν Ἰσραήλ. Χαλὲβ ἐν τῷ ἐξομαρτύρεσθαι (σ) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ,
57 ἔλαβε γῆς κληρονομίαν. Δαυὶδ ἐν τῷ (τ) ἐλέῳ αὐτοῦ, ἐκληρο-
58 νόμησε θρόνον βασιλείας (υ) εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ἠλίας ἐν τῷ
59 ζηλῶσαι ζῆλον νόμου, ἀνελήφθη (ᾰ) εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀνανίας,
60 Ἀζαρίας, Μισαὴλ, πιστεύσαντες ἐσώθησαν ἐκ φλογός. Δανιὴλ ἐν
61 τῇ ἁπλότητι αὐτοῦ (φ) ἐρρύσθη ἐκ στόματος λεόντων. Καὶ ἴδετε
ἐννοήθητε κατ' (χ) γενεὰν καὶ γενεάν, ὅτι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ'
62 αὐτὸν οὐκ ἀσθενήσουσι. Καὶ ἀπὸ λόγων ἀνδρὸς ἁμαρτωλοῦ μὴ
63 φοβηθῆτε, ὅτι ἡ δόξα αὐτοῦ εἰς κοπρίαν καὶ εἰς σκώληκας. Σήμερον
ὑπεραρθήσεται, (ψ) καὶ αὔριον οὐ μὴ εὑρεθῇ, ὅτι (ω) ἐπέστρεψεν εἰς τὸν χοῦν
64 αὐτοῦ, καὶ ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ ἀπώλετο. Καὶ ὑμεῖς τέκνα (α) ἰσχύσα-
65 τε καὶ ἀνδρίζεσθε ἐν τῷ (ˇ) νόμῳ, ὅτι ἐν αὐτῷ δοξασθήσεσθε. Καὶ
ἰδοὺ Συμεὼν ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, οἶδα ὅτι ἀνὴρ βουλῆς ἐστιν, αὐτοῦ ἀκού-
66 σετε πάσας τὰς ἡμέρας, αὐτὸς ὑμῖν ἔσται εἰς πατέρα. Καὶ Ἰούδας
(β) Μακκαβαῖος ἰσχυρὸς δυνάμει ἐκ νεότητος αὐτοῦ, οὗτος ὑμῖν ἔσται
67 (γ) ἄρχων στρατιᾶς, καὶ πολεμήσει πόλεμον λαῶν. Καὶ ὑμεῖς
(ι) προσάξασθε πρὸς ὑμᾶς πάντας τοὺς ποιητὰς τοῦ νόμου, καὶ ἐκδικήσα-
68 τε ἐκδίκησιν τοῦ λαοῦ ὑμῶν. (δ) Ἀνταποδῶτε ἀνταπόδομα τοῖς
69 ἔθνεσι, καὶ προσέχετε εἰς (ε) τὰ προστάγματα τοῦ νόμου. Καὶ (ζ)
70 εὐλόγησεν αὐτούς· καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ. Καὶ
ἀπέθανεν ἐν τῷ ἔτει (η) τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. καὶ
ἔθαψαν αὐτὸν εἰ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τάφοις πατέρων (θ) αὐτῶν ἐν Μωδεΐν,
καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς Ἰσραὴλ κοπετὸν μέγαν.

MS.A. (ρ) ἁγίας. (σ) τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔλαβεν γῆν κληρονομίαν. (τ) ἐλέει (υ) αἰωνίας. (ᾰ) ὡς (φ) ἐρύσθη (χ) γενεὰν, ὅτι πάντες (ψ) καὶ ὃ μὴ (ω) ἐπέστρεψεν (α) ἰσχύσατε (ˇ) νόμῳ ὑμῶν, ὅτι (β) ὁ Μακκαβαῖος αὐτὸς ἰσχυρὸς ἐν δυνάμει· αὐτὸς ἐκ (γ) εἰς ἄρχοντα στρατιᾶς, καὶ πολεμήσετε (ι) προσάξεται (δ) Ἀνταποδίδοτε (ε) προστάγματα (ζ) ηὐλόγησεν (η) τεσσαρακοστῷ (θ) αὐτῶν ἐν Μωδεΐν,

ΛΕΦ. γ'.

1 Καὶ ἀνέστη Ἰούδας ὁ καλούμενος Μακκαβαῖος, υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐ-
2 τοῦ. Καὶ ἐβοήθουν αὐτῷ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πάντες ὅσοι
ἐκολλήθησαν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμουν τὸν πόλεμον Ἰσραὴλ μετ'
3 εὐφροσύνης. Καὶ ἐπλάτυνε δόξαν τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ἐνεδύσατο
θώρακα ὡς γίγας, καὶ συνεζώσατο τὰ σκεύη (α) αὐτοῦ τὰ πολεμικὰ·
4 καὶ συνεστήσατο πολέμους σκεπάζων παρεμβολὴν ἐν ῥομφαίᾳ. Καὶ
ὡμοιώθη λέοντι ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ὡς σκύμνος ἐρυγόμενος
ἐν θήρᾳ.

MS.A. (α) τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ· πολέμους σωτεστήσατο

Interp. LAT.

54 Phinees pater noster zelando zelum accepit te-
55 stamentum sacerdotii æterni. Jesus, dum im-
56 plevit verbum, factus est judex in Israel. Ca-
leb, dum testificatur in Ecclesia, accepit terræ
57 hereditatem. David in sua misericordia con-
58 secutus est sedem regni in sæculum sæculi. He-
lias, dum zelat zelum legis, receptus est usque
59 in cœlum. Ananias, Azarias, Misael, creden-
tes liberati sunt de flamma. Daniel in sua sim-
60 plicitate liberatus est de ore leonum. Et ita
61 cogitate per generationem & generationem, quia
omnes qui sperant in eum, non infirmabuntur.
Et à verbis viri peccatoris ne timueritis: quia
62 gloria ejus in stercus, & in vermes: Hodiè
63 exiolletur, & cras non invenietur: quia rever-
sus est in pulverem suum, & cogitatio ejus
periit. Vos ergò, filii, confortamini & viriliter
64 agite in lege, quia in ipsa glorioſi eritis. Et
65 ecce Symeon frater vester, scio quòd vir consilii
est: ipsum audite omnibus diebus: ipse vobis
erit in patrem. Et Judas Maccabæus fortis
66 viribus à juventute sua, hic vobis erit princeps
militiæ, & bellabit (c) bellum populorum.
Et vos adducite ad vos omnes factores legis: 67
& vindicate vindictam populi vestri. Retri- 68
buite retributionem gentibus: & intendite in
præcepta legis. Et benedixit eos: & apposi- 69
tus est ad patres suos. Et defunctus est sexto 70
& quadragesimo & centesimo anno: & sepul-
tus est à filiis suis in sepulchris patrum suorum
in Modin: & planxerunt eum omnis Israel
planctu magno.

CAP. III.

1 Et surrexit Judas, qui vocabatur Macca-
2 bæus, filius ejus pro eo. Et adjuvabant
eum omnes fratres ejus, et universi qui se
conjunxerant patri ejus, et præliabantur præ-
lium Israel cum lætitia. Et dilatavit gloriam
3 populo suo; et induit se loricam, sicut gigas,
et succinxit se arma bellica sua: et commisit
præliа protegens castra in gladio. Et similis
4 factus est leoni in operibus suis, et sicut
catulus leonis rugiens in venationem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

54 * ... Phinehes pater noster pro zelo quo affectus
est, obtinuit fœdus & sacerdotium æternum.
55 Jesus perficiendo verbum, factus est judex
56 super Israëlem. Chaleb testimonium red-
dendo apud congregationem, acquisivit
57 terram hæreditatis. David per clemen-
58 tiam obtinuit thronum regni sempiter-
59 ni. Elia zelum habendo pro lege, elatus
est in cœlum. Hanania, Azaria, & Misa-
60 el, quòd crediderint, erepti fuerunt è flam-
mâ ignis. Daniel propter simplicitatem
61 suam ereptus est ex ore leonum. Ita co-
gitate quomodo in singulis quibusque ge-
nerationibus, quicunque speraverunt in eo,
62 nunquam depressi, aut infirmati sunt. Ver-
ba viri iniqui ne pertimescatis; nam glo-
ria ejus in stercus & vermem abitura est:
63 Hodie extollitur, cras autem non erit: quo-
niam redibit in pulverem suum, & consi-
64 lium ejus peribit. Vos ergo filii mei, con-
fortamini & corroboramini in lege, quia
per ipsam acquireris gloriam. Ecce Sime-
65 onem fratrem vestrum novi esse virum
consilii atque prudentiæ; ipsi obedite cun-
ctis diebus vestris, ipséque sit vobis ca-
66 put & rector. Juda verò Macbæus va-
lens robore à pueritia sua, ipse sit vo-
bis dux & rector bellorum, ipséque bel-
67 lum gerat contra gentes. Et vos, adducite
ad vos omnes factores legis, & sumite vin-
68 dictam populi vestri: Et retribuite retribu-
tionem gentibus, & respicite ad mandata
69 legis. Cúmque benedixisset eis, collectus
70 est ad majores suos. Ita mortuus est Ma-
thitha anno centesimo quadragesimo octa-
vo regni, & sepelierunt eum filii ipsius in
sepulchro patrum ejus in Môraim: & plan-
xerunt eum omnes Israëlitæ planctu magno.

CAP. III.

1 ITaque surrexit pro eo filius ejus Juda
2 Macbæus: Et adjuvabant eum omnes
fratres ejus, & omnes ii qui adhærebant
patri ejus: & gerebant prælium Israëlis li-
3 benti hilarique animo. Et magnam mul-
tamque gloriam conciliavit Judæ populo
suo; nam indutus loricam ut gigas, & in-
strumentis suis bellicis accinctus, prælia
4 gessit, & castra jugulavit gladio suo: Et
similis effectus leoni in operibus suis, &
ut catulus leonis rugiens ad prædam;

Versio VULG. LAT.

5 Et persecutus est iniquos perscrutans eos : & qui
6 conturbabant populum suum, eos succendit flam-
mis: Et repulsi sunt inimici ejus præ timore e-
jus, & omnes operarii iniquitatis conturbati sunt:
7 & directa est salus in manu ejus. Et exacerba-
bat reges multos, & lætificabat Jacob in operibus
suis, & in seculum memoria ejus in benedictione.
8 Et perambulavit civitates Judæ, & perdidit impios
9 ex eis, & avertit iram ab Israel. Et nominatus
est usque ad novissimum terræ, & congregavit per-
10 euntes. Et congregavit Apollonius Gentes, & à
Samaria virtutem multam & magnam, ad bellan-
11 dum contra Israel. Et cognovit Judas, & exiit
obviàm illi : & percussit, & occidit illum : &
ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt.
12 Et accepit spolia eorum: & gladiũ Apollonii abstulit
13 Judas, & erat pugnans in eo omnibus diebus. Et
audivit Seron princeps exercitûs Syriæ, quòd con-
gregavit Judas congregationem fidelium & eccle-
14 siam secum, Et ait ; Faciam mihi nomen, & glo-
rificabor in regno, & debellabo Judam, & eos
qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum regis.
15 Et præparavit se : & ascenderunt cum eo castra
impiorum, fortes auxiliarii, ut facerent vindictam
16 in filios Israel. Et appropinquaverunt usque ad
Bethoron : & exivit Judas obviàm illi cum paucis.
17 Ut autem viderunt exércitum venientem sibi obvi-
àm, dixerunt Judæ ; Quomodò poterimus pauci
pugnare contra multitudinem tantam, & tam for-
18 tem, & nos fatigati sumus jejunio hodié ? Et ait
Judas ; Facile est concludi multos in manus pau-
corum : & non est differentia in conspectu Dei
19 cœli liberare in multis, & in paucis : Quoniam
non in multitudine exercitûs victoria belli, sed de
20 cœlo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos in mul-
titudine contumaci & superbia, ut disperdant nos,
& uxores nostras, & filios nostros, & ut spoli-
21 ent nos : Nos verò pugnabimus pro animabus
22 nostris, & legibus nostris : Et ipse Dominus
conteret eos ante faciem nostram : vos autem ne
timueritis eos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

5 Καὶ ἐδίωξεν ἀνόμους ἐξερευνῶν, καὶ τοὺς παράνομοντας (†) τὸν λαὸν
6 αὐτοῦ ἐφλόγισεν. Καὶ συνεστάλησαν οἱ ἄνομοι ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ, καὶ
πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας συνεταράχθησαν, καὶ ἐυωδώθη σωτη-
7 ρία ἐν χειρὶ αὐτοῦ. Καὶ (β) ἐπίκρανε βασιλεῖς πολλοὺς, καὶ (γ)
εὐφρανε τὸν Ἰακὼβ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος τὸ
8 μνημόσυνον αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν. Καὶ διῆλθεν ἐν πόλεσιν Ἰούδα,
καὶ (δ) ἐξωλόθρευσεν ἀσεβῆς (ε) ἐξ αὐτῆς, καὶ ἀπέστρεψεν ὀργὴν
9 ἀπὸ Ἰσραήλ. Καὶ ἐνομάσθη ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς, καὶ συνήγαγεν
10 ἀπολλυμένους. Καὶ Συνήγαγεν Ἀπολλώνιος ἔθνη, καὶ ἀπὸ Σαμα-
11 ρείας δύναμιν μεγάλην τοῦ πολεμῆσαι πρὸς Ἰσραήλ. Καὶ ἔγνω
Ἰούδας, καὶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν,
καὶ (ζ) ἀπέκτεινεν αὐτόν· καὶ ἔπεσον τραυματίαι πολλοὶ, καὶ οἱ λοιποὶ
12 ἔφυγον. Καὶ (η) ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν, καὶ τὴν μάχαιραν
Ἀπολλωνίου ἔλαβεν Ἰούδας, καὶ ἦν πολεμῶν ἐν αὐτῇ πάσας τὰς
13 ἡμέρας. Καὶ ἤκουσε Σήρων ὁ ἄρχων τῆς Συμάμεως Συρίας, ὅτι
ἤθροισεν Ἰούδας ἄθροισμα, καὶ ἐκκλησίαν ἱερῶν μετ' αὐτοῦ (θ)
14 ἐκκορδυλισμῶν εἰς πόλεμον. Καὶ εἶπε, Ποιήσω ἐμαυτῷ ὄνομα καὶ
δοξασθήσομαι ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ πολεμήσω τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς σὺν
15 αὐτῷ, (ι) τοὺς ἐξουδενοῦντας τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. Καὶ (κ) προσέθε-
το τοῦ ἀναβῆναι· καὶ ἀνέβη μετ' αὐτοῦ παρεμβολὴ ἀσεβῶν ἰσχυρὰ
16 βοηθῆσαι αὐτῷ, καὶ ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησιν ἐν υἱοῖς Ἰσραήλ. Καὶ
(λ) ἤγγισαν ἕως ἀναβάσεως (μ) Βαιθωρῶν· καὶ ἐξῆλθεν Ἰούδας
17 εἰς συνάντησιν (ν) αὐτῶν ὀλιγοστός. Ὡς δὲ (ν) εἶδον τὴν παρεμβο-
λὴν ἐρχομένην εἰς συνάντησιν (ξ) αὐτοῖς, εἶπον τῷ Ἰούδα, Πῶς
δυνησόμεθα ὀλιγοστοὶ ὄντες πολεμῆσαι πρὸς πλῆθος (ο) τοσοῦτον
18 ἰσχυρόν ; καὶ ἡμεῖς ἐκλελύμεθα ἀσιτήσαντες σήμερον. Καὶ εἶ-
πεν Ἰούδας, Εὔκοπόν ἐστι συγκλεισθῆναι πολλοὺς ἐν χερσὶν ὀλίγων.
καὶ οὐκ ἔστι διαφορὰ ἐναντίον (π) τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ σώζειν ἐν
19 πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις. Ὅτι οὐκ ἐν πλήθει δυνάμεως νίκη πολέ-
20 μου ἐστὶν, ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ (ρ) ἡ ἰσχύς. Αὐτοὶ ἔρχονται πρὸς
ἡμᾶς (σ) ἐν πλήθει ὕβρεως καὶ ἀνομίας, τοῦ ἐξᾶραι ἡμᾶς καὶ τὰς
21 γυναῖκας ἡμῶν καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, τοῦ σκυλεῦσαι ἡμᾶς. Ἡμεῖς
22 δὲ πολεμοῦμεν περὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τῶν νομίμων ἡμῶν. Καὶ
αὐτὸς συντρίψει αὐτοὺς πρὸ προσώπου ἡμῶν· ὑμεῖς δὲ μὴ φοβηθῆτε
ἀπ' αὐτῶν.

MS.A. (†) τὸν * αὐτοῦ (β) ἐπίκρανεν (γ) ηὔφρανεν (δ) ἐξωλόθρευ-
σεν (ε) ἐπ' αὐτῆς, (ζ) ἀπέκτεινεν· καὶ ἔπεσον (η) πλεῖον τὰ σκεύη
(θ) καὶ ὀκτρευομένων (ι) καὶ τὸς (κ) προσέθετο, καὶ ἀνέβη (λ)
ἤγγισεν (μ) Μεθωρῶν (ν) αὐτῷ (ν) ἴδαν (ξ) αὐτῷ, εἶπαν τῷ
Ἰούδα, Τί δυνησόμεθα (ο) τοσοῦτο ; καὶ ἡμεῖς (π) τοῦ οὐρανοῦ
(ρ) ἰσχύς. (σ) πλήθει

Interp. LAT.

Et persecutus est iniquos, perscrutans : & qui 5
conturbabant populum suum, eos succendit flam-
mis. Et compulsi sunt iniqui à timore ejus : & 6
omnes operarii iniquitatis conturbati sunt:
& directa est salus in manu ejus. Et exa- 7
cerbabat reges multos : & lætificabat Jacob in
operibus suis : & in seculum memoria ejus in
benedictione. Et perambulabat civitates Ju- 8
dæ, & perdidit impios ex ea : & avertit iram
ab Israel. Et nominatus est usque ad novissi- 9
mum terræ : & congregavit perentes. Et 10
congregavit Apollonius gentes, & à Samaria
virtutem magnam ad bellandum contra Israel.
Et cognovit Judas, & exivit obviàm illi : & 11
percussit illum, & occidit illum : & ceciderunt
vulnerati multi : & reliqui fugerunt. Et ac- 12
cepit spolia eorum : & gladium Apollonii abs-
tulit Judas : & erat pugnans in eo omnibus
diebus. Et audivit Seron princeps exercitûs 13
Syriæ, quòd congregavit Judas congregationem
& ecclesiam fidelium secum exeuntium in præ-
lium : Et ait ; Faciam mihi nomen, & gloris- 14
cabor in regno : & debellabo Judam, & eos
qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum re-
gis. Et præparavit se ad ascendendum: & ascen- 15
derunt cum eo castra impiorum fortia auxili-
ari ei, & facere vindictam in filios Israel. Et 16
appropinquaverunt usque ad ascensum Bethо-
ron. Et exivit Judas obviàm illis cum pau-
cis. Ut autem viderunt exercitum venientem 17
sibi obviàm, dixerunt Judæ ; Quomodò pote-
rimus pauci pugnare contra multitudinem hanc
tantam, fortem ; & nos fatigati sumus jejunio
hodié ? Et ait Judas ; Facile est concludi mul- 18
tos in manibus paucorum : & non est differen-
tia in conspectu (a) Dei cœli, liberare in mul-
tis, aut in paucis ; Quoniam non in multitu- 19
dine exercitûs victoria belli est : sed de cœlo
fortitudo. Ipsi veniunt ad nos in multitudine 20
contumeliæ, & iniquitatis ; ut disperdant nos,
& uxores nostras, & filios nostros, ut spoli-
ent nos. Nos verò pugnamus pro animabus 21
nostris, & legibus nostris. Et ipse conteret eos 22
ante faciem nostram. Vos autem ne timueri-
tis eos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

5 Sedulò persecutus est iniquos; & eos qui
6 conterebant populum suum, flammis exus-
sit : Adeò ut fugerent & exterrerentur ini-
qui metu ipsius, & omnes flagitiosi per-
turbarentur, & oriretur salus per manum
7 ipsius. Sic exasperans & affligens reges
multos, lætitia & jucunditate affecit Isra-
ëlem operibus suis ; ita ut in seculum us-
que perduratura sit memoria ejus in bene-
8 dictionem. Et perlustrans urbes Judæ, per-
didit ex eis impios, & recessit ira ab Is-
raële, Factus est celebris usque ad extre-
9 ma terræ, & congregavit dispersos. Quam-
10 obrem congregavit Apollonius gentes, &
ex Samaria copias multas, ut pugnaret ad-
versùs Israëlem. Quod cùm cognovisset
11 Juda, processit obviam illis, & percussit
ac prostravit eum : & cadentibus ex eis
confossis multis, reliqui fugerunt : Et
12 ceperunt spolia eorum : quin etiam
gladium Apollonii accepit Juda, eoque
bellum gerebat cunctis diebus. Audiens
13 autem Hiron dux copiarum Syriæ colle-
gisse Judam cœtum fidelium apud se,
prodeuntium ad bellum ; dixit : Com-
14 parabo mihi nomen, & glorioſus reddar
in regno, debellans Judam, & eos qui
sunt cum ipso, eos qui despiciunt verbum
regis. Cum itaque adjecisset ascendere,
15 & ascendisset cum eo classis magna & va-
lida hominum impiorum in auxilium ejus,
ad exercendam ultionem in filios Israëlis,
Pervenissétque usque ad clivum Beth horo-
16 nis; processit Juda obviam ei cum pau-
cis hominibus. At cùm vidissent hi qui
17 erant cum Juda classem venientem obvi-
am sibi, dixerunt Judæ; Quomodo pote-
rimus cùm pauci simus, pugnare adver-
sùs totum hunc exercitum validissimum,
quum nos præsertim languidi simus, quòd
nil comederimus hodiè ? Quibus dixit Ju-
18 da, Facile hoc est, ut tradantur multi in
manum paucorum, nec ullus est obex co-
ram habitatore cœli, per multos servare,
an per paucos. Neque enim robore mul-
19 to reportatur victoria certaminis, sed è
cœlo quidem datur robur. Isti adoriuntur
20 nos cum multitudine exercitûs, iniquitatis,
& injuriarum, ut tollant deleántq; nos cum
uxoribus & filiis nostris, & ut nos præ-
dentur. Nos verò pugnamus pro ánima-
21 bus nostris & lege nostrâ. Dominus con-
22 teret eos coram nobis : vos ergò ne metu-
atis eos.

CAP. III.

Versio VULG. LAT.

23 Ut cessavit autem loqui, insiluit in eos subitò : & contritus est Seron, & exercitus ejus in conspectu
24 ipsius : Et persecutus est eum in descensu Bethoron usque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti vi-
25 ri : reliqui autem fugerunt in terram Philisthim. Et cecidit timor Judæ, ac fratrum ejus, & formido, super
26 omnes gentes in circuitu eorum. Et pervenit ad regem nomen ejus, & de prœliis Judæ narrabant o-
27 mnes gentes. Ut audivit autem rex Antiochus sermones istos, iratus est animo : & misit, & congregavit exercitum universi regni sui, castra fortia valdè :
28 Et aperuit ærarium suum, & dedit stipendia exercitui in annum : & mandavit illis ut essent parati ad
29 omnia. Et vidit quòd defecit pecunia de thesauris fiscis, & tributa regionis modica propter dissensionem, & plagam, quam fecit in terra, ut tolleret le-
30 gitima, quæ erant à primis diebus. Et timuit ne non haberet ut semel & bis, in sumptus & donaria, quæ
31 dederat antè largâ manu : & abundaverat super reges, qui ante eum fuerant. Et consternatus erat animo valdè, & cogitavit ire in Persidem, & ac-
32 cipere tributa regionum, & congregare argentum multum. Et reliquit Lysiam hominem nobilem de
33 genere regali, super negotia regia, à flumine Eu-
34 phrate usque ad flumen Ægypti : Et ut nutriret Antiochum filium suum, donec rediret. Et tradidit ei medium exercitum, & elephantos : & mandavit ei de omnibus quæ volebat, & de inhabitantibus Ju-
35 dæam & Jerusalem : Et ut mitteret ad eos exercitum, ad conterendam & extirpandam virtutem Israel, & reliquias Jerusalem, & auferendam memo-
36 riam eorum de loco : Et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum,
37 & sorte distribueret terram eorum. Et rex assumpsit partem exercitûs residui, & exivit ab Antiochia civitate regni sui, anno centesimo & quadra-
38 gesimo septimo : & transfretavit Euphraten flumen, & perambulabat superiores regiones. Et elegit Lysias Ptolemæum filium Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiam, viros potentes ex amicis regis :

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

23 Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, ἐνήλατο(τ)ὸς αὐτὸς ἄφνω, καὶ Συντρίβη
24 Σήρων καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ ἐδίωξεν (υ) αὐτὸν
ἐν τῇ καταβάσει Βαιθωρὼν ἕως τοῦ πεδίου. καὶ ἔπεσον ἀπ' αὐτῶν εἰς
25 ἄνδρες ὀκτακόσιοι · οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυγον εἰς γῆν Φυλιστιείμ. Καὶ
ἤρξατο ὁ φόβος Ἰούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ ἡ (φ) πάσης ὀπτα-
σίαν ὅτι τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ αὐτῶν. Καὶ ἔγγισεν ἕως τοῦ βασιλέως
26 τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ τῶν παρατάξεων Ἰούδα ἐξηγοῦντο πᾶν
27 ἔθνος. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους,
ὠργίσθη θυμῷ. καὶ ἀπέστειλε καὶ συνήγαγε τὰς δυνάμεις πάσας τοῦ
28 βασιλείου αὐτοῦ, παρεμβολὴν ἰσχυρὰν σφόδρα. Καὶ ἤνοιξε τὸ γα-
ζοφυλάκιον αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν ὀψώνια τῇ δυνάμει αὐτοῦ εἰς (χ)
ἐνιαυτόν· καὶ ἐνετείλατο (ψ) αὐτοῖς εἶναι παρασκευασμένους εἰς πᾶσαν χρείαν.
29 Καὶ εἶδεν ὅτι ἐξέλιπε τὸ ἀργύριον ἀπὸ τῶν θησαυρῶν, καὶ οἱ (ω) φορο-
λόγοι τῆς χώρας ὀλίγοι, διὰ τὸ διχοστασίαν καὶ πληγὴν ἣν κατεσκέ-
ασεν ἐν τῇ γῇ, τοῦ ἆραι τὰ νόμιμα ἃ ἦσαν ἀπὸ ἡμερῶν τῶν πρώ-
30 των. Καὶ ἐφοβήθη μὴ οὐκ (τ) ἔχῃ ὡς ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὰς δαπάνας
καὶ τὰ δόματα ἃ ἐδίδου (α) ἔμπροσθεν δαψιλῶς χερσὶ, (β) καὶ ἐπερισ-
σευσεν ὑπὲρ τοὺς βασιλεῖς τοὺς ἔμπροσθεν. Καὶ ἠπορεῖτο τῇ
ψυχῇ αὐτοῦ σφόδρα, καὶ (γ) ἐβουλεύσατο τοῦ πορευθῆναι εἰς τὴν Πέρ-
σίδα, καὶ λαβεῖν τοὺς φόρους τῶν χωρῶν, καὶ συναγαγεῖν ἀργύριον (δ)
31 πολύ. Καὶ κατέλιπε Λυσίαν ἄνθρωπον ἔνδοξον καὶ ἀπὸ γένους τῶν
βασιλέων, ὅτι τῶν πραγμάτων τοῦ βασιλέως ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ
32 Εὐφράτου, ἕως τῶν ὁρίων Αἰγύπτου. Καὶ πρόφην Ἀντίοχον τὸν υἱὸν
33 αὐτοῦ ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι αὐτόν. Καὶ παρέδωκεν αὐτῷ τὰς ἡμίσεις
34 τῶν δυνάμεων καὶ τοὺς ἐλέφαντας · καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ περὶ πάντων ὧν
ἐβούλετο, καὶ περὶ (ε) τῶν κατοικούντων τὴν Ἰουδαίαν καὶ Ἱερουσαλήμ,
35 Ἀποστεῖλαι ἐπ' αὐτοὺς δύναμιν, τοῦ (ζ) ἐκτρίψαι καὶ ἐξᾶραι τὴν ἰσχὺν
Ἰσραὴλ, καὶ τὸ κατάλειμμα Ἱερουσαλήμ, καὶ ἆραι τὸ μνημόσυνον (η)
36 αὐτῶν ἀπὸ τοῦ τόπου, Καὶ κατοικῆσαι υἱοὺς (θ) ἀλλογενεῖς ἐν πάσαις
τοῖς ὁρίοις αὐτῶν, καὶ (ι) κατακληροδοτῆσαι τὴν γῆν αὐτῶν. Καὶ ὁ
37 βασιλεὺς παρέλαβε τὰς ἡμίσεις τῶν δυνάμεων τὰς καταλειφθείσας,
καὶ ἀπῆρεν ἀπὸ Ἀντιοχείας ἀπὸ πόλεως βασιλείας αὐτοῦ, ἔτους ἑ-
βδόμου καὶ (κ) τεσσαρακοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ · καὶ διεπέρασε τὸν
38 Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ διεπορεύετο τὰς ἀνω χώρας. Καὶ ἐπέ-
λεξε Λυσίας Πτολεμαῖον τὸν Δορυμήνους, (λ) καὶ Νικάνορα, καὶ
Γοργίαν, ἄνδρας δυνατοὺς τῶν φίλων τοῦ βασιλέως.

MS. A. (τ) ἐκ(υ)αὐτὸς (φ) πᾶσιν ἐπιστεν(χ)τὸν ἐνιαυτόν. (ψ) αὐτοῖς
εἰς ἐνιαυτὸν εἶ) ἑπίμυς (ω) φόροι (τ) ἔχει (α) ἔντροσθεν δαψιλῆ (ς) καὶ
ἠπορεῖτο (γ) ἐβουλεύσατο (δ) ἀργύ. (ε) πάντων τῶν (ζ) ἐκρεῖψαι (η) αὐτοῦ
(θ) ἀλλογρίυς (ι) καὶ κληρονομῆσαι (κ) τεσσαρακοστοῦ (λ) Νικάνορα,

Interp. LAT.

ut cessavit autem loqui ; insiluit in eos subitò : 23
& contritus est Seron, & exercitus ejus in con-
spectu ipsius. Et persecutus est eum in descen- 24
su Bethoron usque in campum : & ceciderunt
ex eis octingenti circiter viri : reliqui autem
fugerunt in terram Philistiim. Et cœpit timor 25
Judæ, & fratrum ejus, & formido, cadere
super gentes quæ in circuitu eorum. Et perve- 26
nit usque ad regem nomen ejus : & de prœliis
Judæ narrabant omnes gentes. Ut audivit au- 27
tem rex Antiochus sermones istos ; iratus est
animo : & misit, & congregavit exercitum
universum regni sui, castra fortia valdè. Et 28
aperuit ærarium suum, et dedit stipendia exer-
citui suo in annum : & mandavit, ut (b) essent
parati ad omnem usum. Et vidit, quod defecit 29
pecunia de thesauris, & (c) collectores tribu-
torum regionis pauci propter dissensionem ; &
plagam, quam fecit in terra ; ut tolleret legiti-
ma quæ erant à primis diebus. Et timuit, ne 30
non haberet, ut semel, & bis, in sumptus, &
donaria, quæ dederat antè largâ manu : &
abundaverat super reges qui antea fuerant. Et 31
consternatus erat animo suo valdè : & cogitavit
ire in Persidem, & accipere tributa regio-
num, & congregare argentum multum. Et 32
reliquit Lysiam, hominem nobilem, & de genere
regali, super negotia regia à flumine Eu-
phrate usque ad fines Ægypti : Et ut nutriret Anti- 33
ochum filium suum, donec rediret. Et tradidit ei 34
dimidium exercitum, & elephantos, & man-
davit ei de omnibus quæ volebat, & de inha-
bitantibus Judæam, & Hierusalem : Ut mit- 35
teret ad eos exercitum ad conterendam & ex-
tirpandam virtutem Israel, & reliquias Hie-
rusalem, & auferendam memoriam eorum de
loco : Et ut constitueret habitatores filios ali- 36
enigenas in omnibus finibus eorum, & sorte
distribueret terram eorum. Et rex assumpsit 37
dimidium exercitûs residuum : & exivit ab
Antiochia, à civitate regni sui, anno centesimo
& quadragesimo et centesimo : et transfretavit
Euphratem flumen : et perambulabat superiores
regiones. Et elegit Lysias Ptolemæum filium 38
Dorymenis, et Nicanorem, et Gorgiam, viros po-
tentes, ex amicis regis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܘܟܕ ܫܠܡ ܡܠܠ ܡܢ ܡܠܡܠ ܘܢܦܩ ܒܗܘܢ ܒܚܝܠ ܟܒܝܪ ܘܬܒܪ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܗ ܘܪܕܦ ܒܗܘܢ 23
ܘܡܚܐ ܒܗܘܢ ܒܚܪܒܐ ܘܩܛܠ ܡܢܗܘܢ ܐܢܫܝܢ ܬܡܢ ܘܫܪܝܬܐ ܗܪܒܘ ܠܡܬ ܒܩܥܬܐ ܕܐܪܥܐ ܕܦܠܫܬܝܐ. * ܘܫܪܝ ܕܚܠ ܒܗܘܢ ܕܪܕܦ ܒܗܘܢ ܥܕ ܒܝܬ ܚܘܪܘܢ ܥܕ ܡܝܪܬܐ ܘܢܦܠܘ ܡܢܗܘܢ ܚܫܒܝܢ ܓܒܪܐ ܟܐ ܫܪܝܬܐ ܗܪܒܘ ܠܐܪܥܐ ܕܦܠܫܬܝܐ. ܘܫܪܝ ܕܚܠ ܒܗܘܢ ܕܚܠܬܐ ܘܪܕܬܐ ܘܗܘ ܕܚܠ ܒܐܚܘܗܝ ܘܒܟܠ ܓܢܘܢܗ ܕܐܝܬ ܒܣܒܒܘܗܝ ܘܗܘ ܕܚܠ ܒܟܠ ܥܡܡܐ ܕܒܣܒܒܘܗܝ ܗܘ ܕܚܠ ܒܗܘܢ

Versio VULG. LAT.

39 Et misit cum eis quadraginta millia virorum, & septem millia equitum, ut venirent in terram Juda, &
40 disperderent eam secundùm verbum regis. Et processerunt cum universa virtute sua, & venerunt, &
41 applicuerunt Emmaum in terra campestri. Et audierunt mercatores regionum nomen eorum: & acceperunt argentum & aurum multum valdè, & pueros: & venerunt in castra, ut acciperent filios Israel in servos: & additi sunt ad eos exercitus Syriæ, &
42 terræ alienigenarum. Et vidit Judas, & fratres ejus, quia multiplicata sunt mala, & exercitus applicabant ad fines eorum: & cognoverunt verba regis,
43 quæ mandavit populo facere in interitum & consummationem: Et dixerunt unusquisque ad proximum suum; Erigamus dejectionem populi nostri, & pugnemus pro populo nostro, & sanctis nostris. Et
44 congregatus est conventus ut essent parati in prælium; & ut orarent, & peterent misericordiam &
45 miserationes. Et Jerusalem non habitabatur, sed erat sicut desertum: non erat qui ingrederetur & egrederetur de natis ejus: & sanctum conculcabatur: & filii alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio Gentium: & ablata est voluptas à Jacob, & defecit ibi tibia & cithara. Et congregati sunt, &
46 venerunt in Maspha contra Jerusalem: quia locus
47 orationis erat in Maspha antè in Israel. Et jejunaverunt illâ die, & induerunt se ciliciis, & cinerem imposuerunt capiti suo. & discinderunt vestimenta sua:
48 Et expanderunt libros legis, de quibus scrutabantur
49 Gentes similitudinem simulachrorum suorum: Et attulerunt ornamenta sacerdotalia, & primitias, & decimas: & sucitaverunt Nazaræos, qui impleverant
50 dies: Et clamaverunt voce magnâ in cœlum, dicentes; Quid faciemus istis, & quò eos ducemus?
51 Et sancta tua conculcata sunt, & contaminata sunt, & sacerdotes tui facti sunt in luctum, & in humilitatem.
52 Et ecce Nationes convenerunt adversùm nos ut nos
53 disperdant: tu scis quæ cogitant in nos. Quomodò poterimus subsistere ante faciem eorum, nisi tu, Deus,
54 adjuves nos? Et tubis exclamaverunt voce magnâ.
55 Et post hæc constituit Judas duces populi, tribunos, & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

39 Καὶ ἀπέστειλε μετ' αὐτῶν (μ) τεσσεράκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ
(ν) ἑπτακισχιλίαν ἵππον, τοῦ ἐλθεῖν εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ πορεύ-
40 σασθαι αὐτὴν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. Καὶ ἀπῆραν σὺν πάσῃ
τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἦλθον, καὶ (ξ) παρενέβαλον πλησίον
41 Ἐμμαοὺμ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ. Καὶ ἤκουσαν οἱ ἔμποροι τῆς χώρας
τὸ ὄνομα αὐτῶν, καὶ ἔλαβον ἀργύριον καὶ χρυσίον (ο) πολὺ σφόδρα
καὶ παῖδας, καὶ ἦλθον εἰς τὴν παρεμβολὴν τοῦ λαβεῖν τοὺς υἱοὺς
Ἰσραὴλ εἰς παῖδας· καὶ (π) προστέθησαν πρὸς αὐτοὺς δύναμις
42 Συρίας καὶ γῆς ἀλλοφύλων. Καὶ ἴδεν Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
ὅτι ἐπληθύνθη τὰ κακὰ, καὶ αἱ δυνάμεις παρεμβάλλουσιν ἐν τοῖς
ὁρίοις αὐτῶν· καὶ ἐπέγνωσαν τοὺς λόγους (ρ) τοῦ βασιλέως οὓς ἐσυ-
43 τέλατο ποιῆσαι τῷ λαῷ εἰς ἀπώλειαν καὶ συντέλειαν· Καὶ (σ)
εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, Ἀναστήσωμεν τὸν καθαίρεσιν
τοῦ λαοῦ ἡμῶν, (τ) καὶ πολεμήσωμεν περὶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν καὶ τῶν
44 ἁγίων. Καὶ (υ) συνηθροίσθη ἡ συναγωγὴ τοῦ εἶναι ἑτοίμους εἰς πό-
45 λεμον, καὶ τοῦ προσεύξασθαι, καὶ αἰτῆσαι ἔλεον καὶ οἰκτιρμούς. Καὶ
Ἱερουσαλὴμ ἦν ἀοίκητος ὡς ἔρημος, οὐκ ἦν ὁ εἰσπορευόμενος
καὶ ἐκπορευόμενος ἐκ τῶν (φ) γενημάτων αὐτῆς· καὶ τὸ ἁγίασ-
μα καταπατούμενον, καὶ υἱοὶ ἀλλογενῶν ἐν τῇ ἄκρᾳ, (χ) κατά-
λυμα τοῖς ἔθνεσι· καὶ ἐξήρθη τέρψις ἐξ Ἰακὼβ, καὶ ἐξέλιπεν
46 αὐλὸς καὶ κιθάρα. Καὶ συνήχθησαν, καὶ ἦλθοσαν εἰς Μασπὰ
κατέναντι Ἱερουσαλήμ, ὅτι τόπος προσευχῆς εἰς Μασπὰ τὸ
47 πρότερον τῷ Ἰσραήλ. Καὶ ἐνήστευσε τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ περιεβάλον-
το σάκκους καὶ σποδὸν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ διέρρηξαν τὰ ἱμά-
48 τια αὐτῶν· Καὶ ἐξεπέτασε τὸ βιβλίον τοῦ νόμου, περὶ ὧν ἐξεζήτουν
49 τὰ ἔθνη τὰ ὁμοιώματα τῶν εἰδώλων αὐτῶν. Καὶ ἤνεγκαν
τὰ ἱμάτια τῆς ἱερωσύνης, καὶ τὰ (ψ) πρωτογενήματα, καὶ τὰς δεκά-
50 τας· καὶ ἤγειραν τοὺς Ναζιραίους, οἳ ἐπλήρωσε τὰς ἡμέρας. Καὶ ἐβόη-
σαν φωνῇ εἰς τὸν οὐρανὸν, λέγοντες, Τί ποιήσωμεν τούτοις, καὶ ποῦ αὐτοὺς
51 ἀπαγάγωμεν; Καὶ τὰ ἅγιά σου κατεπατήθη, καὶ βεβήλωθ· καὶ οἱ
ἱερεῖς σου ἐν πένθει καὶ ταπεινώσει. Καὶ ἰδοὺ τὰ ἔθνη συνῆχθαι ἐφ'
53 ἡμᾶς τοῦ ἐξᾶραι ἡμᾶς. σὺ οἶδας ἃ λογίζονται ἐφ' ἡμᾶς. Πῶς
δυνησόμεθα ὑποστῆναι κατὰ πρόσωπον αὐτῶν, ἐὰν μὴ σὺ βοηθήσῃς
54 ἡμῖν; Καὶ ἐσάλπισαν ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἐβόησαν φωνῇ μεγάλῃ.
55 Καὶ μετὰ τοῦτο κατέστησεν Ἰούδας ἡγουμένους τοῦ λαοῦ, χιλιάρχους, καὶ
ἑκατοντάρχους, καὶ πεντηκοντάρχους, καὶ (ω) δεκάρχους.

MS.A. (μ) τεσσεράκοντα(ν)ἑπτακισχίλιον(ξ) παρέβαλον πλησίον
Ἀμμαοὺμ(ο)πολὺν(π)προσετέθησαν (ρ)τῆς βασιλείας(σ) εἶπαν (τ)
καὶ τῶν ἁγίων. Καὶ(υ) ἠθροίσθησαν (φ)γενημάτων(χ)καλύμα ἐν
τοῖς (ψ)πρωτογενήματα,(ω)δεκαδάρχους. Καὶ εἶπεν

Interp. LAT.

Et misit cum eis quadraginta millia virorum, & 39
septem millia equitum, ut venirent in terram
Juda, & disperderent eam secundùm verbum re-
gis. Et processerunt cum universa virtute sua, 40
& venerunt, & applicuerunt prope Emmaum
in terra campestri. Et audierunt mercatores re- 41
gionis nomen eorum: & acceperunt argentum,
& aurum multum valdè, & pueros: & venerunt
in castra; ut acciperent filios Israel in servos.
Et additi sunt ad eos exercitus Syriæ, & terra
alienigenarum. Et vidit Judas, & fratres ejus, 42
quia multiplicata sunt mala, & exercitus ca-
strametabantur in finibus ipsorum, & cogove-
runt verba regis, quæ mandavit populo facere in
interitum, & consummationem. Et dixit unus- 43
quisque ad proximum suum; Erigamus dejecti-
onem populi nostri, & pugnemus pro populo no-
stro, & sanctis. Et congregatus est conventus, 44
ut essent parati in prælium, & ut orarent, & pe-
terent misericordiam, & miserationes. Et Hie- 45
rusalem erat inhabitata, sicut desertum: non
erat qui ingrederetur, & egrederetur, de natis
ejus: & sanctum conculcabatur: & filii ali-
enigenarum erant in arce: ibi erat habitatio gen-
tibus. Et ablata est voluptas à Jacob: & defecit
tibia, & cithara. Et congregati sunt, & ve- 46
nerunt in Massepha contra Hierusalem: quia
locus orationis erat in Massepha antèa Israeli.
Et jejunaverunt illâ die, & induerunt se cili- 47
ciis, & cinere super capita sua, & discideruut
vestimenta sua. Et expanderunt (d) librum legis, 48
de quibus scrutabantur gentes similitudines
simulachrorum suorum. Et attulerunt vestimen- 49
ta sacerdotalia, & primitias, & decimas. Et
suscitaverunt Naziræos: qui impleverunt dies.
Et clamaverunt voce in cœlum, dicentes; Quid 50
faciemus istis, & quò eos ducemus? Et sancta 51
tua conculcata sunt, & contaminata sunt: &
sacerdotes tui in luctu, & humilitate. Et ecce 52
nationes convenerunt adversùm nos, ut nos dis-
perdant. Tu scis quæ cogitant in nos. Quomo- 53
dò poterimus subsistere ante faciem eorum; nisi
tu adjuves nos? Et tecinerunt tubis, & excla- 54
maverunt voce magnâ. Et post hæc constituit 55
Judas duces populi, tribunos, & centuriones,
& pentacontarchos, & decuriones.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et misit cum eis decem millia peditum & 39
septem millia equitum, ut irent in terram
Judæ ad vastandum eam secundùm verbum
regis. Ptolomenses itaque profecti cum 40
universo exercitu suo, venerunt & castra-
metati sunt ad latus Emaus in terra campe-
strium. Horum famam cùm audîssent mer- 41
catores terræ, assumpserunt argentum & au-
rum multum, catenasque, & compedes, &
venerunt ad castra, ad accipiendum Israë-
litas in servos, quibuscum adjunxerunt se
copiæ Syriæ & populus Palæstinorum. Vi- 42
dens ergo Juda & fratres ejus quòd multi-
plicata essent mala, & exercitus vallâsset
terminos suos; rescientes etiam verba re-
gis quæ mandaverat de populo perdendo
atque delendo: dixerunt alter alteri, Re- 43
stauremus destructionem populi nostri, &
pugnemus pro populo & sanctuario nostro.
Et congregatus est cœtus eorum, ut esset pa- 44
ratus ad pugnam, & ad orandum, petendúm-
que misericordiam & clementiam. Quoni- 45
am verò Jerusalem erat deserta, inhabitata,
nullusque natorum ejus erat qui ingredere-
tur aut egrederetur in ea, sanctuarium ejus
conculcabatur, alienigenæ habitabant in
arce ipsius, eratque diversorium gentium,
& ablata erat lætitia à Jacobo, & dése-
cerant ab eo citharæ fidésque: Ideò con- 46
gregaverunt se, & ingressi sunt in Masphiam
è regione Jerusalem, quia locus orationis
fuerat olim Masphia Israëlitis. Et jejunantes 47
eo die, sesséque ciliciis tegentes, imposue-
runt pulverem capitibus suis, lacerárunt ve-
stimenta sua, Expanderunt volumen legis, 48
& exposuerunt coram Sancto, causâ genti-
um quæ cogebant eos ad gerendum se instar
ipsarum. Attulerunt etiam vestes sacerdota- 49
les, & primitias proventuum, ac decimas:
excitaverunt Nazaræos illos qui perfecerant
dies abstinentiæ suæ: Exclamaverunt ad 50
habitatorem cœli, & dixerunt; Quid faci-
emus istis, aut quò transferemus eos? Et 51
ecce sanctuarium tuum conculcatur & con-
taminatur, & sacerdotes tui in luctu & hu-
militate versantur: Et ecce gentes congre- 52
gatæ sunt adversùm nos, ut tollant nos, tu
nôsti quid machinantur contra nos. Quo- 53
modo poterimus resistere eis, nisi tu opem
feras nobis? Clanxeruntque buccinis, & 54
exclamaverunt elatâ voce. Posthæc consti- 55
tuit Juda duces populi, tribunos, centurio-
nes, & duces quinquagenorum.

CAP. IV.
Versio VULG. LAT.

56 Et dixit his, qui ædificabant domos, & sponsabant uxores, & plantabant vineas, & formidolosis, ut rediret unusquisque in domum suam secundùm legem.
57 Et moverunt castra, & collocaverunt ad Austrum Emmaum. Et ait Judas; Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati in mane, ut pugnetis adversùs
58 Nationes has, quæ convenerunt adversùs nos, dispergere nos & sancta nostra: Quoniam melius est nos
59 mori in bello, quàm videre mala gentis nostræ, & sanctorum. Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.

CAP. IV.

1 Et assumpsit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos: & moverunt castra nocte, Ut
2 applicarent ad castra Judæorum, & percuterent eos subitò: & filii, qui erant ex arce, erant illis duces. Et
3 audivit Judas, & surrexit ipse, & potentes, percutere
4 virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum. Adhuc enim dispersus erat exercitus à castris. Et ve-
5 nit Gorgias in castra Judæ noctu, & neminem invenit, & quærebat eos in montibus: quoniam dixit;
6 Fugiunt hi à nobis. Et cùm dies factus esset, apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantùm,
7 qui tegumenta & gladios non habebant: Et viderunt
8 castra Gentium valida, & loricatos, & equitatus in circuitu eorum, & hi docti ad prælium. Et ait Judas
9 viris, qui secum erant; Ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidetis. Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro,
10 cùm sequeretur eos Pharao cum exercitu multo. Et
11 nunc clamemus in cœlum; & miserebitur nostri Dominus, & memor erit testamenti patrum nostrorum,
12 & conteret exercitum istum ante faciem nostram hodiè: Et scient omnes gentes, quia est qui redimat &
13 liberet Israel. Et elevaverunt alienigenæ oculos suos,
14 & viderunt eos venientes ex adverso. Et exierunt de
15 castris in prælium, & tubâ cecinerunt hi qui erant cum
16 Juda. Et congressi sunt, & contritæ sunt Gentes, &
17 fugerunt in campum. Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio, & persecuti sunt eos usque Gezeron, & usque in campos Idumææ, & Azoti, & Jamniæ: & ceciderunt ex illis usque ad tria millia virorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

56 Καὶ εἶπον τοῖς οἰκοδομοῦσιν (ι) οἰκίας, καὶ μνηστευομένοις γυναῖκας, καὶ φυτεύουσιν ἀμπελῶνας, καὶ δειλοῖς, ἐπιστρέφειν ἕκαστον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,
57 κατὰ τὸν νόμον. Καὶ ἀπῆραν καὶ παρεμβολὴ, καὶ (α) παρενέβαλε κατὰ Νότον Ἐμμαούμ. Καὶ εἶπεν Ἰούδας, Περιζώσασθε, καὶ γίνεσθε εἰς υἱοὺς δυνατοὺς, καὶ γίνεσθε ἕτοιμοι εἰς τὸ πρωὶ τοῦ πολεμῆσαι ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις, τοῖς ἐπισυναγομένοις ἐφ' ὑμᾶς ἐξᾶραι ἡμᾶς, καὶ τὰ ἅγια ἡμῶν.
59 Ὅτι κρεῖσσον ἡμᾶς ἐπιθανεῖν ἐν τῷ πολέμῳ ἢ (β) ἐπιδεῖν ἐπὶ τὰ κακὰ τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ τὰ ἅγια ἡμῶν καὶ σήμ ἀγίων. Ὡς δ' ἂν ᾖ θέλημα ἐν οὐρανῷ, (˜) οὕτω ποιήσει. MS.A. (ι) οἰκίαν, (α) παρενεβάλοσαν κατὰ Νότου Ἀμμαούμ. (β) ἐφιδεῖν, (˜) οὕτως,

ΚΕΦ. Δ'.

1 Καὶ παρέλαβε Γοργίας πενταχισχιλίους ἄνδρας καὶ χιλίαν ἵππον
2 ἐκλεκτὴν, καὶ ἀπῆρεν ἡ παρεμβολὴ νυκτὸς, Ὥστε ἐπιβαλεῖν ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν Ἰουδαίων, καὶ πατάξαι αὐτοὺς ἄφνω· καὶ οἱ υἱοὶ
3 τῆς ἄκρας ἦσαν αὐτῷ ὁδηγοί. Καὶ ἤκουσεν Ἰούδας, καὶ ἀπῆρεν αὐτὸς καὶ οἱ δυνατοὶ πατάξαι τὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως τὴν ἐν Ἐμ-
4 μαοὺμ, Ἕως ἔτι αἱ δυνάμεις ἐσκορπισμέναι ἦσαν ἀπὸ τῆς παρεμβο-
5 λῆς. Καὶ ἦλθε Γοργίας εἰς τὴν παρεμβολὴν Ἰούδα νυκτὸς, καὶ οὐδένα εὗρε· καὶ ἐζήτει αὐτοὺ ἐν τοῖς ὄρεσιν, ὅτι εἶπε, Φεύγουσιν οὗτοι ἀφ'
6 ἡμῶν. Καὶ ἅμα (α) τῇ ἡμέρᾳ, ὤφθη Ἰούδας ἐν τῷ πεδίῳ ἐν τεισχιλίοις ἀνδράσιν· πλὴν κεκρυμμένα καὶ (β) μαχαίρας οὐκ εἶχον κατὰ,
7 ἃ βούλ. Καὶ εἶδον παρεμβολὴν ἐθνῶν ἰσχυρὰν, τετειχισμένην,
8 καὶ ἵππον κυκλοῦσαν αὐτὴν, καὶ οὗτοι δεδακτὶ πολέμου. Καὶ εἶπεν Ἰούδας τοῖς ἀνδράσι τοῖς μετ' αὐτοῦ, Μὴ φοβεῖσθε τὸ πλῆθος αὐτῶν,
9 καὶ τὸ ὁρμημα αὐτῶν μὴ (γ) δειλωθῆτε. Μνήσθητε (˜) πῶς ἐσώθησαν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν θαλάσσῃ ἐρυθρᾷ, ὅτε ἐδίωξεν αὐτοὺς Φαραὼ
10 ἐν δυνάμει. Καὶ νῦν βοήσωμεν εἰς (δ) τὸν οὐρανὸν, εἴπως ἐλεήσει ἡμᾶς, καὶ μνησθήσεται διαθήκης (ε) πατέρων ἡμῶν, καὶ συντρίψει τὴν παρεμβολὴν ταύτην κατὰ πρόσωπον ἡμῶν σήμερον. Καὶ (˜) γνώσεται πάν-
11 τα τὰ ἔθνη, ὅτι ἔστιν ὁ λυτρούμενος καὶ σώζων τὸν Ἰσραήλ. Καὶ ἦραν οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ (ζ) ἴδον αὐτοὺς ἐρχομένους
12 ξεναγίας, Καὶ (η) ἐξῆλθον ἐκ τῆς παρεμβολῆς εἰς πόλεμον· καὶ
13 ἐσάλπισαν οἱ (θ) μετ' Ἰούδα. Καὶ συνῆψαν, καὶ συνετρίβησαν τὰ ἔθνη,
14 καὶ ἔφυγον εἰς τὸ πεδίον. Οἱ δὲ ἔσχατοι πάντες (ι) ἔπεσον ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ἐδίωξαν αὐτοὺς ἕως (κ) Γαζηρὰν καὶ ἕως τῶν πεδίων τῆς
15 (λ) Ἰδουμαίας καὶ Ἀζώτου καὶ (μ) Ἰαμνίας, καὶ ἔπεσαν ἐξ αὐτῶν εἰς ἀνδρας τρισχιλίους.

MS. A. (α) ἡμέρᾳ, (δ) μάχαιραν (γ) διωθῆται. (˜) ὡς (δ) ἔφασαν, οἱ δειλίσεις (ε) πατέρων, καὶ (˜) γνώσονται (ζ) ἴδαν αὐτοὺς ἐρχομένους (η) ἐξῆλθαν (θ) παρὰ Ἰούδα. (ι) ἔπεσαν (κ) Γεσηρὰν (λ) * Ἰωδαίας (μ) Ἰαννείας, καὶ ἔπεσαν

Interp. LAT.

Et dixerunt his qui ædificabant domos, & sponsabant uxores, & plantabant vineas, & formidolosis, ut rediret unusquisque in domum suam, secundùm legem. Et moverunt castra, & collocaverunt ad Austrum Emmaum. Et ait Judas; Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati manè ut pugnetis adversùs has quæ convenerunt super nos dispergere nos, & sancta nostra. Quoniam melius est nos mori in bello, quàm videre mala gentis nostræ, & sanctorum. Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, sic faciat.

CAP. IV.

Et (a) assumpsit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos: & moverunt castra nocte: Ut applicarent ad castra Judæorum, & percuterent eos subitò. Et filii arcis erant illi duces itineris. Et audivit Judas, & surrexit ipse, & potentes, percutere virtutem regis, quæ erat in Emmaum: Adhuc enim dispersi erant exercitus à castris. Et venit Gorgias in castra Judæ noctu, & neminem invenit. Et quærebat eos in montibus: quoniam dixit; Fugiunt hi à nobis. Et simul cum die apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum: (b) tantùm tegumenta, & gladios non habebant, sicut volebant. Et viderunt castra gentium valida, loricata, & equitatum in circuitu eorum: & hi docti ad prælium. Et ait Judas viris, qui secum erant; Ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidetis. Mementote, qualiter salvati sunt patres nostri in mari rubro, cùm sequeretur eos Pharao cum exercitu. Et nunc clamemus in cœlum, si quo modo miserebitur nostri, & memor erit testamenti patrum nostrorum; & conteret exercitum istum ante faciem nostram hodiè. Et scient omnes gentes, quia est qui redimat & liberet Israel. Et elevaverunt alienigenæ oculos suos, & viderunt eos venientes ex adverso: Et exierunt de castris in prælium. Et tubâ cecinerunt qui erant (c) cum Juda: Et congressi sunt: & contritæ sunt gentes, & fugerunt in campum. Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio. Et persecuti sunt eos usque (d) Gazeron, & usque in campos Idumææ, & Azoti; & Jamniæ: & ceciderunt ex illis ad tria millia virorum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

56 Dixitque iis qui ædificabant sibi domos, desponderant sibi uxores, plantaverant sibi vineas, timidisque, ut reverterentur quisque domum suam, prout ait lex. Tum profecta
57 sunt castra, & metati sunt ad plagam australem Emaus. Et dixit Juda, Accingimini, &
58 estote strenui, fitisque parati manè ad bellandum contra gentes istas, quæ congregatæ sunt adversùm nos, ut tollant nos & sanctuarium nostrum. Consultius enim est nobis
59 occumbere in bello, quàm videre malum populi nostri, & sanctuarii nostri. Prout autem
60 fuerit voluntas coram habitante in cœlo, sic faciat.

CAP. IV.

1 Duxit autem Gorgia secum quinque millia peditum, & equites mille selectos: & profecta sunt hæc ipsius castra noctu: Ut incau-
2 ta occuparent castra Judæ noctu; & trucidarent eos ex improviso: & hi qui habitabant
3 in arce, ipsi fuerunt ductores eorum. Quod audiens Juda, profectus est ipse cum copiis
4 quæ secum erant, ad opprimendum exercitum regis qui erat in Emaus, Dum dispersus esset exercitus ej° à castris suis. Veniens
5 itaq; Gorgia in castra Judæ, cùm neminem inveniſſet, quæsivit eos in montibus, dicebat enim, Fugerunt isti à nobis. Sed illucescen-
6 te die, conspectus est Juda in planitie cum tribus millibus peditum, nihil habentibus præter gladios & clypeos tantùm, prout
7 voluerant. Cùm itaque vidissent castra fortissima armis præcincta, stipata equitibus, atquè iis quidem belli peritis; Dixit Juda vi-
8 ris qui secum erant, Ne metuite multitudinem istorum, & ab instructione eorum ne
9 trepidate. Mementote quomodo liberati fuerint majores nostri in mari Suph, quando persequebatur eos Pharaon magno cum exercitu. Et nunc clamemus ad habitatorem
10 cœli; fortè miserebitur nostri, & recordabitur Domin° fœderis majorum nostrorum, conteretque castra hæc coram nobis hodie:
11 Ut discant omnes gentes, esse qui liberet, servetque Israëlem. Attollentes autem Pal-
12 stini oculos suos, & videntes eos obviam
13 sibi venientes; Processerunt è castris suis ad bellum. Clanxerúntque buccinis Judæi;
14 Et processerunt adversùs eos: & profligatæ fuerunt gentes illæ, fugerúntque ad planitiem; Reliqui verò qui remanserant, gladio
15 ceciderunt: & persecuti sunt illos usque ad Gazar, usque ad planitiem Adum, usque ad Azam, & usque ad Jamnin, ceciderunt̃que ex eis, quasi tria millia virorum.

Versio VULG. LAT.

16 Et reversus est Judas, & exercitus ejus, sequens
17 eum. Dixítque ad populum ; Non concupiscatis
18 spolia : quia bellum contra nos est, Et Gorgias
& exercitus ejus prope nos in monte : sed state
nunc contra inimicos nostros, & expugnate eos, &
19 sumetis posteà spolia seeuri. Et adhuc loquente
Judâ hæc, ecce apparuit pars quædam prospiciens
20 de monte. Et vidit Gorgias quòd in fugam con-
versi sunt sui, & succenderunt castra : fumus enim,
21 qui videbatur, declarabat quod factum est. Qui-
bus illi conspectis timuerunt valdè, aspicientes
simul & Judam, & exercitum in campo paratum
22 ad prælium. Et fugerunt omnes in campum alie-
23 nigenarum : Et Judas reversus est ad spolia castro-
rum, & acceperunt aurum multum, & argentum,
& hyacinthum, & purpuram marinam, & opes
24 magnas. Et conversi, hymnum canebant, & be-
nedicebant Deum in cœlum, quoniam bonus est,
25 quoniam in seculum misericordia ejus. Et facta
26 est salus magna in Israel in die illa. Quicunque
autem alienigenarum evaserunt, venerunt, & nun-
27 tiaverunt Lysiæ universa quæ acciderant. Quibus
ille auditis, consternatus animo deficiebat : quòd
non qualia voluit, talia contigerunt Israel, & qua-
28 lia mandavit rex. Et sequenti anno congregavit
Lysias virorum electorum sexaginta millia, & equi-
29 tum quinque millia, ut debellaret eos. Et vene-
runt in Judæam, & castra posuerunt in Bethoron,
& occurrit illis Judas cum decem millibus viris.
30 Et viderunt exercitum fortem, & oravit, & dixit;
Benedictus es, Salvator Israel, qui contrivisti impe-
tum potentis in manu servi tui David, Et tradi-
disti castra alienigenarum in manu Jonathæ filii
31 Saul, & armigeri ejus. Conclude exercitum istum
in manu populi tui Israel, & confundantur in ex-
32 ercitu suo & equitibus. Da illis formidinem, &
tabefac audaciam virtutis eorum, & commoveantur
33 tur contritione suâ. Dejice illos gladio diligen-
tium te : & collaudent te omnes, qui noverunt
34 nomen tuum in hymnis. Et commiserunt prælium:
& ceciderunt de exercitu Lysiæ quinque millia vi-
rorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

16 Καὶ ἐπέστρεψεν Ἰούδας καὶ ἡ δύναμις ἀπὸ τ διώξεν ὄπισθεν αὐτῆς,
17 Καὶ εἶπε πρὸς τὸν λαὸν, Μὴ ἐπιθυμήσητε τῶν σκύλων, ὅτι πόλε-
18 μος ἐξεναντίας ἡμῶν, Καὶ Γοργίας καὶ ἡ δύναμις ἐν τῷ ὄρει
ἐγγὺς ἡμῶν· ἀλλὰ στῆτε νῦν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ πολε-
μήσατε αὐτοὺς, καὶ μετὰ ταῦτα (ν) λήψεσθε τὰ σκῦλα μετὰ παῤῥησίας.
19 Ἔτι λαλοῦντος Ἰούδα ταῦτα, ὤφθη μέρος τι ἐκ τοῦ ὄρους.
20 Καὶ ὡς εἶδεν ὅτι (ξ) τέτροπται, καὶ ἐμπυρίζουσι οἱ περὶ Ἰούδαν τὴν παρεμ-
21 βολὴν, ὁ γὰρ καπνὸς (ο) διεφαίνετο ἐντεφανίζε τὸ γεγονός. Οἱ δὲ ταῦ-
τα (ο) συνιδόντες ἐφοβήθησαν σφόδρα· συνιδόντες δὲ (ν) τὸν Ἰούδαν
22 παρεμβολὴν ἐν τῷ πεδίῳ ἑτοίμως εἰς παράταξιν, Ἔφυγον πάντες
23 εἰς γῆν ἀλλοφύλων. Καὶ (π) ἀνέστρεψαν Ἰούδας ἀπὸ τὴν Σκυλείαν
τῆς παρεμβολῆς· καὶ (ρ) ἔλαβον χρυσίον πολὺ καὶ ἀργύριον καὶ
24 ὑάκινθον καὶ πορφύραν (σ) θαλασσίαν καὶ πλοῦτον μέγαν. Καὶ
(τ) ἐπιστρέφοντες ὕμνουν καὶ εὐλόγουν εἰς οὐρανὸν τ κύριον, ὅτι χρηστὸν,
25 ὅτι εἰς τ αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ (υ) ἐγένετο Σωτηρία μεγάλη
26 τῷ Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Ὅσοι δὲ τῶν ἀλλοφύλων διεσώ-
θησαν, ἦλθον καὶ ἀπήγγειλαν τῷ Λυσίᾳ πάντα τὰ συμβε-
27 βηκότα. Ὁ δὲ ἀκούσας (φ) συνεχύθη καὶ ἠθύμει, ὅτι οὐχ οἷα ἤθε-
λεν, τοιαῦτα (π) γεγόνει τῷ Ἰσραὴλ, καὶ οὐχ οἷα ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ βα-
28 σιλεὺς, (χ) τοιαῦτα ἐξέβη. Καὶ ὑπὸ τῷ ἐχομένῳ ἐνιαυτῷ συνε-
ξήχνισεν (ψ) ὁ Λυσίας ἀνδρῶν ἐπιλέκτων ἑξήκοντα χιλιάδας καὶ
29 πεντακισχιλίαν ἵππον, ὥστε ἐκπολεμῆσαι αὐτούς. Καὶ ἦλθον
εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, καὶ παρενέβαλον ἐν Βαιθσούροις, καὶ συνήντη-
30 σεν αὐτοῖς Ἰούδας ἐν δέκα χιλιάσιν ἀνδρῶν. Καὶ εἶδε τὴν παρ-
εμβολὴν ἰσχυρὰν, καὶ προσηύξατο, καὶ εἶπεν, Εὐλογητὸς εἶ ὁ
σωτὴρ (ω) τῦ Ἰσραὴλ, ὁ συντρίψας τὸ ὁρμημα τῦ δυνατῦ ἐν χει-
ρὶ τῦ δούλε σε Δαυὶδ, καὶ παρέδωκας τ παρεμβολὴν τ ἀλλοφύλων εἰς
χεῖρας (α) Ἰωνάθαν υἱοῦ Σαὺλ, καὶ τῦ αἴροντος τὰ σκεύη αὐτῦ.
31 Σύγκλεισον τὴν παρεμβολὴν ταύτην (β) ἐν χειρὶ λαοῦ Σε Ἰσραὴλ,
32 καὶ αἰσχυνθήτωσαν ἐπὶ τῇ δυνάμει καὶ τῇ ἵππῳ αὐτῶν. Δὸς αὐτοῖς
φοβίαν, καὶ τῆξον ἰσχὺν αὐτῶν, καὶ σαλευθήτωσαν τῇ
συντριβῇ αὐτῶν. Καταβαλε αὐτοὺ ῥομφαίᾳ ἀγαπώντων σε, καὶ
33 αἰνεσάτωσάν σε πάντες οἱ (γ) εἰδότες τὸ ὄνομά Σε ἐν ὕμνοις.
34 Καὶ συνέβαλον ἀλλήλοις, καὶ ἔπεσον ἐκ τῆς παρεμβολῆς Λυσίᾳ εἰς
πεντακισχιλίους ἄνδρας, καὶ ἔπεσον ἐξ ἐναντίας αὐτῶν.

MS.A. (ν) λάβετε σκῦλα καὶ μετὰ παῤῥησίας. Ἔτι πληρῦντος Ἰούδου (ξ) τέτρόπωται, καὶ ἐμπυρίζουσιν τὴν (λ) ὁ διαρύμενος (ο) συνιδόντες (π) καὶ τὸν (π) Ἰούδαν ἀνέστρεψεν (ρ) ἔλαβεν χρυσίον καὶ ἀργύριον πολὺν, καὶ (σ) καὶ θαλασσίαν (τ) ἐπιστρέψαντες ὕμνουν καὶ ἠυλόγουν εἰς οὐρανὸν, ὅτι χρηστὸν εἰς τὸν αἰῶνα (υ) ἐγενήθη (φ) πάντα (π) γέγονεν (χ) ἐξέβη. Καὶ ἐν τῷ ἐρχομένῳ (ψ) ἄνδρων (ω) Ἰσραὴλ, (α) Ἰωνάθαν (β) εἰς χεῖρας (γ) ἰδότες

Interp. LAT.

Et reversus est Judas, & exercitus à sequendo 16
post eos, Dixitque ad populum ; Non concupi- 17
scatis spolia : quia bellum contra nos est : Et Gor- 18
gias, & exercitus [ejus] prope nos in monte. Sed
state nunc contra inimicos nostros, & expugnate
eos : & sumetis posteà spolia securè. Adhuc lo- 19
quente Judâ hæc, apparuit pars quædam prospi-
ciens de monte : Et vidit quòd in fugam con- 20
versi sunt, & succendunt, (e) qui circa Judam,
castra : fumus enim qui videbatur, declarabat
quod factum est. Quibus illi conspectis timu- 21
erunt valdè : aspicientes autem simul & Judæ
exercitum in campo paratum ad prælium, Fu- 22
gerunt omnes in terram alienigenarum. Et 23
Judas reversus est ad spolia castrorum : & ac-
ceperunt aurum multum, & argentum, & hya-
cinthum, & purpuram marinam, & opes ma-
gnas. Et conversi hymnum canebant, & bene- 24
dicebant Dominum in cœlum, quoniam bonum,
quoniam in seculum misericordia ejus. Et facta 25
est salus magna Israeli in die illa. Quicunque 26
autem alienigenarum evaserunt, advenientes
nuntiaverunt Lysiæ universa quæ acciderant.
Quibus ille auditis, consternatus animo deficie- 27
bat : quòd non qualia voluit, talia contigerunt
Israeli : & non qualia mandavit ei rex, talia
evenerunt. Et in (f) proximo anno congregavit 28
Lysias virorum electorum sexaginta millia, &
equitum quinque millia ; ut debellaret eos. Et 29
venerunt in (g) Idumæam, & castra posuerunt
in Bæthsuris. Et occurrit illis Judas cum de-
cem millibus viris. Et vidit exercitum for- 30
tem, & oravit, & dixit ; Benedictus es, Salvator
Israel, qui contrivisti impetum potentis in ma-
nu servi tui David, & tradidisti castra ali-
enigenarum in manus Jonathæ filii Saul, & ar-
migeri ejus. Conclude exercitum istum in manu 31
populi tui Israel : & confundatur in virtute, &
equitatu suo. Da illis formidinem, & tabefac 32
audaciam virtutis eorum ; & commoveantur
contritione suâ. Dejice illos gladio diligenti- 33
um te : & collaudent te omnes qui noverunt no-
men tuum, in hymnis. Et commiserunt prælium 34
inter se : & ceciderunt de exercitu Lysiæ ad
quinque millia virorum : & ceciderunt ex ad-
verso ipsorum.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34

Reversus autem Juda cum exercitu suo ab 16
iis quos persequebantur, Dixit populo, 17
Ne concupiscatis spolia ; nam adhuc bel-
lum viget coram nobis, Et Gorgia cum 18
exercitu suo in montibus sunt, nec procul
distant à nobis : sed state nunc adversùm
inimicos nostros, ut expugnetis eos, ac pos-
eà spolia eorum liberè sumetis. Dum Juda 19
talia loqueretur, prospexerunt è montibus
quidam ex iis qui erant cum Gorgia, Et 20
viderunt eum devictum esse, & Judæos
comburentes castra ipsorum : fumus enim
qui conspiciebatur, factum demonstra-
bat. Cùm autem hæc vidissent, timue- 21
runt valdè : & videntes adhuc castra Ju-
dæ in planitie ad prælium instructa,
Fugerunt omnes in terram Palestinorum. 22
Tunc reversus Juda ad spolia castrorum, 23
accepit aurum multum, & argentum, la-
pides pretiosos hyacinthi, purpuras mari-
nas, & divitias magnas. Ita redeuntes 24
laudabant & gratias agebant Domino
qui in cœlis est, quòd bonus esset, &
in æternum miserationes ejus. Factáque 25
est salus Israëli eo die. Reliqui verò 26
qui remanserant è Palestinis, venientes
indicaverunt Lysiæ quod acciderat. Is 27
autem cùm audîsset, languore mœroréque
magno captus est, quòd non prout
optabat ita eveniisset Israëli, neque pro-
ut mandaverat sibi rex, ita feciisset. An- 28
no autem sequente, collegit Lysia viro-
rum selectorum sexies mille equites, ut
debellarent Israëlem. Et venientes in 29
Adum, castra fixerunt in Beth-sura, oc-
currítque eis Juda cum decies mille vi-
ris : Et videns castra munitissima ho- 30
stium suorum, oravit ac dixit ; Benedi-
ctus sis servator Israëlis ; qui contrivisti
confidentiam gigantis per manum Davi-
dis servi tui, & tradidisti castra Palæsti-
norum in manum Jonathanis filii Saulis,
& bajuli armorum ejus ; Nunc etiam 31
conclude castra hæc in manu populi tui
Israëlis, & erubescant in robore & equi-
tibus suis : Injice in eos timorem, & 32
contere fortitudinem exercitús eorum, &
concutiantur contritione suâ : Dejice il- 33
los gladiis dilectorum tuorum, ut laudi-
bus te celebrent omnes cognoscentes no-
men tuum. Tum unâ congressi sunt, 34
ceciderúntque de castris Lysiæ ferè quin-
que millia virorum, & profligati sunt co-
ram eis.

Versio VULG. LAT.

35 Videns autem Lysias fugam suorum, & Judæorum audaciam, & quòd parati sunt aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochiam, & elegit milites, ut multiplicati rursus venirent in Judæam. 36 Dixit autem Judas, & fratres ejus; Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc mundare sancta, & renovare. 37 Et congregatus est omnis exercitus, & ascenderunt in montem Sion. 38 Et viderunt sanctificationem desertam, & altare profanatum, & portas exustas, & in atriis virgulta nata sicut in saltu vel montibus, & pastophoria diruta. 39 Et sciderunt vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, & imposuerunt cinerem super caput suum. 40 Et ceciderunt in faciem super terram, & exclamaverunt turbis signorum, & clamaverunt in cœlum. 41 Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adversùs eos qui erant in arce, donec emundarent sancta. 42 Et elegit sacerdotes sine macula: voluntatem habentes in lege Dei: 43 Et mundaverunt sancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. 44 Et cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret. 45 Et incidit illis consilium bonum, ut destruerent illud: ne fortè illis esset in opprobrium, quia contaminaverunt illud Gentes, & demoliti sunt illud. 46 Et reposuerunt lapides in monte domûs in loco apto, quoadusque veniret propheta, & responderet de eis. 47 Et acceperunt lapides integros secundùm legem, & ædificaverunt altare novum, secundùm illud quod fuit priùs: 48 Et ædificaverunt sancta, & quæ intra domum erant intrinsecus: & ædem, & atria sanctificaverunt. 49 Et fecerunt vasa sancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incensorum, & mensam in templum. 50 Et incensum posuerunt super altare, & accenderunt lucernas, quæ super candelabrum erant, & lucebant in templo. 51 Et posuerunt super mensam panes, & appenderunt vela, & consummaverunt omnia opera quæ fecerant. 52 Et ante matutinum surrexerunt quintâ & vigesimâ die mensis noni (hic est mensis Casleu) centesimi quadragesimi octavi anni: 53 Et obtulerunt sacrificium secundùm legem, super altare holocaustorum novum quod fecerunt.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

35 Ἰδὼν δὲ Λυσίας τὴν ἡμιμάχιον γενομένην αὐτῷ συντάξεως, τὸ δὲ Ἰούδα τὸ γενημένον θάρσος, καὶ ὡς ἕτοιμοί εἰσιν ἢ ζῆν ἢ (ἀ)πεθνάναι γενναίως, ἀπῆρεν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ ἐξενολόγει καὶ (ε) πλεονάσας τὸν ἡμιθάνατα στρατὸν, ἐλογίζετο πάλιν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. 36 Εἶπε δὲ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Ἰδοὺ συνετρίβησαν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, ἀναβῶμεν καθαρίσαι τὰ ἅγια καὶ ἐγκαινίσαι. 37 Καὶ συνήχθη ἡ παρεμβολὴ πᾶσα, καὶ ἀνέβησαν εἰς ὄρος Σιών. 38 Καὶ ἴδον τὸ ἁγίασμα (ζ) ἠρημωμένον, καὶ τὸ θυσιαστήριον βεβηλωμένον, καὶ τὰς πύλας καλαπεπυρωμένας, καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς φυτὰ πεφυκότα ὡς ἐν δρυμῷ ἢ ὡς ἐν ἑνὶ τῶν ὀρέων, καὶ τὰ παστοφόρια καθῃρημένα. 39 Καὶ ἐρρήξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκόψαντο κοπετὸν μέγαν, καὶ ἐπέθεντο σποδὸν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. 40 Καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐσάλπισαν τὰς σάλπιγξι τῶν σημασιῶν, καὶ ἐβόησαν εἰς (υ)τὸν οὐρανόν. 41 Τότε ἐπέταξεν Ἰούδας (ι) ἄνδρας πολεμεῖν πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ, ἕως (θ)οὗ καθαρίσῃ τὰ ἅγια. 42 Καὶ ἐπέλεξεν ἱερεῖς ἀμώμους, θελητὰς νόμου. 43 Καὶ ἐκαθάρισαν τὰ ἅγια, καὶ ἦραν τοὺς λίθους τοῦ μιασμοῦ εἰς τόπον ἀκάθαρτον. 44 Καὶ ἐβουλεύσαντο περὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ὁλοκαυτώσεως τοῦ βεβηλωμένου, τί αὐτῷ ποιήσωσι. 45 Καὶ (ι) ἐπέπεσεν αὐτοῖς βουλὴ ἀγαθὴ, καθελεῖν αὐτὸ, μήποτε ᾖ ὄνειδος αὐτοῖς ὅτι ἐμίαναν τὰ ἔθνη αὐτό. 46 καὶ καθεῖλον τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀπέθεντο τοὺς λίθους ἐν τῷ ὄρει τοῦ οἴκου, ἐν τόπῳ ὑπηνέμῳ, μέχρι τοῦ ἀποκριθῆναι προφήτην περὶ αὐτῶν. 47 καὶ ἔλαβον λίθους ὁλοκλήρους κατὰ τὸν νόμον, καὶ (λ) ᾠκοδόμησαν τὸ θυσιαστήριον καινὸν κατὰ τὸ πρόσωπον. 48 καὶ ᾠκοδόμησε τὰ ἅγια καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ οἴκου, καὶ τὰς αὐλὰς (μ) ἡγίασαν. 49 Καὶ ἐποίησαν (ν) σκεύη ἅγια καινὰ, καὶ εἰσήνεγκαν τὴν λυχνίαν καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν (ξ) θυμιαμάτων καὶ τὴν πρόθεσιν ἐπὶ τὸν ναόν. 50 Καὶ ἐθυμίασαν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐξῆψαν τοὺς λύχνους τοὺς ἐπὶ τὴν λυχνίας, καὶ ἐφαίνοσαν ἐν τῷ ναῷ. 51 Καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν πρόθεσιν ἄρτους, καὶ ἐξεπέτασαν τὰ καλαπετάσματα, καὶ ἐτέλεσαν πάντα τὰ ἔργα ἃ ἐποίησαν. 52 Καὶ ὄρθρισαν τῷ πρωῒ τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ ἐνάτου μηνὸς ὁ μηὶ (ο) Χασελεὺ τοῦ ὀγδόου καὶ (ο) τεσσαρακοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἔτους. 53 Καὶ ἀνήνεγκαν θυσίαν κατὰ τὸν νόμον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων τὸ καινὸν ὃ ἐποίησαν.

MS. A. (ἀ) πεθανεῖν (ε)* πλεονας & πάλιν ἡμιθάνατα θεραπείας (ζ) ἠμῶν ἠρημωμένον, (υ) ὑρανόν. (ι) ἀνδράσιν (θ) καθαρίσῃ (ι) ἔπεσεν (κ) ἔλαβεν (λ) ᾠκοδόμησεν θυσιαστήριον (μ) ἡγίασεν. (ν) τὰ σκεύη τὰ ἅγια (ξ) ὁλοκαυ]τωμάτων καὶ θυμιαμάτων, καὶ (ο) Χασελεὺ (ο) τεσσαρακοστοῦ

Interp. LAT.

Videns autem Lysias fugam aciei suæ, ejusque audaciam, & quòd paratè sunt aut vivere, aut mori generosè; abiit Antiochiam, & colligebat externos milites: & cùm multiplicâsset priorem exercitum, cogitabat rursus venire in Judæam. Dixit autem Judas, & fratres ejus; Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus mundare sancta, & renovare. Et congregatus est omnis exercitus: & ascenderunt in montem Sion. Et viderunt sanctificationem desertam, & altare prophanatum, & portas exustas, & in atriis virgulta nata, sicut in saltu, vel sicut in uno ex montibus, & pastophoria diruta. Et sciderunt vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, & imposuerunt cinerem super caput suum: Et ceciderunt in faciem super terram. Et exclamaverunt tubis signorum, & clamaverunt in cœlum. Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adversùs eos qui erant in arce; donec emundaret sancta. Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege. Et mundaverunt sancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. Et cogitaverunt de altari holocaustorum, quod prophanatum erat, quid de eo facerent. Et incidit (b) illis consilium bonum, ut destruerent illud, ne fortè illis esset in opprobrium: quia contaminaverant illud gentes. Et demoliti sunt altare: Et reposuerunt lapides in monte domûs, in loco apto, quoadusque veniret propheta; et responderet de eis. Et acceperunt lapides integros, secundùm legem: Et ædificaverunt altare novum secundùm illud, quod fuit priùs. Et edificaverunt sancta, et quæ intra domum, et atria sanctificaverunt: Et fecerunt vasa sancta nova: et intulerunt candelabrum, et altare incensorum, et mensam in templum. Et incensum posuerunt super altare, et accenderunt lucernas, quæ supra candelabrum erant: et lucebant in templo. Et posuerunt super mensam panes: et expanderunt velamina: et consummaverunt omnia opera quæ fecerant. Et ante matutinum surrexerunt quintâ et vigesimâ die mensis noni: hic est mensis Chasleu octavi et quadragesimi et centesimi anni. Et obtulerunt sacrificium secundùm legem super altare holocaustorum novum, quod fecerant.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

35 ܘܟܕ ܚܙܐ ܠܘܣܝܐ ܕܬܒܪ ܚܝܠܗ ܘܡܚܢܗ ܕܝܗܘܕܐ ܘܕܗܘ ܡܙܕܡܢܝܢ ܠܡܝܬ ܐܘ ܠܡܚܐ ܒܓܒܘܬܢܘܬܐ ܐܙܠ ܠܐܢܛܝܟܝܐ ܘܓܝܪ ܟܢܫ ܓܝܪ ܥܡ ܫܓܝ ܓܝܪ ܓܝܪ ܕܝܠܗ ܘܡܚܫܒ ܕܢܥܠ ܠܝܗܘܕܐ ܘܐܡܪ ܝܗܘܕܐ ܠܐܚܘܗܝ ܗܐ ܒܥܠܝ ܕܐܝܒܝܢ ܐܬܬܒܪܘ ܢܣܩ ܢܬܟ ܘܢܚܕܬ ܩܕܫܐ ܘܢܚܕܬ ܠܗ ܘܟܢܫ ܟܠ ܚܝܠܐ ܘܐܬܘ ܠܛܘܪ ܨܝܘܢ ܘܚܙܘ ܠܡܩܕܫܐ ܕܫܡܝܡ ܘܠܡܕܒܚܐ ܕܡܬܚܠܠ ܘܠܬܪܥܐ ܕܐܬܩܛܪܘ ܒܢܘܪܐ ܘܠܒܝܬ ܐܝܠܢܐ ܐܝܟ ܒܚܕ ܒܛܘܪ ܐܘ ܐܝܟ ܒܚܕ ܒܓܒܘ ܘܠܒܝܬ ܦܣܛܘܦܘܪܝܐ ܕܡܬܬܒܪ ܘܩܪܥܘ ܠܒܘܫܝܗܘܢ ܘܣܦܕܘ ܥܦܪ ܥܠ ܪܫܝܗܘܢ ܘܢܦܠܘ ܥܠ ܐܦܝܗܘܢ ܒܐܪܥܐ ܘܩܥܘ ܒܫܘܦܪ ܩܪܢ ܘܩܪܘ ܠܫܡܝܐ ܘܦܩܕ ܝܗܘܕܐ ܓܒܪ̈ܐ ܕܢܩܪܒܘܢ ܥܡ ܐܢܫ̈ܐ ܕܒܪ ܒܪ ܥܕ ܕܢܕܟܐ ܠܡܩܕܫܐ ܘܓܒܐ ܟܗ̈ܢܐ ܕܠܐ ܡܬܚܫܕ ܒܗܘܢ ܘܕܚܦ̈ܨܝܢ ܒܢܡܘܣܐ ܘܕܐܬܪ̈ܝ ܠܡܩܕܫܐ ܘܠܒܝܬ ܡܕܒܚܐ ܘ

Versio VULG. LAT.

54 Secundùm tempus & secundùm diem, in qua contaminaverunt illud gentes, in ipsa renovatum est in can-
55 ticis, & citharis, & cinyris, & in cymbalis. Et cecidit omnis populus in faciem, & adoraverunt, & benedi-
56 xerunt in cœlum eum, qui prosperavit eis. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocausta cum lætitia, & sacrificium salutaris & lau-
57 dis. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis & scutulis: & dedicaverunt portas, & pastophoria, & im-
58 posuerunt eis januas. Et facta est lætitia in populo magna valdè, & aversum est opprobrium Gentium.
59 Et statuit Judas, & fratres ejus, & universa Ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis, ab anno in annum, per dies octo, à quinta & vigesima die mensis Casleu, cum lætitia & gaudio.
60 Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas, ne quando venirent Gentes, & conculcarent eum, sicut antèa fecerunt. Et collocavit illic exercitum, ut servarent eum, & munivit eum ad custodiendam Bethsuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAP. V.

1 ET factum est, ut audierunt Gentes in circuitu, quia ædificatum est altare & sanctuarium sicut priùs, iratæ
2 sunt valdè: Et cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter eos, & cœperunt occidere de popu-
3 lo, & persequi. Et debellabat Judas filios Esau in Idumæa, & eos qui erant in Acrabathane, quia circumsedebant Israelitas, & percussit eos plagâ magnâ.
4 Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum, & in scandalum, insidiantes ei
5 in via. Et concluſi sunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizavit eos, & incendit tur-
6 res eorum igni, cum omnibus qui in eis erant. Et transivit ad filios Ammon, & invenit manum fortem, & populum copiosum, et Timotheum ducem ipso-
7 rum: Et commisit cum eis prælia multa, et contriti sunt in conspectu eorum, et percussit eos:

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

54 Κατὰ ⁜ καιρὸν (θ) καὶ κατ' ⁜ ἡμέραν ἐν ᾗ ἐμιάνθησαν αὐτὸ τὰ
ἔθνη, ἐν ὠδαῖς καὶ κιθάραις καὶ κινύραις, καὶ
55 ἐν κυμβάλοις. Καὶ ἔπεσεν πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ πρόσωπον, καὶ προσε-
κύνησαν, καὶ (ι) εὐλόγησαν εἰς οὐρανὸν ⁜ εὐοδώσαντα (ρ) αὐτοῖς.
56 Καὶ ἐποίησαν τὸν (τ) ἐγκαινισμὸν τῶ θυσιαστηρίου ἡμέρας ὀκτὼ, καὶ
προσήνεγκαν ὁλοκαυτώματα μετ' εὐφροσύνης, καὶ ἔθυσαν θυσίαν
57 (σ) σωτηρίου καὶ αἰνέσεως. Καὶ κατεστόλισαν τὸ κατ' πρόσωπον ⁜ ναῦ
στεφάνοις χρυσοῖς καὶ ἀσπιδίσκαις, καὶ (τ) ἐνεκαίνισαν τὰς πύλας
58 καὶ τὰ παστοφόρια, καὶ ἐθύρωσαν αὐτά. Καὶ ἐγένετο εὐφροσύνη μεγάλη
59 ἐν τῷ λαῷ σφόδρα, καὶ ἀπεστράφη ὄνειδος ἐθνῶν. Καὶ ἔστησεν Ἰούδας καὶ
οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶ καὶ πᾶσα(υ)ἡ ἐκκλησία Ἰσραὴλ, ἵνα ἄγωνται (φ) αἱ ἡμέ-
ραι ἐγκαινισμοῦ ⁜ θυσιαστηρίου ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν ἐνιαυτὸν κατ'
ἐνιαυτὸν ἡμέρας ὀκτὼ ἀπὸ ⁜ πέμπτης καὶ εἰκάδος τῆ μηνὸς Χασλεῦ, μετ'
60 εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς. Καὶ ᾠκοδόμησεν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὸ ὄρος
Σιὼν, κυκλόθεν τείχη ὑψηλὰ καὶ πύργους (ω) ὀχυρὲς, μήποτε παραγενη-
θέντα τὰ ἔθνη καταπατήσωσιν αὐτὰ, ὡς ἐποίησαν πατρόθεν.
61 Καὶ (ψ) ἐπέταξεν ἐκεῖ δύναμιν τηρεῖν αὐτὸ, καὶ ὠχύρωσαν αὐτὸ πατρῶν
⁜ χ)Βαθσύραν, ⁜ ἵνα ᾖ ὁ λαὸς ὀχύρωμα κατ' πρόσωπον ⁜ Ἰδουμαίας.

MS. A. (ω) κατ' ⁜ (ψ) ἐπυλάξαν (ρ) αὐτὸς. (τ) ἐνεκαινισμὸν (σ) σωτηρίου
** [ἡμέρας ὀκτὼ, καὶ προσήνεγκαν ὁλοκαυτώματα μετ' εὐφροσύνης,
καὶ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίου] καὶ αἰνέσεως. (τ) ἐνεκαίνισιν (υ) ἐκκλησία

ΚΕΦ. ε'.

1 ΚΑὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν τὰ ἔθνη κυκλόθεν ὅτι ᾠκοδομήθη τὸ
θυσιαστήριον, καὶ ἐνεκαινίσθη τὸ ἁγίασμα ὡς πρότερον, καὶ (α) ὠρ-
2 γίσθησαν σφόδρα. Καὶ ἐξελύσαντο τῦ ἆραι τὸ γένος Ἰακὼβ τὸς
ὄντας ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἤρξαντο ⁜ διαπτῦν ἐν τῷ λαῷ καὶ διώκειν.
3 Καὶ ἐπολέμει Ἰούδας πρὸς τὸς υἱὸς Ἡσαῦ ἐν τῇ (β) Ἰδουμαίᾳ ⁜
Ἀκραβαττίνην, ὅτι περιεκάθηντο τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸς
πληγὴν μεγάλην, καὶ ζυνέστειλεν αὐτὸς, καὶ ἔλαβε τὰ (ϡ) σκῦλα αὐτῶν.
4 Καὶ ἐμνήσθη ⁜ κακίας υἱῶν Βαιὰν, οἳ ἦσαν τῷ λαῷ εἰς παγίδα
καὶ εἰς σκάνδαλον ἐν τῇ ἐνεδρεύειν αὐτὸς ἐν ταῖς ὁδοῖς. Καὶ
5 (γ) συνελείσθησαν ὑπ' αὐτῦ ἐν τοῖς πύργοις, καὶ παρεβάλετο
ἐπ' αὐτὸς, καὶ ἀνεθεμάτισεν (δ) αὐτὸς, καὶ ἐνεπύρισε τὸς πύργους
6 αὐτῶν ἐν πυρὶ ζὺν πᾶσι τοῖς ἐνοῦσι. Καὶ διεπέρασεν ἐπὶ τοὺ
υἱὸς Ἀμμών, καὶ εὗρε χεῖρα κραταιὰν καὶ λαὸν πολὺν, καὶ Τιμόθεον
7 ἡγούμενον αὐτῶν. Καὶ συνῆψε πρὸς αὐτὸς πολέμους πολλὸς, καὶ συνε-
τρίβησαν πρὸ προσώπου αὐτῦ, καὶ ἐτάπεινεν αὐτός.

MS. A. (α) ὠργίσθη (β) * Ἰδουμαίᾳ ⁜ Ἀκραβαττίνην, (ϡ) * ἀσκύλα
(γ) συνελείσθησαν ὑπ' αὐτὸς εἰς τὸς πύργους, καὶ παρέβαλεν (δ) * αὐτὸς, eos.

Interp. LAT.

Secundùm tempus, & secundùm diem, in qua con- 54
taminaverunt illud gentes; in ipsa renovatum est
in canticis, et citharis, et cinyris, et in cymbalis. Et 55
cecidit omnis populus in faciem; & adoraverunt,
& benedixerunt in cœlum, eum qui prosperavit
eis. Et fecerunt dedicationem altaris diebus 56
octo: & obtulerunt holocausta cum lætitia: &
sacrificaverunt sacrificium salutaris, & laudis.
Et ornaverunt faciem templi coronis aureis, & 57
scutulis: & dedicaverunt portas, & pastopho-
ria: & imposuerunt eis januas. Et facta est 58
lætitia in populo magna valdè: & aversum est
opprobrium gentium. Et statuit Judas, & fra- 59
tres ejus, & universa Ecclesia Israel, ut age-
tur dies dedicationis altaris in temporibus suis
ab anno in annum per dies octo à quinta & vi-
gesima die mensis Chasleu, cum lætitia, & gau-
dio. Et ædificaverunt in tempore illo montem 60
Sion, per circuitum muros altos, & turres
firmas; ne quando venirent gentes, & con-
culcarent ea, sicut antèa fecerant. Et collocavit 61
illic exercitum, ut servaret eum: & munierunt
eum ad custodiendam Bathsuram; ut haberet
populus munitionem contra faciem Idumææ.

(φ) ἡμέραι (ω) ἰσχυρὲς, (ψ) ἀπέλαξαν (χ) Βαθσύρα

CAP. V.

ET factum est, ut audierunt gentes in circuitu, 1
quia ædificatum est altare, & renovatum est san-
ctuarium, sicut priùs; iratæ sunt valdè. Et 2
cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter
eos: & cœperunt occidere de populo, & tollere.
Et bellabat Judas adversùs filios Esau in Idu- 3
mæa ipsam Acrabattinam: quia circumsedebant
Israelitas: & percussit eos plagâ magnâ: & com-
pressit eos, & cepit spolia eorum. Et recordatus 4
est malitiæ filiorum Baan, qui erant populo in
laqueum, et in scandalum, insidiantes ei in viâ.
Et concluſi sunt ab eo in turribus: et applicuit ad 5
eos: et anathematizavit eos, et incendit turres
(a) ejus igni cum omnibus qui in eis erant. Et 6
transivit ad filios Ammon, et invenit manum for-
tem, et populum copiosum, et Timotheum ducem
ipsorum. Et commisit cum eis prælia multa: 7
et contriti sunt in conspectu ejus: & percussit

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

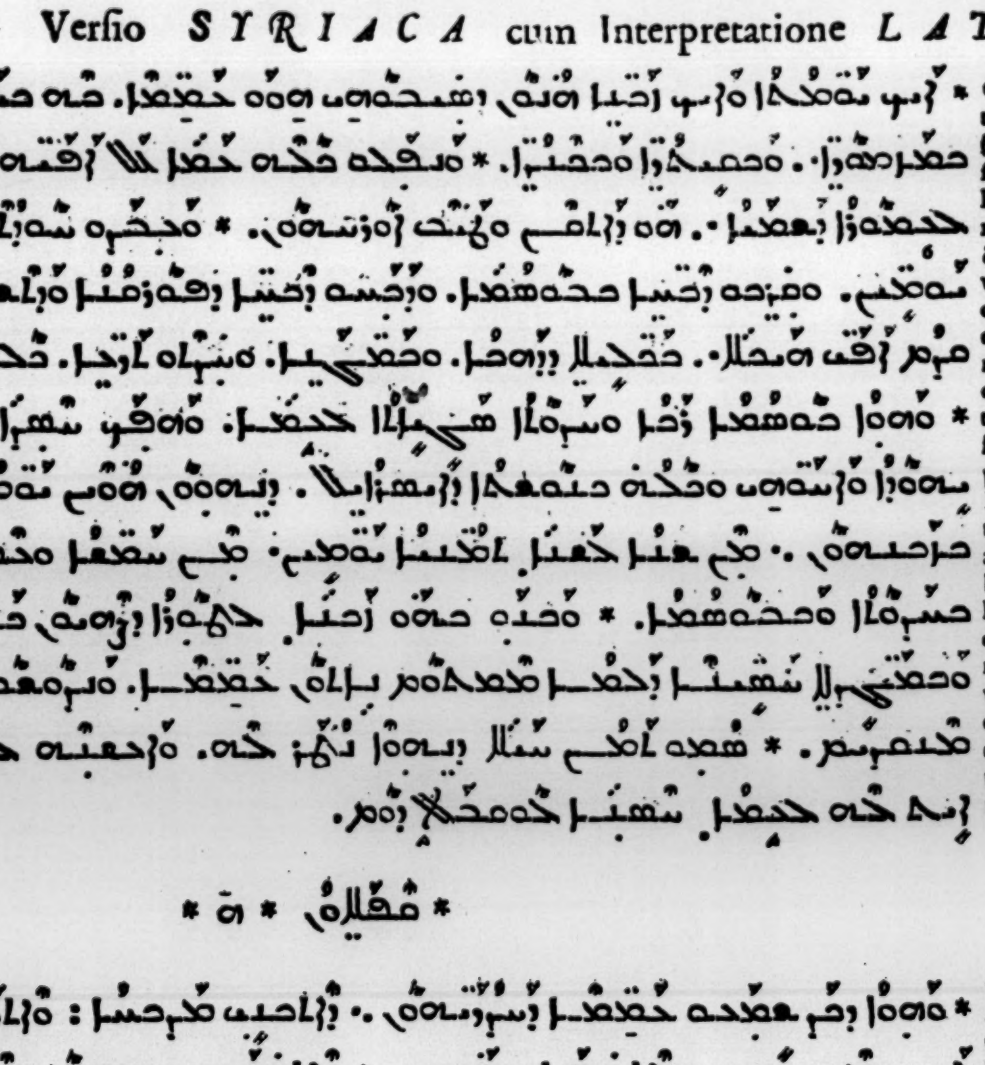

54 Quibus diebus, quibusque temporibus contaminaverunt illud gentes, eodem die facta fuit renovatio ejus cum psalterjis, citharis, fidibûsque. Et procidentes universus populus in facies suas adoraverunt & benedixerunt habitatorem cœli, qui complàcuerat & præparaverat viam ipsorum. Et celebra- 56
verunt renovationem altaris octo diebus, & obtulerunt sacrificia cum jucunditate, & sacrificaverunt sacrificia salutis & laudis. Or- 57
naverunt etiam anteriorem templi faciem coronis aureis & scutulis, renovarunt portas & omnia instrumenta ornatûs. Denique 58
fuit jucunditas magna, & lætitia plurima populo, & aversum est opprobrium gentium. Et statuit Juda & fratres ejus, cœtúsque cœ- 59
tus Israëlis, ut agerentur dies renovationis altaris suis temporibus annuatim, octo diebus, à vigesima quinta Kanun prioris, cum lætitia & jucunditate. Et ædificaverunt eo- 60
dem tempore monti Sionis circunquaque muros altos & turres munitas, nequando venientes gentes conculcarent eum, ut fecerant antea; Ponentes ibi exercitum ut 61
custodiret eum: & muniverunt Beth-sare, ut haberet populus munitionem contra Idumæam.

CAP. V.

Fuit autem ut cùm audissent gentes quæ 1
circunjacebant eis, ædificatum esse altare, & Sanctuarium renovatum ut antea; iratæ sint vehementer: Et cogitantes ascendere & 2
delere semen Jacobi, eos qui habitabant inter ipsas, inciperent occidere & necem inferre populo. Verùm Juda bellum gere- 3
bat adversùs filios Esau in Edom in Ecrabath, quia cum Israëlitis degebant: & percussit eos plagâ magnâ, dispersit illos, tulítque spolia eorum. Deinde recorda- 4
tus malorum filiorum Beanis, qui fuerant populo in laqueos & offendicula, struentes eis insidias in itineribus; Concluſit 5
illos in turres, obsedit illos, anathemati devovit illos, & igne succendit turres illius *regionis*, cum omnibus quæ erant in eis. Inde transivit Juda contra Ammoni- 6
tas, ubi invenit populum fortem & manum validam, quorum Timotheus dux erat. Habitísque cum eis bellis gravissi- 7
mis, tandem profligati fuerunt ante conspectum ipsius, & percussit eos.

Versio VULG. LAT.

8 Et cepit Gazer civitatem, & filias ejus, & reversus
9 est in Judæam. Et congregatæ sunt gentes quæ sunt
in Galaad, adversùs Israelitas qui erant in finibus eo-
10 rum, ut tollerent eos : & fugerunt in Datheman mu-
nitionem, Et miserunt literas ad Judam & fratres
ejus, dicentes ; Congregatæ sunt adversùm nos gen-
11 tes per circuitum, ut nos auferant : Et parant veni-
re, & occupare munitionem, in quam confugimus :
12 & Timotheus est dux exercitûs eorum. Nunc ergò
veni, & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit
13 multitudo de nobis. Et omnes fratres nostri, qui
erant in locis Tubin, interfecti sunt : & captivas du-
xerunt uxores eorum, & natos, & spolia, & pere-
14 merunt illic ferè mille viros. Et adhuc epistolæ le-
gebantur, & ecce alii nuntii venerunt de Galilæa con-
15 scissis tunicis, nuntiantes secundùm verba hæc : Di-
centes convenisse adversùm se à Ptolemaida, & Ty-
ro, & Sidone : & repleta est omnis Galilæa alienige-
16 nis, ut nos consumant. Ut audivit autem Judas, &
populus sermones istos, convenit Ecclesia magna co-
17 gitare quid facerent fratribus suis, qui in tribulatio-
ne erant, & expugnabantur ab eis. Dixitque Ju-
das Simoni fratri suo ; Elige tibi viros, & vade, &
libera fratres tuos in Galilæa : ego autem & frater
18 meus Jonathas ibimus in Galaaditim. Et reliquit
Josephum filium Zachariæ & Azariam, duces po-
puli, cum residuo exercitu in Judæa ad custodiam :
19 Et præcepit illis, dicens ; Præestote populo huic :
& nolite bellum committere adversùm gentes, do-
20 nec revertamur. Et partiti sunt Simoni viri tria
millia, ut iret in Galilæam : Judæ autem octo mil-
21 lia in Galaaditim. Et abiit Simon in Galilæam,
& commisit prælia multa cum gentibus : & con-
tritæ sunt gentes à facie ejus, & persecutus est eos
22 usque ad portam Ptolemaidis : & ceciderunt de
Gentibus ferè tria millia virorum, & accepit spo-
23 lia eorum. Et assumpsit eos, qui erant in Gali-
læa, & in Arbatis, cum uxoribus, & natis, & o-
mnibus quæ erant illis, & adduxit in Judæam cum
24 lætitia magna. Et Judas Machabæus & Jonathas fra-
ter ejus transierunt Jordanem, & abierunt viam trium
dierum per desertum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

8 Καὶ (ε) προσκαθεσάσθη ☩ Ἰαζὴρ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς, καὶ ἀνέ-
9 στρεψεν εἰς ☩ Ἰουδαίαν. Καὶ συνήχθησαν τὰ ἔθνη τὰ ἐν τῇ
(ζ) Γαλαὰδ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τὸν ὄντας ἐπὶ τοῖς ὁρίοις αὐτῶν τοῦ
10 ἐξᾶραι αὐτούς. καὶ ἔφυγον εἰς (η) Διάθεμα τὸ ὀχύρωμα· Καὶ ἀπέ-
στειλαν γράμματα πρὸς Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, λέγοντες, Ἐπι-
συνηγμένα ἔθνη ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν ☩ ἐξᾶραι ἡμᾶς,
11 Καὶ ἑτοιμάζονται ἐλθεῖν καὶ καταλαβέσθαι τὸ ὀχύρωμα εἰς ὃ κατα-
12 φεύγομεν, καὶ Τιμόθεος ἡγεῖται τῆς (θ) δυνάμεως αὐτῶν. Νῦν
οὖν ἐλθὼν ἐξελοῦ ἡμᾶς ἀπ' αὐτῶν, ὅτι πεπτώκασιν ἐξ ἡμῶν πολλοί.
13 Καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν οἱ ὄντες ἐν τοῖς (ι) Τωβίου τεθνήκασιν,
καὶ (κ) ἠχμαλώτισαν τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ☩ ἐπε-
14 σκύλευσαν, καὶ ἀπώλεσαν ἐκεῖ ὡς μίαν (ι) χιλιαρχίαν ἀνδρῶν. Ἔτι
δὲ ἐκείνων ἀναγινώσκοντο, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι ἕτεροι παρεγένοντο ἀπὸ
☩ Γαλιλαίας διερρηχότες τὰ ἱμάτια, ἀπαγγέλλοντες κατὰ τὰ ῥήματα
15 ταῦτα, Λέγοντες (κ) ὅτι συνήχθαι ἐπ' αὐτοὺς οἱ Πτολεμαΐδος καὶ
Τύρου καὶ Σιδῶνος καὶ (λ) πᾶσα Γαλιλαία ἀλλοφύλων, ☩ ἐξαναλῶσαι
16 ἡμᾶς. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἰούδας καὶ ὁ λαὸς τοὺς λόγους τούτους, ὅτι συνήχθη
ἐκκλησία μεγάλη, (μ) βουλεύσασθαι τί ποιήσωσι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν
17 τοῖς ὄντες ἐν θλίψει, καὶ πολεμουμένοις ὑπ' (ν) αὐτῶν. Καὶ εἶπεν
Ἰούδας Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, Ἐπίλεξον σεαυτῷ ἄνδρας, καὶ πο-
ρεύου καὶ ῥῦσαι τοὺς ἀδελφούς σου (ξ) τοὺς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· ἐγὼ δὲ καὶ
18 Ἰωνάθαν ὁ ἀδελφός μου πορευσόμεθα εἰς ☩ Γαλαάδιτιν. Καὶ κατέλει-
πεν Ἰώσηπον τὸν ☩ Ζαχαρίου, καὶ Ἀζαρίαν, (ο) ἡγουμένους τοῦ λαοῦ, μετὰ
19 ☩ ὑπολοίπων τῆς δυνάμεως, ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ εἰς τήρησιν. Καὶ ἐνε-
τείλατο αὐτοῖς, λέγων, Πρόσχητε ☩ λαῷ τούτῳ, καὶ μὴ συνάψητε πόλεμον
20 πρὸς τὰ ἔθνη ἕως ☩ ὑποστρέψαι ἡμᾶς. Καὶ ἐμερίσθησαν Σίμωνι ἄν-
δρες τετρακισχίλιοι τοῦ πορευθῆναι εἰς ☩ Γαλιλαίαν, Ἰούδᾳ δὲ ἄνδρες ὀκτα-
21 κισχίλιοι εἰς ☩ Γαλαάδιτιν. Καὶ ἐπορεύθη Σίμων εἰς ☩ Γαλιλαίαν,
καὶ συνῆψε πολέμους πολλοὺς πρὸς τὰ ἔθνη, καὶ συνετρίβη τὰ ἔθνη
22 ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς ἕως (π) τῆς πύλης Πτο-
λεμαΐδος. καὶ ἔπεσον ἐκ τῶν ἐθνῶν εἰς τετρακισχιλίους ἄνδρας, καὶ ἔλαβε τὰ
23 σκῦλα αὐτῶν. Καὶ παρέλαβε (ρ) πάντα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ καὶ ἐν Ἀραβάτοις
σὺν ☩ γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτοῖς, καὶ (σ) ἤγαγεν
24 εἰς ☩ Ἰουδαίαν μετὰ εὐφροσύνης μεγάλης. Καὶ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος
καὶ Ἰωνάθαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διέβησαν ☩ Ἰορδάνου, καὶ ἐπορεύθησαν
ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

MS. A. (ε) προσκαθέζετο ☩ Ἰαζὴρ (ζ) Γαλααδίτη (η) Διάθεμα
(θ) παρεμβολῆς (ι) Τωβίου (κ) αἰχμαλωτίσαντο (λ) χιλιάδων (μ) ὅτι συνή-
χθη (ν) πᾶς Γαλιλαίων (ξ) ἐν τῇ (ο) ἡγούμενον
(π) τῆ πόλεως (ρ) αὐτὸς ὁπλῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐν Ἀραβάτοις (σ) ἤγαγον

Interp. LAT.

8 Et cepit Gazer, & filias ejus : & reversus est
9 in Judæam. Et congregatæ sunt gentes, quæ in
Galaad, adversùs Israelitas, qui erant in finibus
eorum, ut tollerent eos. Et fugerunt in Dathema
munitionem ; Et miserunt literas ad Judam, &
10 fratres ejus, dicentes ; Congregatæ sunt adversùm
nos gentes, quæ in circuitu nostro, ut nos aufe-
rant : Et parant venire, & occupare munitio-
11 nem, in quam confugimus : & Timotheus est dux
exercitûs eorum. Nunc ergò veni, & eripe nos
12 de manibus eorum : quia cecidit multitudo de no-
bis : Et omnes fratres nostri, qui erant in locis
13 Tobiu, interfecti sunt ; & captivas duxerunt
uxores eorum, & natos eorum, & supellectilem :
& peremerunt illic ferè mille viros. Adhuc epi-
14 stolæ legebantur : & ecce alii nuntii venerunt de
Galilæa confcissis vestibus, nuntiantes secundùm
verba hæc, Dicentes convenisse adversùm se à
15 Ptolemaide, & Tyro, & Sidone, & omni Galilæa
alienigenarum, ut nos consumant. Ut audivit
16 autem Judas, & populus, sermones istos ; con-
venit ecclesia magna cogitare quid facerent fra-
tribus suis, qui in tribulatione erant, & expugna-
bantur ab eis. Dixitque Judas Simoni fratri suo ;
17 Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos,
qui in Galilæa. Ego autem, & Jonathan frater
meus, ibimus in Galaaditin. Et reliquit Jose-
18 phum filium Zachariæ, & Azariam, duces po-
puli, cum residuo exercitu in Judæa ad custo-
diam. Et præcepit illis, dicens ; Præestote populo
19 huic : & nolite bellum committere adversùm gen-
tes, donec nos revertamur. Et distributa sunt
20 Simoni virorum tria millia, ut iret in Galilæam :
Judæ autem octo millia virorum in Galaaditim.
21 Et abiit Simon in Galilæam : & commisit prælia
multa cum gentibus : & contritæ sunt gentes à fa-
cie ejus : & persecutus est eos usque ad portam
22 Ptolemaidis. Et ceciderunt de gentibus ferè tria
millia virorum : & accepit spolia eorum. Et
23 assumpsit eos qui erant in Galilæa, & in Arbattis,
cum uxoribus, & natis, & omnibus quæ erant
illis : & adduxit in Judæam cum lætitia magna.
24 Et Judas Maccabæus, et Jonathan frater ejus
transierunt Jordanem, et abierunt viam trium
dierum in deserto :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܘܟܦܬ ܚܙܪ ܘܒܢܬܗ ܘܗܦܟ ܘܐܬܐ ܠܐܪܥ ܝܗܘܕܐ ܀ ܘܐܬܟܢܫܘ ܥܡܡܐ ܕܗܘ ܒܓܠܥܕ ܠܡܣܒ ܠܗܘ ܠܒܢܝ ܐܪܥܗ ܕܢܫܪܘܢ ܐܢܘܢ ܀ ܘܐܙܠܘ ܠܡܓܕܠ ܒܝܬ ܬܪܥ ܘܐܬܟܢܫܘ ܥܠ ܝܬܒ ܠܡܣܒ ܠܗܘ

Versio VULG. LAT.

25 Et occurrerunt eis Nabuthæi, & susceperunt eos pacificè, & narraverunt eis omnia, quæ acciderant fra-
26 tribus eorum in Galaaditide, Et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa, & Bosor, & in Alimis, & in Casphor, & Mageth, & Carnaim : hæ omnes
27 civitates munitæ, & magnæ. Sed in cæteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, & in crastinum constituerunt admovere exercitum civitatibus his, & comprehendere, & tollere eos in una die.
28 Et convertit Judas, & exercitus ejus, viam in desertum Bosor repentè, & occupavit civitatem : & occidit omnem masculum in ore gladii, & accepit o-
29 mnia spolia eorum, & succendit eam igni. Et surrexerunt indè nocte, & ibant usque ad munitionem.
30 Et factum est diluculò, cùm elevâssent oculos suos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes scalas & machinas, ut comprehenderent mu-
31 nitionem, & expugnarent eos. Et vidit Judas quia cœpit bellum, & clamor belli ascendit ad cœlum
32 sicut tuba, & clamor magnus de civitate : Et dixit exercitui suo ; Pugnate hodiè pro fratribus vestris.
33 Et venit tribus ordinibus post eos, & exclamaverunt
34 tubis, & clamaverunt in oratione. Et cognoverunt castra Timothei quia Machabæus est, & refugerunt à facie ejus : & percusserunt eos plagâ magnâ, & ceciderunt ex eis in die illa ferè octo millia virorum.
35 Et divertit Judas in Maspha, & expugnavit, & cepit eam : & occìdit omnem masculum ejus, & sumpsit
36 spolia ejus, & succendit eam igni. Indè perrexit, & cepit Casbon, & Mageth, & Bosor, & reliquas
37 civitates Galaaditidis. Post hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & castra po-
38 suit contra Raphon trans torrentem, Et misit Judas speculari exercitum : & renuntiaverunt ei, dicentes ; Quia convenerunt ad eum omnes gentes,
40 quæ in circuitu nostro sunt, exercitus multus nimis :
39 Et Arabas conduxerunt in auxilium sibi, & castra posuerunt trans torrentem, parati ad te venire in
40 prælium. Et abiit Judas obviàm illis. Et ait Timotheus principibus exercitûs sui, Cùm appropinquaverit Judas, & exercitus ejus ad torrentem aquæ : si transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum: quia potens poterit adversùm nos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

25 Καὶ ζυνήντησαν τοῖς Ναζαταίοις, καὶ ἀπήντησαν αὐτοῖς εἰρηνικῶς,
καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς ἅπαντα τὰ (τ) συμβάντα τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν
6 ἐν τῇ Γαλααδίτιδι. Καὶ ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν συνειλημμένοι εἰσὶν
ἐν Βόσορα, καὶ (υ) Βοσόρ, ἐν Ἀλέμοις, Χασφὼρ, Μαχεδὶ, καὶ Καρναΐν·
27 πᾶσαι αἱ πόλεις αὗται ὀχυραὶ καὶ μεγάλαι· Καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς πόλεσι
τῆς Γαλααδίτιδός εἰσι συνειλημμένοι, (φ) καὶ εἰς ἄυριον τάσσουσι παρεμ-
βάλλειν ἐπὶ τὰ ὀχυρώματα, καὶ καθαιρεῖν, καὶ ἐξᾶραι πάντας
28 (χ) τούτους ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. Καὶ ἀπέστρεψεν Ἰούδας καὶ ἡ παρεμβολὴ
αὐτοῦ ὁδὸν εἰς τὴν ἔρημον εἰς Βοσόρ ἄφνω· καὶ κατελάβετο τὴν πόλιν, καὶ
ἀπέκτεινε πᾶν ἀρσενικὸν ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ ἔλαβε πάντα τὰ
29 σκῦλα αὐτῶν, καὶ ἐνέπρησεν αὐτὴν πυρί. Καὶ ἀπῆρεν ἐκεῖθεν νυκτὸς,
30 καὶ ἐπορεύετο ἕως ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα. Καὶ ἐγένετο ἑωθινὴ, καὶ ἦραν
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ ἰδοὺ λαὸς πολὺς (ψ) ὃν οὐκ ἦν ἀριθμὸς,
ἀναβάσεις κλίμακας καὶ μηχανὰς κατειλημμένους τὸ ὀχύρωμα, καὶ ἐπολέμει
31 αὐτούς· Καὶ εἶδεν Ἰούδας ὅτι ἦρκται ὁ πόλεμος, καὶ ἡ κραυγὴ τῆς
32 πόλεως ἀνέβη(ω) εἰς τὸν οὐρανὸν σάλπιγξι καὶ φωνῇ μεγάλῃ. Καὶ εἶπε
τοῖς ἀνδράσι τῆς δυνάμεως, Πολεμήσατε σήμερον ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν(α) ὑ-
33 μῶν. Καὶ ἐξῆλθεν ἐν τρισὶν ἀρχαῖς ἐξ ὄπισθεν αὐτῶν, καὶ(β) ἐσάλπισε
34 τῇ σάλπιγξι, καὶ ἐβόησεν ἐν προσευχῇ· Καὶ ἐπέγνω ἡ παρεμβολὴ Τιμο-
θέου ὅτι(γ) Μακχαβαῖός ἐστι, καὶ ἔφυγον ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν
αὐτοὺς (δ) πληγὴν μεγάλην, καὶ ἔπεσον ἐξ αὐτῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ εἰς
35 ὀκτακισχιλίους ἄνδρας. Καὶ ἀπέλυσεν εἰς (ε) Μασφὰ, καὶ ἐπολέμη-
σεν αὐτὴν, καὶ (ζ) προσελαβέτο αὐτὴν, καὶ ἀπέκτεινε πᾶν ἀρσενικὸν
αὐτῆς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῆς, καὶ ἐνέπρησεν αὐτὴν (η) πυρί.
36 Ἐκεῖθεν ἀπῆρε, καὶ προσελάβετο τὴν (θ) Χασφὼν, Μαχεδὶ, Βοσόρ,
37 καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς Γαλααδίτιδος. Μετὰ δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα
ζυνήγαγε Τιμόθεος παρεμβολὴν ἄλλην, καὶ παρενέβαλε κατ' πρόσωπον
Ῥαφὼν ἐκ πέραν τοῦ χειμάρρου. Καὶ ἀπέστειλεν Ἰούδας(κ) κατασκοπεῦσαι
38 τὴν παρεμβολήν· καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ, λέγοντες, (ι) Ἐπισυνηγμέναι
εἰσὶ πρὸς αὐτοὺς πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν, δύναμις πολλὴ σφό-
39 δρα. Καὶ (κ) Ἄραβας μεμισθώσαι εἰς βοήθειαν αὐτοῖς, καὶ (λ) παρεμ-
βάλλουσι πέραν τοῦ χειμάρρου ἕτοιμοι τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ σὲ εἰς πόλεμον.
40 καὶ ἐπορεύθη Ἰούδας εἰς συνάντησιν αὐτῶν. Καὶ εἶπε Τιμόθεος τοῖς
ἄρχουσι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, Ἐν τῷ ἐγγίζειν Ἰούδαν καὶ τὴν παρεμβο-
λὴν αὐτοῦ ἐπὶ τὸν χειμάρρουν τοῦ ὕδατος, ἐὰν διαβῇ πρὸς ἡμᾶς πρότερος,
οὐ συνησόμεθα (μ) ὑποστῆναι αὐτὸν, ὅτι δυνάμει δυνήσεται πρὸς ἡμᾶς.

MS. A. (τ) συμβεβηκότα (υ) Βοσὸρ, ἐν Ἀλαίμοις, Καφφὼρ, Μαχεδ, καὶ Καρναΐν· (φ) εἰς ἄυριον (χ) ἀνδρὰς (ψ) ὃς (ω) ἕως τ'' οὐρανοῦ σάλπιγξι καὶ κραυγῇ (α) ἡμῶν. (β) ἐσάλπισεν (γ) ὁ Μακκαβαῖος (δ) πληγῇ μεγάλῃ, (ε) Μασφὰ, (ζ) καὶ ἐλάβετο (η) ἐν πυρί. (θ) Χασφὼν, (κ) κατασκοπῆσαι (ι) Ἐπισυνηγμένοι (κ) Ἄραβες (λ) παρεμβάλλουσιν (μ) ὑποστῆναι

Interp. LAT.

Et facti sunt obviàm Nabathæis : & occurre- 25
runt eis pacificè : et narraverunt eis omnia quæ
acciderant fratribus eorum in Galaaditide :
Et quia multi ex eis comprehensi sunt in Bosora, 26
et Bosor, in Alimis, Chasphor, Maced, et Carnain:
hæ omnes civitates munitæ, et magnæ : Et in 27
cæteris civitatibus Galaditidis tenentur compre-
hensi : et in crastinum constituunt admovere exer-
citum ad munitiones, et comprehendere, et tollere
omnes hos in una die. Et convertit Judas, et 28
exercitus ejus viâ in desertum in Bosor repentè :
et occupavit civitatem : et occidit omnem mas-
culum in ore gladii, et accepit omnia spolia eorum:
et succendit eam igni. Et surrexit indè nocte : et 29
ibat usque ad munitionem. Et factum est (b) di- 30
luculum: et elevaverunt oculos suos; et ecce popu-
lus multus, cujus non erat numerus, portantes
scalas et machinas, ut comprehenderent munitio-
nes : et expugnabant eos. Et vidit Judas, quia 31
cœpit bellum : et clamor civitatis ascendit ad
cœlum tubis, et voce magnâ. Et dixit viris 32
exercitûs ; Pugnate hodiè pro fratribus vestris.
Et exiit tribus ordinibus post eos : et exclama- 33
verunt tubis, et clamaverunt in oratione. Et 34
cognoverunt castra Timothei, quia Maccabæus est:
et refugerunt à facie ejus. Et percussit eos plagâ
magnâ : et ceciderunt ex eis in die illa ferè octo
millia virorum. Et divertit in Maspha, et ex- 35
pugnavit eam, et cepit eam, et occidit omnem
masculum ejus : et sumpsit spolia ejus : et suc-
cendit eam igni. Indè perrexit, et cepit Chasphon, 36
Maced, Bosor, et reliquas civitates Galaaditidis.
Post hæc autè verba congregavit Timotheus exer- 37
citum alium, et castra posuit contra faciem Raphon
trans torrentem. Et misit Judas speculari exer- 38
citum : et nuntiaverunt ei, dicentes ; Convenerunt ad eos omnes gentes, quæ in circuitu nostro
sunt, exercitus multus nimis. Et Arabas con- 39
duxit in auxilium sibi : et castra posuerunt
trans torrentem, parati ad te venire in prælium.
Et abiit Judas obviàm illis. Et ait Timotheus 40
principibus exercitûs sui ; Cùm appropinquaverit
Judas, et exercitus ejus, ad torrentem aquæ ; si
transierit ad nos prior ; non poterimus sustinere
eum : quia potens poterit adversùm nos.

(χ) ἐξαίφνης (ψ) ὃν οὐκ ἦν ἀριθμὸς (ω) ἕως τ'' οὐρανοῦ (α) ἡμῶν (β) ἐσάλπισεν (γ) ὁ Μακκαβαῖος (δ) πληγῇ μεγάλῃ, (ε) Μασφὰ, (ζ) καὶ ἐλάβετο (η) ἐν πυρί (θ) Χασφὼν (κ) κατασκοπῆσαι (ι) Ἐπισυνηγμένοι (κ) Ἄραβες (λ) παρεμβάλλουσιν (μ) ὑποστῆναι

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 * ܘܐܬܘ ܠܗܘܢ ܢܒܛܝܐ. ܘܩܒܠܘܗܘܢ ܒܫܠܡܐ ܘܐܡܪܘ ܠܗܘܢ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܪܥܝ ܠܗܘܢ
26 ܠܐܚܘܗܝܗܘܢ ܒܓܠܥܕ. * ܘܐܫܟܚܘ ܕܐܝܬ ܡܢܗܘܢ ܐܣܝܪܝܢ ܒܚܕ ܒܒܨܪܐ ܘܒܒܘܨܪ ܘܒܥܠܡܝܣ ܘܒܟܣܦܘܪ ܘܒܟܪܢܝܢ.
27 ܟܠ ܐܠܝܢ ܩܪܝܬܐ ܚܣܝܢܬܐ ܘܪܒܬܐ ܘܒܫܐܪ ܩܪܝܬܐ ܕܓܠܥܕ ܐܝܬ ܡܢܗܘܢ ܐܣܝܪܝܢ. * ܘܥܒܕܘ
ܒܗܘ ܒܪ ܡܢ ܕܐܬܐ ܠܡܚܪ ܠܡܣܒܪ ܥܠܝܗܘܢ ܘܠܡܣܬܦܩ ܠܗܘܢ ܘܠܡܩܛܠ ܠܟܠ ܕܟܪ.
28 ܒܝܘܡܐ ܚܕ. * ܘܐܬܦܢܐ ܝܗܘܕܐ ܘܟܠ ܡܫܪܝܬܐ ܕܥܡܗ ܠܐܪܥܐ ܕܡܕܒܪܐ ܠܒܨܪ ܦܬܐܡ
ܘܐܬܐ ܠܩܪܝܬܐ ܘܩܛܠ ܠܟܠ ܕܟܪ ܒܦܘܡ ܣܝܦܐ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ.
29 ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܒܠܠܝܐ ܘܐܙܠ ܥܕ ܕܩܪܝܒ ܠܡܣܒܪ. * ܘܗܘܐ ܒܨܦܪܐ ܘܪܡܘ ܥܝܢܝܗܘܢ
ܘܚܙܘ ܘܗܐ ܥܡܐ ܣܓܝܐ ܕܠܐ ܗܘܐ ܠܗܘܢ ܡܢܝܢܐ ܘܣܠܩܐ ܘܡܟܢܐ ܒܐܝܕܝܗܘܢ ܕܢܣܒܪܘܢ
ܘܢܩܪܒܘܢ ܠܡܣܒܪ. ܘܚܙܐ ܝܗܘܕܐ ܕܩܪܒ ܩܪܒܐ ܘܩܠ ܙܥܩܐ ܣܠܩ ܠܫܡܝܐ ܐܝܟ ܩܠ ܒܘܩܢܐ
31 ܪܒܐ ܘܐܡܪ ܠܥܡܐ ܕܚܝܠܐ ; ܩܪܒܘ ܠܡܩܪܒ ܠܐܚܝܟܘܢ. * ܘܢܦܩ ܬܠܬ ܟܬܝܒ ܒܬܪ ܗܢܘܢ
ܘܩܥܘ ܒܩܪܢܐ ܘܩܪܝܘ ܒܨܠܘܬܐ. ܘܐܬܝܕܥ ܡܫܪܝܬܐ ܕܛܝܡܬܐܘܣ ܕܗܘ ܡܩܒܝܐ ܘܐܬܪܡܘ
33 ܩܕܡܘܗܝ ܘܢܦܠܘ ܡܢ ܩܕܡ ܐܦܝܗ. * ܘܗܘ ܒܗ ܒܝܘܡܐ ܐܝܟ ܬܡܢ ܐܠܦ ܓܒܪܐ ܘܩܛܠ ܒܗܘܢ
34 ܘܒܙ ܡܢ ܗܢܘܢ ܒܝܘܡܐ ܗܘ ܐܝܟ ܬܡܢ ܐܠܦ ܓܒܪܐ : ܘܐܬܦܢܐ ܡܢ ܬܡܢ ܘܣܒ ܠܒܙ ܘܩܛܠ
35 ܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. * ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܐܫܬܡܐ ܘܩܛܠ
ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܨܪ ܘܩܛܠ
36 ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܟܪ
ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܓܠܥܕ
37 ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܩܕܡ
ܒܝܬ ܐܢܬ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ
38 ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܫܐܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ
39 ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܐܦܪܝܡ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ.
ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܫܐܠ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ.
40 ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܚܘܪܘܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ
ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܒܥܠ ܡܝܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ
ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܩܪܬ ܒܥܠ ܡܝܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ
ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܥܙܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ
ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܡܟܘܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ
ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܒܨܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ
ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܓܠܥܕ ܘܩܛܠ ܒܟܠ
ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܩܕܡ ܒܝܬ ܐܢܬ
ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܫܐܢ
ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ
ܐܦܪܝܡ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ
ܠܒܝܬ ܫܐܠ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ
ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܚܘܪܘܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ
ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܒܥܠ ܡܝܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ.
ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܩܪܬ ܒܥܠ ܡܝܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ
ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܥܙܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ
ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܡܟܘܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ
ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܒܨܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ
ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܓܠܥܕ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ
ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܩܕܡ ܒܝܬ ܐܢܬ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ
ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܫܐܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ
ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܐܦܪܝܡ ܘܩܛܠ
ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܫܐܠ ܘܩܛܠ
ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܚܘܪܘܢ
ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ
ܒܥܠ ܡܝܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ
ܘܐܙܠ ܠܩܪܬ ܒܥܠ ܡܝܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ.
ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܥܙܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ
ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܡܟܘܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ
ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܒܨܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ
ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܓܠܥܕ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ
ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܩܕܡ ܒܝܬ ܐܢܬ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ
ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܫܐܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ
ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܐܦܪܝܡ ܘܩܛܠ
ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܫܐܠ ܘܩܛܠ
ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܚܘܪܘܢ
ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ
ܒܥܠ ܡܝܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ
ܘܐܙܠ ܠܩܪܬ ܒܥܠ ܡܝܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ.
ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܥܙܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ
ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܡܟܘܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ
ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܒܨܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ
ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܓܠܥܕ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ
ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܩܕܡ ܒܝܬ ܐܢܬ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ
ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܫܐܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ
ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܐܦܪܝܡ ܘܩܛܠ
ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܫܐܠ ܘܩܛܠ
ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܚܘܪܘܢ
ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ
ܒܥܠ ܡܝܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ
ܘܐܙܠ ܠܩܪܬ ܒܥܠ ܡܝܢ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ.
ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܥܙܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ
ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܡܟܘܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ ܕܒܗ
ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܒܨܪ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ ܒܙܗ
ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐܬܪ ܡܢ ܬܡܢ ܘܐܙܠ ܠܒܝܬ ܓܠܥܕ ܘܩܛܠ ܒܟܠ ܓܒܪ ܕܒܗ ܘܫܩܠ ܠܟܠ
ܒܙܗ ܕܒܗ ܘܐܘܩܕ ܒܢܘܪܐ. ܘܐ

Versio VULG. LAT.

41 Si verò timuerit transire, & posuerit castra extra flu-
men, transfretemus ad eos, & poterimus adversùs il-
42 los. Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem
aquæ, statuit scribas populi secus torrentem, & man-
davit eis, dicens, Neminem hominum reliqueritis:
43 sed veniant omnes in prælium. Et transfretavit ad
illos prior, & omnis populus post eum: & contritæ
sunt omnes gentes à facie eorum, & projecerunt ar-
ma sua, & fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.
44 Et occupavit ipsam civitatem, & fanum succendit
igni, cum omnibus qui erant in ipso: & oppressa est
Carnaim, & non potuit sustinere contra faciem Ju-
45 dæ. Et congregavit Judas universos Israelitas, qui
erant in Galaaditide, à minimo usque ad maximum,
& uxores eorum, & natos, & exercitum magnum val-
46 dè, ut venirent in terram Juda. Et venerunt usque
Ephron: & hæc civitas magna in ingressu posita,
munita valdè, & non erat declinare ab ea dexterà vel
47 sinistrà; sed per mediam iter erat. Et incluserunt se
qui erant in civitate, & obstruxerunt portas lapidi-
48 bus: & misit ad eos Judas verbis pacificis, Dicens;
Transeamus per terram vestram, ut eamus in terram
nostram: & nemo vobis nocebit: tantùm pedibus
49 transibimus. Et nolebant eis aperire. Et præcepit
Judas prælicare in castris, ut applicarent unusquis-
que in quo erat loco. Et applicuerunt se viri virtu-
50 tis: & oppugnavit civitatem illam totâ die, & to-
ta nocte, & tradita est civitas in manu ejus: Et per-
emerunt omnem masculum in ore gladii, & eradi-
cavit eam, & accepit spolia ejus, & transivit per to-
51 tam civitatem super interfectos. Et transgressi sunt
Jordanem in campo magno, contra faciem Bethsan.
52 Et erat Judas congregans extremos, & exhortabatur
populum per totam viam, donec venirent in terram
53 Juda. Et ascenderunt in montem Sion cum lætitia
& gaudio: & obtulerunt holocausta, quòd nemo ex
54 eis cecidisset, donec reverterentur in pace. Et in
diebus, quibus erat Judas & Jonathas in terra Ga-
laad, & Simon frater ejus in Galilæa contra faciem
55 Ptolemaidis, Audivit Josephus Zachariæ filius, & Azarias princeps virtutis, res benè gestas, & prælia
quæ facta sunt.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'.

41 Ἐὰν δὲ δειλωθῇ, καὶ παρεμβάλῃ πέραν τοῦ ποταμοῦ, διαπεράσομεν
42 πρὸς (μ)αὐτόν, καὶ δυνησόμεθα πρὸς αὐτόν. Ὡς δὲ ἤγγισεν Ἰούδας ἐπὶ τὸ
χειμάρρουν τὸ ὕδατος, ἔστησε τοὺς γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπὶ τὸ χειμάρρουν,
καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς, λέγων, Μὴ ἀφῆτε (ν) πᾶσα ἄνθρωπον παρεμ-
43 βαλεῖν, (ι) ἀλλ' ἐξελθόντας πάντας εἰς τὸν πόλεμον. Καὶ διεπέρασεν
(ξ)ἐπ' αὐτοὺς πρότερος, καὶ πᾶς ὁ λαὸς (ο)ὄπισθεν αὐτοῦ. καὶ συνετρίβησαν
πρὸ προσώπου αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ (π) ἔρριψαν τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ
44 ἔφυγον εἰς τὸ τέμενος ἐν Καρναΐν. Καὶ προσετελάσθησαν πόλει,
καὶ τὸ τέμενος ἐνεπύρισαν ἐν πυρὶ ζὺν πᾶσι τοῖς (ρ) ἐν αὐτῷ. καὶ
ἐδαπανήθη ἡ Καρναΐν, καὶ οὐκ (σ) ἐδύναντο ἔτι ἀνθιστῆναι κατὰ πρόσωπον
45 Ἰούδα. Καὶ συνήγαγε Ἰούδας πάντα Ἰσραὴλ τοὺς ἐν τῇ Γαλααδίτιδι
ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καὶ τὰ
τέκνα αὐτῶν, καὶ τὴν ἀποσκευὴν, παρεμβολὴν μεγάλην
σφόδρα, ἐλθεῖν εἰς γῆν Ἰούδα. Καὶ ἦλθον ἕως Ἐφρών· καὶ αὕτη ἡ
πόλις μεγάλη (τ) ἐπὶ τῆς εἰσόδου ὀχυρὰ σφόδρα· οὐκ ἦν ἐκκλῖναι ἀπ'
47 αὐτῆς δεξιὰν ἢ ἀριστερὰν, ἀλλ' ἢ διὰ μέσου αὐτῆς πορεύεσθαι. Καὶ
ἀπέκλεισεν αὐτοὺς οἱ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐνέφραξαν τὰς πύλας λίθοις.
48 καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς Ἰούδας λόγοις εἰρηνικοῖς, Λέγων, (υ) Διαβη-
σόμεθα διὰ τῆς γῆς ὑμῶν· πλὴν τοῖς ποσὶ παραβησόμεθα. καὶ οὐκ ἠνέῳγοντο ἀνοῖξαι αὐτῷ.
49 Καὶ ἐπέταξεν Ἰούδας κηρύξαι ἐν τῇ παρεμβολῇ, τοῦ παρεμβάλλειν
50 ἕκαστον ἐν ᾧ ἔστι τόπῳ. Καὶ παρενέβαλον οἱ ἄνδρες (φ) δυνάμεως,
καὶ ἐπολέμησαν τὴν πόλιν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ὅλην νύκτα, καὶ
παρεδόθη ἡ πόλις ἐν χειρὶ αὐτῶν. Καὶ ἀπώλεσε πᾶν ἀρσενικὸν
ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ (χ) ἐξερίζωσεν αὐτὴν, καὶ ἔλαβε
τὰ σκῦλα (ψ) αὐτῆς, καὶ διῆλθε διὰ τῆς πόλεως ἐπάνω τοῦ
52 ἀπαλλαμμένων. Καὶ διέβησαν τὸν Ἰορδάνην εἰς τὸ πεδίον τὸ μέγα
53 κατὰ πρόσωπον Βαιθσάν. Καὶ ἦν Ἰούδας ἐπισυνάγων τοὺς ἐσχατίζον-
τας, καὶ παρακαλῶν τὸν λαὸν κατὰ πᾶσαν τὴν ὁδὸν, (ω) ἕως οὗ ἦλθον εἰς
54 γῆν Ἰούδα. Καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος Σιὼν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ.
καὶ προσήνεγκον ὁλοκαυτώματα, ὅτι οὐκ ἔπεσεν ἐξ αὐτῶν ἕως τοῦ
55 ἐπιστρέψαι ἐν εἰρήνῃ. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς ἦν Ἰούδας καὶ Ἰωνάθαν
ἐν τῇ Γαλααδῖτι, καὶ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ κατὰ πρόσωπον
56 Πτολεμαΐδος, Ἤκουσεν Ἰωσὴφ ὁ τοῦ (ϒ) Ζαχαρίου, καὶ Ἀζαρίας, ἄρχοντες
(ω) τῆς δυνάμεως, τοῦ ἀνδραγαθῆσαι καὶ τοῦ πολέμου ἃ ἐποίησε,

MS. A. (μ) αὐτόν. Ὡς δὲ (υ) ἀνδρωπον (ι) ἀλλὰ (ξ) πρὸς αὐτὸς πρότερος,
(ο) αὐτῷ ἐμισεύθη (π) ἔρριψαν τὰ ὅπλα (ρ) ὃν ἐν (σ) ἐδύνατο
(τ) καὶ τῆς εἰσόδου ἰσχυρὰ (υ) Διαβησόμεθα εἰς τὴν γῆν ὑμῶν (φ) πόλεως,
(χ) ἐξερίζωσεν (ψ) τῆς πόλεως. (ϒ) ἕως ἦλθεν (ω) Ζαχαρία, καὶ Ζαχαρίας, (ω) τῆς δυνάμεως, τοῦ ἀνδραγαθίσασθαι

Interp. LAT.

41 Si verò timuerit, & posuerit castra ultra flu-
men, transfretabimus ad eum, & poteri-
mus adversùs illum. Ut autem appropin-
42 quavit Judas ad torrentem aquæ, statuit
scribas populi secus torrentem: & man-
davit eis, dicens; Neminem hominum reliquerit-
tis in castris: sed veniant omnes in prælium.
Et transfretavit ad illos prior, et omnis populus
43 post eum. Et contritæ sunt omnes gentes à facie
ejus: et projecerunt arma sua, et fugerunt ad
phanum, quod erat in Carnaim. Et occupaverunt
44 ipsam civitatem: et phanum succenderunt igni
cum omnibus quæ erant in ipso. Et oppressa est
Carnaim: et non potuerunt ultra sustinere con-
tra faciem Judæ. Et congregavit Judas uni-
45 versos Israelitas, qui erant in Galaaditide à
minimo usque ad maximum, et uxores eorum,
et natos eorum, et apparatum, castra magna valdè,
ut venirent in terram Juda. Et venerunt usque ad
46 Ephron: et hæc civitas magna in ingressu munita
valdè: non erat declinare ab ea ad dexteram vel
sinistram: sed per medium ejus iter erat. Et
47 incluserunt se, qui erant de civitate, et obstru-
xerunt portas lapidibus. Et misit ad eos Judas
verba pacifica, Dicens; Transibimus per ter-
48 ram tuam, ut eamus in terram nostram: et nemo
vobis nocebit: tantùm pedibus transibimus. Et
nolebant ei aperire. Et præcepit Judas prædicari
49 in castris, ut applicarent unusquisque, in quo
erat loco. Et applicuerunt viri virtutis: et
50 oppugnaverunt civitatem, totâ die illâ, et totâ
nocte. Et tradita est civitas in manibus ejus.
Et peremit omnem masculum in ore gladii: et
51 eradicavit eam: et accepit spolia ejus: et tran-
sivit per civitatem super interfectos. Et trans-
gressi sunt Jordanem in campum magnum contra
faciem Bethsan. Et erat Judas congregans ex-
53 tremos, et exhortabatur populum per totam viam,
donec venerunt in terram Juda. Et ascenderunt
54 in montem Sion cum lætitia, et gaudio: et obtu-
lerunt holocausta; quòd nemo ex eis cecidisset,
donec reverterentur in pace. Et in diebus, quibus
55 erat Judas et Jonathan in Galaad, et Simon fra-
ter ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,
Audivit Joseph Zachariæ filius, et Azarias, prin-
56 cipes virtutis, res benè gestas, et prælia, quæ facta
sunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

41 * ܐܝܟ ܕܢܫܒܩ ܠܗ ܡܢ ܥܒܪ ܢܗܪܐ ܘܢܥܒܪ ܒܚܝܠ ܥܡܗ ܘܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ.
42 ܘܟܕ ܩܪܒ ܝܗܘܕܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ. ܘܦܩܕ ܥܠ ܥܡܐ ܕܠܐ ܢܫܒܩܘܢ ܠܐ ܚܕ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ
ܠܐ ܒܡܫܪܝܬܐ ܐܠܐ ܢܬܐ ܟܠ ܥܡܐ ܠܩܪܒܐ. ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܠܘܬ ܟܠ ܥܡܐ ܕܒܬܪܗ. * ܘܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܟܠ ܩܪܝܬ
43 ܕܐܬܐ ܡܢ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܗ. ܘܐܫܪܦ ܐܬ ܩܪܝܬ ܩܪܢܝܢ ܘܐܬ ܒܝܬ ܐܠܗܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܩܪܢܝܢ ܘܠܐ ܟܗܠ ܠܗ
ܠܡܩܡ ܠܡܫܪܝ ܠܦܢܝ ܐܝܒܗ: ܐܠܐ ܒܐܪܥܐ ܩܕܝܫܬܐ ܗܘ ܐܬܪܥ ܥܠ ܐܦܝ ܟܠ ܥܡܐ. * ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܟܠ ܥܡܐ
ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܐܡܐ ܡܢ ܩܕܡ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ
ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ.
44 ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. * ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܕܐܬܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ.
ܘܟܕ ܩܪܒ ܝܗܘܕܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ. ܘܦܩܕ ܥܠ ܥܡܐ ܕܠܐ ܢܫܒܩܘܢ ܠܐ ܚܕ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ
ܠܐ ܒܡܫܪܝܬܐ ܐܠܐ ܢܬܐ ܟܠ ܥܡܐ ܠܩܪܒܐ. ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܠܘܬ ܟܠ ܥܡܐ ܕܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܟܠ ܩܪܝܬ
45 ܕܐܬܐ ܡܢ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܗ. ܘܐܫܪܦ ܐܬ ܩܪܝܬ ܩܪܢܝܢ ܘܐܬ ܒܝܬ ܐܠܗܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܩܪܢܝܢ ܘܠܐ ܟܗܠ ܠܗ
ܠܡܩܡ ܠܡܫܪܝ ܠܦܢܝ ܐܝܒܗ: ܐܠܐ ܒܐܪܥܐ ܩܕܝܫܬܐ ܗܘ ܐܬܪܥ ܥܠ ܐܦܝ ܟܠ ܥܡܐ. * ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܟܠ ܥܡܐ
ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܐܡܐ ܡܢ ܩܕܡ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ
ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ.
46 ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. * ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܕܐܬܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ.
ܘܟܕ ܩܪܒ ܝܗܘܕܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ. ܘܦܩܕ ܥܠ ܥܡܐ ܕܠܐ ܢܫܒܩܘܢ ܠܐ ܚܕ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ
ܠܐ ܒܡܫܪܝܬܐ ܐܠܐ ܢܬܐ ܟܠ ܥܡܐ ܠܩܪܒܐ. ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܠܘܬ ܟܠ ܥܡܐ ܕܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܟܠ ܩܪܝܬ
47 ܕܐܬܐ ܡܢ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܗ. ܘܐܫܪܦ ܐܬ ܩܪܝܬ ܩܪܢܝܢ ܘܐܬ ܒܝܬ ܐܠܗܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܩܪܢܝܢ ܘܠܐ ܟܗܠ ܠܗ
ܠܡܩܡ ܠܡܫܪܝ ܠܦܢܝ ܐܝܒܗ: ܐܠܐ ܒܐܪܥܐ ܩܕܝܫܬܐ ܗܘ ܐܬܪܥ ܥܠ ܐܦܝ ܟܠ ܥܡܐ. * ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܟܠ ܥܡܐ
ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܐܡܐ ܡܢ ܩܕܡ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ
ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ.
48 ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. * ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܕܐܬܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ.
ܘܟܕ ܩܪܒ ܝܗܘܕܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ. ܘܦܩܕ ܥܠ ܥܡܐ ܕܠܐ ܢܫܒܩܘܢ ܠܐ ܚܕ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ
ܠܐ ܒܡܫܪܝܬܐ ܐܠܐ ܢܬܐ ܟܠ ܥܡܐ ܠܩܪܒܐ. ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܠܘܬ ܟܠ ܥܡܐ ܕܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܟܠ ܩܪܝܬ
49 ܕܐܬܐ ܡܢ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܗ. ܘܐܫܪܦ ܐܬ ܩܪܝܬ ܩܪܢܝܢ ܘܐܬ ܒܝܬ ܐܠܗܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܩܪܢܝܢ ܘܠܐ ܟܗܠ ܠܗ
ܠܡܩܡ ܠܡܫܪܝ ܠܦܢܝ ܐܝܒܗ: ܐܠܐ ܒܐܪܥܐ ܩܕܝܫܬܐ ܗܘ ܐܬܪܥ ܥܠ ܐܦܝ ܟܠ ܥܡܐ. * ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܟܠ ܥܡܐ
ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܐܡܐ ܡܢ ܩܕܡ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ
ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ.
50 ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. * ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܕܐܬܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ.
ܘܟܕ ܩܪܒ ܝܗܘܕܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ. ܘܦܩܕ ܥܠ ܥܡܐ ܕܠܐ ܢܫܒܩܘܢ ܠܐ ܚܕ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ
ܠܐ ܒܡܫܪܝܬܐ ܐܠܐ ܢܬܐ ܟܠ ܥܡܐ ܠܩܪܒܐ. ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܠܘܬ ܟܠ ܥܡܐ ܕܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܟܠ ܩܪܝܬ
51 ܕܐܬܐ ܡܢ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܗ. ܘܐܫܪܦ ܐܬ ܩܪܝܬ ܩܪܢܝܢ ܘܐܬ ܒܝܬ ܐܠܗܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܩܪܢܝܢ ܘܠܐ ܟܗܠ ܠܗ
ܠܡܩܡ ܠܡܫܪܝ ܠܦܢܝ ܐܝܒܗ: ܐܠܐ ܒܐܪܥܐ ܩܕܝܫܬܐ ܗܘ ܐܬܪܥ ܥܠ ܐܦܝ ܟܠ ܥܡܐ. * ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܟܠ ܥܡܐ
ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܐܡܐ ܡܢ ܩܕܡ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ
ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ.
52 ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. * ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܕܐܬܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ.
ܘܟܕ ܩܪܒ ܝܗܘܕܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ. ܘܦܩܕ ܥܠ ܥܡܐ ܕܠܐ ܢܫܒܩܘܢ ܠܐ ܚܕ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ
ܠܐ ܒܡܫܪܝܬܐ ܐܠܐ ܢܬܐ ܟܠ ܥܡܐ ܠܩܪܒܐ. ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܠܘܬ ܟܠ ܥܡܐ ܕܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܟܠ ܩܪܝܬ
53 ܕܐܬܐ ܡܢ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܗ. ܘܐܫܪܦ ܐܬ ܩܪܝܬ ܩܪܢܝܢ ܘܐܬ ܒܝܬ ܐܠܗܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܩܪܢܝܢ ܘܠܐ ܟܗܠ ܠܗ
ܠܡܩܡ ܠܡܫܪܝ ܠܦܢܝ ܐܝܒܗ: ܐܠܐ ܒܐܪܥܐ ܩܕܝܫܬܐ ܗܘ ܐܬܪܥ ܥܠ ܐܦܝ ܟܠ ܥܡܐ. * ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܟܠ ܥܡܐ
ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܐܡܐ ܡܢ ܩܕܡ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ
ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ.
54 ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. * ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܕܐܬܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ.
ܘܟܕ ܩܪܒ ܝܗܘܕܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ. ܘܦܩܕ ܥܠ ܥܡܐ ܕܠܐ ܢܫܒܩܘܢ ܠܐ ܚܕ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ
ܠܐ ܒܡܫܪܝܬܐ ܐܠܐ ܢܬܐ ܟܠ ܥܡܐ ܠܩܪܒܐ. ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܠܘܬ ܟܠ ܥܡܐ ܕܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܟܠ ܩܪܝܬ
55 ܕܐܬܐ ܡܢ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܗ. ܘܐܫܪܦ ܐܬ ܩܪܝܬ ܩܪܢܝܢ ܘܐܬ ܒܝܬ ܐܠܗܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܩܪܢܝܢ ܘܠܐ ܟܗܠ ܠܗ
ܠܡܩܡ ܠܡܫܪܝ ܠܦܢܝ ܐܝܒܗ: ܐܠܐ ܒܐܪܥܐ ܩܕܝܫܬܐ ܗܘ ܐܬܪܥ ܥܠ ܐܦܝ ܟܠ ܥܡܐ. * ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܟܠ ܥܡܐ
ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܐܡܐ ܡܢ ܩܕܡ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܕܒܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ
ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ.
56 ܘܐܬܒܪ ܐܢܫ ܚܝܠ ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܡܐ ܕܐܝܬ ܠܗ. * ܘܐܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܕܐܬܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ.
ܘܟܕ ܩܪܒ ܝܗܘܕܐ ܠܡܐ ܕܢܣܒ ܠܗ ܡܚܐ ܘܢܩܒܠ ܠܗ ܒܚܝܠ ܣܓܝ. ܘܦܩܕ ܥܠ ܥܡܐ ܕܠܐ ܢܫܒܩܘܢ ܠܐ ܚܕ ܡܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ
ܠܐ ܒܡܫܪܝܬܐ ܐܠܐ ܢܬܐ ܟܠ ܥܡܐ ܠܩܪܒܐ. ܘܥܒܪ ܗܘ ܩܕܡ ܠܘܬ ܟܠ ܥܡܐ ܕܒܬܪܗ. ܘܐܬܬܒܪ ܟܠ ܥܡܐ ܟܠ ܩܪܝܬ

At si formidaverit castráque fixerit ab illa 41
parte fluminis, transeamus ad eum, & præ-
valebimus viribus ejus. Itaque cùm ap- 42
propinquâsset Juda ad flumen, statuit scribas
populi secus flumen, præcepítque eis, & di-
xit illis; Nemini permiseritis in castris de-
gere, sed veniant omnes in prælium: Tra- 43
jecítque ipse prior in illos, torúsque popu-
lus post ipsum: & profligatæ sunt gentes il-
læ à conspectu ipsius, projectíque armis
suis fugerunt ad fanum idolorum quod erat
in Carna. Sed captâ urbe, fanum idolorum 44
igni succenderunt cum iis omnibus quæ erant
in ipso: & devicta fuit Carna, ita ut non pos-
set ampliùs resistere Judæ. Tum collegit 45
Juda cunctos Israelitas qui erant in Galaad, à
parvo ad magnum usque, uxores & liberos
eorum, torámque supellectilem eorum, ca-
stra magna & ingentia, ut venirent in ter-
ram Judæ. Cùm autem venisset Ophram 46
usque (porrò hæc est urbs magna, super viâ
sita, valde munita, à qua deflecti non pote-
rat dextrorsum aut sinistrorsum, sed per me-
dium ejus transeundum,) Clausérunt ante 47
faciem eorum incolæ civitatis, Et obstruxe- 48
runt portas ejus lapidibus. Misit verò ad 49
eos Juda verbis pacificis, & dixit eis; Trans- 50
ibo per terram vestram, ut redeam in patri-
am meam, nemoque damnum vobis inferet,
sed tantùm pedibus nostris transibimus: at
noluerunt aperire eis. Quamobrem man- 51
davit Juda ut prædicaretur in castris, castra-
metandũ esse unicuique contra locum suum:
& castrametati sunt viri exercitûs, impugna-
verúntque urbem toto die illo, totáque no-
cte: tum demum tradita est urbs in manus e-
jus: Perdiditque ex ea omnem masculum a- 52
cie gladii, & funditùs everterunt eam, ceper-
unt spolia ejus, & pervaserunt per mediam
urbem super occisos: inde trajecerunt Jorda-
nem ad planitiem magnam è regione Beth-ja-
sanis. Juda verò congregabat extremos, & 53
confolabatur populum toto in itinere, donec
perveníssent ad terram Judææ. Et ascenden- 54
tes in montem Sionis cum jucunditate & læ-
titia, obtulerunt sacrificia et holocausta, quòd
ne unus quidem ex eis cecidisset, & pacificè
reversi essent. Iis diebus quibus erant Juda 55
& Jonathan frater ejus in terra Galaad, &
Simon frater ejus in Galilæa contrà Ptolo-
maidem: Audiens Joseph filius Zachariæ, 56
& Azaria duces copiarum, fortitudinem,
præclara facinora, & bella Judæ, dixerunt;

Versio VULG. LAT.

57 Et dixit; Faciamus & ipsi nobis nomen, & eamus
pugnare adversùs gentes, quæ in circuitu nostro
58 sunt. Et præcepit his qui erant in exercitu suo,
59 & abierunt Jamniam. Et exivit Gorgias de civi-
60 tate, & viri ejus obviàm illis in pugnam. Et fu-
gati sunt Josephus & Azarias usque ad fines Ju-
dææ: & ceciderunt illo die de populo Israel ad
duo millia viri, & facta est fuga magna in po-
61 pulo: Quia non audierunt Judam & fratres ejus,
62 existimantes fortiter se facturos. Ipsi autem non
erant de semine virorum illorum, per quos salus
63 facta est in Israel. Et viri Juda magnificati sunt
valdè in conspectu omnis Israel, & gentium o-
64 mnium ubi audiebatur nomen eorum. Et conve-
65 nerunt ad eos fausta acclamantes. Et exivit Judas,
& fratres ejus, & expugnabant filios Esau, in
terra quæ ad Austrum est, & percussit Chebron
& filias ejus: & muros ejus & turres succendit igni
66 in circuitu. Et movit castra ut iret in terram a-
67 lienigenarum, & perambulabat Samariam. In die
illo ceciderunt sacerdotes in bello, dum volunt
fortiter facere, dum sine consilio exeunt in præ-
68 lium. Et declinavit Judas in Azotum in terram
alienigenarum, & diruit aras eorum, & sculptilia
deorum ipsorum succendit igni: & cepit spolia ci-
vitatum, & reversus est in terram Juda.

CAP. VI.

1 ET rex Antiochus perambulabat superiores re-
giones, & audivit esse civitatem Elymaidem in
Persidè nobilissimam, & copiosam in argento &
2 auro, Templúmque in ea locuples valdè: & illic
velamina aurea, & loricæ, & scuta, quæ reliquit
Alexander Philippi, rex Macedo, qui regnavit pri-
3 mus in Græcia. Et venit, & quærebat capere ci-
vitatem, & deprædari eam: & non potuit, quo-
niam innotuit sermo his qui erant in civitate:
4 Et insurrexerunt in prælium, & fugit indè, & abiit
cum tristitia magna, & reversus est in Babyloniam.

MAKKABAÏΩN Α'.

57 Καὶ (a) εἶπεν, Ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς ἑαυτοῖς ὄνομα, καὶ πορευθῶμεν
58 πολεμῆσαι πρὸς τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν. Καὶ παρήγγειλαν τοῖς
ἀπὸ τῆς δυνάμεως τῆς μετ' αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν ἐπὶ Ἰάμνειαν.
59 Καὶ ἐξῆλθε Γοργίας ὁ τῆς πόλεως, καὶ οἱ ἄνδρες αὐτῶ εἰς συνάν-
60 τησιν αὐτοῖς εἰς πόλεμον. Καὶ ἐτράπη (β) Ἰώσηφ καὶ Ἀζαρίας,
καὶ ἐδιώχθησαν ἕως τῶν ὁρίων τῆς Ἰουδαίας. καὶ ἔπεσον ἐν τῇ ἡμέρᾳ
ἐκείνῃ ὁ ἀπὸ τοῦ λαοῦ (γ) Ἰσραὴλ εἰς δισχιλίους ἄνδρας. καὶ ἐγένηθη
61 τρὸπὴ μεγάλη ἐν τῷ (δ) λαῷ Ἰσραὴλ, Ὅτι οὐκ ἤκουσαν (ε) Ἰούδα καὶ
62 τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, οἰόμενοι ἀνδραγαθῆσαι(ζ). Αὐτοὶ δὲ οὐκ ἦσαν
ἐκ τοῦ σπέρματος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἷς ἐδόθη σωτηρία Ἰσραὴλ
63 διὰ χειρὸς αὐτῶν. Καὶ ὁ ἀνὴρ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐδοξάσθησαν
σφόδρα ἐναντίον παντὸς Ἰσραὴλ, καὶ τῶν ἐθνῶν πάντων, οὗ ἠκούσθη
64 τὸ ὄνομα αὐτῶν. Καὶ συνήγοντο πρὸς αὐτοὺς εὐφημοῦντες.
65 Καὶ ἐξῆλθεν Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμουν τοὺς υἱοὺς Ἡσαὺ
ἐν τῇ γῇ πρὸς Νότον, καὶ ἐπάταξε τὴν Χεβρὼν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς,
καὶ κατέσκαψε τὸ ὀχύρωμα αὐτῆς, καὶ τοὺς πύργους αὐτῆς (κ) ἐνέπρησε κυκλό-
66 θεν. Καὶ ἀπῆρε τοῦ πορευθῆναι εἰς γῆν ἀλλοφύλων, καὶ διεπορεύετο
67 τὴν Σαμάρειαν. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ (ι) ἔπεσον ἱερεῖς ἐν πολέμῳ
βουλόμενοι ἀνδραγαθῆσαι, ἐν τῷ (λ) αὐτοὺς ἐξελθεῖν εἰς (μ) πόλεμον
68 ἀβουλεύτως. Καὶ ἐξέκλινεν Ἰούδας εἰς Ἄζωτον γῆν ἀλλοφύλων, καὶ
κατέλυσε τοὺς βωμοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κατέκαυσε
(ν) πυρὶ, καὶ ἐκύλισε τὰ σκῦλα τῶν πόλεων, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν
(ξ) γῆν Ἰούδα.

MS. A. (a) εἶπεν, Ποιήσωμεν (β) Σιώσηφ (γ) * σν (δ) λαῷ, Ὅτι οὐκ
(ε) Ἰούδα (ζ) αὐτόν. (κ) ἐνεπύρισεν (ι) ἔπεσον ἱερεῖς πολέμῳ Συλομένοι ἀνδρ
(λ) αὐτὸν (μ) τὸν πόλεμον (ν) καὶ ἐκύλισεν (ξ) Ἰουδαίαν.

ΚΕΦ. ς'.

1 Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος διεπορεύετο τὰς ἀνώτερα χώρας, καὶ ἤκου-
σεν ὅτι ἔστιν (α) Ἐλυμαὶς ἐν τῇ Περσίδι πόλις ἔνδοξος πλούτῳ,
2 (β) ἀργυρίῳ τε καὶ χρυσίῳ, Καὶ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν αὐτῇ πλούσιον σφόδρα,
καὶ ὑπῆρχε κεκρυμμένα χρυσᾶ, καὶ θώρακες, καὶ ὅπλα ἃ κατέλιπεν ἐκεῖ
Ἀλέξανδρος, ὁ (γ) Φιλίππου, βασιλεὺς ὁ Μακεδὼν, ὁ πρῶτος ἐν τοῖς Ἕλλησι.
3 (δ) Καὶ ἦλθε καὶ ἐζήτει (ε) καθελεῖν τὴν πόλιν, καὶ συγκομίσασθαι αὐτὴν, καὶ οὐκ ἠδυνάσθη, ὅτι ἐγνώσθη ὁ λόγος
4 τοῖς ἐκ τῆς πόλεως. Καὶ ἀνέστησαν αὐτῷ εἰς πόλεμον, καὶ ἔφυγε καὶ
ἀπῆρεν ἐκεῖθεν μετὰ λύπης μεγάλης, ἐπιστρέψαι εἰς Βαβυλῶνα.

MS. A. (α) ἐν Ἐλυμαὶς (β) ἀργυρίῳ καὶ (γ) τῆς Φιλίππου, ὁ βασιλεὺς
(δ) τοῖς Ἕλλησι πρῶτος. (ε) καθελεῖν (ζ) ἀπῆλθεν

Interp. LAT.

Et dixit; Faciamus & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare adversùm gentes, quæ in circuitu nostro sunt. Et præceperunt his qui erant in exercitu suo: & abierunt Jamniam. Et exivit Gorgias de civitate, & viri ejus obviàm illis in pugnam. Et fugati sunt Joseph, & Azarias, & propulsati usque in fines Judææ. Et ceciderunt die illâ de populo Israel ad duo millia viri: & facta est plaga magna in populo Israel: Quia non audierunt Judam, & fratres ejus, existimantes fortiter se facturos. Ipsi autem non erant de semine virorum illorum, quibus data est salus Israel per manum eorum. Et vir Judas, & fratres ejus glorificati sunt valdè in conspectu omnis Israel, & gentium omnium, ubi audiebatur nomen eorum. Et convenerunt ad eos fausta acclamantes. Et exivit Judas, & fratres ejus: & expugnabant filios Esau in terra, quæ ad Austrum est: & percussit Chebron, & filias ejus: & destruxit munitionem ejus: & turres ejus succendit in circuitu. Et movit castra, ut iret in terram alienigenarum: & perambulabat Samariam. In die illa ceciderunt sacerdotes (c) in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in prælium. Et declinavit Judas in Azotum terram alienigenarum: & diruit aras eorum: & sculptilia deorum eorum succendit igni: & cepit spolia civitatum: & reversus est in terram Juda.

CAP. VI.

ET rex Antiochus perambulabat superiores regiones: & audivit esse civitatem Elymaidem in Persidè nobilissimam divitiis, argentóque, & auro: Templúmque, quod in ea, locuples valdè: & illic velamina aurea, & loricæ, & scuta, quæ reliquit ibi Alexander Philippi, rex Macedo, qui regnavit primus in Græcis. Et venit, & quærebat capere civitatem, & deprædari eam: & non potuit; quoniam innotuit sermo his qui erant de civitate. Et insurrexerunt in eum in prælium: et fugit, et abiit indè cum tristitia magna, ut reverteretur Babyloniam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA

57 * ܒܥܝܢ ܢܥܒܕ ܠܢ ܐܦ ܠܢ ܫܡ ܘܢܦܩ ܢܓܚܢ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
58 ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
59 ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
60 ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
61 ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
62 ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
63 ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
64 ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
65 ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
66 ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
67 ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
68 ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ
ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ ܥܡ ܐܡܡܐ ܕܚܘܠ ܠܢ ܡܣܒܒ ܠܢ ܘܐܬܘ ܠܡܠܚܡ

Comparemus nos etiam nobis nomen, & eamus pugnatum contra gentes quæ circunstant nos: Præceptóque dato copiis quæ secum erant, abierunt ad Jamnin. Sed egressi sunt Gorgia ex urbe & viri qui cum eo erant, adversùs eos in prælium: Et devicti sunt Joseph & Azaria, & persecutus est eos usque ad limites Edom, ceciderúntque eo die ex populo Israëlitico fermè duo millia virorum, & fuit contritio magna in Israële: Eò quòd non obtemperássent Judæ & fratribus ejus, volentes etiam ipsi comparare sibi nomen & claritatem. Isti verò non erant de semine virorum illorum quorum operâ præstiterat Deus salutem in Israële. Ita Juda & fratres ejus magis laudati fuerunt apud omnes Israelitas, & inter cunctas gentes: & ubicunque audiebatur fama illorum. Congregabantur, & venientes celebrabant eos. Deinde procedens Juda & fratres ejus, pugnabant contra filios Esau in terra Australi: & percussérunt Hebronem & filias ejus, Arces ejus evertérunt, & turres ejus igne succenderunt per circuitum. Tum profectus est inde Juda ut abiret in terram Palæstinorum, transivítque per Samariam. Eo die ceciderunt sacerdotes in bello præstare volentes præclara facinora, & procedentes ad bellum sine consilio. Et declinavit Juda in Azotum quæ est in terra Palæstinorum, & demoliti sunt aras eorum, sculptilia idolorum eorum igne combusserunt, diripuerunt spolia urbium, & reversi sunt in Judæam.

CAP. VI.

REx autem Antiochus perlustrans regiones superiores, audivit esse in Persíde illam urbem nobilem divitiis auri & argenti, Et templum loci idolorum ejus esse valde opulentum, ibique extare galeas aureas, thoraces, & vasa bellica, quæ reliquerat ibi Alexander Philippi filius rex Macedo, is qui primus fuerat rex Græcorum. Quamobrem venit animo capiendi eam urbem atque diripiendi: sed non potuit, quoniam re civibus urbis patefactâ, Restiterunt ei cives illius bello; ita ut fugiens proficisceretur inde magna cum tristitia, ut Babylonem remearet.

Versio VULG. LAT.

1 Et venit qui nuntiaret ei in Perside, quia fugata sunt
castra, quæ erant in terra Juda: Et quia abiit Ly-
2 sias cum virtute forti in primis, & fugatus est à facie
Judæorum, & invaluerunt armis, & viribus, & spo-
liis multis, quæ ceperunt de castris, quæ exciderunt:
3 Et quia diruerunt abominationem, quam ædificave-
rat super altare, quod erat in Jerusalem, & sanctifi-
cationem, sicut priùs, circumdederunt muris excel-
4 sis, sed & Bathsuram civitatem suam. Et factum
est ut audivit rex sermones istos, expavit, & commo-
tus est valdè: & decidit in lectum, & incidit in lan-
5 guorem præ tristitia, quia non factum est ei sicut co-
gitabat. Et erat illic per dies multos: quia reno-
vata est in eo tristitia magna, & arbitratus est se
6 mori. Et vocavit omnes amicos suos, & dixit illis;
Recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & cor-
7 ruit corde præ solicitudine: Et dixi in corde meo;
In quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus
tristitiæ, in qua nunc sum: qui jucundus eram, &
8 dilectus in potestate mea! Nunc verò reminiscor
malorum, quæ feci in Jerusalem, unde & abstuli o-
mnia spolia aurea & argentea, quæ erant in ea, & mi-
si auferre habitantes Judæam sine causa. Cogno-
vi ergò quia propterea invenerunt me mala ista: &
9 ecce pereo tristitiâ magnâ in terra aliena. Et vo-
cavit Philippum, unum de amicis suis, & præposuit
10 eum super universum regnum suum: Et dedit ei
diadema, & stolam suam, & annulum, ut adduceret
Antiochum filium suum, & nutriret eum, & regna-
11 ret. Et mortuus est illic Antiochus rex, anno
centesimo quadragesimo nono. Et cognovit Lysias
quoniam mortuus est rex, & constituit regnare An-
tiochum filium ejus, quem nutrivit adolescentem:
12 & vocavit nomen ejus Eupator. Et hi qui erant in
arce, concluserant Israel in circuitu sanctorum: &
quærebant eis mala semper, & firmamentum Gen-
13 tium. Et cogitavit Judas disperdere eos: & con-
venerunt universum populum, ut obsiderent eos. Et
convenerunt simul, & obsederunt eos, anno cen-
tesimo quinquagesimo, & fecerunt balistas & ma-
chinas.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

5 Καὶ ἦλθεν ἀπαγγέλλων τις αὐτῷ εἰς Περσίδα, ὅτι πεφόπται
6 αἱ παρεμβολαὶ αἱ πορευθεῖσαι εἰς γῆν Ἰούδα, Καὶ ἐπορεύθη Λυσίας
δυνάμει ἰσχυρᾷ ὀν πρώτοις, καὶ ἀνεχάπη ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ
ἐνίσχυσαν ὅπλοις (η) καὶ δυνάμει καὶ σκύλοις πολλοῖς οἷς ἔλαβον ἀπὸ
7 τῶν παρεμβολῶν ὧν ἐξέκοψαν, Καὶ (θ) καθεῖλον τὸ βδέλυγμα ὃ
ᾠκοδόμησεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὸ ἁγίασμα
καθὼς τοπρότερον ὠκύκλωσαν τείχεσιν ὑψηλοῖς, καὶ (ι) Βαθσύραν
8 πόλιν αὐτοῦ. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους,
ἐθαμβήθη καὶ ἐσαλεύθη σφόδρα· καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν κοίτην, καὶ ἐνέ-
πεσεν εἰς ἀρρωστίαν ἀπὸ τῆς λύπης, ὅτι οὐκ ἐγένετο αὐτῷ καθὼς
9 ἐνεθυμήθη. Καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας πλείους, ὅτι ἀνεκαινίσθη ἐπ' αὐτὸν
10 λύπη μεγάλη, καὶ ἐλογίσατο ὅτι ἀποθνήσκει. Καὶ ἐκάλεσε πάντας
τοὺς φίλους αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, Ἀφίσταται (κ) ὁ ὕπνος ἀπὸ
τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ συμπέπτωκα τῇ καρδίᾳ ἀπὸ τῆς μερίμνης. Καὶ
11 εἶπα τῇ καρδίᾳ (λ) μου, Ἕως τίνος θλίψεως ἦλθον καὶ κλύδωνος
μεγάλου, ὃν ᾧ νῦν εἰμι; ὅτι χρηστὸς καὶ ἀγαπώμενος ἤμην ἐν τῇ
12 ἐξουσίᾳ μου. Νῦν ᾗ (μ) μιμήσκομαι τῶν κακῶν ὧν ἐποίησα ἐν
Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔλαβον πάντα τὰ σκεύη (ν) τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ
τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ ἐξαπέστειλα (ξ) ἐξᾶραι τοὺς κατοικοῦντας Ἰούδα δια-
13 κενῶς. Ἔγνων (ο) ἔν ὅτι χάριν τούτων εὗρόν με τὰ κακὰ ταῦτα·
14 καὶ ἰδοὺ ἀπόλλυμαι λύπῃ μεγάλῃ ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ. Καὶ ἐκάλεσε
Φίλιππον ἕνα τῶν φίλων αὐτοῦ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ πάσης τῆς
15 βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ διάδημα καὶ τὴν στολὴν αὐτοῦ καὶ
τὸν δακτύλιον, τοῦ ἀγαγεῖν Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀνδρίφαι
16 αὐτὸν τῆς (π) βασιλείας. Καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ Ἀντίοχος ὁ βασι-
17 λεὺς ἔτους ἑνδεκάτου καὶ (ρ) ἑκατοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ. Καὶ ἐπέγνω Λυσίας
ὅτι τέθνηκεν ὁ βασιλεύς, καὶ κατέστησε βασιλεύειν Ἀντίοχον τὸν υἱὸν
αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, ὃν ἐξεθρεψε νεώτερον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ
18 (ς) Εὐπάτορα. Καὶ οἱ ἐν τῇ ἄκρᾳ ἦσαν συγκλείοντες τὸν Ἰσραὴλ κύκλῳ
19 τοῦ ἁγίου, καὶ ζητοῦντες (σ) τὰ κακὰ δι' ὅλου, καὶ σύστημα τοῖς ἔθνεσι.
Καὶ ἐλογίσατο Ἰούδας ἐξᾶραι αὐτούς· καὶ ἐξεκλησίασε πάντα τὸν
20 λαὸν τοῦ πολεμῆσαι ἐπὶ (τ) αὐτούς. Καὶ συνήχθησαν ἅμα, καὶ ἦρε-
κάθισε ἐπ' αὐτοὺς ἔτους πεντηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ, καὶ ἐποίησεν ἐπ' αὐτοὺς
(υ) βελοστάσεις καὶ μηχανάς.

MS. A. (η) οἷς ἔλαβον (θ) καθεῖλαν (ι) Βεθσύρα (κ) ἀπὸ τῶν
ὀφθαλμῶν μου ὁ ὕπνος, (λ) Ἕως τίνος (μ) μιμήσομαι (ν) τὰ ἀργυρᾶ καὶ
τὰ χρυσᾶ (ξ) τοῦ ἐξᾶραι (ο) ὅτι χάριν (π) μὴ βασιλεύειν. (ρ) ἑκατοστοῦ
(ς) Εὐπάτωρ. (σ) κακὰ (τ) αὐτούς, ἔτους πεντηκοστοῦ (υ) βλοσσίας

Interp. LAT.

Et venit qui nuntiaret ei in Perside; quia fu- 5
gata sunt castra, quæ iverant in terram Juda;
Et ivit Lysias cum virtute forti in primis, & 6
fugatus est à facie eorum; & invaluerunt armis,
& viribus, & spoliis multis, quæ ceperunt de
castris, quæ exciderunt: Et diruerunt abomi- 7
nationem, quam ædificaverat super altare, quod
erat in Hierusalem; et sanctificationem, sicut
priùs, circumdederunt muris excelsis, et Bethju-
ram civitatem suam. Et factum est, ut audivit 8
rex sermones istos; expavit, et commotus est
valdè: et decidit in lectum, et incidit in lan-
guorem præ tristitia, quia non est factum sibi,
sicut cogitabat. Et erat illic per dies multos: 9
quia renovata est in eo tristitia magna: et arbi-
tratus est se mori. Et vocavit omnes amicos 10
suos, et dixit illis; Recessit somnus ab oculis
meis, et concidi corde præ solicitudine: Et 11
dixi in corde meo; In quantam tribulationem
devenì, et tempestatem magnam, in qua nunc sum?
quia jucundus eram, et dilectus in potestate
mea. Nunc verò reminiscor malorum, quæ feci 12
in Hierusalem, et abstuli omnia vasa aurea, et
argentea, quæ erant in ea: et misi auferre ha-
bitantes Judæam, sine causa. Cognovi ergò, 13
quia propterea invenerunt me mala ista: et ecce
pereo tristitiâ magnâ in terra aliena. Et vocavit 14
Philippum unum de amicis suis, et præposuit
eum super universum regnum suum: Et dedit 15
ei diadema, et stolam suam, et annulum; ut
adduceret Antiochum filium suum, et nutriret
eum, ut regnaret. Et mortuus est illic Antio- 16
chus rex anno nono et quadragesimo et centesimo.
Et cognovit Lysias, quoniam mortuus est rex, et 17
constituit regnare Antiochum filium suum pro se,
quem nutrivit adolescentem, et vocavit nomen
ejus Eupatorem. Et qui erant in arce, con- 18
cluserant Israel in circuitu sanctorum, et quæ-
rebant mala semper, (a) et firmamentum gentibus.
Et cogitavit Judas disperdere eos: et convocavit 19
universum populum, ut obsiderent eos. Et con- 20
venerunt simul, et obsederunt eos anno centesimo
quinquagesimo. Et fecit super eos balistas, et
machinas.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* Venerunt etiam *quidam*, & dixerunt An- 5
tiocho in Perside, devictas esse copias ejus
illas quæ profectæ fuerunt in Judæam. Et 6
quomodo abiisset Lysia primùm magno cum
exercitu, devictúsque esset ab eis: & in-
valuissent armis Judæi, copiis, spoliísque
permultis, quæ ceperant à castris quæ devi- 7
cerant: Evertissent abominationem illam
quæ ædificata fuerat super altare Jerosoly-
mitanum: Sanctuarium cinxissent muris in-
gentibus ut antea, & Beth-suram urbem
suam reædificassent. Et factum est, cùm au- 8
disset rex hujusmodi sermones, ut obstupe-
sceret ac magnopere turbaretur, decumbe-
rétque super lectum suum; & ægrotaret
præ tristitia; eò quòd res pro votis ejus
minimè successisset. Fuit ergo ibi diebus 9
multis, quia renovata fuerat in ipso trifti-
tia ipsius. Et arbitratus Antiochus se mori- 10
turum, advocavit omnes amicos suos, &
dixit eis; Recessit somnus ab oculis meis,
& cor meum contabuit in præcordis meis
præ nimia anxietate. Et dixi cordi meo, 11
Ad quantam usque calamitatem deveni, tan-
támque tempestatem quâ jactor! Nam ju- 12
cundus eram atque dilectus in dominio meo:
nunc autem ecce recordor malorum quæ
commisi in Jerusalem, accipiens vasa au-
rea & argentea quæ erant in ipsa, & mit-
tens ut delerentur habitatores Judææ gratis.
Equidem novi has ob res accidisse mihi 13
omnia ista mala: & ecce multùm ob tri-
stitiam pereo in terra aliena. Tum advo- 14
cans Antiochus Philippum unum ex amicis
suis, præfecit eum toti regno suo; Dedítque 15
ei diadema, stolam suam, annulúmque suum,
ut deferret ea Antiochò filio suo, & nutri-
ret eum ut esset rex. Ita mortuus est illic 16
Antiochus rex, anno centesimo quadrage-
simo nono. Et cognoscens Lysia mortuum 17
esse regem, statuit Antiochum filium ejus
in regno ipsius, quem ipse educavĕrat inde
ab ejus pueritia, vocavítque nomen ejus
Eupatorem. Illi autem qui degebant in 18
arce, concludebant Israëlem ex omni parte
Sanctuarii, & studebant omnia ei inferre
mala, erántque auxilio gentibus. Qua- 19
propter decrevit Juda tollerè eos, congre-
gavítque universum populum, ut obside-
rent eos. Itaque simul congregati, obse- 20
derunt eos anno centesimo quinquagesimo,
& fecerunt adversùs eos turrim & machi-
nam ad impugnandum eos.

Versio VULG. LAT.

21 Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur, &
22 adjunxerunt se illis aliqui impii ex Israel. Et ab-
ierunt ad regem, & dixerunt; Quousque non facis
23 judicium, & vindicas fratres nostros? Nos decre-
vimus servire patri tuo, & ambulare in præceptis
24 ejus, & obsequi edictis ejus: Et filii populi no-
stri propter hoc alienabant se à nobis, & quicunque
inveniebantur ex nobis, interficiebantur; & hæ-
25 reditates nostræ diripiebantur. Et non ad nos tan-
tùm extenderunt manum, sed & in omnes fines no-
26 stros. Et ecce applicuerunt hodiè ad arcem Jerusa-
lem occupare eam, & munitionem Bethsuram muni-
27 erunt: Et nisi præveneris eos velociùs, majora
28 quàm hæc facient, & non poteris obtinere eos. Et
iratus est rex, ut hæc audivit: & convocavit omnes
amicos suos, & principes exercitûs sui, & eos qui
29 super equites erant. Sed & de regnis aliis, & de
insulis maritimis, venerunt ad eum exercitus condu-
30 ctitii. Et erat numerus exercitûs ejus, centum mil-
lia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti
31 triginta duo, docti ad prælium. Et venerunt per
Idumæam, & applicuerunt ad Bethsuram, & pugna-
verunt dies multos, & fecerunt machinas: & exie-
runt, & succenderunt eas igni, & pugnaverunt viri-
32 liter. Et recessit Judas ab arce, & movit castra ad
33 Bethzacharam contra castra regis. Et surrexit rex
ante lucem, & concitavit exercitus in impetum con-
tra viam Bethzacharam: & comparaverunt se exer-
34 citus in prælium, & tubis cecinerunt: Et elephan-
tis ostenderunt sanguinem uvæ & mori, ad acuen-
35 dos eos in prælium: Et diviserunt bestias per le-
giones: & astiterunt singulis elephantis mille viri
in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in capitibus
36 eorum: & quingenti equites ordinati unicuique be-
stiæ electi erant. Hi ante tempus ubicunque erat
bestia, ibi erant: & quocunque ibat, ibant, & non
discedebant ab ea.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

21 Καὶ ἐξῆλθον ἐξ (υ) αὐτῶν ἐκ ϖ συγκλεισμῶ, καὶ ἐκολλήθησαν
22 αὐτοῖς τινες ἀϖὸ ἀσεβῶν ἐξ Ἰσραὴλ, Καὶ ἐϖορεύθησαν ϖρὸς τὸν
βασιλέα, καὶ (φ) εἶϖον, Ἕως ϖότε ὐ ϖοιήσῃ κρίσιν, καὶ ἐκδικήσεις
23 τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν; Ἡμῖν εὐδοκοῦμεν δουλεύειν τῷ ϖατρί σου,
καὶ ϖορεύεσθαι τοῖς ϱήμασιν αὐτοῦ λεγομένοις, καὶ ϖαρακολουθῶν τοῖς
24 ϖροστάγμασιν αὐτοῦ. (χ) Καὶ ἀϖεκάθηνται οἱ υἱοὶ τοῦ ἔθνους ἀϖ' ἡμῶν
ϖ λαοῦ ἡμῶν, κἀγὼ ϖάντα (ϕ) καὶ ἀλλογενεῖται ἀϖ' ἡμῶν. πλὴν ὅσοι
ἐὰν εὑρίσκοντο ἀϖ' ἡμῶν, ἐθανατοῦντο, καὶ αἱ κληρονομίαι ἡμῶν διηρπά-
25 ζοντο. Καὶ οὐκ ἐϖ' ἡμᾶς μόνον ἐξέτεινον χεῖρας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
26 ϖάντα τὰ ὅρια αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ ϖαρεμβεβλήκασι σήμερον ἐπὶ
τὴν ἄκραν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ϖ καθαιρεῖσθαι αὐτὴν, καὶ τὸ ἁγίασμα,
27 καὶ τὴν Βαιθσοῦραν (ϰ) ὠχύρωσαν. Καὶ ἐὰν μὴ ϖροφθάσῃ αὐτοὺς
ταχέως, μείζονα τούτων ϖοιήσουσι, καὶ (ϒ) δυνήσῃ ϖ καθασχεῖν αὐτούς.
28 Καὶ ὠργίσθη ὁ βασιλεὺς ὅτε ἤκουσε, καὶ συνήγαγε ϖάντας τοὺς
φίλους αὐτοῦ, (ω) καὶ τοὺς ἄρχοντας ϖ δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν
29 (α) ἰδίων. Καὶ ἀϖὸ βασιλειῶν ἑτέρων καὶ ἀϖὸ νήσων συνήχθησαν
30 ϖρὸς αὐτὸν ϖρὸς αὐτὸν δυνάμεις μεμυσταί. Καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς ϖ δυνά-
μεων αὐτῶν ἑκατὸν χιλιάδες (β) ϖ πεζῶν, καὶ εἴκοσι χιλιάδες
31 (γ) ἵππων, καὶ ἐλέφαντες δύο καὶ τριάκοντα εἰδότες πόλεμον. Καὶ
ἦλθοσαν διὰ τῆς Ἰδουμαίας, καὶ παρενεβάλοσαν ἐπὶ (δ) Βαιθσοῦραν,
καὶ ἐπολέμησαν (ε) ἡμέρας πολλὰς, καὶ ἐποίησαν μαχανάς· καὶ
ἐξῆλθον, καὶ ἐνεπύρισαν (ζ) αὐτὰς ἐν πυρὶ, καὶ ἐπολέμησαν ἀν-
32 δρικῶς. Καὶ ἀπῆρεν Ἰούδας ἀπὸ τῆς ἄκρας, καὶ παρενέβαλεν
33 εἰς Βαιθζαχαρία ἀπέναντι τῆς παρεμβολῆς ϖ βασιλέως. Καὶ
ὤρθρισεν ὁ βασιλεὺς ϖρωΐ, καὶ ἀπῆρε ϖ παρεμβολὴν ἐν ὁρμήματι
αὐτῆς ὁδὸν Βαιθζαχαρία, καὶ ϖαετάξαντο αἱ δυνάμεις
34 εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ἐσάλπισαν ϖ ϛάλπιγξι. Καὶ τοῖς ἐλέφασιν
ὑπέδειξαν αἷμα σταφυλῆς καὶ μόρων, ϖ ϖαροξῦναι αὐτοὺς εἰς τὸν πόλε-
35 μον. Καὶ διῄρει τὰ θηρία εἰς τὰς (η) φάλαγγας, καὶ παρίστασαν
(θ) ἑκάστῳ ἐλέφαντι χιλίους ἄνδρας (ι) τεθωρακισμένους ἐν ἁλυσιδωτοῖς,
καὶ περικεφαλαίας χαλκᾶς ἐπὶ ϖ κεφαλῶν αὐτῶν, καὶ (ϑ) πεντακόσιοι
36 ἵπποι διαπεπαγμένοι ἑκάστῳ θηρίῳ ἐπιλεκτοὶ ἦσαν. Οὗτοι ϖρὸ
καιροῦ, ϖ (ι) ἐὰν ὦ τὸ θηρίον, ἦσαν, καὶ ὃ (ϰ) ἐὰν ἐπορεύετο, ἐπορεύετο
ἅμα, καὶ ἀφίστατο ἀϖ' αὐτοῦ.

MS. A. (υ) αὐτῶν (ρ) ἦσαν, Ἕως ϖότε ὐ ϖοιήσῃς (χ) ὅτι * ὑ τῷ λαῷ ἡμῶν
(ϕ) ἠλλογενεῖται (ϰ) ὀχύρωσαν. (ϒ) δυνήσῃ (ω) ἀρχοντας δυνάμεως (α)
μονιῶν. Καὶ ἀϖὸ βασιλέων (β) πεζῶν, (γ) ϖ ἵππων, (δ) Βιθσούρᾳ,
(ε) ἐπὶ ἡμέρας (ζ) αὐτὰς (η) φάλαγγας, (θ) ἐϖ' ἑκάστῳ (ι) πεθωρακισμένους (ϑ) πεντακόσια ἵππους διαπεπαγμένα
ἑκάστῳ θηρίῳ ἐκλεγμένων. (ι) ἂν ᾖ (ϰ) ἂν ἐπορεύετο,

Interp. LAT.

Et exierunt [quidam] ex eis de clausura: & 21
adjunxerunt se illis aliqui impii ex Israel: Et 22
abierunt ad regem, & dixerunt; Quousque
non facies judicium, & vindicabis fratres nostros? Nos decrevimus servire patri tuo, & 23
ambulare in præceptis ejus, & obsequi edictis
ejus. Et (b) obsessi sunt in arce filii populi 24
nostri: propter hoc & alienant se à nobis: &
quicunque invenichantur ex nobis, interficiebantur, & hæreditates nostræ diripiebantur. Et 25
non ad nos tantùm extenderunt manum, sed
& in omnes fines nostros. Et ecce applicue- 26
runt hodiè ad arcem in Hierusalem occupare
eam; & sanctificationem, & Bethsuram
munierunt. Et, nisi præveneris eos velocius; 27
majora, quàm hæc, facient, & non poterit
obtinere eos. Et iratus est rex, ut audivit: 28
& convocavit omnes amicos suos, & principes
exercitûs sui, & eos quæ super equites erant.
Et de regnis aliis, & de insulis maritimis 29
venerunt ad eum exercitus conductitii. Et 30
erat numerus exercituum ejus centum millia
peditum, & viginti millia equitum, & ele-
phanti triginta duo docti ad prælium. Et 31
venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad
Bethsuram: & pugnaverunt dies multos: &
fecerunt machinas. Et exierunt, & succende-
runt eas igni, & pugnaverunt virisliter. Et 33
recessit Judas ab arce, & movit castra ad
Bethzacharia contra castra regis. Et surrexit 33
rex ante lucem, & concitavit exercitum in
impetu ejus contra viam Bethzacharia. Et
comparaverunt se exercitus in prælium, &
tubis cecinerunt. Et Elephantis ostenderunt 34
sanguinem uvæ, & mororum, ad acuendos
eos in prælium. Et diviserunt bestias in 35
legiones, & statuerunt singulis elephantis mille
viros in loricis concatenatis: & galeæ æreæ
in capitibus eorum: & quingenti equites ordi-
nati unicuique bestiæ electi. Hi ante tempus, 36
ubicunque erat bestia, ibi erant; & quocunque
ibat, ibant simul, non discedebant ab ea.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܘܢܦܩܘ ܡܢ ܚܕ ܡܢ ܗܢܘܢ ܕܐܬܚܨܪ ܥܠܝܗܘܢ. ܘܐܬܩܛܠܘ ܒܗ ܐܢܫܝ 21
ܪܫܝܥܐ ܡܢ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ. ܘܐܙܠܘ ܠܘܬ ܡܠܟܐ ܘܐܡܪܘ ܠܗ ܥܕ ܡܬܝ 22
ܠܐ ܬܥܒܕ ܕܝܢܐ ܘܬܕܝܢ ܠܐܚܝܢ ܕܕܡܝܢ. * ܗܐ ܚܫܒܢ ܠܡܗܘܐ ܥܒܕ ܠܐܒܘܟ 23
ܒܟܠ ܐܫܪ. * ܘܒܟܠ ܦܘܩܕܢܐ ܕܝܠܗ ܢܗܘܐ ܫܡܝܥ. ܘܒܥܝܕ ܗܠܝܢ ܕܐܬܚܨܪ
ܥܠܝܗܘܢ ܥܡܐ ܗܢܐ ܐܬܩܛܠ ܒܗ. ܘܢܚܫܒ ܐܝܟ ܥܠ ܐܝܕ ܟܠ ܕܐܫܟܚ ܒܗ
ܒܥܡܐ ܗܢܐ. ܘܠܐ ܐܫܬܠܝ ܐܝܕ ܥܠ ܐܝܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܐܬܚܨܪ ܥܠ ܐܝܕ ܟܠ ܕܐܫܟܚ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. 24
ܘܢܬܒܙܙ ܡܢ ܒܝܬ ܐܒܗܝ. * ܘܟܠ ܕܡܫܟܚ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ ܢܬܩܛܠ ܒܗ. ܘܢܬܒܙܙ ܡܢ ܒܝܬ ܐܒܗܝ. 25
ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. 26
ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. 27
ܘܢܬܒܙܙ ܡܢ ܒܝܬ ܐܒܗܝ. * ܘܟܠ ܕܡܫܟܚ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ ܢܬܩܛܠ ܒܗ. ܘܢܬܒܙܙ ܡܢ ܒܝܬ ܐܒܗܝ. 28
ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. 29
ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. 30
ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. 31
ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. 32
ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. 33
ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. 34
ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. 35
ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ. 36
ܘܠܐ ܒܗ ܒܠܚܘܕ ܐܠܐ ܒܟܠ ܬܚܘܡ ܗܘ ܢܬܩܛܠ ܒܗ ܒܥܡܐ ܗܢܐ.

Et egressis quibusdam illorum è clausura, & adhæserunt illis quidam impii ex Israële; qui abeuntes ad regem, dixerunt ei; Quoúsque non exercebis judicium & ultionem contra fratres nostros? Nos ultrò volebamus servitutem exhibere patri tuo, obsequi omnibus mandatis ejus, & cunctis placitis ejus hærere: & ecce populares nostri obsident eam hanc ob causam, & censemur ab eis veluti extranei, Quemcunque reperiunt è nobis, occidunt, & possessio nostra diripitur ab eis. Et non in nos tantùm extenderunt manus, sed etiam in omnes terminos suos. Et ecce castra habent hodiè contra arcem quæ est in Jerusalem, ut capiant eam: & Sanctuarium atque Beth-suram muniverunt. Et nisi celeriter præoccupetis eos, his majora & plura facient, neque prævalebitis viribus eorum. Iratus est rex cùm hæc audisset, convocavítque omnes amicos suos, & duces copiarum suarum, & eos qui præerant curribus. Et ex aliis regnis, multísque ex insulis venerunt ad eum copiæ ab eo conductæ: Adeò ut esset numerus exercitûs ejus centum millia peditum, & viginti millia equitum, elephantorúmque triginta duorum, belli peritorum. Tum venientes per Edom, castra posuerunt contra Beth-suram, & oppugnaverunt eam diebus multis, fabricatis machinis: at egressi *cives*, combusserunt eas igni, & strenuè dimicaverunt. Moverit itaque Juda ab arce, castrametatus est propè Beth-Zachariam ex adverso castrorum regis. Et rex manè surgens, duxit castra impetu per viam Beth-Zachariæ: dispositóque ad bellum exercitu, clanxerunt tubis. Et cùm ostendissent elephantis sanguinem uvæ & mororum, & parássent eos ad bellum; Divisérunt eos in phalangas, & tradiderunt cuique elephanto mille viros vestitos loricis ferreis, & galeas æreas gestantes capitibus suis: & quingenti equites comitabantur unumquémque elephantum; Hi multò ante delecti fuerant, & quocunque proficiscebatur unus ex illis *elephantis*, ibi aderant etiam isti, nec recedebant ab eo.

Versio VULG. LAT.

Sol & turres ligneæ super eos firmæ protegentes super singulas bestias : & super eas machinæ : & super singulas viri virtutis triginta duo, qui prægrabant desuper, & Indus magister bestiæ. Et residuum equitatum hinc & indè statuit in duas partes, tubis exercitum commovere, & perurgere conflipatos in legionibus ejus. Et ut refulsit Sol in clypeos aureos, & æreos, resplenduerunt montes ab eis, & resplenduerunt sicut lampades ignis. Et distincta est pars exercitûs regis per montes excelsos, & alia per loca humilia : & ibant cautè & ordinatè. Et commovebantur omnes inhabitantes terram à voce multitudinis, & incessu turbæ, & collisione armorum : erat enim exercitus magnus valdè, & fortis. Et appropiavit Judas, & exercitus ejus in prælium : & ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri. Et vidit Eleazar filius Sura unam de bestiis loricatam loricis regis : & erat eminens super cæteras bestias : & visum est quòd in ea esset rex : Et dedit se ut liberaret populum suum, & acquireret sibi nomen æternum. Et concurrit ad eam audacter in medio legionis, interficiens à dextris & à sinistris, & cædebant ab eo hinc atque illac. Et ivit sub pedes elephantis, & suppositus est ei, & occidit eum : & cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic. Et videntes virtutem regis, & impetum exercitûs ejus, diverterunt se ab eis. Castra autem regis ascenderunt contra eos in Jerusalem, & applicuerunt castra regis ad Judæam & montem Sion. Et fecit pacem cum his qui erant in Bethsura : & exierunt de civitate, quia non erant eis ibi alimenta conclusis, quia sabbata erant terræ. Et comprehendit rex Bethsuram : & constituit illic custodiam servare eam. Et convertit castra ad locum sanctificationis dies multos : & statuit illic balistas, & machinas, & ignis jacula, & tormenta ad lapides jactandos, & spicula, & scorpios ad mittendas sagittas, & fundibula. Fecerunt autem & ipsi machinas adversùs machinas eorum, & pugnaverunt dies multos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

37 Καὶ πύργοι ξύλινοι ἐπ' αὐτὰς ὀχυροῦ σκεπάζοντες ἐφ' ἑκάστου
θυείου, ἐζωσμένοι ἐπ' (*) αὐτῷ μηχαναῖς· καὶ ἐφ' ἑκάστου ἄνδρες
(λ) δυνάμεως δύο καὶ τεσσαράκοντα οἱ πολεμοῦντες ἐπ' (μ) αὐ-
38 τοῖς, καὶ ὁ Ἰνδὸς αὐτῶν. Καὶ τὸ ἐπίλοιπον ἵππον ἔνθεν καὶ
ἔνθεν (ν) ἔστησαν ἐπὶ τὰ δύο μέρη τῆς παρεμβολῆς, σαλπίσοντες
39 καὶ κραταιοῦντες ἐν ταῖς (ξ) φάλαγξιν. Ὡς δὲ ἔστιλβεν ὁ ἥλιος
ἐπὶ τὰς (ο) χρυσᾶς καὶ χαλκᾶς ἀσπίδας, ἔστιλβε τὰ ὄρη ἀπ' αὐτῶν,
40 καὶ κατέλαζεν ὡς λαμπάδες πυρός. Καὶ ἐξεμέρισθη μέρος τι τῆς
παρεμβολῆς τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ὄρη, καὶ τινες ἐπὶ
41 (*) ταπεινά· καὶ ἤρχοντο ἀσφαλῶς καὶ τεταγμένως. Καὶ ἐταράσσοντο
πάντες οἱ ἀκούοντες φωνῆς πλήθους αὐτῶν, καὶ ὁμοιοπαθείας τοῦ
πλήθους, καὶ (ξ) συγκρισμοῦ τῶν ὅπλων· ἦν γὰρ ἡ παρεμβο-
42 λὴ μεγάλη σφόδρα καὶ ἰσχυρά. Καὶ ἤρξατο Ἰούδας καὶ ἡ παρεμβολὴ
αὐτοῦ εἰς παράταξιν· καὶ (ο) ἔπεσον ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς τοῦ βασιλέως
43 ἑξακόσιοι ἄνδρες. Καὶ εἶδεν Ἐλεάζαρ ὁ Σαυαρὰν ἓν τῶν θηρίων
τεθωρακισμένον (π) θώραξι βασιλικοῖς, καὶ ἦν ὑπεραῖρον πάντα τὰ
44 θηρία, καὶ ὤφθη ὅτι ἐν αὐτῷ ἐστιν ὁ βασιλεύς. Καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν
τοῦ σῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι (ρ) ἑαυτῷ ὄνομα αἰώνιον. Καὶ
45 ἐπέδραμεν αὐτῷ θράσει εἰς μέσην τῆς (σ) φάλαγγος, καὶ ἐδυνάτου
ἐξεῖα καὶ εὐώνυμα, καὶ ἐσχίζοντο ἀπ' αὐτοῦ ἔνθα καὶ ἔνθα. Καὶ εἰσῆλθ
ὑπὸ τὸν ἐλέφαντα, καὶ ὑπέθηκεν αὐτῷ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν, καὶ ἔπε-
47 σεν ἐπὶ τὴν γῆν ἐπάνω αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ. Καὶ εἶδον τὴν
ἰσχὺν τῆς βασιλείας καὶ (τ) τὸ ὁρμητὸν τῶν δυνάμεων, καὶ ἐξέκλιναν
48 ἀπ' αὐτῶν. (υ) Οἱ δὲ ἐν τῇ παρεμβολῇ τοῦ βασιλέως (*) ἀνέβαινον
εἰς συνάντησιν αὐτῶν εἰς Ἱερουσαλήμ. Καὶ παρεβάλετο ὁ βασιλεὺς
49 εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ εἰς τὸ ὄρος Σιών. Καὶ ἐποίησεν (φ) εἰρήνην
μετὰ τῶν ἐν Βαθσούροις· καὶ (χ) ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, ὅτι οὐκ ἦν αὐ-
τοῖς ἐκεῖ διαχοὴ τοῦ συσταθῆναι ἐν αὐτῇ, ὅτι σάββατον ἦν τῇ
50 γῇ. Καὶ παρεβάλετο (ψ) βασιλεὺς τοῦ Βαθσούρου, καὶ ἐπέταξεν ἐκεῖ
φυλακὴν τοῦ μὴ αὐτοῦ. Καὶ παρεμβάλων ὅτι τὸ ἁγίασμα ἡμέρας
51 πολλὰς, καὶ ἔστησεν ἐκεῖ βελοστάσεις καὶ μηχανὰς καὶ πυροβόλα καὶ λι-
θόβολα καὶ σκορπίδια εἰς τὸ βάλλειν βέλη, καὶ σφενδόνας. Καὶ
52 ἐποίησαν καὶ αὐτοὶ μηχανὰς πρὸς τὰς μηχανὰς αὐτῶν, καὶ ἐπολέμησ
ἡμέρας πολλάς.

MS. A. (*) αὐτὰς (λ) δύο καὶ τεσσαράκοντα (μ) αὐτὰς, (ν) ἔστησαν (ξ) φάλαγξιν. (ο) χρυσᾶς ἀσπίδας (*) τὰ ταπεινὰ (ξ) συμπερισμὸς (ο) ἔπεσαν (π) θώραξιν βασιλικοῖς, (ρ) αὐτῷ (σ) φάραγγος, (τ) τὰ ὁρμήματα (υ) Καὶ ἐκ (*) ἀνέβαινον (φ)* μετὰ τῶν (χ) ἐξῆλθον (ψ) ὁ βασιλεὺς

Interp. LAT.

Et turres ligneæ super eos firmæ, protegentes super unamquamque bestiam, accinctæ super eam machinis : & super unamquamque viri virtutis triginta duo, qui prægrabant in eis, & magister ejus. Et residuum equitatum hinc & indè statuerunt in duas partes exercitum, commovere, & perurgere conflipatos in legionibus. ut autem refulsit Sol in clypeos aureos, & æreos; resplenduerunt montes ab eis, & resplenduerunt sicut lampades ignis. Et extensa est pars quædam exercitûs regis per montes excelsos, & quidam per loca humilia : & ibant cautè, & ordinatè. Et commovebantur omnes audientes vocem multitudinis eorum, & incessum turbæ, & collisionem armorum. Erat enim exercitus magnus valdè, & fortis. Et appropiavit Judas, & exercitus ejus, in prælium : & ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri. Et vidit Eleazar filius Saduran unam de bestiis loricatam loricis regis : & erat eminens super cæteras bestias : & visum est, quòd in ea esset rex. Et dedit se, ut liberaret populum suum, & acquireret sibi nomen æternum. Et cucurrit ad eam audacter in medium legionis interficiens à dextris & sinistris : & scindebantur ab eo hinc & indè. Et subiit sub elephantum, & suppositus se ei, & occidit eum : & cecidit in terrem super ipsum, & mortuus est illic. Et videntes virtutem regni, & impetum exercituum, diverterunt se ab eis. Qui autem erant de castris regis, ascendebant contra eos in Hierusalem : & applicuit rex ad Judæam, & montem Sion : Et fecit pacem cum his qui erant in Bethsura. Et exierunt de civitate : quia non erant eis ibi alimenta conclusis in ea : quia Sabbata erant terræ. Et comprehendit rex Bethsuram : & constituit ibi custodiam, servare eam. Et castra habuit ad locum sanctificationis dies multos. Et statuit illic balistas, et machinas, et ignis jacula, et tormenta ad lapides jactandos, et scorpios ad mittendas sagittas, et fundibula. Fecerunt autem et ipsi machinas adversùs machinas eorum : et pugnaverunt dies multos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

37 ܘܓܕܝܢ ܡܓܕܠ̈ܐ ܥܠ ܟܠ ܚܕ ܘܚܕ ܕܦܝܠ ܡܓܢ ܥܠ ܟܠ ܚܕ ܘܚܕ ܡܢ ܗܢ ܕܦ̈ܝܠ̈ܐ ܘܥܠ ܟܠ ܚܕ ܘܚܕ ܡܢ ܓ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕܚ̈ܝܠܐ ܕܠ̈ܐ ܫ̈ܠ̈ܝܫ̈ܝܢ ܘܬ̈ܪ̈ܝܢ ܥܣ̈ܪ̈ܝܢ ܗ̈ܘ ܕܡ̈ܩܪ̈ܒ̈ܝܢ ܥܠ ܗ̇ܘ ܚܝܠܐ ܘܗ̇ܘ ܗ̣ܢ̈ܕ̈ܝ ܪ̈ܒ̈ܐ ܗ̇ܘ ܥܠ ܟ̈ܠ ܚ̈ܕ ܘ̈ܚ̈ܕ ܡ̈ܢ ܗ̈ܢ ܦ̈ܝ̈ܠ̈ܐ ܘ̈ܥ̈ܠ ܟ̈ܠ ܚ̈ܕ ܘ̈ܚ̈ܕ ܡ̈ܢ ܓ̈ܒ̈ܪ̈ܐ ܕ̈ܚ̈ܝ̈ܠ̈ܐ ܕ̈ܠ̈ܐ ܫ̈ܠ̈ܝ̈ܫ̈ܝ̈ܢ ܘ̈ܬ̈ܪ̈ܝ̈ܢ ܥ̈ܣ̈ܪ̈ܝ̈ܢ ܗ̈ܘ ܕ̈ܡ̈ܩ̈ܪ̈ܒ̈ܝ̈ܢ ܥ̈ܠ ܗ̇ܘ ܚ̈ܝ̈ܠ̈ܐ ܘ̈ܗ̇ܘ ܗ̣ܢ̈ܕ̈ܝ ܪ̈ܒ̈ܐ ܗ̇ܘ ܥ̈

Versio VULG. LAT.

53 Escæ autem non erant in civitate, eò quòd septimus annus esset: & qui remanserant in Judæa de Gentibus, consumpserant reliquias eorum, quæ repositæ
54 fuerant. Et remanserunt in sanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames: & dispersi sunt unusquisque
55 in locum suum. Et audivit Lysias quòd Philippus, quem constituerat rex Antiochus, cùm adhuc viveret, ut nutriret Antiochum filium suum, & regna-
56 ret, Reversus esset à Perside, & Media, & exercitus qui abierat cum ipso, & quia quærebat suscipere re-
57 gni negotia: Festinavit ire, & dicere ad regem, & duces exercitûs; Deficimus quotidiè, & esca nobis modica est, & locus, quem obsidemus, est munitus,
58 & incumbit nobis ordinare de regno. Nunc itaque demus dexteras hominibus istis, & faciamus cum illis
59 pacem: & cum omni gente eorum: Et constituamus illis ut ambulent in legitimis suis sicut priùs, propter legitima enim ipsorum quæ despeximus, irati
60 sunt, & fecerunt omnia hæc. Et placuit sermo in conspectu regis & principum: & misit ad eos pacem
61 facere, & receperunt illam. Et juravit illis rex, &
62 principes: & exierunt de munitione. Et intravit rex montem Sion, & vidit munitionum loci: & rupit citiùs juramentum, quod juravit: & mandavit destru-
63 ere murum in gyro. * Et discessit festinanter, & reversus est Antiochiam, & invenit Philippum dominantem civitati: & pugnavit adversùs eum, & occupavit civitatem.

CAP. VII.

1 ANno centesimo quinquagesimo primo, exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, & ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam, & regnavit il-
2 lic. Et factum est, ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum &
3 Lysiam, ut adducerent eos ad eum. Et res ei innotuit: & ait; Nolite mihi ostendere faciem eorum. Et
4 occîdit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem
5 regni sui: Et venerunt ad eum viri iniqui & impii ex Israel: & Alcimus dux eorum, qui volebat fieri
6 sacerdos. Et accusaverunt populum apud regem, dicentes; Perdidit Judas, & fratres ejus, omnes amicos tuos, & nos dispersit de terra nostra.

MAKKABAÏΩN A'.

53 Βρώματα δὲ οὐκ ἦν ἐν τοῖς (ω) ἁγγείοις, διὰ τὸ ἔβδομον ἔτος εἶναι, καὶ οἱ διασωζόμενοι εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν κατέφαγον τὸ ὑπόλειμμα τῆς ἐφοδίασεως. Καὶ ἀπελείφθησαν ὀλίγοι ἐν τοῖς ἁγίοις ἄνδρες, ὅτι κατεκράτησεν αὐτῶν ὁ λιμός· 54 καὶ ἐσκορπίσθησαν ἕκαστος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Καὶ ἤκουσε Λυσίας, ὅτι Φίλιππος, ὃν κατέστησεν ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος ἔτι (α) ζῶν, 55 ἐκθρέψαι Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸ βασιλεῦσαι αὐτόν, Ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῆς Περσίδος καὶ Μηδείας, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ πορευθεῖσαι τῷ βασιλεῖ μετ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι ζητεῖ ἁρπάσαι τὰ (β) 56 πράγματα. Καὶ κατέπεσεν τῷ ἀπελθεῖν, καὶ εἰπεῖν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῆς δυνάμεως, καὶ νῦν ἀῤῥεκτοι, Ἐλλείπομεν καθ' 57 ἡμέραν, καὶ ἡ τροφὴ ἡμῖν ὀλίγη, καὶ ὁ τόπος ὃν παρεμβάλλομεν ἰσχυρὸς, καὶ θλῖβει ἡμᾶς τὰ τῆς βασιλείας. Νῦν οὖν δῶμεν δεξιὰν τοῖς ἀνδράσιν τούτοις, καὶ ποιήσωμεν μετ' αὐτῶν εἰρήνην καὶ 58 μὴ πατὸς ἔθνους αὐτῶν, Καὶ στήσωμεν αὐτοῖς τὴν πορείαν τοῦ ζῆν νομίμοις αὐτῶν, ὡς πρότερον· χάριν γὰρ τῶν νομίμων αὐτῶν ὧν 59 διεσκεδάσαμεν, ὠργίσθησαν, καὶ ἐποίησαν ταῦτα πάντα. Καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐναντίον τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἀπέστειλε 60 πρὸς αὐτοὺς εἰρηνεύσαι, καὶ (γ) ἐπεδέξαντο. Καὶ ὤμοσεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες· ὅτι τούτοις ἐξῆλθον ἐκ τῆς ὀχυρώμα- 61 τος. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ὄρος Σιὼν, καὶ εἶδε τὸ ὀχύρωμα τοῦ τόπου· καὶ ἠθέτησε τὸν ὁρκισμὸν ὃν ὤμοσε, καὶ ἐπέτα- 62 λεσε καθελεῖν τὸ τεῖχος κυκλόθεν. Καὶ (δ) ἀπῆρε καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ εὗρε Φίλιππον κυριεύοντα τῆς 63 πόλεως, καὶ ἐπολέμησε πρὸς αὐτὸν, καὶ καταλαβὼν τὴν πόλιν βίᾳ.

MS. A. (ω) ἁγίοις (α) ζῶντος αὐτοῦ, (β) τῶν πραγμάτων. Καὶ καθίσαντες καὶ ἐπερωτήσαντες τοῦ ἀπελθεῖν, καὶ εἶπεν (γ) ἐπεδέξατο. (δ) καὶ καθεῖλεν (ε) ἀπῆραν

ΚΕΦ. ζ'.

1 Ἔτους ἑνὸς καὶ (δ) ἑκατοστοῦ καὶ πεντηκοστοῦ ἐξῆλθε Δημήτριος ὁ τοῦ Σελεύκου ἐκ Ῥώμης, καὶ ἀνέβη σὺν ἀνδράσιν ὀλίγοις εἰς πόλιν παραθαλασσίαν, καὶ ἐβασίλευσεν ἐκεῖ. Καὶ ἐγένετο ὡς εἰσεπορεύθησαν εἰς 2 οἶκον βασιλείας πατέρων αὐτοῦ, συνέλαβον αἱ δυνάμεις τὸν Ἀντίοχον καὶ τὸν Λυσίαν (α) ἄγειν αὐτοὺς αὐτῷ. Καὶ ἐγνώσθη αὐτῷ τὸ πρᾶγμα, 3 καὶ εἶπε, Μὴ μοὶ δείξητε τὰ πρόσωπα αὐτῶν. Καὶ ἀπέκτειναν αὐτοὺς αἱ δυνάμεις, καὶ ἐκάθισε Δημήτριος ἐπὶ θρόνου βασιλείας αὐ- 4 τοῦ. Καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν πάντες ἄνδρες ἄνομοι καὶ ἀσεβεῖς ἐξ 5 Ἰσραὴλ, καὶ (β) Ἀλκιμος ἡγοῦντο αὐτῶν, βουλόμενος ἱερατεῦσαι. Καὶ κατηγόρησαν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, λέγοντες, Ἀπώλεσεν Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ (γ) τοὺς φίλους σου, καὶ ἡμᾶς (γ) ἐκβάλοντες ἀπὸ τῆς γῆς ἡμῶν.

MS. A. (δ)* πεντηκοστοῦ ἐξῆλθεν (α) ἀγαγεῖν (ε) Ἀλκιμος (ζ) πάντας τοὺς (γ) ἐκβάλλοντες

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Sed cùm commeatus non esset in Sanctuario, quoniam annus erat septimus; & qui evaserant è gentibus, comederant residuum annonæ eorum: Remanserunt in Sanctuario homines pauci, quia prævalente eis fame, dispersi sunt quisque in locum suum. Audiens autem Lysia Philippum illum cui provinciam demandaverat Antiochus dum viveret, educandi filium suum, eumque regem constituendi; Revertsum esse è Perside & Media stipatum copiis omnibus quæ profectæ fuerant cum rege, & velle usurpare negoria regni, ac festinum se conferre: Dixit Lysia regi & ducibus exercitûs, atque principibus populi; Consumimur hîc, & alimenta pauca sunt nobis, hujus loci quem obsidemus, arx munitissima est, & negotia regni nobis incumbunt: Demus ergo dexteram hominibus istis, pacemque ineamus cum eis, & cum tota gente ipsorum: Et constituamus eis ut ambulent in legibus suis, ut antea: nam quia leges eorum abrogavimus, indignati sunt; & irati fecerunt hæc omnia. Placuit sermo coram rege & principibus ejus, misitque ad eos ut pacem iniret cum eis; & acquieverunt eis: Cúmq; jurâssent eis rex, et principes ejus, iccirco egressi sunt ex arce sua. At ingressus rex in montem Sionis, cùm vidisset munitionem loci, rescidit jusjurandum quod juraverat, præcepitque ut destruerent murum circunquaque. Tum inde profectus, & Antiochiam diligenter reversus, invenit Philippum urbem à se vi rapuisse.

CAP. VII.

1 ANno centesimo quinquagesimo primo, egressus Demetrius Seleuci filius Româ, ascendit paucis cum hominibus contra urbes litoribus maris adjacentes, & regnavit illic. 2 Fuit autem ut cùm ingrederetur in domum regiam patrum suorum, caperent duces copiarum Antiochum & Lysiam, ut perducerent eos ad ipsum. 3 At re ab eo cognitâ, dixit; Ne ostendatis mihi facies eorum: 4 Quare occiderunt eos copiæ. Itaque sedente Demetrio super solio regni sui, 5 Conflu-xerunt ad eum omnes viri scelerati & impii ex Israële: & Elcimus erat dux eorum, 6 qui volebat esse summus sacerdos. Is accusavit populum apud regem, & ait; Perdidit Juda cum fratribus suis amicos tuos, & nos disperserunt è terra.

Interp. LAT.

Escæ autem non erant in vasis, eò quòd septimus annus esset: & qui evaserant in Judæam de gentibus, comederant reliquias eorum quæ repositæ fuerant. Et remanserunt in sanctis viri pauci; quoniam obtinuerat eos fames: & dispersi sunt unusquisque in locum suum. Et audivit Lysias, quòd Philippus, quem constituerat rex Antiochus, cùm adhuc viveret, ut nutriret Antiochum filium suum ad faciendum illum regnare, Reversus est à Perside, & Media, & exercitus regis, qui abierant cum ipso, & quia quærit suscipere negotia. Et festinavit ire, & (d) dicere ad regem, & duces exercitûs, & vires; Deficimus quotidiè, & esca nobis modica est, & locus, quem obsidemus, est munitus: & incumbunt nobis negotia regni. Nunc igitur demus dexteram hominibus istis, & faciamus cum illis pacem, & cum omni gente eorum: Et constituamus illis, ut ambulent in legitimis suis, sicut priùs. Propter legitima enim ipsorum, quæ dispersimus, irati sunt, & fecerunt omnia hæc. Et placuit sermo in conspectu regis, & principum. Et misit ad eos pacem facere: & acceperunt. Et juravit illis rex, & principes: Et exierunt de munitione. Et intravit rex in montem Sion, & vidit munitionem loci: & rupit juramentum, quod juravit, & mandavit destruere murum in gyro. Et discessit festinanter, & reversus est Antiochiam: & invenit Philippum dominantem civitati: & pugnavit adversùs eum, & occupavit civitatem vi.

CAP. VII.

ANno uno & quinquagesimo, & centesimo, exiit Demetrius Seleuci filius è Roma: & ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam: & regnavit illic. Et factum est, ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum, & Lysiam, ut adducerent eos ad eum. Et res ei innotuit, & ait; Nolite mihi ostendere facies eorum. Et occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem regni sui. Et venerunt ad eum omnes viri iniqui, & impii ex Israel: et Alcimus dux erat eorum, qui et volebat fieri sacerdos. Et accusaverunt populû apud regem, dicentes; Perdidit Judas, & fratres ejus, amicos tuos: & nos disperdiderunt de terra nostra.

MS. A. (δ)* πεντηκοστοῦ ἐξῆλθεν (α) ἀγαγεῖν (ζ) πάντας τοὺς (γ) ἐκβάλλοντες

CAP. VII.

Versio VULG. LAT.

7 Nunc ergò mitte virum, cui credis, ut eat, & videat exterminium omne, quod fecit nobis, & regionibus
8 regis: & puniat omnes amicos ejus, & adjutores eorum. Et elegit rex ex amicis suis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen, magnum in regno, & fi-
9 delem regi: & misit eum. Ut videret exterminium, quod fecit Judas: sed & Alcimum impium constituit
10 in sacerdotium, & mandavit ei facere ultionem in fi-
11 lios Israel. Et surrexerunt, & venerunt cum exercitu magno in terram Juda: & miserunt nuntios, &
12 ad fratres ejus, verbis pacifici sunt ad Judam, & ad fratres ejus, verbis pacifi-
13 cis in dolo. Et non intenderunt sermonibus eorum: viderunt enim quia venerunt cum exercitu magno.
14 Et convenerunt ad Alcimum & Bacchidem congregatio scribarum requirere quæ justa sunt: Et pri-
15 mi, Asidæi qui erant in filiis Israel, & exquirebant ab eis pacem. Dixerunt enim; Homo sacerdos de
16 semine Aaron venit, non decipiet nos. Et locutus est cum eis verba pacifica: & juravit illis, dicens;
17 Non inferemus vobis malum, neque amicis vestris. Et crediderunt ei: & comprehendit ex eis sexaginta
18 viros, & occidit eos in una die, secundùm verbum quod scriptum est; Carnes Sanctorum tuorum, &
19 sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Jerusalem, & non erat qui sepeliret. Et incubuit timor & tre-
20 mor in omnem populum: quia dixerunt; Non est ve-
21 ritas & judicium in eis: transgressi sunt enim constitutum, & jusjurandum quod juraverunt. Et movit
22 Bacchides castra ab Jerusalem, & applicuit in Beth-
23 zecha: & misit, & comprehendit multos ex eis qui à se fugerant, & quosdam de populo mactavit, & in
24 puteum magnum projecit. Et commisit regionem Alcimo, & reliquit cum eo auxilium in adjutorium ipsi. Et abiit Bacchides ad regem: Et satis agebat
25 Alcimus pro principatu sacerdotii sui. Et convene-
26 runt ad eum omnes, qui perturbabant populum suum, & obtinuerunt terram Juda, & fecerunt plagam ma-
27 gnam in Israel. Et vidit Judas omnia mala quæ fe-
28 cit Alcimus, & qui cum eo erant, filiis Israel, multò
29 plus quàm Gentes. Et exiit in omnes fines Judææ in
30 circuitu, & fecit vindictam in viros desertores, & ces-
31 saverunt ultrà exire in regionem.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

7 Νῦν οὖν ἀπόστειλον ἄνδρα ᾧ πιστεύεις, καὶ πορευθήτω καὶ ὀψέσθω τὴν
8 ἀπώλειαν πᾶσαν ἣν ἐποίησεν ἡμῖν καὶ τῇ χώρᾳ τοῦ βασιλέως, καὶ κολα-
σάτω αὐτοὺς καὶ πάντας τοὺς βοηθοῦντας αὐτοῖς. Καὶ ἐπέλεξεν ὁ
βασιλεὺς τὸν Βακχίδην ἀπὸ φίλων τοῦ βασιλέως, ἀνευθύνοντα ἐν τῷ
πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ μέγαν ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ πιστὸν τῷ βασιλεῖ.
9 καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν, καὶ τὸν Ἀλκιμον τὸν ἀσεβῆ, καὶ (ζ) ἔστησεν αὐτῷ
τὴν ἱερωσύνην, καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησιν ἐν τοῖς
10 υἱοῖς Ἰσραήλ. Καὶ (η) ἀπῆραν, καὶ ἦλθον μετὰ δυνάμεως πολλῆς εἰς
γῆν Ἰούδα. καὶ ἀπέστειλαν ἀγγέλους πρὸς Ἰούδαν, καὶ (θ) τοὺς ἀδελ-
11 φοὺς αὐτοῦ, λόγοις εἰρηνικοῖς μετὰ δόλου. Καὶ ὑ (ι) σηκούσχυον τοῖς
12 λόγοις αὐτῶν, εἶδον γὰρ ὅτι ἦλθον μετὰ δυνάμεως πολλῆς. Καὶ
ἐπισυνήχθησαν πρὸς (κ) Ἀλκιμον καὶ Βακχίδην συναγωγὴ γραμματέων
13 ἐκζητῆσαι δίκαια. Καὶ πρῶτοι οἱ Ἀσιδαῖοι ἦσαν ἐν υἱοῖς Ἰσ-
14 ραὴλ, καὶ ἐπεζήτουν (λ) παρ' αὐτῶν εἰρήνην. Εἶπαν γάρ, Ἀνδρὸς ἱερέως
ἐστὶν ὁ σπέρμα Ἀαρὼν ἦλθεν ἐν ταῖς δυνάμεσι, καὶ οὐκ ἀδικήσει
15 ἡμᾶς. Καὶ ἐλάλησε μετ' αὐτῶν (μ) λόγους εἰρηνικοὺς, καὶ ὤμοσεν
αὐτοῖς, λέγων, Οὐκ ἐκζητήσομεν ὑμῖν κακὸν, καὶ τοῖς φίλοις ὑμῶν.
16 Καὶ ἐπιστεύθη αὐτῷ. καὶ συνέλαβεν ἐξ αὐτῶν ἑξήκοντα ἄνδρας, καὶ
ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ κατὰ (ν) τὸν λόγον ὃν ἔγραψε,
17 Σάρκας ὁσίων σου καὶ αἵματα αὐτῶν ἐξέχεαν κύκλῳ Ἰερουσαλήμ, καὶ
18 οὐκ ἦν αὐτοῖς ὁ θάπτων. Καὶ ἐπέπεσεν αὐτῶν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος
ἐπὶ (ξ) πάντα τὸν λαὸν, ὅτι εἶπαν, Οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἀλήθεια καὶ
19 κρίσις· παρέβησαν γὰρ τὸ ῥητὸν καὶ τὸν ὅρκον ὃν ὤμοσαν. Καὶ ἀπῆρε
Βακχίδης ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ, καὶ παρενέβαλεν ἐν Βηζὲθ, καὶ ἀπέ-
στειλε καὶ συνέλαβε πολλοὺς ἀπὸ τῶν (ο) ἀπ' αὐτοῦ αὐτομολησάντων
ἀνδρῶν, καί τινας τοῦ λαοῦ, καὶ ἔθυσεν αὐτοὺς εἰς τὸ φρέαρ τὸ μέγα.
20 Καὶ κατέστησε τὴν χώραν τῷ Ἀλκίμῳ, καὶ ἀφῆκε μετ' αὐτοῦ δύναμιν
21 τοῦ βοηθεῖν αὐτῷ. καὶ ἀπῆλθε Βακχίδης πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ
22 ἠγωνίσατο Ἀλκιμος περὶ τῆς (π) ἀρχιερωσύνης. Καὶ συνήχθησαν πρὸς
αὐτὸν πάντες οἱ παρενοχλοῦντες τὸν λαὸν αὐτῶν, καὶ κατεκράτησαν γῆν
23 Ἰούδα, καὶ ἐποίησαν πληγὴν μεγάλην ἐν Ἰσραήλ. Καὶ εἶδεν Ἰούδας
πάσας τὰς κακίας ἃς ἐποίησεν (τ) Ἀλκιμος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν υἱοῖς
24 Ἰσραὴλ, ὑπὲρ τὰ ἔθνη· Καὶ ἐξῆλθεν εἰς πάντα τὰ ὅρια τῆς Ἰ-
δουμαίας (σ) κυκλόθεν, καὶ ἐποίησαν ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ἀνδράσι (ρ) τοῖς
αὐτομολήσασι, καὶ ἀνεστείλαντο εἰς (σ) πορεύεσθαι εἰς τὴν χώραν.

MS.A. (ᵃ)ἐξολόθρευσιν ἔπραξαν (δ)ἐκολάσθη (ε) Βαραχίδην (ζ)
ἔστησαν (η) ἀπῆλθον, (θ) πρὸς τοὺς (ι) προσήκοντας (κ) Ἀλκιμον (λ) παρ'
(μ) εἰρηνικὰς λόγους, (ν) τὸν λόγον ὃν (ξ) οἷς (ο) μετ' αὐτοῦ
(π) ἀρχιερωσύνης. (τ) Ἀλκιμος (σ) καὶ κυκλόθεν, (ρ) καὶ τοῖς (σ)
πορεύεσθαι εἰς χώραν.

Interp. LAT.

Nunc ergò mitte virum, cui credis, & proficiscatur 7
videat exterminium omne quod fecit nobis, & regioni regis: & puniat eos, & omnes adjutores eorum. Et elegit rex Bacchidem ex amicis 8
regis, qui dominabatur trans flumen, & magnum in regno, & fidelem regi. Et misit eum, Et Alcimum impium: & statuit ei sacerdotium: 9
& mandavit ei facere ultionem in filios Israel. Et 10
surrexerunt, & venerunt cum exercitu magno in terram Juda. Et misit nuntios ad Judam, & fratres ejus, verbis pacificis cum dolo. Et non 11
intenderunt sermonibus eorum. Viderunt enim, quia venerunt cum exercitu magno. Et con- 12
venerunt ad Alcimum & Bacchidem congregatio scribarum, requirere quæ justa sunt. (a) Et pri- 13
mi Asidæi erant in filiis Israel: & exquirebant ab eis pacem. Dixerunt enim; Homo sacerdos 14
de semine Aaron venit in exercitu: & non nocebit nobis. Et locutus est cum eis verba pa- 15
cifica, & juravit illis, dicens; Non quæremus vobis malum, neque amicis vestris. Et credi- 16
derunt ei. Et comprehendit ex eis sexaginta viros: & occidit eos in una die secundùm verbum, quod (b) scripsit; Carnes Sanctorum tuo- 17
rum, & sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Hierusalem; & non erat eis qui sepeliret. Et 18
incubuit eorum timor, & tremor in omnem populum: quia dixerunt; Non est veritas, & judicium in eis. Transgressi sunt enim constitutum, & jusjurandum, quod juraverunt. Et 19
movit Bacchides castra ab Hierusalem, & applicuit in Bezeth: & misit, & comprehendit multos ex viris, qui à se refugerant, & quosdam de populo: & mactavit eos in puteum magnum. Et commisit regionem Alcimo: & reli- 20
quit cum eo exercitum in adjutorium ipsi. Et abiit Bacchides ad regem. Et satagebat Alci- 21
mus pro principatu sacerdotii. Et convenerunt 22
ad eum omnes qui perturbabant populum suum: & obtinuerunt terram Juda: & fecerunt plagam magnam in Israel. Et vidit Judas 23
omnia mala, quæ fecit Alcimus, & qui cum eo erant, filiis Israel, plùsquàm (c) gentes. Et 24
exiit in omnes fines Judææ in circuitu, & fecit vindictam in viros desertores: & cessaverunt ire in regionem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Jam mitte virum tibi fidum, qui abeat, vi- 7
deátque totam perditionem quam fecerunt
nobis & regioni regis, & quomodo excru-
ciaverit illos & omnes adjutores eorum.
Elegit ergò rex Bacherium amicum suum 8
qui præerat regioni transfluviali, & ma-
gnus ac fidus erat in regno suo; Misitque 9
eum & Elcimum impium cui instituit sacer-
dotium; præcepítque ei ut exerceret vin-
dictam in filios Israëlis. Itaque profecti 10
venerunt in terram Judæ multo cum exerci-
tu, misitque legatum ad Judam & fratres
ejus verbis pacificis cum dolo. Sed non 11
attenderunt, neque animum adhibuerunt
verbis eorum, viderant enim illos veniſſe
ad se magno cum exercitu. Et convene- 12
runt apud Elcimum & Bacherium cœtus
Scribarum ad exquirendam & petendam
æquitatem: Et præcipui, erant cantores 13
inter filios Israëlis, & petebant ab eis pa-
cem. Dicebant enim; Vir sacerdos de se- 14
mine Aharonis venit cum exercitu, neque
lædent nos. Ille verò allocutus est eos ver- 15
bis pacificis, & juravit eis, dixítque;
Non procurabimus neque machinabimur
malum contra vos & amicos vestros. Sed 16
cùm credidiſſent ei, prehendit ex eis sexa-
ginta viros, & peremit eos eodem die, se-
cundùm verbum quod dixit propheta;
Carnem sanctorum tuorum, & sanguinem 17
eorum effuderunt circum Jerusalem, &
non est eis qui sepeliat. Et occupavit ter- 18
ror eorum totum populum, dicebant enim;
Non ineſt his veritas neque jus, quando-
quidem transgressi sunt jus & juramentum
ac pactum quod inierant. Deinde movens 19
Bacherius de Jeruſalem, castra posuerunt
contra Beth-dara: & mittens prehendit ex
hominibus qui rebellaverant in eum, ac
etiam *quosdam* è populo, & jugulavit eos
juxta puteum magnum. Tum committens 20
regionem Elcimo, & relictis apud eum
copiis in præsidium ejus, venit Bacherius
ad regem. Elcimus autem contendebat de 21
principatu sacerdotii: Et convenerunt ad 22
eum omnes ii qui conturbabant gentem su-
am, & occupaverunt terram Judæ, & fe-
cerunt plagam magnam in Israële. Videns 23
itaque Juda totum malum quod intulerant
Elcimus & comites ejus filiis Israëlis, de-
terius quàm gentes ipsæ; Prodiens ad 24
omnes terminos Judææ circunquaque,
exercuit judicium in viros illos qui re-
bellaverant, & missi fuerant ad curritan-
dum per regionem.

Versio VULG. LAT.

25 Vidit autem Alcimus quòd prævaluit Judas, & qui cum eo erant: & cognovit quia non potest sustinere eos, & regressus est ad regem, & accusavit eos multis
26 criminibus. Et misit rex Nicanorem, unum ex principibus suis nobilioribus: qui erat inimicitias exercens contra Israel: & mandavit ei evertere popu-
27 lum. Et venit Nicanor in Jerusalem cum exercitu magno, & misit ad Judam & ad fratres ejus verbis
28 pacificis cum dolo, Dicens; Non sit pugna inter me & vos: veniam cum viris paucis, ut videam facies
29 vestras cum pace. Et venit ad Judam, & salutaverunt se invicèm & pacificé: & hostes parati erant ra-
30 pere Judam. Et innotuit sermo Judæ, quoniam cum dolo venerat ad eum: & conterritus est ab eo, &
31 ampliùs noluit videre faciem ejus. Et cognovit Nicanor quoniam denudatum est consilium ejus: & exivit obviàm Judæ in pugnam juxta Caphaisalama.
32 Et ceciderunt de Nicanoris exercitu ferè quinque
33 millia viri, & fugerunt in civitatem David. Et post hæc verba ascendit Nicanor in montem Sion: & exierunt de sacerdotibus populi salutare eum in pace, & demonstrare ei holocautomata, quæ offerebantur pro
34 rege. Et irridens sprevit eos, & polluit: & locutus
35 est superbè. Et juravit cum ira, dicens; Nisi traditus fuerit Judas, & exercitus ejus in manus meas, continuò cum regressus fuero in pace, succendam do-
36 mum istam. Et exiit cum ira magna. Et intraverunt sacerdotes, & steterunt ante faciem altaris & templi:
37 & flentes dixerunt; Tu, Domine, elegisti domum istam ad invocandum nomen tuum in ea, ut esset do-
38 mus orationis & obsecrationis populo tuo. Fac vindictam in homine isto, & exercitu ejus, & cadant in gladio: memento blasphemias eorum, & ne dederis
39 eis ut permaneant. Et exiit Nicanor ab Jerusalem, & castra applicuit ad Bethoron: & occurrit illi exercitus Syriæ. Et Judas applicuit in Adarsa cum tri-
40 bus millibus viris: & oravit Judas, & dixit; Qui
41 missi erant à rege Sennacherib, Domine, quia blasphemaverunt te, exiit angelus, & percussit ex eis centum octoginta quinque millia:

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

25 Ὡς δὲ εἶδεν Ἀλκιμος ὅτι ἐνίσχυσεν Ἰούδας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔγνω (ᵃ) ὅτι οὐ δύνανται ὑποστῆναι αὐτοὺς, καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ
26 κατηγόρησεν αὐτῶν πονηρά. Καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Νικάνορα, ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ τῶν ἐνδόξων, καὶ μισοῦντα καὶ ἐχθραίνοντα
27 τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ ἐξᾶραι τὸν λαόν. Καὶ ἦλθε Νικάνωρ εἰς Ἱερουσαλὴμ δυνάμει πολλῇ, καὶ ἀπέστειλε πρὸς Ἰούδαν καὶ
28 τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ μετὰ δόλου λόγοις εἰρηνικοῖς, Λέγων, Μὴ ἔστω μάχη ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν· ἥξω ἐν ἀνδράσιν ὀλίγοις, ἵνα (ᵀ)
29 ὑμῶν ἴδω τὰ πρόσωπα μετ' εἰρήνης. Καὶ ἦλθε πρὸς Ἰούδαν, καὶ ἠσπάσατο ἀμύλως εἰρηνικῶς. καὶ οἱ πολέμιοι ἦσαν ἕτοιμοι ἁρπάσαι
30 τὸν Ἰούδαν. Καὶ ἐγνώσθη ὁ λόγος τῷ Ἰούδᾳ, ὅτι μετὰ δόλου ἦλθεν ἐπ' αὐτόν· καὶ ἐφοβήθη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐβουλήθη ἔτι ἰδεῖν τὸ
31 πρόσωπον αὐτοῦ. Καὶ ἔγνω Νικάνωρ ὅτι ἀπεκαλύφθη ἡ βουλὴ αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ (ᵘ) Ἰούδᾳ ἐν πολέμῳ κατὰ Χαφαρσαλα-
32 μά. Καὶ (ᵠ) ἔπεσον τῶν παρὰ Νικάνορος (˜) ὡσεὶ πεντακισχίλιοι
33 ἄνδρες, καὶ ἔφυγον εἰς τὴν πόλιν Δαυίδ. Καὶ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἀνέβη Νικάνωρ εἰς τὸ ὄρος Σιών. καὶ (ˣ) ἐξῆλθον ἀπὸ τῶν ἱερέων ἐκ τῶν ἁγίων καὶ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ ἀσπάσασθαι αὐτὸν εἰρηνικῶς, καὶ δεῖξαι αὐτῷ τὰ ὁλοκαυτώματα τὰ προσφερόμενα ὑπὲρ
34 τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐμυκτήρισεν αὐτοὺς, καὶ κατεγέλασεν αὐτῶν, καὶ ἐμίανεν αὐτοὺς, καὶ ἐλάλησεν ὑπερηφάνως. Καὶ ὤμοσε μετὰ θυ-
35 μοῦ, λέγων, Ἐὰν μὴ παραδοθῇ Ἰούδας καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ (ᵩ) εἰς χεῖράς μου τὸ νῦν, καὶ ἔσται ἐὰν ὑποστρέψω ἐν εἰρήνῃ, ἐμπυριῶ τὸν οἶ-
36 κον τοῦτον. καὶ ἐξῆλθε μετὰ (ω) θυμοῦ μεγάλου. Καὶ εἰσῆλθον οἱ ἱερεῖς, καὶ ἔστησαν πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ (˝) ἔκλαυσαν, καὶ
37 εἶπον, Σὺ (ᵃ) κύριε ἐξελέξω τὸν οἶκον τοῦτον ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομά σου ἐπ' (ᵦ) αὐτῷ, εἶναι οἶκον προσευχῆς καὶ δεήσεως τῷ λαῷ
38 σου. Ποίησον ἐκδίκησιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ καὶ ἐν τῇ παρεμβολῇ αὐτοῦ, καὶ (˚) πεσέτωσαν ἐν ῥομφαίᾳ· μνήσθητι τῶν βλασφημιῶν αὐ-
39 τῶν, καὶ μὴ δῷς αὐτοῖς μονήν. Καὶ ἐξῆλθε Νικάνωρ ἐξ Ἱερουσαλὴμ, καὶ (ᵧ) παρενέβαλεν ἐν Βαιθωρὼν, καὶ συνήντησεν αὐτῷ
40 δύναμις Συρίας. Καὶ Ἰούδας παρενέβαλεν ἐν Ἀδασὰ ἐν τριχι-
41 λίοις ἀνδράσι· καὶ προσηύξατο Ἰούδας, καὶ εἶπεν, Οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως (ᵨ) Ἀσσυρίων ὅτε ἐβλασφήμησαν, ἐξῆλθεν ἄγγελός (ᵋ) σου κύριε, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς ἑκατὸν ὀγδοηκοντακίντε χιλιάδας.

MS.A. (ᵃ) ὅτι * δύναται (τ) ἴδω ὑμῶν (υ) Ἰούδᾳ καὶ τῶ Χαρφαρσαλαμά. (φ) ἔπεσαν (˜) ὡς * πεντακισχιλίους (χ) ἐξῆλθεν (ψ) τὸ νῦν εἰς χεῖράς μου, (ω) θυμοῦ. Καὶ εἰσῆλθεν (¨) * ἐκλαυσεν, καὶ εἶπαν, (α) ἐξελέξω (β) ἀυτὸν, (˝) πεσάτωσαν (γ) παρενέβαλεν (δ) ὅτε ἐβλασφήμησαν (ε) συ, καὶ

Interp. LAT.

Ut autem vidit Alcimus, quòd prævaluit Judas, 25 & qui cum eo erant, & cognovit, quia non potest sustinere eos; & regressus est ad regem: Et accusavit eos criminibus. Et misit rex Nicanorem 26 unum ex principibus suis nobilioribus, & qui odio habebat, & inimicitias exercebat contra Israel: & mandavit ei evertere populum. Et 27 venit Nicanor in Hierusalem cum exercitu magno: & misit ad Judam, & fratres ejus, cum dolo verbis pacificis; Dicens: Non sit pugna 28 inter me & vos. Veniam cum viris paucis; ut videam facies vestras cum pace. Et venit ad 29 Judam: & salutaverunt se invicèm pacificè: & hostes parati erant rapere Judam. Et inno- 30 tuit sermo Judæ; quoniam cum dolo venerat ad eum: & conterritus est ab eo, & ampliùs noluit videre faciem ejus. Et cognovit Nicanor, quoni- 31 am denudatum est consilium ejus: & exivit obviàm Judæ in pugnam juxta Chapharsalama. Et ceciderunt de Nicanoris exercitu ferè quinque 32 mille viri: & fugerunt in civitatem David. Et post hæc verba ascendit Nicanor in montem 33 Sion: & exierunt de sacerdotibus è sanctis, & de senioribus populi salutare eum in pace, & demonstrare ei holocaustomata, quæ offerebantur pro 34 rege. Et irridens sprevit eos, & polluit eos, & locutus est superbè. Et juravit cum ira, di- 35 cens; Nisi traditus fuerit Judas, & exercitus ejus in manus meas nunc; & erit, cùm regressus fuero in pace, succendam domum istam. Et exiit cum ira magna. Et intraverunt sacerdotes, & 36 steterunt ante faciem altaris, & templi: & flentes dixerunt; Tu, Domine, elegisti domum istam 37 ad invocandum nomen tuum in ea, ut esset domus orationis, & obsecrationis populo tuo. Fac 38 vindictam in homine isto, & exercitu ejus: & cadant in gladio. Memento blasphemias eorum: & ne dederis eis ut permaneant. Et exiit Nica- 39 nor ab Hierusalem: & castra applicuit ad Bethoron: et occurrit illi exercitus Syriæ. Et Ju- 40 das applicuit in Adasa cum tribus millibus virís. Et oravit Judas, & dixit; Qui missi erant 41 à rege Assyriorum, quando blasphemaverunt; exiit angelus tuus, Domine, et percussit ex eis centum octoginta quinque millia.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 * ܘܟܕ ܚܙܐ ܐܠܩܝܡܘܣ ܕܬܩܦ ܝܗܘܕܐ ܘܐܝܟ ܕܥܡܗ ܘܝܕܥ ܕܠܐ ܡܫܟܚ ܠܡܩܘܡ ܒܗܘܢ. ܘܐܬܦܢܐ ܠܘܬ ܡܠܟܐ ܘܫܩܪ ܥܠ ܓܒܝܗ
26 ܘܐܫܬܡܥ ܠܗ ܒܫܓܝܐ ܟܬܝܪ. ܘܫܕܪ ܠܗ ܡܠܟܐ ܚܕ ܡܢ ܪܒܪܒܢܘܗܝ ܕܣܢܐ ܠܝܫܪܝܠ ܘܦܩܕ ܠܗ ܕܢܫܬܝ ܠܥܡܐ. * ܘܐܬܐ ܢܝܩܢܘܪ
27 ܠܝܪܘܫܠܡ ܥܡ ܚܝܠ ܣܓܝ ܘܫܕܪ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܚܘܗܝ ܒܫܠܡܐ ܘܒܪܡܝܐ ܘܐܡܪ ܠܐ ܢܗܘܐ ܩܪܒܐ ܒܝܢܝ ܘܒܝܢܟܘܢ ܐܬܐ ܒܥܡ
28 ܓܒܪ̈ܐ ܙܥܘܪ̈ܐ ܕܐܚܙܐ ܦܪ̈ܨܘܦܟܘܢ ܒܫܠܡܐ. ܘܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇
29 ܘܐܬܓܠܝ ܠܝܗ̇ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ. ܘܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܥܠ ܡܫܟܚܐ ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܬܒܗܬ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܠܐ ܨܒܐ ܠܡܚܙܐ
30 ܦܪ̈ܨܘܦܗ̇ ܒܥܕ ܕܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇
31 ܘܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܥܠ ܡܫܟܚܐ ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܬܒܗܬ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܠܐ ܨܒܐ ܠܡܚܙܐ ܦܪ̈ܨܘܦܗ̇ ܒܥܕ ܕܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇
32 ܘܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܥܠ ܡܫܟܚܐ ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܬܒܗܬ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܠܐ ܨܒܐ ܠܡܚܙܐ ܦܪ̈ܨܘܦܗ̇ ܒܥܕ ܕܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇
33 ܘܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܥܠ ܡܫܟܚܐ ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܬܒܗܬ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܠܐ ܨܒܐ ܠܡܚܙܐ ܦܪ̈ܨܘܦܗ̇ ܒܥܕ ܕܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇
34 ܘܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܥܠ ܡܫܟܚܐ ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܬܒܗܬ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܠܐ ܨܒܐ ܠܡܚܙܐ ܦܪ̈ܨܘܦܗ̇ ܒܥܕ ܕܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇
35 ܘܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܥܠ ܡܫܟܚܐ ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܬܒܗܬ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܠܐ ܨܒܐ ܠܡܚܙܐ ܦܪ̈ܨܘܦܗ̇ ܒܥܕ ܕܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇
36 ܘܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܥܠ ܡܫܟܚܐ ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܬܒܗܬ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܠܐ ܨܒܐ ܠܡܚܙܐ ܦܪ̈ܨܘܦܗ̇ ܒܥܕ ܕܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇
37 ܘܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܥܠ ܡܫܟܚܐ ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܬܒܗܬ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܠܐ ܨܒܐ ܠܡܚܙܐ ܦܪ̈ܨܘܦܗ̇ ܒܥܕ ܕܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇
38 ܘܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܥܠ ܡܫܟܚܐ ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܬܒܗܬ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܠܐ ܨܒܐ ܠܡܚܙܐ ܦܪ̈ܨܘܦܗ̇ ܒܥܕ ܕܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇
39 ܘܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܥܠ ܡܫܟܚܐ ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܬܒܗܬ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܠܐ ܨܒܐ ܠܡܚܙܐ ܦܪ̈ܨܘܦܗ̇ ܒܥܕ ܕܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇
40 ܘܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܥܠ ܡܫܟܚܐ ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܬܒܗܬ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܠܐ ܨܒܐ ܠܡܚܙܐ ܦܪ̈ܨܘܦܗ̇ ܒܥܕ ܕܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇
41 ܘܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܥܠ ܡܫܟܚܐ ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܐܬܒܗܬ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܠܐ ܨܒܐ ܠܡܚܙܐ ܦܪ̈ܨܘܦܗ̇ ܒܥܕ ܕܐܬܓܠܝ ܠܗ ܕܒܪܡܝܐ ܐܬܐ ܠܘܬ ܝܗܘܕܐ ܘܫܠܡ ܥܡܗ ܒܫܠܡܐ ܘܐܬܟܢܫܘ ܓܒܪ̈ܐ ܕܩܛܠ ܠܡܚܛܦ ܠܝܗ̇

Ut autem vidit Elcimus prævaluisse Judam & 25 comites ejus; & agnovit se non posse resistere eis; reversus est ad regem, & accusavit eos multis criminibus. Quamobrem misit 26 rex Demetrius Nicanorem unum ex honestioribus principibus suis, qui odio & inimicitiâ prosequebatur populum Israëliticum, & mandavit ei ut deleret tolleretque populum. Veniens itaque Nicanor Jerosolymam 27 multo cum exercitu, misit ad Judam & fratres ejus verbis pacificis sub dolo, dixitque eis: Ne esto jurgium inter me & vos: paucis cum viris veni ad videndum facies vestras pacificè. Ita venerunt ad Judam, & 29 salutarunt alter alterum: copiæ tamen paratæ erant ad abripiendum Judam. Sed re 30 innotescente Judæ, quod *scilicet* cum dolo veniissent ad se; recessit ab eo, nec voluit imposterum videre faciem ejus. Agnoscens 31 itaque Nicanor detectum esse consilium, processit in occursum Judæ è regione oppidi pacis: Cecideruntque de viris qui 32 erant cum Nicanore, quasi quingenti: tum fugerunt in urbem Davidis. His rebus gestis, 33 ascendit Nicanor in montem Sionis, egressique sunt sacerdotes è Sanctuario, & *quidam* è senioribus populi, ut salutarent eum, & significarent ei holocausta & sacrificia quæ offerebant pro rege. Verùm sub- 34 sannans & irrideas eos contempsit eos, & locutus est insolenter. Juravitque cum furo- 35 re, & ait; Nisi tradat se nunc Juda & exercitus ejus in manus meas, cùm rediero incolumis, amburam domum istam: & egressus est magno furore percitus. Ingressi 36 verò sacerdotes, steterunt ante altare & scamnum, & fleverunt dicentes; Tu Do- 37 mine, elegisti tibi domum istam, ut vocetur nomen tuum super illam, & sit domus orationis & precationis populo tuo. Fac 38 ultionem de viro isto & de exercitu ejus, cadantque gladio: recordare blasphemias eorum, & ne præstes eis robur & constantiam. Egressus autem Nicanor Jerosoly- 39 mis, castra posuit ad Beth-horonem, occurritque illi exercitus Syriæ: Juda verò 40 castra posuit ad Arsam cum tribus millibus virorum. Oravitque Juda, & ait; Do- 41 mine, tu is es, in quem cùm blasphemâssent exercitus regis Assur, egressus est Angelus tuus, & occîdit centum illa & octoginta quinque millia.

CAP. VIII.

Versio VULG. LAT.

42 Sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodié: & sciant cæteri quia malè locutus est super sanctu tuum: & judica illum secundùm malitiam illius. 43 Et commiserunt exercitus prælium tertiadecimâ die mensis Adar: & contrita sunt castra Nicanoris, & cecidit ipse primus in prælio. Ut autem vidit exer- 44 citus ejus quia cecidisset Nicanor, projecerunt arma sua, & fugerunt: Et persecuti sunt eos viam unius 45 dei, ab Adazer usquequò veniatur in Gazara, & tubis bis cecinerunt post eos cum significationibus: Et exierunt de omnibus castellis Judææ in circuitu, & ventilabant eos cornibus, & convertebantur iterùm ad eos, & ceciderunt omnes gladio, & non est re- 46 lictus ex eis nec unus. Et acceperunt spolia eorum in prædam: & caput Nicanoris amputaverunt, & dexteram ejus, quam extenderat superbè, & attule- 47 runt & suspenderunt contra Jerusalem. Et lætatus est populus valdè, & egerunt diem illam in lætitia 48 magna. Et constituit agi omnibus annis diem istam, 49 tertiadecimâ die mensis Adar. Et siluit terra Juda 50 dies paucos.

CAP. VIII.

1 ET audivit Judas nomen Romanorum, quia sunt potentes viribus, & acquiescunt ad omnia, quæ postulantur ab eis: & quicunque accesserunt ad eos, statuerunt cum eis amicitias, & quia sunt potentes 2 viribus. Et audierunt prælia eorum, & virtutes bonas, quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos, 3 & duxerunt sub tributum: Et quanta fecerunt in regione Hispaniæ, & quòd in potestatem redegerunt metalla argenti & auri quæ illic sunt, & posse- 4 derunt omnem locum consilio suo, & patientiâ: Locique quæ longè erant valdè ab eis; & Reges qui supervenerant eis ab extremis terræ, contriverunt, & percusserunt eos plagâ magnâ: cæteri autem dant 5 eis tributum omnibus annis. Et Philippum & Persen Ceteorum regem, & cæteros qui adversùm eos arma tulerant, contriverunt in bello, & obtinuerunt 6 eos: Et Antiochum magnum regem Asiæ, qui eis pugnam intulerat habens centum viginti elephantos, & equitatum, & currus, & exercitum magnum valdè, contritum ab eis.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

42 (ζ)Οὕτω συνθρῖψον τὴν παρεμβολὴν τοῦτον ἐνώπιον ἡμῶν σήμερον, καὶ γνώτωσαν οἱ ἐπίλοιποι, ὅτι κακῶς (κ) ἐλάλησεν ἐπὶ τὰ ἅγιά 43 σου, καὶ κρῖνον αὐτὸν κατὰ τὴν κακίαν αὐτοῦ. Καὶ συνῆψαν αἱ παρεμβολαὶ εἰς πόλεμον τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς Ἀδὰρ, καὶ συνετρίβη ἡ παρεμβολὴ Νικάνορος, καὶ ἔπεσεν αὐτὸς πρῶτος ἐν 44 τῷ πολέμῳ. Ὡς δὲ εἶδεν ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ ὅτι ἔπεσε Νικάνωρ, ῥίψαντες τὰ ὅπλα αὐτῶν ἔφυγον. Καὶ κατεδίωκον αὐτοὺς ὁδὸν 45 ἡμέρας μιᾶς ἀπὸ Ἀδασὰ ἕως τοῦ ἐλθεῖν εἰς Γάζηρα, καὶ ἐσάλπισαν ὀπίσω αὐτῶν ταῖς σάλπιγξι τῶν σημασιῶν. Καὶ ἐξῆλθον ἐκ 46 πασῶν τῶν κωμῶν τῆς Ἰουδαίας κυκλόθεν, καὶ ἐξωθοῦντο αὐτούς, καὶ ἀνέστρεφον ἔτοι πρὸς τούτους· καὶ (ϑ)ἔπεσον πάντες ῥομφαίᾳ, καὶ οὐ κατελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς. Καὶ ἔλαβον τὰ σκῦλα καὶ τὴν 47 προνομὴν, καὶ τὴν κεφαλὴν Νικάνορος (ι) ἀφεῖλον, καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἣν ἐξέτεινεν ὑπερηφάνως, καὶ ἤνεγκαν, καὶ ἐξέτειναν παρὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ (ᾳ) εὐφράνθη ὁ λαὸς σφόδρα, καὶ ἤγαγον 48 τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμέραν εὐφροσύνης (κ) μεγάλης. Καὶ ἔστησε τῷ (λ) ἄγειν κατ' ἐνιαυτὸν τὴν ἡμέραν ταύτην (μ) τὴν τρισκαιδεκάτην 49 τοῦ Ἀδάρ. Καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ Ἰούδα ἡμέρας ὀλίγας.

MS.A.(ζ)Οὕτως* συνέθριψεν(η) ἐλάλησεν(ϑ) ἔπεσαν(ι) ἀφεῖλαν, (ᾳ)ηὐφράνθη(κ) μεγάλην. (λ) ἀγαγεῖν κατ'(μ)τὴν τεισκαιδεκάτην

ΚΕΦ. η'.

1 ΚΑὶ ἤκουσεν Ἰούδας τὸ ὄνομα τῶν Ῥωμαίων, ὅτι εἰσὶ δυνατοὶ (α) ἰσχύϊ, καὶ αὐτοὶ εὐδοκοῦσιν ἐν πᾶσι τοῖς (γ) προσδεχομένοις αὐτοῖς, (β) καὶ ὅσοι ἂν προσέλθωσιν αὐτοῖς, ἰσῶσιν αὐτοῖς φιλί- 2 αν, καὶ ὅτι εἰσὶ δυνατοὶ ἰσχύϊ· Καὶ διηγήσαντο αὐτῷ τοὺς πολέμους αὐτῶν, καὶ τὰς ἀνδραγαθίας ἃς ποιοῦσιν ἐν τοῖς Γαλάταις, καὶ 3 ὅτι κατεκράτησαν αὐτῶν καὶ ἤγαγον αὐτοὺς ὑπὸ φόρον, Καὶ ὅσα ἐποίησεν ἐν χώρᾳ (γ) Ἰσπανίας, τοῦ κατακρατῆσαι τῶν μετάλλων τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ χρυσίου τοῦ ἐκεῖ· καὶ κατεκράτησε τοῦ τόπου 4 παντὸς τῇ βουλῇ αὐτῶν καὶ τῇ μακροθυμίᾳ, Καὶ ὁ τόπος ἦν μακρὰν ἀπέχων ἀπ' αὐτῶν σφόδρα· καὶ τῶν βασιλέων τῶν ἐπελθόντων ἐπ' αὐτοὺς ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς (†) συνέτριψαν αὐτοὺς, καὶ ἐπάταξαν αὐτοὺς πληγὴν μεγάλην, καὶ οἱ ἐπίλοιποι δίδουσιν αὐτοῖς 5 φόρον καθ' ἐνιαυτόν· Καὶ τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Περσέα Κιτιέων βασιλέα, καὶ τοὺς ἐπηρμένους ἐπ' αὐτοὺς, συνέτριψαν αὐτοὺς (δ) 6 ἐν πολέμῳ, καὶ κατεκράτησαν αὐτῶν· Καὶ Ἀντίοχον τὸν μέγαν βασιλέα τῆς Ἀσίας, τὸν πορευθέντα ἐπ' αὐτοὺς ἐν πολέμῳ ἔχοντα ἐλέφαντας ἑκατὸν εἴκοσι ἱλίφαντας· καὶ ἵππον καὶ ἅρματα καὶ δύναμιν πολλὴν σφόδρα, καὶ συνετρίβη ἀπ' αὐτῶν·

MS.A.(α)ἐν ἰσχύϊ,(γ)προσδεχομένοις(β) καὶ ὅσοι ἂν προσέλθωσιν αὐτοῖς, καὶ ὅσοι ἐὰν (γ) Σπανίας, (†) τοὺς συνέτριψαν αὐτῷ, καὶ ἐπάταξεν (δ) πολέμῳ,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

42 * ܗܘ ܕܢܫܒܪ ܠܚܝܠܐ ܗܢܐ ܩܕܡ ܥܡܢ ܒܝܘܡܐ ܗܢܐ ܘܢܕܥ ܟܠ ܥܡܡܐ ܕܫܪܝܬ ܒܝܫ ܡܠܠ ܥܠ ܩܕܫܟ ܘܕܝܢ ܠܗ ܠܦܪܣܝܘܬܗ ܒܝܫܬܐ ܗܘ ܕܢܥܒܕ ܠܗ ܐܝܟ ܕܒܥܐ ܗܘ ܠܗ ܠܡ

Vetsio VULG. LAT.

7 Et quia ceperunt eum vivum, & ſtatuerunt ei ut daret ipſe, & qui regnarent poſt ipſum, tributum ma-
8 gnum, & daret obſides, & conſtitutum, Et regionem Indorum, & Medos, & Lydos, de optimis regionibus eorum : & acceptas eas ab eis, dederunt Eu-
9 meni regi. Et quia qui erant apud Helladam, volu-
10 erunt ire, & tollere eos : & innotuit ſermo his, Et miſerunt ad eos ducem unum, & pugnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios, & diripuerunt eos, & terram eorum poſſederunt, & deſtruxerunt muros eorum, & in ſervitutem illos redegerunt uſque in
11 hunc diem : Et reſidua regna, & inſulas, quæ aliquando reſtiterant illis, exterminaverunt, & in po-
12 teſtatem redegerunt. Cum amicis autem ſuis, & qui in ipſis requiem habebant, conſervaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna ; quæ erant proxima, & quæ erant longé : quia quicunque audie-
13 bant nomen eorum, timebant eos. Quibus verò vellent auxilio eſſe ut regnarent, regnabant : quos autem vellent, regno deturbabant : & exaltati ſunt
14 valdé. Et in omnibus iſtis nemo portabat diadema, nec induebatur purpurâ, ut magnificaretur in
15 ea. Et quia curiam fecerunt ſibi, & quotidiè conſulebant trecentos viginti, conſilium agentes ſemper de multitudine, ut quæ digna ſunt, gerant:
16 Et committunt uni homini magiſtratum ſuum per ſingulos annos dominari univerſæ terræ ſuæ, & omnes obediunt uni, & non eſt invidia, neque ze-
17 lus inter eos. Et elegit Judas Eupolemum, filium Joannis, filii Jacob, & Jaſonem, filium Eleazari, & miſit eos Romam conſtituere cum illis amici-
18 tiam, & ſocietatem : Et ut auferrent ab eis jugum Græcorum, quia viderunt quòd in ſervitutem
19 premerent regnum Iſrael. Et abierunt Romam viam multam valdè, & introierunt curiam, & di-
20 xerunt ; Judas Machabæus, & fratres ejus, & populus Judæorum miſerunt nos ad vos ſtatuere vobiſcum ſocietatem & pacem, & conſcribere nos ſocios & amicos veſtros.

7 Καὶ ἔλαβον αὐτὸν ζῶντα, καὶ ἔστησεν αὐτοῖς δοῦναι αὐτὸν τε καὶ τὸς βασιλεύοντας μετ' αὐτὸν φόρον μέγαν, (ε) δοῦναι ὅμηρα καὶ
8 διαταλὰς, Καὶ χώραν τ' Ἰνδικὴν, καὶ Μήδειαν, καὶ Λυδίαν, καὶ ἀπὸ τῶν καλλίστων χωρῶν αὐτῶν, καὶ λαβόντες αὐτὰς παρ' αὐτῶ
9 ἔδωκαν αὐτὰς Εὐμένει τῷ βασιλεῖ· Καὶ ὅτι οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐβεβούλευσο ἐλθεῖν καὶ ἆραι αὐτὸς, καὶ ἐγνώσθη ὁ λόγος
10 αὐτοῖς, Καὶ ἀπέστειλαν ἐπ' αὐτὸς στρατηγὸν ἕνα, καὶ ἐπολέμησαν πρὸς αὐτὸς, καὶ (ζ) ἔπεσον ἐξ αὐτῶν τραυματίαι πολλοὶ, καὶ (η) ἠχμαλώτευσαν τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ (θ) σκυλεύσαντες αὐτὸς, καὶ κατεκράτησαν τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ καθεῖλον τὰ ὀχυρώματα αὐτῶν, (ι) καὶ κατεδυλώσαντο αὐτὸς ἕως τ
11 ἡμέρας ταύτης· Καὶ τὰς ὑπολοίπους βασιλείας, καὶ τὰς νήσους, ὅσοι ποτὲ (κ) ἀντέστησαν αὐτοῖς, κατέρθωσαν, καὶ ἐδούλωσαν (κ) αὐ-
12 τούς· Μετὰ δὲ τῶν φίλων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐπαναπαυομένων αὐτοῖς συνετήρησε (λ) φιλίαν, καὶ κατεκράτησαν τῶν βασιλέων τῶν ἐγγὺς καὶ τῶν μακρὰν, καὶ ὅσοι (μ) ἤκουον τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐφοβοῦντο ἀπ'
13 αὐτῶν. (ν) Ὅσοις δ' ἂν βούλωνται βοηθῆν καὶ βασιλεῦσιν, (ξ) βασιλεύουσιν· ὓς δ' ἂν βούλωνται, μεθιστῶσι, καὶ ὑψώθησαν σφόδρα·
14 Καὶ ἐν (ξ) πᾶσι τούτοις οὐκ (ο) ἐπέθετο οὐδεὶς αὐτῶν διάδημα, καὶ
15 οὐ περιεβάλοντο πορφύραν, ὥστε μεγαλυνθῆναι ἐν αὐτῇ· Καὶ βουλευτήριον ἐποίησαν ἑαυτοῖς, καὶ καθ' ἡμέραν ἐβουλεύοντο τριακόσιοι καὶ ἀνὰ πᾶσι συλευόμενοι διαπαντὸς περὶ τ πλήθους, τὸ εὐκοσμεῖν (π)
16 αὐτούς. Καὶ πιστεύουσιν ἑνὶ ἀνθρώπῳ (ρ) τὴν ἀρχὴν αὐτῶν κατ' ἐνιαυτὸν, καὶ κυριεύει πάσης τ γῆς αὐτῶν, καὶ πάντες ὑπακούουσι τῷ
17 ἑνὸς, καὶ οὐκ ἔστι φθόνος (σ) οὐδὲ ζῆλος ἐν αὐτοῖς· Καὶ ἐπέλεξεν Ἰούδας τ Εὐπόλεμον υἱὸν Ἰωάννου τ (τ) Ἀκκὼς, καὶ Ἰάσονα υἱὸν Ἐλεαζάρου, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸς εἰς Ῥώμην, σπῆσαι αὐ-
18 τοῖς φιλίαν καὶ συμμαχίαν, Καὶ τοῦ ἆραι τὸν ζυγὸν (υ) ἀπ' αὐτῶν, ὅτι ἴδον τὴν βασιλείαν τῶν Ἑλλήνων καταδυναστεύουσι
19 τὸν Ἰσραὴλ δουλείαν. Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Ῥώμην, καὶ ἡ ὁδὸς πολλὴ σφόδρα, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον, καὶ ἀπεκρίθη-
20 σαν, (φ) καὶ εἶπον, Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἀπέστειλαν ἡμᾶς πρὸς ὑμᾶς, σπῆσαι μεθ' ὑμῶν συμμαχίαν καὶ εἰρήνην, καὶ γραφῆναι ἡμᾶς συμμάχους καὶ φίλους ὑμῶν.

MS.A. (ε) καὶ δοῦναι (ζ) ἔπεσαν (η) ἠχμαλώτευσαν (θ) ἐσκυλευόμενοσαν (ι.) καὶ ἐπαγυόμενοι αὐτὸς καὶ (κ) ἀνέστησαν (κ) αὐτοῖς· (λ) αὐτοῖς φιλίαν, (μ) ἤκουσαν (ν) Οἷς δ' ἂν (ξ) βασιλεύουσιν (ξ) ἅπασιν (ο) ἐπέθετο (π) ἑαυτές. (ρ) ἄρχειν (σ) ὕτε (τ) Ἀκχὼς, (υ) αὐτῶν, (φ) Ἰούδας ὁ καὶ Μακκαβαῖος

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'. Interp. LAT.

Et ceperunt eum vivum : & ſtatuerunt, ut ipſis 7
daret & ipſe, & qui regnarent poſt ipſum, tributum magnum, daret obſides, & conſtitutum, Et regionem Indicam, & Mediam, & Lydiam, 8
& de optimis regionibus (b)eorum : & acceptas eas ab eo dederunt Eumeni regi : Et quia 9
qui erant ex Hellade, conſilium inierunt ire, & tollere eos, & innotuit ſermo bis, Et 10
miſerunt in eos ducem unum, & pugnaverunt contra illos : & ceciderunt ex eis interfecti multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios eorum, & diripuerunt eos : & terram eorum poſſederunt, & deſtruxerunt munitiones eorum, & in ſervitutem redegerunt eos uſque in 11
hunc diem : Et reſidua regna, & inſulas, quæ aliquando reſtiterant illis, exterminaverunt, & in ſervitutem redegerunt eos : Cum amicis 12
autem ſuis, & qui in ipſis requiem habebant, conſervaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna, quæ erant proxima, & quæ erant longè : & quicunque audiebant nomen eorum, timebant eos : Quibus verò vellent auxilio eſſe, 13
ut regnarent ; regnabant : quos autem vellent, regno deturbabant : & exaltati ſunt valdè. Et 14
in omnibus iſtis nemo eorum portabat diadema, nec induebatur purpurâ, ut magnificaretur in ea. Et curiam fecerunt ſibi, & quotidiè 15
conſulebant trecenti & viginti, conſilium agentes ſemper de multitudine, ut rectè gubernent eos : Et committunt uni homini magiſtratum ſuum per ſingulos annos, & ut dominetur 16
univerſæ terræ ipſorum : & omnes obediunt uni : & non eſt invidia, neque zelus inter eos. Et 17
elegit Judas Eupolemum filium Joannis filii Accos, & Jaſonem filium Eleazari : & miſit eos Romam, conſtituere cum illis amicitiam, & ſocietatem, Et ut auferrent jugum ab eis : 18
quia viderunt regnum Græcorum, quod ſervitute premeret Iſrael. Et abierunt Romam, & via 19
multa valdè : & introierunt in curiam, & reſponderunt, & dixerunt ; Judas Maccabæus, & fratres ejus, & populus Judæorum 20
miſerunt nos ad vos, ſtatuere vobiſcum ſocietatem, et pacem, et conſcribere nos ſocios, et amicos veſtros.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Ipſúmque vivum cepiſſent, & ſtatuiſſent ut 7
tam ipſe quàm reges ſucceſſores ejus tributum magnũ redderent quotannis, & ut daret obſides & diviſiones; Nempe regionem In- 8
diæ, Mediæ, ac Lydiæ de regionibus ipſius, regiones ſelectiſſimas; quas cùm accepiſſent ab eo, dederunt Eunemio regi. Item cùm è 9
Græcia venire voluiſſent, ut delerent & conſumerent eos, re ab eis cognitâ, Miſerint in 10
eos unum è ducibus, qui bellaverit adverſùs eos, & eeciderint ex eis interfecti multi, captivos abduxerint uxores & liberos eorum, diripuerint eos, obtinuerint atque divicerint terrã eorũ, arces eorum deſtruxerint, & ſubjecerint eos ad hunc uſq; diem: Reliqua re- 11
gna & inſulas, deniq; eos omnes qui reſtiterant eis, perdiderint, diripuerint, captivos abduxerint, & in ſervitutem redegerint. Cum amicis verò ſuis & cum iis qui acqui- 12
eſcunt eis, ſervent amicitiam: & obtinuerint atque ſuperaverint reges longinquos & propinquos: quicunque audiebant famam illorum, metuerent ab eis: & quoſcunque vel- 13
lent adjuvare & regnare, ii regnent: Quoſcunque verò deprimere vellent, ii humiles eſſent: denique ſummoperè exaltati & magnificati ſint: Nemo tamen illorum diadema 14
ſibi nexuiſſet, neque purpureis indutus eſſet, ut iis magnificaret ſeſe; Sed feciſſent ſibi 15
Senatum, & quotidiè conſilium ſimul inirent trecenti viginti viri conſiliarii, & cogitarent quomodo curam agerent & regerent populum: Deferrent principatum uni viro in 16
annum, qui præciperet & dominaretur in tota terra eorum: & omnes *ita* obtemperarent uni illi viro, ut nulla eſſet inter eos invidia aut æmulatio) Elegit Juda Eupole- 17
mum filium Johannis filii Acoſi, & Jaſonem filium Lazari, miſitque eos Romam ad ſtatuendum cum eis amicitiam & auxilium, 18
Et ut tollerent ab eis jugum; nam regnum Græcorum Iſraëlem ſervitute premebat. 19
Itaque Eupolemi caterva Romam profecti (iter autem maximum erat) & ſenatum illorum ingreſſi, reſponderunt & dixerunt illis; Juda Machabæus, & fratres ejus, ac 20
populus Judæorum nos miſerunt ad vos, ut conſtituamus vobiſcum *mutuum* auxilium & amicitiam, & ut ſcribatis nos in amicos & adjutores veſtros.

Versio VULG. LAT.

21 Et placuit sermo in conspectu eorum. Et hoc rescri-
22 ptum est, quod rescripserunt in tabulis æreis, & mi-
serunt in Jerusalem, ut esset apud eos ibi memoriale
23 pacis & societatis. BENE SIT ROMANIS,
& genti Judæorum, in mari & in terra in æternum :
24 gladiúsque & hostis procul sit ab eis. Quòd si insti-
terit bellum Romanis priùs, aut omnibus sociis eo-
25 rum in omni dominatione eorum : Auxilium feret
26 gens Judæorum, prout tempus dictaverit, corde ple-
no: Et præliantibus non dabunt, neque subminis-
trabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut pla-
cuit Romanis : & custodient mandata eorum, nihil
27 ab eis accipientes. Similiter autem & si genti Ju-
dæorum priùs acciderit bellum, adjuvabunt Romani
28 ex animo, prout eis tempus permiserit : Et adjuvan-
tibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sic-
ut placuit Romanis : & custodient mandata eorum
29 absque dolo. Secundùm hæc verba constituerunt
30 Romani populo Judæorum. Quòd si post hæc ver-
ba hi aut illi addere aut demere ad hæc aliquid volu-
erint, facient ex proposito suo : & quæcunque addi-
31 derint, vel dempserint, rata erunt. Sed & de malis,
quæ Demetrius rex fecit in eos, scripsimus ei, dicen-
tes; Quarè gravâsti jugum tuum super amicos no-
32 stros, & socios Judæos? Si ergò iterùm adierint
nos, adversùm te faciemus illis judicium, & pugna-
bimus tecum mari terrâque.

CAP. IX.

1 INterea ut audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor
& exercitus ejus in prælio, apposuit Bacchidem &
Alcimum rursum mittere in Judæam, & dextrum cor-
2 nu cum illis. Et abierunt viam, quæ ducit in Galga-
la, & castra posuerunt in Masaloth, quæ est in Arbel-
3 lis : & occupaverunt eam, & peremerunt animas ho-
minum multas. In mense primo anni centesimi &
4 quinquagesimi secundi, applicuerunt exercitum ad Je-
rusalem : Et surrexerunt, & abierunt in Beream vi-
5 ginti millia virorum, & duo millia equitum. Et Ju-
das posuerat castra in Laisa, & tria millia viri electi
cum eo :

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'.

21 Καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον αὐτῶν. Καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τῆς (χ)
22 ὀπισθολῆς ἧς ἀντέγραψαν ὅπως λάτοις χαλκαῖς, καὶ ἀπέστειλαν εἰς Ἰε-
ρουσαλὴμ εἰς περὶ αὐτοῖς εἰς μνημόσυνον εἰρήνης καὶ συμμαχίας·
23 Καλῶς γένοιτο Ῥωμαίοις καὶ τῷ ἔθνει (ψ) Ἰουδαίων εἰς τὴν θάλασσαν καὶ
ἐπὶ τῆς ξηρᾶς εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ῥομφαία καὶ ἐχθρὸς μακρυνθείη ἀπ'
24 αὐτῶν. Ἐὰν δὲ ἔστῃ πόλεμος (ω) ἐν Ῥώμῃ πρώτῃ ἢ πᾶσι τοῖς συμ-
25 μάχοις αὐτῶν ἐν πάσῃ κυριᾳ αὐτῶν, Συμμαχήσει τὸ ἔθνος τῶν
26 Ἰουδαίων, ὡς ἂν ὁ καιρὸς ὑπογραφῇ αὐτοῖς, καρδίᾳ πλήρει. Καὶ
τοῖς πολεμοῦσιν οὐ δώσουσιν οὐδὲ ἐπαρκέσουσι σῖτον, ὅπλα, ἀργύριον,
πλοῖα, ὡς ἔδοξε (ω) Ῥωμαίοις· καὶ φυλάξουσι τὰ φυλάγματα αὐ-
27 τῶν (α) οὐθὲν λαβόντες. Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ ἐὰν ἔθνει Ἰουδαίων
συμβῇ πρότερος πόλεμος, συμμαχήσουσιν οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ ψυχῆς,
28 ὡς ἂν αὐτοῖς ὁ καιρὸς ὑπογραφῇ. Καὶ τοῖς συμμαχοῦσιν οὐ δοθή-
σεται σῖτος, ὅπλα, ἀργύριον, (ν) πλοῖα, ὡς ἔδοξε Ῥωμῃ· καὶ φυλά-
29 ξονται τὰ φυλάγματα (β) αὐτῶν, καὶ οὐ μὴ δόλῳ. Κατὰ τοὺς λόγους
30 τούτους (γ) ἔστησαν Ῥωμαῖοι τῷ δήμῳ τῷ Ἰουδαίων. Ἐὰν δὲ μὴ τοὺς
λόγους τούτους βουλόσωνται εἶναι καὶ εἶναι προσθῆναι ἢ ἀφελεῖν, ποιήσον-
ται ἐξ αἱρέσεως αὐτῶν, καὶ ὃ ἐὰν προσθῶσιν ἢ ἀφέλωσιν, ἔσται κύ-
31 ρια. Καὶ περὶ τῶν κακῶν ὧν ὁ βασιλεὺς Δημήτριος ἐγράψαμεν
αὐτῷ, ἐγράψαμεν αὐτῷ, λέγοντες, Διατί ἐβάρυνας τὸν ζυγόν
σου ἐπὶ τοὺς φίλους ἡμῶν τοὺς συμμάχους Ἰουδαίους; Ἐὰν οὖν ἔτι ἐντύ-
χωσι καλὰ σοί, ποιήσομεν αὐτοῖς τὴν κρίσιν, καὶ πολεμήσομέν σε διὰ
τῆς θαλάσσης καὶ διὰ τῆς ξηρᾶς.

MS.A. (χ) γραφῆς ἀντίγραφον ὅπως *λεκτοις χαλκαῖς, καὶ
ἀπέστειλαν (ψ) τῶν Ἰουδαίων (ω) Ῥώμῃ· Ῥώμῃ· (α) *ὄθνει (ν) ὡς
(β) τᾶυτα, καὶ (γ) ὄυτως ἔστησαν

ΚΕΦ. θ'.

1 Καὶ ἤκουσε Δημήτριος ὅτι α) ἔπεσε Νικάνωρ καὶ αἱ δυνάμεις
αὐτοῦ (β) ἐν πολέμῳ, καὶ προσέθετο τὸν Βαχχίδην καὶ τὸν Ἀλκιμον
εἰς Ἰουδέαν ἀποστεῖλαι εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ τὸ δεξιὸν κέρας μετ' αὐ-
2 τῶν. Καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν ἣ ἄγει Γάλγαλα· καὶ (γ) παρενέβαλον ἐπὶ
Μασαλὼθ τὴν ἐν Ἀρβήλοις, καὶ προσετελέσαντο αὐτὴν, καὶ (δ)
3 ἀπώλεσαν ψυχὰς ἀνθρώπων πολλάς. Καὶ τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ
ἔτους (ε) τοῦ δευτέρου καὶ πεντηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ παρενέβαλον (ζ) ἐπὶ
4 Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἀπῆραν καὶ ἐπορεύθησαν εἰς Βεραίαν ἐν εἴκοσι
5 χιλιάσιν ἀνδρῶν καὶ (η) δισχίλια ἵππῳ. Καὶ Ἰούδας ἦν παρεμβε-
βληκὼς ἐν (θ) Ἐλεασα, καὶ τρισχίλιοι ἄνδρες ἐκλεκτοὶ μετ' αὐτοῦ.

MS.A. (α) *ἐπολεσεν (β) *πόλεμον, (γ) παρενεβάλοσαν ἐπὶ
Μασαλὼθ (δ) ἐπόλεσεν (ε) Δευτέρᾳ (ζ) εἰς (η) δισχιλιάσιν
ἵππων. (θ) Ἀλασά,

Interp. LAT.

Et placuit sermo in conspectu eorum. Et hoc est 21
rescriptum epistolæ, quam rescripserunt in tabulis 22
æreis, & miserunt in Hierusalem, ut esset apud
eos ibi memoriale pacis, & societatis : Bene 23
sit Romanis, & genti Judæorum, in mari & in
terra in æternum : gladiúsque & hostis procul
sit ab eis. Quod si institerit bellum Romanis 24
priùs, aut omnibus sociis eorum in omni domi-
natione eorum ; Auxilium feret gens Judæorum, 25
prout tempus dictaverit eis, corde pleno : Et 26
præliantibus non dabunt, neque subministrabunt
triticum, arma, pecuniam, naves ; sicut placuit
Romanis : & custodient (c) mandata eorum,
nihil accipientes. Similiter autem, si genti 27
Judæorum priùs acciderit bellum ; adjuvabunt
Romani ex animo, prout eis tempus permiserit : 28
Et adjuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves ; sicut placuit Romanis :
& custodient mandata eorum, & absque dolo. 29
Secundùm hæc verba constituerunt Romani
populo Judæorum. Quòd si post hæc verba hi 30
& illi addere, aut demere voluerunt ; facient
ex proposito suo : & quæcunque addiderint, vel
dempserint, rata erunt. Et de malis quæ De- 31
metrius rex facit in ipsos, scripsimus ei, dicen-
tes ; Quarè gravâsti jugum tuum super amicos
nostros socios Judæos ? Si ergò iterum adie- 32
rint nos adversùm te ; faciemus illis judicium :
& pugnabimus tecum mari terrâque.

CAP. IX.

ET audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor, 1
& exercitus ejus, in prælio : & apposuit, Bacchi-
dem & Alcimum rursùm mittere in Judæam, &
dextrum cornu cum illis. Et abierunt viam, 2
quæ ducit in Galgala : & castra posuerunt super
Mæsaloth, quæ est in Arbelis : & occupave-
runt eam : & peremerunt animas hominum mul-
tas. Et mense primo anni secundi & quinqua- 3
gesimi & centesimi applicuerunt exercitum ad
Hierusalem Et surrexerunt & abierunt in Be- 4
ream viginti millia virorum, & duo millia
equitum. Et Judas posuerat castra in Eleasa ; 5
& tria millia viri electi cum eo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Placuit eis res. Atque hoc est exemplar epistolæ quam scripserunt in tabula ænea, miseruntque Jerosolymam ut esset in monimentum amicitiæ, auxilii, & pacis : Bene optiméque fit Judæ & populo Judæorum mari terrâque in perpetuum, & gladius atque hostis longè fit ab eis. Quòd si bellum concitetur in Romanos priùs, aut in adjutores eorum, aut in quemcunque locum ditionis eorum ; Veniet ad auxilium eorum populus Judæorum, prout tempus requisierit, corde pleno : Hostibus oppugnantibus eos non præbebunt refocillationem, atque negabunt eis frumentum, arma, argentum, ac naves, prout placuerit Romanis : & custodient mandata eorum, nihil accipientes ab eis. Quòd si genti Judæorum contigerit priùs bellum, pugnabunt & auxiliabuntur eis Romani ex toto animo suo, prout tempus postulaverit : Et pugnantibus bellumque gerentibus in eos, non suppeditabuntur frumentum, arma, argentum, aut naves, ut placuerit Romanis : & custodient mandata eorum, nihil accipientes ab eis : idque sine dolo. In hæc verba statuerunt *fœdus* Romani cum cœtu Judæorum. Quòd si post has res voluerint isti aut illi addere aut detrahere, facient quicquid placuerit mentibus eorum : & quicquid detraxerint aut addiderint, fis eis esto. Quòd autem ad mala quibus affecit vos Demetrius rex, scripsimus & misimus ad eum ; Quare grave durumq ; jugũ tuũ imponis amicis & adjutoribus nostris Judæis ? Si inposterum de te querantur, faciemus eis ultionem & jus, teque mari terrâve oppugnabimus.

CAP. IX.

AUdiens autem Demetrius cecidisse Nicanorem & exercitum ejus in bello, perrexit etiam mittere Bacherium & Alcimum secundò in terram Judæorum, & copias dexteras cum ipsis. Profecta igitur gens Bacherii per viam Galaadis, obsederunt Masaloth quæ est in Arbella : & quum cepissent eam, perdiderunt animas hominum multorum. Anno verò centesimo quinquagesimo secundo, mense primo, obsederunt Jerusalem. Et inde moventes abierũnt in Birath cum viginti millibus peditum & duobus millibus equitum. Juda verò castra metatus est in Elsa, habens secum ter mille viros electos :

Versio VULG. LAT.

6 Et viderunt multitudinem exercitûs quia multi sunt, & timuerunt valdé : & multi subtraxerunt se de castris, & non remanserunt ex eis nisi octingenti viri.
7 Et vidit Judas quòd defluxit exercitus suus, & bellum perurgebat eum, & confractus est corde, quia non habebat tempus congregandi eos, & dissolutus
8 est. Et dixit his qui residui erant ; Surgamus, & eamus ad adversarios nostros, si poterimus pugnare
9 adversùs eos. Et avertebant eum, dicentes ; Non poterimus, sed liberemus animas nostras modò, & revertamur ad fratres nostros, & tunc pugnabimus
10 adversùs eos : nos autem pauci sumus. Et ait Judas ; Absit istam rem facere ut fugiamus ab eis : & si appropiavit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, & non inferamus crimen glo-
11 riæ nostræ. Et movit exercitus de castris, & steterunt illis obviám : & divisi sunt equites in duas partes, & fundibularii & sagittarii præibant exerci-
12 tum, & primi certaminis omnes potentes. Bacchides autem erat in dextro cornu, & proximavit legio
13 ex duabus partibus, & clamabant tubis : Exclamaverunt autem & hi, qui erant ex parte Judæ, etiam ipsi, & commota est terra à voce exercituum : & commissum est prælium à manè usque ad vesperam.
14 Et vidit Judas, quòd firmior esset pars exercitûs Bacchidis in dextris, & convenerunt cum ipso omnes
15 constantes corde : Et contrita est dextera pars ab
16 eis, & persecutus est eos usque ad montem Azoti. Et qui in sinistro cornu erant, viderunt quòd contritum
17 est dextrum cornu, & secuti sunt post Judam, & eos
18 qui cum ipso erant, à tergo : Et ingravatum est prælium, & ceciderunt vulnerati multi ex his & ex illis. Et
19 Judas cecidit, & cæteri fugerunt. Et Jonathas & Simon tulerunt Judam fratrem suũ, & sepelierunt eum
20 in sepulchro patrum suorum in civitate Modin, Et flerunt eum omnis populus Israel planctu magno, &
21 lugebant dies multos. Et dixerunt ; Quomodò cecidit potens, qui salvum faciebat populum Israel !
22 Et cætera verba bellorum Judæ, & virtutum quas fecit, & magnitudinis ejus, non sunt descripta : multa enim erant valdé.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

6 Καὶ ἴδον τὸ πλῆθος τῆς δυνάμεων ὅτι πολλοί εἰσι, καὶ ἐφοβήθησαν ϕόβῳ σφόδρα· καὶ ἐξερρύησαν πολλοὶ ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς, ἢ κατε-
7 λείφθησαν ἐξ αὐτῶν ἀλλ' ἢ ὀκτακόσιοι ἄνδρες. Καὶ εἶδεν Ἰούδας, ὅτι ἀπερρύη ἡ παρεμβολὴ αὐτῦ, καὶ ὁ πόλεμος ἔθλιβεν αὐτόν· καὶ συνετρίβη τῇ καρδίᾳ, ὅτι οὐκ εἶχε καιρὸν συναγαγεῖν αὐτούς.
8 καὶ ἐξύθη, Καὶ εἶπε τοῖς καταλειφθεῖσιν, Ἀναστῶμεν καὶ ἀναβῶμεν ἐπὶ τοὺς ὑπεναντίους (ᵃ) ἡμῶν, ἐὰν ἄρα δυνώμεθα πολεμῆσαι αὐτούς.
9 Καὶ ἀπέστρεφεν αὐτὸν, λέγοντες, Οὐ μὴ (ᵇ) δυνώμεθα, ἀλλ ἢ σώζωμεν τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς τὸ νῦν, (ι) καὶ ἐπιστρέψωμεν μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν,
10 καὶ πολεμήσωμεν περὶ αὐτῶν, ἡμεῖς δὲ ὀλίγοι. Καὶ εἶπεν Ἰούδας, Μή μοι γένοιτο ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο, φυγεῖν ἀπ' αὐτῶν, (κ) καὶ ἐὰν ἤγγικεν ὁ καιρὸς ἡμῶν, καὶ ἀποθάνωμεν (λ) ἐν ἀνδρείᾳ
11 χάριν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ μὴ καθελκύσωμεν αἰτίαν τῇ δόξῃ ἡμῶν. Καὶ ἀπῆρεν ἡ δύναμις ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἔστησαν αὐτοῖς, καὶ ἱππεῖς εἰς δύο μέρη, καὶ οἱ σφενδονῆται
12 καὶ οἱ τοξόται προεπορεύοντο τῆς δυνάμεως, καὶ οἱ πρωταγωνισταὶ
13 πάντες εἰ δυνατοί. Βακχίδης δὲ ἦν ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι, καὶ ἤγγισεν ἡ φάλαγξ ἐκ τῶν δύο μερῶν, καὶ ἠφώνουν τῇ σάλπιγξι. Καὶ ἐσάλπισαν (μ) οἱ παρὰ Ἰούδᾳ καὶ αὐτοὶ τῇ σάλπιγξι, καὶ (ν) ἐσαλεύθη ἡ
14 γῆ ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν παρεμβολῶν. καὶ ἐγένετο ὁ πόλεμος (ξ) συνημμένος ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας. Καὶ εἶδεν Ἰούδας ὅτι Βακχίδης καὶ τὸ στρῶμα τῆς παρεμβολῆς ἐν τοῖς δεξιοῖς· καὶ συνῆλθον αὐτῷ πάντες οἱ ἔνδυνοι τῇ καρδίᾳ. Καὶ συνετρίβη τὸ δε-
15 ξιὸν κέρας ἀπ' αὐτῶν, καὶ (ο) ἐδίωκον ὀπίσω αὐτῶν ἕως Ἀζώτου
16 ὄρους. Καὶ οἱ εἰς τὸ ἀσιστερὸν κέρας ἴδον ὅτι συνετρίβη τὸ δεξιὸν κέρας, καὶ ἐπέστρεψαν κατὰ πόδας Ἰούδα καὶ τῶν μετ' αὐτῦ ἐκ τῶν
17 ὄπισθεν. Καὶ ἐβαρύνθη ὁ πόλεμος, καὶ ἔπεσον τραυματίαι
18 πολλοὶ ἐκ τούτων καὶ ἐκ τούτων. Καὶ Ἰούδας ἔπεσε, καὶ οἱ λοιποὶ
19 ἔφυγον. Καὶ ἦραν Ἰωνάθαν καὶ Σίμων Ἰούδαν τὸν ἀδελφὸν (ρ) αὐτῶν, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῷ τάφῳ τῶν πατέρων αὐτῦ ἐν Μωδεείμ.
20 Καὶ ἐκλαυσαν αὐτὸν (σ), καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς Ἰσραὴλ κοπετὸν μέγαν, καὶ ἐπένθησαν ἡμέρας πολλὰς, καὶ (τ) εἶπον, Πῶς ἔπεσε
22 δυνατὸς, σώζων τὸν Ἰσραήλ ; Καὶ τὰ (υ) ῥήματα τῶν λόγων Ἰούδα, καὶ τῶν πολέμων, καὶ τῶν ἀνδρειαγαθιῶν ὧν ἐποίησε, καὶ τῆς μεγαλωσύνης (ϕ) αὐτῶν, οὐ κατεγράφη, πολλὰ γὰρ ἦν σφόδρα.

MS.A. (ᵃ) ἐξερύησαν(ᵇ) ἡμῖν, (ι) δυνησώμεθα, (κ) ἐπιστρέψωμεν (λ) καὶ ἤγγικεν (μ) ἀνδρείᾳ (ν) καὶ οἱ παρὰ Ἰούδᾳ (ξ) ἐσάλπισαν ἡ γῆ ἀπὸ τῶν παρεμβολῶν αὐτῶν. (ο) συνημμένος (π) ἔπεσαν (ρ) αὐτῦ, (σ) ἐκόψαντο, καὶ (τ) εἶπαν, (υ)* περιττὰ τῶν λόγων Ἰούδα, (ϕ) αὐτῦ

Interp. LAT.

Et viderunt multitudinem exercituum quia multi 6
sunt : & timuerunt valdè : & multi subtra-
xerunt se de castris : non remanserunt ex eis nisi
octingenti viri. Et vidit Judas, quod defluxit 7
exercitus suus, & bellum perurgebat eum : &
confractus est corde ; quia non habebat tempus
congregandi eos. Et dissolutus est : Et dixit his 8
qui residui erant ; Surgamus, & ascendamus super
adversarios nostros ; si fortè possimus debellare
eos. Et avertebant eum, dicentes ; Non potere- 9
mus : Sed liberemus animas nostras modò ; & (a)
revertamur cum fratribus nostris : & pugnabi-
mus adversùs eos. Nos autem pauci sumus. Et ait 10
Judas ; Absit mihi istam rem facere, ut fugiamus
ab eis. Et, si appropiavit tempus nostrum ; moria-
mur in virtute propter fratres nostros : & non re-
linquamus crimen gloriæ nostræ. Et movit exer- 11
citus de castris, & steterunt illis obviám. Et di-
visi sunt equites in duas partes : & fundibularii
& sagittarii præibant exercitum : & primi cer-
taminis omnes potentes. Bacchides autem erat 12
in dextro cornu : & proximavit legio ex duabus
partibus, & clamabant tubis. Exclamaverunt 13
autem & hi qui erant ex parte Judæ, etiam
ipsi tubis : & commota est terra à voce exerci-
tuum : & commissum est prælium à mane usque
ad vesperam. Et vidit Judas, quòd Bacchides, 14
& firmior pars exercitûs est in dextris : & con-
venerunt cum ipso omnes constantes corde : Et 15
contritum est dexterum cornu ab eis : & persecuti
sunt eos usque ad montem Azoti. Et, (b) qui in sini- 16
stro cornu erant, viderunt, quod contritum est dex-
trum cornu : & converterunt se ad pedes Judæ,
& eorum, qui cum ipso erant à tergo. Et ingra- 17
vatum est prælium : & ceciderunt vulnerati multi
ex his & ex illis. Et Judas cecidit, & cæ- 18
teri fugerunt. Et Jonathas & Simon tulerunt 19
Judam fratrem suum : & sepelierunt eum in
sepulchro patrum ejus in Modeim. Et plorave- 20
runt eum, & fleverunt eum omnis [populus] Israel
planctu magno : & lugebant dies multos : &
dixerunt ; Quomodò cecidit potens, qui salvum 21
faciebat [populum] Israel ? Et cætera verborum 22
Judæ, & bellorum, & virtutum, quas fecit, &
magnitudinis ejus non sunt descripta : multa
enim erant valdè.
λόγων Ἰούδα, (ᵛ) αὐτῦ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Qui videntes exercitum hostium suorum in- 6
gentem valde, timuerunt admodum ; & dif-
fluentibus multis ab exercitu, non reman-
serunt nisi octingenti solùm viri. Videns 7
itaque Juda dissipatum exercitum suum, se-
que bello urgeri ; confractus est animo,
adeoque dissolutus, quòd non esset ei tem-
pus congregandi eos. Quamobrem dixit 8
iis qui remanserant apud ipsum ; Agite, a-
scendamus contra inimicos nostros ; fortè
poterimus oppugnare eos. Sed averte- 9
runt se ab eo, dicentes ; Non possumus :
verùm nunc servemus animas nostras, tum
redeuntes veniemus cum fratribus nostris, &
oppugnabimus eos : nam pauci sumus.
Dixit Juda ; Absit à me ut hoc faciam, & 10
fugiam à conspectu eorum : & quidem si
propè est tempus nostrum, generosè mori-
amur pro fratribus nostris, & ne relin-
quamus vitium in gloria nostra. Sic mo- 11
vens exercitus è castris, stitit se ad certa-
men : & divisis equitibus in duas partes,
sagittarii & fundis jaculantes præcedebant
exercitum unâ cum omnibus belligeris &
fortioribus. Bacherius autem erat in ala 13
dextera : & accedentes phalanges ab utro-
que latere, clangebant tubis. Clanxerunt 13
etiam Judæ fodales tubis suis, & commota
est terra clamore castrorum : cœperunt
dimicare à matutino ad vesperam usque.
Sed videns Juda quòd Bacherius & robur 14
exercitûs esset in latere dextro, exposue-
runt se fodales ejus toto animo suo : Et 15
confractum atque contritum fuit à conspe-
ctu eorum latus illud dexterum, & perse-
cutus est eos usq; ad montem Zotum. Hi au- 16
tem qui erant à latere sinistro, cùm vidisset
superatũ esse latus dexterũ, reversi sunt post
Judam, & comites ejus à tergo ipsorum : Ita 17
ingravescente bello ceciderunt ex his & ex
illis. Juda quoque cecidit ; & qui reliqui 18
supererant, fugerunt. Tulerunt autem Jo- 19
nathan & Simon Judam fratrem suum, &
sepelierunt eum in sepulchro majorum ejus
in Moraim. Et fleverunt planxeruntque 20
Judam omnes Israëlitæ, & doluerunt de eo
dolore maximo diebus multis, & dixerunt ;
Quomodo cecidit fortis ac potens, serva- 21
tor Israëlis ? Reliquæ res Judæ, & bella 22
ejus, præclara facinora ipsius, & robur at-
que fortitudo ipsius non sunt descripta ;
nam multa admodum erant.

Versio VULG. LAT.

23 Et factum est: post obitum Judæ emerserunt iniqui
in omnibus finibus Israel, & exorti sunt omnes qui
24 operabantur iniquitatem. In diebus illis facta est fa-
mes magna valdè, & tradidit se Bacchidi omnis re-
25 gio eorum cum ipsis. Et elegit Bacchides viros im-
26 pios, & constituit eos dominos regionis: Et exqui-
rebant, & perscutabantur amicos Judæ, & adduce-
bant eos ad Bacchidem, & vindicabat in illos, & il-
27 ludebat. Et facta est tribulatio magna in Israel,
qualis non fuit ex die, quâ non est visus propheta in
28 Israel. Et congregati sunt omnes amici Judæ. & di-
29 xerunt Jonathæ; Ex quo frater tuus Judas defunctus
est, vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos
nostros, Bacchidem, & eos qui inimici sunt gentis
30 nostræ. Nunc itaque te hodiè elegimus esse pro eo
nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum
31 nostrum. Et suscepit Jonathas tempore illo princi-
32 patum, & surrexit loco Judæ fratris sui. Et cogno-
33 vit Bacchides, & quærebat eum occidere. Et cog-
novit Jonathas, & Simon frater ejus, & omnes qui
cum eo erant: & fugerunt in desertum Thecuæ, &
34 consederunt ad aquam lacûs Asphar. Et cognovit
Bacchides, & die sabbatorum venit ipse, & omnis
35 exercitus ejus, trans Jordanem. Et Jonathas misit
fratrem suum ducem populi, & rogavit Nabuthæos
amicos suos, ut commodarent illis apparatum suum,
36 qui erat copiosus. Et exierunt filii Jambri ex Ma-
daba, & comprehenderunt Joannem, & omnia quæ
37 habebat, & abierunt habentes ea. Post hæc verba,
nuntiatum est Jonathæ, & Simoni fratri ejus. quia fi-
lii Jambri faciunt nuptias magnas, & ducunt sponsam
ex Madaba, filiam unius de magnis principibus Cha-
38 naan, cum ambitione magna. Et recordati sunt san-
guinis Joannis fratris sui: & ascenderunt, & absçon-
39 derunt se sub tegumento montis. Et elevaverunt
oculos suos, & viderunt: & ecce tumultus, & appa-
ratus multus: & sponsus processit, & amici ejus, &
fratres ejus obviàm illis cum tympanis & musicis, &
armis multis.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

23 Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ τελευτῆσαι (a) Ἰούδαν, ἐξῆλθον οἱ ἄνομοι ἐν πᾶσι
τοῖς ὁρίοις Ἰσραὴλ, καὶ ἀνέτειλαν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀδικίαν.
24 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐγένετο λιμὸς (χ) μέγας σφόδρα, καὶ ἠτομό-
25 λησεν ἡ χώρα μετ' αὐτῶν. Καὶ ἐξέλεξε Βακχίδης τοὺς ἀσεβεῖς ἄν-
26 δρας, καὶ κατέστησεν αὐτοὺς κυρίους τῆς χώρας. Καὶ ἐζήτουν καὶ
(ϕ) ἐξηρεύνων τοὺς φίλους (ω) Ἰούδα, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς πρὸς Βακχίδην.
27 καὶ (α) ὠνείδιζεν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐνέπαιζεν αὐτοῖς. Καὶ ἐγένετο θλῖψις
μεγάλη ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ἥτις οὐκ ἐγένετο ἀφ' ἧς ἡμέρας οὐκ ὤφθη
28 προφήτης (β) ἐν αὐτοῖς. Καὶ συνήχθησαν πάντες οἱ φίλοι (γ) Ἰούδα,
29 καὶ εἶπον τῷ Ἰωνάθαν, Ἀφ' οὗ ὁ ἀδελφός σου Ἰούδας τετελεύτηκε, καὶ
ἀνὴρ ὅμοιος αὐτῷ οὐκ ἔστιν ἐξελθὼν πρὸς τοὺς ἐχθρούς, καὶ Βακχίδην,
30 καὶ ἐν τοῖς ἐχθραίνουσι τὸ ἔθνος ἡμῶν· Νῦν οὖν σε ᾑρετισάμεθα σήμε-
ρον, τοῦ εἶναι αὐτῶν ἡμῖν εἰς ἄρχοντα, καὶ ἡγούμενον, τοῦ πολεμῆσαι
31 τὸν πόλεμον ἡμῶν. Καὶ ἐπεδέξατο Ἰωνάθαν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὴν
32 (δ) ἡγησιν, καὶ ἀνέστη ἀντὶ (ε) Ἰούδα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἔγνω
33 Βακχίδης, καὶ ἐζήτει αὐτὸν ἀποκτεῖναι. Καὶ ἔγνω Ἰωνάθαν, καὶ
Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον εἰς τὴν
ἔρημον Θεκωέ, καὶ παρεβάλοσαν ἐπὶ τὸ ὕδωρ λάκκου (ζ) Ἀσφάρ.
34 Καὶ ἔγνω Βακχίδης τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου, καὶ ἦλθεν αὐτὸς, καὶ
35 πᾶν τὸ στράτευμα αὐτοῦ πέραν τοῦ (η) Ἰορδάνου. Καὶ ἀπέστειλεν
Ἰωνάθαν ὁ ἀδελφὸν αὐτοῦ ἡγούμενον τοῦ ὄχλου, καὶ παρεκά-
λεσε τὸν (θ) Ναβαταίους φίλους αὐτοῦ ἐλθεῖν αὐτοῖς τοῦ ἀπο-
36 σκευὴν αὐτῶν τοῦ πολλήν. Καὶ ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰαμβρὶ ἐκ Μη-
δαβᾶ, καὶ συνέλαβον Ἰωάννην, καὶ πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀπῆλθον
37 ἔχοντες. Μετὰ δὲ τοὺς λόγους τούτους ἀπήγγειλαν (κ) τῷ
Ἰωνάθαν καὶ Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ὅτι (λ) οἱ υἱοὶ Ἰαμβρὶ
ποιοῦσι γάμον μέγαν, καὶ ἄγουσι τὴν νύμφην ἀπὸ Ναδαβὰθ,
θυγατέρα ἑνὸς τῶν (μ) μεγάλων μεγάλων τοῦ Χαναάν, μετὰ παρα-
38 πομπῆς μεγάλης. Καὶ ἐμνήσθησαν Ἰωάννου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν,
καὶ ἀνέβησαν, καὶ ἐκρύβησαν ὑπὸ τὸν κάλυπτα τοῦ ὄρους. Καὶ
39 ἦραν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ (ι) ἰδοὺ, καὶ ἰδοὺ θορῦς, καὶ ἀπο-
σκευὴ πολλὴ, καὶ ὁ νυμφίος ἐξῆλθε, καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ
αὐτοῦ εἰς συνάντησιν αὐτῶν μετὰ τυμπάνων, καὶ μουσικῶν, καὶ ὅπλων
πολλῶν.

MS. A. (φ) Ἰούδα, (χ) μεγάλη σφόδρα, καὶ αὐτομόλησεν (ψ) ἐξη-
ρεύνων (ω) Ἰούδα, (α) ἐξεδίζε αὐτὸς, καὶ ἐνέπιζον (ζ) αὐτοῖς.
(γ) Ἰούδα, (δ) * ηησιν, (ε) Ἰούδα (ζ) Ασφάλ. (η) Ἰορδάνη. Καὶ
ἀπέστειλεν τὸν ἀδελφὸν (θ) Ναζαβίους ι) οἱ υἱοὶ Ἰαμβρεὶν (κ) Ἰωνάθαν,
(λ) υἱοὶ Ἰαμβρὶν (μ) μεγάλων μεγιστάνων Χαναάν, (ν) ἴδαν,

Interp. LAT.

Et factum est post obitum Judæ, emerserunt ini- 23
qui in omnibus finibus Israel: & exorti
sunt omnes qui operabantur iniquitatem. In 24
diebus illis facta est fames magna valdè, &
tradidit se regio cum ipsis. Et elegit Bacchides 25
viros impios, & constituit eos dominos regionis.
Et exquirebant, & perscrutabantur amicos Judæ, 26
& adducebant eos ad Bacchidem: & vindica-
bat in illos, & illudebat eis. Et facta est tri- 27
bulatio magna in Israel: qualis non fuit ex die
quâ non est visus propheta inter eos. Et con- 28
gregati sunt omnes amici Judæ, & dixerunt Jo-
nathæ; Ex quo frater tuus Judas defunctus est; 29
et vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos,
& Bacchidem, & in eos qui inimici sunt gen-
tis nostræ: Nunc itaque te hodiè elegimus, esse 30
pro eo in principem, & ducem ad bellandum
bellum nostrum. Et suscepit Jonathas tempore 31
illo principatum: & surrexit loco Judæ fratris
sui. Et cognovit Bacchides; & quærebat eum 32
occidere. Et cognovit Jonathas, & Simon frater 33
ejus, & omnes qui cum eo erant: & fugerunt
in desertum Thecoe: & consederunt ad aquam
lacûs Asphar. Et cognovit Bacchides die sabba- 34
torum, & venit ipse, & omnis exercitus ejus
trans Jordanem. Et Jonathas misit fratrem 35
suum ducem populi: & rogavit Navathæos
amicos suos, ut commodarent sibi apparatum
suum, qui erat copiosus. Et exierunt filii Zam- 36
bri ex Madaba, & comprehenderunt Joannem,
& omnia quæ habebat; & abierunt habentes.
Post hæc autem verba renuntiatum est Jonathæ 37
& Simoni fratri ejus; quia filii Zambri fa-
ciunt nuptias magnas, & ducunt sponsam ex
Nadabath, filiam unius de magnis principibus
Chanaan, cum ambitione magna. Et recordati 38
sunt (c) Joannis fratris sui: & ascenderunt,
& absconderunt se sub tegumento montis. Et 39
elevaverunt oculos suos, & viderunt: & ecce
tumultus, & apparatus multus: & sponsus
processit, et amici ejus, & fratres ejus, ob-
viàm illis cum tympanis, & musicis, & armis
multis.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Fuit autem post obitum Judæ, ut emerge- 23
rent & apparerent viri iniqui in omnibus
terminis Israëlis, & conspicerentur omnes
impii & transgressores legis. Iisdem quo- 24
que diebus accidit fames magna, quâ de-
structa est regio eum ipsis. Elegit verò Ba- 25
cherius homines impios, & constituit eos
dominos atque præfectos regionis: Qui 26
pervestigantes & exquirentes amicos Judæ,
adducebant eos ad Bacherium; atque is
illudebat eis & excruciabat eos. Ita fuit 27
afflictio maxima Israëli, qualis non fuerat
visa inde à die quo non est visus propheta
inter ipsos. Quare congregati omnes ami- 28
ci Judæ, dixerunt Jonathani; Ab eo die 29
quo mortuus est Juda frater tuus, non est
vir similis ei, qui procedat contra ini-
micos nostros, contra Bacherium, & con-
tra eos omnes qui oppugnant & oderunt
nos è popularibus nostris. Jam ergò per- 30
placet nobis hodie, ut sis nobis princeps
& rector ad gerendum bella nostra. Et 31
acquievit Jonathan eo tempore, fuitque
dux, & surrexit loco Judæ fratris sui.
Quod resciscens Bacherius, volebat inter- 32
ficere eum. Sed cognoscens Jonathan & 33
Simon frater ejus, & omnes qui erant
cum eo, fugerunt in desertum Tecoæ, &
castra posuerunt ad aquas putei Aspharis.
Quod ubi rescivit Bacherius die sabbathi, 34
venit ipse cum toto exercitu suo ad ulte-
riores partes fluminis Jordanis. Interea mi- 53
serat Jonathan Johannem fratrem suum ut
esset dux populi, rogarétque Nabatæos ami-
cos suos; ut deponeret apud ipsos totam
suppellectilem suam. Sed egressi filii Am- 36
bri de Madeba, comprehenderunt Johan-
nem & omnes qui erant cum ipso, & ab-
ducentes abierunt. His autem rebus gestis, 37
dictum fuit Jonathani & Simoni fratri ejus,
filios Ambri facere convivium magnum,
& sponsam adducere è Nabat filiam præ-
cipui cujusdam inter magnates Chanaanis,
maximâ cum pompa, plurimóque populo.
Quare recordatus Jonathan Johannis fratris 38
sui, ascenderunt abdideruntque se sub ala
montis: Et cùm sublatis oculis suis aspe- 39
xissent, & ecce tumultus turbæ plurimæ, &
sponsus cum amicis suis (exierant enim
amici & fratres ejus in occursum ejus cum
citharis & sistris, multísque instrumentis
bellicis)

Versio VULG. LAT.

40 Et surrexerunt ad eos ex insidiis, & occiderunt eos, & ceciderunt vulnerati multi, & residui fugerunt in
41 montes : & acceperunt omnia spolia eorum : Et conversæ sunt nuptiæ in luctum, & vox musicorum
42 ipsorum in lamentum. Et vindicaverunt vindictam sanguinis fratris sui : & reversi sunt ad ripam Jor-
43 danis. Et audivit Bacchides, & venit die sabbato-
44 rum usque ad oram Jordanis in virtute magna. Et dixit ad suos Jonathas; Surgamus, & pugnemus con-
45 tra inimicos nostros : non est enim hodiè sicut heri
& nudiustertiùs. Ecce enim bellum ex adverso, a-
46 qua verò Jordanis hinc & indè, & ripæ, & paludes,
& saltus : & non est locus divertendi. Nunc ergò
47 clamate in cœlum, ut liberemini de manu inimico-
rum vestrorum. Et commissum est bellum. Et ex-
48 tendit Jonathas manum suam percutere Bacchidem,
& divertit ab eo retrò : Et dissiliit Jonathas, &
qui cum eo erant, in Jordanem, & transnataverunt
49 ad eos Jordanem. Et ceciderunt de parte Bacchi-
dis die illâ mille viri. Et reversi sunt in Jerusalem,
50 Et ædificaverunt civitates munitas in Judæa, munitio-
nem, quæ erat in Jericho, & in Ammaum, & in
Bethoron, & in Bethel, & Thamnata, & Phara, &
51 Thopo muris excelsis, & portis, & seris. Et po-
suit custodiam in eis, ut inimicitias exercerent in
52 Israel : Et munivit civitatem Bethsuram, & Ga-
zaram, & arcem, & posuit in eis auxilia, & ap-
53 paratum escarum : Et accepit filios principum re-
gionis obsides, & posuit eos in arce in Jerusalem
54 in custodiam. Et anno centesimo quinquagesimo
tertio, mense secundo, præcepit Alcimus destrui
muros domûs sanctæ interioris, & destruu opera
55 prophetarum : & cœpit destruere. In tempore il-
lo percussus est Alcimus : & impedita sunt opera
illius, & occlusum est os ejus, & dissolutus est pa-
ralysi, nec ultrà potuit loqui verbum, & mandare
56 de domo sua. Et mortuus est Alcimus in tempo-
57 re illo cum tormento magno. Et vidit Bacchides
quoniam mortuus est Alcimus : & reversus est ad
regem, & siluit terra annis duobus.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'.

40 Καὶ ἐξανέστησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐνέδρης (ι) οἱ περὶ τ' Ἰωνάθαν, καὶ ἀπέκτειναν αὐτούς, καὶ ἔπεσον τραυματίαι πολλοί, καὶ οἱ ἐπίλοιποι
41 ἔφυγον εἰς τὸ ὄρ(Θ). καὶ ἔλαβον πάντα τὰ (ᵃ)σκῦλα αὐτῶν. Καὶ μετε-
στράφη ὁ γάμ(Θ) εἰς πένθος, καὶ (ο) ἡ φωνὴ μουσικῶν αὐτῶν εἰς θρῆνον.
42 Καὶ ἐξεδίκησαν τ' ἐκδίκησιν αἵματ(Θ) ἀδελφοῦ αὐτῶν, καὶ ἀπέ-
43 στρεψαν εἰς τὸ (π) ἔλ(Θ) τ' Ἰορδάνου. Καὶ ἤκουσε Βακχίδης, καὶ ἦλθε
τῇ ἡμέρᾳ τ' σαββάτων ἕως τ' χρατίδων τ' Ἰορδάνου ἐν συνάμει πολλῇ.
44 Καὶ εἶπεν Ἰωνάθαν τοῖς (ρ) παρ' αὐτῷ, Ἀναστῶμεν νῦν καὶ πολεμή-
σωμεν ὑπὲρ τ' ψυχῶν ἡμῶν, ὅτι γάρ ὅτι σήμερον ὡς ἐχθὲς καὶ τρίτην
45 ἡμέραν. Ἰδοὺ γὰρ ὁ πόλεμ(Θ) ἔξεναντίας ἡμῶν καὶ ἔξοπισθεν ἡμῶν·
τὸ τ' ὕδωρ τ' Ἰορδάνου ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ἕλ(Θ) καὶ δρυμὸς, (σ) οὐκ ἔστι
46 τόπ(Θ) τ' ἐκκλῖναι. Νῦν ἓν κεκράξατε εἰς οὐρανὸν, ὅπως διασω-
θῆτε ἀπὸ χειρὸς ἐχθρῶν (τ) ὑμῶν. καὶ συνῆψεν ὁ πόλεμ(Θ). Καὶ
ἐξέτεινεν Ἰωνάθαν τ' χεῖρα αὐτοῦ παλαῖσαι τ' Βακχίδην, καὶ ἐξέκλι-
47 νεν ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ὀπίσω. Καὶ ἐνεπήδησεν Ἰωνάθαν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ
εἰς τ' Ἰορδάνην, καὶ διεκολύμβησε εἰς τὸ πέραν. καὶ ἔπεσαν ἐπ'
48 αὐτοὺς τ' Ἰορδάνην. Καὶ (υ) ἔπεσον ἀπὸ Βακχίδου τῇ ἡμέρᾳ
49 ὡσεὶ χ(ι) χιλίους ἄνδρας. καὶ (ᵇ) ἐπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλήμ, Καὶ
(ο) ᾠκοδόμησε πόλεις ὀχυρὰς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, τὸ ὀχύρωμα τὸ ἐν
Ἰερειχὼ, καὶ τ' Ἐμμαοὺμ, καὶ τ' βαιθωρὼν, καὶ τ' Βαιθὴλ, καὶ τ' Θαμνα-
θὰ (χ) Φαραθωνὶ, καὶ τ' Τεφὼν ὑψηλοῖς καὶ τείχεσι καὶ
51 μοχλοῖς. Καὶ (ψ) ἔθετο φρουρὰν ἐν αὐτοῖς τ' ἐκπολεμῆσαι τὸν Ἰσραήλ.
52 Καὶ (ω) ὠχύρωσε τ' πόλιν τ' ἐν Βαιθσούρᾳ, καὶ τ' Γάζαρα,
καὶ τ' ἄκραν, καὶ (α) ἔθετο ἐν αὐταῖς δυνάμεις καὶ ἐφοδιάσεις βρω-
53 μάτων. Καὶ (β) ἔλαβε τοὺ υἱοὺς τ' ἡγουμένων τῆς χώρας ὅμηρα,
54 καὶ (γ) ἔθετο αὐτοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐν φυλακῇ. Καὶ
ἐν ἔτει τρίτῳ καὶ πεντηκοστῷ καὶ (δ) ἑκατοστῷ, μηνὶ τῷ δευτέρῳ,
ἐπέταξεν Ἀλκίμ(Θ) καθαιρεῖν τὸ τεῖχ(Θ) τ' αὐλῆς τ' ἁγίων τῆς
ἐσωτέρας, καὶ καθεῖλε τὰ ἔργα τ' προφητῶν, καὶ ἐνῆρξατο τ' καθαι-
55 ρεῖν. Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπλήγη Ἀλκίμ(Θ), καὶ ἐνεποδίσθη
τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἀπεφράγη τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ παρέλυσε, καὶ οὐκ ἐδύνατο
ἔτι λαλῆσαι λόγον καὶ ἐνετείλασθαι περὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Καὶ ἀπέθανεν
57 Ἀλκίμ(Θ) ἐν τῷ καιρῷ (ε) ἐκείνῳ μετὰ βασάνου μεγάλης. Καὶ ἴδε
Βακχίδης ὅτι ἀπέθανεν Ἀλκίμ(Θ), καὶ ἀπέστρεψε πρὸς τ' βασιλέα,
καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ Ἰούδα ἔτη δύο.

MS. A. (ξ) καὶ ἀπέκλεισαν (ᵃ) σκεύη (ο) φωνὴ (π)*ὄρ(Θ) (ρ) ἀδελφοῖς αὐτοῦ, (σ) οὐκ (τ) ὑμῶν. (υ)*διέβησε παρὰ Βακχίδα (ᵇ) ἀπέστρεψαν (φ) ᾠκοδόμησε (χ) Φαραθὼν, (ψ) ἔθετο (ω) ὠχύρωσε τὴν πόλιν καὶ Βεθσοῦραν, καὶ Γαζάραν, (α) ἔθετο (β) ἔλαβον (γ) ἔθετο (δ)*ἑνάτῳ, τῷ μηνὶ (ε)*ἑκατοστῷ

Interp. LAT.

Et surrexerunt in eos ex insidiis illi qui erant 40
circa Jonathan, & occiderunt eos : & ceci-
derunt vulnerati multi : & residui fugerunt
in montem. Et acceperunt omnia spolia eorum :
Et conversæ sunt nuptiæ in luctum : et vox 41
musicorum ipsorum in lamentum : Et vindicave-
runt vindictam sanguinis fratris sui : et reversi 42
sunt ad ripam Jordanis. Et audivit Bacchides, 43
et venit die sabbatorum usque ad oras Jordanis
in virtute magna. Et dixit ad suos Jonathas;
Surgamus nunc, et pugnemus pro animabus no- 44
stris. Non est enim hodiè, sicut herì, et nudiuster-
tiùs. Ecce enim bellum ex adverso nobis, et à 45
tergo nobis : aqua verò Jordanis hinc et indè,
et palus, et saltus : non est locus divertendi.
Nunc ergò clamate in cœlum, ut liberemini de 46
manu inimicorum vestrorum. Et commissum est
prælium. Et extendit Jonathas manum suam
percutere Bacchidem : et divertit ab eo retrò. 47
Et insiliit Jonathas, et qui cum eo erant, in
Jordanem : et transnataverunt ad eos Jordanem. 48
Et non transierunt ad eos Jordanem. Et ceci-
derunt de parte Bacchidis die illâ ferè mille 49
viri. Et reversus est in Hierusalem. Et ædifi- 50
cavit civitates munitas in Judæa, munitionem,
quæ in Hiericho, et Emmaum, et Bæthoron, et
Bæthel, et Thamnatha Pharathoni, et Tephon,
muris excelsis, et portis, et seris. Et posuit 51
custodiam in eis, ut inimicitias exercerent in
Israel. Et munivit civitatem, quæ in Beth- 52
sura, et Gazaram, et arcem : et posuit in eis
præsidia, et apparatus escarum. Et accepit fi- 53
lios principum regionis obsides : et posuit eos in
arce in Hierusalem in custodia. Et anno cen- 54
tesimo quinquagesimo tertio, mense secundo,
præcepit Alcimus destrui murum atrii sanctorum
interioris : et destruxit opera prophetarum :
Et cœpit destruere. In tempore illo percussus 55
est Alcimus : et impedita sunt opera illius : et
occlusum est os ejus : et dissolutus est paralysi,
nec ultrà potuit loqui verbum, et mandare de
domo sua. Et mortuus est Alcimus in tempore 56
illo cum tormento magno. Et vidit Bacchides, 57
quoniam mortuus est Alcimus : et reversus
est ad regem, et siluit terra Juda annis duo-
bus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

40 ... * ... Insurrexerunt in eos ex insidiis comites Jo- 40
nathanis, & occiderunt eos, adeò ut cade-
rent confossi multi, & reliqui fugerent ad
montes; ceperúntque omnia spolia eorum.
Ita versum est convivium in luctum, & vox 41
musices eorum in lamentum. Illi autem 42
sumptâ vindictâ sanguinis fratris sui, reversi
sunt in ulteriorem partem Jordanis. Audi- 43
ens itaque Bacherius rediisse Jonathanem,
venit ad terminos Jordanis die sabbathi nu-
meroso cum exercitu. Tunc ait Jonathan 44
iis qui secum erant; Surgite, pugnemus pro
animabus nostris; non enim est hodierna
dies, ut herì & antehac: Nam ecce bel- 45
lum paratum est contra nos ex adverso no-
strî & à tergo nostro, & aquæ Jordanis cir-
cumstant nos hinc inde, & saltus in medio,
nec patet locus declinandi ab eo. Clamate 46
jam ad Cœlicolam, quonam pacto eripiendi
fitis è manu inimicorum vestrorum. Com- 47
misso itaque certamine extulit Jonathan ma-
num suam ut percuteret Bacherium, at is de-
clinavit ab illo retrorsum. Tunc reversi 48
transnatárunt Jordanem Jonathan & qui e-
rant cum eo: illi verò non trajecerunt post
eos. Ceciderunt autem è comitibus Ba- 49
cherii eo die, quasi mille viri. Inde rever- 50
sus Bacherius in Jerusalem, extruxit urbes
munitas in Judæa, arcem quæ erat in Jeri-
cho, & Emaus, & Beth-horonem, & Beth-
il, & Temnath, & Perath, & Taphum,
muris altis, & portis, vectibúsque: Et 51
statuit in eis custodes ad inimicitiam Israë-
lis. Munivit quoque Beth-suram urbem, & 52
Geziram, nec non munitionem: & collo-
cavit in eis copias, condidítque eis comme-
atum in illis. Et accepit Bacherius filios 53
principum terræ illius obsides, & posuit eos
in custodia in arce Jerosolymorum. Anno 54
centesimo quinquagesimo tertio, mense se-
cundo, præcepit Elcimus ut destrueretur
murus atrii interioris Sanctuarii, & evertit
opera prophetarum: cœpítque animo ab-
solvendi. Sed eodem momento percussus 55
fuit Elcimus, ita ut cessarent functiones e-
jus, & dissolveretur, occluderetur os ejus,
nec ullum verbum loqui posset, aut præce-
pta mandare de domo sua: Adeóque mor- 56
tuus fit Elcimus eodem momento magnis
cum cruciatibus. Videns itaque Bacherius 57
mortuum esse Elcimum, reversus est ad re-
gem; atque ita quievit siluítque terra Judæ
duobus annis.

Versio VULG. LAT.

58 Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes; Ecce Jonathas, & qui cum eo sunt, in silentio habitant confidenter: nunc ergò adducamus Bacchidem, & comprehendet eos omnes unâ nocte. Et abierunt, & 59 consilium ei dederunt. Et surrexit ut veniret cum exercitu multo: & misit occultè epistolas sociis suis, qui erant in Judæa, ut comprehenderent Jonathan, & eos qui cum eo erant: sed non potuerunt, 60 quia innotuit eis consilium eorum. Et apprehendit de viris regionis, qui principes erant malitiæ, quinquaginta viros, & occidit eos: Et secessit Jona- 61 thas, & Simon, & qui cum eo erant, in Bethbessen, quæ est in deserto: & extruxit diruta ejus, & firmaverunt eam. Et cognovit Bacchides, & congrega- 62 vit universam multitudinem suam: & his, qui de Judæa erant, denuntiavit. Et venit, & castra posuit desuper Bethbessen: & oppugnavit eam dies multos, & fecit machinas. Et reliquit Jonathas Simonem fratrem suum in civitate, & exiit in regionem, 63 & venit cum numero. Et percussit Odaren, & fratres ejus, & filios Phaseron in tabernaculis ipsorum: & cœpit cædere, & crescere in virtutibus. Simon 64 verò & qui cum ipso erant, exierunt de civitate, & succenderunt machinas, Et pugnaverunt contra Bacchidem, & contritus est ab eis: & afflixerunt eum valdè, quoniam consilium ejus, & congressus ejus erat 65 inanis. Et iratus contra viros iniquos, qui ei consilium dederant ut veniret in regionem ipsorum, multos ex eis occidit: ipse autem cogitavit cum reli- 66 quis abire in regionem suam. Et cognovit Jona- 67 thas, & misit ad eum legatos componere pacem 68 cum ipso, & reddere ei captivitatem. Et libenter accepit, & fecit secundùm verba ejus, & juravit 69 se nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ ejus. Et reddidit ei captivitatem, quam priùs erat 70 prædatus de terra Juda: & conversus abiit in terram suam, & non apposuit amplius venire in fines 71 ejus. Et cessavit gladius ex Israel: & habitavit Jonathas in Machmas, & cœpit Jonathas ibi judicare populum, & exterminavit impios ex Israel.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

58 Καὶ ἐλογίσαντο (*) πάντες οἱ ἄνομοι, λέγοντες, Ἰδοὺ Ἰωνάθαν καὶ
οἱ περὶ αὐτὸν ἐν ἡσυχίᾳ καθοικοῦσι πεποιθότες· νῦν οὖν ἄξομεν
τὸν Βακχίδην, καὶ συλλήψεται αὐτοὺς πάντας ἐν νυκτὶ μιᾷ.
59 Καὶ πορεύθησαν (ζ) συνελάβοντο αὐτῷ. Καὶ ἀπῆρε τῷ ἐλθεῖν
μὲ δυνάμεως πολλῆς, καὶ ἀπέστειλεν ἐπιστολὰς λάθρα πᾶσι τοῖς
60 συμμάχοις αὐτοῦ τοῖς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ὅπως συλλάβωσι τὸν
Ἰωνάθαν, καὶ τοὺς (ζ) μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκ ἐδύναντο, ὅτι ἐγνώθη
61 αὐτοῖς ἡ βουλὴ αὐτῶν. Καὶ (η) συνέλαβον ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τῆς
χώρας τῶν ἀρχόντων τῆς κακίας, εἰς πεντήκοντα ἄνδρας, καὶ (θ) ἀπέ-
62 κτειναν αὐτούς. Καὶ ὑπεχώρησεν Ἰωνάθαν, καὶ Σίμων, καὶ οἱ
μετ' αὐτοῦ εἰς Βαιθβασὶ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ᾠκοδόμησε τὰ
63 καθῃρημένα αὐτῆς, καὶ (ι) ἐστερέωσαν αὐτήν. Καὶ ἔγνω Βακ-
χίδης, καὶ συνήγαγε πᾶν τὸ πλῆθος αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἐκ τῆς
64 Ἰουδαίας παρήγγειλε. Καὶ ἐλθὼν παρενέβαλεν ἐπὶ Βαιθβασὶ, καὶ
ἐπολέμησεν αὐτὴν ἡμέρας πολλὰς, καὶ ἐποίησε μηχανάς. Καὶ
65 ἀπέλιπεν Ἰωνάθαν Σίμωνα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει, καὶ
66 ἐξῆλθεν εἰς τὴν χώραν, καὶ (κ) ἐξῆλθεν ἐν ἀριθμῷ. Καὶ ἐπά-
ταξεν (λ) Ὀδαραΐλ, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς Φασιρὼν
ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν, καὶ ἤρξατο τύπτειν, καὶ ἀναβαίνειν
67 ἐν (μ) δυνάμει. Καὶ Σίμων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐξῆλθον ἐκ
68 τῆς πόλεως, καὶ ἐνεπύρισαν τὰς μηχανάς. Καὶ ἐπολέμησαν
πρὸς τὸν Βακχίδην, καὶ συνετρίβη ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐβουλεύσατο αὐτὸν
69 σφόδρα, ὅτι ἦν ἡ βουλὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτοῦ κενή. Καὶ (ν) ὠρ-
γίσθη θυμῷ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀνόμοις τοῖς συμβεβουλεύσασιν αὐτῷ
ἐλθεῖν εἰς τὴν χώραν, καὶ ἀπέκτειναν ἐξ αὐτῶν πολλοὺς, καὶ ἐβου-
70 λεύσατο τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Καὶ ἐπέγνω Ἰωνάθαν,
καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, τοῦ συνθέσθαι πρὸς αὐτὸν εἰρήνην,
καὶ ἀποδῦναι αὐτοῖς τὴν αἰχμαλωσίαν. Καὶ ἀπήκουσε, καὶ ἐποίησε
κατὰ τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ ὤμοσεν αὐτῷ μὴ ἐκζητῆσαι αὐτοῦ κακὸν
72 πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν
αἰχμαλωσίαν ἣν ἠχμαλώτευσε παρὸ τῆς γῆς Ἰούδα· καὶ ἀπε-
στράφη ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ οὐ παρεγένετο ἔτι ἐλθεῖν εἰς
73 τὰ ὅρια αὐτῶν. Καὶ κατέπαυσε ῥομφαία ἐξ Ἰσραήλ. καὶ ᾤκησεν
Ἰωνάθαν ἐν Μαχμὰς· καὶ ἤρξατο Ἰωνάθαν κρίνειν τὸν λαὸν, καὶ ἠφάνισε
τοὺς ἀσεβεῖς ἐξ Ἰσραήλ.

MS.A. (*) οἱ ἄνομοι πάντες, (ζ) Σὺν αὐτῷ, καὶ οὐκ ἠδύναντο, (η) Συνέλαβον (θ) ἀπέκτειναν (ι) ἐστερέωσαν (κ) ἦλθεν ἀριθμῷ. (λ) Ὀδαμηὰ, (μ) δυνάμεσιν. (ν) ὠργίσθη.

Interp. LAT.

58 Et cogitaverunt omnes iniqui, dicentes; Ecce Jonathas, & qui cum eo sunt, in silentio habitant confidenter. Nunc ergò adducamus Bacchidem: & comprehendet eos omnes unâ nocte. Et abierunt, & consilium ei dederunt. Et sur- 59 rexit, ut veniret cum exercitu multo: & misit 60 occultè epistolas omnibus sociis suis, qui erant in Judæa; ut comprehenderent Jonathan, & eos qui cum eo erant: & non potuerunt, quia innotuit eis consilium eorum. Et apprehenderunt de viris 61 regionis, qui principes erant malitiæ, ad quinquaginta viros, & occiderunt eos. Et secessit 62 Jonathas, & Simon, & qui cum eo erant, in Bæthbasi, quæ est in deserto: & extruxit diruta ejus: & firmaverunt eam. Et cognovit Bac- 63 chides, & congregavit universam multitudinem suam, & his qui de Judæa erant, denuntiavit. Et venit, & castra posuit desuper Bæthbasi: 64 & oppugnavit eam dies multos, & fecit machinas. Et reliquit Jonathas Simonem fratrem 65 suum in civitate, & exivit in regionem, & exivit in numero. Et percussit Odaren, & 66 fratres ejus, & filios Phasiron, in tabernaculo eorum: & cœpit cædere, & ascendere in virtutibus. Simon verò, & qui cum eo erant, 67 exierunt de civitate, & succenderunt machinas. Et (d) pugnaverunt contra Bacchidem: 68 & contritus est ab eis: & afflixerunt eum valdé: quoniam consilium ejus, et egressus ejus erat inanis. Et iratus est furore contra viros 69 iniquos, qui ei consilium dederant, ut veniret in regionem: & (e) occiderunt ex eis multos: ipse autem cogitavit abire in terram suam. Et 70 cognovit Jonathas, & misit ad eum legatos componere pacem cum ipso, et reddere ei captivitatem. Et libenter accepit, et fecit secundùm 71 verba ejus: et juravit ei non se quæsturum ei malum omnibus diebus vitæ ejus. Et reddidit 72 ei captivitatem, quam priùs erat prædatus de terra Juda. Et conversus abiit in terram suam: et non apposuit amplius venire in fines eorum. 73 Et cessavit gladius ex Israel. Et habitavit Jonathas in Machmas: et cœpit Jonathas judicare populum: et exterminavit impios ex Israel.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

58 * ܗܘ ܕܥܒܕ ܚܫܒܐ ܒܝܫܐ ܟܠ ܐܢܫܐ ܥܘܠܐ ܐܡܪܝܢ ܗܐ ܝܘܢܬܢ ܘܕܥܡܗ ܫܪܝܢ ܒܛܝܪܐ ܒܟܠ ܚܕ ܢܐܬܘ ܗܫܐ ܢܝܬܝ ܠܗ ܠܒܟܝ ܢܣܒ ܠܗ ܟܠ ܚܕ ܒܠܠܝܐ ܘܐܙܠܘ ܘܝܬܒ ܠܗܘܢ ܥܒܕ ܚܫܒܐ ܒܝܫܐ ܟܠ ܐܢܫܐ ܥܘܠܐ ܐܡܪܝܢ ܗܐ ܝܘܢܬܢ ܘܕܥܡܗ ܫܪܝܢ ܒܛܝܪܐ ܒܟܠ ܚܕ ܢܐܬܘ ܗܫܐ ܢܝܬܝ ܠܗ ܠܒܟܝ ܢܣܒ ܠܗ ܟܠ ܚܕ ܒܠܠܝܐ ܘܐܙܠܘ ܘܝܬܒ ܠܗܘܢ

Porrò consilium ineuntes omnes iniqui homines, dixerunt; Ecce Jonathan & qui cum eo sunt, quieti sedent confidenter: nunc adducamus Bacherium, qui comprehendat eos unâ nocte. Et abeuntes consilium dederunt ei. Movit ergo Bacherius ut veniret cum exercitu magno: missíque clàm epistolas ad omnes adjutores suos qui erant in Judæa, ut caperent Jonathanem & omnes sodales ejus. At non potuerunt, quia eorum consilio Jonathani detecto, Comprehenderunt quinquaginta viros ex incolis terræ, illius præcipuis auctoribus sceleris, & occiderunt eos. Inde secedens Jonathan & Simon cum sodalibus suis ad Beth-jasan quæ est in deserto, restauraverunt ruinas ejus, & firmaverunt eam. Quod cognoscens Bacherius coëgit 63 toram militiam suam, recensuit eos qui erant in Judæa. Et egressus obsedit Beth- 64 jasanem, oppugnavítque eam diebus multis, & fecit machinas. Jonathan autem 65 relinquens Simonem fratrem suum in urbe, processit ipse in regionem: processit, inquam, certo cum *militum* numero, Per- 66 cussíque Oduram & fratres ejus, & filios Pesironis in tentoriis eorum. Cúmque 67 cœpissent percutere & progredi inter copias, egressus est etiam Simon cum sociis suis ex urbe, & combusserunt machinas. Ita pugnaverunt contra Bacherium, & 68 contritus est ab eis, & afflixerunt eum valdé. Quoniam *igitur* consilium & adventus ejus fuit inanis; Irâ percitus est Ba- 69 cherius in viros illos iniquos, qui consilium dederant ei, ut veniret adversùs regionem illam, & occìdit multos ex eis: tum cogitavit redire in terram suam. Quod sciens 70 Jonathan, misit ad eum nuntios, ut pacem cum eo componerent, & redderet eis captivos eorum. Acquievit Bacherius, fe- 71 cíque juxta sermones ejus, & juravit ei se non læsurum eum cunctis diebus vitæ suæ: Et redditis ei captivis illis quos anteà abduxerat è terra Judæ, reversus abiit Bacherius in terram suam, neque perrexit amplius videre terminos eorum. Ita qui- 73 escente gladio ab Israële, habitavit Jonathan in Machmas: cœpítque Jonathan judicare populum Israëliticum, & homines impios ex eo consumere atque delere.

Versio VULG. LAT.

CAP. X.

ET anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius, qui cognominatus est Nobilis: & occupavit Ptolemaidam: & receperunt eum, & regnavit illic. Et audivit Demetrius rex, & congregavit exercitum copiosum valdè, & exivit obviàm illi in prælium. Et misit Demetrius epistolam ad Jonathan verbis pacificis, ut magnificaret eum. Dixit enim; Anticipemus facere pacem cum eo, priusquàm faciat cum Alexandro adversùm nos: Recordabitur enim omnium malorum quæ fecimus in eum, & fratrem ejus, & in gentem ejus. Et dedit ei potestatem congregandi exercitum, & fabricare arma, & esse ipsum socium ejus: & obsides, qui erant in arce, jussit tradi ei. Et venit Jonathas in Jerusalem, & legit epistolas in auditu omnis populi, & eorum qui in arce erant. Et timuerunt timore magno, quoniam audierunt quòd dedit ei rex potestatem congregandi exercitum. Et traditi sunt Jonathæ obsides, & reddidit eos parentibus suis: Et habitavit Jonathas in Jerusalem, & cœpit ædificare & innovare civitatem. Et dedit facientibus opera, ut extruerent muros, & montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem: & ita fecerunt. Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus quas Bacchides ædificaverat: Et reliquit unusquisque locum suum, & abiit in terram suam: Tantùm in Bethsura remanserunt aliqui, ex his qui reliquerant legem & præcepta Dei: erat enim hæc eis ad refugium. Et audivit Alexander rex promissa, quæ promisit Demetrius Jonathæ: & narraverunt ei prælia, & virtutes, quas ipse fecit, & fratres ejus, & labores, quos laboraverunt. Et ait; Numquìd inveniemus aliquem virum talem? & nunc faciemus eum amicum, & socium nostrum. Et scripsit epistolam, & misit ei secundùm hæc verba, dicens; REX Alexander fratri Jonathæ salutem. Audivimus de te, quòd vir potens fis viribus, & aptus es ut fis amicus noster: Et nunc constituimus te hodiè summum sacerdotem gentis tuæ, & ut amicus voceris regis, (& misit ei purpuram, & coronam auream,) & quæ nostra sunt sentias nobiscum, & conserves amicitias ad nos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

ΚΕΦ. ι'.

1 Καὶ ἐν ἔτει ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἀνέβη Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Ἀντιόχου ὁ Ἐπιφανὴς, καὶ κατέσχε τὴν (α) Πτολεμαΐδα, καὶ (β) ἐπεδέξαντο αὐτὸν,
2 καὶ ἐβασίλευσεν ἐκεῖ. Καὶ ἤκουσε Δημήτριος ὁ βασιλεὺς, καὶ συνήγαγε δυνάμεις πολλὰς σφόδρα, καὶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ εἰς πόλε-
3 μον. Καὶ ἀπέστειλε (γ) Δημήτριος πρὸς Ἰωνάθαν λόγοις εἰρηνικοῖς, ὥστε μεγαλῦναι αὐτόν. Εἶπε γὰρ, Προφθάσωμεν τοῦ εἰρήνην
4 ποιῆσαι μετ' (δ) αὐτοῦ, πρινὴ ποιῆσαι αὐτὸν μετὰ Ἀλεξάνδρου κατ' ἡμῶν.
5 Μνησθήσεται γὰρ πάντων τῶν κακῶν ὧν συνετελέσαμεν πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰς
6 τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν συναγαγεῖν δυνάμεις, καὶ κατασκευάζειν ὅπλα, καὶ τοῦ (ε) αὐτὸν σύμμαχον
7 αὐτοῦ, καὶ τὰ ὅμηρα τὰ ἐν τῇ ἄκρᾳ ὥστε ἀποδοθῆναι αὐτῷ. Καὶ
8 ἦλθεν Ἰωνάθαν (ς) εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀνέγνω τὰς ἐπιστολὰς εἰς τὰ ὦτα παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ἐν τῇ ἄκρᾳ. Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν
9 ὅτε ἤκουσαν ὅτι ἔδωκεν (ζ) αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἐξουσίαν συναγαγεῖν
10 δυνάμεις. Καὶ παρέδωκαν οἱ ὁμηροὶ τῆς ἄκρας Ἰωνάθαν τὰ ὅμηρα, καὶ
11 (η) ἀπέδωκεν αὐτὸς τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν. Καὶ (θ) ᾤκησεν Ἰωνάθας ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ καινίζειν τὴν πόλιν. Καὶ
12 εἶπε πρὸς τοὺς ποιοῦντας τὰ ἔργα, οἰκοδομεῖν τὰ τείχη, καὶ τὸ ὄρος Σιὼν κυκλόθεν ἐν λίθοις τετραγώνοις εἰς ὀχύρωσιν. καὶ ἐποίησαν ὕτως.
13 Καὶ ἔφυγον οἱ ἀλλογενεῖς οἱ ὄντες ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν οἷς ᾠκοδόμησε
14 (ι) Βακχίδης. Καὶ κατέλιπεν ἄνδρα ἕκαστος τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Πλὴν ἐν (ια) Βαθσούρᾳ κατῳκήθησάν τινες τῶν καταλιπόντων τὸν νόμον, καὶ τὰ προστάγματα, ἦν γὰρ αὐτοῖς φυγαδευτήριον.
15 Καὶ ἤκουσεν (ιβ) Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τὰς ἐπαγγελίας ὅσας ἀπέστειλε Δημήτριος τῷ Ἰωνάθαν, καὶ διηγήσαντο αὐτῷ τοὺς πολέμους, καὶ τὰς ἀνδραγαθίας ἃς ἐποίησεν αὐτὸς, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ τοὺς κόπους
16 οὓς (ιγ) ἔσχον, Καὶ εἶπε, Μὴ εὑρήσομεν ἄνδρα τοιοῦτον ἕνα; καὶ νῦν ποιήσωμεν αὐτὸν φίλον, καὶ σύμμαχον ἡμῶν. Καὶ ἔγραψεν ἐπιστολὰς,
17 καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ κατὰ τοὺς λόγους τούτους, λέγων, Βασιλεὺς Ἀλέ-
18 ξανδρος τῷ ἀδελφῷ Ἰωνάθαν χαίρειν. Ἀκηκόαμεν περὶ σοῦ, ὅτι
19 ἀνὴρ (ιδ) δυνατὸς ἰσχύι, καὶ ἐπιτήδειος εἶ τοῦ εἶναι (ιε) ἡμῖν φίλος. Καὶ
20 νῦν καθιστῶμέν σε σήμερον ἀρχιερέα τοῦ ἔθνους σου, καὶ φίλον βασιλέως κεκλῆσθαι· καὶ (ιϛ) ἀπέστειλεν αὐτῷ πορφύραν καὶ στέφανον χρυσοῦν· καὶ φρονεῖν τὰ ἡμῶν, καὶ συντηρεῖν φιλίαν πρὸς ἡμᾶς.

MS. A. (α) Πτολεμαΐδαν, (β) ἐπεδέξαντο (γ) πρὸς Ἰωνάθαν ἐπιστολὰς Δημήτριος λόγοις (δ) αὐτῶν, (ε) ἐν (ζ) αὐτοῖς (η) ἀπέδωκαν (θ)*ἤκουσεν, (ι) ὁ Βακχίδης. (ια) Βαθσούρᾳ (ιβ) ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος (ιγ) ἔσχε, (ιδ) ἀνδρεῖος (ιε) ἡμῖν (ιϛ) ἀπέστειλεν

Interp. LAT.

CAP. X.

ET anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius (a) Epiphanes: et occupavit Ptolemaidam: & receperunt eum: & regnavit illic. Et audivit Demetrius rex, & congregavit exercitum copiosum valdè, et exivit obviàm illi in prælium. Et misit Demetrius epistolas ad Jonatham, verbis pacificis, ut magnificaret eum. Dixit enim; Anticipemus facere pacem cum eo priusquàm ipse faciat cum Alexandro adversùm nos. Recordabitur enim omnium malorum quæ fecimus in eum, et in fratres ejus, et in gentem ejus. Et dedit ei potestatem congregandi exercitum, et fabricare arma, et esse ipsum socium ejus: et obsides, qui erant in arce, jussit tradi ei. Et venit Jonathas in Hierusalem: et legit epistolas in anditu omnis populi, et eorum qui in arce erant. Et timuerunt timore magno: quoniam audierunt quòd dedit ei rex potestatem congregandi exercitum. Et tradiderunt, qui erant in arce, Jonathæ obsides: et reddidit eos parentibus suis. Et habitavit Jonathas in Hierusalem: et cœpit ædificare, et innovare civitatem. Et dixit facientibus opera, ut extruerent muros, et montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem. Et ita fecerunt. Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædificaverat: Et reliquit unusquisque locum suum, et abiit in terram suam. Tantùm in Bathsura remanserunt aliqui ex his, qui reliquerant legem, et præcepta: erat enim eis refugium. Et audivit Alexander rex promissa, quæ misit Demetrius Jonathæ: et narraverunt ei prælia, et virtutes, quas ipse fecerat, et fratres ejus, et labores, quos habuerant. Et ait; Nunquìd inveniemus virum talem? Et nunc faciemus eum amicum, et socium nostrum. Et scripsit epistolas, et misit ei secundùm hæc verba, dicens; Rex Alexander fratri Jonathæ salutem. Audivimus de te, quòd vir potens sis viribus, et aptus ut sis amicus noster. Et nunc constituimus te hodiè summum sacerdotem gentis tuæ, & ut amicus regis voceris, (et misit ei purpuram, et coronam auream,) et sentias nobiscum, & conserves amicitiam ad nos.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. X.

ANno centesimo sexagesimo, ascendit Alexander filius Antiochi Epiphanis, filii Antiochi, cepítque Ptolomaidem & occupavit eam: & acceperunt eum *cives*, & regnavit illic. Quod audiens Demetrius rex, congregavit copias multas, & egressus est obviam illi in prælium. Misítque Demetrius epistolas ad Jonathanem verbis pacificis, ut eum laudibus extolleret. (Dixit enim Demetrius, Anticipemus amicitiam cum eo contrahere, antequam abeat contrahátq; cum Alexandro, & fiat nobis adversarius: Nam recordatur omnium malorum quæ commisimus in eum, & in fratrem gentémque ipsius.) Et dedit ei facultatem congregandi exercitum & arma parandi, ut esset sibi adjutor: & obsides qui erant in arce, jussit reddi ei. Venit ergò Jonathan Jerosolymam, legítque epistolam audiente toto populo & incolis arcis: Et timuerunt timore magno cùm audierunt concessim ei à rege facultatem congregandi exercitum: Et reddiderunt arcis incolæ obsides Jonathani, quos restituit parentibus eorum. Tunc habitavit Jonathan in Jerusalem, cœpítque ædificare & instaurare urbem: Et dixit Jonathan opificibus, ut ædificarent murum & montem Sionis circumquaque lapidibus quadratis, in munitionem; & fecerunt ita. Quare fugerunt alienigenæ qui erant in munitionibus illis quas ædificaverat Bacherius: Et relinquens quisque locum suum, rediit in patriam suam. At verò in Beth-sura remanserunt *quidam* ex iis qui deseruerant leges & præcepta, erat enim illis perfugii locus. Audiens autem rex Alexander quæcunque miserat & spoponderat Demetrius Jonathani, cúmq; narrâssent ei bella & fortia atque præclara facinora quæ præstiterat ipse & fratres ejus; Dixit, Num reperiemus talem virum? imò nunc faciamus eum nobis amicum & adjutorem. Proinde scripsit ac misit ei epistolam in hæc verba: Alexander rex Jonathani fratri meo salutem. Audivimus de te quòd fis vir strenuus, & nobis idoneus ut sis amicus noster. Itaque constituimus te hodie summum sacerdotem populi tui, ut voceris Amicus regis: misit quoque ei purpuram & coronas aureas: dixit enim, Erit illi consensus cum consilio nostro, & servabit amicitiam erga nos.

CAP. X.
Versio VULG. LAT.

21 Et induit se Jonathas stolâ sanctâ septimo mense, anno centesimo sexagesimo, in die solemni scenopegiæ:
22 & congregavit exercitum, & fecit arma copiosa. Et
23 audivit Demetrius verba ista, & contristatus est nimis,
& ait; Quid hoc fecimus, quòd præoccupavit nos
24 Alexander apprehendere amicitiam Judæorum ad mu-
nimen suî? Scribam & ego illis verba deprecatoria,
& dignitates, & dona: ut sint mecum in adjutorium.
25 Et scripsit eis in hæc verba: Rex Demetrius genti Ju-
26 dæorum salutem: Quoniam servâstis ad nos pactum,
& mansistis in amicitia nostra, & non accessistis ad
27 inimicos nostros, audivimus, & gavisi sumus. Et nunc
perseverate adhuc conservare ad nos fidem, & retri-
buemus vobis bona pro his quæ fecistis nobiscum:
28 Et remittemus vobis præstationes multas, & dabimus
29 vobis donationes. Et nunc absolvo vos & omnes
Judæos à tributis, & pretia salis indulgeo, & coro-
30 nas remitto, & tertias seminis: Et dimidiam par-
tem fructûs ligni, quod est portionis meæ, relinquo
vobis ex hodierno die, & deincèps, ne accipiatur à
31 terra Juda, & à tribus civitatibus, quæ additæ sunt
illi ex Samaria & Galilæa, ex hodierna die & in to-
32 tum tempus: Et Jerusalem sit sancta & libera cum
finibus suis: & decimæ & tributa ipsius sint. Re-
33 mitto etiam potestatem arcis, quæ est in Jerusalem:
& do eam summo sacerdoti, ut constituat in ea viros
quoscunque ipse elegerit, qui custodiant eam. Et o-
34 nnem animam Judæorum, quæ captiva est à terra Ju-
da in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut o-
mnes à tributis solvantur, etiam pecorum suorum. Et
omnes dies solennes, & sabbata, & neomeniæ, &
dies decreti, & tres dies ante diem solennem, & tres
35 dies post diem solennem, sint omnes immunitatis &
remissionis omnibus Judæis, qui sunt in regno meo:
Et nemo habebit potestatem agere aliquid, & move-
re negotia adversùs aliquem illorum, in omni causa.
36 Et adscribantur ex Judæis in exercitu regis ad trigin-
ta millia virorum: & dabuntur illis copiæ ut oportet
omnibus exercitibus regis, & ex eis ordinabuntur qui
37 sint in munitionibus regis magni: Et ex his consti-
tuentur super negotia regni, quæ aguntur ex fide, &
principes sint ex eis, & ambulent in legibus suis,
sicut præcepit rex in terra Juda.

MACCABAIΩN A'.

21 Καὶ ἐνεδύσατο Ἰωνάθαν τ ἁγίαν στολὴν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ ἔτους ἑξ-
22 ηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἐν ἑορτῇ σκηνοπηγίας, καὶ συνήγαγε δυνάμεις, καὶ
23 κατεσκεύασεν ὅπλα πολλά. Καὶ ἤκουσε Δημήτριος τ τοὺς λόγους τούτους,
καὶ ἐλυπήθη, καὶ εἶπε, Τί τοῦτο ἐποιήσαμεν, ὅτι προέφθακεν ἡμᾶς
24 ὁ Ἀλέξανδρος τ φιλίαν (ξ) καταθέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις εἰς σύστασιν;
25 Γράψω (ο) αὐτοῖς κἀγὼ λόγους παρακλήσεως, καὶ ὕψη, καὶ δωρεάν,
ὅπως ὦσι σὺν ἐμοὶ εἰς βοήθειαν. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοῖς κατὰ τοὺς
λόγους τούτους· Βασιλεὺς Δημήτριος τ τῷ ἔθνει τ Ἰουδαίων χαίρειν.
26 Ἐπεὶ συνετηρήσατε τὰς πρὸς ἡμᾶς συνθήκας, καὶ ἐνεμείνατε τῇ
φιλίᾳ ἡμῶν, καὶ μὴ προσεχωρήσατε τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἠκούσαμεν,
27 καὶ ἐχάρημεν. Καὶ νῦν ἐμμείνατε ἔτι τῇ συντηρῆσαι πρὸς ἡμᾶς
πίστιν, καὶ ἀνταποδώσομεν ὑμῖν ἀγαθὰ, ἀνθ' ὧν ποιεῖτε μεθ' ἡμῶν.
28 Καὶ ἀφήσομεν ὑμῖν ἀφέσεις πολλὰς, καὶ δώσομεν ὑμῖν δόματα. Καὶ
29 νῦν ἀπολύω ὑμᾶς, καὶ ἀφίημι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τ φόρων,
καὶ τ τιμῆς τῶν ἁλῶν, καὶ ἀπὸ τ στεφάνων, καὶ ἀντὶ τ τρίτου τῆς σπορᾶς,
30 Καὶ ἀντὶ τοῦ ἡμίσους τοῦ καρποῦ τοῦ ξυλίνου τοῦ ὀφείλοντός μοι λαβεῖν,
ἀφίημι ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ ἐπέκεινα τοῦ λαβεῖν ἀπὸ τ γῆς Ἰούδα,
καὶ ἀπὸ τ τριῶν νομῶν τ προστεθειμένων αὐτῇ ἀπὸ τ Σαμαρείτιδος καὶ
31 Γαλιλαίας, (π) καὶ ἀπὸ τ σήμερον ἡμέρας καὶ εἰς τ (ρ)αἰῶνα χρόνον. Καὶ
Ἱερουσαλὴμ ἔστω ἁγία καὶ (σ)ἀφειμένη. καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς, αἱ δεκάται καὶ τὰ
32 τέλη. Ἀφίημι καὶ τ ἐξουσίαν τῆς ἄκρας τ ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ δίδωμι
τῷ ἀρχιερεῖ, ὅπως ἂν (τ)καθίσῃ ἐν αὐτῇ ἄνδρας οὓς ἂν ἐκλέξῃ
33 αὐτὸς τοῦ φυλάσσειν αὐτήν. Καὶ πᾶσαν ψυχὴν Ἰουδαίων τ αἰχμαλω-
τισθεῖσαν ἀπὸ γῆς Ἰούδα εἰς πᾶσαν βασιλείαν μου ἀφίημι ἐλευθέραν
δωρεάν· καὶ πάντες ἀφεθήτωσαν τοὺς φόρους καὶ (ρ) τ κτηνῶν αὐ-
34 τῶν. Καὶ πᾶσαι αἱ ἑορταὶ καὶ τὰ σάββατα καὶ νουμηνίαι, καὶ
ἡμέραι ἀποδεδεγμέναι, καὶ τρεῖς ἡμέραι πρὸ ἑορτῆς καὶ
τρεῖς ἡμέραι μετ ἑορτὴν, ἔστωσαν πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἀτελείας
καὶ ἀφέσεως πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς ὑπάρ(σ)χουσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ μου.
35 Καὶ οὐκ ἔστι ἐξουσία ἀνθρώπου πράσσειν καὶ παρενοχλεῖν τινα αὐτῶν
περὶ παντὸς πράγματος. Καὶ καταγραφήτωσι τ Ἰουδαίων εἰς τὰς
δυνάμεις τ βασιλέως εἰς τριάκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ δοθήσεται αὐτοῖς ξένια ὡς καθήκει πάσαις τ δυνάμεσι τ βασιλέως.
37 Καὶ καταταθήσονται ἐξ αὐτῶν οἱ τοῖς ὀχυρώμασι τ βασιλέως τοῖς
μεγάλοις, καὶ οἱ τούτων καταστήσονται ἐπὶ χειρῶν τ βασιλείας
τ ἐσῶν οἷς πίστις· καὶ οἱ ἐπ' αὐτῶν καὶ οἱ ἄρχοντες (τ) ἔσονται ἐξ
αὐτῶν· καὶ πορευέσθωσαν τοῖς νόμοις αὐτῶν, καθὰ καὶ συνέταξεν
ὁ βασιλεὺς ἐν γῇ Ἰούδα.

MS. A. (ξ) καταθέσθαι ο) κἀγὼ αὐτοῖς (π) ἀπὸ τ (ρ) ἅπαντα χρόνον. (σ) ἀφειμένη, (τ) καταστῇ (ρ) κτηνῶν (σ) πάσῃ τῇ (τ) ἐξ αὐτῶν ἕως.

Interp. LAT.

Et induit se Jonathas stolam sanctam septimo 21
mense, anni sexagesimi & centesimi in die solenni
Scenopegiæ: & congregavit exercitum, & para-
vit arma copiosa. Et audivit Demetrius verba 22
ista, & contristatus est, & ait; Quid hoc feci- 23
mus, quòd præoccupavit nos Alexander (b) com-
ponere amicitiam cum Judæis ad munimen? Scri- 24
bam et ego illis verba deprecatoria, & dignitatis,
& donorum; ut sint mecum in adjutorium. Et scripsit
eis in hæc verba; Rex Demetrius genti Judæorum 25
salutem. Quoniam servâstis ad nos pacta, & man- 26
sistis in amicitia nostra, & non accessistis ad ini-
micos nostros; audivimus, & gavisi sumus. Et nunc 27
perseverate adhuc conservare ad nos fidem: &
retribuemus vobis bona pro his quæ facitis nobis-
cum: Et remittemus vobis remissiones multas: 28
& dabimus vobis donationes. Et nunc absolvo 29
vos, & demitto omnes Judæos, à tributis, &
pretio salis, & à coronis: & pro tertia parte
seminis, Et pro dimidia parte fructûs ligni, quod 30
est portionis meæ, dimitto ex hodierna die, &
deincèps accipere à terra Juda, & à tribus
(c) civitatibus, quæ additæ sunt illi ex Sama-
ritide, & Galilæa, & ex hodierna die, & in sem-
piternum tempus. Et Hierusalem sit sancta, & 31
libera, & fines ejus, & decimæ, & vectigalia.
Remitto etiam potestatem arcis, quæ est in Hie- 32
rusalem, & do summo sacerdoti: ut constituat in
ea viros, quoscunque ipse elegerit, qui custodiant
eam. Et omnem animam Judæorum, quæ capti- 33
va est à terra Juda in omni regno meo, relinquo
liberam gratis: & omnes à tributis solvantur
etiam pecorum suorum. Et omnes dies solennes, 34
& sabbata, & neomeniæ, & dies decreti, &
tres dies ante diem solennem, & tres dies post
diem solennem, sint omnes dies immunitatis, &
remissionis omnibus Judæis, qui sunt in regno
meo. Et nemo habebit potestatem agere, & per- 35
turbare aliquem illorum de ulla re. Et ascriban- 36
tur ex Judæis in exercitum regis ad triginta mil-
lia virorum: & dabuntur illis xenia: ut oportet
omnibus exercitibus regis. Et ex eis ordina- 37
buntur, qui sint in munitionibus regis magnis: &
ex his constituentur super negotia regni, quæ a-
guntur ex fide, & qui sunt super eos, & principes
sint ex eis. Et ambulent in legibus suis; sicut &
præcepit rex in terra Juda.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Sic induit Jonathan stolam sanctam menſe 21
ſeptimo, anno centeſimo ſexageſimo, feſto
tabernaculorum, congregavit exercitum. &
paravit arma permulta. Audiens autem De- 22
metrius hæc verba, contriſtatus eſt, Et di- 23
xit, Quid fecimus, quòd anticipavit nos A-
lexander ad contrahendam cum Judæis ami-
citiam, ut ſint ſibi adjutores? Scribam il- 24
lis ego etiam verba deprecationis & magni-
ficationis atque donorum, ut ſint nobis ad-
jutorio. Et miſit ad eos hujuſmodi verba: 25
Demetrius rex genti Judæorum ſalutem.
Quòd perſtiteritis in fœdere nobiſcum ini- 26
tio, & ſervaveritis amicitiam erga nos, nec
adhæſeritis inimicis noſtris, audivimus, &
gaviſi ſumus. Nunc itaque permanete in 27
eodem erga nos animo, & rependemus vo-
bis bona multa, prout præſtitiſtis erga nos:
Dimittemúſque vobis tributa multa, dabi- 28
múſque vobis munera multa. Quin jam 29
vos abſolvo, & remitto omnibus Judæis, à
tributis, & à pretio ſalis, & à corona. Ter- 30
tiam quoque partem ſeminis, & quod ad me
pertinebat de fructibus arborum, deſino ab
hac die & deinceps percipere de terra Judæ-
orum: Item dimitto tria vectigalia quæ im-
poſita fuerant ei *exigenda* ex Samaria & ex
Galilæa, ab hodierno die & deinceps. Et Je- 31
ruſalem eſto ſancta & immunis cum omnibus
terminis ſuis: & decimas atque tributa di-
mitto. Poteſtatem quoque do ſummo ſa- 32
cerdoti in arcem Jeroſolymæ, ut conſtituat
ſuper eam viros ad cuſtodiendum eam, &
prout ipſe voluerit. Præterea omnem ani- 33
mam Judæorum quam abduxi captivam è ter-
ra Judææ in totum regnum meum, dimitto
liberam gratis. Item unuſquiſque dimitti- 34
to vectigalia ipſorum pro jumentis eorum.
Et omnes ſolennitates & ſabbatha ejus, ini-
tia menſium, dies celebres, triéſque poſt ſo-
lennitatem dies, ſunto liberi & immunes à
vectigalibus cunctis Judæis qui commoran-
tur in regno meo. Nemini eſto facultas 35
exigendi aut cogendi quenquam eorum pro
ulla re. Præterea inſcribuntor ex Judæis in 36
copias regias tria millia, quibus dabuntur
ſtipendia prout decet copias regias: Et 37
horum quidam præfi iuntor munitionibus
regis magnis, & rectores ac duces eorum
ſunto ex ipſis, geréntque ſe juxta leges
ſuas, quemadmodum præcepit rex, in terra
Judææ.

Versio VULG. LAT.

38 Et tres civitates, quæ additæ sunt Judææ ex regione Samariæ, cum Judæa reputentur: ut sint sub uno, & non obediant alii potestati, nisi summi sacerdotis.
39 Ptolemaïda, & confines ejus, quas dedi donum sanctis, qui sunt in Jerusalem, ad necessarios sumptus
40 sanctorum. Et ego do singulis annis quindecim millia siclorum argenti de rationibus regis, quæ me
41 contingunt: Et omne quod reliquum fuerit, quod non reddiderant qui super negotia erant annis pri-
42 oribus, ex hoc dabunt in opera domûs. Et super hæc quinque millia siclorum argenti, quæ accipiebant de sanctorum ratione per singulos annos: & hæc ad sacerdotes pertineant, qui ministerio fungun-
43 tur. Et quicunque confugerint in templum, quod est Jerosolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxii regi in omni negotio dimittantur, & universa, quæ
44 sunt eis in regno meo, libera habeant. Et ad ædificanda vel restauranda opera sanctorum, sumptus da-
45 buntur de ratione regis: Et ad extruendos muros Jerusalem, & communiendos in circuitu, sumptus dabuntur de ratione regis, & ad construendos muros
45 in Judæa. Ut audivit autem Jonathas & populus sermones istos, non crediderunt eis, nec receperunt eos: quia recordati sunt malitiæ magnæ, quam fecerat in
47 Israel, & tribulaverat eos valdé. Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis, & ipsi auxilium ferebant omnibus diebus.
48 Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, &
49 admovit castra contra Demetrium. Et commiserunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrii, & insecutus est eum Alexander, & incubuit super eos.
50 Et invalut prælium nimis, donec occidit Sol: & ce-
51 cidit Demetrius in die illa. Et misit Alexander ad Ptolemæum regem Ægypti legatos secundùm hæc
52 verba, dicens; QUONIAM regressus sum in regnum meum, & sedi in sede patrum meorum, & obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & pos-
53 sedi regionem nostram, Et commisi pugnam cum eo, & contritus est ipse, & castra ejus, à nobis, & sedimus in sede regni ejus:

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

38 Καὶ τὰς τρεῖς νομὰς τὰς προστιθέντας τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς χώρας Σα-
μαρείας, προστεθήτω τῇ Ἰουδαίᾳ πρὸς τὸ λογισθῆναι ℣ μιᾷ ὑπ' ἕνα, ℣
μὴ ὑπακούσαι ἄλλης ἐξουσίας ἀλλ' ἢ ℣ ἀρχιερέως. Πτολεμαΐδα καὶ ℣
39 προσκυρῶσαν αὐτῇ δίδωμι δῶμα τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ εἰς
40 ℣(υ) προσήκουσαν δαπάνην τοῖς ἁγίοις. Κἀγὼ δίδωμι κατ' ἐνι-
αυτὸν δεκαπέντε χιλιάδας σίκλων ἀργυρίου ἀπὸ ℣ λόγων ℣ βασιλέως,
41 ἀπὸ ℣ τόπων ℣ ἀνηκόντων. Καὶ πᾶν τὸ πλεονάζον ὃ οὐκ ἀπε-
δόθη (φ)οἱ ἀπὸ ℣ χρειῶν, ὡς ἐν τοῖς πρώτοις ἔτεσιν, ἀπὸ ℣ νῦν (˜) δώ-
42 σουσιν εἰς τὰ ἔργα ℣ οἴκου. Καὶ ἐπὶ τούτοις πενταχιχιλίους σίκλους
ἀργυρίου, ὧς ἐλάμβανον ἀπὸ ℣ χρειῶν (χ) ℣ ἁγίων ἀπὸ ℣ λόγων καθ'
ἐνιαυτὸν, καὶ ταῦτα ἀφίεσθω διὰ τὸ ἀνήκειν αὐτὰ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς λει-
43 τουργοῦσι. Καὶ ὅστις ἐὰν φύγωσιν εἰς τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ
ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῶν, (ψ) ὀφείλοντες βασιλικὰ, καὶ πᾶν πρᾶγμα,
44 ἀπολυέσθωσαν, καὶ πάντα ὅσα ἔστιν αὐτοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. Καὶ ℣ οἰ-
κοδομηθῆναι καὶ ℣ ἐπισκευασθῆναι τὰ ἔργα ℣ ἁγίων, καὶ ἡ δαπάνη δοθήσε-
45 ται ℣ λόγων τοῦ βασιλέως. Καὶ ℣ (ω) οἰκοδομηθῆναι τὰ τείχη Ἱερου-
σαλὴμ καὶ ὀχυρῶσαι κυκλόθεν, καὶ ἡ δαπάνη δοθήσεται ℣ λόγων τοῦ
46 βασιλέως, καὶ ℣ (ω) οἰκοδομηθῆναι τὰ τείχη τὰ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Ὡς δὲ
ἤκουσεν Ἰωνάθαν καὶ ὁ λαὸς τοὺς λόγους τούτους, οὐκ (α) ἐπίστευσαν αὐτοῖς
οὐδὲ ἐπεδέξαντο, ὅτι ἐμνήσθησαν τὴν κακίαν τὴν μεγάλην ἣν ἐποίησεν
47 ἐν Ἰσραὴλ, καὶ ἔθλιψεν αὐτούς. Καὶ (˜)εὐδόκησαν ἐν Ἀλεξάν-
δρῳ, ὅτι αὐτὸς ἐγένετο αὐτοῖς ἀρχηγὸς λόγων εἰρηνικῶν, καὶ ζυνε-
48 μάχων αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας. Καὶ ζυνήγαγε Ἀλέξανδρος ὁ
βασιλεὺς δυνάμεις μεγάλας, καὶ παρενέβαλεν ἐξεναντίας Δημητρίου.
49 Καὶ ζυνῆψαν πόλεμον οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ ἔφυγε ἡ παρεμβολὴ (˜)Δη-
μητρίου, καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν ὁ (˄) Ἀλέξανδρος, καὶ ἴσχυσεν ἐπ' αὐτούς.
50 Καὶ ἐστερώσατο (˜)ὁ πόλεμος ζοβδρα ἕως ἦλθεν ὁ ἥλιος, καὶ ἔπεσεν ὁ Δη-
51 μήτριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Καὶ ἀπέστειλεν Ἀλέξανδρος πρὸς Πτο-
λεμαῖον βασιλέα Αἰγύπτου φρόσβεις κατὰ τοὺς λόγους τούτους, λέγων,
52 Ἐπεὶ ἀνέστραμμαι εἰς (β) γῆν βασιλείας μου, καὶ ἐκάθισα ἐπὶ θρόνου
πατέρων μου, καὶ ἐκράτησα τῆς ἀρχῆς, καὶ συνέτριψα τὸν Δημήτριον, καὶ
53 ἐκληρούχησα τὸν χῶρον ἡμῶν. Καὶ ζυνῆψα πρὸς αὐτὸν μάχην, καὶ
συνετρίβη αὐτὸς καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ ὑφ' ἡμῶν, καὶ ἐκαθίσαμεν ἐπὶ
θρόνου βασιλείας αὐτοῦ·

MS. A. (υ) προσκεθήκασαν (φ) ἀπὸ ℣ (˜) δώσουσιν (χ) ὡς ἐν τοῖς πρώτοις * ἔτεσιν ℣ ἁγίων (ψ) ὀφείλων (ω) οἰκοδομῆσαι τὰ τείχη ἐν τῇ (α) ἐπίστευσεν (˜)* εὐδοκήσαμεν Ἀλεξάνδρῳ, (˜)* Ἀλεξάνδρου (˄) *Δημήτριος, (˜)πόλεμον (β) ℣ βασιλείαν

Interp. LAT.

Et tres civitates, quæ additæ sunt Judææ in regione Samariæ, addat Judæa (d) ad hoc, ut 38
reputentur esse sub uno, ut non obediant alteræ potestati, nisi summo sacerdoti. Ptolemaidam, 39
& regionem addictam ei, dedi donum sanctis qui sunt in Hierusalem ad necessarios sumptus sanctorum. Et ego do per singulos annos quindecim 40
millia siclorum argenti de rationibus regis, ex locis quæ me contingunt. Et omne reliquum, quod 41
non reddiderant, qui super negotia erant, ut in primis annis, ex hoc nunc dabunt in opera domûs. Et super hæc quinque millia siclorum argenti, quæ 42
accipiebant de negotiis (e) sanctuarii de ratione per singulos annos: Et hæc remittuntur, eò quòd ipsa pertineant ad sacerdotes, qui ministerio fungantur. Et quicunque confugerit in templum, quod 43
est Hierosolymis, & omnes fines ejus, debentes regalia, & quamlibet rem, dimittantur, & universa quæ ipsi habent in regno meo. Et ad ædificanda & instauranda opera sanctorum etiam sumptus dabuntur de ratione regis. Et ad extruendos 44
muros Hierusalem, & communiendum in circuitu, etiam sumptus dabuntur de ratione regis, & ad construendos muros, qui in Judea. Ut audivit autem Jonathas, & populus sermones istos; 45
non crediderunt eis, nec receperunt: quia recordati sunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Israel, 46
& tribulaverat eos valdé. Et complacuit eis in Alexandrum; quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis: & ei auxilium ferebant omnibus 47
diebus. Et congregavit Alexander rex exercitum magnum, & admovit castra contra Demetrium. 48
Et commiserunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrii: & insecutus est eum Alexander, 49
& invaluit super eos: Et confirmavit prælium nimis, donec occidit Sol, & cecidit Demetrius 50
in die illa. Et misit Alexander ad Ptolemæum regem Ægypti legatos secundùm hæc verba, dicens; Quoniam regressus sum in terram regni 51
mei, & sedi in sede patrum meorum, & obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & possedi regionem nostram: Et commisi pugnam cum eo, 52
& contritus est ipse, & castra ejus à nobis: & sedimus in sede regni ejus:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

38 * ܠܬܟܣ ܥܩܒܝܢ ܕܐܬܝܠܘ ܠܐ ܡܫܬܥܒܕ ܒܗܘܢ ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܫܘܒܪ ܒܥܘܢ ܡܢ ܒܝ ܝܗܘܕ. ܢܬܒܨܥ
ܟܕ ܟܬܒ ܐܦ ܐܢܐ ܫܪ ܥܩܒ ܠܝܗ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ. ܠܐ ܐܢܫ ܫܠܝܛ ܒܥܩܒ ܟܗܢ ܪܒ ܒܠܚܘ.
39 ܐܠܐ ܐܢ ܕܐܬ ܕܬܝܒ ܟܬܒ. * ܟܬ ܒܝ ܐܦ ܐܢܐ ܕܐܬ ܠܦܛܝܡ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ ܠܩܕܫ
40 ܕܒܝ ܝܪܘܫܠܡ ܠܡܬܩܢ ܒܗ ܠܡܨܪܟ ܕܒܝ ܩܕܫ. * ܘܐܢܐ ܝܗܒ ܒܫܢ ܫܢ ܥܣܪ ܐܠܦ
ܙܘܙ ܡܢ ܒܝ ܡܠܟ ܡܢ ܕܒܝ ܐܬܝ ܠܝ. ܘܟܠ ܕܫܐܪ ܕܠܐ ܐܬܝܗܒ ܠܝ ܡܢ ܕܒܝ ܐܢܫ
41 ܟܕ ܟܬܒ ܐܦ ܐܢܐ ܫܪ ܥܩܒ ܠܝܗ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ. ܠܐ ܐܢܫ ܫܠܝܛ ܒܥܩܒ ܟܗܢ ܪܒ ܒܠܚܘ.
ܐܠܐ ܐܢ ܕܐܬ ܕܬܝܒ ܟܬܒ. * ܟܬ ܒܝ ܐܦ ܐܢܐ ܕܐܬ ܠܦܛܝܡ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ ܠܩܕܫ
42 ܕܒܝ ܝܪܘܫܠܡ ܠܡܬܩܢ ܒܗ ܠܡܨܪܟ ܕܒܝ ܩܕܫ. * ܘܐܢܐ ܝܗܒ ܒܫܢ ܫܢ ܥܣܪ ܐܠܦ
ܙܘܙ ܡܢ ܒܝ ܡܠܟ ܡܢ ܕܒܝ ܐܬܝ ܠܝ. ܘܟܠ ܕܫܐܪ ܕܠܐ ܐܬܝܗܒ ܠܝ ܡܢ ܕܒܝ ܐܢܫ
ܟܕ ܟܬܒ ܐܦ ܐܢܐ ܫܪ ܥܩܒ ܠܝܗ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ. ܠܐ ܐܢܫ ܫܠܝܛ ܒܥܩܒ ܟܗܢ ܪܒ ܒܠܚܘ.
43 ܐܠܐ ܐܢ ܕܐܬ ܕܬܝܒ ܟܬܒ. * ܟܬ ܒܝ ܐܦ ܐܢܐ ܕܐܬ ܠܦܛܝܡ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ ܠܩܕܫ
ܕܒܝ ܝܪܘܫܠܡ ܠܡܬܩܢ ܒܗ ܠܡܨܪܟ ܕܒܝ ܩܕܫ. * ܘܐܢܐ ܝܗܒ ܒܫܢ ܫܢ ܥܣܪ ܐܠܦ
ܙܘܙ ܡܢ ܒܝ ܡܠܟ ܡܢ ܕܒܝ ܐܬܝ ܠܝ. ܘܟܠ ܕܫܐܪ ܕܠܐ ܐܬܝܗܒ ܠܝ ܡܢ ܕܒܝ ܐܢܫ
44 ܟܕ ܟܬܒ ܐܦ ܐܢܐ ܫܪ ܥܩܒ ܠܝܗ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ. ܠܐ ܐܢܫ ܫܠܝܛ ܒܥܩܒ ܟܗܢ ܪܒ ܒܠܚܘ.
45 ܐܠܐ ܐܢ ܕܐܬ ܕܬܝܒ ܟܬܒ. * ܟܬ ܒܝ ܐܦ ܐܢܐ ܕܐܬ ܠܦܛܝܡ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ ܠܩܕܫ
ܕܒܝ ܝܪܘܫܠܡ ܠܡܬܩܢ ܒܗ ܠܡܨܪܟ ܕܒܝ ܩܕܫ. * ܘܐܢܐ ܝܗܒ ܒܫܢ ܫܢ ܥܣܪ ܐܠܦ
ܙܘܙ ܡܢ ܒܝ ܡܠܟ ܡܢ ܕܒܝ ܐܬܝ ܠܝ. ܘܟܠ ܕܫܐܪ ܕܠܐ ܐܬܝܗܒ ܠܝ ܡܢ ܕܒܝ ܐܢܫ
46 ܟܕ ܟܬܒ ܐܦ ܐܢܐ ܫܪ ܥܩܒ ܠܝܗ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ. ܠܐ ܐܢܫ ܫܠܝܛ ܒܥܩܒ ܟܗܢ ܪܒ ܒܠܚܘ.
47 ܐܠܐ ܐܢ ܕܐܬ ܕܬܝܒ ܟܬܒ. * ܟܬ ܒܝ ܐܦ ܐܢܐ ܕܐܬ ܠܦܛܝܡ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ ܠܩܕܫ
ܕܒܝ ܝܪܘܫܠܡ ܠܡܬܩܢ ܒܗ ܠܡܨܪܟ ܕܒܝ ܩܕܫ. * ܘܐܢܐ ܝܗܒ ܒܫܢ ܫܢ ܥܣܪ ܐܠܦ
ܙܘܙ ܡܢ ܒܝ ܡܠܟ ܡܢ ܕܒܝ ܐܬܝ ܠܝ. ܘܟܠ ܕܫܐܪ ܕܠܐ ܐܬܝܗܒ ܠܝ ܡܢ ܕܒܝ ܐܢܫ
48 ܟܕ ܟܬܒ ܐܦ ܐܢܐ ܫܪ ܥܩܒ ܠܝܗ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ. ܠܐ ܐܢܫ ܫܠܝܛ ܒܥܩܒ ܟܗܢ ܪܒ ܒܠܚܘ.
49 ܐܠܐ ܐܢ ܕܐܬ ܕܬܝܒ ܟܬܒ. * ܟܬ ܒܝ ܐܦ ܐܢܐ ܕܐܬ ܠܦܛܝܡ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ ܠܩܕܫ
ܕܒܝ ܝܪܘܫܠܡ ܠܡܬܩܢ ܒܗ ܠܡܨܪܟ ܕܒܝ ܩܕܫ. * ܘܐܢܐ ܝܗܒ ܒܫܢ ܫܢ ܥܣܪ ܐܠܦ
ܙܘܙ ܡܢ ܒܝ ܡܠܟ ܡܢ ܕܒܝ ܐܬܝ ܠܝ. ܘܟܠ ܕܫܐܪ ܕܠܐ ܐܬܝܗܒ ܠܝ ܡܢ ܕܒܝ ܐܢܫ
50 ܟܕ ܟܬܒ ܐܦ ܐܢܐ ܫܪ ܥܩܒ ܠܝܗ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ. ܠܐ ܐܢܫ ܫܠܝܛ ܒܥܩܒ ܟܗܢ ܪܒ ܒܠܚܘ.
51 ܐܠܐ ܐܢ ܕܐܬ ܕܬܝܒ ܟܬܒ. * ܟܬ ܒܝ ܐܦ ܐܢܐ ܕܐܬ ܠܦܛܝܡ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ ܠܩܕܫ
52 ܕܒܝ ܝܪܘܫܠܡ ܠܡܬܩܢ ܒܗ ܠܡܨܪܟ ܕܒܝ ܩܕܫ. * ܘܐܢܐ ܝܗܒ ܒܫܢ ܫܢ ܥܣܪ ܐܠܦ
ܙܘܙ ܡܢ ܒܝ ܡܠܟ ܡܢ ܕܒܝ ܐܬܝ ܠܝ. ܘܟܠ ܕܫܐܪ ܕܠܐ ܐܬܝܗܒ ܠܝ ܡܢ ܕܒܝ ܐܢܫ
53 ܟܕ ܟܬܒ ܐܦ ܐܢܐ ܫܪ ܥܩܒ ܠܝܗ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ. ܠܐ ܐܢܫ ܫܠܝܛ ܒܥܩܒ ܟܗܢ ܪܒ ܒܠܚܘ.
ܐܠܐ ܐܢ ܕܐܬ ܕܬܝܒ ܟܬܒ. * ܟܬ ܒܝ ܐܦ ܐܢܐ ܕܐܬ ܠܦܛܝܡ ܕܐܬ ܒܝ ܝܗܘܕ ܠܩܕܫ
ܕܒܝ ܝܪܘܫܠܡ ܠܡܬܩܢ ܒܗ ܠܡܨܪܟ ܕܒܝ ܩܕܫ. * ܘܐܢܐ ܝܗܒ ܒܫܢ ܫܢ ܥܣܪ ܐܠܦ
ܙܘܙ ܡܢ ܒܝ ܡܠܟ ܡܢ ܕܒܝ ܐܬܝ ܠܝ. ܘܟܠ ܕܫܐܪ ܕܠܐ ܐܬܝܗܒ ܠܝ ܡܢ ܕܒܝ ܐܢܫ

Tria quoque vectigalia quæ imposita fuerant Judææ è terra Samariæ & Galilææ *percipienda*, ipsi Judæ conceduntor; ut sint omnes sub eadem potestate, nec ullus alius dominetur eis, nisi soli summi pontifices. Ptolemaidam verò totúmque dominium ejus dono dedi sanctis qui sunt in Jerusalem, pro sumptibus Sanctuarii. Item ego do quotannis quindena millia argenteorum ex ærario regis. Et quicquid mihi debetur ex iis rebus quæ non fuerunt mihi redditæ ut populis præcedentibus, deinceps detur ad opus domûs. Præterea quinque millia argenteorum quæ repetebam quotannis ex negotiis Sanctuarii, dimitto; quia pertinent ad sacerdotes qui ministrant templo. Quicunque confugerint seséque receperint in templum quod est Jerosolymis, & quicunque in omnibus terminis ejus obnoxii fuerint alicui culpæ contra regem, aut ob rem quampiam; absolvuntor cum omnibus iis quæ habent in regno meo. Item ædificetur & restauretur Sanctuarium. Et ut extruatur murus Jerusalem atque firmetur circumquaque: sumptus autem suppeditabuntur eis è domo regis: atq; ut ædificent muros Jerosolymorũ. Quum autem audîsset Jonathan & populus hujusmodi verba quæ misit Demetrius, non crediderunt ei, neque acquieverunt: quippe qui recordarentur omnium malorum quibus affecerat Israëlem, quòdque vehementer afflixerat eos: Sed acquieverunt Alexandro, quoniam ipse fuit apud eos primus auctor verborum pacis. Deinde congregavit rex Alexander exercitum magnum, castráque posuit adversùs Demetrium: Et prælium committentibus hisce duobus regibus, fugit exercitus Demetrii: sed insecutus est eos Alexander, & prævaluit eis. Et prælio multùm ingravescente usquedum sol occumberet, cecidit etiam Demetrius eo die. Eodem die misit Alexander ad Ptolomæum regem Ægypti legatos in hanc sententiam: Quoniam reversus sum ad regnum meum, & insedi throno majorum meorum, & principatum obtinui, fractóque Demetrio prævalui, & regiones nostras obtinui: (Pugnavi enim contra eum, & contritus est ipse & exercitus ejus coram me, insedíque solio regni ipsius)

Versio VULG. LAT.

54 Et nunc statuamus ad invicèm amicitiam: & da mihi
filiam tuam uxorem; & ego ero gener tuus, & dabo
55 tibi dona, & ipsi, digna te. Et respondit rex Ptole-
maus, dicens; FOELIX dies, in qua reversus es ad
56 terram patrum tuorum, & sedisti in sede regni eo-
rum. Et nunc faciam tibi quod scripsisti: sed oc-
curre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicèm nos,
57 & spondeam tibi sicut dixisti. Et exivit Ptolemæus
de Ægypto, ipse, & Cleopatra filia ejus, & venit
58 Ptolemaidam anno centesimo sexagesimo secundo.
Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram
59 filiam suam: & fecit nuptias ejus Ptolemaidæ, sicut
reges, in magna gloria. Et scripsit rex Alexander Jo-
60 nathæ, ut veniret obviàm sibi. Et abiit cum gloria
Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus, & de-
dit illis argentum multum, & aurum, & dona: & in-
61 venit gratiam in conspectu eorum. Et convenerunt
adversùs eum viri pestilentes ex Israel, viri iniqui in-
terpellantes adversùs eum: & non intendit ad eos
62 rex. Et jussit spoliari Jonathan vestibus suis, & in-
dui eum purpurâ: & ita fecerunt. Et collocavit eum
63 rex sedere secum. Dixitque principibus suis; Exi-
te cum eo in medium civitatis, & prædicate, ut nemo
adversùs eum interpellet de ullo negotio, nec quisquâ
64 ei molestus sit de ulla ratione. Et factum est, ut
viderunt qui interpellabant gloriam ejus, quæ præ-
dicabatur, & opertum eum purpurâ, fugerunt omnes:
65 Et magnificavit eum rex, & scripsit eum inter pri-
mos amicos, & posuit eum ducem, & participem
66 principatûs. Et reversus est Jonathas in Jerusalem
67 cum pace, & lætitia. In anno centesimo sexagesi-
mo quinto, venit Demetrius filius Demetrii à Creta
68 in terram patrum suorum. Et audivit Alexander
rex, & contristatus est valdè, & reversus est Antio-
69 chiam. Et constituit Demetrius rex Apollonium
ducem, qui præerat Cœlesyriæ: & congregavit ex-
ercitum magnum, & accessit ad Jamniam: & misit
70 ad Jonathan summum sacerdotem, Dicens; Tu so-
las resistis nobis: ego autem factus sum in derisum,
& in opprobrium, propterea quia tu potestatem ad-
versùm nos exerces in montibus.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

54 Καὶ (γ) νῦν στήσωμεν πρὸς ἑαυτὸς φιλίαν, καὶ νῦν δός μοι τ Θυγατέρα
Σου εἰς γυναῖκα, καὶ ὀπαμεγρεύσω Σοι, καὶ δώσω Σοι δόματα, καὶ αὐτῇ
55 ἀξιά Σου. Καὶ ἀπεκρίθη Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς, λέγων, Ἀγαθὴ
ἡμέρα ἐν ᾗ ἀνέστρεψας εἰς γῆν πατέρων Σου, καὶ ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου
56 βασιλείας αὐτῶν. Καὶ νῦν ποιήσω Σοι ἃ ἔγραψας, (Α)ἀλλ' ἀπάντησον
εἰς Πτολεμαΐδα, ὅπως ἰδωμεν ἀλλήλους, καὶ ὀπαμεγρεύσω Σοι καθὼς
57 ἐρώτησας. Καὶ ἐξῆλθε Πτολεμαῖος ἐξ Αἰγύπτου αὐτὸς καὶ Κλεοπάτρα
ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, καὶ (ε)ἐσῆλθον εἰς Πτολεμαΐδα ἔτους δευτέρου καὶ ἑξη-
58 κοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ. Καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς,
καὶ ἔδωκε αὐτῷ Κλεοπάτραν τ θυγατέρα αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε τ γάμον
αὐτῆς ἐν Πτολεμαΐδι, καθὼς οἱ βασιλεῖς ἐν δόξῃ μεγάλῃ. Καὶ
59 ἔγραψεν (ζ) Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τῷ Ἰωνάθαν ἐλθεῖν εἰς Συνάν-
τησιν αὐτῷ. Καὶ ἐπορεύθη μ δόξης εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἀπήντησε
τοῖς δυσὶ βασιλεῦσι· καὶ ἔδωκεν ἀργύριον καὶ χρυσίον, καὶ τοῖς
60 φίλοις αὐτῶν, καὶ (η) δόματα πολλὰ, καὶ εὗρε χάριν ἐναντίον αὐτῶν.
61 Καὶ (θ) ὠχλήθησαν πρὸς αὐτὸν ἄνδρες λοιμοὶ ἐξ Ἰσραὴλ, ἄν-
δρες παράνομοι ὀντυχῆσαι κατ' αὐτοῦ, καὶ ὐ προσέχων αὐτοῖς ὁ βασιλεύς.
62 Καὶ προσέταξεν (ι) ὁ βασιλεὺς, καὶ (κ) ἐξέδυσε Ἰωνάθαν τὰ ἱμάτια
αὐτοῦ, καὶ (λ) ἐνέδυσε αὐτὸν πορφύραν, καὶ ἐποίησε ὕτως. καὶ ἐκάθισεν
63 αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μετ' αὐτοῦ, Καὶ εἶπε τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῦ, Ἐξέλθετε
μετ' αὐτοῦ εἰς μέσον τ πόλεως, καὶ κηρύξατε τ μηδένα ὀντυγχάνειν
64 (τ)κατ' αὐτοῦ περὶ μηδενὸς πράγματος, καὶ μηδεὶς αὐτῷ (υ)παρενοχλείτω
περὶ παντὸς λόγου. Καὶ ἐγένετο ὡς εἶδον οἱ ὀντυγχάνοντες τ δόξαν
αὐτοῦ καθὼς (ν) ἐκήρυξαν, καὶ περιβεβλημένον αὐτὸν (ξ) πορφύραν, καὶ
65 ἔφυγον πάντες. Καὶ ἐδόξασεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἔγραψεν αὐτὸν
66 τ πρώτων φίλων, καὶ ἔθετο αὐτὸν στρατηγὸν καὶ μεριδάρχην. Καὶ
ἐπέστρεψεν Ἰωνάθαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετ' εἰρήνης καὶ εὐφροσύνης.
67 Καὶ ἐν ἔτει πεμπτῷ καὶ ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἦλθε Δημήτριος (ο) ὁ υἱὸς
68 Δημητρίου ἐκ Κρήτης εἰς τ γῆν τ πατέρων αὐτοῦ. Καὶ ἤκουσεν Ἀλέ-
ξανδρος ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐλυπήθη σφόδρα, καὶ ἀπέστρεψεν εἰς Ἀντιό-
69 χειαν. Καὶ κατέστησε Δημήτριος Ἀπολλώνιον τὸν ὄντα ἐπὶ κοίλης
Συρίας, καὶ συνήγαγε δύναμιν μεγάλην, καὶ παρενέβαλεν ἐν Ἰαμνείᾳ·
70 καὶ ἀπέστειλε πρὸς Ἰωνάθαν τ ἀρχιερέα, λέγων, Σὺ μονώτατος
ἐπαίρῃ ἐφ' ἡμᾶς, ἐγὼ δὲ ἐγκωμιάζομαι εἰς καταγέλωτα καὶ (π) εἰς ὀνειδι-
σμὸν διὰ σὲ· καὶ διατί σὺ ἐξουσιάζῃ ἐφ' ἡμᾶς ἐν τοῖς ὄρεσι;

MS. A. (γ) Συστήσωμεν πρὸς αὐτὸν (δ) ἀλλὰ (ε) ἦλθον (ζ) ὁ βα-
σιλεὺς Ἀλέξανδρος Ἰωνάθη (η) *δυνατὰ (θ) Συνήχθησαν ἐπ' αὐτὸν
(ι) αὐτοῖς ὁ (κ) ἐξέδυσεν (λ) ἐνέδυσεν (τ) κατ τῷ (υ) ἐνοχλείτω
(ν) ὁμήγυξεν, (ξ) σινδόνα, (ο) ὁ υἱὸς (π) ὀνειδισμὸν διὰ σὲ· καὶ διατί ἐξουσιάζῃ

Interp. LAT.

Et nunc statuamus adinvicèm amicitiam: & 54
nunc da mihi filiam tuam uxorem, & ero ge-
ner tuus, & dabo tibi dona, & ipsi digna te.
Et respondit Ptolemæus rex, dicens; Fœlix dies, 55
in qua reversus es ad terram patrum tuorum, &
sedisti in sede regni eorum. Et nunc faciam tibi, 56
quæ scripsisti. Sed occurre in Ptolemaidam, ut vi-
deamus invicèm nos, & contraham tecum affini-
tatem, sicut dixisti. Et exivit Ptolemæus de Æ- 57
gypto, ipse, & Cleopatra filia ejus, et venerunt
Ptolemaidam anno centesimo sexagesimo secundo.
Et occurrit ei Alexander rex: & dedit ei Cleo- 58
patram filiam suam: & fecit nuptias ejus Pto-
lemaidæ, sicut reges in magna gloria. Et scripsit 59
Alexander rex Jonathæ, ut veniret obviàm sibi.
Et abiit cum gloria Ptolemaidam, & occurrit 60
duobus regibus: & dedit illis argentum, et au-
rum, et amicis eorum, et dona multa: et invenit
gratiam in conspectu eorum, Et convenerunt ad- 61
versùs eum viri pestilentes ex Israel, viri iniqui
interpellantes adversùs eum: et non intendit
ad eos rex. Et jussit rex spoliari Jonatham vesti- 62
bus suis, et indui eum purpurâ. Et ita fecerunt.
Et fecit eum rex sedere secum, Dixitque princi- 63
pibus suis; Exite cum eo in medium civitatis, et
prædicate, ut nemo adversùs eum interpellet de
ullo negotio, nec quisquam ei molestus sit de ulla
ratione. Et factum est, ut viderunt, qui inter- 64
pellabant, gloriam ejus, sicut prædicaverant; et
opertum eum purpurâ; fugerunt omnes. Et ma- 65
gnificavit eum rex, et scripsit eum inter primos
amicos: et posuit eum ducem, et participem prin-
cipatûs. Et reversus est Jonathas in Hierusalem 66
cum pace, et lætitia. Et in anno centesimo sexa- 67
gesimo quinto venit Demetrius filius Demetrii
à Creta in terram patrum suorum. Et audivit 68
Alexander rex, et contristatus est valdè: et re-
versus est Antiochiam. Et constituit ducem De- 69
metrius Apollonium, qui præerat Cœlesyriæ, et
congregavit exercitum magnum, et posuit castra
ad Jamniam: et misit ad Jonatham summum
sacerdotem, dicens; Tu omnino solus elevaris su- 70
per nos: ego autem factus sum in derisum, et in
opprobrium propter te. Et (g) cur tu potestatem
adversùm nos exerces in montibus?

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

54 * ܘܥܒܕ ܠܢ ܚܕ ܥܡ ܚܕ ܘܢܣܝܡ ܠܢ ܚܒܪܘܬܐ. ܘܢܥܒܕ ܠܢ ܚܬܢ ܠܒܪܬܟ ܠܝܠܕܐ. ܘܢܗܘܐ ܚܬܢ ܠܝ
55 ܘܐܢܐ ܐܬܐ ܠܟ ܡܬܢ ܘܐܬܠ ܠܟ ܡܬܢ ܝܩܪ ܐܢܬ : * ܘܒܝܘܡ ܗܘ ܕܐܬܦܢܝ ܘܐܬܝܬ ܠܐܪܥ ܐܒܗܬ
56 ܘܝܬܒܬ ܒܟܘܪܣܝ ܡܠܟܘܬ ܐܒܗܬ ܗܫܐ ܐܥܒܕ ܠܟ ܕܫܕܪܬ ܒܟܬܒܐ. * ܘܥܒܕ ܐܬܐ ܠܩܕܡ ܠܝ ܗܠܐ
ܕܢܚܙܐ ܚܕ ܠܚܕ ܘܐܬܠ ܠܟ ܒܪܬ ܒܪܬܝ ܘܐܬܠ ܠܟ ܡܬܢ ܝܩܪ ܐܢܬ ܐܡܪܬ ܠܝ ܗܠܐ ܐܬܐ ܠܟ
57 ܒܪܬ ܒܪܬܝ ܠܡܬܠ ܕܐܡܪܬ ܠܝ. * ܘܢܦܩ ܦܛܠܡܝܣ ܡܢ ܡܨܪܝܡ ܗܘ ܘܩܠܦܛܪܐ ܒܪܬܗ ܘܐܬܘ
58 ܠܦܛܠܡܝܣ ܒܫܢܬ ܬܪܬܝܢ ܘܡܐܬ ܘܐܠܦ. * ܘܐܬܐ ܠܩܕܡ ܐܠܟܣܢܕܪ ܘܝܗܒ ܠܗ ܩܠܦܛܪܐ ܒܪܬܗ
ܘܥܒܕ ܐܬ ܒܬܘܠܬܗ ܒܦܛܠܡܝܣ ܟܕ ܡܠܟܐ ܒܝܩܪ ܪܒ. ܘܫܕܪ ܐܠܟܣܢܕܪ ܠܡܩܪܝ ܠܝܘܢܬܢ
59 ܕܢܐܬܐ ܠܩܕܡܗ. * ܘܐܙܠ ܝܘܢܬܢ ܒܬܘܫܒܚܐ ܘܐܬܐ ܦܛܠܡܝܣ ܡܕܝܢܬܐ ܘܐܬܩܒܠ ܠܬܪܝܗܘܢ
60 ܡܠܟܐ ܘܝܗܒ ܠܗܘܢ ܟܣܦܐ ܘܕܗܒܐ ܘܐܦ ܠܐܚܘܗܝ ܘܐܬܩܒܠ ܠܗ ܛܒ ܒܥܝܢܝ ܟܠ ܚܕ ܘܚܕ.
ܘܐܬܟܢܫܘ ܠܘܬܗ ܓܒܪܐ ܒܝܫܐ ܡܢ ܒܢܝ ܐܝܣܪܝܠ ܓܒܪܐ ܒܝܫܐ ܠܡܩܛܪܓ ܥܠ ܝܘܢܬܢ. * ܘܠܐ
61 ܫܕܪ ܠܗܘܢ ܦܢܝ ܡܠܟܐ ܘܐܡܪ ܠܡܫܕܪ ܠܗ ܕܢܫܕܪ ܠܗ ܡܠܬܐ ܒܝܫܬܐ ܠܐ ܫܕܪ ܠܗ ܦܢܝ ܡܠܟܐ.
ܘܐܡܪ ܦܛܠܡܝܣ ܠܡܫܪܝ ܕܢܦܩܘܢ ܠܝ ܓܒܪܐ ܘܢܠܒܫ ܠܗ ܠܒܘܫ ܐܪܓܘܢ. ܘܢܫܪܐ ܠܗ ܦܛܝܪ
62 ܕܗܒ ܘܢܗܘܐ ܠܗ ܫܠܝܛ ܒܡܠܟܘܬܐ. * ܘܐܬܠ ܠܒܘܫ ܐܪܓܘܢ ܘܠܒܫ ܠܗ ܘܐܬܠ ܠܗ ܦܛܝܪ
ܕܗܒ ܘܐܬܠ ܠܗ ܫܠܝܛ ܒܡܠܟܘܬܐ. ܘܐܬܦܢܐ ܘܢܦܩ ܒܬܪ ܝܘܢܬܢ ܠܝܪܘܫܠܡ ܒܫܠܡܐ ܘܒܚܕܘܬܐ.
63 ܘܒܫܢܬ ܫܒܥ ܡܐܬ ܘܫܬܝܢ ܐܬܐ ܕܡܛܪܝ ܒܪ ܕܡܛܪܝ ܡܢ ܩܪܛ ܠܐܪܥ ܐܒܗܘܗܝ. ܘܫܡܥ
ܐܠܟܣܢܕܪ ܘܐܬܬܪܥ ܒܣܓܝ ܘܢܦܩ ܠܐܢܛܝܘܟܝܐ. ܘܩܒܠ ܕܡܛܪܝ ܐܦܛܪܦܢܐ ܕܢܫܕܪ ܓܝܣ
ܚܕ ܠܩܒܠ ܣܘܪܝܐ ܘܠܐ ܫܠܡ ܠܗ ܠܡܐ ܕܐܡܪ ܠܗ. ܘܫܕܪ ܠܘܬ ܝܘܢܬܢ ܐܓܪܬܐ ܕܫܠܡܐ
64 ܘܠܐ ܫܠܡ ܠܗ ܠܡܐ ܕܐܡܪ ܠܗ. * ܘܟܕ ܚܙܘ ܐܢܫܐ ܕܗܘ ܒܥܝ ܠܡܩܛܪܓ ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܕܐܬܐ
ܠܗ ܒܫܘܡܥܢܗ ܘܐܬܠ ܠܗ ܒܪ ܒܪܬܗ ܘܐܬܠ ܠܗ ܡܠܬܐ ܒܝܫܬܐ ܠܐ ܫܕܪ ܠܗ ܦܢܝ ܡܠܟܐ.
65 ܘܐܡܪ ܠܗ ܦܛܠܡܝܣ ܠܡܫܪܝ ܕܢܦܩܘܢ ܠܝ ܓܒܪܐ ܘܢܠܒܫ ܠܗ ܠܒܘܫ ܐܪܓܘܢ. ܘܢܫܪܐ ܠܗ ܦܛܝܪ
ܕܗܒ ܘܢܗܘܐ ܠܗ ܫܠܝܛ ܒܡܠܟܘܬܐ. ܘܐܬܠ ܠܒܘܫ ܐܪܓܘܢ ܘܠܒܫ ܠܗ ܘܐܬܠ ܠܗ ܦܛܝܪ
66 ܕܗܒ ܘܐܬܠ ܠܗ ܫܠܝܛ ܒܡܠܟܘܬܐ. ܘܐܬܦܢܐ ܘܢܦܩ ܒܬܪ ܝܘܢܬܢ ܠܝܪܘܫܠܡ ܒܫܠܡܐ ܘܒܚܕܘܬܐ.
67 ܘܒܫܢܬ ܫܒܥ ܡܐܬ ܘܫܬܝܢ ܐܬܐ ܕܡܛܪܝ ܒܪ ܕܡܛܪܝ ܡܢ ܩܪܛ ܠܐܪܥ ܐܒܗܘܗܝ. ܘܫܡܥ
68 ܐܠܟܣܢܕܪ ܘܐܬܬܪܥ ܒܣܓܝ ܘܢܦܩ ܠܐܢܛܝܘܟܝܐ. ܘܩܒܠ ܕܡܛܪܝ ܐܦܛܪܦܢܐ ܕܢܫܕܪ ܓܝܣ
69 ܚܕ ܠܩܒܠ ܣܘܪܝܐ ܘܠܐ ܫܠܡ ܠܗ ܠܡܐ ܕܐܡܪ ܠܗ. ܘܫܕܪ ܠܘܬ ܝܘܢܬܢ ܐܓܪܬܐ ܕܫܠܡܐ
ܘܠܐ ܫܠܡ ܠܗ ܠܡܐ ܕܐܡܪ ܠܗ. ܘܟܕ ܚܙܘ ܐܢܫܐ ܕܗܘ ܒܥܝ ܠܡܩܛܪܓ ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܕܐܬܐ
ܠܗ ܒܫܘܡܥܢܗ ܘܐܬܠ ܠܗ ܒܪ ܒܪܬܗ ܘܐܬܠ ܠܗ ܡܠܬܐ ܒܝܫܬܐ ܠܐ ܫܕܪ ܠܗ ܦܢܝ ܡܠܟܐ.
65 ܘܐܡܪ ܠܗ ܦܛܠܡܝܣ ܠܡܫܪܝ ܕܢܦܩܘܢ ܠܝ ܓܒܪܐ ܘܢܠܒܫ ܠܗ ܠܒܘܫ ܐܪܓܘܢ. ܘܢܫܪܐ ܠܗ ܦܛܝܪ
ܕܗܒ ܘܢܗܘܐ ܠܗ ܫܠܝܛ ܒܡܠܟܘܬܐ. ܘܐܬܠ ܠܒܘܫ ܐܪܓܘܢ ܘܠܒܫ ܠܗ ܘܐܬܠ ܠܗ ܦܛܝܪ
66 ܕܗܒ ܘܐܬܠ ܠܗ ܫܠܝܛ ܒܡܠܟܘܬܐ. ܘܐܬܦܢܐ ܘܢܦܩ ܒܬܪ ܝܘܢܬܢ ܠܝܪܘܫܠܡ ܒܫܠܡܐ ܘܒܚܕܘܬܐ.
67 ܘܒܫܢܬ ܫܒܥ ܡܐܬ ܘܫܬܝܢ ܐܬܐ ܕܡܛܪܝ ܒܪ ܕܡܛܪܝ ܡܢ ܩܪܛ ܠܐܪܥ ܐܒܗܘܗܝ. ܘܫܡܥ
68 ܐܠܟܣܢܕܪ ܘܐܬܬܪܥ ܒܣܓܝ ܘܢܦܩ ܠܐܢܛܝܘܟܝܐ. ܘܩܒܠ ܕܡܛܪܝ ܐܦܛܪܦܢܐ ܕܢܫܕܪ ܓܝܣ
69 ܚܕ ܠܩܒܠ ܣܘܪܝܐ ܘܠܐ ܫܠܡ ܠܗ ܠܡܐ ܕܐܡܪ ܠܗ. ܘܫܕܪ ܠܘܬ ܝܘܢܬܢ ܐܓܪܬܐ ܕܫܠܡܐ
ܘܠܐ ܫܠܡ ܠܗ ܠܡܐ ܕܐܡܪ ܠܗ. ܘܟܕ ܚܙܘ ܐܢܫܐ ܕܗܘ ܒܥܝ ܠܡܩܛܪܓ ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܕܐܬܐ
ܠܗ ܒܫܘܡܥܢܗ ܘܐܬܠ ܠܗ ܒܪ ܒܪܬܗ ܘܐܬܠ ܠܗ ܡܠܬܐ ܒܝܫܬܐ ܠܐ ܫܕܪ ܠܗ ܦܢܝ ܡܠܟܐ.
70 ܘܐܡܪ ܠܗ ܦܛܠܡܝܣ ܠܡܫܪܝ ܕܢܦܩܘܢ ܠܝ ܓܒܪܐ ܘܢܠܒܫ ܠܗ ܠܒܘܫ ܐܪܓܘܢ. ܘܢܫܪܐ ܠܗ ܦܛܝܪ
ܕܗܒ ܘܢܗܘܐ ܠܗ ܫܠܝܛ ܒܡܠܟܘܬܐ. ܘܐܬܠ ܠܒܘܫ ܐܪܓܘܢ ܘܠܒܫ ܠܗ ܘܐܬܠ ܠܗ ܦܛܝܪ

Statuamus jam alter cum altero amicitiam, 54
& da mihi filiam tuam in uxorem, simque
gener tuus; dabóque tibi munera te digna.
Respondit Ptolomæus rex, & dixit; Faustus 55
sit ille dies quo reversus es in terram majo-
rum tuorum, & insedisti throno regni: Et 56
nunc facturus sum tibi quicquid *ad me* misi-
sti, sed veni Ptolemaidam ut ibi videamus
alter alterum, & dabo tibi filiam meam, ut
proposuisti. Egressus itaque Ptolomæus ex 57
Ægypto ipse & Cleopatra filia ipsius, vene-
runt Ptolemaidam anno centesimo sexagesi-
mo secundo: Occurrítque ei rex Alexan- 58
der: & dedit illi Cleopatram filiam suam:
& fecerunt convivium in Ptolemaida more
regum summo cum splendore. Scripserat 59
autem rex Alexander Jonathani ut obviàm
veniret ei: Abiítque Jonathan cum fastu 60
Ptolemaidam, & occurrit utrique regi, qui
dederunt ei aurum, argentum atque munera,
necnon amicis ejus, & adeptus est gratiam
in oculis eorum. Congregati sunt autem 61
ad eum quidam maligni ex Israële, viri ini-
qui, ad accusandum Jonathanem: sed non
respexit eos rex, neque accepit illos. Dein- 62
de præcipiente rege, exuerunt Jonathanem
vestibus ejus, & induerunt eum purpurâ:
Et cùm ita fecisset ei, sedere jussit eum rex 63
secum: tum edixit principibus suis; Exite
cum eo mediam in urbem, & proclamate ne
quisquam accusét eum ulla de re, néve mo-
lestus sit ipsi ullam ob causam. Cùm ergò 64
vidissent ii qui Jonathanem criminabantur,
gloriam ejus qualem proclamaverant præ-
cones ante ipsum purpureis indutum, fuge-
runt omnes. Postquam rex gloriâ affecisset 65
Jonathanem, & conscripsisset eum inter
præcipuos amicos suos, & collocâsset eum
ducem exercitûs & principem populi; Re- 66
versus est Jonathan in Jerusalem cum pace
& jucunditate. Anno verò centesimo sex- 67
agesimo quinto, venit Demetrius filius De-
metrii è Creta in terram majorum suorum:
Quo audito, rex Alexander contristatus est 68
admodum, & reversus est Antiochiam.
Præfecit autem Demetrius Apollonium il- 69
lum qui præpositus erat Assyriæ, qui coa-
cto exercitu copioso, castrametatus est con-
tra Jamnin: tum misit ad Jonathanem sum-
mum sacerdotem, & dixit ei; Tu solus 70
efferris in nos, & ego factus sum impro-
perio & ludibrio propter te: & qua de
causa dominatum exerces in nos in termi-
nis nostris?

Versio VULG. LAT.

71 Nunc ergò si confidis in virtutibus tuis, descende ad
nos in campum, & comparemus illic invicém : quia
72 mecum est virtus bellorum. Interroga, & disce quis
sum ego, & cæteri, qui auxilio sunt mihi, qui & di-
cunt quia non potest stare pes vester ante faciem no
stram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui in
73 terra sua : Et nunc quomodò poteris sustinere equi-
tatum & exercitum tantum in campo, ubi non est
74 lapis, neque saxum, neque locus fugiendi ? Ut au-
divit autem Jonathas sermones Apollonii, motus est
animo : & elegit decem millia virorum, & exiit ab
Jerusalem, & occurrit ei Simon frater ejus in adju-
75 torium : Et applicuerunt castra in Joppen, & ex-
clusit eum à civitate (quia custodia Apollonii Joppe
76 erat) & oppugnavit eam. Et exterriti qui erant in
civitate, aperuerunt ei, & obtinuit Jonathas Joppen.
77 Et audivit Apollonius, & admovit tria millia equi-
78 tum, & exercitum multum. Et abiit Azotum tan-
quam iter faciens, & statim exiit in campum, eò quòd
haberet multitudinem equitum, & confideret in eis.
Et insecutus est eum Jonathas in Azotum, & commi-
79 serunt prælium. Et reliquit Apollonius in castris
80 mille equites post eos occulté. Et cognovit Jona-
thas quoniam insidiæ sunt post se, & circuierunt ca-
stra ejus, & ejecerunt jacula in populum à manè us-
81 que ad vesperam. Populus autem stabat, sicut præ-
82 ceperat Jonathas : & laboraverunt equi eorum. Et
ejecit Simon exercitum suum, & commisit contra le-
gionem : equites enim fatigati erant : & contriti
83 sunt ab eo, & fugerunt. Et qui dispersi sunt per
campum, fugerunt in Azotum, & intraverunt in Beth-
84 dagon idolum suum, ut ibi se liberarent. Et succen-
dit Jonathas Azotum, & civitates, quæ erant in cir-
cuitu ejus, & accepit spolia eorum, & templum Da-
gon : & omnes, qui fugerunt in illud, succendit igni.
85 Et fuerunt qui ceciderunt gladio, cum his qui succensi
86 sunt, ferè octo millia virorum. Et movit indè Jona-
thas castra, & applicuit ea Ascalonem : & exierunt de
87 civitate obviàm illi in magna gloria. Et reversus
est Jonathas in Jerusalem cum suis, habentibus spolia
88 multa. Et factum est : ut audivit Alexander rex ser-
mones istos, addidit adhuc glorificare Jonathan.

MAKKABAÏΩN Α'.

71 Νῦν οὖν εἰ πέποιθας ἐπὶ τ δυνάμεσί σου, καλέσθητι πρὸς ἡμᾶς εἰς τὸ
πεδίον, καὶ συγκριθῶμεν ἑαυτοῖς ὀπεῖ, ὅτι μετ' ἐμοῦ ὅτι δύναμις τ
72 πόλεων. Ἐρώτησον καὶ μάθε τίς εἰμι κὰ οἱ λοιποὶ οἱ βοηθοῦντες
ἡμῖν, καὶ λέγουσιν, Οὐκ ἔστιν ὑμῖν στάσις ποδὸς κατὰ πρόσωπον ἡμῶν·
7, ὅτι δὶς ἐτροπώθησαν οἱ πατέρες σου ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. Καὶ νῦν ὡς δυνήσῃ
ὑποστῆναι τ ἵππον καὶ δύναμιν τοιαύτην ἐν τῷ πεδίῳ, ὅπου οὐκ ἔστι λί-
74 θος οὐδὲ κόχλαξ οὐδὲ τόπος (ρ) τ φυγεῖν. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἰωνάθαν
τ λόγων Ἀπολλωνίου, ὀργίσθη τῇ διανοίᾳ, καὶ ἐπέλεξε δέκα χιλιάδας
ἀνδρῶν, καὶ ἐξῆλθεν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, καὶ Συμέων ὁ ἀ-
75 δελφὸς αὐτοῦ ἐπὶ βοήθειαν αὐτῷ. Καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ Ἰόππην, καὶ ἀπέ-
κλεισεν αὐτ(σ)ὸν τ πόλεως, ὅτι φρουρὰ Ἀπολλωνίου ἐν Ἰόππῃ, καὶ ἐπολέ-
76 μησεν αὐτόν. Καὶ φοβηθέντες ἀνοίξαν οἱ ἐκ τ πόλεως, καὶ ἐκυρίευσεν
77 Ἰωνάθαν Ἰόππης. Καὶ ἤκουσεν Ἀπολλωνίου, καὶ παρενέβαλε τειχο-
78 μαχίαν ἵππον, καὶ δύναμιν πολλήν· Καὶ ἐπορεύθη εἰς Ἄζωτον ὡς πο-
ρευόμενον, καὶ ἅμα(τ)τροχᾷ εἰς τὸ πεδίον, (υ)διὰ τὸ ἔχειν αὐτὸν πλῆθος
ἵππου καὶ πεποιθέναι (φ)ἐπ' αὐτῇ. καὶ κατεδίωξεν Ἰωνάθαν ὀπίσω αὐτοῦ
79 εἰς Ἄζωτον, καὶ Συνῆψαν αἱ παρεμβολαὶ (χ)εἰς πόλεμον. Καὶ ἀπέλιπεν
80 Ἀπολλώνιος χιλίαν ἵππον(ψ)ὲν κρυπτῷ κατόπισεν αὐτῶν. Καὶ ἔγνω
Ἰωνάθαν ὅτι ἐστὶν ἐνέδρα κατόπισεν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τ παρεμ-
βολὴν, καὶ ἐξετίναξαν τὰς ῥίζας εἰς τ λαὸν ἐκ πρωΐθεν ἕως (ω)ἑσπέ-
81 ρας. Ὁ δὲ λαὸς εἱστήκει, καθὼς ἐπέταξεν Ἰωνάθαν, καὶ ἐκοπίασαν
82 οἱ ἵπποι αὐτῶν. Καὶ ἐξέκλινε Σίμων τ δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ἐμάχετο
πρὸς τ φάλαγγα· ἦν γὰρ ἵππος ἐξηυθῆ· καὶ συνετρίβησαν (α) ἀπ'
83 αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον. Καὶ οἱ ἵππος ἐσκορπίσθη ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἔφυγον
εἰς Ἄζωτον, καὶ εἰσῆλθον εἰς Βηθδαγὼν τὸ εἰδωλεῖον αὐτῶν, τοῦ σω-
84 θῆναι. Καὶ ἐνεπύρισεν Ἰωνάθαν τ Ἄζωτον καὶ τὰς πόλεις τὰς
κύκλῳ αὐτῆς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν, καὶ τὸ ἱερὸν Δαγὼν, (β) καὶ
85 πάντ συμφυγόντας εἰς αὐτὸ ἐνεπύρισε πυρί. Καὶ ἐγένοντο οἱ πεπω-
86 κότες μαχαίρᾳ σὺν τοῖς ἐμπυρισθῆσιν εἰς ἄνδρας ὀκτακισχιλίους. Καὶ
ἀπῆρεν ἐκεῖθεν Ἰωνάθαν, καὶ παρενέβαλεν (γ) ἐπὶ Ἀσκάλωνα, καὶ ἐξῆ-
87 λθον οἱ ἐκ τ πόλεως εἰς συνάντησιν αὐτῷ ἐν δόξῃ μεγάλῃ. Καὶ
ἐπέστρεψεν Ἰωνάθαν (δ) εἰς Ἱερουσαλὴμ σὺν τοῖς παρ' αὐτοῦ, ἔχοντες
σκῦλα πολλά. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς
τοὺς λόγους τούτους, καὶ προσέθετο δοξάσαι τ Ἰωνάθαν.

MS. (ε)πῦ φυγεῖν.(σ)οἱ ἐκ(τ) προσῆλθ(υ)καὶ διὰ (φ) ἐπ' αὐλὴν. καὶ
κατεδίωξεν ὀπίσω αὐτοῦ εἰς (χ) ὀπίσω αὐτοῦ εἰς (ψ)κρυπτῶς (ω)δίλης.
(α) ἀπ' αὐτῶ, καὶ ἔφυγαν. (β) καὶ τὸ ἱερὸν αὐτῶς ἐνεπύρισεν ἐν πυρί.
Καὶ (γ) εἰς (δ)σὺν τοῖς

Interp. LAT.

Nunc ergò, si confidis in virtutibus tuis, de- 71
scende ad nos in campum, & comparemus nos
illic invicém : quia mecum est virtus (b) civi-
tatum. Interroga, & disce, quis sum ego, & 72
cæteri, qui auxilio sunt mihi, & dicunt; Non po-
test stare pes vester ante faciem nostram : quia
bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua.
Et nunc non poteris sustinere equitatum, & exer- 73
citum talem in campo, ubi non est lapis, neque
saxum, neque locus fugiendi. Ut audivit autem 74
Jonathas sermones Apollonii; motus est animo:
& elegit decem millia virorum, & exiit ab Hie-
rusalem : & occurrit ei Simon frater ejus in ad-
jutorium ejus. Et applicuit castra in Joppen. 75
Et exclusérunt eum à civitate; quia custodia
Apollonii in Joppe erat. Et oppugnaverunt eam.
Et exterriti qui erant in civitate, aperuerunt : 76
& obtinuit Jonathas Joppen. Et audivit Apol- 77
lonius : & admovit tria millia equitum, &
exercitum multum : Et abiit Azotum, tanquam 78
iter faciens : & statim exiit in campum, eò quòd
haberet multitudinem equitum, & confideret in
eos. Et insecutus est eum Jonathas in Azotum :
& commiserunt exercitus prælium. Et reliquit 79
Apollonius mille equites occultè post eos. Et 80
cognovit Jonathas, quoniam insidiæ sunt post
se, & circumierunt castra ejus, & ejecerunt ja-
cula in populum à mane usque ad vesperam. Po- 81
pulus autem stabat, sicut præceperat Jonathas.
Et laboraverunt equi eorum. Et emisit Simon 82
exercitum suum, & commisit contra legionem:
equites enim fatigati erant. Et contriti sunt ab
eo, et fugerunt : Et equitatus dispersus est in cam- 83
po : & fugerunt in Azotum : & intraverunt in
Bethdagon Idolium suum, ut salvarent se. Et 84
succendit Jonathas Azotum, & civitates, quæ
erant in circuitu ejus : & accepit spolia eorum:
& templum Dagon, & eos, qui confugerant in
illud, succendit igni. Et fuerunt, qui ceciderunt 85
gladio, cum his qui succensi sunt, ferè octo millia
virorum. Et movit indè Jonathas castra, & ap- 86
plicuit ea Ascalonem: & exierunt, qui de civitate,
obviàm illi, in magna gloria. Et reversus est Jo- 87
nathæ in Hierusalem cum suis, habentes spolia
multa. Et factum est, ut audivit Alexander rex 88
sermones istos, addidit adhuc glorificare Jonathan.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

* ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. ܢܢܚܬ ܠܘܬ ܚܕ ܚܪܒܐ. 71
ܟܠܵܐ ܒܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. * ܐܡܵܐ ܣܝܡ ܒܟܬܗ ܐܢܐ ܗܘ ܚܝܠ ܡܚܪܘܬܝ. ܗܘ ܚܕ 72
ܕܒܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 73
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. * ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 74
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 75
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. * ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 76
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 77
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. * ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 78
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 79
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. * ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 80
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 81
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. * ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 82
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 83
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 84
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 85
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. * ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 86
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 87
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. * ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ. 88
ܚܪܒ ܐܢ ܣܠܵܐ ܒܡܝܬܪܵܐ. ܗܵܐ ܕ ܒܝ ܒܝܬ ܚܝܠܵܐ ܠܵܐ ܣܓܝ. ܣܡ ܚܕ ܚܪܒܐ.

Jam si confidis copiis tuis, descende ad nos 71
in planitiem, ibique alter alterius aspectui
occurramus; nam mecum est potentia urbi-
um. Scisciatare, & vide quis ego sim, & qui 72
sint adjutores nostri; qui referent non esse
vobis consistentiam pedum coram nobis: nam
bis victi fuerunt majores tui in terra sua: Et 73
nunc non sunt tibi vires sustinendi copias
nostras & equites nostros in planitie, ubi
neque lapis, neque saxum est, neque locus
effugiendi. Cùm igitur audîsset Jonathan 74
sermones Apollonii, iratus atque commotus
est animo, delegítque decem millia virorum
ex Jerusalem, & occurrit ei Simon frater e-
jus in auxilium ipsius : Et castra posuit Jo- 75
nathan contra Joppen, at clauserunt urbem
cives ejus, quia præsidium Apollonii erat in
ea : Et cùm cives urbis oppugnâssent eos, 76
tandem aperuerunt eis, & potitus est Jona-
than Joppe. Quod audiens Apollonius, 77
assumpsit tria millia equitum & copias per-
multas, abiítque in Azotum quasi transiens,
& prævenit eos in planitie, propter militi-
am equitum quam secum habebat, cui con-
fidebat. Et persecutus est eum Jonathan à 78
tergo ad Azotum usque, & congressæ sunt
acies simul ad prælium, Reliquerat autem 79
Apollonius mille equites à tergo eorum in
insidiis. Sed cognoscente Jonathane insi- 80
dias esse à tergo suo, circundederunt castra
illius : cùmque jaculati essent adeò ut defi-
cerent jacula populi illius, à manè ad flexum
usque *diei*, Populus tamen consistebat, ut 81
mandaverat Jonathan. Demum fatigatis e-
quitibus eorum, Traxit Simon exercitum 82
suum, bellúmque commisit cum phalangi-
bus, quousque dissoluti equites, et copiæ fran-
gerentur, & fugerent à conspectu ipsius. E- 83
quitibus itaque per planitiem dissipatis, &
fugientibus in Azotum, ingressísq; ædem Da-
gonis idoli sui ut eriperent sese; Succendit 84
Jonathan ædem idoli eorum, & eos qui fuge-
gerant ut se reciperent in ædem Dagonis, suc-
cendit unà cum illa: & Azotum urbémque ipsi
adjacentes igne combussit, abstulítque spo-
lia earum. Fuerunt autem qui ceciderunt 85
cum iis qui combusti sunt, quasi octo millia
virorum. Movens inde Jonathan, castra po- 86
suit contra Ascalonem: & processerunt inco-
læ urbis in occursum ejus cum gloria magna.
Postea reversus est Jonathan in Jerusalem 87
unà cum sociis suis, habentes spolia opima.
Cùm autem audîsset Alexander rex res istas, 88
ampliore gloriâ Jonathanem affecit,

CAP. XI.
Versio VULG. LAT.

89 Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus, in possessionem.

CAP. XI.

1 ET rex Ægypti congregavit exercitum, sicut arena quæ est circa oram maris, & naves multas: & quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, & addere illud regno suo. Et exiit in Syriam verbis pacificis, 2 & aperiebant ei civitates, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviàm, eò quòd socer suus esset. Cùm autem introiret civitatem 3 Ptolemæus, ponebat custodias militum in singulis 4 civitatibus. Et ut appropiavit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, & Azotum & cætera ejus demolita, & corpora projecta, & eorum qui cæsi erant in bello tumulos, quos fecerant secus 5 viam. Et narraverunt regi quia hæc fecit Jonathas, 6 ut invidiam facerent ei: & tacuit rex. Et occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria, & invicèm se 7 salutaverunt, & dormierunt illìc. Et abiit Jonathas cum rege usque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus: 8 & reversus est in Jerusalem. Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium civitatum usque Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum consilia mala. 9 Et misit legatos ad Demetrium, dicens; VENI, componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, & regnabis in regno 10 patris tui. Pœnitet enim me quòd dederim illi filiam meam: quæsivit enim me occidere. Et vitu- 11 peravit eum, propterea quòd concupierat regnum 12 ejus. Et abstulit filiam suam, & dedit eam Demetrio, & alienavit se ab Alexandro, & manifestatæ 13 sunt inimicitiæ ejus. Et intravit Ptolemæus Antiochiam, & imposuit duo diademata capiti suo, Æ- 14 gypti & Asiæ. Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant qui erant in 15 locis illis. Et audivit Alexander, & venit ad eum in bellum: & produxit Ptolemæus rex exercitum, & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

89 Καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ πόρπην χρυσῆν, ὡς ἔθος ἐστὶ δίδοσθαι τοῖς (ε)συγγενέσι βασιλέων· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν Ἀκκαρὼν καὶ πάντα τὰ ὅρια αὐτῆς εἰς κληροδοσίαν. MS.A. (ε) συγγενεῦσιν

ΚΕΦ. ια'.

1 Καὶ ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου ἤθροισε δυνάμεις πολλὰς, ὡς (α) τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, καὶ πλοῖα πολλά· καὶ ἐζήτησε κρατῆσαι τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου δόλῳ, καὶ προσθεῖναι 2 αὐτὸν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν εἰς Συρίαν λόγοις εἰρηνικοῖς, καὶ ἤνοιγον αὐτῷ οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων, καὶ συνήντων αὐτῷ, ὅτι ἐντολὴν ἦν Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως συναντᾶν αὐτῷ, διὰ τὸ πενθερὸν αὐτοῦ εἶναι). Ὡς δὲ εἰσεπορεύετο εἰς τὰς πόλεις (β) ὁ Πτολε- 3 μαῖος, ἀπίστατε τὰς δυνάμεις φρουρὰν ἐν ἑκάστῃ πόλει. Ὡς δὲ 4 ἤγγισεν Ἄζωτου, ἔδειξαν αὐτῷ τὸ ἱερὸν Δαγὼν (γ) ἐμπεπυρισμένον, καὶ Ἄζωτον, καὶ τὰ περίχωρα αὐτῆς καθῃρημένα, καὶ τὰ σώματα ἐῤῥιμμένα, καὶ τοὺς ἐμπεπυρισμένους οὓς ἐνεπύρισεν ἐν τῷ πολέμῳ· ἐποίησε γὰρ θυμωνίας αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ αὐτῶν. Καὶ διη- 5 γήσαντο τῷ βασιλεῖ ἃ ἐποίησεν Ἰωνάθαν, ἵνα τὸ(δ) ψογήσῃ αὐτόν. 6 καὶ ἐσίγησεν ὁ βασιλεύς. Καὶ συνήντησεν Ἰωνάθαν τῷ βασιλεῖ εἰς Ἰόππην μετὰ δόξης, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους, καὶ ἐκοιμήθησαν 7 ἐκεῖ. Καὶ ἐπορεύθη Ἰωνάθαν μετὰ τοῦ βασιλέως ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ καλουμένου Ἐλευθέρου, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ 8 βασιλεὺς Πτολεμαῖος ἐκυρίευσε τῶν πόλεων τῆς θαλάσσης ἕως Σελευκείας τῆς παραλίας, καὶ διελογίζετο πονηρὰ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου λογισμοὺς πονηρούς. Καὶ ἀπέστειλε πρεσβεῖς πρὸς Δημήτριον (ζ) τὸν 9 βασιλέα, λέγων, Δεῦρο συνθώμεθα πρὸς ἑαυτοὺς διαθήκην, καὶ δώσω σοι τὴν θυγατέρα μου ἣν ἔχει Ἀλέξανδρος, καὶ βασιλεύσεις 10 τῆς βασιλείας τοῦ πατρός σου. Μετεμεμέλημαι γὰρ δοὺς αὐτῷ τὴν θυγατέρα μου, ἐζήτησε γὰρ ἀποκτεῖναί με. Καὶ(ε) ἐψόγησεν αὐτὸν 11 χάριν τοῦ ἐπιθυμῆσαι αὐτὸν τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ ἀφελόμενος 12 αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, ἔδωκεν αὐτὴν τῷ Δημητρίῳ, καὶ ἠλλοιώθη (η) 13 τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐφάνη ἡ ἔχθρα αὐτῶν. Καὶ εἰσῆλθε Πτολε- 14 μαῖος εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ ἐπέθετο (ζ) δύο διαδήματα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τό τε Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου. Ἀλεξάνδρῳ δὲ ὁ βασιλεὺς ἦν (θ)ἐν Κιλικίᾳ κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους, ὅτι ἀπεστάτουν οἱ ἀπὸ τῶν τόπων 15 ἐκείνων. Καὶ ἤκουσεν Ἀλέξανδρος, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὸν (ι) πολέμῳ. καὶ ἐξήγαγε Πτολεμαῖος (ι) τὴν δύναμιν, καὶ ἀπήντησεν αὐτῷ ἐν χειρὶ ἰσχυρᾷ, καὶ ἐξεπόρισε αὐτόν.

MS.A.(α)ἢ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ(ζ)Πτολεμαΐδος, (γ)ἐνεπυρισμένον, (δ)ψογίσαι(δ)βασιλέα, (ε)ἐψόγησεν(η)τὸ πρόσωπον Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐφάνη ἔχθρα (ζ) τὸ διάδημα τῆς Ἀσίης, καὶ ἐπέθετο δύο (θ) εἰς Κιλικίαν(ι) ἐν πολέμῳ. (ι) καὶ ἀπῆντησεν

Interp. LAT.

89 Et misit ei fibulam auream, sicut consuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus, in possessionem.

CAP. XI.

1 ET rex Ægypti congregavit exercitus multos, sicut arenam, quæ est circa oram maris, & naves multas: & quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, & addere illud regno suo. Et 2 exiit in Syriam, verbis pacificis: & aperiebant ei illi qui de civitatibus, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviàm, eò quòd socer suus esset. Ut autem introibat in ci- 3 vitates (a) Ptolemæus; ponebat custodias militum in singulis civitatibus. Ut autem appropiavit 4 Azoto; ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, & Azotum, & subúrbana ejus destructa, & corpora projecta, & combustos, quos combusserat in bello. Fecerant enim tumulos eorum in via ejus: Et narraverunt regi quæ fecerat Jo- 5 nathas, ut criminarentur eum. Et tacuit rex. Et 6 occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria: & invicèm se salutaverunt: & dormierunt illic. Et abiit Jonathas cum rege usque ad fluvium, 7 qui vocabatur Eleutherus: & reversus est in Hierusalem. Rex autem Ptolemæus obtinuit do- 8 minium civitatum maritimæ usque Seleuciam maritimam: & cogitabat in Alexandrum consilia mala. Et misit legatos ad Demetrium re- 9 gem, dicens; Veni, componamus inter nos pactum: & dabo tibi filiam meam quam habet Alexander: & regnabis in regno patris tui. Pœ- 10 nitet enim me, quod dederim illi filiam meam. Quæsivit enim me occidere. Et vituperavit 11 eum, propterea quòd ipse concupierat regnum ejus. Et abstulit filiam suam, & dedit eam Deme- 12 trio: & alienavit se ab Alexandro; & manifestatæ sunt inimicitiæ eorum. Et intravit Ptole- 13 mæus Antiochiam: & imposuit duo diademata capiti suo, Ægypti, & Asiæ. Alexander autem 14 rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant qui erant in locis illis. Et audivit 15 Alexander: & venit ad eum in bellum. Et produxit Ptolemæus exercitum: & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.

Κιλικίαν(ϑ) ἐν πολέμῳ. (ι) καὶ ἀπῆντησεν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

89 Et misit ei fibulam auream, prout mos est dari cognatis regis, dedítque illi Ecronem & omnes terminos ejus in hæreditatem.

CAP. XI.

1 REx autem Ægypti congregatis sibi copiis multis, arenæ quæ jacet super litore maris comparandis, plurimísque navibus; voluit obtinere regnum Alexandri dolo, ut 2 adjungeret illud regno suo. Quare illi in Syriam pacificis verbis prodeunti aperiebant cives, urbium, occurrentes ipsi; quòd Alexander præcepisset ut occurrerent ei 3 quasi socero suo. Verùm Ptolomæus urbem aliquam ingrediens, relinquebat copias & custodes in iis omnibus. Quum 4 autem pervenísset Azotum, ostenderunt ei ædem Dagonis idoli exustam, & Azotum omniáque ipsi adjacentia destructa, corpora projecta, & incendia illa quæ flagraverat *Jonathan* in bellis, feceráteque varios tumulos in via: Et narraverunt regi 5 quicquid fecerat quasi in opprobrium ipsius: quæ cùm audísset rex, conticuit. Occurrit autem Jonathan regi magna cum 6 gloria, & postquam salutem precati essent alter alteri, & pernoctâssent ibi, Abiis- 7 sétque Jonathan cum rege usque ad fluvium qui vocatur Ingenuus; reversus est Jerosolymam.. Ptolomæus autem rex potitus omnium urbium quæ erant in tractu 8 maritimo, usque ad Seleuciam quæ jacet secus mare; machinabatur in Alexandrum consilium pernicioSum. Quamobrem mis- 9 sis epistolis ad Demetrium regem, dixit ei; Age, statuamus fœdus alter cum altero, dabóque tibi filiam meam quam duxit Alexander, & regnabis in regno patris tui. Pœnitet enim me dedisse illi filiam meam: 10 nam voluit interficere me, Illam verò 11 spernit ac parvipendit: nimirum concupiscebat regnum ejus. Itaque ablatam ab 12 eo filiam suam dedit Demetrio, & alienatus est ab Alexandro, & declarata est inimicitia. Et ingressus Ptolomæus Anti- 13 ochiam, imposuit sibi diadema Asiæ, imposuítque duo diademata capiti suo, ab 14 Asia in Ægyptum usque. Rex autem Alexander erat eo tempore in Cilicia, quia rebellârant in eum incolæ loci illius. Quod 15 audiens Alexander, venit ad debellandum eum: sed procedens Ptolomæus adversùs eum copioso cum exercitu & manu validâ, vicit Alexandrum:

Versio VULG. LAT.

16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur:
17 rex autem Ptolemæus exaltatus est. Et abstulit Zab-
18 diel Arabs caput Alexandri, & misit Ptolemæo. Et
rex Ptolemæus mortuus est in die tertia: & qui e-
rant in munitionibus, perierunt ab his qui erant in-
19 tra castra. Et regnavit Demetrius anno centesimo
20 sexagesimo septimo. In diebus illis congregavit Jo-
nathas eos qui erant in Judæa, ut expugnarent arcem,
quæ est in Jerusalem: & fecerunt contra eam machi-
21 nas multas. Et abierunt quidam qui oderant gentem
suam viri iniqui ad regem Demetrium, & nuntiave-
22 runt ei quòd Jonathas obsideret arcem. Et ut au-
divit, iratus est: & statim venit ad Ptolemaidam, &
scripsit Jonathæ ne obsideret arcem, sed occurreret
23 sibi ad colloquium festinató. Ut audivit autem Jo-
nathas, jussit obsidere: & elegit de senioribus Is-
24 rael, & de sacerdotibus, & dedit se periculo. Et
accepit aurum, & argentum, & vestem, & alia xe-
nia multa, & abiit ad Regem Ptolemaidam, & in-
25 venit gratiam in conspectu ejus. Et interpella-
26 bant adversùs eum quidam iniqui ex gente sua. Et
fecit ei rex, sicut fecerant ei qui antè eum fuerant:
& exaltavit eum in conspectu omnium amicorum
27 suorum. Et statuit ei principatum sacerdotii, &
quæcunque alia habuit priùs pretiosa, & fecit eum
28 principem amicorum. Et postulavit Jonathas à re-
ge, ut immunem faceret Judæam, & tres toparchias,
& Samariam, & confines ejus: & promisit ei ta-
29 lenta trecenta. Et cónsensit rex: & scripsit Jona-
thæ epistolas de his omnibus, hunc modum continen-
30 tes: REX Demetrius fratri Jonathæ salutem, &
31 genti Judæorum. Exemplum epistolæ, quam scripsi-
mus Lastheni parenti nostro de vobis, misimus ad
32 vos ut sciretis: Rex Demetrius Lastheni parenti sa-
33 lutem. Genti Judæorum, amicis nostris, & conser-
vantibus quæ justa sunt apud nos, decrevimus bene-
facere propter benignitatem ipsorum, quam erga nos
34 habent. Statuimus ergò illis omnes fines Judææ, &
tres civitates, Lydan, & Ramathan, quæ additæ sunt
Judææ ex Samaria, & omnes confines earum, seque-
strari omnibus sacrificantibus in Jerosolymis, pro his
quæ ab eis priùs accipiebat rex per singulos annos,
& pro fructibus terræ & pomorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

16 Καὶ ἔφυγεν Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀραβίαν, τοῦ σκεπασθῆναι αὐτὸν
17 ἐκεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὑψώθη. Καὶ ἀφεῖλε Ζαβδιὴλ ὁ
18 Ἄραψ τὴν κεφαλὴν Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπέστειλε τῷ Πτολεμαίῳ. Καὶ
ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ἀπέθανεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ οἱ ὄντες
19 ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν (κ) ἀπώλοντο ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι. Καὶ
20 ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτους ἑξηκοστοῦ καὶ ἑβδόμου. Ἐν
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συνήγαγεν Ἰωνάθαν τοὺς ἐκ τῆς Ἰουδαίας, τοῦ ἐκ-
πολεμῆσαι τὴν ἄκραν τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ (λ) ἐποίησαν ἐπ' αὐτὴν μη-
21 χανὰς πολλάς. Καὶ ἐπορεύθησάν τινες μισοῦντες τὸ ἔθνος αὐτῶν,
ἄνδρες παράνομοι, πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ ὅτι Ἰω-
22 νάθαν πολιορκεῖται τὴν ἄκραν. Καὶ ἀκούσας ὠργίσθη. ὡς δὲ ἤκουσεν,
εὐθέως ἀναζεύξας ἦλθεν εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἔγραψε Ἰωνάθαν, τοῦ
μὴ πολιορκῆσαι (μ) τὴν ἄκραν, καὶ τοῦ ἀπαντῆσαι αὐτὸν αὐτῷ συμμί-
23 σγειν εἰς Πτολεμαΐδα ἐν ταχίσει. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἰωνάθαν, ἐκέλευ-
σε πολιορκῆσθαι, καὶ ἐπέλεξε τοὺς πρεσβυτέρους Ἰσραὴλ, καὶ τοὺς ἱερεῖς,
24 καὶ ἔδωκεν (ν) ἑαυτὸν τῷ κινδύνῳ. Καὶ λαβὼν ἀργύριον, καὶ χρυσίον, καὶ
ἱματισμὸν, καὶ ἕτερα ξένια πλείονα, (ξ) ἐπορεύθη πρὸς τὸν βασιλέα εἰς
25 Πτολεμαΐδα, καὶ εὗρε χάριν (ο) ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ ἐνετύγχανον κατ'
26 αὐτοῦ τινες ἄνομοι (π) τῆς ἐκ τοῦ ἔθνους. Καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ὁ βασι-
λεὺς καθὼς ἐποίησαν αὐτῷ οἱ πρὸ αὐτοῦ, καὶ ὕψωσεν αὐτὸν ἐναντίον
27 πάντων τῶν φίλων αὐτοῦ. Καὶ ἔστησεν αὐτῷ τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ ὅσα
ἄλλα εἶχε τίμια τοιαῦτα, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν τῶν πρώτων φίλων
28 ἡγεμόνα. Καὶ ἠξίωσε Ἰωνάθαν τὸν βασιλέα ποιῆσαι τὴν Ἰουδαίαν
ἀφορολόγητον, καὶ τὰς τρεῖς τοπαρχίας, καὶ (ρ) ἐπαγ-
29 γελίσασθαι αὐτῷ τάλαντα τριακόσια. Καὶ εὐδόκησεν ὁ βασιλεύς, καὶ
ἔγραψε τῷ Ἰωνάθαν ὑπολὰς περὶ πάντων τούτων ἐχούσας τὸν τρόπον
30 τοῦτον. Βασιλεὺς Δημήτριος Ἰωνάθαν τῷ ἀδελφῷ χαίρειν, καὶ ἔθνει
31 Ἰουδαίων. Τὸ ἀντίγραφον τῆς ὑπιστολῆς ἣν ἐγράψαμεν Λαθήνει τῷ
32 συγγενεῖ ἡμῶν περὶ ὑμῶν, γεγράφαμεν καὶ πρὸς ὑμᾶς, ὅπως εἰδῆτε.
33 Βασιλεὺς Δημήτριος Λαθήνει τῷ πατρὶ χαίρειν. Τῷ ἔθνει τῶν
Ἰουδαίων φίλοις ἡμῶν, καὶ συντηροῦσι τὰ πρὸς ἡμᾶς δίκαια ἐκρίναμεν
34 ἀγαθοποιῆσαι χάριν (σ) τῆς εἰς αὐτοὺς εὐνοίας πρὸς ἡμᾶς. Ἐσάκαμεν
οὖν αὐτοῖς (τ) τάτε ὅρια τῆς Ἰουδαίας, καὶ τὰς τρεῖς νομὰς, Ἀφαίρεμα, καὶ
(υ) Λύδδα, καὶ Ῥαμαθὲμ, αἵτινες προσετέθησαν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς
Σαμαρείτιδος, καὶ πάντα τὰ συγκυροῦντα αὐτοῖς πᾶσι τοῖς θυσιά-
ζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀντὶ τῶν βασιλικῶν ὧν ἐλάμβανεν ὁ βασι-
λεὺς παρ' αὐτῶν τοπρόσιτον καθ' ἑνιαυτὸν ἀπὸ τῶν (φ) γινημάτων
τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τῶν ἀκροδρύων.

MS.A. (κ) αὐτῶν (λ) ἐποίησαν (μ) καὶ τοῦ (ν) αὐτὸν. (ξ) καὶ ἐπορεύθη (ο) ἐναντίον (π) τῶν (ρ) ἐπαγγείλασθαι
(σ) τῆς ἑαυτῶν (τ) τὰ (υ) Λύδδα, καὶ Ῥαδαμὴν προσετέθησαν (φ) γινημάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν

Interp. LAT.

Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protege- 16
retur. Rex autem Ptolemæus exaltatus est. Et 17
abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & misit
Ptolemæo. Et rex Ptolemæus mortuus est in die 18
tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt
ab iis qui in munitionibus. Et regnavit Deme- 19
trius anno centesimo sexagesimo septimo. In die- 20
bus illis congregavit Jonathas eos qui erant de
Judæa, ut expugnarent arcem quæ erat in Hieru-
salem: & fecit contra eam machinas multas. Et 21
abierunt quidam, qui oderant gentem suam, viri
iniqui, ad regem: & renuntiaverunt ei, quòd Jo-
nathas obsideret arcem. Et audiens, iratus est. 22
Ut autem audivit, statim iter faciens venit Ptole-
maidam, & scripsit Jonathæ, ne obsideret arcem,
sed occurreret sibi ad colloquium in Ptolemai-
dam festinató. Ut audivit autem Jonathas, jussit 23
obsidere: & elegit de senioribus Israël, & de sa-
cerdotibus: & dedit se periculo. Et accepit ar- 24
gentum et aurum, & vestem, & alia xenia multa:
& abiit ad regem in Ptolemaidem: & invenit
gratiam in conspectu ejus. Et interpellabant ad- 25
versùs eum quidam iniqui ex gente. Et fecit ei 26
rex, sicut fecerant ei qui ante eum fuerant: &
exaltavit eum in conspectu omniù amicorum su-
orum. Et statuit ei principatù sacerdotii, & quæ- 27
cunque alia habuit priùs pretiosa: & fecit eum
principem amicorum. Et postulavit Jonathas à 28
rege, ut immunem faceret Judæam, & tres Topar-
chias & (b) Samaritidem: & promisit ei talenta
trecenta. Et consensit rex: & scripsit Jonathæ 29
epistolas de his omnibus, hunc modum continentes:
Rex Demetrius Jonathæ fratri salutem, & genti 30
Judæorum. Exemplum epistolæ, quam scripsimus 31
Lastheni cognato nostro de vobis, scripsimus etiam
ad vos, ut sciretis. Rex Demetrius Lastheni pa- 32
renti salutem. Genti Judæorum, amicis nostris, 33
& conservantibus quæ justa sunt erga nos, decre-
vimus benefacere propter benevolentiã quæ ab i-
psis præstatur erga nos. Statuimus ergò illis fines 34
Judææ, & tres civitates, (c) Apharema, et Lyddã,
& Rhamathẽ, quæ additæ sunt Judææ ex Sama-
ritide; & omnia pertinentia ad ipsas omnibus sa-
crificantibus in Hierosolymis, pro regalibus, quæ ab
eis priùs accipiebat rex per singulos annos de
fructibus terræ, & de fructibus arborum.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 ... ...

CAP. XI.

Versio VULG. LAT.

35 Et alia quæ ad nos pertinebant decimarum & tributorum, ex hoc tempore remittimus eis: & areas salinarum, & coronas quæ nobis deferebantur, Omnia 36 ipsis concedimus: & nihil horum irritum erit ex hoc, & in omne tempus. Nunc ergò curate facere horum 37 exemplum, & detur Jonathæ; & ponatur in monte sancto, in loco celebri. Et videns Demetrius rex quòd 38 siluit terra in conspectu suo, & nihil ei resistit, dimisit totum exercitum suum, unumquemque in locum suum, excepto peregrino exercitu, quem contraxit ab insulis Gentium: & inimici erant ei omnes exercitus patrum ejus. Tryphon autem erat quidam par- 39 tium Alexandri priùs: & vidit quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium, & ivit ad Emalchuel Arabem, qui nutriebat Antiochum filium Ale- 40 xandri: Et assidebat ei, ut traderet eum ipsi, ut regnaret loco patris sui: & enuntiavit ei quanta fecit Demetrius, & inimicitias exercituum ejus adversùs 41 illum. Et mansit ibi diebus multis. Et misit Jonathas ad Demetrium regem, ut ejiceret eos, qui in arce erant 42 in Jerusalem, & qui in præsidiis erant: quia impugnabant Israel. Et misit Demetrius ad Jonathan, dicens; Non hæc tantùm faciam tibi, & genti tuæ: sed gloriâ illustrabo te, & gentem tuam, cùm fuerit opportunum. Nunc ergò rectè feceris, si miseris in au- 43 xilium mihi viros: quia discessit omnis exercitus meus. 44 Et misit ei Jonathas tria millia virorum fortium Antiochiam: & venerunt ad regem, & delectatus est rex 45 in adventu eorum. Et convenerunt qui erant de civitate, centum viginti millia virorum, & volebant interficere regem. Et fugit rex in aulam: & occupave- 46 runt qui erant de civitate itinera civitatis, & cœperunt pugnare. Et vocavit rex Judæos in auxilium, & 47 convenerunt omnes simul ad eum, & dispersi sunt omnes per civitatem: Et occiderunt in illa die cen- 48 tum millia hominum, & succenderunt civitatem, & ceperunt spolia multa in die illa, & liberaverunt regem. Et viderunt qui erant de civitate, quòd obti- 49 nuissent Judæi civitatem sicut volebant: & infirmati sunt mente suâ, & clamaverunt ad regem cum precibus, dicentes;

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

35 Καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀνήκοντα ἡμῖν ἀπὸ τοῦ νῦν ϕ δεκατῶν καὶ τὰ τέλη τῶν ἀνηκόντων ἡμῖν, καὶ τὰς τῆς ἁλὸς λίμνας, καὶ τοὺς στεφάνους τοὺς 36 προσαγομένους ἡμῖν παραχωρῶ αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀθετηθήσεται ἓν ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ νῦν (ϕ) καὶ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον. Νῦν οὖν ὀφείλετε 37 ποιῆσαι τοῦτον ἀντίγραφον· καὶ δοθήτω Ἰωνάθῃ, καὶ τεθήτω ἐν (ω) τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ ἐν τόπῳ (α) ἐπισήμῳ. Καὶ εἶδε Δημήτριος ὁ βασιλεὺς 38 ὅτι ἡσύχασεν ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ (β) οὐδεὶς αὐτῷ ἀνθειστήκει, καὶ ἀπέλυσε πάσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἕκαστον (γ) εἰς τὸν ἴδιον τόπον, πλὴν τῶν ξένων δυνάμεων ὧν ἐξενολόγησεν ἀπὸ τῶν νήσων τῶν ἐθνῶν· καὶ (δ) ἐπῆχθησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ δυνάμεις (ε) τῶν πατέρων αὐτοῦ. 39 Τρύφων δὲ ἦν τῶν παρὰ Ἀλεξάνδρου τοπάρχων, καὶ οὗτος ὅτι πᾶσαι αἱ δυνάμεις καταγογγύζουσι (ζ) τῷ Δημητρίῳ, καὶ ἐπορεύθη πρὸς (η) Ἐιμαλκουὴλ τὸν Ἄραβα, ὃς ἔτρεφε τὸν Ἀντίοχον τὸ παιδάριον τὸ τοῦ Ἀλε- 40 ξάνδρου· καὶ προσήδρευεν αὐτῷ, ὅπως παραδῷ αὐτὸν αὐτῷ, ὅπως βασιλεύσῃ ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ (θ) ἀπήγγειλεν αὐτῷ ὅσα ἐποίησε Δημήτριος, καὶ τὴν ἔχθραν ἣν ἐχθρεύουσιν αὐτῷ αἱ δυνάμεις 41 αὐτοῦ. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς. Καὶ ἀπέστειλεν Ἰωνάθαν πρὸς Δημήτριον τὸν βασιλέα, ἵνα ἐκβάλῃ τοὺς ἐκ τῆς ἄκρας ἐξ Ἱερουσαλὴμ, 42 καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν, ἦσαν γὰρ πολεμοῦντες τὸν Ἰσραήλ. Καὶ ἀπέστειλε Δημήτριος πρὸς Ἰωνάθαν, λέγων, Οὐ μόνον ταῦτα ποιήσω 43 σοὶ καὶ τῷ ἔθνει σου, ἀλλὰ δόξῃ δοξάσω σε καὶ τὸ ἔθνος σου, ἐὰν εὐκαιρίας τύχω. Νῦν οὖν ὀρθῶς ποιήσεις ἀποστείλας μοι ἄνδρας οἳ 44 (ι) συμμαχήσουσιν, ὅτι ἀπέστησαν πάντες αἱ δυνάμεις μου. Καὶ ἀπέστειλεν Ἰωνάθαν ἄνδρας τρισχιλίους δυνατοὺς ἰσχύι (κ) αὐτῷ εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ ἦλθοσαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ (λ) εὐφράνθη ὁ βασιλεὺς ὅτι 45 τῇ ἐφόδῳ αὐτῶν. Καὶ ἐπισυνήχθησαν οἱ ἐκ τῆς πόλεως εἰς μέσον τῆς πόλεως (κ) εἰς δώδεκα μυριάδας ἀνδρῶν, καὶ ἤθουλοντο ἀνελεῖν τὸν 46 βασιλέα. Καὶ ἔφυγε ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν αὐλὴν, καὶ κατελάβοντο οἱ ἐκ τῆς πόλεως τὰς διόδους τῆς πόλεως, καὶ ἤρξαντο (λ) πολεμεῖν. 47 Καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἰουδαίους εἰς βοήθειαν, καὶ ἐπεσυνήχθησαν πρὸς αὐτὸν πάντες ἅμα· καὶ διεσπάρησαν ἐν τῇ (μ) πόλει 48 πάντες ἅμα· Καὶ ἀπέκτειναν ἐν τῇ πόλει ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς μυριάδας δύο. καὶ ἐνεπύρισαν τὴν πόλιν, καὶ ἐλάβοσαν σκῦλα πολλὰ ἐν 49 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἔσωσε τὸν βασιλέα. Καὶ εἶδον οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως ὅτι κατεκράτησαν οἱ Ἰουδαῖοι τῆς πόλεως, ὡς ἠθούλοντο, καὶ ἠδυνήθησαν ταῖς διανοίαις αὐτῶν, καὶ ἐκέκραξαν πρὸς τὸν βασιλέα μὴ διδόσεως, λέγοντες,

MS. A. (χ) ἐπιτρέπομεν αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀθετήσει ἀπ' αὐτῶν (ψ) ἕως τοῦ (ω) ὄρους (α) ἁγιασθείσης, ὅτι σήμερ. (β) οὐδεὶς (γ) ἴδιον (δ) ἦλθον (ε) αὐτῶν (ζ) καὶ ἀπὸ τῶν πλοίων. Τρύφων (ζ) καὶ ἀπὸ τῆς (η) Σιμαλκουὴλ (θ) ἀπήγγειλαν (ι) συμμαχήσουσίν μοι, (κ) αὐτῶν (λ) ἠυφράνθη (κ) ἄνδρας δώδεκα μυριάδας, καὶ (λ) ἐπολεμεῖν. (μ) πόλει. Καὶ ἀπέκτειναν

Interp. LAT.

Et alia quæ ad nos pertinebant ex hoc tempore de- 35
cimarum, & tributorum pertinentium ad nos, & salis stagna, & pertinentes ad nos coronas, Omnia 36
liberaliter ipsis remittimus. Et nihil horum irri-
tum erit ex hoc & in omne tempus. Nunc ergò 37
curate facere horum exemplum: & detur Jona-
thæ, & ponatur in monte sancto in loco celebri. Et 38
videns Demetrius rex, quòd siluit terra in con-
spectu suo, & nihil ei resistebat, dimisit omnes ex-
ercitus suos, unumquemque in locum suum, excepto
peregrino exercitu, quem traxit ab insulis genti-
um: & inimici erant ei omnes exercitus patrum
ejus. Tryphon autem erat quidam partium Ale- 39
xandri priùs: & vidit, quoniam omnes exercitus
murmurabant contra Demetrium; & ivit ad
Emalcue Arabem, qui nutriebat Antiochum filium
Alexandri. Et assidebat ei, ut traderet eum ipsi, 40
ut regnaret in loco patris sui. Et enuntiavit ei
quanta fecit Demetrius, & inimicitias exercitu-
ejus adversùs illum: & mansit ibi diebus multis.
Et misit Jonathas ad Demetrium regem, ut ejice- 41
ret eos qui in arce erant, in Hierusalem, & qui in
præsidiis erant: quia impugnabant Israel. Et mi- 42
sit Demetrius ad Jonathan, dicens; Non hæc tan-
tùm faciam tibi, & genti tuæ, sed gloriâ illustra-
bo te, & gentem tuam, si opportunitatem nactus
fuero. Nunc ergò rectè feceris; si miseris in au- 43
xilium mihi viros: quoniam discesserunt omnes
exercitus mei. Et misit ei Jonathas tria millia 44
virorum fortium Antiochiam: & venerunt ad re-
gem: & delectatus est rex in adventu eorum. Et 45
convenerunt qui erant de civitate, in medium
civitatis, ad centum viginti millia virorum: &
volebant interficere regem. Et fugit rex in au- 46
lam: & occupaverunt, qui erant de civitate, iti-
nera civitatis, & cœperunt pugnare. Et vocavit 47
rex Judæos in auxilium: & convenerunt omnes
simul ad eum: et dispersi sunt in civitate (d) omnes
simul: Et occiderunt in civitate in illa die ad 48
centum millia: & succenderunt civitatem, & ce-
perunt spolia multa in illa die, & liberaverunt
regem. Et viderunt, qui erant de civitate, quòd 49
obtinuissent Judæi civitatem, sicut volebant; &
infirmati sunt mente suâ, & clamaverunt ad re-
gem cum precibus, dicentes;

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Reliqua etiam quæ proveniebant nobis ex 35
decimis, vectigalibus, stagnis salis & coro-
nis ad nos pertinentibus, omnia dimisimus
eis: Et nulla harum rerum violetur ex hoc & 36
deinceps. Et nunc cura ut horum exemplar 37
describas, desque Jonathani, & ponatur in
loco celebri & aperto, in monte sancto.
Videns autem Demetrius silentem & quie- 38
tam esse terram coram ipso, & neminem
adversari sibi; dimisit omnes copias, quem-
que in locum suum, præter illas quas ele-
git ex insulis gentium: unde conceperunt
in eum inimicitiam omnes copiæ majorum
ipsius. Triphon autem qui fuerat olim ex 39
Alexandri familia, videns omnes copias
murmurare contra Demetrium, contulit se
ad Malchum Arabem qui educabat Antio-
chum filium Alexandri; Dixitque ei ut tra- 40
deret illum sibi quatenus regem constitue-
ret eum pro patre ipsius: significans ei quic-
quid fecerat Demetrius, & inimicitiâ quam
contraxerant cum eo copiæ ipsius: man-
sitque ibi dies multos. Misit verò Jona- 41
than ad Demetrium regem ut ejiceret ha-
bitatores arcis ex Jerusalem, & habitato-
res munitionum: oppugnabant enim Isra-
ëlem. Et remisit Demetrius ad Jonatha- 42
nem, & dixit ei; Non solùm hæc facturus
sum tibi & genti tuæ, sed etiam gloriâ affe-
cturus te, gentemque tuam, ubi commodita-
tem nactus fuero. Nunc autem rectè fece- 43
ris, si miseris ad me viros in auxilium meum; nam defecerunt à me omnes copiæ.
Misit ergò Jonathan ter mille viros strenu- 44
issimos Antiochiam, quibus ad regem per-
venientibus gavisus est rex de adventu eo-
rum. Et congregati omnes cives urbis qua- 45
si duodecim myriades intra urbem, vole-
bant interficere regem Demetrium: Sed 46
fugiente rege, & in atrium ingresso, occu-
paverunt cives urbis omnes exitus urbis, &
pugnare cœperunt. Quum autem advo- 47
câsset rex Judæos ad auxilium suum, iique
omnes simul congregati essent ad eum, di-
sperserunt se omnes per urbem, Et occide- 48
runt in urbe eo die fermè decem myriades,
incenderunt urbem, & abstulerunt eo die
spolia multa, regemque servaverunt. Qua- 49
re videntes cives urbis prævaluisse Judæos,
& totam urbem obtinuisse pro libitu; de-
bilitatæ sunt mentes eorum, & supplices
clamaverunt ad regem, dicentes;

Versio VULG. LAT.

50 Da nobis dextras, & ceſſent Judæi oppugnare nos &
51 civitatem. Et projecerunt arma tua, & fecerunt
pacem, & glorificati ſunt Judæi in conſpectu regis,
& in conſpectu omnium qui erant in regno ejus, &
nominati ſunt in regno : & regreſſi ſunt in Jeruſalem
52 habentes ſpolia multa. Et ſedit Demetrius rex in
53 ſede regni ſui : & ſiluit terra in conſpectu ejus. Et
mentitus eſt omnia quæcunque dixit, & abalienavit
ſe à Jonatha, & non retribuit ei ſecundùm beneficia
54 quæ ſibi tribuerat, & vexabat eum valdé. Poſt hæc
autem reverſus eſt Tryphon, & Antiochus cum eo
puer adoleſcens, & regnavit, & impoſuit ſibi dia-
55 dema. Et congregati ſunt ad eum omnes exercitus,
quos diſperſerat Demetrius, & pugnaverunt contra
56 eum : & fugit, & terga vortit. Et accepit Tryphon
57 beſtias, & obtinuit Antiochiam : Et ſcripſit Antio-
chus adoleſcens Jonathæ, dicens ; Conſtituo tibi ſa-
cerdotium, & conſtituo te ſuper quatuor civitates, ut
58 ſis de amicis regis. Et miſit illi vaſa aurea in mi-
niſterium, & dedit ei poteſtatem bibendi in auro, &
59 eſſe in purpura, & habere fibulam auream : Et Si-
monem fratrem ejus conſtituit ducem à terminis Tyri
60 uſque ad fines Ægypti. Et exiit Jonathas, & pera-
mbulabat trans flumen civitatis : & congregatus eſt ad
eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit
Aſcalonem, & occurrerunt ei honorificè de civitate.
61 Et abiit indè Gazam : & concluſerunt ſe qui erant
in Gazæ : & obſedit eam, & ſuccendit quæ erant in cir-
62 cuitu civitatis, & prædatus eſt ea. Et rogaverunt
Gazenſes Jonathan, & dedit illis dexteram : & acce-
pit filios eorum obſides, & miſit illos in Jeruſalem :
63 & perambulavit regionem uſque Damaſcum. Et au-
divit Jonathas quòd prævaricati ſunt principes De-
metrii in Cades, quæ eſt in Galilæa, cum exercitu
64 multo, volentes eum removere à negotio regni : Et
occurrit illis : fratrem autem ſuum Simonem reliquit
65 intra provinciam. Et applicuit Simon ad Bethſu-
ram, & expugnabat eam diebus multis, & conclu-
66 ſit eos. Et poſtulaverunt ab eo dextras accipere, &
dedit illis : & ejecit eos indè, & cepit civitatem, &
poſuit in ea præſidium.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

50 Δὸς ἡμῖν δεξιὰς, καὶ παυσάσθωσαν οἱ Ἰουδαῖοι πολεμοῦντες ἡμᾶς καὶ
51 τὴν πόλιν. Καὶ (ν) ἔρριψαν τὰ ὅπλα, καὶ ἐποίησαν εἰρήνην · καὶ ἐδο-
ξάσθησαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐναντίον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν ἐν
τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἔχοντες σκῦλα
52 πολλά. Καὶ ἐκάθισε (ξ) Δημήτριος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ θρόνου τῆς βα-
53 σιλείας αὐτοῦ, καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ ἐψεύσατο πάντα
ὅσα εἶπε, καὶ ἠλλοτριώθη τῷ Ἰωνάθαν, καὶ οὐκ ἀνταπέδωκε (ο) κατὰ τὰς
54 εὐνοίας ἃς ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, καὶ (π) ἔθλιβεν αὐτὸν σφόδρα. Μετὰ
δὲ ταῦτα ἀπέστρεψε Τρύφων καὶ Ἀντίοχος μετ' αὐτοῦ παιδάριον νεώ-
55 τερον· καὶ ἐβασίλευσε καὶ ἐπέθετο διάδημα. Καὶ ἐπισωνήχθησαν πρὸς
αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις ἃς (ρ) ἀπεπόρπισε Δημήτριος, καὶ ἐπολέ-
56 μησαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔφυγε καὶ ἐτράπη. Καὶ ἔλαβε Τρύφων τὰ
57 θηρία, καὶ κατεκράτησεν Ἀντιοχείας. Καὶ ἔγραψεν Ἀντίοχος ὁ νεώ-
τερος (σ) τῷ Ἰωνάθαν, λέγων, Ἱστημί σοι τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ κατά-
στημί σε ἐπὶ τῶν τεσσάρων νομῶν, καὶ εἶναί σε τῶν φίλων τοῦ βασιλέως.
58 Καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ χρυσώματα καὶ σκευοφορίαν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξου-
σίαν πίνειν ἐν χρυσώμασι, καὶ ἐνδύεσθαι ἐν πορφύρᾳ, καὶ ἔχειν πόρπην
59 χρυσῆν. Καὶ Σίμωνα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατέστησε στρατηγὸν ἀπὸ τῶν
60 κλιμάκων Τύρου ἕως τῶν ὁρίων Αἰγύπτου. Καὶ ἐξῆλθεν Ἰωνάθαν, καὶ
διεπορεύετο πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ συνεστάλθησαν πρὸς
αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις Συρίας εἰς συμμαχίαν, καὶ ἦλθεν εἰς Ἀσκά-
61 λωνα, καὶ ἀπήντησαν αὐτῷ οἱ ἐκ τῆς πόλεως ἐνδόξως. Καὶ ἀπῆλθεν
ἐκεῖθεν εἰς Γάζαν, καὶ ἀπέκλεισε οἱ ἀπὸ Γάζης, καὶ περιεκάθισε περὶ αὐ-
τὴν, καὶ ἐνεπύρισε τὰ περίπολα αὐτῆς (τ) πυρὶ, καὶ ἐσκύλευσεν (υ)
62 αὐτά. Καὶ ἠξίωσαν οἱ ἀπὸ Γάζης (σ) τὸν Ἰωνάθαν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς
δεξιὰς, καὶ ἔλαβε τοὺς υἱοὺς (χ) ἀρχόντων αὐτῶν εἰς ὅμηρα, καὶ ἐξα-
πέστειλεν αὐτοὺς εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ διῆλθε τὴν χώραν ἕως Δαμασκοῦ.
63 Καὶ ἤκουσεν Ἰωνάθαν ὅτι παρῆσαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου εἰς (ψ)
Κάδης τὴν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, μετὰ δυνάμεως πολλῆς, βουλόμενοι
64 μεταστῆσαι αὐτὸν τῆς χρείας. Καὶ συνήντησεν αὐτοῖς, τὸν δὲ
65 ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα κατέλιπεν ἐν τῇ χώρᾳ. Καὶ παρενέβαλε
Σίμων (*) ἐπὶ Βαιθσύρα, καὶ ἐπολέμει αὐτὸν ἡμέρας πολλὰς, καὶ συνέ-
66 κλεισεν αὐτήν. Καὶ ἠξίωσε αὐτὸν τῆς δεξιᾶς λαβεῖν, καὶ ἔδωκεν
αὐτοῖς, καὶ ἐξέβαλεν αὐτὰς ὁπόθεν, καὶ κατελάβετο τὴν πόλιν, καὶ
ἔθετο ἐπ' (ω) αὐτῇ φρουράν.

MS. A. (ν) ἔρριψαν (ξ) ὁ βασιλεὺς Δημήτριος (ο) τὰς εὐνοίας (π) ἔθλιψεν (ρ) ἀπεστοιχείωσεν (σ) Ἰωνάθᾳ, (τ) ἐν πυρὶ, (υ) αὐτάς. (φ) Ἰωνάθαν, (χ) τῶν ἀρχόντων. (ψ) Κάδες (*) ἐν (ω) αὐτὴν

Interp. LAT.

Da nobis dexteras : & ceſſent Judæi oppugnare 50
nos, & civitatem. Et projecerunt arma, & fe-
cerunt pacem. Et glorificati ſunt Judæi in con- 51
ſpectu regis, & in conſpectu omnium qui erant
in regno ejus : & regreſſi ſunt in Hieruſalem ha-
bentes ſpolia multa. Et ſedit Demetrius rex in 52
ſede regni ſui, & ſiluit terra in conſpectu ejus.
Et mentitus eſt omnia quæcunque dixit : & ab- 53
alienavit ſe à Jonatha : & non retribuit ſe-
cundùm beneficia quæ ſibi tribuerat : & vexa-
bat eum valdé. Poſt hæc autem reverſus eſt 54
Tryphon, & Antiochus cum eo puer adoleſcens.
Et regnavit & impoſuit ſibi diadema. Et con- 55
gregati ſunt ad eum omnes exercitus, quos diſper-
ſerat Demetrius : & pugnaverunt contra eum :
& fugit, & terga vertit. Et accepit Tryphon 56
beſtias, & obtinuit Antiochiam. Et ſcripſit 57
Antiochus adoleſcens Jonathæ, dicens ; Conſtituo
tibi ſummum ſacerdotium : & conſtituo te ſuper
quatuor civitates, & ut ſis de amicis regis. Et 58
miſit illi vaſa aurea, & miniſterium : & de-
dit ei poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in
purpura, & habere fibulam auream. Et Si- 59
monem fratrem ejus conſtituit ducem ab aſcenſu
Tyri uſque ad fines Ægypti. Et exiit Jona- 60
thas : & perambulabat trans fluvium, & in
civitatibus : & congregati ſunt ad eum omnes
exercitus Syriæ in auxilium. Et venit Aſcalo-
nem : & occurrerunt ei illi qui de civitate,
honorificè. Et abiit indè Gazam : & conclu- 61
ſerunt ſe qui erant Gazæ : & obſedit eam : &,
ſuccendit ignì quæ erant in circuitu civitatis,
& prædatus eſt ea. Et rogaverunt Gazenſes 62
Jonathan : & dedit illis dexteras : & accepit
filios principum eorum obſides : & miſit illos
in Hieruſalem. Et perambulavit regionem uſque
Damaſcum. Et audivit Jonathas, quòd præ- 63
varicati ſunt principes Demetrii in Cades, quæ eſt in
Galilæa, cum exercitu multo, volentes removere
eum à (e)provincia. Et occurrit illis : fratrem 64
autem ſuum Simonem reliquit in provincia. Et 65
applicuit Simon ad Bethſuram : & oppugnabat
eam diebus multis : Et concluſit eam. Et 66
poſtulaverunt ab eo dexteras accipere : & dedit
illis : & ejecit eos indè, & cepit civitatem,
& poſuit in ea præſidium.

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

50 * ܗܒ ܠܢ ܝܕ̈ܐ ܘܢܫܬܟܚ ܝܗܘܕܝܐ ܕܡܩܪܒܝܢ ܥܠܝܢ ܘܥܠ ܡܕܝܢܬܐ.
51 ܘܫܕܘ ܙܝܢܗܘܢ ܘܥܒܕܘ ܫܠܡܐ. ܘܐܬܬܫܒܚܘ ܝܗܘܕܝܐ ܩܕܡ ܡܠܟܐ
ܘܩܕܡ ܟܠ ܕܒܐ ܕܒܡܠܟܘܬܗ ܘܗܦܟܘ ܠܝܪܘܫܠܡ ܥܡ ܫܠܝܐ ܣܓܝܐ.
52 ܘܝܬܒ ܕܡܛܪܝܘܣ ܥܠ ܟܘܪܣܝ ܡܠܟܘܬܗ * ܘܫܬܩ ܐܪܥܐ ܩܕܡܘܗܝ.
53 ܐܠܐ ܕܫܩܪ ܒܟܠ ܡܠܬܐ ܕܡܠܠ ܘܐܬܪܚܩ ܡܢܝܗ ܘܠܐ ܦܪܥ ܥܡ ܝܘܢܬܢ
54 ܟܡܐ ܛܒ̈ܬܐ ܕܥܒܕ ܠܗ ܘܐܬܥܩܬ ܠܗ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
55 ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
56 ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
57 ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
58 ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
59 ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
60 ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
61 ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
62 ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
63 ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
64 ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
65 ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ
66 ܥܠ ܝܘܢܬܢ ܒܝܬ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܘܐܬܪ

Da nobis dexteras, ceſſentque à nobis 50
Judæi qui nos & urbem oppugnant. Et 51
abjicientes arma ſua, dederunt dexteras,
& inierunt pacem. Judæi verò majo-
rem gloriam adepti apud regem & apud
omnem cœtum, reverſi ſunt Jeroſoly-
mam, habentes ſecum multa ſpolia. Ita 52
ſedit rex Demetrius ſuper throno regni
ſui, & ſiluit quievitque terra coram eo.
Sed mentitus eſt in omnibus quæ dixe- 53
rat : nam abalienatus eſt à Jonathane,
nihilque dedit ei ex his quæ promiſerat
ipſi ; imò gratis opprimebat eum. Ve- 54
rùm poſthæc reverſus Triphon unà cum
Antiocho puero parvulo regnavit, aſſum-
pſitque diadema. Et congregatæ ſunt 55
ad eum omnes copiæ quas diſperſerat
Demetrius. Et abſtulit Triphon omnes 56
beſtias ejus, cepitque Antiochiam. Tum 57
ſcripſit Antiochus parvulus Jonathani,
dicens ; Confirmo tibi principatum ſa-
cerdotii, & præficio te quatuor tributis,
& volo, ut ſis ex amicis regis : Et miſit 58
ei vaſa aurea & miniſterium, dedìque ei
facultatem bibendi aureo vaſe, & in-
duendi purpuram fibulâ aureâ inſignitam,
Simonem quoque fratrem ejus principem 59
conſtituit à terminis Tyri uſque ad ter-
minum Ægypti. Deinde egreſſus Jona- 60
than perluſtrabat regionem transfluvia-
lem & urbes : & congregatæ ſunt ad
eum omnes copiæ Syriæ in auxilium ipſius.
Deinde veniente Jonathane Aſcalonem, 61
occurerunt ei cives urbis magna cum glo-
ria. Inde abiit Azam, ubi occludentibus
Azanis, obſederunt eam, igneq combuſſe-
runt eam cum omnibus ſuburbiis ejus, &
diripuerunt eam. Sed rogantibus Azanis 62
Jonathanem, dedit eis dexteras ; & ac-
ceptos filios eorum obſides miſit in Je-
ruſalem, luſtravitque terram Damaſcum
uſque. Audiens autem Jonathan venìſſe 63
principes Demetrii in Cades quæ eſt in
Galilæa multo cum exercitu, volentes eum
avocare à negotiis ejus, Abiit & occurrit 64
illis : Simoneum verò fratrem ejus reliquе-
runt in regione illa. Obſeditque Simon 65
Beth-ſuram, & ubi oppugnâſſet eos diebus
multis, & concluſiſſet habitatores ejus ;
Rogaverunt eum ut daret ſibi dexteras. 66
Quare iis inde expulſis, cepit urbem,
poſuitque in ea præſidium.

CAP. XII.

Versio VULG. LAT.

67 Et Jonathas, & castra ejus applicuerunt ad aquam Ge-
68 nesar, & ante lucem vigilaverunt in campo Asor. Et
ecce castra alienigenarum occurrebant in campo, &
tendebant ei insidias in montibus: ipse autem occur-
69 rit ex adverso. Insidiæ verò exurrexerunt de locis
70 suis, & commiserunt prælium. Et fugerunt qui erant
ex parte Jonathæ omnes, & nemo relictus est ex eis,
nisi Mathathias filius Absolomi, & Judas filius Cal-
71 phi, princeps militiæ exercitûs. Et scidit Jonathas
vestimenta sua, & posuit terram in capite suo, & ora-
72 vit. Et reversus est Jonathas ad eos in prælium, & con-
73 vertit eos in fugam, & pugnaverunt. Et viderunt qui
fugiebant partis illius, & reversi sunt ad eum, & in-
sequebantur cum eo omnes usque Cades ad castra sua,
74 & pervenerunt usque illuc. Et ceciderunt de alieni-
genis in die illa tria millia virorum: & reversus est
Jonathas in Jerusalem.

CAP. XII.

1 Et vidit Jonathas quia tempus eum juvat, & elegit
viros, & misit eos Romam, statuere & renovare cum
2 eis amicitiam: Et ad Spartiatas, & ad alia loca misit
3 epistolas secundùm eandem formam. Et abierunt
Romam, & intraverunt curiam, & dixerunt; Jonathas
summus sacerdos, & gens Judæorum miserunt nos, ut
renovaremus amicitiam & societatem secundùm pri-
4 stinum. Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca,
5 ut deducerent eos in terram Juda cum pace. Et hoc
est exemplum epistolarum, quas scripsit Jonathas
6 Spartiatis: JONATHAS summus sacerdos, &
seniores gentis, & sacerdotes, & reliquus populus Ju-
7 dæorum, Spartiatis fratribus salutem. Jampridem
missæ erant epistolæ ad Oniam summum sacerdotem
ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam estis fratres
nostri, sicut rescriptum continet, quod subjectum est.
8 Et suscepit Onias virum, qui missus fuerat, cum ho-
nore: & accepit epistolas, in quibus significabatur
9 de societate & amicitia. Nos, cùm nullo horum in-
digeremus, habentes solatio sanctos libros, qui sunt
10 in manibus nostris, Maluimus mittere ad vos renova-
re fraternitatem, & amicitiã, ne fortè alieni efficiamur
à vobis: multa enim tempora transierũt, ex quo misistis
11 ad nos. Nos ergò in omni tempore sine intermissione
in diebus solennibus, & cæteris quib⁹ oportet, memo-
res sumus vestrî in sacrificiis quæ offerimus, & in ob-
servationibus, sicut fas est & decet meminisse fratrum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

67 Καὶ Ἰωνάθαν, καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτῦ παρεβάλαν ὀπὶ τὸ ὕδωρ (α) Γεν-
68 νησὰρ, καὶ ὠρθρισαν τοπρωὶ εἰς τὸ πεδίον Νασώρ. Καὶ ἰδοὺ παρεμ-
βολὴ ἀλλοφύλων ἀπήντα αὐτῷ ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἐξέβαλον ἐπ' αὐτὸν
69 ἐν τοῖς ὄρεσιν, αὐτοὶ δὲ ἀπήντησ ὀξεναντίας. Τὰ δὲ ἔνε-
70 δρα ἐξανέστησ ἐκ τῶν τόπων (1) αὐτῶν, καὶ συνῆψαν πόλεμον. Καὶ
ἔφυγον οἱ παρὰ (β) Ἰωνάθαν πάντες, οὐδὲ εἷς καταλειφθη ἐξ αὐτῶν, πλὴν
Ματταθίας ὁ τῦ (γ) Ἀβεσαλὼμου, καὶ Ἰούδας ὁ τῦ Χαλφὶ, ἄρχοντες τ
71 στρατιᾶς τῶν δυνάμεων. Καὶ διέρρηξεν Ἰωνάθαν τὰ ἱμάτια αὐτῦ, καὶ
72 (δ) ἐπέθηκε γῆν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῦ, καὶ προσηύξατο. Καὶ (ε) ἐπι-
στρεψε πρὸς αὐτὸς τολέμω, καὶ ἐτροπώσατο αὐτὸς, καὶ ἔφυγον. Καὶ
73 ἴδον οἱ φεύγοντες (ζ) οἱ παρ' αὐτῦ, καὶ ἐπέστρεψαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐδίω-
κον μετ' αὐτῦ ἕως Κάδης ἕως τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν, καὶ παρεμβά-
74 λον ὀκεῖ. Καὶ ἔπεσον ἐν τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς ἄν-
δρας τεσχιλίους. Καὶ ἐπέστρεψεν Ἰωνάθαν εἰς Ἱερουσαλήμ.

MS. A. (α) τῆ Γεννησὰρ, (1) ἑαυτῶν, (β) Ἰωνάθη (γ) Ἀψαλώμε, (δ) ἐπέθετο (ε) ἐπέστρεψεν (ζ) παρ' αὐτῦ,

ΚΕΦ. ιβ'.

1 Καὶ εἶδεν Ἰωνάθαν ὅτι ὁ καιρὸς αὐτῷ σωεργῶ, καὶ ἐπίλεξεν ἄνδρας,
καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην, στῆσαι καὶ (α) ἀνανεώσασθαι τ πρὸς αὐτὸς φι-
2 λίαν. Καὶ πρὸς Σπαρτιάτας, καὶ τόπους ἑτέρους ἀπέστειλεν ὅπως ὠλὰς κα-
3 τὰ (") τὰ αὐτά. Καὶ εἰσπορεύθησαν εἰς Ῥώμην, καὶ (") εἰσῆλθον εἰς τὸ βου-
λευτήριον, καὶ (β) εἶπον, Ἰωνάθαν ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαί-
ων, (γ) ἀπέστειλεν ἡμᾶς ἀνανεώσασθαι τὴν φιλίαν αὐτοῖς, καὶ τὴν συμ-
4 μαχίαν καθὰ τύπον, ὅπως προπέμψωσιν αὐτὸς εἰς γῆν Ἰούδα μετ' εἰρήνης.
5 Καὶ ἔδωκαν ὅπιστολὰς αὐτοῖς πρὸς αὐτὸς κατὰ τόπον, ὅπως προπέμψωσιν αὐτὸς εἰς γῆν Ἰούδα μετ' εἰρήνης.
Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀντίγραφον τῶν ὅπιστολῶν ὧν ἔγραψεν Ἰωνάθαν τοῖς
6 Σπαρτιάταις· Ἰωνάθαν ἀρχιερεὺς (ε), καὶ ἡ γερουσία τῦ ἔθνους, καὶ οἱ
ἱερεῖς, καὶ ὁ λοιπὸς δῆμος τῶν Ἰουδαίων, Σπαρτιάταις τοῖς ἀδελ-
7 φοῖς χαίρειν. Ἔτι πρότερον ἀπεστάλησαν ἐπιστολαὶ πρὸς Ὀνίαν τὸν
ἀρχιερέα παρὰ Δαρείου τῦ βασιλεύοντος ἐν ὑμῖν, ὅτι ἐστὲ ἀδελφοὶ
8 ἡμῶν, ὡς τὸ ἀντίγραφον ὑπόκειται. Καὶ ἐπεδέξατο Ὀνίας τὸν ἄνδρα
τὸν ἀπεσταλμένον ἐνδόξως, καὶ ἔλαβε τὰς ὅπιστολὰς ἐν αἷς διεσαφῶτο
9 περὶ συμμαχίας, καὶ φιλίας. Καὶ ἡμεῖς ἔν ἀπροσδεεῖς τούτων ὄντες,
παράκλησιν ἔχοντες τὰ βιβλία τὰ ἅγια τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν,
10 Ἐπιῤῥάθημεν ἀποστεῖλαι τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφότητα καὶ φιλίαν ἀνανε-
ώσασθαι, πρὸς τὸ μὴ ἐξαλλοτειωθῆναι ὑμῶν· πολλοὶ γὰρ καιροὶ διῆλθον
11 ἀφ' ὧν ἀπεστάλατε πρὸς ἡμᾶς. Ἡμεῖς δὲν ἐν παντὶ καιρῷ ἀδιαλείπτως (ζ)
ἔν τε ταῖς ἑορταῖς, καὶ (η) ταῖς λοιπαῖς καθηκούσαις ἡμέραις μιμνησκό-
μεθα ὑμῶν, ἐφ' ὧν σπουδάζομεν θυσιῶν, καὶ ἐν ταῖς προσευχαῖς, ὡς
δίον ἐστὶ καὶ πρέπον μιμνησκεσθαι ἀδελφῶν.

MS. A. (α) ἀναναιῶσαι (") ταῦτα. (") εἰσπορεύθησαν (c) ἦπαν, (γ) ἀπέστειλαν (δ) ἀντίγραφον (ε) τῦ ἔθνους, καὶ ἡ γερυσία, καὶ οἱ (ζ) ἐν ταῖς (η) ἐν ταῖς

Interp. LAT.

Et Jonathas, & castra ejus applicuerunt ad aquam 67
Gennesar: & ante lucem surrexerunt in campo
Nazor. Et ecce castra alienigenarũ occurrebant 68
ei in campo, & tetenderant insidias ei in mon-
tibus: ipsi autem occurrerunt ex adverso: Insidiæ 69
verò exurrexerunt de locis suis, & commiserunt
prælium. Et fugerunt, qui erant ex parte Jona- 70
thæ, omnes: & nemo relictus est ex eis, nisi Mat-
thias filius Abessalomi, & Judas filius Calphi,
principes militiæ exercituũ. Et scidit Jonathas 71
vestimenta sua, & posuit terram in capite suo, &
oravit. Et reversus est ad eos in prælium: & 72
convertit eos in fugam: & fugerunt. Et viderunt 73
qui fugiebant partis illius, & reversi sunt ad eum,
& insequebantur cum eo usq; Cades, usque ad ca-
stra eorum: & castrametati sunt illic. Et cecide- 74
runt de alienigenis in die illa ad tria millia vi-
rorum. Et reversus est Jonathas in Hierusalem.

CAP. XII.

Et vidit Jonathas, quia tempus eum juvat: & 1
elegit viros, & misit Romam, statuere & renovare
cum eis amicitiam. Et ad Spartiatas, & alia 2
loca, misit epistolas, secundùm eandem formam. Et 3
abierunt Romam, & intraverunt curiam, & di-
xerunt; Jonathas, summus sacerdos, & gens Ju-
dæorum, miserunt nos, ut renovaremus amicitiam
cum ipsis & societatem secundùm pristinum. Et 4
dederunt illis epistolas (a) ad ipsos per loca, ut de-
ducerent eos in terram Juda cum pace. Et hoc est 5
exemplum epistolarum, quas scripsit Jonathas
Spartiatis: Jonathas summus sacerdos, & se- 6
niores gentis, & sacerdotes, & reliquus populus
Judæorũ, Spartiatis fratribus salutem. Jam pri- 7
dem missæ erant epistolæ ad Oniam summum sa-
cerdotem, à Dario, qui regnabat apud vos, quoniam
estis fratres nostri, sicut exemplum subjectum est.
Et suscepit Onias virum, qui missus fuerat cum 8
honore: & accepit epistolas, in quibus significaba-
tur de societate, et amicitia. Et nos igitur, cũ nullo 9
horũ indigeremus, solatio habentes sanctos libros,
qui sunt in manibus nostris, Aggressi sumus mit- 10
tere ad vos renovare fraternitatem, & amicitiam;
ne alieni efficiamur à vobis. Multa enim tempora
transierũt, ex quo misistis ad nos. Nos ergò in omni 11
tempore, sine intermissione & in diebus solennibus,
& cæteris quibus oportet, memores sumus vestrî
in sacrificiis, quæ offerimus, & in orationibus,
sicut fas est, & decet meminisse fratrum.

MS. A. (α) ἀναναιῶσαι (") ταῦτα. (") εἰσπορεύθησαν (c) ἦπαν, (γ) ἀπέστειλαν (δ) ἀντίγραφον (ε) τῦ ἔθνους, καὶ ἡ γερυσία, καὶ οἱ (ζ) ἐν ταῖς (η) ἐν ταῖς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Jonathan verò & exercitus ejus castrametati 67
sunt ad aquas Genesar, & prætervertit
manè ad planitiem Asoris: Cùm ecce ex- 68
ercitus Palæstinorum occurrit ei in eadem
planitie, & emiserunt in eum insidias. Qui- 69
bus à tergo illorum exurgentibus, bellum-
que miscentibus; Fugerunt omnes mili- 70
tes Jonathanis, nemine eorum cum ipso
manente, præter Mathitham filium Abisalo-
mi, & Judam filium Haphi, & præcipuos
duces militiæ. Tunc Jonathan lacerans 71
vestimenta sua, & pulverem capiti suo im-
ponens, oravit; Reversúsque ad eos in 72
prælium, devicit eos, ita ut fugerent. Vi- 73
dentes autem hos fugientes, illi qui erant cũ
ipso, reversi venerunt ad eum, & persecuti
sunt eos usque ad Seleuc *ubi erant* castra
eorum; ibique castrametati sunt: Et ceci- 74
derunt è Palæsthinis eo die, quasi tria mil-
lia virorũ: tum rediit Jonathan Jerosolymã.

CAP. XII.

Videns itaque Jonathan tempus hoc esse 1
sibi adjumento, elegit viros, misitque Ro-
mam ad statuendam & renovandam cum eis
amicitiam: Ad Spartiatas quoque & alia 2
loca misit epistolas eodem modo. Ergò Ro- 3
mam profecti & Senatum eorum ingressi,
dixerunt eis; Jonathan summus sacerdos &
gens Judæorum miserunt nos ad renovan-
dam amicitiam & auxilium ut antea. Et ac- 4
ceperunt eos Romani cum gaudio, dede-
rúntque eis literas, ut ubicunque commora-
rentur, deducerent eos cum pace in terram
Judææ. Porrò hoc est exemplar epistolæ 5
quam misit Jonathan Spartiatis: Jonathan 6
summ⁹ sacerdos, & seniores, atq; sacerdotes,
totáq; gens Judæorũ, Spartiatis fratrib⁹ no-
stris salutem. Etiã nuper missæ sunt literæ à 7
Dario rege vestro ad Honiam summum sa-
cerdotem, vos esse fratres nostros, ut eædem
literæ declarant. Et accepit Honia virum 8
illum qui missus fuerat, honorificè; accepít-
que literas illas quæ scriptæ erant de auxi-
lio deque amicitia. Nos autem his rebus 9
minimè confisi (nam consolationi sunt no-
bis libri sacri quos præ manibus habemus)
Propterea voluimus ad vos mittere ad re- 10
novandam amicitiam & concordiã quã vo-
biscũ habemus, ne simus vobis quasi alieni;
nam ecce tempus multũ elapsum est ex quo
misistis ad nos. Nos quidẽ omni tempore in- 11
definenter, festis & diebus celebrioribus re-
cordamur vestrî in omnibus sacrificiis quæ
offerimus, & in omnibus orationibus, prout
oportet ac decet quempiam meminisse fra-
trum suorum.

Versio VULG. LAT.

12 Lætamur itaque de gloria vestra. Nos autem circumdederunt multæ tribulationes, & multa prælia, &
13 impugnaverunt nos reges, qui sunt in circuitu nostro. Noluimus ergò vobis molesti esse, neque cæteris sociis & amicis nostris, in his prælis. Habuimus
14 enim de cœlo auxilium, & liberati sumus nos, & humiliati sunt inimici nostri. Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, & Antipatrem Jasonis filium,
15 & misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam
16 & societatem pristinam. Mandavimus itaque eis ut veniant etiam ad vos, & salutent vos: & reddant vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis
17 nostræ. Et nunc benè facietis respondentes nobis
18 ad hæc. Et hoc est rescriptum epistolarum, quod
19 miserat Oniæ: Arius, rex Spartiatarum, Oniæ sa-
20 cerdoti magno salutem. Inventum est in scriptura
21 de Spartiatis & Judæis, quoniam sunt fratres, &
22 quòd sunt de genere Abraham. Et nunc ex quo hæc cognovimus, benè facitis scribentes nobis de pace
23 vestra. Sed & nos rescripsimus vobis; Pecora nostra, & possessiones nostræ, vestræ sunt; & vestræ,
24 nostræ: mandavimus itaque hæc nuntiari vobis. Et audivit Jonathas, quoniam regressi sunt principes
25 Demetrii cum exercitu multo supra quàm priùs, pugnare adversùs eum. Et exiit ab Jerusalem, & occurrit eis in Amathite regione: non enim dederat
26 eis spatium ut ingrederentur regionem ejus. Et misit speculatores in castra eorum: & reversi renuntiaverunt quòd constituunt supervenire illis nocte.
27 Cùm occidisset autem Sol, præcepit Jonathas suis vigilare, & esse in armis paratos ad pugnam totâ nocte, & posuit custodes per circuitum castrorum.
28 Et audierunt adversarii quòd paratus est Jonathas cum suis in bello: & timuerunt, & formidaverunt in corde suo: & accenderunt focos in castris suis.
29 Jonathas autem, & qui cum eo erant, non cognoverunt usque manè: videbant autem luminaria arden-
30 tia: Et secutus est eos Jonathas, & non comprehendit eos: transierant enim flumen Eleutherum.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'.

12 Εὐφραινόμεθα δὲ ἐπὶ τῇ δόξῃ ὑμῶν. Ἡμᾶς δὲ ἐκύκλωσαν πολλαὶ
13 θλίψεις, καὶ πόλεμοι πολλοί, καὶ ἐπολέμησαν ἡμᾶς οἱ βασιλεῖς οἱ
14 κύκλῳ ἡμῶν. (ϑ) Καὶ οὐκ ἠβουλόμεθα ὑμῖν παρενοχλεῖν ὑμῖν, καὶ (ι)
τοῖς λοιποῖς συμμάχοις, καὶ φίλοις ἡμῶν, ἐν τοῖς πολέμοις
15 τούτοις. Ἔχομεν γὰρ ἐξ (κ) οὐρανοῦ βοήθειαν βοηθοῦσαν ἡμῖν, καὶ
(λ)ἐρρύσθημεν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐταπεινώθησαν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν.
16 Ἐπελέξαμεν οὖν Νουμήνιον Ἀντιόχου καὶ Ἀντίπατρον (ᾱ) Ἰάσονος,
καὶ ἀπεστείλαμεν πρὸς Ῥωμαίους ἀνανεώσασθαι τὴν πρὸς αὐτοὺς
17 φιλίαν, καὶ συμμαχίαν καὶ (μ) φιλότητα. Ἐντεταλάμεθα οὖν αὐτοῖς
καὶ πρὸς ὑμᾶς πορευθῆναι, καὶ ἀσπάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ἀποδοῦναι ὑμῖν
18 τὰς παρ' ἡμῶν ἐπιστολὰς περὶ τῆς ἀνανεώσεως καὶ τῆς ἀδελφότητος ἡμῶν.
19 Καὶ νῦν καλῶς (ν) ποιήσετε ἀντιφωνήσαντες ἡμῖν πρὸς ταῦτα. Καὶ
20 τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τῶν ἐπιστολῶν (ξ) ὧν ἀπέστειλεν. Ὀνιάρης βασι-
21 λεὺς Σπαρτιατῶν Ὀνίᾳ ἱερεῖ μεγάλῳ (ο) χαίρειν. Εὑρέθη ἐν γραφῇ
περὶ τε τῶν Σπαρτιατῶν καὶ Ἰουδαίων, ὅτι (π) εἰσὶν ἀδελφοί, καὶ ὅτι
22 εἰσὶν ἐκ γένους Ἀβραάμ. Καὶ νῦν ἀφ' ὧν ἔγνωμεν ταῦτα, καλῶς
23 ποιήσετε γράφοντες ἡμῖν περὶ τῆς εἰρήνης ὑμῶν. Καὶ ἡμεῖς δὲ ἀντι-
γράφομεν ὑμῖν, Τὰ κτήνη ὑμῶν καὶ ἡ ὕπαρξις ὑμῶν ἡμῖν ἐστι, καὶ
τὰ ἡμῶν ὑμῖν ἐστιν. ἐντελλόμεθα οὖν ὅπως ἀπαγγείλωσιν ἐμῖν τὰ
24 τοῦτα. Καὶ ἤκουσεν Ἰωνάθαν ὅτι ἐπέστρεψαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου
μετὰ δυνάμεως πολλῆς ὑπὲρ τὸ προτέρημα τοῦ πολεμῆσαι πρὸς αὐτόν.
25 Καὶ ἀπῆρεν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπήντησεν αὐτοῖς εἰς τὴν Ἀμαθῖτιν
χώραν· οὐ γὰρ ἔδωκαν αὐτοῖς ἀνοχὴν (ρ) εἰσβατεῦσαι εἰς τὴν χώραν αὐ-
26 τῶν. Καὶ ἀπέστειλε κατασκόπους εἰς τὴν παρεμβολὴν (σ) αὐτῶν, καὶ (τ) ἀπέ-
στρεψαν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ, ὅτι (υ) οὕτω τάσσονται ἐπισυστῆσαι ἐπ'
27 αὐτοὺς τὴν νύκτα. Ὡς δὲ ἔδυ ὁ ἥλιος, ἐνετείλατο Ἰωνάθαν τοῖς παρ'
αὐτοῦ γρηγορεῖν, καὶ εἶναι ἐν τοῖς ὅπλοις, (φ) καὶ ἑτοιμάζεσθαι εἰς πόλε-
μον διὰ ὅλης τῆς νυκτὸς, καὶ ἐξέβαλε φυλακὰς κύκλῳ τῆς παρεμβο-
28 λῆς. Καὶ ἤκουσαν οἱ ὑπεναντίοι ὅτι ἡτοίμασαι Ἰωνάθαν καὶ οἱ παρ'
αὐτοῦ εἰς πόλεμον, καὶ ἐφοβήθησαν καὶ (χ) ἔπηξαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν,
29 καὶ ἀνήψησαν πυρὰς ἐν τῇ παρεμβολῇ αὐτῶν. Ἰωνάθαν δὲ καὶ οἱ
παρ' αὐτοῦ οὐκ ἔγνωσαν ἕως πρωΐ, ἔβλεπον γὰρ τὰ φῶτα καιόμενα.
30 Καὶ (ψ) κατεδίωξεν Ἰωνάθαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ οὐ κατέλαβεν αὐτοὺς,
διέβησαν γὰρ τὸν Ἐλεύθερον ποταμόν.

MS.A. (ϑ) Οὐκ (ι) τοὺς λοιποὺς συμμάχους, καὶ φίλους (κ) ὑμῶν (λ) ἐρύσθημεν (ᾱ) Ἰάσονος, (μ) τρίτερον. (ν) ἐποιήσασθαι (ξ) ἀπέστειλαν. Ὀνειάρης (ο) χαίρειν. (π) ἀδελφοί εἰσιν, (ρ) τοῦ ἐμβατεῦσαι (σ) αὐτῶν, (τ) ἐπέστρεψαν, (υ) οὕτως (φ) ἑτοιμάζεσθαι (χ) ἔντηξαν τὴν καρδίαν (ψ) κατεδίωξαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐκατέλαβεν

Interp. LAT.

Lætamur itaque de gloria vestra. Nos autem 12
circundederunt multæ tribulationes, & multa 13
prælia, & impugnaverunt nos reges, qui sunt in
circuitu nostro. Et noluimus ergò vobis molesti 14
esse, neque cæteris sociis & amicis nostris, in
his prælis. Habemus enim auxilium quod è 15
cælo, adjuvans nos, & liberati sumus ab inimi-
cis nostris: & humiliati sunt inimici nostri.
Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, & 16
Antipatrum Jasonis filium: & misimus ad Ro-
manos renovare cum eis amicitiam, & socie-
tatem pristinam. Mandavimus itaque eis, ut 17
veniant etiam ad vos, & salutent vos, & red-
dant vobis epistolas nostras de innovatione (b)
etiam fraternitatis nostræ. Et nunc benè fa- 18
cietis respondentes nobis ad hæc. Et hoc re- 19
scriptum epistolarum, quas (c) misit Oniares.
Rex Spartiatarum Oniæ sacerdoti magno salu- 20
tem. Inventum est in scriptura de Spartiatis, 21
& Judæis, quoniam sunt fratres, & quia sunt
de genere Abraam. Et nunc, ex quo hæc cogno- 22
vimus, benè facietis scribentes nobis de pace
vestra. Sed & nos rescribimus vobis; Pecora 23
vestra, & possessiones vestræ nostræ sunt; &
nostræ, vestræ. Mandamus itaque hæc nuntiari
vobis. Et audivit Jonathas, quoniam regressi 24
sunt principes Demetrii cum exercitu multo,
super quàm priùs, pugnare adversùs eum. Et 25
exiit ab Hierusalem, & occurrit eis in Amathite
regione: Non enim dederat eis spatium, ut ingre-
derentur regionem ejus. Et misit speculatores in 26
castra eorum: & reversi renuntiaverunt ei,
quòd constituunt supervenire illis nocte. Cùm 27
occidisset autem Sol; præcepit Jonathas suis
vigilare, & esse in armis, & paratos esse ad
pugnam totâ nocte. Et emisit custodes per circui-
tum castrorum. Et audierunt adversarii, quòd 28
paratus est Jonathas cum suis in prælium: &
timuerunt, & formidaverunt corde suo: &
accenderunt pyras in castris (d) suis. Jonathas 29
autem, & qui cum eo erant, non cognove-
runt usque mane. Videbant enim luminaria
accensa. Et secutus est eos Jonathas, & non 30
comprehendit eos: transierant enim flumen
Eleutherum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et vehementer gaudemus de gloria ve- 12
stra. Nos verò licèt circundati calamitati- 13
bus plurimis & bellis graviſſimis quibus
oppugnaverunt nos omnes reges circun-
jacentes nobis; Noluimus tamen inferre 14
molestiam vobis nequo cæteris amicis &
adjutoribus nostris in cunctis bellis no-
stris. Habemus enim auxilium de cœlo 15
quod opitulatur nobis, liberavit nos ab
inimicis nostris, & humiliavit eos coram
nobis. Etenim elegimus Eumenium filium 16
Antiochi, & Antipatrum filium Afionis, &
misimus eos ad Romanos, ut renovarent
auxilium & amicitiam cum eis. Iisdémque 17
mandavimus ut ad vos quoque irent, &
salutarent vos, ac redderent vobis epi-
stolas nostras de renovatione fraternita-
tis vobiscum. Et nunc rectè feceritis, si 19
de his responsum rescribatur nobis. Ca- 20
terùm hoc est exemplum epistolæ quam
scripserat Anris rex Spartiatarum. Honiæ
summo sacerdoti salutem. Inventum est 21
in libro apud Spartiatas de Judæis, esse
eos fratres, & esse ipsos de semine Abra-
hami. Jam ergò ex his quæ novimus, 22
rectè feceritis, si scribatis nobis de salute
vestra. Nos quidem scribimus vobis de 23
his omnibus quæ apud nos sunt; quia
quicquid vestrum est, nostrum est; &
quicquid nostrum est, vestrum est: man-
davimus autem eis ut hæc omnia dicerent
vobis. Interim audiens Jonathan reversos 24
esse duces copiarum Demetrii majore &
copiosiore cum exercitu quàm præcedente,
ut oppugnarent eum; Movit Jonathan è 25
Jerusalem, occurritque eis in terra Ha-
mathæorum; non enim concedebat illis
tempus, conculcare terram ipsius. Et 26
misit speculatores in castra illorum, qui
reversi dixerunt ei; Ita machinantur, occu-
pare scilicet vos *incantos*. Quum itaque sol 27
occubuisset, præcepit Jonathan iis qui erant
cum ipso ut vigilarent totâ nocte, &
prompta parataque haberent arma sua:
emisitque custodias extra castra circun-
quaque. Audientes verò hostes eorum 28
paratum esse Jonathanem & socios ejus
ad bellum, timuerunt & trepidaverunt in
corde suo; & relicto igne in castris suis,
fugerunt. Sed Jonathan & socii ejus nesci- 29
ërunt ad matutinum usque; videbant enim
ignem ardentem. Tunc persecutus est eos 30
Jonathan, at non assecutus est eos; trajece-
rant enim fluvium, qui vocatur Ingenuus.

Versio VULG. LAT.

31 Et divertit Jonathas ad Arabas, qui vocantur Zabi-
32 dæi, & percussit eos, & accepit spolia eorum. Et
33 junxit, & venit Damascum. & perambulabat omnem regionem illam. Simon autem exiit, & venit usque ad Ascalonem, & ad proxima præsidia: & declina-
34 vit in Joppen, & occupavit eam: (Audivit enim quòd vellent præsidium tradere partibus Demetrii,) & posuit ibi custodes ut custodirent eam. Et rever-
35 sus est Jonathas, & convocavit seniores populi, &
36 cogitavit cum eis ædificare præsidia in Judæa, Et ædificare muros in Jerusalem, & exaltare altitudinem magnam inter medium arcis & civitatis, ut separaret eam à civitate, ut esset ipsa singulariter, & neque
37 emant, neque vendant. Et convenerunt, ut ædificarent civitatem: & cecidit murus, qui erat super torrent m ab ortu Solis, & reparavit eum, qui vocatur
38 Caphetetha: Et Simon ædificavit Adiada in Sephela, & munivit eam, & imposuit portas & seras.
39 Et cùm cogitâsset Tryphon regnare Asiæ, & assumere diadema, & extendere manum in Antiochum re-
40 gem: Timens ne fortè non permitteret eum Jonathas, sed pugnaret adversùs eum quærebat comprehendere eum, & occidere. Et exurgens abiit in Beth-
41 san. Et exivit Jonathas obviàm illi cum quadraginta millibus virorum electorum in prælium, & venit
42 Bethsan. Et vidit Tryphon quia venit Jonathas cum exercitu multo ut extenderet in eum manus, &
43 timuit. Et excepit eum cum honore, & commendavit eum omnibus amicis suis, & dedit ei munera: & præcepit exercitibus suis ut obedirent ei, sicut sibi.
44 Et dixit Jonathæ; Ut quid vexâsti universum popu-
45 lum, cùm bellum nobis non sit? Et nunc remitte eos in domos suas: elige autem tibi viros paucos, qui tecum sint, & veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam tibi, & reliqua præsidia, & exercitum,
46 & universos præpositos negotii, & conversus abibo: propterea enim veni. Et credidit ei, & fecit sicut dixit: & dimisit exercitum, & abierunt in ter-
47 ram Juda. Retinuit autem secum tria millia virorum: ex quibus remisit in Galilæam duo millia, mille autem venerunt cum eo.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'.

31 Καὶ ἐξέκλινεν Ἰωνάθαν ἐπὶ τοὺς Ἄραβας τοὺς καλουμένους (a) Ζαβδαί-
32 ους, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν. Καὶ ἀναζεύξας
33 ἦλθεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ διώδευσεν ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ. Καὶ Σί-
μων ἐξῆλθε, καὶ διώδευσεν ἕως Ἀσκάλωνος, καὶ (ω) τὰ πλησίον
ὀχυρώματα, καὶ ἐξέκλινεν εἰς Ἰόππην, καὶ προκατέλαβεν αὐτήν.
34 Ἤκουσε γὰρ ὅτι βούλονται τὸ ὀχύρωμα παραδοῦναι τοῖς περὶ Δημητρίου,
35 καὶ ἔθετο ἐκεῖ φρουρὰν ὅπως φυλάσσωσιν αὐτήν. Καὶ ἐπέστρεψεν
Ἰωνάθαν, καὶ ἐξεκλησίασε τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ, καὶ ἐβουλεύσατο
36 μετ' αὐτῶν τοῦ οἰκοδομῆσαι ὀχυρώματα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, Καὶ ὑψῶσαι
τὰ τείχη Ἰερουσαλὴμ, καὶ ὑψῶσαι ὕψος μέγα ἀναμέσον τῆς
ἄκρας καὶ τῆς πόλεως, εἰς τὸ (α) διαχωρίζειν αὐτὴν τῆς πόλεως, ἵνα ᾖ
37 αὕτη χωρὶς μόνας, ὅπως μήτε ἀγοράζωσι μήτε πωλῶσι. Καὶ συνή-
χθησαν τοῦ οἰκοδομῆσαι (β) τὴν πόλιν, καὶ ἤγγισε τὸ τεῖχος τὸ χειμάρρου τὸ
38 ἐξ ἀπηλιώτου, καὶ (γ) ἐπεσκεύασαν τὸ καλούμενον Χαφενεθά. Καὶ
Σίμων ᾠκοδόμησε τὴν Ἀδιδὰ ἐν τῇ Σεφήλα, καὶ ὠχύρωσεν θύραις, καὶ
39 μοχλοῖς. Καὶ ἐζήτησε Τρύφων βασιλεῦσαι τῆς Ἀσίας, καὶ περιδῆσαι τὸ
40 διάδημα, καὶ ἐκτεῖναι (δ) χεῖρα ἐπὶ Ἀντίοχον τὸν βασιλέα. Καὶ (ε)
ἐφοβήθη μήποτε οὐκ ἐάσῃ αὐτὸν Ἰωνάθαν, καὶ μήποτε πολεμήσῃ
πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐζήτει πόρον τοῦ συλλαβεῖν (ζ) τὸν Ἰωνάθαν καὶ ἀποκτεῖναι
41 αὐτὸν, καὶ ἀπάρας ἦλθεν εἰς Βαιθσάν. Καὶ ἐξῆλθεν Ἰωνάθαν εἰς
ἀπάντησιν αὐτῷ μετὰ (η) τεσσαράκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν ἐπιλέκτων εἰς
42 παράταξιν, καὶ ἦλθεν εἰς Βαιθσάν. Καὶ εἶδε Τρύφων ὅτι πάρεστι
(θ) Ἰωάθαν μὲ δυνάμεως πολλῆς, καὶ ἐκτεῖναι χεῖρα ἐπ' αὐτὸν
43 (ι) οὐκ ἐβουλήθη. Καὶ ἐπεδέξατο αὐτὸν ἐνδόξως, καὶ συνέστησε αὐτὸν πᾶ-
σι τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόματα, καὶ ἐπέταξε (ι) τοῖς δυνά-
44 μεσιν αὐτοῦ ὑπακούειν αὐτῷ ὡς ἑαυτῷ. Καὶ εἶπε τῷ Ἰωνάθαν, Ἵνα τί
45 ἐκόπωσας πάντα τὸν λαὸν τοῦτον πολέμου μὴ ὄντος μοι; Καὶ νῦν
ἀπόστειλον αὐτοὺς εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, (κ) ἔκλεξαι σεαυτῷ ἄνδρας
ὀλίγους οἵτινες ἔσονταί μοι σὺν, καὶ δεῦρο μετ' ἐμοῦ εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ
παραδώσω σοι αὐτὴν καὶ τὰ λοιπὰ ὀχυρώματα καὶ τὰς δυνάμεις τὰς
(κ) λοιπὰς καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ τῶν χρειῶν· ἐγὼ γὰρ ἀπέρχομαι ἀπελεύσομαι,
46 τούτου γὰρ χάριν πάρειμι. Καὶ ἐπιστεύσας αὐτῷ ἐποίησε καθὼς
εἶπε, καὶ ἐξαπέστειλε τὰς δυνάμεις, καὶ ἀπῆλθον εἰς γῆν Ἰούδα. Κατ-
47 έλιπε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας τριχιλίους. (λ) Ὧν δισχιλίους ἀφῆκεν ἐν
τῇ Γαλιλαίᾳ, χίλιοι δὲ συνῆλθον μετ' αὐτοῦ.

MS. A. (a) Ζαβεδαίους, (ω) τὰ περικείμενα ὀχυρώματα, (α) διαχωρῆ-
σαι (C) καὶ ἕπεται τοῦ τείχους (γ) ἐπεσκεύασεν (δ) χεῖρας (ε)
ἐπιλαβέσθαι (ζ) αὐτὸν τοῦ ἀποκτεῖναι καὶ (η) τεσσεράκοντα (θ) μετὰ
δυνάμεως (ι) συλληφθῆναι. (ι) τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ ταῖς (κ) ἐπίλεξον
(κ) πόλλας (λ)* ὡς

Interp. LAT.

Et divertit Jonathas ad Arabas, qui vocabantur Zabdæi: & percussit eos, & accepit spolia eorum. Et junxit; & venit Damascum: & perambulavit omnem regionem. Et Simon exiit, & venit usque Ascalonem, & ad proxima præsidia: & declinavit in Joppen, & occupavit eam. Audivit enim quòd vellent præsidium tradere partibus Demetrii: & posuit ibi custodiam, ut custodirent eam. Et reversus est Jonathas, & convocavit seniores populi, & cogitavit cum eis ædificare præsidia in Judæa, Et exaltare muros Hierusalem, & exaltare altitudinem magnam inter medium arcis. & civitatis, ut jeparet eam à civitate: ut esset ipsa singulariter, ut neque emant, neque vendant. Et convenerunt, ut ædificarent civitatem: & (e) appropinquavit murus torrentis, qui est à Subsolano: & reparaverunt eum qui vocatur Chaphenatha. Et Simon ædificavit Adida in (f) Sephela: & munivit portas, & seras. Et quæsivit Tryphon regnare Asiæ, & assumere diadema, & extendere manum in Antiochum regem. Et timens, ne forte non permitteret eum Jonathas, & ne forte pugnaret adversùs eum quærebat viam comprehendendi Jonathan, ut occideret eum. Et exurgens venit in Bethsan. Et exiit Jonathas obviàm ei cum quadraginta millibus virorum electis in prælium: & venit in Bæthsan. Et vidit Tryphon, quia adest Jonathas cum exercitu multo: & extendere manus in eum timuit. Et excepit eum cum honore, & commendavit eum omnibus amicis suis, & dedit ei munera, & præcepit exercitibus suis, ut obedirent ei, sicut sibi. Et dixit Jonathæ; Ut quid vexâsti universum populum istum; cùm bellum nobis non sit? Et nunc remitte eos in domos suas: elige autem tibi viros paucos, qui tecum sint: & veni mecum Ptolemaidam: & tradam eam tibi, & reliqua præsidia, & reliquos exercitus, & universos præpositos negotiis: & conversus abibo. Propterea enim veni. Et credidit ei, et fecit, sicut dixit: et dimisit exercitus: et abierunt in terram Juda. Retinuit autem secum tria millia virorum: ex quibus remisit in Galilæam duo millia: mille autem venerunt cum eo.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

31 Inde reversus est Jonathan adversùs Arabas illos qui vocantur Zebidæi, & percussit eos, accepitque spolia eorum. Inde mo-
32 vens venit Damascum, lustravitque regiones. Interea Simon egressus abiit ad Ascalonem usque, & ad arces circumcientes:
33 tum deflectens ad Joppen, occupavit eam,
34 (Audierat enim eos velle arcem illam tradere Demetrianis) & collocavit ibi præsidium ut custodirent eam. Reversus Jona-
35 than congregavit seniores populi, & consilium inivit cum eis ædificandi in Judæa munitiones, & elevandi muros Jerusalem.
36 Fecerunt ergò molem magnam inter arcem & urbem, adeoque separata manfit ab urbe, ut urbs citra illam esset, nec emere aut
37 vendere *possent*. Et cùm congregati essent ad extruendam urbem, corruit pars muri prope torrentem Orientalem, & obruit col-
38 lem qui vocatur Chespanaia (i. *argenteus.*) Simon verò ædificavit Adiram in Sephia, & munivit eam portis & vectibus.
39 Volebat autem Triphon regnare super Asiam & imponere sibi diadema, manumque extendere in Antiochum regem. Sed ti-
40 mens ne fortè Jonathan non permitteret ei, aut oppugnaret ipsum; quærebat sibi occasionem capiendi Jonathanem & perden-
di eum: & movens venit Beth-jasanem.
41 Processitque Jonathan cum quadraginta millibus viris delectis ad prælium, & egressus venit Beth-jasanem. Videns itaque
42 Triphon advenisse Jonathanem magno cum exercitu, & timens extendere manum in
43 eum, Excepit eum honorificè, & exaltavit eum coram omnibus amicis suis, deditque ei munera: dixitque amicis suis, & dederunt hi quoque munera ipsi & militibus ejus: &
44 præcepit ut obedirent ei, quemadmodum sibi. Tum dixit Jonathani, Quare vexâsti & adduxisti totum hunc populum, cùm bel-
45 lum non sit nobis? Remitte igitur eos quemque domum suam, & delige tibi homines paucos qui tecum sint, & veni mecum Ptolomaidem, ut tradam eam tibi cum reliquis
arcibus, & reliquis copiis, & omnibus iis qui præsunt negotiis; ut revertar & abeam:
46 ad hoc enim veni. Fidem adhibuit ei, & fecit quemadmodum dixerat ipsi; nam re-
misit exercitum suum Jonathan, qui rever
47 sus est in terram Judæ; Reliquit autem apud se ter mille viros: atque horum bis mil-
libus in Galilæa relictis, mille abierunt cum eo.

Versio VULG. LAT.

48 Ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas, clauſerunt portas civitatis Ptolemenſes: & comprehenderunt eum: & omnes qui cum eo intraverant, gladio inter-
49 fecerunt. Et miſit Tryphon exercitum & equites in Galilæam, & in campum magnum, ut perderent o-
50 mnes ſocios Jonathæ. At illi cùm cognoviſſent quia comprehenſus eſt Jonathas, & periit, & omnes qui cum eo erant, hortati ſunt ſemetipſos, & exierunt pa-
51 rati in prælium. Et videntes hi, qui inſecuti fuerant, quia pro anima res eſt illis, reverſi ſunt: Illi autem
52 venerunt omnes cum pace in terram Juda. Et planxerunt Jonathan, & eos qui cum ipſo fuerant, valdé: &
53 luxit Iſrael luctu magno. Et quæſierunt omnes gentes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos: dixe-
54 runt enim; Non habent principem, & adjuvantem: nunc ergò expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

1 ET audivit Simon quòd congregavit Tryphon exercitum copioſum, ut veniret in terram Juda, & atte-
2 reret eam. Videns quia in tremore populus eſt, & in timore, aſcendit Jeruſalem, & congregavit populum:
3 Et adhortans dixit; Vos ſcitis quanta ego, & fratres mei, & domus patris mei, fecimus pro legibus & pro
4 ſanctis prælia, & anguſtias quales vidimus: Horum gratiâ perierunt fratres mei omnes propter Iſrael, & relictus ſum ego ſolus. Et nunc non mihi contingat
5 parcere animæ meæ in omni tempore tribulationis:
6 non enim melior ſum fratribus meis. Vindicabo itaque gentem meam, & ſancta, natos quoque noſtros, & uxores: quia congregatæ ſunt univerſæ gentes con-
7 terere nos inimicitiæ gratiâ. Et accenſus eſt ſpiritus po-
8 puli ſimul ut audivit ſermones iſtos: Et reſponderunt voce magnâ, dicentes; Tu es dux noſter loco Ju-
9 dæ & Jonathæ fratris tui: Pugna prælium noſtrum:
10 & omnia, quæcunque dixeris nobis, faciemus. Et congregans omnes viros bellatores, acceleravit conſummare univerſos muros Jeruſalem, & munivit eam in
11 gyro. Et miſit Jonathan filium Abſalomi, & cum eo exercitum novum, in Joppen; & ejectis his, qui erant
12 in ea, remanſit illic ipſe. Et movit Tryphon à Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram Juda, & Jonathas cum eo in cuſtodia.

MAKKABAÏΩN Α'.

48 Ὡς δὲ εἰσῆλθεν Ἰωνάθαν εἰς Πτολεμαΐδα, ἀπέκλεισεν οἱ (μ) Πτολε-
μαεῖς τὰς πύλας, καὶ συνέλαβον αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς (ν) εἰσελθόντας
49 μετ' αὐτοῦ ἀπέκτειναν ἐν ῥομφαίᾳ. Καὶ ἀπέστειλε Τρύφων δυνάμεις, καὶ
ἵππον εἰς (ξ) τὴν Γαλιλαίαν, καὶ τὸ πεδίον τὸ μέγα, τοῦ ἀπολέσαι πάντας
50 τοὺς παρὰ (ο) Ἰωνάθαν. Καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι συνέχρισθη (ο) Ἰωνάθαν καὶ
ἀπόλωλε, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ παρεκάλεσαν ἑαυτοὺς, καὶ ἐπορεύοντο
51 σωστερομμένοι ἕτοιμοι εἰς πόλεμον. Καὶ ἴδον οἱ διώκοντες ὅτι περὶ
ψυχῆς (π) αὐτοῖς ἐστι, καὶ ἀπέστρεψαν. Καὶ ἦλθον πάντες μετ' εἰρή-
52 νης εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ ἐπένθησαν τὸν Ἰωνάθαν, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐφο-
βήθησαν σφόδρα, καὶ ἐπένθησε πᾶς Ἰσραὴλ πένθος μέγα. Καὶ
53 ἐζήτησαν πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ αὐτῶν ἐκτρίψαι αὐτούς· εἶπαν
54 γὰρ, Οὐκ ἔχουσιν (ρ) ἄρχοντα καὶ βοηθοῦντα· νῦν οὖν πολεμήσωμεν αὐτοὺς,
καὶ (σ) ἐξάρωμεν ἐξ ἀνθρώπων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. MS.A.
(μ) Πτολεμαΐται (ν) συνελθόντας (ξ) Γαλιλαίαν, οἱ τὸ (ο) Ἰωνάθου.
(ο) καὶ ἀπόλωλεν, (π) ἔστιν αὐτοῖς, (ρ) ἄνδρα ἄρχοντα (σ) ἐξαροῦμεν

ΚΕΦ. ιγ'.

1 Καὶ ἤκουσε Σίμων ὅτι συνήγαγε Τρύφων δύναμιν πολλὴν τοῦ ἐλθεῖν
2 εἰς γῆν Ἰούδα, (α) καὶ ὀπτεῖλαι αὐτήν. Καὶ ἴδε τὸν λαὸν ὅτι δεῖν ἔντρομος, καὶ (β) ἔμφοβος, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἤθροισε τὸν λαόν.
3 Καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς, καὶ (γ) εἶπεν αὐτοῖς, Αὐτοὶ οἴδατε ὅσα ἐγὼ,
καὶ οἱ ἀδελφοί μου, καὶ (δ) ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, ἐποιήσαμεν περὶ τῶν νόμων,
4 καὶ τῶν ἁγίων, καὶ τοὺς πολέμους, καὶ τὰς (ε) συνοχωρίας ἃς εἴδομεν. Τοῦτο
χάριν ἀπώλοντο οἱ ἀδελφοί μου πάντες χάριν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ κατελείφθην
5 φόβῳ ἐγὼ μόνος. Καὶ νῦν μὴ μοι γένοιτο φείσασθαί μου τῆς ψυχῆς
6 ἐν παντὶ καιρῷ θλίψεως, οὐ γάρ εἰμι κρείσσων τῶν ἀδελφῶν μου. Πλὴν
ἐκδικῶν περὶ τοῦ ἔθνους μου, καὶ περὶ τῶν ἁγίων, καὶ περὶ τῶν γυναικῶν,
καὶ τῶν τέκνων ἡμῶν, ὅτι συνήχθησαν πάντα τὰ ἔθνη ἐκτρίψαι ἡμᾶς
7 ἕνεκεν χάριν. Καὶ ἀνεζωπύρησε τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ (ζ) ἅμα τῷ
8 ἀκοῦσαι τῶν λόγων τούτων, Καὶ ἀπεκρίθησαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγον-
τες, Σὺ εἶ ἡμῶν ἡγούμενος ἀντὶ (η) Ἰούδα, καὶ (θ) Ἰωνάθαν τοῦ ἀδελφοῦ
9 σου. Πολέμησον τὸν πόλεμον ἡμῶν, καὶ πάντα ὅσα (ι) ἂν εἴπῃς ἡμῖν, ποιη-
10 σομεν. Καὶ συνήγαγε πάντας τοὺς ἄνδρας τοὺς πολεμιστὰς, καὶ ἐτάχυνε
τοῦ τελέσαι τὰ τείχη Ἱερουσαλὴμ, καὶ ᾠκύρωσεν αὐτὸν κυκλόθεν.
11 Καὶ ἀπέστειλεν Ἰωνάθαν τὸν (κ) Ἀβεσαλὼμ, καὶ μετ' αὐτοῦ δύναμιν
ἱκανὴν εἰς Ἰόππην, καὶ ἐξέβαλε τοὺς (λ) ὄντας ἐν αὐτῇ, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ
12 ἐν αὐτῇ. Καὶ ἀπῆρε Τρύφων ἀπὸ Πτολεμαΐδος μετὰ δυνάμεως
πολλῆς εἰσελθεῖν εἰς γῆν Ἰούδα, καὶ Ἰωνάθαν μετ' αὐτοῦ ἐν φυλακῇ.
MS.A. (α) τοῦ ἐκτρίψαι (ζ) ἔκφοβος, (γ) * εἶπεν (δ) οἶκος (ε)
συνοχωρίας. Τοῦτο χάριν (ζ) αὐτοῦ ἀκοῦσαι (η) * Ἰούδα, (θ) Ἰωνάθου (ι)
ἐὰν (κ) Ἀβαλὼμ, (λ) ἐν αὐτῇ ὄντας,

Interp. LAT.

ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas; clau- 48
ſerunt portas Ptolemenſes, & comprehenderunt eum: & omnes qui cum eo intraverunt, gladio interfecerunt. Et miſit Tryphon exercitum, & equites in Galilæam, & campum magnum, ut perderent omnes ſocios Jonathæ. At illi, cùm cog- 49 50
noviſſent, quia comprehenſus eſt Jonathas, & periit, & qui cum eo erant; hortati ſunt ſemetipſos, & exierunt conglobati parati in prælium. Et videntes hi, qui inſecuti fuerant, quia pro anima res eſt illis, reverſi ſunt. Et venerunt omnes 51 52
cum pace in terram Juda: & planxerunt Jonathan, & eos qui cum ipſo erant: & timuerunt valdè: & luxit univerſus Iſrael luctu magno. Et quæſierunt omnes gentes, quæ erant in 53
circuitu eorum, conterere eos. Dixerunt enim; Non 54
habent principem, & adjuvantem. Nunc ergò expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAP. XIII.

ET audivit Simon, quòd congregavit Typhon 1
exercitum copioſum, ut veniret in terram Juda, & altereret eam. Et videns, quia in tremore populus eſt, & in timore, aſcendit Hieruſalem, & congregavit populum: Et adhortans eos dixit eis; 3
Vos ipſi ſcitis, quanta ego, & fratres mei, & domus patris mei, fecimus pro legibus, & pro ſanctis, & prælia, & anguſtias, quas vidimus. Hujus 4
rei gratiâ perierunt fratres mei omnes propter Iſrael: & relictus ſum ego ſolus. Et nunc non mihi contingat parcere animæ meæ in omni tempore 5
tribulationis: non enim melior ſum fratribus meis. Quinimò vindicabo gentem meam, & ſanctæ, 6
uxores quoque, & natos noſtros: quia congregata ſunt univerſæ gentes conterere nos inimicitiæ gratiâ. Et accenſus eſt ſpiritus populi, ſimul ut audivit ſermones iſtos: Et reſponderunt voce magnâ, dicentes; Tu es dux noſter loco Judæ, & Jonathæ fratris tui: Pugna prælium noſtrum: & omnia quæcunq; dixeris nobis, faciemus. Et congregavit omnes viros bellatores: & acceleravit conſummare muros Hieruſalē, & munivit eam in gyro. Et miſit Jonatham filiū Abeſſalomi, & cum eo exercitū, qui ſatis eſſet, in Joppen: & ejectis his qui erant in ea, remanſit illic ipſe. Et movit Tryphon à Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram Juda: & Jonathas cum eo in cuſtodia.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Sed cùm ingreſſus eſſet Jonathan urbem 48
Ptolomaidem, concluſerunt eum illic; & eos omnes qui ingreſſi fuerant cum eo, peremerunt gladio. Tum miſit Triphon copias & 49
equites in Galilæam & in planitiem magnam, ad perdendum omnes Judæos illos: Qui ſcientes comprehenſum eſſe Jonathanem, & periiſſe tam ipſum quàm omnes 50
qui erant cum eo; confortârunt & conſolati ſunt ſeipſos, & redibant collecti in prælium. Videntes autem perſecutores eorum 51
eos amaritudine tactos ad animam uſque, & totis viribus dimicare; regreſſi ſunt ab eis. Ita pervenerunt omnes incolumes in ter- 52
ram Judææ, & luxerunt Jonathanem & comites ejus, timueruntque timore magno: luxit etiam totus Iſrael luctu magno. Tum 53
volebant omnes gentes quæ circum illos erant, conſumere eos: Dicebant enim; Non 54
habent principem qui adjuvet eos, agite nunc, oppugnemus eos, & auferamus memoriam eorum ex hominibus.

CAP. XIII.

AUdiens autem Simon congregâſſe Tri- 1
phonem exercitum copioſum, ut veniret in terram Judææ & deleret eam; Et videns populum timidum ac trepidum: aſcendit Jeroſolymam, congregavitque populum: 3
Et conſolatus eſt eos, dicens eis: Nô- 3
ſtis quanta fecerim ego & fratres mei, totaque familia mea paterna, pro lege & pro Sanctuario, bella & calamitates quas experti ſumus: Ob id enim mortui ſunt omnes 4
fratres mei causâ totius Iſraëlis, & remanſi ego ſolus. Et nunc abſit à me ut parcam 5
animæ meæ toto tempore calamitoſo, quia non ſum præſtantior fratribus meis. Ve- 6
rùm pugnabo pro gente noſtra, pro Sanctuario noſtro, & pro liberis noſtris; quandoquidem congregatæ ſunt omnes gentes ad conſumendum nos, ob inimicitiam ſuam. Ita 7
expergefactus et accenſus eſt ſpiritus populi, ſtatim atq; audierunt verba illius; & reſpondentes elatâ voce, dixerunt illi; Tu es dux 8
noſter loco Judæ & Jonathanis fratrum tuorum. Gere bella noſtra, & quicquid edixe- 9
eris nobis, exequemur. Itaque congregavit 10
Simon omnes viros bellatores, & acceleravit abſolvere atque perficere murum Jeroſolymorũ, munivitque totum circunquaque. Et miſit Jonathanem filium Abiſalomi, & 11
cum eo exercitum numeroſum in Joppen; qui ejectis iis qui erant in ea, manſit illic ipſe. Movit autē Triphon è Ptolomaide mul- 12
to cum exercitu, ut ingrederetur in terrā Judæ, habens Jonathanem ſecum in cuſtodia:

Versio VULG. LAT.

13 Simon autem applicuit in Addus contra faciem cam-
14 pi. Et ut cognovit Tryphon quia surrexit Simon
loco fratris sui Jonathæ : & quia commissurus esset
15 cum eo prælium, misit ad eum legatos, Dicens;
Pro argento, quod debebat frater tuus Jonathas in
ratione regis, propter negotia quæ habuit, detinui-
16 mus eum. Et nunc mitte argenti talenta centum,
& duos filios ejus obsides, ut non dimissus fugiat à
17 nobis, & remittemus eum. Et cognovit Simon
quia cum dolo loquerentur secum, jussit tamen dari
argentum, & pueros : ne inimicitiam magnam sume-
18 ret ad populum Israel, dicentem; Quia non misit
19 ei argentum, & pueros, propterea periit. Et misit
pueros, & centum talenta : & mentitus est, & non
20 dimisit Jonathan. Et post hæc venit Tryphon intra
regionem, ut contereret eam : & gyraverunt per
viam quæ ducit Ador : & Simon, & castra ejus am-
21 bulabant in omnem locum quocunque ibant. Qui
autem in arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos,
ut festinaret venire per desertum, & mitteret illis
22 alimonias. Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut
veniret illâ nocte : erat autem nix multa valdè, &
23 non venit in Galaaditim. Et cùm appropinquâsset
24 Bascaman, occidit Jonathan & filios ejus illic. Et
25 convertit Tryphon, & abiit in terram suam. Et
misit Simon, & accepit ossa Jonathæ fratris sui, &
26 sepelivit ea in Modin civitate patrum ejus. Et
planxerunt eum omnis Israel planctu magno, & lu-
27 xerunt eum dies multos. Et ædificavit Simon super
sepulchrum patris sui & fratrum suorum ædificium
28 altum visu, lapide polito retrò & anté : Et statuit
septem pyramidas, unam contra unam patri & ma-
29 tri, & quatuor fratribus : Et his circumposuit
columnas magnas ; & super columnas arma, ad
memoriam æternam ; & juxta arma naves sculptas,
30 quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare. Hoc
est sepulchrum, quod fecit in Modin, usque in hunc
31 diem. Tryphon autem cùm iter faceret cum Anti-
ocho rege adolescente, dolo occidit eum.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Α'.

13 Σίμων δὲ παρενέβαλεν ἐπ' (μ) Ἀδιδὰ κατὰ πρόσωπον τοῦ πεδίου.
14 Καὶ ἐπέγνω Τρύφων ὅτι ἀνέστη Σίμων ἀντὶ (ν) Ἰωνάθαν τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ, καὶ ὅτι συνάπτειν αὐτῷ μέλλει (ξ) πόλεμον, καὶ ἀπέστειλε πρὸς
15 αὐτὸν πρέσβεις, Λέγων, Περὶ ἀργυρίου ὃ ὤφειλεν Ἰωνάθαν (ο) ὁ ἀ-
δελφός σου ἐν τοῖς βασιλικοῖς δι' ἃς εἴχε χρείας συνέχομεν αὐτόν.
16 Καὶ νῦν ἀπόστειλον ἀργυρίου (π) τάλαντα ἑκατὸν, καὶ δύο τῶν υἱῶν αὐτοῦ
ὅμηρα, ὅπως μὴ ἀφεθεὶς (ρ) ὑποστήσῃ ἀφ' ἡμῶν, καὶ ἀφήσομεν αὐτόν.
17 Καὶ ἔγνω Σίμων ὅτι δόλῳ λαλοῦσι πρὸς αὐτὸν, καὶ πέμπει τὸ ἀργύριον,
καὶ τὰ παιδάρια, (ς) μήποτε ἔχθραν ἄρῃ μεγάλην πρὸς τὸν λαὸν,
18 (σ) λέγων, Ὅτι οὐκ ἀπέστειλε αὐτῷ τὸ ἀργύριον, καὶ τὰ παιδάρια,
19 (τ) καὶ ἀπώλετο. Καὶ ἀπέστειλε τὰ παιδάρια, καὶ τὰ ἑκατὸν τάλαντα.
20 καὶ διεψεύσατο, καὶ οὐκ ἀφῆκε τὸν Ἰωνάθαν. Καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθε
Τρύφων τοῦ ἐμβαλεῖν εἰς τὸν (υ) χώραν, καὶ ἐκυκλώσαντο αὐτὸν, καὶ
ὑπέλαβον ὁδὸν τὴν εἰς Ἄδωρα. καὶ Σίμων, καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ
21 ἀνεπορεύοντο αὐτῷ εἰς πάντα τόπον οὗ (φ) ἂν ἐπορεύετο. Οἱ δὲ ἐν
τοῖς προφάσι. Καὶ ἦν παρεμβολὴ Τρύφων πᾶσαν τὴν ἵππον αὐτοῦ (ω) ἐλθεῖν
22 ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· καὶ ὧν χιὼν πολλὴ σφόδρα, καὶ οὐκ ἦλθε διὰ τὴν χό-
23 ρα. καὶ ἀπῆρε, καὶ ἦλθεν εἰς Γαλααδίτην. Ὡς δὲ ἤγγισε (α) τῇ
24 Βασκαμᾶ, ἀπέκτεινε τὸν Ἰωνάθαν, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ. Καὶ ἐπέστρεψε
25 Τρύφων, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστειλε Σίμων, καὶ
ἔλαβε τὰ ὀστᾶ Ἰωνάθαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἔθαψεν (β) αὐτὰ ἐν Μω-
26 δεῖν πόλει τῶν πατέρων αὐτοῦ. Καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς Ἰσραὴλ
27 κοπετὸν μέγαν, καὶ ἐπένθησαν αὐτὸν ἡμέρας πολλάς. Καὶ ᾠκοδόμησε Σίμων ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ,
καὶ ὕψωσεν αὐτὸν τῇ ὁράσει λίθῳ (γ) ξυστῷ ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ ἔμ-
28 προσθεν. Καὶ ἔστησεν (δ) ἐπ' αὐτὰ πυραμίδας, μίαν κατέναντι
29 τοῦ μιᾶς, τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ καὶ (ζ) τοῖς τέσσαρσιν ἀδελφοῖς. Καὶ
ταύτας ἐποίησε μηχανήματα, σκεύη ὑάλης μεγάλης, καὶ ἐποίησεν
ἐπὶ τοῖς ὑάλοις παντοδαπὰς εἰς ὄνομα αἰώνιον, καὶ παρὰ τὰ παντοδαπὰς
πλοῖα διαγλυμμένα, εἰς τὸ θεωρεῖσθαι ὑπὸ πάντων τῶν πλεόντων
30 τὴν θάλασσαν. Οὗτος ὁ τάφος ὃν ἐποίησεν ἐν (η) Μωδεῖν, ἕως
31 τῆς ἡμέρας ταύτης. Ὁ δὲ Τρύφων ἐπορεύετο δόλῳ μετὰ Ἀντιόχου τοῦ
βασιλέως τοῦ νεωτέρου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν,

MS.A. (μ) Ἀδίδαις (ν) Ἰωνάθου (ξ) εἰς πόλεμον, (ο) ἀδελφός (π) ἑκατὸν τάλαντα, (ρ) ὑποστήσει (ς) καὶ μήποτε (σ) λέγοντες, (τ) ἀπώλετο. (υ) πόλιν, (φ) ἐπορεύετο. (χ) προσβεῖας καὶ καλαασδίτους (ψ) αὐτὸν (ω) ἐλθεῖν· καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν χιὼν (α) τῆς Βασκαμᾶ (β) αὐτὸν ἐν Μωδεῖμ (γ) ξυστῷ (δ) *ἐπάνω. (ε) ἑπτὰ (ζ) τέσσαρσιν (η) Μωδεῖμ,

Interp. LAT.

Simon autem applicuit in Adida contra faciem 13
campi. Et cognovit Tryphon, quia surrexit Si- 14
mon loco Jonathæ fratris sui, & quia commis-
surus esset cum eo prælium : & misit ad eum le-
gatos, Dicens; Pro argento, quod debebat fra- 15
ter tuus Jonathas in ratione regis propter negotia
quæ habuit, (a) detinemus eum. Et nunc mitte 16
argenti talenta centum, & duos filios ejus ob-
sides, ut dimissus non recedat à nobis : & re-
mittemus eum. Et cognovit Simon, quia cum 17
dolo loquerentur secum. Mittit tamen argentum,
& pueros; ne inimicitiam magnam sumeret ad
populum, dicentem; Quia non misit ei argen- 18
tum, & pueros; & periit. Et misit pueros, 19
& centum talenta. Et mentitus est, & non di-
misit Jonatham. Et post hæc venit Tryphon, ut 20
intraret in regionem, & contereret eam : &
gyravit per viam, quæ ducit in Adora. Et Simon,
& castra ejus opponebant se ei, in omnem locum
quocunque ibat. Qui autem in arce erant, mi- 21
serunt ad Tryphonem legatos, qui urgerent eum,
ut veniret ad eos per desertum, & mitteret illis a-
limonias. Et paravit Tryphon omnem equitatum 22
suum, ut veniret illâ nocte, & fuit nix multa
valdè : & non venit propter nivem. Et movit
castra, & venit in Galaaditim. Ut autem ap- 23
propinquavit ad Bascaman; occidit Jonatham :
& sepultus est illic. Et convertit Tryphon, & 24
abiit in terram suam. Et misit Simon, & ac- 25
cepit ossa Jonathæ fratris sui : & sepelivit ea
in Modin civitate patrum ejus. Et planxerunt 26
eum omnis Israel planctu magno, & luxerunt
eum dies multos. Et ædificavit Simon super 27
sepulchrum patris sui, & fratrum suorum : &
exaltavit illud ad aspectum lapide polito retrò,
& antè. Et statuit (b) super ea septem pyrami- 28
das, unam contra unam, patri et matri, et
quatuor fratribus. Et his fecit machinamenta, 29
circumponens columnas magnas : et fecit super
columnas arma ad nomen æternum, et juxta
arma naves sculptas, ut viderentur ab omnibus
navigantibus mare. Hoc est sepulchrum, quod 30
fecit in Modin usque in hunc diem. Tryphon
autem iter faciebat dolo cum Antiocho rege ado-
lescente, et occidit eum :

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

13 ... Simon verò castra fixit secus Adiram è regi- 13
14 one planitiei. Et sciens Triphon surrexis- 14
se Simonem loco Jonathanis fratris sui,
eumque paratum esse ad pugnandum adver-
sùm se ; misit ad eum legatos, & dixit ei;
15 Propter pecuniam illam quam debebat fra- 15
ter tuus in domo regiæ causâ negotiorum
quæ gerebat, detinemus eum : Sed nunc
16 mitte centum argenti talenta, & duos filios
ejus obsides; ne cùm dimiserimus eum, de-
flectat recedátque à nobis : & dimittemus
17 eum. Et licet nôsset Simon dolosè eos lo- 17
qui secum, tamen misit pecuniam & pueros,
ne fortè contraheret inimicitiam magnam
cum Israëlitis dicentibus; Quia non misit 18
pecuniam & pueros illos, periit. Misit ergò 19
pueros & centum talenta : sed *ille* mentitus
est, neque remisit Jonathanem. Post hæc 20
venit Triphon ad peragrandam regionem
Judææ, ut deleret eam, abiitque per viam
Adoir : Simon verò cum exercitu suo præve-
niebat quocunq; ille abibat. Porrò habita- 21
tores arcis miserunt ad Triphonem legatos,
ut veniret ad ipsos diligenter per desertum,
& mitteret ipsis annonam. Paravit ergò 22
Triphon omnes equites suos, ut veniret eâ-
dem nocte ; sed cùm multum ninxisset, non
potuit venire propter nivem : deinde movens
venit Galaadem. Cùm autem perveniſſet 23
Triphon ad Bascamas, interfecit Jonatha-
nem, qui sepultus fuit illic : Inde reversus 24
Triphon abiit in terram suam, Mitténsque 25
Simon tulit ossa Jonathanis fratris sui, & se-
pelivit eum in Moraim, in urbe majorum
suorum. Et planxerunt luxerúntque eum o- 26
mnes Israëlitæ diebus multis. Et ædificium 27
fecit Simon supra sepulchrum patris sui &
fratrum suorum, extulítque ornatum illius
lapidibus elaboratis, utráque parte sculptis :
Et erexit septé *monumenta*, unum ex adver- 28
so alterius ; patri matríque suæ, & quatuor
fratribus suis : Et struxit machinas, erexítque 29
illis columnas magnas, & columnis insculpsit
omnia instrumenta armorum bellicorum, ad
nomen æternum : & ad latus instrumento-
rum bellicorum fecit naves sculptas, quas
ita extulit ut conspicerentur ab omnibus
mare sulcantibus. Hoc sepulchrum quod 30
fecit Simon, extat in Moraim ad hunc usque
diem. Cæterum Triphon dolosè ambula- 31
bat cum Antiocho rege magno : tum demùm
interfecit illum.

Versio VULG. LAT.

32 Et regnavit loco ejus, & imposuit sibi diadema Asiæ,
33 & fecit plagam magnam in terra. Et ædificavit Simon præsidia Judææ, muniens ea turribus excelsis, & muris magnis, & portis, & seris: & posuit alimenta in munitionibus. Et elegit Simon viros, & misit
34 ad Demetrium regem, ut faceret remissionem regioni: quia actus omnes Typhonis per direptionem
35 fuerant gesti. Et Demetrius rex ad verba ista respondit ei, & scripsit epistolam talem:
36 REX Demetrius Simoni summo sacerdoti: & amico regum,
37 & senioribus & Genti Judæorum, salutem. Coronam auream, & bahem, quem misistis, suscepimus: & parati sumus facere vobiscum pacem magnam, & scribere præpositis regis remittere vobis quæ in-
38 dulsimus. Quæcunque enim constituimus, vobis con-
39 stant, Munitiones, quas ædificastis, vobis sint. Remittimus quoque ignorantias, & peccata usque in hodiernum diem, & coronam quam debebatis: & si quid aliud erat tributarium in Jerusalem, jam non sit tributarium.
40 Et si qui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros,
41 conscribantur, & sit inter nos pax. Anno centesimo septuagesimo ablatum est jugum Gentium ab Israel.
42 Et cœpit populus Israel scribere in tabulis & gestis publicis; Anno primo sub Simone summo sacerdote,
43 magno duce, & principe Judæorum. In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, & circumdedit eam castris, & fecit machinas, & applicuit ad civitatem, &
44 percussit turrem unam, & comprehendit eam Et
45 evaserunt qui erant intra machinam in civitatem: & factus est motus magnus in civitate. Et ascenderunt qui erant in civitate, cùm uxoribus & filiis supra murum, scissis tunicis suis, & clamaverunt voce magnâ
45 postulantes à Simone dextras sibi dari, Et dixerunt; Non nobis reddas secundùm malitias nostras, sed
47 secundùm misericordias tuas. Et flexus Simon, non debellavit eos: ejecit tamen eos de civitate, & mundavit ædes in quibus fuerant simulachra, & tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum:
48 & ejectâ ab ea omni immunditiâ, collocavit in ea viros qui legem facerent: & munivit eam, & fecit sibi habitationem.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

32 Καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ, καὶ περιέθετο (θ) διάδημα τὸ Ἀσίας, καὶ
33 ἐπέπηξε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ᾠκοδόμησε Σίμων (ι) τὰ ὀχυρώματα τῆς Ἰουδαίας, καὶ περιετείχισε πύργοις ὑψηλοῖς, καὶ τείχεσι μεγάλοις, (κ) καὶ πύλαις, καὶ μοχλοῖς, καὶ ἔθετο βρώματα ἐν τοῖς
34 ὀχυρώμασι. Καὶ (λ) ἐπέλεξε Σίμων ἄνδρας, καὶ ἀπέστειλε πρὸς Δημήτριον τὸν βασιλέα τοῦ ποιῆσαι ἄφεσιν τῇ χώρᾳ, ὅτι πᾶσαι
35 αἱ πράξεις Τρύφωνος ἦσαν (μ) ἁρπαγαί. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ Δημήτριος ὁ βασιλεὺς κατὰ τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ,
36 καὶ ἔγραψεν αὐτῷ ὁμοίαν ταύτην· Βασιλεὺς Δημήτριος Σίμωνι ἀρχιερεῖ καὶ φίλῳ βασιλέων, καὶ πρεσβυτέροις, καὶ ἔθνει Ἰουδαίων χαί-
37 ρειν. Τὸν στέφανον καὶ τὸν (ν) Καὶ βον ὃν ἀπεστείλατε, εἰσεδεξάμεθα· καὶ ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ποιεῖν ὑμῖν εἰρήνην μεγάλην, καὶ γράψαι
38 τοῖς ἐπὶ τῶν χρειῶν τοῦ (ξ) ἀφεῖναι ὑμῖν ἀτέλειαν. Καὶ ὅσα (ξ) ἐστάθημεν πρὸς ὑμᾶς, ἔστιν, καὶ τὰ ὀχυρώματα ἃ (ο) ᾠκοδομήσατε ἔστω
39 ὑμῖν. Ἀφίεμεν δὲ (ο) ἀγνοήματα καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, καὶ τὸν στέφανον ὃν ὠφείλετε, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐτελωνεῖτο
40 ἐν Ἱερουσαλὴμ, μηκέτι τελωνείσθω. Καὶ εἴ τινες ὑμῶν (φ) ἁρμόζουσιν εἰς τὴν αὐλὴν ἡμῶν, ἐγγραφέσθωσαν, καὶ γενέσθω ἀναμέσον ὑμῶν
41 εἰρήνη. Ἔτους (σ) ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἦρθη ὁ ζυγὸς τῶν ἐθνῶν
42 ἀπὸ τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἤρξατο ὁ λαὸς Ἰσραὴλ γράφειν ἐν τοῖς συγγρα-
43 φαῖς καὶ συνθήκαις, Ἔτους πρώτου ἐπὶ Σίμωνος ἀρχιερέως μεγάλου καὶ στρατηγοῦ καὶ ἡγουμένου Ἰουδαίων. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παρενέβαλε (ρ) Σίμων ἐπὶ Γάζαν, καὶ ἐκύκλωσεν αὐτὴν παρεμβολαῖς, καὶ ἐποίησεν (σ) ἑλεπόλεις καὶ προσήγαγε τῇ πόλει, καὶ ἐπάταξε πύργον ἕνα καὶ
44 κατῆλθεν. Καὶ ἐξήλλοντο οἱ ἐν τῷ (τ) ἑλεπόλει εἰς τὴν πόλιν, καὶ
45 ἐγένετο κίνημα μέγα ἐν τῇ πόλει. Καὶ ἀνέβησαν οἱ ἐν τῇ πόλει σὺν ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις ἐπὶ τὸ τεῖχος διερρηχότες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐβόησαν φωνῇ μεγάλῃ, αἰτοῦντες Σίμωνα δεξιὰς
46 αὐτοῖς δοῦναι, Καὶ (υ) ἔπον, Μὴ (ϋ) ἡμῖν χρήσῃ κατὰ τὰς πονηρίας
47 ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔλεός σου. Καὶ ἐπραΰνθη (φ) Σίμων αὐτοῖς, καὶ οὐ ἐπολέμησεν αὐτούς· καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ
48 ἐκαθάρισε τὰς οἰκίας ἐν αἷς ἦν τὰ εἴδωλα, καὶ ἔπειτα εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν ὑμνῶν καὶ εὐλογῶν. Καὶ ἐξέβαλεν ἐξ αὐτῆς πᾶσαν ἀκαθαρσίαν, καὶ (χ) κατῴκισεν ἐκεῖ ἄνδρας οἵ τινες τὸν νόμον ποιοῦσι, καὶ περιεχύρωσεν αὐτὴν, καὶ ᾠκοδόμησεν ἑαυτῷ ἐν αὐτῇ οἴ-
κησιν.

MS. A. (θ) τὸ διάδημα (ι) τὰ ὀχυρώματα (κ)* καὶ πύργοις, καὶ πύλαις, (λ) ἐπελέξατο (μ) ἁρπάσαι (ν) βαϋ·) ἀφεῖναι (ξ) ἐστήμεθα (ο) ᾠκοδομήσατε (ο) ὑμῖν ἀγνοήματα (σ) ἑκατοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ (ρ) ἐπὶ Γάζαν, (σ) καὶ προσήγαγεν (τ) πόλει (υ) ἔπαιον, (ϋ) ἢ μὴν (φ) αὐτοῖς Σίμων, (χ) κατοίκισεν ἐν αὐτῇ ἄνδρας

Interp. LAT.

Et regnavit loco ejus: & imposuit sibi diadema 32
Asiæ: & fecit plagam magnam in terra. Et
ædificavit Simon præsidia Judææ, muniens ea 33
turribus excelsis, & muris magnis, & portis,
& seris: & posuit alimenta in munitionibus.
Et elegit Simon viros, & misit ad Demetrium 34
regem ut faceret remissionem regioni: quia
omnes actus Typhonis fuerant direptiones. Et 35
misit ei Demetrius rex secundùm verba ista; &
respondit ei, & scripsit ei epistolam talem:
Rex Demetrius Simoni summo sacerdoti, et 36
amico regum, et senioribus, et genti Judæorum
salutem. Coronam auream, et bahem, quam 37
misistis, accepimus: et parati sumus facere
vobiscum pacem magnam, et scribere iis qui præ-
sunt negotiis, remittere vobis remissiones. Et 38
quæcunque constituimus vobis, constant: et mu-
nitiones, quas ædificastis, vobis sint. Remitti- 39
mus quoque ignorantias, et peccata usque in ho-
diernum diem, et coronam, quam debebatis:
et siquid aliud erat tributarium in Hierusalem;
non sit amplius tributarium: Et si qui ex vobis 40
apti sunt conscribi inter eos qui circa nos; con-
scribantur: et sit inter nos pax. Anno centesimo 41
septuagesimo ablatum est jugum gentium ab Israel.
Et cœpit populus Israel scribere in syngraphis, et 42
contractibus; Anno primo sub Simone summo
sacerdote magno, et duce, et principe Judæorum.
In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, et 43
circumdedit eam castris: et fecit machinas, et
admovit civitati, et percussit turrim unam, et
comprehendit. Et cruperunt, qui erant in ma- 44
china, in civitatem: et factus est motus magnus
in civitate. Et ascenderunt qui erant in civi- 45
tate, cum uxoribus et filiis, supra murum,
scissis tunicis suis, et clamaverunt voce magnâ,
postulantes à Simone dextras sibi dari: Et 46
dixerunt; Non nobis utaris secundùm malitias
nostras, sed secundùm misericordiam tuam.
Et flexus eis Simon non debellavit eos: ejecit 47
tamen eos de civitate: et emundavit domos,
in quibus fuerant simulachra: et sic intravit in
eam hymnos canens, et benedicens. Et ejectâ 48
ab ea omni immunditiâ collocavit ibi viros, qui
legem facerent: et munivit eam: et ædificavit
sibi in ea habitationem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

32 * ... Et regnavit loco ipsius, assumpsitq; diade-
33 ... ma Asiæ, & fecit plagam magnam in terra.
Ædificavit quoq; Simon munitiones Judææ, 33
cinxitque turribus altis, muris ingentibus,
& portis, ac vectibus, & posuit annonam
in munitionibus. Tum elegit Simon viros, 34
misitque ad Demetrium regem, ut indul-
gentiâ uteretur erga regionem, eò quòd
omnes actiones Triphonis essent rapinæ.
Remisitque rex Demetrius talia verba, & 35
scripsit ei per epistolam hujusmodi respon-
sum: Demetrius rex Simoni summo sacer- 36
doti & amico regis, senioribúsque & genti
Iudæorum salutem.
A ver. 36. *ad* 41. *supplevimus ex* MSS.
Usser. & Poc. Coronam auream, & 37
vestem quam misistis nobis, accepimus: & pa-
rati sumus facere vobiscum pacem magnã,
& scribere præfectis negotiorum, ut remit-
tant vobis vectigalia. Et quæcunque mi- 38
simus vobis, firma sint: & munitiones quas
ædificavistis, vobis sunto. Et remittimus 39
etiam peccata & stultitias usq; in hodiernum
diem, & coronam quam debebatis: & qui-
cunque tributum pendebat in Israële, am-
pliùs ne pendito. Et siqui ex vobis luben- 40
tes sunt conscribi inter nostros, conscriban-
tur. & pax sit inter nos. Anno centesimo 41
septuagesimo sublatum est jugum gentium
ab Israële; Cœpitque populus scribere, 42
accipere. & dare anno primo sub nomine
Simonis summi sacerdotis, principis, ducis,
& rectoris Judæorum. Iis temporibus ob- 43
sedit Simon Azam, & vallavit eam copiis;
fectísque turribus ligneis ingentibus, ac-
cessit ad murum urbis; & destructâ unâ
turrium, occupavit urbem. Nam exilienti- 44
bus & è lignea turri egredientibus viris bel-
latoribus, & in urbem erumpentibus; fuit
perturbatio magna intra urbem. Quam- 45
obrem ascenderunt cives urbis cum uxori-
bus & liberis suis discissis vestibus, excla-
mantes altâ voce, & Simonem rogantes, ut
daret eis dexteras, Atque dicentes; Ne
agas nobiscum secundum nequitiã nostram,
sed pro tua bonitate. Itaque reliquit eos 47
Simon, nec oppugnavit eos; sed ejecit eos
ab urbe, tum purgavit domos ubi erant si-
mulacra, & sic ingressus est eam laudans ac
benedicens. Cùmq; ejecisset ex ea omnem 48
immunditiem, collocavit ibi viros amatores
legis; & arcem ædificavit in ea, fecitque in
ea sibi domum.

CAP. XIV.

Versio VULG. LAT.

49 Qui autem erant in arce Jerusalem, prohibebantur egredi & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & esurierunt valdè, & multi ex eis fame perierunt.
50 Et clamaverunt ad Simonem ut dextras acciperent: & dedit illis: & ejecit eos indè, & mundavit arcem à contaminationibus: Et intraverunt in eam
51 cem à contaminationibus: Et intraverunt in eam tertiâ & vigesimâ die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo, cum laude, & ramis palmarum, & cinyris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & can-
52 ticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israel.
51 Et constituit ut omnibus annis agerentur dies hi cum
53 lætitia. Et munivit montem templi, qui erat secus
54 arcem, & habitavit ibi ipse, & qui cum eo erant. Et vidit Simon Joannem filium suum, quòd fortis prælii vir esset: & posuit eum ducem virtutum universarum: & habitavit in Gazaris.

CAP. XIV.

1 ANno centesimo septuagesimo secundo congregavit rex Demetrius exercitum suum, & abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia, ut expugnaret Try-
2 phonem. Et audivit Arsaces rex Persidis, & Mediæ, quia intravit Demetrius confines suos, & misit unum de principibus suis ut comprehenderet eum vivum,
3 & adduceret eum ad se. Et abiit, & percussit castra Demetrii: & comprehendit eum, & duxit eum
4 ad Arsacem, & posuit eum in custodiam. Et siluit omnis terra Juda omnibus diebus Simonis, & quæsivit bona genti suæ: & placuit illis potestas ejus, &
5 gloria ejus, omnibus diebus. Et cum omni gloria sua accepit Joppen in portum, & fecit introitum in
6 insulis maris. Et dilatavit fines gentis suæ, & ob-
7 tinuit regionem. Et congregavit captivitatem multam, & dominatus est Gazaræ, & Bethsuræ, & arci: & abstulit immunditias ex ea, & non erat qui resisteret ei. Et unusquisque colebat terram suam cum
8 pace: & terra Juda dabat fructus suos, & ligna camporum fructum suum. Seniores in plateis sedebant omnes, & de bonis terræ tractabant, & juvenes in-
10 duebant se gloriam & stolas belli. Et civitatibus tribuebat alimonias, & constituebat eas ut essent vasa munitionis, quoadusque nominatum est nomen glo-
11 riæ ejus usque ad extremum terræ. Fecit pacem super terram, & lætatus est Israel lætitiâ magnâ.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

49 Οἱ δὲ ἐν τῇ ἄκρᾳ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐκωλύοντο (ϕ) ἐκπορεύεσθαι καὶ εἰσπορεύεσθαι εἰς τὴν χώραν, καὶ ἀγοράζειν καὶ πωλεῖν, καὶ ἐπείνασαν σφόδρα, καὶ ἀπώλοντο ἐξ αὐτῶν ἰσχυροὶ τῷ λιμῷ. Καὶ ἐβόησαν πρὸς
50 Σίμωνα δεξιὰς λαβεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν,
51 καὶ ἐκαθάρισε τὴν ἄκραν ἀπὸ τῶν μιασμάτων. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν τῇ τρίτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ δευτέρου μηνὸς ἔτους ἑνὸς καὶ ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ μετ' αἰνέσεως καὶ βαΐων, καὶ ὠδῶν πνεύμασι, καὶ ἐν κυμβάλοις,
52 καὶ ἐν νάβλαις, καὶ ἐν ὕμνοις, καὶ ἐν ᾠδαῖς, ὅτι συνετρίβη ἐχθρὸς μέγας ἐξ Ἰσραήλ. Καὶ ἔστησε κατ' ἐνιαυτὸν τὰς ἡμέρας (ω) ταύτας μετ' εὐφροσύνης. Καὶ ᾠχυρωσε τὸ
53 ὄρος τοῦ ἱεροῦ τὸ παρὰ τὴν ἄκραν, καὶ ᾤκει ἐκεῖ αὐτὸς καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ.
54 Καὶ εἶδε Σίμων τὸν Ἰωάννην (α) υἱὸν αὐτοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἦν, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἡγούμενον πάσης δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ᾤκει ἐν Γαζάροις.

MS. A. (ϕ) ἐκπορεύεσθαι εἰς τὴν χώραν, (ω) ταύτας. Καὶ ᾠχυρώσεν

ΚΕΦ. ιδ'.

1 Καὶ ἐν ἔτει δευτέρῳ καὶ ἑβδομηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ, συνήγαγε Δημήτριος ὁ βασιλεὺς τὰς δυνάμεις αὐτοῦ καὶ ἐπορεύθη εἰς Μηδίαν τοῦ (α) ὀλιπαπάσαι βοήθειαν αὐτῷ, ὅπως πολεμήσῃ τὸν Τρύφωνα.
2 Καὶ ἤκουσεν Ἀρσάκης ὁ βασιλεὺς (δ) τῶν Περσίδος καὶ Μηδίας, ὅτι ἦλθε Δημήτριος εἰς τὰ ὅρια αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλεν ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ
3 συλλαβεῖν αὐτὸν ζῶντα. Καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐπάταξε τὴν παρεμβολὴν Δημητρίου, καὶ συνέλαβεν αὐτὸν, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς Ἀρσάκην,
4 καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν φυλακῇ. Καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ (β) Ἰούδα πάσας τὰς ἡμέρας Σίμωνος· καὶ ἐζήτησεν ἀγαθὰ τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ ἤρεσεν αὐτοῖς ἡ ἐξουσία αὐτοῦ καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας.
5 Καὶ μετὰ πάσης τῆς δόξης αὐτοῦ ἔλαβε τὴν Ἰόππην εἰς λιμένα, καὶ
6 ἐποίησεν εἴσοδον τῇ νήσοις τῆς θαλάσσης. Καὶ ἐπλάτυνε τὰ ὅρια τοῦ
7 ἔθνους αὐτοῦ, καὶ ἐκράτησε τῆς χώρας. Καὶ συνήγαγε αἰχμαλωσίαν πολλὴν, καὶ ἐκυρίευσε Γαζαρῶν καὶ Βαιθσούρων καὶ τῆς ἄκρας· καὶ ἐξῆρε τὰς ἀκαθαρσίας ἐξ αὐτῆς, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀντικείμενος αὐτῷ.
8 Καὶ ἦσαν γεωργοῦντες τὴν γῆν αὐτῶν μετ' εἰρήνης, καὶ ἡ γῆ ἐδίδου τὰ (γ) γενήματα αὐτῆς, καὶ τὰ ξύλα τοῦ πεδίου καρπὸν αὐτῶν.
9 Πρεσβύτεροι ἐν ταῖς πλατείαις ἐκάθηντο, πάντες περὶ ἀγαθῶν (δ) ἐπιτολογοῦντο, καὶ οἱ νεανίσκοι ἐνεδύσαντο δόξας καὶ στολὰς πολέμου.
10 Ταῖς πόλεσιν ἐχορήγησε βρώματα, καὶ ἔταξεν αὐτὰς ἐν σκεύεσιν ὀχυρώσεως, ἕως ὅτου ὠνομάσθη τὸ ὄνομα τῆς δόξης αὐτοῦ ἕως ἄκρου
11 (ε) τῆς γῆς. Ἐποίησε τὴν εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ (ε) εὐφράνθη Ἰσραὴλ εὐφροσύνῃ μεγάλῃ.

MS. A. (α) δύναμιν βοήθειαν ἑαυτῷ, (δ) Περσίδος (β) πάσας (γ) χρήματα (δ) ἐξετολόγουν, (ε) γῆς. (ε) ηὐφράνθη

Interp. LAT.

49 Qui autem erant in arce in Hierusalem, prohibebantur ingredi & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & esurierunt valdè: & multi ex eis fame perierunt. Et clamaverunt ad Simo-
50 nem, ut dexteras acciperent: & dedit illis: & ejecit eos indè, & mundavit arcem à contaminationibus. Et intravit in eam tertiâ & vige-
51 simâ die secundi mensis anno centesimo septuagesimo primo cum laude, & ramis, & cynaris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis: quia contritus est inimicus magnus ex Israel. Et constituit ut omnibus annis ageretur
52 dies hæc cum lætitia. Et munivit montem templi, qui erat secus arcem: & habitavit ibi
53 ipse, et qui cum eo erant. Et vidit Simon Joannem filium suum, quòd vir esset: & posuit eum
54 ducem virtutum universarum: et habitabat in Gazaris.

CAP. XIV.

1 ET anno centesimo septuagesimo secundo congregavit Demetrius rex exercitus suos: & abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia; ut expugnaret Typhonem. Et audivit Arsaces rex
2 Persidis, & Mediæ, quia intravit Demetrius fines suos: & misit unum de principibus suis, ut comprehenderet eum vivum. Et abiit, & per-
3 cussit castra Demetrii: & comprehendit eum: et duxit eum ad Arsacem: et posuit eum in custodia.
4 Et siluit terra Juda omnibus diebus Simonis. Et quæsivit bona genti suæ: et placuit illis potestas ejus, et gloria ejus omnibus diebus. Et cum
5 omni gloria sua accepit Joppen in portum: & fecit introitum insulis maris: Et dilatavit fines gentis
6 suæ, et obtinuit regionem: Et congregavit captivitatem multam, et dominatus est Gazaræ, et Bethsuræ, et arci: et abstulit immunditias ex ea: et non
7 erat qui resisteret ei. Et erant colentes terram
8 suam cum pace: et terra dabat fructus suos, et ligna camporum fructum suum. Seniores in pla-
9 teis sedebant, omnes de bonis communiter tractabant: et juvenes induebant se glorias, et stolas belli. Civitatibus tribuebat alimonias: et con-
10 stituit eas in vasis munitionis; quoadusque nominatum est nomen gloriæ ejus usque ad extremum terræ. Fecit pacem super terram: et lætatus est
11 Israel lætitiâ magnâ.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

49 Habitatores autem arcis quæ erat in Jerusalem, prohibebantur ingredi & egredi, emere ac vendere; adeò ut multùm esurirent, & multi ex eis fame perirent. Sed Simonem
50 rogantibus ut daret illis dexteras, dedit illis: & ejiciens illos indè, mundavit arcem omnibus immunditiis. Et ingressi sunt arcem
51 vigesimâ tertiâ mensis secundi, anno centesimo septuagesimo primo, cum lætitia & canticis, hosannis, citharis, fidibúsque; eò quòd attritus esset hostis magnus ab Israële, & defiissent alienigenæ oppugnare Israëlem. Et statuerunt ut celebraretur ea dies
52 quotannis, cum jucunditate & lætitia. Et
53 confirmârunt stationes præsidiarias templi, quæ erant à latere arcis, ibique habitabat Simon, ejúsque familia cum ipso. Tum
54 videns Simon Johannem filium suum strenuum esse, constituit eum ducem copiarum omnium; & habitavit ipse in Gazira.

CAP. XIV.

1 ANno centesimo septuagesimo secundo, congregavit Demetrius copias suas, abiítque in Mediam, ut coacto sibi exercitu Tri-
2 phonem debellaret. Audiens autem Arsaces rex Persidis & Mediæ veniisse Demetrium ad terminos suos, misit unum è principibus suis ad capiendum eum vivum: Qui
3 profectus percussit exercitum Demetrii, captúmque perduxit ad Arsacem, Et siluit
4 quievítque terra cunctis diebus Simonis: fecítque bona genti suæ, & placuit illis dominium & gloria ipsius, cunctis diebus ejus.
5 Et profectus Joppen ad portum, fecit aditum navibus maris: Dilatavit ampliavítque
6 terminos gentis suæ, & obtinuit totam terram: Congregavit captivos multos, &
7 potitus est Gaziræ, & Beth-suræ, atque arcis; & delevit abstulítque ab eis omnem immunditiem, nemine resistente. Ita labora-
8 bant colebántque tellurem suam pacificè, & tellus reddebat proventus, & arbores terræ fructus suos: Senes in plateis sedebant, &
9 omnes de bonis rebus consilium habebant: juvenes induebantur gloriâ, non vestimentis militaribus: Suppeditabat annonam ur-
10 ibus, eásque muniebat instrumentis munitionum: adeóque celebrabatur fama gloriæ ipsius in cunctis finibus terræ: Conciliavit pacem in terra: & jucundabatur Israël
11 jucunditate magnâ;

Versio VULG. LAT.

12 Et sedit unusquisque sub vite sua, & sub ficulnea
13 sua : & non erat qui eos terreret. Defecit impu-
gnans eos super terram : reges contriti sunt in diebus
14 illis. Et confirmavit omnes humiles populi sui, &
legem exquisivit, & abstulit omnem iniquum & ma-
15 lum : Sancta glorificavit, & multiplicavit vasa san-
16 ctorum. Et auditum est Romæ quia defunctus esset
Jonathas, & usque in Spartiatas : & contristati sunt
17 valdé. Ut audierunt autem quòd Simon frater ejus
factus esset summus sacerdos loco ejus, & ipse obti-
18 neret omnem regionem, & civitates in ea ; Scri-
pserunt ad eum in tabulis æreis, ut renovarent amici-
tias & societatem, quam fecerant cum Juda, & cum
19 Jonatha fratribus ejus. Et lectæ sunt in conspectu
ecclesiæ in Jerusalem. Et hoc exemplum epistolarum,
20 quas Spartiatæ miserunt: SPARTIANORUM
principes, & civitates, Simoni Sacerdoti magno, &
senioribus, & sacerdotibus, & reliquo populo Judæ-
21 orum, fratribus, salutem. Legati, qui missi sunt ad
populum nostrum, nuntiaverunt nobis de vestra glo-
ria, & honore, ac lætitia : & gavisi sumus in introitu
22 eorum. Et scripsimus quæ ab eis erant dicta in con-
ciliis populi, sic : Numenius Antiochi, & Antipater
Jasonis filius, legati Judæorum, venerunt ad nos, re-
23 novantes nobiscum amicitiam pristinam. Et placuit
populo excipere viros gloriosè,& ponere exemplum
sermonum eorum in segregatis populi libris, ut sit
ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum au-
24 tem horum scripsimus Simoni magno sacerdoti. Post
hæc autem misit Simon Numenium Romam,habentem
25 clypeum aureum magnum, pondo mnarum mille, ad
statuendâ cum eis societatem. Cùm autè audisset po-
pulus Romanus Sermones istos, dixerunt;Quam gra-
tiarum actionem reddemus Simoni, & filiis ejus ?
26 Restituit enim ipse fratres suos, & expugnavit inimi-
cos Israel ab eis : & statuerunt ei libertatem, & de-
scripserunt in tabulis æreis, & posuerunt in titulis
27 in monte Sion. Et hoc est exemplum scripturæ :
OCTAVA decimâ die mensis Elul, anno centesi-
mo septuagesimo secundo, anno tertio sub Simone
sacerdote magno in Asaramel.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

12 Καὶ ὐκάθισεν ἕκτος ὑπὸ τὴν ἄμπελον αὐτοῦ καὶ ὑπὸ συκῆν αὐτοῦ, καὶ ἦν
13 ὁ ἐκφοβῶν αὐτούς. Καὶ ἐξέλιπεν (ζ) ὁ πολεμῶν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οἱ
14 βασιλεῖς (η) συνετρίβησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Καὶ ἐστήρισεν πάντας
τοὺς ταπεινοὺς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· ἐζήτησε νόμον, καὶ ἐξῆρε πάντα ἄνο-
15 μον καὶ πονηρόν. Τὰ ἅγια ἐδόξασε, καὶ ἐπλήθυνε τὰ σκεύη τοῦ ἁγίου.
16 Καὶ (θ) ἠκούσθη ἐν Ῥώμῃ ὅτι ἀπέθανεν Ἰωνάθαν, καὶ ἕως Σπάρτης, καὶ
17 ἐλυπήθησαν σφόδρα. Ὡς δὲ ἤκουσαν ὅτι Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ γέγονεν
ἀντ' αὐτοῦ ἀρχιερεὺς, καὶ ὅτι κρατεῖ τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων τῶν ἐν αὐτῇ,
18 (ι) Ἔγραψαν πρὸς αὐτὸν πλίνθοις χαλκαῖς, τοῦ ἀνανεώσασθαι πρὸς αὐτὸν
φιλίαν καὶ τὴν συμμαχίαν ἣν ἔστησαν πρὸς Ἰούδαν καὶ Ἰωνάθαν τοὺς ἀδελ-
19 φοὺς αὐτοῦ. Καὶ ἀνεγνώσθησαν ἐνώπιον (κ) τῆς ἐκκλησίας ἐν Ἱερουσαλήμ.
καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τῶν ἐπιστολῶν ὧν ἀπέστειλαν οἱ Σπαρτιᾶται·
20 Σπαρτιατῶν ἄρχοντες καὶ ἡ πόλις Σίμωνι ἱερεῖ μεγάλῳ, καὶ
τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τῷ λοιπῷ δήμῳ τῶν Ἰου-
21 δαίων ἀδελφοῖς χαίρειν. Οἱ πρεσβευταὶ οἱ ἀποσταλέντες πρὸς
τὸν δῆμον ἡμῶν ἀπήγγειλαν ἡμῖν περὶ τῆς δόξης ὑμῶν καὶ τιμῆς,
22 καὶ (λ) ἐυφράνθημεν ἐπὶ τῇ ἐφόδῳ αὐτῶν. Καὶ (λ) ἀνεγράψαμεν
τὰ ὑπ' αὐτῶν εἰρημένα ἐν τῇ βουλῇ τοῦ δήμου οὕτως, Νουμήνιος
Ἀντιόχου καὶ Ἀντίπατρος (ν) Ἰάσονος πρεσβευταὶ Ἰουδαίων ἦλθον
23 πρὸς ἡμᾶς ἀνανεούμενοι τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν. Καὶ ἤρεσε τῷ δήμῳ
ὑποδέξασθαι τοὺς ἄνδρας ἐνδόξως, καὶ θεῖναι τὸ ἀντίγραφον
τῶν λόγων αὐτῶν ἐν τοῖς ἀποδεδομγμένοις (μ) τῷ δήμῳ βιβλίοις,
τοῦ (ν) ἔχειν μνημόσυνον τὸν δῆμον τῶν Σπαρτιατῶν. τὸ δὲ ἀντίγραφον
24 τούτων (ξ) ἐγράψαμεν Σίμωνι τῷ ἀρχιερεῖ. Μετὰ ταῦτα ἀπέ-
στειλε Σίμων τὸν Νουμήνιον εἰς Ῥώμην ἔχοντα ἀσπίδα χρυσῆν μεγάλην
(ο) ὀλκὰς μνῶν χιλίων εἰς τὸ ποιῆσαι πρὸς αὐτοὺς τὴν συμμαχίαν.
25 ὡς δὲ ἤκουσεν ὁ δῆμος Τῶν λόγων τούτων, (π) εἶπον, Τίνα χάριν ἀπο-
δώσομεν Σίμωνι καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ; Ἐστήσει γὰρ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελ-
φοὶ αὐτοῦ, καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμησε τοὺς ἐχθροὺς
Ἰσραὴλ ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔστησαν αὐτῷ ἐλευθερίαν. καὶ (ρ) κατέγραψαν
ἐν στήλαις (σ) χαλκαῖς, καὶ ἔστησαν ἐν ὄρει Σιών. Καὶ τοῦτο
τὸ ἀντίγραφον τῆς γραφῆς· Ὀκτωκαιδεκάτῃ Ἐλὰλ, ἔτους δευτέρου
(τ) καὶ ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ· καὶ τοῦτο τρίτον ἔτος ἐπὶ Σίμωνος
(υ) ἀρχιερέως ἐν Σαρμὰλ,

MS. A. (ζ) πολεμῶν (η) αὐτῶν (θ) ἤκουσεν (ι) Καὶ ἔγραψαν (κ) ἐκ-
κλησίας (λ) ἀναγραψάμενοι (ν) Ἰάσονος (μ) τῷ δήμῳ
(ν) μνημόζωσιν ἔχειν (ξ) ἔγραψαν (ο) ὁλκὴν (π) εἶπαν, (ρ) καὶ ἔγρα-
ψαν (σ) στήλαις (τ) ἑβδομηκοστοῦ (υ) τοῦ ἀρχιερέως

Interp. LAT.

Et sedit unusquisque sub vite sua, & sicu sua : 12
& non erat qui eos terreret. Et defecit im- 13
pugnans eos super terram : & reges contriti sunt
in diebus illis. Et confirmavit omnes humiles 14
populi sui : legem exquisivit, & abstulit omnem
iniquum, & malum : Sancta glorificavit, 15
& multiplicavit vasa sanctorum. Et auditum 16
est Romæ, quia defunctus esset Jonathas : &
usque in Spartam : & contristati sunt valdè.
Ut audierunt autem, quia Simon frater ejus 17
factus esset summus sacerdos loco ejus, & ipse
obtineret regionem, & civitates quæ in ea;
Scripserunt ad eum tabulis æreis, ut renovarent 18
cum eo amicitiam, & societatem, quam statue-
rant cum Juda & Jonatha fratribus ejus. Et 19
lectæ sunt in conspectu Ecclesiæ in Hierusalem.
Et hoc, exemplum epistolarum, quas Spartiatæ
miserunt. Spartiatarum principes, & civitas 20
Simoni sacerdoti magno, & senioribus, &
sacerdotibus, & reliquo populo Judæorum, fra-
tribus, salutem. Legati, qui missi sunt ad po- 21
pulum nostrum, nuntiaverunt nobis de vestra
gloria, & honore : & gavisi sumus in introitu
eorum. Et scripsimus, quæ ab eis erant dicta, 22
in conciliis populi, sic : Numenius Antiochi,
& Antipater Jasonis filius legati Judæorum
venerunt ad nos : renovantes nobiscum a-
micitiam [pristinam.] Et placuit populo exci- 23
pere viros glorioſè, & ponere exemplum
sermonum eorum in segregatis populi libris,
ut sit ad memoriam populo Spartiatarum. Exem-
plum autem horum (a) scripsimus Simoni summo
sacerdoti. Post hæc misit Simon Numenium 24
Romam, habentem clypeum aureum magnum,
pondo minarum mille, ad statuendam cum eis
societatem. Cùm autem audisset populus Serma- 25
nes istos, dixerunt; Quas gratias reddemus
Simoni,& filiis ejus ? Firmavit enim ipse, & 26
fratres ejus,& domus fratris ejus:et expugnave-
runt inimicos Israel à se, & statuerunt ei liberta-
tem. Et descripserunt in tabulis æreis : & posu-
erunt in titulis in monte Sion. Et hoc est exemplum 27
scripturæ: Octavâ decimâ die [mensis] Elul, anno
centesimo septuagesimo secundo, (& hic annus
tertius sub Simone sacerdote magno)in Saramel.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

12 .ܒܝܬܗ ܘܬܚܬ ܬܐܢܬܗ ܗܘ ܕܐܝܬ ܠܗ ܘܬܚܬ ܦܓܪܗ. ܘܠܝܬ ܡܢ ܕܡܦܚܕ ܠܗ *
13 ܥܠ ܐܢܫܐ ܗܠܝܢ. ܕܐܒܕ ܡܢ ܒܝܬ ܓܒܪ ܡܢ ܐܪܥܐ ܘܡܠܟܐ ܐܬܬܒܪܘ ܒܝܘܡܝܗܘܢ *
14 ܗܠܝܢ. ܘܐܬܬܩܢ ܟܠ ܡܟܝܟܝ ܥܡܐ ܕܒܝܬ ܓܒܪ. ܘܒܥܐ ܕܢܣܒ ܟܠ ܥܘܠܐ ܘܚܛܝܬܐ
15 ܘܥܒܕ ܫܘܒܚܐ ܘܫܪܝ ܟܠ ܕܠܐ ܫܪܝܪ. ܘܩܕܫ ܩܕܫܐ ܘܣܓܝ ܐܢܝܐ ܕܩܕܫܐ. *
16 ܘܫܡܥ ܐܬܐ ܒܪܘܡܝ ܕܡܝܬ ܝܘܢܬܢ ܘܥܕ ܣܦܪܛܝ ܘܬܒܝܪ ܠܗ ܫܓܝ ܒܝܬ ܓܒܪ *
17 ܒܗ. ܘܟܕ ܫܡܥܘ ܕܫܡܥܘܢ ܕܫܡܥܘܢ ܐܚܘܗܝ ܗܘ ܕܐܬܬܥܒܕ ܪܒ ܟܗܢܐ ܬܚܬ
ܐܚܘܗܝ ܘܫܠܛ ܥܠ ܐܬܪܐ ܘܥܠ ܩܪܝܬܐ ܕܒܗ ܘܟܬܒ ܠܘܬܗ ܒܠܘܚܐ ܕܢܚܐ
18 ܕܢܬܚܕܬܘܢ ܥܡ ܗܘ ܚܒܪܘܬܐ ܘܫܠܡܐ ܕܩܝܡܘ ܥܡ ܝܗܘܕܐ ܘܥܡ ܝܘܢܬܢ
19 ܐܚܘܗܝ. ܘܐܬܩܪܝ ܩܕܡ ܟܢܘܫܬܐ ܒܝܘܪܫܠܡ. ܘܗܕܐ ܦܬܓܡܐ ܕܐܓܪܬܐ ܕܫܕܪ *
20 ܐܦܛܪܘܣ ܪܫܝ ܐܘ ܩܪܝܬܐ ܕܣܦܪܛܝ ܠܫܡܥܘܢ ܟܗܢܐ ܪܒܐ ܘܠܩܫܝܫܐ
ܘܠܟܗܢܐ ܘܠܫܪܝܐ ܕܥܡܐ ܕܝܗܘܕܐ ܐܚܘܗܝ ܫܠܡܐ. ܡܠܐܟܐ ܕܫܕܪ ܠܘܬܢ *
21 ܥܠ ܓܒܝ ܥܡܐ ܕܝܗܘܕܐ ܐܚܘܗܝ ܫܠܡܐ. ܡܠܐܟܐ ܕܫܕܪ ܠܘܬܢ ܥܠ ܓܒܝ ܥܡܐ ܕܝܗܘܕܐ ܐܚܘܗܝ ܫܠܡܐ.
ܘܫܡܥ ܐܬܐ ܒܪܘܡܝ ܕܡܝܬ ܝܘܢܬܢ ܘܥܕ ܣܦܪܛܝ ܘܬܒܝܪ ܠܗ ܫܓܝ ܒܝܬ ܓܒܪ *
22 ܒܗ. ܘܟܕ ܫܡܥܘ ܕܫܡܥܘܢ ܕܫܡܥܘܢ ܐܚܘܗܝ ܗܘ ܕܐܬܬܥܒܕ ܪܒ ܟܗܢܐ ܬܚܬ
ܐܚܘܗܝ ܘܫܠܛ ܥܠ ܐܬܪܐ ܘܥܠ ܩܪܝܬܐ ܕܒܗ ܘܟܬܒ ܠܘܬܗ ܒܠܘܚܐ ܕܢܚܐ
23 ܕܢܬܚܕܬܘܢ ܥܡ ܗܘ ܚܒܪܘܬܐ ܘܫܠܡܐ ܕܩܝܡܘ ܥܡ ܝܗܘܕܐ ܘܥܡ ܝܘܢܬܢ
ܐܚܘܗܝ. ܘܐܬܩܪܝ ܩܕܡ ܟܢܘܫܬܐ ܒܝܘܪܫܠܡ. ܘܗܕܐ ܦܬܓܡܐ ܕܐܓܪܬܐ ܕܫܕܪ *
24 ܐܦܛܪܘܣ ܪܫܝ ܐܘ ܩܪܝܬܐ ܕܣܦܪܛܝ ܠܫܡܥܘܢ ܟܗܢܐ ܪܒܐ ܘܠܩܫܝܫܐ
ܘܠܟܗܢܐ ܘܠܫܪܝܐ ܕܥܡܐ ܕܝܗܘܕܐ ܐܚܘܗܝ ܫܠܡܐ. ܡܠܐܟܐ ܕܫܕܪ ܠܘܬܢ *
25 ܥܠ ܓܒܝ ܥܡܐ ܕܝܗܘܕܐ ܐܚܘܗܝ ܫܠܡܐ. ܡܠܐܟܐ ܕܫܕܪ ܠܘܬܢ ܥܠ ܓܒܝ ܥܡܐ ܕܝܗܘܕܐ ܐܚܘܗܝ ܫܠܡܐ.
ܘܫܡܥ ܐܬܐ ܒܪܘܡܝ ܕܡܝܬ ܝܘܢܬܢ ܘܥܕ ܣܦܪܛܝ ܘܬܒܝܪ ܠܗ ܫܓܝ ܒܝܬ ܓܒܪ *
26 ܒܗ. ܘܟܕ ܫܡܥܘ ܕܫܡܥܘܢ ܕܫܡܥܘܢ ܐܚܘܗܝ ܗܘ ܕܐܬܬܥܒܕ ܪܒ ܟܗܢܐ ܬܚܬ
ܐܚܘܗܝ ܘܫܠܛ ܥܠ ܐܬܪܐ ܘܥܠ ܩܪܝܬܐ ܕܒܗ ܘܟܬܒ ܠܘܬܗ ܒܠܘܚܐ ܕܢܚܐ
27 ܕܢܬܚܕܬܘܢ ܥܡ ܗܘ ܚܒܪܘܬܐ ܘܫܠܡܐ ܕܩܝܡܘ ܥܡ ܝܗܘܕܐ ܘܥܡ ܝܘܢܬܢ
ܐܚܘܗܝ. ܘܐܬܩܪܝ ܩܕܡ ܟܢܘܫܬܐ ܒܝܘܪܫܠܡ. ܘܗܕܐ ܦܬܓܡܐ ܕܐܓܪܬܐ ܕܫܕܪ *

Nam sedebat quisque sub vitibus suis & sub 12
ficis suis, nemine eos deterrente ; Quia ni- 13
mirum consumpti fuerant & evanuerant ab
eis hostes, & bellatores de terra, reges quo-
que ipsi contriti fuerant iis diebus. Mittens 14
etiam confirmabat omnes pauperes populi
sui, & delebat auferebátque omnem impie-
tatem, iniquitatem, & scelus : Legem visi- 15
tabat, Sanctuarium glorificabat, & multipli-
cabat vasa Sanctuarii. Ubi verò audissent 16
Romani mortuum esse Jonathanem, idque à
Spartiatis auditum esset, affecti sunt magno
mœrore. Sed cùm audissent Simonem fra- 17
trem ejus factum esse loco ipsius summum sa-
cerdotem, & obtinere regionem, ac civita-
tes, omniáque quæ in iis sunt ; Scripserunt 18
ad eum tabulâ æneâ ad renovandum apud
eum amicitiam & auxilium, quod statuerant
cum Juda & cum Jonathane fratribus ejus :
Quæ lecta fuit coram cœtu in Jerusalem. 19
Atque hoc est exemplar epistolæ quam mise- 20
runt Spartiatæ : Principes Spartiatarú & ur-
bes, Simoni summo sacerdoti excelso, & se-
nioribus, atque sacerdotibus, necnon reliquo
Judæorum populo fratribus nostris salutem.
A versu 21. ad 24. supplevimus ex MSS.
Usser. & Poc. Seniores qui missi sunt 21
ad nos renuntiaverunt *nobis* de rebus vestris,
tum de vestro honore, tum de gloria, adeo ut
de adventu eorum valdè lætati sumus. Et re- 22
scripsimus quæcunque ab ipsis dicta sunt in
conciliis populi nostri sic : Jaumenis Antio-
chi, & Antipater Jasonis filius seniores Judæ-
orum venerunt ad nos renovantes suam no-
biscum amicitiam : Et placuit populo ipsos 23
benevolè fore excipiendos : proinde viros il-
los glorioſè exceperunt, & posuerunt exem-
plar epistolarum suarum in *publico* scriptorú
thesauro, ut essent in monumentum populo
Spartiatarum. Exemplar autem horú, suarum- 24
que transactionum scripserunt Simoni prin-
cipi sacerdotum. Posthæc autem misit Si- 25
mon Numenium Romam, portantem clype-
um magnum aureum mille minarum, ad sta-
tuendum cum eis auxilium. Cùm autem au-
dìsset populus res istas, dixerunt ; Quid re-
pendemus Simoni summo sacerdoti & filiis
ejus? Nam animosè se gesserunt ipse & fra- 26
tres ejus, totáque paterna domus ejus ; & bel-
lantes adversùm hostes Israëlis, propulsave-
runt eos ab ipsis, & obtinuerunt eos. Et sta- 27
tuentes Simoni nobilitatem, scripserunt in
tabula ænea, imposuerúntque columnæ in
monte Sionis. *Desunt versus* 8, *in*
edit. Parisiens. quos supplevimus ex MSS.
Usser. & Poc. Atque hoc est exemplar
scripturæ. *Die* decimo octavo Elulis, anno
centesimo septuagesimo secundo, iste tertius
est annus, Simone *sacerdote* summo Israëlis,

Versio VULG. LAT.

28 In conventu magno sacerdotum, & pópuli, & principum gentis, & seniorum regionis, nota facta sunt hæc: Quoniam frequenter facta sunt prælia in regione nostra. Simon autem Mathathiæ filius ex filiis 29 Jarib, & fratres ejus dederunt se periculo, & restiterunt adversariis gentis suæ, ut starent sancta ipsorum, & lex: & gloriâ magnâ glorificaverunt gentem suam. 30 Et congregavit Jonathas gentem suam, & factus est illis sacerdos magnus, & appositus est ad populum 31 suum. Et voluerunt inimici eorum calcare & attenere regionem ipsorum, & extendere manus in san- 32 cta eorum. Tunc restitit Simon, & pugnavit pro gente suâ, & erogavit pecunias multas, & armavit 33 viros virtutis gentis suæ, & dedit illis stipendia: Et munivit civitates Judææ, & Bethsuram, quæ erat in finibus Judææ, ubi erant arma hostium anteà: & posuit illic præsidium viros Judæos. Et Joppen munivit, quæ erat ad mare; & Gazaram, quæ est in fi- 34 nibus Azoti, in qua hostes anteà habitabant, & collocavit illic Judæos: & quæcunque apta erant ad 35 correptionem eorum, posuit in eis. Et vidit populus actum Simonis, & gloriam quam cogitabat facere genti suæ, & posuerunt eum ducem suum, & principem sacerdotum, eò quòd ipse fecerat hæc omnia, & justitiam, & fidem, quam conservavit genti suæ, & exquisivit omni modo exaltare populum suum. 36 Et in diebus ejus prosperatum est in manibus ejus, ut tollerentur gentes de regione ipsorum, & qui in civitate David erant in Jerusalem, in arce, de qua procedebant, & contaminabant omnia quæ in cir- 37 cuitu sanctorum sunt, & inferebant plagam magnam castitati: Et collocavit in ea viros Judæos ad tutam ntum regionis, & civitatis, & exaltavit muros 38 Jerusalem. Et rex Demetrius statuit illi summum 39 sacerdotium. Secundùm hæc fecit eum amicum 40 suum, & glorificavit eum gloriâ magnâ. Audivit enim quòd appellati sunt Judæi à Romanis amici, & socii, & fratres, & quia susceperant legatos Simonis glorioſè:

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

28 Ἐπὶ συναγωγῆς μεγάλης (c) ἱερέων, καὶ λαοῦ, καὶ ἀρχόντων ἔθνους, καὶ
ἡγουμένων τῆς χώρας ἐγνώσθη ἡμῖν, ἐπεὶ πολλάκις
29 ἐνεπλήσθησαν πόλεμοι ἐν τῇ χώρᾳ· Σίμων ὃ ὁ τοῦ Ματτα-
θίου ὁ υἱὸς τῶν υἱῶν (φ) Ἰαρὶβ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἔδωκαν
ἑαυτοὺς εἰς κινδύνους, καὶ ἀντέστησαν τοῖς ὑπεναντίοις τοῦ ἔθνους αὐτῶν,
ὅπως σταθῇ τὰ ἅγια αὐτῶν, καὶ ὁ νόμος, καὶ δόξῃ μεγάλῃ ἐδόξασαν
30 τὸ ἔθνος αὐτῶν. Καὶ ἤθροισεν Ἰωνάθαν τὸ ἔθνος αὐτῶν, καὶ
(γ) ἐγένηθη αὐτοῖς ἀρχιερεύς, καὶ προστέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.
31 Καὶ ἐζελώθησαν οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν ἐμπατῆσαι εἰς τὴν χώραν
αὐτῶν, τοῦ ἐκτρίψαι (χ) τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ ὀπτῆναι
32 (ψ) χεῖρας ἐπὶ τὰ ἅγια αὐτῶν. Τότε ἀνέστη Σίμων, καὶ ἐπο-
λέμησε περὶ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, καὶ ἐδαπάνησε χρήματα πολλὰ τοῦ
ἑαυτοῦ, καὶ ὡπλοδότησε τοὺς ἄνδρας τῆς δυνάμεως τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, καὶ
33 ἔδωκεν αὐτοῖς ὀψώνια, Καὶ ᾠχύρωσε τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας, καὶ
τὴν Βαιθσοῦραν τὴν ἐπὶ τοῦ ὁρίου τῆς Ἰουδαίας, ὅπου ἦν τὰ ὅπλα τῶν πολεμίων
34 τὸ πρότερον, καὶ ἔθετο ἐκεῖ φρουρὰν ἀνδρῶν Ἰουδαίων. Καὶ Ἰόππην
ᾠχύρωσε τὴν ἐπὶ τὴν θαλάσσης, καὶ τὴν (ω) Γάζαρα τὴν ἐπὶ τοῦ ὁρίου Ἀζώτου,
ἐν ᾗ (α) ᾤκουν οἱ πολέμιοι τὸ πρότερον ἐκεῖ, καὶ κατῴκισεν ἐκεῖ Ἰου-
δαίους, καὶ ὅσα ἐπιτήδεια (β) ἦν πρὸς τὴν τούτων ἐπανόρθωσιν ἔθετο
35 ἐν αὐτοῖς. Καὶ εἶδεν ὁ λαὸς τὴν (γ) πρᾶξιν τοῦ Σίμωνος, καὶ τὴν
δόξαν ἣν ἐβουλεύσατο ποιῆσαι τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ ἔθεντο αὐτὸν ἡγέ-
μονα αὐτῶν καὶ ἀρχιερέα, διὰ τὸ (δ) αὐτὸν πεποιηκέναι πάντα ταῦτα,
καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν πίστιν ἣν συνετήρησε τῷ ἔθνει αὐτοῦ, καὶ
36 (ε) ἐζήτησε παντὶ τρόπῳ ὑψῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
αὐτοῦ (ζ) εὐοδώθη ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, τοῦ ἐξαρθῆναι τὰ ἔθνη ἐκ τῆς
χώρας αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει Δαυὶδ τοὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ, οἷ
ἐποίησαν ἑαυτοῖς (η) ἄκραν, ἐξ ἧς ἐξεπορεύοντο καὶ ἐμίαινον κύκλῳ
37 τὰ ἅγιον, καὶ (ζ) ἐποίουν πληγὴν μεγάλην ἐν τῇ ἁγνείᾳ. Καὶ (ι) κα-
ᾠκισεν ἐν αὐτῇ ἄνδρας Ἰουδαίους, καὶ ᾠχύρωσεν αὐτὴν πρὸς
ἀσφάλειαν τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως, καὶ ὕψωσε τὸ τεῖχος Ἰε-
38 ρουσαλήμ. Καὶ ὁ βασιλεὺς Δημήτριος ἔστησεν αὐτῷ τὴν ἀρχιερω-
39 σύνην Καλὰ ταῦτα, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν τῶν φίλων αὐτοῦ,
40 καὶ ἐδόξασεν αὐτὸν δόξῃ μεγάλῃ. (κ) Ἤκουσε γὰρ ὅτι (λ)
προσαγορεύονται οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ Ῥωμαίων φίλοι καὶ σύμμαχοι
καὶ (μ) ἀδελφοὶ, καὶ ὅτι ἀπήντησαν τοῖς πρεσβεῖαις Σίμωνος ἐν-
δόξως·

MS. A. (c) τῶν ἱερέων, (φ) Ἰωαρὶβ, δύο καὶ (χ) ἐγένη(ψ)εἰς τὰς χεῖρας
(ω) Γάζαραν (α) ᾤκουσαν (β πρὸς τὴν τούτων ἐπανορθώσιν γ) πίσιν
(δ) πεποιηκέναι αὐτὸν ταῦτα πάντα, (ε) ἐξεζή-
τησεν (ζ) εὐοδώθη (η) *ἄκρας, (ζ) ἐποίουν (ι) κατῴκισεν (κ) Ἠκούσθη (λ) προσαγορεύονται Ἰουδαῖοι (μ) οἱ ἀδελφοὶ,

Interp. LAT.

In conventu magno sacerdotum, & populi, & principium gentis, & seniorum regionis, innotuit nobis, quoniam frequenter facta sunt prælia in regione. Simon autem filius Mattathiæ filius ex filiis Jarib, & fratres ejus dederunt seipsos periculo, & restiterunt adversariis gentis suæ, ut starent sancta ipsorum & lex: & gloriâ magnâ glorificaverunt gentem suam: Et congregavit Jonathas gentem suam, & factus est illis sacerdos magnus: & appositus est ad populum suum: Et voluerunt inimici eorum penetrare in regionem ipsorum, ut atterrent regionem ipsorum, & extenderent manus in sancta ipsorum. Tunc surrexit Simon, & pugnavit pro gente sua, & erogavit pecunias multas ex suis, & armavit viros virtutis gentis suæ, & dedit illis stipendia: Et munivit civitates Judææ, & Bæthsuram, quæ in finibus Judææ, ubi erant arma hostium anteà: & posuit illic præsidium viros Judæos: Et Joppen munivit, quæ ad mare, & Gazaram, quæ est in finibus Azoti, in qua hostes anteà habitabant: & collocavit illic Judæos: & quæcunque apta erant ad correctionem horum, posuit in eis. Et vidit populus (b) actum Simonis, & gloriam, quam cogitabat facere genti suæ: & posuerunt eum ducem suum, & principem sacerdotum, eò quòd ipse fecerit hæc omnia, & justitiam, & fidem, quam conservavit genti suæ, et exquisivit omni modo exaltare populum suum. Et in diebus ejus prosperatus est in manibus ejus, ut tollerentur gentes de regione ipsorum, et qui in civitate David erant in Hierusalem, qui fecerant sibi arcem, de qua procedebant, et contaminabant in circuitu sanctuorum, et inferebant plagam magnam castitati. Et collocavit in ea viros Judæos: et munivit eam ad tutamentum regionis, et civitatis: et exaltavit muros Hierusalem. Et rex Demetrius statuit illi summum sacerdotium Secundùm hæc fecit cum amicis suis, et glorificavit eum gloriâ magnâ. Audivit enim, quòd appellati sunt Judæi à Romanis amici, et socii, et fratres, et quia obviam ierant (c) legatis Simonis glorioſè:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 ... In conventu magno sacerdotum, & populi, & principum gentis, seniorúmque regionis, innotuit nobis, quoniam frequenter facta sunt prælia in regione: Quippe Si-
29 ... mon Mattithiæ filius ex posteris Jonadab, & fratres ejus, exposuerunt seipsos periculo, resistentes adversariis gentis suæ, ut hoc pacto staret lex eorum, & locus sanctus eo-
30 ... rum, & gloriâ magnâ glorificaverunt gentem suam. Nam congregans Jonathan gen-
31 ... tem suam, factus est eis sacerdos summus: eóque ad populum suum appositò, Voluerunt inimici eorum invadere regionem ipsorum, ut absumerent eam, manúsque extenderent in locum sanctum
32 ... eorum: Tunc surgens Simon, propugnavit gentem suam, & expendens pecunias multas de suo, arma dedit viris copiarum, popularibus suis, & largitus est eis mu-
33 ... nera, Munivítque civitates Judææ, & Beth-suram quæ erat in finibus Judææ, ubi posita erant anteà arma civitatum, & con-
34 ... stituit ibi præfidiarios viros Judæos. Joppen etiam ad mare sitam munivit arce, & Gazaram ad terminos Azoti, ubi priùs hostes habitaverant, & collocavit illic Judæos, & quæcunque commoda erant eis vel ad
35 ... alimentum, vel ad stabilimentum, pro eis illic dispositi. Videns itaque populus præclara facta Simonis & gloriam, quam volebat comparare genti suæ, instituerunt eum sibi ducem & summum sacerdotem, eò quòd ipse hæc omnia præstaret; *videns* etiam justitiam & fidem quam servaverat genti suæ, & quòd in rebus omnibus quæ occurrebant, voluisset exaltare populum suum: In diebus ejus rectificata
36 ... esset via, operâ ipsius; ita ut gentes consumpsisset è terra ipsorum: & eos etiam qui erant in urbe Davidis & in Jerusalem, deleviſſet & illinc abstulisset, qui fecerant sibi arcem, unde exeuntes contaminabant adjacentia Sanctuario *loca*, & faciebant
37 ... plagam magnam in Sanctuario: Et collocâsset in ea Simon viros Judæos, eámque munitionibus firmâsset, ut esset asylo urbi & regioni: & exulisset elevâssétque mu-
38 ... rum Jerosolymorum, Demetrius quoque rex confirmavit eidem Simoni principatum
39 ... sacerdotii, Conscripsit eum inter amicos regis, & cohonestavit illum gloriâ magnâ.
40 ... Nam auditum fuerat quòd appellarentur Judæi à Romanis fratres, amici, & adjutores, & quòd occurrissent legatis Simonis honorificè;

Versio VULG. LAT.

41 Et quia Judæi, & sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum, & summum sacerdotem in æternum, 42 donec surgat propheta fidelis: Et ut sit super eos dux, & ut cura esset illi pro sanctis, & ut constitueret præpositos super opera eorum, & super regionem, & super arma, & super præsidia: Et cura sit illi de sanctis: 43 & ut audiatur ab omnibus, & scribantur in nomine ejus omnes conscriptiones in regione: & ut operiatur 44 purpurâ, & auro: Et ne liceat ulli ex populo, & ex sacerdotibus, irritum facere aliquid horum, & contradicere his quæ ab eo dicuntur, aut convocare conventum in regione sine ipso: & vestiri purpurâ, & uti 45 fibulâ aureâ. Qui autem fecerit extra hæc, aut irri- 46 tum fecerit aliquid horum, reus erit. Et complacuit omni populo statuere Simonem: & facere secundùm 47 verba ista. Et suscepit Simon, & placuit ei ut summo sacerdotio fungeretur, & esset dux & princeps gentis 48 Judæorum, & sacerdotum, & præesset omnibus. Et scripturam istam dixerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri: 49 Exemplum autem eorum ponere in ærario, ut habeat Simon, & filii ejus.

CAP. XV.

1 ET misit rex Antiochus filius Demetrii epistolas ab insulis maris Simoni sacerdoti & principi gentis Ju- 2 dæorum, & universæ genti: Et erant continentes hunc modum: REX Antiochus Simoni sacerdoti 3 magno, & genti Judæorum, salutem. Quoniam quidam pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo autem vendicare regnum, & restituere illud sicut erat anteá: & electam feci multitudinem exercitûs, & feci naves bellicas. Volo autem procede- 4 re per regionem, ut ulciscar in eos, qui corruperunt regionem nostram, & qui desolaverunt civitates multas in regno meo. Nunc ergò statuo tibi omnes oblationes, quas remiserût tibi ante me omnes reges, & quæ- 5 cunque alia dona remiserunt tibi: Et permitto tibi facere percussuram proprii nomismatis in regione tua: 6 Jerusalem autem sanctam esse & liberam: & omnia 7 arma quæ fabricata sunt, & præsidia quæ construxisti, quæ tenes, maneant tibi.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

41 Καὶ ὅτι (κ) ἐυδόκησε οἱ Ἰυδαῖοι, καὶ οἱ ἱερεῖς, τοῦ εἶναι Σίμωνα ἡγούμενον, καὶ ἀρχιερέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἕως τοῦ ἀναστῆναι προφήτου πιστόν· 42 Καὶ τοῦ εἶναι ἐπ' αὐτῶν στρατηγὸν, καὶ ὅπως (λ) μέλοι αὐτῷ περὶ τῶν ἁγίων κατίσασθαι (λ) αὐτὸς ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χώραν, καὶ ἐπὶ τὸν ὅπλον, 43 καὶ ἐπὶ τῶν ὀχυρωμάτων· Καὶ ὅπως (μ) μέλοι αὐτῷ περὶ τῶν ἁγίων, καὶ ὅπως ἀκούηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὅπως γράφωνται ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πᾶσαι συγγραφαὶ ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ ὅπως (ν) περιβάλλη πορφύραν, 44 χρυσοφορεῖν. Καὶ ὑκ (ν) ἐξέσαι ὑδενὶ τῶν λαῶν καὶ τῶν ἱερέων ἀθετῆσαί τι τούτων, καὶ ἀντιπεῖν τοῖς παρ' αὐτοῦ ῥηθησομένοις, καὶ ὄπισυρίσαι συγροφὴν ἐν τῇ χώρᾳ ἄνευ αὐτοῦ, καὶ (ξ) περιβάλλεσθαι πορφύραν, 45 καὶ ἐμπορπᾶσθαι πόρπην χρυσῆν. Ὅς δ' ἂν παρὰ ταῦτα ποιήσῃ ἢ ἀθετήσῃ τι τούτων, ἔνοχος ἔσαι. Καὶ ἐυδόκησε πᾶς ὁ λαὸς 46 Σίμωνι, (ο) καὶ ποιῆσαι κατὰ τοὺς λόγους τούτους. Καὶ ἐπεδέξατο 47 Σίμων, καὶ ἐυδόκησεν (π) ἀρχιερατεύειν, καὶ τοῦ στρατηγὸς, καὶ ἐθνάρχης τῶν Ἰυδαίων, καὶ ἱερέων, καὶ τοῦ προστατῆσαι πάντων. Καὶ τὸ γραφὴν ταύτην (ρ) θεῖναι ἐν πίναξι χαλκαῖς, καὶ (σ) στῆσαι αὐτὰς 48 ἐν περιβόλῳ τῶν ἁγίων ἐν τόπῳ (τ) ἐπιφανεῖ· Τὰς δὲ ἀντιγράφα αὐτῶν θεῖναι ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, ὅπως ἔχῃ Σίμων, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ.

MS. A. (κ) οἱ Ἰυδαῖοι καὶ οἱ ἱερεῖς ἐυδόκησε, τοῦ εἶναι αὐτῶν Σίμωνα (λ) μέλῃ (λ) δ' αὐτῷ (μ) μέλῃ (ν) περιβάλλῃ (ν) ἔξεστιν (ξ) περιβάλλεσθαι (ο) ποιῆσαι (π) ἀρχιερατεῦσαι, (ρ) θῆναι (σ) θῆσαι (τ) πιστῷ,

ΚΕΦ. ιε.

1 Καὶ ἀπέστειλεν (α) ὁ Ἀντίοχος υἱὸς Δημητρίου τοῦ βασιλέως ἐπιστολὰς ἀπὸ τῶν νήσων τῆς θαλάσσης Σίμωνι ἱερεῖ καὶ ἐθνάρχῃ τῶν Ἰυδαίων, 2 καὶ παντὶ τῷ ἔθνει. Καὶ ἦσαν γεγραμμέναι τρόπον τοῦτον· Βασιλεὺς Ἀντίοχος Σίμωνι ἱερεῖ μεγάλῳ, καὶ ἐθνάρχῃ, καὶ ἔθνει Ἰυδαίων χαίρειν. (β) Ἐπειδὴ ἄνδρες λοιμοὶ κατεκράτησαν τῆς βασιλείας τῶν πατέρων ἡμῶν, (γ) βούλομαι δὲ ἀντιποιήσασθαι τῆς βασιλείας, ὅπως ἀποκαταστήσω αὐτὴν ὡς ἦν (δ) πρότερον, ἐξενολόγησα 4 δὲ πλῆθος δυνάμεων, καὶ κατεσκεύασα πλοῖα πολεμικά, Βούλομαι δὲ ὁδεῦσαι ἐπὶ τῆς χώρας, ὅπως μετέλθω τοὺς κατεφθαρκότας 5 τὴν χώραν ἡμῶν, καὶ τοὺς ἠρημωκότας πόλεις πολλὰς ἐν τῇ βασιλείᾳ· Νῦν οὖν ἵστημί σοι πάντα τὰ ἀφαιρέματα ἃ ἀφῆκάν 6 σοι οἱ πρὸ ἐμοῦ βασιλῆς, καὶ ὅσα ἄλλα (ε) δόματα ἀφῆκάν σοι. 7 Καὶ ἐπίτρεπά σοι ποιῆσαι κόμμα ἴδιον νόμισμα (ζ) τῇ χώρᾳ σου, Ἱερυσαλὴμ δὲ καὶ τὰ ἅγια ἔσαι ἐλευθέρα· καὶ πάντα τὰ ὅπλα ὅσα (η) κατεσκεύασας, καὶ τὰ ὀχυρώματα ἃ ᾠκοδόμησας, ὧν κρατεῖς, μενέτω σοι.

MS. A. (α) Ἀντίοχος (β) Ἐπειδή τινες λοιμοὶ (γ) βουλόμαι (δ) τὸ πρότερον, (ε) ἀφαιρέματα ἀφῆκάν σοι, Ποιῆσαι (ζ) τῆ χώρᾳ σου (η) * κατισχύασας,

Interp. LAT.

Et quia Judæi, & sacerdotes eorum, consenserunt Simonem esse ducem, & summum sacerdotem 41 *in æternum, donec surgat propheta fidelis: Et,* 42 *ut sit super eos dux, & ut cura esset illi pro sanctis, ut constitueret (d) eos super opera eorum, & super regionem, & super arma, & super præsidia: Et, ut cura sit illi de sanctis,* 43 *& ut audiatur ab omnibus: & scribantur in nomine ejus omnes conscriptiones in regione, & ut operiatur purpurâ, & auro. Et ne liceat ulli* 44 *ex populo, & ex sacerdotibus, irritum facere aliquid horum, & contradicere his quæ ab ipso dicentur, & convocare conventum in regione sine ipso, & vestiri purpurâ, & uti fibulâ aureâ. Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit* 45 *aliquid horum; reus erit. Et complacuit omni* 46 *populo statuere Simoni, & facere secundùm verba ista. Et suscepit Simon, & placuit ei,* 47 *ut summo sacerdotio fungeretur, & esset dux, & princeps gentis Judæorum, & sacerdotum, & præesset omnibus. Et scripturam istam dixerunt* 48 *ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri: Exempla autem* 49 *earum poni in ærario; ut habeat Simon, & filii ejus.*

CAP. XV.

ET misit Antiochus filius Demetrii regis epi- 1 *stolas ab insulis maris, Simoni sacerdoti, & principi gentis Judæorum, et universæ genti. Et* 2 *erant continentes hunc modum: Rex Antiochus Simoni sacerdoti magno, et principi gentis, et genti Judæorum salutem. Quoniam viri pesti-* 3 *lentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo autem vendicare regnum, ut restituam illud, sicut erat anteà, et electam feci multitudinem exercitûs, et paravi naves bellicas, Volo autem* 4 *procedere per regionem, ut ulciscar eos, qui corruperunt regionem nostram, et qui desolaverunt civitates multas in regno; Nunc ergò statuo tibi* 5 *omnes oblationes, quas remiserunt tibi reges, qui ante me, & quæcunque alia dona remiserunt tibi. Et permisi tibi facere percussuram proprii* 6 *nomismatis in regione tua. Hierusalem autem* 7 *et sancta esse libera: Et omnia arma, quæ fabricâsti, et præsidia, quæ construxisti, quæ tenes, maneant tibi.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

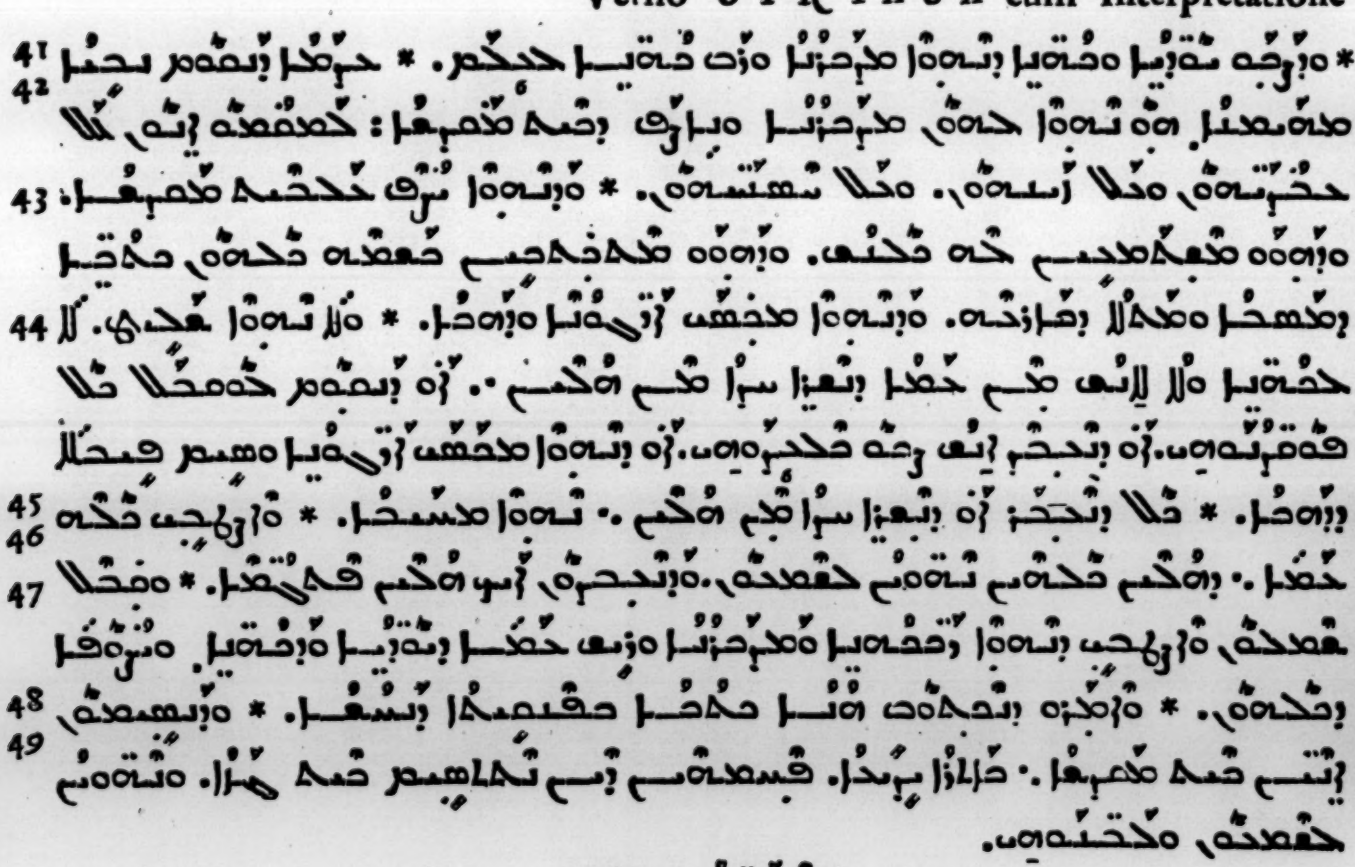

Quódque voluissent Judæi & sacerdotes ut 41
esset dux & summus sacerdos in perpetu-
um: Donec exurgeret propheta fidelis, 42
ipse esset dux eorum, & curam ageret
Sanctuarii; præficiendo eos muneribus,
armis, & arcibus eorum; Utque curam 43
gereret Sanctuarii: ut omnes obedirent
ei: ut scriberentur de nomine ipsius
omnes scripturæ dandi & accipiendi, quæ
fiebant in regione ipsius: ut indueretur
purpurâ & auro: Non liceret sacerdoti- 44
bus neque ulli ex populo violare quic-
quam ex istis, aut obsistere ulli mandato-
rum ejus, aut quenquam ullum suscipere
negotium ipso inscio, aut indui purpurâ,
& gestare fibulam auream: Quicunque 45
prætergressus fuerit, aut violaverit quic-
quam horum, reus foret. Et placuit uni- 46
verso populo ut hæc omnia fierent Simoni,
& ut facerent secundùm res istas. Acce- 47
pítque Simon, & placuit ei esse summum
sacerdotem & ducem ac principem po-
puli Judaici & sacerdotum, omniúmque
curam gerere. Tum dixerunt exarandam 48
esse hanc scripturam in tabula ænea, Et 49
in Sanctuario collocandam in loco cele-
bri: eorum autem exemplar ponendum in
ærario, & inservirent Simoni & filiis ejus.

CAP. XV.

MIsit autem Antiochus filius Demetrii 1
regis literas ex insulis maris ad Simonem
summum sacerdotem, & principem gentis
Judaicæ, torúmque populum: In quibus
scriptum erat; Antiochus rex Simoni sum- 2
mo sacerdoti eminentissimo, & principi
gentis Judaicæ, salutem. Quia maligni 3
quidam usurpaverunt regnum majorum
meorum: Nunc autem ego volo surgere 4
& vindicare atque repetere illud ab ipsis,
illúdque restituere ut anteà; congregavi
exercitum copiosum, & instruxi naves bel-
licas. Volo igitur egredi per regionem, &
invadere eos qui corruperunt terram no-
stram, & perdiderunt urbes multas in
regno. Nunc itaque relinquo tibi omnia 5
tributa quæ dimiserunt reges antecessores
mei, cunctáque dona quæ dederunt: Item 6
do tibi facultatem decidendi sententias &
condendi præcepta prout volueris: Jero- 7
solyma verò & Sanctuarium sunto immu-
nia: & omnia arma quæ parâsti, & arces
quas ædificâsti, quas obtines, tua sunto:

Versio VULG. LAT.

8 Et omne debitum regis, & quæ futura sunt regi, ex
9 hoc & in totum tempus remittuntur tibi. Cùm au-
tem obtinuerimus regnum nostrum, glorificabimus
te, & gentem tuam, & templum gloriâ magnâ, ita
10 ut manifestetur gloria vestra in universa terra. An-
no centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in
terram patrum suorum, & convenerunt ad eum o-
mnes exercitus, ita ut pauci relicti essent cum Try-
11 phone. Et insecutus est eum Antiochus rex, & ve-
12 nit Doram fugiens per maritimam. Sciebat enim
quòd congregata sunt mala in eum, & reliquit eum
13 exercitus. Et applicuit Antiochus super Doram cum
centum viginti millibus virorum belligeratorum, &
14 octo millibus equitum: Et circuivit civitatem, &
naves à mari accesserunt: & vexabant civitatem à
terra & mari, & neminem finebant ingredi vel egre-
15 di. Venit autem Numenius, & qui cum eo fuerant,
16 ab urbe Roma, habentes epistolas regibus & regio-
nibus scriptas, in quibus continebantur hæc: LU-
CIUS consul Romanorum, Ptolemæo regi salutem.
17 Legati Judæorum venerunt ad nos amici nostri, reno-
vantes pristinam amicitiam & societatem, missi à Si-
mone principe Sacerdotum, & populo Judæorum.
18 Attulerunt autem & clypeum aureum mnarum mille.
19 Placuit itaque nobis scribere regibus, & regionibus,
ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, &
civitates eorum, & regiones eorum: & ut non fe-
20 rant auxilium pugnantibus adversùs eos. Visum au-
21 tem est nobis accipere ab eis clypeum. Si qui ergò
pestilentes refugerunt de regione ipsorum ad vos,
tradite eos Simoni principi sacerdotum, ut vindicet
22 in eos secundùm legem suam. Hæc eadem scripta
sunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Ar-
23 saci, Et in omnes regiones: & Lampsaco, & Spar-
tiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem,
& in Cariam, & in Samum, & in Pamphyliam, &
in Lyciam, & in Alicarnassum, & in Coo, & in Si-
den, & in Aradon, & in Rhodum, & in Phaselidem,
& in Gortynam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyre-
24 nen. Exemplum autem eorum scripserunt Simoni
principi sacerdotum, & populo Judæorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

8 Καὶ πᾶν ὀφείλημα βασιλικὸν, καὶ τὰ ἐσόμενα βασιλικὰ, ἀπὸ
9 τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀφέσθω σοι. Ὡς δ' ἂν (ϑ) κρα-
τήσωμεν τῆς βασιλείας ἡμῶν, (ι) δοξάσωμέν σε, καὶ τὸ ἔθνος σου, καὶ
τὸ ἱερὸν δόξῃ μεγάλῃ, ὥστε φανερὰν γενέσθαι τὴν δόξαν ὑμῶν ἐν πάσῃ
10 τῇ γῇ. Ἔτους τετάρτου καὶ ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἐξῆλθεν Ἀν-
τίοχος εἰς τὴν (ι) πατρῴαν αὐτοῦ, καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτὸν
πᾶσαι αἱ δυνάμεις, ὥστε ὀλίγους εἶναι (κ) τοὺς καταλειφθέντας σὺν
11 Τρύφωνι. Καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς, καὶ ἦλθε
12 (λ) φεύγων εἰς Δῶρα τὴν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Εἶδε γὰρ ὅτι συνῆκεν ἐπ'
αὐτὸν τὰ κακὰ, καὶ ἀφῆκαν αὐτὸν αἱ δυνάμεις. Καὶ παρενέβαλεν
13 Ἀντίοχος ἐπὶ Δῶρα, καὶ σὺν αὐτῷ δώδεκα μυριάδες ἀνδρῶν πολε-
μιστῶν, καὶ ὀκτακισχίλια ἵππος. Καὶ ὠκύλωσε τὴν πόλιν, καὶ τὰ
πλοῖα ἀπὸ θαλάσσης συνῆψαν, καὶ (μ) ἔθλιβε τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς γῆς,
καὶ (ν) τῆς θαλάσσης, καὶ οὐκ ἔασεν ὕδατα εἰσπορεύεσθαι, καὶ ἐξιέναι.
14 Καὶ ἦλθε Νεμήνιος, καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐκ Ῥώμης, ἔχοντες ἐπιστολὰς
15 τοῖς βασιλεῦσι, καὶ τὰς χώρας, ἐν αἷς ἐγέγραπτο τάδε· Λεύκιος
16 ὕπατος Ῥωμαίων Πτολεμαίῳ βασιλεῖ χαίρειν. Οἱ πρεσβεῦται
τῶν Ἰουδαίων (ξ) ἦλθον πρὸς ἡμᾶς φίλοι ἡμῶν, καὶ συμμαχοι, ἀνανεούμενοι
τὴν ἐξ ἀρχῆς φιλίαν, καὶ συμμαχίαν, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Σίμωνος
17 τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἰουδαίων. Ἤνεγκαν δ' ἀσπίδα χρυσῆν
18 ἀπὸ μνῶν (ν) χιλίων. Ἤρεσεν οὖν ἡμῖν γράψαι τοῖς βασιλεῦσι, καὶ
19 τοῖς χώραις, ὅπως μὴ ἐπιζητήσωσιν αὐτοῖς κακὰ, καὶ μὴ πολεμήσωσιν
αὐτοὺς, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν, καὶ (ξ) τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ ἵνα μὴ
20 (ο) συμμαχήσωσι τοῖς πολεμίοις αὐτῶν. Ἔδοξε δ' ἡμῖν δέξασθαι
21 τὴν ἀσπίδα παρ' αὐτῶν. Εἴ τινες οὖν λοιμοὶ διαφεύγωσιν ἐκ τῆς
χώρας αὐτῶν πρὸς ὑμᾶς, παραδοτε αὐτοὺς (π) Σίμωνι τῷ ἀρχιερεῖ,
22 ὅπως (ρ) ἐκδικήσῃ ἐν αὐτοῖς κατὰ τὸν νόμον αὐτῶν. Καὶ (σ) τὰ
αὐτὰ ἔγραψε Δημητρίῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ Ἀτάλῳ, (τ) Ἀριαράθῃ,
23 καὶ Ἀρσάκῃ, Καὶ εἰς πάσας τὰς χώρας, καὶ (υ) Σαμψάμῃ, καὶ Σπαρ-
τάταις, καὶ εἰς Δῆλον, καὶ εἰς Μύνδον, καὶ εἰς (φ) Σικυῶνα, καὶ εἰς
τὴν (χ) Καρίαν, καὶ εἰς Σάμον, καὶ εἰς τὴν Παμφυλίαν, καὶ (ψ) εἰς
τὴν Λυκίαν, καὶ εἰς Ἁλικαρνασσὸν, καὶ εἰς (ω) Ῥόδον, καὶ εἰς Φασηλίδα,
καὶ εἰς Κῶ, καὶ εἰς Σίδην, καὶ εἰς Ἄραδον, (α) καὶ εἰς Γόρτυναν, καὶ Κνί-
24 δον, καὶ Κύπρον, καὶ Κυρήνην. Τὸ δ' ἀντίγραφον αὐτῶν (β) ἔγραψαν
Σίμωνι τῷ ἀρχιερεῖ.

MS. A. (ϑ) καταστήσωμεν τὴν βασιλείαν (ι) δοξάσωμεν (ι) τὴν πατέρων
(κ) σὺν Τρύφωνι. (λ) εἰς Δῶρα φεύγων τὴν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. Ἤδει γὰρ ὅτι
ἐπισυνῆκεν ἐπ' αὐτὸν κακὰ. (μ) συνέθλιβεν (ν) ἀπὸ τῆς (ξ) ἦλθαν (ν) πυ-
λαιοχιλίων. (ξ) τὰς χώρας (ο) συμμαχῶσιν τοῖς πολεμίοις (π) τῷ Σίμωνι (ρ) ἐκδικήσῃ αὐτοὺς (σ) ταῦτα (τ) καὶ Ἀράθῃ, (υ)
Σαμψάκῃ, (φ) Συκιῶνα, (χ) Καρίδα, (ψ) Λυκίαν, (ω) Κῶ, (α) καὶ εἰς Ῥόδον, καὶ εἰς τὴν βασιλείδαν, καὶ Γόρτυναν, (β) ἔγραψαν

Interp. LAT.

Et omne debitum regum, & quæ futura sunt 8
regia ex hoc & in omne tempus remittantur tibi.
Cum autem obtinuerimus regnum nostrum, glo- 9
rificabimus te, & gentem tuam, & templum;
gloriâ magnâ: ita ut manifestetur gloria vestra
in universa terra. Anno centesimo septuagesimo 10
quarto exiit Antiochus in terram patrum suo-
rum: & convenerunt ad eum omnes exerci-
tus; ita ut pauci relicti essent cum Tryphone. Et 11
insecutus est eum Antiochus rex: & venit
(a) fugiens in Doram, quæ ad mare. Sciebat 12
enim quòd congregata sunt mala in eum, & re-
liquit eum exercitus. Et applicuit Antiochus 13
super Doram cum centum viginti millibus viro-
rum belligeratorum, & octo millibus equitum.
Et circuivit civitatem: & naves à mari ac- 14
cesserunt, & vexabat civitatem à terra, & mari:
& neminem sinebat egredi, vel ingredi. Venit 15
autem Numenius, & qui cum eo fuerunt,
ab urbe Roma habentes epistolas regibus, &
regionibus: in quibus continebantur hæc: Lu- 16
cius consul Romanorum Ptolemæo regi salutem.
Legati Judæorum venerunt ad nos amici nostri, 17
& socii, renovantes pristinam amicitiam, &
societatem, missi à Simone principe sacerdotum;
et populo Judæorum. Attulerunt autem clypeum 18
aureum minarum mille. Placuit itaque nobis 19
scribere regibus, et regionibus, ut non quærant eis
mala, neque impugnent eos, et civitates eorũ, et re-
gionem eorũ, et ut non ferant auxiliũ pugnantibus
adversùs eos. Visum autem est nobis accipere 20
ab eis clypeum. Si qui ergò pestilentes fugerint 21
de regione ipsorum ad vos, tradite eos Simoni
principi sacerdotum; ut vindicet in eos secun-
dùm legem suam. (b) Hæc eadem scripsit De- 22
metrio regi, & Attalo, Ariarathæ, et Arsaci,
Et in omnes regiones; et Sampsamæ, et Spartia- 23
tis, et in Delum, et in Myndum, et in Sicyonem,
et in Cariam, et in Samum, et in Pamphyliam,
et in Lyciam, et in Alicarnassum, et Rhodum,
et Phaselida, et Coo, et Siden, et Aradon, et
Gortynam, et Cnidum, et Cyprum, et Cyrenen.
Exemplum autem earum scripserunt Simoni prin- 24
cipi sacerdotum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Omne debitum regi, & quæcunq; proveniebant regi, omnia dimittuntor ex hoc *et* imposterum. Cùm autem stabilitum fuerit regnum nostrum, te ac templum gentémque tuam tantâ gloriâ prosequemur, ut clara sit gloria vestra in tota terra. Anno centesimo septuagesimo quarto, prodeunte Antiocho ad terram majorum suorum, convenerunt ad eum omnes copiæ, ita ut non remanerent apud Tryphonem nisi homines perpauci. Et persecutus est eum rex Antiochus, & venit Tryphon fugiens Rodam quæ sita est ad oras maritimas: Videbat enim multiplicata super se mala, & destitutum se esse militibus. Itaque castra posuit Antiochus contra Rodam, secum habens duodecim myriadas virorum bellatorum, & octo millia equitum; Obsedítque urbem: & adhibitis navibus urgebat eam mari terráque, neque sinebat quenquam ingredi aut egredi. Interim remeavit Numenius & comites ejus Româ, deferentes secum literas ad reges atque regiones, in quibus ita scriptum erat: Lucius Consul Romanus Ptolomæo regi salutem. Venerunt ad nos seniores Judæorum amicorum & adjutorum nostrorum, ad renovandam amicitiam & auxilium pristinum, missi à summo sacerdote & gente Judæorum. Attulerunt autem nobis secum clypeum aureum mille minarum. Placuit autem nunc scribere regibus atque regionibus, ne quisquam malum ipsis intentet, neque oppugnent eos, aut urbes eorum, aut regiones eorum, neque sint adjumento iis qui oppugnant eos. Et placuit nobis accipere ab eis etiam clypeum. Omnes igitur homines improbos qui fugerunt è terra sua, séque receperunt ad vos; tradite Simoni summo Sacerdoti, ut exerceat in eos judicium, & ultionem juxta legem ipsorum. Similia quoque his verba scripsit Demetrio regi, & Attalo, Adirathæ, Arsaci, omnibúsque regionibus, & Samsano, & Spartiatis, Delo, Mindo, Seciano, Cariæ, Simo, Pamphiliæ, Lyciæ, Alicarnasso, Rhodo, Phalesæ, Cao, Sidæ, Durtinæ, Cnido, Cypro, Aduro, & Cyrenensibus: Exemplum autem horum scripsit ad Simonem summum Sacerdotem.

Versio VULG. LAT.

25 Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundò, admovens ei semper manus, & machinas
26 faciens: & conclusit Tryphonem, ne procederet. Et misit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vasa copi-
27 osa: Et noluit ea accipere, sed rupit omnia, quæ
28 pactus est cum eo anteà, & alienavit se ab eo. Et misit ad eum Athenobium unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso, dicens; Vos tenetis Joppen, &
29 Gazaram, & arcem quæ est in Jerusalem, civitates regni mei: Fines earum desolâstis, & fecistis pla-
30 gam magnam in terrâ, & dominati estis per loca multa in regno meo. Nunc ergò tradite civitates,
31 quas occupâstis; & tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Judææ. Sin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminii, quod exterminâstis, & tributorum civitatum alia talenta quingenta: sin autem, veniemus, & expugnabimus
32 vos. Et venit Athenobius amicus regis in Jerusalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro & argento, & apparatum copiosum: & obstupuit:
33 & retulit ei verba regis. Et respondit ei Simon, & dixit ei; Neque alienam terram sumpsimus, neque aliena detinemus: sed hæreditatem patrum nostrorum, quæ injustè ab inimicis nostris aliquo tempore
34 possessa est. Nos verò tempus habentes, vindicamus hæreditatem patrum nostrorum. Nam de Joppe & Gazara quæ expostulas, ipsi faciebant in popu-
35 lo plagam magnam, & in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei Athenobius
36 verbum. Reversus autem cum ira ad regem, renuntiavit ei verba ista, & gloriam Simonis, & uni-
37 versa quæ vidit: & iratus est rex irâ magnâ. Tryphon autem fugit navi in Orthosiada. Et constituit
38 rex Cendebæum ducem maritimum, & exercitum pe-
39 ditum & equitum dedit illi. Et mandavit illi movere castra contra faciem Judææ: & mandavit ei ædificare Gedorem, & obstruere portas civitatis, & debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonem.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

25 Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς παρενέβαλεν ἐπὶ Δωρᾶ ἐν τῇ δευτέρᾳ, προσάγων διαπαντὸς αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ μηχανὰς ποιούμενος, καὶ συν-
26 έκλεισε τὸν Τρύφωνα (β) τοῦ μὴ εἰσπορεύεσθαι, καὶ ἐκπορεύεσθαι. Καὶ ἀπέστει-
λεν αὐτῷ Σίμων ἄνδρας ἐκλεκτοὺς συμμαχῆσαι αὐτῷ, καὶ ἀρ-
27 γύριον καὶ χρυσίον, καὶ σκεύη ἱκανά. Καὶ οὐκ ἠθέλησε λαβεῖν (γ) ἀλλ' ἠθέτησε πάντα ὅσα συνέθετο αὐτῷ πρότερον, καὶ ἀλλοτριοῦτο
28 αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν Ἀθηνόβιον ἕνα τῶν φίλων αὐτοῦ (δ) καὶ-
νολογησάμενον αὐτῷ, λέγων, Ὑμεῖς κατέχετε τὴν Ἰόππην καὶ (δ)
29 Γαζάραν καὶ τὴν (ε) ἄκραν τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ, πόλεις τῆς βασιλείας μου. Τὰ ὅρια
αὐτῶν ἠρημώσατε, καὶ ἐποιήσατε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐκνεί-
30 κατε τόπων πολλῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. Νῦν οὖν παράδοτε τὰς πόλεις ἃς κατεχάσασθε, καὶ τοὺς φόρους τῶν τόπων ὧν κατεκυριεύσατε
31 (ζ) ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἰουδαίας. Εἰ δὲ μὴ, δότε ἀντ' αὐτῶν πεντα-
κόσια τάλαντα ἀργυρίου, καὶ τὰ κατεφθορᾶς ἧς κατεφθείρατε, καὶ
τοὺς φόρους τῶν πόλεων ἄλλα τάλαντα πεντακόσια· εἰ δὲ μὴ, ἐλεύσόμεθα
32 (η) ἐκπολεμῆσαι ὑμᾶς. Καὶ ἦλθεν Ἀθηνόβιος φίλος τοῦ βασι-
λέως εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἶδε τὴν δόξαν Σίμωνος, καὶ χαλκεῖον μὲ
χρυσωμάτων, καὶ ἀργυρωμάτων, καὶ παράστασιν ἱκανὴν, καὶ ἐξέστη,
33 καὶ ἀπήγγειλεν (θ) αὐτῷ τοὺς λόγους τοῦ βασιλέως. Καὶ ἀποκριθεὶς
Σίμων εἶπεν αὐτῷ, Οὔτε γῆν ἀλλοτρίαν εἰλήφαμεν, οὔτε ἀλλοτρίων
κεκρατήκαμεν, ἀλλὰ τῆς κληρονομίας τῶν πατέρων ἡμῶν, ὑπὸ δὲ
34 ἐχθρῶν ἡμῶν (ι) ἦν τινι καιρῷ ἀκρίτως κατεκρατήθη. Ἡμεῖς δὲ καιρὸν
35 ἔχοντες ἀντιλαμβάνομεν τῆς κληρονομίας (κ) τῶν πατέρων ἡμῶν. Περὶ δὲ
Ἰόππης καὶ (λ) Γαζάρων ὧν αἰτεῖς, αὗται ἐποίουν ἐν τῷ λαῷ πληγὴν
μεγάλην (μ) καθ' ἡμῶν, τούτων δώσομεν τάλαντα ἑκατόν.
36 καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ (ν) Ἀθηνόβιος λόγον. Ἀπέστρεψε δὲ μετ'
ὀργῆς πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ τοὺς λόγους τούτους, καὶ
τὴν δόξαν Σίμωνος, καὶ πάντα ὅσα εἶδε. καὶ ὠργίσθη ὁ βασιλεὺς
37 ὀργὴν μεγάλην. Τρύφων δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ἔφυγε εἰς (ξ) Ὀρθω-
38 σιάδα. Καὶ κατέστησεν ὁ βασιλεὺς τὸν Κενδεβαῖον (ο) στρατηγὸν
39 τῆς παραλίας, καὶ δυνάμεις πεζικὰς καὶ ἱππικὰς ἔδωκεν αὐτῷ. Καὶ
ἐνετείλατο αὐτῷ παρεμβαλεῖν κατὰ πρόσωπον τῆς Ἰουδαίας· καὶ ἐντεί-
λατο αὐτῷ οἰκοδομῆσαι τὴν Κεδρὼν, καὶ ὀχυρῶσαι τὰς (π) πύλας, καὶ
ὅπως (ϖ) πολεμήσῃ τὸν λαόν· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐδίωκε τὸν Τρύ-
φωνα.

MS. A. (β) τοῦ εἰσπορεύεσθαι, (γ) ἀλλὰ (γ) ἐσυνέθετο (δ) καὶ-
νολογησάμενον (δ) Γαζαριῶν (ε) ἄκραν ἐν (ζ) τῶν ὁρίων τῶν ὧν τῆς
(η) ἐκπολεμήσειν (θ) αὐτοῖς (ι) ἀκρίτως ἦν τινι καιρῷ (κ) ἡμῶν καὶ τῆ
(λ) Γαζαριῶν ἐστῆς, (μ) καὶ τῇ γῇ ἡμῶν, (ν) λόγον. (ξ) Ὀρθωσίαν. (ο) ὄπισθεν στρατηγὸν (π) πόλεις, (ϖ) πολεμῆ

Interp. LAT.

Antiochus autem rex applicuit castra in Doram 25
secundò, admovens ei semper manus, & machi-
nas faciens, & conclusit Tryphonem, ne ingre-
deretur, & egrederetur. Et misit ad eum Simon 26
duo millia virorum electorum in auxilium ejus,
& argentum & aurum, & vasa copiosa. Et 27
noluit ea accipere, sed rupit omnia quæ pactus
est cum eo anteà, & alienavit se ab eo. Et misit 28
ad eum Athenobium unum de amicis suis, ut
tractaret cum ipso, dicens; Vos tenetis Joppen,
& Gazaram, & arcem, quæ est in Hierusalem,
civitates regni mei: Fines earum desolâstis & 29
feciſtis plagam magnam in terra, & dominati
estis locorum multorum in regno meo. Nunc ergò 30
tradite civitates, quas occupâstis, & tributa
locorum, in quibus dominati estis extra fines Ju-
dææ. Sin autem; date pro illis quingenta talenta 31
argenti, & exterminii, quod exterminâstis,
& tributorum civitatum alia talenta quingenta.
Sin autem; veniemus, & expugnabimus vos.
Et venit Athenobius amicus regis in Hierusalem: 32
& vidit gloriam Simonis, & abacum cum vasis
aureis, & argenteis, & apparatum copiosum: &
obstupuit, & retulit ei verba regis. Et respon- 33
dit Simon, & dixit ei; Neque alienam terram
sumpsimus: neque aliena detinuimus, sed he-
reditatem patrum nostrorum: ab inimicis autem
nostris injustè aliquo tempore possessa est. Nos 34
verò tempus habentes, vindicamus hæreditatem
patrum nostrorum. Nam de Joppe, & Gaza, 35
quæ expostulas; ipsa faciebant in populo plagam
magnam (c) per regionem nostram: harum debi-
mus talenta centum. Et non respondit ei Athe-
nobius verbum. Reversus autem cum ira ad 36
regem renuntiavit ei verba ista, & gloriam
Simonis, & universa quæ vidit. Et iratus est
rex irâ magnâ. Tryphon autem conscendens na- 37
vim fugit in Orthosiada. Et constituit rex Cen- 38
debæum ducem maritimæ: & exercitum pedi-
tum & equitum dedit illi. Et mandavit illi 39
admovere castra contra faciem Judææ: Et
mandavit ei ædificare Cedronem, & munire por-
tas, & ut debellet populum. Rex autem perse-
quebatur Tryphonem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

25 ... ...

CAP. XVI.

Versio VULG. LAT.

40 Et pervenit Cendebæus Jamniam, & cœpit irritare plebem, & conculcare Judæam, & captivare populum, & interficere, & ædificare Gedorem. Et collocavit illic equites, & exercitum: ut egressi perambularent viam Judæ, sicut constituit ei rex.

CAP. XVI.

1 Et ascendit Joannes de Gazaris, & nuntiavit Simoni patri suo quæ fecit Cendebæus in populo ipsorum. Et vocavit Simon duos filios senitores, Judam
2 & Joannem, & ait illis; Ego, & fratres mei, & domus patris mei, expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc diem: & prosperatum est in
3 manibus nostris liberare Israel aliquoties. Nunc autem senui; sed estote loco meo, & fratris mei, & egressi pugnate pro gente nostra: auxilium verò de
4 cœlo vobiscum sit. Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, & equites; & profecti sunt ad Cendebæum: & dormierunt in Modin. Et
5 surrexerunt manè, & abierunt in campum: & ecce exercitus copiosus in obviàm illis peditum, & equitū, & fluvius torrens erat inter medium ipsorum. Et admovit castra contra faciem eorum ipse, & populus
6 ejus, & vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, & transfretavit primus: & viderunt
7 eum viri, & transierunt post eum. Et divisit populum, & equites in medio peditum: erat autem equi-
8 tatus adversariorum copiosus nimis. Et exclamaverunt sacris tubis, & in fugam conversus est Cendebæus, & castra ejus: & ceciderunt ex eis multi vulne-
9 rati: residui autem in munitionem fugerunt. Tunc vulneratus est Judas frater Joannis: Joannes autem
10 insecutus est eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit: Et fugerunt usque ad turres, quæ erant in agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, & reversus est in Judæam in
11 pace. Et Ptolemæus filius Abobi constitutus erat dux in campo Jericho, & habebat argentum & au-
12 rum multum. Erat enim gener summi sacerdotis.
13 Et exaltatum est cor ejus, & volebat obtinere regionem, & cogitabat dolum adversùs Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Α'.

40 Καὶ παρεγένετο Κενδεβαῖος εἰς Ἰάμνειαν, καὶ ἤρξατο τοῦ ἐρεθίζειν τὸν λαὸν, καὶ ἐμβατεύειν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ αἰχμαλωτίζειν τὸν λαὸν
41 καὶ φονεύειν. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν (ρ) Κεδρών· Καὶ ἔταξεν ἐκεῖ ἱππεῖς καὶ δυνάμεις, ὅπως ἐκπορεύωνται· οἱ ἐξοδεύουσι τὰς ὁδὸς τῆς Ἰουδαίας, καθὰ συνέταξεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς.

ΚΕΦ. ιϛ'.

1 Καὶ ἀνέβη Ἰωάννης ἐκ Γαζάρων, καὶ ἀπήγγειλε Σίμωνι τῷ πατρὶ
2 αὐτοῦ ἃ συνετέλει Κενδεβαῖος. Καὶ ἐκάλεσε Σίμων τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ τοὺς πρεσβυτέρους Ἰούδαν καὶ Ἰωάννην, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελφοί μου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, ἐπολεμήσαμεν τοὺς (ι) πολεμίους Ἰσραὴλ ἀπὸ νεότητος ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, καὶ εὐοδώθη ἐν ταῖς
3 χερσὶν ἡμῶν ῥύσασθαι τὸν Ἰσραὴλ πολλάκις. Νῦν δὲ γεγήρακα, καὶ ὑμεῖς δὲ ὀν τῷ ἐλέει ἱκανοί ἐστε ἐν τοῖς ἔτεσι· γίνεσθε ἀντ' ἐμοῦ, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ ἐξελθόντες ἐκπολεμήσατε ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἡ
4 δὲ ἐπουρανία βοήθεια (α) ἔστω μεθ' ὑμῶν. Καὶ ἐπέλεξεν ἀπὸ τῆς χώρας ἐκείνης χιλιάδας ἀνδρῶν πολεμιστῶν, καὶ ἱππεῖς, καὶ ἐπορεύθησαν ἐπὶ
5 τὴν Κενδεβαῖον, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐν (τ) Μωδεΐν. Καὶ ἀναστάντες τὸ πρωῒ ἐπορεύοντο εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἰδοὺ δύναμις πολλὴ εἰς συνάντησιν
6 αὐτοῖς (β) πεζικὴ, καὶ ἱππεῖς, καὶ (γ) ὕδωρ χειμάρρους ἀναμέσον αὐτῶν. Καὶ παρεμβάλλει κατὰ πρόσωπον αὐτῶν αὐτὸς, καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ. καὶ εἶδε τὸν λαὸν διαπεραιοῦσθαι τὸν χειμάρρουν, καὶ διεπέρασε πρῶ-
7 τος, καὶ εἶδον αὐτὸν οἱ ἄνδρες, καὶ (δ) διεπέρασαν κατόπισεν αὐτοῦ. Καὶ διῆλε τὸν λαὸν, καὶ τοὺς ἱππεῖς ἐν μέσῳ τῶν πεζῶν· ἦν δὲ ἵππος τῶν
8 ὑπεναντίων πολλὴ (ε) σφόδρα. Καὶ ἐσάλπισαν ταῖς (ε) ἱεραῖς σάλπιγξι, καὶ ἐτράπη Κενδεβαῖος καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, καὶ ἔπεσον ἐξ (ζ) αὐτῶν τραυματίαι πολλοί· οἱ δὲ καταλειφθέντες ἔφυγον εἰς τὸ ὀχύρω-
9 μα. Τότε ἐτραυματίσθη Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννου· Ἰωάννης δὲ
10 κατεδίωξεν αὐτοὺς ἕως (τ) ἦλθεν εἰς Κεδρὼν ἣν ᾠκοδόμησε. Καὶ ἔφυγον (η) ἕως εἰς τοὺς πύργους τοὺς ἐν (θ) τοῖς ἀγροῖς Ἀζώτου, καὶ ἐνεπύρισεν αὐτὴν ἐν πυρὶ, καὶ (ι) ἔπεσον ἐξ αὐτῶν εἰς ἄνδρας (κ)
11 δισχιλίους· καὶ ἀπέστρεψεν εἰς (λ) γῆν Ἰούδα μετ' εἰρήνης. Καὶ Πτολεμαῖος ὁ τοῦ Ἀβούβου ἦν καθεσταμένος στρατηγὸς εἰς τὸ πεδίον Ἰεριχὼ, καὶ ἦν αὐτῷ ἀργύριον, καὶ χρυσίον πολύ.
12 Ἦν γὰρ γαμβρὸς τοῦ ἀρχιερέως. Καὶ ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ἠθελήθη κατακρατῆσαι τὴν χώραν, καὶ ἐβουλεύσατο δόλῳ κατὰ Σίμωνος, καὶ (μ) τῶν υἱῶν
13 αὐτοῦ, ἵνα ἀρεθῶσιν αὐτούς.

MS. A. (τ) πολέμιος (α) ἦν τῶ (τ) Μωδεΐμ. (β) πεζικὴ, (γ) χειμάρρους ἦν (δ) διεπέρασεν (ε) σάλπιγξιν, (ζ) αὐτῶν (τ) ἦλθεν (η) εἰς τὰς (θ) τῷ ἀγρῷ (ι) ἔπεσε (κ) χιλίους· (λ) τὴν Ἰουδαίαν (μ) κατὰ τῶν

Interp. LAT.

Et pervenit Cendebæus Jamniam: & cœpit irritare plebem, & penetrare in Judæam, & captivare populum, & interficere. Et ædificavit Cedronem: Et collocavit illic equites, & exercitus; ut egressi perambularent vias Judææ; sicut constituit ei rex. 40 41

CAP. XVI.

Et ascendit Joannes de Gazaris: & nuntiavit Simoni patri suo, quæ faciebat Cendebæus. Et vocavit Simon duos filios suos seniores, Judam, & Joannem, & ait illis; Ego, & fratres mei, & domus patris mei, expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque in hanc diem: & prosperatum est in manibus nostris liberare Israel sæpenumerò. Nunc autem senui: & vos autem in misericordia sufficientes estis in annis. Estote loco meo, & fratris mei: & egressi pugnate pro gente nostra. Auxilium verò de cœlo vobiscum sit. Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, & equites: & profecti sunt ad Cendebæum, & dormierunt in Modin. Et surrexerunt manè, & abierunt in campum. Et ecce exercitus copiosus in obviàm illis, peditum & equitum: & torrens erat inter medium ipsorum. Et admovit castra contra faciem eorum, ipse, & populus ejus. Et vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem: & transfretavit primus: & viderunt eum viri, & transierunt post eum. Et divisit populum, & equites in medio peditum. Erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis. Et exclamaverunt sacris tubis: & in fugam conversus est Cendebæus, & castra ejus: & ceciderunt ex eis multi vulnerati: residui autem in munitionem fugerunt. Tunc vulneratus est Judas frater Joannis. Joannes autem insectus est eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit. Et fugerunt usque ad turres, quæ erant in agris Azoti: & succendit eam igni. Et ceciderunt ex illis ad duo millia virorum: & reversus est in terram Juda cum pace. Et Ptolemæus filius Abubi constitutus erat dux in campo Hiericho: & habebat argentum, & aurum multum. Erat enim gener summi sacerdotis. Et exaltatum est cor ejus: & volebat obtinere regionem: & cogitabat dolum adversùs Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Cendebius ergò Jamniam veniens, cœpit lacessere & minitari populo; & ingrediebatur ibárque in Judæam, occidebat, & captivos abducebat. Ædificatâ quoque Hebrone Cendebius, posuit ibi copias equitum peditúmque, quæ procedentes percurrebant viam Judææ, prout mandaverat illi rex. 40 41

CAP. XVI.

Quare ascendens Johannes è Gazare, indicavit patri suo quicquid fecerat Cendebius. Et is accersitis duobus filiis suis majoribus, *nempè* Juda & Johanne; dixit eis; Ego & fratres mei, domúsque mea paterna gessimus bella Israëlis à pueritia nostra ad hodiernum usque diem, & concessum est nobis ut sæpe liberaremus Israëlem. Nunc autem senui, vos verò per misericordiam Dei valentes estis: Surgite, & succedite loco meo & loco fratrum meorum, & prodeuntes pugnate pro gente nostra; & auxilium de cœlo vobis adesto. Tum deligens Johannes è regione viginti millia virorum electissimorum ad bellum, cum equitibus, profecti sunt contra Cendebium, & pernoctárunt in Moraim. Inde manè surgentes, dum procederent per planitiem, en exercitus numerosus occurrit eis peditum equitúmque: sed torrens erat inter ipsos. Cúmque castra posuisset ex adverso illorum ipse & populus ejus, viderétque populum timentem trajicere torrentem, trajecit ipse primus: quem videntes trajecisse, trajecerunt etiam ipsi post eum. Tum divisit populum, & equites collocavit inter acies eorum (equites autem inimicorum, multò plures erant) Et clanxerunt tubis, victúsque est Cendebius cum exercitu ipsius, & ceciderunt ex eis confossi multi; qui autem reliqui manserunt, fugerunt ad arces. Juda verò frater Johannis vulneratus est: sed Johannes persecutus est eos usque ad Hebronem illam quam ædificaverant. Fugientibus autem illis ad turrim quæ est in Azoto, succenderunt illam igni: & ceciderunt ex illis quasi tria millia virorum: comites verò Johannis reversi sunt in Judæam incolumes. Verùm Ptolomæus filius Habubi, qui constitutus fuerat dux & gubernator in planitie Jerichuntis, & possidebat aurum & argentum multum: Erat enim gener summi sacerdotis: Hujus cùm elatus esset animus, & vellet obtinere & dominari super terram: machinabatur dolum in Simonem & filios ejus, quonam pacto interficeret eos. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Versio VULG. LAT.

14 Simon autem, perambulans civitates quæ erant in regione Judææ, & solicitudinem gerens earum, descendit in Jericho ipse, & Mathathias filius ejus, & Judas, anno centesimo septuagesimo septimo, mense un-
15 decimo: hic est mensis Sabath. Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædificavit: & fecit eis convivium ma-
16 gnum, & abscondit illic viros. Et cùm inebriatus esset Simon, & filii ejus, surrexit Ptolemæus cum suis, & sumpserunt arma sua, & intraverunt in convivium, & occiderunt eum, & duos filios ejus, & quosdam
17 pueros ejus. Et fecit deceptionem magnam in Israel,
18 & reddidit mala pro bonis. Et scripsit hæc Ptolemæus, & misit regi, ut mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet ei regionem, & civitates eorum,
19 & tributa. Et misit alios in Gazaram tollere Joannem: & tribunis misit epistolas, ut venirent ad se, &
20 daret eis argentum, & aurum, & dona. Et alios mi-
21 sit occupare Jerusalem, & montem templi. Et præcurrens quidam, nuntiavit Joanni in Gazara, quia periit pater ejus, & fratres ejus, & quia misit te quo-
22 que interfici. Ut audivit autem, vehementer expavit: & comprehendit viros, qui venerant perdere eum, & occidit eos: cognovit enim quia quærebant
23 eum perdere. Et cætera sermonum Joannis, & bellorum ejus, & bonarum virtutum, quibus fortiter gessit, & ædificii murorum, quos extruxit, & rerum ge-
24 starum ejus: Ecce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdotii ejus, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

14 Σίμων δὲ ὢν ἐφοδεύων τὰς πόλεις τὰς ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ φροντίζων (ν) τὰ
ἐπιμέλειας αὐτῶν, κατέβη εἰς Ἰεριχὼ αὐτὸς, καὶ Ματταθίας καὶ Ἰούδας
(ξ) οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἔτους ἑβδόμου καὶ ἑβδομηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ, ἐν
15 μηνὶ ἑνδεκάτῳ, οὗτός ὁ μὴν Σαβάτ. Καὶ ὑπεδέξατο αὐτοὺς ὁ τοῦ
Ἀβοὺβι εἰς τὸ ὀχυρωμάτιον τὸ καλούμενον Δὼκ, ὃ ᾠκοδόμησεν
16 μετὰ, καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς πότον (ι) μέγαν, καὶ ἐνέκρυψεν ἐκεῖ ἄνδρας. Καὶ
ὅτε ἐμεθύσθη Σίμων καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἐξανέστη Πτολεμαῖος καὶ οἱ μετ'
αὐτοῦ, καὶ ἔλαβον τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ ἐπεσπάσαντο τὸν Σίμωνα εἰς
τὸ συμπόσιον, καὶ ἀπέκτειναν αὐτὸν καὶ τοὺς (ο) δύο υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ
17 τινας τῶν παιδαρίων αὐτοῦ. Καὶ ἐποίησεν ἀνδρίαν μεγάλην, καὶ
18 (π) ἀπέδωκε κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν. Καὶ ἔγραψε ταῦτα Πτολεμαῖ-
ος, καὶ ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ ὅπως ἀποστείλῃ αὐτῷ δυνάμεις εἰς βοήθει-
19 αν, καὶ παραδῷ (ρ) αὐτῷ τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ τὰς πόλεις. Καὶ
ἀπέστειλεν ἑτέρους εἰς Γάζαρα ἆραι τὸν Ἰωάννην, καὶ τοῖς χιλιάρχοις
ἀπέστειλεν ἐπιστολὰς παραγενέσθαι πρὸς αὐτὸν, ὅπως δῷ αὐτοῖς ἀργύ-
20 ριον καὶ χρυσίον καὶ δόματα. Καὶ ἑτέρους ἀπέστειλε καταβιβά-
σαι τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὸ ὄρος τοῦ ἱεροῦ. Καὶ (τ) προδραμών τις
21 ἀπήγγειλεν Ἰωάννῃ εἰς Γάζαρα, ὅτι ἀπώλετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ
οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἀπέσταλκε καὶ σὲ ἀποκτεῖναι. Καὶ ἀκού-
σας ἐξέστη φόβῳ· καὶ συνέλαβε τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐλθόντας
ἀπολέσαι αὐτὸν, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, (σ) ἐπέγνω γὰρ ὅτι ἐζήτησαν
23 τοῦτον αὐτὸν ἀπολέσαι. Καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων Ἰωάννου, καὶ
τῶν πολέμων αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀνδραγαθιῶν αὐτοῦ ὧν (τ) ἠνδραγάθη-
σε, καὶ τῆς οἰκοδομῆς τῶν τειχέων ὧν ᾠκοδόμησε, καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ,
24 Ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ (τ) βιβλίῳ ἡμερῶν ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ,
ἀφ' οὗ ἐγενήθη ἀρχιερεὺς μετὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ. (†) ΤΕΛΟΣ Α'.

MS. A. (ν) τὰς (ξ) καὶ οἱ (ι) μέγα, (ο) μετ' αὐτοῦ, (π) υἱοὺς (ω) ἀντεπέδωκεν
(ρ) τὴν χώραν (τ) * προδραμὼν ἀπήγγειλεν Ἰωάννης εἰς (σ) Ἔγνω γὰρ ὅτι
ἐζήτησαν (τ) ἠνδραγάθην, καὶ τὴν οἰκοδομῆς (τ) βιβλίῳ (†) Μακκαβαίων Α'.

Interp. LAT.

Simon autem perambulans civitates, quæ erant 14
in regione, & solicitudinem gerens de cu a e-
rum, descendit in Hiericho, ipse, & Mattathias,
& Judas, filii ejus, anno centesimo septuage-
simo septimo mense undecimo: hic est mensis Sa-
bat. Et suscepit eos filius Ababi in munitiun- 15
culam, quæ vocatur Doc, cum dolo, quam ædi-
ficavit: & fecit eis convivium magnum: &
abscondit illic viros. Et cùm inebriatus esset 16
Simon, & filii ejus; surrexit Ptolemæus cum
suis: & sumpserunt arma sua, & irruerunt in
Simonem in convivio, & occiderunt eum; &
duos filios ejus, & quosdam pueros ejus. Et 17
fecit deceptionem magnam, & reddidit mala pro
bonis. Et scripsit hæc Ptolemæus, & misit regi, 18
ut mitteret ei exercitum in auxilium, & tra-
deret ei regionem, & civitates eorum. Et mi- 19
sit allos in Gazaram tollere Joannem: & tribunis
misit epistolas, ut venirent ad se, ut daret eis argen-
tum, & aurum, & dona. Et alios misit occupare 20
Hierusalē, & montem templi. Et præcurrens qui- 21
dam nuntiavit Joanni in Gazara, quia periit pa-
ter ejus, & fratres ejus, & quia misit te quoque
interficere. Ut audivit autem; vehementer ex- 22
pavit: & comprehendit viros qui venerant per-
dere eum, & occidit eos. Cognovit enim quia
quærebant perdere eum. Et cætera sermonum Jo- 23
annis, & bellorum ejus, & bonarum actionum
ejus, quas fortiter egit, & ædificii murorum, quæ
extruxit, & rerum gestarum ejus, Ecce hæc 24
scripta sunt in libro dierum sacerdotii ejus; ex
quo factus est princeps sacerdotum post patrem
suum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

14 * ܗܘ ܕܫܡܥܘܢ ܗܘ ܕܗܘ ܡܗܠܟ ܒܟܠ ܡܕܝܢܬܐ ܘܡܕܝܢܬܐ ܕܗܘ ܡܗܠܟ ܒܗܘܢ ܘܡܬܬܪܥܐ ܗܘ ܘܡܬܬܝܪ ܒܝܪܝܚܘ ܗܘ ܘܡܬܬܝܐ ܘܝܗܘܕܐ ܒܢܘܗܝ ܒܫܢܬ ܡܐܐ ܘܫܒܥܝܢ ܘܫܒܥ ܫܢܝܢ ܒܝܪܚ ܐܝܠܘܠ ܗܘ ܝܪܚܐ ܕܫܒܛ ܘܩܒܠ ܐܝܬܘܢ ܒܪ ܐܒܘܒܝ ܒܟܦܪ ܚܨܝܪ ܕܩܪܝ ܠܗ ܕܘܟ ܕܒܢܐ ܠܗ ܒܝܬ ܡܫܬܝܐ ܘܐܟܣܕ ܠܗ ܘܥܒܕ ܠܗ ܡܫܬܝܐ ܪܒܐ ܘܛܡܪ ܬܡܢ ܓܒܪܐ ܒܗ ܘܟܕ ܫܟܪ ܗܘ ܘܒܢܘܗܝ ܩܡ ܦܛܠܡܝܘܣ ܘܥܡ ܓܒܪܘܗܝ ܘܢܣܒ ܙܝܢܗܘܢ ܘܥܠ ܠܘܬ ܫܡܥܘܢ ܒܡܫܬܝܐ ܘܩܛܠ ܐܝܬܘܢ ܘܬܪܬܝܗ ܒܢܘܗܝ ܘܟܡ ܓܒܪ ܡܢ ܥܒܕܘܗܝ ܘܥܒܕ ܩܛܠܐ ܪܒܐ ܒܝܫܪܝܠ ܘܗܦܟ ܠܒܝܫܐ ܠܛܒܐ ܘܟܬܒ ܦܛܠܡܝܘܣ ܗܠܝܢ ܘܫܕܪ ܠܘܬ ܡܠܟܐ ܕܢܫܕܪ ܠܗ ܚܝܠ ܠܡܥܘܪ ܘܢܬܠ ܠܗ ܐܬܪܗ ܘܡܕܝܢܬܗ ܘܫܕܪ ܐܚܪܢܐ ܠܓܙܪ ܕܢܩܛܘܠ ܠܝܘܚܢܢ ܘܠܐܠܦܐ ܫܕܪ ܐܓܪܬܐ ܕܢܐܬܘ ܠܘܬܗ ܘܢܬܠ ܠܗ ܟܣܦܐ ܘܕܗܒܐ ܘܡܬܢܬܐ ܘܫܕܪ ܐܚܪܢܐ ܕܢܣܒܘ ܠܝܪܘܫܠܡ ܘܠܛܘܪ ܗܝܟܠܐ ܘܐܬܐ ܚܕ ܘܪܗܛ ܘܐܡܪ ܠܝܘܚܢܢ ܒܓܙܪ ܕܐܒܕ ܐܒܘܗܝ ܘܐܚܘܗܝ ܘܕܫܕܪ ܠܡܩܛܠܘܬܟ ܐܦ ܗܘ ܫܡܥ ܘܬܡܗ ܐܬܬܒܪ ܘܒܥܐ ܠܡܩܛܠ ܐܝܬܘܢ ܕܐܬܘ ܠܩܛܠ ܠܗ ܕܝܕܥ ܗܘ ܕܒܥܝܢ ܠܡܩܛܠ ܠܗ ܘܫܐܪ ܡܠܝ ܕܝܘܚܢܢ ܘܩܪܒܗ ܘܓܒܘܪܬܗ ܕܥܒܕ ܘܒܢܝܢܗ ܕܒܢܐ ܘܥܒܕܘܗܝ ܗܐ ܐܢܘܢ ܟܬܝܒܝܢ ܥܠ ܣܦܪ ܝܘܡܝ ܟܗܢܘܬܗ ܡܢ ܕܗܘ ܪܫ ܟܗܢܐ ܒܬܪ ܐܒܘܗܝ

Interea Simon obibat invisens urbes regio- 14
nis, & providens iis omnibus quæ necessa-
ria erant illis: cumque descendissent Jeri-
chuntem ipse & Mathitha atque Juda filii
ejus, anno centesimo septuagesimo septimo,
mense undecimo qui est Sebat; Excepit 15
eos Ptolomæus Habubi filius dolosè in arce
quadam quæ vocatur Doac, quam ipse ædi-
ficaverat, fecitque eis convivium magnum,
& abscondit ibi viros. Cúmque bibissent 16
& jucundati essent Simon & filii ejus, exur-
gens Ptolomæus & qui erant cum ipso, ce-
perunt arma illorum; & adorti Simonem
in convivio, interfecerunt eum, & filios ejus,
cum nonnullis ex servis ejus. Ita commisit 17
scelus magnum, & rependit malum pro bo-
no. Tum scripsit misitque hæc Ptolemæus 18
ad regem, ut mitteret ipsi copias ad auxili-
um, quatenus traderet ei regiones & urbes.
Misit etiam viros alios in Gazarem, ut oc- 19
ciderent Johannem: chiliarchis autem
scripsit ut venirent ad se, ut daret ipsis au-
rum, argentum, & munera. Alios verò 20
misit ad occupandum Jerosolymam & mon-
tem templi. Et abeuntes quidam indici- 21
runt Johanni in Gazare, mortuos esse pa-
trem & fratres ejus: & misit *inquiunt* ad
occidendum te quoque. Quibus auditis, 22
Johannes, extimuit obstupuitque vehe-
menter, & comprehendens viros qui abie-
rant adversùs eum, interfecit illos: cogno-
verat enim Johannes velle eos ipsum inter-
ficere. Reliqua facta Johannis, & bella, 23
atque victoriæ quas reportavit ac vicit, ædi-
ficium muri quem extruxit, & gesta ipsius;
Ecce hæc scripta sunt in libro dierum sum- 24
mi sacerdotii ipsius: nam fuit summus Sa-
cerdos loco patris sui post ipsum.

Libri Machabæorum finis.

Versio VULG. LAT.
LIBER SECUNDUS
MACHABÆORUM.
CAP. PRIMUM.

1 FRatribus, qui sunt per Ægyptum, Judæis, salutem dicunt fratres, qui sunt in Jerosolymis, Judæi, & qui
2 in regione Judææ, & pacem bonam. Benefaciat vobis Deus, & meminerit testamenti sui, quod locutus est ad Abraham, & Isaac, & Jacob, servorũ suorum fi-
3 deliũ: Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem, corde magno, & animo volenti.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.
ΚΕΦ. α'.

1 Τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς κατ' Αἴγυπτον Ἰουδαίοις χαίρειν. οἱ ἀδελφοὶ
οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ἰουδαίας, εἰρήνην
2 ἀγαθήν. Καὶ ἀγαθοποιήσαι ὑμῖν ὁ θεὸς, καὶ (α) μνησθείη τῆς
διαθήκης αὐτοῦ τῆς πρὸς Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ τῶν δούλων
3 αὐτοῦ τῶν πιστῶν. Καὶ δώη ὑμῖν καρδίαν πᾶσιν εἰς τὸ σέβεσθαι αὐ-
τὸν, καὶ ποιεῖν αὐτοῦ τὰ θελήματα καρδίᾳ μεγάλῃ, καὶ ψυχῇ βουλομένῃ.

MS. A. Μακκαβαίων Β'. (α) μνησθῆναι

Interp. LAT.
CAP. I.

Fratribus, qui sunt per Ægyptum, Judæis 1
Salutem. Fratres, qui sunt in Hierosolymis
Judæi, & qui in regione Judææ, pacem bo-
nam. Et benefaciat vobis Deus, & memineris 2
testamenti sui, quod ad Abraam, & Isaac, & Ja-
cob servos suos fideles. Et det vobis cor omni- 3
bus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem
corde magno, & animo volenti.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Sequitur liber secundus
MACHABÆORUM.
CAP. I.

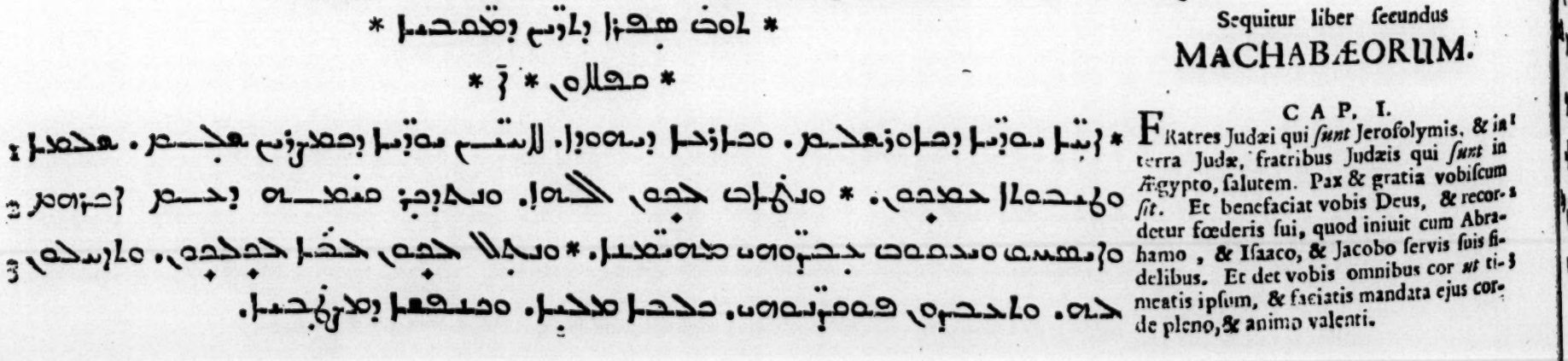

1 * ܐܓܪܬܐ ܕܫܠܝܚܐ ܠܐܚܝܗܘܢ ܕܒܡܨܪ ܠܐܚܝܗܘܢ ܕܝܗܘܕܝܐ ܕܒܝܪܘܫܠܡ ܘܒܟܠ ܐܬܪ ܝܗܘܕ ܠܐܚܝܗܘܢ ܕܝܗܘܕܝܐ ܘܠܟܠ ܐܬܪ ܝܗܘܕ ܫܠܡܐ ܛܒܐ ܘܚܝܐ ܐܠܗܐ ܠܟܘܢ ܘܢܬܪܥܐ ܠܟܘܢ ܠܡܬܩܢ ܠܗ ܠܐܒܪܗܡ ܘܠܝܨܚܩ ܘܠܝܥܩܘܒ ܥܒܕܘܗܝ ܗܝܡܢܐ ܘܢܬܠ ܠܟܘܢ ܠܒܐ ܠܟܠܗܘܢ ܕܬܦܠܚܘܢ ܩܕܡܘܗܝ ܘܬܥܒܕܘܢ ܨܒܝܢܗ ܒܠܒܐ ܪܒܐ ܘܒܢܦܫܐ ܨܒܝܐ

1 * Epistola fratribus Judæis qui *sunt* Jerosolymis, & in terra Judæ, fratribus Judæis qui *sunt* in Ægypto, salutem. Pax & gratia vobiscum *sit*. Et benefaciat vobis Deus, & recor- 2
detur fœderis sui, quod iniuit cum Abra-
hamo, & Isaaco, & Jacobo servis suis fi-
delibus. Et det vobis omnibus cor *ut* ti- 3
meatis ipsum, & faciatis mandata ejus cor-
de pleno, & animo valenti.

Versio VULG. LAT.

4 Adaperiat cor vestrum in lege sua, & in præceptis
5 suis, & faciat pacem. Exaudiat orationes vestras, &
6 reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore ma-
7 lo. Et nunc hic sumus orantes pro vobis. Regnante
Demetrio, anno centesimo sexagesimo nono, nos Ju-
dæi scripsimus vobis in tribulatione, & impetu, qui
supervenit nobis in istis annis, ex quo recessit Jason à
8 sancta terra, & à regno. Portam succenderunt, &
effuderunt sanguinem innocentem: & oravimus ad
Dominum, & exauditi sumus, & obtulimus sacrifici-
um, & similaginem, & accendimus lucernas, & pro-
9 posuimus panes. Et nunc frequentate dies scenopegiæ
10 mensis Casleu. Anno centesimo octogesimo octavo,
populus, qui est Jerosolymis, & in Judæa, Senatúsq; &
Judas, Aristobolo magistro Ptolemæi regis, qui est
de genere christorum sacerdotum, & his, qui in Ægy-
11 pto sunt Judæis, salutem & sanitatem. De magnis
periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ipsi,
12 utpotè qui adversùs talem regem dimicavimus. Ipse
enim ebullire fecit de Perside eos, qui pugnaverunt
13 contra nos, & sanctam civitatem. Nam cùm in Persi-
de esset dux ipse, & cum ipso immensus exercitus, ce-
cidit in templo Nanææ, consilio deceptus sacerdotum
14 Nanææ. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum
Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet pecunias
15 multas dotis nomine. Cúmque proposuissent eas sa-
cerdotes Nanææ, & ipse cum paucis ingressus esset in-
16 tra ambitum fani, clauserunt templum, Cùm intrâsset
Antiochus: aperto que occulto aditu templi, mitten-
tes lapides percusserunt ducem, & eos qui cum eo e-
17 rant, & divisérunt membratim, & capitibus amputa-
tis foràs projecerunt. Per omnia benedictus Deus,
18 qui tradidit impios. Facturi igitur quintâ & vigesimâ
die mensis Casleu purificationem templi, necessarium
duximus significare vobis: ut & vos quoque agatis
19 diem scenopegiæ, & diem ignis qui datus est quando
Nehemias ædificato templo & altari obtulit sacrificia.
Nam cùm in Perfidem ducerentur patres nostri; sacer-
dotes, qui tunc erant cultores Dei, acceperunt
de altari occultè absconderunt in valle, ubi erat pu-
teus altus & ficcus, & in eo contutati sunt eum, ita ut
omnibus ignotus esset locus.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

4 Καὶ διανοίξαι † καρδίαν ὑμῶν ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς προσ-
5 τάγμασι, καὶ ποιήσαι εἰρήνην· ποιήσαι, Καὶ (β) εἰσακούσαι ὑμῶν τὰς δεήσε-
ων, καὶ καταλλαγήναι ὑμῖν, καὶ μὴ ὑμᾶς ἐγκαταλίπωσιν ἐν καιρῷ πονηρῷ.
6 Καὶ νῦν ὧδέ ἐσμεν προσευχόμενοι περὶ ὑμῶν. Βασιλεύοντος Δη-
7 μητρίου ἔτους ἑκατοστοῦ ἑξηκοστοῦ (γ) ἐνάτου, ἡμεῖς οἱ Ἰουδαῖοι (γ) γράφομεν
ὑμῖν ἐν τῇ θλίψει, καὶ ἐν τῇ ἁπαξ τῇ ἐπελθούσῃ ἡμῖν ἐν τοῖς
ἔτεσι τούτοις, ἀφ' οὗ ἀπέστη Ἰάσων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀπὸ † ἁγίας γῆς,
8 καὶ † βασιλείας· Καὶ ἐνεπύρισαν † πυλῶνα, καὶ ἐξέχεαν αἷμα ἀθῷον.
καὶ ἐδεήθημεν τοῦ κυρίου, καὶ εἰσηκούσθημεν, (δ) καὶ προσηνέγκαμεν θυσίαν,
καὶ σεμίδαλιν, καὶ (δ) ἐξήψαμεν τὰς λύχνους, καὶ προεθήκαμεν
9 τοὺς ἄρτους. Καὶ νῦν ἵνα ἄγητε τὰς ἡμέρας τῆς σκηνοπηγίας †
10 Χασλεῦ μηνός. Ἔτους (ε) ἑκατοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ καὶ ὀγδόου (ζ) οἱ ἐν
Ἱερουσαλήμοις, καὶ οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἡ γερουσία, καὶ Ἰούδας Ἀρι-
στοβούλῳ διδασκάλῳ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, ὄντι ἐκ τοῦ τῶν
χριστῶν ἱερέων γένους, καὶ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ Ἰουδαίοις, χαίρειν καὶ
11 ὑγιαίνειν. Ἐκ μεγάλων κινδύνων ῥυσθέντες ὑπὸ τοῦ θεοῦ εὐχαριστοῦμεν
λίαν, ὡς ἂν πρὸς βασιλέα παρατασσόμενοι.
Αὐτὸς γὰρ ἐξέβεσε τοὺς (η) παραταξαμένους ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει. Εἰς
12 (θ) γὰρ † Πέρσιδα γενόμενος ὁ ἡγεμὼν, καὶ ἡ μετ' αὐτὸν ἀνυπόστατος
δοκοῦσα εἶναι δύναμις, κατεκόπησαν ἐν τῷ † Ναναίας ἱερῷ, πεπλεγη-
13 μένῳ χρησμῷ τῶν περὶ τὴν Ναναίαν ἱερέων. Ὡς γὰρ (ι) συνοι-
κήσων αὐτῷ παρεγένετο εἰς τὸν τόπον ὅ τε Ἀντίοχος, καὶ οἱ σὺν αὐ-
14 τῷ φίλοι, χάριν τοῦ λαβεῖν τὰ χρήματα (κ) εἰς φερνῆς λόγον. Καὶ
προτεθέντων αὐτὰ τῶν ἱερέων (λ) † Ναναίας, καὶ ὀλίγοι σὺν † αὐτῷ παρεγένοντο μετ'
15 ὀλίγων εἰς † αὐλίβολον τοῦ τεμένους, συγκλείσαντες τὸ ἱερὸν, Ὡς εἰσ-
16 ἦλθεν Ἀντίοχος, ἀνοίξαντες † τοῦ φατνώματος κρυπτὴν θύραν,
βάλλοντες πέτρους συνεκερεύνωσαν † ἡγεμόνα, καὶ μέλη ποιήσαν-
17 τες, καὶ τὰς κεφαλὰς (λ) ἀφέντες, τοῖς ἔξω παρέῤῥιψαν. Κατὰ
πάντα εὐλογητὸς ἡμῶν ὁ θεὸς, ὃς (λ) παρέδωκε τοὺς ἀσεβήσαντας.
18 Μέλλοντες (λ) οὖν ἄγειν ἐν τῷ Χασελεῦ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι † καθαρισμὸν
τοῦ ἱεροῦ, θέσιν ἠγησάμεθα διασαφῆσαι ὑμῖν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἄγητε (λ) †
σκηνοπηγίας καὶ τοῦ πυρὸς, ὅτε Νεεμίας (λ) οἰκοδομήσας τὸ τε (λ) ἱερὸν
19 καὶ τὸ θυσιαστήριον, ἀνήνεγκε (λ) θυσίαν. Καὶ γὰρ ὅτε εἰς τὴν Πέρσιδα
ἤγοντο (λ), οἱ πατέρες ἡμῶν, (μ) οἱ τότε ἐνσεβεῖς ἱερεῖς λαβόντες ἀπὸ τοῦ
πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου καθράσαι, κατέκρυψαν ἐν κοιλώματι φρέατος
πέτρου (ν) ἔχοντος ἀνύδρου, ἐν ᾧ κατησφαλίσαντο, ὥστε πᾶσιν ἄγνωστον
εἶναι τὸν τόπον. MS. A. (β) εἰσακούσαι (γ) ἐτάλου, (γ)
γράφομεν (δ) προσηνέγκαμεν (δ) ἐξήναγεν (ε) * ὀγδοηκοστοῦ (ζ) ἐν
Ἱερουσαλήμοις, (η) παρατασσομένους (θ) τὴν Περσίδα γενόμενος δὲ (ι)
συνοικῆσαι (κ) πλείονα εἰς (λ) τοῦ Ναναίου, (λ) τοῖς ἔξω παρεῤῥίπτοντες. (λ) ἔδωκεν (λ) ἄγειν (λ) σκηνοπηγίας (λ) ὁ (λ) τὸ (λ) θυσίας. (μ) ἡμῶν
οἱ πατέρες, (μ) οἳτε (ν) ἔχοντες ἄνυδρον,

Interp. LAT.

Et adaperiat cor vestrum in lege sua, & in præceptis: & faciat pacem; Et exaudiat orationes vestras, & reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore malo. Et nunc hic sumus orantes pro vobis. Regnante Demetrio anno centesimo sexagesimo nono, nos Judæi scripsimus vobis in tribulatione & impetu, qui supervenit nobis in istis annis; ex quo recessit Jason, & qui cum eo, à sancta terra, et à regno. Et portam succenderunt, & effuderunt sanguinem innocentem. Et oravimus ad Dominum: & exauditi sumus: et obtulimus sacrificium, et similaginem, et accendimus lucernas, et proposuimus panes. Et nunc, ut agatis dies scenopegiæ mensis Chasleu. Anno centesimo octogesimo octavo, qui sùt in Hierosolymis, et qui in Judæa, Senatusq;, et Judas, Aristobulo magistro Ptolemæi regis, qui est de genere christorum sacerdotum, & his qui in Ægypto sunt, Judæis, salutem, & sanitatem. De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias egimus ei, ut potè qui adversùs regem dimicamus. Ipse enim ebullire fecit eos qui pugnaverunt in sancta civitate. Nam cùm in Persíde esset dux ipse, & qui cum ipso exercitus, qui intolerabilis videbatur esse; percussi sunt in templo Nanææ, fraude utentibus iis qui circa Nanæam, sacerdotibus. Et enim quasi cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus, & amici ejus, ut acciperet pecunias dotis nomine. Cúmque proposuissent eas sacerdotes Nanææ, & ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum phani, clauserunt templum. Cùm autem intrâsset Antiochus, aperto occulto ostio laquearis, mittentes lapides, percusserunt ducem, & diviserunt membratim, & capitibus amputatis, ad eos qui foris erant, projecerunt. Per omnia benedictus Deus noster, qui tradidit impios. Facturi igitur quintâ & vigesimâ die mensis Chasleu purificationem templi, necessarium duximus significare vobis; ut & vos quoq; agatis [diem] scenopegiæ, et ignis: quando Neemias ædificato templo, & altari, obtulit sacrificium. Nam cùm in Persídem ducerentur patres nostri; sacerdotes, qui tunc erant (a) cultores Dei, acceperunt de igne altaris occultè, & absconderunt in cavitate putei situm habentis ficcum: in quo contutati sunt eum; ita ut omnibus ignotus esset locus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et aperiat aures & corda vestra legibus 4
& præceptis suis: Et pacem faciat vo-
biscum, Et exaudiat supplicationem ve- 5
stram, & accepros vos habeat, ne-
que deserat vos temporibus malis. Nunc 6
autem nos hîc preces fundimus pro vo-
bis. Anno autem centesimo sexagesimo 7
nono, *regnante* Demetrio, nos Judæi scri-
psimus vobis in angustiis & pressuris quæ
acciderunt his annis, ex quo missus est
Jason, & qui cum eo, à regno, in terram
sanctam. Et *incenderunt* januas; & *fu-* 8
derunt sanguinem innocentem. Et ora-
vimus & precati sumus à Domino, & ex-
audivit vocem nostram. Et obtulimus
oblationem & similam, & accendimus
luminaria, & panes propositionis propo-
suimus. Nunc autem agite dies Sce- 9
nopegii mensis Conun prioris. Anno 10
centesimo octogesimo octavo; Qui Jero-
solymis sunt & in Judæa, cum senioribus
Judæorum, Aristobulo doctori Regis Pto-
lemæi, qui est de familia Sacerdotum
Unctorum, Judæis item qui in Ægypto
sunt, salvere & valere. Multùm magno- 11
que opere confitemur Domino, qui astitit
nobis, & liberavit nos ex omnibus angu-
stiis quæ supervenerunt nobis. Cùm enim 12
venisset in nos Rex, ad bellum contra ci-
vitatem sanctam gerendam, depulit eum,
& in Persiam ejecit. Cùm enim eò ve- 13
nisset ipse & totus exercitus ejus, qui pu-
tabatur insuperabilis, interfectus est in
templo Nanææ, dolo ipsos capientibus &
ligantibus sacerdotibus Nanææ. Ipse enim 14
Antiochus & amici ejus eò profectus fu-
erat, quasi ipsam uxorem ducturus, ut
opes magnas acquireret ratione dotis. Sa- 15
cerdotes autem Nanææ dolo ipsi assensi sunt.
Cùm autem ingressus esset murum templi
cum paucis; Apertâ parvâ portâ intra-
verunt contra eum, jactisque in eum la- 16
pidibus interfecerunt eum, & resectum ca-
put ejus ad eos qui foris erant projece-
runt. In omnibus autem benedictus sit 17
Deus noster, qui impios illos tradidit.
Quoniam igitur acturi sumus mundatio- 18
nem Templi vicesimâ quintâ Conun pri-
oris, vobis idpsum notum facere voluimus,
ut & ipsi eam agatis instar Festi Sceno-
pegiæ. Sed & de igni ad vos verba fa-
ciemus: Cùm ædificaret Nehemias Tem-
plum & Altare, offerretque oblationes; Et 19
cùm irent Patres in Persiam, Sacerdotes
justi qui erant tunc temporis acceperunt
clam de igni altaris, & absconderunt in
puteo, in quo non erat aqua, & occultâ-
runt, ne cui homini notus esset locus ejus.

Simon autem perambulans civitatem, qua
in regione, & solitudinem gentes de circu-
rum, descendit in Hiericho, ipse, & Mathia
& Judas, filii ejus, anno tertesimo sexa-
simo septimo mense undecimo: hic est mens
bat. Et suscepit eos fines Arabi in mense
eulam, quæ vocatur Dor, cum dolo, cum
fecerit: & fecit eis contritionem magnam,
absconditi illic viros. Et cùm inducta
Simon, & filii ejus; & suscepit Ptolemæus
suis: & sumpserunt arma sua, & invene-
Simonem in convivio, & ipse & filii ejus
duos filios ejus, & quosdam pueros ejus,
fecit deceptionem magnam, & rependit malum pro
bonis. Et scripsit hæc Ptolemæus, & misit
ut mitteret ei exercitum in auxilium, & tra-
deret ei regionem, & civitates earum. Et
sit alios in Gazaram tollere sepulcra: Et
misit ejus alios, ut venirent ad se, ut daret ipsis
cum, & aurum, & dona. Et alios misit
Hierusalé, & montem templi. Et præcurre-
dam nuntiavit Joanni in Gazara, quia
ter ejus, & fratres ejus, & quia misit
interficere. Ut audivit autem; tetendit
pavit: & comprehendit vires qui venerunt
deve eum, & occidit eos. Cognovit enim
quæ erant perdere eum. Et cætera sermonum
annis, & bellorum ejus, & bonarum
ejus, quas fortiter egit, & ædificii muros
extruxit, & rerum gestarum ejus, Ecce
scripta sunt in libro dierum sacerdotii ejus
quo factus est princeps sacerdotum post
suum.

Machabæorum A'.

NA.

Interea Simon obiebat invisens urbes ejus
nis, & providens iis omnibus quæ neces-
ria erant illis: cumque descendisset Jo-
chum ipse & Mathitha atque Judas
ejus, anno centesimo septuagesimo septi-
mense undecimo qui est Sebat; Exep
cos Ptolomæus Habubi filius dolose in
quadam quæ vocatur Dosc, quam ipse
caverat, fecitque eis convivium magn
ibi absconditi ibi viros. Cúmque bibis
& jucundari essent Simon & filii ejus, ex
gens Ptolomæus & qui erant cum ipso, u
erunt arma illorum; & adorti Simon
in convivio, interfecerunt eum, & filios ej
um nonnullis ex servis ejus. Ita commi
elus magnum, & rependit malum pro b
. Tum scripsit misitque hæc Ptolomæ
regem, ut mitteret ipsi copias auxilia
, quatenus traderet ei regiones & civi
sit etiam viros alios in Gazarem, ut
erent Johannem: chiliarchis aut
psit ut venirent ad se, ut daret ipsis
n, argentum, & munera. Alios mi
sit ad occupandem Jerosolymam & mo
m templi. Et abeuntes quidam inde
nt Johanni in Gazare, mortuos esse
rem & fratres ejus: & misit insuper
ccidendum te quoque. Quibus audi
ohannes, extimuit obstupuitque vo
nenter, & comprehendens viros qui ab
nt adversùs eum, interfecit illos: quæ
erat enim Johannes velle eos ipsum oc
cere. Reliqua facta Johannis, & bella
que victoriæ quas reportavit, & vitæ ej
cium muri quem extruxit, & gesta ip
ce hæc scripta sunt in libro dierum
i sacerdotii ipsius: nam fuit summus
erdos loco patris sui post ipsum.

Libri Machabæorum finis.

MACCABAEORUM SECUNDUS.

CAP. I.

Fratribus, qui sunt per Ægyptum, Jud
Salutem. Fratres, qui sunt in Hierusa
Judæi, & qui in regione Judæa, pacem
sum. Et benefaciat vobis Deus, & mem
testamenti sui, quod ad Abraam, & Isaac, &
cob servos suos fideles. Et det vobis cor om
bus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntat
corde magno, & animo volenti.

NA.

Sequitur liber secundus
MACHABÆORUM.

CAP. I.

Fratres Judæi qui sunt Jerosolymis, &
terra Judæ, fratribus Judæis qui sunt
Ægypto, salutem. Pax & gratia vobis
sit. Et benefaciat vobis Deus, & mem
derur sæderis sui, quod iniit cum Abr
hamo, & Isaaco, & Jacobo servis suis fid
delibus. Et det vobis omnibus cor ut fa
mentis ipsius, & faciatis mandata ejus pr
de pleno, & animo valenti.

Versio VULG. LAT.

20 Cùm autem præteriſſent anni multi, & placuit Deo
ut mitteretur Nehemias à rege Perſidis: nepotes ſa-
cerdotum illorum, qui abſconderant, miſit ad requi-
rendum ignem: & ſicut narraverunt nobis, non in-
21 venerunt ignem, ſed aquam craſſam. Et juſſit eos
haurire, & afferre ſibi: & ſacrificia, quæ impoſita e-
rant, juſſit ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa aquâ, &
21 ligna, & quæ erant ſuperpoſita. Utque hoc factum
eſt, & tempus affuit, quo Sol refulſit, qui priùs erat in
nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita ut omnes mira-
23 rentur. Orationem autem faciebant omnes ſacerdo-
tes, dum conſummaretur ſacrificium, Jonathâ incho-
24 ante, cæteris autem reſpondentibus. Et Nehemiæ
erat oratio hunc habens modum: DOMINE
Deus, omnium creator, terribilis & fortis, juſtus &
25 miſericors, qui ſolus es bonus rex, Solus præſtans,
ſolus juſtus, & omnipotens, & æternus, qui liberas
Iſrael de omni malo, qui feciſti patres electos, & ſan-
26 ctificâſti eos: Accipe ſacrificium pro univerſo po-
pulo tuo Iſrael, & cuſtodi partem tuam, & ſanctifica.
27 Congrega diſperſionem noſtram, libera eos qui ſervi-
unt Gentibus, & contemptos & abominatos reſpice:
28 ut ſciant Gentes quia tu es Deus noſter. Afflige op-
primentes nos, & contumeliam facientes in ſuperbia.
29 Conſtitue populum tuum in loco ſancto tuo, ſicut
30 dixit Moyſes. Sacerdotes autem pſallebant hymnos,
31 uſquequò conſumptum eſſet ſacrificium. Cùm autem
conſumptum eſſet ſacrificium, ex reſidua aqua Nehe-
32 mias juſſit lapides majores perfundi. Quod ut fa-
ctum eſt, ex eis flamma accenſa eſt: ſed ex lumine,
33 quod refulſit ab altari, conſumpta eſt. Ut verò ma-
nifeſtata eſt res, renuntiatum eſt regi Perſarum, quòd
in loco, in quo ignem abſconderant hi qui tranſlati
fuerant ſacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias,
34 & qui cum eo erant, purificaverunt ſacrificia. Con-
ſiderans autem rex, & rem diligenter examinans, fe-
35 cit ei templum, ut probaret quod factum erat. Et
cùm probâſſet, ſacerdotibus donavit multa bona, &
alia atque alia munera, & accipiens manu ſuâ, tribu-
36 ebat eis. Appellavit autem Nehemias hunc locum
Nephthar, quod interpretatur, Purificatio. Vocatur
autem apud plures, Nephi.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

20 Διελθόντων δὲ ἐτῶν ἱκανῶν, ὅτε ἔδοξε τῷ θεῷ, ἀποσταλῆναι
Νεεμίαν (ξ) υἱὸν τῶν βασιλέως τῆς Περσίδος, καὶ ὀλιγόνους τῶν
ἱερέων τῶν ἀποκρυψάντων ἔπεμψεν ὅπως τὸ πῦρ. (ο) ὡς δὲ ἀπήγ-
21 γειλαν ἡμῖν μὴ εὑρηκέναι πῦρ, ἀλλὰ ὕδωρ παχύ, Ἐκέλευσεν αὐ-
τοὺς ἀποβάλλειν φέρειν. ὡς δὲ ἀνωνίχθη τὰ τῶν θυσιῶν,
ἐκέλευσε τὸν ἱερεῖς Νεεμίας (π) ἐπιῤῥᾶναι τῷ ὕδατι τάτε ξύλα, καὶ
22 τὰ ἐπικείμενα. Ὡς δὲ (ρ) ἐγένετο τοῦτο, καὶ χρόνος ἦλθεν ὅτε
ἥλιος ἀνέλαμψε (σ) πρότερον σπουδὴς ὤν, ἀνήφθη πυρὰ με-
23 γάλη, ὥστε θαυμάσαι πάντας. Προσευχὰς δὲ ἐποιήσαντο οἱ ἱε-
ρεῖς λατρευμένης τῆς θυσίας, οἵ τε ἱερεῖς, καὶ πάντες, κατ-
24 ἀρχομένου Ἰωνάθου, (τ) τῶν δὲ λοιπῶν ὑπηρετούντων, Ὡς Νε-
μίᾳ. ἦν δὲ ἡ προσευχὴ τὸν τρόπον ἔχουσα τοῦτον· (υ) Κύριε
κύριε ὁ θεὸς ὁ πάντων κτίστης, ὁ φοβερὸς, καὶ (φ) ἰσχυρὸς, καὶ δί-
25 καιος, καὶ ἐλεήμων, ὁ μόνος βασιλεὺς καὶ χρηστὸς, Ὁ μό-
νος χορηγὸς, ὁ μόνος δίκαιος, καὶ παντοκράτωρ, καὶ αἰ-
ώνιος, ὁ διασώζων τὸν Ἰσραὴλ ἐκ παντὸς κακοῦ, ὁ ποιήσας
26 τοὺς πατέρας ἐκλεκτοὺς, καὶ ἁγιάσας αὐτοὺς, Πρόσδεξαι τὴν
θυσίαν ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ Σου Ἰσραὴλ, καὶ διαφύλαξον
27 τὴν μερίδα σου καὶ ἁγίασον. Ἐπισυνάγαγε τῶν διασπορὰν
ἡμῶν, ἐλευθέρωσον τοὺς δουλεύοντας ἐν τοῖς ἔθνεσι, τοὺς ἐξ-
ουθενημένους, καὶ βδελυκτὸς ἔπιδε, καὶ γνώτωσαν τὰ ἔθνη ὅτι
28 σὺ εἶ ὁ θεὸς ἡμῶν. Βασάνισον τοὺς καταδυναστεύοντας, καὶ
29 ὑβριζέντας ἐν ὑπερηφανίᾳ. Καταφύτευσον τὸν λαόν σου εἰς
30 τὸν τόπον τὸν ἅγιόν Σου, καθὼς εἶπε (χ) Μωυσῆς. Οἱ δὲ ἱερεῖς
31 ἐπέψαλλον τοὺς ὕμνους. Καθὼς δὲ ἀνηλώθη τὰ τῆς θυσίας,
καὶ τὸ σωζόμενον ὕδωρ ὁ Νεεμίας ἐκέλευσε λίθους μείζονας
32 καταχεῖν. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, φλὸξ ἀνήφθη· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ
33 θυσιαστηρίου ἀντιλάμψαντος φωτὸς ἐδαπανήθη. Ὡς δὲ φανε-
ρὸν ἐγένετο τὸ πρᾶγμα, καὶ διηγγέλη τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν,
ὅτι εἰς τὸν τόπον ἔνθα τὸ πῦρ (ψ) ἀπέκρυψαν οἱ μετενεχθέντες ἱερεῖς,
τὸ ὕδωρ ἐφάνη, ἀφ' οὗ καὶ οἱ σὺν τὸν Νεεμίαν ἤγνισαν (ω) τὰ τῆς
34 θυσίας. Περιῤῥάξας δὲ ὁ βασιλεὺς ἱερὸν ἐποίησε, δοκιμάσας
35 τὸ πρᾶγμα. Καὶ (α) εἷς ἐχαρίζετο ὁ βασιλεὺς πολλὰ διάφορα
36 ἐλάμβανε καὶ μετεδίδου. Προσηγόρευσαν δὲ οἱ σὺν τὸν Νεεμίαν
τοῦτο Νεφθὰρ, ὃ δίρμηνεύεται Καθαρισμός· καλεῖται δὲ παρὰ τοῖς
πολλοῖς (β) Νεφθαί.

MS. A. (ξ) ἀπὸ (ο) ὡς διεσάφησαν (π) ἐπᾶραι (ρ) ἐγένετο, καὶ
(σ) ὀλίγου (τ) τῶν τε (υ) Κύριος ὁ θεὸς (φ) ὁ ἰσχυρὸς, (χ) Μωσῆς.
(ψ) ἔκρυψαν (ω) τὰς θυσίας. (α) εἷς ὁ βασιλεὺς (β) Νεφθάρ.

Interp. LAT.

Cùm autem præteriſſent anni multi, quando pla-20
cuit Deo, miſſus Neemias à rege Perſidis, ne-
potes ſacerdotum illorum, qui abſconderant,
miſit ad ignem. ut autem narraverunt nobis,
non inveniſſe ignem, ſed aquam craſſam; Juſ-21
ſit eos hauricntes ferre. Ut autem oblata ſunt
ea quæ ad ſacrificia; juſſit ſacerdotes Nee-
mias aſpergere aquâ ipſa, & ligna, & qua
erant ſuperpoſita. Utque hoc factum eſt, & 22
tempus affuit quo Sol refulſit, qui prius erat
in nubilo; accenſus eſt ignis magnus; ita ut
omnes mirarentur. Orationem autem facie-23
bant ſacerdotes, dum conſummaretur ſacrifici-
um, & ſacerdotes, & omnes Jonathâ incho-
ante, cæteris autem reſpondentibus, ut Neemia. 24
Erat autem oratio hunc habens modum: Do-
mine, Domine Deus, omnium creator, terribilis,
& fortis, & juſtus, & miſericors: qui ſolus
es rex, & bonus, Solus præſtans, ſolus ju- 25
ſtus, & omnipotens, & æternus: qui liberas
Iſrael de omni malo: qui feciſti patres electos,
& ſanctificâſti eos: Accipe ſacrificium pro 26
univerſo populo tuo Iſrael: & cuſtodi partem tu-
am, & ſanctifica. Congrega diſperſionem no- 27
ſtram, libera eos qui ſerviunt in gentibus: &
contemptos & abominatos reſpice: Et ſciant
gentes, quia tu es Deus noſter. Afflige oppri- 28
meates, & contumeliam facientes in ſuperbia.
Plantа populum tuum in loco ſancto tuo, ſicut 29
dixit Moyſes. Sacerdotes autem pſallebant hy- 30
mnos. Cùm autem conſumptum eſſet ſacrificium, 31
ex reſidua aqua juſſit Neemias lapides majores
perfundi. Quod ut factum eſt, flamma accenſa 32
eſt: ſed lumine reſulgente, ab altari conſumpta
eſt. Ut verò manifeſtata eſt res; nuntiatum eſt re- 33
gi, quòd in loco, in quo ignem abſconderant hi
qui tranſlati fuerant ſacerdotes, aqua apparuit;
de qua (b) Neemias, & qui cum eo erant, puri-
ficaverunt quæ ad ſacrificium. Circumſpiens 34
autem rex (c) templum fecit, ut rem probaret.
Et quibus gratificabatur rex, multa eximia 35
accipiebat, & tribuebat. Appellavit autem 36
Neemias hunc locum Nephthar, quod interpre-
tatur, Purificatio. Vocatur autem apud plures,
Nephthai.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Cùm autem tranſiiſſent anni multi, & 20
Deo viſum eſſet, miſſus eſt Nehemias à
rege Perſiæ, cum filiis Sacerdotum illo-
rum qui abſconderant ignem, Et miſit
eos ut afferrent ignem. Et venientes dixe-
runt non inveniſſe ſe ignẽ, ſed aquas tur-
bidas. Et juſſit eos tollere indè & afferre. 21
Cúmq; aſcendiſſent ſacrificia et oblationes,
præcepit Nehemias Sacerdotibus ut aſper-
gerent eis ligna & ſacrificia: Cúmq; 22
feciſſent, effulſit ſol anteà nubibus invo-
lutus, poſtquam tranſiiſſet modicum tem-
pus, & tunc accenſus eſt ignis magnus,
ita ut omnes mirarentur. Sacerdotes au- 23
tem ſtabant orantes donec perfectum eſſet
miniſterium ignis. Sacerdotes autem &
Jonathan & reliqui deſcendentes dixerunt
quod precibus Nehemiæ accenſus eſt ignis.
Fuit autem oratio ejus in hunc modum; 24
Domine Deus Omnipotens, & Creator om-
nium, terribilis & potens, juſte & miſeri-
cors, ſolus Rex & bonus ſolus, Solus 25
nutritius, juſtus, in ſecula vivens, Omni-
potens Redemtor Iſraëlis de omnibus ma-
lis, qui elegiſti Patres noſtros, & ſanctifi-
câſti eos, Accipe oblationem hanc, pro 26
toto populo tuo Iſraële, & cuſtodi & ſan-
ctifica partem tuam & hæreditatem tuam:
Et congrega diſperſionem noſtram, & libe- 27
ra illos qui ſervituti addicti ſunt inter Gen-
tes immundas & reprobas: & intuere
nos, & ſciant Gentes te eſſe Deum no-
ſtrum. Et crucia illos qui attollunt ſe, & 28
ſervitute nos premunt cum ſuperbia: Et 29
firma populum tuum in loco tuo ſancto,
ſicut dixit Moſes. Sacerdotes autem ſtan- 30
tes pſallebant hymnis. Cúmque perfecta 31
eſſent ſacrificia & oblationes, reſiduas a-
quas reponi juſſit Nehemias, & circunda-
ri locum lapidibus magnis. Quo facto 32
accenſa eſt flamma ignis, eouſque ut con-
ſumeretur lux ignis qui erat ſuper altari.
Cùm autem innotuiſſet hoc, & revelatum 33
eſſet Regi Perſarum; In loco, nempe, ubi
abſconderunt ignem qui deportabantur,
inventam eſſe aquam turbidam, eáque
conſecrâſſe Nehemiam & qui cum ipſo
erant, oblationes & ſacrificia; Acceſſit 34
Rex ad locum, & re examinatá, in eo
Templum extruxit, Et dedit eis Rex do- 35
na magna & eximia: Quæ illi accepta de-
derunt eis quibus opus erat. Vocârunt au- 36
tem eam *aquam* domeſtici Nehemiæ Gu-
naphtar; quod interpretatur Mundatio:
Apud vulgus autem appellatur Naphtai.

Versio VULG. LAT.

CAP. II.

1 INvenitur autem in descriptionibus Jeremiæ prophetæ, quòd jussit eos ignem accipere qui transmigrabant: ut significatum est, & ut mandavit transmigratis
2 gratis. Et dedit illis legem ne oblivisceréntur præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus videntes simulachra aurea & argentea, & ornamenta eo-
3 rum. Et alia hujusmodi dicens, hortabatur ne legem amoverent à corde suo. Erat autem in ipsa scriptura, quomodò tabernaculum & arcam jussit propheta
4 divino responso ad se facto comitari secum, usquequò exiit in montem, in quo Moyses ascendit, & vi-
5 dit Dei hæreditatem. Et veniens ibi Jeremias invenit locum spelunce: & tabernaculum, & arcam, & altare incensi intulit illuc, & ostium obstruxit. Et
6 accesserunt quidam simul, qui sequebantur, ut notarent sibi locum: & non potuerunt invenire. Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos, dixit; Quòd
7 ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat: Et tunc Dominus
8 ostendet hæc, & apparebit majestas Domini, & nubes erit, sicut & Moysi manifestabatur, & sicut cùm Salomon petiit ut locus sanctificaretur magno Deo,
9 manifestabat hæc. Magnificè etenim sapientiam tractabat: & ut sapientiam habens, obtulit sacrifi-
10 cium dedicationis & consummationis templi. Sicut & Moyses orabat ad Dominum, & descendit ignis de cœlo, & consumpsit holocaustum, sic & Salomon o-
11 ravit, & descendit ignis de cœlo, & consumpsit holocaustum. Et dixit Moyses, Eò quòd non sit comeestum quod erat pro peccato, consumptum est. Si-
12 militer & Salomon octo diebus celebravit dedicatio-
13 nem. Inferebantur autem in descriptionibus & commentariis Nehemiæ hæc eadem: & ut constituens Bibliothecam congregavit de regionibus libros, &
14 Prophetarum, & David, & epistolas regum, & de donariis. Similiter autem & Judas ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit o-
15 mnia, & sunt apud nos. Si ergò desideratis hæc,
16 mittite qui perferant vobis. Acturi itaque purificationem scripsimus vobis: benè ergò facietis, si egeritis hos dies.

MAKKABAΪΩN B'.

ΚΕΦ. β'.

1 Ἐτρίσκε͂ται δὲ ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς Ἱερεμίας ὁ προφήτης, ὅτι ἐκέλευσε τοῖς πυρὸς λαβεῖν τοὺς (α)μεταγινομένους, ὡς σεσήμαν-
2 ται, καὶ ὡς ἐνετείλατο τοῖς μεταγενομένοις ὁ προφήτης, Δοὺς αὐτοῖς τὸν νόμον, ἵνα μὴ ἐπιλάθωνται τ᾽ προσταγμάτων τ᾽ κυρίου, κ᾽ ἵνα μὴ ἀποπλανηθῶσι ταῖς διανοίαις, βλέποντες ἀγάλματα χρυσᾶ κ᾽ ἀρ-
3 γυρᾶ, κ᾽ τὸν τρὶ αὐτὰ κόσμον. Καὶ ἕτερα τοιαῦτα λέγων, παρ-
4 εκάλει μὴ ἀποσῆναι τ᾽ νόμον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν. Ἦν δ᾽ ἐν τῇ γραφῇ, ὡς τ᾽ σκηνὴν κ᾽ τὸν κιβωτὸν ἐκέλευσεν ὁ προφή-
της, χρηματισμῷ θεοῦ πορεύεσθαι, αὐτῷ συνακολουθεῖν, ὡς ἐξῆλθεν
5 ὡς τὸ ὄρο͂ ὃ ὁ Μωϋσῆς ἀνεβὰς ἐθεάσατο τ᾽ τοῦ θεοῦ κληρονομίαν. Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἱερεμίας εὗρεν εἶχεν ἀνατρόδη, κ᾽ τ᾽ σκηνὴν, κ᾽ τ᾽ κιβω-
τὸν, κ᾽ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάμᾶτο͂ εἰσήνεγκεν ἐκεῖ, κ᾽ τ᾽
6 θύραν ἐνέφραξε. Καὶ (β)προσελθόντες τινὲς τ᾽ σωακολουθούντων ὅπως
7 (γ)σημήνασθε τὴν ὁδὸν, κ᾽ μὴ (δ)ἐπιγνώσθησαν εὑρεῖν. Ὡς δὲ ὁ Ἱερεμίας ἔγνω, μεμφόμε͂νος αὐτοῖς εἶπεν, Ὅτι κ᾽ ἄγνωστο͂ ὁ τόπο͂ ἔσται ἕως ἂν (ε)συναγάγῃ ὁ θεὸς ἐπισυναγωγὴν τοῦ λαοῦ, καὶ (ζ)ἵλεως
8 γένηται. Καὶ τότε ὁ κύριο͂ ἀναδείξει ταῦτα, κ᾽ ὀφθήσεται ἡ δόξα τοῦ κυρίου κ᾽ ἡ νεφέλη, (η)ὡς κ᾽ ἐπὶ Μωϋσῆ ἐδηλοῦτο, ὡς κ᾽ ὁ Σαλωμῶν
9 ἠξίωσεν ἵνα ὁ τόπο͂ ἁγιασθῇ μεγάλως. Διεσαφεῖτο δὲ κ᾽ ὡς σοφίαν ἔχων ἀνήνεγκε θυσίαν ἐγκαινισμοῦ, καὶ τῆς τελειώ-
10 σεως τοῦ ἱεροῦ. Καθὼς κ᾽ Μωϋσῆς ηὔξατο πρὸς κύριον, κ᾽ κατέζεν πῦρ ὀπ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ τῆς θυσίας ἐδαπάνησεν· οὕτως (θ)κ᾽ Σαλωμῶν ηὔξατο, κ᾽ καταβὰν τὸ πῦρ ἀνήλωσι τὰ
11 ὁλοκαυτώματα. Καὶ εἶπε(ι) Μωϋσῆς, Διὰ τὸ μὴ βεβρῶθαι τὸ περὶ
12 τῆς ἁμαρτίας, ἀνηλώθη. Ὡσαύτως καὶ ὁ Σαλωμῶν(κ) τὰς ὀκτὼ
13 ἡμέρας ἤγαγεν. Ἐξηγοῦντο δὲ κ᾽ ἐν ταῖς ἀναγεγραφαῖς, καὶ ἐν τοῖς ὑπομνηματισμοῖς τοῖς κ᾽ τὸν Νεεμίαν τὰ αὐτὰ, καὶ ὡς κατα-
βαλλόμε͂νο βιβλιοθήκην συνεστήσατο τὰ περὶ τ᾽ βασιλέων κ᾽
(λ)προφητῶν, κ᾽ τὰ τοῦ Δαυὶδ, καὶ ἐπιστολὰς βασιλέων περὶ ἀνα-
14 θημάτων. Ὡσαύτως δ᾽ κ᾽ Ἰούδας, τὰ διαπεπτωκότα διὰ τὸν
(μ)πόλεμον τὸν γεγονότα ἡμῖν ἐπισυνήγαγε(ν)πάντα, κ᾽ ἔστι παρ᾽
15 ἡμῖν. Ὧν οὖν ἐὰν χρείαν ἔχητε, τὺς ἀποστελοῦντας ὑμῖν ἀπο-
16 στείλατε. Μέλλοντες οὖν ἄγειν τὸν καθαρισμὸν, ἐγράψαμεν ὑμῖν· καλῶς οὖν ποιήσετε (ξ) ἄγοντες τὰς ἡμέρας.

MS.A.(α)μεταγενομένους,(β)προσελθόντες τινες(γ)ἐπισημάναδαι (δ) ἐπυνήθησαν (ε)συνάγῃ(ζ)ἵλεως (η) ὡς ἐπὶ Μωσῆ (θ) Σαλωμῶν προσηύξατο πρὸς κύριον, καὶ (ι) Μωσῆς,(κ)μετὰ ὀκτὼ (λ) προφητῶν βιβλία, καὶ (μ) γεγονότα πόλεμον(ν)ταῦτα,καὶ(ξ)ἄγειν

Interp. LAT.

CAP. II.

1 INvenitur autem in descriptionibus Hieremiæ propheta, quòd jussit eos ignem accipere, qui transmigrabantur, ut ſignificatum eſt; & ut mandavit transmigratis propheta, Dans eis legem,
2 ne oblivisceréntur præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus, videntes simulachra aurea, & argentea: & ornamenta eorum. Et alia
3 hujusmodi dicens, hortabatur ne legem amoverent à corde suo. Erat autem in ipsa scriptura,
4 quomodò tabernaculum & arcam jussit propheta divino responso ad se facto comitari secum, usquequò exiit in montem, in quo Moyses ascendit, & vidit Dei hæreditatem. Et veniens Hie-
5 remias invenit domum ſpeluncæ: & tabernaculum, & arcam, & altare incensi intulit illuc: & ostium obstruxit. Et accesserunt quidam ex
6 his qui simul sequebantur, ut notarent viam: & non potuerunt invenire. Ut autem cognovit
7 Hieremias, culpans illos dixit; Quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat: Et tunc Dominus o-
8 stendet hæc: & apparebit majestas Domini, & nubes, sicut & in Moyse manifestabatur, & sicut Salomon petiit, ut locus sanctificaretur magnificè. Manifestabatur autem, & ut ſapientiam
9 habens obtulit sacrificium dedicationis, & consummationis templi: Sicut & Moyses oravit;
10 ad Dominum, & descendit ignis de cœlo, & consumpsit holocaustum. Sic & Salomon oravit; & descendit ignis de cœlo, & consumpsit holocausta. Et dixit Moyses; Eò quòd non sit comeſtum,
11 quod erat pro peccato, consumptum eſt. Similiter
12 & Salomon octo diebus celebravit. Narrabantur autem & in descriptionibus, & in com-
13 mentariis, qui secundùm Neemiam, hæc eadem: & qualiter constituens bibliothecam congregavit, quæ de regibus, & prophetis, & quæ ipsius David, & epistolas regum de donariis. Similiter
14 autem & Judas, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & sunt apud nos. Si ergò desideratis hæc, mittite qui perferant
15 vobis. Acturi itaque purificationem, ſcripſimus
16 vobis. Benè ergò feceritis; ſi egeritis hos dies.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

*ه ـ * ـلاهـ*

1 ـهـ ـحـ ـزـ ـهـعـ ـهـ. ـحـ ـحـ ـزـ ـحـ ـسـ ـهـ * ـهـ
ـهـ ـزـ ـحـ ـهـعـ ـهـ ـحـ ـحـ ـزـ ـهـ ـهـ ـحـ ـهـ ـهـ ـحـ ـهـ ـهـ ـح

Versio VULG. LAT.

17 Deus autem, qui liberavit populum ſuum, & reddidit hæreditatem omnibus, & regnum, & ſacerdotium, & ſanctificationem, Sicut promiſit in lege, ſperamus quòd citò noſtri miſerebitur, & congregabit de ſub cœlo in locum ſanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit. 20 De Juda verò Machabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione; Sed & de prælliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, 22 & filium ejus Eupatorem; Et de illuminationibus quæ de cœlo factæ ſunt ad eos, qui pro Judæis fortiter fecerunt, ita ut univerſam regionem, cùm pauci eſſent, vindicarent, & barbaram multitudinem fugarent, 23 Et famoſiſſimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ erant, reſtituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis; 24 Itémque ab Jaſone Cyrenæo quinque libris comprehenſa, tentavimus nos 25 uno volumine breviare. Conſiderantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes hiſtoriarum propter multitudinem rerum, 26 Curavimus volentibus quidem legere, ut eſſet animi oblectatio: ſtudioſis verò, ut faciliùs poſſint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus 27 utilitas conferatur. Et nobis quidem ipſis, qui hoc opus breviandi cauſâ ſuſcepimus, non facilem laborem, immò verò negotium plenum vigiliarum & ſu- 28 doris aſſumpſimus. Sicut hi qui præparant convivium, & quæ runt aliorum voluntati parêre propter 29 multorum gratiam, libenter laborem ſuſtinemus. Veritatem quidem de ſingulis, auctoribus concedentes, ipſi autem ſecundùm datam formam brevitati ſtudentes.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

17 Ὁ δὲ θεὸς ὁ σώσας τὸν πάντα λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἀποδοὺς τὴν κληρονομίαν (α) πᾶσι, καὶ τὸ βασίλειον, καὶ τὸ ἱεράτευμα, καὶ 18 τὸν ἁγιασμὸν, Καθὼς ἐπηγγείλατο διὰ τοῦ νόμου· ἐλπίζομεν γὰρ ὅτι τάχιον ἡμᾶς (β) ἐλεήσει, καὶ ἐπισωμάξει 19 ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὸν ἅγιον τόπον. (γ) Ἐξείλατο γὰρ 20 ἡμᾶς ἐκ μεγάλων κακῶν, καὶ τὸν τόπον (δ) ἐκαθάρισε. Τὰ δὲ κατὰ τὸν Ἰούδαν τὸν Μακκαβαῖον, καὶ τοὺς τούτου ἀδελφοὺς, καὶ τὸν τοῦ ἱεροῦ τοῦ (ε) μεγάλου καθαρισμὸν, καὶ τὸν τοῦ βωμοῦ ἐγκαι- 21 νισμὸν, Ἔτι τε τοὺς πρὸς Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ, καὶ τὸν 22 τούτου υἱὸν Εὐπάτορα πολέμους, Καὶ τὰς ἐξ οὐρανοῦ γενομένας ἐπιφανείας τοῖς ὑπὲρ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ φιλοτίμως ἀνδραγαθήσασιν, (ζ) ὥστε τὴν ὅλην χώραν ὀλίγους ὄντας λεηλατῆσαι, καὶ τὰ βάρβα- 23 ρα πλῆθη διώξαι, Καὶ τὸ φημιζόμενον καθ' ὅλου τοῦ οἰκουμένου ἱερὸν ἀνακομίσασθαι, καὶ τὴν πόλιν ἐλευθερῶσαι, καὶ τοὺς μέλ- 24 λοντας καταλύεσθαι νόμους ἐπανορθῶσαι, τοῦ κυρίου μετὰ πάσης ἐπιεικείας (η) ἵλεω γενομένου αὐτοῖς, (θ) Τὰ ὑπὸ Ἰάσονος τοῦ (ι) Κυ- 25 ρηναίου διηλωμένα διὰ πέντε βιβλίων, πειρασόμεθα δι' ἑνὸς συντάγματος ἐπιτεμεῖν. Συνορῶντες γὰρ τὸ χύμα τῶν ἀριθμῶν, καὶ τὴν οὖσαν δυσχέρειαν τοῖς θέλουσιν ἐγκυκλεῖσθαι 26 τοῖς τῆς ἱστορίας διηγήμασι διὰ τὸ πλῆθος τῆς ὕλης, Ἐφροντίσαμεν τοῖς μὲν βουλομένοις ἀναγινώσκειν ψυχαγωγίαν, τοῖς δὲ φιλοφρονοῦσιν εἰς τὸ διὰ μνήμης ἀναλαβεῖν εὐκοπίαν, 27 πᾶσι δὲ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὠφέλειαν. Καὶ ἡμῖν μὲν τοῖς τὴν κακοπάθειαν (κ) ἐπιδεδεγμένοις τῆς ἐπιτομῆς οὐ ῥᾴδιον, ἱδρῶτος 28 δὲ καὶ ἀγρυπνίας τὸ πρᾶγμα. Καθάπερ τῷ παρασκευάζοντι συμπόσιον, καὶ ζητοῦντι τὴν ἑτέρων λυσιτέλειαν οὐκ (λ) ἀχαρὲς μὲν, ὅμως διὰ τὴν ὑπὲρ πολλῶν ἀνοχὴν, ἡδέως τὴν κακοπά- 29 θειαν ὑποίσομεν, Τὸ μὲν ἀκριβοῦν περὶ ἑκάστων τῷ συγγραφεῖ παραχωρήσαντες, τὸ δὲ ἐπιπορεύεσθαι τοῖς ὑπογραμμοῖς τῆς ἱστο- (μ) διαπονοῦντες.

MS. A. (α) ἀντῷ πᾶσιν, (β) ἐλεήσῃ, (γ) Ἐξείλατο (δ) ἐκαθάρισεν. (ε) μεγίσου (ζ) ὡς (η) ἵλεως (θ) Τὰ (ι) Κηρυναίου (κ) ἐπιδεδεγμένοις (λ) ἐυχερὲς, ὅμως (μ)* ἀτοιῦντες

Interp. LAT.

Deus autem qui liberavit populum ſuum, & reddidit hæreditatem omnibus, & regnum, & ſacerdotium, & ſanctificationem, Sicut promiſit in lege; (a) ſperamus enim in Deo, quòd citò noſtri miſerebitur, & congregabit [nos] de ea quæ ſub cœlo, in locum ſanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit. De Juda verò Maccabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione, Sed & de prælliis quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem, Et de illuminationibus, quæ de cœlo factæ ſunt ad eos qui pro Judaiſmo abundè fortiter fecerunt, ita ut univerſam regionem, cùm pauci eſſent, populaventur, & barbaram multitudinem fugarent, Et famoſiſſimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ futurum erat ut abolerentur, reſtituerent, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis; Quæ ab Jaſone Cyrenæo quinque libris declarata ſunt; tentavimus nos uno volumine breviare. Conſiderantes enim effuſionem numerorum, & difficultatem quæ adeſt volentibus aggredi narrationes hiſtoriarum, propter multitudinem verum; Curavimus, volentibus quidem legere, ut eſſet animi oblectatio, ſtudioſis verò, ut faciliùs poſſint memoriæ commendare, omnibus autem legentibus utilitas conferatur. Et nobis quidem, qui laborem breviandi ſuſcepimus, non facile, ſed ſudoris & vigiliarum negotium eſt; (Sicut ei qui præparat convivium, & quærenti aliorum utilitatem, non facile quidem eſt:) tamen propter multorum gratiam libenter laborem ſuſtinebimus, Subtilem quidem & exquiſitam de ſingulis tractationem hiſtoriographo concedentes, perſequi autem delineationes epitomes (b) ſtudentes.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17 Deus autem qui redemit populum ſuum in omnibus, & dedit hæreditatem omnibus hominibus, & regnum & ſacerdotium, & ſanctificationem. Sicut pollicitus eſt per Legem; ipſe in quo ſperamus, quòd citò miſerebitur noſtrî, & congregabit nos de ſub cœlis in locum ſanctum: Eripuit enim nos de magnis malis, & locum purgavit. De Juda autem Maccabæo, & fratribus ejus, deque mundatione Templi magni & famigerati, & dedicatione Altaris; Præterea, de bellis ab Antiocho Epiphane filióque ejus Antiocho Eupatore illatis, Et de mirandis cælitùs patàm factis, pro eis qui pro Judæis viriliter pugnabant, ita ut numero pauco omnes terrarum populos qui cum fervore & inſania in eos irruebant, perſequerentur, & diſpergerent, Ita ut templum ac Sanctuarium totâ terrâ famigeratum, pacatum ac quietum evaderet, & urbs à ſervitute Gentium liberaretur, & leges quæ propè erant ut diſpergerentur colligerent, & ordinarent, voluntate Domini & miſericordiâ quæ ipſis adfuit; Hæc igitur omnia quæ acciderunt, & ſcripta ſunt quinque libris à Jaſone Cyrenæo, curæ mihi fuit labore magno, uno in libro brevibus conſcribere. Cùm enim videremus diffuſum verſuum numerum difficultati eſſe quærentibus de rerum hiſtoria, deque narratione verboſa, propter multorum verſuum narrationem, curæ nobis fuit, cum labore ea brevibus, ſed ordine exponere; Ut legentium animos delectemur veritate: Utque quibus ſtudio eſt memoriam rerum aſſequi, teneant ſine difficultate: lectoribus autem univerſis manifeſtum adjumentum appareat. Nobis autem, quibus hæc res curæ fuit, quique hæc breviter ſcripſimus, non fuit facile hoc facere, ſed cum ſudore & labore laſſitudinéque & vigiliis multis contulimus, digeſſimúſque & breviter ſcripſimus. Ut enim qui inſtruere cupit, & parare convivium, multíſque placere, ipſi quidem non eſt facile, ſed quia placere ſtudet, & animi remiſſionem eis qui vocati ſunt conciliare, libenter in ſe laborem & ſolicitudinem ſuſcipit; Sic & nos, ut placeamus, & remiſſionem animi conciliemus multis, libenter laborem & ſolicitudinem in nos ſuſcepimus, & ærumnam magnam ſubivimus. Igitur, ut de omnibus quæ narrantur ſcribendum vobis ſit, hinc excuſati ſimus: diligenter autem & ſtudioſè ea breviter dicere cupimus, quæ multis ſcripta & dicta ſunt.

CAP. III.
Versio VULG. LAT.

30 Sicut enim novæ domûs architecto de universa structura curandum est: ei verò qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt: ita æstiman-
31 dum est & in nobis. Etenim intellectum colligere, & ordinare sermonem, & curiosiùs partes singulas
32 quasque disquirere, historiæ congruit auctori: Brevitatem verò dictionis sectari, & executiones rerum
33 vitare, brevianti concedendum est. Hinc ergò narrationem incipiemus: de præfatione tantum dixisse sufficiat: stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

CAP. III.

1 IGitur cùm sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optimè custodirentur, propter
2 Oniæ pontificis pietatem, & animos odio habentes
3 mala, Fiebat ut & ipsi reges & principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maxi-
mis muneribus illustrarent: Ita ut Seleucus Asiæ rex
4 de reditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. Simon autem de tribu Benjamin præpositus templi constitutus, contendebat, obsistente sibi principe sacerdotum, ini-
5 quum aliquid in civitate moliri. Sed cùm vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsèæ filium, qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ, & Phœ-
6 nicis: Et nuntiavit ei, pecuniis innumerabilibus plenum esse ærarium Jerosolymis, & communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis
7 cadere universa. Cúmque retulisset ad regem Apollonius de pecuniis quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat super negotia ejus, misit cum man-
8 datis, ut prædictam pecuniam transportaret. Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Cœlesyriam & Phœnicem civitates esset peragraturus, re vera autem regis propositum perfe-
9 cturus. Sed, cùm venisset Jerosolymam, & benignè à summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: &, cujus rei gratiâ adesset, aperuit: interrogabat autem, si verè hæc ita essent.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

30 Καθάπερ γὰρ τῆς καινῆς οἰκίας ἀρχιτέκτονι τὸ ὅλης τῆς οἰκοδομῆς φροντιστέον, τῷ δὲ (α) ἐγκαίειν καὶ ζωγραφεῖν ἐπιχειροῦντι, τὰ ἁρμόδια πρὸς διακόσμησιν ἐκζητητέα, ἐοικὸς (β) ἔμοιγε δοκεῖ καὶ ἐπὶ ἡμῶν. Τὸ μὲν ἐμβαλεῖν, καὶ (γ) περὶ πάντων ποιεῖσθαι λόγον, καὶ πολυπραγμονεῖν ἐν τοῖς
31 καταμέρους, τῇ τῆς ἱστορίας (δ) ἀρχηγέτῃ καθήκει. Τὸ δὲ σύντομον τῆς λέξεως μεταδιώκειν, καὶ τὸ ἐξεργαστικὸν τῆς πραγματείας
32 παραιτεῖσθαι, (ε) τῷ τὴν μετάφρασιν ποιουμένῳ συγχωρητέον. Ἐντεῦθεν ὧν ἀρξόμεθα τῆς διηγήσεως, τοῖς προειρημένοις τοσοῦτον ἐπιζεύξαντες· εὔηθες γὰρ τὸ μὲν πρὸ τῆς ἱστορίας πλεονάζειν, τὴν δὲ ἱστορίαν
33 (ζ) ἐπιτέμνειν. MS.A. (α) ἐγκαινίζειν (β) ἔμοιγε δοκῶν καὶ ἐπὶ ἡμῶν. (γ) * περιπαῖον ποιεῖσθαι λόγῳ, καὶ πολυπραγμονεῖν ἐν ταῖς (δ) ἀρχηγενήτῃ (ε) τὴν τῶν μεταφορὰν ποιουμένων (ζ) ἐπιτέμνειν.

ΚΕΦ. γ'.

1 Τῆς (α) ἁγίας τοίνυν πόλεως καλοικουμένης μετὰ πάσης εἰρήνης, καὶ τῶν νόμων (ζ) ἔτι κάλλιστα σωτηρουμένων διὰ τὴν Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως δοσίλογίαν καὶ μισοπονηρίαν, Συμβαίνε καὶ αὐτὸς τὸν βασιλέα τιμᾶν τὸν τόπον,
2 καὶ τὸ ἱερὸν ἀποσεμνύνειν ταῖς κρατίσταις δόξαις, Ὥστε καὶ Σέλευκον τὸν τῆς Ἀσίας βασιλέα χορηγεῖν ἐκ τῶν ἰδίων προσόδων πάντα (γ)
3 τὰ πρὸς τὰς λειτουργίας τῆς θυσίας (δ) ἐπιβάλλοντα δαπανήματα. Σίμων δέ τις ὁ τῆς Βενιαμὶν φυλῆς προστάτης τοῦ ἱεροῦ καθεστηκὼς,
4 διηνίχθη πρὸς ἀρχιερέα (ε) περὶ τῆς καλῆς τῆς πόλιν παρανομίας. Καὶ νικῆσαι τὸν Ὀνίαν μὴ δυνάμενος, ἦλθε πρὸς Ἀπολλώνιον Θρασαέα, τὸν
5 καθ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγόν· Καὶ προσήγγειλε περὶ τῶν χρημάτων ἀμυθήτων γέμειν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις γαζοφυλάκιον, ὥστε τὸ πλῆθος τῶν διαφόρων (ζ) ἀναρίθμητον εἶναι, καὶ μὴ προσήκειν αὐτὰ πρὸς τὸν τῆς θυσιῶν λόγον, εἶναι δὲ δυνατὸν ὑπὸ τὴν τοῦ Σατράπου
6 ἐξουσίαν (η) πεσεῖν ἅπαντα ταῦτα. Συμμίξας δὲ (θ) ὁ Ἀπολλώνιος τῷ βασιλεῖ, περὶ τῶν μηνυθέντων αὐτῷ χρημάτων ἀνεφάνησεν. ὁ δὲ (ι) προχειρισάμενος Ἡλιόδωρον τὸν τῶν πραγμάτων, ἀπέστειλε δοὺς ἐντολάς,
7 τὰ τῶν προειρημένων χρημάτων ἐκκομιδὴν ποιήσασθαι. Εὐθέως ὁ Ἡλιόδωρος ἐπιῆτο τὴν πορείαν, τῇ μὲν ἐμφάσει ὡς τὰς κατὰ κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην πόλεις (κ) ἐφοδεύσων, τῷ πράγματι δὲ τὸ βασι-
8 λέως πρόθεσιν (λ) ἐπιτελέσων. Παραγενηθεὶς δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ φιλοφρόνως (μ) ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τῆς πόλεως ἀποδεχθεὶς, ἀνέθετο περὶ οὗ μηνύου ἐμφανισμοῦ, καὶ τίνος ἕνεκεν πάρεστι (ν) διεσάφησεν· ἐπυνθάνετο δὲ εἰ ταῖς ἀληθείαις ταῦτα ἔτως ἔχοι τυγχάνει.

MS.A. (α) ἁγίας πόλεως (β) ὄλι (γ) τὰς (δ) ἐπικάλλοντας (ε) τῆς καλῆς πόλεως ἀγοραναμίας. (ζ) ἀναρίθμητον, καὶ μὴ προσενεγκεῖν (η) παισὶν ταῦτα. (θ) Ἀπολλώνιος (ι) προχειρισάμενος (κ) ἐφόδευσε (λ) ἐπιτελεῖν. (μ) ὁ ἀρχιερεὺς (ν) διεσαφήνισεν.

Interp. LAT.

30 *Sicut enim novæ domûs architecto de universa structura curandum est, ei verò qui jam ære & pingere aggreditur, quæ apta sunt ad ornatum, exquirenda sunt; ita æstimo & in nobis. Nam pe-*
31 *netrare quidem, & de omnibus sacere sermonem, & curiosiùs singulas quasque partes disquirere, historiæ congruit auctori. Brevitatem verò dic-*
32 *tionis sectari, & subtilem executionem rerum vitare brevianti concedendum est. Hinc ergò*
33 *narrationem incipiemus, prædictis hactenus connectentes. Stultum enim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.*

CAP. III.

1 *IGitur cùm sancta civitas habitaretur cum omni pace, leges autem adhuc optimè custodirentur propter Oniæ pontificis pietatem, & odium*
2 *malorum: Fiebat ut & ipsi reges locum honorarent, & templum maximis muneribus illustrarent: Ita ut Seleucus Asiæ rex de reditibus su-*
3 *is præstaret omnes sumptus ad ministeria sacrificiorum pertinentes. Simon autem quidam de*
4 *tribu Benjamin præpositus templi constitutus, contendebat cum principe sacerdotum de ea quæ in civitate fiebat, (a) legum transgressione. Sed*
5 *cùm vincere Oniam non posset; venit ad Apollonium Thraseæ filium, qui illo tempore erat dux Cœlesyriæ, & Phœnicis: Et nuntiavit pe-*
6 *cuniis immensis plenum esse ærarium Hierosolymis, ita ut multitudo (b) communium copiarum esset innumerabilis, & ea non pertinere ad rationem sacrificiorum, esse autem possibile sub potestate regis cadere universa hæc. Collocutus autem*
7 *Apollonius cum rege, de indicatis sibi pecuniis aperuit. Ille verò eligens Heliodorum, qui erat super negotia ejus, misit cum mandatis, ut præ-*
8 *dictam pecuniam asportaret. Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi eas quæ per Cœlesyriam & Phœnicen, civitates esset peregraturus, revera autem regis propositum per-*
9 *fecturus. Sed cùm venisset Hierosolymam, & benignè à summo sacerdote civitatis esset exceptus, narravit de dato indicio, & cujus rei gratiâ adesset, aperuit. Interrogabat autem, si verè hæc ita essent.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Sicut enim architecto, cùm domum ædificat, de tota ædificii structura cura est, Ei autem qui figuris & coloribus ornat, quærendum est quicquid usui est ad ornatum domûs; Ita & nobis rem se habere puto. De singulis enim inquirere & investigare, & omnia simul scribere, auctoris est. Capita autem rerum persequi, & à scribendo multis excusatum esse, ei concedendum est, qui breviter multa paucis exponit. Hinc igitur incipiamus narrationem eorum quæ prædicta sunt; & breviter composita: Ut enim quis ante narrandum multis proponat, & conciliet, narrationem autem ipsam breviter exponat, rectum est.

CAP. III.

HAbitante quietè & pacificè civitate Sanctâ, & legibus benè observatis, ob justitiam Chuniæ Sacerdotis summi, & quòd mala odio haberet, Etiam Regem ipsum templum & locum glorificare contigit honoribus & oblationibus multis & gloriosis: Adeò ut Seleucus Rex Asiæ quicquid ad oblationum ministerium pertineret, de suo largiretur. Simon autem qui erat de tribu Benjamin, Templo præfectus, resistebat Sacerdoti; quippe, qui auxilio esset iniquitati quæ in civitate exercebatur. Et cùm Chuniæ sacerdoti summo prævalere non posset, profectus est ad Apollonium filium Thrasisi, tunc temporis præfectum & ducem Syriæ & Phœnices; Et indicavit ipsi de gaza quæ esset in templo Jerosolymitano: Immensam esse dicens, nec numerari posse divitias quæ ibi essent: Neque eas in rationem sacrificiorum & oblationum adduci posse, sed in potestate Regis esse debere. Profectus autem Apollonius indicavit Regi, quod de gaza hac & divitiis dictum sibi fuerat: & rex vocatum Heliodorum rebus præfectum, misit cum mandatis ut gazam eam & ops de quibus indicatum sibi fuerat, acciperet & ad se afferret. Heliodorus autem statim profectus obibat civitates Syriæ & Phœnices, festinans transire, ut Regis præceptum perficeret. Veniens autem Jerosolyma Heliodorus, cum honore magno à Sacerdote summo & civitate acceptus est. Et declaravit ipsis id cujus causâ missus esset, quod regi indicatum fuerat: Et ab ipsis quæsivit, num verè hæc ita se haberent.

Versio VULG. LAT.

10 Tunc summus sacerdos ostendit depositа esse hæc, &
11 victualia viduarum & pupillorum: Quædam verò
esse Hircani Tobiæ viri valdè eminentis, in his quæ
detulerat impius Simon: universa autem argenti ta-
12 lenta esse quadringenta, & auri ducenta. Decipi
verò eos, qui credidissent loco & templo, quod per
universum mundum honoratur, pro sui veneratione
13 & sanctitate omnino impossibile esse. At ille pro his
quæ habebat in mandatis à rege, dicebat omni gene-
14 re regi ea esse deferenda. Constitutâ autem die in-
trabat de his Heliodor⁹ ordinaturus. Non modica ve-
15 rò per universam civitatem erat trepidatio. Sacerdo-
tes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus ja-
caverunt se, & invocabant de cœlo eum, qui de depo-
16 sitis legem posuit, ut his, qui deposuerant ea, salva
custodiret. Jam verò qui videbat summi sacerdotis
vultum, mente vulnerabatur: facies enim & color
17 immutatus, declarabat internum animi dolorem. Cir-
cumfusa enim erat mœstitia quædam viro, & horror
corporis, per quem manifestus aspicientibus dolor
18 cordis ejus efficiebatur. Alii etiam gregatim de do-
mibus confluebant, publicâ supplicatione obsecran-
tes, pro eo quòd in contemptum locus esset venturus.
19 Accinctæque mulieres ciliciis pectus, per plateas con-
fluebant: sed & virgines, quæ conclusæ erant, procur-
rebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam verò
20 per fenestras aspiciebant: Universæ autem protenden-
21 dentes manus in cœlum deprecabantur. Erat enim
misera commistæ multitudinis, & magni sacerdotis in
22 agone constituti expectatio. Et hi quidem invoca-
bant omnipotentem Deum, ut credita sibi, his qui cre-
23 diderant, cum omni integritate conservarentur. He-
liodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem
24 loco ipse cum satellitibus circa ærarium præsens. Sed
Spiritus omnipotentis Dei magnâ fecit suæ ostensio-
nis evidentiam, ita ut omnes, qui ausi fuerant parêre
ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem & formidi-
nem converterentur.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

10 Τοῦ δὲ ἀρχιερέως ὑποδείξαντος (a) παραθήκας τῶν χηρῶν τε καὶ
11 ὀρφανῶν, Τινὰ δὲ εἶναι Τκανοῦ τοῦ Τωβίου σφόδρα ἀνδρὸς ὑπερπο-
λλῶν κειμένων, ἃ (β) ἄφατος ἦν διαβάλλων ὁ δυσσεβὴς Σίμων, τὰ
δὲ πάντα ἀργυρίου τετρακόσια τάλαντα, χρυσίου δὲ διακόσια,
12 (γ) Ἀδύνατον δὲ τοὺς πεπιστευκότας τῷ τοῦ τόπου ἁγιωσύνῃ, καὶ τῷ
τοῦ τετιμημένου κατὰ τὸν σύμπαντα κόσμον ἱεροῦ σεμνότητι καὶ
13 ἀσυλίᾳ, (δ) πάντως ἀμήχανον εἶναι. (ε) Ὁ δὲ Ἡλιόδωρος διὰ ἃς ἐκ
βασιλικῆς ἐντολῆς, πάντως ἔλεγεν εἰς τὸ βασιλικὸν ἀναληπτέα
14 ταῦτα εἶναι. Τοξόμενος δὲ ἡμέραν εἰσῆλθε τὸν περὶ τούτων ἐπίσκε-
ψιν ποιούμενος· ἦν δὲ οὐ μικρὰ καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἀγωνία.
Οἱ δὲ ἱερεῖς πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἐν ταῖς ἱερατικαῖς στολαῖς ῥίψαντες
ἑαυτοὺς, ἐπεκαλοῦντο εἰς οὐρανὸν τὸν περὶ (ζ) παραθήκης νεμοθετήσαντα
τοῖς παρακαταθεμένοις τοῦτα σῶα διαφυλάξαι. Ἦν δὲ ὁρῶντα
τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἰδέαν, τετρωκέναι τὴν διάνοιαν· ἡ γὰρ ὄψις
καὶ τὸ τῆς χρόας παρηλλαγμένον ἐνέφαινε τὴν τοῦ ψυχὴν ἀγωνίαν.
17 Περιεκέχυτο γὰρ περὶ τὸν ἄνδρα λύπη τις μετὰ σώματος, (η)
διʼ ὧν πρόδηλον (θ) ἐγίνετο τοῖς θεωροῦσι τὸ τοῦ καρδίαν ὀδυνᾶς ἄλ-
γος. Οἱ δὲ ὀπὸ τῶν οἰκιῶν ἀγεληδὸν ἐξεπήδων ἐπὶ πάνδημον
ἱκεσίαν, διὰ τὸ (ι) μέλλειν εἰς καταφρόνησιν ἔρχεσθαι τὸν τόπον.
19 Συνελοσμᾶσθαι δὲ ὑπὸ τὰς μασχάλας αἱ γυναῖκες σάκκους κατὰ τὰς
ὁδοὺς (κ) ἐπλήθυον. αἱ δὲ κεκλεισμέναι τῶν παρθένων, αἱ μὲν συνέτρεχον
ὅπῃ τοὺς πυλῶνας, αἱ δὲ ὅπῃ τὰ τείχη, τινὲς δὲ διὰ τῶν θυρί-
20 δων (ι, διεκύπτουν. Πᾶσαι δὲ προβάσαι τὰς χεῖρας εἰς τὸν
21 οὐρανὸν, ἐποιοῦντο τὴν λιτανείαν. Ἐλεεινὸν (μ) δὴ ἦν ἡ τῆς πλήθους συμ-
μιγοῦς πρόσπτωσις, τοῦ τε τῆς μεγάλως (ν) διαγωνιώσης ἀρχιερέως
22 προσδοκίαν. Οἱ μὲν δὴ ἐπικαλοῦντο τὸν (ξ) παντοκράτορα θεὸν
τὰ πιστευθέντα τοῖς πεπιστευκόσι σῶα διαφυλάσσειν μετὰ πάσης
23 ἀσφαλείας. Ὁ δὲ Ἡλιόδωρος τὸ διαγωνισθὲν ἐπετέλει.
αὐτὸθι δὲ αὐτὸς σὺν τοῖς δορυφόροις παρὰ τὸ γαζοφυλάκιον ἦν παρ-
24 ὼν, Ὁ τῶν (ο) πάντων κύριος καὶ πάσης ἐξουσίας δυνάστης ἐπιφά-
νειαν μεγάλην ἐποίησεν, ὥστε πάντας τοὺς παραληλυθότας σωθῆναι,
καὶ παραλογίας τῆς τοῦ θεοῦ δύναμιν, οἷς ἔκλυσιν καὶ θαυμασίαν καὶ

MS. A. (α) παρακαταθήκας (β) ὄντως διαβάλλων (γ) Ἀδύνατον τε
(δ) παντελῶς (ε) * Ὁ δ' ἕτερος (ζ) παρακαταθήκας (η) δι' ἣν (θ) ἐγίνε-
το (ι) μὴ μέλλειν (κ) ἐπλήθυνον. (λ) διέκυπτον. (μ) δὲ τὴν (ν) ἀγωνι-
ῶντος (ξ) παντοκράτορα κύριον τὰ (ο) πανδυνάτων καὶ πάσης

Interp. LAT.

Tunc summus sacerdos ostendit depositа esse vi- 10
duarum & pupillorum, Quædam verò etiam 11
Hyrcani Tobiæ viri valdè eminentis, non sicu de-
tulerat impius Simon, universa autem argenti ta-
lenta esse quadringenta, & auri ducenta; Fran- 12
dari verò eos qui credidissent loci sanctitati, &
honorati per universum mundum templi majesta-
ti, & securitati, (c) omninò impossibile esse. At 13
Heliodorus pro his quæ habebat in mandatis à
rege, omninò dicebat in (d) regium fiscum refe-
renda hæc esse. Constitutâ autem die intrabat de 14
his visitationem ordinaturus. Non modica verò
per universam civitatem erat trepidatio. Sa- 15
cerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotali-
bus jactantes se, invocabant in cœlum eum qui
de depositо legem posuit; ut his qui deposuerant,
ea salva custodiret. Jam verò, qui videret 16
summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur.
Facies enim & color immutatus declarabat eam,
quæ in animo, agoniam. Circumfusa enim erat 17
mœstitia quædam viro, & horror corporis; per
quæ manifestus aspicientibus dolor cordis ejus
efficiebatur. Alii autem de domibus gregatim 18
prosiliebant ad publicam supplicationem, pro eo
quòd in contemptum locus esset venturus. Ac- 19
cinctæque mulieres ciliciis sub (e) mammis, per
vias confluebant. Sed & virgines, quæ con-
clusæ erant, aliæ quidem concurrebant ad januas,
aliæ autem ad muros, aliquæ verò per fenestras
aspiciebant. Universæ autem protendentes ma- 20
nus in cælum, deprecabantur. Erat autem mi- 21
serabilis commistæ multitudinis ruina, & summi
sacerdotis in magna agonia constituti expectatio.
Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut 22
credita salva his qui crediderant, cum omni inte-
gritate conservaret. Heliodorus autem, quod de- 23
creverat, perficiebat. Ibi autem ipse cum satelli-
tibus ad ærarium jam præsente, Patrum domi- 24
nus, & omnis potestatis dominator magnam fecit
ostensionem; ita ut omnes, qui ausi fuerant con-
venire, obstupescentes Dei virtutem, in dissolu-
tionem & formidinem converterentur.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

Dixit autem ei, & ostendit sacerdos 10
summus depositа esse pupillorum & 11
viduarum. Partim autem Hyrcani To-
biæ filii, viri honorati & divitis, ne-
que juxta quod per calumniam ve-
niens dixerat Simon ille impius: Sed
rem totam, talenta esse argenti quadrin-
genta, auri ducenta: Fieri autem non 12
posse, ut per vim & rapinam spoliarentur
qui crediderant sanctitati loci, & revere-
tiæ Templi, nominique ejus maximo, per
totum orbem, quasi Asyli & à latrocinio
immunis, glorioso. Heliodorus autem, 13
propter mandatum regis, in Regiam affe-
renda hæc, ibique reponenda dicebat. Et 14
constituit ipsis diem, quo ingrediens ea
inspiceret, & in potestatem suam accipe-
ret. Non erat igitur exigua per totam 15
civitatem agonia. Sacerdotes autem sa-
cerdotalia induti projiciebant se in terram,
& clamabant petebántque à Legislato-
re, depositа dominis suis tutò conser-
vari. At qui sacerdotem summum vide- 16
bant omnibus colliquescebant corda: Oris
enim species & vultûs immutatio passio-
nem animi indicabat. Effusa enim dif- 17
fluebat in virum gratia, & speciei pul-
chritudo in corpus ejus, propterea dolor
quem in animo patiebatur, notus evade-
bat. Præterea procedebant de ædibus per 18
cœtus, petebántque & supplicabant
pro Templo, ne risui esset & ludibrio.
Succinctæ autem saccis lumbos mulieres 19
errabant per vias: et conclusæ virgines,
hæ quidam ad portas currebant, illæ ad
muros, aliæ per fenestras perspiciebant.
Omnes autem passis manibus clamantes 20
habitatori cœlorum supplicabant. Erat 21
autem miseratione dignum videre contri-
tionem & afflictionem populi, agoniám-
que, & angustias, & expectationem sum-
mi Sacerdotis. Clamantes autem omnes 22
petebant à Deo Omnipotente, ut quæ
credita essent, eis qui credidissent, instar
depositorum, cum omni cautione conser-
varentur. Heliodorus autem solicitus 23
erat ut perficeret negotium cujus causâ
venerat. Incipiebátque ingredi Gazophy- 24
lacium armatus cum satellitibus: Et statim
apparuit Dñs Spirituum, & Deus omnis
virtutis, omnisque dominii, ac fecit eis mi-
raculum & revelationem magnam, ita ut
omnes qui ausi fuerant introire, solverentur
& caderent præ stupore virtutis divinæ,
quæ apparuit super eos.

Versio VULG. LAT.

25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens
sessorem, optimis operimentis adornatus: isque cum
impetu Heliodoro priores calces elisit: qui autem ei
26 sedebat, videbatur arma habere aurea. Alii etiam
apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi glo-
riâ, speciosique amictu: qui circumsteterunt eum,
& ex utraque parte flagellabant, sine intermissione
27 multis plagis verberantes. Subitò autem Heliodo-
rus concidit in terram, cumque multâ caligine cir-
cumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria posi-
28 tum ejecerunt. Et is, qui cum multis cursoribus &
satellitibus prædictum ingressus est ærarium, porta-
batur nullo sibi auxilium ferente, manifestâ Dei co-
29 gnitâ virtute: Et ille quidem per divinam virtutem
jacebat mutus, atque omni spe & salute privatus.
30 Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat
locum suum: & templum, quod paulò antè timore
ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Do-
31 mino, gaudio & lætitiâ impletum est. Tunc verò
ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oni-
am, ut invocaret Altissimum, ut vitam donaret ei,
32 qui in supremo spiritu erat constitutus. Considera ns
autem summus sacerdos, ne fortè rex suspicaretur ma-
litiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum consum-
maram, obtulit pro salute viri hostiam salutarem.
33 Cúmque summus sacerdos exoraret, iidem juvenes
eisdem vestibus amicti, astantes Heliodoro, dixerunt;
34 Oniæ sacerdoti gratias age: nam propter eum Domi-
nus tibi vitam donavit. Tu autem à Deo flagellatus,
nuntia omnibus magnalia Dei, & potestatem. Et his
35 dictis, non comparuerunt. Heliodorus autem, hos-
tiâ Deo oblatâ, & votis magnis promissis ei, qui vi-
vere illi concessit, & Oniæ gratias agens, recepto ex-
36 ercitu, repedabat ad regem. Testabatur autem o-
mnibus ea quæ sub oculis suis viderat opera magni
37 Dei. Cùm autem rex interrogâsset Heliodorum,
quis esset aptus adhuc semel Jerosolymam mitti, ait;

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

25 Ὤφθη γὰρ (a) τις ἵππος αὐτοῖς φοβερὸν ἔχων τὸν ἐπικάθηλον, καὶ κάλλιστα σκεπῇ κεκοσμημένος, φερόμενος δὲ ῥύσῃ (β) ἐπέστησε τῷ Ἡλιοδώρῳ τοὺς (γ) ἐμπροσθίους ὁπλάς. ὁ δὲ ἐπικαθήμενος ἐφαίνετο
26 χρυσῆν παντοίαν ἔχων. Ἔτεροι δὲ δύο (δ) προεφάνησαν αὐτῷ νεανίαι, τὴν ῥώμην μὲν ὑπερφυεῖς, κάλλεσι δὲ (ε) τῇ δόξῃ, διαφανεῖς δὲ τὴν σκευήν· οἵ καὶ παραστάντες ἐξ ἑκατέρου μέρους, ἐμάστιγουν αὐτὸν ἀδιαλείπτως, πολλὰς (ζ) ἐπιῤῥιπτοῦντες αὐτῷ πληγάς.
27 Ἄφνω δὲ πεσόντα πρὸς τὴν γῆν, καὶ πολλῷ σκότει σκεπασθέντα, ἁρπάσαντες, καὶ εἰς φορεῖον ἐπέθεντες, Τὸν ἄρτι μὲν πολλῆς παρεμβολῆς καὶ πάσης δορυφορίας εἰς τὸ παρειμένον εἰσῳθοῦντα γαζοφυλάκιον, ἔρημον ἀβοήθητον (η) ἑαυτῷ κομιζόμενοι, φανερῶς τὴν τοῦ
29 θεοῦ δυναστείαν ἐπεγινώσκοντες. Καὶ ὁ μὲν διὰ τῆς θείας ἐνεργείας
30 ἄφωνος καὶ πάσης ἐλπίδος καὶ σωτηρίας (θ) ἐκρίπτετο. Οἱ δὲ τὸν κύριον εὐλογοῦντες τὸν δεδοξάζοντα τὸν ἑαυτοῦ τόπον· καὶ τὸ μικρῷ πρότερον φόβου καὶ ταραχῆς γέμον ἱερὸν, τοῦ παντοκράτορος
31 ἐπιφανείᾳ κυρίου, χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης (ι) ἐπεπλήρωτο. Ταχύ τινες τῶν τοῦ Ἡλιοδώρου φιλῶν ἠξίουν τὸν Ὀνίαν ἐπικαλέσασθαι τὸν ὕψιστον, καὶ τὸ ζῆν χαρίσασθαι τῷ παντελῶς ἐν ἐσχάτῃ πνοῇ
32 κειμένῳ. Ὑποπτεύσας δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, μήποτε πλάνην ὁ βασιλεὺς σχῇ, καινουργίαν τινὰ περὶ τοῦ Ἡλιοδώρου ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων συντετελέσθαι, προσήγαγε θυσίαν ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς σωτηρίας.
33 Ποιουμένου δὲ τοῦ ἀρχιερέως τὸν ἱλασμὸν, οἱ αὐτοὶ νεανίαι πάλιν ἐφάνησαν τῷ Ἡλιοδώρῳ ὁμοίαις ἐσθήσεσιν ἐσταλισμένοι, καὶ στάντες (κ) εἶπον, Πολλὰς (λ) τῷ Ὀνίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ χάριτας ἔχε,
34 διὰ γὰρ αὐτὸν σοί κεχάρισται τὸ ζῆν (μ) ὁ κύριος. Σὺ δὲ (ν) ὑπ' αὐτοῦ μεμαστιγωμένος (ξ) ἄγγελε πᾶσι τὸ μεγαλεῖον τοῦ θεοῦ κράτος.
35 ταῦτα δὲ εἰπόντες ἀφανεῖς ἐγένοντο. Ὁ δὲ Ἡλιόδωρος θυσίαν (ο) ἀναγάγας τῷ κυρίῳ, καὶ εὐχὰς μεγίστας εὐξάμενος τῷ τὸ ζῆν σεσωπικότι, καὶ τὸν Ὀνίαν ἀποδεξάμενος, ἀνεστρατοπέδευσε
36 πρὸς τὸν βασιλέα. Ἐξεμαρτύρει δὲ πᾶσιν ἅπερ ἦν ὑπ' ὄψιν
37 πεπραμένος ἔργα τοῦ μεγίστου θεοῦ. Τῷ δὲ βασιλεῖ ἐπερωτήσαντος τὸν Ἡλιόδωρον, ποῖός τις ἂν ἔτι ἥδοιτο ἔτι ἅπαξ ἀποσταλῆναι εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔφησεν,

MS.A. (a) *τοῖς ἵπποις (β) ἔστιν (γ) ἐπιφερόμενος (δ) ἐφάνησ (ε) ἡ γλῶσσαν, (ζ) ἐπειπτοῦντες (η) αὐτὸν τοῖς *χόλοις κομιζόμενοι, φανερῶς ἡ δυναστίαν ἐπεγνωκότα. (θ) ἔκειτο. (ι) ἐπλήρωτο. (κ) ἅπαν, (λ) Ὀνίᾳ. (μ) κύριος. (ν) ὡς ὑπ' αὐτοῦ (ξ) διάγγελλε (ο) ἀνενεγκὼν τῷ θεῷ,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

38 Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, si tamen evaserit: eò quòd in loco sit verè Dei quædam virtus.
39 Nam ipse, qui habet in cœlis habitationem, visitator
& adjutor est loci illius, & venientes ad malefacien-
40 dum percutit, ac perdit. Igitur de Heliodoro, & ærarii custodia, ita res se habet.

CAP. IV.

1 SImon autem prædictus, pecuniarum & patriæ delator, malè loquebatur de Onia, tanquam ipse Heliodo-
2 rum instigâsset ad hæc, & ipse fuisset incentor malo-
rum: Provisorémque civitatis, ac defensorem gentis suæ, & æmulatorem legis Dei audebat insidiato-
3 rem regni dicere. Sed, cùm inimicitiæ in tantum
procederent, ut etiam per quosdam Simonis necessa-
4 rios homicidia fierent: Considerans Onias periculum contentionis, & Apollonium insanire, utpotè ducem Cœlesyriæ & Phœnicis, ad augendam mali-
5 tiam Simonis, ad regem se contulit, Non ut civium accusator, sed communem utilitatem apud semet-
6 ipsum universæ multitudinis considerans. Videbat enim sine regali providentia impossibile esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare à stultitia sua.
7 Sed post Seleuci vitæ excessum, cùm susceptisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambie-
8 bat Jason frater Oniæ summum sacerdotium: Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexa-
9 ginta, & ex reditibus aliis talenta octoginta. Super hæc promittebat & alia centum quinquaginta, si potestati ejus concederetur gymnasium & ephebiam sibi constituere, & eos, qui in Jerosolymis erant, Antio-
10 chenos scribere. Quod cùm rex annuisset, & obtinuisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cœpit.

MAKKABAIΩN B'.

38 Εἴ τινα ἔχεις πολέμιον ἢ πράγματων ἐπίβυλον, πέμψον αὐτὸν ἐκεῖ, καὶ μεμαστιγωμένον αὐτὸν ὑποδέξῃ, ἐάνπερ καὶ (α) διασωθείη, διὰ τὸ
39 εἶναι ἢ τόπον ἀληθῶς εἶναί τινα θεοῦ δύναμιν. Αὐτὸς γὰρ ὁ τῶν κατοικίαν ἐπουράνιον ἔχων, ἐπόπτης ὢν καὶ βοηθὸς ἐκείνου τοῦ τόπου,
40 καὶ τοὺς παραγινομένους ἐπὶ κακώσει, τύπτων (β) ἀπόλλυσιν. Καὶ τὰ μὲν (γ) κατ' Ἡλιόδωρον, καὶ ἢ τῆς γαζοφυλακίας τήρησιν ἅπως ἐχώρησεν.

MS. A. (α) διασωθῇ, (β) ἀπολλύει. (γ) κατ' Ἡλιόδωρον

ΚΕΦ. Δ'.

1 Ὁ Δὲ προειρημένος Σίμων ὁ περὶ χρημάτων καὶ τῆς πατρίδος ἐνδείκτης γεγονὼς, ἐκακολόγει ἢ Ὀνίαν, ὡς (α) αὐτός τε εἴη ἢ
2 Ἡλιόδωρον ὑποστησάμενος, καὶ περὶ κακῶν δημιουργὸς καθεστηκώς. Καὶ ἢ εὐεργέτιν τῆς πόλεως, καὶ τὸν κηδεμόνα περὶ ὁμοεθνῶν, καὶ ζηλωτὴν περὶ νόμων, ἐπίβυλον τῶν πραγμάτων ἐτόλμα λέγειν.
3 Τῆς δὲ ἔχθρας ὅπη τοσοῦτον προβαινούσης, ὥστε καὶ διά τινος τῶν
4 ὑπὸ τοῦ Σίμωνος δεδεκιμασμένων φόνους ζωποιεῖσθαι, Σωσρῶν (β) ὁ Ὀνίας τὸ χαλεπὸν τῆς φιλονεικίας, καὶ Ἀπολλώνιον μαίνεσθαι, (γ) ὡς τὸν κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγὸν, ζωπυροῦντα τὴν κα-
5 κίαν τοῦ Σίμωνος, (δ) ὡς τὸν βασιλέα (ε) διεκομίσθη, Οὐ μονομερῶς τῶν πολιτῶν κατήγορος, τὸ δὲ (ζ) συμφέρον κοινῇ καθ' ἑαυτὸν παντὶ
6 τῷ πλήθει σκοπῶν. Ἑώρα γὰρ ἄνευ βασιλικῆς προνοίας ἀδύνατον εἰς (η) τυχεῖν εἰρήνης τὰ πράγματα, καὶ τὸν Σίμωνα παῦλαν ἀπὸ ληρώδους τῆς ἀνοίας. Μεταλλάξαντος δὲ τὸν βίον
7 Σελεύκου, καὶ παραλαβόντος τὴν βασιλείαν Ἀντίοχον τὸν προσαγορευθέντος Ἐπιφανῆ, ὑπενεδύσατο Ἰάσων ὁ ἀδελφὸς Ὀνίου τὴν
8 ἀρχιερωσύνην, Ἐπαγγειλάμενος τῷ βασιλεῖ διὰ ἐντεύξεως ἀργυρίου τάλαντα ἐξήκοντα τριακόσια, καὶ προσόδου τινὸς ἄλλης
9 τάλαντα ὀγδήκοντα. Μετὰ δὲ τούτοις ὑπισχνεῖτο καὶ ἕτερα (θ) διαχίλια πεντήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν, ἐὰν (ι) συγχωρηθῇ διὰ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ, γυμνάσιον καὶ ἐφηβίαν αὐτῷ συστήσασθαι, καὶ τοὺς ἐν
10 Ἱεροσολύμοις Ἀντιοχεῖς ἀναγράψαι. Ἐπινεύσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς ἀρχῆς κρατήσας, εὐθέως (κ) ὅτι τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα τοὺ ὁμοφύλους (λ) μετῆγε.

MS. A. (α) ἔτός (β) Ὀνίας (γ)*ἕως τῶν κοίλης Φυνίκης καὶ Συρίας στρατηγὸν ζωπυρῶντα (δ) πρὸς τὸν (ε) διακοσμήθη, (ζ) σύμφορον κοινῇ, καὶ καθ'(η) ὅτι τὰ (θ) διαχάριειν (ι) ὅτι χορηγηθῇ (κ) πρὸς τὸν (λ) μετίσησι.

Interp. LAT.

Si quem habes hostem, aut rerum insidiatorem; mitte eum illuc: & flagellatum eum recipies, si tamen evaserit: eò quòd in loco sit verè Dei quædam virtus. Nam ipse qui habet (b) super-39 cœlestem habitationem, visitator & adjutor est loci illius: & venientes ad malefaciendum percutit, & perdit. Igitur de Heliodoro, & 40 ærarii custodia, ita res se habet.

CAP. IV.

SImon autem prædictus, pecuniarum & patriæ 1 delator factus, malè loquebatur de Onia, tanquam ipse Heliodorum instigâsset, & malorum artifex fuisset: Benefactoremque civitatis & providum 2 gentis suæ, & æmulatorem legum audebat insidiatorem rerum dicere. Sed cùm inimicitiæ in tan- 3 tum procederent, ut etiam per quendam ex iis qui à Simone probati erant, homicidia fierent; Considerans Onias periculum contentionis, & 4 Apollonium insanire, ut potè ducem Cœlesyriæ, & Phœnicis, augentem malitiam Simonis; ad regem se contulit, Non civium accusator factus, 5 sed communem utilitatem (a) apud semetipsum universæ multitudinis considerans. Videbat 6 enim sine regali providentia impossibile esse pacem ulteriùs rebus dari, nec Simonem cessaturum à stultitia. Sed post Seleuci vitæ excessum, 7 cùm suscepisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jason frater Oniæ summum Sacerdotium; Adito rege promittens 8 ei argenti talenta trecenta sexaginta, & ex reditu quodam alio talenta octoginta. Super 9 hæc autem promittebat alia centum quinquaginta se tributurum; si per potestatem ejus (b) concederetur gymnasium & ephebiam sibi constituere, & eos qui in Hierosolymis erant, Antiochenos scribere. Quod cùm rex annuisset, et obtinuisset 10 principatum; statim ad gentilem ritum contribules transferre cœpit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

38 ... Cui dixit Heliodorus, Si quis est reus tibi, & 38
rerum tuarum hostis, eum mitte illuc, ut accipias flagellatum & tortum, si tamen adhuc vivum: Quia verò virtus Dei in illo loco est. Qui enim in cœlis habitat, 39 visitat & custodit locum illum; & qui veniunt ut malum ipsi faciant, eos flagellat, cruciat, ac perdit. Et de rebus quidem 40 Heliodori, & conservatione Gazophylacii, ita res fuit.

CAP. IV.

SImon autem iste malus, quem supra dixi- 1
mus, indicem & proditorem urbis & Gazophylacii fuisse, calumniabatur Chunjam, & verbis innuebat, omnium quæ Heliodoro acciderant ipsum gestorem fuisse, omniúmque quæ evenerant malorum opificem: Et de eo qui bona civitatis pro- 2
curabat, & pro popularibus solicitus erat, & onus legis portabat, audebat dicere, eum omnium malorum opificem fuisse. Crescebat autem eo usque malum inimici- 3
tiarum ipsius, ut cædes multæ ab eis fierent qui à Simone instigabantur. Videns 4
igitur Chunias zelum malefaciendi & Apollonium Syriæ & Phœnices præfectum ac ducem, studio adjuvandi incalescentem, addere malis Simonis; Adeò ut 5
ad regem usque differretur quasi accusator & proditor civium suorum; circumspiciebat propterea Chunias & considerabat, quomodo popularibus opitularetur. Considerans au- 6
tem videbat nullam reliquam esse pacis habendæ rationem, præter Dei gratiam & misericordiam, nec instaurari res posse absque Deo, nec quiescere Simonem à malo suo & zelo, nisi cœlitùs auxilium accederet. Mortuo autem rege Seleuco, cùm 7
post eum accepisset regnum Antiochus qui Epiphanes dictus est, dolo profectus, Chuniæ summi sacerdotis frater Jason, accepit à rege potestatem sacerdotii summi; Pollicitus ipsi dare talenta argenti ter cen- 8
tum sexaginta, aliísque de causis octoginta. Pollicitus præterea centum sexaginta alia, 9
si concederet ipsi rex ædificare gymnasium Jerosolymis, more Græcorum, & instituere Agones certaminum quæ in stadio certabantur, & ut Jerosolymitæ Antiochienses scriberentur. Cúmque regi persua- 10
sisset, & obtinuisset summum sacerdotium, & principatum in malo, statim convertit omnes populares suos ad studium Gentilismi.

CAP. IV.

Versio VULG. LAT.

11 Et amotis his, quæ humanitatis causâ Judæis à regibus fuerant constituta, per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia & societate functus est legatione legitimâ, civium jura destituens, 12 prava instituta sanciebat. Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium constituere, & optimos quosque ephebos in lupanaribus ponere. Erat autem hoc 13 non initium, sed incrementum quoddam, & professus gentilis & alienigenæ conversationis, propter impii & non sacerdotis Jasonis nefarium & inaudi-14 tum scelus: Ita ut sacerdotes jam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto templo, & sacrificiis neglectis festinarent participes fieri palæstræ, & 15 præbitionis ejus injustæ, & in exercitiis disci. Et patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias 16 optimas arbitrabantur: Quarum gratiâ periculosa eos contentio habebat, & eorum instituta æmulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos 17 hostes & peremptores habuerant. In leges enim divinas impiè agere impunè non cedit: sed hoc tempus 18 sequens declarabit. Cùm autem quinquennalis agon 19 Tyri celebraretur, & rex præsens esset, Misit Jason facinorosus ab Jerosolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas trecentas in sacrificium Herculis: quas postulaverunt hi qui asportaverant ne in sacrificiis erogarentur, quia non oporteret, sed in alios 20 sumptus eas deputari. Sed hæ oblatæ sunt quidem ab eo, qui miserat, in sacrificium Herculis: propter præsentes autem datæ sunt in fabricam navium tri-21 remium. Misso autem in Ægyptum Apollonio Mnesthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cùm cognovisset Antiochus alienum se à negotiis regni effectum, propriis utilitatibus consulens, profectus indè venit Joppen, & indè Jerosolymam. 22 Et magnificè ab Jasone & civitate susceptus, cum facularum luminibus & laudibus ingressus est: & indè in Phœnicen exercitum convertit.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

11 Καὶ τὰ κείμενα τοῖς Ἰουδαίοις φιλάνθρωπα βασιλικὰ διὰ Ἰωάννου τοῦ πατρὸς Εὐπολέμου, τοῦ ποιησαμένου τὴν πρεσβείαν ὑπὲρ φιλίας καὶ συμμαχίας πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, (α) παρώσατο· καὶ τὰς μὲ (β) νομίμους καταλύων πολιτείας, παρανόμους ἐθισμοὺς εἰσηνέγκατο. 12 Ἀσμένως γὰρ ὑπ' αὐτὸν (γ) τὸν ἀκρόπολιν γυμνάσιον καθίδρυτο. 13 καὶ τοὺς κεφαλίσας τῶ ἐφήβων ὑποτάττων, ὑπὸ πίτασον (δ) ἤγαγε. Ἦν δ' ὕπως ἀκμὴ (ε) τις Ἑλληνισμοῦ, καὶ πρόσβασις ἀλλοφυλισμοῦ διὰ τὴν ἀσεβοῦς καὶ ἀκαθαρσίαν Ἰάσωνος (ζ) ὑπερβάλλουσαν ἀναγνείαν, 14 Ὥστε μηκέτι περὶ τὰς τοῦ θυσιαστηρίου λειτουργίας σπουδὰς ἔχειν τοὺς ἱερεῖς, ἀλλὰ (η) μὲν ναοῦ καταφρονοῦντες, καὶ τῶν θυσιῶν ἀμελοῦντες, ἔσπευδον μετέχειν τῆς ἐν (θ) παλαίστρᾳ παρανόμου χορηγίας, μὴ τὴν 15 πάτριον τιμὴν ἡγούμενοι. Καὶ τὰς μὲ (κ) παρὰ τοῖς τιμὰς ὁρῶντες ὑπερτέρους, 16 μῦθοι, τὰς δὲ Ἑλληνικὰς δόξας (μ) κενὰς ἡγούμενοι. Ὧν (ν) χάριν πεύσεσθαι αὐτοὺς χαλεπὰ κρίσιος, καὶ ὧν ἐζήλουν τὰς ἀγωγὰς, καὶ (ξ) καθ' ἅπαν ἤθελον ὁμοιοῦσθαι, (ο) τούτους πολεμίους καὶ τιμωρητὰς ἔσχον. 17 Ἀσεβῶν γὰρ εἰς τοὺς θείους νόμους τὸ ῥᾴδιον, ἀλλὰ ταῦτα ὁ ἀκόλουθος καιρὸς δηλώσει. 18 Ἀγομένου δὲ πενταετηρικοῦ ἀγῶνος ἐν Τύρῳ, καὶ 19 τοῦ βασιλέως παρόντος, Ἀπέστειλεν Ἰάσων ὁ μιαρὸς θεωρὸς (π) ἀπὸ Ἱεροσολύμων, (ρ) Ἀνθρώπους ὄντας, φερομένους ἀργυρίου δραχμὰς (σ) τετακοσίας εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλέους θυσίαν· ἃς καὶ ἠξίωσαν οἱ (τ) παραπεμπόμενοι μὴ χρῆσθαι (υ) πρὸς θυσίαν διὰ τὸ μὴ καθῆκον, εἰς ἑτέραν δὲ καταθέσθαι δαπάνην. 20 Ἐπεμφθη ἒν ταῦτα, διὰ μὲν τὸν ἀποστείλαντα εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλέους θυσίαν, ἔνεκεν δὲ τῶν παραγομένων, εἰς τὰς τοῦ τετήρων κατασκευάς. Ἀποσταλὲν δὲ 21 εἰς Αἴγυπτον Ἀπολλωνίῳ τῷ Μενεσθέως (φ) διὰ τὰ πρωτοκλίσια Πτολεμαίου τοῦ Φιλομήτορος βασιλέως, μαθὼν Ἀντίοχος ἀλλότριον αὐτὸν τῶν (χ) αὐτῶν γεγονέναι πραγμάτων, τὰ κατ' αὐτὸν ἀσφαλίσατο ἐφρόντιζεν· ὅθεν εἰς (ψ) Ἰόππαν παραγενόμενος, καθήντησεν εἰς Ἱεροσόλυμα. 22 (ω) Μεγαλοπρεπῶς δὲ ὑπὸ τοῦ (α) Ἰάσωνος καὶ τῆς πόλεως (β) παραδεχθεὶς, μετὰ δᾳδουχίας καὶ βοῶν (γ) ἀναστροφὴν, οὕτω ὕπως εἰς τὴν Φοινίκην ἐπεσπάσθη.

MS.A. (α) παρώσας· (β) νομίμους (γ) ἀκρόπολιν (δ) ἤγαγε. (ε) τοῦ (ζ) ὑπερβάλλως* αν αγνεαν, (η) τὲς μὲ ναῶ καταφρονοῦντας, (θ) παλέστρη (ι) παρόκλησιν. (κ) παρὰ ἀς (λ) τιθεμένοις, (μ)* κενὰς ἐσεις (ν) καὶ χάειν (ξ) καθ' ἅπαν (ο) τὲς πολεμίους (π) ὡς ἀπὸ (ρ) Ἀντιοχείας, παρακομίζοντας (σ) τριακοσίας (τ) παραπομπόζοντες (υ) εἰς θυσίαν (φ) ὡς διὰ τὰ πρωτοκλήσια τῦ Φιλομήτορ (χ) αὐτῦ γεγονότων (ψ) ἵππλω (ω) Μεγαλομερῶς (α) Ἰάσονος (β) ἀπὸ Λεχθεὶς, (γ) εἰσιδίχθη,

Interp. LAT.

11 Et amotis his quæ humanitate regiâ Judæis fuerant constituta per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia & societate functus est legatione, legitima quidem civium jura 12 dissolvens, prava instituta innovabat. Alacriter enim sub ipsa arce gymnasium constituit, & optimos quosque ephebos in lupanaribus ponebat. Erat autem sic vigor quidam gentilitatis, 13 & profectus alienigenæ conversationis, propter impii, & non sacerdotis, Jasonis eximium scelus: Ita ut sacerdotes jam non circa altaris 14 officia dediti essent, sed contempto templo, & sacrificiis neglectis festinarent participes fieri ejus quæ in palæstra est, præbitionis iniquæ, post disci provocationes. Et patrios quidem ho- 15 nores pro nihilo habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur. Quarum verum gratiâ occupa- 16 vit eos grave infortunium: & quorum instituta æmulabantur, ac per omnia consimiles esse cupiebant, hos hostes & punitores habuerunt. In leges 17 enim divinas impiè agere non facile est. Sed hæc tempus sequens delarabit. Cùm autem quinquen- 18 nalis agon Tyri celebraretur, & rex præsens esset; Misit Jason facinorosus ministros ab Hierosolymis, 19 qui erant Antiocheni, portantes a genti drachmas trecentas in sacrificium Herculis, quas etiam postulaverunt hi qui asportaverant, ne in sacrificium erogarentur, quia non oporteret, sed in alium sumptum deputarentur. Misit igitur hæc, quan- 20 tum quidem ad se quà mittebat, pertinebat, in sacrificium Herculis, propter eos autem qui portabant, in fabricam triremium. Missò autem in 21 Ægyptum Apollonio Maesthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cùm cognovisset Antiochus alienum se à negotiis ipsis effectum, propriæ securitati consulens. Quarè Joppen veniens profectus est Hierosolymam. Magnificè au- 22 tem à Jasone & civitate susceptus, cum facularum luminibus, & acclamationibus introductus est: & indè in Phœnicem exercitum convertit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

11 Et quæ misericordiâ Dei Judæis constituta fuerant & ordinata per Joannem patrem Eupolemi, qui legatus ad Romanos de pace profectus fuerat; Hæc ille amovit & abolevit: Solutísque ritibus & legibus veritatis, leges morésque malos ponebat & innovabat. Studiosè enim & 12 festinatò sub muro Jerosolymorum gymnasium struxit, & viribus robustos subegit, & subter pileum traduxit. Ea au- 13 tem fuit ad Gentilitatem, stultitiámque Helleniſmi, & errorem nationum festinatio, per Jasonem illum impium non summum sacerdotem, adeoque crescebat immunditia; Ut sacerdotibus non ultra curæ 14 esset ministerium altaris, sacrificiorúmque & oblationum, sed templum & ministerium ejus spernerent, festinarent autem spectare & delectari certaminibus impiis, & præbitionibus certaminis athletiæ: Et 15 spernebant gloriam vultûs paterni, & delectabantur inani gloriâ ritnum Gentilium. Propterea occupavit eos malum: Et quo- 16 rum æmulabantur instituta, quosque in omnibus imitari studebant, hi ipsis conversi, hostes facti sunt, perque eos punita sunt opera eorum. In legem enim san- 17 ctam impiè agere, bonum non est, neque convenit: Sed hæc semper suo tempore nota facit. Cùm autem ageretur agon 18 certaminum quem Tyri per quinquennia agebant, venit spectandi causâ & rex. Et 19 misit Jason ille abominandus & immundus Jerosolymis spectatores, qui Antiochienses erant: Per quos etiam ter mille trecentos argenteos misit ad sacrificium Herculis afferendos. Noluerunt autem qui pecuniâ afferebant impendi eam in ministerium sacrificii, quod hoc fieri non oporteret, sed consenserunt ut in aliarum rerum expensas erogaretur. Cecidit autem quo- 20 ad eum qui misit, in hunc usum; Quoad eos autem qui consenserant simpliciter hoc modo rem gerere, in ministerium diversum. Misso autem Apollonio Menestesa- 21 ris filio, majoris honoris ergô, ad Philometorem Ægypti regem, putabat enim apud se Antiochus alienum à regni sui rebus, & sibi cavebat: Propterea veniens Joppam negotiorum causâ, inde ascendit Jerosolyma. Exceptus autem est à Jasone 22 honore eximio, & à civitate honore & acclamatione, & postea inde in Phœnicem profectus est.

Versio VULG. LAT.

23 Et post triennii tempus misit Jason Menelaum, supradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de
24 negotiis necessariis responsa perlaturum. At ille commendatus regi, cùm magnificâsset faciem potestatis ejus, in semetipsum retorsit summum sacerdotium, su-
25 perponens Jasoni talenta argenti trecenta. Acceptísque à rege mandatis venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio; animos verò crudelis tyranni, &
26 feræ belluæ iram gerens. Et Jason quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus
27 in Ammanitem expulsus est regionem. Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis verò regi promissis, nihil agebat, cùm exactionem faceret
28 Sostratus, qui arci erat præpositus: (Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat) quam ob causam u-
29 trique ad regem sunt evocati. Et Menelaus amotus est à sacerdotio, succedente Lysimacho fratre suo:
30 Sostratus autem prælatus est Cypriis. Et cùm hæc agerentur, contigit, Tharsenses & Mallotas seditionem movere, eò quòd Antiochidi regis concubinæ
31 dono essent dati. Festinanter itaque rex venit sedare illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis Andro-
32 nico. Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quædam vasa è templo furatus donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vi-
33 cinas civitates. Quod cùm certissimè cognovisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens
34 Antiochiæ secus Daphnem. Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat ut Oniam interficeret. Qui cùm venisset ad Oniam, & datis dextris cum jure-
35 rando (quamvis esset ei suspectus) suasisset de Asylo procedere, statim eum peremit, non veritus justitiam. Ob quam causam non solùm Judæi, sed aliæ quoque nationes indignabantur, & molestè ferebant de nece tanti viri injusta.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

23 Μετὰ δὲ τριετῆ χρόνον ἀπέστειλεν Ἰάσων Μενέλαον τὸν τοῦ προ-
μνησθέντος Σίμωνος ἀδελφὸν, παρακομίζοντα τὰ χρήματα τῷ Βα-
σιλεῖ, καὶ περὶ πραγμάτων ἀναγκαίων ὑπομνηματισμοὺς (α) τελέσοντα.
24 Ὁ δὲ συγκατὰς τῷ βασιλεῖ, καὶ δόξαντος αὐτὸν τῷ προέχειν τῆς
ἱερωσύνης, εἰς ἑαυτὸν κατέντεινε (β) τὴν ἀρχιερωσύνην, ὑπερβαλὼν τὸν
25 Ἰάσονα τάλαντα ἀργυρίου τριακόσια. Λαβὼν δὲ τὰς βασιλικὰς
ἐντολὰς (γ) παρεγένετο, τῆς μὲν ἀρχιερωσύνης οὐδὲν ἄξιον φέρων,
26 θυμὸν δὲ ὠμοῦ τυράννου, καὶ θηρὸς βαρβάρου ὀργὰς ἔχων. Καὶ ὁ
μὲν Ἰάσων ὁ τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ὑπονοήσας, (δ) ὑπονοηθεὶς ὑπὸ
27 ἑτέρου φυγὰς εἰς τὴν Ἀμμανίτιν χώραν ζυνήλασε. Ὁ δὲ Μενέ-
λαος τῆς μὲν ἀρχῆς ἐκράτει, τῶν δὲ ἐπηγγελμένων τῷ βασιλεῖ
28 χρημάτων οὐδὲν ἐσπούδαζε, Πεισμένου δὲ τὰ ἀναίσχυντα Σωσ-
τράτου τοῦ ἀκροπόλεως ἐπάρχου· πρὸς γὰρ τοῦτον ἦν ἡ τῶν (ε) φόρων πρᾶξις·
29 διὰ ἣν αἰτίαν εἰς δύο τοὺς βασιλέως προσεκλήθησαν. Καὶ ὁ μὲν
Μενέλαος ἀπέλιπε τὴν ἀρχιερωσύνην Λυσίμαχον τὸν ἑαυτοῦ
30 ἀδελφὸν, Σώστρατος δὲ, Κράτητα τὸν ἐπὶ τῶν Κυπρίων. Τοιούτων
δὲ συνεστηκότων, ζωΐδι Ταρσοῦ καὶ Μαλώτοις στασιάζειν, διὰ τὸ
31 Ἀντιοχίδι τῇ παλλακῇ τοῦ βασιλέως ἐν δωρεᾷ (ζ) δεδόσθαι. Θᾶσσον οὖν ὁ
βασιλεὺς ἦλθε κατασπάσαι τὰ πραγματα, καταλιπὼν τὸν διαδεχόμενον
32 Ἀνδρόνικον, τῶν ἀξιώματι κειμένων. Νομίσας δὲ ὁ Μενέλα-
ος εὐληφέναι καιρὸν εὐφυῆ, χρυσώματά τινα τοῦ ἱεροῦ νοσφισάμε-
νος ἐχαρίσατο τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ ἕτερα ἐπύγχανε πεπρακὼς εἰς τε
33 Τύρον, καὶ τὰς κύκλῳ πόλεις. (η) Ἅτε δὲ σαφῶς ἐπιγνοὺς ὁ Ὀνίας,
(θ) παρῄλεγχεν ἀποκεχωρηκὼς εἰς ἄσυλον τόπον, ἐπὶ Δάφνης τῆς
34 πρὸς (ι) Ἀντιόχειαν κειμένης. Ὅθεν ὁ Μενέλαος λαθὼν ἰδίᾳ τὸν
Ἀνδρόνικον, παρεκάλει χειρώσασθαι τὸν Ὀνίαν. Ὁ δὲ παραγενόμε-
νος ἐπὶ τὸν Ὀνίαν, καὶ πιθανεύσας ἐπὶ δόλῳ, καὶ δεξιὰς (κ) μὴ ὄρκων δούς,
καίπερ ὢν ὑποψίᾳ κείμενος ἔπεισεν ἐκ τοῦ ἀσύλου σχεδιάσαι, ὃν καὶ
35 παραχρῆμα παρέλυσεν, οὐκ αἰδεσθεὶς τὸ δίκαιον. Διὰ δὴ αἰτίαν
ταύτην οὐ μόνον Ἰουδαῖοι, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἐδυσφόρουν, καὶ ἐμε-
μέφοντο ἐπὶ τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἀδίκῳ φόνῳ.

MS. A. (α) τελέσοντας. (β) ἀρχιερωσύνῃ, (γ) παρεγένετο, (δ) ὑπονομδοὺς (ε) διαφόρων (ζ) δέδοσθαι. (η) Καὶ σαφῶς (θ) ἐνστάσ-
κων (ι) Ἀντιοχείας (κ) δοὺς μετ' ὅρκων, δὲς δεξιὰν, καίπερ

Interp. LAT.

Post triennii autem tempus misit Jason Menelaum 23
supradicti Simonis fratrem, portantem pecunias
regi, & de negotiis necessariis commonitimet
facturum. At ille commendatus regi, & (d)ma- 24
gnificans se facie potestatis, in semetipsum retorsit
summum sacerdotium, superans Jasonem talentis
argenti trecentis. Acceptísque à rege mandatis 25
venit, nihil quidem habens dignum sacerdotio,
animos verò crudelis tyranni, & fera barbara
iras gerens. Et Jason quidem, qui proprium 26
fratrem circumvenerat, circumventus ab alio,
profugus in Ammanitem expulsus est regionem.
Menelaus autem principatum quidem obtinuit: 27
de pecuniis verò regi promissis nihil beuè dispe-
bat; Cùm exactionem faceret Sostratus, qui 28
arci erat præpositus. Nam ad hunc exactio
(e) vectigalium pertinebat. Quam ob causam
utrique à rege sunt evocati. Et Menelaus qui- 29
dem reliquit sacerdotii successorem Lysimachum
fratrem suum: Sostratus autem Cratetem, qui
erat præpositus Cypriis. His autem constitutis, 30
contigit Tharsenses & Mallotas seditionem move-
re, eò quòd Antiochidi regis concubinæ dono essent
dati. Festinanter itaque rex venit sedare res, 31
relinquens suffectum Andronicum, ex eis qui in
dignitate positi erant. Ratus autem Menelaus 32
accepisse se tempus opportunum, aurea quædam
vasa templi furatus donavit Andronico, & alia
vendiderat Tyri, & per circumjacentes civitates.
Quæ cùm certissimè cognovisset Onias, arguebat, 33
in loco tuto se continens in Daphne, quæ ad An-
tiochiam posita est. Unde Menelaus accedens 34
seorsùm Andronicum hortabatur, ut Oniam inter-
ficeret. Ille autem veniens ad Oniam, & sua-
dens cum dolo, & dexteram dans cum jureju-
rando, quamvis esset suspectus, persuasit de asylo
procedere: quem etiam statim in carcere peremit;
non veritus justitiam. Ob quam causam non so- 35
lùm Judæi, sed etiam multi ex aliis nationibus
indignabantur, & molestè ferebant de nece viri
injusta.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Post tres autem annos, misit Jason Mene- 23
laum fratrem Simonis illius impii, ut af-
ferret donum regi, quod traditurum se ei
spoponderat, & illum allocuturum de
magni momenti negotiis, quæ in quæsti-
one erant ipsis. Profectus autem, cùm 24
gloriosum se regi stitisset, petiit summum
sacerdotium: Et dolo usus adversùs Jaso-
nem, superavit eum dono talentorum ter-
centum. Accepto igitur mandato regis, 25
venit qui nihil dignum summo sacerdotio
fecerat, sed iram & furorem induerat,
cogitatione insani zeli repletus. Et Jason 26
quidem, qui proprium fratrem circumve-
nerat, ipse ab alio circumventus, fugiens
in Ammonitidem profectus est. Et Me- 27
nelaus quidem principatum tenuit: quod
autem regi pollicitus erat præstare non
poterat. Exigente autem illud Sostrato 28
qui arci præfectus erat, (cui summorum
exigendorum potestas commissa erat) hu-
jus rei causâ ambo ad regem evocati
sunt. Menelaus quidem summi sacerdotii 29
vicarium reliquit Lysimachum fratrem su-
um: Sostratus autem Cratetem Cypriis
præfectum. Hæc cum ita se haberent, 30
contigit tumultuari Tarsenses & Mallotas,
quòd Antiochiæ pellici regis data esset.
Quibus auditis, profectus festinatò rex 31
venit ut ipsos componeret. Reliquit au-
tem ibi vicarium Andronici rebus hono-
ratis præfecti. Putans autem Menelaus in- 32
ventum sibi locum, furatus aurea templi
vasa quædam Andronico dedit, alia Tyrum
& ad circumjacentes civitates missa vendi-
disse deprehensus est. Quæ cùm verè re- 33
sciviſſet Chunias, correpto ipso, Daph-
nen, quæ juxta Antiochiam est, secessit.
Propterea, clàm profectus ad Androni- 34
cum Menelaus petebat ab ipso, ut Chuni-
am occideret: Ipse autem ad Chuniam
veniens, dolo pacificè cum ipso locutus
est, & deprecantibus ipsis cum juramentis
dextram dedit. Persuaserunt autem ipsi de
asylo progredi, & hæsitans animo proces-
sit, egressum autem statim interfecit, non eru-
bescens justitiam ejus. Quare non solum 35
Judæi exprobrabrant ipsi, & maledicebant,
sed & ex Gentilibus multi per contumeliam
ipsi maledicebant, propter cædem viri
impiè factam.

Versio VULG. LAT.

36 Sed regressum regem de Ciliciæ locis, adierunt Judæi
37 apud Antiochiam, simul & Græci, conquerentes de
iniqua nece Oniæ. Contristatus itaque animo An-
tiochus propter Oniam, & flexus ad misericordiam,
lachrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem, &
38 modestiam. Accensísque animis, Andronicum pur-
purâ exutum, per totam civitatem jubet circumduci:
& in eodem loco, in quo in Oniam impietatem com-
miserat, sacrilegum vitâ privari, Domino illi condi-
39 gnam retribuente pœnam. Multis autem sacrilegiis
in templo à Lysimacho commissis Menelai consilio,
& divulgatâ famâ, congregata est multitudo adver-
40 sùm Lysimachum, multo jam auro exportato. Tur-
bis autem insurgentibus, & animis irâ repletis, Ly-
simachus armatis ferè tribus millibus iniquis manibus
uti cœpit, duce quodam tyranno, ætate pariter
41 & dementiâ provecto. Sed, ut intellexerunt cona-
tum Lysimachi, alii lapides, alii fustes validos arri-
puêre: quidam verò cinerem in Lysimachum jecêre.
42 Et multi quidem vulnerati, quidam autem & prostrati,
omnes verò in fugam conversi sunt: ipsum etiam sa-
43 crilegum secus ærarium interfecerunt. De his ergò
44 cœpit judicium adversùs Menelaum agitari. Et cùm
venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium detulerunt
45 missi tres viri à senioribus. Et cùm superaretur Me-
nelaus, promisit Ptolemæo multas pecunias dare ad
46 suadendum regi. Itaque Ptolemæus in quodam atrio
positum quasi refrigerandi gratiâ regem adiit, & de-
47 duxit à sententia: Et Menelaum quidem universæ
malitiæ reum criminibus absolvit: miseros autem,
qui, etiamsi apud Scythas causam dixissent, inno-
48 centes judicarentur, hos morte damnavit. Citò
ergò injustam pœnam dederunt, qui pro civitate,
& populo, & sacris vasis, causam prosecuti sunt.
49 Quam ob rem Tyrii quoque indignati, erga sepultu-
ram eorum liberalissimi extiterunt.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

36 Τῶ δ βασιλέως ἐπανελθόντ☉ ἀπὸ τ☩ χ☩ Κιλικίαν τόπων, ἐν-
τύγχανον οἱ χ☩ πόλιν Ἰουδαῖοι συμμισοπονηρήντων, κ☩ πρ☩ Ἕλ-
37 λιλώνων, ὡσὲρ τῶ παρὰ λόγον τ☩ Ὀνίαν (α)ἀπεκτάνθαι. Ψυχικῶς
ἔν ὁ Ἀντίοχ☉ (β)ὑπλυπηθὲις, κ☩ τραπεὶς (γ)εἰς ἔλεον, κ☩ δακρύσας
38 διὰ τ☩ τ☩ μετηλλαχότος σωφροσύνλν, κ☩ πολλὴν ἐυταξίαν, Καὶ
πυρωθεὶς τοῖς θυμοῖς, ἀφῄρεθμα τ☩ τ☩ Ἀνδρονίκ☉ πορφύραν
ἐκδύσαν☉, κ☩ τὰς χιτῶνας (δ) περιρρήξας, περιαγαγὼν καθ'
ὅλλν τ☩ πόλιν, ἐπ' αὐτὸν τὸν τόπον(ε)ἔνθ☩ εἰς τ☩ Ὀνίαν ἠσέβησεν,
ὀκεῖ τὸν μιαιφόνον ἀπεκόσμησε, τῶ κυρίῳ τ☩ ἀξίαν αὐτῶ(ζ)κόλασιν
39 ἀποδόντ☉. Γενομένων δ πολλῶν ἱεροσυλημάτων χ☩ τ☩ πόλιν
ὑπὸ τῶ Λυσιμάχ☉ μ☩ τῆς (η) Μενελάν γνώμης, κ☩ διαδοθείσης ἔξω
τῆς φήμης, ὅπσυνήχθη τὸ πλῆθος ἐπὶ τ☩ Λυσίμαχον, χρυσωμάτων
40 ἤδη πολλῶν διενηνεγμένων. Ἐπιγενομένων δ τ☩ ὄχλων, κ☩ τ☩ ὀρ-
γὰς(θ)διεπιπλαμένων, καθοπλίσας ὁ Λυσίμαχος πρὸς τετρακίσιους,
κατήρξατο χερῶν ἀδίκων, ὑφηγησαμένν τινὸς (ι)Τυράννν ὡσε-
41 Cεὶ κότ☉ τ☩ ἡλικίαν, ἀδὲν δ ἧσσον κ☩ τ☩ (κ)ἄνοιαν. Συνιδόντες
δ κ☩ ἐπίθεσιν τ☩ Λυσιμάχ☉, ζωαφπάσαντες οἱ μ☩ πέτρας, οἱ δ
ξύλων πάχη, τινὲς δ ἐκ τ☩ παρακειμένης ασθῆ σποδὸν λαβόμενοι, φύρδλν
42 ἐνετίναξαν εἰς τὸν πρὸ τ☩ Λυσίμαχον. Διὸ ἦν αἰτίαν πολλὸς
μ☩ αὐτῶν τραυματίας ἐποίησαν, τινὰς (λ)δ κ☩ καθέβαλον, πάντας
δ εἰς φυγὴν ζυνήλασ☩, αὐτὸν δ τ☩ ἱερόσυλον παρὰ τὸ χαλκοφυλά-
κιον ἐχειρώσαντο. Περὶ δ τούτων ἐτέτη κρίσις(μ)πρὸς τ☩ Μενέλαον.
43 Καλαντήσαντος δ τῶ βασιλέως εἰς Τύρον, ἐπ' αὐτῶ τ☩ δικαιολογί-
44 αν ἐπιτήνυσαν οἱ πεμφθέντες(ν)ἄνδρες τρεῖς ἀπὸ τῆς γερουσίας. Ἤδη
δ λελυμένον ὁ Μενέλαος ἐπηγγείλατο χρήματα ἱκανὰ τῶ Πτολε-
45 μαίῳ(ξ)τῶ Δοριμένης πρὸς τὸ πεῖσαι τ☩ βασιλέα. Ὅθεν ἀπολαβὼν ὁ
Πτολεμαῖος εἰς τ περίπλλον ὡς(ο)ἀναψύξοντα τ☩ βασιλέα, μετέβησε.
46 Καὶ τ☩ μ☩ τ☩ ὅλης κακίας ἄπιον Μενέλαον ἀπέλυσε τ☩(π)κατηγορημέ-
νων, τοῖς δ ταλαιπώροις, οἵπνες εἰ κ☩ ἐπὶ Σκυθῶν ἔλεγον,
47 ἀπολύθησαν(ρ)ἂν ἀκατάγνωστοι, τούτοις θάνατον ἐπέκρινε. Ταχέως
δ τὴν ἄδικον ζημίαν ὑπέχον οἱ (σ)ὑπὲρ πόλεως κ☩ δήμων κ☩ τ☩
48 ἱερῶν σκευῶν(τ)προαγορεύσαντες. Διὸ ἦν αἰτίαν κ☩ Τύριοι(υ)μισο-
πονηρήσαντες τὸ πρὸς τ☩ κηδείαν αὐτῶν(φ)μεγαλομερῶς ἐχορήγησ☩.

MS. A. (α) ἀπεκλόνησιν. (β) ὑπολυπηθὲις, (γ) ἐπὶ ἔλεος, (δ) ἐκρήξας, (ε) ἔνθ☩ (ζ) * κολασιν (η) τῶ Μενελάν (θ) διαπιπλαμένων, (ι) Αὐράνν(κ)* ἀγνοιαν. Συνιδόντες(λ) δ κατέβαλον, (μ)ἐπὶ (ν) τρεῖς ἄνδρες (ξ) Δορυμένν πρὸς τὸ * πεισαι (ο)ἀναψύχοντα (π) κατηγορημένων, (ρ) ἀκατάγνωστοι, (σ) πρὶ (τ) προηγορήσαντες. (υ) μισοπονηρεύσαντες (φ) μεγαλομερῶς

Interp. LAT.

Sed regressum regem de Ciliciæ locis adierunt Judæi, 36
qui per civitatem, ex iis qui simul scelus oderant, &
Græci, de eo quòd præter rationem Onias interfectus
fuerat. Contristatus itaque animo Antiochus, & 37
flexus ad misericordiam, & lachrymas fundens, pro-
pter defuncti sobrietatem, & magnam modestiam,
Accensúsque animis, confestim Andronico purpuram 38
auferens, & vestes scindens, circunducens per totam
civitatem, in eodem loco, in quo in Oniam impieta-
tem commiserat, ibi homicidam è mundo sustulit,
Domino illi condignam retribuente pœnam. Multis 39
autem sacrilegiis per civitatem à Lysimacho com-
missis Menelai consilio, & divulgatâ famâ, con-
gregata est multitudo adversùs Lysimachum, multis
jam vasis aureis exportatis. Turbis autem insur- 40
gentibus, & irâ repletis, Lysimachus armatis ferè
tribus millibus, iniquis manibus uti cœpit, duce
quodam (f) Tyranno: ætate pariter & (g) dementiâ
provecto. Intelligentes autem & conatum Lysima- 41
chi, alii lapides, alii fustes validos arripuêre: qui-
dam verò ex vicino cinere apprehendentes, mixtum
in (h) eos qui circa Lysimachum, jecerunt. Quam 42
ob causam multos quidem eorum vulnerârunt, quos-
dam autem & prostravêrunt, omnes verò in fugam
compulerunt: ipsum verò sacrilegum apud ærarium
interfecerunt. De his autem instabat judicium 43
adversùs Menelaum. At, cùm venisset rex Tyrum, 44
ad ipsum retulerunt judicium missi tres viri à senio-
ribus. Et cùm jam superaretur Menelaus, promisit 45
pecunias multas Ptolemæo Dorymenis filio, ut sua-
deret regi. Itaque Ptolemæus adiens in quodam 46
atrio, quasi refrigerandi gratiâ, positum regem, de-
duxit à sententia: Et Menelaum quidem universæ 47
malitiæ reum criminibus absolvit; miseros autem,
qui etiamsi apud Scythas causam dixissent, absoluti
essent innocentes judicati, hos morte damnavit.
Citò ergò injustam pœnam dederunt, qui pro civitate, 48
& populis, & sacris vasis causam persecuti sunt.
Quamobrèm Tyrii quoque in malefactum indignati, 49
quæ ad sepulturam eorum pertinebant, magnificè
suppeditaverunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

50 Menelaus autem, propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in poteſtate, creſcens in malitiaad inſidias civium.

CAP. V.

1 EOdem tempore Antiochus ſecundam profectio-
2 nem paravit in Ægyptum. Contigit autem per univerſam Jeroſolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aëra equites diſcurrentes, auratas ſto-
3 las habentes, & haſtis, quaſi cohortes, armatos, Et curſus equorum per ordines digeſtos, & congreſſiones fieri cominùs, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis diſtrictis, & telorum jactus, & aureorum armorum ſplendorem, omniſque generis
4 loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum
5 monſtra converti. Sed cùm falſus rumor exiſſet, tanquam vitâ exceſſiſſet Antiochus, aſſumptis Jaſon non minùs mille viris, repentè aggreſſus eſt civitatem: &
civibus ad murum convolantibus, ad ultimum appre-
6 henſâ civitate, Menelaus fugit in arcem: Jaſon verò non parcebat in cæde civibus ſuis, nec cogitabat proſperitatem adverſùm cognatos malum eſſe maximum, arbitrans hoſtium & non civium ſe trophæa captu-
7 rum. Et principatum quidem non obtinuit, finem verò inſidiarum ſuarum confuſionem accepit, & pro-
8 fugus iterùm abiit in Ammanitem. Ad ultimum, in exitium ſuũ concluſus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odioſus, ut refuga legum & execrabilis, ut patriæ & civium hoſtis, in Ægyptum extruſus eſt: Et qui mul-
9 tos de patria ſua expulerat, peregrè periit, Lacedæmonas profectus, quaſi pro cognatione ibi refugium
10 habiturus: Et qui inſepultos multos abjecerat, ipſe & illamentatus, & inſepultus abjicitur, ſepulturâ neque peregrinâ uſus, neque patrio ſepulchro participans.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

50 Ὁ δὲ Μενέλαος διὰ τὰς τῶν κρατούντων πλεονεξίας, ἔμενεν ἐπὶ (a) τῆς ἀρχῆς, ἐπηυξημένος τῇ κακίᾳ, μέγας τῶν πολιτῶν ἐπίβουλος καθιστάμενος.

MS. A. (a) τῇ ἀρχῇ,

ΚΕΦ. ε'.

1 Περὶ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον τὴν δευτέραν ἔφοδον ὁ Ἀντίοχος εἰς
2 Αἴγυπτον ἐποιήσατο. Συνέβη δὲ καθ' ὅλην τὴν πόλιν σχεδὸν ἐπ' ἡμέρας (a) τεσσεράκοντα φαίνεσθαι διὰ (β) τοῦ ἀέρος πρέχοντας ἱππεῖς διαχρύσους στολὰς ἔχοντας, καὶ λόγχας ἀνατεταμένους (γ) ἐξοπλισμένους,
3 καὶ ἴλας ἵππων διατεταγμένας, καὶ συμβολὰς γινομένας, καὶ καταδρομὰς ἐκλίσεων, καὶ ἀσπίδων κινήσεις, καὶ (δ) καμάκων πλῆθη, καὶ μαχαιρῶν ἀναστάσεις, καὶ βελῶν βολάς, καὶ
4 χρυσῶν κόσμων ἐκλάμψεις, καὶ παντοίας θωρακισμούς. Διὸ
5 πάντες ἠξίουν εἰς ἀγαθὸν τὴν ἐπιφάνειαν (ε) γενέσθαι. Γενομένης δὲ λήξεως ψευδοῦς, ὡς (ζ) μετηλλαχότος τὸν βίον Ἀντιόχου, παραλαβὼν ὁ Ἰάσων οὐκ ὀλίγους τῶν χιλίων, αἰφνιδίως ἐπὶ τὴν πόλιν συνεπλέκετο ἐπιθέσεις. Τῶν δὲ εἰς τὸ τεῖχος συνδραμόντων, καὶ
6 τέλος τὴν πόλιν καταδαμαζομένης τῶν πολιτῶν, ὁ Μενέλαος εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐφυγαδεύθη. Ὁ δὲ Ἰάσων ἐποιεῖτο σφαγὰς (η) τῶν πολιτῶν τῶν ἰδίων ἀφειδῶς, οὐ συννοῶν τὴν εἰς (θ) τοὺς συγγενεῖς εὐπρέπειαν,
7 δυσπρεπείαν εἴ) τὴν μεγίστην δοκῶν δὲ πολεμίων καὶ (ι) οὐχ ὁμοεθνῶν
8 τρόπαια καταβάλλειν. Τῆς μὲν ἀρχῆς οὐκ ἐκράτησε, τὸ δὲ τέλος τὴν ἐπιβουλῆς αἰσχύνην λαβὼν, φυγὰς πάλιν εἰς τὴν Ἀμμανίτιν(κ) ἀπῆλθεν. Πέρας οὖν κακῆς (λ) ἀναστροφῆς ὑπῆρχεν ἐγκλειόμενος
πρὸς Ἀρέταν τὸν τῶν Ἀράβων τύραννον, πόλιν ἐκ πόλεως φεύγων, μισούμενος ὑπὸ πάντων, (μ) καὶ συγκρινόμενος ὡς τῶν νόμων ἀποστάτης, καὶ βδελυσσόμενος ὡς πατρίδος καὶ πολιτῶν δή-
9 μιος, εἰς Αἴγυπτον (ν) ξυνεβιβάσθη. Καὶ ὁ (ξ) συχνὰς τῆς πατρίδος ἀποξενώσας, ἐπὶ ξένης ἀπώλετο πρὸς Λακεδαιμονίους
10 ἀναχθείς, ὡς διὰ τὴν συγγένειαν τεύξόμενος σκέπης. Καὶ ὁ πολλοὺς ἀτάφους ἐκβαλὼν ἀτάφους ἐβλήθη, καὶ κλαυσθεὶς καὶ (ο) θρηνησθεὶς ὅτι παρῆν (π) τάφου μετέσχε.

MS. A. (α) τεσσεράκοντα (β) τοῦ ἀέρος (γ) ἐξωπλισμένους, καὶ μαχαιρῶν ταυτομὰς, Καὶ ὕλας (δ)* κημάτων πλῆθη, καὶ βελῶν βολὰς, καὶ χρυσίων (ε) γενέσθαι. (ζ) μετηλλαχότος Ἀντιόχου τὸν βίον, (η) τῶν πόλεως (θ) τῶν (ι) ὁμοεθνῶν. (λ) καταστροφῆς (μ) συγκρίνομενος (ν) ἐξενεχθήσεται. (ξ) συγχρὼς (ο) θρηνησθεὶς ὅτι (π) νομῆ

Interp. LAT.

Menelaus autem, propter eorum qui in potentia 50 *erant, avaritiam, permanebat in principatu, creſcens in malitia, magnus civium inſidiator conſtitutus.*

CAP. V.

CIrca hoc autem tempus Antiochus ſecundam 1 *profectionem paravit in Ægyptum. Contigit au-* 2 *tem per univerſam civitatem ferè per dies quadraginta videri diſcurrentes per aëra equites currentes, auratas ſtolas habentes, & haſtis, quaſi cohortes, armatos, Et turmas equorum per ordinem dige-* 3 *ſtas, & congreſſiones fieri, & incurſiones utrinque, & ſcutorum motus, & ſpiculorum multitudines, & gladiorum eductiones, & telorum jactus, & aureorum ornamentorum ſplendores, omniſque generis loricas. Quamobrèm omnes rogabant in bo-* 4 *num oſtenta converti. Sed cùm falſus rumor exiſſet,* 5 *tanquam vitâ exceſſiſſet Antiochus; aſſumptis Jaſon non minùs mille viris, aggreſſus eſt civitatem repentè. His autem ad murum compulſis, & ad ultimum jam apprehenſâ civitate, Menelaus fugit in arcem. Jaſon verò non parcebat in cæde* 6 *civibus ſuis, non cogitans, proſperitatem adverſùs cognatos, calamitatem eſſe maximam. Arbitrans autem, hoſtium & non civium ſe trophæa dejicere, Principatum quidem non obtinuit, finem* 7 *verò inſidiarum confuſionem accipiens, profugus iterùm abiit in Ammanitem. Itaque ad ultimum* 8 *naſtus malum (a) reditum, eſt incluſus apud Aretam Arabum tyrannum, fugiens de civitate in civitatem, expulſus ab omnibus, odioſus & refuga legum, & execrabilis ut patriæ & civium hoſtis, in Ægyptum extruſus eſt: Et qui multos* 9 *de patria expellendo peregrinos fecerat, peregrè periit, ad Lacedæmonas delatus, quaſi pro cognatione refugium habiturus. Et qui inſepultos mul-* 10 *tos abjecerat; (b) illamentatus fuit, neque exequiis ullis omninò, neque patrio ſepulchro participavit.*

MS. A. (a) τιτεσσεράκοντα (β) τῇ ἀέρων (γ) ἐξωπλισμένους, καὶ μαχαιρῶν ταυτομὰς, Καὶ ὕλας (δ)* κημάτων πλῆθη, καὶ βελῶν βολὰς, καὶ χρυσίων (ε) γενέσθαι. (ζ) μετηλλαχότος Ἀντιόχου τὸν βίον, (η) τῶν πόλεως (θ) τῶν (ι) ὁμοεθνῶν. (λ) καταστροφῆς (μ) συγκρίνομενος (ν) ἐξενεχθήσεται. (ξ) συγχρὼς (ο) θρηνησθεὶς ὅτι (π) νομῆ

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Menelaus autem miſit qui exigerent 50 *mulctam iniquam quam promiſerat, creſcebátque malitiâ & fortificabatur, magnúſque civibus ſuis adverſarius fuit.*

CAP. V.

HOc eodem tempore profectus eſt 1 *ſecundò Antiochus in Ægyptum. Con-* 2 *tigit autem, per totam civitatem, quaſi quadraginta diebus videri diſcurrentes in aëre equites, indutos ſtolis aureis, haſtas tenentes, & panopliis accinctos: Frænati erant equi eorum, & huc illuc* 3 *diſcurrebant, ſublatis ſcutis, gladiis evaginatis, tenſiſque arcubus, loricas induti, omniáque quibus pugnatur arma ex auro accincti, ſplendebant autem ſimul omnes & fulgebant. Popu-* 4 *lus autem omnis precibus petebat, hoc oſtentum in bonum converti. Eo-* 5 *dem tempore fama invaluit de Antiocho, mortuum eum eſſe: Et Jaſon, aſſumptis quaſi mille viris, repentè venit, impetumq; in civitatem fecit, premebátque, & invaleſcebat in civitatem, & multi è populo curſu aſcendebant in murum, quia propè erat civitas ut periret, Menelaus autem in arcem fugiens aſcendit. Jaſon autem cives ſuos in-* 6 *terficiebat, non reſpiciens impius, nec conſiderans, gaudium ſuum triſtitiam plenam eſſe, & dolorem magnum. Qui bellum & cædem magnam civium* 7 *ſuorum & gentis ſuæ faciebat, & his omnibus factis principatum tenere non potuit, ſed extremum ejus pudor fuit, & dimiſſo *principatu* rurſus in Ammonitidem fugit. Finis ejus demùm ma-* 8 *lus & amarus fuit; captus enim ab Aretâ Arabum rege, evaſit inde, & fugiens de civitate in civitatem, perſequentibus omnibus tanquam apoſtatam legis, & ſpernentibus contemnentibúſque tanquam civitatis & populi ſui proditorem, cum pudore magno in Ægyptum fugit. Utque fimus de* 9 *ædibus projicitur, ſic de loco ſuo ejectus, Lacedæmone, in terra peregrina periit, eò profectus, tanquam ad cognatos, ut refugium inveniret apud eos; Ibíque* 10 *mortuus, non eſt dignus habitus ſepulchro parentum, non fletu, non luctu, non illis omnibus quibus ſepeliuntur homines.*

Versio VULG. LAT.

11 His itaque gestis, suspicatus est rex societatem deser-
turos Judæos, & ob hoc profectus ex Ægypto efferа-
12 tis animis, civitatem quidem armis cepit. Jussit
autem militibus interficere, nec parcere occurrenti-
13 bus, & per domos ascendentes trucidare. Fiebant
ergò cædes juvenum ac seniorum, & mulierum & na-
torum exterminia, virginúmque & parvulorum ne-
14 ces. Erant autem toto triduo octoginta millia inter-
fecti, quadraginta millia vincti, non minus autem ve-
15 nundati. Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiam in-
trare templum universâ terrâ sanctius, Menelao du-
16 store, qui legum & patriæ fuit proditor: Et scele-
stis manibus sumens sancta vasa, quæ ab aliis regibus
& civitatibus erant posita ad ornatum loci, & glori-
17 am, contrectabat indignè, & contaminabat. Ita a-
lienatus mente Antiochus, non considerabat, quòd
propter peccata habitantium civitatem, modicùm
Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa lo-
18 cum despectio: Alioquin nisi contigissent eos multis
peccatis esse involutos, sicut Heliodorus, qui missus
est à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam
hic statim adveniens flagellatus, & repulsus utique
19 fuisset ab audacia. Verùm non propter locum, gen-
20 tem; sed propter gentem, locum Deus elegit. Ideó-
que & ipse locus particeps factus est populi malo-
rum: posteà autem fiet socius bonorum, & qui dere-
lictus in ira Dei omnipotentis est, iterùm in magni
Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabi-
21 tur. Igitur Antiochus mille & octingentis ablа-
tis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus
est, existimans se præ superbia terram ad naviganda-
dum, pelagus verò ad iter agendum deducturum pro-
22 pter mentis elationem. Reliquit autem & præpositos
ad affligendam gentem: Jerosolymis quidem Philip-
pum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipso,
23 à quo constitutus est: In Garizim autem Androni-
cum & Menelaum, qui graviùs quàm cæteri immine-
bant civibus.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

11 Πεπραχότων δὲ τῷ βασιλεῖ περὶ τῆς γεγονότων, ἐλλογίσατο ἀποστατεῖν τὴν Ἰουδαίαν· 12 ὅθεν ἀναζεύξας ἐξ Αἰγύπτου πεπεισμένῃ τῇ ψυχῇ, ἔλαβε μὲν πόλιν (a)δορυάλωτον. Καὶ ἐκέλευσε τοῖς στρατιώταις κόπτειν ἀφειδῶς τοὺς ἐμπίπτοντας, καὶ τοὺς (β)εἰς τὰς οἰκίας ἀναβαίνοντας κατασφάζειν. 13 Ἐγίνοντο δὲ νέων καὶ πρεσβυτέρων ἀναιρέσεις, (γ)ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ τέκνων ἀφανισμοὶ, παρθένων τε καὶ νηπίων σφαγαί. 14 Ὀκτὼ δὲ μυριάδες ἐν ταῖς πάσαις ἡμέραις τρισὶ κατεφθάρησαν, (δ)τέσσαρες μὲν ἐν χειρῶν(ε)νομαῖς, ἐχ ἧσσον δὲ τῶν ἐσφαγμένων ἐπράθησαν. 15 (ζ)Καὶ οὐκ ἀρκεῖται δὲ τούτοις, καθεσθολμησεν εἰς τὸ πάσης τῆς γῆς ἁγιώτατον ἱερὸν εἰσιέναι, ὁδηγὸν ἔχων τὸν Μενέλαον, τῶν καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς πατρίδος προδότην 16 γεγονότα. Καὶ ταῖς μιαραῖς χερσὶ τὰ ἱερὰ σκεύη λαμβάνων, καὶ τὰ (η)ὑπ' ἄλλων βασιλέων ἀνατεθέντα πρὸς αὔξησιν καὶ δόξαν 17 τοῦ τόπου καὶ τιμὴν, τοῖς βεβήλοις χερσὶ (θ)συσύρων ἐπεδίδου. Καὶ ἠμετεωρίζετο τὴν διάνοιαν ὁ Ἀντίοχος, ὡς ζωντῶν ὅτι διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἀπόργισεν βραχέως ὁ δεσπότης, 18 διὸ γέγονε περὶ τὸν τόπον παόρασις. Εἰ γὰρ μὴ (ι)ζωυίζοντο περιπεπλεγμένοι πολλοῖς ἁμαρτήμασι, καθάπερ (κ) ὁ Ἡλιόδωρος ὁ ταμιοθεὶς ὑπὸ Σελεύκου τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ χρηματοφυλακίου, 19 οὗτος παραχθεὶς εὐθέως πρόφασιν μαστιγωθεὶς ἀπεπέμπη τὸ πρᾶσος. Ἀλλ' οὐ διὰ τὸν τόπον τὸ ἔθνος, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔθνος τὸν τόπον ὁ κύριος 20 ἐξελέξατο. Διόπερ καὶ αὐτὸς ὁ τόπος συμμετασχὼν(λ)τῶν ἔθνους συμπτωμάτων γεγονότων, ὕστερον εὐεργετημάτων(μ)ὑπὸ τοῦ κυρίου οἰκειωθήσεται· καὶ ὁ καταλειφθεὶς ἐν τῇ τοῦ παντοκράτορος ὀργῇ, πάλιν ἐν τῇ τοῦ μεγάλου δεσπότου καταλλαγῇ μετὰ πάσης δόξης ἐπανορθωθήσεται. 21 Ὁ (ν)γοῦν Ἀντίοχος ὀκτακόσια περὶ τοῖς χιλίοις ἀπενεγκάμενος ἐκ τοῦ ἱεροῦ τάλαντα, θᾶσσον εἰς (ξ)Ἀντιόχειαν ἐχωρεῖτο, οἰόμενος ἀπὸ τῆς ὑπερηφανίας τοῦ μὲν γῆν (ο)πλωτὴν, καὶ τὸ πέλαγος πορευτὸν θήσεσθαι διὰ τὸ μετεωρισμὸν τῆς καρδίας. 22 Κατέλιπε δὲ καὶ ἐπισκόπους τοῦ κακῶσαι τὸ ἔθνος, ὧν μὲν Ἱεροσολύμοις Φίλιππον, τὸ μὲν γένος Φρύγα, τῆς τρόπον βαρβαρώτερον ἔχοντα τῆς καλασίριδος. 23 Ἐν δὲ Γαριζὶν Ἀνδρόνικον, πρὸς δὲ τούτοις Μενέλαον, οἳ χείρισα τῶν ἄλλων ὑπερῆρξε τοῖς πολίταις,

MS. A. (α)δορυάλωτον (β)ἐν τοῖς οἰκείαις(γ)ἀνήλων καὶ(δ)τέσσαρας (ε) νομοῖς, (ζ) Οὐκ (η) ὑπὸ πολλῶν βασιλέων ἀνακατέθεντα (θ) συσύρων. Καὶ(ι)συγίζη περισσότερος (κ) ἦν ὁ (λ) τῷ (μ)οἰκειώσησαν· καὶ ὁ καταλειφθεὶς (ν) ἐν (ξ) τῆς Ἀντιόχειαν(ο)* πρώτῳ,

Interp. LAT.

Cùm autem invitissent regi, pro his rebus gestis 11
suspicatus est societatem desertores Judæos: & ob
hoc profectus ex Ægypto, efferatus animo, civi-
tatem quidem armis cepit. Jussit autem militibus 12
interficere occurrentes, nemini parcendo, & eos qui
in domos ascenderent, trucidare. Fiebant ergò cæ- 13
des juvenum ac seniorum, virorúmque & mulie-
rum, & natorum exterminium, virginumque &
parvulorum neces. Erant autem toto triduo octo- 14
ginta millia interfecti, quadraginta quidem millia
in ipso manuum conflictu. Non minus autem jugu-
latis venundati. Non contentus autem his, ausus 15
est intrare templum universæ terræ sanctissimum,
Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor:
Et scelestis manibus sumens sancta vasa, etiam quæ 16
ab aliis (c) regibus erant posita ad augmentum, &
gloriam loci, & honorem, profanis manibus con-
trectans procedebat. Et elevatus est mente Antio- 17
chus, non considerans, quòd propter peccata habi-
tantium civitatem, modicùm Dominus fuerat ira-
tus: propter quod accidit circa locum despectio.
Alioquin, nisi contigissent eos multis peccatis esse in- 18
volutos; sicut Heliodorus, qui missus est à Seleuco
rege ad visitationem ærarii, hic adveniens statim
flagellatus, repulsus fuisset ab audacia. Verùm 19
non propter locum gentem, sed propter gentem locum
Dominus elegit. Ideóque & ipse locus particeps fa- 20
ctus est malorum gentis, quæ acciderunt, postea bene-
ficium à Domino particeps fuit: & qui derelictus
in ira Omnipotentis fuit; iterùm in magni Domini
reconciliatione cum summa gloria exaltatus est.
Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis de 21
templo talentis, velociter Antiochiam regressus est,
existimans præ superba se terram quidem naviga-
bilem, pelagus verò deambulabile facturum propter
cordis elationem. Reliquit autem & præpositos ad 22
affligendam gentem, Hierosolymis quidem Philippum,
genere quidem Phrygem, moribus autem magis bar-
barum eo ipso à quo constitutus est: In Garizin 23
autem Andronicum: præterea verò Menelaum, qui
graviùs quàm cæteri, imminebat civibus.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

24 Cúmque appositus esset contra Judæos, misit odiosum principem Apollonium cum exercitu viginti & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis in-
25 terficere, mulieres ac juvenes vendere. Qui cùm venisset Jerosolymam, pacem simulans, quievit usque ad diem sanctum sabbati: & tunc feriatis Judæis, arma
26 capere suis præcepit. Omnésque qui ad spectaculum processerant, trucidavit: & civitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudinem peremit.
27 Judas autè Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat in desertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat: & fœni cibo vescentes, demorabantur, ne participes essent coinquinationis.

CAP. VI.

1 SEd non post multum temporis, misit rex senem quendam Antiochenum, qui compelleret Judæos, ut
2 se transferrent à patriis & Dei legibus: Contaminare etiam quod in Jerosolymis erat templũ, & cognominare Jovis Olympii: & in Gazirim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Jovis Hospitalis.
3 Pessima autem & universis gravis erat malorum incurſio: Nam templum luxuriâ & comessationibus Gentium erat plenum, & scortantium cum meretricibus, sacratísque ædibus mulieres se ultrò ingere-
5 bant, intrò ferentes ea, quæ non licebat. Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.
6 Neque autem sabbata custodiebantur, neque dies solennes patrii servabantur, nec simpliciter Judæum se
7 esse quisquam confitebatur. Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: &, cùm Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hederâ
8 coronati Libero circuire. Decretum autem exiit in proximas Gentilium civitates, suggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipsi adversùs Judæos agerent,
9 ut sacrificarent: Eos autem, qui nollent transire ad institutа Gentium, interficerent: erat ergò videre miseriam.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β΄.

24 Ἀπεχθῶς δὲ ἔχων πρὸς τοὺς πολίτας Ἰουδαίους ἦν διάθεσιν, ἔπεμψε ὁ τῶν μυ[illegible]ων Ἀπολλώνιον μὲν στρατεύματος (a) δισμυρίων
25 πρὸς τοῖς δισχιλίοις, προστάξας τὰς ἐν ἡλικίᾳ πάντας κατασφάξαι, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ (β) νεωτέρους πωλεῖν. Οὗτος δὲ παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸ εἰρηνικὸν ὑποκρινόμενος, ἐπέσχεν ἕως
26 τῆς ἁγίας ἡμέρας τῶν σαββάτων· καὶ λαβὼν ἀργοῦντας τοὺς Ἰουδαίους, τοῖς ὑφ' ἑαυτὸν ὁπλισίαν παρήγγειλε. Καὶ τοὺς (γ) ἐξιόντας
27 πάσας ἐπὶ τὴν θεωρίαν ἅμα ἐξεκέντησεν· καὶ εἰς τὴν πόλιν σὺν τοῖς ὅπλοις εἰσδραμὼν ἐκτανε (δ) πλείστους πλήθη. Ἰούδας δὲ (ε) ὁ Μακκα-βαῖος δέκατος τυγχάνων, καὶ ἀναχωρήσας εἰς τὴν ἔρημον, διεῖλον τρόπον ὃν τοῖς ὄρεσι θηρίοις σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ, καὶ τὴν χορτώδη τροφὴν ἐτύμενος διετέλουν, πρὸς τὸ μὴ μετασχεῖν τῷ μολυσμῷ.

MS. A. (a) δισμυρίοις δὲ τοῖς (β) τὰς νεωτέρους (γ) ἐλαθόντας (δ) κατέκτεινεν (ε) ὁ καὶ Μακκαβαῖος (ζ) γεννηθεὶς, καὶ

ΚΕΦ. ϛ΄.

1 Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ἐξαπέστειλεν ὁ βασιλεὺς γέροντα Ἀθηναῖον, ἀναγκάζειν τοὺς Ἰουδαίους μεταβαίνειν (a) ἀπὸ τῶν πατρίων
2 νόμων, καὶ τοῖς τοῦ θεοῦ (β) νόμοις μὴ πολιτεύεσθαι, Μολῦναι δὲ καὶ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν, καὶ προσονομάσαι, Διὸς Ὀλυμπίου, καὶ τὸν ἐν (γ) Γαριζὶν, καθὼς ἐτύγχανον οἱ τὸν τόπον οἰκοῦντες, (δ) Διὸς
3 Ξενίου. Χαλεπὴ δὲ καὶ τοῖς (ε) ὄχλοις ἦν καὶ δυσχερὴς ἡ ἐπίσασις τῶν
4 κακίας. Τὸ μὲν γὰρ ἱερὸν ἀσωτίας καὶ (ζ) κώμων ἐπεπλήρωτο ὑπὸ τῶν ἐθνῶν βαδυμούντων μεθ' ἑταιρῶν, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς (η) θαλάμοις γυναιξὶ πλησιαζόντων, ἔτι δὲ τὰ μὴ καθήκοντα ἔνδον (θ) φερόντων.
5 Τὸ δὲ θυσιαστήριον τοῖς (ι) ἀποδιεσταλμένοις ἀπὸ τῶν νόμων ἀθεμίτοις
6 ἐπεπλήρωτο. Ἦν δ' ὅτε Σαββατίζειν, οὐδὲ πατρίους ἑορτὰς διαφυλάττειν, ἦν ὅτε ἁπλῶς Ἰουδαῖον ὁμολογεῖν ἔξεστιν.
7 (κ) Ἤγοντο δὲ μετὰ πικρᾶς ἀνάγκης οἱ τῇ τοῦ μηνὸς τῇ βασιλέως γενεθλίου ἡμέρᾳ ἐπὶ σπλαγχνισμόν· γενομένης δὲ Διονυσίων ἑορτῆς, (λ) ἠναγκάζοντο
8 οἱ Ἰουδαῖοι κισσοὺς ἔχοντες πομπεύειν τῷ Διονύσῳ. Ψήφισμα δὲ ἐξέπεσεν εἰς τὰς (μ) ἀσυνόπτους πόλεις Ἑλληνίδας, Πτολεμαίων ὑποδεδειγμένων τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων, ἄγειν καὶ σπλαγ-
9 χνίζειν. Τοὺς δὲ μὴ θεραπεύοντας μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ Ἑλληνικὰ, καταφονεύειν. πορεῖον ἦν ὁρᾶν τὴν ἀνθρωπίνην παλαιπωρίαν.

MS. A. (a) ἀπὸ τῶν πατρίων (β) νόμων (γ) Γαριζεὶν, (δ) Διοξενίου.
(ε) * ὅλοις ἦν δυσχερὴς (ζ) καὶ μῶν ὑπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπεπληρῶτο βαδυμούντων (η) * θαλάμοις (θ) εἰσφερόντων. (ι) ἀπηγορευμένοις (κ) Ἤγοντο (λ) ἠναγκάζοντο κισσοὺς (μ) * ἀσυνόπτους Ἑλληνίδας πόλεις, Πτολεμαίων ὑποδεδειγμένων

Interp. LAT.

Inimicè autem erga cives Judæos affectus, misit 24 *verò odiosum principem Apollonium, cum exercitu viginti & duorum millium, præcipiens omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres autem ac juvenes vendere. Qui cùm venisset Hierosolymam,* 25 *& pacificum se simulâsset; quievit usque ad diem sanctum sabbati: & nullus feriatos Judæos, arma capere suis præcepit: Omnésque simul qui ad spe-* 26 *ctaculum processerant, trucidavit: & civitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudinem peremit. Judas autem Maccabæus, qui decimus* 27 *fuerat, & secesserat in desertum, ferarum more vitam in montibus cum suis agebat: & fœni cibo vescentes demorabantur, ne participes essent coinquinationis.*

CAP. VI.

SEd non post multum tempus misit rex senem Athe- 1
nienſem, compellere Judæos, ut se transferrent à patriis legibus: nec se Dei legibus regerent: Con- 2
taminare etiam quod in Hierosolymis erat, templum, & cognominare Jovis Olympii, & quod in Garizin, prout erant hi qui locum inhabitabant, Jovis Hospitalis. Difficilis autem etiam turbis erat, & gra- 3
vis malorum incursio. Nam templum luxuriâ & 4
comessationibus erat plenum à gentibus scortantibus cum sodalibus, & in sacris septis cum mulieribus se miscentibus; præterea verò intrò ferentibus ea quæ non licebant. Altare etiam plenum erat illicitis, 5
quæ legibus prohibebantur. Neque autem sabbata 6
custodire erat, neque dies solennes patrios servare, neque omninò se Judæum confiteri. Ducebantur 7
autem cum amarâ necessitate, in die qui per mensem natali regis ad viscerationem; & cùm celebraretur Bacchanalium solennitas, cogebantur Judæi hedcrâ habentes, pompam agere Baccho. Decretum 8
autem exiit in proximas civitates Græcas, (a) suggerentibus Ptolemæis, eandem rationem contra Judæos adhibere, & sacrificare: Eos autem, qui 9
nollent transire ad Græcos ritus, jugulare. Erat ergò videre præsentem miseriam.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

24 Antiochus autem præ furore dura co-
gitans de Judæis, Apollonium omnium immundorum principem misit cum exercitu viginti duorum millium, ut senes ætate provectos occiderent, mulieres autem juniorésque venderent. Hic 25
Jerosolyma veniens dolo, cum ipsis pacifica locutus est: Cúmque diem sanctum sabbati expectâsset, videns Judæos otium agere, armavit omnes qui cum ipso erant: Præcepítque ut omnes, 26
qui, tanquam ad spectaculum civitatem egressi erant, interficerent: Et ad ci- 27
vitatem currens, armatúsque ingressus ipse & exercitus ejus, interfecit popu-
lum multum. Judas autem Maccabæus 28
novem aliis comitatus, secedens in eremum abiit: qui ferarum instar, in montibus habitantes, radicibus herbarum terræ victitabant, ne pollutionis participes essent.

CAP. VI.

POst paulum autem temporis misit 1
rex alium quendam Athenienſem, ut cogeret Judæos transgredi leges & præcepta patrum suorum, neque vitam ex lege Dei instituerent: Templum autem 2
Jerosolymitanum polluerent & dei cœlorum Olympii, nominarent, Gazirata-
num autem, dei cœlorum Hospitalis; prout hospites erant qui locum habitabant. Dura enim & amara erat tristitia & 3
afflictio quæ omnibus accideret. Tem- 4
plum enim odoribus, & conviviis, & hi-
laritatibus Gentilibus plenum erat, magnoperéque ipsum spernebant, etiam cum mulieribus per totum peribolum coëuntes, & quæ nefas erat, inferentes. Altare autem quod separationi legali 5
institutum fuerat, plenum erat omni pollutione & immunditiâ. Adeò au- 6
tem invaluerat afflictio, ne quis sab-
batum posset, vel festa patrum agere & observare: vel verbis Judæum se profiteri. Singulis autem mensibus, in 7
natali regis, vi amarâ adigebant eos ad sacrificandum. Fuit autem festum quoddam Dionysiorũ: & cogebant ipsos sumtis thyrsis circumire ludentes die Dionysiorum. Misit etiam præceptum 8
ad urbes Gentilium quæ propè erant, & Ptolemaidem, quæ eodem modo Ju-
dæos affligebant, *ut qui* auscultarent ipsis, & facerent quæ vellent, eis misericor-
diam impenderent; Qui autem ad sen- 9
sum Gentilem converti nollent, inter-
ficerent: Ut autem videat quis & affli-
gatur super mœrore & afflictione ejus;

Versio VULG. LAT.

10 Duæ enim mulieres delatæ sunt natos suos circumci-
disse: quas, infantibus ad ubera suspensis, cùm pub-
licè per civitatem circumduxissent, per muros præci-
11 pitaverunt. Alii verò ad proximas coëuntes spelun-
cas, & latenter sabbati diem celebrantes, cùm indi-
cati essent Philippo, flammis succensi sunt, eò quòd
verebantur, propter religionem & observantiam,
12 manu sibimet auxilium ferre. Obsecro autem eos,
qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant pro-
pter adversos casus, sed reputent, ea quæ acciden-
runt, non ad interitum, sed ad correptionem esse ge-
13 neris nostri. Etenim multo tempore non sinere pec-
catoribus ex sententia agere, sed statim ultiones ad-
14 hibere, magni beneficii est indicium. Non enim, sic-
ut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut
eas, cùm judicii dies advenerit, in plenitudine pec-
15 catorum puniat: Ita & in nobis statuit, ut peccatis
nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet.
16 Propter quod nunquam quidem à nobis misericor-
diam suum amovet: corripiens verò in adversis, po-
17 pulum suum non derelinquit. Sed hæc nobis ad
commonitionem legentium dicta sint paucis. Jam au-
18 tem veniendum est ad narrationem. Igitur Eleaza-
rus unus de primoribus scribarum, vir ætate prove-
ctus, & vultu decorus, aperto ore hians compelleba-
19 tur carnem porcinam manducare. At ille glorioſiſſi-
mam mortem magis quàm odibilem vitam comple-
20 ctens, voluntariè præibat ad supplicium. Intuens
autem quemadmodùm oportet accedere; patienter
sustinens, destinavit non admittere illicita propter vi-
21 tæ amorem. Hi autem qui astabant, iniquâ miserati-
one commoti, propter antiquam viri amicitiam, tol-
lentes eum secretò rogabant afferri carnes, quibus
vesci ei licebat, ut simularetur manducâsse, sicut rex
22 imperaverat, de sacrificii carnibus: Ut, hoc facto,
à morte liberaretur: & propter veterem viri amici-
23 tiam, hanc in eo faciebant humanitatem. At ille co-
gitare cœpit ætatis ac senectutis suæ eminentiam dig-
nam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à pue-
ro optimæ conversationis actus: & secundùm sanctæ
& à Deo conditæ legis constituta, respondit citò, di-
cens; præmitti se velle in infernum.

10 Δύο γὰρ γυναῖκες (a) ἀνηλώχθησαν περιτετμηκυῖαι τὰ (b) τέκνα αὐτῶν·
τούτων δὲ ὃν τῶν μαστῶν κρεμάσαντες τὰ βρέφη, καὶ δημοσίᾳ
περιαγάγοντες αὐτὰς τὴν πόλιν, τῷ τοίχους ἐκρήμνισαν.
11 Ἕτεροι δὲ πλησίον συνδραμόντες εἰς τὰ σπήλαια, λεληθότως ἄ-
γειν τὴν ἑβδομάδα, μηνυθέντες τῷ Φιλίππῳ συνεφλογίσθησαν,
διὰ τὸ ὑλακῶς ἔχειν βοηθῆσαι (γ) ἑαυτοῖς καλὰ τὴν δόξαν τῆς
12 σεμνοτάτης ἡμέρας. Παρακαλῶ δὲ τοὺς ἐντυγχάνοντας τῇδε τῇ
βίβλῳ, μὴ συσπᾶσθαι διὰ τὰς συμφορὰς, λογίζεσθαι δὲ τὰς τι-
μωρίας μὴ πρὸς ὄλεθρον, ἀλλὰ πρὸς παιδείαν τοῦ γένους ἡμῶν εἶναι.
13 Καὶ (δ) τὸ μὴ πολὺν χρόνον ἐᾶσθαι τοὺς δυσσεβοῦντας, ἀλλ' εὐθέως
14 περιπίπτειν (ε) ὀπτημίοις, μεγάλης εὐεργεσίας σημεῖόν ἐστιν. Οὐ γὰρ,
καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἀναμένει μακροθυμῶν ὁ δεσπό-
της, (ζ) μέχρι τοῦ καταπλήσαντας αὐτοὺς πρὸς ἀναπλήρωσιν ἁμαρτι-
15 ῶν, (η) κολάσαι, Οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν βούλεται εἶναι, ἵνα μὴ πρὸς
τέλει ἀφικομένων ἡμῶν τῶν ἁμαρτιῶν, ὕστερον ἡμᾶς ἐκδικᾷ.
16 Διόπερ οὐδέποτε μὲν τὸν (θ) ἔλεον αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν ἀφίστησι· παιδεύ-
17 ων δὲ μὴ συμφορᾷ, οὐκ ἐγκαταλείπει τὸν ἑαυτοῦ λαόν. Πλὴν
ἵνως ὑπομνήσεως (ι) ταῦτ' ἡμῖν εἰρήσθω· δεῖ δ' ὀλίγων (κ) δ' ἐλθεῖν ἐπὶ
18 τὴν διήγησιν. Ἐλεάζαρός τις τῶν πρωτοβύντων γραμματέων,
ἀνὴρ ἤδη πρεσβυτικὸς τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν πρόσοψιν τῷ πρε-
σβυτικῷ κάλλει (λ) συγχάνων, ἀναχαινῶν ἀναγκάζετο φαγεῖν ὕειον
19 κρέας. Ὁ δὲ τὸ μετ' εὐκλείας θάνατον μᾶλλον ἢ τὸν μετὰ μύσους
βίον ἀναδεξάμενος, αὐθαιρέτως ὅπῃ τὸ τύμπανον προσῆγε,
20 προπύσας δέ, καθ' ὃν ἔδει τρόπον προσέρχεσθαι τοὺς ὑπομέ-
νοντας (μ) ἀμύνεσθαι, ὧν ὑ θέμις (ν) γεύσασθαι διὰ τὴν πρὸς τὸ
21 ζῆν φιλοσοφίαν. Οἱ δὲ πρὸς τῷ σφαγίῳ παλαιγνισμῷ τε-
ταμένοι, διὰ τὴν ὃν τῶν παλαιῶν χρόνων πρὸς τὸ ἄνδρα γνῶ-
σιν, (ξ) ὑπολαβόντες αὐτὸν κατιδίαν (ο) παρακάλουν, ὑφίσχοντα κρέα
οἷς καθῆκον αὐτῷ (π) χρήσασθαι δ' αὐτὸν ὑφασκευασθέντα, (ρ) ὑποκρι-
θῆναι δὲ ὡς ἐδίοντα τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως (σ) προστεταγμένα τῶν
22 θυσίμων κρεῶν, Ἵνα τοῦτο πράξας ἀπολυθῇ τοῦ θανάτου,
23 καὶ διὰ τὴν ἀρχαίαν πρὸς αὐτὸν φιλίαν (τ) τύχῃ φιλανθρωπίας. Ὁ
δὲ λογισμὸν ἀξιον ἀναλαβὼν καὶ ἄξιον τῆς ἡλικίας, καὶ τῆς τοῦ (υ)
γήρως ὑπαρχούσης, καὶ τῆς (φ) ἐπικτήτου καὶ ἀληθινῆς (χ) πολιᾶς, καὶ τῆς ἐκ
παιδὸς καλλίστης ἀναστροφῆς, μᾶλλον δὲ τῆς ἁγίας καὶ θεοθέτου
νομοθεσίας, ἀκολούθως ἀπεφήνατο, ταχέως λέγειν προπέμπειν εἰς
τὸν ᾅδην. MS. A. (α) ἀνήχθησαν (β) τέκνα· τούτων (γ)
αὐτοῖς κατὰ δόξαν (δ) δὲ τὸ (ε) τοῖς ἐπιτιμίοις, (ζ) μέχρι τοῦ καταν-
τήσαν]θ (η) κολάσαι, Οὕτως (θ) ἔλεον ἀφ' (ι) ταῦτ' (κ) δὲ (λ) κάλλει θ',
ἀναχαινῶν (μ) ἀμύνασθαι, (ν) γεύσασθαι τρὸς (ξ) ἀπολαμβάνοντες (ο) ἐνεκάλουν, (π) χρᾶσθαι (ρ) ὑποκρίνει (σ) τεταγμένα (τ) τύχοι (υ) γήρους (φ) ἐπικτήτου (χ) * πολιτείας,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Adduxerunt enim duas mulieres qui 10
circunciderant filios suos, quas filiis
ad ubera appensis per totam civitatem
traduxerunt, tandem autè ascendentes
de muro projecerunt. Alii autè fugien- 11
tes venerunt ad spelunças, ut ibi clam
sabbatizarent. Et venientes indicârunt
Philippo: Et euntes incenderunt ipsos,
verentes, glorioſâ sabbati die opem fi-
bi ferre. Obsecro autem eos qui le- 12
gunt hunc librum, ne metu trepideat
commoveantúrque de eo quod acci-
dit; Sed reputent, judicium quod no-
bis supervenit, non quasi ad interi-
tum, sed castigationem populi fuisse.
Nam hoc, ꝙ nõ permissũ fuit ipsis longo 13
tempore impia ista facere, sed statim
in damnationes multas inciderint, bo- 14
nitatis magnæ signum est. Non enim,
ut alias gentes patienter expectat Do-
minus, donec completa fuerint pecca-
ta ipsorum, ut tandem ipsis pœnam
reddat; Ita & erga nos se gerit: 15
sed extemplò punit nos ne nos
in fine torqueat. Nunquam igitur à 16
nobis misericordiam suam amovet,
castigat enim peccatores, sed non de-
serit populum suum. Sed hæc com- 17
monitionis causâ sufficiant, revertamur
dehinc ad narrationem. Eleazar Prin- 18
ceps Scribarum, vir senex, oris aspe-
ctu desiderabili, pulchróque admodum,
cogebatur edere carnes porcinas. At 19
ille morté cum dolore glorioſè elegit,
potiùs quàm exigui temporis cum pu-
dore quietem. Sponte igitur accedens 20
tradidit se quæstionibus & torturis,
quomodo tradere se convenit viris pa-
tientibus, ne polluantur edendo quæ
nefas est, propter vitam & spem ipsis
paratam. Præfecti autem â Rege quæ- 21
stionibus & flagellationibus iniquis,
seductum Eleazarum (quod ipsis à
multo tempore notus esset) rogârunt
ut afferret quas vellet carnes sibi para-
tas & ederet: Dolo scilicet simulans,
& verbis innuens, quasi ex præcepto
Regis idolothyto vesceretur; Ut hoc 22
facto morte absolveretur, & propter
amicitiam ipsorum aliquam misericor-
diam experiretur. Ipse autem cogita- 23
tionem iniens fortem & glorioſam,
dignámque senio suo & ætate hono-
rabili, eruditionéque ac institutione
divinâ à juventute, respondens dixit;
Statim & festinatò comitantes me ad
inferos dimittite:

Interp. LAT.

Duæ enim mulieres (b) delatæ sunt natos suos 10
circuncidisse: quas ad ubera infantibus suspen-
sis cùm publicè per civitatem circunduxissent,
per murum præcipitaverunt. Alii verò ad proxi- 11
mas concurrentes speluncas, ut latenter septi-
mam diem celebrarent, cùm indicatì essent Phi-
lippo, simul succensi sunt, eò quòd verebantur
propter gloriam honoratissimæ diei sibimet auxili-
um ferre. Obsecro autem eos qui hunc librum 12
lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos
casus, sed reputent supplicia non ad interitum,
sed ad correptionem esse generis nostri. Atqui non 13
multo tempore sinì impiè agere, sed statim inci-
dere in supplicia, magni beneficii est indicium.
Non enim sicut & in aliis nationibus, Domi- 14
nus patienter expectat, donec eos cùm ad pleni-
tudinem peccatorum devenerint, puniat, Ita 15
& in nobis statuit: ne peccatis nostris ad finem
pervenientibus, demum in nos vindicet. Propter 16
quod nunquam quidem à nobis misericordiam
suam amovet: corripiens verò cum calamitate,
pòpulum suum non derelinquit. Sed hæc nobis 17
ad commonitionem dicta sint. Per pauca au-
tem (c) veniendum est ad narrationem. Ele- 18
azarus unus de primoribus scribarum, vir jam
provectus ætate, & vultu maximè decorus,
hians compellebatur carnem porcinam mandu- 19
care. At ille glorioſam mortem magis quàm
odibilem vitam complectens, voluntariè ad sup-
plicium accedebat, Expuens autem (quemad- 20
modùm oportebat accedere eos qui sustinebant
puniri,) ea quæ non licebat gustare propter vitæ
amorem. Qui autem iniquo sacrificio assiste- 21
bant, propter antiquam viri notitiam, assu-
mentes eum secorsùm, hortabantur, afferentem car-
nes quibus vesci ei licebat, à se paratas, si-
mulare tantùm, quasi manducaret quæ à rege
erant imperata de sacrificiì carnibus, ut hoc 22
facto à morte liberaretur, & propter veterem er-
ga ipsos amicitiam consequeretur humanitatem.
At ille civile consilium capiens, dignúmque e- 23
tate, ac senectutis eminentiâ, & adjunctâ
illustríque canicie, & optimâ à puero educa-
tione, potiùs autem sanctâ, & à Deo conditâ
legum constitutione, congruenter respondit, citò
dicens præire se in infernum.

Versio VULG. LAT.

24 Non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit, fingere: ut multi adoleſcentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transiſſe ad vitam alienigenarum:
25 Et ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hoc, maculam atque execrationem meæ ſenectuti conquiram.
26 Nam, etſi in præſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar, ſed manum Omnipotentis nec vivus,
27 nec defunctus effugiam. Quamobrèm fortiter vitâ
28 excedendo, ſenectute quidem dignus apparebo: Adoleſcentibus autem exemplum forte relinquam, ſi prompto animo, ac fortiter pro graviſſimis ac ſanctiſſimis legibus honeſtâ morte perfungar. His dictis,
29 confeſtim ad ſupplicium trahebatur. Hi autem, qui eum ducebant, & paulò antè fuerant mitiores, in iram converſi ſunt propter ſermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.
30 Sed, cùm plagis perimeretur, ingemuit, & dixit; Domine, qui habes ſanctam ſcientiam, manifeſtè tu ſcis, quia, cùm à morte poſſem liberari, duros corporis ſuſtineo dolores: ſecundùm animam verò propter ti-
31 morem tuum libenter hæc patior. Et iſte quidem hoc modo vitâ deceſſit, non ſolùm juvenibus, ſed & univerſæ genti memoriam mortis ſuæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens.

CAP. VII.

1 COntigit autem & ſeptem fratres unà cum matre ſua apprehenſos, compelli à rege edere contra fas car-
2 nes porcinas, flagris & taureis cruciatos. Unus autem ex illis, qui erat primus, ſic ait; Quid quæris, & quid vis diſcere à nobis? parati ſumus mori, magìs
3 quàm patrias Dei leges prævaricari. Iratus itaque rex, juſſit ſartagines & ollas æneas ſuccendi: quibus
4 ſtatim ſuccenſis, Juſſit, ei qui prior fuerat locutus, amputari linguam: &, cute capitis abſtractâ, ſummas quoque manus & pedes ei præſcindi, cæteris ejus fratribus & matre inſpicientibus.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

24 Οὐ γὰρ τῆς ἡμετέρας ἡλικίας ἄξιόν ἐστιν ὑποκρίνεσθαι, ἵνα πολλοὶ τῶν νέων ὑπολαβόντες Ἐλεάζαρον τὸν ἐνενηκονταετῆ (a) μεταβεβηκέ-
25 ναι εἰς ἀλλοφυλισμόν, Καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν ἐμὴν ὑπόκρισιν, καὶ διὰ τὸ μικρὸν καὶ (β) ἀκαιρότατον ζῆν πλανηθῶσι δι' ἐμέ, καὶ μύ-
26 σος καὶ κηλίδα τῷ γήρει (γ) κατακτήσομαι. Εἰ γὰρ καὶ ὅτι τῶν παρόντων ἐξελεύσομαι τιμωρίαν, ἀλλὰ τὰς τοῦ παντο-
27 κράτορος χεῖρας οὔτε ζῶν οὔτι ἀποθανὼν ἐκφεύξομαι. Διόπερ ἀνδρίως μὲν νῦν διαλάξας τὸν βίον, τῷ μὲν γήρει ἄξιος φανήσο-
28 μαι, Τοῖς δὲ νέοις ὑπόδειγμα γενναῖον καταλελοιπὼς, ὡς τὸ πρόθυμος καὶ γενναίως ὑπὲρ τῶν σεμνῶν καὶ ἁγίων νόμων ἀποθανεῖ-
29 ζειν. τοσαῦτα δὲ (δ) εἰπὼν, ἐπὶ τὸ τύμπανον ἐυθέως ἦλθε. Τῶν δὲ ἀγόντων (ε) τὸ μικρῷ πρότερον εὐμένειαν (ζ) πρὸς αὐτὸν εἰς δυσμένειαν
30 μεταβαλόντων διὰ τὸ νῦν προφερομένους λόγους, ὡς αὐτοὶ διελάμβανον, ἀπόνοιαν εἶναι. Μέλλων δὲ ταῖς πληγαῖς τελευτᾶν, ἀναστενάξας εἶπε, Τῷ κυρίῳ τῷ τὴν ἁγίαν γνῶσιν ἔχοντι φανερόν ἐστιν, ὅτι δυνάμενός ἀπολυθῆναι τὸν θανάτου, σκληρὰς ὑποφέρω καὶ τὸ
31 σῶμα ἀλγηδόνας μαστιγούμενος, κατὰ ψυχὴν δὲ ἡδέως διὰ τὸν αὐτοῦ φόβον ταῦτα πάσχω. Καὶ οὗτος μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον μετήλλαξεν, οὐ μόνον τοῖς νέοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείοις τοῦ ἔθνους τὸν ἑαυτοῦ θάνατον ὑπόδειγμα γενναιότητος καὶ μνημόσυνον ἀρετῆς καταλιπών.

MS.A. (a) μεταβεβηναι (β) ἀκαιρέστερον (γ) καταλήσομαι. (δ) εἰπὼς, (ε) πρὸς αὐτὸν τὸν (ζ) ἢ δυσμένειαν διὰ τῶν προφερομένων λόγων, ὡς αὐτοὶ ὑπελάμβανον,

ΚΕΦ. Ζ'.

1 Συνέβη δὲ καὶ ἑπτὰ ἀδελφοὺς μετὰ τῆς μητρὸς συλληφθέντας ἀναγκάζεσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν ἀθεμίτων ὑείων κρεῶν ἐφάπτεσθαι,
2 μάστιξι καὶ νεύραις αἰκιζομένους. Εἷς δὲ αὐτῶν ἡγούμενος προήγορος, (a) ἔφη, Τί μέλλεις ἐρωτᾶν, καὶ μανθάνειν (β) παρ' ἡμῶν; ἕτοιμοι γὰρ ἀποθνήσκειν ἐσμὲν (γ) ἢ παραβαίνειν τοὺς πατρίους νόμους.
3 Ἐκθυμος δὲ γενόμενος ὁ βασιλεὺς, προσέταξε τήγανα, καὶ λέβη-
4 τας ἐκπυρωθῆναι. τῶν δὲ (δ) ἐκπυρωθέντων, παραχρῆμα τὸν γενόμενον αὐτῶν προήγορον προστάξας γλωσσοτομεῖν, καὶ περισκυθίσαντας ἀκρωτηριάζειν, τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν, καὶ τῆς μητρὸς, συνορώντων.

MS.A. (a) εἶπεν, Μέλλεις (β) ἡμῶν; (γ) ἢ πατρῴους νόμους παραβαίνειν. (δ) παραχρῆμα ἐκπυρωθέντων, τὸ

Interp. LAT.

Non enim ætate noſtrâ dignum eſt fingere: ut multi adoleſcentes, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transiſſe ad vitam alienigenarum, Et ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicam & brevem vitam, decipiantur propter me, & execrationem ac maculam ſenectuti conquiram. Nam etſi in præſenti tempore ſupplicia hominum eripiar: ſed manus Omnipotentis nec vivus nec defunctus effugiam. Quamobrèm fortiter nunc vitâ excedendo, ſenectute quidem dignus apparebo, Adoleſcentibus autem exemplum generoſum relinquam, ad promptè ac generoſè pro graviſſimis ac ſanctis legibus honeſtâ morte perfungendum. His autem dictis, confeſtim ad ſupplicium venit. Hi autem qui eum ducebant, eam, quam paulò antè erga ipſum mititatem habebant, in aſperitatem converterant, eò quòd prædicti ſermones, ut ipſi arbitrabantur, arrogantiæ pleni eſſent. Sed cùm ei ſub plagis moriendum eſſet; ingemuit, & dixit; Domino, qui habet ſanctam ſcientiam, manifeſtum eſt, quia, cùm à morte poſſem liberari; duros corpore ſuſtineo dolores flagellatus; ſecundùm animam verò propter ipſius timorem libenter hæc patior. Et iſte quidem hoc modo vitâ deceſſit, non ſolùm juvenibus, ſed & plurimis gentis mortem ſuam exemplum fortitudinis, & memoriale virtutis, relinquens.

CAP. VII.

COntigit autem & ſeptem fratres unà cum matre apprehenſos compelli à rege de illicitis carnibus porcinis tangere, flagris & taureis cruciatos. Unus autem ex illis factus primus conciator, ſic ait; Quid vis quærere & diſcere à nobis? Parati enim ſumus mori magìs, quàm patrias leges prævaricari. Iratus itaque rex, juſſit ſartagines & ollas æneas ſuccendi. Quibus ſuccenſis, ſtatim Juſſit ei ex ipſis, qui prior fuerat locutus, amputari linguam; & excoriato extremas quoque partes præcidi, cæteris fratribus, & matre inſpicientibus.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

24 כלל ליה ליה ואיתיה לא. ואמרת מחיה דאנשי ליה. ואיתיה לא

Versio VULG. LAT.

5 Et, cùm jam per omnia inutilis factus esset, jussit ignē admoveri, & adhuc spirantem torreri in sartagine: in qua cùm diu cruciaretur, cæteri unà cum matre in- 6 vicèm se hortabantur mori fortiter, Dicentes; Dominus Deus aspiciet veritatem, & consolabitur in nobis, quemadmodùm in protestatione Cantici declara- 7 ravit Moyses; Et in servis suis consolabitur. Mortuo itaque illo primo, hoc modo, sequentem deducebant ad illudendum: &, cute capitis ejus cum capillis abstractâ, interrogabant, si manducaret priùs, quàm toto corpore per membra singula puniretur. 8 At ille, respondens patriâ voce, dixit; Non faciam. Propter quod & iste, sequenti loco, primi tormenta 9 suscepit: Et in ultimo spiritu constitutus, sic ait; Tu quidem, scelestissime, in præsenti vita nos perdis: sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æter- 10 næ vitæ resurrectione suscitabit. Post hunc tertius illuditur, & linguam postulatus citò protulit, & manus constanter extendit: Et cum fiducia ait; E cœ- 11 lo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero: 12 Ita ut rex, & qui cum ipso erant, mirarentur adolescentis animum, quòd tanquam nihilum duceret cruciatus. Et hoc ita defuncto, quartum vexabant si- 13 militer torquentes. Et, cùm jam esset ad mortem, sic 14 ait; Potius est ab hominibus morti datos spem expectare à Deo, iterùm ab ipso resuscitandos: tibi enim 15 resurrectio ad vitam non erit. Et cùm admovissent quintum, vexabant eum. At ille respiciens in eum, di- 16 xit; Potestatem inter homines habens, cùm sis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus nostrum à Deo esse derelictum. Tu autem patienter sus- 17 tine, & videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te & semen tuum torquebit. Post hunc ducebant sextum, & is, mori incipiens, sic ait; Noli frustrà errare: nos enim propter nosmetipsos hæc patimur, pec- 18 cantes in Deum nostrum, & digna admiratione facta 19 sunt in nobis: Tu autem ne existimes tibi impunè futurum, quòd contra Deum pugnare tentaveris.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

5 Ἄχρηστον δὲ αὐτὸν τοῖς (a) ὅλοις γενόμενον, ἐκέλευσε τῇ πυρᾷ προσάγειν ἔμπνουν, καὶ τηγανίζειν. τῆς δὲ ἀτμίδος ἐφ' ἱκανὸν (β) διαδιδούσης τὴν πλάτην, ἀμῶλυς παρεκάλουν σὺν τῇ μητρὶ γυναίους τὸ δίκαιον, 6 Λέγοντες ἕτως, Ὁ κύριος ὁ θεὸς ἐφορᾷ, καὶ ταῖς ἀληθείας ἐφ' ἡμῖν παρακληθήσεται, καθάπερ διὰ τῆς κατ' πρόσωπον ἀντιμαρτυρίας ὡδῆς διεσάφησε (γ) Μωϋσῆς, λέγων, Καὶ ὅπ' τοῖς δούλοις αὐτοῦ παρακληθήσεται. Μετοιμάζαντος δὲ τοῦ πρώτου τὸν τρόπον τοῦτον, καὶ δεύτερον ἦγον ὅπ' ἐμπαιγμόν· καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς δέρμα σὺν ταῖς θριξὶ (δ) περισύροντες, ἐπηρώτων, Εἰ φάγεσαι πρὸ τοῦ τιμωρηθῆναι (ε) τὸ σῶμα κατὰ μέλος; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς τῇ πατρίῳ φωνῇ (ζ) ἔφη, Οὐχί. 9 Διόπερ καὶ οὗτος τὸν ἐξῆς ἔλαβε βάσανον, ὡς ὁ πρῶτος. Ἐν ἐσχάτῃ δὲ πνοῇ γενόμενος, ἔφη, Σὺ μὲν ἀλάστωρ ἐκ τοῦ παρόντος ἡμᾶς ζῆν ἀπολύεις, ὁ δὲ τοῦ κόσμου βασιλεὺς ἀποθανόντας ἡμᾶς ὑπὲρ αὐτοῦ νόμων εἰς αἰώνιον (η) ἀναβίωσιν ζωῆς ἡμᾶς ἀναστήσει. Μετὰ δὲ τοῦτον ὁ τρίτος ἐνεπαίζετο, καὶ τὴν γλῶσσαν αἰτηθεὶς ταχέως (θ) προέβαλε, καὶ τὰς χεῖρας (ι) εὐθαρσῶς προέτεινε, Καὶ γενναίως ἔφη, Ἐξ οὐρανοῦ ταῦτα (κ) κέκτημαι, καὶ διὰ τοὺς αὐτοῦ νόμους ὑπερορῶ ταῦτα, καὶ παρ' αὐτοῦ ταῦτα πάλιν ἐλπίζω (λ) κομίσασθαι. Ὥστε αὐτὸν τὸν βασιλέα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐκπλήττεσθαι τὸ τοῦ νεανίσκου ψυχῶν, ὡς ἐν οὐδενὶ τοὺς ἀλγηδόνας ἐτίθετο. Καὶ τούτου δὲ μετὰ- 14 ξαντος, τὸν τέταρτον ὡσαύτως ἐβασάνιζον αἰκιζόμενοι. Καὶ γενόμενος (μ) πρὸς τὸ τελευτᾶν, ἔλεγε, Αἱρετὸν μεταλλάσσοντας (ν) ὑπ' ἀνθρώπων τὰς ὑπὸ τοῦ θεοῦ προσδοκᾶν ἐλπίδας, πάλιν ἀναστήσεσθαι ὑπ' 15 αὐτοῦ. σοὶ μὲν γὰρ ἀνάστασις εἰς ζωὴν οὐκ ἔσται. Ἐγκειμένων δὲ τὸν 16 πέμπτον προσάγοντες ἠκίζοντο. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἰδὼν, ἔφη, Ἐξουσίαν ἐν ἀνθρώποις ἔχων (ξ) φθαρτὸς ὤν, ὃ θέλεις ποιεῖς· μὴ δόκει δὲ τὸ 17 γένος ἡμῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ καταλελεῖφθαι. Σὺ δὲ ὑπόμενε, καὶ θεώρει τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ κράτος, ὡς σὲ καὶ τὸ σπέρμα (ου) (ο) βασα- 18 νίσει. Μετὰ δὲ τοῦτον ἦγον τὸν ἕκτον, καὶ μέλλων ἀποθνήσκειν, ἔφη, Μὴ πλανῶ (π) μάτην, ἡμεῖς γὰρ δι' ἑαυτοὺς ταῦτα πάσχομεν (ρ) ἁμαρτάνοντες εἰς τὸν ἑαυτῶν θεὸν, (σ) διὸ ἄξια θαυμασμοῦ γέγονε. 19 Σὺ δὲ μὴ νομίσῃς ἀδῶος ἔσεσθαι, θεομαχῶν ἐπιχειρήσας.

MS.A. (a) λοιποῖς (β) διδούσης (γ) Μωσῆς, (δ) περισύροντες, ἐπηρώτων, Εἰ φάγεσθαι (ε) κατὰ μέλος τὸ σῶμα; (ζ) περιβάλλει, (ι) εὐθαρσέως (κ) * κέκληται, (λ) κομίζεσθαι. (μ) πρὸς τῷ (ν) ἀπὸ (ξ) ὢν θέλεις ποιεῖς, φθαρτὸς ὢν· (ο) βασιεῖ. (π) μᾶλλον, (ρ) ἁμαρτόντες (σ) ἄξια

Interp. LAT.

Et cùm jam per omnia inutilis factus esset; jus- 5
sit pyræ admoveri spirantem, & torreri in sartagine. Vapore autem multùm se dilatante ex sartagine; invicèm se cum matre hortabantur mori fortiter, Dicentes sic; Dominus Deus aspicit, & 6
verè consolatur in nobis; quemadmodùm per Canticum illud, quod in faciem protestatur, declaravit Moyses, dicens; Et in servis suis consolabitur. Mortuo itaque illo primo hoc modo, secun- 7
dum deducebant ad ludibrium, & cute capitis cum capillis abstractâ, interrogabant; Si manducabis, priusquàm corpus per singula membra crucietur? At ille respondens patriâ voce dixit; 8
Non. Propter quod & iste reliquum tormentum suscepit, sicut primus. In ultimo autem spiritu 9
constitutus ait; Tu quidem, sceleste, à præsenti nos vita absolvis: sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æternam resurrectionem vitæ nos suscitabit. Post hunc autem tertius illude- 10
batur: & linguam postulatus, citò protulit, & manus constanter extendit, Et generosè ait; 11
E cœlo ista possedi; & propter ejus leges hæc ipsa despicio: & ab ipso ea me rursùs recepturum spero: Ita ut ipse rex, & qui cum eo erant, mi- 12
rarentur adolescentis animum, quòd nihil duceret cruciatus. Et hoc defuncto, quartum vexa- 13
bant similiter torquentes. Et cùm jam esset ad 14
mortem, sic ait; Eligibile est ab hominibus (a) morti datos, eas, quæ sunt à Deo, spes expectare, iterùm ab ipso resuscitandos. Tibi enim resurrectio ad vitam non erit. Deinceps autem cùm ad- 15
movissent quintum, vexabant eum. At ille respiciens in eum, dixit; Potestatem inter homines 16
habens, cùm sis corruptibilis, facis quod vis: Noli autem putare genus nostrum à Deo esse derelictum. Tu autem sustine, & vide magnam pote- 17
statem ipsius, qualiter te & semen tuum torquebit. Post hunc ducebant sextum: & is morì incipiens ait; Noli frustrà errare. Nos enim propter 18
nos ipsos hæc patimur, (b) peccantes in Deum nostrum: (c) quarè digna admiratione facta sunt. Tu autem ne existimes tibi impunè futurum, quòd 19
contra Deum pugnare tentaveris.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Cùm autem omnia membra ipsius in- 5
utilia reddidissent, præcepit adductum vivũ in sartaginẽ ignis projici; ascendente autem vapore multo ex ustione corporis ejus, orabant fratres alter alterum & matrem, dicentes; Moriamur fortiter, intuente Domino 6
Deo, & verè de nobis consolationem capiente, ut in cantico suo dicit Moses; Eum de servis suis consolationem capere. Absoluto autem primo, deq; 7
seculo egresso, secundum ad flagella & ludibria adduxerunt: & sublatum cum cute capitis capillitium cùm exuissent, interrogabant, num edere veller, priusquam totum corpus inutile redderetur. At ille respondens lin- 8
guâ patriâ, dixit; Non edam. Propterea illum etiam per tormenta occiderunt. Et cùm propè esset morti, 9
dixit; Tu impie, vitâ temporali absolvis nos: Rex autem seculorum, propter cujus legem morimur, exaltabit nos ad vitam æternam. Post- 10
ea adduxerunt tertium illudentes & torquentes ipsum: Præcepitque ut linguam ejus exscinderent, quam ipse statim exeruit, libentérque passis manibus respondens, dixit viriliter; Hæc 11
ab habitatore cœli accepi, eáque propter legem ipsius libenter trado, sperans ab ipso recepturum. Adeò ut 12
rex & qui cum eo erant, stuperent fortitudinem animi invenis iftius tantam, ut ne minimo quidem flagella & tormenta reputaret. Et cùm defunctus 13
esset, quartum adduxerunt, quem etiam torturis affligebant. Cùm autem propè 14
esset ut moreretur respondens, dixit; Utilis est mors cum dolore ab hominibus illata, propter spem vitæ resurrectionis, quæ à Deo est, in seculo futuro: Tibi enim resurrectio ad vitam non erit. Et cùm hic defunctus esset, adduxerunt 15
quintum: quem flagellârunt & torserunt: Is autem regem intuens, dixit ei; Potestatem in homines habes, & 16
cùm corruptibilis sis, quod vis, facis, Noli autem putare genus nostrũ à Deo desertum esse, Sed expecta, & videbis 17
potentem ejus magnitudinem, quomodo te, ac semen tuum posthàc torquebit. Et post hunc, adduxerunt sex- 18
tum: Is morti propinquus respondens, dixit; Noli inaniter errare. Nos enim propter nosipsos hæc sustinemus, quia peccavimus Deo: ideo in stupendam gloriam evasimus: Tu autem noli 19
te victurum putare, qui in Deum pugnare voluisti.

Versio VULG. LAT.

20 Supra modum autem mater mirabilis, & bonorum memoriâ digna, quæ pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat,
21 propter spem quam in Deum habebat: Singulos illorum hortabatur voce patriâ fortiter, repleta sapientiâ: & fœmineæ cogitationi masculinum animum
22 inserens, Dixit ad eos; Nescio qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum & animam donavi vobis & vitam, & singulorum membra non
23 ego ipsa compegi: Sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & spiritum vobis iterùm cum misericordia reddet & vitam, sicut nunc vosmetipsos de-
24 spicitis propter leges ejus. Antiochus autem, contemni se arbitratus, simul & exprobrantis voce despectâ, cùm adhuc adolescentior supereſſet, non solùm verbis hortabatur, sed & cum juramento affirmabat, se divitem & beatum facturum, & transla-tum à patriis legibus amicum habiturum, & res necessa-
25 rias ei præbiturum. Sed ad hæc cùm adolescens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, & suade-
26 bat ei ut adolescenti fieret in salutem. Cùm autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram
27 se filio suo. Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patriâ voce; Fili mi, miserere mei, quæ te in utero novem mensibus portavi, & lac triennio dedi & alui; & in ætatem istam perduxi.
28 Peto, nate, ut aspicias ad cœlum & terram, & ad omnia quæ in eis sunt: & intelligas, quia ex nihilo fe-
29 cit illa Deus, & hominum genus: Ita fiet, ut non timeas carnificem istum; sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, ut in illa miseratio-
30 ne cum fratribus tuis te recipiam. Cùm hæc illa adhuc diceret, ait adolescens; Quem sustinetis? non obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

20 Ὑπερφυὴς δὲ ἡ μήτηρ (α) θαυμασὴ καὶ μνήμης ἀγαθῆς ἀξία, ἥτις ἀπολλυμένους ὑοὺς ἑπτὰ ἐπὶ μιᾶς ὑπὸ χεῖρα ἡμέ-
21 ρας, εὐψύχως ἔφερε διὰ τὰς ἐπὶ κύριον ἐλπίδας. Ἕνα τον δὲ (β) ἑνὸς παρεκάλει τῇ πατρίῳ φωνῇ, γενναίῳ (γ) πεπληρωμένη φρονήματι, καὶ τὸν θῆλυν λογισμὸν ἄρσενι θυμῷ διεγεί-
22 ρουσα, λέγουσα πρὸς αὐτούς, Οὐκ οἶδ' ὅπως εἰς τὴν ἐμὴν ἐφάνη-τε κοιλίαν, οὐδὲ ἐγὼ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν ὑμῖν ἐχαρισά-
23 μην, καὶ τὼ ἑκάστου συνεχώνευσιν οὐκ ἐγὼ διεπόρισα. Τοι-γαροῦν ὁ τῆς κόσμου κτίσης ὁ πλάσας ἀνθρώπου γενέσεις, καὶ πάντων εὑρέσεως γένεσιν, καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν ὑμῖν πάλιν (δ) ἀποδώσει μετ' οἰκτου, ὡς νῦν καταφρονεῖτε ἑαυτῶν διὰ τοὺς
24 αὐτοῦ νόμους. Ὁ δὲ Ἀντίοχος ὑπόνοιαν καταφρονᾶσθαι, καὶ τὸν ὀνειδίζουσαν ὑφορώμενος φωνὴν, ἔτι τῆς νεωτέρας ἀνθεύντος, οὐ μόνον διὰ λόγων ἐπιεῖτο τὴν παράκλησιν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅρκων ἐπίσης, ἅμα πλουτῆν καὶ μακαριεῖν ποιήσειν (ε) μεταθέμενον ἀπὸ πα-
25 τρίων νόμων, καὶ φίλον ἕξειν, καὶ χρείας ἐμπεισεῖσειν. Τῷ δὲ νεανίᾳ μηδαμῶς προσέχοντος, προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς τὴν μητέρα, παρήνει (ζ) τῷ μειρακίῳ σῴζεσθαι. Σύμβουλον ὄντα Θεὸν
26 πείᾳ. Πολλὰ δὲ αὐτῇ προσείσαντος, ἐπηλίξατο πείσειν τὸν
27 υἱόν. Προσκύψασα δὲ αὐτῷ, χλευάσασα τὸν ὠμὸν τύραννον, οὕτως ἔφησι τῇ (η) πατρῴᾳ φωνῇ, Τέκνον ἐλέησόν με ἣ ἐν γαστρὶ σε ἐνείσκασά σι μῆνας ἐννέα, καὶ θηλάσασά σε ἔτη τρία, καὶ ἐκ-θρέψασά σε καὶ ἀγαγοῦσαν εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην, καὶ προ-
28 φορήσασαν. Αἰτῶ σε τέκνον ἀναβλέψαντα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ἰδόντα, γνῶναι ὅτι (θ) ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς, καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων
29 γένος (ι) Οὕτως γενήσεται. μὴ φοβηθῇς τὸν δήμιον τοῦτον, ἀλλὰ τῶν ἀδελφῶν (κ) ἄξιος γενόμενος, ἐπίδεξαι τὸν θάνατον, ἵνα σε
30 τῷ ἐλέει σὺν τοῖς ἀδελφοῖς σου (λ) κομίσωμαί σε. Ἔτι δὲ ταύτης (μ) λαλούσης ὁ νεανίας εἶπε, Τίνα μέλλετε; οὐ πειθαρχῶ τῷ προ-στάγματι τοῦ βασιλέως· τῷ δὲ προστάγματι τοῦ νόμου τοῦ δοθέντος τοῖς πατράσιν ἡμῶν διὰ (ν) Μωϋσέως.

MS. A. (α) ἀγαθῆ (β) τῶν ἀνδρῶν παρεκάλει (γ)* πεπληρωμένη (δ) ἀποδίδωσιν (ε) καὶ μεταθέμενον ἀπὸ τῶν πατρίων *, καὶ (ζ) γενέσθαι τῷ μειρακίῳ (η) πατρίᾳ (θ) οὐκ ἐξ ὄντων (ι) Οὕτω γίνεται. (κ) σε ἄξιος (λ) κομίσαι μέ σε. (μ) καταλυγυούσης (ν) Μωσῆν.

Interp. LAT.

Supra modum autem mater mirabilis, & bonâ memoriâ digna: quæ pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spes quas in Domino habebat: Singulosque illorum hortabatur, voce patriâ, forti repleta sapientiâ, & fœmineæ cogitationi masculinum animum inserens, Dicens ad eos; Nescio, qualiter in utero meo apparuistis: neque ego spiritum & vitam donavi vobis: & singulorum compagem non ego composui. Sed enim mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & spiritum vobis iterùm cum misericordia reddet, & vitam; sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges ejus. Antiochus autem contemni se arbitratus, simul & exprobrantis voce despectâ, cùm adhuc adolescentior supereſſet; non solùm verbis hortabatur; sed & cum juramento affirmabat, divitem se & beatum illum facturum translatum à patriis legibus, & amicum habiturum, & negotia creditturum. Sed adolescente nequaquam attendente, advocavit rex matrem, & suadebat ei ut adolescenti fieret consultrix in salutem. Cùm autem multis eam verbis esset hortatus; promisit suasuram se filio. Itaque inclinata ad illum, irridens (d) crudelem tyrannum, sic ait patriâ voce; Fili, miserère mei, quæ te in utero novem mensibus portavi, & lac triennio dedi, & alui te, & in istam ætatem perduxi, & molestias educationis sustinui. Obsecro te, nate, ut aspicias ad cœlum, & terram, & omnia quæ in eis sunt, videns, intelligas, quia cùm non essent, fecit te Deus; & hominum genus (e) Sic factum est. Ne timeas carnificem istum: sed dignus fratribus effectus suscipe mortem; ut in ipsa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Cùm hæc adhuc peroraret, ait adolescens; Quem sustinetis? Non obedio præcepto regis: sed præceptum audio legis, quæ data est patribus nostris per Moysem.

(ν) Μωσῆν.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

31 Tu verò, qui inventor omnis malitiæ factus es in
32 Hebræos, non effugies manum Dei. Nos enim pro
33 peccatis noſtris hæc patimur. Et ſi nobis propter
increpationem & correptionem Dominus Deus no-
ſter modicùm iratus eſt: ſed iterùm reconciliabitur
34 ſervis ſuis. Tu autem, ô ſceleſte, & omnium homi-
num flagitioſiſſime, noli fruſtrà extolli vanis ſpebus,
35 in ſervos ejus inflammatus. Nondum enim omni-
potentis Dei, & omnia inſpicientis, judicium effugi-
36 ſti. Nam fratres mei, modico nunc dolore ſuſtenta-
to, ſub teſtamento æternæ vitæ effecti ſunt: tu verò
37 judicio Dei juſtas ſuperbiæ tuæ pœnas exolves. Ego
autem, ſicut & fratres mei, animam & corpus meum
trado pro patriis legibus: invocans Deum maturiùs
genti noſtræ propitium fieri, téque cum tormentis &
38 verberibus confiteri quòd ipſe eſt Deus ſolus. In
me verò & in fratribus meis deſinet Omnipotentis
ira, quæ ſuper omne genus noſtrum juſtè ſuperducta
39 eſt. Tunc rex accenſus irâ, in hunc ſuper omnes
40 crudelitàs deſævit, indignè ferens ſe deriſum. Et hic
itaque mundus obiit, per omnia in Domino confi-
41 dens. Noviſſimè autem poſt filios & mater conſum-
42 pta eſt. Igitur de ſacrificiis, & de nimiis crudelita-
tibus ſatis dictum eſt.

CAP. VIII.

1 Judas verò Machabæus, & qui cum illo erant, in-
troibant latenter in caſtella: & convocantes cogna-
tos & amicos, & eos, qui permanſerunt in Judaiſ-
mo, aſſumentes, eduxerunt ad ſe ſex millia virorum.
2 Et invocabant Dominum, ut reſpiceret in popu-
lum, qui ab omnibus calcabatur: & miſereretur
3 templo, quod contaminabatur ab impiis: Miſere-
retur etiam exterminio civitatis, quæ eſſet illicò com-
plananda, & vocem ſanguinis ad ſe clamantis audi-
4 ret: Memoraretur quoque iniquiſſimis mortes
parvulorum innocentum, & blaſphemias nomini ſuo
illatas, & indignaretur ſuper his.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

31 Σὺ ὁ πάσης κακίας εὑρεθεὶς γενόμενος εἰς τοὺς Ἑβραίους, οὐ μὴ φύ-
32 γῃς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ. Ἡμεῖς γὰρ διὰ τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας
33 πάσχομεν. Εἰ δὲ χάριν ὀλιγοπληξίας καὶ παιδείας ὁ ζῶν κύριος ἡμῶν
βραχέως ἐπώργισται, καὶ πάλιν καταλλαγήσεται τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις.
34 Σὺ δὲ ὦ ἀνόσιε, καὶ πάντων ἀνθρώπων μιαρώτατε, μὴ μάτην
μετεωρίζου (α)φρυαττόμενος ἀδήλοις ἐλπίσιν, ὀπὴ τοὺς (β)δούλους
35 αὐτοῦ ἐπαίρεις Θ χεῖρα. Οὔπω γὰρ ἡ παντοκράτωρ ἐπόψει Θεοῦ
36 κρίσιν ὑπεφθικυίας. Οἱ μὲν γὰρ νῦν ἡμέτεροι ἀδελφοὶ βραχὺν
(γ)ὑπενέγκαντες πόνον, (δ)εἰς ἀγήρατον ζωῆς ὑπὸ διαθήκην Θεοῦ πεπτώ-
κασιν· Σὺ δὲ τῇ τοῦ Θεοῦ κείσει δίκαια τὰ πρόσιμα τῆς ὑπερηφα-
37 νίας ἀποίσῃ. Ἐγὼ δὲ καθάπερ οἱ (ε) ἀδελφοί μου, καὶ σῶμα, καὶ
(ζ) ψυχὴν παραδίδωμι περὶ τῶν πατρίων νόμων, (η)ἐπικαλούμενος Θ τὸν
Θεὸν (θ) ἵλεων ταχὺ τῷ ἔθνει γενέσθαι, καὶ σὲ μετὰ ἐτασμῶν καὶ
38 μαστίγων ὁμολογήσαι, διότι μόνος αὐτὸς θεός ἐστιν. Ἐν
ἐμοὶ δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου (ι) στήσεται ἡ τοῦ παντοκράτορος ὀργὴ
39 ἡ ἐπ' (κ)τὸ σύμπαν ἡμῶν δικαίως (λ)ἐπηγμένη. Ἐκθυμος δὲ
γενόμενος ὁ βασιλεὺς, τότε παρὰ τοὺς ἄλλους χειρίσας ἀπήντησε,
40 πικρῶς φέρων ὅτι τῆ μυκτηρισμῷ. Καὶ ὃς ἐν (μ)καθαρᾷ τὸν βίον
41 μεθήλλαξε, παντελῶς ὑπὸ τῷ κυρίῳ πεποιθώς. Ἐσχάτη δὲ τῶν υἱῶν
42 ἡ μήτηρ ἐτελεύτησε. Τὰ μὲν οὖν περὶ (ν)σπλαγχνισμοὺς καὶ τὰς
ὑπερβαλούσας αἰκίας ὅτι τοσοῦτον διεληλύθαμεν.

MS. A. (α) * φρυαττόμενος (β) οὐρανίους παῖδας ἐπαιρόμενος (γ) ἐπενέγκαντες (δ) ἀγήρατον (ε) ἀδελφοί, καὶ (ζ) * τύχην (η) ἐπικαλούμενοι (θ) ἵλεως (ι) σῶσαι (κ) * τῆ (λ) ἐπημμένη. (μ) καθαρῶς μεθήλλαξεν, (ν) τὰς * σπλαγχισμούς,

ΚΕΦ. η'.

1 Ἰούδας δὲ (α)ὁ Μακκαβαῖος καὶ οἱ ζὺν αὐτῷ, παρεισπορεύομενοι
λαθραίως εἰς τὰς κώμας προσεκαλοῦντο τοὺς συγγενεῖς, καὶ τοὺς
μεμενηκότας ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ (β) προσλαβόμενοι, συνήγαγον εἰς
2 ἑξακισχιλίους. Καὶ ἐπεκαλοῦντο τὸν κύριον (γ)ἐπιδεῖν ἐπὶ τὸν ὑπὸ
πάντων (δ)καταπατούμενον λαὸν, οἰκτεῖραι δὲ καὶ τὸν ναὸν, τὸν
3 ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων βεβηλωθέντα. Ἐλεῆσαι δὲ καὶ
τὴν καταφθειρομένην πόλιν καὶ μέλλουσαν ἰσοπεδοῦσθαι γίνεσθαι, καὶ
4 τῶν (ε)καταβοώντων πρὸς αὐτὸν αἱμάτων εἰσακοῦσαι, (ζ) Μνησθῆναί
δὲ καὶ τῆς τῶν ἀναμαρτήτων νηπίων ἐξωλείας ἀπωλείας, καὶ
περὶ τῶν γενομένων εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ βλασφημιῶν, καὶ μισο-
πονηῆσαι.

MS.A. (α) ὁ καὶ Μακκαβαῖος καὶ (β) προσλαμβανόμενοι, (γ) ἐφιδεῖν τὸν (δ) καταπατούμενον (ε) καταβοώντων (ζ) Καὶ μνησθῆναι δὲ καὶ τῆς τῶν * ἀμαρτητων

Interp. LAT.

Tu verò, qui omnis malitiæ inventor factus es in Hebræos, non effugies manus Dei. Nos autem pro peccatis noſtris patimur. Et, ſi nobis propter increpationem & correptionem vivens Dominus noſter modicùm iratus eſt; ſed iterum reconciliabitur ſervis ſuis: Tu autem, ſceleſte, & omnium hominum flagitioſiſſime, noli fruſtrà extolli fremens vanis ſpebus, in (f) ſervos ejus elevans manum. Nondùm enim omnipotentis inſpectoris Dei judicium effugiſti. Nam fratres quidem noſtri, modico nunc dolore ſuſtentato, æternæ vitæ ſub teſtamento Dei ceciderunt: tu verò judicio Dei juſtas ſuperbiæ pœnas exolves. Ego autem, ſicut fratres mei, & corpus, & animam trado pro patriis legibus, invocans Deum maturiùs genti propitium fieri, téque cum tormentis & verberibus confiteri, quòd ipſe eſt Deus ſolus; In me verò & fratribus meis deſinet Omnipotentis iram, quæ ſuper omne genus noſtrum juſtè ſuperducta eſt. Tunc rex accenſus irâ, in hunc ſuper cæteros crudeliſſimè deſævit, indignè ferens ſe deriſum. Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens. Noviſſimè autem poſt filios mater conſumpta eſt. Quæ igitur ad ſacrificia, & nimias crudelitates, hacúſque declarata ſunt.

CAP. VIII.

Judas verò Maccabæus, & qui cum illo erant, introibant latenter in caſtella: & convocantes cognatos, & eos qui permanſerant in Judaiſmo, aſſumentes, collegerunt ad ſex mille vivos. Et invocabant Dominum, ut reſpiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur; & miſereretur etiam templo, quod ab impiis hominib⁹ erat contaminatũ: Miſereretur etiam exterminatæ civitati, & quæ eſſet illicò complananda; & ſanguinis ad ſe clamantis audiret: Memoraretur quoque iniquiſſimam mortem parvulorum innocentium, & blaſphemias nomini ſuo illatas, & ſuper ſceleribus indignaretur.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Tu autem qui multa mala excogitâſti & feciſti Hebræis, non effugies manus Dei. Nos enim propter peccata noſtra hæc ſuſtinemus; Et quaſi ad correptionem & caſtigationem: Iratúſque nobis modicum temporis Dominus Deus noſter, reconciliabitur ſervis ſuis. Tu autem impie & immunde, omniúmque hominum abominandiſſime, noli te extollere, & ſpe vanâ in ſervos Dei ſuperbire. Nondum enim judicium Dei omnipotentis effugiſti. Fratres enim mei, toleratis parvo tempore afflictionibus, vitâ ac luce in glorià regni Dei, cum ipſo fruuntur. Tu autem, recto Dei judicio, vindictam operum tuorum ſuſtinebis, prout dignus es. Ego quidem & fratres mei, animam & corpus pro lege patrum trado, obſecrans Deum, ut citò concilietur & propitius ſit populo noſtro; tu autem cruciatu & tormentis examinatus fatearis, illum ſolum Deum eſſe: Et in me, fratribúſque meis deficiat ira Excelſi, quæ in populum noſtrum meritò ſupervenit. His autem auditis magnopere accenſus rex, ultra modum acerbè torſit ipſum ſupra fratres, & cruciavit. Verùm & hic etiam mundus è ſeculo deceſſit, perfectè Domino confiſus. Poſt omnes autem mortua eſt & mater ipſorum. De quæſtionibus igitur, & tormentis flagellatiónibúſque magnis & duris, hucuſque dicendi terminus promotus ſit.

CAP. VIII.

Judas autem Maccabæus & qui cum eo erant clàm ingreſſi civitates congregabant cognatos ſuos, & qui manſerant in lege Judaiſmi, & coacta ſunt ad ſex millia virorũ. Et oraverunt Dñm ut reſpiceret populum à multis conculcatum, miſereretúrque Templi ab impiis polluti; Redimerétque civitatem exterminatam, & penè in deſertum converſam, intuereturque etiam occiſos, quorum ſine cauſa fuſus ſanguis fuerat; Et recordaretur parvulos peccati expertes, qui per iniquitatem interierant, & blaſphemias quas nomini ſuo intulerant, & exurgeret in ipſos in zelo furoris.

Versio VULG. LAT.

5 At Machabæus, congregatâ multitudine, intolerabilis
gentibus efficiebatur: ira enim Domini in miseri-
6 cordiam conversa est. Et superveniens castellis &
civitatibus improvisus, succendebat eas: & oppor-
tuna loca occupans, non paucas hostium strages da-
7 bat: Maximè autem noctibus ad hujuscemodi ex-
cursus ferebatur, & fama virtutis ejus ubique dif-
8 fundebatur. Videns autem Philippus paulatim vi-
rum ad profectum venire, ac frequentiùs res ei ce-
dere prosperè, ad Ptolemæum ducem Cœlesyriæ &
Phœnicis scripsit, ut auxilium ferret regis negotiis.
9 At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primo-
ribus amicum, datis ei de permistis gentibus, arma-
tis non minùs viginti millibus, ut universum Judæo-
rum genus deleret, adjuncto ei & Gorgiâ viro mili-
10 tari, & in bellicis rebus experientissimo. Constituit
autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat
dandum, duo millia talentorum, de captivitate Judæ-
11 orum suppleret: Statímque ad maritimas civita-
tes misit, convocans ad coëmptionem Judaicorum
mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento distracturum, non respiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotente esset consecutura.
12 Judas autem ubi comperit, indicavit his qui secum
13 erant Judæis, Nicanoris adventum. Ex quibus qui-
dam formidantes, & non credentes Dei justitiæ, in
14 fugam vertebantur: Alii verò si quid eis supererat
vendebant, simúlque Dominum deprecabantur, ut
eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos, priusquàm
15 cominùs veniret, vendiderat; Et si non propter
eos, propter testamentum tamen quod erat ad patres
eorum, & propter invocationem sancti & magnifici
16 nominis ejus super ipsos. Convocatis autem Ma-
chabæus septem millibus, qui cum ipso erant, roga-
bat ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent
iniquè venientium adversùm se hostium multitudi-
nem, sed fortiter contenderent,

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

5 Γενόμενος δ(α)ὲν συςήματι ὁ Μακκαβαῖος, ἀνυπόςατος ἦν τοῖς
6 ἔθνεσιν ἐγίνετο, ὅτι ὀργῆς τοῦ κυρίου εἰς ἔλεον (β)τετράπτο. Πόλεις
δ' καὶ (γ)κώμας ἀπροσδοκήτως ἐρχόμενος ἐνεπίμπρα, καὶ τὰς ἐπικαί-
ρους τόπους ὑπελαμβάνων, ἐκ ὀλίγους ἦν πολεμίων (δ)ἐποίει πρόπτω-
7 μον. Μάλιςα τὰς νύκτας πρὸς τὰς τοιαύτας (ε)ἐπιβουλὰς συν-
εργὸς ἐλάμβανε· καὶ (ζ)λθγιά τις τῆς ἀνανδρίας αὐτοῦ (η)διεχεῖτο πα-
8 ταχοῦ. Σωσεφὼν δὲ ὁ Φίλιππος κατὰ μικρὸν εἰς μεγαλοπρ(θ)ἐπειαν ἐρχό-
μενον τὸν ἄνδρα, πυκνότερον δὲ ἐν ταῖς ἐυημερίαις περιβαίνον-
τα, πρὸς Πτολεμαῖον τὸν κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγὸν
9 ἔγραψεν ἐπιςολὴν τοῖς τοῦ βασιλέως πράγμασιν. Ὁ δὲ τα-
χέως προχειρισάμενος, Νικάνορα τὸν τοῦ Πατρόκλου, τῶν πρώτων
φίλων, ἀπέςειλεν, ἐπιτάξας μεμφύλων ἔθνη ἐκ ἐλάττους τῶν δισ-
μυρίων, (ι)τὸ σύμπαν τῶν Ἰουδαίων ὀξᾶραι γένος. Συνέςησε δὲ αὐ-
τῷ καὶ Γοργίαν ἄνδρα στρατηγὸν, καὶ ἐν πολεμικαῖς χρείαις
10 (κ)πεῖραν ἔχοντα. Διετάξατο δὲ ὁ Νικάνωρ τὸν φόρον τῷ
βασιλεῖ τοῖς Ῥωμαίοις ὅλα τάλαντα δισχίλια ἐκ τῶν τῶν
11 Ἰουδαίων αἰχμαλωσίας ἐκπληρώσειν. Εὐθέως δὲ εἰς τὰς παραθα-
λαττίους πόλεις ἀπέςειλε (λ)προσκαλούμενος ἐπ' ἀγορασμὸν (μ)Ἰουδαϊ-
κῶν σωμάτων, (ν)ὑπισχνούμενον ἐνενήκοντα σώματα τάλαντον δια-
χωρήσειν· ἐ προσδιχόμενος δ' παρὰ τῆ πεντηκοςῆς μέλλουσαν
12 (ξ)ἐπακολουθήσειν ἐπ' αὐτῷ δίκην. Τῷ δὲ Ἰούδᾳ προσέπεσε περὶ
τῆς τοῦ Νικάνορος ἐφόδε· καὶ μεταδόντος (ο)αὐτοῖς τοῖς σὺν αὐτῷ δ'
13 παρουσίαν τῆ στρατιᾶς, Οἱ δειλανδροῦντες καὶ ἀπιςοῦντες τῆ τοῦ
14 θεοῦ δίκῃ, (π)διεδίδρασκον, καὶ ἐξετόπιζον ἑαυτούς. Οἱ δὲ τὰ
σεσελεημένα πάντα ἐπώλουν, ὁμοῦ δὲ τὸν κύριον (ρ) ἠξίουν ῥύσασθαι
15 τοὺς ὑπὸ τῆ συνεβοῦς Νικάνορος πρὶν συμπτυχεῖν παρεγμένους· Καὶ
εἰ μὴ δι' αὐτοὺς, ἀλλὰ διὰ τὰς πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν διαθή-
κας, καὶ (σ) ἕνεκεν τῆς ἐπ' (τ)αὐτοὺς ἐπικλήσεως τοῦ σεμνοῦ καὶ μεγα-
16 λοπρεποῦς ὀνόματος αὐτῶ. Συναγαγὼν δὲ ὁ Μακκαβαῖος τοὺς
περὶ αὐτὸν ὄντας (υ) ἑ ἑξακισχιλίους, παρεκάλει μὴ καταπλα-
γῆναι (φ) τοὺς πολεμίους, μηδὲ ὑπολαβεῖν ἑ δεῖν ἀδίκως παρα-
κινουμένων ἐπ' αὐτοὺς ἐθνῶν πολυπληθίαν, ἀγωνίσασθαι δ'
γενναίως,

MS.A. (α)ὁ Μακκαβαῖος ὲν συςήματι, (β) * τραπεὶς. (γ)χώρας (δ') τροπούμενον. (ε) ἐπιβολὰς (ζ) λαλιὰν τῆς (η) διεχεῖτο (θ) * ἐρχόμενος (ι) τὸ πᾶν τῆς Ἰουδαίας (κ) ἔχοντα πεῖραν. (λ) προκαλούμενος (μ) Ἰουδαίων (ν) ὑπισχνούμενος, (ξ) ἐπακολουθῆσαν αὐτῷ (ο) τοῖς σὺν (π) διεδίδρασκον ἑαυτὲς καὶ ἐξετόπιζον. (ρ) * ἠξίουν (σ) ἕνεκα (τ) αὐτῶ (υ) ἑξακισχιλίους, (φ) τοῖς πομπίοις,

Interp. LAT.

At Maccabæus congregatâ multitudine, intole- 5
rabilis jam gentibus efficiebatur, irâ Domini
in misericordiam conversâ. Et superveniens 6
civitatibus, & castellis improvisus, succende-
bat eas: & opportuna loca occupans; non pau-
cas hostium strages dabat: Maximè autem 7
noctes ad hujuscemodi incursiones adjutrices
assumebat. Et fama quædam virtutis ejus
ubique diffundebatur. Videns autem Phi- 8
lippus paulatim virum ad profectum ve-
nire, ac frequentiùs ei res cedere pro-
spere, ad Ptolemæum ducem Cœlesyriæ & Pho-
nicis scripsit, ut auxilium ferret regis negotiis.
At ille velociter deligens, Nicanorem Patrocli, 9
de primoribus amicorum, misit, subdens de per-
mistis gentibus non minùs viginti millibus; ut
universum Judæorum genus deleret. Adjunxit
autem ei & Gorgiam virum militarem, & in
bellicis rebus experientissimum. Constituit au- 10
tem Nicanor, tributum, quod à rege Romanis
dandum erat, duo millia talentorum, de capti-
vitate Judæorum supplere: Statímque ad ma- 11
ritimas civitates misit, convocans ad coëmpti-
onem (a) Judaicorum mancipiorum, promittens
se nonaginta mancipia talento traditurum, non
respiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipo-
tente esset consecutura. Judæ autem allatum
fuit de Nicanoris adventu: &, cùm indicâsset 12
his qui secum erant, exercitûs adventum;
Qui formidabant, & non credebant Dei justi- 13
tiæ, diffugiebant, & sese de loco removebant.
Alii verò, quæ supererant, omnia vendebant: si-
múlque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos, 14
ab impio Nicanore, priusquàm cominùs veniret,
venditos: Et, si non propter eos, propter testa- 15
mentum tamen, quod erat ad patres eorum, &
propter invocationem sancti & magnifici no-
minis ejus super ipsos. Congregatis autem 16
Maccabæus sex millibus, qui cum ipso erant, hor-
tabatur ne terrerentur ab hostibus, neque me-
tuerent iniquè venientium adversùm se gen-
tium multitudinem, sed fortiter contende-
rent,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Confirmatus igitur & corroboratus; cum cœtu populi sui Maccabæus, timorem sui & trepidationem gentibus omnibus incussit: Conversa enim fuerat ira Domini erga ipsos in misericordiam. Ingressus igitur derepentè urbes & oppida perdebat, locáque ipsis propinqua capiebat, victóque bello multos interficiebat; Præsertim autem noctu in multos incidens protterebat, & in omni loco divulgabatur nomen ejus & virtus. Videns autem Philippus crescere Maccabæum & fumigerari, & in omnibus congressibus suis superiorem discedere & victorem, scripsit Ptolemæo præfecto ac duci Syriæ & Phœnices, ut succurreret rebus regis. Ptolemæus autem statim Nicanorem Patrocli filium, ex primis amicorum suorum cum mandatis misit, (tradito ei quasi viginti milliũ exercitu) ut universum Judæorũ gen⁹ deleret: misit etiam cum ipso Gorgiam præfectum ac ducem, virúmque certaminum & bellorum expertum. Pollicitus autem fuerat Nicanor regi & confirmaverat, illaturum se in ærarium regis, de captivitate Judæorum, bis mille talenta. Et statim ad urbes maritimas mittens, advocavit eos, ut Judæos in captivitatem emerent, nonaginta pro talento daturum se pollicitus: judiciũ Dei omnipotentis, assecuturum se, non respiciens nec expectans. Venientes autem indicârunt Judæ de adventu Nicanoris, de copiis exercitûs ejus narrantes: Quibus auditis, Judæorum multi timore de judicio justo Dei dubitantes, cœperunt huc illuc diffugere. Alii, quod ipsis reliquum fuerat vendiderunt, omnes autem universim Domino supplicabant, ut redimeret eos à manibus impii Nicanoris, qui ipsos, priusquam veniens videret, vendiderat: Etsi non propter ipsos, tamen propter fœdus quod statuerat cum patribus suis, & propter nomen sum magnum, & sanctum & gloriosum, quo vocabantur. Coactos autem eos qui secum erant, numero quasi sex mille viri, Judas Maccabæus orabat & corroborabat, ne prælium timerent, neque trepidarent aut commoverentur, propter multitudinem Gentium quæ in ipsos veniebant per iniquitatem.

Versio VULG. LAT.

17 Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco ſancto ab his injuſtè eſſet illata, itémque & ludibrio
18 habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum inſtituta convulſa. Nam illi quidem armis confidunt,
ait, ſimul & audaciâ: nos autem in omnipotente
19 Domino, qui poteſt & venientes adverſùm nos, & univerſum mundum uno nutu delere, confidimus. Admonuit autem eos & de auxiliis Dei, quæ
20 facta ſunt erga parentes: & quòd ſub Sennacherib centum octoginta quinque millia perierunt:
Et de prælio, quod eis adverſùs Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum eſt, Macedonibus ſociis hæſitantibus, ipſi ſex millia ſoli peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de cœlo, & beneficia pro his plurima
21 conſecuti ſunt. His verbis conſtantes effecti ſunt,
22 & pro legibus & patria mori parati. Conſtituit itaque fratres ſuos duces utrique ordini, Simonem, & Joſephum, & Jonatham ſubjectis unicuique mille-
23 nis & quingentenis. Ad hoc etiam ab Eſdra lecto illis ſancto libro, & dato ſigno adjutorii Dei, in pri-
24 ma acie ipſe dux commiſit cum Nicanore. Et facto ſibi adjutore Omnipotente, interfecerunt ſuper novem millia hominum: majorem autem partem exercitûs Nicanoris vulneribus debilem factam fuge-
25 re compulerunt. Pecuniis verò eorum, qui ad emptionem ipſorum venerant, ſublatis, ipſos uſque-
26 quaque perſecuti ſunt, Sed reverſi ſunt horâ concluſi: nam erat ante ſabbatum: quam ob cauſam non
27 perſeveraverunt, inſequentes. Arma autem ipſorum & ſpolia congregantes, ſabbatum agebant: benedicentes Dominum, qui liberavit eos in iſto
28 die, miſericordiæ initium ſtillans in eos. Poſt ſabbatum verò debilibus, & orphanis, & viduis diviſerunt ſpolia: & reſidua ipſi cum ſuis habuere.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

17 Πρὸ ὀφθαλμῶν λαζόντες τὴ ἀνόμως εἰς τὸ ἅγιον τόπον συμπεπλεσμένην ὑπ' αὐτῶν ὕβριν, καὶ τὴ τῆς ἐμπαιγμονῆς πόλεως αἰκι-
18 σμὸν, ἔτι δὲ τὴν ἀσυγχυσίαν τὴ πολιτείας καταλύσιν. Οἱ μὲν γὰρ ὅπλοις (α) πεποίθασιν ἅμα καὶ τόλμαις, (β) φησὶν, ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τῷ παντοκράτορι θεῷ δυναμένῳ καὶ τοὺς ἐρχομένους ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τὸ ὅ-
19 λον κόσμον (γ) ἐν ἑνὶ νεύματι (δ) καθελεῖν, πεποίθαμεν. Προσανα-
μνήσας δὲ αὐτοῖς καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν προγόνων γενομένας ἀντιλή-
ψεις, καὶ τὴν ἐπὶ Σενναχηρεὶμ (ε) τῶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε (ζ)
20 χιλιάδων ὡς ἀπώλοντο, καὶ τὴν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ τὴν πρὸς (η) αὐτοὺς Γαλάτας παράταξιν γενομένην, ὡς εἰ πάντες ἐπὶ τὴν χρείαν ἦλθον ὀκτακισχίλιοι σὺν Μακεδόσι τετρακισχιλίοις· τῶν Μακεδόνων ἀποροῦ-
μένων, οἱ (θ) ὀκτακισχίλιοι τὰς ἑξακοσίας μυριάδας ἀπέκτειναν διὰ τὴν
21 γενομένην αὐτοῖς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ βοήθειαν, καὶ ὠφέλειαν πολλὴν ἔλα-
βον. Ἐφ' οἷς εὐθαρσεῖς αὐτοὺς παρασήσας, καὶ ἑτοίμους ὑπὲρ τῶν
νόμων καὶ τὴ πατρίδος ἀποθνήσκειν, τετραμερῆ π(κ)τὸ στρατόπεδον
22 ἐποίησε· Τάξας καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶ περιγινομένους ἑκατέρας
τάξεως, Σίμωνα καὶ (λ) Ἰώσηφον καὶ Ἰωνάθαν, ἑκατοντάξας ἑκάστῳ
23 χιλίους πρὸς τοῖς πεντακοσίοις, Ἔτι δὲ καὶ Ἐλεάζαρον, (μ) παραγγεί-
λαντα τὴ ἱερὰν βίβλον, καὶ δόντος σύνθημα τοῦ βοηθοῦντος τὴ πρώτης (ν) ἀπο-
24 φάσεως αὐτὸς ἡγεμόνευε, συνέβαλε τῷ Νικάνορι. Γενομένου δὲ
αὐτοῖς τοῦ παντοκράτορος συμμάχου, κατέσφαξαν τῶν πολε-
μίων ὑπὲρ τοὺς ἐννακισχιλίους, τραυματίαις δὲ καὶ τοῖς μέλεσιν
(ξ) ἀναπήροις τὸ πλεῖον μέρος τῆς τοῦ Νικάνορος (ο) στρατιᾶς ἐποίη-
25 σαν, πάντας δὲ (π) φυγεῖν ἠνάγκασαν. Τὰ δὲ χρήματα τῶν
(ρ) παραγεγονότων ἐπὶ τὸν ἀγορασμὸν αὐτῶν ἔλαβον. Συνδιώ-
26 ξαντες δὲ αὐτοὺς ἐφ' ἱκανὸν, Ἀπέλυσαν (σ) ὑπὸ τῆς ὥρας συ-
κλειόμενοι. Ἦν γὰρ ἡ πρὸ τοῦ (τ) Σαββάτου, διʼ ἣν αἰτίαν οὐκ
27 (υ) ἐμακροθύμησαν καταῤῥίχοντες αὐτούς. Ὁπλολεγήσαντες δὲ αὐ-
τοὺς, καὶ τὰ σκῦλα ἐκδύσαντες τῶν πολεμίων, ἐποίουν τὸ σάββα-
τον εὐφήμους, εὐλογοῦντες, καὶ ἐξομολογούμενοι τῷ κυ-
ρίῳ τῷ δικαιώσαντι (φ) αὐτοὺς εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀρχὴν ἐλέους
28 πᾶσιν αὐτοῖς. Μετὰ δὲ τὸ Σάββατον τοῖς ἠκρωτηριασμένοις, καὶ
ταῖς χήραις, καὶ ὀρφανοῖς, μερίσαντες ἀπὸ τῶν σκύλων, τὰ
λοιπὰ αὐτοὶ, καὶ τὰ παιδία, (χ) ἐμερίσαντο.

Interp. LAT.

Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco ſancto injuſtè ab his eſſet illata, itémque ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam avitæ reipublicæ diſſolutionem. Nam illi quidem armis confidunt, ait, ſimul & audaciâ, nos autem in omnipotente Deo, qui poteſt & adventientes adverſùm nos, & univerſum mundum uno nutu delere, confidimus: Admonens etiam eos & de auxiliis, quæ facta ſunt erga parentes, & de illo, quòd ſub Sennacherim centum octoginta quinque millia perierunt: Et de prælio, quod eis adverſùs Galatas fuit in Babylonia, quomodò omnes ad eum venerunt octo mille cum Macedonibus quatuor millibus: Macedonibus hæſitantibus, ipſi octo mille peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de cœlo: Et utilitatem multam acceperunt. His verbis cùm benefidentes illos effeciſſet, paratóſque pro legibus & patria mori; quadripertitum exercitum fecit, Conſtituens etiam fratres ſuos duces utrique ordini, Simonem, & Joſephum, & Jonathan, ſubjectis unicuique millenis & quingentenis. Adhuc etiam, cùm (c) juſſiſſet Eleazarum legere ſacrum librum, & dediſſet teſſeram adjutorii Dei, primæ aciei ipſe dux commiſit cum Nicanore. Et facto ſibi adjutore, Omnipotente, interfecerunt ſuper novem millia hoſtium: vulneratos autem, & membris mutilos majorem partem exercitûs Nicanoris fecerunt: omnes autem fugere compulerunt: Pecunias verò eorum, qui ad emptionem ipſorum venerant, tulerunt. Perſecuti autem eos multùm, Reverſi ſunt ab hora concluſi. Nam erat ante ſabbatum: quam ab cauſam non diu perſeveraverunt inſequentes illos. Arma autem ipſorum congregantes, & ſpolia exuentes hoſtium, ſabbatum agebant, valdè benedicentes, & confitentes Domino, qui liberavit eos in iſto die, principium miſericordiæ (d) ſtatuendo in eos. Poſt ſabbatum verò, debilibus, & viduis, & orphanis diſtribuerunt de ſpoliis: reſidua ipſi, & pueri, partiti ſunt.

MS.A. (a) πεποίθασιν (β) ἔφησ, (γ) ἑνὶ (δ) * καταλοβῶν, (ε) ἑκατὸν (ζ) χιλιάδας (η) τὸ, Γαλάτας (θ) ἑξακισχιλίοι (ι) γενομένην (κ) ἐποίησεν τὸ στράτευμα· Τάξας ἀδελφοὺς (λ) Ἰώσηπον καὶ Ἰωνάθην, (μ) παραγαγὼν (ν) ἀπόρησε (ξ) ἀναπήρους τὸ πλεῖον (ο) στρατιᾶς, πάντας (π) φεύγειν ἠνήγκασεν. (ρ) παραγενομένων (σ) ἀπὸ τῆς χώρας (τ) σαββάτε δίκη, δι' ἣν (υ) ἐμακροθύμησαν (φ) εἰς τὴν (χ) διεμερίσαντο.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

17. Dicebátque ipſis; Reſpicite ac intuemini quâ affectus eſt contumeliâ ab ipſis per injuriam locus ſanctus, & expoſitis vitis veſtris pugnate viriliter. Monebátq; ipſos factæ ab ipſis civitati, per contemptum, contumeliæ: præterea, ſolutarum per ipſos, legum patriarum: Et dicebat eis; Hi armis 18
& viribus carnis fidunt, nos autem Domino Deo noſtro omnipotenti confidimus, qui viribus pollet, ut non hoſtes noſtros tantùm, ſed totum orbem oris ſpiritu deſtruat. Commemo- 19
rabat ipſis etiam quæ cum patribus effectæ fuerant in dieb⁹ eorũ redemptiones, quæq; tempore Sennacherib, quóq; modo interierint centum octoginta quinque millia; Et prælium quod 20
cum Gallis factum fuerat, qui cum robore exercitûs octoginta millium ipſos aggreſſi fuerant, præter quadraginta alia Macedonum millia, qui auxilio ipſis venerant: Et quod eg ſſi in ipſos cum exercitu exiguo vicerunt ipſos, propter auxilium cælitùs eis factum. Quibus auditis confortati, & 21
adjuti, & corroborati tradiderunt ſeipſos viriliter pro legibus & loco ſuo: & exercitu in quatuor partibus diviſo, Fratres ſuos, Simeonem, Joſephũ 22
& Jonathan, ſingulis partibus capita & duces præfecit, traditis ſingulis mille quingintis viris. Eliezarum etiã 23
præterea juſſit legere populo legem ſanctam, & teſſeram ſalutarem edere auxilii divini, & primæ quidem partis caput ipſe ac dux erat. Cœpítque 24
cum Nicanore congredi: Et Deus omnipotens ipſis auxilio fuit de cœlo, & occiderunt ex eis quaſi novem millia, pleríſque autem exercitûs eorum manus præciderunt, vel oculos eruerunt, vel membra inutilia reddiderunt: toti⁹ autem exercitûs reſidui fugerunt. Ceperúntque divitias omnes 25
illorum qui ipſos vendituri veneranr: & perſecuti ipſos multùm, ita reverſi ſunt, quia feſtinabant. Propè enim 26
erat tempus introitûs Sabbati, propterea non perſeverarunt inſequi ipſos. Spoliârunt autem & tulerunt quic- 27
quid apud ipſos erat: Reverſíque ſunt ut venirent & Sabbatum agerent, confitentes & laudantes magnopere Dominum, qui fecerat ipſis ſalutem die iſto, & miſericordiam erga ipſos facere cœperat. Poſt diem autem Sab- 28
bati diſtribuerunt de præda ipſorum ærumnoſis, egenis, pupillis & viduis: Reſiduum *inter ſe* ipſi, ac adoleſcentes qui cum ipſis erant, diviſerunt.

Versio VULG. LAT.

29 His itaque gestis, & communiter ab omnibus factâ obsecratione, misericordem Dominum postulabant,
30 ut in finem servis suis reconciliaretur. Et ex his, qui cum Timotheo & Bacchide erant contra se contendentes, super viginti millia interfecerunt, & munitiones excelsas obtinuerunt: & plures prædas diviserunt, æquam portionem debilibus, pupillis, &
31 viduis, sed & senioribus facientes. Et cùm arma eorum diligenter collegissent, omnia composuerunt in locis opportunis, residua verò spolia Jerosolymam
32 detulerunt: Et Philarchen, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum scelestum, qui in multis Judæos
33 afflixerat. Et cùm epinicia agerent Jerosolymis, eum, qui sacras januas incenderat, id est, Callisthenem, cùm in quoddam domicilium refugisset, incenderunt, dignâ ei mercede pro impietatibus suis red-
34 ditâ. Facinorosissimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Judæorum venditionem adduxerat,
35 Humiliatus auxilio Domini, ab his quos nullos existimaverat, depositâ veste gloriæ, per mediterranea fugiens, solus venit Antiochiam, summam infœlicita-
36 tem de interitu sui exercitûs consecutus. Et qui promiserat Romanis se tributum restituere de captivitate Jerosolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Judæos, & ob ipsum invulnerabiles esse, eò quòd sequerentur leges ab ipso constitutas.

CAP. IX.

1 EOdem tempore Antiochus inhonestè revertebatur de Persida. Intraverat enim in eam, quæ dici-
2 tur Persepolis, & tentavit expoliare templum, & civitatem opprimere: sed multitudine ad arma concurrente, in fugam versi sunt: & ita contigit ut
3 Antiochus post fugam turpiter rediret. Et cùm venisset circa Ecbatanam, recognovit quæ erga Nicanorem & Timotheum gesta sunt.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

29 Ταῦτα δ' διαπραξάμενοι, καὶ κοινὴν ἱκεσίαν ποιησάμενοι, τὸν
ἐλεήμονα κύριον ἠξίουν, εἰς τέλος καταλλαγῆναι τοῖς αὐτῶ
30 δούλοις. Καὶ (α) τῶν περὶ Τιμόθεον καὶ Βακχίδην (β) συστειζόντων,
ὑπὲρ τῆς διεμνείους αὐτῶν ἀνθίλου, καὶ (γ) ὀχυρωμάτων ὑψηλῶν εὖ
μάλα ἐγκρατεῖς ἐγένοντο· καὶ λάφυρα (δ) πλεῖστα ἐμερίσαντο,
ἰσομοίρους (ε) ἑαυτῶν καὶ τοῖς ὑπισμένοις, καὶ ὀρφανοῖς, καὶ χή-
31 ραις, ἔτι δὲ καὶ πρεσβυτέροις, ποιήσαντες. Ὁπλοθεγήσαν-
τες δ' αὐτὰ, ἐπιμελῶς πάντα συνέθηκαν εἰς τὰς ἐπικαίρους
32 τόπους, τὰ δὲ λοιπὰ τῶ σκύλων ἤνεγκαν εἰς Ἱεροσόλυμα. Τὸν
δὲ Φυλάρχῳ τῶν περὶ Τιμόθεον ἀνθίλου, ἀνοσιώτατον ἄν-
33 δρα καὶ πολλὰ τὰς Ἰουδαίους ἐπηλευκηκότα. Ἐπινίκια δὲ (ζ) ἄ-
γοντες ἐν τῆ πατρίδι, τοὺς ἐμπρήσαντας τὰς (η) ἱερὰς πύλωνας,
Καλλισθένην, (θ) καὶ τινας ἄλλους ὑφῆψαν εἰς ἓν οἰκίδιον πεφυγό-
34 τας, οἵτινες ἄξιον τῆς δυσσεβείας (ι) ἐκομίσαντο μισθόν. Ὁ δὲ
(κ) πεισθυμιτήριος Νικάνωρ, ὁ (λ) τὰς χιλίας ἐμπόρους ὅτε τὴν πρᾶσιν
35 τῶν Ἰουδαίων ἀγαγὼν, Ταπεινωθεὶς ὑπὸ τῶν (μ) κατ' αὐτὸν νο-
μιζομένων ἐλαχίστων εἶναι, τῆ τῦ κυρίου βοηθείᾳ, τὴν δεξικὴν
ἀποθέμενος ἐσθῆτα, διὰ τῆς μεσογείου, (ν) φεράπτε πρότον φυ-
γὰν ἑαυτὸν ποιήσας, ἦλθεν εἰς Ἀντιόχειαν, (ξ) ὑφόραν δυσπερή-
36 σας ὅτι τῆ τῦ ἰδίου διαφορᾷ. Καὶ ὁ τοῖς Ῥωμαίοις ἀνα-
δεξάμενος φόρον ἀπὸ τῆς τῶν ἐν Ἱερουσαλήμοις ἀχμαλωσίας
καθοφώσεσθαι, κατήγγελλεν ὑπέρμαχον ἔχειν (ο) τὸν θεὸν τοὺς Ἰου-
δαίους, καὶ διὰ τῦτον ἀπρόσιτους εἶναι τοὺς Ἰουδαίους, διὰ
τὸ ἀκολουθεῖν (π) τοῖς ὑπ' αὐτῦ πεφυλαγμένοις νόμοις.

MS.A. (α) τοῖς (β) συνεισάγουσι, (γ) τὸ ὀχύρωμα τῶν ὑψηλῶν (δ)
πλεῖον & (ε) αὐτοῖς (ζ) ἀγόντας (η) * ἱερὰς (θ) ὑφ' * εἰς ἓν οἰκεῖον πε-
φευγότα, καὶ τὸν ἄξιον ι) ἐκομίσατο (κ) πεισμιτήρι & (λ) τεισχιλίους
(μ) καθ' αὐτὸ (ν) * τεφαίτου τόπου (ξ) ὑπὲρ ἅπαν * συνημερικὼς (ο) τοὺς
Ἰουδαίους, (π) τοῖς ἑαυτῦ προσταλαγμένοις

ΚΕΦ. Γ'.

1 Περὶ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐτύγχανεν Ἀντίοχος ἀνηκόυκως
2 ἀκόσμως ἐκ τῶν (α) χῶν τὴν Περσίδα τόπων. Εἰσεληλύθει γὰρ εἰς
τὴ λεγομένην Πτόλιν, καὶ ἐπεχείρησεν ἱερουλεῖν, καὶ τὴν πόλιν
σωέχειν. Διὸ δὴ τῶν πλήθων ἐρεμασάντων, ἐπὶ τὴν τῶν ὅπλων
βοήθειαν ἐτράπησαν· καὶ συμβὰν τροπωθέντα τὸν Ἀντίοχον ἀπὸ
3 τῶν ἐγχωρίων, ἀχήμονα τὴν ἀναζυγὴν ποιήσασθαι. Ὅτε δὲ
αὐτῶ κατ' Ἐκβάτανα, προσέπεσε τὰ χῶ Νικάνορι, καὶ τοῖς περὶ
Τιμόθεον, γεγονότα. MS.A. (α) περὶ τὸν

Interp. LAT.

His itaque gestis, & communi factâ ob- 29
secratione, misericordem Dominum postulabant,
ut in finem servis suis reconciliaretur. Et ex 30
his qui cum Timotheo & Bacchide erant,
contra se contendentes super viginti millia inter-
fecerunt, & munitiones excelsas valdè obti-
nuerunt, & plures prædas diviserunt, æquam
secum portionem debilibus, pupillis, & viduis,
sed & senioribus facientes. Et cùm arma eorum 31
collegissent, diligenter omnia composuerunt in lo-
cis opportunis: Residua verò spolia Hieroso-
mam detulerunt. Et Phylarchen, qui cum Ti- 32
motheo erat, interfecerunt, virum sceleſtissimum,
& qui in multis Judæos afflixerat. Et cùm 33
epinicia agerent in patria; eos qui sacras januas
incenderunt, id est, Callisthenem, (f) & quosdam
alios, cùm in quoddam domicilium refugisset,
incenderunt: & dignam impietate repoſuerunt
mercedem. Facinorosissimus autem Nicanor, 34
qui mille negotiantes ad Judæorum venditio-
nem adduxerat, Humiliatus auxilio Domini 35
ab his quos nullos existimaverat, depositâ ve-
ste gloriæ per mediterranea fugitivi modo soli-
vium se faciens, venit Antiochiam, summam
infœlicitatem de interitu exercitûs consecutus.
Et qui promiserat Romanis se tributum resti- 36
tuere de eorum qui in Hierosolymis, captivita-
te, prædicabat protectorem Deum habere Ju-
dæos, & hoc modo invulnerabiles esse Judæos,
eò quòd sequerentur leges ab ipso constitutas.

CAP. IX.

CIRCA illud autem tempus Antiochus in- 1
honestè revertebatur ex iis qui circa Persidem,
locis. Intraverat enim in eam quæ dicitur 2
Persepolis; & tentavit spoliare templa, & ci-
vitatem opprimere. Sed multitudine ad arma-
rum auxilium concurrente, in fugam versi sunt:
& contigit ut fugatus Antiochus à regionis ha-
bitatoribus turpiter rediret. Et cùm esset Ec- 3
batanis, allata sunt, quæ erga Nicanorem &
Timotheum gesta sunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

29 Cúmque ita feciſſent, clamârunt o-
mnes & precati sunt coram Domino
misericorde, ut tandem reconciliare-
tur servis suis. Tum venerunt con- 30
tra ipsos Timotheus & Bicrius, &
interfecerunt ex ipsis supra triginta
millia, & subegerunt & ceperunt mu-
nitiones magnas & fortes, ceperúnt-
que ac diviserunt prædam multam:
Pupillis etiam, viduis & egenis qui
in populo erant distribuerunt, divise-
rúntque ibi etiam senibus. Sumptâ 31
que omnia arma eorum collegerunt,
& in locis notis reposuerunt: Reli-
quam autem prædam Jerosolyma ad
principem populi attulerunt. Et ex 32
domesticis Timothei impium quendam
occiderunt, qui multum presserat Juda-
os. Cùm autem in terram suam re- 33
versi, victoriam belli hujus celebra-
rent, adductum Callisthenem & qui
cum eo erant, in domo quadam igni
incenderunt, propterea quòd januas sa-
cras incenderant, & demoliti fuerant;
& vindictam dignam malis impietatis
suæ operibus reportârunt. Nicanor 34
autem ille damnatus & immanis,
apud quem mille mercatores erant qui
Judæos emerent, Afflictus cecidit sub 35
eis quos minores se viribus putave-
rat, à Deo autem adjuti fuerant: Et
glorioſâ suâ veſte dimissâ, instar ser-
vi fugiens Antiochiam venit, dolore
& pudore multo affectus ob exerci-
tûs sui jacturam. Qui pollicitus fue- 36
rat Romanis tributum se ipsis ex ca-
ptivitate Jerosolymâ confecturum, prædicabat & dicebat; Deũ Judæis adjutorẽ
esse ac propterea vinci eos non pos-
se, quòd in præceptis ejus ambularent.

CAP. IX.

EOdem tempore contigit reverti & 1
ascendere è Perside Antiochum regem,
cum confusione & pudore multo. De-
scenderat enim Persopolim quæ dici-
tur, urbem capere studens, & tem-
plum quod in ea erat spoliare.
Quòd cùm acies vidissent, coacti sunt
adversùs eum cum exercitu magno, &
vicerunt totum exercitum ejus. Et
cùm se victum videret, rediit confu-
sus cum toto exercitu suo: Cúmque 3
propè esset Antiochus ut veniret Ba-
nan, indicârunt ei de rebus Nicano-
ris & Timothei.

Versio VULG. LAT.

4 Elatus autem in ira, arbitrabatur se, injuriam illorum
qui se fugaverant, posse in Judæos retorquere: ideó-
que jussit agitari currum suum, sine intermissione a-
gens iter, cœlesti eum judicio perurgente, eò quòd
ita superbè locutus est se venturum Jerosolymam, &
5 congeriem sepulchri Judæorum eam facturum. Sed
qui universa conspicit Dominus Deus Israel, percus-
sit eum insanabili & invisibili plagâ. Ut enim finivit
hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus
6 viscerum, & amara internorum tormenta: Et qui-
dem satis justè, quippe qui multis & novis cruciati-
bus aliorum torserat viscera, licèt ille nullo modo à
7 sua malitia cessaret. Super hoc autem superbiâ re-
pletus, ignem spirans animo in Judæos, & præcipi-
ens accelerari negotium, contigit illum impetu eun-
tem de curru cadere, & gravi corporis collisione
8 membra vexari. Isque qui sibi videbatur etiam flu-
ctibus maris imperare, supra humanum modum su-
perbiâ repletus, & montium altitudines in statera
appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio
portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso
9 contestans: Ita ut de corpore impii vermes scatu-
rirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent,
odore etiam illius & fœtore exercitus gravaretur.
10 Et qui paulò antè sidera cœli contingere se arbitra-
batur, cum nemo poterat propter intolerantiam fœ-
11 toris portare. Hinc igitur cœpit ex gravi superbia
deductus ad agnitionem sui venire, divinâ admonitus
plagâ, per momenta singula doloribus suis augmenta
12 capientibus. Et cùm nec ipse jam fœtorem suum fer-
re posset, ita ait; Justum est subditum esse Deo, & mor-
13 talem non paria Deo sentire. Orabat autem hic sce-
lestus Dominum, à quo non esset misericordiam con-
14 secuturus. Et civitatem, ad quam festinans veniebat
ut eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congesto-
15 rum faceret, nunc optat liberam reddere: Et Judæ-
os, quos nec sepulturâ quidem se dignos habiturum,
sed avibus ac feris diripiendos traditurum, & cum
parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Athe-
nienses facturum pollicetur.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

4 Ἐπαρθεὶς δὲ τῷ θυμῷ ᾤετο καὶ τῶν πεφυγαδευκότων αὐτὸν
κακίαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐπανοίσεσθαι· διὸ ζυγὸν ταχὺν ἐπι-
βαπλάτου ἀδιαλείπτως ἐλαύνοντα(α) κατανύειν τὴν πορείαν, τῆς
ἐξ οὐρανοῦ δὴ κρίσεως ζυνούσης αὐτῷ. (β)ἔτω γὰρ ὑφηφάνως εἶπε,
Πολυάνδριον Ἰουδαίων Ἱεροσόλυμα ποιήσω παραγινόμενος ἐκεῖ.
5 Ὁ δὲ (γ)παντεπόπτης κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπάταξεν αὐτὸν
ἀνιάτῳ καὶ ἀοράτῳ πληγῇ· ἅρτι γὰρ αὐτοῦ καλαλήξαντος τὸν λόγον,
ἔλαζεν αὐτὸν ἀνήκεστος τῆς σπλάγχνων ἀλγηδὼν, καὶ πικραὶ τῆς
6 ἔνδον βάσανοι, Πάνυ δικαίως, τῶν πολλαῖς καὶ ξενιζούσαις ζυμ-
7 φοραῖς ἑτέρων σπλάγχνα βασανίσαντα. Ὁ δ' ὑβριμῶς
τῆς ἀγριωχίας ἔληγεν· ἔτι δὲ καὶ τῆς ὑφηφανίας ἐπεπλήρωτο,
πῦρ πνέων τοῖς θυμοῖς ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ κελεύων ἐποξύνειν
τὴν πορείαν. Συνέζη δὲ καὶ πεσὼν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἅρματος
φερομένου ῥοίζῳ, καὶ (δ)δυσχρῆ πάσματι σκεπασόντα, πάντα τὰ
8 μέλη τοῦ ζώματος ἀποφερλυδῆ. Ὁ δ'(ε)ἄρτι δοκῶν τοῖς τῆς
θαλάσσης (ζ) κύμασιν ἐπιτάσσειν, διὰ τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀ-
λαζονείαν, καὶ πλάσσειν τὰ τῶν ὀρέων εἰόμβους (η) ὕψη στή-
σειν, καὶ γῆν χωμόμβους, ὀν φορεῖον παρεκομίζετο, φανερὸν
9 τοῖς θεοῦ πᾶσι τὴν δύναμιν ἐνδεικνύμβους· Ὥστε καὶ ὀν τοῦ σώ-
ματος τοὺς δυσοζοῦς σκώληκας ἀναζῶν, καὶ ζῶντος ἐν ὀδύναις
καὶ ἀλγηδόσι τὰς σάρκας ὑπὸ διαπίπτειν, ὑπὸ τῆς ὀσμῆς ὑπὸ
10 πᾶν τὸ στρατόπεδον βαρύνεσθαι (θ)τῇ σαπίᾳ. Καὶ τὸν μικρῷ
πρόπεζαν τοῦ οὐρανίων ἄστρων ἅπτεσθαι δοκοῦντα, παρακομίζειν
11 ὑφὲς ἐδύνατο, διὰ τὸ τῆς ὀσμῆς ἀφόρητον βάρος. Ἐνταῦθα
ὃν ὑπεξαλο τὸ πολὺ τῆς ὑφηφανίας (ι) λήγειν ὑποπραυσμένος,
καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἔρχεσθαι θείᾳ μάστιγι κατ' στιγμὴν ὀδυνουμέν-
12 τοις ἀλγηδόσι. Καὶ μηδὲ τῆς ὀσμῆς αὐτὸς (κ)συνάπτειν ἀνέχεσθαι,
ταῦτ' ἔφη, Δίκαιον ὑποτάσσεσθαι τῷ θεῷ, καὶ μὴ θνητὸν ὄντα
13 (λ)ἰσόθεα φρονεῖν ὑφηφάνως. Ηὔχετο δὴ ὁ μιαρὸς οὗτος τὸν ἀκτή-
14 μονα ἐλεήσειν, (μ)ταῦτα λέγων, Τὴν μὲν ἁγίαν πόλιν
ἣν σπεύδων παρεγίνετο ἰσόπεδον ποιῆσαι, καὶ πολυάνδριον
15 οἰκοδομῆσαι, ἐλευθέραν ἀναδεῖξαι· Τοὺς δὲ Ἰουδαίους (ν) οὓς
ἐνεγκὼν μηδὲ ταφῆς ἀξιῶσαι, οἰωνοβρώτους (ξ) δὲ καὶ θη-
ρωνίοις (ο) ὀπίσω δηλοῖς, πάντας αὐτοὺς ἴσους Ἀθηναίοις
ποιήσειν·

MS. A. (α) καλαλύων (β) ἔτως(γ) παντεπόπτης (δ) δυσχρῆ(ε)
ἀνπδοκῶν (ζ) κύμασιν* διὰ τ ὑπὲρ ἀνθρώπων ὑφηφανίαν, καὶ πλά-
σσειν τῶν (η) ὕψη (θ) τὴν σαπρίαν. (ι) λήγειν παραυσμένος,(κ)ἀνέχεσθαι συνάπτειν,(λ)ὑφήφανα φρονεῖν. (μ) ἔτως(ν)ὡς (ξ)σὺν τοῖς(ο)ὀπτηλιαῖ

Interp. LAT.

Elatus autem irâ, arbitrabatur se etiam illo- 4
rum qui se fugaverant, injuriam in Judæos
retorquere: ideóque jussit aurigam sine inter-
missione agitantem expedire iter, cœlesti eum
judicio jam perurgente. Sic enim superbè locutus
erat; Congeriem sepulchri Judæorum faciam
Hierosolymam, cùm illuc venero. Sed, qui (a) u- 5
niversa conspicit Dominus Deus Israel, percussit
eum insanabili & invisibili plagâ. Ut enim finivit
hunc ipsum sermonem; apprehendit eum dolor
dirus viscerum, & amara internorum tormenta,
Valdè justè; quippe qui multis et novis cruciatibus 6
aliorum torserat viscera. Ille autem nullo modo ob
insolentia cessabat: Adhuc autem, & superbiâ 7
repletus erat, ignem spirans animo in Judæos,
& præcipiens accelerari iter. Contigit autem
& cadere ipsum de curru, qui impetu ferebatur,
& gravi ruinâ decidentem omnibus corporis mem-
bris distorqueri. Isque, qui nuper sibi videbatur 8
fluctibus maris imperare, supra humanum mo-
dum superbiâ repletus, & montium altitudines
in statera putabat apprehendere, humiliatus ad
terram, in gestatorio portabatur, manifestam
Dei virtutem omnibus contestans: Ita, ut de 9
corpore impii vermes etiam scaturirent, & vi-
ventis in doloribus & cruciatibus carnes ejus
diffluerent; odore etiam illius universus exerci-
tus gravaretur ob putredinem. Et eum, qui paulò 10
antè sydera cœli se contingere arbitrabatur, eum
nemo poterat propter intolerabilem odoris gravi-
tatem portare. Hic igitur cœpit à magnitudine 11
superbiæ desistere, vulneratus; & ad agnitionem
venire, divino flagello per momenta singula dolo-
ribus suis augmenta capientibus. Et cùm nec 12
ipse jam fœtorem suum ferre posset, hæc ait;
Justum est subditum esse Deo, & mortalem non
paria Deo sentire superbè. Orabat autem hic 13
scelestus Dominum, à quo non esset amplius mise-
ricordiam consecuturus, sic dicens; Ipsam quidem 14
sanctam civitatem, ad quam festinans veniebat, ut
eam ad solum deduceret, ac sepulchrorum congeriem
faceret, liberam redditurum; Judæos autem quos 15
ne sepulturâ quidem se dignos habiturum, sed avibus
devorandos unà cum parvulis projecturum feris di-
xerat, omnes æquales Athenienses facturum:

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

4 ... * ... Quibus auditis, confirmatus & elatus 4
furore majorem in modum, cogitabat
quicquid in Perside sibi fecerant, veni-
entem se de Judæis exacturum. Jussitque
aurigam validè ac cum festinatione agi-
tare currum ut citò ascenderet: Et
sic dicebat; Civitatem Judæorum Je-
rosolyma diruam, faciámque habi-
taculum Gentium. Stetitque obvi- 7
am ipsi factum est judicium Domini
Dei Israëlis omnipotentis: percussitque
ipsum plagâ amarâ et invisibili. Cúmq;
egressum quæreret omnis sermo ejus, ap-
prehendit eum dolor amarus & durus
intestinorum ac viscerum: Justam vin- 6
dictam accipientem, qui doloribus tor-
mentísque ac cruciatibus multis cruci-
averat, torserátque viscera aliorum.
Cúmque hæc omnia ipsi accidissent, ad-
huc confortabatur & elevabat se cogi-
tatione suâ. Plenúsque furore instar 7
ignis adversùs Judæos accenso, supra
modum velociter agere aurigæ suo præ-
cepit: cursûs autem currûs sui impetu
excussus est, & excidit eo, casu duro
& amaro, fractis omnibus membris
ejus. Qui autem paulò anteà præce- 8
peturum se fluctibus maris putabat, præ
superbiâ quâ omnes homines superabat,
& montes omnes altos depressurum,
projectus in terram, palàm omnibus
virtutem Dei demonstrabat. Adeò au- 9
tem dura erant quæ patiebatur impius,
ut ex corpore ejus ebullirent vermes,
& vivi caro defluëret & ab ipso deci-
deret, adeóque fœteret corporis ejus
odor, ut ne quis de exercitu ejus ferre
posset. Et qui paulò antè etiam stellis 10
cœli imperaturũ se putabat, ad eũ nemo
appropinquare poterat, propter fœto-
rem ejus. Hinc autem de magnitudine 11
superbiæ suæ decedere cœpit, & humi-
liatus ad veri cognitionem respexit, cru-
ciatus cœlitùs, ac omnibus plagis tor-
tus. Cúmque odorem suum ferre non 12
posset, respondens sic dixit; Oportet
hominem subjici Deo: Non autem,
mortalis qui sit, cogitationem adversùs
Deum cogitare. Orabat autem im- 13
pius, & supplicabat Domino, qui mise-
ricordiam ultra affecturus non erat, sic
dicens; Urbem sanctam, quò festina- 14
bam iter, ut eam diruerem, & facerem
omnium habitaculum; eam
ædificabo liberámque faciam: De Ju- 15
dæis autem sic dicebat; Cogitabam de
eis, ne sepultum quidem in eos, sed
volucri cœli, & feræ terræ pabulum
fore, cum uxoribus liberísque suis: Hos
omnes Athenienses faciam.

Versio VULG. LAT.

16 Templum etiam sanctum, quod priùs expoliaverat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de reddi-
17 tibus suis præstaturum: Super hæc, & Judæum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum,
18 & prædicaturum Dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus (supervenerat enim in eum justum Dei judicium) desperans scripsit ad Judæos in modum deprecationis epistolam hæc continentem:
19 OPTIMIS civibus Judæis plurimam salutem, & benè valere, & esse felices, rex & princeps Antio-
20 chus. Si benè valetis, & filii vestri, & ex sententia vobis cuncta sunt, maximas agimus gratias. Et
21 ego in infirmitate constitutus, vestri autem memor benignè, reversus de Persidis locis, & infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi
22 utilitate curam habere: Non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmi-
23 tatem. Respiciens autem quòd & pater meus, quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit qui post se susciperet principatum:
24 Ut si quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur, scientes hi qui in regionibus erant, cui esset
25 rerum summa derelicta, non turbarentur. Ad hæc considerans & proximo potentes quosque & vicinos temporibus insidiantes, & eventum expectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem sæpè recurrens in superiora regna multis vestrûm commendabam: & scripsi ad eum quæ subjecta sunt.
26 Oro itaque vos & peto, memores beneficiorum publicè & privatim, ut unusquisque conservet fidem
27 ad me & ad filium meum. Confido enim, eum modestè & humanè acturum, & sequentem propositum
28 meum, & communem vobis fore. Igitur homicîda & blasphemus pessimè percussus, & ut ipse alios tractaverat, peregrè in montibus miserabili obitu
29 vitâ functus est. Transferebat autem corpus Philippus collactaneus ejus: qui metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

16 Ὃν δὲ πρότερον ἐσκύλευσεν ἅγιον (α) νεὼν, κτήσεσιν ἀναθήμασι κοσμήσειν, καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη πολυπλάσια πάντα ἀποδώσειν, τάς δὲ ὀφειλούσας πρὸς τὰς θυσίας χρείας ἐκ τῶν ἰδίων
17 προσόδων χορηγήσειν· Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ (β) Ἰουδαῖον ἔσεσθαι, καὶ πάντα τόπον οἰκητὸν (γ) ἐπελεύσεσθαι καταγγέλλοντα τὸ τοῦ Θεοῦ
18 κράτος. Οὐδαμῶς δὲ ληγόντων τῶν πόνων, ἐπελήλυθει γὰρ ἐπ' αὐτὸν δικαία ἡ τοῦ Θεοῦ κρίσις, τὰ κατ' αὐτὸν ἀπελπίσας, ἔγραψε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τὴν ὑπογεγραμμένην ὑπόσταλιν, (δ) ἱκετηρίας τάξιν ἔχουσαν, ἀκριβουσαν δὲ ὅπως·
19 Τοῖς χρηστοῖς Ἰουδαίοις τοῖς πολίταις πολλὰ χαίρειν, καὶ ὑγιαίνειν, καὶ εὖ πράττειν,
20 (ε) βασιλεὺς, καὶ στρατηγὸς Ἀντίοχος. Εἰ ἔρρωσθε, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὰ ἴδια κατ' γνώμην (ζ) ὄντ' ὑμῖν, ἔυχομαι μὲ τῷ θεῷ τῶν
21 μεγίστων χάριν, εἰς οὐρανὸν τὴν ἐλπίδα ἔχων. Κἀγὼ δὲ ἀδεγῶς διακείμαι, ὑμῶν τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὔνοιαν (η) ἂν ἐμμνήμονον φυλοσόρως. (θ) ἐπαναγαγὼν ἐκ τῶν περὶ τὴν Περσίδα τόπων, καὶ περισπασθεὶς ἀδιεξίᾳ δυσχέρειαν ἐχούσῃ, ἀναγκαῖον ἡγησάμην φροντίσαι τῆς κοινῆς πάντων (ι) ἀσφαλείας. Οὐκ ἀπογινώσκων τὰ
22 (κ) κατ' ἐμαυτὸν, ἀλλὰ ἔχων πολλὴν ἐλπίδα ἐκφεύξεσθαι τὴν ἀδιάθεσιαν, Θεωρῶν δὲ ὅτι καὶ ὁ πατὴρ κατ' ἐκείνους καιροὺς εἰς τοὺς ἄνω
23 τόπους ἐστρατοπέδευσεν, ἀνέδειξε τὸν (λ) διαδεξόμενον, Ὅπως ἐάν τι παράδοξον ἀποβαίνῃ, (μ) ἢ καὶ περισταθεῖή τι δυσχερὲς, εἰδότες οἱ κατ' τὴν χώραν ᾧ καθηγέλειπται τὰ πράγματα, μὴ ὀπτα-
25 ταράσσωνται· Πρὸς δὲ τούτοις καταγνοῦς τοὺς παρακειμένους δυνάστας, καὶ γειτνιῶντας (ν) τῇ βασιλείᾳ τοῖς καιροῖς ἐπίσχοντας, (ξ) προσδεχομένους τὸ ἀποβησόμενον, ἀνεδειξα † (ο) υἱόν μου Ἀντίοχον βασιλέα, ὃν πολλάκις ἀναπεμπόμενον εἰς τὰς ἐπάνω σατραπείας τοῖς πλείστοις ὑμῶν (π) παρακατετιθέμην καὶ ἐνετειλάμην· γράφα δὲ πρὸς αὐτὸν τὰ ὑπογεγραμμένα· Παρακαλῶ ἔν ὑμᾶς καὶ
27 ἀξιῶ, μεμνημένους τῶν εὐεργεσιῶν κοινῇ καὶ καθ' ἰδίαν, ἕκαστον σωτηρεῖν τὴν ἕναν ἔνοιαν εἰς ἐμὲ καὶ † (ρ) υἱόν μου. Πέπεισμαι γὰρ
28 αὐτὸν ὀπεικῶς καὶ φιλανθρώπως (σ) παρακολουθοῦντα τῇ ἐμῇ προαιρέσει, Συμπεπεισεσθαι ὑμῖν. Ὁ μὲν οὖν ἀνδροφόνος καὶ βλάσφημος τὰ χείριστα παθὼν, ὡς ἑτέρους διέθηκεν, ὅτι ξένης
29 ἐν τοῖς ὄρεσιν οἰκτίστῳ μόρῳ κατέστρεψε † βίον. Παρελαμβάνετο δὲ τὸ σῶμα Φίλιππος ὁ σύντροφος αὐτοῦ· ὃς καὶ (τ) διδιλαβηθεὶς τὸν υἱὸν Ἀντίοχε, πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Φιλομήτορα εἰς Αἴγυπτον διεκομίσθη.

Interp. LAT.

Templum etiam sanctum, quod priùs expoliaverat, optimis donis ornaturum, & sacra vasa multipliciter omnia restituturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de reditibus suis præstaturum: Super hæc & Judæum se futurum, & omnem locum habitabilem perambulaturum, prædicantem Dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus, (supervenerat enim in eum justum Dei judicium,) de se desperans scripsit ad Judæos subscriptam epistolam, deprecationis quidem modum habentem; hæc autem continentem: Optimis Judæis civibus plurimam salutem, & benè valere, & esse fœlices, rex & princeps Antiochus. Si benè valetis, & filii, & vestra ex sententia vobis sunt; (b) ago quidem Deo maximas gratias; in cœlo spem habens. Et ego, in infirmitate autem constitutus, vestri honoris & benevolentiæ memor eram benignè. Reversus autem de Persidis locis, & in infirmitate gravi apprehensus necessarium duxi communis omnium securitatis curam habere. Non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem, Respiciens autem, quòd & pater meus, quibus temporibus in loca superiora duxit exercitum, declaravit successorem, ut, si quid præter opinionem accideret, aut etiam difficile quid nuntiaretur, scientes hi qui in regionibus, cui esset rerum summa relicta, non turbarentur: Ad hæc autem considerans proximos dynastas, & vicinos regno, temporibus attendentes, & eventum expectantes; designavi filium meum Antiochum regem: quem sæpè recurrens in superiora regna multis vestrûm deponebam, & commendabam. Scripsi autem ad eum, quæ subjecta sunt. Oro itaque vos, & peto, memores beneficiorum publicè & privatim, ut unusquisque conservet præsentem benevolentiam ad me, & filium meum. Confido enim eum, modestè & humanè, sequentem propositum meum, conversaturum vobiscum. Igitur homicîda & blasphemus pessima passus; ut alios tractaverat, in peregrina terra in montibus misero obitu vitâ excessit. Transferebat autem corpus Philippus collactaneus ejus: qui etiam metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

MS. A. (α) νεὼ, (β) Ἰουδαῖ (γ) ἐπελθοῦσαν καταγγέλλοντας (δ) ἔχουσαν ἱκετηρίας τάξιν, (ε) βασιλεὺς Ἀντίοχος καὶ στρατηγός. Ἐρρῶσθε (ζ) ἔστι ὑμῖν, εἰς οὐρανὸν † ἐλπίδα ἔχων. Τιμὴν τὴν (η) ἐμμνήμονον (θ) ἐπαναγαγὼν ἐκ τῶν κατ' τὴν (ι) ὑμῶν ἀσφαλείας. (κ) καθ' ἑαυτὸν, (λ) διαδεξάμενον, (μ) καὶ περιπέσῃ (ν) τῆς βασιλείας (ξ) καὶ προσδεχομένους τὸ (ο) υἱὸν Ἀντίοχον (π) παρακατετιθέμην (ρ) υἱόν. Πέπεισμαι (σ) ζωσταδίνλα (τ) συλαβηθεὶς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

16 Templum sanctum quod olim spernebã, coronabo, omnibúsq; ornamentis ornabo, vasáque sacra multiplicia dabo, impensámq; quotidianam sacrificiorum & oblationum de meo præbebo. Et ultrà
17 hæc *omnia* Judæus fiam, & quocunque ibo, magnitudinem potestatis Dei prædicabo. His omnibus cùm non cessarent dolores ejus, (assecutum enim eum
18 fuerat justum Dei judicium) de se sperans, scripsit Judæis supplicationis literas in hanc formam; Antiochus rex
19 & imperator, bonis Judæis, civibus meis pacem, ac quietem, ac valetudinem, ipsis ac liberis. Preces fundo, sup-
20 plicóque Deo qui est in cœlis, in quo spero pro magna ejus bonitate;
21 Quòd cùm ægrotâssem, vestri recordatus sim, ut honorem ac quietem multam vobis reddam. Fervebat enim mihi mens amore vestrî, ex quo de Perside ascendi; Cùm autem propè essem ut *ad vos* pervenirem, in infirmitatem duram & amaram incidi: Placuit
22 autem mihi super omnia vestri curam gerere: Quippe, qui non novi quid
23 mihi accidere possit; spem tamen habeo evasurum me ex hac infirmitate.
24 Video autem & patrem, quum in regiones superiores ascenderet, declarâsse successorem: Ut si quid abominandum
25 accideret, scientes qui per loca *habitant* quis constitutus sit, non confligant inter se. Et ego autem videns magnates
26 regni mei paratos insurgere in regnum, & quid accidet expectantes, Antiochum filium meũ regem declaravi & constitui, quem sæpius, in superiores regiones profecturus, vobis commendavi. Scripsi au-
27 tem & ei hæc quæ scripta sunt: Peto igitur à vobis, & vobis suadeo, ut memores beneficiorum meorum erga vos universos ac singulos, amorem & dilectionem fraternam erga filium meum
28 conservetis. Novi enim ipsum menti meæ consentientem, cum facilitate ac dilectione versaturum vobiscum. Igitur
29 homicida Antiochus impiúsque ac blasphemus mortuus est inter montes in terra peregrina, in tormentis & plagis & cruciatibus multis, sicut & ipse alios cruciaverat. Philippus filius nutricii ejus corpus ejus sustulit ut secum afferret. Cùm autem pervenire cœperat, à filio Antiocho sibi metuens, fugiens evasit ad Ptolemæum filium Philometoris in Ægyptum.

Versio VULG. LAT.

CAP. X.

1 MAchabæus autem, & qui cum eo erant, Domino se protegente, templum quidem, & civitatem re-
2 cepit: Aras autem, quas alienigenæ per plateas ex-
3 truxerant, itémque delubra demolitus est. Et purgato templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium, & incensum, & lucernas, & panes propositionis po-
4 suerunt. Quibus gestis, rogabant Dominum prostrati in terram, ne ampliùs talibus malis inciderent: sed &, si quando peccâssent, ut ab ipso mitiùs corriperentur, & non barbaris ac blasphemis hominibus tradentur. Quo die autem templum ab alienigenis pol-
5 rentur. lutum fuerat, contigit eâdem die purificationem fieri,
6 vigesimâ quintâ mensis, qui fuit Casleu. Et cùm lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes quòd ante modicum temporis, diem solennem tabernaculorum in montibus & in speluncis
7 more bestiarum egerant. Propter quod thyrsos, & ramos virides, & palmas præferebant ei, qui prospe-
8 ravit mundari locum suum. Et decreverunt communi præcepto & decreto, universæ genti Judæorum,
9 omnibus annis agere dies istos. Et Antiochi quidem, qui appellatus est Nobilis, vitæ excessus ita se habuit.
10 Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio, quæ gesta sunt narrabimus, breviantes mala, quæ in bellis
11 gesta sunt. Hic enim suscepto regno, constituit super negotia regni Lysiam quendam, Phœnicis & Sy-
12 riæ militiæ principem. Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, justi tenax erga Judæos esse constituit, & præcipuè propter iniquitatem quæ facta erat in
13 eos, & pacificè agere cum eis. Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cùm frequenter proditor audiret, eò quòd Cyprum creditam sibi à Philometore deseruisset, & ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

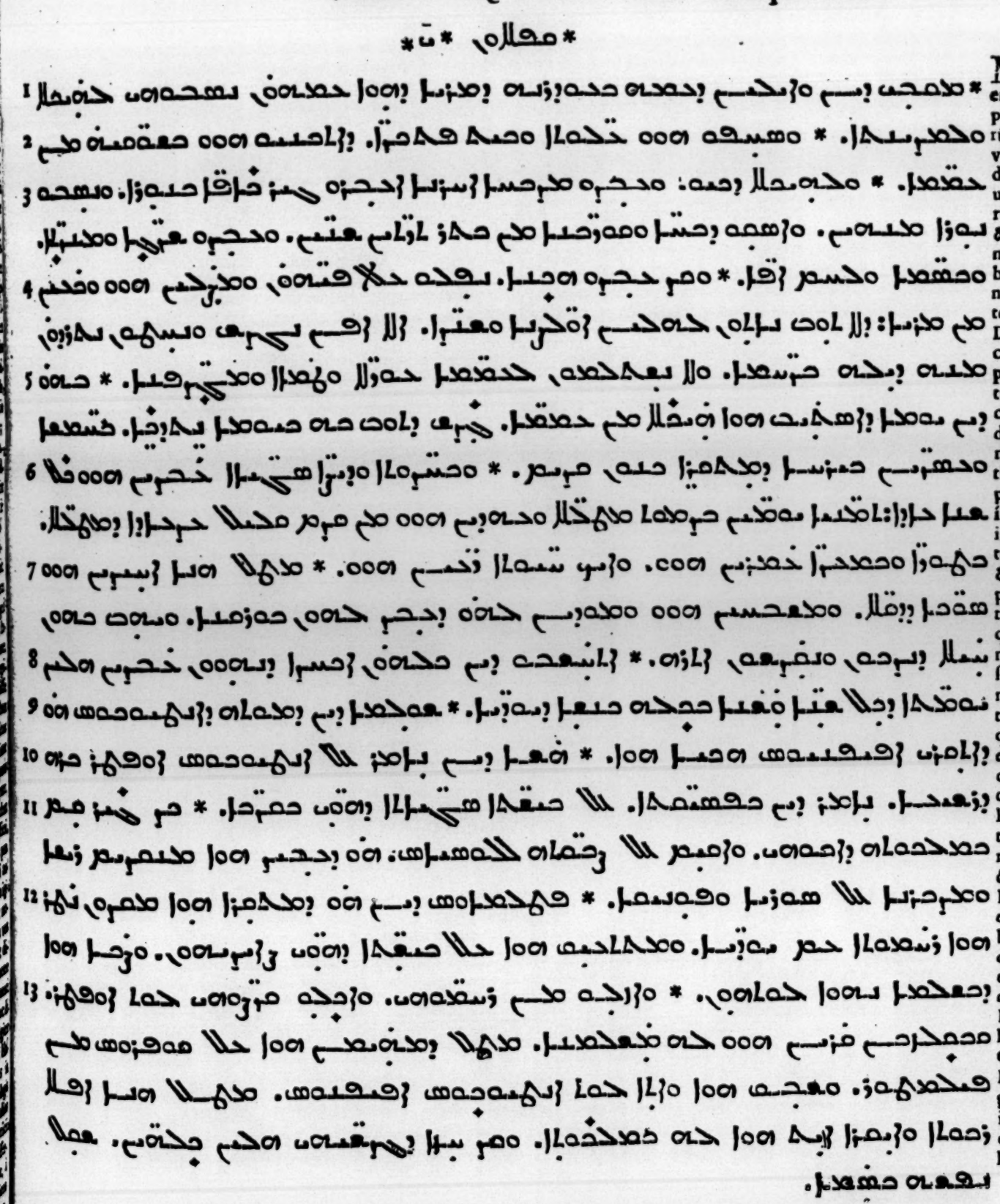

CAP. X.

MAccabæus autem & qui cum ipso erant, Dei auxilio ipsos adjuvantis, ce-
1 perunt templum & urbem; Destruxe-
2 rúntque altaria & idola quæ ædificaverant gentes in plateis ejus. Et mun-
3 dârunt templum, fecerúntque altare aliud, (lapides enim per ignem traduxerunt) sumptóque ex eis igne, sacrificia & oblatjones adoleverunt post duos annos. Fecerúntque lucernas & candelabra, & thymiamata & panes propositionis. Cúmque hæc feciſſent, procidentes in faciem orabant, supplicabántque
4 Domino, ne rursus in has angustias & cruciatus venirent: Sed si quando ipsos peccare contingeret, ab ipso castigarentur, nec traderentur gentibus incircumcisis, immundis & blasphemis. Quo
5 die autem pollutum fuerat templum à nationibus, eodem ipsum mundari contigit, vigesimo quinto mensis qui Conun prior dicitur. Et cum gaudio tripudi-
6 isque multis egerunt quotannis festum instar Scenopegiæ octo dies, recordantes paulò antè in Scenopegia, montes & speluncas habitâsse se, ferarum instar pascentes. Propterea palmarum ramos
7 tenentes, cantabant & confitebantur ei qui salutem sibi fecerat, virésque mundando sanctificandóque loco suo
8 suppeditaverat. Cogitârunt autem simul omnes agi quotannis hos dies, per totam synagogam Judæorum. Et mors
9 quidem Antiochi, qui Epiphanes dictus
10 est, hunc finem habuit. Nunc autem de Antiocho Eupatore filio impii dicemus; brevibus scilicet, de multis malis quæ in præliis evenerunt. Consti-
11 tutus enim in regno paterno, præfecit rebus suis Lysiam, olim præfectum factum ac ducem Syriæ & Phœnices.
12 Ptolemæus autem qui Macedo dictus erat, amicitiam cum Judæis conservabat, angebatúrque animo propter mala quæ apud ipsos contigerant, & pacem erga eos agere volebat. Sed profecti
13 quidam ex amicis ejus accusabant eum Eupatori, proditorem perpetuò appellantes, quod creditam à Philometore Cyprum relinquens, ad Antiochum Epiphanem veniſſet: Quare nec magnitudinem nec honorem in regno invenit: Et cùm hæc omnia sibi accidiſſe videret, veneno se ipsum sustulit.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

ΚΕΦ. ι'.

1 ΜΑκκαβαῖος ὁ καὶ οἱ ϛὺν αὐτῷ, (α) τῷ κυρίῳ βοηθοῦντος
2 αὐτοῖς, τὸ μὲν ἱερὸν ἀνομίσαντο, καὶ τὴν πόλιν, Τὰς δὲ κατὰ
3 ἀγορὰν βωμὰς ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων (β) δεδημιουργημένας, ἔτι δὲ νεὼν
4 (γ) κατέβαλον. Καὶ τὸν (δ) μὲν ἀνελόμενοι καθαρίσαντες, ἕτερον θυσιαστήριον
ἐποίησαν, καὶ πυρώσαντες λίθους, καὶ πῦρ ἀπ' αὐτῶν λαβόντες, ἀνήνεγκαν (ε) θυσίαν μετὰ χρόνον, καὶ θυμίαμα καὶ λύχνους, καὶ
τῶν ἄρτων τὴν πρόθεσιν ἐποιήσαντο. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες,
ἠξίωσαν τὸν κύριον πεσόντες ἐπὶ κοιλίαν, μηκέτι (ζ) ἐφ' ἡμᾶς ἔλθειν
τοιούτοις κακοῖς, ἀλλ' ἐάν ποτε καὶ ἁμάρτωσιν, ὑπ' αὐτοῦ (η) μετ'
ἐπιεικείας παιδευθῆναι, καὶ μὴ βλασφήμοις καὶ βαρβάροις ἔθνεσι παραδοθῆναι. Ἐν ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ναὸς ὑπὸ ἀλλοτρίων ἐβεβηλώθη,
ϛυνέβη τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸν καθαρισμὸν γενέσθαι
τοῦ ναοῦ, τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, (Θ) ὃς ὀνομάζεται Χασελεῦ.
Καὶ μετ' εὐφροσύνης ἦγον ἡμέρας ὀκτὼ (ι) καθωσιώσεων τρόπον,
μνημονεύοντες ὡς πρὸ μικροῦ χρόνου τὴν τῶν σκηνῶν ἑορτὴν ἐν τοῖς
ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις θηρίων τρόπον ἦσαν νεμόμενοι. Διὸ
θύρσους καὶ κλάδους ὡραίους, ἔτι (ι) δὲ φοίνικας ἔχοντες, ὕμνους ἀνέφερον τῷ εὐοδώσαντι καθαρισθῆναι τὸν ἑαυτῶν τόπον. (κ) Ἐδογμάτισαν δὲ μιᾷ κοινῇ διατάξματι καὶ ψηφίσματι παντὶ τῷ τῶν
Ἰουδαίων ἔθνει κατ' ἐνιαυτὸν ἄγειν (λ) τὰς ἡμέρας. Καὶ τὰ
μὲν τῆς Ἀντιόχου τοῦ ἐπικληθέντος Ἐπιφανοῦς τελευτῆς ὧδε
ἔσχε. Νυνὶ δὲ τὰ κατὰ τὸν (μ) Εὐπάτορα Ἀντίοχον, υἱὸν δὲ τοῦ
ἀσεβοῦς ᾠόμενον, δηλώσομεν, αὐτὰ συντόμους (ν) τὰ τῶν πολέμων
κακά. Λύτὸς γὰρ παραλαβὼν (ξ) βασιλείαν, ἀνέδειξεν ἐπὶ τῶν
πραγμάτων Λυσίαν τινὰ, κοίλης καὶ Συρίας καὶ Φοινίκης στρατηγὸν
πρώταρχον. Πτολεμαῖος γὰρ ὁ καλούμενος Μάκρων τὸ δίκαιον
ϛυντηρεῖν σπουδάζων (ο) εἰς τοὺς Ἰουδαίους διὰ τὴν γε-
γονυῖαν (π) εἰς αὐτοὺς ἀδικίαν, καὶ εἰρηνικῶς
διαζῆν. Ὅθεν καταγορεύμενος ὑπὸ τῶν φίλων πρὸς τὸν Εὐ-
πάτορα, καὶ πολλάκις παρόντα ἀκούων, διὰ τὸ τὴν Κύπρον
ἐμπεδωθῆναι ὑπὸ τοῦ Φιλομήτορος ὀπλιτῶν, καὶ πρὸς Ἀντίοχον
τὸν Ἐπιφανῆ ἀναχωρῆσαι, (ρ) μήτ' ἐυχρῶν τὴν (σ) ὑξυσίαν ἔχων, ὑπ'
ἀθυμίας φαρμακούσας ἑαυτὸν ἐξέλιπε τὸ βίον.

MS. A. (α) τῷ τῶ (β) δεδημιουργημένους (γ) καθεῖλαν. (δ) ναὸν (ε) θυσίας (ζ) παραπεσεῖν (η) μετὰ ἐπιεικείας* μὴ βλασφήμοις (θ) τῶ Χασελεῦ. (ι) δὲ καὶ φοίνικας ἔχοντες, ὑμνα-
ρίσιν τῷ εὐοδώσαντι καθαρίσαι τὸν (κ) Ἐδογμάτισάν τε (λ) τὰς* δέκατας ἡμέρας. (μ)* ὕπαλον (ν) τὰ συνέχοντα τῶν* πόλεων κακά. Οὗτος (ξ) τὴν βασιλείαν, (ο) πρὸς τὰς (π)
πρὸς αὐτὰς ἀδικίαν ἐπενεγθῆ (ρ) μήθ' (σ) ὑξυσίαν*, εὐγενείας φαρμακούσας

Versio VULG. LAT.

14 Gorgias autem, cùm esset dux locorum, assumptis
15 advenis frequenter Judæos debellabat. Judæi verò, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab
16 Jerosolymis suscipiebant, & bellare tentabant. Hi verò qui erant cum Machabæo, per orationes Dominum rogantes ut esset sibi adjutor, impetum fecerunt
17 in munitiones Idumæorum: Multâque vi insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, & omnes simul non minùs viginti millibus trucidave-
18 runt. Quidam autem, cùm confugissent in duas turres valdè munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes, Machabæus ad eorum expugnationem, relicto Simone, & Josepho, itémque Zachæo, eísque qui cum ipsis erant satis multis, ipse
20 ad eas, quæ amplius perurgebant, pugnas convertit. Hi verò qui cum Simone erant, cupiditate ducti, à quibusdam qui in turribus erant, suasi sunt pecuniâ: & septuaginta millibus drachmis acceptis, dimiserunt quosdam effugere. Cùm autem
21 Machabæo nuntiatum esset quod factum est, principibus populi congregatis, accusavit, quòd pecuniâ fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis.
22 Hos igitur proditores factos interfecit, & confestim
23 duas turres occupavit, Armis autem ac manibus omnia prosperè agendo, in duabus munitionibus
24 plus quàm viginti millia peremit. A Timotheo, qui priùs à Judæis fuerat superatus, convocato exercitu peregrinæ multitudinis, & congregato equitatu Asiano, advenit quasi armis Judæam capturus.
25 Machabæus autem, & qui cum ipso erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terrâ
26 aspergentes, lumbósque ciliciis præcincti, Ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, & adversariis adversaretur, sicut lex dicit. Et ita post orationem, sumptis armis, longiùs de civitate procedentes, & proximi hostibus effecti, resedérunt.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

14 Γοργίας ὁ ἡγούμενος στρατηγὸς τῶ (α) τόπων, ἐξερεθίζει, καὶ πολεμεῖν
15 ἐκαστοτε πρὸς τοὺς (β) Ἰουδαίους ἐπολεμεῖτο. Ὁμοῦ δὲ (γ) τούτῳ καὶ
15 οἱ Ἰδουμαῖοι ἐγκρατεῖς ὀπορῶν ὀχυρωμάτων ὄντες, ἐγύμναζον
τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τοὺς (δ) φυγαδευθέντας ἀπὸ Ἱεροσολύμων πολε-
16 μεῖν ἐπιχείρουν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Μακκαβαῖον
παρακαλοῦντες (ε) ἱκετείαν, καὶ ἐξιάσαντες τὸν θεὸν σύμμαχον αὐ-
17 τοῖς γενέσθαι, ὅτι τὰ ἐπ' Ἰδουμαίων ὀχυρώματα ὥρμησαν. Οἷς
καὶ προσβαλόντες εὐρώστως, ἐγκρατεῖς ἐγένοντο τῶν τόπων, πάν-
τας τε τοὺς ὑπὲρ τοῦ τείχους μαχομένους ἠμύναντο· (ζ) κατέσφαζον
δὲ τοὺς ἐμπίπτοντας, ἀριθμὸν δὲ οὐκ ἔλαττον ἢ εἰκοσαχιλίων εἰς δύο πύρ-
18 γους ὀχυροὺς σφόδρα καὶ πάντα τὰ πρὸς πολιορκίαν ἔχοντας,
19 Ὁ Μακκαβαῖος εἰς ἑπέρχοντας τόπους, ἀπολιπὼν Σίμωνα καὶ
(η) Ἰώσηπον, ἔτι δὲ καὶ Ζακχαῖον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἱκανοὺς πρὸς
20 τοῖς τῶν πολιορκίαν, αὐτὸς ἐχωρίσθη. Οἱ δὲ περὶ τὸν Σίμω-
να φιλαργυρήσαντες διά τινων ἢ ἐν τοῖς πύργοις ἐπιδόσεων
ἀργυρίου· ἑπτάκις δὲ (θ) μυριάδας δραχμὰς λαβόντες, ἐάσαν
21 τινας διαρρυῆναι. (ι) Προσαγγελθέντος δὲ τῷ Μακκαβαίῳ περὶ
τοῦ γεγονότος, συναγαγὼν τοὺς ἡγουμένους τοῦ λαοῦ, κατηγόρησεν
ὡς ἀργυρίου (κ) πεπράκασι τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς πολεμίους καθ'
22 ἑαυτῶν ἀπολύσαντες. Τούτους μὲν οὖν προδότας ἡγουμένους ἀπ-
23 ἔκτεινε, καὶ παραχρῆμα τοὺς δύο πύργους κατελάβετο. Τοῖς
δ' ὅπλοις τὰ πάντα εὐ ταῖς χερσὶν εὐοδούμενος, ἀπώλεσεν ἐν
24 τοῖς δυσὶν ὀχυρώμασι πλείους ἢ εἰκοσιν. Τιμόθεος δὲ ὁ
(λ) πρότερον ὑπηνδρεῖς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, συναγαγὼν ξένας δυ-
νάμεις παμπληθεῖς, καὶ τοὺς τῆς Ἀσίας ἡγουμένους ἵππους συνα-
θροίσας οὐκ ὀλίγους, παρῆν ὡς δορυάλωτον λαβόμενος τὴν Ἰουδαί-
25 αν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Μακκαβαῖον, συναγγίζοντος αὐτῷ, πρὸς
(μ) ἱκετείαν τῷ θεῷ ἐτράποντο, γῆν τὰς κεφαλὰς καταπάσαντες, καὶ
26 τὰς ὀσφύας σάκκοις ζώσαντες, Ἐπὶ τὸν ἀπέναντι τῷ θυσια-
στηρίου κρηπῖδα προπεσόντες, ἠξίουν (ν) ἵλεων αὐτοῖς ἡγούμενον
ἐχθρεῦσαι τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, καὶ ἀντικεῖσθαι τοῖς ἀντικειμένοις,
27 καθὼς (ξ) ὁ νόμος διασαφεῖ. Τελούμενοι δὲ ἀπὸ τῆς πόλεως ὅπλα λα-
βόντες τὰ ὅπλα, προῆγον ἀπὸ τῆς πόλεως ὅτι πλεῖον· (ο) Συν-
εγγίσαντες δὲ τοῖς πολεμίοις, ἐφ' ἑαυτῶν ἦσαν.

MS. A. (α) * τόπων, (β) ἰδίους (γ) τούτων (δ) φυ-
γαδεύοντας, (ε) λιταναίαν, (ζ) κατέσφαζόν τε (η) Ἰώσηπον, ἔτι δὲ Ζακχαῖον (θ) μυρίας (ι) Προσαγγέλ-
λοντος (κ) πέπρακεν (λ) πρῶτον (μ) ἱκετείαν τῷ θεῷ, γῆ (ν) ἵλεως (ξ) καὶ ὁ (ο) συνεγγίσαντος

Interp. LAT.

Gorgias autem, cùm esset dux locorum, assum- 14
ptis advenis, assiduè contra Judæos bellum nu-
triebat. Simul autem cum hoc & Idumæi, qui 15
tenebant opportunas munitiones, exercebant
Judæos, & fugatos ab Hierosolymis suscipien-
tes, bellum nutrire tentabant. Hi verò qui e- 16
rant cum Maccabæo, facientes supplicationem,
& Deum rogantes ut esset sibi adjutor, impetum
fecerunt in munitiones Idumæorum: Quibus 17
& insistentes multâ vi, loca obtinuerunt, o-
mnésque qui in muro pugnabant, ulti sunt, ac-
currentes autem (d) interemerunt: interfece-
runt autem non minùs viginti millibus. Cùm 18
autem (e) confugissent non minùs novem milli-
bus in duas turres valdè munitas, & omnia quæ
adversùs expugnationem, habentes, Maccabæus 19
ad eorum expugnationem relicto Simone, & Jo-
sepho, itémque Zacchæo, eísque qui cum ipso e-
rant, satis multis, ipse ad loca, quæ perurge-
bant, conversus est. Hi verò qui cum Simone 20
erant, argenti cupiditate ducti, à quibusdam,
qui in turribus erant, suasi sunt pecuniâ: &
septuaginta millibus drachmis acceptis, dimi-
serunt quosdam effugere. Cùm autem Macca- 21
bæo nuntiatum esset, quod factum est, principi-
bus populi congregatis, accusavit, quòd pecuniâ
fratres vendidissent, adversariis contra eos di-
missis. Hos igitur proditores factos interfecit, 22
& confestim duas turres occupavit. Armis au- 23
tem omnia in manibus prosperè agens, in duabus
munitionibus plusquàm viginti millia peremit.
At Timotheus, qui priùs à Judæis fuerat superа- 24
tus, convocato magno exercitu peregrinæ multitu-
dinis, & congregato Asiano equitatu non pauco,
advenit quasi armis Judæam capturus. Maccabæus 25
autem, & qui cum ipso erant, appropinquante illo,
ad supplicationem Dei se verterunt, caput terrâ
aspergentes, lumbósque ciliciis præcincti, Ad aram 26
quæ est ante altare, crepidinem provoluti, rogabant,
ut propitius sibi factus, inimicis ipsorum esset
inimicus, & adversariis adversaretur, sicut lex
dicit. Et ita post orationem sumptis armis, lon- 27
giùs de civitate processerunt: proximi autem
hostibus effecti resedérunt.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Gorgias autem ejus loco præfectus & 14
dux constitutus, coactis ad se turbis
multis, perpetuò cum Judæis bellabat.
Idumæi etiam ipsi adjuncti, venientes 15
pugnabant adversùs munita loca sibi
propinqua, Judæósque valdè conterebant, & susci pientes eos qui ab Jerosoly-
mis fugiebant, bellum cum Israële agere
parabant. Maccabæus autem cum suis 16
cum clamore precantes, supplicabant
Deo majorem in modum, ut sibi amicus effet. Et ad arces Idumæorum recti 17
profecti, fortiter cum ipsis ac virilitèr
pugnarunt, ita ut ipsas subigere valuerunt, interfectis iis qui de muro pugnabant: occiderúntque quasi viginti
millia. Fugerunt autem quasi novem 18
millia, & ingressi sunt duas arces magnas & robustas. Judas autem Macca- 19
bæus ad ea loca profectus quæ urgebant, reliquit Simeonem, Josephum & Zacchæum multósque eorum qui ipsi aderant, ut obsidentes pugnarent in arces, donec eos captivos facerent. Pro- 20
fecto inde Judâ, eorum qui cum Simone erant quidam, torti amore pecuniæ ab eis qui in arce erant, acceptis ab eis septuaginta mille argenteis, quosdam
eorum aufugere permiserunt. Quod 21
cùm Maccabæo palàm factum esset, coactos populi duces arguit, quòd fratres pecuniâ vendidissent, dimissis hostibus ipsorum. Interfectísque proditoribus 22
arces citò subegit; cùm paucos admodum haberet: Et in duobus istis 23
arcibus supra viginti millia interfecit.
Timotheus autem qui à Judæis initio 24
victus fuerat, coacto exercitu peregrino
magno ac robusto, fortibúsque Asiæ,
equitibúsque multis, Jerosolyma venit,
Judæam vastaturum se sperans, ac quic-
quid in ea esset capturum. Maccabæus 25
autem cum suis audito propè eum esse
ut veniret, ad clamorem & preces coram Deo conversi, pulvere capitibus
inspersо, cinctísque sacco lumbis; Co- 26
ram altari projecti petebant à Domino
ut ipsis propitius esset, opémque ferret, & cum inimicis eorum pugnaret,
hostibúsque adversaretur, ut lex dicit.
Finitis orationibus supplicationibúsque 27
armis captis, cum fiduciâ adversùs eos
profecti sunt: & cùm ad prælium veniissent, taciti apud se erant.

Versio VULG. LAT.

28 Primo autem Solis ortu utrique commiserunt: isti quidem victoriæ & prosperitatis sponsorem cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habebant. Sed, cùm vehemens pugna esset,
29 apparuerunt adversariis de cœlo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Judæis præstantes: Ex quibus duo Machabæum medium habentes,
30 armis suis circumseptum incolumem conservabant: in adversarios autem tela & fulmina jaciebant, ex quo & cæcitate confusi, & repleti perturbatione ca-
31 debant. Interfecti sunt autem viginti millia quin-
32 genti, & equites sexcenti. Timotheus verò confugit in Gazaram præsidium munitum, cui præerat
33 Chæreas. Machabæus autem, & qui cum eo erant,
34 lætantes obsederunt præsidium diebus quatuor. At hi qui intùs erant, loci firmitate confisi, supra modum maledicebant, & sermones nefandos jactabant.
35 Sed cùm dies quinta illuceseceret, viginti juvenes ex his qui cum Machabæo erant, accensi animis propter blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, & fe-
36 roci animo incedentes ascendebant: Sed & alii similiter adscendentes, turres portásque succendere
37 aggressi sunt, atque ipsos maledicos vivos concremarunt. Per continuum autem biduum præsidio vastato, Timotheum occultantem se, in quodam repertum loco peremerunt: & fratrem illius Chæream & A-
38 pollophanem occiderunt. Quibus gestis, in hymnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, & victoriam dedit illis.

CAP. XI.

1 Sed parvo pòst tempore, Lysias procurator regis, & propinquus, ac negotiorum præpositus, graviter ferens de his quæ acciderant,

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'. Interp. LAT.

28 Ἅρτι δὲ τῆς ἀναλολῆς (a)διαλειπούσης, συνέβαλλον ἑκάτεροι. οἱ μὲν (β)ἔγγυον ἔχοντες εὐημερίας καὶ νίκης (γ)μετ' ἀρετῆς τὸν ἐπὶ τὸν κύριον καταφυγὴν, οἱ δὲ καθηγεμόνα τῆ ἀγώνων ταπόμενοι
29 τὸν θυμόν. (δ) Γενομένης δὲ κραταιᾶς μάχης, ἐφάνησαν τοῖς ἐναντίοις ἐξ οὐρανοῦ ἐφ' ἵπποις χρυσοχαλίνοις (ε) ἄνδρες πέντε
30 διαφανεῖς, καὶ ἡγεμόνευον τῆ Ἰουδαίων οἱ δύο, Καὶ τὸ Μακκαβαῖον μέσον λαβόντες, καὶ σκεπάζοντες ταῖς ἑαυτῶν πανοπλίαις ἄσκυλον (ζ) διεφύλαττον· οἱ δὲ τοὺς ἐναντίους τοξεύματα καὶ κεραυνοὺς (η) ἐξερρίπτουν· διὸ συγχυθέντες ἀορασίᾳ, (θ) καὶ ταραχῆς
31 πλησθέντες παραχθῆναι ἐποιήσαντο. Καὶ ἐσφάγησαν δισμύριοι
32 πρὸς τοῖς πεντακοσίοις, ἱππεῖς δὲ ἑξακόσιοι. Αὐτὸς δὲ ὁ Τιμόθεος (ι) συνέφυγε εἰς Γάζαρα λεγόμενον ὀχύρωμα, εὖ
33 μάλα φρούριον, φαλαγγίτῃ ἐκεῖ Χαιρέᾳ. Οἱ δὲ περὶ τὸν Μακκαβαῖον (κ) ἄσμενοι ἐπολιόρκησαν τὸ φρούριον ἡμέρας (λ) τέσσαρας.
34 Οἱ δὲ ἔνδον τῇ ἐρυμνότητι τοῦ τόπου πεποιθότες, ὑβριζον ἐλαφρῶς
35 καὶ λόγους ἀθεμίτους (μ) ἐφθέγγοντο. Ἐπιφαυούσης δὲ τῆς πέμπτης ἡμέρας, (ν) ἄκοσι νεανίαι τῶν περὶ τὸν Μακκαβαῖον πυρωθέντες τοῖς θυμοῖς διὰ τὰς βλασφημίας, ἐπεβαλόντο τῷ τείχει, ἀρρενωδῶς καὶ θηριώδει θυμῷ τὸν ἐμπίπτοντα ἐκκόπτοντες.
36 Ἕτεροι δὲ ὁμοίως ἐπαναβάντες ἐν τῷ περιπατῷ πρὸς τὰς ἔνδον, ἐνεπίμπρων τὰς πύργους, καὶ πυρὶ (ν) ἀναλώσαντες ζῶντας
37 τοὺς βλασφήμους κατέκαιον. Οἱ δὲ τὰς πύλας διέκοπτον, εἰσδεξάμενοι δὲ τὴν λοιπὴν τάξιν, ἐπεκράτησαν τῆς πόλεως, καὶ τὸν Τιμόθεον ἐπικρυπτόμενον ἐν τινι λάκκῳ κατέσφαξαν, καὶ τὸν τούτου ἀδελφὸν Χαιρέαν, καὶ τὸν (ξ) Ἀπολλοφάνην. Ταῦτα
38 δὲ διαπραξάμενοι, μεθ' ὕμνων καὶ (ο) ἐξομολογήσεων εὐλόγουν τῷ κυρίῳ τῷ μεγάλως εὐεργετοῦντι τὸν Ἰσραὴλ, καὶ τὸ νίκην αὐτοῖς δόντι.

MS. A. (a) διαχθεμένης, περσέβλητον (β) ὃν ἔγγυον (γ) μεθ' (δ) Γενομένης (ε) πέντε ἄνδρες (ζ) διεφύλαττον· οἱ δὲ τοὺς ἐναντίους (η) ἐξερίπτουν· (θ) διεχύθησαν (ι) ἀσμένως (κ)* τεσσαρεσκαιδεκα. (λ) πεῖσθεις. Τπφανούσης (μ) καὶ νικασῆς, (ν) ἀνάπτοντες (ξ) Απολλοφάνην. (ο) ἐξομολογήσεως

KEΦ. ια'.

1 Μετ' ὀλίγον δὲ παρῆν (a) χρόνον Λυσίας ἐπίτροπος τῆ βασιλέως καὶ συγγενὴς, καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, λίαν βαρέως φέρων ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, MS.A. (a)* χρονιζον

28 Primo autem Solis ortu utrique commiserunt, isti quidem prosperitatis & victoriæ sponsorem cum virtute refugium in Dominum habentes, illi autem ducem certaminum statuentes furorem. Sed
29 cùm vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de cœlo viri quinque in equis auro frænatis decori, & ducatum Judæis præstantes duo, Et
30 Maccabæum assumentes medium, & armis suis tegentes invulneratum conservabant, in adversarios autem tela, & fulmina jaciebant: ex quo cæcitate confusi intercidebantur repleti perturbatione. Interfecti sunt autem viginti millia quin-
31 genti, & equites sexcenti. Ipse verò Timotheus
32 confugit in Gazaram dictum præsidium valdè munitum, cui præerat Chæreas. Maccabæus au-
33 tem, & qui cum eo erant, lætantes obsederunt præsidium diebus quatuor. At hi qui intùs erant, loci
34 firmitate confisi, supra modum blasphemabant, & sermones nefandos jactabant. Sed cùm dies quinta
35 illuceseceret; viginti juvenes ex his qui cum Maccabæo erant, accensi animis propter blasphemias, viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo occurrentem cædebant. Sed & alii similiter ascen-
36 dentes in circumflexione adversùs eos qui intùs erant, incendebant turres, & pyras incendentes, ipsos blasphemos vivos concremârunt. Alii autem
37 portas intercidérunt: & intromittentes reliquam aciem, occupaverunt civitatem, & Timotheum occultantem se in quodam lacu peremerunt, & fratrem illius Chæream, & Apollophanem. Quibus
38 gestis, cum hymnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui magnificè benefaciebat Israel, & victoriam ipsis dabat.

CAP. XI.

1 Sed parvo prorsùs pòst tempore Lysias procurator regis, & propinquus, ac negotiorum præpositus, valdè graviter ferens de his quæ acciderant,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

28 ... Ascendente autem die, & oriente Sole, cœperunt partes committere prælium: Hi quidem Deo fisi, qui ipsis victoriam ac
29 ... salutem procurabat, illi copiarum suarum duci. Facto autem prælio magno & forti, de cœlo apparuerunt hostibus quinq; equites speciosi & glorioſi, equis auro
30 ... frænatis, adjuvantes Judæos. Judam autem Maccabæum in medio sui tenentes, protegebant orâ armorum suorum, & ab omni ictu conservabant, hostibus
31 ... sagittas & jacula conjicientibus: quæ cùm viderunt, caligantibus oculis, soluta est tota acies ipsorum. Et interfecerunt ex ipsis peditum viginti mille quingentos, equites sexcentos. Timotheus autem
32 ... ad arcem difficilem atque fortem fugit quam Gazara dicunt, quam pro carcere habuerat Chœreas, olim ejus
33 ... loci præfectus ac dux. Maccabæani autem cum fiduciâ locum obsederunt
34 ... quatuor dies. Qui autem in eo erant, confisi robori ejus ac munitioni majorem in modum, Judam Maccabæum cum suis probris ac maledictis afficiebant dicta impura & obscœna proferentes.
35 ... Cùm autem illuceseeret in diè quintum, ex Maccabæanis viginti juvenes zelum iniduti, & furore incensi propter blasphemias eorum, cursu arcem petiverunt, &
36 ... infilientes viriliter instar ferarum validarum, quicquid occurrebat interficiebant. Alii autem saltu ascendentes, eos qui in turribus erant incendebant, & accenso igne blasphemos illos vivos exurebant:
37 ... Alii portas perfregerunt, itáque civitatem ingressi subegerunt, Timotheúmque in fovea quadam occultatum cùm inveniſſent, occiderunt ibi, ejusque fratres
38 ... Chæream & Apollonium cum eo. Quibus gestis, cum hymnis & canticis Deo benedicebant, qui magnam misericordiam erga Israëlem ostendisset, & ipsis victoriam dedisset.

CAP. XI.

Post tempus autem exiguum, Lysias procurator & cognatus regis, auditis quæ acciderant omnibus, incensus est & exacerbatus majorem in modum.

Versio VULG. LAT.

2 Congregatis octoginta millibus, & equitatu universo, veniebat adversùs Judæos, existimans se civitatem
3 quidem captam Gentibus habitaculum facturum, Templum verò in pecuniæ quæstum, sicut cætera delubra gentium, habiturum, & per singulos annos ve-
4 nale sacerdotium: Nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente effrænatus, in multitudine peditum, & in millibus equitum, & in octoginta ele-
5 phantis confidebat. Ingressus autem Judæam, & appropians Bethsuræ, quæ erat in angusto loco, ab Jerosolyma intervallo quinque stadiorum, illud præ-
6 sidium expugnabat. Ut autem Machabæus, & qui cum eo erant, cognoverunt expugnari præsidia, cum fletu & lachrymis rogabant Dominum, & omnis turba simul, ut bonum angelum mitteret ad salutem Is-
7 rael. Et ipse primus Machabæus, sumptis armis, cæteros adhortatus est simul secum periculum subire, & ferre auxilium fratribus suis. Cúmque pariter
8 prompto animo procederent, Jerosolymis apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis
9 hastam vibrans. Tunc omnes simul benedixerunt misericordem Dominum, & convaluerunt animis: non solùm homines, sed & bestias ferocissimas, &
10 muros ferreos parati penetrare. Ibant igitur prompti, de cœlo habentes adjutorem, & miserantem su-
11 per eos Dominum. Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex eis undecim mil-
12 lia peditum, & equitum mille sexcentos: Universos autem in fugam verterunt, plures autem ex eis vulnerati nudi evaserunt. Sed & ipse Lysias turpiter
13 fugiens evasit. Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans, factam erga se diminutionem, & intelligens invictos esse Hebræos, omnipotentis Dei au-
14 xilio innitentes, misit ad eos: Promisitque se consensurum omnibus quæ justa sunt, & regem compul-
15 surum amicum fieri. Annuit autem Machabæus precibus Lysiæ, in omnibus utilitati consulens: & quæcunque Machabæus scripsit Lysiæ de Judæis, ea rex
16 concessit. Nam erant scriptæ Judæis epistolæ à Lysia quidem hunc modum continentes: LYSIAS populo Judæorum Salutem.

MAKKABAI'ΩN B'.

2 Συναθροίσας ὡσὶ τὰς ὀκτὼ μυριάδας καὶ τὴν ἵππον (a) πᾶσαν, παρεγένετο ἐπὶ τὲς Ἰουδαίους, λογιζόμενος ἁρπάζειν αὐτὴν πόλιν Ἕλλησιν οἰκη-
3 τήριον ποιήσειν, Τὸ δὲ ἱερὸν ἀργυρολόγητον καθὼς τὰ λοιπὰ τῶν ἐθνῶν τιμᾶν, θεσπίζειν (β) δὲ τὴν ἀρχιερωσύνην καθ' ἕτε-
4 ραν πρᾶσιν, Οὐδαμῶς ὑπολογιζόμενος τὸ τῦ θεῦ κράτος, πεφρενωμένος δὲ ταῖς μυριάσι τῶν (γ) πεζῶν καὶ τοῖς χιλιάσι τῶν ἱππέων
5 καὶ τοῖς ἐλέφασι τοῖς ὑπερδέξιος. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ συναγίσας (δ) πρὸς Βαθσύρα, ὄντι μὲν ἐρυμνῷ (ε) χωρίῳ, ἀπὸ δὲ Ἱερουσολύμων ἀπέχοντι ὡσεὶ (ζ) σταδίες πέντε, τῦτο ἔθλι-
6 βεν. Ὡς δὲ μετέλαβον οἱ περὶ τὸν Μακκαβαῖον πολιορκῦντα αὐτὸν τὰ ὀχυρώματα, (η) μετ' ὀδυρμῶν καὶ δακρύων ἐπέβλεπον τὸν τοῖς ὅ-
χλοις καὶ κύριον, ἀγαθὸν ἄγγελον ἐξαποστεῖλαι πρὸς σωτηρίαν τῷ Ἰσραήλ.
7 Αὐτὸς δὲ πρῶτος ὁ Μακκαβαῖος ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα παρεκελεύ-σατο τὲς ἄλλες, ἅμα αὐτῷ δακινδυνεύοντας, βοηθοῦντες τοῖς
8 ἀδελφοῖς αὐτῶν. Ὁμῦ δὲ καὶ προθύμως ὑπεξήεσαν. Αὐτῶν δὲ καὶ πρὸς τοῖς Ἱεροσολύμοις ὄντων, ἐφάνη προηγύμενος αὐτῶν ἔφιππος ἐν λευκῇ ἐσθῆτι, πανοπλίαν χρυσῆν κραδαί-
9 νων. Ὁμῦ δὲ πάντες εὐλόγησαν τὸν ἐλεήμονα θεὸν, καὶ ἐπερῤῥώσησαν τὰς ψυχὰς, ὑ μόνον ἀνθρώπες (ι) ἀλλὰ καὶ θῆρας τὲς ἀ-
10 γριωτάτες, καὶ σιδηρᾶ τοίχη περάσκειν ὄντες ἕτοιμοι. (κ) Πορευ-θέντες δὲ διασκδῆ τὸν ἀπ' ὐρανῦ σύμμαχον ἴσχυσε, ἐλεή-
11 σαντος αὐτὲς τῦ κυρίυ. (λ) Λεοντηδὸν δὲ ὁρμήσαντες εἰς τὲς πολεμίες, κατέβαλον αὐτῶν χιλίες πρὸς τοῖς μυρίοις,
12 ἱππεῖς δὲ ἑξακοσίες (μ) πρὸς τοῖς χιλίοις· Τὲς δὲ πάντας ἠνάγκασαν (ν) φυγεῖν. οἱ πλείονες δὲ αὐτῶν τραυματίαι γυμνοὶ διεσώ-
13 θησαν· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Λυσίας αἰσχρῶς φύγων διεσώθη. Οὐκ-
ἄνυς δὲ ὑπάρχων, πρὸς ἑαυτὸν ἀνεβάλλων τὸ γεγονὸς περὶ (ξ) ἑαυτὸν ἐλάττωμα, καὶ ξυνοήσας ἀνικήτυς μὲν Ἑβραίυς, (ο) τῦ πάντα δυναμένυ θεῦ ξυμμαχῦντος αὐτοῖς, πεισθεὶς ἀπο-
14 στεῖλαι συλλύσεσθαι ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις, καὶ διότι καὶ τὸν βασι-
15 λέα πείσειν φίλον αὐτοῖς ἀναγκάζειν ἠμέλει. Ἐπένευσε δὲ ὁ Μακκαβαῖος ἐπὶ πᾶσιν οἷς ὁ Λυσίας παρεκάλει τῦ συμφέροντος προνοίζων. ὅσα δὲ ὁ Μακκαβαῖος ἐπέστειλε τῷ Λυσίᾳ περὶ τῶν Ἰουδαίων, ξυνεχώρησεν (ρ) ὁ βασιλεύς. Ἦσαν
16 δὲ αἱ γεγραμμέναι τοῖς Ἰουδαίοις ἐπιστολαὶ τοιῷδε μὲν Λυσίυ πεφυ-κότος τὸ πρῶτον τῦτον· Λυσίας τῷ πλήθει τῶν Ἰουδαίων χαίρειν.

MS. A. (a) ἅπασαν, παρεγένετο (β) δὲ καὶ ἔτος τῆς ἀρχιερωσύνης ποιήσειν, (γ)* πεδῶν (δ) Βεθσυρὰν, (ε)* χωρίῳ, Ἱερουσολύμων δὲ ἀπέχοντι (ζ) σταδίες πέντε, (η) μὴ (θ) ὀδυρμῶν ἐκέλευσαν. αὐτὸς δὲ πρὸς (ι) θῆρας δὲ καὶ (κ) Περσῶν (λ) Λεόν-τιον (μ) πρὸς χιλίοις· (ν) φεύγειν. (ξ) αὐτὸν ἐλάττωμα, (ο) τῦ δυναμένυ (π) * Ἕπεται συλλύεσθαι (ρ) ὁ γραμματεύς. Ἦσαν δὲ γεγραμμέναι

Interp. LAT.

Congregatis octoginta circiter millibus, & equitatu universo, veniebat adversùm Judæos, existimans se civitatem quidem Græcis habitaculum facturum, Templum vero in pecuniæ quæstum, sicut cætera delubra gentium, venale autem per singulos annos summum sacerdotium facturum, Nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente effrænatus ob myriades peditum, & millia equitum, et elephantos octoginta. Ingressus autem Judæam, & appropians Bethsuræ, munito quidem loco, distanti autem ab Hierosolyma quasi stadiis quinque, illud vexabat. Ut autem Maccabæus, & qui cum eo erant, cognoverunt expugnari ab illo præsidia, cum fletu & lachrymis rogabant unà cum turbis Dominum, ut bonum angelum mitteret ad salutem Israel. Et ipse primus Maccabæus sumptis armis cæteros exhortatus est simul secum periculum subire, & ferre auxilium fratribus suis. Pariter autem & prompto animo processerunt. Ibidem verò, cùm etiam apud Hierosolymam essent; apparuit præcedens eos eques in veste candida, armaturam auream vibrans. Tunc omnes simul benedixerunt misericordem Deum, & convaluerunt animis, non solùm homines, sed & bestias ferocissimas & muros ferreos parati ferire. Ibant prompti, de cœlo habentes adjutorem, misereante super eos Domino. Leonum autem more irruentes in hostes, prostraverunt ex eis undecim millia, equitum verò mille sexcentos: Universos autem in fugam verterunt: plures autem ex eis vulnerati, nudi evaserunt: sed & ipse Lysias turpiter fugiens evasit. Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans factam circa se diminutionem, & intelligens invictos esse Hebræos, omnipotente Deo auxilium eis ferente, misit ad eos: Persuasitque se consensurum omnibus quæ justa sunt, idóque regem etiam compulsurum amicum fieri. Annuit autem Maccabæus precibus Lysiæ, in omnibus utilitati consulens. Quæcunque enim Maccabæus tradidit Lysiæ per scripta de Judæis, ea rex concessit. Nam erant scriptæ Judæis epistolæ à Lysia siquidem hunc modum continentes. Lysias populo Judæorum Salutem.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et coacto plusquam octoginta millium exercitu, equitibúsque multis, venit adversùs Judæos: putabant autem urbem ipsam gentibus habitandam; Templum autem pecuniæ exigendæ affigenturum, instar reliquorum Idoliorum. Sacerdotium autem summum solvturum & aboliturum: Nec recordatus est, nec ob oculis posuit Dei magnitudinê ac judicium, sed superbiâ elatus est, & myriadibus exercitûs sui fidebat, equitúm, que millibus & elephantis. Et ingressus Judæam Bethsuræque appropinquans ad urbem quandam magnam castra posuit, distantem Jerosolymis quasi XII *milliaria* & quinq; stadia, et arctare cœpit. Maccabæani autem, audito prædari ipsum cœpisse, & arces subigere, cum fletu & lachrymis à Domino petebant, ut Angelum bonum mitteret redimendo Israëli. Primus autem Maccabæus sumptis armis incitavit & confortavit socios, ut sociis auxilium ferrent, in angustiis hostilibus constitutis. Profectiq; simul omnes corde prompti, & cùm essent juxta Jerosolyma, apparuit ipsis dux eorum vestitu albo, equo insidens, arma aurea indutus, quibus fulgebat, quæque vibrabat: Statímque omnes elatâ voce benedixerunt Deum cœli misericordem: corroborati animis & certiores facti, non homines tantum se eversuros, sed & feras sylvestres & muros ferreos destructuros, Profectiq; cum fiducia, credebant Deum ipsis propitiũ & adjutorium esse; Instar leonum in hostes incurrentes fuderunt ex ipsis quasi undecim millia, equitésque mille sexcentos; Fugientibus autem reliquis, vulnerati quidam ex ipsis fugerunt nudi, ipse etiam Lysias cum pudore multo fugiens evasit. Et cùm Lysias apud se esset, cogitarétque quod sibi acciderat, venit ipsi in mentem & dixit, insuperabiles esse Ebræos, quòd ipsis Deus fortis auxilio sit; misitque ad eos; Et amicitiam cum ipsis facere voluit, dixítque regem etiam coacturum se ut amicus ipsis fieret. Annuit autê Maccabæus eis quæ petebat Lysias; quòd, quæ usui essent, fieri vellet & quicquid Maccabæus de Judæis scripto ad Lysiam miserat, indulserat ipsis rex. Erant autem epistolæ quas Lysias Judæis scripsit, in hunc modum; Lysias, Synagogæ Judæorum Salutem!

Versio VULG. LAT.

17 Joannes & Abesalom, qui missi fuerant à vobis, tradentes scripta, postulabant ut ea, quæ per illos significabantur, implerem. Quæcunque igitur regi potuerunt perferri, exposui: & quæ res permittebat,
19 concessit. Si igitur in negotiis fidem conservaveritis, & deincèps bonorum vobis causa esse tentabo. De cæteris autem per singula verbo mandavi,
20 & istis, & his qui à me missi sunt, colloqui vobiscum. Benè valete. Anno centesimo quadragesimo
22 octavo, mensis Dioscori die vigesimâ & quartâ. Regis autem epistola ista continebat: REX Anti-
23 ochus Lysiæ fratri Salutem. Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos, qui sunt in regno nostro, sine tumultu agere, & rebus suis adhibere diligenti-
24 am, Audivimus Judæos non consensisse patri meo ut transferrentur ad ritum Græcorum, sed tenere velle suum institutum, ac propterea postulare à no-
25 bis concedi sibi legitima sua. Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, statuentes judicavimus, templum restitui illis, ut agerent secundùm suo-
26 rum majorum consuetudinem. Benè igitur feceris, si miseris ad eos, & dexteram dederis: ut cognitâ nostrâ voluntate, bono animo sint, & utilitatibus pro-
27 priis deserviant. Ad Judæos verò regis epistola talis erat: REX Antiochus senatui Judæorum, & cæ-
28 teris Judæis Salutem. Si valetis, sic estis ut volu-
29 mus: sed & ipsi benè valemus. Adiit nos Menelaus, dicens velle vos descendere ad vestros, qui sunt
30 apud nos. His igitur, qui commeant usquè ad diem trigesimum mensis Xanthici, damus dextras securita-
31 tis, Ut Judæi utantur cibis & legibus suis, sicut & priùs: & nemo eorum ullo modo molestiam patia-
32 tur de his quæ per ignorantiam gesta sunt. Misimus
33 autem & Menelaum, qui vos alloquatur. Valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, Xanthici men-
34 sis quintadecimâ die. Miserunt autem etiam Romani epistolam, ita se habentem: QUINTUS Memmius & Titus Manilius, legati Romanorum, po-
35 pulo Judæorum Salutem. De his quæ Lysias cognatus regis concessit vobis, & nos concessimus.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

17 Ἰωάννης καὶ Ἀβεσαλὼμ οἱ πεμφθέντες παρ' ὑμῶν, ὀπισθόντες
τὸν ὑπογεγραμμένον χρηματισμὸν, ἠξίουν περὶ τῶν δι' αὐτῶ
18 σημαινομένων. Ὅσα μὲν οὖν ἔδει καὶ τῷ βασιλεῖ φερθῆναι
χθῆναι, διεσάφησα, ἃ δὲ ἐπ' αὐτῷ ἐπετράπη, συνεχώρησεν.
19 Ἐὰν μὲν οὖν συντηρήσητε τὴν εἰς τὰ πράγματα εὔνοιαν, καὶ
εἰς τὸ λοιπὸν πειράσομαι (α) παρέπω ὑμῖν ἀγαθῶν αἴτιος
20 εἶναι. Τὰ δὲ (β) κατὰ μέρος ἐντέταλμαι τούτοις τε καὶ τοῖς παρ'
21 ἐμοῦ διαλεχθῆναι ὑμῖν. Ἔρρωσθε. Ἔτους ἑκατοστοῦ (γ) τεσσαρακο-
22 στοῦ ὀγδόου, Δίου εἰκοστῇ τετάρτῃ. Ἡ δὲ τοῦ βασι-
λέως ἐπιστολὴ ἐπεῖχεν ὧδε· Βασιλεὺς Ἀντίοχος τῷ ἀδελ-
23 φῷ Λυσίᾳ χαίρειν. Τοῦ πατρὸς ἡμῶν εἰς θεοὺς μετηνέντος,
(ε) βουλόμενοι τοὺς ἐν τῆς βασιλείας ἀταράχους ὄντας ζῆσθαι
24 πρὸς τὴν ἴδιαν (ζ) ἐπιμέλειαν, Ἀκηκόότες τὸν Ἰουδαίους μὴ
συνδρομοῦντας τῇ τοῦ πατρὸς (η) ἐπὶ τὰ Ἑλληνικὰ μεταθέσει, ἀλλὰ
τὸν ἑαυτῶν ἀγωγὴν (θ) αἱρετίζοντας, καὶ διὰ τοῦτο ἀξιοῦντας
25 συγχωρηθῆναι αὐτοῖς τὰ (ι) νόμιμα αὐτῶν· Αἰρεύμενοι οὖν καὶ
τοῦτο τὸ ἔθνος ἐκτὸς ταραχῆς εἶ, κρίνομεν τό, τε (κ) ἱερὸν
ἀποκαταστα θῆναι, καὶ πολιτεύεσθαι κατὰ τὰ ἐπὶ τῶν πα-
26 τέρων αὐτῶν ἔθη. Εὖ οὖν ποιήσεις διαπεμψάμενος πρὸς αὐ-
τοὺς καὶ δεξιὰς, ὅπως (λ) γνόντες τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν,
εὐθυμοί τε ὦσι, καὶ ἡδέως διαγίνωνται (μ) περὶ τῶν ἰδίων
27 ἀντίληψιν. Περὶ δὲ τοῦ ἔθνους ἡ τοῦ βασιλέως ἐπιστολὴ (ν) τοι-
αύτη ἦν· Βασιλεὺς Ἀντίοχος τῇ γερουσίᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ
28 τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις χαίρειν. (ξ) Εἰ ἔρρωσθε, εἴη ἂν ὡς βουλό-
29 μεθα· καὶ αὐτοὶ δὲ ὑγιαίνομεν. Ἐνεφάνισεν ἡμῖν (ο) ὁ Μενέλα-
30 βάλεσθαι καταβάντας ὑμᾶς γενέσθαι πρὸς τοῖς ἰδίοις. Τοῖς
οὖν (π) καταπορευομένοις μέχρι τριακάδος Ξανθικοῦ μηνὸς δεξιὰ
31 μετὰ τῆς (ρ) ἀσφαλείας, Χρῆσθαι τοὺς Ἰουδαίους τοῖς ἑαυτῶν διατάγ-
μασι καὶ νόμοις καθὰ καὶ τὸ πρόσθεν, καὶ μηδένα αὐτῶν κατ'
32 ἄγνοιαν πεπρᾶχθαί τι τῶν ἀγνοημένων. Πέπομ-
33 φα δὲ καὶ τὸν Μενέλαον (σ) παρακαλέσοντα ὑμᾶς. Ἔρρωσθε. Ἔτους
34 ἑκατοστοῦ τεσσαρακοστοῦ ὀγδόου, Ξανθικοῦ (υ) πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ. Ἐ-
πέμψαν δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν ἔχουσαν οὕτως·
Κόϊντος Μέμμιος, Τίτος (φ) Μάνλιος πρεσβευταὶ Ῥωμαίων, τῷ
35 δήμῳ τῶν Ἰουδαίων χαίρειν. Τὰ ὑπὸ Λυσίου τοῦ συγγενοῦς τοῦ βα-
σιλέως συγκεχωρημένα ὑμῖν, καὶ ἡμεῖς συνδοκοῦμεν.

MS. A. (α) παραίτιος ἀγαθῶν (β) τέλων καλὰ (γ) τεσσαρακοστοῦ (δ) τετράδι καὶ εἰκάδι. (ε) Βουλόμενοι (ζ) Ἰουδαίων (η) εἰς τὰ (θ) αἱρετίζοντας ἀξιοῦν (ι) νόμιμα· Αἱρούμενος (κ) ἱερὸν κατακαταστῆναι αὐτοῖς, (λ) ἰδόντας (μ) πρὸς τὴν τῶν ἰδίων ἀνταλλάξιν. (ν) τοιάδε (ξ) Ἔρρωσθαι, (ο) Μενέλαος βουλόμενος καταλθόντας * ἡμᾶς (π) * καταπορεύομενος (ρ)* ἰδίας, (σ) παρακαλέσαντα (τ) τεσσαρακοστοῦ (υ) πεντεκαιδεκάτῃ. * Ἐπέμψαμεν (φ) Μάνιος

Interp. LAT.

Joannes, & Abessalom, qui missi fuerant à vobis, tradentes subscriptum responsum, rogabant pro iis quæ per illud significabantur. Quæcunque igitur regi etiam oportebat perferri; exposui: quæ autem res permittebat, (a) concessit. Si igitur in negotiis fidem conservaveritis; & deincèps bonorum vobis causa esse tentabo. De singulis autem quibusque rebus mandavi & illis & his qui missi sunt à me, colloqui vobiscum. Benevalete. Anno centesimo quadragesimo octavo Dioscorinthii die vigesimâ quartâ. Regis autem epistola hæc continebat: Rex Antiochus Lysiæ fratri Salutem. Patre nostro inter deos translato, nos (b) volentes, eos qui sunt in regno, sine tumultu degentes rebus suis adhibere diligentiam; Cùm audissemus Judæos non consentire ei quæ à patre jussa fuit, ad Græcorum ritum translationi, sed tenere velle suum institutum, ac propterea postulare concedi sibi legitima sua; Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, judicamus & templum restitui illis, & ut agant secundùm suorum majorum consuetudinem. Benè igitur feceris, si miseris ad eos & dexteram dederis; ut cognitâ nostrâ voluntate, & bono animo sint, & jucundè rebus propriis deserviant. Ad gentem verò ipsam regis epistola talis erat. Rex Antiochus senatui Judæorum, & cæteris Judæis Salutem. Si valetis; sic est, ut volumus: sed & ipsi benè valemus. Significavit nobis Menelaus velle vos descendere, & esse cum propriis. His igitur qui commeant, usque ad diem trigesimum mensis Xanthici erit dextera cum securitate: Ut Judæi utantur cibis, & legibus suis, sicut & priùs: & nemo eorum ullo modo molestiam patiatur de his quæ per ignorantiam gesta sunt. Misi autem & Menelaum, qui vos alloquatur. Valete: Anno centesimo quadragesimo octavo, Xanthici mensis quintadecimâ die. Miserunt autem etiam Romani ad eos epistolam ita habentem. Quintus Memmius, Titus (c) Manlius, legati Romanorum, populo Judæorum Salutem. De his quæ Lysias cognatus regis concessit vobis, & nos consentimus.

(a) παραίτιος ἀγαθῶν (β) τέλων καλὰ (γ) τεσσαρακοστοῦ (δ) τετράδι καὶ εἰκάδι. (ε) βουλόμενοι (ζ) Ἰουδαίων (η) εἰς τὰ (θ) αἱρετίζοντας ἀξιοῦν (ι) νόμιμα· Αἱρούμενος (κ) ἱερὸν κατακαταστῆναι αὐτοῖς, (λ) ἰδόντας (μ) πρὸς τὴν τῶν ἰδίων ἀνταλλάξιν. (ν) τοιάδε (ξ) Ἔρρωσθαι, (ο) Μενέλαος βουλόμενος καταλθόντας * ἡμᾶς (π) * καταπορεύομενος (ρ)* ἰδίας, (σ) παρακαλέσαντα (τ) τεσσαρακοστοῦ (υ) πεντεκαιδεκάτῃ. * Ἐπέμψαμεν (φ) Μάνιος

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

36 De quibus autē ad regem judicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentiùs inter vos conferentes, ut decernamus, sicut congruit vobis : nos
37 enim Antiochiam accedimus. Idcóque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cujus estis voluntа-
38 tis. Benè valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, quintadecimâ die mensis Xanthici.

CAP. XII.

1 His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem,
2 Judæi autem agriculturæ operam dabant. Sed hi qui residerant, Timotheus, & Apollonius Gennæi filius, sed & Hieronymus, & Demophon super hos, & Nicanor Cypriarches, non finebant eos in silen-
3 tio agere, & quietē. Joppitæ verò tale quoddam flagitium perpetrârunt : rogaverunt Judæos, cum quibus habitabant, ascendere scaphas, quas paraverant, cum uxoribus & filiis, quasi nullis inimicitiis inter eos subjacentibus. Secundùm commune itaque decretum civitatis, & ipsis acquiescentibus, pacísque causâ nihil suspectum habentibus : cùm in
5 altum processissent, submerserunt non minùs ducentos. Quam crudelitatem Judas in suæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum
6 ipso : & invocato justo judice Deo, Venit adversùs interfectores fratrum, & portum quidem noctu succendit, scaphas exussit, eos autem, qui ab igne
7 refugerant, gladio peremit. Et cùm hæc ita egisset, discessit quasi iterum reversurus, & universos
8 Joppitas eradicaturus. Sed cùm cognovisset & eos, qui erant Jamniæ, velle pari modo facere habitantibus secum Judæis, Jamnitis quoque nocte supervenit, & portum cum navibus succendit : ita ut lumen ignis appareret Jerosolymis à stadiis ducentis qua-
10 draginta. Indè cùm jam abissent novem stadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabis quinque millia viri, & equites quingenti.
11 Cúmque pugna valida fieret, & auxilio Dei prosperè cessisset, resídui Arabes victi petebant à Juda dextrā sibi dari, promittentes se pascua daturos, & in cæteris profuturos.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

36 Ἃ δὲ ἔκρινε(α) συνθεμένους χθὲς τῷ βασιλεῖ, πέμψατέ τινα παραχρῆμα ἐπισκέψασθαι περὶ τούτων, (β) ἵνα ὑμῖν ὡς καθήκει(γ) γνῶμεν·
37 ἡμεῖς γὰρ παραγινόμεθα πρὸς Ἀντιόχειαν. Διὸ σπεύσατε, καὶ πέμψατέ
38 τινας, ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐπιγνῶμεν ὁποῖα ἐστὲ γνώμης. Ἐρρώσθε. Ἔτους ἑκατοστοῦ (δ) πεντηκοστοῦ ὀγδόου, Ξανθικοῦ (ε) πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ.

MS.A. (α) συνθεμένους (β) ἵν' ἔχωμεν (γ) ἡμῖν· (δ) τέσσαρακοστοῦ (ε) πεντεκαιδεκάτῃ.

ΚΕΦ. ιβ'.

1 Γενομένων(α) τῶν συνθηκῶν τούτων, ὁ μὲν Λυσίας ἀπῆλθε πρὸς τὸ βα-
2 σιλέα, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι περὶ τὴν γεωργίαν ἐπένευσαν. Τῶν δὲ κατὰ τόπον στρατηγῶν Τιμόθεος καὶ Ἀπολλώνιος ὁ τοῦ Γεννέως, ἔτι δὲ Ἱερώνυμος καὶ Δημοφῶν, πρὸς δὲ τούτοις Νικάνωρ ὁ Κυπριάρχης, οὐκ
3 ἐῶν αὐτοὺς(C) ἡσυχάζειν καὶ τὰ τῆς ἡσυχίας ἄγειν. Ἰοππῖταί δὲ πλημμέλημά τι συνετέλεσε τὸ δυσσέβημα. παρακαλέσαντες(γ) τοὺς σὺν αὐτοῖς οἰκοῦντας Ἰουδαίους ἐμβῆναι εἰς τὰ(δ) παρασκευασθέντα ὑπ' αὐτῶν σκάφη σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ὡς μηδεμιᾶς ἐνεστώσης πρὸς
4 αὐτοὺς δυσμενείας, (ε) Κατὰ δὲ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ψήφισμα, καὶ τούτων ἐπιδεξαμένων ὡς ἂν εἰρηνεύουσι πεπόνθασι, καὶ μηδὲν ὑποπτον ἐχόντων, (ζ) ἐπανάχθεντας αὐτοὺς εἰς βύθον, ὄντας οὐκ ἐλάττους τῶν
5 διακοσίων. Μεταλαβὼν δὲ (η) Ἰούδας τὴν γενομένην εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς ὠμότητα, παρήγγειλε τοῖς σὺν αὐτῷ ἀνδράσι, καὶ ἐπικα-
6 λεσάμενος δίκαιον κριτὴν θεὸν, (θ) παρεγένετο ἐπὶ τοὺς μιαιφόνους τῶν ἀδελφῶν (ι) καὶ μὲν λιμένα νυκτὸς ἐνέπρησε, καὶ τὰ σκάφη κατέ-
7 φλεξε, τοὺς δὲ ἐκεῖ συμφυγόντας ἀνεῖλεν. Τοῦ δὲ χωρίου συγκλεισθέντος, (κ) ἀπῆλθεν, ὡς πάλιν ἥξων καὶ τὸ σύμπαν τῶν
8 Ἰοππιτῶν ἐξαρεῖσθαι πολίτευμα. Μεταλαβὼν δὲ καὶ τοὺς ἐν Ἰαμνείᾳ τὸν αὐτὸν ὑπελθεῖν βουλομένους τρόπον τοῖς(λ) παροικοῦσιν Ἰου-
9 δαίοις, Καὶ τοῖς Ἰαμνίταις νυκτὸς ὑπεκαλῶν, ὑφῆψε τὸ λιμένα σὺν τῷ στόλῳ, ὥστε(μ) φαίνεσθαι τὰς αὐγὰς τῆς φλογὸς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, σταδίων ὄντων διακοσίων. (ν) πεντήκοντα ἀπέχοντα. Ἐκεῖθεν δὲ (ξ) ἀπεσπασθέντων ἐπὶ σταδίους ἐννέα, ποιουμένων τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ Τιμόθεον, (ο) παρεβάλοντο Ἄραβες αὐτῷ οὐκ ἐλάττους τῶν πεντακισχιλίων, ἱππεῖς δὲ τετρα-
11 κόσιοι. Γενομένης δὲ καρτερᾶς μάχης, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἰούδαν διὰ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν εὐημερησάντων, (π) ἐλαττωθέντες οἱ Νομάδες Ἄραβες ἠξίουν δοῦναι τὸν Ἰούδαν δεξιὰν αὐτοῖς, ὑπισχνούμενοι καὶ βοσκήματα δώσειν, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ὠφελήσειν αὐτούς.

MS.A. (α) δὲ τῶν (β) αὐταδῶν, καὶ * τὰς ἡσυχίας (γ) τὸς ἐν ἑαυτοῖς (δ) παρακατασταθέντα (ε) Μετὰ δὲ (ζ) ἀχθέντας (η) ὁ Ἰούδας (θ) Παραγενόμενος (ι) τὸν μὲν * λιμενα (κ)* ἀνέχωσεν, πάλιν (λ) κατοικοῦσιν (μ) ἐπιφαίνεσθαι (ν) πεντήκοντα. (ξ) ἀποσπασθέντες (ο) ἐπίκαλλον (π) ἐλαττονωθέντες Νομάδες ἠξίουν

Interp. LAT.

De quibus autem ad regem judicavit referendum; 36 *confestim aliquem mittite consideraturum de his, ut decernamus, sicut congruit vobis. Nos enim* 37 *Antiochiam accedimus. Ideò festinate, & mittite aliquos ; ut nos quoque sciamus, cujus estis voluntatis. Valete : Anno centesimo qua-* 38 *dragesimo octavo quintadecimâ die mensis Xanthici.*

CAP. XII.

His autem factis pactionibus, Lysias quidem 1 pergebat ad regem ; *Judæi* autem agriculturæ operam dabant. *Ex ducibus autem qui erant* 2 *per loca, Timotheus, & Apollonius Gennæi filius, sed & Hieronymus, & Demophon, præter hos autem Nicanor Cypriarches, non finebant eos in quiete agere, & silentio. Joppita verò ta-* 3 *le quoddam flagitium perpetraverunt. Cùm rogássent eos qui secum habitabant, Judæos, ascendere in paratas ab ipsis scaphas, cum uxoribus & filiis, quasi nullis inimicitiis erga eos subjacentibus, Secundùm autem commune decretum* 4 *civitatis, & his acquiescentibus, tanquam pacificè agere volentibus, nihilque suspectum habentibus, eos cùm in altum processissent, submerserunt, cùm essent non minùs ducentis. Quam* 5 *crudelitatem Judas in suæ gentis homines factam ut cognovit ; præcipiens viris qui erant cum ipso, & invocato justo judice Deo, Venit ad-* 6 *versùs interfectores fratrum : & portum quidem nocte succendit, & scaphas exussit, eos autem, qui illuc refugerant, peremit. Ipsâ au-* 7 *tem regione conclusâ, discessit quasi iterum reversurus, & universam Joppitarum rempublicam eradicaturus. Sed cùm cognovisset, & eos qui* 8 *erant Jamniæ, velle pari modo facere habitantibus secum Judæis ; Jamnitis quoque nocte* 9 *supervenit, & portum cum navibus succendit ; ita ut lumen ignis appareret Hierosolymis ab stadiis ducentis quadraginta. Indè autem cùm ab-* 10 *iissent novem stadiis, & iter facerent contra Timotheum ; commiserunt cum eo Arabes non pauciores quinque millibus, & equites quingenti. Cùmque pugna valida facta esset, & hi, qui cir-* 11 *ca Judam, auxilio Dei prosperè cessisset ; victi Nomades Arabes petebant à Juda dextras sibi dari, promittentes, se & pascua daturos, & in cæteris profuturos ipsis.*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

36 ... Quæ autem ad regem de vobis retulit; de eis, qui agant vestro nomine mittite, ut fiat quod gratum sit vobis, in omnibus quæ vultis. Antiochiam enim
37 profecturi sumus: Festinatò igitur ad nos mittite qui nos certiores faciant quo-
38 modo agatis. Anno centesimo quadragesimo octavo, quintodecimo Nisan.

CAP. XII.

His rebus gestis, profectus Lysias ad 1 regem discessit, Judæi autem ad agros suos colendos conversi sunt. Præfectis autem & duces qui in locis erant, Timotheus & Apollonius Gannæi filius, 2 & Hieronymus & Ramphon & Nicanor, Cypriáque cum eis quietos illos ac pacatos non finebant. Joppenses 3 autem magnum flagitium sic fecerunt: Judæis qui cum ipsis erant persuaserunt scaphas habitare cum uxoribus & liberis : nullis intercedentibus inter eos 4 inimicitiis, aut litibus, Sed omnibus concives se reputantibus : quibus consentientibus, quasi scilicet qui pacem agere cuperent, nec quicquam in mente repositum gererent, ingressos quasi ducentos submerserunt in medio mari. Cùm igitur audisset Judas malum & 5 iniquitatem factam popularibus suis, præcepit eis qui secum erant, & precatus cum clamore Deum judicem justum ; Venit in fratricidas, portúmque 6 ipsorum noctu incendit, cum navibus qui in eo erant, & qui in eis inventi sunt, interfecit. Quod cùm persensis- 7 sent cives, clauserunt portas : ipse autem reversus discessit, quòd aliam in eos expeditionem meditaretur, quâ Joppam cum incolis funditus everteret. Cùm autem persensisset Jamnitas etiam 8 idem facere cupere Judæis inquilinis suis ; Noctu eò profectus incendit portum ipsorum cum omnibus quæ in eo erant, ita ut fulgor ignis incendii Jerosolyma usq; conspiceretur, ducentorum & quadraginta stadiorum intervallo. Digressos inde quasi novem stadia, 10 quasi adversùs Timotheum proficiscerentur, aggressi sunt Arabum pedites ad quinque millia, cum equitibus quingentis. Facto autem prælio & pugnâ 11 magnâ, vicerunt Maccabæani, propter Dei qui ipsis adfuerat auxilium : victi autem Nomades petierunt à Juda ut dextram sibi daret, pascua etiam se ipsi daturos pollicentes.

Versio VULG. LAT.

12 Judas autem, arbitratus verè in multis eos utiles, promisit pacem: dextrísque acceptis, discessêre ad
13 tabernacula sua. Aggressus est autem & civitatem quandam firmam, pontibus murísque circumseptam, quæ à turbis habitabatur Gentium promiscuarum,
14 cui nomen Casphin. Hi verò qui intùs erant, confidentes in stabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remissiùs agebant, maledictis lacessentes Judam, & blasphemantes, ac loquentes quæ fas non est.
15 Machabeus autem, invocato magno mundi principe, qui sine arietibus & machinis temporibus Jesu præcipitavit Jericho, irruerunt ferociter muris: Et captâ
16 civitate per Domini voluntatem, innumerabiles cædes fecerunt, ita ut adjacens stagnum stadiorum duorum latitudinis, sanguine interfectorum fluere videretur.
17 Indè discesserunt stadia septingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi,
18 Judæos: Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nullóque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo præsidio. Dositheus autem & Sosipater, qui erant du-
19 ces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos
20 in præsidio, decem millia viros. At Machabæus, ordinatis circum se sex millibus, & constitutis per cohortes, adversùs Timotheum processit, habentem
21 secum centum viginti millia peditum, equitúmque duo millia quingentos. Cognito autem Judæ adventu, Timotheus præmisit mulieres, & filios, & reliquum apparatum, in præsidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & accessu difficile propter locorum angustias. Cùmque cohors Judæ
22 prima apparuisset, timor hostibus incussus est, ex præsentia Dei, qui universa conspicit, & in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis à suis desicerentur, & gladiorum suorum ictibus debilitarentur.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

12 Ἰούδας δὲ ὑπολαβὼν ὡς ἀληθῶς ὠφελοῖς αὐτὸς χρησίμους, (α)ὑπεχώρησεν εἰρήνην αἴξειν πρὸς αὐτούς. καὶ λαβόντες δεξιὰς, εἰς τὰς
13 σκηνὰς (β)αὐτῶν ἐχωρίσθησαν. Ἐπέβη δὲ τις ἐπί τινα πόλιν μεγεθῶν ὀχυρὰν καὶ τοίχοις περιφραγμένην, καὶ παμμίκτοις
14 ἔθνεσι κατοικουμένην, ὄνομα δὲ Κάσπιν. Οἱ δ' ἔνδον πεποιθότες τῇ τῶν τειχῶν (γ)ἐρυμνότητι, τῇ τε τῶν βρωμάτων παρασκευῇ, ἀναγωγότερον εἶχον, τοῖς περὶ τὸν Ἰούδαν λοιδορουῦντες, καὶ βεβλα-
15 σφημοῦντες, καὶ λαλοῦντες ἃ μὴ θέμις. Οἱ (δ) δὲ περὶ τὸν Ἰούδαν ἐπικαλεσάμενοι τὸν μέγαν τοῦ κόσμου δυνάστην, τὸν ἄτερ κριῶν καὶ μηχανῶν ὀργανικῶν κατακρημνίσαντα τὴν Ἰεριχὼ κα-
16 τὰ τοὺς Ἰησοῦ χρόνους, εἰσέπεσαν θηριωδῶς τῷ τείχει. Καταλαβόμενοί τε τὴν πόλιν τῷ τοῦ θεοῦ θελήσει, ἀμυθήτους ἐποίησαν σφαγὰς, ὥστε τὴν συρρεούσαν λίμνην τὸ πλάτος ἔχουσαν
17 (ε)σταδίων δύο, κατάρρυτον αἵματι πεπληρωμένην φαίνεσθαι. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστήσαντες σταδίους ἑπτακοσίους πεντήκοντα διώυσαν
18 εἰς τὸν Χάρακα, (ζ)πρὸς τοὺς λεγομένους Τυβιλοὺς Ἰουδαίους. Καὶ Τιμόθεον μὲν ὅτι τῶν τόπων οὐ κατέλαβον, (η)ἀναχωρήσαντά τε ἀπὸ τῶν τόπων ἐκλελυκότα, καθημελοικότα δὲ φρουρὰν ἔν τινι τόπῳ, καὶ
19 μάλα ὀχυρῷ. Δωσίθεος δὲ καὶ Σωσίπατρος τῶν περὶ τὸν Μακκαβαῖον ἡγεμόνων, (θ)ἐξελθόντας ἀπώλεσε τοὺς ὑπὸ Τιμοθέου καταλειφθέντας ἐν τῷ ὀχυρώματι πλείους τῶν μυρίων ἀνδρῶν. Ὁ δὲ
20 Μακκαβαῖος διαλέξας (ι) κατ' ἑαυτὸν στρατιὰν ἀποχρῶσαν, κατέστησεν αὐτὸς ὅσα τῶν ἀνδρῶν, καὶ ὅσα τὸν Τιμόθεον (κ)ἐξήμεσεν ἵππεῖς περὶ αὐτὸν μυριάδας δώδεκα πεζῶν, ἱππεῖς δὲ (λ)χιλίους πρὸς τοῖς
21 πεντακοσίοις. Τῶν δὲ ἔφοδον μεγαλαυχῶν (μ) Ἰούδα, ὁ Τιμόθεος προαπέστειλεν τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὴν ἄλλην ἀποσκευὴν εἰς τὸ λεγόμενον Καρνίον· ἦν γὰρ δυσπολιόρκητον καὶ δυσπρόσοδον τὸ χωρίον διὰ (ν) τὴν πάντων τῶν τόπων συνοχήν.
22 Ἐπιφανείσης δὲ τῆς (ξ) Ἰούδα πρώτης, καὶ ῥωμύλου θεοῦ ἐπὶ τοὺς πολεμίους, φόβου τε ὑπὸ τῆς (ο) πάντα ἐφορώσης ἐπιφανείας (π) γενομένου ἐπ' αὐτοὺς, (ρ) εἰς φυγὴν ὥρμησαν ἄλλος ἄλλῃ φερόμενος, ὥστε πολλάκις ὑπὸ τῶν ἰδίων βλάπτεσθαι, καὶ ταῖς τῶν ξίφων ἀκμαῖς ἀναπείρεσθαι.

MS. A. (α)ὑπεχώρησεν (β)ἐχωρίσθησαν. (γ)εὐρυμότητι, (δ) δὲ τὸν (δ)σταδίους δύο, καταῤῥεῖν τὸ αἷμα (ζ) καὶ πρὸς τοὺς λεγομένους Τυβεῖνους (η) ἀπραγτον τοῦτο ὂν τῶν (θ) ἐξοδεύσαντες τοὺς ὑπὸ Τιμοθέου ἀπώλεσε καταλειφθέντας (ι) τὴν περὶ αὐτὸν στρατὰν (κ) ἐξήμεσε (λ) τειχιλίους καὶ πρὸς τοῖς ἑπτακισχιλίοις. (μ) Ἰούδου, φροξαπέστειλεν ὁ Τιμόθεος τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην (ν) τὴν πάντων (ξ) Ἰούδου ἀπείρης, πρώτου (ο) τὰ πάντα (π) γενομένης (ρ) εἰς φυγὴν

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

23 Judas autem vehementer instabat puniens profanos,
24 & prostravit ex eis triginta millia virorum. Ipse
verò Timotheus incidit in partes Dosithei & Sosipatris: & multis precibus postulabat ut vivus dimitteretur, eò quòd multorum ex Judæis parentes haberet, ac fratres, quos morte ejus decipi eveniret. Et
25 cùm fidem dedisset restiturum se eos secundùm constitutum, illæsum eum dimiserunt, propter fratrum
26 salutem. Judas autem egressus est ad Carnion, in-
27 terfectis vigintiquinque millibus. Post horum fugam, & necem, movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diversarum gentium habitabat: & robusti juvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant: in hac autem machinæ multæ,
28 & telorum erat apparatus. Sed, cùm Omnipotentem invocâssent, qui potestate suâ vires hostium confringit, ceperunt civitatem: & ex eis qui intùs erant,
29 vigintiquinque millia prostraverunt. Indè ad civitatem Scytharum abierunt, quæ ab Jerosolymis sex-
30 centis stadiis aberat. Contestantibus autem his, qui apud Scythopolitas erant, Judæis, quòd benignè ab eis haberentur, etiam temporibus infœlicitatis quòd
31 modestè secum egerint: Gratias agentes eis, & exhortati etiam de cætero erga genus suum benignos esse, venerunt Jerosolymam die solenni septimana-
32 rum instante. Et post Pentecosten abierunt contra
33 Gorgiam præpositum Idumææ. Exivit autem cum
34 peditibus tribus millibus, & equitibus quadringen-
35 tis. Quibus congressis, contigit paucos ruere Judæorum. Dositheus verò quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat: &, cùm vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerúmque ejus amputavit: atque ita Gorgias
36 effugit in Marela. At illis, qui cum Esdrin erant, diutiùs pugnantibus & fatigatis, invocavit Judas
37 Dominum adjutorem & ducem belli fieri: Incipiens voce patriâ, & cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incussit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

23 Ἐπιῆτο δὲ ὁ Ἰούδας, συσχετῶν τὰς (β)
24 ἀλιτηρίους, διέφθειρέ τε μυριάδας ἡπὶς ἀνδρῶν. Λυτὸς ὁ Τιμόθεος ἐμπεσὼν τοῖς περὶ Δωσίθεον καὶ Σωσίπατρον, ἠξίου μετὰ πολλῆς ἐντεύξεως ἐξαφεῖναι σῶον αὐτόν· διὰ τὸ πλείονων μὲν γονεῖς, ὧν δὲ ἀδελφὰς ἔχειν, καὶ τέτυς ἀλογηθῆναι (γ) συμβήσει,
25 οἱ ἀποθάνοι. Πιςώσαντος δὲ αὐτῦ διὰ πλειόνων ὁσισμὸν (δ) ἀποκλασῆσαι τύτυς ἀπημάλητος, ἀπέλυσε αὐτὸν ἕνεκα τῶν ἀδελφῶν
26 σωτηρίας. Ἐξελθὼν δὲ ἐπὶ τὸ Καρνίον καὶ τὸ (ε) Ἀταργατεῖον, κατ-
27 έσφαξε μυριάδας σωμάτων (ζ) δύο καὶ πεντακισχιλίυς. Καὶ μετὰ τύτων τροπὴν καὶ ἀπώλειαν (η) ἐπισρατεύσας Ἰούδας καὶ ἐπὶ Ἔφρων, πόλιν ὀχυρὰν, (θ) ἐν ᾗ κατῴκει Λυσίας, καὶ πάμφυλα πλήθη· νεανίαι δὲ ῥωμαλέοι πρὸ τῶν τειχῶν καθεςῶτες ῥωμαλέως ἀπεμάχοντο· ὑπῆρχε δὲ
28 καὶ ὀργάνων καὶ βελῶν πολλὴ παρασκευή. Ἐπικαλεσάμενοι δὲ τὸν δυνάςην τὸν μὴ κράτος σωτηρίου τὰς τῶν πολεμίων (ι) ἀλκὰς, ἔλαβον τὴν πόλιν ὑποχείριον, (κ) καὶ κατέσρεψαν τῶν
29 ἐν αὐτῇ μυριάδας (λ) δύο καὶ πεντακισχιλίους. Ἀναζεύξαντες δὲ ὁπῆθεν, ᾤρμησαν ἐπὶ Σκυθῶν πόλιν, ἀπέχουσαν ἀπὸ Ἱεροσολύμων
30 ςαδίους ἑξακοσίους. Ἀπομαρτυρησάντων δὲ τῶν ὁπῆ (μ) κατοικούντων Ἰουδαίων, ἣν οἱ Σκυθοπολῖται ἔχον πρὸς αὐτὲς εὔνοιαν, καὶ ἐν τοῖς
31 τῆς ἀτυχίας καιροῖς ἡμερον (ν) ἀπάντησιν ἐποιοῦντο, Εὐχαριςήσαντες αὐτοῖς, καὶ παρακαλέσαντες καὶ οἷς τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ γένος εὐμενῶς ἔχ), (ξ) παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα, τῶν ἐσδομάδων
32 ἑορτῆς ἤδης ἐνεςώσης. Μετὰ δὲ τὴν λεγομένην Πεντηκοσὴν, ὥρμησαν ὅτι Γοργίαν τὸν τῆς Ἰδυμαίας ςρατηγόν. Ἐξῆλθεν δὲ μετὰ πεζῶν
33 τρισχιλίων ἱππέων ἡ πεντακοσίων. (ο) Καὶ συμβαλόντων συνέβη πεσεῖν ὀλίγυς τῶν Ἰουδαίων. Δωσίθεός δέ τις τῶν τῦ Βακήνορ, ἱππεὺς ἀνὴρ καρτερὸς, ὄντος τῦ Γοργίου, καὶ λαβόμενος τῆς χλαμύδος, ἤγεν αὐτὸν ἐπιῶσως, καὶ (π) βυλόμενός τε κατάσαλον λαβεῖν ζωγρίαν, τῶν (ῥ) ἱππέων Θρᾳκῶν τινος ἐπενεχθέντος
36 αὐτῷ καὶ τὸν ὦμον καθελόντος, διέφυγεν (σ) ὁ Γοργίας εἰς Μαρισά. Τῶν δὲ περὶ τὸν Ἔσδριν ὀκπαλῶν μαχομένων, καὶ καταχότων ὄντων,
37 ἐπικαλεσάμενος (τ') ὁ Ἰούδας τὸν κύριον σύμμαχον φανῆναι καὶ ἡγεμόνα τῦ πολέμυ, Καταρξάμενος τῇ πατρίῳ φωνῇ τὸν μεθ' ὕμνων κραυγὴν, (φ) ἀναβοήσας, καὶ ἐπιπέσας ἀπροσδοκήτως τοῖς περὶ τὸν Γοργίαν, τροπὴν αὐτῶν ἐποιήσατο.

MS.A. (α) εὐθυβόλερον * ον Ἰούδας, (β) ἀλιτηρίους, διέφθειρεν δὲ (γ) συνβήσεται Πιςώσαντος (δ) ἀποκλασῆσαι (ε) Ἀτεργατεῖον, (ζ) δυσὶ πεντακισχιλίους. Μετὰ δὲ τὴν (η) ἐπεςράτευσεν καὶ (θ) ἐν ᾗ πάμφυλα ἐν αὐτῇ πλήθη· νεανίαι δὲ ῥωμαλέοι πρὸ τῶν πυλῶν καθεςῶτες εὐρώστως ἀπεμάχοντο, ἔνθα ὀργάνων (ι) ὅλκας, (κ) καθέσρεψε δὲ ΨΜ (λ) δυσὶ πεντακισχιλίους. Ἀναζευξάντες τε (μ) καθεςώτων (ν) ἀπάντησιν, Εὐχαριςήσαντες, καὶ (ξ) παρεγενήθησ (ο) Παρατεταγμένων δὲ (π) βυλομένυ (ρ) ἱππέων τινὸς Θρᾳκῶν (σ) Γοργίας (τ) Ἰούδας (υ) * φανῆναι τῇ (φ) ἐνεῖσας (χ) ἐποιήσατο αὐτῶν.

Interp. LAT.

Judas autem vehementer instabat, trucidans 23
prophanos, & prostravit ad triginta millia vi-
rum. Ipse verò Timotheus incidit in partes 24
Dosithei, & Sosipatris & multis precibus pos-
labat, ut vivus dimitteretur; eò quòd plurium
quidem parentes, aliorum verò fratres haberet,
quos morte ejus (a) decipi eveniret. Cùm au- 25
tem multis modis firmâsset hoc constituto, re-
stituturum se eos illæsos; dimiserunt eum propter
fratrum salutem. Egressus autem in Carnion, & 26
(b) Atergatæum, interfecit viginti quinque mil-
lia corporum. Post horum autem fugam, & ne- 27
cem, movit exercitum Judas etiam super E-
phron civitatem munitam, in qua habitabat
Lysias, & multitudo diversarum gentium: &
robusti juvenes pro muris consistentes fortiter re-
pugnabant: in hac autem machinarum & tela-
rum multus erat apparatus. Sed cùm Omnipoten- 28
tem invocâssent, qui cum potestate vires hostium
confringit; ceperunt civitatem, & ex eis qui
intùs erant, ad viginti quinque millia prostrave-
runt. Indè autem abeuntes ad civitatem Sy- 29
tharum processerunt, quæ ab Hierosolymis, sex-
centis stadiis aberat. Contestantibus autem his 30
qui ibi erant, Judæis, quòd benignè à Scytho-
litis haberentur, & temporibus infœlicitatis
mansuetè secum egerint; Gratias agentes, & ex- 31
hortati etiam de cætero erga genus ipsum benignos
esse, venerunt Hierosolymam die solenni septima-
narum instante. Post eam verò, quæ dicitur Pen- 32
tecosten, abierunt contra Gorgiam præpositum Ida-
mææ. Exivit autem cum peditibus tribus mil- 33
libus, & equitibus quadringentis. Quibus 34
congressis contigit paucos cadere Judæorum.
Dositheus verò quidam de iis qui Bacenoris, 35
eques vir, & fortis, Gorgiam tenuit, & appre-
hendens eum chlamyde ducebat eum fortiter: &
cùm vellet sceleratum illum capere vivum, eques
quidam de Thracibus irruit in eum, humerúmque
amputavit: atq; ita Gorgias effugit in Maresa. 36
At illis, qui cum Esdrin erant, diutiùs pugnantib
& fatigatis; cùm invocâsset Judas Dominum,
ut adjutorem se ostenderet, & ducem belli, Incipi- 37
ens patriâ voce cum hymnis clamorem, exclamans
& irruens improvisò in eos qui circa Gorgiam,
in fugam eos vertit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Judas autem fortiter persequens, im- 23
pios cædebat, ita ut triginta millia ex
eis interficeret. Timotheus autem in 24
Dositheanos & Sosipatrianos incidit,
comprehensúsque petebat ab eis sup-
plicabátque ut vivum dimitterent.
Qui ipsum, quod apud eum essent fra- 25
tres cognatíque multorum, quos vivos
se dimissurum pollicebatur, verecundiæ
erga ipsũ, propter vitas fratrũ suorum,
vivum dimiserunt. Judas Maccabæus 26
autem egressus adversùs locũ qui dici-
tur Kirna, & Atergata, interfecit ibi
viginti quinque millia. Victis his & 27
occisis, confirmatus Judas cum exerci-
tu suo, profectus est Ephronem civita-
tem fortem, in qua morabatur Lysias,
cum cœtu qui ex multis Gentibus con-
stabat, & adolescentibus robustis; Qui
fortiter pugnabant pro muro, jaculis
& lanceis omníque telo bellico. Sup- 28
plicantibus autem Deo cum clamore
Maccabæanis, qui conterere potest &
confringere omne robur hostile, tra-
didit civitatem in manus eorum;
Quam ingressi subegerunt, occisis in
ea quasi viginti quinq; millibus. Inde 29
digressi venerunt ad Baisan, ab Jero-
solymis quasi sexcenta stadia distitam.
Quam qui habitabant Judæi, professi 30
sunt magnam sibi cives quietem præ-
stitisse, etiam honoris sui tenaces.
Maccabæum autem benignitatem ipso- 31
rum gratam habentes occurrerunt ipsis
cum pace; Inde Jerosolyma concesse-
runt ad agendum festum Azymorum.
Et post Pentecosten, adversùs Gor- 32
giam profecti sunt, præfectum ac du-
cem Idumæorum. Profectus autem est 33
adversùs eos cum tribus peditum milli-
bus equitibúsq; quadringentis. Et cùm 34
pugnare cœpissent, ceciderunt quidam
ex Idumæis. Et Dositheus quidam ex 35
Tubienis eques, vir fortis, prehensum
chlamyde suâ Gorgiam trahebat in
vallem, vivum abducere damnatum
illum studens; Occurrens autem ex
servis ejus Thrax quidam, percussum
eum in humerum interfecit, Gorgi-
as autem Samariam evasit. Azræ- 36
nis autem vehementiùs pugnantibus,
& interficientibus, clamans ad Do-
minum fortem Judas; ut auxilio ipsis
esset, impetum præsens in eos fecit,
Hymnos voce patriâ cantans: cùm- 37
que cœpisset interficere ex ipsis quos-
dam, victi Gorgiani fugerunt.

Versio VULG. LAT.

38 Judas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam: &, cùm septima dies superveniret, secundùm consuetudinem purificati, in eodem loco sabbatum egerunt. Et sequenti die venit cum suis Judas, ut corpora prostratorum tolleret, & cum patrum suorum reponeret in sepulchris paternis. Invenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis idolorum, quæ apud Jamniam fuerunt, à quibus lex prohibet Judæos: omnibus ergò manifestum factum est, ob hanc causam eos corruisse. Omnes itaque benedixerunt justum judicium Domini, qui occulta ferebat manifesta. Atque ita ad preces conversi, rogaverunt, ut id quod factum erat delictum oblivioni traderetur. At verò fortissimus Judas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes quæ facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati sunt. 43 Et factâ collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, benè & religiosè de resurrectione 44 cogitans: (Nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum ora- 45 re pro mortuis:) Et quia considerabat quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam 46 haberent repositam gratiam. Sancta ergò & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.

CAP. XIII.

1 ANno centesimo quadragesimo nono, cognovit Judas Antiochum Eupatorem venire cum multitudi- 2 ne adversùs Judæam, Et cum eo Lysiam procuratorem & præpositum negotiorum, secum habentem peditum centum decem millia, & equitum quinque millia, & elephantos viginti duos, currus cum falcibus 3 trecentos. Commiscuit autem se illis & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in principatum.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

38 Ἰούδας δὲ ἀναλαβὼν τὸ στράτευμα, (α) ἦλθεν εἰς Ὀδολλὰμ πόλιν. τῆς δὲ ἑβδομάδος ἐπιφαινούσης, κατὰ τὸν ἐθισμὸν ἁγνισθέντες 39 αὐτόθι τὸ σάββατον (β) διήγαγον. Τῇ δὲ ἐχομένῃ ἦλθον οἱ περὶ τὸν Ἰούδαν κατ' ὃν (γ) τρόπον τὸ τῆς χρείας ἐγεγόνει, (δ) τὰ νεκροπτωκότων σώματα ἀναλαμβάνεσθαι, καὶ μετὰ τῶν συγγενῶν ἀπενεγ- 40 κεῖν εἰς τοὺς πατρῴους τάφους. Εὗρον δὲ ἑκάστου τῶν τεθνηκότων ὑπὸ τοὺς χιτῶνας ἱερώματα τῶν ἀπὸ Ἰαμνείας εἰδώλων, ἀφ' ὧν ὁ νόμος ἀπορρεῖν τοὺς Ἰουδαίους. τοῖς δὴ πᾶσι σαφὲς ἐγένετο 41 διὰ τοῦτο τὴν αἰτίαν τοῦτο πεπτωκέναι. Πάντες οὖν εὐλογήσαντες (ε) τὸν δικαιοκρίτην κύριον τὸ τὰ κεκρυμμένα φανερὰ ποιοῦντα, 42 εὐχοντο, Εἰς (ζ) ἱκετείαν ἐτράπησαν, ἀξιώσαντες τὸ γεγονὸς ἁμάρτημα τελέως ἐξαλειφθῆναι. ὁ δὲ γενναῖος Ἰούδας παρεκάλεσε τὸ λαὸν σωζηρεῖν (η) ἑαυτοὺς ἀναμαρτήτους εἶναι, ὑπ' ὄψιν ἐωρακότας τὰ γεγονότα, διὰ τὴν τῶν πεπτωκότων (θ) ἁμαρτίαν. 43 Ποιησάμενός τε (ι) κατ' ἀνδρολογίαν καλασκεδάσματα εἰς ἀργυρίου δραχμὰς χιλίας, ἀπέστειλεν εἰς Ἱεροσόλυμα προσαγαγεῖν περὶ ἁμαρτίας θυσίαν, πάνυ καλῶς καὶ ἀστείως (κ) πράττων, ὑπὲρ ἀναστά- 44 σεως (λ) διαλογιζόμενος· Εἰ γὰρ μὴ τοὺς πεπτωκότας ἀνα- στῆναι προσεδόκα, (μ) περισσὸν ἂν ἦν, καὶ ληρῶδες ὑπὲρ νεκρῶν (ν) προσ- 45 εύχεσθαι· Εἶτ' ἐμβλέπων τοῖς μετ' εὐσεβείας κοιμωμένοις κάλλι- 46 στον ὑποκείμενον (ξ) χαρισήριον· Ὅσια καὶ εὐσεβὴς ἡ ἐπίνοια. ὅθεν περὶ τῶν τεθνηκότων τὸ ἐξίλασμὸν ἐποιήσατο, τὸ ἁμαρτίας ἀπολυθῆναι.

MS. A. (α) ἦλεν (β) διῆγεν. (γ) χρόνον (δ) τὰ σώματα τῶν πεπτωκότων (ε) τὰ τῆ (ζ) οἰκείαν (η) αὐτὲς (θ) * ἁμαρτημάτων. (ι) κατ' ἀνδρολόγιον εἰς ἀργυρίου (κ) πράτιων, (λ) ἀναλογιζόμενος· Εἰ μὴ γὰρ (μ) περιεστῶς, καὶ (ν) οὔχεσθαι· Εἶτα (ξ) εὐχαεισήειον·

ΚΕΦ. ιγ'.

1 Τῷ δὲ ἑνάτῳ καὶ (α) τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει περιέπιπτον τοῖς περὶ τὸν Ἰούδαν, Ἀντίοχον τὸν Εὐπάτορα παραγενέσθαι σὺν πλή- 2 θει ἐπ' αὐτούς, καὶ τὸν Ἰουδαίαν. Καὶ σὺν αὐτῷ Λυσίαν τὸν ἐπίτροπον καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, ἕκαστον ἔχοντα δύναμιν Ἑλληνικὴν πεζῶν μυριάδας ἕνδεκα, καὶ ἱππεῖς πεντακισχιλίους τριακοσίους, καὶ ἐλέ- 3 φαντας εἰκοσιδύο, ἅρματα δὲ δρεπανηφόρα τριακόσια. (β) Καὶ Μενέλαος συνέμιξεν αὐτοῖς, καὶ παρεκάλει μετὰ πολλῆς εἰρωνείας τὸν Ἀντίοχον, οὐχ ὑπὲρ (γ) σωτηρίας τῆς πατρίδος, οἰόμενος δὲ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς (δ) καταστάσεσθαι.

MS. A. (α) τεσσαρακοστῷ (β) Συνέμιξεν δὲ αὐτοῖς καὶ Μενέλαος, καὶ (γ) σωτηρίας (δ) καταστάθήσεται.

Interp. LAT.

Judas autem collecto exercitu venit in civitatem 38
Odollam. Et cùm septima dies superveniret;
secundùm consuetudinem purificati in eodem loco
sabbatum egerunt. At sequenti die venit cum 39
suis Judas, eo quo oportebat, tempore, ut cor-
pora prostratorum tolleret, & cum cognatis
reponeret in sepulchris paternis. Invenerunt 40
autem sub tunicis mortuorum quorumque de sa-
cris Idolorum, quæ de Jamnia: à quibus lex
prohibet Judæos. Omnibus ergò manifestum fa-
ctum est ob hanc causam eos corruisse. Omnes 41
itaque benedixerunt justum judicem Dominum,
qui occulta facit manifesta. Atque ita ad pre- 42
ces conversi (c) rogaverunt, ut id quod factum
erat, delictum, perfectè deleretur. At verò
fortissimus Judas hortabatur populum conser-
vare se sine peccato, sub oculis videntes quæ
facta sunt peccato eorum qui prostrati sunt.
Et factâ viritim collatione, ad duo millia 43
drachmas argenti misit Hierosolymam offerri pro
peccato sacrificium, valdè benè, & religiosè fa-
ciens, de resurrectione cogitans: (Nisi enim 44
eos qui ceciderant, resurrecturos speraret; super-
fluum & vanum esset orare pro mortuis:) De- 45
inde considerans, bis qui cum pietate dormiunt,
optimam esse repositam gratiam. Sancta & 46
pia consideratio. Quarè pro defunctis propitia-
tionem fecit, ut à peccato solverentur.

CAP. XIII.

ANno centesimo quadragesimo nono cognovit 1
Judas Antiochum Eupatorem venire cum mul-
titudine adversùs Judæam, Et cum eo Lysiam 2
procuratorem, & præpositum negotiorum, unum-
quemque habentem exercitum Græcum, peditum
centum decem millia, & equites quinque millia
trecentos, & elephantes viginti duos, currus
autem cum falcibus trecentos. Commiscuit 3
autem se illis & Menelaus, & hortabatur cum
multa ironia Antiochum, non pro patriæ salute,
sed sperans se constitui in principatum.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

38 Indè profectus cum exercitu Judas, ad civitatem Dullam venit: Accedentéque Sabbato, pro more suo sanctificati Sabbatum in loco suo egerunt. 39 Die crastino Judam accedentes, allocuti sunt, ut sublata eorum qui occiderant cadavera in sepulchris paternis sepelirent. Et invenerunt sub vestibus 40 singulorum aurum abscónditum Idolis Jamniæ *ablatum*, quorum sacra vetabat lex à Judæis conservari, omnibúsque notum evasit, & creditum est ob hanc rem cecidisse eos. Et bene- 41 dixerunt omnes, & confessi sunt justũ Dei judiciũ, qui abscondita propterea palã facit. Cœperúntq; omnes orare, & 42 à Deo petere, ne in ipsos propterea scriberetur peccatũ completum. Judas autẽ ille fortis populũ omnẽ orabat, ut custodirent se, & caverent *sibi* à peccatis: dicens eis; Quid his acciderit, oculis vestris vidistis. Et imposuit toti po- 43 pulo ut pecuniam darent: Collectósque ter mille argenteos Jerosolyma misit, ut pro eis oblationes offerrent; Rectè ac justè faciens propter spem resurrectionis à mortuis. Nisi enim 44 expectaretur & speraretur resurrectio à mortuis, fatuum esset ac stultum pro mortuis, oblatis sacrificiis orare: Intuebatur enim & 45 expectabat mercedem ac spem requiémque iis paratam qui sanctè obdormiunt: Propterea misit, qui, pro 46 peccatis eorum qui obdormierant propitiationem facerent.

CAP. XIII.

ANno autem centesimo quadragesimo nono venit adversùs Judæos Antiochus Eupator; Cúmque eo Lysias rebus præfectus, cum exercitu ex multis gentibus constante, centum decem millium peditum, equitum quinque millium ter centum, elephantorum viginti duo, curruum scutis munitorum ad prælium, tercentum. Commiscuit autem se cum eis & Menelaus, petébátque & supplicabat Antiocho, ut iret ad locum suum & cives suos destruendos, non autem auxilio eis: Quod expectaret, profectum se in principatu constitutum iri.

Versio VULG. LAT.

4 Sed Rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem: & suggerente Lysiâ hunc esse causam omnium malorum, jussit (ut eis est consuetudo) ap-
5 prehensum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum undique habens cineris: hæc prospectum ha-
6 bebat in præceps. Indè in cinerem dejici jussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad inte-
7 ritum. Et tali lege prævaricatorem legis contigit
8 mori, nec terræ dari Menelaum. Et quidem satis justè: nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cujus ignis & cinis erat sanctus, ipse in ci-
9 neris morte damnatus est. Sed rex mente effrænatus veniebat, nequiorem se patre suo Judæis osten-
10 surus. Quibus Judas cognitis, præcepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quò, sicut sem-
11 per, & nunc adjuvaret eos: Quippe qui lege, & patriâ, sanctóque templo privari vererentur: ac populum, qui nuper paululùm respirâsset, ne fineret
12 blasphemis rursus nationibus subdi. Omnibus itaque simul id facientibus, & petentibus à Domino misericordiam, cum fletu & jejuniis, per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Judas
13 ut se præpararent. Ipse verò cum senioribus cogitavit, priùs quàm rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtineret civitatem, exire, & Domini
14 judicio committere exitum rei. Dans itaque potestatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus suos ut fortiter dimicarent, & usque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, & civibus sta-
15 rent, circa Modin exercitum constituit. Et dato signo suis Dei victoriæ, juvenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit viros quatuor millia, & maximum elephanto-
16 rum cum his qui superpositi fuerant: Summóque metu ac perturbatione hostium castra replentes, re-
17 bus prosperè gestis, abierunt. Hoc autem factum est die illucescente, adjuvante eum Domini protectione.

MAKKABAÏΩN B'.

4 Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν βασιλέων ἐξήγειρε τὸ θυμὸν τοῦ Ἀντιόχου ἐπὶ τὸν ἁμαρτίαν· καὶ Λυσίου συνεπιλέξαντος τοῦτον (a)αἴτιον εἶναι πάντων τῶν κακῶν, προστάξει, ὡς ἦν ἐν τῷ τόπῳ, προσαπολέσαι, ἀγαγόντας
5 αὐτὸν εἰς Βέρσιαν. Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ πύργος πεντήκοντα (c)πηχῶν πλήρης (γ)σποδοῦ, ἔχων δὲ ὄργανον ὄχθα περιφερὲς πάντοθεν ἀπόκρη-
6 μνον εἰς τὸν σποδόν. Ἐνταῦθα τὸν ἱερόσυλον (δ) ἕνοχον ὄντα, ἢ καὶ πλεῖόν τινων ἀσεβημάτων ὑπάρχειν πεποιημένον, ἅπαντες προ-
7 ωθοῦσιν εἰς ὄλεθρον. Τοιούτῳ μόρῳ τὸν παράνομον συμβῆναι δίκην,
8 μηδὲ τῆς γῆς (ε)τυχόντα Μενέλαον τὸν Πάνυ δικαίως. Ἐπεὶ γὰρ συνειδήσει πολλὰ περὶ τὸν βωμὸν ἁμαρτήματα, ἧς τὸ πῦρ ἄγιον ἦν καὶ
9 ἡ σποδός, ἐν σποδῷ τὸν θάνατον ὁμολόγησε. Τοῖς δὲ φρονήμασιν ὁ βασιλεὺς (ζ)βεβαρβαρωμένος ἤρχετο, τὰ κείσεται πρὸς ὀλίγον τοῦ πατρὸς
10 αὐτοῦ γεγονότων ἐπιδεικνύμενος τοῖς Ἰουδαίοις. Μεταλαβὼν δὲ Ἰούδας ταῦτα, παρήγγειλε τῷ πλήθει ἡμέρας καὶ νυκτὸς (η)ἐπικαλεῖ-
11 σθαι τὸν κύριον, ὅπως (θ) ἄλλοτε, καὶ νῦν βοηθῶν τοῖς τῷ νόμῳ καὶ πατρίδι καὶ ἱερῷ ἁγίῳ στρέφεσθαι μέλλουσι, καὶ τὸν ἄρτι βεχθέως ἀνεψυχότα λαὸν μὴ ἐᾶσαι τοῖς δυσφήμοις ἔθνεσιν ὑποχειρίους
12 γενέσθαι. Πάντων δὲ τὸ αὐτὸ ποιησάντων ὁμοῦ καὶ καταξιωσάντων τὸν ἐλεήμονα κύριον μετὰ κλαυθμοῦ καὶ νηστειῶν (ι)ἐπ' ἡμέρας τρεῖς ἀδιαλείπτως, παρακαλέσας αὐτοὺς ὁ Ἰούδας ἐκέλευσε
13 παραγίνεσθαι. Καθ' ἑαυτὸν δὲ σὺν τοῖς πρεσβυτέροις γενόμενος, ἐβουλεύσατο πρὶν εἰσαλεῖν (κ)τὸν βασιλέως τὸ στράτευμα εἰς τὴν Ἰουδαίαν, (λ) καὶ γενέσθαι τῆς πόλεως ἐγκρατῆς, ἐξελθόντας κρῖναι
14 τὰ πράγματα τῇ τοῦ (μ)κυρίου βοηθείᾳ. Δοὺς δὲ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ (ν)κτίσαντος τοῦ κόσμου, παρακελεύσας τοῖς σὺν αὐτῷ γενναίως ἀγωνίσασθαι μέχρι θανάτου περὶ (ξ)νόμων, περὶ ἱεροῦ, πόλεως, πατρίδος,
15 πολιτείας, (ο)ἐστρατόπεδευσε περὶ Μωδεῖν τὸν στρατοπεδείαν. Δοὺς δὲ τοῖς περὶ αὐτὸν σύνθημα Θεοῦ (π)νίκης, μετὰ νεανίσκων ἀρίστων κεκριμένων ὀπτεβδομὼν νύκτωρ ὁρμήσας ἐπὶ τὴν βασιλικὴν αὐλὴν, (ρ)ἐν τῇ παρεμβολῇ ἀνεῖλεν εἰς ἄνδρας (σ)τετρακισχιλίους, καὶ τὸν περὶ δ'ουσα τῷ ἐλεφάντων
16 σὺν τοῖς κατ' οἰκίαν (τ)ὄχλῳ συμβῆναι. Καὶ τὸ τέλος τῆς παρεμβολῆς
17 (υ)δείους καὶ ταραχῆς ἐπλήρωσε, καὶ ὀξέλυσε· ἐπιμαρτοῦντος, Ὑπερφαινούσης ἤδη τῆς ἡμέρας (φ)τοῦτ' ἐγεγόνει, διὰ τὴν ἐπαρήγουσ' αὐτῷ (χ)τοῦ κυρίου σκέπην.

MS. A. (α) αἴτιον τῶν κακῶν εἶναι καὶ πάντων, προσέταξεν (β)σύχνων(γ) σποδοῦ, ὄργανον δὲ ὄχθον (δ) ἕνοχον, ἢ καὶ (ε) τυγχάνοντα(ζ) βεβαρημένος(η)ἐπικαλέσασθαι (θ)καὶ ἄλλοτε,(ι) ἐπὶ(κ) τὸ στράτευμα τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν (λ) γενέσθαι (μ) θεοῦ βοηθείᾳ. (ν) κυρίῳ τοῦ (ξ) νόμων, ἱερῶν, (ο) περὶ δὲ Μωδεὶμ ἐστρατόπεδευσε τὴν στρατιάν. Ἀναδοὺς (π)νίκην,(ρ)τὴν παρεμβολὴν (σ) διχιλίους, (τ)ὄσοι συνέδησαν,(υ)δοὺς(φ)τοῦτο(χ)τοῦ κυρίου

Interp. LAT.

Sed rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem: & suggerente Lysiâ hunc esse causam omnium malorum, jussit, ut est consuetudo eos Judas jussit venire. Ipse autem seorsùm cum seni-
autem in loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum habens cineris: hæc autem instrumentum habebat rotundum undique præceps in cinerem. Hîc sacrilegii reum, & quorundam etiam aliorum malorum summitatem factum, omnes propellunt ad interitum. Tali lege prævaricatorem legis contigit mori, neque etiam terram nactum Menelaum: Valdè justè. Nam quia multa erga aram delicta commisit, cujus ignis, & cinis erat sanctus; in cinere mortem reportavit. Sed rex superbiâ barbarus factus veniebat, pessima eorum, quæ sub patre ipsius facta fuerant, Judæis repræsentaturus. Quibus Judas cognitis, præcepit populo, ut die ac nocte Dominum invocarent, siquando & aliàs, etiam nunc adjuvaret eos: Qui lege, & patriâ, & sancto templo privandi essent, ac populum, qui nuper paululùm respirâsset, ne fineret blasphemis nationibus subdi. Omnibus itaq; simul idem facientibus et obsecrantibus misericordē Dominū cum fletu, & jejuniis, & prostratione per triduum contiauum; hortatus
senioribus, consilium cepit, priusquàm rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtineret civitatem, egressos dijudicare res Domini auxilio. Dans itaque procurationem creatori mundi, hortatus suos, ut fortiter dimicarent usque ad mortem pro legibus, pro templo, civitate, patria, republica, circa Modin exercitum constituit. Et dato signo suis Dei victoriæ, cum juvenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit ad viros (a) quatuor millia, & maximum elephantorum cum ea que in ea turba coacervavit: Ac demum metu ac perturbatione castra repleverunt, rebúsque prosperè gestis abierunt. Hoc autem factum est die jam illucescente, adjuvante eum Domini protectione.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Dominus autem Rex regum excitavit iram Antiochi adversùs damnatum illum Menelaum, propterea quòd notum ipsi fecerat Lysias, illum omnium malorum auctorem esse.....Hoc cruciatu mortuus est damnatus ille impius ille Menelaus, ne dignus quidem habitus qui terrâ conderetur, ut justam vindictam tulit: quia in aëre malum fecisset, ubi ignis erat sacer, & cinis; propterea in cinere mortem subiit. Rex autem adhuc in furore, & mente erga Judæos durâ positus, cogitabat facere eis mala multa, supra patrem suum. Judæ autem cùm palàm factus esset adventus regis, & mens, præcepit populo ut precibus invigilarent die ac nocte, clamarent ad Dominum, ut auxilio ipsis esset, & & eriperet eos, nunc, & semper, è manu gentium; Qui ipsos à lege, & loco templóque sancto abducere studebant; nec populum hunc, qui parvo tempore quieverat & respiraverat, servum fieri sineret gentium impiarum & incircumcisarum. Omnes igitur sic precati sunt & clamárunt, supplicantes fletu multo Deo misericordi, cum tribus diebus jejunâssent sine intermissione in facies prostrati, & clamantes: & post tres dies, consolatus eos Judas, oravit ut cibum sumerent. Secedénsque ad seniores Judas, cum eis consilium cepit, dixitque; Priusquam ingrediatur Judæam exercitus regis, subigátque, & prævaleat civitati, egressi inspiciamus res & ordinemus, auxilio Dei. Et Deo creatori orbis commendato *rerum* ductu, eos qui secum erant oravit, ut viriliter pugnarent, traderéntque seipsos etiam ad mortem usque, pro lege & templo & civitate, & loco, & gente: coactísque omnibus copiis, in Murim paratus substitit. Signóque suis dato Salutis Dei, ductis secum adolescentibus fortitudine eximiis, adversùs castra profectus est. Factóque noctu in prætorium regis impetu, interfecit ibi tria millia, cum præfecto elephantis, omnémque qui cum eo erat apparatum contrivit, & disjecit: Totísque castris trepidatione & tumultu completis, reversi sunt indè cum hilaritate & gaudio. Hoc autem factum est cùm illucesceret aurora, viribus & auxilio Domini, qui ipsos protegebat.

Versio VULG. LAT.

18 Sed rex, accepto gustu audaciæ Judæorum, arte dif-
19 ficultatem locorum tentabat: Et Bethsuræ, quæ e-
rat Judæorum præsidium munitum, castra admove-
bat: sed fugabatur, impingebat, minorabatur.
20 His autem, qui intùs erant, Judas necessaria mitte-
21 bat. Enuntiavit autem mysteria hostibus Rhodocus
quidam de Judaico exercitu, qui requisitus compre-
22 hensus est, & conclusus. Iterùm rex sermonem ha-
buit ad eos qui erant in Bethsuris: dextram dedit:
23 accepit: abiit. Commisit cum Juda: superatus est.
Ut autem cognovit rebellâsse Philippum Antiochiæ,
qui relictus erat super negotia, mente consternatus,
Judæos deprecans, subditúsque eis, jurat de omni-
bus quibus justum visum est: & reconciliatus obtu-
lit sacrificium, honoravit templum, & munera po-
24 suit. Machabæum amplexatus est, & fecit eum à
Ptolemaide usque ad Gerrenos ducem & principem.
25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Pto-
lemenses amicitiæ conventionem, indignantes ne
26 fortè fœdus irrumperent. Tunc ascendit Lysias
tribunal, & exposuit rationem, & populum sedavit,
regressúsque est Antiochiam: & hoc modo regis pro-
fectio & reditus processit.

CAP. XIV.

1 SEd post triennii tempus, cognovit Judas, & qui
cum eo erant, Demetrium Seleuci, cum multitudine
valida, & navibus, per portum Tripolis ascendisse
2 ad loca opportuna, Et tenuisse regiones adversùs
3 Antiochum, & ducem ejus Lysiam. Alcimus autem
quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntariè
coinquinatus est temporibus commistionis, consi-
derans nullo modo sibi esse salutem, neque accessum
4 ad altare, Venit ad regem Demetrium, centesimo
quinquagesimo anno, offerens ei coronam auream,
& palmam, super hæc & thallos, qui templi esse vi-
debantur. Et ipsâ quidem die siluit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

18 Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐληφὼς (α) γεῦσιν τῆς τῶν Ἰουδαίων ἐυτολμίας, κατ-
19 επείρατο διὰ μηχάνων τὰς τόπους. Καὶ ὅτι (β) Βαιθσύρα ὀχυρὸν τῶν
Ἰουδαίων ἀποσκῆνος ἦν, (γ) καὶ ἐπροσῆγεν, ἀποσίχρει,
20 ἠλαττοῦτο. Τοῖς δὲ ἔνδον Ἰούδας τὰ δέοντα ἐισέπεμπε.
21 Προσήγγειλε δὲ τὰ μυστήρια τοῖς πολεμίοις Ῥόδοκος ὁν τῆς
Ἰουδαϊκῆς τάξεως· (δ) ἀνεζητήθη δὲ, καὶ κατελήφθη, καὶ κλεισθέ-
22 ντι. Ἐδευτερολόγησεν ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐν (ε) Βαιθσύρᾳ, δεξιὰν
23 ἔδωκεν, ἔλαβεν, ἀπῆλθεν, Προσέβαλε τοῖς περὶ τὸν Ἰούδαν,
ἥττων ἐγένετο, μετέλαβεν ἀποστατοῦντα τὸν Φίλιππον ἐν
Ἀντιοχείᾳ τὸν ἀποτελεσμένον ὅπι τῶν πεπραγμάτων, συγχίθη,
τοὺς Ἰουδαίους παρεκάλεσεν, ὑπετάγη, καὶ ὤμοσεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς
δικαίοις, συνελύθη, καὶ θυσίαν προσήγαγεν, ἐτίμησε τὸν νεὼ,
24 καὶ τὸν τόπον ἐφιλανθρώπησε, Καὶ τὸν Μακκαβαῖον (ζ) ἀπεδέξα-
το, καθέλιπε στρατηγὸν ἀπὸ Πτολεμαΐδος ἕως Γερρηνῶν
25 ἡγεμονίδα, Ἦλθεν εἰς Πτολεμαΐδα· (θ) ἐδυσφόρησε περὶ τῶν
συνθηκῶν οἱ Πτολεμαεῖς, (ι) ἐδόκαζον γὰρ ὑφ' ὧν ἠθέλησαν ἀθε-
26 τῶν τὰς διαλύσεις. Προσῆλθεν ἐπὶ τὸ βῆμα Λυσίας, ἀπε-
λογήσατο ἐνδεχομένως, συνέπεισε, (κ) κατεπράϋνεν, ὑμενεῖς
ἐποίησεν, ἀνέζεξεν εἰς Ἀντιόχειαν. ἔτω τὰ (λ) τῆς βασιλέως ἐ
ἐφόδε καὶ ἀναζυγῆς ἐχώρησε.

MS. A. (α) γεῦμα (β) Βαιθσύροις φρούριον ὀλίγον τῶν (γ) ἐτροπῶλο, ἀποστενόχρησεν (δ) ἀνεζητήθη, καὶ (ε) Βαιθσύροις, (ζ) ἐπεδέξατο, (η) Γεννηῶν (θ) ἐδυσφόρων (ι) ἐδόκιαζον γὰρ ὑπερᾶραι ἠθέλησαν (κ) καὶ καθεπράϋνεν, (λ) τῆς ἐφόδε τῆς βασιλέως

ΚΕΦ. ιδ'.

1 Μετὰ δὲ τριετῆ χρόνον παρεσίπεσε τοῖς περὶ τὸν Ἰούδαν, Δη-
μήτριος ὁ τῆς Σελεύκε διὰ τῆς κατὰ Τρίπολιν λιμένος εἰσπλεύσαν-
2 τα μετὰ πλήθους ἰσχυρᾶς καὶ στόλου, Κεκρατηκέναι τῆς χώρας, ἐπανε-
3 λόμενον Ἀντίοχον καὶ τὸν τούτε ἐπίτροπον Λυσίαν. Ἄλκιμος δέ τις
(α) προγενόμενος ἀρχιερεὺς, ἑκουσίως δὲ (β) μεμολυσμένος ἐν τοῖς
καθ' (γ) ἐπιμιξίας χρόνοις, συνορῶσας ὅτι καθ' ὁντινοῦν τρόπον οὐκ
ἔστιν αὐτῷ σωτηρία, οὐδὲ πρὸς (δ) ἅγιον θυσιαστήριον ἔτι πρόσοδος,
4 (ε) Ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα Δημήτριον (ζ) πρώτῳ καὶ πεντηκοστῷ καὶ
ἑκατοστῷ ἔτει, προσάγων αὐτῷ στέφανον χρυσοῦν καὶ φοίνικα, πρὸς δὲ
τούτοις (η) τῶν νομιζομένων θαλλῶν τοῦ ἱεροῦ· καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐ-
κείνην ἡσυχίαν ἔσχε.

MS. A. (α) προγεγονὼς (β) μεμολυσμένος (γ) * ἀμιξίας (δ) τὸ ἅγιον (ε) Ἦλθεν (ζ) ὡς πρώτῳ καὶ ἑκατοστῷ, καὶ πεντηκοστῷ ἔτι, (η) τοῖς νομιζομένοις

Interp. LAT.

Sed rex accepto gustu audaciæ Judæorum, arte 18
tentabat loca. Et Bæthsuræ, quæ erat Judæ- 19
orum præsidium, castra admovit: sed fugaba-
tur, impingebat, minorabatur. His autem, qui 20
intùs erant, Judas necessaria mittebat. E- 21
nuntiavit autem mysteria hostibus Rodocus de
Judaico exercitu: qui requisitus, comprehen-
sus est, & conclusus. Iterum rex sermonem 22
habuit ad eos qui erant in Bæthsura: dexteram
dedit, accepit, abiit, Commisit cum Juda, 23
superatus est; cognovit rebellâsse Philippum
Antiochiæ; qui relictus erat super negotia;
confusus est: Judæos deprecatus est, subdi-
tusque eis juravit de omnibus quæ justa erant,
& reconciliatus obtulit sacrificium, honora-
vit templum, & in locum humaniter se gessit:
Et Macchabæum amplexatus est: reliquit à 24
Ptolemaide usque ad Gerrenos ducem princi-
pem: Venit Ptolemaidam. Graviter ferebant 25
conventiones Ptolomeenses: indignabantur enim
pro quibus voluerant rumpere fœdera. Ac- 26
cessit Lysias ad tribunal, exposuit rationem,
quantum fieri potuit, persuasit, sedavit, tran-
quillos fecit, regressus est in Antiochiam.
Hoc modo regis profectio & reditus pro-
cessit.

CAP. XIV.

SEd post triennii tempus cognovit Judas, & 1
qui cum eo erant, Demetrium Seleuci, per
portum, qui ad Tripolim, adnavigantem cum
multitudine valida, & classe, Tenuisse regio- 2
nem, postquàm occidisset Antiochum, & ejus
procuratorem Lysiam. Alcimus autem qui- 3
dam, qui summus sacerdos fuerat, sed volun-
tariè coinquinatus temporibus commistionis,
considerans nullo modo sibi esse salutem, neque
accessum ultrà ad sanctum altare, Venit ad 4
regem Demetrium quasi centesimo quinquages-
imo primo anno, offerens ei coronam auream,
& palmam, super hæc autem thallos, qui
templi esse videbantur. Et illâ quidem die
siluit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Rex autem ex hoc gustu fortitudinem 18
Judæorum animíque promptitudinem
videns, arte ipsos ac dolo subigere
cupiebat. Misítque ad Bethsuram 19
munimentum Judæorum custodiam,
qui cum ipsis confligentes victi sunt,
multóque inferiores tulerunt. Judas 20
autem, obsessis cibaria quibus opus
erat, misit. Et Durocus Judææ pro- 21
fectus, secretum ipsorum hostibus e-
nuntiavit, quem præcepto Judæ inven-
tum interfecerunt. Iteratò colloquutus 22
rex, prope Bethsuram veniens, datâ
acceptâque dexterâ profectus discessit.
profectíque Maccabæani pugnârunt
cum eo, victúsque reversus est. Su- 23
spectans Philippum, quem rebus Anti-
ochiensibus præfecerat, defectionem
à se parare, pacem fecit cum Judæis,
subjecítque se ipsis, & juravit ipsis,
firmavítque cum ipsis amicitiam, ob-
lationésque obtulit, & templum valdè
honoravit, locúmque dilexit, Et Mac- 24
cabæum cum amore multo susceptit.
Reliquit autem præfectum ac ducem, à 25
Ptolemaide usque ad Gazara, Hege-
monidem. Ptolemaidem venit: gra-
viter tulerunt Ptolemaidenses fœdus
quod cum Judæis fecerat; magnoperè
ipsi irati sunt: solvere voluerunt pa-
ctum quod cum ipsis fecerat: Acces- 26
sit ad tribunal Lysias, mentem suam
ipsis exposuit, persuasit ipsis, pacavit
eos, indè profectus est Antiochiam.
Iter enim adventúsque regis ita fuit.

CAP. XIV.

POst tres autem annos venit adver- 1
sùs Maccabæanos Demetrius Seleuci fi-
lius ingressus portum Elas, cum exer-
citu magno & forti, supra modum ar-
mis instructus; Ut totam terram ca- 2
peret, quia Antiochum & Lysiam domo
ejus præfectum interfecerat. Alcimus 3
autè qui anteà fuerat sacerdos princeps,
tempore autem commixtionis consum-
maram in se pollutionem admiserat,
considerans & videns nullo modo si-
bi ullam spem reliquam esse, nec posse
se ad altare accedere; Profectus ad 4
Demetrium, anno centesimo quinqua-
gesimo primo, attulit ei coronam spi-
cámque auream, & ramos palmarum
ex eis qui in templo sunt, & die qui-
dem ilso quievit.

Versio VULG. LAT.

5 Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, convocatus à Demetrio ad consilium, & interrogatus
6 quibus rebus & consiliis Judæi niterentur, Respondit; Ipsi qui dicuntur Assidæi Judæorum, quibus præest Judas Machabæus, bella nutriunt, & seditiones
7 movent, nec patiuntur regnum esse quietum. Nam & ego defraudatus parentum gloriâ (dico autem
8 summo sacerdotio) huc veni: Primò quidem utilitatibus regis fidem servans, secundò autem etiam civibus consulens: nam illorum pravitate universum
9 genus nostrum non minimè vexatur. Sed oro his singulis, ô rex, cognitis, & regioni, & generi, secundùm humanitatem tuam pervulgatam omnibus, pro-
10 spice. Nam, quamdiu supereſt Judas, impossibile
11 est, pacem esse negotiis. Talibus autem ab hoc dictis, & cæteri amici, hostiliter se habentes ad-
12 versùs Judam, inflammaverunt Demetrium. Qui statim Nicanorem præpositum elephantorum ducem
13 misit in Judæam: Datis mandatis, ut ipsum quidem Judam caperet; eos verò, qui cum illo erant, dispergeret, & constitueret Alcimum maximi templi
14 summum sacerdotem. Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim se Nicanori miscebant; miserias & clades Judæorum, prosperitates rerum
15 suarum existimantes. Audito itaque Judæi Nicanoris adventu, & conventu nationum, conspersi terrâ rogabant eum, qui populum suum constituit, ut in æternum custodiret, quíque suam portionem si-
16 gnis evidentibus protegit. Imperante autem duce, statim indè moverunt, convenerúntque ad ca-
17 stellum Dessau. Simon verò frater Judæ commiserat cum Nicanore: sed conterritus est repentino
18 adventu adversariorum. Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, sanguine judicium facere metuebat.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

5 Καιρὸν δὲ λαβὼν ὁ ἰδίας ἀνοίας συνεργὸν, παρακληθεὶς εἰς συνέδριον ὑπὸ τοῦ Δημητρίου, καὶ ἐπερωτηθεὶς, ὁ τίνι λογίσμῳ καὶ
6 βουλῇ (α) καθίστανται οἱ Ἰουδαῖοι, Πρὸς ταῦτα ἔφη, Οἱ λεγόμενοι παρ' Ἰουδαίων Ἀσιδαῖοι, ὧν ἡγοῦνται Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος, πολεμοτροφοῦσι καὶ στασιάζουσιν, οὐκ ἐῶντες τὴν βασιλείαν
7 ἡσυχαδείας τυχεῖν. Ὅθεν ἀφαιρούμενος τὴν παρὰ προγόνων δόξαν, (β) λέγω
8 δὲ τὴν ἀρχιερωσύνην, (γ) δεῦρο νῦν ἐλήλυθα, Πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῶν πρὸς τὸν βασιλέα γνησίως φρονῶν, δεύτερον δὲ καὶ τῶν ἰδίων πολιτῶν (δ) κοπτόμενος· τῇ μὲν γὰρ τῶν προειρημένων
9 ἀλογιστίᾳ τὸ σύμπαν ἡμῶν γένος οὐ μικρῶς ἀλγεῖ. Ἔκασα δὲ τούτων ἐπιγνοὺς σὺ βασιλεῦ, καὶ τῆς χώρας καὶ τοῦ φιλοτίμου
10 γένους ἡμῶν (ε) φρονήθητι, καθ' ἣν ἔχεις πρὸς ἅπαντας εὐκατάντη-
11 τον φιλανθρωπίαν. Ἄχει γὰρ Ἰούδας τοῦτον, ἀδύνατον εἰρήνης τυχεῖν τὰ πράγματα. Τοιούτων δὲ ῥηθέντων ὑπὸ τούτου, ἅτερον οἱ λοιποὶ φίλοι δυσμενῶς ἔχοντες τὰ πρὸς Ἰούδαν παρε-
12 κύρωσαν τὸν Δημήτριον. (ζ) Παρακαλέσαντος δὲ εὐθέως (η) Νικάνορα τὸν ἡγούμενον ἐλεφαντάρχων, καὶ χρηματίσαι ἀναδείξας τῆς
13 Ἰουδαίας, ἐξαπέστειλε, Δοὺς (θ) ἐντολὰς, αὐτὸν μὲν (ι) Ἰούδαν ἐκποδίσαι, τοὺς δὲ σὺν αὐτῷ σκορπίσαι, καταστῆσαι δὲ Ἀλκιμον
14 ἀρχιερέα τοῦ μεγίστου ἱεροῦ. (κ) Τὰ δὲ ὑπὸ τῆς Ἰουδαίας πεφυγαδευκότα τὸν Ἰούδαν ἔθνη συνέμισγον ἀγεληδὸν τῷ Νικάνορι, τὰς τῶν Ἰουδαίων ἀτυχίας καὶ συμφορὰς, ἰδίας εὐημερίας ἡγούμενοι
15 εἶναι. Ἀκούσαντες δὲ τὴν Νικάνορος ὁρμὴν καὶ τὴν ἐπίδυσιν τῶν ἐθνῶν, καταπασάμενοι γῆν (λ) ἐλιτάνευον τὸν καταστήσαντα τὸν (μ) ἑαυτοῦ λαὸν, ἀεὶ δὲ μετ' ὀπτασίας (ν) ἀντιλαμβανόμενον τοῦ
16 ἑαυτοῦ μερίδος. Παρεξάγοντος δὲ τοῦ ἡγουμένου, εὐθέως ὁρμῶσι
17 (ξ) ἀπήντων, καὶ συμμίσγουσι αὐτοῖς ὑπὲρ κώμην Δεσσαύ. Σίμων δὲ ὁ ἀδελφὸς Ἰούδα συμπλοκὰς ἐν τῷ Νικάνορι, (ο) βραχέως δὲ
18 διὰ τὸ αἰφνίδιον τῶν ἀντιπάλων ἀφασίαν ἐπλάκησ. Ὅμως ὁ ἀνὴρ ὁ Νικάνωρ ἦν ἔχων οἰκείαν τοῦ Ἰούδαν ἀνδρεγαθίαν, καὶ ὑπὲρ τοῖς (π) ὑπὲρ τὸ πατρίδος ἀγῶσιν ὑψυχίαν, (ρ) ἐπτοήθη τὸ κρίναι δι' αἱμάτων ποιήσασθ.

MS.A. (α) *καθίστανται (β) λέγων (γ) δεύτερον (δ) κοπασάμενος (ε) φρονήθητι, (ζ) Προχειρισαμένου (η) τὸν Νικάνορα (θ) ἐπιστολὰς, (ι) Ἰούδα (κ) Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας πεφυγαδευκότες (λ) ἐλιτάνευσαν (μ) αὐτῷ (ν) ἀντιλαμβανόμενος (ξ) ἀναζεύξας συνίασιν (ο) βραδέως (π) περὶ τῆς (ρ) ὑπτοήθη

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Cùm autẽ invenisset Alcimus locum audaciæ & impietati suæ, vocatus à Demetrio ad consessũ, interrogante eũ verbis rege; Quâ mente ac cogitatione munirent se adeò Judæi; Respondens dixit ei; Judæorum illi qui Zelatores dicuntur, quibus præest Judas Maccabæus, defectiones concitant, belláque confirmant; hæc regnum pacatum esse sinunt. Quare ego etiam relicto honore paterno, sacerdotum principatu, veni ecce ad te bis: Quia onus solicitudinis rerum regis in me susceptum: deindè propter filios populi nostri: video enim clationem & superbiam horum quos prædixi, quomodo conterant populum nostrum, ne minimo quidem tempore quiescere eum sinentes. Tu autem rex hæc cùm resciveris, suscipe onus terræ gentísque nostræ mœstæ & afflictæ, secundùm humanitatem quam habes erga omnes homines. Vivo enim Judâ, ut in terra nostra pax sit, fieri non potest. Quæ cùm ab eo rex accepisset, confestim amici regis etiam, quòd cum Juda inimicitias gererent, incenderunt iram Demetrii adversùs eum. Statim igitur Demetrius, vocato Nicanore, qui elephantis præerat, præfecto ac duce, epistolis ei datis misit cum mandatis; Ut Judam interficeret, eos qui cum eo erant dispergeret, Alcimũmque in summo templi magni & gloriosi sacerdotio constitueret. Tunc gentes quæ de Judæa exulabant, venientes cum Nicanore se commiscebant, læti & gaudentes de angustiis ac dolore quæ Maccabæanis accidebant. Qui cum de adventu Nicanoris, deque susurris gentium accepissent, injecto capitibus pulvere clamantes orabant coram eo qui semper ipsis auxilio fuerat, sempérque palam hæreditatem suam redimit: Cúmq; præcipiente Juda, armis se accinxissent, illicò profecti occurrerunt ipsis ad oppidum cui nomen Dessu. Et cùm frater Judæ Simeon festinatò in Nicanorem impetum fecisset, turbati sunt ab eo, propter repentinum in ipsum incursum. Nicanor autem auditâ Maccabæorum fortitudine, & victoriis, & quo pacto pro populo & loco se suo traderent, noluit cæde & sanguine decernere,

Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, convocatus à Demetrio ad consilium, & interrogatus quibus rebus & consiliis Judæi niterentur, Respondit; Ipsi, qui dicuntur Asidæi Judæorum, quibus præest Judas Maccabæus, bella nutriunt, & seditiones movent, nec patiuntur regnum esse quietum. Quarè defraudatus majorum gloriâ, (dico autem sacerdotio,) huc nunc veni, Primò quidem de rebus ad regem spectantibus legitimè sentiens, secundò autem etiam propriis civibus consulens. Nam illorum pravitate universum genus nostrum non minimè vexatur. Sed hîs singulis, ô rex, cognitis, & regioni, & obsesso generi nostro prospice pro ea quam erga omnes habes obviam humanitatem. Nam quamdiu supereſt Judas; impossibile est pacem esse negotiis. Talibus autem ab hoc dictis, citò cæteri amici hostiliter se habentes adversùs Judam inflammaverunt Demetrium. Advocans autem confestim Nicanorem præpositum elephantorum, & ducem declarans Judææ, misit: Datis mandatis, ut ipsum quidem Judam occideret; eos verò qui cum illo erant, dispergeret, & constitueret Alcimum maximi templi summum sacerdotem. Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim se Nicanori miscebant, miserias & clades Judæorum, prosperitates rerum suarum æstimantes fore. Audito itaque Nicanoris adventu, & conventu nationum, conspersi terrâ, rogabant eum qui populum suum constituit in æternum, quique suam portionem signis evidentibus protegebat. Imperante autem duce, statim indè moverunt, & commiscent se eis ad castellum Dessau. Simon verò frater Judæ commiserat cum Nicanore, paulùm verò ob repentinum adversariorum adventum timore prolapsus. Nicanor tamen audiens virtutem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam in certaminibus pro patria habebant; sanguine judicium facere metuebat.

Versio VULG. LAT.

19 Quam ob rem præmisit Posidonium, & Theodotium,
20 & Matthiam, ut darent dextras atque acciperent. Et
cùm diu de his consilium ageretur, & ipse dux ad
multitudinem retulisset, omnium una fuit sententia
21 amicitiis annuere. Itaque diem constituerunt, quâ
secretò inter se agerent: & singulis sellæ prolatæ
22 sunt, & positæ. Præcepit autem Judas armatos esse
locis opportunis, ne fortè ab hostibus repentè mali
aliquid oriretur: & congruum colloquium fecerunt.
23 Morabatur autem Nicanor Jerosolymis, nihilque ini-
què agebat, gregésque turbarum, quæ congregatæ
24 fuerant, dimisit. Habebat autem Judam semper cha-
25 rum ex animo, & erat viro inclinatus. Rogavítque
eum ducere uxorem, filiósque procreare. Nuptias
26 fecit: quietè egit, communitérque vivebant. Alci-
mus autem, videns charitatem illorum ad invicèm,
& conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat,
Nicanorem rebus alienis assentire, Judámque regni
27 insidiatorem successorem sibi destinâsse. Itaque rex
exasperatus, & pessimis hujus criminationibus irri-
tatus, scripsit Nicanori, dicens; Graviter quidem se
ferre de amicitiæ conventione, jubere tamen Macha-
28 bæum citiùs vinctum mittere Antiochiam. Quibus
cognitis, Nicanor consternabatur, & graviter fere-
29 bat, si ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil Iæsus
30 à viro: Sed, quia regi resistere non poterat, op-
portunitatem observabat, quâ præceptum perficeret.
At Machabæus, videns secum austeriùs agere Nica-
norem, & consuetum occursum ferociùs exhiben-
tem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam,
paucis suorum congregatis, occultavit se à Nicanore.
31 Quod cùm ille cognovit fortiter se à viro prævен-
tum, venit ad maximum & sanctissimum templum:
& sacerdotibus solitas hostias offerentibus, jussit sibi
32 tradi virum. Quibus cum juramento dicentibus ne-
scire se ubi esset qui quærebatur, extendens manum
ad templum,

19 Διὸ τοῦτο ἐπεμψε Ποσιδώνιον καὶ Θεόδοτον καὶ Ματταθίαν, δοῦναι καὶ
20 λαβεῖν δεξιάς. Πλείστου δὲ γενομένης περὶ τούτων ἐπισκέψεως, καὶ
τοῦ (a) ἡγεμόνος τοῖς πλήθεσιν ἀνακοινωσαμένου, καὶ φανείσης (β) ὁμο-
21 φώνου γνώμης, ἐπένευσαν ταῖς συνθήκαις. Ἐτάξαντο δὲ ἡμέ-
ραν ἐν ᾗ καθ' ἰδίαν ἥξουσιν εἰς τὸ αὐτό· καὶ (γ) προῆλθε, καὶ παρ'
22 ἑκάστου διαφόρους ἔθεσαν δίφρους. Διέταξεν Ἰούδας ἐνόπλους
ἑτοίμους ἐν τοῖς ἐπικαίροις τόποις, μήποτέ τι παρὰ πολεμίων ἀ-
φνιδίως κακοτεχνία γένηται. Καὶ ἐμβόλιμοι ἐποιήσαντο κοινολογίαν.
23 (δ) Διέτριβεν δὲ ὁ Νικάνωρ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ οὐδὲν ἐποίει
24 ἄτοπον· τοὺς δὲ συναχθέντας ἀγελαίους ὄχλους ἀπέλυσε. Καὶ ἔσχε
τὸν Ἰούδαν διαπαντὸς ἐν προσώπῳ, ψυχικῶς τῷ ἀνδρὶ
25 προσκείμενος. Παρεκάλεσεν αὐτὸν γῆμαι καὶ παιδοποιήσα-
26 σθαι. ἐγάμησεν, εἰσάδησεν, ἀποινώνητος βίᾳ. Ὁ δὲ Ἀλκιμος
συνιδὼν τὴν πρὸς ἀλλήλους εὔνοιαν καὶ τὰς γενομένας συνθή-
κας, (ε) ἀνθαλῶν, ἦλθε πρὸς τὸν Δημήτριον, καὶ ἔλεγε τὸν Νικάνο-
ρα ἀλλότρια φρονεῖν τῶν πεπραγμάτων· τὸν γὰρ ἐπίβουλον τῇ βα-
27 σιλείᾳ (ζ) Ἰούδαν διάδοχον ἀναδείκνυσθαι ἑαυτῷ. Ὁ δὲ βασιλεὺς
ἐκθυμῷ γενόμενος, καὶ ταῖς τῆς πανουργίας (η) ἐπεξιδικῶν δι-
αβολαῖς, ἔγραψε Νικάνορι φάσκων, Ὑπὲρ μὲν τῶν συνθηκῶν βαρέ-
ως φέρειν, κελεύων δὲ τὸν Μακκαβαῖον ταχέως ἐξαποσταλῆναι δε-
28 δεμένον εἰς Ἀντιόχειαν. Παραπεσόντων δὲ τούτων τῷ Νικάνορι,
συνεκέχυτο καὶ δυσφόρως ἔφερεν, εἰ τὰ διεσαλμένα ἀνατήσει μη-
29 δὲν τῶν ἀνδρὸς ἠδικηκότος. Ἐπεὶ δὲ τῷ βασιλεῖ ἀντιστατεῖν
30 οὐκ ἦν, εὐκαίρου ἐτύρου στρατηγήματι (ι) τοῦτ' ὅπερ ἦσαν, ἐφύλασσε. Ὁ δὲ
Μακκαβαῖος αὐστηρότερον (κ) διεξάγοντα συνιδὼν τὸν Νικάνορα
(λ) πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸ (μ) ἐθισμῶν ἀπάντησιν (ν) ἀγριωτέραν
ἐσχηκότα, νοήσας οὐκ ἀπὸ τοῦ βελτίονος τὴν αὐστηρίαν ταύτην συνῆφε· συ-
νάψας οὖν ὀλίγους τῶν περὶ (ξ) ἑαυτὸν, συνεκρύβετο τὸν Νικάνορα. Συ-
31 νὶς δὲ ὁ ἕτερος ὅτι γενναίως ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐστρατήγηται, πα-
ραγενόμενος ἐπὶ τὸ μέγιστον καὶ ἅγιον ἱερὸν τῶν ἱερῶν τὰς καθη-
32 κούσας θυσίας προσαγόντων, ἐκέλευσε παραδίδοναι τὸν ἄνδρα. Τῶν
δὲ μεθ' ὅρκων φασκόντων μὴ γινώσκειν ποῦ ποτ' ἔστι ὁ ζητούμενος,
προτείνας τὴν δεξιὰν (ο) εἰς τὸν ναὸν,

MS.A. (α) ἡγεμὼν (β) ὁμοιοφώνου συγκαθάμης, (γ) προῆλθεν
παρ' ἑκάστου δίφρακ ἔθεσαν (δ) Διέτριβεν ὁ (ε) λαβὼν, (ζ) αὐτῷ
Ἰούδαν διάδοχον ἀπέδειξεν. Ὁ δὲ (η) διαβολαῖς ἐπεξιδικῶν,
ἔγραψε Νικάνορι, Ὑπὲρ μὲν τῶν συνθηκῶν, φάσκων, βαρέως (θ) εἰς Ἀντιόχειαν ταχέως. (ι) τῷ ἐπιτελέσαι, (κ) διεξαγαγόντα (λ) τὰ
πρὸς (μ) ἠθισμένην (ν) ἀγροικότερον (ξ) αὐτὸν, (ο) ἐπὶ

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio VULG. LAT.

33 Juravit, dicens; Nisi Judam mihi vinctum tradideritis, istud Dei fanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri conse-
34 crabo. Et his dictis, abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cœlum, invocabant eum, qui semper propugnator esset gentis ipsorum, hæc dicen-
35 tes; Tu, Domine universorum, qui nullius indiges, voluisti templum habitationis tuæ fieri in nobis.
36 Et nunc, sancte sanctorum omnium Domine, conserva in æternum impollutam domum istam, quæ
37 nuper mundata est. Razias autem quidam de senioribus ab Jerosolymis delatus est Nicanori, vir amator civitatis, & benè audiens: qui pro affectu
38 Pater Judæorum appellabatur. Hic multis temporibus continentiæ propositum tenuit in Judaismo, corpúsque & animam tradere contentus pro perse-
39 verantia. Volens autem Nicanor manifestare odium, quod habebat in Judæos, misit milites quin-
40 gentos, ut eum comprehenderent. Putabat enim, si illum decepisset, se cladem Judæis maximam illa-
41 turum. Turbis autem irruere in domum ejus, & januam disrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cùm jam comprehenderetur, gladio se
42 petiit; Eligens nobiliter mori potiùs, quàm subditus fieri peccatoribus, & contra natales suos in-
43 dignis injuriis agi. Sed, cùm per festinationem non certo ictu plagam dedisset, & turbæ intra ostia irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipi-
44 tavit semetipsum viriliter in turbas; Quibus velociter locum dantibus casui ejus, venit per mediam
45 cervicem: Et cùm adhuc spiraret, accensus animo, surrexit: & cùm sanguis ejus magno fluxu defloueret, & gravissimis vulneribus esset saucius, cursu turbam pertransiit:

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Β'.

33 (α)Ταῦτα ὤμοσεν, Ἐὰν μὴ δέσμιόν μοι τὸν Ἰούδαν παραδῶτε, (β)τότε δὴ τῷ Θεῷ σηκὸν εἰς πεδίον ποιήσω, καὶ τὸ Διονυσιακὸν κατασκάψω, καὶ
34 ἱερὸν ἐνταῦθα τῷ (γ)Διονύσῳ ὀπτεανὲς ἀναστήσω. Τοσαῦτα δὲ εἰπὼν ἀπῆλθεν. οἱ δὲ ἱερεῖς στενάναντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν ἀεὶ βοηθὸν, ἐπεκαλοῦντο τὸν διαπαντὸς ὑπέρμαχον τοῦ ἔθνους ἡμῶν,
35 ταῦτα λέγοντες, Σὺ κύριε πᾶσι ὅλων ἀπροσδεὴς ὑπάρχων, (δ) εὐδόκησας ναὸν τῆς σῆς (ε) κατασκηνώσεως ἐν ἡμῖν γενέσθαι.
36 Καὶ νῦν ἅγιε παντὸς ἁγιασμοῦ κύριε, διατήρησον εἰς αἰῶνα
37 ἀμίαντον τόνδε τὸν πρόσφατον(ζ) κεκαθαρισμένον οἶκον. Ῥαζίς δέ τις πᾶσι ἀπὸ Ἱεροσολύμων πρεσβυτέρων, ἐμηνύθη τῷ Νικάνορι, ἀνὴρ φιλοπολίτης καὶ σφόδρα κηδὼν ἀνὴρ, καὶ κατὰ
38 τὴν εὔνοιαν Πατὴρ πᾶσι Ἰουδαίων προσαγορευόμενος. Ἦν γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις τῆς ἀμιξίας (η) κρίσιν εἰσενηνεγμένος Ἰουδαϊσμοῦ, καὶ σῶμα, καὶ ψυχὴν ὑπὲρ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ παρα-
39 βεβλημένος μετὰ πάσης ὀπτασίας. Βουλόμενος δὲ Νικάνωρ πρόδηλον ποιῆσαι ἣν εἶχε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους δυσμένειαν, ἀπέστειλε στρατιώτας ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους συλλαβεῖν αὐτόν.
40 Ἔδοξε γὰρ, ὀπώπειν συλλαβὼν, τούτοις (θ) ἐργάσασθαι συμφορὰν. Τῶν δὲ πλησίον μελλόντων τὸν πύργον καταλαβέσθαι, καὶ τὴν
41 αὐλαίαν θύραν βιαζομένων, καὶ καιόντων πῦρ προσάγειν καὶ τὰς θύρας ὑφάπτειν, πυκνοκατάληπτος γενόμενος ὑπέδυκεν ἑαυτῷ (ι) ξίφος, Εὐγενῶς θέλων ἀποθανεῖν, ἢπερ τοῖς ἀλιτηρίοις ὑποχείριος γενέσθαι, καὶ τῆς ἰδίας εὐγενείας ἀναξίως
43 ὑβρισθῆναι. Τῇ δὲ πληγῇ μὴ (κ) καθ' ὑπόκρισιν διὰ τὸν τῆς ἀγῶνος σπουδὴν, καὶ τοῦ ὄχλου (λ) ἔσω τοῦ θυρωμάτων (μ) ἐσβαλόντων, ἀναδραμὼν γενναίως ἐπὶ τὸ τεῖχος, κατεκρήμνισεν
44 ἑαυτὸν (ν) ἀνδρείως εἰς τοὺς ὄχλους. Τῶν δὲ ταχέως ἀναπεδησάντων, ῥυομένου διασήματος ἦλθε καὶ μέσον τὸν κοιλῶνα.
45 Ἔτι δὲ ἔμπνους ὑπάρχων καὶ πεπυρωμένος τοῖς θυμοῖς, ἐξαναστὰς φερομένων κρουνηδὸν αἱμάτων, καὶ (ξ) δυχερῶν ὄντων τῶν τραυμάτων, δρόμῳ τοὺς ὄχλους (ο) διελθὼν,

MS. A. (α) Ὤμοσεν ταῦτα, (β) τότε δὴ τὸν τῷ (γ) Διανύσῳ (δ) εὐδόκησας (ε) σκηνώσεως (ζ) κεκαθαρισμένον (η) κρίσεις (θ) ἐνεργάσασθαι (ι) τὸ ξίφος, (κ) κατευδοκήσας (λ) ἔσω (μ) ἐσβαλλόντων, (ν) ἀνδρικῶς (ξ) δυχερῶν τῶν τραυμάτων ὄντων, (ο) * διελθόντων,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Sic ipsis juravit; Nisi mihi vinctum 33
Judam tradatis, hoc Dei templum so-
lo æquabo, destructóq; altari, illustre
templú ejus loco Dionysio ædificabo.
Et his dictis discessit. Sacerdotes au- 34
tem passis ad habitatorem cœli ma-
nibus, cum clamore petebant ab eo
qui semper auxilio fuerat populo suo,
dicentes; Tu Domine omnium, nul- 35
lius indigens, voluisti eligere locum
templo tuo, ut inter nos majestatem
tuam collocares. Et nunc Domine, 36
omnium sanctorum Sancte, tu custo-
dies locum hunc ac templum, hoc
tempore repurgatum, à macula im-
munem: & omne os impiorum ob-
tura. Vir autem quidam nomine Ra- 37
gesh, ex senioribus Jerosolymorum,
delatus est ad Nicanorem, quod ama-
tor esset civitatis suæ, famâque supra
modum bonâ, qui, propter animum
bonum & benignum, vocaretur, Pater
Judæorum. Olim autem in judici- 38
um vocatus fuerat, quòd non fineret
peccatum fieri in populo Judaico,
traditâ animâ & corpore, cum omni-
bus precibus & supplicationibus, pro
Judaismo. Nicanor autem, odium quo 39
Judæos prosequebatur palam facere
studens, de servis suis quasi quingen-
tos misit ut eum caperent. Dicebat 40
enim; Hoc capto, ægrè admodum
faciam Judæis. Veniens igitur turba 41
cùm atrium circundedisset, portas a-
perire studebat ignéque incendere.
Ipse cùm propè esse eos cerneret, ut
ipsum caperent, sumpto gladio ven-
trem percussit: Eò quòd liber mo- 42
ri mallet, quàm impiis & iniquis
tradi, qui senectutem ejus honoran-
dam, probro afficerent. Non respon- 43
dente autem plagâ ipsius, propter fe-
stinationis trepidationem, turbis a-
trii portam ingressis, exiliens & in
murum viriliter fortitérque ascen-
dens, in medios ipsos se projecit.
Qui cùm hoc viderent, decedentes, 44
locú dederunt. Ipse autè adhuc vivus,
zelo indignationis accensus, exiliens
substitit, effluente à se sanguine
multo, propter asperitatem vulne-
rum: cursúque cùm turbas pertrans-
iisset,

Interp. LAT.

Juravit hæc; Nisi Judam mihi vinctum tra- 33
dideritis, istud Dei phanum in planitiem dedu-
cam, & altare effodiam, & templum hic Li-
bero illustre erigam. Et his dictis abiit. Sa- 34
cerdotes autem protendentes manus in cœlum,
invocabant eum qui semper potector esset gentis
nostræ, hæc dicentes; Tu, Domine univerſo- 35
rum, qui nullius indiges, voluisti templum ha-
bitationis tuæ fieri in nobis. Et nunc, sancte 36
omnis sanctitatis Domine, conserva in æternum
impollutam domum istam, quæ nuper mun-
data est. Razias autem quidam de seniori- 37
bus ab Hierosolymis delatus est Nicanori, vir
amator civitatis, & valdè benè audiens, &
qui pro bono affectu, Pater Judæorum appel-
labatur. Hic enim superioribus temporibus con- 38
tinentiæ propositum tenuerat Judaismi, cor-
púsque & animam pro Judaismo tradiderat
cum omni perseverantia. Volens autem Nica- 39
nor manifestare odium, quod habebat in Judæos,
misit milites supra quingentos, ut eum com-
prehenderent: Putabat enim, si illum cepis- 40
set, cladem se istis allaturum. Turbis autem 41
jam occupaturis turrim, & aulæ ostio vim
facientibus, & ignem admovere jubentibus,
& portas incendi, undique comprehensus gla-
dium sibi supposuit, Eligens nobiliter mori 42
potiùs, quàm subditus fieri peccatoribus, &
nobilitate suâ indignis injuriis affici. Sed 43
cùm per contentionis festinationem non recto
ictu plagam dedisset, & turbæ intra ostia
irrupissent; recurrens generosè ad murum,
præcipitavit semetipsum viriliter in turbas.
Quibus velociter locum dantibus, facto spa-
tio venit per medium ventrem. Et cùm ad- 44
huc spiraret, & animo esset accensus, sur- 45
gens, cum sanguis instar fontis deflueret, &
gravissima essent vulnera; cursu turbas per-
transiens,

Versio VULG. LAT.

46 Et stans supra quandam petram præruptam, & jam exsanguis effectus, complexus intestina sua, utrisque manibus projecit super turbas, invocans Dominatorem vitæ ac spiritûs, ut hæc illi iterùm redderet: atque ita vitâ defunctus est.

CAP. XV.

1 Nicanor autem, ut comperit Judam esse in locis Samariæ, cogitavit cum omni impetu die sabbati
2 committere bellum. Judæis verò, qui illum per necessitatem sequebantur, dicentibus; Ne ita ferociter & barbarè feceris, sed honorem tribue diei sanctifi-
3 cationis, & honora eum, qui universa conspicit: Ille infelix interrogavit, Si est potens in cœlo, qui im-
4 peravit agi diem sabbatorum. Et respondentibus illis; Est Dominus vivus ipse in cœlo potens, qui
5 jussit agi septimam diem. At ille ait; Et ego potens sum super terram, qui impero sumi arma, & negotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut con-
6 silium perficeret. Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus, cogitaverat commune trophæum
7 statuere de Juda. Machabæus autem semper confidebat cum omni spe auxilium sibi à Deo affutu-
8 rum. Et hortabatur suos ne formidarent ad adventum nationum, sed in mente haberent adjutoria sibi
9 facta de cœlo, & nunc sperarent ab Omnipotente sibi affuturam victoriam. Et allocutus eos de lege & prophetis, admonens etiam certamina quæ fe-
10 cerant priùs, promptiores constituit eos: Et ita animis eorum erectis, simul ostendebat Gentium
11 fallaciam, & juramentorum prævaricationem. Singulos autem illorum armavit, non clypei & hastæ munitione, sed sermonibus optimis, & exhortationibus, exposito digno fide somnio, per quod universos lætificavit.

46 Καὶ στὰς ἐπί τινος πέτρας (α)ὑπορρωγάδος, παντελῶς ἔξαιμος ἤδη (β)γενόμενος, περιελὼν τὰ ἔντερα, καὶ λαβὼν ἑκατέραις ταῖς χερσὶν, ἐπέσπειρε τοῖς ὄχλοις· καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸν δεσπότην ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος, (γ)ταῦτα αὐτῷ πάλιν ἀποδῶναι, τότε τὸν τρόπον μετήλλαξεν.

MS.A. (α)ὑπορρωγὸς, (β) γενόμενος, (γ) τὰ αὐτὰ

ΚΕΦ. ιε'.

1 Ὁ δὲ Νικάνωρ μαθὼν τοὺς περὶ τὸν Ἰούδαν ὄντας ἐν τοῖς κατὰ Σαμάρειαν τόποις, ἐβουλεύσατο τῇ τῆς καταπαύσεως ἡμέρᾳ
2 μετὰ πάσης ἀσφαλείας αὐτοῖς ἐπιθεῖναι. Τῶν δὲ (α) κατ' ἀνάγκην Συνεπομένων αὐτῷ Ἰουδαίων, λεγόντων, Μηδαμῶς οὕτως ἀγρίως καὶ βαρβάρως ἀπολέσῃς, δὸξαν δὲ ἀπόμεσον τῇ προτετιμημένῃ ὑπὸ τοῦ
3 πάντα ἐφορῶντος μεγάλου καὶ ἁγίου ἡμέρᾳ. Ὁ δὲ (β)πεισθήτης ἐπηρώτησεν, Εἰ ἔστιν ἐν οὐρανῷ (γ)δυνάστης ὁ πρόσταττων ἄγειν τὸ σαβ-
4 βάτων ἡμέραν; Τῶν (δ)δὲ ἀποφηναμένων, Ἔστιν ὁ κύριος ζῶν αὐτὸς
5 ἐν οὐρανῷ δυνάστης, ὁ κελεύσας ἀσκεῖν τὴν ἑβδόμην· Ὁ δὲ ἔτερος, (ε)Κἀγώ φησι, δυνάστης ἐπὶ τῆς γῆς ὁ πρόσταττων αἴρειν (ζ)ὅπλα, καὶ τὰς βασιλικὰς χρείας διαπελεῖν. ὅμως οὐ κατέσχεν
6 ἐπιτελέσαι τὸ ἰδιότελες αὐτοῦ βούλημα. Καὶ ὁ μὲν Νικάνωρ μετὰ πάσης (η) ἀλαζονείας ὑψαυχενῶν, μεγαυχεῖ κοινὸν τῶν περὶ
7 τὸν Ἰούδαν συνήθων (θ) τρόπαιον. Ὁ δὲ Μακκαβαῖος ἦν ἀδιαλείπτως πεποιθὼς μετὰ πάσης ἐλπίδος ἀντιλήψεως
8 τάξεσθαι παρὰ τοῦ κυρίου. Καὶ παρεκάλει τοὺς ζὺν αὐτῷ μὴ δειλιᾷν τὴν τῶν ἐθνῶν ἔφοδον, (ι)ἔχοντας τὴν ἐκ τοῦ πρόσθεν ὑπάρξασαν αὐτοῖς ἀπ' οὐρανοῦ βοήθειαν, καὶ τανῦν προσδοκᾷν τὴν παρὰ τοῦ παντοκράτορος (κ) ἐσομένην αὐτοῖς νίκην καὶ βοήθειαν.
9 Καὶ παραμυθούμενος αὐτοὺς ἐκ τοῦ νόμου, καὶ τῶν προφητῶν, (λ)προσυπομνήσας τὴν αὐτῶν καὶ τὰς ἀγῶνας ἃς ἦσαν ἐκπεπληγμένοις, προθυμοτέρους αὐτοὺς κατέστησε. Καὶ τοῖς ἔθνεσι παγίδας αὐτῶν, παρήγγειλεν, ἅμα παρεπομένην τὴν τῶν ἐθνῶν ἀθεσίαν καὶ τὴν τῶν ὅρκων παράβασιν. Ἕκαστον δὲ αὐτῶν καθοπλίσας, οὐ τὴν ἀσπίδων καὶ λογχῶν ἀσφάλειαν, ὡς τὴν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς
10 λόγοις παράκλησιν, ἐγ(μ)περιεξησκήθη· θεάτρου ἀξιόπιστον(ν) ὕπαρ
11 τι πάντας εὐφρᾶναν.

MS.A. (α) χῖ (β) πεισθητῆς * ἐπηρώτων, (γ) ὁ δυνάστης (δδ) δ' (ε) * Κάτω φησὶν, (ζ) τὰ ὅπλα, (η) ἀσφαλείας (θ) * πρόπον. (ι) ἔχοντες (κ) ἐσομένην αὐτοῖς νίκην. Καὶ (λ) * προσυμήσας (μ) περιεγησκήθη· (ν) ὕφ' τι πάντας ἠύφρανεν.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

46 Stans in lapide quodam alto totus sanguine cruentatus, educta viscera ambabus manibus tenens ostendit populo: Oránsque ac supplicans, invocánsque Dominum vitæ ac spiritûs, ut ea sibi redderet, restitueretque, tunc de sæculo decessit.

CAP. XV.

1 Nicanor autem cùm Judam cum suis juxta Samariam esse audiendo didicisset, die quietis Sabbaticæ in eos derepentè impetum facere cogitabat cum populo
2 multo. Judæi autem qui inter magnas angustias ipsi annuebant, dicebant ipsi; Noli ita facere, ut per duritiem perdas viros indignos morte: sed honorem habe diei magno & sancto, qui à conditore & creatore omnium gloriam ac-
3 cepit. Impius autem ille & immundus quæsivit, Num esset in cœlo Deus fortis, qui de die Sabbati præcepisset. Qui cùm
4 respondentes dicerent; Est Dominus vivus, idemque fortis in cœlis, qui observari diem Sabbati jussit. Respondit im-
5 mundus & impius, dicens; Ego etiam potens sum in terris, qui vos arma capere jubeo, & voluntatem regis face-
6 re: neque prohibitus est, ne cogitationem suam immundam perficeret. Elatus autem Nicanor & exaltatus superbiâ
7 multâ, cùm didicisset Maccabæanos in unum coactos, paratos esse, supra modum se corroborabat. Judas autem
8 Maccabæus sperans & perfectè confisus, factam iri sibi à Deo salutem; Consolando suos alloquebatur, ne timerent sibi à turbis quæ adversùs ipsos veni-
9 rent: monebat autem, & in mentem ipsis revocabat adjutoria ipsis olim facta de cœlo, sic dicens; Intuemini & expectate victoriam quæ à Deo omnipotente continget, Admonénsque ipsos
10 de lege & prophetis, & commemorans fortia facta & certamina olim ab ipsis certata, fortes esse & bono animo fecit. Excitavítque iram eorum &
11 indignationem, ostendens eis rursus impietatem gentium & juramentorum quam transgressi erant transgressionem. Armavítque & accinxit Judas singulos ipsorum non lanceis, aut clypeis, sed bonis verbis consolatoriis animatoríisque ad virtutem: narravítque ipsis prætereà visum quod viderat recipi credíque dignum.

Versio VULG. LAT.

12 Erat autem hujuscemodi visus: Oniam, qui fuerat
summus sacerdos, virum bonum & benignum, ve-
recundum visu, modestum moribus, & eloquio deco-
rum, & qui à puero in virtutibus exercitatus sit, ma-
nus protendentem, orare pro omni populo Judæo-
13 rum: Post hoc apparuisse & alium virum, ætate
& gloriâ mirabilem, & magni decoris habitudine
14 circa illum: Respondentem verò Oniam dixisse;
Hic est fratrum amator, & populi Israel: hic est,
qui multùm orat pro populo, & universa sancta ci-
15 vitate, Jeremias propheta Dei. Extendisse autem
Jeremiam dextram, & dedisse Judæ gladium aureum,
16 dicentem; Accipe sanctum gladium munus à Deo,
17 in quo dejicies adversarios populi mei Israel. Ex-
hortati itaque Judæ sermonibus bonis valdè, de qui-
bus extolli posset impetus, & animi juvenum con-
fortari, statuerunt dimicare & confligere fortiter,
ut virtus de negotiis judicaret; eò quòd civitas
18 sancta & templum periclitarentur. Erat enim pro
uxoribus, & filiis, itémque pro fratribus, & cog-
natis, minor solicitudo: maximus verò & pri-
19 mus pro sanctitate timor erat templi. Sed & eos
qui in civitate erant, non minima solicitudo habe-
20 bat pro his qui congressuri erant. Et, cùm jam o-
mnes sperarent judicium futurum, hostésque ades-
sent, atque exercitus esset ordinatus, bestiæ equi-
21 tésque opportuno in loco compositi. Considerans
Machabæus adventum multitudinis, & apparatum
varium armorum, & ferocitatem bestiarum, exten-
dens manus in cœlum, prodigia facientem Domi-
num invocavit, qui non secundùm armorum poten-
tiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam.
22 Dixit autem invocans hoc modo; Tu, Domine, qui
misisti angelum tuum sub Ezechia rege Judæ, & in-
terfeciſti de castris Sennacherib centum octoginta
23 quinque millia: Et nunc Dominator cœlorum, mitte
angelum tuum bonum ante nos, in timore & tremore
24 magnitudinis brachii tui, Ut metuant qui cum blas-
phemia veniunt adversùs sanctum populum tuum.
Et hæc quidem ita peroravit.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Β'.

12 Ἦν δὲ ὁ τύπος διοῖος τοιόσδε· Ὀνίαν τὸν ἡγούμενον ἀρχιερέα,
ἄνδρα κεχρημένον καὶ ἀγαθὸν, αἰδήμονα μὲν τὸν ἀπάντησιν, πρᾶον δὲ
τὸν τρόπον, καὶ λαλιὰν περιέπειν πρεπόντως, καὶ ὃν παιδὸς ἀπὸ
μελετηκότα πάντα τὰ τῆς ἀρετῆς (a)εἰκότως, τοῦτον τὰς χεῖρας ἐκ-
13 τεταικέναι καθ' ὅλης τῆς πανηγύρεως ὑπὲρ Ἰουδαίων εὐχόμενον. Εἶθ' ὕστε-
ρον φανῆναι ἄνδρα πολιᾷ καὶ δόξῃ διαφέροντα, θαυμαστὸν δέ τινα
14 καὶ μεγαλοπρεπείᾳ τὴν περὶ αὐτὸν ὑπεροχήν. Ἀποκριθέντα
δὲ τὸν Ὀνίαν εἰπεῖν, Ὁ φιλάδελφος οὗτός ἐστιν ὁ πολλὰ προσεύχό-
μενος ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἁγίας πόλεως, Ἱερεμίας ὁ τοῦ θεοῦ προ-
15 φήτης. Παρτεινάντα δὲ (β) τὸν Ἱερεμίαν τὴν δεξιὰν παρεδῶναι τὴν
16 Ἰούδα ῥομφαίαν χρυσῆν, διδόντα δὲ παραφωνῆσαι τάδε, Λάβε
τὴν ἁγίαν ῥομφαίαν δῶρον παρὰ τοῦ θεοῦ, δι' ἧς θραύσεις τοὺς ἀντι-
17 ενανίους. Παρακληθέντες δὲ τοῖς (γ)Ἰούδα λόγοις πάνυ καλοῖς καὶ
δυναμένοις εἰς ἀρετὴν παρορμῆσαι, καὶ ψυχὰς νέων (δ)ἐπανορθῶσαι,
βέβαιοι μὴ (ε) φαυλισθῆναι, ἡνδραποδίσασθαι, ἡνδραποδίσασθαι δὲ ἐμφύτους, καὶ μετὰ
πάσης (ζ)εὐανδρίας ἐμπλακέντες κρῖναι τὰ πράγματα, διὰ τὸ καὶ
18 τὴν πόλιν, καὶ τὰ ἅγια, καὶ τὸ ἱερὸν κινδυνεύειν. Ἦν γὰρ ὁ περὶ
γυναικῶν καὶ τέκνων, ἔτι δὲ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν ἐν ἥσσονι μέρει
κείμενος (η)ἀνεπίτιμος ἀγών, μέγιστος δὲ καὶ πρῶτος ὁ περὶ τοῦ κεκτημέ-
19 νου ναοῦ φόβος. Ἦν δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει καθειλημμένοις
οὐ πάρεργος ἀγωνία παρακειμένους τοῖς ἐν ὑπαίθρῳ προσβολῆς.
20 Καὶ πάντων ἤδη προσδοκώντων τὴν ἐπικρίνουσαν κρίσιν, καὶ ἤδη (θ)συμ-
πεξάντων τοὺς πολεμίους, καὶ τῆς φαλαγγώσεως, καὶ τῶν θηρίων
ἐπὶ μέρους εὐκαίρου ὑποκαταζάντων, τῆς τε ἵππου κατὰ κέρας
21 τεταγμένης, Συνιδὼν ὁ Μακκαβαῖος τὴν τῶν πλήθων παρουσίαν,
καὶ τὸν ὅπλων τε ποικίλων παρασκευὴν, τήν τε τῶν (ι)θηρίων ἀγριότητα,
προτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐπικαλέσασθαι τὸν παραδοξοποιὸν
(κ)κύριον, καὶ καθόπτην, γινώσκων ὅτι οὐκ ἔστι δι' (λ)ὅπλων ἡ νίκη,
καθὼς ἂν αὐτῷ κριθῇ, τοῖς ἀξίοις ταύτης ὑπάρχειν τὴν νίκην.
22 Ἔλεγε δὲ ἐπικαλούμενος τόνδε τὸν τρόπον, Σὺ δέσποτα ἀπέστειλας
τὸν ἄγγελόν σου ἐπὶ Ἐζεκίου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, καὶ (μ)ἀνεῖλες
ἐν τῇ παρεμβολῇ Σενναχηρεὶμ ἑκατὸν ὀγδοηκονταπέντε χι-
23 λιάδας. Καὶ νῦν δέσποτα τῶν ὑπάρχων ἀπόστειλον ἄγγελον ἀγαθὸν
ἔμπροσθεν ἡμῶν εἰς φόβον καὶ (ν)τρόμον. μεγέθει βραχίονός σου
24 καταπαγήτωσαν οἱ μετὰ βλασφημίας (ξ)εἰσπορευόμενοι ἐπὶ τὸν ἅγιόν
σου λαόν. καὶ οὕτως μὲν ἐν τούτοις ἔληξεν.

MS.A.(a)εἰδὼς, (β)Ἱερεμίαν (γ)Ἰούδα(δ)ἐπανορθῶσαι,(ε) φαυλισθῆναι, (ζ) εὐανδρίας (η) ἀνεπίτιμος, μέγιστος(θ)συμ-
μεξάντων (ι) θηρίων * ἐπὶ μέρους εὐκαίρου ἀγριότητα, ἑκατὸν πέντε χιλιάδας (κ)κύριον, γινώσκων(λ) ὅπλων, καθὼς ἂν αὐτῷ κριθῇ,(μ) ἀνεῖλεν(ν) * τρόπον(ξ) εἰσπορευόμενοι

Interp. LAT.

Erat autem hujusmodi visus: Oniam, qui fuerat 12
summus sacerdos, virum honestum & bonum, vene-
randum visu, modestum moribus, & eloquio decorum,
& à puero in omnibus virtutis officiis exercitatum,
hunc manus protendentem orare pro omni populo Ju-
deorum: Post hoc apparuisse sic virum, ætatis 13
& gloriâ eximium, mirabilem verò quandam &
maximi decoris esse præstantiam circa illum. Re- 14
spondentem verò Oniam dixisse; Hic est fratrum a-
mator, qui multùm orat pro populo, & sancta civi-
tate, Hieremias propheta Dei. Extendisse autem 15
Hieremiam dextram, & dedisse Judæ gladium au-
reum, & cùm daret, acclamasse hæc; Accipe sanc- 16
tum gladium, munus à Deo: in quo frangas adver-
sarios. Exhortati itaque Judæ sermonibus bonis 17
valdè, & qui possent ad virtutem incitare, & ani-
mos juvenum(b)erigere, statuerunt non castrametari,
sed generosè invehi, & cum omni virtute (c)confli-
gentes, de negotiis judicare, eò quòd & civitas, &
sancta, & templum periclitarentur. Erat enim pro 18
uxoribus, & filiis, itémque pro fratribus, & cogna-
tis, minor eis (d) solicitudo: maximus verò & pri-
mus pro sanctificato templo erat timor. Sed & eas 19
qui in civitate remanserant, non minima solicitudo
habebat, turbatis ipsis illo qui sub dio, congressu. Et 20
cùm omnes jam exspectarent judicium futurum, &
jam hostes adessent, atque exercitus esset ordinatus,
& bestiæ in opportuna parte constituti, & equitatus
ad cornua dispositus; Considerans Maccabæus ad- 21
ventum multitudinis, & apparatum varium armo-
rum, ac ferocitatem bestiarum, extendens manus in
cœlum, prodigia facientem Dominum (e) inspectorem
invocavit, sciens, quia (f) victoria non est per ar-
ma; sed prout ab ipso judicatum fuerit, dat dignis
victoriam. Dicebat autem invocans hoc modo; 22
Tu, Domine, misisti angelum tuum sub Ezecia rege
Judææ, & interfeciſti de castris Sennacherim ad
centum octoginta quinque millia. Et nunc, Domi- 23
nator cœlorum, mitte angelum bonum ante nos in ti-
morem, & tremorem. Magnitudine brachii tui Ex- 24
terreantur qui cum blasphemia veniunt adversùs
sanctum populum tuum. Et hic quidem ita perora-
vit.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Erat autem visi quod viderat narratio 12
hujusmodi; Vidit Oniam sacerdotem, qui
vir fuerat bonitate clarus, occursu mode-
stus, ingenio humilis, eloquio jucundus
& decorus, à pueritia edoctus in omni-
bus fœderi convenientibus & decoris;
Hunc *inquam* per somnũ vidit passis ma- 13
nibus orantem pro toto populo Judæo-
rum. Prætereà postèà apparuit qui- 13
dam senectute decorâ, cujus aspectus
majestasque decoris qui ipsi inerat,
gloriam magnam & excellentem habe-
bat; Et respondens Onias dixit eum 14
esse Jeremiam prophetam, amatorem
fratrum, qui multùm precatus & sup-
plicatus fuerat, oraveratque pro populo,
& civitate sanctâ. Et extendens Je- 15
remias dextram, dedit Judæ lanceam
auream, dicens ei; Hanc lanceam do- 16
no à Deo accipe, quâ ferias & confrin-
gas omnes hostes tuos. Quibus auditis 17
confortati verbis pulchris Judæ socii
corroboratiq; (vim enim habebant con-
firmandi & erigendi muniendique au-
ditores, mentesque juvenum animandi)
cogitârunt apud se, non confidere ordi-
nibus, copiisque bellicis, sed omnibus
animi viribus muniti, exponere se ple-
nâ mente anguſtiis, pro civitate Tem-
ploque sancto, totoque sanctuario.
De uxoribus enim liberisque fratribus- 18
que aut cognatis aliquibus minus soli-
citi erant; de templo sancto graviori
curâ affecti. Nec minori erga eos 19
agoniâ affecti erant qui in urbe subsi-
terant, ne timore tumultûs bellici infe-
riores evaderent Omnibusque decre- 20
tum instans expectantibus, appropin-
quantes ordinârunt aciem adversùs eos:
Instructique disposuerunt elephantes or-
dine suo, equitesque armati steterunt
in locis suis. Videns autem Judas Mac- 21
cabæus ordinem & robur exercitûs ho-
stilis, copiamque armorum, paratum-
que ferociæ Elephantorum, elatis ad cœ-
lum manibus clamans Deum oravit, qui
stupenda opera & potentia facit: no-
verat enim non contingere victoriam
certamine armorum, sed ei cui ipse vi-
ctoriam dare vellet. Dicebatque pre- 22
cibus supplicans, in hunc modum; Tu
Domine, tempore Ezechiæ Regis Judæ
misisti Angelum tuum, qui occidit in
castris Senacheribi centum octoginta
quinque millia. Et nunc potens habita- 23
tor cœli, mitte Angelum sanctũ ante nos
qui projiciat & jaculetur in eos terroré
motum & trepidationem; Cadantque ro- 24
bore & majestate brachii tui, qui cum
blasphemiis invadunt populum tuum
sanctũ. Et Judas quidem his dictis desiit.

Versio VULG. LAT.

MAKKABAΪΩN B'.

Interp. LAT.

25 Nicanor autem, & qui cum ipso erant, cum tubis & 25 Οἱ δὲ περὶ τὸν Νικάνορα μετὰ σαλπίγγων καὶ παιάνων προσῆγον. *Nicanor autem, & qui cum ipso erant, cum tubis &* 25
26 canticis admovebant. Judas verò, & qui cum eo 26 Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰούδαν (a)μετ' ἐπικλήσεως καὶ εὐχῶν συνέμιξαν τοῖς *canticis admovebant. Judas verò, & qui cum eo* 26
erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt : πολεμίοις. Καὶ τὰς μὲν χεῖρας ἀγωνιζόμενοι, (β) τὰς δὲ καρδίας *erant, cum invocatione & orationibus congressi sunt*
27 Manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus o- πρὸς τὸν θεὸν εὐχόμενοι, κατέστρωσαν ὑπὲρ τριάκοντα μυριάδων τοὺς *cum hostibus : Et manibus quidem pugnantes, sed* 27
rantes, prostraverunt non minùs trigintaquinque mil- πολεμίους, τῇ τοῦ θεοῦ μεγάλως εὐφρανθέντες (γ)ἐπιφανείᾳ. *& Dominum cordibus orantes prostraverunt non mi-*
28 lia, præsentiâ Dei magnificè delectati. Cúmque ces- Γενόμενοι δὲ ἀπὸ τῆς χρείας, καὶ μὴ χαρᾶς ἀναδόντες, ἐπέγνωσαν *nùs trigiata quinque millia, præsentiâ Dei magni-* 28
sassent, & cum gaudio redirent, cognoverunt Nica- τὸν Νικάνορα σὺν τῇ πανοπλίᾳ πεπτωκότα. Γενομένης δὲ κραυ- *ficè delectati. Cúmque cessássent ab opere, & cum*
29 norem ruisse cum armis suis. Facto itaque clamore, γῆς καὶ ταραχῆς, εὐλόγουν τὸν δυνάσην τῇ πατρίῳ φωνῇ. Καὶ *gaudio redirent ; cognoverunt Nicanorem ruisse cum* 29
& perturbatione excitatâ, patriâ voce omnipotentem πρωτεύσαντα ὁ καθ' ἅπαν σώματι καὶ ψυχῇ προλαγωνιστὴς ὑπὲρ *armis suis. Facto itaque clamore, & tumultu,*
30 Dominum benedicebant. Præcepit autem Judas, qui τῶν πολιτῶν, ὁ δὲ τὰ ἡλικίας εὔνοιαν εἰς ὁμοεθνεῖς διαφυλάξας, *patriâ voce Omnipotentem benedicebant. Præcepit* 30
per omnia corpore & animo mori pro civibus parat⁹ τὸν Νικάνορος κεφαλὴν ἀποτεμόντας, καὶ τὴν χεῖρα σὺν τῷ ὤμῳ *autem ille, qui per omnia animo & corpore primus*
erat, caput Nicanoris, & manum cum humero absci- (ε)φόρητον εἰς Ἱεροσόλυμα. Παραγενόμενος δὲ ὁπου, καὶ (ε)συγκαλέσας *pugnator pro civibus erat, qui ætatis benevolentiam*
31 sam, Jerosolymam perferri. Quò cùm perveniſſet, τοὺς ὁμοεθνεῖς, καὶ τοὺς ἱερεῖς πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου στήσας, μετεπέμ- *in eos qui ejusdem gentis, conservabat ; caput Nica-*
convocatis contribulibus, & sacerdotibus ad altare, ψατο τοὺς ἐν τῇ ἀκρᾳ. Καὶ ἐπιδειξάμενος τῆς (ζ)μιαρᾶς Νικάνο- *noris, & manum cum humero, abscissum Hierosoly-* 31
accersiit & eos qui in arce erant. Et ostenso capite 32 ρος κεφαλὴν, καὶ τὴν χεῖρα τοῦ ἀσεβήσαντος, ἣν (η)ἐκτείνας ἐπὶ τὸν ἅγιον *mam perferri. Quò cùm perveniſſet, convocatis eis*
32 Nicanoris, & manu nefariâ, quam extendens contra τοῦ παντοκράτορος οἶκον ἐμεγαλαύχησε, καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ δυσσε- *qui ejusdem genitis, & sacerdotibus, ante altare*
domum sanctam omnipotentis Dei, magnificè gloria- βοῦς Νικάνορος ἐκτεμὼν, ἔρριψε χερσὶν ὀρνέοις, (ι)τὰ δὲ ἀνίσχεια τῆς ἀνοίας κρεμάσαι τοῦ ναοῦ πρεμάσαι. Οἱ δὲ *stans, accersit eos qui in arce erant. Et ostenso* 32
33 tus est : Linguam etiam impii Nicanoris præcisam πάντες εἰς τὸν ὑραυδν εὐλογηκότα τὸν ὀπραγῆ κύριον, λέγοντες, Εὐ- *capite sceleſti Nicanoris, & manu nefariâ, quam*
juſſit particulatim avibus dari : manum autem demen- λογητὸς ὁ διαρρήσας τὸν ἑαυτοῦ τόπον ἀμίαντον. Ἐξέδησε δὲ *extendens contra domum sanctam Omnipotentis, ma-*
tis contra templum suspendi. Omnes igitur cœli be- τοῦ (κ)Νικάνορος κεφαλὴν ὃν τὸν ἄκρας, ἐπίδηλον πᾶσι καὶ φανε- *gnificè gloriatus fuerat, Linguâ etiam impii Ni-* 33
34 nedixerunt Dominum, dicentes ; Benedictus, qui lo- ρὸν εἶναι τοῦ παντοκράτορος βοηθείας σημεῖον. (λ)Καὶ εὐθυμήσαντες πάντες με- *canoris præcisâ, juſſit particulatim avibus dari :*
cum suum incontaminatum servavit. Suspendit au- τὰ κοινοῦ ψηφίσματος μηδαμῶς ἐᾶσαι ἀδιατύμαντον τὴν δι- *præmia autem dementiæ contra templum suspendi.* 34
35 tem Nicanoris caput in summa arce, ut evidens esset & manifestum signum auxilii Dei. Itaque omnes com- ἐν τῇ τοῦ κυρίου βοηθείας σημεῖον. (λ)Καὶ εὐθυμήσαντες πάντες με- *Omnes igitur in cœlum benedicebant præsentem Do-*
muni consilio decreverunt nullo modo diem istum τὰ κοινοῦ ψηφίσματος μηδαμῶς ἐᾶσαι ἀδιατύμαντον τὴν δι- *minum, dicentes ; Benedictus, qui locum suum in-* 35
36 absque celebritate præterire : Habere autem cele- ἡμέραν· Ἔχειν δὲ ἐπίσημον τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην τοῦ δωδεκάτου *contaminatum servavit. Suspendit autem Nica-*
britatem tertiadecimâ die mensis Adar, quod dicitur μηνὸς, Ἄδαρ λέγεται τῇ (μ)Συριακῇ φωνῇ, πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς *noris (ℓ) caput ex arce, evidens omnibus & mani-*
37 voce Syriacâ, pridiè Mardochæi diei. Igitur his erga Μαρδοχαϊκῆς ἡμέρας. Τῶν οὖν τῷ Νικάνορι γεγενημένων (ν)ὕστερον, *festum signum auxilii Dei. Itaque omnes com-* 36
Nicanorem gestis, & ex illis temporibus ab Hebræis καὶ ἀπ' ἐκείνου τῶν καιρῶν κρατηθείσης τὴν πόλεως ὑπὸ τῶν Ἑβραίων, *muni consilio decreverunt nullo modo diem istum abſque*
38 civitate possessâ, ego quoque in his faciam finem ser- καὶ αὐτὸς αὐτόθι (ξ)καταπαύσω τὸν λόγον. Καὶ (ο)εἰ μὲν κεκλῶς καὶ εὐθέ- *celebritate præterire, Habere autem celebrem, ter-* 37
monis. Et si quidem benè, & ut historiæ competit, νως τῇ Συντάξει, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἤθελον· εἰ δὲ ἐυτελῶς καὶ με- *tiam decimam diem mensis duodecimi (Adar dici-*
39 hoc & ipse velim : sin autem minùs dignè, conceden- τρίως, τοῦτο ἠρκεῖτο μοι. Καθάπερ (π)γὰρ οἶνον καταμόνας πί- *tur Syriacâ voce) pridiè diei Mardochæi. Igitur* 38
40 dum est mihi. Sicut enim vinum semper bibere, aut νειν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὕδωρ πάλιν, τερπνὸν· ὃν δὲ πρόσφορον οἶνος *his erga Nicanorem sic gestis, & ex illis temporibus*
semper aquam, contrarium est ; alternis autem uti, de- ὕδατι συγκερασθὲν (ρ)ἡδὺ, καὶ ἐπιτερπῆ τὴν χάριν ἀποτελεῖ· οὕτω *ab Hebræis civitate possessâ, ego quoque in his finem* 39
lectabile : ita legentibus, si semper exactus sit sermo, καὶ τὸ τὴν καταπονῆς τοῦ λόγου τέρπειν τοὺς ἀκροατὰς τὸν συντυγχάνοντα *faciam sermonis. Et si quidem benè, &, ut historiæ*
non erit gratus. Hìc ergò erit consummatus. τῇ Συντάξει. ἐνταῦθα δὴ ἦν καὶ τὸ τέλος. (†) *competit ; hoc & ipse velim : si autem exiliter, &* 40
modicé ; hoc pro viribus meis fuit. Sicut enim vi-
num seorsùm bibere, similiter autem rursus & a-
quam, contrarium est : sicut autem vinum aquæ
miſtum suave est, & jucundam gratiam perficit ; ita
etiam hujusmodi ratio structuræ orationis delectat
aures legentium historiam. Hic ergò erit finis

FINIS.

MS. A. (α) μετὰ (β) τὰς δὲ * πρὸς (γ) ἐπιμελείᾳ. (δ) διεφθάρη (ε) συνκαλεσάμενος (ζ) μιαρᾶς (η) ἐκτείνας (θ) μέρος * τοῖς (ι) τὰ δ' (κ) Νικάνορος προσομὼν ἐπ
(λ) Εὐφράνθησαν δὲ (μ) *Κυριακῇ (ν) ὕστερος, (ξ) τὸν λόγον καταπαύσω. (ο) εἰ *πεν κλῶς * εὐθύκτως (π) οἶνον (ρ) ἡδὺ,
(†) Ἰούδα τῶν Μακκαβαίων πεμπτὸν Ἐπιστολή.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Et Nicanoriani quidem, cum citharis 25
& psalteriis, tubísque canentibus appro-
pinquabant : Maccabæani autem cum 26
oratione ac precibus irruerunt in eos :
Manibus pugnantes, cordibus autem o- 27
rantes & clamantes ad Deum : & deje-
cerunt interfecerúntque eorum triginta
quinque millia, exhilarati exultantésque
de auxilio Dei, qui cum ipsis fuerat. Re- 28
verso à prælio cùm quiescerent, gauden-
tes & confitentes, cantantésque Deo,
Nicanorem in pugna cecidisse didice-
runt, cum omnibus servis qui propè
ipsum steterant. Factúsq; est in castris 29
ejus motus & trepidatio : Maccabæani
autem confitentes benedixerunt Domino
linguâ patriâ. Ipse autem qui in omnibus 30
corpus ac animam omnibus afflictioni-
bus pro gente ac civitate suâ exposuerat, libentérque omnibus diebus suis
præfectus ac dux bellorum populi sui
fuerat, refectum caput manúmque cum
humero Nicanoris Jerosolyma afferri
jussit. Et cùm venisset Jerosolyma 31
Maccabæus, convocato populo & sacer-
dotibus, coram altari, misit & vocavit
custodes arcis ; Ostensóque ipsis capite 32
impuri istius Nicanoris, manúque blas-
phematrice, quam elevaverat adversùs
templum Dei omnipotentis cum elati-
one superbiæ, Exectam è capite lin- 33
guam impii minutatim concidi jussit &
volucribus dari : Manum autem è regi-
one templi affixit. Tum benedixerunt 34
omnes habitatori cœli, clamantes &
dicentes ; Benedictus esto Domine, qui
locum tuum mundum conservâsti. Ca- 35
put autem impuri affixit loco edito, quem
viderent qui in arce erant & salutem
Domini scirent. Statuerúntq; inter se 36
ne diem hunc quasi simplicem transmit-
terent. Sed notari ipsis diem decimum 37
tertium mensis duodecimi Adar, qui est
lingua Aramæâ, pridie die Mordechai.
De Nicanore igitur, & de omnibus quæ 38
tempore ejus acciderunt, sic se res ha-
buit. Ab ejus autem tempore tenuerunt
Ebræi & compotes facti sunt civitatum
suarum. Et mihi quidem hinc sermonis
finis erit. Qui si benè & ex arte con- 39
ditus sit, hoc est quod ego etiam cupio :
Si modicè, & exiliter, condonetur mihi
hoc. Ut enim si quis vinum solum bibat, 40
vel aquam solam, voluptatem non affert,
quod si vinum aquâ misceatur, jucundum
evadit, gratiámque suam bibentibus im-
pertit ; Sic etiam sermonis compositio
conditióq; grata est & jucunda auditu so-
licitè legentibus, investigantibus ac quæ-
rentibus. Hactenus igitur narrationis
terminus promotus sit.

Explicit secundus liber Maccabæorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

ΚΕΦ. α'.

1 Ὁ Δὲ Φιλοπάτωρ (a) μαθὼν παρὰ τῶν ἀνακομιδέντων τ ᾑρημένων τῶν ὑπ' αὐτῶ χραλειμμένων
τόπων ἀφαίρεσιν ὑπὸ Ἀντιόχυ, παραγγείλας τ πάσαις δυνάμεσι πεζικαῖς (β) τε κ ἱππικαῖς
2 αὐτῶ, Καὶ τ ἀδελφὴν Ἀρσινόϊν συμπαραλαβὼν, ἐξώρμησε μέχρι τ κτ' Ραφίαν τόπων, ὅπυ
3 παρεμβεβληκεισ οἱ περὶ Ἀντίοχον. Θεόδοτ δέ τις ὁπλιπρῶσαι τ ἐπιβολὴν διανοηθεὶς,
παραλαβὼν τ περιπεποιημένων αὐτῶ ὅπλων Πτολεμαϊκῶν τὰ κράτισα, διεκομίδη νύκτωρ
ἐπὶ τ σκηνὴν Πτολεμαίυ ἑνὸς μόν ἀνδρὸς αὐτὸν, ὡς μόν κτῆναι αὐτὸν, κ ὑπ' αὐτῶ διῤῥῦσαι τ πόλεμον.
4 Τοῦτον δ (γ) παραγαγὼν Δωσίθ ὁ Δειμύλυ λεγόμν, τὸ μὲν Ἰουδαῖ, ὕστερον δ μισα-
χθὼν τὰ νόμιμα, κ τῶν πατρίων δογμάτων ἀπαλλοτριωμέν, ἀσημόν τινα κατέκλινεν ἐν
5 τῆ σκηνῆ, ὃν ζωὸν κομίσαι τ ὑπάνυ κόλασιν. Γενομένης δ καρτερᾶς μάχης, κ τῶν
πραγμάτων μᾶλλον ἐρρωμένων τῶ Ἀντόχῳ, ἱκανῶς ἡ Ἀρσινόη ἐμπορδυομένη τὰς δυνάμεις
παρεκάλει, μετὰ εἴκλυ κ δακρύων, τὰς (δ) πλοκάμυς λελυμένη, βοηθεῖν ἑαυτοῖς τε κ τοῖς τέκνοις
6 κ γυναιξὶ διαῤῥήδην, ἐπαγγελλομένη δώσειν νικήσασιν ἑκάστῳ δύο μνᾶς χρυσίυ. (ε) Καὶ ὕτω
ζωὸν πρὸ ἀντιπάλυ ἐν χειρονομίαις διαφθαρῆναι, πολλὺς δ καὶ δουλωθέντας συλληφθῆναι.
7 Καταπραθήσας δ τῆς ἐπιβολῆς ἐκεῖνο τὸ πλησίον πόλις ἐπελθὼν παρεκάθησε. ποιήσας δ τοῦτο, κ
8 τοῖς τεμένεσι δωρεὰς ὑπογείμας, εὐθαρσεῖς τὸς ὑποπεπτωκότας κατέστησε. Τῶν δ Ἰουδαίων
διαπεμψαμένων πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τ γερουσίας κ τῶν πρεσβυτέρων τὸς ἀπασομένους αὐτὸν,
κ ξένια κομιοῦντας, κ ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι (ζ) συγχαρησομένους, ζωὸν μᾶλλον αὐτὸν θεα-
9 σωμένους ὡς τάχος πρὸς αὐτὸς παραγενέσ. Διακομισθὶς δ εἰς Ἱεροσόλυμα, κ θύσας
10 τῷ (η) μεγίστῳ θεῷ, κ χάριτας ἀποδοὺς, κ τῶν ἑξῆς τι τῷ (θ) τόπῳ ποιήσας, Καὶ δὴ παραγενό-
μεν εἰς τ τόπον, κ τῆ σπουδαιότητι κ εὐφυΐα (ι) καταπλαγεὶς, θαυμάσας δ κ τὴν τῆ
11 ἱερῆ εὐταξίαν, ὀνειρευσθὴν βεβουλεῦσθαι (κ) εἰσελθεῖν εἰς τ ναόν. Τῶν δ εἰπόντων μὴ καθήκειν
γίνεσθαι τοῦτο, διὰ τὸ μηδὲ (λ) τοῖς ἐκ τοῦ ἔθνυς ἐξεῖναι εἰσιέναι, μηδὲ πᾶσι τοῖς ἱερεῦσιν, ἀλλ'
ἢ μόνῳ τῷ προηγυμένῳ πάντων ἀρχιερεῖ, κ τούτῳ (μ) ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν, ἀδιαφόρως ἠσύχαζε
πρόσωπος.

MSA. (ι) Μακκαβαίων λόγ γ'. (α) παρὰ τῶν ἀνακομιδέντων μαθὼν τ γενομένων τῶ (β) κ ἱππικαῖς, Και(γ) δάγων (δ) * πολέμυς (ε) Καὶ τ ὕτως (ζ) χαρησομένους, (η) πρῶ θεῷ, (θ) *τόπου (ι) καταπλαγεὶς, (κ) εἰς τ ναὸν εἰσελθεῖν. (λ) τοῖς ἔθνεσιν εἰσιέναι, (μ) καθ' ἐνιαυτὸν ἅπαξ, ὁδὲ ἀδιαφόρως ἐπίδεκτο.

Interp. LAT.

MACCABÆORUM TERTIUS.

CAPUT I.

1 PHilopator autem, ab iis qui retulerant, cognitâ locorum à se possessorum abstractione factâ ab Antiocho, denuntians omnibus exercitibus suis & pedestribus & equestribus, Et sororem Arsinoën secum assumens, processit usque ad ea quæ sunt ad Raphiam, loca; ubi castrametati erant qui circa 2 Antiochum. Theodotus autem quidam complere insidias cogitans, assumens ex commissis suæ custodiæ armis Ptolemaicis optima, contulit se noctu ad Ptolemæi tabernaculum, tanquam solus interfecturus eum, & in hoc dissolutturus bellum. Hunc autem deducens quidam, qui Dositheus Drimyli di- 4 cebatur, genere Judæus, posteà autem abjiciens legitima, & à patriis fanctionibus alienatus, ignobilem quendam decumbere fecerat in tabernaculo: quem contigit ferre illius suppliçjum. Facto autem ingenti prælio, & re- 5 bus melius succedentibus Antiocho, vehementer Arsinoë obambulans exercitus hortabatur cum ejulatione, & lachrymis, crinibus solutis, ut auxiliarentur sibilpsis, & filiis, & uxoribus, audacter, promittens daturam se vincentibus, cuique duas minas auri. Et ita contigit adversarios in ser- 6 serendis manibus perire, multos verò etiam captivos fieri. Compos autem 7 factus propositi, statuit propinquas civitates adiens consolari. Quod cùm fecisset, & delubris dona tribuisset, bono esse animo subditos fecit. Cùm 8 autem Judæi misissent ad eum ex senatu, & senioribus, salutaturos eum & munera portaturos, & pro his quæ gesta erant, congratulaturos; factum est ut magìs ille cuperet quàm citissimè ad eos venire. Cùm autem 9 pervenisset Hierosolymam, & sacrificâsset maximo Deo, & gratias reddidisset, & eorum, quæ ordine sequebantur, aliquid ipsi loco fecisset, Et jam 10 advenisset ad locum, & sedulitate & decòre stupefactus esset, admiratus verò etiam sacræ ædis bonam dispositionem cogitavit consilium capere introëundi 11 in templum. His autem dicentibus non licere hoc fieri, quia neque bis quivis ex gente, liceret ingredi, neque omnibus sacerdotibus, sed soli omnium præfecto summo sacerdoti, & hoc in anno semel; ille verò nequaquam acquiescebat,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

12 Τοῦ τε νόμου (α)φρασγωνθέντος, ὡσαμῶς ἀπέλιπε προσερύμενος εἰσιέναι, Δεῖν ἀσχήμονα,
λέγων, καὶ εἰ ἐκείνοις ἐξέσται ταύτης τῆς τιμῆς, (β)ἐμὲ δ' οὐ. καὶ ἐπωδύνως, (γ)διὰ τίνα
13 αἰτίαν ἀσεχόμενον αὐτὸν μὴ πᾶν(δ) τοῦτο, εἰδὼς ἐκώλυσε τὸ παράπαν. Καί τις ἀπεφθέγ-
γετο ἴσως κακῶς αὐτὸ τοῦτο πεπραχέναι. (ε) γενομένου δέ φησι τοῦτο διά τινα αἰτίαν, ἐγκε-
14 (ζ)κάντως ἀσχήσεσθαι καὶ θελόντων αὐτῶν καὶ μή; Τῶν δὲ ἱερέων (η) ἐν ταῖς ἁγίαις ἐσθῆσι
περισσόντων, καὶ λαμένων τὸ μεγίστου θεοῦ βοηθεῖν(θ)τῇ ἐνεσώσῃ αἰάγκῃ, καὶ τὸ ὁρμὴν τῆς κακῶς
ἐπιβαινομένης μεταθεῖναι, κραυγῆς τε μὴ δακρύων τὸ ἱερὸν ἐμπλησάντων, εἴ τις ἐν πόλει
15 ὑπολειπόμενος, παραχθέντες ἐξεπήδησε, ἄδηλον ὑπενόουν τὸ γινόμενον. Αἵ τε κατάκλειστοι
παρθένοι ἐν θαλάμοις σὺν ταῖς τεκούσαις ἐξώρμησε· (ι)καὶ κονιῶ καὶ κόνει τὰς κεφαλὰς παύσωμαι,
16 γόων τε καὶ στεναγμῶν τὰς πλατείας ἐνεπίμπλων. Αἱ δὲ καὶ περιπαρθεῖσαι ἑταλμέναι, τὰς (κ) πρὸς
ἀπάντησιν διατεταγμένας πάσας, καὶ τὰ ἁρμόζοντα αἰδοῖ καταλείπουσαι, δρόμον (λ)ἄτακτον ἐν τῇ
17 πόλει Συρίσασιν. Τὰ δὲ νεογνὰ τῶν τέκνων, αἵ τε πρὸς τούτοις μητέρες καὶ τιθηναὶ πρὸς ἄλλοις
18 καὶ ἄλλοις, (μ)οἱ μὲν κατ' οἴκους, οἱ δὲ κατὰ τὰς ἀγυιὰς (ν) ἀπεσπερίπτως τὸ παντοπέρατον ἱερὸν
19 ἐπροΐζοντο. Ποικίλη δ' ἦν τῶν εἰς τοῦτο (ξ) συλλεγομένων ἡ δέησις· ἐπὶ τοῖς ἀνοσίοις τοῦ ἀνδρὸς κατ-
μένουσι. Σύν τε τούτοις(ο)οἱ τῶν πολιτῶν θρασυνθέντες οὐκ ἠνέσχοντο τέλεον ἀπὸ ἐπικει-
μένου, καὶ τὸ τῆ(π)ροθέσεως αὐτοῦ ἐκπληρῶν διανοούμενος. φωνήσαντες δὲ τῇ ὁρμῇ ἐπὶ τὰ ὅπλα
ποιήσασθαι, καὶ θαρρήσοντες (ρ) ὑπὲρ τῆς πατρῴας νόμου τηλύτας, ἐκραύλισαν ἐν τῷ τόπῳ
20 πραχύτητα. Μόλις(σ) τε ὑπό τε τῶν ἱερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων ἀποστατέλλεται ἐπὶ τὴν αὐλὴν τῆς
21 ἀναχύσεως(τ)ἔσησαν σάπιν. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος, ὡς ἔμπροσθεν, (υ) ἐν τούτοις ἀνεστρέφετο δέμενον.
οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλέα πρεσβύτεροι πολλαχῶς ἐπιχειροῦντο τὴν ὑπερφανῆ αὐτοῦ τῶν ἐξισάνειν τῆς
22 ἐννοίας ἐμπεμένης (φ)βυλῆς. Θρασυνθεὶς δὲ καὶ (χ) πάντα ἀθεμίτως, ἤδη καὶ προσβάσιν (ψ) ἐποιεῖτο,
23 ἐνδυομένης τῷ προκειμένῳ. Ταῦτ' οὖν καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες διωρῶντες ἐκρώπτησαν εἰς
τὸ ὑπόθεσιν δοκῶν τῷ προκειμένῳ. Ταῦτ' οὖν καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες διωρῶντες ἐκρώπτησαν εἰς
τὸ ζῶν τοῖς ἡμετέροις ἐπιλαμβάνεσθαι τὸ πᾶν κράτος ἔχοντα, τοῖς παροῦσιν ἐπαμῦναι, μὴ
24 παριδόντα τὸ ἄνομον καὶ ὑπερήφανον πράττειν. Ἐκ δὲ τῆς πυκνοτάτης τε καὶ ἐμπόνου τῆς ὄχλων
συναγομένης κραυγῆς, ἀπείκαζός τις ὧν βοή.

12 Spectâque lege non cessabat provehere se, intrandum omnino dicens; Et, si illi privati sint hac honore; me non oportet. Et interrogabat, quam ob 13
causam, intantum ipsum in quodcunque planum, nemo eorum qui aderant, prohibuisset. Et quidam imprudenter dixit male hoc ipsum prodigiosum
esse. Factum autem hoc fuerit, inquit, quavis de causa; nonne omninò se 14
intaturum, & volcatibus ipsis, & nolcatibus? Cùm autem sacerdotes
cum omnibus vestibus procidissent, & oravent maximum Deum auxi-
lium ferre imminenti necessitati, & impetum malè irruentis repellere, clamoréque cum lachrymis templum implerent; qui in civitate remanserant, tur-
bati exiliebant, occultum quid esse, quod sebat, existimantes: Et in- 15
clusæ virgines in thalamis, cum genitricibus prorumpebant, & cinere & pul-
vere aspersis capitibus, gemitibus & suspiriis plateas implebant. Et aliæ 16
verò nuper astrictæ, thalamos ad occursum assignatos, & congruum pudo-
rem relinquentes, cursum inordinatum in civitate faciebant. Infantes autem 17
filii, & cum his matres, & nutrices defunctæ aliter & aliter, hæ
quidem per domos, hæ verò per vias irrevocabiliter ad eminentissimum
templum congregabantur. Varia autem erat eorum qui in illud convenie- 18
bant, oratio, pro his quæ ab illo injustè tentabantur. Cum his autem non- 19
nulli ex civibus audaces facti non sebant illum omninò instantem, &
propositum suum implere statuentem. Clamantes autem se ruituros ad ar-
ma, & audaciter pro patria lege obituros, magnam fecerunt in loco asperi-
tatem. Vixque à scribis & presbyteris cohibiti, ad eandem orationis 20
(a) fleterunt flatuam. Et turba quidem, ut antea, in his versabatur 21
orans. Seniores autem, qui erant circa regem, multis modis conabantur
superbam ejus mentem à suscepto consilio removere. Induratus autem, & 22
omnia abjiciens, jam & impetum faciebat, suem putans se imposituvum rei
prædictæ. Hæc igitur & qui circa illum erant, spectantes, eò se converte-
runt, ut cum nostris invocarent eum qui omnem potestatem habet, ut his 23
qui aderant, auxilium ferret, non despiciens iniquum & superbum facien-
tem. Ex densissima autem & laboriosa turbarum collecta vociferatione, 24
incomparabilis quidam erat clamor.

MS.A. (α) παρεγωνθέντος, * ὡδε (β) ἐμὲ δ' ὐ δεῖ. (γ) * απνα αιτιαν αὐτὸν εισερχόμενον εἰς(δ)τε τέως, (ε) γενομένε (ζ) πάντων (η) ἐν πάσαις δ' ἀθήσεσιν περισ-
σεόντων(θ)τοῖς ἐνεσῶσιν, καὶ δ'(ι) καὶ ἀπέθωνται κόνῃ τὰς κόμας παύσωμαι, πάσας καὶ στεναγμῶν ἐνεπίμπλων τὰς πλατείας. (κ)πρὸς * ἅπαν τῶν διατεταγμένων, καὶ δ' ἁρμόζοντα (λ) ἄ-
τακτον Συρίσασιν. (μ)καὶ μὲν(ν)ἀεσπερίπτως(ξ)συλλεγόντων(ο)οἱ περὶ τ'(π)ροθέσεως ὁμπληροῦν(ρ)ὑπὸ τῶν(σ)ἢ(τ)παρῆ σάπιν.(υ)τούτοις (φ)ἐμβυλῆς. (χ)πάντας (ψ) ἤδη ἐποιεῖτο,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Cúmq; allatam legẽ corã eis recitássent, 12
adhuc non acquievit, sed dixit; Oportet me introire: Et siquidem hi hono-
re hoc carent, ego non carebo. Interrogavítque eos; Quare cùm ingre-
dior omnia fana idolorum, nemo ex
eis qui inibi sunt me prohibet? Re- 13
spondens autem quidam eorum auda-
cter dixit; Malè hoc facitis. Ipse au-
tem respondens dixit; Sive volueritis
sive non, oportet me introire. Sa- 14
cerdotes autem vestes sacras induti ca-
dentes in facies, clamabant & suppli-
cabant coram Deo magno ac potenti,
ut adjuvaret eos & salvaret: men-
témque ejus malam & cogitationem
iniquam retrò ageret: implevérúntque
templum lachrymis & voce clamanti-
um. Cives autem omnes cum motu &
trepidatione exilientes egrediebantur,
quid accideret expectantes. Virginés- 15
que conclusæ cum matribus suis prodi-
bant, pulveréque ac cinere capitibus
inspersо, cum fletu lachrymísque ac
suspiriis plateas circuibant. Sponsæ- 16
que jam viris nuptæ, ejus temporis
thalamos relinquentes, & schema in-
dutûs modestiæ suæ, sine pudore cur-
sitantes per plateas errabant. Uxorésque 17
relictis infantibus suis, hàc illàc per
vicos plateásque civitatis circumibant.
Totus autem populus in unum coactus 18
ad templum glorioſum venit, clamans,
oránsque ut consilium ejus, & quæ co-
gitaverat omnia irrita fierent. Cùm 19
autem viderent qui de gente erant ob-
stinatum eum ut intraret, nec pati sibi
persuaderi ut à mente suâ malâ se co-
hibeat, dixerunt alter alteri; Sumenda
arma, promptéque & viriliter mori-
endum pro lege & fœdere patrio.
Tumultúsque magnus & conculcatio
in loco extitit: Difficiléque surgen- 20
tes sacerdotes & presbyteri vi cohibi-
tum populum ad preces & clamorem
converterunt. Et populus quidem uni- 21
versus stabat coram eis in oratione &
supplicatione: magnates autem & ho-
norati qui cum rege erant, divisim pe-
tebant, suadebántque ei, ut à mente
sua malâ, & cogitatione iniquâ rediret
ac desisteret. Quorum nullo ipsi per- 22
suadebatur, sed exaltatus & elatus, in-
cipiebat ingredi, duritie suâ; putans
effecturum se cogitationem suam. Quæ 23
cùm fieri, qui cum ipso erant viderent,
conversi præ timore suo, videbant to-
tum populum nostrum orantem &
invocantem eum qui potestatem habet
in omnia, ut vindictam malam inimi-
cis retribueret, nec aspectum suum ab
opere iniquo, stud óque superbiæ &
arrogantiæ in transgrediendo legem, 24
averteret. Coactorum autem in unum
omnium, orantiumque ac clamantium
cum voce suspirii, supra quam dici pos-
sit, usque adeò invaluit ea vox.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ'.

25 (α)Δοκεῖν γὰρ ἦν μὴ μόνον τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὰ τείχη καὶ τὸ πᾶν ἔδαφος ἠχεῖν, ἅπερ ἦν τῶν πάντων τότε θάνατον ἀλλασσομένων ἀντὶ τῆς τοῦ τόπου βεβηλώσεως.

MS. A. (α) * ηδοκειν

ΚΕΦ. β'.

1 (α)Ὁ μὲν οὖν ἀρχιερεὺς Σίμων ἐξεναντίας τοῦ ναοῦ κάμψας τὰ γόνατα, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνας
2 εὐπάκτως, ἐποιήσατο τὴν δέησιν τοιαύτην· Κύριε κύριε βασιλεῦ τῆς οὐρανῶν, καὶ δέσποτα πάσης
(β)κτίσεως, ἅγιε ἐν ἁγίοις, μόναρχε, παντοκράτωρ, πρόσχες ἡμῖν καταπονουμένοις ὑπὸ ἀνοσίε
3 καὶ βεβήλε θράσει καὶ (γ)ὄθνει περφρονημένε. Σὺ γὰρ ὁ κτίσας τὰ πάντα, καὶ τῆς ὅλων ἐπικρατῶν
4 δυνάστης δίκαιος εἶ, καὶ τοὺς ὕβρει καὶ ἀγερωχίᾳ (δ)πράσσοντας ὑπερήφανος κρίνεις. Σὺ τοὺς ἔμπροσθεν
ἀδικίαν ποιήσαντας, ἐν οἷς (ε) καὶ γίγαντες ἦσαν ῥώμῃ καὶ θράσει πεποιθότες, διέφθειρας, ἐπα-
5 γαγὼν (ζ) αὐτοῖς ἀμέτρητον ὕδωρ. Σὺ τοὺς ὑπερηφανίαν ἐργαζομένους Σοδομίτας, (η)διαβήλους ταῖς
κακίαις γενομένους, πυρὶ καὶ θείῳ κατέφλεξας, παράδειγμα τοῖς ὀπίσω γενομένοις καταστήσας.
6 Σὺ τὸν θρασὺν Φαραὼ καθαπλωσάμενον τὸν λαόν σου τὸν ἅγιον Ἰσραὴλ, ποικίλαις καὶ πολλαῖς
7 (θ)δοκιμάσας τιμωρίαις, ἐγνώρισας τὴν (ι) δυνασείαν· Ἐφ' οἷς ἐγνώρισας τὸ μέγα σου κράτος.
καὶ θαυμάζασα αὐτὸν σὺν ἅρμασι καὶ ὄχλων πλήθει, ἐπάκλυσας βάθει θαλάσσης, τοὺς μὲν
ἐμπεδώσαντας ἐπὶ σοὶ τῷ τῆς ἁπάσης κλίσεως δωρεύοντι, σώας διακόμισας. οἳ καὶ (κ) συνει-
8 δότες ἔργα σῶν χειρῶν, ἤνεσάν σε τὸν παντοκράτορα. Σὺ βασιλεῦ κτίσας τὴν (λ) ἀπέρατον
καὶ ἀμίγητον γῆν, ἐξέλεξας τὴν πόλιν ταύτην, καὶ (μ) ἁγιάσας τὸν τόπον τοῦτον εἰς ὄνομά σοι τῷ
σῷ ἁπάντων ἀνοσιώτατα, καὶ παρεδόξασας ὁ ὀνομαστὸς μεγαλοφρόνως, σύστασιν ποιησάμενος ἀπὸ
9 πρὸς δόξαν τοῦ μεγάλου καὶ ἐντίμου ὀνόματός σου. Καὶ ἀγαπῶν τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ, ἐπηγγείλω
(ν)δὲ ὅτι ἐὰν γένηται ἡμῶν ἀποστροφὴ, καὶ καθάζῃ ἡμᾶς στενοχωρία, καὶ ἐλθόντες εἰς τὸν (ξ)τόπον
10 τοῦτον δεηθῶμεν, ἀκούσῃ τῆς δεήσεως ἡμῶν. Καὶ δὴ (ο) πιστὸς εἶ καὶ ἀληθινός. ἐπεὶ οὖν πλεο-
νάκις (π) θλιβέντων τῶν πατέρων ἡμῶν ἐβοήθησας αὐτοῖς ἐν τῇ ταπεινώσει, καὶ ἐῤῥύσω αὐτοὺς ἐκ
11 (ρ) μεγάλων κινδύνων, Ἰδὲ δὴ νῦν ἅγιε βασιλεῦ, διὰ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἡμῶν
ἁμαρτίας καταπονούμεθα, καὶ ὑποτάγημεν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, καὶ παρειμέθα ἐν ἀσωμασίαις.
12 Ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ καταπτώσει ὁ θρασὺς καὶ βέβηλος ἐπὶ ὀπισθόδιον καθυβρίσαι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς
13 ἀναβεβηκέναι τὸν ὀνόμασί σου δόξης σου ἅγιον τόπον. Τὸ μὲν γὰρ (σ) οἰκητήριόν σου οὐρανὸς τῶν οὐρανῶν
ἀνθρώποις ἐστίν. (τ) ἀλλ' ἐπεὶ εὐδόκησας τὴν δόξαν σου ἐν τῷ λαῷ σου Ἰσραὴλ, ἡγίασας
καὶ τόπον τοῦτον.

MS. A. (α) * Κύριε κύριε (β) τῆς κλίσεως (γ) * ἀθενη περφρυασμένος. Σὺ γὰρ εἶ ὁ (δ) τι πράσσοντας (ε) γεγάντες (ζ) αὐτὸς (η) ἁμάρτες (θ) ἐδοκίμασας (ι) δύναμιν
(κ) συνιδόντες (λ) ἀπέρατον (μ) ἡγίασας (ν) δ'ότι (ξ) τόπον ἡμῶν δεηθῶμεν, (ο) πιστὸς καὶ (π) καὶ θλιβέντων (ρ)* μεγων κακῶν, Ἰδὲ δὴ (σ) καὶοικητήριόν (τ) ἀλλὰ

Interp. LAT.

Existimare enim licebat, non modò homines, sed etiam muros, & totum solum resonare, quasi jam omnibus tunc mortem obeuntibus pro loci contaminatione.

CAP. II.

ATqui summus sacerdos Simon, ex adverso templi, flectens genua, & manus extendens honestè, talem orationem habebat: Domine, Domine rex cœlorum, & dominator omnis creaturæ, sancte in sanctis, monarcha, Omnipotens, intende nobis oppressis ab impio, & prophano, qui præ audacia & robore intumuit: Tu enim qui creâsti omnia, & omnia imperio tenes, Dominus justus es: & eos qui contumeliâ & superbiâ in agendo utuntur, judicas. Tu illos, qui olim iniquitatem fecerunt, inter quos & gigantes fuerunt, robore & audaciâ freti, perdidisti, superinducens eis immensam aquam. Tu superbiam operantes Sodomitas, conspicuos iniquitatibus factos, igne & sulphure combussisti, exemplum posteris constituens. Tu considentem illum Pharaonem, qui servitute oppresserat populum tuum sanctum Israel, cùm variis & multis suppliciis examinâsses, notam fecisti potentiam tuam: In quibus declarâsti magnitudinem fortitudinis tuæ: & cùm ille persequeretur cum currubus, & turbarum multitudine, obruisti profundo mari: eos autem qui se tibi crediderant, qui omni creaturæ dominaris, salvos traduxisti. Qui etiam cognoscentes opera manûs tuæ, laudaverunt te omnipotentem. Tu rex, qui creâsti interminatam immensamque terram, elegisti civitatem hanc, & sanctificâsti locum hunc ad nomen tibi, nullius rei egenti; & mirum in modum glorificâsti apparitione magnificâ commendationem faciens ejus ad gloriam magni & honorati nominis tui. Et diligens dominus Israel, pollicitus utique es, si accidat nobis adversitas, & apprehendat nos angustia, & venientes ad locum hunc oremus, exauditurum te orationem nostram. Et quidem fidelis es, & verax. Quoniam autem sæpe afflictis patribus nostris, auxilium tulisti eis in humilitate, & eruisti eos de magnis periculis; Ecce nunc, sancte rex, propter multa & magna peccata nostra opprimimur, & subjecti sumus inimicis nostris, & collabimur in infirmitatibus. In nostra autem calamitate audax hic & prophanus conatur afficere injuriâ locum hunc sanctum super terram erectum nomini gloriæ tuæ. Nam habitaculum quidem tuum, cœlum cœli est, incomprehensibile hominibus: sed quoniam elegisti gloriam tuam in populo tuo Israel, sanctificâsti locum hunc.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Quasi non homines tantùm sed & muri, & parietes terráque ipsa clamarent erántque omnium animæ morti traditæ pro templo, ne pollueretur.

CAP. II.

SImeon autem sacerdos summus, positis ad altare genibus, passisque manibus, oravit sapienter, sic dicens; Domine, Domine, Rex cœlorum, Domine omnium, Judex, Sancte inter sanctos solus, Princeps, Omnipotens; Intuere nos in angustiis positos ab immundo hoc & polluto, superbóque; virésque infirmas & miseras. Tu enim is es qui creâsti omnia: omniáq; potentiâ tuâ justâ obtines: Tu omnes qui ulla in re exaltant se extollúntque diruis. Tu fortes illos antiquos judicâsti qui iniquè egerûnt, etiã gigantes qui cum ipsis erant, viriû suarû robori confidêtes, perdidisti aquis diluvii multis, quæ cohiberi non potuerunt. Tu Sodomitas exaltantes, se & extollentes operibus suis, palàm factâ notâque iniquitate ipsorum, igne ac sulphure combussisti: spectaculúmque fecisti stupendum omnibus seculis sequentibus. Tu Pharaonem illum magnum & superbum, qui populum tuû sanctum Israëlis servitute premebat, cruciâsti & flagellâsti omnibus plagis, notam faciens majestatem tuam. Et ostendens fortitudiné potentiæ tuæ: cúmque persequeretur populû tuû cum equis & curribus populóq; multo, submersisti eû & omnes qui cum eo erant profundo mari. Eos autem qui tibi credebant, qui, quicquid vis potes in tota creatura, salvos conservâsti: Qui cùm vidissent opera tua, laudârunt, te Omnipotens. Tu rex qui fecisti terram incomprehensibilem & immensurabilèm, nullâ re indigens, elegisti civitatem hanc, & locum hunc sanctificâsti nomini tuo, glorificâstíque eum revelatione majestatis decoris tui: fecistíque ei nomen & exaltationem, in gloriam nominis tui magni & honorandi. Et quòd feceris & amaveris, gentem Israelitarum, promisisti eis, si peccando à te averterentur, occurreréntque ipsis angustiæ & dolores, & venientes orarent in loco hoc, auditurum te vocem orationis ipsorum. Jam autem fidus tu & verax es, qui sæpenumerò in angustiis positos patres nostrós, ope tuâ ab angustiis liberâsti, & ab omni dolore & periculo redemisti. Et nunc rex sancte, ecce, propter peccata nostra magna multáque, in angustiis & servitute hostium nostrorum positis, & ægritudine nostrâ resolutis nobis, Impius iste, immundúsque & pollutus, locum sanctum electum dicatúmque in terra nomini tuo sancto, probro afficere studet. Habitatio enim tua in cœlis cœlorum est, supra omnes filios hominum; sed quòd gloriam tuam in populo tuo Israële collocare velles, sanctificâsti locum hoc modo.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ'. Interp. LAT.

14 Μὴ ἐκδικήσῃς ἡμᾶς ἐν τῇ τούτων ἀκαθαρσίᾳ, μηδὲ ἐκδύσῃς ἡμᾶς ἐν βεβηλώσει· ἵνα μὴ καυχήσωνται οἱ παράνομοι ἐν θυμῷ αὐτῶν, μηδὲ ἀγαλλιάσωνται ἐν ὑβριστικῇ γλώσσῃ αὐτῶν, 15 λέγοντες, Ἡμεῖς κατεπατήσαμεν ὁ οἶκον τῆς ἁγιασμοῦ, ὡς καθαπτῦν οἱ οἶκοι τῶν προσευχόμενων. Ἀπάλειψον τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ διασκέδασον τὰς (α) ἀμπλακίας ἡμῶν, καὶ ἐπίφανον 16 τὸ ἔλεός σου καὶ τῷ ὄντι ταῦτα. ταχὺ προκαταλαβέτωσαν (β) ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου, καὶ δὸς αἴνους ἐν στόμασι τῶν καταπεπωκότων καὶ συντετριμμένων τὰς ψυχάς, ποίησον ἡμῖν εἰρήνην. Ἐν- 17 ταῦθα ὁ πάντων ὑπόπτης θεὸς, (γ) καὶ πρὸ πάντων ἅγιος ἐν ἁγίοις οἰκτίστης τῆς ἐνδόξου λιτανείας, τὸν ὕβρει καὶ θράσει μεγάλως ἐπηρμένον ἐμάστιξεν αὐτὸν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν κεραύνας αὐτοῦ ὡς κάλαμον τῷ ἀνέμῳ, ὥστε κατ' ἐδάφους ἄφωνον ἔπ, καὶ τοῖς μέλεσι περιελαυμένον, μηδὲ 17 φωνῆσαι δύνασθαι δικαίᾳ (δ) κρίσει περιπεπλεγμένον κεῖσθαι. Ὅθεν οἵ τε φίλοι (ε) καὶ οἱ σωματοφύλακες αὐτῷ παρῆσαν καὶ ὀξέως ἐδόντες ἁρπάζουσιν αὐτὸν (ζ) εὐθύνας, φοβούμενοι μὴ καὶ τὸ ζῆν ὀπλείσῃ, 18 πάνυ αὐτὸν ὑπερβάλλουσι καταπεπλησμένον φόβου. Ἐν χρόνῳ δ ὕστερον ἀνθυπεξάμενος 19 (η)εἰσῆλθ., ἐδαμῶς εἰς μετάμελον ἦλθεν ὀπτημένος, (θ) μετ' ἀπειλῆς δ (ι) πικρᾶς ἀνέλυσε. Διακο- μισθεὶς δ εἰς τ Αἴγυπτον, καὶ τὰ τῆς κακίας (κ) ἐπαύξων, διὰ δ τῶν προαποδεδραγμένων συμπότων καὶ ἑταίρων τῶν παντὸς δικαίου κεχωρισμένων, ὑ μόνον δ ἀνεκθεμήτοις ἀσελγείαις ἐμπρέπων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοσοῦτον θράσους προῆλθεν, ὥστε δυσφημίας ἐν τοῖς τόποις ζυνίστασθαι, καὶ πολλοὺς τῶν φίλων ἀτενίζοντας εἰς δ τῆς βασιλέως προθέσεως καὶ αὐτοὺς ἕπεσθαι τῇ ὁμοίᾳ 20 θελήσει. Περίθεσο (λ) δ δημοσίᾳ κατ' τῆς ἔθνους διαθεῖναι φόγον· (μ) καὶ ἐπὶ τοῦ κατ' δ αὐλαῖ πύργου στήλην ἀνασύσας, (ν) ἐξεκόλαψε γραφὴν, μηδένα τῶν μὴ θυόντων (ξ) εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν εἰσιέναι, πάντας δ τοὺς Ἰουδαίους εἰς λαογραφίαν καὶ οἰκετικὴν διάθεσιν ἀχθῆναι, τοὺ δ ἀντιλέγοντας βίᾳ 21 φονεύειν τῆς ζωῆς μεταστῆσαι, (ο) Τύτους τε ἀναγραφομένους (π)χαράσσεσθαι καὶ διὰ πυρὸς εἰς τὸ σῶμα 22 περαίνειν Διονύσου κισσοφύλλου, ὃς καὶ (ρ) καταχωρίσαι εἰς δ προσωποποιημένων ἀυθεντίαν. Ἵνα δὲ μὴ τοῖς πᾶσιν ἀπεχθόμενος φαίνῃ, ὑπέγραψεν, Ἐὰν δέ τινες ἐξ αὐτῶν προαιρῶνται ἐν 23 τοῖς (σ) καὶ τὰς τελετὰς μεμυημένοις ἀναστρέφεσθαι, τούτους ἰσοπολίτας Ἀλεξανδρεῦσιν εἶναι. Ἔνιοι (τ) μὲν οὖν ἐπὶ πόλεως τὰς τῆς πόλεως εὐσεβείας (υ) ὑπεδέξαντο συνῆντες, εὐχερῶς ἑαυτοὺς ἐδί- δοσαν, ὡς μεγάλης τινὸς κοινωνήσοντες εὐπλείας ἀπὸ τῆς ἐσομένης τῷ βασιλεῖ συναναστροφῆς.

14 Noli ulciscaris nos in horum immunditia, neque punias nos in contamina- tione: ne glorientur iniqui in furore suo, neque exultent in superbia linguæ suæ, dicentes; Nos conculcavimus domum sanctificationis, sicut coacul:antur domus abominationum. Dele peccata nostra, & dissipa errata nostra, 15 & ostende misericordiam tuam in tempore hoc. Citò præoccupent nos mise- rationes tuæ: & da laudationes in ore prostratorum, & contritorum ani- mis, faciens nobis pacem. Hic omnium inspector Deus, & ante omnes 16 sanctus in sanctis, exauditâ sanctâ supplicatione, eum qui consuetudinè & audaciâ valdè elatus erat, flagellavit; hinc & indè vibrans eum, ut a- rundinem à vento, ita ut in solo jam inutilis, & membris resolutus, ne- que loqui posset, justo implicatus judicio. Quamobrèm amici, & corporis 17 ejus custodes, cùm celerem & acutam viderent eum apprehendisse pœnam, timentes ne & vitâ deficeret, citò illum extraxerunt, ingenti perculsi ti- more. Sequenti autem tempore cùm se collegisset, nequaquam ad pœni- 18 tentiam venit castigatus: sed cum amara comminatione discessit. Rever- 19 sus autem in Ægyptum, & malitiam adaugens, per compotores, & sodales jam indicatos, ab omni justitia semotos, non solùm in innumerabilibus li- bidinibus perseverabat, sed etiam eo temeritatis processit, ut infanda in lo- cis constitueret, & multi ex amicis intendentes in regis propositum etiam ipsi sequerentur illius voluntatem. Proposuit autem publicè contra gen- 20 tem disseminare vituperationem: & in turri, quæ erat ad aulam, erigens columnam, insculpsit scripturam, Neminem eorum qui non sacrificarent, ad sacra eorum ingredi; omnes autem Judæos in vulgi (b) descriptionem & servilem conditionem abduci; qui autem contradicerent, vi ablatos, vitâ privari: Hos autem descriptos signari etiam per ignem insigni Libri he- 21 deræ folio, ac secedere ob jam (c) coercitam libertatem. Verùm ne omni- 22 bus infensus videretur, subscripsit: Sin autem ex eis aliqui elegerint versa- ri cum iis qui secundùm Teletas initiati sunt, hos æquo jure cives cum Alexandrinis esse. Igitur nonnulli quidem in civitate civilis religionis 23 gradus (d) honorantes facilè seipsos dederunt, tanquam magnæ cujusdam gloriæ participes futuri ex ea qua futura esset cum rege conversatione.

MS.A.(α)ἀμελακίας (β)οἱ οἰκτιρμοί (γ)καὶ προπάτωρ ἅγιος (δ) πεπληγμένον (ε)καὶ σωματοφύλακες ὀξέως (ζ) εὐθύνας (η)αὐλὸν, (θ) μὴ (ι) πικραδήμου ἀνέλυσεν. (κ)*ἑαυτον, δέ τι (λ)δημοσίᾳ (μ) ἐπὶ τοῦ (ν) ἐκόλαψεν (ξ) ἐπὶ τὰ (ο)Τύτους τε (π) χαράσσεσθαι (ρ) προσωποποιείσθαι (σ) καὶ τελετὰς μεμυημένοις (τ) μὲν ἐπὶ *πόλεως (υ) ὑπεδέξαντο συνῆντες,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Maxima autem pars populi confortavit se & corroborari virilicer, non deficere ab omni justitia, sed fabricatres suas pro vitis suis tradidere ad deficiendum. Bonâ autem spe freti perstabant, auxiliumque se conspicere à deprecatione ; Et ipsos illos, qui fecerant, abominabantur, & tanquam bofles se irii. Eâdque qui subducerent se, & si ab eis dilecederent pro pollutis habebantur, hoftium loco reputabant, privatis, & amara interfici. Sancio decreto hoc ; impuro maleque & acerbo, inque totum populum noftrum edito, procurandus quibufdam qui à lege defecerant, quod communicare ipfis non fubscerent, Judæi amorem erga regem, prout pa- tris legibufque Dei monebantur, con- fugere dolo affligentibus eos, dicen- tes ; Nos faciemus ut facrificent. Ipfi autem in oratione & clamore poftri fpe- rabant fpecfabatque futurum fibi fal- tem. Rex autem fuperbiens exafperatus & infrremens cogitatione fua dixit, vin- potentiamque Dei magni non intuebatur nec refpectabat, fed in eadem cogitati- one, judicemque potestatis imperio fem- per fubftituum fe fperans, epiftolam & in eos feripsam mifit :

Maxima autem pars populi confortavit se & corroborari virilicer, non deficere ab omni justitia, sed fabricatres suas pro vitis suis tradidere ad deficiendum. Bonâ autem spe freti perstabant, auxiliumque se conspicere à deprecatione ; Et ipsos illos, qui fecerant, abominabantur, & tanquam bofles se irii. Eâdque qui subducerent se, & si ab eis dilecederent pro pollutis habebantur, hoftium loco reputabant, privatis, & amara interfici. Sancio decreto hoc ; impuro maleque & acerbo, inque totum populum noftrum edito, procurandus quibufdam qui à lege defecerant, quod communicare ipfis non fubscerent, Judæi amorem erga regem, prout patris legibufque Dei monebantur, confugere dolo affligentibus eos, dicentes ; Nos faciemus ut facrificent. Ipfi autem in oratione & clamore poftri fperabant fpecfabatque futurum fibi fal- tem. Rex autem fuperbiens exafperatus & infrremens cogitatione fua dixit, vin- potentiamque Dei magni non intuebatur nec refpectabat, fed in eadem cogitati- one, judicemque potestatis imperio fem- per fubftituum fe fperans, epiftolam & in eos feripsam mifit :

CAP. III.

Q ua cum comperisset timpius ; adeò iratus eſt, ut non solum iis qui ab Alexandriâ, sed etiam iis qui in regione, gravius adversaretur, & interficeret, jusserit, fuccenſeret, sed etiam iis qui in regione, gravius ipsum premeret, & pellendi nece vitam ejus adimeret. His autem confiliis, fama inimica pervulgabatur contra ipsum prius, hominibus confentientibus ad malefcium, occasione data ad confistionem, tamquam cos à legitimis probiberent. At Judæi erga regem quidem benevolentiam ; & fidem immutabilem conservabant ; venerantes autem Deum, & ex ipsius legibus remphilicam gerentes, fecessionem in aliquibus faciebant, & minationes : quam ob causam aliquibus odiosi videbantur. Sed infirmum animum fimilibus ejusmodi quidem de genere in omnibus perpetuam retinere aptudi tationem admi- nistrum, & arrogantes. In omni tamen judicio cultu virtam agebant, ita ut eximii & electi ex omni genere humano videbantur, & gravitier ferebant, & mutatum hoc iri putabant : non enim se contemnet talem confistionem, (f) qui nihil ignoravit. Jam vero & quidam vicini, & amici, & qui simul negotiabantur, fecreto quosdam accersebant, & ad convivia, & ad ludos, & ad theatra, & ad gymnasia, & ad exercit

9 Βασιλεὺς Πτολεμαῖος Φιλοπάτωρ τοῖς καθ' Αἴγυπτον, καὶ κατὰ τόπον στρατηγοῖς καὶ στρατιώταις, καὶ
10 χαίρειν καὶ ἐρρῶσθαι. Ὑρρώμεθα δὲ κἀ(α)γὼ αὐτὸς καὶ τὰ πράγματα ἡμῶν. (β) Ἐκ τῶν οἷς ἐπ' Ἀσίαν
γενομένης ἡμῖν ἐπιστρατείας, ἧς ἴστε κἀ αὐτοὶ, τῇ τῶν (γ) θεῶν πρὸς ἡμᾶς ἀπροσδόκητῳ συμμαχίᾳ,
καὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἐκ ῥᾳθυμίας κατὰ λόγον ἐπ' ἄκρον τέλος ἀχθείσης, ὑπωπτεύθημεν μὴ βίᾳ δόρατος, ὡς-
πικῶς δὲ καὶ πολλῇ φιλανθρωπίᾳ πεπιστεῦσθαι τὰ καθ' ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντα κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην
11 ἔθνη, (δ) εὐσεβεῖσθαί τε ἀσμένως. Καὶ τοῖς καθ' πόλιν ἱερεῖς ἀπονεμήσαντες σεσόδους πλείους,
(ε) συνήχθημεν καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀναβάντες τιμῆσαι τὸ ἱερὸν τῶν ἀλιτηρίων καὶ μηδέποτε
12 λογίσων τῆς ἀνοίας. Οἱ δὲ λόγῳ μὲν τὴν ἡμετέραν ἀποδεξάμενοι παρουσίαν, τῷ δὲ πράγ-
ματι γόητας, σεσυμπεπλεγμένων ἡμῖν εἰσιθεῖν εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν, καὶ τοῖς ὀφειλομένοις καὶ κοσμίοις
13 (ζ) ἀναθήμασι τιμῆσαι, τύφοις φερόμενοι παλαιοῖς, ἄρξαν ἡμᾶς τοῦ εἰσόδου, (η) Ἀναλογιζόμενοι
δὲ ἡμετέρας ἀλκῆς, ὅτι ἦν ἔχομεν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους φιλανθρωπίαν. Τὴν δ' αὐτῶν εἰς
ἡμᾶς ὑπεροψίαν ἔκδηλον κατεστήσαντες, ὡς μονώτατοι τῶν ἐθνῶν βασιλεῦσι καὶ τοῖς ἑαυτῶν
14 αὐχένας ὑψαυχενοῦντες, οὐδὲν γνήσιον βάλλονται φέρειν. Ἡμεῖς δὲ τῇ τούτων ἀνοίᾳ συμ-
φυεῖς γενόμενοι, καὶ μὴ νίκης διακομιδέντες, καὶ εἰς τὸν Αἴγυπτον τοῖς πᾶσιν ἔθνεσι φιλαν-
15 θρώπως ἀπαντήσαντες, καθὼς ἔπρεπεν ἐποιήσαμεν. Ἐν δὲ τύποις πρὸς τοὺς ὁμοφύλους
αὐτῶν ἀμνησικακίαν ἅπασι γνωρίζοντες, διά τε τὴν συμμαχίαν καὶ τὰ πεπιστευμένα μὴ
ἀναλύσαι (θ) αὐτοῖς ἀρχῆθεν μύρια(ϑ) πράγματα τολμήσαντες ἐξαλλοιῶσαι, ἐβουλήθημεν καὶ πολιτείας
16 αὐτοὺς Ἀλεξανδρέων καταξιῶσαι, καὶ μετόχους τοῦ ἀεὶ ἱερέων καθεστῶσι. Οἱ δὲ τοὐναντίον
ἀδυσχεράναντες, καὶ τῇ συμφύτῳ κακοηθείᾳ τὸ καλὸν ἀπωσάμενοι, πλανεκῶς δὲ εἰς τὸ φαῦλον
ἐπιδόντες, Οὐ μόνον ἀπιστεῖν ἤρξαντο τὴν ἀτίμητον πολιτείαν, ἀλλὰ καὶ βλασφημοῦσι λόγῳ
τε καὶ σιγῇ τοὺς ἐν αὐτοῖς ὀλίγους πρὸς ἡμᾶς γνησίως διακειμένους, παρέκαθεν ὑφορώμενοι
17 (ι) διὰ τῆς ἐπιπλεούσης ἐμβιώσεως διὰ τάχους ἡμᾶς καταστρέψαι τὰ (κ) κατορθώματα. Διὸ
καὶ τεκμηρίοις καλῶς πεπισμένοι τούτοις κατὰ πάντα συνοικεῖν ἡμῖν τρόπον, καὶ σεσυλέμε-
νοι μήποτε αἰφνιδίου μετάστασις παρ' ἐλπίδα ἐπάσης ἡμῖν, τοὺς συνῳκισμένους τούτους κατὰ γάμον
18 σφόδρα καὶ βαρβάρους ἔχωμεν πολεμίους, Παρεσκεύασμεν ἅμα τῇ σφραγισθῆναι τὴν ἐπιστολὴν τήνδε,
ἀνδρὶ τοὺς ἐνοικοῦντας σὺν (λ) γυναιξὶ καὶ τέκνοις μετὰ (μ) ὕβρεων καὶ σκυλμῶν ἀποσταλῆναι πρὸς
ἡμᾶς ἐκδεσμοῖς σιδηροῖς πάντοθεν (ν) κατακεκλεισμένους, ὡς ἀνήκεστον καὶ δυσκλεῆ πρότερον
δυσμενῶσι φόνον.

MS. A. (α) αὐτὸς ἐγὼ (β) Τῆς (γ) Θεῶν ἀπροσδόκητῳ (δ) εὐσεβεῖσθαί τε ἀσμένως. (ε) συνήχθημεν (ζ) ἀνοήμασιν (η) Λογιζόμενοι (ϑ) πράγματα ἐξαλλοιῶσαι, (ι) μετὰ τῆς (κ) πράξεως. (λ) ταῖς γυναιξὶ (μ) ὕβρεως (ν) κατακεκλεισμένους,

Interp. LAT.

Rex Ptolemæus Philopator iis qui per Ægyptum, & per loca, ducibus, & militibus, gaudere, & valere. Valeo autem & ego ipse, & res nostræ. Post factam nobis in Asiam expeditionem, quam ipsi etiam scitis, quæ deorum erga nos improvisò consilio; & fortitudine etiam nostrâ secundùm rationem ad optimum finem perducta est, putavimus non violentiâ lanceæ, sed æquitate, & multâ humanitate indulgenter tractare gentes, quæ habitant Cœlesyriam, & Phœnicem, ac libenter benefacere. Et cùm templis, quæ sunt per civitates, tribuissemus reditus multos; venimus etiam Hierosolymam, ascendentes honorare templum scelestorum illorum, & nunquam desistentium ab amentia. Illi autem verbo quidem nostram susципientes præsentiam, re autem falsò, volentibus nobis introire in templum eorum, & decentibus ac pulcherrimis donis honorare, tumoribus antiquitoribus agitati prohibuerunt nos ab ingressu, (Cùm inferiores essent nostris viribus) ob eam quam erga omnes homines habemus, humanitatem. Suam autem erga nos malevolentiam manifestam facientes, quippe solâ prorsùs gentium contra reges & benefícos suos cervicem erigentes, nihil legitimum ferre volunt. Nos autem cum horum amentia conversati, & cum victoria reversi, & in Ægypto omnibus nationibus humaniter occurrentes, prout decebat, fecimus. In his autem erga gentiles eorum oblivionem injuriarum omnibus notam facientes, propter societatem, & commissa eis antiquitùs cum simplicitate sexcenta negotia aggressi mutare, voluimus Alexandrinorum etiam republicâ eos dignari, & participes semper sacerdotum constituere. Illi autem in contrariam partem accipientes, & insitâ improbitate honestum repellentes, perpetuò autem ad malum proni, non solùm cum ignominia repudiárunt jus civitatis; sed etiam abominantur, & verbo (b) & silentio paucos quosdam ex eis erga nos legitimè affectos, semper suspicantes, ob infamem vitæ rationem citò nos eversuros rectè facta. Quamobrèm argumentis etiam probè persuasi hos omnibus modis contra nos malè sentire, & providentes ne fortè repentinâ post hac turbatione nobis imminente hos à tergo proditores, & barbaros habeamus hostes, Jussimus, simul atque allata fuerit epistola hæc, eâdem horâ eos qui habitant cum uxoribus & filiis, cum contumeliis & vexationibus mittere ad nos vinculis ferreis undique conclusos, ad tetram & infamem inimicis convenientem cædem.

συμμαχίᾳ, κατὰ λόγον ἐπὶ τέλ(δ)ος ἀχθείσης, (δ) εὐσεβεῖσθαι *μόνως.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Ptolemæus Philometor rex, Imperatoribus, ducibúsque & militibus qui in Ægypto sunt, & per omnia loca, Salvere & valere: Nos autem etiam valemus & res nostræ. Postquam victores à bello Asiatico auxilio deorum invictorum quod nobis adfuit, reversi sumus, cujus nec vos ignari estis, non pressuris neque vi, sed cum mansuetudine multa & humanitate cum gentibus Syriam & Phœnicem colentibus agere voluimus; Quod & fecimus, oblatis omnibus omnium civitatum sacerdotibus, oblationibus multis magnísque: Jerosolyma etiam egressi, templum damnatorum, mentéque semper captorum honorare voluimus. Qui verbo quidem adventum nostrum exceperunt, re autem pro peregrinis nos habuerunt: volentes enim templum ipsorum ingredi, ut donariis illud honoribúsque magnis afficeremus, prohibuerunt nos; Et honore quidem quem ipsis pro humanitate nostra erga omnes habere voluimus, exciderunt: ipsi autem odium erga nos suum manifestò ostenderunt: qui quasi gentibus tantùm imperemus etiam eas qui sibi semper benefaciunt, propter elationem arrogantiámque suam, cum probro accipiunt, nullum erga nos amorem ostendentes. Multùm igitur nobis displicuit hæc eorum audacia & stoliditas, victoréque in Ægyptum reversi, omnes gentes læti ac cum pace excepimus, quod nos facere conveniebat, facientes. Cùm autem erga illos, ipsorúmq; populares, nullam iracundiam aut excandescentiam foveamus, æquanimitate concordiam colentes, res etiam nostras ipsis crediderimus, in eorum manibus relictas, errores ipsis, & quæ olim multoties ausi sunt remittentes, voluimus ipsos Alexandrinos, cives nostros, sociósque sacerdotum patriorum scribere. Ipsi autem, odii intuitu & respectu, propter insitam sibi malignitatem, propulerunt & à se projecerunt bonum: sempérque malum spectantes, non solum à religione sua stulta & probrosa, non discesserunt, nec defecerunt, sed & verbo operéque eos rejiciunt, quos paucos esse amore erga nos integros invenerunt, semper nobis resistentes, Omnéque edictum & legem à nobis positam violantes, nobis in omnibus adversi: adeò ut si bellum nobis in hostes nostros accideret, conjungerent se ipsis impii isti & damnati, hostes ex proditoribus facti. His igitur de causis scripto edicimus, acceptâ hâc epistolâ quamprimùm comprehensos in ea scriptos, cum uxoribus liberisq; ac facultatibus ipsorum, cum ignominia vinculorum ad nos mitti, ferro constrictos omnibúsque angustiis pressos.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

19 Τέτων γὰρ ὁμοῦ κολαδέντων, λογιζόμεθα ὡς τὸ ὑπόλοιπον χρόνον τελείως ἡμῖν τὰ πράγματα
20 ἐν εὐσταθείᾳ καὶ (a) βεβαίᾳ διαθέσει καταστήσεσθαι. Ὅς δ' ἂν σκεπάσῃ τινὰ τῶν Ἰουδαίων
ἀπὸ γεραιοῦ μέχρι νηπίου (b) μέχρι τῶν ὑπομαστίων, ἀχθέσει βασάνοις ἀπαυμανιδήσεται (c) πυ-
21 οικί. Μισθὸν δὲ τὸν βιλόμενον, ἐφ' ᾧ τὴν οὐσίαν τοῦ ἁμαρτόντος ὑπὸ τὸν δθόνην λήψεται,
καὶ ὁπὸ τῶ (d) βασιλικοῦ ἀργυρίου δραχμὰς διχιλίας, καὶ τῆς (e) ἐλευθερίας τεύξεται καὶ στεφανωθή-
22 σεται. Πᾶς δὲ τόπος ἐὰν φανερωθῇ τὸ σύνολον σκεπαζόμενος Ἰουδαῖος, ἄκαλος καὶ
πυρίφλεγὴς γινέσθω, καὶ πάσῃ θνητῇ φύσει (ζ) εἰς πάντα ἄχρηστος φανήσεται εἰς τὸν ἀεὶ χρό-
νον. καὶ ὁ μὲν τῆς ὀλισθηρᾶς τύπος οὕτως ἐγέγραπτο.

MS.A. (a) τῇ βελτίσῃ (β) καὶ μέχρι τῶν ὑπομαστίων, ἐχθίσαις (γ) παγοικίᾳ. (δ) βασιλέου
δραχμὰς (ε) ἐλευθερίας στεφανωθήσεται. (ζ) χαδάπαξ

ΚΕΦ. Δ'.

1 Πάντη δὲ ὅπου προσέπιπτε τοῦτο τὸ πρόσταγμα, δημοσίᾳ συνίστατο τοῖς ἔθνεσιν (a) εὐωχία μετὰ ἀλα-
λαγμῶν καὶ χαρᾶς, ὡς ἂν τῆς (β) προκαταγκιβρωμένης αὐτοῖς πάλαι καὶ διάνοιαν, μὴ παῤῥησίας (γ) συν-
2 εκφαινομένης ἀπεχθείας. Τοῖς δὲ Ἰουδαίοις (δ) ἀνήκεστον πένθος ἦν καὶ (ε) πανόδυρτος μετὰ δακρύων
βοή, στεναγμοῖς (ζ) πεπυρωμένης τῆς ἀνῶθεν πάντοθεν καρδίας, ὁλοφυρομένων τὴν ἀπροσδόκητον ἐξαίφνης
3 (η) ὁπηκεισθῆς αὐτοῖς ὀλεθρίαν. Τίς νομὸς ἢ πόλις, ἢ τίς τὸ σύνολον (θ) οἰκητὸς τόπος, ἢ τίνες αἱ γᾶ καὶ
4 κοπετῶ καὶ γόον ἐπ' (ι) αὐτοῖς οὐκ ἐμπιπλῶντο; Οὕτω γὰρ μὴ (κ) πικρᾶς καὶ ἀνοίκτω ψυχῆς ὑπὸ τῆς
κατ' πόλιν στρατηγῶν ὁμοθυμαδὸν ἐξαπεστέλλοντο, ἅτε δὴ ταῖς ἐξαλλοις τιμωρίαις καί τινας
τῆς ἐχθρᾶς, λαμβάνοντας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν κοινὸν ἔλεον, καὶ λογιζομένους τὴν ἄδη-
5 λον τοῦ βίου καταστροφὴν, δακρύειν (λ) αὐτῶν στρεπτὸν ἐξαποστελλό. Ἤγετο γὰρ (μ) γεραιῶν πλῆ-
θος πολιᾷ πεπυκασμένων, τὴν ὁπ τοῦ γήρως νωθρότητα ποδῶν (ν) ὀπικύφων, ἀνατρόπως ὁρμῇ
6 βιαίᾳ, ἀπάσης αἰδοῦς ἄνδ πρὸς (ξ) ὀξίαν καταχρωμένων πορείαν. Αἱ δὲ ἄρτι πρὸς βίν κοι-
νωνίαν γαμικὸν ὑπεληλυθῦαι παρθ νεάνιδες, ἀντὶ τέρψεως μεταλαβοῦσαι γόους, καὶ κόνῃ
τὴν (ο) μυρεψεχῆ πεφυρμέναι κόμω, ἀκαλύπτως δὲ ἀγομέναι, θρῆνον ἀνθ' ὑμεναίων ὁμοθυ-
μαδὸν ἐξῆρχον, ὡς ἐπαρασμέναι (π) σκυλμοῖς ἀλοεθνέσι. Δέσμιαι δὲ δημόσιαι μέχρι τῆς εἰς
7 τὸ πλοῖον ἐμβολῆς ἕλκοντο μὴ βίας. (ρ) Οἵτε τόπον συζυγᾶς (σ) βραχίοις ἀντὶ στεφάνων τὰς αὐχένας
ἐπιπλεγμένοι μετὰ ἀκμαίας (τ) καὶ νεανικῆς ἡλικίας, ἀντὶ εὐωχίας καὶ νεωτερικῆς ῥαθυμίας
τὰς ὀπολοίπους τ γάμων ἡμέρας ἐν θρηνώδεσι διῆγον, παρὰ πόδας ἤδη τὸν ᾅδην ὁρῶντες
κείμενον. MS.A. (α) ἓν εὐωχία (β) προκαταπεπυρωμένης (γ) τῶν ὀπφερομένης (δ) ἄλυκτον πένθος
(ε) παντόδυρκτος (ζ) πεπυρωμένης πάντοθεν αὐτῶν τῆς καρδίας, (η) αὐτοῖς ἐπικειθῆς (θ) οἰκητος
(μ) γεραῶν πλήρης πολιᾶς πεπυκασμένων, (ν) ἐπίκυφον, (ξ)* ὀξιαν * καλαχρωμεν (ο) μυροβρεχῆ
(π) * σκύμνοις (ρ) Οἱ δὲ (σ) βρόχυς (τ) νεανικῆς

Interp. L A T.

His enim simul punitis, putavimus, in reliquum tempus perfectè nobis res in bono statu & optima dispositione constitutum iri. Quicunque autem quempiam Judæorum texerit à scne usque ad infantem, usque ad lactentes, turpissimis tormentis occidetur cum tota domo: Qui autem indicare potuerit, eo ipso substantiam ejus qui incidit in pœnam, accipiet, & de regali ærgento drachmas bis mille, & libertatem adipiscetur, & coronabitur. Omnis autem locus, ubicunque deprehensus fuerit omninò tectus Judæus, inutilis, & igne combustus fiat, & omni mortali naturæ ad omnia inutilis extet in sempiternum tempus. Et formula quidem epistolæ sic scripta est.

CAP. IV.

UBicunque autem promulgatum fuit hoc edictum; populare convivium constitutum est gentibus cum jubilationibus, & gaudio, tanquam jam (i) antiquitùs indurata in eorum mente, audacter (k) simul se prodente inimicitiâ. Judæis autem insanabilis luctus erat, & prorsùs lugubris cum lachrymis clamor, gemitibus undique inflammato ipsorum corde, gementibus improvisam repentè sibi constitutam perniciem. Quæ præfectura, aut civitas, aut quis omninò habitatus locus, vel quæ viæ planctu & gemitibus super his non complebantur? Sic enim acerbo & immiti animo à ducibus qui per civitates, unaniminter ejiciebantur; ut ad eximia supplicia quidam etiam ex inimicis ante oculos sibi ponentes communem misericordiam, & considerantes incertam vitæ mutationem, flerent miserrimam eorum expulsionem. Agebatur enim senum multitudo canitie coopertorum, ob tarditatem, quæ ex ætate, pedibus (m) incurvis, impetu violentæ ejectionis, absque ullo pudore abutentibus ad citam itionem. Quæ autem nuper ad vitæ communionem conjugalem subierant thalamum adolescentulæ, pro delectatione translatæ ad gemitus, & pulvere unguentatam conspersæ comam, apertè autem ductæ lamentationem pro hymenais unaniminter incipiebant, tanquam lacerata vexationibus alienigenis. Vinctæ autem populares usque ad ascensum in navim trahebantur cum violentia. Ipsique horum conjuges laqueis pro coronis implicati cervices cum florida & juvenili ætate, pro convivio, & juvenili negligentiâ reliquos nuptiarum dies in lamentis agebant, ad pedes jam infernum videntes positum.

(i) αὐτοῖς * ; Οὕτως (κ) πικρᾶς ἀνοίκλω (λ) αὐτῶν τὴν δυσέλιτον (π) * σκύμνοις (ρ) Οἱ δὲ (σ) βρόχυς (τ) νεανικῆς

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Qui cùm sublati interierint, pactum nobis ac perpetuò tranquillũ regnũ nostrũ erit, vobísque augmentum accedet, ad mentem meam accedentibus. Quòd si quis Judæum occultaverit, sive senẽ sive adolescentem, infantem vel lactentem, tortus angore cruciatusque multo morietur, cum tota familia sua: Hîc qui ipsum investigaverit, eruat ejus facultates qui in hoc errore inventus fuerit; è fisco autem argenteorum tria millia, cum libertate & coronâ accipiet. Ubicunque autem inventus fuerit Judæus occultatus, comburetur locus igni, desertúsque fiet instar solitudinis, hominésque qui in eo erant, membris inutiles facti, de genere humano delebuntur. Et hæc quidem forma verborum est quâ scriptæ erant epistolæ.

CAP. IV.

UBicunaque autem veniret hujus edicti fama, gentibus ingens erat gaudium exultatióque & hilaritas: Ut quibus quod sperarent futurum, id palàm facere concessum erat. Judæis autem luctus magnus, voce flentibus ac clamantibus majorem in modum & gementibus: quòd ad cor usq; eorum pervaserat doloris passio, angustiis undique circundatorum, repentinóque interitûs mortísque decreto, ubi non expectâssent. Quæ enim civitas, aut quis habitatus *hominibus* locus, quæ plateæ aut vici luctu planctúque multo pleni non erant? Tantâ enim vi & tam amarâ capiebantur à ducibus omnium civitatum, & cruciabantur, adeóque duræ erant & acerbæ angustiæ eorum, ut etiam hostes eorum videntes, dolerent flerétque super ipsis. Multos enim venerandos senes cum ignominia víque multâ duci videbant, ab eis qui ipsos ne minimùm quidem reverebantur. Sponsæ autem jam viris nuptæ, relictis thalamis adolescentiæ suæ, sumptóque pro gaudio, fletu, & aromatum loco, capitibus cinere conspersis, projecto quasi à se velo & pudore sponsali, ligatæq; vinctæque ferro à gentibus exteris ducebantur per vim cum pressurâ, & per plateas ad naves usque ibant. Conjuges autem ipsarum vi ducti ibant, pro coronis, vinculis ferreis cervicibus injectis, pro gaudio & hilaritate juventutis, próque exultatione reliquorum convivii sui dierum, in luctu, fletúq; & gemitu positi, mortem suam ante oculos videntes.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ'.

8 Κατήχθησαν δὲ ἐπὶ σίαν τρόπον (a) ἀγόμενοι σιδηροδέσμοις ἀναγκαίοις· οἱ μὲν τοῖς ζυγοῖς τῶν πλοίων
9 ἐμπεπλεγμένοι τοὺς βραχίονας, οἱ δὲ τοὺς πόδας ἀῤῥήκτοις καθησφαλισμένοι πέδαις, ἔτι καὶ τῷ (β) κεκρύφθαι πυκνῷ πανσιδήρῳ (γ) διακεκμῷ τὸ φύγοις ἀποκλείοντες, ὅπως πάντοθεν ἐσκοτισμένοι τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀγωγὴν ὑπὲρ σοῦλαν ὃν πλοῖον τῷ κατάστρωτι λαμβάνωσι. Τούτων δὲ
10 ἐπὶ τὴν λεγομένην χεδίαν ἀχθέντων, καὶ τῶν παρόντων θεαμάτων, καθὼς ἦν διδεγματισμένον τῷ βασιλεῖ, προσέταξεν αὐτοὺς ὁ τῷ πρὸ τῆς πόλεως ἱππιδρόμῳ παρεμβαλεῖν, (δ) ἀπλῷ καθεστῶτι στενότερῳ, καὶ πρὸς ὄνειδισμὸν ἄγαν εὐχερεστάτῳ καθεστῶτι πᾶσι τοῖς καταπορευομένοις εἰς τὴν πόλιν, καὶ τοῖς ἐκ τούτων εἰς τὴν χώραν στελλομένοις πρὸς ἀδοξίαν· πρὸς τὸ μηδὲ ταῖς διωλύσεσιν αὐτῶν (ε) κοινωνεῖν, μηδὲ τὸ σύνολον καταξιῶσαι
11 (ζ) πεῖβόλων. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγενήθη, ἀκούσας τοὺς ἐκ τῆς πόλεως ὁμοεθνεῖς κρυβῇ ἐκπορευομένους πυκνότερον ὑποδύρεσθαι τὴν (η) ἀκλεᾶ τῶν ἀδελφῶν παλαιπωρίαν, διεγερθεὶς ὀργὴν τάξε καὶ τούτοις ὁμοῦ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελῶς ὡς ἐκείνοις ποιῆσαι, μὴ λευκομένοις κατὰ μηδένα τρόπον τῆς ἐκείνων πιμωρίας, ἀπογραφῆναι δὲ πᾶν τὸ φῦλον ἐξ ὀνόματος,
12 τας δὲ ταῖς παρηγγελμέναις ἀκίναις τὸ τέλος ἀφανίσαι μιᾶς ὑπὸ καιρὸν ἡμέρας. Ἐγένετο μὲν δὴ ἡ τούτων ἀπογραφὴ μετὰ πικρᾶς ἀσυδήτου καὶ φιλετίμου προθεσμίας ἀπὸ ἀνατολῶν
13 ἡλίου μέχρι δυσμῶν, ἀπήγγελτον λαμβάνοντα τὸ τέλος ὑπὲρ ἡμέρας (λ) τεσσαράκοντα. Μεμάθηκε δὲ καὶ βασιλεὺς χαρᾷ πεπληρωμένος, συμπόσια ὑπὲρ πάντων τῶν εἰδώλων
σωτήριον, (μ) πεπλανημένην πόῤῥω τῆς ἀληθείας φρενὶ καὶ βεβήλῳ (ν) σώματι, τὰ μὲν κοφὰ καὶ μὴ δυνάμενα ἀυτοῖς λαλῆν ἢ ἀῤῆγειν, ἐπαινῶν, (ξ) εἰς δὲ τὸν μέγιστον θεὸν τὰ μὴ καθήκοντα
14 λαλῶν. Μετὰ δὲ τὸ φανερημένον τῦ χρόνε διάστημα (ο) προσωύξαντο οἱ γραμματῆς τῦ βασιλῆ, μηκέτι ἰσχύειν τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπογραφὴν ποιεῖσθαι διὰ τὴν ἀμέτρητον αὐτῶν πληθύν, καὶ ὧν ὄντων (π) καὶ κατὰ τὴν χώραν ἔτι τῶν πλοίων, ὑπ' αὐτοὺς τὰς οἰκίας
15 ἔτι σωζομένοτων, τῶν δὲ ἐν καλῷ (ρ) τόπον, ὡς ἀδιωάτε καθεστῶτος πᾶσι τοῖς ἐπ' Αἴγυπτον στρατηγοῖς. Ἀπειλήσαντος δὲ αὐτοῖς σκληρότερον ὡς διεφθορομένοις εἰς μηχανὴν
τῆς ἀφυγῆς, σωίβη σαφῶς αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ (σ) πεισθῆναι, λεγόντων μετὰ ἀποδείξεως, καὶ
16 τὴν χαρτηίαν ἤδη καὶ τὰς γραφικὰς καλάμους ἐν οἷς ἐχρῶντο ἐκλελοιπέναι. Τοῦτο δ' ἦν ἐπίργμα τῆς τῦ βοηθοῦντος τοῖς Ἰουδαίοις ἐξ ἐφικτῆς προνοίας ἀνικήτου.

Interp. LAT.

Abducebantur autem ferarum more tracti ferreorum vinculorum necessitati- 8
bus: hi quidem transtris navium affixi collis, illi autem constricti pedes insolubilibus compedibus, præterea verò desuper dena tabulâ dispositâ à lumine exclusi, ut undique obtenebratis oculis, vitam insidiatorium in tota navigatione degerent. His autem super dictam ratem ductis, & navigatione 9
confectâ, sicut erat sancitum à rege, jussit eos in hippodromo, qui est ante civitatem, castrametari; cujus ingens erat spatium, quique ad manifestum opprobrium valdè erat opportunus, propositus omnibus qui peregebant in civitatem, & qui ex his in regionem proficiscebantur peregrè: ut neque exercitibus ejus communicarent, neque muris omnino dignarentur. Postquàm verò id factum est, cùm vidisset eos qui in civitate ejusdem gentis 10
essent, clàm egredientes frequentiùs lugere ignominiosam fratrum miseriam; iratus jussit & his simul eodem modo diligenter fieri, atque illis, nihil minus ullo modo habentibus illorum supplicio: describi autem omne genus ex nomine (n) Ad paulò antè demonstratam operum laboriosam servitutem, tortos autem denuntiatis tormentis demum deleri sub unius diei 11
tempus. Facta igitur est horum descriptio cum acerbo studio, & ambitiosâ assessione, à Solis ortu usque ad occasum, nondum accipiens finem 12
ad dies quadraginta. Magnificè autem & assiduè rex gaudio impletus convivia ad omnia idola celebrans, errante procul à veritate mente, & prophano ore, muta quidem, & quæ non possunt ipsis loqui, neque auxiliari, laudans, in summum autem Deum, quæ non decebat, loquens. Post præ- 13
dictum autem temporis intervallum nuntiaverunt scribæ regi, non posse ulteriùs Judæorum descriptionem fieri propter immensam eorum multitudinem; quippe cùm adhuc plures essent per regionem, hi quidem adhuc domi consistentes, illi verò & per loca, ita ut minimè id præstari posset ab omnibus, qui super Ægyptum, ducibus. Cùm autem duriùs illis minatus esset, 14
tanquam, qui muneribus corrupti essent ad machinationem fugæ; contigit ei manifestiò de hac re fidem fieri, dicentibus illis cum demonstratione, & chartam jam, & scriptorios calamos, quibus utebantur, defecisse. Hoc 15
autem erat opus invictæ è cœlo auxiliantis Judæis providentiæ. 16

MS. A. (a) * ἀγομένοις (β) κατύπερθε (γ) διακεκμένῳ * ὅπως (δ) ἁπλάτῳ (ε) κοινωνεῖν τὸ (ζ) πειβόλῳ. (η) ἀκλαῆ (θ) Οὐκ εἰς τὴν (ι) κατὰ τρόπον (κ) σρεβλωθήναι μὴ καθήκοντα (ο) προνέγκαντο (π) ἔτι κατὰ τὴν χώραν τῶν διηγγελμέναις (λ) πεντεράκοντα. (μ) * πεπλεγμένην (ν) σώματι, κωφὰ (ξ) εἰς δὲ τὰ (ρ) τὸν τόπον, ὡς * δυνατῦ (σ) πεισθῆναι,

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Descendebántque in naves, ferarum in- 8
star ferro ligati vinctíque quidam quidem colla, alii autem pedes, quidam navium tabulis vincti ligatíque, ne qua ex parte aut latere undique pressis vel minimum quidem laxamenti esset. Cúmque in naves descendis- 9
sent omnes, & ad regem venissent, extra civitatem eos in loco spatioso morari, ut quicunque vellet egrediens videret eos cum probro ignominiáque, copiis militaribus circundatos & circumfusos, ne quis aufugeret. Quibus 10
gestis, accepit quosdam ex gente ipsorum, exeuntes ad ipsos, flere gemeréq; mœrorem atq; miseriam qui fratribus suis acciderat: Incensúsque irâ gravi, hos etiam, ad instar sociorum suorum, omnibus angustiis constringi jussit, nullâ re ipsis superiores, omnésque nominibus suis descriptos: Die constituto quo omnes funditùs perderet; 11
cooperúntque eos cum afflictione durâ & amarâ describere festinatò admodum, ab Ortu solis ad Occasum constituto, describendis omnibus, tempore quadraginta dierum. Rex au- 12
tem lætus hilarísque cæcitate & arrogantiâ multâ quâ captus erat, convivium magnum in templo idolorum suorum agebat, oréque suo polluto, stolidâque mente cæcos & surdos, qui 13
non viderent neque audirent, laudabat, rectitudinem autem & justitiam spernebat, & rejiciebat, verba blasphema proferens. Post tempus autem 14
scribis positum, accedentes ad regem, dixerunt ei; Non possumus describere omnes Judæos; supra modum enim multi sunt, & innumerabiles, plenáque est ipsorum regio, nec domus, in qua non sit ex eis quispiam: denique certum est, non posse duces Ægypti eos numerare. Rex cùm hoc 15
audivisset, excanduit admodum in eos, quasi donis à Judæis acceptis, prætextum utique hæc dicendi arripuissent. Illi autè accedebant, & rebus veris ipsi suadebant, ostendentes chartas in quibus descripserant eos, etiam calamos consumptos defecisse, causantes; Quòd 16
opus invictæ Dei virtutis erat in auxilium Judæorum.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'. Interp. LAT. CAP. V.

ΚΕΦ. ε'.

1 Τότε προσκαλεσάμενος Ἕρμωνα τὸν πρὸς τῇ τῶν ἐλεφάντων ἐπιμελείᾳ, βαρείᾳ μεμεσωμένος ὀργῇ καὶ χόλῳ, κελεύει πᾶν ἀμεταθέτως, ἐλεύσεται ὑπὸ τὴν (α) ἐρχομένην ἡμέραν δαψιλέσι δράκεσι λιβανωτῷ καὶ οἴνῳ πλείοσι ἀκράτῳ ἅπαντας τοὺς ἐλέφαντας ποτίσαι, ὄντας τὸν ἀριθμὸν πεντακοσίους, καὶ ἀγειωθέντας τῇ τῶν πόμασιν (β) ἀφθόνῳ χορηγίᾳ, εἰσαγαγεῖν πρὸς συμπλοκὴν τοῦ μέρους τῶν Ἰουδαίων. Ὁ μὲν τάδε προσέταττεν, ἐτρέπετο πρὸς τὴν εὐωχίαν, συναγαγὼν τοὺς μάλιστα αὐτῷ φίλους καὶ τῆς φρενὸς ἀπεχθῶς ἔχοντας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. ὁ δὲ ἐλεφαντάρχης τὸ προσταχθὲν ἀραρότως Ἕρμων συνετέλει. Οἵτε πρὸς τούτοις λειτουργοὶ καλὰ τὴν ἐπιοῦσαν ὀξιόντες τὰς τῶν (γ) ταλαιπώρων ἐδέσμευον χεῖρας, τήν τε λοιπὴν ἐμηχανῶντο περὶ αὐτοὺς ἀσφάλειαν, ἰσχυρὰν δοξάζοντες ὁμοῦ λύεσθαι τὸ φῦλον πάσης τῆς ὀλεθρίας. Οἱ δὲ πάσης σκέπης ἔρημοι δοκοῦντες εἶ τοῖς ἔθνεσιν Ἰουδαῖοι, διὰ τὴν πάντοθεν θλίβουσαν αὐτοὺς μετὰ δεσμῶν ἀνάγκην, τὸν παντοκράτορα κύριον καὶ πάσης δυνάμεως δυναστεύοντα, ἐλεήμονα θεὸν αὐτῶν καὶ πατέρα, δυσκαταπαύστῳ βοῇ πάντες μὴ δακρύων ἐπεκαλέσαντο δεόμενοι, τὴν καθ' αὐτῶν μεταστρέψαι βουλὴν ἀτοσίαν, καὶ ῥύσασθαι αὐτοὺς μὴ μεγαλομερῶς ὀπτανείᾳ ἐκ τῆς παρὰ πόδας ἐν ἑτοίμῳ μόρου. Τότων μὲν δὴ (δ) ἐκτενῶς ἡ λιτανεία ἀνέβαινεν εἰς (ε) ὑρανόν. ὁ δὲ Ἕρμων τὸν ἀγελεῖς ἐλέφαντας ποτίσας πεφλεγμένους τῆς τοῦ οἴνου πολλῆς χορηγίας, καὶ τῆς [illegible] μεμαινομένους, ὄρθρου ἐπὶ τὴν αὐλὴν παρῆν περὶ τέλων προσαγγέλλων τῷ βασιλεῖ. 6 (ζ) Ἦν [illegible] ὧν χρόνῳ κτίσμα καλὸν ὃν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ ὑπερβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ χαριζομένου μόνα πᾶσιν οἷς ἂν αὐτὸς θελήσῃ, ὕπνου μέρος ἀπέσεσε (η) πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ ἡδίστῳ καὶ βαθεῖ (θ) κατεχόμενον τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ δεσπότου, τῆς ἀθέσμου μὲν προθέσεως πολὺ διεσφαλμένον, 8 τοῦ δὲ ἀμεταθέτου λογισμοῦ μεγάλως διεψευσμένον. (ι) Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι τὴν προσημαινομένην ὥραν διαφυγόντες, ἄλυτον ἤνουν θεὸν αὐτῶν καὶ πάλιν ἠξίουν ἐυκαλέλλακτον, δεῖξαι (κ) τὸ μεγαλοδυνὲς 9 αὐτοῦ χειρὸς κράτος ἔθνεσιν ὑπερηφάνοις. Μεσούσης δὲ ἤδη (λ) τὸ δεκάτης ὥρας χιλόν, ὁ πρὸς ταῖς κλήσεσι (μ) πεταγμένος, ἀθρόους τοὺς κλητὰς ἰδὼν, εἴυξε προσελθὼν τὸν βασιλέα. καὶ μόλις διεγείρας, ὑπόδηξε τὸ τῆς συμποσίας καιρὸν ἤδη παραπέρχοντα, τὸν περὶ τέλων λόγον ποιούμενος. ὃν ὁ βασιλεὺς λογισάμενος, καὶ πραεῖς εἰς τὸν πόλον, ἐκέλευσε τοὺς παραγεγονότας (ν) εἰς τὴν συμποσίαν ἀνακλιθῆναι (ξ) ἀνακλιθῶναι αὐτῷ.

MS.A. (α) ἐρχομένην (β) ἀφθόνως (γ) ταλαιπωρέντων (δ) ἡ λιτανεία ἐκτενῶς (ε) τὸν ὐρανόν. (ζ) Τὸ δὲ ἀπ' αἰῶνος κτίσμα χρόνῳ (η) εἰς τὸν (θ) κατεχόμενον (ι) Οἵ τε (κ) μεγαλοδυνὲς ἑαυτῆ (λ) δεκάτης (μ) τεταγμένοις, (ν) ἐπὶ τὴν (ξ) ἀνακλιθῆναι

CAP. V.

1 Tunc vocans Hermonem præpositum elephantorum curæ, gravi pleuis irâ & bile, omninò immutabilis, jussit, ita sequenti die, largis pugillis thuris, & vino multo puro omnes potare elephantos, qui erant numero quingenti; & efferatos copiosâ potionis præbitione immittere in occursum mortis Judæorum. Ille qui- 2 dem hæc præcipiens vertit se ad convivium, congregans eos maximè ex amicis, & exercitu, qui infensi erant Judæis. Præpositus autem elephantorum, Hermon, quod præceptum erat, aptè persiciebat. Ac præterea ministrii ad vesperam exe- 3 untes, miserorum manus ligabant, & reliquam sibi molichantur circa ipsos cautionem, crepusculo matutino existimantes simul accepturam gentem terminum mortis. Qui autem omni protectione destituti videbantur gentibus Judæi, eò 4 quòd undique premeret eos cum vinculis necessitas, omnipotentem Dominum, & omnipotentiæ dominantem misericordem Deum suum, & patrem, incessabili clamore omnes cum lachrymis invocabant, orantes ut removeret impium quod contra se consilium, & ipsos liberaret cum magnifica præsentia, ex ea quæ ad pedes erat in promptu morte. Ergò horum quidem supplicatio assiduè ascendebat in ca- 5 lum: Hermon autem, cum immites elephantos potâsset, repletos multâ præbitione vini, & thure saturatos, diluculò ad aulam assuit, ut hæc nuntiaret regi. Hanc autem ab æterno tempore creaturam bonam in nocte & die concessam ab eo 6 qui gratificatur omnibus quibuscunque ipse voluerit, somni partem misit ad regem: Et jucundissimâ & profundâ detentus operatione Domini, injusto qui- 7 dem proposito valdè fraudatus, & ab irrevocabili cogitatione magnificè deceptus. Judæi autem præsagiatam horam fugientes sanctum laudabant Deum 8 suum: & iterum rogabant eum qui facilè reconciliatur, ut demonstraret robustissimæ suæ manûs potentiam gentibus superbis. Cùm autem media jam fere 9 esset decima hora, qui ad vocationes erat ordinatus, confertos videns vocatos, pupugit accedens, regem. Et, cùm vix excitâsset, ostendit compotationis tempus jam præterire, eam quæ de his rebus solet, rationem faciens. Quam rex reputans, & versus ad convivium jussit eos qui venerant ad compotationem, accumbere coram se.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

CAP. V.

1 Tunc vocatum Hermonem elephantorum præfectum ac ducé, curâ eorum habere multâ jussit rex, utpote excandescens irâ furoréque incomprehensibili: dixit ei; Cras·no die omnibus Elephantis (erant autem numero quasi quingenti) thus merúmque multum da bibendum; calefactos potu multo usque ad ebrietatem, ut induceret in Judæos immitterétque, ut corrumperent eos ac perderent. Quæ cùm præcepisset, conversus est ad convivium, vocatis amicis & magnatibus quibus maximè odio erant Judæi, magister autem elephantorum nomine Arheret, fecit quod Hermoni præceptum fuerat. Ministrique ipsorum; singulis vesperis egressi, ligabant manus afflictorum illorum ac miserorum, solicitè custodientes ipsos cum omni cautione, sperantes expectantéque manè absolutum iri omnium ipsorum interitum. Judæi autem, quibus gen- 4 tes ne minimùm quidem ulla ex parte auxilium esse putabant, propter vincula, angustiásque ipsorum amaras, clamantes supplicabant orabántque sine requie, coram Deo omnipotente, Dominóq; omnium virtutum, Deo misericorde ac patre, cum suspiriis lachrymísque multis, ut eriperet ipsos à mente cogitationéque mala quam in eos agitabant, & salutem suam in ipsis palàm ostenderet, liberans eos à morte amara, quæ ipsis parata erat. Horum igitur oratio continuò 5 ascendebat. Hermo autem elephantos misereri nescios potavit ad ebrietatem vino thure mixto: Manéque diei ad aulam venit, hoc ipsum regi significaturus. Misericors autem regum Rex, 6 soporem regi injecerat, ut à vespera ad horam usque nonam gravi somno dormiret, faciente omnium Dominatore. Itaque tempus perdendis ipsis 7 statutum multùm moratus est, irrito consilio illo sublimi ac arroganti. Judæi autem ab horâ sibi posita libe- 8 ratos se videntes, confitebantur laudéque Deo suo canebant, amplius supplicando petentes à Misericorde, ut perfectè ipsis reconciliatus brachii sui virtutem & auxilium ostenderet notámque faceret, in gentes superbas & arrogantes. Instante igitur horâ de- 9 cimâ, videns magister domûs omnes à rege vocatos ad convivium adesse, accedens fodicavit regis latus, vísque experrectum monuit horam convivii adesse, de omnibus sermone injecto, quæ rex facere cogitaverat: qui his auditis, ad convivium profectus, qui aderant convivio è sui regione accumbere jussit.

ܕܐܡܪ ܠܗ ܝܫܘܥ ܠܐ ܐܝܬ ܠܟ ܡܕܡ ܕܬܥܒܕ ܠܗ ܐܠܐ ܐܢ ܢܗܘܐ ܠܟ ܐܝܟ ܠܟܠ ܐܢܫܐ ܘܬܬܠ ܠܗ ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܠܟ ܡܪܝ ܐܢ ܐܢܬ ܨܒܐ ܐܢ ܬ

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

23 Οἱ τε Ἰουδαῖοι τὰ παρὰ τῦ βασιλέως ἀκύσαντες, τὸν ὁπαρχῆ θεὸν καὶ βασιλέα τῶν (a)βασι-
24 λέων ἤνουν, καὶ τῆσδε τῆς βοηθείας αὐτῷ τετευχότες. Καλὰ δὲ (β) τύτες τὰς νόμους ὁ βα-
σιλεὺς συνεσάμβω (γ) πάλιν τὸ συμπόσιον, εἰς φιλοσόφιον τραπῆναι παρεκάλει. Τὸν δὲ
Ἕρμωνα προσκαλεσάμενο μετὰ ἀπειλῆς εἶπε, Ποσάκις (δ) σοι δεῖ περὶ τύτων αὐτὸς (ε) προστάτ-
25 ξειν ἀθλιώτατε, τὰς ἐλέφαντας ἔτι καὶ νῦν καθόπλισον εἰς τὸν αὔριον ἐπὶ τὸν τῶ Ἰουδαίων
ἀφανισμόν. Οἱ δὲ συναγελαῖοι συγγενεῖς τὴν (ζ) ἄστατον διάνοιαν αὐτῦ θαυμάζοντες, προσε-
φέροντο τάδε, Βασιλεῦ, μέχρι τίνο (η) ὡς ἀλόγως ἡμᾶς διαπειράζεις, προστάττων ἤδη ῥίπτειν
αὐτὰς ἀφανίσαι, καὶ πάλιν ἐπὶ σῴ πραγμάτων ὀπὴ μεταβολῆς ἀναλύων (θ) τὰ σοὶ δεδογ-
26 μένα; Ὧν χάριν ἡ πόλις διὰ τὴν προσδοκίαν ὀχλεῖ· καὶ πληθύσια συροφαῖς, ἤδη καὶ
27 κινδυνεύει πολλάκις διαπαθεῖν. Ὅτων ὁ καλὰ πάντα φάλαεις βασιλεὺς ἐμπλησθεὶς
ἀλογισίας, καὶ τὰς γινομένας περὶ ὁπίσκοπεν σῴ Ἰουδαίων ὑπ' αὐτῷ μεταβολὰς τῆς ψυχῆς
28 παρ' ὑδὲν ἡγούμενο, Ἀτελέσατον (ι) ἐβεβαίωσεν ὅρκον, ὀσιάσα ἀνυπερθέτως
πέμψειν εἰς ᾅδου, ὑπὲρ γόνατα καὶ ποσὶ θηείων ἠνισμένης καὶ ἐπισφραγισάσης δὲ ὅτι τὸ Ἰουδαί-
αν, ἰσόπεδον ποιεῖ καὶ δόρατι (κ) θήσειδ διαλάχυς, καὶ τὸν ἄβαλον (λ) αὐτῷ ἡμῖν ναὸν πυρὶ
(μ) φλωσα ὑπὲρ τάχει, καὶ σῴ σωτελεύντων ὀπεῖ (ν) θυσίας ἔρημον τὸν ἅπαντα χρόνον κατασ-
29 σειν. Τότε πρειχαρεῖς ἀναλύσαντες οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς, μετὰ πίστεως διέταττον τὰς
30 δωνάμεις ἐπὶ τὰς εὐκαιροτάτας τόπας τῆς πόλεως πρὸς (ξ) τήρησιν. Ὁ δὲ ἐλεφαντάρχης, τὰ
θηρία χαλεπὰ (ο) ὀπὴν ὡς κατάσημα μανιώδες ἀγκοχὰς, ἐνωδιζάτοις πόμασιν (π) οἴνου λιβανω-
μένῳ φοβερᾶς καλασκευασμένα σκευαῖς, περὶ ᾗ ἕω, τῆς πόλεως ἤδη πλήθυσιν ἀναειθμή-
τοις χεῖ τῷ ἱπποδρόμῳ (ρ) καταμιμεζωμένης, εἰσελθὼν εἰς τὴν αὐλὴν, ὅτι τὸ προκείμενον
31 ὥρμυε τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ ὀργῇ βαρεῖ χυθεὶς δυσσεβῆ φρένα, παντὶ τῷ βάρει σὺν τοῖς
θηρίοις ἐξόρμησε, βουλόμενο ἀτρώτῳ καρδίᾳ καὶ κόραις ὀφθαλμῶν θεάσασθαι τλὼ ἐπίσπε-
32 τον καὶ παλαίπωρον σῴ προτισμαμένων καλασροφήν. Ὡς δὲ τῶν ἐλεφάντων ἐξιόντων
περὶ πύλλω, καὶ τῆς (σ) συεπομένης ἐνόπλου δωνάμεως, τῆς τε τῦ πλήθυς πορείας χαριοτρὸν
ἐδόνλες, καὶ βαρυηχῆ ὄρυβον ἀκύσαντες οἱ Ἰουδαῖοι, ὑσάτῳ βίῳ ῥοπὴν αὐτοῖς ὀνείρλω
δόξαντες ἔχ τὸ τέλο.

MS. A. (α) βασιλευόντων (β) τὰς αὐτὰς νόμις (γ) * παν τὸ (δ) δὲ δεῖ σοι περὶ (ε) σοι προστάτειν (ζ) ἄσαδῆ (η) ὡς ἡμᾶς (θ) * τὰς οἰκίας διδογμένα; (ι) βεβαίως (κ) ζήσεσθαι (λ) ἡμῖν αὐτῶν (μ) πρὶν ἐν τάχει τῶν (ν) θυσίαν εἰς τὸν (ξ) τὴν τήρησιν (ο) ὡς ἦσαν οἷς κατάσημα (π) οἴνῳ λελιβανωμένῳ φοβερῶς κεκοσμημένα κατασκευαῖς, (ρ) καταμεμεσωμένοις, (σ) ἑπομένης

Interp. L A T.

At Judæi, cùm audissent ea quæ à rege, præsentem Deum, & regem regum 23 *laudabant, hoc etiam ipsius auxilium assecuti. Verùm secundùm has ipsas* 24 *leges rex iterum constituens convivium, hortabatur ad lætitiam se conferent. Accersito autem Hermone, cum minis dixit; Quoties tibi de his ipsis præcipiendum est insœlicissime? Elephantos adhuc etiam nunc arma in crastinum ad Judæorum perditionem. Cognati autem, qui simul discumbebant, in-* 25 *constantem illius mentem admirantes, proferebant hæc; Rex, usquequò nos tamquam stolidos pertentas, præcipiens jam tertiò illos deleri, & iterum in rebus ipsis, mutatione dissolvens ea quæ tibi decreta sunt? Quamobrem civitas* 26 *propter expectationem tumultuatur, & plena coitionum, jam etiam periclitatur sæpe (o) diripi. Quocirca rex in omnibus Phalaris impletus stoliditate,* 27 *& factas in se ad visitationem Judæorum mutationes animi pro nihilo ducens, Impium confirmavit juramentum, statuens hos quidem sine dilatione* 28 *mittere in infernum, genibus & pedibus ferarum cruciatos: exercitu autem ducto contra Judæam, solo illam æquaturum igne & hastâ velociter, & invium illorum nobis templum igne citò prostraturum, & ab illic sacrificantibus vacuum facturum. Tunc læti discedentes amici & cognati, cum fide* 29 *disposuerunt exercitus opportunissimis locis civitatis ad custodiam. Elephan-* 30 *torum autem præpositus, cùm feras, quasi, ut ita dicam, ad insanam habitudinem adduxisset, odoratissimis potionibus vini cum thure mixti horribilibus præparationibus præparatas, circa auroram, civitate jam turbis innumerabilibus ad hippodromum refertâ, ingressus aulam, ad id quod propositum erat, incitavit regem. Ille autem gravi irâ impletus impium cor, omni mole cum feris* 31 *exiliit, volens immiti corde, etiam pupillis oculorum spectare crumnosam & miseram eorum qui jam dicti sunt, subversionem. Ut autem elephantorum exeuntium circa portam, & subsequentis armati exercitûs, & multi-* 32 *dinis euntis pulverem viderunt, gravisonum tumultum audierunt Judæi, ultimum illud vitæ momentum finem sibi esse putantes*

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

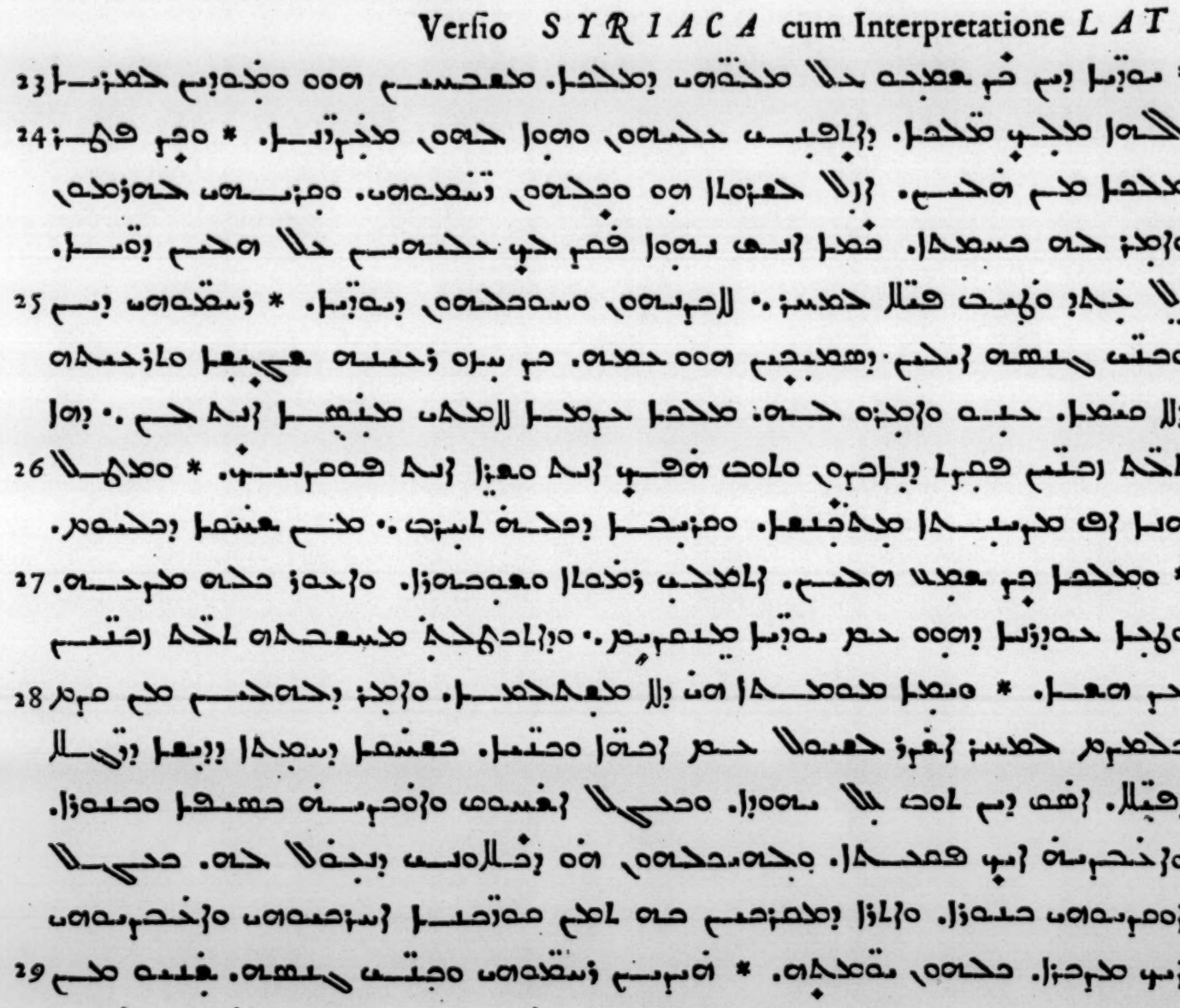

Judæi autem, acceptis regis verbis, cantabant confitebantúrque Domino Deo regum Regi, qui ipsos respexerat, eísque auxilio fuerat. Rex hinc discedens, ad convivium cum omnibus amicis profectus, vocato Hermoni dixit iratus; Quoties præcipiet quis tibi de his quæ spectant ad miseros istos? Abi, para elephantos, ut in crastinum in promptu sint perdendis exterminandísque Judæis. Amici autem cognatíque ejus, qui cum eo accumbebant, mentem ejus turbatam sensúmque instabilem videntes, respondentes, dixerunt ei; Quousque nos tentas ô rex! Jam tertiò perdi eos jubes, qui de nvò præcepta ipse tua solvis: Coactâ etiam civitate ad hoc, & contributione quotidianâ desolationi universæ propinquâ. Rex, his auditis, elatione superbiâq; plenus, omnióq; cæcus animi, & oblivíscens auxilia Judæis olim facta, quibus ter irritum factum fuerat hactenus consilium ejus, Irritum juramentum jurans, dixit; Cras ante omnia, ad inferos eos mittam, cum patribus & liberis, obtritis furore conculcationis pedum elephantorum. Præterea in Judæam ascendens, gladio & igne eam statim pessundabo ac perdam, planitieíque æquabo, templúmque in quod mihi ingressum negârunt comburam igne statim, locúmque ubi afferunt oblationes, ad instar deserti desolabo in perpetuum. Tunc amici cognatíque ejus læti ab ipso discedentes, quòd, audientibus ipsis, perditurum se eos juramento affirmásset. euntes parârunt coegerúntque copias in plateis civitatis, ut custodirent Judæos. Præfectus autem elephantis, prout jussus erat, potando eos inebriavit, meróque cum thure incensos in plateam magnam civitatis adduxit. Populóque multo extra civitatem coacto, ad spectaculum impium, ingressus præfectus ille elephantis aulam regis, dixit ei; incendens mentem ejus. Is autem audiens repletus est irâ & furore cogitationéque impiâ, torúmque cum elephantis exercitum ducens, omnémque ejus apparatum, egressus est, corde duro oculóque malo intueri cupiens & videre mortem, malúmque miserorum & afflictorum. Egressis autem civitatis portam elephantis, hærentéque ipsis populo multo, cùm viderent Judæi pulverem qui multus ascendebat, clamorémque tumultûs invalescentis, parabant horam fini suo absolvendo *adesse.*

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

33 Τῆς ἀθλιωτάτης περιόδου, ἐν οἴκτῳ καὶ γόοις τραπέντες, κατησπάζοντο ἀλλήλους περιπλεκόμενοι τοῖς συγγενέσιν ἐπὶ τὰς τραχήλους ἐπιπίπτοντες, γονεῖς παισὶ καὶ μητέρες νεάνισιν,
34 ἄρτι δὲ τεκοῦσαι πρὸς μαστοὺς ἔχουσαι βρέφη τελευταῖον ἔλκουσα γάλα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
35 τὰς ἐμπροσθεν αὐτῶν γενομένας ἀνιπλήψεις ἐξ ἐγκαίρου συνιδόντες, ἀθρόως ὁμοθυμαδὸν
36 τὸν τῆς (a) ἀπάσης δυνάμεως δυνάστην Ἱκετεύοντες, οἰκτῖραι μὴ ἐπιφανείας ἀπῆς ἤδη πρὸς
πύλας ᾅδου καθεστῶτας.

MS. A. (a) ἀπάσης * δυνάστην

ΚΕΦ. ς'.

1 Ἐλεάζαρός δέ τις ἀνὴρ ἐπίσημος τῶν ἀπὸ τῆς (a) χώρας ἱερέων, ἐν πρεσβυτῳ τῶ ἡλικίαν ἤδη
λελοιχὼς, καὶ πάσῃ τῇ κατὰ τὸν βίον ἀρετῇ κεκοσμημένος, τοὺς περὶ αὐτὸν κατασκίους ἀνε-
2 σβυτίσας ἐπικαλεῖσθαι τὸν ἅγιον (β) Θεὸν προσηύξατο τάδε· Βασιλεῦ μεγαλοκράτωρ, (γ) ὕψιστε, παν-
τοκράτωρ Θεὸ, τῶ πᾶσαν διακυβερνῶν ἐν οἰκτιρμοῖς κτίσιν, ἔπιδε ἐπὶ Ἀβραὰμ σπέρμα,
(δ) ἐπὶ ἡγιασμένου τέκνα Ἰακὼβ, μεῖδε ἡγιασμένης σε λαὸν ὃν ξένῃ γῇ ζέοντ' ἀδίκως (ε) ἀπολ-
3 λύμενον, πάτερ. Σὺ Φαραὼ πληθύνοντα ἅρμασι, (ζ) τὸ πρὶν Αἰγύπτου ταύτης δυνάστην, ἐπαρ-
θέντα ἀνόμῳ θράσει τῇ γλώσσῃ (η) μεγαλορρήμονι, σὺν τῇ ὑφηράνῳ στρατιᾷ πανυβρίζοντα ἀπώ-
4 λεσας, φίλτατε ἐπιφάνεις ἐλέους Ἰσραὴλ γένει. Σὺ τὸν ἀναριθμήτοις δυνάμεσι γαυρούμε-
νον Σεννάχηρείμ βαρὺν Ἀσσυρίων βασιλέα, δόξαρ τὴν πᾶσαν ὑποχείριον ἤδη λαβόντα
γῆν, τῇ μετεωριζόντα ἐπὶ τὴν ἁγίαν σου πόλιν, βαρέα λαλοῦντα κόμπῳ καὶ (θ) θράσει,
5 δίκαιστε ἔθραυσας, ἔκδηλον δικηγὸς ἔθνεσι πολλοῖς τὸ σὸν κράτος. Σὺ τοὺς ἐν Βα-
βυλωνίᾳ πρὸς ἑταίρους πυρὶ τῶ ψυχὴν ἀυθαιρέτως διαδοκοῦντας εἰς τὸ μὴ λατρεύσαι τοῖς
κτιστοῖς, διάπυρον δρόσῳσας κάμινον, (ι) ἐρρύσω μέχρις τριχὸς ἀπημάντους, (κ) φλόγα πᾶσιν
6 ὑπεπέμψας τοῖς ὑπεναντίοις. Σὺ τὸν Δανιὴλ εἰς φῶς ἀνήγαγες ἀσινῆ. Τόν τε βυθοτριφῆ ὃν γαστρὶ κήτους Ἰωνᾶν πεπό-
μφον ἀφειδῶς, ἀπήμαντον πᾶσιν οἰκείοις ἀνέδειξας, πάτερ.

MS. A. (a) χώρας Ἰσραΐων, ἐν (β) Θεὸν, καὶ προσηύξατο (γ) ὕψιστε, (δ) ἐπ' (ε) ἀπολλύμενον * ὑπὸ Φαραὼ (ζ) τὸν πρὶν (η) μεγαλορήμονα;
(θ) θράσει, σὺ δίκαιστε (ι) * ἐρρύσω (κ) φλόγα * σὺν (λ) βορὰ (μ) ἀφειδῶν,

Interp. LAT.

Miserrimæ expectationis, ad miserationem & gemitus conversi, osculaban- 33
tur se invicem complicati cognatis, super colla procidentes, parentes pue-
eris, & matres puellis. Aliæ autem nuper genitos ad ubera habentes in- 34
fantes ultimum sugentes lac. Veruntamen & quæ sibi antè præbita essent 35
de cælo auxilia, conscii, pronos unanimiter se projicientes, & separatis
infantibus ab uberibus, exclamaverunt voce magnâ valdè, omnis potentiæ
Dominum Supplicìter orantes, ut ipsorum cum præsentia miserarctur, qui 36
jam ad portas inferni essent.

CAP. VI.

Eleazarus autem quidam, vir insignis, ex iis, qui de regione, sacerdo- 1
tibus, in senio jam ætatem sortitus, & omni virtute ad vitam pertinente ornatus, eos qui circa se cohibens presbyteros ab invocando sancto Deo, precatus est hæc: Rex magnipotens, altissime, omnipotens Dee, qui 2
creaturam omnem in miserationibus gubernas, respice in semen Abraham, in filios sanctificati Jacob, sanctificatæ portionis tuæ populum in peregrina terra peregrinum injustè pereuntem, pater. Tu Pharaonem abundantem cur- 3
ribus, olim hujus Ægypti dominum elatum iniquâ audaciâ, & linguâ magniloquâ cum superbo exercitu (p) demersos ponto perdidisti, ostenso lumine misericordiæ generi Israel. Tu innumerabilibus exercitibus exultantem 4
Sennacherim gravem Assyriorum regem, qui hastâ universam jam subingárat terram, & elatus super sanctam civitatem tuam gravia loquebatur fastu, & audaciâ, (q) Domine, fregisti, manifestò ostendens gentibus multis potentiam tuam. Tu tres illos, qui in Babylonia, socios, qui sponte animam 5
igni dederant, ne servirent vanis, ignitum irroras caminum liberâsti usque ad capillum illæsos, flammâ immissâ in omnes adversarios. Tu 6
calumniis invidiæ per terram leonibus projectum feris cibum Danielem in lucem revocâsti incolumem. Et in ventre ceti in mari educati durè liquescentem Jonam, illæsum omnibus familiaribus ostendisti, pater.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Flentésque lachrymis multis cognatos 33
quisque suos osculabatur, alter alte-
rum amplectentes. Alii lactentes par- 34
vulos intuentes, flentes ipsis ingemis-
cebant, quibus hora instabat absolu-
tionis. Auxilia autem & redemptio- 35
nes cælitùs olim ipsis factas recordantes,
omnésq; in terram se projicientes, avul-
sisque ab uberibus maternis infantibus,
suspirio & clamore magno & forti
eum qui quicquid vult potest, Invo- 36
cabant, ut sibi in mortis janua positis
misericordiâ multâ auxilio esset.

CAP. VI.

Eleazar autem quidam ex primo- 1
genitis sacerdotum, vir insignis, senex
annis, & in ministerio cultûs Dei per
omnia absolutus, Presbyteros qui se- 2
cum erant orare precaríque Deum
sanctum jussit: ipse autem orans sic
dixit; Rex potentiâ fortis, excelse &
omnipotens, qui totam creaturam tu-
am cum misericordia gubernas, intu-
ere ac respice semen Abrahami, filiósque Jacobi sancti tui, partem san-
ctam quam elegisti tibi, populum tu-
um in terra peregrina hospitem, ac
pauperem, sine causa impiè pereun-
tem. Tu, Pater, Pharaonem poten- 3
tem illum Ægypti regem, qui multi-
plicaverat sibi currus, elatum & ex-
altatum superbiâ magnâ, linguâque
magna proferente, cum exercitu suo
forti & excelso submersum profundo
mari perdidisti, lucem misericordiæ se-
mini Israëlis attollens. Tu Sennache- 4
ribum Assyriæ regem, exaltantem se
gloriantémque de exercitu suo innu-
merabili, qui subegerat ceperátque
terras multas, & contrà civitatem tu-
am sanctam exaltans se, locutus est
verba blasphema & superba, contu-
disti & depressisti Domine, ostendens
populis multis potentiam ac robur tu-
um. Tu tres illos in Babylonia vi- 5
ros, qui tradiderunt seipsos igni com-
burendos, ne colerent inania & vacua,
conservâsti in fornace igneo, eduxisti-
que integros & sine noxâ usque ad
pilum capilli, hostes autem ipsorum
flamma ignis combussit. Tu igitur 6
Danielem per calumniam in foveam
leonum projectum, ut exterminatus in-
teriret, in lucem sine noxâ produxi-
sti. Et Jonam in profundum mare
projectum & à pisce devoratum, flen-
témque coram te & orantem, audi-
tâ de ventre piscis voce ejus, vivum
servâsti, & de ventre piscis liberâsti,
ostendens omnibus seculis, O pater!
virtutem tuam majestatémque.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ Γ'.

7 Καὶ νῦν (α)μισύλλες, πολυέλεε, τῶν ὅλων (β)σκεπαστὰ, τὸ τάχος ὀπτάνδι (γ)τοῖς ἀπὸ Ἰσραὴλ γένους,
8 (δ)τῶν δὲ ἐβδελυγμένων ἀνόμων ἐθνῶν ὑδειζομένοις. Εἰ δὲ ἀσέλειαν καὶ ἀποικίαν ὁ βίος
ἡμῶν ἐτέχνη), ῥυσάμενός ἡμᾶς ἀπὸ ἐχθρῶν χειρὸς, (ε)ὡς θεραπῆ δόκησον ἀπόλεσον ἡμᾶς μόρῳ.
9 Μὴ τοῖς ματαίοις εἰ ματαιόφρονες ἐυλογησάτωσαν ὅτι τῇ σῇ ἠγαπημένων σε ἀπωλοίᾳ, λέγον-
10 τες, Οὐδὲ ὁ Θεὸς αὐτῶν (ζ)ἐῤῥύσατο αὐτούς. Σὺ δὲ ὁ πᾶσαν ἀλκὴν καὶ δυναστείαν ἔχων ἅπασαν,
11 αἰώνιε, νῦν ἔπιδε· Ἐλέησον ἡμᾶς τοὺ καθ' ὕβριν ἀνόμων ἀλόγιστον ὀλ τῇ ζῇν (η) μιδισαιο-
12 μένους ἐν ἀπιβόλων τρόπῳ. Πτοήσατω δὲ ἤδη σὴν δύναμιν ἀνίκητον σήμερον (θ)ἔντιμε, δύνα-
13 μιν ἔχων ὅλη (ι)σωτηρίᾳ Ἰακὼβ γένους. Ἱκετεύει σε τὸ πᾶν πλῆθος τῶν νηπίων καὶ οἱ τύ-
των γονεῖς μὲ δακρύων. Δειχθήτω πᾶσιν ἔθνεσιν ὅτι μεθ' ἡμῶν ἐ κύριε, καὶ ὐκ ἀπέστρε-
14 ψας τὸ πρόσωπόν σε ἐφ' ἡμῶν· Ἀλλὰ καθὼς εἶπας, (κ)Ὅτι ὐκ ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν
15 αὐτῶν ὄντων (λ) ὑπερῖδες αὐτὸς, οὕτως ὀπτέλεσον κύριε. Τοῦ δὲ Ἐλεαζάρου λήξαντος ἄρτι
τῆς προσευχῆς, ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς θηρίοις καὶ παντὶ τῷ τῆς δυνάμεως ῥευάγματι κατὰ
16 τὸ ἱππόδρομον παρῆγε. Καὶ θεωρήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι, μέγα εἰς ὐρανὸν ἀνέκραξαν, ὥστε καὶ
τὰς ἐγγεκλιμένας ἀυλῶνας (μ) συνηχήσαι, ἀκατάσχιστον (ν) εἰμωγὴν ποιῆσαι παντὶ τῷ στρατοπέ-
17 δῳ. Τότε ὁ μεγαλόδοξος (ξ)παντοκράτωρ καὶ ἀληθινὸς Θεὸς, ὀπτάνδι τὸ ἅγιον αὐτοῦ πρόσ-
ωπον, ἠνέῳξε τὰς ὐρανίους πύλας, ἐξ ὧν δεδοξασμένοι δύο φοβερονδεῖς ἄγγελοι κατ-
18 έβησαν φανερῶς πᾶσι πλὴν τοῖς Ἰουδαίοις. Καὶ ἀντέστησαν, καὶ τὴν δύναμιν τῶν ὑπεναν-
τίων ἐπλήρωσαν ταραχῆς καὶ φοβίας, καὶ ἀκινήτοις ἔδησαν πέδαις. καὶ ὑπόφειλον καὶ τὸ τῆς
19 βασιλέως σῶμα ἐγχωθῆναι, καὶ λήθη τὸ θράσος αὐτῆς τὸ βαρύδυμον ἔλαβε. Καὶ ἀπέστρεψαν
τὰ θηρία ἐπὶ τὰς συνεπομένας ὁπλίτους δυνάμεις, καὶ κατεπάτουν αὐτὰς καὶ (ο) ὠλόθρευ-
20 ον. Καὶ μετεστράφη τοῦ βασιλέως ἡ ὀργὴ εἰς ἔλεον καὶ δάκρυα ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν αὐτῷ
21 (π)μεμηχανημένων. Ἀκούσας γὰρ κραυγῆς, καὶ συνιδὼν φρικώδεις ἅπασας εἰς τὴν ἀπώλειαν, δακρύσας
22 μὲ ὀργῆς τοῖς φίλοις διεκελεύετο, λέγων, Παραβασιλεῖς, καὶ τυράννους (ρ) ὑπερβέβηκατε
ὠμότητι· καὶ ἐμὲ αὐτὸν τῆ ὑμῶν εὐεργέτιν ὁπλισαμένους τῆς ἀρχῆς ἤδη καὶ τοῦ πνεύματος μεθιστᾶν,
λάθρα μηχανᾶσθαι τὰ μὴ συμφέροντα τῇ βασιλείᾳ.

MS. A. (α) μεσοῦσιν, (β) δικαιοσὺ, τάχος (γ) τοῖς ἁγίοις Ἰσραὴλ (δ) ὑπὸ βδελυγμένων (ε) * ὡ προσωπῆ (ζ) ἐῤύσατο (η) μεδισαμένους (θ) * ἐστιμε, δυνάμει (ι) σωτηρίαν (κ) Οὐδὲ ἐν (λ) ὑπερῖδον (μ) συνεχθήσαντας, (ν) πλοὴν ποιῆσαι (ξ) καὶ παντοκράτωρ (ο) ὠλέθρευον. (π) μεμηχανευμένων. (ρ) ὑπερβεβηκότες

Interp. LAT.

Et nunc oſor contumeliæ, multùm miſericors, univerſorum protector, citò ap- 7
pareas his qui de genere Iſrael, qui contumeliis afficiuntur ab abominatis ini-
quis gentibus. Quòd ſi impietatibus per ipſam peregrinationem vita noſtra 8
conſtricta eſt; cùm eruceris nos de manu inimicorum, prout elegeris, Domine,
perde nos morte. Non vanis vana ſapientes benedicant ſuper dilectorum tuo- 9
rum perditione, dicentes; Neque Deus eorum liberavit eos. Tu autem, qui 10
omne robur, & potentiam omnem habes, æterne, nunc reſpice: Miſerere no- 11
ſtrî, qui per injuſtam inimicorum injuriam, è vita, more inſidiatorum, ſubmo-
vemur. Admirentur autem gentes invictam tuam poteſtatem hodiè, honorate, 12
qui poteſtatem habes ad ſalutem generis Jacob. Supplicat tibi univerſa mul-
titudo parvulorum, & horum parentes cum lachrymis. Pateat omnibus gentibus, 13
quòd nobiſcum es, Domine, & non avertiſti faciem tuam à nobis: Sed ſicut 14
dixiſti, Neque cùm eſſent in terra inimicorum ſuorum, ipſos deſpectuum, ſic per-
fice, Domine. Eleazaro autem finem jam faciente orationis, rex cum feris, & 15
toto exercitûs fremitu ad hippodromum accedebat. Et aſpicientes Judæi, ve- 16
hementer exclamârunt in cœlum, ita ut adjacentes etiam convales ſimul je-
nantes, continuum fletum facerent univerſo exercitui. Tunc magnificè glo- 17
riôſus, omnipotens, & verax Deus, oſtendens ſanctam faciem ſuam, aperuit
cœleſtes portas: è quibus inclyti duo terribiles angeli deſcenderunt, mani-
feſti omnibus, præterquàm Judæis: Et ex adverſo ſteterunt, & exercuum 18
adverſariorum impleverunt turbatione, & formidine, & immobilibus liga-
verunt compedibus. Atqui regis etiam corpus factum eſt horrens, & obli-
vio gravem ejus audaciam occupavit. Et converterunt ſe beſtiæ ſuper 19
ſubſequentes armatos exercitus, & conculcabant eos, & exterminabant.
Et verſa eſt regis ira in miſericordiam & lachrymas pro his quæ antè 20
molitus fuerat. Audiens enim vociferationem, & videns præcipites o- 21
mnes ad perditionem, illachrymatus, cum ira amicis minabatur, dicens;
Reges transgredimini mores, & tyrannos ſuperâſtis crudelitate: & me be- 22
nefactorem veſtrum aggredimini à principatu jam & ſpiritu removere, clàm
machinantes quæ non conferunt regno.

Verſio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

Nunc igitur miſericors Tu, qui omnia 7
alis tuis protegis, nos ſemen Iſraëlis,
in ignominia anguſtiáſque magnis po-
ſitos, intuere & reſpice, ignominiâ à
gentibus impiis & immundis affectos.
Si peccata & errores noſtri teſtimoni- 8
um in nos tulerunt, ut ita moriamur;
eripe nos Domine, de manu hoſtium
noſtrorum: Ipſe autem, ut volueris,
caſtiga & perde nos. Ne laudent de- 9
mentes idola ſua vana de morte dile-
ctorum tuorum, ne dicant; Ne Deum
quidem potuiſſe ipſos adjuvare & li-
berare. Tu autem, Domine, à quo 10
omnis vis & omne robur eſt, indè
ab ipſo ſeculo, reſpice nunc Domi-
ne, Et miſerere noſtrûm, ſine cau- 11
ſa per iniquos ac ſtultos pereuntium. Sed manifeſtetur hodiè vis 12
tua invicta, timorémque & commo-
tionem gentibus iſtis injiciat, pungát-
que corda ipſorum, liberétque ſemen
Iſraëlis. Ecce enim, petit à te, ſup- 13
plicátque tibi multitudo infantium,
propinquíque eorum cum lachrymis &
fletu multo: notúmque omnibus gen-
tibus fiat, te nobiſcum eſſe Domine,
nec avertiſſe vultum tuum à nobis:
Sed quomodo dixiſti; Etiam cùm in 14
terra hoſtium ſuorum ſunt, non aver-
tam vultum meum ab eis; ſic præſta
nobis, Domine. Cúmque finiſſet Ele- 15
azar orationem ſuam, venit rex cum
toto exercitu ſuo, copiíſque quæ cum
eo erant, ad locum ubi morabantur
Judæi. Quibus conſpectis, clamârunt 16
Judæi clamore magno uſque ad cœ-
lum, ita ut commoveretur tota terra,
tremeréntque omnes copiæ regis præ
ſono clamoris ipſorum. Tum Domi- 17
nus omnipotens, glorióſque magnus,
Deíque veritatis illuſtravit vultum
ſuum ſanctum, aperuítque portas cœ-
li, & deſcenderunt angeli duo glori-
oſi & terribiles, omnibus inviſi præ-
terquam Judæis ſolis. Stantéſque è 18
regione hoſtium, omnes copias exerci-
túmque ipſorum, timore commotioné-
que & trepidatione repletos, vinxe-
runt ligarúntque ut non moverent ſe.
Motúmque & trepidationem corpori
regis injecerunt, ita ut ſenſûs ſui ob-
liviſceretur ſublimis & arrogans qui
furore iráque incenſus fuerat. Con- 19
verſi autem in copias ejus elephanti
conculcantes perdebant eos & occide-
bant. Verſúſque eſt furor regis in 20
miſericordiam, flevítque ſuper omni-
bus quæ facere ſtuduerat, paraverát-
que. Audiens enim vocem clamoris 21
ipſorum, vidénſque eos in facies pro-
jectos quaſi interituros, flevit. Iráq;
in amicos accenſus, dixit eis; Ipſos 22
reges & tyrannos ſuperavit mali-
tia veſtra: & vos quidem re agitis
quo pacto benefactori veſtro principa-
tum auferatis. Videtis enim deficere
mihi ſpiritum: & quæ regno bona
non ſunt, cogitatis.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

23 Τίς τὸς κρατήσαντας ἡμῶν ἐν πίσει τὰ τῆς χώρας ὀχυρώματα, ἐξ οἰκίας ἀποσήσας ἔσσον ἀλόγως
24 ἤθροισεν ἐνδεδε; Τίς τὸς ὀξαρχῆς εὐνοίᾳ πρὸς ἡμᾶς καὶ πάντα διαφέροντας πάντων ἐθνῶν, καὶ
τὸς χερίσιν ἀεσανάκτις ἀνθρώπων (α) ὀπλοδεδυμένους κινδύνως, ἔτως (β) ἀθίσμιος ἐπείδαγεν αἰκίας;
25 Λύσατε, ὀλυσάλε ἄδικα λυσιά· εἰς τὰ ἴδια μετ' εἰρήνης ἐξαποστείλατε, τὰ (γ) παραπεπτωκότα
παραπασάτωσαν. Ἀπολύσατε τὸν ὑὸν τῆ παντοκράτορ ἐπουρανίᾳ θεῦ ζῶντ, ὃς ἀφ' ἡμετέρων
μέχρι τῆ νῦν προγόνων ἀπεργάζεται (δ) μὴ δόξης εὐσάθειαν παρέχει τοῖς ἡμετέροις πράγμασιν.
26 Ὁ μὲν ταῦτα (ε) ἔλεξεν· οἱ δ' ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ λυθέντες, ἐξ ἄκρου σωτῆρα θεὸν αὐτῶν ὐλο-
27 γεν, ἔπι δ' ἀναλον ὀπαρράγοτες. Εἶτα ὁ βασιλεὺς εἰς ἐξ (ζ) πόλιν ἀπαγαγεὶς, ἐπὶ τ
προσόδων προσκαθεσάμενο, ὀκέλευσεν οἴνως τε καὶ τὰ λοιτὰ πρὸς εὐνχίαν ὁπτήδεια τοῖς
Ἰεδαίοις χορηγεῖν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, κρίνας αὐτὸς ἐν ᾧ τόπῳ ἔδοξεν ἐξ ὀλεθρον ἀνακλαμβάνειν,
28 ἐν τότῳ ἐν εὐφροσύνῃ πάσῃ σωτήσια (η) ἄγειν. Τότε οἱ (θ) πρὶν ἐποπεύδιστοι καὶ πλησίον τῆ ᾅδε,
μᾶλλον (ι) δ' ἐπ' αὐτῷ βεβηκότες, ἀντὶ πικρᾶ καὶ (κ) δυσαύκλε μύρε, κώδωνα σωτήσιον συσκσάμενοι,
29 ἐξ οἷς πᾶσιν αὐτοῖς κὰ τάφον ἡτοιμασμένον τόπον (λ) κλισίας καθεύεσαν πλήρεις χαρμο ῆς.
Καλαλύξαντες δ' (μ) ὑμνῶν πατρῴδυλον μέλο, ἀνέλασεν ᾠδὴν πάτριον, (ν) ἐξ σωτῆρα καὶ τεραστοποιὸν
30 αὐτῆς θεόν· (ξ) οἰκουμενὴ τε πᾶσαν καὶ κωμηδὸν ἀπασάμενοι, χορὸς συνίσανο εὐφροσύνης εἰρηνικῆς
σημεῖον. Ὡσαύτως δ' καὶ ὁ βασιλεὺς περὶ τότων συμπόσιον βαρὺ συναγαγὼν, ἀδιαλείπτως εἰς
31 ἡμέρας ἀνθομολογεῖτο μεγαλομερῶς ἐπὶ τῇ παραδόξῳ γενηθείσῃ αὐτῷ σωτηρίᾳ. Οἵ τε πρὶν
εἰς ὄλεθρον καὶ (ο) εἰνοβρώτως αὐτὸς ἔπως τιθέμενοι, (π) μὴ χαρᾶς ὑποπλαμένοις, καλεσίναξαν,
32 αἰχμάλωτα ἐφεστῶτες (ρ) θελοδηλόμενοι, καὶ ἐξ πυρίτινον τόλμαν (σ) ἀκλεῶς ἐσβεσμένοι. Οἵ τε Ἰεδαῖοι,
καθὼς προέφαμεν, συσκάμενοι ἐξ προγεγενμένον χρόν, μετ' εὐνχίας ἐν ἐξομολογήσιν
33 ἱλαρᾶς καὶ ψαλμοῖς δίκην, Καὶ κοινὸν ὁρισάμενοι περὶ τότων θεσμὸν ἐπὶ πᾶσαν ἐξ παρεικίαν
αὐτῶν εἰς γενεὰς, τὰς προφημισθείσας ἡμέρας ἄγειν ἑορτὰν εὐφροσύνης, ἃ πότε χάειν καὶ λιχρείας,
34 σωτηρίας δ' ἐξ διὰ θεὸν γενομένης αὐτοῖς. Ἐνέτυχον δ' τῷ βασιλεῖ, ἐξ ἀπόλυσιν αὐτῶν εἰς
35 τὰ ἴδια αἰτήμενοι. Ἀποχίφονται δ' αὐτῶ ἀπὸ πέμπτης καὶ εἰκάδ τῆ Παχὼν ἕως τ τετάρτης
τῆ Ἐπεὶ, ἐπὶ ἡμέρας (τ) τεσσεράκοντα· συνίσανται δ' αὐτῶν τ ἐκπέμψαν ἀπὸ πέμπτης τ Ἐπεὶ ἕως
ἑβδόμης, ἡμέρας τεσσίν. ἐν αἷς καὶ μεγαλοδόξως ἐπιφάνας τὸ ἔλεο αὐτῆ ὁ τ (υ) ὅλων δυνάστης,
ἀπήρσις αὐτὸ ἐρρύσατο ὁμοθυμαδόν.

MS. à. (α ἐπιδεδυμένους (β) ἀθέσμιος (γ) παρεπεπτωκότα (δ) εὐσάθειαν μετὰ δόξης παρφέρει τοῖς (ε) ἐξέλεξεν· (ζ) πόλιν ἐξ ἐπὶ (η) ἀγαγεῖν. (θ) τὸ πρὶν (ι) δ' (κ) δυσαύκλε (λ) κλισίας (μ) ὑμνῶν (ν) ἐξ σωτῆρα (ξ) οἰκουμενὴ τε πᾶσαν καὶ κωμηδὸν ἀπασάμενοι, χορὸς συνίσανο εὐφροσύνης εἰρηνικῆς σημεῖον (ο) εἰνοβρώτως (π) καὶ μετὰ (ρ) θελοδηλόμενοι, καὶ πυρίτινον (σ) ἀκμαίως (τ) τεσσεράκοντα (υ) πάντων

Interp. LAT.

Quis eos qui obtinent noſtras in fide munitiones regionis, è domo removens 23
ſtultè congregavit huc? Quis eos qui ab initio benevolentiâ erga nos omnibus 24
in rebus ſuperant omnes gentes, & deterrima ſæpe hominum ſuſceperunt perícula, ſic iniquis implicuit ſupplíciis? Solvite, diſſolvite injuſta vincula: 25
ad propria cum pace dimittite, quæ antè facta ſunt, deprecati. Dimittite filios omnipotentis cœleſtis Dei viventis, qui à noſtris majoribus hucuſque nunc incolumem cum gloria bonum ſtatum præbet rebus noſtris. Ergò ille quidem hæc 26
dixit. Hi autem indiviſibili tempore ſoluti ſanctum ſalvatorem Deum ſuum benedicebant, nuper à morte evadentes. Deinde rex in civitatem reverſus, 27
præfectum redituum accerſens, juſſit & vina & cætera ad convivium neceſſaria præbere Judæis ad dies ſeptem, ſtatuens eos quo in loco perniciem ſubire putabant, in hoc cum omni lætitia ſalutaria celebrare. Tunc qui antèà ignominioſi, 28
& prope infernum erant, quinimò in eum deſcenderant; pro acerba & lugubri morte convivium ſalutare inſtruentes, paratum ipſis ad ruinam & ſepulturam locum tentoriis convivalibus diviſerunt pleni gaudio: Ac deſinentes gemebundum lamentationis canticum, reſumpſerunt cantum patrium, ſalvatorem, & 29
prodigiorum factorem laudantes Deum: ſletumque omnem & planctum removentes, chorus conſtituerunt pacificæ lætitiæ ſignum. Eodem autem modo 30
& rex pro his magno congregato ſymboſio, ſine intermiſſione erga cœlum confitebatur magnificè pro inopinata, quæ ſibi obvenerat, ſalute. Quique antèà in 31
pernicicm & avium eſcam eos futuros putabant, & cum gaudio deſcripſerant; gemuerunt confuſione in ſeipſis induti, & ignivomâ audaciâ inglorié extinctâ: Judæi autem, ſicut prædiximus, conſtituto præd ctorio, cum epulis, in con- 32
feſſionibus hilaribus, & pſalmis, degebant: Et communi de his latâ lege ad 33
omnem habitationem ſuam in generationes, prædictos dies agendos decreverunt lætos, non potationis cauſâ, & edacitatis, ſed ſalutis ſibi per Deum datæ. 34
Adierunt autem regem, dimiſſionem ſuam ad propria poſtulantes. Deſcribunt 35
aut m eos à vigeſima quinta menſis Pachon uſque ad quartam menſis Epithi, ad dies quadraginta: ſtatuunt autem eorum perditionem à quinta Epithi uſque ad ſeptimam diebus tribus. In quibus etiam magna cum gloria patefaciens miſericordiam ſuam omnium Dominus, incolumes eos libe avit ſimul.

Verſio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

Quis iſtos qui benevolentiam erga nos 23
conſervârunt, cuſtodiverúntque arces noſtræ terræ, ſic vinctos ferarum inſtar adduxit? Aut quis iſtos qui ab initio 24
ſemper in pace nobiſcum fuerunt, & præ omnibus gentibus erga nos benevolentiam conſervârunt, & hoſtibus noſtris ſæpenumerò reſtiterunt, tam duris anguſtiis vinctos aſtrinxit? Sol- 25
vite, ſolvite per injuſtitiam vinctos, dimittitéque in pace domum quemque ſuam, quos malo conſilio adduximus. Solvite filios Omnipotentis, Dei cœlorum, qui olim cum patribus noſtris & nobiſcum fuit, ſervavítque regnum noſtrum ab omni contritione & anguſtiâ, ſempérque direxit vias noſtras. Quæ cùm rex dixiſſet, ſoluti omnes 26
benedixerunt & gratias egerunt Deo redemptori ſuo, à morte liberati. Poſt- 27
hæc, ingreſſus urbem rex, Judæis vinum alimentáque per ſeptem dies dari juſſit, dicens; Eo loco, quo parata ipſis mors erat & interitus, ibi lætitiam gaudiúmque liberationis ſuæ agant. Tum qui priùs ignominiâ affecti mor- 28
tíque propinqui fuerant, imò ad *mortem* pervenerant, pro doloro luctúque amaro, lætitiam ſalutis ſuæ agebant, locúmque ipſis paratum in quo cadentes ſepelirentur, in accubitus partiti ſunt, Hilaritatéque & gaudio, miſſo dolore 29
& luctu, repleverunt; ſumptíſque canticis hymníſque patriis, confitebantur benedicebántque voce clamantes, Deo, qui fecerat erga ipſos ſtupenda, gaudentes exultantéſque de ſigno pacifico quod fecerat ipſis. Rex autem etiam 30
convivium magnum fecit, vocatis quamplurimis, & inceſſanter confitebatur Deo cœli, qui cum gloria magna ſalutem ſibi fecerat. Quique priùs per- 31
dendis Judæis prompti fuerant, uſquequo ferarum aviúmque cibus fierent, lætique deſcripſerant numerum eorum, videntes quæ ipſis acciderant, gementes ac mœſti, pudoréque induti, extinctâ audaciâ ac furore qui ignis inſtar arſerat, in confuſione & ignominia verſabantur. Judæi autem ut prædiximus, 32
convivia exultantes lætíque agebant, cum pſalmis, canticíſque ac laudibus; Conſilium inter ſe capientes agendi 33
dies hos cum exultatione & gaudio ubicunque degerent, non edendi bibendíque cauſâ, ſed propter ſalutem quam fecerat ſibi Dominus. Acce- 34
dentéſque ad regem petierunt, ut dimiſſi domum quiſque ſuam irent. Deſcripſerant enim eos à viceſima quinta menſis uſque ad quartam, per quadraginta dies, ſtatuentes perdere ipſos tribus diebus, à quinto ad ſeptimum: quibus Dominus dominator omnium, majeſtatis & miſericordiæ ſuæ gloriam oſtendit, liberans eos cum ſtupore magno.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

36 37 Εὐωχοῦντο δὲ πάντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως μεχρι τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, Ἐν ᾗ καὶ ἦν ἐπιτυχίαν ἐποιήσαντο περὶ τῆς ἀπολύσεως αὐτῶν. Συναγάγας τε (a) αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ἔγραψεν αὐτοῖς τὴν ὑπογεγραμμένην ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς κατὰ πόλιν στρατηγοὺς μεγαψύχως τὴν ἐντευξιν ἔχουσαν.

MS.A. (a) αὐτοῖς

ΚΕΦ. Ζ'.

1 Βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ τοῖς κατ' Αἴγυπτον στρατηγοῖς καὶ πᾶσι τοῖς τεταγμένοις ἐπὶ πραγμάτων, χαίρειν καὶ ἐρρῶσθαι. ἐρρώμεθα δὲ καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, (a) κατὰ δύναντος ἡμῖν τοῦ μεγάλου
2 θεοῦ (β) τὰ πράγματα καθὼς προαιρούμεθα. Τῶν φίλων πρὸς (γ) εὐκοσμίαν ἡμῖν παρακειμένων, συνέπεμψε ἡμᾶς οἷς τὸ τοὺς κατὰ τὴν βασιλείαν Ἰουδαίους, συναθροίσαντας (δ) σύνομα, κολάσασθαι ξενίζουσαις
3 (ε) ἀποσταλῆναι τιμωρίαις, (ζ) Προσφερόμενοι μήποτε οὐσιαθῆναι τὰ πράγματα ἡμῖν, δι' ἣν ἔχουσιν
4 ἔστοι (η) πρὸς πάντα τὰ ἔθνη δυσμένειαν, (θ) μάχης ἂν συστῆναι τοῦτο. Οἱ καὶ δεσμίους καταγαγόντες αὐτοὺς μετὰ σκυλμῶν ὡς ἀνδράποδα, μᾶλλον δὲ ὡς δεδικαίους, ἀνὰ πάσης ἀνακρίσεως καὶ
5 ἐξετάσεως ἐπιχείρησαν ἀναλῶσαι, νόμῳ Σκυθῶν ἀγριωτέρῳ (ι) ἐμπεπορπαμένοι ὠμότητα. Ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τούτοις σκληρότερον διαπειλησάμενοι, καθ' ὧν ἔχομεν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ὀφείλειαν, μόγις τὸ ζῆν αὐτοῖς (κ) χαρισάμενοι, καὶ τὸν ἐπιεικέστατον θεὸν ἐγνωκότες ἀσφαλῶς ὑπερασπιοῦντα τοὺς
6 Ἰουδαίους, ὡς πατέρα ὑπὲρ υἱῶν διαπαντὸς (λ) ὑπερμαχοῦντα, τήν τε τοῦ φίλου (μ) ἣν ἔχει πρὸς ἡμᾶς βεβαίαν καὶ παλαιὰν ἡμῖν εὔνοιαν ἀνθομολογησάμενοι, δικαίως ἀπολύσαμεν πάσας καθ'
7 ὁντινοῦν αἰτίας τρόπον. Καὶ προστάξαμεν ἑκάστῳ πάντας οἷς τὰ ἴδια ὑπερφέρειν, ἐν παντὶ (ν) τόπῳ μηδενὸς αὐτοῦ τὸ σύνολον καταλαλήσοντος, μήτε (ξ) ὀνειδίζειν περὶ ὧν γεγονημένων
8 παρὰ λόγον. Γινώσκετε γὰρ ὅτι κατ' αὐτῶν ἐάν τι κακοτεχνήσωμεν πονηρὸν, ἢ ὀλιγωρήσωμεν αὐτῶν τὸν σύνολον, οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν πάσης διακρίσεως δεσπόζοντα δυνάμεως θεὸν ὕψιστον ἀντικείμενον ἡμῖν ἐπ' ἀκλινήσει παντὸς πραγμάτων κατ' πᾶν ἀφεύκτως διαπαντὸς ἕξομεν. Ἐρρῶσθε. Λαβόντες δὲ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, οὐκ ἐσπούδασαν (ο) εὐθέως ἀπιέναι πρὸς τὴν ἄφοδον, ἀλλὰ τὸν βασιλέα προσεξέωσαν τὸν ὃν τῷ ὄντι Ἰουδαίων τὸν ἅγιον θεὸν ἀνδαιρέτως (π) παρακεκινηκότας καὶ τῷ θεῷ
9 δὲ νόμον, τυχὸν (ρ) δὲ αὐτῶν τῆς ὀφλουμένης κολάσεως, Προσφερόμενοι τὰς χεῖρας ἔγεσαν τὰ θεῖα παρακεκινηκότας προστάγματα, μηδὲ ποτε εὐτοήσειν μηδὲ τοῖς τῶν βασιλέως (σ) πράγμασιν.

MS.A. (a) καθ' ὑπέρτος (β) τὰ προστάγματα (γ) καὶ κακοήθειαν (δ) τὰ συνήμματα, κολάζειν (ε) ἀποστάντων (ζ) Προσφερόμενοι μηδέποτε (η) πρὸς τὰ ἔθνη (θ) μάχης (ι) ἐνεπεμπόνου (κ) χαριζόμενοι, (λ) συμμαχοῦντα, (μ) δ' ἣν ἔχουσιν βεβαίαν πρὸς ἡμᾶς καὶ (ν) ζόπῳ μηδὲν αὐτοῦ (ξ) ὀνειδίζοντος περὶ (ο) εὐθέως περὶ (π) παρακεκινήκοτας τοῦ θεοῦ (ρ) δὲ αὐτὸν (σ) προστάγματι.

Interp. LAT.

Epulabantur autem omnibus à rege præbitis usque ad quartam decimam: 36
In quæ etiam adierunt pro dimissione sua. Collaudans autem eos rex, scripsit 37
eis subjectam epistolam ad duces, qui per civitates; quæ magnam animi intentionem præ se ferebat.

CAP. VII.

REx Ptolemæus Philopator ducibus per Ægyptum, & omnibus negotiorum præfectis, gaudere, & valere. Valemus autem & ipsi, & filii nostri, prosperè dirigente nobis res magno Deo, sicut volumus. Ex amicis quidem morum im- 2
probitate, frequentiùs nobis assistentes, persuaserunt vobis, ut Judæi, qui sub regno sunt, quod conjurationem congregássent, punirentur novis rebellium supplicíis, Prætendentes nunquam bono in statu collocatum iri res nostras, pro- 3
pter odium quod hi haberent erga omnes gentes, quoadusque hoc perficiatur. Qui & vinctos adducentes eos cum vexationibus tanquam mancipia, po- 4
tiùs autem tanquam insidiatores, sine ullo judicio, & inquisitione aggressi sunt interficere, lege Scytharum ferociorem induti crudelitatem. Nos autem 5
super his duriùs comminati, pro ea quam habemus erga omnes homines æquitate, vix vitam eis condonantes, & cœlestem Deum ignoscentes, qui tutò protexerat Judæos, tanquam pater pro filiis assiduè propugnans, & amicitiæ, quam habent erga nos & majores nostros, stabilem benevolentiam recolentes, justè dimisimus, quolibet cujusque causæ modo: Et præcepimus cuique, ut 6
omnes ad propria reverterentur, nemine usquam ipsos prorsus lædente, neque exprobrarent de iis quæ præter rationem gesta essent. Scitote enim, si quid 7
contra hos machinemur mali, vel omninò eos contristemus; non hominem sed omnis potentiæ Dominum Deum altissimum adversarium nobis ad ultimum 8
verum usquequaque inevitabiliter perpetuò nos habituros. Valete. Acceptâ autem epistolâ hac, non statim urserunt abitionem: sed regem obsecrárunt, qui ex Judæorum genere sanctum Deum sponte deseruissent, & ejus legem; ii per ipsos debitam pœnam reportarent; Proponentes, qui ventris causâ 9
transgressi essent divinas leges, ne in regis quidem rebus unquam benè sensuros.

Versio SYRIACA cum Interpretatione LATINA.

36 Hilares itaque omnes agebant, de eo; quod indulserat ipsis rex, usque ad decimum quartum, Quo ad regem ac- 37
cesserunt ut dimitterentur: collaudans autem eos rex, ipsis epistolam ad omnium civitatum duces in hæc verba scripsit, quâ multum ipsis attestatus est.

CAP. VII.

PTolomæus Philometor rex omnibus 1
per Ægyptum ducibus, præfectísque rebus quibuscunque, salvere & valere; nos autem cum liberis, rebúsque nostris, valemus. Quia magnus Deus res; 2
nostras ut voluimus ordinavit, ex amicis autem nostris quidam, nobísque proximis, pro odio quod habebant in Judæos, persuaserant nobis, ut coactos omnes per dominium nostrum Judæos cum cruciatu perderemus, omni angustiarum genere tortos: Dicentes; Per 3
eos regnum nostrum pacatum & tranquillum esse non posse: Utique ob inimicitias quas cum omnibus Judæis gerebant. Ac præ odio quo ipsos 4
prosequebantur, vinctos tanquam maleficos & damnatos adduxerunt, sine judicio aut interrogatione, simul omnes, pro malitia furoréq; ac tyrannide quam præ Scythis induerât, interficere atq; perdere cupientes. Nobis cum hoc displi- 5
ceret, iratis admodum, secundùm humanitatem ac mansuetudinem quam erga omnes habemus, vix tamen ipsos à morte eripere potuimus, vitámque ipsis indulgere. Certò autem cognovimus Deum Judæis auxilio esse, próque eis, tanquam patrem pro filiis pugnare: benevolentiámq; & integritatem quam nobiscum & cum patribus nostris coluerunt, cogitantes, liberos eos, cu- 6
juscunque rei causâ dimittimus: Singulis ipsorum, quicquid ipsis ablatum fuerit restitui jubentes: injuriâque ipsos aut probro, ulla de re quæ acciderit, affici vetantes. Scitote autem, quòd si 7
mali quicquam ipsis machinemur aut faciamus, doloréque aliquo ipsos afficiamus, non homini, sed Deo excelso, omnis potentiæ Domino, vindici eorum, faciemus: & neminem ipsum effugere posse aut evadere. Valete. Acceptis literis, statim discedere nolu- 8
erunt, sed petierunt à rege, ut de Judæis, qui sponte suâ, propter cupiditatem ventris à Deo sancto, legéque ejus deficientes, discesserant, vindictam ipsis & supplicium quod æquum erat, sumere sibi liceret: Quod ne 9
in regis quidem rebus fideles inventi fuerant.

ΜΑΚΚΑΒΑΪΩΝ Γ'.

10 Ὁ δὲ τ' ἀληθὲς αὐτὸς λόγον παραδεξάμενος καὶ (α) ζωπυρήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς ἄδειαν πάντων,
ὅπως τὸς παραβεβηκότας τὸ θεῖ τὸν νόμον (β) ἐξολεθρεύσωσι καὶ πάντα τ' ὑπ' (γ) τ βασιλείαν αὐτοῦ
11 ὄντα μετὰ παῤῥησίας ἀνευ πάσης βασιλικῆς ἐξουσίας (δ) ἢ ἐπηρείας. Τότε κατευσημήσαντες
αὐτὸν, ὡς ἦσαν ἱερεῖς, καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἐπευφήμησε (ε) τὸ ἀλληλούϊα, μετὰ
12 χαρᾶς ἀνέστησε. (ζ) Τότε τ ἐμπεσόντα τῶν μεμιασμένων ὁμοεθνῆ καθ' ὁδὸν (η) ἀνελάζοντο, καὶ
13 μετὰ παραδειγματισμῶν ἀνῆρκν. Ἐκείνη δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἀνεῖλον ὑπὲρ τὲς πεντακοσίους (θ) ἄνδρας, καὶ
ἤγαγον εὐφροσύνην μετὰ χαρᾶς (ι) τὲς βεβήλες χειρωσάμενοι. Αὐτοὶ δὲ οἱ μέχρι θανάτ' θεὸν
14 ἔχοντες, παντελῆ καὶ σωτηρίας ἀπόλαυσιν εἰληφότες. ἀνέζδξαν ὁπ τῆς πόλεως πανταχόθεν εὐωδε-
σάτοις ἀνθεσι καθεστεμμένοι μετ' εὐφροσύνης καὶ βοῆς, ὁμολογοῦντες καὶ αἰνοῦντες ὑμνοις εὐχαρι-
15 στίας τῷ θεῷ τ πατέρων αὐτῶν (λ) αἰωνίῳ σωτῆρι τῷ Ἰσραήλ. Παραγενηθέντες δὲ εἰς Πτολεμαΐ-
δα τ' ὀνομαζομένην διὰ τ τὸ τόπε ἰδιότητα (μ) Ῥοδοφόρον, ὅν τ' προεῖπεν αὐτὲς ὁ σὸς καὶ
16 κατὰ αὐτῶν βελὴν ἡμέρας ἑπτὰ, Ἐκεῖ ποιοῦντες πότον (ν) σωτήριον, τῷ βασιλέως χορηγήσαν-
17 τος αὐτοῖς εὐψύχως τὰ πρὸς τ' ἀρκεῖν (ξ) πάντα ἑκάστῳ ἕως (ο) εἰς τ' ἰδίαν οἰκίαν. Καλαχθέντες δὲ
μετ' εἰρήνης ἐν τ πρεπούσαις ἐξομολογήσεσιν, ὡσαύτως κἀκεῖ ἔσχον καὶ ταύτας ἄγειν τὰς ἡμέ-
18 ρας ἐπὶ τ' παρουσίᾳ αὐτῶν χρόνον εὐφροσύνης. Ἃς καὶ ἀνιερώσαντες ἐν στήλῃ καὶ τ' συμ-
πασίας τόπον ἑστιάσεως (π) καθηρύσαντες, ἀνέλυθ' ἀσινεῖς, ἱλαρόφρονες, ὑπερχαρεῖς, διά τε γῆς
καὶ θαλάσσης καὶ ποταμῶν ἀναπεζεύθωσι τῷ τῦ βασιλέως ἐπιταγῇ, (ρ) ἕκαστ' εἰς τ' ἰδίαν, καὶ
19 μείζονι ἢ ἔμπροσθεν ἐν τοῖς ἐχθροῖς ὑπάρχειν μετ' δόξης καὶ φόβε, Τὸ ζύνολον ὑπὸ
πάντων διασεσῳσμένων τ' ὑπαρχόντων. καὶ πάντα τὰ ἑαυτῶν πάντες ἀνεκομίσαντο ἐξ ἀπογρα-
φῆς, ὥστε τὲς ἔχοντάς τι, μετὰ φόβε μείζονος ὑποθέντα αὐτοῖς, τὰ μεγάλα τῦ (σ) μείζονος θεῦ
20 πεποιήκοντ' (τ) τελείως ἐπὶ σωτηρίᾳ αὐτῶν. Εὐλογητὸς ὁ ῥύσης Ἰσραὴλ εἰς τὲς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ.

Interp. LAT.

Ille autem verè eos dicere confessus, & collaudans, dedit eis omnium potestatem, ut eos qui transgressi erant Dei legem, disperderent per omnem, qui in regno ipsius, locum fideuter, sine ulla regali auctoritate, aut scientiâ. Tunc benè precantes ei, sicut par erat, qui ex his erant sacerdotes, & omnis multitudo acclamantes Alleluja, cum gaudio abierunt. Tunc occurrentem ex contaminatis concivem per viam puniebant, & exempla edentes interficiebant. Illâ autem die sustulerunt supra trecentos viros, & egerunt lætitiam cum gaudio prophanis interfectis. Illi autem ipsi, qui usque ad mortem Deum retinuerant, integrâ salutis fruitione perceptâ, profecti sunt è civitate, cujusquemodi optimi odoris floribus coronati, cum lætitiâ & clamore, in laudibus & suavissimis hymnis gratias agentes Deo patrum suorum æterno salvatori Israel. Cùm venissent autem Ptolemaidam, quæ propter loci proprietatem nominatur Rosifera, in qua expectaverat eos classis ex communi ipsorum consilio dies septem, ibi fecerunt convivium salutare, rege prebente eis bono animo, quæ ad discessum, omnia, unicuique usque ad propriam domum. Delati autem cum pace in confessionibus decentibus, similiter & ibi statuerunt hos agere dies ad tempus sui incolatûs lætos. Quos etiam consecrantes in columna ad convivii locum, confirmantes votum, abierunt illæsi, liberi, gaudio delibuti, & per terram, & mare, & flumen, incolumes, regis jussione, unusquisque ad propriam sedem; & majorem quàm antè, in inimicos potestatem adepti cum gloria & timore, Prorsùs à nemine dimoti de substantia. Et omnia sua omnes reportârunt ex descriptione, ita ut, qui aliquid habebant, maximo cum timore eis redderent, cùm magnalia summus Deus fecisset perfectè ad salutem ipsorum. Benedictus liberator Israel in sempiterna tempora. Amen.

FINIS VETERIS TESTAMENTI.

MS. A. (α) παρανέσας, (β) ἐξολεθρεύσωσιν (γ) τ βασιλείας (δ) ἢ (ε) * τὸν τὸ (ζ) Οὗτοί τε τὸν (η) ἀπέκλεγον(θ)*ἀνδράσιν (ι) βεβήλες (κ) * σωτηρίαν ἀπόλυσιν ἐχηκότες, ἀνέζδξεν (λ) * αἰωνίῳ σωτῆρι τῷ(μ)*Ροδόφορον, (ν) σωτηρίν,(ξ) πάντας (ο) ἑκάστ' (π) καθηρύσαντες,(ρ)ἕκαστον εἰς τὴν * ἐμπροσθεν(σ) μεγάλε (τ) τελέως (†) Μακκαβαίων Γ'.

Versio *SYRIACA* cum Interpretatione *LATINA*.

Quibus ipse, cum vera dici accepisset, auscultavit, laudatísque eis potestatem dedit, omnes defectores transgressoréſque legis, regni ipsius dominio subditos, quomodo ipsis pro arbitrio suo placeret, occidendi & perdendi. Tum sacerdotes & populus, regem, ut par erat, laudantes, vocem cantici Hallelunoi elevârunt, lætíque egressi sunt. In itinere autem, quicunque ex apostatis in manus ipsorum incideret, eum morte malâ & ignominiosâ occiderunt, Tercentum ipso die interfectis: lætitiámque cum gaudio egerunt, occisis omnibus pollutis. Hi autem quibus Deus usque ad mortem auxilio fuerat, déque omni angustia funditùs ipsos eripuerat, coronati floribus omnibus odoratis, lætíque cum exultatione civitate egressi, confitebantur & laudabant canticis magnificis Deum patrum suorum, in seculum salvatorem Israëlis. Ptolomaidem autem cùm venissent, eam quæ propter sitûs venustatem Rosis coronata dicitur, egressi simul omnes cives occurrerunt ipsis cum pace, manserúntque ibi septem dies, Cum magnâ lætitiâ: rex enim præberi ipsis de suo jusserat usque dum domum quisque suam salvi redirent. Egerunt igitur dies hos canticis hymnísque quibus parerat, ibíque etiam constituerunt, cum gaudio & lætitiâ agere dies istos, omnibus diebus suis. In loco autem ubi morati fuerant erectâ columnâ, fecerunt ibi proseucham: lætíque ac hilares domum quisque suam ac civitatem, cum gaudio profecti sunt, quà mari, quà terrâ, quà fluminibus, præceptóque regis exaltati & elati supra hostes suos, Receperunt omnia quibus spoliati fuerant, nemine audente vel minimum ipsis injuriæ facere, propter salutem magnam quam fecerat ipsis Deus magnus & fortis. Benedictus sit salvator Israëlis, in seculum seculorum. Amen.

Finis libri tertii Maccabæorum.

Versus 1400.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

بسم الله الحي الازلي ٠

كتاب المقابيين ٠ وهو الثاني ٠

IN NOMINE DEI VIVI ÆTERNI.

LIBER MACHABÆORUM SECUNDUS.

Præfatio quæ huic libro in editione Parisiensi præfigitur.

Liber hic, a cap. 1. usque ad 16. inclusive, inscribitur II. Machabæorum ex Hebræorum Translatione, *uti in calce ejusdem cap. 16. videre est. Reliqui vero liber simpliciter notatur* II. Machabæorum, *continuata tamen cum antecedentibus capitum serie. At cum neque textui Syriaco, qui præcipuæ inter Orientales auctoritatis est, neque Græco, neque Vulgatæ Editioni consonet, (quanquam in omnibus ferme Orientalium extet codicibus) illum in calce horum Bibliorum reposuimus, & quidem destitutum apicibus suis: tum ne cuiquam inter cæteros Canonicos libros recenseri a nobis videatur: tum quia secundus Machabæorum, qui pro Canonico habetur, ex integro nobis extat, quanquam sub nomine primi. Habes tamen in hoc, quædam ex primo, & secundo: quædam vero alia hactenus forte in lucem non edita, quæ tibi non injucunda fore speramus: quandoquidem liber totus est quædam Historiæ continuatio, ab ipsis Machabæis deducta, usque ad regnum Herodis, & præfecturam Pilati, & consequenter Christi Domini tempora. Tandem hoc unum scias velimus, nos ea bona fide textum expressisse, ut ne ea quidem, quæ facile emendari poterant, mutaverimus*

الفصل الاول ٠

CAPUT I.

Continet historiam Heliodori a rege Seleuco missi ad rapiendos thesaurus templi Hierosolymitani: qui post fusas Judæorum orationes, a Deo percutitur, sed Oniæ Pontificis sacrificio & precibus liberatur; actisque Deo & Oniæ gratiis, narrat regi ac cæteris omnibus Dei magnalia. Est ejusdem argumenti cum Maccab. lib. 2. cap. 3.

كان من رسوم ملوك الروم اليونانيين ٠ ان يَنفذوا الي مدينة بيت المقدس في كل سنة مالًا جزيلًا يُدفع الي الكهنه ليودوه الي خزانة بيت الله لمال الصدقة على اليتاما والارامل ٠ وكان سلوقوس الملك بمقدونيا وقد كان له صاحب من قوّاده يُقال له هليدروس ٠ فعمل على القبض على الخزانة واخذ كلما فيها من المال ٠ وشاع ذلك عنه فعلم ذلك اهل المدينه وخافوا ان يتخطّي هليدروس من هذا الي سواه ٠ ولم تكن فيهم قدرة تنفذ على منعه مِمّا عزم عليه ٠ فقصدوا الله باجمعهم وصاموا باسرهم وصلّوا بخشوع وخضوع وبكآء عظيم ٠ ولبسوا المسوح وتمرّغوا في الرماد مع حونيّا الكاهن الاكبر وساير الروسآء والشيوخ الي العوام والنسآء والاطفال ٠ فلما كانَ في الغدّ جآء هليدروس الي بيت الله في عُدّتٍ ودخل مع رجالهِ الي البيت وهو راكب يريد الخزانة ٠ فاسمعه الله عز وجل صوتًا عظيمًا هايلًا ٠ ورآء شخصًا متقلّدًا بالات الحرب راكبًا على فرس عظيم مقبلًا نحوه ٠ فازداد خوفًا ورعبًا فجاه ذلك الشخص فاقتلعه من سرجه وضرب به الارض فتوهّن بذهنه توهنًا عظيمًا وصمت ٠ فلما راوا اصحابه ما لحقه من غير ان يروا احد صنع به ذلك ٠ تبادروا اليه وحملوه الي منزله وبقي اياما لا يتكلم ولا يعتدي ٠ فاجتمع كبرا اصحابه وصاروا الي حونيّا الكاهن وسالوه ان يصفح له وان يدعوا الي الله عز وجل ان لا يعاقبه ٠ ففعل حونيّا ذلك وعوفي هليدروس من علته ٠ فرآء الشخص الذي كان راه في القدس وهو يامر بالمسير الي حونيّا الكاهن وان يسلّم عليه ويعظّمه ٠ واعلمه ان الله عز وجل اجاب دعاه وعافاه بمسئلته فيه ٠ فبادر هليدروس الي حونيّا الكاهن وسجد له وسلم عليه ودفع اليه دنانير ودراهم وسأله ان يضيفها الي ما في الخزانة ٠ ثمّ سار من بيت المقدس الي بلد مقدونيّا وعرّف سلوقوس الملك ما كان من امن وساله ان يعفيه استخلافه ببيت المقدّس ٠ فتعجب الملك مِما ذكر هليدروس ٠ وامن باخبار الناس بذلك ٠ وتقدم بصرف من بيت المقدس من رجاله وزاد فيما كان يوجه به الي ثمّ في كل سنه بما كان من امر هليدروس ٠ فاكثرت الملوك من حمل المال الي الكهنه لما ينصرف الي اليتاما والي الارامل ٠ وما ينصرف في القرابين ٠

IN decretis fuit Græcorum Ethnicorum Regibus, singulis annis mittere in sanctam civitatem pecuniam pluriman tradendam Sacerdotibus, ut eam thesauro domus Dei apponerent, in pecuniam eleemosinarum pupillis, et viduis. Erat autem rex Seleucus in Macedonia: habebatque amicum, qui dicebatur Heliodorus, ex ducibus suis. Hic destinatus est ad expilandum thesaurum, accipiendumq; quicquid in eo erat pecuniarum. Quod quidem cum divulgatum esset, magnum attulit mœrorem civibus, timueruntq; ne ab hoc procederet Heliodorus ad alia, viribus nequaquam sibi suffragantibus eum prohibere a decretis. Quamobrem ad Deum confugiunt omnes, & jejunium cunctis decreverunt, & supplices oraverunt cum humilitate, submissione, planctuque magno, induentes cilicia, & sese cinere voluntantes cum Honia Sacerdote magno, ac reliquis Principibus, & senioribus, usq; ad plebem & mulieres, atque pueros. Cumq; altera esset dies, venit Heliodorus in domum Dei cum apparatu, & ingressus est cum peditibus domum equo insidens ipse, ac thesaurum appetens; Cui immisit Deus Opt. Max. vocem magnam terribilem: viditque personam bellicis instructam instrumentis, insidentem ingenti equo, illum impetentem; quare timore ac tremore auctus est, adstititque ei persona illa, & avulsit illum e sagmate ipsius, atque in terram percussit. Quare mente perculsus maximopere, atq; alientus obmutuit. Cum autem vidissent sui, quod ei acciderat, & neminem conspexissent, qui hæc ipsi intulisset, festinantes detuleruut eum in domicilium illius: mansitque dies aliquos, neque loquens, neque sumens alimentum. Quare convenientes principes amicorum illius, profecti sunt ad Honiam Sacerdotem, rogantes eum ut propitiaretur ei, ac Deum Opt. Max. deprecaretur, ne illum supplicio afficeret. Quod præstitit Honias, & sanatus est Heliodorus ex morbo suo. Et vidit personam quam viderat in sanctuario, præcipientem adire Honiam Sacerdotem, & salutare eum, & debitos deferre ei honores, indicantem ei Deum Opt. Max. illius exaudisse preces, ipsumque sanasse *Honiæ* rogatu. Festinavit ergo Heliodorus ad Honiam Sacerdotem, quem adorans salutavit, & tradidit ei denarios, & drachmas, rogans ut apponeret iis, quæ sunt in thesauro. Tum profectus est ex Jerusalem in regionem Macedoniæ: & notum fecit Seleuco Regi, quod sibi evenerat, deprecans, ne illum subrogari cogeret in Jerusalem. Quare demiratus est Rex ea quæ meminit Heliodorus: præcepitque ea nota facere hominibus. Et curavit transferri, ac dimitti e Jerusalem viros suos, augens ea, quæ illuc singulis annis mittebat, propter ea, quæ evenerant Heliodoro: atque magis addiderunt Reges pecuniam deferri sacerdotibus, quæ erogaretur in pupillos, & viduas: & quæ erogaretur in sacrificia.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

• خبر نقل الاربعه وعشرين سفر لبطلماي ملك مصر من اللسان العبراني
الي اللسان اليوناني • وهو بطليموس •

• الفصل الثاني •

كان رجل من اهل مقدونيا يقال له بطلماي • وكان ذا علم وفهم وكان مقيما بمصر • فملّكه المصريين علي بلد مصر فازداد حبًّا بطلب العلم وجمع بجميع كتب الحكما من كل موضع • واراد ان يقف على الاربعه وعشرين سفر • فكتب الي الكاهن الاكبر الي بيت المقدس في ان ينفذ اليه من العلما بهذ الاسفار بسبعين شيخًا • وانفذ الكتاب مع هديه الي الكاهن • فلما وصل كتاب الملك الي الكاهن اختار سبعين رجلًا عالمًا وانفذهم مع رجلٍ يقال له العازر وكان ذا فضلٍ في دينه وعلمه وادبه فصار الي مصر • فلما علم الملك بمسيرهم فرّغ لهم سبعين منزلًا وامر بانزالهم فيها • وامر لكل واحد منهم بكاتب يكتب عنه ترجمة هذ الكتب بالخط اليوناني واللسان اليوناني • ومنع من ان يجتمع احد من هولاي السبعين مع صاحبه ليلا يقع منهم اتفاق على تغيير شيٍ منها • فكتب الكُتّاب عن كل واحدٍ منهم نسخة الاربعه وعشرين سفرًا • فلما تمت النسخ احضرها العازر الي الملك • فتقدم بالقابله بها بحضرته فوجدت متفقه • فسرّ الملك بذلك وامر بمال جزيل فُرّق في القوم • وجازا العازر بجزايه عظيمه • واطلق في ذلك اليوم لساير السبي الذي كان حصل في مصر من آل يهودا وآل بنيامين ان يعودوا الي بلادهم السلم • وكان مبلغهم نحو مايه وثلاثين الفًا • وامر بمال يفرّق لهم بحيث يصل منه الي كل واحدٍ منهم دنانير كثيرة • فاخذوا وساروا الي بلادهم • ثم انه تقدم فامر بان يُصنع مايدٌ من ذهب خالصٍ عظيمةٌ تسع صورة بلد مصر كله وصورة النيل من اول مصبين اليه وافتراقه في جميعه وكيف يسقي جميع البلد • وامر بان تكون مرصّعه بالجواهر الكثيرة • فصُنعت هذ المايد واتقن فيها التصوير وثيقًا • ورُصعت فيها الجواهر • وحُملت الي مدينة بيت المقدس هديةً للبيت المعظم • فوصلت سالمه وجُعلت في البيت كما امر الملك • ولم يري الناس مثلها في حسن شكلها واحكام صنعتها •

• اخبار آل يهودا •

• ذكر ما لحق آل يهودا من انطيوخوس الملك وما جري بينهم وبين اصحابه من الوقايع وما انتهي اليه امن •

• الفصل الثالث •

كان من ملوك المقدونيين رجل يقال له انطيوخوس • وكان من امن انه لما توفي بطلماي ملك مصر المذكور قبل سار بجيوشه الي بطلماي الثاني وحاربه فظفر ببطلماي وقتله وتسلم بلاده مصر وممالكه • ثم قوي امن فملك اكثر الارض واطاعه ملك الفرس وغيره • فسمع قلبه وداخلته الكبريا • وامر ان تُصنع اصنام بصورته تسجد الناس لها اعظامًا له وعبادة • فصُنعت وبُعث بها الي ساير البلد ان في مملكته مع رسل يامرون الناس بعبادتها والسجود لها • فاجابته الامم الي ذلك ثقةً له وخوفًا من سطوته • وكان في اليهوديه في ذلك الوقت ثلثة رجال من اشرار الناس لكل واحد منهم رهط يشبهونه في شرته • اسم احد الثلثه منلاوس والثاني شمعون • والثالث القيموس • وحدثت في ذلك الزمان صور كان آهل بيت المقدس يرونها في الجو مدة اربعين يومًا • وهي صور ركبان على خيول من نار يحارب بعضهم بعضا

dam, quas quadraginta dierum ſpatio in aere conſpexerunt cives Jeruſalem : erant quidem imagines inſidentium equis igneis in ſeſe decertantium.

HISTORIA TRANSLATIONIS vigintiquatuor librorum Tolomæo Regi Ægypti, ex lingua Hebraica in linguam Græcam : ipſe eſt Ptolomæus.

CAP. II.

Ejuſdem eſt argumenti cum Joſephi Antiq. lib. 12. cap. 2. Ed. Græco-Lat. 1611. in fol.

ERat vir Macedo, Tolomæus nuncupatus, ſcientia atque intelligentia præditus ; qui cum habitaret in Ægypto, conſtituerunt eum Ægyptii regem ſuper regionem Ægypti. Quare inquirendarum ſcientiarum amore auctus, omnes ſapientum libros undique collegit. Cupiens autem Vigintiquatuor Libros ſibi acquirere, ſcripſit ſacerdoti magno in Jeruſalem, ut ſibi mitteret ex peritioribus in iſtis libris, ſeptuaginta ſenes ; miſitque epiſtolam cum munere ad Sacerdotem. Perveniente itaque epiſtola Regis ad Sacerdotem, ſelegit ſeptuaginta peritos viros, eoſque miſit cum viro, qui dicebatur Eleazarus, præſtans religione, ſcientia atque diſciplina ; qui profectus eſt in Ægyptum. Cum autem innotuiſſet eorum adventus Regi, ſeptuaginta domicilia parari, eoſque ibi excipi juſſit. Præcepit præterea ſingulis deſtinari Scribam, qui exciperet horum librorũ interpretationem characteribus græcis, & græca lingua : Interdixit inſuper, ne quis horum ſeptuaginta cum ſocio conveniret, ne conſpirarent in cujuſquam iſtorum librorum mutationem. Exceperunt itaque Scribæ ex ſingulis eorum, Vigintiquatuor Librorum tranſlationem. Et cum abſolutæ eſſent tranſlationes, illas obtulit Regi Eleazarus ; eaſque inter ſe (ipſo præſente) contulit ; quibus collatis, concordare compertæ ſunt ; unde valde lætatus eſt Rex, præcepitque pecuniam plurimam dividi inter gentem. Eleazarum vero maxima cumulavit remuneratione. Dimiſit quoque ea die univerſam captivitatem, quæ inventa eſt in Ægypto de tribu Judæ, & Benjamin : ut reverterentur in ſuam regionem Syriam. Erat autem numerus eorum circiter centum & triginta millia. Juſſit inſuper pecuniam diſtribui eis, ita ut ſingulis obvenirent denarii plures : qui accipientes profecti ſunt in regionem ſuam. Tum menſam magnam fieri præcepit ex auro puriſſimo, quæ totius regionis Ægypti imaginis capax eſſet, imagineſque Nili, ab origine ejus decurſus, ad illam uſque, omniumque prætèrea ipſius per illam diviſionum, & quomodo totam alluit regionem. Præcepit quoque multis eam interdiſtingui gemmis. Et facta eſt menſa hæc, atque perfecta ejus figuratio, & gemmis interdiſtincta : & delata eſt in civitatem Jeruſalem, munus Domui magnificæ. Quæ integra perveniens collocata fuit in Domo, ſecundum præceptum Regis. Et ſane ſimilem non viderunt homines quoad pulchritudinem pictnrarum, & ſapientiam artis.

Hiſtoria Judæorum.

MENTIO EORVM, QVÆ acciderunt Judæis ad Antiocho Rege : & quæ inter eos, & inter illius Duces contigerunt pugnæ : & ad quæ ille tandem devenerit.

CAP. III.

Vid. 1. Macc. cap. 1. & 2. Macc. cap. 5. & Joſeph. Antiq. Jud. lib. 12. cap. 7. & de bello Judaic. lib. 1. cap 1.

ERat ex Regibus Macedonum homo quidam, qui Antiochus dicebatur ; inter cujus geſta id fuit : ut cum defunctus eſſet Tolomæus Rex Ægypti ante memoratus, profectus eſt cum exercitibus ſuis ad Tolomæum ſecundum oppugnandum. Victo autem Tolomæo, atque cæſo, potitus eſt ejus regione Ægypto : eamque obtinuit. Hinc robur accipientibus rebus ipſius, majorem terræ ſubegit partem, obedientiam deferentibus ei Perſidis Rege, aliiſque. Quare elatum eſt cor ejus : & ſuperbia inflatus, idola ad ſuam ſimilitudinem confici juſſit, ut eis deferrent homines adorationem, in illius magnificentiam, & cultum. Quæ quidem cum confecta fuiſſent, miſit in omnes ſui regni regiones per nuntios, jubentes ea coli, & adorari. His annuerunt gentes, timentes, atque metuentes tyrannidem ejus. Erant autem eo tempore in Judæa tres viri mortalium omnium peſſimi : & unicuique in eodem genere mali non abſimilis erat familia. Quorum trium, unius nomen erat, Menelaus : ſecundi, Simeon : tertii, Alcimus. Apparuerunt autem eo tempore imagines quæ-

فمضي هولاي الاشرار الي انطيوخوس لما يريدونه من نيل المنزله عنك ليتمكنون مِمّا يشتهونه من الفجور واخذ اموال الناس والامر والنهي • فقالوا له • ايها الملك انه قد رُاي في الجو علي بيت المقدس ركبان من نار يتحاربون وقد فرح اليهود بذلك وقالوا ان هذا يدلّ علي ان انطيوخوس الملك يموت • فصدّق الملك قولهم وغضب منه وسار الي بيت المقدس في اسرع وقت • فوافي القوم وليس عندهم منه خبر • فكبسهم رجاله وركبوهم بالسيف واكثروا فيهم القتل واجترحوا اكثرهم وسبوا منهم خلقًا كثيرًا وهُزم منهم قوم الي الجبال والشعاري وقاموا بها زماناً ياكلون الحشيش • ثم ان انطيوخوس عمل علي الرحيل عن البلد • ولم يكتفي من القوم بما فعله بهم حتي استخلف فيهم رَجُلًا يقال له فيلقوس • وامر ان يطالبهم بالسجود لصورته واكل لحم الخنزير • ففعل فيلقوس ذلك ودعا القوم الي طاعة الملك في ما امن به • فامتنعوا من قبول ما دعاهم اليه • فقتل منهم خلقًا كثيرًا واستبقي الاشرار وحطهم ورفع منزلتهم •

Adiverunt itaque impii iſti Antiochum, ad obtinendam aliquam penes eum auctoritatem, ut facile perpetrare poſſent quicquid vellent ſcortationis, expilationis facultatum hominum, ac denique imperare reliquis, itemque coercere. Et dixerunt ei, Rex, jam apparuerunt in aere ſuper Jeruſalem equites igneis in ſeſe decertantes: propterea gaviſi ſunt Hebræi dicentes, indicem hæc eſſe mortis Antiochi. Quibus verbis præſtans fidem Rex, furore percitus, profectus eſt in Jeruſalem: quam breviori tempore: ac genti ſupervenit de nulla ejus præmonitæ fama. Invaſeruntque eos viri Fœlius, & gladio pereuſſerunt, plurimas perpetrantes clades: pluresque exceperunt vulneribus, ac multitudinem magnam in captivitatem redegerunt. Quidam vero fugientes, ſe in montes, ac nemora contulerunt: ubi demorati ſunt, herbis veſcentes. Poſt hæc a regione abſcedere decrevit Antiochus. At non ſibi illi fuit, quod genti intulerat: verum ſubrogavit virum nomine Fœlicem, injungens ei, eos cogere ſuam colere imaginem, ac ſuillam edere carnem. Quod præſtitit Fœlix, gentem accerſens ad obediendum Regi in iis, quæ ipſi præceperat. At illi ea, ad quæ accerſiti fuerunt, ſuſcipere negaverunt: quare magnam multitudinem ex eis peremit, ſervans peſſimos illos, eorumque familiam: & exaltans eorum dignitatem.

خبر قتل العازر الكاهن •

Hiſtoria necis Eleazari ſacerdotis.

CAP. IIII.

• الفصل الرابع •

Eadem ſſ quæ 2. Maccab. cap. 6. verſ. 18. uſque ad fin. cap.

ثم قُبض علي العازر الذي كان مضي مع العلماء الي تُلمآي وهو اذ ذلك شيخ كبير له تسعون سنه • فأُحضر بحضرة فيلقوس • فقال له • يا العازر انك رجل حكيم فهيم وانا احبّك مُنذ سنين كثيرة ولست احب قتلك فاطع الملك واسجد لصورته وكُلْ من قربانه وانج سالمًا • فقال العازر ما كنت بالذي اترك طاعة الله بما اطيع به الملك • فاستدناه فيلقوس وقال سرًّا • اعمل علي انك تستدعي بمَنْ يجيك بلحم من ذبيحتكم حتي تجعل علي مايدتي وتاكل منه يسيرًا بحضرة الناس فيعلموا انك قد اطعت الملك وتخلص نفسك من حيث لم تضيّع شي من دينك • فقال له العازر ما كنت بالذي اطيع الله بضربٍ من المكر ولكني اصبر علي المكان وانا شيخ ابن تسعين سنه قد دقّ عظمي ونحل جسمي واتجلّد عن ما ينكل به الشباب الاجلاد فيقتل بي اجلاد قومي وشباب اهل مِلّتي ويقولون كيف يجوز الّا نصبر علي ما صبر عليه مَن كان اضعف مِنّا قوةً وارقّ مِنّا لحمًا وعظمًا • فيكون ذلك اَولي بي من ان اخدعهم واظهر طاعة الملك • فيقولون اذا كان هذا الشيخ الفاني الحكيم الفهم شحّ علي الحياة واسف علي الدنيا وترك دينه فانه يسعنا ما يسعه فانه شيخًا وحَكيمًا ومَن ينبغي لنا ان نتبعه • وانا أحري بان اهلك وقد خلّفت فيهم الثبات علي دينهم والصبر علي ما ينالهم من المكان من ان اعيش وقد اضعفت ثباتهم عن طاعة ربهم واتباع مرضاته فيسعدوا بي ولا يشقوا • فلما سمع فيلقوس مقالة العازر اشتدّ غضبه عليه وامر به فعذب بانواع العذاب الي ان اجهد جهدًا عظيمًا فقال • اللهم انك تعلم اني كنت قادرًا علي ان اخلص نفسي مِمّا وقعت فيه بان اطيع غيرك واني لم افعل ذلك بل اثرت طاعتك واستسهلت في الثبات عليها كل مكروهٍ ينالني • وانا الان مستصغر لما نزل بي في حيث مرضاتك ويحتمل له بجهدي • فاسالك ان تقبل ذلك مني وان تميتني قبل ان اضعف عن الصبر • فاستجاب الله دعاه ومات لوقته • وخلّف قومه علي عبادة ربهم صحيحي العزم علي الثبات علي دينهم والصبر علي ما ينالهم •

POſt hæc captus eſt Eleazarus, qui profectus erat cum doctoribus ad Tolomæum; & tunc erat ſenex, ætate provectus, nonagenarius: & conſtitutus eſt coram Fœlice: cui ait, Eleazare, equidem vir ſapiens es, ac prudens: & ſane a multis te dilexi annis, nec propterea tuam cuperem necem: obtempera ergo Regi, & adora ejus imaginem, & de ejus immolatis comede, & incolumis evade. Cui reſpondit Eleazarus: Profecto non ſum deſerturus obedientiam Dei, ut obediam regi. Cui, accedens Fœlix ſecreto ait; Fac te accerſere quempiam, qui afferat tibi carnes de veſtris immolatis, quas apponito menſæ meæ: & comede aliquid ex illis, hominibus præſentibus, ut agnoſcant te obediviſſe regi: & redimes animam tuam nullo illato religioni tuæ detrimento. Huic ait Eleazarus; Nequaquam Deo obſequor ullo fraudum genere, ſed hanc potius ſuſtinebo violentiam. Etenim cum ſim ſenex nonagenarius, jam extenuata ſunt oſſa mea, & corpus meum contabuit. Si forti ergo animo feram ea, quæ fortiſſimi juvenes metuentes refugiunt: ne imitabuntur fortes populi mei, & juvenes meæ nationis, & dicent; Quomodo non licet ea pati, quæ paſſus eſt nobis viribus infirmior, & carne ac oſſe exilior? quod ſane expedietius mihi erit, quam fallere eos, ſimulata regi obedientia: dicent enim; Si ſenex iſte decrepitus, ſapiens, prudens, vitæ eſt cupidus, & rerum caducarum dolore corripitur, ſuam abdicans religionem; nobis profecto licebit, quod ei licuit, cum ſit ſenex, ac ſapiens, & quem ſequi non oportet. Quare perire malo, relicta ea conſtantia religionis, ac patientia adverſus tyrannidem, quam vivere, ipſorum infirmata conſtantia in obediendo Domino ſuo, & ipſius beneplacitis obſequendo: ut fœlices per me reddantur, non autem infœlices. Cum audiſſet itaque Fœlix Eleazari ſententiam, vehementer in eum iratus eſt, juſſitque ipſum multis ſuppliciorum generibus affici: ita quidem, ut maximum inierit certamen, & ait; Deus utique ſcit, quod liberare potuiſſem memetipſum ab iis, in quæ incidi, alteri a te obediendo. Quod quidem non præſtiti: ſed malui tibi obedire: id facilem exiſtimavi omnem illatam mihi vim, pro conſtantia in tua obedientia. Et nunc parum reputo ea, quæ mihi evenerunt ſecundum beneplacitum tuum, eaque ſuſtinebo quantum valeo. Rogo te itaque, ut hoc accepties a me, & mori me facias antequam infirmior reddar in ſuſtinendo. Et exaudivit Deus preces illius, & ſtatim obiit. Reliquit autem populum ſuum, cultui Domini ſui deditum, ſanaque præditum fortitudine, ac conſtantia in religione, & patientia, adverſus ea, quæ illis obveniunt.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

خبر قتل السبعة اخوه

الفصل الخامس

ثم قبض بعد ذلك على سبعة اخوه واتم لهم فانفذوا الي الملك لانه لم يكن الي الان بَعُدَ عن بيت المقدس. واحضروا بحضرة الملك وادخل عليه احدهم. فامن ان يترك دينه. فابَي عليه وقال له. ان كنت تظن انك تعلّمنا الحق فليس الامر كذلك. بل الحق هو الذي تعلّمناه من ابآينا وظمنّا علي نفوسنا الاستقبال على عبادة الله وحك والثبات على شريعته وليسنا نرجع عن ذلك اصلاً. فغضب انطيوخوس الملك في قوله وامر باحضار طابق حديد وان يُجعل على النار. ثم امر بقطع لسان الفتي وقطع يديه ورجليه وسلخ جلد راسه وان يُجعل على الطابق ففعل به ذلك. ثم استدعا قدر نحاس كبير وامر ان يُجعل على النار ثم طرح فيها ما بقي من جسمه. فلما قارب الرجل الموت امر بازالة النار من تحته ليطول عذابه اراد بذلك تخويف امه واخوته فما زادهم ذلك الا شجاعة وقوة عزم على الثبات على دينهم واحتمال كل ما يَمُرّ بهم من المكاره. فلما مات الاول قُدّم اليه الثاني وقال له بعض غلمانه امتثل ما يامرك به الملك ليلا تهلك كما هلك اخوك. فقال ما انا اضعف من اخي قلبًا ولا اقل يقينًا هاتم النار والسيف ولا تنقصوني شيًا مما صنعتم باخي. ففُعل به ما فُعل باخيه فنادي الملك وقال له. اسمع ايها القاسي الكنف علي الخلق. اعلم انك انما ملكت منّا اجسامنا ولم تملك ارواحنا وعن قليل هي صايرة الي الذي خلقها وسيعيدها الي ابداننا في وقت يحيي موتي امته وقتلا شعبه. واحضر الثالث فامر بيك اليمني للملك وقال. ما لك تهوّل ايُّها العدو. اعلم ان هذا امر وارد علينا من السماء ونحن نقبله من الله بشكر ومنه نرجو ثوابنا. فتعجب الملك والحاضرين من شجاعة الفتي وثبات عقله وحسن لفظه. ثم امر فقُتل. واحضر الرابع فقال علي دين الله نبذل نفوسنا ومنه نستوفي اجرنا يومًا لا يكون لك حجّة عند الحساب ولا صبر علي العذاب. فامر به فقُتل. واحضر الخامس فقال له لا تظنّ في نفسك ان الله خذلنا بما انزله بنا وانما غرضه به الكرامة ومحبة لنا وهو ياخذ لنا منك ومن دينك بحقنا. فامر به فقُتل. فاحضر السادس. فقال له فاما انا معترف لله بذنبي ومومن ان ينهدر عني بقتلي واما انت فقد عاديت الله بقتلك المتمسكين بدينه وسيكافيك على فعلك ويستاصلك من عالمه. فامر به فقُتل. واحضر السابع وكان صبيًا. فقامت امه حينيذ غير جزعه ولا قلقه فنظرت جُثث بنيها ثم قالت يا بني لم اعلم علمًا اذ علّقتك بكل واحد منكم اني علّقت به ولا قدرت ان اجعل فيه روحه ولا ان اخرجه الي نسيم الدنيا ولا ان ارزقه قدرًا وعقلاً. وانما الله عز وجل هو كوّنه بمشيته وصوّرك كما اراد واخرجه الي الدنيا بقدرته وجعل له فيها اجلاً معلومًا ورزقًا مقسومًا وتصرّفًا كما احب. واما انتم فقد بذلتم لله اجسامكم التي صنعها وارواحكم التي خلقها ورضيتم باحكامه التي قضاها. فهنيه لكم بما قد سعدتم وطوباكم بما به فزتم. وقد كان رآه انطيوخوس لما رآها قامت انها انما قامت جزعًا على ابنها الاصغر واستبشر بانها ستامن بطاعة الملك ليلا يهلك كما هلك اخوته. فلما سمع كلامها خجل واستحي وامر بان يقرب منه الغلام ليلطف به

Historia necis septem fratrum.

CAP. V.

Concordat cum 2. Maccab. cap. 7. quam Fl. Josephus lib. peculiariter de eis scripto allegoricè, Gregorius Nazianzenus Orat. de eis habitâ encomiasticè descripsit, & exornavit.

ET capti sunt post hæc septem fratres, & mater ipsorum; & missi sunt ad regem: non enim longe adhuc recesserat a Jerusalem. Et cum deducti fuissent ad regem, introductus est unus eorum ad illum: cui propriam jussit abdicare religionem; qui renuens, ait illi; Si enim nos veritatem docere putas, non ita sese res habet: quippe veritas ea est, quam didicimus a patribus nostris, & qua nosmetipsos obstrinximus solius Dei amplecti cultum, & constanter observare legem: & ab hac nequaquam recedemus. Et iratus est rex Antiochus his dictis: præcepitque afferri sartaginem ferream, & igni admoveri. Tum jussit amputari linguam juvenis, & manus, ac pedes præscindi, & detrahi pellem capitis, & imponi sartagini: & factum est ei ita. Deinde afferri præcepit ollam æneam magnam, & igni admoveri, in quam projectum est reliquum corporis. Et cum prope moreretur vir, jussit removeri ab eo ignem, ut diutius cruciaretur: intendens his matrem deterrere, ac fratres. At sane hoc fortitudinem, & robur religionis constanter servandæ illis addidit, ac sustinendi ea omnia, quæ eis per tyrannidem inferri poterant. Mortuo itaque primo, oblatus est ei secundus. Cui quidam puerorū aiunt, Obsequere iis, quæ rex tibi præcipiet, ne pereas sicut periit frater tuus. Qui ait; Non sum fratre meo infirmior corde, neque minor fide. Afferte ignem, & gladium: nec minuatis quicquam illorum, quæ feciſtis fratri meo. Et factum est ei, quemadmodum factum fuit fratri ejus. Et appellavit regem, & dixit ei; Audi crudelis sceleſtiſſime in homines, ac scito, quod nihil nostri obtines, nisi corpora: spiritus vero nostros nequaquam obtines; & paulo post pergent ad Creatorem, quos restituet corporibus ipsorum cum vivificabit mortuos gentis suæ, & cæsos populi sui. Et deductus est tertius, qui annuens manu, dixit regi; Cur terres inimice? scito hoc de cœlo nobis immissum esse, quod & suscipimus, gratias Deo agentes, & ab illo præmia nostra speramus. Et demiratus est Rex, itemque adstantes fortitudinem adolescentis, & constantiam mentis, & pulchritudinem sermonis. Tum jussit; & trucidatus est. Et deductus est quartus, qui ait; Pro Dei religione animas nostras venundamus, ac locamus, ut ab eo mercedem exigamus, ea die, cum nulla tibi erit excusatio in judicio, neque sustinebis cruciatus. Qui jussit; & trucidatus est. Et deductus est quintus, cui ait; Ne putes in te ipso, Deum nos dereliquisse propter ea, quæ in nos immisit. Sed sane ejus voluntas est, his nobis deferre honorem, & amorem; & ipse ulciscetur nos de te, & de tua progenie. Et jussit; et trucidatus est. Et deductus est sextus, qui ait; Equidem fateor Deo delicta mea, credo tamen ea mihi dimittenda fore mea nece. At tu jam Deo adversatus es, occidendo eos, qui ipsius amplectuntur religionem; et certe rependet tibi secundum opera tua, et e suo mundo te eradicabit. Et præcepit in eum; et trucidatus est. Et deductus est septimus, qui erat puer. Tunc surrexit mater ejus intrepida, atq; imperturbata, et inspexit cadavera filiorum. Tum ait: Filii mei, nescio profecto, qualiter concepi unumquemque vestrum, cum illum concepi. Neque potui apponere illi spiritum: neque educere in mundi hujus auram: neque elargiri illi fortitudinem, et intellectū; sed enim Deus Opt. Max. ipse formavit illum, secundum voluntatem suam: et imaginem ipsi tribuit secundum suum beneplacitum: et eduxit illum in mundum sua potentia, constituens ei terminum vitæ, & bona statuta, & dispensationem, ut ei placet. Vos autem jam venundastis Deo corpora vestra, quæ ipse fecit, & animas vestras, quas ipse creavit: & acquievistis judiciis ejus, quæ decrevit. Quare fœlices vos pro iis, quæ fœliciter obtinuistis: ac beati vos pro iis, quæ vicistis. Visum autem erat Antiocho, cum eam surrexisse vidisset, ipsam id præstitisse timore perculsam pro parvulo filio, et existimavit omnino, illam ipsi præcepturam obedientiam regi, ne pereat, sicuti perierunt fratres illius. Cum vero audisset verba ipsius, eum puduit, et erubuit; præcepitque deduci ad se puerum, ut hortaretur eum,

ويرغبه في الحياة ويرهبه في الموت • فلا يتم لهولاي باسرهم الخلاف لامن فيمتثل بهم
الخلق الكثير • فلما قرّبوه منه لطف به القول ووعد بالغنا وحلف له انه يجعله
وزيرًا له • فلم يلتفت الغلام الي شيٍّ من كلامه ولا حفل به • فالتفت الملك الي امه
فقال لها • ايتها الامراه السعيد ارحمي ابنكِ هذا الذي لم يبق غيره والطفي به
في ان يقبل امري ليسلم مِمَّا نال اخوته • فقالت ادنوه مني حتي الطف به بشيٍّ
من كلام الله • فلما ادنوه منها اعتزلت به عن القوم ثم قبّلته وضحكت مِمَّا قاله
انطيوخوس لها • ثم قالت له يا ابني دع ان تطيعني لانّي حملتك وولدتك ورضعتك
وربيتك وعلمتك دين الله • ولكن انظر الي السمآء والارض والمآء والنار واعلم ان الاله
الواحد الحق هو الذي خلقها وخلق الادمي من لحم ودم يعيش قليلًا ثم يموت
فخف الله الحق الذي لا يموت واطع الصادق الذي لا يخالف الميعاد ولا تخف من
هذا الجبار العامي ومُت علي دين الله كما مات اخوتك • فلو قد رايت يا ابني كرم
مثواهم ونور محلّهم وجليل ما صاروا اليه لما صبرت عن الالحاق بهم • وارجو اني
يستعدّني الله عز وجل والحق بكم قريبًا • فقال الغلام حينيذ اعلموا انّي اطيع الله ولا
اطيع انطيوخوس في ما امرني به فلا توخروني عن الالحاق باخوتي ولا تعوقوني عن
المصير الي حيث صاروا • ثم قال الي الملك لك الويل من الله الي اين تهرب منه والي اين
تلجي ام بمن تعتصم من عذابه • لقد احسنت الينا من حيث قدّرت انك تاسي
اساتك الي نفسك واهلكت من حيث ظننت انك تحسن لانفسنا نصير الي الحياة التي لا
يعقبها موت ونثوي في نور لا يزيله ظلام • واما انت فمثواك الجحيم وعذاب الله الاليم •
وانا ارجو ان سخط الله سيزول عن قومه بما احتملناه فيه وانه سيجعل عذابه عليك في
الدنيا وميتتك في اشر موته وتصير في الاخر الي العقاب الدايم • فاغتاض انطيوخوس
مِمَّا راه من مخالفة الغلام لامر • فامر ان يُعذب باشر مِمَّا عُذب به اخوته • ففُعل ذلك
به ومات • فتضرعت امهم الي الله وسألته بان يلحقها باولادها فماتت للوقت • ثم سار
انطيوخوس الي مقدونيا بلدك وكتب الي فيلقوس والي سايرِ عمّاله في الشام ان يقتلوا
آل يهودا كلهم الّا من دخل في دينه • فامتثل اصحابه امره وقتلوا خلقًا كثيرًا •

Et persuaderet amorem vitæ, & deterreret eum morte; ne omnes isti adversari videren-tur ejus imperio, & eorum sequeren tur exem-plum plurimi hominum. Deductum itaque sermonibus hortabatur, & divitias pollicebatur: & juravit ei; Se illum Proregem sibi suf-fecturum. Sed cum puer ad ejus verba nequaquam converteretur, neque ea curaret: con-versus est Rex ad matrem illius, & ait illi; Fe-lix mulier, miserere filii tui hujus, quem so-lum superstitem habes, & hortare eum, ut am-plectatur mea jussa, & evadat ea, quæ evene-runt fratribus ejus. Quæ ait; Deducite eum ad me, ut horter ipsum verbis Dei. Et cum deduxissent illum ad eam, secessit a turba. Tum osculata est eum, & irrisit ea, quæ ab Antio-cho sibi dicta fuerunt: Deinde dixit ei; Fili mi, age, quod mihi obedias, quoniam peperi te, & lactavi, & educavi, & edocui te divinam reli-gionem: at aspicito cœlum & terram, & aquam & ignem: & intellige, quod Deus unus verus ip-se creaverit ea: & creaverit hominem ex car-ne, & sanguine, qui parum vivit, tum morie-tur: Quare time Deum verum, qui non mori-tur: & obtempera veraci, qui non permutat promissa: nec timeas hunc Gigantem vulga-rem: & morere pro religione Dei, quemad-modum mortui sunt fratres tui; si enim vide-res fili mi, honorem domicilii ipsorum, & lu-men habitationis eorum, & ad quantam per-venerint gloriam, utique haud patieris non se-qui eos: equidem spero & ego, Deum Opt. Max. me præparaturum, & prope sequar vos. Tunc ait puer; Sciatis quod obedio Deo, & non obediam Antiochi præceptis: quare ne differatis me sequi fratres meos, neque impe-diatis me abire, quo abierunt. Tum dixit Re-gi; Væ tibi a Deo, quo fugies ab eo? & quo confugies? aut cujus implorabis opem, ne sup-plicio te afficiat? equidem benefecisti nobis, cum constituisses malefacere: malefecisti ani-mæ tuæ, & perdidisti eam, cum esses arbitra-tus benefacere Nos autem pergimus ad vitam, quam non sequetur mors, & habitabimus in lumine, quod non removebunt tenebræ. At habitaculum tuum in inferis erit, cum vehe-mentibus Dei suppliciis. Ego vero confido, Dei iram a populo suo recessuram propter ea, quæ sustinuimus pro eo: & te cruciatibus afficiet in hoc mundo, & perdet te pessima morte: & tandem ad perpetuos cruciatus abibis. Et in-tus est Antiochus, videns puerum suo adversari imperio: quare jussit ipsum affici cruciati-bus præ fratribus ejus. Et factum est id; & mortuus est. Rogavit autem mater ipsorum Deum, & deprecata est sequi filios, & illico mortua est. Tum profectus est Antiochus in Macedoniam regionem suam: & scripsit Fe-lici, & reliquis Præfectis in Syria, ut neci tra-derent Judæos omnes, exceptis illis, qui ejus amplecterentur religionem. Et obsecuti sunt sui imperio ejus, interficientes multitudinem hominum.

خبر متثيا الكاهن ابن يوحانان • وهو ابن برحشمآي الكاهن •

HISTORIA MATHATHIÆ SACERDOTIS, FILII JOCHANAN, qui est filius Hesmai sacerdotis.

• الفصل السادس •

CAP. VI.

Confer cum 1. *Macc. cap.* 2. *v.* 1. *ad v.* 48 *&* *Joseph. Antiq. lib.* 12. *cap.* 8 *part.* 1. *& de Bello Jud. lib* 1. *cap.* 1

هرب رجل يُعرف بمتثيا ابن يوحانان الي بعض الجبال المنيعه وهرب اليه اناس
متفرقون • واستتر قوم في المواضع الغامضه • فلما بَعُدَ انطيوخوس عن البلد
انفذ متثيا ليهودا ابنه في السرّ الي مدن آل يهودا يعرفهم بسلامته وسلامة الجماعه
الذين معه ويستنهض اليه منهم من كانت فيه نجدة وشجاعه وحميه للدين
والكريم والولد • فسار اليه جماعه من خيار القوم الذين بقوا • فلما حصلوا عنده
قال لهم لم يبق لنا غير الصلاه الي الله والتوكل عليه والمحاربه لاعدائنا لعلّ
الله يرزقنا النصر عليهم والظفر بهم • فقبل القوم راي متثيا وعملوا عليه • فاتصل
ذلك بفيلقوس فسار اليهم بعسكر عظيم • فعرف في مسين خبر القوم من آل يهودا
ان نحو من الف انسان رجال ونسآ قد اجتمعوا الي مغان واقاموا بها ليتم لهم حفظ
دينهم • فعدل اليهم في عدّة من اصحابه وانفذ وجوه رجاله مع باقي العسكر الي متثيا

FUgit vir quidam nomine Mathathias, filius Jochanan, in aliquem montium munitorum. Et confugerunt ad eum dispersi homines: & quidam sese absconderunt in locis abditis. Post-quam autem longe recessisset Antiochus a re-gione, misit Mathathias Judam filium suum clam in civitates Judæ, ut certiores eos facerent de sua, suorumque salute, & ut pergerent ad eum quotquot commoventur fortitudine, ma-gnanimitate, & zelo erga religionem, uxores, & liberos. Et perrexerunt ad eum quidam de nobilioribus populi, qui remanserant. Qui cum adessent apud eum, ait illis; Nihil nobis restat nisi oratio ad Deum, & confidentia in eo, & prælium adversus hostes nostros, ut for-te concedat nobis Deus opem, & victoriam contra eos. Et acquievit populus opinioni Ma-thathiæ: & fecerunt secundum eam. Et renun-tiatum e Græci, & profectus est adversus eos cum exercitu magno. Et nuntiatum est ei dum pergeret, de populo Judæorum, esse circiter mille homines ex viris, & mulieribus congre-gatos, & in spelunca quadam commorantes, ut suam servare possent religionem. Et declinavit ad eos cum aliquo numero suorum, mittens duces virorum suorum, cum reliquo exercitu contra Mathathiam.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

وطالب فيلقوس مَن في المغان في الخروج اليه وموافقته على الدخول في دينه فامتنعوا عليه • فتوعدهم بانه يدخن عليهم فصبروا على ذلك ولم يخرجوا اليه فدخن عليهم فماتوا باجمعهم • ولما صار وجوه العسكر الي متثيًا ووافوه وهو مستعد الي قتالهم فتقدم اليه بعض اجلّه القواد فاعرض عليه ان يطيع الملك ولا يخالف امن يحيا هو ومن معه ولا يهلكوا • فقال لهم • اما انا فاني اطيع الله الملك الحق واما انتم فاطيعوا ملككم واصنعوا ما بَدَي لكم • فامسك عنه القول واخذوا في التدبير عليه فجاهم بعض مَن كان معهم مِن اشرار اليهود فحرّضهم على المبادن اليه ومناجدته الحرب فوثب اليه متثيًا وبيك سيف بجرّد فرمي براس اليهودي ثم ضرب القايد الذي كان اليهودي يخاطبه فقتله ايضًا • فلما نظر اصحاب متثيًا ما صنع تبادروا نحوه وهجموا في عسكر اعداهم وقتلوا منهم خلقًا كثيرًا وهزموهم • ثم انهم تبعوا المنهزمين الي ان قتلوا سايرهم • ثم ضرب متثيًا بالبوق واظهر الخروج على فيلقوس ودخل هو واصحابه الي بلد آل يهودا وتسلم كثيرًا من مدنهم وازاحهم الله تعالي علي يك من اصحاب انطيوخوس وعادوا الي حفظ دينهم وزالت عنهم ايادي اعداهم •

Fœlix autem petiit ab iis, qui sunt in spelunca, ut egrederentur ad eum, & consentirent ingredi suam religionem; at ipsi recusarunt: unde comminatus est se suppositurum fumum, & sustinuerunt id, & non sunt egressi ad eum, & suppositit eis fumum, & mortui sunt universi. Cumque pergerent Duces exercitus contra Mathathiam, & pervenerunt ad eum, ipso parato ad prælium: accessit ad eum quidam ex nobilioribus ducibus, proponens ei obedientiam Regi, & ut non adversetur ipsius imperio, ut viveret ipse, & qui cum eo erant, & non perirent. Cui ait; Equidem Deo obedio Regi vero: at Vos obedite Regi vestro, & facite quacunque vobis videtur. Et sese a loquendo continuit. Et cœperunt astruere ei insidias. Et venit quidam de pessimis Judæorum, qui cum eis erant, & concitavit eos pergere contra eum, & bellum constituere. Et irruit in illum Mathathias stricto gladio, & amputavit caput Judæi; tum percussit ducem, quem Judæus alloquebatur, & occidit eum quoque. Videntes autem socii Mathathiæ quod fecerat, festinaverunt ad eum, & irruperunt in castra inimicorum trucidantes ex eis multitudinem plurimam, & in fugam verterunt eos; deinde secuti sunt fugientes, donec interfecerunt omnes. Post hæc cecinit Mathathias buccina, & indixit expeditionem contra Fœlicem. Et ingressus est ipse, & socii regionem Judæorum, et susceptit plurimas ex civitatibus eorum. Et quiescere eos fecit Deus excelsus per manus ejus a ducibus Antiochi: et reversi sunt ad observantiam suæ religionis: et recesserunt ab eis manus hostium ipsorum.

• ذكر وفاة متثيًا واخبار ابنه يهودا من بعده •

• الفصل السابع •

MENTIO OBITUS MATHATHIÆ, & gesta Judæ filii ejus post eum.

CAP. VII.

Habentur quæ de obitu Mathathiæ, Macc. lib. 2. cap. 2. v. 49. ad finem. Apud Josephum Ant. lib. 12. cap. 8. part. 2. & cap. 9. Et de Bello cap 1. Quæ vero de gestis Judæ, lib. 1. Macc. partim cap. 3. partim cap. 4. Item lib. Macc. 2. cap. 8. Item apud Joseph. lib. Antiq. 12. capp. 10. 11.

ثم ان متثيًا اعتلّ • فلما اجهد استدعي بنيه وكانوا خمسه فقال لهم • اني اعلم الان ان لا بد ان يهيج في بلاد يهودا حروب كثيرة عظيمة لسبب ما حرّكنا الله عز وجل له من محاربة اعدائنا وانا اوصيكم بان تتقوا الله وتتوكلوا عليه وتغاروا للدينه وقدسه وأمته وان تستعدوا لمحاربة اعدايكم ولا تخافوا الموت فانه حال بجميع الخلق لا محاله • فان نصركم الله فقد بلغتم ما اردتم وان هلكتم لن يضيع لكم ذلك عنك ثم توفي متثيًا ودُفن • وعمل بنوه على ما اوصاهم به واتفقوا على تقديم اخيهم يهودا وكان اخوهم اصلحهم رايًا واشدّهم باسًا • فخرج اليهم جيش من قبل فيلقوس مع رجل يقال له شارون فهزمه يهودا واصحابه وقتلوا منهم خلقًا كثيرًا وشاع خبر يهودا وعظمت سمعته فهابه ساير من حوله من الامم • واتصل ساير ما جري من متثيًا ومن يهودا ابنه بالملك انطيوخوس • وانتهت ايضا تلك الاخبار الي ملك الفرس فسعى العصا على انطيوخوس وعاصاه تمثّلًا بيهودا • فاكثر ذلك انطيوخوس وعظم عليه فاستحضر رجلًا عظيمًا من اهل بيته يُقال له ليسياس ذا باس ونجدة • فقال له • اني قد عزمت على المسير الي بلد الفرس لمحاربته واريد اني استخلف ابني في مكاني واخذ معي نصف العسكر واخلف نصفه مع ابني • وقد رددت اليك تدبير ابني وتدبير الرجال الذين اخلفهم معه وقد علمت ما صنعه متثيًا ويهودا باصحابي ورجالي • فتنفذ الي بلد يهودا من يضم عليه عسكرًا قويًا وتتقدم اليه ببدل السيف في بلد يهودا واستيصالهم وخراب ديارهم وقلع اثارهم • ثم سار انطيوخوس الي بلد فارس • وانفذ ليسيّاس ثلثة قواد ذي باس ونجدة ومعرفة بالحروب يقال لاحدهم تلماوس والثاني نيقانور والثالث جرجس • وانفذ معهم من نقاوة الرجال اربعين الفًا وسبعة الاف جنبة

Mathathias autem infirmatus est: & cum prope esset ut moreretur, vocavit filios suos, qui erant quinque, & ait illis; Certe scio excitanda fore in regione Juda bella quamplurima ac magna, causa eorum pro quibus commovit nos Deus Opt. Max. ad bellandum contra hostes nostros. Ego autem præcipio vobis ut timeatis Deum, & confidatis in illo, & æmulatores sitis legis, & Sanctuarii, & populi ipsius, & præparemini ad bellandum contra hostes illius: nec timeatis mortem, quoniam omnibus hominibus proculdubio decreta est. Quod si victores vos reddiderit Deus, jam obtinuistis quod desiderabatis: si vero pereatis, non amittitur id vobis apud illum. Et defunctus Mathathias, & sepultus est, & fecerunt filii ejus secundum quod præcepit eis. Et consenserunt præficere sibi fratrem suum Judam. Erat autem Judas frater eorum, omnium consilio optimus, & robore fortissimus. Et missus est contra eos exercitus a Fœlice cum viro, qui dicebatur Seron, quem fugavit Judas cum sociis suis, & interfecit multitudinem magnam. Et divulgata est fama Judæ, ac percrebuit in aures valde; & timuerunt eum omnes gentes, quæ erant in circuitu ejus. Et perlatum est Regi Antiocho quicquid fecerat Mathathias, & Judas filius ejus. Pervenerunt hæc quoque ad Regem Persarum, unde prævaricatus est in Antiochum, deficiens ab eo, sequens exemplum Judæ. Quod quidem cum maximopere afflixisset Antiochum, vocavit ad se virum quendam de domesticis suis, qui dicebatur Lysias, vir strenuus, ac fortis, & ait illi; Jam decrevi proficisci in Persidis regionem ad bellandum: volo autem sufficere post me filium meum in locum meum, & ducere mecum dimidiam partem exercitus, & reliquam partem relinquere cum filio meo; & ecce tradidi tibi gubernationem filii mei, & gubernationem virorum, quos relinquo cum illo. Et quidem scis quid fecit Mathathias, & Judas amicis meis, & viris meis. Quate mitte in regionem Judæ ducentem exercitum potentem; & jube irruere gladio in regionem Judæ, & eradicare eos, & destruere domicilia eorum, & ipsorum vestigia delere. Dein profectus est Antiochus in regionem Persidis. Lysias vero expedivit tres duces strenuos, ac fortes, & in bellis peritos; quorum unus dicebatur Tolomæus, alter Nicanor, tertius vero Gorgias. Misitque cum eis de viris electis quadraginta millia, & septem millia equorum.

حينيذ تقدّم اليهم ان ياخذوا معهم جيشًا من الارمن وجيشًا من فلسطين وتاكّد
عليهم في استيصال آل يهودا • فسار القوم واخذوا معهم عدّ من التجار حتي يبيعوهم
السّبي الذي يحصل لهم من آل يهودا • فاتّصل الخبر بيهودا بن متثيًا فقصد بيت
الله عز وجل وجمع الناس وامرهم بالصوم والصلاه والدّعا الي الله عز وجل ومسألته
بان يظفرهم بعدوهم ففعلوا ذلك • ثم ان يهودا جمع رجاله وجعل على كل الف رئيسًا
وكذلك علي كل مايه رجلا وعلي كل خمسين وعلي كل عشر • ثم امر بالنّدا على كل
عسكر بان يرجع منه كل جبان وكل مَن امر الله برجوعه من العساكر • فرجع
منهم خلق كثير وبقي معهم سبعة الاف رجل ذو باس وشجاعة وخبرة بالحروب
وعاده لها ولم يعرف احد منهم بهزيمه قطّ • فساروا الي اعدايهم فلما قربوا منهم صلّا
يهودا الي ربه وساله ان يكفيه شرّ عدوّه وان ينصره ويظفّره به • ثم امر الكهنه ان
يضربوا بالابواق ففعلوا وكبّر اصحابه كلهم ثم حملوا على عسكر نيقانور فرزقهم الله
النّصر عليهم فهزموه ولاصحابه وقتلوا منهم تسعة الاف رجل وتبدد الباقون • وعاد
يهودا واصحابه الي عسكر نيقانور فغنموه وغنموا اموال التجار الكثيرين وانفدوها الي مَن
فرقها على الضّعفا • وهذا القتال كان يوم الجمعه فاقام يهودا واصحابه في موضعهم
الي ان مضي يوم السبت • ثم ساروا الي تلماوس وجرجس فلقوهما وحاربوهما فنصروا
عليهما وقتلوا من عسكرهما عشرين الفًا • وهربا تلماوس وجرجس فتبعهما يهودا واصحابه
فلم يدركهما لانهما نجيا الي مدينة الصّنمين وتحصّنا مع بقية رجالهما بها • وادرك
يهودا فيلقوس وانهزم من بين يديه وتبعه يهودا فجآء الي بيت كان بقربه فدخله
وغلق عليه ابوبه وكان البيت حصينًا • فامر يهودا فضربه بالنار فاحترق البيت
واحترق فيلقوس فاخذ منه يهودا بتار العارز وعين ممّن قتلهم فيلقوس • ثم عاد
القوم الي القتلي واخذوا سلبهم وسلاحهم وانفدوا جلّ ما غنموا الي بلد القدس •
واما نيقانور فانه تنكّر فلم يُعرف ومضي وعاد الي ليسياس فعرّفه في جميع ما جري
عليه وعلي اصحابه •

Tunc præcepit eis quoque, ut adducerent ſecum exercitum de Syris, et Palæſtinis; et præcepit eis omnino extirpare Judæos. Et profecti ſunt, adducentes ſecum multitudinem mercatorum, ut venderent eis captivitatem, quam obtenturi erant de Judæis. Pervenit autem fama ad Judam filium Mathathiæ, et petiit domum Dei Optimi Maximi; et congregavit homines, indixitque eis jejunium, et orationes, et preces ad Deum Opt. Maximum: et ut eum deprecarentur pro victoria contra hoſtes; quod quidem præſtiterunt. Poſt hæc congregans Judas viros ſuos, conſtituit ſingulis millibus, principem: et ſimiliter ſingulis centum, virum: et ſingulis quinquaginta: et ſingulis decem. Tum præcepit præcini in exercitu ſuo, ut revertatur quiſquis timidus eſt, & quemcunque præcepit Deus dimitti de exercitibus. Et reverſa eſt multitudo magna: remanſerunt-que cum illis ſeptem millia virorum ſtrenuorum, ac fortium, & in bellis peritorum, iiſque aſſuetorum: nec quiſpiam illorum unquam novit fugam; & profecti ſunt contra hoſtes ſuos. Cum autem appropinquaſſent eis, oravit Judas ad Dominum ſuum, rogans eum, ut averteret a ſe malitiam hoſtis ſui, & ut opitularetur ei, & victorem ipſum redderet. Deinde præcepit ſacerdotibus canere buccinis, quod præſtiterunt, & *Deum* invocaverunt omnes ſui, & in exercitum Nicanoris irruerunt. Et conceſſit illis Deus victoriam contra eos, & fugaverunt illum ac ſocios ejus, interficientes ex illis novem millia virorum; reliqui autem diſperſi ſunt. Et reverſus eſt Judas, & amici ejus ad caſtra Nicanoris, et deprædati ſunt ea, & ripueruntque bona mercatorum plurima, et miſerunt ea dividenda inter infirmos. Hæc autem pugna fuit feria ſexta; quare ſtetit Judas, et ſui eodem in loco, donec pertranſiret dies Sabbati. Tum profecti ſunt contra Tolomæum, et Gorgiam, quos invenientes expugnaverunt, & victoriam reportaverunt ex eis, occidentes ex eorum exercitu viginti millia. Et fugerunt Tolomæus et Gorgias, quos ſecutus eſt Judas cum ſociis: tamen eos comprehendere non potuit, quoniam ſeſe contulerunt in civitatem duorum Idolorum, et ſeſe munierunt in ea cum reliquis viris ſuis. Et invaſit Judas Fœlicem, et fugatus eſt ante eum, quem ſecutus eſt Judas. Qui veniens in domum quandam proximam, ingreſſus eſt eam, et clauſit januas; erat autem domus munita. Et præcepit Judas: et ſuccendit eam igni, et combuſta eſt domus, et combuſtus eſt Fœlix. Sumpſit ergo de eo Judas vindictam Eleazari, et aliorum, quos interfecerat Fœlix. Poſt hæc reverſus eſt populus ad interfectos, et acceperunt ſpolia, et arma ipſorum: miſerunt autem præſtantiora prædæ in regionem Sanctam. At Nicanor mutato habitu ignotus abivit, & reverſus eſt ad Lyſiam, indicavitque ei omnia, quæ ſibi ſuiſque evenerant.

• ذكر عودة انطيوخوس وسيره الي بلد يهودا • وما عرض له من العلّه التي مات بها في طريقه •

MENTIO REDITUS ANTIOCHI, et ejus profectionis in regionem Judæ, et morbi, qui accidit ei, ex quo mortuus eſt in ſuo itinere.

• الفصل الثامن •

CAP. VIII.

Habentur Macc. lib. 1. cap. 6. v. 1. ad 16. ſed fuſius & diſtinctius lib. Macc. 2. cap. 9. Vid. inſuper Joſeph. Antiq. lib. 12. cap. 13.

ثم عاد انطيوخوس من بلد فارس مهزومًا مفلولا العسكر • فلما وقف على ما جري على
عسكر الذي انفذ ليسياس وجميع ساير رجاله فخرج في عسكر عظيم قاصد الي بلد
يهودا • ثم سار فلما توسّط في طريقه ضربه الله بالاسهام العظيمه فلم يوقفه ذلك عن المسير
بل جدّ فيه وهو مع ذلك يتكلم بتكل كون من الفريه على الله ويقول ان لم يقدر احد
يصدّ عن غرضه • فضربه الله عز وجل ايضًا بقروح عمّت جسمه فما ارتدع ولا وقف عن
المسير • بل ازداد تحنّا وجدّ طمعًا في بلوغ ما نواه وادراك ما قدّر • وكان في عسكر افياله
كثيرين فاتّفق لبعضهم ان نفر وصاح فتقرّت الخيل الحامله السرير الذي كان انطيوخوس
عليه فطرحته • وكان ثقيل الجسم فتوهنت اعضاوه وتخلّع بعض مفاصله وقد كانت
قروحه نتنت فزاد نتنها حتي تادّي بها هو ومَن قرب منه • فلما سقط تقدم اليه عبيده
فحملوه على ظهورهم • فزادت عليه رايحه فطرحوه وبعدوا عنه •

Reverſus eſt autem Antiochus de regione Perſidis fugiens dimiſſo exercitu. Qui cum intellexiſſet quod accidit exercitui ſuo, quem miſerat Lyſias, et omnibus viris ſuis, egreſſus eſt cum exercitu magno, petens regionem Judæ. Qui pergens cum ad medium perveniſſet iter, percuſſit illum Deus telis maximis: at id nequaquam illum remorari potuit ab itinere, ſed inſtitit illi, proferens omnia genera injuriarum in Deum, ac dicens; quod nemo illum avertere, aut impedire poſſet a decretis ſuis. Quare percuſſit quoque illum Deus Opt. Max. ulceribus totum invadentibus ejus corpus: nec tamen deſtitit, aut corripuit ſe ab itinere, ſed auctus eſt ira, & aviditate percitus obtinendi quod decreverat, & conſequendi quod deliberaverat. Erant autem in exercitu ejus elephanti quamplurimi. Accidit ergo ut quidam eorum fugeret, & barritum ederet; quamobrem diffugerunt equi portantes lectum in quo jacebat Antiochus, & excuſſerunt illum. Cum autem eſſet corpore obeſus, debilitata ſunt membra ejus, & quædam juncturæ divulſæ fuerunt: & ulcerum quidem ejus, quæ fœtorem jam emittebant, adeo fœtor auctus eſt, ut neque ipſe ſuſtinere amplius poſſet, nec qui ad eum accedebant. Cadentem itaque ſuſtulerunt ſervi, & ſuper humeros portaverunt: ingruente vero fœtore projecerunt illum, & longe receſſerunt.

فلما راي ما قد اجتمع عليه من المكروه ايقن ان ذلك كله عقوبه من الله عز وجل
على تعديته على آل يهودا وظلمه لهم وسفكه دماهم بغير حق. ففزع ورجع الي الله واعترف
بخطاياه وقال. اللهم اني اهل لما انزلته بي وانت العدل في حكمك وانت الذي تذل من
يرتفع وتصغر من تكبر ولك الكبريا والعظمه والعز والجبروت. حقا اقول لقد اظلمت
هؤلاي القوم في ما صنعته بهم وجرت في ما حكمت به عليهم. فاقلني اللهم عثرتي واغفر
خطيتي واسنن بعافيتي. وعلي ان املا خزاين بيتك ذهبا وفضة وافرش بيت القدس
بثياب الارجوان واختتن وانادي في ساير مملكتي انك الاله الحق وحدك لاشريك لك
ولا الاها سواك. فلم يجب الله دعاه ولا قبل صلاته بل زاد ما كان به حتي طرح
احشاه وعظم امر القروح حتي تساقط لحمه عن جسمه ثم مات ودفن مكانه وملك
ابنه مكانه وكان اسمه اوفطر.

خبر ايام الحنكه الثمانيه.

الفصل التاسع.

لما هزم يهودا تلماوس ونيقانور وجرجس وقتل رجالهم عاد هو ورجاله الي بلد بيت المقدس
وامر بهدم ساير المذابح التي امر انطيوخوس ببنيانها وازال ساير الاوثان التي كانت في
القدس وبنوا مذبحا جديدا وامر بتقريب القرابين عليه. وصلوا الي الله عز وجل في
اظهار نار مقدسة تبقي على المذبح. فخرجت نار من بعض جنات المذبح فاحرقت الحطب
والقربان ومنها بقيت النار في المذبح الي الجليه الثالثه. فعملوا حينيذ بدسينا للمذبح
الجديد ثمانية ايام اولها يوم خمسة وعشرين من شهر كسلا. وثم نضدوا الخبز على
مايك بيت الله واسرجوا سرج المنان وكانوا في كل يوم من هذ الثمانية ايام يجتمعون
للصلاة والتسبيح. ثم جعلوا ذلك رسما في كل سنه.

خبر محاربة يهودا لجرجس وتلماوس.

الفصل العاشر.

ولما كان بعد ايام الحنكه سار يهودا الي بلده ادوم يعني جبل الشراه وكان جرجس مقيما
بها. فخرج اليه جرجس بعسكر عظيم فوقع بينهما قتال شديد فهلك فيه من رجال
جرجس عشرين الفا وهرب جرجس الي تلماوس الي ارض الغرب لان انطيوخوس كان
ولاه تلك الناحيه فكان مقيما بها فعرفه ما جري عليه. فخرج تلماوس بعسكر فيه
مايه وعشرين الفا من رجال المقدونيين ورجال الغرب وسار حتي وافي بلد الجرش وما
يليه وقتل من آل يهودا كثيرا وكتبوا الي يهودا يعرفوه ما لحقهم ويستنهضونه
اليهم لمحاربة تلماوس ودفعه عنهم. فورد كتابهم اليه في وقت ورد اليه كتاب من
اهل جبل الجليل ايضا يعرفونه فيه ان المقدونيين الذين في صور وصيدا قد
اجتمعوا عليهم وقتلوا منهم. فلما قري يهودا الكتابين جمع رجاله وعرفهم ما ورد به
الكتابان وامرهم بالصوم والصلاة. ثم تقدم الي شمعون اخيه ان ياخذ معه ثلثة
الاف رجل من آل يهودا ويبادر بالمسير الي جبل الجليل ويكسر المقدونيين الذين
فيه فسار شمعون. وبادر يهودا ورجاله الي لقاء تلماوس. فاما شمعون فانه كبس
المقدونيين وقتل منهم ثمانية الاف رجل واراح اهل الجليل منهم. واما يهودا فانه
سار حتي وافي بجرجس وتلماوس نازلا عليهما محاصرا لهما فحاربهما ومر بينهما قتال شديد

Videns itaque quæ mala eum convenerunt, pro certo credidit, id totum supplicium sibi eveniſſe a Deo Opt. Max. propter injuriam, ac tyrannidem Hebræis illatam, & ſanguinis eorum effuſionem injuſte perpetratam. Timens ergo converſus eſt ad Deum, & peccata ſua confitens dixit; Deus utique mereor quæ in me immiſiſti: & quidem juſtus es in judiciis tuis: humilias qui exaltatur, & diminuis qui ſuperbit: tibi vero eſt magnitudo, & magnificentia, & majeſtas, & fortitudo. Vere inquam oppreſſi populum hunc, & tyrannice egi, & decrevi in ipſos. Parce, quæſo, Deus lapſum hunc meum, & dimitte peccatum meum, & elargire mihi ſanitatem meam: & meum erit implere theſauros Domus tuæ auro, & argento: & ſternere Domum ſanctuarii veſtimentis purpureis, & circuncidi, & præconio edicere per univerſum regnum meum; Te eſſe Deum verum ſolum, non habentem participem, nec eſſe Deum præter te. At nequaquam exaudivit Deus illius preces, nec orationem excepit: ſed adeo multiplicata ſunt mala ipſius, ut emitteret viſcera: & adeo creverunt ulcera, ut decideret caro ejus a corpore. Dein mortuus & ſepultus eſt in loco ſuo. Et regnavit filius ejus loco ejus, eratque nomen ipſius Eupator.

HISTORIA DIERUM OCTO Dedicationis.

CAP. IX.

Vid. Macc. lib. 1. cap. 4. à verſ. 36. deinceps, & Macc. lib. 2. cap. 10. in principio. Item Joſeph. Ant. lib. 12. cap. 11. verſus finem.

CUm fugaſſet Judas Tolomæum, & Nicanorem, & Gorgiam, & occidiſſet viros eorum; reverſus eſt ipſe, & viri ejus in regionem Domus ſanctæ. Præcepitque deſtrui omnia altaria, quæ extrui juſſerat Antiochus: & amovit omnia idola, quæ erant in Sanctuario: & ædificarunt altare novum, juſſitque offerri ſacrificia ſuper illud. Oraverunt quoque ad Deum Opt. Max. ad educendum ignem ſanctum, qui maneret in altari; & egreſſus eſt ignis de quibuſdam lapidibus altaris, & combuſſit ligna, ac ſacrificia: & ex eo remanſit ignis in altari uſque ad tertiam tranſmigrationem. Feceruntque tunc ſolennitatem altaris novi octo diebus, incipientibus die quinta & viceſima menſis Caſleu. Tum autem poſuerunt panem ſuper menſam domus Dei, & accenderunt lucernas candelabri. Singulis autem diebus horum octo conveniebant ad orationem, & laudem: conſtitueruntque præterea id in ritum ſingulis annis.

HISTORIA PRÆLIORUM JUDÆ contra Gorgiam, & Tolomæum.

CAP. X.

Habetur partim Macc. lib. 1. cap. 5. partim 2. Macc. cap. 10. part. poſter. Quæ verò à Timotheo geſta fuerint, hic ſub Ptolomæi nomine referuntur; ubi & multa aliæ in hiſtoria differentiæ. Vid. inſuper Joſeph. Ant. lib. 12. cap. 12.

POſt dies autem Dedicationis, profectus eſt Judas in regionem Idumæorum, videlicet in montem Sarah: Gorgias enim ibi morabatur. Et egreſſus eſt contra ipſum Gorgias cum exercitu magno, & fuerunt inter eos pugnæ magnæ: perieruntque de viris Gorgiæ viginti millia. Et fugit Gorgias ad Tolomæum in terram Occidentis (præfecerat enim illum Antiochus illi regioni, morabaturque ibi) & indicavit ei quod ſibi acciderat. Quare egreſſus eſt Tolomæus cum exercitu, in quo erant centum & viginti millia de viris Macedonum, & viris Occidentis. Profectus autem eſt donec pervenit in regionem Giares, *id eſt Galaad*, & adjacentia: & occidit ex Judæis multitudinem magnam. Scripſerunt itaque Judæ, indicantes ei quod ſibi evenit, invocantes eum ad debellandum Tolomæum, & depellendum a ſe. Et pervenit ad eam epiſtola eorum eodem tempore, quo pervenit ad ipſum epiſtola ab incolis montis Galilææ, indicantibus quoque illi, qualiter Macedones, qui ſunt Tyri & Sydone jam conveniſſent contra eos, & bello impetiviſſent, occidentes ex eis. Cum autem legiſſet Judas utramque epiſtolam, coegit viros ſuos, & ſignificavit eis tenorem epiſtolarum, indixitq; illis jejunium & orationem. Poſt hæc juſſit fratri ſuo Simeoni, ut ſecum aſſumeret tria millia virorum de Judæis, & feſtinanter pergeret in montem Galilææ, & effringeret Macedones, qui in eo erant: & profectus eſt Simeon. Judas vero feſtinavit in occurſum Tolomæi. At Simeon improviſo irruit in Macedones, interfecitque ex illis octo millia virorum, & actulit quietem Galilæis. Judas vero profectus eſt donec pervenit ad Gorgiam, & Tolomæum: urgens eos, ac obſidens: & decertarunt, interceſſeruntque inter eos acerrimæ pugnæ:

لان تلماوس كان في خلقٍ كثيرٍ ذي نجدةٍ وبأسٍ ولم يكن يهودا في علةٍ كثيرٍ الا
ان القوم الذين كانوا معه كانوا ابطالاً شجعًا فثبتوا وطال القتال بينهم وقوي
واشتدَّ • فصرخ يهودا الي الله عز وجل واستغاث به • فذكر انه راي خمسة رهبان
شباب ثلثة يحاربون عسكر تلماوس واثنان واقفان معه • فتاملهم وتبيَّن له انهم ملايكة
الله • فقوي قلبه وقلوب اصحابه وحملوا على اعدايهم دفعات فهزموهم وقتلوا منهم خلقا
كثيرا • فكان مبلغ ما قُتل من عسكر تلماوس من اوّل هذا القتال الي اخر عشرون
الفًا وخمس مايه • ثم ان تلماوس ورجاله هربوا الي الساحل فتبعهم يهودا وقتل كل من
ظفر به منهم • وصار تلماوس الي عَزَن واقام بها واجتمع اليه رجال القليسم • فسار اليهم
يهودا ولقيهم وحاربهم • فتبدد على تلماوس رجاله ولجا الي عَزَن فتحصَّن بها • وتبع رجال
يهودا القوم المتبددين فقتل منهم خلقًا كثيرًا • وسار يهودا ومن بقي معه مِن الرجال
عن فنزل عليها وحاصرها وعاد رجال يهودا اليه • فصعد من بقي مع تلماوس
على الحصن واكثروا من شتم يهودا واقام القتال بينهم وبين اصحاب يهودا خمسة ايام •
فلما كان في اليوم الخامس اشرف القوم في شتم يهودا وثلب دينه • فاحتمي من
رجال بيت يهودا عشرون رجلاً فاخذوا اتراسهم بايديهم اليسار وسيوفهم بايديهم
اليمين وبينهم من يحمل سُلّما قد صنعوه ومضوا حتي انتهوا السور • فوقف منهم
ثمانية عشر رجلاً يرمون مَن على السور وبادر منهم اثنان الي السور ونصبوا السُّلم
وصعدوا فيه • فكشف بعض مَن كان في الموضع صعودهما وكفوهما اصحابهما ونزلوا
جميعًا من السور الي داخل المدينه • فنزلوا وراهم من علي السور فحاربوهم وقتلوا من
اعدايهم عددًا كثيرًا • وتقدم عسكر يهودا الي باب المدينه ومضي العشرون الي
نحو الباب ليفتحوا فدُفعوا عنه اشد مدافعه فكبّروا تكبيرًا كثيرًا • فعلم
يهودا واصحابه بقربهم من الباب واشتدَّ القتال من خارج الباب ومن ورايه فضرب
يهودا واصحابه الباب في النار فسقط الباب وهلك القوم وقبضوا على مَن شتم يهودا
وجابوهم فامر باحراقهم • ثم امر ببدل السيف في المدينه فاقام القتل بها يومين ثم ضربوها
بالنار • فاما تلماوس فانه هرب ولم يُعرف له في الوقت خبر وذلك انه تنكّر واختفي في بعض
الابار مختفي خبئ • ووقع اخواه فجآوا بهما الي يهودا فامر بضرب ارقابهما • ثم سار الي بلد
القدس بغنايم عظيمه • فصلّا فيه هو واصحابه وشكروا الله على ما انعم عليهم •

• ذكر محاربة يهودا وليسياس صاحب اوفطر
بعد هلاك انطيوخوس الملك •

• الفصل الحادي عشر •

كان اسم انطيوخوس الذي تقدم ذكر افيفانيوس واسم ابنه الذي ملك بعد اوفطر
واسمه ايضًا انطيوخوس • فلما جري من محاربة يهودا لهولاي القواد ما جري كتبوا بذلك
الي اوفطر فانفذ ليسياس ابن عمّه بعسكر عظيم فيه ثمانون الف فارس وثمانون فيلاً
فانتهوا الي مدينه كانت تُسمي بيت نير فخطّوا عليها فحاصروها وكانت مدينة
عظيمة فيها خلق كثير • فنصب حولها ليسياس المناجنيق وكثرت محاربته
لاهلها • فلما اتّصل ذلك بيهودا خرج هو واصحابه الي بعض الجبال المنيعه
وقاموا هنالك ليلا يقيموا في مدينه فيقصدها ليسياس فيحاصرها ويضيق عليهم •

Tolomæus enim ducebat multitudinem numerosam fortem ac strenuam. Judas vero paucissimo erat comitatus numero, veruntamen, cum populus qui cum eo erat, constaret fortissimis, atque robustissimis, constanter restitit, & diu duravit pugna inter eos, & invaluit valde. Quare exclamavit Judas ad Deum Opt. Maximum, & invocavit eum. Meminit autem se vidisse quinque equites juvenes: e quibus tres pugnabant contra exercitum Tolomæi, duo vero stabant secum. Quos cum attente contemplaretur, visi sunt ei Angeli Dei. Quamobrem confortatum est cor ejus, & corda sociorum: & irrumpentes sæpe in hostes fugaverunt eos, occidentes ex eis multitudinem plurimam. Erat autem summa eorũ, qui interfecti sunt de exercitu Tolomæi, ab initio pugnæ hujus usque ad finem, viginti millium quingentorũ. His peractis, fugit Tolomæus, & viri ejus ad oras maritimas, persequente eos Juda, & interficiente ex illis quotquot ipse comprehendebat. Tolomæus autem fugit in Gazam, & moratus est in ea, & convenerunt ad eum viri Chalisam. Et profectus est Judas ad eos, quos inveniens expugnavit: & dispersi sunt viri Tolomæi, qui confugit in Gazam, ac ibi sese munivit. Et persecuti sunt viri Judæ palantem populum, interfeceruntque ex illis multitudinem plurimam. Perrexit vero Judas, & qui remanserunt cum eo viri Gazam, & castrametatus est, & obsedit eam. Reversique sunt viri Judæ ad eum, & ascenderunt qui superfuerant cum Tolomæo munitionem, multisque Judam injuriis impetebant: perduravitque bellum inter eos, & viros Judæ quinque dies. Cum autem adesset dies quintus, institit populus injuriis inurere Judam, & maledictis incessere ipsius religionem: quamobrem incaluerunt de viris Judæ viginti viri, qui acceptis clypeis manu sinistra, dextera vero manu gladiis, habentes secum quendam ferentem scalam, quam fecerant, profecti sunt donec pervenerunt ad murum: steteruntque ex eis viri octodecim jaculantes in eos, qui erant supra murum, duo vero festinantes ad murum, erexerunt scalam, & ascenderunt per eam. Animadvertentes autem quidam qui erant eo in loco eos ascendisse, & socios insecutos fuisse, & simul descendisse de muro intra civitatem, descenderunt post eos de muro, quos expugnaverunt, cæso hostium maximo numero. Exercitus vero Judæ applicuit portæ civitatis, ac currentibus viginti versus portam, ut eam aperirent: at expellebantur inde accerrime; quamobrem invocabant exclamationibus magnis. Cognovit ergo Judas, & socii ejus, ipsos prope portã accessisse: & invaluit pugna extra portã, & intra. Et igne percussit Judas, & socii portam, quæ cecidit; & periit populus, & comprehensi sunt qui Judam injuriis inurebant, quos adductos jussit comburi. Præterea gladio exterminari civitatem præcepit: perduravitque clades in ea duobus diebus, tum igne percussa est. Tolomæus vero fugit, nec innotuit eo tempore fama ejus, quoniam mutatis vestimentis sese abdiderat in quodam puteorũ, & latuit fama ejus. Duo vero fratres ipsius capti sunt, & ad Judam adducti, quorum colla percuti gladio jussit. Post hæc profectus est in regionem Sanctuarii cum præda maxima, oravitque in eo ipse & socii, gratias agentes Deo de acceptis beneficiis.

MENTIO PUGNÆ JUDÆ, ET Lysiæ ducis Eupatoris, post deperditum Antiochum Regem.

CAP. XI.

Vid. Macc. 2. cap. 11.

ERat nomen Antiochi, cujus præcessit mentio, Epiphanius; nomen vero filii ejus, qui regnavit post illum, Eupator, qui & Antiochus quoque nominabatur. Cumque contigissent prælia Judæ contra hos duces: scripserunt de hoc Eupatori, qui misit cum Lysia filio patruelis sui magnum exercitum, in quo erant octoginta millia equitum, & octoginta elephanti. Qui pervenientes ad urbem, quæ appellatur Bethner: castrametati sunt circa eam, & obsederunt, quippe urbs ampla erat, & in ea populus multus. Et erexit circa eam Lysias tormenta bellica, instititque oppugnare cives. Quod cum ad Judam perlatum esset egressus est ipse cum sociis ad quosdam montes munitos: & morati sunt ibi, ut in aliqua urbe morantes peteret eam Lysias, & obsideret, & opprimeret eos.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فجمع يهودا اصحابه فوافقهم على المسير الي العسكر الذي للیسیاس بعد ان يمضوا الي
بيت الله ويقربون فيه القرابين ويسألوا الله عز وجل ان يكفيهم شر عدوهم وينصرهم
عليه • ففعلوا ذلك • ثم ساروا من بلد بيت المقدس الي بيت نير وقد اتفق رايهم على
كبس العسكر ومنازلته من غير منازعه • فذكروا انه ترايا لهم شخص بين السما
والارض وهو راكب على فرس من نار وبيده رمح عظيم يطعن به عسكر اليونانيين • فزادهم
ما راوه في ذلك شجاعه وجراه • وبادروا في العسكر وهجموا فيه وقتلوا من رجاله خلقا
كثيرا • فتشوش العسكر واضطرب اضطرابا شديدا وتهاربوا • وركب سيف يهودا
واصحابه وقتل منهم احد عشر الفا رجل والف وستماية فارس • ثم انهزم ليسياس واصحابه
الي مكان بعيد امكنه المقام فيه • وارسل الي يهودا في ان يكون تحت طاعة الملك
بحيث يقرهو وقومه على اديانهم • فاجابه يهودا الي ذلك بعد ان يكتب الي الملك فيه
ويرد الجواب باجابتهم اليه • وكتب ليسياس الي الملك يعرفه بما جري وما شاهد من
شدة باس القوم وشجاعتهم • وان مداومة محاربتهم تفني الرجال مثل من فني من قبلهم
ويعرفه بما قد اجابوا اليه • ويعلمه الي ان يرد له عليه كتابه بما يعمل به • فاجابه بانه قد
راي من الصواب مسالمة القوم وترك المعارضه لهم في امر دينهم لانها هي التي حملتهم
على المشاقه والمحاربه لمن تقدم • وامن ان يعاهدهم على ان يكونوا مسالمين مقيمين
على طاعته بحيث لا يكون عليهم معارضه في شيء من امر دينهم • وكتب الي
يهودا والي ساير اليهود الذين في بلاد يهودا بمثل ذلك ودام هذا بينهم مدة •

ذكر ابتدا قوة الروم وظهور ملكهم •

الفصل الثاني عشر •

ثم بدي في هذا الزمان الذي تقدم ذكره امر الروم ان يعلوا ليتم الله عز وجل ما
كان اخبر به دانيال النبي عليه السلام من المملكه الرابعه • وذلك انه كان في
هذا الزمان ملك بافريقيه عظيم الشان جدا اسمه انبيل وكانت دار مملكته قرطاجنه
فعزم على اخذ بلد الروم • فاجتمعوا لمحاربته وكثرت الحروب بينهم وبينه ووقعت بينهم
وبينه ثمانيه عشر وقعه في مدة عشر سنين • ولم يكن لهم طاقه على اخراجه من
بلدهم لكثرة عسكره وقومه • فارادوا ان يجمعوا عسكرا عظيما يشتمل على جميع
شجعانهم وعسكرهم وابطالهم ويقصدوا انبيل للقتال ويصابروه الي ان يكفوا عن
فعلوا ذلك • وولوا على العسكر رجلين جليلين اسم احدهما اميليوس واسم الثاني
واروس • فلقيا انبيل وقاتلاه فقتل من عسكرهما تسعين الفا رجل وقتل من عسكر
انبيل اربعين الفا رجل وقتل اميليوس في ذلك الحرب • وهرب واروس الي مدينة عظيمه
منيعه يقال له بنوسيه فلم يتبعه انبيل بل سار الي روميه ليفتحها ويقيم بها • واقام
عليها ثمانية ايام واخذ في بناء منزال بحذاها • فلما راي ذلك اهلها عملوا على
مسالمته ومعاهدته وتسليم البلد اليه • وكان فيهم فتي يقال له سيفيا • وكان
الروم في ذلك الزمان لا ملكا لهم وانما يرجع تدبير امورهم الي ثلثماية وعشرين
رجلا يرءوسهم رجل يسمي الكهل • فجاهم سيفيا وخوفهم من انبيل ومن طاعته
فاخبروه على انهم لم يعزموا على الاستيمان اليه الا من حيث لا طاقة لهم بمقاومته

Coegit ergo Judas socios suos, & statuit cum eis proficisci ad castra Lysiæ, postquam adeuntes domum Dei obtulerint in ea sacrificia, rogantes Deum Opt. Max. ut averteret a se malitiam inimicorum suorum, & victoriam sibi in ipsos concederet: quod quidem præstiterunt. Post hæc perrexerunt de regione Domus sanctæ ad Bethner. Statuerant enim opprimere exercitum improviso, illumq; debellare sine contentione. Ferunt autem sibi apparuisse personam quandam inter cœlum & terram, insidentem equo igneo, habentemq; in manu magnam hastam, qua percutiebat exercitum Græcorum. Quare addidit eis quod viderant fortitudinem, & animos. Et festinantes irruperunt in exercitum, interfeceruntque de viris ejus multitudinem plurimam. Unde commotus exercitus, & perturbatus est vehementissime, & totus in fugam promiscue conversus: & instituit gladius Judæ, & sociorum; & occidit ex illis undecim millia virorum, & mille sexcentos equites. Fugatus est quoque Lysias, & socii ejus ad remotum locum, in quo tuto morabatur. Et misit ad Judam, ut subjectus sit Regi, salva ejus, populique sui religione: cui in hoc morem gessit Judas, dummodo scriberetur Regi, & acciperetur responsum illorum assensus. *Et scripsit Judas de hoc:* scripsit quoque Lysias Regi, significans ei, quæ evenerant, & quæ expertus est de robore, & fortitudine gentis; & quod continuatio bellorum cum illis esset exterminatura viros, quemadmodum exterminati sunt præcedentes: indicat ipsi præterea eorum assensum, & moram suam, donec reciperet epistolam de iis, quæ sibi agenda sunt. Cui respondit; Rectum sibi videri pacem inire cum gente, ablato obice eorum exercendæ religionis: etenim hæc ipsa eos induxit ad defectiones, & oppugnationes prædecessorum. Præcepit ei quoque inire cum eis fœdus de pace, & obedientia, ita quidem ut nullus opponatur illis obex in negotio religionis. Scripsit etiam Judæ, & omnibus Judæis, qui in regione Judæ, secundum hoc: & duravit id inter eos aliquo spatio temporis.

MENTIO INITII POTENTIÆ Romanorum, & ampliationis regni eorum.

CAP. XII.

Historia externa est, & à Romanorum Scriptoribus desumpta, nec ad res Judæorum nisi obiter pertinens.

HOc eodem tempore, cujus præcessit mentio, cœperunt res Romanorum exaltari; ut adimpleret Deus Opt. Max. quod prædixerat Daniel Propheta (cui pax) de quarto regno. Erat item hoc eodem tempore Rex quidam in Africa munificentissimus, nomine Annibal. Erat autem regia regni ipsius Carthago. Hic decrevit Romanorum occupare regionem. Quamobrem ad oppugnandum eum convenerunt: & multiplicata sunt bella inter eos, ita ut commiserint octodecim prælia spatio decem annorum, nec expellere illum valuerunt de sua regione ob innumerum exercitum, & populum illius. Decreverunt ergo cogere magnum exercitum selectum ex omnibus strenuis, & exercitibus, & fortissimis quibusque suis, & impetere Annibalem in bello, & sustinere, donec averterent a se res ipsius. Quod quidem præstiterunt: præfeceruntque exercitui duos viros præclarissimos, unius nomen erat Æmilius, alterius autem Varro. Qui occurrentes Annibali, commiserunt cum eo bellum, & cæsa sunt de exercitu eorum nonaginta millia virorum: de exercitu vero Annibalis ceciderunt virorum quadraginta millia. Interfectus quoque est Æmilius eo in bello. Varro autem fugit in civitatem quandam maximam, munitissimam, dictam Venusiam; quem non est persecutus Annibal: sed Romam profectus est ad expugnandam eam, & ibi morandum. Instititque contra eam per octo dies, cœpitque extruere e regione illius, domicilia. Quod cum vidissent cives, deliberarunt inire pacem, & fœdus cum illo, & dedere regionem. Erat autem inter eos juvenis quidam, nomine Scipio, (erant quippe Romani eo tempore sine Rege, & tota rerum ipsorum administratio committebatur trecentis & viginti viris, quibus præerat vir, qui dicebatur Senior:) adest ergo eis Scipio, qui Annibali, ejusque obedientiæ nequaquam fidendum esse, persuasit. Cui responderunt; Se nequaquam ipsi fidere, nisi quod illi resistere nequeant.

فقال لهم ان بلد افريقيه قد خلي من اهل الحرب لان جميعهم مع انبيل فاعطوني
جماعة من نقاوة الرجال حتي امضي الي افريقيه واثر فيها اثارًا تنتهي اليه اخبارها
لعلّه يترك عنكم وتكفوا امن فتستريحون منه وتصلحون احوالكم ويقوي
سانكم الي وقت عودهِ منه ان كانت وتكفوا امن • فاستصابوا رآي سيفيا
وضمّوا اليه ثلثين الفا رجلي من جبابرتهم وسار الي افريقيه • فلقيه استروبال اخو
انبيل وحاربه • فظفر به سيفيا وضرب عنقه واخذ راسه وحمله مع ساير ما غنمه
وعاد الي روميه • فصعد علي الحصن ونادي الي انبيل وقال له • كيف تقدر علي
بلدنا هذا ولم يكن فيك منّة علي ان تطردني عن بلدك الذي صرت اليه
فاخربته وقتلت اخاك وجيت براسه ثم رمي اليه الراس • فاحضر الراس الي انبيل
فعرفه • وزاد عند ذلك علي القوم حنقًا وغضبًا وحلف انه لا فارق او يفتح روميه •
فعمل اهلها علي ممانعته ومدافعته عنها الي ان يعود سيفيا وينزل علي قرطاجنه
ويحاصرها • فعاد سيفيا وعسكر الي افريقيه ونزلوا علي قرطاجنه وحاصروها
حصارًا شديدًا • فكتب اهلها الي انبيل يقول له • انك قد رغبت في غير بلدك
ولست تعلم هل يحصل لك او لا * والبلد الذي لك قد صار اليه من يريد
اخذك فان تاخرت عنّا سلّمنا البلد اليه وسلّمنا اليه اهل بيتك وجميع اموالك
وخايرك لتسلم نفوسنا واموالنا • فلما بلغه الكتاب رحل عن روميه وجاء
مسرعًا حتي وافي افريقيه • فسار اليه سيفيا ولقيه وحاربه حربًا شديدًا في ثلثه دفعات
وقتل فيها من رجاله خمسين الفًا • فانهزم انبيل وصار الي بلد مصر وتبعه سيفيا
واخذ انبيل اسيرًا وعاد الي افريقيه • فلما حصل بها انف انبيل من ان يراه اهل
افريقيه بتلك الحال فسمّ نفسه ومات • وملك سيفيا بلد افريقيه وقبض علي ساير اموال
انبيل واهله وخاين فعظم شان الروم وابتدي امرهم منذ ذاك في الزياده •

• ذكر مكاتبة الروم الي يهودا والعهد الذي جري بينهم •

• الفصل الثالث عشر •

من الكهل والثلثمايه وعشرين مدبريه الي يهودا ولي الحرب والي اهل اليهود السلام
عليكم • قد اتّصل بنا ما انتم عليه من النجاح واللباس والقيام بالحروب وسرّنا ذلك •
ووقفنا علي ما وافقكم عليه انطيوخوس ونحن نكتب لك مثل ذلك علي انكم
تكونون اصحابًا لنا دون اليونانيّين الذين اسوا اليكم • ونريد نقصد انطاكيه
ونحارب مَن بها • فبادروا تعريفنا مَن تعادوا ومن توالوا لنعمل علي حسب ذلك •

• نسخة العهد •

هذا عهد من الكهل والثلثمايه وعشرين مدبريه ليهودا ولي الحرب ولآل يهودا علي انهم
ينضافون الي الروم ويبغون الروم وآل يهودا في التجرد والنظافر ابدا • ومتي كان للروم
حرب عاونهم يهودا وقومه ولم يعاونوا عدو الروم بطعام ولا بشيء من السلاح • ومتي
كان آل يهودا حرب عاونوهم الروم حسب جهدهم وطاقتهم ولم يعاونوا عدوهم بشيء
من ضروب المعاونه • وكما للروم علي آل يهودا فكذلك علي آل يهودا للروم بغير زيادة
ولا نقص • فقبل ذلك يهودا وقومه وتمّ العهد ودام بينهم وبين الروم مدّة طويلة •

Quibus ait; Regio Africæ militibus omnino deſtituta eſt, quia omnes cum Annibale ſunt; concedite ergo mihi turmam de electis virorum, ut vadam in Africam: & talia in ea perpetrabo geſta, quorum nuntia cum ad illum pervenient, forte relinquet vos, & liberabimini ab eo, & quieſcetis; & reparatis rebus veſtris, & roboratis, ſi iterum pararet reditum, adverſus illum ſatis eritis. Quibus recta viſa eſt Scipionis ſententia; & tradiderunt ei triginta millia virorum de fortiſſimis eorum. Et profectus eſt in Africam; cui occurrens Aſdrubal frater Annibalis, prælиatus eſt cum eo; quem vicit Scipio, & amputavit collum, accepitque caput: & portans cum reliqua præda, reverſus eſt Romam. Et conſcendens munitionem, vocavit Annibalem, & ait illi; Quomodo valebis contra regionem noſtram hanc, cum non valeas expellere me de regione tua, ad quam profectus ſum: deſtruxi eam, & occidi fratrem tuum, & attuli caput ipſius. Tum projecit ad illum caput. Quod cum Annibali allatum eſſet, & illud cognoviſſet, auctus contra populum eſt furore, ac ira, juravitque ſe non diſceſſurum niſi expugnata Roma. At cives ut illum repellerent a ſe, & coercerent, deliberarunt remitti Scipionem, ut obſideret, urgeretque Carthaginem. Reverſuſque eſt Scipio, & exercitus ejus in Africam: & caſtrametati ſunt circumcirca Carthaginem; & obſederunt eam obſidione acerrima. Quamobrem ſcripſerunt cives ad Annibalem, dicentes; Tu alienam cupis regionem, quam neſcis utrum obtinere poteris, necne: ad regionem vero tuã profectus eſt, qui eam occupare intentat. Quamobrem ſi remoratus fueris, dedemus ei regionem, & trademus domeſticos tuos, & omnia bona tua, & theſauros tuos: ut incolumes evadamus nos, & bona noſtra. Cum autem perlata ei fuiſſet epiſtola, receſſit Roma: & feſtinavit, donec pervenit in Africam; ad quem perrexit Scipio & occurrit ei, committeque cum illo ter acerrimum bellum; & cæſi ſunt de viris ejus quinquaginta millia. Annibal vero fugatus ſeſe contulit in regionem Ægypti, quem inſecutus eſt Scipio: & cepit Annibalem captivum, & reverſus eſt in Africam. Cumque eſſet ibi, indignatus eſt Annibal ſe videri ab Africanis: quare ſumpto veneno interiit. Et obtinuit Scipio regionem Africæ, atque potitus eſt omnium bonorum, & domeſticorum, & theſaurorum Annibalis. Quamobrem magnificata eſt fama Romanorum, cœperuntque inde ſumere incrementum res eorum.

MENTIO EPISTOLÆ ROMANORUM ad Judam, & fœderis quod inter eos interceſſit.

CAP. XIII.

Fœdus hoc ſenſu pari extat Maccab. lib. 1. cap. 8. v. 24. & deinceps. Et apud Joſeph. Antiq. lib. 12. cap. 17. in fine: quod primum fuiſſe inter Romanos & Judæi ſocietatis & amicitiæ fœdus aſſerit.

A Seniore, & trecentis viginti Rectoribus, ad Judam præfectum militiæ, & Judæos, Salus vobis. Jam perlatum eſt ad nos de victoriis, & fortitudine veſtra, & conſtantia in bellis, quibus lætati ſumus. Intelleximus præterea concordiam vobis initam fuiſſe cum Antiocho. Nos ſcribimus vobis ſecundum hæc, ut ſitis nobis amici, non autem Græcis, qui malefecerunt vobis; intendimus præterea petere Antiochiam, & inferre bellum civibus ejus; quare feſtinate indicare nobis, quibus adverſamini, & quibuſcum vobis intercedit amicitia, ut faciamus ſecundum hoc.

Exemplar fœderis.

Hoc eſt fœdus, a Seniore, & trecentis, & viginti ejus Rectoribus, Judæ Præfecto militiæ, & Judæis, ut apponerentur Romanis, & concordes ſint Romani, & Judæi in bellis, & victoriis ſemper. Quod ſi inſtiterit Romanis bellum, auxilium ferent eis Judas, & populus ejus, nullo præſtito auxilio inimicis Romanorum, annona, ſive ullo genere armorum. Cum vero acciderit Judæis bellum, auxilium ferent eis Romani, quantum valent, & poſſunt, nullo præſtito auxilio inimicis eorum in ullo genere auxilii. Quemadmodum vero tenentur Judæi Romanis, ſimiliter Romani Judæis, ſine ullo incremento, aut decremento. Et acceptarunt id Judas, & populus ejus: & remanſit fœdus, atque perduravit inter eos, & inter Romanos longo tempore,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

• ذكر وقعة كانت بين يهودا وتلماوس وجرجس •

• الفصل الرابع عشر •

ثم ان تلماوس حشد مايه وعشرين الف رجل والف فارس وقصدوا يهودا • فلقيه يهودا في عشرة الاف فهزمه وقتل من رجال تلماوس • وضرع الي يهودا وسأله ان يستبقيه وحلف انه لم عاد يحاربه ابدا وانه يحسن الي اليهود الذين في ساير اعماله • ورحمه يهودا واستبقاه واوفي تلماوس بيمينه • وجمع جرجس ثلثة الاف رجل من جبل الشراه واربعماية فارس ولقي يهودا فقتل صاحب جيش يهودا وجماعه من رجاله • ثم قصدهم يهودا واصحابه فانهزم جرجس وقتل اكثر رجاله فهرب وطلب ولم يعرف له خبر وقيل انه قتل في الحرب •

MENTIO PUGNÆ, QUÆ FUIT inter Judam, Tolomæum, & Gorgiam.

CAP. XIIII.

Quæ ad Ptolomæum spectant, nescio an alibi legenda sint: quæ verò de Gorgia hic scribuntur, eadem fortasse sunt cum iis quæ Macc. 2. cap. 12. vers. 31. & aliquot seqq. habentur.

POst hæc coegit Tolomæus centum viginti millia virorum, & equites mille, & petiverunt Judam. Cui occurrens Judas cum decem millibus, fugavit illum, & ceciderunt de viris Tolomæi. Qui supplex Judam rogavit, atque deprecatus est, ut superstitem dimitteret ipsũ, juravitq; se nunquam amplius ei bellum illaturum; & Judæis, qui in cunctis suis regionibus, beneficia collaturum. Cujus misertus est Judas, & superstitem dimisit, stetitque Tolomæus juramento suo. Gorgias vero collectis tribus millibus virorum de monte Sarah, *id est*, *Idumeæ*, & quadringentis equitibus, occurrit Judæ, & interfecit ducem militiæ Judæ, & aliquos de viris ejus. Tum ad illos tetendit Judas, & fugatus est Gorgias, & interfecta est major pars

virorum ejus, & terga vertit: & quæsitus est, & nullum de eo innotuit nuntium: fertur autem ipsum cecidisse in pugna.

• ذكر فسخ انطيوخوس عهد الذي عاهد به يهودا ومسيره مع ليسياس ابن عمه اليه بعسكر كبير ومحاربته له •

• الفصل الخامس عشر •

فلما اتصل بانطيوخوس وهو اوفطر قوة امر يهودا وفتوحه الذي فتح اسخطه ذلك وفسخ عهد مع يهودا وجمع جيشا عظيما فيه اثنان وعشرون فيلا • ثم سار هو وليسياس ابن عمه الي بلد يهودا وقصد مدينة بيت نير فنزل عليها وحاصرها • فاتصل ذلك بيهودا فاجتمع هو وجميع اشياخ بني اسرائيل وصلوا الي الله عز وجل وقربوا القرابين الكثيرة • ثم سار يهودا في صناديد رجاله وصار الي العسكر بالليل فكبسه وقتل منهم اربعة الاف رجل وفيل من الافيله • ثم عاد الي معسكر الي ان اضاء الصبح • حينيذ اصطف القريقان وقوي القتال في ما بينهما • فنظر يهودا الي بعض الافيله وعليه تحايف من ذهب فقدر ان الملك راكبا عليه • فنادي في رجاله وقال من منكم يبرز فيقتل هذا الفيل • فبرز فتي من اهل بيته يقال له العازر فهجم علي المصاف يقتل فيهم يمنه ويسره فتنحا الناس من بين يديه وسار الي ان انتهي الي الفيل فدخل تحته وشق بطنه فسقط الفيل عليه فقتله • فلما رآي الملك ذلك نادي برفع الحرب فرفع • وكان مبلغ عدد من قتل في ذلك اليوم من وجوه العسكر ثمانماية رجل غير من قتل من عامة العسكر وسوي من قتل بالليل • ثم ورد الخبر علي الملك ان رجل من اصحابه يقال له فيليفوس قد عصي عليه وان دمتريوس بن سلوقوس خرج اليه من رومه بعسكر عظيم من الروم يريد اخذ الملك من يده • فخاف من ذلك جدا وارسل الي يهودا في ايقاع السلام بينهما • فاجابه يهودا الي ذلك • فحلف له انطيوخوس وليسياس ابن عمه انهما لا يحاربانه ابدا • واخرج الملك مالا جزيلا ودفعه ليهودا هدية لبيت الله • ثم امر الملك بالقبض علي منلاوس وهو احد اشرار اليهود الثلاثه الذين كانوا تشرروا علي اليهود في ايام انطيوخوس ابيه • وامر ان يصعد الي جوسق شاهق ويرمي منه • ففعل به ذلك • وانما اراد الملك بهذا ان يسر آل يهودا • وكان هذا الرجل من كبار اعدايهم ومن قتل منهم الخلق الكثير •

CUm autem perlatum esset Antiocho, qui est Eupator, res Judæ roboratas esse, & expugnationes quas expugnaverat, iratus est valde: & dissolvit fœdus, quod inierat cum Juda, & coegit exercitum magnum, in quo erant viginti duo elephanti: ac profectus est cum Lysia filio patruelis sui in regionem Judæ, petens urbem Beth-ner, circa quam castrametatus est, & obsedit eam. Quod cum nuntiatum esset Judæ, convenit ipse, & omnes seniores filiorum Israel, & oraverunt ad Deum Opt. Max. multa offerentes sacrificia: quibus peractis, perrexit Judas cum ducibus virorum suorum, & venit in castra noctu, & improviso irruit in ea, & occidit ex illis quatuor millia virorum, & elephantum unum de elephantis: & reversus est in castra sua, donec illucesceret diluculum. Tunc utraque acies ordinata est, & invaluit pugna inter eos: viditque Judas quendam elephantum cum ornamentis aureis, arbitratusque est illi Regem insidere: vocavitque viros suos, & ait, Quis vestrum egredietur, & occidet hunc elephantum? Et egressus est adolescens de domesticis ejus, qui dicebatur Eleazarus, & irruit in aciem trucidans dextrorsum, & sinistrosum, ita ut declinarent homines de conspectu ejus, & processit quousque pervenit ad elephantum: cui supponens se, disrupit ventrem ejus, ceciditque elephantus super eum, & occidit. Videns itaque Rex hæc, jussit receptui canere, & factum est. Et fuit summa interfectorum ea die de nobilioribus exercitus octingentorum virorum, præter cæsos ex vulgo exercitus, et qui noctu ceciderant. Tunc nuntiatum est Regi, quod vir quidam de amicis ejus nomine Philippus defecisset ab eo: et Demetrius filius Seleuci egressus esset Roma cum exercitu magno Romanorum, intendens regnum de manu illius eripere. Quibus valde perterritus, misit ad Judam de ineunda pace inter sese: cui assensus est Judas, juravitque illi Antiochus, et Lysias filius patruelis ejus, nunquam se illi bellum illaturos amplius. Et exhibuit Rex magnam pecuniarum vim, et tradidit eam Judæ in munus domus Dei. Jussit præterea Rex comprehendi Menelaum, unum trium iniquorum Judæorum, qui mala intulerant Judeis in

diebus Antiochi patris ipsius, quem conduci præcepit in excelsum palatium, et inde præcipitem agi: quod quidem præstitum est. Hoc enim intendebat Rex lætitia afficere Judæos, quandoquidem fuit vir iste ex præcipuis eorum hostibus, quique interfecerat ex illis multitudinem plurimam.

• خبر مجي دمتريوس بن سلوقوس الي انطاكيه ومحاربته لاوفطر •

• الفصل السادس عشر •

ثم سار الملك اوفطر الي بلد مقدونيا وعاد الي انطاكيه • فوافاه دمتريوس بجيش الروم ومحاربه فقتله ولليسياس ابن عمه وملك بانطاكيه • ثم سار اليه القيموس رييس الاشرار الثلاثه فدخل اليه وطرح نفسه بين يديه وبكي بكاء شديدا ثم قال •

HISTORIA ADVENTUS DEMETRII filii Seleuci Romani, Antiochiam, & oppugnationis ejus contra Eupatorem.

CAP. XVI.

Concordat magna ex parte cum Macc. lib. 1. cap. 7. & Macc. lib. 2. cap. 14. & 15. Vid. Joseph. Antiq. lib. 12. capp. 17. 18.

POst hæc profectus est rex Eupator in regionem Macedoniæ: tum reversus est Antiochiam. Quem aggressus est Demetrius cum exercitu Romanorũ expugnavitque, ac interfecit una cum Lysia filio patruelis ejus, & regnavit Antiochiæ. Ad quem autem perrexit Alcimus

princeps trium illorum iniquorum, qui ingressus ad eum prostravit sese ante illum, & flevit vehementissimo fletu, ac dixit,

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

ايها الملك ان يهودا واصحابه قد قتلوا منّا خلقًا كثيرًا لانّا خرجنا عن دينهم ودخلنا
في دين الملك فانصرنا ايها الملك عليهم وخذ بحقنا منهم • ثم سعي باليهود اليه وطعّن
فيهم وذكّرهم بما اغلظ دمتريوس وحمّله على انفاده عسكرًا لمحاربته • ففعل ذلك وانفذ
قايد يقال له نيقانور بعسكر عظيم كثير العُدّ والسلاح • فلما وصل نيقانور الي بلد
القدس راسل يهودا في ان يجيه ولم يظهر انه جآء لمحاربة القوم • بل اظهر انه انما جآء
لما بينهم وبين القوم من السلامه وانهم في طاعة الروم • فخرج اليه يهودا في نفر من
اصحابه ذي باس ونجدة وامرهم لا يفارقونه ليلا يغتاله دمتريوس • فلما لقي دمتريوس
سلّم عليه وطرح لكل واحدٍ منهما كرسي وجلس عليه فخاطبه دمتريوس بما اراد • ثم
سار كل واحدٍ منهما الي خيمةٍ ضُربت له • وسار نيقانور ويهودا الي مدينة بيت المقدس
واقاما جميعًا فيها وحصلت بينهما مودّة وكيد • فلما تبيّن ذلك القيموس مضي الي
دمتريوس فاجراه بيهودا وحمّله على ان كتب الي نيقانور يامن بتقيّد يهودا وحمله
اليه • فوقف يهودا على الخبر فخرج من المدينه بالليل وسار الي سبسطيه وارسل اصحابه
بالمسير اليه فاجتمعوا وضرب بالبوق وامرهم بالاستعداد الي محاربة نيقانور • فطلب نيقانور
ليهودا طلبًا حثيثًا فلم يقف على خبره • فسار الي بيت الله وطالب الكهنه بان يسلّموه
اليه حتي يقيّد ويحمله الي الملك • فحلفوا له انه لم يجي الي بيت الله • فافترى عليهم
وعلي البيت وتقال نحو الهيكل وتوعّد بهدمه الي الاساس ومضي مُغضبًا • ثم فتّش كل
دارٍ في مدينة بيت المقدس وانفد اصحابه الي منزل رجل جليل كان قد قُبض عليه
في زمان انطيوخوس وعذب عذابًا عظيمًا • فلما مات انطيوخوس رفع اليهود شانه
وعظّموا منزلته • فلما وافته رسل نيقانور خاف الرجل بان يلحقه مثل ما لحقه من
انطيوخوس فقتل نفسه • فانّصل ذلك بيهودا فغمّه وساءه • فراسل نيقانور يقول له لا
تطلبني في المدينه فلست فيها فسِر اليّ حتي نلتقي ان شيت في السّهل وان شيت في
الجبل • فسار اليه نيقانور وبرز اليه يهودا بعد ان قال • اللهم انت الذي هلكت
عسكر سنحاريب الملك وقد كان اعظم من هذا شانًا وسُلطانًا واكثر منه عسكرًا
وعددًا وكفيت حزقيًا ملك يهودا امن لمّا اتّكل عليك وصلّي اليك • فاكفّنا اللهم
سن وظفّرنا به • ثم انه باشر الحرب وقصد نيقانور وقال له • اليك فقد جيتك • فولّي
نيقانور منهزمًا ولحقه يهودا فضربه على منكبه فقدّه وانهزم اصحابه وقتل منهم في ذلك
اليوم ثلثين الفًا • ثم خرج اليهم اهل القري فقتلوهم حتي انهم لم يبقوا منهم احدًا •
ورسموا ان يكون في مثل ذلك اليوم في كل سنه يومًا شكر لله عز وجل ويومًا
سرور واكل وشرب •

• الي هاهنا انتهي السفر الثّاني نقل العبرانيين •

• ذكر قتل يهودا • • الفصل السابع عشر •

فلما كان في مثل ذلك الوقت من العام القابل سار اليه بقيدوس في ثلثين الفًا
من شجعان المقدونيّين • فوافي من غير ان يكون لهم عنك خبر وهو في قريه يقال لها
لاليش في ثلثة الاف رجل فهرب اكثر من كان معه وبقي في ثمانماية رجل
ومعه شمعون ويوناثان اخواه • وكان الباقون مع يهودا ذوي باس وشجاعة لقد لقوا
الجهد في ساير الحروب التي لقيها • فخرج يهودا واصحابه الي بقيدوس وعسكن

O Rex, jam Judas, & ſocii ipſius trucidarunt e nobis multitudinem plurimam, eo quod deiicientes ab eorum religione, religionem Regis amplexati ſumus. Quare adjuva nos Rex contra eos, & ulciſcere nos de illis. Tum egit Judæos ad eum, atque concitavit, ſuggerens ipſis ea, quæ provocare poterant Demetrium, & irritare, ut expediret exercitum ad expugnandum illum. Quibus morem gerens, miſit ducem nomine Nicanorem cum exercitu magno, atque copioſo armorum apparatu. Cum autem perveniſſet Nicanor in regionem ſanctam, miſit nuntios ad Judam, ut veniret ad ſe, nec aperuit ſe veniſſe ad oppugnandam gentem, ſed aperuit ſe veniſſe ſolum ob initam inter ſe, & gentem pacem, & quod ſint in obedientia Romanorum. Et egreſſus eſt Judas ad eum cum aliquo numero ſuorum, fortitudine, & robore præditorum, juſſitque ne ſecederent a ſe, ne proderet illum Demetrius. Cum itaque occurriſſet Demetrio, ſalutavit eum, ac poſita unicuique eorum ſede, ſederunt; collocutuſque eſt Demetrius ei quod voluit; dein profectus eſt unuſquiſque eorum in tabernaculum, quod ei tetenderant. Et abiit Nicanor, & Judas in civitatem ſanctam, & morati ſunt in ea ſimul; interceſſitque inter eos firma familiaritas: quod cum innotuiſſet Alcimo, adiit Demetrium, & irritavit illum in Judam, ac induxit ut ſcriberet, & præciperet Nicanori, ut Judam catenis devinctum ad ſe mitteret. Innotuit autem fama Judæ, & egreſſus eſt de civitate noctu, abiitque Sebeſten, & miſit ad ſocios ut ad ſe venirent. Quibus convenientibus cecinit buccina, præcepitque eis ſeſe parare ad oppugnandum Nicanorem. Nicanor vero perquiſivit Judam diligentiſſime, nec de illo quicquam ei innoteſcere potuit. Quare adivit domum Dei, requirens a Sacerdotibus, ut illum ſibi traderent, ut catenis devinctum ad Regem mitteret: qui juraverunt nequaquam ipſum veniſſe in domum Dei. Quamobrem iniuriis eos, & domum Dei inceſſivit, & oblocutus eſt contra Templum, atque comminatus ſe illud everſurum a fundamentis: abiitque indignatus. Inquirere etiam curavit domos univerſas ſanctæ civitatis. Miſit quoque ſuos ad domicilium cujuſdam viri præclariſſimi, qui comprehenſus fuerat tempore Antiochi, & maximis affectus ſuppliciis: mortuo autem Antiocho, exaltaverunt authoritatem illius Judæi, & magnifecerunt eum. Ad quem vero cum perveniſſent nuntii Nicanoris, timuit vir ne ſibi inferretur, quemadmodum illatum eſt ei ab Antiocho: quare manus ſibi conſeivit. Quod cum perlatū eſſet ad Judam, contriſtatus eſt valde, & mœrore affectus; miſitque ad Nicanorem, dicens; Ne quæras me in civitate, etenim in ea non ſum: perge itaq; ad me, ut occurramus invicem, ſive in campis, ſive in montibus, uti tibi libet. Et profectus eſt ad illum Nicanor, & occurrit illi Judas, his dictis; Deus, tu es qui exterminaſti exercitum Senacherib regis: & quidem erat major illo, fama, & imperio, & multitudine exercitus: & eripuiſti Ezechiam Regem Judæ ab eo, cum in te confiſus fuiſſet, & ad te oraſſet; eripe quæſo nos Domine a malitia illius, & victores contra illum redde nos. Dein ſeſe ad bellum paravit, & expetivit Nicanorem, dicens; Cave tibi, ad te venio. Et terga vertit Nicanor fugiens: quem perſequens Judas percuſſit humeros ejus, quos ſecuit: & fugati ſunt ſui. Et ceciderunt ex illis ea die trigiata millia: & egreſſi ſunt incolæ civitatum, & occiderunt eos, ita ut non reliquerint unum quidem. Decreverunt autem ut talis dies ſingulis annis ſit dies gratiarum actionis Deo Opt. Max. ac dies lætitiæ, & commeſſationis, & potus.

Huc uſque abſolutus eſt liber ſecundus ex tranſlatione Hebræorum.

MENTIO NECIS JUDÆ.

CAP. XVII.

Pugna Judæ cum Bacchide & interitus Judæ, habeum Macc. lib. 1. cap. 9. in princ. uſque ad fin. verſ. 23. & apud Joſeph. Antiq. lib. 12. capp. 18. 19.

CUm autem adeſſet idem fere tempus vertentis anni, profectus eſt Bacchides cum triginta millibus de fortiſſimis Macedonum: & ſupervenit nulla eorum innoteſcente ipſi Judæ fama. Cum eſſet in quadam urbe, quæ dicitur Lalis, cum tribus millibus virorum: quamobrem plurimi eorum, qui cum illo erant fugerunt, remanſeruntque cum illo octingenti viri, & Simeon ac Jonathas fratres ejus. Erant autem qui remanſerant cum Juda robuſtiſſimi, ac fortiſſimi, & qui jam multa ſuſtinuerant in cæteris bellis, quæ commiſerat. Et egreſſus eſt Judas, & ſocii ad Bacchidem, & exercitum ejus.

فقسم بقيدوس جيشه فجعل خمسة عشر الاف عن يمنة يهودا واصحابه وجعل خمسة عشر
الاف عن يسرتهم • ثم كبّرا الفريقان على يهودا واصحابه • فتامّل الفريقين فوجد
حماة العسكر وابطاله في جهة اليمين فعلم ان بقيدوس فيهم • فقسم يهودا اصحابه
ايضا واخذ وجوههم معه وجعل بقيتهم مع اخوته • ثم حمل على القوم الذين عن يمينه
فقتل هو واصحابه نحو الفي رجل • ثم نظر الي بقيدوس ففازن وقصك وقتل الجبابن
الذين حوله فتكاثر الناس عليه فصبر لهم هو واصحابه فباطح منهم الخلق وقرب
من بقيدوس • فلما راه بقيدوس وهو قاصدًا اليه وهو كالاسد وبيك سيف عظيم
مخضوب بالدم خافه خوفًا شديدًا وارتعد منه وانهزم من قدامه فتبعه يهودا واصحابه
فركبوا القوم بالسيف حتي افنوا اكثر اوليك الخمس عشر الفًا، وانتهت هزيمة بقيدوس
الي اسدود • ولحقه الخمس عشر الفًا الذين كانوا عن يسرة يهودا ووافوا يهودا وقد لحقه
اخواه ومَن معهما وهم متعوبون وكبس عليهم الخمس عشر الفًا ومرّ بينهم وبين يهودا
فتال عظيم فوقع بينهم عدّة قتلا وقُتل يهودا في الجملة • فاخذ اخواه ودفناه الي
جانب قبر متثيًا ابيه رحمهم الله • وبكوا عليه بنو اسرايل اياما كثيرة • وكانت مدّة
رياسته سبع سنين وولّي الامر بعده يوناثان اخوه •

• خبر يوناثان بن متثيًا • • الفصل الثامن عشر •

ثم ولي يوناثان بعد اخيه فسار الي الاردن في عدّة يسيرة • فاتّصل خبره ببقيدوس فسار اليه
بعسكر كبير • فلما راه يوناثان ورجاله جازوا الاردن سباحة فلحقهم بقيدوس وعسكره
وحاطوا بهم • فحمل يوناثان على بقيدوس فهزمه وافرج الناس ليوناثان فخرج من بينهم هو
واصحابه وساروا الي بيرسبع ووافاه شمعون اخوه فاقاما هنالك واصلحا ما كان في الحصن
من الاختلال وتحصّنا به • فسار اليهم بقيدوس وحاصرهم فخرج اليه يوناثان واخوه ومن
معهما من الرجال بالليل فقتلوا من العسكر رجالًا كثيرة واحرقوا ما كان فيه من الدبابات
والمجانيق وتبدد العسكر وهرب بقيدوس الي البرية ولحقه يوناثان وشمعون ونفر معهما
فادركوه فلما راه يئس بالهلاك • فنادي الي يوناثان بالامان وحلف له انه لا يحاربه ابدًا
وانه يرد ساير السبي الذي سبي من عسكر يهودا فامنه يوناثان وعاد عنه ولم يجز
بينهما حرب بعد ذلك • ثم توفّي يوناثان بقرب ذلك الوقت وولّي شمعون اخوه •

• خبر شمعون بن متثيًا • • الفصل التاسع عشر •

ثم ولّي الامر شمعون بن متثيًا وجمع ساير من بقي من عسكر يهودا وقوي امن وغزي
ساير من ظاهر آل يهودا بالعداوة بعد قتل يهودا اخيه واحسن السيرة في قومه واستقام
امر بلك • فطمع فيه انطيوخوس وهو دمتريوس بن سلوقوس وانفد اليه عسكرًا
عظيمًا • فخرج اليه شمعون وابناه وقسم عسكره قسمين وجعل احدهما معه والاخر مع
ابنيه • ثم سار هو ومن معه الي العسكر وانفد ابنيه من جهة اخري بمن معهما ووافقهما
ان يوافيا العسكر في وقت ذكر لهما • ثم لقي عسكر انطيوخوس بحاربة وبدي ليستظهر عليه فوافيا ابناه ومن معهما وقد اشتبك الحرب
وقوي القتال فداروا من خلف العسكر • فحصل عسكر انطيوخوس بين عسكرين
فهلك ولم يسلم من رجاله احد ولم يعاود انطيوخوس الي محاربة شمعون •

Et divisit Bacchides exercitum suum, constituens quindecim millia ad dexteram Judæ, & sociorum: & quindecim millia ad sinistram eorum. Tum vociferata est utraque pars contra Judam, & socios. Qui considerans utramque, nactus est robustissimos exercitus, & fortissimos ejus esse in dextera, cognovitque Bacchidem ibi adesse. Divisit quoque Judas socios suos, & assumpsit secũ fortissimos eorum, reliquos vero tradidit fratribus. Tum impetum fecit in eos qui erant in dextera, occiditque ipse cum sociis circiter duo millia virorum. Dein conspiciens Bacchidem collimavit oculos, & in illum intendit, interfecitque fortissimos quosque, qui erant circa illum: & ingruentem multitudinem sustinuit ipse cum sociis, plurimis ex illis prostratis: accessitq; ad Bacchidem. Quem cum vidisset Bacchides in se intendentem, tanquam leonem, stringentem manu gladium ingentem sanguine infectum, timuit illum timore vehementissimo: & contremuit, ac fugit e conspectu illius. Quem persecutus est Judas, & socii ipsius, & prostraverunt gladio gentem, ita ut exterminarent majorem partem illorum quindecim millium: & fugit Bacchides usque in Asedod. Et secuta sunt eum quindecim millia, quæ erant a sinistra Judæ, & aggressa sunt Judam, ad quem jam pervenerant fratres ipsius, & qui cum illis erant, defatigati. Et irruerunt in eos quindecim illa millia, & intercessit inter ea & Judam pugna maxima: ceciditque ex utrisque numerus aliquis interfectorum, in qua summa casus est Judas. Quem ferentes fratres illius, sepelierunt ad latus sepulchri Mathathiæ patris ejus (Deus misereatur illorum) & fleverunt eum filii Israel diebus multis. Fuit autem tempus principatus ejus septem annorum. Et successit rebus post illum Jonathas frater illius.

HISTORIA JONATHÆ FILII Mathathiæ.

CAP. XVIII.

Fusiùs habetur Macc. lib. 1. cap. 9 v. 28. Capp. insuper 10. 11. 12. per totum: & cap. 13. v. 23. Item apud Joseph. Antiq. lib. 13. capp. 1. 2. 4. 5. 7. 8 9. & 10. Vid. etiam de bello Jud. lib. 1. cap. 2. in princip.

ET successit Jonathas fratri suo, & contendit ad Jordanem cum pauco numero. Quod cum nuntiatum esset Bacchidi, profectus est ad eum cum exercitu magno. Quem cum vidisset Jonathas, & viri ejus, transierunt Jordanem natando; & insecutus est eos Bacchides, & exercitus ejus, ac circumdederunt. Jonathas autem irrupit in Bacchidem, & cedentibus hominibus Jonathæ, egressusque est de medio illorum ipse, & socii, & abierunt in Bersabee; quem convenit Simeon frater illius, & morati sunt ibi: & concinnaverunt quicquid in munitione collapsum erat: & munierunt se ibi. At Bacchides profectus est ad eos, & obsedit; ad quem egressus Jonathas, & frater ipsius, & qui cum illis erant viri noctu, interfecerunt de exercitu multitudinem virorum, atque incenderunt arietes, & tormenta bellica, et dispersus est exercitus, fugitq; Bacchides in desertum: quem insequens Jonathas, et Simeon, & qui cum illis erant viri, comprehenderunt illum. Qui cum vidisset eum, interitum sibi omnino adesse cognovit: quare præconio indixit Jonathæ pacem, juravitque se nunquam amplius bellum ipsi illaturum, & insuper restituturum universam captivitatem, quam ceperat de exercitu Judæ. Cui dexteram porrigens Jonathas, recessit ab illo; nec intercessit amplius post hæc inter eos bellum. Non multum autem post hæc obiit Jonathas: & successit Simeon frater illius.

HISTORIA SIMEONIS FILII Mathathiæ.

CAP. XIX.

Cujus acta pleniùs narrantur Macc. lib. 1. capp. 13. 14. 15. & 16. Cujus morte & successione filii ejus Joannis Hircani Macc. lib. 1. terminatur. Habentur etiam apud Joseph. Ant lib. 13. capp. 11. 12. 13. 14. Vid. eundem de bello lib. 1. cap. 2.

TUm potitus est rerum Simeon filius Mathathiæ; & coegit quotquot remanserant de exercitu Judæ, & invaluerunt res ipsius, debellavitque omnes, qui inimicitias exercuerant in Judæos post necem Judæ fratris sui, & bene sese gessit erga populum suum, & directa sunt negotia regionis suæ. Quare expetivit eum Antiochus, & ipse est Demetrius filius Seleuci: & misit ad illum exercitum magnum: ad quem egressus est Simeon, & duo filii ejus, divisitque exercitum suum duas in partes, quarum unam secum

retinens, alteram tradidit filiis. Tum profectus est ipse, & qui cum eo erant ad exercitum, misitque filios suos, & qui cum eis erant per aliam partem, & convenit cum illis, ut aggrederentur exercitum tempore eis constituto. Post hæc occurrit exercitui Antiochi, & oppugnavit illum, ac cœpit illi prævalere; veneruntque duo filii ejus, cum jam commixtum esset bellum, & pugna invaluisset, & circumdederunt terga exercitus: & constitutus exercitus Antiochi inter duos exercitus exterminatus est, nec evasit quispiam virorum illius: nec reversus est amplius Antiochus ad oppugnandum Simeonem:

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

ودامت لآل يهودا السلامه والهدو طول ايام شمعون * وكانت مدة ولايته سنتين * ثم وثب به تلمآي زوج اخته فقتله في دعوة كان فيها وقبض على امراته وابنيه * وولي ابن شمعون وكان اسمه هرقانوس *

Et perduravit Judæis pax, & quies longitudine dierum Simeonis. Fuit autem tempus ipſius dominii per duos annos. Dein irruit in illum Tolomæus Sororius, interfecitque illum in quodam convivio, cui aderat. Et comprehendit uxorem, & duos filios illius, & ſuffectus eſt filius Simeonis, cujus nomen erat Hyrcanus.

HISTORIA HYRCANI filii Simeonis.

CAP. XX.

Reſpondet cap. 15. lib. 13. Joſeph. Antiq. Jud. Vid. & de bello. lib. 1. cap. 2.

* خبر هرقانوس بن شمعون * الفصل العشرون *

كان شمعون في حياته قد قوّد ابنه يوحانان وجمع اليه رجال كثيره وانفذه لمحاربة رجل كان قد خرج عليه يقال له هرقانوس * وكان رجل عظيم الشان شديد البأس قديم الرياسه * فلقيه يوحانان فهزمه وقتله فسمّني شمعون ابنه يوحانان هرقانوس لظفر هرقانوس وقتله اياه * فلما سمع هرقانوس هذا بقتل تلمآي لابيه خاف من تلمآي فهرب الي غزّ فتبعه تلمآي في رجال كثيرة * فعاون اهل غزّ لهرقانوس واغلقوا ابواب المدينه ومنعوا تلمآي من الوصول الي هرقانوس * فرجع تلمآي وصار الي داغون ومعه ام هرقانوس واخواه * وكانت داغون يوميذ ذات حصن منيع * فسار هرقانوس الي بيت المقدس وقرّب قرابين وولّي في مكان ابيه وجمع عسكرًا عظيمًا ثم سار الي تلمآي * فاغلق تلمآي باب داغون على نفسه واصحابه وتحصّن بها * فحاصره هرقانوس وعمل كبشًا من حديد ليضرب به السور ويفتحه وطال القتال بينهما واستظهر هرقانوس على تلمآي وقرب من الحصن وكاد ان يملكه * فلما راي تلمآي ذلك امر ان تُصعد ام هرقانوس واخواه على السور ويعذّبوا باشد عذاب * ففُعل ذلك بهم * فلما راي ذلك هرقانوس توقّف خوفًا من ان يُقتلوا وترك القتال * فنادته امه وقالت * يا بني لا يسيك حبّك اليّ ورحمتك لي ولاخوتك قبل ابيك ولا تدعن بسبينا الاخذ بثاره بل اقصص حق ابيك وحقي باجدّ ما انت فيه * والذي تخافه علينا من هذا الظالم فليس بُدّ له من فعله بنا على ساير الوجوه فجدّ في القتال ولا تفرّج عنه * فلما سمع هرقانوس كلام والدته جدّ في القتال فزاد تلمآي في عذاب امه واخوته وحلف انه يلقيهم من الحصن الي اسفل متي قرب هرقانوس من الحصن * فتخوّف هرقانوس بان يكون سببًا لقتلهم * فعاد الي معسكره ولازم محاصرة تلمآي * واتّفق حضور حج المظال فسار هرقانوس الي مدينة بيت المقدس ليحضر العيد والحجّ والقربان * فلما علم تلمآي بمسير هرقانوس الي بيت المقدس واشتغاله عنه عمد الي ام هرقانوس واخوته فقتلهم وهرب الي مكان لم يصل اليه هرقانوس *

Conſtituerat jam Simeon (ipſo vivente) ducem filium ſuum Jochanam, & aggregatis ei viris quamplurimis, miſit illum ad debellandum virum quendam, qui in illum egreſſus erat, dicebaturque Hyrcanus. Erat autem vir magnæ famæ, fortis robore, & vetuſti principatus. Cui occurrens Jochanan, profligavit illum, quapropter nuncupavit Simeon filium ſuum Jochanan, Hyrcanum, ob occiſum Hyrcanum, & victoriam de illo reportatam. Cum autem audiſſet Hyrcanus iſte Tolomæum interfeciſſe patrem ipſius, timuit Tolomæum, fugitque in Gazam, quem inſecutus eſt Tolomæus cum pluribus viris. At opitulati ſunt cives Gazæ Hyrcano, & clauſerunt portas civitatis, prohibueruntque Tolomæum pervenire ad Hyrcanum. Et reverſus Tolomæus abiit in Dagon, habens ſecum matrem Hyrcani, & duos fratres illius. Habebat autem Dagon tunc arcem munitiſſimam. Hyrcanus vero profectus eſt ad Domũ ſanctam, & obtulit ſacrificia, & ſucceſſit patri ſuo; coegitque exercitum magnum, & perrexit ad Tolomæum: quamobrem clauſit Tolomæus portam Dagon ſuper ſe, & ſocios, & ſeſe munivit in ea. Et obſedit illum Hyrcanus fecitqae arietem ferreum ad percutiendum murum, atque aperiendum: & diu duravit inter eos pugna, & prævaluit Hyrcanus contra Tolomæum, & acceſſit prope munitionem, & pene eam obtinuit. Cum ergo vidiſſet hoc Tolomæus, præcepit deduci matrem Hyrcani, & duos fratres illius ſuper murum, & ſupplicio affici vehementiſſimo, quod factum eſt illis. Videns autem hæc Hyrcanus, conſtitit, & timens, ne interficerentur, deſiit a pugna. Quem interpellavit mater illius, & ait; Fili mi, ne commovearis amore, & pietate erga me, et fratres tuos præ patre tuo, nec molliaris affectibus propter captivitatem noſtram ulciſcendi illum, ſed repoſce vindictam juris patris tui, et mei quantum vales. Quod autem times pro nobis a tyranno iſto, neceſſario omnino nobis facturus eſt: quare inſta oppugnationi, nulla interpolatione data. Cum ergo audiſſet Hyrcanus verba parentis ſuæ, inſtitit oppugnationi: quare auxit Tolomæus ſupplicia matri, et fratribus illius; juravitque ſe præcipitaturum eos ex munitione deorſum, quoties accederet Hyrcanus ad munitionem. Timuit itaque Hyrcanus ne cauſa eſſet necis eorum, et reverſus eſt ad caſtra ſua continuata obſidione Tolomæi. Accidit autem ut adeſſet ſolennitas tabernaculorum, quapropter profectus eſt Hyrcanus in civitatem Domus ſanctæ, ut præſto eſſet feſtivitati, et ſolennitati, et ſacrificiis. Cum ergo cognoviſſet Tolomæus conceſſiſſe in Domum ſanctam, & ibi diſtineri, irruit in matrem Hyrcani & fratres illius, & occidit eos, fugitque in locum, ad quem pervenire non poterat Hyrcanus.

HISTORIA PROFECTIONIS Antiochi in civitatem Domus ſanctæ, ad oppugnationem Hyrcani.

CAP. XXI.

Habetur cum aliis apud Joſeph. Ant. Jud. lib. 13. cap. 16. & initio cap. 17. Vid. eund. de bello. lib. 1. cap. 2.

* خبر مسير انطيوخوس الي مدينة بيت المقدس الي محاربة هرقانوس *

* الفصل الواحد والعشرون *

فلما سمع انطيوخوس بقتل شمعون عقد جيشًا وسار به حتي وافي مدينة بيت المقدس ونزل عليها وحاصرها ورام فتحها * فلم يقدر عليه لحصانتها وعلو اسوارها وكثرة الرجال المقاتله بها * بعد ما راد الله صدّ عنها فعمد الي الجهه الشماليه من المدينه فبني فيها مقابل السور مايه وثلثين برجًا واصعد الرجال عليها لمحاربة من علو سور المدينة وجعل من حفر تحت الارض في موضع حتي انتهي الي اساس السور فلقيه على خشب ثم اطلق فيه النار فوقعت من السور وقعه عظيمه كبيره * فبادر رجال هرقانوس اليهم فمنعوهم عن الدخول وضبطوا موضع الثغرة * ثم خرج هرقانوس في اكثر رجال الحرب الى عسكر انطيوخوس وكثر فيهم القتل *

Cum autem audiſſet Antiochus Simeonem occubuiſſe, coegit exercitum, & profectus eſt, donec pervenit ad civitatem Domus ſanctæ, & caſtrametatus eſt circa eam, & obſedit, intendens illam expugnare: at non valuit ob firmitatem, & altitudinem mœnium ipſius, et multitudinem virorum bellatorũ in ea. Volente autem Deo, coercitus eſt ab illa: ſeſe enim contulerat ad partem Septentrionalem civitatis, et extruxerat ibi e regione muri centum triginta turres, et conſcendere fecit ſuper eas viros ad oppugnationem eorum, qui mœnia civitatis conſcendere intentarent. Et conſtituit qui ſuffoderent terram in quodam loco, donec perveniret ad fundamentum muri: quod, cum ligneũ compertum eſſet, igni incenderunt, ceciditque ex muro pars magna valde. Et occurrerunt viri Hyrcani ad eos, et prohibuerunt ingredi, cuſtodientes locum ruinæ, et egreſſus eſt Hyrcanus cum potiori parte virorum bellatorum ad exercitum Antiochi, et multam intulit eis cladem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فانهزم انطيوخوس واصحابه وتبعه هرقانوس واصحابه الي ان كشفوهم عن المدينة
ثم عادوا الي الابراج التي بناها انطيوخوس فهدموها واقاموا في المدينه وحولها.
واقام انطيوخوس في مكان بينه وبين مدينة بيت الله نحو فرسخين * وحضر عيد
المظال فراسله هرقانوس برفع الحرب الي ان ينقضي العيد * فاجابه الي ذلك
وانفذ قرباناً وذهبًا وفضةً الي بيت الله * فامر هرقانوس الكهنه بقبلون ما ارسله
انطيوخوس ففعلوا * ولما راي هرقانوس والكهنه اعظام انطيوخوس لبيت الله راسله في
الصلح * فاجاب انطيوخوس الي ذلك وسار الي بيت المقدس فلقيه هرقانوس ودخلا جميعا
الي المدينه * وصنع هرقانوس لانطيوخوس ووجوه اصحابه دعوه واكلوا جميعًا وشربوا
واهدا اليه ثلثمايه بدن ذهب وعاهد كل واحد منهم صاحبه على المسالمه والمعاونه
وصار انطيوخوس الي بلده * وحُكي ان هرقانوس فتح كنزًا كان لبعض الملوك من ولد
داوود عليه السلام * فاخرج منه مالاً جزيلاً وترك فيه مثله وردّه الي ما كان عليه من
الكفيه * ثم بنا ما انهدم من السور واحكمه * ونظر في ساير ما اصلح امر رعيته
ومصالحها وسار فيهم احسن سيره * ولما وصل انطيوخوس الي بلده عزم على محاربة ملك
فارس لانه كان قد عصي مُنذ زمان انطيوخوس الاول * وراسل هرقانوس بالمسير اليه
فسار معه هرقانوس ومضي معه الي بلد الفرس * فلقيه عسكر الفرس وحاربه فنصر
عليهم انطيوخوس وظفر بهم وبدل السيف فيهم * ثم قام بمكانه وبنا بنياناً عجيبًا
ليكون له ذكر في بلدهم * وسار بعد مدّةٍ الي لقآء ملك الفرس وتخلّف عنه
هرقانوس لسبت حضرت وكان عيد العنصرة يعقبها * فالتقي ملك الفرس وانطيوخوس
وجرت بينهما حروب عظيمه هلك فيها انطيوخوس واكثر عسكره * وانتهي الخبر
الي هرقانوس فسار الي بلد الشام ونزل في طريقه على حلب فاستامن اليه اهلها
وحملوا اليه الخراج فرحل عنهم وعاد الي مدينة القدس واقام بها ايّام * ثم سار الي
بلد السّمن ونزل على نابلوس فمانعه اهلها عن الدخول اليها * فهدم ما كان لهم
في طور يزبل من البنيان والهيكل وذلك بعد مايتي سنه مضت له مُنذ بناه سنبلاط
السّامري * ثم قتل مَن كان من الكهنه في سبسطيه * وسار الي بلد اذوم
وهي جبال الشراه فاستامنوا اليه فوافقهم على ان يختتنوا ويدخلوا في دين التوراه *
وانهم اجابوه الي ذلك واختتنوا وتهيّدوا وتقوّوا لذلك الي ان خرب البيت الثاني * وسار
هرقانوس الي ساير من يجاورن من الامم فاستامن اليه جميعهم وعاهدهم وعاهدوه على
السلام والطاعه * وارسل رسلاً الي الروم وكاتبهم في تجديد العهد بينهم وبينه * فلما
وصلت رسله الي الروم اكرموهم ورفعوا منزلتهم وسمعوا الرساله التي جاوا بها وقضوا
حوايجهم وكتبوا اليه جواب كتابه *

* نسخة كتاب الروم الي هرقانوس * * الفصل الثاني والعشرون *

من الكهل والثلثمايه والعشرين مدبرية الي هرقانوس ملك يهودا عليك السلام *
قد وصل الينا كتابك وقريناه وسررنا به وسألنا رسلك عن اخبارك * وعرفنا لهم
منزلة فضلهم في العلم والادب والفضل واكرمناهم واجلسناهم بحضرة الكهل فقضي
جميع حوايجهم وامر برد ساير المدن التي كان انطيوخوس غضبهم عليها اليكم *
وترك معارضتكم في شيٍ من دينكم * وازالة كل رسم رسمه عليكم انطيوخوس *

Et fugatus est Antiochus,& sui,quos persecutus est Hyrcanus cum suis, donec removissent a civitate. Tum reverti ad turres, quas extruxerat Antiochus, destruxerunt eas, & morati sunt in civitate, & circa illam. Antiochus vero castrametatus est in quodam loco, qui distabat a civitate domus Dei circiter duo stadia. Adveniente autem solennitate Tabernaculorum,misit legatos ad illum Hyrcanus de induciis, donec præteriret solennitas : quod concessit ei, misitque victimas, & aurum, & argentum ad domum Dei.Præcepitque Hyrcanus Sacerdotibus,ut susciperent, quod miserat Antiochus : & præstiterunt. Cum autem vidisset Hyrcanus, & Sacerdotes Antiochi reverentiam erga templum Dei, legatos ad eum misit de pace. Cui assensus est Antiochus, & profectus est in Jerusalem;occurrens ergo ei Hyrcanus ingressi sunt simul civitatem. Fecitque Hyrcanus Antiocho, & principibus ejus convivium : & comederunt una, & biberunt, & obtulit ei munus, trecenta talenta auri, & pepigit unusquisque eorum cum socio suo de pace, & auxilio ferendo, & abiit Antiochus in regionem suam. Fertur autem, Hyrcanum aperuisse thesaurum,qui fuerat quibusdam Regibus de filiis David, (cui pax) qui protulit inde pecuniam plurimam, & tantundem reliquit, restituens illum pristinæ occultationi. Tum construxit quod dirutum erat ex muro, & reparavit : & gregis sui utilitati, & commodo, provide consuluit, & recte erga eos sese gessit. Cum autem pervenisset Antiochus in regionem suam,decrevit oppugnare Regem Persidis, defecerat enim a tempore Antiochi primi : & misit legatos ad Hyrcanum, ut proficisceretur ad eum : & profectus est cum eo Hyrcanus, ac abiit in regionem Persidis. Cui occurrens exercitus Persarum congressus est cum eo, quos profligans Antiochus, reportavit victoriam ex illis, & gladio percussit eos. Tum stetit in loco suo, & construxit mirabile ædificium, ut esset ei in memoriam in regione eorum. Et perrexit post aliquod tempus in occursum Regis Persarum, & moratus est retro Hyrcanus causa Sabbati, cui Pentecoste instabat.Et sibi occurrerunt Rex Persidis, & Antiochus,ac intercessere inter eos bella maxima, in quibus periit Antiochus, & plures de exercitu ejus. Perveniente autem nuntio ad Hyrcanum, profectus est in regionem Syriæ, & oppugnavit in itinere Halepum: cui sese dederunt cives, deferentes ei tributa, & recessit ab illis, reversusque est in Civitatem sanctam, & moratus est ibi aliquos dies. Tum contendit in Samariæ regionem, & oppugnavit Neapolim, quem prohibuerunt cives eam ingredi. Et destruxit quicquid habebant ædificiorum in monte Jezabel, & templum : quod quidem fuit post ducentos elapsos annos, ex quo ædificaverat illud Sanbalat Samarita. Occidit præterea Sacerdotes, qui erant in Sebaste. Et profectus est in regionem Idumeæ, id est, montes Sarah, & sese illi dederunt : quibuscum convenit, ut circumciderentur,& ingrederentur religionem Torah, *seu legis Mosaicæ*. Cui morem gerentes circumcisi, et Judæi facti sunt, et confirmati fuerunt in hoc usque ad destructionem Domus secundæ. Et perrexit Hyrcanus ad omnes circumvicinas gentes, cui omnes in clientelam sese dederunt, et inierunt simul fœdus de pace et obedientia. Misit præterea legatos ad Romanos,scribens eis de renovatione fœderis inter sese. Cum pervenissent itaque ejus legati ad Romanos, honoraverunt eos, et exaltaverunt eorum locum, et auscultaverunt legationem, cujus causa venerant, et fecerunt negotia eorum, ac responderunt illius epistolæ.

EXEMPLAR EPISTOLÆ Romanorum ad Hyrcanum.

CAP. XXII.

Aliâ paulò formâ à Josepho recitatur Antiq. lib. 13. cap. 17. post initium.

A Seniore,et trecentis viginti rectoribus ejus, Hyrcano Regi Judæ,Salus.Jam pervenit ad nos epistola tua, quam legentes gavisi sumus. Et interrogavimus legatos tuos de rebus tuis. Agnovimus item locum dignitatis eorum in scientia, disciplina, et virtutibus ; et honoravimus eos, et sedere fecimus in præsentia Senioris,qui expedire curavit omnia negotia illorum, præcipiens restitui vobis omnes urbes, quas vi abstulerat Antiochus, et auferri omnem obicem circa exercitium religionis vestræ, et irritum fieri quicquid in vos decreverat Antiochus.

وامر ان تقر ساير المدن التي فتحها بيك • وتقدّم بالكتاب الي ساير اعماله باكرام رسلك واعزازهم • وقد ارسل معهم رسولاً اليك اسمه قيناوس ومعه كتاباً اليك وحمّله ايضاً رساله يذكرها لك • فلما وصل كتاب الروم الي هرقانوس سُمّي ملكاً وكان يسمي قبل ذلك الكاهن الاكبر • فاجتمعت اليه منزلة المُلك ومنزلة الكهانه • وهو مَن اوّل سُمي بالمُلك من ملوك اليهود في مدّة البيت الثاني •

• خبر حرب هرقانوس الملك مع السُّمن • • الفصل الثّالث والعشرون •

ثم ان هرقانوس سار الي سبسطيه وحاصر مَن بها من السُّمن مدّة طويلة الي ان اضطرّهم الي اكل الجيف وهم مع ذلك صابرين له لخوفهم من سيفه واعتمادهم علي من قد استنجدوا به من المقدونيين والمصريين • ثم حضر الصوم الكبير الذي يحتاج هرقانوس ان يكون فيه حاضرا ببيت المقدس ليقرّب فيه القرابين هذا اليوم • فاستخلف بنيه علي الجيش وهما انطيغنوس وارسطبلوس وتقدّم اليهما بمحاصرة السُّمن والتّضييق عليهم • وتقدّم الي العسكر بطاعة ابنيه هذين واتباع امرهما • وسار الي مدينة بيت المقدس • فسار انطيوخوس المقدوني ليخبر آهل سبسطيه • فاتّصل خبره بابني هرقانوس فاستخلفا علي سبسطيه مَن يحاصرها • وسارا الي انطيوخوس فحارباه وهزماه وعادا الي سبسطيه • ووافي من مصر ليطرا بن قلبطن الملكه لنصرة السُّمن فلما اتّصل خبر بهرقانوس سار اليه بعد انقضي العيد فلقيه وقاتله قتالا شديدًا وقتل من رجاله خلقًا وانهزم ليطرا ولم تعاود اهل مصر بعد هذا الي معاونة السُّمن • وعاد الملك هرقانوس الي سبسطيه فاقام عليها الي ان فتحها بالسيف وقتل من بقي من اهلها وخربها وهدم سورها •

• خبر ليطرا بن قلبطن وخروجه علي امه بمصر •

• الفصل الرابع والعشرون •

ثم ان ليطرا بن قلبطن لما صار قوي بالمال والرجال عصي علي امه قلبطن وعاونه علي ذلك اكبر وجوه اهل الدّولة • فعمدت قلبطن الي رجلين من اهل اليهود يقال لاحدهما خلقيًا والاخر حنتيا • فقدمتهما علي مَن بقي معها من عظماء المصريين وولتهما علي جيش مصر • فاحسنا السيره في العامه وحكما السياسه لامور المُلك فانفذتهما قلبطن لمحاربة ليطرا • فصارا اليه وحارباه وهزماه وقتلا رجاله فهرب الي قبروس واقام بها في نفر بقوا معه •

• ذكر فُرق اليهود في ذلك الزمان •

• الفصل الخامس والعشرون •

كان اليهود في ذلك الوقت ثلثه فرق • احدهما الفروشيم وهم المعتزله وقيل الدّساك • ومذهبهم القول بما في التوراه علي ما سنّ سلفهم • والثّانيه الصدوقيه وهم اصحاب رجل من العلماء يقال له صادوق • ومذهبهم القول في السّمعيّات بنصّ التوراه وما دلّ عليه المكتوب فيها دون ما ليس بمنصوص ولا مدلول عليه بما فيها • والفرقه الثّالثه الحسدنيم وهم الفضلا • ولم يذكر صاحب الكتاب مذهبهم الّا ان يقتضيه اسمهم • هذا انهم كانوا يذهبون الي العمل بما هو افضل وهو الاخذ من هذين المذهبين بما هو احوط في الدّين واسلم في التّوقي •

Præcepit quoque, ut firmæ maneant cunctæ civitates, quas ipse expugnaverat. Mandavit praeterea per epistolas omnibus suis provinciis honorari legatos tuos, atq; cohonestari. Misit etiam cum illis ad te legatum nomine Cynæum, jubentem secum epistolam; cui & legationem injunxit: ut coram tecum ageret. Cum ergo pervenisset epistola Romanorum ad Hyrcanum, Rex nuncupari cœpit, cum antea Sacerdos magnus nuncuparetur: coaluerunt itaque in eo dignitas Regni, & dignitas Sacerdotii. Fuit autem primus, qui nuncupatus est Rex ex Regibus Judæorum tempore domus secundæ.

HISTORIA BELLORUM Hyrcani Regis cum Samaritis.

CAP. XXIII.

Habetur apud Joseph. Ant. lib. 13. cap. 18. in princ. Vid. eund. de bello, lib. 1. cap. 2. ad finem.

HYrcanus autem contendit in Sebesten, & obsedit Samaritas, qui erant in ea, longo tempore: donec eo necessitatis eos redegit, ut coacti fuerint vesci omni genere morticini. Hæc nihilominus æquo ferebant animo, timentes gladium ejus, & fiduciam habentes in Macedonibus, & Ægyptiis, quorum opem implorarant. Interea adest jejunii majus, cui præsto esse debebat Hyrcanus in Domo sancta, ut offerret Sacrificia hoc die. Suffecit itaque duos filios suos, nempe Antigonum, & Aristobulum exercitui, præcipiens eis obsidere Samaritas, & in angustias redigere. Jussit quoque exercitui filiis suis obedire, & mandatis eorum obsequi: & profectus est in civitatem Domus sanctæ. Perrexit quoque Antiochus Macedo ad opem ferendam civibus Sebestes: & perlata est fama ejus duobus filiis Hyrcani, qui, suffecto qui Sebestes obsessioni instaret, obviam Antiocho iverunt: quem oppugnantes fugaverunt, & reversi sunt Sebesten. Adventavit præterea ex Ægypto Lythras filius Cleopatræ Reginæ ad opitulandum Samaritis. Hujus nuntium cum perlatum esset ad Hyrcanum, contendit ad eum transacta jam solennitate: cui occurrens oppugnavit acerrime, occiditque de viris ejus quamplures: & fugatus est Lythras, nec reversi sunt posthac Ægyptii opem ferre Samaritis. Et reversus est Rex Hyrcanus Sebesten, & institit in eam, donec gladio expugnavit, & occidit qui remanserant de civibus, & exterminavit eam, & mœnia destruxit.

HISTORIA LYTHRAE FILII Cleopatræ, & egressionis ejus contra matrem suam in Ægypto.

CAP. XXIIII.

Quædam de his Vid. apud Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 18. in medio.

LYthras quidem filius Cleopatræ, cum roboratus esset bonis, & viris, descivit a matre sua Cleopatra: opitulantibus ei præclarissimis Regni. Accitos itaque Cleopatra duos viros de Judæis, quorum unus dicebatur Chelcias, alter vero Hananias, præposuit iis, qui secum remanserant ex magnatibus Ægyptiorum, ac præfecit ambos copiis Ægypti. Hi autem bene gerebant omnia erga plebem, & sapienter administrabant negotia regni. Hos milit Cleopatra ad oppugnandum Lythram: qui profecti ad eum, inierunt bellum, & fugaverunt eum, profligatis viris ejus: qui fugit in Cyprum, ibique morabatur cum paucis, qui secum remanserant.

MENTIO SECTARUM Judæorum eo tempore.

CAP. XXV.

Meminit earum Josephus Ant. lib. 13. cap. 9. ejusd. Defectionis verò Hyrcani, quæ etiam hic habetur, cap. 8. ejusd. lib. De Phariſæis consule Joseph. lib. Ant. 17. cap. 3. post initium: de tribus verò sectis Ant. lib. 18. cap. 2. sed præcipuè de bello, lib. 2. cap. 7. per totum.

ERant Judæorum eo tempore tres Sectæ: una Pharisæorum, id est, segregatorum, seu religiosorum, quorum institutum erat asserere quicquid in lege continetur, secundum prædecessorum expositiones. Secunda Sadducæorum, & sunt assectæ viri cujusdam de doctoribus, nomine Sadoc; quorum institutum erat asserere, secundum ea, quæ percipiuntur ex Textu legis, & de quibus demonstratur ex ipsa Scriptura, non autem quod in Textu non extat, nec demonstratur ex eo. Tertia vero Secta erat Hasmonæorum, seu virtutibus operam navantium: nec meminit auctor libri institutum istorum, sed quatenus hoc elicitur ex nomine: incumbebant enim iis operibus, quæ ad præstantiores virtutes accedebant, quod est, Seligere ex istis ductibus institutis, quod est tutius in fide, securius, ac cautius.

وقد كان هرقانوس اولًا من المعتزله ثم انتقل الي الصدوقيه لما قال له بعض المعتزله
ليس يجوز لك ان تكون كاهنًا عظيمًا لان امك سُبيَّت قبل ان تلدك في ايام
انطيوخوس وولد السَّبيَّة لا يصلح ان يكون كاهنًا عظيمًا. وكان خطابهم هذا
بحضرة كبراء المعتزله * وكان ذلك سبب انتقاله الي مذهب الصدوقيه * وكانوا
الصدوقيه يعادوا المعتزله فضربوا بينهم وبينه وحمّلوه علي ان قتل منهم من المعتزله
خلقًا كثيرًا وال الامر بينهم الي حرب وشرور عظيمه حصلت بينهم علي ممرّ السنين.

* ذكر موتة هرقانوس ومدّة مُلكه * الفصل السادس والعشرون *

كان لهرقانوس ثلثة بنين انطيغنوس وارسطبلوس والاسكندر. وكان هرقانوس محبًّا
لانطيغنوس وارسطبلوس ومبغضًا للاسكندر * فراي في منامه ان الذي يملك من
بعده من اولاده هو الاسكندر فساه ذلك * وما راي ان يولّي في حياته احد ولديه الذين
يحبهما من اجل رويا ولم يملّك الاسكندر من اجل كراهيته اياه * فترك الامر ليجري
من بعد وفاته علي ما يريد الله عز وجل * وكان آل يهودا في زمان ابيه وزمان عمّه
مجتمعين علي محبتهم والميل اليهم والطاعه لهم لمحاربتهم لاعداهم وحُسن سيرهم
فيهم * ولم يزالوا ايضًا مجتمعين علي محبة هرقانوس الي ان جَرَي منه ما جري من
قتل المعتزله واباحة اليهود ومحاربة بعضهم بعض علي الدّين * فتولّدت بينهم
العداوات الدايمه والشرور المتّصله والقتل الكثير * وكان ذلك سببًا لكراهيه
اكثرهم لهرقانوس * وكانت مدّة مُلكه حد وثلثين سنه وتوفّي *

* خبر ارسطبلوس بن هرقانوس * الفصل السابع والعشرون *

لما توفّي هرقانوس وملك ارسطبلوس ابنه فاظهر كُبرًا وتجبّرًا واقتدارًا وكان يلبس تاجًا
عظيمًا علي راسه احقارًا لتاج الكهانه المقدس * ومال الي اخيه انطيغنوس وقدّمه علي
جميع اصحابه وقيّد اخيه الاسكندر وقيّده امه لمحبتها لاخيه الاسكندر. وانفد احد
انطيغنوس فحاربه فظفر به وبساير اعوانه واشياعه فقتلهم ثم عاد الي مدينة بيت
المقدس ووافق ذلك علّة عرضت لارسطبلوس * فلما قرب انطيغنوس من المدينه
ذكرت له علّة اخيه * فلما دخل الي المدينه مضي الي بيت الله ليحمد علي ما تفضل به
من خلاصه من عدوه وليسئل الله عز وجل ان يمنّ بعافية اخيه * فمضي بعض من
يعادي انطيغنوس ويحسك الي ارسطبلوس فقال له ان خبر علّتك قد اتّصل باخيك
وقد وافي هو واصحابه متقلّدين بالسلاح وقد صار الي القدس ليوافق اصحابه علي ان
يكبسك فيقتلك * فخاف الملك ارسطبلوس ان يكون ما قيل له عن اخيه ان يعجّل
علي اخيه قبل ان يتحقّق ما خُبر به عنه * فامر ساير غلمانه ان يقفوا بالسلاح في موضع
لا وصول لقصر من غير * وامر ان ينادي المنادي بان لا يصير احد الي الملك بسيء
من السلاح الي دار المُلك بغير اذن * ثم انفذ الي انطيغنوس يامن بالمصير اليه
فنزع انطيغنوس ما كان عليه من السلاح طاعةً للملك * فوافاه رسول
امراة اخيه ارسطبلوس وكانت مبغضه له * فقالت له ان الملك يقول لك قد اتصل
بي حسن هيئتك في دخولك المدينه وقد اردت ان اراك علي تلك الصون
فصر الي بزيّك حتي اشاهدك فاسرّ * فلم يشك انطيغنوس ان هذه الرساله من
الملك كما قال الرسول وانه لم يرض له ان يساوي غيره في ازالة السلاح عنه

Hyreanus autem fuit primo ex Phariſæis, tum migravit ad Sadducæos, eo quod dixerat illi quidam Phariſæorum: Non licet tibi eſſe Sacerdotem magnum, quia mater tua captiva fuit antequam te gigneret in diebus Antiochi: filium vero captivitatis non decet eſſe Sacerdotem magnum. Erat autem colloquium hoc præſentibus Phariſæorum Principibus. Quod quidem cauſa fuit tranſmigrationis ejus ad inſtitutum Sadducæorum. Sadducæi autem inimicitias exercebant cum Phariſæis; quare inter eos diſcordias nutriebant, & eo induxerunt illum, ut interfecerit de Phariſæis multitudinem plurimam, eoque devenit rerum calamitas, ut bella, & mala multa inter eos longo annorum ſpatio duraverint.

MENTIO OBITUS HYRCANI, & temporis regni illius.

CAP. XXVI.

Vid. Joſeph. Ant. lib. 13. cap. 18. in fine. Et de Bello lib 1. cap. 3. in initio.

ERant Hyrcano tres filii, Antigonus videlicet, Ariſtobulus, & Alexander. Diligebat autem Hyrcanus Antigonum, & Ariſtobulum: exoſus vero erat ei Alexander. Vidit autem aliquando in ſomniis, quod regnaturus eſſet poſt ſe de filiis Alexander, quod mœrorem ei attulit. Nec illi viſum eſt, ipſo vivente, præficere quempiam filiorum ſuorum, quos diligebat, propter viſionem: nec Alexandrum conſtituere Regem, quod inviſus ei erat. Quare dimiſit negotium, ut eum haberet eventum poſt obitum ſuum, qui Deo Opt. Max. erit in placitis. Erant autem Judæi tempore patris illius, & patruelium, conſentientes in amore illorum, & propenſi ad illorum obedientiam, ob hoſtium ſuorum debellationem, & res optime geſtas ab eis. Perſtiterunt quoque conjuncti in amore Hyrcani, donec perpetrata eſt ab illo cædes Phariſæorum, & exterminium Judæorum, ac civilia bella ob religionem. Hinc obortæ ſunt perpetuæ inimicitiæ, & continuata mala, & multæ clades. Quod quidem cauſa fuit multis deteſtari Hyrcanum. Fuit autem tempus regni illius triginta, & unius annorum, & defunctus eſt.

HISTORIA ARISTOBULI filii Hyrcani.

CAP. XXVII.

Habetur apud Joſeph. Ant. lib. 13. cap. 19. & de Bello leb. 1. cap. 3. paulò poſt initium.

DEfuncto Hyrcano, regnavit poſt illum Ariſtobulus filius ejus, qui oſtentavit faſtum, ſuperbiam, & potentiam, imponebatque capiti ſuo magnum Diadema, in deſpectum Diadematis Sacerdotii ſancti. Propenſus autem erat in fratrem ſuum Antigonum, quem prætulit omnibus amicis ſuis; Alexandrum vero fratrem ſuum in vinculis habuit, itidem & matrem ſuam, ob amorem illius erga Alexandrum. Et miſit fratrem ſuum Antigonum, qui oppugnavit eum, & vicit eum cum omnibus fautoribus & copiis, quas profligavit, & reverſus eſt in civitatem Domus ſanctæ. Accidit autem hoc, cum infirmus jaceret Ariſtobulus. Cum itaque accederet ad civitatem Antigonus, nuntiata eſt ei fratris ægritudo: qui ingreſſus civitatem, adiit Domum Dei, ut gratias ageret de collato ſibi beneficio liberationis ab hoſte, & efflagitaret Deum Opt. Max. ut fratri valetudinem largiretur. Petunt ergo quidam de hoſtibus, & oſoribus Antigoni Ariſtobulum, & dicunt; Utique ægritudinis tuæ nuntium fratri tuo perlatum eſt, & ecce adventat cum ſociis, inſtructus armis, & jam perrexit in Sanctuarium conciliaturus ſibi ſocios, ut irruat in te, & occidat. Et timuit Rex Ariſtobulus ne ob id, quod ſibi dictum eſt, citius properaret in fratrem ſuum, antequam certior fieret de relatis. Quamobrem præcepit univerſis pueris ſuis, ut armis inſtructi ſiſterent in loco quodam, quem declinare nequit, quicunque ejus petit palatium. Juſſit præterea præconio præcini, ne quis ullo armorum genere inſtructus, in aulam ad Regem injuſſus accederet. Poſt hæc miſit ad Antigonum, præcipiens ad ſe venire: quare exutus eſt Antigonus armis morem gerens Regi. Interim adventavit ad eum legatus uxoris fratris ſui Ariſtobuli (quippe exoſus ei erat) quæ ait illi; Rex tibi dicit; Jam nuntiata mihi eſt pulchritudo habitus tui, cum ingredereris civitatem, & jam cupio te contemplari ſub hac forma: quare perge ad me in hunc modum, ut intuens te gaudeam. Nec dubitavit Antigonus hanc legationem eſſe a Rege, ut retulerat legatus, & quod eum nequaquam cæteris in armorum depoſitione vellet a quare;

فسار اليه بزيه وهيئته فلما انتهي الي الموضع الذي امر ارسطبلوس رجاله بالوقوف
عليه وقتل مَن جآء اليه بالسلاح وراوه القوم لابسًا سلاحه شدُّوا عليه فقتلوه للوقت
وجري دمه علي الرخام في الموضع • فعظمت صرخة النَّاس وعلا بكاوهم وضجيجهم اسفًا
علي قتل انطيغنوس لحسنه في نفسه وجميل تلايه وما فعل • فلما سمع الملك
صرخة النَّاس سال عن الخبر فعرف بان انطيغنوس قد قُتل • فعظم ذلك عليه لمحبة
كانت له عنك ولانه لم يستحق ذلك منه وعلم بان حيله عُملت علي اخيه • فصرخ
وبكي بكآء شديدًا وضرب صدرن كثيرًا فتفرّرت بعض عروق صدرن ففاض الدم
من فيه • واقبل اليه غلمانه ووجوه اصحابه بالتعزيه والمدارن والتلطّف به لمنعه عن مثل
ذلك الفعل اشفاقًا من هلاكه اذ كان عليلاً واشرف علي نفسه بما فعله • واحضروا
طشتًا من ذهب لاستقبال الدم الذي كان ينبعث من فيه • وانفذوا الطشت بما فيه
من الدم مع بعض الغلمان الي الطبيب ليشاهد ويشير بما يُستعمل له • فمضي
الغلام بالطشت • فلما صار الي الموضع الذي فيه قُتل انطيغنوس وجري فيه دمه
زلق الغلام ووقع وانصبَّ ما كان في الطشت من دم الملك علي دم المقتول • فعاد
الغلام بالطشت وعرّف خاصة الملك بما جري • فاقبلوا عليه بالشتم والتعنيف وهو
يبري ويحلف انه لم يقصد ذلك ولا اراده • فسمع الملك ما كانوا فيه فسأل ان يعرّفوه
ما يقولونه فامتنعوا من ذلك فجزم عليهم فعرّفوه • فقال سبحان الحاكم العدل الذي
صبَّ دم الظَّالم علي دم المظلوم • ثم شهق فمات للوقت وكانت مدّة مُلكه سنه كامله
وبكاه ساير رعيته لانه كان شجّاعًا مظفرًا جوّادًا • ثم مَلَكَ اخوه الاسكندر بعده •

• ذكر الاسكندر بن هرقانوس • • الفصل الثامن والعشرون •

لمَّا مات ارسطبلوس فك القيد عن اخيه الاسكندر واُخرج من الحبس وولّي المُلك •
وكان صاحب عكّه قد عصي وارسل لليطرا بن قلبطرس يساله ان يعينه علي ان
يكون من قبله فأبَي عليه كثيرًا خوفًا مِمَّا لقيه من هرقانوس • فشجّعه الرسول
بمعاضدة صاحب صور وصيدا وغيرهما له • فسار ليطرا بثلثين الف رجل • واتّصل
الخبر بالاسكندر فسبقه الي عكّه فنزل عليها واغلق اهل عكّه الباب في وجهه ومانعوه •
فضيق عليهم الاسكندر واقام محاصرًا لهم الي ان ورد اليه الخبر بمسير ليطرا فتنحّا
عنهم • ووافاهم ليطرا واصحابه • وكان في اهل عكّه شيخ مقبول القول • فاشار علي اهل
البلد بان لا يسمحوا بدخول ليطرا الي مدينتهم ولا يستجيبوا الي طاعته اذ هو علي
غير دينهم • وقال لهم ان طاعة الاسكندر الذي هو من اهل دينكم اصلح لكم
من طاعة ليطرا علي كل وجه • ولم يزل بهم الي ان قبلوا قوله ومنعوا ليطرا من الدخول
الي عكّه وامتنعوا عن الدخول في طاعته • فحار ليطرا في امره ولم يَدرِ ما يصنع •
فاتّصل ذلك بملك صيدا فراسله ان يعاضك علي محاربة الاسكندر اما ان يظفرا
به او ببعض مدائنه فيبكتاه بذلك فيرجع ليطرا الي بلاده وقد اثّر اثرًا يُهاب
به • فيكون ذلك اصلح له من ان يرجع علي الحال الّتي حصل عليها • فاتّصل
ذلك بالاسكندر فراسل ليطرا بالجميل وحمّل اليه هديّة نفيسة ووافقه الّا يعاون
صاحب صيدا • فقبل ليطرا هدية الاسكندر واجاب سواله • وسار الاسكندر الي صيدا
وقاتل صاحبها فنصر الله عليه وقتل خلقًا كثيره من رجاله وهزمه وتسلم بلده •

Et adivit illum eo modo & habitu. Qui cum perveniſſet ad locum illum, in quo juſſerat Rex Ariſtobulus viros ſuos ſiſtere, & occidere quicunque illuc armatus adventaret: & vidiſſent illum viri inſtructum armis ſuis, inſtiterunt in illum, & illico occiderunt: & fluxit ſanguis ejus ſuper marmora eo in loco. Et invaluit clamor hominum, ac elevatus eſt eorum fletus, & ululatus, condolentes necem Antigoni ob illius ſpecioſitatem, & ſermonis elegantiam, & ea quæ fecerat. Audiens itaque Rex clamorem hominum interrogavit de re, percepitq; Antigonum cæſum eſſe: quod ſummum attulit ei mœrorem; tum propter amorem, quo illum proſequebatur; tum quod talia non merebatur: & cognovit inſidias fratri tenſas fuiſſe: & exclamavit, flevitque fletu magno, & continenter percuſſit pectus; ita ut diſrumperentur quædam venæ illius pectoris, & erumperet ſanguis de ore ipſius. Acceſſerunt autem ad illum pueri, & principes amicorum ejus, conſolantes, & lenientes, & blandientes ei, ut ipſum diſtinerent ab hujuſcemodi opere, veriti, ne periret, cum eſſet æger, & prope animam exhalaret propter ea, quæ ab ipſo geſta ſunt. Acceperunt autem catinum aureum ad excipiendum erumpentem ex ore ſanguinem, & miſerunt catinum cum ſanguine, qui in eo erat per quendam puerorum, ad medicum, ut videret & conſuleret quid ei adhibendum eſſet. Et abiit puer cum catino, & cum adveniſſet in locum, in quo occiſus fuerat Antigonus, & fluxerat ſanguis ejus, prolapſus eſt puer, & cecidit, & effuſus eſt qui erat in catino ex ſanguine Regis, ſuper ſanguinem *fratris* ſui occiſi. Et reverſus eſt puer cum catino, indicavitque aulicis quod acciderat. Qui injuriis, & contumeliis impetiverunt juſtificantem, & jurantem id ſe haud ex induſtria, vel ſponte intendiſſe. Cum autem audiſſet Rex contendentes, petiit, ut ſibi indicarent quid loquerentur, qui ſe continuerunt; at ubi comminatus eſt, indicaverunt ei. Qui ait: Laus judici juſto, qui effudit ſanguinem oppreſſoris ſuper ſanguinem oppreſſi. Tum ingemuit, & mortuus eſt ſtatim: & fuit tempus regni illius unius exacti anni. Et flevit illum totus grex illius, quia erat magnanimus, victor, liberalis: & regnavit poſt illum frater illius Alexander.

MENTIO ALEXANDRI filii Hyrcani.

CAP. XXVIII.

Convenit pars prior capitis cum Joſepho Ant. lib. 13. cap. 19. vid. etiam de Bello lib. 1. cap. 3. circa medium. Pars poſterior de victo à Lathuro ad Jordanem Alexandro, & veniente Cleopatra in ſubſidium, cæteriſque convenit quadantenus cum Joſepho Ant. lib. 13. cap. 21. pag. 1. Quædam etiam ex eis de Bello lib. 1. cap. 3.

POſtquam mortuus eſt Ariſtobulus, vinculis ſolutus eſt frater illius Alexander, & e carcere eductus ſucceſſit in regnum. Rebellaverat autem Præfectus urbis Acche, *quæ eſt Ptolemais*, & miſerat legatos ad Lythram filium Cleopatræ, flagitans, ut auxilio ſibi eſſet, reciperetque in clientelam, qui multum recuſavit, timens ea, quæ hactenus ſuſtinuerat ab Hyrcano. Cui animos addidit legatus ob promiſſa auxilia Domini Tyri, & Sydonis, aliorumque. Et profectus est Lythras cum triginta millibus virorum: & perlata eſt fama Alexandro, qui antevertit eum ad Ptolemaidem, & invaſit eam, clauſeruntq; cives Ptolemaidis portam in faciem ipſius, & prohibere eum conabantur. Quare coarctabat eos Alexander, inſtititque obſidens, donec nuntiatum eſt ei de profectione Lythræ: tunc enim receſſit ab eis, adventante Lythra cum ſuis. Erat autem inter Ptolemaidenſes cives ſenex quidam acceptæ auctoritatis, qui perſuaſit civibus, ne Lythram ingredi civitatem ſuam permitterent, nec ejus obedientiam admitterent, cum ſit alterius religionis. Ait illis quoque: Conducibilior quidem vobis undequaque erit obedientia Alexandro, qui ejuſdem religionis eſt, quam obedientia Lythræ; nec deſtitit donec admiſerunt ipſius ſententiam. Et prohibuerunt Lythram ingredi Ptolemaidem, negantes ei obedientiam. Et hæſit Lythras circa res ſuas, nec deliberabat, quid ſibi agendum eſſet. Et perlatum eſt hoc Regi Sidonis, ad quem miſit legatos, ut ei auxilio eſſet in bello contra Alexandrum, vel ut expugnarent illum, aut aliquas ejus civitates, & punirent eum in hoc, & ſic reverteretur Lythras in regionem ſuam, geſtis iis, quæ illum timendum redderent, quod ſane conducibilius illi fore, quam rebus infectis reverti. Et nuntiatum eſt hoc Alexandro, qui miſit ad Lythram honeſtam legationem cum pretioſiſſimo munere, & ſtatuit cum illo, ne auxilio eſſet Domino Sidonis. Et acceptavit Lythras munus Alexandri, annuens ejus petitioni. Alexander autem profectus eſt Sidonem, & oppugnavit Dominum ejus, quem victorem reddidit Deus adverſus eum, occiditque multitudinem plurimam de viris ejus, & ipſo fugato, obtinuit illius regionem.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

ثم ان الاسكندر راسل قلبطن في ان تسيّر عسكرها الي ليطرا ابنها ليسير هو ايضا بعسكره اليه ويقبل اليه ويسلّمه اليها • فعلم ليطرا بذلك فسار الي جبل الجليل فقتل من اهله خلقًا كثيره وسبي عشرة الاف وقُتل من رجاله خلق كثير • ثم سار حتي وافي الاردن فنزل عليه ليريح برجاله ودوابه ثم يسير لبيت المقدس لمحاربة الاسكندر • فاتصل خبر بالاسكندر فسار اليه في خمسين الف منهم ستة الاف رجل معهم اتراس نحاس ويقال ان كل واحد منهم يقاوم عدّة رجال • فوافاه على الاردن ووافعه هناك فلم يُرزق ظفرًا لانه كان واثقًا برجاله معتمدًا عليهم وعلي عددهم • وكان مع ليطرا رجال ذا معرفة بالحروب وتدبيرها • فاشار عليه ان يقسم اصحابه قسمين • قسم يكون مع ليطرا ومَن معه للحرب • وقسم مع احد اصحابه • فقاتل الي نصف النهار وقُتل من رجاله خلق كثيره • وخرج صاحبه بمن معه من بقية العسكر وهم مستريحون على الاسكندر واصحابه وقد اجهدهم التعب فتمكن منهم كما اراد وقتل منهم خلقًا كثيرًا • وانهزم الاسكندر ومن بقي من رجاله الي مدينة بيت المقدس • ثم سار ليطرا عند المسآء الي قريه بقربه فوافا به نسوه من اليهود وصبيان فامر بقتل بعضهم وطبخ لحمه واظهر ان في اصحابه مَن ياكل لحوم النّاس • وانما اراد بذلك تخويف اهل البلد من اصحابه • ثم وافت قلبطن فاستقبلها الاسكندر وعرفها ما صنعه ليطرا باصحابه ووافقها على ان يسير معها في طلبه • فاتّصل ذلك بليطرا وهرب الي حيث كانت سفنه مقيمه وركب فيها وعاد الي قبروس وعادت قلبطن الي مصر • ولما كان في السنه الاخري سار الاسكندر الي غزّة لان صاحبها عصي عليه وبعث الي بعض ملوك العرب واسمه هرتم ليعاونه • فاجابه الي ذلك وسار الي غزّة فاتّصل ذلك بالاسكندر فخلّف بعض رجاله على غزّة وسار الي هرتم وواقعه فهزمه • ثم عاد الي غزّة واقام عليها الي تمام سنه ففتحها • وكان السبب في فتحه لها ان اخو سلطانها وثب به فقتله • فطلب اهل المدينه ان يقتلوه فجمع اصحابه ومضي الي باب المدينه ونادي الي الاسكندر وساله ان يعطيه ولمن معه الامان ويدخل الي المدينه • فامنهم الاسكندر ودخل الي غزّة وقتل اهلها وخرب هيكلاً كان فيها واحرق صنمًا كان من ذهب في ذلك الهيكل • ثم سار الي مدينة بيت المقدس وعيّد بها عيد المظال • ثم سار بعد انقضآء العيد الي هرتم فحاربه وقتل من رجاله خلقًا كثيرًا واشتدّ الامر على هرتم وضاق وخاف التلف على نفسه فاستامن الي الاسكندر ودخل تحت طاعته وادّي اليه الخراج فارتحل الاسكندر عنه وسار الي حماة وصور ففتحهما واخذ الخراج من اهلهما وعاد الي مدينة بيت المقدس •

• ذكر ما جري من الحرب بين المعتزله والصدوقيه •

• الفصل التّاسع والعشرون •

ثم حدثت شرور بين المعتزله والصدوقية ودامت مدّة ستة سنين وعاون الاسكندر الصدوقيه على المعتزله فقتل منهم في مدّة ستة سنين خمسين الفًا • فسد الحال بين الفريقين فسادًا تامًا وتاكّدت العداوه • فاستحضر الاسكندر شيوخ الفريقين ولطف بهم وتضمّن لهم انه يبلغ محبّتهم • فاجابوه بانك تستوجب عندنا القتل لكثرة ما سفكت من الدم الزكي فليس بيننا وبينك الّا السيف •

Post hæc misit Alexander legatos ad Cleopatram, ut proficisceretur cum exercitu ad Lythram filiũ suum, ut pergeret & ipse cum exercitu suo ad eundem, & captum traderet ei. Quod cognoscens Lythras abiit in montem Galilææ, & occidit de incolis multitudinem plurimam, & decem captivorum millia abduxit: & casa est de viris ejus multitudo magna. Inde profectus est quoadusq; pervenit ad Jordanem, & castrametatus est ibi, ut requiem caperent viri, & jumenta ipsius; deinde proficisceretur in Jerusalem ad oppugnandum Alexandrum. Quod nuntiatum est Alexandro, & contendit ad illum cum quinquaginta millibus, e quibus sex millia virorum habebant æneos clypeos: fertur autem quod unusquisq; eorum aptus esset resistere alicui numero virorum. Et invasit illum ad Jordanem, & congressus est cum illo ibi, at non obtinuit victoriam, quoniam fidebat in viris suis, & in eorum numero collocaverat fiduciam. Erant autem cum Lythra viri peritissimi in bellis, & instruendis aciebus: qui illi consuluerunt, ut divideret suos duas in partes: ita quidem, ut una pars esset cum Lythra, & cum suis ad prælia; altera vero cum aliquo suorum. Qui pugnavit usque ad Meridiem, & casa est de viris ejus multitudo magna. Et prodiit amicus ejus cum iis, qui secum erant de reliquo exercitu, integris viribus, contra Alexandrum, & suos; quos jam oppresserat labor, & obtinuit eos ut voluit, occiditque ex eis multitudinem plurimam: & fugit Alexander, & qui remanserant cum eo viri in civitatem Domus Sanctæ. Abiit quoque Lythras prope vesperam in oppidum quoddam proximum, & occurrerunt ei casu mulieres quædam de Judæis, & pueri, mandavitque occidi quosdam eorum, & coqui carnes, simulans inter suos esse, qui vescerentur carnibus humanis; intendens his incutere timorem suorum incolis regionis. Adventavit post hæc Cleopatra, quam excepit Alexander, & indicavit ei, quod fecerat Lythras suis, statuitque abire cum ea ad illius inquisitionem: quod cum perlatum esset Lythræ perfugit ad locum, ubi erat statio navium illius, quas conscendens reversus est in Cyprum: Cleopatra vero in Ægyptum rediit. Exacto autem anno profectus est Alexander in Gazam, quippe Dominus illius defecerat ab illo, & miserat ad quendam Regum Arabum nomine Hartam, ut sibi auxilio esset: cui annuit, & profectus est in Gazam, quod perlatum est ad Alexandrum, qui relictis quibusdam de viris suis contra Gazam, profectus est ad Hartam, & conseruit cum illo manus, & fugavit eum. Dein reversus est in Gazam, & instans adversus eam, exacto anno expugnavit. Fuit autem expugnationis hujus causa, frater Domini illius, qui irruens in illum occidit. Hic, civibus quærentibus illum occidere, cogens amicos, abiit ad portam civitatis, interpellavitque Alexandrum, petens ut data sibi, suisque securitate, ingrederetur urbem: quibus data Alexander dextra ingressus est Gazam, & occidit cives ejus, atque evertit templum, quod in ea erat, ac succendit Idolum aureum, quod in templo erat. Quibus peractis perrexit in civitatem Domus Sanctæ, ibique celebravit festum Tabernaculorum. Exacto itaque festo sese expedivit contra Hartam, quem oppugnavit, occiditque de viris ejus multitudinem plurimam: & coarctatæ sunt valde res Hartam, & in angustiam redactæ, timuitque sibi ultimum exterminium. Quare securitatem ab Alexandro poscens, præstitit illi obedientiam, & tributa ei contulit. Discessitq; ab eo Alexander, & profectus est in Hemat, & Tyrum, & expugnavit eas, & accepto tributo a civibus, reversus est in civitatem Domus Sanctæ

MENTIO PRÆLIORUM, QUÆ contigerunt inter Pharisæos, & Sadducæos.

CAP. XXIX.

De præliis inter Pharisæos & Sadducæos nil Josephus. At de præliis Alexandri & Judæorum, in fine cap. 21. lib. 13. Antiq. & de Bello lib. 1. cap. 3. De Demetrio verò primùm Alexandrum debellante, postea ab eodem devicto, quæ in hoc cap. recensentur; Cap. 22. prædicti lib. 13. Antiq. & eod. cap. 3. de Bello. Cæterùm & hic, ut & alibi, non consentire historiam hanc Arabicam cum Josepho notandum est: quæ Demetrium ab Alexandro occidi refert, quem Josephus apud Parthorum regem detentum, sed in honore habitum, morbo abjumptum esse scribit, in fine cap. 22. lib. 13. Antiq.

DEinde contigerunt mala inter Pharisæos, & Sadducæos, & perduraverunt sex annorum spatio. Et auxilio fuit Alexander Sadducæis contra Pharisæos, e quibus interfecta sunt spatio sex annorum, quinquaginta millia. Quare rerum status inter utramque Sectam ad internecionem usque corruptus est, & penitus confirmatæ sunt inimicitiæ. Accitos itaque Alexander seniores utriusque Sectæ blande allocutus est, & ad reconciliationem hortatus. Cui responderunt: Utique nece secundum nos dignus es, ob effusam sanguinis innocentis copiam: quare inter nos nihil intercedat nisi gladius.

ثم ظاهن القوم بعد ذلك بالخلاف عليه وراسلوا دمتريوس المقدوني ان يجيهم في
عسكن ويضمنوا له انهم يعاونوه علي الاسكندر واصحابه وانهم يردّون آل يهودا الي
طاعة المقدونيين فسار اليهم دمتريوس في جيش عظيم • واتّصل ذلك بالاسكندر
فانفد الي مَن استاجر له ستة الاف رجل من المقدونيين واضافهم الي رجاله وسار الي
دمتريوس • وسارت الي دمتريوس جماعه من اليهود المعتزله • فدسّ دمتريوس الي
المقدونيين الذي مع الاسكندر مَن يبثّهم عنه فلم يجيبوه الي ذلك • ودسّ
الاسكندر الي من مع دمتريوس من اليهود مَن يستميلهم اليه فلم يجيبوا الي ذلك •
والتقي الاسكندر ودمتريوس ووقع بينهما حرب هلك فيه جميع رجال الاسكندر
ونجي هو وحك الي بلد يهودا • فلما سمع اصحابه بانه قد سلم وعرفوا مكانه فاجتمع اليه
منهم نحو ستة الاف رجل جبابرة بني اسراييل واستامن اليه جماعه مِمّن كان قد مضي
الي دمتريوس • ثم تبادروا اليه الناس من كل موضع فعاد الي محاربة دمتريوس في خلقٍ
عظيم فهزمه ورجع دمتريوس الي بلده • وسار اليه الاسكندر الي انطاكيه واقام عليها
ثلثة سنين فخرج اليه دمتريوس يقاتله فظفر به الاسكندر فقتله • وسار عن المدينه
وعاد الي بيت المقدس الي عند اهلها واعظموه واكرموه وشكروه علي محاربته لاعدايهم
واتّفق آل يهودا علي طاعته فاطمئنّ قلبه • وانفد سراياه الي ساير اعدايه فظفر بهم
ونصر عليهم • فملك جبال الشراه وبلد عمّان وموآب وبلد فلسطين وساير ما كان بيد
العرب المحاربين له الي حدود البريه • واستقام امر ملكه وامّن رعيته وامّن بلاده •

• ذكر وفاة الاسكندر بن هرقانوس • • الفصل الثلثون •

ثم اعتلّ الاسكندر الملك بحمي الرباع فدامت عليه ثلثة سنين • فعصي عليه صاحب
مدينه يقال لها رغبه فسار اليها بعسكر قوي واخذ معه زوجته واهله فنزل علي المدينه
فلما اشرف علي فتحها قويت عليه العلّة واُسقي منها • فاتيست منه زوجته وكان يُقال لها
الاسكندرن • فتقدّمت اليه وقالت له قد علمت ما بينك وبين المعتزله وابناك صبيّان
صغيران وانا امراه ونحن جميعًا نضعف عن مقاومتهم فما الرايي عندك لي ولهم • فقال
لها الراي عندي ان تقيمي علي هذه المدينه حتي تُفتح لان فتحها قد قرب • فاذا فُتحت
قرّرتِ امرها علي حسب ما قُرّرُ امثالها • وتظهري في جميع ذلك اني عليل وانك انما
تصدرين عن رايي في جميع ما تفعلين واكشفي موتي لمن تتقين به من
خدمك • فاذا فرغتِ من ذلك فسيري الي مدينة بيت المقدس بعد ان تكوني
قد صبّرتي جسمي الي ان اجفّ ولا تخلّي موضعي من الطيب الكثير حتي
لا تظهر مني رايحة مكروه • واذا استقرّ امر البلد وسِرتِ من هذا الموضع
فادرّجيني في طيب كثير وادخليني الي قصري كانّي عليل فاذا حصلت فيه
فاستدعي وجوه المعتزله • فاذا اجوكِ فاكرميهم وخاطبيهم بالجميل ثم قولي لهم
ان الاسكندر قد مات وهوذا اسلّمه اليكم فاصنعوا به ما احببتم وانا لكم من
بعد من حيث تحبون • فاذا فعلتِ ذلك فانا اعلم انهم لا يفعلوا بي وبكم الّا
الجميل والعامه تتبعهم فيستقيم اَمرُكِ من بعدي ويكون الامر لكِ الي ان
تكبرا ابناكِ • ثم توفّي الاسكندر واخفت زوجته موته وفتحت المدينه ثم سارت
الي بيت المقدس واستدعت وجوه المعتزله وخاطبتهم بما وصّاها به الاسكندر •

Tum post hæc palam exercere inimicitias cœperunt, mittentes legatos ad Demetrium Macedonem, ut cum exercitu ad se adventaret, pollicitantes se illi auxilio fore contra Alexandrum, & suos; & Hebræos in Macedonum obedientiam reducturos: ad quos profectus est Demetrius cum exercitu magno. Quod, & Alexandro nuntiatum est, qui misit qui sibi conduceret mercede sex millia virorum de Macedonibus, quos viris suis adjiciens, contendit ad Demetrium. Abierunt quoque ad Demetrium multi de Judæis Pharisæis: & misit Demetrius clam ad Macedones, qui erant cum Alexandro, qui illos avocaret ab illo; at nequaquam morem ei gesserunt. Misit & Alexander clam ad Judæos, qui erant cum Demetrio, qui illos in suam inclinarent partem: at neque hi morem gesserunt ipsi. Et occurrentes Alexander, & Demetrius prælium commiserunt, in quo omnes Alexandri viri perierunt: & evasit ipse solus in regionem Judæ. Obaudientibus autem suis, quod incolumis evasisset, & cognoscentibus locum in quo erat, congregata sunt ad eum circiter sex millia virorum fortissimorum filiorum Israel; & sese ei commiserunt multi de illis, qui defecerant ad Demetrium. Dein confluxerunt ad eum homines undique, & reversus est ad oppugnationem Demetrii cum multitudine magna, & fugavit eum: reversusque est Demetrius in regionem suam. Et contendit Alexander contra illum in Antiochiam, & obsedit eam tribus annis; egredientem autem Demetrium ad pugnam vicit Alexander, & occidit: recessitque ab urbe, & reversus est in Jerusalem ad cives; quem magnificaverunt, honorantes, atque laudantes pro expugnatis hostibus: consenseruntque Judæi illi obedire, & conquievit cor ejus; misitque exercitus suos ad universos hostes, quos profligavit, & victoriam reportavit de illis. Potitusque est montibus Sarah, & regione Ammon, & Moab, & regione Palæstinorum, & omnibus, quæ erant in manu Arabum, qui cum illo decertabant, usque ad terminos solitudinis. Et directæ sunt res Regni illius, & securum reddidit gregem suum, & regionem suam.

MENTIO OBITUS ALEXANDRI filii Hyrcani.

CAP. XXX.

Convenit cum Josepho Ant. lib. 13. c. 23. part. post. & de Bello Jud. lib. 1. cap. 4.

DEinde ægrotavit Alexander Rex febri quartana, triennio integro. Deficiente autem ab eo, domino urbis Ragabæ nuncupatæ, duxit illuc exercitum fortem, habens secum uxorem, & familiam, obseditque civitatem. Cum autem prope esset, ut expugnaretur, invaluit morbus, & vires collapsæ sunt: omnemque amisit uxor, (quæ Alexandra dicebatur) spem salutis ejus: Quæ accedens ait illi; Jam scis quid intercedit inter te, & Pharisæos: Duo vero filii tui parvuli pueri sunt; & ego mulier, nec simul omnes valebimus eis resistere: quid ergo consilii & mihi, & ipsis dabis? Ait illi; Consilium meum est, ut instes contra hanc civitatem, donec expugnabitur, quod prope erit. Cum autem expugnata fuerit, stabilies res ejus, juxta quod stabilitæ sunt similes. Cum omnibus tamen his, simulabis me ægrum jacere, & quodcunque facies ex meo consilio te facere simula, & mortem meam detege iis famulis, quibus fidis. Cum autem absolveris hæc, perge in civitatem Domus Sanctæ, recondito ante aromatibus corpore meo, & exsiccato: & cumula locum meum multis aromatibus, ne prodeat a me detestabilis fœtor. Et cum regionis status stabilitus fuerit, tum profecta inde, involve me multis aromatibus, & in palatium introducito tanquam ægrum: & cum ibi fuero, accersito Principes Pharisæorum, quos accedentes honora, & bona verba loquere eis; tum dicito: Alexander jam mortuus est, & ecce trado illum vobis, facite de illo quodcunque vobis placuerit: ego vero ero vobis posthac, ut vobis lubebit. Si enim feceris hoc, optime quidem scio, nihil eos facturos mihi & vobis nisi bonum, quos sequetur plebs, & dirigentur res tuæ post me, & tu secure dominaberis, donec creverint duo filii tui. Post hæc obiit Alexander, cujus mortem uxor celavit, & expugnata civitate, rediit Jerusalem, & accitos Principes Pharisæorum allocuta est, prout monuerat illam Alexander.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فاجابوها القوم بان الاسكندر ملكهم وهم رعيته وخاطبوها بكل خطاب جميل وضمنوا لها بان يولّوها امرهم • ثم خرجوا فجمعوا النّاس واخذوا جسم الاسكندر وساروا به الي مقبرته مكرمًا • واستدعوا النّاس الي تمليك الاسكندر فاجابوا الي ذلك وملّكوها • وكانت سنين مُلك الاسكندر سبعه وعشرين سنه •

Cui responderunt illi; Alexandrum ipsorum fuisse Regem, & ipsos gregem illius; & allocuti sunt eam omni benevolentia, pollicitantes eam præficere rebus suis. Tum egressi congregaverunt homines, & accipientes corpus Alexandri, sumptuose extulerunt ad sepulchrum: atque acciverunt homines ad constituendam Alexandram in Reginam: quibus annuentibus constituta est. Fuerunt autem anni Regni Alexandri septem & viginti.

HITORIA ALEXANDRÆ Reginæ.

CAP. XXXI.

Quæ hic de Alexandra reg. uxore Alexandri referuntur, habet Josephus Ant. lib. 13. cap. 24. in initio. Et de Bello lib. 1. cap. 4. in medio.

Cum autem regnasset Alexandra, accivit ad se Principes Pharisæorum, & præcepit eis scribere ad universos, qui fugerant ex illis in diebus Hyrcani, & in diebus Alexandri, in Ægyptum, aliasque partes, ut reverterentur in regionem Judæ. Et indicavit illis suam erga eos propensionem, nec sese oppositi institutis eorum, neque interdixit eorum cæremonias, quemadmodum interdixerant Alexander, & Hyrcanus. Dimisit quoque omnes, qui ex illis in carceribus detinebantur. Et convenerunt undequaque, continueruntque se Sadducæi illis nocumenta inferre. Et directæ sunt res, & prosperatus status ipsorum sublatis contentionibus. Cum autem crevissent Hyrcanus, & Aristobulus, duo filii Alexandri, constituit Hyrcanum Sacerdotem magnum, cum esset humilis, mansuetus, ac simplex: Aristobulum vero constituit Principem exercitus, erat enim strenuus, fortis, & magnanimus, adjunxitque ei exercitum Sadducæorum; nec sibi visum est constituere illum Regem, cum esset puer. Misit quoque ad eos omnes, qui deferebant tributa Alexandro, & accepit filios regum ipsorum, & constituit eos penes se obsides, ac jugiter præstiterunt ei obedientiam, deferentes singulis annis tributa. Et recte ambulavit cum populo, divulgans justitiam, eamque præcipiens populo suo facere. Quare perduravit utrisque pax: & consecuta est eorum amorem.

لما ملكت الاسكندرن واستحضرت اُجلّة المعتزله وتقدّمت اليهم بمكاتبة ساير من كان قد هرب منهم في ايام هرقانوس وفي ايام الاسكندر الي مصر وغيرها بالعوده الي بلد يهودا وتعرّفهم ميلها اليهم وانها لم تعارضهم في مذاهبهم ولا منعتهم من اقامة سننهم كما منعهم الاسكندر وهرقانوس • واطلقت ساير من كان منهم في الحبوس • فاجتمع القوم من كل مكان وكفّ الصدوقيه من اذيتهم واستقامت امورهم وصلحت احوالهم وارتفعت المنازعه من بينهم • فلما كبرا هرقانوس وارسطبلوس ابنا الاسكندر جعلت هرقانوس كاهنًا كبيرًا لانه كان متواضعًا وديعًا سليمًا • وجعلت ارسطبلوس رئيسا الجيش • فكان شديدا البأس ذا قوّة ونجدة • وضمت اليه جيش الصدوقيه ولم تري ان تملّكه لانه كان صبيًّا • وانفذت الي ساير من كان يودّي الخراج الي الاسكندر واخذت اولاد ملوكهم وجعلتهم ليكونوا رهاين عندها فدامت لها الطاعه منهم ودام حملهم الخرجات اليها في كل سنه • واجملت السيره في النّاس واظهرت العدل وامرت به قومها فدامت لها ولهم السلامه ورفعت منهم المحبّة •

MENTIO EORUM, QUAE GESTA sunt a Pharisæis, contra Sadducæos tempore Alexandræ.

CAP. XXXII.

Referuntur à Josepho Ant. lib. 13. cap. 24. paulò post initium: & de Bello lib. 1. cap. 4. versus finem.

ERat Sadducæis Princeps quidam prælatus apud Alexandrum, nomine Diogenes, qui induxerat illum aliquando ad occidendos octingentos viros de Pharisæis. Veniunt ergo Principes Pharisæorum ad Reginam, & commemorant ei, quod gesserat Diogenes, & perpetraverat, rogantes, ut sibi permitteret illum occidere: quæ fecit. Quem accipientes, & multos cum illo Sadducæos jugulárunt. Quod multum ægre ferentes Sadducæi, profecti sunt ad Aristobulum, & secum sumentes, adiverunt Reginam, & dixerunt ei; Jam cognovisti quam terribilia, ac magna sustinuimus: & bella, ac plurima certamina, quæ gessimus, opem ferentes Alexandro, & Hyrcano patri ejus: nec propterea consentaneum erat nostra proterere jura, & extendere super nos manus inimicorum nostrorum, ac nostras deprimere dignitates, Hujusmodi enim res nequaquam latebit Hartam, & alios de inimicis vestris, qui experti sunt nostram fortitudinem nec resistere nobis valuerunt, & timore nostri completa sunt corda eorum. Quoties ergo perceperint, quod nobis intulisti, concipient, quod corda nostra in te machinentur: qua de re cum certiores facti fuerint, in te prævaricaturos fore, crede. Nec sustinebimus occidi a Pharisæis, tanquam oves. Aut ergo coerce a nobis malitiam eorum, aut permitte nobis egredi de civitate ad aliqua oppida Judæ. Quibus ait; Facite hoc, ut arceatur a vobis illorum noxa. Et egressi sunt Sadducæi de civitate, egressique sunt Principes eorum cum sequacibus de viris belli, ac profecti sunt cum pecoribus suis ad civitates, quas elegerant de civitatibus Judæ, & habitaverunt in eis: adjectique sunt illis operam navantes virtutibus, i. *Hasdanim.*

ذكر ما جري من المعتزله علي الصدوقيّه في زمان الاسكندر • الفصل الثاني والثلثون •

كان للصدوقيّه رئيسا مقدما عند الاسكندر اسمه دياجنيس • وكان قد حمّله علي قتل ثمانماية رجل من المعتزله في وقت من الاوقات • فجآء روساء المعتزله الي الملكه وذكروا لها ما كان من دياجنيس وما صنعه وسالوها ان تطلق لهم قتله ففعلت • فاخذوه وجماعة معه من الصدوقيه فقتلوهم • فعظم ذلك علي الصدوقيّه • فساروا الي ارسطبلوس فاخذوه معهم ودخلوا الي الملكه فقالوا لها • قد علمتِ ما كان منّا من الصّبر علي الاهوال العظيمه والحروب والمجاهدات الكثيره الّتي مرّت بنا في نصرة الاسكندر وهرقانوس ابيه • وما كان ينبغي ان تطرحي حقّنا وتبسطي علينا ايادي اعدائنا ولا تضعي مراتبنا • لان مثل هذا لا يخفي عن هرتم وغيره من اعدائكم ممن عرف باسنا ولم يقدر علي مقاومتنا وامتلات قلوبهم خوفًا منّا • ومتي علموا ما جري علينا منك تصوّروا ان قلوبنا قد خبثت لكِ • ومتي طمعوا في ذلك لم تامني خلافهم عليك • وما نصبر ان تقتلنا المعتزله كالغنم فاما ان تكفّي شرهم عنّا والّا فاطلقي لنا ان نخرج عن المدينه الي بعض بلدان يهودا • فقالت لهم افعلوا ذلك لينكسم اذاهم عنكم • فاخذوا الصدوقيّه في الخروج عن البلد • فخرج روساهم مع ساير تبّاعهم من رجال الحرب فساروا بنعمهم الي قُري اختاروها من قُري يهودا واقاموا بها واضاف اليهم المعروفين بالفضلا •

TIO OBITUS ALEXANDRÆ filii Hyrcani.

CAP. XXX.

it cum Josepho Ant. lib. 13. c. 23. pa... Jud. lib. 1. cap. 4.

inde ægrotavit Alexander Re... triennio integro. Deficiente anno ... no urbis Ragabæ nuncupatæ, ... m fortem, habens secum uxores, ... obsideritque civitatem. Cum autem ... expugnaretur, invaluit morbus, ... sæ sunt: omnemque amisit uxor, ... dicebatur) spem salutis ejus: Quem ... t illi; Jam scis quid intercedit inter ... os: Duo vero filii tui parvuli ... mulier, nec simul omnes valebimus ... quid ergo consilii & mihi, & ipsis ... ; Consilium meum est, ut inde ... vitatem, donec expugnabitur, quod ... Cum autem expugnata fuerit, ... , juxta quod stabilitæ sunt simul. ... s tamen his, simulabis me ægrum ... cunque facies ex meo consilio ... & mortem meam detege iis simul ... s. Cum autem absolveris hæc, ... m Domus Sanctæ, recondito ... corpore meo, & exsiccato: & ... meum multis aromatibus, ne ... stabilis fœtor. Et cum regionis ... fuerit, tum profecta inde, involve me ... matibus, & in palatium introducito ... grum: & cum ibi fuero, accersito ... rifæorum, quos accedentes bonum ... erba loquere eis; tum dicito: Alexandri ... rtuus est, & ecce trado illum vobis, ... quodcunque vobis placuerit: ego ... is posthac, ut vobis subebit. Si enim ... oc, optime quidem scio, nihil eos ... vobis nisi bonum, quos sequetur ... entur res tuæ post me, & tu secure ... ris; donec creverint duo filii mei. ... ivit Alexander, cujus mortem ... & expugnata civitate, rediit Jeru... accitos Principes Pharisæorum ... , prout monuerat illum Alexandr...

ذكر وفاة الاسكندر

الفصل الثالث والثلثون

ثم اعتلّت الاسكندر العلّه الّتي توفّت بها. فلما وافت وايس منها خرج ابنها ارسطبلوس من بيت المقدس مع عبدٍ كان له بالليل ومضي الي جبعة الي عند رجلٍ من كُبرآء الصدوقيّه وكان صديقًا له فاخذ معه ومضي الي القري الّتي فيها الصدوقيّه فعرّفهم علّته واستنهضهم الي الخروج معه ونصرته ومعاونته على محاربة اخيه ومن معه من المعتزله وتعليكه. فاجابوه الي ذلك وظاهروا بالخلاف على الاسكندر. وجمعوا الرجال الي ارسطبلوس من ساير النواحي. فانتهي خبرهم الي هرقانوس الكاهن ابن الاسكندر والي شيوخ المعتزله. فدخلوا الي الاسكندر وهي لما بها فعرّفوها الخبر وذكروا لها شدّة خوفهم من ارسطبلوس ومن معه على ابنها هرقانوس وعلي نفوسهم. فقالت انا على سبيل التلف واهتمامي بامري ابدي واولي وما الذي اقدر ان اصنع وانا على مثل هذا الحال. ورجالنا واموالنا وعدّتنا معكم وبايديكم فدبّروا الامر بحسب ما يليق بكم صوابه واستعينوا بالله علي اموركم واسالوه الكفايه. ثم قضت نحبها. وكانت مدّة عمرها ثلثه وسبعين سنه. ومدّة ملكها تسع سنين.

ذكر محاربة ارسطبلوس لهرقانوس اخيه بعد موت الاسكندر

الفصل الرابع والثلثون

لما خرج ارسطبلوس من بيت المقدس في ايام الاسكندر خلّف امراته وبنيه ببيت المقدس. فلما اتّصل خبر خروجه بالاسكندر اعتقلتهم في دار ووكلت بهم. فلما توفّت الاسكندر اخذهم هرقانوس اليه واحسن اليهم وحفظهم ليخلّصوه من اخيه ان يظفر به. ثم ان ارسطبلوس سار في عسكر عظيم حتي صار الي الاردن وخرج اليه هرقانوس في جيش المعتزله. فلما التقيا العسكران قُتل من جيش هرقانوس خلق كثير. وانهزم هرقانوس وبقية عسكره فتبعهم ارسطبلوس ورجاله فقتلوا كل من ظفروا به منهم الّا من استامن اليهم. ثم رحل هرقانوس الي مدينة بيت المقدس ووافاها ارسطبلوس مع عسكره واحاطت بها عساكره من كل جهه وعمل على الاحتيال لهدم الحصن. فخرج اليه شيوخ ال يهودا وشيوخ الكهنه فنهوه عمّا كان قد عمل عليه وسالوا ازالة ما كان في نفسه على اخيه فاجاب الي ذلك. ثم قرّروا الامر بينهما على ان يكون ارسطبلوس ملكًا على آل يهودا وهرقانوس يكون كاهنًا كبيرًا في بيت الله ووزيرًا للملك. فاجابهم ارسطبلوس الي ذلك ودخل الي المدينه واجتمع مع اخيه هرقانوس في بيت الله وتحالفا على الثبات على ما قرّروا الشيوخ بينهما. وملك ارسطبلوس ووزّر له هرقانوس. وهدي الناس واستقامت امور هذين الاخوين وصلحت احوال رعيتهما وبلدهما.

ذكر انطيفاتر اي هيرودس الملك وما اثار من الفتن والحروب بين هرقانوس وارسطبلوس

الفصل الخامس والثلثون

كان انطيفاتر رجلًا من آل يهودا ومن ولد بعض من صعد من بابل مع عزرا الكاهن وكان ذا عقل وتدبير ومكر وشدّة باس وشجاعة قلب وخلق حسن واطف ومدان وكان موسرًا كثير الضياع والمال والمواشي.

MENTIO OBITUS Alexandræ.

CAP. XXXIII.

Morbus, & Obitus Alexandræ, & Ariſtobuli filii contra Hircanum fratrem molitiones referuntur à Joſepho lib. 13. Ant. cap. 24. Hnt. in fine: & de Bello lib. 1. cap. 4.

POſt hæc cecidit Alexandra in morbum, ex quo obiit. Cujus cum prope deſperaretur ſalus, egreſſus eſt filius ejus Ariſtobulus de Jeruſalem cum famulo ſuo noctu; Abiitque in Gabatham ad quendam virum de Principibus Sadducæorum, de amicis ſuis, quem ſecum ſumens, perrexit ad urbes, quas incolebant Sadducæi, notamque fecit eis cauſam ſuam, hortatuſque eſt eos ſecum egredi, & opem ferentes auxilio ſibi eſſe in bello contra fratrem, & Phariſæos, & Regem ſe conſtituere. Cui morem gerentes, palam prævaricati ſunt in Alexandram, cogentes viros ad Ariſtobulum undequaque. Quorum fama perveniente ad Hyrcanum Sacerdotem filium Alexandræ, & ſeniores Phariſæorum, adiverunt Alexandram, cum eſſet eo in ſtatu, & indicaverunt ei rem, inculcantes ipſi magnitudinem timoris, quo ſibi, filioque Hyrcano timebant ab Ariſtobulo, & iis, qui cum eo erant: quibus ait; Ego quidem ſum prope interitum, quare æquius, ac conducibilius mihi eſt rerum mearum ſatagere: quid ergo facere poſſum in tali conſtituta ſtatu? Viri autem noſtri, & bona noſtra, & arma noſtra penes vos, & in manibus veſtris ſunt: dirigite itaque negotium, ut rectum vobis videtur, Dei implorantes opem pro rebus veſtris; rogantes ab eo liberationem: tum fatis conceſſit. Fuit autem tempus illius ætatis ſeptuaginta trium annorum, tempus vero regni illius, novem annorum.

MENTIO OPPUGNATIONIS Ariſtobuli contra Hyrcanum fratrem ſuum poſt mortem Alexandræ.

CAP. XXXIV.

Refertur à Joſepho, unà cum conventione inter fratres, ut Ariſtobulus regno, Hircanus ſacerdotio potiretur, lib. 14. Ant. cap. 1. & de Bello lib. 1. cap. 4. in fine.

CUm egreſſus eſſet Ariſtobulus de Jeruſalem in diebus Alexandræ, reliquerat uxorem, & filios ſuos in Jeruſalem. Cum autem perveniſſet fama egreſſionis ejus ad Alexandram, deligavit eos in domo quadam poſita cuſtodia. Defuncta autem Alexandra, adduxit eos Hyrcanus ad ſe, & benefecit eis, atque ſervavit, ut liberarent eum a fratre ſuo, ſi forte vinceret eum. Tum Ariſtobulus duxit exercitum magnum uſque ad Jordanem, contra quem egreſſus eſt Hyrcanus cum exercitu Phariſæorum. Cum autem ſibi concurriſſet utrique exercitus, interfecta eſt de exercitu Hyrcani multitudo magna, & fugit Hyrcanus, ac reliquus exercitus ejus. Quos inſequentes Ariſtobulus, & viri ejus, occiderunt quemcumque comprehendebant, exceptis iis, qui ſeſe dedebant. Deinde ſeceſſit Hyrcanus in Civitatem ſanctam, quo adventavit & Ariſtobulus cum exercitu ſuo, & concluſerunt eam caſtra undequaque, intenditvitque arte deſtruere munitionem. Ad quem egreſſi ſunt Seniores Judæ, & Seniores Sacerdotum, & vetuerunt eum perpetrare, quod machinatus erat, rogantes ut ex animo dimoveret quicquid inerat contra fratrem ſuum: cui rei aſſenſus eſt. Tum ſtabilitum eſt inter eos, ut Ariſtobulus eſſet Rex ſuper Judam, Hyrcanus vero Sacerdos magnus in domo Dei, & ſecundus a Rege. Etaſſenſus eſt eis Ariſtobulus, atque ingreſſus civitatem, & convenit cum fratre ſuo Hyrcano in Domo Dei, & juraverunt ſimul, rata habere ea, quæ ſtabilierant inter ſe Seniores. Regnavitque Ariſtobulus, & ſecundus ab eo habitus eſt Hyrcanus. Et conquieverunt homines, ac directæ ſunt res horum duorum fratrum, & pacatus eſt ſtatus gregis, & regionis eorum.

MENTIO ANTIPATRI, ID EST Herodis Regis, &, quas excitavit, ſeditionum, & bellorum inter Hyrcanum, & Ariſtobulum.

CAP. XXXV.

Pars prior hujus cap. de Antipatro patre Herodis convenit cum Joſepho Ant. lib. 14. cap. 2. poſterior verò pars de expeditione Aretæ & Hircani contra Ariſtobulum cum eod. cap. 3. ejuſd. lib. Vid. Joſeph. de Bello lib. 1. cap. 5 in principio ſummatim hæc recenſente.

ERat Antipater vir de Judæis, ac de filiis quorundam eorum, qui aſcenderant de Babylonia cum Hezdra Sacerdote. Erat autem ſapiens, prudens, aſtutus, ſtrenuus magnanimus, bonæ indolis, benignus, ac familiaris, dives quoque, ac multarum villarum, facultatum, & pecudum

وكان الاسكندر الملك قد ولاّه على بلد ادوم فتزوج امراه منهم واولدها اربع بنين وهم فاسيلوا وهيروديس الذي ملك يهودا وفرورا ويوسف • ثم صُرف عن جبل الشراه وهو بلد ادوم في ايام الاسكندر واقام بمدينة بيت المقدس وكان هرقانوس يحبه ويميل اليه واراد ارسطبلوس ان يقتله فلم يتم له ذلك • وخاف انطيفاتر من ارسطبلوس خوفًا شديدًا فاخذ في التدبير على دولة ارسطبلوس سرًّا • فقصد وجوه الدوله وثوّق منهم في كتمان ما يريد ان يفشيه اليهم فوثقوه • فذكر لهم سو طريقة ارسطبلوس وظلمه وتعديته وسفكه الدما واخذ الملك الذي كان اخوه الاكبر احق به منه • ثم خوفهم الله عزّ وجلّ متي لم يزيلوا يد الظالم ويوصّلوا الحق الي اهله • فلم يبق احد من الوجوه حتي احاط به واستماله الي طاعة هرقانوس وثناه عن طاعة ارسطبلوس وهرقانوس لا يعلم بل قد احكمه انطيفاتر له لانه لم يرد ان يطلعه على ذلك من قبل احكامه • فلما احكم هذا الباب مع القوم صار الي هرقانوس فقال له ان اخاك شديد الخوف منك لانه يري انه على غير الثقه من امن مهما انت حي وهو يتراصد وقتًا يتم فيه ان يقتلك فلا يبقي عليك • فلم يقبل هرقانوس قوله بخيريّته وسلامة قلبه • وكرّر انطيفاتر القول عليه في اوقاتٍ كثيره وحمل مالًا جزيلًا الي جماعه مِمّن كان يثق بهم هرقانوس ويركن اليهم حتي قالوا له نظير ما قاله له انطيفاتر من حيث لم يوهّمه انهم علموا انما خاطبه به انطيفاتر • فصدّق هرقانوس قولهم ودعته نفسه الي تدبير امرٍ يخلص به من اخيه • فلما عاود انطيفاتر من هذا الامر اعلمه ان قد تبيّن صدق قوله وعلم نصحته له وسأله عن الراي في ذلك • فاشار عليه انطيفاتر بالخروج من المدينه الي مَن يأمن علي نفسه عنك ويكون له عونًا وعضدًا • ثم مضي انطيفاتر الي هرتم فوافقه علي ان يجيه هرقانوس فيجاور لانه يوثر مجاورة اخيه • فسرّ هرتم بذلك فاجاب اليه • فعاهد انطيفاتر علي انه لا يسلّم هرقانوس ولا انطيفاتر الي من يعاديهما ابدًا وانه يكون عونًا لهما ومحاميا عنهما • ثم عاد الي بيت المقدس وعرّف هرقانوس ما فعله وما توافق عليه هرتم من المسير اليه • فخرجا من المدينه بالليل وصارا الي هرتم واقاما عنده مدّة • ثم ان انطيفاتر اخذ في حمل هرتم علي المسير مع هرقانوس في عسكر لمحاربه اخيه ارسطبلوس والقبض عليه • فامتنع هرتم من ذلك خوفًا من انه لا يطيق مقاومة ارسطبلوس فلم يزل انطيفاتر يهوّن عليه امر ارسطبلوس ويرغّبه في المال وعظم السمعه والذكر الي ان اجاب الي المسير علي ان هرقانوس يرد عليه سايرما اخذ ابوه الاسكندر من القري والضياع التي كانت له • فاجابهم هرقانوس الي ذلك وعاهدهم عليه • فسار هرتم مع هرقانوس في خمسين الفا فارس وراجل وسار الي بلد يهودا • فخرج اليهما ارسطبلوس وحاربهما • فلما قويت الحرب استامن الي هرقانوس من عسكر ارسطبلوس خلق كثير • فلما راي ذلك ارسطبلوس رفع الحرب وردّ الي معسكره خوفًا من ان يستامن العسكر كله فينوخذ • فلما كان في الليل خرج ارسطبلوس وحده من معسكره وسار الي مدينة القدس • وعلم العسكر مضيه من غدٍ فاستامن اكثرهم الي هرقانوس وتبدّد الباقون • وسار هرقانوس وهرتم وانطيفاتر الي مدينة بيت المقدس بعسكر عظيم فوجدوا ارسطبلوس قد استعدّ للحصار وغلق ابواب المدينه واوقف على الاسوار من يمانع عنه • فنزل هرقانوس وهرتم وعساكرهما علي المدينه فحاصراها •

Hunc vero præfecerat Alexander Rex Idumæorum regioni, unde duxerat uxorem, ex qua quatuor ſuſcepit filios, Phaſelum videlicet, Herodem, qui regnavit ſuper Judam, Pheroram, ac Joſephum. Dein remotus a montibus Sarah, id eſt regione Idumæorum in diebus Alexandri, habitavit in civitate Domus Sanctæ: diligebatque illum Hyrcanus, & erga ipſum propenſus erat, quare voluit Ariſtobulus illum interficere, quod tamen aſſecutus non eſt. Timuit itaque Antipater Ariſtobulum timore vehementiſſimo, ac propterea clam machinari cœpit in regnum Ariſtobuli. Adivit ergo principes regni: acceptaque arcani celandi ſecuritate circa ea, quæ proditurus erat, memorare eis cœpit peſſimam Ariſtobuli viam, tyrannidem, impietatem, & effuſionem ſanguinis perpetratam ab eo, & uſurpationem regni, quo dignior erat frater ejus major. Tum incuſſit eis timorem Dei Opt. Max. niſi amoverent manum Tyranni, & redderent debitum Domino digno. Nec remanſit quiſpiam de principibus, quem non circumvenerit, & inclinaverit ad obedientiam Hyrcani, removens ab obedientia Ariſtobuli, Hyrcano neſciente, ſed hæc ipſi adſcribebat Antipater, nolens indicare ei antequam id ſtabiliret. Cum itaque ſtabiliviſſet rem hanc cum gente, adivit Hyrcanum, & ait illi; Utique frater tuus valde te timet, eo quod videt res ſuas haudquaquam ſecuras eſſe dum vivis, aucupatur propterea tempus interficiendi te, nec te ſuperſtitem paſſurus eſt. At Hyrcanus verbis ejus fidem non præſtitit, ob bonitatem, & ſimplicitatem cordis ſui. Quare Antipater iteravit illi ſermonem eundem ſemel atque iterum: obtulit quoque pecuniam plurimam viris, quibus fidebat Hyrcanus, eiſque acquieſcebat, ut loquerentur ipſi ſimilia iis, quæ locutus fuerat Antipater, dummodo non imaginaretur ipſos noviſſe, quod allocutus fuerat eum Antipater. Credidit itaque Hyrcanus verbis eorum, & inductus eſt moliri aliquid, quo liberaretur a fratre ſuo. Cum ergo iteraret illi Antipater rem hujuſcemodi, ſignificavit ei, jam patere ſibi veritatem verborum ejus, atque ſcire ipſum bene admonuiſſe, ſciſcitatuſque eſt de conſilio circa hoc. Cui conſuluit Antipater egredi de civitate ad aliquem, cui ſeſe fideret, & ope, atque auxilio illi eſſe poſſet. Et adiit Antipater Hartam, & conſtituit cum eo, ut venientem Hyrcanum exciperet hoſpitem, quoniam ſuſpectam habet cohabitationem fratris. Quo gauſus eſt Hartam, & amplexatus eſt hoc: pepigitque cum Antipatro ſe nequaquam traditurum Hyrcanum, & Antipatrum hoſtibus eorum, & auxilio fore, ac protecturum eos. Et reverſus eſt Jeruſalem. ac notum fecit Hyrcano quod geſſerat. & ſtatuerat cum Hartam de profectione ad illum. Quare egreſſi ſunt ambo de urbe noctu, & profecti ſunt ad Hartam, moratique ſunt apud illum aliquo tempore. Tum Antipater perſuadere cœpit Hartam, ut duceret exercitum cum Hyrcano ad debellandum, capiendumque Ariſtobulum fratrem illius. At Hartam renuit id proſequi, timens ne impares ſibi eſſent vires ad reſiſtendum Ariſtobulo. Antipater vero nequaquam deſtitit facile ei reddere negotium Ariſtobuli, & pecuniarum vi id ei inſinuare, & magnificentia famæ, & memoriæ, donec acquievit proficiſci, ita tamen, ut reſtitueret ei Hyrcanus quicquid abſtulerat Alexander pater ejus ex urbibus, & oppidis, quæ ad ſe ſpectabant. Quibus acquieſcente Hyrcano, & fœdus feriente, profectus eſt Hartam, & Hyrcanus cum quinquaginta millibus equitum, & peditum, contendens in regionem Judæ: ad quos egrediens Ariſtobulus, congreſſus eſt cum eis. Cumque invaluiſſet pugna, ſeſe contulerunt ad Hyrcanum de exercitu Ariſtobuli viri quamplures. Quod videns Ariſtobulus receptui cecinit, & reverſus eſt ad caſtra, timens ne affluueret exercitus totus, & ipſe caperetur. Ingruente autem nocte, egreſſus eſt Ariſtobulus ſolus de caſtris, & contendit ad civitatem ſanctã. Et cum facto mane innotuiſſet exercitui profectio illius, major pars eorum junxerunt ſe Hyrcano, reliqui vero palantes abſceſſerũt. Hyrcanus vero, Hartam, & Antipater perrexerunt ad civitatem Domus Sanctæ, ducentes exercitum magnum: inveneruntque Ariſtobulum jam paratum obſidionem ſubire; clauſerat enim portas civitatis, atque ſtatuerat ſuper mœnia propugnatores. Et caſtrametati ſunt Hyrcanus, & Hartam cum exercitibus ſuis contra civitatem, & obſederunt eam.

خبر غنوس ريس عسكر الروم

* الفصل السادس والثلثون *

HITORIA GNEI PRINCIPIS exercitus Romanorum.

CAP. XXXVI.

Quæ in hoc cap. habentur, de Hyrcani & Aristobuli legationibus à Scauro petentibus auxilium; et de frustrà per legatos apud Pompeiũ de regno disceptatione, & de reliquis hoc cap. contentis, narrantur à Jos. lib. Ant. 14. capp. 4. 5. 6. 7. & 8. dempto tantum fine: & de Bel. lib. 1. cap. 5. paulò post initium, excluso etiam fine.

واتفق ان خرج غنوس ريس جيش الروم الي تركان الارمني ليحاربه* وكان اهل دمشق وحمص وحلب وما يليها من ارام وهم ينسبون الي الارمن قد عصوا على الروم* فاشفق غنوس سكاوروس الي دمشق واعمالها ليلخذها* فاتصل ذلك بارسطبلوس وهرقانوس* فارسل ارسطبلوس الي سكاوروس رسلاً ومالاً عظيماً فساله ان يسير اليه في العسكر ليعينه على هرقانوس* فانفذ اليه هرقانوس ايضاً رسلاً وساله معاونته علي ارسطبلوس ولم ينفذ اليه هديّة* فابَي سكاوروس ان يسير الي واحدٍ منهما لكنه كتب الي هرتم يامن بالتنحّي عن مدينة بيت المقدس هو وعسكره وينهاه عن معاونة هرقانوس على اخيه ويوعّده ان خالفه بالمسير اليه الي بلك بعسكر الروم والارمن* فلما وصل كتابه الي هرتم رحل لوقته عن المدينه ورحل هرقانوس ايضاً وتبعهما ارسطبلوس في نفرٍ من اصحابه وكبسهما وحاربهما فقتل في ذلك الحرب من العرب عدّة كثيرة وقتل من آل يهودا رجال كثيرة* وعاد ارسطبلوس الي مدينة القدس* ثم وافي غنوس الي دمشق فحمّل اليه ارسطبلوس بستاناً وكرماً من ذهب وزن الجميع خمسماية بدن مع هديه نفيسه بيد رجل يقال له نيقوماذس وساله ان يعاونه على هرقانوس* وارسل ايضا هرقانوس انطيفاتر الي فمفيوس وساله مثال ذلك* فمال فمفيوس وهو غنوس الي معاونة ارسطبلوس ووقف انطيفاتر على ذلك فتسبّب الي ان خلا في فمفيوس فقال له ان الذي حصل لك من ارسطبلوس ليس هو شي يسترجع اذا لم تعينه ولك عند هرقانوس اضعافه* وليس يقدر ارسطبلوس ان يدخّل آل يهودا في طاعتك وهرقانوس يقدر على ذلك* فتصوّر فمفيوس ان الامر على ما قال انطيفاتر وسنّ ان يتم له طاعة آل يهودا* فقال لانطيفاتر انا اعاون صاحبك على ارسطبلوس الّا اني اظهر اني اعينه عليكم ليطمئنّ اليَّ فانّي لا آمن به متي علم اني اعاون اخاه عليه ان يعصي بجميع الرجال ويحترز ويبعد امن ولكني استدعيه اليَّ واسير معه الي مدينة القدس وابلّغ حينيذ لصاحبك ما يجب عليه مع انه يحمّل الينا من الخراج في كل سنه*

AGcidit autem, ut egrederetur Gneus Princeps militiæ Romanorum ad Tyrcanem Armenum expugnandum: Nam Damasci cives, & Hames, & Halepi, & reliqui Syriæ, qui referuntur ad Armenos, jam rebellaverant contra Romanos: ac propterea miserat Gneus Scaurum Damascum, & in ditiones illius, ut occuparet eas: quod quidem Aristobulo, Hyrcanoque perlatum est. Misit ergo Aristobulus ad Scaurum legatos, & pecuniam plurimam, rogans eum ad se venire cum exercitu, ut sibi auxilio esset contra Hyrcanum. Misit quoque Hyrcanus ad eum legatos, efflagitans ejus opem adversus Aristobulum, sed non misit ei munus. Scaurus vero renuit proficisci ad quempiam eorum, sed scripsit ad Hartam, præcipiens ei, ut recederet ab urbe Domus Sanctæ cum exercitu suo, & prohibuit eum auxilium ferre Hyrcano adversus fratrem ejus, & minatus est se venturum in regionem ejus cum exercitu Romanorum, & Syrorum, nisi morem sibi gesserit. Cum autem perveniisset epistola ad Hartam, statim recessit ab urbe; recessit & Hyrcanus quoque, quos insecutus est Aristobulus cum aliquo numero suorum, & apprehendit eos & conflixit cum illis; occisusque est ea in pugna de Arabibus magnus numerus, cæsique sunt de Judæis viri plurimi, & reversus est Aristobulus in sanctam Civitatem. Interim advenit Gneus Damascum, cui detulit Aristobulus hortum, & vineam ex auro, pendentes omnes quingenta talenta, cum pretiosissimo munere, per virum nomine Nicomedem, rogavitque eum, ut sibi auxilio esset contra Hyrcanum. Misit quoque Hyrcanus Antipatrum ad Pompeium, similia petens. Et inclinatus est Pompeius (& ipse est Gneus) ad auxiliandum Aristobulo. Quod videns Antipater, quærebat opportunitatem, donec seorsum convenit Pompeium, & ait illi; Utique quod habuisti ab Aristobulo, nequaquam erit restituendum, etsi auxilium ei non feras: Hyrcanus tamen duplum tibi offert: nec poterit Aristobulus subjicere tibi Judæos, Hyrcanus vero id præstabit. Et arbitratus est Pompeius rem se habere ut dixerat Antipater, & gavisus est, si Judæos sibi subjicere posset. Quare dixit Antipatro; Ego opem feram amico tuo contra Aristobulum, tamensi simulem opitulari illi adversus vos, ut se mihi fidat. Nam certus sum, quod quoties cognoverit me opem ferre fratri suo adversus se, prævaricabitur cum omnibus viris, sibique cavebit, & in longius protrahentur res illius. Sed arcersam illum ad me, & ibo cum illo in Civitatem sanctam, & faciam tunc, ut amicus tuus assequatur suum jus, cum hoc tamen, ut deferat nobis singulis annis tributum.

* رسول ارسطبلوس *

Legatus Aristobuli.

ثم استدعا نيقوماذس وقال له سِر الي صاحبك وعرّفه اني قد اجبته الي ما سال وخُذ كتابي اليه وقل له يبادر بالمصير اليَّ ولا يتكلّف لاني منتظر* وكتب لارسطبلوس كتاباً هذه نسختة*

POst hæc, accito Nicomedi, dixit; Vade ad dominum tuum, & indica ei, quod acquieverim ejus petitioni, & ferto ei meam epistolam, & dicto ei; ut festinans absque mora veniat ad me, nam eum expecto. Scripsitque Aristobulo epistolam, cujus hoc est exemplar.

من غنوس صاحب جيش روميه الي ارسطبلوس الملك ابن الملك والكهنة سلام عليك* قد وصل البستان والكرم الذهب وقبلتهما وانفذتهما الي الكهل والمدبرين وقد قبلوهما في هيكل روميه وشكروك وكتبوا الي معاونتك وتمليكك على آل يهودا* فان رايت تبادر بالمصير اليَّ لاسير معك الي مدينة القدس وابلّغ بجانبك فعلتُ ذلك*

Ab Gneo duce militiæ Romanorum Aristobulo Regi, filio Regni, & Sacerdotii, Salus tibi. Jam pervenit hortus, & vitis, aurei, & accepi eos, & misi ad Seniorem, & Rectores, quos. susscipientes collocaverunt in templo Romæ, gratias tibi agentes. Scripserunt præterea, ut auxilio tibi essem & constituerem te Regem super Judæos. Si ergo tibi visum fuerit venire ad me festinanter, ut contendam tecum ad Civitatem sanctam, & adimpleam tua optata: faciam hoc.

فمضي نيقوماذس الي ارسطبلوس بكتاب غنوس* وعاد انطيفاتر الي هرقانوس وعرّفه بما قرّر غنوس واشار عليه بالمسير الي دمشق*

Et abiit Nicomedes ad Aristobulum cum Gnei epistola: reversusque Antipater ad Hyrcanum indicavit ei promissionem Gnei, consulens ei, ut pergeret Damascum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فسار هرقانوس الي دمشق وسار ارسطبلوس واجتمعا بدمشق في مجلس فمفيوس وهو غنوس • فقال انطيفاتر وشيوخ آل يهودا الي غنوس • اعلم ايها القايد الجليل ان ارسطبلوس هذا قد تعدّا علينا واخذ الملك بالسيف من اخيه هرقانوس الذي هو احق منه لانه اخوه الاكبر وهو ايضا خير منه واعدل في سيرته • ولم يقنع في ظلمه لاخيه حتّي ظلم ساير من حولنا من الامم وسفك دماهم واخذ اموالهم بغير حق وراكّد بَيننا وبينهم عداوات لم نزيدها • ثم قاموا الف شيخ يشهدوا بصحة ما قاله • فقال ارسطبلوس ان اخي هذا هو احسن مني ولم أُطلب المُلك الاّ لمّا رايت ساير مَن كان في طاعة الاسكندر ابينا قد عصانا بعد موته لمّا علموا ما عليه اخي من العجز • فلما رايت ذلك علمت انه يجب عَلَيّ ان اتسلم الملك اذ كُنت اَقوَم بالحرب واَضبَط للمُلك منه فتسلّمته وحاربت مَن عصي علينا ورديته الي الطاعه ولهذا وصّي ابونا قبل وفاته • واقام عليه شهود يشهدون بصحة قوله • ثم سار فمفيوس عن مدينة دمشق يريد بيت المقدس • فدسّ انطيفاتر الي اهل المداين الذين حاربهم ارسطبلوس وحرّكهم الي ان يتظلّمون الي غنوس ويذكروا جور عليهم ففعلوا ذلك • فتقدّم اليه غنوس ان يكتب كتابًا بان لا يدًا له عليهم وانه لا يتعارض لهم ابدا ففعل ذلك • وخرج القوم عن طاعة آل يهودا • فلما راي ارسطبلوس ما فعل به غنوس سار هو ورجاله من عسكر غنوس بالليل من غير امن وسار الي مدينة بيت المقدس وسار غنوس في طلبهم حتي وافي مدينة بيت المقدس فنزل عليها • فلما نظر ارتفاع اسوارها واحكام بنيانها وكثرة الناس بها وما حولها من الجبال علم بان اللطف والحيله بارسطبلوس عليه اَولَي من مفاسدته • فراسله في الخروج اليه وآمنه فخرج اليه ارسطبلوس واستقبله غنوس بالجميل ولم يذكر له شيًا مما جري منه • ثم قال ارسطبلوس لغنوس اريد ان تعينني علي اخي ولا تمكن مني احد من اعداي وعلي ذلك كلما تريد • قال غنوس ان اردت ذلك احمل الَيّ جميع ما في الهيكل من الاموال والجواهر حتي ابلّغك ما تحب • فقال ارسطبلوس اني افعل ذلك • فانفذ غنوس قايدًا يقال له غابينيوس في رجال كثيرين للقبض علي ما في الهيكل من المال والجواهر • فامتنع اهل البلد والكهنه من تمكينه من ذلك • فقابلوا غابينيوس وقتلوا كثيرًا من رجاله واصحابه واخرجوه من المدينة • فسخط غنوس علي ارسطبلوس وقيّد • ثم سار بعسكره اليهكم علي المدينة ويدخلها • فخرج اليه من اهل المدينة خلق كثير فمنعوه من ذلك وقتلوا كثيرًا من رجاله • فهاله ما رآي من كثرتهم وشجاعتهم وشكّ باسهم واتّقاهم وهَمّ بالرحيل عنهم • ووقعت الشرور في المدينه بين اصحاب ارسطبلوس واصحاب هرقانوس • لان بعضهم ارادوا يفتحوا لفمفيوس وبعضهم كَرِهَ ذلك • فوقع بينهم القتال لذلك وعظمت الحال ودام الحرب

Perrexit itaque Hyrcanus Damascum : perrexit quoque Aristobulus, & convenerunt Damasci in consistorio Pompeii, qui est Gneus, & dixerunt Antipater, & Seniores Judæorum Gneo : Scias dux præclarissime, quod Aristobulus hic jam prævaricatus sit adversus nos, & usurpaverit gladio regnum fratris sui Hyrcani, qui dignior eo est ; cum sit frater major, melioris quoque, & justioris vitæ : nec sat illi fuit opprimere fratrem, atqui oppressit omnes, quæ in circuitu nostro sunt gentes, effundens sanguinem earum, & facultates injuste expilans, atque confirmans inter nos, & eas inimicitias, a quibus abhorremus. Cum steterunt mille senes testantes veritatem verborum illius. Et ait Aristobulus ; Sane frater hic meus melior me est : at non appetivi regnum, nisi cum vidissem universos, qui fuerant subjecti Alexandro patri nostro, jam prævaricatos fuisse in nos post mortem illius, cognoscentes fratris mei impotentiam. Quæ cum inspexissem, cognovi me oportere suscipere regnum eo quod melior eram ad bella, & aptior eo conservationi regni : & oppugnavi quicunque contra nos prævaricati sunt, & restitui obedientiæ : & hoc est mandatum patris nostri ante obitum ejus : statuitque testes, qui testarentur veritatem verborum suorum. His gestis discessit Pompeius ab urbe Damasco, petens Domum Sanctam : Antipater vero clam misit ad incolas civitatum, quas expugnaverat Aristobulus, concitans eos, ut conquererentur apud Gneum exponentes exercitam in se illius tyrannidem : Quod quidem præstiterunt. Et præcepit ei Gneus, scribere libellum manumissionis ; & quod nequaquam moleftiam illis foret illaturus ; quod quidem fecit, & exemptæ sunt gentes ab obedientia Judæorum. At Aristobulus cum vidisset quod fecerat sibi Gneus, discessit ipse, & viri ejus de exercitu Gnei noctu, ipso inconsulto, & profectus est ad civitatem Domus Sanctæ, & insecutus est eum Gneus donec pervenit ad civitatem Domus Sanctæ, circa quam castrametatus est. Cum vero vidisset altitudinem murorum, & firmitatem ædificiorum ejus, & multitudinem hominum, qui in ea erant, & montes ambientes, cognovit blanditias, & astutiam in Aristobulum conducibiliores fore, quam irritamenta : quare legatos ad eum misit, ut ad se egrederetur, promissa securitate : & egressus est ad eum Aristobulus, quem benigne suscepit Gneus, nulla mentione facta de antegestis ab eo. Post hæc, ait Aristobulus Gneo ; Vellem, ut auxilio mihi esses adversus fratrem meum, nulla data hostibus meis in me potestate, & pro hac re quodcunque vis, habebis. Respondit Gneus ; Si vis hoc, defer ad me quicquid est in templo pecuniarum, & gemmarum, & consequi te faciam quod optas : Cui ait Aristobulus ; Profecto id faciam. Et misit Gneus ducem nomine Gabinium cum plurimis viris ad capessendum quicquid erat in templo pecuniarum, & gemmarum. At cives, & Sacerdotes renuerunt permittere id : quare obstiterunt Gabinio, occidentes plurimos de viris, & amicis ejus, & expulerunt de urbe. Unde itatus Gneus in Aristobulum, catenis devinxit. Tum perrexit cum exercitu, ut irrumperet in urbem, & ingrederetur eam. At egressi de civibus quam plurimi cohibuerunt eum ab hoc, multis de viris ejus cæsis. Et quidem deterruit illum, quam viderat, multitudo, magnanimitas, atque fortitudo gentis : quibus timore perculsus secedere ab eis constituerat, nisi obortæ fuissent mala in urbe inter amicos Aristobuli, & amicos Hyrcani. Nam quidam eorum volebant aperire Pompeio, quidam vero ab hoc abhorrebant. Quare congressi sunt propter hoc, & incrementum sumente hoc rerum statu, perduravit bellum.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

ووقف فمفيوس على ذلك فتقدم هو وعسكره الي باب المدينة • ففتح بعض القوم الباب فدخل وقبض على قصر الملك • ولم يتمكن من الهيكل لان الكهنة اغلقوا الابواب وضبطوا الطرقات بالرجال • فانفد اليهم فمفيوس من يقاتلهم من كل ناحية فهزمهم • وتقدم اصحابه الي الهيكل فصعدوا على سور ونزلوا اليه وفتحوا ابوابه وقتلوا فيه عدّة من الكهنة • وجآ غنوس حتي دخل اليه • فاعجبه ما راي من حسنه وبهجته • وهاله ما راي فيه من المال والجوهر وتوقف على ان ياخذ منه شيًا • وتقدم الي الكهنة بتنظيف البيت من القتلا وتقريب القرابين على رسومهم •

• ذكر تمليك هرقانوس بن الاسكندر علي آل يهودا ومسير صاحب جيش الروم الي روميه •

• الفصل السابع والثلثون •

ثم ان فمفيوس ملّك هرقانوس وحمل اخاه ارسطبلوس مقيدًا • وامر بان لا يبقا لآل يهودا يدًا على احد مِمّن كان تحت ايدي ملوكهم قبل مجيه واخذ الخراج عن مدينة بيت المقدس • ووافق هرقانوس على بيعته الي الروم في كل سنه • وسار واخذ ارسطبلوس معه وابنيه وبنتيه • وبقي له ابن يقال له الاسكندر لم يصل فمفيوس اليه لانه هرب • وخلّف فمفيوس مدينة بيت المقدس مع هرقانوس وانطيفاتر ومعهما سكاوروس صاحبه •

• خبر الاسكندر بن ارسطبلوس •

• الفصل الثامن والثلثون •

لما سار فمفيوس الي روميه وسار هرقانوس وانطيفاتر الي العرب حتي ادخلوهم تحت طاعة الروم • وكان ذلك من العرب لثقتهم بمودة انطيفاتر لهم وركونهم الي رايه • واراد انطيفاتر ان تكون له هناك يد عند الروم • فلما وقف الاسكندر بن ارسطبلوس على مضي هرقانوس وانطيفاتر وسكاوروس الي العرب وبُعدهم عن مدينة القدس سار حتي وافاها ودخل قصر الملك فاخرج مال انفقه على مرمّة ما كان هدمه فمفيوس من سور المدينه وعقد لنفسه جيشا واحكم ساير ما اراد احكامه قبل ان يعود هرقانوس ومن معه الي مدينة بيت المقدس • فلما عادوا خرج اليهم لقيهم فحاربهم وهزمهم •

• خبر غابينيوس والاسكندر بن ارسطبلوس •

• الفصل التاسع والثلثون •

كان غابينيوس قد خرج من روميه ليقيم في ارض ارام ليضبطها فاتّصل به خبر ما فعل الاسكندر بن ارسطبلوس من بناية ما هدمه فمفيوس ومحاربته نخليفته وقتله لاصحابه • فسار حتي وافي بيت المقدس وسار اليه هرقانوس ومن معه • فخرج اليهم الاسكندر في عشر الاف راجل والف وخمسماية فارس فحاربهم فهزموه وقتلوا من رجاله عدّة • وهرب الي مدينة يقال لها الاسكندرونه في ارض يهودا • فتحصّن بها هو ورجاله • وسار اليه هرقانوس وغابينيوس ومن معهما فحاصراه • وخرج اليهما الاسكندر فحاربهما وقتل خلقًا من رجالهما وبرز اليه مرقوس المسمّي انطونيوس فهزمه الي الاسكندرونه •

Quod percipiens Pompeius se applicuit cum exercitu portæ civitatis, cui quidam ex populo januam aperientes, ingressus occupavit palatium Regis, at templum obtinere non potuit, quoniam Sacerdotes clauserant januas, & aditus incluserant viris. Ad quos misit Pompeius qui oppugnarent undequaque, & fugaverunt eos. Accedentes autem amici ejus ad templum, ascenderunt murū, & descenderunt in illud, aperuerumque portas ipsius interfecta multitudine Sacerdotum. Venit autem Gneus, donec ingressus est illud, & demiratus est pulchritudinem, & splendorem illius, quem viderat, & obstupuit cum vidisset opes, & gemmas, quæ in eo erant, & abstinuit accipere ex illo quicquam: mandavitque Sacerdotibus repurgare Domum cæsis, & offerre sacrificia juxta patrios ritus.

MENTIO CONSTITUTIONIS Hyrcani filii Alexandri in regem super Judæos, & profectionis ducis militiæ Romanorum Romam.

CAP. XXXVII.

Quæ hic de Pompeio constituente Hircanum in regem (sec. Joseph. in Pontificem;) & Aristobulum, & duas filias (evadente in itinere Alexandro) totidemque filias captivos secum abducente Romam, narrantur: quædam ex his & plura referuntur à Josepho, Ant. lib. 14. cap. 6. in fine: & de Bel. lib. 1. cap. 5. itidem in fine.

His peractis, constituit Pompeius Hyrcanum in Regem, abduxitque fratrem illius Aristobulum catenis devinctum; mandavit præterea ne ullam haberent Judæi potestatem super eos, qui subacti erant a regibus eorum ante ejus adventum, & exegit tributum ab urbe Domus Sanctæ, & convenit cum Hyrcano, ut inauguraretur a Romanis singulis annis. Et profectus est ducens secum Aristobulum, & duos filios, & filias ejus: remansitque ipsi filius nomine Alexander, quem capere non potuit Pompeius, eo quod fugerat. Subrogavit itaq; Pompeius in civitate Domus Sanctæ Hyrcanum, & Antipatrum, atque cum eis Scaurum collegam suum.

HISTORIA ALEXANDRI filii Aristobuli.

CAP. XXXVIII.

De bello Scauri cum Arabum rege, & fuga Antipatri fugæ: necnon de Alexandro Hierosolymam occupante & infamante, vid. Joseph. Ant. lib. 14. cap. 9. & de Bel. lib 1. cap 6. in princip.

Cum profectus est Pompeius Romam, perrexerunt Hyrcanus, & Antipater ad Arabes, ut subigerent eos Romanorum obedientiæ. Quod quidem præstiterunt Arabes, confidentes familiaritati Antipatri, & multum tribuentes ejus consilio: quibus intendebat Antipater sibi reconciliare Romanos. Cum ergo percepisset Alexander filius Aristobuli expeditionem Hyrcani, Antipatri, & Scauri contra Arabes, & longe eos recessisse ab urbe Sancta, profectus est donec illuc adventavit: & ingressus Regiam, protulit inde pecuniam in expensas restaurationis muri civitatis, quem exciderat Pompeius. Coegitque sibi exercitum, & firmavit ea omnia, quæ voluit, antequam reverteretur Hyrcanus, & qui cum eo erant, in civitatem Domus Sanctæ: revertentibus vero, obviam egressus est, & oppugnavit, atque profligavit.

HISTORIA GABINII & Alexandri filii Aristobuli.

CAP. XXXIX.

De qua consule Joseph. lib. Ant. 14. cap. 10. & de Bel. lib. 1. cap. 6. paulò post initium. Nota insuper quòd Alexander, quem autor Arabicus hic à Gabinio occisum narrat, Josephus, à Scipione occisum refert, Ant. lib. 14. cap. 13. & de Bel. lib. 1. cap. 7.

Jam egressus erat Gabinius Roma, ut moraretur in terra Syriæ, ad illius curam gerendam: & nuntiatum est ei quod gesserat Alexander filius Aristobuli, extruendo quod destruxerat Pompeius, & oppugnando successorem ejus, atque occidendo amicos. Quare perrexit, donec venit Jerusalem: & contendit ad eum Hyrcanus, & qui cum eo erant. Quibus obviam egressus est Alexander, cum decem millibus peditum, & mille quingentis equitibus, & decertavit contra eos; quem profligantes occiderunt ex viris ejus aliquem numerum, fugitque in quandam urbem, quæ dicitur Alexandrium, in terra Judæ, in qua sese munivit cum viris sui. Et profectus est ad eum Hyrcanus, Gabinius quoque, & qui cum eis erant, & obsederunt eum. Et egressus est ad eos Alexander, decertavitque cum eis, & occidit de viris eorum multitudinem. Et processit ad eum Marcus, qui nominatur Antonius, & fugavit in Alexandrium.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

خرجت ام الاسكندر الي غابينيوس وضرعت اليه وسالته ان يعطي ابنها الاسكندر الامان فاجابها غابينيوس الي ذلك فخرج الاسكندر اليه فقتله غابينيوس • وراي ان يقسم بلدان يهودا خمسة اقسام • احدها بلاد القدس وما يليها والوالي على هذا القسم هرقانوس • والقسم الثاني الغدين وما يليها • والثالث ايريحا والاغوار • والرابع حماة الذي في بلد يهودا • والخامس صفوريه • واراد بذلك ان يزيل الحروب والفتن من بلد يهودا فلم تزل •

Et egreſſa eſt mater Alexandri ad Gabinium, deprecans, atque rogans, ut filio Alexandro daret ſecuritatem; cui acquievit Gabinius in hoc, & egreſſus eſt ad eum Alexander, quem occidit Gabinius: cui viſum eſt dividere regiones Judæ quinque in partes. Una eſt Jeroſolymitana regio, & quæ ei adjacent: & huic parti præfectus eſt Hyrcanus. Altera vero pars eſt Gadira, & quæ ei ſubjacent. Tertia autem Jericho, & campeſtria. Quarta quidem eſt Hemat in regioue Judæ. Quinta tándem Sephoris. Intendit his removere bella, & ſeditiones a regione Judæ, ſed nequaquam remota ſunt.

• خبر هرب ارسطبلوس وابنه انطيغنوس من روميه وعودتهما الي بلد يهودا •

• وذكر موت ارسطبلوس •

HISTORIA FUGÆ ARISTOBULI, & filii ejus Antigoni Roma, & reditus eorum in regionem Judæ: ac mentio obitus Ariſtobuli.

• الفصل الاربعون •

CAP. XL.

Quæ de Ariſtobulo Romæ vinculis elapſo, cæteriſque, partbujus cap. priore habentur, referuntur à Joſepho Ant. lib. 14. cap. 11. part. 1. & de Bel. lib. 1. cap. 6. In medio cap. Quæ verò de morte Ariſtobuli referuntur hoc cap. Joſephus paulo aliter refert cap. 13. lib. Ant. 14. in princip. & de Bel, lib. 1. cap. 7 in initio. De libe.orum verò Ariſtobuli remiſſione ad matrem, & reſtituto Ptolemæo in regnum, Vid. Joſeph. ſup. cit. cap. 11. lib. 14. Ant. part. med. & de Bel. lib. 1. cap. 6.

ثم ان ارسطبلوس عمل الحيله حتي تم له ان هرب من روميه ومعه ابنه انطيغنوس وصار الي مدينة يهودا • واظهر ارسطبلوس امن واستامن اليه خلق كثير اختار منهم ثمانية الاف وسار الي غابينيوس فلقيه وحاربه وقتل من عسكر الروم خلق كثير العدد وقتل من رجاله سبعة الاف واقلت الف رجل ولحقه العسكر فلم يزل يقاتلهم هو ومن بقي معه الي ان قتلوا عن اخرهم ولم يبق غيره فقاتلهم قتالا شديدا الي ان اثخنه الجراح ووقع • فاسر وحمل الي غابينيوس فامر بمعالجته الي ان عوفي • ثم قيده وحمله الي روميه وبقي محبوسا بها الي ان ملك قيصر فاخرجه من الحبس واخلع عليه واحسن اليه وضم اليه قايدين معهما اثنا عشر الف رجل وانفذ الي بلد يهودا ليثنيهم عن نصر فمفيوس الي طاعة قيصر • وكان فمفيوس يوميذ واليا على بلد القبط فاتصل خبر ارسطبلوس ومن معه بهرقانوس فخافه جدا • وكاتب انطيفاتر بان يعمل الحيله عليه ويكفيه امرهم • فانفذ انطيفاتر رجالا من وجوه رجالة القدس ودفع الي بعضهم سما وامر ان يحتال في ان يسم ارسطبلوس به • فلقيه القوم بارض ارام علي انهم وفد مدينة القدس اليه • فقبلهم وسر بهم واكلوا معه وشربوا واحتال الرجال في ذلك السم الي ان وصل اليه فمات ودفن في بلد ارام • وكانت مدة ملكه الي ان اسر في المرة الاولة ثلثة سنين ونصف • وكان رجلا جبارا شجاعا حسنا الخلق • وقد كان غابينيوس كاتب الكهل في ان ينفذ بنيه الي امهم لانها سالته ذلك ففعل • وكان لما بعد فمفيوس عن القدس نقضوا ما كانوا وافقوه عليه من الطاعه للروم • فسار غابينيوس اليهم فحاربهم فنصر عليهم ورده الي طاعة الروم • ثم عصي ارض مصر على تلمآي فطرده عن بلد الملك وامتنعوا عن حمل الخراج الي الروم • فكتب تلمآي الي غابينيوس في المسير اليه لينصر على المصريين حتي يردهم الي طاعة الروم • فسار غابينيوس من بلد ارام وكتب الي هرقانوس ان يلقيه في عسكره ليمضيا الي تلمآي • فسار انطيفاتر في عسكر عظيم الي غابينيوس فلقيه بدمشق وهناه بظفر بالفرس • فامر غابينيوس بالمبادرة الي تلمآي ففعل ذلك وحارب المصريين وقتل منهم خلقا كثيرا • ثم وافي غابينيوس ورد تلمآي الي ملكه وعاد الي مدينة القدس وجدد الملك لهرقانوس وعاد الي روميه •

TUm machinatus eſt Ariſtobulus, donec res ei ſucceſſiſſet, & fugiſſet Roma cum filio ſuo Antigono, & profectus eſſet in Civitatem Judæ. Et cum in publicum ſeſe protuliſſet Ariſtobulus, affluxit ad eum multitudo magna virorum, e quibus octo millia ſelegit, & contendit ad Gabinium, & oppugnavit illum, caſaque eſt de exercitu Romanorum multitudo numeroſa valde: ceciderunt quoque de viris ejus ſeptem millia, mille vero evaſerunt, & inſecutus eſt eum exercitus; at non deſtitit eos oppugnare ipſe, & qui cum eo remanſerant uſque ad internecionem ſuorum, nec ſuperfuit niſi ipſe ſolus, qui pugnavit acerrime, donec vulneribus aggravatus cecidit, & captus eſt, & ductus ad Gabinium, qui curari eum juſſit, donec ſanatus eſt. Tum catenis devinctum Romam miſit, remanſitque carcere incluſus uſque ad regnum Cæſaris, qui eductum e carcere muneribus cumulavit, atque beneficiis, adjunctiſque duobus ducibus cum duodecim millibus virorum, miſit eum in regionem Judæ, ut abduceret eos a partibus Pompeii, ad obedientiam Cæſaris: erat quippe Pompeius tunc præfectus ſuper regionem Ægypti. Et pervenit fama Ariſtobuli, & ſuorum ad Hyrcanum, qui timuit valde: ſcripſitque ad Antipatrum, ut ſolitis machinamentis averteret a ſe res ipſius. Miſitque Antipater viros de principibus virorum Jeruſalem, tradens cuidam eorum venenum, præcipiens ei aſtu præbere illud Ariſtobulo. Et occurrerunt ipſi in terra Syriæ tanquam legati Civitatis ſanctæ ad illum: quos ſuſcipiens lætatus eſt, & comederunt cum illo, atque biberunt. Et machinati ſunt viri illi, donec præbuerunt ei venenum illud; & mortuus eſt, & ſepultus in regione Syriæ. Fuit autem tempus regni illius, donec captivus abductus eſt prima vice, trium annorum cum dimidio; & erat quidem vir fortis, gravis, optimæ indolis. Jam vero ſcripſerat Gabinius Senatui, ut dimitteret duos filios ejus ad matrem ſuã, quoniam id ipſum rogaverat; quod quidem præſtitit. Factum eſt autem, ut cum longe receſſiſſet Pompeius a Jeruſalem, diſſoluerunt fœdus obedientiæ Romanis: quamobrem perrexit ad eos Gabinius, oppugnavit, atque vicit, Romanorumque obedientiæ reſtituit. Interea rebellavit terra Ægypti contra Tolomæum, & expulerunt eum de regia urbe, recuſantes deferre tributum Romanis. Qua de cauſa ſcripſit Tolomæus Gabinio, ut contenderet ſibi auxiliaturus adverſus Ægyptios, ut reduceret eos ad obedientiam Romanorum. Et profectus eſt Gabinius de regione Syriæ, ſcripſitque Hyrcano, ut ſibi occurreret cum exercitu, ut contenderent ad Tolomæum. Et profectus eſt Antipater cum exercitu magno ad Gabinium, & occurrit ei Damaſci, congratulans ipſi de victoria a Perſis relata: & mandavit ei Gabinius, ut properaret ad Tolomæum, quod quidem præſtitit, & oppugnavit Ægyptios, occiditque ex illis multitudinem plurimam. Poſt hæc adventans Gabinius, reſtituit Tolomæum in regnum, reverſuſque in Civitatem ſanctam, & innovavit regnum Hyrcano, & rediit Romam.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* خبر كراسّوس *

* الفصل الحادي والاربعون *

لما عاد غابينيوس الي روميه عصت الفرس على الروم * فسار كراسّوس بجيش عظيم وخرج الي الشام وجآء بيت المقدس وطالب الكهنه بان يعطوا ما في بيت الله من المال * فقالوا له كيف يجوز لك هذا وفمفيوس وغابينيوس وغيرهما لم يستجيزوه * فقال لا بُد لي منه * فقال له العازر الكاهن احلف لي انك لا تمدّ يدك الي شيٍّ منه وانا اعطيك ثلثماية مَنًا ذهبًا * فحلف له انه لا ياخذ شيًا من مال بيت الله بعد ان يعطيه ما ذكر * فدفع اليه العازر سبيكة ذهب حسنة الصنعة كان راسها في حايط خزانة الهيكل يطرح عليها ما يُنزع كل سنه من ستور البيت ليجدّد غيرها * وكان وزن السبيكه ثلثمابة مَنًا ذهبًا وكانت مغطاة بما قد طُرح عليها من الستور على مدّ السنين لا يعلم بها غير العازر * فلما اخذ كراسّوس هذ السبيكة غدر وعاد عمّا وافق عليه العازر وقبض على خزاين الهيكل واخذ جميع ما فيها من المال وكان مبلغه الفي بدن لانه مال اجتمع من بُني الهيكل الي ذلك الوقت من غنايم ملوك يهودا ونذورهم ومِمّا انفدوه ملوك الامم ايضا * وكان موفرا متزايدا على مرّ السنين فاخذ جميعه * ثم سار كراسّوس هذا بالمال والعسكر الي بلد الفرس وحاربهم فظفروا به وبعسكره وقتلوهم في يوم واحد وغنم عسكر الفرس جميع ما كان في عسكر كراسّوس * ثم ساروا الي بلد ارام فتغلّبوا عليه واخرجوه عن طاعة الروم * واتصل ذلك بالروم فانفدوا قايدًا جليلاً اسمه كاسيوّس بعسكر عظيم فوافي الي بلد ارام فطرد مَن كان فيه من الفرس * ثم سار الي مدينة القدس فانقذ هرقانوس من محاربة آل يهودا له واصلح بينه وبينهم * ثم جاز الفراة وحارب الفرس وردّهم الي طاعة الروم وردّ الي طاعتهم اثنين وعشرين ملكًا كان فمفيوس قد اذلّهم * وادخل في طاعة الروم ما كان في بلدان الشرق *

* خبر قيصر ملك الروم *

* الفصل الثاني والاربعون *

ذكروا انه كانت برروميه امراة حامل وانها ماتت لما قرب ولادها وهي في اشدّ الطّلق * فبقي ولدها يضطرب فشقّ عنه جوف امه واُخرج منه فعاش وكبر وسمي يوليوس لانه وُلد في الشهر الخامس * وسُمي قيصر لان احشا امه قُطعت حتي اُخرج منها * فلما انفد الكهل الي الشرق فمفيوس * انفد ايضا قيصر الي الغرب ليحارب اُمَمًا كانت قد عُصت على الروم * فسار اليهم قيصر وظفر بهم وردّهم الي طاعة الروم وعاد الي روميه بعزّ عظيم وقوي شانه وكبر امره جدًّا وكحقه كُبر عظيم * فطالب اهل روميه ان يسمّوه ملكًا * فقال له الكهل والمدبرون ان اباونا حلفوا من ايام ترقوينيوس الملك الذي اخذ امراة رجل غصبًا فقتلت نفسها حتي لا يتمكن منها * انهم لا يسموا احدًا ممّن يلي امرهم ملكًا ولسنا نصل الي اجابتك الي ما فيه حيث هذ الايمان * فاثار الفتن واهاج الحروب برروميه وقتل خلقا كثيرا الي ان تغلّب على مملكة الروم وتسمّي ملكًا وجعل التّاج على راسه وتسمت ملوك الروم بعده بالملك وتسموا بقيصر ايضا *

HISTORIA CRASSI.

CAP. XLI.

Historiam Crassi in Gabinii provinciam succedentis; ejus contra Parthos expeditionem, iter per Judæam, perjurium & sacrilegium; Crassi ejusque exercitus interitum; adventum Cassii in locum Crassi, recuperantis omnia quæ Crassus perdidit; Refert hæc omnia Joseph. Ant lib. 14. cap. 12. quæ paulò brevius transit de Bel. lib. 1. cap. 6. in fine.

REverso Gabinio Romam, prævaricati sunt Persæ adversus Romanos: & profectus est Crassus ducens magnum exercitum in Syriam, venitque Jerusalem, requirens a Sacerdotibus, ut traderent quicquid est in Domo Dei pecuniarum. Cui inquiunt; Quomodo hoc tibi fas erit, cum Pompejus, Gabinius, & alii, nefas arbitrati sint? Respondit autem; Omnino id mihi faciundum est. Cui ait Eleazarus Sacerdos; Iura mihi quod non extendes manum tuam ad quicquam illius, & ego dabo tibi trecentas minas auri. Et juravit ei, se nihil accepturum de pecunia Domus Dei, si sibi tradiderit quod meminerat. Et tradidit ei Eleazarus laminam auream fabrefactam, cujus vertex parieti gazophylacii templi insertus erat, cui apponebantur singulis annis exuviæ velaminum Domus, novis substitutis. Pendebat autem lamina trecentas minas auri, & cooperta erat adjectis longo annorum spatio velaminibus, nemini nota nisi Eleazaro. Accepta itaque Crassus hac lamina, fefellit, recedens ab inito cum Eleazaro pacto, accepitque omnes thesauros Templi, & expilavit quicquid in eis erat pecuniarum, quarum summa erat duorum millium talentorum: quoniam hæ pecuniæ congregatæ erant ab ædificatione Templi ad tempus illud usque, ex prædis regum Judæ, & votis eorum, insuper & ex iis, quæ miserant reges gentium, & multiplicabantur, augebanturque annorum decursu: quas omnes accepit. Tum contendit Crassus iste cum pecunia, & exercitu in regionem Persarum, & pugnantem profligarunt cum ejus exercitu, interficientes eos unica die: & deprædatus est exercitus Persarum omne, quod erat in castris Crassi. His peractis profecti sunt in regionem Syriæ, quam obtinentes abduxerunt ab obedientia Romanorum. Quod cognoscentes Romani, miserunt præclarum ducem nomine Cassium cum exercitu magno: qui in Syriæ regionem adventans, expulit qui erant in ea ex Persis. Dein in Civitatem sanctam contendens, exemit Hyrcanum a bello ipsi illato a Judæis, reconcilians partes. Tum prætergrediens Euphratem, expugnavit Persas, atque reduxit in Romanorum obedientiam: reduxit quoque in eorum obedientiam viginti duos Reges, quos subegerat Pompeius: & redegit in Romanorum obedientiam quicquid erat in regionibus Orientis.

HISTORIA CÆSARIS Regis Romanorum.

CAP. XLII.

Quæ de Cæsare, ejusque rebus gestis, usque ad occupatum imperium Romanorum, interfecto Pompeio magno: ejusque deinceps atque Judæorum conjunctim historia, concordant cum Josepho Ant. lib. 14. cap. 14. & cap. 15. part. 1. & de Bel. lib. 1. cap. 7. paulò post initium.

FErunt fuisse Romæ mulierem quandam prægnantem, quæ mortua est cum esset prope partum, & vehementioribus angeretur partus doloribus: cum vero infans quateretur, cæsus est uterus matris, & inde eductus, vixit, atque crevit, ac Julius nuncupatus est, quoniam natus est mense quinto; vocatus vero Cæsar, quoniam viscera matris, e quibus eductus est, cæsa sunt. Cum autem misit Senior Pompeium in Orientem, misit Cæsarem quoque in Occidentem ad debellandas gentes quasdam, quæ jam defecerant a Romanis. Et profectus est Cæsar, & vicit, reduxitque eas in obedientiam Romanorum, atque reversus est Romam cum gloria magna: & invaluit fama ejus, & res ipsius percrebuerunt valde, & summa superbia ipsum invasit; Quare petiit a Romanis, ut Regem nuncuparent eum. Cui respondit Senior, & Rectores: Universique Patres nostri juraverunt a diebus Tarquinii Regis, qui vi acceperat uxorem cujusdam viri, quæ manus sibi conscivit, ne illa potiretur; neminem eorum, qui præficerentur ipsorum rebus, nuncupaturos Regem: propter quod autem juramentum tibi satisfacere non possumus. Quamobrem excitavit seditiones, & bellis defæviit Romæ, multis cæsis, donec occupavit regnum Romanorum, & Regem sese nuncupavit, impositio capiti diademate. Exinde appellati sunt Reges Romanorum ex regno, appellati quoque sunt Cæsares.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فلما سمع فمفيوس خبر قيصر وانه قتل الثلثمايه وعشرين مدبرًا جمع عساكر
وسار الي قفدوقيا فلقيه قيصر فحاربه فظفر به وقتله وملك علي بلد الروم باسن.
ثم ان قيصر سار الي بلد ارام فلقيه متريدات الارمني في عسكره فاعلمه انه جآء
مستامنًا اليه ممتثلًا لما يامن به من محاربة اعدايه * فامن بالنفوذ الي مصر فسار
متريدات حتي وافي عسقلان * وكان هرقانوس خاف قيصر خوفًا شديدًا لانه كان
مشهورًا بطاعة فمفيوس الذي قتله قيصر * فبادر بانفاذ انطيفاتر بعسكر قوي
لمعاونة متريدات * فسار انطيفاتر اليه فعاونه علي مدينة من مداين مصر ففتحاها.
ثم سارا فلقيا عسكرًا من اليهود الذين بمصر مقيمًا في الطريق لمنع متريدات
من الدخول الي مصر * فاخرج اليهم انطيفاتر كتابًا من هرقانوس يامرهم بالكف
عن معارضة متريدات صاحب قيصر فكفوا عنه * ثم سارا حتي وافيا الي بلد الملك
في ذلك الوقت * فخرج اليهما في ساير جيش المصريين فحارباه فظفر بهما وهزمهما وولي
متريدات هاربًا فاحاط به رجال المصريين فخلصه انطيفاتر من الموت وثبت انطيفاتر
ورجاله في القتال علي المصريين فهزمهم وظفر بهم وفتح بلاد مصر باسن * فكتب
متريدات الي قيصر يخبره بما كان من انطيفاتر وبما قاساه من الحروب الكثيره وما
لحقه فيها من الجرايح الكثيره وان الفتح كانت لانطيفاتر دونه وانه هو الذي
ادخل المصريين في طاعة قيصر * فلما قري قيصر كتاب متريدات شكر
لانطيفاتر فعله وعمل علي تقديمه ورفع شانه * ثم سار متريدات وانطيفاتر الي
قيصر وهو بدمشق فلقي من قيصر كل ما يسّر ووعك بكل ما يحب.

Cum ergo audisset Pompeius nuntium Cæsaris, & quod occidissent trecentos viginti Rectores, cogens exercitus suos, profectus est in Cappadociam: cui occurrens Cæsar oppugnavit eum, vicit, atque interfecit, & obtinuit universam Romanorum regionem. Post hæc Cæsar contendit in Syriæ provinciam: cui obviam occurrit Mithridates Armenus cum exercitu suo, certiorem illum faciens se pacifice venisse, atque paratum quoscunque præciperet oppugnare hostes: quem abire mandavit in Ægyptum: & profectus est Mithridates donec pervenit Ascalonem. Hyrcanus autem Cæsarem maxime timebat, eo quod nota esset ejus obedientia erga Pompeium, quem interfecerat Cæsar. Quare festinanter expedivit Antipatrum cum exercitu forti in auxilium Mithridatis: & profectus est Antipater ad eum, & auxiliatus est adversus quandam civitatem de civitatibus Ægypti, & expugnaverunt eam. Inde vero abeuntes invenerunt exercitum de Judæis Ægypti incolis, obsistentem in aditu ad prohibendum Mithridatem ingredi Ægyptum. Et protulit eis Antipater epistolam ab Hyrcano præcipiente eos abstinere, ne se opponerent Mithridati amico Cæsaris, qui se continuerunt. Cæterum profecti sunt donec pervenerunt ad urbem Regis, eo tempore regnantis: qui egressus est ad eos cum omnibus exercitibus Ægyptiorum, & congredientes cum eo, vicit, atque profligavit: & terga vertens Mithridates fugit, quem Ægyptiis copiis circumseptum liberavit Antipater a morte: & constanter restiterunt Antipater & viri ejus in bello adversus Ægyptios, quos profligavit, & vicit, expugnavitque regionem Ægypti totam. Et scripsit Mithridates ad Cæsarem, significans ei quod gesserat Antipater, & quanta pertulerat bella, quantaque acceperat vulnera, & quod expugnatio Antipatri, non sibi adscribenda esset, & quod ille reduxisset Ægyptios in obedientiam Cæsaris. Cum autem legisset Cæsar epistolam Mithridatis, commendavit Antipatri gesta, & illum præficere, & exaltare constituit. His gestis perrexerunt Mithridates, & Antipater ad Cæsarem, cum esset Damasci: & nactus est apud Cæsarem quicquid jucundum erat, & pollicitus est ei quicquid optabat.

MENTIO ADVENTUS ANTIGONI filii Aristobuli ad Cæsarem conquerentis de Antipatro, causa necis patris sui.

CAP. XLIII.

Vid. Joseph. Ant. lib. 14. cap. 15. in fine: & de Bello lib. 1. cap. 8. in initio.

Cæterum venit Antigonus filius Aristobuli ad Cæsarem, & commemoravit ei expeditionem Aristobuli Patris sui ad oppugnationem Pompei: & quantum obediens ei, & obsequens erat. Tum ait illi, quod Hyrcanus, & Antipater misissent clam ad Patrem suum, qui veneno illum interimeret, intendentes auxiliari Pompeio adversus tuos. Accersitum ergo Antipatrum scisciatus est Cæsar de re: cui respondit Antipater; Profecto obsequebar Pompeio, quoniam rerum tunc potiebatur, & mihi bene faciebat: at non gessi prælia nunc cum Ægyptiis causa Pompeii, qui jam fatis concessit, neque sustinui ardua in debellandis iis, atque restituendis obedientiæ Pompeii: verum hoc feci, obsequens Cæsari, & ut restituerem eos ipsius obedientiæ. Dein aperuit Antipater caput, & manus, ac ait: Hæc vulnera, quæ sunt in capite, & corpore meo testantur meum amorem erga Cæsarem, & obedientiam, majores esse amore, & obedientia mea erga Pompeium, quia nequaquam me opposui in diebus Pompeii iis, quibus memet opposui in diebus Cæsaris Regis. Et ait illi Cæsar; Pax tibi, fortissime Judæorum, & omnibus amicis tuis: vere enim ostendisti fortitudinem, magnanimitatem, obedientiam, & amorem tuum erga nos. Et auctus est Cæsar exinde amore erga Antipatrum, illumque prætulit universis suis, ac principem præposuit suis exercitibus, & in Persarum regionem secum duxit: viditque ex ejus fortitudine, & rebus bene gestis quod magis sibi insinuavit ejus desiderium, & amorem: demum reduxit illum in regionem Judæ optime cohonestatum, & dominio cumulatum. Et profectus est Cæsar Romam directis rebus Hyrcani, qui construxit mœnia Civitatis sanctæ, & se gessit erga populum optimis moribus: erat enim bonus, virtutibus præditus, optimæ vitæ, veruntamen ejus in bellis impotentia omnibus nota erat.

• ذكر مجي انطيغنوس بن ارسطبلوس الي قيصر متظلمًا من انطيفاتر بسبب قتل ابيه.

• الفصل الثالث والاربعون •

ثم وافي انطيغنوس بن ارسطبلوس الي قيصر فاذكر انفاذ ارسطبلوس ابيه لمحاربة
فمفيوس وما كان عليه من طاعته وموالاته * ثم قال له ان هرقانوس وانطيفاتر دسّا
علي ابيه مَن قتله بالسّم قصدًا لمعاونة فمفيوس علي صاحبك * فاستدعي قيصر
لانطيفاتر فساله عن ذلك * فقال انطيفاتر قد كنت لعمري اوالي فمفيوس لانه
كان سلطانا الوقت وكان لي محسنًا * ولم احارب المصريين في هذا الزمان طاعة
لفمفيوس لانه قد مات * ولا صبرت علي ما لقيته من الشدايد في حربهم لاردهم
الي طاعة فمفيوس * وانما فعلت ذلك موالاةً لقيصر ولكي اردّهم الي طاعته * ثم كشف
انطيفاتر راسه ويديه وقال * هذه الضربات التي براسي ويدي تشهد لي بان محبتي
لقيصر وطاعتي له اكثر من محبّتي وطاعتي لفمفيوس لاني لم اتعارض في ايام فمفيوس
لمثل ما قد تعارضت له في ايام قيصر الملك * فقال له قيصر لك السلامه يا جبّار يهودا
وجميع محبيك حقًّا لقد بيّنت عن شجاعتك وعن نجدتك وعن طاعتك لنا
ومحبّتك ايانا * وازداد قيصر لانطيفاتر منذ ذاك محبّة وقدّمه علي ساير من معه وعقد له
الرياسه علي جيوشه واخذ معه الي بلد الفرس * فراي من شجاعته وحسن تدبيره ما زاده
فيه رغبه وله محبّة * ثم ردّه الي بلاد يهودا علي الاحوال الجليله والامور السّاده * وسار قيصر الي
روميه واستقامت امور هرقانوس فعمّر اسوار مدينة القدس وسار في الناس احمل سيره
وكان خيرًا فاضلًا حسنا الطريقه الّا انه كان عاجزًا عن الحروب مشهورًا بذلك عند كل احد

Cum ergo audisset Pompeius nuntium Cæsaris, & quod occidissent trecentos viginti Rectores, cogens exercitus suos, profectus est in Cappadociam: cui occurrens Cæsar oppugnavit eum, vicit, atque interfecit, & obtinuit universam Romanorum regionem. Post hæc Cæsar contendit in Syriæ provinciam: cui obviam occurrit Mithridates Armenus cum exercitu suo, certiorem illum faciens se pacifice venisse, atque paratum quoscunque præciperet oppugnare hostes: quem abire mandavit in Ægyptum: & profectus est Mithridates donec pervenit Ascalonem. Hyrcanus autem Cæsarem maxime timebat, eo quod nota esset ejus obedientia erga Pompeium, quem interfecerat Cæsar. Quare festinanter expedivit Antipatrum cum exercitu forti in auxilium Mithridatis: & profectus est Antipater ad eum, & auxiliatus est adversus quandam civitatem de civitatibus Ægypti, & expugnaverunt eam. Inde vero abeuntes invenerunt exercitum de Judæis Ægypti incolis, obsistentem in aditu ad prohibendum Mithridatem ingredi Ægyptum. Et protulit eis Antipater epistolam ab Hyrcano præcipiente eos abstinere, ne se opponerent Mithridati amico Cæsaris, qui se continuerunt. Cæterum profecti sunt donec pervenerunt ad urbem Regis, eo tempore regnantis: qui egressus est ad eos cum omnibus exercitibus Ægyptiorum, & congredientes cum eo, vicit, atque profligavit: & terga vertens Mithridates fugit, quem Ægyptiis copiis circumseptum liberavit Antipater a morte: & constanter restiterunt Antipater & viri ejus in bello adversus Ægyptios, quos profligavit, & vicit, expugnavitque regionem Ægypti totam. Et scripsit Mithridates ad Cæsarem, significans ei quod gesserat Antipater, & quanta pertulerat bella, quantaque acceperat vulnera, & quod expugnatio Antipatri, non sibi adscribenda esset, & quod ille reduxisset Ægyptios in obedientiam Cæsaris. Cum autem legisset Cæsar epistolam Mithridatis, commendavit Antipatri gesta, & illum præficere, & exaltare constituit. His gestis perrexerunt Mithridates, & Antipater ad Cæsarem, cum esset Damasci: & nactus est apud Cæsarem quicquid jucundum erat, & pollicitus est ei quicquid optabat.

MENTIO ADVENTUS ANTIGONI filii Aristobuli ad Cæsarem conquerentis de Antipatro, causa necis patris sui.

CAP. XLIII.

Vid. Joseph. Ant. lib. 14. cap. 15. in fine: & de Bello lib. 1. cap. 8. in initio.

Cæterum venit Antigonus filius Aristobuli ad Cæsarem, & commemoravit ei expeditionem Aristobuli Patris sui ad oppugnationem Pompei: & quantum obediens ei, & obsequens erat. Tum ait illi, quod Hyrcanus, & Antipater misissent clam ad Patrem suum, qui veneno illum interimeret, intendentes auxiliari Pompeio adversus tuos. Accersitum ergo Antipatrum scisciatus est Cæsar de re: cui respondit Antipater; Profecto obsequebar Pompeio, quoniam rerum tunc potiebatur, & mihi bene faciebat: at non gessi prælia nunc cum Ægyptiis causa Pompeii, qui jam fatis concessit, neque sustinui ardua in debellandis iis, atque restituendis obedientiæ Pompeii: verum hoc feci, obsequens Cæsari, & ut restituerem eos ipsius obedientiæ. Dein aperuit Antipater caput, & manus, ac ait: Hæc vulnera, quæ sunt in capite, & corpore meo testantur meum amorem erga Cæsarem, & obedientiam, majores esse amore, & obedientia mea erga Pompeium, quia nequaquam me opposui in diebus Pompeii iis, quibus memet opposui in diebus Cæsaris Regis. Et ait illi Cæsar; Pax tibi, fortissime Judæorum, & omnibus amicis tuis: vere enim ostendisti fortitudinem, magnanimitatem, obedientiam, & amorem tuum erga nos. Et auctus est Cæsar exinde amore erga Antipatrum, illumque prætulit universis suis, ac principem præposuit suis exercitibus, & in Persarum regionem secum duxit: viditque ex ejus fortitudine, & rebus bene gestis quod magis sibi insinuavit ejus desiderium, & amorem: demum reduxit illum in regionem Judæ optime cohonestatum, & dominio cumulatum. Et profectus est Cæsar Romam directis rebus Hyrcani, qui construxit mœnia Civitatis sanctæ, & se gessit erga populum optimis moribus: erat enim bonus, virtutibus præditus, optimæ vitæ, veruntamen ejus in bellis impotentia omnibus nota erat.

• ذكر انفاذ هرقانوس الي قيصر رسلاً يلتمس منه تجديد العهد بينهما ونسخة العهد الذي انفذ هرقانوس اليه •

• الفصل الرابع والاربعون •

ثم ان هرقانوس انفذ الي قيصر رسلاً بكتاب ان يجدّد له العهد الذي كان بينه وبين الروم • فلما وصلت رسل هرقانوس الي قيصر امرهم بالجلوس بحضرته ولم يكن يفعل ذلك بساير من ورد اليه من رسل الملوك • واحسن اليهم وقضي حوايجهم وتقدّم باجابة هرقانوس عن كتابه وكتب له عهدًا هذ نسخة •

من قيصر ملك الملوك الي روسآء الروم الذين بصور وبصيد سلام عليكم • اعلمكم بان كُتب هرقانوس بن الاسكندر ملوك يهودا وردت عليّ فسرّني ورودها وما تضمّنته من ذكر محبته وقومه لي ولامة الروم وقد ثبّتّ صدقه في ما ذكر لانه انفذ انطيفاتر فارس آل يهودا وسبعهم مع متريدات صاحبي فحاربه جيوش المصريين وانقذ متريدات من الموت وفتح لنا بلاد مصر وردّ المصريين الي طاعة الروم • وسار معي الي بلاد الفرس قابلاً بلا حسب • وقد امرت بان يحمل جميع اهل الساحل من عنّ الي صيدا ما لنا عليهم من الخراج سنة بسنة الي بيت الله العظيم الذي في اورشليم غير اهل صيدا فانهم يحملون اليه على رسمهم في خراجهم عشرين الفا وبتة قمح وخمسمايه وخمسة وخمسون وبتة في كل سنه • وامرت ان تُردّ اللاذقيه واعمالها وساير ما كان بيد ملوك يهودا الي شط الفراة مع ما كان آل حشمونآي استفتحوه من جانز نهر الاردن الي هرقانوس بن الاسكندر ملك يهودا • لان جميعها مِمّا استفتحها اباؤه باسيافهم وتعدّي ممفيوس في اخراجها على يد ارسطبلوس وهي من الان والجرّ لهرقانوس ولمن بعث من ملوك يهودا • وعهدي هذا هو عني وعن كل ملك من ملوك الروم بعدي • فمن فسخه او فسخ شيًا منه يبيك الله بالسيف وتخلا ديار منه ومن امصارها ويخربها • فاذا قرأتم كتابي هذا فانسخوه بخطٍ محفورٍ بالواح نحاس بلسان الروم وخطّهم وبلسان اليونانيين وخطّهم • واجعلوا الالواح في اماكن عاليه في الهياكل التي في صور وصيدا ليراها كل احد ويقف على ما جعلته لهرقانوس وآل يهودا •

• خبر قتل قيصر •

• الفصل الخامس والاربعون •

كان مع قيصر رجلان من اصحاب ممفيوس يقال لاحدهما كاسّيوس وللاخر بروتوس فعملا على قتل قيصر • فاختبيا في الهيكل الذي كان رسمه ان يصلّي فيه في روميه • فلما صار اليه مطمئنًا وهو غير حذر ولا محترز وثبا فيه وقتلاه • وتغلّب كاسّيوس علي المُلك وجمع عسكرًا عظيمًا وجاز البحر لانه خاف علي نفسه من آل قيصر متي قام بروميه وصار الي ارض اسيه فاهلكها • ثم صار الي بلد يهودا فرام انطيفاتر محاربته فراي انه لا يطيقه فسالمه • وطرح كاسّيوس علي بلد يهودا سبعمايه بدن ذهب • فتضمن انطيفاتر المال وتقدّم الي ابنه هيروديس بجمعه من بلد يهودا وحمله الي كاسّيوس • فاخذ وسار الي بلد المقدونيين واقام به خوفًا من اهل روميه •

MENTIO LEGATIONIS Hyrcani ad Cæsarem, poscentis ab eo renovationem fœderis inter sese: & exemplaris fœderis, quod misit Hircanus ad eum.

CAP. XLIV.

Habentur literæ Cæsaris & Senatus-consultum de receptis Judæis in amicitiam apud Joseph. lib. Ant. 14. cap. 16. in principio. Sed ab iis in hoc capite memoratis prorsus diversa & dissimiles. Quin etiam in cod. lib. Antiq. cap. 17. plura extant Senatus-consulta & litera de Hircano in amicitiam cum Romanis recepto: quarum nullæ prorsus eædem sunt cum prioribus.

MIsit ergo Hyrcanus ad Cæsarem legatos cum epistola de renovatione fœderis quod erat inter se & Romanos. Pervenientes itaque legatos Hyrcani ad Cæsarem jussit coram sedere: quod quidem nemini fecerat legatorum Regum, qui ad eum adventabant. Insuper benefecit eis expediens negotia eorum, jussitque responsum dari epistolæ Hyrcani: cui scripsit & fœdus, cujus hoc est *Exemplar*.

A Cæsare Rege Regum principibus Romanorum, qui sunt Tyri, & Sydoni, pax vobis. Notum facio vobis, quod epistolæ Hyrcani filii Alexandri Regum Judæ ad me perlatæ sint, quarum adventu sum lætatus ob tenorem benevolentiæ, quam ipse, & populus ejus erga me, Romanorumque gentem habere ferunt. Et quidem veritatem verborum ejus ex eo confirmavi, quod misisset Antipatrum equitem Judæorum, & equitatum eorum, cum Mithridate amico meo: quem oppugnavere cohortes Ægyptiorum, liberatvique Mithridatem a morte, expugnata nobis Ægypti regione; atque reductis Ægyptiis ad Romanorum obedientiam: & profectus est mecum in regionem Persarum, contendens gratus miles. Et idcirco præcipio ut deferant omnes incolæ oræ maritimæ a Gaza, usque ad Sidonem, omnia, quæ debent nobis tributa, singulis annis in Domum Dei magni, quæ est in Jerusalem, præter Sidonios cives: nam hi deferant ad illam juxta statutum tributi eorum, viginti millia Vibarum tritici, & quingentas quinquaginta Vibas singulis annis. Præcipio quoque restitui Laodiceam, & ditiones ejus, ac omnia quæ erant in manu Regum Judæ usque ad ripam Euphratis, cum iis omnibus, quæ expugnaverant Hasmonæi a transitu Jordanis, Hyrcano filio Alexandri Regis Judæ. Nam omnia hæc expugnaverant patres ejus gladio suo, at injuste alienaverat ea Pompeius tempore Aristobuli: quæ ex nunc, & imposterum Hyrcano sunto, atque succedentibus Regibus Judæ. Fœdus autem hoc meum est pro me, ac omni Rege de Regibus Romanorum post me: quicunque ergo dissolverit illud, aut dissolverit quicquam illius, perdat illum Deus gladio, & deseratur domus ejus, & Provincia, atque excidatur. Cum autem legeritis epistolam hanc meam, describite eam incisis characteribus in tabulis æneis lingua Romanorum, & characteribus eorum, & lingua Græcorum, & characteribus eorum: & ponite tabulas in locis editis Templorum, quæ sunt Tyri & Sidoni, ut videre eos queat unusquisque, atque intelligat quæ constitui Hyrcano, & Judæis.

HISTORIA NECIS CÆSARIS

CAP. XLV.

Habetur cum reliquis quæ in hoc cap. apud Joseph. Antiq. lib. 14. cap. 17. in fine, & initio cap. 18. vid. etiam de Bello, lib. 1. cap. 9. in principio.

ERant cum Cæsare duo viri de amicis Pompeii, quorum unus dicebatur Cassius, alter vero Brutus: qui moliti sunt occidere Cæsarem. Quare sese absconderunt in Templo, quod sibi Romæ dicaverat ad orandum. Ad quod ergo cum perveniisset securus, tutus, ac minime sibi cavens, irruerunt in eum, atque occiderunt. Et potitus est Cassius regno, coegitque exercitum magnum, & transfretavit mare, timens Cæsarianos, si Romæ degisset. Et profectus est in terram Asiæ, & vastavit eam: inde perrexit in regionem Judæ: & volnit Antipater oppugnare illum, at videns impares sibi esse vires, pacem cum illo inivit. Et mulctavit Cassius regionem Judæ septingentis auri talentis, & sese obstrinxit Antipater fidejussor pro pecunia, præcepitque Herodi filio suo eam cogere de regione Judæ, & deferre Cassio, qui eam accipiens profectus est in regionem Macedonum, ibique moratus timens Romanos.

خبر قتل انطيفاتر

الفصل السادس والاربعون

كان رهط يهودا قد عملوا على قتل انطيفاتر. فدسّوا عليه رجلاً يقال له ملكيًّا فرام ملكيًّا ذلك فبُعِدَ عليه وعُمي الخبر الي انطيفاتر فقصد ملكيًّا ليقتله فتبرّأ ملكيًّا الي انطيفاتر ممّا اتصل به عنه وحلف له انه خبر غير صحيح فصدّقه انطيفاتر وزال اهتمامه له فحمل ملكيًّا مالاً جزيلاً الي ساقي هرقانوس ووافقه علي ان يسمّ انطيفاتر اذا حضر مجلس الشرب بحضرة الملك. ففعل الساقي ذلك ومات الملك انطيفاتر في يومه ولم يكن لهرقانوس في ذلك راي ولا علم به. ولما مات انطيفاتر جعل هرقانوس ملكيًّا في مكانه.

خبر قتل ملكيًّا

الفصل السابع والاربعون

لما وقف هيرودیس بن انطيفاتر علي ان ملكيًّا قتل اباه هَمَّ بالوثوب بملكيًّا فمنعه اخوه من ذلك واشار ان يُقتل بالحيله. فمضي هيرودیس الي كاسّيوس فعرّفه ما فعله ملكيًّا فقال له اذا صرتُ الي صور وحضر عندي هرقانوس وحضر معه ملكيًّا فثب عليه واقتله. فلما صار كاسّيوس الي صور وصار اليه هرقانوس وملكيًّا معه وحضرا جميعًا بحضرة كاسّيوس في دعوةٍ دعاهم كاسّيوس فيها مع جميع خاصة اصحابه وقد كان تقدّم كاسّيوس الي خاصة غلمانه ان يمتثلوا ما يامرهم به هيرودیس. وحضر هيرودیس واخوه في جملة خاصة هرقانوس. وقد كان هيرودیس وافق عدّةً من الغلمان على قتل ملكيًّا اذا غمزهم عليه. فلما اكل هرقانوس واصحابه وشربوا ناموا في وقت الظهر. فلما استيقظوا من نومهم تقدّم هرقانوس الي من فرش له قدام باب المجلس الذي ناموا فيه فرشًا تحت السماء وجلس عليه وامر ملكيًّا بالجلوس معه واجلس هيرودیس واخاه ايضا ووقف غلمان كاسّيوس قدام هرقانوس فغمزهم هيرودیس علي ملكيًّا فبطشوا به للوقت فقتلوه. فخاف هرقانوس جدا وعُشي عليه. فلما تنحّي غلمان كاسّيوس ونُحّي ملكيًّا المقتول افاق هرقانوس فسال لهيرودیس عن سبب ما جري من قتل ملكيًّا فقال هيرودیس ما عندي من ذلك علم ولا ادري ما السبب فيه. فامسك هرقانوس ولم يعد في ذلك شيًّا. ورحل كاسّيوس الي مقدونيًّا للقي اوكتبيانوس ابن اخي قيصر وانطونيوس صاحب جيشه. وكانا قد خرجا من روميه في عسكر عظيم لطلب كاسّيوس.

خبر اوكتبيانوس وهو اوغسطوس ابن اخي قيصر وانطونيوس صاحب جيشه وقتل كاسّيوس

الفصل الثامن والاربعون

لما صار اوكتبيانوس الي مقدونيًّا خرج اليه كاسّيوس فحاربه فهُزم كاسّيوس وكفّ اوكتبيانوس وظفر به فقتله. وملك اوكتبيانوس موضع عمّه قيصر وسُمي ايضا قيصر باسم عمّه. فلما اتصل الي هرقانوس قتل كاسّيوس انفذ رُسلاً وهدايا ومالاً وجواهر الي اوغسطوس وانطونيوس. وكتب اليه يساله تجديد العهد الذي كان بينه وبين قيصر وان يامر باطلاق جميع من في مملكته من سبي يهودا ومن سبي في ايام كاسّيوس وان ياذن لساير اليهود الذي في بلد اليونانيين وارض اسيا بالرجوع الي بلاد يهودا بغير مطالبه بثمن او في فدي ولا معارضه من احد.

HISTORIA NECIS ANTIPATRI.

CAP. XLVI.

Refert Josephus Ant. lib. 14. cap. 19. in princip. Et de Bello lib. 1. cap. 9. capitis medio.

JAm inierant Principes Judæ consilium, ut occiderent Antipatrum, eaque de causa immiserant in illum clanculo virum, qui dicebatur Malchia. Intentavitque id Malchia, sed in longum protractum est; percrebuitque fama usque ad Antipatrum, qui expetivit Malchiam, ut illum interficeret: at sese purgavit Malchia apud Antipatrum de iis, quæ de se ad illum delata erant, juravitque ei, inanem esse famam: cui credidit Antipater remota a se suspectione. At Malchia plurima oblata pecunia pincernæ Hyrcani, statuit cum illo venenum præbere Antipatro dum adesset in triclinio potus, præsente Rege. Et præstitit id pincerna, mortuusque est Rex Antipater ea eadem die: nec id fuit ex Hyrcani consilio, aut scientia. Mortuo autem Antipatro, substituit Hyrcanus Malchiam in locum ejus.

HISTORIA NECIS MALCHIÆ.

CAP. XLVII.

Vid. Joseph. lib. Ant. 14. cap. 20. & de Bello, lib. 1. cap. 9. ad fin. cap.

CUm itaque certior factus esset Herodes filius Antipatri, Malchiam occidisse patrem suum, deliberavit irruere in Malchiam, prohibuitque eum frater ejus, consulens, ut astu interficeretur, Adivitque Herodes Cassium, & indicavit ei quod fecerat Malchia, cui ait; Cum profectus fuero Tyrum, & fuerit apud me Hyrcanus, & cum eo Malchia, irrue in illum, & occide. Cum ergo profectus esset Cassius Tyrum, & perrexisset ad illum Hyrcanus habens secum Malchiam, atque adstitissent simul coram Cassio in convivio quodam, ad quod eos invitaverat Cassius, cum omnibus amicis suis: (jam autem mandaverat Cassius pueris suis præstare quicquid præcepturus erat eis Herodes) adfuit quoque Herodes cum fratre suo inter sodales Hyrcani, & convenit Herodes cum quibusdam pueris de occidendo Malchia, dato signo, oculorum nutu. Cum ergo comedisset Hyrcanus, atque bibisset cum amicis, dormierunt tempore meridiano: quibus experrectis a somno, jussit Hyrcanus cuidam sternere sibi stratum sub dio ante januam triclinii in quo dormierant: & sedit ipse, præcepitque sedere secum Malchiam, sedere quoque fecit Herodem, & fratrem illius, adstiteruntque pueri Cassii Hyrcano, quibus innuit Herodes contra Malchiam, qui irruentes in illum statim occiderunt: & timuit Hyrcanus valde & in syncopem incidit. Cum autem discessissent pueri Cassii, & sublatus esset Malchia cæsus, rediit ad se Hyrcanus scisciatusque est ab Herode causam necis Malchiæ. Respondit autem Herodes; Penitus ignoro, nec scio rei causam, & tacuit Hyrcanus, nec quicquam de hoc iteravit. Et profectus est Cassius in Macedoniam obviam Octaviano filio fratris Cæsaris, & Antonio Duci militiæ ejus: egressi enim erant Roma cum exercitu magno inquirentes Cassium.

HISTORIA OCTAVIANI, IPSE est Augustus filius fratris Cæsaris, & Antonii ducis militiæ ejus; & necis Cassii.

CAP. XLVIII.

Similia quædam his, sed non per omnia paria, vid. apud Joseph. Ant. lib. 14. cap. 22. & ibidem Antonii quædam ad Hyrcanum rescripta. De Cleopatra, Antonio & accusatoribus Herodis, vid. eund. lib. 14. Ant. cap. 23. & de Bello lib. 1. cap. 10.

CUm profectus esset Octavianus in Macedoniam, obviam exivit ei Cassius, & conflixit cum eo, fugatusque est Cassius, quem persequens Octavianus devicit, atque occidit: regnoque potitus est Octavianus loco patrui sui Cæsaris, & nuncupatus est quoque Cæsar nomine patrui. Innotescente itaque Hyrcano cæde Cassii, misit legatos cum muneribus, opibus, ac gemmis Augusto, & Antonio, scripsitque ei, rogans de renovatione fœderis, quod cum Cæsare habebat, & ut præciperet dimitti omnes, qui sunt in regno ejus captivi de Juda, & qui captivi ducti fuerant in diebus Cassii, & ut permitteret omnibus Judæis, qui sunt in regione Græcorum, & terra Asiæ, reverti in regionem Judæ, nullo requisito pretio, aut redemptione, vel obice a quoquam inferendo.

فلما وصل كتاب هرقانوس ورسله وهديته الي اوغسطوس اكرم الرسل وقبل الهديه واجاب الي ساير ما ساله هرقانوس وكتب اليه كتابًا هذ نسختة •

Pervenientibus itaque cum epistola, & muneribus, Hyrcani legatis ad Augustum, legatos honoravit, & susceptit munera, acquievitque omnibus, quæ petierat Hyrcanus, scribens ei epistolam, cujus hoc est exemplar.

من اوغسطوس ملك الملوك وانطونيوس صاحبه الي هرقانوس ملك يهودا سلام عليك • قد وصل كتابك وسررنا به وبلغنا ما اردته من تجديد العهد والكتاب الي ساير اعمالنا التي هي من بلد الهند والي اوقينوس بحر المغرب • والذي اخّرنا عن ان نبتديك بالكتاب بتجديد العهد اشتغالنا بمحاربة كسّيوس الفاسق الظالم الذي عَدَا علي نور العالم قيصر فقتله • ولم نجد بُدًّا من محاربته حتي ظفّرنا الله عز وجل به ولوقعه بايدينا فقتلناه وقتلنا صاحبه بروتوس وخلصنا بلاد اسيا من يدك بعد ما خربها واهلك اهلها ولم يفي بعهدٍ ولا اكرم هيكلاً ولا انصف مظلومًا ولا اثقي علي اليهود وغيرهم من اصحاب طاعتنا • بل بالغ هو واصحابه بالاساءه الي الكل تعدّيًا منه وظلمًا فرد الله كيدهما عليهما وامكن منهما ومن انصارهما • فافرح الان ايها الملك هرقانوس وساير اهل يهودا واهل بلد القدس والكهنه الذي في هيكل يورشليم • ويقبلوا الهديه الذي انفذناها الي الهيكل الجليل • وليصلّوا علي اوغسطوس دايمًا • وكتبنا الي ساير اعمالنا بان لا يبقي في شيٍّ منها احد من اليهود عبدًا كان ام آمةً بل يطلق جميعهم بغير ثمن ولا فدا ولا يعارضه احد في مضيه الي بلد يهودا وذلك بامر اوغسطوس ايضا وانطونيوس صاحبه • ثم كتب الي صاحبيه بصور وصيدا وغيرهما برد ما اخذاه من بلد يهودا في ايام كاسيوس الفاسق وان يسالوا اهل يهودا ولا يعارضوهم في شيٍّ ويتمثّلوا في امرهم ما كان رسمه قيصر في عهد لهم • ثم اقام انطونيوس في بلد ارام وسارت اليه قلبطرن ملكة مصر وتزوج بها • وكانت حكيمه عالمه بالسحر والخواص فاستمالته وملكت قلبه حتي صار لا يخالفها في شيٍّ ممّا تريد اصلاً • وسار في ذلك الوقت ماية رجل من كبراء آل يهودا الي انطونيوس فتظلّموا من هيرودس واخيه فاسيلوا ابني انطيفاتر • وقالوا له احتوي علي ساير امر هرقانوس ولم يبق له من الملك غير الاسم وسترتهما مع ذلك فتيسّر سيدهما • فاستعلم انطونيوس من هرقانوس صحة ما ذكر القوم فاكذبهم هرقانوس ونفي عن هيرودس واخيه ما وصفوهما به • فسرّ انطونيوس بذلك لانه كان معتنيًا بهما ومحبًّا لهما • ثم تظلّم اليه قوم اخرون في هيرودس واخيه في وقت اخر وهو بصور ولم يقبل منهم فيهما قولاً بل قتل منهم وحبس الباقيين ورفع شان هيرودس واخيه واحسن اليهما وردّهما الي بيت المقدس علي اجل حال • وسار انطونيوس الي بلد الفرس وحاربهم فنصر عليهم وعاد الي روميه •

Ab Augusto Rege Regum, & Antonio collega ejus, Hyrcano Regi Judæ, Salus tibi. Jam pervenit epistola tua, qua gavisi sumus, & misimus ea, quæ optabas de renovatione fœderis, & scripturæ, ad universas provincias nostras, quæ sunt a regione Indiarum usque ad Oceanum mare occiduum. Quod autem nobis in mora fuit, quin citius scriberemus ad te de renovatione fœderis, extitit nostra occupatio in expugnando Cassio fornicario tyranno, qui impie agens in lumen orbis terrarum Cæsarem, occidit illum. Unde totis viribus confligimus contra eum, donec victores nos reddidit Deus Opt. Max. & incidere illum fecit in manus nostras, quem occidimus; occidimus quoque Brutum collegam ejus, & eximimus regionem Asiæ de manu ejus, potiquam vastaverat illam, & incolas exterminaverat. Nec stetit fœderi ulli, nec templum ullum honoravit, nec jus reddidit oppresso, nec miseratus est Judæo, vel cuipiam de subditis nostris: sed multa impie egit cum suis mala cunctis per oppressionem, & tyrannidem; quamobrem convertit Deus malitiam eorum super eos, tradens illos cum confœderatis. Gaude ergo nunc o Rex Hyrcane, & cæteri Judæi, & incolæ Regionis sanctæ, ac Sacerdotes, qui sunt in templo Jerusalem: susciplantque munus, quod misimus ad Templum gloriosissimum, & orent pro Augusto semper. Scripsimus præterea omnibus nostris provinciis, ne remaneat in ulla earum quispiam de Judæis, servus sit ille, vel ancilla, sed dimittantur omnes sine pretio, & sine redemptione: & ne impediatur a quopiam rediens in regionem Judæ, & hoc ex mandato Augusti, & Antonii quoque ejus Collegæ. Ad hæc scripsit amicis suis, qui sunt Tyri, & Sydoni, aliisque locis, restitui quicquid abstulerant a regione Judæ in diebus Cassii fornicarii, & tractare Judæos pacifice, nec in quoquam illis opponi; ac facere illis quicquid decreverat Cæsar in suo fodere cum ipsis. Antonius vero moratus est in regione Syriæ, ad quem profecta est Cleopatra Regina Ægypti, quam in uxorem duxit. Erat autem sapiens, artium magicarum, & proprietatum perita: quare allexit eum, & corde ejus adeo potita est, ut nihil ei omnino inficiari posset. Profecti sunt eo eodem tempore centum viri de principibus Judæorum ad Antonium, & conquesti sunt de Herode, & fratre ejus Phaselo, filiis Antipatri, dicentes; Jam potiti sunt omnium rerum Hyrcani, nec remanet ei quicquam de regno nisi nomen, & hujus rei occultatio index est captivitatis Domini eorum. Cum autem scisciatus esset Antonius ab Hyrcano veritatem eorum, quæ meminerant illi, mendaces declaravit eos Hyrcanus, removens ab Herode, & fratre ejus quod eis tribuerant: & lætatus est his Antonius: propensus quippe erat in eos, atque eos diligebat. Conquesti præterea sunt apud eum alii de Herode, & fratre ejus alio tempore, cum esset Tyri, quorum non solum non admisit verba, sed occidit quosdam, reliquos vero in carcerem detrusit: exaltavitque dignitatem Herodis, & fratris ejus ipsis benefaciens, remisitque in Jerusalem magno cum honore. Antonius vero pergens in Persarum regionem debellavit eos, atque devicit, & Romam reversus est.

HISTORIA ANTIGONI FILII Aristobuli, & expeditionis ejus contra Hyrcanum patruum illius: Ac de auxilio a Rege Persarum impetrato.

CAP. XLIX.

De his & aliis quæ in hoc capite, Vid. Joseph. Ant. lib. 14. capp. 24. 25. & de Bello, lib. 1. cap. 11.

CUm factus esset Augustus, & Antonius Romæ, abiit Antigonus ad Regem Persarum, & promisit ei mille talenta auri signata; & octingintas puellas de virginibus filiarum Judæ., & Principum eorum, speciosas, atque sapientes, si mitteret cum eo Ducem ducentem exercituu magnum in Jerusalem, & præciperet ei, ut illum constitueret Regem super Judam, & Hyrcanum patruum ejus caperet, & occideret Herodem, ac fratrem illius.

• خبر انطيغنوس بن ارسطبلوس في خروجه علي هرقانوس عمّه واستعانته بملك الفرس •

• الفصل التّاسع والاربعون •

لما حصل اوغسطوس وانطونيوس بروميه فمضي انطيغنوس الي ملك الفرس فضمن له الف بدرة ذهب عينًا وثمانماية جارية من بنات ابكار اهل يهودا ورؤسايهم ذوات جمال وعقل علي انه ينفذ معه قايد بعسكر عظيم الي اورشليم ويتقدّم اليه بان يملّكه بها علي آل يهودا ويقبض علي هرقانوس عمّه ويقتل هيرودس واخاه •

فاجابه الي ذلك وانفذ معه قايد بعسكر عظيم • فساروا حتي وافوا ارض ارام
فقتلوا صاحب انطونيوس وجماعه من رجال الروم الذين كانوا ثمّ • وساروا الي
مدينة القدس واظهروا الامان والسلامه وان انطيغنوس انما جآء ليصلّي في القدس
ويرجع الي صاحبه • فدخل المدينه فلما حصلوا بها غدروا واخذوا بقتل النلس
ونهب المدينه حسب ما كان قد تقدّم به اليهم ملك الفرس • فبادر هيرودس
ورجاله الي حفظ قصر هرقانوس • وبعث باخيه وامن بحفظ الطريق الّتي في السور الي
القصر • فلما استوثق من الموضعين اختار جماعه من اصحابه وصار الي رجل
الفرس الذين في المدينه وتبعه اخوه في عدّة من اصحابه فقتلوا اكثر مَن كان
في المدينه من الفرس وهرب الباقون الي ظاهر المدينه • فلما راي القايد الفارسي
انه لم يتم له ما قدّر راسل هيرودس واخاه بالسلام واعلمهما انه قد تبيّن من
فضلهما ونجدتهما ما اوجب عليه ايثارهما على انطيغنوس • فانه يرغب لصاحبه
من معاونته هرقانوس ومعاونتهما دون انطيغنوس • وَاكّد قوله بايمان عظيمه وثق بها
هرقانوس وفاسيلوا ولم يثق بها هيرودس • ثم ان هرقانوس وفاسيلوا اخو هيرودس
خرجا الي قايد الفرس واعلماه ثقتهما به • فاشار عليهما بالمسير الي صاحبه وكان
بدمشق فسار • فلما وصلا اليه اكرمهما واظهر اعظامهما واجلالهما وتقدم في
السرّ الي مَن يقبض عليهما • فجاهما قوم من عظمآء الارض اخبروهما بذلك واشاروا
عليهما بالهرب وواعدوهما المعاونه على الخلاص • فلم يثقيا بهما وخافا من ان
يكون حيله عليهما فاقاما • فلما كان بالليل قُبض عليهما • فاما فاسيلوا فانه قتل نفسه •
وقيّد هرقانوس وامر صاحب ملك الفرس به فقطعت اذنه حتي لا يكون ابدًا
كاهنًا • وانفك الي العراق الي ملك الفرس • فلما وصل اليه امر بفكّ القيد عنه
واحسن اليه • فاقام بالعراق مكرمًا الي ان طلبه هيرودس من ملك الفرس فانفك
اليه وكان منه ما كان • ثم سار القايد مع انطيغنوس الي مدينة القدس • واتصل
بهيرودس ما جَرَي على هرقانوس وعلي فاسيلوا • فاخذ فيفريس امه وزوجته مريم
بنت ارسطبلوس وامها الاسكندر فانفذهم مع خيل واثقال كثيره الي يوسف
اخيه الي جبل الشراه • وسار هو بعسكره بالف رجل على مهل يتوقّع من يتبعه
من الفرس • فلحقه قايد الفرس في عسكره فحاربهم هيرودس فاستظهر عليهم
وهزمهم • ثم لحقه رجال انطيغنوس فقاتلوا قتالاً شديدًا فضربهم وقتل منهم خلقًا
كثيرا ثم سار الي جبال الشراه فلقا يوسف اخاه • فتقدم اليه بتحصين العيال في
مكان حصين واعداد جميع ما يحتاجون اليه ودفع اليهم مالاً واسعًا ليكون
معهم لما يعرض لهم من المون • وخلّف رجاله مع يوسف اخيه حينيذ فنفذ هو
في نفر يسير الي مصر ليركب في البحر ويمضي الي بلد الروم • فلقيته
قلبطرة بالجميل وسالته ان يكون ريسًا علي جيشها ومدبرًا بجميع امرها •
فعرّفها انه لا بُدّ له من المسير الي روميه • فاعطته مالاً وسفنًا وسار حتي وافي الي
روميه • فنزل على انطونيوس وعرّفه ما فعله انطيغنوس وما تمّ له على هرقانوس
وعلي اخيه • وان ذلك كان بمعاونته ملك الفرس • فركب معه انطونيوس الي
اوغسطوس والي الكهل فعرّفهما مثل ذلك •

Cui acquiescens, misit cum eo Ducem cum exercitu magno, profectique sunt donec venerunt in terram Syriæ, & occiderunt amicum Antonii, & aliquos de viris Romanorum, qui ibi diverte-bant. Inde profecti sunt in Civitatem sanctam simulantes securitatem, & pacem, & quod Antigonus venisset tantum, ut oraret in Sanctuario, & rediret ad suos. Et ingressi sunt civitatem, in qua cum facti essent, deceperunt, cœperuntque occidere homines, & depopulari civitatem, juxta quod mandaverat eis Rex Persarum. Et accurrit Herodes, & viri ejus ad custodiendum palatium Hyrcani: fratrem vero suum misit, præcepitque custodire viam, quæ ducit à mœnibus ad palatium. Cum autem occupavisset utrumque locum, elegit quosdam de suis, & contendit ad viros Persarum qui erant in civitate, quem insecutus est frater illius cum aliquo numero suorum, & occiderunt majorem partem eorum, qui erant in civitate ex Persis: cæteri vero extra urbem refugerunt. Cumque vidisset Dux Persarum sibi ex sententia non successisse, destinavit legatos ad Herodem, & fratrem ejus de pace ineunda, significans eis: Iam ea sibi constitisse de eorum virtute, & fortitudine, ut præferantur Antigono: eaque de causa se persuasurum suis auxiliari Hyrcano potius, & ipsis, quam Antigono: suumque votum maximis confirmavit juramentis; ita, ut fidem adhibuerint ei Hyrcanus, & Phaselus, non quidem Herodes. Egressi itaque Hyrcanus, & Phaselus frater Herodis ad Ducem Persarum, significarunt ei suam in ipsum fiduciam: qui consuluit eis collegam suum adire, qui Damasci morabatur, & profecti sunt. Qui cum ad illum perveniissent, honoravit eos, ostentavitque se magni illos facere, atque comiter habuit; etsi clam jusserat, ut caperentur. Ad quos venientes quidam de magnatibus terræ id ipsum indicaverunt, consulentes fugam arripere, suam pollicitantes opem pro liberatione. At istis confisi non sunt, timentes ne esset machinamentum aliquod in se, propterea morati sunt. Cumque nox ingrueret capti fuerunt; Phaselus quidem manus sibi conscivit: Hyrcanus vero cæteris fuit devinctus, & præcipiente Duce Regis Persarum, amputata est ipsius auris, ne esset unquam Sacerdos, misitque in Herak ad Persarum Regem, cujus adventantis vincula solui jussit, & benefecit illi, moratusque est in Herak, cumulatus honoribus, donec requisivit illum Herodes a rege Persarum: ad quem remisso acciderunt ea, quæ acciderunt. Post hæc profectus est Dux cum Antigono in Civitatem sanctam: & perlata sunt ad Herodem, quæ circa Hyrcanum, & Phaselum gesta sunt; quamobrem sumpta Cypri matre ejus, & uxore Mariama filia Aristobuli, & ejus matre Alexandra, misit eas cum equis, & multis impedimentis ad Josephum fratrem in montem Sarah: ipse vero cum exercitu mille virorum lentius proficiscebatur, & præstolabatur eos, qui ex Persis illum insequi tentarent. Et persecutus est eum Dux Persarum cum exercitu suo, quos oppugnans Herodes superavit, atque profligavit: post hæc persecuti sunt quoque eum viri Antigoni, & oppugnarunt eum acerrime, quos percussit, occiditque ex illis multitudinem plurimam. Tum profectus est in montes Sarah: invenitque fratrem suum Josephum, quem familias in tuto loco munire, & ea parare omnia, quæ illis necessaria erant, jussit: tradiditque eis copiosam pecuniam, ut sibi alimenta comparare possent, si res postularet. Et relictis viris suis cum Josepho fratre, processit ipse cum paucis comitibus in Ægyptum, ut conscenso mari pergeret in regionem Romanorum. Quem comiter suscepit Cleopatra, rogavitque capessere principatum suæ militiæ, atque administrationem omnium rerum suarum: cui notificavit omnino Romam sibi proficiscendum esse. Quæ tradidit ei pecuniam, & naves: profectusque est donec pervenit Romam: & divertit apud Antonium, narravitque ei quod fecerat Antigonus, & quæ egerat contra Hyrcanum, & fratrem suum ope Regis Persarum: & una equitavit Antonius ad Augustum, & ad Senatum, & idipsum illis narravit.

خبر هيرودس لما ملكته الروم على آل يهودا وخروجه بعسكر من روميه الي بيت المقدس للمحاربه.

الفصل الخمسون.

لما وقف اوغسطوس والكهل على ما كان من انطيغنوس اجتمع رايهما علي ان يجعلوا هيرودس ملكًا على آل يهودا. وامروا ان يُجعل التلج الذهب علي راسه وان يركب ويُضرب بين يديه بالابواق وينادي قدامه بان هيرودس ملك علي آل يهودا وعلي اورشليم مدينة القدس ففعل ذلك. وعاد الي حضن اوغسطوس فركب اوغسطوس وانطونيوس وهيرودس وساروا الي منزل انطونيوس ودعا الكهل وساير وجوه روميه في دعوة دعاهم انطونيوس فيها. فاكلوا وشربوا وفرحوا بهيرودس فرحًا عظيمًا وعاهدوه عهدًا كُتب في الواح النحاس وجُعل في الهياكل. وكتبوا ذلك اليوم انه اول مُلك هيرودس وجُعل من بعد ذلك التواريخ الذي يورّخ بها. ثم سار انطونيوس وهيرودس في البحر في عسكر عظيم كثير العدّ. فلما وصلا الي انطاكيه قسما العسكر فاخذ انطونيوس القسم الواحد وساربه الي بلد الفرس وهو العراق وما يليه. واخذ هيرودس القسم الاخر وسار حتي وصل عكّه. فلما سمع انطيغنوس بمسير انطونيوس الي بلد الفرس ووافاة هيرودس الي عكّه سار من بيت المقدس الي جبل الشراه ليقبض على يوسف اخي هيرودس ومَن معه. فنزل عليهم وحاصرهم وقطع قناة الماّ الوارده اليهم فاشتدّ عطشهم وضاق بهم الامر. فعمل يوسف على الهرب وعمل العيال علي الفتح لانطيغنوس اذا هرب يوسف. فاتاهم الله بمطر عظيم ملاَ ساير البُرك والاوعيه التي عندهم. فقويت قلوبهم وصلحت احوالهم واقام يوسف على مدافعة انطيغنوس واحجابه عن القلعه فلم يتم لهم عليه شيٌ. وسار هيرودس الي بلد الشراه لياخذ اخاه ومن معه من العيال والرجال ويسيروا الي اورشليم. فوافي انطيغنوس محاصرًا اخاه فحبسه وخرج يوسف ومن معه اليهم فيُهلك اكثر عسكر انطيغنوس وهرب الي اورشليم. فلحقه هيرودس بعسكر عظيم من آل يهودا الذين اجتمعوا اليه من كل جهه لما وقفوا على عودته فاشتدّ غضبه بهم وقلّت حاجته الي عسكر الروم. فلما وافي هيرودس الي بلد القدس اغلق انطيغنس ابوابها في وجهه وحاربه وانفد الي وجوه عسكر الروم مالاً جزيلاً وسالهم الاّ يعاونوا هيرودس ففعلوا ذلك وطال امر الحرب بين انطيغنوس وهيرودس ولم يتمكّن احدهما من الاخر.

HISTORIA HERODIS CUM constituerunt eum Romani Regem super Judæos, & egressus ejus Roma cum exercitu in Domum sanctam ad bellandum.

CAP. L.

Habentur apud Joseph. Ant. lib. 14. cap. 26. & cap. 27. part. 1. & de Bello, lib. 1. cap. 11. in fine, & cap. 12.

Percipiens Augustus, & Senatus, quæ fecerat Antigonus, unanimi consensu constituerunt Herodem Regem super Judæos, mandantes poni capiti ejus Diadema aureum, & equum conscendere, atque præeuntibus buccinis acclamari regnavit Herodes super Judæos, & Jerusalem Civitatem sanctam; quod quidem factum est. Et revertens ad Augustum, equitavit Augustus, Antonius, & Herodes, profectique sunt in domum Antonii, qui invitaverat Senatum, & universos Romanos principes ad convivium, quod parverat Antonius. Qui comederunt, & biberunt, atque gavisi sunt in Herode gaudio magno, frientes cum illo fœdus incisum in tabulis æreis, & collocatum est in templis, & inscripserunt diem illum primum regni Herodis; & factus est exinde in æram, ex qua tempora notantur. His gestis perrexerunt Antonius, & Herodes per mare cum exercitu magno, atque copioso; qui pervenientes Antiochiam, exercitum diviserunt, cujus sumptam partem duxit Antonius in regionem Persarum, quæ est Herak, & ejus adjacentia: Herodes vero, alia sumpta parte perrexit donec pervenit Ptolomaidem. Audiens itaque Antigonus, Antonium expeditionem fecisse in regionem Persarum, & Herodem adventasse Ptolomaidem; profectus est e Domo sancta in montem Sarah ad capiendum Josephum fratrem Herodis, & eos, qui cum illo erant. Quos impetivit, atque obsedit, & interrupto canali, aquas ad illos decurrentes intercepit: quare invaluit sitis, & in angustiam res eorum redactæ sunt. Quamobrem Josephus decrevit fugere, & familiæ sese Antigono dedere, si Josephus fugisset, deliberaverant. At immisit illis Deus copiosam pluviam, quæ implevit universas cisternas, & vasa eorum: quare corroborata sunt corda eorum, & directus est status, perstititque Josephus protelare Antonium, & suos ab arce, nec obtinere potuerunt de illo quicquam. Herodes vero perrexit in regionem Sarah ad reducendum fratrem suum, & familias, ac viros, qui cum illo erant, in Jerusalem. Et invenit Antigonum obsidentem fratrem suum, in quem improviso irruit: egressusque est ad eos Josephus, & qui cum illo erant, & periit major pars exercitus Antigoni, & refugit in Jerusalem. Quem persecutus est Herodes cum exercitu magno ex Judæa, qui ad illum convenerant undique, cum perceperint ipsum rediisse, & auctus est auxilio, ut minus indigeret exercitu Romanorum. Cum ergo pervenisset Herodes in Civitatem sanctam, occlusit Antigonus portas ejus in faciem ipsius, & pugnavit contra eum, misitque ad Principes exercitus Romanorum pecuniam copiosam, rogans eos ne opem ferrent Herodi: qui præstiterunt. Quamobrem diu bellum duravit inter Antigonum, & Herodem, nemine eorum socio prævalente.

خبر في شجاعة بعض رجال هيرودس ونجدتهم.

الفصل الاحد والخمسون.

كان الذُعار والشراه قد كثروا في ايام انطيغنوس وقد اوي كل قوم منهم الي مغاير في الجبال لا سبيلاً اليها الاّ ان يتسلّق الرجل الواحد في موضع قد اصلحوها لا يعرفها سواهم. ومتي عرفها غيرهم لم يمكنه التسلق الي المغار ممّا على بابها من يدفعه عنها باي شيٌ كان. وقد كان قوم منهم اعدّوا لهم في تلك المغار السلاح الكثير والطعام والشراب وساير ما يحتاجون اليه مع ساير ما كانوا ياخذونه من قطع الطرق وما اخذوه من الانسان طوعًا وكرهًا.

HISTORIA MAGNANIMITATIS quorundam virorum Herodis, & fortitudinis eorum.

CAP. LI.

Habetur apud Joseph. lib. 14. Ant. cap. 27. longè prolixius: & de Bello lib. 1. cap. 12. ante finem.

JAm fures, & alienis rebus inhiantes multiplicati erant in diebus Antigoni, sese recipientes in speluncas quasdam in montibus sitas, nullo dato accessu, nisi uni viro per loca quædam ab ipsis coaptata, illisque solis nota: etsi vero alii ea cognovissent, conscendere in speluncam non poterant, eo quod ad ostium præsto erat, qui vel minima re conscendentem expellere facile poterat. Et jam quidam eorum sibi paraverant ea in spelunca arma multa, alimenta, atque potum, & ea omnia, quibus indigebant, cum omnibus iis, quibus grassando obvios spoliabant, quæque per fas, & nefas capiebant.

فلما وقف هيروديس على اخبارهم وعلم بُعد الوصول اليهم وان الي ذلك لا يمكن
يُتسلَّق اي يُصعد ولا بسلمٍ اصلاً • استعمل توابيت خشب كبار موثقة محكمة
وجعل فيها رجالاً معهم طعامًا ومآءً ومعهم كلاليب طوال مرهفة • وامر بان تحدر
تلك التوابيت من روس الجبال التي تلك المغاير في اوساطها الي ان يواروا ابوابها • فاذا
وارُوها يحاربوا من يقرب منهم بالسيوف ويجذبوا من بعيد في تلك الكلاليب
فصُنعت التوابيت وجُعلت الرجال فيها • فلما دُلّي بعضها ووارى باب تلك المغاير
ولم يمكن عند من فيها علم منهم • فوثب احد الرجال الذين في التابوت
الي المغار وكفّه اصحابه فقتلوا مَن كان بها من الدُّعار واتباعهم وطرحوهم الي
الاودية التي تحتها وتمثّل بهولاي سايرِ القوم الذين بعث بهم هيروديس في التوابيت
وظهر من شجاعتهم في ذلك وقوتهم وجسارتهم ما لم يرى بمثله وافنوا سايرِ الدُّعر
من جميع تلك المواضع •

Cum ergo intellexisset Herodes res eorum, atque cognovit rem istorum in longius protrahi, & quod scalis illuc ascendere non daretur, neque scandere omnino: usus est arcis ligneis magnis coaptatis, atque compactis, complevitque eas viris, (additis escis, & aqua,) hastas falcatas, ac prolongas gestantibus; justitque dimitti arcas illas e vertice montium, in quorum medio speluncæ illæ erant, donec opponerentur ostiis earum: quibus cum oppositæ fuerint pugnare contra eos cominus gladiis, & eminus attrahere hastis illis, & factæ sunt arcæ: atque viris completæ. Cumque dimissæ essent quædam earum, & oppositæ essent ostiis illarum speluncarum, nulla innotescente fama degentibus ibi, irruit quidam virorum, qui erant in arca in speluncam, sequentibus sociis, & interfecerunt latrones, qui in ea erant cum asseclis, & deturbarunt in subjectas valles: æmulantibus hos cunctis, quos miserat Herodes in arcis. Eoque claruit in hoc istorum magnanimitas, fortitudo, atque audacia, ut par nunquam visa fuerit: & exterminarunt cunctos latrones ab omnibus locis illis.

* ذكر عودة انطونيوس من بلد الفرس بعد قتله لملك الفرس
ولقاء هيروديس له •

MENTIO REDITUS ANTONII a regione Persarum, post interfectum Regem Persarum, & occursus Herodis.

* الفصل الثاني والخمسون •

CAP. LII.

Hæc & alia quæ in hoc cap. plene narrantur à Josepho, Ant. lib. 14. cap. 28. & lib. Ant. 15. cap. 1. part. 1. Et de Bello, lib. 1. cap. 13.

ثم ان انطونيوس لما فارق هيروديس من انطاكيه مضي الي بلد فارس وقاتل ملك
الفرس فظفر به وقتله وولّا عليه وردّ الفرس الي طاعة الروم واقام على الفرات •
فاتّصل خبره بهيروديس فسار اليه ليهنيه بالفتح ويساله المسير معه الي بلد القدس •
فوافا جمع عظيم قد اجتمع يريد المسير الي انطونيوس وقد اعترضهم افخاذ كثير
من العرب يريد منعهم عن المسير الي انطونيوس • فسار هيروديس الي العرب وقتلهم
وفتح الطريق لساير من كان يريد المضي الي انطونيوس • فاتّصل ذلك بانطونيوس
قبل موافاة هيروديس اليه فانفذ اليه تاجا من ذهب وافراس كثيرة • ثم سار اليه
هيروديس فسر به انطونيوس سرورًا عظيمًا وشكره على ما فعل بالعرب • فاضمّ اليه
ساسيوس صاحب جيشه في عسكر عظيم وامر بالمسير معه الي مدينة بيت المقدس
وكتب له الي ساير بلاد الارمن وهو من دمشق الي الفراة • ومن الفراة الي بلد
ارمينيه يقول لهم • ان اوغسطوس ملك الملوك وانطونيوس صاحبه والكهل الذي
بروميه قد ملّكوا هيروديس على آل يهودا وهم يامروكم ان تجرّدوا مع هيروديس
ساير رجالكم الشجعان لمعاونته فان خالفتم ذلك كنتم لنا حربًا • ثم سار انطونيوس
الي الساحل ومضي الي مصر وسار هيروديس وساسيوس وعسكره مع عسكر الروم •
لمّا قرب هيروديس من دمشق عرف ان يوسف اخاه خرج من بيت المقدس بعسكر
الروم الي يريحا يحاصرها ويحصد زروعها • فخرج اليه فاوُس صاحب جيش
انطيغنوس فقتل منهم نيف ثلثين الفا وقتل يوسف اخا هيروديس وادخل
راسه الي انطيغنوس وان اخاه فرورا اشتراه بخمسين بدرة ودفنه في مقبرة ابايه •
وان انطيغنوس وفاوُس قد سارا اليه بعسكر عظيم • فلما وقف هيروديس على
ذلك عمل انه يسري الي انطيغنوس ويكبسه ووافق ساسيوس على انه ياخذ من الروم
اثني عشر الفا رجل ومن آل يهودا عشرين الفا ويسري بهم الي انطيغنوس
ويبقي هو مع بقية العسكر الي ان يسيروا في اثرهم علي مهل •

Tllm Antonius, post relictum Herodem, Antiochia profectus est in regionem Persarum, & pugnavit cum Persarum Rege, superavit, interfecit, & obtinuit illum: & reductis ad Romanorum obedientiam Persis, divertit ad Euphratem. Et nuntiata Herodi fama ejus, profectus est gratulaturus ei de relata victoria, atque rogaturus, ut secum veniret in Regionem sanctam. Et invenit turbam plurimam collectam, cupientem adire Antonium, cui sese opposuerant plures turmæ Arabum, eam adire Antonium impedientes. Profectusque est Herodes ad Arabes, & occidit eos, aperiens viam cunctis, qui Antonium adire vellent. Et nuntiatum est hoc Antonio antequam adventaret Herodes: qua de causa misit illi Diadema aureum, & plurimos equos. Pervenientem autem Herodem comiter excepit Antonius, collaudans eum pro gestis contra Arabes: adjunxitque ei Sosium Ducem militiæ suæ cum exercitu magno, præcipiens ei abire cum ipso ad Civitatem Domus sanctæ: tradens insuper ei epistolas ad cunctam regionem Syriæ, quæ est a Damasco, usque ad Euphratem, & ab Euphrate usque ad regionem Armeniæ, dicens eis: Augustus Rex Regum, & Antonius Collega ejus, ac Senatus Romanus, jam constituerunt in Regem Herodem super Judæos, ipsique præcipiunt vobis ducere cum Herode universos viros vestros fortes, opem illi ferentes: si ergo contrarium feceritis, nobiscum vobis bellandum erit. Deinde profectus est Antonius in oram maritimam, & inde in Ægyptum; Herodes vero, & Sosius, una cum exercitu suo ducebant exercitum Syriæ. Cum autem appropinquasset Herodes Damascum, cognovit Josephum fratrem suum egressum fuisse e Domo sancta cum exercitu Romanorum ad obsidendam Jericho, & segetes ejus metendas: ad quos egressus Pappus Dux militiæ Antigoni, occidit ex illis circiter triginta millia, interfecto & Josepho fratre Herodis, & oblatum caput Antigono emit frater ejus Pheroras quingentis talentis, & sepelivit in sepulchro patrum suorum: & quod insuper Antigonus, & Pappus se peterent cum exercitu magno. Quod cum constitisset Herodi, decrevit expeditionem facere in Antigonum, & improviso opprimere: & convenit cum Sosio, ut acceptis ex Romanis duodecim millibus virorum, & viginti millibus de Judæis, contenderet ad Antigonum, ille vero cum reliquo exercitu lentius vestigia sequeretur.

وسار هيرودیس في من جرّد من الرجال فوافي انطيغنوس في جبل الجليل فقاتلوه من
الظهر الي الليل ثم افترق العسكر وبات هيرودیس وبعض اصحابه في بيت فوقع البيت
عليهم وخرجوا باجمعهم من تحت الردم لم يمت منهم احد ولا انكسر منهم عضو. ثم
عدا هيرودیس الي قتال انطيغنوس فمرّ بينهما قتال عظيم وهرب انطيغنوس الي بيت
المقدس وثبت فافوس للقتال وكان شجاعًا جبارًا. فقتل في ذلك اليوم اكثر عسكر
انطيغنوس وقُتل فافوس وقطع فرورا راسه وحملوه قدام هيرودیس فامر بدفنه. فلما لم
يبق من عسكر انطيغنوس غير اسيرا وشاردا امر هيرودیس لاصحابه ان يستريحوا
ويأكلوا ويشربوا. ومضي هو الي حمّام كان في القريه التي حطوا بقربها فدخل الحمام
وليس معه شيٌ من السلاح وقد كان اختبا في الحمّام ثلث رجال ذوي البأس والقوّه
وبايديهم سيوف مجرّده. فلما راوه قد دخل الحمّام وليس معه شي من السلاح بادروا
الي الخروج واحد بعد واحد وهم يتوهمونه فنجي منهم. ثم وافاه سُلسيوس وسارا
جميعا الي مدينة بيت المقدس فحطا عليها وجرت بينهما حروب وبين انطيغنوس
كثيره فقُتل منها من رجال سُلسيوس خلق كثير واستظهر عليهم انطيغنوس مرارًا
كثيرة ولم يمكنه ان يهزمهم لثباتهما ومصابرتهما له. ثم استظهر هيرودیس علي
انطيغنوس فهرب انطيغنوس ودخل المدينه واغلق ابوابها فحاصرهم هيرودیس اياما
كثيرة. فلما كان في بعض الليالي نام بعض حراس السور وعلم بذلك رجال من اصحاب
هيرودیس فعمد عشرون منهم الي سلالم اخذوها ونصبوها علي السور وصعدوا
الي الحراس وقتلوهم وبادر هيرودیس ورجاله الي باب المدينه الذي يليهم فكسروه
ودخلوا الي المدينه. واخذ الروم يكثرون القتل في اهل المدينه. فشق ذلك علي
هيرودیس فقال لسُلسيوس. فاذا قتلت قومي فاعلمني من تملكني. فنادي سُلسيوس
برفع لسيف فلم يُقتل احد بعد النداء. وطلب اصحاب سُلسيوس النهب وقصدوا
بيت الله لينهبوه. فوقف هيرودیس علي باب بيت الله وبيده سيف مجرّد فمنعهم من ذلك.
ثم راسل سُلسيوس في ان يكفّ اصحابه ووعده بمال يُحمل اليه. فنادي سُلسيوس باصحابه
بالكفّ من النهب فكفّوا. وطلبوا انطيغنوس فوجدوه وقُبض علي انطيغنوس. ثم
رحل سُلسيوس الي مصر الي انطونيوس صاحبه واخذ انطيغنوس معه مقيّدًا. وانفذ
هيرودس لانطونيوس هديةً عظيمةً حسنةً وساله ان يقتل انطيغنوس فقتله
انطونيوس وكان ذلك في سنة ثلثه لملك هيرودیس وهي سنة ثلثة لانطيغنوس.

الفصل الثالث والخمسون. خبر هيرودیس بعد قتل انطيغنوس.

لما علم هيرودیس ان قد قُتل انطيغنوس آمن ان ينازعه احد من آل حشمنآي الملك
فعمد الي كل من كان يميل اليه ويسير بطاعته فرفع من اقدارهم واحسن اليهم
وقدّمهم. وعمد الي من قاومه وعاون عليه فقتلهم وقتل اهلهم واخذ ساير نعمهم
ومتاعهم وصادر النّاس واخذ اموالهم وعرّا ساير مَن خرج من طاعة آل يهودا وقتل
مَن قاومه ونهب اموالهم. وصادق ساير مَن اطاعه علي الاموال ووافقهم علي حملها.
ووكّل بابواب مدينة بيت المقدس مَن يفتش كل من يخرج منها فما وُجد من ذهب
وفضه مع احد أُخذ وحمل اليه. وامر بتفتيش جنايز الموتي واخذ ما أُحتيل
باخراجه من المال فيها. وجمع ما لم يجمعه ملك من ملوك لبيت الثاني.

Profectusque est Herodes cum collectis viris, & occurrit Antigono in monte Galilææ, & præsidi sunt contra eum a meridie usque ad noctem. Tum divisus est exercitus, & obnoctavit Herodes cum quibusdam de suis in domo quadam, & corruit domus super eos, at evaserunt omnes de ruina nemine mortuo, nec osse cuiquam fracto. Mox properavit Herodes ad pugnandum contra Antigonum, intercessitque inter eos pugna maxima, & fugit Antigonus in domum sanctam, resistente fortiter Pappo, & sustentante pugnam, erat quippe magnanimus, & fortissimus. Cesditque ea die major pars exercitus Antigoni, cæsus quoque est Pappus, cujus caput amputavit Pheroras, & Herodi detulerunt, quod sepelirí jussit. Cum ergo nulli, nisi aut captivi, aut pelantes remansissent ex Antigoni exercitu, præcepit suis Herodes, ut quietem caperent, & comederent, atque biberent. Ipse vero adivit balneum quoddam, quod erat in proximo oppido, ingressusque ingressus est balneum. Jam vero latebrant in balneo tres viri strenui, ac fortes, habentes in manibus strictos gladios: qui cum ingredientem balneum, atque inermem vidissent, festinarent egredi unus post alium, veriti illum, & sic evasit. His peractis adventavit Sosius, simulque perrexerunt ad civitatem Domus sanctæ, quam circumvallantes, intercesserunt bella plurima inter eos, & Antigonum: cæsique sunt de Sosii viris quamplurimi, superante pluries Antigono, at eos profligare non potuit ob constantiam, & tolerantiam in eo sustinendo. Tum prævaluit Herodes contra Antigonum, fugitque Antigonus, & ingressus civitatem, portas clausit, quem diu obsedit Herodes. Quadam autem nocte obdormierunt quidam custodes muri: quod cognoscentes quidam Herodiani viri, accurrerunt viginti ex illis, & accipientes scalas, muro applicuerunt, & scandentes occiderunt custodes, Herodes vero festinavit cum viris suis ad portam civitatis, quæ e regione ipsorum erat, & infringentes ingressi sunt civitatem. Quam capientes Romani infligebant cladem civibus; quod ægre ferens Herodes, ait Sosio: Si consumpseris populum meum, super quem me constitues Regem? & mandavit Sosius proclamari, ut sisteret gladius: nec cecidit quisquam post proclamationem. Duces autem Sosii prædæ inhiantes ad Domum Dei depopulandam accurrerunt: at Herodes stans ad portam strictum habens in manu gladium, prohibuit eos; misitque ad Sosium, ut compesceret suos, promissa pecunia. Et proclamari mandavit Sosius ad suos, ut se continerent a direptione, & sese continuerunt. Et quæsitum Antigonum invenerunt, & captus est Antigonus. Post hæc se recepit Sosius in Ægyptum ad Antonium Collegam, secum ducens Antigonum catenis devinctum. Herodes vero misit Antonio munus maximum, atque pulchrum, rogatus, ut interimeret Antigonum: & interemit illum Antonius: fuit autem hoc anno tertio Regni Herodis, qui item est annus tertius Antigoni.

HISTORIA HERODIS POST cædem Antigoni.

CAP. LIII.

Hæc, cum regni ejus ordinatione, habetur apud Joseph. Ant. lib. 15. cap. 1. part. alterâ. Et de Bello lib. 1. cap. 13. in fine.

COgnita Herodes cæde Antigoni, tutus habebatur, quin quispiam ex familia Hasmonæi Regis cum illo contenderet: quare operam dedit exaltandi dignitates, benefaciendi, ac præponendi eos, qui in eum propensi erant, atque obsequebantur. Operam quoque navavit eos interficiendi una cum familiis, & expilandi pecora, & supellectilia eorum, qui obstiterant ei, auxilia contra illum præbentes. Et oppressit homines accipiens eorum facultates, & spolians universos, qui obedientiam Judæorum excusserant, & interfecit sibi obsistentes, & bona eorum diripuit. Convenit quoque cum omnibus ei obsequentibus, ut pecuniam illi deferrent. Posuit quoque ad portas civitatis Domus sanctæ *custodes*, qui scrutarentur egredientes, & acciperent quicquid auri, vel argenti cum aliquo invenerint, & ad illum deferrent: præcepit quoque scrutari feretra mortuorum, & accipi quicquid pecuniarum astu quis efferre conaretur. Et congessit quantum nullus Regum ex Regibus Domus secundæ congesserat.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

خبر هرقانوس بن الاسكندر عمّ انطيغنوس في رجوعه الي يروشليم لمطالبته هيرودیس وقتله له.

الفصل الربع والخمسون

كان هرقانوس لما اطلقه ملك الفرس مقيمًا بالعراق على اجل حال واتم كفايه. فخاف هيرودیس ان يتفق امر يدعو ملك الفرس الي تمليكه وانفاده الي بلاد يهودا فاراد ان يستريح قلبه منه واحتال لذلك فانفذ للملك الفرس هديه عظيمه وكتاب يذكر فيه فضل هرقانوس عليه واحسانه وانه صار الي رومیه بسبب ما جري عليه من انطيغنوس ابن اخيه وانه قد ملك واستقامت احواله يريد ان يكافيه على احسانه اليه كما يجب له. فانفذ ملك الفرس رسولا الي هرقانوس يقول ان رمت ان تمضي الي بلاد يهودا فامضي الا اني احذرك من هيرودیس واعلمك انه لم يطلبك ليحسن اليك وانما اراد ان يستريح منك اذ لم يبق له من يتقيه غيرك فاحذر كل الحذر ولا تغترّ به. واجتمع اليه ايضا يهود بابل فقالوا له مثل ذلك. ثم قالوا له انك رجل شيخ وليس تصلح للكهانه من اجل العيب الذي اعابك به ابن اخيك. وهيرودیس رجل سوّ سفّاك الدما وما يستدعيك الّا ليحذر منك وليس يعوزك عندنا شي كما علمت وانت عندنا علي ما يجب واهلك هناك مستقيمون الحال فاقم عندنا ولا تعن عدوك على نفسك. فلم يقبل هرقانوس قولهم ولا سمع نصح مَن نصحه وسار حتي اتي مدينة القدس لما كان قد افرط عليه الشوق الي بيت الله والي اهله ووطنه. فلما وافي الي قرب المدينه استقبله هيرودیس واظهر من اكرامه واعظامه ما اغتر به هرقانوس ووثق. وكان هيرودیس يسير في مجلسه وحضن اصحابه ابي ولا يدع مع ذلك الاحتيال في قلبه بحيث لا ينسب اليه. فصارت الاسكندر ومريم بنتها الي هرقانوس تخوفاه من هيرودیس وحذراه منه فلم يقبل ولا صدقهما. فعاوداه في ذلك دفعاتٍ عدّ واشارا عليه بالهرب الي ملك من ملوك العرب وهو في جميع ذلك لا يقبل منهما حتي الحّتا عليه واكثرا من تحذيرٍ وتخويفه. فكتب حينيذٍ الي ذلك الملك العربي كتاب واستدعي رجلًا كان هيرودیس قد قتل اخاه واخذ ماله واسآ اليه اسياتٍ كثيرٍ فعرّفه انّه يريد ان يكشف اليه سرًّا واستحلفه ان لا يخبر به لاحدٍ ودفع اليه مالًا وكتابًا الي ملك العرب وجدّ ما قصد بكتابه. فلما اخذ الرسول الكتاب فكر في انّه اذا اعلم هيرودیس بهذا الامر اتخذ به عنك يدًا وازال عنه ما يتقيه من شر ابدا فيكون ذلك انفع له من كفالة لسرّ هرقانوس مع ما لا يآمنه من انكشاف امر لهيرودیس فيكون ذلك سببا هلاكه. فمضي بالكتاب الي هيرودیس فاعلمه بالقضيه. فقال له هيرودیس امض بالكتاب بحاله الي ملك العرب واتيني بالجواب لاقف عليه وعرّفني بمكان الرجال الذين يقدمهم ملك العرب ليسير معهم هرقانوس. فمضي الرسول واوصل كتاب هرقانوس الي ملك العرب فسرّ به وانفذ رجالًا من اصحابه امرهم بالمصير الي مكان بقرب مدينة القدس وان يقيموا فيه الي ان يوافيهم هرقانوس. واذا وافاهم هرقانوس ساروا معه الي ان يوصلوه اليه. فكتب الي هرقانوس جواب كتابه وانفذ مع الرسول. فسار القوم مع الرسول الي ذلك المكان واقاموا به وجآء الرسول بالكتاب الي هيرودیس فوقف عليه واعلمه مقام القوم. فانفذ اليهم من قبض عليهم ثم استدعا من شيوخ اليهود سبعين شيخا واستدعا هرقانوس فلما حضر قال له:

HISTORIA HYRCANI FILII Alexandri, patrui Antigoni, & ejus reditus in Jerusalem petente Herode, & necis qua illum affecit.

CAP. LIV.

De reditu Hyrcani Vid. Joseph. Ant. lib. 15. cap. 2. part. 1. de cæteris verò interfectionem ejus antecedentibus, tum de cæde ipsa Hyrcani, Vid. eund. Ant. lib. 15. cap 9.

MOrabatur Hyrcanus, postquam dimiserat illum Rex Persarum in Herakin, honestissimo statu, & absolutissimo honore: quamobrem timuit Herodes, ne res aliqua induceret Persarum Regem, ut illum in Regem constitutum mitteret in Regionem Judæ. Quare animum suum quietum reddere volens, machinatus est pro hac re, misitque ad Regem Persarum maximum munus, & epistolam, in qua meminit Hyrcani in se merita, & beneficia, & quomodo profectus est Romam causa eorum, quæ illi intulerat Antigonus filius fratris illius, & quod Regno potitus, & rebus directis vellet rependere illi pro beneficiis collatis, ut par ipsi erat. Misit itaque Rex Persarum legatum ad Hyrcanum dicens; Si vis reverti in Regionem Judæ, revertere: sed moneo, ut caveas ab Herode, & notum tibi facio, illum nequaquam te requirere, ut bene tibi faciat, verum intendit tutum sese reddere, cum nullus remaneat, quem timeat præter te; quare cave ab illo diligentissime, & ne decipiaris. Convenerunt quoque ad illum Judæi Babylonis, & dixerunt ei similia his. Rursum aiunt illi; Utique vir senex es, nec aptus ad fungendum Sacerdotio propter maculam, qua te affecit filius fratris tui: Herodes vero vir malus est, & sanguinis effusor: nec te revocat, nisi quia sibi timet a te: nec indiges apud nos re aliqua, ut scis, & es apud nos, ut par est. Familia vero tua ibi in optimo est statu; quare mane apud nos, nec auxilio sis inimico tuo adversus te ipsum. At non acquievit Hyrcanus verbis eorum, neque auscultavit admonitiones bene admonentis. Et profectus est donec pervenit in Civitatem sanctam ob maximum desiderium, quo affectus erat erga Domum Dei, familiam, & patriam. Cumque prope accessisset ad urbem, occurrit ei Herodes eo exhibito honore, & magnificentia, ut deciperetur Hyrcanus, & sese confideret. Vocabatque illum Herodes in consistorio suo, & coram suis, Patrem: nec tamen machinamenta corde astruere desistebat, dummodo illi imputari non possent. Quare adeunt Alexandra, & Mariama filia ejus Hyrcanum, incutientes illi timorem Herodis, & persuadentes, ut sibi caveat: at neque acquievit illis, neque fidem adhibuit, etsi iterum atque iterum hoc illi repetunt, consulentes ei fugam arripere ad aliquem Regem ex Regibus Arabum; his tamen omnibus non acquiescebat, donec compellentes adegerunt illum repetitis admonitionibus, & terroribus. Scripsit ergo tunc Regi illi Arabi epistolam, & accito viro quodam (cujus Herodes interfecerat fratrem, & bona proscripserat, multisque affecerat malis) indicavit se velle aperire ei arcanum quoddam, adjurans ne indicaret illud cuiquam, & tradita ipsi pecunia, & epistola ad Regem Arabum, significavit ei quid in epistola petebat. Accepta itaque epistola, ratus est legatus se magnum obtenturum apud Herodem locum, remoturumque a se malum, quod ab illo semper timebat, si rem detulisset, & id utilius sibi fore occultatione secreti Hyrcani: cum nec tutus esset, quin res Herodi aliquando pateret, & sui exterminii causa esset. Detulit ergo epistolam Herodi, & rem totam aperuit, cui ait Herodes: Fer epistolam, uti est, ad Regem Arabum, & refer mihi responsum, ut sciam illud: indica quoque mihi locum virorum, quos mittet Rex Arabum, ut abeat cum illis Hyrcanus. Profectus est autem nuntius, & obtulit epistolam Hyrcani Regi Arabum, qui lætatus est, misitque viros ex suis, mandans abire ad locum quendam prope Civitatem sanctam, & ibi morari, donec adventaret ad illos Hyrcanus: & adventantem Hyrcanum comitarentur donec ad se perducerent: scripsitque ad Hyrcanum responsum literarum ejus, & misit cum nuntio. Profecti itaque viri cum nuntio ad locum statutum, ibique morati sunt: nuntius vero attulit epistolam Herodi, qui intellexit tenorem illius; indicavit insuper locum virorum, ad quos misit, qui eos comprehenderent. Post hæc, accitis de Senioribus Judæorum septuaginta senibus, accito & Hyrcano, qui cum adesset, ait illi;

هل بينك وبين ملك العرب مكاتبه • فقال هرقانوس لا • فقال هل راسلته ان تهرب اليه • فقال لا • فامر هيرودیس باحضار رسوله واحضار العرب والخيل واخرج جواب كتابه فقرئ • ثم امر بضرب عُنق هرقانوس فضربت عنقه ولم يجاسر احد ان يخاطبه في امر • وقد كان هرقانوس خلّص هيرودیس من قتل وجب عليه في مجلس الحكم وذلك انّه امر بتاخير المجلس الي غدٍ ذلك اليوم وهرّب هيرودیس في الليل فسُلّط عليه حتي قتله ولم يراعي له احسانه اليه ولا الي ابيه من قبله • وقُتل هرقانوس وهو ابن ثمانين سنه وكانت مدّة ملكه اربعين سنه ولم يكن من ملوك حشمنآي احمد طريقه منه ولا اجمل منه سيره •

Num inter te, & Regem Arabum mutua eſt conſcriptio ? Et ait Hyrcanus, Non. Cui dixit; Num miſiſti, ut ad illum confugeres? Et ait, Non. Et præcepit Herodes in medium adeſſe nuntium ejus, & Arabes, & equos, protulit quoque reſponſum epiſtolæ ejus, & lectum eſt. Tum præcepit percuti collum Hyrcani, & percuſſum eſt collum ejus, nec auſus eſt quiſquam alloqui pro eo. Jam vero liberaverat Hyrcanus Herodem a cæde merito illi decreta in conſiſtorio judicii, præcipiens conſiſtorium differri in craſtinum, dimittens Herodem noctu. Hinc deſtinatus eſt, ut illum interficeret, beneficiorum ejus erga ſe, & patrem ſuum immemor. Interfectus eſt autem Hyrcanus cum eſſet octogenarius, & regnavit quadraginta annis: nec fuit quiſpiam de regibus Haſmonæorum laudabilioris viæ, nec eo honeſtioris vitæ.

خبر ارسطبلوس بن هرقانوس •
الفصل الخامس والخمسون •

HISTORIA ARISTOBULI filii Hyrcani.
CAP. LV.

Refertur à Joſepho Antiq. lib. 15. cap. 2. part. 2. & cap. 3.

كان ارسطبلوس بن هرقانوس من حسن الصورة وكمال الخلق والعقل على حال لم يعرف مثله • وكانت مريم اخته امراة هيرودیس في الحسن مثله وكان هيرودیس مايل اليها ميلاً مفرطًا • وكره هيرودیس ان يجعل ارسطبلوس كاهنًا كبيرًا مكان هرقانوس ابيه فقبيل آل يهودا اليه لمحبتهم ابيه فيملّكوه • فجعل احد عوام الكهنه ممن ليس هو من آل حشمنآي كاهنًا • فعظم ذلك على الاسكندر ام ارسطبلوس فكتبت الي قلبطن تسالها اخذ كتاب انطونيوس الي هيرودیس في ان يزيل الكاهن الذي نصبه ويجعل ارسطبلوس ابنها كاهنًا كبيرًا بدله • ففعلت قلبطن وسالت انطونيوس ان يكتب كتاباً في ذلك الي هيرودیس وينفذ مع اكبر غلام • فكتب انطونيوس الكتاب وانفذ مع جلّيوس غلامه • فوافي جلّيوس الي هيرودیس وانفذ اليه كتاب انطونيوس فامتنع هيرودیس من فعل ما كتب انطونيوس وقال انّه لم يجر عادة اليهود بعزل كاهن عن مرتبته • فاتّفق لجليوس انّه راي ارسطبلوس فراعه ما راي من حسن صورته وكمال خلقه • فصوّر صورة شبهه وانفذها الي انطونيوس وكتب تحت الصورة • ما اولد ارسطبلوس رجل بل مَلَكٌ باشر الاسكندر فاولدها اياه • فلما وصلت الصورة الي انطونيوس اشتاق الي روية ارسطبلوس جدا • فكتب الي هيرودیس كتاباً يذكر له فيه تمليكه اياه ونصر له علي اعدايه وتعدد احساناته اليه • ثم اتبع ذلك بمسئلة انفاده ارسطبلوس اليه وجزم عليه في ذلك وواكّد القول • فلما وصل كتاب انطونيوس الي هيرودیس لم تسمح نفسه بانفاد ارسطبلوس لانه علم ما يريك انطونيوس فانف من ذلك • وبادر الي عزل ذلك الكاهن الذي كان ولّاه وجعل ارسطبلوس في مكانه وكتب الي انطونيوس يخبره بانّه قبل ورود كتابه اليه كان قد امتثل ما كتب به اليه اولاً من توليته ارسطبلوس مكان ابيه وانّه انّما اخّر ذلك لانّه احتاج يسوس الامر مع قوم من الكهنه وآل يهودا في مدّة ايام اذ كان امر لم تجر به عادتهم وان ذلك لمّا تمّ له واستقام ولّاه • وليس يمكن بعد ان يولّي ان يخرج من يروشليم اذ ليس هو ملك وانّما هو كاهن ملازم الي خدمة الهيكل ومتي رام الزامه الخروج منعه آل يهودا ولم يطلقوه ولو قتل اكثرهم • ولما وصل كتاب هيرودیس الي انطونيوس كفّ عن طلب ارسطبلوس وحصل ارسطبلوس كاهنًا كبيرًا • ثم حضر عيد المظال فاجتمع الناس الي بيت الله فراوا ارسطبلوس في ثياب الكهانه واقفًا على المذبح وسمعوا بركته لهم فعجب به الناس وظهر من ميلهم اليه امر عظيم •

Cleopatra, rogans obtinere literas ab Antonio ad Herodem, ut amoto Sacerdote, quem erexerat, conſtitueret Ariſtobulum filium ſuum in Sacerdotem magnum pro eo. Et præſtitit Cleopatra, rogavitque Antonium, ut literas daret de hac re ad Herodem, & mitteret cum aliquo præcipuo ſervorum. Scripſit itaque Antonius literas, mittens cum Gellio ſervo ſuo: & veniens Gellius ad Herodem obtulit ei literas Antonii. At Herodes præſtare abſtinuit quod ſcripſerat Antonius, aſſerens: Non eſſe conſuetudinem apud Judæos, deponere Sacerdotem quempiam de gradu ejus. Accidit vero, ut Gellius videret Ariſtobulum, & demiratus eſt pulchritudinem formæ, & perfectionem habitudinis, quas viderat. Quamobrem depinxit effigiem illius ſimilitudinis, & miſit ad Antonium ſubdita effigiei ſcriptura, dicens; Haud quaquam homo genuit Ariſtobulum, ſed Angelus congreſſus cum Alexandra illum ex ipſa genuit. Cum ergo perveniſſet effigies ad Antonium, vehementiſſimo deſiderio conflagravit videndi Ariſtobulum. Scripſitque ad Herodem epiſtolam, commemorans ei, quomodo conſtituerat illum Regem, & adverſus hoſtes opem tulerat, recenſcens ſua erga illum beneficia: ad hæc addidit petens, ut mitteret ſibi Ariſtobulum, & minatus eſt ei pro hac re repetitis verbis. Cum autem perlata eſſet epiſtola Antonii ad Herodem, recuſavit mittere Ariſtobulum, ſciens quid intendebat Antonius, ac propterea dedignatus eſt: & feſtinanter depoſuit Sacerdotem illum, quem præfecerat, conſtituens Ariſtobulum in locum ejus. Et ſcripſit ad Antonium ſignificans ei, ſe jam executioni mandaſſe, antequam perlata eſſet ejus epiſtola, quod ſcripſerat ſibi ante de ſufficiendo Ariſtobulo loco patris ejus: quod quidem eo diſtulerat, quia oportuit rem cum aliquibus Sacerdotibus, & Judæis tractare, aliquo dierum intervallo, cum eſſet res præter conſuetudinem: at re ſibi ex ſententia ſuccedente, ſtatim præfecit illum. Nec fas eſſe ipſi jam ſuffecto, egredi de Jeroſolymis, cum non ſit Rex, ſed Sacerdos addictus miniſterio Templi: & quoties vellet illum cogere, ut egrederetur, recuſarent Judæi, nec permitterent illi, et ſi majorem eorum partem interimeret. Perveniente ergo epiſtola Herodis ad Antonium, deſtitit petere Ariſtobulum: & factus eſt Ariſtobulus Sacerdos magnus. Tum additus fuit ſolennitas tabernaculorum, & congregati homines ad Domum Dei, viderunt Ariſtobulum veſtibus Sacerdotalibus indutum, ſtantem ad altare, & audierunt eum ſibi benedicentem, & placuit hominibus adeo, ut mirum in modum in illum ſuam oſtentarent propenſionem.

وتبين منهم هيروديس ذلك وساءه فخاف ان يقوى امر ارسطبلوس عليه ويطلبه بالملك ان طالت ايامه فعمل على قتله • وكان من سنم الملوك ان يخرجوا بعد عيد المظال الى متنزهات باريحا ممّا صنعه الملوك الاولون وهي بساتين كثيرة متصلة فيها برك مآه واسعة عميقة اجروا المياه اليها وبنوا بنيه حسنه في تلك البساتين وبنوا في اريحا قصور حسنة وابنيه نفيسة • وحكي صاحب الكتاب ان شجر البلسان كان باريحا كثيرًا ولم يكن في مكان غيرها وان عكّ من الملوك نقلوا منه الى بلد انهم فلم يجيب الا ما نقل منه الى مصر • وانّه لم يزل باريحا الى ان خرب البيت الثاني فجف ولم يخلف بعد ذلك • فخرج هيروديس الى اريحا متنزهًا وتبعه ارسطبلوس فلما وصلوا الى اريحا تقدّم هيروديس الى بعض خدمه ان ينزلوا في البرك فيلعبون كعادتهم فان نزل اليهم ارسطبلوس لعبوا معه وقتًا ثم غرقوه • وجلس هيروديس في المجلس الذي كان رسمه ان يجلس فيه واستدعي هيروديس ارسطبلوس فاجلسه الى جانبه وجلس وجوه غلمانه واصحابه بحضرته واستدعي في الطعام والشراب فاكلوا وشربوا وفرحوا • وتبادروا الغلمان الى المآه على رسومهم فلعبوا • فاحبّ ارسطبلوس ان ينزل الى المآه معهم لتمكّن الشراب منهم فاستادن هيروديس في ذلك • فقال له هذا لا يصلح لك ولا يحسن بمثلك • فالحّ عليه وهو مع ذلك ينهاه ويمنعه • فلما ان كرّر عليه القول ارسطبلوس قال له افعل ما تريد • ثم نهض هيروديس الى بعض القصور لينام فيه ونزل ارسطبلوس الى المآه فلعب مع الغلمان طويلاً • فلما علموا انّه قد كلّ وتعب وانّه يريد الصعود غرّقوه وقتلوه واصعدوه ميتًا فوقعت في الناس ضجة وعلي صراخهم وبكاؤهم • فبادر هيروديس فخرج لينظر ما الذي حدث • فلما رآي ارسطبلوس ميتًا حزن عليه وبكاء عليه برقيه بكآء شديدًا • ثم امر بحمله الى مدينة القدس وسار به حتي وافا المدينه وجمع الناس لحضور جنازته ولم يبق غاليةً في اكرامه الا بلّغها • وتوفّي وهو ابن ستة عشر سنه وكانت ولايته ثلثًا يسيره • فزادت العداوه بين الاسكندر امه وبنتها مريم امراة هيروديس وبين لم هيروديس واخته • وكانت مريم تعرف بشقهما والنقص بهما ويتصل ذلك بهيروديس فلم ينهاها عن ذلك ولا يعاتبها فيه لافراط محبته لها واشفاقه من ان تتصوّر بالميل اليهما فدام ذلك بين هولاي النسوه • واخذت اخت هيروديس • وكان فيها شرّ عظيم ومكر شديد • في الحيله على مريم • وكانت مريم ذات دين وطهارة وعفاف وكرم الّا انّه كان يمسّها شيء من الكبر والزهو والصلف •

• خبر انطونيوس وخروجه على اوغسطوس واستعانته في هيروديس • وذكر الزلزلة التي حدثت في بلاد يهودا وحرب الذي كان بينهم وبين العرب •

• الفصل السادس والخمسون •

كانت قلبطرة ملكة مصر امراة انطونيوس • وكانت تحسن من ابواب الزينه والتصنع في كل فنّ تعجب به الرجال من النسآء ما لم تحسنه امراة من النسآء في الدنيا • حتي انها كانت وهي امراة مسنّه مثل الجاريه الشابه بل واطري واحسن • ووجد فيها انطونيوس من ضروب الملاحات وانواع اسباب اللذات ما لم يجد في ساير من ملك من النسآء على كثرتهن

Quod quidem plene recognoſcens Herodes contriſtatus eſt, & timuit ne rebus Ariſtobuli robur accipientibus, requireret ab illo regnum, ſi in longius protraherentur dies ejus: quare cædem illius machinari cœpit. Erat autem Regibus in more poſitum, egredi poſt ſolennitatem Tabernaculorum ad loca quædam voluptatis in Jericho, quæ fecerant priores Reges: & ſunt horti multiplices ſibi contigui, in quibus erant piſcinæ aquarum latæ, ac profundæ, ad quas conduxerant aquas, & pulchra conſtruxerant ædificia in illis hortis: conſtruxerant præterea in Jericho pulchra palatia, & ædificia ſpecioſa. Refert autem auctor libri, arbores Balſami copioſe proveniſſe in Jericho, & nullibi fuiſſe niſi in ea, & Reges multos tranſtuliſſe ex illis in ſuam regionem, at nullæ creverunt, niſi quæ in Ægyptum fuerunt tranſlatæ, nec defeciſſe ex Jericho, niſi deſtructa Domo ſecunda, tunc enim aruerunt, nec germinarunt poſthac. Egreſſus eſt itaque Herodes ad Jericho voluptatem venans, quem ſecutus eſt Ariſtobulus. Quibus pervenientibus Jericho, mandavit Herodes famulis quibuſdam, ut deſcendentes in piſcinas luderent juxta morem: quod ſi vero deſcenderit ad eos Ariſtobulus, ludant cum eo tempus aliquod, tum mergant illum. Sedit autem Herodes in triclinio, quod ſibi conſtituerat ad ſedendum: & accitum Herodes Ariſtobulum, ad latus ſedere fecit: ſederunt quoque & principes puerorum, & amicorum ejus coram eo, afferrique juſſit cibos, & potum, & comederunt & biberunt, & lætati ſunt, & properarunt pueri ad aquas ſecundum morem, & luſerunt. Et peroptavit Ariſtobulus deſcendere cum eis ad aquas, prævalente eis potu; pro qua re facultatem petiit ab Herode, cui reſpondit; Hoc neque tibi convenit, nec decet tui ſimilem: ultro vero inſtantem hortabatur, & prohibebat: at cum iteraſſet illi ſermonem Ariſtobulus, ait illi; Fac ut tibi lubet. Inde ſurgens Herodes petit quoddam palatium, ut cubaret ibi. Et deſcendit Ariſtobulus ad aquas, luſitque diu cum pueris: qui cum cognoviſſent, quod jam laſſus, atque defatigatus aſcendere vellet, merſerunt illum, interfecerunt & extulerunt inde mortuum: invaluitque tumultus hominum, & clamor, atque fletus elatus eſt. Et accurrens Herodes, egreſſus eſt ad videndum quid acciderat: qui cum vidiſſet Ariſtobulum mortuum, miſeratus eſt ejus, & flevit ſuper eum tenerrime fletu vehementiſſimo. Tum juſſit deportari in Civitatem ſanctam, & comitatus eſt eum, donec venit in Civitatem, coegitque homines adeſſe funeri illius, nec quicquam ſummi honoris prætermiſit, quod ei non præſtiterit. Obiit autem cum eſſet filius ſexdecim annorum, & fuit pontificatus ejus paucorum dierum. Quamobrem creverunt inimicitiæ inter Alexandram matrem ejus, & filiam ejus Mariama uxorem Herodis, & inter matrem Herodis, & ſororem ejus. Nota autem erant maledicta, & opprobria, quæ Mariama in eas congerebat, quæ quidem, licet ad Herodem pervenirent, non prohibebat eam, neque reprehendebat, præ nimio illius erga eam amore; timebat inſuper, ne animo conciperet, illum erga eas eſſe propenſum: hinc perduraverunt hæc inter has mulieres. Cœpitque ſoror Herodis (maxima quippe malignitate, & vehementi fraude prædita erat) machinari contra Mariama: Mariama vero religioſa erat, pura, pudica, atque honeſta: verum tangebatur aliquantulum ſuperbia, faſtu, & odio erga maritum.

HISTORIA ANTONII, ET EXPEditionis illius contra Auguſtum, & implorati ab Herode auxilii. Et mentio terræmotus, qui contigit in regione Judæ, ac belli, quod fuit inter eos, & Arabes.

CAP. LVI.

De bello Herodis contra Arabes, Vid. Joſeph. lib. Ant. 15. cap. 6. & de Bello, lib. 1. cap. 14. De terræ verò motu Vid. eund. Ant. lib. 15. capp. 7. & 8. Et de Bello lib. 1. cap. eiſt. viz. 14.

ERat Cleopatra Regina Ægypti uxor Antonii: eoſque adinveniebat ornandi modos, rationeſque fucandi, quibus homines pellicere fœminæ aſſolent, quales fœmina ulla in orbe adinvenit: ita quidem, ut cum eſſet mulier ætate provecta, virguncula puella videretur, imo delicatior, & pulchrior. Nactuſque eſt in ea Antonius eos pulchritudinum modos, & rationes voluptates conciliantes, quales minime nactus fuit in multiplici mulierum numero, quibus fruebatur.

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فملكت قلب انطونيوس ولم يبق فيه موضع لمحبة احد سواها. فحملته على محاربة
ملوك هم في طاعة الروم لاحوال ارادتها فاطلعها في ذلك وقتل بعض الملوك برايها
واستبقا بعضهم بامرها وجعلهم لها عولا وخداما. فانتهى ذلك الي اوغسطوس فكتب اليه
يتكرّن عليه وينهاه عن المعاوده الي مثله. فعرّف انطونيوس قلبطن ما وردت كُتب
اوغسطوس اليه. فاشارت عليه بشق العصآء على اوغسطوس وسهّلت ذلك عنك. فقبل
قولها واظهر الخلاف على اوغسطوس وجمع العساكر والعدد ليسير في البحر الي
انطاكيه ثم يسير في البرّ بعد ذلك ويلقي اوغسطوس حيث ما لقيه. واستدعا
هيرودِيس ليسير معه فسار اليه هيرودِيس بعسكر عظيم وعدّ كامله. فلما صار اليه
قال له انطونيوس الصواب ان نصير الي العرب فنوقع بهم فاننا لا نأمن ان يثبوا على
آل يهودا وعلي بلد مصر اذا ولّيتُ انا وانت عنهما. فسار انطونيوس في البحر وسار
هيرودِيس الي العرب فانفذت قلبطن قايدا يقال له اثانيوس بعسكر عظيم لمعاونة
هيرودِيس على محاربة العرب وتقدّمت اليه بان يجعل هيرودِيس ورجاله قدّامه
في الحرب ويراسل ملك العرب ان يطبق معه على هيرودِيس ورجاله فيهلكم.
والذي حمّلها على ذلك هو انها طمعت ان تملك على ما في يد هيرودِيس فان
الاسكندر كانت قديما تسالها ان تحمّل انطونيوس على قتل هيرودِيس ففعلت ذلك فلم
يحسد عليه انطونيوس. وانضاف الي ذلك ان قلبطن كانت قد مالت الي هيرودِيس
وطالبته نفسه في بعض الاوقات فامتنع لانّه كان عفيفا فحمّلتها هذه الاسباب على ما
فعلت. فلما وصل اثانيوس الي هيرودِيس كما امرته قلبطن راسل ملك العرب ان يطبق
عليه. فلما سار هيرودِيس واصحابه للقآء العرب ووقع الحرب بينهما وثب اثانيوس ورجاله
على هيرودِيس فحصل بين العسكرين وحصل القتال عليه من قدامه وخلفه. فلما
رآي هيرودِيس ما حصل جمع اصحابه وقاتل قتالا شديدا الي ان تخلّصوا من
العسكرين بعد جهدٍ شديدٍ وعاد الي بيت المقدس.

وحدثت زلزله عظيمه في بلاد يهودا لم حدث مثلها من زمان عربا الملك فهلك بها
خلق كثير من الناس والحيوان. فراع ذلك هيرودِيس وفزعه جدًّا وكسر قلبه. فجمع
رايه ورآي شيوخ بني يهودا على مسالمة سايرالامم التي حولهم طلبا للصُّلح والسلامه
وكفّ الحروب وسفك الدمآء. فراسل الامم في ذلك فقبل جميعهم ما دعاهم اليه من
المسالمه الا ملك العرب فانّه امر بقتل الرسل الذين انفذهم هيرودِيس اليه لانّه قدّر ان
هيرودِيس انّما فعل ذلك لان رجاله هلكوا في الزلزله فضعف ودعاه ذلك الي المسالمه له وعمل
على قتال هيرودِيس فجمع عسكرا عظيما وعدّ كثيرة جدا ليسير اليهم. فاتصل ذلك
بهيرودِيس وساّه جدّا لامرين احدهما ما جري من قتل رسله وذلك ما لم يفعله ملك
قط. والثاني انّه تجرّي عليه وتصوّن بالضعف وقلّة الرجال فاراد يتبين ان الامر بضد
ذلك ليعلم ساير من كان قد راسله بالمسالمه انّه لم يفعل ذلك لوهن ولا ضعف بل لايثار
الجميل والخير ليلا يطمع في آل يهودا احد ولا يتصوّر بضعف. واراد ايضا ان ياخذ بثار
رسله من ملك العرب فعامل على الخروج اليه ومبادرته. فجمع الناس من بلاد يهودا
وقال لهم. قد علمتم ما فعل هذا العربي من قتله لرسلنا وان ذلك شي لم يفعله ملك
قط وانّه قد تصوّر الضعف والعجز وطمع في الوصول الينا وبلوغ ما يريد فينا ولم يزال يبادر الينا الي الحروب.

Quare adeo potita eſt corde Antonii, ut nullus ſuperfuerit in eo locus alieni amoris. Induxit ergo illum ad expugnandos Reges quoſdam Romanorum ſubditos, privatis ſuadentibus rationibus; qui morem geſſit ei in his, occidens quoſdam Reges ipſa ſuadente, quoſdam vero ſuperſtites reliquit, eadem præcipiente, conſtituens eos in famulos, & ſervos illi. Et perlatum eſt id Auguſto, qui ſcripſit ei, deteſtans hæc, ac prohibens, ne ſimilia rurſum perpetraret. Indicavitque Antonius Cleopatræ quod ſcripſerat ſibi Auguſtus; quæ deficere ab Auguſto conſilium illi dedit, remque reddidit ei perfacilem. Cujus ſententiæ morem gerens, palam prævaricatus eſt in Auguſtum, coegitque exercitus, & apparatus, ut pergeret per mare Antiochiam, indeque pergeret per terram ad occurrendum Auguſto, ubicunque caſus ſeſe obtulerit. Accivitque Herodem, ut ſecum proficiſceretur, & profectus eſt ad illum Herodes, cum validiſſimo exercitu, abſolutoque apparatu. Qui cum perveniſſet ad illum, ait ei Antonius; Recta ratio ſuadet, ut expeditionem faciamus in Arabes, & congrediamur cum illis: nam nequaquam tuti ſumus, quin irrumpant in Judæos, & regionem Ægypti, quoties terga eis verterimus. Et profectus eſt Antonius per mare: Herodes vero expeditionem fecit in Arabes: miſitque Cleopatra Dusem nomine Athenionem cum exercitu magno ad opem ferendam Herodi in debellandis Arabibus: mandavitque ei, ut conſtitueret Herodem, & viros ejus in prima belli acie, & ſtatueret cum Rege Arabum, ut concludentes ſimul Herodem, & viros ejus exterminarent. Eam autem ad id induxerat cupido obtinendi quod Herodes poſſidebat: Alexandra quoque jampridem rogaverat eam, ut induceret Antonium ad occidendum Herodem, quod quidem præſtiterat: at id perpetrare Antonius renuit. Ad hæc acceſſit quod Cleopatra jam appeteverat Herodem, & concubitum illius popoſcerat aliquando, qui ſeſe continuit, quoniam pudicus erat; & hæ quidem ſunt cauſſæ, quæ illam induxerant ad præſtandum hæc. Perveniens ergo Athenio ad Herodem, juxta mandatum Cleopatræ miſit ad ſtatuendum cum Rege Arabum, ut illum concluderet. Occurrentibus autem Herode & ſuis Arabibus, & bellum committentibus, aggreſſus eſt Athenio, & viri ejus Herodem, qui incluſus eſt inter utrumq; exercitū, & ingruit pugna contra eum ante & retro. Videns autē Herodes quod acciderat, collegit ſuos, & pugnavit acerrime donec evaſerunt utrumq; exercitum, maximum poſt laborem, & reverſus eſt in Domum ſanctam.

Et accidit terræ motus magnus in regione Judæ, qualis non accidit a tempore Harbæ Regis, quo periit multitudo magna hominum, & animalium. Et perterruit hoc Herodem, ac timorem illi valde incuſſit, fregitque animum illius. Inivit ergo conſilium cum Senioribus Judæ de concordia ineunda cum omnibus Gentibus, quæ in circuitu eorum erant, intendens pacem, & tranquillitatem, & remotionem bellorum, ac ſanguinis effuſionis. Miſit itaque legatos de his ad Gentes, quæ omnes amplexatæ ſunt pacem, ad quam eas invitaverat, excepto Arabum Rege, qui juſſit occidi legatos, quos miſerat ad illum Herodes, arbitratus namque eſt, Herodem id feciſſe ob deperditos viros ſuos in terræmotu, ac propterea debilitatum, converſum eſſe ad pacem ineundam. Quare decrevit bellum inire cum Herode, coactoque magno, ac copioſiſſimo exercitu profectus eſt ad eum. Et perlatum eſt id Herodi, & contriſtatus eſt valde duabus de cauſis, una propter necem legatorum ſuorum, quod nullus Regum hactenus perpetraverat: altera quoniam auſus eſt contra illum, concipiens animo illius infirmitatem, & virorum paucitatem. Voluit autem oſtendere rem aliter ſe habere, ut cognoſcerent omnes, ad quos legatos miſerat de ineunda pace, illum id nequaquam præſtitiſſe ob timorem aliquem, aut debilitatem, ſed beneficiorum atque boni deſiderio, ne quiſpiam auderet in Judæos, aut infirmitatem animo verteret. Voluit præterea vindictam ſumere ſuorum legatorum de Rege Arabum; decrevit propterea feſtinanter expeditionem contra illum. Coegit ergo homines de regione Judæ, & ait illis; Juſcitis illatam ab Arabe iſto noſtris legatis crudem, quod nullus Regum hactenus perpetravit: existimat enim nos infirmatos eſſe, atque impotentes effectos, auſuſque eſt nos impetere, omnique ſua optata de nobis ſe conſecuturum putat: nec deſiſtet quidem nobis bella jugiter inferre.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فتقدموا على الاهوال لتظهروا باسكم وتذلّوا اعداكم وتغنموا الغنايم وقد كان الامر في
ذلك مرّ لنا ومرّ علينا علي رسوم الدنيا وجاري عادتها. ويجب عليكم الان ان تخرجوا
بالاخذ بحق هولاي المظلومين وتزيلوا طمع كل من قد طمع فيكم. فان قلتم ان هذه
الزلزله قد اضعفت قلوبنا وافنت خلقًا كثيرًا منا فقد علمتم انها لم تهلك من رجال
الحرب احدًا وانما اهلكت غيرهم. وما يبعد ان تكون اهلكت اشرار الامه وابقت اخيارها.
ولا شك في انها قد اصلحت قلوبكم ونياتكم. وسبيل ان من خلصه الله من الهلاك
ونجّاه من التلف ان يطيعه ويفعل الخير والجميل. ولا طاعه اعظم قدرًا ولا اجلّ موقعًا
من اخذ حق المظلوم من الظالم ومجاهدة اعداء الله واعداء دينه وامته ونصر اولياه
واهل طاعته. وقد علمتم ما جري لنا بالامس مع هولاي العرب لما طبقوا علينا مع
انّانيوس ان الله عزّ وجلّ اعاننا عليهم ونجّانا منهم. فاتّقوا الله واجروا على عادتكم وعاده
اسلافكم المحموده واغزوا هذا العدو قبل ان يغزوكم وابدوا به قبل ان يبدو بكم
والله يعينكم وينصركم على عدوكم. فلما سمعوا الناس كلام هيرودس اجابوه بانهم
يخرجون ولا يتخلّفون. فشكر الله وشكرهم على ذلك وامر بتقريب القرابين الكثيره.
وامرهم بالاجتماع فاجتمع خلق كثير من آل يهودا وبنيامين. وسار الي ملك العرب
فلقيه هيرودس واشتدّ الحرب بينهما وقُتل من العرب خمسة الاف رجل. ثم عادوا
الحرب مرّة ثانيه فقُتل من العرب فيها اربعة الاف. فعادت العرب الي حيث كانوا معسكرين
فاقاموا هُناك ولم يقدر عليهم هيرودس لان مكانهم كان منيعا ولكنه اقام في عسكره
محاصرًا لهم في موضعهم ومنعهم عن الخروج منه. فاقاموا كذلك خمسة ايام
فلحقهم عطش شديد فانفذوا الي هيرودس رسلاً معهم هديه نفيسه يسالوه ان يرفع
الحرب منهم ويطلق لهم ان يستقوا الماء فيشربوا فما اجابهم الي ذلك بل اقام على
حميته. فقالت العرب عند ذلك نخرج الي القوم اما ان نظفر واما ان نُقتل اخير من ان
نموت عطشًا. فخرجوا اليهم فانتصروا اصحاب هيرودس عليهم وقتلوا منهم تسعة الاف
رجل وهربت العرب وتبعهم هيرودس واصحابه وقتلوا منهم خلقًا كثيرًا ونزل على
مداينهم ففتحها. فطلبوا منه الامان على ان يكونوا طاعةً له فاجابهم الي ذلك
ورجل عنهم وعاد الي بيت المقدس. والعرب المذكورون في هذا الكتاب هم عرب
كانوا من نحو بلد الشراه الي نحو الحجاز وما يليه وكان لهم شانا وكثرة.

خبر وقعة انطونيوس مع اوغسطوس وقتل انطونيوس ومسير هيروديس الي اوغسطوس

الفصل السابع والخمسون

فلما سار انطونيوس من مصر الي بلد الروم والتقي اوغسطوس فجرت بينهما حروب
عظيمه كان الظفر فيها لاوغسطوس فهلك انطونيوس في الحرب وقبض اوغسطوس
على عسكره وجميع ما كان فيه ثم سار الي رودس ليركب منها في البحر ويمضي الي
مصر. فانتهي الخبر الي هيرودس فساء هلاك انطونيوس جدًّا وخاف من اوغسطوس
خوفا شديدا فعمل على المسير اليه للسلام عليه وتهنيه. فانفذ امه واخته مع اخيه
الي القلعة التي له في جبل الشراه وانفذ امراته مريم وامها الاسكندن مع يوسف
الصوري الي الاسكندرونيه واستخلفه ان يقتل امراته وامها متي اتصلت به وفاته.

Quare obtendendum vobis est iri arduum, ut vestram palam faciatis fortitudinem, & subjugetis hostes vestros, & prædas eorum referatis; quanquam res aliquando secunda, aliquando vero adversa sese nobis exhibuerit secundum mundi hujus morem, & solitas vicissitudines. Profecto expeditio vobis modo facienda est ad sumendam oppressorum istorum vindictam, & compescendam audaciam cunctorum, qui vos flocci faciunt. Si vero dixeritis; Terræ motus hic infirmavit corda nostra, & multitudinem plurimam ex nobis perdidit: Scitis profecto, quod nullum ex bellatoribus viris exterminavit, sed quosdam alios. Nec a ratione distare existimandum nobis est, eum perdidisse pessimos gentis, optimos vero superstites reliquisse. Haud dubium quoque est, hunc meliora reddidisse corda vestra, & conscientias vestras. Partes autem illius, quem exemit Deus a perditione, & ab exterminio liberavit, exigunt ut ei obediat, faciatque quod bonum, ac rectum est. Et quidem nulla obedientia honoratior, aut glorioſior est, quam repetere jus oppressi ab oppressore, & hostes Dei, ac religionis ejus, & gentis debellare, opem ferendo iis, qui obedientiam atque obsequium illi exhibent. Nec vos latet, quid nobis jam accidit cum Arabibus istis, quando nos incluserant cum Athenione, & quomodo Deus Optimus Maximus opitulatus nobis est contra eos, nosque ab eis eripuit. Timete itaque Deum, sequentes antiquum morem vestrum, prædecessorumque vestrorum laudabilem morem, & expedite vos contra hostem hunc antequam sese expediat contra vos, & prævenite illum antequam vos præveniat: & Deus suppeditabit vobis auxilium, & opem contra inimicum vestrum, Audita itaque Herodis oratione, responderunt homines; Se ad expeditionem paratos esse, nec remoraturos. Et gratias egit Deo, & illis pro re, præcepitque multa offerri sacrificia: item exercitum cogi mandavit: & coacta est multitudo magna de tribu Judæ, & Benjamin. Et profectus ad Regem Arabum, occurrit illi Herodes, invaluitque pugna inter eos, interfectis de Arabibus quinque millibus virorum. Rursus commissum est prælium, & cæsa de Arabibus quatuor millia: quare reversi sunt Arabes ad sua castra, moratique sunt ibi, nec potuit contra eos Herodes quicquam; quippe munitus erat locus: verum perstitit cum exercitu suo, obsidens eos eodem in loco, atque exire prohibens. Et manserunt in hoc statu quinque dies, invasitque eos vehementissima sitis: miserunt ergo ad Herodem legatos cum pretiosissimo munere, rogantes inducias, & facultatem hauriendi aquas ad bibendum: verum nequaquam illis acquievit, sed eodem in furore perstitit. Tunc ergo dixerunt Arabes; Egrediamur ad gentem, nam aut vincere, aut mori, conducibilius nobis est, quam perire siti. Et egressi sunt ad eos, quos superantes Herodiani, interfecerunt ex illis novem millia virorum, & fugientes Arabes secutus est Herodes cum suis, interempta multitudine plurima: & obsedit eorum civitates, atque expugnavit. Quamobrem petunt sibi securitatem præstita ei obedientia: quibus acquiescens recessit ab eis, & reversus est in Domum sanctam. Arabes quidem memorati in hoc libro sunt Arabes, qui habitabant a regione Sarah usque ad Hegiaz, & adjacentia, erantque magnæ famæ, & multitudinis.

HISTORIA PUGNÆ ANTONII cum Augusto, & cædis Antonii, atque profectionis Herodis ad Augustum.

CAP. LVII.

Vid. Joseph. Ant. lib. 15. cap. 10. & de Bello lib. 1. cap. 15

Cum profectus esset Antonius ex Ægypto in regionem Romanorum, & occurrisset Augusto, commissa sunt inter eos maxima prælia, in quibus victoria cessit Augusto, & periit Antonius in bello; obtinuitque Augustus castra illius, & quicquid in eis erat. His peractis, perrexit in Rhodum, ut exinde consenso mari, proficisceretur in Ægyptum Et perlatum est nuntium Herodi, anxiatusque est valde de interitu Antonii, & timuit Augustum timore vehementissimo, decrevitque adire illum salutaturus, atque gratulaturus. Quare misit matrem suam, & sororem cum fratre suo ad arcem, quam habebat in monte Sarah: misit quoque uxorem suam Mariamam, & matrem ejus Alexandram cum Josepho Tyrio in Alexandrium, adjurans eum occidere uxorem, & matrem illius, quoties nuntiatus illi fuerit ejus obitus.

ثم سار بهديه نفيسه الي اوغسطوس وقد كان اوغسطوس عامل علي قتل هيرودس لانه كان صاحبا لانطونيوس ومعاونا له وكان قد عمل علي المسير معه الي اوغسطوس • فلما اُخبر اوغسطوس بموافاة هيرودس امر باحضار بزي المُلك الذي عليه الّا التّاج انّه امر ان ينزعه عن راسه • فلما مُثّل بين يديه وقد نزع التّاج عن راسه كما امر اوغسطوس قال • ايُّها الملك علي محبتي لانطونيوس سَخَطْتَ عليَّ حتي نزعت التّاج عن راسي ام علي غير ذلك • فان كنت انّما سخطت عليَّ بسبب محبتي لانطونيوس فحقًّا اقول لك انني قد كنت له محبًّا لانّه احسن اليَّ وجعل على راسي التّاج الذي انزعته انت عني ولقد استنهضني الي معاونته عليك فنهضت اليه كما قد نهض اليَّ مرارًا كثيرًا لمعاونتي فلم يتّفق لي ان احضر محاربته لك ولم اجرّد سيفي عليك ولا حاربتك وكان السبب في ذلك اشتغالي بمحاربة العرب وما تركت مع ذلك معاونته بالرجال والسلاح والطعام حسب ما اقتضته محبّته واحسانه اليَّ ولقد ساءني بتخلّفي عنه اسفًا ان يتصوّرني النّاس باني قعدتُ عن صديقي حين احتاج اليَّ فلو كنت معه لعاونته بجهدي وكنت اشجعه اذا جبن واقويه اذا ضعف وانهضه اذا سقط الي ان يقضي الله بما شاء ولقد كان ذلك ايسر لي من ان يُظنّ بي انني لم انصر من استنصرني فلا يرغب احد في مودتي • ولعمري ان الذي اهلكه سوء رايه وقبوله من قلبطن السّاحر • ولقد اشرت عليه بان يقتلها ويستريح من شرّها ولم يقبل • والان ان كنت قد ازلت التّاج عن راسي فانك لم تزل عني عقلي وقوتي ومهما بقيت انا محبّ لمن احبّني وعدو لمن عاداني • فقال له اوغسطوس اننا علمنا انطونيوس برجالنا ونحن نغلبك باستمالتك ونضاعف مودتك باحساننا اليك لانّك اهلًا لذلك • وكما جهل انطونيوس براي قلبطن كذلك جهل حقنا وقابل احساننا اليه بالاساءه وانعامنا عليه بالمعصيه • ونحن نرعي لك محاربتك للعرب الذين هم اعداونا لان من عاداكم فقد عادانا ومن اطاعكم فقد اطاعنا • ثم امر اوغسطوس بان يجعل التّاج على راس هيرديس وان يُضاف اليه مثل ما في يك من الاعمال • فسار هيرديس مع اوغسطوس الي مصر فسُلّم اليه جميع ما كان انطونيوس جعله لقلبطن ومضي اوغسطوس الي روميه وعاد هيرودس الي مدينته القدس •

• خبر قتل هيرودس لامراته مريم •

• الفصل الثامن والخمسون •

كان يوسف زوج اخت هيرودس قد كشف لمريم ان هيرودس امر بقتلها وقتل امها متي قُتل هو في مضيه الي اوغسطوس وقد كانت من قبل تبغض هيرودس منذ قتل اباها واخاها فزادت بغضتها له لمّا وقفت على ما تقدم به في امرها • فلما وافي هيرودس من مصر وجدها على غاية السُّكر عليه والكراهه له فشقّ ذلك عليه جدًّا واخذ يتلافاها بكل ما يجد اليه السبيل • فجاته اخته في بعض الايام بعد خصايم جرت بينها وبين مريم فقالت له ان يوسف زوجي قد خلا مريم فلم يقبل هيرودس قولها لعلمه بطهارة مريم وعفافها • ثم ان هيرودس زار مريم في تلك الليله التي بعد هذا اليوم فلطف بها وتعطّف وذكر لها ودّه لها واكثر في ذلك • فقالت له هل رايت احد يحب احدا ويامر بقتله وهل يفعل المبغض الّا بمثل ذلك •

Post hæc adiit cum pretiosissimo munere Augustum. Jam autem decreverat Augustus occidere Herodem, quod fuisset amicus Antonii, & fautor illius, quod & jam deliberasset proficisci cum illo contra Augustum. Cum ergo nuntiatus esset Augusto adventus Herodis, eum coram adesse mandavit cum regio habitu, quem habebat, excepto diademate, deponendum namque e capite jusserat. Qui cum coram eo adstitisset, depositio e capite diademate, ut præceperat Augustus, ait; O Rex, forte ob amorem meum erga Antonium excanduisti adversus me, ut deponeres diadema a capite meo, an alia de causa? quandoquidem si excandescis adversus me, obsequii mei causa erga Antonium, vere inquam, illi obsequebar, quoniam benemeritus est de me, & imposuit capiti meo diadema, quod tu deposuisti a me. Et quidem imploraverat opem meam contra te, quam exhibui ei, quemadmodum exhibuit & ipse mihi pluries opem suam, at mihi non contigit adfuisse prælio, quod in te commisit, nec strinxi gladium meum cóntra te, neque conflixi: quod sane in causa fuit mea occupatio in debellandis Arabibus. Attamen haudquaquam prætermisi, quin illi suppeditassem opem virorum, & armorum, & commeatuum, prout exigebant ejus amicitia, & merita erga me. Et profecto mœreo, me illum deseruisse, ne conciperent homines me dereliquisse amicum cum mei indigeret. Equidem si cum illo fuissem, pro viribus illi opem tulissem, & animos addidissem si timuisset, & corroborassem si infirmatus fuisset, & elevassem si cecidisset, donec sanxisset Deus quæ sibi placuissent. Et sane hoc mihi levius fuisset, quam ut conciperetur, me defuisse illi, qui meam imploraverat opem, indeque fieri, ut flocci haberetur mea amicitia. Mea quidem sententia suo ipsius periit malo consilio, acquiescendo Cleopatræ magæ, quam, consuleram ei, ut occideret, & amoveret a se malitiam ejus, verum non acquievit. Nunc vero si removisti a capite meo diadema, certe non removebis a me intellectum, & fortitudinem meam, & qualis qualis sum, ero amicus amicis, & hostis hostibus meis. Cui ait Augustus; Utique superavimus Antonium viris nostris, te vero superabimus allicientes te, &, ut duplicior sit erga nos amor tuus mediantibus beneficiis nostris in te, curabimus, quoniam his dignus es. Et quemadmodum prævaricatus est Antonius consilio Cleopatræ, pari ratione ingratus se gessit erga nos, rependens pro beneficiis nostris mala, & pro gratiis rebellionem. Nos vero acceptum habemus bellum, quod instituisti Arabibus, qui sunt hostes nostri: nam quicunque vobis hostis est, is & nobis est; qui autem vobis obsequitur, idem & nobis præstat. Cum præcepit Augustus poni capiti Herodis aureum diadema, ac totidem provincias, quot possidebat, ipsi addi. Et profectus est Herodes cum Augusto in Ægyptum, traditaque sunt ei omnia, quæ Antonius decreverat Cleopatræ. Et abiit Augustus Romam: Herodes vero reversus est in Civitatem sanctam.

HISTORIA CÆDIS, QUAM INTULIT Herodes uxori suæ Mariamæ.

CAP. LVIII.

Refertur à Josepho lib. Ant. 15. cap. 11. & de Bello lib. 1. cap. 17.

IAm vero revelaverat Josephus maritus sororis Herodis, Mariamæ, quod Herodes sibi præcepisset illam cum Matre interficere, quoties ipse occubuisset in sua profectione ad Augustum. Et quidem ipsa odio jampridem habebat Herodem, ex quo interfecit patrem, & fratrem illius; his non minor facta est odii accessio, cum innotuisset ei quod mandaverat contra illam. Cum ergo adventasset ex Ægypto Herodes, reperit illam odiis erga se quammaxime ebriam: quod sane perquam ægre ferens, aggressus est illam sibi reconciliare omnibus, quos poterat, modis. Venit autem soror ejus quadam die, post contentiones, quæ intercesserant inter illam, & Mariamam, & dixit ei; Utique Josephus maritus meus secessit cum Mariama. Herodes vero non acceptavit verba illius, sciens quam pura esset Mariama, atque pudica. Post hæc invisit Herodes Mariama ea nocte, quæ hunc sequitur diem, & blanditus est ei, atque assentatus, commemorans suum erga illam amorem, multa de his insinuans: cui illa ait; Num vidisti aliquem amare quempiam, & præcipere illum occidi? & num osor nisi talia præstat?

فعلم هيرودِيس حينيذٍ ان يوسف قد كشف لمريم ما كان سرٌّ به وانّه ما كان يفعل ذلك
الّا انّها مكّنته من نفسها. وصدّق ما كانت اخته ذكرت له من هذ الحال فنهض للوقت
من عند مريم وكرهها وجفاها. فثبتت اخته ذلك منه وعمدت الي صاحب شرابه فوهبت
له مالا ودفعت اليه شيًا من السّم وقالت له امض بهذا الي الملك وقل له ان مريم
امراة الملك دفعت لي هذا السّم وهذا المال وامرتني ان اطرحه في شراب الملك ففعل
السّاقي ذلك. فلما رآي الملك السّم لم يشك في صحة الامر. فامر للوقت في ضرب عنق
يوسف صهر وامر بمريم فاُعتقلت الي ان يحضر سبعون شيخًا ويحكمون عليها بالواجب.
فخافت اخت هيرودِيس ان يُكشف ما فعلته فتهلك هي وتخلص مريم فقالت له ايها
الملك انّك ان اخرت قتل مريم الي غد لم يمكنك قتلها لانّه متي عُلم انّك تريد
قتلها اجتمع اهل بيت ابيها وساير عبيدهم وحشمهم فاحالوا بينك وبينها فلم تصل
الي قتلها الّا بعد حُلق كبير. فقال هيرودِيس افعلوا ما ترون. فبادرت اخت
هيرودِيس بانفاه من اخرج مريم الي حيث تُقتل وجمعت اليها جوارًا لها ونساء
تشتمها وتقذفها بكل قبيح وهي لا تجيب واحدةً منهن بشيٍّ ولا تنطق بحرف
ومع ذلك فلم تتغيّر لونها ولا ظهر منها جزع ولا اضطراب ولا تغيّرت مشيتها
بل سارت على رسمها الي الموضع الذي اُخذت اليه لتُقتل فيه وبركت
ومدّت عنقها وانصرفت من الدنيا وهي ذات دين وعفاف لم يُعرف لها زلّة ولم
يُطعن عليها بشيٍّ غير ما كان فيها من الكبر على رسم اهل بيتها وكان
ذلك منها لادلالها على هيرودِيس وعلمها بميله اليها وثقتها انّه لا يتغيّر عليها.
وقد كان هيرودِيس اولدها ابنين وهما الاسكندر وارسطبلوس وكانا في وقت قتل امهما
برومية لانّه كان قد انفذهما ليتعلّما خطّ الروم ولغتهم. ثم ندم هيرودِيس على قتله
لزوجته ووجد بفقدها وجدًا مرض منه مرضًا كاد انّه يهلك. ولما هلكت مريم
دبّرت الاسكندر امها على قتل هيرودِيس فوقف على ذلك فقتلها.

خبر قدوم ابني هيرودِيس الاسكندر وارسطبلوس لما وقفا على قتل هيرودِيس ابيهما لامهما.

الفصل التّاسع والخمسون.

لما انتهي الي الاسكندر وارسطبلوس خبر قتل هيرودِيس لامهما ساءهما ذلك جدًا وسارا
من روميه حتي وافيا مدينة القدس ولم يستعملا من اكرام ابيهما هيرودِيس ما كان
يستعملانه من قبل لما حصل في نفوسهما من بغضته بسبب قتله لامهما. وكان
الاسكندر قد تزوج بنت ارخلاوس الملك وتزوّج ارسطبلوس بنت اخت هيرودِيس. فلما
راي الملك هيرودِيس تقصيرهما في اكرامه علم انّهما مبغضين له فاعرض عنهما وبيّن
ذلك منه غلمانه واهل بيته. وكان للملك هيرودِيس امراه قبل مريم يقال لها دوسيثآي
وله منها ابن اسمه انطيفاتر. فلما ظهر لهيرودِيس من ابنيه ما تقدم ذكره نقل امراته
دوسيثآي الي قصر وقرّب ابنه انطيفاتر وردّ ساير امر اليه وجعله ولّي عهده. فلقي
انطيفاتر هذا اخوته الاسكندر وارسطبلوس واراد الراحة منهما في حياة ابيه ليلا يكون
له من بعد منازع. فقال لابيه ان اخوتي يرثان لعشيرتهما لانّها اجلّ من عشيرة
امي وانّهما احقّ مني بما اهّلني الملك وقد عملا علي قتلك وقتلي من بعد.

Tunc cognovit Herodes, Josephum jam aperuisse Mariamæ arcanum, quod illi credidérat, & quod id nequaquam præstitisset, nisi illa ipsi sui copiam fecisset: & credidit ea, quæ sibi soror de hac re detulerat: & illico recedens a Mariama, odio illam habuit, atque detestatus. De qua re certior facta soror ejus, adiit pincernam, & oblata pecunia, tradidit ei nonnihil veneni, & ait: Hoc ferto Regi, & dicito illi; Mariama uxor Regis tradidit mihi hoc venenum, & pecuniam hanc, mandans immisceri potui Regis: quod præstitit pincerna. Videns autem Rex venenum, haud hæsit de veritate rei: quare mandat illico percuti collum Josephi sororii, mandat præterea Mariamam vinculis haberi, donec adessent septuaginta senes, & justam proferrent in eam sententiam. Timuit itaque soror Herodis, ne revelaretur quod molita erat, & periret ipsa, liberata Mariama: & ait illi; Rex, si distuleris necem Mariamæ in crastinum, nequaquam id assequi poteris: nam quoties innotuerit, quod illam occidere velles, conveniet tota domus patris ejus, & omnes servi, ac propinqui eorum, & sese interponent, nec pervenire valebis ad illius necem, nisi magnos post furores: & ait Herodes; Facite quod vobis videtur. Et festinanter misit soror Herodis qui educeret Mariamam ad locum cædis, agens in illam ancillas suas, aliasque mulieres, ut injuriis eam afficerent, & objicerent omne genus obscœnitatis: at ipsa nulli earum quicquam respondit, nec apicem quidem protulit: nec his omnibus mutatus est color illius, nec timor ullus apparuit in ea, aut perturbatio, neque incessus mutatus est; sed solito more processit ad locum, quo ducta est, ut occideretur, quæ flexis genibus cervices ultro extendit: discessitque à mundo, religione atque pudicitia insignis, nullo notata scelere, aut crimine inusta: verum superbia non caruit juxta morem generis sui. Nec minus in causa fuit, Herodis erga illam obsequiorum cultus, ac propensio, ob venustatem formæ, unde nihil erga se mutationis suspicabatur. Jam autem genuerat ex illa Herodes duos filios, Alexandrum nempe, & Aristobulum, qui degebant, cum occisa est mater eorum, Romæ: illuc quippe miserat eos, ad ediscendas Romanorum litteras, & linguam. Post hæc pœnituit Herodem uxorem occidisse suam, eoque mœrore, ob illius obitum affectus est, ut inde morbum contraxerit, quo prope perierat. Occumbente Mariama, molita est Alexandra mater ejus Herodem occidere, quod cum illi constitisset, ipsam interemit.

HISTORIA ADVENTUS DUORUM filiorum Herodis, Alexandri, & Aristobuli, statim atque perceperunt ab Herode parente, nece affectam fuisse matrem ipsorum.

CAP. LIX.

De historia hac filiorum Herodis, Alexandri & Aristobuli, Vid. Joseph. Ant. lib. 16. capp. præsertim 1. 2. 6. 7. 8. 11. 12. 16. & 17. & de Bello lib. 1. cap. 17. quorum exde à parente parata, historia hac Arabica, & Joseph. Antiq. lib. 16. simul concluduntur.

Cum perlatum esset Alexandro, & Aristobulo nuntium necis ab Herode matri ipsorum illatæ, maximo affecti sunt mœrore, & discedentes Roma, venerunt in Civitatem sanctam, nullo exhibito Herodi parenti honore, ut antea consueverant, ob conceptum in eorum animis odium causa maternæ necis. Et jam Alexander in uxorem duxerat filiam Archelai regis: Aristobulus vero duxerat filiam sororis Herodis. Cum ergo vidisset Rex Herodes eos minime sibi deferentes honorem, cognovit se illis exosum esse, & devitavit eos: nec id fugit pueros, & familiam ejus. Rex autem Herodes habebat uxorem ante Mariamam, nomine Dosithæam, ex qua susceperat filium, nomine Antipatrum. Cum ergo constitisset Herodi de duobus filiis suis, quod ante memoratum est, transtulit uxorem suam Dosithæam ad Palatium suum, adjunxitque sibi Antipatrum filium suum, committens illi universa negotia sua, & sibi successorem ex testamento instituit. Et insectatus est Antipater iste fratres suos, Alexandrum, & Aristobulum, intendens tranquillitatem sibi comparare, patre vivente, ne post obitum illius ullum haberet competitorem. Quare ait patri; Utique fratres mei hæreditatem adeunt ob matris eorum familiam, quia nobilior est familia matris meæ, propterea potioris sunt juris, quam sum ego, ad ea, quibus dignum adjudicavit me Rex; hinc moliuntur interficere te, mox me quoque:

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

واقبل يكرّر ذلك علي هيروديس ويدسّ اليه من يذكر له عنهما ما يقويه علي بعضهما • ثم ان هيروديس سار الي اوغسطوس الي روميه فاخذ ابنه الاسكندر معه • فلما حضر بحضرة اوغسطوس تظلّم اليه هيروديس في ابنه وساله تقويمه له • فقال الاسكندر اما حزني علي امي التي قُتلت بغير ذنب فلست انكر لان الحيوانات فضلا علي الناس تحنّ علي امهاتهن وتحبّها • واما العمل علي قتل ابي فاني انكر وابرو الي الله منه لانّه كما يجب عليّ من حق امي وكذلك يجب عليّ من حق ابي • وما كنت بالذي اجمع علي نفسي في العاجل المصيه بوالدي وفي الاجلّ العذاب الذي لا ينقضي • ثم بكي الاسكندر بكاءً مرًّا شديدًا فرقّ له اوغسطوس وبكي ساير مَن كان بحضرته من عظماء الروم • ثم سال اوغسطوس لهيروديس ان يعود الي ابنيه بما كان لهما عليه من اللطف والتقريب وامر الاسكندر بان يقبّل رجلي ابيه ففعل • وامر هيروديس بان يضمّه اليه ويقبله ففعل هيروديس ذلك وامر الملك اوغسطوس بجائزة عظيمة لهيروديس فحُملت قدامه • واقام عنده اياما ثم عاد هيروديس الي بيت المقدس واستحضر شيوخ يهودا وقال لهم اعلموا ان ابني انطيفاتر هو بكري واكبر اولادي الّا ان امه من عشيرة غير جليله • والاسكندر وارسطبلوس ابناي فامهما من عشيرة الكهنه والملوك وقد وسّع الله مُلكي وقد بسط يدي وقد رايت ان اجعل ابني هولا الثلاثه بالسواء بحيث لا يكون لانطيفاتر امر علي اخوته ولا لاخوته امر عليه فاطيعوا معشر الناس ثلثتهم ولا تدخلوا بينهم الّا بما الّف قلوبهم ولا تعرضوا لشيء يفسد ويوحش ما بينهم ولا تخالطوهم في شرب ولا تكثروا الحديث معهم لان ذلك سبب خروج بعضهم اليكم بما في نفسه علي اخيه ويعقب ذلك طلبكم التقرّب الي كل واحد بما يرضيه فتهلكوهم وتهلكوا • وعليكم انتم يا بني بطاعة الله وطاعتي لتطول اعماركم وتنجح اموركم • ثم ضمّهم اليه وقبّلهم وامر النّاس بالانصراف • فلم ينجح ما فعله هيروديس ولا انصلحت به قلوب بنيه لان انطيفاتر كان يريد ان الامر يكون له وحده حسب ما كان ابوه جعله له من قبل • واخواه يريان بان لا يستاهل ان يكون نظيرًا لهما • وكان في انطيفاتر احتمال وكل حُبّ خبيث ذاهٍ ولم تكن اخواه كذلك • فجعل انطيفاتر على اخوته عيونًا تجيه باخبارهم وجعل قومًا يرفعون عليهما الي بيلاطوس اخبارًا باطلة • وكان انطيفاتر اذا حضر عند الملك وسمع القوم يرفعون مثل ذلك عن اخوته نفاه عنهما وكذّب قائله وساله الملك لا يقبله • وانما كان فعل ذلك ليلا يرتاب الملك به ولا يتهمه • فلم يشك الملك في ميله الي اخوته وانّه لا يريد بهما سوءًا • فلما علم انطيفاتر بذلك مايل عمّه فرورا وعمّته فكانا يعاديا اخوته من اجل امهما وهدي الي عمّه فرورا هديه نفيسه وساله بان يخبر الملك ان الاسكندر وارسطبلوس قد دبّروا علي قتل الملك • وكان هيروديس يميل الي فرورا اخيه ويقبل قوله لانّه كان يحمل اليه في كل سنه مالًا جزيلًا من العمل الذي كان بيك في شطّ الفراة • ففعل فرورا ذلك • ثم دخل انطيفاتر الي هيروديس فقال له • ايها الملك ان اخوتي قد عملا علي قتلي • وحمل انطيفاتر الي ثلثة من خُدم الملك مالًا حتي قالوا ان الاسكندر بذل لنا مالًا ليفسق بنا ولنقتلك فامتنعنا منه فتوعّدنا بالقتل •

Et hæc ſæpe repetebat Herodi, ſubmittens quoque qui ea inſinuarent ipſi, quæ majus odium erga eos apud illum concitarent. Interea proficiſcitur Herodes Romam ad Auguſtum, una ducens filium ſuum Alexandrum. Qui cum adeſſet coram Auguſto, conqueſtus eſt apud eum Herodes de filio ſuo, rogans, ut illum corriperet. Ait autem Alexander; Profecto mœrorem meum ob interfectam ſine crimine matrem non inficior, nam & animalia ipſa excellentius hominibus in matres pietatem exhibent, & diligunt eas: at machinamentum parricidii penitus nego, meminque apud Deum juſtifico: iiſdem enim, quibus teneor verſus matrem, teneor & verſus patrem; nec ejus ſum conditionis, ut citius mihi congeram crimina in parentem, ac præſertim cruciatus æternos. Mox flevit Alexander fletu amaro, atque vehementiſſimo, & miſertus eſt illius Auguſtus fleveruntque omnes adſtantes Romanorum principes. Tum rogavit Auguſtus Herodem, ut in priſtinam reconciliaret filios benignitatem, atque familiaritatem: præcepitque Alexandrum paternos exoſculari pedes: qui præſtitit. Præcepit quoque Herodi, ut amplecteretur illum, & oſculo exciperet: quod obſequutus eſt Herodes. Mox mandavit Rex Auguſtus magnificum munus Herodi, & delatum eſt ei: & poſt tranſactos apud illum dies aliquos, reverſus eſt Herodes in Domum ſanctam, & advocatis Senioribus Judæ, ait; Sciatis Antipatrum meum eſſe filium primogenitum, filiorumque meorum majorem, ſed mater ejus ignobilis eſt familia: Alexandri vero, & Ariſtobuli filiorum meorum mater de familia Sacerdotum, & Regum eſt. Ad hæc dilatavit Deus regnum meum, & manum meam extendit, ac propterea mihi viſum eſt, tres liberos hos meos conſtituere æqualiter, ita ut nullum habeat Antipater in fratres ſuos imperium, neque fratres ejus imperium in illum habeant. Obſequimini itaque, O cœtus hominum, omnibus tribus, nec interponatis vos niſi in iis, quæ eorum corda componere valeant, neque proponatis quicquam, quod corruptionem, & diſſidium inter eos pariat, neque compotetis, neque nimium conſibulemini cum eis. Inde enim fiet, ut aliquis eorum vobis effutiat, quæ in fratrem molitur: ad quæ, ut eos, vobis concilietis, conſequitur veſtra aſſentatio apud unumquemque eorum ſecundum placita ejus, & perdetis eos, ac perdemini vos quoque. Veſtrum quidem eſt filii mei, Deo obſequi, & mihi, ut diutius vivatis, & proſperentur res veſtræ. Mox amplectens eos exoſculatus eſt, præcepitque homines abire. Sed nullum proſperum ſucceſſum habuit quod fecit Herodes, neque filiorum compoſita ſunt corda. Quandoquidem Antipater rem totam ſibi deferri volebat, prout pridem conſtituerat pater ejus: fratribus vero minime æquum videbatur, illum æqualem ſibi haberi. Antipater autem prædictus erat tolerantia, ac omni prava amicitia, atque ſimulata: fratres vero non item: conſtituit ergo Antipater ſpeculatores in fratres, qui ſibi deferrent nuntia eorum: alios quoque poſuit, qui vana nuntia de illis Pilato deferrent. Quando autem apud Regem aderat Antipater, audiebatque aliquos ſimilia de fratribus deferentes, ea ab ipſis amovebat, mendaces declarans auctores, rogabatque Regem ne hæc crederet. Quæ quidem præſtabat Antipater, ne dubitationem, aut ſuſpicionem aliquam de ſe injiceret Regi. Hinc nullum inhæſit Regi dubium, quin eſſet propenſus in fratres, nullum optans illis malum: quod cognoſcens Antipater, inclinavit Pheroram patruum, & Amitam (hi enim inimicitias exercebant cum fratribus cauſſa matris eorum) offerens Pheroræ patruo pretioſiſſimum munus, rogans, ut deferret Regi, quod Alexander videlicet, & Ariſtobulus moliti eſſent occidere Regem (Herodes autem propenſus erat in Pheroram fratrem, & ipſius ſententiam excipiebat; deferebat illi quippe is, ſingulis annis, copioſam pecuniam ex provinciis, quibus præerat ad ripam Euphratis) & præſtitit id Pheroras. Poſt hæc adiit Antipater Herodem, & ait illi; O Rex, utique fratres mei moliti ſunt me occidere. Inſuper tradidit Antipater pecuniam tribus Eunuchis Regis, ut dicerent; Alexander obtulit nobis pecuniam, ut nobis abuteretur, & ut occideremus te, & abhorrentibus nobis cædem minatus eſt.

فغضب الملك علي الاسكندر وامر بتقييده وقبض على سايرغلمان الاسكندر وامر
بمعاقبتهم حتي يقروا له بما وقفوا عليه من امر الاسكندر في ما عمل عليه من قتله
فمات اكثرهم تحت العقوبه ولم يكذبوا على الاسكندر. ولم يطيق بعضهم الصبر
علي العقوبه فقال ما لا حقيقة له طمعًا في الخلاص فذكر بان الاسكندر وارسطبلوس
عملا علي انهما يثبا بالملك فيقتلاه ويهربا الي روميه ويأخذا من اوغسطوس عسكرًا
ويسيروا الي بيت المقدس ويقتلا انطيفاتر اخاهما ويملكا علي يهودا. فامر الملك
بالقبض علي ارسطبلوس وتقييده فقيد وجعل مع اخيه. فلما اتصل خبر الاسكندر في
ارخلاوس حميه سار الي هيروديس مظهرًا السّنخط على الاسكندر وانه لما اتصل به ما عمل
عليه من قتل ابيه جاء قاصدا لينظر ان كانت ابنته امراة الاسكندر وقفت علي ذلك
ولم تطلعه عليه فقتلها. وان كانت لم تقف على شيٍ منه طلّقها من الاسكندر واخذها
اليه. وكان ارخلاوس هذا رجلا عاقلا حكيما لطيفا. فلما سمع هيروديس من كلامه
وتبيّن عقله وفضله وقع من قلبه بموضع جليل وركن اليه ووثق به ولم يشك فيه
فلما علم ارخلاوس بميل هيروديس اليه وطال الانس بينهما قال في بعض الايام وقد
خلا به. انني فكرت في امرك ايها الملك فوجدتك وانت في زمان شيخوختك واحوج
ما كنت الي خلو البال والسرور باولادك وقد حصلت منهم على الغمّ والهمّ وفكرت
في ابنيك هذين فلم اجدك قصّرت في الاحسان اليهما لانك خوّلتهما وملّكتهما فلم
تبق شيًا يوجب ظلمهما لقتلك ولا عذرًا لهما في ذلك ولعله ان يكون
ذلك من قبل انسان سوء اراد المكروه لك ولهما. او كحسد اما لعدوة فحملك
على مكروههما وكا تمكّن منك وانت شيخ ذو علم ومعرفة وخبرة بالامور فتقلك
عن حدّة الوالد الي القسوة والحنق على اولادك. فكم باكري ان يكون قد
تمكن منهما لما فيهما من الحداثه وقلّة التجاريب والدّربة والخبرة بالناس ومكرهم
فوجد عندهما بذلك ما اراد. فتأمّل ايها الملك امرك ولا تركن الي قول الوشاة
ولا تعجّل على اولادك وابحث عن من قصد مكروهك ومكروههما. فقال له الامر
علي ما ذكرت فيا ليت شعري من الذي حملهما على ذلك. فقال له ارخلاوس هو
فرورا اخوك. فقال الملك يوشك ان يكون كذلك. ثم ان الملك تنكّر علي
فرورا تنكّرًا عظيمًا. فتنبّه فرورا وخافه وجاء الي ارخلاوس فقال له. اني اري الملك
قد تغيّر عليّ وانا اسالك ان تصلح قلبه لي وتزيل ما في نفسه عليّ. فقال له ارخلاوس
انا افعل ذلك بعد ان تضمن لك انك تصدق الملك عمّا كان منك في امر الاسكندر
وارسطبلوس فوافقه علي ذلك. فلما كان بعد ايام قال ارخلاوس للملك. ايها الملك ان
اهل الرجل هم بمنزلة اعضايه فكما ينبغي للمرء اذا فسد بعض اعضايه بعلة
تلحقه ان يصلحه بالمداواة ولو مسّه ذلك ولا ينبغي له ان يقطعه فيعظم الله
ويختلّ بدنه وتنقص اعضاوه ويفقد بفقد العضو كثيرا من المنافع بل يصبر على الم
الادويه لينصلح امر عضوه ويبرا ويعود جسمه الي ما كان عليه من الكمال والقوة
فكذلك يجب عليه متي تغيّر عليه بعض اهله باي ما يكرهه ان يستصلحه ويتلطف
طاعته ومودته ويقبل عذره ويغفر ذنبه ولا يعجل بقتله ولا يدوم علي ابعاده ويحزن
فان اهل الانسان هم اعوانه وانصاره وبهم جماله ونحن وبهم يدرك ما يحاول ادراكه

Et iratus eſt Rex in Alexandrum, juſſitque in vincula injici: captoſque cunctos Alexandri pueros tormentis ſubjici mandavit, donec faterentur ea, quæ ſciebant circa illa, quæ Alexander machinatus eſſet de cæde ipſius. Quorum plures licet vi tormentorum ſuccubuiſſent, nequaquam in Alexandrum mentiti ſunt: quidam vero vim cruciatus minime ſuſtinere valentes, falſa ementiti ſunt liberationis libidine, aſſerentes Alexandrum, & Ariſtobulum molitos fuiſſe, irruere in Regem, atque occidere, & Romam arripere fugam, & accepto ab Auguſto exercitu proficiſci in Domum ſanctam, ad occidendum Antipatrum fratrem, & regnum Judææ occupandum. Et mandavit Rex comprehendi Ariſtobulum, & vinculis devinciri: & devinctus eſt, atque conſtitutus cum fratre. Cum autem perlatum eſſet nuntium Alexandri ad Archelaum ejus ſocerum, profectus eſt ad Herodem, furorem præ ſe ferens adverſus Alexandrum: acſi, perlato ſibi machinamento parricidii, veniſſet conſulto ad videndum, utrum filia ſua uxor Alexandri conſcia eſſet facti, illudque ſibi non aperuiſſet, ut illam occideret; ſi vero conſcia non eſſet cujuſquam rei hujus, dirimeret illam ab Alexandro, & ad ſe duceret. Erat autem Archelaus iſte vir prudens, ſapiens, atque diſertus. Cum autem audiſſet Herodes verba ejus, eique conſtitiſſet de prudentia, & virtute illius, mirum in modum corde ejus potitus eſt, & ſeſe ei credidit, atque confiſus eſt nullo inhærente ei dubio. Cognoſcens ergo Archelaus Herodis erga ſe propenſionem, diuturnam poſt familiaritatem, ait illi quadam die cum ſimul ſeceſſiſſent: profecto penſitando res tuas, O Rex compertus ſum te conſtitutum in ſenectute magis indigere mentis tranquillitate, & ut læteris in filiis tuis, ubi e contra contraxiſti ex illis mœrorem, & ſolicitudinem. Penſitavi præterea circa hos duos filios tuos, nec reperio te defuiſſe de illis bene merendo, nam præfeciſti eos, & Reges conſtituiſti, nec quicquam prætermiſiſti, quod illos impie adigat ad tuam necem, nec ullam circa rem hanc cauſſam habent. Sed forte id provenit a maligno homine, aſtruente tibi & illis mala: aut ob invidiam, vel inimicitiam induxit te ad deteſtandos eos. Si igitur iſte tui potitus eſt, cum eſſes ſenex, ſcientia, atque cognitione præditus & rerum experientia, transferens te a paterna clementia ad crudelitatem, & furorem in filios: quanto ergo magis eorum potitus fuiſſet, cum ſint juvenes inexperti imprudentes, ac nullius ſcientiæ circa homines, & fraudes eorum, quapropter nactus eſt penes eos quod optabat circa hæc. Conſidera itaque O Rex, res tuas, & ne præbeas aures verbis delatorum, nec properes in filios tuos, & inquire, quis ſit ille, qui mala tibi, & illis aſtruxit. Cui reſpondit; Res profecto ſe habet, ut meminiſti, utinam ſciam quis induxit eos ad hæc. Cui ait Archelaus; Hic eſt Pheroras frater tuus. Cui reſpondit Rex; Fieri poteſt rem ita ſe habere. Poſt hæc mutatus eſt Rex maximopere contra Pheroram. Quod animadvertens Pheroras timuit illum, venienſque ad Archelaum: ait ei; Video jam Regem mutatum eſſe in me, quamobrem rogo te, ut mihi reconcilies cor illius, removens ea, quæ in animo fovet, adverſus me. Cui reſpondit Archelaus; Faciam profecto ſi promiſeris aperire Regi veritatem circa ea, quæ in Alexandrum, & Ariſtobulum molitus es: & aſſenſus eſt ei de hoc. Cumque eſſet aliquos poſt dies, dixit Archelaus Regi; O Rex, ſane cognati hominis inſtar membrorum ei ſunt: quemadmodum vero homini convenit, ſi membrum aliquod illius corrumpatur ob accidentem morbum, medicamentis illum reparare, etiam ſi dolorem id incutiat, nec convenit illud reſecare, ne augeatur dolor, debilitetur corpus, & deficiant membra, atque privatione illius membri pluribus careat commodis: ſed ſuſtineat dolores medicamentorum, ut melius ſeſe habeat membrum, & ſanetur, redeatque corpus illius ad priſtinam perfectionem, & firmitatem. Ita illi convenit, quoties mutatus fuerit in eum aliquis cognatorum, quacunque de re abominabili, ut ipſum ſibi conciliet, pelliciens ad obſequia, & amicitiam, excuſationes admittens, & dimittens crimina: nec in illius necem feſtinus properet, nec diutius a ſe longe removeat. Nam cognati hominis ſunt fautores illius, & adjutores, ac in iis conſiſtit decor illius, & gloria, ac per eos conſequitur quod alioquin conſequi non potuiſſet.

وفرورا هو اخو الملك وابن ابيه وامه وهو معترف بذنبه سايلا الملك ان يصفح
عنه ويغفر زلّته • فقال الملك انا افعل ذلك وامر باحضار فرورا فلما مثُل بين يديه
قال له • قد اخطأتُ لله عز وجل وللملك واتيت ما لا يحسن من افساد احواله
واحوال ولديه باباطيل اختلقتهما • والذي حمّلني على ذلك اخذ الملك بجاريتي فلانه
وتفريقه بيني وبينها • قال الملك لارخلاوس قد صفحت عن فرورا كما سألتني لانّي قد
وجدتك داويت الفساد الذي عرض لاحوالنا بلطفك كما يداوي الطبيب الرفيق ما فسد
من جسم العليل • وانا اسالك ان تصفح عن الاسكندر وتصلح ابنتك لزوجها فانّها
عندي كالابنه لانّي اعلم انّها اعقل منه وانّها تصدّه عن امور كثيرة بعقلها ولطفها •
واسالك ان لا تفرق بينه وبينها فتهلكه لانّه يقبل قولها وينتفع بتدبيرها • فقال ارخلاوس
اما ابنتي فانّها امة للملك واما هو فقد كرهته نفسي لسوء رايه فياذن الملك ان
افرق بينه وبين ابنتي ويزوجها الملك لمن شآء من عبيك • قال له الملك بل
لا تتجاوز عن مسالتي وتقرّ ابنتك معه ولا تخالفني • فقال ارخلاوس انا افعل ذلك ولا
اخالف الملك في شيٍ ممّا يامر به • فامر هيرودیس للوقت بفكّ القيود عن الاسكندر
وارسطبلوس واحضارهما اليه • فلما حضرا طرحا انفسهما بين يديه واعترفا
بالخطآء واعتذرا وسالاه الصفح والتجاوز • فامرهما بالقيام واستدناهما اليه وقبّلهما
وامرهما بالمضي الى منازلهما والمصير اليه في الغدّ • فحضرا طعامه وشرابه وعاد لهما
الى افضل ما كان لهما عليه • واجاز ارخلاوس بسبعين بدنة وسرير من ذهب وامر
سايير وجوه اصحابه بان يهدوا الى ارخلاوس هدايا نفيسه ففعلوا • ثم سار
ارخلاوس عن مدينة بيت المقدس الى بلك وسار هيرودیس مشيعًا له ثم ودّعه
وعاد الى بيت المقدس • ولم يدع انطيفاتر الاحتيال على اخوته بما عاد بمكروههما •
فاتّفق انّه قدم الى هيرودیس رجل معه ضرايف واشيا حسنه ممّا يُقصد بها
الملوك فاهداها الى الملك فقبلها منه وكافاه عليها وحسن موضع الرجل من قلبه
وحضي عنده بخدمة وكفّ على قلبه وكان يُقال له اوريقلس • فلما راي انطيفاتر
امكان هذا الرجل من قلب ابيه حمل اليه مالا وساله ان يتلطّف في ان يحقق في قلب
هيرودیس ان ابنيه الاسكندر وارسطبلوس يريدان قتله • فضمن له الرجل ذلك • ثم دخل
الى الاسكندر واكثر الاعلام والمؤانسه له حتي اشتهر بمكبّته وعلم الملك انّه من خاصته •
ثم خلا بالملك فقال له • ان لك عليّ ايها الملك من الحقّ ما لا يسعني معه الامساك عن
النصح لك وعندي خبر يحتاج الملك الى علمه ويجب عليّ كشفه اليك • فقال له الملك
ما عندك • فقال له الرجل سمعت الاسكندر يقول ان الله قد احرّ الانتقام من ابي علي
قتله امّي وجدّي واهلي بغير حق ليجري ذلك على يدي وارجو ان اخذ بثارهم منه •
وقد وافق القوّاد علي البطش به واراد منّي الدّخول معه في ما عزم عليه من
ذلك فلم استجزن لما للملك عليّ من الفضل من الايادي الجميله • وما يكن
منّي له من النّصحه قد انهيت ذلك اليه وهو اعطا عينًا وما يراه فيه • فلما سمع الملك
كلامه فلم يدفعه واخذ بالبحث عن صحته • فلم يجد شيًا يتعلق به غير كتاب زور
عن الاسكندر وارسطبلوس الى ريس بعض القري • وفي الكتاب اننا نريد نقتل ابانا
ونهرب اليك فتعدّ لنا مكانًا نقيم فيه الى ان تجتمع الينا الرجال وتستقيم امورنا •

Pheroras quidem Frater Regis eſt, ac filius patris, & matris illius: ſuumque fatetur crimen, Regem deprecans, ut ſibi parcat, dimittatque ipſum. Et reſpondit Rex; Faciam id quidem. Juſſitque adeſſe Pheroram, qui cum coram adſtitiſſet, ait illi; Jam peccavi Deo Opt. Max. & Regi, aſtruens mala, & quæ res ejus, ac filiorum corrumpere potuiſſent, ementitis mendaciis. Quod vero ad hæc me induxit, eſt, quia Rex abſtulit a me meam talem concubinam, ſeparavitque inter me, & illam. Dixit Rex Archelao; Jam peperci Pheroræ, ut rogaſti me: etenim compertum te medelam attuliſſe corruptioni, quæ rebus noſtris acciderat, tuis lenimentis, quemadmodum medetur pius medicus corruptionibus corporis ægroti. Quare rogo te, ut parcas Alexandro reconcilians filiam tuam marito, nam eam inſtar filiæ habeo, cum ſciam eam ipſo prudentiorem eſſe, illumque a multis rebus avertere ſua prudentia, atque adhortationibus. Unde quæſo te, ne ſeparet inter eos, & perdas illum: ipſe namque illi acquieſcit, & ex ejus directione multa capit commoda. Reſpondit autem Archelaus; Filia quidem mea, ancilla eſt Regis: at ipſum jam deteſtata eſt anima mea, ob malum ejus conſilium. Permittat ergo Rex, quæſo, ut ſeparem inter illum, & filiam meam, quam copulet Rex, cuicunque vult ſervorum ſuorum. Cui reſpondit Rex; Imo ne prætergrediaris preces meas, maneatque filia tua cum illo, nec mihi contradicas. Et ait Archelaus; Utique præſtabo, nec contradicam Regi in quoquam eorum, quæ mihi præcipiet. Mox mandat Herodes ſolvi Alexandrum, & Ariſtobulum vinculis, & coram ſe venire: qui cum adſtitiſſent, ſeſe ante illum proſtraverunt, crimina ſua confitentes, excuſantes ſe, ac veniam, & remiſſionem deprecantes. Quos ſtare juſſit, & ad ſe accedere faciens exoſculatus eſt, mandavitque abire in domos ſuas in craſtinum reverſuros. Qui adfuerunt cibis, & potui ipſius, reſtituitque eos præſtantiorem in locum. Rependitque Archelao ſeptuaginta talenta, & aureum lectum, præcipiens quoque cunctis Principibus amicorum ſuorum pretioſa munera offerre Archelao: qui fecerunt. His geſtis, diſceſſit Archelaus ab urbe Domus ſanctæ in regionem ſuam, quem comitatus eſt Herodes, ac demum valedicto, reverſus eſt in Domum ſanctam. Nec tamen prætermiſit Antipater machinationes in fratres ſuos, ut exoſos eos redderet. Accidit autem, ut adventaret ad Herodem vir quidam, habens pretioſa quædam, ac ſpecioſa, quibus expeti ſolent Reges, his Regem donavit, quæ ab ipſo accipiens, rependit ei pro illis, ac optimum obtinuit locum vir in corde ejus, illiuſque famulatui adſcriptus potitus eſt corde ipſius: dicebaturque is Eurycles. Cum ergo animadvertiſſet Antipater virum iſtum plane cor patris ſui occupaſſe, obtulit ei pecuniam, rogans ut dextere inſinuaret cordi Herodis, atque confirmaret, quod duo filii ejus Alexander, & Ariſtobulus cædem illius molirentur: quod pollicitus eſt ei vir. Mox adivit Alexandrum, adeoque ejus conſuetudine, & familiaritate eſt uſus, ut notus haberetur in ejus amicitia, compertumque eſſet Regi illum de ipſius eſſe familiaribus. Poſt hæc receſſit cum Rege, & ait illi; Certe id erga me juris habes, O Rex, ut nihil profecto me diſtinere debeat, quin te bene admoneam: & quidem mihi eſt negotium quod Regem ſcire oportet, tibique illud aperire debeam. Cui Rex ait; Quid habes? Reſpondit ei vir; Audivi Alexandrum dicentem; Utique Deus diſtulit vindictam de patre meo ob necem matris meæ, Avi, & meorum ſine ullo crimine, ut id fiat per manum meam: ſperoque me ſumpturum eorum vindictam de ipſo. Et jam ſtatuit cum ducibus irruere in te, voluitque me immiſcere his, quæ deliberaverat: at nefas id exiſtimavi, ob Regis in me benemerita, atque liberalitatem. Intentio autem mea eſt illum bene admonere, atque hæc ad eum deferre, ipſe vero habet oculos, & conſilium. Cum itaque audiſſet Rex verba ejus, nequaquam ea aſpernatus eſt, ſed mox inveſtigare cœpit de eorum veritate: verum nihil eſt compertus, cui inniteretur præter ementitam epiſtolam nomine Alexandri, & Ariſtobuli ad principem oppidi cujuſdam. Erat autem in epiſtola: Volumus occidere patrem noſtrum, & confugere ad te, quamobrem para nobis locum, in quo maneamus, donec congregentur ad nos viri, & dirigantur res noſtræ.

Versio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

فاشتبه ذلك علي الملك واجاز ان يكون صحيحا فقبض علي صاحب تلك القريه فعاقبه ليقرّ بما نظم به ذلك للكتاب فانكر الرجل ذلك وتبرّي ولم يصحّ عليهما شيئا منه من هذا الوجه ولا من غير مما يحقق ما حكاه الساعي بهما. فامر بالقبض عليهما واعتقالهما وتقييدهما. ثم سار الي صور وسار من صور الي قيساريه وهما معه مقيدين فرق لهما ساير القواد وجميع من في العسكر ولم يجسر احد ان يشفع فيهما الي الملك ليلا يحقق علي نفسه قول السّاعي. وكان في العسكر شيخ من رجال الحرب وكان له ابن يخدم الاسكندر فلما راي ذلك الشيخ سو حال ابني هيروديس لم يتمالك من الوجع عليهما فصاح باعلا صوته. ذهبت الرّحمه وعدم الجميل والاشفاق وارتفع الحق من العالم. ثم قال للملك. يا من لا يرحم اولاده ويعادي احبابه ويوالي اعداه ويقبل قول الوشاه ومن لا يريد له الخير. فتبادر اليه اعدا الاسكندر وارسطبلوس فرغروه وقالوا للملك. ايها الملك ان هذا الرجل لم يحمّله علي ما قاله المحبّه لك ولا لابنيك ولكن اراد ان يظهر ما في قلبه من بغضتك ويطعن علي رايك وسياستك بحيث يوهم انه ناصحا محبا وقد حكي لنا التقه عنه بانه قد وافق مزيّن الملك علي انه اذا اخذ من شعر ان يذبحه بالموس. فامر الملك بالقبض علي الشيخ وعلي ابنه وعلي المزيّن. وان يضرب المزيّن والشيخ الي ان يقرّا. فضربا اشدّ ضربا وعوقبا بانواع العقوبات فلم يقرّا بما لم يفعلا. فلما نظر ابن الشيخ سو حال ابيه وما قد بلغ اليه رقّ له وظنّ انه ان قرّ عليه بما قد قيل له بعد ان ياخذ له الامان من الملك انه يتخلّص. فقال للملك. ايها الملك اعطيني الامان لابي ولي حتي اخبرك ما سألت عنه. فقال له الملك لك ذلك. فقال. انه قد كان الاسكندر وافق ابي علي قتلك فوافق ابي المزيّن علي ما ذكر لك. فامر الملك عند ذلك بقتل الشيخ وابنه والمزيّن. وامر بحمل الاسكندر وارسطبلوس ابنيه الي سبسطيه وان يقتلا ويصلبا بها. فحملا وقتلا وصلبا بها. وخلّف الاسكندر ابنين تركان والاسكندر وهما من بنت ارخلاوس الملك. وخلّف ارسطبلوس ثلثة بنين وهم ارسطبلوس واغريفاس وهيروديس. وخبر انطيفاتر بن هيروديس قد تقدّمت كتابته في الاخبار المتقدّمه.

تمّت. والحمد لله.

Quod quidem Regi confirmatum est, & verisimile visum: quare captum principem oppidi illius tormentis subdidit, ut fateretur ea quæ in epistola contexta erant. Quod negavit vir ille, sese justificans, nec approbatum est contra eos quicquam de his, aut aliis, quæ imposuit eis tanquam vera delator. Justitque eos comprehendi, & catenis, atque compedibus devinciri. Dein profectus est Tyrum, & Tyro Cæsaream eos devinctos secum ducens. Et miserati sunt eorum cuncti Duces, cunctique milites: at nullus intercedere pro illis apud Regem audebat, ne de se pro veris approbaret, quæ dixerat delator. Erat autem in exercitu senex quidam de viris belli, habens filium in famulatu Alexandri: cum ergo vidisset Senex ille pessimum statum duorum filiorum Herodis, vices eorum mirum in modum miseratus est, exclamavitque quam alta potuit voce: Periit miseratio, defecit bonitas, & pietas, ablata est veritas de mundo. Tum ait Regi; O immisericors in filios, hostis amicorum, & amicus hostium, amplectens verba delatorum, & eorum, qui tibi bona minime exoptant. Ad quem accurrerunt hostes Alexandri, & Aristobuli, & increpaverunt eum, dixeruntque Regi; O Rex nequaquam virum hunc induxit amor erga te, & filios tuos ista loqui, sed effutire voluit odium, quod in corde adversus te fovebat, atque obloqui de consilio, & administratione tua tanquam amicus admonitor. Et quidem nobis de ipso detulerunt observatores, quod jam convenisset cum Tonsore Regis, ut dum illum tonderet, novacula jugularet. Et justit Rex comprehendi Senem, & filium ejus, & Tonsorem & virgis cædi Senem & Tonsorem, donec faterentur. Et virgis cæsi sunt quam acerbissime, ac tormentorum multiplici generi subjecti: at nihil eorum fassi sunt, quæ non fecerant. Cum ergo vidisset filius Senis pessimum patris sui statum, & ad quæ devenerat, miseratus est ejus, atque arbitratus illum liberatum iri, si ipse fateretur de eo, quæ illi imputabantur, post acceptam a Rege pro illo securitatem. Quare ait Regi; O Rex, concede mihi & patri meo securitatem, ut indicem tibi, quæ quæris. Et ait Rex; Sit tibi hoc. Cui dixit; Jam statuerat Alexander cum patre meo, ut te occideret: pater vero meus statuit cum Tonsore, ut tibi relatum est. Tum jussit Rex occidi Senem illum, & filium ejus, & Tonsorem. Mandavit insuper deduci ambos filios suos, Alexandrum, & Aristobulum Sebasten, ibique occidi, & patibulo affigi: qui deducti, occisi, & patibulo ibi affixi sunt. Alexander autem duos superstites reliquit filios, Tyrcanem videlicet, & Alexandrum ex filia Archelai Regis: Aristobulus vero tres reliquit filios, Aristobulum nempe, Agrippam, & Herodem. Historiæ autem Antipatri filii Herodis jam præcessit descriptio in prænarratis.

FINIS.

ET LAUS DEO.

ה

Verſi

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

16 וּנְפַק קַיִן מִן קֳדָם יְיָ וְיָתֵיב בְּאַרְעָא
גְּלֵי וּמַטַלְטֵל מִן מַדְנַח לְנִנְתָא דְעֵדֶן
וַהֲוָה קֳדָם עַד לָא קְטַל קַיִן לְהֶבֶל אָחוּי
דַּוָת אַרְעָא מַרְבְּיָא לֵיהּ פֵּירִין כְּפֵירֵי
נִנְתָא דְעֵדֶן מִן דַּחֲטָא וּקְטַל לַאֲחוֹי חָזַרַת
לְמַסְקָא כּוּבִּין וְדַרְדָּרִין:

16 וְיָצָא וְנָפַק קַיִן מִן קֳדָם יְיָ וְיָתֵיב בְּאַרְעָא
טַלְטוּל גָּלוּתֵיהּ דְּהַוַת עָבְדָא עֲלוֹהִי
מִלְקֶדְמִין כְּגִינוֹנִיתָא דְעֵדֶן: וְיָדַע קַיִן וְיָדַע 17
קַיִן יָת אִנְתְּתֵיהּ וְאַעֲדִיאַת וְיָלְדַת יָת חֲנוֹךְ
וַהֲוָה בְנֵי קַרְתָּא וְקָרָא שׁוּם קַרְתָּא כְּשׁוּם
בְּרֵיהּ חֲנוֹךְ: וְיוֹלַד וְאִיתְיְלִיד לַחֲנוֹךְ 18
יָת עִירָד וְעִירָד אוֹלִיד יָת מְחוּיָאֵל
וּמְחוּיָאֵל אוֹלִיד יָת מְתוּשָׁאֵל וּמְתוּשָׁאֵל אוֹלִיד יָת לֶמֶךְ: וּלְקַח וְנָסֵיב לֵיהּ לֶמֶךְ 19
תַּרְתֵּין נְשִׁין שׁוּם חֲדָא עָדָה וְשׁוּם תִּנְיָתָא צִלָּה: וְתָלַד וְיַלִּידַת עָדָה יָת 20
יָבָל הוּא הֲוָה רַב בְּהוֹן דְּכָל יַתְבֵי מַשְׁכְּנִין וּמָארֵי בְּעִיר: וְשׁוּם אָחוּי וְשׁוּם 21
אָחוּהִי יוּבָל הוּא הֲוָה רַב בְּהוֹן דְּכָל דְּמָמַנִּן לְזַמְרָא בְּכִנּוֹרָא וְאֻבּוּבָא:
וְצִלָּה וְצִלָּה אַף הִיא יְלִידַת יָת תּוּבַל קַיִן רַב לְכָל אוּמַן דְּיָדַע בַּעֲבִידַת 22
נְחָשָׁא וּפַרְזְלָא וַאֲחָתֵיהּ דְּתוּבַל קַיִן נַעֲמָא הִיא הֲוַת מָרַת קִינִין וְזִמְרִין:
וַיֹּאמֶר וְאָמַר לֶמֶךְ לִנְשׁוֹי עָדָה וְצִלָּה קַבִּילָן קָלִי נְשֵׁי לֶמֶךְ אַצִּיתָן לְמֵימְרִי 23
אֲרוּם לָא נַבְרָא קְטָלִית דְּנִתְקְטְלָא תְּחוֹתוֹהִי וְאוּף לָא עוֹלֵימָא חֲבִילִית דְּבַנְיָה
יְהוֹבְדוּן וְרָעִי: כִּי שִׁבְעָתַיִם אֲרוּם קַיִן דְּחַב וְתַב בִּתְיוּבְתָא עַד שׁוּבְעָא דְרִין 24
אִתְלִיו לֵיהּ וְלֶמֶךְ בַּר בְּרֵיהּ דְּלָא חַב דְּיִנָא הוּא דְיִתְלֵי לֵיהּ עַד שׁוּבְעִין וְשַׁבְעָא:
וַיֵּדַע אָדָם וְיָדַע אָדָם תּוּב יָת אִנְתְּתֵיהּ לְסוֹף מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין דְּאִתְקְטִיל הֶבֶל 25
וַיֹּלֶד בֵּר וַיִּקְרָא יָת שְׁמֵיהּ שֵׁת אֲרוּם אֲמָרַת יְהַב לִיְיָ בַּר אוּחְרָן חֲלַף הֶבֶל דְּקְטָלֵיהּ
קָיִן: וְלְשֵׁת וּלְשֵׁת אַף הוּא אִתְיְלִיד בַּר וּקְרָת יָת שְׁמֵיהּ אֱנוֹשׁ הוּא דְּא 26
דְּבְיוֹמוֹהִי שְׁרִיאוּ לְמִטְעֵי וְעַבְדוּ לְהוֹן טַעֲוָן וּמְכַנִּין לְטַעֲוָתְהוֹן בְּשׁוּם מֵימְרָא דַיְיָ:

Et egressus est Cain à conspectu 16
Domini, & habitavit in terra migrationis exilii sui, quæ culta erat propter eum ab antiquo sicut hortus Eden. Et cognovit Cain uxorem suam, & concepit & peperit 17
Henoch: & ædificavit civitatem, & vocabat nomen civitatis juxta nomen filii sui, Henoch. Natus 18
vero est ipsi Henoch Hirad, & Hirad genuit Mechujael, & Mechujael genuit Methusael, & Methusael genuit Lamech. Et accepit sibi 19
Lamech duas uxores: nomen unius, Ada; nomen vero alterius, Tsilla.
Et peperit Ada Jabal: ipse erat dux illis omnibus qui habitabant tabernacula, & possidentibus jumenta. Et nomen fratris ejus Jubal: ille 20 21
dux erat omnibus præfectis cantici in cithara & tibiis. Et Tsilla etiam ipsa 22
peperit Tubalcain, magistrum omnis opificis qui novit opus æris & ferri: & soror ipsius Tubalcain Naama, ipsa erat domina lamentationum & cantionum. Et dixit Lamech uxoribus suis Adæ & Tsillæ: Audite 23
vocem meam, uxores Lamech; auscultate sermoni meo: quoniam non virum interfeci, ut interficiamur pro eo; & etiam juvenem non perdidi, ut propter eum pereat semen meum. Quoniam Cain qui peccavit & con- 24
versus est per pœnitentiam, usque ad septem generationes dilata est ipsi *pœna*: Lamecho ipsius nepoti, qui non peccavit, æquum est ut differatur illi usque ad septuaginta septem. Et cognovit Adam rursus uxorem 25
suam, exactis centum & triginta annis postquam interfectus est Habel; & peperit filium, & vocavit nomen ejus Seth: quoniam dixit; Dedit mihi Domin' filium alium pro Habele, quem interfecit Cain. Ipsi verò etiam 26
Seth natus est filius, & vocavit nomen ejus Enos: illa *erat* ætas in cujus diebus incœperunt errare & fecerunt sibi idola, & cognominabant idola sua nomine sermonis Domini.

Hierosol. *16. Et exiit Cain à facie Domini, & habitavit in terra exul & vagus ab oriente horti Eden. Fuit autem cum nondum occidisset Cain Abelem fratrem suum, producebat terra fructus, similes fructibus horti Eden; ex quo verò peccavit & occidit fratrem suum, prodnxit spinas & tribulos.*

ה

CAP. V.

זה ספר דין סֵפֶר יְיחוּס תּוֹלַדַת אָדָם בְּיוֹמָא דְּבָרָא יְיָ אָדָם בְּדִיוּקְנָא 1
דַיְיָ עֲבִידְתֵּיהּ: זכר דְּכַר וְנוּקְבָא בְּרָאנוּן וּבְרִיךְ יָתְהוֹן בְּשׁוּם מֵימְרֵיהּ 2
וְקָרָא יָת שׁוּמְהוֹן אָדָם בְּיוֹמָא דְאִתְבְּרִיאוּ: ויחי אדם וְחֵא אָדָם 3
מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין וְאוֹלֵד יָת שֵׁת דְּדָמֵי לְאִקּוֹנְיֵהּ וְלִדְמוּתֵיהּ אֲרוּם מִן קֳדָמַת
דְּנָא אוֹלִידַת חַוָּה יָת קַיִן דְּלָא דָמֵי לֵיהּ וְהֶבֶל אִתְקְטִיל עַל יְדוֹי וְקַיִן
אִטְרַד וְלָא אִתְיַחְסוּ זַרְעִיתֵיהּ בְּסֵפֶר יְיחוּס אָדָם וּבְתַר כֵּן אוֹלִיד יָת דְּדָמֵי לֵיהּ
וּקְרָת יָת שְׁמֵיהּ שֵׁת:

Hic est liber genealogiæ hominis: in die qua creavit Dominus hominem, ad imaginem Dei fecit ipsum. Marem & fœminam creavit eos: 1 2
& benedixit illis in nomine sermonis sui, & vocavit nomen eorum Adam, die quo creati sunt. Et vixit Adam centum triginta annos & 3
genuit Seth, qui similis erat imagini & similitudini ejus; quoniam antea pepererat Hava Cainum, qui non similis erat ipsi: Habel enim interfectus erat per manum ipsius; at Cain expulsus erat, nec recensitum est semen ejus in libro progeniei Adam: postea verò peperit eum qui similis erat ipsi, & vocavit nomen ejus Seth.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA:*

16 * برون آمد [قين از پيشي ! وپنشست در زمين نود] پيش بهشت * خلوت كرد قين 17
مر زن او آبستن شد وبزاييد مر حنوك بود آبدان كنا مرشهر بخواند نام آن شهر
18 چون نام پسر او حنوك *زاييده شد بحنوك مر عيرد وعيرد بزاييد مر محويال ومحويال بزاييد
19 مر متوشال ومتوشال بزاييد مر لمك * بستاند باو لمك دو زنان نام آن يكّه عده ونام
20 آن دويمي صلّه *بزايد عده مر يبل او بود بزركي نشيننا خيمه ورمه * ونام برادر او يوبل
21 او بود بزركي همه كيرا چنك وطنبوره * وصلّه نيز او بزايد مر توبل قين تيز
22 كنا وهمه استادي كنا مس وآهن وجواهر توبل قين نعمه * كفت لمك بزنان او عده
23 وصلّه بشنويد آواز من زنان لمك، خوش كنيد كفتار من كه مردي بكشتم بجراحت
24 من وكودك بنشان من * كه بهفت دو هفتها باز توخته شود قين ولمك هفتاد وهفت
25 * خلوت كرد آدم نيز مر زن او بزاييد پسر بخواند مر نام او شت كه بنهاد بمن خدا نسل
26 ديكر بجاي هبل كه بكشت اويرا قين * وپشت نيز او زاييده شد پسر بخواند مر نام
او انوش آن هنكام سست شد بخواندن در نام ! *

Tum egressus Cain à præsentia Domini, sedit in terra Nod, ante Paradisum. Et secessum fecit Cain cum uxore sua; quæ gravida facta peperit Hanoch: et ædificans urbem, vocavit nomen illius urbis secundùm nomen filii sui, Hanoch. Et natus est ipsi Hanoch Irad, & Irad genuit Mehujael, & Mehujael genuit Methusael, & Methusael genuit Lamech. Accepit sibi Lamech duas uxores, nomen unius Adah, & nomen secundæ Sillah. Peperitque Adah Jabal: ipse fuit magister inhabitantium tentoria, & pascentium gregem. Et nomen fratris ejus, Jubal: ipse fuit magister omnis tractantis cymbalum & citharam. Et Sillah etiam ipsa peperit Tubal-Cain, exacuendi & cujuslibet operis artificem æris ac ferri: soror verò Tubal-Cain fuit Naamah. Dixit Lamech uxoribus suis, Adah & Sillah audite vocem meam, uxores Lamech aurem præbite sermoni meo, quòd virum occidero in vulnere meo, & puerum in vibice mea. Quia pro septem bis septies reprendetur ipsi Cain, & Lamech septuagies et septies. Iterùm secessum fecit Adam cum uxore sua, quæ peperit filium, cujus nomen vocavit Seth: quia inquit, posuit mihi Deus sobolem alteram loco Abel, quîi occîdit eum Cain. Et ipsi Seth etiam natus est filius, cujus nomen vocavit Enosh: tunc neglectum est invocare nomen Domini.

* فصل پنجم *

CAP. V.

* اين كتاب پيدا شدنهاي آدم در روز آفريدن خدا آدم در مانند فرشتهاي خدا 1
بكرد اويرا * نر ومادة آفريد ايشانرا آفرين كرد ايشانرا بخواند مر نام ايشان آدم در 2
روز آفريدن ايشان * بزيست آدم صد وسي سال بزاييد در مانندي او چون چهرهي 3
او بخواند مر نام او شت *

Iste est liber generationum Adam. In die quo creavit Deus hominem, in similitudine angelorum Dei fecit illum. Masculum & fœminam creavit eos; et benedicens eis, vocavit nomen eorum Adam, in die quâ creati sunt. Vixit Adam centum triginta annos: genuitque ad similitudinem suam, secundùm formam suam filium, cujus nomen vocavit Seth.

	ירושלמי	תרגום יונתן בן עוזיאל	Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*
4	+ תמני מאה שנין ובהון בשניא דנוח מוליד בנין ובנן:	4 ויהיו והוו יומי אדם בתר דאוליד ית שת תמני מאה שנין ואוליד בנין ובנן:	4 Et fuerunt dies Adam poſtquam genuiſſet Seth octingenti anni: & genuit filios & filias.
5		5 ומית ואתכנים מן עלמא:	5 Et fuerunt omnes dies Seth, nongenti & duodecim anni; & mortuus eſt.
6		6 ויחי אנוש תשעין שנין ואוליד ית קינן:	6 Et vixit Enos nonaginta annos, & genuit Kenan.
7		7 ויחי אנוש בתר דאוליד ית קינן תמני מאה חמיסר שנין ואוליד בנין ובנן:	7 Et vixit Enos poſtquam genuiſſet Kenan octingentis & quindecim annis; & genuit filios & filias.
8		8 ויהיו והוו כל יומי אנוש תשע מאה חמש שנין ומית:	8 Et fuerunt omnes dies Enos nongenti & quinque anni, & mortuus eſt.
9		9 וחיא קינן שבעין שנין ואוליד ית מהללאל:	9 Et vixit Kenan ſeptuaginta annos, & genuit Mahalaleel.
10		10 ויחי קינן בתר דאוליד ית מהללאל תמני מאה ארבעין שנין ואוליד בנין ובנן:	10 Et vixit Kenan poſtquam genuiſſet Mahalaleel octingentis & quadraginta annis, & genuit filios & filias.
11		11 ויהיו כל יומי קינן תשע מאה עשר שנין ומית:	11 Et fuerunt omnes dies Kenan nongenti & decem anni, & mortuus eſt.
12		12 ויחי מהללאל שתין וחמש שנין ואוליד ית ירד:	12 Et vixit Mahalaleel ſexaginta quinque annos, & genuit Jered.
13		13 ויחי מהללאל בתר דאוליד ית ירד תמני מאה תלתין שנין ואוליד בנין ובנן:	13 Et vixit Mahalaleel poſtquam genuiſſet Jered octingentos triginta annos; & genuit filios & filias.
14		14 ויהיו כל יומי מהללאל תמני מאה תשעין וחמש שנין ומית:	14 Et fuerunt omnes dies Mahalaleel octingenti nonaginta quinque anni; & mortuus eſt.
15		15 ויחי ירד מאה ותרתין שנין ואוליד ית חנוך:	15 Et vixit Jered centum ſexaginta duos annos, & genuit Enoch.
16		16 ויחי ירד בתר דאוליד ית חנוך תמני מאה שתעין וחמש שנין ואוליד בנין ובנן:	16 Et vixit Jered poſtquam genuiſſet Enoch octingentos annos; & genuit filios & filias.
17		17 ויהיו כל יומי ירד תשע מאה שתין ותרתין שנין ומית:	17 Et fuerunt omnes dies Jered nongenti ſexaginta duo anni, & mortuus eſt.
18		18 ויחי חנוך שתין וחמש שנין ואוליד ית מתושלח:	18 Et vixit Enoch ſexaginta quinque annos, & genuit Methuſelach.
19		19 ואתהלך חנוך בקושטא קדם יי בתר דאולד ית מתושלח תלת מאה שנין ואוליד בנין ובנן:	19 Et coluit Enoch in veritate coram Domino, poſtquam genuiſſet Methuſelach, trecentis annis; et genuit filios et filias.
20		20 ויהיו כל יומי חנוך תלת מאה שנין ושתין ותרתין שנין:	20 Et fuerunt omnes dies Enoch, cum habitatoribus terræ, trecenti et ſexaginta et quinque anni.
21		21 ואתהלך חנוך בקושטא קדם יי ואתגניד ואסליק לרקיעא בסימר קדם יי:	21 Et coluit Enoch in veritate coram Domino, et ecce non ipſe cum generationibus terræ; quoniam ſubductus eſt, et aſcendit in cœlum in ſermone coram Domino: et vocatum eſt nomen ejus Metatron ſcriba magnus.
22		22 ויחי מתושלח מאה ותמנין שנין ואולד ית למך:	22 Et vixit Methuſelach centum octinginta ſeptem annos, et genuit Lemech.
23		23 ויחי מתושלח בתר דאולד ית למך שבע מאה תמנין ותרתין שנין ואולד בנין ובנן:	23 Et vixit Methuſelach poſtquam genuiſſet Lemech ſeptingentos octoginta duos annos; et genuit filios et filias.
24	ירושלמי 24 ופלח חנוך בקושטא קדם יי והא ליתוהי עם דיירי ארעא ארום אתגניד ואסליק לרקיעא בסימר קדם יי:	24 ואתהלך חנוך בקושטא קדם יי והא ליתוהי עם דיירי ארעא ארום אתגניד בסימר מן קדם יי:	24 Et coluit Enoch in veritate coram Domino, et ecce non fuit ipſe; quoniam ſubtractus eſt per verbum à conſpectu Domini.
25		25 וקרא שמיה מיסטרון ספרא רבא:	25 Et fuerunt omnes dies Methuſelach nongenti et duo et ſexaginta novem anni; et mortuus eſt.
26		26 ויחי מתושלח בתר דאוליד ית למך שבע מאה שבעין ותרתין שנין ואולד בנין ובנן:	26 Et vixit Lamech centum octoginta duos annos, et genuit filium.
27		27 ויהיו כל יומי מתושלח תשע מאה שתין ותשע שנין ומית:	
28		28 ויחי למך מאה ותמנין ותרתין שנין ואולד בר:	

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

4 *بودند روزکارن آدم پس زاینیدن او مر شت هشت صد سال بزاینید پسران دختران*

5 *بودند همه روزکاران آدم آنچه بزیست نهصد وسي سال ویمرد* بزیست شت صد وپنج

6 سال بزاینید مر انوش * بزیست شت پس زاینیدن او مر انوش هشت صد وهفت سال

7 بزایند پسران ودختران * بودند همه روزکاران شت نه صد ودوازده سال ویمرد *

8 *بزیست انوش نود سال بزایند مر قینن * بزیست انوش پس زایندن او مر قینن

9 10 هشت صد وپانزده سال بزایند پسران ودختران * بودند همه روزکاران انوش نه صد

11 12 وپنج سال ویمرد *بزیست قینن هفتاد سال بزایند مر مهللال * بزیست قینن پس

13 زایندن او مر مهللال هشت صد وچهل سال وبزایند پسران ودختران * بودند همه

14 روزکاران قینن نه صد وده سال ویمرد * بزیست مهللال شست وپنج سال بزایند مر یرد*

15 16 *بزیست مهللال پس زایندن او مر یرد هشت صد وسي سال بزایند پسران ودختران* بودند

17 18 همه روزکاران مهللال هشت صد ونود وپنج سال ویمرد * بزیست یرد وشست ودو

19 سال بزایند مر حنوك * بزیست یرد پس زایندن او مر حنوك هشت صد سال بزایند

20 21 پسران ودختران * بودند همه روزکاران یرد نه صد وشست ودو سال ویمرد * بزیست

22 حنوك شست وپنج سال بزایند مر متوشلح * رویش کرد حنوك بحضرت خدا پس

23 زایندن او مر متوشلح سه صد سال بزایند پسران ودختران * بود همه روزکاران

24 حنوك سه صد وشست وپنج سال * [رویش کرد حنوك بحضرت خدا] ونیست او که

25 26 بستاند اویرا خدا *بزیست متوشلح صد وهشتاد وهفت سال بزایند مر لمك *بزیست

متوشلح پس زایندن او مر لمك هفت صد وهشتاد ودو سال بزایند پسران ودختران *

27 28 *بودند همه روزکاران متوشلح نه صد وشست ونه سال ویمرد * بزیست لمك صد

وهشتاد ودو سال بزایند پسر*

Fuerunt tempora Adam poſtquàm genuit Seth, octingenti anni, et genuit filios ac filias. Fuerunt itaque cuncta tempora Adam quibus vixit, nongenti triginta anni, & mortuus eſt. Vixit Seth centum & quinque annos, & genuit Enoſh. Vixitque Seth poſtquàm genuit Enoſh, octingentos & ſeptem annos, & genuit filios ac filias. Fuerunt itaque cuncta tempora Seth, nongenti & duodecim anni, & mortuus eſt. Vixit Enoſh nonaginta annos, & genuit Cainan. Et vixit Enoſh poſtquàm genuit Cainan, octingentos & quindecim annos: genuitque filios ac filias. Fuerúntque cuncta tempora Enoſh, nongenti & quinque anni, & mortuus eſt. Vixit Cainan ſeptuaginta annos, et genuit Mahalaleel. Et vixit Cainan poſtquàm genuit Mahalaleel, octingentos & quadraginta annos: genuitque filios ac filias. Fuerunt autem cuncta tempora Cainan nongenti & decem anni, mortuúſque eſt. Vixit Mahalaleel ſexaginta & quinque annos, et genuit Jared. Vixitque Mahalaleel poſtquàm genuit Jared, octingentos & triginta annos: genuitque filios & filias. Fuerunt autem cuncta tempora Mahalaleel octingenti nonaginta & quinque anni, & mortuus eſt. Vixit Jared centum ſexaginta & duos annos, et genuit Hanoch. Et vixit Jared poſtquàm genuit Hanoch, octingentos annos: genuitque filios & filias. Fuerúntque cuncta tempora Jared nongenti ſexaginta & duo anni, & mortuus eſt. Vixit Hanoch ſexaginta quinque annos, et genuit Methuſelah. Ambulavit autem Hanoch in præſentia Dei poſtquàm genuit Methuſelah, trecentos annos: genuitque filios & filias. Fuerúntque cuncta tempora Hanoch trecenti ſexaginta quinque anni. Ambulavit inquam, Hanoch in præſentia Dei, & eſſe deſiit; quia tulit eum Deus. Vixit Methuſelah centum octoginta & ſeptem annos, et genuit Lamech. Vixitque Methuſelah poſtquàm genuit Lamech, ſeptingentos octoginta atque duos annos: genuitque filios ac filias. Fuerunt itaque cuncta tempora Methuſelah nongenti ſexaginta novem anni, & mortuus eſt. Vixit Lamech centum octoginta & duos annos, et genuit filium,

29 וקרא ית שמיה נח למימר דין ינחמינא מפולחננא דלא מצלחא ומלישות ידנא מן ארעא דלטא ייי בגין חובי בני אנשא : 30 ויחי וחייא למך בתר דאוליד ית נח חמש מאה ותשעין וחמש שנין ואולד בנין ובנן : 31 ויהיו והוו כל יומי למך שבע מאה ושבעין ושבע שנין ומית : 32 ויהי נח והוה נח בר חמש מאה שנין ואולד נח ית שם ויית חם ויית יפת :

29 Et vocavit nomen ejus Noach, dicendo: Hic consolabitur nos ab opere nostro non prospero, & à laboribus manuum nostrarum, ex terra cui maledixit Deus propter peccata filiorum hominis. 30 Et vixit Lamech postquam genuisset Noach quingentis nonaginta quinque annis; & genuit filios & filias. 31 Et fuerunt omnes dies Lamech septingenti septuaginta & septem anni; & mortuus est. 32 Et fuit Noach filius quingentorum annorum; & genuit Noach Semum, Chamum, & Japhetum.

ו

ויהי כי והוה אדו שריאו בני נשא למסגי על אנפי ארעא ובנתא שפירתא אתילידו : 2 וחמון בני רברביא ית בנת אנשא ארום שפירן הינון וכחלן ופקסן ומהלכן בגילוי בשרא והרהירו לונו ונסיבו להון נשין מכל דאתרעיו : 3 ואמר ייי לא יתדנון עובדין טבין והא אבאישו עובדיהון והא יהבית להון ארכא מאה ועשרין שנין דילמא דיעברון תתובא : 4 הנפילים שמחזאי ועוזיאל היונן נפילין מן שמיא והוו בארעא ביומיא האינון ואוף בתר כן דעלון בני רברביא לות בנת אינשא וילידן להון והינון מתקרין גברין דמעלמא אינשי שמהן : 5 וירא ייי ארום סגיאת בישת אינשא בארעא וכל יצרא דמחשבת לביה לחוד בישׁ כל יומא : 6 וינחם וחבי ייי במימריה בארעא ואידין עלוהון במימריה : 7 ואמר ייי אבטיל אנשא במימרי דברירתי מעל אנפי ארעא מאינשא עד בעירא עד ריחשא ועד עופא דשמיא ארום חבית במימרי ארום עבדתינון : 8 ונח ונח רחים קדם ייי :

ו

1 ויהי כי והוה אדו שריאו בני נשא למסגי על אנפי ארעא ובנתא שפירתא אתילידו : 2 וחמון בני רברביא ית בנת אנשא ארום שפירן הינון וכחלן ופקסן ומהלכן בגילוי בשרא והרהירו לונו ונסיבו להון נשין מכל דאתרעיו : 3 ואמר ייי לא יתדנון עובדין טבין והא אבאישו עובדיהון והא יהבית להון ארכא מאה ועשרין שנין דילמא דיעברון תתובא : 4 הנפילים שמחזאי ועוזיאל היונן נפילין מן שמיא והוו בארעא ביומיא האינון ואוף בתר כן דעלון בני רברביא לות בנת אינשא וילידן להון והינון מתקרין גברין דמעלמא אינשי שמהן : 5 וירא ייי ארום סגיאת בישת אינשא בארעא וכל יצרא דמחשבת לביה לחוד בישׁ כל יומא : 6 וינחם וחבי ייי במימריה בארעא ואידין עלוהון במימריה : 7 ואמר ייי אבטיל אנשא במימרי דברירתי מעל אנפי ארעא מאינשא עד בעירא עד ריחשא ועד עופא דשמיא ארום חבית במימרי ארום עבדתינון : 8 ונח ונח רחים קדם ייי :

ירושלמי 1 3 ואמר מימריה דייי לא יתדונון דריא דעתידין למקם כן בתר דמבולא למובדא ולמשחיצי מנו עלמא הלא יהבית רוח קדשי בהום מן בגלל דיי יעברון עובדין טבין והא אבאישו עובדיהון והא יהבית להון ארכא מאה ועשרין שנין מן בגלל דיעברון תתובא

ירושלמי 3 ואמר מימריה דייי לא יתדונון דריא דעתידין למקם כן בתר דמבולא למובדא ולמשחיצי מנו עלמא הלא יהבית רוח קדשי בהום מן בגלל דיי יעברון עובדין טבין והא אבאישו עובדיהון והא יהבית להון ארכא מאה ועשרין שנין מן בגלל דיעברון תתובא

ירושלמי 4 הנפילים שמחזאי ועוזיאל היונן נפילין מן שמיא והוו בארעא ביומיא האינון ואוף בתר כן דעלון בני רברביא לות בנת אינשא וילידן להון והינון מתקרין גברין דמעלמא אינשי שמהן : 5 וירא ייי ארום סגיאת בישת אינשא בארעא וכל יצרא דמחשבת לביה לחוד בישׁ כל יומא : 6 וינחם וחבי ייי במימריה בארעא ואידין עלוהון במימריה : 7 ואמר ייי אבטיל אנשא במימרי דברירתי מעל אנפי ארעא מאינשא עד בעירא עד ריחשא ועד עופא דשמיא ארום חבית במימרי ארום עבדתינון : 8 ונח ונח רחים קדם ייי :

ירושלמי 8 ונח על דהוה צדיק בדריה אשכח חינא קדם ייי :

פ פ פ

אלה תולדות נח אלין יחוסין דנגנסת נח נח הוה גבר זכאי שלים בעובדין טבין והוה נח דחיל קדם ייי : 10 וילד ואוליד נח תלתא בנין ית שם ית חם ויית יפת :

9 Istæ sunt prosapiæ familiarum Noach. Noach fuit vir purus, integer in operibus bonis erat in generationibus suis, in timore Dei ambulavit Noach. 10 Et genuit Noach tres filios; Semum, Chamum, & Japhetum.

CAP. VI.

1 ET accidit quando inceperunt filii hominis multiplicari super faciem terræ, ut filiæ pulchræ nascerentur illis. 2 Et viderunt filii optimatum filias hominum quòd pulchræ essent, & fucantes faciem & discernentes *capillos*, & ambulantes cum manifestatione carnis & cogitatione scortationis: & acceperunt sibi uxores ex omnibus quæ ipsis complacuerant. 3 Et dixit Dominus per sermonem suum; Non judicabuntur omnes generationes perversæ, quæ surrecturæ sunt, ordine judiciorum ætatis diluvii, ut perdantur & exterminentur è medio mundi. An non posui spiritum meum sanctum in illis, eò ut faciant bona opera? quia verò mala egerunt opera sua, ecce dedi illis spatium centum viginti annorum ut pœnitentiam agerent, sed non fecerunt. 4 Schamchazai & Uzi-el, qui cadebant ex cœlis, erant in terra in diebus illis: & etiam postquã ingressi sunt filii magnatum ad filias hominum, & pepererunt illis; & hi sunt qui vocantur Viri qui à seculo, Viri nominum. 5 Et vidit Dominus quod multa esset malitia hominis in terra, & omne figmentum cogitationis cordis ejus tantùm malum omni die. 6 Et pœnituit Dominum cum sermone suo, quoniam fecisset hominem in terra: & judicabat eos sermone suo. 7 Et dixit Dominus abolebo hominem in sermone meo, quem creavi, de superficie terræ; ab homine usque ad jumentum, usque ad reptile, & usque ad volucre cœlorum: quoniam pœnitet me in sermone meo quòd illos fecerim. 8 Noach autem, qui erat justus, invenit gratiam coram Domino.

Hierosol. *Cap.* VI. 3 *Et dixit verbum ipsius Domini; Non judicabuntur ætates, quæ surrecturæ sunt post ætatẽ diluvii, ut perdantur, exterminentur & deleantur prorsus. An non spiritum meum indidi filiis hominum, eo quòd sint caro, & opera eorum opera bona? quia verò opera eorum sunt opera mala, ecce dedi illis spatium centum viginti annorum, si forsan facerent pœnitentiam, sed non fecerunt.*

Hierosol. 6 *Et fuit pœnitentia à conspectu Domini in verbo suo, eò quòd fecisset hominem in terra, & dixit & disceptavit in corde suo.*

Hierosol. 8 *Noach autem, quòd esset justus in ætate sua, invenit gratiam et misericordiam coram Domino.*

SECTIO II.

9 Istæ sunt prosapiæ familiarum Noach. Noach fuit vir purus, integer in operibus bonis erat in generationibus suis, in timore Dei ambulavit Noach. 10 Et genuit Noach tres filios; Semum, Chamum, & Japhetum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

29 بخواند مر نام او نوح بكفتن اين آسايش دهد ايمارا از كارها ايما واز زحمت دستهاي ايما
از آن زمين آنچه نفرين كرد اويرا ״ *بزيست لمك پس زايانذن او مر نوح پانصد ونود
31 وپنج سال بزايانذ پسران ودختران *بود همه روزكاران لمك هفت صد وهفتاد وهفت سال
32 وبمرد *بود نوح قدر پانصد سال بزايانذ نوح مر شم ومر حم ومر يفت *

فصل ششم

1 *بود كه در استيذ آن آدم بسيار شذن ابر روي آن زمين ودختران زايذه شذن
2 بايشان بديذند فرشتكان خدا مر دختران آن آدم [كه نيكان ايشان] بستذند بايشان
3 زنان از همه آنچه اختيار كردند * كفت [״] نه قرار كيرد روح من در آدم بجاويد
4 در آنچه نيز او كوشتمند وباشند روزكاران او صد وبيست سال * آن خانان بودند در
زمين در روزكاران ايشان ونيز پس همچنين آنچه بيايند فرشتكان آن خدا بدختران
5 آن آدم بزايان بايشان ايشان آن جبّاران آنچه ازجاويد مردمان آن نام * بديد ״ كه
6 بسيار است بدي آن آدم در زمين وهمه خلق انديشهاي دل او خاصه بد
7 همه آن روز *تباعت آورد ״ كه بكرد مر آن آدم در زمين زحمت شد بدل او *كفت
8 ״ محو كنم مر آن آدم آنچه آفريذم از بالاي روي آن زمين از آدم تا چهارپا تا جنبش وتا
9 مرغ آن آسمان كه تباعت آوردم كه آفريذم ايشانرا *ونوح يافت خوبي در چشمان ״ *اينان
زايذه شذكان آن نوح نوح مرد صالح بود در عصرهاي او مر آن خدا رويش كرد نوح
10 *بزايانذ نوح سه پسران مر شم مر حم ومر يفت*

1 *Fuit, cùm cœpissent homines multiplicari super faciem terræ, filiæque natæ essent illis; 2 Videntes angeli Dei filias hominum esse bonas, acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant. 3 Dixit Dominus, Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, eò quòd sit etiam carneus ipse: erunt tamen tempora ejus centum & viginti anni. 4 Principes erant in terra in iis temporibus: atque etiam postquàm ingressi sunt angeli Dei ad filias hominum, pepererunt illis: isti sunt potentes qui ab æterno, viri nominis. 5 Tum videns Dominus multam esse malitiam hominum in terra, omneque figmentum cogitationum cordis ejus tantùm malum esse totâ die, 6 Pœnituit Dominum quòd fecisset homines in terra, & doluit in corde suo. 7 Dixitque Dominus, Delebo homines quos creavi desuper faciem terræ, ab homine usque ad quadrupedem, usque ad reptile, & usque ad volatile cœli: pœnitet enim me quòd creaverim ea. 8 At Noah invênit gratiam in oculis Domini. 9 Isti sunt progeniti Noah: (Noah vir probus fuit in seculis suis: cum Deo ambulavit Noah.) 10 Genuit Noah tres filios, Sem, Ham, & Japheth.*

CAP. VI.

ירושלמי חרגום יונתן בן עוזיאל Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

11 ואתחמליאת ארעא חומסין ונוולין : 11 וחשחת ואתחבלת ארעא בגין דיירהא דסטו מן ארחן דתקנן קדם יי ואתמליאת ארעא חטופין : 11 Et corrupta erat terra propter habitatores ejus, qui declinârant à viis rectis coram Domino : & repletur terra rapinis. Et vidit Dominus terram, & ecce corrupta erat: quoniam corruperat omnis caro unusquisque viam suam super terram. Et dixit Dominus Noacho; Finis omnis carnis venit à facie mea, quoniam repleta est terra rapinis propter eorum opera mala : & ecce ego perdo eos cum terra.

Hieros. 11. *Et repleta est terra rapinis & fraudibus.*

12 ויחמא יי ית ארעא והא אתחבלת ארום חבילו כל בשרא ית אורחיה על ארעא : 13 ואמר יי לנח סופא דכל בשרא מטא מן קדמי ארום אתמליאת ארעא חטופין מן עובדיהון בישיא והא אנא מחבלהון עם ארעא : 14 עשה לך תיבותא דק סין קדרונין מאה וחמשין קולין תעביד לתיבותא בשמאלה ותלתין ושית בפותיה ועשרה בתין במצעא לאצנעא בהון מוונא וחמש אפוטניותא תסנא וחמש בשמאלה ותישוע יתה מן גיו ומבראי בחימרא : 15 צהר אול לפישון וסב מתתן יוחרא וחשויניה בתיבותא לאנהרא לכון ולנרמידא תשיצינה מלעיל וחרעא דתיבותא בצטרא רחשוי מרורין תתאין תנינין ותל יתאין תעבדינה : 16 ואני והא אנא מיתי ית טובענא מיא על ארעא למכלא כל בשרא דביה רוחא דחיי מן תחות שמיא כל דבארעא יתנגד : 17 והקימותי ית קיומי עמך ותיעול לתיבותא אנת ובנך ואנתתך ונשי בנך עמך : 18 ומכל מן כל דחי מכל בשרא תרין מכלא תעול לתיבותא לקיימא עמך דכר ונוקבא יהון : 19 מהעוף למעופא לזניה ומבעירא לזניה ומכל ריחשא דארעא לזניה תרין מכלא ייעלון לותך על יד מלאכא דאתחד ומעיל יתהון לך לקיימא : 20 ואתה ואנת סב לך מכל מיכל דמיתאכיל ויהי לך ולהון למיכל : 21 ועש ועבד נח ככל דפקדיה יי : 22

12 וחשחת וְאִתְחַבָּלַת אַרְעָא בְּנִין דַּיִירְהָא 11 וְאִתְמְלִיאַת אַרְעָא חוֹמְסִין וְנוֹוְלִין : 12 וַחֲמָא יְיָ יָת אַרְעָא וְהָא אִתְחַבָּלַת אֲרוּם חַבִּילוּ כָל בִּסְרָא יָת אוֹרְחֵיהּ : 13 וַיֹּאמֶר יְיָ לְנֹחַ סוֹפָא דְכָל בִּסְרָא מְטָא מִן קֳדָמַי אֲרוּם אִתְמְלִיאַת אַרְעָא חֲטוֹפִין מִן עוֹבָדֵיהוֹן בִּישַׁיָּא וְהָא אֲנָא מְחַבֵּלְהוֹן עִם אַרְעָא : 14 עֲשֵׂה לָךְ תֵּיבוּתָא דְּקִ סִין קַרְרוֹנִין מְאָה וְחַמְשִׁין קוֹלִין תַּעֲבִיד לְתֵיבוּתָא בְּשִׁמְאלָהּ וּתְלָתִין וְשִׁית בְּפוּתֵיהּ וַעֲשָׂרָה בָּתִּין בְּמִצְעָא לְאַצְנָעָא בְּהוֹן מְוֹנָא וְחַמֵּשׁ אַפּוֹטְנִיוֹתָא תְּ סְ נָא וְחַמֵּשׁ בְּשִׁמְאלָהּ וְתִישׁוּעַ יָתָהּ מִן גַּיו וּמִבָּרָא בְּחֵימְרָא : 15 צֹהַר אוֹל לְפִישׁוֹן וְסַב מְתַתָּן יוֹחֲרָא וְחַשְׁוֵינֵיהּ בְּתֵיבוּתָא לְאַנְהָרָא לָכוֹן וּלְנַרְמִידָא תְּשִׁיצִינֵהּ מִלְּעֵיל וְחַרְעָא דְּתֵיבוּתָא בְּצִטְרָא רְחַשְׁוֵי מְרוֹרִין תַּתָּאִין תְּנִינִין וְתֵל יְתָאִין תַּעֲבְדִינֵהּ : 16 וַאֲנִי וְאָנָא הָאֲנָא מַיְתֵי יָת טוּבְעָנָא מַיָּא עַל אַרְעָא לְמִכְלָא כָּל בִּסְרָא דְּבֵיהּ רוּחָא דְחַיֵּי מִן תְּחוֹת שְׁמַיָּא כָּל דִּבְאַרְעָא יִתְנַגַּד : 17 וַהֲקִימוֹתִי וְאָקִים יָת קְיָמִי עִמָּךְ וְתֵיעוֹל לְתֵיבוּתָא אַנְתְּ וּבְנָךְ וְאִנְתְּתָךְ וְנִשֵׁי בְנָךְ עִמָּךְ : 18 וּמִכָּל דְּחֵי מִכָּל בִּסְרָא תְּרֵין מִכֹּלָּא תָּעוֹל לְתֵיבוּתָא לְקַיָּמָא עִמָּךְ דְּכַר וְנוּקְבָא יְהוֹן : 19 מֵהָעוֹף לְמֵעוֹפָא לְזַנְיֵהּ וּמִבְּעִירָא לְזַנְיֵהּ מִכָּל רִחְשָׁא דְּאַרְעָא לְזַנְיֵהּ תְּרֵין מִכֹּלָּא יֵיעֲלוּן לְוָתָךְ עַל יַד מַלְאָכָא דְּאִתְחַד וּמַעֵיל יַתְהוֹן לָךְ לְקַיָּמָא : 20 וְאַתְּ וְאַנְתְּ סַב לָךְ מִכָּל מֵיכַל דְּמִתְאֲכִיל וְתִכְנוֹשׁ לְוָתָךְ וְיִהֵי לָךְ וְלְהוֹן לְמֵיכַל : 21 וְעָשׂ וַעֲבַד נֹחַ כְּכֹל דְּפַקְּדֵיהּ יְיָ : 22

Et corrupta erat terra propter habitatores ejus, qui declinârant à viis rectis coram Domino : & repletur terra rapinis. Et vidit Dominus terram, & ecce corrupta erat: quoniam corruperat omnis caro unusquisque viam suam super terram. Et dixit Dominus Noacho; Finis omnis carnis venit à facie mea, quoniam repleta est terra rapinis propter eorum opera mala : & ecce ego perdo eos cum terra.

Hieros. 11. *Et repleta est terra rapinis & fraudibus.*

Fac tibi arcam lignorum cedrinorum; centum quinquaginta cellas facies arcæ ad sinistrâ ejus, & triginta sex in latitudine ejus, & decem receptacula in medio ad collocandum in illis cibum, & quinque apotheeas ad dextram & quinque ad sinistram ejus : & linies eam intus & foris cæmento. Ito ad Phison, & sumito inde lapidem pretiosum, & pones ipsum in arca ad lucendum vobis ; & ad cubitalem mensuram consummabis ipsam desuper ; & portam arcæ in latere pones : habitationes infimas, secundas, & tertias facies eam. Et ego ecce ego adduco diluvium aquarum super terram, ad consumendam universam carnem, in qua est spiritus vitæ, de sub cœlis : quicquid in terra est morietur. Et stabiliam fœdus meum tecum, & ingredieris in arcam, tu, & filii tui, & uxor tua, & uxores filiorum tuorum tecum. Et ex omni eo quod vivit ex omni carne, duo ex unaquaque *specie* ingredientur in arcam, ut conserventur in vita tecum : masculus & fœmina erunt. Ex volucri secundùm speciem suam, & ex jumento secundùm speciem suam, ex omni reptili terræ secundùm speciem suam : duo ex unaquaque *specie* ingredientur ad te, per manum angeli qui capiet & ingredi faciet ea ad te, ad conservandum ea in vita. Tu autem accipito tibi de omni cibo qui comeditur, & erit tibi & illis in cibum. Et fecit Noach secundùm omnia quæ præceperat illi Dominus.

CAP. VII.

1 ואמר ואמר יי לנח עול אנת וכל אינש ביתך לתיבותא ארום יתך חמיתי זכאי קדמי בדרא הדין : 2 מכל בעירא דכיא תסב לך שובעא שובעא דכר ונוקבא ומן בעירא דלית הי דכיא תרין דכר ונוקבא : 3 גם מן צפרי שמיא שובעא שובעא דכר ונוקבא לקיימא מהון זרעא על ארעא :

1 וַאֲמַר יְיָ לְנֹחַ עוֹל אַנְתְּ וְכָל אֵינָשׁ בֵּיתָךְ לְתֵיבוּתָא אֲרוּם יָתָךְ חֲמֵיתִי זַכָּאי קֳדָמַי בְּדָרָא הָדֵין : 2 מִכָּל בְּעִירָא דַכְיָא תִּסַּב לָךְ שׁוּבְעָא שׁוּבְעָא דְּכַר וְנוּקְבָא וּמִן בְּעִירָא דְּלֵיתַהּ דַּכְיָא תְּרֵין דְּכַר וְנוּקְבָא : 3 גַּם מִן צִפְּרֵי שְׁמַיָּא שׁוּבְעָא שׁוּבְעָא דְּכַר וְנוּקְבָא לְקַיָּמָא מְנָהוֹן זַרְעָא עַל אַרְעָא :

Et dixit Dominus ipsi Noach ; Ingrederè tu & omnis vir domus tua in arcam : quoniam te vidi innocentem coram me in hac generatione. Ex omni jumento mundo accipies tibi septem, septem, marem & fœminam : & ex omni jumento immundo bina, marem & fœminam. Verùm ex avibus cœlorum septem, septem, marem & fœminam ; ad conservandum ex illis semen super terram.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 *تباه شد آن زمين بپيش آن خدا پر شد آن زمين ستم 12 *بديد خدا مر آن زمين واينك
تباه شد كه تباهي كرد همه كوشتمند مر راه او ابر آن زمين 13 * كفت خدا
بنوح فرجام همه كوشتمند بيامد پيش من كه پر شد آن زمين ستم از پيش
ايشان واينك من تباه كنا ايشانرا مر آن زمين 14 * بكن بتو كشتي چوبهاي
صنوبر آشيانها بكني مر آن كشتي وبيانداوي آنرا از اندرون واز بيرون در
قيل * واين آنچه بكني آنرا سه صد كز درازي آن كشتي پنجاه كز 15
كشادكي آن وسي كز بالاي آن * دريچهي بكني در كشتي وبكز تمام
كني آنرا از بالا ودركاه آن كشتي در پهلوي آن بنهي فروديها دويميها وسيميها
بكني آنرا * ومن اينك من آورا مر آن طوفان آب ابر آن زمين بتباه كردن همه 17
كوشتمند آنچه درو روح زندكي از فرود آن آسمان همه آنچه در زمين بميرد *بر انكيزانم 18
مر شرط من اواز تو بيايي بآن كشتي تو وپسران تو وزن تو وزنان پسران تو اواز
تو * واز همه آن زنده از همه كوشتمند دوي از همه بياوري بآن كشتي بزيستن 19
اواز تو نر وماده باشند * ازان مرغ بنوع او واز چهارپا بنوع آن واز همه جنبش 20
از آن زمين بنوع او دو از همه بيايند بتو بزيستن * وتو بستان بتو از همه خوردني 21
آنچه خورده شود وجمع كني بتو وباشد بتو وبايشان بخوردن * بكرد نوح چون همه 22
آنچه فرمود اويرا خدا همچنين بكرد *

* فصل هفتم *

* كفت ! بنوح بيا تو وهمه خانهي تو بآن كشتي كه ترا ديدم صالح بپيش من 1
در عصر اين * از همه چهارپاي آن پاك بستاني بتو هفت هفت نر وماده واز آن چهارپاي 2
آنچه نيست آن پاك دو نر وماده *نيز از مرغ آن آسمان هفت هفت نر وماده برانداندن نسل 3
ابر روي همه زمين *

Corrupta autem erat terra coram Deo, & repleta erat terra violentiâ. Aspexit itaque Deus terram, & ecce corrupta erat : nam corruperat omne carneum viam suam super terram. Dixitque Deus ad Noah, Finis omnis carnis venit coram me, quia repleta est terra violentiâ propter eos: ecce ego corrumpam eis terram. Fac tibi navem lignis pinis, nidos facies in nave, & obduces eam intrinsecùs & extrinsecùs bitumine. Et hic modus quo facies eam : trecentorum cubitorum erit longitudo navis, quinquaginta cubitorum latitudo ejus, & triginta cubitorum altitudo ejus. Fenestram facies in nave, & in cubito consummabis eam superné : ostium quoque navis in latere ejus ponet : infimis, secundis, ac tertiis facies eam. Ego verò, ecce ego adduco diluvium aquæ super terram, ad corrumpendum omne carneum cui inest spiritus vitæ desuper cœlum ; quicquid fuerit in terra, morietur. Suscitabo tamen pactum meum tecum : ingredieris navem, tu, & filii tui, uxóque tua, & uxores filiorum tuorum tecum. Et ex quolibet vivente omnis carnei, bina ex singulis introduces in navem, ut vivant tecum ; masculus & fœmina erunt. Ex volatili in specie sua : & ex quadrupede in specie sua : ex omni quoque reptili terræ in specie sua ; bina ex singulis ingredientur ad te, ut vivant. Tu verò accipe tibi ex omni esca quæ comeditur, & collige tibi, ut sit tibi & illis in escam. Fecitque Noah juxta omnia quæ præceperat ei Deus, sic fecit.

CAP. VII.

Dixit ergò Dominus ad Noah, Ingredere tu & tota domus tua in navem : quia te vidi rectum in conspectu meo in ætate ista. Ex omni quadrupede munda accipies tibi septenas, masculum & fœminam : ex quadrupedibus quæ non sunt munde binas, masculum & fœminam : Ex volatili etiam cœli septena, masculum & fœminam ad vivificandum sobolem super faciem totius terræ.

TRIPLEX TARGUM,
SIVE VERSIO
PENTATEUCHI:

I. CHALDAICA Jonathani Ben-Uziel ascripta.
II. CHALDAICA Hierosolymitana.
III. PERSICA Jacobi Tawusi.

Cum versionibus singularum Latinis.

ירושלמי

א

1 בְּחוכְמָא בְּרָא יְיָ׃ 2 וְאַרְעָא הֲוָת תַּהֲיָא
וּבְהָיָא וְצָדוּ מִן בְּנֵי אֱנָשָׁא וְרִיקָנְיָא מִכָּל
בְּעִיר וְרוּחָא דְרַחֲמִין מִן קֳדָם יְיָ הֲוָת
מְנַשְׁבָא עַל אַפֵּי מַיָא׃

3 עַל אַנְפֵּי מַיָא׃ ויאמר וַאֲמַר יְיָ יְהֵי נְהוֹרָא לְאַנְהָרָא עָלְמָא וּמִן יְד הֲוָה נְהוֹרָא׃
וירא וַחֲמָא יְיָ יַת נְהוֹרָא אֲרוּם טָב וְאַפְרֵישׁ יְיָ בֵּין נְהוֹרָא וּבֵין חֲשׁוֹכָא׃ ויקרא
4 וְקָרָא יְיָ לְנְהוֹרָא יְמָמָא וְעִבְדֵיהּ לְמִפְלַח
5 בֵּיהּ דְיִירֵי עָלְמָא וּלְחֲשׁוֹכָא קָרָא לֵילְיָא
וַעֲבִידוּ לְסִינַח בֵּיהּ בְּרִיְיתָא וַהֲוָה רְמַשׁ
וַהֲוָה צַפְרָא יוֹמָא חַד׃ ויאמר וַאֲמַר יְיָ 6
יְהֵי רְקִיעָא בְּמֵצִיעוּת מַיָא וִיהֵי מַפְרִישׁ בֵּינֵי מוּי עִלָּאֵי לְבֵינֵי מוּי תַּתָּאֵי׃ ויעש וַעֲבַד 7
יְיָ יַת רְקִיעָא סוֹמְכֵיהּ תְּלַת אֲצַבְעָתָא בֵּינֵי מְטַרֵי שְׁמַיָא לְמוּי דְאוֹקְיָינוּס וְאַפְרֵישׁ בֵּינֵי
מַיָא דְמִלְרַע לִרְקִיעָא וּבֵינֵי מַיָא דִלְעֵיל בְּקוּבְתָא דִרְקִיעָא וַהֲוָה כֵן׃ ויקרא וּקְרָא יְיָ 8
לִרְקִיעַ שְׁמַיָא וַהֲוָה רְמַשׁ וַהֲוָה צַפְרָא יוֹם תִּנְיָן׃ ויאמר וַאֲמַר יְיָ יִתְכַּנְּשׁוּן מַיִן תַּתָּאִין 9
דְאִשְׁתַּאֲרוּ מִן לָרַע לְשָׁמַיָא לְרוּכְתָא חַד וְתִתְחֲמֵי יַבֶּשְׁתָּא וַהֲוָה כֵן׃
ויקרא וְקָרָא יְיָ לְנְגִיבְתָא אַרְעָא וּלְבֵית כְּנִישׁוּת מַיִן קָרָא יַמֵּי וַחֲמָא יְיָ אֲרוּם טָב׃ 10
ויאמר וַאֲמַר יְיָ תַּרְבֵּי אַרְעָא דֵיתַאֵי עִשְׂבָּא דְבוֹרְיָה מְזָרַע וְאִילָן פֵּירֵי עָבִיד פֵּירֵי 11
לְוָנֵיהּ דְבוֹרְיָה בֵּיהּ עַל אַרְעָא וַהֲוָה כֵן׃ ותוצא וְתַנְפֵּק אַרְעָא דֵיתַאֵן עִסְבָּא דְבוֹרְיָה 12
מְזָרַע וְאִילָן עָבִיד פֵּירֵי לְוָנֵיהּ וַחֲמָא יְיָ אֲרוּם טָב׃ ויהי וַהֲוָה רְמַשׁ וַהֲוָה צַפְרָא יוֹם 13

ירושלמי 14 וִיהוֹן לְאָתִין וּלְמוֹעֲדִין
וּלְמֶקְדְּשָׁא בְּהוֹן רֵישֵׁי יַרְחִין וּשְׁנִין׃

תְּלִיתָאֵי׃ ויאמר וַאֲמַר יְיָ יְהוֹן נְהוֹרִין 14
בִּרְקִיעָא דִשְׁמַיָא לְמַפְרְשָׁא בֵּינֵי יְמָמָא
וּבֵינֵי לֵילְיָא וִיהוֹן לְסִימָנִין וּלְזִמְנֵי מוֹעֲדִין
וּלְסִמְנֵי בְּהוֹן חוּשְׁבַּן יוֹמִין וּלְמֶקְדְּשָׁא רֵישֵׁי שְׁנִין עִבּוּרֵי יַרְחִין וְעִיבּוּרֵי שְׁנִין
וְתִקּוּפוֹת שִׁמְשָׁא וּסְהַדֵי סִיהֲרָא וּמַחְוְרִין׃ והיו וִיהוֹן לִנְהוֹרִין בִּרְקִיעָא דִשְׁמַיָא 15
לְמִנְהַרְא עַל אַרְעָא וַהֲוָה כֵן׃ ויעש וְעָבַד יְיָ יַת תְּרֵין נְהוֹרַיָא רַבְרְבַיָא וַהֲוָן שָׁווּן 16
בְּאִיקָרְהוֹן עֲשְׂרִין וְחַד שְׁנִין בְּצִיר מִנְהוֹן שְׁרִירָא מְאָה וּתְרֵין וְשׁוּבְעִין חוּלְקֵי שַׁעֲתָא וּמִן
בָּתַר כֵּן אִשְׁתְּעִית סִיהֲרָא עִילּוּי שִׁמְשָׁא לְיַשָׁנָן תְּלִיתָאֵי וְאוֹדְעַרַת וּמַנֵּי יַת שִׁמְשָׁא דַהֲוָה
נְהוֹרָא רַבָּה לְמִשְׁלַט בְּיוֹמָא וְיַת סִיהֲרָא דַהֲוָה נְהוֹרָא וְעֵירָא לְמִשְׁלַט בְּלֵילְיָא וְיַת כּוֹכְבַיָא׃

חרגום יונתן בן עוזיאל

א

1 טִן אֱוּלָא בְּרָא יְיָ יַת שְׁמַיָא וְיַת אַרְעָא׃
2 וְהָאָרֶץ וְאַרְעָא הֲוַת תַּהֲיָא וּבְהָיָא צְדִיָא
מִבְּנֵי נָשׁ וְרִיקָנְיָא מִן כָּל בְּעִיר וְחֶשׁוֹכָא עַל
אַפֵּי תְּהוֹמָא וְרוּחַ רַחֲמִין טִן קֳדָם יְיָ מְנַחֶפָא
עַל אַנְפֵּי מַיָא׃ ויאמר וַאֲמַר יְיָ יְהִי נְהוֹרָא לְאַנְהָרָא עָלְמָא וּמִן יְד הֲוָה נְהוֹרָא׃ 3
וירא וַחֲמָא יְיָ יַת נְהוֹרָא אֲרוּם טַב וְאַפְרִישׁ יְיָ בֵּין נְהוֹרָא וּבֵין חֶשׁוֹכָא׃ ויקרא 4
וְקָרָא יְיָ לְנְהוֹרָא יְמָמָא וְעִבְדֵיהּ לְמִפְלַח 5
בֵּיהּ דַיְירֵי עָלְמָא וּלְחֶשׁוֹכָא קָרָא לֵילְיָא
וַעֲבִידוּ לְסִינַח בֵּיהּ בְּרִיְיתָא וַהֲוָה רְמַשׁ
וַהֲוָה צַפְרָא יוֹמָא חַד׃ ויאמר וַאֲמַר יְיָ 6
יְהֵי רְקִיעָא בְּמֶצַע מַיָא וִיהֵי מַפְרִישׁ בֵּינֵי מוּי עִלָּאֵי לְבֵינֵי מוּי תַּתָּאֵי׃ ויעש וַעֲבַד 7
יְיָ יַת רְקִיעָא סוֹמְכֵיהּ תְּלַת אֶצְבְּעָתָא בֵּינֵי מְטַרֵי שְׁמַיָא לְמוּי דְאוֹקְיָינוּס וְאַפְרִישׁ בֵּינֵי
מַיָא דְמִלְרַע לִרְקִיעָא וּבֵינֵי מַיָא דִלְעֵיל בְּקוּבְתָא דִרְקִיעָא וַהֲוָה כֵן׃ ויקרא וּקְרָא יְיָ 8
לִרְקִיעַ שְׁמַיָא וַהֲוָה רְמַשׁ וַהֲוָה צַפְרָא יוֹם תִּנְיָן׃ ויאמר וַאֲמַר יְיָ יִתְכַּנְּשׁוּן מַיִן תַּתָּאִין 9
דְאִשְׁתַּאֲרוּ מִן לָרַע לְשָׁמַיָא לְרוּכְתָא חַד וְתִתְחֲמֵי יַבֶּשְׁתָּא חַד וְתִתְגַּנַּב אַרְעָא דְתִתְחֲמֵי יַבֶּשְׁתָּא וַהֲוָה כֵן׃
ויקרא וְקָרָא יְיָ לְנְגִיבְתָא אַרְעָא וּלְבֵית כְּנִישׁוּת מַיַא קָרָא יַמֵּי וַחֲמָא יְיָ אֲרוּם טָב׃ 10
ויאמר וַאֲמַר יְיָ תַּרְבֵּי אַרְעָא דֵיתַאֵי עִשְׂבָּא דְבוֹרְיָה מְזָרַע וְאִילָן פֵּירֵי עָבִיד פֵּירֵי 11
לְוָנֵיהּ דְבוֹרְיָה בֵּיהּ עַל אַרְעָא וַהֲוָה כֵן׃ ותוצא וְתַנְפֵּק אַרְעָא דֵיתַאֵן עִסְבָּא דְבוֹרְיָה 12
מְזָרַע וְאִילָן עָבִיד פֵּירֵי לְוָנֵיהּ וַחֲמָא יְיָ אֲרוּם טָב׃ ויהי וַהֲוָה רְמַשׁ וַהֲוָה צַפְרָא יוֹם 13

ירושלמי 14 וִיהוֹן לְאָתִין וּלְמוֹעֲדִין
וּלְמֶקְדְּשָׁא בְּהוֹן רֵישֵׁי יַרְחִין וּשְׁנִין׃

תְּלִיתָאֵי׃ ויאמר וַאֲמַר יְיָ יְהוֹן נְהוֹרִין 14
בִּרְקִיעָא דִשְׁמַיָא לְמַפְרְשָׁא בֵּינֵי יְמָמָא
וּבֵינֵי לֵילְיָא וִיהוֹן לְסִימָנִין וּלְזִמְנֵי מוֹעֲדִין
וּלְסִמְנֵי בְּהוֹן חוּשְׁבַּן יוֹמִין וּלְמֶקְדְּשָׁא רֵישֵׁי שְׁנִין עִבּוּרֵי יַרְחִין וְעִיבּוּרֵי שְׁנִין
וְתִקּוּפוֹת שִׁמְשָׁא וּסְהַדֵי סִיהֲרָא וּמַחְוְרִין׃ והיו וִיהוֹן לִנְהוֹרִין בִּרְקִיעָא דִשְׁמַיָא 15
לְמִנְהַרְא עַל אַרְעָא וַהֲוָה כֵן׃ ויעש וְעָבַד יְיָ יַת תְּרֵין נְהוֹרַיָא רַבְרְבַיָא וַהֲוָן שָׁווּן 16
בְּאִיקָרְהוֹן עֲשְׂרִין וְחַד שְׁנִין בְּצִיר מִנְהוֹן שְׁרִירָא מְאָה וּתְרֵין וְשׁוּבְעִין חוּלְקֵי שַׁעֲתָא וּמִן
בָּתַר כֵּן אִשְׁתְּעִית סִיהֲרָא עִילּוֹי שִׁמְשָׁא לְיַשָׁנָן תְּלִיתָאֵי וְאוֹדְעַרַת וּמַנֵּי יַת שִׁמְשָׁא דַהֲוָה
נְהוֹרָא רַבָּה לְמִשְׁלַט בְּיוֹמָא וְיַת סִיהֲרָא דַהֲוָה נְהוֹרָא וְעֵירָא לְמִשְׁלַט בְּלֵילְיָא וְיַת כּוֹכְבַיָא׃

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

CAPUT I.

A Principio creavit Domin' cœ- 1
lum & terram. Terra autem erat stu- 2
por & inanitas, vasta à filiis homi-
nis & vacua ab omni jumento; & te-
nebræ erant super facies abyssi : &
ventus miserationum a facie Domini
flabat super facies aquarum. Et dixit Dominus sit ; Lux ad illuminationem 3
superiorem : & statim fuit Lux. Et vidit Dominus lucem quoniam bona : 4
& separavit Dominus inter lucem & inter tenebras. Et vocavit Dominus 5
lucem Diem, & fecit eum ut in eo
operarentur habitatores mundi ; te-
nebras autem vocavit noctem, quam
fecit ut in ea quiescerent creaturæ.
Et fuit vespera & fuit mane, dies
unus. Et dixit Dominus: Sit expansum in medio aquarum : & sit separans 6
inter aquas superiores & inter aquas inferiores. Et fecit Dominus expansum 7
sustentans ipsum, tribus digitis inter extremitates cœlorũ & aquas Oceani;
& separavit inter aquas quæ sunt infra expansum, & inter aquas superiores
quæ sunt in tentorio expansi. Et fuit sic. Et vocavit Dominus expansum 8
Cœlos. Et fuit vespera & fuit mane, dies secundus. Et dixit Dominus; Con- 9
gregentur aquæ inferiores, quæ relictæ sunt deorsum sub cœlis, in locum
unum, & exiccetur terra ut appareat arida : & fuit sic. Et vocavit Dominus 10
ficcitatem, Terram, & locum congregationis aquarum vocavit Maria : et vidit
Dñs quoniam bonum esset. Et dixit Dominus : Producat copiosè terra 11
germina herbæ cujus semen seminatur, & arborem fructiferam facien-
tem fructus secundùm speciem suam, cujus semen in ipsa super terram : &
fuit sic. Et produxit terra gramina & herbam cujus semen seminatur, 12
& arboremfructiferam facientem fructus secundùm speciem suam: &
vidit Dominus quòd bonum esset. Et fuit vespera & fuit mane, dies tertius, 13
Et dixit Dominus : sint luminaria in 14
expanso cœlorum, ad separandum
inter diem & noctem ; & sint in si-
gna, & tempora festorum, & ad sup-
putandum illis numerum dierum, et ad sanctificandum neomenias et an-
norum initia, et intercalationes mensium et annorum, revolutiones solis, no-
vilunia et cyclos. Et erunt in luminaria in expanso cœlorum, ad illuminandũ 15
super terram : et fuit ita. Et fecit Dñs duo luminaria magna, & erant pa- 16
ria in gloria uno et viginti annis, demptis sexcentis septuaginta duabus par-
tibus horæ; & postea protulit luna contra solem falsam delationem, et im-
minuta est : et præfecit solem luminare majus ut dominaretur diei, et lunam,
quæ erat luminare minus, ut præesset nocti, et stellas.

1 *In sapientia creavit Deus.* 2 *Terra autem erat stupor & inanitas, & desolatio à filiis hominum, & omni bestiâ vacua: & ventus miserationum à conspectu Domini flabat in superficiem aquarum.*

Hieros. 5 *Et fuit vespera et fuit mane ordine operis creationis dies primus.* 6 *Et sit separans inter aquas superiores & inter aquas inferiores.*

Hieros. 14 *Et sint in signa et in stata tempora et ad sanctificandum illis mensium et annorum initia.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

فصل اوّل

CAPUT PRIMUM.

I در اوّل آفريد خدا مر آن آسمان ومر آن زمين * وآن زمين بود تهي وويران وتاريكي 1
2 ابر روي تهوم وبادي خدايي وزيده سوا ابر روي آن آب * وگفت خدا باشد روشناي 2
3 وبود روشنايي * وبديد خدا مر آن روشنايي كه نيكو وجدا كرد خدا ميان آن 3
4 روشنايي وميان آن تاريكي * وبخواند خدا بروشنايي روز وبتاريكي خواند شب 4
5 وبود ايوار وبود بامداد روز يكّه * وگفت خدا باشد پرده در ميان آن آب وباشد 5
6 جدا كنا ميان آب بآب * وبكرد خدا مر آن پرده وجدا كرد ميان آن آب آنچه از فرود 6
7 پرده وميان آن آب آنچه از بالا بپرده وبود همچنين * وبخواند خداے بپرده آسمان 7
8 وبود ايوار وبود بامداد روز دويمي * وگفت خدا جمع شوند آن آب از فرود آن آسمان 8
9 بجاي يكّه وديدار شود آن خشكي وبود همچنين * وبخواند خدا بخشكي زمين 9
10 وبجمع جاے آن آبها خواند درياها وبديد خدا كه نيكوست * وگفت خدا رويشن 10
11 كند آن زمين رويشن گياه تخم كناے تخم درخت بر كناے بر بنوع او آنچه 11
12 تخم او درو ابر آن زمين وبود همچنين * وبيرون آورد آن زمين رويشن گياه تخم كنا 12
13 تخم بنوع او ودرخت كنا بر آنچه تخم او درو بنوع او بديد خدا كه نيكوست * وبود 13
14 ايوار وبود بامداد روز سيمي * وگفت خدا باشد روشنايها در پردهي آن آسمان بجدا 14
15 كردن ميان آن روز وميان آن شب وباشند بنشانها وبواعديها وبروزها وسالها * وباشند 15
16 بروشنايها در پردهيي آن آسمان بروشنايي دادن ابر آن زمين وبود همچنين * بكرد خدا مر دو آن روشنايهاي 16
آن بزرگان مر آن روشنايي آن بزرگتر بمسلط آن روز ومر آن روشنايي آن خردتر بمسلط آن شب ومر آن ستارها *

IN principio creavit Deus cœlum et 1
terram : Terra autem erat vacua & 2
desolata, tenebræque erant super fa-
ciem abyssi : & ventus Dei flabat
super faciem aquæ. Tum dixit Deus, 3
Esto lux : & fuit lux. Vidit que 4
Deus lucem esse bonam, & separa-
vit Deus inter lucem & tenebras.
Lucémque vocavit Deus, Diem ; tene- 5
bras verò vocavit, Noctem : sic fuit
vespera, & fuit mane dies unus.
Deinde dixit Deus, Esto expansum 6
inter medium aquæ, quod separet in-
ter aquam & aquam. Fecit ergò De- 7
us expansum ; quod distinguit inter
aquam quæ est infra expansum, &
inter aquam quæ est supra expansum :
& fuit ita. Expansum autem voca- 8
vit Deus Cœlum : sic fuit vespera,
& fuit mane dies secundus. Postea 9
dixit Deus, Congregentur aquæ quæ
sub cœlo sunt in locum unum, ut ap-
pareat arida : & fuit ita. Aridam 10
autem vocavit Deus, Terram, et lo-
cum collectionis aquarum vocavit,
Maria : et vidit Deus quòd esset bo-
num. Iterum dixit Deus, Crescat fa- 11
ciat terra crescentem herbam semen-
tantem semen, arboremque fructife-
ram edentem fructum in specie sua,
cujus semen in ipsa sit super terram :
et fuit ita. Nam produxit terra cre- 12
scentem herbam semenantem semen
in specie sua, et arborem fructiferam,
cujus semen in ipsa est in specie sua;
& vidit Deus quòd esset bonum. Sic 13
fuit vespera, et fuit mane dies ter-
tius. Pòst dixit Deus, Sunto lumi- 14
na in expanso cœli, ad separandum
inter diem et noctem : et sint in signa, et
in stata tempora, et in dies et annos. Sint & 15
in lumina in expanso cœli ad lucem præ-
bendum super terram : et fuit ita. Fecit 16
enim Deus duo lumina magna : lumen
majus, ut præesset diei, et lumen minus, ut
præesset nocti, atque stellas.

בראשית א

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targum JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

17 ויתן יְיָ סְדַר יַתְהוֹן יְיָ עַל שְׁרִיהוֹן בִּרְקִיעָא דִשְׁמַיָא לְמְנְהָרָא עַל אַרְעָא׃
18 ולמשול וּלְמִשְׁמְשָׁא בְּיוֹמָא וּבְלֵילְיָא וּלְמִפְרְשָׁא בֵּין נְהוֹרָא דְיוֹמָא וּבֵין חֲשׁוֹכָא
19 לֵילְיָא וַחֲמָא יְיָ אֲרוּם טָב׃ ויהי וַהֲוָה רְמַשׁ וַהֲוָה צַפַּר יוֹם רְבִיעָאי׃
20 ואמר וְאֲמַר יְיָ יְרַחְשׁוּן רְקָקֵי מוֹי רְחִישׁ נַפְשָׁא חַיְיתָא וְעוֹפָא דְטַיָיס וְשַׁרְכַּפְתֵיהּ עַל
21 אַרְעָא וּשְׁבִיל טַיְיסֵיהּ עַל אֲוִיר רְקִיעַ שְׁמַיָא׃ ויברא וּבְרָא יְיָ יַת תַּנִינַיָא רַבְרְבַיָא יַת
לְוְיָתָן וּבַר וּוְגֵיהּ דְמִתְעַתְּדִין לְיוֹם נֻחְמָתָא וְיַת כָּל נַפְשָׁתָא חַיְיתָא דְרִיחֲשָׁא דְאַרְחִישׁוּ
מַיָא לְזִלְזִילְתָא לְוְגֵיהוֹן וְגֵי דְכָרַיָן וּוְגֵי דְלָא דַכְרַיָן וְיַת כָּל עוֹף דְטַיָיס בְּגַדְפִין לְוְגוֹהִי
22 וְגֵי דַכְרַיָן וּוְגֵי דְלָא דַכְרַיָן וְחַמָא יְיָ אֲרוּם טָב׃ וּיברך וּבְרִיךְ יַתְהוֹן לְמֵימַר פּוּשׁוּ
וְסְגוּ וּמְלוֹ יַת מַיָא בִּימַמְיָא וְעוֹפֵיהּ יִפְשֵׁי בְּאַרְעָא׃ ויהי וַהֲוָא רְמַשׁ וַהֲוָה צַפַּר יוֹם
23 חֲמִשָׁאי׃ ויאמר וְאֲמַר יְיָ תְּהַנְפֵּק נַרְנִישְׁתָּא דְאַרְעָא נַפְשָׁת בְּרַייְתָא לְוְגֵיהּ וְגֵי דַכְרַיָן
24 וּוְגֵי דְלָא דַכְרַיָן בְּעִירֵי וְרִיחֲשֵׁי וּבְרַיַת אַרְעָא לְוְגֵיהּ וַהֲוָה כֵן׃ ויעש וְעַבְרַ יְיָ יַת
חֵיוַת אַרְעָא לְוְגֵיהּ וְגֵי דַכְרַיָן וּוְגֵי דְלָא דַכְרַיָן וְיַת בְּעִירָא לְוְגֵיהּ וְיַת כָּל רִחֲשׁ אַרְעָא לְוְגֵיהּ
25 וְגֵי דַכְרַיָן וּוְגֵי דְלָא דַכְרַיָן וַחֲמָא יְיָ אֲרוּם טָב׃ ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמַלְאֲכַיָא דְמְשַׁמְשִׁין
קוֹמוֹי דְאִתְבְּרִיוּ בְּיוֹם תְּנִין לְבְרַיַת עָלְמָא נַעֲבִיד אָדָם בְּצַלְמָנָא בִּדְיוֹקְנֵנָא וְיִשְׁלְטוּן
בְּכַווֹרֵי יַמָא וּבְעוֹפָא דִבַאֲוִיר שְׁמַיָא וּבִבְעִירָא וּבְכָל אַרְעָא וּבְכָל רִיחֲשָׁא דְרִחֵישׁ
עַלוֹי אַרְעָא׃ ויברא וּבְרָא יְיָ יַת אָדָם 27

ירושלמי 27 וּבְרָא מֵימְרָא דַיְיָ יַת אָדָם
בִּדְמוּתֵיהּ בִּדְמוּת מִן קֳדָם יְהוֹה בְּרָא
יְתֵיהּ דְכַר וּוְגֵיהּ בְּרָא יַתְהוֹן׃

בִּדְיוֹקְנֵיהּ בְּצַלְמָא יְיָ בְּרָא יְתֵיהּ בְּמַאתָן
וְאַרְבְּעִין וְחַמְנֵי אֵיבְרִין בִּתְלַת מְאָה וְשִׁיתִין
וְחַמְשָׁא נִידִין וּקְרֵם עֲלוֹי מוּשְׁכָא וּמְלִי
יְתֵיהּ בִּסְרָא וְאִדְמָא דְכַר וְנוּקְבָא בְּנָוְהוֹן בְּרָא יַתְהוֹן׃ ויברך וּבְרִיךְ יַתְהוֹן יְיָ 28
וְאָמַר לְהוֹן יְיָ פּוּשׁוּ וְסְגוּ וּמְלוּ יַת אַרְעָא בְּנִין וּבְנָן וּתְקוֹפוּ עֲלָהּ בְּגִבְרִין וּשְׁלוּשׁ
בְּכַווֹרֵי יַמָא וּבְעוֹפָא דִשְׁמַיָא וּבְכָל רִיחֲשָׁא דְרִחֵישׁ עַלוֹי אַרְעָא׃
ויאמר וַאֲמַר יְיָ הָא יְהַבִית לְכוֹן יַת כָּל עִסְבָּא דְבִיזְרִיהּ מְזַדְרַע דְעִילוֹי אַנְפֵּי כָל 29
אַרְעָא וְיַת כָּל אִילְנֵי סְרָקָא לְצָרוֹךְ בְּנְיָנָא וּלְאַסְקוּתָא וּדְבִיהּ פֵּירֵי אִילְנָא דְבִיזְרִיהּ
מְזַדְרַע לְכוֹן יְהֵא לְמֵיכַל׃ ולכל וּלְכָל חֵיוַת אַרְעָא וּלְכָל עוֹפָא דִשְׁמַיָא 30
וּלְכָל דְרִחֵישׁ עַל אַרְעָא דְבֵיהּ נַפְשָׁא חַיְיתָא יַת כָּל יְרוֹקִי עִסְבִין לְמֵיכַל כֵּן׃
וירא וַחֲזָא יְיָ יַת כָּל דְעֲבַד וְהָוֹה טָב לַחֲדָא וַהֲוָה רְמַשׁ וַהֲוָה צַפַּר יוֹם שְׁתֵיתָאי׃ 31

Et ordinavit ea Dominus ſuper præfecturas ipſorum in expanſo cœlorum, 17
ad lucendum ſuper terram. Et ad miniſtrandum per diem & per noctem, 18
& ad ſeparandum inter lucem diei & inter tenebras noctis: & vidit Do-
minus quoniam bonum. Et fuit veſpera & fuit mane, dies quartus. Et 19
dixit Dominus; proferant paludes aquarum reptile animæ viventis, 20
et volucre quod volet, cujus nidus *ſit* ſuper terram, & ſemita volucris
ſit in aëre expanſo cœlorum. Et creavit Dominus cetos magnos, Liviathan 21
& ejus conjugem, qui parandi ſunt in diem conſolationis; & omnem
animam viventem reptilis, quæ abundè produxerunt aquæ profundæ ſe-
cundùm ſpecies ſuas, ſpecies mundas & ſpecies immundas; & omne volucre
quod volet alis ſecundùm ſpecies ſuas, ſpecies mundas & ſpecies immundas:
& vidit Dominus quod bonum. Et benedixit eis, dicens: Creſcite & 22
multiplicamini, & implete aquas in maribus; et volucris multiplicetur
in terra. Et fuit veſpera & fuit mane, dies quintus. Et dixit Dominus; 23 24
Producat terra argilloſa animam creaturæ ſecundùm ſpeciem ſuam, ſpecies
mundas et immundas; jumenta & reptilia, & beſtiam terræ ſecundùm ſpe-
ciem ſuam: & fuit ſic. Et fecit Dominus feram terræ ſecundùm ſpeciem 25
ſuam, mundam et immundam; et jumentum ſecundùm ſpeciem ſuam, et
omne reptile ſecundùm ſpeciem ſuam, ſpecies *inquam* mundas & im-
mundas: & vidit Dominus quòd bonum. Et dixit Dominus angelis 26
miniſtrantibus coram ipſo, qui creati ſunt die ſecundo creationis mundi:
Faciamus hominem in imagine noſtra juxta ſimilitudinem noſtram; ut do-
minentur in piſces maris, & in volucrem aëris cœlorum, & in jumentum &
in omnem terram; et in omne reptile quod reptat ſuper terram. Et crea- 27
vit Dominus hominé in imagine ſua,
juxta ſimilitudinem Dei creavit ipſum;
cum ducentis quadraginta octo mem-
bris, & trecentis ſexaginta quinque
nervis, & obduxit ea pelle, & implevit
eam carne & ſanguine: marem et fœ-
minam in corpore ſuo creavit eos.
Et benedixit eis Dominus, & dixit illis Dominus: Creſcite & multiplica- 28
mini, & replete terram filiis & filiabus, & fortes eſtote ſuper eam opibus;
& dominamini in piſces maris, & in volucres cœlorum, & in omne reptile
feræ, quod reptat ſuper ipſam terram. Et dixit Dominus; Ecce dedi vo- 29
bis omnem herbam cujus ſemen ſeminatur, quæ eſt ſuper facies ter-
ræ; & omnes arbores infructuoſas & ſteriles, in neceſſitatem ædificii
& ad comburendum; ſed eæ in quibus eſt fructus, cujus ſemen ſemi-
natur, vobis erunt in cibum. Sed omni beſtiæ terræ; et omnibus volu- 30
cribus cœlorum, & omni quod reptat ſuper terram, in quo eſt anima
vivens, *dedi* omnes virores herbarum: & fuit ſic. Et vidit Domi- 31
nus omne quod fecerat, & erat bonum valde: & fuit veſpera & fuit
mane, dies ſextus.

Hieroſ. 27 *Et creavit verbum Domini hominem in ſimilitudine ſua, in ſimilitudine à facie Domini creavit eum: marem & conjugem ejus creavit eos.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

17 18 * وبداد ایشانرا خدا در پردهیي آن آسمان بروشنایي دادن ابر آن زمین * وبمسلط بودن در
روز ودر شب وبجدا کردن میان آن روشنایي ومیان آن تاریکي وبدید خدا که
19 20 نیکوست * وبود ایوار بود بامداد روز چهارمین * وگفت خدا جنبش کنند آن آب
21 جنبش جان زنده ومرغ بپرّد ابر آن زمین ابر روي پردهي آن آسمان * وآفرید خدا مر آن
أژدهان آن بزرگان ومر همه جان آن زنده آن جنبش کنا آنچه جنبش کردند آن آبها
22 بنوع ایشان ومر همه مرغ بالوار بنوع او بدید خدا که نیکوست * آفرین کرد ایشانرا
خدا بگفتن برومند شوید وبسیار شوید وپر دارید مر آن آبها در دریاها وآن مرغ
23 24 بسیار شود در زمین * بود ایوار بود بامداد روز پنجمین * وگفت خدا بیرون آورد آن
25 زمین جان زنده بنوع آن چهارپا وجنبش وزندهي زمین بنوع آن وبود همچنین * بکرد
خدا مر زندهیي آن زمین بنوع آن ومر همه چهارپا بنوع آن ومر همه جنبش آن زمین بنوع
26 آن وبدید خدا که نیکوست * گفت خدا بکنیم آدمي در چهرهیي ما چون مانند ایما
ومسلط شوند در ماهي آن دریا ودر مرغ آن آسمان ودر چهارپا ودر همه آن زمین ودر همه آن
27 جنبش آن جنبش کنا ابر آن زمین * وآفرید خدا مر آن آدم در چهرهي او در چهرهي
28 شریف آفرید اویرا نر وماده آفرید ایشانرا * آفرین کرد ایشانرا خدا وگفت بایشان
برومند شوید وبسیار شوید وپر دارید مر آن زمین وفرود گیرید اویرا ومسلط شوید
29 در ماهي آن دریا ودر مرغ آن آسمان ودر همه زندهي جنبش کنا ابر آن زمین * وگفت
خدا اینك دادم بشما مر همه گیاه آن دشت آنچه ابر روي همه آن زمین ومر همه آن
30 درخت آنچه درو بر درخت تخم کنایي تخم بشما باشد بخوردن * وبهمه زندهي آن
زمین وبهمه مرغ آن آسمان وبهمه جنبش کنا ابر آن زمین آنچه درو جان زنده مر همه سبزي گیاه بخوردن
31 بود همچنین * بدید خدا مر آنچه بکرد واینك نیکو بغایت وبود ایوار وبود بامداد روزي ششمین *

Et dedit ea Deus in expanſo cœli, 17
ut lucem præberent ſuper terram. Et 18
ut præeſſent diei & nocti, & ut ſe-
pararent inter lucem ac tenebras: vi-
ditque Deus quòd eſſet bonum. Sic 19
fuit veſpera, et fuit mane dies
quartus. Poſteà dixit Deus, Repere 20
faciant aquæ reptile animæ viventis:
& volatile volet ſuper terram, ſuper
faciem expanſi cœli. Et creavit Deus 21
dracones magnos: & omnem animam
viventem movitem, quam movere
faciebant aquæ, in ſpecie ſua, om-
nemque volucrem alatam in ſpecie
ſua: & vidit Deus quòd eſſet bonum.
Et benedixit eis Deus, dicendo; 22
Fœcundi eſtote, ac multiplicemini, et
implete aquas per maria; & multi-
plicetur volucris in terra. Sic fuit 23
veſpera, & fuit mane dies quintus.
Deinde dixit Deus, Producat terra 24
animam viventem in ſpecie ſua, qua-
drupedem, ac reptile, & animal
terræ in ſpecie ſua; & fuit ita. Fecit 25
enim Deus animal terræ in ſpecie
ſua, & omnem quadrupedem in ſpe-
cie ſua, omnéque reptile terræ in
ſpecie ſua: & vidit Deus quòd eſſet
bonum. Poſteà Dixit Deus, Fa- 26
ciamus hominem in forma noſtra, ſe-
cundùm ſimilitudinem noſtram, qui
dominetur in piſcem maris, & in vo-
lucrem cœli; & in quadrupedem, & in
omnem terram, inque omne reptile
quod movet ſuper terram. Itaque 27
creavit Deus hominem in forma ſua,
in forma inquam *nobili* creavit eum:
marem & fœminam creavit eos.
Deinde benedixit eis Deus, et dixit 28
illis; Fœcundi eſtote, ac multiplicami-
ni, & replete terram, eamque ſubji-
cite: & dominium exercete in piſcem
maris, & in volucrem cœli, &
in omne animal quod movet ſuper
terram. Præterea dixit Deus, Ecce 29
dedi vobis omnem herbam campeſtrem,
quæ eſt ſuper faciem totius terræ,
omnemque arborem cui ineſt fructus
arboris ſementantis ſemen: vobis erit
ad comedendum. Omni autem ani- 30
mali terræ, et omni volucri cœli,
omnique reptanti ſuper terram, cui
ineſt anima vivens, dedi omnem her-
bam viridem ad comedendum: & fuit
ita. Tum vidit Deus omne quod fe- 31
cerat, et ecce valdè bonum erat: ſic
fuit veſpera, et fuit mane dies ſextus.

תגרום יונתן בן עוזיאל Targ. Jonathan B. Uziel. ירושלמי Hierosolymitanum.

ב

CAP. II.

1 ויכלו וְשָׁלִימוּ בְּרַיְיתֵי שְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְכָל חֵילָוותְהוֹן : 2 ויכל וּשְׁלִים יְיָ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה
עֲבִידְתֵּיהּ דְּעָבַד וְעִשְׁרֵתֵי עִיסְקִין דְּבָרָא בֵּינֵי שִׁמְשָׁתָא וּנְח בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה מִכֹּל
עֲבִידְתֵּיהּ דְּעָבַד : 3 ויברך וּבָרִיךְ יְיָ יָת יוֹמָא שְׁבִיעָאָה מִן כּוּלְהוֹן יוֹמֵי שְׁבִיעָאָה
וְקַדִּישׁ יָתֵיהּ אֲרוֹם בֵּיהּ נַח מִכָּל עֲבִידְתֵּיהּ דְּבָרָא יְיָ וְעָתִיד לְמֶעְבַּד : 4 אלין
תּוֹלְדַת שְׁמַיָּא וְאַרְעָא כַּד אִתְבְּרִיוּ בְּיוֹמָא דְּעָבַד יְיָ אֱלֹהִים אַרְעָא וּשְׁמַיָּא : 5 וכל
אִילָנֵי חַקְלָא עַד כְּדוּ לָא הֲווֹ בְּאַרְעָא וְכָל עִיסְבֵּי חַקְלָא עַד כְּדוּ לָא צְמַח אֲרוֹם לָא
אַמְטַר יְיָ אֱלֹהִים עַל אַרְעָא וֶאֱנָשׁ לַיְית לְמִפְלַח יָת אַדְמְתָא : 6 ואר יְנָן יְקָרָא הֲוָה נָחִית
מִתְּחוֹת כּוּרְסֵי יְקָרָא וּמְלֵי מַיָּא מִן אוֹקְיָינוֹס וְהַדַּר סָלִיק מִן אַרְעָא וַהֲוָת מַטְרָא וּמַשְׁקֵי
יָת כָּל אַפֵּי אַדְמְתָא : 7 וייצר וּבְרָא יְיָ אֱלֹהִים יָת אָדָם בִּתְרִין יְצִירִין וּדְבַר עַפְרָא מֵאַתַר

בֵּירַת מַקְדְּשָׁא וּמֵאַרְבַּעַת רוּחֵי עָלְמָא ירושלמי ב 7 וַהֲוָה אָדָם נְפַשׁ דְּחַיָּה :
וּפָתְכָא מִכָּל מֵימֵי עָלְמָא וּבְרִיהּ סוּסַק
שְׂחִים וְחִיוֵר וְנָפַח בְּנְחִירוֹהִי נִשְׁמְתָא דְּחַיֵּי וַהֲוָת נִשְׁמְתָא בְּגוּפָא דְּאָדָם לְרוּחַ מְמַלְלָא
לְאַנְהָרוּת עֵינִין וּלְמִצְתַּוֹת אוּדְנִין : 8 ויטע וְאִתְנְצִיב בְּמֵימְרָא דַּיְיָ אֱלֹהִים גִּינוֹנִיתָא
מֵעֶדֶן לְצַדִּיקַיָּא קֶדֶם בְּרִיַּית עוֹלָם וְאַשְׁרִי תַּמָּן יָת אָדָם כַּד בְּרִייהּ : 9 ויצמח וְרַבִּי
יְיָ אֱלֹהִים מִן אַדְמְתָא כָּל אִילָן דְּמַרְנַג
לְמֵיחֲמֵי וְטָב לְמֵיכַל וְאִילָן חַיֵּיא בְּמִצְיעוּת
גִּינוֹנִיתָא רוּמֵיהּ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מְאָה שְׁנִין
וְאִילָן דְּאַכְלֵי פֵּירוֹהִי יַדְעִין בֵּין טָב לְבִישׁ : 10 ונהר וְנַהֲרָא נָפִיק מֵעֶדֶן לְאַשְׁקָאָה יָת
גִּינוֹנִיתָא וּמִתַּמָּן מִתְפְּרֵשׁ וְהֲוֵי לְאַרְבַּעַת רֵישֵׁי נַהֲרִין : 11 שם האחד שׁוּם חַד פִּישׁוֹן
הוּא דְּמַקִּיף יָת כָּל אֲרַע הִינְדִּיקֵי דְּתַמָּן דְּהָבָא : 12 והזהב וּדְהָבָא דְּאַרְעָא הַהִיא בָּחִיר
תַּמָּן בְּדִילְחָא וְאַבְנִין טָבִין דְּבוּרְלִין : 13 ושם וְשׁוּם נַהֲרָא תִּנְיָינָא גִּיחוֹן הוּא דְּמַקִּיף יָת
כָּל אַרְעָא דְּכוּשׁ : 14 ושם וְשׁוּם נַהֲרָא תְּלִיתָאָה דִּיגְלַת הוּא דְּמַהֲלִיךְ לְמַדְנַח אָתוּר
וְנַהֲרָא רְבִיעָאָה הוּא פְּרָת : 15 ויקח וּדְבַר יְיָ אֱלֹהִים יָת אָדָם מִן מַוּר פּוּלְחָנָא אַתַּר
דְּאִתְבְּרִיָא מַתָּנָן וְאַשְׁרְיֵיהּ בְּגִינוֹנִיתָא דְּעֵדֶן לְמֶהֱוֵי פָּלַח בְּאוֹרַיְיתָא וּלְמִטְּר פִּקּוּדָהָא :
16 ויצו וּפְקִיד יְיָ אֱלֹהִים עַל אָדָם לְמֵימַר מִכָּל אִילָן גִּינוֹנִיתָא מֵיכַל תֵּיכוֹל : 17 ומעץ
וּמֵאִילָן דְּאַכְלִין פֵּירוֹהִי חַכְמִין לְמִידַע בֵּין טָב לְבִישׁ לָא תֵיכוֹל מִנֵּיהּ אֲרֵי בְּיוֹמָא
דְּתֵיכוֹל תְּהֵי חַיָּיב קְטוֹל :

ירושלמי 15 וְנָסִיב יְיָ אֱלֹהִים יָת אָדָם
וְאַשְׁרְיֵיהּ בְּגִנְּתָא דְּעֵדֶן וְאַצְנַע יְתֵיהּ לְמֶהֱוֵי
פָּלַח בְּאוֹרַיְיתָא וּלְמִטּוֹר :

ET absolutæ sunt creaturæ cœli & terræ, & omnes exercitus eorum. 1
Et absolvit Dominus die septimo opus suum quod fecerat, & decem ne- 2
gotia quæ creavit inter soles: & quievit die septimo ab omni opere suo
quod fecerat. Et benedixit Dominus diei septimo ab omni opere suo 3
ptimanæ, & sanctificavit ipsum: quoniam quieverat in eo ab omni opere
suo, quod creaverat Dominus & facturus erat. Istæ sunt generationes cœ- 4
lorum & terræ, quando creata sunt; in die quo fecit Dominus terram & cœ-
los: Et omnes arbores agri adhuc non erant in terra, & omnes herbæ agri 5
adhuc non germaverant: quoniam non pluere fecerat Dominus super ter-
ram, & homo non erat ad colendum terram. Sed nubes gloriæ descendebat 6
de sub solio gloriæ, & replebatur aquis ex Oceano, & rursus ascendebat ex
terra & descendere faciebat pluviam; & irrigabat omnem faciem terræ. Et 7
creavit Dominus Deus hominem duabus creationibus, & accepit pulverem
è loco domus sanctuarii & ex quatu-
or plagis mundi, & miscuit ex omni-
bus aquis mundi, & creavit ipsum
rufum, nigrum, & album, & inflavit
in nares ejus animam vitæ: & fuit anima in corpore hominis in spiritum lo-
quentem, ad illuminationem oculorum & aurium auditum. Et plantatus est 8
verbo Domini Dei hortus ex Eden justis, ante creationem mundi: & ibi ha-
bitare fecit hominem, postquam creâsset eum. Et crescere fecit Dominus 9
Deus è terra omnem arborem, quæ
desiderabilis erat ad videndum, &
bona ad comedendum: & arborem
vitæ in medio horti, cujus altitudo
erat itineris quingentorum annorum;
& arborem cujus fructum qui edunt cognoscunt inter bonum & malum. Et 10
fluvius exibat ex Eden, ad irrigandum hortum: & inde separabatur, & erat
in quatuor capita fluviorum. Nomen unius Phison: ipse est qui circuit to- 11
tam terram Indicam, ubi est aurum. Et aurum terræ illius electum est: ibi 12
est bdellium & lapides pretiosi Berylli. Et nomen fluminis secundi, Gichon: 13
is est qui circuit totam terrâ Cusch. Et nomen fluvii tertii, Diglath; is est qui 14
abit ad Orientem Assyriæ: & fluvius quartus est Perath. Et accepit Domi- 15
nus Deus hominem ex monte cultus,
loco in quo creatus erat inde; & ha-
bitare fecit eum in horto Eden, ut
coleret legem, & observaret mandata
ejus. Et præcepit Dominus Deus ho- 16
mini dicendo: Ex omni arbore horti
comedendo comedes. Sed ex arbore, cujus fructus qui comedunt, sapientes 17
sunt ad cognoscendum inter bonum & malum, non comedes ex ea: quoni-
am die quo comederis, eris reus mortis.

Hieros. Cap. II. 7 *Et erat bona anima vitæ.*

Hieros. 9 *Et arborem scientiæ; quisquis ex ea comedit distinguit inter bonum & malum.*

Hieros. 15 *Et accepit Dominus Deus hominem, & habitare fecit eum in horto Eden; & collocavit eum ut esset colens legem, & eam custodiret.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

• فصل دوم •

CAP. II.

1 *وتمام شدند آن آسمان وآن زمين وجمله سپاه ايشان • 2 وتمام كرد خدا در روز آن هفتمي
3 كار او آنچه كرد ومعطلي فرمود در روز آن هفتمي از جمله كار او آنچه كرد * وآفرين
كرد خدا مر روز آن هفتمي وخاص كرد اويرا كه درو معطلي فرمود از جمله كار او
4 آنچه آفريد خدا بكردن * اينان پيدا شدنهاي آن آسمان وآن زمين در آفريده شدن ايشان
5 در روز كردن ؛ خدا زمين وآسمان * وهمه درخت آن دشت پيش باشد در زمين وهمه
گياه آن دشت پيش برويد كه نه بارند ؛ خدا ابر آن زمين وآدم نبود بكار كردن مر
6 7 آن زمين * وبخار بر آيد از آن زمين وآب دهد مر همه روي آن زمين * وآفريد ؛ خدا مر
آن آدم خاك از آن زمين وبدميد در بينيي او نفس زندگي وبود آن آدم بجان زنده *
8 9 *بنشاند ؛ خدا بستان در بهشت از پيش بنهاد آنجا مر آن آدم آنچه آفريد * برويانيد ؛ خدا
از زمين همه درخت آرزومند بديدار ونيكو بخوردن ودرخت آن زندگي در ميان آن
10 بستان ودرخت آن دانش نيك وبد * ورود برون آيا از بهشت بآب دادن مر بستان واز
11 آنجا جدا شود وباشد بچهار سرها * نام آن يكّه پيشون او آن كردكردا مر همه زمين آن
12 13 حويله آنچه آنجا آن طلا * وطلا آن زمين آن نيكو آنجا آن بلور وسنك آن شهم * ونام آن
14 رود آن دويمي جيكون او آن كردكردا مر همه زمين حبش * ونام آن رود آن سيمين
15 دجله او آن روا پيش موصل وآن رود آن چهارمين او فرات * بستاند ؛ خدا مر آن آدم
16 رها كرد اويرا در بستان بهشت بكار كردن آن وبنگاه داشتن آن * بفرمود ؛ خدا ابر
17 آن آدم بگفتن از همه درخت آن بستان خوردن بخوريے * واز درخت آن دانش نيك وبد
نه خوري از و كه در روزي خوردن تو از و مردن بميريے •

CAP. II.

PErfectis itaque cœlo & terrâ, 1
omnique illorum exercitu, Absolvit 2
Deus die septimo opus suum quod fe-
cerat: & cessavit in die septimo ab
omni opere suo quod fecerat. Tum be- 3
nedixit Deus diei septimo, & sancti-
ficavit ipsum: quum in eo cessasset
ab omni opere suo, quod creaverat
Deus, faciendo. Isti sunt ortus cœli 4
& terræ, cùm crearentur: die quo
fecit Dominus Deus terram & cœlum;
& omnem arborem campestrem, ante-
quàm fuisset in terra, omnemque her-
bam campestrem, antequàm crevisset:
quia nondum pluere fecisset Dominus
Deus super terram, neque erat homo
qui coleret terram. Et vapor ascendit 6
de terra & adaquavit totam faciem
humi. Creavit verò Dominus Deus 7
hominem pulverem de humo, inspira-
vitque naribus ejus halitum vitæ:
& fuit homo in animam viventem.
Plantaverat autem Dominus Deus 8
hortum in paradiso, à plaga anteriori,
ubi posuit hominem quem fecerat.
Et crescere fecerat Dominus Deus è 9
terra omnem arborem desiderabilem
ad aspectum, & bonam ad comedi-
dum: arborem quoque vitæ in medio
horti, & arborem scientiæ boni &
mali. Fluvius verò exiens è pa- 10
radiso ad adaquandum hortum,
inde separabatur, eratque in quatuor
capita. Nomen unius Pishon: hic 11
est qui circundat totam terram Hevi-
lah, ubi est obryzum. Et obryzum illius 12
terræ præstans: ibidem est Beryllus,
& lapis Sardonix. Nomen verò fluvii 13
secundi Gihon: hic circundat totam
terram Habassiæ. Et nomen fluvii 14
tertii Diglah: (i.e. Tigris:) hic di-
labitur ante Assyriam: fluvius autem
quartus, ipse est Euphrates. Accipiens 15
itaque Dominus Deus hominem, di-
misit eum in hortum paradisi, ad elo-
borandum eum & custodiendum eum.
Præcepitque Deus homini, dicendo: 16
Ex omni arbore horti liberè comedes:
De arbore verò scientiæ boni & 17
mali, de ipsa ne comedas: quo die
enim de eo comederis, morte morie-
ris.

18 ויאמר ואמר יי אלהים לא תקין דיהי אדם דמיך בלחודוהי אעביד ליה איתא דתהי סמיך בקבליה׃ 18 אעביד ליה בר זוג כד נפיק בה׃

20 ולאדם לא אשכח בר זוג כד נפיק בה׃

19 ויצר וברא יי אלהים מן אדמתא כל חיות ברא ויית כל עופא דשמיא ואייתי לות אדם למחמי מה יהי קרי ליה שום וכל דקרי ליה אדם נפשא מן חייתא הוא שמיה׃ 20 ויקרא וקרא אדם שמהן לכל בעירא ולכל עופא דשמיא ולכל חיות ברא ולאדם לא אשכח עד השתא סמיך בקבליה׃ 21 ורמא יי אלהים שינתא עמיקתא עלוי אדם ודמך ונסיב חדא מעלעוהי היא עלעה תליסרית דמן סטר יסרא ואחד בבישרא׃ 22 ובנא יי אלהים ית עילעא דנסב מן אדם לאיתתא ואתיא לות אדם׃ 23 ואמר אדם הדא זמנא ולא חוב תתברי איתתא מן גבר היכמא דאתבריאת דא מני נרמא מגרמיי ובישרא מבישרי לדא חמי למיקרי איתא ארום מגבר אתנסיבת דא׃ 24 על כן בנין בן ישבוק גבר ית אבוי ואית אמיה ומתפרש מן ביית מדמכיה דאבוהי ואמיה ויתחבר באינתתיה ויהון תרויהון לבישרא חד׃ 25 ויהיו והוו תרוויהון חכימין אדם ואינתתיה ולא אמתינו ביקרהון׃

ישלמי 24 על כן ישבוק גבר ית מדמכא דאבוי ואמיה׃ 25 ולא הוון ידעין מה היא בהתא׃

ג

1 והנחש והויא הוה חכים לבישׁ מכל חיות ברא דעבד יי אלהים ואמר לאיתתא הקושטא דאמר יי אלהים לא תיכלון מכל אילן גינוניתא׃ 2 ואתמר ואמרת איתתא לחיויא משאר פירי אילן גינוניתא אית לן רשו למיכל׃ 3 ומפרי אילנא דבי מציעות גינוניתא אמר יי לא תיכלון מניה ולא תקרבון ביה דילמא תמיתון׃ 4 ואמר בי היא שעתא אמר חיויא לשטור על בריה ואמר לאיתתא לא מטו תמותון׃ 5 ברם כל אומנא סני בר אומנותיה׃ כי ארום גלי קדם יי ארום ביומא דתיכלון מניה ותתהוון כמלאכין רברבין דחכמין למנדע בין טב לבישׁ׃ 6 וחזת איתתא ית סמאל מלאך מותא ודחילת וידעת ארום טב אילנא לאיכלא ארום אסו הוא לנהורא דעיינין ומרגג אילנא לאסתכלא ביה ונסיבת מאיביה ואכלת ויהבת אף לבעלה עמה ואכל׃ 7 וחפקחנה ואתנהרן עיני תריויהון וידעו ארום ערטלאין אינון דאיתערטלו מן לבושׁ טופרא דאתבריאו ביה והוון חמין בהתהון וחטטו להון מטרפי תנין ועבדו להון אצטלון׃

ירושלמי 7 ועבדו להון אצטלון׃

Et dixit Dominus Deus, Non rectum est ut sit homo dormiens solus: faciam illi mulierem, ut sit sustentaculum ex adverso ejus. Et creaverat Dominus Deus ex terra omnem bestiam agri, & omnem avem cœlorum, & adduxerat ad hominem ut videret quo nomine ea esset appellaturus: & quodcunque vocavit homo animam aliquam viventé, hoc est nomen ejus. Et vocavit homo nomina omni jumento, omni volucri cœlorum, omnique bestiæ agri: sed homini non invenit hactenus sustentaculum ex adverso ejus. Et injecit Dominus Deus somnum profundum super Adam, & dormivit: & accepit unam ex costis ejus, illa est costa decima tertia lateris dextri, & clausit carnem. Et ædificavit Dñs Deus costam quam acceperat ab Adam, in mulierem: & adduxit eam ad Adam. Et dixit Adam hoc tempore & non rursus creabitur mulier ex viro, quemadmodum creata est hæc ex me, os ex ossibus meis & caro ex carne mea: hanc decet vocare viraginem, quia ex viro sumpta est hæc. Propterea relinquet vir, & separabitur ex domo ipsius cubilis patris sui & matris suæ: & associabitur uxori suæ, & erunt ambo ipsi in carnem unam. Et erant ambo ipsi sapientes Adam & uxor ejus: sed non moram fecerunt in gloria sua.

Hierosol. 18. *Faciam illi conjugem quasi exeuntem cum eo.* 20. *Homini autem non invenit socium, quasi exeuntem cum eo.*

Hierosol. 24. *Propterea relinquet vir domum accubitus patris sui & matris suæ.* 25. *Non cognoscebant quid esset confusio.*

CAP. III.

SEd serpens erat sapiens ad malum præ omnibus bestiis agri, quas fecerat Dominus Deus: & dixit mulieri; An verum est quod dixerit Dominus Deus, Non comedetis ex omni arbore horti. Et dixit mulier serpenti ex reliquis fructibus arborum horti est nobis facultas edendi. Sed ex fructibus arboris, quæ est in medio horti, dixit Dñs; Non comedetis ex ea neque accedetis ad eam ne moriamini. Ea hora dixit serpens accusans creatorem suum, & dixit mulieri: Non moriendo moriemini; verùm omnis opifex odit filium opificii sui. Quoniam manifestum est coram Domino, quoniam die quo ex ea comedetis eritis ficut angeli magni, qui sapientes sunt ad cognoscendum inter bonum & malum. Et vidit mulier Samaelem angelum mortis, & timuit: & cognovit quòd bona esset arbor ad edendum, & quòd medicina esset ad lucem oculorum, & desiderabilis ad intelligentiam consequendam eâ; & accepit ex fructu ejus, & comedit: & dedit etiam marito suo secum, & comedit. Et illuminati sunt oculi amborum, & cognoverunt quod nudi essent; nudati enim erant à veste onychina in qua creati sunt, & viderunt pudenda sua: & consuerunt sibi ex foliis ficulum, & fecerunt sibi zonas.

Hierosol. 7. *Et fecerunt sibi stolas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * گفت ! خدا نه نیکوست بودن آن آدم بتنهای او بکنم باو یار چون مقابل او
19 * وآفرید !خدا از آن زمین همه زندهیي آن دشت ومر همه مرغ آن آسمان بیاورد بآن
20 آدم بدیدن چه خواند باو وهمه آنچه خواند باو آن آدم جان زنده او نام او * بخواند
آن آدم نامها بهمه آن چهارپا وبمرغ آن آسمان وبهمه زندهیي آن دشت وبآدم نه یافت
21 یاري چون مقابل او * بیانداخت !خدا گران خوابهیي ابر آن آدم وخواب شد وبستند
22 یکّه از دندههایي پهلوي او وببست گوشت بجاي آن * آبدان کرد . خدا مر آن
23 دنده آنچه بستاند از آن آدم بزن وآورد آنرا بآن آدم * گفت آن آدم این ایمبار
استخوان از استخوان من وگوشت از گوشت من باین خوانده شود زن که
24 از مرد ستانده شد این * ابر همچنین بگذارد مرد مر پدر او ومر مادر او
25 واندوخیسیده شود در زن او وباشند بتن یکّه * بودند هر دو ایشان برهنگان آن
آدم وزن او وزنه شرم داشتند *

* فصل شیم *

1 * وآن مار بود زیرکتر از همه زندهي آن دشت آنچه بکرد خدا وگفت بآن زن نیز
که گفت خدا نه خورید از همه درخت آن بوستان * گفت آن زن بآن مار از بر
2 درخت آن بوستان بخوریم * واز بر آن درخت آنچه در میان آن بوستان گفت خدا
3 نه خورید ازو ونه رسید درو تا نه میرید * گفت آن مار بآن زن نه مردن بمیرید
4 * که دانست خدا که در روز خوردن شما ازو گشاده شوند چشمان شما وباشید
5 چون فرشتگان دانان نیك وبد * بدید آن زن که نیکوست آن درخت بخوردن
ودرمانست او بچشمان وآرزومندست آن درخت بنگاه کردن بستاند از بر او وبخورد وبداد نیز
6 بشوهري آن اواز آن وبخورد * گشاده شدند چشمان هر دو ایشان بدانستند که برهنگان
7 ایشان بدوختند برك انجیر بکردن بایشان ازار میانها *

Dixit porrò Dominus Deus, Haud bonum est hominem per se esse solum; faciam ei sociam quasi è regione ipsius. Nam cùm creasset Dominus è terra omne animal agri, & omnem volucrem cœli, adduxit ad Adam, ad videndum quid vocaret ea: siquidem quodcunque Adam vocavit eam animam viventem, id nomen ejus est. Vocavit ergò Adam nominibus omnem quadrupedem & volucrem cœli, omnéque animal agri: ipsi Adam tamen non invenit Deus sociam quasi è regione ejus. Quapropter injecit Dominus Deus somnum gravem in Adam, & sopora us est: cum cepit unam de costis lateris ejus, carnemque in ejus loco compegit. Tùm extruxit Dominus Deus costam quam sumpserat de Adam, in mulierem; eámque adduxit ad Adam. Dixit Adam, Hæc vice hæc est os ex ossibus meis, & caro ex carne mea: hæc vocabitur, Mulier; quoniam de viro disjuncta est hæc. Quocirca dimittet vir patrem suum matremque suam, & adhærebit uxori suæ, eruntque in corpus unum. Etsi erant ambo illi nudi, Adam & uxor ejus, non tamen erubescebant.

CAP. III.

SErpens verò astutior erat omni animali agri, quod fecerat Deus: & dixit mulieri, Etiamnum dixit Deus, Non comedetis ex omni arbore horti? Respondit mulier serpenti, De fructu arborum horti vescimur. At de fructu arboris quæ est in medio horti, dixit Deus; Non comedetis ex ea, neque accedetis ad eam, ut non moriamini. Dixit serpens ad mulierem, Non moriendo moriemini: Quia novit Deus quòd in die quâ comedetis vos ex ea, aperientur oculi vestri: eritísque sicut angeli, scientes bonum ac malum. Videns igitur mulier quòd bona esset arbor ad vescendum, quódque sanaret oculos, & esset arbor desiderabilis ad aspiciendum: accepit de fructu ejus, & comédit, deditque etiam marito suo secum, & comédit. Tùm apertis amborum oculis, cognoverunt se esse nudos: & consuerunt folia ficulnea ad conspiciendum sibi subligacula.

ירושלמי הרגום יונתן בן עוזיאל Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

ג 8 מְטַיֵל בְּגִנְתָּא לְתוֹקְפָא דְיוֹמָא : 9 וּקְרָא מֵימְרָא דַיְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וְאֲמַר לֵיהּ הַא עָלְמָא דְבְרִית גְּלֵי קֳדָמַי חֲשׁוֹכָא וּנְהוֹרָא גְּלִיאוּ קֳדָמַי וְאֵיךְ אַתְּ עָבֵד דְּלֵית גְּלֵי קֳדָמַי אַתְרָא דְאַתְּ גְּנִיזְתָּא תַּן הֵיאָ מְצִוָתָא דְפִקְרִית יָתְךָ :

8 וישמעו ושמעו ירת קל מימרא דיי אלהים מטייל בגינוניתא למנח יומא ואיטמר אדם ואנתתיה מן קדם יי אלהים במציעות אלני גינוניתא : 9 ויקרא וקרא יי אלהים לאדם ואמר ליה האלא כל עלמא דבריתי גלי קדמי חשוכא כנהורא והיך אנת סבר בלבך לאיטמרא מן קדמי האלא אתר דאנת מטמר ביה אנא חמי ואן אינון פקודיא דפקידתך : 10 ואמר ואטרית קל מימרך דאנת מטמר בגינוניתא ודחלית ארום ערטולאי ומצותא דפקדתני אעברית מיני ואיטמרית : 11 מן כיסופא: ואמר ואמר מן חוי לך ארום ערטולאי אתה דלמא מן פירי אילנא דפקידתך 12 דלא למיכל מניה אכלת : ואמר ואמר יי אלהים לאתתא מה דא עבדת ואמרת אתתא חויא 13 פירי אלנא ואכלית : ואמר ואמר יי אלהים לאתתא מה דא עבדת ואמרת אתתא חויא 14 אשתיני בחוכמתיה ואטעיני ברשעותיה ואכלית : ואמר ואיתי יי אלהים תלתיהון לדינא ואמר לחויא ארום עבדת דא ליט אתה מכל בעירא ומכל חיות ברא על מיעך תהא מטייל ורנלך יתקצון ומשכך תהא משלח חדא לשב שנן ואריסא דמותא בפמך ועפרא תיכול כל יומי חייך : 15 ואיבה ודבבו אישתי בינך ובין אתתא בין זרעיית בנך ובין זרעיית בנהא ויהי כד יהון בנהא דאתתא נטרין מצוותא דאוריתא מכוונין ומחיין יתך על רישך וכד תשבקון מצוותא דאוריתא ולא יעבדון פקודיא ותהוי מחכוין ונכירת יתהון בעקביהון ברם להון יהא אסו ולך לא יהא אסו ועתידין אינון למעבד שפיותא בעיקבא ביומי מלכא משיחא : 16 אל האשה לאנחתא אמר אסנא אסני סינופיך באדם בחולין ועידויך בצער תלדין בנין ולורת בעלך תהי מתחיך והוא יהי שליט ביך למזבי ולמחטי : ולאדם אמר ארום קבלת למיטר 17 אנתתך ואכלת מן פירי אילנא דפקידתך למימר לא תיכול מניה ליטא ארעא בגין דלא חמיאת לך חובך בעמל תיכלנה כל יומי 18 וקוץ וכובין ואטרין תצמח ותרבי בדילך ותיכול ית עשבא דעל אפי ברא עני אדם ואמר בבעו ברחמין מן קדמך יי לא נתחשב קדמך מן בעירא למיכל ית עשבא דבאפי ברא נקום כען ונלעי מליאות ידי וניכול מזון מן פירי ארעא ובכדין יהוי מפרש קדמך בין בני אינשא ובין בעירא :

ירושלמי 15 ויהי כד יהוין בנוי דאתתא לעין באוריתא ועבדין פקודיא יהוין מחכוין ומחין יתך לרישך וקטלין יתך וכד ישבקון בנוי דאתתא מצותא דאוריתא ולא יעבדון פקודיא והוי מחכוין ונכירת יתהון בעקבזהון וממרע יתהון ברם יהוי אסו לבנהוי דאתתא ולך חויא לא יהוי אסו ברם עתידין הנין אלין לאלין למעבד שפיותא בעקבוי בסוף עקב יומיא ביומוי דמלכא משיחא :

ירושלמי 18 וכובין ודרדרין ותרבי לך ותיכול ית עשבא דבאפי ברא עני אדם ואמר בבעו ברחמין מן קדמך יי לא נתחשב קדמך מן בעירא למיכל ית עשבא דבאפי ברא נקום כען ונלעי מליאות ידי ונכול מזון מן פירי ארעא ובכדין יהוי מפרש קדמך בין בני אינשא ובין בעירא :

Et audiverunt vocem sermonis Domini Dei deambulantis in horto ad requiem diei, & abscondit se Adam & uxor ejus à facie Domini Dei in medio arborum horti. Et vocavit Dominus Deus Adam, & dixit illi: Annon totus mundus quem creavi manifestus est coram me, tenebræ sicut lux? & quomodo tu cogitas in corde tuo abscondere te à facie mea? annon locum in quo absconditus es ego video? & ubi sunt mandata quæ ego mandavi tibi? Et dixit; Vocem sermonis tui audivi in horto: & timui quoniam nudus sum, & præcepta quæ mandâsti mihi transgressus sum, ideo occultavi me præ probro. Et dixit, Quis indicavit tibi quod nudus tu? fortè ex fructibus arboris, de qua præceperam tibi ne comederes, comedisti. Et dixit Adam; Uxor quam dedisti penes me, illa dedit mihi ex fructibus arboris, & comedi. Et dixit Dominus Deus mulieri; Cur hoc fecisti? Et dixit mulier; Serpens decepit me sapientia sua, & errare fecit me improbitate sua & comedi. Et adduxit Dominus Deus tres istos in judicium, & dixit serpenti; Quoniam fecisti hoc, maledictus tu præ omni jumento & præ omni fera agri: super ventrem tuum eris deambulans, & pedes tui decurtabuntur & pellem tuam eris exuens semel intra septem annos, & venenum mortiferum in ore tuo; & pulverem comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Quin inimicitiam ponam inter te & inter mulierem, inter semen filii tui, & inter semen filiorum ejus: & erit quando erunt filii ipsius mulieris servantes præcepta legis, operam dabunt ut percutiant te ad caput tuum. Quum autem relinquent præcepta legis stu- debis ut mordeas eos in calcaneis ipsorum: verùm illis erit medicina, tibi autem non erit medicina; quia medicinam adhibebunt calcaneo in diebus regis Messiæ. Ad mulierem dixit; Multiplicando multiplicabo afflictionem tuam per sanguinem virginitatum, & conceptum tuum; in molestia paries filios: & ad maritum tuum erit appetitus tuus, & ipse dominabitur tibi, & ad mundandum & ad peccandum. Adamo vero dixit; Quoniam auscultâsti sermoni uxoris tuæ, & comedisti ex fructibus arboris, de qua præceperam tibi dicendo, Non comedes ex ea: maledicta terra, eò quòd non indicârit tibi delictum tuum; in labore comedes eam omnibus diebus vitæ tuæ. Et spinas & rhamnos pullulabit & proferet propter te, & comedes herbam quæ est super facies agri. Respondit Adam & dixit; Peto per miserationes à facie tua Domine, ne reputemur sicut bestiæ ut comedamus herbam superficiei agri: surgemus nunc & laborabimus labore manuum nostrarum, & comedemus cibum de cibo terræ; & sic discrimen fiat nunc coram te, inter filios hominis & natos jumentorum.

Hierosol. 8 *Deambulantis in horto in robore diei.* 9 *Et vocavit verbum Domini Dei Adamum, & dixit illi: Ecce mundus quem creavi revelatus est coram me, tenebræ & lux apertæ sunt coram me; quomodo autem putas locum in medio cujus es non esse mihi conspectum? Ubi est mandatum quod ego tibi præcepi?*

Hierosol. 15 *Et erit quando filii mulieris operam dabunt legi, & fecerint mandata, studebunt tibi conterere caput & occidere te; quando verò relinquent filii mulieris legis præcepta, nec servabunt mandata, tu operâ dabis ut mordeas eos in calcaneis ipsorum, & ita noctas eis: verum erit remedium filiis mulieris, tibi verò serpenti nullum erit remedium; quandoquidem futurum est ut ipsi alii aliis incolumitatem præstent in calcaneo, in fine extremitatis dierum, in diebus ejus, nimirum regis Messiæ.*

Hierosol. 18 *Et spinas & tribulos producet tibi, & comedes herbam quæ est in superficie agri: respondit homo & dixit; Obsecro per miserationes à coram te Domine, ne reputemur coram te pro bestiis ad comedendum herbam quæ est in superficie agri: surgemus nunc & edemus de labore manuum nostrarum, & edemus cibum ex fructibus terræ; & ita erit discrimen coram te, inter filios hominis & inter bestias.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * بشنويدند مر آواز ئ خدا رويش كنا در بوستان بهواي آن روز نهان شد آن آدم وزن او ازحضرت ئ خدا درميان درخت آن بوستان * بخواند ئ خدا بآن آدم كفت باو 9 كجاي تو * كفت مر آواز تو بشنويدم در بوستان بترسيدم كه برهنام من ونهان 10 شدم * كفت كه آگاه كرد بتو كه برهنهي تو هاز آن درخت آنچه فرمودم ترا 11 نبنه خوردن ازو بخوردي * كفت آن آدم آن زن آنچه بدادي بنزد من آن بداد بمن 12 از آن درخت وبخوردم * كفت ئ خدا بزن چه ايـــن بكردي كفت آن زن آن 13 مار فريب داد مرا وبخوردم * كفت ئ خدا بآن مار كه بكردي اين لعنت تو ازهمه 14 آن چهاپا واز همه زنده آن دشت ابر شكم تو بروي وخاك بخوري همه روزها زندكي تو * ودشمني بنهم ميان تو وميان آن زن وميان نسل تو وميان نسل آن او بكويد ترا 15 سر وتو بكزي اويرا پاشنه * بآن زن كفت بسيار كردن بسيار كنم زحمت تو وحاملكيي 16 تو در زحمت بزايي فرزندان وبشوهر تو محتاجيي تو واو مسلط باشد در تو * وبآدم 17 كفت كه شنيدي بآواز زني تو وبخوردي از آن درخت آنچه فرمودم ترا بنخفتن نه خوري ازو لعنتست آن زمين در سبب تو در زحمت بخوري ازان همه روزهاي زندكيي 18 تو * وخار وخس برويد بتو وبخوري مر كياه آن دشت *

Mox ut audiverunt vocem Domini Dei deambulantis in horto in aura diei; abscondit se homo & uxor ejus à præsentia Domini Dei in medio arborum horti. Vocans autem Dominus Deus hominem, dixit ei; ubi es tu? Respondit, Auditâ voce tuâ in horto, timui quia nudus eram; & abscondi me. Dixit, Quis indicavit tibi te nudum esse? Num comedisti de arbore illa de qua præceperam tibi ne comederes? At homo, Mulier quam dedisti ut esset mecum, ipsa dedit mihi de arbore, & comedi. Dixit Dominus Deus ad mulierem, Quamobrem hoc fecisti? Respondit mulier, Serpens decepit me, & comedi. Tum dixit Dominus Deus ad serpentem, Quia fecisti hoc, maledictioni eris præ omni quadrupede, & præ omni animali agristi: super ventrem tuum gradieris, & pulverem comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Præterea, inimicitiam ponam inter te & inter mulierem, & inter semen tuum & semen ipsius: ipsum contundes tibi caput, tu verò mordebis ei calcaneum. Ad mulierem dixit, Multiplicando multiplicabo dolorem tuum, & prægnationem tuam; in dolore paries filios: & ad maritum tuum erit necessitas tua, ipsique dominabitur tibi. Et ipsi Adæ dixit, Quia auscultâsti voci uxoris tuæ, & comedisti de arbore de quâ præceperam tibi, dicendo: Non comedes ex ea; maledictioni erit terra tui causâ: in ærumna comedes ex ea omnibus diebus vitæ tuæ. Spinæque ac vepres pullulabunt tibi, & comedes herbas agri.

בראשית ד

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

בזיעות כַּפֶּיךָ תֵּיכוֹל מְזוֹנָא עַד דְּתֵיהָדוֹר לְעַפְרָא דְּמִנֵּהּ אִתְבְּרִיאַת אֲרוֹם 19
עַפְרָא אַנְתְּ וּלְעַפְרָא תְּתוּב דְּמִן עַפְרָא אַנָּתְ עָתִיד לְמֵיקוּם לְמֵיתַן דִּינָא וְחוּשְׁבָּנָא עַל כָּל
מַה דַּעֲבַדְתְּ בְּיוֹם דִּינָא רַבָּא : וּקְרָא וְקָרָא אָדָם שׁוּם אִנְתְּתֵהּ חַוָּה אֲרוֹם הִיא חַוַּת 20
אִמָּא דְּכָל בְּנֵי נָשָׁא : וְיָעַשׁ וְעָבַד יְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִנְתְּתֵהּ לְבוּשִׁין דִּיקַר מִן מַשַּׁךְ 21
חִוְיָא דַּאֲשַׁלַּח מִנֵּיהּ עַל מַשַּׁךְ בִּשְׂרֵיהוֹן חֲלַף שׁוּפְרֵיהוֹן דְּאִשְׁתַּלְחוּ וְאַלְבִּישִׁנוּן :

ירושלמי 22 וְאָמַר מֵימְרָא דַּיְיָ אֱלֹהִים
הָא אָדָם דְּבָרִית יְתֵיהּ יְחִידִי בְּנוֹ עָלַם
הֵיךְ מַה דַּאֲנָא יְחִידִי בִּשְׁמֵי מְרוֹמָא עֲתִידִין
אוּמִין סְנִיאִין לְמֵקָם מִנֵּיהּ מְנֵיהּ חָכְמִין
אוֹשָׁהּ דְּיָדְעָהּ לְמַפְרְשָׁא בֵּין טָב לְבִישׁ
וּכְרוֹן טָב דְּנִטְרוֹד יְתֵיהּ מִן נִגְתָּא דְּעֵדֶן
קֳדָם עַד לָא יְפַשׁוֹט יְדֵיהּ וְיִסַּב לְחוֹד מִן
פֵּרֵי אִילָנָא דְּחַיֵּיא וְיֵיכוֹל וְיִחֵי לְעָלַם: וְיִשְׁ 24
וְטָרַד יָת אָדָם וְאַשְׁרֵי יְקָר שְׁכִנְתֵּיהּ מִן
לְקָדְמִין מְסַדְּנָח לְנִגְתָּא דְּעֵדֶן מַעֲלַוֵּי חֵיזִין
כְּרוּבַיָּא קֳדָם עַד לָא נִבְרָא עָלְמָא חֵיזִין
אַלְפִּין שְׁנִין בְּרָא אוֹרַיְתָא וְאַתְקִין נִיהֲמִם
וְנִגְתָּא דְּעֵדֶן אַתְקִן נִגְתָּא דְּעֵדֶן לְצַדִּיקַיָּא
דְּיֵיכְלוּן וְיִתְפַּנְקוּן מִן פֵּרֵי אִילָנָא דְּ
דְּנִטְרוּ מִצְוָתָא דְּאוֹרַיְתָא בְּעָלְמָא דֵּין
אַתְקִן נְהִנָּם לְרַשִׁיעַיָּא דְּהִיא מַרְמְיָא
לְחַרְבָּא שְׁנִינָא אָכְלָה מְחֵרִין סְטָרֵיהּ אַתְקִן
בְּנוֹיֵיהּ וְקוּקִין דְּנוּרָא וְנִיטְרִין מַעֲוָן
לְרַשִׁיעַיָּא לְהִתְפָּרַע מִנֵּהוֹן לְעָלְמָא דְּאָ
עַל דְּלָא נִטְרוּ מִצְוָתָא דְּאוֹרַיְתָא בְּעָלְמָא
הָדֵין אֲרוֹם אִילָן דְּחַיֵּיא הִיא אוֹרַיְתָא כָּל
דְּנָטַר לָהּ בְּעָלְמָא הָדֵין חֲיֵי וְקַיָּם
כְּאִילָנָא דְּחַיֵּי טָבָא הִיא אוֹרַיְתָא לְפַלְחָ
בְּעָלְמָא הָדֵין דֵּיךְ פֵּרֵי אִילָן חַיֵּיא
לְעָלְמָא דְּאָתֵי :

ד

וְהָאדָם יָדַע יָת חַוָּה אִנְתְּתֵיהּ דְּהִוָא חֲמִידַת לְמַלְאָכָא וְאַעְדְּיָאת וִילִידַת 1
יָת קַיִן וַאֲמָרַת קְנִיתִי לְגַבְרָא יָת מַלְאָכָא דְיָיָ : וּתְסַף וְאוֹסִיפַת לְמֵילַד מִן בַּעֲלָהּ 2
אָדָם יָת תְּיוֹמְתֵיהּ יָת הֶבֶל וַהֲוָה הֶבֶל רָעֵי עָנָא וְקַיִן הֲוָה נָבַר פָּלַח בְּאַרְעָא : וּהֲוָה 3
מִקֵּץ וַהֲוָה מְסוֹף יוֹמַיָּא בְּאַרְבְּסַר בְּנִיסָן וַאֲיְתִי קַיִן מֵאִבָּא דְּאַרְעָא מִדְרַע פֵּיתָא
קָרְבָּן בְּכוּרַיָּא קֳדָם יְיָ : וְהֶבֶל אַיְתִי אַף הוּא מִבְּכִירֵי עָנָא וּמִפַּטְמֵיהוֹן 4
וַהֲוָה רַעֲוָא קֳדָם יְיָ וְסַבַּר אַפֵּין בְּהֶבֶל וּבְקוּרְבָּנֵיהּ :

In labore volæ manus tuæ comedes cibum, donec revertaris in pulverem 19
ex qua creatus es : quoniam pulvis tu, & in pulverem revertêris ; quia ex
pulvere ſuſcitandus es, ut reddas judîcium & rationem, omnium quæ feceris, in die judicii magni. Et vocavit Adam nomen uxoris ſuæ Chava ; quo- 20
niam ipſa eſt mater omnium filiorum hominis. Et fecit Dominus Deus 21
Adamo & uxori ejus veſtimenta honoris ex pelle ſerpentis, quam exuerat
ex ſe, ſuper cutem carnis eorum, pro pulchritudine ſua quam exuti erant,
& induit eos. Et dixit Dominus 22
Deus Angelis, qui coram ſe miniſtrabant ; Ecce Adam eſt ſolus in terra, quemadmodum ego ſolus ſum in cœlis excelſis, & futuri ſunt ut ſurgant ex eo qui cognoſcant diſcernere inter bonum & malum : ſi ſervâſſet mandata, quæ ego præcepi illi, viveret, & æternus eſſet ſicut arbor vitæ uſque in ſeculum. Jam verò quia non ſervavit quæ præcepi, decernamus contra eum ut ejiciamus eum ex horto Eden, antequam extendat manum ſuam, & accipiat ex fructibus arboris vitæ : Nam ecce ſi comedat ipſe ex ea, erit vivens & æternus uſque in ſeculum. Et ejecit 23
eum Dominus Deus ex horto Eden, & profectus habitavit in monte Morija, ad colendum terram ex qua creatus erat. Expulit ergo Adam, 24
ex quo habitare fecit gloriam divinitatis ſuæ ab antiquo inter duos Cherubim. Antequam crearetur mundus creavit legem, præparavit hortum Eden juſtis, ut comedant & delicientur ex fructibus arboris, eò quòd coluerint in vita ſua doctrinam legis in hoc ſeculo & ſervârint mandata : præparavit Gehennam reprobis, quæ aſſimilatur gladio acuto ancipiti : præparavit in medio ejus ſcintillas ignis, & carbones ignitos, ad judicandum illis reprobos qui rebelles fuerunt in vita ſua contra doctrinam legis. Bona eſt lex operanti eam præ fructibus arboris vitæ, quam præparavit ſermo Domini cuſtodienti eam, ut ſit æternus, & ambulet in ſemitis viæ vitæ futuri ſeculi.

Hieroſ. 22 *Et dixit verbum Domini Dei ; Ecce Adam quem creavi unicum in ſeculo meo, quemadmodum ego ſolus ſum in cœlis excelſis, futurum eſt ut populi multi proveniant ex ipſo : ex ipſo prodibit populus qui nôrit diſcernere inter bonum & malum : nunc itaque melius eſt ut ejiciamus eum ex horto Eden, priuſquam extendat manum ſuam, & accipiat etiam ex fructibus arboris vitæ, & comedat & vivat in ſeculum. 24 Et ejecit hominem ; & habitare fecit glorioſam majeſtatem ſuam ab antiquo ab Oriente horti Eden, d ſuper duos Cherubinos. Antequam crearetur mundus duobus millibus annorum, creavit legem, & præparavit Gehennam & hortum Eden. Præparavit inquam hortum Eden juſtis, ut comedant & epulentur ex fructibus arboris, eò quòd cuſtodierint legis mandata in hoc ſeculo : præparavit Gehennam improbis, quæ ſimilis eſt gladio acuto ancipiti ; præparavit in medio ejus ſcintillas ignis, & prunas comburentes improbos, ad ultionem ſumendum de illis in futuro ſeculo, eò quòd in hoc ſeculo non obſervârint legis præcepta : quia arbor vitæ eſt lex, quiſquis obſervat illam in hoc ſeculo vivet, & permanebit ſicut arbor vitæ ; bona eſt lex operanti eam in hoc ſeculo, ſicut fructus arboris vitæ in ſeculo venturo.*

CAP. IV.

ADam verò cognovit Chava uxorem ſuam, quæ deſiderabat Angelum : 1
& concepit & peperit Cain, & dixit ; Acquiſivi virum Angelum Domini.
Et addidit parere ex marito ſuo Adam gemellam ejus & Habelem : & erat 2
Habel paſtor ovium, Cain verò erat vir colens terram. Et fuit à fine dierum, 3
decima quarta Niſan, adduxit Cain de fructu terræ de ſemine lini oblationem primitiarum coram Domino. Sed Habel adduxit etiam ipſe ex pri- 4
mogenitis ovium, & ex pinguibus earum : & erat complacentia coram Domino & aſpectus facierum in Habele, & in oblatione ejus.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*درعرق پیشانیي تو بخوري نان تا باز گشتن تو بآن زمین که از آن ستانده شدي که خاك تو 19
وبخاك باز گردي *بخواند آن آدم نام زن او حوه که آن بود مادر همه زندهي ناطق *بکرد ؛ خدا 20
بآدم وبزن او جامها پوست بپوشاند ایشانرا *گفت ؛ خدا اینك آن آدم بود چون یکه 21
ازو بدانستن نیك وبد واکنون تا نه کشد دست او وبستاند نیز از درخت آن زندگي 22
وبخورد وبزید بجاوید * بفرستاد اویرا ؛ خدا از بوستان بهشت بکار کردن آن زمین 23
آنچه ستانده شود ازانجا * براند مر آن آدم مسکن کرد از پیش ببوستان بهشت مر 24
آن کروبها ومر زبانه آن شمشیر آن گشت شوا بنگاه داشتن مر راه درخت آن زندگي*

فصل چهارم

*وآن آدم خلوت کرد اوازحوه زن او آبستن شد بزایید مر قین گفت حاصل کردم مرد 1
ازحضرت ؛ *بیافزود بزاییدن مر برادر او مر هبل بود هبل شباني گناي کوسفند وقین 2
بود کارکناي زمین * بود از فرجام روزکاران بیاورد قین از بر آن زمین هدیه 3
بحضرت ؛ *وهبل بیاورد نیز او از نخست زادهاي کوسفند او واز فربهان ایشان قبول 4
کرد ؛ بهبل وبهدیهاي او*

In ſudore frontis tui veſcêris pane, donec revertaris in terram ; nam de ea ſumpta es : quia pulvis es tu, & in pulverem revertêris. Et vocavit homo 20
nomen uxoris ſuæ, Havah ; quòd ipſa eſſet mater omnis viventis rationalis. Tum faciens Dominus Deus Adam & 21
uxori ejus veſtes pilleeas, induit eos. Dixit autem Dominus Deus, Ecce homo iſte eſt quaſi unicus ex ſe, ad ſciendum bonum ac malum : Nunc ergò, 22
ne porrigat manum ſuam, & ſumat etiam de arbore vitæ, & comedat, vivátque in æternum. Emiſit eum Dominus Deus de horto Paradiſi ad colendum terram ex qua ſumptus fuerat. Expellens itaque hominẽ, collocavit anteriùs 23
in horto Paradiſi Cherubinos, et flammam gladii verſatilem, ad cuſtodiendum viam arboris vitæ. 24

CAP. IV.

ADam verò ſeceſſum fecit cum Havah uxore ſuâ : quæ gravida facta, peperit Cain ; Tunc dixit, Acquiſivi virum à præſentia Domini. Ruurſum peperit fratrem ejus Habel. Fuit autem Habel paſtor ovium ; Cain verò fuit cultor terræ. Fuit poſt finem dierum ut adduceret Cain de fructu terræ oblationem in præſentiam Domini. Habel quoque, etiam ipſe adduxit de primogenitis ovium ſuarum, et pinguibus earum. Accepit Dominus Habel & oblationes ejus :

5 ואל קין ולקרבניה לא סבר אפין ותקיף לקין לחדא ואתכבישו אקונין
דאפוהי : 6 ויאמר יי לקין למה תקיף לך ולמה אתכבישו איקונין דאנפך :

ירושלמי ד 7 הלא הלא אין חיטיב
עובדך בעלמא הדין ישתרי וישתבק לך
לעלמא דאתי ואין לא תיטיב עובדך
בעלמא הדין ליום דינא רבא חטאך
נטיר ועל תרע לבא רביע ברם בידך
מסריית רשותיה דיצרא בישא ולוותך יהי מתוייה
ואנת תהא שליט ביה בין למזכי בין
למחטי : 8 ויאמר קין לות הבל
אחוהי איתא ונפוק תרוינן לברא והוה
כד נפקו תרויהון לברא עני קין ואמר
להבל מסתכל אנא דברחמין אתברי
עלמא אבל לא כפירי עובדין טבין הוא
מידבר ומסיב אפין אית בדינא מן בגלל
מה אתקבל קרבנך וקרבני מני לא
אתקבל ברעוא עני הבל ואמר לקין
ברחמין אתברי עלמא וכפירי עובדין טבין
הוא מדבר ומסב אפין לית בדינא ועל
דהוו פירי עובדי טבין מדידך וקדמין
לדידך אתקבל ברעוא קרבני עני קין ואמר
להבל לית דין ולית דיין ולית עלם אחרן
ליתין למיתן אגר טב לצדיקיא וליית
למספרע מן רשעיא עני הבל ואמר לקין
אית דין ואית דיין ואית עלם אחרן ואית
למיתן אגר טב לצדיקיא ואית למספרע
מן רשעיא ועל עיסק פתגמיא האלין הוו
מתנצין על אנפי ברא וקם קין על הבל
אחוהי וטבע אבנא במצחיה וקטליה :
9 ויאמר יי ואמר יי לקין אן הבל אחוך
ואמר לא ידענא הלמא נטיר אחי אנא :
10 ויאמר ואמר מה עבדתך קל דמי קטילת
אחוך דאתבלעו בגרנישתא צוחין קדמי
מן ארעא : 11 ושתה וכען חלף דקטלתיה ליט אנת מן ארעא דפתחת ית פומא
וקבילת ית דמי דאחוך מן ידך : 12 כי תעביד ארום תפלח ית ארעא לא חוסף למיתן
חיל פירהא לך משתעי ונלי יתהי בארעא : 13 ויאמר קין קדם יי טני תקיף
מרודי מלמסיבלא ברם יוכלא קמך למסבליה יתיה : 14 הן גרשת הא טרדתני יומא
דין מעל אנפי ארעא מן קדמך האיפשר דאשתמר ואין אהי משתעי ונלי בארעא כל
זכיי דישכחנני יקטלינני : 15 ויאמר ליה יי הא בכן כל דקטיל קין לשבעא
דרין יתפרע מניה ורשם יי על אפי קין אתא מן שמא רבא ויקירא בגין דלא
למקטול יתיה כל דישכחוניה באסתכלותיה ביה :

Hierosol. Cap. IV. 7 *An non si bona feceris opera tua in hoc seculo, condonabitur & remittetur tibi in seculo venturo? quòd si non emendaveris opera tua in hoc seculo, in diem judicii magni peccatum tuum reservabitur, & ad fores cordis jacebit : verùm in manum tuam tradidi potestatem concupiscentiæ malæ, tu autem dominabere ei, sive ut justificeris sive ut pecces.* 8 *Et dixit Cain ad Abel fratrem suum; Veni & exeamus in agri superficiem : accidit itaque cum exiissent ambo ipsi ad agri superficiem, respondit Cain & dixit ad Abelem fratrem suum ; Non est judicium nec est Judex, nec est aliud seculum, nec dabitur merces bona justis, nec ultio sumetur de improbis, neque per miserationem creatus est mundus, neque per miserationem gubernatur. Quare recepta est oblatio tua à te cum beneplacito, à me autem non est accepta cum beneplacito? Respondit Abel & dixit Caino : Est judicium, & est Judex, & est aliud seculum, & est donum mercedis bona justis, & ultio sumi debet ab improbis, & cum miseratione creatus est mundus, & cum miseratione gubernatur : verùm juxta fructus bonorum operum gubernatur; eò quòd opera mea tua sunt concinniora, recepta est oblatio mea à me cum beneplacito, à te verò non est recepta cum beneplacito : furruntque ambo ipsi contendentes in superficie agri, tum surrexit Cain contra Abel fratrem suum, & interfecit eum.* 10 *Vox sanguinum congregationum justorum, qui erant surrecturi ex Abel fratre tuo* 11 *Et dixit Cain coram Domino Plura sunt peccata mea quam ut possim ferre verùm est potestas coram te condonandi & remittendi mihi.*

Cain autem & ejus oblationem *sereno* vultu non aspexit : & iratus est Cain valde, & dejectæ sunt figuræ facierum ejus. Et dixit Dominus Cain : Cur ira est tibi ? & cur dejectæ sunt imagines faciei tuæ ? An non si bona feceris opera tua, remittetur tibi peccatum tuum ? Quòd si non bona feceris opera tua in hoc seculo, ad diem judicii magni peccatum tuum servatur, & ad fores cordis tui peccatum jacebit : verùm in manu tua tradidi potestatem ipsius concupiscentiæ malæ, & ad te erit appetitus ejus ; & tu dominaberis illi, sive ad justitiam sive ad peccatum. Et dixit Cain ad Habel fratrem suũ ; Veni, exeamus ambo nos in agrum : fuitque cum exiissent ambo ipsi in agrum, respondit Cain & dixit Habeli ; Intelligo ego quòd per miserationes creatus est mundus, sed non secundùm fructus operum bonorum gubernatur, & acceptio est facierum in judicio : propter quid accepta est oblatio tua, oblatio verò mea ex me non accepta est cum beneplacito ? Respondit Habel & dixit Caino : In miserationibus creatus est mundus, & secundùm fructus bonorum operum gubernatur, & acceptio facierum non est in judicio ; & propterea quòd fuerunt fructus operum meorum meliores tuis & pretiosores tuis, recepta est cum beneplacito oblatio mea. Respondit Cain & dixit Abeli ; Non est judicium, nec Judex, nec seculum aliud, nec dabitur merces bona justis, nec ultio sumetur de improbis. Respondit Habel & dixit Caino : Est judicium, & est Judex, & est seculum aliud, & dabitur merces bona justis, & ultio sumetur de improbis ; & propter harum rerum causam contendebant super facies agri : & surrexit Cain contra Habel fratrem suum, & fixit lapidem in fronte ejus, & interfecit eum. Et dixit Dominus ad Cain; Ubi est Habel frater tuus? & dixit, Non novi : nunquid custos fratris mei ego? Et dixit, Quid fecisti ; vox sanguinum occisionis fratris tui, qui absorpti sunt in pulvere, clamant coram me ex terra. Jam verò pro eo quod interfecisti eum, maledictus tu de terra, quæ aperuit os, & recepit sanguines fratris tui ex manu tua. Quando coles terram, non addet dare robur fructuum suorum tibi ; vagus & exul eris in terra. Et dixit Cain coram Dño, Gravior est rebellio mea quàm ut possim ferre; verùm potestas est coram te condonandi ipsam. Ecce ejecisti me hodie ex superficie terræ ; à conspectu tuo an fieri potest ut abscondar ? quòd si sim vagus & exul in terra, omnis innocens qui invenerit me interficiet me. Et dixit illi Dñs ; Ecce nunc quisquis interfecerit Cain, per septem generationes ultio sumetur ab eo : & constituit Dominus super facies Caini signum ex nomine magno & pretioso, ut non interficeret eum quisquis eum inveniret, cùm videret ipse illud.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

5 * وبقين وبهديهي او نا قبول كرد خشم شد بقين بغايت بخشتند خونهاي روي او *
6 7 * گفت يي بقين چرا خشم شد بتو وچرا بخشتند خونهاي روي تو * ها نه اگر نكوئي
كني آمرزش واگر نه نكوئي كني بدركاه خطا خسپا وبتو محتاجي او وتو مسلط
8 باشي درو * گفت قين بهبل برادري او بود در بودن ايشان در دشت برخاست قين
9 بهبل برادري او وبكشت اويرا * گفت يي بقين كجاست هبل برادر تو گفت
10 ندانستم هنگاه داراي برادر من من * گفت چه كردي آواز خونهاي برادري تو فرياد
11 كنان بمن از آن زمين * واكنون لعنت تو ازان زمين آنچه بگشاد مر دهان آن بستاندن
12 مر خونها برادر تو از دست تو * كه كار كني مر آن زمين نه افزايد دادن زور آن بتو
13 سر گردان وسر گشته باشي در زمين * گفت قين بحضرت خدا بزرگاست گناه من
14 از آمرزش * اينك براندي مرا امروز از بالاي روي آن زمين واز حضرت تو نهان شوم
15 وباشم سر گردان وسر گشته در زمين وباشد همه ياباي من بكشد مرا * گفت خدا
بهمچنين همه كشاي قين دو هفت بارها باز توخته شود بنهاد خدا بقين نشان ببني زدن
اويرا همه ياباي او *

Cain verò & oblationem ejus non aspexit. Tum excandescente Cain valdè, mutati sunt aspectus vultûs ejus. 6 *Dixit Dominus ad Cain, Quare excandescis? & quare mutati sunt aspectus vultûs tui?* 7 *Nónne si benefeceris, erit remissio? Si verò non benefeceris, peccatum ad ostium cubans est? & ad te erit necessitas ejus, & tu dominaberis ei.* Locum 8 *est Cain cum Habel fratre suo : Fuit autem cùm essent in agro, insurrexit Cain in Habel fratrem suum, & occidit eum.* Tum dicenti Domino ad Cain, 9 *ubi est Habel frater tuus ? respondit, Nescio : numquid custos fratris mei ego ? Dixit, Quid fecisti ? vox sanguinum fratris tui clamans est ad me* 10 *terra. Nunc ergò maledicti eris in* 11 *de terra, quæ aperuit os suum ad suscipiendum sanguines fratris tui è manu tua. Quando colueris terram, non ad-* 12 *jiciet præbere tibi vigorem suum : vice anceps & attonitus eris in terra.* Dixit Cain in præsentia Domini, Ma- 13 *jus est peccatum meum quàm ut remissionem habeat.* Ecce expulisti me 14 *hodiè desuper faciem terræ, & à præsentia tua abscondar ; eóque vice anceps & attonitus in terra : eritque ut omnis qui me invenerit, occidat me.* Respondit Deus ; Propterea, quis- 15 *cunque occiderit Cain bis septem vicibus ei rependetur : posuit itaque Deus signum in Cain, ne percuteret eum quicunque inveniret eum:*

ירושלמי חרגום יונתן בן עוזיאל Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

כי לימים אֲרוֹם הָא אֲנָא יָהִיב לְכוֹן אַרְבְּעָא שׁוּבְעָא יוֹמִין אִין יְתִיבוּן יִשְׁתְּבֵק לְהוֹן 4
וְאִין לָא יְתִיבוּן לְזַמָּן יוֹמִין תּוּב שׁוּבְעָא אֲנָא מְחֵית מִטְרָא עַל אַרְעָא אַרְבְּעִין
יְמָמִין וְאַרְבְּעִין לֵילְוָן וְאֵישֵׁצֵי יַת כָּל נִוְירַת אֵינָשׁ וּבְעִיר אַרְעָא: וְעָשׂ וְעָבַד נֹחַ 5
כְּכָל דְּפַקְּדֵיהּ יְיָ: ונח וְנֹחַ בַּר שֵׁית מְאָה שְׁנִין וְטוּבְעָנָא הֲוָה מַיָּא עַל אַרְעָא: 6
ויבא וְעָל נֹחַ וּבְנוֹהִי וְאִנְתְּתֵיהּ וְנָשֵׁי בְנוֹי עִמֵּיהּ לְתֵיבוּתָא מִן קֳדָם מֵי דְּטוּבְעָנָא: 7
מִן הַבְּהֵמָה מִן בְּעִירָא דַכְיָא וּמִן בְּעִירָא דְּלֵיתָא דַכְיָא וּמִן עוֹפָא וְכֹל דְּרָחִישׁ עַל 8
אַרְעָא: שְׁנִים תְּרֵין תְּרֵין עָאלוּ לְנֹחַ לְתֵיבוּתָא דְכַר וּנְוּקְבָא הֵיכְמָא דְפַקֵּיד 9
יְיָ יַת נֹחַ: ויהי וַהֲוָה לְזַמָּן שׁוּבְעָא יוֹמִין מִן בָּתַר דְּשָׁלִים אוּבְלֵיהּ דְּמְחוּשֶׁלַח 10
חֲמָא יְיָ וְהָא לָא תָבָן בְּנֵי נְשָׁא וּמוֹי דְּטוּבְעָנָא הֲווֹ נָחֲתִין רְתִיחִין מִן שְׁמַיָּא
עִילּוֹי אַרְעָא: בשנת בְּשָׁנַת שֵׁית מְאָה שְׁנִין לְחַיֵּי נֹחַ בְּיַרְחָא הְנֵינָא 11
הוּא יַרְחָא מַרְחֶשְׁוָן דְּעַד כְּרוֹן לָא הֲווֹ מְתַמְנִין יַרְחַיָּא אֱלָהֵן מִתְּשְׁרֵי דַּהֲוָה
רֵישׁ שַׁתָּא לְשִׁכְלוּל עַלְמָא בְּשֻׁבְסְרֵי יוֹמִין לְיַרְחָא בְּיוֹמָא הָדֵין אִתְבְּזָעוּ כָּל מַבּוֹעֵי
תְּהוֹמָא רַבָּא וַהֲוָון בְּנֵי נוּבְרַיָּא מְשַׁוְּיִין
תַּמָּן בְּנֵיהוֹן וְסָתְמִין יַתְהוֹן וּבְתַר הָבֵי ירושלמי 11 וְחַרְכֵי שְׁמַיָּא אִתְפַּתָּחוּ:
חַרְכֵי שְׁמַיָּא אִתְפַּתָּחוּ: ויהי וַהֲוָה מִטְרָא נְחִית עַל אַרְעָא אַרְבְּעִין יְמָמִין 12
וְאַרְבְּעִין לֵילְוָן: בעצם בְּעַצֶם בְּיוֹמָא הָדֵין עַל נֹחַ וְשֵׁם וְחָם וְיֶפֶת בְּנֵי נֹחַ וְאִתְּתֵיהּ 13
נֹחַ וְתַלָּת נְשֵׁי בְנוֹהִי עִמֵּיהּ לְתֵיבוּתָא: המה הֵינוֹן וְכָל חֵיוָא לְוָנֵהּ וְכָל 14
בְּעִירָא לְוָנֵהּ וְכָל רִיחְשָׁא דְּרָחִישׁ עַל אַרְעָא לְוָנֵיהּ כָּל עוֹפָא לְוָנֵיהּ כֹּל
צִפּוֹר כֹּל דְּפָרַח: ויבאו וְעָלוּ לְוַת נֹחַ לְתֵיבוּתָא תְּרֵין תְּרֵין מִכֹּל בְּשָׂרָא דְּבֵיהּ 15
רוּחָא דְחַיֵּי: והבאים וְעַלָּיָא דְכַר 16
וּנְוּקְבָא מִן כָּל בְּשָׂרָא עָאלוּ הֵיכְמָא ירושלמי 16 וְחַס מֵימֵירְיָא דְיָ
דְּפַקֵּיד יָתֵיהּ יְיָ וַאֲגִין מֵימְרָא דַיְיָ יַת עֲלוֹהִי:
תַּרְעָא דְתֵיבוּתָא בַּאֲנָפּוֹהִי: ויהי וַהֲוָה טוּבְעָנָא אַרְבְּעִין יְמָמִין עַל אַרְעָא 17
וְסַגִּיאוּ מַיָּא וּנְטָלוּ יַת תֵּיבוּתָא וְאִיתְרַמַּת מֵעַל אַרְעָא: ויגברו וְתַקְפוּ מַיָּא 18
וְסַגִּיאוּ לַחֲדָא עַל אַרְעָא וַהֲוַת תֵּיבוּתָא מְהַלְכָא סַחְיָא עַל אַפֵּי מַיָּא:

Quoniam ecce ego do vobis ſpatium ſeptem dierum; ſi convertantur condonabitur illis, ſi non convertantur, poſt tempus dierum rurſus ſeptem ego deſcendere faciam pluviam ſuper terram, quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & perdam omne corpus hominis & beſtiæ terræ. Et fecit Noach ſecundùm omnia quæ præceperat illi Dominus. Noach itaque nato ſexcentos annos diluvium aquarum fuit ſuper terram. Et ingreſſus eſt Noach, & filii ejus, & uxor ejus, & uxores filiorum ejus cum eo in arcam, propter aquas diluvii. Ex jumento mundo & ex jumento immundo, & ex volucri & omni quod reptat ſuper terram. Bina & bina ingreſſa ſunt ad Noach in arcam, mas & fœmina; ſicut præceperat Dominus ipſi Noach. Et fuit poſt tempus ſeptem dierum, poſtquam finitus fuit luctus Methuſelach, vidit Dominus & ecce non convertebantur homines & aquæ diluvii deſcendebant bullientes è cœlis ſuper terram. Anno ſexcenteſimo annorum vitæ Noach, menſe ſecundo, ipſe eſt menſis Octobris, (hactenus enim non numerabantur menſes niſi à Septembri, qui erat initium anni abſolutionis mundi) decima ſeptima die menſis, hoc eodem die, rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ; illic enim erant filii gigantum collocantes filios ſuos & obturabant eos: poſtea verò feneſtræ cœlorum apertæ ſunt. Et deſcendebat pluvia ſuper terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus. In eodem die iſto ingreſſus eſt Noach, & Sem, & Cham, & Japheth, filii Noach, & uxor Noach, & tres uxores filiorum ejus cum ipſo, in arcam. Ipſi & omnis beſtia ſecundùm ſpeciem ſuam, & omne jumentum ſecundùm ſpeciem ſuam, & omne reptile quod reptat ſuper terram ſecundùm ſpeciem ſuam, & omne volucre ſecundùm ſpeciem ſuam, omne volatile quodcunque volat. Et ingreſſa ſunt ad Noach in arcam bina, bina, ex omni carne in qua eſt ſpiritus vitæ. Et quæ ingreſſa ſunt, mas & fœmina de omni carne ingreſſa ſunt, quemadmodum præceperat illi Dominus: & protexit ſermo Domini portam arcæ ſuper facies ejus. Et fuit diluvium quadraginta diebus ſuper terram: & multiplicatæ ſunt aquæ & ſuſtulerunt arcam, & elevata eſt à terra. Et prævaluerunt aquæ, & auctæ ſunt valdè ſuper terram: & ibat arca natans ſuper faciem aquarum.

Hieroſ. *Cap.* VII. 11. *Et feneſtræ cœlorum apertæ ſunt.*

Hieroſ. *16. Et pepercit verbum Domini illi.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* كه بروزها نيز هفت من بارانا ابر آن زمين چهل روز وچهل شب وبحو كنم مر همه آن 4
مخلوق آنچه بكردم از بالاي روي آن زمين * بكرد نوح چون همه آنچه بفرمود 5
اويرا يي * ونوح قدر شش صد ساله وآن طوفان بود آب ابر آن زمين * بيامد نوح 6
وپسران او وزن او وزنان پسران او بآن كشتى از پيش آب آن طوفان * از آن چهارپا 7
آن پاك واز آن چهارپاي آنچه نيست آن پاك واز آن مرغ وهمه آنچه جنبش كنا ابر 8
آن زمين * دو دو بيامدند بنوح بآن كشتي نر ومادة چون آنچه فرمود خدا مر 9
نوح * بود بهفت آن روزها وآب آن طوفان بودند ابر آن زمين * در سال شش [صد] 10 11
سال بزندكي نوح در ماه آن دويمي در هفده روز بماه در روز اين شكافته 12
شدند همه چشمهاي تهوم ربّه ودريچهاي آسمان كشاده شدند * بود آن باران 13
ابر آن زمين چهل روز وچهل شب * در تنهي آن روز آن اين بيامد نوح وسم 14
وحم ويفت پسران نوح وزن نوح وسه زنان پسران او اوار ايشان بآن كشتي * ايشان
وهمه آن زنده بنوع آن وهمه آن چهارپا بنوع آن وهمه آن جنبش آن جنبش
كنا ابر آن زمين بنوع آن وهمه آن مرغ بنوع او همه كنجشك همه بالود
* بيامدند بنوح بآن كشتي دو دو از همه آن كوشتند آنچه درو روح زندكي 15
* وآن آمدكان نر ومادة از همه كوشتند بيامدند چون آنچه فرمود اويرا خدا 16
ببست يي در سبب او * بود آن طوفان چهل روز ابر آن زمين بسيار شدند 17
آن آب بر داشتند مر آن كشتي بلند شد از بالاي آن زمين * قوي 18
شدند آن آب بسيار شدند بغايت ابر آن زمين برفت آن كشتي ابر روي
آن آب *

Quia poſt dies adhuc ſeptem ego pluiturus ſum ſuper terram quadraginta dies & quadraginta noctes: & delebo omnem creaturam quam feci, à ſuperficie terræ. Fecit igitur Noah juxta omnia quæ præceperat ei Dominus. Cùm Noah eſſet annorum circiter ſexcentorum, & diluvium aquæ eſſet ſuper terram, Intravit Noah, & filii ejus, uxorque ipſius, atque uxores filiorum ejus in navem, à conſpectu aquæ diluvii. Ex quadrupede munda, & ex quadrupede quæ non eſt munda, & ex volatili, atque ex omni quod repit ſuper terram, bina, bina ingreſſa ſunt ad Noah in navem; maſculus & fœmina, quemadmodum præceperat Deus Noah. Fuit poſt ſeptem dies, ut aquæ diluvii eſſent ſuper terram. Anno ſexcenteſimo annorum vitæ Noah, menſe ſecundo, decimoſeptimo die menſis; ipſo die rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & feneſtræ cœli apertæ ſunt: Fuitque pluvia ſuper terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus. In ipſomet die ingreſſus eſt Noah, & Sem, & Ham, & Japheth filii Noah; & uxor Noah, & tres uxores filiorum ejus cum eis in navem: Ipſi, & omne animal in ſpecie ſua, & omnis quadrupes in ſpecie ſua, atque omne reptile quod repit ſuper terram in ſpecie ſua, omnes denique alites in ſpecie ſua, & omnes aviculæ; omne ſcilicet alatum. Venerunt itaque ad Noah in navem bina, bina ex omni carneo cui inerat ſpiritus vitæ. Et quæ ingreſſæ ſunt, maſculus & fœmina ex omni carneo introierunt quemadmodum præceperat ei Deus: & clauſit Dominus cauſâ ejus. Fuit diluvium quadraginta diebus ſuper terram, & aquæ multiplicatæ ſuſtulerunt navem, quæ elevata eſt à ſuperficie terræ. Quumque invaluiſſent aquæ, & multiplicatæ eſſent valdè ſuper terram, ivit navis ſuper faciem aquæ.

ירושלמי יונתן בן עוזיאל Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hieroſolymitanum.

והמים ומיא תקפו לחדא על ארעא ואתחפיאו כל טוריא רמיא דתחות כל 19
שמיא : חמש חמסרי נרמידין מלעיל תקפו מיא ואתחפיאו טוריא : וינוע 20
ואתחמסי כל בשרא דרחיש על ארעא בעופא ובבעירא ובחיתא ובכל רחשא 21
דרחיש על ארעא וכל בני נשא : כל כל דנשמת רוח חיין באנפוי מכל 22
דיבשתא מיתו : וימח ושיצי ית כל גויית אינש ובעיר דעל אנפי ארעא 23
מאינשא עד בעירא עד ריחשא ועד עופא דפרח באויר שמיא ואשתיצי מן
ארעא ואשתאר ברם נח ודעימיה בתיבותא : ויעברו ותקיפו מיא על ארעא 24
מאה וחמשין יומין :

ח

ויזכר ודכיר יי במימריה ית נח וית 1
כל חיתא וית כל בעירא דעמיה
בתיבותא ואעבר יי רוח רחמין על ארעא
ואשתריבו מיא : ויסכרו ואסתגרו מבועי 2
תהומא וחרכי שמיא ואתמנע מטרא מלמיחת מן שמיא : וישובו ותאיבו 3
מיא מעלוי ארעא אזלין ותייבין וחסרו מיא מסוף מאה וחמשין יומין : ותנח
ונחת תיבותא בירחא שביעאה הוא ירחא דנישן בשבסרי יומין לירחא על 4
טוורי דקדרון שום טוורא חד קרדניא ושום טוורא חד ארמניא ותתן מחבנייא
קרתא דארמניא בארעא מדינחא : והמים ומיא הוו אזלין וחסרין עד ירח עשירי 5
ירח תמוז בתמוז בחד לירחא אתחמיאו ריישי טוריא : וידי והוה מסוף ארבעין 6
יומין ופתח נח ית כוות תיבותא דעבד : וישלח ושדר ית עורבא ונפק 7
מיפק ותאיב עד דיבאישו מיא מעילוי ארעא : וישלח ושדר ית יונתא דבייתא 8
מלותיה למחמי אין אתקוללו מיא מעלוי אנפי ארעא : ולא ולא אשכחת 9
יונתא נייחא לפרסת רינלא ותבת לותיה לתיבותא ואודעת ארום מוי על
אנפי כל ארעא ואושיט ידיה ונסבתא ואעייל יתה לותיה לתיבותא :

ח

ירושלמי ואדכר ברחמוי טבא דאית 1
עמיה ית נח ואעבר יי רוחא
דרחמין :

And the waters prevaluerunt valdè ſuper terram; ita ut operirentur omnes montes excelſi, qui ſub omnibus cœlis ſunt. Quindecim cubitis altius prævaluerunt aquæ, & operti ſunt montes. Et expiravit omnis caro quæ movetur ſuper terram; avis, jumentum, beſtia, omnéque reptile quod reptat ſuper terram: omnes quoque homines. Omne in cujus naribus eſt anima ſpiritus vitalis, quæcunque in arida erant mortua ſunt. Et perdita ſunt omnia corpora hominis & jumenti, quæ erant in ſuperficie terræ, ab homine uſque ad jumentum, uſque ad reptile uſque ad volucre quod volat in aere cœlorum; conſumpta *inquam* ſunt ex terra: & relictus eſt tantùm Noach, & qui cum eo erant in arca. Et prævaluerunt aquæ ſuper terram centum & quinquaginta diebus.

CAPUT. VIII. CAP. VIII.

ET recordatus eſt Dominus in ſermone ſuo Noach, & omnis feræ, & omnis jumenti quod cum eo erat in arca: & tranſire fecit Dominus ventum miſericordiarum ſuper terram, & exſiccatæ ſunt aquæ. Et occluſi ſunt fontes abyſſi, & feneſtræ cœlorum: & prohibita eſt pluvia ne deſcenderet è cœlis. Et reverſæ ſunt aquæ deſuper terram euntes & redeuntes: & diminutæ ſunt aquæ exactis centum quinquaginta diebus. Et quievit arca menſe ſeptimo, ille eſt menſis Niſan, decima ſeptima menſis, ſuper montes Gadron: nomen montis unius Cardania, nomen verò montis alterius Armenia; & ibi ædificata eſt civitas Armeniæ in terra Orientali. Et aquæ ibant & diminuebantur uſque ad menſem decimum, menſem Junium: in Junio primo die menſis viſa ſunt cacumina montium. Accidit autem exactis quadraginta diebus, ut aperiret Noach feneſtram arcæ quam fecerat. Et miſit corvum, qui exivit exeundo & redeundo, donec exſiccarentur aquæ de ſuperficie terræ. Et miſit columbam à ſe, ut videret num alleviatæ eſſent aquæ à ſuperficie terræ. Neque invenit columba quietem pro planta pedis ſui; & reverſa eſt ad eum in arcam, & indicavit aquas eſſe in ſuperficie totius terræ: & extendit manum ſuam, & accepit eam, & introduxit eam ad ſe in arcam.

Hieroſ. 1. *Et recordatus eſt in miſerationibus ſuis boni quod cum ipſo Noach erat. Et tranſire fecit Dominus ventum miſerationum.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وآن آب قوي شدند بغايت بپوشيدند همه آن كوهها آن بلندان آنچه فرود همه آن 19
آسمان * پانزده گز ازبالا قوي شدند آن آب پوشيده شدند آن كوهها * بمرد همه 20 21
گوشتمند آن جنبش كنا ابر آن زمين در مرغ ودر چهارپاي وهر زنده ودر همه آن
جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين وهمه آن آدم * همه آنچه نفس روح زندگي در 22
بيني او از همه آنچه در خشكي بمردند * محو كرد مر همه آن مخلوق آنچه ابر روي 23
آن زمين از آدم تا چهارپا تا جنبش وتا مرغ آن آسمان محو شدند از آن زمين باقي ماند
خاصه نوح وآنچه اواز او در كشتي * قوي شدند آن آب ابر آن زمين صد 24
وپنجاه روز *

Aquæ inquam, prævalentes admodùm, operuerunt omnes montes excelſus qui erant ſub toto cœlo. Prævalentibus aquis quindecim cubitis ſupernè, operti ſunt montes. Et mortuum eſt omne carneum quod movit ſuper terram, tam de volatili quàm de quadrupede, & animali, omnique reptili quod repit ſuper terram, & omni homine: omnia ſcilicet, quorum naribus inerat halitus ſpiritûs vitæ ex omnibus quæ erant in ſicco, mortua ſunt. Sic delevit Deus omnem creaturam quæ erat ſuper faciem terræ, ab homine uſque ad quadrupedem, uſque ad reptile, ac uſque ad volatile cœli, deleta inquam, ſunt à terra, et ſuperſtes manſit tantummodò Noah, & qui cum eo erant in nave. Et corroborârunt ſe aquæ ſuper terram centum quinquaginta diebus.

CAP. VIII.

* فصل هشتم *

* ياد كرد خدا مر نوح ومر همه آن زنده ومر همه آن چهارپا اواز او در كشتي بگذرانيد 1
خدا باد ابر آن زمين وقرار شدند آن آب * بسته شدند چشمهاي تهوم ودريچهاي آن 2
آسمان بند شد آن باران از آن آسمان * باز گشتند آن آبها از بالاي آن زمين رفتن وباز 3
گشتن كم شدند آن آب از فرجام صد وپنجاه روز * فرود آمد آن كشتي در ماه آن 4
هفتمي در هفدهم روز بماه ابر كوههاي اررط * آن آب بودند رفتن وكم شدن تا آن ماه 5
آن دهمي در دهم دريك بماه ديدار شدند سرهاي آن كوههاي * بود از فرجام چهل روز 6
بگشاد نوح مر دريچهي آن كشتي آنچه بكرد * بفرستاد مر آن كلاغ بيرون آمد 7
بيرون آمدن وباز گشتن تا خشك شدند آن آب از بالاي آن زمين * بفرستاد مر آن كفتر از 8
نزد لو بديدن هسبك شدند آن آب از بالاي روي آن زمين * ونه يافت آن كفتر فرود و
آمدن جاي بكف پاي او باز گشت باو بآن كشتي كه آب ابر روي همه آن زمين
بكشيد دست او بستاند آنرا بياورد آنرا باو بآن كشتي *

Poſteà recordatus Deus Noah, omnisque animalis, & omnis quadrupedis cum eo in navi; tranſire fecit Deus ventum ſuper terram, & ſedatæ ſunt aquæ. Et clauſis fontibus abyſſi, atque feneſtris cœli; cohibita eſt pluvia de cœlo: Et reverſæ ſunt aquæ de ſuperficie terræ; eundo & revertendo diminuta eſt aqua poſt finem centum & quinquaginta dierum. Deſcendit navis menſe ſeptimo, decimaſeptimâ die menſis, ſuper montes Ararat. Euntibus autem aquis atque deficientibus uſque ad menſem decimum; decimo menſe, primâ menſis, apparuerunt cacumina montium. Futúmque poſt finem quadraginta dierum, aperiens Noah feneſtram navis quam fecerat, Emiſit corvum, qui egreſſus eſt egrediendo & revertendo, donec ſiccarentur aquæ à ſuperficie terræ. Emiſit etiam columbam à ſe, ut videret an alleviatæ eſſent aquæ à ſuperficie terræ. Cumque columba verò non invenicus reſidendi locum volæ pedis ſui, reverſa eſt ad eum in navem; quia aquæ erant ſuper faciem totius terræ: & extendens manum ſuam accepit eam, introduxitque eam ad ſe in navem.

בראשית ט

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

10 וְשָׁרֵי לְמִמְנֵי : 10 ויחל ואוריך תוב שובעא יומין ואוסיף לְשַׁדָּרָא יַת יוֹנָתָא מִן תֵּיבוּתָא : וחבא

Et expectavit rursus septem dies : & iterum emisit columbam ex arca. Et venit ad ipsum columba sub tem-

Hierosol. 10. *Et incepit numerare.*

11 וְאַרַּת לְוָתֵיהּ יוֹנָתָא לְעִדּוֹנָא רַמְשָׁא וְהָא טַרְפָּא דְזֵיתָא לָקִיט תְּבִיר וּמְחִית בְּפוּמַהּ 11 דְּנַסְבַתְיהּ מִן טַוּוּר מִישְׁחָא וִידַע נֹחַ אֲרוּם אִתְקוֹלְלוּ מַיָּא מֵעִילּוֹי אַרְעָא : וייחל ואוריך

pus vesperti num, & ecce folium olivæ collectum fractum attulit ore suo, quod acceperat ex monte Olivarum : & cognovit Noach quod alleviatæ essent aquæ à superficie terræ. Et expectavit adhuc septem dies, & iterum

12 תּוּב שׁוּבְעָא יוֹמִין וְאוֹסִיף לְשַׁדָּרָא יַת יוֹנָתָא וְלָא אוֹסִיפַת לְמֵיתַב לְוָתֵיהּ תּוּב : וידי 12 וַהֲוָה בְּשִׁית מְאָה וְחַדָּא שְׁנִין בְּתִשְׁרֵי בְּחַד לְיַרְחָא בְּרֵישׁ שַׁתָּא נְנוּבוּ מַיָּא מֵעַל אַרְעָא

emisit columbam ; sed non reversa est ad eum amplius. Accidit autem sexcentesimo primo anno, in Septembri, initio mensis, initio anni, ex-

13 וַאֲעַדִי נֹחַ יַת חוּפְיָא דְתֵיבוּתָא וַחֲמָא נְנוּבוּ אַפֵּי אַרְעָא : ובחדש וביֵרח מַרְחֶשְׁוָן 13 בְּעַשְׂרִין וְשׁוּבְעָא יוֹמִין לְיַרְחָא אִתְיַבְּשַׁת אַרְעָא : וידבר ומַלֵּיל יְיָ עִם נֹחַ לְמֵימַר :

ficcatæ sunt aquæ à superficie terræ : & removit Noach operculum arcæ, & vidit exsiccatas esse facies terræ. Et in mense Octobri, vicesima septi-

14 צֵא פּוֹק מִן תֵּיבוּתָא אַנְתְּ וְאִנַּתְתָּךְ וּבְנָךְ וְנְשֵׁי בְנָךְ עִמָּךְ : כל כֹּל חֵיוְתָא דְעִמָּךְ מִכָּל 14

ma die mensis, exsiccata est terra. Et loquutus est Dominus cum Noach dicendo. Exi ex arca, tu, & uxor tua, & filii tui, & uxores filiorum

15 בִּשְׂרָא בְּעוֹפָא וּבְעִירָא וּבְכָל רִיחֲשָׁא דְּרָחִישׁ עַל אַרְעָא הַנְפֵּק עִמָּךְ וְיִתְיַלְדוּן בְּאַרְעָא 15

tuorum tecum. Omne animal quod tecum est, tam de ovibus, quam de

16 וְיִפְשׁוּן וְיִסְגוּן עַל אַרְעָא : ויצא ונפק נֹחַ וּבְנוֹי וְאִנַּתְתֵּיהּ וְנְשֵׁי בְנוֹי עִמֵּיהּ : כל 16

jumentis, & de omni reptili quod movetur super terram, educ tecum : & procreent in terra, & fructificent atque multiplicentur super terram.

17 כָּל חֵיוְתָא כָּל רִיחֲשָׁא וְכָל עוֹפָא דְּרָחֵישׁ עַל אַרְעָא לְזַרְעֵיהוֹן נְפָקוּ מִן תֵּיבוּתָא : 17

18 ויבן ובְנָא נֹחַ מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ הוּא מַדְבְּחָא דְּבָנָא אָדָם בְּעִידָן דְּאִיתְרַד מִן נְנָחָא 18

Et exiit Noach & filii ejus, & uxor ejus & uxores filiorum ejus cum ipso.

19 דְּעָרָן וְאַקְרִיב עֲלוֹי קָרְבְּנָא וַעֲלוֹי אַקְרִיבוּ קַיִן וְהֶבֶל יַת קָרְבְּנֵהוֹן וְכַד נָחֵתוּ מוֹ 19

Omne animal, omne reptile, omneque volatile quod movetur super terram

20 דְּטוּבְעָנָא אִיתְצַד וּבְנָיְיהוּ נֹחַ וְנָסַב מִכָּל בְּעִירָא דַכְיָא וּמִן כָּל עוֹף דְּכֵי וְאַסֵּיק 20

juxta semen suum, egressa sunt ex arca. Et ædificavit Noach altare coram

21 אַרְבַּע עַל מַדְבְּחָא : וירח יי וְקַבֵּל יְיָ בְּרַעֲוָא קוּרְבְּנֵיהּ וַאֲמַר יְיָ בְּמֵימְרֵיהּ 21

Domino ; illud ipsum est altare quod ædificârat Adam, quo tempore expulsus est ex horto Eden, & obtulit super illud oblationem, & super illud obtulerunt Cain & Habel oblationes suas. Quando verò descen-

לָא אוֹסִיף לְמִלַּט תּוּב יַת אַרְעָא בְּגִין חוֹבֵי בְּנֵי אֱנָשָׁא אֲרוּם יְצַרָא דְלִבָּא דְאֱנָשָׁא

derunt aquæ diluvii vastatum est, ædificavit autem ipsum Noach ; & accepit ex omni jumento mundo, & ex omni volucri munda, & obtulit

בִּישׁ מְטַלְיוּתֵיהּ וְלָא אוֹסִיף תּוּב לְמִמְחֵי יַת כָּל דְּחַי הֵיכְמָא דְּעֲבַדִית : עוֹד עוד 22

quatuor super illud altare. Et recepit Dominus cum benevolentia oblationem ejus, & dixit Dominus in sermone suo ; non iterum maledicam terræ propter peccata filiorum hominis, propterea quòd concupiscentia cordis hominis mala à pueritia sua, neque adjiciam amplius delere omne quod vivit, quemadmodum feci. Adhuc omnibus diebus terræ, 22

כָּל יוֹמֵי אַרְעָא זַרְוָעָא וְחַצָּדָא וְצִנְתָא וְשׁוּרְבָּא וְיוֹמָא וְלֵילְיָא לָא פְּסָקִין

sementis in revolutione Septembris, & messis in revolutione Nisan, frigus in revolutione Decembris & æstus in revolutione Junii, & æstas & hyems, & dies & noctes non cessabunt.

ירושלמי 22 עוד כָּל יוֹמֵי אַרְעָא מִן קֳדוֹן זַרְעִין וְחַצָּדִין וְצִנְתָא וְשׁוּרְבָּא וְיוֹמָא וְלֵילְיָא לָא פְּסָקִין :

Hierosol. 22. *Adhuc omnibus diebus terræ à nunc, sementes & messes, & frigus & calor, & dies & nox non cessabunt.*

CAP. IX.

ט

1 וּבָרִיךְ יְיָ יַת נֹחַ וְיַת בְּנוֹי וְאָמַר לְהוֹם פּוּשׁוּ וְסְגוּ וּמְלוּ יַת אַרְעָא : 1 ET benedixit Dominus Noach & filiis ejus : & dixit illis ; Fructificate & multiplicamini ; & replete terram.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 *صبر كرد نيز هفت روزهاي ديگران بيافزود فرستادن مر آن كفتر ازان كشتي

Expectavit adhuc septem dies alios, rursumque emisit columbam è navi :

10

11 *بيامد باو آن كفتر بوقت ايوار واينك برك زيتون شكسته در دهان او بدانست نوح

Venitque ad eum columba tempore vespertino, & ecce folium olivæ fractum in ore ejus : cognovit ergò Noah

11

12 كه سبك شدند آن آب از بالاي آن زمين *صبر كرد نيز هفت روزهاي ديگران

quòd alleviatæ essent aquæ à superficie terræ. Expectans tamen septem

12

13 بفرستاد مر آن كفتر وبه افزود باز گشتن باو نيز *بود در شش صد ويك سال

dies alios, emisit columbam quæ non addidit reverti ad eum amplius. Fuit, sexcentesimo primo

13

در اوّل در يك بماه حفت شدند آن آب از بالاي آن زمين بگردانند نوح مر پوشش

anno, primo mense, primâ mensis, exsiccatæ sunt aquæ à superficie terræ : Tum devertens Noah operimentum navis, vidit, & ecce

آن كشتي بديد واينك حفت شدند روي آن [زمين] *ودر ماه آن دويم در بيست

exsiccata est facies terræ. Mense

14

وهفت بماه خشك شد آن زمين *گفت خدا بنوح بگفتن *بيرون آي از آن كشتي

autem secundo, vicesimâ septimâ mensis, arefactâ terrâ, Locutus

15

16 تو وزن تو اوار تو وپسران تو وزنان پسران تو اوار تو *همه آن زنده آنچه اوار تو از همه

17 گوشتمند در مرغ ودر چهارپا ودر همه آن جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين

est Deus ad Noah, dicendo ; Egre-

16

dere ex nave, tu, & uxor tua tecum ; ac filii tui, & uxores filiorum tuorum tecum. Omne a-

17

بيرون آور اوار تو وبزايند در زمين وبرومند شوند وبسيار شوند ابر آن زمين *بيرون

nimal quod tecum est ex omni carneo, tam de volatili quàm de quadrupede, & omni reptili quod repit super terram, educ tecum : & pariant in terra, & fœcundi sint, & multiplicentur super

18

19 آمد نوح وپسران او وزن او وزنان پسران او اوار او * همه آن زنده همه آن جنبش وهمه

terram. Egressus est itaque Noah & filii ejus, uxorque ejus, & uxores filiorum ejus secum : Omne

19

آن مرغ آن آسمان همه آن جنبش كنا ابر آن زمين باهل خانهاي ايشان بيرون آمدند

animal, omne reptile, & omne volatile cœli ; omne inquam, quod movit super terram cum familiis suis, egressa sunt è navi.

20

ازان كشتي *آبدان كرد نوح مذبح بحضرت ؛ بستاند از همه آن چهارپاي آن پاك

Deinde ædificans Noah altare coram Domino, tulit ex omni quadrupede munda, & ex omni volatili mundo, & obtulit sacrificia super altare.

20

21 واز همه آن مرغ آن پاك بر آورد قربانها در مذبح *قبول كرد ؛ مر بوي آن قبوليت گفت

Accipiensque Dominus odorem ac-

21

؛ بذات او نه افزايم بنفرين كردن نيز مر آن زمين در سبب آن آدم كه خلق دل

ceptabilem, dixit Dominus in semetipso, Non addam ultrà maledicere terræ causâ hominis ; nam

آن آدم بد از كودكيهاي او ونه افزايم نيز بزدن مر همه زنده چون آنچه بكردم

omne figmentum cordis hominis pravum est à puerilibus suis : nec addam ultrà percutere omne vivens

*نيز همه روزكاران آن زمين كشت ودرو وسرما وگرما وتابستان وزمستان وروز وشب

quemadmodum feci. Adhuc cuncta

22

نه معطل باشند *

tempora terræ, sementis & messis, frigus & æstus, necnon æstas & hyems, dies quoque & nox non

*فصل نهم *

cessabunt.

CAP. IX.

*آفرين كرد خدا مر نوح ومر پسران او گفت بايشان برومند شويد وبسيار شويد

1

وپر داريد مر آن زمين *

1 *Benedixit Deus Noah, atque filiis ejus, dicens eis ; Fœcundi estote, & multiplicamini, ac replete terram.*

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ומוראכם ודחלתכון ואימתכון יהי על כל חיות ארעא ועל כל עופא דשמיא 2
סגל דתרחש ארעא ובכל נוני ימא בידכם יתמסרון : כל כל רחשא דהוא 3
חי דלכון יהי למיכל כירוק עסבא יהבית לכון ית כולא : אך ברם בשרא 4
דתתליש מן חיותא חיא בזמן דבנפשיה ביה או דתתליש מן חיותא נכיסתא ועד
דלא נפקא כולא נשמתא לא תיכלון : ואך וברם ית דמכון לנפשתיכון 5
אתבוע מן ידא דכל חיתא דקטלא לבר נשא אתבוענייה לאתקטלא עלוי
ומידא דאנשא מיד גבר דיישוד ית דמא דאחוי אתבע ית נפשא דאינשא :
שפך דיישוד דמא דאינשא בסהדין דיינינא מחייבין ליה קטול ודישוד בלא 6
סהדין מרי עלמא עתיד לאתפרעא מניה ליום דינא רבא ארום בדיוקנא יי
עבד ית אינשא : ואתם ואתון פושו וסנו אתילדו בארעא וסנו בה : ויאמר 7
ואמר יי לנח ולבנוי עמיה למימר : אני אנא הא אנא מקיים קיימי עמכון 8
ועם בניכון בתריכון : וארת ועם כל נפשת חייתא דעמכון בעופא ובבעירא 10
ובכל חית ארעא דעמכון מכל נפקי תיבותא לכל חית ארעא : והקמותי
ואקיים ית קיימי עמכון ולא ישתצי כל בשרא עוד ממוי דטובענא ולא יהי עוד 11
טובענא לחבלא ארעא : ויאמר ואמר יי דא את קיימא דאנא מקיים בין 12
מימרי וביניכון ובין כל נפשת חייתא דעמכון לדרי עלמא : את ית קשתי 13
יהבית בעננא ותהי לסימן קיים בין מימרי וביני ארעא : והיה ויהי בד 14
אפרוס ענני יקרא עלוי ארעא ותתחמי קשתא ביממא עד לא יטמע שמשא
בעננא : וזכרתי ודכירנא ית קיימי דבין מימרי וביניכון ובין כל נפשת חייתא 15
בכל בסרא ולא יהי תוב מיא לטובענא לחבלא כל בישרא : והיתה ותהי 16
קשתא בעננא ואחמינה למדכר קיים עלם בין מימרא דיי ובין כל נפשת
חייתא בכל בסרא דעל ארעא : ויאמר ואמר יי לנח דא את קיים דקיימית 17
בין מימרי ובין מימר כל בסרא דעל ארעא :

Et timor veſter & terror veſter ſit ſuper omne animal terræ, & ſuper 2
omnem avem cœlorum, ex omni quod copioſè producit terra, & in
omnes piſces maris; in manum veſtram tradita ſunt. Omne reptile quod 3
vivit vobis erit in cibum; velut olus viride dedi vobis omnia. Verùm 4
carnem quæ lacerata eſt ex beſtia vivente, quo tempore anima ejus in
ipſa eſt; aut quæ lacerata eſt à beſtia dum mactatur, antequam exeat
omnis anima ejus, non comedetis. Enimverò ſanguinem veſtrum ani- 5
marum veſtrarum requiram de manu omnis animalis, quod occiderit
hominem, quæram ipſum ut interficiatur pro ipſo: & de manu homi-
nis, de manu viri qui fuderit ſanguinem fratris ſui, requiram animam
iſtius hominis. Qui fuderit ſanguinem hominis, per teſtes judices con- 6
demnabunt ipſum ad mortem; qui verò fuderit abſque teſtibus, Do-
minus mundi ultionem ſumet de eo in die judicii magni: quoniam in
imagine Dei fecit hominem. Vos autem fœcundi eſtote, & augeſcite; 7
procreate in terra, & multiplicamini in ea. Et dixit Dominus Noacho 8
& filiis ejus cum eo, dicens: Et ego ecce ego confirmo pactum me- 9
um vobiſcum, & cum filiis veſtris poſt vos. Et cum omni anima ani- 10
malis, quod vobiſcum eſt; cum ave, & cum jumento, atque cum omni
animante terræ quod vobiſcum eſt, ex omnibus egredientibus arcam
cum omni beſtia terræ. Et confirmabo fœdus meum vobiſcum, ut 11
non perdatur omnis caro ampliùs ab aquis diluvii; & non ſit ampli-
ùs diluvium ad perdendam terram. Et dixit Dominus; Hoc eſt ſignum 12
fœderis, quod ego ſtabilio inter verbum meum & inter vos, & inter
omnem animam viventem quæ vobiſcum eſt, in generationes ſeculi.
Arcum meum dedi in nube, & erit in ſignum fœderis inter verbum me- 13
um & inter terram. Et erit cum expandero nubem meam glorioſam 14
ſuper terram, & viſus fuerit arcus interdiu, non occumbet Sol in nube.
Et recordabor fœderis mei, quod eſt inter verbum meum & inter vos, 15
& inter omnem animam viventem in omni carne: nec erunt rurſus
aquæ diluvii ad perdendum omnem carnem. Et erit arcus meus in nu- 16
be; & videbo illum, ut recorder fœderis ſempiterni, inter verbum
Domini, & inter omnem animam viventem, in omni carne quæ eſt
ſuper terram. Et dixit Dominus Noacho; Hoc eſt ſignum fœderis, 17
quod ſtatuo inter verbum meum & inter verbum omnis carnis, quæ eſt
ſuper terram.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وترس شما وسهم شما باشد ابر همه زنده آن زمين وابر همه مرغ آن آسمان در همه 2
آنچه جنبش كند آن زمين ودر همه ماهيان آن دريا در دست شما داده شوند *
*همه جنبش آنچه او زنده بشما باشد بخوردن چون سبزي گياه بدادم بشما مر همه * 3
* خاصه گوشت در جان او خون او نخوريد * خاصه مر خون شما بجانهاي شما 4 5
طلب كنم از دست همه زنده طلب كنم [اويرا واز دست آن آدم از دست مرد
برادري او طلب كنم] مر جان آن آدم [* ويرا خون آن آدم] در آدم خون او 6
ريخته شود كه در چهرهي شريف بكرد مر آدم * وشما برومند شويد وبسيار شويد 7
وبزايانيد در زمين وبسيار شويد در آن * گفت خدا بنوح وپسران او واواز او بگفتن * 8
* ومن اينك بر انگيزانا مر شرط من واواز شما واواز نسل شما پس شما * واواز همه 9 10
جان آن زنده آنچه اواز شما در مرغ ودر چهارپا ودر همه زندهي آن زمين اواز شما از
همه بيرون آيان آن گشتي بهمه زنده آن زمين * بر انگيزانم مر شرط من واواز شما 11
ونه بريده شود همه گوشتمند نيز از آب آن طوفان ونه باشد نيز طوفان بتباه
كردن آن زمين * گفت خدا اين نشان آن شرط آنچه من دها ميان من وميان 12
شما وميان همه جان زنده آنچه اواز شما بعصرها جاويد * مر كمان من بدادم در 13
ابر وباشد بنشان شرط ميان من وميان آن زمين * وباشد در ابر دادن من ابر ابر 14
آن زمين ودیدار شود آن كمان در ابر * ياد كنم شرطي من آنچه ميان من 15
وميان شما وميان همه جان زنده در همه گوشتمند ونه باشد نيز آن آب بطوفان
بتباه كردن همه گوشتمند * وباشد آن كمان در ابر وببينم آنرا بياد كردن شرطي 16
جاويد ميان خدا وميان همه جان زنده در همه گوشتمند آنچه ابر آن زمين * گفت 17
خدا بنوح اين نشان آن شرط آنچه بر انگيزانيدم ميان من وميان همه گوشتمند
آنچه ابر آن زمين *

Timórque veſtri & pavor veſter ſit ſuper omne animal terræ, & ſuper omne volucre cœli; cum omnibus quæ movere facit terra, & omnibus piſcibus maris: manui veſtræ tradita ſunt. Omne reptile quod vivens eſt, vobis erit in eſcam; ſicut herbam viridem, dedi vobis omnia. Tantummodò carnem cum anima ejus, id eſt, ſanguine ejus, non comedetis. Utique ſanguinem veſtrum animabus veſtris requiram: de manu cujuſque animalis requiram illum, & de manu hominis, de manu inquam viri fratris ejus requiram animam hominis. Effundentis ſanguinem hominis ſanguis per hominem effundetur: quia ſimul nobili fecit Deus hominem. Vos verò fœcundi eſtote, & multiplicamini; & generate in terra, & multiplicamini in ea. Allocutuſque eſt Deus Noah & filios ejus cum eo, dicendo; Et ego, ecce ſuſcito pactum meum vobiſcum, & cum ſobole veſtra poſt vos: Et cum omni anima vivente quæ eſt vobiſcum, tam de volatili, quàm de quadrupede, & omni animali terræ vobiſcum, ex omnibus egredientibus nave, utique, ad omne animal terræ. Suſcitabo inquam, pactum meum vobiſcum, Non excidendum omne carneum ultrà ab aqua diluvii, neque futurum eſſe adhuc diluvium ad corrumpendum terram. Subdidit Deus, Iſtud erit ſignum fœderis quod ego do inter me & inter vos, iisque omnem animam viventem quæ eſt vobiſcum, in ſecula æterna: Arcum meum dedi in nube, eritque in ſignum fœderis inter me & inter terram. Eritque, cùm obnubilavero nubem ſuper terram, tum apparebit arcus in nube. Et recordabor fœderis mei quod eſt inter me & inter vos, & inter omnem animam viventem in omni carneo: neque erit ultrà aqua in diluvium, ad corrumpendum omne carneum. Eritque arcus in nube, & videbo illum, ut recorder pacti æterni inter Deum & omnem animam viventem, cum omni carneo quod eſt ſuper terram. Et dixit Deus ad Noah, Hoc eſt ſignum fœderis quod ſuſcitavi inter me & inter omne carneum quod eſt ſuper terram.

ONATHAN B. UZIEL.

vester fit ſuper omne animal terræ, & ſuper
ex omni quod copioſè producit terra, & in
um veſtram tradita ſunt. Omne reptile quod
velut olus viride dedi vobis omnia, hoc
ex beſtia vivente, quo tempore anima ejus
eſt à beſtia dum macta
benedetis. Enimverò ſanguinem animæ
de manu omnis animalis, quod occidit
ue interficiatur pro ipſo: & de manu hom
erit ſanguinem fratris ſui, requiram animæ
it ſanguinem hominis, per teſtes judicii mei
rtem; qui verò fuderit abſque teſtibus, &
net de eo in die judicii magni: quemadmo
m. Vos autem fœcundi eſtote, & multipli
kiplicamini in ea. Et dixit Dominus Noacho
ens: Et ego ecce ego confirmo pactum
is veſtris poſt vos. Et cum omni animali
; cum ave, & cum jumento, atque cum
piſcum eſt, ex omnibus egredientibus
Et confirmabo fœdus meum vobiſcum,
ampliùs ab aquis diluvii; & non fiet
n terram. Et dixit Dominus; Hoc eſt
o inter verbum meum & inter vos, & inter
quæ vobiſcum eſt, in generationes
e, & erit in ſignum fœderis inter verbum
erit cum expandero nubem meam ſuper
rit arcus interdiu, non occumbet Sol in
ei, quod eſt inter verbum meum & inter
viventem in omni carne: nec erunt
um omnem carnem. Et erit arcus meus
recorder fœderis ſempiterni, inter verbum
animam vivantem, in omni carne quæ
Dominus Noacho; Hoc eſt ſignum fœderis
meum & inter verbum omnis carnis, quod

e LATINA.

Tiembque vobi & pore
ſit ſuper omne animal ter
ſuper omne volucre cæli;
bus quæ mouen ſacit ter
omnibus piſcibus maris: in
veſtre tradita ſun. Om
quod viveas eſt, vobis ea
ſcam; ſicut herbam viri
vobis omnia. Tantum
nem cum anima eju
guine ejus, non comedet
ſanguinem veſtrum animæ
ſtris requiram: de manu
que animalis requiram
de manu hominis, de ma
quam viri fratri ejus
ram animam hominis.
tis ſanguinem hominis ſupe
hominem effundet: qu
nobis fecit Deus homines
ſecundi eſtote, & multipl
& generate in terra, & m
cavimi in ea. Alocuti
Deus Noah & filis ejus
dicendo; Et ego, ecce ſtabi
ſtum meum vobiſcum, & cu
le veſtra poſt vos: Et om
animis viventi que eſt vobi
ram de volatili, gen
pede, & omni animali
vobiſcum, ex omnibus qui
bus neve, ꝓſ, ad omne animal
Suſcitabo inquam, pactum
biſcum, Non exterminabu
neum ultrà ab aquis diluvii,
futurum eſſe aduc diluvium
rumpendum terram. Subdi
Iſtud erit ſignum fœderis quod
inter me & inter vos, inter
omnem animam viventem qu
vobiſcum, in ſecula ſeculo
meum dedi in nube, ꝓpter
fœdr is inter me & inter
Eritque, cùm obnubilavero
ſuper terram, tunc apparebit
in nube. Et recordabor fœderis
quod eſt inter me & inter vos, &
inter omnem animam viventem
omni carne: neque erit ultrà
is diluvium, ad corrumpendum
carnem. Eritque arcus in nube
videbo illum, ut recordet
æterni inter Deum & inter
omnem animam viventem, in
omni carne quæ eſt ſuper
ram. Et dixit Deus ad Noah,
eſt ſignum fœderis quod ſtabili
inter me & inter omnem
quod eſt ſuper terram.

18 וְהָיוּ וְהָווֹ בְּנֵי נֹחַ דְּנְפָקוּ מִן תֵּיבוּתָא שֵׁם חָם וְיֶפֶת וְחָם הוּא אֲבוּי דִּכְנָעַן:
19 שְׁלֹשָׁה תְּלָתָא אִלֵּין בְּנוֹי דְּנֹחַ וּמֵאִלֵּין אִתְבַּדָּרוּ לְמֵיחַב בְּכָל אַרְעָא: 20 וְהֵחֵל נֹחַ
ירושלמי 20 וְשָׁרֵי נֹחַ גַּבְרָא צַדִּיקָא לְמֶהֱוֵי גְּבַר פְּלַח בְּאַרְעָא וְאַשְׁכַּח נוּפְנָא דְּמוֹשְׁכֵיהּ נַהֲרָא מִן גִּינוֹנֵיתָא דְּעֵדֶן וְנָצְבֵיהּ לְכַרְמָא וּבְיוֹמֵיהּ בְּיוֹמָא אֲנִיצַת וְנָצְבֵיהּ לְכַרְמָא וּבְיוֹמֵיהּ בְּיוֹמָא אֲנִיצַת
וְשָׁרֵי לְמֶהֱוֵי גְּבַר פְּלַח בְּאַרְעָא וְאַשְׁכַּח נוּפְנָא דְּמוֹשְׁכֵיהּ נַהֲרָא מִן גִּינוֹנֵיתָא דְּעֵדֶן וְנָצְבֵיהּ לְכַרְמָא וּבְיוֹמֵיהּ בְּיוֹמָא אֲנִיצַת
וְשָׁרֵי נֹחַ גַּבְרָא צַדִּיקָא לְמֶהֱוֵי גְּבַר פְּלַח בְּאַרְעָא וְאַשְׁכַּח נוּפְנָא דְּמוֹשְׁכֵיהּ נַהֲרָא מִן גִּינוֹנֵיתָא דְּעֵדֶן וְנָצְבֵיהּ לְכַרְמָא וּבְיוֹמֵיהּ בְּיוֹמָא אֲנִיצַת

ירושלמי

ירושלמי 9 הוא הֲוֹה גִּבַּר בְּצַיְדָא
בְּחִטָּאֲה קֳדָם יְיָ דַּהֲוָה צָיֵד בְּנֵי אֱנָשָׁא
בְּלִישָׁנֵהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן רְחוֹקוּ מִן דִּינוּי
דְּשֵׁם וְאִדְּבָקוּ בְּדִינוּי דְּנִמְרוֹד בְּנִין כְּדֵין
יְתְאֲמַר כְּנִמְרוֹד גִּבָּרָא גִּבַּר בְּצַיְדָא
בְּחִטָּאֲה קֳדָם יְיָ : 10 וַהֲוָת שְׁרוּי
מַלְכוּתֵיהּ בָּבֶל וְהֶרֶס וּנְצִיבִין וְקַטְסִפוֹן
בְּאַרְעָא דְּבָבֶל : 11 מִן הַאי אַרְעָא הַהִיא
נְפַק אָתוּרָאָה וּבְנָא יָת נִינְוֵה וְיָת
פְּלַטְיָתָא דְּקַרְתָּא וְיָת הַרְיָת : 12 וְיָת
הַלַאסַר בֵּין נִינְוֵה וּבֵין הַרְיָת הִיא
קַרְתָּא רַבְּתָא : 13 וּמִצְרַיִם אוֹלִיד יָת
מַרְיוֹטָאֵי וְיָת פְּנַטְפּוֹלִיטָאֵי וְיָת לוּסְטָאֵי :
14 וְיָת פִּילוֹסָאֵי וְיָת פְּנַטַסְכְּנָאֵי דְּנָפְקוּ
מִתַּמָּן פְּלִשְׁתָּאֵי וְיָת קַפּוּדְקָאֵי :

הרגום יונתן בן עוזיאל

הוא הוּא גִּבַּר מְרוֹדָא קֳדָם יְיָ 9
בְּגִין כֵּן יְתְאֲמַר מִן יוֹמָא דְּאִתְבְּרִי עָלְמָא
לָא הֲוָה כְּנִמְרוֹד גִּבַּר בְּצֵידָא וּמְרוֹדָא
קֳדָם יְיָ : וּתְהִי וַהֲוָה שְׁרוּי מַלְכוּתֵיהּ 10
בָּבֶל רַבְּתִי וְהֶרֶס וּנְצִיבִין וּקְטֶסְפוֹן
בְּאַרְעָא דְּפוּנְטוֹס : מִן הַאי אַרְעָא 11
הַהִיא נְפַק נִמְרוֹד וּמְלַךְ בְּאַתּוּר וּבְנָא
בְּעָא לְמֶהֱוֵי בְּעִיטַת דָּרָא דְּפַלּוּגְתָּא
וּשְׁבַק אַרְבַּע קוּרְיִן אִלֵּין וְיָהַב לֵיהּ יְיָ
בְּגִין כֵּן אַתְרָא וּבְנָא אַרְבַּע קוּרְיִן
אֲחָרְנִין יָת נִינְוֵה וְיָת פְּלַטְיָאת קַרְתָּא
וְיָת פַּרְיוּת : וְאֶת וְיָרֵת חַלַסַר דְּסַחֲבַנְיָא 12
בֵּינֵי נִינְוֵה וּבֵינֵי חַדְיַיְרַת אִיהִי קַרְתָּא
רַבְּתָא : וּמִצְרַיִם וּמְצְרַיִם אוֹלֵד יָת 13
נַיְוָטָאֵי וְיָת מַרְיוֹטָאֵי וְיָת לִיוָקָאֵי וְיָת
פַּנְטַסְכְּנָאֵי : וְאֶת פַּתְרוֹסִים וְיָת 14
נַסְיוֹטָאֵי וְיָת פַּנְטַפּוֹלִיטֵי דְּנָפְקוּ מִתַּמָּן פְּלִשְׁתָּאֵי וְיָת קַפּוּדְקָאֵי : וּכְנַעַן וְכִנְעַי אוֹלֵד יָת 15
צִידוֹן בּוּכְרֵי וְיָת חֵת : וְאֶת וְיָרֵת יְבוּסָאֵי וְיָרֵת אֱמוֹרָאֵי וְיָרֵת גַּרְגָּשָׁאֵי : וְאֶת הַחִוִּי 16
וְיָרֵת חִוָּאֵי וְיָרֵת עִירְקָאֵי וְיָרֵת אַנְטוֹסָאֵי : 17
וְאֶת : וְיָת לוּטָסָאֵי וְיָרֵת חוּמָצָאֵי וְיָרֵת 18
אַנְטָכוּאֵי וּבָתַר כְּדֵין אִתְבַּדְּרוּ זַרְעַיְיתְהוֹן
דִּכְנַעֲנָאֵי : וִיהִי וַהֲוָה תְּחוּם כְּנַעֲנָאֵי מִן 19
בּוּחֲנַיִם מֵעַלָּךְ לִגְרָר עַד עַזָּה מֵעַלָּךְ
לְסְדוֹם וַעֲמוֹרָא אַדְמָא וּצְבוֹיִים עַד קַלְדָּהִי : אֵלֶּה אִלֵּין בְּנוֹי דְּחָם לְזַרְעִית יְחוּסֵיהוֹם 20
לְלִישָׁנֵהוֹם בְּמוֹתַב אַרְעַיְיתְהוֹן בְּנִיסַת עַמְמֵיהוֹן : וְלְשֵׁם וּלְשֵׁם אִתְיְלִיד אַף הוּא בַּר 21
הוּא אֲבוּהוֹן דְּכָל בְּנֵי עִבְרֵאי אָחוּי דְּיֶפֶת רַבָּא בְּרַחֲלָתָא דַּיְיָ : בְּנֵי בְּנוֹי דְּשֵׁם עֵילָם 22
וַאֲתוּר וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וַאֲרָם : וְאַרְפַּכְשַׁד אוֹלֵד יָת שֶׁלַח וְשֶׁלַח אוֹלֵד יָת 24
עֵבֶר : וּלְעֵבֶר אִתְיְלִידוּ תְּרֵין בְּנִין שׁוּם חַד פָּלֶג אֲרוּם בְּיוֹמוֹי אִתְפְּלִיגַת 25
אַרְעָא וְשׁוּם אָחוּי יָקְטָן : וְיָקְטָן אוֹלִיד יָת אַלְמוֹדַד וְשֶׁלֶף וַחֲצַרְמָוֶת וְיָת אֲרַח : 26
וְיָת שֶׁלַף דְּשַׁלַּף מוֹי דְּנַהֲרְוָרָא וְיָת חֲצַרְמָוֶת וְיָת יָרַח : וְאֶת וְיָת הֲדוֹרָם וְיָת אוּזָל 27
וְיָת דִּיקְלָא : וְאֶת וְיָת עוֹבָל וְיָת אֲבִימָאֵל וְיָת שְׁבָא : וְאֶת וְיָת אוֹפִיר וְיָת חֲוִילָא וְיָת 28 29
יוֹבָב כָּל אִלֵּין בְּנוֹי דְּיָקְטָן : וִיהִי וַהֲוָה בֵּית מוֹתְבָנֵיהוֹן מִן מֵישָׁא מֵעַלָּךְ לְסְפָרְוָאֵי טוּר 30
מַדִּינְחָא : אֵלֶּה אִלֵּין בְּנוֹי דְּשֵׁם לְיִחוּסֵיהוֹן בְּמוֹתַב אַרְעַיְיתְהוֹן לִנְיִסַת עַמְמֵיהוֹן : 31

Ipse erat potens rebellis coram 9
Domino: propterea dicitur; A die
quo creatus est mundus non fuit si-
cut Nimrod, potens in venati-
one & rebellis coram Domino.
Et erat initium regni ejus Ba- 10
bel magna, & Hadas, & Netsi-
bin, & Ctesiphon in terra Ponti.
Ex terra illa egressus est Nim- 11
rod, & regnavit in Assyria, quia
noluit interesse consilio ætatis di-
visionis: & reliquit quatuor civi-
tates has, & dedit illi Dominus
propterea locum & condidit quatu-
or civitates alias; Niniven, & Plati-
ath Kartha & Parioth. Et Talsar, 12
quæ ædificata est inter Niniven &
Hadiath: illa est civitas magna. 13
Mitsraim autem genuit Nivatæos,
& Mareotas, & Livakæos & Penta-
schœnæos. Et Nesiotas & Pentapoli- 14
tas; ex quibus exierunt Philistæi, &
Cappadoces. Canaan autem genuit 15
Sidon primogenitum suum, & Cheth.
Girgasæos. Et Hevæos & Harkæ- 17
os & Antosæos. Et Lutasæos, & 18
Chomtsæos, & Antecoæos, & postea
dissemination sunt familiæ ipsorum
Chananæorum. Et fuit limes Cha- 19
nanæorum ex Cotaneias, qua ascen-
dis in Gerar, usque ad Gazam, qua
ascendis Sodomam & Ghomorrham, Admam & Seboim, usque in Chal.
dæam. Isti sunt filii Cham secundùm semen genealogiæ ipsorum, secundùm us
linguas suas, in habitatione terrarú suarum, in familia populorum suorum.
Semo vero natus est etiam filius, ipse est pater omnium filiorum Hebræo- 21
rum, frater Japheth, magnus in cultu Domini. Filii Sem; Elam, & Assur & 22
Arphacsad & Lud & Aram. Arphacsad autem genuit Schelach, Schelach 24
autem genuit Heber. Ipsi autem Heber nati sunt duo filii: nomen unius 25
Peleg, quoniam in diebus ejus divisa est terra; nomen vero fratris ejus, Jok.
tan. Joktan autem genuit Elmodad, qui dimensus est terram funiculis; & 26
Schaleph, qui educebat aquas fluviorum, & Chatsarmaveth, & Jarach. Et 27
Harodá, & Uzal, & Diklah. Et Hobal, & Abimael, & Scheba. Et Ophir, 28
& Chavila, & Jobab: omnes isti filii Joktan. Et fuit domus habitationis 30
eorum à Mesa, qua ingrederis in Sepharvaim montem Orientalem. 31
Isti sunt filii Sem, secundùm prosapias suas, in habitatione terrarum
ipsorum, secundùm genealogias populorum suorum.

Hieros. 9. *Ipse erat potens in venatione, in peccato coram Domino; quòd esset venator filiorum hominis in lingua eorum, & dixit eis, Recedite à religione Sem, & adhærete ad instituta Nimrod: idcirco dicitur; Sicut Nimrod fortis, fortis in venatione, in peccato coram Domino.* 10. *Et fuit initium regni ejus Babel, & Hadas & Netsibin, & Ctesiphon in terra Babel.* 11. *Ex terra illa exiit Assyrius, & ædificavit Niniven, & plateas civitatis & Hariath.* 12. *Et Talassar inter Niniven & Hariath; illa est civitas magna.* 13. *Mitsraim autem genuit Mareotas, & Pentapolitas & Lusteos.* 14. *Et Pelusianos & Pentaschœneos; inde exierunt Philistæi, & Cappadoces.*

Et Jebusæos, & Amorrhæos, & 16

Hieros. 17. *Et Tripolitanos & Arkæos, & Caphrusæos.* Et *Antridanæos, & Chamatsæos, & Antiochenos: ex Babel postea separatæ sunt insulæ populorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* او بود جبّار تخجير بپيش ": ابر همچنين گفته شود چون نمرود جبّار تخجير بپيش ": * 9
*بود اوّل پادشاهت او بغداد وارك واكد وكلنه در زمين شنعر * از آن زمين [آن آن] 10 11
بيرون آمد اشور آبدان كرد مر نينوه ومر رحوبوت شهر ومر كلح *ورسن ميان نينوه وميان 12
كلح آن آن شهر بزرك *ومصريم برايانند مر لوديم ومر عنميم ومر لهبيم ومر نفتوحيم * ومر 13 14
فتروسيم ومر كسلوحيم آنچه بيرون آمدند از آنجا فلشتيم ومر كفتوريم *وكنعن برايانند 15
مر صيدون نخست زاد او ومر حت * ومر هيبوسي ومر آن اموري ومر آن جرجسي * ومر 16 17
آن حوي ومر آن عرقي ومر آن سيني * ومر آن اروذي ومر آن صمري ومر آن حمتي وپس 18
پراكنده شدند اهل خانها آن كنعني *بود حدّ آن كنعني از صيدون بآمدن در جيرر 19
تا غزه بآمدن در سدوم وعموره وادمه وصبوييم تا لشع * اينان پسران حم باهل خانهايے 20
ايشان بزبانهاي ايشان در زمينهاي ايشان در قومهاي ايشان *وبسم زاييده شد نيز او پدر 21
همه پسران عبر برادر يقت آن بزرك * پسران شم عيلم واشور وارفكشد ولود وارم *وپسران ارم 22 23
عوص وحول وجتر ومش *وارفكشد برايانند مر شلح وشلح برايانند مر عبر * وبعبر زاييده شد 24
دو پسران نام آن يك فلج كه در روزكاران [او] بخش شد اهل آن زمين ونام برادري او يقطن * 25
* ويقطن برايانند مر المودد ومر شلف ومر حصرموت ومر يرح * ومر هدورم ومر اوزل ومر 26 27
دقله * ومر عوبل ومر ابيمال ومر شبا * ومر اوفير ومر حويله ومر يوبب همه اينان پسران 28 29
يقطن *بود نشستن جاي ايشان از ميشا بآمدن بسفر كوه اهل عرب * اينان پسران شم باهل 30 31
خانهاي ايشان بزبانهاي ايشان در زمينهايے ايشان بقومهاي ايشان *

*Is fuit potens venatione coram Domino: 9
Idcircò dicitur, Sicut Nimrod potens venatione coram Domino. Fuitque primi- 10
pium regni ejus Bagdad, & Erech, & Achad, atque Chalneh in terra Shinar.
E terra hac egressus Assur ædificavit 11
Niniveh, & Rehoboth civitatem, & 12
Chalah: Resen quoque inter Niniveh & 13
Chalah: ea est civitas magna. Misraim 13
autem genuit Ludim, & Anamim, & 14
Lehabim, & Naphtuhim, Pathrusim
quoque & Chasluhim: (unde egressi
sunt Philistim) & Chephtorim. Chanaan 15
verò genuit Sidon primogenitum suum,
& Heth, Et Jebusi, & Emori, et Gir- 16
gasi, Et Hivi, & Arci, & Sini, 17
Et Arvadi, & Semari, & Hamathi: 18
& postea dispersæ sunt familiæ Cha-
naanæorum. Fuitque terminus Cha- 19
naanæorum à Sidon usq; advenire Gha
usque ad Gazeh, usq; venire ad Sodom,
& Gomorah, Admah, et Seboim, usque
ad Lesha. Isti sunt filii Ham in fami- 20
liis suis, linguis suis, terris suis, &
gentibus suis. Et Sem, natus est 21
etiam ipsi, patri omnium filiorum He-
ber, fratri Japheth majoris. Filii 22
ergo Sem: Elam, et Asshur, et Ar-
phachsad, et Lud, et Aram. Filii ar- 23
tem Aram: us, et Hul, et Gether,
et Mesh. Porrò Arphachsad genuit 24
Shelah: Shelah autem genuit Eber. Na- 25
tique sunt ipsi Eber duo filii: nomen
unius Phaleg, quia in temporibus e-
jus divisus fuit populus terræ: et no-
men fratris ejus Joktan. Joktan verò 26
genuit Almodad, et Sheleph, et Ha-
sar-maveth, et Jerah, Et Hadoram, 27
& uzal, & Diclah, & Obal, & 28
Abimael, & Sheba, Et Ophir, & 29
Havilah, & Jobab: omnes isti filii
Joktan. Fuitque residendi locus eo- 30
rum à Mesha usque venire ad Sephar
montem Arabum. Isti sunt filii Sem 31
in familiis suis, linguis suis, terris
suis, & gentibus suis.

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hieroſolymitanum.*

Iſtæ ſunt proſapiæ filiorum Noach, ſecundùm proſapias ſuas, in populis ſuis: & ab illis diviſi ſunt populi in terra poſt diluvium. 32

CAP. XI.

1 Et fuit univerſa terra linguæ unius, & ſermonis unius, & conſilii unius; lingua ſancta loquebantur, qua creatus eſt mundus ab initio. Et accidit dum ipſi proficiſcerentur ab Oriente, ut invenirent vallem in terra Babel; & conſederunt ibi. Et dixerunt quiſque ad proximum ſuum; Venite, proijciamus lateres, & aduramus eos in fornace: fuit itaque illis later pro lapide, & lutum fuit illis pro calce. Et dixerunt; Venite, ædificemus nobis civitatem & turrim, cujus caput perveniat uſque ad ſummitatem cœlorum; & faciamus nobis *imaginem* adorationis in ejus faſtigio, & ponamus gladium in manu ejus ut conſerat contra acies prælium, priuſquam diſpergamur de ſuperficie terræ. Et revelatus eſt Dominus ad ultionem ſumendum de illis, propter opus civitatis & turris, quam ædificarant homines. Et dixit Dominus; Ecce populus unus, & lingua una omnibus illis, & hoc cogitaverunt facere: jam verò non prohibebitur ab illis omne quod cogitaverunt facere. Dixit Dominus ſeptuaginta angelis qui ſtabant coram eo; Venite nunc & deſcendamus, & confundamus illic linguam eorum, ut non intelligat vir linguam proximi ſui. Et manifeſtatus eſt ſermo Domini contra illam civitatem, & cum eo ſeptuaginta Angeli, ex adverſo ſeptuaginta populorum & uniuſcujuſque linguæ populi ſui; & inde ſcripſit manu ſua, & diſperſit eos inde ſuper facies totius terræ in ſeptuaginta linguas, neque ſciebat unus quid diceret ſocius ejus, ſed interficiebant hic alterum: & ceſſarunt ædificare civitatem. Propterea vocavit nomen ejus Babel; quoniam inde permiſcuit Dominus linguam omnium habitatorum terræ, & inde diſperſit eos Dominus ſuper facies totius terræ. Iſtæ ſunt genealogiæ Sem; Sem natus erat centum annos quando genuit Arphacſad, duobus annis poſt diluvium. Et vixit Sem poſtquam genuiſſet Arphacſad quingentos annos, & genuit filios & filias. Arphacſad autem vixit triginta quinque annos, & genuit Schelach. Et vixit Arphacſad poſtquam genuiſſet Schelach quadringentos & triginta annos, & genuit filios & filias. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Hierof. 1. *Et fuerunt omnes generationes terræ linguæ unius, & ſermonis unius & conſilii unius: quoniam lingua ſancta utebantur, qua creatus eſt mundus ab initio.* 2. *Poſtquam errare fecerunt corda ſua à verbo illius, qui dixit, & fuit mundus à principio; & invenerunt vallem in terra Ponti, & habitârunt ibi.*

Hierof. 4. *Et dixerunt; Venite nunc & ædificemus nobis civitatem & turrim, & caput ejus pertingat uſque ad ſummitatem cœlorum, & faciamus nobis in medio ejus templum cultus in cacumine ejus, & ponamus gladium in medio manus ejus, ne forte contrà eum ordinetur acies prælii priuſquam diſpergamur ſuper facies totius terræ.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

אלה אלין יחוסי בנוי דנח ליחוסיהון בעממיהון ומאלין אתפרשו עממיא בארעא 32
בתר טובענא:

יא

1 ויהי כל והוה כל ארעא לישן חד
ומלל חד ועיטא חדא בלישן קודשא
הוו ממללין דאתבריא בי"ה עלמא מן
שירויא: ויהי והוה בטיטלהון מסדינחא 2
ואשכחו בקעתא בארעא דבבל ויתיבו
תמן: ואמרו ואמרו גבר לחבריה 3
הבו נרמי ליבנין ונישוי יתהון באתונא
והות לחון לבינתא לאבנא וטינא
הות להום לשיעא: ואמרו הבו נבני לנא קרתא ומנדלא ורישיה מטי 4
עד צית שמיא ונעביד לנא סנדו ברישיה
ונישתוי חרבא בידיה ותהי עבדא לקיבלא
סדרי קרבא קדם עד לא נתבדר מעילוי
אנפי ארעא: וירא ואתגלי יי לאתפרעא 5
מנהון על עובד קרתא ומונדלא דבנו
בני נשא: ואמר ואמר יי הא עמא 6
חד ולישן חד לכלהום והא אתחשבו
למעבד ובדון לא יתמנע מנהון כל דחשיבו למעבד: הבה אמר יי לשבעין 7
מלאכיא דקיימין קומוי איתון נבדון ונערבבא תמן לישנהון דלא ישמעון
אנש לישן חבריה: ויפץ ואנליאת מימרא דיי על קרתא ועמיה שובעין מלאכיא 8
כל קבל שובעין עממיא וכל חד וחד לישן עממיה ומשם כתביה בידיה ובדיוניון
מתמן על אנפי כל ארעא לשבעין לישנין ולא הוה ידע חד מה דיימר חבריה
והוו קטלין דין לדין ופסקו מלמבני קרתא: על כן קרא שמה בבל 9
ארום תמן ערבב יי לישן כל דיירי ארעא ומתמן בדרינון יי על אפי כל ארעא:
אלה אלין גניסת שם שם בר מאה שנין כד אוליד ית ארפכשד תרתין שנין 10
בתר טובענא: ויחי וחיא שם בתר דאוליד ית ארפכשד חמש מאה שנין ואוליד 11
בנין ובנן: וארפכשד וארפכשד חיא תלתין וחמש שנין ואוליד ית שלח: 12
ויחי וחיא ארפכשד בתר דאוליד ית שלח ארבע מאה ותלתין שנין ואוליד 13
בנין ובנן:

יא

ירושלמי 1 והון כל דריא דארעא
לישן חד ומלל חד ועיצה חדא ארום
בלישן קודשא הוו ממללין דבה אתבדי
עלמא מן שרויא: 2 בד אטעו לבהון
מן בתר מימרא דמן דאמר והוד
עלמא מן שרויא ואשכחו בקעא בארעא
דפונטום ושרון תמן:

ירושלמי 4 ואמרין אתון כען ונבני לנא
קריא ומנדל ורישיה ימטי עד צית שמיא
ונעביד לן בנויה בית סנדו בראשיה ונתן
חרבא בנו ידיה דלמא דיסדר לקבלה
סדרי קרבא קדם עד דלא נתבדר על
אפי כל ארעא:

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

*اینان اهل خانها پسران نوح بزاییده شدن ایشان در قومهای ایشان واز اینان جدا 32
شدند آن قومها در زمین پس طوفان*

Hæ ſunt familiæ filiorum Noah, cùm naſcerentur in gentibus ſuis: & ab his diviſæ ſunt gentes in terra poſt diluvium.

فصل یازدهم

CAP. XI.

*بود همه اهل زمین لفظ یکه وسخنهای یکسان *بود در منزل برد اشتن ایشان بیافتند 1 2
درهی در زمین شنعر بنشستند آنجا * گفتند مرد بیار او بیا خشت کنیم خشها 3
وبسوزانیم بسوختن وبود بایشان آن خشت بسنك وآن گل بود بایشان بقیل * گفتند بیا 4
آبدان کنیم بایما شهر وکوشك وسری او در آسمان وبکنیم بایما نام تا نه پراکنده
شویم ابر روی همه آن زمین * فرود آمد " بدیدن مر آن شهر ومر آن کوشك آنچه آبدان 5
کردند پسران آن آدم * گفت " اینك قوم یکه ولفظ یکه بجملهی ایشان واین هذه
استیدن ایشان بکردن واکنون نه باز داشته شود از ایشان همه آنچه فکر کردند بکردن* 6
*بیا فرود شویم وبلایه کنیم آنجا لفظ ایشان آنچه نه شنوند مرد لفظ یار او * پراکنده 7
کرد " ایشانرا از آنجا ابر روی همه آن زمین باز استادند از آبدان کردن آن شهر * ابر 8
همچنین بخواند نام آن ببل که آنجا بلایه کرد " لفظ همه آن زمین واز آنجا پراکنده
کرد ایشانرا ابر روی همه آن زمین *اینان زاییده شدنهای سم شم قدر صد ساله بزایانه 9 10
مر ارفکشد دو سال پس آن طوفان * بزیست شم پس زایاندن او مر ارفکشد پانصد سال 11
بزایاند پسران ودختران * وارفکشد بزیست سي وپنج سال بزایاند مر شلح *بزیست ارفکشد پس 12 13
زایاندن او مر شلح چهارصد وسه سال بزایاند پسران ودختران*

Fuit univerſus populus terræ unius ſermonis, & verborum uniuſmodi. Et fuit poſtquàm removiſſent manſionem ſuam, invenerunt vallem in terra Shinaar, & reſederunt ibi. Et dixerunt quiſque ad ſocium ſuum, Veni, laterificemus lateres, & comburamus ad combuſtionem: fuitque eis later in lapidem, & lutum fuit eis in cæmentum. Dixerunt itaque, Veni, ædificemus nobis urbem, & turrim cujus ſummitas cœlum uſque pertingat: atque ita faciemus nobis nomen: ut non diſpergamur ſuper faciem totius terræ. Tum deſcendit Dominus ad videndum civitatem & turrim quam ædificabant filii hominum. Dixitque Dominus, Ecce populus unus, & ſermo unis eſt omnibus illis: & hæccine inceptio eorum ad faciendum? nunc quidem non inhibebitur ab iis quicquid cogitârunt facere. Veni, deſcendamus & corrumpamus ibi ſermonem eorum, ut non exaudiant quiſque ſermonem ſocii ſui. Diſperſit itaque eos Dominus indè ſuper faciem univerſæ terræ, deſtiteruntque ædificare urbem. Propterea vocavit nomen ejus Babel: quia illic corrupiſſet Dominus ſermonem univerſæ terræ, et indè diſperſiſſet eos ſuper faciem totius terræ. Iſtæ generationes Sem: Sem natus centum annos genuit Arphachſad duobus annis poſt diluvium. Vixitque Sem poſtquàm genuit Arphachſad, quingentos annos: & genuit filios ac filias. Arphachſad verò vixit triginta quinque annos, & genuit Selah. Vixitque Arphachſad poſtquàm genuit Selah quadringentos & tres annos: & genuit filios ac filias. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

ירושלמי תרגום יונתן בן עוזיאל Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

14 15 ושלח ושלח חיא תלתין שנין ואוליד ית עבר: ויחי וחיא שלח בתר דאוליד
15 16 ית עבר ארבע מאה ותלת שנין ואוליד בנין ובנן: ויחי וחיא עבר תלתין
16 17 ואַרבע שנין ואוליד ית פלג: ויחי וחיא עבר בתר דאוליד ית פלג ארבע
17 18 מאה ותלתין שנין ואוליד בנין ובנן: ויחי וחיא פלג תלתין שנין ואוליד
18 19 ית רעו: ויחי וחיא פלג בתר דאוליד ית רעו מאתן ותשע שנין ואוליד
19 20 בנין ובנן: ויחי וחיא רעו תלתין ותרתין שנין ואוליד ית שרוג: ויחי
20 21 וחיא רעו בתר דאוליד ית שרוג מאתן ושבע שנין ואוליד בנין ובנן: ויחי וחיא
21 22 שרוג תלתין שנין ואוליד ית נחור: ויחי וחיא שרוג בתר דאוליד ית נחור
22 23 מאתן שנין ואוליד בנין ובנן: ויחי וחיא נחור עשרין ותשע שנין ואוליד
23 24 ית תרח: ויחי וחיא נחור בתר דאוליד ית תרח מאה ושתסרי שנין
24 25 ואוליד בנין ובנן: ויחי תרח וחיא שובעין שנין ואוליד ית אברם
25 26 וית נחור וית הרן: ואלה ואלין גניסת תרח תרח אוליד ית אברם ית
26 27 נחור וית הרן והרן אוליד ית לוט: וימת והוה כד רמא נמרוד ית אברם
27 28 לאתונא דנורא דלא פלח למעבדיה ולא הוה רשותא לנורא למוקדיה ובגין
28 29 אחפלא לבעה דהרן למימר אילו נצח נמרוד איהי מן סיעתיה ואילו נצח אברם
29 30 איהי מן סיעתיה וכד חמון כל עמיא דהוו חפין דלא שלטת נורא
30 31 באברם אמר בלבהון הלא הרן אחוי דאברם סלא קוסמין וחרשין ואיהו
31 32 לחש עלוי אישתא דלא למיקר ית אחוי מן יד נפלת אישתא מן שמי מרומא
32 33 ונמרתיה ומית הרן למיחמי תרח אבוי היך איתוקד באורעא ילדותיה באתון
33 34 נורא רעבדו כשדאי לאברם אחוי: ויקח ונסיב אברם ונחור להון נשין שום
34 35 אנתת אברם שרי ושום אנתת נחור מלכא ברת הרן אבוי דמלכה ואבוי דיסכה
35 היא שרי: ותהי והות שרי עקרא 30
30 31 לית לה ולד: ויקח ודבר תרח 31
ירושלמי 30 והות שרי עקרא לא הוה לה בר:
ית אברם ברייה וית לוט בר הרן
ברר ברייה וית שרי כלתיה איתת אברם ברייה ונפקו עמהון מאורא דכשדאי למיזל
לארעא דכנען ואתו עד חרן ויתיבו תמן: ויהיו והוו יומי תרח מאתן וחמש שנין ומית
32 33 תרח בחרן:

פ פ פ

יב
1 1 ויאמר לך לך ואמרי ליה לאברם איזל לך מארעך אתפרש מן ילדותך פוק מביית אבוך
2 2 יל לארעא דאחזינך: ואעשך
ירושלמי 2 ואמני יתך לאומא רבא ואברכך יתך ואתקף ייהוי אברם לברכן סנין:
ואעבדינך לעם רב ואיבריכינך וארבי
שמך ותהי מברך:

1 ET dixit Dominus Abramo, Egredere tibi de terra tua, separa te de cogna-
tione tua, egredere è domo patris
tui, ito in terram quam ostendam ti-
bi. Et faciam te in populum ma-2
gnum, & benedicam tibi, & ma-
gnificabo nomen tuum, & eris bene-
dictus.

Schelach autem vixit triginta annos, & genuit Eber. Vixit autem 14
Schelach postquam genuisset Eber quadringentos & tres annos, & ge- 15
nuit filios & filias. Et vixit Eber triginta quatuor annos, & genuit Peleg. 16
Et vixit Eber postquam genuisset Peleg quadringentos triginta annos, 17
& genuit filios & filias. Et vixit Peleg triginta annos, & genuit Rehu. 18
Et vixit Peleg postquam genuisset Rehu ducentos & novem annos, & 19
genuit filios & filias. Et vixit Rehu triginta duos annos, & genuit Se- 20
rug. Et vixit Rehu postquam genuisset Serug ducentos & septem annos, 21
& genuit filios & filias. Et vixit Serug triginta annos, & genuit Nachor. 22
Et vixit Serug postquam genuisset Nachor ducentos annos, & genuit 23
filios & filias. Et vixit Nachor viginti & novem annos, & genuit Terach. 24
Et vixit Nachor postquam genuisset Terach centum & sexdecim annos, 25
& genuit filios & filias. Et vixit Terach septuaginta annos; & genuit 26
Abram, & Nachor, et Haran. Istæ autem sunt prosapiæ Terach; Terach 27
genuit Abram, et Nachor, et Haran: Haran autem genuit Lot. Accidit 28
autem quando projecit Nimrod Abramum in fornacem ignis, eò quòd
non coleret idolum suum, ut non esset potestas igni comburendi ipsum;
& ideo dubitatio orta est Haran, dicendo; Si vicerit Nimrod, stabo à
partibus ejus, sin verò vicerit Abram, ero à partibus ejus. Cum autem
viderunt omnes populi, qui erant ibi, non dominatum ignem in Abra-
mum, dixerunt apud se; Annon Haran frater Abrami plenus est divinatio-
nibus & auguriis? ipse ergo incantavit ignem ut non comburat fra-
trem suum: statim cecidit ignis ex cœlis excelsis, & consumpsit eum;
& mortuus est Haran ante conspectum Terach patris sui, quando com-
bustus est in terra nativitatis suæ in fornace ignis, quam fecerunt
Chaldæi Abramo fratri suo. Acceperunt autem Abram & Nachor 29
sibi uxores: nomen uxoris Abrami, Sarai; nomen verò uxoris Nachor,
Milcha, filia Haran patris Milcha, & patris ipsius Jiscka, ipsa est Sarai.
Et fuit Sarai sterilis, nec erat illi 30
filius. Et accepit Terach Abra- 31
mum filium suum, & Lot filium
Haran, filium filii sui, & Sarai nu-
rum suam uxorem Abrami filii sui: & egressi sunt cum eis ex ur
Chaldæorum, ad proficiscendum in terram Canaan: venerúntque usque
Charan, & habitárunt ibi. Et fuerunt dies Terach ducenti & quinque 32
anni: & mortuus est Terach in Charan.

Hieros. 30. *Et erat Sarai sterilis: carebat enim filio.*

SECTIO III.

CAP. XII.

1 ET dixit Dominus Abramo, Egredere tibi de terra tua, separa te de cogna-
tione tua, egredere è domo patris
tui, ito in terram quam ostendam ti-
bi. Et faciam te in populum ma-2
gnum, & benedicam tibi, & ma-
gnificabo nomen tuum, & eris bene-
dictus.

Hieros. *Cap.* XII. 1 *Et constituam te in populum magnum, & benedicam tibi. Et roborabitur, & erit Abram in benedictiones amplas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 15 * وشلح بزيست سي سال بزايانيد مر عبر * بزيست شلح پس زايانيدن او مر عبر چهارصد
16 17 وسه سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست عبر سي وچهار سال بزايانيد مر فلج * بزيست عبر
18 پس زايانيدن او مر فلج چهارصد وسي سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست فلج سي سال
19 بزايانيد مر رعو * بزيست فلج پس زايانيدن او مر رعو دويست ونه سال بزايانيد پسران ودختران *
20 21 * بزيست رعو سي ودو سال بزايانيد مر شروج * بزيست رعو پس زايانيدن او مر شروج دويست
22 23 هفت سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست شروج سي سال بزايانيد مر نحور * بزيست شروج پس
24 زايانيدن او مر نحور دويست سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست نحور بيست ونه سال بزايانيد
25 26 مر ترح * بزيست نحور پس زايانيدن او مر ترح صد ونوزده سال بزايانيد پسران ودختران * بزيست
27 ترح هفتاد سال بزايانيد مر ابرم مر نحور ومر هرن * واينان زاييده شدگان ترح ترح بزايانيد مر ابرم
28 مر نحور ومر هرن وهرن بزايانيد مر لوط * بمرد هرن ابر پيش ترح پدر او در زايدن جاي او در
29 اور كشديم * بستانيد ابرم ونحور بايشان زنان نام زن ابرم شري ونام زن نحور ملكه دختر
30 31 هرن پدر ملكه وپدر يسكه * بود شري بي زه نيست بآن فرزند * بستانيد ترح مر ابرم پسر او
مر لوط پسر هرن پسر پسر او ومر شري عروس او زن ابرم پسر او بيرون آمدند اواز ايشان از
32 اور كشديم برفتن بزمين كنعن بيامدند تا حرن بنشستند آنجا * بودند روزگاران ترح
دويست وپنج سال بمرد ترح در حرن *

* فصل دوازدهم *

1 2 * گفت ! بابرم برو بتو از زمين تو واز مولود جاي تو بآن زمين آنچه بنمايم ترا * وبكنم
ترا بقوم بزرك وآفرين كنم ترا وبزرك كنم نام ترا وباشي آفرين *

Porrò vixit Selah triginta annis, & genuit Eber. Vixitque Selah post- quàm genuit Eber, quadringentis & tres annos: genuitque filios ac filias. Vixit Eber triginta quatuor annos, & genuit Phaleg. Vixitque Eber postquàm genuit Phaleg, quadrin- gentos & triginta annos: genuitque filios ac filias. Vixit Phaleg tri- ginta annos, & genuit Reu. Vixitque Phaleg postquàm genuit Reu, ducentis & novem annos: genuitque filios ac filias. Vixit Reu triginta duos annos, & ge- nuit Sherug. Vixitque Reu postquàm genuit Sherug, ducentos & septem an- nos: genuitque filios ac filias. Vixit Sherug trigintà annos, & genuit Nahor, Vixitque Sherug postquàm genuit Na- hor, ducentos annos: & genuit filios ac filias. Vixit Nahor viginti novem an- nos, & genuit Terah. Vixitque Nahor postquàm genuit Terah, centum & novemdecim annos: & genuit filios ac filias. Vixit Terah septuaginta an- nos, & genuit Abram, Nahor, & Ha- ran: Istæ itaque sunt progenitî Terah. Terah genuit Abram, Nahor, et Ha- ran. Haran verò genuit Lot. Et mortuus est Haran in conspectu Terah patris sui, in loco nativitatis suæ in Ur Chaldæa. Duxerunt autem Abram & Nahor sibi uxores: nomen uxoris Abram, Sarai: & nomen uxoris Nahor, Milchah filia Haran patris Milchah & patris Jes- chah. Fuit Sarai sterilis nec erat ei filius. Tulitque Terah Abram fili- um suum, & Lot filium Haran, filium filii sui, & Sarai nurum suam, uxorem Abram filii sui: & egredientes cum eis de ur Chasdim, ut pergerent in terram Chanaan, venerunt usque ad Haran, ubi resederunt. Fuerunt dies Terah du- centi & quinque anni, mortuúsque est Terah in Haran.

CAP. XII.

DIxit Dominus ad Abram, Abi tibi è terra tua, et è loco nativitatis tuæ ad terram quam ostendam tibi: Faciam- que te in gentem magnam, et benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, erisque benedictio.

בראשית יב — תרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

3 וַאֲבָרֵךְ מָן דְּבָרֵךְ יָתָךְ וּמָן דְּלֵית יָתָךְ יְהֵוֵי לֵיט וְיִתְבָּרְכוּן בְּזִכוּתָךְ כָּל זַרְעַיָת אַרְעָא:

3 ואברכה ואברך ית כהניא דפרסין ידיהון בצלו ומברכין ית בנוך ובלעם דמלטט יתהון אילוט ויקטלוניה לפתנם דחרב וְאֶבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה: 3

Et benedicam sacerdotibus, qui expandent manus suas in oratione, & benedicent filiis tuis; Balaam autem qui maledicet illis, maledicam, quia interficient eum ore gladii: & benedicentur in te omnes familiæ terræ. 3

Hieros. 3. *Et benedicam ei qui tibi benedixerit; is autem qui maledixerit tibi, erit maledictus: & benedicentur propter meritum tuum omnes cognationes terræ.*

4 וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְיָ וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן שִׁבְעִים שָׁנָה וְחָמֵשׁ שָׁנִים בְּצֵאתוֹ מֵחָרָן: 5 וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שָׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אַרְצָה כְּנָעַן: 6 וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֶם עַד אֵלוֹן מוֹרֶה וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ:

4 ואזל אברם כמא דמליל ליה יי ואזל עמיה לוט ואברם בר שובעין וחמש שנין במפקיה מחרן: 5 ויקח אברם ית שרי אנתתיה וית לוט בר אחוי וית כל קנייניהון דיקנו וית נפשתא דיניירו בחרן ונפקו למיזל לארעא דכנען ואתו לארעא דכנען: 6 ויעבר אברם בארעא עד אתר שכם עד מישר דהוה מייריו וכנענאין בכין הוו בארעא דעד כדון לא סגא ומגא דבני ישראל למירתא: 7 וירא יי לאברם ואמר לבנך אתן ית ארעא הדא ובנא תמן מדבחא קדם יי דאתגלי ליה: 8 ויעתק ואסתלק מתמן לטורא דמדנח לבית אל ופריס משכניה בית אל מן מערבא ועי מדנחא ובנא תמן מדבחא קדם יי וצלי בשמא דיי: 9 ויסע ונטל אברם אזיל ונטיל לדרומא: 10 והוה כפנא בארעא ונחת אברם למצרים לאיתנחבא תמן ארום תקיף כפנא בארעא: 11 ויהי והוה כמא דקריב למיעל לתחום מצרים ומטו לנהרא ונליאו בשריהון למעבר ואמר אברם לשרי אנתתיה הא עד כדון לא אסתכלית בשרך וכדון ידעית ארום אנתתא שפירת חיוו אנת: 12 והיה ויהי ארום יסתכלון ביך מצראי ויחמון ית שופריך וימרון אנתתיה דא ויקטלון יתי ויתך יקימון: אמרי בבעו 13 דאחתי אנת בנין דייטיב לי בגינך ותתקיים נפשי אסטוליתיך: 14 ויהי והוה כד עאל אברם למצרים וחמון מצראי ית אנתתא ארום שפירא היא לחדא: 15 וירו וחמון יתה רברבי פרעה ושבחו יתה לפרעה ואתדברת אנתתא לפלטין דפרעה: 16 ולאברם אוטב בפרעה בגינה והוו ליה מדילידה עאן ותורין וחמרין ועבדין ואמהן ואתנן וגמלין: 17 וינגע יי ית מצרא רבא ותקיפין בפרעה ובית אינש ביתיה על עיסק שרי אנתת אברם: 18 ויקרא פרעה לאברם ואמר מה דא עבדת לי למה לא חויית לי ארום אנתתך היא: 19 למה אמרת אחתי היא ודברית יתה לי ולאנתו ומן יד אתגריאת בי מכתשא ולא קריבית לותה וכדון הא אנתתך קבל ואיזל: 20 ופקיד עילוי פרעה גוברין ואלוויאו יתיה וית אנתתיה וית כל דילה:

4 Et benedicam quemadmodum loquutus erat illi Dominus, & profectus est cum eo Lot. Abram autem natus erat septuaginta quinque annos; cum exiret ipse ex Charan. 5 Et accepit Abram Sarai uxorem suam, & Lot filium fratris sui, & omnem possessionem suam quam acquisiverant, & animas quæ proselytæ factæ sunt in Charan, & exierunt ad proficiscendum in terram Canaan: et venerunt in terram Canaan. 6 Et transivit Abram per terram usque ad locum Sichem, usque ad planitiem de qua loquutus erat: Cananæi autem tunc erant in terra, nam hactenus non venerat tempus, quo filii Israel eam possidere deberent. 7 Et manifestatus est Dominus Abramo, & dixit; Filiis tuis dabo terram hanc: & ædificavit ibi altare coram Domino, qui manifestatus erat sibi. 8 Et profectus est inde in montem, qui erat ab Oriente Bethel, & tetendit ipse tabernaculum suum; ita ut haberet Bethel ab Occidente, Ai autem ab Oriente: & ædificavit ibi altare coram Domino, atque oravit in nomine Domini. 9 Et profectus est Abram, eundo & proficiscendo ad Meridiem. 10 Et fuit fames in terra: & descendit Abram in Ægyptum, ad habitandum ibi; quia vehemens erat fames in terra. 11 Et fuit cum appropinquaret ingredi limitem Ægypti, & pervenerunt ad fluvium, & discooperuerunt carnem suam ut transire possent; tum dixit Abram ad Sarai uxorem suam: Ecce hactenus non sum contemplatus carnem tuam, jam verò novi quòd mulier pulchra aspectu tu. 12 Et erit, cùm contemplabuntur te Ægyptii, & videbunt pulchritudinem tuam, ut dicant; Uxor ejus hæc: & interficiant me, & te vivam conservent. 13 Dic quæso te sororem meam esse: ut bene fit mihi propter te, & conservetur anima mea propter te. 14 Et accidit quando ingressus est Abram in Ægyptum, & viderunt Ægyptii mulierem, quòd pulchra esset valde: 15 Viderunt eam quoque magnates Pharaonis, & laudârunt eam Pharaoni; & ducta est mulier in domum regiam Pharaonis. 16 Ipsi autem Abramo benefecit Pharao propter eam: & fuerunt illi de suo oves, & boves, & asini, servi, & ancillæ, asinæ, & cameli. 17 Et immisit Dominus in Pharaonem plagas ingentes, & in homines domus ejus, propter Sarai uxorem Abrami. 18 Et vocavit Pharao Abramum, & dixit; Cur hoc feci sti mihi? cur non indicâsti mihi quòd uxor tua ipsa? 19 Cur dixisti mihi; Soror mea ipsa? & acceperam eam mihi in uxorem, qua de causa statim immissa est in me plaga, cùm non accesserim ad eam. Jam verò ecce uxor tua; hanc tolle & vade. 20 Et præcepit de eo Pharao viris: qui deduxerunt eum, & uxorem ejus, & omnia quæ erant ei.

Hieros. 15. Et ducta est mulier in palatium Pharaonis.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

3 وآفرين كنم آفرين كنان تو ونفرين كنم وآفرين باشند در تو همه اهل

4 بيتها زمين *برفت ابرم چون آنچه سخن كفت باو: برفت اوار[او] لوط وابرم قدر هفتاد وپنج

5 ساله در بيرون آمدن او از حرن *بستاند ابرم سرشري زن او وسر لوط پسر برادري او وسر

همه مال ايشان آنچه مال كردند وسر آن جان آنچه بكردند در حرن بيرون آمدند برفتن

6 بزمين كنعن بيامدند بزمين كنعن *بگذشت ابرم در زمين تا جاي شكم تا ايلون مورة وآن

7 كنعني آن هنكام در زمين *ديدار شد: بابرم كفت بنسل تو بدهم سر آن زمين اين آبدان

8 كرد آنجا مذبح بحضرت خدا آن ديدار شده باو *نقل كرد از آنجا بآن كوه از پيش بيت ال

ميل داد خيمهي او بيت ال مقيم وآن عي از پيش آبدان كرد آنجا مذبح יי: بخواند در نام

9 10 *منزل بر داشت ابرم رفتن ومنزل كردن بآن جنوب *بود قحط در زمين فرود شد ابرم بمصر

11 بنشستن آنجا كه گرانست آن قحط در زمين *بود چون آنچه نزديك شد ابرم بآمدن بمصر

12 گفت بسري زن او اينك اكنون دانستم كه زني نيكو ديدار تو *وباشد كه ببينند ترا آن

13 مصريان وگويند زن اوست اين بكشند مرا وترا زنده گذارند *بگوي اكنون خواهر منيِ

14 تو بسبب نيكويي رسد بمن در سبب تو وبزيد جان من در سبب تو *بود چون آمدن ابرم

15 بمصر بديدند آن مصريان سر آن زن كه نيكوست آن بغايت *بديدند آنرا اميران فرعه ستايش

16 كردند آنرا بفرعه ستانده شد آن زن خانهي فرعه *وبابرم نيكويي رسيد در سبب آن بود

17 باو گوسفند وگاو ودرازگوشها وبندگان وپرستاران ومادیانها وشترها *زخم زد יי سر فرعه

18 زخمها بزرگان وسر خانهيي او ابر سبب سري زني ابرم *بخواند فرعه بابرم گفت چه اين

19 بكردي بمن چرا نه آگاه كردي بمن كه زن توست آن *چرا گفتي خواهر منست بستاندم آنرا بمن بزن

20 واكنون اينك زن تو بستان وبرو *بفرمود ابر او فرعه مردمان بفرستادند اويرا وسر زن او وسر همه آنچه باو

*Benedictã quoque benedicentibus tibi; & 3 maledicentibus tibi, maledictã: & benedicentur in te omnes familiæ terræ. Abeunte 4 itaque Abram sicuti verbum dixerat ei Dominus; perrexit cum eo Lot: Porrò Abrã septuaginta quinque circitèr annorum erat quando egressus est ipse de Haran. Cepit- 5 que Abram Sarai uxorem suã, et Lot filiũ fratris sui, & omnes opes eorũ quas lucrârant, et animas quas fecerant in Harã, & egressi sunt ut pergerẽt ad terrã Chanaan. Quumq; venissent in terrã Chanaan, Transivit Abram terram usque ad locum 6 Shechem, usq; ad Elon-Moreh: Chananæus autem tunc erat in terra. Et apparuit 7 Dns ipsi Abram, dicens; Progeniei tuæ dabo terrã istam: et ædificavit ibi altare coram Deo qui apparuerat ei. Transferens autem 8 se indè ad montem ante Beth-el, demisit illic tabernaculum suum: Beth-el erat ab Occidente, & Ai à plaga anteriori. Et extructo ibi altari Domino, invocavit nomen Domini. Removitq; 9 Abram mansionem suam eundo, ac mansiones faciendo, ad Meridem. Factâ autem 10 fame in terra, descendit Abrã in Ægyptum ad residendũ ibi: quia gravis erat fames in terra. Fuit, quando appropinquaret Abrem ut ingrederetur Ægyptũ, dixit 11 ad Sarai uxorẽ suã; Ecce nunc novi quòd mulier bona aspectu sis: Et erit, cũ te viderint Ægyptii, ut dicant; uxor ejus est hæc: & occident me; te verò vivã relinquent. 12 Dic nunc quòd soror mea sis: ut benè eveniat mihi propter tẽ, vivatq; anima mea propter te. Fuit cùm ingrederetur Abram 13 Ægyptũ, ut contemplarentur Ægyptii mulierem quòd bona esset valdé. Et videntes eam principes Pharaoh, laudaverunt 14 eam Pharaoni: & sublata fuit mulier in domũ Pharaoh. Et ipsi Abram benè contigit 15 propter eam: fuerunt que ei oves, & boves, asini, & servi, & ancillæ, & asinæ, & cameli. Sauciavit autem Dominꝰ Pharaoh 16 vulneribus magnis, & domũ ejus causã Sarai uxoris Abram. Tum Pharaoh vocavit Abram, dicens; Cur hoc feci sti mihi? 17 quare non indicâsti mihi quòd ipsa esset uxor tua. Quare dixisti, Soror mea est, ut 18 acciperem eam mihi in uxorem? nunc autem en uxorem tuam, cape & abi. Tum 19 præcipiente de illo Pharaoh viris, dimiserunt eum, & uxorem ejus, & omnia quæ erant ei.

יג

1 ויעל וסליק אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִנְתְּתֵיהּ כָּל דִּילֵיהּ וְלוֹט עִמֵּיהּ לְמֵיזַל לְדָרוֹמָא :
2 ואברם אַבְרָם תַּקִּיף לַחֲדָא בְּגֵיתֵי בְּכַסְפָּא וּבְדַהֲבָא : וילך וְאָזַל לְמַטְלוֹנוֹי
3 מְדָרוֹמָא וְעַד בֵּית אֵל וְחַב עַד אֲתַר דְּפַרְסִיהּ תַּמָּן לְמַשְׁכְּנֵיהּ מִן אוּלָא בֵּין
4 בֵּית אֵל וּבֵין עַי : אל לְאַתַר מַדְבְּחָא דְעָבַד תַּמָּן בְּשִׁירְיָא וְצַלִּי תַּמָּן אַבְרָם
5 בִּשְׁמָא דַיְיָ : וגם וְאוּף לְלוֹט דַּהֲוָה מְדַכַּר בְּזִכְיוּתֵיהּ דְּאַבְרָם הֲוּ עָאן וְתוֹרִיז
6 וּמַשְׁכְּנִין : ולא וְלָא סוּבְרַת יַתְהוֹם אַרְעָא לְמִיתַב כְּחֲדָא אֲרוֹם הֲוָה קְנְיֵנֵיהוֹן סַגִּי
7 וְלָא יְכִילוּ לְמִיתַב כְּחֲדָא : ויהי וַהֲוָה
רֵיבִין בֵּין רָעֵאי גֵיתֵיהּ דְּאַבְרָם וּבֵין
רָעֵאי גֵיתֵיהּ דְּלוֹט דְּרָעֵאי דְּאַבְרָם הֲוּ
סְיַפְקִין מְגֵיהּ לָא הֲווֹ כְּנַעֲנָאֵי
וּפְרִיזָאֵי דְעַד כְּדוֹן אִית לְהוֹם רְשׁוּתָא
בְּאַרְעָא וַהֲווֹ וְסָמִין בְּעִירֵיהוֹן דְּלָא יְכִילִין
נוֹלָה עַד דַּהֲווֹ אַתְיַין לַאֲתַר מַרְעֵיהוֹן וְרָעֵי
דְּלוֹט הֲווֹ מְבַקְּרִין וַאֲזִלִין וְאָכְלִין בְּחַקְלֵי
כְּנַעֲנָאֵי וּפְרִיזָאֵי דְעַד כְּדוֹן יַתְבִין בְּאַרְעָא :
8 ויאמר וְאָמַר אַבְרָם לְלוֹט לָא כְּעַן
תְּהֵי מַצּוּתָא בֵּינָא וּבֵינָךְ וּבֵין רָעֲוָתַי וּבֵין רָעֲוָתָךְ אֲרוֹם גּוּבְרִין אְחִין אֲנַחְנָא : הֲלֹא
9 הָלָא כָּל אַרְעָא קֳדָמָךְ אִתְפְּרֵשׁ כְּדוֹן מִנִּי אִם אַנְתְּ לְצִפּוֹנָא וַאֲנָא לְדָרוֹמָא אִם אַנְתְּ
10 לְדָרוֹמָא וַאֲנָא לְצִפּוֹנָא : וישא וּזְקַף לוֹט יָת עֵינוֹי לְוָנוֹ וַחֲמָא יַת כָּל מֵישַׁר יַרְדְּנָא
אֲרוֹם כּוּלֵּיהּ בֵּית שַׁקְיָא קֳדָם עַד לָא חַבֵּל יְיָ יָת סְדוֹם וְיָת עֲמוֹרָה הֲוַת
אַרְעָא הַהִיא מְשַׁבְּחָא בְּאִילָנַיָּא כְּגִינוֹנֵיתָא דַיְיָ וּכְעִלְתָא כְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם מְעַלָּךְ
11 לְצוֹעַר : ויבחר וּבְחַר לֵיהּ לוֹט יָת כָּל מֵישַׁר יַרְדְּנָא וּנְטַל לוֹט מִסְּרִינְחָא
12 וְאִתְפְּרִשׁוּ אֱינָשׁ מֵעַל אָחִיו : אברם אַבְרָם יָתִיב בְּאַרְעָא דִכְנָעַן וְלוֹט יָתִיב
13 בְּקִרְוֵי מֵישְׁרָא וּפְרַס לְמַשְׁכְּנֵיהּ עַד סְדוֹם : ואנשׁ וֶאֱנָשִׁין דְּסְדוֹם בִּישִׁין בְּמָמוֹנְהוֹן
דִּין לְדִין וְחַיְבִין בִּנּוּפֵהוֹן בְּגַלּוּי עֲרָיוֹתָא וְשַׁרְיוּת אֲדָם וַאֲבַי וּפַלְחַן פּוּלְחָנָא
14 נוֹכְרָאֵי וְסָרִין לִשְׁמָא דַיְיָ לַחֲדָא : ויי וַיְיָ אֲמַר לְאַבְרָם בָּתַר דְּאִתְפְּרֵשׁ לוֹט
מִנֵּיהּ זְקוֹף כְּרוֹן עֵינָךְ וְחֲמִי מִן אַתְרָא דְאַנְתְּ תַּמָּן לְצִפּוֹנָא וּלְדָרוֹמָא וּלְמַדְנְחָא
15 וּלְמַעַרְבָא : כי אֵת אֲרוֹם יָת כָּל אַרְעָא דְאַנְתְּ חָמֵי לָךְ אֶתְּנִינָא וּלְבָנָךְ עַד עָלְמָא :
16 ושמתי וְאֲשַׁוֵּי יָת בְּנָךְ סַגִּיאִין כְּעַפְרָא דְאַרְעָא דְהֵיכְמָא דְאִית אֶפְשַׁר לְגַבַּר לְמִימְנֵי
יָת עַפְרָא דְאַרְעָא אַף בֵּן בְּנָךְ אֶפְשַׁר דְּיִתְמָנוֹן :

ירושלמי 6 סְנוֹלָתְהוֹן : 7 וַהֲוָה רִין
בֵּין רָעֲוֵי נִכְסוֹי דְּאַבְרָם לְבֵין רָעֲוֵי נִכְסוֹי
דְּלוֹט רָעֲוֵי דְּאַבְרָם הֲווֹ וְסָמִין בְּעִירֵהוֹן
עַד זְמַן דַּהֲווֹן אָתְיַן לַאֲתַר מַרְעֵי רָעֲוֵי
דְּלוֹט לָא הֲווֹ וְסָמִין בְּעִירֵהוֹן אֶלָּא
מְבַקְּרִין וְאָזְלִין בְּרַם סְפוּקְרִין הֲווֹ רָעֲוֵי
דְּאַבְרָם מִן אַבְרָם צַדִּיקָא רְבוֹנֵהוֹן לָא
תַּהֲכוֹן לִכְנַעֲנָאֵי וְלִפְרִיזָאֵי עַד כְּעַן אִית
לְהוֹן רְשׁוּ בְּאַרְעָא :

Hierof. *Cap.* XIII. 6. *Peculium suum. .. Et erat lis inter pastores pecorum Abrami, & pastores pecorum Lot : pastores Abrami frænabant pecora sua, donec venirent ad locum pascui ; pastores vero Lot non frænabant pecora sua, sed liberè ibant : verum jussi erant pastores Abrami ab Abramo jusso domino suo, Ne iveritis ad Chananæos aut Perizæos, hactenus est illis potestas in terra.*

CAP. XIII.

ET ascendit Abram ex Ægypto, ipse & uxor ejus, omniaque quæ ejus erant, 1
& Lot cum ipso, ad eundum versus Meridiem. Abram autem potens erat 2
valde in gregibus, argento & auro. Et perrexit per profectiones suas à Me- 3
ridie usque ad Bethel, & reversus est ad locum in quo tetenderat taberna-
culum suum à principio, inter Bethel & Hai : Ad locum altaris quod fe- 4
cerat ibi initio, & invocavit ibi Abram nomen Domini. Et etiam ipsi Lot, 5
cui meritum Abrami in memoriam revocabatur, erant oves, boves, & ten-
toria. Itaque non sustinebat ipsos 6
terra, ut habitarent simul : quoniam
multa erat possessio eorum, & non
poterant habitare simul. Et fuerunt 7
lites inter pastores gregum Abrami,
& inter pastores gregum Lot : quia pa-
stores Abrami jussi erant ab eo,
Non ibitis ad Chananæos & Phe-
rizæos, hactenus enim est illis po-
testas in terra ; itaque frænabant ju-
menta sua ut non comederent rapi-
nam, donec venissent in locum pa-
scui sui : pastores autem Lot quæ-
rebant, & ibant & comedebant in
agris Chananæi & Pherizzi, qui
hactenus habitabant in terra. Itaque dixit Abram Loto ; Non nunc fit lis 8
inter me & inter te, & inter pastores meos & inter pastores tuos : quoniam
viri fratres nos. Annon universa terra coram te *est*? separare nunc à me : si 9
tu ad Septentrionem ego ad Meridiem ; si tu ad Meridiem ego ad Septentri-
onem. Et elevavit Lot oculos suos ad scortationem, & vidit totam plani- 10
tiem Jordanis, quòd tota esset irrigua ; antequam perderet Dominus in ira
sua Sodomam & Gomorrham, erat terra illa laudabilis propter arbores sicut
hortus Domini, & in frugibus sicut terra Ægypti, dum ingrederis Tsoar. Et 11
elegit sibi Lot totam planitiem Jordanis, & profectus est Lot ab Oriente ; &
separati sunt vir à fratre suo. Abram habitavit in terra Canaan : Lot au- 12
tem habitavit in urbibus planitiei, & tetendit tentorium suum usque Sodo-
mam. Sed homines Sodomæ mali *erant* in divitiis suis alter erga alterum, 13
& peccabant corporibus suis, in incesto concubitu, & effusione san-
guinis innocentis ; & colebant cultum alienum, & rebellabant in nomen
Domini valde. Dominus autem dixit Abramo, postquam separatus est Lot 14
ab ipso ; Leva nunc oculos tuos, & vide ex loco in quo tu es ad Septentri-
onem, Meridiem, Orientem & Occidentem. Quoniam universam terram 15
quam vides, tibi dabo, & filiis tuis usque in seculum. Ponamque filios 16
tuos multos sicut pulverem terræ ; ita ut quemadmodum impossibile est viro
numerare pulverem terræ, sic etiam filii tui impossibile *erit* ut nume-
rentur.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XIII.

• فصل سيزدهم •

1 * بر آمد ابرم از مصر او وزن او وهمه آنچه باو ولوط اواز او بآن جنوب * وابرم گران بغايت در
2 رمه ودر نقره ودر طلا * برفت بمنزلهاي او از جنوب وتا بيت ال تا آن جا آنچه بود [آنجا] خيمهي او
3 در اوّل ميان بيت ال وميان آن عي * بجاي آن مذبح آنچه بكرد آنجا در اوّل بخواند آنجا ابرم
4 5 در نام يه * ونيز بلوط آن روا اواز ابرم بود گوسپند وگاو وخيمها * ونه برداشت ايشانرا آن زمين
6 7 بنشستن يك جا كه بود مال ايشان بسيار ونه توانستند بنشستن يك جا * بود خصومت ميان
شبانان رمهى ابرم وميان شبانان رمهي لوط وآن كنعني وآن فرزي آن هنگام نشينا در زمين *
8 * گفت ابرم بلوط نه اكنون باشد خصومتي ميان من وميان تو وميان شبانان من وميان
9 شبانان تو كه مردمان برادران ايما * هنه همه آن زمين بپيش تو جدا شو اكنون از بالاي
10 من اگر آن چپ راست روم واگر آن راست چپ روم * برداشت لوط مر چشمان او بديد
همه صحراي آن يردن كه جملهي او چشمهسار بپيش تباه كردن يه مر سدوم ومر عمورة
11 چون بستان يه چون زمين مصر بآمدن صعر * اختيار كرد باو لوط مر همه صحراي آن
12 يردن منزل برداشت لوط از پيش جدا شدند مرد از بالاي برادر او * ابرم بنشست در زمين
13 كنعن ولوط بنشست در شهرها آن صحرا وخيمه زد تا سدوم * ومردمان سدوم بدان
14 وخطاكاران بحضرت خدا بغايت * وخدا گفت بابرم پس جدا شدن لوط از نزد او بردار
15 اكنون چشمان تو وببين از آن جا آنچه تو آنجا بشمال وبجنوب وبمشرق وبمغرب * كه مر همه
16 آن زمين آنچه تو بينا بتو بدهم آنرا وبنسل تو تا جاويد * وبنهم مر نسل تو چون
خاك آن زمين آنچه اگر بتواند مرد بشمردن مر خاك آن زمين نيز نسل تو شمرده شود *

CAP. XIII.

ASCENDIT Abram ex Ægypto, ipse, 1
& uxor ejus, & omnia quæ erant ei,
& Lot cum eo ad Meridiem. Abram autem insignis erat valdè in 2
gregibus, & in argento & auro. Per- 3
rexitque per mansiones suas prioris à
Meridie usque ad Beth-el, usque ad eum
locum ubi fuerat tabernaculum ejus in
principio, nempe inter Beth-el & 4
Ai : Ad locum altaris quod fece-
rat illic in principio, & invocavit illic
Abram nomen Domini. Et ipsi Lot 5
etiam eunti cum Abram erant oves, &
boves, & tabernacula : Neque susti- 6
lit eos terra ut uno loco residerent : quia
erant opes eorum multæ, neque pote-
runt considere una. Unde accidit 7
jurgium inter pastores gregis Abram, &
inter pastores gregis Lot : Porrò Chananæus
et Pherizæus tunc temporis sedebat in ter-
ra. Dixit verò Abram ad Lot, Ne sint 8
jurgium inter me & inter te, & inter pa-
stores meos inter, & pastores tuos : quia uiri
fratres sumus. Nonne universa terra
coram te est ? separa te nunc desuper
me. Si sinistram petieris, ad dexteram 10
ibo ; & si dexteram, ad sinistram
pergam. Sublatis itaque Lot oculis
suis, vidit omnem planitiem Jordan,
quòd tota esset fontibus frequens : (nam
antequàm corrupisset Dominus Sodo-
mam et Gomorah, erat sicut hortus Domini,
& sicut terra Ægypti, in introitu Soar.)
Deligensque sibi Lot totam planitiem 11
Jordan, removit Lot mansionem suam à
plaga anteriori ; ac separati sunt
quisque desuper fratrem suum. Abram 12
sedit in terra Chanaan ; Lot verò se-
dit in civitatibus planitiei, et fixit ten-
torium usq; ad Sodom. Porrò homines So- 13
dom mali erant, et peccatores in præsen-
tia Dei admodùm. Deus verò dixit 14
ad Abram, posteaquàm Lot separatus erat
ab eo, attolle nunc oculos tuos, et vide ab
eo loco in quo tu es, ad Aquilonem, et ad
Meridiem, et ad Orientem, et ad Occiden-
tem. Nam omnem terram quam tu vides, 15
tibi dabo eam, et progeniei tuæ usque in
æternum. Ponam quoque progeniem tuam 16
sicut pulverem terræ ; quòd si potest quis-
quam numerare pulverem terræ, etiam
progenies tua numerabitur.

בראשית יד

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

קום טייל בארעא ועבד בה חקתא לארכא ולפתיא ארום לך אתנינה׃ 17
ויאהל ופרס אברם למשכניה תירין אימור ואתא ויתיב בחיוי ממרא די בחברון 18
ובנא תמן מדבחא קדם יי׃

Surge, ambula per terram, & fac in ea possessionem in longitudinem 17
& latitudinem: quoniam tibi dabo eam. Et extendit Abram tento- 18
rium suum, *& caulas fecit* bobus & pecori, & venit & habitavit in
planitie Mamre quæ est in Hebron, & ædificavit ibi altare coram
Domino.

יד

CAP. XIV.

ויהי והוה בימי אמרפל הוא נמרוד דאמר למימרי אברם לנורא הוא מלכא 1
דפונטוס אריוך דהוה אריוך בניוברניא מלכא דתלסר ברדלעומר דהוה קישר
מתהפיך בעומרין מלכא דעילם ותרעל רמאה כתעלא מלכא דעממיא משתמעין
ליה׃ עשו עבדו קרבא עם ברע דעבדוי בביש מלכא דסדום ועם ברשע 2
דעובדוי ברשיעא מלכא דעמורה שנאב דאפילו לאבוי הוה שני מלכא דאדמה
ושמאבר דמחבל אבריה ליזניה מלכא דצבוים ומלכא דקרתא דבלעת דיירהא
היא זוער׃ כל אלה כל אלין אתחברו למישר פרדסיא הוא אתר דמפיק 3
פרקטונין דמיין ושדי להון ליבשא דמלחא׃
שתים תריסרי שנין פלחו ית כדר 4
לעומר ובתליסרי שנין מרדו׃ ובארבע
עשרה ובירביסרי שנין אתא כדרלעומר 5
ומלכיא דעמיה ומחו ית גבריא
דבעשתרות קרנים וית חקפיא דבהמתא
וית אימתני דבשוה קריתים׃ ואת וית 6
חוראי דבטוורא רמיא דנבלא עד מישר
פארן דיסמיך לצטר מדברא׃ וישובו ותבו ואתו לאתרא דאתפלין דינא דמשה 7
נביא על עינא דמי מצותא היא דיקם ומחוי ית כל חקלי עמלקאי ואוף ית אמוראי
דיתיב בעין גדי׃ ויצא ונפק מלכא דסדום ומלכא דעמורא ומלכא דאדמה ומלכא 8
דצבוים ומלכא דקרתא דבלעת דיירהא איהי זוער וסדרו עמהון סדרי קרבא במישר
פרדסיא׃ את עם כדרלעומר מלכא 9
דעילם ותרעל מלכא דעממיא משתמעין
ליה ואמרפל מלכא דפונטוס ואריוך
מלכא דתלסר ארבעת מלכין סדרו קרבא
לקבל חמשא׃ ועמק ומישר פרדסיא 10
בירין בירין מלין חימרא ועדקו מלכא
דסדום ועמורא ונפלו תמן ודשתאריו לטוורייה עדקו׃

Surge, ambula per terram, per longitu- 17
dinem ejus, & per latitudinem ejus:
nam tibi daturus sum eam. Fixit 18
igitur *Abram* tabernaculum, & veni-
ens habitavit in Eloni-Mamre quod est
in Hebron, & ædificavit illic altare
Domino.

Hieros. 3. *Cap.* XIV. *Omnes isti sunt consociati in valle hortorum.* 5. *Et interfecerunt fortes qui erant in Astaroth Karnaim, & illustres qui erant inter eos, & formidabiles istos qui habitârunt in ea civitate quam ædificarunt.* 6. *Et Choroneos eos qui habitabant in monte Gabla, usque ad vallem visionis vicinam deserto.*

Hieros. 9. *Amraphel autem rex Ponti, & Arioch rex Elassar: quatuor reges contra quinque instruxerunt aciem prælii.* 10. *Vallis autem hortorum putei putei pleni bitumine.*

Fuit in temporibus Amraphel regis 1
Shinaar, Arjoch regis Ellasar, Chedor-
laomer regis Elam, & Tidaal regis gen-
tium. Cùm bellum gererent contra 2
Bera regem Sodom, & Birsha regem
Gomorah, Shinab regem Admah, &
Shemaber regem Sebojim, & regem
Bela, ipsa est Soar, Hi omnes con- 3
gregati sunt in campo Shiddim, ipsa
est juxta Mare salis. Duodecim annos 4
servierant ipsi Chedorlaomer: anno
autem decimotertio rebellârunt. Quar- 5
todecimo igitur anno vênit Chedorlao-
mer, & reges qui cum eo erant, percus-
seruntque Rephaim in Asheroth-car-
naim, & Zuzim in Ham, atque Emim
in Shaveh-cirjathaim, Et Horæos 6
in montibus Seir, usque ad campum
Pharan, qui est juxta desertum. Tum 7
revertentes venerunt ad Fontem judi-
cii, ipse est Cadesh; & percusserunt
omnem agrum Amalecitæ, atque etiam
Amoræum sedentem in Palmeto dacty-
lorum. Itaque egressus est rex Sodom, 8
& rex Gomorah, & rex Admah, &
rex Sebojim, & rex Bela, ipsa est Soar,
& ordinârunt contra illos bellum in
campo Shiddim, Contra Chedorlao- 9
mer regem Elam, & Tidaal regem gen-
tium, & Amraphel regem Shinaar, &
Arjoch regem Ellasar, quatuor reges ad-
versùs quinque. Porrò vallis Shid- 10
dim scatebat puteis bituminis: fu-
gientes autem rex Sodom & Gomorah,
ceciderunt ibi: residui verò in mon-
tem fugerunt.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

برخيز رويش كن در زمين بدرازيي آن وبكشادكي آن كه بتو بدهم آنرا * خيمه زد 17 18
ابرم بيامد ونشست در النى ممرا آنچه در حبرون آبدان كرد آنجا مذبح بيا׃

* فصل چهاردهم *

بود در روزكاران امرفل پادشاه شنعر اريوك پادشاه السر كدرلعمر پادشاه عيلم 1
وتدعل پادشاه قومها * بكردند كارزار اواز برع پادشاه سدوم واواز برشع پادشاه 2
عموره شناب پادشاه ادمه وشمابر پادشاه صبوييم وپادشاه بلع آن صعر * همه اينان 3
جمع شدند بصكراى آن شدّيم او درياى آن نمك * دوازده سال بنده بودند 4
مر كدرلعمر وسيزدهم سال عاصي شدند * ودر چهاردهم سال بيامد كدرلعمر وآن 5
پادشاهان آنچه اواز او بزدند مر رفايم در عشتروت قرنيم ومر آن زوزيم در هم ومر آن اميم
در شوه قريتيم * ومر آن حوري در كوهها شعير تا صحرا فارن آنچه ابر آند بيابان * باز 6 7
گشتند وبيامدند بچشمه حكم آن قدش بزدند مر همه دشت آن عملق ونيز مر آن
اموري آن نشينا در نخلستان خرما * بيرون آمد پادشاه سدوم وپادشاه عموره وپادشاه 8
ادمه وپادشاه صبوييم وپادشاه بلع آن صعر وآراسته كردند اواز ايشان كارزار در صحرا
آن شدّيم * اواز كدرلعمر پادشاه عيلم وتدعل پادشاه قومها وامرفل پادشاه شنعر 9 10
واريوك پادشاه السر چهار پادشاهان اواز آن پنج * وصحرا آن شدّيم چاها چاها قير
بگريختند پادشاه سدوم وعموره بيافتادند بآن جا وآن باقي ماندگان بكوه
بگريختند׃

Surge, ambula per terram, per longitu- 17
dinem ejus, & per latitudinem ejus:
nam tibi daturus sum eam. Fixit 18
igitur *Abram tabernaculum, & veni-*
ens habitavit in Eloni-Mamre quod est
in Hebron, & ædificavit illic altare
Domino.

CAP. XIV.

Fuit in temporibus Amraphel regis 1
Shinaar, Arjoch regis Ellasar, Chedor-
laomer regis Elam, & Tidaal regis gen-
tium. Cùm bellum gererent contra 2
Bera regem Sodom, & Birsha regem
Gomorah, Shinab regem Admah, &
Shemaber regem Sebojim, & regem
Bela, ipsa est Soar, Hi omnes con- 3
gregati sunt in campo Shiddim, ipsa
est juxta Mare salis. Duodecim annos 4
servierant ipsi Chedorlaomer: anno
autem decimotertio rebellârunt. Quar- 5
todecimo igitur anno vênit Chedorlao-
mer, & reges qui cum eo erant, percus-
seruntque Rephaim in Asheroth-car-
naim, & Zuzim in Ham, atque Emim
in Shaveh-cirjathaim, Et Horæos 6
in montibus Seir, usque ad campum
Pharan, qui est juxta desertum. Tum 7
revertentes venerunt ad Fontem judi-
cii, ipse est Cadesh; & percusserunt
omnem agrum Amalecitæ, atque etiam
Amoræum sedentem in Palmeto dacty-
lorum. Itaque egressus est rex Sodom, 8
& rex Gomorah, & rex Admah, &
rex Sebojim, & rex Bela, ipsa est Soar,
& ordinârunt contra illos bellum in
campo Shiddim, Contra Chedorlao- 9
mer regem Elam, & Tidaal regem gen-
tium, & Amraphel regem Shinaar, &
Arjoch regem Ellasar, quatuor reges ad-
versùs quinque. Porrò vallis Shid- 10
dim scatebat puteis bituminis: fu-
gientes autem rex Sodom & Gomorah,
ceciderunt ibi: residui verò in mon-
tem fugerunt.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

11 ויקחו ונסיבו ית כל קנייניא דסדום ועמורה וית כל מזונהון ואזלו: ויקחו ושבו
12 ית לוט וית קנייניה בר אחוי דאברם ואזלו והוא יתיב בסדום: ויבא ואתא עונ
13 דאישתויב מן גוברייא דמיתו בטובענא ורכב עילוי תיבותא ננגא על רישיה
והוה מתפרנס מן מזונוי דנח ולא בזכותיה אשתויב אלהין דיירי עלמא
נבורתא דיי וימרון הלא גברייא דהוו מלקדמין מרדו במארי עלמא ושיציאונון מן
ארעא וכד אנחו מלכיא האילין הנה עונ עמהון אמר בלביה איזיל ואהוי
לאברם על עיסק לוט דאשתבי ויתי לשיזבותיה מן ידהון דמלכיא ויתמסר
בידיהון עאל אתא במיעלי יומא דפסחא אשכחיה דהוה עביד גריצן
פטירין בכן חוי לאברם עיברא והוא הוה שרי בחזוי ממרא אמוראה אחוי
דאשכול ואחוי דענר והינון הוו מארי קיימיה דאברם: וישמע וכד שמע 14

ירושלמי 14 מרביצי ביתיה תמני עשרי
וחלת מאה ורדף בתרהון עד דן
דקיסריון:

אברם ארום אשתבי אחוי ויזין ית
עולמוי דחניך לקרבא מרביני ביתיה
ולא צבו למהלכה עמיה ובחר מנהון
ית אליעזר בר נמרור דהוה מתיל
בגבורתא ככלהון תלת מאה ותמניסר ורדף עד דן: ויחלק ואתפליג להום 15

ירושלמי 15 ורדפנון עד עותא דמצפון.
לרמשק:

ליליא באורחא פלגותא אנחן עם
מלכיא ופלגותא אצטנעא למימחי
בוכריא במצרים וקם איהו ועבדוי
ומחינון ורדפינון מה דאשתאר מנהון עד דאידכר חובא דעתיד למהוי בדן
דמציפונא לדרמשק: וישב ואתיב ית כל קנייניא ואוף ית לוט אחוי וקנייניה 16
אתיב ואוף ית נשיא וית עמא: ויצא ונפק מלכא דסדום לקדמותיה בתר 17

דחב מלממחי ית כדרלעומר וית מלכיא
דעמיה למישר מפגא הוא בית ריסא ירושלמי 17 וית מלכיא דעמיה למישר
דמלכא: ומלכי צדק ומלכא צדיקא 18 דחזוא הוא בית משרא דמלכא:
הוא שם בר נח מלכא דירושלם נפק 18 ומלכי צדק מלכא דירושלם הוא שם
לקדמות אברם ואפיק ליה לחם וחמר הוה כהן רבא דעלאה:
ובההיא זימנא הוה משמש קדם אלהא
עילאה: ויברכהו ואמר ברוך אברם מן יי אלהא עילאה דבנין צדיקיא 19
קנא שמיא וארעא: וברוך אלהא עילאה דעבד סנאך כתריסא דמקבל 20
מחתא ויהב ליה חד מן עסרא מכל
מה דאתיב: ואמר מלכא 21 ירושלמי 21 ומנולא דבר לך:
דסדום לאברם הב לי נפשת אינשא
דעמי דאתיבתא וקנייניא דבר לך: ואמר אברם למלכא דסדום 22
ארימית ידי בשבועה קדם יי אלהא עלאה דבנין צדיקיא קנא בקנייניה
שמיא וארעא:

Et acceperunt omnem substantiam Sodomæ & Gomorrhæ, nec non & omné 11
cibum eorum, & abierunt. Et captivum deduxerunt Lot, & substan- 12
tiam ejus, filium fratris Abram, & abierunt: & ipse habitabat in Sodo-
ma. Et venit Og, qui evaserat ex viris qui mortui erant in di- 13
luvio, & inequitaverat arcæ & erat operimentum in cacumine ejus;
alebatur autem ex cibis Noach, nec justitiâ suâ ereptus est, sed ut vide-
rent incolæ mundi fortitudinem Dei, & dicerent; Annon gigantes,
qui erant ab initio, rebellârunt in Dominum mundi, & perduti sunt
ex terra: cùm autem prælium inierunt reges isti, ecce Og erat cum
illis, dixit apud se; Ibo & indicabo Abramo de negotio Lot, qui
captivus abducitur, ut veniat & liberet eum ex manibus eorum re-
gum, in quorum manibus traditus est. Ingressus venit ad occasum
diei Paschalis, invenit ipsum quòd faceret placentas azymas;
tunc indicavit Abramo Hebræo, & ipse habitabat in convallibus
Mamre Amorrhæi, fratris Eschol & fratris Aner; & ipsi erant con-
fœderati Abrami. Cùm autem 14
audivisset Abram quòd captivus
abduceretur frater ejus, tum ar-
mavit suos pueros, quos assuefece-
rat ad bellum, alumnos domûs suæ,
sed noluerunt ire cum eo: tum
elegit ex illis Eliezerum filium Nimrod, qui similis erat in fortitu-
dine omnibus illis trecentis octodecim, & persequutus est usque ad
Dan. Et divisus fuit illis noctu in via; pars prælata est cum re- 15
gibus, pars verò recondita est ad delendum primogenitos Ægypti:
surrexit ergò ipse & servi ejus, & percussit eos; & persecutus
est quod residuum erat ex illis,
usque *ad locum in* quo in memo-
riam revocatum est peccatum,
quod futurum erat in Dan, quæ est
à Septentrione Darmesek. Et re- 16
duxit omnem substantiam: & etiam Lot fratrem suum & substantiam
ejus reduxit, & etiam mulieres & populum. Et egressus est rex So- 17
domæ obviàm ei, postquam reversus esset à delendo Chedor-
laomer & reges qui cum eo erant,
in planitiem repurgatam, ipse erat
locus stadii regis. Rex autem 18
justus, ille est Sem filius Noach rex
Jerusalem, exiit obviàm Abramo,
& produxit illi panem & vinum;
& illo tempore ministrabat co-
ram Deo excelso. Et benedixit 19
ei, & dixit; Benedictus Abram à Domino Deo excelso, qui propter
justos possidet cœlum & terram. Et benedictus Deus excelsus, qui 20
fecit hostes tuos tanquam scutum ictus recipiens: & dedit illi unum
ex decem de omnibus iis quæ reduxerat. Et dixit rex Sodomæ A- 21
bramo; Da mihi animas homi-
num populi mei, quem reduxisti, &
substantiam accipe tibi. Et dixit 22
Abram regi Sodomæ; Elevavi ma-
num meam jurejurando coram Domino Deo excelso, qui propter ju-
stos possedit possessione suâ cœlum & terram.

Hieros. 14. *Vernas domûs ejus octodecim & trecentos, & persequutus est post eos usque ad Dan Cæsarea.*

Hieros. 15. *Et persequutus est eos usque ad Havetham, quæ est ad Septentrionem Damasci.*

Hieros. 17. *Et reges qui cum eo erant, in vallem visionis, illa est domus planitiei regiæ.* 18 *Melchisedek autem rex Jerusalem, ille est Sem* qui *erat sacerdos magni Excelsi.*

Hieros. 21. *Et thesaurum accipe tibi.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

11 * بستاندند مر همه مال سدوم وعمورة ومر همه خوردني ايشان وبرفتند * بستاندند
12
13 مر لوط ومر مال او پسر برادر ابرم وبرفتند واو نشينا در سدوم * بيامد آن رسته وآگاه
كرد بابرم آن عبري واو مسكن كيرا در ايلني ممرا آن اموري برادري اشكول
14 وبرادري عنر وايشان خداوندان شرط ابرم *بشنويد ابرم كه برده شد برادر او آراسته
15 كرد مر چاكران او زايده كان خانهيي او سه صد وهجده بتاخت تا دن * شبكن
زد ابر ايشان آن شب او وبندكان او برد ايشانرا وبتاخت ايشانرا تا حوبه آنچه از چپ
16 بدمشق * باز كردانند مر همه آن مال ونيز مر لوط برادري او ومال او باز كردانند
17 ونيز مر همه آن زنان ومر آن قوم * بيرون آمد پادشاه سدوم بپذيرهيي او پس باز
كشتن او از زدن مر كدرلعمر ومر آن پادشاهان آنچه اواز او بدرهي شوه او درهيي
18 آن پادشاه * وملكي صدق پادشاه شلم بيرون آورد نان ومي واو خدمت كنا
19 بخداي عالي * آفرين كرد اويرا كفت آفرين است ابرم بخداي عالي آفريده كار
20 آسمان وزمين * وآفرين است خداي عالي آنچه بسپرد عدويان تو در دست تو بداد باو
21 ده يك از همه چيز * كفت پادشاه سدوم بابرم بده بمن آن جان وآن مال بستان
22 بتو * كفت ابرم بپادشاه سدوم بلند كردم دست من ני خدا عالي آفرينا آسمان
وزمين *

Tum *ceperunt omnes opes Sodom & Gomorrah, ac omnium cibum earum, & abierunt. Ceperunt etiam Lot filium fratris Abram, et opes ejus, & abierunt: ipse enim sedebat in Sodom. Venit autem liberatus quidam, & nuntiavit Abram Hebræo, qui habitabat in Heloni-Mamre Amorrei fratris Eschol & fratris Aner: hi enim erant fœderati cum Abram. Tum audiens Abram captum esse fratrem suum, paravit ministros suos, natos domûs suæ octodecim & trecentos: & persecutus est usque ad Dan. Et expeditione nocturnâ susceptâ advenit eos illâ nocte; ipse, & servi ejus, percussit eos, & persecutus est eos usque ad Hobah, quæ est à sinistra Damasci.* Deinde *reduxit omnes opes; ac etiam Lot fratrem suum, & opes ejus reduxit, atque etiam omnes mulieres ac populum. Tum egressus est rex Sodom in occursum ejus, postquàm reversus esset à percutiendo Chedorlaomer, et reges qui erant cum eo, ad vallem Shaveh, ipse est Vallis regis. Porrò Melchisedec rex Shalem protulit panem ac vinum: & ipse quum esset minister Dei altissimi, Benedixit ei, dicendo; Benedictus est Abram Deo excelso creatori cœli ac terræ. Et benedictus est Deus altissimus, qui tradidit hostes tuos in manum tuam: dedit itaque ei decimas ex omni re. Postea dixit rex Sodom ad Abram, Da mihi animas; opes autem tolle tibi. Respondit Abram regi Sodom, Extuli manum meam ad Deum altissimum creatorem cœli ac terræ,*

בראשית טו
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

23 אם מחוט ועד רצועה
דסנדלא אם אפב מכל דלך ולא
תהוי מתרבר ואמר אנא עתרית ית
אברם:

23 אם מן חוטא ועד סנדלת רצועה
אין אסב מכל דילך ולא תהי מתרבב
למימר אנא אעתרית מן דידי ית אברם:
24 בלעדי הלא לירת לי רשו בכלא עדאה
דבר מני אכלו עולימיא וחולק גוברייא
דאזלו עמי ענר אשכול וממרא אף הינון יסבון חולקהון:

Si à filo & usque ad calcei corrigiam, si *inquam* accipiam ex omnibus quæ tua sunt: ne sis superbiens, dicendo; Ego ditavi ex eo quod meum est Abramum. An non est mihi potestas in universam prædam? præterquam quæ comederunt pueri, & partem virorum qui profecti sunt mecum, Aner, Eschol, & Mamre: etiam illi accipient partem suam.

23 Hieros. 23. *Si à filo usque ad corrigiam calcei, si accipiam ex omnibus quæ sunt tibi: ne magnifices te, & dicas; Ego ditavi Abramum.*

24

טו

ירושלמי

1 מן בתר פתגמיא האילן מן דאתכנשו כל מלכיא דאתעתדו
ושלטוני מדינתא וסדרו קרבא לקבל
אברם צדיקא ונפלו קדמוי וקטל מנהון
ארבעה מלכין וחזר תשע משרין חשב
אברם צדיקא בלבביה ואמר ויי כען עלי
דלמא דאתקבלת אנר מצותי בעלמא
הדין ולית לי חולק בעלמא דאתי או
דלמא יזילון אוחיהון וקריבהון דקטלייא
דאלין דנפלו קדמוי ויהוין בבריזתון
ובמדינתהון ויצרפו עמהון ליניונין סנין
ויתון עלי דלמא הוו בידי מצון קלילן
בזמניא קדמיא דנפלו קדמוי ואתקיימו
עלי או דלמא אשתכח לי זכו בזמניא
קדמיא דנפלו קדמוי או דלמא די לא
ישתכח לי בזמנא תנינא ויתחלל ב
שום שמיא בנין בדין הוה פתגם נבואה
מן קדם יי על אברם צדיקא למימר לא
תדחל אברם אף על גב דאנון מתנשן
ואתין עלך ליניונין סנין מימרי פרס תריס
לך בעלמא הדין ומגן עלך כל יומא
לעלמא דאתי ואף על גב דמסרית בעלי
דבבך קדמך בעלמא הדין אנר עובד
טבייא מתקנין לך קדמוי לעלמא דאתי:
2 ואמר אברם בבעו קדמך רחמין ייי
אלהים סנין ברכן יהבת לי וסנין את
קדמך למתן ברם מה הנירה אירת לי
דאנא אזיל מנו עלמא דלא בנין ואלישר
בר ביתי דעל ירוי אתעבידו לי נסן
בדמשק והוא סבר בנרסיה למירת יתי:
7 ואמר ליה אנא יי דאפיקית יתך מאתון
נוריהון מאור דכשדאי:

טו

1 אחר בתר פתגמיא האילן מן דאתכנשו
מלכיא ונפלו קומי אברם וקטלו ארבעה
מלכין ואהדר תשע משירין חשב אברם
בלבביה ואמר ווי כען לי דלמא אתקבלת
אנר מצוותי בעלמא הדין ולירת לי חולק
בעלמא דאתי או דלמא יזלון אחיהון
וקריביהון דאילין קטילייא ויצטרפון
בליניונין ייתון עלי או דלמא בזמנא
הדהוא אשתכח עמי אנר זכוין קלילן ונפלו
קדמי ובזמנא תנייניא לא משתכח עמי
אנרא ויתחל בי שום שמיא ובנן הוה
פתגמא דייי עם אברם בחיזוונא למימר
לא תדחל דאף על גב דאנון מצטרפין
בליניונין ואתיין עלך מימרי תריס לך ואף
על גב דאינון נפלין קומך בעלמא הדין
אנר עובדך טבייא נטיר ומתקן קדמי
לעלמא דאתי סני לחדא: 2 ויאמר ואמר
אברם ייי אלהים סנין ברכתא יהבת לי
וסנין אית קדמך למיתן לי ברם מה הנייה
אית לי דאנא עביר מן עלמא בלא בנין
ואליעזר בר פרנסרת ביתי דעל ידוי
אתעבידו לי ניסין בדרמשק מסכי למירת
יתי: 3 ויאמר ואמר אברם הא לי לא
יהבת בר והא בר פרנסת ביתי יריית יתי:
4 והנה והא פתגמא מן קדם ייי ליה למימר
לא ירתינך דין אלהין בר דתוליד הוא
ירתינך: 5 ויוצא ואפיק יתיה לברא ואמר
אסתכל כדון לשמיא ומני כוכביא אין
תיכול לממני יתהון ואמר ליה כדין יהון
בנך: 6 והאמין ביי והות ליה לימנותא
במימרא דייי וחשבה ליה לזכו דלא אפסח
לקבליה בסלין: 7 ויאמר ואמר ליה אנא
ייי דאפיקתך מאתון נורא דכשדאי למתן
לך ית ארעא הדא למירתה: 8 ויאמר ואמר ייי אלהים במא אנדע ארום אירתינה:

CAP. XV.

1 Post verba ista, ex quo congregati sunt reges & ceciderunt coram Abramo, & interfecti sunt quatuor reges & reduxit novem turmas, cogitavit Abram in corde suo, & dixit: Væ nunc mihi, forsan recipiam mercedem operum meorum in hoc seculo, & non erit mihi pars in futuro seculo; aut fortè ibunt fratres & propinqui interfectorum istorum, & illis conjungentur turmæ, & venient contra me; aut fortè eo tempore inventa est mecum merces justitiarum exiguarum, & ceciderunt coram me, secundo autem tempore non invenietur mecum merces, & prophanabitur in me nomen cœlorum. Tunc itaque fuit verbum Domini cum Abramo in visione, dicendo; Ne timeas: nam etsi viris illis associentur turmæ multæ, & veniant contra te, sermo meus erit scutum tibi; & etiamsi ipsi cadant coram te in hoc seculo, merces operum tuorum bonorum servatur, & paratur coram me in futuro seculo multa valde. Et 2 dixit Abram, Dñe Deus, multas benedictiones dedisti mihi, & multæ sunt corâ te ut des mihi; verû quæ utilitas est mihi cùm transeam ex mundo absq; liberis: & Eliezer filius educationis domûs meæ, cujus manu facta sunt mihi miracula in Darmelec, sperat se hæreditate possessurum me? Tum dixit Abram; Ecce mihi non 3 dedisti filium: & ecce filius educationis domûs meæ hæres meus erit. Et ecce verbum à conspectu Domini 4 factum est illi, dicendo; Non hæres tuus erit iste: sed filius quem gines, ille hæres tuus erit. Et eduxit 5 eum foras, & dixit; Considera nunc cœlos, & numera stellas, si possis numerare eas: & dixit illi; sic erunt filii tui. Et fuit illi fides in ser- 6 mone Domini: & reputavit eam illi in meritum, quòd non effutierit coram eo verba. Et dixit illi; Ego 7 Dominus qui eduxi te ex fornace ignis Chaldæorum, ad dandum tibi terram hanc, ut hæreditariò possideas eam. Et dixit; Domine Deus, quo cognoscam quòd hæres ejus ero? 8

Hieros. 1. *Post verba hæc, postquam* inquam *congregati sunt omnes reges terræ & provinciarũ præsides, & instruxerunt aciem contra Abramum justum, sed ceciderunt coram eo, & interfecit ex eis quatuor reges, & rediit cum novem turmis: cogitavit Abram justus in corde suo, & dixit; Væ nunc mihi, forsan recipiam mercedem præcepti in hoc seculo, & non erit mihi pars in futuro seculo; Aut fortè ibunt fratres & propinqui interfectorum istorum, qui ceciderunt corã me, & erunt in urbibus et provinciis suis, & illis conjungentur multæ turmæ, quas adducent contra me; fortè in manu mea erant mandata parva temporibus prioribus quibus ceciderunt coram me, & resurgent in me; aut fortè inventum est mihi meritum temporibus prioribus quibus ceciderunt coram me, fortè autem non invenietur mihi tempore secundo, & prophanabitur in me nomen cœlorum. Propterea fuit verbum prophetiæ à conspectu Domini ad Abram justum, dicendo; Ne timeas Abram, quamvis ipsi congregentur, & veniant contra te turmæ multæ, verbum meum merces & scutum tibi in hoc seculo, et clypeus tibi omni die in seculo venturo: et quamvis tradiderim inimicos tuos coram te in hoc seculo, merces operum tuorum parata est tibi coram me in seculo venturo. 2. Et dixit Abram; Peto à conspectu tuo miserationes Domine Deus, benedictiones multas dedisti mihi, et plures habes apud te ad dandum: verùm quæ utilitas est mihi, quia ego abeo e medio mundi absque liberis, et Eliezer filius domûs meæ, cujus operâ facta sunt mihi miracula in Damasco, ipse cogitat apud se, se hæredem meũ futurum? 7. Et dixit illi; Ego Dominus qui eduxi te ex fornace ignis ipsorum, ex Ur Chaldæorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 * اكر از رشتهيي وتا بند كفش واكر بستانم از همه آنچه بتو وبه كوي من
24 توان كرد مرابرم * بجز آنچه بخوردند آن كود كان وبخش آن مردمان آنچه برفتند

Si à filo usque ad vinculum calcei 23 *accepero ex omni quod tibi est; neque dices, Ego ditavi Abram: Præter* 24 *ea tantum quæ comederunt pueri, & præter partem virorũ qui pervexerunt mecum, Aner, Eschol, & Mamre: ipsi accipiant partem suam.*

اوار من عنر اشكول وممرا ايشان بستانند بخش ايشان * * فصل پانزدهم *

CAP. XV.

1 * پس آن سخن هاي اينان بود سخن ٭ بابرم در نمايش بكفتن نه ترسي ابرم من سپر بتو
2 مزد تو بسيار است بغايت * كفت ابرم ٭ خدا چه دهي بمن ومن روا بي فرزند وپسر
3 نقدحور خانهي من او دمشقي اليعزر * كفت ابرم بمن نه دادي نسل واينك پسر
4 خانهي من او ميراث كيرد مرا * واينك سخن ٭ باو بكفتن نه ميراث كيرد ترا اين كه
5 الّا آنچه بيرون آيد از شكم تو او ميراث كيرد ترا * بيرون آورد اورا بآن بيرون كفت
نكاه كن اكنون بآن آسمان [وبشمار آن ستارها] اكر بتواني بشمردن ايشان كفت
6 باو همچنين باشد نسل تو * باور كرد در ٭ حسيب كرد آنرا باو راستي * كفت باو
7 من ٭ آنچه بيرون آوردم ترا از اور كشديم بدادن بتو مر آن زمين اين بميراث كرفتن
8 آنرا * كفت خداوندكار ٭ در چه بدانم كه ميراث كيرم آنرا *

Si à filo usque ad vinculum calcei 23 *accepero ex omni quod tibi est; neque dices, Ego ditavi Abram: Præter* 24 *ea tantum quæ comederunt pueri, & præter partem virorũ qui pervexerunt mecum, Aner, Eschol, & Mamre: ipsi accipiant partem suam.*

CAP. XV.

1 *Post hos sermones fuit verbum Domini ad Abram in apparitione, dicendo; Ne timeas Abram, ego clypeus eo* 1
tibi, & merces tua erit multa valdè.
Dixit Abram ad Dominũ Deum, Quid 2
dabis mihi, siquidem ego sine filio in-
cedo: & filius dispensator domûs
meæ est iste Damasci Eliezer. Præ- 3
terea dixit Abram, Non dedisti mihi
prolem, sed ecce filius domûs meæ,
ipse est hæres meus. Et ecce verbum 4
Domini ad eum, dicendo; Hic non erit
hæres tuus, sed qui egredietur è visce-
ribus tuis, ipse erit hæres tuus. Tum 5
educens eum foràs, dixit; Suspice
nunc cœlum, & numera stellas, si
poteris numerare eas. Dixit etiam
ei, Ita erit progenies tua. Et quia 6
credidit in Domino, imputavit illud
ei justitiam; Et dixit ad eum, Ego 7
Dominus qui eduxi te de Ur Casdim,
ut darem tibi terrã istã, & hæreditariò
acciperes eam. Dixit, Domine Deus, 8
in quo cognoscam me hæreditariò ac-
cepturum eam?

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

ויאמר ואמר ליה סב לי תקרובתין וקריב קדמי עגלא ברת תלת שנין וברחא בר תלת שנין ועזא ברת תלת שנין ושפנינא וחסילא בר יון: ויקח וקריב קומוי ית כל אלין ופסל יתהון בפציעא וסדר פסנא דחד כל קביל חבריה וית עופא לא פסל: וירד ונחתו אומיא עובדי טעותא למדמיין לשופא מסאבה למיבזו נכסיהון דישראל והות וכותיה דאברהם מנגא עליהון: ויהי והוה שמשא קריבא למשטע ושינתא עמיקתא סתרמית על אברם והא ארבע מלכוין קיימין למשעבדא ית בנוי אימתא דא היא בבל קבלא דאתיא מדי סניאה דא היא יון נפלה דא היא פרס דעתידא למיפל ולית ליה זקיפא ומתפן עתידין למיסק עמא בית ישראל: ואמר ואמר לאברם מינדע תנדע ארום דיירין יהון בנך בארעא דלא דלהון חלף דלא הימנת ושעבדין בהון וסנפין יתהום ארבע מאה שנין: ונם ואוף ית עמא דיפלחון להום דין אנא במאתן וחמשין מחן ומן בתר כן יפקון לחירותא בנכסין סגיאין: ואנת תיתי לחכנש לות אבהתך בשלם תטח נפשך ותתקבר בסבו טבא: ודור ודרא רביעאה דבנך יתובון הכא לסירתא ארום לא שלים חובא דאמוראה כדון: ויהי והוה שמשא טעיא וחומטא הות והא חמא אברם נהמא דמסיק תננא ונומרין דאשא ומבעיר שביבין דנור למסדן ביה רשעיא והא עבר בין פסניא האלין: ביום ביומא ההוא נזר ייי עם אברם קיים דלא למסדן ביה בנוי ולמפרוקינון מן מלכותא למסר לבנך אתן ית ארעא הדא מנילוס דמצרים עד נהרא רבא נהרא פרת: את ית שלמיא וית קנואה וית קדמונאה: ואת וית חתאי וית פריזאי וית נפראי: ואת וית אימוראי וית כנענאי וית גרגשאי וית יבוסאי:

ושרי שרי אתת אברם לא ילידת ליה ולה אמתא מצריתא ושמה הנר ברת פרשה דיהבא ליה לאמהו בזמן דנסבה ואתכתש במימר מן קדם ייי:

ירושלמי 9 ושופנין ובר יון: 10 וקריב קדמוי ית כל אלין ופסנ יתהון לפסנין ושוי נבר פסניה לקדמות חבריה וית עופא לא פסנ: 11 וכד נחת טיסא לא הוה קריב לפסניא והדין טיסא הוא עופא מסאבא והדין עופא מסאבא אלין אנון מלכותא דארעא עלא ויהי כד יהוין עיצין עצן בישן על בני ישראל וכותיה דאברהם צדיקא מבטלא יתהון: 12 והות שמשא אולא למשמעא ושנא עמיקא בסימא נפלת על אברם והא אברם חזי ארבעתי מלכוותא דעתידין למקם למשעבדא בבנוי אימה חשכה גדולה נפלת עליו אימה דהא היא בבל חשכה דהא היא מדי גדולה דהא היא יון נפלה דהא היא אדום היא מלכותא רביעתא דעתידא למפלא ולא תהוי לה תקומה לעלמי עלמין: 17 והא שמשא אולא למשמעא וקבלא הוה והא אברם חזי עד די ספסלין אסתירו וכורסון רמיו והא נהנם דאתתקנת לרשעיא לעלמא דאתי כתנורא מקפן שביבין דנור ושלהבין דאשא דבניה נפלו רשעיא על דמרדו באוריתא בחייהון וצדיקיא דנטרו יתה מן עקתא ישתזבון כל כדין יתחזי לאברם כד הוה עבר בייני פסניא האלין:

Et dixit illi; Accipe mihi oblationes, & offer coram me vitulam trien- 9
nem, & hircum triennem, & capram triennem, & turturem, & columbum columbæ pullum. Et obtulit coram eo omnia ista, & divisit ea per medium, & ordinavit divisionem unius è regione alterius: sed volucrem non divisit. Et descenderunt populi idolatræ, qui assimulantur volucri pollutæ, ad deprædandum opes Israelitarum: sed meritum ipsius Abrami protegebat eos. Et erat Sol prope ut occumberet, & somnus profundus irruit in Abramum; & ecce quatuor regna stabant ad redigendum in servitutem filios suos: Terror, hoc est Babel; Tenebræ, hoc est Media; Magnæ, hoc est Græcia; Cecidit, hoc est Persia, quæ casura est, nec erit illi erectio: sed inde futurum est ut ascendant populus domûs Israel. Et dixit Abramo; Sciendo scias quòd habitantes erunt filii tui in terra non sua, eò quòd non credidisti: & servitute subjicient illos, & affligent eos quadringentis annis. Et etiam populum cui servierint judicabo ego ducentis quinquaginta plagis: postea exibunt in libertatem cum opibus multis. Tu autem aggregaberis ad patres tuos, in pace quiescet anima tua; & sepelieris in senectute bona. Ætas autem quarta filiorum tuorum redibunt huc, ut hæredes sint: quoniam non consummatum est peccatum Amorrhæi, hactenus. Et fuit Sol occumbens, & caligo fuit: & ecce vidit Abram Gehennam ascendere facientem fumum, & carbones ignitos, & accendentem scintillas ignis, ad judicandum in illâ improbos; & ecce transibat inter divisiones istas. Eo 11 ipso die pepegit Dominus fœdus cum Abramo, fore ut non judicarentur eâ filii ejus, sed ut liberaret eos à regno, dicendo; Filiis tuis dabo terram hanc, à Nilo Ægypti usque ad fluvium magnum, fluvium Euphratis, Schalmaixos, Kenizzos, & Kadmonæos. Hittæos, Perizzos, & Gi- 19 20 gantes. Et Amorrhæos, & Chananæos, & Girgasæos, & Jebusæos. 21

Hieros. 9. *Et turturem, & filium columbæ.* 10. *Et obtulit coram ipso omnia hæc, & divisit ea in divisiones, & posuit partem sectionis unius è regione socia ejus: sed volucres non divisit.* 11. *Cùm autem descendissent volatile non accessit ad sectiones, hoc autem volatile volucris est immunda, hæc autem volucres immundæ sunt regna terræ idolatrica: quæ cum consilia mala ineunt contra filios Israel, meritum ipsius Abrahami justi ea irrita reddit.* 12. *Et erat Sol abiens ad occasum, & somnus profundus saevi cecidit super Abram; Et ecce Abram vidit quatuor regna quæ extitura erant ad redigendum in servitutem filios suos: Terror, tenebræ magnæ, cecidit super eum; Terror, hoc est Babel; Tenebræ, hoc est Medorum; Magnæ, hoc est Græcorum; Cecidit, hoc est Idumæorum regnum illud quartum, quod ita casurum est, ut in seculo non possit surgere.* 17. *Et ecce fidebat ad occasum, & tenebræ erant: & ecce Abram videbat donec scies ordinatæ sunt, & solia sublata; & ecce Gehenna quæ parata est improbis in futuro seculo, tanquam fornax quam circumdabant scintillæ ignis & flammæ ignis, in cujus medium ceciderunt improbi, eò quòd rebelles fuerunt in legem durante vitâ ipsorum; sed justi qui eam observârunt ab afflictione eripientur: nihilominus visa est Abram, cum transibat inter sectiones illas.*

CAP. XVI.

SEd Sarai uxor Abrami non pepererat illi. Illi autem erat ancilla Ægyptia, cui nomen erat Hagar filia Pharaonis quam dederat illi in ancillam quo tempore accipiens eam percussus est sermone à facie Domini.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* گفت باو بستان بمن گوساله سه وبز سه ونرميش سه وتدرو وكبوتر بچه* بستاند 10
باو مر همه اينان وپاره كرد ايشانرا دربرابر بداد شخص پارهي او ببديرهي يار او ومر آن
كنجشك نه پاره كرد * فرود آمد آن مرغ ابر آن لاشها بران ايشانرا ابرم * بود آن 11 12
خورشيد بآمدن وگران خوابهي بيافتاد ابر ابرم واينك ترس تاريكي بزرك افتا ابر
او * گفت بابرم دانستن بداني كه غريب باشد نسل تو درزمين نه بايشان كار 13
فرمايند ايشانرا وبرنجانند ايشانرا چهارصد سال * ونيز آن قوم آنچه كار فرمايند حكم 14
كنم من وپس همچنين بيرون آيند درمال بزرك * وتو بيايي ببدران تو درسلامتي 15
قبرا شوي در پيري نيكو * وعصر چهارم باز گردند اينجا كه نه تمام شد گناه 16
آن اموري تا اكنون * بود آن خورشيد آيا وتاريكي بود واينك تنور دود گين وزبانهي 17
آتش آنچه بگذشت ميان آن پارهاي اينان * در او روز ببريد ؛ اواز ابرم شرطي 18
بگفتن بنسل تو دادم مر آن زمين اين از رود مصر تا آن رود آن بزرك رود فرت *
* مر هقني ومر آن قنيزي ومر آن قدموني * ومر آن حتي ومر آن فريزي ومر آن رفايم 19 20
* ومر آن اموري ومر آن كنعني ومر آن جرجشي ومر آن يبوسي * 21

* فصل شانزدهم * * وشري [زن] ابرم نه زايید باو وآن پرستار مصري ونام آن هجر* 1

Respondit ei, Tolle mihi boves tres, & arietes tres, & caprat tres, & aries tres; phasianum quoque, & pullus columbinum. Tum accepit sibi hæc 10 *omnia, eaque æqualiter partivit, & dedit singulam cujusque partem ex opposito socii sui; aves verò non partivit.* Et *descendentibus aves* 11 *bus super cadavera, abigebat ea Abram. Sole autem ad occasum vergente,* 12 *te, somnus gravis cecidit super Abram, & ecce timor tenebrarum magnus cadens super eum.* Tum *dixit ad Abram, Scien-* 13 *do scias peregrinam fore progeniem tuam in terra non sua: laborem imponent eis affligentes, eos quadringentis annis. Et etiam gentem quæ laborem* 14 *eis imposuerit, ego judicabo: tum postea egredientur cum opibus permagnis. Tu verò ingredieris ad patres* 15 *tuos in pace, sepelierisque in senectute bona. Et ætate quartâ revertetur hùc, nondum enim perfecta est* 16 *iniquitas Amorræi usque nunc. Fuit,* 17 *cùm Sol descenderet, caligo exorta est, & ecce furnus fumosus, & flamma ignea quæ transibat inter istas partes.* 18 *Die ipso pepigit Dominus fœdus cum Abram, dicendo; Progenitri tuæ dedi terram istam, à flumine Ægypti, usque ad flumen magnum, flumen Euphratem, Cenæum, & Cenizæum,* 19 *& Cadmonæum, Et Hittheum, &* 20 *Pherizæum, & Rephaim, Amorræum* 21 *quoque, & Chananæum, et Girgasæum, et Jebusæum.*

CAP. XVI.

POrrò Sarai uxor Abram nondum pepererat ei: fuit autem illi ancilla Ægyptia, cujus nomen erat Hagar.

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et dixit Sarai Abramo; Ecce nunc prohibuit me Dominus, ne pare- 2
rem: ingredere ad ancillam meam, & in libertatem asseram eam; fortè
ædificabor ex ea. Et auscultavit Abram sermoni Saræ. Et accepit 3
Sarai uxor Abram Hagar Ægyptiam ancillam suam, post decem annos
ex quo habitavit Abram in terra Canaan, & dedit eam Abramo marito suo, illi in uxorem. Et ingressus est 4
& vidit quod prægnans facta esset,
& despecta est gloria heræ suæ in
oculis ejus. Et dixit Sarai Abra- 5
mo, Omnis afflictio mea ex te: confidebam enim te litem meam susceptum; reliqui enim terram &
domum patris mei, & ascendi tecum
in terram alienam. Jam verò eò
quod non parerem, liberam feci
ancillam meam, & dedi ut cubaret in sinu tuo; & vidit quòd
prægnans esset, & spreta est gloria mea in ejus conspectu. Nunc
autem manifestetur coram Domino
afflictio mea, & expandat pacem suam inter me & inter te,
& repleatur terra ex nobis; nec
opus habeamus filiis Hagar, filiæ
Pharaonis, filii Nimrod, qui projecit te in fornacem ignis. Et dixit 6
Abram Sarai; Ecce ancilla tua in
potestate tua, fac illi quod rectum
in oculis tuis. Itaque afflixit eam
Sara, & fugit à facie ejus. Et 7
invenit eam angelus Domini juxta
fontem aquarum in deserto, juxta
fontem qui est in via Chagra.
Et dixit; Hagar ancilla Saræ, un- 8
de tu venis, & quonam abis?
quæ respondit; A facie Sarai he-
ræ meæ ego fugio. Et dixit illi 9
angelus Domini; Revertere ad he-
ram tuam, & subjiciaris sub manus
ejus. Et dixit illi Angelus Domi- 10
ni; Multiplicando multiplicabo filios tuos, neque numerabuntur præ
multitudine. Dixit præterea illi angelus Domini; Ecce tu prægnans 11
& paries filium, & vocabis nomen ejus Ismael: quoniam revelata est coram Domino afflictio tua. Et ipse erit similis onagro inter homines; ma- 12
nus ejus ultionem sument ab inimicis suis, & manus inimicorum ejus extendentur ad malefaciendum illi: &
ante facies omnium fratrum suorũ
confundetur & habitabit. Et grati 13
as egit coram Domino, cujus sermo
alloquutus erat eam, & sic dixit; Tu
es vivens & æternus, qui vides &
non videris: quia dixit, Ecce verò
hîc revelata est gloria majestatis
Dei post visionem.

Hierosol. *Cap.* XVI. 5 *Et dixit Sarai ad Abram; Judicium meum & afflictio mea tradita sunt in manu tua; reliqui terram meam, & domum nativitatis meæ, & domum ipsius patris mei, & veni tecum ad fidem Dei: ingressa sum tecum coram regibus, coram Pharaone rege Ægypti, coram Abimelech rege Philistæorum; & dixi de te frater meus est, ut non interficerent te. Cum autem vidissem me non prægnantem factam, accepi Hagar Ægyptiam ancillam meam, & dedi eam tibi in uxorem, & dixi; Ipsa pariet, & ego edutabo quod pepererit, ut ædificer tantùm ex ea: vidit autem se prægnantem factam, & contempta est & despecta gloria mea in conspectu ejus. Nunc verò manifestetur Dominus, & judicet inter me & te, & repleatur miserationibus super me & super te & expandat pacem suam inter me & inter te, & repleatur mundus ex me & te; ut non indigeamus filio ipsius Hagar Ægyptiæ ancillæ, quæ est ex filiis ipsorum populorum, qui projecerunt te in fornacem ignis Chaldæorum.* 7 *Chalutsa.*

Hier. 13. *Et gratias egit Hagar & oravit in nomine sermonis Domini, qui apparuerat ipsi, dicens; Benedictus es Deus vivens totius mundi qui vidisti afflictionem meam: quoniam dixit; Ecce etiam mihi manifestatus es, eo modo quo manifestatus es Sarahera mea.*

Versio *Persica* cum Interpretatione *Latina.*

* كفت شري بابرم اينك اكنون بند كرد مرا ٭ از زاييدن بيا اكنون بپرستار من 2
شكر آبدان شوم ازان بشنويد ابرم بآواز شري * بستاند شري زن ابرم مر هجر آن 3
مصري پرستار آن از فرجام ده سالها بنشستن ابرم در زمين كنعن بداد آنرا بابرم
شوهر آن باو بزن * بيامد بهجر آبستن شد وبديد كه آبستن شد سبك كرفت 4
خاتون آن در چشمان آن * كفت شري بابرم ستم من ابر تو من بدادم پرستار من 5
در آغوش تو بديد كه آبستن شد سبك شدم در چشمان آن حكم كند ٭
ميان من وميان تو * كفت ابرم بشري اينك پرستار تو در دست تو بكن بآن 6
آن نيكو در چشمان تو برنجاند آنرا شري بشكيخت از پيش آن * بيافت آنرا فرشتهي 7
خدا ابر چشمهي آن آب در بيابان ابر آن چشمه در راه شور * كفت هجر پرستار شري 8
از كجا تو آيا وكجا ميروي كفت از پيش شري خاتون من من كريزا * كفت بآن 9
فرشتهي ٭ باز كرد بخاتون تو ورنجيده شو فرود دست آن * كفت بآن فرشتهي ٭ بسيار 10
كردن بسيار كنم مر نسل تو وزه شمرده شود از بسياري * كفت بآن فرشته ٭ اينك تو 11
آبستن وبرايي پسر وبخواني مر نام او يشمعال كه بشنويد ٭ برنج تو * واو باشد وحشي آدم 12
دست او در همه ودست همه دري وابر پيش همه برادران او مسكن كيرد * بخواند 13
نام ٭ آن سخن كويا بآن تو خداي ديدن من كه كفت هنيز اين بديدم پس ديدن من *

Dixit Sarai ad Abram, Ecce nunc 2
concluſit me Dominus ne parerem:
ingredere nunc ad ancillam meam, for-
taſſis ædificabor per eam: & auſcultavit
Abram voci Sarai. Capiens itaque 3
Sarai uxor Abram Hagar Ægyptiam
ancillam, poſtquàm ſediſſet Abram in
terra Chanaan decem annos, dedit
eam ipſi Abram marito ſuo in uxorem.
Quo ingreſſo ad Hagar, gravida 4
facta eſt: & cum videret ſe gravi-
dam factam, levipenſa fuit domina
ipſius in oculis ejus. Dixit autem 5
Sarai ad Abram, Injuria mea ſuper te:
ego dedi ancillam meam in ſinum
tuum: qua vidente ſe gravidam fieri,
levis facta ſum in oculis ejus. Dijudicet Deus inter me & inter te.
Dixit Abram ad Sarai, Ecce ancilla 6
tua in manu tua, fac ei quod bonum
eſt in oculis tuis: affligente itaque eam
Sarai, fugit à conſpectu ejus. Poſtea 7
inveniens eam angelus Dei juxta
fontem aquæ in deſerto, juxta fontem
in via Shur, Dixit; Hagar ancilla 8
Sarai, undenam venis? & quò vadis?
Reſpondit, A conſpectu Sarah dominæ
meæ ego fugio. Dixit ei angelus Domi- 9
ni, Revertere ad dominam tuam, &
afflicta eſto ſub manu ejus. Dixit 10
etiam ei angelus Domini, Multiplican-
do multiplicabo progeniem tuam, ne-
que numerabitur præ multitudine.
Iterum dixit ei angelus Domini, Ecce tu 11
pragnans es, paries filium, & vocabis
nomen ejus Iſhmael: quia audivit Do-
minus afflictionem tuam. Is autem erit 12
ferus homo, manus ejus erit contra
quemlibet, & manus cujuſlibet contra
eum: & coram omnibus fratribus ejus
habitabit. Vocavit Hagar *nomen Do-* 13
mini, qui ſermonem habuerat cum
ea, Tu Deus videre me: quia dixit,
Num etiam hunc vidi pòſt videre
me?

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי בראשית יו

ותאמר ואמרת שרי לאברם הא כדין מנעני ייי מלמילד עיל לות אמתי ואתרעינה 2
מאים אתבני מינה וקבל אברם למימר שרי : ותקח ודברת שרי אתת אברם 3
ירת הגר מצרתא אמתה מסוף עשר שנין למיתב אברם בארעא דכנען ותרתה
ויהבא יתה לאברם בעלה ליה לאנתו : ויבא ועאל לות הגר ואעדיאת וחמת 4
ארום אעדיאת וולדת איקר רבונתה
בעינה : ותאמר ואמרת שרי לאברם 5
כך עולבני מינך דהוינא רחיצא דתעבד
דיני ואנא שבקית ארע ובית אבא ועלית
עמך לארע נוכריתא וכדון בגין דלא
הוינא ילדא חדירית אמתי ויהבתא
למשכוב בעיטפך וחמת ארום עברת
ויתבזי איקרי באנפה וכדון יתגלי קדם
ייי עולבני ויפרס שלמיה בינא ובינך
ותתמלי ארעא מינן ולא נצטרך לבנהא
דהנר ברת פרעה בר נמרוד דטלקך
לאתונא דנורא : ויאמר ואמר אברם 6
לשרי הא אמתיך ברשותיך עבידי לה
דתקין בעיניכי וסנפתא שרי ועתקת מן
קדמה : ויצאה ואשכחה מלאכא דייי 7
על עינא דמיא במדברא על עינא דבאורח
חגרא : ויאמר ואמר הגר אמתא דשרי 8
מן האן אנת אתיא ולאן תיזלין ואמרת מן
קדם שרי רבונתי אנא עתקת : ויאמר
ואמר לה מלאכא דייי תובי לות רבונתיך ואתבבשי תחות ידהא : ויאמר ואמר לה 9 10
מלאכא דייי אסנאה אסניי ית בנייכי ולא יתמנון מסני : ויאמר ואמר לה מלאכא דייי 11
הא אנת מעברא וחלדין בר ותקרין ית שמיה ישמעאל ארום גלי קדם
ייי סינופיך : והוא ואידוי ייהוי מרמי לעורוד בבני נשא ידוי יתפרעון מן בעלי 12
דבבוי וידי דבעלי דבבוי יתושטון
לאבאשא ביה ועל אנפי כל אחוי יתערבב
וישרי : ותקרא ואודיאת קדם ייי דמימריה 13
מתמליל לה וכן אמרת אנת הוא חי
וקים דחמי ולא מתחמי ארום אמרת
הא ברם הכא אתגליאת יקר שכינתא
דייי בתר חיוא :

ירושלמי יו 5 ואמרת שרי לאברם דיני
ועולבני מסרין בידך שבקית ארעי ובית
תולדתי ובית דאבא ואתית לי עמך
בהימנות שמיא עיילית עמך קדם מלניא
קדם פרעה מלכא דמצרים וקדם אבימלך
מלכא דפלשתאי ואמרית עלך אחי הוא
מן בגלל דלא יקטלון יתך וכרון חסית
דלא הוינא מעברא נסיבית הגר מצריתא
אמתי ויהבירת יתה לך לאנתו ואמרית
היא תליד ואנא ארבי מה דילדא
דאתבני לחוד מנה וחמת ארום עברת
ובזירת וולדת יקרי באפה וכדון יתגלי
וידון בייני וביניך ויתמלי רחמין עלי ולך
ויפרוש שלמיה בייני לבינך ויתמלי עלמא
מני ומנך ולא נצרוך לבנהא דהגר מצריתא
אמהתא דהיא מן בניהון דעממיא
דזרקו יתך לאתין נירהון דכשדאן :
7 שור חלוצה :

Uziel. Hierosolymitanum.

tiones, & offer coram me victim tua.

Hierof. 9. Et tertiarium ex grege columbæ. 10. Et obtulit coram eo omnia hæc, & divisit ea in medio: & posuit partem sectionis contra partem sectionis ejus; sed volucres non divisit. 11. Cum autem descendisset volatile ut comederet, hoc autem volatile mundum est immunda, hæc autem volatilia immunda sunt regna terræ idolatrica: quæ cum consilia malitiosa exunt contra filios Israel, ipsius Abrahami justi ea irritabit. 12. Et erat Sol abiens ad occidendum, & somnus profundus ceciderat super Abram; Et ecce extitura erant ad redigendum servitutem filios suos: Tenebræ magnæ, cecidit super eam; Terror, hoc est Babel; Tenebræ, hoc est Medorum; Magnæ, hoc est Græcorum; Cecidit, hoc est Idumæorum regnum illud quod ita casurum est, ut in eo non possit surgere. 13. Et dixit ad Abram, Sole autem ad occidendum vergente, & ecce timor tenebrarum superabat ad occasum, & tenebræ ordinatæ sunt, & ecce Abram videbat duo ecce Gehenna quæ parata sunt bis in futuro seculo, tempus quod ita casurum est, ut in eo non possit surgere. 14. Et dixit ad Abram, Sole autem ad occidendum vergente, & ecce timor tenebrarum superabat ad occasum, & tenebræ ordinatæ sunt, & ecce Abram videbat duo ecce Gehenna quæ parata sunt bis in futuro seculo, tempus quod ita casurum est, ut in eo non possit surgere. 15. Et dixit ad Abram, Sole autem ad occidendum vergente, & ecce timor tenebrarum superabat ad occasum, & tenebræ ordinatæ sunt, & ecce Abram videbat duo ecce Gehenna quæ parata sunt bis in futuro seculo, tempus quod ita casurum est, ut in eo non possit surgere. 16. Et dixit ad Abram, Sole autem ad occidendum vergente, & ecce timor tenebrarum superabat ad occasum, & tenebræ ordinatæ sunt, & ecce Abram videbat duo ecce Gehenna quæ parata sunt bis in futuro seculo, tempus quod ita casurum est, ut in eo non possit surgere. 17. Et dixit ad Abram, Sole autem ad occidendum vergente, & ecce timor tenebrarum superabat ad occasum, & tenebræ ordinatæ sunt, & ecce Abram videbat duo ecce Gehenna quæ parata sunt bis in futuro seculo, tempus quod ita casurum est, ut in eo non possit surgere.

AP. XVI.

pepererat illi. Illi autem ex ea
r filia Pharaonis quam dederat ei in
eam percussus est sermone à facie Dei.

LATINA.

* Respondit ei, Tolle mihi hos tres vitulos tres, & capras tres, & arietes tres; phasianum quoque, & columbinum. Tum accepit ista omnia, eaque æquavit inter se, & dedit singulam capiæ pro ex opposito sociæ suæ; ea tamen partivit. Et descendentes avibus super cadavera, abigebat Abram. Sole autem ad occidendum te, somnus gravis cecidit super eum, & ecce timor tenebrarum superabat super eum. Tum dixit ad Abramum do scias peregrinum fore semen tuum in terra non sua: labores nent eis afflictæ, ex quadringenannis. Et etiam gentem quam eis imposuerit, ego judicabo: in postea egredientur cum opibus gnis. Tu verò ingredere ad patres tuos in pace, sepelieris que in bona. Et anno quarto reverbuc, quoniam cum peccatis iniquitas Amorei ipse nunc. Nec cùm Sol descenderet, caligo ens, & ecce furnus fumidus, & flamma ignea quæ transibat inter illa tes. Die ipso pepigit Dominus cum Abram, dicendo; Progenie dedi terram istam, à fluvio Ægypti usque ad fluvium magnum, fluvium Euphraten, (Cenæos, & Cenezæos, & Cadmonæos, Et Hittæos, & Pherizæos, & Rephaim, Amorræos, & Chananæos, & Girgasæos quoque,) & Chananæus, & Gergasæus Jebusæum.

CAP. XVI.

* Porrò Sarai uxor Abram non pepererat ei: fuit autem illi ancilla Ægyptia, cujus nomen erat Hagar.

על כן בְּנִין בֵּן קָרָא לְבִירָא דְּאִתְגְּלִי עֲלֵהּ חַי וְקַיָּם וְהָא הִיא יְהִיבָא 14
בֵּין רָקֹם וּבֵין חֲלוּצָא : וְתָלַד וְיָלִידַת הָגָר לְאַבְרָם בַּר וְקָרָא אַבְרָם שׁוּם 15
בְּרֵיהּ דְּיָלִידַת הָגָר יִשְׁמָעֵאל : וְאַבְרָם בַּר תְּמָנָן וְשִׁית שְׁנִין כַּד יָלִידַת 16
הָגָר יַת יִשְׁמָעֵאל לְאַבְרָם :

יז

וִיהִי וַהֲוָה אַבְרָם בַּר תִּשְׁעִין וְתֵשַׁע שְׁנִין וְאִתְגְּלִי יְיָ לְאַבְרָם וַאֲמַר לֵיהּ אֲנָא אֵל שַׁדַּי 1
פְּלַח קֳדָמַי וַהֲוֵי שְׁלִים בְּשָׁרָךְ : וְאֶתֵּן קְיָמִי בֵּין מֵימְרִי וּבֵינָךְ וְאַסְגֵּי יָתָךְ 2
לַחֲדָא לַחֲדָא : וּפַל וְעַל דְּלָא הֲוָה אַבְרָם גְּזִיר לָא הֲוָה יָכִיל לְקַיָּמָא וְנָחַת עַל 3
אַנְפּוֹי וּמַלֵּיל עִמֵּיהּ יְיָ לְמֵימַר : אֲנִי אֲנָא הָא נוֹר קְיָמִי עִמָּךְ וִיהֵי לְאַב סַגֵּי עַמְמִין : 4
וְלָא וְלָא יִתְקְרֵי תּוּב יַת שְׁמָךְ אַבְרָם וִיהֵי שְׁמָךְ אַבְרָהָם אֲרוּם לְאַב סַגֵּי סוֹנְעֵי עַמְמִין 5
מְנִיתָךְ : וְהַפְרֵתִי וַאֲפֵישׁ יָתָךְ לַחֲדָא לַחֲדָא וְאֶתְּנִנָּךְ לְכִנְשִׁין וּמַלְכִין שַׁלִּיטִין בְּעַמְמַיָּא 6
מִנָּךְ יִפְּקוּן : וַהֲקִימוֹתִי וַאֲקִים יַת קְיָמִי בֵּין מֵימְרִי וּבֵינָךְ וּבֵין בְּנָךְ בַּתְרָךְ לְדָרֵיהוֹן לִקְיָם 7
עָלַם לְמֶהֱוֵי לָךְ לֵאלָהָא וְלִבְנָךְ בַּתְרָךְ : וְנֶתֶתִּי וְאֶתֵּן לָךְ וְלִבְנָךְ בַּתְרָךְ יַת אַרְעָא תּוֹתָבוּתָךְ 8
יַת כָּל אַרְעָא דְכְנָעַן לַאֲחֻסַּת עָלַם וְאֶהֱוֵי לְהוֹן לֵאלָהָא : וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יְיָ לְאַבְרָהָם וְאַנְתְּ 9
יַת קְיָמִי תִּטּוֹר אַנְתְּ וּבְנָךְ בַּתְרָךְ לְדָרֵיהוֹן : וְאֵת דָּא קְיָמִי דְּתִטְּרוּן בֵּין מֵימְרִי 10
וּבֵינֵיכוֹן וּבֵין בְּנָךְ בַּתְרָךְ מְעַר לְכוֹן כָּל דְּכוּרָא אִין לֵית לֵיהּ אַבָּא לְמִגְזַרְיהּ :
וּנְמַלְתֶּם וְתִגְזְרוּן יַת בִּישְׂרָא דְעָרְלַתְכוֹן וִיהֵי לְאָת קְיָם בֵּין מֵימְרִי וּבֵינֵיכוֹן : וּבֶן 11
וּבַר תְּמָנְיָא יוֹמִין יִגְזַר לְכוֹם כָּל דְּכוּרָא לְדָרֵיכוֹן מְרַבְּיֵנִי בְּתֵיכוֹן וּזְבִינֵי כַסְפְּכוֹן מִן 12
כָּל בַּר עַמְמִין דְּלָא מִבְּנָךְ הוּא : הָמוֹל מָאן דְּהוּא גַּיר יְנוֹר מְרַבְּיֵנִי בְּתֵיכוֹן וּזְבִינֵי 13
כַסְפֵּיכוֹן וִיהֵי קְיָמִי בִּבְישְׂרְכוֹן לִקְיָם עָלַם : וְעָרֵל וְעָרְלָאָה דְכוּרָאָה דְּלָא יְנוֹר יַת 14
בִּשְׂרָא דְעָרְלַתֵּיהּ אִין לֵית לֵיהּ מָן דְּיִנְוַר וְיִשְׁתֵּצִי בַּר נָשָׁא הַהוּא מֵעַמֵּיהּ יַת קְיָמִי
אַשְׁנִי : וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יְיָ לְאַבְרָהָם שָׂרַי אִנְתְּתָךְ לָא תְּהֵי קָרֵית שְׁמַהּ שָׂרַי אֲרוּם שָׂרָה 15
שְׁמַהּ : וּבָרַכְתִּי וַאֲבָרֵךְ יָתַהּ וְאַף אֶתֵּן מִנַּהּ לָךְ בַּר וַאֲבָרְכִינֵיהּ בֵּיהּ וְתְהֵי 16
לְכִנְשִׁין וּמַלְכִין שַׁלִּיטִין בְּעַמְמַיָּא מִינַּהּ יְהוֹן :

Propterea vocavit puteum illum, Puteus ad quem manifestatus est vi- 14
vens & æternus: & ecce positus est inter Rekam & inter Chalutsa.
Peperit ergo Hagar Abramo filium; & vocavit Abram nomen filii sui, 15
quem peperit Hagar, Ismael. Abram autem natus erat octoginta sex 16
annos, quando peperit Hagar Ismaelem Abramo.

CAP. XVII.

ACcidit autem Abramo nato nonaginta novem annos, ut Dominus 1
appareret Abramo, & diceret illi; Ego Deus omnipotens: servias co-
ram me, & esto integer in carne tua. Et dabo fœdus meum inter 2
verbum meum & inter te: & multiplicabo te valde valde. Et pro- 3
pterea quod non erat circumcisus Abram non poterat stare, sed incur-
vabat se super facies suas: & loquebatur cum eo Dominus, dicendo:
Ego ecce pango fœdus meum tecum; & eris in patrem multitudinis 4
populorum. Neque vocabitur rursus nomen tuum Abram, sed erit no- 5
men tuum Abraham: quoniam in patrem multitudinis multorum popu-
lorum constitui te. Et fœcundum te faciam vehementer nimis, & da- 6
bo te in congregationes: & reges dominantes populis ex te exibunt. Et 7
stabiliam fœdus meum inter sermonem meum & inter te, & inter
filios tuos post te in generationibus suis, in fœdus sempiternum; ut
sim tibi in Deum & filiis tuis post te. Et dabo tibi, & filiis tuis post 8
te, terram habitationis tuæ, omnem terram Canaan in hæreditatem
seculi: & ero illis in Deum. Et dixit Dominus Abrahamo; Et tu fœdus 9
meum servabis, tu & filii tui post te in generationibus suis. Hoc est fœdus 10
meum, quod servabitis inter Verbum meum & inter vos, & inter filios tuos
post te; ut circuncidatur vobis omnis masculus, si non sit illi pater ad cir-
cuncidendum illum. Circuncidatis autem carnem præputii vestri; ut sit in 11
signum fœderis inter verbum meum, & inter vos. Et filius octo dierum cir- 11
cuncidatur inter vos, omnis masculus in generationibus vestris; ex edu-
catis domi vestræ, & emptis argento vestro, ex omni filio populorum qui
non ex filiis tuis est. Is qui circumcisus est, circuncidet educatos domi 13
vestræ, & emptos argento vestro: eritque pactum meum in carne vestra
in pactum sempiternum. Incircuncisus autem masculus, qui non cir- 14
cuncideret carnem præputii sui, si non sit illi aliquis qui eum circuncidat,
tum delebitur homo ille è populo suo: fœdus meum mutavit. Porro 15
dixit Dominus Abrahamo; Sarai uxoris tuæ non vocabis nomen Sarai,
sed Sara nomen ejus erit. Nam benedicam ei in corpore suo, & etiam 16
dabo ex ea tibi filium: cui benedicam, & erit in congregationes; &
reges dominatores populorum ex ea erunt.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 15 * ابر همچنین بخواند بچاه بار لحي راي اینك میان قدش ومیان برد * برایید
16 هجر بابرم پسر بخواند ابرم نام پسري او آنچه برایید هجر یشمعال * وابرم قدر هشتاد
وشش سالها در زاییدن هجر مر یشمعال بابرم *

Quocirca vocavit puteum, Beer-la- 14
hai-vai: ecce est inter Cadesh & Bered.
Peperit Hagar ipsi Abram, filium: & 15
vocavit Abram nomen filii sui, quem
pepererat Hagar, Ishmael. Abram verò 16
erat octoginta circitèr et sex annorum,
quando Hagar pariebat ei Ishmael.

* فصل هفدهم *

CAP. XVII.

1 * بود ابرم قدر نود ونه سالها دیدار شد ۲ بابرم گفت باو منم خدا شدّي رویش کن
2 ببیش من وباش تمام * وبدهم شرط من میان من ومیان تو وبسیار کنم ترا در غایت
3 4 غایت * بیافتاد ابرم ابر روي او سخن گفت واز آن خدا بگفتن * من اینك شرط من
5 واز تو وباشي ببدر جمع قومها * ونه خوانده شود نیز نام تو ابرم وباشد نام تو ابرهم
6 که بدر جمع قومها بدادم ترا * برومند کنم ترا در غایت غایت بدادم ترا بقومها
7 وپادشاهان از تو بیرون آیند * بر انگیزانم مر شرط من میان من ومیان تو ومیان نسل تو پس
8 تو بعصرهاي ایشان بشرط جاوید ببودن بتو بخدا وبنسل تو پس تو * وبدهم بتو وبنسل
تو پس تو مر زمین نشستن جاي تو همه زمین کنعن بگرفتن جاوید وباشم بایشان
9 10 بخدا * گفت [۱۰] بابرم وتو مر شرط من نگاه داري تو ونسل تو پس تو بعصرهاي ایشان * این
شرط من آنچه نگاه دارید میان من ومیان شما ومیان نسل تو پس تو ببریدن بشما همه
11 12 نرینه * ببرّید مر گوشت اقلف شما وباشد بنشان شرط میان من ومیان شما * وقدر هشت
روزها بریده شود بشما همه نرینه بعصرهاي شما زاده خانه وخریدهی سیم از همه پسر بیگانه
13 آنچه نه از نسل توست او * بریدن بریده شود زایدهي خانهي تو وخریدهیي سیم تو
14 وباشد شرط من در تن شما بشرط جاوید * واقلف نرینه آنچه نه بریده شود گوشت اقلف
15 او بریده شود آن جان آن از قوم آن مر شرط من سست کرد * گفت خدا بابرهم شري
16 زن تو نه خواني مر نام آن شري که شده نام آن * آفرین کنم آنرا ونیز بدهم از آن
بتو پسر وآفرین کنم آنرا وباشد بقومها وپادشاهان قومها از آن باشند *

Quum Abram esset nonagiarius cir- 1
citer, & novem annorum, apparuit ei
Dominus, dicens ei; Ego Deus Shad-
dai, ambula coram me, & esto perfec-
tus. Et dabo pactum meum inter 2
me & inter te, & multiplicabo te ve-
hementissimè. Tum cadente Abram 3
super faciem suam, sermonem ipsi-
tuit cum eo Deus, dicendo; Ego, ecce 4
pactum meum tecum, eritque pater
multitudinis gentium. Neque voce- 5
bitur amplius nomen tuum Abram,
sed Abraham erit nomen tuum, quia
patrem multitudinis gentium dedi te.
Fœcundum reddam te vehementissimè: 6
dedi te in gentes, & reges ex te egre-
dientur. Et suscitabo pactum meum 7
inter me & inter te: interque progeni-
em tuam post te in seculis suis, fœ-
dere perpetuo: ut sim tibi in Deum,
& progeniei tuæ post te. Dabique 8
tibi & progeniei tuæ post te, terram
in qua commoratus es, nempe totam
terram Chanaan in possessionem perpe-
tuam: eróque eis in Deum. Præterea, 9
dixit Dñs ad Abraham, Tu autem pacti
meum custodies, tu & progenies tua
post te in seculis suis. Hoc est pa- 10
ctum meum quod observabitis inter me
ac inter vos, atque inter progeniem tu-
am post te, Ad circuncidendum in vo-
bis omnem masculum. Circuncidetis tu- 11
ne præputiata vestra, eritque in signum
fœderis inter me & inter vos. Octavo 12
itaq; masculus octo dies natus circun-
cidetur in vobis in secula vestra: natus
domi, & emptus argento ex omni filio
alienigenæ qui non est de semine tuo. 13
Omninò circuncidetur natus domi
tuæ, & emptus argento tuo: eritque
pactū meum in corpore vestro in fœdus
perpetuum. Incircuncisus autem ma- 14
sculus, qui non fuerit circuncisus in
carne præputii sui, excisa erit ani-
ma illa de populo suo: quia pactum
meum neglexit. Dixit quoque Deus 15
ad Abraham, Sarai uxoris tuæ non
vocabis nomen Sarai, sed Sarah
erit nomen ejus. Et benedicam ei, at 16
eriam dabo ex ea tibi filium, benedi-
cam inquam ei, eritque in gentes, &
reges populorum ex ea erunt.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

17 Et cecidit Abraham super facies suas, & admiratus est: & dixit in corde suo; Num ei qui natus est centum annos erit filius? & num Sara, quæ nata est nonaginta annos, pariet? Dixit præterea Abraham coram Domino; Utinam Ismael 18 vivat, & colat coram te. Et dixit Dominus; Verè Sara uxor tua pariet ti- 19 bi filium, & vocabis nomen ejus Isaac: & confirmabo fœdus meum cum eo in fœdus seculi, & filiis ejus post ipsum. Quod attinet ad Ismael, 20 exaudivi orationem tuam: ecce benedixi ei, & crescere faciam eum, & multiplicabo eum valde valde: duodecim principes gignet, & ponam eum in populum magnum. Insuper & fœdus meum statuam cum Isaac, 21 quem tibi pariet Sara tempore isto anno altero. Et cessavit loqui cum 22 eo; & ascendit gloria Domini ab Abrahamo. Et accepit Abraham Ismae- 23 lem filium suum, & omnes educatos domi suæ, & omnes emptos argento suo, omnem masculum inter homines domus Abrahami: & circunci- dit carnem præputii eorum eodem ipso die, quemadmodum loquutus erat cum eo Dominus. Porro Abraham nonaginta novem annorum 24 erat, quando circuncidit carnem præputii sui. In eodem die isto, decimo 26 quarto anno, circuncisus est Abraham & Ismael filius ejus. Omnes quo- 27 que viri domus ejus, educati domi ejus & empti argento ex filiis populorum, circuncisi sunt cum eo.

Cap. XVII. 17. *Et inclinatus est Abram super facies suas, & admiratus est.*

SECT. IV.

CAP. XVIII.

ET revelatus est ipsi gloria Domini in planitie Mamre: & ipse ægrotans 1 ex dolore circuncisionis sedebat in porta tabernaculi, in vehementia diei. Et levavit oculos suos, & vidit, 2 & ecce très angeli in similitudine virorum stabant è regione ejus, qui missi erant in necessitatem trium rerum; quoniam non est possibile angelo ministranti, ut mittatur ad plures res una: Unus igitur venit ad annuntiandum ipsi, quòd Sara paritura esset filium marem; alter venit ut liberaret Lot, tertius venit ut subverteret Sodomam & Gomorrham. Cum autem vidissent eos, cucurrit in occursum eorum ex porta tabernaculi; & incurvavit se ad terram.

Hieros. 2. *Tres Angeli missi sunt ad patrem nostrum Abraham, & tres illi missi sunt ad tres res; quoniam impossibile est uni ex Angelis excelsis, ut mittatur nisi ad unicam rem. Angelus prior missus est ad annuntiandum patri nostro Abraham, quòd ecce Sara pariet Isaac; Angelus secundus missus est ad liberandum Lot è medio subversionis: Angelus tertius missus est ad subvertendum Sodomam & Gomorrham, Admah & Seboim. Propterea fuit sermo propheticus à facie Domini ad Abraham justum, & apparuit illi sermo Domini in valle visionis & ipse sedebat in porta tabernaculi calefaciens se ex circuncisione sua in fortitudine dici.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

17 *بيافتاد ابرهم ابر روي او وشادي كرد كفت در دل او هبقدر صد ساله بزايانند واكر شره
18 19 هاقدر نود ساله بزايد * كفت ابرهم بخدا كاشكي يشمعال بزيد بپيش تو * كفت خدا امّا
شره زن تو زايا بتو پسر وبخواني مر نام او يصحق بر انكيزانم مر شرط من اوار او
20 بشرط جاويد وبنسل او پس او * وبيشمعال بشنويدم بتو اينك آفرين كردم اويرا
وبرومند كنم اويرا وبسيار كنم اويرا در غايت غايت دوازدهي مهتران بزايانند وبدهم
21 اويرا بقوم بزرك * ومر شرط من بر انكيزانم اوار يصحق آنچه بزايد بتو شره بوعده
22 اين در سال آن ديكر *تمام كرد سخن كفتن اوار او بر آمد خدا از بالاي ابرهم *
23 *بستانند ابرهم مر يشمعال پسر او ومر همه زادكان خانهي او ومر همه خريدهي سيم
او همه نرينه در مردمان خانهي ابرهم ببريد مر كوشت اقلفي ايشان در تنهي آن
24 روز اين چون آنچه سخن كفت اويرا خدا * وابرهم قدر نود ونه ساله در بريدن او كوشت
25 26 اقلف او * ويشمعال قدر سيزده ساله در بريدن او كوشت اقلف او * در تنهي آن روز
27 اين بريده شد ابرهم ويشمعال پسر او * وهمه مردمان خانهي او زاييده خانه وخريده سيم
از نزد پسر بيكانه بريده شدند اوار او *

Tum cadens Abraham super faciem suam, lætatus est, dicens in corde suo; Num centenarius generabit? & an Sarah nonagenaria pariet? Dixit- 18 que Abraham ad Deum, Utinam Ishmael vivat coram te. Respondit 19 Deus, Verùm Sarah uxor tua paritura est tibi filium, vocabisque nomen ejus Ishac: Suscitabo pactum meum cum eo in fœdus perpetuum, & progeniei ejus post eum. Pro Ish- 20 mael quoque audivi te: ecce benedixi ei, & fœcundum reddam eum, & multiplicabo eum vehementissimè: duodecim principes generabit; daboque eum in gentem magnam. Pactum verò 21 meum suscitabo cum Ishac, quem pariet tibi Sarah hoc statuto tempore, anno altero. Tum desinens sermonem 22 habere cum eo, ascendit Deus desuper Abraham. Capiens itaque Abraham 23 Ishmael filium suum, & omnes natos domi suæ, omnémque emptum argento suo, omnem nempe masculum inter domesticos suos; circuncidit carnem præputii eorum eo ipso die, quemadmodum locutus fuerat ei Deus. Por- 24 rò Abraham erat nonaginta circitèr ac novem annorum, quando circunci- dit carnem præputii sui. Ishma- 25 el verò natus erat tredecim annos, quando circuncidit carnem præputii ejus. Eodem ipso die circuncisus fu- 26 it Abraham ac Ishmael filius ejus, Atque omnes viri domûs ejus; na- 27 tus domi, & emptus argento ex filiis alienigenæ, circuncisi sunt cum ipso.

CAP. XVIII.

فصل هژدهم

1 *ديدار شد باو در ايلني ممرا واو نشينا درگاه آن خيمه چون كرمي آن روز * بر
2 داشت چشمان او بديد واينك سه مردمان استادكان ابر او بديد بدويد بپديرهي ايشان
از درگاهي آن خيمه سجود كرد بزمين *

APparuit ei Dominus in Eloni- 1 Mamre: & ipse sedens in ostio tabernaculi ad calorem diei, Eleva- 2 vit oculos suos, & vidit, & ecce tres viri stantes juxta eum: quos ut vidit, cucurrit in occursum eorum ab ostio tabernaculi, & adoravit super terram;

תרגום יונתן בן עזיאל ירושלמי

17 ויפל ונפל אברהם על אנפוי וחמה ואמר
בלביה הלבר מאה שנין יהי ולד ואין
שרה הברת תשעין שנין תוליד : ויאמר
18 ואמר אברהם קדם יי הלואי ישמעאל יתקיים ויפלח קומך : ויאמר ואמר יי בקושטא
19 שרה אנחתך תליד לך בר ותקרי ית שמיה יצחק ואקים ית קיימי עמיה לקים
20 עלם לבנוי בתרוי : ולישמעאל קבילית צלותך הא ברכית
יתיה ואפיש יתיה ואסני יתיה לחדא לחדא תריסר רברבין יולידו ואתניניה
21 לעם סגי : וית קיימי אקיים עם יצחק דתוליד לך שרה בזמנא הדין
22 בשתא אוחרנתא : ויכל ופסיק מלמללא עמיה ואסתלק יקרא דיי מעלוי
23 אברהם : ויקח ורבר אברהם ית ישמעאל בריה וית כל מרביני ביתיה וית
כל וביני כספיה כל דכורא באינשא בית דאברהם ונגר ית בשרא דעורלתהון
24 בגרן יומא הדין כמא דמליל עמיה יי : ואברהם בר תשעין ותשע
25 שנין כד גזר בשרא דעורלתיה : בעצם בגרן יומא הדין באתעתא שתין שנין
26 גזר אברהם וישמעאל בריה : וכל אינשי ביתיה מרביני ביתא וזביני כספא
27 מן בר עממין אתגזרו עמיה :

פ פ פ

יח

1 וירא ואתגלי עלוהי יקרא דיי בחיזוי ממרא והוא כרע מכיבא דמדולתא
יתיב תרע משכנא לחוקפא דיומא :
2 וישא ועקף עינוי וחמא והא תלתא מלאכין בדמות גוברין קיימין קומוי
דאשתלחו לצרוך תלת מיליא ארום לית אוושר למלאכא דשיריתא דמשתליחא
ליתיר מן מילא חד חד אתא למבשרא יתיה דהא שרה ילדה בר וכר וחד אתא
למשובא ית לוט וחד אתא למיהפכא ית סדום וית עמורה וכד חמינון דהש לקדמותהון מחרע משכנא וסגיד על ארעא :

ירושלמי 2 תלתא מלאכיא אשתלחו לות אבונן אברהם ותלתיהון אשתלחון לתלת מלין ארום לית אפשר למן מלאכי מרומא דישתלח בידיה יחיד מן מלא חדא מלאכא קדמאה אשתלח לבשרא לאבונא אברהם דהא שרה ילדה ליצחק מלאכא תניא אשתלח לשובא ית לוט מגו ההפכתא מלאכא תליתאה אשתלח למהפכא לסדום ועמרה ארמה וצבוים בגין בן הוה פתום נמאה מן קדם יי לורת אברהם צדיקא ואתגלי עלויה מימרא דיי במישרי חוונא והוא הוה יתיב בתרע משכנא מתחפם מן גוירוותיה לחוקפא דיומא :

יז 17 ואתרכין אברם על אפוי וחמה :

Quejtires vocavit patrem, Ibrahi-Patrem elect Cadphi Peperit Hagar iph Abram, filiu vocavit Abram nomen filii ejus pepererat Hagar, Ismael. Anno erat octogesima circiter ætate quando Hagar peperit ei Ism.

CAP. XVII.

Quum Abram esset nonagesimo octavo anno, apparuit ei Dominus, dixitque ei; Ego Deus omnipotens: ambula coram me, & esto perfectus. Et dabo pactum meum inter me & inter te, & multiplicabo te vehementissimè. Tum cadens Abram super faciem suam, locutus est cum eo Deus, dicendo; Porro pactum meum tecum, eritque in patrem multitudinis gentium. Non vocabitur amplius nomen tuum Abram, sed Abraham erit nomen tuum; quia patrem multitudinis gentium te fecundum reddam te valdè valdè, dedíque te in gentes, & reges ex te dientur. Et suscitabo pactum meum inter me & inter te: utique inter eum tuum post te in seculis suis, fœdus perpetuum: ut sim tibi in Deum & progeniei tuæ post te, tibi & progeniei tuæ post te, terram in qua commoraris es, omnem terram Chanaan in possessionem perpetuam: eróque eis in Deum. Insuper dixit Deus ad Abraham, Tu autem cum eo, custodies, tu & progenies tua post te in seculis suis. Hoc est pactum meum quod observabitis inter me & inter vos, & inter semen tuum post te, ac inter vos, atque inter progenies vestras: circumcidetur ex vobis omnis masculus, si non sit illi præputium carnis, ut sit fœderis inter me & inter vos. Et filius octo dierum circumcidetur ex vobis in seculis vestris, masculus nullo dies unus emptus argento vestro, ex omni filio peregrini, qui non est de semine tuo. Omnino circumcidetur natus domi, & emptus argento tuo: erit pactum meum in carne vestra in fœdus perpetuum. Incircumcisus autem masculus, qui non fuerit circumcisus carne præputii sui, exscindetur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit. Dixit quoque Deus ad Abraham, Sarai uxoris tuæ non vocabis nomen ejus Sarai, sed Sara erit nomen ejus. Et benedicam ei, & etiam dabo ex ea tibi filium, benedicamque ei, eritque in gentes; reges populorum ex ea erunt.

*بوده ابر
هاكر بابر
وس س
بيس م
غايت*
اوار تو
كه بد
وبادشاهان
بعص تو
بخدا*ك
سرط مر
نرينه*
روزها بر
آنچه نه
باشد ش
او بريده
ن تونه
بتو پسر*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN. B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

3 ויאמר ואמר בבעו ברחמין מן קדמך ייי אין כדון אשכחית חינא קומך לא כדון
חסלק איקר שכנתך מעילוי עבדך דאכנוס עבירא תחות אילנא : ואקחה
4 ואסב סעיד דלחם וסעידו לבכון ואודו לשום מימרא דייי ובתר כדין תעבירון
5 ארום בגין כדין באישון שירותא אזדמנתון ועברתון על עבדכון כדיל למסעור
ואמרו יאות מלילתא עביד כפתגמך : ומהר ואוחי אברהם למשכנא לות שרה
6 ואמר אוחא חלת סאין סמידא דסולתא פתוכי ועבירי נריצן : ואל ולבקרותא
7 רהט אברהם ונסב בר תורי רכיך ושמין ויהב לעולימא ואוחי למעבדי תבשילין :
8 ויקח ונסיב לוואי שמין וחלב ובר תורי דעבד עולימא חבשילין וסדר קדמיהון
כאורח הילכת ברייות עלמא והוא משמש קדמיהון ואינון יחבין תחות אילנא
9 ודמי ליה כאלו אכלין : ויאמרו ואמרו ליה האן שרה אנתתך ואמר הא היא
10 במשכנא : ויאמר ואמר חד מנהון
מיתב איתיב לותך לשתא דאתיא ואתין
קיימין והא בר לשרה אנתתך ושרה
הוות שמעא בתרע משכנא וישמעאל
קאי בתריה וציית מה דאמר מלאכא :
11 ואברהם ואברהם שבין עלו ביומי פסק מלמהוי לשרה אורח סיבתא
12 כנשיא : ותצחק ותמהת שרה בליבה
למימר בתר די סיבירת הוי לי עדוין
13 ורבוני אברהם סיב : ויאמר ואמר יי
לאברהם למה דנן נחכת שרה למימר
הבדם בקשוט אוליד ואנא סבירת :
14 היפלא האפשר דיתכסי מן קדם יי מדעם לזמן חנא איתיב לותך בעדנא הדין
15 ואתון קיימין ולשרה בר : ותכחש וכפרת שרה למימר לא תמהית ארום דחילת
16 ואמר מלאכא לא תדחלין ארום בקושטא נחכרת : ויקומו וקמו מתמן מלאכיא
דהוו מדמיין לנברייא דין דבשר ית שרה סליק לשמי מרומא ותרין מנהון אודיקו
17 על אנפי סדום ואברהם אזיל עמהון לאלוואידון : ויי אמר ויי אמר במימריה
ליח אוושר לי למכסיא מן אברהם מה
18 דאנא עביד ומן דינא הויא דלא נעביד עד
דנודע יתיה : ואברהם ואברהם עתיד
דיהוי לעם רב ותקיף ויתברכין בדיליה
בזכוחיה כל עמי ארעא :

3 ירושלמי ויאמר ואמר בבעו ברחמין מן קדמך ייי אין כדון אשכחית חינא קומך לא כדון
חסלק איקר שכנתך מעילוי עבדך דאכנוס עבירא תחות אילנא : ואקחה
4 ואסב סעיד דלחם וסעידו לבכון ואודו לשום מימרא דייי ובתר כדין תעבירון
5 ארום בגין כדין באישון שירותא אזדמנתון ועברתון על עבדכון כדיל למסעור
ואמרו יאות מלילתא עביד כפתגמך : ומהר ואוחי אברהם למשכנא לות שרה
6 ואמר אוחא חלת סאין סמידא דסולתא פתוכי ועבירי נריצן : ואל ולבקרותא
7 רהט אברהם ונסב בר תורי רכיך ושמין ויהב לעולימא ואוחי למעבדי תבשילין :
8 ויקח ונסיב לוואי שמין וחלב ובר תורי דעבד עולימא חבשילין וסדר קדמיהון
כאורח הילכת ברייות עלמא והוא משמש קדמיהון ואינון יחבין תחות אילנא
9 ודמי ליה כאלו אכלין : ויאמרו ואמרו ליה האן שרה אנתתך ואמר הא היא
10 במשכנא : ויאמר ואמר חד מנהון
מיתב איתיב לותך לשתא דאתיא ואתין
קיימין והא בר לשרה אנתתך ושרה
הוות שמעא בתרע משכנא וישמעאל
קאי בתריה וציית מה דאמר מלאכא :
11 ואברהם ואברהם שבין עלו ביומי פסק מלמהוי לשרה אורח סיבתא
12 כנשיא : ותצחק ותמהת שרה בליבה
למימר בתר די סיבירת הוי לי עדוין
13 ורבוני אברהם סיב : ויאמר ואמר יי
לאברהם למה דנן נחכת שרה למימר
הבדם בקשוט אוליד ואנא סבירת :
14 היפלא האפשר דיתכסי מן קדם יי מדעם לזמן חנא איתיב לותך בעדנא הדין
15 ואתון קיימין ולשרה בר : ותכחש וכפרת שרה למימר לא תמהית ארום דחילת
16 ואמר מלאכא לא תדחלין ארום בקושטא נחכרת : ויקומו וקמו מתמן מלאכיא
דהוו מדמיין לנברייא דין דבשר ית שרה סליק לשמי מרומא ותרין מנהון אודיקו
17 על אנפי סדום ואברהם אזיל עמהון לאלוואידון : ויי אמר ויי אמר במימריה
ליח אוושר לי למכסיא מן אברהם מה
18 דאנא עביד ומן דינא הויא דלא נעביד עד
דנודע יתיה : ואברהם ואברהם עתיד
דיהוי לעם רב ותקיף ויתברכין בדיליה
בזכוחיה כל עמי ארעא :

Et dixit; Obsecro per miserationes coram te Domine, si nunc inveni 3
gratiam coram te, non nunc ascendat gloria majestatis tuæ à servo tuo,
donec colligam frumenta sub arbore. Et accipiam cibum panis, & 4
sustentabitis corda vestra, & gratias agetis nomini sermonis Domini, &
postea transibitis: quia propterea in tempore convivii convenistis, &
transivistis juxta servum vestrum, ut cibum caperetis. Et dixerunt; Pul- 5
chrè dixisti, fac secundùm sermonem tuum. Et festinavit Abraham in ta- 6
bernaculum ad Saram: & dixit; Accelera tria sata similæ farinæ, misce
& fac placentas. Et ad armentum cucurrit Abraham, & accepit vitulum 7
tenerum & pinguem, dedítque adolescenti; & acceleravit facere cibos
coctos. Et accepit butyrum pingue & lac, simul & vitulum, quem pa- 8
raverat adolescens in cibos coctos; & proposuit coram illis, secundùm
morem & consuetudinem creaturæ hujus mundi: & ipse ministrabat co-
ram illis, & ipsi sedebant sub arbore, videbatúrq; illi ac si comederent. Et 9
dixerunt illi; Ubi est Sara uxor tua? & dixit. Ecce est in tabernaculo.
Et dixit unus ex illis; Revertendo 10
revertar ad te anno sequenti, quo
vos incolumes eritis; & ecce, filius
erit Saræ uxori tuæ: Sara autem
audiebat ad ostium tabernaculi, &
Ismael stabat post ipsum, & atten-
debat iis quæ ab Angelo dicebantur. Abraham autem & Sara senes 11
erant, & provectæ erant ætatis: & cessaverat esse Saræ via menstru-
rum sicut mulieribus. Et admirata 12
est Sara, in corde suo dicens, Post-
quam senui erit mihi conceptus?
& dominus meus Abraham senex
est. Et dixit Dominus Abrahamo: 13
Cur sic risit Sara, dicendo; Num
utíque verè pariam cum senuerim.
Fieri ne potest ut occultetur à facie Domini quicquam? Ad tempus festi- 14
vum revertar ad te, juxta tempus illud quo vos salvi eritis, & Saræ erit
filius. Et negavit Sara, & dixit, Non admirata sum; quoniam timebat; 15
& dicebat Angelus, Ne timeas; quoniam verè risisti. Et surrexerunt 16
inde Angeli qui similes erant viris; hic
conscendit cœlos excelsos, alii ve-
rò duo ex illis aspexerunt versus
Sodomam: Abraham autem ibat
cum eis, ut comitaretur eos. Et 17
dixit Dominus sermone suo; Non
est possibile mihi occultare ab
Abrahamo, id quod ego facturus
sum, & æquum est ut non faciam
donec notum fecero illi. Abraham 18
autem futurus est ut fit in populum
multum & fortem, & benedicentur propter eum, propter ejus meritum,
omnes populi terræ.

Hieros. 10. *Et dixit; Revertendo revertar ad te juxta hoc tempus quo vos superstites, & ecce filius Saræ uxori tuæ: Sara autem auscultabat ad portam tabernaculi, & Ismael stabat post eam.*

Hieros. 12. *Et risit Sara in corde suo, dicendo: Postquam senui fieri ne potest ut revertar ad dies pueritiæ meæ, ut sit mihi conceptus? & Abraham senuit.*

Hieros. 16. *Et prospexerunt.* 17. *Dominus autem sermone suo dixit; Num occultabo ab Abrahamo amico meo, quod facturus sum? quandoquidem oppidum Sodomæ inter dona quæ dedi ipsi, æquum est ut non subvertamus illam donec indicavero ipsi.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 * كفت خداوندكار من اكر اكنون بيافتم خوبي در چشمان تو نه اكنون بكذري از
4 زبر بنده‌ي تو * ستانده شود اكنون اندك آب وبشويد پايهاي شما وتكيه كنيد
5 فرود آن درخت * بستانم پارهي نان وقوت دهيد دل شما پس بكذريد كه ابر همچنين
6 كرديد ابر بنده‌ي شما كفتند همچنين بكني چون آنچه سخن كفتي * شتاب
كرد ابرهم بآن خيمه بشره كفت شتاب كن سه قفيز آرد سميد بسرش وبكن كلوجها
7 *وبآن كاو خانه بدويد ابرهم بستاند بچهي كاوزاك ونيكو بداد بآن كودك شتاب كرد
8 بكردن اويرا * بستاند مسكه وشير وبچهى آن كاو آنچه بكرد بداد بپيش ايشان واو استيده
9 ابر ايشان فرود آن درخت وبخوردند * كفتند باو كجاست شره زن تو كفت اينك
10 در خيمه * كفت باز كشتن باز كردم بتو چون وقت زاچه واينك پسر بشره زن تو
11 وشره شنوا دركاهي آن خيمه واو پس او * وابرهم وشره پيران آمدكان در روزكاران باز
12 ايستاد ببودن بشره طريق چون زنان * بخنديد شره در اندرون آن بكفتن پس كهنكي
13 من بود بمن آرايش وخداوندكار من پير * كفت ؛ ابرهم چرا اين بخنديد شره بكفتن
14 هنيز تحقيق بزايم ومن پير شدم * ها پوشيده باشد از ؛ سخن بوعده باز كردم بتو
15 چون وقت زاچه وبشره پسري * منكر شد شره بكفتن نه خنديدم كه بترسيد كفت
16 نه كه خنديدي * برخاستند از آنجا آن مردمان نكاهي كردند ابر روي سدوم وابرهم
17 روا واز ايشان بفرستادن ايشان را * وخدا كفت ها پوشا من از ابرهم آنچه من كنا *
18 * وابرهم بودن باشد بقوم بزرك وقوي وآفرين باشند درو همه قومهاي زمين *

Dicens, Domine mi, si nunc inve- 3
ni gratiam in oculis tuis, ne tran-
eas nunc à desuper servum tuum:
Capiatur nunc parum aquæ, & lava- 4
te pedes vestros, & innitimini sub
arbore. Interim accipiam buccellam
panis, & corroborate cor vestrum: post-
eà transibitis: idcircò enim transi-
stis ad servum vestrum. Dixerunt, Ita 5
facias secundùm sermonem quem dixi-
sti. Tum festinans Abraham ad ta- 6
bernaculum ad Sarah, dixit; Festina, tri-
sata farinæ similæ depe, & fac
placentas. Ad stabulum autem boum 7
currens Abraham, tulit vitulum te-
nerum ac bonum, dedítque puero qui
festinavit parare illū. Capiens quoq; 8
butyrum recens, & lac, & vitu-
lum quem paraverat, dedit co-
rame.s. ipse verò stebat juxta eos sub
arbore, & comederunt. Dixerunt ad 9
eum, Ubi est Sarah uxor tua? Respon- 10
dit, Ecce in tentorio. Dixit, Revertens
revertar ad te secundum tempus
partûs, & ecce filium habebit Sarah
uxor tua: & Sarah auscultabat
ad ostium tabernaculi, & ipsum post 11
eum. Abrahã autem & Sarah erant
senes ac progressi in diebus: & des-
erat esse ipsi Sarah secundùm mulie-
rum. Risit itaque Sarah intra 12
se, dicendo; Post senectutem meam
erit mihi apparatus? præterèa dens
meus est senex. Dixit Dominus ad 13
Abraham, Ad quid hoc risit Sarah, di-
cendo; Nunquid etiã verè pariam, &
ego sum senio confecta? An obtectum 14
est à Domino verbum? ad conditum
tempus revertar ad te secundùm tem-
pus partûs, et Sarah habebit filiũ.
Negavit autem Sarah, dicendo; Non 15
risi; quia timuit. Respondit angelus,
Nequaquàm, risisti enim. Consurgen- 16
tes itaque inde viri illi, aspexe-
runt versùs faciem Sodom: Abraham
verò ibat cum eis ut dimitteret
eos. Et dixit Deus, Nunquid celà- 17
bo ego ab Abraham quid ego facturus
sum, cùm Abraham omnò futurus sit
in gentem magnam ac fortem, be-
nedicendæque sint in eo omnes gentes
terræ?

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

כי ארום גלי קדמי חסידותיה בגין דיפקד ית בנוי וית אינש ביתיה בתריה 19
ויטרון ארחן דתקנן קדם יי למעבד צדקתא ודינא בגין דייתי יי עלוי דאברהם
ית דמליל עלוי: ואמר יי למלאכי שירותא קבילת סדום ועמורה 20
דאניסין מסכנין ועורין דכל דיהיב פתא לענייא ייקד בנורא ארום סניאת
וחובתהון ארום תקיפת לחדא: ארדה 21
ירושלמי אתגלי כרון ואחמי הא אתגלי כרון ואחמי הא כקבילתהון דעבדא דסדום ועמורה סלקת
דריבא פליטית דעלת קומוי עבדו גמירא אנון חכין
היגון חייבין ואם עבדין תתובא הלא
היגון קדמי זכאין כמא דלא ידעיה ולא 22
אתפרע: ויפנו ואתפניאו מתמן מלאכיא
דדמין לנוברייא ואזלו לסדום ואברהם עד
כדון בעי רחמין על לוט ומשמש בצלו
קדם יי: וינש וצלי אברהם ואמר הרונך שציא זכאי עם חייב: אולי מאים 23 24
אית חמשין זכאין בגו קרתא ייצלון קדמך עשרה לכל קבל חמשא
קורין סדום ועמורה אדמה וצבויים ווער הרונך שציא ולא תשבוק לאתרא
בגין וכוות חמשין זכאין דבנווה: חלילה חולין הוא לך למעבד כפתגמא הדין 25
למקטל זכאי עם חייב ויהי זכאי היך חייב חולין הוא לך האפשר סאן דדאן
כל ארעא לא יעבד דינא: ויאמר ואמר יי אין אשכח בסדום חמשין זכאין 26
בגו קרתא ייצלון קדמי ואשבוק לכל ארעא בגינהום: זיען ואתיב אברהם ואמר 27
בבעו ברחמין הא כדון שריתי למללא קדם יי ואנא מתיל לעפר וקטם: אולי
מאים חסרין מן חמשין זכאין החתחביל בגין חמשא דחסרין לוער ית 28
כל קרתא ואמר לא איחבל אין אשכח תמן ארבעין וחמשא: ויוסף ואומיף
חוב למללא קומוי ואמר מאין ישתכחון תמן ארבעין עשרא עשרא לכל קרתא
לארבעת קורין ווער דחובתא קלילין שבוק להום בגין רחמך ואמר לא אעביד
גמירא בגין וכוות ארבעין: ויאמר לא כדון יתקוף רוגזא דריבון כל 29 30
עלמיא יי ואמליל מאים ישתכחון תמן תלתין דייצלון עשרא עשרא לכל קרתא
קורין וצבוים ווער שבוק להום בגין רחמך ואמר לא אעביד גמירא אין אשכח
תמן תלתין: ויאמר בבעו ברחמין הא כדון שריתי למללא קדם רבון 31
כל עלמיא יי מאים ישתכחון עשרין דייצלון עשרא עשרא לתרתין קורין ולתלת
שבוק להום בגין רחמך ואמר לא אחבל בגין וכוות עשרין:

Quoniam manifesta est coram me ejus pietas, ut præcipiat filiis suis & ho- 19
minibus domûs suæ post se, ut observent semitas quæ rectæ sunt coram
Domino faciendo justitiam & judicium; ut adducat Dominus super
ipsum Abramum, id quod loquutus est de eo. Postea dixit Dominus An- 20
gelis ministerii; Clamor Sodomæ & Gomorrhæ, (qui vim inferunt pau-
peribus, & decernunt quòd quisquis fustum dederit inopi comburatur
igni) quoniam multus, & peccata
eorum quoniam ingentia valde. Ma- 21
nifestabor jam, & videbo, an secun-
dùm clamorem puellæ quæ erepta
est, qui ascendit coram me, fece-
rint consummationem, tum rei
erunt: quòd si fecerint pœnitenti-
am, annon erunt coram me inno-
centes, quasi nesciente illud, & non 22
ulciscar? Et verterunt se inde an-
geli qui similes erant viris & pro-
fecti sunt Sodomam: Abraham au-
tem adhuc quærebat misericordiam
pro Lot, & ministrabat in precatione coram Domino. Et oravit Abra- 23
ham, & dixit; An ira tua perdet innocentem cum peccatore? Fortè sunt 24
quinquaginta justi in medio civitatis, qui orabunt coram te, decem pro
unaquaque civitate, è regione quinque civitatum; Sodomæ, Gomor-
rhæ, Adamæ, Seboim & Zoar: an ira tua perdet, & non remittet loco
propter meritum quinquaginta justorum, qui in medio ejus sunt? Pro- 25
phanum sit tibi facere juxta hunc sermonem, occidendo innocentem cum
peccatore, & erit innocens sicut peccator; prophanum sit tibi. Fierine
potest, ut is qui judicat universam terram non faciat judicium? Et 26
dixit Dominus; si inveniam in Sodom quinquaginta innocentes in
medio civitatis, qui orent coram me, tum condonabo universi terræ
propter eos. Et respondit Abraham, & dixit; Obsecro per miserati- 27
ones: ecce nunc incipio loqui coram Domino, cum ego similis sim
pulveri & cineri. Fortè defuerint ex quinquaginta justis quinque; an 28
perdes propter quinque, qui defuerint ipsi Zoar, totam civitatem? &
dixit; Non perdam, si invenero ibi quadragintaquinque. Et addidit rursus 29
loqui coram ipso, & dixit; Fortè invenientur ibi quadraginta, deni
in unaquaque ex quatuor urbibus; ipsi enim Zoar, cujus peccata levi-
ora sunt, remittetur propter miserationes tuas: & dixit, Non faciam
consumptionem propter meritum quadraginta. Et dixit; Non nunc 30
incandescat ira Domini totius mundi Dei, & loquar: fortasse ibi in-
venientur triginta qui orabunt, deni deni pro unaquaque trium urbi-
um; nam Seboim & Zoar condona propter miserationes tuas: & dixit,
Non faciam consumptionem, si inveniam ibi triginta. Et dixit, Ob- 31
secro per miserationes; ecce nunc incipio loqui coram Domino totius
mundi Deo: si inveniantur viginti qui orent, deni deni in duabus civi-
tatibus; tribus verò condonabis propter miserationes tuas: qui dixit,
Non perdam propter meritum viginti.

Hieros. 21. *Revelabor nunc & videbo, num juxta clamorem populi Sodomæ & Gomorrhæ, qui ascendit ad me, consummationem fecerint perfectam: ipsis peccatoribus non videtur fortasse, opera ipsorum mala manifesta esse coram me: quòd si quærunt facere pœnitentiam, ecce ipsa data sunt coram me, quasi non noverim ea.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* كه دانستم اويرا بسبب آنچه بفرمايد مر پسران او ومر خانه زادهي او پس او ونگاه 19
دارند راهي ": بكردن راستي وحكم بسبب آوردن ": ابر ابرهم مر آنچه سخن كفت
ابر او * كفت ": نالهي سدوم وعموره كه بسيارست وخطاي ايشان كه كران 20
بغايت * فرود شوم اكنون وببينم ها چون نالهي آن آمده بمن بكردند جمله واكر 21
نه بدانم * روي كردند از آنجا آن مردمان برفتند بسدوم وابرهم نيز او استيده 22
ببيش ": * نزديك شد ابرهم كفت هنيز هلاك كني صالح اواز ظالم * مكر هست 23 24
پنجاهي صالحان در ميان آن شهر هنيز هلاك كني ونه آمرزي بآن جا بسبب پنجاه
آن صالحان آنچه درميان آن * معاذ الله بتو از كردن چون سخن اين بكشتن 25
صالح اواز ظالم وباشد چون صالح چون ظالم معاذ الله بتو آن حكم كنا همه آن زمين
نكند حكم * كفت ": اكر بيابم در سدوم پنجاه صالحان درميان آن شهر بيامرزم بهمه 26
آن [جا] در سبب ايشان * جواب داد ابرهم وكفت اينك اكنون مراد كردم بسخن كفتن 27
بخداوند من ومن خاك وخاكستر * مكري كم شوند پنجاه آن صالحان پنج ها تباه كني 28
در پنج مر همه آن شهر كفت نه تباه كنم اكر بيابم آنجا چهل وپنج * بيافزود نيز بسخن 29
كفتن باو وكفت مكر يافته شوند آنجا چهل كفت نه كنم در سبب آن چهل * كفت 30
نه اكنون كرم شود بخداوند من وسخن كويم مكر يافته شوند آنجا سي كفت نه
كنم اكر بيابم آنجا سي * كفت اينك اكنون مراد كردم بسخن كفتن بخداوند 31
من مكر يافته شوند آنجا بيست كفت نا تباهي كنم در سبب آن بيست *

Novi enim eum, propterea præcipiet 19
filiis suis & natis domi suæ post se,
ut custodiant viam Domini faciendo justitiam & judicium, ut adducat Dominus super Abraham id quod sermone suo locutus est de eo. Dixit 20
itaque *Dominus, Clamor Sodom & Gomorah quia multus est, & peccatum eorum quia est grave valdé: Descendam nunc, & videbo an omnia* 21
perpetrârunt juxta clamorem pervenientem ad me: & si non, sciam.
Tum *respicientes indè viri, perrexe-* 22
runt in Sodom: Abraham autem adhuc stabat ipse in conspectu Domini. Et 23
accedens Abraham dixit, Num etiam disperdes justum cum impio? For- 24
tassis sunt quinquaginta justi in medio civitatis; numquid etiam disperdes, neque condonabis loco propter quinquaginta justos qui sunt in medio ejus? Absit tibi, facere secun- 25
dùm sermonem istum, scilicet *interficere justum cum impio: & sic fore justo ut impio: absit* inquam *tibi; nonne qui judicat universam terram faceret judicium? Dixit Dominus,* 26
Si invenero in Sodom quinquaginta justos in medio civitatis, condonabo omni loco causâ illorum.
Respondit Abraham, ac dixit; Ecce 27
nunc volui verbum loqui cum Domino meo; sed ego sum pulvis ac cinis.
Forsitan defuerint ex *quinquaginta* 28
justis, quinque: numquid corrumpes propter quinque totam urbem? Respondit, Non corrumpam, si invenero illic quadraginta quinque. Addidit 29
etiam Abraham *sermonem habere cum eo, ac dixit; Fortè invenientur ibi quadraginta. Respondit, Non faciam propter quadraginta. Dixit* Abraham, 30
Ne excandescat nunc Dominus meus, si loquar adhuc *verbum: forsitan invenientur illic triginta. Respondit, Non* 31
faciam si invenero illic triginta. Iterum *dixit, Ecce nunc volui sermonem habere cum Domino meo, fortassè invenientur ibi viginti. Respondit* Dominus, *Non corrumpam propter viginti.*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

31 ויאמר ואמר בבעו ברחמין מן קדמך לא כדון יתקוף רוגזא דרבון כל עלמיא
יי ואמליל ברם זמנא הדא מאים ישתכחון תמן עשרא ונהי אנא ואינון ונבעי
רחמין על כל אתרא ותשבוק להום ואמר לא אחביל בנין זכוות עשרא : וילך
33 ואסתלק יקרא דייי כד פסק למללא עם אברהם ואברהם תב לאתריה :

Et dixit, Obsecro per miserationes à facie tua, non nunc incandescat furor Domini totius mundi Dei, & loquar tantùm hac vice: fortè reperientur ibi decem, & erimus ego & ipsi, & petemus miserationes pro toto loco, & condonabis illis: & dixit, Non perdam propter meritum decem. Et ascendit gloria Domini, quando cessavit loqui cum Abraham: 33 Abraham autem reversus est in locum suum.

יט

1 ויבאו ואתו תרין מלאכיא לסדום ברמשא ולוט יתיב בתרעא דסדום
וחמא לוט וקם לקדמותהון מתרע
משכנא וסניד אנפוי על ארעא : ויאמר
2 ואמר בבעו כדון רבוני זורו כדון מיכא
ועולו לבית עבדכון ובימו ושוונו ריגליכון
ותקדמון ותהכון לארחתכון ואמרו לא
3 אלא בשוקא נבית : ויפצר ופיים בהום
למחדא וזרו לוותיה ועלו לביתיה ועבד להום משתיא ופטירי אפא להום ודמי ליה
כאילו אכלין : טרם עד דלא שכיבו ואנשין רשיעין דבקרתא אינשי סדום 4
אחזרו על ביתא מטלניא ועד סבא כל עמא מסיפא : ויקראו וקרו ללוט ואמרו 5
ליה האן גוברייא דעלו לוותך ליליא דין אפיקינון לוותן ונשמש עמהון : ויצא
ונפק לוותהום לוט לתרעא ודשא 6
אחד בתרוי : ואמר ואמר בבעו לא 7
כדון אחוי חבאישון : הנה הא כרון 8
אית לי תרתין בנן דלא שמשו עם
גבר אנפיק כדון יתהין לוותכון ועיבידו להין כדחקין קומיכון לחוד לגוברייא
האילין לא תעבדון מידעם ביש ארום בגין כן עלו לסיברת תחות טלל כשורא
הדא דילי : ואמרו ואמרו קריב להלא ואמרו הלא בלחודוי אתא דין לאיתותבא 9
בינן והא איתעביד דיינא ודאין לכולנא וכדון נבאיש לך יתיר מדלהון ואתקיפו
בגברא בלוט לחרא וקריבו למיתבר דשא : וישלחו ואושיטו גוברייא ית 10
ידיהון והנעילו ית לוט לוותהון לביתא וית דשא אתדו : ואת ויית גוברייא
דבתרע ביתא מחו בחוורורייא מטלניא
ועד סבא ואשתלהיו להשכחא תרעא :

ירושלמי

31 ולוט יתיב בפילי דסדום
וחמא יתהון ורהט ושאיל בשלמהון
וסניד על אפוי על ארעא : 2 ואמחו
רגליכון וסחון בצפרא ותיזלון
למשכניכון בשלם ואמרו לא ארום
בפלטיות קרתא נבית 3 והוו מתחמין
היך אכלין והיך שתין :

Et dixit; Obsecro nunc, domini mei, divertite modò hinc & ingredimini in domum servi vestri, & pernoctate & lavate pedes vestros, manè verò surgetis & ibitis in viam vestram: & dixerunt; Non, quoniam in platea pernoctabimus. Et blandè alloquens 3 est eos valde, & diverterunt ad ipsum, & ingressi sunt domum ejus: & fecit illis convivium, & azyma coxit illis, & videbatur illi acsi comederent. Nondum cubuerant, cum homines improbi qui erant in urbe, homines 4 Sodomæ, circuiverunt domum à puero usque ad senem; omnis populus à fine ejus. Et vocantes Lot, dixerunt illi; Ubi sunt viri qui ingressi 5 sunt ad te nocte hâc? educ eos ad nos, ut rem habeamus cum illis. Et egressus est ad eos Lot ad portam: & clausit ostium post se. Et dixit; 7 Obsecro, ne nunc, fratres mei, malè agatis. Ecce jam mihi sunt duæ 8 filiæ, quæ non habuerunt rem cum viro; educam nunc eas ad vos, ut faciatis illis sicut rectum visum erit coram vobis: tantùm viris istis non faciatis quicquam mali; quoniam id-circo ingressi sunt ad pernoctandum sub umbra trabis hujus mex. Tum dixerunt, Accede istuc: insuper dixerunt, Annon solus venit hic ad habitandum inter nos? & ecce factus est judex, & judicat omnes nos; jam vero pejus faciemus tibi quam illis: vimque faciebant viro illi Lot valde, ita ut accederent ad effringendum fores. Et extenderunt viri illi manus 10 suas, & introduxerunt ad se Lot in domum, atque fores clauserunt. Sed 11 viros, qui erant in porta domûs, percusserunt suffusionibus, à puero usque ad senem: & fatigati sunt ut invenirent portam.

CAP. XIX.

CAP. XIX.

1 VEnerunt autem duo angeli Sodomam vesperi, Lot autem sedebat in porta Sodom: & vidit Lot, & surrexit in occursum eorum ex porta tabernaculi, & adoravit facie sua ad terram usque. Et dixit; 2 Obsecro nunc, domini mei, divertite modò hinc & ingredimini in domum servi vestri, & pernoctate & lavate pedes vestros, manè verò surgetis & ibitis in viam vestram: & dixerunt; Non, quoniam in platea pernoctabimus. Et blandè alloquens 3 est eos valde, & diverterunt ad ipsum, & ingressi sunt domum ejus: & fecit illis convivium, & azyma coxit illis, & videbatur illi acsi comederent. Nondum cubuerant, cum homines improbi qui erant in urbe, homines 4 Sodomæ, circuiverunt domum à puero usque ad senem; omnis populus à fine ejus. Et vocantes Lot, dixerunt illi; Ubi sunt viri qui ingressi 5 sunt ad te nocte hâc? educ eos ad nos, ut rem habeamus cum illis. Et egressus est ad eos Lot ad portam: & clausit ostium post se. Et dixit; 7 Obsecro, ne nunc, fratres mei, malè agatis. Ecce jam mihi sunt duæ 8 filiæ, quæ non habuerunt rem cum viro; educam nunc eas ad vos, ut faciatis illis sicut rectum visum erit coram vobis: tantùm viris istis non faciatis quicquam mali; quoniam id-circo ingressi sunt ad pernoctandum sub umbra trabis hujus mex. Tum dixerunt, Accede istuc: insuper dixerunt, Annon solus venit hic ad habitandum inter nos? & ecce factus est judex, & judicat omnes nos; jam vero pejus faciemus tibi quam illis: vimque faciebant viro illi Lot valde, ita ut accederent ad effringendum fores. Et extenderunt viri illi manus 10 suas, & introduxerunt ad se Lot in domum, atque fores clauserunt. Sed 11 viros, qui erant in porta domûs, percusserunt suffusionibus, à puero usque ad senem: & fatigati sunt ut invenirent portam.

Hierosol. 1. *Lot autem sedebat in porta Sodom; & vidit eos, et cucurrit et interrogavit de pace eorum, et incurvavit se in faciem suam in terram.* 2. *Et lavate pedes vestros, et lavate vos in aurora, postea ibitis in tabernacula vestra postea; et dixerunt, Non; quoniam in platea civitatis pernoctabimus.* 3. *Et visi sunt quasi ederent et biberent.*

Hierosol. 7. *Et dixit illis Lot, Expectate hic paulisper, donec quæramus misericordias à conspectu Domini.* 8. *Quæ non norunt concubitum viri.*

Hierosol. 11. *Cæcitatibus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

32 * كفت نه اكنون كرم شود بخداوند من وسخن كويم خاصه ها اين بار مكر يافته شوند
33 آنجا ده كفت نه تباهي كنم در سبب آن دهي * برفت چون آنچه تمام كرد بسخن
كفتن بابرهم وابرهم باز كشت بجاي او • فصل نوزدهم •

1 * بيامدند دو آن فرشتكان بسدوم در ايوار ولوط نشينا در دروازهي سدوم بديد لوط
2 برخاست بپديرهي ايشان سجود كرد روي بزمين * كفت اينك اكنون خداوند من
بنكريد اكنون بخانهي بندهي شما منزل كنيد وبشوييد پاها شما وشب كير كنيد وبرويد
3 براهي شما كفتند نه كه در كشادكي جاي منزل كنيم * جهد كرد در ايشان بغايت
4 بكشتند باو بيامدند بخانهي او بكرد بايشان دعوت وفطير بپخت وبخوردند * پيش بخسپند
ومردمان آن شهر مردمان سدوم كرد كرفتند ابر آن خانه از كودك وتا پير همه آن قوم
5 از كنار * بخواندند بلوط كفتند باو كجا آن مردمان آنچه آمدند بتو اين شب بيرون
6 آور ايشانرا بايما وبدانيم ايشانرا * بيرون آمد بايشان لوط بآن دركاه وآن در ببست پس او *
7 * كفت نه اكنون برادران من بدي كنيد * اينك اكنون بمن دو دختران آنچه ندانستند
8 مرد بيرون آورم ايشانرا بشما وبكنيد بايشان آن نيكو در چشمان شما خاصه بمردمان اينان
نكنيد چيزي كه ابر همچنين آمدند در سايهي سقف من * كفتند نزديك شو بآن و
9 سو كفتند آن يكه آمد بنشستن وحكم كرد حكم اكنون بدتر كنيم بتو از ايشان جهد
كردند در مرد در لوط نزديك شدند بشكستن آن در * بكشيدند آن مردمان مر دست
10 ايشان بياوردند مر لوط بايشان بآن خانه ومر آن در ببستند * ومر آن مردمان [آنچه درگاهي
11 آن خانه] بزدند در شبكوري از كودك وتا بزرك عاجز شدند بيافتن آن درگاه *

Subdidit Abraham, *Ne excandescat nunc Dominus meus, et loquar tantummodo ecia hâc vice; Forsitan inveniantur ibi decem: Respondit, Non corrumpam propter decem. Tum abiit Dominus 33 cùm finivisset sermonem habens cum Abraham: Abraham verò reversus est ad locum suum.*

CAP. XIX.

1 VEnerunt itaque duo angeli in Sodom vesperi, & sedebat Lot in porta Sodom: videns Lot, surrexit in occursum eorum; & adoravit facie in terram, Dixit; Ecce nunc domini mi, divertite nunc ad domum servi vestri, ibi commoramini ac lavate pedes vestros; postea antelucanò surgetis, & pergetis in viam vestram. Respondentibus illis, Nequaquam, sed in area commorabimur, Compulit eos valdè; 3 qui divertentes ad ipsum ingressi sunt domum ejus, ex fecit eis convivium; insuper fermentata quoque coxit, et comederunt. Priusquàm autem decumberent, viri urbis, nempe viri Sodom circumcinxerunt domum à puero usque ad senem, omnis populus ab extremo: Et vocaverunt Lot, dicentes ei, Ubi 5 nam sunt viri qui venerunt ad te hâc nocte? educ illos ad nos ut cognoscamus eos. Tunc egrediens ad eos Lot ad ostium, fores post se clausit, Et dixit, Ne malefaciatis nunc fratres mei. Ecce nunc mihi sunt duæ filiæ 8 quæ nondum cognoverunt virum, educam eas ad vos, et facite eis quod bonum erit in oculis vestris: tantùm viris istis ne faciatis quicquam; quia idcirco venerunt sub umbra tecti mei. Respondentes, 9 Facesse ulteriùs: Adjecerunt etiam, unicus venit ad commorandum, & ipse judicium exercet: nunc deteriùs tibi agemus quàm illis. Vim itaque facientes in virum, nempe in Lot, accesserunt ad effringendum ostium. Tum extendentes viri illi manus suas, 10 tulerunt Lot ad se in domum, & fores occluserunt. Præterea 11 viros qui erant ad ostium domûs percusserunt cæcitate nocturnâ, à puero usque ad adultum: et defatigati sunt ut invenirent ostium.

בראשית יט

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

ואמרו וַאֲמַרוּ גּוּבְרַיָּא לְלוֹט הַב מַאן אִית לָךְ בְּקַרְתָּא קְרִיב אוֹ אָחָא הָכָא חַתְנָךְ׃ 12
בְּנָךְ וּבְנָתָךְ הַנְפֵּק מִן אַתְרָא: כִּי אָרוֹם מְחַבְּלִין אֲנַחְנָא יָת אַתְרָא הָדֵין אֲרוֹם סְנִיאַת 13
קֳבֵלְהֶתהוֹן קֳדָם יְיָ וְשַׁדְרָנָא יְיָ לְחַבָּלוּתָהּ: ויצא וּנְפַק לוֹט וּמַלֵּיל עִם חַתְנוֹי דְּנָסְבִי 14
בְּרַתּוֹיִי וַאֲמַר קוּמוּ פּוּקוּ מִן אַתְרָא הָדֵין אֲרוֹם מְחַבֵּל יְיָ יָת קִדְתָא וַהֲוָה פִּתְגָמָא
כִּתְיָמְהָא כְּגַבַר מְגַחֵךְ בְּעֵינֵי חַתְנוֹי: וכמו וְכַאֲשׁוֹן מֵיסַךְ קָרִיצָתָא דָּהֲוָה לְמֵיסוֹק 15
וְדָחֲקוּ מַלְאֲכַיָּא בִּלּוֹט לְמֵימַר קוּם דְּבַר יָת אִנְתְּתָךְ וְיָת תַּרְתֵּין בְּנָתָךְ דְּהִשְׁתַּכְחָן
גַּבָּךְ דִּלְמָא תִשְׁתֵּיצֵי בְּחוֹבֵי יַתְבֵי קַרְתָּא: ויתמהמה וְאִשְׁתְּהִי וַאֲתַקִּיפוּ גּוּבְרַיָּא 16
בִּידֵיהּ וּבִידָא דְאִנְתְּתֵיהּ וּבִידָא דְתַרְתֵּין בְּרַתּוֹיִי כַּד חַיְסָא מִן קֳדָם יְיָ הֲוָת עֲלוֹי
וְאַפְּקוּהִי וְאַשְׁרִיוּהִי מִבָּרָא לְקַרְתָּא: ויהי וַהֲוָה כַּאֲפָקְתְּהוֹן יַתְהוֹן לְבָרָא וְדָבַר 17
חַד מִנְּהוֹן לְסַדּוֹם לְחַבָּלוּתָא וְחַד אִשְׁתְּאַר עִם לוֹט וְאָמַר לֵיהּ חוּס עַל נַפְשָׁךְ לָא
אִסְתַּכַּל לַאֲחוֹרָךְ וְלָא תְקוּם בְּכָל מֵישְׁרָא לְטַוּרָא אִשְׁתֵּיצִי דִּלְמָא תִשְׁתֵּיצִי: ואמר
וַאֲמַר לוֹט לָוְתֵיהּ בְּבָעוּ מָנָךְ אַמְתִּין לִי 18
שָׁעָא וְעִירָא עַד דִּנְתִבּוּעַ רַחֲמִין מִן קֳדָם יְיָ:
הנה הָא בְּדוֹן אַשְׁכַּח עַבְדָּךְ רַחֲמִין 19
קֳדָמָךְ וְאַסֵּגְיתָא טִיבוּתָךְ דְּעַבַדְתָּא עִמִּי
לְקַיָּמָא יָת נַפְשִׁי וַאֲנָא לָא יָכִילְנָא לְאִשְׁתֵּיזָבָא לְטַוּרָא דִּלְמָא תִּירְעִינָנִי בִּישְׁתָּא
וְאֵימוּת: הנה הָא בְּדוֹן בְּבָעוּ קַרְתָּא הָדָא קְרִיבָא מוֹתְבָהּ וְחָמֵי לְמֵיעְרוֹק לְתַמָּן 20
וְהִיא צְיבְחַר וְקַלִּילִין חוֹבָהָא אִשְׁתֵּיזִיב בְּדוֹן תַּמָּן הֲלָא צְיבְחַר הִיא וְתִתְקַיֵּם נַפְשִׁי:
ויאמר: וְאָמַר לֵיהּ הָא נְסִיבִית אַפֵּיךְ אוּף לְפִתְגָמָא הָדֵין בְּדִיל דְּלָא אֲהַפּוּךְ יָת קִרְתָּא 21
דְּמַלֵּילְתָּא לְאִשְׁתֵּיזָבָא בְּהִי: מהר אוּחֵי אִשְׁתֵּיזִיב לְתַמָּן אֲרוֹם לָא יָכִילְנָא לְמֶעְבַּד 22
מִדְּעַם עַד מֵיעֲלָךְ לְתַמָּן בְּגִין כֵּן קָרֵאת שְׁמָהּ דְּקַרְתָּא זוֹעַר: השמש שִׁמְשָׁא עֲבָרִית 23
יָמָּא וּנְפַק עַל אַרְעָא בְּסוֹף תְּלַת שָׁעִין וְלוֹט עַל לְוָעַר: ויי וּמֵימְרָא דַּיְיָ אַחֵית מִטְרִין 24
דְּרַעֲוָא עַל סְדוֹם וְעַל עֲמוֹרָה יָת מָנַת
דְּיִתְעַבְּדוּן יְתוּבָא וְלָא עֲבַדוּ אֲרוֹם אֲמַרוּ
לָא גְלֵי קֳדָם יְיָ עוֹבְדִין בִּישַׁיָּא הָא בְּנֵי
נַחְתוּ עֲלֵיהוֹן כִּבְרִיתָא וְאֶשָׁא מִן קֳדָם
מֵימְרָא דַּיְיָ מִן שְׁמַיָּא: וְיהַפֵּךְ וְהַפֵּךְ 25
יָת קִרְוַיָּא הָאִלֵּין וְיָת כָּל מֵישְׁרָא וְיָת
כָּל יַתְבֵי קִרְוַיָּא וְצִמְחָא דְאַרְעָא:

ירושלמי 15 וְכַאֲשׁוֹן לְמֵיסַק עִמְּהוֹן
דְּשַׁחֲרָא: 18 אַמְתִּינוּ הָכָא קְלִיל וְעַד
עַד דְּנִבְעֵי רַחֲמִין קֳדָם יְיָ:

Tum dixerunt viri Loto; Rursus aliquis est tibi in civitate affinis aut frater hic? generos tuos, filios tuos, & filias tuas educ ex loco. Quoniam perdentes nos locum hunc: quoniam multus est clamor eorum coram Domino; ideo misit nos Dominus ad perdendum ipsam. Et egressus est Lot, & loquutus est cum generis suis, qui accepturi erant filias suas, & dixit; Surgite, exite ex loco hoc, quoniam perdit Dominus civitatem: sed erat sermo tanquam res mira, sicut viri ludentis in oculis generorum suorum. Circa autem tempus ascensûs aurora ascensura erat, & urgebant angeli Lotum, dicendo; Surge, accipe uxorem tuam, & duas filias tuas quæ inventæ sunt penes te; ne fortè pereas in peccatis incolarũ civitatis. Et cùm moraretur, apprehenderunt viri manum ejus, & manum uxoris ejus, & manum duarum filiarum ejus, quandoquidem parcebatur illi à facie Domini: itaque eduxerunt eum, & collocaverunt eum extra civitatem. Et factum est cùm educerent hi illos foràs, & revertebatur unus ex illis Sodomam ad perdendum eam, alter vero relictus est cum Loto, qui dixit illi; Parce animæ tuæ, ne respicias post te, neque stes in tota planitie: ad montem evadas, ne pereas. Et dixit Lot ad ipsum; Obsecro te, expecta me paululùm, donec quæramus miserationes à facie Domini. Ecce nunc invenit servus tuus miserationes coram te; nam multiplicâsti bonitatem tuam, quam feciſti mecum, ad conservandum animam meam: & ego non possum sálvari in monte, ne occurrat mihi malum, & moriar. Ecce nunc, obsecro, civitas hæc, cujus habitatio propinqua est, & conveniens ut ego fugiam illuc; & est parva, & exigua peccata ejus: evadam nunc illuc; an non exigua est? & conservabitur anima mea. Dixitque ad eum; Ecce suscepi faciem tuam etiam pro hac re, ut non evertam civitatem, de qua dixisti te eò evasurum. Festina, evade eò; quoniam non possum facere quicquam, donec eò ingressus fueris: Propterea vocatum est nomen civitatis Zoar. Sol transibat mare, & exibat super terram in fine trium horarum, & Lot ingrediebatur Zoar. Et sermo Domini demisit pluvias beneplaciti super Sodomam & super Gomorrham, propterea ut facerent pœnitentiam, sed non fecerunt; quoniam dixerunt, Non manifestata sunt coram Domino opera mala: ecce tunc demissa sunt super eos sulphur & ignis, à facie sermonis Domini ex cœlis. Et evertit civitates illas, & universam planitiem; & omnes habitatores civitatum, & germen terræ.

Hierof. 15 *Et circa crepusculum, cùm ascenderet aurora columna.*
Hierof. 18 *Expectate hic paulisper, donec quæramus miserationes à Domino.*
Hierof. 24 *Et sermo ipsius Domini descendere fecit super populum Sodomæ & Gomorrhæ, pluvias beneplaciti, si forsan facerent pœnitentiam ab operibus suis malis. Cùm autem videbant pluviam beneplaciti, dicebant, Forsan opera nostra mala non sunt manifesta coram eo; quare iterum demisit super eos sulphur & ignem à conspectu Domini è cœlis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* گفتند آن مردمان بلوط کیست بتو اینجا داماد وپسران تو ودختران تو وهمه آنچه بتو در 12
شهر بیرون آور از آن جا * که تباه کنان ایما مر آن جاي این که بزرگست فریاد ایشان مر پیش 13
بفرستاد ایمارا ؛ بتباهي کردن آنرا * بیرون آمد لوط سخن گفت بداماداں او ستانان دختران 14
او گفت برخیزید بیرون روید از آن جاي این که تباه کناست خدا مر آن شهر بود چون
مسخرگي کنا در چشمان داماداں او * وچون آن صبح بر آمد جهد کردند آن فرشتگان در 15
لوط بگفتن برخیز بستان مر زن تو ومر دو دختران تو آن یافته شدگان تا نا هلاك شوي در
گناه آن شهر * درنگ همي کرد قوي گرفتند آن مردمان در دست او ودر دست زن او ودر 16
دست هو دختران او در بخشیدن ؛ ابر او بیرون آوردند اویرا ورها کردند اویرا از بیرون بشهر
* بود چون بیرون آوردن ایشان ایشانرا بآن بیرون گفت رسته شو ابر جان تو نه نگاه کني پس تو 17
ونه ایستي در همه آن صحرا بکوهي رسته شو تا نه هلاك شوي * گفت لوط بایشان نه اکنون 18
خدا * اینك اکنون یافت بنده‌هي تو جاهي در چشمان تو بزرگي کردي فضل تو آنچه بکردي او 19
من برباندن مر جان من ومن نتوانم برسته شدن بآن کوه تا نه فراز رسد بمن آن بدي وبمیرم
* اینك اکنون آن شهر این نزدیکست بگریختن آنجا وآن اندك رسته شوم اکنون بآنجا هنه 20
اندکست آن وبزید جان من * گفت باو اینك آزرم داشتم روي تو نیز بسخن این ببني زیر زبر 21
کردن من مر آن شهر آنچه سخن گفتي * زود باش رسته شو بآنجا که نتوانم بکردن سخن تا آمدن 22
تو ابر همچنین بخواند نام آن شهر صوعر * آن خورشید بیرون آمد ابر آن زمین ولوط آمد بصعر 23
* وخدا بباراند ابر سدوم وابر عموره گوگرد وآتش از نزد خدا از آن آسمان * زیر زبر کرد مر 24
آن شهرهاي اینان ومر همه آن صحرا ومر همه نشینندان آن شهرها ورویشن آن زمین * 25

Dixerunt viri ad Lot, Quis est tibi hic? generum, & filios tuos, et filias tuas, et quicquid tibi est in civitate, educ de loco isto: Corrumpemus enim nos istum locum. Quia magnus est clamor eorum coram Domino, misit nos Dominus ad corrumpendum eum. Tum egressus Lot sermonem iniit cum generis suis accipientibus filias ejus, dicendo; Surgite, egredimini de loco isto: quia corruptelam illaturus est Deus civitati. Fuit autem sicut illudens in oculis generûm suorum. Cùm autem aurora ascendisset, instabant angeli ipsi Lot, dicendo; Surge, tape uxorem tuam, & duas filias tuas quæ inveniuntur, ut non perdita sis in peccato civitatis. Quumque moram faceret, firmitèr apprehenderunt viri manû ejus, manúmque uxoris ejus, ac manum duarum filiarum ejus, (quòd misereret ipsius Dominus,) & educentes eum, dimiserunt eum extrà urbem. Fuit autem dum illi educerent eos foràs, dixit; Liberâ teipsum pro anima tua, ne respicias post te, neque stes in tota hac planitie: in montem evade, ut non perditus sis. Dixit eis Lot, Nequaquam nunc Deus. Ecce nunc honorem assecutus est servus tuus in oculis tuis, & magnificâsti beneficentiam tuã quã feciſti mecũ ad vivã conservandũ animã meã: at ego non potero evadere in montem, ne superveniat mihi malũ, & moriar. Ecce nunc, civitas ista propinqua est ut fugiã illuc; et ipsa est parva: salvabor nunc ibi; nonne parva est ipsa, et vivet anima mea? Respondit ei, En honestavi vultũ tuum etiam in isto sermone, ut non subvertam urbem de qua sermonem protuliſti. Citus esto, salvare ibi: quia non potero facere quicquam, donec perveneris illuc. Idcircò vocavit nomen civitatis, Soar. Sol egressus erat super terram quum Lot venit in Soar. Et Deus pluit super Sodom & super Gomorah sulphur & ignem à Deo de cœlo. Subvertitque has urbes, omnémque planitiem, omnes quoq; sedentes in urbibus illis, & germen terræ.

תרגום יונתן בן עזיאל

וחבש ואסחבלת אינתתיה מבתר 26
סלקא למנרוע מה הוי בסוף ביתיה
דאיבד דהי הוות מבנתהון דסדומאי
ומטול דחשת בטלחא בפירסומי ענייא
הא היא עבידא עמוד דמלח : וישכם
ואקדם אברהם בצפרא לאתרא דשמיש 27
חמן בצלו קדם יי : וישקף ואוריק על אנפי סדום ועמורה ועל כל אנפי ארע 28
מישרא וחמא והא סליק קוטרא דארעא היא כקוטרא דאתונה : ויהי והוה 29
בחבלות יי ית קירוי מישרא ודכיר יי ית זכותיה דאברהם ושלח ית לוט מנו
הפיכתא כד הפך ית קרויא די הוה יתיב בהון לוט : ויעל וסליק לוט מן 30
וער ויתיב בטוורא ותרתין בנתיה עמיה ארום הוה דחיל למיתב בוער ויתיב
במערתא הוא ותרתין בנתיה : ואמרת 31
ואמרת רבתא לזעירתא אבונא סיב
ובר לית בארעא למיעל עלנא כאורח
כל ארעא : לכה אישא נשקי ית אבונא חמר וכד יהי רוי נשמיש עמיה ונקיים 32
מאבונא בנין : ואשקין ית אבוהון חמר בליליא הדוא ורוא וקמת 33
רבתא ושמיש עם אבוהא ולא ידע במישבבה ולא בקמה : ויהי והוה 34
מיומחרא ואמרת רבתא לזעירתא הא כבר שמשית עם אבא נשקיניה
חמר אוף בליליא דין וירדי ועולי שימושי עמיה ונקיים מאבונא בנין : ותשקין
ואשקיאן אוף בליליא הדוא ית אבוהון חמר ורוי וקמת זעירתא ושמיש עמיה 35
ולא ידע במשבבה ולא בקמה : ותתרין ואתעברן תרתין בנת לוט מאבוהון : 36
ותלד וילידת רבתא בר וקרת שמיה מואב הוא אבא עד יומא דין 37
אבוהום דמואבאי עד יומא דין : והצעירה ואעירתא אוף היא ילידת בר וקרת 38
ית שמיה בר עמי ארום בר אבוהא היא הוא אבוהון דעמא עמונאי עד יומא דין :

ירושלמי

ירושלמי 26 על דהות אתתיה דלוט
מן בני בניהון עמא דסדום אסתכלת
מן בתרה למחמי מה הוי בסוף ביתיה
דאבוי והא היא קימא עמוד דמלח עד
זמן דתתי תתיה דיחון מחיא :

כ

ויסע ונטל מתתן אברהם לארע דרומא ויתיב בין רקם ובין חגרא ואתנחב 1
בגרר : ויאמר ואמר אברהם על שרה אנחתיה אחותי היא ושדר אבימלך 2
מלכא דגרר ודבר ית שרה :

ירושלמי 2 מלכא דעדר :

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et respexit uxor ejus post Angelum, 26
ut cognosceret quis tandem finis esset domûs patris sui : nam ipsa erat
ex filiabus Sodomitarum; & quia
ipsa peccaverat in sale, publicè
punita est, ecce facta est statua
salis. Et surrexit Abraham manè, 27
ad locum in quo ministrabat in oratione coram Domino. Et respexit versus Sodomam & Gomorrham, & 28
versus omnem terrâ planitiei; & vidit, & ecce ascendebat vapor terræ tanquam vapor fornacis. Et factum est cùm perderet Dominus civitates pla- 29
nitiei, & recordatus est Dominus justitiæ ipsius Abrahami; & emisit Lot
de medio subversionis, dum subverteret civitates in quibus habitabat
Lot. Et ascendit Lot ex Zoar, & habitavit in monte, & duæ filiæ ejus
cum eo; quoniam timebat habitare in Zoar : atque habitavit in spelunca, 30
ipse, & duæ filiæ ejus. Et dixit ma- 31
jor natu ad minorem; Pater noster
senuit, & vir nullus est in terra ad
ingrediendum ad nos, juxta morem
universæ terræ. Veni, potabimus 32
patrem nostrum vino; & cùm erit ebrius, rem habebimus cum eo : ut
vivificemus de patre nostro filios. Et potaverunt patrem suum vino nocte 33
illa, & erat ebrius : & surrexit major natu, & coivit cum patre; nec
cognovit cum decumberet ipsa, nec cognovit cum surgeret illa. Et 34
factum est die sequenti, ut diceret major natu ad minorem; Ecce jam coivi
vespera meâ cum patre : potabimus eum vino etiam hac nocte, ut inebri-
etur ipso; tum ingredieris & coibis cum eo, ut reservemus de patre
nostro filios. Et potaverunt etiam nocte illa patrem suum vino, & in- 35
ebriatus est : & surrexit minor & coivit cum eo; neque cognovit dum
decumberet ipsa, neque dum surgeret ipsa. Et prægnantes factæ sunt 36
ambæ filiæ Lot ex patre suo. Et peperit major natu filium, & vocavit 37
nomen ejus Moab; quoniam ex patre suo prægnans facta erat : ille est
pater ipsorum Moabitarum usque ad diem hanc. Minor etiam ipsa pe- 38
perit filium, & vocavit nomen ejus Barammi; eò quòd filius patris
ipsius erat : ipse est pater populi Ammonitici usque ad tempus hujus
diei.

Hierosol. 26 *Eò quòd uxor Lot esset ex filiis filiorum populi Sodomæ, respexit post se ut videret quis esset finis domûs patris sui; & ecce ipsa stetit statua salis, usque ad tempus quo veniet resurrectio, quo revivi- scent mortui.*

Hierosol. 31 *Et vir non est in terra, qui conveniat nos juxta legem totius terræ.*

CAP. XX.

Et profectus est inde Abraham in terram Australem, & habitavit inter 1
Rekam & Chagra : & peregrinatus est in Gerar. Et dixit Abraham de Sara
uxore sua; Soror mea est : & misit
Abimelech rex Gerar, & accepit
Saram.

Hierosol. 2 *Rex Arad.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

26 27 *ونگاه کرد زن او از پس او شد میل نمك *شبگیر کرد ابرهم در بامداد بآن جاي آنچه
بیاستاد آنجا مر حضرت خدا *نگاهي کرد ابر روي سدوم وعموره وابر همه روي زمین آن 28
صحرا دید واینك بر آمد دود آن زمین چون دود آن داش *بود در تباه کردن خدا مر 29
شهرها آن صحرا یاد کرد خدا مر ابرهم بفرستاد مر لوط از میان آن زیر زبري در زیر زبر کردن
مر آن شهرها آنچه بنشست در ایشان لوط *بر آمد لوط از صوعر بنشست در کوه ودو دختران 30
او اواز او که بترسید بنشستن در صوعر بنشست در مغاره او ودو دختران او *گفت آن مهتر 31
بآن کهتر پدر ایما پیر ومرد نیست در زمین بآمدن ابر ایما چون راه همه آن زمین *بیا 32
بیاهنجانیم مر پدر ایما مے وبخسپیم با او وبزاییم از پدر ایما نسل *بیاهنجاندند مر پدر 33
ایشان مے در شب او بیامد آن مهتر بخسپید اواز پدر آن ونه دانست در خسپیدن آن ودر
بر خاستن آن *بود از دیگر روز گفت آن مهتر بآن کهتر اینك خسپیدم دوش اواز پدر 34
من بیاهنجانیم اویرا مے نیز این شب بیا وبخسپ اواز او وبزاییم از پدر ایما نسل *
*بیاهنجاندند نیز در شب او مر پدر ایشان مے بر خاست آن کهتر بخسپید اواز او ونه دانست 35
در خسپیدن آن ودر بر خاستن آن *آبستن شدند دو دختران لوط از [پدر] ایشان *بزایید 36 37
آن مهتر پسر بخواند نام او مواب او پدر مواب تا این روز *وآن کهتر نیز او بزایید پسر بخواند 38
نام او بن عمّي او پدر پسران عمّون تا این روز*

* فصل بیستم *

منزل برداشت از آنجا ابرهم بزمین آن جنوب بنشست میان قدش ومیان شور بنشست در جرر 1
گفت ابرهم بشوه زن او خواهر منست آن بفرستاد ابیملك پادشاه جرر بستاند مر شوه 2

Respiciens autem uxor ejus post eum, in statuam salis. Ascendens autem Abraham mane, ivit ad locum ubi steterat in præsentia Dei. Prospexitque versus faciem Sodom & Gomorah, & versus universam faciem terræ illius planitiei; videtque & en ascendebat fumus terræ sicut fumus fornacis. Fuit, cùm corrumperet Deus urbes planitiei, recordatus Deus ipsius Abraham, emisit Lot è medio subversionis, cùm subverteret urbes in quibus sedebat Lot. Ascendens autem Lot è Soar, sedit in monte, ut duæ filiæ ejus cum eo : quia timebat sedere in Soar, sedit in spelunca, ipse & duæ filiæ ejus. Dixit major ad minorem natu, Pater noster senex, neque vir supereſt in terra hac ut ingrediatur ad nos secundùm viam universæ terræ. Veni, bibere faciemus patrem nostrum vinum, & concumbemus cum eo, ut vivificemus prolem de patre nostro. Potum igitur dederunt patri suo vinum nocte illâ, & ingrediens major concubuit cum patre suo, cumque cognovit cùm ille accubaret, vel cùm surgeret ipsa. Fuit autem postero die, ut diceret major ad minorem, Ecce concubui hesternâ nocte cum patre meo, bibendum præbeamus ei vinum etiam hâc nocte : veni, atque concumbe cum eo, & vivificemus sobolem de patre nostro. Bibendum igitur dederunt etiam illâ nocte patri suo vinum; ingressusque minor natu concubuit cum eo : ipse verò non cognovit cùm accubaret illa, vel cùm surgeret illa. Gravidis igitur factis duabus filiabus Lot à patre suo, Peperit major filium, cujus nomen vocavit, Moab : ipse est pater Moabitarum usque hodiè. Minor quoque, etiam ipsa peperit filium, cujus nomen vocavit, Ben-ammi : ipse est pater filiorum Ammon usque hodiè.

CAP. XX.

Mansionem suam sustulit inde Abraham ad terram Meridianam, & sedit inter Cadesh & Shur; fuitque, inquam, in Gerar. Quumque dixisset Abraham de Sarah uxore suâ, Soror mea est; misit Abimelech rex Gerar, & accepit Sarah.

בראשית כ — הרגום יונתן בן עוזיאל — ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

3 ויבא מֵימַר מִן קֳדָם יְיָ לְוָת אֲבִימֶלֶךְ בְּחֶלְמָא דְלֵילְיָא וַאֲמַר לֵיהּ הָא
אַנְתְּ מֵית עַל עִיסַק אִנְתְּתָא דְאַנְסַתְּ וְהִיא מְבַעֲלָא לְגָבַר: ואבימלך וַאֲבִימֶלֶךְ
4 לָא קָרִיב לְגַבָּהּ לְמִסְאֲבָהּ וַאֲמַר יְיָ הֲבַר עַמְמִין דְּלָא חַב אוֹף חַמִי לֵיהּ לְמִוְּבֵי
5 בְּדִינָא אִתְקְטִיל: הֲלָא הִוא אֲמַר לִי דְּאָחַת הִיא וְהִיא אוֹף הִיא אֲמַרַת
6 אָחִי הוּא בְּקַשְׁטוּת לִבְבִי וּבְזַכְּאוּת יְדַיי עֲבַדִית דָּא: ויאמר וַאֲמַר לֵיהּ מֵימְרָא
דְיְיָ בְּחֶלְמָא אוֹף קֳדָמַי גְּלֵי אֲרוֹם בְּקַשְׁטוּת לִבָּךְ עֲבַדְתְּ דָּא וּמְנָעִית אוֹף
7 אֲנָא יָתָךְ מִלְּמֶחֱטֵי קֳדָמַי בֵּן לָא שְׁבַקְתִּיךְ לְמִקְרַב לַנְּפָהּ: ועתה
וּכְעַן אֲתֵיב אִינַּת גְּבַר אֲרוֹם נְבִיָּא הוּא וְיֵצְלֵי עֲלָךְ וְתֶחֱי וְאִין לֵיתָךְ מְתֵיב דַּע
אֲרֵי מֵימְתָּ תְּמוּת אַנְתְּ וְכָל דִּילָךְ: וישכם וְאַקְדִּים אֲבִימֶלֶךְ בְּצַפְרָא וּקְרָא
8 לְכָל עַבְדּוֹי וּמַלֵּיל יָת כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִילֵּין קֳדָמֵיהוֹן וּדְחִילוּ גוּבְרַיָּא לַחֲדָא:
9 וּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם וְאֲמַר מָה עֲבַדְתְּ לָנָא וּמָא חֲבִית לָךְ אֲרוֹם
אֲתֵיתָא עֲלַי וְעַל מַלְכוּתִי חוֹבָא רַבָּא עוֹבְדִין דְּלָא כַשְׁרִין לְאִתְעֲבָדָא עֲבַדְתְּ עִמִּי:
10 ויאמר וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם מָה חֲמֵיתָא אֲרוֹם עֲבַדְתְּ יָת פִּתְגָמָא הָדֵין:
11 ויאמר וְאָמַר אַבְרָהָם אֲרוֹם אֲמַרִית בְּלִבְבִי לְחוֹד לֵית דַּחְלְתָא דְיְיָ בְּאַתְרָא הָדֵין
וְיִקְטְלוּנַנִי עַל עִיסַק אִנְתְּתִי: ונם וּבְרַם בְּקוֹשְׁטָא אֲחָתִי בְּרַת אִמָּא דְאַבָּא
12 הִיא בְּרַם לָא מִנְּיַסַת אִמָּא וְהַוָת לִי לְאִנְתּוּ: ויהי וַהֲוָה כַּד בְּעוּ לְאַטָּעָאָה
13 יָתִי פַּלְחֵי טָעֲוָתָא וּנְפָקִית מִבֵּית אַבָּא וַאֲמַרִית לָהּ טִיבוּתִיךְ דְּתֵעְבְּדִין עִמִּי לְכָל
אַתְרָא דִינְהַךְ לְתַמָּן אֵימְרִי עֲלַי דְּאָחִי הוּא: ויקח וּנְסֵיב אֲבִימֶלֶךְ עָאן וְתוֹרִין
14 וַאֲמָהִין וְיָהַב לְאַבְרָהָם וְאָתֵיב לֵיהּ יָת שָׂרָה אִנְתְּתֵיהּ: ולשרה וְלְשָׂרָה
15 אֲמַר הָא יְהָבִית אֶלֶף סְלָעִין
דְּכַסְפָּ לְאָחוּךְ הָא אִינוּן לָךְ תַּחְוָרָא
דְעֵינִין חֻלָּף דְּאִתְכַּסִּית מִן בַּעֲלָיִךְ לֵילְיָא
חָדָא וְחָמְתִּ יָתִיךְ דְּאִילּוּ יְהָבִית יָת
כָּל דַּהֲוָה לִי לָא הֲוֻנָא כְּמִסַּת
16 וְאִתְוָכַחַן מִילָּיָא וִידַע אַבְרָהָם אֲרוֹם
לָא קָרִיב אֲבִימֶלֶךְ לְנַבֵּי שָׂרָה אִנְתְּתֵיהּ:
17 ויתפלל וְצַלִּי אַבְרָהָם קֳדָם יְיָ וְאַסִּי
יְיָ יָת אֲבִימֶלֶךְ וְיָת אִנְתְּתֵיהּ וְלַחֲיָנָתּוֹי
וְאַתַּרְוָוחוּ:

ירושלמי 16 ולשרה אֲמַר הָא יְהָבִית
אֶלֶף סְלָעִין דְּכַסְפָּ לַאֲחוּךְ הָא כַסְפָּא הָדֵין
יְהֵיב לֵיךְ מַתָּנָה חֻלָּף דְּאִתְכַּסִּית מִן עֵינֵי
דְּאַבְרָהָם בַּעֲלַיִךְ לֵיל חַד וּמִן כָּל מַה
דַּהֲוָה עִמִּי דַּעֲל כּוּלָּהּ אִתְוַכַּחַת הָא
אִלּוּ יְהֵבִית כָּל מַה דַּהֲוָה לִי לֵית
אֲנָא כְּמִסַּת וְאִתְוַכַּחַן מִלַּיָּא וְיָדַע אַבְרָהָם
צַדִּיקָא דְּלָא חַבָּא מִתְּתֵיהּ:

Et venit sermo à facie Domini ad Abimelech in somnio noctis : & dixit illi ; Ecce tu mortuus, propter uxorem quam abstulisti vi : & ipsa est uxor viri. Sed Abimelech non accesserat ad eam polluendam : itaque dixit ; Domine, an filius populorum qui non peccavit, cui etiam conveniens est ut in judico absolvatur, interficietur. An non ipse dixit mihi ; quòd soror esset ? & ipsa etiam ipsa dixit, Frater meus est ? in veritate cordis mei, & in puritate manuum mearum, feci hoc. Tum dixit illi sermo Domini in somnio ; Etiam coram me manifestum est, quòd in veritate cordis tui fecisti hoc, & prohibui etiam ego te ne peccares coram me : propterea non permisi tibi ut accederes ad eam. Et jam redde uxorem viri, quoniam propheta est ; & orabit pro te, & vives : quòd si tu non reddas, scito quòd moriendo morieris, tu, & omnia quæ tua sunt. Et surrexit Abimelech manè, & vocavit omnes servos suos, & loquutus est hæc omnia verba coram illis : & timuerunt viri illi valde. Et vocavit Abimelech Abrahamum, & dixit ; Quid fecisti nobis ? & quid peccavi tibi, quoniam venire fecisti super me, & super regnum meum peccatum magnum ? opera quæ non sunt recta ut fiant, fecisti mecum. Et dixit Abimelech Abrahamo ; Quid vidisti quòd fecisti hanc rem ? Et dixit Abraham ; Quoniam dixi in corde meo, Tantùm non est timor Domini in loco hoc : & occident me propter uxorem meam. Sed et in veritate soror mea, filia fratris patris est ; sed non ex familia matris : & facta est uxor mea. Et fuit cum quæsiverunt errare facere me idololatræ et exivi è domo patris, tum dixi illi ; *Hec est* beneficentia tua, quam facies mecum : in omni loco ad quem ibimus, dic de me, Frater meus est. Et accepit Abimelech oves, & boves & ancillas, & dedit Abrahamo : & restituit illi Saram uxorem suam. Et ad Saram dixit ; Ecce dedi mille siclos argenti fratri tuo : ecce ipsi sunt tibi velamen oculorum, pro eo quòd occultata fueris à marito tuo nocte unâ, & viderim te ; nam si darem quæcunque habeo, non essent satis. Et disceptabant verbis, & cognovit Abraham, quòd non appropinquâsset Abimelech ad Saram uxorem suam. Et precatus est Abraham coram Domino, & sanavit Dominus Abimelechum, & uxorem ejus, & concubinas ejus, & dilatati sunt.

Hieros. 16. *Et Sara dixit, Ecce dedi mille siclos argenti fratri tuo : ecce illud argentum datum est tibi donum, pro eo quod occultata es ab oculis ipsius Abrahami mariti tui nocte unâ, & propter omne quod fuit mecum, (nam propter omne hoc correpta est) ecce si darem quicquid est mihi, non sum ego tantus ut sufficere possim, & approbata sint verba, & cognoscat Abraham justus quòd ego non cognovi te.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 *بيامد خدا بابيملك درخواب آن شب كفت باو اينك تو ميرا ابر آن زن آنچه بستانديّ
4 وآن زن شوهري دارد * وابيملك نه نزديك شد بآن كفت خدا ها قوم نيز صالحرا بكشيّ
5 *ها نه او كفت بمن خواهر منست آن وآن نيز آن كفت برادر من است آن در تمامي دل
6 من ودر پاكيزكي كفّان من بكردم اين * كفت باو خدا درخواب نيز من آن دانستم كه
7 در تمامي دل تو بكردي اين باز كرفتم نيز من ترا از خطا كردن بمن ابر همچنين نداذم
[ترا] برسيدن بآن * واكنون باز كردان زن آن مرد كه پيغامبرست او ونماز كند در سبب
8 تو وبزيي واكر نيستي تو باز كردانا بدان كه مردن بميري تو وهمه آنچه بتو * شبكير كرد
9 ابيملك در بامداد بخواند بهمه بندكان او سخن كفت مر همه آن سخنهاي آن اينان در
حضور ايشان بترسيدند آن مردمان بغايت * بخواند ابيملك ابرهم كفت باو چه كردي
10 بايما وچه خطا كردم بتو كه بياوردي ابر من وابر پادشاهت من خطاي بزرك كارهاي آنچه نه
11 كرده آيند بكردي با من * كفت ابيملك ابرهم چه ديدي كه كردي مر آن سخن اين
* كفت ابرهم كه كفتم خاصه نيست ترس خدا درجاي اين وبكشند مرا ابر سبب زن
12 من * وبنر حقيقت خواهر من دختر پدر منست آن خاصه نه دختر مادر من وبود بمن بزن
13 *بود چون آنچه طغيا شدند بيرون آورد مرا خدا ازخانهي پدري من كفتم بآن اين فضل تو
14 آنچه بكني با من بهمه آن جا آنچه بياييم آنجا بكوي بمن برادر منست او * بستاند ابيملك
15 كوسپند وكاو وبندها وپرستارها بداد بابرهم باز كردانند باو مر شوه زن او * كفت ابيملك
16 اينك زمين من بپيش تو در نيكو در چشمان تو بنشين * وبشره كفت اينك بدادم هزار سيم
ببرادري تو اينك آن بتو پوشش چشمان بهمه آنچه اوار تو ومر همه ونصيحت كرده شدي
17 *نماز كرد ابرهم بحضرت خدا درمان كرد خدا مر ابيملك ومر زن او وپرستاران او وبزاييدند

Venit autem *Deus ad Abimelech in somnio noctu, dicens ei; Ecce tu moriturus es propter mulierè quam accepisti : ipsa enim mulier maritum habet. Abimelech verò non appropinquaverat illi : & dixit; Deus, num gentem etiam justâ occides ? Annon ipse dixit mihi, Soror mea est illa ? & illa etiam ipsa dixit, Frater meus est ipse : in perfectione cordis mei, & in puritate manuum mearum feci hoc. Respondit ei Deus in somnio, Ego quoque illud novi, quòd in perfectione cordis tui fecisti hoc : ego etiam retinui te à peccando in me, propterea non concessi tibi accedere ad eam. Et nunc revertì fac uxorem viro : quia prophetа est ipse, & orabit pro te; & vives : quòd si tu non reverti feceris eam, scito quòd morte moriêris, tu & quicquid est tuum.* Quocirca *antelucanò surgens Abimelèth mane, convocavit omnes servos suos, & ipse sermone retulit omnia verba ista in præsentia eorũ, & timuerunt homines valdé.* Deinde *vocavit Abimelech Abrahã dicens ei, Quid fecisti nobis ? & quid peccavi in te, quòd induxisti super me & super regnum meum peccatum grande ? opera quæ fieri non conveniunt, fecisti mecum. Dixit* etiam *Abimelech ad Abraham, Quid spectâsti quòd fecisti sermonem hunc ? Respondit Abraham, Quia dixi, Omninò non est timor Dei in loco isto, & occident me causâ uxoris meæ. Et etiam verè soror mea, filia patris mei est ipsa : tantummodò non est filia matris meæ, & fuit mihi in uxorem. Fuit, quando errore ducebantur* propinqui mei, *eduxit me Deus de domo patris mei :* tunc *dixi ad eam, Hæc est beneficentia tua quam facies mecum, In omni loco ad quem veniemus, dic de me ; Frater meus est ipse. Capiens* itaque *Abimelech oves, & boves, & servos, & ancillas, dedit* ipsi *Abraham, & restituit ei Sarah uxorem ejus. Dixit*que *Abimelech, Ecce terra mea coram te : ubi bonum* fuerit *in oculis tuis, sede. Ad Sarah autem dixit, Ecce dedi mille argenteos fratri tuo : ecce ipsi* sunt *tibi operimentum oculorum omnibus qui tecum* sunt ; *& de omnibus, ut monita sis. Orante* itaque *Abraham in præsentia Dei, sanum reddidit Deus Abimelech, et uxorem ejus, atque ancillas ejus : & pepererunt.*

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

כי עצר אָרום מֵיחַד אָחיד מֵימְרָא דַיְיָ 18
בְּאַנפֵי כָּל צִירִיהָ בֵּית וולָדָא לְנַשַׁיָא
דְּבֵבִית אֲבִימֶלֶךְ עַל עֵיסַק שָׂרָה אִיתַּת אַבְרָהָם:

ירושלמי 18 מְטָרוד טָרֵד:

Quoniam claudendo concluserat 18 verbum Domini omnes cardines domus vulvæ mulierum domus Abimelech, propter Saram uxorem Abraham.

Hieros. 18. *Claudendo clausit.*

כא

ויי פקד יְיָ דְכִיר יַת שָׂרָה הֵיכְמָא דְאָמַר לֵיהּ וְעָבַד יְיָ לְשָׂרָה נִיסָא הֵיכְמָא 1
דְמַלֵּיל אַבְרָהָם בְּצְלוֹתֵיהּ עַל אֲבִימֶלֶךְ:
ותהר ואִתְעַבְּרַת וְיָלִידַת שָׂרָה לְאַבְרָהָם 2
בַּר דְּדְמֵי לֵיהּ לְסִיבְתּוּ לְיוֹמָנָא דְמַלֵּיל
יָתֵיהּ יְיָ: ויקרא וקְרָא אַבְרָהָם יַת שׁוּם בְּרֵיהּ דְיִתְלִיד לֵיהּ דְיִלִידַת לֵיהּ 3
שָׂרָה יִצְחָק: וימל וּעָר אַבְרָהָם יַת יִצְחָק בְּרֵיהּ בַּר תְּמַנְיָא יוֹמִין כְּמָה 4
דְּפַקִּיד יָתֵיהּ יְיָ: ואברהם וְאַבְרָהָם בַּר מְאָה שְׁנִין כַּד אִתְלִיד לֵיהּ יַת יִצְחָק 5
בְּרֵיהּ: ותאמר וְאָמְרַת שָׂרָה תֵּימְהָא עֲבַד לִי יְיָ כָּל דְּשָׁמַע יִתְמַהּ עָלַי: 6
ותאמר וְאָמְרַת מָה מְהֵימָן מַבְשְׂרָא 7
דְּבְשַׂר לְאַבְרָהָם וְאָמַר עֲתִידָה דְּחוֹנִיק
בְּנִין שָׂרָה אָרום יְלִידַת לֵיהּ בַּר
לְאֵישׁוּן סֵיבוּתֵיהּ: וירגל וּרְבָא טַלְיָא 8
וְאִתְחַסַּן וְעָבַד אַבְרָהָם מִשְׁתְּיָא רַבָּא
בְּיוֹמָא דְאַחְסִין יַת יִצְחָק: ותרא וַחֲמַת 9
שָׂרָה יַת בְּרָא דְהָגָר מִצְרִיתָא דִילִידַת
לְאַבְרָהָם מְנַחֵךְ לְפוּלְחָנָא נוכְרָאָה וְנָחִין
לֵיהּ: ותאמר וְאָמְרַת לְאַבְרָהָם טָרוד יַת אַמְתָא הָדָא וְיַת בְּרָהּ אָרום לֵית 10
אַוושַׁר לְמֵירוּת בַּר אַמְתָא הָדָא עִם בְּרִי וְיִצְחָק: וירע וּבְאִישׁ 11
פִּתְגָמָא לַחֲדָא בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל עֵיסַק יִשְׁמָעֵאל בְּרֵיהּ דְיִפְלַח לְפוּלְחָנָא נוכְרָאָה:
ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְאַבְרָהָם לָא יֵבאֵישׁ בְּעֵינָךְ עַל טַלְיָא דִי נְפַק מְתַרְבּוּתָךְ וְעַל אֲמְתָא 12
דְּאַתְּ מְתָרֵךְ כָּל דְּתֵימַר לָךְ שָׂרָה קַבֵּיל מֵימְרָהּ דְּנְבִיאָתָא הִיא אָרום בְּיִצְחָק יִתְקְרוּן
לָךְ בְּנִין וְדִין בַּר אַמְתָא לָא מִתְיַחֵס בַּתְרָךְ: ונם וְאוף יַת בַּר אַמְתָא לְעַם 13
לַיסְטִים אֲשַׁוְיֵנֵיהּ אָרום בַּרְךָ הוּא: וישכם וְאַקְדִּים אַבְרָהָם בְּצַפְרָא וּנְסִיב לַחְמָא 14
וְקַרְוָא דְמַיָא ויהב לְהָגָר שַׁוִי עַל כַּתְפָּהּ וְקִשַּׁר לָהּ בְּמוֹתְנָהָא לְאוּדְעֵי דְאַמְתָא הִיא
וְיַת רֵיבָא וּפְטָרָהּ בְּנִיטָא וְאוֹלַת וְטָעֵת מִן אָרְחָא לְמַדְבְּרָא דְסִמֵּיךְ לְבֵירָא דְשָׁבַע:
ויכלו וַהֲווּ כֵּיוָן דְּמָטוּ לְפִיתְחָא דְמַדְבְּרָא 15
אַדְכְּרוּ לְמֵטֵי בְּתַר פּוּלְחָנָא נִיכְרָאָה
וְלָקָה יִשְׁמָעֵאל בְּאִישָׁא צְמִירְתָא וּשְׁתִי כָּל
מַיָא עַד דִּי שְׁלִימוּ כָּל מַיָא מִן קְרְוָהּ וְאִתְחֲרִיךְ וְאִתְקְלִישׁ בְּשָׂרֵיהּ וְסוּבְרֵתֵיהּ
וְאַשְׁתַּלְהִיאַת וּקְרָא לְרַחֲלְתָא דְאִבָּא וְלָא עָנְתָה יָתֵהּ וּמִן יַד טַלְקַת יַת רֵיבָא תְּחוֹת חַד מִן אִלָנַיָא:

ירושלמי 15 וְשִׁלִימוּ מַיָא מִן קְרְוָה:
וְסַלְקַת יַת טַלְיָא:

Quoniam claudendo reclusit 18 omnem vulvam in domo Abimelech propter Sarah uxorem Abraham.

Hieros. 18. *Claudendo clausit.*

CAP. XXI. — *Cap.* XXI.

DOminus autem recordatus est Saræ, quemadmodum dixerat illi: & 1
fecit Dominus Saræ miraculum, sicut loquutus erat Abraham in precatione sua pro Abimelech. Et 2
prægnans facta est, & peperit Sara Abrahamo filium qui similis esset ipsi in senectute, eo tempore de quo loquutus fuerat illi Dominus. Et vocavit Abraham nomen filii sui qui 3
natus erat ipsi, quem peperat illi Sarah, Isaac. Et circuncidit Abra- 4
ham Isaacum filium suum, cum esset filius octo dierum; sicut jusserat illi Dominus. Abraham autem natus erat centum annos, cum natus est illi 5
Isaac filius suus. Et dixit Sara, Miranda mihi fecit Dominus: quisquis audi- 6
erit mirabitur de me. Rursus dixit; 7
Quàm fidelis nuntius, qui nuntiavit Abrahamo & dixit, Futurum est ut lactet filios Sara: quoniam peperit illi filium hoc tempore. Et crevit 8
puer, & ablactatus est: & fecit Abraham convivium magnum, die quo ablactavit Isaacum. Et vidit Sara 9
filium Hagar Ægyptiæ, quem pepererat Abrahamo, ludentem in cultu alieno & incurvantem se Domino.
Et dixit Abrahamo; Ejice ancillam hanc, & filium ejus: quoniam fieri non 10
potest ut filius ancillæ istius hæres sit cum filio meo, & bellum gerat cum Isaaco. Et displicuit res hæc valde in oculis Abrahami propter Ismae- 11
lem filium suum, quòd coleret cultum alienum. Et dixit Dominus 12
Abrahamo; Ne displiceat in oculis tuis de puero, qui exiit de educatione tua, & de ancilla tua quam tu ejicis; quicquid tibi dixerit Sara au- 13
sculta illi, quia prophetissa est: quoniam in Isaac vocabuntur tibi filii, & hic filius ancillæ non in genealogia numerabitur post te. Et etiam 14
filium ancillæ in populum latronum ponam eum; quoniam filius tuus est. Et surrexit Abraham manè, & accepit panem & lagenam aquarum & dedit Hagari, ponens super humerum ejus, & alligavit eam ad lumbos ejus ut notificaret quod ancilla esset, & puerum, & dimisit eam cum libello repudii: & abiit & erravit ex via, ad desertum quod erat vicinum ipsi Beer-saba. Et accidit quando pervenerunt ad ingres- 15
sum deserti, recordati sunt errare post cultum alienum; & percussus est Ismael igne caloris calidissimo, & bibit omnes aquas, donec exhaustæ sunt omnes aquæ ex lagena, & adusta est & attenuata caro ejus; & portavit eum, & fatigata est: tum clamavit ad Deum patris, qui cùm non responderet, statim projecit puerum sub unam ex arboribus.

Hieros. 1. *Et fecit Dominus miracula Saræ sicut loquutus est.*

Hieros. 7. *Et dixit; Quale fit nuntium, quod nuntiavit domino meo Abraham ab initio, & dixit, Futurum est ut illa lactet: quum peperi filium senectuti suæ. 9. Et vidit Sarah filium Hagar Ægyptiæ, quem pepererat Abrahamo, facientem opera mala, quæ non decebat fieri, ridentem in cultu alieno.*

Hieros. 15. *Et finitæ sunt aquæ ex amphora, & projecit puerum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * كه بند كردن بند كرد خدا در پس همه رحم بخانهي ابيملك ابر سبب شره زني ابرهم *

Quia claudendo retrò occlusérat Deus omnem uterum in domo Abimelech propter Sarah uxorem Abraham.

* فصل بيست يكم *

CAP. XXI.

1 2 * وخدا ياد كرد شده چون آنچه كفت بكرد خدا بشره چون آنچه سخن كفت * آبستن شد

POrrò Deus recordatus est Sarah, quemadmodum dixerat. Et fecit Deo cum Sarah secundùm verbum quod dixerat, Gravida facta Sarah peperit ipsi Abraham filium in senectute ejus, tempore statuto de quo fuerat ei locutus Deus. Et vocavit 3 Abraham nomen filii sui qui natus erat ipsi, quem peperit ei Sarah, Isaac. Circuncidítque Abraham Isaac filium 4 suum octo dies natum, quemadmodùm præceperat ei Deus. Abraham verò erat centùm annorum circiter, quum nascerétur ei Isaac filius ejus. Dixítque 6 Sarah, Lætificavit me Deus: quicunque audierit, lætabitur mecum. Adjecit, Quis hujusmodi verbum dixísset 7 ad Abraham, Lactatura est Sarah filios? quia peperi filiũ in senectúte ejus. Cumque crevísset puer, ablactátus est: & fecítque Abraham convívium magnum 8 in die ablactationis Isaac. Vidítque Sarah filiũ Hagar Ægyptiæ, quem pepererat ipsi Abraham, ridentem; Dixit 9 10 ad Abraham, Expelle istam ancillã & filium ejus: quia non hereditabit accipiet filius ancillæ istius cum filio meo, nempe cum Isaac. Displicuit ve- 11 hementer verbum in oculis Abraham valdè, causâ filii sui, Dixítque Deus ad 12 Abraham, Ne displiceat in oculis tuis propter puerum & propter ancillam tuam: quicquid dixerit tibi Sarah, ausculta voci ejus; quia in Isaac vocabítur tibi progenies. Et filium quo- 13 iam ancillæ in gentem ponam, quia sóboles tua est ipse. Antelucáno autem- 14 que surgens Abraham manè, cepit panem, & guttúrnium aqua, dedítque ipsi Hagar, (imponens humero ejus:) & puerum, & emísit eam: quæ abiens errávit in desérto Beer-sheba. Et consumptis 15 aquis ex guttúrnio, dejecit puerum sub ter unam ex arboribus.

1 2 بزاييد شره بابرهم پسر بپيري او بوعدهي آنچه سخن كفت باو خدا * بخواند ابرهم مر 3
نام پسري او آن زاده شده باو آنچه بزاييد باو شره يصحق * ببريد ابرهم مر يصحق 4
پسر لو قدر هشت روزها چون آنچه فرمود اويرا خدا * وابرهم قدر صد ساله در زاييده 5
شدن باو مر يصحق پسري او * كفت شره شادماني كرد بمن خدا همه آن شنوا شادى 6
كند بمن * كفت كه سخن كفت بابرهم شير داد پسران را شره كه بزاييدم پسر بپيري او * 7
* بزرك شد آن كودك تمام شير شد بكرد ابرهم دعوت بزرك در روز تمام شير كردن 8
مر يصحق * بديد شره مر پسري هجر آن مصريت آنچه بزاييد بابرهم خنده كنا * كفت 9 10
بابرهم بران آن پرستار اين ومر پسري آن كه نه ميراث گيرد پسر آن پرستار اين با پسري من
با يصحق * بد آمد آن سخن بغايت در چشمان ابرهم ابر سبب پسري او * كفت خدا بابرهم 11 12
نه بد آيد در چشمان تو ابر آن كودك وابر پرستار تو همه آنچه گويد بتو شره بشنو در
آواز آن كه در يصحق خوانده شود بتو نسل * ونيز مر پسر آن پرستار بقوم بنهم اويرا 13
كه نسل توست او * شبگير كرد ابرهم در بامداد بستاند نان ومطهره آب بداد بهجر 14
بنهاد ابر كتف آن ومر آن كودك بفرستاد آنرا برفت وطغيا شد در بيابان بار شبع *
* تمام شدند آن آب ازان مطهره بيافكند مر آن كودك فرود يكه از درختها * 15

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targum Jonathan Ben Uziel.

16 וּתְלַךְ וְאוֹלַת וְיַתֵּיבַת לְהּ לְסִטַר חַד וְטַלְקַת יַת פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה אַרְחִיקַת
מִן בְּרַהּ כְּשִׁיעוּר מֵינַר בְּקַשְׁתָּא אֲרוֹם אֲמַרַת לֵית אֲנָא יְכֵלָא לְמֵיחֵי בְּמוֹתָא
17 דְּטַלְיָא וְיַתֵּיבַת סְקֵבֵל בְּרַהּ וַאֲרִימַת יַת קָלַהּ וּבְכַת : וישמע וְשָׁמְעַ קֳדָם
יְיָ יַת קָלֵהּ דְּטַלְיָא בְנִין וְכוּתֵיהּ דְּאַבְרָהָם וּקְרָא מַלְאָכָא דְּיְיָ לְהָגָר מִן שְׁמַיָּא
וְאָמַר לָהּ מַה לִיךְ הָגָר לָא תַּסְתְּפִּין אֲרוֹם שְׁמִיעַ קֳדָם יְיָ יַת קָלֵיהּ דְּטַלְיָא
וְלָא דַּן יְתֵיהּ לְפוּם עוֹבְדוֹי בִּישַׁיָּא דְּהוּא עָתִיד לְמֶעְבַּד אֱלָהֵין בְּנִין וְכוּתֵיהּ
18 דְּאַבְרָהָם חֹס עִילּוֹי בְּאַתַר דְּהוּא תַּמָּן : קוּמִי אְוּדְקִינִי טוּלִי יַת טַלְיָא וְאַחְקִינִי
יַת יְדִיךְ בֵּיהּ אֲרוֹם לְעַם רַב אֲשַׁוְּיֵנֵיהּ : ויפקח וַיְגַל יְיָ יַת עֵינָהָא וְאִתְגְּלִי לְהּ
19 בֵּירָא דְמַיָּא וְאוֹלַת וּמְלַת יַת קְרָוָה מַיָּא וְאַשְׁקְיֵית יַת טַלְיָא: ויהי וַהֲוָה מֵימְרָא
20 דְּיְיָ בְּסַעֲדֵיהּ דְּטַלְיָא וּרְבָא וְיַתֵּיב בְּמַדְבְּרָא וַהֲוָה לֵילִיף רַבִּי קַשְׁוָותָא : וישב
וְיַתֵּיב בְּמַדְבְּרָא דְּפָארָן וּנְסֵיב אִיתְתָא יַת עַדִישָׁא וְתַרְכָה וּנְסִיבַת לֵיהּ אִמֵּיהּ
21 יַת פַּטִימָא אִתְתָא מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם : ויהי וַהֲוָה בְּעִדָּנָא הַהִיא וְאָמַר אֲבִימֶלֶךְ
וּפִיכוֹל רַב חֵילֵיהּ לְאַבְרָהָם לְמֵימַר מֵימְרָא דְּיְיָ בְּסַעֲדָךְ בְּכֹל מָה דְאַנְתְּ
22 עָבִיד : ועתה וּכְעַן קַיֶּים לִי בְּמֵימְרָא דַּיְיָ הָכָא אִין תִּשְׁקַר בִּי וּבִבְרִי וּבְבַר
בְּרִי כְּטִיבוּתָא דְעָבַדִית עִמָּךְ תַּעֲבִיד עִמִּי וְעִם אַרְעָא דְדַרְתָּא בְּהּ : ויאמר
23 וַאֲמַר אַבְרָהָם אֲנָא אֶקַיֵּים : והוכיח וְאָתְוַכַּח אַבְרָהָם עִם אֲבִימֶלֶךְ עַל
עֵיסֶק בֵּירָא דְמַיָּא דְאַנְסוּ לֵיהּ עַבְדֵי אֲבִימֶלֶךְ : ויאמר וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לָא
24 יָדַעְנָא מַן הוּא דְעָבַד יַת פִּתְגָמָא הָדֵין וְאוּף אַנְתְּ לָא חֲוֵית לִי וְאוּף אֲנָא
לָא שְׁמַעְנָא מִן חוֹרָנִין אֱלָהֵין יוֹמָא דֵין מִנָּךְ : ויקח וּדְבַר אַבְרָהָם עָאן
25 וְתוֹרִין וְיָהַב לַאֲבִימֶלֶךְ וְגָרוּ תַּרְוֵיהוֹן קְיָם : ויצב וְאָקִים אַבְרָהָם יַת שְׁבַע
26 חוּרְפַּן בִּלְחוֹדֵיהֶן וְאַפְרְשִׁינוּן מִן תּוֹרֵי : ויאמר וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לְאַבְרָהָם מָרַי
27 הֵינוּן שְׁבַע חוּרְפַּן דָּאֲקֵימְתָּא בִּלְחוֹדֵיהוֹן : ויאמר וַאֲמַר אֲרוֹם יַת שְׁבַע
חוּרְפַּן תְּקַבֵּל מִן יְדִי מִן בְּגַלָּל דִּתְהֵוִי לִי לְסַהֲדוּ אֲרוֹם חֲפַרִית יַת בֵּירָא
28 הָדָא : על כן בְּגִין כֵּן קָרָא לְבֵירָא הַהוּא בֵּירָא דְשָׁבַע חוּרְפַּן וְקָם אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכוֹל רַב חֵילֵיהּ
29 וְתָבוּ לְאַרַע פְּלִשְׁתָּאֵי :

16 Et abiit, & sedit sibi ad latus unum, & projecit idola, removitque à filio suo quasi mensuram jactus arcus; quoniam dixit, Non possum videre mortem pueri: & sedit è regione filii sui, & extulit vocem suam, & flevit. 17 Et audita est coram Domino vox ejus pueri propter meritum Abrahæ: & vocavit Angelus Domini Hagarem è cœlo, & dixit illi, Quid tibi Hagar? Ne defetiscaris, quoniam exaudita est coram Domino vox pueri; neque judicavit eum secundùm opera sua mala quæ facturus est, sed propter meritum ipsius Abraham misertus est ejus in eo loco in quo est. 18 Erigas te, tolle puerum & corrobora manum tuam in eo: quoniam in populum magnum ponam eam. 19 Et discooperuit Dominus oculos ejus, & manifestatus est illi puteus aquarum: & abiit & replevit lagenam aquarum, & potavit puerum. 20 Et fuit sermo Domini auxilio ipsi puero, & crevit: & habitavit in deserto, & fuit docens jaculari arcubus. 21 Et habitavit in deserto Pharan: & accepit uxorem Adischam quam repudiavit, & accepit illi mater ejus Phatimam uxorem è terra Ægypti. 22 Et accidit eo tempore, ut diceret Abimelech & Phicol princeps exercitus ejus Abrahamo, dicendo; Sermo Domini *est* in auxilio tuo, in omni eo quod facis. 23 Nunc itaque jura mihi per verbum Domini hîc; si mentiaris mihi, & filio meo, & nepoti meo; secundùm bonitatem quam exercui erga te facies mecum, & cum terra in quâ peregrinatus es. 24 Et dixit Abraham, Ego jurabo. 25 Et contendit Abraham cum Abimelech propter puerum aquarum, quem vi abstulerant servi Abimelech. 26 Et dixit Abimelech; Non novi quis sit qui fecerit rem hanc: & etiam tu non renuntiâsti mihi, & etiam ego non audivi ab aliis, nisi hoc die à te. 27 Et accepit Abraham oves & boves, & dedit Abimelech: & pepigerunt ambo fœdus. 28 Et statuit Abraham septem agnas seorsum, & separavit eas à bobus. 29 Tum dixit Abimelech ad Abrahamum; Quid sibi volunt septem agnæ istæ, quas statuisti solas? 30 Et dixit; Quoniam septem agnas accipies ex manu mea, ut sis mihi in testimonium, quòd fodi puteum istum. 31 Propterea vocavit puteum illum, Puteum septem agnarum: quia ibi juraverunt uterque. 32 Et pepigerunt fœdus in Beer septem agnarum: & surrexit Abimelech & Phicol princeps exercitus ejus, & reversi sunt in terram Philistæorum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * برفت بنشست بآن از مقابل دور شدن چون تیر انداختن کمان که گفت نه
17 بینم در مردن آن کودك بنشست از مقابل برداشت مر آواز آن وبگریست * بشنید
خدا مر آواز آن کودك بخواند فرشتهٔ خدا بهجر ازان آسمان گفت بآن چیست بتو
18 هجر نه ترس که بشنید خدا بآواز آن کودك در آنچه او آنجا * برخیز بردار مر آن
19 کودك وقوي گیر مر دست تو درو که بقوم بزرك بنهم اویرا * بگشاد خدا
مر چشمان آن بدید چاه آب برفت وپر کرد مر آن مطهره آب بیاهنجاند مر آن کودك
20 * بود عنایت خدا بآن کودك بزرك شد بنشست در بیابان بود جواني کمان دار
21 22 * بنشست در بیاباني فارن بستاند باو مادر او زن از زمین مصریم * بود در وقت آن
گفت ابیملك وفیکل امیر سپاه او بابرهم بگفتن خدا با تو در همه آنچه تو کنا
23 * واکنون سوگند خور بمن در خدا اینجا اگر دروغ گوئي بمن وبفرزند من
وبنبیرهي من چون فضل آنچه بکردم با تو بکني با من وبا آن زمین آنچه بنشستي
24 25 در آن * گفت ابرهم من سوگند کنم * نصیحت کرد ابرهم مر ابیملك ابر سبب
26 چاه آن آب آنچه بربودند بندگان ابیملك * گفت ابیملك نه دانستم چیست کرد
27 مر آن سخن این ونیز تو نه آگاه کردي بمن ونیز من نشنیدم بجز این روز * بستاند
28 ابرهم گوسپند وگاو بداد بابیملك ببریدند دو ایشان شرط * بیاستاند ابرهم مر هفت
29 برّهاي آن گوسپند بتنهاي ایشان * گفت ابیملك بابرهم چیست ایشان هفت برّهاي
30 اینان آنچه استاندي بتنهایي ایشان * گفت که مر هفت برّهایي بستاني از دست من
31 در سبب باشد بگواه که بکندم مر آن چاه این * ابر همچنین بخواند بجاي او بار
32 سبع که آنجا سوگند خوردند دو ایشان * ببریدند شرط در بار سبع برخاست ابیملك
وفیکل امیر سپاه او باز گشتند بزمین فلشتیم *

16 Et abiens sedit sibi è regione, elongando se quasi jactu sagittæ ex arcu: dicebat enim, Non videbo quando morietur puer: & sedens è regione elevavit vocem suam, & flevit. 17 Audivit autem Deus vocem pueri: vocavitque angelus Dei ad Hagar de cœlo, dicens ei; Quid tibi est Hagar? ne metuas: quoniam exaudivit Deus vocem pueri in eo loco quo ipse est. 18 Surge, tolle puerum, & firmiter tene manum tuam in eo: quia in gentem magnam ponam eum. 19 Tum aperiente Deo oculos ejus, vidit puteum aquæ: pergens ergò implevit gutturnium aquâ, & potavit puerum. 20 Et curante Deo puerum, adultus est, seditque in deserto: & fuit juvenis sagittarius. 21 Et sedente eo in deserto Pharan, accepit ei mater ejus uxorem de terra Ægypti. 22 Fuit ipso tempore, dixit Abimelech & Phichol princeps militum ejus ad Abraham, dicendo; Deus tecum est in omnibus quæ tu facis. 23 Nunc ergò jura mihi hic per Deum, Si mentiêris mihi & filio meo, & nepoti meo: juxta beneficentiam quam feci tecum, facies mecum & cum terra in qua sedisti. 24 Dixit Abraham, Ego juramentum inibo. 25 Admonuit autem Abraham ipsum Abimelech causâ putei aquæ quem rapuerant servi Abimelech. 26 Dixit Abimelech, Non novi quis est qui fecit hanc rem: neque etiam tu notum fecisti mihi; neque etiam audivi ego præter hodiè. 27 Accipiens ergo Abraham oves & boves, dedit ipsi Abimelech, & percutientibus ambobus illis fœdus, 28 Statuit Abraham septem agnas ovium seorsim per se. 29 Dixit Abimelech ad Abraham, Quid sunt istæ septem agnæ, quas statuisti seorsim per se? 30 Respondit, Quia septem istas agnas accipies de manu mea, ut sit in testimonium quòd fodi puteum istum. 31 Idcircò vocavit locum ipsum, Beer-sheba: quia ibi inierant ambo illi juramentum. 32 Icerunt itaque fœdus in Beer-sheba: & surgens Abimelech, & Phichol dux militum ejus, reversi sunt in terram Philistim.

וימע וְנָצִיב פַּרְדִּיסָא בְּבִירְאָ דְשָׁבַע חוּרְפַּן וְאַתְקִין בְּגַוֵּיהּ מֵיכְלָא וּמַשְׁקְיָא לַעֲבוּרַיָּא וְלְתָאוּבַיָּא וַהֲוָה מַכְרִיז עֲלֵיהוֹן תַּמָּן אוּדוּ וְהֵימִינוּ בְּשֻׁם מֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהָא עָלְמָא:

33 Et plantavit arborum hortum in Beer ſeptem agnarum, & præparavit in medio ejus cibum & potum tranſeuntibus & redeuntibus; & promulgabat illis ibi, Confitemini & fidem habete in nomine ſermonis Domini Dei ſeculi.

Heroſ. 33. *Et plantavit Abraham paradiſum in Beerſeba, & præparavit in medio ejus cibum & potum, & in limitibus; & comedebant & bibebant, volebantque dare ei pretium ejus quod ebibant & biberant, ſed nolebat recipere ipſum ab illis: dicebatque illis pater noſter Abraham; Ab eo quod dixit & fuit mundus verbo ſuo, orate coram Patre veſtro qui eſt in cœlis, ex cujus liberalitate edidiſtis & bibiſtis; & non movebantur ex loco ſuo donec proſelytos eos redderet, & doceret eos ſemitam ſeculi, itaque confitebatur, & orabat ibi Abraham in nomine ſermonis Domini Dei ſeculi.*

מִן סַהּ דַּאֲמַר וַהֲוֹה עָלְמָא בְּמֵימְרֵיהּ צַלּוֹן קֳדָם אֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא דְּמִן דִּידֵיהּ אֲכַלְתּוּן וּשְׁתֵיתוּן וְלָא הֲוָו וַיָּעִין מִן אַתְרֵיהוֹן עַד זְמַן דַּהֲוֹה מְנַיֵּר יַתְהוֹן וּמַלֵּיף יַתְהוֹן אוֹרְחָא דְעָלְמָא וְאוֹדֵי וְצַלֵּי תַּמָּן אַבְרָהָם בְּשֻׁם מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהָא דְעָלְמָא:

כב

1 ויהי והוה בתר פתגמיא האילין מן דינצו יצחק וישמעאל ישמעאל הוה אמר ליצחק חמי לי חמי למירות ית אבא דאנא ברירא בוכריא ויצחק הוה אמר לי חמי למירות ית אבא דאנא בר שרה אנחתיה ואנת בר הגר אמתא דאבי ענני ישמעאל ואמר אנה וכאי יתיר מנך דאנא אתנורית לתליסרי שנין ואן הוה צבותי למעבדא לא הוינא מסר נפשי לאתנורא ואנת אתנורת בר תמניא יומין אלו הוה בך מנרעא דלמא לא הויית טעין קודשא בריך הוא לכולי אברוי לא הויתי מעכב מן יד אשתמעו פתגמין האילין קדם מרי עלמא ומן יד מימרא דייי נסי ית אברהם ואמר ליה אברהם ואמר דבר כרון ית ברך ית יחידך דאת רחים ית יצחק ואיזיל לך לארע פולחנא ואסיקהי תמן לעלתא על חד מן טוורייא דאימר לך: וישכם אברהם בצפרא ווריז ית חמריה ודבר ית תרין טליוי עמיה ית אלישר וית ישמעאל וית יצחק ברזיה וקטע קיסין דקיתא ואתאנתא וריקלא דחוין לעלתא וקם ואזל לאתרא דאמר ליה ייי: ביום ביומא תליתאה וזקף אברהם ית עיניו וחמא ענן איקרא קטיר על טוורא ואשתמודעיה מן רחיק: ואמר אברהם לעולימוי אוריכו לכון הכא עם חמרא ואנא ועולימא נתמטי עד כא לבחוני אין יתקיים מה דאתבשרית ברין יהון בנך ונסנור למרי עלמא ונתוב לוותכון: ויקח ונסיב אברהם ית קיסי דעלתא ושוי עילוי יצחק ברזיה ונסיב בידיה ית אישתא וית סכינא ואזלו תרוויהום כחדא: ויאמר ואמר יצחק לאברהם אבוי ואמר אבא ואמר הא אנא ואמר הא אישתא וקיסין והאן אמרא לעלתא: ויאמר ואמר אברהם ייי יבחר ליה אמרא לעלתא ואזלו תרוויהום כחדא: ויבאו ואתו לאתרא דאמר ליה ייי ובנא תמן אברהם ית מדבחא דבנא אדם ואתפכר בטוי דטובענא ותב נח ובנייה ואתפכר בדרא דפלונתא וסדר עילוי ית קיסיא וכפת ית יצחק ברזיה ושוי יתיה על מדבחא לעיל מן קיסין:

ירושלמי כב

1 והוה בתר פתגמיא האילין ויי מהנסי ית אברהם בנסיונא ואמר ליה אברהם ואמר הא אנא: 2 ואמר דבר כדון ית ברך ית יחידך דאת רחים ית יצחק ואיזיל לך לארע פולחנא ואסיקהי תמן לעלתא על חד מן טוורייא דאימר לך: 3 ונציב אברהם פרדיס בבאר שבע ואתקין בגויה מיכלא ומשקיא לעבוריא ולתאוביא והוה מכריז עליהון תמן אודו והימינו בשם מימרא דייי אלהא עלמא:

מן סה דאמר והוה עלמא במימריה צלון קדם אבוכון דבשמיא דמן דידיה אכלתון ושתיתון ולא הוו ועין מן אתריהון עד זמן דהוה מניר יתהון ומליף יתהון אורחא דעלמא ואודי וצלי תמן אברהם בשם מימרא דייי אלהא דעלמא:

כב

1 ויהי והוה בתר פתגמיא האילין מן דינצו יצחק וישמעאל ישמעאל הוה אמר ליצחק חמי לי חמי למירות ית אבא דאנא ברירא בוכריא ויצחק הוה אמר לי חמי למירות ית אבא דאנא בר שרה אנחתיה ואנת בר הגר אמתא דאבי ענני ישמעאל ואמר אנה וכאי יתיר מנך דאנא אתנורית לתליסרי שנין ואן הוה צבותי למעבדא לא הוינא מסר נפשי לאתנורא ואנת אתנורת בר תמניא יומין אלו הוה בך מנרעא דלמא לא הויית טעין קודשא בריך הוא לכולי אברוי לא הויתי מעכב מן יד אשתמעו פתגמין האילין קדם מרי עלמא ומן יד מימרא דייי נסי ית אברהם ואמר ליה אברהם ואמר דבר כדון ית ברך ית יחידך דאת רחים ית יצחק ואיזיל לך לארע פולחנא ואסיקהי תמן לעלתא על חד מן טוורייא דאימר לך: וישכם אברהם בצפרא ווריז ית חמריה ודבר ית תרין טליוי עמיה ית אלישר וית ישמעאל וית יצחק ברזיה וקטע קיסין דקיתא ואתאנתא וריקלא דחוין לעלתא וקם ואזל לאתרא דאמר ליה ייי: ביום ביומא תליתאה וזקף אברהם ית עיניו וחמא ענן איקרא קטיר על טוורא ואשתמודעיה מן רחיק: ואמר אברהם לעולימוי אוריכו לכון הכא עם חמרא ואנא ועולימא נתמטי עד כא לבחוני אין יתקיים מה דאתבשרית ברין יהון בנך ונסנור למרי עלמא ונתוב לוותכון: ויקח ונסיב אברהם ית קיסי דעלתא ושוי עילוי יצחק ברזיה ונסיב בידיה ית אישתא וית סכינא ואזלו תרוויהום כחדא: ויאמר ואמר יצחק לאברהם אבוי ואמר אבא ואמר הא אנא ואמר הא אישתא וקיסין והאן אמרא לעלתא: ויאמר ואמר אברהם ייי יבחר ליה אמרא לעלתא ואזלו תרוויהום כחדא: ויבאו ואתו לאתרא דאמר ליה ייי ובנא תמן אברהם ית מדבחא דבנא אדם ואתפכר בטוי דטובענא ותב נח ובנייה ואתפכר בדרא דפלונתא וסדר עילוי ית קיסיא וכפת ית יצחק ברזיה ושוי יתיה על מדבחא לעיל מן קיסין:

ירושלמי כב

1 והוה בתר פתגמיא האילין ויי מהנסי ית אברהם בנסיונא ואמר ליה אברהם ואמר הא אנא: 2 ואמר דבר כדון ית ברך ית יחידך דאת רחים ית יצחק ואיזיל לך לארע פולחנא ואסיקהי תמן לעלתא על חד מן טוורייא דאימר לך: 3 ונציב אברהם פרדיס בבאר שבע ואתקין בגויה מיכלא ומשקיא לעבוריא ולתאוביא והוה מכריז עליהון תמן אודו והימינו בשם מימרא דייי אלהא עלמא:

מן סה דאמר והוה עלמא במימריה צלון קדם אבוכון דבשמיא דמן דידיה אכלתון ושתיתון ולא הוו ועין מן אתריהון עד זמן דהוה מניר יתהון ומליף יתהון אורחא דעלמא ואודי וצלי תמן אברהם בשם מימרא דייי אלהא דעלמא:

Et plantavit arborum hortum in Beer ſeptem agnarum, & præparavit in medio ejus cibum & potum tranſeuntibus & redeuntibus; & promulgabat illis ibi, Confitemini & fidem habete in nomine ſermonis Domini Dei ſeculi.

pere ipſum ab illis: dicebatque illis pater noſter Abraham; Ab eo quod dixit & fuit mundus verbo ſuo, orate coram Patre veſtro qui eſt in cœlis, ex cujus liberalitate edidiſtis & bibiſtis; & non movebantur ex loco ſuo donec proſelytos eos redderet, & doceret eos ſemitam ſeculi, itaque confitebatur, & orabat ibi Abraham in nomine ſermonis Domini Dei ſeculi.

CAP. XXII.

ET accidit poſt hæc, poſtquam contendiſſent Iſaac & Iſmael, Iſmaele dicente, decet me hæredem eſſe patris quia ego ſum ejus filius primogenitus; Iſaaco verò reſpondente, mihi conveniens eſt ut ſim hæres patris, quia ego filius Saræ uxoris ejus, tu autem es filius Hagar ancillæ matris meæ: cùm Iſmael reſpondiſſet & dixiſſet, Ego te juſtior ſum, quia circunciſus ſum anno decimo tertio, & ſi fuiſſet voluntas mea retardandi, non tradidiſſem me ad circuncidendum; tu autem circunciſus es natus octo dies, ſi ſcientiam habuiſſes, forſan non tradidiſſes te circuncidendum: reſpondit Iſaac & dixit; Ecce nunc natus ſum triginta ſex annos, Quòd ſi poſtulet ſanctus benedictus ipſe omnia membra mea non differrem: ſtatim audita ſunt hæc verba coram Domino mundi: Itaque ſtatim ſermo Domini tentavit Abraham, & dixit illi, Abraham; & dixit illi, Ecce ego. Et dixit 2 accipe nunc filium tuum, unicum tuum quem tu diligis, Iſaacum; & abi tibi in terram cultûs; & offer eum ibi in holocauſtum ſuper unum ex montibus, quem dixero tibi. Et ſurrexit Abraham manè, & ſtravit aſinum ſuum, & accepit duos pueros ſuos ſecum, Eliezerum & Iſmaelem, & Iſaacum filium ſuum; & ſcidit ligna minuta & ficus & palmam, quæ aptaverant holocauſto, & ſurrexit, & abiit in locum quem dixerat illi Dominus. Die tertio levavit Abraham oculos ſuos, & vidit nubem gloriæ fumantem ſuper monte, & agnovit eum procul. Et dixit Abraham pueris ſuis; Expectate vos hic cum aſino, & ego & puer accedemus uſque illuc, ad probandum num ratum ſit quod mihi nuntiatum eſt, Sic erunt filii tui: & adorabimus Dominum ſeculi, tum revertemur ad vos. Et accepit Abraham ligna holocauſti, & poſuit ſuper ipſum Iſaacum filium ſuum: tum accepit in manum ſuam ignem & gladium: & abierunt ambo ipſi ſimul. Et locutus eſt Iſaac ad Abrahamum patrem ſuum, & dixit, Pater mi; qui dixit, Ecce ego: tum dixit, Ecce ignis, & ligna; ubi eſt autem ovis in holocauſtum? Et dixit Abraham; Dominus eliget ſibi pecudem in holocauſtum: & ibant ambo ipſi corde integro ſimul. Et venerunt in locum, quem dixerat illi Dominus: & ædificavit ibi Abraham altare quod ædificaverat Adam, & deſtructum erat aquis diluvii; & iterum ædificavit illud Noach, & deſtructum fuit ætate diviſionis: & ordinavit ſuper ipſum ligna, tum ligavit Iſaacum filium ſuum, & poſuit eum ſuper altare ſuper ipſa ligna.

Heroſ. 1. *Accidit poſt ſermones hos, Dominus tentavit Abrahamum tentatione decimâ; & dixit illi, Abraham: qui dixit, Ecce ego.*

Heroſ. 2. *In montem Moriæ.*

Heroſ. 8. *Et dixit Abraham, Sermo Domini parabit mihi ovem; quod ſi non, tu eris in holocauſtum fili mi: & ibant ambo ipſi ſimul animo humili.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

33 * بنشاند درخت در بارشبع بخواند آنجا درنام يٰ خداي عالم * بنشست ابرهم در زمين
34 فلشتيم روزكاران بسياران * فصل بيست دوم *

Et plantatâ arbore in Beerſheba 33 *invocavit ibi nomen Domini Dei ſeculi. Et ſedit Abraham in terra* 34 *Philiſthim dies multos.*

CAP. XXII.

1 * بود پسي از سخنهاي اينان وخدا آزمايش كرد مر ابرهم گفت باو ابرهم گفت اينك من *
2 * گفت بستان اكنون مر پسري تو مر يگانهي تو آنچه دوست داشتي مر يصحق وبرو بتو
3 بزمين آن موريه بر آور اويرا آنجا بقربان ابر يكّه آن كوهها آنچه گويم بتو * شبگير بكرد
ابرهم در بامداد وآراسته كرد مر درازگوش او بستاند مر دو كودكان او با او ومر
يصحق پسر او بشكست هيزمها قربان بر خاست وبرفت بآن جا آنچه گفت باو خدا * در روز 4
آن سيمي برداشت ابرهم مر چشمان او بديد مر آن جا از دور * گفت ابرهم بكودكان 5
او بنشينيد بشما اينجا با آن درازگوش ومن وآن كودك برويم تا آنجا وسجود كنيم
وباز گرديم بشما * بستاند ابرهم مر هيزمها آن قربان بنهاد ابر يصحق پسر او بستاند در دست 6
او مر آن آتش ومر آن كارد برفتند دو ايشان يك جا * گفت يصحق بابرهم پدر او گفت 7
پدر من گفت اينك من پسر من گفت اينك آن آتش وآن هيزمها وكجا آن برّه بقربان * گفت 8
ابرهم خدا بنمايد باو آن برّه بقربان پسر من برفتند دو ايشان يك جا * بيامدند بآن جا آنچه و
گفت باو خدا آبدان كرد آنجا ابرهم مر آن مذبح آراسته كرد مر آن هيزمها وببست مر
يصحق پسر او بنهاد اويرا ابر آن مذبح از بالا بهيزمها *

1 * بود پسي از سخنهاي اينان وخدا آزمايش كرد مر ابرهم گفت باو ابرهم گفت اينك من *
2 * گفت بستان اكنون مر پسري تو مر يگانهي تو آنچه دوست داشتي مر يصحق وبرو بتو
3 بزمين آن موريه بر آور اويرا آنجا بقربان ابر يكّه آن كوهها آنچه گويم بتو * شبگير بكرد
ابرهم در بامداد وآراسته كرد مر درازگوش او بستاند مر دو كودكان او با او ومر
يصحق پسر او بشكست هيزمها قربان بر خاست وبرفت بآن جا آنچه گفت باو خدا * در روز 4
آن سيمي برداشت ابرهم مر چشمان او بديد مر آن جا از دور * گفت ابرهم بكودكان 5
او بنشينيد بشما اينجا با آن درازگوش ومن وآن كودك برويم تا آنجا وسجود كنيم
وباز گرديم بشما * بستاند ابرهم مر هيزمها آن قربان بنهاد ابر يصحق پسر او بستاند در دست 6
او مر آن آتش ومر آن كارد برفتند دو ايشان يك جا * گفت يصحق بابرهم پدر او گفت 7
پدر من گفت اينك من پسر من گفت اينك آن آتش وآن هيزمها وكجا آن برّه بقربان * گفت 8
ابرهم خدا بنمايد باو آن برّه بقربان پسر من برفتند دو ايشان يك جا * بيامدند بآن جا آنچه و
گفت باو خدا آبدان كرد آنجا ابرهم مر آن مذبح آراسته كرد مر آن هيزمها وببست مر
يصحق پسر او بنهاد اويرا ابر آن مذبح از بالا بهيزمها *

Fuit poſt verba iſta, & Deus tentavit Abraham, & dixit ad eum, Abraham. Reſpondit, Ecce me. Dixit, Cape nunc filium tuum, unicum tuum quem diligis, nempe Iſhac, & vade tibi ad terram Moriah, & offer eum illic in oblationem ſuper unum montium quem dixero tibi. Aſticulò igitur ſurgens Abraham manè, ſtravit aſinum ſuum: acceptique duos pueros ſuos ſecum, & Iſhac filium ſuum: quumque fregiſſet ligna ſacrificii, ſurrexit, & perrexit ad locum quem dixerat ei Deus. Die tertio elevans Abraham oculos ſuos vidit locum à longè. Dixitque Abraham pueris ſuis, Sedete vobis hic cum aſino: ego verò & puer pergemus uſque illuc, & adorabimus; ac revertemur ad vos. Accipiens itaque Abraham ligna ſacrificii, poſuit ea ſuper Iſhac filium ſuum: ipſeque accipiente in manu ſua ignem & cultrum, perrexerunt ambo illi ſimul. Et locutus eſt Iſhac ad Abraham patrem ſuum, dicens, Pater mi. Reſpondit, Ecce me, fili mi. Dixit, En ignem & ligna, ſed ubi agnus in oblationem? Reſpondit Abraham, Deus oſtendet pro ſe agnum in oblationem, fili mi. Pergebantque ambo illi ſimul. Quumque pervenſſent ad locum quem dixerat ei Deus, ædificavit ibi Abraham altare, diſpoſuitque ligna, & ligavit Iſhac filium ſuum, & impoſuit eum altari deſuper ligna.

ירושלמי

10 וּפְשַׁט אַבְרָהָם יַת יְדֵיהּ וּנְסִיב יַת
סַכִּינָא לְמִכּוס יַת בְּרֵיהּ עֲנִי
יִצְחָק וַאֲמַר לְאַבְרָהָם אֲבוּי אַבָּא כְּפוֹת
יָדַי יְאוּת דְּלָא בְּשַׁעֲת צַעֲרֵי אֲפַרְכֵּס
וְאֵעֲרַבְּרֵיהּ יָתָךְ וְיִשְׁתַּכַּח קוּרְבָּנָךְ פְּסִיל
וְאִדְחֵי לְנוּרָא דְּחַבְּלָא לְעָלְמָא וְיֵיחֵי
עֵינוֹי דְּאַבְרָהָם דַּהֲווֹ מְשׁוֹטְטִין בְּעֵינוֹי
דְּיִצְחָק וְעֵינוֹי דְּיִצְחָק דַּהֲווֹ מְשׁוֹטְטִין
בְּמַלְאֲכֵי מְרוֹמָא יִצְחָק חֲזָה חָמֵי יַתְהוֹן
אַבְרָהָם לָא חָמֵי יַתְהוֹן בֵּיהּ בְּשַׁעְתָּא
נְפַקוּ מַלְאֲכֵי מְרוֹמָא וְאָמְרִין אִלֵּין
לְאִלֵּין אַתּוּן חַמְרִין צַדִּיקַיָּא יְחִידָאִין
בְּנוֹ עַלְמָא חַד נָכֵס וְחַד מְחַנְגֵּס דְּנָכֵס
לָא מְעַכֵּב וּדְמְחַנְגֵּס פָּשֵׁט צַוְּרֵיהּ: 11
וְאָמַר אַבְרָהָם עֲנִי יַת בְּרִי וְלָא תִּשְׁלַח
בֵּירַת קוּדְשָׁא וַאֲמַר הֲנֵנִי: 12 וּפְלַח
וְצַלִּי אַבְרָהָם בְּשֵׁם מֵימְרֵיהּ דַּיְיָ וַאֲמַר
אַתְּ הוּא יְיָ דַּחֲמִי וְלָא מְחַשְׁכִי בְּעֵי
רַחֲמִין מִן קֳדָמָךְ יְיָ כּוֹלָא גְּלֵי וְיָדַע
קֳדָמָךְ דְּלָא חָזוֹר בְּלִבִּי פַּלְגוּ בְּמָמָא
דְּאֲמַרְתְּ לִי לְמִקְרְבָא יַת יִצְחָק בְּרִי
וּלְמֶעְבַּד יָתֵיהּ עֲפַר וְקָטֶם קֳדָמָךְ אֶלָּא
מִן יַד אַקְדִּימִית בְּצַפְרָא וַעֲבַדִית יַת
מֵימְרָךְ בְּחֶדְוָא וְקַיֵּימִית מֵימְרָךְ וּמִן
בְּבָעוּ רַחֲמִין מִן קֳדָמָךְ יְיָ אֱלָהִים בְּ
יְהוֹן בְּנוֹי דְּיִצְחָק עַלָּלִין לְשַׁעֲת אֲנוּ
רְתָּווֹי מַדְבַּר לְהוֹן עֲקִידָתֵיהּ דְּיִצְחָק
אֲבוּהוֹן וּשְׁרֵי וּשְׁבִיק לְחוֹבֵיהוֹן וּפְרוֹק
יַתְהוֹן מִן כָּל אֲנָנְקֵי דַּעֲתִידִין דַּיְיָא
לְמֵיקַם מִן בַּתְרֵיהּ לְמָרֵי אֶמְרִין
בְּטוּר בֵּירַת מַקְדְּשֵׁיהּ דַּיְיָ קְרִיב אַבְרָהָם
יַת יִצְחָק בְּרֵיהּ וּבְשׁוּרָא הֲדֵין הוּא
בֵּירַת מַקְדְּשָׁא אִתְגְּלִית עֲלוֹי יְקָ
שְׁכִנְתָּא דַּיְיָ:

תרגום יונתן בן עוזיאל

10 וישלח ואושיט אַבְרָהָם יַת יְדֵיהּ וּנְסִיב יַת
סַכִּינָא לְמִכַּס יַת בְּרֵיהּ עֲנִי וְאָמַר יִצְחָק
לְאָבוּי כְּפוֹת יָתִי יְאוּת דְּלָא אֲפַרְכֵּס מִן
צַעֲרָא דְנַפְשִׁי וְנִדְחֵי לְנוּרָא דְּחַבְּלָא
וְיִשְׁתַּכַּח פְּסוּלָא בְּקָרְבָּנָךְ עֵינוֹי דְּאַבְרָהָם
מִסְתַּכְּלָן בְּעֵינוֹי דְּיִצְחָק וְעֵינוֹי דְּיִצְחָק
מִסְתַּכְּלָן לְמַלְאֲכֵי מְרוֹמָא יִצְחָק הֲוָה חָמֵי
יַתְהוֹם וְאַבְרָהָם לָא חָמֵי יַתְהוֹם עֲנַן
מַלְאֲכֵי מְרוֹמָא אִיתְיוּן חֲמוֹן כְּדֵין יְחִידָאִין
דְּאִירְת בְּעַלְמָא חַד נָכֵס וְחַד מְחַנְגֵּס
דְּנָכֵס לָא מְעַכֵּב וּדְמְחַנְגֵּס פָּשִׁיט צַוְּרֵיהּ:
11 וּקְרָא לֵיהּ מַלְאֲכָא דַּיְיָ מִן שְׁמַיָּא
וַאֲמַר לֵיהּ אַבְרָהָם וַאֲמַר הָא נָא:
12 ויאמר וַאֲמַר אַל תּוּשֵׁיט יָדְךָ לְטַלְיָא וְלָא
תַּעֲבֵיד לֵיהּ מִדְּעָם בִּישׁ אֲרוּם כְּרוֹן גְּלֵי
קֳדָמַי אֲרוּם דְּחָלָא דַיְיָ אַנְתְּ וְלָא עֲכַבְתָּא
יַת בְּרָךְ יַת יְחִידָךְ: 13 וישא וְזָקַף
אַבְרָהָם יַת עֵינוֹי וַחֲזָא וְהָא דְכַרָא חַד
דְּאִתְבְּרִי בֵּינֵי שְׁמֵשָׁתָא דְשַׁכְלוֹל עַלְמָא
אָחִיד בְּחַרִישׁוֹתָא דְאִילָנָא בְּקַרְנוֹי וַאֲזַל
אַבְרָהָם וּנְסִיב יָתֵיהּ וְאַסִּקֵיהּ לְעָלְתָא
חֲלַף בְּרֵיהּ: 14 ויקרא וּקְרָא וְאוֹדֵי וְצַלֵּי אַבְרָהָם
תַּמָּן בְּאַתְרָא דְּהוּא וְאָמַר בְּבָעוּ בְּרַחֲמִין
מִן קֳדָמָךְ יְיָ גְּלֵי קֳדָמָךְ דְּלָא הֲוֹה בְּלִבִּי
עוּמְקָא וּפְנִית לְמֶעְבַּד גְּזֵרְתָּךְ בְּחֶדְוָא כְּדֵין
כַּד יְהוֹן בְּנוֹי דְּיִצְחָק בְּרִי עֲלַיִן לְשַׁעֲת
אֲנִיקִי תְּהֵוֵי מְדַכַּר לְהוֹם וְעָנֵי יַתְהוֹם
וּפְרִיק יַתְהוֹם וַעֲתִידִין אִינּוּן כָּל דָּרַיָּא
קַיְמִין לְמֵהֵוֵי אָמְרִין בְּטַוּרָא הֲדֵין כְּפַת
אַבְרָהָם יַת יִצְחָק בְּרֵיהּ וְתַמָּן אִתְגְּלִית
עִילּוֹי שְׁכִנְתָּא דַיְיָ: 15 ויקרא וּקְרָא מַלְאֲכָא
דַיְיָ לְאַבְרָהָם תִּנְיָנוּת מִן שְׁמַיָּא: 16 ואמר
וַאֲמַר בְּמֵימְרִי קַיֵּימִית אֲמַר יְיָ חוֹלֶף
דְּעַבַדְתְּ יַת פִּתְגָמָא הָדֵין וְלָא מְנַעְתָּ יַת
בְּרָךְ יַת יְחִידָךְ: 17 כי ברך אֲרוּם בָּרְכָא
אֲבָרְכִינָךְ וְאַסְגֵּי אַסְגֵּי יַת בְּנָךְ כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא וְיהֵי כְּחָלָא דְעַל כֵּיף יַמָּא וְיֵרְתוּן
בְּנָךְ יַת קִרְוֵי קוּמֵי סַנְאֵיהוֹן: והתברכו וְיִתְבָּרְכוּן בְּגִין וְזוּת בְּנָךְ כָּל עַמְמֵי אַרְעָא
חוֹלֶף דְּקַבֵּילְתָּא בְּמֵימְרִי: וישב וּדְבָרוּ מַלְאֲכֵי מְרוֹמָא יַת יִצְחָק וְאוֹבִילוּהִי לְבֵי
מִדְרְשָׁא דְשֵׁם רַבָּא וַהֲוָה תַּמָּן תְּלַת שְׁנִין וּבְהַדְהוּא יוֹמָא תַּב אַבְרָהָם לְוָת עוּלֵימוֹי
וְקָמוּ וַאֲזָלוּ כַּחֲדָא לְבֵירָא דְשָׁבַע וְיָתִיב אַבְרָהָם בִּבְאֵירָא דְשָׁבַע:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Et extendit Abraham manum ſuam, 10
& accepit gladium ad mactandum
filium ſuum: reſpondens dixit Iſaac
patri ſuo; Liga me probè, ne moti-
tem præ afflictione animæ meæ, &
impellamur in foveam perditionis,
nam invenietur quid prophani in
oblatione tua: Oculi Abrahami in-
tenti erant in oculos Iſaac, & oculi
Iſaac intenti erant in angelos ex-
celſi; Iſaac videbat eos Abraham autē
non videbat eos. Reſpondebant an-
geli excelſi, Venite, videte ſicut hos
ſolos qui ſunt in mundo, unus mactat
alter mactatur; qui mactat non dif-
fert, qui mactatur extendit collum
ſuum. Vocavit autem ipſum Ange- 11
lus Domini ex cœlis, & dixit illi
Abraham; & dixit, Ecce ego. Tum 12
dixit, Ne extendas manum tuam ad
puerum, nec facias illi quicquam
mali: quoniam jam revelatum eſt
coram me quòd timens Dominum
tu, neque impediviſti filium tuum
unicum tuum à me. Tum levavit 13
Abraham oculos ſuos, & vidit: &
ecce aries unus, qui creatus eſt in-
ter veſperas fundationis mundi, com-
prehenſus erat in perplexitate ar-
boris per cornua ſua: abiit ergò
Abraham, & accepit eum, & obtu-
lit eum in holocauſtum pro filio ſuo.
Et gratias egit, & oravit Abraham 14
ibi in loco illo, & dixit; Obſecro
per miſerationes à conſpectu tuo Do-
mine, manifeſtum eſt coram te quòd
non fuit in corde meo profunditas,
ſed intentus fuerim ut facerem de-
cretum tuum cum gaudio. Jam ve-
rò quando erunt filii Iſaac filii mei
offerentes tempore anguſtiæ, me-
mor ſis eorum, & exaudi eos, & li-
bera eos: & dicant omnes genera-
tiones ſequuturæ; In monte iſto li-
gavit Abraham Iſaacum filium ſu-
um, & ibi revelata eſt ei divina
majeſtas. Et vocavit angelus Do- 15
mini Abrahamum ſecundò ex cœlis.
Et dixit; Per ſermonem meum ju- 16
ravi, dicit Dominus: Pro eo quòd feciſti rem hanc, nec prohibuiſti filium
tuum, unicum tuum; Quòd benedicendo benedicam tibi, & multipli- 17
cando multiplicabo filios tuos ſicut ſtellas cœlorum, & erunt ſicut arena
quæ eſt ad maris littus: & poſſidebunt jure hæreditario filii tui urbes
coram inimicis ſuis. Et benedicentur propter meritum filii tui omnes 18
populi terræ; pro eo quòd auſcultâſti ſermoni meo. Et acceperunt an- 19
geli excelſi Iſaacum, & detulerunt eum in ſcholam Sem magni, & com-
moratus eſt ibi tres annos: eo verò ipſo die reverſus eſt Abraham ad
pueros ſuos, & ſurrexerunt & abierunt ſimul in Beerſaba, & habitavit
Abraham in Beerſaba.

Hieroſ. 10 *Et extendit Abra-
ham manum ſuam, & accepit gla-
dium ad mactandum Iſaac filium
ſuum. Reſpondit Iſaac & dixit Abra-
hamo patri ſuo; Pater mi, liga manus
meas probè, ne horâ doloris mei tre-
pidem & confundam te, & inveniatur
oblatio tua vitioſa, & impellar in foveam
perditionis in ſeculo venturo: oculi
Abrahami diſcurrebant in oculos Iſaac, oculi autem
Iſaac diſcurrebant in oculos angelo-
rum excelſi; Iſaac videbat eos,
Abraham non videbat eos. Eâ horâ
exierunt Angeli excelſi, & dixe-
runt hi ad illos; Vos videtis duos
juſtos ſolos in medio mundi, unus
mactat, alter mactatur; qui mactat
non differt, et qui mactatur extendit
collum ſuum.* 11 *Et dixit Abra-
ham, Abraham, reſpondit Abraham
in lingua domûs ſanctæ et dixit, Ecce
ego.* 14 *Et coluit & oravit Abra-
ham in nomine ſermonis Domini, &
dixit; Tu es Domine qui vides & non
videris, Obſecro tuas miſerationes
Domine: totũ manifeſtatũ & cogni-
tum eſt coram te, quòd non fuerit in
corde meo diviſio, eo tempore quo
dixiſti mihi ut offerrem Iſaacum
filium meum, & ut facerem eum
pulverem & cinerem coram te, ſed
ſtatim ſurrexi ſummo mane &
feci verbum tuum cum gaudio,
& adimplevi verbum tuum. Jam
verò obſecro miſerationes tuas, ô
Deus, quando filii Iſaac offerent horâ
neceſſitatis memor ſis illis ligationis
ipſius Iſaac patris eorum, & igno-
ſcas & condonas peccata eorum, &
redime eos ex omni neceſſitate: quia
ſequuturæ generationes, poſt eum
dicturæ ſunt, In monte domûs ſan-
ctuarii Domini obtulit Abraham
Iſaacum filium ſuum, & in monte
hoc qui eſt domus ſanctuarii, mani-
feſtata eſt gloria divinitatis Do-
mini.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 * بكشيد ابرهم مر دست او بستاند مر آن كارد بكشتن مر پسر او * بخواند او
11 فرشتهي خدا از آن آسمان گفت ابرهم ابرهم گفت اينك من * گفت نكشي دست
12 تو بآن كودك ونكني باو هيچ چيز كه اكنون دانستم كه ترسيدگار خداي تو
13 وني باز گرفتي مر پسري تو مر يگانهي تو از من * برداشت ابرهم مر چشمان او بديد واينك
نرميش پس گرفتار شده در شاخها درخت در شاخهاي او برفت ابرهم بستاند مر آن نرميش
14 بر آورد اويرا بقربان بجاي پسري او * بخواند ابرهم مر نام آن جاي او יְהוָה آنچه گفته شود آن
15 روز در كوه יְהוָה ديدار آيد * بخواند فرشتهي خدا بابرهم دويم باره ازان آسمان * گفت در من
16 سوگند خوردم گفت خدا كه جزاي آنچه بكردي مر آن سخن اين وني باز گرفتي مر پسري
17 تو مر يگانهي تو * كه آفرين كردن آفرين كنم ترا وبسيار كردن بسيار كنم مر نسل
تو چون ستارهاي آن آسمان وچون ريگ آنچه ابر لب دريا ميراث گيرد نسل تو مر دروازه
18 دشمنان او * آفرين باشند در نسل تو همه قومها آن زمين جزا آنچه شنيدي در آواز من
19 * بازگشت ابرهم بكودكان او برخاستند وبرفتند [يكجا] ببار شبع بنشست ابرهم در بار شبع

Extendensque Abraham manum ſuam, 10
*accepit cultrum ad occidendum filium
ſuum.* Tunc *vocans ad eum angelus* 11
*Dei de cœlo, dixit; Abraham, Abra-
ham. Reſpondit, Ecce me. Dixit,* 12
*Ne extendas manum tuam in puerum,
neque facias ei ullam rem: quia
nunc cognovi quòd timens Dei es
tu, ſiquidem non retinuiſti filium
tuum, unicum tuum à me. Elevans* 13
autem *Abraham oculos ſuos vidit, &
ecce aries poſt eum captus in ra-
mis arboris cornibus ſuis: pergenſque
Abraham accepit arietem, & obtulit
eum in oblationem loco filii ſui.
Vocavitque Abraham nomen loci* 14
*illius, Dominus videbit: quod dici-
tur hodiè, In monte Dominus appare-
bit. Vocavit angelus Dei Abraham ſe-* 15
cundâ vice è cœlo; Dicens, Per memet 16
*juravi dicit Deus, Quia propterea
quòd feciſti hanc rem, & non reti-
nuiſti filium tuũ, unicum tuum: Benedi-* 17
*cendo benedicam tibi, & multipli-
cando multiplicabo ſobolem tuam ſic-
ut ſtellas cœli, & ſicut arenam quæ
eſt ad litus maris; & hæreditariò
accipiet progenies tua portam inimi-
corum ſuorum. Et benedicentur in* 18
*progenie tua omnes gentes terræ,
propterea quòd auſcultâſti voci meæ.
Tum reverſo Abraham ad pueros* 19
*ſuos, ſurrexerunt; & perrexerunt ſimul
ad Beer-ſheba, ſeditque Abraham in
Beer-ſheba.*

וִיהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָיָה בָּתַר דְּכַפְתִּית אַבְרָהָם יָת יִצְחָק וְאָזַל סָטָנָא וְחַוִּי לְיָת שָׂרָה דְּאַבְרָהָם נְכַס יָת יִצְחָק וְקָטַרַת שָׂרָה וּפָנַת וְאִשְׁתַּנְקַת וּמִיתַת מִן אֲנִיקָא וְאָתָא אַבְרָהָם וּבָת בְּאָרְחָא וְחַוָּיָא לְאַבְרָהָם לְמֵימַר הָא יְלִידַת מִלְכָּה אוּף הִיא אִתְרַוְּחַת בִּזְכוּת דְּאַחְתֵּהּ לְמֵילַד בְּנִין לְנָחוֹר אָחוּךְ: יָת עוּץ בּוּכְרֵיהּ וְיָת בּוּז אָחוֹי וְיָת קְמוּאֵל רַב קְסוּמַיָּא דְאַרַמָּאֵי: וְאֶת וְיָת כֶּשֶׂד וְיָת חֲזוֹ וְיָת פִּלְדָּשׁ וְיָת יִדְלָף וְיָת בְּתוּאֵל: וּבְתוּאֵל אוֹלִיד יָת רִבְקָה תְּמַנְיָא אִלֵּין יְלִידַת מִלְכָּא לְנָחוֹר אָחוֹי דְּאַבְרָהָם: וּפִלַגְשׁוּ וּפַלַקְתֵּיהּ וּשְׁמָהּ רְאוּמָה וְיָלִידַת אוּף הִיא יָת טֶבַח וְיָת גַּחַם וְיָת תַּחַשׁ וְיָת מַעֲכָה:

ירושלמי 24 וּפַלַקְתֵּיהּ וּשְׁמָהּ:

פ פ פ

כג

וַיִּהְיוּ חיי שרה וַהֲווֹ חַיֵּי שָׂרָה מְאָה וְעֶשְׂרִים וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה: וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הִוא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹא אַבְרָהָם מִן סַוַּר פּוּלְחָנָא וְאַשְׁכַּחַהּ דְּמִיתַת וַיָּחֵב לְמִסְפַּד לְשָׂרָה וּלְמִבְכְּיֵהּ: וַיָּקָם וְקָם אַבְרָהָם מִן מֵחְמֵי אַפֵּין עַל מִיתֵּיהּ וּמַלֵּיל עִם בְּנֵי חֵת לְמֵימַר: גֵּר דַּיָּר וְתוֹתָב אֲנָא עִמְּכוֹן הַבוּ לִי אֲחֻסְנַת קְבוּרְתָא עִמְּכוֹן וְאֶקְבַּר יָת מֵיתִי מִן קֳדָמַי: וַיַּעֲנוּ וְאָתִיבוּ בְנֵי חֵת יָת אַבְרָהָם לְמֵימַר לֵיהּ: שְׁמָעֵנוּ קָבֵל מִנָּא רִבּוֹנָא רַב קָדָם יְיָ אַתְּ בֵּינָנָא בְּשַׁפַּר קִבְרָנָא קְבַר יָת מֵיתָךְ אֵינָשׁ מִנָּא יָת קְבוּרְתֵּיהּ לָא יִמְנַע מִנָּךְ מִנְּךָ בְּנִין דְּלָא לְמִקְבַּר מֵיתָךְ: וַיָּקָם וְקָם אַבְרָהָם וְנָחַן לְעַמָּא דְאַרְעָא לִבְנֵי חֵת: וִידַבֵּר וּמַלֵּיל עִמְּהוֹן לְמֵימַר אִין אִית רְעוּתְכוֹן נַפְשְׁכוֹן לְמִקְבַּר יָת מֵיתִי מִן מֵחְמֵי אַפַּי קַבִּילוּ מִנִּי וּבְעוּ עֲלַי קֳדָם עָפְרוֹן בַּר צוֹחַר: וְיִתֵּן וְיִזְבּוֹן לִי יָת מְעָרַת כְּפֵילְתָא דְּמִיחֲבַנְיָא בְּסִטַר חַקְלֵיהּ בְּכַסַף שְׁלִים יִתְּנִנָהּ לִי בֵּינֵיכוֹן לַאֲחֻסְנַת קְבוּרְתָא: וְעָפְרוֹן וְעָפְרוֹן יָתִיב בְּנוֹ בְנֵי חִתָּאָה וְאָתֵיב עָפְרוֹן חִתָּאָה יָת אַבְרָהָם בְּאָנְפֵּי בְּנֵי חִתָּאֵי לְכָל עָלֵי תְּרַע קִרְוֵיהּ לְמֵימַר: לָא אֲדוֹנִי בְּבָעוּ רְבּוֹנִי קַבֵּל מִנִּי חַקְלָא יְהָבִית לָךְ וּמְעָרְתָא דְּבֵיהּ לָךְ יְהָבִתְּהָ לְמַחֲנָא בְּאָנְפֵּי בְנֵי עַמִּי יְהָבִתְּהָ לָךְ אִיזַל קְבַר מֵיתָךְ: וישתחו וְנָחַן לֵיהּ אַבְרָהָם בְּאָנְפֵּי בְּנֵי חִתָּאֵי:

Et accidit post res illas, postquam ligavit Abraham Isaacum, ut abiret ad Satan & referret Sara quod Abraham mactâsset Isaacum; tum surrexit Sara, & clamavit, & suffocata est & mortua præ anguſtia: tum venit Abraham & pernoctatus est in via, & nuntiavit Abrahamo, dicendo; Ecce peperit Milcha, etiam ipsa dilatata est, propter meritum sororis suæ, ad pariendum filios Nachoro fratri tuo. Uts primogenitum suum, & Buts fratrem ejus, & Kemuel principem divinationum Aramæi. Et Chesched, & Chazo, & Pildasch, & Jidlaph, & Bethuel. Et Bethuel genuit Ribkah: octo istos peperit Milcha Nachoro fratri Abrahami. Porrò concubina ejus, cujus nomen 24 erat Reuma, peperit etiam ipsa Tebach, & Gacham, & Tachasch, & Mahacha.

Hieros. 24 *Et concubina ejus, & nomen ejus.*

SECT. V.

CAP. XXIII.

Et fuerunt vitæ Sara centum viginti septem anni, anni vitæ ipsius Sara. Et mortua est Sara in Kiriath-arba, ipsa est Hebron in terra Chanaan: & venit Abraham ex monte cultus, & invenit quòd mortua esset, & sedit ad lugendum Saram & ad flendum eam. Et surrexit Abraham à conspectu facierum mortui sui, & loquutus est cum filiis Cheth, dicendo; Peregrinus & advena ego vobiscum: Obsecro vendite mihi hæreditatem sepulturæ vobiscũ, ut sepeliam mortuum meum ibi. Et responderunt filii Cheth Abrahamo, dicendo illi; Obsequere nobis domine noster, magnus coram Deo tu *es* inter nos; in meliori sepulchrorum nostrorum sepeli mortuum tuum: quisquam ex nobis sepulchrum suum non prohibebit à te, quo minus sepelias mortuum tuum. Et surrexit Abraham, & incurvavit se populo terræ, filiis Cheth. Et locutus est cum illis, dicendo; Si est beneplacitum cum anima vestra, ut sepeliam mortuum meum à conspectu faciei meo, auscultate mihi & petite pro me coram Ephron filio Tsochar: Et vendat mihi speluncam duplicem suam, quæ ædificata est in latere agri sui: argento pleno det eam mihi inter vos, in hæreditatem sepulchri. Ephron autem sedebat in medio filiorum Cheth. Et respondit Ephron Chittæus Abrahamo coram filiis Cheth, coram omnibus ingredientibus portam civitatis suæ, dicendo; Obsecro te domine mi ausculta me, agrum dedi tibi & speluncam quæ in eo est, tibi dedi eam dono: coram filiis populi mei dedi eam tibi; ito sepeli mortuum tuum. Et incurvavit se Abraham coram filiis Cheth.

Hieros. *Et mortua est Sara in civitate Gigantum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بود پس آن سخنهاي اينان آگاه شد ابرهم بگفتن اينك بزاييد ملكه نيز آن 20
پسران بنكور برادر تو * مر عوص نخست زاد او ومر بوز برادر او ومر قموال پدر ارم * 21
* ومر كشد ومر حزو ومر فلدش ومر يدلف ومر بتوال * وبتوال بزاييد مر ربقه هشت 22 23
اينان بزاييد ملكه بنكور برادر ابرهم * وسريتي او نام آن راومه بزاييد نيز او مر طبح ومر 24
بحم ومر تحش ومر معكه *

Fuit post verba hæc nuntiatum ei ipsi *Abraham, dicendo; Ecce peperit Milchah etiã ipsa filios Nahor fratri tuo, ut primogenitum suum, & ut Buz fratrem ejus, & Cemuel patrem Aram, Et Chesbed, & Hazo, & Phildasch, & Jildaph, atque Bethuel: Et Bethuel genuit Ribcah. Octo istos peperit Milcah ipsi Nahor fratri Abraham. Et concubina ejus cujus nomen Reumah, peperit etiam ipsa Tebah, & Gaham, & Tahasch, & Maachah.*

* فصل بيست سيم *

* بودند زندكي شره صد وبيست وهفت سال سالهاي زندكي شره * بمرد شره در قريت 1 2
اربع آن حبرون در زمين كنعن بيامد ابرهم بتعزيت داشتن بشره وبكريستن آنرا *
*برخاست ابرهم از بر روي مردهي او سخن كفت بپسران حت بكفتن * غريب ومهمان 3 4
من اوار شما بدهيد بمن كرفتن مقبره باشما وكور كنم مردهي من از پيش من *
*جواب دادند بپسران حت مر ابرهم بكفتن باو * بشنو بايما خداوند من مهتر كردهي 5 6
خدا تو در ميان ايما در كزينترين كورجاي ايما كور كن مر مردهي تو مرد از ايما
مر كورجاي او نه باز كيرد از تو از كور كردن مردهي تو * برخاست ابرهم سجود كرد 7
بقوم آن زمين بپسران حت * سخن كفت بايشان بكفتن اكر هست رضاي جان شما 8
بكور كردن مر مردهي من از پيش من بشنويد بمن وشفعت خواهيد براي من در
عفرون پسر صحر * بدهد بمن مر مغارهي، آن دولابي آنچه باو آنچه در كنار دشت او درو
سيم تمام بدهد آنرا بمن [در ميان شما] بكرفتن كورجا * وعفرون نشينا در ميان پسران حت جواب 9 10
داد عفرون آن حتي مر ابرهم در حضور پسران حت بهمه آيان دروازهي شهر او بكفتن * نه 11
خداوند من بشنو بمن آن دشت بدادم بتو وآن مغاره آنچه درو بتو بدادم آنرا بچشم ديد
پسران قوم من بدادم آنرا بتو كور كن مردهي تو * سجود كرد ابرهم بپيش قوم آن زمين * 12

Fuit vita Sarah centum & viginti & septem anni: tot fuerunt anni vitæ Sarah. Et mortua est Sarah in Cirjath-arbacia, ea est Hebron in terra Chanaan: venitque Abraham ut consolationem haberet de Sarah, & ut defleret eam. Surgens itaque Abraham à defuper facie mortui sui, locutus est ad filios Hetb, dicendo; Peregrinus & hospes sum ego apud vos: copiam date mihi accipiendi sepulchretã vobiscum, & sepulchro indam mortuũ meum è conspectu meo. Responderunt filii Hetb ad Abrahã, dicendo ei; Audi nos domine mi, Magnificatus à Deo es tu in medio nostrî: in electissimo sepulchretu nostrî sepeli mortuum tuum: vir è nobis sepulchretum suum non retinebit à te, ne sepulchro indas mortuum tuum. Tum surgens Abraham reverentiam exhibuit populo terræ, nempe filiis Hetb: Et sermonem iniit cum eis, dicendo; Si sit beneplacitum animæ vestræ me sepelire mortuum meum è conspectu meo, exaudite me, & intercedite pro me apud Ephron filium Sobar, Ut det mihi speluncam duplicem, quæ est in fine scil. *in extremo agri sui: argento pleno det eam mihi in medio vestri, in possessionẽ sepulchreti. (Ephron autem sedeas in medio filiorum Heth.) Respondit Ephron Hittæus ad Abraham in præsentia filiorum Heth, omnium* scil. *venientium ad portam civitatis suæ, dicendo, Nequaquam domine mi, audi me; Agrum dedi tibi, & speluncam quæ est in eo, tibi* inquam *dedi eam; in conspectu oculorum filiorum populi mei dedi eam tibi: sepulchro indas mortuum tuum. Tunc reverentiam exhibuit Abraham in conspectu populi terræ.*

CAP. XXIII.

וידבר ומלל עם עפרון באזניי עמא דארעא למימר ברם אם אנת צבי למעבד לי טיבו קבל מני אתן כספא דמי חקלא סב מני ואקבור ית מיתי תמן: ויען ואתיב עפרון ית אברהם למימר ליה: אדוני רבוני קבל מני ארע דטימין דידה ארבע מאה סלעין דכסף טב ביננא ובינך מה היא ויתמיתך קבר: וישמע ואקביל אברהם מן עפרון ואתקל אברהם לעפרון ית כספא דמליל באזניי בני חיתאה ארבע מאה סלעין דכסף טב עברין בכל פתור ומתקבלין בכל פרקמטיא: ויקם וקם זבין חקל עפרון די בכפלתא דקדם ממרא חקלא ומערתא דביה וכל אילנא דבחקלא דבכל תחומיה חוור חוור: לאברהם לאברהם לזבינוי באזניי בני חיתאה לכל עלי תרע קרתיה: ואחרי כן ומן בתר כדין קבר אברהם ית שרה אנתתיה למערת חקיל בכפילתא דעל אנפי ממרא היא חברון בארעא דכנען: ויקם וקם חקלא ומערתא דביה לאברהם לאחסנת קבורתא מן בני חיתאה:

ירושלמי 16 ארבע מאה סלעין דכסף עברין לכל פתור ומתקבלין בכל פרקמטיא

כד

ואברהם ואברהם סיב על ביומין ומימרא דייי בריך ית אברהם בכל מיני ברכתא: ויאמר ואמר אברהם לאליעזר עבדיה סבא דביתיה דשליט בכל אפותיקי דיליה שוי כדון ידך בגוירת מהולתי: ואשביעך ואומינך בשום מימרא דייי אלהא דמוחביה בשמי מרומא הוא אלהא דשולטניה על ארעא די לא תסב איתא לברי מבנתהון דכנענאי די אנא יתיב ביניהון: כי אלהן לארעי ולבית גניסתי תיזיל ותסב אתתא לברי ליצחק: ויאמר ואמר ליה עבדא מאים לית צבות אתתא למיתי בתרייי לארעא הדא האתבא אתיב ית ברך לארעא די נפקתא מתמן: ויאמר ואמר ליה אברהם אסתמר לך דילמא תתיב ית ברי לתמן: ייי אלהא דמוחביה בשמי מרומא דדברני מן בית אבא ומן ארע ילדותי ודמליל לי ודקיים עלי למימר לבנך אתן ית ארעא הדא הוא יזמן מלאכיה לקדמך ותסב איתא לברי מתמן:

ירושלמי 2 ואמר אברהם לעבדיה שליטא דהוה שליט בכל מה דיהוה שוי כדון ידך תחות ירך קימי:

Et loquutus est cum Ephron coram populo terræ, dicendo; Utique si tu velis facere mecum beneficentiam, ausculta me: dabo argentum pretii agri, accipe ex me; & sepeliam mortuum meum ibi. Et respondit Ephron Abrahamo, dicendo illi: Domine mi ausculta me; Terra cujus pretium *est* quadringenti sicli argentei, inter me & inter te quid est? Igitur mortuum tuum sepeli. Et acquievit Abraham ipsi Ephron: & appendit Abraham Ephroni argentum, de quo loquutus erat coram filiis Cheth; quadringentos siclos argenteos bonos, transeuntes per omnem mensam, & qui recipi possent in omni negotiatione. Et stetit venditus ager Ephron, in quo *erat* duplex *spelunca* quæ *est* è regione Mamre; ager & spelunca quæ in eo *est*, & omnes arbores qui *sunt* in agro, in omni termino ejus per circuitum. Ipsi Abraham in possessionem coram filiis Cheth, coram omnibus inquam ingredientibus portam civitatis. Et postea sepelivit Abrahã Saram uxorem suam in spelunca agri duplice, quæ *est* è regione Mamre, illa *est* Hebron, in terra Chanaan. Et confirmatus est ager, & spelunca quæ in eo *erat*, Abrahamo in hæreditatem sepulchri à filiis Cheth.

Hier. 16. *Quadringentos sicles argenti transeuntes ad omnem mensam, & qui recipi possent in omni negotiatione.*

CAP. XXIV.

ABraham autem cùm senuisset, & provectæ essent jam ætatis, & sermo Domini benedixisset Abrahamo omni specie benedictionis: Tum dixit Abraham Eliezero servo suo seniori domus suæ, qui dominabatur in omnem thesaurum ejus; Pone nunc manum tuam in sectione circuncisionis meæ. Et jurare faciam te in nomine sermonis Domini Dei, cujus habitatio *est* in cœlis excelsis, ille est Deus cujus dominium *est* super terram, quòd non accipies uxorem filio meo ex filiabus Chananæorum, in medio quorum habito. Sed ad terram meam, & ad domum nativitatis meæ ibis: & accipies uxorem filio meo Isaaco. Tum dixit illi servus; Fortè noluerit mulier venire post me in terram hanc: an reducendo reducam filium tuum in terram ex qua egressus es? Et dixit illi Abraham; Caveas tibi ne reducas filium meum eò. Dominus Deus cujus habitatio *est* in cœlis excelsis, qui tulit me de domo patris & ex terra nativitatis meæ, & qui loquutus est ad me, & qui juravit mihi, dicendo; Filiis tuis dabo hanc terram: ille præstò mittet angelum suum coram te, ut accipias uxorem filio meo indè.

Hier. 2. *Et dixit Abraham servo suo procuratori, qui potestatem habebat in omnia quæ illius erant; Pone nunc manum tuam sub femore fœderis mei.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* سخن كفت بعفرون در حضور قوم آن زمين بشنفتن خاصه اكر تو كاشكي بشنوبمن بدهم 13
سيم آن دشت بستان ازمن وكورکنم مر مردهي من آنجا * جواب داد عفرون مر ابرهم بشنفتن 14
باو * خداوند من بشنو بمن زمين چهار صد مثقال سيم ميان من ومیان تو چيست ومر 15
مردهي تو كور كن * بشنيد ابرهم بعفرون مثقال كرد ابرهم بعفرون مر آن سيم آنچه سخن كفت 16
درحضور پسران حت چهار صد مثقال سيم كذرا ببازركان * برخاست دشت عفرون آنچه در 17
دولايي آنچه بپيش ممرا آن دشت وآن مغاره آنچه درو وهمه آن درخت آنچه در دشت آنچه در 18
همه حدّ او كرد اكرد * ابرهم بخريدن بچشم ديد پسران حت در همه آيان دروازهي شهري او
* وپس همچنين كور كرد ابرهم مر سره زن او بمغاره دشت آن دولايي ابر پيش ممرا آن حبرون 19
در زمين كنعن * درست شد آن دشت وآن مغاره آنچه درو ابرهم بشكرفتن كورجا از نزد 20
پسران حت *

Et sermonem iniit cum Ephron in præsentia populi terræ, dicendo; Veruntamen si tu volueris, (utinam audias me,) dabo argentum agri: accipe à me, & sepeliam mortuum meum ibi. Responsum dedit Ephron ipsi Abraham, dicendo ei; Domine mi, audi me, terra quadringentorum sicl. argenti, inter me ac inter te quid est? mortuum itaque tuum sepeli. Auscultavit Abraham ipsi Ephron, & appendit ipsi Ephron argentum quod dixerat in præsentia filiorum Heth, quadringentos sicl. argenti transeuntis inter mercatores. Stetit itaque ager Ephron qui in Duplicitate, qui est ante Mamre; ager, & spelunca quæ in eo, omnisque arbor quæ in agro, quæ scil. in toto termino ejus circumcirca, Ipsi Abraham in emptionem, in conspectu oculorum filiorum Heth, inter omnes ingredientes portam civitatis ejus. Ac posteà sepelivit Abraham ipsam Sarah uxorē suam in spelunca agri Duplicitatis, è regione Mamre: ipsa est Hebron in terra Chenaan. Ratus est itaque ager & spelunca quæ in eo ipsi Abraham in possessionem sepulchreti à filiis Heth.

* فصل بيست چهارم *

CAP. XXIV.

* وابرهم پير آمد در روزكاران وخدا آفرين كرد مر ابرهم در همه * كفت ابرهم ببندهي او 1
پير خانهي او وآن مسلط در همه آنچه باو بنه اكنون دست تو فرود ران من * سوكندهم 2
ترا درخداي آن آسمان وخداي آن زمين آنچه نستاني زن بپسري من از دختران آن كنعني 3
آنچه من نشينا درميان او * كه بزمين من وبمولود جاي من بروي وبستاني زن بپسري 4
من بيصحق * كفت باو آن بنده مذكر نمراد كند آن زن برفتن پس من بآن زمين اين ها 5
بازكردانيدن بازكردانم مر پسري تو بآن زمين آنچه بيرون آمدي از آنجا * كفت باو ابرهم حاذر 6
باش بتو تا نبازكرداني مر پسري من بآنجا * خداي آن آسمان آنچه بستاند مرا از خانهي پدري 7
من واز زمين مولود جاي من وآنچه سخن كفت بمن وآنچه سوكند خورد بمن بكفتن بنسل
تو بدهم مر آن زمين اين او بفرستد فرشتهي بپيش تو وبستاني زن بپسري من از آنجا

Et Abraham senex processerat in diebus, ac Deus benedixerat ipsi Abraham in omnibus. Dixit ergo Abraham servo suo, seniori domûs suæ, qui præerat omnibus quæ erant ei; Pone nunc manum tuam sub femore meo: Jusjurandum do tibi per Deũ cœli et Deũ terræ, quòd non capies uxorē filiò meo de filiabus Chenaanæi, inter quem ego sedeo: Quia ad terram meam & ad locum nativitatis meæ pergès, et capies uxorem filio meo Ishac. Dixit ei servus, Fortassis non volet mulier ire post me ad terram hanc; num reducendo reducàm filiũ tuum ad terram undè egressus es? Dixit ei Abraham, Cautus sis tibi, ne revertì facias filium meum illuc. Deus cœli qui tulit me de domo patris mei, & de terra ac loco nativitatis meæ, & qui alloquutus est me, quique juravit mihi, dicendo; Progenici tuæ dabo terram hanc, ipse mittet angelum coram te, & accipies uxorem filio meo indè.

8 ואם לא : ואם לית צבות אתתא למיתי בתרך ותזדכי משומתי דא לחוד לית
9 ברי לא תתיב לחסן : וישם ושוי עבדא ית ידיה בגורת מהולתא דאברהם
רבוניה וקיים ליה עיסק פתגמא הדין :
10 ויקח ודבר עבדא עשרא גמלין מן גמליה
בידיה וקם ואזל לארם דעל פרת לקרתא דנחור : ויברך ואריע גמליא מברא
11 לקרתא לבירא דמיא לעידן רמשא לעדן דנפקן מלייאתא : ויאמר ואמר יי אלהיא
12 דריבוני אברהם זמין כען איתא מהנגא קומי יומנא ועיבד טיבו עם רבוני
13 אברהם : הנה הא אנא קאי על עינא דמיא ובנתהון דאנשי קרתא נפקן למשלי
14 מוי : והיה ותהי ריבא דאימר לה ארכיני כדן לגיניך ואשתי ותימר שתי ואוף
נמליך אשקי יתה מסתמנתא במוליא לעבדך ליצחק ובה אינדע ארום עבדתא טיבו
15 עם רבוני : ויהי והוה בשעתא קלילא הוא עד כדון לא כפסק למללא והא רבקה
נפקת דאתילידא לבתואל בר מלכה אנתתיה דנחור אחוי דאברהם ולגינתה על
16 כתפה : והנערה וריבא שפירא למיחמי לחדא בתולתא ונבר לא ידעה
במשכבה ונחתת לעיינא ומלת לגנתא וסליקת : וירץ ורהט עבדא לקדמותה
17 ואמר אמעמני כדון קליל מוי מן לגיניך ותאמר שתי רבוני ואוחיאת
18 ואחיתת לגינתה על ידה ואשקיתיה : ותכל ופסקת לאשקיותיה ואמרת אוף
לגמליך אימלי עד דיספקון למשתי :
19 ותמהר ואוחיאת ורוקינת לגינתא
למורכוות בית שקתי ורהטת תוב לבירא
20 למשלי ומלת לכל גמלוי : והאיש ונברא הוה מסתין לה ושתיק למנדע האצלח יי
21 אורחיה אין לא : ויהי והוה כד ספיקן גמלייא למשלי ונסיב גברא קדשא דדהבא
22 דרכמונא מתקליה קבל דרכמונא לנלנלתא דאיטמוסין בנהא למיחב לעיבידת
משכנא ותרין שירין יהב על ידה מתקל עשר סלעין דדהבא סכום מתקלהון קבל
23 תרין לוחיא דכתיבין בדהון עשרתי דבריא : ויאמר ואמר ברת מאן את חני כדון לי האית
24 בית אבוך אתר כשר לנא למבת : ותאמר ואמרת ליה ברת בתואל אנא בר מלכה
25 דילידת לנחור : ותאמר ותנת למימר ליה אוף תיבנא אוף אספסתא מני עמנא אוף אתר כשר למבת :

Quod si noluerit uxor venire post te, tum innocens eris à juramento meo hoc : tantùm filium meum ne reducas eo. Et posuit servus manum suam in sectione circuncisionis Abrahami heri sui, & juravit illi propter hanc rem. Et accepit servus decem camelos ex camelis heri sui, & abiit, omne *enim* pulchrum penu heri sui in manu ejus *erat* : & ita surrexit, & abiit in Aram, quæ *sita erat* ad Euphratem, in civitatem Nachor. Et recumbere fecit camelos extra civitatem ad fontem aquarum, sub tempus vesperæ, quo tempore exeunt haustrices. Et dixit; Domine Deus heri mei Abraham, dispone nunc uxorem decentem coram me hodie, & fac beneficentiam cum hero meo Abraham. Ecce ego sto ad fontem aquarum, & filiæ hominum civitatis exeunt ad hauriendum aquam. Et erit puella ad quam dixero ; Inclina nunc cadum tuum ut bibam ; & dicet, Bibe, & etiam camelos tuos potabo : eam parâsti providenter servo tuo Isaac : & eo sciam te fecisse misericordiam cum hero meo. Accidit minimo momento, ipse adhuc non cessaverat loqui, & ecce Rebecca exibat quæ nata est Bethueli, filio Milchæ uxoris Nachor fratris Abrahami, & cadus ejus erat super humerum ejus. Et puella pulchra visu valde, virgo, & vir non noverat eam concubitu : descendit itaque ad fontem, & implevit cadum, & ascendit. Et cucurrit servus obviam ei, & dixit ; Gustare fac me nunc paululum aquæ ex cado tuo. Et respondit ; Bibe domine mi : & festinavit, ac deposuit cadum suum super manum suam, deditque ei potum. Et finiit potare eum, tum dixit ; Etiam camelis tuis hauriam, donec finierint bibere. Et festinavit, & evacuavit cadũ in canalem adaquationis, & cucurrit rursus ad fontem ad hauriendum, & hausit omnibus camelis ejus. Porro vir ille expectabat eam ; & silebat, ut cognosceret, num prosperavisset Dominus viam suam, an non. Et accidit quando cessavissent cameli haurire, tum accepit vir inaurem auri, cujus pondus erat drachma, ex adverso drachmæ in caput quam filii ipsius solarii *erant* ad opus tabernaculi : & duas armillas posuit super manus ejus ponderis decem siclorum aureorũ, quorũ siclorum summa *erat* è regione duarũ tabularum, in quib⁹ scripta *erant* decem verba. Tùm dixit ; Filia cujus tu ? indica nunc mihi : num est domi patris tui locus idone⁹ nobis ad pernoctandum ? Et dixit illi ; Filia Bethuelis ego, filii Milcha, quem genuit Nachor. Et narravit dicendo illi ; Etiam palea etiam migma multum nobiscum, etiam locus idoneus ad pernoctandum.

Hier. 10. *Et omne pulchrum penu domini sui erat in manu ejus : & surrexit & abiit in Syriam, quæ est ad Euphratem fluviorum.*

Hier. 20. *Et festinavit, & demisit hydriam suam in medium canalis, & implevit, & adaquavit omnes camelos.*

Versio *PERSICA*. cum Interpretatione *LATINA*.

8 * واگر نمراد كند [آن زن] برفتن پس تو آزاد باشي از سوگند من اين خاصه مر پسري من نه
9 باز گرداني بآنجا * بنهاد آن بنده مر دست او فرود ران ابرهم خداوند او سوگند خورد باو ابر آن
10 سخن اين * بستاند آن بنده ده شترها از شترهاي خداوند او برفت و همه نيك ترين خداوند
11 او در دست او برخاست و برفت بارم نهرين بشهر نخور * زانو كرد آن شترها از بيرون بشهر بچاه
12 آن آب بوقت ايوار بوقت بيرون آمدن آن آب كشان * گفت : خداي خداوند من ابرهم فراز
13 رس اكنون بپيش من اين روز و بكن فضل با خداوند من ابرهم * اينك من استيده ابر
14 چشمهي آب و دختران مردمان آن شهر بيرون آيان بكشيدن آب * و باشد آن دختر آنچه گويم
بآن ميل ده اكنون سبوي تو و بياهنجم و گويد بياهنج و نيز شترهاي ترا آب دهم آنرا نامزد
15 كردي ببندهي تو بيصحق و در آن بدانم كه كردي فضل بخداوند من * بود او پيش
16 تمام كرد بسخن گفتن و اينك ربقه بيرون آيا آنچه بزاييد بيتوال پسر ملكه زن نحور برادر
ابرهم و سبوي آن ابر كتف آن * و آن دختر نيكو ديدار بغايت بكر و مرد ندانست آنرا فرود
17 شد بآن چشمه پر كرد سبوي آن بر آمد * بديد آن بنده بپديرهي آن گفت بچشان مرا
18 اكنون اندك آب از سبوي تو * گفت بياهنج خداوند من شتاب كرد فرود آورد سبوي آن
19 ابر دست آن و آب داد آنرا * تمام كرد باب دادن اويرا گفت نيز بشترهاي تو آب كشم تا كه
20 تمام كنند بآهنجيدن * شتاب كرد بپرداخت سبوي آن بآن آب خانه بديد نيز بآن چاه
21 آب كشيدن آب كشيد بهمه شترهاي او * و آن مرد حيرت باشا بآن خاموش باشا بدانستن
22 ها فيروز آورد خدا راه او اگر نه * بود چون آنچه تمام كردند آن شترها بآهنجيدن بستاند
آن مرد شنف طلا نيم مثقال وزن او ودو دستوانها ابر دستهاي آن ده مثقال طلا وزن ايشان *
23 * گفت دختر كيستي تو آگاه كن اكنون بمن ها هست خانهي پدر تو جا بايما بمنزل
24 25 كردن * گفت دختري بتوال من پسر ملكه آنچه بزاييد بنحور * گفت باو نيز كاه نيز علف
بسيار نزد ايما نيز جا بمنزل كردن *

Quòd si noluerit mulier ire post te, liber eris à juramento hoc meo : duntaxat filiũ meum ne reducas illuc. Ponens itaque servus manum suam sub femore Abraham domini sui, juravit ei de verbo hoc. Et accipiens servus decem camelos è camelis domini sui, abiit : (erat autem optimum quodlibet domini sui in manu ejus :) surrexit inquam & abiit in Aram-Nahoraim in civitatem Nahor. Et congenulare fecit camelos extra urbem ad puteum aquæ tempore vespertino, tempore egressûs hausticium aquæ, Dicens ; Domine Deus heri mei Abraham, occurre nunc mihi hâc die, & fac beneficentiam domino meo Abraham. Ecce ego sto juxta fontem aquæ, & filiæ virorum civitatis exeunt ad hauriendum aquam : Et erit puella cui dixero, Inclina nunc hydriam tuam, et bibam : & dixerit, Bibe, & etiam camelis tuis aquam dabo : Ipsam nomine designâsti servo tuo Isaac : et in eo cognoscam quòd feceris beneficium domino meo. Fuit, antequam ipse finisset verba proferre, & ecce Rebecah egrediebatur, quæ nata erat Bethueli filio Milcah uxoris Nahor fratris Abraham : & hydria ejus erat super scapulam suam, Et puella bona erat aspectu valdè, virgo, & homo non cognovisset eam : quæ descendit ad fontem implevit hydriam suam, & ascendit. Tunc curvens servus in occursum ejus, dixit ; Gustandum præbe mihi nunc pauxillum aquæ de hydria tua. Dixit, Bibe domine mi : & festinans deorsum tulit hydriam suam super manum suam, & aquam dedit illi. Postquam finivisset aquam dare ei, dixit ; Etiam camelis tuis aquam hauriam, usque quò finierint bibere. Festinavit ac deplevit hydriam suam in aquarium ; cucurrit etiam ad puteum ad aquam hauriendum, & aquam hausit pro omnibus camelis ejus. Porrò vir obstupefactus erat in ea, tacitumus existens ad sciendum an secundâsset Deus viam ejus, necne. Fuit, quando finissent cameli bibere, sumpsit vir inaurem auream, dire, midium sicli pondus ejus : & duas armillas posuit super manus ejus, decem sicli auri pondus earum. Dixitque, Filia cujus es tu ? notum fac jam mihi : num est in domo patris tui locus nobis ad diverten dum ? Respondit, Filia Bethuel ego sum filii Milchah, quem peperit ipsi Nahor. Porro dixit ei, Etiam palea & pabulum multum est apud nos ; etiam locus ad diverten dum.

בראשית כד
תרגום יונתן בן עוזיאל

וּיקֹד וְנָחַן נַבְרָא וּסְגִיד קֳדָם יְיָ דְּוַסִּין קֳדָמוֹי אִתְתָא מְהַנְּגָא׃ 26 ואמר ואמר
בְּרִיךְ שְׁמָא דַיְיָ אֱלָהֵיהּ דְּרִיבּוֹנִי אַבְרָהָם דְּי לָא מְנַע טִיבוּתֵיהּ וְקוּשְׁטֵיהּ מִן רִבּוֹנִי 27
אֲנָא בְּזוּכוּתֵיהּ בְּאוֹרַח תְּקֹנָא דַבְּרַנִי יְיָ בֵּית אָחוֹי דְּרִיבּוֹנִי׃ ותרץ ולרבקה
וּלְרִבְקָה אָתָא וּשְׁמֵיהּ לָבָן וּרְהַט לָבָן לְוַת נַבְרָא לְבָרָא לְעֵינָא׃ 29 ויהי והוה כדי
חָמָא יָת קָדְשָׁא וְיָת שַׁרְיָא עַל יְדֵי אֲחָתֵיהּ וְכַד שְׁמַע יָת פִּתְגְּמֵי רִבְקָה אֲחָתֵיהּ׃ 30
לְמֵימַר כְּדוּן מַלֵּיל עִמִּי נַבְרָא וְאָתָא לְוַת נַבְרָא וְהָא קָאֵי עֲלוֹי נַמְלַיָּא עַל עֵינָא׃
וּיאמר וְחַשִּׁיב לָבָן דְּהוּא אַבְרָהָם וְאָמַר עוֹל בְּרִיכָא דַיְיָ לְמָא אַנְתְּ קָאֵי בְּבָרָא וַאֲנָא 31
פַּנֵּיתִי בֵּיתָא מִפּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה וְאַתַר אַתְקִינִית לְנַמְלַיָּא׃ ויבא ועל נברא לביתא ושרי
וְזָמֵי נַמְלַיָּא וְיהַב לָבָן תִּבְנָא וְאַסְפַּסְתָּא לְנַמְלַיָּא וּמַוִי לְמִשְׁוַג רַגְלוֹי וְרַגְלֵי גוּבְרַיָּא דִּי 32
עִמֵּיהּ׃ וישם וְסַדְּרוּ קוֹמֵיהּ לְמֵיכוֹל תַּבְשִׁילָא דְּבֵיהּ סַמָּא דְקַטּוֹל וְאָמַר לָא אֵיכוֹל עַד דַּאֲמַלֵּיל פִּתְגָמַי וַאֲמַר מַלֵּיל׃ ויאמר ואמר עברא דאברהם אנא׃ 33 34
וְיְיָ בָּרִיךְ יָת רִבּוֹנִי לַחֲדָא וּרְבָא וְיהַב לֵיהּ עָאן וְתוֹרִין וְכַסְפָּא וְדַהֲבָא וְעַבְדִין וְאַמְהָן 35
וְנַמְלִין וְחֲמָרִין׃ וְתַלַד וְיָלִידַת שָׂרָה אִיתַּת רִבּוֹנִי בַּר לְרִבּוֹנִי בַּר דְּסֵיבַת וְיהַב לֵיהּ 36
יָת כָּל דִּילֵיהּ׃ וישביעני וְאוֹמֵי יָתִי רִבּוֹנִי לְמֵימַר לָא תִּסַּב אִיתְּתָא לִבְרִי מִבְּנָת 37
בְּנַעֲנָאֵי דַּאֲנָא יָתֵיב בְּאַרְעֲהוֹן׃ אם אֱלָהִין לְבֵית אִבָּא תֵּזֵיל וְלִייחוֹסִי וְתִסַּב אִיתְּתָא 38
לִבְרִי׃ ואומר וַאֲמָרִית לְרִבּוֹנִי מָאִים לָא תֵּיתֵי אִתְּתָא בַּתְרָי׃ ויאמר ואמר לי יי 39 40
דְּפָלְחִית קוֹמוֹי יְזַמִּין מַלְאֲכֵיהּ עִמָּךְ וְיַצְלַח אָרְחָךְ וְתִסַּב אִיתְּתָא לִבְרִי מִן יְחוֹסִי
וּמִבֵּיתָא דְּאִבָּא׃ אז בְּכֵין הַוּרְכִי מְטוּמְתִי אֵין תֵּיעוֹל לְבֵית יְחוֹסִי וְאִין לָא יְתָנוּן 41
לָךְ וּתְהֵי זַכָּאי מְטוּמְתִי׃ ואבא וְאָתֵית יוֹמָנָא לְעֵינָא וַאֲמָרִית יְיָ אֱלָהִיהּ דְּרִבּוֹנִי 42
אַבְרָהָם אִין אִיתָּךְ כְּדוּן מַצְלַח אָרְחִי דַּאֲנָא אָזֵיל עֲלֵיהּ׃ הנה הֵא אֲנָא קָאֵי עַל עֵינָא 43
דְּמַיָּא וּתְהֵי רִיבָא דְּתֵיפּוֹק לְמִימְלֵי וְאֵימַר לָהּ אַשְׁקוֹנִי כְּדוּן קְלִיל מוֹי מִן לְגִינְיָתִךְ׃
וְאָמְרָה וְתֵימַר לִי אוֹף אַנְתְּ שְׁתִי אוֹף לְגַמְלָךְ אַמְלִי הִיא אִתְּתָא דְּזַמִּין יְיָ בְּמוֹלָא לְבַר 44
רִבּוֹנִי׃

Et inclinavit se vir ille, & adoravit coram Domino, quòd præparâsset co- 26
ram eo uxorem decentem. Et dixit; Benedictum nomen Domini Dei 27
heri mei Abraham, qui non prohibuit beneficentiam suam & veritatem
suam ab hero meo: me propter meritum illius per viam rectam deduxit Do-
minus in domum fratris heri mei. *Deest Versus* 28. Ipsi autem 29
Rebeccæ *erat* frater, cujus nomen *erat* Laban: & cucurrit Laban ad ho-
minem foràs ad fontem. Et accidit quando vidit inaurem & monile 30
in manibus sororis suæ, & quando audivit verba Rebeccæ sororis suæ
dicendo; sic loquutus est mecum vir ille: venit ad virum illum, & ecce
stabat juxta camelos ad fontem. Cogitabat autem Laban hunc esse Abraha- 31
mum, dixit itaque; Ingredere benedicte Dei: Cur tu stas foris, cum
ego purgaverim domum à cultu alieno, & locum paraverim camelis?
Et ingressus est vir ille domum, & solvit capistra camelorum, & dedit 32
Laban paleam & migma camelis, & aquas ad lavandum pedes ejus, & pedes
virorum qui cum eo erant. Et ordine posuerunt coram eo ad edendum 33
pulmentum, in quo erat venenum mortale: & animadvertit illud, &
dixit; Non comedam donec loquutus ero verba mea: & dixit; Loquere. 34
Tum dixit; Servus Abrahæ ego. Deus autem benedixit hero meo valde, 35
& crevit: & dedit illi oves, & boves, argentum & aurum, servos &
ancillas, camelos & asinos. Et peperit Sara uxor heri mei filium hero 36
meo, postquam senuit: cui dedit quæcunque sua erant. Et jurare fecit 37
me herus meus, dicendo; Non accipies uxorem filio meo ex filiabus
Chananæorum, in terra quorum habito. Sed ad domum patris mei ibis, 38
& ad prosapiam meam: & accipies uxorem filio meo. Tum dixi 39
hero meo; Fortè non veniet uxor post me. Et dixit mihi; Dominus 40
coram quo colui destinabit Angelum suum tecum, ut prosperum reddat
iter tuum, & accipias uxorem filio meo ex prosapia mea, & generati-
one domus patris mei. Tunc innocens eris à juramento meo, si vene- 41
ris ad domum prosapiæ meæ; & si non dederint, tum eris immunis à
juramento meo. Porro veni hodie ad fontem, & dixi; Domine Deus 42
heri mei Abraham; si jam prosperum reddis iter meum, quod ingressus
sum. Ecce ego sto ad fontem aquarum: sit puella quæ exiverit ad 43
hauriendum, ad quam dixero; Pota me nunc paululum aquæ ex cado
tuo: Et dixerit ad me; Etiam tu bibe, etiam camelis tuis hauriam: 44
ipsa sit uxor, quam præparavit Dominus in decreto *suo* filio
heri mei.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

26 * رکوع کرد آن مرد وسجود کرد بحضرت خدا * گفت آفرین است ׃ خداي خداوند
27 من ابرهم آنچه نه گذاشت فضل او وراستي او از نزد خداوند من من مرا در راه
28 گذراند خدا خانهي برادري خداوند من * بدويد آن دختر آگاه کرد بخانهي
29 مادر آن چون سخنهاي آن اينان * وبربقه برادري ونام او لبن بدويد لبن بآن مرد بآن
30 بيرون بآن چشمه * بود چون ديدن مر آن شنف ومر آن دستوانها ابر دست
خواهري او وچون شنيدن او مر سخنهاي ربقه خواهري او بگفتن چنين سخن
گفت بمن آن مرد بنامد بآن مرد واينك استيده ابر آن شترها ابر آن چشمه׃
31 * گفت بيا آفرين کرده خدا چرا بيستي دربيرون ومن پرداختم آن خانه وجا بشترها * بنامد آن
32 مرد بآن خانه بگشاد آن شترها بداد کاه وعلف بشترها وآب بشستن پاهاي او وپاهاي آن مردمان
33 آنچه با او * ونهاده شد بپيش او بخوردن گفت نه خورم تا اگر سخن گويم سخنهاي من
34 گفت سخن گوي * گفت بندهي ابرهم من * وخدا آفرين کرد خداوند من بغايت بزرگ شد بداد
35 باو گوسفند وگاو وسيم وطلا وبندها وپرستارها وشترها وخرها * بزايید شره زن خداوند من پسر
36 بخداوند من پس پيري آن بداد باو مر همه آنچه باو * سوگند داد مرا خداوند من بگفتن نه
37 ستاني زن بپسري من از دختران آن کنعني آنچه من نشينا درزمين او * اگر نه بخانهي
38 پدري من بروي وبقبيلهي من وبستاني زن بپسري من * گفتم بخداوند من مگر نه رود
39 آن زن پس من * گفت بمن خداي آنچه روش کردم بحضرت او بفرستد فرشتهي او باتو وفيروز
40 آورد راه تو وبستاني زن بپسري من از قبيلهي من وازخانهي پدري من * آن هنگام آزاد
41 باشي ازسوگند من که بيايي بقبيلهي من واگر ندهند بتو باشي آزاد ازسوگند من׃
* بيامدم اين روز بآن چشمه گفتم ׃ خداي خداوند من ابرهم اگر هست تو پيروز آورا راه من
42 آنچه من روا ابر آن * اينك من استاده ابر چشمهي آن آب وباشد آن دختر آن بيرون آيا بآب
43 کشيدن وگويم بآن بياهنجان مرا اکنون اندك آب ازسبوي تو * وگويد بمن نيز تو بياهنج ونيز
44 بشتران تو آب کشم آن زن آنچه نامزد کرد خدا بپسري خداوند من ׃

Inclinavitque se vir, ac adora- 26
tionem præstitit Domino Deo;
Dicens, Benedictus est Dominus 27
Deus heri mei Abraham, qui non de-
reliquit bonitatem suam, & verita-
tem suam à Domino meo: ipse enim
me in via duxit Deus ad *domum*
fratris domini mei. Currens itaque 28
puella notum fecit in domo matris
suæ, secundùm verba hæc. Et ipsi 29
Ribcah frater, cujus nomen Laban:
cucurrit Laban ad virum foràs, ad
fontem. Fuit, cùm vidisset inaurem, 30
& armillas super manum sororis
suæ, cúmque audísset verba Rib-
cah sororis suæ, dicendo; Ita ser-
monem habuit mecum vir: venit ad
virum, (& ecce stabat juxta came-
los prope fontem,) Dicens; Ingredere 31
benedicte Dei, cur stas foris, cùm
ego præparaverim tibi *domum, &*
locum camelis. Tum *veniens vir* 32
in domum, solvit camelos, ac *de-*
dit paleam & pabulum camelis, &
aquam ad lavandum pedes ejus,
& pedes virorum qui cum eo. De- 33
indè appositum fuit coram eo ad
comedendum: sed *dixit; Non co-*
medam donec locutus fuero verba 34
mea. Dixit, Loquere. Dixit ergo, 35
Servus Abraham ego sum: *Et Deus*
benedixit domino meo valdè, &
magnus factus est: nam *dedit ei*
oves & boves, & argentum ac
aurum, & servos ac ancillas, &
camelos ac asinos. Peperitque 36
Sarah uxor domini mei filium
domino meo post senectutem suam:
cui dedit quicquid est ei. Et jusju- 37
randum dedit mihi dominus me-
us, dicendo; Non capies uxorem
filio meo è filiabus Chenaanei, in
quorum terra ego sedeo. Sed ad do- 38
mum patris mei ibis, & ad pro-
sapiam meam, & capies uxorem filio
meo. Dixi domino meo, Fortassis 39
non ibit mulier post me. Dixit mi- 40
hi, Deus in cujus præsentia ambu-
lavi, mittet angelum suum, ac pro-
sperabit viam tuam: & accipies
uxorem filio meo de prosapia mea, et
de domo patris mei. Tunc temporis 41
liber eris à juramento meo, cùm ve-
neris ad prosapiam meam: quòd si
non dederint tibi, eris liber à jura-
mento meo. Veni igitur *hâc die ad* 42
fontem, ac dixi; Domine Deus heri
mei Abraham, si sit tibi voluntas
prosperandi viam meam quâ ego in-
cedo, En ego stans juxta fontem 43
aquæ; sit ergò puella egrediens ad
hauriendum aquam, cùm dixero
ei, Pota me nunc exiguâ aquâ
de hydria tua: Et dixerit mihi; 44
Etiam tu bibe, & etiam camelis
tuis aquam hauriam, ipsa sit uxor
quam nomine designavit Deus filio
domini mei.

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

אני אֲנָא עַד לָא פְּסִקית לְמַלָּלָא עִם הֲרָהוּרֵי לִבִּי וְהָא רִבְקָה נַפְקַת וְלִינַתָּהּ 45
עַל כַּתְפָּא וּנְחַתַת לְעֵינָא וּמְלַת וַאֲמָרִית לָהּ אַשְׁקִינִי כְּדוֹן: וְתַמְהַר וְאוֹחֵי אַרְ 46
וַאֲחִיתַת לִינְתָהּ מִינָהּ וַאֲמָרַת שְׁתִי וְאוֹף גַּמְלַיִךְ אַשְׁקֵי וְשָׁתִיתִי וְאוֹף גַּמְלַיָּא אַשְׁקִית: 47
ואשאל ושְׁאֵילִית יָתָהּ וַאֲמָרִית בְּרַת מָאן אַנְתְּ וַאֲמָרַת בְּרַת בְּתוּאֵל בַּר נָחוֹר דְּיָלֵדַת
לֵיהּ מִלְכָּא וְשׁוּיִת קְדָשָׁא עַל אַפֵּהּ וְשֵׁרְיָא עַל יְדָהָא: ואקד ונְחֵנִית וְסְנִידִית קֳדָם 48
יְיָ וּבְרִיכִית יָת יְיָ אֱלָהֵיהּ דְּרִיבּוֹנִי אַבְרָהָם דְּדַבָּרְנִי בְּאוֹרַח קְשׁוֹט לְמִיסַב יָת בְּרַת אָחוּ
דְּרִיבּוֹנִי לִבְרֵיהּ: ועתה וְכְדוֹן אִין אִיתֵיכוֹן עָבְדִין טִיבוּ וְקְשׁוֹט עִם רִבּוֹנִי חַוּוּ לִי וְאִין 49
לָא חַוּוּ לִי וְאֵיפְנִי עַל דְּרוֹמָא אוֹ עַל צִיפּוּנָא: ויען וְאָתֵיב לָבָן וּבְתוּאֵל וְאָמְרוּ מִן קֳדָם 50
יְיָ נְפַק פִּתְגָמָא דְּרִבְקָא אִתְּיהִבַת לְיִצְחָק אֲנַן לָא נֵיכוֹל לְמַלָּלָא לָךְ בִּישׁ אוֹ יָ.
הָנֵה הָא רִבְקָה קוֹמָךְ דְּבַר וְאֵיזִיל וּתְהֵי אִיתָּא לְבַר רִבּוֹנָךְ כְּמָא דְמַלֵּיל יְיָ: וידי והוה 51
כַּד שָׁמַע עַבְדָּא דְאַבְרָהָם יָת פִּתְגָמֵיהוֹן וְסְנִיד עַל אַרְעָא קֳדָם יְיָ: ויוצא והַנְפַּק עַבְדָּא 52
מָנִין דְּכַסַף וּמָנִין דְּדָהַב וּלְבוּשִׁין וְיהַב לְרִבְקָה וְדוּרוֹנִין יְהַב לַאֲחוּהָא וּלְאִמַּהּ: ויאכלו 53
וְאָכְלוּ וְשָׁתוּ הוּא וְגוּבְרַיָּא דְעִמֵּיהּ וּבְתוּ וְקָמוּ בְּצַפְרָא וַאֲמַר שַׁדְּרוּנִי לְרִבּוֹנִי: ויאמר 54
וְעַל דַּהֲווֹ מְמַלְּלִין בְּרַמְשָׁא בְּתוּאֵל הֲוָה אָכִיל מֵהֲהוּא חַבְשִׁילָא וְאִשְׁכְּחוּנוֹהִי בְּקִרְיְצְתָא 55
דְּהָא מִית וַאֲמַר אֲחוּהָא וְאִמָּא תֵּיתֵב רִיבָא עִמָּנָא יוֹמִי שְׁתָּא חַדָּא אוֹ עֲשַׂר יְרַחִין יִבְתַּר
כְּדֵין תֵּיזִיל: ויאמר וַאֲמַר לְהוֹם לָא תַעְכְּבוּן יָתִי וַיְיָ אַצְלַח אוֹרְחִי אֲלַוְיוּנִי וְאֵיזִיל 56
לְרִבּוֹנִי: ויאמרו וַאֲמְרוּ נִקְרֵי לְרִיבָא וְנִשְׁמַע מַה דְּהִיא אֲמְרָה: ויקראו וּקְרוּ לְרִבְקָה 57
וְאָמְרוּ לָהּ הֲתֵיזְלִי עִם גַּבְרָא הָדֵין וַאֲמַרַת אֵיזִיל: ישלחו וַאֲלַוִיוּ יָת רִבְקָה אֲחָתְהוֹם 58
וְיָת פַּדְגּוּנְתְּהוֹן וְיָת עַבְדָּא דְאַבְרָהָם וְיָת גּוּבְרוֹי: ויברכו וּבָרִיכוּ יָת רִבְקָה וְאָמְרוּ לָהּ 59
עַד כְּדוֹן הַוְיָת אֲחָתָן וְכְדוֹן אַתְּ אִוּלָא וּמְתַנְסְבָא לְצַדִּיקָא יְהֵי רַעֲוָא דְמֵימְרָךְ יִפְקוּן אַלְפִין
דְּרִיבְוָן וְיִרְתוּן בְּנַיְיכִי יָת קוּרְיֵי סַנָּאֵיהוֹם: ותקם וְקָמַת רִבְקָה וְרִיבָתְהָא וּרְכַבָן עַל 61
גַּמְלַיָּא וְאָזְלָן בָּתַר גַּבְרָא וּדְבַר עַבְדָּא יָת רִבְקָה בַּהֲדֵיהוֹן וְטַיֵּיל וְהֵיכְמָא דְאִתְקְטָעָא לֵיהּ
אָרְחָא בְּמֵיזְלֵיהּ לְפַדָּן אֲרָם הֵיכְדֵין אִתְקְטָעָא לֵיהּ בְּמֵתְבֵיהּ דְּבֵיוֹמָא חַד אָזִיל וּבְיוֹמָא
חַד הַב: ויצחק וְיִצְחָק הֲוָה אָתֵי מִבֵּי 62
מְדְרְשָׁא דְשֵׁם רַבָּא מֵעֲלָנָא דְבֵירָא דְאִתְגְּלִי
עֲלּוֹי חֵי וְקַיָּם דְּחֵמִי וְלָא מִתְחֲמֵי וְהוּא
הֲוָה יָתִיב בְּאַרַע דָּרוֹמָא:

ירושלמי 62 וְיִצְחָק הֲוָה אָתֵי מִן בֵּירַת
מְדְרְשָׁא דְשֵׁם רַבָּא לְבֵאר דְּאִתְגְּלִית
עֲלוֹהִי שְׁכִנְתֵּיהּ דַּיְיָ וְהוּא הֲוָה שָׁרֵי בְּאַרְעָא
דָּרוֹמָא:

Ego nondum finieram loqui cum cogitationib⁹ cordis mei, & ecce Rebecca egrediebatur, & hydria ejus super scapulam ejus: descendénsque ad fontem aquam hausit. Dixi ad eam, Præbe mihi nunc. Quæ festinans deduxit hydriam suam; de super se, ac dixit; Bibe, & etiam camelis tuis aquam dabo: Bibi itaque, & etiam camelis aquam dedit. Interrogavi autem eam, ac dixi; Filia cujus es tu? Dixit, Filia Bethuel filii Nahor, quem peperit ei Milcha: tum posui inaurem super nasum ejus, & armillas super manus ejus. Intelligénsque me, adorationem exhibui in præsentia Dei, ac benedixi Domino Deo mei Abraham, qui duxit me in via recta ad accipiendum filiam fratris domini mei filio ej⁹. Et nunc si estis vos præstantes beneficium ac veritatem domino meo, indicate mihi: si non, notum facite mihi, ut diverta ad dextram vel ad sinistram. Respondérunt Laban & Bethuel, dicentes; A Deo prodiit verbum, non possumus loqui tibi bonum vel malum. Ecce Rebecah coram te, accipe et abi, & sit uxor filio domini tui, quemadmodum loquutus est Deus. Fuit, sicuti audivit servus Abrahæ verba eorum, adorationem præstitit in terram in conspectu Domini. Protulitque servus ornamenta aurea, & argentea, & ornamenta aurea, ac vestes, deditque ipsi Rebecah: munera quoque dedit fratri ejus ac matri ejus. Comederunt itaque & biberunt, ipse & viri qui cum eo, & hospitati sunt: quum surrexissent manè, dixit; Ablegate me ad dominum meum. Dixit frater ejus ac mater ejus, Maneat puella nobiscum vel dies decem: postea abibit. Dixit eis; Ne moram exhibeatis mihi, quum Deus prosperaverit viam meam: ablegate me, & vadam ad dominum meum. Dixerunt; Vocemus puellam, & interrogemus os ejus. Vocantes igitur Rebecah dixerunt ei; Num ibis cum isto viro? Respondit, Ibo. Dimiserunt igitur Rebecah sororem suam, atque lactatricem ejus, servum quoque Abrahæ & vivos ejus. Et benedixerunt Rebecah dixerunt ei; Soror nostra, esto in millia myriadum: & hereditate capiat progenies tua portam inimicorum suorum. Surrexit-que Rebecah atque ancillæ ejus, & insidentes camelis iverunt post virum: sic tulit servus Rebecah, & abiit. Porrò Ithac veniebat ab adventu Beer-lahai-roi: ipse autem sedebat in terra Australi:

Hieros. 62. *Isaac autem veniebat ex Indo literario Sem magni, qui erat ad fontem in quo revelata est divina majestas Dei: & ipse habitabat in terra Australi.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*من پيش تمام كنم بسخن گفتن بدل من واينك ربقه بيرون آيا وسبوي آن ابر كفت آن فرود 45
شد بآن چشمه آب كشيد گفتم بآن بياهنجان مرا اكنون *شتاب كرد فرود آورد سبوي آن از بالاي
آن گفت بياهنج ونيز شترهاء ترا آب دهم بياهنجيدم ونيز آن شترهارا آب داد * بپرسيدم آنرا 47
وگفتم دختري كيستي تو گفت دختري بتوال پسر ناحور آنچه برايند باو ملكه بنهادم آن شنف
ابر بيني آن وآن دستوانها ابر دستهاي آن *ركوع كردم وسجود كردم بحضرت خدا وآفرين 48
گفتم مر* خداي خداوند من ابرهم آنچه كذرانيد مرا در راه راست بستاندن مر دختر
برادري خداوند من بپسر او * واكنون اگر هستيد شما كنان فضل وراستي مر خداوند 49
من آگاه كنيد بمن واگر نه آگاه كنيد بمن روي كنم ابر راست يا ابر چپ * جواب داد 50
لبن وبتوال گفتند از خدا بيرون آمد آن سخن نتوانيم سخن گفتن بتو بد يا نيك *
* اينك ربقه بپيش تو بستان وبرو وباشد زن بپسر خداوند تو چون آنچه سخن گفت خداء 51
*بود چون آنچه بشنيد بندهي ابرهم مر سخنهاي ايشان سجود كرد بزمين بحضرت خدا * 52
* بيرون آورد آن بنده پيرايها نقره وپيرايها طلا وجامها بداد بربقه وهديها بداد ببرادر آن 53
وبمادر آن * بخوردند وبياهنجيدند او وآن مردمان آنچه اواز او منزل كردند برخاستند در 54
بامداد گفت بفرستيد مرا بخداوند من *گفت برادر آن و مادر آن بنشينند آن دختر اواز ايما 55
روزكاران يا ده پس برود * گفت بايشان نه درنگ دهيد مرا وخدا پيروز آورد راه من بفرستيد مرا 56
وبروم بخداوند من * گفتند بخوانيم بدختر وبپرسيم مر دهان آن * بخواندند بربقه گفتند 57 58
بآن هميروي با اين مرد گفت مي روم * بفرستادند مر ربقه خواهر ايشان ومر شير دهاي آن 59
ومر بندهي ابرهم ومر مردمان او * آفرين كردند مر ربقه گفتند بآن خواهر ايما باش بهزاران 60
بيور وميراث گيرد نسل تو مر دروازهي دشمنان او * بر خاست ربقه وكنيزكان آن بر نشستند 61
ابر آن شترها برفتند پس آن مرد بستاند آن بنده مر ربقه وبرفت * ويصحق بيامد از آمدن 62
بار بحي راي واو نشينا در زمين جنوب *

Ego antequam finissem loqui in corde meo, & ecce Ribcah egrediebatur, & hydria ejus super scapulam suam: descendénsque ad fontem aquam hausit. Dixi ad eam, Præbe mihi nunc. Quæ festinans deduxit hydriam suam; de super se, ac dixit; Bibe, & etiam camelis tuis aquam dabo: Bibi itaque, & etiam camelis aquam dedit. Interrogavi autem eam, ac dixi; Filia cujus es tu? Dixit, Filia Bethuel filii Nahor, quem peperit ei Milchah: tum posui inaurem super nasum ejus, & armillas super manus ejus. Intelligénsque me, adorationem exhibui in præsentia Dei, ac benedixi Domino Deo mei Abraham, qui duxit me in via recta ad accipiendum filiam fratris domini mei filio ej⁹. Et nunc si estis vos præstantes beneficium ac veritatem domino meo, indicate mihi: si non, notum facite mihi, ut diverta ad dextram vel ad sinistram. Respondérunt Laban & Bethuel, dicentes; A Deo prodiit verbum, non possumus loqui tibi bonum vel malum. Ecce Ribcah coram te, accipe et abi, & sit uxor filio domini tui, quemadmodum loquutus est Deus. Fuit, sicuti audivit servus Abrahæ verba eorum, adorationem præstitit in terram in conspectu Domini. Protulitque servus ornamenta aurea, & argentea, & ornamenta aurea, ac vestes, deditque ipsi Ribcah: munera quoque dedit fratri ejus ac matri ejus. Comederunt itaque & biberunt, ipse & viri qui cum eo, & hospitati sunt: quum surrexissent manè, dixit; Ablegate me ad dominum meum. Dixit frater ejus ac mater ejus, Maneat puella nobiscum vel dies decem: postea abibit. Dixit eis; Ne moram exhibeatis mihi, quum Deus prosperaverit viam meam: ablegate me, & vadam ad dominum meum. Dixerunt; Vocemus puellam, & interrogemus os ejus. Vocantes igitur Ribcah dixerunt ei; Num ibis cum isto viro? Respondit, Ibo. Dimiserunt igitur Ribcah sororem suam, atque lactatricem ejus, servum quoque Abrahæ & vivos ejus. Et benedixerunt Ribcah dixerunt ei; Soror nostra, esto in millia myriadum: & hereditate capiat progenies tua portam inimicorum suorum. Surrexit-que Ribcah atque ancillæ ejus, & insidentes camelis iverunt post virum: sic tulit servus Ribcah, & abiit. Porrò Ithac veniebat ab adventu Beer-lahai-roi: ipse autem sedebat in terra Australi:

Targ. Jonathan B. Vziel. *Hierosolymitanum.*

63 Et exiit Isaac ad orandum super facies agri tempore vespertino : & sustulit oculos suos, & vidit, & ecce cameli veniebant. 64 Et levavit Rebecca oculos suos, & vidit Isaacum : & delapsa est de camelo. 65 Et dixit servo ; Quis vir honorabilis & pulcher, qui ambulat in agro obviam nobis ? Et respondit servus ; Est herus meus : & accepit velamen, & velavit se eo. 66 Et narravit servus Isaaco omnes res quas fecerat. 67 Et introduxit eam Isaac in tabernaculum Saræ matris suæ, & statim luxit lucerna quæ extincta erat tempore mortis Saræ ; Accepit ergò Rebeccam, & fuit illi in uxorem : & dilexit eam, eò quòd videret opera ejus recta esse, sicut opera matris suæ ; & ita consolationem accepit Isaac post mortem matris suæ.

Hieros. 65. *Et accepit calyptrum suum, & obvolvit se eo.*

CAP. XXV.

1 Et addit Abraham, & accepit uxorem, cujus nomen erat Cetura : 2 ipsa est Hagar, quæ ligata fuerat illi à principio. Et peperit illi Zamran, & Jokschan, & Medan, & Midian, & Jischbak, & Schuach. 3 Jokschan verò genuit Scheba, & Dedan : & filii Dedan fuerunt mercatores, et scenitæ, et capita populorum. 4 Filii autem Midian, Epha, & Epher, & Chanoc, & Abida, & Eldaa : omnes isti filii Cturæ. 5 Et dedit Abraham dono omnia quæ habebat Isaac. 6 Filiis autem concubinarum Abrahami dedit Abraham opes, & bona mobilia in dona : & expulit eos ab Isaaco filio suo ipso adhuc vivente ; itaque abierunt habitatum ad orientem in terram Orientalem. 7 Iste autem est numerus annorum vitæ Abrahami, vixit centum septuaginta quinque annos. 8 Et expiravit, & mortuus est Abraham in senectute bona senex & satur omni bono : quin & Ismael egit pœnitentiam in diebus ejus & postea collectus est ad populum suum. 9 Et sepeliverunt eum Isaac & Ismaël filii ejus, in spelunca duplici agri Ephron filii Tsochar Chittæi, quæ erat e regione Mamre. 10 Ager ille est quem emit Abraham à filiis Chettæi : ibi sepultus est Abraham, & Sara uxor ejus. 11 Et quia noluit Abraham benedicere Ismaelem, propterea non benedixit Isaacum ; nam si benedixisset Isaacum neque benedixisset Ismaelem servâsset adversus eum inimicitias : postquam autem mortuus est Abraham, benedixit Dominus Isaaco : & habitavit Isaac prope puteum, ad quem revelata est gloria viventis & æterni, qui videt & non videtur. 12 Porro istæ sunt generationes 13 Ismael filii Abrahami, quem peperit Hagar Ægyptia ancilla Saræ Abrahamo. Et ista sunt nomina filiorum Ismael, per nomina sua, juxta generationes suas : primogenitus Ismaelis Neboi, & Arab, & Adbeel, & Mibscham.

Hieros. 1. *Illa autem erat Hagar, quæ ab initio erat illi prohibita.*

Hier. 3. *Mercatores, & artifices, & capita populorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

63 * بيرون آمد يصحق بنماز كردن در دشت بروي كردن ايوار برداشت چشمان
او بديد واينك شترها آيان * برداشت ربقه مر چشمان آن بديد مر يصحق 64
بيفتاد از بالاي آن شتر * گفت بآن بنده كيست آن مرد اين آن روا در دشت 65
بپديرهي ايما گفت آن بنده اوست خداوند من بستاند آن چادر وپوشيده شد * حكايت 66
كرد آن بنده بيصحق همه آن سخنها آنچه بكرد * بياورد آنرا يصحق بخيمهي شره مادر او 67
بستاند مر ربقه بود باو ببزن دوست داشت آنرا خوشي گرفت يصحق پس مادر او *

Egressus enim *Ishac* ad orandum in agro, asperiente vesperâ, sublatis oculis suos vidit, & ecce cameli adventantes. Attollens quoque *Ribcah* oculos suos, vid *Ishac* & delapsa est de super camelo. Dixerat enim servo ; Quis est iste vir ambulans in agro in occursum nostrum ? Respondit servus, Ipse est dominus meus. Accipiens igitur velamen operuit se. Tum narravit servus ipsi *Ishac* omnia verba quæ fecerat. Deinde tulit eam *Ishac* in tentorium Sarah matris suæ : sic accepit *Ribcah*, fuitque ei in uxorem ipsi dilectam, ac lætitiam pertepit *Ishac* post obitum matris suæ.

63 64 65 66 67

فصل بيست پنجم

CAP. XXV.

1 * بيافزود ابرهم بستاند زن ونام آن قطوره * بزاييد باو مرزمرن ومر يقشن ومر مدن ومر مدين ومر يشبق ومر شوح
2 3 4 * ويقشن بزايانيد مر شبا ومر ددن وپسران ددن بودند اميران و مهتران وبقومها * وپسران
مدين عيفه وعفر وحنوك وابيدع والدعه همه اينان پسران قطوره * بداد ابرهم همه آنچه باو
5 6 بيصحق * وبپسران آن سريتان آنچه بابرهم بداد ابرهم هديها بفرستاد ايشانرا از بالا
7 8 يصحق پسر او درهنير او زنده بمزرح بزمين عرب * واينان روزگاران سالها زيستن ابرهم
آنچه بزيست صد وهفتاد وپنج سال * بنماليد وبمرد ابرهم درپيري نيكو پير وسير عمر
9 10 جمع شد بقوم او * گور كردند اويرا يصحق ويشمعال پسر او بمغارهي دولايي بدشت عفرون
پسر صحر آن حتي آنچه ابر پيش ممرا * آن دشت آنچه بخريد ابرهم ازنزد پسران حت آنجا
11 12 گور شد ابرهم وشره زن او * بود پس مردن ابرهم آفرين كرد خدا مر يصحق پسر او بنشست
يصحق در بار لحي راي * واينان زاييدنها يشمعال پسر ابرهم آنچه بزاييد هجر آن مصريت
13 پرستار شره بابرهم * واينان نامها پسران يشمعال [در نامهاي ايشان بزاييدنهاي ايشان
نخست زاد يشمعال] نبيوت وقدر وادبال ومبشم *

Adjiciens autem *Abraham* accepit uxorem, & nomen ejus Cetu-rah : Quæ peperit ei Zimran, & Jocshan, & Medan, & Midjan, & Ishbac, & Shuah. Porrò Jocshan genuit Sheba, & Dedan. Et filii Dedan fuerunt principes & magnates ac gentes. Et filii Midjan ; Ephah, & Epher, & Hanoch, & Abida, ac Eldaah : Omnes isti filii Cetu-rah. Dedítque Abraham quicquid erat ei, ipsi *Ishac*. Et filiis concubinarum quæ erant ipsi Abraham, dedit Abraham munera, & emisit eos de super *Ishac* filium suum ; adhuc vivente ipso, in Orientem in terram Arabiæ. Et isti sunt dies annorum vitæ Abraham, quos vixit, centum & septuaginta & quinque anni. Expirans quoque mortuus est Abraham in senectute bona ; senex & satur ætatis collectus est ad populum suum. Et sepeliverunt eum *Ishac* & Ishmael filius ejus, in spelunca Duplicitatis, in agro Ephron filii Sohar Hittæi, qui ante Mamre : Agro inquam, quem emit Abraham à filiis Heth : ibi sepultus est Abraham & Sarah uxor ejus. Fuit, post mortem Abraham benedixit Deus *Ishac* filio ejus, qui sedit apud Beer-lahai-roi. Et istæ generationes Ishmael filii Abraham, quem peperit Hagar Ægyptia ancilla Sarah, ipsi Abrahamo. Et hæc sunt nomina filiorum Ishmael per nomina sua in generationibus suis : primogenitus Ishmael ; Nebajoth, & Cedar, & Adbeel, & Mibsham,

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

ומשמע וצמיתא ושתוקא וסובראּ: חדר חריפא ותימא יטור נפיש וקדמה: אלה אלין 14
15
16
היגון בנוי דישמעאל ואלין שומהון בכופרניהון ובקסטרוותהון תריסר רברבין
לאומתהון: ואלה ואלין שני חיי ישמעאל 17
מאה ותלתין ושבע שנין והדר בתיובתא
ואתנגיד ואתכנש לעמיה: וישכנו ושרו 18
מן הינדקיא עד חלוצא דעל אנפי מצרים
מעלך לאתור על אנפי כל אחוי שרא
באחסנתיה:

ס ס ס

ואלה ואלין תולדת יצחק בר אברהם 19
ומן בגלל דהוה איקונין דיצחק מרמין
לאיקונין דאברהם הוון בני נשא אמרין בקושטא אברהם אוליד ית יצחק: ויהי
והוה יצחק בר ארבעין שנין במסביה ית רבקה ברת בתואל ארמאה דמן פדן ארם 20
אחתיה דלבן ארמאה ליה לאנתו: ויעתר ואזל יצחק לטוור פולחנא אתר דכפתיה 21
אבוי והפך יצחק בצלותיה דעתיה דקבל ממה דנזר על אנתתיה ארום עקרא הות
נביה עשרין ותרתין שנין ואתהפיך בגניהה דעתיה דקבה ממה דנזר עליה דאף הוא
הוה עקר ואתרווח ואיתעברת רבקה 22
אנתתיה: ויתרוצצו ואידחקו בניא
במעהא הי כנובריו עבדו קרבא ואמרת
אם כדין הוא צערא דילידתא למה דין
לי בנין ואולת לבי מדרשא דשם רבא
למבעי רחמין מן קדם יי: ואמר
ואמר יי לה תרין עממין במעייכי ותרין מלכוון ממעייכי יתפרשון ומלכו ממלכו 23
יהי אלים ורבא יהוי משתעבד לזעירא אם בנוי דזעירא נטרין פקודיא דאורייתא:
וימלאו ושלימו מאתן ושובעין יומי עיבורהא למילד והא תיומין במעהא: ויצא 24
ונפק קדמאה סומוקריי כוליה ככילן 25
דשער וקרו שמיה עשו מן בגלל דאתילד
כוליה גסיר בשיער רישא וריקנא ושינין
ובכין: ואחרי כן ובתר כדין נפק אחוי וידיה אחידא בעקבא דעשו וקרא שמיה 26
יעקב ויצחק בר שיתין שנין כד ילידת יתהום: וינדלו ורביאו טלייא והוה עשו 27
גבר נחשירכן למיצוד עופין וחיוון גבר נפיק חקל קטיל נפשן דהוא קטל ית נמרוד
ויח חנוך בריה ויעקב גבר שלים בשבדוי משמש בבית מדרשא דעבר תבע אולפן
מן קדם יי: ויאהב ורחים יצחק ית עשו ארום מלי רמיותא בפומיה ורבקה רחימת 28
ית יעקב:

ירושלמי 14 ומשמע וצמיתא ושתוקא וסובראּ: חדר חריפא ותימא יטור נפיש וקדמה: אלה אלין
15
16
היגון בנוי דישמעאל ואלין שומהון בכופרניהון ובקסטרוותהון תריסר רברבין
לאומתהון: ואלה ואלין שני חיי ישמעאל 17
מאה ותלתין ושבע שנין והדר בתיובתא
ואתנגיד ואתכנש לעמיה: וישכנו ושרו 18
מן הינדקיא עד חלוצא דעל אנפי מצרים
מעלך לאתור על אנפי כל אחוי שרא
באחסנתיה:

ס ס ס

ירושלמי 19 ואלין יחוס תולדות:
ואלה ואלין תולדת יצחק בר אברהם 19
ומן בגלל דהוה איקונין דיצחק מרמין
לאיקונין דאברהם הוון בני נשא אמרין בקושטא אברהם אוליד ית יצחק: ויהי
והוה יצחק בר ארבעין שנין במסביה ית רבקה ברת בתואל ארמאה דמן פדן ארם 20
אחתיה דלבן ארמאה ליה לאנתו: ויעתר ואזל יצחק לטוור פולחנא אתר דכפתיה 21
אבוי והפך יצחק בצלותיה דעתיה דקבל ממה דנזר על אנתתיה ארום עקרא הות
נביה עשרין ותרתין שנין ואתהפיך בגניהה דעתיה דקבה ממה דנזר עליה דאף הוא
הוה עקר ואתרווח ואיתעברת רבקה 22
אנתתיה: ויתרוצצו ואידחקו בניא
במעהא הי כנובריו עבדו קרבא ואמרת
אם כדין הוא צערא דילידתא למה דין
לי בנין ואולת לבי מדרשא דשם רבא
למבעי רחמין מן קדם יי: ואמר
ואמר יי לה תרין עממין במעייכי ותרין מלכוון ממעייכי יתפרשון ומלכו ממלכו 23
יהי אלים ורבא יהוי משתעבד לזעירא אם בנוי דזעירא נטרין פקודיא דאורייתא:
וימלאו ושלימו מאתן ושובעין יומי עיבורהא למילד והא תיומין במעהא: ויצא 24
ונפק קדמאה סומוקריי כוליה ככילן 25
דשער וקרו שמיה עשו מן בגלל דאתילד
כוליה גסיר בשיער רישא וריקנא ושינין
ובכין: ואחרי כן ובתר כדין נפק אחוי וידיה אחידא בעקבא דעשו וקרא שמיה 26
יעקב ויצחק בר שיתין שנין כד ילידת יתהום: וינדלו ורביאו טלייא והוה עשו 27
גבר נחשירכן למיצוד עופין וחיוון גבר נפיק חקל קטיל נפשן דהוא קטל ית נמרוד
ויח חנוך בריה ויעקב גבר שלים בשבדוי משמש בבית מדרשא דעבר תבע אולפן
מן קדם יי: ויאהב ורחים יצחק ית עשו ארום מלי רמיותא בפומיה ורבקה רחימת 28
ית יעקב:

ירושלמי 19 ואלין יחוס תולדות:

Auditio, silentiũ, & patientia. Acutus, & Tema, Jetur, Naphisch, & Kedma. 14
Isti sunt filii Ismaelis, & hæc sunt 16
nomina eorum, cum pagis eorum & castris munitis eorum: duodecim principes per nationes suas. Isti autem 17
sunt anni vitæ Ismael, centum triginta septem anni: & conversus est per pœnitentiam, & expiravit, & collectus est ad populum suum. Et habi- 18
târunt ab India usque ad Chalutsa, quæ est è regione Ægypti, usque ad eum locum quo ingrederis Assyriam: è regione omnium fratrum suorum habitavit in hæreditate sua.

Hier. 16. *In oppidis ipsorum, & in castris eorum, duodecim principes* 17 *juxta nationes suas.*

Hier. 18. *Et habitârunt ab India usque ad Chalutsa, quæ est è regione Ægypti quò vadis in Assyriam: coram omnibus fratribus suis habitavit.*

SECT. VI.

Istæ autem sunt generationes Isaac 19
filii Abraham: & quia imago Isaac similis erat imagini Abraham, dicebant homines; Verè Abraham genuit Isaacum. Natus autem erat Isaac quadraginta annos, cùm acciperet Re- 20
beccam filiam Bethuelis Aramæi, qui erat ex Padan Aram, sororem Laban Aramæi, sibi in uxorem. Et abiit Isaac in montem cultus, locum in quo 21
ligaverat eum pater ejus; & convertit Isaac oratione sua mentem Dei Opt. Max. in eo quod decreverat de uxore ejus, quoniam sterilis erat apud ipsum viginti duobus annis: & conversa est propter ipsum mens Dei Optimi Max. in eo etiam quod statuerat de eo, quia etiam ipse sterilis erat: sed dilatatus est, & gravida facta est Rebecca uxor ejus. Et opprimebant se filii in visceribus 22
ejus, sicut viri ineuntes prælium: tum dixit; Si talis est afflictio partus, ad quid hoc mihi filii? Et abiit in scholam Sem magni, ad quærendum miserationes à facie Domini. Et dixit Dominus illi; Duo populi 23
in visceribus tuis, & duo regna ex visceribus tuis segregata erunt: & regnum regno fortius erit, & major servus erit minoris, si filii minoris servaverint mandata legis. Et absolvi 24
sunt ducenti septuaginta dies gestationis uteri ejus ad pariendum, et ecce gemelli erant in visceribus ejus.
Et exiit prior rufus totus, tanquam 25
pallium villosum: & vocârunt nomen ejus Esau, propterea quòd natus erat totus perfectus, cum capillis capitis & barbæ, & dentibus & molaribus. Postea autem exiit frater ejus, & manu 26
apprehendebat calcaneum Esau; & vocavit nomen ejus Jacob: & Isaac natus erat sexaginta annos, quando peperit illos. Et creverunt pueri, & 27
fuit Esau vir venator, ad venandum volucres, & feras, vir egrediens in agrum interficiens animas, quia interfecit Nimrod, & Henoch ejus filium: Jacob autem erat vir integer operibus suis, minister scholæ Eber, quærens doctrinam à facie Domini. Et dilexit Isaac Esau, quoniam verba decepti- 28
onis in ore ejus: Rebecca autem dilexit Jacobum,

Hier. 19. *Istæ autem progenies generationum.*

Hier. 22. *Et opprimebant se filii in ventre ejus: & dixit; Si talis est angustia parturientium, ad quid mihi nunc vita, ut sint mihi filii? Et abiit ut peteret miserationes à facie Domini in domo ubi concinebatur Sem magnus.*

Hier. 25. *Et exiit prior rufus totus, sicut pallium pilorum: & vocârunt nomen ejus Esau.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

14 * ومشمع ودومه ومسا * حدد وتيما يطور نفيش وقدمه * اينان ايشان پسران
15
16 يشمعال واينان نامهاي ايشان در دستاهاي ايشان ودر شهرهاي ايشان دوازده
17 مهتران بخيشها ايشان * واينان سالهاي زندكي يشمعال صد وسي وهفت سال
18 بناليد وبمرد جمع شد بقوم او * مسكن كرفتند از حويله تا شور آنچه ابر پيش
19 مصريم بآمدن باشور ابر پيش همه برادران او بيفتاد * واينان زاييده شدن يصحق پسر ابرهم
20 ابرهم بزاياييد مر يصحق * بود يصحق قدر چهل ساله درستاندن او مر ربقه دختري بتوال
21 آن ارمي ازفدن ارم خواهر لبن آن ارمي باو بزن * نماز كرد يصحق بمقابل زن او كه
22 بي زه آن قبول كرد ؛ نماز او وآبستن شد ربقه زن او * دشخواري نمودند آن بچكان در
اندرون آن كفت اكر همچنين چرا اين من برفت بطلب كردن ازحضرت خدا *
23 * كفت خدا بآن دو قومها در شكم تو ودو خيشها از امعاء تو جدا شوند وخيش ازخيش قوي
24 باشد وبزرك مطيع باشد بخرد * تمام شدند روزكاران آن بزاييدن واينك جفت در شكم آن * بيرون
25 آمد آن اوّل سرخ وهمهي او چون نخل موي كين بخواندند نام او عشو * وپس همچنين بيرون
26 آمد برادر او ودست او كرفته در پاشنهي عشو بخواند نام او يعقوب ويصحق قدر شست ساله
27 در زاييدن ايشان * بزرك شدند آن كودكان بود عشو مرد داناي نخجير ويعقوب مرد تمام نشيناي
28 خيمها * دوست داشت يصحق مر عشو كه نخجير در دهان او و ربقه دوست دارا
مر يعقوب *

Et Mishma, & Dumah, & Massa, 14
Hadad, & Tema, Jetur, Naphish, & 15
Cedmah. Isti ipsi sunt filii Ishmael, 16
et hæc nomina eorum per oppida sua, & per civitates suas, duodecim magnates sunt per cognationes suas. Et 17
hi sunt anni vitæ Ishmael, centum & triginta & septem anni: deinde expirans ac moriens, collectus est ad populũ suum. Habitationem vero 18
occupârunt ab Hevilah usque Shur, quæ est è regione Misraim, in ingressu ad Assyriam: in conspectu omnium fratrũ suorum cecidit. Hæ verò generati- 19
ones Ishac filii Abraham: Abraham genuit Ishac. Fuit Ishac quadrage- 20
narius cùm acciperet Ribcah filiam Bethuel Aramæi de Padan Aram, sororem Laban Aramæi, sibi in uxorem. Et orante Ishac pro uxore sua, quia 21
sitis fœtu ipsa, acceptavit Dominus orationem ejus, & pragnans facta est Ribcah uxor ejus. Molestiam exhi- 22
bentibus infantib⁹ in interiore ejus, dixit; Si ita, quare hoc mihi? abiitque ad interrogandum à Domino Deo. Dixitque Deus ad eam; Duæ 23
gentes sunt in ventre tuo, & duæ cognationes ex viscеribus tuis dividentur: cognatio autem cognatione robustior erit, & major obsequens erit minori. Completis diebus ejus ad pa- 24
riendum, en quidem gemini in ventre ejus. Et egressus est prior rufus, & 25
totus ipse velut pannus villosus, hispidus: vocâruntque nomen ejus Esau. Et postea egressus est frater ejus, & 26
manus ejus tenebat calcaneum Esau. ideo vocavit nomen ejus Jacob: porrò Ishac erat sexagenarius cùm 27
ipsa pareret eos. Adultis pueris, fuit Esau vir peritus venationis: Jacob verò vir perfectus sedens tentoriis. Et dilectum habuit Ishac ipsum 28
Esau, quia venatio in ore ejus: Ribcah verò dilectum habebat Jacob.

AN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

tia. Acutus, & Tema, Jetur, Naphiſch & Kedma.
hæc ſunt 16
s eorum & duodecim
. Iſti autem 17
rum triginta
os eſt per pœnitentiam, & expiravit, & ſe-
ri. Et habi- 18
d Chalneſa,
pti, uſque
eris Aſſyri-
m fratrum
ratæ ſuæ.

Hier. 16. In oppidis ſuis & caſtris eorum, duodecim principes juxta nationes ſuas.

Hier. 17. Et habitaverunt ab Hevila uſque ad Chalneſa, quæ eſt in Ægypti quò vadis in Aſſyriam coram omnibus fratribus ſuis habitavit.

SECT. VI.

iones Iſaac 19
nago Iſaac
ham, dice-
ham genuit
rat Iſaac quadraginta annos, cùm acciperet
Aramæi, qui erat ex Padan Aram, ſororem Labã
. Et abiit Iſaac in montem culmi, locutusq;
; & convenit Iſaac oratione ſua contra
ecreverat de uxore ejus, quoniam ſterilis e
os annis: & converſa eſt propter ipſum
iam quod ſtaverat de eo, quia etiam ipſe ſt
eſt, & gravida facta eſt Rebecca uxor ej
viſceribus 22
elium: tum
parturi, ad
e abiit in
d quærendum
ie Domini.
Duo populi 23
regna ex vi-
nt: & regnum regno fortius erit, & major
minoris ſervaverint mandata legis. Et impl
dies geſtationis uteri ejus ad pariendum, ecce
ribus ejus.
s, exaquam 25
ârunt nomen
od natus erat
illis capitis &
laribus. Poſtea autem exiit frater ejus, &
m Eſau; & vocavit nomen ejus Jacob: Iſaac
s, quando peperit illos. Et crevere pue
venandum volucres, & feras, virgultor
, quia interfecit Nimrod, & Henoch qui
er operibus ſuis, miniſter ſchole Eber, quem
Et dilexit Iſaac Eſau, quoniam venatio
a autem dilexit Jacobum,

Hier. 19. Iſta autem generationum.

Hier. 22. Et oppreſſabant in ventre ejus: & dixit; ſi ita anguſtia partus eſt mihi, cur hanc vitam, ut ſim mihi? abiit ut peteret miſericordiam facie Domini in domo ſui magiſtri Sem magni.

Hier. 25. Et exiit primus rufus, ſicut pallium pilorum, & vocârunt nomen ejus Eſau.

LATINA.

* ومسع
يسمعال وا
مهتران بن
بنالید وبن
مصریم بآمد
ابرهم نبراهیم
آن ارمي ا
بي زه آن
اندرون آن
* گفت خدا
باشد وبزرك
آمد آن اول
آمد برادر
در زاییدن ای
حیلها *
مر یعقوب

Et Miſbaï, & Duma, & Maſſa, Hadad, & Tema, Jetur, Naphiſch, & Cedmah. Iſti ejus ſunt filii & hæc nomina eorum per vicos ſuos, & per civitates ſuas, nominati principes ſunt per cognationes ſuas. Hi ſunt anni vitæ Iſaac centum & triginta & ſeptem annorum, & expirans ac moriens, congregatus eſt ad populũ ſuum. Hi ſunt qui occupârunt ab Hevilath uſque Chalneſa, quæ eſt è regione Miſraim, ipſi ad Aſſyrios conſeſſa ſunt coram fratribus ſuorum cecidit. Hi ſunt filii Iſhmael filii Abrahæ, quos genuit Iſhac. Fuit ipſa uxor ejus ſterilis, & ſanavit eam Dominus, & aperuit uterum ejus. Et concepit Rebecca uxor ejus. Mulieres autem ipſius intra ſe bellabant inter ſe, & dixit; Si ita, quare hoc mihi? abiit ut interrogaret Dominum. Et dixit Dominus ad eam, Duo populi ſunt in utero tuo, duæ gentes ſunt ex ventre tuo, & cognationes ex viſceribus tuis videntur: cognatio una opprimet alteram, & major ſervitio minori. Completi ſunt dies ejus ut pareret, & ecce gemini in utero ejus. Et egreſſus eſt primus rufus totus ipſe velut pannus pilorum, & vocârunt nomen ejus Eſau. Et poſtea egreſſus eſt frater ejus, & manus ejus tenebat calcaneum Eſau, ideo vocavit nomen ejus Jacob; & Iſhac erat ſexagenarius cùm genuit illos. Et crevere pueri, & factus eſt Eſau vir peritus venandi, vir agricola: & Jacob homo ſimplex habitans in tentoriis. Et dilexit Iſhac Eſau, quia venatio in ore ejus: & Rebecca verò dilexit Jacobum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ויזד וּבְהַהוּא יוֹמָא דָמִית אַבְרָהָם בַּשִׁיל יַעֲקֹב תַּבְשִׁילֵי דְטַלוּפְחֵי וְאָזַל 29
לְנַחֲמָא לְאָבוּי וְאָתָא עֵשָׂו מִן בָּרָא וְהוּא מְשַׁלְהֵי אֲרוּם חֲמֵשׁ עֲבִירִין עָבַד בְּהַהוּא
יוֹמָא פְּלַח פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה שָׁפַךְ אָרְמָא וַזְנָא וְעָל עַל עוּלֵימְתָא מְאָרְשָׂה וְכָפַר בְּחַיֵּי
עָלְמָא דְאָתֵי וּבְזָא יַת בְּכִירוּתָא: וְאֲמַר וְאֲמַר עֵשָׂו לְיַעֲקֹב אַטְעֵים יְתִי כְּרִין מִן 30
תַּבְשִׁילָא סְמִנְקָא הָדֵין אֲרוּם מְשַׁלְהֵי אֲנָא בְּנִין בֵּן קְרָא שְׁמֵיהּ אֱדוֹם: וְאֲמַר 31
וַאֲמַר יַעֲקֹב זַבִּין יוֹמָא כְּיוֹם דְּאַנְתְּ עָתִיד לְמֵיחַן יַת בְּכִירוּתָךְ לִי: וְאֲמַר וַאֲמַר 32
עֵשָׂו הָא אֲנָא אָזִיל לְמֵמַת וְלֵית אֲנָא חַיֵּי חוֹב בְּעָלְמָא אָחֳרָן וְלָמָּה דֵנָן לִי בְּכִירוּתָא
וְחוֹלְקָא בְּעָלְמָא דְאָתֵי אֲמַר: וְאֲמַר וַאֲמַר יַעֲקֹב קַיֵּים לִי כְּיוֹם דְּיָתִי וְקַיֵּים לֵיהּ חֲבִין 33
יַת בְּכִירוּתֵיהּ לְיַעֲקֹב: וְיַעֲקֹב וְיַעֲקֹב 34
נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וְתַבְשִׁיל דְּטַלוּפְחֵי וַאֲכַל
וּשְׁתֵי וְקָם וְאָזַל וְשַׁט עֵשָׂו יַת בְּכִירוּתָא
וְחוֹלַק עָלְמָא דְאָתֵי:

ירושלמי 34 וְקָם וַאֲזַל וּבְזֵי עֵשָׂו יַת בְּכוֹרוּתָא וַאֲפֵס חוֹלָקֵיהּ בְּעָלְמָא דְאָתֵי וְכָפַר בְּתְחִיַּת מֵתַיָּא:

כו

וַיְהִי וַהֲוָה כַּפְנָא תְקִיף בְּאַרְעָא דִכְנָעַן בַּר מִכַּפְנָא קַדְמָאָה דַהֲוָה בְּיוֹמוֹי דְאַבְרָהָם 1
וְאָזַל יִצְחָק לְוָת אֲבִימֶלֶךְ מַלְכָּא דְפִלִשְׁתָּאֵי לִגְרָר: וְיֵרָא וַהֲוָה בִּלְבֵיהּ דְיִצְחָק 2
לְמֵיחוֹת לְמִצְרַיִם וְאִתְגְלִי לֵיהּ יְיָ וְאֲמַר לָא תֵיחוֹת לְמִצְרַיִם שְׁרִי בְּאַרְעָא דְאֵימַר
לָךְ: גּוּר דּוּר בְּאַרְעָא הָדָא וִיהֵי מֵימְרִי בְּסַעֲדָךְ וַאֲבָרִיכִינָךְ אֲרוּם לָךְ וּלְבָנָךְ אֶתֵּן 3
יַת כָּל אַרְעָתָא הָאִלֵּין וַאֲקַיֵּים יַת קְיָמָא דְקַיֵּימִית לְאַבְרָהָם אֲבוּךְ: וְהַרְבֵּיתִי
וְאַסְגֵּי יַת בְּנָךְ הֵי כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא וְאֶתֵּן לִבְנָךְ יַת כָּל אַרְעָתָא הָאִלֵּין וְיִתְבָּרְכִין בְּנִין 4
בְּנָךְ כָּל עַמְמֵי אַרְעָא: עֵקֶב חוֹלַף דִּי קַבִּיל אַבְרָהָם בְּמֵימְרִי וְנָטַר מַטְּרַת מֵימְרִי 5
פִּקּוּדַיָּי קְיָמַיָּי וְאוֹרָיְיתִי: וישב וַיֵּתֵב יִצְחָק בִּגְרָר: וישאלו וְשַׁאִילוּ אֵינְשֵׁי אַתְרָא 6 7
עַל אִינְתְּתֵיהּ וְאֲמַר אֲחָתִי הִיא אֲרוּם דְּחִיל לְמֵימַר לָהּ אִינְתְּתִי אֲרוּם חָשִׁיב בְּלִבֵּיהּ
דִּלְמָא יְקַטְלוּנַנִי אֵינְשֵׁי אַתְרָא עַל עֵיסַק רִבְקָה אֲרוּם שַׁפִּירַת חֵיזוּ הִיא: וַיְהִי
וַהֲוָה כַּד סְגוּ לֵיהּ תַּמָּן יוֹמַיָּא לְמִשְׁרֵי וְאוּדִיק אֲבִימֶלֶךְ מַלְכָּא דְפִלִשְׁתָּאֵי מִן 8
חַרְבָּא וַחֲמָא וַהֲוָה יִצְחָק חָאִיךְ עִם רִבְקָה אִנְתְּתֵיהּ: ויקרא וּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ 9
לְיִצְחָק וְאֲמַר בְּרַם הָא אִינְתְּתָךְ הִיא וְהֵיכְדֵין אֲמַרְתְּ אֲחָתִי הִיא וַאֲמַר לֵיהּ יִצְחָק
אֲרוּם אֲמָרִית בְּלִבִּי דִּלְמָא אִתְקְטִיל
בְּגִינָהּ:

ירושלמי 8 וְאָדִיק:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Illo autem die quo mortuus eſt Abraham, coxit Jacob coctiones lentium, & abiit ad conſolandum patrem ſuum: venit autem Eſau ex agro, & ipſe defatigatus *erat*, quoniam quinque tranſgreſſiones commiſerat eo die; coluerat cultum alienum, effuderat ſanguinem innocentem, & ingreſſus erat ad puellam deſponſatam, & negaverat vitam futuri ſeculi, & contempſerat primogenituram. Et dixit Eſau Jacobo; 30
Guſtandum da mihi nunc de pulmento rufo hoc, quoniam defeſſus ego: propterea vocavit nomen ejus Edom. Et dixit Jacob; Vende hodie, 31
ſicut *hic* dies, quòd tu daturus ſis hæreditatem primogenituræ tuæ mihi. Et dixit Eſau; Ecce ego abeo ad moriendum, neque victurus ſum rurſus 32
in ſeculo altero, & cur hoc mihi primogenitura, & pars in ſeculo de quo tu loqueris? Et dixit Jacob; Jura mihi juxta hunc diem, & ju- 33
ravit illi: & vendidit primogenituram ſuam Jacob. Jacob autem dedit 34
Eſau panem & pulmentum lentium; & comedit, & bibit, & ſurrexit, & abiit: & contempſit Eſau primogenituram, & partem futuri ſeculi.

Hieroſ. 34 *Et ſurrexit, & abiit: & contempſit Eſau primogenituram, & flocci pendit partem ſuam in ſeculo futuro, & negavit reſurrectionem mortuorum.*

CAP. XXVI.

ET fuit fames vehemens in terra Canaan, præter famem priorem quæ 1
fuit diebus Abrahami: & abiit Iſaac ad Abimelech regem Palæſtinorum in Gerar. Et fuit in corde Iſaac ut deſcenderet in Ægyptum: & apparuit 2
illi Dominus, & dixit; Ne deſcendas in Ægyptum: habita in terra quam dixero tibi. Habita in terra hac, & erit ſermo meus in auxilio tuo, & be- 3
nedicam tibi: quoniam tibi & omnibus filiis tuis dabo univerſas terras has; confirmabóque pactum meum, quod juravi Abrahamo patri tuo. Et multiplicabo filios tuos ſicut ſtellas cœlorum, & dabo filiis tuis omnes 4
has terras: & benedicentur propter filios tuos omnes populi terræ. Pro 5
eo quòd auſcultavit Abraham ſermoni meo; & ſervavit cuſtodiam ſermonis mei, ſtatuta mea, pacta mea & legem meam. Et habitavit 6
Iſaac in Gerar. Et interrogârunt homines loci illius de uxore 7
ejus; & dixit, Soror mea eſt: quoniam timuit dicere de ea, Uxor mea; quoniam putabat apud ſe, Fortè interficient me homines loci iſtius propter Rebeccam, quoniam pulchra aſpectu ipſa. Et accidit quan- 8
do multiplicati ſunt illi ibi dies ad habitandum, & intuitus eſt Abimelech rex Palæſtinorum ex feneſtra; & vidit, & ecce Iſaac ridebat cum Rebecca uxore ſua. Et vocavit 9
Abimelech Iſaacum, & dixit; Certè ecce uxor tua eſt, & quomodo dixiſti, Soror mea eſt? Et dixit illi Iſaac; Quoniam dixi in corde meo, Fortè interficiar propter eam.

Hieroſ. 8 *Et aſpexit.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* آش پخت یعقوب آش بیامد عشو از آن دشت واو مانده * گفت عشو بیعقوب بچشان مرا 29 30
اکنون از آن سرخ آن سرخ این که مانده ام من ابر همچنین بخواند نام او ادوم * گفت 31
یعقوب بفروش چون روز مر نخست زادي تو بمن * گفت عشو اینك من روا بمردن وچرا 32
این بمن نخست زادي * گفت یعقوب سوگند خور بمن چون روز سوگند خورد باو 33
بفروخت مر نخست زادي او بیعقوب * ویعقوب بداد بعشو نان وآش عدس بخورد و بیاهنجید 34
برخاست و برفت خوار گرفت عشو مر آن نخست زادي *

* فصل بیست ششم *

* بود قحط در زمین بجز آن قحط آن اوّل آنچه در روزگاران ابرهم برفت یصحق بابیملك 1
پادشاه فلشتیم بجرر * دیدار شد باو خدا گفت نفرود شوي بمصر مسکن گیر در 2
زمین آنچه گویم بتو * بنشین در زمین این وباشم اوار تو و آفرین کنم ترا که بتو 3
وبنسل تو بدهم مر همه زمین‌ها اینان وبر انگیزانم مر آن سوگند آنچه سوگند
خوردم بابرهم پدر تو * بسیار کنم مر نسل تو چون ستارها آن آسمان وبدهم بنسل 4
تو مر همه آن زمینها اینان و آفرین باشند در نسل تو همه قومهاء آن زمین * جزا آنچه بشنوید 5
ابرهم در آواز من نگاه داشت نگاه داشت من فرمانهاي من رسمهاي من وشریعتهاي
من * بنشست یصحق در جرر * بپرسیدند مردمان آن جا بزن او گفت خواهر منست 6 7
آن که بترسید بگفتن زن من تا نکشند مرا مردمان آن جا ابر ربقه که نیکو دیدارست
آن * بود که دراز کشیدند باو آنجا آن روزگاران نگاه کرد ابیملك پادشاه فلشتیم 8
در پس آن دریچه بدید واینك یصحق خنده کنا بربقه زن او * بخواند ابیملك 9
بیصحق گفت خاصه اینك زن توست آن وچگونه گفتي خواهر منست آن گفت باو
یصحق [که گفتم] تا نکشته شوم ابر آن *

Coquinante autem *Jacob pulmentarium*, venit Eſau ex agro, & *ipſe laſſus*. Dixit itaq; Eſhau ad Jacob; 29 30
Guſtare fac me jam de rufo, rufo hoc; quia laſſus ſum ego: quocirca vocavit nomen ejus, Edom. Reſpon- 31
dit Jacob; Vende ſicut hodiè primogenituram tuam mihi. Dixit Eſhau; *En ego vado ad moriendum, & ad quid hæc mihi primogenitura?* Ait Jacob; *Jura mihi ſicut hodiè*: *jurans* itaque *ei, vendidit primogenituram ſuam ipſi Jacob.* Tum Jacob dedit Eſau panem et *pulmentarium lentis*; & *comèdit & bibit*, ac *ſurgens abiit*. Ita *vilipendit* Eſau primogenituram. 32 33 34

CAP. XXVI.

Fuitq; *fames in terra, præter famem primam, quæ in diebus Abraham: perrexit* itaque Iſhac ad Abimelech regem Philiſthim in Gerar. Tum *conſpectus* ei Deus dixit; 1 2
Ne deſcendas in Ægyptum: habitationem capias in terra quam dixero tibi. Sede in terra hac, et ero tecum, 3
ac benedicam tibi: quia tibi & progeniei tuæ dabo omnes terras iſtas, ac ſuſcitabo juramentum quod juravi ipſi Abraham patri tuo. Multiplicabo ſobolem tuam 4
ſicut ſtellas cœli, dabóque proli tuæ omnes terras iſtas, & benedictæ erunt in progenie tua omnes gentes terræ: Propterea quòd au- 5
ſcultans Abraham voci meæ cuſtodierit cuſtodiam meam, præcepta mea, ſtatuta mea, & leges meas. Sedit itaque Iſhac in Gerar. Et *interrogantibus* homini- 6
bus loci de uxore ejus, dixit; *Soror mea eſt ipſa: timuit enim dicere, Uxor mea eſt*; *Ne* inquit *occidant* 7
me homines loci propter Ribcah, quia bona aſpectu eſt ipſa. Fuitq; 8
cùm in *longum protraherentur ei ibi dies, aſpexit Abimelech rex Philiſthim ponè feneſtram, vidit, & en* Iſhac *riſum faciens cum Ribcah uxore ſua.* Tunc 9
vocans Abimelech ad Iſhac dixit; Verè en uxor tua eſt ipſa: quomodo ergò dixiſti, Soror mea eſt ipſa. Reſpondit ad eum Iſhac; *Quia dixi, ut non occiſus ſim propter eam.*

ירושלמי	תרגום יונתן בן עוזיאל	Targ. JONATHAN B. UZIEL.	Hierosolymitanum.
١٠ ואמר אבימלך מה דא עבדת לנא	١٠ ואמר אבימלך מה דא עבדתְ לנא	Et dixit Abimelech; Cur hoc fecisti nobis? Ferè cubuit rex qui præcipuè est in populo cum uxore tua; & adduxisses super nos peccatum. Et præcepit Abimelech toti populo, dicendo; Qui accesserit in malum ad virum hunc & uxorem ejus, interficiendo interficietur. Et seminavit Isaac propter eleemosynam in ea terra; & invenit eo anno pro uno centum juxta æstimationem suam, & benedixit illi Dominus. Et crevit vir ille; & ivit eundo, & crevit, donec creviſſet valde. Et fuerunt illi greges ovium, & armenta boum, & cultus multus: & inviderunt illi Philiſtæi. Et omnes puteos quos foderant ſervi patris ejus, in diebus Abraham patris ejus, obthuraverunt eos Philiſtæi, & impleverunt eos pulvere. Et dixit Abimelech Iſaaco; Recede à nobis, quoniam potentior factus es nobis opibus valde. Abiit igitur inde Iſaac; & manſit in valle Gerar, habitavitque ibi. Et reverſus eſt Iſaac, & fodit puteos aquarum, quos foderant ſervi patris ejus in diebus Abraham patris ſui, & obſtruxerant eos Philiſtæi poſtquam mortuus eſt Abraham: & vocavit nomina eorum iiſdem nominibus, quibus appellaverat eos pater ipſius. Et foderunt ſervi Iſaac ad terminum vallis, & invenerunt ibi puteum aquarum manantium. Et contenderunt paſtores Gerar cum paſtoribus Iſaac, dicendo; Noſtra eſt aqua: & fuit voluntas cœlitus ut exaruerit, tunc autem reddiderunt ipſum Iſaaco, & ebullivit: & vocârunt nomen putei Eſek, quoniam litigati eſſent cum eo propter illum. Et foderunt puteum alium, & contenderunt etiam de eo: & exaruit, & ampliùs non ſcaturiit: & vocavit nomen ejus Sitna. Et transferens ſe inde fodit puteum alium, & non contenderunt de eo, ut de prioribus: & vocavit nomen ejus Latitudines: dixítque quoniam jam dilatavit Dominus nos, & creſcere faciet nos in terra. Et aſcendit inde in Beerſeba. Et revelavit ſe illi Dominus eâ nocte, & dixit; Ego Deus Abraham patris tui: ne timeas, quoniam in auxilio tuo eſt ſermo meus, & benedicam tibi, & multiplicabo filios tuos propter merita Abraham ſervi mei. Et ædificavit ibi altare orans in nomine Domini, & extendit ibi tabernaculum ſuum: & foderunt ibi ſervi Iſaac puteum. Quando autem exiit Iſaac ex Gerar, exaruerunt putei eorum, & arbores eorum non pertulerunt fructum, & ſenſerunt hoc totum ſibi accidiſſe, quia expulerant ipſum: Itaque abiit Abimelech ad ipſum ex Gerar, & accepit amicos ſuos ad eundum ſecum, & Phicol principem exercitus ſui. Et dixit illis Iſaac; Cur veniſtis ad me ut orem pro vobis, & vos odio habetis me, & expuliſtis me à vobis?	Hieroſ. 16 *Et dixit Abimelech; Quid hoc eſt quod feciſti nobis? Parum abfuit quin unus ex pueris concubuerit cum uxore tua, & veniret ſuper nos peccatum magnum.*
١٠ ואמר אבימלך מה היא דא עבדת לנא			
כזעיר פון שכיב מלכא דמיחד בעמא עם			
אנתתך ואייתית עלנא חובא: ויצוו ופקיד	١١		
אבימלך ית כל עמא למימר דיקרב לבישׁ			
בגברא הדין ובאנתתיה אתקטלא יתקטיל:	١٢		
ויורע וזרע יצחק לצדקתא בארעא			
ההיא ואשכח בשתא ההיא על חד מאה בדשערוי	١٣		
וברכיה יי: וינדל ורבא גברא ואזל אזיל			
ורבי עד די רבא לחדא: ויהי והוו ליה	١٤		
ניתי עאן וניתי תורין ופולחנא סגיאה			
וקניאו יתיה פלשתאי: וכל בירין דחפרו	١٥		
עבדי אבוי בימוי אברהם אבוי טמונין			
פלשתאי ומלונון עפרא: ואמר	١٦		
אבימלך ליצחק איזל מעמנא ארי תקיפתא			
מינא בנכסין לחדא: וילך	١٧		
ואזל מחמן יצחק ושרא בנחלא דגרר			
ויתיב תמן: וישב	١٨		
ויצחק וחפר ית בירין דמוי די חפרו עבדי			
אבוי בימוי אברהם אבוי וטמונינון פלשתאי			
בתר דמית אברהם וקרא להון שמהן הי כשמהן			
די הוה קרי להון אבוי: ויחפרו	١٩		
עבדי יצחק בנחלא ואשכחו תמן ביר מוי			
נבעין: וירבו	٢٠		
ונצו רעוותא דגרר עם רעוותא			
דיצחק למימר דילנא מיא והוה צבו מן שמיא			
ויבשת ובכן אהדרו יתהּ ליצחק: ויחפרו	٢١		
ונבעת וקרא שמא דבירא עסק ארום אתעסקו			
עלהּ עמיהּ: ויחפרו	٢٢		
ביר אוחרי ונצו אוף עלהּ ויבשת ותו לא			
נבעת וקרא שמהּ שטנא: ויעתק	٢٣		
ואסתלק מתמן וחפס ביר אוחרי ולא נצו עלהּ			
הי כקדמאי וקרא שמהּ רוחותא			
ואמר ארום כדון ארווח יי לנא ויפשׁשׁנא	٢٤		
בארעא: ויעל וסליק מתמן לבירא	٢٥		
דשבע: וירא ואתגלי ליהּ יי בליליא			
ההוא ואמר אנא אלהא דאברהם אביך לא			
תדחל ארום בסעדך מימרי ואברכינך ואסגי			
ית בנך בגין וכיותא דאברהם עבדי: ויבן	٢٦		
ובנא תמן מדבחא וצלי בשמא דיי ופרס			
תמן משכניהּ וחפסו תמן עבדי יצחק בירא:	٢٧		
ואבימלך אזל לותהּ מגרר ואחקיף ברחמוי			
למיזל מעמוי ופיכל רב חיליהּ: ואמר	٢٨		
ואמר להון יצחק מה דין אתיתון לותי דאצלי			
עליכון ואתון סניתון יתי ותרכתוני מלותכון:	٢٩		

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

١٠ * گفت ابيملك چه اين كردي بايما چون اندك بخسپيد يكّه آن قوم با زن تو
١١ وبياوردي ابر ايما جرم * بفرمود ابيملك مر همه آن قوم بگفتن آن رسا در مرد اين
١٢ ودر زن او كشتن كشته شود * زراعت كرد يصحق در زمين آن بيافت در سال آن
١٣ صد قياسها آفرين كرد اورا خدا * بزرك شد آن مرد برفت رفتن وبزرك شدن تا كه بزرك
١٤ شد بغايت * بود باو رمهي گوسفند ورمهي گاو وكار بسيار رشك بردند باو فلشتيم *
١٥ * وهمه آن چاهها آنچه بكندند بندگاني پدري او در روزگاران ابرهم پدري او ببستند
١٦ ايشانرا فلشتيم پر كردند ايشانرا خاك * گفت ابيملك بيصحق برو از نزد ايما كه
١٧ پاد ياوند شدي از ايما بغايت * برفت از آنجا يصحق فرود آمد در نحل جرر بنشست آنجا *
١٨ * بازگشت يصحق بكند مر چاهها آن آب آنچه بكندند در روزگاران ابرهم پدري او ببستند
ايشانرا فلشتيم پس مردن ابرهم بخواند ايشانرا نامها چون نامها آنچه بخواند بايشان پدري
١٩ ٢٠ او * بكندند بندگان يصحق در نحل بيافتند آنجا چاه آب روان * خصومة كردند
٢١ ٢٢ شبانان جرر بشبانان يصحق بگفتن بايما آن آب بخواند نام آن چاه عشق كه مشغولي
كردند باو * بكندند چاه ديگر خصومة كردند نيز ابر آن بخواند نام آن شطنه * نقل
كرد ازانجا بكند چاه ديگر ونه خصومة كردند ابر آن بخواند نام آن رحبوت گفت كه
٢٣ اكنون گشادگي آورد خدا بايما وبرومند شديم در زمين * بر آمد از آنجا بار شبع *
٢٤ * ديدار شد باو خدا در شب آن گفت من خداي ابرهم پدر تو نترسي كه با توام من
٢٥ وآفرين كنم ترا وبسيار كنم مر نسل تو در سبب ابرهم بندهي من * آبدان كرد آنجا
٢٦ مذبح بخواند در نام خدا ميل داد خيمهي او بكندند آنجا بندگان يصحق چاه * وابيملك
٢٧ برفت باو از جرر وجوقي از ياران او وفيكل امير سپاه او * گفت بايشان يصحق چه
معني بياميديد بمن وشما دشمن داشتيد مرا وبفرستاديد مرا از نزد شما *

Dixit Abimelech; Quid hoc feciſti nobis? ut parùm dormierit unus populi cum uxore tua, & induxiſſet ſuper nos delictum. Præcepit itaque Abimelech univerſo populo, dicendo; Accedens huic viro et uxori ejus, occidendo occidetur. Sementè facientes Iſhac in terra illa, invênit in anno illo centuplicia, benedicente ei Deus. Magnus itaque factus vir ivit eundo, & crescendo, usquequò magnus factus fuerit valdè. Fuitque illi grex ovium, & grex boum, et negotium plurimùm: & æmulationem tulerunt in eũ Philiſthim. Et omnes puteos quos foderant ſervi patrũ ſui in temporib' Abraham patrũ ſui, occluſerunt Philiſthim, implêruntq; eos terrâ. Dixitq; Abimelech ad Iſhac; Diſcede à nobis, quia validus factus es præ nobis admodũm. Abiens itaque illinc Iſhac, deſcendit in Nahal-Gerar, ſeditque ibi. Reverſus Iſhac iterum fodit puteos aquæ, quos foderant in temporibus Abrahæ patris ſui, quoſque occluſerant Philiſthim poſt mortem Abrahæ, & vocavit eos nominibus, juxta nomina quibus vocaverat eos pater ſuus. Fodientésque ſervi Iſhac in valle, invenerunt ibi puteum aquæ manantis. Jurgium autem fecerunt paſtores Gerar cum paſtoribus Iſhac, dicendo; Noſtra eſt aqua: quapropter vocavit nomen putei, Eſhec, quòd contendiſſent cum eo. Tum foditentes puteum alium, jurgium fecerunt etiam de eo: vocavitque nomen ejus, Shitnah. Et transferens ſe indè, fodit puteum alium, & jurgium non fecerunt de eo: itaque vocavit nomen ejus, Rehoboth, dicens; Quia jam dilatationem contulit Deus nobis, ac fructiferi faciũs ſumus in terra. Aſcendente autem eo indè in Beerſheba, Viſus eſt ei Deus in nocte ipſa, dicens; Ego Deus Abraham patris tui; ne timeas, quia tecum ſum ego, & benedicam tibi, ac copioſam reddam ſobolem tuam cauſâ Abrahæ ſervi mei. Deinde ædificans ibi altare, invocavit nomen Dei: cumque demiſiſſet tabernaculum ſuum, foderunt ibi ſervi Iſhac puteum. Abimelech autem perrexit ad eum ex Gerar, & quidam ex ſociis ipſius, & Phichol princeps exercitûs ejus. Dixit iis Iſhac; Quâ intentione veniſtis ad me, cùm eos odio habuiſtis me, & emiſiſtis me à vobis?

בראשית כז

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

ויאמרו ואמרו מחמא חמינא ארום הוה מימרא דייי בסעדך דבוכותך הוות לן כל 28
טבתא וכרו נפקתא מן ארעון ביישו בירן ואלנגא לא עבדו פירין ואמרנא נהדדיניה
לוותנא ותתקיים ברון מומתא דהות בינן ובינך וגנוור קים עמך :
אם אם תעביד עמנא בישא היכמא דלא קריבנא בך לביש והיכמא דעבדנא 29
עמך לחוד טב ושלחנך פון בשלם אנת ברון ברוכא דייי : וישכימו ואקדימו 31
בצפרא וקימו גבר לאחוי ופסנ מחנא דחמריה ויהב פסנא חדא להום לסהדו וצלי
עליהום יצחק ואתרעוחו ואלוינון יצחק ואזלו מלותיה בשלם : ויהי והוה ביומא 32
ההוא ואתו עבדי יצחק וחנו ליה על עיסק בירא דחפסו ואמרו ליה אשכחנא
מוי : ויקרא ויקרא יתה שבעה בנין כן שמא דקרתא ביר שבע עד יומא הדין : 33
ויהי והוה עשו בר ארבעין שנין ונסיב אית יהודית ברת בארי חיתאה 34
ית בשמת ברת אילון חיתאה : ותהיין
והוון מנחן בפולחנא נוכראה ומחבוונן 35 ירושלמי 35 והוון סרהבנן ואפחת רוח
לאמרת בעובדיהון בישיא ליצחק בפולחנא נוכראה ולא הוון מקבלן אולפן
ולרבקה : לא מן יצחק ולא מן רבקה :

כז

ויהי והוה כד סיב יצחק וכהיין עינוי מלחמי דכד בפתיה אבוי אסתכל בכורסיה 1
יקרא ושריין מההוא ומנא עינוי למכהי ויקרא ית עשו בריה רבא באריבסר בניסן
ואמר ליה ברי הא ליליא דין עילאי משבחין למארי עלמא ואוצרי טלין מתפתחין
ביה ואמר ליה הא נא : ויאמר ואמר הא כרון סיבית ליה אנא ידע יום 2
מותי : ועתה וכרון סב כרון מאני זינך בירת נירך וקשתך ופוק לחקלא וצוד 3
לי ציידא : ועשה ועיבר לי תבשילין היכמא דרחימית ותיעול לותי ואיכול 4
בגין דתברכינך נפשי עד לא אימות : ורבקה ורבקה שמעת ברוח קודשא כד 5
מליל יצחק עם עשו בריה ואזל עשו לחקלא למיצד ציידא לאתיאה : ורבקה
ורבקה אמרת ליעקב ברה למימר הא ליליא הדין עלאי משבחין למארי עלמא 6
ואוצרי טלין מתפתחין ביה ושמעית ית אבוך ממליל עם עשו אחוך למימר :
הביאה אעל לי ציידה ועיבד לי תבשילין ואיכול ואברכינך קדם יי קדם דאמות : 7
ועתה ובעין ברי קביל מני למה דאנא מפקיד יתך : לך איזיל ברון לביית 8
עזא וסב לי מתמן תרי גדיי עזין שמנין חד לשום פסחא וחד לשום קרבן חגא
ואעביד יתהון תבשילין לאבוך היכמא די רחים : 9

GENESIS CAP. XXVII.

Et dixerunt; Videndo vidimus quòd fit ſermo Domini in auxilio tuo, 28
quòd propter meritum tuum fuerit nobis omne bonum: quando autem
exiviſti è terra noſtra, exaruerunt putei noſtri, & arbores noſtræ non per-
tulerunt fructum: tum diximus; Reverti faciamus eum ad nos, & ratum
ſit jam jusjurandum quod fuit inter nos, & mollia *verba* ſint inter nos &
te & tecum fœdus inimus. Si feceris nobiſcum malum, quemadmodum 29
non acceſſimus ad te in malum, & quemadmodum fecimus tecum tan tùm
bonum, & dimiſimus te ſtatim cum pace: tu jam benedictus *es* Domini. Et 31
ſurrexerunt manè, & jurârunt vir fratri ſuo; & rupit de fræno aſini
ſui, & dedit partem unam illis in teſtimonium, & precatus eſt pro illis Iſa-
ac, & dilatati ſunt: & comitatus eſt eos Iſaac, & abierunt ab eo in pace.
Accidit eo die ut venerint ſervi Iſaac, & indicaverint illi de puteo quem 32
foderant: & dixerunt illi; Nos invenimus aquas. Et vocavit ipſum Si- 33
bea: ideo nomen urbis eſt Beerſeba uſque ad hunc diem. Accidit autem 34
cum Eſau natus eſſet quadraginta annos, ut acciperet in uxorem Jehudith
filiam Beeri Chittæi, & Boſmath
filiam Elon Chittæi. Et fuerunt in- 35
curvantes ſe cultui alieno, & paratæ
ad rebellandum operibus ſuis ma-
lis in Iſaac & Rebeccam.

Hier. 35 *Et fuerunt rebelles inflato animo colentes idola; neque recipiebant doctrinam, nec ab Iſaac, nec à Rebecca.*

CAP. XXVII.

Accidit quando ſenuiſſet Iſaac, & caligarent oculi ejus ne videre poſ- 1
ſet (quando enim ligavit eum pater ejus, aſpexit ſolium gloriæ, ab eo tem-
pore cœperunt oculi ejus caligare) tum vocavit Eſau filium ſuum majo-
rem, decima quarta menſis Niſan, & dixit illi; Fili mi, ecce nocte hac
excelſi laudant Dominum ſeculi, & theſauri rorum aperiuntur in ipſa:
& dixit illi; Ecce ego. Et dixit ecce nunc ſenui, ignoto die mortis 2
meæ. Jam verò accipe inſtrumenta armorum tuorum, pharetram tuam, 3
& arcum tuum: & egredere in agrum, & venare mihi venationem. Et 4
fac mihi cibos conditos ut diligo, et affer ad me ut comedam: ut benedi-
cat te anima mea antequam moriar. Porro Rebecca audiebat per Spi- 5
ritum ſanctum, quando alloquebatur Iſaac Eſau filium ſuum: & abiit
Eſau in agrum, ad venandum venationem ad afferendam eam. Rebec- 6
ca autem dixit Jacobo filio ſuo, dicendo; Ecce nocte hac excelſi lau-
dant Dominum mundi, & aperiuntur theſauri rorum in ea: & audivi
patrem tuum loquentem cum Eſau fratre tuo, dicendo: Affer mihi 7
venationem, & fac cibos conditos, ut comedam: & benedicam tibi co-
ram Domino, antequam moriar. Jam verò fili mi auſculta mihi, in eo 8
quod ego præcipiam tibi. Ito jam ad caulam, & accipe mihi indè du- 9
os hœdos caprarum pingues, unum propter paſcha, alterum propter ob-
lationem feſti ſolennis: & faciam ex illis cibos conditos patri tuo,
quemadmodum diligit.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* گفتند دیدن دیدیم که بود خدا اواز تو گفتیم باشد اکنون سوگند میان ایما ومیان 28
فرزندان ایما ومیان تو وببریم شرط اواز تو * اگر بکني اواز ایما بدي چون آنچه نه رحمت 29
رساندیم بتو وچون آنچه بکردیم بتو خاصه نیکویي وبفرستادیم ترا در سلامت تو اکنون
آفرین کردهي خدا * بکرد بایشان دعوت بخوردند وبیاهنجیدند * شبگیر کردند 30 31
در بامداد سوگند خوردند مردي ببرادري او بفرستاد ایشانرا یصحق برفتند از نزد او
در سلامتي * بود در روز او بیامدند بندگان یصحق آگاه کردند باو ابر سبب آن چاه 32
آنچه بکندند گفتند باو یافتیم آب * بخواند آنرا شبعه ابر همچنین نام آن شهر باز شبع تا 33
آن روز آن این * بود عشو قدر چهل ساله بستاند زن مر یهودیت دختري باري آن حي ومر 34
بشمت دختري ایلن آن حي * بودند تلخي روح بیصحق وبربقه * 35

* فصل بیست هفتم * * بود که پیر شد یصحق کاهسته شدند چشمان

او از دیدن بخواند مر عشو پسر او آن بزرك گفت باو پسري من گفت باو اینك من * 1
* گفت اکنون پیر شدم ندانستم روز مردن من * واکنون بردار اکنون سلح تو 2 3
شمشیر تو وکمان تو وبیرون رو بآن دشت و نخجیر کن بمن نخجیر * وبکن بمن طعامها 4
چون آنچه دوست داشتم وبیاور بمن وبخورم در سبب آفرین کند ترا جان من در پیش
بمیرم * وربقه شنوا در سخن گفتن یصحق بعشو پسر او برفت عشو بآن دشت بنخجیر 5
کردن نخجیر بآوردن * وربقه گفت بیعقوب پسر آن بگفتن اینك بشنویدم آواز 6
پدري تو سخن گویا بعشو برادري تو بگفتن * بیاور بمن نخجیر وبکن بمن طعامها 7
و بخورم وآفرین کنم ترا بپیش خدا پیش مردن من * واکنون پسري من بشنو در آواز من 8
بآنچه من فرمایا ترا * برو اکنون بآن گوسفند و بستان بمن از آنجا دو بزغالهي بزان 9
نیکویان و بکنم ایشانرا طعامها بپدري تو چون آنچه دوست داشت *

Reſpondерunt; *Videndo vidimus* 28
quòd fuit Deus tecum, & diximus;
Sit nunc juramentum inter nos
& filios noſtros, & inter te, &
iceimus fœdus tecum: Si feceris 29
nobiſcum malum, quemadmodum
ærumnam non intulimus tibi, &
quemadmodum fecimus tecum præ-
ſertim bonum, & dimiſimus te in
pace: tu nunc benedictus es Dei.
Feciſque eis convivium, & comede- 30
runt ac biberunt. Deinde antelucanò 31
ſurgentes manè, jurârunt vir cum
fratre ſuo: dimiſitque eos Iſhac
abeuntes ab eo in pace. Fuit, in die 32
ipſa venerunt ſervi Iſhac certiorem
facientes eũ de puteo quem foderant,
et dixerunt ei; Invenimus aquam.
Vocavitque eum Shibeah: quocirca 33
nomen urbis eſt Beerſheba uſque ad
diem hanc. Quum eſſet Iſhau qua- 34
dragenarius, accepit uxorem Je-
hudith filiam Beeri Hittæi, &
Beſhmath filiam Elon Hittæi:
Quæ fuerunt amaritudini ſpiritûs 35
ipſi Iſhac & Ribcah.

CAP. XXVII.

Fuit, cùm ſenex evaſiſſet Iſhac, 1
& defeciſſent oculi ejus à videndo,
vocavit Eſhau filiũ ſuũ majorem, et
dixit ei; Fili mi: reſpondit ei; Ecce
ego. Dixit, Jam ſenex factus ſũ, nec 2
novi diem mortis meæ. Et jam tolle 3
nunc arma tua, gladiũ tuũ & arcũ
tuum, & exi in agrum, & venare
mihi venationem: Et fac mihi ci- 4
bos quemadmodum diligo, & affer
mihi, & comedam, quâ de cauſa be-
nedicat tibi anima mea priuſquàm
moriar. Ribcah verò audierat cùm 5
ſermonem haberet Iſhac cum
Eſhau filio ſuo: abieratque
Eſhau in agrum ad venandum ve-
nationem ut afferret. Ribcah igi- 6
tur locuta eſt ad Jaacob filium
ſuum, dicendo; En audivi vocem 7
patris tui loquentis ad Eſhau fra-
trem tuum, dicendo; Affer mihi
venationem, & fac mihi cibos, &
comedam, & benedicam tibi in con-
ſpectu Dei, ante mortem meam.
Nunc ergò fili mi, auſculta voci 8
meæ in eo quod præcipio tibi. Vade 9
nunc ad pecudes, & cape mihi indè
duos hœdos capravum bonos, & fa-
ciam eos eſcas patri tuo, quemad-
modum diligit.

והבאת וְחַיֵּיל לְאָבוּךְ וְיֵכוֹל בְּגִין דִּיבָרְכִנָּךְ קֳדָם מוֹתֵיהּ : ויאמר וְעַל דַּהֲוָה יַעֲקֹב 10
דְּחִיל חֵיטָא דְחִיל דִּלְמָא יְלַטְטֵנֵיהּ אָבוּי וַאֲמַר הָא עֵשָׂו אָחִי גְּבַר שַׂעֲרָן וַאֲנָא גְּבַר 11
שְׁעִיעַ : אוּלַי מְאִים יְנַשֵּׁשִׁינַנִי אַבָּא וְאֶהֱוֵי דָּמֵי בְּעֵינוֹי הֵי כְּמָנַחֵךְ בֵּיהּ וְאַיְיתֵי עֲלַי 12
לְוּוּטִין וְלָא בִּרְכָּאן : ותאמר וַאֲמַרַת לֵיהּ אִין בִּירְכַן יְבָרְכִנָּךְ יֵיתוֹן עֲלָךְ וְעַל בְּנָךְ 13
וְאִין לְוּוּטִין יְלַטְטִנָּךְ יֵיתוֹן עֲלַי וְעַל נַפְשִׁי בְּרַם קַבֵּיל מִנִּי וְאֵיזֵל סַב לִי : וילך
וְאָזַל וּנְסֵיב וְאַיְתִי לְאִמֵּיהּ וַעֲבָדַת אִמֵּיהּ תַּבְשִׁילִין הֵיכְמָא דְרַחֵם אָבוּי : ותקח 14
וּנְסִיבַת רִבְקָה יַת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרָהּ רַבָּא מְרַנְנָן דַּהֲווֹ מִן אָרֶם קַדְמָאֵי וַהֲוּא 15
יוֹמָא לָא אַלְבִּשִׁינוּן עֵשָׂו וְאִשְׁתָּאַרוּ נַבָּהּ בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יַת יַעֲקֹב בְּרָהּ וְעֵירָא :
ואת וְיַת מַשְׁכֵי דְּנָדֵיי בְּנֵי עִזֵּי אַלְבִּישַׁת עַל יְדוֹי וְעַל שְׁעוֹת צַוְּארֵיהּ : ותתן וְסָדְרַת 16 17
יַת תַּבְשִׁילֵיָא וְיַת לַחְמָא דִּי עָבְדַת בְּיַד יַעֲקֹב בְּרָהּ : ויבא וְעָאל לְוַת אָבוּי 18
וַאֲמַר אַבָּא וַאֲמַר הָאֲנָא מַן אַנְתְּ בְּרִי : ויאמר וַאֲמַר יַעֲקֹב לְאָבִיו אֲנָא עֵשָׂו 19
בּוּכְרָךְ עֲבַדְנָא הֵיכְמָא דְמַלֵּילְתָּא עִמִּי קוּם כְּדֵין אִסְתְּחַר וְתֵיכוֹל מֵצֵידִי בְּנִין דִּיתְבָּרְכִנַנִי
נַפְשָׁךְ : ויאמר וַאֲמַר יִצְחָק לִבְרֵיהּ מַה דֵּין אוֹחֵיתָא לְאַשְׁכָּחָא בְּרִי וַאֲמַר אֲרוּם 20
יְזַמֵּן יְיָ אֱלָהָךְ קֳדָמַי : ויאמר וַאֲמַר יִצְחָק לְיַעֲקֹב קְרֵיב כְּדוּן וַאֲמוּשִׁינָךְ בְּרִי הַאֲנַתְּ 21
דֵּין בְּרִי עֵשָׂו אִין לָא : ויגש וְקָרִיב יַעֲקֹב 22 ירושלמי 22 מְמוּשׁ יְדוֹי מְמוּשׁ יְדוֹי
לְוַת יִצְחָק אֲבוּי וּנְשַׁשֵׁיהּ וַאֲמַר קָלָא הָדֵין דְּעֵשָׂו :
קָלֵיהּ דְּיַעֲקֹב בְּרַם מַמַּשׁ יְדוֹי כְּמִימַשׁ יְדוֹי
דְּעֵשָׂו : ולא וְלָא אִשְׁתְּמוֹדְעֵיהּ אֲרוּם הֲוָה יְדוֹי כִּידֵי עֵשָׂו אָחוּי שַׂעֲרָנִיִין וּבָרְכֵיהּ : 23
ויאמר וַאֲמַר אַנְתְּ זֶה דֵּין בְּרִי עֵשָׂו וַאֲמַר אֲנָא : ויאמר וַאֲמַר קָרֵיב לִי וְאֵיכוֹל 24 25
מְצֵידָא דִּבְרִי בְּגִין דִּתְבָרְכִנָּךְ נַפְשִׁי וְקָרִיב לֵיהּ וְאָכַל וְלָא הֲוָה חֲמַר נַבֵּיהּ וְאִזְדַּמַּן
לֵיהּ מַלְאָכָא וְאַיְתֵי מִן חֲמַר דְּאִצְטְנַע בְּעִינְבוֹיֵי מִן יוֹמֵי שְׁרוּי עַלְמָיָא וְיָהֲבֵיהּ בִּידַיִד
יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב אֲמַטֵי לֵיהּ לְאָבוּי וּשְׁתֵי : ויאמר וַאֲמַר לֵיהּ יִצְחָק אָבוּי קָרֵיב כְּדוּן 26
וְשָׁק לִי בְּרִי : ויגש וְקָרִיב וּנְשַׁק לֵיהּ 27 ירושלמי 27 כְּרֵיחַ קְטוֹרֶת בּוּסְמִין טָבִין
וְאָרַח יַת רֵיחָא דִּלְבוּשׁוֹי וּבָרְכֵיהּ וְאָמַר דַּעֲתִידִין לְמִקְרְבָא בְּטוּר בֵּירַת מוּקְדְּשָׁא
חְמוּן רֵיחָא דִּבְרִי כְּרֵיחָא דְקָטוֹרֶת דְּבָרַךְ יְיָ חַי קָיֵם :
בּוּסְמָנֵיָא דַּעֲתִידָא מִתְקָרְבָא בְּטַוּר בֵּי
מַקְדְּשָׁא דְּאִתְקְרֵי חֶקֶל דִּבְרִיךְ יְיָ וְאִתְרְעֵי לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן : ויתן וְיִתֵּן 28
לְךָ מֵימְרָא דַּיְיָ מִטּוּב טַלָּא דִּנְחִתִּין מִן שְׁמַיָּא וּמִטּוּב מַבּוּעֵי דְּסַלְקִין וּמַרְבְּיָן צִמְחֵי
אַרְעָא מִלַּרַע וְסוּנְגוֹי עְבוּר וְחַמַר :

Et afferes patri tuo, ut comedat, ut benedicat tibi ante mortem suam. Et 10
propterea quod timuit Jacob peccare, timuit ne malediceret ipsi pater 11
ejus, itaque dixit; Ecce Esau frater meus vir pilosus *est*, ego verò vir lenis.
Fortè palpabit me pater, & ero similis in oculis ejus acsi deriderem eum: 12
& adducam super me maledictiones & non benedictiones. Et dixit illi; 13
Si benedictionibus benedicat tibi, veniant super te, & super filios tuos;
quod si maledictionibus maledicat tibi, veniant super me, & super ani-
mam meam: tantùm audi me, & abi accipe mihi. Et abiit, & accepit, & 14
adduxit ad matrem suam: & fecit mater ejus cibos conditos, quemad-
modum diligebat pater ipsius. Et accepit Rebecca vestes Esau filii sui 15
majoris desiderabiles, quæ fuerant primi parentis Adæ, & illo die non
eas induerat Esau, sed remanserant penes eam domi, & induit *eas* Jacobo
filio suo minori. Et pelles hœdorum ex capris natorum induit super 16
manus ejus, & super lenitatem colli ejus. Et ordinavit cibos conditos, 17
& panem quem præparaverat, in manu Jacobi filii sui. Et ingressus ad 18
patrem, dixit; Pater mi: qui respondit; Ecce ego, quis tu *es* fili mi?
Et dixit Jacob patri suo; Ego Esau primogenitus tuus, feci ego quem- 19
admodum loquutus es mecum: surge nunc, discumbe & comede ex ve-
natione mea, ut benedicat mihi anima tua. Et dixit Isaac filio suo; 20
Quid hoc festinâsti invenire fili mi? & respondit; Quoniam præ-
paravit Dominus Deus tuus coram me. Et dixit Isaac Jacobo; Accede nunc, 21
& palpabo te fili mi, num tu hic sis filius meus Esau, annon. Et accessit 22
Jacob ad Isaac patrem suum, qui
palpavit eum: tum dixit; Vox hæc
vox ipsius Jacob, sed tactus manu-
um ejus sicut tactus manuum ipsius
Esau. Sed non agnovit eum, quoniam manus ejus erant sicut manus Esau 23
fratris sui, villosæ: itaque benedixit eum. Et dixit; Tu ex ipse filius 24
meus Esau? qui respondit, Ego sum. Et dixit; Appropinqua ad me, 25
ut edam ex venatione filii mei, ut benedicat tibi anima mea: & admovit
ad eum, & comedit, neque erat vinum apud eum, sed præparavit illi an-
gelus, & attulit ex vino quod repositum erat in uvis suis à diebus initii
mundi, & dedit illud in manus Jacob, Jacob autem perduxit illud ad pa-
trem suum & bibit. Tum dixit illi Isaac pater ejus; Accede nunc, & 26
osculare me fili mi. Et accessit, & 27
osculatus est eum; & odoratus est
odorem vestimentorum ejus, & be-
nedixit illi: & dixit; Videte odo-
rem filii mei, sicut odorem incensi ex
optimis aromatibus, quod offeren-
dum est in monte domus Sanctuarii, qui vocatur ager quem benedixit
Dominus, & quem elegit ut in eo collocaret divinam ejus majestatem.
Det itaque tibi sermo Domini de bono rorum qui descendunt de cœ- 28
lis, & de bono fontium qui ascendunt & crescere faciunt germina terræ
inferiùs: denique copiam frumenti & vini.

Hierosol. 22 *Tactus manus ipsius tactus manus Esau.*

Hierosol. 27 *Sicut odor incensi ex optimis aromatibus, quæ offerentur tandem in monte domus Sanctuarii, cui benedixit qui vivit in æternum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بياوري بپدري تو وبخورد درسبب آنچه آفرين كند ترا پيش مردن [او] * گفت يعقوب بربقه 10 11
مادر او اينك عشو برادري من مردي موي گيين ومن مرد ساده * مگر بپرسد مرا پدري 12
من وباشم درچشمان او چون طعيا شده وبياورم ابر من نفرين ونه آفرين * گفت باو مادري 13
او ابر من نفرين تو پسري من خاصه بشنو در آواز من وبرو وبستان بمن * برفت وبستاند 14
وبياورد بمادر او بكرد مادري او طعامها چون آنچه دوست داشت پدري او * بستاند ربقه مر 15
جامهاي عشو پسري آن آن بزرك آن آرزومندان آنچه اوار ان درخانه بپوشاند مر يعقوب
پسري آن آن خرد * ومر پوستها بزغالهاء [آن بزان] بپوشاند ابر دستهاي او وابر ساد گي 16
گردن او * بداد مر آن طعامها ومر آن نان آنچه بكرد در دست يعقوب پسري آن * بيامد 17 18
پدري او گفت پدري من گفت اينك من گيستي تو پسري من * گفت يعقوب بپدري 19
او منم عشو نخست زاد تو بكردم چون آنچه سخن گفتي بمن برخيز اكنون بنشين وبخور از
نخجير من درسبب آفرين كند مرا جان تو * گفت يصحق بپسري او چه اين شتاب كردي 20
بيافتن پسري من گفت كه فراز رساند ! خداي تو بپيش من * گفت يصحق بيعقوب 21
نزديك شو اكنون وبپرمسم ترا ها تو يي اين پسري من عشو اگر نه * نزديك شد يعقوب 22
بيصحق پدري او بپرمسيد اويرا گفت آن آواز آواز يعقوب وآن دستها دستها عشو * ونه 23
شناخت اويرا كه بودند دستهاي او چون دستهاي عشو برادري او مويگينان آفرين كرد اويرا * وگفت 24
تو اين پسر من عشو گفت من * گفت نزديك آور بمن وبخورم از نخجير پسري من بسبب 25
آفرين كند ترا جان من نزديك آورد باو وبخورد بياورد باو مي وبياشاميد * گفت باو يصحق 26
پدري او نزديك شو اكنون وبوسه ده بمن پسري من * نزديك شد وبوسه داد باو بوي كرد مر 27
بوي جامهاي او آفرين كرد اويرا گفت ببين بوي پسري من چون بوي دشت آنچه آفرين كرد
اويرا خدا * وبدهد بتو خدا از شبنم آن آسمان واز چربيهاي آن زمين وبسيار دانه وشيره 28

Offeréisque patri tuo, et comedat, pro- 10
pterea quòd benedicat tibi ante mortem ipsius. Dixit Jacob ad 11
Ribcah matrem suam; Ecce Esau frater meus vir pilosus est, ego au-
tem vir lævis. Fortassis attrecta- 12
bit me pater meus, & ero in oculis e-
jus veluti falsus, & inducam su-
per me maledictionem et non be-
nedictionem. Respondit ei mater e- 13
jus; Super me maledictio tua, fili
mi: tantùm audi vocem meam, &
vade & cape mihi. Abiit itaque 14
cepit & attulit matri suæ: & pre-
paravit mater ejus cibos quemad-
modum diligebat pater eius. Acci- 15
piénsq; Ribcah vestes Esau filii sui
majoris, concupiscibiles, quæ erant
apud se in domo, induit Jacob filio-
sum suum minorem: Et pelles hœ- 16
dorum caprarum induit super manus
ejus, ac super lævitatem colli e-
jus. Et dedit cibos & panem 17
quem fecisset, in manum Jacob
filii sui. Venit itaque ad patrem 18
suum, dicens; Pater mi: Respondit,
Ecce me: quis es tu fili mi? Re- 19
spondit Jacob patri suo; Ego sum
Esau primogenitus tuus, feci quem-
admodum locutus es mihi: surge
jam, sede & comede de venatio-
ne mea, ut propter benedicat mihi
anima tua. Dixit Isaac filio suo; 20
Quid hoc? festinationem fecisti
ad inveniendum, fili mi. Ait, Quia
supervenire fecit Dominus Deus tu-
us coram me. Dixit Isaac ad Ja- 21
cob; Propinquum te siste jam, &
palpabo te, an tu sis filius meus
Esau, nécne. Accedente itaque 22
Jacob ad Isaac patrem suum,
attrectavit eum, dicens; Vox, vox
Jacobi: manus autem, manus E-
sau. Et non dignovit eum, quia 23
erant manus ejus sicut manus Esau
fratris ejus, pilosæ: & benedixit
ei. Dixitque; Tu ipse filius meus 24
Isaac? Respondit, Ego sum. Dixit, 25
Affer mihi, & comedam de venatio-
ne filii mei, ut benedicat tibi ani-
ma mea: Attulit itaque ei, &
edit; tulitq; ei vinum, ac bibit.
Dixitq; ei Isaac pater ejus; Acce- 26
de nunc, & osculum da mihi, fi-
li mi. Accedens itaque osculum 27
dedit ei: Et odoratus est odorem
vestimentorum ejus, & benedixit
ei, dicens; Vide, odor filii mei
velut odor agri cui benedixit De-
us. Et det tibi Deus de rore cœli, 28
& ex pinguedinibus terræ, & co-
piam frumenti ac mu[sti].

29 יִפְלְחוּן קֳדָמָךְ אוּמַיָּא כָּל בְּנוֹי דְעֵשָׂו וְיִשְׁתַּעְבְּדִין לָךְ כָּל מַלְכַיָּא כָּל בְּנוֹי דִישְׁמָעֵאל הֱוֵי רַב וְשַׁלִּיט עַל בְּנֵי קְשׂוֹרָה יְהוֹן מְקַדְּמִין וְשָׁאֲלִין בִּשְׁלָמָךְ כָּל בְּנוֹי דְלָבָן אֲחוּהִי דְאִמָּךְ מַן דְּלִיט יְהֵי יַעֲקֹב בְּרִי יְהֵוֵי לִיט כְּבִלְעָם בַּר בְּעוֹר וּמַן דְּמְבָרְכָךְ יְהֵוֵי בְּרִיךְ כְּמשֶׁה נְבִיָּא סַפְּרֵהוֹם דְּיִשְׂרָאֵל :

30 וְהֲוָה כַּד שֵׁיצֵי יִצְחָק לְבָרָכָא יָת יַעֲקֹב וַהֲוָה בְּרַם מֵיפַק נָפַק יַעֲקֹב כְּתַרְתֵּין טְפוּחִין מִלְּוָת יִצְחָק אֲבוּהִי וְעֵשָׂו אָחוּהִי עַל מְצִידֵיהּ : 31 וְעֵשׂ וְעַבִּיב מֵימְרָא דַיְיָ מְנִידֵיהּ צֵידָא דַכְיָא וְאַשְׁכַּח בַּלְבָּא חַדָּא וְקַטְלֵיהּ וְעָבַד אַף הוּא מְנָיַּהּ תַּבְשִׁילִין וְאַיְתִי לְאָבוּי וְאָמַר לְאָבוּי יְקוּם אַבָּא וְיֵיכוֹל מְצִידָא דִבְרֵיהּ בְּדִיל דִּיתְבָּרְכִנַּנִי נַפְשָׁךְ : 32 וְאָמַר לֵיהּ יִצְחָק אֲבוּי וְאָמַר לֵיהּ מַאן אַנְתְּ וְאָמַר אֲנָא בְּרָךְ בּוּכְרָךְ עֵשָׂו : 33 וְיִחַרַד וְאִזְדַּעְזַע יִצְחָק זְוִועַ סַגִּי בְּדֵי שְׁמַעַת קָלֵיהּ דְּעֵשָׂו וְרִיחַ תַּבְשִׁילֵיהּ עָלַת בְּאַנְפּוֹי הֵיכְרֵיחָא דְּקֵידַת גֵּיהִנֵּם וְאָמַר מַאן הוּא דְכִי דְצַד צֵידָא וְאַעֵל לִי וַאֲכָלִית מִכֹּל דְּאֵיתִי עַד דְּלָא עָלַת וּבְרִיכְתֵּיהּ וְאַפִּילוּ הָכִי בְּרִיךְ יְהֵי : 34 כְּשְׁמוֹעַ בְּדֵי שְׁמַע עֵשָׂו יָת פִּתְגָמֵי אֲבוּי וְצָוַח צְוָוחָא רַבְּתָא וּמְרִירְתָּא עַד לַחֲדָא וְאָמַר לְאָבוּי בָּרֵיכְנִי אוֹף לִי אַבָּא : 35 וְאָמַר עַל אָחוּךְ בְּחָכְמְתָא וְקַבֵּל מִנִּי בִּרְכָתֵךְ : 36 וְאָמַר בְּקוּשְׁטָא קְרָא שְׁמֵיהּ יַעֲקֹב וְשָׁקַר בִּי דְנָן תַּרְתֵּין זִמְנִין יָת בְּכִירוּתִי נְסִיב וְהָא כְדוֹן קַבִּיל בִּרְכָתִי וְאָמַר הַלָּא שְׁבַקְתָּא לִי בִּרְכָתָא : 37 וְעָן וְאָתֵיב יִצְחָק וְאָמַר לְעֵשָׂו הָא שַׁלִּיט סַנֵּיתֵיהּ עַלָּךְ וְיָת כָּל אֲחוֹי שַׁוִּיתִי קוֹמוֹי לְעַבְדִין וְעִיבּוּר וַחֲמַר סְעַדְתִּיו וְאִזִיל וְתִיטְרַד מִנִּי דְמַר אֲעֲבִיד לָךְ בְּרִי : 38 וְאָמַר וְאָמַר עֵשָׂו לְאָבוּי הֲבִירְכְתָא חֲדָא הִיא לָךְ אַבָּא בָּרֵיכְנִי אוֹף לִי אַבָּא וְאֲרִים עֵשָׂו קָלֵיהּ וּבְכָא : 39 וְעָן וְאָתֵיב יִצְחָק וְאָמַר לְעֵשָׂו הָא בְּטוּב פְּרִי אַרְעָא יְהֵי מוֹתָבָךְ וּמִטַּלָּא דִשְׁמַיָּא מִלְּעֵילָּא : 40 וְעַל חַרְבָּךְ תֵּיעוֹף וְתֵהֵי רַחִיץ עָלִיל לְכָל אֲתַר וּמַרְכִּין וְתָאֵי וּלְאָחוּךְ תֵּהֵי מִשְׁתַּעְבַּד וְיְהֵי אֵין רַשְׁיֵעִי וְתַחְזֵר יַרְתּ בְּנוֹי מִלְּמֵיטַר פִּקּוּדֵי אוֹרַיְתָא בְּבֵן תֵּהֵי פָּרִיק נִיר שְׁעִבּוּדֵיהּ מֵעַל צַוָּארָךְ :

29 יִפְלְחוּן קֳדָמָךְ אוּמַיָּא כָּל בְּנוֹי דְעֵשָׂו וְיִשְׁתַּעְבְּדִין לָךְ כָּל מַלְכַיָּא כָּל בְּנוֹי דִישְׁמָעֵאל הֱוֵי רַב וְשַׁלִּיט עַל בְּנֵי קְשׂוֹרָה יְהוֹן מְקַדְּמִין וְשָׁאֲלִין בִּשְׁלָמָךְ כָּל בְּנוֹי דְלָבָן אֲחוּהִי דְאִמָּךְ מַן דְּלִיט יְהֵי יַעֲקֹב בְּרִי יְהֵוֵי לִיט כְּבִלְעָם בַּר בְּעוֹר וּמַן דְּמְבָרְכָךְ יְהֵוֵי בְּרִיךְ כְּמשֶׁה נְבִיָּא סַפְּרֵהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל :

40 וְעַל מָנֵי וֵינָךְ תֵּחֵי וְקֳדָם אֲחוּךְ תֵּהֵוֵי מִשְׁתַּעְבַּד וְיְהֵוֵי כַּד יְהֵוֵן בְּנוֹי דְיַעֲקֹב לָעְיִין בְּאוֹרַיְתָא וְנָטְרִין פִּקּוּדָא יְהוֹן מְשַׁוְּיִן נִיר שְׁעִבּוּדָא עַל צַוָּארָךְ וְתִימְנְעוּן גַּרְמֵידוֹן בְּנוֹי דְיַעֲקֹב דְּלָא לְמֶעְבַּד בְּאוֹרַיְתָא וְלָא לְמִטַּר פִּקּוּדַיָּא הָא בֵּן תֵּהֵוֵי פָּרִיק נִיר שְׁעִבּוּדֵיהוֹן מֵעַלֵּי צַוָּארָךְ :

Hierof. 29 *Serviant coram te populi, omnes filii Esau; & subjiciantur tibi omnes reges, omnes filii Ismael: esto dominus & princeps super filios Ketura: prævenient & petent pacem à te omnes filii Laban fratris matris tuæ. Quisquis maledixerit tibi Jacob fili mi, erit maledictus, sicut Balaam filius Beor: quisquis autem benedixerit tibi, erit benedictus, sicut Moses propheta, legislator Israelitarum.*

29 Servire cogantur tibi populi, omnes filii Esau; & incurvent se coram te regnâ, omnes filii Ceturæ: princeps & dominator sis super fratres tuos, & præveniant petere de pace tua filii matris tuæ: maledicentes tibi, fili mi, erunt maledicti, sicut Balaam filius Beor, & benedicentes tibi erunt benedicti, sicut Moses propheta legislator Israelitarum. 30 Et accidit quando absolvit Isaac benedicere Jacobum, tantùm exeundo exierat Jacob circiter duas palmas ab Isaac patre suo, & Esau frater ejus veniebat à venatione sua. 31 Et impedivit sermo Domini ab eo venationem mundam, & invenit canem unum, & interfecit eum, & fecit etiam ipse ex eo cibos conditos, & adduxit ad patrem suum: & dixit patri suo; Surgat pater meus, & comedat ex venatione filii sui, ut benedicat me anima tua. 32 Et dixit illi Isaac pater ejus, dixit inquam illi; Quis tu? 33 Et respondit; Ego filius tuus primogenitus tuus, Esau. Et commotus est Isaac commotione magnâ, quando audivit vocem ipsius Esau, & odor ciborum conditorum ejus ingressus est in nares ejus sicut odor incendii gehennæ: & dixit; Quis est ille qui venatus est venationem, & attulit ad me, & comedi de omni eo quod attulit antequam ingredereris, & benedixi eum? atque etiam benedictus erit. 34 Cùm audivit Esau verba patris sui, clamavit clamore magno & amaro valde, & dixit patri suo; Benedic mihi etiam mihi, pater mi. 35 Et dixit; Venit frater tuus per astutiam, & recepit ex me benedictionem tuam. 36 Et dixit; Verè vocatum est nomen ejus Jacob, nam dolosè egit his duabus vicibus; primogenituram meam accepit, & ecce jam recepit benedictionem meam: & dixit; Annon reliquisti mihi benedictionem? 37 Et respondit Isaac, & dixit ad Esau; Ecce dominatorem constitui eum super te, & omnes fratres ejus posui coram eo in servos, & frumento & vino sustentavi eum: itaque abi, & discede à me; quid enim faciam tibi fili mi? 38 Tum dixit Esau patri suo; Num benedictio una est tibi, pater mi? Benedic mihi etiam mihi, mi pater: & extulit Esau vocem suam, & flevit. 39 Et respondit Isaac, & dixit Esau; Ecce in bono fructus terræ erit habitatio tua, & de rore cœlorum desuper. 40 Et super gladio tuo confidens eris, ingrediens in omne locum, & mollis eris & obstupescens, & fratri tuo eris servus: & erit si improbi fuerint, tum depones filios ejus: ne observent mandata legis; sic abrumpes jugum servitudinis ejus de collo tuo.

Hierof. 40. *Et armis bellicis tuis vives, & coram fratre tuo te humiliabis. Et erit cum operam dabunt filii Jacob legi, & servabunt mandata, imponent jugum servitutis super collum tuum: quando autem averterint se filii Jacob, ut non studeant legi, nec servaverint mandata, ecce tunc abrumpes jugum servitutis eorum à collo tuo.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

29 * مطيع باشند ترا قومها وسجود كنند بتو خيشها باش جبّار ببرادران تو وسجود كنند
بتو پسران مادري تو نفرين كنان تو بنفرين وآفرين كنان تو آفرين * بود چون آنچه تمام 30
كرد يصحق بآفرين كردن مر يعقوب بود خاصه بيرون آمدن بيرون آمد از نزد پيش يصحق
پدري او وعشو برادري او بيامد از نخجير او * بكرد نيز او طعامها بياورد بپدري او 31
گفت بپدري او برخيزد پدري من وبخورد از نخجير پسري او در سبب آفرين [كند] مرا
جان تو * گفت باو يصحق پدري او كيستي تو گفت من پسري تو نخست زاد تو عشو 32
بلرزيد يصحق لرز بزرك تا بغايت گفت كيست اينجا او نخجير كرد وبياورد 33
بمن وبخوردم از همه در پيش بيايي وآفرين كردم اويرا نيز آفرين باشد * چون شنيدن عشو 34
مر سخنهاي پدري او ناله زد ناله بزرك وتلخ تا بغايت گفت بپدري او آفرين كن مرا نيز
من پدري من * گفت بيامد برادري تو در مكر وبستاند آفرين تو * گفت حقيقت 35 36
بخواند نام او يعقوب مكر كرد بمن اين دو بارها مر نخست زادي من بستاند واينك
اكنون بستاند آفرين من گفت ها نه باقي گذاشتي بمن آفرين * جواب داد يصحق وگفت 37
عشو اينك جبّار بنهادم اويرا بتو ومر همه برادران او بدادم باو بيندگان ودانه وشيره
بنهادم اويرا وبتو كجا چه كنم پسري من * گفت بپدري او ها آفرين يكّه آن بتو 38
پدري من آفرين كن مرا نيز من پدري من برداشت عشو آواز او وبگريست * جواب داد 39
يصحق پدري او گفت باو [اينك] از چربشها آن زمين باشد نشستن جاي تو واز شبنم
آن آسمان از بالا * وابر شمشير تو بزيي ومر برادر تو مطيع باشي وباشد چون آنچه مسلط 40
سوي جدا كني يوغ او از بالاي كردن تو *

Obsequentes sint tibi populi, & reverentiam exhibeant tibi cognationes; esto præpotens in fratres tuos, & reverentiam exhibeant tibi filii matris tuæ: maledicentes tibi, maledictioni sunto: & benedicentes tibi benedictioni. Fuit autem, quando finivisset Isaac benedicere Jacob, erat tantùm exeundo egressus à conspectu Isaac patris sui, & Esau frater ejus venit à venatione sua. Præparavit quoque ipse cibos, & attulit ad patrem suum, dicens patri suo; Surgat pater meus, & comedat de venatione filii sui, ut benedicat mihi anima tua. Dixit ei Isaac pater ejus; Quis es tu? Respondit; Ego sum filius tuus, primogenitus tuus Esau. Tremuitque Isaac tremore magno, usque valde, dicens; Quis est hic? ipse venatus est venationem, & attulit mihi, & comedi ex omni priusquam venires: & benedixi eum, etiam benedicetur. Quum audisset Esau verba patris sui, gemitum fecit ploratu ingenti ac amaro, usque valdè, dicens patri suo; Benedic mihi, etiam ego, pater mi. Respondit; Venit frater tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam. Ait; Verè vocavit nomen ejus Jaacob: nam dolum egit mecum his duabus vicibus: primogenituram meam accepit, & ecce nunc accepit benedictionem meam. Dixit quoque, Nónne reliquisti mihi benedictionem? Responsum dedit Isaac, & dixit ipsi Esau; Ex potentem posui eum super te, et omnes fratres ejus dedi ei in servos: frumentum quoq; & mustum apposui ei: & tibi ubinam quid faciam, fili mi? Dixit patri suo; Num benedictio unica illa est tibi, pater mi? benedic mihi, etiam ego, pater mi: sustulitque Esau vocem suam, ac flevit. Tunc responsum dedit Isaac pater ejus, dicens ad eum; En è pinguedinibus terræ erit residendi locus tuus, & è rore cœli desuper. Et gladio tuo vives, ac fratri tuo obsequens eris: erit autem, quando dominaberis, separabis jugum ejus de super collum tuum.

41 וישטם וְנָטַר עֵשָׂו שִׂנְאָא בְּלִבֵּיהּ עַל יַעֲקֹב אָחוּי עַל סִדּוּר בִּירְכָתָא דִּי בָרְכֵיהּ אָבוּי
וַאֲמַר עֵשָׂו בְּלִבֵּיהּ לֵית אֲנָא עָבִיד הֵיכְמָא דְעָבַד קַיִן דְּקַטַל יָת הֶבֶל בְּחַיֵּי אֲבוּי
וְהַדַּר אֲבוּי וְאוֹלִיד יָת שֵׁת בְּרַם מְתְעַכַּב אֲנָא עַד זְמַן דְּיִמְטוּן יוֹמֵי אֵבְלָא דְמִיתַת
42 אֲבָא וּבְכֵן אֲנָא קָטִיל יָת יַעֲקֹב אָחִי וַאֲנָא מִשְׁתְּכַח קָטִיל וְיָרִית׃ וְיָנַד וְאִתְחַוָּא
לְרִבְקָה׀ בְּרוּחַ קוּדְשָׁא יָת פִּתְגָמֵי עֵשָׂו בְּרֵיהּ רַבָּא דְּחָשִׁיב בְּלִבֵּיהּ לְמִקְטוֹל לְיַעֲקֹב
וְשַׁדְּרַת וְקָרֵאת לְיַעֲקֹב בְּרֵהּ וְעֵירָא וְאֲמַר לֵיהּ הָא עֵשָׂו אָחוּךְ כְּמִין לָךְ כֶּסֶן וּמִתְעַשׁ
עֲלָךְ לְמִקְטְלָךְ׃ ועתה וּכְרוֹן בְּרִי קַבֵּל מֵנִּי קוּם עָרוֹק לָךְ לְנַפְשָׁךְ וְאִיוֵיל לְוַת 43
לָבָן אָחִי לַחָרָן׃ וישבת וְתֵיתֵיב עִמֵּיהּ יוֹמִין קְלִילִין עַד דִּי תְשָׁכּוֹךְ רִיתְחָא 44
דְּאָחוּךְ׃ עַד שׁוּב עַד דִּינּוֹחַ רוֹגְזָא דְּאָחוּךְ מִנָּךְ וְיִתְנְשֵׁי יָת מָה דְעָבַדְתְּ לֵיהּ 45
וְאֶשְׁדַּר וְאֵידְבְּרִינָךְ מִתַּמָּן לָמָּה׀ אֵיתְכַּל
אוֹף תַּרְוֵיכוֹן יוֹמָא חַד דְּאִנְתְּ מִתְקְטִיל ירושלמי 45 עַד זְמַן דְּתִתְחַוַּר כּוּלְּתֵיהּ
וְהוּא מִטַּרְדִּ הֵיכְמָא דְּאִתְכְּלַת חַוָּה מִן דְּאַחְכְּלַת מִן הֶבֶל דְּקַטְלֵיהּ קַיִן וְאִטְרַדָן תַּרְוֵיהוֹן מִן אַפֵּי אָדָם וְחַוָּה כָּל יוֹמֵי חַיֵּיהוֹם דְּאָדָם
46 וְחַוָּה׃ ותאמר וַאֲמַרַת רִבְקָה לְיִצְחָק אֵיתְעֲקִית בְּחַיַּי מִן קֳדָם רְגוּז בְּנַת חֵת אִין
נָסִיב יַעֲקֹב אִיתָּא מִבְּנַת חֵת כְּאִלֵּין מִבְּנָתְהוֹן דְּעַמְּא דְאַרְעָא לְמָה לִי חַיִּין׃

כח

1 ויקרא וְקָרָא יִצְחָק לְיַעֲקֹב וּבָרִיךְ יָתֵיהּ וּפַקְּדֵיהּ וְאֲמַר לֵיהּ לָא תִּסַּב אִיתָּא מִבְּנָתְהוֹם
2 דִּכְנַעֲנָאֵי׃ קוּם קוּם אֵיזֵיל לְפַדָּן דַּאֲרָם לְבֵית בְּתוּאֵל אֲבוּהָ דְאִמֵּךְ וְסַב לָךְ מִתַּמָּן אִיתָּא
מִבְּנַת לָבָן אֲחוּהָ דְּאִמֵּךְ׃ ואל שדי וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ יָתָךְ בְּנִכְסִין סַגִּיאִין וְיַפְשִׁנָּךְ 3
וְיַסְגִּנָּךְ לְתַרְיסַר שִׁבְטִין וְיִתְהֵי זְכִי לְכְנִשְׁתָּ דְּבְנֵי סַנְהֶדְרִין דְּסִכּוּמְהוֹן שׁוּבְעִין כְּמִנְיָנָא
4 עַמְמַיָּא׃ ויתן וְיִתֵּן לָךְ יָת בִּרְכָתָא דְּאַבְרָהָם לָךְ וְלִבְנָךְ עִמָּךְ וְיַחֲסִינָךְ לְמֵירְתָּךְ יָת אַרְעָא
תּוֹתְבוּתָךְ דִּי יְהָב יְיָ לְאַבְרָהָם׃ וישלח וְשַׁדַּר יִצְחָק יָת יַעֲקֹב וְאָזַל לְפַדָּן אֲרָם לְוָת 5
לָבָן בַּר בְּתוּאֵל אֲרַמָּאָה אֲחוּהָ דְּרִבְקָה אִמֵּהּ דְּיַעֲקֹב וְעֵשָׂו׃ וירא וַחֲמָא עֵשָׂו אֲרוֹם 6
בָּרִיךְ יִצְחָק יָת יַעֲקֹב וְשַׁדַּר יְתֵיהּ לְפַדָּן אֲרָם לְמִסַּב לֵיהּ מִתַּמָּן אִיתָּא כַּד בָּרִיךְ יָתֵיהּ
וּפְקִיד עֲלוֹי לְמֵימַר לָא תִּסַּב אִיתָּא מִבְּנָתְהוֹן דִּכְנַעֲנָאֵי׃ וישמע וְקַבֵּיל יַעֲקֹב בְּמֵימַר 7
אֲבוּי וּבְמֵימַר אִמֵּיהּ וְאָזַל לְפַדָּן אֲרָם׃ וירא וַחֲמָא עֵשָׂו בִּישָׁן בְּנָתְהוֹן דִּכְנַעֲנָאֵי 8
קָדָם יִצְחָק אֲבוּי׃ וילך וְאָזַל עֵשָׂו לְוָת יִשְׁמָעֵאל וְנָסִיב יָת מַחֲלַת הִיא בָּשְׂמַת בַּת 9
יִשְׁמָעֵאל בַּר אַבְרָהָם אֲחָתֵיהּ דִּנְבָיוֹת מִן אִנְתּוֹהִי עַל נְשׁוֹי לֵיהּ לְאִנְתּוּ׃

GENESIS Cap. XXVIII.
Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

Et servavit Esau odium in corde suo contra Jacob fratrem suum, propter ordinem benedictionis qua benedixit illi pater ejus: & dixit Esau in corde suo; Non faciam ut fecit Cain, qui occidit Abel dum pater ejus viveret, quare pater ejus genuit iterum Seth: verùm expectabo usque ad tempus quò accesserint dies luctûs mortis patris mei, & tum interficiam Jacobum fratrem meum, atque ita inveniar & homicida & hæres. Et indicata 41 sunt Rebeccæ per Spiritum sanctum verba Esau filii sui majoris, qui cogitabat apud se interficere Jacobum: itaque misit, & vocavit Jacobum filium suum minorem, & dixit illi; Ecce Esau frater tuus insidiatur tibi, & consilium init contra te ad interficiendum te. Jam verò fili mi acquiesce 43 mihi: surge, fuge tibi pro anima tua, & abi ad Labanum fratrem meum in Charan. Et manebis cum eo diebus paucis, donec sedetur furor fra- 44 tris tui, Donec *inquam* quiescat ira fratris tui à te, & oblivioni tradat id 45 quod fecisti illi; tum mittam, & accipiam te inde: cur orbabor etiam vobis ambobus die uno, quo tu interficieris & ipse expelletur; quemadmodum orbata est Heva ab Habel, quem interfecit Cain, & sublati sunt ambo ipsi à conspectu Adam & Hevæ omnibus diebus vitæ Adam & Hevæ? Et dixit Rebecca Isaaco; Dolore afficior in vita mea propter indignationem filiarum Cheth: si accipiat Jacob mulierem improbam ex filiabus Cheth, ficut istæ *sunt* ex filiabus populi terræ, ad quid mihi vita?

Hiar. 49. *Donec avertatur ira fratris tui à te.*

CAP. XXVIII.

1 Et vocavit Isaac Jacobum, & benedixit ei; & præcepit ei, & dixit ei; Non accipies uxorem ex filiabus Chananæorum. Surge, abi in Pa- 2 dan-Aram, in domum Bethuel patris matris tuæ: & sume tibi indè uxorem de filiabus Laban matris tuæ. Et Deus omnipotens benedi- 3 cat tibi divitiis multis, & crescere faciat te, & multiplicet te in duodecim tribus: ut merearis congregationem filiorum synedrii, quorum numerus sit septuaginta, secundùm numerum populorum. Et det tibi be- 4 nedictionem Abraham, tibi & filiis tuis tecum: & habitare faciat te, ut hæreditariò possideas terram peregrinationis tuæ, quam dedit Dominus Abrahamo. Et misit Isaac Jacobum, & abiit in Padan-Aram, ad Laban 5 filium Bethuelis Aramæi, fratris Rebeccæ matris Jacobi & Esau. Et vi- 6 dit Esau quod benedixisset Isaac Jacobo, & misisset eum in Padan-Aram, ad accipiendum sibi indè uxorem: quando benedixisset ei, & præcepisset ei, dicendo; Non accipies uxorem ex filiabus Chananæorum. Et auscul- 7 tâsset Jacob sermoni patris sui, & sermoni matris suæ: & abiisset in Padan-Aram. Et vidit Esau quòd malæ *essent* filiæ Chananæorum coram Isaac 8 patre suo. Et abiit Esau ad Ismael: & accepit Machalath (ea est Bos- 9 math) filiam Ismael filii Abraham, sororem Nebajoth de matre sua, ultra uxores suas sibi in uxorem.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

41 * كين گرفت عشو مر يعقوب ابر آن آفرين آنچه آفرين كرد اويرا پدري او گفت عشو در
42 دل او نزديك شوند روزگاران [تالهي] پدري من بكشم مر يعقوب برادري من * آگاه شد بربقه
مر سخنها عشو پسري آن آن بزرك بفرستاد وبخواند بيعقوب پسري آن آن خرد گفت باو اينك
43 عشو برادري تو كمين كنا بتو بكشتن تو * ولكنون پسري من بشنو در آواز من
44 برخيز بگريز بتو بلبن برادري من بحرن * وبنشيني اواز او روزگاران اندكان تا آنچه باز
45 گردد غضب برادري تو * تا باز گشتن خشم برادري تو از تو و فراموش كند مر آنچه كردي
46 باو بفرستم وبستانم ترا از آنجا چرا سكلفيده بينم دوي شما روز يكه * گفت ربقه بيصحق
ستوه شدم در زندگي من از پيش دختران حت اگر ستانا يعقوب زن از دختران حت چون
اينان از دختران آن زمين چرا بمن زندگي * * فصل بيست هشتم *

Iram autem *concepit Esau in Ja-* 41
cob, propter benedictionem quâ benedixerat ei pater ejus, dixitq; Esau in corde suo; Appropinquabunt dies luctûs patris mei, & occidam Jacob fratrem meum. At *resciscens Rebecab verba Esau filii ipsius majoris, misit ac vocavit Jacob filium suum minorem, dicens ei; Ecce Esau frater tuus insidias struit tibi ad occidendum te. Et jam fili mi,* 43 *ausculta voci meæ: surge, fuge tibi ad Laban fratrem meum in Haran: Et sedebis apud eum dies paucos,* 44 *quoadusque revertatur furor fratris tui: Donec aversâ irâ fra-* 45 *tris tui à te, ut oblivioni tradat quod fecisti ei, mittam et accipiam te indè: quare orbatam me videbo ambobus vestrûm die unâ?* Et *dixit Ribcah ad Isaac;* 46 *Pertæsus sum vitæ meæ propter filias Heth: si accepturus sit Jacob uxorem de filiabus Heth, sicut istæ quæ ex filiabus terræ, quare mihi vita?*

CAP. XXVIII.

1 * بخواند يصحق بيعقوب آفرين كرد اويرا بفرمود اويرا گفت باو نه ستاني زن از دختران
2 كنعن * برخيز برو بفدن ارم بخانهي بتوال پدري مادر تو وبستان بتو از آنجا زن از
3 دختران لبن برادري مادري تو * وخدا شدّي آفرين كند ترا وبرومند كند ترا و بسيار
4 كند ترا وباشي بجمع قوميها * وبدهد بتو مر آفرين ابرهم بتو وبنسل تو اواز تو بميراث
5 گرفتن تو مر زمين نشستن جاي تو آنچه بداد خدا بابرهم * بفرستاد يصحق مر يعقوب
6 برفت بفدن ارم بلبن پسري بتوال آن ارمي برادري ربقه مادري يعقوب وعشو * بديد
عشو كه آفرين كرد يصحق مر يعقوب وبفرستاد اويرا بفدن ارم بستاندن باو از آنجا زن
7 در آفرين كردن اويرا وبفرمود ابر او بگفتن نه ستاني زن از دختران كنعن * بشنيد يعقوب
8 بپدري او وبمادري او برفت بفدن ارم * بديد عشو كه بدانند دختران كنعن در
9 چشمان يصحق پدري او * برفت عشو بيشمعال بستاند مر محلت دختر يشمعال پسري
ابرهم خواهر نبيوت ابر زنان او باو بزن *

1 *Vocans* itaq; *Isaac Jacob, benedixit ei, præcepitq; ei dicens ad* 1
eum; Ne accipias uxorē de filiabus Chenaan. Surge, vade in Phadan- 2
Aram, ad domum Bethuel patris matris tuæ, & accipe tibi indè uxo- 3
rem de filiabus Laban fratris matris tuæ. Deus autem Shaddai benedicat tibi, & fructiferum reddat te, et multiplicet te, eritq; in cetum populorum. Det quoq; tibi be- 4
nedictionem Abraham, tibi ac progeniei tuæ tecum, ut hæreditate accipias terram commorationis tuæ, quam dedit Deus ipsi Abraham. Misit igitur Isaac Jacob, qui perrexit in Phadan-Aram ad Laban filiū Bethuel. Aramæi fratrē Ribcah matris Jacob et Esau. Vidit autem Esau 6
quòd benedixisset Isaac Jacob, & misisset eum in Phadan-Aram ad accipiendum sibi indè uxorem, et benedicendo eum præcepisset ei dicendo; Ne capias uxorem de filiabus Chenaan: Quodque auscultans 7
Jacob patri suo ac matri suæ, abiisset in Phadan-Aram: Videns etiam Esau quòd malæ essent filiæ Chenaan in oculis Isaac patris sui, 8
Profectus Esau ad Ishmaël, accepit Mahalath filiam Ishmaël filii Abraham, sororem Nebajoth ultra uxores suas, sibi in uxorem.

בראשית כח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ס ס ס

SECT. VII.

10 וְיָצָא חַמְשָׁא נִיסִין אִתְעַבִּידוּ לְיַעֲקֹב בְּזִמְנָא דִּנְפַק מִן בְּאֵר דְּשָׁבַע: נִיסָא קַדְמָאָה אִתְקְצַרוּ שָׁעוֹי דְיוֹמָא וּטְמַע שִׁמְשָׁא בְּלָא אִשְׁוּנֵיהּ מִן קֳדָם דְּהַוָה דְבִירָא מִתְחַמַּר לְמַלָּלָא עִמֵּיהּ: נִיסָא תִּנְיָנָא אַרְבְּעָתֵי אַבְנַיָּא דְשַׁוִי אִסְרוּי יַתְהוֹן בְּצַפְרָא לְאַבְנָא חָדָא: נִיסָא תְּלִיתָאָה אֲבָנָא דַהֲוו כָּל עֲדְרַיָּא מִתְכַּנְשִׁין וּמְגַלְגְּלִין לֵיהּ מֵעִילּוֹי פֻּם בְּירָא נַגְלֵג יָתֵיהּ בְּחַדָּא מִן דְּרָעוֹי: נִיסָא רְבִיעָאָה דְטַפְּרַת בְּירָא וּסְלִיקוּ מַיָּא לְאַנְפּוֹי וַהֲוָת טַיְיפָא כָּל יוֹמִין דַּהֲוָה בְּחָרָן: נִיסָא חַמִּישָׁאָה קְפִצַת אַרְעָא קוֹמוֹי וּבַהֲדוֹא יוֹמָא דְנָפַק אָזַל לְחָרָן: 11 וּפְגַע וְצַלִּי בַּאֲתַר בֵּי מוּקְדְּשָׁא וּבָת תַּמָּן אֲרוּם טְמַע שִׁמְשָׁא וּנְסֵיב אַרְבְּעָה מֵאַבְנֵי אַתְרָא קְדִישׁ וְשַׁוִי אִסְרוּי וּשְׁכִיב בְּאַתְרָא הַהוּא: 12 וְחֶלֶם וְהָא סוּלְּמָא קָבִיעַ בְּאַרְעָא וְרֵישֵׁיהּ מָטֵי עַד צֵית שְׁמַיָּא וְהָא מַלְאֲכַיָּא דְאוֹלוּ לְסָרוֹם וְאִיטַּרְדוּ מִן מְחִיצָּתְהוֹן מִן בְּגַלְּ דְּנַלְיָין מְסַטְּרִין דְּמָרֵי עָלְמָא וְהוּו מַטְרִידִין וְאָזְלִין שַׁר וְמִן דְּנָפַק יַעֲקֹב מִבֵּירַ אֲבוּי וְהִינוּן לָוִן יְתֵיהּ בְּחִיסְרָא עַד בֵּית אֵל וּבַהֲדוֹא יוֹמָא סַלְקוּן לְשָׁמֵי מְרוֹמָא עָנִין וְאָמְרִין אִיתוֹן חֲמוֹן יַעֲקֹב חֲסִידָא דְאִיקוֹנִין דִּילֵיהּ קָבִיעָא בְּכוּרְסֵי יְקָרָא דַהֲוֵיתוֹן מִתְחַמְּדִין לְמֶחֱמֵי יְתֵיהּ בְּכֵן שְׁאַר מַלְאֲכַיָּא קַדִּישַׁיָּא דֵּיי נַחֲתִין לְמִסְתַּכְּלָא בֵּיהּ: 13 וְהִנֵּה וְהָא יְקָרָא דֵּיי מְשַׁתַּד עִילּוֹי וְאָמַר לֵיהּ אֲנָא יְיָ אֱלָהֵיהּ דְּאַבְרָהָם אֲבוּךְ וֵאלָהֵיהּ דְּיִצְחָק אַרְעָא דְאַנְתְּ שְׁכִיב עֲלָהּ לָךְ אֶתְּנִינַהּ וְלִבְנָךְ: 14 וְהֵיה זִיהוֹן בְּנָךְ סַגִּיאִין הֵי כְּעַפְרָא דְאַרְעָא וְתִתְקֵיף לְמַעְרְבָא וּלְמַדִּינְחָא וּלְצִיפּוֹנָא וּלְדָרוֹמָא וְיִתְבָּרְכוּן בְּנִין זַכְוָותָךְ כָּל יִחוּסֵי אַרְעָא וּבְנִין זַכְוָות בְּנָךְ: 15 וְהָא וְהָא מֵימְרִי בְּסַעֲדָךְ וְאַטְרִינָךְ בְּכָל אֲתַר דְּתְהַךְ וְאָתֵיבִינָךְ לְאַרְעָא הָדָא אֲרוֹם לָא אֶשְׁבְּקִנָּךְ עַד זְמַן דִּי אֶעֱבֵיד יָת דְּמַלֵּילִית לָךְ: 16 וַיִּקַץ וְאִיתְעַר יַעֲקֹב מִדְּמַכְיֵהּ וְאָמַר בְּקוּשְׁטָא אִית יְקָר שְׁכִינְתָא דֵּיי שְׁרֵי בְּאַתְרָא הָדֵין וַאֲנָא לָא הֲוִית יָדַע: 17 וְיָרֵא וְדָחִיל וְאָמַר מַה דָּחִיל וּמְשַׁבַּח אַתְרָא הָדֵין לֵית דֵּין אֶלָּא בֵּית מִקְדַּשׁ לְשָׁמֵיהּ דֵּיי וְדֵין כֻּשַׁר לְצַלּוֹ מִכָּוִין כָּל קֶבֶל תַּרַע שְׁמַיָּא מְשַׁכְלֵל תְּחוֹת כּוּרְסֵי יְקָרָא: 18 וְשִׁכֵּם וְאַקְדִּים יַעֲקֹב בְּצַפְרָא וְנָסֵיב יָת אַבְנָא מַן דְּשַׂוִי אִסְרוּי וְשַׁוִי יְתֵיהּ קָמָא וְאָרִיק מִשְׁחָא עַל רֵישֵׁיהּ:

10 חַמְשָׁא נִסִּין אִתְעַבִּידוּ לַאֲבוּנָן יַעֲקֹב בְּזִמְנָא דִּנְפַק מִבְּאֵר שָׁבַע לְמֵיזַל לְחָרָן: נִסָּא קַדְמָאָה אִתְקַצָּרוּ לֵיהּ שַׁעֲוֵי דְיוֹמָא וְטַמַּעַת לֵיהּ שִׁמְשָׁא דִּי לָא בְאִשּׁוּנֵהּ מִן בְּגַלַּל דַּהֲוָה דִּבּוּרֵיהּ מִתְחַמַּר לְמַלָּלָא עִמֵּיהּ: נִסָּא תִּנְיָנָא כֵּיוָן דִּנְטַל אֲבוּנָן יַעֲקֹב רְגָלוֹי מִבְּאֵר שָׁבַע קְפִצַת אַרְעָא קֳדָמוֹי וְאִשְׁתְּחַח יָתִיב בְּחָרָן: נִסָּא תְּלִיתָאָה אֲבַנְיָא דְנָסַב יַעֲקֹב אֲבוּנָן בְּרַמְשָׁא וְשַׁוִי יַתְהוֹן תְּחוֹת יְסוֹדֵי רֵישֵׁיהּ וְכֵיוָן דְּקָם בְּצַפְרָא וְאַשְׁכַּח דְּכוֹלְהוֹן לְאֶבֶן חָדָא וְהִיא אֲבָנָא דְּאָקִים קְיָמָא קָמָא וְאָרִיק מִשַּׁח עַל רֵישָׁהּ: נִסָּא רְבִיעָאָה דְּהַוון כָּל רָעַיָא מִתְכַּנְשִׁין עֲלָהּ דְּאֲבָנָא לְגַלָּלָא יָתָהּ מֵעַלְוֵי פּוּמָּא דְּבִירָא וְלָא הֲוָה יָכְלִין וְכֵיוָן דְּאָתָא אֲבוּנָן יַעֲקֹב וְאָרִים יָתָהּ בְּחַדָּא יְדֵיהּ וְאַשְׁקִי יַת עָנָא דִּלְבָן אֲחֵי דְאִמֵּיהּ: נִסָּא חַמִּישָׁאָה כֵּיוָן דְּאֲמַר יַעֲקֹב אֲבוּנָן אֲתָרָא הָדֵין וְאַנְתּוּן לָא הֲוִיתוּן יְדַעִין יַתְכוֹן מְעַלְּוִי פּוּמָּא דְּבִירָא מְפַת בִּירָא וַהֲוָת טָיְיפָא עֲשָׂרִין שְׁנִין כָּל יוֹמִין דַּהֲוָה אֲבוּנָן יַעֲקֹב יָתִיב בְּחָרָן: אֵלֵּין חַמְשָׁא נִסְיָא אִתְעַבִּידוּ לַאֲבוּנָן יַעֲקֹב בְּזוּמְנָא דִּנְפַק מִבֵּאר שָׁבַע לְמֵיזַל לְחָרָן: 12 וְחֶלֶם וְהָא סוּלְּמָא קָבִיעַ בְּאַרְעָא וְרֵישֵׁיהּ מָטֵי עַד צֵית שְׁמַיָּא וְהָא מַלְאֲכַיָּא דְיַלְּוִין מְסַחֲדִין דְּמֶחֱמֵי יְתֵיהּ דַּאֲבוּי סְלִיקוּ לְמִבְשַׁר לְמַלְאֲכֵי מְרוֹמָא לְמֵימַר אֲתוֹן חֲמוֹן לְיַעֲקֹב נְבָרָא חֲסִידָא דְאִיקוֹנִין דִּידֵיהּ כְּבוּרְסֵי דִּיקָרָא דַהֲוֵיתוֹן מִתְחַמְּדִין לְמֶחֱמֵי יְתֵיהּ וְהָא מַלְאֲכִין קַדִּישִׁין מִן קֳדָם יְיָ סָלְקִין וְנָחְתִין וּמִסְתַּכְּלִין בֵּיהּ:

וְהֵיה זִיהוֹן בְּנָךְ סַגִּיאִין הֵי כְּעַפְרָא דְאַרְעָא וְתִתְקֵיף לְמַעְרְבָא וּלְמַדִּינְחָא וּלְצִיפּוֹנָא וּלְדָרוֹמָא וְיִתְבָּרְכוּן בְּנִין זַכְוָותָךְ כָּל יִחוּסֵי אַרְעָא וּבְנִין זַכְוָות בְּנָךְ: 15 וְהָא וְהָא מֵימְרִי בְּסַעֲדָךְ וְאַטְרִינָךְ בְּכָל אֲתַר דְּתְהַךְ וְאָתֵיבִינָךְ לְאַרְעָא הָדָא אֲרוֹם לָא אֶשְׁבְּקִנָּךְ עַד וַמַּן דִּי אַעֲבִיד יַת דְּמַלֵּילִית לָךְ: וַיִּקַץ וְאִיתְעַר יַעֲקֹב מִדְּמֵכְיֵהּ וְאָמַר בְּקוּשְׁטָא אִית יְקָר שְׁכִינְתָא דֵּיי שְׁרֵי בְּאַתְרָא הָדֵין וַאֲנָא לָא הֲוִית יָדַע: 17 וְיָרֵא וְדָחִיל וְאָמַר מַה דָּחִיל וּמְשַׁבַּח אַתְרָא הָדֵין לֵית דֵּין אֶלָּא בֵּית מִקְדַּשׁ אֲרוֹם אֱלָהֵין בֵּית מִקְדַּשׁ לְשָׁמֵיהּ דֵּיי וְדֵין כֻּשַׁר לְצַלּוֹ מִכָּל קֶבֶל תְּרַע שְׁמַיָּא מְשַׁכְלֵל תְּחוֹת כּוּרְסֵי יְקָרָא: וְשִׁכֵּם וְאַקְדִּים יַעֲקֹב בְּצַפְרָא וְנָסֵיב יַת אַבְנָא מַן דְּשַׂוִי אִסְרוֹי וְשַׁוִי יְתֵיהּ קָמָא וְאָרִיק מִשְׁחָא עַל רֵישֵׁיהּ:

Quinque miracula facta sunt Jacobo eo tempore quo exiit ex Beersaba. Miraculum prius; breviores factæ sunt horæ diei, & occubuit sol ante tempus suum eò quòd desideraret Sermo loqui cum eo. Miraculum secundum; quatuor lapides quos posuit Jacob pro cervicali suo, invenit eos manè in lapidem unum. Miraculum tertium; lapis pro quo movendo ab ore putei congregabant omnes greges, volvit ipsum uno ex brachiis suis. Miraculum quartum; exundavit puteus, & ascenderunt aquæ in superficiem ejus: & exundabat omnibus diebus quibus fuit in Charran. Miraculum quintum; subsiluit coram eo terra, ita ut eodem die quo exiit, abierit in Charran. Et oravit in loco domus sanctuarii, & pernoctavit ibi, quoniam sol occubuerat; & accepit quatuor ex lapidibus loci sancti, & posuit pro cervicali suo: & cubuit in loco illo. Et somniavit, & ecce scala fixa erat in terra, cujus caput perveniebat usque ad summitatem cœlorum: & ecce duo angeli qui profecti sunt Sodomam, & expulsi sunt è concilio eorum, propterea quòd revelarent secreta Domini seculi; itaque erant assiduè ambulantes, usque ad tempus quo exiit Jacob è domo patris sui, & ipsi benignè comitabantur eum usque ad Beth-el, & eodem die conscenderunt cœlos excelsos, & respondentes dixerunt; Venite, videte Jacob pium, cujus imago fixa est in solio gloriæ, quem tantopere videre desiderâstis: tunc reliqui angeli sancti Domini descendebant ad contemplandum ipsum. Et ecce gloria Domini constituta erat juxta eum, & dicébat illi; Ego Dominus Deus ipsius Abraham patris tui, & Deus Isaac: terram super quam decunibis tibi dabo, & filiis tuis. Et erunt filii tui multi sicut pulvis terræ, & *eam* possidebis ad occidentem, orientem, septentrionem, & meridiem: & benedicentur propter merita tua omnes prosapiæ terræ, & propter merita filiorum tuorum. Et ecce Sermo meus tibi erit auxilio, & servabo te quocunque iveris, & reducam te in hanc terram: quoniam non derelinquam te, usque ad tempus quo faciam quæ tibi dixi. Et experrectus est Jacob ex somno suo, & dixit; Verè est gloria majestatis Dei habitans in hoc loco, & ego nesciebam. Et timuit, & dixit; Quam tremendus & laudabilis locus iste! non est locus iste prophanus, sed verò domus sanctuarii nominis Dei: & hic *locus* rectus est ad orandum, dispositus è regione portæ cœlorum, fundatus sub solio gloriæ. Et surrexit Jacob in aurora, & accepit lapidem quem posuerat pro cervicalibus suis, & posuit ipsum statuam: & fudit oleum super verticem ejus.

Hier. 10. *Quinque miracula facta sunt patri nostro Jacobo, eo tempore quo exiit ex Beersheba ad proficiscendum in Charran. Miraculum prius; breviores factæ sunt illi horæ diei, & occubuit illi sol ante horam, eò quòd desideraret Sermo ejus loqui cum eo. Miraculum secundum; postquam sustulit pater noster Jacob pedes suos ex Beersaba exiluit terra coram eo, & inventus est sedens in Charan. Miraculum tertium; lapides quos tulit Jacob pater noster vesperi, & posuit eos sub fundamentis capitis sui, postquam autem surrexit in aurora, invenit omnes istos in lapidem unum: ille autem est lapis quem erexit in fœdus prius, & effudit oleum super caput ejus. Miraculum quartum; quòd erant omnes pastores congregati ad ipsum lapidem, ad revolvendum ipsum ex ore putei, neque poterant: postquam autem venit Jacob pater noster, abstulit eam unâ manu & potavit gregem Laban fratris matris suæ. Miraculum quintum: postquam sustulit pater noster Jacob lapidem ab ore putei, exundavit puteus, duravitque illa exundatio viginti annis, omnibus diebus quibus pater noster Jacob commoratus est in Charan. Ista quinque miracula facta sunt patri nostro Jacob, tempore quo egressus est ex Beersaba ut proficisceretur in Charan. 12. Et somniavit, & ecce scala fixa erat in terra, cujus caput perveniebat usq; ad summitatem cœlorum; & ecce Angeli, qui comitabantur eum jam inde à domo patris sui, ascenderunt ad nuntiandum angelis excelsis dicendo: Venite videte Jacobum virum pium, cujus imago est in solio gloriæ, quem desiderâstis videre: & ecce Angeli sancti à facie Domini ascendebant & descendebant, & contemplabantur ipsum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * بيرون آمد يعقوب از بار شبع رفت بحرن * فراز رسيد بآن جا شبگير كرد آنجا كه آمد
11 آن خورشيد و بستاند از سنگهاء آن جا و بنهاد در بالين او و خسپيد دران جا آن * خواب ديد
12 و اينك نردوان استاده بآن زمين و سر او رسيده در آسمان و اينك فرشتگان خدا بالا روان
13 و فرود آيان درو * و اينك خدا استاده ابر او و گفت منم ٭ خداي ابرهم پدر تو و خداي
14 يصحق آن زمين آنچه تو بخسپي ابر آن بتو بدهم اويرا و بنسل تو * و باشد نسل تو
چون خاك آن زمين و گشاده شوي بمغرب و بمشرق بشمال و بجنوب و آفرين شوند در تو همه
15 اهل بيت آن زمين و در نسل تو * و اينك من اوا ز تو و نگاه كنم ترا در همه آنچه بروي
و باز گشتم ترا بآن زمين آن [اين] كه نه بگذارم ترا تا آنچه اگر كنم مر آنچه سخن گفتم بتو
16 * بيدار شد يعقوب از خواب او گفت حقيقت هست خدا درجاي اين و من نه دانستم
17 * بترسيد و گفت چه هيبت وارست آن جاي آن اين نيست اين كه الّا خانهي خدا و اين
18 دروازهي آن آسمان * شبگير كرد يعقوب در بامداد بستاند مر آن سنك آنچه بنهاد بالينجاى
او بنهاد آنرا انگيخته بريخت روغن ابر سوي آن *

Exiens igitur *Jaacob* è Beersheba, perrexit ad Haran. Supervenient autem *cuidam loco*, pernoctavit ibi, quia occiderat sol: cepitque de lapidibus loci, ac posuit in pulvinar suum, dormivitque in loco illo. Somnium vidit, & ecce scala stans super terram, & cacumen ejus perveniebat ad cœlum: & ecce angeli Dei sursum euntes ac deorsum venientes per eam. En quoque Deus stabat super eam, ac dicebat; Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Ishac: terram super quam dormis, tibi dabo eam, ac progeniei tuæ. Eritque soboles tua sicut pulvis terræ, ac dilataberis ad Occidentem, & ad Orientem, ad Aquilonem, & ad Meridiem: & benedicentur in te omnes familiæ terræ, ac in progenie tua. Et ecce ego tecum, & custodiam te quocunque ieris, ac reducam te ad terram istam: quia non derelinquam te, donec fecero quod locutus sum tibi. Expergefactus autem *Jaacob* à somno suo, dixit; Revera est Deus in loco isto, & ego non novi. Timens igitur dixit; Quàm formidabilis est locus iste! non est locus iste nisi domus Dei, & iste est porta cœli. Sed antelucanè surgens Jacob manè, tulit lapidem quem supposuerat pulvinaris loco sibi, ponénsque eum statuam, effudit oleum super summitatem ejus.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

19 ויקרא וקרא שמא דאתרא ההוא בית אל וברם לוז שמא דקרתא מן קדמת
דנא : 20 וידר ונקיים יעקב קיים למימר אין יהי מימרא דיי בסעדי וישתיבני
משפיכות אדם ומאתי בפולחנא נוכראה ונילוי ערית באורחא הדין דאנא אזיל
ויתן לי לחים למיכול וכסו למילבוש : 21 ושבתי ואיתוב בשלם לבית יהה ואבא
ויהי יי לי לאלהא : 22 והאבן והדא דשויתי קמא תהי מסדרא בבי
מוקדשא דיי ויהון דריא פלחין עלה לשמא דיי וכל דתיתן לי חד מן עסרא
אפרשיניה קדמך :

כט

1 וישא ונטל יעקב בקלילותא ריגלוי למטילא ואזל לארעא בני מדינחא : 2 וחמא
והא בירא בחקלא והא תמן תלתא עדרין דעאן רבעין עלה ארום מן
בירא ההיא משקן עדריא ואבנא רבתא מחתא על פם בירא : 3 ואסיפו ומחבנשין
תמן כל עדריא ומגלגלין ית אבנא מעל פם בירא ומשקן ית ענא ומתיבין ית
אבנא על פם בירא לאתרה : 4 ואמר ואמר להום יעקב אחי מנן אתון ואמרו
מחרן אנחנא : 5 ואמר ואמר להום הידעתון ית לבן בר נחור ואמרו ידענא :
6 ואמר ואמר להום השלם ליה ואמרו שלם והא רחל ברתיה אתיא עם ענא :
7 ואמר ואמר הא עדן יומא סגי לא עידן ירושלמי 7 לא אישון למכנשא :
למיכנש בעיר אשקו ענא ואיזילו רעו :
8 ואמרו ואמרו לא ניכול עד די יתכנשון כל עדריא וינגלגלון ית אבנא מעל פם
בירא ונשקי ית ענא : 9 עודנו עד דהוא ממלל עמהון ורחל אתת עם ענא
דלאבוהא ארום רעיתא היא בההוא ומנא ההוה מחתא דיי בענא דלבן ולא
אשתיירו מנהון אלהין קלילין ותריך רעיא דיליה ומר דאישתאדו שוי קדם רחל
ברתיה : 10 ויהי והוה כד חמא יעקב ית רחל ברת לבן אחוהא ראמהיה וקריב יעקב
ונגליל ית אבנא מחרא מן ארדעוי מעילוי פם בירא וטפת בירא וסליקו מיא לאנפוי
ואשקי ית ענא דלבן אחוהא ראמהיה והות מיפא עשרין שנין : 11 וישק ונשק יעקב
לרחל וארים ית קליה ובכא : 12 וינר ויחני יעקב לרחל ארום לאיתקרבא עם אבוהא
אחא ולמיסב חדא מן ברוחי ענתה רחל ואמרת ליה אפשר לך למיתב עמיה ארום
גבר רמאי הוא אמר להי יעקב אנא רמאי וחכים יתיר מניה ולית ליה רשו לאבאשא
לי ארום מימרא דיי בסעדי וכדי ידעת ארום בר רבקה הוא וארהטת ותניאת לאבוהא :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

19 *بخواند مر نام آن جاي آن خانهي خدا وليكن لوز نام آن شهر باوّل * نذر كرد يعقوب
20 نذر بگفتن اگر باشد خدا اواز من ونگاه دارد مرا در راه آن اين آنچه من روا وبدهد
21 بمن نان بخوردن وجامه بپوشيدن *باز گردم در سلامتي بخانهي پدري من وباشد ::
22 بمن بخدا * وآن سنگ آن اين آنچه بنهادم انگيخته باشد خانهي خدا وهمه آنچه بدهي
بمن ده يك كردن ده يك كنم اويرا بتو* *فصل بيست نهم*

1 2 *برداشت يعقوب پاهاي او برفت بزمين اهلي عرب *بديد واينك چاهي در دشت و اينك
آنجا سه رمهاي گوسفند خسپان ابر آن كه ازان چاه آن آبدهان آن رمها وآن سنگ بزرگ
3 ابر دهان آن چاه * وگرد آيند آنجا همه آن رمها وبغلتانند مر آن سنگ از بالاي دهان
آن چاه وآب دهند مر آن گوسفندان و باز گردانند مر آن سنگ ابر دهان آن چاه
4 5 بجاي آن * گفت بايشان يعقوب برادران من از كجاييد شما گفتند از حرن ايما * گفت
6 بايشان ها دانستيد مر لبن پسري نحور گفتند دانستيم * گفت بايشان ها سلامتست باو گفتند
7 سلامت و اينك رحل دختري او آيا اواز آن گوسفند *گفت اينك نيز آن روز بزرگ نه وقت گرد
8 شدن آن گله آبدهيد آن گوسفندان و برويد و بچرانيد *گفتند نه توانيم تا آنچه گرد
شوند همه آن رمها وبغلتانند مر آن سنگ از بالاي دهان آن چاه وآب دهيم آن گوسفندان*
9 *نيز او سخن گويا اواز ايشان ورحل بيامد اواز آن گوسفند آنچه بپدري آن كه شبان و
10 است آن * بود چون آنچه بديد يعقوب مر رحل دختري لبن برادري مادري او ومر
گوسفند لبن برادري مادري او نزديك شد يعقوب و بغلتانند مر آن سنگ از بالاي
11 دهان آن چاه آب داد مر گوسفند لبن برادري مادري او * بوسه داد يعقوب برحل
12 برداشت مر آواز او وبگريست *آگاه كرد يعقوب برحل كه برادري پدري آن او وكه پسري
ربقه او بديد وآگاه كرد بپدري آن*

Et vocavit nomen loci illius Bèthel: verùm Luz nomen civitatis antea 19
erat. Et vovit Jacob votum, dicendo; Si fuerit sermo Domini mihi 20
auxilio, & custodierit me ab effusione sanguinis innocentis, à cultu extraneo, & à concubitu illicito in via hac per quam ambulo, & dederit mihi panem ad comedendum, & vestitum ad induendum: Et revertar in 21
pace in domum patris, tum erit mihi Dominus in Deum. Et lapis hic 22
quem posui statuam, erit ordinatus in domum Sanctuarii Domini: & erunt generationes colentes super ipsum nomen Domini; & quicquid dederis mihi, unum ex decem separabo illud coram te.

CAP. XXIX.

ET levavit Jacob cum celeritate pedes suos ad ambulandum: & abiit in 1
terram filiorum orientis. Et vidit, & ecce puteus in agro; & ecce ibi tres 2
greges ovium cubantes ad ipsum, quoniam ex puteo illo adaquabant greges: sed lapis magnus impositus erat super os putei. Itaque congre- 3
gabantur eò omnes greges, & revolvebant lapidem ab ore putei, & adaquabant gregem: tum reducebant lapidem super os putei in locum suum. Et dixit illis Jacob; Fratres mei, unde estis? qui dixerunt; Ex Charan 4
nos. Et dixit illis; An nôstis Labanum filium Nachor? & dixerunt; Novimus. Et dixit illis; Num pax illi? & dixerunt; Pax, & ecce Rachel filia ejus 5 6
venit cum grege. Et dixit; Ecce 7
tempus diei multum, nondum tempus congregandi bestias: potate gregem, & ite pascite. Et dixerunt; 8
Non possumus, donec congregentur omnes greges, & revolvant lapidem ab ore putei: tum potabimus gregem. Dum adhuc loqueretur cum illis, Rachel veniebat cum grege patris sui, quem pascebat illo tempore: 9
quoniam erat plaga Domini in gregem Laban, nec reliqui erant ex eo nisi pauci; itaque expulit pastores suos, & quod residuum erat posuit coram Rachele filia sua. Accidit ergo ubi vidit Jacob Rachelem filiam Laban 10
fratris matris suæ, tum accessit Jacob, & revolvit lapidem uno ex brachiis suis ab ore putei, & exundavit puteus, & ascenderunt aquæ in superficiem ejus, & potavit gregem Laban fratris matris suæ: exundabatque viginti annis. Postea osculatus est Jacob Rachelem: & extulit vocem suam 11
& flevit. Nuntiaverat enim Jacob Racheli, quòd ad affinitatem contrahendum cum patre suo venisset, & ad accipiendum unam ex filiabus ejus. Respondit Rachel & dixit; Fieri non potest ut habites cum eo, vir enim est fraudulentus: respondit illi Jacob; Ego sum illo fraudulentior & sapientior, neque potest mihi malefacere, quoniam sermo Domini est mihi auxilio. Cùm autem cognovisset ipsa, quod filius esset Rebeccæ, tum cucurrit & nuntiavit patri suo.

*Vocavit igitur nomen loci illius, 19
Domus Dei: attamen Luz erat nomen civitatis priùs. Vovitq; Jacob votum, dicendo; Si fuerit Deus 20
mecum, & custodierit me in via ista quâ ego incedo, dederitq; mihi panem ad comedendum, & vestimentum ad induendum, Reversusque fuero in pace ad domum patris mei, tum erit Dominus mihi 21
in Deum: Et lapis iste quem posui 22
statuam, erit domus Dei: & omne quod dederis mihi, decimando decimabo illud tibi.*

CAP. XXIX.

*LEvans itaque Jaacob pedes 1
suos, abiit ad terram Arabum. Vidit 2
que, & en puteus in agro: ecce quoque illic tres greges ovium decumbentes juxta eum: nam ex puteo illo aquam dabant gregibus: saxum verò ingens erat super os putei. Et conveniebant illic 3
omnes greges, & devolvebant lapidem de super os putei, & aquam dabant ovibus; deindè reducebant lapidem super os putei, in locum suum. Dixitque eis Jaacob; Fra- 4
tres mei, undè estis vos? Responderunt, Ex Havan sumus. Dixit iis; 5
Numquid nôstis Laban filium Nabor? Responderunt, Cognovimus. Dixit iis; Num pax est ei? Re- 6
sponderunt, Pax: & en Rahel filiam ejus venientem cum ovibus. Dixitque, En quoq; dies magnus est, 7
neque tempus est congregare gregem: aquam date ovibus, & abite ac pascite. Dixerunt; Non possumus do- 8
nec congregati fuerint omnes greges, & devolverint lapidem de super os putei, ut aquam demus ovibus. Adhuc eo loquente cum illis, Rahel 9
venit cum ovibus quæ erant patris sui: quia pabulatrix erat ipsa. Fuit autem, quando vi- 10
disset Jaacob Rahel filiam Laban fratris matris suæ, & oves Laban fratris matris suæ, propè se contulit Jaacob, ac devolvit lapidem de super os putei, & aquam dedit ovibus Laban fratris matris suæ. Et osculum dans 11
Jaacob ipsi Rahel, extulit vocem suam, ac flevit. Et notificavit 12
Jaacob ipsi Rahel, quòd frater patris sui esset, quòdque filius Ribcah esset ipse: currensque ipsa notificavit patri suo.*

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. VZIEL. *Hieroſolymitanum.*

13 וּכְמִשְׁמַע לָבָן יַת שְׁמַע גְּבוּרְתֵּיהּ דְּיַעֲקֹב בַּר אֲחָתֵיהּ
דְּהִיךְ נְסִיב יַת בְּכִירוּתָא וְיַת סְדַר בִּרְכָתָא מִן יַד אָחוּי וְהֵיךְ אִתְגְּלִי לֵיהּ יְיָ בְּבֵית אֵל
וְהֵיךְ נָדַד יַת אַבְנָא וְהֵיךְ טָפַת בֵּירָא וְסַלֵּיקַת לַאֲנָפּוֹי וּרְהַט לְקַדְמוּתֵיהּ וְנַפֵּיק לֵיהּ
וְנָשִׁיק לֵיהּ וְאַעֲלֵיהּ לְבֵיתֵיהּ וְחָנִי לְלָבָן יַת כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִילֵּין: 14 וַיֹּאמֶר וְאָמַר לֵיהּ
לָבָן בְּרַם קְרִיבִי וְדָמִי לִי אַנְתְּ וְיָתֵב עִמֵּיהּ יַרְחַ יוֹמִין: 15 וַיֹּאמֶר וַאֲמַר לָבָן לְיַעֲקֹב הֲמֵרְאֲחִי
אַנְתְּ חָשִׁיב וְתִפְלְחִינַנִּי מַגָּן תֵּנִי לִי מַן יְהֵי אַגְרָךְ: 16 וּללבן וּלְלָבָן הָוֹן תַּרְתֵּין בְּנִן שׁוּם
רַבְּתָא לֵאָה וְשׁוּם זְעֵירְתָּא רָחֵל: 17 וְעֵינֵי לֵאָה הָוֹן צְיָרְנַיָּתָן דְּבָכְיָא וּבַעְיָא מִן
קֳדָם יְיָ דְּלָא יְזַמֵּן לָהּ לְעֵשָׂו רַשִּׁיעָא וְרָחֵל
הָוֹת יְאָיָא בְּרֵיוָא וְשַׁפִּירָא בְּחֵיזוָא: 18 וְאָהֲב
וְרָחֵם יַעֲקֹב יַת רָחֵל וְאָמַר אֶפְלְחִנָּךְ שַׁב
שְׁנִין בְּגִין רָחֵל בְּרַתָּךְ זְעֵירְתָּא: 19 וַיֹּאמֶר
וַאֲמַר לָבָן בְּרַמִּי טַב דְּאֵיתֵן יָתַהּ לָךְ מִן דְּאֵיתֵן יָתַהּ לְגֶבֶר אוֹחָרָן תִּיב עִמִּי: 20 וּפְלַח יַעֲקֹב בְּגִין רָחֵל שַׁב שְׁנִין וְהָווּ דַמְיִין בְּעֵינוֹי כְּיוֹמִין קַלִּילִין מִדְּרַחֲמִים יָתַהּ: 21 וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יַעֲקֹב לְלָבָן הַב יַת אִנְתְּתִי אֲרוֹם אַשְׁלִימוּ יוֹמֵי פּוּלְחָנִי וְאֵיעוֹל לְוָתַהּ:
וְאָסוֹף וְכַנַּשׁ לָבָן יַת כָּל אֵינְשֵׁי אַתְרָא 22
וְעָבַד לְהוֹן שִׁירוּ עָנֵי וְאָמַר לְהוֹם הָא
שַׁב שְׁנִין דְּאָתָא יַעֲקֹב לְגַבָּן בִּירִין לָא
חַסְרוּ וּבִית שַׁקְיוּתָן סָנוּ וּכְדִין אִיתוּ נְתִיעַת
עֲלֵיהּ עִיטָא דְּרַמִּי דִּי יְמַתֵּן לְגַבָּן וְעָבְדוּ
לֵיהּ עִיטָא דְּרַמִּי לְאַסָּאבָא לֵיהּ לְאָרֵי
חוֹלֶף רָחֵל: 23 וְיְהִי וַהֲוָה בְּרַמְשָׁא וּדְבַר יַת
לֵאָה בְּרַתֵּיהּ וְאָעִיל יָתַהּ לְוָתֵיהּ וְעָל
לְוָתַהּ: 24 וְיָהַב לָבָן לֵיהּ יַת זִלְפָּה
בְּרַתֵּיהּ דִּילֵידַת לֵיהּ פִּילַקְיָתֵיהּ וּמְסָרַהּ לְלֵאָה בְּרַתֵּיהּ לְאַמְהוּ: 25 וְיְהִי הֲוָה לְעִדָּנֵי
צַפְרָא וְאִסְתַּכַּל בָּהּ וְהָא הִיא לֵאָה דְּכוֹלָּה לֵילְיָא הֲוָה חָשִׁיב דְּרָחֵל הִיא מִן
בְּנָלָּל דְּמְסַרַת לָהּ רָחֵל כָּל מַלְיָא דְּמְסַר לָהּ יַעֲקֹב וְכַד חְמָא בַּן אָמַר לְלָבָן
מַה דָּא עֲבַדְתְּ לִי הֲלָא בְּגִין רָחֵל פְּלַחִית עִמָּךְ וּלְמָא שְׁקַרְתְּ בִּי: 26 וַיֹּאמֶר וַאֲמַר
לָבָן לָא מִתְעֲבִיד כְּדֵין בַּאֲתַרִין לְמִיתַּן וְעֵירְתָּא קֳדָם רַבְּתָא: 27 מַלֵּא אַשְׁלֵם
כְּדוֹן שׁוּבְעָתֵי יוֹמֵי מִשְׁתְּיָא דְּדָא וְנִיתֵּן
לָךְ אוֹף יַת דָּא בְּפוּלְחָנָא דְּתִפְלַח עִמִּי 28 וְיְהִי
תּוֹב שֵׁב שְׁנִין אוֹחָרָנִין: 28 וְיְהִי וְעָבַד
יַעֲקֹב כְּדֵין וְאַשְׁלִים שְׁבוּעָתֵי יוֹמֵי מִשְׁתְּיָא דְּלֵאָה וְיָהַב לֵיהּ יַת רָחֵל בְּרַתֵּיהּ
לְאִנְתּוּ:

ירושלמי 27 אַשְׁלֵים שְׁבוּעָתֵי יוֹמָא
מִשְׁתּוּתָא דְּלֵאָה וְאֶתֵּן

13 Et fuit cum audiret Laban famam roboris & pietatis Jacobi filii ſororis ſuæ, quomodo tuliſſet primogenituram & ordinem benedictionis ex manu fratris ſui, & quomodo revelatus eſſet illi Dominus in Bethel, & quomodo removiſſet lapidem, & quomodo exundâſſet puteus & aſcendiſſet uſq; ad ſuperficiem; tum cucurrit in occurſum ejus, & amplexatus eſt eum, & deoſculatus eſt, & introduxit eum domum ſuam: & indicavit Labano omnia verba iſta. 14 Et dixit illi Laban; Certè affinis meus & ſanguis meus tu: & habitavit cum eo menſem dierum. 15 Et dixit Laban Jacobo; An propterea quod frater meus tu reputaris, ideo ſervies mihi fruſtra? Indica mihi quæ erit merces tua. 16 Labano autem duo erant filiæ: nomen majoris Lea, nomen minoris Rachel. 17 Porro oculi Lea erant rotundi, eò quòd fleret & peteret à Deo ut non deſtinaret illam Eſau improbo: ſed Rachel erat pulchra aſpectu, & pulchra viſu. 18 Et dilexit Jacob Rachelem: itaque dixit; Serviam tibi ſeptem annis pro Rachele filia tua minori. 19 Et dixit Laban dolosè; Melius eſt ut dem tibi eam, quàm ut dem illam viro alteri: mane mecum. 20 Et ſerviit Jacob prò Rachele ſeptem annis; qui ſimiles erant in oculis ejus diebus paucis, præ eo quod diligeret eam. 21 Et dixit Jacob ipſi Laban; Da uxorem meam, quoniam abſoluti ſunt dies ſervitutis meæ: ut ingrediar ad eam. 22 Et congregavit Laban omnes homines loci illius, & fecit illis convivium: reſpondens dixit illis; Ecce ſeptem anni ſunt ex quo venit Jacob ad nos, & putei non defecerunt, & loca irrigua multiplicata ſunt: jam verò venite conſilium ineamus doloſum ut moram faciat apud nos: dederuntque illi conſilium doloſum, ut traderet ipſi Leam pro Rachel. 23 Et fuit veſperi, & accepit Leam filiam ſuam, & introduxit eam ad eum: & ingreſſus eſt ad eam. 24 Et dedit Laban ei Zilpam filiam ſuam, quam pepererat ipſi concubina ejus, & tradidit eam Leæ filiæ ſuæ in ancillam. 25 Et fuit tempore auroræ, & contemplatus eſt eam, & ecce ipſa erat Lea; quia totâ nocte cogitabat Rachelem eſſe, eò quod dediſſet ipſi Rachel omnes res quas dederat illi Jacob: cùm verò hoc vidiſſet, dixit Labano; Quid hoc feciſti mihi? Nonne pro Rachele ſervii tecum? cur doloſè egiſti mecum? 26 Et dixit Laban; Non fieri ſic ſolet in loco noſtro, ut detur minor ante majorem. 27 Imple nunc ſeptimanâ dierum convivii hujus, & dabimus tibi etiam iſtam, pro ſervitio quod facies mecum rurſus ſeptem aliis annis. 28 Et fecit ſic Jacob, & implevit ſeptimanam dierum convivii Leæ: et dedit illi Rachelem filiam ſuam in uxorem.

Hier. 17. *Oculi autem Lea teneri erant; eo quod fleret, & oraret ne aſcenderet in ſortem Eſau: Rachel autem erat pulchra formâ & decora aſpectu.*

Hier. 22. *Et congregavit Laban univerſum populum loci illius, & fecit convivium. Reſpondens Laban dixit illis; Ecce ſeptem anni ſunt ex quibus hic juſtus ad nos venit; irrigationes noſtræ non defecerunt, & fontes noſtri multi ſunt: nunc itaque venite, date mihi conſilium, ut retineamus eum apud nos adhuc ſeptem annis: & dederunt illi conſilium ut deciperet eum, dando illi Leam pro Rachele.*

Hier. 27. *Imple Septimanam dierum convivii ipſius Leæ & dabo.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

13 * بود چون شنيدن لبن مر خبر يعقوب پسري خواهري او بديد بپديرهي او آغوش
گرفت باو بوسه داد باو بياورد اويرا بخانهي او حكايت كرد بلبن مر همه آن سخنها آن
14 اينان * گفت باو لبن خاصه استخوان من و گوشت من تو بنشست اواز او ماهي
15 روزگاران * گفت لبن بيعقوب حقيقت برادري مني تو كار كني بمن رايگان آگاه
16 كن بمن چه مزد تو * و بلبن دو دختران نام آن بزرك لاه و نام آن خرد رحل
17 18 * وچشمان لاه نازكان و رحل بود نيكو چهره و نيكو ديدار * دوست داشت يعقوب

Fuit, cùm audiſſet Laban nuntium 13
Jaacob filii ſororis ſui, cucurrit in occurſum ejus, ſinúque amplectens eum, oſculum dedit ei, tulitque eum in domum ſuam: narravit autem ipſi Laban omnia verba hæc. 14
Ait ei Laban, Profectò os meum & caro mea es tu: ſedítque apud eum menſem dierum. 15
Dixit Laban ad Jaacob; Reverà frater meus es tu, ſervies mihi gratis? notum fac mihi quid erit merces tua. 16
Et ipſi Laban duæ erant filiæ; nomen majoris Leah, & nomen minoris Rahel. 17
Porrò oculi Leah erant tenevi, Rahel verò erat bona formâ & pulchra aſpectu. 18
Itaque dilectam habens Jaacob Rahel, dixit; Serviam tibi ſeptem annos propter Rahel filiam tuam minorem. 19
Reſpondit Laban; Melius eſt ut darem eam tibi, quàm ut darem eam viro alteri: ſede mecum. 20
Servivit itaque Jaacob pro Rahel ſeptem annos: fuerúntque in oculis ejus quaſi dies pauci, quia diligebat eam. 21
Dixitque Jaacob ad Laban; Da mihi uxorem meam, quia completi ſunt dies mei, & ingrediar ad eam. 22
Tum colligens Laban omnes homines loci, fecit eis convivium. 23
Fuit autem, in veſpere accepit Leah filiam ſuam, adductâque eâ ad illum, ingreſſus eſt ad eam. 24
Deditque Laban ei Zilphah ancillam ſuam, nempe Leah filiæ ſuæ in ancillam. 25
Fuit in mane, & ecce erat Leah. Dixit ad Laban; Quid hoc feciſti mihi? nonne pro Rahel ſervivi tibi? & quare doloſè egiſti mecum? 26
Reſpondit Laban; Non fiat ita in loco noſtro, dare ſcil. minorem ante majorem. 27
Exple hebdomadam illius, poſtea dabimus tibi etiam iſtam pro opere quo ſervies mecum etiam ſeptem annos alios. 28
Et fecit Jaacob ſic, complevit hebdomadam ipſius: dein dedit ei Rahel filiam ſuam, ipſi in uxorem.

29 ויתן ויהב לבן ללרחל ברתיה ית בלהה ברתיה דילידת ליה פילקתיה ומסרה לה
30 לאנתו : ויבא ועל אוף לות רחל ורחים אוף ית רחל מלאה ופלח עמיה
31 בנינה תוב שיב שנין אוחרנין : וירא ונלי קדם יי ארום לא הוה לאה רחמתא
32 באנפי יעקב ואמר במימריה למיתן לה בנין ורחל הות עקרה : ותהר ואתעברת
לאה וילידת בר וקרת ית שמיה ראובן ארום נלי קדם יי עולבני ארום כדון
ירחמינני בעלי והיכמא דאתנלי קדם יי עולבני היכדין יהוי נלי קדמוי עולבנהון
33 דבנוי בר יהון משתעבדין בארעא דמצראי : ותהר ואתעברת תוב וילידת בר
ואמרת ארום שמיע קדם יי ארום שניתא אנא ויהב לי אוף ית דין והיכדין
ישתמע קדמוי קלהון דבני בר יהון משתעבדין במצרים וקרת שמיה שמעון :
34 ותהר ואתעברת תוב וילידת בר ואמרת הדא זמנא יתחבר עמי בעלי ארום
ילידית ליה תלתא בנין והיכדין עתידין בנוי למהויהון מתחברין לשמשא קדם יי
35 בנין כן קרא שמיה לוי : ותהר ואתעברת תוב וילידת בר ואמרת הדא זמנא
אודי קדם יי דמן ברי דין עתיד למיפק מלכין ומנייה יפוק דוד מלכא דעתיד לאודויי
קדם יי בנין כן קרת שמיה יהודה וקמת מלמלד :

ל

1 ותרא ותחמת רחל ארום לא ילידת ליעקב וקניאת רחל באחתה ואמרת ליעקב
2 צלי קדם יי ויהב לי בנין ואין לא הי כמיתא אנא חשיבא : ויחר ותקיף רוגזא
3 דיעקב ברחל ואמר עד דאנת בעיא מני בעי מן קדם יי דמן קדמוי הינון בנייא
4 והוא מנע מניך פרי מעיא : ותאמר ואמרת רחל דן יתי יי ברחימוי מביא ולחוד שמע בקל
5 צלותי ויהב לי בר והיכדין עתיד למידן על יד שמשון בר מנוח דמן זרעייתיה
6 ולא מסר בידיה ית עמא דפלשתאי בנין כן קרת שמיה דן : ותהר ואתעברת
7 תוב וילידת בלהה אמתא דרחל בר תניין ליעקב : ותאמר ואמרת רחל
8 מרחקא דחיקית קדם יי בצלו ברם קבל בעותי דיהי לי בר כאחתי אוף יהב
לי תרין והיכדין עתידין בנוי לאתפרקא מן יד בעלי דבביהום ברחקותהון בצלו
9 קדם יי וקרת שמיה נפתלי : ותרא ותחמת לאה ארום קמת מלמלד ושחררת
10 ית זלפה אמתה ויהבת יתה ליעקב לאנתו : וחלד וילידת זלפה אמתא דלאה
11 ליעקב בר : ותאמר ואמרת לאה אתא מולא טבא ברם בנוי עתידין למירות
אחסנתהון בקדמיתא מעברא לירדנא
וקרת שמיה גד :

ירושלמי 11 ואמר לאה אתא נרא טבא דעתיד למנדעא משתוייהון דאומיא וקרת :

29 Et dedit Laban Racheli filiæ suæ Bilhah filiã suam, quã pepererat illi concu-
bina ej⁹; tradiditq; eam illi in ancillam. Et ingressus est etiam ad Rachelem, 30
& dilexit etiam Rachelem præ Lea: & serviit cum eo pro ea rursus septem
annos alios. Et revelatum est coram Domino, quòd Lea non esset dilecta 31
in conspectu Jacobi; itaque dixit in verbo suo, se daturum illi filios, cum
Rachel esset sterilis. Et prægnans facta est Lea, & peperit filium, & vo-
cavit nomen ejus Ruben: quoniam *inquit*, manifestata est coram Domino
afflictio mea, quia nunc diliget me maritus me⁹, & quemadmodum manife-
stata est coram Dño afflictio mea, sic manifestabitur coram eo afflictio fili-
orum meorum, quando servituti addicentur in terra Ægyptiorum. Et præ- 33
gnans iterum facta est, & peperit filium: & dixit; Quoniam exauditum est
coram Domino quod exosa essem, itaque dedit mihi etiam hunc, quemad-
modum exaudita *erit* coram eo vox filiorum meorum, cum servituti addi-
centur in Ægypto: itaque vocavit nomen ejus Simeon. Et prægnans 34
iterum facta peperit filium: & dixit; Hoc tempore consociabitur mecum
maritus meus, quoniam peperi illi tres filios, quemadmodum conjungen-
tur filii ejus ut serviant coram Domino: propterea vocavit nomen ejus
Levi. Et prægnans iterum facta peperit filium: et dixit; Hoc tempo- 35
re confitebor coram Domino, quia ex hoc filio meo egressuri sunt reges,
et ex eo prodibit David rex, qui celebraturus est Dominum: propterea
vocavit nomen ejus Jehuda, cessavitque parere.

Hier. 11. *Et dixit Lea; Venit fortuna bona, quia resecturus es convivia populorum: & vocavit.*

CAP. XXX.

1 Et vidit Rachel quòd non pareret Jacobo, et zelotypiâ mota est
Rachel in sororem suam: et dixit Jacobo; Ora coram Domino ut det mihi
filios: sin minus, ecce sicut mortua reputor ego. 2 Et iratus est furor Ja-
cobi in Rachelem: et dixit; Adhuc quæris à me? quære à conspectu Do-
mini, à cujus conspectu sunt filii, cum à te prohibuerit fructum visce-
rum. 3 Et dixit; Ecce ancilla mea Bilhah, ingredere ad eam: ut pariat,
& ego augear, & ædificer etiam ego ex ea. 4 Et libertate donavit in illius
gratiam ancillam Bilhah, & tradidit eam illi in uxorem: & ingressus est
ad eam Jacob. 5 Et prægnans facta est Bilhah, & peperit Jacobo filium.
6 Et dixit Rachel: Judicavit me Dominus in miserationibus suis bonis, at-
que etiam audivit vocem precationis meæ, & dedit mihi filium: sic judica-
turus est per manum Samson filii Manoe, qui *futurus est* ex semine ejus,
neque tradidit in manum ejus populum Philistæorum: propterea vocavit
nomen ejus Dan. 7 Et prægnans facta rursus peperit Bilhah ancilla Rachel
filium secundum Jacobo. 8 Et dixit Rachel; Affligendo afflicta eram coram
Domino in oratione, verùm recepit petitionem meam, ut sit mihi filius
sicut sorori meæ, etiam dedit mihi duos, quemadmodum redimendi sunt filii
ej⁹ è manu inimicorum suorũ, cum affligent eos, per orationem coram Dño:
& vocavit nomen ejus Naphtali. 9 Et vidit Lea ꝙ cessâsset parere, tum libe-
ram dimisit Zilpam ancillam suam, & dedit eam Jacobo in uxorem. 10 Et pe-
perit Zilpa ancilla Leæ Jacobo filium. 11 Et dixit Lea; Venit fortuna
bona, certè filii ejus hæreditatem suam habituri sunt ad orientem
trans Jordanem: & vocavit nomen ejus Gad.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

29 * بداد لبن برحل دختري او مر بلهه پرستاري او بآن بپرستاري * بيامد نيز برحل دوست تر
30 داشت مر رحل از لاه كار كرد اورا او نيز هفت سالها ديگران * بديد خدا كه دشمن بودست لاه
31 بكشاد مر رحم آن و رحل بي زه * آبستن شد لاه بزاييد پسر بخواند نام او راوبن كه گفت بديد
32 خدا در رنج من كه اكنون دوست دارد مرا شوهر من * آبستن شد نيز بزاييد پسر گفت كه
33 شنيد خدا كه دشمن بوده ام من بداد بمن نيز مر اين بخواند نام او شمعون * آبستن شد
34 بزاييد نيز پسر گفت اكنون ها اين بار پيوسته باشد شوهر من بمن كه بزاييدم باو سه پسران
35 ابر همچنين بخواند نام او لوي * آبستن شد نيز بزاييد پسر گفت ها اين بار شكر گويم مر خدا
ابر همچنين بخواند نام او يهوده باز استاد از زاييدن *

Dedítque *Laban Rabel filiæ suæ* 29
Bilhah ancillam suam, ei in uxo-
rem. Tum *ingressus etiam ad Rabel,* 30
dilectiorem habuit ipsâ Rabel quàm
Leah: servivítque ei etiam septem
annos alios. Videns autem *Deus odio* 31
habitam esse Leah, aperuit uterum
ejus: & Rabel fuit *sine fœtu. Impræ-* 32
gnata igitur *Leah peperit filium, cu-*
jus nomen vocavit Reuben: quia di-
xit; Vidit Deus afflictionem meam,
nunc enim dilectam habebit me ma-
ritus meus. Imprægnata iterum pepe- 33
rit filiũ, & dixit; Quia audivit De⁹
quòd odio habita essem ego, dedit
mihi etiam hunc: vocavítque nomen
ejus Shimeon. Imprægnata peperit 34
tertiò filium, & dixit; Jam nunquid
hâc vice conjunctus erit maritus
meus mihi? nam peperi ei tres filios:
quapropter vocavit nomen ejus Le-
vi. Imprægnata rursus peperit filium, 35
& dixit; Num hâc vice laudè dicam
Deo? quocirca vocavit nomen ejus
Jehudah: desitítque à pariendo,

CAP. XXX.

1 Vidit autem *Rabel* se non pe-
perisse ipsi *Jacob*, & æmulationem
tulit *Rabel* in sororem suam, dixit-
que ad *Jaacob*, Da mihi filios; & si
non, moritura sum ego. 2 Excandé-
factâ igitur irâ *Jaacob* in *Rabel*,
dixit; Num in loco Dei sum ego, qui
cohibuit à te fructum ventris? Di- 3
xit; Ea ancilla mea Bilhah, ingredé-
re ad eam, & nutrietur super genu
meũ, ac ædificabor etiam ego ex ea.
4 Dedit itaque ei Bilhah ancillam su-
am in uxorem: ad quam ingressus *Ja-* 5
cob, Imprægnata Bilhah peperit ipsi
Jaacob filium. 6 Tum dixit *Rabel*;
Judicavit me Deus, & etiam audi-
vit vocem meam, dedítque mihi fi-
liũ: quapropter vocavit nomen ejus
Dan. Imprægnata iterùm peperit 7
Bilhah ancilla *Rabel* filium secun-
dum ipsi *Jaacob*. 8 Dixit *Rabel*, Jun-
ctione Dei conjuncta sum sorori mea,
etiam valui: vocavitq; nomen ejus
Naphtali. 9 Videns autem *Leah* se
desitisse à pariendo, accepit Zil-
phah ancillam suam, dedítque eam
ipsi *Jaacob* in uxorem. 10 Peperítque
Zilphah ancilla *Leah* ipsi *Jaacob* fi-
lium. 11 Dixit *Leah*; Venit bona fortu-
na: vocavit itaque nomen ejus *Gad*.

در ستودن من كه ستودند
كثلم بيانت دستبوها در
كنون بمن از دستبوها پسري
و بستاني نيز مر دستبوي پسري *
بداد خدا مزد من آنچه بلهه
بداد خدا مزد من آنچه بلهه
ستن شد نيز لاه بزاييد پسري
بنگرو ها اين بار ملوا گيرد
نام او زبلون * و پس بزاييد
مر خدا مر بيعقار من
بود چون آنچه بزاييد
بنگر
ي من و برمين مو

בראשית ל

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

12 וְתָלַד וִילִדַת זִלְפָּה אַמְתָא דְלֵאָה בַּר תְּנְיָן לְיַעֲקֹב׃ 13 וְאָמְרַת לֵאָה בְּשִׁבְחָתָא הַוַת לִי אֲרוֹם שַׁבְּחוּ לִי בְּנַת יִשְׂרָאֵל וְיֵיכְרִין עִתִידִין בְּנוֹי לְשַׁבְּחָא
קֳדָם יְיָ עַל טַב פֵּירֵי אַרְעָהוֹם וּקְרַת יַת שְׁמֵיהּ אָשֵׁר׃ 14 וְאִזַל רְאוּבֵן בְּיוֹמֵי
סִיָן בִּזְמַן חֲצַר חִטִין וְאַשְׁכַּח יַבְרוּחִין בְּחַקְלָא וְאַיְתִי יָתְהוֹם לְלֵאָה אִמֵיהּ וַאֲמַרַת
רָחֵל לְלֵאָה הַבִּי כְרוּן לִי מִן יַבְרוּחֵי
דִבְרִיךְ׃ 15 וּתְאֲמַר וַאֲמַרַת לְהּ הֲעֵיר הוּא
דְנִסֵיבַרַת יַת בַּעְלִי וְאַנְתְּ בָּעְיָא לְמִסַב אוּף יַת יַבְרוּחֵי דִבְרִי וַאֲמַרַת רָחֵל בְּגִין
כֵּן יִשְׁכּוֹב עִמְּךְ בְּלֵילְיָא הָדֵין חוּלַף יַבְרוּחֵי דִבְרִיךְ׃ 16 וְיָבְאַת וְעַל יַעֲקֹב מִן חַקְלָא
בְּרַמְשָׁא וּשְׁמָעַת לֵאָה קָל נְהִיקֵיהּ דְחַמְרָא וִידִיעַת דְּהִיא יַעֲקֹב אִתָא וּנְפָקַת לֵאָה
לְקֳדָמוֹתֵיהּ וַאֲמַרַת לְוָתִי תֵּיעוֹל אֲרוֹם מֵינַר אֲגַרְתִּךְ בְּיַבְרוּחֵי דִבְרִי מִן רָחֵל אֲחָתִי
וְשָׁכִיב עִמַּהּ בְּלֵילְיָא הַהוּא׃ 17 וְאִשְׁתְּמַע וְקַבֵּל יְיָ צְלוֹתָא דְלֵאָה וְאִיתְעַבְּרַת וִילִדַת
לְיַעֲקֹב בַּר חֲמִישָׁאי׃ 18 וּתְאֲמַר וַאֲמַרַת לֵאָה יְהַב יְיָ אַגְרִי דְיָהֲבִית אַמְתִי לְבַעְלִי
וְיֵיכְרִין עִתִידִין בְּנוֹי לְקַבָּלָא אֲגַר טַב עַל דְּאִינּוּן עָסְקִין בְּאוֹרַיְיתָא וְקָרַאת יַת שְׁמֵיהּ
יִשָּׂשכָר׃ 19 וְתָהַר וְאִיתְעַבְּרַת תּוּב לֵאָה וִילִדַת בַּר שְׁתִיתָאי לְיַעֲקֹב׃ 20 וּתְאֲמַר
וַאֲמַרַת לֵאָה זְבַד יְהָבַנִי יְיָ יָתִי וְבוּדִין טָבִין מְבַנִין וְמָנָא הָדָא יְהֵי מְדוֹרֵיהּ דְּבַעְלִי עִמִּי
אֲרוֹם יְלִידִית לֵיהּ שִׁיתָא בְּנִין וְהֵיכְרִין עָתִידִין בְּנוֹי לְקַבָּלָא חוּלַק טַב וְקָרַת יַת שְׁמֵיהּ
זְבוּלֻן׃ 21 וְאַחַר וְמִן בָּתַר כֵּן יְלִידַת בְּרַת
וְקָרַת יַת שְׁמַהּ דִינָה אֲרוֹם אֲמַרַת דִּין
הוּא מִן קֳדָם יְיָ דִיהוֹן מִנִי פַּלְגוּת
שִׁבְטַיָא בְּרֵם מִן רָחֵל אֲחָתִי יִפְקוּן תְּרֵין
שִׁבְטִין הֵיכְמָא דְנִפְקוּ מִן חָרָא מִן אַמְהָתָא
וּשְׁמִיעַ קֳדָם יְיָ צְלוֹתָא דְלֵאָה וְאִיתְחַלְפוּ
עוּבְרַיָא בִּמְעֵיהוֹן וַהֲוָת יְהֵיב יוֹסֵף
בִּמְעָהָא דְרָחֵל וִידִינָה בִּמְעָהָא דְלֵאָה׃ 22 וְעַל דּוּכְרָנָא דְרָחֵל קֳדָם יְיָ וּשְׁמִיעַ קֳדָמוֹי
קָל צְלוֹתָהּ וְאֲמַר בְּמֵימְרֵיהּ לְמִיתַן לָהּ׃
בְּנִין׃ 23 וְתָהַר וְאִתְעַבְּרַת וִילִדַת בַּר
וַאֲמַרַת בְּנַשׁ יְיָ יַת חִסּוּדִי וְהֵיכְרִין עִתִיד
יְהוֹשֵׁעַ בְּרֵיהּ דְיוֹסֵף לְמִכְנוֹשׁ יַת חִסּוּדָא
דְמִצְרַיִם מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְמֶעְבַּד יַתְהוֹם
מֵעִיבְרָא לְיַרְדְּנָא׃ 24 וּתְקָרָא וּקְרַת יַת שְׁמֵיהּ
יוֹסֵף לְמֵימַר יוֹסִיף יְיָ לִי עַל דִּין בַּר אָחֳרָן׃

ירושלמי 15 בְּשִׁבְיָעָה יְזַמֵּן לָךְ׃

ירושלמי 22 אַרְבְּעָה מַפְתְּחִין דְּאִתְמְסִירִין בְּיַד רִבּוֹן כָּל עָלְמָא יְיָ וְלָא
מְסַר יְתְהוֹן לְאַלְאָךְ וְלָא לְשָׂרָף
מַפְתֵּחַ מְטַרָא מַפְתֵּחַ פַּרְנָסָה מַפְתֵּחַ
קִבְרָיָא מַפְתֵּחַ עָקָרְתָּא׃ מַפְתֵּחַ מְטַרָא
דְכֵן כְּתִבָא מְפַרַשׁ יִפְתַּח יְיָ לְךָ אֶת
אוֹצָרוֹ הַטּוֹב וְגוֹמַר׃ מַפְתֵּחַ פַּרְנָסָה
דְכֵן כְּתִבָא מְפַרַשׁ פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וְגוֹמַר׃
מַפְתֵּחַ קִבְרָיָא דְכֵן כְּתִבָא מְפַרַשׁ בְּפַתְּחִי
אֶת קִבְרוֹתֵיכֶם וְגוֹמַר׃ מַפְתֵּחַ עָקָרְתָּא
דְכֵן כְּתִבָא מְפַרַשׁ וַיִּזְכּוֹר אֱלֹהִים אֶת
רָחֵל וְגוֹמַר׃ וְאִדְכַּר מֵימְרָא דַיְיָ בְּרָחֵל
טָבְיָא יַת רָחֵל וְשָׁמִיעַ מֵימְרָא דַיְיָ
בְּקָל צְלוֹתָהּ וְאֲמַר בְּמֵימְרֵיהּ לְמִיתַן לָהּ
בְּנִין׃

GENESIS CAP. XXX.

Et peperit Zilpa ancilla Leæ filium secundum Jacobo. Et dixit Lea; Laus fuit mihi, quoniam laudabunt me filiæ Israel, ut laudaturi sunt filii ejus coram Domino pro bonitate fructuum terræ suæ: & vocavit nomen ejus Ascher. Et abiit Ruben in diebus Maii, tempore messis frumentorum, & invenit mandragoras in agro, & attulit eas Leæ matri suæ: & dixit Rachel Leæ; Da nunc mihi ex mandragoris filii tui. Et dixit illi; An parum est quod accepisti maritum meum, nisi tu quæras accipere etiam mandragoras filii mei? & dixit Rachel; Propterea cubabit tecum hac nocte pro mandragoris filii tui. Et venit Jacob ex agro vesperi, & audivit Lea vocem asini rudentis, unde cognovit Jacobum venire: itaque exiit Lea illi obviam, & dixit; Ad me ingredieris, quoniam conducendo conduxi te mercede, pro mandragoris filii mei à Rachele sorore mea: itaque cubuit cum ea illa nocte. Et fuscepit Dominus orationem Leæ, & prægnans facta peperit Jacobo filium quintum. Et dixit Lea; Dedit Dominus mercedem meam, eò quòd dederim ancillam meam marito meo, quemadmodum filii ejus recepturi sunt mercedem bonam, eo quod occupabunt se in lege: & vocavit nomen ejus Issachar. Et prægnans facta rursus Lea peperit filium sextum Jacobo. Et dixit Lea; Dotavit me Dominus dotibus bonis propter filios: hac vice erit habitatio mariti mei mecum, quoniam peperi illi sex filios, ut recepturi sunt filii ejus partem bonam: & vocavit nomen ejus Zebulun. Postea autem peperit filiam: & vocavit nomen ejus Dina, quoniam dixit; Judicium est à conspectu Domini, ut sint à me dimidium tribuum, verùm ex Rachele sorore mea exibunt duæ tribus, quemadmodum exiverunt ex una ex ancillis: & exaudita est coram Deo oratio Leæ, & mutati sunt fœtus in visceribus eorum, & datus est Joseph in visceribus Rachel, & Dina in visceribus Leæ. Et venit memoria Rachelis coram Domino: & exaudita est coram eo vox precum ejus, & dixit per sermonem suum se daturum illi filios. Et prægnans facta peperit filium & dixit; Collegit Deus opprobrium meum, quemadmodum collecturus est Josue filius Joseph opprobrium Ægypti à filiis Israel, & circuncisurus eos trans Jordanem. Et vocavit nomen ejus Joseph, dicendo; Addet mihi Dominus ad hunc filium etiam alium. Accidit autem quando peperisset Rachel Josephum, dixit Jacob per spiritum prophetiæ; Qui futuri sunt ex domo Joseph futuri sunt tanquam flamma, ad consumendum domum Esau: addidit præterea; Deinceps non timeo ab Esau & ejus exercitibus: & dixit Labano; Dimitte me, ut abeam in locum meum & terram meam.

12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

Hieros. 15. *Hac septimana invitetur apud te.*

Hieros. 22. *Quatuor claves traditæ sunt in manum Domini totius mundi,* nimirum *Dei, neque tradidit eas aut angelo aut Serapho; clavis pluviæ, clavis victus, clavis sepulchrorum, clavis sterilitatis: clavis pluviæ; quia sic scriptura expressè dixit: Aperiet Dominus tibi thesaurum suum bonum, &c. Clavis alimoniæ; quia sic scriptura expressè dixit; Aperis manum tuam, &c. Clavis sepulchrorum; quia sic scriptura expressè dixit: Cùm aperuero ego sepulchra vestra, &c. Clavis sterilitatis; quia sic scriptura expressè dixit: Et recordatus est Dominus Rachel, &c. Et recordatus est sermo Domini in miserationibus suis bonis Rachelis: & audivit sermo Domini vocem precationis ejus, & dixit in sermone suo, se daturum illi filios.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 13 * بزاييد زلفه پرستار لاه پسري دويمي بيعقوب * گفت لاه در ستودن من كه ستودند
14 مرا دختران بخوانند نام او اشر * بوفت راوبن در روزگاران دروي گندم بيافت دستنبويها در
15 دشت بياورد ايشانرا بلاه مادري او گفت رحل بلاه بده اكنون بمن از دستنبويها پسري
16 تو * گفت بآن ها اندكست ستاندن تو مر شوهر من وبستاني نيز مر دستنبوي پسري
17 من گفت رحل بهمچنين بخسپد اوار تو اين شب بدل دستنبوي پسري تو * بيامد
18 يعقوب ازان دشت در ايوار بيرون آمد لاه بپديرهي او گفت بمن بياي كه مزد گرفتن
19 مزد كرفتم ترا در دستنبوي پسري من بخسپيد اوار آن در شب او * بشنويد خدا بلاه
20 آبستن شد بزاييد بيعقوب پسري پنجمين * گفت لاه بداد خدا مزد من آنچه بدادم
21 پرستار من بشوهر من بخواند نام او يششكر * آبستن شد نيز لاه بزاييد پسري
22 ششمين بيعقوب * گفت لاه بهرداد مرا خدا بهرهي نيكو ها اين بار ماوا گيرد
23 بمن شوهر من كه بزاييدم باو شش پسران بخواند مر نام او زبلون * وپس بزاييد
24 دختري بخواند مر نام آن دينه * ياد كرد خدا مر رحل بشنويد بآن خدا بگشاد
25 مر رحم آن * آبستن شد بزاييد پسر گفت جمع كرد خدا مر پيغار من * بخواند
مر نام او يوسف بگفتن بيفزايد خدا بمن پسري ديگر * بود چون آنچه بزاييد
رحل مر يوسف گفت يعقوب بلبن بفرست مرا وبروم بجاي من وبزمين من *

Peperit Zilphah ancilla Leah filium secundum ipsi Jaacob. Dixitque Leah; In laude mea, nam laudárunt me filiæ: vocavitque nomen ejus Asher. Pergens autem Reuben in diebus messis triticeæ, invenit meloues odoratos in agro, quos attulit ad Leah matrem suam. Dixitq; Rahel ad Leah; Da nunc mihi de melonibus odoratis filii tui. Respondit ei; Num parum est tibi tollere maritum meum? & auferes etiam melones odoratos filii mei. Respondit Rahel; Idcircò dormiet tecum hâc nocte pro melonibus odoratis filii tui. Veniente itaque Jaacob ex agro vesperi, egressa Leah in occursum ejus, dixit; Ad me ingrediêris: quia mercede conducendo mercede conduxi te melonibus odoratis filii mei. Dormivitque cum ea nocte illâ. Et audivit Deus Leah, & prægnans facta est ac peperit ipsi Jaacob filium quintum. Dixitque Leah; Dedit Deus mercedem meam, quia dederim ancillam meam marito meo: itaq; vocavit nomen ejus Isshzachar. Gravida facta iterùm Leah peperit filium sextum ipsi Jaacob. Dixitque Leah; Sorte dedit mihi Deus portionem bonam: num hâc vice habitationem capiet mecum maritus meus, quia peperi ei sex filios? vocavitque nomen ejus Zebulun. Posteà verò peperit filiam, cujus nomen vocavit Dinab. Recordatus est etiam Deus ipsius Rabel, audiensque eam Deus aperuit uterum illius. Imprægnata igitur peperit filium dicens; Collegit a me Deus probrum meum. Vocavitq; nomen ejus Joseph, dicendo; Addet mihi Deus filium alium. Fuit autem, quando peperat Rahel ipsum Joseph, dixit Jaacob ad Laban; Dimitte me, & vadam ad locum meum & ad terram meam.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

26 תנה הַב לִי יָת נְשַׁי וְיָת בְּנַי דְּפָלְחִית יָתָךְ בְּגִינְהוֹן וְאֵיזֵל אֲרוּם אַנְתְּ יָדַעְתְּ יָת
פּוּלְחָנִי דִּי פְּלַחְתָּךְ : 27 ויאמר וַאֲמַר לֵיהּ
לְבָן אִין כְּדוֹן אַשְׁכַּחִית רַחְמִין בְּעֵינָךְ הָא
אַטְרִית קוֹסְמִין וּבָרְכַנִי יְיָ בְּגִינָךְ : 28 ויאמר וַאֲמַר קְטַע אִינָךְ עֲלַי וְאֶיתֵּן :
וַאֲמַר לֵיהּ אַנְתְּ יָדַעְתְּ יָת דִּי פְּלַחְתָּךְ וְיָת דַּהֲוָה בְּעִירָךְ נְטִיר עִמִּי : כִּי מְעַט 29
אֲרוּם קְלִיל דַּהֲוָה לְךָ עָאן קָדְמַי וּתְקִיף לְסָנֵי וּבָרִיךְ יְיָ יָתָךְ בְּרִגְלִי דְאַהֲנֵיתְ לָךְ 30
מְדַעְלִית בְּבֵיתָךְ וְכְדוֹן אֵימָתַי אַעֲבִיד אוּף אֲנָא וְזַקִּיק לְפַרְנָסָא אֵינָשֵׁי
בֵּיתִי : 31 ויאמר וַאֲמַר מָה אֶיתֵּין לָךְ וַאֲמַר יַעֲקֹב לָא תִיתֵּן לִי מִדַּעַם אוּחֳרָן אִין
תַּעֲבִיד לִי פִּתְגָמָא הָדֵין אֵיתוּב אֶרְעֵי עָנָךְ
אֲטַר : 32 אעבור אַעְבַּר בְּכָל עָנָךְ יוֹמָא דֵין
אַעֲדֵי מִתַּמָּן כָּל אִימַּר נְמוֹר וְקִרוּחַ וְכֹל
אִימַּר לְחוּשׁ בְּאִימַּרְיָא וְקִרוּחַ וּנְמוֹר בְּעִזְיָא

ירושלמי 26 כָּל אִמַּר קִרוּחַ וְנָמוֹר וְכָל אִמַּר לְחוּשׁ בְּאִמַּרְיָא וְקִרוּחַ וְנָמוֹר בְּעִזְיָא :

וִיהֵי אַגְרִי : 33 ועתרה וְהִסְהַד בִּי זַכְוָותִי לְיוֹמָחָרָא אֲרוּם תֵּיתֵי עַל אַגְרִי לְקָמָךְ
כָּל דְּלֵיתוֹהִי נְמוֹר וְקִירוּחַ בְּעִזְיָא וְלְחוּשׁ בְּאִימַּרְיָא גְּנִיבָא הוּא לְמֶהֱוֵי דִילִי : 34 ויאמר
וַאֲמַר לְבָן יָאוּת לְוָאי דִיהֵי כְּפִתְגָמָךְ : 35 ויסר וְאַפְרִישׁ בְּיוֹמָא הַהוּא יָת תְּרַיסָא
דְסִימָנָא בְּרַגְלֵיהוֹן וְקִירוּחַיָא וְיָת כָּל עִזְיָא נְמוֹרְתָא וְקִרוּחְתָא כָּל דִּי שׁוּמָא
חִיוָּרָא בֵּיהּ וְכָל דִּילְחוּשׁ בְּאִימַּרְיָא וְיהַב בִּידָא דִבְנוֹי : 36 וישם וְשַׁוִּי מַהֲלַךְ
תְּלָתָא יוֹמִין בֵּינֵי עָנְיָה וּבֵינֵי יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב רָעֵי יָת עָנָא דְּלָבָן סָבָאן וּמַרְעָאן דְּאִשְׁתַּאֲרוּ :
37 ויקח וּנְסֵיב לֵיהּ יַעֲקֹב הֻטַּר דְּפָרַח לָבָן וְדַלּוּז וַאֲרַדְפּוּי וּקְלִיף בְּהוֹן קְלִיפִין
חִיוָּרִין לְגַלָּאָה חִיוָּרָא דְעַל חוּטְרַיָּא :
38 ויצג וְנָעַץ יָת חוּטְרַיָּא דִי קְלִיף בְּמַרְכִיוֹתָא : ירושלמי 38 בְּמַרְכִיוֹתָא :
בְּמוֹרְכִיתָא בְּשַׁקְיָיתָא דְמַיָּא אֲתַר דְּאַרְחַיִן עָנָא לְמִשְׁתֵּי חַמָּן שַׁוִּינוֹן לְקִבְלֵיהֶן
דְּעָנָא וְהַוֹן מִתְחַמָּן בְּמֵיתֵיהֶן לְמִשְׁתֵּי : 39 ויחמו וְאִתְחַמָּן עָנָא לְקֶבֶל חוּטְרַיָּא
וְיָלְדָן עָנָא רְגִילִין דְּסִינְיָן בְּרִגְלֵיהוֹן וְקִרוּחִין וְנַבֵּיהוֹן חִיוָּרִין : 40 והכשבים וְטַלְיָיא
אַפְרִישׁ יַעֲקֹב וְיהַב בְּרֵישׁ עָנָא מַשְׁכּוּבֵיתָא כָּל יָת דְּרְגוֹל וְכָל דְּלְחוּשׁ בְּעָנָא דְלָבָן
וְשַׁוִּי לֵיהּ עֲדָרִין בִּלְחוֹדוֹי וְלָא עַרְבֵּינוּן עִם עָנָא דְלָבָן :

Da mihi uxores meas, & filios meos, pro quibus servii tibi, & abibo : 26
quoniam tu novisti servitutem meam, quam servii tibi. Et dixit illi La- 27
ban; Si nunc invenero misericordias in oculis tuis : ecce auguratus
sum augurio quod benedixerit mihi Hieros. 27. *Augurio comprobavi.*
Dominus propter te. Et dixit; Decide mercedem tuam super me, & 28
dabo. Et dixit illi; Tu nósti quomodo servierim tibi, & quod fuit pecorum 29
tuorum, illud servatum sit apud me. Nam parum quod fuit tibi ovium 30
coram me, crevit multum; nam benedixit tibi Dominus ad pedem meum,
quoniam utilitas fuit tibi ex quo ingressus sum domum tuam : jam vejò
quando faciam etiam ego opus, cum ego tenear alere homines domus meæ?
Et dixit; Quid dabo tibi? & dixit Jacob; Non dabis mihi quicquam 31
aliud; modò mihi facias rem hanc, revertar, pascam oves tuas, & servabo.
Transibo per universum gregem tu- 32
um hodie, removebo inde omnem
pecudem variegatam, & punctis re-
spersam, & omnem pecudem rufam
inter pecudes, & punctis respersam
& variegatam inter capras : eritque
merces mea. Et testabitur in me 33
justitia mea die altera, quando veniet merces mea coram te : quicquid
non erit variegatum aut punctis respersum inter capras, aut rufum inter
pecudes, furtum sit si fuerit mecum. Et dixit Laban; Pulchrè : utinam 34
sit secundùm verbum tuum. Et separavit die illo hircos in quorum pedi- 35
bus erat signum, & punctatos, & omnes capras punctis respersas & variega-
tas, omne illud in quo erat macula alba, quicquid erat rufum inter pecu-
des : & dedit in manum filiorum suorum. Et posuit iter trium dierum 36
inter gregem suum & *gregem* Jacob : & Jacob pascebat gregem Laban,
videlicet vetulas & insigniores quæ reliquæ erant. Et accepit sibi Jacob 37
virgam florentem populeam, & ex corylo, & castanea : & decorticavit
in eis decorticationes albas, revelando album quod erat in virgis. Et 38
fixit virgas quas decorticaverat in
canalibus, in canalibus *inquam*
aquarum; loco ad quem veniebant Hieros. 38. *In canali.*
greges ad bibendum posuit eas, è regione ovium, ut conciperent cum ve-
nirent ad bibendum. Et concipiebant oves è regione virgarum; & pari- 39
ebant oves colligatas, in quarum pedibus signa erant, & variegatas
quarum dorsa erant alba. Et arietes separavit Jacob, & posuit in capite 40
ovium, ut alias præcederet oves quicquid erat colligatum, & omne rufum
in grege Laban : & posuit sibi greges seorsum, neque commiscuit eos cum
ovibus Laban.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

26 * بده مر زنان من و مر کودکان من آنچه کارکردم بتو در ایشان و بروم که تو دانستي مر کار
27 من آنچه کار کردم بتو * گفت باو لبن آور اکنون یافتم جاه در چشمان تو فأل گرفتم آفرین کرد
28 29 مرا خدا در سبب تو * گفت نامبر کن مزد تو ابر من و بدهم * گفت باو تو دانستي مر آنچه
30 کار کردم بتو و مر آنچه بود مهي تو اوازمن * که اندك آنچه بود بتو بپیش من قوي شد
31 بسیاري آفرین کرد خدا ترا بسبب من و اکنون کي بکنم نیز من بخانهي من * [گفت]
چه دهم بتو گفت یعقوب ندهي بمن چیزي اگر بکني بمن آن سخن این بار گردم شباني کنم
32 گوسفندان ترا نگاه دارم * بگذرم در همه گوسفند تو این روز بگردم ازانجا همه برّهي نقد زده
و پلنك گون و همه برّهي بور در برّها و پلنك گون و نقد زده در برّها باشد مزد من *
33 * گواهي دهد در من راستي من در روز فردا که بیایي ابر مزد من بپیش تو همه آنچه نیست او
34 نقد زده و پلنك گون در برّها و بور در برّها دزدیدست او اوازمن * گفت لبن اینك کاشکي باشد
35 چون سخن تو * بگردانند در روز او مر آن استخها آن پا نشانها و آن پلنك گونها و مر همه
آن برّها آن نقد زدها و آن پلنك گون‌ها همه آنچه سپید درو و همه بور در برّها بداد
در دست پسران او * بنهاد راه سه روزها میان او و میان یعقوب و یعقوب شباني کنا مر 36
گوسفند لبن آن باقي ماندها * بستانند باو یعقوب چوب سپید تر بادام و چنار بتراشید در 37
ایشان تراششها سپیدان پوست کشیدن آن سپید آنچه ابر آن چوبها * در خاست مر آن 38
چوبها آنچه بتراشید در حوضها در آب خانهي آن آب آنچه بیایند آن گوسپندان بآهنجیدن
بمقابل آن گوسپندان گشن گرفتند در آمدن ایشان بآهنجیدن * گشن گرفتند آن 39
گوسفندان بآن چوبها بزاییدند آن گوسپندان پا نشانها نقد زدها و پلنگ‌گونها * و آن برّها 40
جدا کرد یعقوب بداد پیش آن گوسپندها بپا نشان و همه بور در گوسفند لبن بنهاد باو
رمها بتنهاي او و نه نهاد ایشانرا ابر گوسفند لبن *

Da mihi uxores meas, & pueros 26
meos, pro quibus servivi tibi, & abibo : quia tu nósti opus meum
quo servivi tibi. Dixit ei La- 27
ban; Certò nunc assecutus sum be-
nevolentiam in oculis tuis (ominatus sum
benedixisse mihi Deus causâ tui)
Dixit inquam, *Nomine exprime* 28
mercedem tuam mihi, & dabo.
Respondit ei; Tu nósti qualiter ser- 29
vierim tibi, & quantus fuerit grex
tuus mecum. Quia parcum quod 30
fuit tibi ante adventum *meum,*
incaluit in multitudinem : bene-
dixitque tibi Deus causâ mei : &
nunc quando faciam quid *etiam e-*
go pro domo mea? Dixit; Quid 31
dabo tibi? Respondit Jacob; Non
dabis mihi quicquam : si feceris
mihi rem istam, revertar, pascam o-
ves tuas & custodiam. Transibo per 32
omnes oves tuas hodiè, et secernam
indè omnem agnum maculatum ac
tigrinicolorem : & omnis agnus fu-
scus inter agnos, & tigrinicolor ac
maculatus inter capros, erit merces
mea. Et testimonium dabit de me 33
vestitudo mea in die crastina (cùm
veneris super mercedem meam,) co-
ram te : omne quod non est macula-
tum & tigrinicolor in capris, &
fuscum in agnis, furatum erit illud
apud me. Dixit Laban; Ecce utiam 34
sit secundùm verbum tuum. Secre- 35
vit itaque *die ipsâ hircos pede si-*
gnatos & tigrinicolores, & omnes
capros maculatos ac tigrinicolores :
omne inquam *cui inerat albedo, &*
omne fuscum in agnis dedit in ma-
num filiorum suorum. Posuit au- 36
tem iter trium dierum inter se &
inter Jacob : Jacob verò pasce-
bat oves Laban reliquas manentes.
Tulit autem *sibi Jacob* 37
albida, humida, amygdalina ac pla-
tanina, vasitque in eis vasuras al-
bas, corticem detrahendo albedini
quæ inerat bacillis. Statuitque 38
bacilla quæ rasit in canalibus, i. e. in
adaquatoriis aquarum, quò venie-
bant oves ad bibendum : & è regio-
ne bacillorum *oves marem admi-*
serunt in adventu earum ad bibe-
dum. Marem inquam *admiserunt* 39
oves apud bacilla, pariebantque
oves pede signatos, maculatos, ac
tigrinicolores. Agnos autem sepa- 40
ravit Jacob, deditque faciem o-
vium versùs agnos pede signatos,
omnesque fuscos in ovibus Laban :
& posuit sibi greges seorsùm, & non
posuit eos juxta oves Laban.

בראשית לא
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

והיה והוי בכל עידן דמתיחמן ענא מבברתא ומשוי יעקב ית חטריא לעיני ענא 41
בסורכייתא ליחמותהן קבל חטריא: ובהעטיף ובלקושי ענא לא משוי והוון 42
לקישייא ללבן ובכירייא ליעקב: ויפרץ ותקיף גברא לחדא והוו ליה 43
ען סגיאין ואמהן ועבדין וגמלין וחמרין:

לא

וישמע ושמע ית פתגמי בני לבן דאמרין נסיב יעקב ית כל די לאבונא ומן די 1
לאבונא עבד ליה ית כל יקר נכסיא האלין: וירא וחמא יעקב ית סבר אפוי 2
דלבן והא ליתנון שפיין לקבליה כדאיתמלי והי בדקדמוי: ואמר ייי ליעקב 3
תוב לארע אבהתך ולילדותך ויהי מימרי בסעדך: וישלח ושדר יעקב ית נפתלי 4
דהוא עונג קליל וקרא לרחל וללאה ועלן לחקלא לות ענוי: ואמר להין 5
חמי אנא ית סבר אפי אבוכון והא ליתנון שפיין עמי הי כדאיתמלי והי כדקדמוי
ואלהא דאבא הוה מימרא בסעדי: ואתנה ואתון ידעתין ארום בכל חילי פלחית 6
ית אבוכון: ואבוכם ואבוכון שקר בי 7
ושלחיף ית אגרי עשר חולקין ולא יהב
ליה ייי רשו לאבאשא עמי: אם כה אם בדין הוה אמיר קרוחין יהי אגרך 8
וילדן כל ענא קרוחין ואם כדין ייאמר מאן דשומא ברינגליהון יהי אגרך וילדן כל
ענא מאן דשומא ברינגליהון: ויצל 9
ורוקן ייי ית גיתא דאבוכון ויהב לי:
ויהי והוה בעידן דאתיחמא ענא ופקפית עיני וחמית בחילמא והא ברחייא דסלקין 10
על ענא שומא ברינגליהון וקירוחין
ונגביהון חיוורין: ואמר ואמר לי מלאכא 11
דייי בחילמא יעקב ואמרית האנא: ואמר
ואמר זקוף כדון עינך וחמי כל ברחייא דסלקין על ענא שומא ברינגליהון וקרוחין 12
ונגביהון חיוורין ארום גלי קדמי ית כל אונסא דלבן עביד לך: אנכי אנא הוא 13
אלהא דאתגליתי עלך בבית אל די ריבית תמן קמצא דקיימית קדמי תמן קיים
כדון קום פוק מן ארעא הדא ותוב לארע ילדותך:

ירושלמי

ירושלמי 7 ופרנ:

ירושלמי 9

ירושלמי 11 עני יעקב בלשן קודשא ואמר הנני:

Et factum est omni tempore quo incalescebant oves temporaneæ, ponebat Jacob virgas ante oculos ovium in canalibus, ut conciperent è regione virgarum. Sed ad serotinas oves non posuit: erantque serotinæ ipsius Laban, temporaneæ autem Jacobi. Et potens factus est vir ille valde, valdè: & fuerunt illi oves multæ, & ancillæ, & servi, & cameli, & asini. 41 42 43

CAP. XXXI.

PORRO audivit verba filiorum Laban, qui dicebant, Accepit Jacob omnia quæ erant patris nostri: & ex eo quod erat patris nostri fecit sibi omnem gloriam opum istarum. Et vidit Jacob aspectum facierum Laban, & ecce non erant placidæ erga eum sicut herì & sicut antea. Dixit propterea Dominus Jacobo; Revertere in terram patrum tuorum, & ad nativitatem tuam: & erit sermo meus tibi auxilio. Et misit Jacob Naphtali qui erat nuntius velox, & accersivit Rachelem & Leam: & venerunt in agrum ad gregem suum. Et dixit illis; Video ego aspectum vultuum patris vestri, & ecce non sunt placidi mecum sicut herì & sicut antea: Dei autem patris mei sermo fuit mihi auxilio. Vos autem nôstis quòd totis viribus meis servierim patri vestro. Pater autem vester decepit me, & mutavit mercedem meam decem partibus: sed non dedit illi Dominus potestatē malefaciendi mecum. 1 2 3 4 5 6 7

Hieros. 7. *Et commutavit.*

Si sic diceret; Punctatæ erit merces tua, pariebat totus grex punctatas: quòd si sic diceret; Ea quæ in pedibus erit maculata erit merces tua, tum pariebant totus grex eas quæ in pedibus erant maculatæ. Et exhausit Dominus gregem patris vestri, & dedit mihi. Accidit itaque quo tempore incalescebat grex, levavi oculos meos, & vidi in somnio: & ecce hirci qui ascendebant super oves in pedibus suis maculati *erant* & punctati, & dorsa eorum alba. Et dixit ad me Angelus Domini in somnio: Jacob: Et dixi; Ecce me. Et dixit; Leva nunc oculos tuos, & aspice omnes hircos qui ascendunt super oves pedibus suis maculatos & punctatos, quorum dorsa *sunt* alba: quoniam revelata est corā me omnis injuria, quam erga te exercuit Laban. Ego sum Deus, qui revelavi me tibi in Bethel, ubi unxisti statuam, & ubi jurâsti coram me juramentum; nunc surge, exi è terra hac, & revertere in terram nativitatis tuæ. 8 9 10 11 12 13

Hieros. 11. *Respondit Jacob in linguâ sanctâ, & dixit; Ecce ego.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبود درهمه گشن گرفتن آن گوسپندان آن بهاریان وبنهاد یعقوب مر آن چوبها بچشم 41
دید آن گوسفندان درحوضها بگشن گرفتن ایشان در چوبها * ودر تیرماهي آن 42
گوسفندان نه نهاد وبود آن تیرماهیان بلبن وآن بهاریان بیعقوب * قوي شد آن مرد 43
بغایت بغایت بود باوگوسپندان بسیاران وپرستاران وبندها وشترها وخرها.

فصل سي یکم.

* بشنید مر سخنان پسران لبن 1
بگفتن بستاند یعقوب مر همه آنچه بپدري ایما وار آنچه بپدري ایما بکرد مر همه آن
عزیزي آن این * بدید یعقوب مر روي لبن واینك نیست او اوار او چون دي وپریر. 2
* گفت خدا بیعقوب بازگرد بزمین پدران تو وبمولود جاي تو وباشم اوارتو * بفرستاد 3 4
یعقوب بخواند برحل وبلاه آن دشت بگوسپندان او * گفت بایشان بینا ام من مر روي 5
پدري شما که نیست او بمن چون دي وپریر وخداي پدري من بود اوار من * وشما 6
دانستید که درهمه زور من کارکردم مر پدري شما * وپدري شما خلیف کرد در من 7
وبدل کرد مر مزد من ده بارها ونه داد اویرا خدا ببدي کردن اوار من * اگر همچنین 8
گوید نقد زدها باشد مزد تو وبزایند همه گوسفندان نقد زدگان واگر همچنین گوید
پا نشانها باشد مزد تو بزایند همه آن گوسپندان آن پا نشانها * وجدا کرد خدا مر گلهي 9
پدري شما وبداد بمن * بود در وقت گشن گرفتن آن گوسفندان بر داشتم چشمان 10
من وبدیدم درخواب واینك استکان بر آیان ابر آن گوسفندان پا نشانها نقد زدها
وتگرگ گونها * گفت بمن فرشتهي آن خدا درخواب یعقوب گفتم اینك من * گفت بر دار 11 12
اکنون چشمان تو وببین همه آن استکان آن بر آیان ابر آن گوسفندان پا نشانها نقد زدها
وتگرگ گونها که بدیدم مر همه آنچه لبن مکنا بتو * من آن خداي بیت ال آنچه مالیدي 13
آنجا انگیخته آنچه نذر کردي بمن آنجا نذر اکنون برخیز بیرون آي از آن زمین
[آن این] وبازگرد بزمین مولود جاي تو.

Fultq;, cùm marem admitterent omnes oves vernales, tum posuit Jaacob bacilla in conspectu oculorum ovium in canalibus, ut marem admitterent juxta bacilla. Æstivis autem ovibus non apponebat: ita fuerunt æstivæ ipsi Laban, vernales autem ipsi Jaacob. Et invaluit vir vehementissimè, fueruntq; ei oves multæ, & ancillæ & servi, & cameli et asini. 41 42 43

CAP. XXXI.

AUDIVIT autem verba filiorum Laban dicendo; *Abstulit Jaacob quicquid* erat *patri nostro, & ex eo quod* erat *patris nostri fecit omnem gloriam istam. Viditque Jaacob vultum Laban, & ecce non erat ipse erga eum sicut herì ac nudiustertius. Dixit Deus ad Jaacob; Revertere ad terram patrum tuorum, & ad locum nativitatis tuæ, & ero tecum. Mittens igitur Jaacob vocavit Rahel et Leah, in agrum ad oves suas. Dixitque eis; Aspiciens sum ego vultum patris vestri, quòd non est ipse erga me sicut herì & nudiustertius: Deus autem patris mei fuit mecum. Et vos nôstis quòd totâ vi meâ servierim patri vestro. Et pater vester fefellit me, mutavitq; mercedem meam decem vicibus: non tamen concessit ei Deus malefacere mihi. Si ita dicebat; Maculati erunt merces tua, tum pariebant omnes oves maculatos: quòd si ita dicebat; Pede signati erunt merces tua, pariebant omnes oves pede signatos. Itaque separavit Deus gregem patris vestri, ac dedit mihi. Fuit enim, quo tempore marem admittebant oves, extuli oculos meos ac vidi in somnio, & en hirci ascendentes super pede signatas, maculatas, & grandinatas colore. Tum dixit mihi angelus Dei in somnio; Jaacob: Respondi; Ecce me. Subdidit; Attolle nunc oculos tuos, & vide omnes hircos ascendentes super oves pede signatas, maculatas, & grandinatas colore: nam vidi omne quod Laban facit tibi. Ego Deus Beth-el ubi unxisti statuam, et ubi vovisti mihi votum: Jam surge, egredere de terra hac, & revertere in terram natalem tuam.* 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

14 ותען וַאֲחֵת רָחֵל בַּאֲסַכְמוּתָא דִלֵּאָה וְאָמְרָן לֵיהּ הַאֶפְשַׁר דְּעַד כְּדוֹן אִית לָנָא
15 חוּלַק וַאֲחָסָנָא בְּבֵית אֲבוּנָא: הלא הֲלָא
ירושלמי 15 הֲלָא נוּכְרָאִין אִתְחַשַּׁבְנָא
נוּכְרִיתָא אִתְחַשַּׁבְנָא לֵיהּ אֲרוּם זַבְּנָנָא
16 וְאָכַל אוּף מֵיכַל יַת כַּסְפָּנָא: כִּי כָל אֲרוּם
כָּל עוּתְרָא דְרוּקַן יְיָ מִן אֲבוּנָא דִּי לָנָא
17 הוּא וּדְבָנָנָא וּכְדוֹן כָּל דְּאָמַר יְיָ לְמֶעְבַּד: ויקם וְקָם יַעֲקֹב וְסוּבַר יַת בְּנוֹי וְיַת נְשׁוֹי עַל
18 גַּמְלַיָּא: וינהג וּדְבַר יַת כָּל בְּעִירָא וְיַת כָּל נִכְסוֹי דִּי קָנָא נִיחוֹי וְנִכְסוֹי דִּי קָנָה בְּפַדַּן
אֲרָם לְמֵיתֵי לְוָת יִצְחָק אֲבוּי לְאַרְעָא דִכְנָעַן: ולבן וְלָבָן אָזַל לְמֵיגַז עָנֵיהּ וּגְנֵבַת רָחֵל יַת
19 צַלְמָנֵיָּא דַּהֲווֹן נָכְסִין נַבְרָא בּוּכְרָא וְחָזְמִין רֵישֵׁיהּ וּמַלְחִין לֵיהּ בְּמִלְחָא וּבוֹסְמִנִין
וְכָתְבִין קוֹסְמִין בְּצִיצָא דַּדְהָבָא וְיָהְבִין תְּחוֹת לְשָׁנֵיהּ וּמְקִימִין לֵיהּ בְּכוּתְלָא וּמְצַלִּיל
עִסְקֵיהוֹן וְאִילֵּין הִינוֹן דְּהָוָה נָחִין לֵהוֹן אֲבוּהָא: ויגנוב וְגָנַב יַעֲקֹב יַת לִבָּא דְּלָבָן
20 אֲרַמָּאָה עַל דְּלָא חַוִּי לֵיהּ אֲרוּם אָזַל הוּא
21 וּבְרַח וְאָזַל הוּא עִם כָּל דִּילֵיהּ וְקָם וְעָבַר
יַת פְּרָת וְשַׁוִּי יַת אַנְפּוֹי לְמֵיסוֹק לְטַוְורָא
דְגִלְעָד אֲרוּם חָמָא בְּרוּחַ קוּדְשָׁא דְּתַמָּן
עָתִיד לְמֶהֱוֵי שֵׁיזוּבוּתָא לִבְנוֹי בְּיוֹמֵי יִפְתָּח
22 דְּמִן גִּלְעָד: ויגד וּבְתַר דְּאָזַל יַעֲקֹב קְמוּ
רַעְיָא עַל בֵּירָא וְלָא אַשְׁכְּחוּ מַיָּא וְאַמְתִּינוּ
תְּלָתָא יוֹמִין דְּלָמָא תְּהֵי מַיְיפָא וְלָא טָפַת
וּבְנֵי אִיתוֹי לְלָבָן בְּיוֹמָא תְּלִיתָאֵי וְיָדַע אֲרוּם עָרַק יַעֲקֹב דְּבִזְכוּתֵיהּ הֲוָה
23 תְּרֵיסַר עֲשָׂרִין שְׁנִין: ויקח וּדְבַר יַת קְרִיבוּי עִמֵּיהּ וּרְדַף בַּתְרוֹי מַהֲלַךְ שׁוּבְעָא
24 יוֹמִין וְאַדְרַע יְתֵיהּ דְּשָׁרֵי בְּטוּר גִּלְעָד מוֹדֵי וּמְצַלֵּי קֳדָם אֱלָהֵיהּ: ויבא וְאָתָא מַלְאָכָא
בְּמֵימַר מִן קֳדָם יְיָ וּשְׁלַף חַרְבָּא עַל לָבָן רַמָּאָה בְּחֵילְמָא דִּילֵילְיָא וְאָמַר לֵיהּ טוּר לָךְ
דִּלְמָא תְּמַלֵּיל עִם יַעֲקֹב מִן טַב עַד בִּישׁ: וישג וְאַדְבֵּק לָבָן יַת יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב
25 פְּרַס יַת מַשְׁכְּנֵיהּ בְּטַוְורָא וְלָבָן אַשְׁרֵי יַת אָחוֹי בְּהַהוּא טַוְורָא דִגְלָעָד:
ויאמר וַאֲמַר לָבָן לְיַעֲקֹב מָה עֲבַדְתָּ וְגָנַבְתָּ דַּעְתִּי וּדְבַרְתְּ יַת בְּנָתַי הֵי כְּשִׁבְיַת חַרְבָּא:
26 למה לְמָא אִיטְמַרְתְּ לְמֵיזַל וְגָנַבְתְּ דַּעְתִּי וְלָא חַנֵּיתְ לִי דְּאִילּוּ חֲנֵיתָא לִי שַׁלַּחְתִּיךְ פּוּן
27 בְּחֶדְוָה וּבְתוּשְׁבְּחָן בְּתוּפִּין וּבְכִנָּרִין: ולא וְלָא אַסְחַנְתָּנִי לְנַשְׁקָא לִבְנֵי בְּרַתַּי
28 וְלִבְרָתַי כְּרוֹן אִסְכַּלְתְּ מֵיהַ דְּעַבְדְתְּ:
ירושלמי 29 אִית לִי חֵיל וְאוֹכְלוֹסִין:
29 יש אִית סְפִיקָא בִּידִי לְמֶעְבַּד עִמָּכוֹן
בִּישָׁא וֵאלָהָא דַּאֲבוּכוֹן בְּרַמְשָׁא אֲמַר לִי לְמֵימַר אִסְתַּמַּר לָךְ מִלְּמַלָּלָא עִם יַעֲקֹב
מִטַּב וְעַד בִּישׁ:

Et respondit Rachel consensu Leæ, & dixerunt illi; An fieri potest ut fue- 14
rit hactenus nobis pars aut hæreditas in domo patris nostri? Annon 15
peregrinæ reputatæ sumus illi? quoniam vendidit nos, & comedendo etiam comedit argentum nostrum. Quoniam omnes opes quibus exuit 16
Deus patrem nostrum, nostræ erant & filiorum nostrorum: jam verò quicquid tibi dixerit Dominus, fac. Et surrexit Jacob, & tulit filios suos 17
& uxores suas super camelos. Et accepit omnia jumenta, & omnes opes 18
quas acquisierat, greges suos & opes suas quas acquisierat in Padan-Aram, ad veniendum ad Isaac patrem suum in terram Canaan. Laban autem 19
iverat ad tondendum gregem suum: & furata est Rachel imagines; macta bant enim virum primogenitum, & amputabant caput ejus, & con-
diebant sale & aromatibus, scribebántque divinationes in lamina aurea, & ponebant sub lingua ejus, & erigebant illud ad parietem, & loqueba-
tur cum illis: & illa erant quibus se incurvabat pater ejus. Et furatus 20
est Jacob scientiam Laban Aramæi; eò quod non indicâsset illi quod abiret. Atque *ita* abiit ipse cum omnibus quæ habebat; & surrexit, & 21
transiit Euphratem, & posuit facies suas ad ascendendum versus montem Gilead: quoniam vidit spiritu prophetico, quòd ibi futura esset liberatio filiis suis in diebus Jephte, qui *erat* ex Galaad. Postquam autem abiisset 22
Jacob surrexerunt pastores ad puteum, sed non invenerunt aquas; & expectârunt tres dies, si forsan exundaret, sed non exundavit: tunc itaque venerunt ad Laban die tertio, & cognovit quod fugisset Jacob, cujus merito exundaverat viginti annis. Et accepit consanguineos suos secum, & persequutus est eum 23
itinere septem dierum: & invenit ipsum habitantem in monte Gilead, celebrantem & orantem coram Deo suo. Venit autem angelus per sermonem 24
à conspectu Domini, & extraxit gladium contra Laban impostorem in insomnio noctis, & dixit illi; Cave tibi ne loquaris cum Jacobo à bono usque ad malum. Et assequutus est Laban Jacobum; Jacob autem exten- 25
derat tabernaculum suum in monte, Laban autem habitare fecit fratres suos in illo monte Galaad. Et dixit Laban Jacobo; Quid fecisti? fura- 26
tus enim es scientiam meam, & accepisti filias meas tanquam captivas gladio. Cur occultâsti te ut abires, & furatus es scientiam meam, 27
neque nuntiâsti mihi? nam si nuntiâsses mihi, dimisissem te cum gaudio & cantilenis, tympanis & citharis. Neque expectâsti me, ut osculares 28
filios filiarum mearum, & filias meas: jam stultus fuisti, in eo quod egisti. Est sufficientia in manu mea, ut fa- 29
ciam vobiscum malum; sed Deus patris vestri vesperi dixit mihi, dicendo; Cave tibi ne loquaris cum Jacobo à bono usque ad malum.

Hier. 15. *Annon extraneæ reputatæ sumus illi? quoniam ecce vendidit nos, & ecce non vult dare vel dotem nostram.* 18 *Peculium ejus.*

Hier. 22. *Accidit autem cùm congregarentur pastores, quærebant ad aquare oves, neque poterant; & expectârunt duos aut tres dies, si fortè exundaret puteus, neque exundavit: propterea indicârunt Labano die tertio quoniâ fugisset Jacob.*

Hier. 29. *Est mihi exercitus & copiæ.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 15 * جواب داد رحل ولاه وگفتند باو ها نيز بايما بخش واحسنتا خانهي پدري ايما * ها نه
16 بيگانگان حسيب شديم باو كه فروخت ايمارا وبخورد نيز خوردن مر سيم ايما * كه
همه آن توانگري آنچه جدا كرد خدا از پدري ايما بايماست او وبپسران ايما واكنون
17 همه آنچه گفت خدا بتو بكن * برخاست يعقوب برداشت مر پسران او ومر زنان او ابر آن
18 شترها * براند مر همه گلهي او ومر همه آن گوسفندان ومر همه مال او آنچه مال كرد
در فدن ارم بآمدن بيصحق پدر او بزمين كنعن * ولبن برفت بپشم بريدن مر
19 20 آن ارمي ابربي آگاه كردن باو كه گريزاست او * بگريخت او وهمه آنچه باو برخاست وبگذشت
21 مر آن رود بنهاد مر روي او كوه آن جلعد * آگاه شد بلبن در روز آن سيمين كه بگريخت
22 يعقوب * بستاند مر برادران او اواز او بتاخت پس او راه هفت روزها برسيد باو در كوه جلعد *
23 24 * بيامد خدا بلبن آن ارمي در خواب آن شب گفت باو حاذر [باش] بتو تا نه سخن گوي
25 اواز يعقوب از نيك تا بد * در رسيد لبن مر يعقوب ويعقوب برد مر خيمهي او در كوه
26 ولبن برد با برادران او در كوه آن جلعد * گفت لبن بيعقوب چه كردي بدزديدي مر
27 عقل من براندي مر دختران من چون بنده شدگان شمشير * چرا نهان داشتي بگريختن پوشيده
داشتي ازمن ونه آگاه كردي بمن فرستادمي ترا در شادي ودر نحنها دردف ودر چنگ *
28 29 * ونه گذاشتي مرا ببوسيدن بپسران من وبدختران من اكنون ناداني كردي كردن * هست
بقوت دست من بكردن بشما بدي وخداي پدري شما دوش گفت بمن بگفتن حاذر باش
بتو از سخن گفتن بيعقوب از نيك تا بد *

Responsum dederunt Rabel & Lia, ac dixerunt ei; An etiam nobis est pars & hæreditas in domo patris nostri? Nonne alienæ reputatæ sumus ei, quia vendidit nos, & devoravit etiam devorando argentum nostrum. Quia omnes divitiæ quas separavit Deus à patre nostro, nostræ sunt ipsæ ac filiorum nostrorum: & nunc omne quod dixit Deus tibi, facito. Surgens itaque Jacob, tulit filios suos & uxores suas super camelos. Et coëgit omnes greges suos, & omnes oves suas, omnésque opes suas quas lucrifecerat in Phadan-Aram, ut veniret ad Isaac patrem suum in terram Chanaan. Laban autem abeunte ad latum tondendum ovium suarum, furata est Rabel astrolabia quæ erant patri suo. Furatus est enim Jacob cor Laban Aramæi, quòd non certiorem faceret eum quòd fugiturus esset ipse. Fugit itaque ipse & omnes quodque ejus: & surgens transivit flumen, posuitque faciem suam versus montem Gilead. Notoque facto ipsi Laban die tertiâ quòd fugisset Jacob, Accepit fratres suos secum, & persecutus est post eum itinere septem dierum, perveniquæ ad eũ in monte Gilead. Venit autem Deus ad Laban Aramæum in somnio noctis, et dixit ei; Cautus esto tibi ne loquaris cum Jacob à bono ad malum. Perveniquæ Laban ad Jacob: Jacob autem fixerat tentorium suum in monte, Laban quoque fixit cũ fratribus suis in monte Gilead. Dixit Laban ad Jacob, Quid fecisti? furatus es cor meum, et abegisti filias meas tanquam captivatas gladio. Quare etiam rebuisti ad fugiendum? occultatum habuisti à me, neque certiorem feci ti me: aliòquin dimisissem te cum lætitia & melodiis, cum tympano & citharâ. Et non permisisti mihi osculari filios meos, ac filias meas: Jam stultitiam egisti ira faciendo. Est in potestate manûs meæ facere vobis malum: Deus autem patris vestri heri nocte locutus est mihi, dicendo; Cautus esto tibimet à loquendo ad Jacob à bono ad malum,

30 ועתה׳ וכרון מיול אזילתא ארום מתחמדא חמידתא לביתיתי דאבוך למא גנבת
31 ית צילמי טעוותי: ויען ואתיב יעקב ואמר ללבן ארום אסתפיתי ואמרית דלמא
32 תינוס ית בנתך מני: עם מן דתשכח ית צלמי טעוותך ימות בלא זמניה
כל קבל אחנא אשתמודע לך מאן דעמי מן דילך וסב לך ולא ידע יעקב ארום רחל
33 גנבתנון: ויבא ועל לבן במשכנא דיעקב ובמשכנא דלאה ובמשכנתהון דתרתין
לחינתא ולא אשכח ונפק ממשכנא דלאה ועל במשכנא דרחל: ורחל
34 נסיבת ית צלמניא ושוותינון בעבירתא דנמלא ויתיבת עלויהום ופשפש ית כל
35 משכנא ולא אשכח: ואמר לא יתקוף בעיני רבוני ארום לית אפשר
למקום מן קדם ארום אורח נשין לי ופשפש ולא אשכח ית צלמניא: ויחר ותקיף
36 רוגזא דיעקב ואידיין עם לבן ואתיב יעקב ואמר ללבן מה׳ חובתי ומה׳ סורחני ארום
37 אוחית למיתי בתרי: כי ארום פשפשתא ית כל מנאי מה׳ אשכחתא מכל מאני
בייתך שוי כרון דינך קבל אחי ואחך וידינון קשוט בין תרוינן: זה לי דנן עשרין שנין
38 אנא גבך ריחליך ועיזיך לא אתכלו ואנר דיכרי ענך לא אכלית: טרפ׳ דתבירא
39 מן חיות ברא לא אייתיתי לותך דאין אנא חמי בדמ׳ מן ידי הוית תבע יתה׳ מה׳
דמתגניב ביממא מבני נשא עלי הוה לאשלמא ומה דהוה׳ מתגניב בליליא מן
40 חיות ברא עלי הוה׳ למשלמא: הייתי ביממא בחקלא אכלני שרבא וקרושא בליליא ואתפרדת שינתא מני:
41 זה לי דנן עשרין שנין בביתך פלחתך ארבסרי שנין בנין תרתין בנתך ושית שנין
42 בנין ענך ושלחפתא ית אגרי עשרתי חולקין: לולי אילולי פון אלהיה דאבא אלהיה
דאברהם ודרחיל ליה יצחק הוה׳ בסעדי ארום כדון ריקם שלחתני ית סינופי ויתי
43 ליאות ידיי ענלי קדם יי בנין כן אוכח ברמשא: ויען ואתיב לבן ואמר ליעקב בנתא
דינסיבת לנשין ברתיי הינין ובנייא דילידן הי כבני חשיבין וענא מן ענוי הוו וכל דאנת
חמי מן דילי הוא ולברתיי מה׳ איכול ליומין יומא דין או לבניהן דילידן:

ירושלמי 39 קטילא לא אייתית לותך כל חדא מנדון דהוה׳ ערקא מן מניא אנא הוינא משלם מן ידי הוית תבע יתה׳ ומן דהוו גנבין ביממא ומחיות ברא מתאכלא בלילי אנא הוינא משלם יתה׳:

30 Nunc verò abeundo abiisti, eò quòd desiderando desiderares domum
patris tui: cur furatus es imagines idolorum meorum? Et respondit
31 Jacob, & dixit Labano; Quoniam timui, & dixi; Fortâsse violenter auferres filias tuas à me. Apud quem inveneris imagines idolorum tuorum, mo-
32 riatur ante tempus suum; coram fratribus nostris innotescat tibi id quod
mecum est, de eo quod tuum est, & accipe tibi: nec sciebat Jacob, quòd
Rachel furata esset eas. Et ingressus est Laban in tabernaculum Jacob, & in
33 tabernaculum Leæ, & in tabernaculum duarum concubinarum, nec invenit: & egressus est ex tabernaculo Leæ, & ingressus est in taberna-
culum Rachel. Rachel autem acceperat imagines, & posuerat eas in
34 clitellis cameli, & sedebat super illas: cúmque scrutatus esset totum
tabernaculum, non eas invenit. Et dixit; Non ira fit in oculis domini
35 mei, quòd non possum surgere coram te, quoniam consuetudo mulierum
est mihi: itaque scrutatus est, sed non invenit imagines. Et iratus est
36 furor Jacobi, & altercatus est cum Laban: & respondit Jacob &
dixit Labano; Quod peccatum meum, & quæ iniquitas mea, quòniam
festinâsti venire post me? Quoniam scrutatus es omnia vasa mea, quid
37 invenisti de omnibus vasis domus tuæ? Pone nunc causam tuam coram
fratribus meis & fratribus tuis, & judicent veritatem inter ambos nos.
38 His viginti annos ego tecum fui, oves tuæ & capræ tuæ non sunt orbatæ, & mercedem arietum ovium tuarum non comedi. Quod fuerat
39 dilaceratum à fera agri non adduxi ad te, quod si peccâssem in eo de manu mea illud requirebas: quod furto sublatum erat interdiu ab hominibus, meum erat illud restituere; quod furto sublatum erat noctu à fera agri, illud etiam tenebar reddere.
40 Fui in agro interdiu, comedit me æstus, & gelu noctu: & separatus est somnus à me.
41 Illis viginti annis fui domi tuæ serviens tibi; quatuordecim annis pro duabus filiis tuis, & sex annis pro ovibus tuis: &
42 mutâsti mercedem meam decem partibus. Nisi Deus patris mei, Deus Abraham, & quem timuit Isaac, fuisset mihi auxilio, ecce jam vacuum dimisisses me: afflictio mea & labor manuum mearum manifestata est coram Domino, ideo arguit te herí.
43 Et respondit Laban, & dixit Jacobo; Filiæ quas accepisti in uxores, filiæ meæ sunt; & filii quos pepererunt, sunt sicut filii mei reputati; & oves ex ovibus meis sunt, & quicquid tu vides meum est: filiabus autem meis quid possum facere istis hodie, aut filiis earum quos pepererunt?

Hieros. 39. *Interfectum non adduxi ad te; unumquodque ex illis quod fugerat ex numero, ego restituebam, ex manibus meis requirebas illud: & quod fures furabantur die, & à bestia agri devoratum erat noctu, ego restituebam illud.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

30 * واکنون رفتن رفتي که آرزو کردن آرزو کردي بخانهي پدري تو چرا بدزديدي مر معبود
31 من * جواب داد يعقوب گفت بلبن که ترسيدم که گفتم تا نه رباي مر دختران تو از من *
32 * اواز آنچه بيابي مر معبود تو نه زيد مقابل برادران ايما بشناس بتو چيست اواز من وبستان بتو
33 ونه دانست يعقوب که رحل دزديده بود ايشانرا * بيامد لبن در خيمهي يعقوب ودر خيمهي
لاه ودر خيمهي دو آن پرستاران ونه يافت بيرون آمد از خيمهي لاه بيامد در خيمهي رحل *
34 * ورحل بستاند مر آن اسطرلابها بنهاد ايشانرا در جهاز آن شتر و بنشست ابر ايشان بپرسيد
35 لبن مر همه خيمه ونه يافت * گفت بپدري آن نه گرم شود در چشمان خداوند من که
نه توانم ببرخاستن از پيش تو که راه زنان است بمن بجست ونه يافت آن اسطرلابها *
36 * وگرم شد بيعقوب وخصومت کرد در لبن وجواب داد يعقوب وگفت بلبن چه جرم من
37 وچه خطاء من که بتاختي بعد من * که پرسيدي مر همه پيرايهاي من چه يافتي از
همه پيرايهاي خانهي تو بنه همچنين مقابل برادران من وبرادران تو ونصيحت کنند
38 ميان دو ايما * اين بيست سال من اواز تو ميشان تو و بزان تو نه سکلفيده شدند
39 ونرميشان گوسفندان تو نه خوردم * نخجير نه آوردم بتو من تاوان دهم آنرا از دست
40 من طلب کني آنرا نگه بودم روز و پاسوان بودم شب * بودم در روز بخورد مرا گرما
41 و سرما در شب بگريزيده شد خواب من از چشمان من * اين بمن بيست سال در خانهي
تو کار کردم بتو چهارده سال در دو دختران تو وشش سالها در گوسپندان تو خليف
42 کردي مر مزد من ده بارها * اگر نه خداي پدري من خداي ابرهم وسهم بصحيف
بود بمن که اکنون تهي فرستادي مرا مر رنج من و مر زحمتي کفان من بديد خدا
43 و نصيحت کرد دوش * جواب داد لبن گفت بيعقوب آن دختران دختران من و آن پسران
پسران من و آن گوسفندان گوسفندان من و همه آنچه تو بينا بمن است او و بدختران من
چه کنم باينان اين روز يا بپسوان ايشان آنچه بزايیدند *

Et jam eundo ivisti, quia desiderando desiderâsti, ad domum patris tui: sed quare furatus es numen meum? Responsum dedit Jaacob & dixit ad Laban; Quia timui: dixi enim, ut non raperes filias tuas à me. Apud quem inveneris numen tuum, non vivat: coram fratribus nostris agnosce quod tuæ est apud me, & cape tibi: nesciebat autem Jaacob quòd Rahel furata esset ea. Venit itaq; Laban in tentorium Jaacob, & in tentorium duarum ancillarum; & non invênit: egressusq; è tentorio Leah, venit in tentorium Rahel. Rahel verò tollens astrolabia, posuit ea inter instrumenta cameli, et sedit super ea: contrectavit autem Laban totum tentorium, & non invênit. Dixit illa ad patrem suum; Ne excandescentia fiat in oculis domini mei, quia non possum surgere à conspectu tuo, nam via mulierum est super me: quæsivit igitur, & non invênit astrolabia. Itaq; excandescentia facta est in ipso Jaacob, ac jurgium fecit cum Laban: & respondit Jaacob, ac dixit ad Laban; Quid crimen meum, & quid peccatum meum, quòd persecutus es post me? Quum contrectâsti omnes apparatus meos, quid invenisti ex omnibus apparatibus domûs tuæ? pone hujusmodi res coram fratribus meis ac frarribus tuis, & commonitionem faciant inter nos duos. Hos viginti annos fui ego tecum: oves tuæ & capræ tuæ haud orbatæ fuerunt, & arietes ovium tuarum non comedi. Prædam haud attuli tibi, ego culpam lucbam pro ea; de manu mea requirebas eam: tutelæ fui die, & custos fui nocte. Fai interdiu ut comederet me calor, et frigus noctu: fugatus est somnus meus ab oculis meis. Hi mihi viginti anni in domo tua: servivi tibi quatuordecim annos pro duabus filiabus tuis, et sex annos pro ovibus tuis: mutâsti autem mercedem meam decem vicibus. Nisi Deus patris mei, Deus Abraham et Timor Ishac affuisset mihi, jam quidem vacuum dimisisses me: afflictionem meam et molestiam manuũ mearum vidit Deus, et monitum te fecit hesternâ nocte. Responsum dedit Laban, dixitq; ad Jaacob; Filiæ, filiæ meæ: et filii, filii mei; et oves, oves meæ: et omne quod tu vides, meum est ipsum: sed filiabus istis meis quid faciam hodiè, aut filiis earum quos pepererunt?

41 ואתרה וכרון אימא ונגור קיים אנא ואנת ויהי לסהיד בינא ובינך : 42 ויקח ונסיב יעקב אבנא וקקפה לקמא : 43 ואמר ואמר יעקב לבנוי דהודה קרי להום אחוי 44 לקוטו אבנין ולקטו אבנין ועברו אונר ואכלו תמן על אונרא : 45 ויקרא וקרא ליה לבן אונר סהיד ויעקב קרא ליה בלישן בירת קודשא נלעד : 46 והמצפה וסכותא 47 אתקריית די אמר יסחכי יי בינא ובינך ארום נטמר גבר מן חבריה : 48 אם אין תסניף ית ברתיי למעבד להן עולבנא ואם תיסב על ברתיי לית אינש למידן ינן 49 חמי מימרא דיי סהיד בינא ובינך : 50 ואמר לבן ליעקב הא אונר הדין 51 והא קמא דאקימית בינא ובינך : 52 עד סהיד אונר הדין וסהידא קמא אין אנא לא אעיבר לותך ית אונר הדין ואין אנת לא תעיבד לותי ית אונר הדין וית קמא 53 הדא לאבאשא : אלהי אלהיה דאברהם ואלהיה דנחור ידינון בינא אלהיה 54 דאבוהון קיים יעקב באלהא דדחיל ליה אבוי יצחק : 55 ויובח ונכס יעקב נכסתא בטוורא ויתן לקריבויי דאתוי עם לבן למסעוד לחמא ושעדו לחמא ובתו בטוורא : וישכם ואקדים לבן בצפרא ונשיק לבנוי דיעקב ולבנתיה דליה ובריך יתהון ואזל ותב לבן לאתריה :

לב

1 ויעקב ייעקב אזל לארחיה ואזעו ביה מלאכיא דיי : 2 ואמר ואמר יעקב כיון דחמינון לא משרוין דעשו הינון דאתיין לקדמותי ולא משרוין דלבן הינון דהדרו לסרדף בתרויי אלהן משרוין דמלאכיא קדישין דאשתלחו מן קדם יי הינון בנין בן קרא שמה דאתרא ההוא בלישן בית קודשא מחנים :

ירושלמי 2 ואמר יעקב כד חמא יתהון דלמא משרין מן לבן אחוי דאמא אנון אתיין קדמי למסדרא לקבלי סדרי קרבא למקטל יתי או דלמא משרין דמלאכין קדישין מן קדם יי אנון ואתין לשיזבא יתי מן ידיהון בגין כדין קרא שמיה דאתרא ההוא מחנים :

פ פ פ

3 וישלח ושדר יעקב עונדין קומוי לות עשו אחוי לארעא דנבלא לחקליה אדומאי : 4 ויצו ופקיד יתהום למימר כדין תימרון לריבוני לעשו כדנן אמר עבדך יעקב עם לבן איתותבית ואשתהיית עד כדון : 5 ויהי לי ומכל מה דבריך יתי אבא ליית בידי אלהין הוו לי בוערין תורין וחמרין עאן ועבדין ואמהן ושדרית לותנאה לרבוני ולא אתניית לי ברכתא הדיא לאשכחא רחמין בעינך דלא תינטור לי בבין עלה :

Et jam veni feriamus fœdus ego & tu: ut sit in teſtem inter me & inter te. Et accepit Jacob lapidem, & erexit ipſum in ſtatuam. Et dixit Jacob filiis ſuis, quos vocabat fratres ſuos; Colligite lapides: & collegerunt lapides, & fecerunt acervum: & comederunt ibi ſuper acervo. Et vocavit ipſum Laban, Acervum teſtimonii: Jacob autem vocavit ipſum linguâ domus ſanctæ Gilead. Specula quoque vocabatur, quia dixit; Reſpiciat Dominus inter me & inter te, quando occultatus erit vir à ſocio ſuo. Si afflixeris filias meas, faciendo illis injuriam, & ſi accipias ultra filias meas, non eſt homo ad judicandum nos: videat ſermo Domini teſtis inter me & te. Et dixit Laban Jacobo; Ecce tumulus iſte, & ſtatua quam erexi inter me & te. Teſtis tumulus iſte, & teſtis ſtatua quòd non tranſibo ad te tumulum iſtum, & quòd tu non tranſibis ad me tumulum iſtum & ſtatuam hanc ad nocendum. Deus Abraham & Deus Nachor judicent inter nos, Deus patris eorum: ſed Jacob juravit per Deum quem timebat pater ejus Iſaac. Et mactavit Jacob mactationem in monte; & invitavit affines ſuos, qui venerant cum Laban, ad refocillandum ſe pane: & ſuſtentârunt ſe pane, & pernoctârunt in monte. Et ſurrexit Laban in aurora, & oſculatus eſt filios Jacobi & filias ſuas, & benedixit illis: & abiit, & reverſus eſt Laban in locum ſuum.

CAP. XXXII.

JAcob autem abiit viam ſuam, & occurrerunt ei Angeli Domini. 1
Et dixit Jacob quando vidit eos; 2
Non ſunt turmæ Eſau quæ veniunt mihi obviam, neque turmæ Laban ſunt quæ reverſæ ſunt ad perſequendum poſt me, ſed turmæ angelorum ſanctorum, qui miſſi ſunt à facie Domini, ſunt: propterea vocavit nomen loci illius in lingua domus ſanctæ Mahanaim.

Hieroſ. 2. *Et dixit Jacob cum vidit illos; Fortè caſtra Laban fratris matris meæ ſunt, quæ veniunt ut aciè inſtruant contra me, ad interficiendum me: aut fortè caſtra angelorum ſanctorũ miſſa à Domino ſunt, & veniunt ut liberent me ex manibus eorum: propterea vocavit nomen loci illius Machanaim.*

SECT. VIII.

Et miſit Jacob nuntios ante ſe ad Eſau fratrem ſuum, in terram Gebal in agrum Ædomæorum. Et mandavit illis, dicendo; Sic dicetis domino meo Eſau, Sic dixit ſervus tuus Jacob; Cum Laban peregrinatus ſum, & moratus hactenus. Et de omni eo quo benedixit me pater meus, non eſt in manu mea niſi pauci boves, aſini, oves, ſervi & ancillæ: & miſi ad nuntiandum domino meo, quia non mihi prodeſt benedictio illa, ad inveniendum miſericordiam in oculis tuis, ut non ſerves mihi inimicitias ob illam.

44 45 * واكنون بيا ببنيم شرط من وتو وباشد بكواه ميان من وميان تو * بستانند يعقوب سنك
46 بلند كرد آنرا انكيخته * گفت يعقوب ببرادران او برچينيد سنكها بستاندند سنكها بكردند
47 48 دكانچه بخوردند آنجا ابران دكانچه * بخواند باو لبن يجرسهدوتا ويعقوب بخواند باو جلعد * [وگفت
لبن آن دكانچه آن اين كواه ميان من وميان تو امروز ابر همچنين بخوانند نام او جلعد] *
49 * وآن ديدوان جا آنچه گفت نگاه كند خدا ميان من وميان توكه نهان شويم مرد از ياراو *
50 * اكر برنجاني مر دختران من واكر بستاني زنان ابر دختران من نيست مردي اواز ايما
51 ببين خدا كواه ميان من وميان تو * گفت لبن بيعقوب اينك دكانچه آن اين وآن انكيخته
52 آنچه بلند كردم ميان من وميان تو * كواه آن دكانچهي اين وكواه آن انكيخته اكر من
نه كذرم بتو مر آن دكانچه آن اين واكر تو نه كذري بمن مر آن دكانچه آن اين ومر آن
53 انكيختهي آن اين ببدي * خداي ابرهم وخداي نحور حكم كنند ميان ايما [خداي
54 پدري ايشان] سوكند خورد يعقوب در سهم پدري [او] يصحق * كشتار كرد يعقوب كشتار
55 در كوه بخوانند ببرادران او بخوردن نان بخودند نان منزل كردند در كوه * شبكير كرد لبن در
بامداد ببوسيد بپسران او وبدختران او آفرين كرد ايشانرا برفت وبازكشت لبن بجاي او *

* فصل سي دوم *

1 * ويعقوب برفت براه او فراز رسيدند درو فرشتها خدا * گفت يعقوب چون آنچه بديد
2 ايشانرا لشكرگاهي خدا است اين بخواند نام آن جا آن محنيم * بفرستاد يعقوب رسولان
3 پيش او بعشو برادر او بزمين شعير دشت ادوم * بفرمود ايشانرا بگفتن همچنين بگوييد
4 بخداوند من بعشو همچنين گفت بندهي تو يعقوب اواز لبن غريبي كردم ودرنك
5 كردم تا اكنون * بود بمن گاو ودرازگوش گوسفند وبنده وپرستار بفرستادم باگاه كردن
بخداوند من بيافتن جاه درچشمان تو *

Jam ergò veni, percutiamus fœdus ego & tu, & erit teſtimonium inter me & inter te. Accipiens itaque Jacob lapidem, erexit illum in ſtatuam. Dixitq; Jacob fratribus ſuis; Colligite lapides: & capientes lapides fecerunt tumulum, ederúntque ibi ſuper tumulum. Vocavit eum Laban, Jegar-Sahadutha: et Jacob vocavit eum Galid. Dixerat enim Laban; Tumulus iſte ſit teſtis inter me & inter te hodie: quapropter vocavit nomẽ ejꝰ Galid. Et, Speculatoris locꝰ: qui dixit, Speculetur Deꝰ inter me & inter te, quòd abſcondemur vir à ſocio ſuo. Si afflixeris filias meas, & ſi acceperis uxores ſuper filias meas: non eſt vir nobiſcum, vide, Deus eſt teſtis inter me & inter te. Subdidit quoque Laban ipſi Jacob; Ecce tumulum iſtum & ſtatuam quam erexi inter me & inter te. Teſtis ſit tumulus iſte, & teſtis ſtatua, ſiquidem ego non tranſibo ad te tumulum iſtum, & ſiquidem tu non tranſibis ad me tumulum iſtum ac ſtatuam iſtam ad malum. Deus Abraham & Deus Nahor judicent inter nos, Deus patris eorum. Jusjurandum autem concepit Jacob per Timorem patris ſui Iſhac. Mactavitque Jacob mactationem in monte, & vocavit fratres ſuos ad manducandum panem: qui comedentes panem manſerunt in monte. Tum ſurgens Laban manè, oſculatus eſt filios ſuos ac filias ſuas, benedixitque illis: abiénſque reverſus eſt Laban ad locum ſuum.

CAP. XXXII.

JAcob verò abeunte in via ſua, 1 ſupervenerunt ei angeli Dei. Dixit Jacob quando vidiſſet eaſtra Dei ſunt hæc: vocavitq; nomen loci illius Mahanaim. Et mittens 3 Jacob legatos ante ſe ad Eſau fratrem ſuum ad terram Seir plani-tiem Ædom, Præcepit iis, dicen- 4 do; Sic dicetis domino meo Eſau, Ita dicit ſervus tuus Jacob; Apud Laban peregrinatus ſum ac moram feci uſque nunc. Sunt mihi boves & aſini, oves & ſervi ac ancillæ: mittóque ad notificandum domino meo, ad conſequendum honorem in oculis tuis.

בראשית לב

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ישיבו ואתבו עונדיא לות יעקב למימר 6
אתינא לות אחוך לות עשו ואוף אתי
לקדמותך ואַרבַּע מְאָה גוברין פולמַרכין עמיה: 7 ויירא ודחיל יַעֲקֹב לַחֲדָא עַל
דלא עסק עשרין שנין ביקרא דאבוי ועקתליה ופלג ית עמא דעמיה וית עָנָא וְית
תורי וגמליא לתרין משריין למוהבות לאדר ולמוהבות רחל: 8 ויאמר וַאֲמַר אין
ייתי עשו למשרי דחדא מנהון וימחיניה ויהי משרי דמשתאר לשיובא: 9 ויאמר
וְאָמַר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי דְאַבָּא אַבְרָהָם הוא אֱלֹהֵי דְאַבָּא יִצְחָק יְיָ דְאָמַר לי תוב לְאַרְעָךְ
וְלִילַדוּתָךְ וְאוטֵיב עִמָּךְ: 10 קטנתי לֵית אֲנָא כְּמִסַּת וְעֵיר אֲנָא מִכָּל טָבְוָן וּמִן כָּל
קושטא די עבדתְ עִם עַבְדָּךְ אֲרוּם בְּחוּטְרִי בִלְחוֹד עֲבָרִית יַת יורדנא הדין וכדון
הוינא לְתַרְתֵּין מַשְׁרְיָין: 11 הצילני שֵׁיזְבֵנִי כְרוּן מִן יַד אָחִי רַבָּא מִן יַד עָשׂו אֲרוּם
מְסְתְּפֵי אֲנָא מִנֵּיהּ דְהוּא עָסֵק בְּאִיקְרָא דְאַבּוּי דִלְמָא ייתי וְיִמְחִינַנִי אִמָּא עַל בְּנַיָּא:
12 ואתה וְאַנְתְּ אֲמַרְתָּ אוטֵב אוטֵב עִמָּךְ וַאֲשַׁוִּי יַת בְּנָךְ סַגִּיעִין הֵי כְּחָלָא דְיַמָּא
דְלָא מְתְמַנֵּי מִסְּנֵי: 13 וילן וּבָת תַּמָּן בְּלֵילְיָא הַהוּא ונסיב מִן דְּאִזְדַּמַּן בִּידֵיהּ דורון
לְעֵשָׂו אָחִיו: 14 עִזִּים מְאַתָּן וּבְרֵחֵי עֶשְׂרִין רְחֵילֵי מְאַתָּן וְדֵיכְרֵי עֶשְׂרִין: נְמָלִים
גַּמַלְיָא נוּקְבָן עִם בְּנֵיהוֹן הַוּוּ תְּלָתִין 15 ירושלמי וְלָוְדִין דַּקִּין עַסְרָא:
תּוֹרְיָתָא אַרְבְּעִין וְתוֹרֵי עֲשָׂרָה אַתְנֵי עֶשְׂרִין
וְיַלְדִין דַּקִּין עֶשְׂרָא: 16 ויתן וְזַמִּין בְּיַד עַבְדּוֹי עֶדְרָא עֶדְרָא בִּלְחוֹדוֹי וַאֲמַר לְעַבְדּוֹי עָבְרוּ
קֳדָמַי וְנִיפַּשׁ תְּשׁוּוֹן בֵּינֵי עֶדְרָא וּבֵינֵי עֶדְרָא: 17 ויצו וּפְקִיד יַת קַמָּא לְמֵימַר אֲרוּם
יַעֲרַעִנָּךְ עֵשָׂו אָחִי וְיִבְעֵי מִנָּךְ לְמֵימַר דְּמַאן אַנְתְּ וּלְאַן אַנְתְּ מְטַייל וּלְמַאן אִלֵּין דְּקֳדָמָךְ:
18 ואמרת וְתֵימַר לְעַבְדָּךְ לְיַעֲקֹב דורון הִיא דְמְשַׁתַּלְחָא לְרִבּוֹנִי לְעֵשָׂו וְהָא אוף הוּא
אָתֵי בַּתְרָן: 19 ויצו וּפְקִיד אוף יַת תִּנְיָן אוף יַת תְּלִיתָאֵי אוף יַת כָּל דְּאָזְלִין בָּתַר
עֶדְרַיָּא לְמֵימַר כְּפִתְגָמָא הֵדֵין תְּמַלְלוּן עִם עֵשָׂו כַּד תַּשְׁכְּחוּן יְתֵיהּ: 20 ואמרתם
וְתֵימְרוּן אוף הָא עַבְדָּךְ יַעֲקֹב אֲתֵי בַּתְרָנָא אֲרוּם אָמַר נַרְעֵי יַת סְבַר אַפּוֹי בְּדוּרוֹנָא
דְמְהַלְכָא קֳדָמַי וּמִבָּתַר כֵּן נֶחֱמֵי אַנְפּוֹי הֲלְוַאי יְסְבַּר לִי אַפִּין: 21 והעבור וַעֲבָרַת
דורונא עַל אַנְפּוֹהִי וְהוּא בַּרְ בְּלֵילְיָא הַהוּא בְּמַשְׁרְיָתָא: 22 ויקם וְקָם בְּלֵילְיָא הוּא
ודבר יַת תַּרְתֵּין נְשׁוֹי וְיַת תַּרְתֵּין לְחֵינָתוֹי וְיַת חַדְסַרֵי רִבּוֹי וְעָבַר יַת מְגִיזַת יוּבָקָא:

6 ואַרבַּע מְאָה גוברין פולמַרכין עִמֵּיהּ:

6 Et reversi sunt nuntii ad Jacob dicendo; Venimus ad fratrem tuum Esau, & etiam venit obviam tibi habens quadringentos duces secum.

6. *Et quadringenti viri duces exercitus cum eo.*

7 Et timuit Jacob valde, eò quòd non occupâsset se viginti annis in gloria patris sui, & anxietas fuit illi: & divisit populum suum qui cum eo erat, & oves, & boves, & camelos, in duas turmas, pro munere Leæ & pro munere Rachelis. 8 Et dixit; Si venerit Esau ad unam ex illis turmis, & deleverit eam, erit turma residua in evasionem. 9 Et dixit Jacob; Deus patris mei Abraham, *qui* idem *est* Deus patris mei Isaac, Dominus qui dixit mihi; Revertere in terram tuam, & ad nativitatem tuam, & benefaciam tibi. 10 Non sum ego tantus, & minor sum omnibus bonis, & omni veritate quam fecisti cum servo tuo: quoniam cum virga mea tantùm transivi Jordanem istum, & nunc factus sum in duas turmas. 11 Libera me jam ex manu fratris mei majoris, ex manu Esau: quoniam timeo ego ab ipso, quia ipse occupavit se in gloria patris sui, ne veniat & percutiat matrem unà cum filiis. 12 Tu verò promisisti mihi; Benefaciendo benefaciam tecum, & ponam filios tuos multos tanquam arenam maris, quæ non numeratur præ multitudine. 13 Et pernoctatus est ibi nocte illa: & accepit de eo quod paratum erat in manu sua, munus ad Esau fratrem suum. 14 Capras ducentas, hircos viginti; oves quoque ducentas, & arietes viginti. 15 Cameli fœminæ cum pullis suis fuerunt triginta, vaccæ quadraginta & tauri decem, asinæ viginti & pulli asinarum decem. 16 Et constituit per manum servorum suorum gregem gregem seorsim: & dixit servis suis; Transite coram me, & spatium ponite inter gregem & gregem. 17 Præcepitque priori, dicens; Cum occurrerit tibi Esau frater meus, & quæsierit ex te dicendo; Cujusnam es? & quò tu abis? & cujus ea quæ sunt ante te? 18 Et dices; Servi tui Jacobi, munus est quod mittit Domino meo Esau, & ecce etiam ipse venit post nos. 19 Similiter præcepit secundo, etiam tertio, etiam omnibus qui ibant post greges, dicendo; Secundùm hoc verbum loquemini cum Esau, cùm invenietis eum. 20 Et dicetis; Etiam ecce servus tuus Jacob venit post nos: dicebat enim; Placabo aspectum facierum ejus munere quod me præcedit, postea videbo faciem ejus, si fortè suscipiat meas facies. 21 Et transivit munus ante faciem ejus, & ipse pernoctavit eâ nocte in castris. 22 Et surrexit nocte illâ, & accepit duas uxores suas, & duas concubinas suas, & undecim pueros suos, & transivit vadum Jabok.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

6 * باز گشتند آن رسولان بيعقوب گفتن بيامديم ببرادري تو بعشو ونيز روا بپيرهي تو

Reversique sunt legati ad Jacob, & dicendo; Venimus ad fratrem tuum Ishau, & etiam vadit in occursum tuum,

7 وچهارصد مرد اوراو *بترسيد يعقوب بغايت سختي رسيد باو بخش كرد مر آن قوم آنچه اوراو

& quater centum viri cum eo. Timuit igitur Jacob valdè, & angustia invasit eum, divisitque populũ qui cum eo, et oves & boves & camelos, in duo castra: Dixitque; Si

8 ومر آن گوسفند ومر آن گاو وآن شترها بدو لشكرگاها *گفت اگر بيايد عشو بآن لشكرگاهي

venerit Ishau ad castra prima, & percusserit ea, tum erunt reliqua manentia, in evasionem. Et dixit Jaa-

9 آن يكّه وبزند اويرا وباشد آن باقي مانده برسته * گفت يعقوب خداي پدري من ابرهم

cob, Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Ishac, Domine dicens mihi; Revertere in terram

وخداي پدري من يصحق " آن گويا بمن باز گرد بزمين تو وبمولود جاي تو ونيكو

tuam, & in locum nativitatis tuæ, & benè agam tecum: Parvus sum

10 كنم اوراو تو * خرد بودم از همه فضلها واز همه آن راستي آنچه بكردي اوراو بندهي تو كه

præ omnibus beneficiis & omni veritate quam egisti cum servo tuo: quoniam cum baculo meo transivi

در عصاي من بگرشتم مر آن يردن آن اين واكنون بودم بدو لشكرگاها * خلاص كن مرا

Jarden istum, & jam sum in duo castra. Libera me nunc de manu

11 اكنون از دست برادر من از دست عشو كه ترسا من ازو تا نه آيد وبزند مرا مادر ابر

fratris mei, de manu Ishau, quia timeo eum, ne veniat ac percutiat me, matrem super fœtus. Et tu di-

بچّگان * وتو گفتي نيكوئي كردن نيكوئي كنم اوراو تو وبنهم مر نسل ترا چون ريگ آن

xisti; Benè agendo benè agam te-

12 دريا آنچه نه شمرده آيد از بسياري *منزل كرد آنجا در شب آن بستاند از آن آمده در دست اوهديه

cum, & ponam sobolem tuam velut arenam maris, quæ haud numeratur præ multitudine. Mansitque

13 ibi nocte illâ, tulit de veniente ad manum suam, munus propter Ishau

14 بعشو برادر او *بزها دويست واستكها بيست ميشان دويست ونرميشان بيست *شترها شير دهان

fratrem suum: Capras ducentas & hircos viginti, oves ducentas & arietes viginti. Camelos lac dantes

15 وبچّگان ايشان سي ماده گاوها چهل ونرگاوها ده مادیان‌ها بيست وكرّه‌ها ده *بداد در دست

& fœtus earum triginta, vaccas quadraginta & tauros decem, equas viginti & equuleos decem. De-

16 بندگان او گلّه گلّه بتنهاي او گفت بيندگان او بگذريد بپيش من ومسافة بنهيد ميان گلّه وميان

ditque in manum servorum suorum, gregem gregem seorsim per se: dixitque servis suis; Transite ante me, & intervallum ponite inter

17 گلّه *بفرمود مر آن اوّلين بگفتن كه فراز رسد ترا عشو برادري من وبپرسد ترا بگفتن بكيستي

gregem & gregem. Et præcepit primo, dicendo; Cùm supervenerit tibi Eshau frater meus, et interrogaverit te, dicendo; Cujus es tu?

18 تو وكجا ميروي وبكيست اينان بپيش تو *بگوي بندهي تو بيعقوب هديه است او فرستاده

et quò vadis? et cujus sunt isti ante te? Dices; Servi tui Jaacob,

19 شده بخداوند من بعشو واينك نيز او پس ايما *بفرمود نيز مر آن دويمي نيز مر آن سيمي نيز

munus est ejus missum domino meo Eshau: et ecce etiam ipse post nos. Præcepit etiam secundo, item

20 مر همه آن روان پس آن گلّها بگفتن چون سخن اين سخن گوييد بعشو در يافتن شما اويرا *بگوييد

tertio, cunctis quoque pergentibus post greges, dicendo; Secundùm verbum hoc loquimini ad Ishau

21 نيز اينك بندهي تو يعقوب پس ايما كه گفت فرود نشانم خشم او در هديه آن روا پيش

cùm inveneritis eum. Dicetis etiam; En servus tuus Jaacob post nos est. Quia dixit; Sedabo iram ejus munere præeunte me, et

من وپس همچنين بينم روي او مگر آرزم دارد روي من * بگذشت آن هديه ابر پيش او

postea videbo faciem ejus, fortassis honore habebit vultum meum. Transiit itaque munus ante eum:

22 واو منزل كرد در شب آن در لشكرگاه * برخاست در شب او بستاند مر دو زنان او ومر دو

ipse autem hospitatus est nocte illâ in castris. Consurgens autem nocte illâ, accepit duas uxores suas, et duas ancillas suas, et undecim

پرستاران او ومر يازده كودكان او بگذشت مر جوار يبق *

pueros suos, transiitque vadum Jabec.

23 ויקחם ודברינון ועבדינון ית נחלא ועבר ית דילידה : 24 ויותר ואשתאר יעקב
בלהודוי מעיברא ליובקא ואתכתש עמלאכא עשיד׳ בדמות גבר ואמר הלא
אמרת לעשרא כל דילך והא אית לך תריסר בנין וברתא חדא ולא עשרתינון
מן יד אפרש ארבע בוכרין לארבע אימהתא ואשתיירו תמניא ותנא לממני
משמעון וסלק ליו במעשרא ענני מיכאל ואמר רבוניד׳ דעלמא דין הוא עדבך
ועל עיסק פתנמיא האלין אשתדי מן האל לנחלא עד מיסק עשוד קריצתא :
וירא וחמא ארי לא הוה ליד׳ רשו 25 למבאשא ליד׳ וקריב בפתי ירכיד׳
וזעזע פתי ירכא דיעקב באיתכרחשותיה
עשיה׳ : 26 ויאמר ואמר שדרני ארום סלק
עשוד קריצתא ומטא שעתא דמלאכי
מרומא משבחין למרי עלמא ואנא חד
מן מלאכייא משבחייא ומיומא דאיתברי עלמא לא מטא זמני למשבחא אלהין
הדא זמנא ואמר ליד׳ אנא משדר יחך אלהין בירכתך יתי : 27 ויאמר ואמר ליד׳
מה שמך ואמר יעקב : 28 ויאמר ואמר לא יעקב איתאמר עוד שמך אלהין ישראל
ארום אתרברבת עם מלאכייא דיי ועם גוברייא ויכלת להום : 29 וישאל ושאיל
יעקב ואמר חיי ברון שמך ואמר למד׳ דנן אנת שאיל לשמי וברוך יתיד׳ יעקב
תמן : 30 ויקרא ויקרי יעקב שמא דאתרא פניאל ארום אמר חמיתי מלאכייא דיי
אפין כל קביל אפין ואשתיזבת נפשי : ויזרח ודנח ליה שמשא קדם וזמניה
דמטמע בנוניה קדם זמניה בפיפקיה מביירא דשבע כד עבר ית פניאל ושרי לטיילא
והוא מטלע על ירכייה : 31 על כן בנין כן לא אכלין בני ישראל ית גידא דנשייא
דעל פתי ירכא דבעירא וחיוותא עד יומא הדין ארום קריב מלאכא ואחר בפתי
ירכא יעקב בפתי ירכא דיעקב באתר גידא דנשיא :

לג

1 וישא ויקף יעקב ית עינוי וחמא והא עשו אתי ועמיד׳ ארבע מאה גוברין
פולמורכין ופלין ית בניא על לאה ועל רחל ועל תרתין לחינתא : 2 וישם ושוי ית
לחינתא הינן ובניהן בקדמיתא ארום אמר אילו אתי עשו לחבלא בריבא
ולמעבד זנו בנשיא יעביד באילין ובנו פתנמא הדין נקום ונגח עמיד׳ קרבא וית
לאה וריבתא בתראין וית רחל וית יוסף בתראין : 3 והוא ואיהו עבר לקמיהון
מצלי ובעי רחמין מן קדם יי ונחן על ארעא שבע זמנין עד מיקרביה עד אחוי :
4 ורהט עשו לקדמותיה ונפיק ליה וארכין על צווריה ונשיק ליה ובכון עשו
בכא על צערא דשינוי דאתמסמסו ויעקב בכא על צערא דצווריה : 5 וישא ויקף
ית עינוי וחמא ית נשיא וית רביא ואמר מאן אלין לך ואמר בני הינון דאתיהיבו לי במיחום מן קדם יי על עבדך :

ירושלמי 25 וקדח כף ירכיד׳ דיעקב בשדרותיה עשיד׳ : 26 ואמר שלח יתי ארום סליק עשוד שחרא והא מטת שעתהון דמלאכיא למשבחא ואמר לא אשלח יתך אלא הן ברכתך יתי :

ירושלמי 4 ורהט עשו לקדמותיה וחביק יתיה ואתרכן על צווריה ונשיק יתיה עשו חייה בכי על דקהן שנוי ויעקב חיה בכי על שעשועת צווריה :

23 And taking them, he caused them to pass the torrent, and sent over all that he had. 24 And Jacob remained alone on the other side Jabok, and wrestled with a man until the rising of the morning. 25 And when he saw that he could not overcome him, he touched the hollow of his thigh, and the hollow of Jacob's thigh was strained, as he wrestled with him. 26 And he said, Let me go, for the morning ascends. And he said, I will not let you go, except you bless me. 27 And he said to him, What is your name? And he said, Jacob. 28 And he said, Your name shall not be called any more Jacob, but Israel: for as a prince have you power with God, and shall prevail with men. 29 And Jacob asked him, and said, Tell me your name. And he said, Why do you ask my name? And he blessed him there. 30 And Jacob called the name of the place Peniel: for I have seen God face to face, and my life is preserved. 31 And the sun rose upon him as he passed Penuel, and he halted upon his thigh. 32 Therefore the children of Israel eat not of the sinew that shrank, which is upon the hollow of the thigh, unto this day: because he touched the hollow of Jacob's thigh in the sinew that shrank.

XXXIII. 1 And Jacob lifted up his eyes, and looked, and behold Esau came, and with him four hundred men. And he divided the children unto Leah, and unto Rachel, and unto the two handmaids. 2 And he put the handmaids and their children foremost, and Leah and her children after, and Rachel and Joseph hindermost. 3 And he himself passed over before them, and bowed himself to the ground seven times, until he came near to his brother. 4 And Esau ran to meet him, and embraced him, and fell on his neck, and kissed him: and they wept. 5 And he lifted up his eyes, and saw the women and the children, and said, Who are these with you? And he said, The children which God has graciously given your servant.

Hieros. 25. *Et dimota est vola fœmoris Jacobi, dum ipse luctaretur cum eo.* 26. *Et dixit; Mitte me, quoniam ascendit columna aurora, ecce enim appropinquavit hora angelorum ad laudandum Deum: & dixit; Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.*

Et tollens eos trajicere fecit eos torrentem, unà cum omnibus quæ habebat. Et remansit Jacob solus trans Jabok, & pugnavit angelus cum eo in similitudine viri, & dixit; Annon dixisti te velle omnium tuorum decimam dare, & ecce tibi sunt duodecim filii, & filia una, neque tamen decimâsti eos: statim separavit quatuor primogenitos quatuor matrum, & relicti sunt ecto; & iterum incepit numerare à Simeon, & ascendit Levi in decimam. Respondit Michael, & dixit; Domine mundi, hic est sors tua: & propter hæc verba retinebatur à Deo ad torrentem, donec ascenderet columna auroræ. Et vidit quod non haberet potestatem nocendi ipsi, & tetigit latitudinem fœmoris ejus: & commota est latitudo fœmoris Jacob, cum pugnaret ipse cum eo. Et dixit; Mitte me, quoniam ascendit columna auroræ, & advenit hora qua angeli excelsi laudant Dominum mundi, ego autem sum unus ex angelis laudantibus, & à die quo creatus est mundus non advenit tempus meum ad laudandum nisi hoc tempore: tum dixit; Non possum dimittere te, nisi benedixeris mihi. Et dixit illi; Quod est nomen tuum? qui respondit, Jacob. Et dixit; Non Jacob dicetur amplius nomen tuum, sed Israel: quoniam exaltatus es cum angelis Dei, & cum heroibus, & prævaluisti illis. Et petiit Jacob, & dixit; Indica nunc nomen tuum: & respondit; Ad quid hoc tu petis nomen meum? Et benedixit ei Jacob illic. Et vocavit Jacob nomen loci illius Peniel, quoniam dixit; Vidi angelos Domini facies è regione facierum, & liberata est anima mea. Et oriebatur illi sol ante tempus suum, qui occubuerat propter eum ante tempus dum exiret ex Beersceba, quando transiisset Peniel: & incepit ambulare, & ipse claudus erat in fœmore suo. Propterea non comedunt filii Israel nervum luxatum, qui est in latitudine fœmoris jumenti & feræ, usque ad hunc diem: quoniam tetigisset angelus, & apprehendisset latitudinem fœmoris dextri Jacobi, in loco nervi luxati.

CAP. XXXIII.

Et levavit Jacob oculos suos, & vidit, & ecce Esau veniebat unà cum quadringentis viris ducib⁹: & divisit filios partim cum Lea, partim cum Rachel, partim cum duab⁹ concubinis. Et posuit concubinas istas una cum filiis suis in principio, quoniam dixit; Si veniat Esau ad perdendum pueros, & ad committendum scortationem in mulieres, hoc faciat in istis, interea surgemus & conseremus cum eo bellum: Leam vero & pueros ejus posteriores, Rachelem vero & Iosephum postremos. Ipse autem transivit ante eos, orans & petens miserationes à facie Domini, & inclinavit se in terram septem vicibus, donec accederet ipse ad fratrem suum. Et cucurrit Esau illi obviam, & amplexus est eum, & delapsus est in collum ejus, & osculatus est eum, & fleverunt: Esau flevit propter dolorem dentium suorum, qui tremebant; Jacob verò flevit propter dolorē colli sui. Et levavit oculos suos, & vidit uxores & pueros, & dixit; Qui sunt isti apud te? Et respondit; Filii mei sunt, qui dati sunt mihi, pro misericordia à facie Domini servo tuo.

Hieros. 4. *Et cucurrit Esau in occursum ejus, & amplexatus est eum, & delapsus est in collum ejus, & osculatus est eum: Esau flebat eò quod obstupuissent dentes ejus, Jacob autem flebat super lentitudine colli sui.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 * بستانند ايشانرا بگذرانند ايشانرا مر آن رود بگذرانند مر آنچه باو * باقي ماند يعقوب بتنهايي او
24 كشتي گرفت مردي اواز او تابر آمدن آن صبح * بديد كه نه توانست باو برسيد در كف
25 راني او بزد كف راني يعقوب در كشتي گرفتن او اواز او * گفت بفرست مرا كه بر آمد آن صبح
26 گفت نه بفرستم ترا كه الّا آفرين كني مرا * گفت باو چيست نامي تو گفت يعقوب * گفت
27 28 نه يعقوب گفته شود نيز نام تو كه الّا يسرال كه اميري كردي اواز فرشتهي خدا و اواز
29 مردمان و بتواندستي * بپرسيد يعقوب گفت آگاه كن اكنون نام تو گفت چرا اين بپرسي
30 بنامي من آفرين كرد اويرا آنجا * بخواند يعقوب نامي آن جا فنوال كه بديدم فرشتهي خدا
31 روي بروي خلاص شد جاني من * درخشيد باو آن خورشيد چون آنچه بگذشت مر فنوال واو
32 لنگا ابر راني او * ابر همچنين نه خورند پسران يسرال مر رگ آن پنچه آنچه ابر كف آن ران
تا آن روز آن اين كه برسيد در كفّي راني يعقوب در رگ آن پنچه *

* فصل سي سوم *

1 * بر داشت يعقوب چشماني او بديد واينك عشو بيامد واوازي او چهار صد مرد بخش كرد مر آن
2 كودكان ابر لاه وابر رحل وابر دو آن پرستاران * بنهاد مر آن پرستاران و مر كودكان ايشان
3 اوّل و مر لاه و كودكان آن پسترينان و رحل و يوسف پسترينان * و او بگذشت بپيش ايشان سجود
4 كرد بزمين هفت بارها تا نزديك شدن او تا برادري او * بديد عشو بپديرهي او بغل گرفت
5 اويرا بيفتاد ابر گردن او بوسه داد اويرا و بگريستند * بر داشت مر چشمان او بديد مر آن زنان
و مر آن كودكان گفت كيست اينان بتو گفت آن كودكان آنچه بخشيد خدا مر بندهي تو *

Accipiens igitur eos, trajecit eos 23 *flumen, trajecitque quicquid ei erat. Relicto itaque Jacob so-* 24 *lo per se, luctam capessivit vir quidam cum eo usque ad ascensum auroræ. Videns autem quid* 25 *non valeret in eum, accessit ad volam femoris ejus, percussitque volam femoris Jacob, quam luctam capessivet cum eo. Dixitq;* 26 *Dimittè me, quia ascendit aurora. Respondit; Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Dixit ei;* 27 *Quid est nomen tuum? Respondit, Jaacob. Dixit; Non Jaacob di-* 28 *cetur amplius nomen tuum, sed Israel: quia principatum egisti cum angelo Dei, & cum hominibus, & valuisti. Rogavitq; Jaacob, di-* 29 *cens; Indica jam nomen tuum. Respondit; Ad quid hoc, quod rogas nomen meum? Benedixitque ei ibi. Vocavit autem Jaacob nomen* 30 *loci, Phenuel: quia inquit, vidi angelū Dei facie ad faciem, salvâ fa-* 31 *ctâ animâ meâ. Splenditque ei sol quando præteriisset Phenuel, & ipse claudicabat super femore suo.* 32 *Quapropter non comedunt filii Israel venam palmæ, quæ in vola femoris, usque ad diem hanc: quia accessit ad volam femoris Jaacob, ad venam palmæ.*

CAP. XXXIII.

Elevatis autem Jaacob oculis 1 suis vidit, & ecce Esau veniebat, et cū eo quater centū viri: divisitq; pueros ad Leab, & ad Rabel, & ad duas ancillas. Posuitq; ancillas ac 2 pueros earū primos: deindè Leab ac pueros ejus posteriores: Rabel autem et Joseph postremos. Ipse verò transi- 3 ens ante eos: reverentiā exhibuit in terrā septem vicibus, donec appropinquavet ad fratrem suum. Accurrens autem Esau in occursū ejus, 4 ulnis excepit eum, ecciditq; super collū ejus et osculū dedit ei, & flevérunt. Elevatisq; oculis suis, vidit 5 mulieres & pueros, dixitque; Cujus sunt isti? tui? Respondit; Pueri sunt quos donavit Deus servo tuo.

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et accesserunt concubinæ, ipsæ & filii earum, & incurvârunt se. Et accessit etiam Lea & filii ejus, & incurvârunt se: tandem vero accessit Joseph, & stetit coram Rachel, & texit eam staturâ suâ, & incurvârunt se. Et dixit; Quid tibi omnis turma est hæc cui obviavi? & respondit; Munus est, quod misi ut invenirem miserationes in oculis domini mei. Et dixit Esau; sunt mihi opes multæ frater mi, conservetur id tibi quod tuum est. Et dixit Jacob; Ne dicas sic obsecro, si nunc inveni miserationes in oculis tuis, recipias munus meum ex manu mea: quoniam propterea vidi aspectum faciei tuæ, & visus est mihi perinde acsi aspicerem facies angeli tui, quia ecce placatus es mihi: Recipe nunc munus quod adductum est tibi; quoniam datum est mihi per misericordiam à facie Domini, & quoniam sunt mihi opes multæ: itaque coegit eum, & accepit. Et ait; Proficiscamur & pergamus, ibóque juxta te, donec pervenias ad domum habitationis tuæ. Et dixit illi; Dominus meus novit, quòd pueri delicati, oves quoque & boves lactantes apud me sunt: & si impellam eas uno die, morientur omnes oves. Transeat obsecro dominus meus, & ambulet ante servum suum: & ego sensim ducam solus, secundùm gressum operis quod est coram me, & secundùm gressum doctrinæ puerorum, usque ad tempus quo veniam ad dominum meum in Gebal. Et dixit Esau, Relinquam nunc tecum de militibus qui mecum sunt: & dixit; Ad quid istud? inveniam miserationes coram domino meo. Et factum est miraculum Jacobo, & reversus est eo die Esau per viam suam in Gebal. Jacob autem profectus est in Succoth, & moratus est ibi duodecim menses anni, & ædificavit sibi scholam: & pecoribus suis fecit tentoria, propterea vocavit nomen loci illius Succoth. Tandem venit Jacob salvus, unà cum omnibus quæ habebat, in civitatem Sichem, in terram Canaan, in veniendo ipso ex Padan-aram: manitque è regione civitatis. Et emit possessionem agri, in quo extenderat tabernaculum suum, ex manu filiorum Hemor patris Sichem centum margaritis. Et erexit ibi altare: & ibi dedit decimas, quas seposuit ex omnibus quæ habebat, coram Domino Deo Israel.

Hieros. 13. *Quoniam pueri teneri.*

Hieros. 19. *Margaritis.*

CAP. XXXIV.

ET exiit Dina filia Leæ, quam peperit Jacobo, ut videret morem filiarum populi terræ. Et vidit ipsam Sichem filius Hemor Hevæus princeps terræ: & accepit eam per violentiam, & cubuit cum ea, & afflixit eam. Et complacitum est animæ suæ in Dina filia Jacob; & dilexit puellam, & loquutus est blanda ad cor puellæ.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

*نزديك شدند آن پرستاران ايشان و كودكان ايشان و سجود كردند * نزديك شد نيز لاه
و كودكان آن و سجود كردند و پس نزديك شد يوسف و رحل و سجود كردند * گفت كيست
بتو همه آن لشكرگاه آن اين آنچه فراز رسيدم گفت بيافتن جاه در چشمان خداوند من * گفت
عشو هست بمن بسيار برادري من باشد بتو آنچه بتو * گفت يعقوب نه اكنون اگر اكنون
يافتم جاه در چشمان تو و بستاني هديهي من از دست من كه ابر همچنين بديدم روي تو
چون ديدن روي فرشتهي خدا رضا كرد بمن * بستان اكنون مر هديهي من آنچه آورده شد
بتو كه بخشيد مرا خدا و كه هست بمن همه جهد كرد درو و بستانند * [و گفت منزل برداريم
وبرويم وبروم بمقابل تو] * گفت باو خداوند من داناست كه آن كودكان نازكان و آن گوسپند و آن
گاو زاچگان ابر من و بتازند ايشانرا روز يكه و بميرند همه آن گوسفندان * بگذرد اكنون خداوند
من بپيش بندهي او و من برانم بسكيني بسبب آن كار آنچه بپيش من و بسبب آن كودكان تا
آنچه بيايم بخداوند من بشعير * گفت عشو باز استانم اكنون اوا ز تو ازان قوم آنچه اوا ز من
گفت چرا اين بيابم جاه در چشمان خداوند من * باز گشت در روز آن عشو براه او بشعير * و يعقوب
منزل كرد بسكوت آبدان كرد باو خانهي و برمهي او بكرد سايه باني ابر همچنين بخوانند نامي
آن جا سكوت * بيامد يعقوب تمام شهر شكم آنچه در زمين كنعن در آمدن او از فدن ارم فرود
آمد مر پيش شهر * بخريد مر بخش آن دشت آنچه ميل داد آنجا خيمهي او از دست پسران حمور و
پدري شكم در صد ماده برّه * بياستاند آنجا مذبح جاي بخوانند باو خدا خداي يسرال *

* فصل سي چهارم *

* بيرون آمد دينه دختري لاه آنچه برايند بيعقوب بديدن در دختران آن زمين * بديد آنرا
شكم پسري حمور هحوّي مهتري آن زمين بستاند آنرا بخسپيد بآن و برنجاند آنرا * واصل
شد جان او در دينه دختري يعقوب دوست داشت مر آن دختر سخن گفت ابر دلي آن دختر

Et *appropinquárunt* ancillæ ac pueri earum, & reverentiam exhibuerunt. Appropinquavit etiam Leah & pueri sui, & reverentiam exhibuerunt: & postea propè factus Joseph et Rahel, reverentiam etiam exhibuerunt. Dixit; *Quæ* sunt tibi omnia ista castra quibus occurris? Respondit; *Ad* assequendum honorem in oculis domini mei. Dixitque *Isaau*; Est mihi multum, frater mi, sit tibi quod tuum est. Ait Jaacob; Haud nunc, si jam honorem assecutus sum in oculis tuis, accipe munus meum de manu mea: idcircò enim vidi vultum tuum quasi visionem facici angeli Dei, & complacentiam habuit in me. Accipe nunc munus meum quod allatum est tibi: quoniam donavit mihi Deus, & quoniam sunt mihi omnia: vimitaque egit in eum, & accepit. Dixitque; Mansionem removeamus & abeamus, ibóque è regione tuî. Respondit ei; Dominus meus scit quòd pueri sunt teneri, & oves ac boves fœtæ sunt mihi, si exagitent eas die unâ, tum morientur omnes oves. Transeat nunc dominus meus ante servum suum: & ego propellam quietè, causâ negotii quod est ante me, & causâ puerorum, usque quò veniam ad dominum meum in Sheir. Dixit Esaau; Retrò sistam nunc tecum quosdam de populo qui mecum est. Respondit; Quare hoc? assequar honorem in oculis domini mei. Reversus est itaque die illo Esaau viâ suâ in Sheir. Jaacob autè hospitatus est in Suchoth, & ædificavit sibi domum, et gregi suo fecit umbracula: quocirca vocavit nomen loci, Suchoth. Venit igitur Jaacob incolumis ad urbem Shechem, quæ in terra Chenaan, in adventu ipsius à Phadan-Aram, ac desedit ante urbem. Emitque portionem agri quo tetenderat tabernaculum suum, à manu filiorum Hamor patris Shechem, centum fœminis agnis. Constituitque illic altare quod vocavit, Deus Deus Israel.

CAP. XXXIV.

EGressâ Dinah filiâ Leah, quam pepererat ipsi Jaacob, ad videndum filias terræ, Vidit eam Shechem filius Hamor Hivvæi principis illius terræ, & accipiens eam concubuit cum ea, oppressitque eam. Conjunctâque animâ ejus ipsi Dinah filiæ Jaacob, dilectam habuit puellam, ac locutus est ad cor puellæ.

ויאמר ואמר שכם לחמור אבוי למימר סב לי ית טלייתא הדא לאנתו: ויעקב 4
ויעקב שמע ארום סאיב ית דינה ברתיה ובנוי הוו עם גיתוי בחקלא ושתיק 5
יעקב עד מיתיהון: ויצא ונפק חמור אבוי דשכם לות ית יעקב למללא עמיה: 6
ובני ובנוי דיעקב עלו מן חקלא כד שמעו ואתנסיסו גוברייא ותקיף להום לחדא 7
ארום קלנא עבד שכם בישראל למשכב עם ברת יעקב וכן לא דווה כשרי
לאתעובדא: וידבר ומליל עמהון חמור למימר שכם ברי רעיית נפשיה 8
בברתיכון הבו בבעו יתה ליה לאנתו: והתחתנו ותתערבון בחיחונא 9
עמנא בנתכון תיתנון לנא וית בנתנא תסבון לכון: ואתנו ועמנא תתובון 10
וארעא תהי קדמיכון בדניחא לכון חיבו ועבידו בה פרקמטיא ואחסינו בה:
ויאמר ואמר שכם לאבוהא ולאחהא אשכח רחמין בעיניכון ודתיתרון 11
לי אתין: הרבו אסנו עלי לחדא 12 ירושלמי 12 פורן וכתובתא:
מוהרא ומתנא ואיתן היכמא דתימרון
לי ויהבו לי ית ריבא לאנתו: ויענו ואתיבו בני יעקב ית שכם וית חמור 13
אבוי בחוכמא ומלילו בגין דסאיב ית דינא אחתהון: ויאמרו ואמרו להום 14
לא ניכול למעבד ית פתגמא הדין למיתן ית אחתנא לגבר דליה עורלתא ארום
גנותא היא לנא: אך ברם בדא נתפייס לכון אין תהוון כוותנא למגזור לכון 15
כל דכורא: ונתנו וניתן ית בנתנא לכון וית בנתיכון ניסב לנא וניתב עמכון 16
ונהי לעמא חד: ואם ואין לא תקבלון מנא למגזר וניסב בתוקפא ית ברתנא 17
ונייזיל: וייטבו ושפרו פתגמיהון בעיני חמור ובעיני שכם בר חמור: ולא אחר 18
ולא אתעכב רביא למעבד פתגמא ארום צבי בברת יעקב והוא יקיר מכל
ביתא דאבוי: ויבא ואתא חמור ושכם בריה לתרע קרתהון ומלילו עם אינשי 19
תרע קרתהון למימר: האנשים גוברייא האלין שלמין אינון עמנא ויתבון בארעא 20
ויעבדון בה פרקמטיא וארעא הא פתיחת תחומין קדמיהון ית בנתיהון ניסב לנא
לנשין וית בנתנא ניתן להום:

Et dixit Sichem Hemor patri suo, dicendo; Accipe mihi puellam 4
hanc in uxorem. Jacob autem audivit, quòd polluisset Dinam filiam 5
suam; filii autem ipsius erant cum gregibus in agro: & siluit Jacob,
donec venirent illi. Et egressus est Hemor pater Sichem ad Jaco- 6
bum, ut loqueretur cum eo. Filii autem Jacob venerunt ex agro 7
quando audiverunt, & turbati sunt viri illi indignatíque sunt valdé:
eò quòd ignominiâ affecisset Sichem Israelem, cubando cum filia Ja-
cob; sic enim non erat rectum fieri. Et loquutus est cum illis He- 8
mor, dicendo; Sichem filii mei anima benevolentiâ amplectitur fi-
liam vestram, date obsecro eam illi in uxorem. Commiscemini con- 9
jugio nobiscum: filias vestras date nobis, & filias nostras accipite vo-
bis. Et nobiscum habitate: & terra sit coram vobis, ubi placuerit 10
vobis habitate, & exercete in ea negotiationem, & possidete eam.
Et dixit Sichem patri illius & fratribus ejus; Inveniam miseratio- 11
nes in oculis vestris, & quod dixe-
ritis mihi dabo. Augete super 12 Hierosol. 12. *Dotem & donum*
me nimis dotem & munus, &
dabo quemadmodum dixeritis mihi: modò detis mihi puellam in
uxorem. Sed responderunt filii Jacob Sichem & Hemor patri suo sa- 13
pienter, & loquuti sunt *sic*; propterea quòd polluisset Dinam sororem
suam. Et dixerunt illis; Non possumus facere rem hanc, dare soro- 14
rem nostram viro cui est præputium: quoniam turpitudo est nobis.
Verùm in hoc acquiescemus vobis si fitis sicut nos, circuncidendo 15
vobis omnem masculum. Et dabimus filias nostras vobis, & filias 16
vestras accipiemus nobis: & habitabimus vobiscum, & erimus in
populum unum. Quod si non acquieveritis nobis, ut circuncidamini, 17
tum accipiemus vi filiam nostram & abibimus. Et placuerunt verba 18
eorum in oculis Hemor, & in oculis Sichem filii Hemor, Neque dis- 19
tulit puer facere verbum hoc, quia volebat filiam Jacob: & ipse ho-
norabilior erat omnibus qui erant in domo patris sui. Et venit 20
Hemor & Sichem filius ejus ad portam civitatis suæ, & loquuti sunt
cum viris portæ civitatis suæ, dicendo: Viri isti pacifici sunt nobis- 21
cum, & habitabunt in terra, & exercebunt in ea negotiationem, &
terra ecce lata limitibus coram ipsis: filias ipsorum accipiemus no-
bis in uxores, & filias nostras dabimus illis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

4 5 *گفت شكم بحمور پدري او بگفتن بستان بمن مر آن كودك آن اين بزن * ويعقوب
بشنيد كه پليد كرد مر دينه دختري او وپسران او بودند اواز رمهي او در دشت
خاموشي كرد يعقوب تا آمدن ايشان *بيامد حمور پدري شكم بيعقوب بسخن گفتن باو* 6
7 *وپسران يعقوب بيامدند ازان دشت چون شنيدن ايشان رنجيده شدند آن مردمان گرم
شد بايشان بغايت كه بيراهي بكرد در يسرال بخسپيدن اواز دختري يعقوب وهمچنين نه
8 كرده آيد *سخن گفت حمور بايشان بگفتن شكم پسري من مراد كرد جان او در دختري شما
9 بدهيد اكنون آنرا باو بزن *دامادي كنيد بايما دختران شما بدهيد بايما ومر دختران ايما
10 بستانيد بشما * واواز ايما بنشينيد وآن زمين باشد بپيش شما بنشينيد وبازرگاني كنيد دران
11 وبگيريد دران * گفت شكم بپدري آن وبا برادران آن بيايم جاه در چشمان شما وآنچه
12 گوييد بمن بدهم *بسيار كنيد ابر من بغايت كابين و دست پيمان وبدهم چون آنچه
13 گوييد بمن وبدهيد بمن مر آن دختر بزن *جواب دادند پسران يعقوب مر شكم ومر
14 حمور پدر او در مكر وسخن گفتند آنچه پليد كرد مر دينه خواهر ايشان *گفتند بايشان
نه توانيم بكردن آن سخن آن اين بدادن مر خواهر ايما بمرد آنچه باو اقلف كه پيغار است او
15 16 بايما *خاصه در اين اتفاق كنيم با شما اگر باشيد چون ايما ببريدن بشما همه نرينه *وبدهيم
مر دختران ايما بشما ومر دختران شما بستانيم بايما وبنشينيم اواز شما وباشيم بقوم يكه.
17 18 *واگر نه شنويد بايما ببريدن بستانيم مر دختري ايما وبرويم *نيكو آمدند سخن هاي
19 ايشان در چشمان حمور ودر چشمان شكم پسري حمور * ونه درنگ كرد آن كودك بكردن
20 آن سخن كه مراد كرد در دختري يعقوب واو عزيزتر از همه خانهي پدري او* بيامد
حمور وشكم پسري او بدروازهي شهر ايشان وسخن گفتند بمردمان شهري ايشان بگفتن.
21 * آن مردمان آن اينان صلح كنان ايشان اواز ايما وبنشينند در زمين وبازرگاني كنند
دران وآن زمين اينك كشادگي جاي دستها بپيش ايشان مر دختران ايشان بستانيم بايما
بزنان ومر دختران ايما بدهيم بايشان.

*Loquut*a *est* autem *Shechem ad Ha-* 4
mor patrem suũ, dicendo; Accipe mihi
puellam hanc in uxorem. Jacob 5
verò audivit quòd polluisset Dinab
filiam suam, (filii autem ejus erant
cum grege ipsius in agro,) & silen-
tium tenuit Jaacob usque in ad-
ventum ipsorum. Venit itaque Ha- 6
mor pater Shechem ad Jacob ad
alloquendum eum. Porrò filii Jaa- 7
cob venerant ex agro: & cùm au-
divent, molestiâ affecti sunt viri,
& excandefacti sunt admodum,
quòd deviationem fecisset in Israel,
concumbendo cum filia Jaacob, &
ita non erat faciendum. Sermonem 8
itaque instituit Hamor cum eis,
dicendo; Shechem filius meus,
desiderium habuit anima ejus in
filiam vestram: date nunc eam
illi in uxorem. Desponsationem 9
facite nobiscum: filias vestras
date nobis, & filias nostras acci-
pite vobis. Et nobiscum sedete: 10
terra enim erit coram vobis, sedete
ac mercaturam facite in ea, &
possidete in ea. Dixit quoque She- 11
chem patri ejus ac fratribus ejus;
Honorem assequar in oculis vestris,
& quod dixeritis mihi dabo. Au- 12
gete super me valdè dotem ac mu-
nuscula, & dabo secundùm quod di-
xeritis mihi: dabitis verò mihi
puellam in uxorem. Responsum 13
autem dederunt filii Jaacob ipsi
Shechem & patri ejus dolosè &
locuti sunt: quòd polluisset Dinab
sororem eorum. Et dixerunt illi; 14
Non possumus præstare verbum hoc,
dando sororem nostram viro cui
præputium est, quia opprobrium est
illud nobis. Verùm in hoc assen- 15
sum faciemus vobiscum, Si fueri-
tis sicut nos circuncidendo in vobis
omnem masculum: Tunc dabimus 16
filias nostras vobis, & filias ve-
stras capiemus nobis: & habbi-
mus vobiscum, & erimus in popu-
lum unum. At si non auscultave- 17
ritis nobis, ad circuncidendum vos,
capiemus filiam nostram, & abibi-
mus. Placueruntque verba eorum 18
in oculis Hamor, & in oculis
Shechem filii Hamor. Et mo- 19
ram non fecit puer ad præstandum
verbum, quia desiderium habuit in
filiam Jaacob: & ipse honorabi- 20
lior erat omni domo patris sui. Ve-
nit itaque Hamor & Shechem filius
ejus ad portam urbis suæ, ac ser- 21
monem habuerunt cum viris urbis
suæ, dicendo; Viri isti pacifici
sunt nobiscum, & sedebunt in terra,
& mercaturam facient in ea, (&
terra en apertionis locus est mani-
bus coram illis,) filias eorum ca-
piemus nobis in uxores, & filias
nostras dabimus eis.

בראשית לה
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

אך בְּדַם בְּדָא יִתְפַּיְסוּן לָנָא נוּבְרַיָּיא לְמֵיתַב עִמָּנָא לְמֶהֱוֵי לְעַם חַד בְּמָנְוַר לָנָא 22
כָּל דְּכוּרָא הֵיכְמָא דְּאִינוּן גָּזְרִין : מִקְנֵיהוֹם גֵּיתֵיהוֹן וְנִכְסֵיהוֹן וְכָל בְּעִירֵיהוֹם הֲלָא 23
דִּילָנָא אִינוּן בְּדַם נִתְפַּיֵּים לְהוֹם וְיֵיתְבוּן עִמָּנָא : וְשָׁמְעוּ וְקַבִּילוּ מִן חֲמוֹר וּמִן 24
שְׁכֶם בְּרֵיהּ כָּל נַפְקֵי תְּרַע קִרְתֵּיהּ וּנְזוּ כָּל דְּכוּרָא כָּל נַפְקֵי תְּרַע קִרְתֵּיהּ : וִיהִי 25
וַהֲוָה בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה כַּד הֲווּ מִתְמַקְמְקִין מִן גֵּיב גִּיזְרָתְהוֹם וְנָסִיבוּ תְּרֵין מִבְּנֵי
דְּיַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה גְּבַר סַיְפֵּיהּ וְעָלוּ עַל קִרְתָּא דַּהֲוָה יַתְבָא לְרוּחָצָן
וּקְטָלוּ כָּל דְּכוּרָא : וְאֵת וְיָת חֲמוֹר וְיָת שְׁכֶם בְּרֵיהּ קְטָלוּ לְפִתְגָם דְּחָרֶב וּדְבָרוּ 26
יַת דִּינָה מִבֵּית שְׁכֶם וּנְפָקוּ : בְּנֵי מוֹתַר בְּנוֹי דְּיַעֲקֹב עָלוּ לְחַלָּצָא קְטוֹלַיָּיא וּבְזוּ 27
יַת קִרְתָּא דְּסָאִיבוּ בְּנָוָה אֲחָתְהוֹן : אֵת צֹאנָם יַת עַנְהוֹם וְיָת תּוֹרֵיהוֹם וְיֵת 28
חֲמָרֵיהוֹם וְיָת דְּבְקִרְתָּא וְיָת דְּבְחַקְלָא בָּזוּ : וְאֵת וְיָת כָּל נִכְסֵיהוֹן וְיָת כָּל טַפְלֵיהוֹן 29
שְׁבוּ וּבָזוּ וְיֵת כָּל דְּבְבֵיתָא : וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יַעֲקֹב לְשִׁמְעוֹן וּלְלֵוִי עַכַּרְתּוּן יָתִי 30
לְמִפְקָא שְׁמִי בִּישׁ בְּיִתְבֵי אַרְעָא בִּכְנַעֲנָאָה
וּבְפְרִיזָאֵי וַאֲנָא עַם דְּמִנְיָן וְיִתְכַּנְּשׁוּן עֲלַי
וְיִמְחוֹנְנֵי וְאִשְׁתֵּצֵי אֲנָא וְאֵינַשׁ בֵּיתִי :
וַיֹּאמְרוּ עַנְיָן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי לָא יָאֵי לְמֶהֱוֵי 31
מִתְאַמַּר בִּכְנִישְׁתְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עַרְלָאן
סָאִיבוּ לִבְתוּלְתָּא וּפְלָחֵי צַלְמִין טָנִיפוּ
לִבְרַתֵּיהּ דְּיַעֲקֹב אֱלָהֵין כְּדֵין יָאֵי לְמֶהֱוֵי
מִתְאַמַּר עַרְלָאֵי אִתְקְטִילוּ בְּנִין בְּתוּלְתָּא
וּפַלְחֵי צַלְמִין בְּנִין בְּרַתֵּיהּ דְּיַעֲקֹב וְלָא
יְהֵוִי שְׁכֶם בַּר חֲמוֹר מְלַנְלֵג בְּמֵילֵיהּ
עָלָנָא וְכֵאִתָּא מִטְעֲיָיא נַפְקַת בָּרָא דִּילִית
לְדִיהּ תְּבוֹעַ יַעֲבִיד יַת אַחְתָן אִין לָא
עֲבַדְנָא יַת פִּתְגָמָא הָדֵין :

נט

וַיֹּאמֶר ה׳ וַאֲמַר יְיָ לְיַעֲקֹב קוּם סוֹק לְבֵית אֵל וְתֵיב תַּמָּן וְעֲבֵד תַּמָּן מַדְבְּחָא 1
לֵאלָהָא דְּאִתְגְּלִי לָךְ בְּמֵעֲרָקָךְ מִן קֳדָם עֵשָׂו אָחוּךְ : וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יַעֲקֹב לְאֵנָשֵׁי
בֵּייְתֵיהּ וּלְכָל דְּעִמֵּיהּ עַדְּרוּן יַת טָעֲוָות עַמְמַיָּא דְּבֵינֵיכוֹן דְּבֵרְחוֹן מִבֵּית טָעֲוָת
שְׁכֶם וְאִידְּכוּ מִסְאֲבוּת קְטוֹלַיָּא דְּקִרְבְּתוּן בְּהוֹן וְשַׁנּוּ כְּסוּתְכוֹן : וּנְקוּם וְנֵסַק 3
וְנַפֵּק לְבֵית אֵל וְאֶעְבֵּיד תַּמָּן מַדְבְּחָא לֵאלָהָא דְּקַבֵּל צְלוֹתִי בְּיוֹמָא דְּעַקְתִּי וַהֲוָה
מֵימְרֵיהּ בְּסַעֲדִי בְּאָרְחָא דְּאָזִלִית :

ירושלמי 31 עַנְיָן תְּרֵין בְּנוֹי דְּיַעֲקֹב
כַּחֲדָא וְאָמְרִין לְיִשְׂרָאֵל אֲבוּהוֹן לָא יָאֵי
הָוֹא דְּיֵהֵוִי מִתְאֲמַר בִּכְנִשְׁתְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל
וּבְבֵית מַדְרְשֵׁיהוֹן עַרְלִין סָאִיבוּ בְּתוּלְתָּא
וּפַלְחֵי צַלְמִין בְּרַתֵּיהּ דְּיַעֲקֹב בְּרֵם יָאֵי
הָוֹא דְּיֵהֵוִי מִתְאֲמַר בִּכְנִשְׁתְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל
וּבְבֵירַת מַדְרְשֵׁיהוֹן עַרְלִין אִתְקְטִילוּ עַל
עִסְקַ בְּתוּלְתָּא וּפַלְחֵי צַלְמִין עַל דְּסָאִים
לְדִינָה בַּרַת יַעֲקֹב דְּלָא יְהֵוִי שְׁכֶם בַּר
חֲמוֹר מְתָנֵאי בְּלֵבֵּיהּ וְאָמַר כְּאִתָּא לְמִיתַּ
לְדִיהּ אֱנָשׁ לְמִתְבַּע עוֹלְבָּנֵיהּ כֵּן יִתְעֲבֵיד
לְדִינָה בַּרַת יַעֲקֹב וְאָמְרִין כְּאִתָּא וְנֵיעָ
וְנַפֵּקַת בָּרָא מַחְשַׁב יַת אַחְתָן :

Verùm in hoc acquieſcent nobis viri *iſti* habitare nobiſcum, ut ſint in po- 22
pulum unum : ſi circuncidatur in nobis omnis maſculus, quemadmo-
dum ipſi ſunt circunciſi. Pecora eorum, & opes eorum, & omnes 23
beſtiæ eorum annon noſtræ ſunt? verùm acquieſcamus illis, & habi-
tabunt nobiſcum. Et obedierunt Hemor & Sichem filio ejus, omnes 24
qui egrediebantur portam civitatis illius. Et fuit die tertio, cum eſ- 25
ſent diſſoluti præ dolore circunciſionis ſuæ ; tum acceperunt duo ex filiis
Jacob, Simeon & Levi fratres Dinæ, unuſquiſque gladium ſuum, &
aſcenderunt contra civitatem quæ habitabat ſecurè : & interfecerunt
omnem maſculum. Et Hemor & Sichem filium ſuum interfecerunt in 26
ore gladii : & acceperunt Dinam ex domo Sichem & exierunt. Reſi- 27
duum filiorum Jacob venerunt ut ſpoliarent interfectos, & diripuerunt
civitatem : eò quòd violâſſent in medio ejus ſororem ſuam. Oves *quo* 28
que illorum, & boves illorum, & aſinos illorum, & quicquid erat in
civitate & in agro, diripuerunt. Sed & cunctas facultates eorum & 29
parvulos eorum omnes captivaverunt & diripuerunt ; unà cum omnibus
quæ in domibus erant Et dixit Jacob Simeoni & Levi ; Turbaſtis me exire 30
faciendo malam famam meam erga habitatores terræ, Chananæuni &
Pherizæum : ego autem populus numeri, itaque congregabuntur con-
tra me & percutient me, atque delebor ego & familia mea. Reſpon- 31
derunt Simeon & Levi ; Non decet ut dicatur in congregatione Iſ-
raelitarum, Incircunciſi polluerunt virginem, & colentes idola inqui-
nârunt filiam Jacob : verùm ſic conveniens eſt ut dicatur, Incircun-
ciſi interfecti ſunt propter virginem, & colentes idola propter fi-
liam Jacob : neque erit Sichem filius Hemor ſubſannans ſermonibus
nos ; nam ſicut mulierem meretricem & ſcortum, cur non *eſt* qui re-
quirat, feciſſet ſororem noſtram, ſi non feciſſemus hanc rem.

Hieroſ. 31. *Reſponderunt duo filii Jacob ſimul, & dixerunt Iſraeli patri ſuo ; Non decet ut dicatur in congregationibus Iſraelitarum & in ſcholis eorum, Incircunciſi polluerunt virginem, & colentes idola filiam Jacob : verùm conveniens eſt ut dicatur in congregationibus Iſraelitarum, & in ſcholis eorum ; Incircunciſi interfecti ſunt propter negotium virginis, & colentes idola eò quòd polluerunt Dinah filiam Jacob : ne glorietur Sichem filius Chamor in corde ſuo, & dicat : ſicut mulier cui non eſt homo ad vindicandum injuriam ejus, ſic factum eſt Dinah filiæ Jacob : & dixerunt, ſicut mulierem meretricem et ſcortum reputavit ſororem noſtram.*

CAP. XXXV.

ET dixit Dominus Jacobo ; Surge, aſcende in Bethel, & habita ibi : 1
& fac ibi altare Deo, qui apparuit tibi dum fugeres à facie Eſau fra-
tris tui. Et dixit Jacob viris domus ſuæ, & omnibus qui cum eo erant ; 2
Removete idola populorum quæ inter vos ſunt, quæ accepiſtis è do-
mo idolorum Sichem, & purificate vos à pollutionibus interfectorum
ad quos acceſſiſtis, atque mutate veſtimenta veſtra. Et ſurgamus & 3
aſcendamus in Bethel, & faciam ibi altare Deo, qui accepit orationem
meam die quo afflictus eram, et fuit ſermo ejus mihi auxilio in via
qua ambulavi.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* خاصه در اين اتفاق كنند بايما آن مردمان بنشستن اوز ايما ببودن بقوم يكّه دربريدن بايما 22
همه نرينه چون آنچه ايشان بريدكان * رمهي ايشان وحاصل كردهي ايشان وهمه چهارپايان 23
ايشان ها نه بايما ايشان خاصه اتفاق كنيم بايشان وبنشينند اوز ايما * شنيدند بحمور وبشكم 24
پسري او همه بيرون آيان دروازهي شهر او بريدند همه نرينه همه بيرون آيان دروازهي شهري
او * بود در روز آن سيمي در بودن ايشان خيمناكان بستاندند دو پسران يعقوب شمعون 25
ولوي برادران دينه مرد شمشير او بيامدند ابر آن شهر امينى بكشتند همه نرينه * و مر حمور 26
و مر شكم بكشتند بتيغ شمشير و بستاندند مر دينه ازخانهي شكم و بيرون آمدند * پسران 27
يعقوب بيامدند ابر آن كشتها غارت كردند آن شهر آنچه پليد كردند خواهري ايشان * و مر 28
گوسفندان ايشان و مر گاوهاي ايشان و مزخرهاي ايشان و مر آنچه در شهر و مر آنچه در دشت
بستاندند * و مر همه مالي ايشان و مر همه طفلان ايشان و مر زنان ايشان برده كردند وغارت 29
كردند و مر همه آنچه در خانه * گفت يعقوب بشمعون و لوي پيخ كنديد مرا بگنده بوي كردن 30
مرا در نشينا آن زمين در كنعني و در فرزي و من مردمان شماري جمع شوند ابر من و بزنند
مرا و نيست شوم من و خانهي من * گفتند ها چون بيراه بكند مر خواهري ايما • 31

* فصل سي پنجم * * گفت خدا بيعقوب برخيز بر آي بيت ال 1
و بنشين آنجا و بكن آنجا مذبح بخداي آن ديدار شده بتو در گريختن تو از پيش عشو برادر
تو * گفت يعقوب بخانه زادهي او و بهمه آنچه اوز او بگردانيد مر آن معبود آن بيگانه آنچه در 2
ميان شما و پاك شويند و بدل كنيد جامهاي شما * برخيزيم و بر آييم بيت ال و بكنم آنجا مذبح 3
بخداي آن جواب دها مرا در روزي سختي من بود اوز من در راه آنچه برفتم *

Sed *tantùm in hoc conventione* faci- 22
ent nobiſcum viri ad conſidendum
nobiſcum eſſe in *populũ unum*, ſi cir-
cunciderimus in nobis omnem ma-
ſculum, quemadmodum ipſi ſunt cir-
cunciſi. Greges eorum, & quod 23
acquiſitum eſt eis, ac omnes quadru-
pedes eorum, annon nobis erunt *ea?*
tantùm in hoc conventum faciemus
cum illis, & ſedebunt nobiſcum.
*Auſcultârunt*que Hamor & She- 24
chem filio ejus omnes egredientes
portâ urbis ejus : & circunciderunt
omnem maſculum, quotquot egredie-
bantur portâ urbis ejus. Fuit in die 25
tertio, cùm eſſent ſancii, acceperunt
duo filii Jaacob, Shimeon & Levi
fratres Dinah, quilibet gladiũ ſuum,
& *venientes ſuper civitatem ſe-*
curam, interfecerunt omnem maſcu-
lum, Hamor quoque & Shechem 26
occiderunt mucrone *gladii, tule-*
rúntque Dinah è domo Shechem, &
egreſſi ſunt. Porro *filii Jaacob ve-* 27
nientes ſuper occiſos, deprædati ſunt
civitatem, quòd polluiſſent ſororem
ſuam. Oves quoque eorum, & bo- 28
ves eorum, & aſinos eorum, quód-
que in urbe & quod in agro erat, *tol-*
lebant. Omnémque opes eorum, & o- 29
mnes infantes eorum, atque uxores
eorum captivârunt ac deprædati
ſunt, & quicquid erat *in domo. Di-* 30
xit Jaacob ad Shimeon & Levi ;
Radicitùs èfſodiſtis me, graveolentem
faciendo me apud habitatores terræ,
Chenaanæũ, & Pherizæũ : & mihi
ſunt homines pauci numero, & con-
gregabuntur ſuper me, & percutient
me, & in nihilũ redactus ero, ego &
domus mea. Reſponderunt : Num vel- 31
ut deviam faciet ſororem noſtram?

CAP. XXXV.

AIt Deus ad Jaacob ; Surge, a- 1
ſcende in Beth-el, & *ſede ibi : &*
fac ibi altare Deo conſpecto tibi in
fuga tua à conſpectu Eſhau fratris
tui. Tum *dixit Jaacob natis do-* 2
mi ſuæ, & omnibus qui cum eo ;
Avertite nurien alienum quod eſt in
medio veſtri, & puri ſitote, ac muta-
te veſtimenta veſtra. Surgamúſque 3
ac aſcendẽmus in Beth-el, & faci-
am ibi altare Deo reſponſum danti
mihi in die calamitatis meæ, qui
fuit mecum in via quâ ambulavi.

4 ויתנו ומסרו בידא דיעקב ית כל טעות עממיא דבידיהון דהוו מן טעוות שכם
וית קדשייא דהוו באודניהון דיתבי קרתא דשכם דהוה צייר בהון דמות
פיסליה וטמר יתהון יעקב תחות בוטמא דסמיכא לקרתא דשכם : ויסעו
5 ונטלו מתתן מודים ומצלן קדם יי והוה דחתא מן קדם יי על עממיא
דבקרויו חוורניהום ולא רדפו בתר בני יעקב : 6 ויבא ואתא יעקב ללוז דבארעא
דכנען היא בית אל הוא וכל עמא דעמיה : 7 ויבן ובנא תמן מדבחא וקרא
לאתרא ההוא אל דאשרי שכינתיה בבית אל ארום תמן איתגליאו ליה מלאכייא
דיי במיערקיה מן קדם עשו אחוי :

ירושלמי 8 ומיתת דבורה מרבייתה
דרבקה ואתקברת מלרע לביתאל תחות
בלוטא וקרא שמיה בלוט בכותא :
9 אלהא דעלמא יהא שמיה מברך לעלמי
עלמייא אליפית יתן פקודין יאין וקיטין
שפירין אליפת יתן ברכת חתנא מן אדם
ווניה דכן כחבא בפרש ובריך יתהון
מימריה דיי ואמר להון מימריה דיי הקופו
וסגון ומלון ית ארעא וכבושו יתה :
אליפת יתן למברקא ית בישייא מן
אבונן אברהם צדיקא כד אתגליית
עלוי במישרי חזוזא ופקידת יתיה למטור
עורלתיה ויתיב ליה בחרע משפניה
כמחום יומא דכן כחבא מפרש ואמר
ואתגלי עלוי מימריה דיי במישרי
חזוזא : ושור אליפת לן למברכא ית
אבלייא מן אבונן יעקב צדיקא כד
אתגליית עלוי במיתיה מן פרן דארם
כד ארעיית לדבורה מרביתיה דרבקה
אמיה אורחא דעלמא ומיתת עלוי רחל
באורחא ויתיב ליה יעקב אבונן צוח
ומיליל לה ומספד ובכי : ואורת רבון
כל עלמייא יי במכילת רחמיך טביא
אתגליתא עלוי ונחמתת יתיה וברכת
אבלייא ברכתך יתיה על אמיה בגין כדין
כחבא מפרש ואמר ואתגלי מימריה דיי
על יעקב זמן תנינות במיתיה מפרן ארם
ובריך יתיה : 16 והוה אישון כרוב
ארעא למעל לאפרת וילידת רחל
ואתקשיאת במילדה :

Et tradiderunt in manum Jacobi omnia idola populorum, quæ in ma- 4
nibus eorum erant, quæ acceperant ex idolis Sichem, & monilia quæ
erant in auribus habitatorum civitatis Sichem, in quibus depicta erat
imago idolorum ipsius : & occultavit ea Jacob sub quercu, quæ erat
juxta civitatem Sichem. Et profecti sunt inde celebrantes & orantes; 5
coram Domino : & fuit tremor à facie Domini super populos qui
erant in civitatibus circa ipsos, & non persequuti sunt filios Jacob.
Et venit Jacob in Luz, quæ est in terra Canaan, illa est Bethel, ipse 6
& universus populus qui cum eo erat. Et ædificavit ibi altare, & 7
vocavit locum illum, Deum qui habitare fecit Divinitatem suam in
Bethel : quoniam ibi revelati sunt ei angeli Domini, dum fugeret
ipse à facie Esau fratris sui. Et 8
mortua est Debora nutrix Rebeccæ,
& sepulta subtus Bethel in campe-
stribus planitiei : verùm ibi nun-
tium accepit Jacob de morte Re-
beccæ matris suæ, & ideo voca-
vit nomen illius, Alius fletus. Et 9
apparuit Dominus Jacobo rursus,
dum rediret ex Padan Aram : &
benedixit ei Dominus per nomen
sermonis sui postquam mortua es-
set mater ejus. Et dixit illi Do- 10
minus ; Hactenus fuit nomen tuum
Jacob : non vocabitur nomen tu-
um rursus Jacob, sed Israel erit no-
men tuum ; & vocavit nomen ejus
Israel. Et dixit illi Dominus ; Ego 11
sum Deus omnipotens, cresce &
multiplicare : populus sanctus &
congregatio prophetarum & sacer-
dotum erunt ex filiis tuis quos ge-
nuisti, & duo reges rursus ex te
exibunt. Et terram quam dedi A- 12
brahamo & Isaaco, tibi dabo
eam, & filiis tuis post te dabo
hanc terram. Et ascendit ab eo 13
divina majestas Dei, in loco ubi
locutus erat cum eo. Et erexit 14
ibi statuam, in loco in quo lo-
cutus erat cum eo, statuam lapi-
deam : & libavit super eum li-
bamen vini & libamen aquæ,
quoniam sic facturi erant in festo
tabernaculorum, & effudit etiam
super eum oleum olivarum. Et 15
vocavit Jacob nomen loci illius,
in quo loquutus erat cum eo Do-
minus, Bethel. Et profecti sunt 16
ex Bethel, & erat rursus multum
spatii proventus terræ ad venien-
dum in Ephrata : & peperit Ra-
chel, & difficultatem habuit in
pariendo.

Hieros. 8. *Et mortua est Debora nutrix ipsius Rebecca, & sepulta est infra Bethel sub quercu : & vocavit nomen ipsius, Quercum fletus.* 9 *Deus æternitatis, sit nomen ejus benedictum in secula seculorum, docuisti nos mandata pulchra & statuta elegantia : docuisti nos benedictionem sponsalitiam ab Adamo & conjuge ejus, nam sic Scriptura disertè tradit; Et benedixit eis sermo Domini, & dixit illis sermo Domini ; Fortes estote & multiplicamini, & replete terram, & subigite eam. Docuisti nos visitandos esse ægrotos, ex patre nostro Abrahamo justo, quando apparuisti illi in valle illustri, & præcepisti ei circuncidere præputium suum, & sedit in ostio tabernaculi sui in calore diei, nam sic Scriptura disertè expressit, & dixit ; Et apparuit illi sermo Domini in valle illustri. Præterea docuisti nos benedicere lugentes ex patre nostro Jacobo justo, quando apparuisti illi dum veniret ex Padan Aram; quando contigit Deboræ nutrici Rebeccæ matris suæ via seculi, & mortua est ipsi Rachel in via; & sedit Jacob pater noster clamans, & ejulans propter eam, & lugens, & flens. Tu autem Domine omnium seculorum Deus, pro mensura miserationum tuarum bonarum manifestatus es illi, & consolatus es eum & benedixisti illi propter matrem suam quod Scriptura disertè exponit et dicit ; Et manifestatus est sermo Domini ipsi Jacobo tempore secundo, dum veniret ipse ex Padan Aram, & benedixit ei.* 16 *Et erat terminus milliarie terræ ad ingrediendum Ephratha: & peperit Rachel, et difficultatem passa est in partu sm.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

4 * بدادند بيعقوب مر همه معبود آن بيكانه آنچه در دست ايشان و مر آن كوشوارها آنچه در
5 كوشهاي ايشان بكنيد ايشانرا يعقوب فرود آن اله آنچه اوار شكم * منزل بر داشتند بود ترس
6 خدا ابر آن شهرها آنچه كرد اكرد ايشان و نه تاختند پسي پسران يعقوب * بيامد يعقوب
7 بلوز آنچه در زمين كنعن او بيت ال او و همه آن قوم آنچه اوار او * آبدان كرد آنجا مذبح
بخواند بجا ال بيت ال كه آنجا آشكارا شدند باو فرشتهاي آن خدا در گريختن از پيش برادري
8 او * بمرد دبوره شيردهاي ربقه گور كرده شد از فرود ببيت ال فرود آن الّون بخواند نام
9 او الّون بكوت * ديدار شد خدا بيعقوب نيز در آمدن او از فدن ارم آفرين كرد اويرا * و
10 * گفت باو خدا نام تو يعقوب نه خوانده شود كه الّا يسرال باشد نام تو بخوانند مر نام او
11 يسرال * گفت باو خدا من خداي شدّي بروبند شو و بسياري قوم و جمع قومها باشد
12 از تو و پادشاهان از صلب تو بيرون آيند * و مر آن زمين آنچه بدادم بابرهم و بيصحق
13 بتو بدهم آنرا و بنسل تو پس تو بدهم مر آن زمين * بر آمد از بالاي او خدا درجاي
14 آنچه سخن گفت اوار او * بياستاند يعقوب انگيخته درجاي آنچه سخن گفت باو انگيختهي
15 سنك پشنجش كرد ابر او پشنجش بريخت ابر آن روغن * بخواند يعقوب مر نام آن جا آنچه
16 سخن گفت اوار او خدا بيت ال * منزل بر داشتند از بيت ال بود نيز فرسخ آن زمين بآمدن
بافرت بزاييد رحل و سختي يافت در زاييدن آن *

Dederunt igitur ipsi Jacob omne 4 numen alienum quod in manu eorum, & inaures quæ in auribus eorum, absconditque eas Jacob sub Elah quæ erat apud Shechem. Quum mansiones removebant, erat 5 terror Dei super civitates quæ in circuitu eorum, et non persecuti sunt post filios Jacob. Veniens itaq; 6 Jacob in Luz quæ est in terra Chenaan, (ipsa est Beth-el,) ipse & omnis populus qui cum eo, Ex- 7 truxit illic altare, vocavitq; locum, El-Beth-el, quia illic manifesti fuerant ei angeli Dei cùm fugeret à conspectu fratris sui. Et mortua 8 Deborah nutrix Rebecah, sepulta fuit subter Beth-el, sub Allon: vocavitq; nomen loci illius, Allon-Bachuth. Iterum conspectus est Deus ipsi Ja- 9 cob in adventu ejus à Phadan-Aram, benedixitque ei. Et di- 10 xit ei Deus ; Nomen tuum Jacob non vocabitur, sed Israel erit nomen tuum : vocavitque nomen ejus, Israel. Porro dixit ei Deus; Ego 11 sum Deus Shaddai, fungere tibi, & multitudo populi & cœtus gentium erit ex te, & reges è lumbis tuis egredientur. Et terram 12 quam dedi Abraham & Isaac, tibi dabo eam : & joboli tuæ post te dabo terram. Et ascendit ab eo 13 Deus in loco quo sermonem habuisset cum eo. Statuitq; Jacob statuam 14 in loco quo locutus fuerat ad eum, statuam lapidis : conspersitq; super eam conspersionem, ac effudit super eam oleum. Et vocavit Ja- 15 cob nomen loci quo sermonem habuerat cum eo Deus Beth-el. Mansionemq; removerunt à Beth-el: erat quoque Parasanga terræ ad veniendum in Ephrath, partumivitq; Rahel, & duritiem invenit in partu suo.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

17 ויהי זהוה בקשיותה במילדה ואמרת לה חייתא לא תדחלין ארום אוף דין
18 ליך בר דכר : ויהי והוה במיפק נפשה ירושלמי 18 ואבוי הוה קרי ליה בלשן
בית קודשא בנימין :
דוי ואבוי קרא ליה בנימין : ותמרת
19 ומיתת רחל ואתקברת באורח אפרת היא בית לחם : ויצב יעקב קמתא
20 על בית קבורתא היא קמת בית קבורתא דרחל עד יומא דין : ויסע ונטל
21 יעקב ופרס למשכניה מן להלא למגדלא דעדר אתרא דמתמן עתיד דאתגלי
מלכא משיחא בסוף יומיא : ויהי והוה כד שרא ישראל בארעא ההיא ואזל
22 ראובן ובלבל ית מצעא דבלהה פלקתיה דאבוי דהות מסדרא כל קבל מצעא
דליאה אמיה ואתחשיב עילוי כאילו שמיש עמה ושמע ישראל ובאיש ליה ואמר
ווי דלמא נפק מיני פיסולא היכמא דנפק מן אברהם ישמעאל ומן אבא נפק
עשו מתיבא רוחא דקודשא וכן אמר ליה לא תדחל דבלהון צדיקין ולית בהון
23 פיסולא דמיברך דאיתיליד בנימין הוו בני יעקב תריסר : בני לאה בני לאה
24 בוכריה דיעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולון : בני בני רחל
25 יוסף ובנימין : ובני ובני בלהה אמתא דרחל דן ונפתלי : ובני ובני זלפה
26 אמתא דלאה גד ואשר אלין בני יעקב דאתילידו ליה בפדן ארם : ויבא
27 ואתא יעקב לות יצחק אבוי לממרא קריית ארבע היא חברון דדר תמן אברהם
28 ויצחק : ויהיו והוו יומי יצחק מאה וחמנן שנין : וינוע ואתנגיד יצחק ומית
29 ואתכנש לעמיה סיב ושבע יומין וקברו יתיה עשו ויעקב בנוי :

לו

1 ואלה ואלין ייחוסין דעשו הוא דמתקרי אדום : עשו עשו נסיב ית נשוי
2 מבנת כנען ית עדה ברת אלון חיתאה וית אהליבמה ברת ענה ברת צבעון
3 חיואה : ואת ויתר בשמת ברת ישמעאל דאסיבא ליה נביות אחתה : ותלד
4 וילידת עדה לעשו ית אליפז ובשמת ילידת ית רעואל : ואהליבמה
5 ילידת ית יעוש ית יעלם וית קרח אלין בנוי דעשו די אתילידו
6 ליה בארעא דכנען : ויקח ועבד עשו ית נשוי וית בנוי וית בנתוי וית כל
נפשת ביתיה וית גיתוי וית בעירוי וית כל נכסוי די קנה בארעא דכנען ואזיל
לארע אוחרי דהות רמיא עלוי אימתה דיעקב אחוהי :

Et factum est cum laboraret difficultate partus, tum dixit illi obstetrix; 17
Ne timeas, quoniam etiam hic tibi filius masculus. Et factum est 18
cum egrederetur anima ejus, quia
adveniebat ad ipsam mors, & vo-
cavit nomen ejus, Filium doloris
mei: sed pater vocavit eum Bin-
jamin. Et mortua est Rachel, & 19
sepulta est in via Ephrath, ipsa est Bethleem. Et erexit Jacob statu- 20
am super domum sepulchri *ejus*, ipsa est statua domus sepulchri Ra-
chel usque ad diem hanc. Et profectus Jacob extendit tabernaculum 21
suum ultra turrim Eder, loco in quo manifestaturus est se rex Messias in
fine dierum. Et accidit cum moraretur Israel in terra illa, ut ab- 22
iret Ruben & concumberet stratum Bilhæ concubinæ patris sui, quod
ordinatum erat è regione strati Leæ matris suæ, & reputatum est illi ac si
concubuisset cum ea: & audivit Israel, & displicuit illi, & dixit;
Væ, fortè ex me exierit aliquis degener, quemadmodum ex Abra-
ham exiit Israel, & ex patre meo exiit Esau: respondit Spiritus
sanctus, & sic dixit illi; Ne timeas, quoniam omnes sunt justi, &
non est inter eos degener. Nam postquam natus est Binjamin fue- 23
runt filii Jacob duodecim. Filii Leæ; primogenitus Jacob Ruben: 24
& Simeon, & Levi, & Juda, & Issachar, & Zebulun. Filii Ra- 25
chel; Joseph, & Binjamin. Et filii Bilha ancillæ Rachelis; Dan, 26
& Nephtali. Et filii Zilpa ancillæ Leæ; Gad & Ascher. Isti sunt
filii Jacob, qui nati sunt illi in Padan-Aram. Et venit Jacob ad 27
Isaac patrem suum in Mamre civitatem Arba, ipsa est Hebron, ubi
habitavit Abraham & Isaac. Et fuerunt dies Isaac centum octo- 28
ginta anni. Et expiravit Isaac, & mortuus est, & collectus ad po- 29
pulum suum senex & satur dierum: & sepeliverunt eum Isaac & Ja-
cob filii ejus.

CAP. XXXVI.

Istæ autem sunt prosapiæ Esau, ille est qui vocatur Edom. Esau 1
accepit uxores ex filiabus Canaan: Ada filiam Elon Hetthæi, & Ao- 2
libama filiam Anæ filiæ Sibeon Hevæi. Et Bosmath filiam Ismael, 3
quam dedit illi in uxorem Nebajoth frater ejus. Et peperit Ada ipsi 4
Esau Eliphaz: & Bosmath peperit Rehuel. Aholibama autem pepe- 5
rit Jehus, & Jahlam, & Korach: isti sunt filii Esau, qui nati sunt
illi in terra Canaan. Et accepit Esau uxores suas, & filios suos & 6
filias suas, & omnes animas domus suæ, & greges suas & armenta
sua, & omnem possessionem suam, quam acquisierat in terra Ca-
naan, & abiit in terram aliam: injectus enim erat super ipsum ter-
ror Jacobi fratris sui.

Hieros. 18. *Pater autem ejus vocabat ipsum linguâ domus sanctæ, Binjamin.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

17 * بود در سختي رسيدن آن در زاييدن آن گفت بآن آن دايه نه ترسي كه نيز اين بتو پسر
18 * بود در بيرون آمدن جان آن كه مردي بخواند نام او بن اوني و پدري او بخواند باو بنيمين *
19 20 * بمرد رحل گور كرده شد در راه افرت آن بيت لحم * بياستاند يعقوب انگيختنه ابر
21 گورجاي آن آن انگيختهي گورجاي رحل تا آن روز * منزل برداشت يسرال ميل كرد خيمهي
22 او از فرود بمجدل عدر * بود در مسكن كردن يسرال در زمين آن برفت راوبن و بخسپيد
23 اواز بلهه سريّتي پدري او بشنويد يسرال بودند پسران يعقوب دوازده * پسران لاه نخست
24 زاد يعقوب راوبن [و شمعون ولوي و يهوده و يشكر و زبلون] * پسران رحل يوسف و بنيمين *
25 26 * و پسران بلهه پرستاري رحل دن و نفتلي * و پسران زلفه پرستاري لاه جد و اشر اينان
27 پسران يعقوب آنچه زاييده شد باو در فدن ارم * بيامد يعقوب بيصحق پدري او ممرا قريتا
28 اربع آن حبرون آنچه بنشست آنجا ابرهم و يصحق * بودند روزگاران يصحق صد و هشتاد
29 سال * بناليد يصحق و بمرد و جمع شد بقوم او پير و سير عمر گور كردند اويرا
عشو و يعقوب پسران او *

* فصل سي ششم *

1 2 * اينان تولّدها عشو او ادوم * عشو بستاند مر زنان او از دختران كنعن مر عده دختري
ايلون ان حي و مر اهليبمه [دختري عنه] دختري صبعون هلكوي * و بشمت دختري
3 يشمعال خواهري نبيوت * بزاييد عده بعشو مر اليفز و بشمت بزاييد مر رعوال * و اهليبمه
4 5 بزاييد مر يعوش و مر يعلم و مر قرح اينان پسران عشو آنچه زاييده شدند باو در زمين
كنعن * بستاند عشو مر زنان او و مر پسران او و مر دختران او و مر همه جانهاي خانهي او
و مر رمّهي او و مر همه چهارپاي او و مر همه حاصل كردهي او آنچه مال كرد در زمين
كنعن برفت بزمين از پيش يعقوب برادري او *

Fuit cùm dolores obveniret ei in 17
partu suo, dixit ei obstetrix; Ne
metuas, quia etiam iste tibi filius.
Fuitq;, in exitu animæ ejus, (mori- 18
ebatur enim,) vocavit nomen ejus,
Ben-oni: at pater ejus vocavit eum,
Binjamin. Mortua itaq; Rahel sepul- 19
ta fuit in via Ephrath: hæc est Beth-
lehem. Statuitque Jaacob statuam 20
super sepulchrum ejus: ea est sta-
tua sepulchri Rahel usque hodiè.
Mansionemque removens Israel de- 21
posuit tentorium suum subter Mig-
dal-eder. Et fuit, cùm habitaret Is- 22
rael in terra illa, abiit Reuben &
concubuit cum Bilhah concubinâ
patris sui: audivitque Israel. Et
fuerunt filii Jaacob duodecim. 23
Filii Leah: primogenitus Jaacob
Reuben, & Shimeon, & Levi, & Je-
hudah, & Isshachar, & Zebulun.
Filii Rahel: Joseph, et Binjamin. 24
Et filii Bilhah ancillæ Rahel: Dan, 25
& Naphtali. Et filii Zilphah an- 26
cillæ Leah: Gad, & Asher. Hi
sunt filii Jaacob, qui nati sunt ei
in Phadan-Aram. Venit quoque 27
Jaacob ad Isaac patrem suum in
Mamre Cirjath-Arbah, illa est
Hebron, ubi sedit Abraham &
Isaac. Fuerunt autem dies Isaac 28
centum & octoginta anni. Et ex- 29
piravit Isaac, ac mortuus est, &
collectus est ad populum suum, se-
nex & satur ætatis: & sepelive-
runt eum Eshau & Jaacob filii
ejus.

CAP. XXXVI.

Hæ sunt progenies Eshau, ipse 1
est Edom. Eshau accepit uxores su- 2
as de filiabus Chenaan, Adah fi-
liam Elon Hittæi, & Aholibamah
filiam Anah filiæ Sibon Hivvæi:
Et Boshmath filiam Ishmael, so- 3
rorem Nebajoth. Peperit Adah ipsi 4
Eshau, Eliphaz: & Boshmath pe-
perit Reüel. Et Aholibamah pepe- 5
rit Jeüsh, & Jaalam, & Corah:
isti filii Eshau, qui nati sunt ei in
terra Chenaan. Tulitque Eshau 6
uxores suas, & filios suos, &
filias suas, omnesque animas
domûs suæ, & omnes greges su-
os, omnesque quadrupedes su-
as, & omne quod acquisitum
erat ei, quod locrisecerat in ter-
ra Chenaan, abiitque in terram
aliam à conspectu Jaacob fra-
tris sui.

כי היה אריום היוה נכסיהון סגי מלמיחב כיחדא ולא בהילת ארעא תותבותהון לסובלא יתהום מן קדם גיתיהון : וישב ויתיב עשו בטוור גבלא עשו הוא 8
רבא דאדומאי : ואלה ואלין ייחוסין דעשו רבא דאדומאי דביית מרורהון 9
בטוור גבלא : אלה אלין שמהת בני עשו אליפז בר עדה איהת עשו רעואל בר 10
בשמת איהת עשו : ויהיו והוו בני אליפז תימן אומר צפו ונעתם וקנז : ותמנע 11
ותמנע הות פילקתא לאליפז בר עשו וילידת לאליפז ית עמלק הוא אליפז
חברידה דאיוב אלין בני עדה איהת עשו : ואלה ואלין בני רעואל נחת וזרח 13
שמה ומזה אלין הוון בני בשמת איהת עשו : ואלה ואילין הוו בני אהליבמה 14
ברת ענה ברת צבעון איהת עשו וילידת לעשו ית יעוש וית יעלם ויח קרח : אלה
אלין רברבי בני עשו בני אליפז בוכריה דעשו רבא תימן רבא אומר רבא צפו 15
רבא קנז : אלוף רבא קרח רבא נעתם רבא עמלק אלין רברבי אליפז דמרורהון 16
בארעא דאדום אלין בני עדה : ואלה ואלין בני רעואל בר עשו רבא נחת רבא 17
זרח רבא שמה רבא מזה אלין רברבי רעואל דמדורהון בארעא דאדום אלין בני
בשמת איהת עשו : ואלה ואלין בני אהליבמה איהת עשו יעוש רבא 18
יעלם רבא קרח אלין רברבי אהליבמה ברת ענה איהת עשו : אלה אלין בני 19
עשו ואלין רברבנהום הוא אבא דאדומאי : אלה אלין בנוי דנבל גנוסיא 20
דמקדמת דנא הוון יתבי ארעא והיא לוטן ושובל וצבעון וענה : ודישון ודישן 21
ואצר ודישן אלין רברבי גינוסיא בנוי דנבל דמרורהון מן עלמין בארעא אדומאי :
ויהיו והוו בני לוטן חרי והימם ואחתיה דלוטן תמנע : ואלה ואלין בני שובל 23
עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם : ואלה ואלין בני צבעון ואיה וענא הוא ענה 24
דאתבע ית עדריא עם אתני ולומן אשכח ית כודניתא די נפקו מנהון כד הוה
רעי ית חמריא לצבעון אבוי : ואלה ואלין בני ענה דישון ואהליבמה בת ענה : 25
ואלה ואילין בני דישן חמדן וישבן ויתרן וכרן : אלה אלין בני אצר בלהן ווען 26
ועקן : אלה אלין בני דישן עוץ וארם : אלה אלין רברבי גנוסיא רבא לוטן רבא 27
שובל רבא צבעון רבא ענה : 28 29

Quia erat substantia eorum multa quàm ut possent habitare simul : neque 7
poterat terra peregrinationis eorum ferre eos propter pecora eorum. Et 8
habitavit Esau in monte Gebal : Esau ipse est princeps Idumæorum.
Istæ autem sunt prosapiæ Esau principis Idumæorum, quorum habitatio- 9
nis locus erat in Gebal. Ista sunt nomina filiorum Esau : Eliphaz filius 10
Ada uxoris Esau, Rehuel filius Basmath uxoris Esau. Et fuerunt filii 11
Eliphaz : Theman, Omar, Tsepho, & Gaetam, & Kenaz. Porro Timna 12
fuit concubina Eliphaz filii Esau, & peperit Eliphazo Amalek : ille est
Eliphaz socius Jobi. Isti sunt filii Adæ uxoris Esau. Et isti sunt filii 13
Rehuel ; Nachath, & Zerach, Schammah, & Mizzah : isti fuerunt filii
Bosmath uxoris Esau. Et isti sunt filii Aolibamæ filiæ Ana filiæ Tsibeon 14
uxoris Esau : & peperit ipsi Esau Jehus, & Jaelam, & Korach. Isti 15
autem sunt principes filiorum Esau filii Eliphaz primogeniti Esau ; prin-
ceps Theman, princeps Omar, princeps Tsepho, princeps Kenaz. Prin- 16
ceps Korach, princeps Gaetam, princeps Amalek : isti sunt principes
Eliphaz, quorum habitatio erat in terra Edom, isti sunt filii Ada. Et isti 17
sunt filii Rehuel filii Esau princeps Nachath, princeps Zerach, princeps
Schamma, princeps Mizza : isti sunt principes Rehuel quorum habitatio
est in terra Edom, isti sunt filii Bosmath uxoris Esau. Isti autem sunt 18
filii Aolibamæ uxoris Esau ; princeps Jeusch, princeps Jaelam, princeps
Korach : isti sunt principes Aolibamæ filiæ Ana uxoris Esau. Isti sunt 19
filii Esau, & isti sunt magnates eorum, iste est pater Idumæorum. Isti 20
autem sunt filii Gebal, generationes quæ antea habitabant in illa terra :
Lotan, & Schobal, & Tsibeon, & Ana. Et Dischon, & Etser, & Dis- 21
chan : isti sunt principes prosapiæ filiorum Gebal, quorum habitatio à
sæculo in terra Idumæorum. Et fuerunt filii Lotan, Hori & Hemam : 22
& soror ipsius Lotan erat Timna. Et isti sunt filii Schobal ; Alevan, & 23
Manahath, Et Ebal, Schepho, & Onam. Et isti sunt filii Tsibeon, & 24
Aia, & Ana : iste est Ana qui commisit onagros cum asinabus, & post
tempus invenit mulos qui ex illis exierunt, cum pasceret asinos Tsibeon
patris sui. Et isti sunt filii Ana, Dischon : & Aolibama filia Ana, 25
Porro isti sunt filii Dischan : Chemdan, & Jisban, & Jithran, & Ke- 26
ran. Isti sunt filii Etser : Bilhan, & Zaëvan, & Akan. Isti sunt filii 27
Dischan, Uts & Aram. Isti sunt magnates familiæ *Horæorum* : prin- 28
ceps Lotan, princeps Schobal, princeps Tsibeon, princeps Anah. 29

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* كه بود مال ايشان بسيار ازنشستن يكجا ونه توانست زمين نشستن جاي ايشان 7
ببر داشتن ايشان ازجهت رمهاي ايشان * بنشست عشو درکوه شعير عشو او ادوم * و اينان 8 9
تولّدهاي عشو پدري ادوم درکوه شعير * اينان نامهاي پسران عشو اليفز پسر عده 10
زني عشو رعوال پسري بشمت زني عشو * بودند پسران اليفز تيمن [اومر صفو و جعتم 11
و قنز] * وتمنع بود سرّيتي باليفز پسري عشو برايند باليفز مر عملق اينان پسران عده 12
زني عشو * و اينان پسران رعوال نحت [و رزح شمّه ومزّه] اينان بودند پسران بشمت زني 13
عشو * و اينان بودند پسران اهليبمه دختري عنه دختري صبعون زني عشو برايند بعشو 14
مر يعوش [ومر يعلم ومر قرح] * اينان مهتران پسران عشو پسران اليفز نخست زاد عشو مهتر 15
تيمن [مهتر اومر مهتر صفو مهتر قنز * مهتر قرح مهتر جعتم مهتر عملق] اينان مهتران اليفز 16
در زمين ادوم اينان پسران عده * اينان پسران رعوال پسري عشو مهتر نحت [مهتر زرح 17
مهتر شمّه مهتر مزّه اينان مهتران رعوال در زمين ادوم اينان پسران بشمت زني عشو *
* و اينان پسران اهليبمه زني عشو مهتر يعوش مهتر يعلم مهتر قرح اينان مهتران اهليبمه 18
دختري عنه زني عشو] * اينان پسران عشو و اينان مهتران ايشان او ادوم * اينان پسران شعير آن 19 20
حوري نشينان آن زمين لوطن [وشوبل وصبعون وعنه * ودیشون واصر ودیشن] اينان 21
مهتران آن حوري پسران شعير در زمين ادوم * بودند پسران لوطن حوري وهيمم 22
وخواهري لوطن تمنع * و اينان پسران شوبل علون [ومنحت وعيبل شفو و اونم] * 23
* و اينان پسران صبعون وايه وعنه اوعنه آنچه بيافت مر آن استوها در بيابان در چراندن 24
او مر آن خرها بصبعون پدري او * و اينان پسران عنه ديشون واهليبمه دختري عنه * 25
* و اينان پسران ديشن حمدن واشبن ويترن و كرن * اينان پسران اصر بلهن و زعون 26 27
وعقن * اينان پسران ديشن عوص وارن * اينان مهتران آن حوري مهتر لوطن [مهتر 28 29
شوبل مهتر صبعون مهتر عنه *

Quia erant opes eorum nimis 7
sedere uno loco, neque poterat terra commorationis eorum sustinere eos propter greges eorum. Sedit que Eshau in monte Sheir : 8
Eshau, ipse est Edom. Et ista 9
sunt progenies Eshau patris Edom in monte Sheir. Hæc sunt nomina 10
filiorum Eshau : Eliphaz filius Adah uxoris Eshau : Reüel filius Boshmath uxoris Eshau. Fuerunt 11
filii Eliphaz : Teman, Omar, Sepho, & Gaatham, & Cenaz. Porrò Timna erat concubina Eliphaz 12
filii Eshau : quæ peperit ipsi Eliphaz, Amalec. Hi sunt filii Adah uxoris Eshau. Et isti sunt filii Reüel : 13
Nahath, & Zerah, Shamnah, & Mizzah : hi fuerunt filii Boshmath uxoris Eshau. Isti verò fu- 14
erunt filii Aholibamah filiæ Anah filiæ Sibeon uxoris Eshau : quæ peperit ipsi Eshau, Jeüsh, & Jaalam, & Corah. Isti sunt 15
principes filiorum Eshau. Filii Eliphaz primogeniti Eshau : princeps Teman, princeps Omar, princeps Sepho, princeps Cenaz, Prin- 16
ceps Corah, princeps Gaatham, princeps Amalec : isti sunt principes Eliphaz in terra Edom, isti 17
sunt filii Adah. Hi autem sunt fi- lii Reüel filii Eshau : princeps Nahath, princeps Zerah, princeps Shammah, princeps Mizzah : isti sunt principes Reüel in terra Edom : 18
isti filii Boshmath uxoris Eshau. Hi verò sunt filii Aholibamah uxo- 19
ris Eshau : princeps Jeüsh, princeps Jaalam, princeps Corah : isti sunt principes ex Aholibamah fi- 20
liâ Anah, uxore Eshau : Hi sunt 21
filii Eshau, & hi principes eorum : ipse est Edom. Isti autem sunt fi- 22
lii Sheir Horæi, sedentes in terra : Lotan, & Shobal, & Sibeon, & Anah, Et Dishon, & Eser, & 23
Dishan : hi sunt principes Horæo- rum, filii Sheir in terra Edom. Fu- 24
erunt q; filii Lotan, Hori & Hemam : & soror Lotan, Timna. Isti autem 25
sunt filii Shobal : Alvan, & Ma- nahath, & Ebal, Shepho & Onam. Et isti sunt filii Sibeon : 26
Ajah, & Anah : ipse Anah est qui invenit mulos in deserto, cùm pa- 27
sceret asinos Sibeon patris sui. Et isti 28
sunt filii Anah : Dishon. & Aboli- bamah filia Anah. Et isti sunt filii 29
Dishon : Hemdan, & Eshban, & Ithran, et Cheran. Isti sunt filii Eser : Bilhan, et Zaavan, et Acan. Isti sunt filii Dishan : Uts, et Aran. Isti sunt principes Horæorum : princeps Lotan, princeps Shobal, princeps Sibeon, princeps Anah,

אלוף רבא דישון רבא אצר רבא דישן אלין רברבי גנוסיא לרברביהום דמדודהום מן קרתת דנא באראע דנבלא: ואלה ואלין מלאכייא די מלכו באראע דאדום קדם עד לא מלך מלכא לבני ישראל: וימלך ומלך באדום בלעם בר בעור ושום קרתא דבית מלכותיה דנהבה: וימת ומית בלע וימלך תחותוי יובב בר זרח מבצרה: וימת ומית יובב וימלך תחותוי חושם מארע דרומא: וימת ומית חושם וימלך תחותוי הדד בר בדד דקטל ית מדינאי בסדרותיה עפהון קרבא בחקלי מואב ושום קרתא דבית מלכותיה עוית: ויתת ומית הדד וימלך תחותיה שמלה ממשרקה: וימת ומית שמלה וימלך תחותוי שאול דמן רחובות דעל פרת: וימת ומית שאול וימלך תחותוי בעל חנן בר עכבור: וימת ומית בעל חנן בר עכבור וימלך תחותוי הדר ושום קרתא דבית מלכותיה פעו ושום אנתתיה מהיטבאל בת מטרד ברתא דמצהב דהבא נברא דהוה לעי במטרדא כל יומי חייוהי מן בתר דאכל ושבע חור ואמר מה הוא דהבא ומה הוא כספא:

ירושלמי 39 וימלך מן בתריה הדד ושמה דקרתיה פעו ושום דאתתיה מהיטבאל בת מטרד ברתא דמצהב דהבא נברא דהוה לעי במטרדא כל יומי חייוהי מן בתר דאכל ושבע חור ואמר מה הוא דהבא ומה הוא כספא:

39

ואלה ואלין שמהת רברבי עשו ליחוסיהון לאתר מרודיהון בשמהתהון רבא תמנע רבא עלוה רבא יתת: אלוף רבא אהליבמא רבא אלה רבא פינון: אלוף רבא קנז רבא תימן רבא מבצר: אלוף רבא מגדיאל הוא הוד מתקרי מגדיאל על שום קרתיה מגדל תקיף היא רבא עירם אלין רברבי אדום למותבניהון בארעא אחסנתיהון הוא עשו אבוהון דאדומאי:

לז

פ פ פ

וישב ויתיב יעקב בשלויתא בארע תותבות אבוי בארעא דכנען: אלה אלין זרעייתי יעקב יוסף בר שבסרי שנין הוה בסבקיה מן בית מדרשא והוא טלה מתרבי עם בני בלהה ועם בני זלפה נשיא דאבוי ואייתי יוסף ית טיבוהון בישׁ וחמנון דאכלין בשרא דתלישׁ מן חייוא חייא ית אודניא וית דנביא ואתא ותני לורת אבוהון: וישראל ישראל 3 ירושלמי 3 פרנוד מצויר: רחים ית יוסף מכל בנוי ארום אקונין דיוסף דמיין לאיקונין דיליה ועבד ליה פרנוד מצויר: ויראו וחמון אחוי ארום יתיה רחים אבוהון מכל אחוי ונטרו ליה בבו ולא צבן למללא עמיה שלם:

Princeps Dischon, princeps Ezer, princeps Dischan: isti sunt magnates prosapiæ Horæorum secundùm principes suos, quorum habitatio antea erat in terra Gebal. Isti verò sunt reges qui regnârunt in terra Edom, antequam regnaret rex in filios Israel. Regnavit autem in Edom Bileam filius Beor, & nomen civitatis domus regni ejus Dinhaba. Et mortuus est Bela: & regnavit pro eo Jobab filius Zerach ex Botsra. Et mortuus est Jobab: & regnavit pro eo Chuscham de terra australi. Et mortuus est Chusam: & regnavit pro eo Hadad filius Bedad, qui interfecit Madianitas dum ordinaret cum illis bellum in agris Moab; & nomen civitatis domus regiæ ejus Avith. Et mortuus est Hadad: & regnavit pro eo Samlah de Masreka. Et mortuus est Samla: & regnavit pro eo Saul qui erat ex Rehoboth, quæ est juxta Euphratem. Et mortuus est Saul: & regnavit pro eo Baalhanan filius Akbor. Et mortuus est Bahalhanan filius Akbor: & regnavit pro eo Hadar, & nomen civitatis domus regiæ ejus Pahu: & nomen uxoris ejus Mehetabeel filia Matred; ille est vir qui laborabat assiduè & cum vigilantia, postquam autem dives factus est & comparavit opes, tum elatior factus est in corde suo, dicendo; Quid est argentum, & quid est aurum? Hæc verò sunt nomina principum Esau juxta prosapiam suam, juxta locum habitationum eorum, cum nominibus suis, princeps Timna, princeps Alva, princeps Jetheth: Princeps Aholibama, princeps Ela, princeps Pinon: Princeps Kenaz, princeps Teman, princeps Mibtsar: Princeps Magdiel, ipse vocabatur Magdiel de nomine civitatis suæ, quæ turris erat fortissima, princeps Iram: isti sunt principes Edom juxta habitationes suas, in terra possessionis eorum; ipse est Esau pater Idumæorum.

Hierol. 39. *Et regnavit post ipsum Hadar, & nomen urbis ejus Pahu, & nomen uxoris ejus Mehetabel filia Matred, filia aurifabri, viri qui laborabat labore indefesso omnibus diebus vitæ suæ, postquam autem comederat & satur erat, revertebatur & dicebat; Quid est aurum, et quid est argentum?*

CAP. XXXVII.

SECT. IX.

ET habitavit Jacob in tranquillitate, in terra peregrinationis patrum suorum, in terra Canaan. Istæ sunt generationes Jacob: Joseph natus erat septemdecim annos cum exiret è schola, & ipse puer educatus cum filiis Bilha & cum filiis Zilpa uxorum patris sui: & afferebat Joseph famam eorum malam, viderat enim eos comedentes carnem quæ lacerata erat ex bestia vivente, nempe aures & caudas, itaque venit & renuntiavit patri suo. Israel autem diligebat Josephum præ omnibus filiis suis, Quoniam imago Josephi similis erat imagini ipsius, & fecit illi tunicam figuratam. Et viderunt fratres ejus, quòd ipsum diligeret pater eorum præ omnibus fratribus suis, & servârunt in illum inimicitias: neque volebant loqui cum eo pacificè.

Hierof. 3. *Tunicam figuratam.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* مهتر ديشون مهتر اصر مهتر ديشن] اينان مهتران آن حوري بمهتران ايشان در زمين
Princeps Dishon, princeps Eser, princeps Dishan. Hi sunt principes Horæorum, in principibus suis, in
سعير * واينان آن پادشاهان آنچه پادشاهي كردند در زمين ادوم پيش پادشاهي كردن
terra Sheir. Isti autem sunt reges qui imperiũ gesserunt in terra Edom, antequàm imperium gereret rex
پادشاهي بپسران يسرال * پادشاهي كرد در ادوم بلع پسري بعور ونام شهري او دنهبه
ullus super filios Israel. Imperium gessit in Edom Bela filius Beor: & nomen urbis ejus Dinhabah. Mor-
tuo Belâ, imperium gessit in loco ejus Jobab filius Zerah de Bosrah. Mortuo Jobab, imperium gessit in
*بمرد بلع پادشاهي كرد بجاي او يوبب پسري زرح از بصره * بمرد يوبب پادشاهي كرد
loco ejus Husham è terra Teman. Mortuo Husham, imperium gessit in loco ejus Hadad filius Bedad, per-
بجاي او حوشم از زمين آن تيمني * بمرد حوشم پادشاهي كرد بجاي او هدد پسري بلد
cutiens Midjan in agro Moab: & nomen urbis ejus Avith. Mortuo Hadad, imperium gessit in loco ejus
آن ونام مدين در دشت مواب ونام شهر او عويت * بمرد هدد پادشاهي كرد بجاي او شملة از
Shamlah de Masrecah. Mortuo Shamlah, imperium gessit in loco ejus Shaül de Apertis locis flumi-
مسرقه * بمرد شملة پادشاهي [كرد] بجاي او شاول از كشاده جايها آن رود * بمرد شاول پادشاهي
nis. Mortuo Shaül, imperium gessit in loco ejus Baal-hanan filius Achbor. Mortuo Baal-hanan filio
كرد بجاي او بعل حنن پسري عكبور * بمرد بعل حنن بن عكبور پادشاهي كرد بجاي او هدر
Achbor, imperium gessit in loco ejus Hadar: & nomen urbis ejus Phaü: nomen autem uxoris ejus Mehetabel
ونام شهر او فعو ونام زن او مهيطبال دختري مطرد دختري مرد زركر * واينان نامهاي مهتران
filia Matred filiæ hominis aurifabri. Hæc ergò sunt nomina principum Esau, per familias suas: per loca
عشو باهل خانهاي ايشان بجايهاي ايشان در نامهاي ايشان مهتر تمنع مهتر علوه مهتر
sua, in nominibus suis: princeps Timna, princeps Alvah, princeps Jetheth, Princeps Aholibamah, princeps
يثت * مهتر اهليبمه مهتر اله مهتر فينون * مهتر قنز مهتر تيمن مهتر مبصر * مهتر مجديال
Elah, princeps Pbinon, Princeps Cenaz, princeps Teman, princeps Mibsar, Princeps Magdiel, princeps
مهتر عيرم اينان مهتران ادوم بنشستن جاها ايشان در زمين كرفتن ايشان او عشو
Iram. Hi sunt magnates Edom, per residendi loca sua, in terra acquisitionis eorum, ipse Esau est pater Edom.
پدري ادوم * * فصل سي هفتم * * بنشست يعقوب در زمين نشستن جاي

CAP. XXXVII.

پدري او در زمين كنعن * اينان توليدهاي يعقوب يوسف قدر هفده ساله بود شباني كنا
SEdit autem Jaacob in terra commorationis patris sui, in terra Chenaan. Hæ sunt generationes Jaacob:
اوار برادران او در كوسفند واو كودك اوار پسران بلهه واوار پسران زلفه زان پدري او بياورد
Joseph circa septemdecim annorũ, erat pastor, cũ fratrib⁹ suis oviũ: & ipse puer erat cũ filiis Bilhah, & cũ
يوسف مر عيب ايشان بدي بپدري ايشان * ويسرال دوست داشت مر يوسف از همه پسران او كه
filiis Zilphah uxorũ patris sui: retulitq; Joseph infamiã eorũ malã patri ipsorũ. Porrò Israel dilectũ habebat
پسري خردمند است او باو وبكرد باو پيراهني رز بفت * بديدند برادران او كه اويرا دوست داشت
Joseph præ omnibus filiis suis, quia filius prudens erat ipse ei: fecitq; ei induſiũ auro intertextũ. Quum
[پدري ايشان] از همه برادران او رشك بردند اويرا ونه توانستند سخن كفتن اويرا بسلامتي
videret fratres ej⁹ quòd eũ dilectũ haberet pater ipsorũ præ omnib⁹ fratribus ejus, invidiã tulerunt in eũ, neq; potuerunt verbum dicere ei pacificè.

5 ויחלם וַחֲלַם יוֹסֵף חֶלְמָא וְחַוִּי לְאָחוֹהִי וְאוֹסִיפוּ תּוֹב לְמִנְטַר לֵיהּ בְּבוֹ : ויאמר
6 וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמָעוּ כְּדוֹן חֶלְמָא הָדֵין דִּי חֲלֵימִית : והנה וְהָא אֲנַחְנָא כְּפַרְכִין
7 פֵּירוּכִין בְּגוֹ חַקְלָא וְהָא קָטַת פּוּרְכְתִי וְאוֹף ירושלמי 7 מַפְּרְכִין פֵּרוּכִין :
אֲזַרְקַפְרַת וְהָא מִתְחַזְרָן פּוּרְכְתֵיכוֹן וְנָחֲנָן
לְפוּרְכְתִי : ויאמרו וַאֲמַר לֵיהּ אָחוֹהִי הֲלְמַלְכָּא אֲנָת מְרַטֵּי עֲלָנָא אִין לְמִשְׁלַט 8
אֲנָת סְבִיר עֲלָנָא וְאוֹסִיפוּ תּוֹב לְמִנְטַר לֵיהּ בְּבוֹ עַל חֶלְמוֹי וְעַל פִּתְגָמוֹי : ויחלם
9 וַחֲלַם תּוֹב חֶלְמָא חוֹרָנָא וְחַוִּי יָתֵיהּ לְאָחוֹי וַאֲמַר הָא חֲלֵימִית חֶלְמָא תּוֹב וְהָא
שִׁמְשָׁא וְסִיהֲרָא וְחַד סַר כְּכְבַיָּא נָחֲנָן לִי : ויספר וְאִשְׁתְּעִי לְאָבוֹי וְלְאָחוֹי וּנְזַף 10
בֵּיהּ אֲבוֹי וַאֲמַר לֵיהּ מָא חֶלְמָא הָדֵין דְּחֶלֵימְתָּא הֲמֵיתָא נֵיתֵי אֲנָא וְאִמָּךְ וְאָחָךְ
לְמִנְחַן לָךְ עַל אַרְעָא : ויקנאו וְקַנִּיאוּ בֵּיהּ אָחוֹהִי וְאָבוֹי נְטַר בְּלִבֵּיהּ יַת פִּתְגָמָא : 11
12 וילכו וַאֲזָלוּ אָחוֹהִי לְמִרְעֵי יַת עָנָא דַּאֲבוּהוֹן בִּשְׁכֶם : ויאמר וַהֲוָה לְזִמַן יוֹמִין 13
וְאָמַר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף הֲלָא אָחָךְ רָעָן בִּשְׁכֶם וְדָחֵיל אֲנָא דִלְמָא נַיְחוּן חִיוָּאֵי
וְיִמְחוֹנוּן עַל עִיסַק דִּי סְחוֹ יַת חֲמוֹר וְיַת שְׁכֶם וְיַת יַתְבֵי קִרְתָּא אֵיתָא כְּדוֹן וַאֲשַׁלְחִינָךְ
לְוָתְהוֹן וַאֲמַר לֵיהּ הָאֲנָא : ויאמר וַאֲמַר לֵיהּ אִיזֵל כְּדוֹן חֲמֵי יַת שְׁלָם אָחָךְ 14
וְיַת שְׁלָם עָנָא וַאֲתֵיבְנִי פִּתְגָמָא וְשַׁדְרֵיהּ עַל עִיטָא עֲמִיקְתָא דְּאִתְמַלֵּל עִם אַבְרָהָם
בְּחֶבְרוֹן וּבְהַהוּא יוֹמָא הֲוָה שָׁרוּ נָלוּתָא דְּמִצְרַיִם וְקָם וְאָתָא יוֹסֵף לִשְׁכֶם :
15 וימצאהו וְאַשְׁכְּחֵיהּ גַּבְרִיאֵל בִּדְמוּת גַּבְרָא וְהָא טָעֵי בְּחַקְלָא וְשְׁאֵלֵיהּ גַּבְרָא 16
לְמֵימַר מָה אַנְתְּ בָּעֵי : ויאמר וַאֲמַר יַת אָחַי אֲנָא בָּעֵי חַוִּי כְּרוֹן לִי אֵיכַן אִינוּן 17
רָעָן : ויאמר וַאֲמַר גַּבְרָא נְטָלַן מִכָּאן אֲרוּם שְׁמָעִית מִפִּתְגָם דַּהֲווֹ אָמְרִין דְּנוֹדָא דְּהָא אִישְׁתְּרִי
מִן יוֹמָא דֵּין שִׁעְבּוּד מִצְרָאֵי וְאִתְאֲמַר לְהוֹם בִּנְבוּאָה דְּחִוְיָאֵי בָּעַן לְסַדָּרָא עִסְקָהוֹן
סְדָרֵי קְרָבָא בְּגִין כֵּן הֲווֹ אָמְרִין נֵזִיל לְדוֹתָן וַאֲזַל יוֹסֵף בָּתַר אָחוֹהִי וְאַשְׁכְּחִינוּן 18
בְּדוֹתָן : ויראו וְחָמִין יָתֵיהּ מֵרָחִיק וְעַד לָא קָרִיב לְוָתְהוֹם וְאִתְיַעֲטוּ עֲלוֹי לְמִקְטְלֵיהּ :
19 ויאמרו וַאֲמָרוּ שְׁמָעוּן וְלֵוִי דַּהֲווֹ אָחִין בְּעִיטְתָא נְבַר לְאָחוֹי הָא מָארֵי חֶלְמַיָּא 20
דַּיכִי אָתֵי : ועתה וּכְדוֹן אִתּוּ וְנִקְטְלִינֵיהּ וְנִרְמִינֵיהּ בְּחַד מִן גּוּבַיָּא וְנֵימַר חַיְתָא
בִּשְׁתָּא אֲכָלַתֵּיהּ וְנֶחְמֵי מָה יְהֵי פִּשַׁר חֶלְמוֹי :

Et ſomniavit Joſeph ſomnium, & renuntiavit fratribus ſuis : unde addidêre adhuc ſervare in illum inimicitias. Et dixit illis ; Audite 5
ſomnium hoc quod ſomniavi. Et ecce nos ligantes manipulos in me- 6
dio agri, & ecce conſurgebat manipulus meus, & etiam erectus ſtabat : & 7
ecce circundabant manipuli veſtri,
& inclinabant ſe manipulo meo. Hieroſ. 7. *Ligantes manipulos.*
Et dixerunt illi fratres ejus ; An re- 8
gnare tu cogitas ſuper nos ? an dominari tu putas ſuper nos ? Et addiderunt adhuc illi ſervare inimicitias, propter ſomnia ejus & propter verba ejus. Et ſomniavit rurſus ſomnium aliud ; & indicavit ipſum fratribus 9
ſuis : & dixit ; Ecce ſomniavi ſomnium rurſus, & ecce ſol & Luna & undecim ſtellæ inclinabant ſe mihi. Et narravit patri ſuo & fratribus ſuis ; 10
& increpavit eum pater ejus, & dixit illi ; Quale ſomnium hoc quod tu ſomniâſti ? an veniendo veniemus, ego, & mater tua, & fratres tui, ad inclinandum nos tibi in terram. Æmulati ergo ſunt eum fratres ejus, ſed pa- 11
ter ejus ſervabat in corde ſuo hoc verbum. Et iverunt fratres ejus ad pa- 12
ſcendum gregem patris ſui in Sichem. Accidit itaq; poſt tempus dierum, 13
ut diceret Iſrael Joſepho ; Annon fratres tui paſcunt in Sichem ? timeo autem ego ne veniant Hevæi & percutiant eos, propterea quod percuſſerunt Hemor & Sichem & habitatores civitatis illius, veni jam & mittam te ad eos : & reſpondit illi ; Ecce ego. Et dixit illi ; Ito nunc, vide pacem 14
fratrum tuorum, & pacem gregis, & refer mihi reſponſum : itaque miſit eum juxta conſilium profundum, de quo ſermo factus eſt cum Abraham in Hebron, nam illo die incipiebat captivitas Ægypti : ſurrexit itaque Joſeph, & venit in Sichem. Et invenit eum Gabriel in ſimilitudine viri, 15
& ecce errabat in agro : & interrogavit eum vir, dicendo ; Quid tu quæris ? Et reſpondit ; Fratres meos ego quæro : indica quæſo, ubi 16
ipſi paſcant. Et dixit vir ille ; Profecti ſunt hinc, quoniam audivi à 17
tergo veli quod inchoata ſit ab hoc die ſervitus Ægyptiorum, & dictum eſt illis per prophetiam quod Hevæi quærerent inſtruere aciem belli contra eos, propterea dicebant ; proficiſcamur in Dothan : itaque ivit Joſeph poſt fratres ſuos, quos invenit in Dothan. Et viderunt eum à longè, an- 18
tequam appropinquaret ad eos : & conſilium inierunt adverſus eum, ut occiderent eum. Et dixerunt Simeon & Levi, qui erant fratres in con- 19
ſilio, vir fratri ſuo ; Ecce dominus ſomniorum iſte venit. Jam vero ve- 20
nite & interficiamus eum, & projiciamus eum in unam ex foveis iſtis, & dicemus ; Fera mala devoravit eum : & videbimus quænam ſit interpretatio ſomniorum ejus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

5 خواب دید یوسف خواب آنگاه کرد با برادران او بیفزودند دشمن داشتن اویرا * گفت بایشان
6 بشنوید اکنون آن خواب آن این آنچه خواب دیدم * واینك ایما پشته بندان پشتها در میان آن
7 دشت واینك برخاست پشتهي من ونیز استیده آمد واینك گرد شدند پشتهاي شما
8 سجود کردند بپشتهي من * گفتند باو برادران او ها پادشاهي کني ابر ایما
اگر مسلط شدن مسلط شوي در ایما بیفزودند نیز دشمن داشتن اویرا ابر خوابهاي
9 او وابر سخنهاي او * خواب دید نیز خواب دیگر حکایت کرد اویرا ببرادران او گفت اینك
خواب دیدم خواب نیز واینك آن خورشید وآن ماه ویازده ستارها سجود کنان بمن *
10 حکایت کرد بپدري او وببرادران او بانگ زد درو پدري او وگفت چیست آن خواب
آن این آنچه خواب دیدي ها آمدن بیاییم من ومادري تو وبرادران تو بسجود کردن
11 12 بتو بزمین * رشك بردند درو برادران او وپدري او نگاه داشت مر آن سخن * برفتند
13 برادران او بشباني کردن مر گوسپندان پدري ایشان در شکم * گفت یسرال بیوسف ها
نه برادران تو شباني کنان در شکم بیا وبفرستم ترا بایشان گفت باو اینك من * گفت
14 باو برو اکنون وببین مر سلامتي برادران تو ومر سلامتي آن گوسفندان وباز گردان
15 مرا سخن بفرستاد اویرا از عمق حبرون بیامد بشکم * بیافت اویرا مردي واینك طعیا شوا
16 در دشت بپرسید اویرا آن مرد بگفتن چه طلب کني * گفت مر برادران من من طلب
17 کنا آگاه کن اکنون بمن کجا ایشان شباني کنان * گفت آن مرد منزل برداشتند
این جا که شنیدم گویان برویم بدوتینه برفت یوسف پس برادران او بیافت ایشانرا
18 در دوتن * بدیدند اویرا از دور ودر پیش شود بایشان قصد کردند اویرا بکشتن
19 اویرا * گفتند مرد ببرادري او اینك خداوند آن خوابها ها باین بیامد * واکنون
20 بیایید وبکشیم اویرا وبیندازیم اویرا در یکه آن چاهها وبگوییم ددي بد بخورد اویرا
وببینیم چه باشند خوابهاي او *

*Somnians autem Joſeph ſomnium, 5
notificavit fratribus ſuis, & addiderunt odio habere eum. Dixit enim eis ; Audite jam ſomnium 6
hoc quod ſomniavi. Ecce nos 7
ligabamus acervos in medio agri, & en ſurrexit acervus meus, ac etiam conſiſtens evaſit : & ecce conglobantes ſe acervi veſtri, reverentiam exhibuerunt acervo meo. Reſponderunt ei fratres ejus ; Num 8
imperium gerendo imperium geres ſuper nos, ſi præficiendo præfectus fies ſuper nos ? Itaque addiderunt etiam odio habere eum propter ſomnia ejus, & propter verba ejus. Somniavit iterùm ſomnium 9
alterum, quem narravit fratribus ſuis, dicendo ; Ecce ſomniavi ſomnium iterùm, & en ſol et luna & undecim ſtellæ reverentiam exhibebant mihi. Quum narraſſet 10
patri ſuo ac fratribus ſuis, increpavit eum pater ejus, ac dixit ; Quid eſt ſomnium hoc quod ſomniâſti ? an veniendo veniemus ego & mater tua ac fratres tui ad reverentiam exhibendum tibi in terram ? Æmulati 11
onem itaq; habuerunt in eum fratres ejus : pater verò ejus obſervabat verbum. Abierant autem fratres 12
ejus ad paſcendum oves patris ſui in Shechem. Dixitque Iſrael ad 13
Joſeph ; Annon fratres tui paſcunt in Shechem ? veni, & mittam te ad eos. Reſpondit ei ; Ecce ego. 14
Dixit ei ; Vade nunc, & vide pacem fratrum tuorum, & pacem ovium, & refer mihi verbum. Miſit itaque eum à valle Hebron, & 15
venit ad Shechem. Reperit autem eum vir quidam, & ecce errabat in agro. Interrogavitque eum vir, 16
dicendo ; Quid quæris ? Reſpondit ; Fratres meos ego quæro : nutum fac jam mihi ubi illi paſcunt. 17
Ait vir ; Manſionem removerunt illi ab hoc loco : audivi enim eos dicentes ; Ibimus ad Dothan. Abiit igitur Joſeph poſt fratres ſuos, 18
invênit eos in Dothan. Viderunt autem eum eminùs, & antequàm acceſſiſſet ad eos, intentionem habuerunt in eum, occidere eum. 19
Dixitque quiſque fratri ſuo ; Ecce dominum illorum ſomniorum : nunc huc venit ? Nunc quidem ve- 20
nite, & interficiamus eum, projiciamusque eum in unum è puteis, & dicemus ; Fera mala devoravit eum : & videbimus quid erunt ſomnia ejus.*

בראשית לז
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

וישמע וּשְׁמַע רְאוּבֵן וְשֵׁזְבֵיהּ מִן אִידֵיהוֹן וְאָמַר לָא נְקַטְלִינֵיהּ דְּלָא נִתְחַיֵּיב בְּאַדְמֵיהּ: 21
ויאמר וַאֲמַר לְהוֹם רְאוּבֵן לָא תְשַׁדְּרוּן אִדְּמָא זַכָּאי טְלוֹקוּ יָתֵיהּ לְגוּבָא הָדֵין 22
דְּבְמַדְבְּרָא וְיַד דְּקִטוּלִין לָא תּוֹשְׁטוּן בֵּיהּ בְּגִין לְשֵׁיזְבָא יָתֵיהּ מִידֵיהוֹן לַאֲהָבוּתֵיהּ
לְוָת אֲבוּי: ויהי וַהֲוָה כַּד אֲתָא יוֹסֵף לְוָת אֲחוֹהִי וְאַשְׁלְחוּ יָת יוֹסֵף יַת פַּרְנוּדֵיהּ 23
יַת פַּרְנוּד מְצַיֵּיר דְּעָלּוֹי: ויקחהו וְנָסְבוּ יָתֵיהּ וְטַלְקוּ יָתֵיהּ לְגוּבָא וְגוּבָא סָרֵק 24
לֵית בֵּיהּ מוּי בְּרֵם חִוְיִין וְעַקְרַבִּין הֲווֹ ירושלמי 25 סִיעָא דְּסָרָקִין:
בֵּיהּ: וישבו וְיָתְבוּ לְמֵיכוֹל לַחְמָא 25
וְזָקְפוּ עֵינֵיהוֹן וְחָמוֹן וְהָא סִיעָא דַּעֲרָבָאֵי אַתְיָא מִגִּלְעָד וְגַמַּלֵיהוֹן טָעְנִין שַׁעֲוֵד
וּשְׁרַף קְטַף וְלוּטוּם מְטַיְּלִין לַאֲחָתָא לְמִצְרָיִם: ויאמר וַאֲמַר יְהוּדָה לַאֲחוֹהִי מָה 26
הַנְיָיתּ מָמוֹן יְהֵי לַן אֲרוּם נְקַטוֹל יַת אֲחוּנָא וְנְכַסֵּי עַל דְּמֵיהּ: לכו אֵיתוֹ 27
וְנוֹבְנִינֵיהּ לַעֲרָבָאֵין וִידָנָא לָא תְהֵי בֵּיהּ לְמִקְטְלֵיהּ אֲרוּם אֲחוּנָא בְּשַׂרָנָא הוּא
וְקַבִּילוּ אֲחוֹהִי: ויעברו וְעָבְרוּ גַּבְרֵי מְדָיְנָאֵי מָרֵי פִּרְקְמַטְיָא וְנָיְדוּ וְאַסִּיקוּ יַת 28
יוֹסֵף מִן גּוּבָא וְזַבִּינוּ יַת יוֹסֵף לַעֲרָבָאֵין בְּעֶשְׂרִין מָעִין דִּכְסַף וְזַבְּנוּ מְנָהוֹן סַנְדָּלִין
וַאֲיֵיתִיו יַת יוֹסֵף לְמִצְרָיִם: וישב וְתָב רְאוּבֵן לְגוּבָא אֲרוּם לָא הֲוָה עִמְּהוֹן 29
לְמִסְעוֹד כַּד זַבְּנוּהִי דַּהֲוָה יָתִיב בְּצוֹמָא עַל דְּבִלְבֵּל מַצַּע אֲבוּי וְאָזַל וְיָתִיב בַּיְנֵי
טַוְּורַיָּא לְמֶהֱדוֹר לְגוּבָא לַאַסְקוּתֵיהּ לְאָבוּי מָאִים יַסֵּב לֵיהּ אַפַּיִן וְכִיוִין דְּתָב 30
וְחָמָא וְהָא לֵית יוֹסֵף בְּגוּבָא וּבָעָא יַת לְבוּשׁוֹי: וישב וְתָב לְוָת אֲחוֹהִי וַאֲמַר
טְלֵיָא לֵיתוֹהִי וַאֲנָא לְהֵן אָנָא אָתֵי וְהֵכְדֵין נָחֲמֵי סְבַר אַפּוֹי דְּאַבָּא: ויקחו 31
וְנָסְבוּ יַת פַּרְנוּדָא דְיוֹסֵף וְנָכְסוּ צְפִיר בַּר עִזֵּי אֲרוּם אַדְמֵיהּ דְּמֵי לְדַנְבָּרָא וְטָבְלוּ
יַת פַּרְנוּדָא בְּאַדְמָא: וישלחו וְשַׁדְּרוּ בְיַד בְּנֵי זְלָפָה וּבְיַד בְּנֵי בִלְהָה יַת פְּרוּד 32
מְצַיֵּיר וַאֲיֵיתוּהִי לְוָת אֲבוּהוֹן וְאָמְרוּ דָּא אַשְׁכַּחְנָא אִשְׁתְּמוֹדַע כְּרוֹן הַפַּרְנוּדָא דְּבְרָךְ
הִיא אִין לָא: ויכירה וְאִשְׁתְּמוֹדַע 33 ירושלמי 33 וְחַכַּם יָתֵהּ וְאָמַר פַּרְנוּד
וְאָמַר פַּרְנוּד דְּבְרִי הִיא לָא חַיְוָת בְּרָא אֲכָלַת יָתֵיהּ דִּבְרִי הוּא לָא חַיַּת בָּרָא אֲכָלַת יָתֵיהּ
אַכְלַתְיֵהּ וְלָא עַל יַד בְּנֵי נָשָׁא אִתְקְטַל וְלָא מִתְקְטַל בְּרִי יוֹסֵף בְּרֵם חָמֵי אֲנָא
אֶלָּא חֲמֵי אֲנָא בְּרוּחַ קוּדְשָׁא דְּאִיתָּא בְּרוּחַ בֵּירַת קוּדְשָׁא הֵיךְ אִתָּא בִּישָׁא
בִּישָׁא לְקוּבְלֵיהּ: קַיְמָא לְקוּבְלֵיהּ:
עַל בְּרֵיהּ יוֹמִין סַגִּיאִין: ויקומו וְקָמוּ כָל בְּנוֹי וְכָל נְשֵׁי בְנוֹי וְאָזְלוּ לְמִנְחָמָא לֵיהּ 35
וְסָרִיב לְקַבָּלָא תַּנְחוּמִין וְאָמַר אֲרוּם אֵיחוּת לְוָת בְּרִי כַּד אֶבֵילְנָא לְבֵי קְבוּרְתָּא וּבְכָא יָתֵיהּ בְּרֵם יִצְחָק אֲבוּי:

Targ. JONATHAN B URIEL. *Hierosolymitanum.*

Et audivit Ruben, & liberavit eum ex manibus eorum, & dixit; Ne interficiamus eum, ut non rei simus sanguinis ejus. Et dixit illis Ruben; Ne effundatis sanguinem innocentem, projicite eum in foveam hanc deserti, & manum homicidiorum ne immittatis in eum: ut eriperet eum è manibus eorum, & redire faceret eum ad patrem suum. Et accidit quando venit Joseph ad fratres suos, ut exuerent Josephum tunicâ suâ, tunicâ figuratâ qua indutus erat. Et acceperunt ipsum, & projecerunt ipsum in foveam: fovea autem vacua erat, in qua non erant aquæ, verùm serpentes & scorpiones erant in ea. Et sederunt per circuitum ad comedendum panem: & levârunt oculos suos, & viderunt & ecce cœtus Arabum veniebat ex Gilead, vnà cum camelis onustis cerâ, resinâ, balsamo & castaneâ, euntes ut deportarent in Ægyptum. Et dixit Juda fratribus suis; Quæ utilitas pecuniarum erit nobis, quando interfecerimus fratrem nostrum, & texerimus sanguinem ejus? Venite, vendamus eum Arabibus, & manus nostra non sit in eum ad occidendum eum, quoniam frater noster caro nostra est: & paruerunt fratres ejus. Et transierunt viri Madianitæ negotiatores, & extraxerunt & ascendere fecerunt Josephum ex fovea, & vendiderunt Josephum Arabibus viginti obolis argenteis, & emerunt ex illis calceos, & adduxerunt Josephum in Ægyptum. Et reversus est Ruben ad foveam, quoniam non fuerat cum illis ad juvandum quando vendiderunt eum: sedebat enim in jejunio, eò q confudisset stratum patris sui, itaq; abiit & sedit inter montes, ut reverteretur ad foveã ad ascendere faciendum eum ad patrem suum, si fortè illi condonaret: postquam autem reversus est & vidit, & ecce non erat Joseph in fovea, tum rupit vestimenta sua. Et reversus est ad fratres suos, & dixit; Puer non est, & ego quonam ibo? & quomodo videbo conspectum facierum patris mei? Et acceperunt vestimentum Joseph, & mactârunt hircum filium caprarum, quoniam sanguis ejus similis est *sanguini* viri, & tinxerunt tunicam sanguine. Et miserunt per manum filiorum Zilpa, & per manum filiorum Bilha tunicam figuratam, & adduxerunt eam ad patrem suum, & dixerunt; Hoc invenimus: agnosce nunc num tunica filii tui sit annon? Et agnovit eam, & dixit; Tunica filii mei est, non fera agri devoravit eum, neque per manus hominum interfectus est: sed video ego per spiritum sanctum, quòd mulier mala stat contra eum. Et rupit Jacob vestimentum suum, & ligavit saccum in lumbis suis, & luxit super filio suo diebus multis. Et surrexerunt omnes filii ejus, et omnes uxores filiorum ejus, et iverunt ad consolandum eum, sed renuit recipere consolationes: & dixit; Descendam ad filium meum tanquam lugens in sepulchrum: & flevit eum etiam Isaac pater ejus.

Hieros. 25. *Cœtus Saracenorum.*

Hieros. 33. *Et cognovit eam, & dixit; Tunica filii mei est, non fera agrestis devoravit eum, neque interfectus est filius meus Joseph: verùm video ego spiritu domus sanctitatis, quomodo mulier mala stet contra eum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

21 Quo audito Reuben liberavit
21 * بشنويد راوبن خلاص كرد اويرا از دست ايشان گفت نه نزنيم اويرا جان * گفت
22 eum è manu eorum, & dixit; Ne percutiamus ei animam. Dixit quoque
22 بايشان راوبن مه ريزيد خون بيندازيم اويرا بآن چاه آن اين آنچه در بيابان ودست مه
eis Reuben; Ne effundatis sanguinem, projiciamus eum in puteum
hunc qui in deserto, & manum ne
extendatis in eum: hoc dicebat
causâ liberandi eum è manu eorum,
ad restituendum eum patri suo.
23 كشيد درو بسبب خلاص كردن اويرا ازدست ايشان بباز گرداندن اويرا بپدري او.
Fuitque, quando venisset Joseph ad
23 * بود چون آنچه بيامد يوسف ببرادران او بكشيدند مر يوسف مر پيراهن او مر آن پيراهن رر
fratres suos, detraxerunt Josepho in-
24 dusiũ suum, indusium auro intertex-
24 بغت آنچه ابر او * بستاندند اويرا بيندانتند اويرا بآن چاه وآن چاه تهي نيست درو آب.
tum quod erat super eum. Et cap-
25 * بنشستند بخوردن نان برداشتند چشمان ايشان بديدند واينك كارواني اسمعاليم عربان آيا
tientes eum projecerunt eum in puteum:
puteus verò vacuus erat, cui non
increat aqua. Consederúnque ad
25 از جلعد وشترهاي ايشان بر داران خربوب وموم و بلوط روان بفرود بردن بمصر * گفت
comedendum panem: attollentes autem oculos suos viderunt, & ecce
viatorum cohors ex Ishmælitis;
Arabibus, veniens à Gilead, & ca-
meli eorum portabant siliquas, &
ceram, & glandes; euntes ad defe-
rendum in Ægyptum. Dixitque
26 يهودة ببرادران اوچه طمع كه بكشيم مر برادري ايما وبپوشيم مر خون او * بياييد
Jehudah fratribus suis; Quæ con-
cupiscentia vobis ut interficeremus
fratrem nostrum, & abscondercmus
27 وبفروشيم اويرا بعربان ودست ايمانه باشد درو كه برادري ايما گوشت ايماست او بشنويدند
sanguinem ejus? Venite, & venda-
mus eum Arabibus: manus verò no-
stra ne sit in eum, quia frater noster
& caro nostra est ipse: auscultave-
28 برادران او * بگذشتند مردمان مديانان بازرگانان بكشيدند برآوردند مر يوسف ازان چاه
runtque ei fratres ejus. Transeun-
tibus igitur viris Midianitis mer-
catoribus, extraxerunt & sustulerunt
Joseph è puteo, & vendiderunt Jo-
seph Arabibus viginti siclis argenti:
29 بفروختند مر يوسف را بعربان در بيست مثقال سيم بياوردند مر يوسف بمصر * باز گشت
& abstulerunt Joseph in Ægyptum.
Reversúsque est Reuben ad puteum, et
29 راوبن بآن چاه و اينك نيست يوسف در چاه پاره كرد مر جامهاي او * باز گشت ببرادران او
ecce non erat Joseph in puteo: scidit
30 گفت آن كودك نيست او ومن كجا من آيا * بستاندند مر پيراهني يوسف بكشتند
itaque vestimenta sua, Et reversus
30 بغالهي بزان در زدند مر آن پيراهن درخون * بفرستادند مر پيراهني آن زر بغت بياوردند
fratribus suis dixit; Puer non est
31 پدري ايشان گفتند اين بيافتيم بشناس اكنون پيراهني پسري توست آن اگر نه *
ipse: & ego, quò veniam? Accipien-
tes autem indusium Joseph, mactâ-
32 بشناخت آنرا گفت پيراهني پسري من دد بد بخورد اويرا تخبير شدن تخبير شد يوسف *
runt hœdum caprarum, & illiverunt
33 پاره كرد يعقوب جامهاي او بنهاد پلاس در ميان او مصيبت گرفت ابر پسري او روزگاران
indusium in sanguinem. Missúmque
34 بسياران * برخاستند همه پسران او و همه دختران او بتسلي كردن اويرا نا كام بود بتسلي
indusiũ auro intertextum attule-
35 شدن گفت فرود شوم بپسري من مصيبت گين بگور بگريست اويرا پدري او.
runt patri eorum dicentes; Hoc in-
venimus, agnosce jam, indusium filii
tui est illud, necne? Agnoscénsque; il-
lud dixit; Indusium filii mei est, fera
noxia comedit eum, prædando præda
factus est Joseph. Et scidit Jacob
vestes suas, posuitque cilicium in
medium suum, & molestiam percepit
propter filiũ suum dies multos. Tum
surgentibus cunctis filiis ejus, cun-
ctisque filiabus ejus ad consolandum
eum, nolebat consolatione affici,
sed dixit; Descendam ad filium
meum anxiabundus in sepulchrum:
& flevit eum pater suus.

והמרינים ומדיניאי זבינו יתיה למצרים 36 ירושלמי 36 לפוטיפר שליטא דפרעה
לפוטיפר רבא דפרעה רב ספוקלטוריא: רב ספוקלטוריא:

לח

ויהי והוה בעדנא ההיא ונחת יהודה מנכסוי ואתפרש מן אחוי וסטא לות גברא 1
עדולמאה ושמיה חירה: וירא וחמא תמן יהודה ברת גבר תגר ושמיה שוע ונסיבה 2
ועל לוותה: ותהר ואתעברת וילידת בר וקרת ית שמיה ער ארום בלא וולד 3
עתיד למסת: ותהר ואתעברת תוב וילידת בר וקרת ית שמיה אונן ארום 4
ברם על עתיד אבוי לאתאבלא: ירושלמי 5 והות דפסקא:
ותסף ואוסיפת תיב וילידת בר וקרת 5
ית שמיה שלה ארום שלי יתה בעלה והוה בפסקת כד ילידת יתיה: ויקח ונסיב 6
יהודה איתא לער בוכריה ברת שם רבא ושמה תמר: ויהי והוה ער בוכרא דיהודה 7
ביש קדם יי ער דלא הוה יהיב ורעיה לאנתתיה ותקיף רונזא דיי עליה וקטליה יי:
ויאמר אמר יהודה לאונן עול לות איתת אחוך ויבם יתה ואקם זרעא על שמא 8
דאחוך: וידע וידע אונן ארום לא על שמיה איקרון בנין והוה כד הוה עליל 9
לות אנתתיה דאחוי הוה מחבל עובדוי על ארעא דלא למקמא בנין על שמיה דאחוי:
וירע ובאש קדם יי מה דעבד וקטע אוף ית יומוי: ויאמר אמר יהודה לתמר 10 11
כלתיה תיבי ארמלא בית אבוך עד דירבי שלה ברי ארום אמר דלמא ימות אף הוא
כאחוי ואולת תמר ויתבת בית אבוה: וירבו וסנו יומיא ומיתת בת שוע איתת 12
יהודה ואתנחם יהודה וסליק על גוזוי ענוי הוא וחירה רחמיה עדולמאה
לתמנת: וינד ואתני לתמר למימר הא חמוך סליק לתמנת למיגז ענוי: 13
ותסר ואעדת לבושי ארמלותא מנה וכסירת ברדידא ואעטפת ויתיבת בפרשת
ארחין דכל עייני מסתכלין תמן דעל שבילא דתמנת ארום חמת ארום רבא שלה 14
והיא לא אתיהיבת ליה לאנתו: ירושלמי 15 ארום צמצמת אפיהא:
ויראה וחמיה יהודה והוה מדמה 15

באנפוי כנפקת ברא ארום כעיסת אפין הות בביתיה דיהודה ולא הוה יהודה רחים
יתה: ויט ופסטא לותה לארחא ואמר הבי כדון איעול לותיך ארום לא ידע ארום 16
כלתיה היא ואמרת מה תתן לי ארום תיעול לותי: ויאמר ואמר אנא אשדר גדי 17
בר עיזי מן ענא ואמרת אין תתן משכונא עד דתשדר:

Madianitæ autem vendiderunt eum 36 in Ægyptum, Potiphari principi Pharaonis, principi satellitum.

Hieros. 36. *Potiphari præfecto Pharaonis, principi satellitum.*

CAP. XXXVIII.

ACcidit eo tempore ut descenderet Juda de facultatibus suis, & separaretur à fratribus suis: & declinaret ad virum Ædulamitem, cujus nomen *erat* Chira. Et vidit ibi Juda filiam viri mercatoris, cujus nomen Schuah: & proselytam reddidit eam, & ingressus est ad eam. Et prægnans facta peperit filium, & vocavit nomen ejus Er: eò quòd moriturus erat fiae filiis. Et prægnans iterum facta peperit filium, & vocavit nomen ejus Onan: quandoquidem de eo futurum erat ut pater ejus lugeret. Et addidit iterum, & peperit puerum, & vocavit nomen ejus Schela: eò quòd oblitus esset eam maritus ejus, & erat in cessatione dum pareret eum. Et accepit Jehuda uxorem Er primogenito suo filiam Sem magni, cujus nomen *erat* Tamar. Et fuit Er primogenitus Juda malus coram Domino, eò quòd non daret semen suum uxori suæ: ideo incanduit ira Domini in eum, & interfecit eum Dominus. Et dixit Juda ad Onan; Ingredere ad uxorem fratris tui, & duc eam in uxorem, & excita semen de nomine fratris tui. Et cognovit Onan, quòd non de nomine suo vocarent filios: itaq; quando ingrediebatur ad uxorem fratris sui, corrumpebat opera sua super terram, ut non susciteret filios de nomine fratris sui. Et displicuit coram Domino id quod fecerat, itaque abbreviavit etiam dies ejus. Et dixit Juda ad Tamar nurum suam; Sede vidua in domo patris tui, donec crescat Schela filius meus: quoniam dicebat, Ne moriatur etiam ipse ficut fratres ejus: itaque abiit Tamar, & sedit in domo patris sui. Et multiplicati sunt dies, & mortua est filia Schua uxor Juda: & consolationem accepit Juda, & ascendit ad tonsores gregis sui, ipse & Hira amicus ejus Ædulamites in Timnath. Et nuntiatum est Tamari, dicendo; Ecce socer tuus ascendit in Timnath, ad tondendum gregem suum. Et removit vestimenta viduitatis à se, & texit se peplo, & involvit se, & sedit in divisione viarum, ad quam omnes fontes respiciunt, quæ est in semita Timnath: eò quod videret crevisse Schela, nec dari se illi in uxorem. Et vidit eam Juda, videbatur autem in facie ejus veluti meretrix: quia provocabat ad iram dum esset in domo Juda, neque diligebat eam Juda. Et declinavit ad eam in via, & dixit; Permitte nunc ingrediar ad te, quoniam non noverat nurum suam esse: & respondit; Quid dabis mihi, ut ingrediaris ad me? Et dixit; Ego mittam hœdum natum ex capris de grege: & respondit; Si dederis pignus donec mittas.

Hier. 5. *Et fuit quando cessavit.*

Hier. 15. *Quoniam obvolverat peplo facies suas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

36 * وآن مديانان بفروختند اويرا بمصريان بفوطيفر خادمي فرعه امير آن قطّالان *

* فصل سي هشتم * * بود در وقت آن فرود شد يهوده از نزد برادران او ميل كرد تا 1
مرد عدولمي ونام او حيره * بديد آنجا يهوده دختري مرد سوداگر ونام او شوع بستانند آنرا 2
بيامد بآن * آبستن شد بزاييد پسر بخواند مر نام او عر * آبستن شد نيز بزاييد پسر بخواند مر 3 4
نام او اونن * بيفزود نيز بزاييد پسر بخواند مر نام او شله وبود در كزيب در زاييدن آن اويرا * 5
* بستانند يهوده زن بعر نخست زاد او ونام آن تمر * بود عر نخست زادهي يهوده بد در نظر 6 7
خدا بميراند اويرا خدا * گفت يهوده باونن بيا بزن برادري تو وجفت گير آنرا وبر 8
انگيزان نسل ببرادري تو * بدانست اونن كه نه باو باشد آن نسل وبود اگر بيامد بزن 9
برادري او تباه كرد بزمين ببي دادن نسل ببرادري او * بد آمد در نظر خدا بميراند 10
نيز اويرا * گفت يهوده بتمر عروس او بنشين بيوه خانهي پدري تو تا بزرك شود شله 11
پسري من كه گفت تا نه ميرد نيز او چون برادران او برفت تمر بنشست خانهي پدري
آن * بسيار شدند آن روزگاران بمرد دختري شوع زني يهوده تسلي شد يهوده برآمد 12
بر پشم بران گوسفندان او او وحيره رفيقي او آن عدولمي بتمنت * آگاه شد بتمر 13
بگفتن اينك خسور تو بر آيا بتمنت بپشم بريدن گوسپندان او * بگردانند جامهاي 14
بيوه گي آن از بالاي آن بپوشيد در چادر وآراسته شد بنشست دردرگاه چشمها آنچه
ابر راه تمنت كه بديد كه بزرك شد شله وآن نه داده شد باو بزن * بديد آنرا 15
يهوده حسيب كرد آنرا ببي راه كه بپوشيد روي آن * ميل كرد بآن بآن راه گفت 16
آراسته باش اكنون بيايم بتو كه نه دانست كه عروس اوست او گفت چه دهي بمن
كه بيايي بمن * گفت من بفرستم بزغالهي بزان ازان گوسفندان گفت اگر بدهي 17
گرو تا فرستادن تو *

Interim Midjanitæ vendiderunt eum 39 Ægyptiis, Photiphari ministro Pharaonis, principi coquorum.

CAP. XXXVIII.

FUit autem *tempore illo* cum descenderet Jehudah à fratribus suis, divertit ad virum Adulamitem, & nomen ejus Hirah. Vidit quoque ille Jehudah filiam viri mercatoris, & nomen ejus Shua: accipiensque eam, ingressus est ad ipsam. Quæ prægnans facta peperit filium, cujus nomen vocavit Er. Gravida 4 facta iterùm, peperit filium, cujus nomen vocavit Onan. Additq; rursùm parere filium, cujus nomen vocavit Shelah: & erat in Chezib quando peperit ipsa eum. Accepit autem Jehudah uxorem ipsi Er primogenito suo, & nomen ejus Temar. Fuitque Er primogenitus Jehudah, malus in conspectu Dei: & interemit eum Deus. Dixit itaque Jehudah ad Onan; Veni ad uxorem fratris tui, & conjugem cape eam, & fuscita prolem fratri tuo. Sciebat autem Onan quòd non sua futura esset proles: fuit ergò, si introibat ad uxorem fratris sui, corrumpebat semen in terram, ut non daret prolem fratri suo. Sed malum fuit in conspectu Dei: interemitq; etiam eum. Et dixit Jehudah ad Tamar nurum suam; Sede vidua domi patris tui, donec adultus sit Shelah filius meus. (Dixit enim, ut non moriatur etiam ipse sicut fratres ejus.) Abiens itaq; Tamar sedit domi patris sui. Multis autem peractis diebus, mortua est filia Shuæ uxor Jehudah: cumque solatione affectus Jehudah, ascendit ad lanam tondentes ovium suarum, ipse & Hirah socius ejus Adulamita ad Timnath. Ex indicatum est ipsi Tamar, dicendo; Ecce socer tuus ascendens ad Timnath ad lanam tondendum ovium suarum. Exuit itaq; vestes viduitatis suæ de super se, induitq; se velamine, & adornata sedit in Ostio fontium, quod erat juxta viam Timnath: videbat enim quòd adultus esset Shelah, & ipsa non dabatur ei in uxorem. Videns ergo eam Jehudah, reputavit eam esse deviam: quia operuerat faciem suam. Declinavit itaque ad eam in via, & dixit; Parata esto, jam veniam ad te. (Nesciebat enim quòd nurus sua esset ipsa.) Ipsa dixit; Quid dabis mihi ut venias ad me? Respondit; Ego mittam hœdum caprarum de pecudibus. Dixit; Si dederis pignus donec miseris.

בראשית לח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

18 ויאמר ואמר מר משכונא דיתן ליך ואמרת סיטומתך וחושרך דבידך ויהב לה ועל לוותה ואתעברת ליה׃ 19 וקם וקמרת ואולת ועדת רדידה מנה ולבישת לבושי ארמלותא׃ 20 וישלח ושדר יהודה ית גדי בר עזי ביד רחמתה עדלמאה למסב משכונא מידא דאתתא ולא אשכחה׃ 21 וישאל ית אינשי אתרה למימר האן מטעיתא דהיא בסכות עיינין על אורחא ואמרו לא הוה הכא מטעיתא׃ 22 וישב ואתב לות יהודה ואמר לא אשכחתיה ואוף אינשי אתרא אמרו לא הות הכא מטעיתא׃ 23 ואמר יהודה תסב לה משכונא דלמא נהוי לנחוף הא שדרית ית גדיא הדין ואנת לא אשכחתיה׃ 24 ויהי והוה בזמן תלת ירחין אשתמודעא דמעברה היא ואיתני ליהודה למימר זניית חמר בלתך ואוף הא מעברה לזנו ואמר יהודה הלא בת

ירושלמי 19 רדידה׃

25 דהין היא הנפקוהא ותיתוקד׃ 25 היא חמר מתאפקא לאיתוקדא ובעת תלת מלתא סהדי ולא אשכחת משכונא ולא אשכחתנון תלת עינהא לשמי מרומא וכן אמרת בבעו ברחמי מן קדמך יי עני יתי בהדא שעתא אנגקי ואנא מקימנא לך מן חרציי תלתא קדישייא דמקדשין שמך ונחתין לאתון נורא בבקעת דורא ברוך הוא למיכאל ואנהר עיינהא ואשכחת ונסיבת יתהון ונסיבת יתהון וטלקת יתהון קדם רגלי דיניא ואמרת להון גברא דאלין דידיניא ואמרת להון מנא אנא מעברא ואף כל דאלין דידיה מניה אנא מעברא אף על גב דיקידה אנא ליה אנא מפרסמא ליה בדם רחיצא אנא ברבון כל עלמיא יי דהוא סהיד בייני וביניה דיהב בלביה דנברא דאלין דידיה דיחכום מן עוקתיה ושושיפא וחוטרא האלין׃

26 וחכם יהודה תלתא סהדוי וקם על רגלוי ואמר בבעו מנכון אחי ואנשי ביתיה דאבא קבילו מני במכילא דאנש מכיל בדה מחכיל ליה בין מכילא טבא בין מכילא ביאשא וטובוי לכל אינש דמגלי עובדוי על דנסיבית פרנודא דיוסף אחי ואצבעית יתה באדמא דצפירא וקריבית יתהי קדם רגלוי דאבא ואמרית ליה חביס בעין הפרנוד דברך היא דא אי לא מכילא לקביל מכילא סדרין טב לי בהית בעלמא ולא בהית לעלמא דאתי טב לי מדי באשא מפיא ולירת אנא יקיד באשא אכלא אשא וכיא היא תמר כלתי בידינא מני היא מעברא חס לה לחמר כלתי

ליירת היא מעברא בנין דזנו בנין בדין לא אסבית יתהי לשלה ברי ברת קלא נפקת מן שמיא ואמרת תריכון וכין בדינא מן קדם יי הות פתגמא ולא אוסיף תוב למחכום יתהי׃

Et dixit; Quod pignus dabo tibi? & respondit; Sigillum tuum, & pal- 18
lium tuum, & baculum tuum quod est in manu tua: & dedit illi, &
ingressus est ad eam, & prægnans facta est ex eo. Et surrexit, & abiit, 19
& removit peplum à se: & induit vestimenta viduitatis. Et misit 20
Jehuda hœdos filios caprarum per manum amici sui Ædulamitæ, ut
acciperet pignus de manu mulieris; sed non invenit eam. Et interroga- 21
vit homines loci illius, dicendo; Ubi est meretrix, quæ erat in pro-
spectu fontium juxta viam? & responderunt; Non fuit hîc meretrix.
Et reversus est ad Judam, cui dixit; Non inveni eam: & homines 22
etiam loci illius dixerunt; Non fuit hîc meretrix. Et dixit Juda; 23
Accipiat sibi pignus, ne fortè fiamus ludibrio: ecce misi hœdum hunc,
at tu non invenisti eam. Accidit autem post tempus trium mensium, 24
ut agnoscerètur illam gestare uterum: & nuntiatum est Jehudæ, di-
cendo; Scortata est Tamar nurus tua, & etiam ipsa prægnans est ex
scortatione: & respondit Jehuda; Annon filia sacerdotis est? educite
eam ut comburatur. Tamar edu- 25
cebatur ut combureretur, & quæ-
sivit tria pignora, sed non invenit
ea: levavit oculos suos in cœlos
excelsos, & sic dixit; Per miserationes peto à te Domine, responde
mihi hac horâ necessitatis, & illumina oculos meos ut inveniam
tres testes, & ego statuam tibi ex lumbis meis tres sanctos, qui sanctificabunt nomen tuum, & descendent in fornacem ignis in valle Dura. Ea hora innuit Deus Optimus Maximus Michaeli, & illuminavit oculos ejus, & invenit illa, & accepit ea, & projecit ea ante pedes judicum, & dixit; Viri cujus hæc sunt pignora, ex eo ego prægnans facta sum, & quamvis comburenda sim, tamen non manifestabo eum: verùm Dominus mundi det in corde ejus, ut agnoscat ea, et liberet me ex judicio hoc magno. Postquam autem vidit ea Jehuda agnovit ea: tum dixit apud se; Melius est mihi ut erubescam in hoc seculo, quod est seculum transiens, & non erubescam coram patribus meis justis in seculo venturo. Melius est comburi in hoc seculo igni qui extingui potest, & non comburar in futuro seculo ab igne devorante ignem. Mensura enim èregione mensuræ est: quia dixi Jacobo patri; Cognosce nunc tunicam filii tui, propterea coactus sum audire in domo judicii; Cujus sunt annulus & pallium, & virga hæc? Et agnovit Jehuda, & dixit; Inno- 26
cens est Tamar, è me gravida facta est: & filia vocis decidit è cœlis, & dixit; A me factum est hoc, & liberati sunt ambo ipsi ex judicio: tum dixit Juda; Eò quòd non dederim eam Schela filio meo accidit hoc jam mihi, & non addidit ampliùs cognoscere eam concubitu.

Hieros. 19. *Velum suum.* 25. *Tamar exibat ut igne combureretur, & quæsivit tres testes, neque invenit eos: elevavit oculos suos in excelsum, et dixit; Per miserationes peto à te Domine, tu es Dominus Deus qui respondes afflictis in hora afflictionis eorum, responde mihi hac horâ, quæ hora est necessitatis, & ego statuam tibi tres justos in valle Dura, Hananiam, Misaelem, & Azariam: ea horâ exaudivit sermo Domini vocem precationis ejus, & dixit Michaeli; Descende, pone ea, ut illuminentur oculi ejus. Quando vidit ea, accepit illa, & projecit ea ante pedes judicum, & dixit illis; Ex viro cujus hæc sunt uterum gero, quamvis igni adjudicanda sim non tamen manifestabo eum: verùm spero ego in Domino totius mundi. Deo inquam qui testis est inter me & inter eum, quòd inditurus sit cordi viri cujus hæc sunt, ut agnoscat ex annulo suo & pallio & baculo his. 26. Et cognovit Juda tres testes suos, & surrexit in pedes suos, & dixit; Obsecro vos fratres mei & homines domus paternæ, audite me. Mensura qua homo mensurat, eadem remetietur illi, sive mensura bona, sive mensura mala; & ô hominem omnem fœlicem, qui manifestat opera sua: eò quòd accepi tunicam Josephi fratris mei, & tinxi eam sanguine hœdi, & obtuli eam ante pedes patris, & dixi illi; Cognosce nunc num tunica filii tui sit hæc annon: mensura est è regione mensuræ, rationes è regione rationum. Melius est mihi ut erubescam in hoc seculo, & non erubescam in seculo futuro: melius est mihi comburi igne qui extingui potest, ut non comburar ab igne devorante ignem. Innocens est Tamar nurus mea in judicio, ex me gestat uterum: parcatur ipsi Tamar nurui meæ, non uterum gestat ex filiis scortationis, propterea quòd non tradidi eam Sela filio meo. Vox cœlitus exiit, & dixit; Ambo vos estis innocentes in judicio, à conspectu Domini facta est hæc res. Et non addidit rursus cognoscere eam.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * گفت چه آن گرو آنچه بدهم بتو گفت مهري تو ودستمالي تو وعصاي تو آنچه در دست تو 18
بداد بآن بيامد بآن آبستن شد باو * برخاست وبرفت بگرداند چادري آن از بالاي آن بپوشيد 19
19 جامهاي بيوگي آن * بفرستاد يهوده مر برغالهي آن بزان در دست ياري او آن عدولمي بستاندن 20
20 آن گرو از دست آن زن ونه يافت آنرا * بپرسيد مر مردمان جاي آن بگفتن کجاست آن قحبه آن 21
21 در چشمان ابر راه گفتند نه بود در اين قحبه * باز گشت بيهوده گفت نه يافتم آنرا ونيز مردمان 22
22 آن جا گفتند نه بود در اين قحبه * گفت يهوده بستاند بآن تا نه باشيم بخواري اينك فرستادم 23
23 آن برغالهي آن اين وتو نه يافتي آنرا * بود چون سه ماهها آگاه شد بيهوده بگفتن بي راهي کرد 24
24 تمر عروس تو ونيز اينك آبستن شد ببي راهيها گفت يهوده بيرون آوريد آنرا وسوخته شود *
25 آن بيرون آورده آمد وآن بفرستاد بخسور آن بگفتن بمرد آنچه اينان باو من آبستن گفت بشناس
26 اکنون بکيست آن مهر وآن دستمال وآن عصاي آن اينان * بشناخت يهوده گفت راست
از من که ابر همچنين نه دادم آنرا بشله پسري من ونه افزود نيز بدانستن آن *

Ait; Quod est pignus quod dem tibi? Respondit; Sigillum tuum, & manutergium tuum, & scipio tuus qui in manu tua: dedítque ei, & venit ad eam, grævidáque facta est per eum. Surgénsque abiit, exutóque velamine suo de super se, induit vestes viduitatis suæ. Et misit Jehudah hœdum caprarum per manum socii sui Adulamitæ ad recipiendũ pignus è manu mulieris, & non invenit eam. Interrogavitque homines loci illius, dicendo; Ubinam est meretrix illa quæ apud Fontes erat, juxta viam? Dixerunt; Non fuit istîc meretrix. Reversúsque est ad Jehudah, dicens; Non inveni eam: & etiam homines loci dixerunt; Non fuit istîc meretrix. Dixit Jehudah; Accipiat sibi, ut non simus in contemptum: ecce misi hœdum istum, & tu non invenisti eam. Fuit autem quasi post tres menses notum factum fuit ipsi Jehudah, dicendo; Deviationem fecit Tamar nurus tua, & etiã ecce imprægnata est deviationibus. Dixit Jehudah; Forãs deferte eam, et comburatur. Sic ipsa forãs edúcta prodiit. Ipsáq; misit ad socerũ suum, dicendo; Per virum cujus hæc sunt, ego sum prægnans. Adjecítque; Agnósce jam cujus sunt hæc, sigillum, & manutergiũ & baculum. Agnoscénsque Jehudah, dixit; Rectior est ipsa quàm ego; quando quidem non dederim eam Shelah filio meo. Et non adjecit iterùm cognoscere eam.

27 ויהי והוה בעידן מלדה והא תיומין במעהא: 28 ויהי והוה במולדה ופשט
יולדא ית ידיה ונסיבת חייתא וקטרת על ידיה חוט והורי למימר דין
29 נפק בקדמיתא: ויהי והוה כד אתיב יולדא ית ידיה והא נפק אחוי ואמרת
מה תקוף סני תקיפתא ועלך איית למחקוף דאנת עתיד למחסן מלכוותא וקרת
30 שמיה פרץ: ואחר ובתר כדין נפק אחוי דעל ידיה קשיר חוט והורי וקרת
שמיה זרח:

לט

1 ויוסף ויוסף איתחת למצרים וזבניה פוטיפר על דחמיה שפיר בנין למעבד עמיה
משכבי דכורא ומן יד אתנור עלוי ויבישו שעבוי ואיסתרס והוא רבאי דפרעה
רב ספוקלטוריא גבר מצראי בערבנותא מן ערבאי דאחתוהי לחמן: ויהי
2 והוה מימרא דייי בסעדא דיוסף והוה גבר מצלח והוה בבית רבוניה מצראי:
3 וירא וחמא רבוניה ארום מימרא דייי הוה בסעדיה וכל דהוא עביד ייי מצלח
בידיה: וימצא ואשכח יוסף רחמין 4
בעינוי ושמש יתיה ומנייה אפטרופוס על ירושלמי 4 ומני יתיה אפיטרופוס:
5 בייתיה וכל דאית ליה מסר בידיה: ויהי והוה מעידן דמנייה אפטרופוס
על בייתיה ועל כל דאית ליה וברוך ייי ית בית מצראי בגין זכותיה דיוסף והוה
6 ברכתא דייי בכל מה דאית ליה בביתא ובחקלא: ויעזוב ושבק כל
דאית ליה בידא דיוסף ולא ידע עמיה מדעם אלהין אנתתיה דשכיב נבה והוה
7 יוסף שפיר בריוא ויאי בחזוא: ויהי אחר והוה בתר פתגמיא האלין ושקפת איתת
רבוניה ית עינה ביוסף ואמרת שכוב עמי: 8 וימאן וסריב למקרביא לנבה ואמר
לאיתת רבוניה הא ריבוני לא ידע עמי מדעם מה בביתא וכל דאית ליה מסר
בידי: איננו ליתיה רב בביתא הדין מיני ולא מנע מיני מדעם אלהין יתיך מן
9 בגלל דאנת אינתתיה ואיכדין אעביד בישתא רבתא הדא ואיחוב קדם ייי:
10 ויהי והוה כדי סלילת עם יוסף יומא דין ויומחרא ולא קבעל מינה למשכוב
11 נבה למיהוי מתחייב עמה ביום דינא רבא לעלמא דאתי: ויהי והוה
ביומא הדין ועל לביתא למיבחוש בפנקסי חושבניה ולית אנש מאינשי ביתא
12 תמן בביתא: ותתפשה ואחדתיה בלבושיה למימר שכוב עמי ושבקית
ללבושיה בידה ואפק לשוקא:

27 Accidit autem tempore partus ejus, & ecce gemelli in utero ejus *erant.* 27
Factúmque est cum pareret, ut extenderet puer manum suam: quam acce- 28
pit obstetrix, & ligavit super eam filum coccineum, dicendo; Hic exivit
primò. Et accidit quandò retraxit puer manum suam, ecce exibat fra- 29
ter ejus: & dixit; Quam fortitudine multa prævaluisti, & tuum est ut
prævaleas, quia futurum est ut regna possideas: ideo vocavit nomen ejus
Phares. Et posteà exiit frater ejus, super cujus manum ligatum est fi- 30
lum coccineum: & vocavit nomen ejus Zare.

CAP. XXXIX.

1 PORRÒ Joseph descendere factus est in Ægyptum, & emit ipsum Poti- 1
phar (eò quòd videret eum pulchrũ, ut abuteretur eo concubitu masculo;
& statim decretum est in illum, & exaruerunt testiculi ejus, & eunuchus
factus est: & ipse erat princeps Pharaonis, magister interfectorum, vir
Ægyptius) sponsione ab Arabibus qui deduxerant eò illum. Et fuit ser- 2
mo Domini auxilio Josepho, unde fuit vir prosperè agens, existens in
domo domini sui Ægyptii. Et vidit dominus ejus sermonem Domini 3
esse illi auxilio, quodque omnia quæ ageret Dominus secundaret in
manu ejus. Et invenit Joseph miserationes in oculis ejus, ut ministra- 4
ret ei: & constituit eum procura-
torem domus suæ, & quicquid ha- Hier. 4. *Constituit eũ procuratorem.*
bebat tradebat in ipsius manu.
Factúmque est ab eo tempore quo constituit eum procuratorem domus 5
suæ, & supra omnia quæ habebat, ut benediceret Dominus domui Æ-
gyptii propter meritum ipsius Joseph: erátque benedictio Domini in
omnibus quæ habebat, tam in domo quam in agro. Et reliquit omnia 6
sua in manu Joseph, neque cognoscebat cum eo quicquam, præter
uxorem suam apud quam cubabat: erátque Joseph pulcher aspectu &
elegans visu. Et accidit post verba hæc, levavit uxor domini sui oculum 7
suum ad Joseph, dicens; Cuba mecum. Et renuit accedere ad eam,
dixítque uxori domini sui; Ecce dominus meus non novit mecum 8
quicquam, de eo quod est in domo: & quicquid habet tradidit in manu
mea. Non est major in hac domo me, neque prohibuit à me quicquam,
præter te, eò quod tu sis ejus uxor; & quomodo facerem malum hoc
magnum, & peccarem coram Domino. Et factum est cùm loqueretur 10
cum Josepho hodie & cras, neque auscultaret illi ut cubaret apud eam, ut
reus esset cum ea in die magni judicii in seculo futuro. Accidit *inquam* 11
quodam die, ut ingrederetur domum, ut investigaret tabellas rationis
suæ: nec ullus homo ex domesticis tum domi erat. Et apprehendit 12
eum per vestem suam, dicendo; Cuba mecum: & reliquit ipse vestem
suam in manu ejus, & exivit in plateam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

27 * بود در وقت زاييدن آن واينك جفت در شكم آن * بود در زاييدن آن بداد دست بستاند
28 آن دايه ببست ابر دست آن قرمز رنك بگفتن اين بيرون آمد اول * بود چون باز كردانا دست و اينك
29 بيرون آمد برادري او گفت چه پاديابند شدي ابر تو پاديابند بخوانند نام او فرص * و پس بيرون
30 آمد برادري او آنچه ابر دست او قرمز رنك بخوانند نامي او زرح * * فصل سي نهم *

Fuit autem *tempore partûs ipsius, ecce gemini in utero ejus: Fuit* inquam, *cùm pareret ipsa, dedit manum: quam accipiens obstetrix ligavit ad eam* filum *coccinei coloris, dicendo; Iste egressus est prim. Fuit cùm retraheret manum, tum ecce egressus est frater ejus: dixit, Utquid validus factus es? super te valentia. Vocavitque nomen ejus Pheres. Et posteà egressus est frater ejus, cui erat super manũ ejus* filum *coccinei coloris: & vocavit nomen ejus Zerah.*

CAP. XXXIX.

1 * ويوسف فرود شده آمد بمصر بخريد اويرا فوطيفر خادم فرعه آمير آن قطّالان مرد مصري از دست
2 آن عربان آنچه فرود آوردند اويرا بآنجا * بود خدا اوار يوسف بود مرد فيروز باشا بود در خانهي
3 خداوند او آن مصري * بديد خداوند او كه خدا اوار او و همه آنچه او كنا خدا فيروز
4 آورا در دست او * بيافت يوسف جاه در چشمان او خدمت كرد اويرا بگماشت اويرا ابر
5 خانهي او و همه هست باو بداد در دستي او * بود از هنگام بگماشت اويرا در خانهي او
و ابر همه آنچه هست باو آفرين كرد خدا مر خانهي آن مصري در سبب يوسف بود آفرين
6 خدا در همه آنچه هست باو در خانه و در دشت * بگذاشت همه آنچه باو در دست يوسف
و نه دانست اوار او چيزي كه الّا آن نان آنچه او خورا بود يوسف نيكو چهره و نيكو ديدار
7 * بود پسي آن سخنها آن اينان برداشت زني خداوند او مر چشمان آن بيوسف گفت بخسپ
8 اوار من * نا كام بود و گفت بزن خداوند او اينك خداوند من نه دانست اوار [من] چيست
9 در خانه و همه آنچه هست باو بداد در دست من * نيست او بزرك در خانهي آن اين از من و نه
باز گرفت از من چيزي كه الّا ترا در آنچه تو زن او وچه گونه بكنم بدي آن بزرك آن اين
10 و خطا كار شوم بخدا * بود چون سخن گفتن آن بيوسف روز روز و نه شنويد بآن بخسپيدن
11 پهلوي آن ببودن اوار آن * بود چون آن روز آن اين بيامد بآن خانه بكردن كار او نيست
12 مرد از مردمان آن خانه آنجا در خانه * بگرفت اويرا در جامهي او بگفتن بخسپ اوار من
بگذاشت جامهي او در دست آن بگريخت و بيرون آمد بآن بيرون *

Fuit autem *tempore partûs ipsius, ecce gemini in utero ejus: Fuit* inquam, *cùm pareret ipsa, dedit manum: quam accipiens obstetrix ligavit ad eam* filum *coccinei coloris, dicendo; Iste egressus est prim. Fuit cùm retraheret manum, tum ecce egressus est frater ejus: dixit, Utquid validus factus es? super te valentia. Vocavitque nomen ejus Pheres. Et posteà egressus est frater ejus, cui erat super manũ ejus* filum *coccinei coloris: & vocavit nomen ejus Zerah.*

CAP. XXXIX.

Porrò Joseph deductus venit in Ægyptum, emitq; eum Photiphar minister Pharaonis, princeps cœcorũ, vir Ægyptius, è manu Arabum qui detulerant eum illuc. Fuit autem Deus cum Joseph, & erat vir prosperè existens: eratque in domo domini sui Ægyptii. Videntéque dominus ejus quòd Deus esset cum eo, et omne quod ipse faciebat, Deus feliciter proveheret in manu ejus, Assecutus est Joseph honorem in oculis ejus, & inserviebat ei: præfecitque eum super domum suam, & omne quod erat ei, dedit in manum ejus. Fuit, tempore quo præficiebat eum in domũ suam, & super omne quod erat ei, benedixit Deus domum Ægyptii causâ Joseph: fuitque benedictio Dei in omni quod erat ei, in domo & in agro. Reliquit itaque omne quod erat sibi in manu Joseph, neque noverat cum eo quicquam nisi panem quem ipse comedebat: erat autem Joseph bonus formâ et præfatus vultu. Fuit, post verba hæc subsidit uxor domini ejus oculos suos in Joseph, dixitque; Concumbe mecum. Nolebat autem, et dixit uxori domini suæ; En dominus meus non novit mecum quid sit in domo, & omne quod est ei, dedit in manum meam. Nec est ipse major in domo hac, neque retinuit à me quicquam ego, neque retinuit à me quicquam, nisi te, eò quòd tu sis uxor ejus: quo modo igitur faciam malum grande hoc, & peccator fiam in Deũ? Fuit autem, cùm sermonem haberet ipsa cum Joseph de die in diem, & non auscultaret ei ad concumbendum juxta eam, ad existendum cum ea? Fuit inquam *secundùm diem hanc, ut veniret in domum ad faciendum opus suum: neque esset quisquam ex hominibus domûs ibi in domo: Apprehendit eum in vestimento ejus, dicendo; Concumbe mecum. Reliquit autem vestimentum suum in manu ejus, ausugiénsque egressus est foràs.*

בראשית מ

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וְיהִי וַהֲוָה כְּדִי חָמַת אַרוּם שְׁבָק לִלְבוּשֵׁיהּ בִּידָהּ וְאָפַק לְשׁוּקָא : וּקְרָא 13
וְרָמַת חֶלְבּוּנָא דְּבֵיעָתָא בְּדַרְנָשָׁא וּקְרָא לְאֶנְשֵׁי בֵּיתָא וַאֲמָרַת חֲמוֹן שְׁכֵבַר זַרְעָא 14
דְּאַתֵּיל דֵּין דְּאַיְתִי רִיבּוֹנכוֹן לָנָא נְבַר עִבְרָאי לְמִנְחוּךְ בָּנָא עָל לְוָתִי לְמִשְׁכּוֹב
עִמִּי וּקְרִית בְּקָלָא רָמָא : וּיהִי וַהֲוָה כַּד שְׁמַע אַרוּם אֲרִימִית קָלִי וּקְרִירִת וְשָׁבַק 15
יָת לְבוּשׁוֹהִי לְוָתִי וְאָפַק לְשׁוּקָא : וּתְנַח וְאַנַחַת לְבָשָׁא נַבְּהּ עַד דְּעָל רְבּוֹנֵיהּ 16
לְבַיְתֵיהּ : וּתְדַבַּר וּמַלִּילַת לֵיהּ כִּפְתְנָמַיָּא הָאִלֵּין לְמֵימַר עָל לְוָתִי עַבְדָּא 17
עִבְרָאי דְּאַיְתֵיתָא לָנָא לְמִנְחוּךְ בִּי : ירושלמי 18 וַהֲוָה כַּד אַרְעֵיתִ קָלִי;
וּיהִי וַהֲוָה כְּדִי שְׁמַע רִבּוֹנֵיהּ יָת פִּתְנָמַי 19
אִינְתְּתֵיהּ דְּמַלִּילַת עִמֵּיהּ לְמֵימַר כִּפְתְנָמַיָּא הָאִלֵּין עְבַד לִי עַבְדָּךְ וּתְקִיף רוּגְזֵיהּ :
וּיקַח וְנָסִיב עִטְתָא רִבּוֹנֵיהּ דְּיוֹסֵף מָן 20 ירושלמי 20 בְּבֵית חַבּוּשָׁה :
כּוּמְרָנַיָּא דְּבִרְקַן דְּחֶלְבּוֹנָא הוּא וְלָא
קְטָל יְתֵיהּ וְיַהֲבֵיהּ בְּבֵי אֲסִירֵי אֲתַר דַּאֲסִירֵי מַלְכָּא אֲסִירִין וַהֲוָה תַּמָּן בְּבֵית
אֲסִירֵי : וּיהִי וַהֲוָה מֵימְרָא דַיְיָ בְּסַעֲדֵיהּ דְּיוֹסֵף וְנָגַד עָלֵיהּ חִסְדָּא וְיַהֲב 21
רַחֲמוֹתֵיהּ בְּעֵינֵי רַב בֵּי אֲסִירֵי : וְיתֵן וּמְנֵי רַב בֵּית אֲסִירֵי בִּיַד יוֹסֵף יָת כָּל 22
אֲסִירַיָּא דִּבְבֵית אֲסִירֵי וְיָת כָּל דְּעַבְדִין תַּמָּן הוּא מְפַקֵּד לְמֶעְבַּד : אֵין לֵית 23
צְרוּךְ לְרַב בֵּית אֲסִירֵי לְמִנְטַר יָת יוֹסֵף כְּאוֹרַח כָּל אֲסִירַיָּא אֲרוּם לָא חָמֵי יָת
כָּל סוּרְחָן בִּידֵיהּ בְּגִין דְּמֵימַר דַּיְיָ הֲוָה בְּסַעֲדֵיהּ וּדְהוּא עָבִיד יְיָ מַצְלַח :

מ

וּיהִי וַהֲוָה בָּתַר פִּתְנָמַיָּא הָאִלֵּין וְאִתְחַוָּא לְמֵימַר סָרְחוּ רַב מְזוּנַיָּא דְּמַלְכָּא 1
דְּמִצְרַיִם וְרַב נַחְתּוֹמַיָּא וְאִתְיְעַטוּ לְמַרְעֵי מַסָּא דְּמוֹתָא בְּמֵיכְלֵיהּ וּבְמִשְׁקַיֵּיהּ
לְמִקְטַל לְרִיבּוֹנֵיהוֹם לְמַלְכָּא דְּמִצְרַיִם : וּקְצוּף וּבְנַס פַּרְעֹה כְּדִי שְׁמַע עָל 2
תְּרֵין רַבְרְבָנוֹי עַל רַב שָׁקֵי וְעַל רַב נַחְתּוֹמֵי : וּיתֵן וְיהַב יָתְהוֹם בְּמַטְרָא בֵּית 3
רַב סַפּוּקְלָטוֹרַיָּא לְבֵית אֲסִירֵי אַתְרָא דְּיוֹסֵף תַּמָּן : וּיפְקוֹד וּמְנֵי רַב 4
סַפּוּקְלָטוֹרַיָּא יָת יוֹסֵף עִמְּהוֹן וְשַׁמֵּשׁ יָתְהוֹם וַהֲוּ יוֹמִין בְּבֵית מַטְרָא :

Et factum est cum videret, quod reliquisset vestem suam in manu 13
sua, & fugisset in plateam: Et projecit albumen ovorum in strato, 14
& vocavit domesticos suos, & dixit; Videte effusionem seminis
quam projecit hic, quem adduxit herus vester nobis virum Hebræ-
um, ut illuderet nobis: ingressus est ad me ut cubaret mecum. &
clamavi voce magna. Et factum est quando audivit, quòd elevâssem 15
vocem meam & clamarem, tum reliquit vestem suam apud me, &
egressus est forás. Et reposuit vestem penes se, usque dum veniret 16
dominus ejus domum suam. Et alloquuta est eum secundùm hæc 17
verba, dicendo; Ingressus est ad me servus Hebræus, quem adduxisti
nobis, ut illuderet mihi. Et fa- 19
ctum est quando audivit Dominus Hieros. 18. *Et accidit quan-*
ejus verba uxoris suæ, quæ loque- *do intonui voce meâ.*
batur cum eo, dicendo; Secundùm
verba ista fecit mihi servus tuus: commotus est furor ejus. Et accepit con- 20
silium dominus Josephi à sacerdoti-
bus, qui explorârunt quòd esset Hieros. 20. *In domo carceris.*
albumen, neque interfecit ipsum,
sed tradidit eum in carcerem, ubi vincti regis tenebantur: fuitque ibi
in domo carceris. Et fuit sermo Domini auxilio Josephio, & extendit 21
ad eum misericordiam, deditque dilectionem ejus in oculis principis
carceris. Et præfecit princeps carceris in manum Joseph omnes vinctos, 22
qui in carcere erant: & omnia quæ ibi fiebant, ipse jubebat fieri. Non 23
erat necessarium principi carceris servare Josephum juxta morem omni-
um vinctorum, quoniam non videbat ullam iniquitatem in manu ejus,
eò quòd sermo Domini esset illi auxilio: & quicquid agebat Dominus
prosperum faciebat.

CAP. XL.

FActum autem est post hæc nuntiatum est, dicendo; Peccaverunt prin- 1
ceps pincernarum regis Ægypti, & princeps pistorum, & consilium inie-
runt ut injicerent venenum mortale in cibum & potum ejus, ut occiderent
dominum suum regem Ægypti. Et iratus est Pharao, quando intellexit, 2
contra duos præfectos suos: contra principem pincernarum, & con-
tra principem pistorum. Et posuit eos in custodiam, in domum *sci-* 3
licet principis interfectorum, in carcerem *illum*, locum in quo Joseph
vinctus erat. Et præfecit princeps interfectorum Josephum illis, & 4
ministrabat illis: & fuerunt per dies in custodia.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بود چون ديدن آن كه بگذاشت جامهي او در دست آن وبگريخت بآن بيرون * بخواند 13 14
بمردمان خانهي آن گفت بايشان بگفتن ببينيد بياورد بايما مرد عبري بخنده كردن درايما
بيامد بمن بخسپيدن اوازمن وبخواندم در آواز بزرك * بود چون شنيدن او كه بلند كردم 15
آواز من بخواندم در آواز بگذاشت جامهي او پهلوي من وبگريخت وبيرون آمد بآن بيرون.
* رها كرد جامهي او پهلوي آن تا آمدن خداوند او بخانهي او * سخن گفت باو چون سخنهاي 16 17
آن اينان بگفتن بيامد بمن آن بندهي آن عبري آنچه بياوردي بايما بخنده كردن در من.
* بود چون بلند كردن من آواز من بخواندم بگذاشت جامهي [او] پهلوي من وبگريخت 18
بآن بيرون * بود چون شنيدن خداوند او مر سخنهاي زني او آنچه سخن گفت باو بگفتن 19
چون سخنهاي آن اينان بكرد بمن بندهي تو گرم شد خشم او * بستاند خداوند يوسف 20
اويرا بداد اويرا بخانهي آن زندان جاي آنچه بندیان آن پادشاه بند كردگان بود آنجا در
خانهي آن زندان * بود امير خانهي آن زندان در دست يوسف مر همه آن 21 22
بندیان آنچه در خانهي آن زندان ومر همه آنچه كنان آنجا او بود كنا * نيست امير 23
خانهي آن زندان بينا مر همه چيز در دست او در آنچه خدا اواز او وآنچه او كنا خدا
پيروز آورا *

* فصل چهلم *

* بود پس آن سخنهاي آن اين خطا كردند شرابداري پادشاهي مصر وآن نانوا بخداوند 1
ايشان بپادشاهي مصر * قهر كرد فرعه ابر دو خادمان او ابر امير آن شرابدار وابر امير 2
آن نانوا * بداد ايشانرا درنگاه داشت خانهي امير آن قطالان بخانهي آن زندان جاي 3
آنچه يوسف بند كرده آنجا * بگماشت امير آن قطالان مر يوسف اواز ايشان خدمت كرد 4
ايشانرا بودند روزگاران در نگه داشت *

Fuit, cùm vidisset illa quòd reli- 13
quisset vestimentum suum in manu
ejus, & aufugisset foràs, Vocavit 14
homines domûs suæ, & locutus est ad
eos, dicendo; Videte, adduxit nobis
virum Ebræum ad irridendum nos:
venit ad me ad concumbendum me-
cum, & vocavi in voce magna:
Fuitque cùm audisset quòd ele- 15
vâssem vocem meam, & evocâssem
voce, reliquit vestimentum suum
apud me, & fugit, & egressus est
foràs. Sepositit itaque vestimen- 16
tum ejus apud seipsam in adven-
tum domini sui ad domum suam.
Tunc sermonem habuit cum eo 17
secundùm verba hæc, dicendo; Ve-
nit ad me servus Ebræus, quem at-
tulisti nobis, ad irridendum me:
Fuitque, cùm extulissem vocem 18
meam, & evocâssem, reliquit ve-
stimentum suum apud me, & effugit
foràs. Fuit, cùm audisset domi- 19
nus ejus verba uxoris suæ, quæ
loquuta fuerat cum eo, dicendo;
Secundùm verba hæc fecit mihi
servus tuus, excandefacta est ira
ejus. Capiens igitur herus Joseph 20
ipsum, dedit eum in domum car-
ceris, locum quo vincti regis
vinciebantur: fuitque ibi in do-
mo carceris. Fuit autem Deus 21
cum Joseph, & inclinavit ad eum
misericordiam: deditque pulchri-
tudinem ejus in oculis principis
domûs carceris. Et dedit prin- 22
ceps domûs carceris in manum Jo-
seph omnes vinctos qui in domo
carceris, & omne quod faciebant
illic, ipse faciebat. Neque prin- 23
ceps domûs carceris videbat omnem
rem quæ erat *in* manu *ejus: eò*
quòd Deus erat *cum eo, & quod*
ipse faciebat, Deus fœliciter pro-
vehebat.

CAP. XL.

Fuit, post verba hæc peccatum 1
commisêrunt pocillator regis Ægy-
pti & panifex, in dominum suum
regem Ægypti. Iratus est itaque 2
Pharoh in duos ministros sues, in
principem pocillatorum, & in prin-
cipem panificum. Deditque eos in 3
custodiam in *domû principis cæso-*
rum, in domum carceris, locum sc.
quo Joseph vinctus erat. Et *præ-* 4
posuit princeps cæsorum Joseph
eis, & ministrabat eis: fuerùnt-
que dies in custodia.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ובסל ובסַלָּא עִלָּאָה מִכָּל מַפְנוּקֵי מֵיכַל פַּרְעֹה עוֹבַד נַחְתּוֹם וְעוֹפָא אָכִיל מִן 17
יַתְהוֹם מִן סַלָּא מֵעִילַוֵי רֵישִׁי: ויען ואֲתֵיב יוֹסֵף וְאָמַר דֵּין הוּא פּוּשְׁרָנֵיהּ חֶלְתֵי 18
סַלָּיָא תְּלָתֵי שִׁעְבּוּדַיָּא הִינּוּן דְּעָתִידִין
בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁתַּעְבְּדָא וְאַנְתְּ רַב
נַחְתּוֹמַיָּא תְּקַבֵּל אַגַר בִּישׁ עַל חֶלְמָךְ
בִּישׁ דְּחֶלְמַרְתְּ וּפְשַׁר לֵיהּ יוֹסֵף יַת מַרְ
דִּשְׁפַּר בְּעֵינוֹי וַאֲמַר לֵיהּ דֵּין לָךְ פּוּשְׁרָנֵיהּ
חֶלְתָא סַלָּיָא תְּלַת יוֹמִין הִינּוּן לְקִטְלָךְ:
בְּעוֹד בְּסוֹף תְּלָתָא יוֹמִין יַעֲדִי פַּרְעֹה 19
בְּסַיְּיפָא יַת רֵישָׁךְ מֵעִילּוֹי גּוּפָךְ וְיִצְלוֹב
יָתָךְ עַל קִיסָא וְייכוֹל עוֹפָא יַת בִּישְׂרָךְ
מִינָךְ: ויהי וְהָוָה בְּיוֹם תְּלִיתָאֵי יוֹם 20
גְּנוֹסָא דְּפַרְעֹה וְעָבַד שֵׁירוּ לְכָל עַבְדּוֹי
וְרוֹמֵם יַת רֵישׁ רַב מְוַנַּיָּא וְיַת רֵישׁ רַב
נַחְתּוֹמַיָּא בְּנוֹ עַבְדּוֹי: וישב וְאָתֵיב יַת 21
רַב מְוַנַּיָּא עַל מְוַנְיֵהּ דְּאִשְׁתַּכַּח דְּלָא
הֲוָה בְּעִיטָא הַהִיא ויהב כַּסָּא עַל יְדָא
דְּפַרְעֹה: ואת שר וְיַת רַב נַחְתּוֹמֵי צְלַב דְּיָעַט לְמִקְטְלֵיהּ הֵיכְמָא דְּפַשַׁר לְהוֹם 22
יוֹסֵף: ולא וּבְנִין דְּשָׁבַק יוֹסֵף חַסְרָא 23
דְּלָעֵיל וְאִתְרְחִיץ בְּרַב מְוַנַּיָּא בְּבִשַּׁר
עָבִיד בְּנִין כֵּן לָא אִדְכַּר רַב מְוַנַּיָּא
יַת יוֹסֵף וְאַנְשִׁייהּ עַד וְמַן דִּי מְטָא
קִיצָא מִן קֳדָם יְיָ לְמִתְפְּרְקָא:

ירושלמי 18 וְאָמַר לֵיהּ חֶלֶת סַלָּיָא
אִנּוּן חֶלְתָא שִׁעְבּוּדַיָּא תַּקִּיפַיָּא דַּעֲתִידִין
מְעָרְעָא לְבֵית יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם
בְּטִינַיָּא וּבִלְבֵנַיָּא וּבְכָל פּוּלְחָנָא דְּאַפֵּי
בָּרָא עֲתִיד פַּרְעֹה מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם לְסַדָּרָא
נָר גּוּיִרִין בִּישִׁין עַל יִשְׂרָאֵל וְרָמֵי בְּנֵיהוֹן
בְּנַהֲרָא בְּרֵם פַּרְעֹה יוֹבִיד וְחֵילוֹתֵיהּ
יִשְׁתֵּיצוֹן וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִפְקוֹן פְּרִיקִין בְּרִישׁ
גְּלֵי: וְאַתְּ רַב נַחְתּוֹמָא תְּקַבֵּיל פּוּרְעָנוּת
דִּי חֶלְמֵית חֶלְמָא בִּישָׁא הֲדֵין וּפְתָרוֹנֵיהּ
דְּחֶלְמָא לָא הֲוָה יוֹסֵף יָדֵיעַ לֵיהּ וּמִן
בְּתַר כֵּן פְּתַר לֵיהּ יוֹסֵף הֵיךְ מַה שַׁפַּר
בְּאַפּוֹי וַאֲמַר לֵיהּ יוֹסֵף דֵּין הוּא פּוּרְעָנֵיהּ
דְּחֶלְמָא חֶלֶת סַלָּיָא תְּלָתָא יוֹמִין אִנּוּן

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et in canistro superiori ex omnibus deliciosis cibis Pharaonis, qui fi- 17
unt arte pistoria : & volucris comedebat eos ex canistro quod
erat supra caput meum. Et respondit Joseph, & dixit ; Hæc est 18
interpretatio ejus : Tria canistra tres sunt servitutes, quibus subdi-
ti erunt domus Israel ; tu autem princeps pistorum recipies merce-
dem malam, de somnio tuo malo quod somniásti : & interpretatus
est illi Joseph quod ipsi placebat, & dixit illi ; Hæc tibi interpre-
tatio ejus : Tria canistra tres sunt dies ad necem tuam. In fine tri- 19
um dierum removebit Pharao gla-
dio caput tuum à corpore tuo, &
suspendet te super lignum, &
comedet volucris carnem tuam à
te. Factum est itaque die tertio, 20
qui dies erat nativitatis Pharaonis,
ut faceret convivium omnibus
servis suis, & extolleret caput
principis pincernarum, & caput
principis pistorum, in medio ser-
vorum suorum. Et restituit prin- 21
cipem pincernarum officio pincernæ, quia invenit eum non fuisse
in eo consilio : & dedit calicem in manum Pharaonis. Sed principem 22
pistorum suspendit, eò quòd consilium iniisset ut occideret eum :
quemadmodum exposuit illis Joseph. Et quia reliquit Joseph mise- 23
ricordiam superiorem, & confi-
sus est principi pocillatorum, car-
nem coluit : ideo non recordatus
est princeps pocillatorum Josephi,
sed oblitus est ejus, usque ad
tempus quo venit finis à facie Do-
mini ut liberaretur.

Hierol. 18 *Et dixit illi ; Tria canistra sunt tres servitutes graves, quæ accident domui Israel in terra Ægypti, in luto & lateribus & omni servitio agri : decreturus est Pharao rex Ægypti decreta mala contra Israelem, & projiciet filios eorum in fluvium, verùm Pharao peribit, & exercitus ejus perdetur, & Israelitæ exibunt liberati capite aperto ; sed tu princeps pistorum recipies ultionem, quòd somniásti somnium malum hoc : sed interpretationem insomnii Joseph non notum faciebat illi, & postea exposuit illi Joseph ut illi placebat, & dixit illi Joseph ; Hæc est interpretatio ejus insomnii, tria canistra tres sunt dies.*

Hierol. 23. *Reliquit Joseph misericordiam supernam, & misericordiam inferiorem, & misericordiam quæ comitata erat eum è domo patris sui, & fiduciam habuit in principe pocillatorum : carnem coluit, carnem gustavit,* nempe *calicem mortis, neque recordatus est Scripturæ in qua Scriptum est expressè ; Maledictus vir qui confidit in carne, & ponit carnem confidentiam suam. Benedictus autem vir qui confidit in nomine sermonis Domini, & est sermo Domini spes ejus. Propterea non recordatus est princeps pocillatorum Josephi, sed oblivioni tradidit eum, usque ad tempus quo advenit finis ejus ut liberaretur.*

מא

CAP. XLI.

SECT. X.

וְיִדְעִי מקץ וַהֲוָה מִסּוֹף תְּרֵתִין שְׁנִין עָאל דּוּכְרָנֵיהּ דְּיוֹסֵף קֳדָם מֵימְרָא דַיְיָ 1
וּפַרְעֹה הֲוָה חָלֵים וְהָא קָאֵי עַל נַהֲרָא: והנה 2
תּוֹרְתֵי שַׁפִּירִין לְמֵיחֲמֵי וּפְטִימַן בְּשָׂרָא
וְרַעְיָין בְּגוֹ גוּמְיָא: והנה וְהָא שְׁבַע 3
תּוֹרְתֵי חוֹרָנִין סַלְקָן מִן נַהֲרָא בִּישָׁן לְמֵיחֲמֵי וְחַסְנִין בְּבִשְׂרְהוֹן וְקָמָן לָקוֹבֵלֵיהוֹם
דִּתְוֹרְתֵי עַל כֵּיף נַהֲרָא: ותאכלנה וְאָכְלָא תּוֹרְתֵי דְּבִישִׁין לְמֵיחֲמֵי וְחַסְנִין 4
בְּבִישְׁרֵיהוֹן יַת שְׁבַע תּוֹרְתֵי דְּשַׁפִּירִין לְמֵיחֲמֵי וּפַטִּימָתָא וְאִיתְעַר פַּרְעֹה מִדְּמָיֵהּ:

ירושלמי 2 וְהָוְאָה רָעְיָן בְּגוֹ גוּמְיָא:

ירושלמי 23 שָׁבַק יוֹסֵף חִסְדָּא

Et fuit à fine duorum annorum venit memoria Josephi coram ser- 1
mone Domini : & Pharao somniabat, & ecce stabat ad flumen.
Et ecce ex flumine ascendebant 2
septem vaccæ, pulchræ visu &
pingues carne, pascentes in me-
dio pratorum. Et ecce septem 3
vaccæ aliæ ascendentes ex flumine, deformes aspectu & macilentæ
in carne sua : & stabant è regione vaccarum, ad littus fluminis. Et de- 4
vorârunt vaccæ deformes aspectu, & macilentæ carne sua, septem vaccas
pulchras visu & pingues : & expergefactus est Pharao è somno suo.

Hierol. 2. *Et erant pascentes in medio caricetorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ودر سلّهي آن بالاييين از همه خوردنيي فرعه عملي نان‌وا وآن مرغ خورا ايشانرا از آن 17
سلّه از بالايي سري من * جواب داد يوسف وگفت اين تعبيري او سه آن سلّها سه روزها 18
ايشان * درنيز سه روزها برداره فرعه مر سري تو از بالايي تو بر آويزد ترا ابر دار وخورد 19
آن مرغ مر گوشت تو از بالايي تو * بود در روز آن سيمي روزي زاده شدن مر فرعه بكرد 20
دعوت بهمه بندگان او ياد كرد مر سري امير آن شرابدار ومر سري امير آن نان‌وا
درميانيي بندگاني او * باز گردانند مر امير آن شرابدار ابر شرابداريي او بداد آن جام ابر 21
كف فرعه * ومر امير آن نان‌وا بر آويخت چون آنچه تعبير كرد بايشان يوسف * ونه ياد كرد 22 23
امير آن شرابدار مر يوسف فراموش كرد اويرا .

* فصل چهل يكم * * بود از فرجام دو سالها وفرعه خواب بينا واينك 1
استيده ابر آن رود * واينك ازان رود بر آيان هفت ماده گاوها نيكو [ديدار] وفربهان 2
گوشت بچريدند درعلف زار * واينك هفت ماده گاوها ديگران برآيان پسي ايشان از 3
آن رود بدان ديدار وتنكاني گوشت بياستادند پهلوي آن [ماده] گاوها ابر لبي
آن رود * بخوردند آن ماده گاوها بدان آن ديدار وتنكان آن گوشت مر هفت آن ماده گاوهاي 4
نيكوي آن ديدار وآن فربهان بيدار شد فرعه .

Porrò in canistro superiori erant ex 17
omnibus cibis Pharaoh opere pa-
nificis, & volatile comedebat eos è
canistro de super caput meum. Re- 18
sponsum dedit Joseph, & dixit, Hæc
est interpretatio ejus ; Tria canistra,
tres dies sunt : Intra adhuc tres 19
dies tollet Pharaoh caput tuum de
super te, & suspendet te super pa-
tibulum, comedetque volatile car-
nem tuam de super te. Fuit itaque 20
in die tertio, die natali Pharaoh,
fecit convivium omnibus servis
suis, & recordatus est caput princi-
pis pocillatorum, & principis pa-
nificum in medio servorum suorum.
Et restituit principem pocillatorum 21
ad propinationem suam, deditque
calicem in manum Pharaoh : At 22
principem panificum suspendit,
quemadmodum interpretatus fuerat
eis Joseph. Et non recordatus est 23
princeps pocillatorum ipsius Joseph,
sed oblitus est ejus.

CAP. XLI.

Fuit post finem duorum annorum, 1
& somnium vidit Pharaoh, & ecce
stabat juxta flumen. Et en è flu- 2
mine ascendentes septem vaccæ bonæ
aspectu ac pingues carne, & pasce-
bant in gramineto. Et ecce septem 3
vaccæ aliæ ascendentes post eas è
flumine, malæ aspectu & tenues
carne, quæ stabant juxta illas vac-
cas super labrum fluminis. Et 4
devorârunt vaccæ malæ aspectu &
tenues carne, septem vaccas bonas
aspectu & pingues : & expergefa-
ctus est Pharaoh.

5 ויישן ורמיך וחמא חלמא תניינות והא שבעה תובלי סלקן בקניא חד פטימן
6 וטבן: והנה והא שבעא תובלי לקין ושקיפן קידום צמחן בתריהן: וחבלענה
7 ובלען תובליא לקייתא ית שבע תובלי פטימתא ומליתא ואיתער פרעה והא
8 הוה חילמא: ויהי והוה בצפרא ומטרפא רוחיה ושדר וקרא ית כל חרשי
מצראי וית כל חכימהא ואישתעי פרעה להום ית חלמיא ולא הוה אפשר
לנבר די יפשר יתיה ארום מן קדם יי אסתקף מן בגלל די מטא ומניה דיוסף
9 למיפק מן בית אסירי: וידבר ומליל רב מוניא קדם פרעה למימר ית סורחניי
10 אנא מדכר יומא דין: פרעה מן קדם יי אסתקף דפרעה רגיז על עבדוי ויהב יתי
11 במטרא בי רב ספוקלטוריא יתי ויית רב נחשתומיא: ונחלמה וחלמנא חילמא
12 בליליא חד אנא והוא גבר חיליה ופושרן חלמא דחברויה חלמנא: ושם ויתמן
עמנא טליא עיבראי עבדא לרב ספוקלטוריא ואשתעינא ליה ופשר לנא ית
13 חילמנא גבר הי כפושרן חיליה פשר: ויהי והוה היכמא דפשר לנא כדין הוה
14 יתי אותיב במיליוהי על סדר שימושי ויתיה צלב: וישלח ושדר פרעה וקרא
15 ית יוסף ודילוניה מן בית אסירי וסנפר ושני כסותיה ועל לות פרעה: ואמר ואמר
פרעה ליוסף חלמא חלימית ומפשר ליה ית יתיה ואנא שמעית עלך למימר אין אנת
16 שמע חילמא אנת פשר ליה: ויען ואתיב יוסף ית פרעה למימר בר מיני לא
17 אית גבר דפשר חלמין ברם מן קדם יי יתוחב שלמא דפרעה: וידבר ומליל
פרעה עם יוסף למימר חמי חזית בחלמי הא אנא קאי על כיף נהרא: והנה
18 מן נהרא סלקן שבע תורתי פטימן בשר ושפירן למחמי ורעיין בגו נומיא:
19 והנה והא שבע תורתי חורנין סלקן בתריהן חשיכן ובישן למחמי לחדא
וחסיין בביישריהון לא חמית דכוותהון בכל ארעא דמצרים לביש: ותאכלנה
20 ואכילן תורתי חשיכתא ובישתא ית שבע תורתי קמייתא ופטימתא: ותבאנה
21 ועלא למשען ולא אשתמודע ארום עלן למעהן ומחמהן ביש היא כדבקדמיתא
ואיתעירית: וארא וחמית בחלמי והא שבע תובלין סלקן בקניא חד
22 מליין וטבן:

Et dormivit & vidit ſomnium ſecundum: & ecce ſeptem ſpicæ aſcen- 5
debant in culmo uno, pingues & bonæ. Et ecce ſeptem ſpicæ læſæ, 6
& percuſſæ vento orientali, germinabant poſt eas. Et devorârunt ſpicæ 7
læſæ ſeptem ſpicas pingues & plenas: & excitatus eſt Pharao & ecce
erat ſomnium. Et facto mane conturbatus eſt ſpiritus ejus, & miſit & 8
vocavit omnes magos Ægypti, & omnes ſapientes ejus: & narravit
Pharao illis ſomnium, ſed nullus poterat interpretari ipſum, quoniam à
facie Domini factum erat occaſione, propterea quod perveniſſet tempus
ipſius Joſeph exeundi ex carcere. Et loquutus eſt princeps pincernarum 9
coram Pharaone, dicendo; Iniquitatis meæ ego recordor hodie. A facie 10
Domini occaſione factum eſt ut Pharao iraſceretur contra ſervos ſuos, &
traderet me in cuſtodiam domus principis interfectorum, me *inquam*, &
principem piſtorum. Et ſomniavimus ſomnium nocte unâ, ego & ipſe: 11
unuſquiſque ſomnium ſuum, & interpretationem ſomnii ſocii ſui ſomnia-
vimus. Et ibi nobiſcum puer *erat* Hebræus, ſervus principis interfecto- 12
ctorum, & narrabamus illi: & interpretatus eſt nobis inſomnium no-
ſtrum, unicuique ſecundùm interpretationem ſomnii ſui interpretatus eſt.
Accidit autem ſicut interpretatus erat nobis, ſic accidit: me reſtituit ſe- 13
cundùm ſermonem ejus ad ordinem miniſterii mei, & illum ſuſpendit.
Et miſit Pharao, & vocavit Joſephum, & ſalire fecit eum ex carcere: & 14
totondit *ſe*, & mutavit veſtimentum ſuum, & ingreſſus eſt ad Pharao-
nem. Et dixit Pharao Joſepho; Somnium ſomniavi, & qui illud inter- 15
pretetur nullus eſt: & ego audìvi de te, dicendo; Si tu audieris ſomnium
tu interpreteris illud: Et reſpondit Joſeph Pharaoni dicendo; Præter 16
me non eſt vir qui interpretetur ſomnia, verùm à facie Domini reſpon-
debitur pax Pharaoni. Et locutus eſt Pharao cum Joſepho, dicendo; 17
Videbam in ſomnio meo, ecce ego ſtabam ad littus fluvii. Et ecce ex 18
fluvio aſcendebant ſeptem vaccæ, pingues carne & pulchræ viſu, paſce-
bantque in medio pratorum. Et ecce ſeptem vaccæ aliæ aſcendebant 19
poſt eas, tenues & deformes viſu valde, & macilentæ carne: non vidi
illis ſimiles in tota terra Ægypti in macie. Et comederunt vaccæ te- 20
nues & macilentæ ſeptem vaccas priores pingues. Et ingreſſæ ſunt 21
viſcera earum, nec cognitum eſt quod veniſſent in viſcera earum, imò
aſpectus earum deformis erat ut antea: & excitatus ſum. Et vidi in 22
ſomnio meo: & ecce ſeptem ſpicæ aſcendebant in culmo eodem ple-
næ & bonæ.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* خواب شد خواب ديد دويم بار واينك هفت خوشها بر آيان در نايژهي يكّه فربهان 5
ونيكويان * واينك هفت خوشها تنكان وتفت زدكان بادي مشرقي روييده شوان پسي 6
ايشان * فرود بردند آن خوشهاي آن تنكان مر آن هفت آن خوشها آن فربهان وآن پران بيدار 7
شد فرعه واينك خواب * بود در بامداد آشفته شد روح او بفرستاد وبخواند مر همه معبّران 8
مصر ومر همه خردمندان آن حكايت كرد فرعه بايشان مر خواب او ونيست تعبير كنا
ايشانرا بفرعه * سخن گفت امير آن شرابدار مر فرعه بگفتن مر خطاهاي من من ياد 9
كنا اين روز * فرعه قهر كرد ابر بندگان او بداد مرا در نگّه داشت خانهي امير آن قطّالان 10
[من] ومر امير آن نان‌وا * خواب ديديم خواب در شبي يكّه من واو مرد چون تعبيري خواب 11
او خواب ديديم * وآنجا اواز ايما كودك عبري بنده بامير آن قطّالان حكايت كرديم باو 12
تعبير كرد بايما مر خوابهاء ايما مرد چون خواب او تعبير كرد * بود چون آنچه تعبير كرد بايما 13
همچنين بود مرا باز گردانند ابر اصلي من واويرا بر آويخت * بفرستاد فرعه بخواند مر يوسف 14
بدواندند اويرا از اين زندان بتراشيد وبدل كرد جامهاي او بيامد بفرعه * گفت فرعه بيوسف 15
خواب خوابديدم وتعبير كنا نيست اويرا ومن شنيدم ابر تو بگفتن بشنوي خواب بتعبير
كردن اويرا * جواب داد يوسف مر فرعه بگفتن بجز من خدا جواب دهد مر سلامي فرعه سخن 16 17
گفت فرعه بيوسف در خواب من واينك من استيده ابر لبي آن رود * واينك از آن رود بر آيان 18
هفت ماده گاوها فربهان گوشت ونيكو چهره بچريدند در علف زار * واينك هفت ماده گاواني 19
ديگران بر آيان پسي ايشان ضعيفان وبدان چهره بغايت وتنكاني گوشت نه ديدم چون ايشان
در همه زميني مصر بيدي * بخوردند آن ماده گاواني آن تهيان وآن بدان مر هفت آن 20
ماده گاوهاي آن اوّليتان آن فربهان * بيامدند باندروني ايشان ونه دانسته شد كه بيامدند 21
باندروني ايشان وديدار ايشان بد چون آنچه در اوّل بيدار شدم * بديدم در خوابي من واينك 22
هفت خوشها بر آيان در نيي يكّه پران ونيكويان *

At *dormiens*, ſomnium vidit ſecun- 5
dâ vice, et en ſeptem ſpicæ aſcenden-
tes in calamo uno, pingues & bonæ:
Ecce item ſeptem ſpicæ tenues, & 6
uredine percuſſæ vento Orientali,
pullulantes poſt eas. Ex deglutierant 7
ſpicæ tenues, ſeptem ſpicas pingues
ac plenas: & expergefactio Pharoh,
ecce ſomnium erat. Fuit mane, con- 8
turbato ſpiritu ejus, miſit & voca-
vit omnes hariolos Ægypti, omnesq;
ſapientes ejus: et narravit illis Pha-
roh ſomnium ſuum, nec erat qui in-
terpretaretur ea Pharoni. Allocutus 9
eſt itaque princeps pocillatorum
Pharonem, dicendo; Peccata mea ego
recordor hodiè: Pharoh iratus fue- 10
rat in ſervos ſuos, dedìtque me in
cuſtodiam domûs cæſorum, me &
principem panariorum. Somniavi- 11
mus autem ſomnium nocte unâ, ego
& ipſe, quiſque juxta interpretatio-
nem ſomnii ſui ſomniavimus. Et 12
illic erat nobiſcum puer Ebræus, ſer-
vus principi cæſorum: cui quum
narrâſſemus, interpretatus eſt nobis
ſomnia noſtra, unicuique ſecundùm
ſomnium ſuum interpretatus eſt.
Fuitque quemadmodum interpreta- 13
tus eſt nobis, ſic fuit: me reſti-
tuit ad primatum meum, ipſum
verò ſuſpendit. Mittens itaque 14
Pharoh vocavit Joſeph, quem feſ-
tinanter eduxerunt ex hoc carce-
re: raſitq; ſe, et mutavit veſtes ſuas,
& venit ad Pharoh. Dixit Pha- 15
roh ad Joſeph; Somnium ſomnia-
vi, & interpres non eſt ei: ego
verò audivi de te dicendo, quod
audias ſomnium ad interpretandum
illud. Reſponſum dedit Joſeph ipſi 16
Pharoh, dicendo; Præter me Deus
reſpondebit pacem Pharoh. Locutus 17
eſt itaque Pharoh ad Joſeph; Somnia-
bam ſuper la-
brum fluminis, Et ecce è flumi- 18
ne aſcendentes ſeptem vaccæ pin-
gues carne, & bonæ formâ, & pa-
ſcebant in gramineto. Ecce etiam ſe- 19
ptẽ vaccæ aliæ aſcendentes poſt eas
debiles, & malæ formâ valdè, ac
tenues carne: non vidi ſicut eas in
totâ terrâ Ægypti præ pravitate.
Et comederunt vaccæ vacuæ ac 20
malæ ſeptem vaccas priores pin-
gues, Et devenerunt in interiora 21
earum, neque cognitum eſt quòd
veniſſent in interiora earum: nam-
que aſpectus earum erat malus
ſicut in principio: & ex-
pergefactus ſum. Vidi etiam in 22
ſomnio meo, & en ſeptem ſpicæ a-
ſcendentes in calamo uno, plenæ ac
bonæ.

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et ecce septem spicæ marcidæ, læsæ percussæque vento orientali, ex- 23
oriebantur post eas. Et absorpserunt spicæ percussæ septem spicas 24
bonas: & dixi magis, & nullus est qui indicet mihi. Et dixit Jo- 25
seph Pharaoni; Somnium Pharaonis unum est: id quod Dominus fa-
cturus est, indicavit Pharaoni. Septem vaccæ bonæ septem annos an- 26
nuntiant, & septem spicæ bonæ septem annos istos annuntiant: so-
mnium unum est. Et septem vaccæ macilentæ & deformes, quæ ascen- 27
debant post eas septem alios annos annuntiant; & septem spicæ per-
cussæ, adustæ vento orientali, ipsæ pariter annuntiant futuros septem
annos famis. Hoc est verbum quod loquutus sum cum Pharaone: 28
quod Dominus facturus est ostendit Pharaoni. Ecce septem anni ve- 29
niunt saturitatis magnæ per totam terram Ægypti. Et surgent septem 30
anni famis post eos, & oblivioni tradetur omnis saturitas quæ erat in
terra Ægypti: & perdet fames habitatores terræ. Neque cognosce- 31
tur saturitas quæ erat in terra, præ fame illa quæ postea futura est:
quoniam valde gravis erit. Et propterea quod repetitum est somnium 32
Pharaoni duabus vicibus, *innuit* quod parata est hæc res à Domino,
acceleratque Dominus ut perficiat eam. Jam verò provideat Pharao 33
virum providum & sapientem, quem præficiat super terram Ægy-
pti. Faciat Pharao, & constituat 34
præfectos super terram: & exi-
mant unum ex quinque de totò
frumento terræ Ægypti septem an-
nis saturitatis. Et congregent to- 35
tum frumentum annorum bonorum
illorum qui venturi sunt: & con-
gregent frumentum sub manu præfectorum Pharaonis, & ponant
frumentum in civitatibus & custodiant. Et erit frumentum recondi- 36
tum in spelunca in terra, ut cibus sumatur de eo septem annis famis,
qui erunt in terra Ægypti: ut non pereat populus terræ fame. Et 37
placuit sermo coram Pharaone, & coram omnibus servis ejus. Et 38
dixit Pharao servis suis; An inveniemus virum huic similem, in quo
sit spiritus propheticus à facie Domini? Et dixit Pharao Josepho; 39
Postquam notificavit tibi Dominus hoc totum; non est providus aut
sapiens sicut tu. Tu eris præfectus super domum meam, & ad de- 40
cretum sermonis oris tui armabuntur universus populus meus: tan-
tùm solio regni ero major te. Et dixit Pharao Josepho; Vide, con- 41
stitui te principem super totam terram Ægypti.

Hierosol. 34. *Faciat Pharao, & constituat eum præfectum super terram: & dividat unum ex quinque in terra Ægypti, in septem annis satietatis.*

בראשית מא
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

והנה: והא שבע תובלי נצן לקיין שקיפן קידום צמחן בתריהן: וחבלען ובלען 23
תובליא לקייתא ית שבע תובליא טבתא ואמרית לחרשיא ולית דמחני לי: ויאמר 24
ואמר יוסף לפרעה חילמא דפרעה חד הוא מה דייי עתיד למעבד תני לפרעה: 25
שבע שבע תורתן טבתן שבע שניא אינין מבשרן ושבע שובלייא טבתא שבע 26
שניא האלין אינין מבשרן חלמא חד הוא: ושבע ושבע תורתא כחישתא 27
ובישתא דסלקן בתריהן שבע שניא חורניתא אינין מבשרן ושבע תובלייא
לקייתא שקיפן קידום הם הכי מבשרן דיהוויין שבע שני כפנא: הוא הוא 28
פתגמא דמלילית עם פרעה מה דייי עתיד למעבד אחמי ית פרעה: הנה
הא שבע שניא אתין שובעא רבא בכל ארעא דמצרים: וקמו ויקומון שבע שני 29
כפנא מן בתריהון ויתנשי כל שובעא דהוה בארעא דמצרים וישיצי כפנא ית 30
דיירי ארעא: ולא ולא יתידע שובעא דהוה בארעא מן כפנא ההוא דיהי מן 31
בתר כן ארום תקיף הוא לחדא: ועל ומן דגלל דאיתני חילמא לפרעה 32
תרתין זמנין ארום תקין פתגמא מן קדם ייי ומוחי ייי למעבדיה: ועתה יכדון 33
יחמי פרעה גבר סוכלתן וחכים וימניניה על ארעא דמצרים: יעשה יעביד פרעה 34
וימני אפוטרופין על ארעא ויפקון חד
מן חמשא מן כל עיבורא דארעא דמצרים
בשבע שני שובעא: ויקבצו ויכנשון 35
ית כל עיבור שניא טבתא דאתיין אלין
ויצברון עיבורא תחות יד אפטרופין
דפרעה וישמון עיבורא בקרוייא וינטרון: והוה ויהי עיבורא נגין במעדתא 36
בארעא למזן מניה בשבע שני כפנא דיתיהוין בארעא דמצרים ולא ישתצי עמא
דארעא בכפנא: וייטב ושפר פתגמא קדם פרעה וקדם כל עבדוי: ויאמר 37
ואמר פרעה לעבדוי הנשכח כדין גבר די רוח נבואה מן קדם ייי ביה: ויאמר 38
ואמר פרעה ליוסף בתר דאודע ייי יתך ית כדא ליה סוכלתן וחכים כוותך: 39
אתה תהי אפיטרופוס על ביתי ועל גזירת מימר פומך יתזונון כל עמי 40
לחוד כורסי מלכותא אהא רב מנך: ויאמר ואמר פרעה ליוסף חמי דמנית 41
יתך סרכן על כל ארעא דמצרים:

ירושלמי 34 יעביד פרעה וימני יתה אפיטרופוס על ארעא חד מן חמשא ויפלין בארעא דמצרים בשבעתי שני שבענה:

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

23 * واينك هفت خوشها خشك‌ها تنكان تفت زدگان باد مشرقي روييده شوان پسي ايشان * فرو
24 بردند آن خوشهاي آن تنكان مر آن هفت آن خوشهاي آن نيكويان گفتم بآن معبّران ونيست
25 آگاه كنا بمن * گفت يوسف بفرعه خوابي فرعه يگه او مر آنچه آن خدا كنا آگاه كرد بفرعه
26 هفت ماده گاوها آن نيكويان هفت سالها ايشان وهفت خوشها آن نيكويان هفت سالها ايشان خوابي
27 يگه او * وهفت آن [ماده] گاوهاء آن تنكان وآن بدان آن برآيان پسي ايشان هفت سالها ايشان
28 وهفت آن خوشهاء آن تنكان تفت زدگاني بادي مشرقي باشند هفت سالهاي قحط * او آن سخن آنچه
29 سخن گفتم بفرعه آنچه آن خدا كنا بنمود مر فرعه * اينك هفت سالها آيان سيري بزرك در
30 همه زمين مصر * برخيزند هفت سالهاي قحط پسي ايشان فراموش شود همه آن سيري در زمين
31 مصر وفنا كند آن قحط آن زمين * ونه دانسته شود آن سيري در زمين از پيش آن قحط آن
32 او پس همچنين كه گران او بغايت * وابر دو بارها كردن آن خواب بفرعه دو بارها كه
33 آراسته آن سخن از نزد آن خدا وشتاب كنا آن خدا بكردن اويرا * واكنون بينند فرعه
34 مرد بينا وخردمند وبنهد اويرا ابر زمين مصر * بكند فرعه وبگمارد گماشتگان ابر آن
35 زمين وپنج يك كند مر زمين مصر در هفت سالهاء آن سيري * وجمع كنند مر همه
36 خورشي آن سالها آن نيكويان آن آيان آن اينان وخرمن كنند غلّه فرود دست فرعه خورش در
37 شهرها ونگاه دارند * باشد آن خورش بامانت بزمين بهفت سالهاي آن قحط آنچه باشند در زمين
38 مصر ونه نيست شود آن زمين در قحط * نيكو آمد آن سخن در چشماني فرعه ودر چشماني
39 بندگاني او * گفت فرعه ببندگاني اوها يافته آمد چون اين مرد آنچه الهام خدا درو * گفت
40 فرعه بيوسف پسي معلوم كردن خدا ترا مر همه اين نيست بينا وخردمند چون تو * تو
41 باشي ابر خانهي من وابر امر تو نفقه خورد همه قومي من خاصه آن تخت بزرك باشم از تو
* گفت فرعه بيوسف ببين بدادم ترا ابر همه زمين مصر *

Et ecce septem spicæ aridæ, tenues, uredine percussæ vento Orientali, pullulantes post eas. Et deglutierunt spicæ tenues septem spicas bonas. Dixi hariolis, & nemo indicat mihi. Dixit Joseph ad Pharoh; Somnium Pharoh unum est: quod Deus facturus est, notum fecit Pharoni. Septem vaccæ bonæ, septem anni sunt: & septem spicæ bonæ, septem anni sunt: somnium unum est. Septem quoque vaccæ tenues ac malæ ascendentes post eas, septem anni sunt: & septem spicæ tenues uredine percussæ vento Orientali, erunt septem anni famis. Illud est verbum quod locutus sum ad Pharoh: quod Deus facturus est, ostendit Pharoni. En septem anni venientes saturitatis magnæ in tota terra Ægypti. Exorientibus autem septem annis famis post eos, oblivioni erit omnis saturitas in terra Ægypti: & perdet fames terram. Neque cognoscetur saturitas in terra, præ fame illa posteà, quia gravis erit valdè. De iteratione autem somnii Pharoni duabus vicibus, significat quòd ordinatum sit verbum à Deo, & festinat Deus ad præstandum illud. Nunc igitur provideat Pharoh virum perspicacem ac prudentem, & ponat eum super terram Ægypti. Faciat Pharoh, & præficiat præfectos super terram, & quintet terram Ægypti in septem annis saturitatis. Et congregent omnem cibum annorum bonorum venturorum istorum: & recondant frumentum sub manu Pharoh, cibum in civitatibus, & servent. Sitque ille cibus in depositio terræ pro septem annis famis qui erunt in terra Ægypti, & non annihilabitur terra fame. Placuitque verbum in oculis Pharoh, & in oculis servorum ejus. Dixit itaque Pharoh servis suis; Num inventus extitit homo sicut hic, cui inest inspiratio Dei? Dixitque Pharoh ad Joseph; Postquàm Deus notum fecit tibi totum hoc, non est perspicax ac prudens sicut tu. Tu eris super domum meam, & ad mandatum tuum sumptus edet totus populus meus: tantùm in solio major ero quàm tu. Dixit quoque Pharoh ad Joseph; Vide, dedi te super totam terram Ægypti.

42 ויסר ואעדי פרעה ית עקתיה מעל ידיה ויהב יתה על ידא דיוסף ואלביש יתיה לבושין דבוץ ושוי מניכא דדהבא על
42 Et abstulit Pharao annulum suum de manu sua, & dedit ipsum in manu Josephi: & induit eum vestibus byssinis, & posuit torquem aureum in collo ejus.

43 צווריה: וירכב ואריכיב יתיה ברתיכא דתנייתא דלפרעה והוו מקלסין לקדמוי ודין אבא למלכא רב בחכמתא ורכיך בשניא: ומני יתיה סרכן על כל ארעא דמצרים:
ירושלמי 43 והוו מקלסין קדמוי ואמרין יחי אבוי דמלכא דרב בחוכמא ורכיך בשניא:
43 Et equitare fecit eum in secundo curru Pharaonis, & laudabant coram eo, *dicentes*; Hic est pater regis, magnus sapientiâ & tener annis: & constituit eum principem super universam terram Ægypti.

Hier. 43. *Et laudabant coram eo, & dicebant; Vivat pater regis, qui est magnus in sapientia, tener in annis.*

44 ויאמר פרעה למלכא ואנא פרעה ובר מפיתגמך לא ירים גבר ידיה למיסור זיני אנא פרעה מלכא ואנתי אלקפטא ובר מפיתגמך לא ירים גבר ידיה למיסור זיני
44 Et dixit Pharao Josepho; Ego Pharao rex, & tu secundus à rege: & absque verbo tuo non elevabit vir manum suam, ut cingat arma, & pedem suum, ut conscendat equum, in tota terra Ægypti.

45 וירת רינליה למרכוב על סוסיא בכל ארעא דמצרים: ויקרא ופרעה שמיה דיוסף צפנרא דטמירן מפרסם ויהב ליה ית אסנת דילדת דינה לשכם ורביתה איתת פוטיפרע רבא דמנים לאינתו ונפק יוסף שליט על ארעא דמצרים:
45 Et vocavit Pharao nomen Josephi, Virum secretorum manifestatorem: & dedit illi Asnath, quam peperit Dina ipsi Sichem, & educaverat uxor Potiphera principis Taneos, in uxorem: & exiit Joseph princeps super terram Ægypti.

46 ויוסף בר תלתין שנין כד קם קדם פרעה מלכא דמצרים ונפק יוסף מלות פרעה ועבר רב ושליט בכל ארעא דמצרים: ותעש ואצלחת ארעא דכל
46 Joseph autem triginta annorum erat, quando stetit coram Pharaone rege Ægypti: exiit ergo Joseph à facie Pharaonis, & transivit præfectus & princeps per totam terram Ægypti.

47 תובלא עבד מלי תרין קומצין בשבע שני שובעא עד דימלון כל אוצרייא:
47 Et prosperè protulit terra: nam unaquæque spica protulit duos pleños pugillos septem annis saturitatis, adeo ut replerentur omnia horrea.

48 ויקבוץ וכנש ית כל עבור שבע שני שובעא דהוו בארעא דמצרים ויהב עיבורא בקרוייא עבור חקלי קרתא דבחוורנהא כנש בנוותיה: וליוסף ולדו תרין בנין עד לא עלת שתא דכנפנא דילידת ליה אסנת דריבת בבית פוטיפרע רבא דמנים: ויקרא ויקרא יוסף ית שום בוכרא מנשה ארום
48 Et congregavit totum frumentum septem annorum saturitatis, qui erant in terra Ægypti, & posuit frumentum in urbibus: frumentum agrorum urbis, qui *erant* in circuitu ejus, congregavit in medio ejus.

49 אנשייני יי ית כל ליאותי וית כל בית אבא: ויה ית שום תניין קרא אפרים ארום אמר תקיף יתי יי בארע סינופי והכדין עתיד למתקוף בית אבא
49 Porrò Josepho nati sunt duo filii, antequam veniret annus famis: quos peperat illi Asnath, quæ educata erat in domo Potiphera principis Taneos.

50 הכא בסינופיהום: ושלימן שבע שני שובעא דהואה בארעא
50 Et vocavit Joseph nomen primogeniti, Manasse: quoniam *inquit* oblivisci fecit me Deus omnis fatigationis meæ, & universæ domus patris mei.

51 דמצרים: ותחילנה ושריאן שבע שני כפנא למיתי היכמא דאמר יוסף והוה
51 Nomen autem secundi vocavit Ephraim: quoniam dicebat; Robustum me effecit Dominus in terra afflictionis meæ, sicut robusta reddenda est domus patris mei hîc in afflictionibus suis

52 כפנא בכל ארעתא ובכל ארעא דמצרים הוה לחמא: ותרעב וכפנת כל ארעא
52 Et absoluti sunt septem anni saturitatis, qui erant in terra Ægypti.

53 דמצרים דלא הורת מפקא פר ורעא וצוח עמא קדם פרעה בנין לחמא ואמר פרעה
53 Et inceperunt septem anni famis venire, quemadmodum dixerat Joseph: & fuit fames in omnibus terris, sed in tota terra Ægypti erat panis.

54 לכל מצראי איזילו לורת יוסף דיימר לכון תעבדון: והרעב וכפנא הורת על כל
54 Et fame laboravit tota terra Ægypti, eò quod non produceret fructum seminis; & clamavit populus coram Pharaone pro pane: & dixit Pharao omnibus Ægyptiis; Ite ad Josephum, quod dicet vobis, facietis.

55 אנפי ארעא ופתח יוסף ית כל אוצרין דבהון עיבורא וזבין למצראי ותקף כפנא
55 Fames autem erat super universam faciem terræ: & aperuit Joseph omnes thesauros, in quibus erat frumentum, & vendidit Ægyptiis: prævalebatque fames in terra Ægypti.

56 בארעא דמצרים: וכל הארץ ובכל דייתי ארעא עלו למצרים למיזבן עיבורא מן
56 Et omnes habitatores terræ veniebant in Ægyptum, ut emerent frumentum à Josepho: quia invaluerat fames per universam terram.

57 יוסף ארום תקיף כפנא בכל ארעא:
57

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

42 بگردانيد فرعه مهر انگشترين او از بالاي دست او بداد آنرا ابر دست يوسف بپوشانيد اويرا
42 *Detraxitque Pharoh dactylion suum de super manum suam, ac dedit illud super manum Joseph, indixitque eum vestibus byssinis, & posuit torquem aureum super collum ejus.*

43 جامهاي كتان بنهاد طوقي آن طلا ابر گردني او *سوار كرد اويرا در مركب آن دويم
43 *Equitare quoque fecit eum in curru secundo quem habebat: clamabant autem ante eum, Pater regis: & præfecit eum super totam terram Ægypti.*

44 آنچه باو بخوانند بپيشي او پدري پادشاه وبگماشت اويرا ابر همه زمين مصر *گفت فرعه
44 *Dixitque Pharoh ad Josephum; Ego sum Pharoh, & præter te non levabit vir manum suam & pedem suum in tota terra Ægypti.*

بيوسف من فرعه وبجز تو نه بلند كند مرد مر دست او ومر پاي او در همه زميني مصر.
45 *Et vocavit Pharoh nomen Josephi; Sephenath Phaaneah: deditque ei Asnath filiam Photiphera principis On, in uxorem.*

45 *بخوانند فرعه نامي يوسف صفنت فعنخ بداد باو مر اسنت دختري فوطيفرع مهتري اون بزن
45 *Et egressus est Joseph super terram Ægypti: (Joseph autem erat trigenarius cùm staret in præsentia Pharoh regis Ægypti:) egressus inquam Mosheh à præsentia Pharoh transivit per totam terram Ægypti.*

46 بيرون آمد يوسف ابر زميني مصر * ويوسف قدري سي ساله در استادني او بپيشي فرعه
46 *Et congregavit fruges terræ in septem annis saturitatis, in repositoria.*

47 پادشاهي مصر بيرون آمد يوسف از پيشي فرعه بگذشت در همه زميني مصر *جمع كرد غلّهي
47 *Congregavit inquam omnem cibum septem annorum qui fuerant in terra Ægypti, & dedit cibum in urbes: cibum agri civitatis qui in circuitu ejus, dedit in medium ejus.*

48 آن زمين در هفت سالي آن سيري بانبارها * جمع كرد مر همه خورشي هفت سالها آنچه بودند
48 *Et congregavit frumentum velut arenam maris, multum valdè, usque quò desisteret numerare, quia non erat numerus.*

در زمين مصر بداد خورش در شهرها خورش دشت آن شهر آنچه گرداگرد آن بداد در
49 *Et ipsi Joseph nati sunt duo filii, antequam veniret annus famis: quos peperit ei Asenath filia Photiphera principis On.*

ميان آن *خرمن كرد يوسف غلّه چون ريگي آن دريا بسيار بغايت تا كه باز استاد بشمردن
49 *Vocavitque Joseph nomen primogeniti, Manassich; quia inquit oblivisci fecit me Deus omnem afflictionem meam, tramque domum patris mei. Nomen verò secundi vocavit Ephrem: quia inquit locupletem reddidit me Deus in terra paupertatis meæ. Consumptis itaq; septem annis saturitatis quæ fuit*

50 نيست شمار * ويوسف زاييده شد دو پسران در پيش بيايد سالي آن قحط آنچه
50 *terra Ægypti, Institerunt septem anni famis venire, quemadmodum dixerat Joseph: fuitque fames in omnibus terris, at in universa terra Ægypti erat panis.*

51 بزاييد باو اسنت دختري فوطيفرع مهتري اون *بخواند يوسف مر نامي آن نخست زاد منسّه
51 *Famelicâ igitur factâ totâ terrâ Ægypti, clamavit populus ad Pharoh pro pane. Dixit Pharoh omnibus Ægyptiis; Ite ad Joseph, quod dixerit vobis, facietis.*

52 كه فراموش گردانند مرا خدا مر همه رنجي من ومر همه خانهي پدري من * ومر
52 *Fame itaque existente super universam faciem terræ, aperuit Joseph omnia quibus inerat frumentum, ac vendidit Ægyptiis: invaluerat enim fames in terra Ægypti.*

53 نامي آن دويمي [بخوانند] افريم كه برومند كرد مرا خدا درزميني درويشي من * تمام
53 *Et omnes habitatores terræ venieb.nt in Ægyptum ad Josephum, quia invalucrat fames per universam terram.*

54 شدند هفت سالها آن سيري آنچه بود درزميني مصر * دراستادند هفت سالها آن قحط
54

55 بآمدن چون آنچه گفت يوسف بود قحط درهمه آن زمينها ودرهمه زمين مصر بود نان * گسنه
55

شد همه زمين مصر ناله كرد آن قوم [بفرعه] بنان گفت فرعه بهمه مصريان برويد بيوسف
آنچه گويد بشما بكنيد * وآن قحط بود ابر همه روي آن زمين بگشاد يوسف مر همه آنچه در
56 ايشان غلّه فروخت بمصريان قوي شد آن قحط درزمين مصر * وهمه آن زمين بيامدند
57 بمصر بغلّه خريدن بيوسف كه قوي شد آن قحط درهمه آن زمين.

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

CAP. XLII.

1 ET vidit Jacob quod fruges emerent, & adducerent frumentum ex Ægypto: & dixit Jacob filiis suis; Cur vos timetis descendere in Ægyptum?
2 Et dixit; Ecce audivi quod frumentum venditur in Ægypto: descendite eò, & emite nobis indè, ut vivamus, & non moriamur. Et descenderunt
3 fratres Josephi decem, ut emerent frumentum ex Ægypto. Sed Binjamin
4 fratrem Josephi non misit Jacob cum fratribus suis: quoniam dicebat; Ecce puer est, & timeo ne contingat illi mors. Et venerunt filii Israel unus
5 quisque ad portã unã, ut non dominaretur illis oculus malus, cùm ingrederentur simul ad emendũ inter Chananæos, qui ingrediebantur ad emendũ:
6 quoniam erat fames in terra Canaan. Joseph autem ipse præerat terræ, & cognovit quòd fratres sui venirent ad emendum, præfecit *itaque* notarios portis urbis, ut scriberent omnem qui illo die ingrederetur, nomen ejus, & nomen patris ejus, tum ille vendebat frumentum universo populo
terræ: venerunt autem fratres Josephi, & scrutati sunt omnes vicos, plateas, & tabernas, sed non invenerunt eum, venerunt itaque domum
7 ejus, & postrati in terram usque adoraverunt eum. Et vidit Joseph fratres suos, & cognovit eos: & factus est in oculis eorum tanquam extraneus, & loquutus est cum illis verba dura, & dixit illis; Unde venistis? &
8 responderunt; E terra Canaan ad emendum frumentum. Et cognovit Joseph fratres suos, quia quando separabatur ab illis, habebant vestigia barbæ; at illi non cognoverunt ipsum, quia nullam notam barbæ habebat, sed
9 tunc temporis habebat. Et recordatus est Joseph somniorum, quæ somniaverat de illis, & dixit illis: Exploratores estis, ad videndum nuditatem turpitudinis terræ venistis. Et dixerunt illi; Non, domine mi,
10 nam servi tui venerunt ad emendũ frumentum. Omnes nos filii viri unius
11 sumus: fideles sumus, non fuerunt servi tui exploratores. Et dixit illis;
12 Non, sed nuditatem turpitudinis terræ venistis ad videndum. Et dixe-
13 runt; Duodecim servi tui fratres nos, filii viri unius in terra Canaan: & ecce minor cum patre nostro hodie. & unus exiit à nobis, nec nos scimus quid tandem illi contigerit. Et dixit illis Joseph: Illud est quod lo-
14 quutus sum vobiscum, dicendo; Exploratores estis. In hoc sermone proba-
15 bimini, vivit Pharao si exiveritis hinc, nisi veniat frater vester minor huc.
16 Mittite ex vobis unum, & accipiat fratrem vestrum: vos autem eritis vincti, & probabuntur sermones vestri, si veritas vobiscum: sin minus, vivit Pharao quod exploratores estis. Collegit itaque eos in domum cu-
17 stodiæ tribus diebus. Et dixit illis Joseph die tertio; Hoc facite ut vivatis: à facie Domini ego timeo. Si fideles vos, frater vester unus ligabi-
18 tur in domo custodiæ vestræ: vos autem abite, & ferte frumentum, quod
19 emistis pro famelicis domus vestræ.

בראשית מב
תרגום יונתן בן עוזיאל

מב

1 וְחָמָא יַעֲקֹב אֲרוּם עֲלַלְיָא וַבְּנִין וּמַיְתִין עִיבּוּרָא מִמִּצְרַיִם וַאֲמַר יַעֲקֹב לְבָנוֹי
2 לְמָא דֵין אַתּוּן דַּחֲלִין לְמֵיחוֹת לְמִצְרַיִם: וְאָמַר וַאֲמַר הָא שְׁמָעִית אֲרוּם אִית
3 עִיבּוּרָא מְוַדַּבַּן בְּמִצְרַיִם חוֹתוּ תַּמָּן וְזַבּוּנוּ לָנָא מִן תַּמָּן וְנֵיחֵי וְלָא נְמוּת: וּירְדוּ
4 וְנָחֲתוּ אֲחֵי יוֹסֵף עֲשָׂרָה לְסִיוְבּוֹן עִיבּוּרָא מִמִּצְרָיִם: וְאַת לֵית בִּנְיָמִין אֲחוֹי דְיוֹסֵף
5 לָא שַׁדַּר יַעֲקֹב עִם אֲחוֹי אֲרוּם אֲמַר הָא הוּא טַלְיָא וּמִסְתַּפְּיְנָא דִלְמָא יְעַרְעִינֵיהּ
6 מוֹתָא: וְיבָאוּ וְאִתּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל חַד בְּתַרְעָא חַד דְּלָא יִשְׁלוֹט בְּהוֹן עַיְנָא
7 בִּישָׁא כַּד יֵיעֲלוֹן כְּחָדָא לְסִוְבּוֹן בֵּינֵי כְנַעֲנָאֵי דְעָלוֹן לְסִוְבּוֹן אֲרוּם הֲוָה כַּפְנָא בְּאַרְעָא
8 דִכְנָעַן: וְיוֹסֵף הוּא הֲוָה שַׁלִּיט עַל אַרְעָא וְיָדַע דְּאַחוֹי עָלִין לְסִוְבּוֹן מַנִּי
9 נַטוּרִין בְּתַרְעֵי קַרְתָּא לְמִכְתּוֹב כָּל דְּעָלִיל בְּיוֹמָא הַהוּא שְׁמֵיהּ וְשֵׁם אֲבוּי וְהוּא הֲוָה
10 מְזַבֵּן עִיבּוּרָא לְכָל עַמָּא דְאַרְעָא וְאִתּוֹ אֲחֵי יוֹסֵף וּבָלְשׁוּ בְּסַרְטֵיְיתָא וּבְפַלְטֵיְיתָא
11 וּבְבָתֵּי פִּינְדַּקְתָּא וְלָא אַשְׁכְּחוּהוּ וְעָלוּ לְבֵיתֵיהּ וְסָגְדוּ לֵיהּ עַל אַפֵּיהוֹם עַל אַרְעָא:
12 וּירָא וְחָמָא יוֹסֵף יַת אֲחוֹי וְאִשְׁתְּמוֹדְעִינוּן וְאִתְעֲבִיד בְּעֵינֵיהוֹם כְּחִלּוֹנָאי וּמַלֵּיל
13 עִמְּהוֹן מִילִּין קַשְׁיָן וְאָמַר לְהוֹם מִנַּן אַתּוּן וַאֲמָרוּ מֵאַרְעָא דִכְנָעַן לְמִזְבַּן עִיבּוּרָא:
14 וּיכַר וְאִשְׁתְּמוֹדַע יוֹסֵף יַת אֲחוֹהִי דְּכַד אִתְפְּרַשׁ מִנֵּהוֹם הֲוָה לְהוֹם רוֹשֶׁם דְּקַן וְאִינוּן
15 לָא אִשְׁתְּמוֹדְעוּהִי דְּלָא הֲוָה לֵיהּ רוֹשֶׁם דְּקַן וַהֲוָה שַׁעְתָּא אִית לֵיהּ: וּיזְכּר
16 וְדָכִיר יוֹסֵף יַת חֶלְמַיָּא דְּחָלַם עֲלֵיהוֹם וְאָמַר לְהוֹם אַלֵּלִי אַתּוּן לְמֶחְמֵי יַת עֲרִיתָ
17 מַטְעֵיתָא דְאַרְעָא אָתֵתוּן לְמֶחְמֵי: וַיאמְרוּ וַאֲמָרוּ לֵיהּ לָא רִבּוֹנִי וְעַבְדָּךְ אָתּוּן
18 לְכִוְבּוֹן עִבּוּרָא: כֻּלָּנָא בְּנֵי גַבְרָא חַד נַחְנָא מְהֵימְנֵי אֲנַחְנָא לָא הֲווּ עַבְדָּךְ אַלֵּלִי:
19 וּיאמֶר וַאֲמַר לְהוֹן לָא אֱלָהֵין עֲרִית מַטְעֵיתָא אַרְעָא אָתֵתוּן לְמֶחְמֵי: וַיאמְרוּ וַאֲמָרוּ
20 תְּרֵיסַר עַבְדָּךְ אֲחִין אֲנַחְנָא בְּנֵי גַבְרָא חַד בְּאַרְעָא דִכְנָעַן וְהָא זְעִירָא עִם אֲבוּנָא
21 יוֹמָא דֵין וְחַד נָפַק מִלְוָתָן וְלֵית אֲנַחְנָא יָדְעִין מָה הֲוָה בְּסֵיפֵּיהּ: וַיאמֶר וַאֲמַר
22 לְהוֹם יוֹסֵף הוּא דְמַלֵּילִית עִסְכוֹן לְמֵימַר אַלֵּלִי אַתּוּן: בְּזֹאת בְּהָדָא מִילְּא תִּתְבַּחֲרוּן
23 חֵיֵי דְפַרְעֹה אֵין תִּפְקוּן מִיכָּא אֱלָהֵין בְּדֵייתֵי אֲחוּכוֹן קַלֵּילָא הָכָא: שִׁלְחוּ פַּטְרוּ
24 מִנְּכוֹן חַד וְיִדַּבַּר יַת אֲחוּכוֹן וְאַתּוּן תִּיתְאֲסָרוּן וְיִתְבַּחֲרוּן פִּתְגָמֵיכוֹן אִין קוּשְׁטָא
25 עִמְּכוֹן וְאִין לָא חֵיֵי דְפַרְעֹה אֲרוּם אַלֵּלִי אַתּוּן: וַיאסֹף וּכְנֵשׁ יַתְהוֹם לְבֵית מַטְרָא
26 תְּלָתָא יוֹמִין: וַיאמֶר וַאֲמַר לְהוֹם יוֹסֵף בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה דָּא עִבְדוּ וְאִתְקַיְּמוּ
27 מִן קֳדָם יְיָ אֲנָא דָחִיל: אִם כֵּנִים אִם מְהֵימְנִין אַתּוּן אֲחוּכוֹן חַד יִתְאֲסַר בְּבֵית מַטַּרְתְּכוֹן וְאַתּוּן אִיזִילוּ אוּבִילוּ עִיבּוּרָא דְזַבַּנְתּוּן לְכַפְּיֵנִי בָּתֵּיכוֹן:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. XLII.

1 • فصل چل دوم • *بديد يعقوب كه هست غلّه در مصر گفت يعقوب بپسران
2 او چرا همي ترسيد* گفت اينك بشنويدم كه هست غلّه در مصر فرود شويد بآنجا وغلّه خريد
3 بايما از آنجا وبزييم ونه ميريم *فرود شدند برادران يوسف ده بخريدن غلّه از مصر* ومر بنيمين
4 برادري يوسف نه فرستاد [يعقوب] اواز برادران او كه گفت تا نه فراز رسد اويرا گزندي •
5 *بيامدند پسران يسرال بغلّه خريدن در ميان آن آمدگان كه بود آن قحط در زميني كنعن •
6 * ويوسف او آن سلطان ابر آن زمين او آن غلّه فروشا بهمه قومي آن زمين بيامدند برادراني
7 يوسف سجود كردند باو روي بزمين *بديد يوسف مر برادراني او بشناخت ايشانرا وبيگانه
8 شد بايشان سخن گفت اواري ايشان سخت گفت بايشان از كجا آمديد گفتند از زمين كنعن
9 بخريدن خورش *بشناخت يوسف مر برادراني او و ايشان نه شناختند اويرا *ياد كرد يوسف مر
آن خوابها آنچه خواب ديد بايشان گفت بايشان جاسوسان شما بديدن عيبي آن زمين
10 بيامديد* گفتند باو نه خداوند من بندگان تو آمدند بخريدن خورش *همهي ايما پسران مردي
11 يگّه ايما اصليان ايما نه بودند بندگاني تو جاسوسان* گفت بايشان نه كه عيب آن زمين بيامديد
12 بديدن* گفتند دوازده بندگان تو برادران ايما پسراني مردي يگّه در زمين كنعن واينك آن خرد اوار
13 پدري ايما اين روز وآن يگّه نيست *گفت بايشان يوسف او آن سخن آنچه سخن گفتم بشما
14 بگفتن جاسوسان شما * درين امتحان كرده شويد حيات فرعه اگر بيرون آييد ازين جا كه الّا در
15 آمدن برادري شما آن خرد اينجا * بفرستيد ازشما يگّه وبستانند مر برادري شما وشما بند
16 كرده شويد وامتحان كرده شوند سخنها شما ها راست اوازشما واگر نه حيات فرعه كه
17 جاسوسان شما * جمع كرد ايشانرا بنگاه داشت سه روزها* گفت بايشان يوسف در روز آن
18 سيمي اين بكنيد وبزييد مر آن خدا من ترسا * اگر اصليانيد شما برادري شما يگّه بند
19 شود در خانهي نگاه داشت شما وشما برويد وببريد غلّهي گرسنگي خانهي شما •

CAP. XLII.

1 VIdit autem *Jaacob* quòd *esset* frumentũ in Ægypto, dixitq; *Jaacob* filiis *suis*; *Utquid timetis? Subdidit*-
2 que; *Ecce audivi quòd est* frumentũ in Ægypto: *descèdite illuc, et* frumentũ *emite nobis indè, ut vivamus, &*
3 *non moriamur.*: *Descenderunt* itaque
4 *fratres Josephdecem ad emendũ* frumentum ex Ægypto. *Binjamin verò*
5 *fratrem Joseph non misit Jaacob cum fratribus suis*: *dixit enim*, Ne *superveniat ei noxa aliqua*. Et *venerunt filii Israel ad emendũ frumen-*
6 *tum in medio venientium*: *erat enim fames in terra Chenaan. Porrò Joseph*
7 *erat princeps super terram*: *erátque frumenti venditor toti populo terræ*: *venientes* igitur *fratres Joseph* reverentiam exhibuerunt ei facie in terra. *Videns Joseph fratres suos*, cognovit eos, *at alienus factus erga eos locu-*
8 *tus est ad eos dura*, *dixitq*; *is*; *Unde venistis? responderunt*, *E terra Chenaan ad emendum cibum. Cognovit*
9 autem *Joseph fratres suos*, *ipsi verò non cognoverunt eum*. Itaque *recordatus Joseph somniorum quæ somnia-*
10 *verat* de *iis*, *dixit eis*; *Exploratores estis*, *ad videndum defectum terræ venistis*. *Responderunt ei*; *Nequa-*
11 *quam domine mi*, *servi tui venerunt ad emendum cibum. Omnes nos filii viri unius sumus: honesti sumus*, *non*
12 *sunt servi tui exploratores*. *Respon-*
13 *dit eis*; *Nequaquam*, *quia defectum terræ venistis ad videndum*. *Dixe-*
runt; *Duodecim servi tui fratres sumus*, *filii viri unius in terra Chenaan*: *et ecce minor* natu est *cum pa-*
14 *tre nostro hodiè*, *&* un^us non est. *Dixit*
15 *iis Joseph*; *Illud est verbum quod locutus sum vobis*, *dicendo*; *Exploratores estis*. *In hoc probabimini*; Per
16 *vitam Pharoh*, *si egressi fueritis ex hoc loco*, *nisi in adventu fratris vestri parvi huc*. *Mittite ex vobis u-*
num, *& accipiat fratrem vestrum*: *vos verò ligabimini*, *& probabuntur verba vestra*, *an veritas sit vobiscũ*: *& si non*, per *vitã Pharoh* explorato-
17 *res estis*. Itaq; *aggregavit eos in cu-*
18 *stodiam tribus diebus*. *Dixitque eis Joseph die tertio*; *Hoc facite*, *&*
19 *vivetis*: *Deum ego timens*. *Si ho-*
nesti estis vos, *frater vester unus ligetur in domo custodiæ vestræ*: *vos autem ite*, *& asportate frumentum pro fame domûs vestræ*.

20 וארת יֵית אֲחוכון קַלֵילָא תֵייתוּן לְוָתִי וְיִתְהֵימִינוּן פִּתְגָמֵיכוֹן וְלָא תְמוּתוּן וְעָבְדוּ כֵן :
21 ואמרו וַאֲמָרוּ גְבַר לְאָחוֹי בְּקוּשְׁטָא חַיָבִין אֲנַחְנָא עַל אָחוּנָא דְחֲמֵינָא אֲנִיקֵי
דְנַפְשֵׁיהּ כַּד הֲוָה מְפַיֵים לָנָא וְלָא קַבִילְנָא מִנֵּיהּ בְּגִין כֵּן אָתַת לָנָא עֲקְתָא הָדָא :
22 ויען עָנָה יַתְהוֹם רְאוּבֵן וְאָמַר הֲלָא אֲמָרִית לְכוֹן לְמֵימַר לָא תֵיחְטוּן בְּטַלְיָא וְלָא
קַבֵלְתּוּן מִנִי וְאוּף אַדְמֵיהּ הָא מִתְבְּעֵי
מִנִן : 23 והם וְאִינוּן לָא הֲווּ יְדָעִין אֲרוּם
שָׁמַע הֲוָה יוֹסֵף בְּלִישָׁן בֵּית קוּדְשָׁא
אֲרוּם הֲוָה מְנַשֵׁיהּ לְמְתוּרְגְמָן בֵּינֵיהוֹם :
24 ויסב וְחָזַר מִלְוָותְהוֹן וּבְכָא וְתָב לְוָותְהוֹם
וּמַלֵיל עִמְהוֹן וּדְבַד מִלְוָותְהוֹן יַת שִׁמְעוֹן וְאָסַר לְמִקְטְלֵיהּ וְכַפֵּת יְחֵיהּ קֳמֵיהוֹן : ויצי
25 וּפְקִיד יוֹסֵף לְעַבְדוֹי וּמְלַן יַת מָנֵיהוֹן עִיבוּרָא וּלְאָתְבָא כַּסְפֵּיהוֹן דְגַבַר לְגוֹ שַׁקֵיהּ
וּלְמִתַן לְהוֹן זְוִודִין לְאָרְחָא וְעָבַד לְהוֹם כֵּן : וישאו
26 וְטָלוּ יַת עִיבוּרֵיהוֹן עַל חֲמָרֵיהוֹן וַאֲזָלוּ מִתַמָן : 27 ויפתח וּפְתַח לֵוִי דְאִשְׁתְאַר בְּלֵחוּדֵיהּ מִשִׁמְעוֹן חַבְרֵיהּ יַת
שַׁקֵיהּ לְמִיתַן אַסְפַּסְתָּא לְחַמְרֵיהּ בְּבֵי מְבָתוּתָא וַחֲמָא יַת כַּסְפֵּיהּ וְהָא הוּא בְּפוּם
טוֹנֵיהּ : 28 ויאמר וַאֲמַר לְאָחוֹהִי אִיתְהַב כַּסְפִי וְאוּף הָא בְּטוֹנִי וּנְפַק מַנְדַע
לִבְּהוֹן וְתָוְוהוּ גְבַר לְאָחוֹהִי לְמֵימַר מַה דָא עֲבַד יְיָ וְלָא בְּחוּבָא דִילָנָא : ויבאו
29 לְוָת יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן לְאַרְעָא דְכְנָעַן וְחַוִיאוּ לֵיהּ יַת כָּל דְאַרַע יְתְהוֹם לְמֵימַר : דבר האיש
30 מַלֵיל גַבְרָא רְבוּנָא דְאַרְעָא עְמָנָא מִילִין קָשִׁין וּבְזִי יָתָן כְּאַלֵלֵי אַרְעָא :
31 ואמר : 32 וְאָמַרְנָא לֵיהּ מְהֵימְנֵי אֲנָן לָא הֲוֵינָא אֲלֵילֵי : שנים עשר תְּרֵיסַר אֲנַחְנָא
אָחִין בְּנֵי אֲבוּנָא חַד לֵית אֲנָן יְדָעִין מָה הֲוָה בְּסוֹפֵיהּ וְקַלֵילָא יוֹמָא דֵין עִם אֲבוּנָא
33 בְּאַרְעָא דְכְנָעַן : ויאמר וַאֲמַר לָנָא גַבְרָא רִיבוֹנֵי אַרְעָא בְּדָא אֲנַדַע אֲרוּם מְהֵימְנֵי
אָחוּן אֲחִיכוֹן חַד שְׁבוֹקוּ עִמִי וְיַת דְצָרִיךְ לְכֻפֵּינֵי בָּתֵיכוֹן סִיבוּ וְטַיְילוּ : והביאו
34 וְאַייְתִיאוּ יַת אֲחוּכוֹן קַלֵילָא לְוָתִי וַאֲנַדַע אֲרוּם לָא אֲלֵילֵי אַחוּן אֶלָא מְהֵימְנֵי
אָחוּן יַת אֲחוּכוֹן אֵיתֵין לְכוֹן וְיַת אַרְעָא תְּתַגְרוּן בְּפִרְנַסְתָּא : 35 ויהי וַהֲוָה כַּד
אֵינוּן מְרִיקִין דִיסַקֵייהוֹן וְהָא גְבַר קְטַר כַּסְפֵּיהּ בְּדִיסַקֵייהּ וְחָמוּן יַת קִיטְרֵי כַסְפֵּיהוֹן
הֵינוּן וַאֲבוּהוֹן וְדָחִילוּ עַל שִׁמְעוֹן דְשָׁבְקוּ תַמָן :

Et fratrem veſtrum minorem adducite ad me, ut vera appareant verba 20
veſtra, & non moriamini: & fecerunt ſic. Et dixerunt vir ad fratrem 21
ſuum; In veritate nos rei ſumus circa fratrem noſtrum, quia vidimus
anxietatem animæ ejus, quando blandè alloqueretur nos, & non exau-
divimus eum: idcirco evenit nobis hæc afflictio. Reſpondit illis Ru- 22
ben, & dixit; Annon dixi vobis, dicendo; Ne peccaveritis in puerum,
neque auſcultâſtis mihi? & etiam ſanguis ejus ecce requiritur à nobis.
Et ipſi neſciebant quòd intelligeret 23
Joſeph linguam domus ſanctitatis,
quòd eſſet Manaſſes interpres inter
eos. Et averſus eſt ab ipſis, & flevit: 24
& reverſus eſt ad eos; & loquu-
tus eſt cum illis, & accepit ab eis
Simeon qui conſilium dederat de ipſo interficiendo, & ligavit eum co-
ram ipſis. Et præcepit Joſeph ſervis ſuis ut implerent vaſa eorum fru- 25
mento, & reſtituerent argentum eorum, uniuſcujuſque in medium ſacci
ſui, & ut darent illis viaticum pro itinere: & fecit illis ſic Et 26
ſuſtulerunt frumentum ſuum ſuper aſinos ſuos, & indè abierunt. Et 27
aperuit Levi, qui relictus erat ſolus à Simeon ſocio ſuo, ſaccum
ſuum, ut daret migma aſino ſuo in diverſorio: & vidit argentum ſuum,
& ecce erat in ore ſacci ſui. Et dixit fratribus ſuis; Reſtitutum 28
eſt argentum meum, & etiam ecce in ſacco meo: & egreſſus eſt ſen-
ſus cordis eorum, & obſtupefacti ſunt ad invicem, dicendo; Cur hoc
fecit Dominus *nobis*, & non peccato noſtro? Et venerunt ad Jacobum 29
patrem ſuum in terram Canaan: & indicârunt ipſi quicquid ipſis con-
tigerat, dicendo: Loquutus eſt vir dominus terræ nobiſcum verba du- 30
ra, & reputavit nos tanquam exploratores terræ. Et diximus illi; 31
Fideles nos, non ſumus exploratores. Duodecim nos fratres, filii 32
patris noſtri: uni quid tandem acciderit neſcimus, & minor eſt
cum patre noſtro hodie in terra Canaan. Et dixit nobis vir do- 33
minus terræ; In hoc ſciam vos fideles eſſe: fratrem veſtrum unum
relinquite mecum, & quod vobis neceſſe eſt pro famelicis domus
veſtræ accipite, & abite. Et adducite fratrem veſtrum minorem ad 34
me, & cognoſcam quod non ſitis exploratores ſed fideles vos: fra-
trem veſtrum reddam vobis, & terram negotiabimini mercatùr.
Accidit autem cum evacuarent ſaccos ſuos, eccę uniuſcujuſque vi- 35
ri argenti faſciculus in ſacco ſuo: & viderunt faſciculos argenti
ſui, ipſi & pater eorum, & timuerunt propter Simeon quem ibi
reliquerant.

Hier. 23. *Ipſi autem neſciebant quòd Joſeph intelligeret linguam domus ſanctæ, quia tanquam interpres Manaſſes ſtabat inter eos.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

20 * ومر برادري شما آن خرد بياوريد بمن وباور شوند سخنهاي شما ونه ميريد بكردند
21 همچنين * گفتند مرد با برادري او اما جرم ناكانيم ايما ابر برادري ايما آنچه بديديم سختي
22 جاني او در لاوه كردن او بايما ونه شنويديم ابر همچنين بيامد بايما آن سختي اين * جواب داد
23 راوبن ايشانرا بگفتن ها نه گفتم بشما نه خطا كنيد در كودك ونه شنويديد ونيز خون اوطلب
24 كرده آمد * وايشان نه دانستند كه شنوا يوسف كه آن سخن ران ميانى ايشان * بگشت
ازيشان بگريست باز گشت بايشان گفت بايشان بستانند ازيشان مر شمعون بند كرد اويرا
25 بچشم ديد ايشان * بفرمود يوسف پر كردند مر آلتهاي ايشان غله وبباز كرد انيدن سيم ايشان
مرد بخورچيني او وبدادن بايشان توشه براه بكرد بايشان همچنين * بردا شتند مر غلهي ايشان ابر
26 دراز گوشهاي ايشان برفتند از آنجا * بگشاد آن يكه مر خورچيني او بدادن علف بدراز گوشي او
27 در منزل جا بديد مر سيمي او واينك در دهاني خورچيني او * گفت با برادراني او باز گشته آمد سيمي
28 من ونيز اينك در خورچيني من زايل شد عقلي ايشان بلرزيدند مرد ببرادري او بگفتن چه اين
29 بكرد خدا بايما * بيامدند بيعقوب پدري ايشان بزمين كنعن آگاه كردند باو مر همه فراز رسشها
30 ايشانرا بگفتن * گفت آن مرد خداوند آن زمين اواز ايما سخت بداد ايمارا چون جاسوسان آن
31 زمين * گفتيم باو اصليان ايما نه بوديم جاسوسان * دوازده ايما برادران پسراني پدري ايما
32 آن يكه نيست او وآن خرد اين روز اواز پدري ايما در زميني كنعن * گفت بايما آن مرد
33 خداوندي آن زمين دراين بدانم كه اصليان شما برادري شما آن يكه رها كنيد اوازي من
وسر گسنگي خانهي شما بستانيد وبرويد * بياوريد مر برادري شما آن خرد بمن وبدانم كه
34 نه جاسوسان شما كه اصليان شما مر برادري شما بدهم بشما ومر آن زمين بازرگاني كنيد.
35 * بود ايشان خالي كنان خورچينهاي ايشان واينك مرد بستهي سيمي او در خورچيني او
بديدند مر بستهاي سيمي ايشان وپدري ايشان بترسيدند.

Fratrem verò veſtrum parvum ad- 20
ducite ad me, & rata ſunt verba
veſtra, ac non moriemini: & fece-
runt ita. Dicebántque quiſque ad 21
fratrem ſuum; Equidem culpabiles
ſumus in fratrem noſtrum, qui vi-
dimus angustiam animæ ejus cùm
ſupplicationem faceret nobis, et
non auſcultavimus: quocirca venit
ad nos angustia hæc. Reſponſum de- 22
dit Reuben eis, dicendo; Nonne dix-
bam vobis, Ne peccatum perpetretis
in puerum, et non audiviſtis? & ita
quoq; ſanguis ejus requiritur. At illi 23
neſciebant quòd audiret Joſeph, quia
interlocutor erat inter eos. Et aver- 24
tens ſe ab eis flevit; deinde reverſus ad
illos locutus eſt eis: & accipiens ab
eis Shimeonē, ligavit eum in conſpe-
ctu oculorum eorum. Præcepitq; Jo- 25
ſeph implere vaſa eorum frumento, &
reſtituere argentum uniuſcujuſque
eorum in ſaccum ſuum, & dare iis
viaticum pro via: fecitque eis
ſic. Et ſublato frumento ſuo ſuper 26
aſinos ſuos, abierunt indè. Aperiens 27
autem unus ſaccum ſuum ad dandū
pabulum aſino ſuo in diverſorio, vi-
dit argentum ſuum, & en erat in ore
ſacci ſui. Dixitque fratribus ſuis; 28
Reverſum extitit argentum meum,
& quoque ecce eſt in ſacco meo: cum
deficiente eorum mente, contremue-
runt vir cum fratre ſuo dicendo;
Quid eſt hoc quod fecit Deus no-
bis? Venientéſque ad Jacob pa- 29
trem ſuum in terram Chenaan, nun-
tiorem fecerunt eum de omnibus
caſibus ſuis, dicendo; Locu- 30
tus eſt vir dominus terræ nobiſcum
dura: deditq; nos tanquam explora-
tores terræ. Diximus illi; Honeſti ſu- 31
mus, nunquam fuimus explorantes.
Duodecim ſumus fratres filii patris 32
noſtri: unus non eſt ipſe, & major na-
tu hodiè eſt cum patre noſtro in terra
Chenaan. Reſpondit nobis vir domi- 33
nus terræ; In hoc cognoſcam quòd bo-
neſti ſitis, Fratrem veſtrum unum re-
linquite mecum, & pro fame domūs
veſtræ accipite, & abite. Adduci- 34
téque fratrem veſtrum parvum ad
me, ut cognoſcam quòd non ſitis ex-
ploratores, ſed honeſti ſitis: tum fra-
trem veſtrum dabo vobis, & in ter-
ra negotiationem facietis. Fuit au- 35
tem, ipſis evacuantibus ſaccis ſuis,
& en uniuſcujuſque faſciculus ar-
genti erat in ſacco ſuo: quum vide-
rent faſciculos argenti ſui, ipſi & pa-
ter illorum, timebant.

36 ואמר להון יעקב אבוהון יתי תכלתון יוסף מן שעא דשלחית יתיה לותכון ליט אנא ידע מה הוה בסופיה ית בנימין אחון בעיין למסב ועלי הנון למוקמא תרי עשר שבטין : 38 אמון סקול :

36 ויאמר להם יעקב אבוהון יתי שכלתמון יוסף אינון ואתו שמעון ואתו ולקח דאתו כלהון עלי הוו צוקתא דכולהון : ויאמר ראובן לאבוי למימר ית תרין בני 37 תקטול בשמתא אין לא אייתיניה לוותך הב יתיה על ידיי ואנא אתיביניה לך : ויאמר לא ייחות ברי עמכון ארי 38 אחוי מית והוא בלחודוי אשתייר מן אמיה ויארעיניה מותא בארחא דתהכון בה וחחתון ית סיבתי בדווי לבי קבורתא : והרעב וכפנא תקיף בארעא : 39

מג

ויהי והוה כד פסקו למיכול ית עיבורא דאייתו מצרים ואמר להון אבוהון 1 תובו זבינו לנא קלילו עיבורא : ויאמר ליה יהודה למימר מסהדא אסהיד 2 בנא גברא למימר לא תיחמון סבר אפי ברלית אחוכון ועירא עמכון : אם אין 3 איתך משדר ית אחונא עמנא ניחות ונזבון לך עיבורא : ואם לית משדר 4 לא ניחות ארום גברא אמר לנא לא תיחמון סבר אפיי ברלית אחוכון עמכון : ויאמר ישראל למא אבאישתון לי לחווואה לגברא הער ברון אית לכון 5 אחא : ואמרו מישאל שאיל גברא לנא וליחוסנא למימר הער ברון אבוכון קיים האית לכון אחא ותנינא ליה על מימר פתגמיא האלין הידע הוינא ידעין דיימר אחיתו ית אחכון : ואמר יהודה לישראל אבוי שדר טליא 7 עמי ונקום ונייזל ונחי ולא נמות אוף אנן אוף אנת אוף טפלנא : אנכי אנא 8 מערבנא בידיה מן ידי תבעיניה אין לא אייתיניה לותך ואקימיניה לקמך ונתחייב קמך כל יומיא : כי לולי ארום אלולפון 9 שהינא ארום כרון תנא דנן תרתין זמנין : ויאמר ואמר להום ישראל אבוהום אין 10 כדין הוא דא עיבידו סבו מטה דמשבח בארעא והבו במניכון ואחיתו לגברא דורונא קליל שרף קטף וקליל דבש שעוה ולטום משח דבוטנין ומשח דלוזין : וכסף וכספא 11 על חד תרין סיבו בידיכון ויתיכספא דאתחזר בפום טוענכון תתובון בידיכון דילמא בשלו הוה : 12

ירושלמי 8 נהוי מרחק מן משאל בשלמא דאנא כל יומיא :

ירושלמי 11 בביפלא :

36 ויאמר ואמר להם יעקב אבוהון יתי שכלתמון יוסף אינון ואתו שמעון ואתו ולקח דאתו כלהון עלי הוו צוקתא דכולהון : ויאמר ראובן לאבוי למימר ית תרין בני 37 תקטול בשמתא אין לא אייתיניה לוותך הב יתיה על ידיי ואנא אתיביניה לך : ויאמר לא ייחות ברי עמכון ארי 38 אחוי מית והוא בלחודוי אשתייר מן אמיה ויארעיניה מותא בארחא דתהכון בה וחחתון ית סיבתי בדווי לבי קבורתא : והרעב וכפנא תקיף בארעא : 39

מג

ויהי והוה כד פסקו למיכול ית עיבורא דאייתו מצרים ואמר להון אבוהון 1 תובו זבינו לנא קלילו עיבורא : ויאמר ליה יהודה למימר מסהדא אסהיד 2 בנא גברא למימר לא תיחמון סבר אפי ברלית אחוכון ועירא עמכון : אם אין 3 איתך משדר ית אחונא עמנא ניחות ונזבון לך עיבורא : ואם לית משדר 4 לא ניחות ארום גברא אמר לנא לא תיחמון סבר אפיי ברלית אחוכון עמכון : ויאמר ישראל למא אבאישתון לי לחווואה לגברא הער ברון אית לכון 5 אחא : ואמרו מישאל שאיל גברא לנא וליחוסנא למימר הער ברון אבוכון קיים האית לכון אחא ותנינא ליה על מימר פתגמיא האלין הידע הוינא ידעין דיימר אחיתו ית אחכון : ואמר יהודה לישראל אבוי שדר טליא 7 עמי ונקום ונייזל ונחי ולא נמות אוף אנן אוף אנת אוף טפלנא : אנכי אנא 8 מערבנא בידיה מן ידי תבעיניה אין לא אייתיניה לותך ואקימיניה לקמך ונתחייב קמך כל יומיא : כי לולי ארום אלולפון 9 שהינא ארום כרון תנא דנן תרתין זמנין : ויאמר ואמר להום ישראל אבוהום אין 10 כדין הוא דא עיבידו סבו מטה דמשבח בארעא והבו במניכון ואחיתו לגברא דורונא קליל שרף קטף וקליל דבש שעוה ולטום משח דבוטנין ומשח דלוזין : וכסף וכספא 11 על חד תרין סיבו בידיכון ויתיכספא דאתחזר בפום טוענכון תתובון בידיכון דילמא בשלו הוה : 12

ירושלמי 8 נהוי מרחק מן משאל בשלמא דאנא כל יומיא :

ירושלמי 11 בביפלא :

Et dixit illis Jacob pater ipsorum; 36
Me orbâstis: *de* Josepho dxistis,
Bestia mala devoravit eum; *de*
Simeone autem dixistis, Rex ter-
ræ ligavit eum; & Benjamin quæ-
ritis vos accipere: adversus me
erunt afflictiones horum omnium.
Dixit Ruben patri suo, dicendo; 37
Duos filios meos interfice ana-
themate, si non adduxero eum ad te: da ipsum in manibus meis,
& ego reducam eum tibi. Et dixit; Non descendet filius meus vobis- 38
cum: quoniam frater ejus mortuus est, & ipse solus ipse relictus est
ex matre sua; quòd si acciderit illi mors in via qua ibitis, cum de-
scendere facietis senectutem meam cum mœrore in domum sepulchri.
Fames autem prævalebat in terra. 39

Hieros. 36 *Et dixit illis Jacob pater eorum; Me orbâstis Joseph, ab hora qua misi eum ad vos non novi quis fuerit finis ejus, & Benjamin vos quæritis accipere, & ego teneor suscitare duodecim tribus.* 38 *Mors.*

CAP. XLIII.

Et factum est cum cessâssent comedere frumentum quod attulerant ex 1
Ægypto, & dixit illis pater eorum; Revertimini, emite nobis pu-
sillum frumenti. Et dixit illi Juda, dicendo; Contestando contestatus est nos vir 2
ille, dicendo; Non videbitis aspectum faciei meæ, si non fuerit frater ve-
ster minor vobiscum. Si tu miseris fratrem nostrum nobiscum descende- 3
mus & ememus tibi frumentum. Sin tu verò non miseris, non descende- 4
mus: nam vir dixit nobis; Non videbitis aspectum vultus mei, cùm
non fuerit frater vester vobiscum. Et dixit Israel; Cur malefeciſtis 5
mihi, indicando viro illi an adhuc esset vobis frater? Et dixerunt; 6
Interrogando interrogavit vir ille de nobis, & de nostra prosapia,
dicendo; An adhuc pater vester vivit? an est vobis frater? & indi-
cavimus illi juxta ordinem horum verborum: an sciendo sciebamus
quod diceret; Descendere facite fratrem vestrum? Et dixit Juda Is- 7
raeli patri suo; Mitte puerum mecum, ut surgamus & abeamus, &
vivamus & non moriamur, etiam nos, etiam tu, etiam infantes no-
stri. Ego fidejubeo pro eo, ex 8
manu mea quæres ipsum: si non
adduxero eum ad te, & statuero
eum coram te, tum reus ero pec-
cati coram te omnibus diebus.
Quoniam nisi cunctati essemus, reversi fuissemus jam duabus vicibus. Et 9
dixit illis Israel pater eorum; Si sic est, hoc facite: accipite de laudabili 10
terræ & ponite in vasis vestris, & afferte viro illi munus: parum resinæ
balsami, & parum mellis, ceræ, castanearum, olei nucum, & olei
amygdalarum. Sed & pecuniam 11
duplicem tollite in manibus vestris:
& pecuniam quæ reposita est in ore
saccorum vestrorum reducite in manibus vestris; forsan per ignorantiam
factum est.

Hieros. 8 *Ero procul ab inquirendo de pace patris mei omnibus diebus.*

Hieros. 11 *In duplo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

36 *گفت بایشان یعقوب پدري ایشان مرا سکلفیده کردید یوسف نیست او وشمعون نیست
37 او ومر بنیمین مي ستانید ابر من بودند همهي ایشان *گفت راوبن بپدري او بگفتن
مر دو پسراني من مرده بیني اگرنه آورم اویرا بتو بده اویرا ابر دست من ومن باز گردانم
38 اویرا *گفت نه فرود شود پسري من اواز شما که برادري او بمرد واو بتنهاي او باقي ماند
وفراز رسد اویرا گزندي [براه] آنچه بروید دران وفرود آورید مرپیري من در اندوه بگور.*

Dixitq; iis Jaacob pater illorum; Me 36
orbum feciſtis, Joseph ipse non est,
& Shimeon ipse non est, & Binja-
min accipietis? in me fuerunt omnia
illa. Locutus est itaque Reuben ad 37
patrem suum, dicendo; Duos filios
meos mortuos videbis, nisi tulero il-
lum ad te: da eum in manum meam,
& ego reducam eum. Dixit; Non 38
descendet filius meus vobiscum: nam
frater ejus mortuus est, et ipse solus
per se reliquus mansit: & superve-
niet ei noxa in via quâibitis, & de-
ducetis senectutem meam cum tri-
stitia in sepulchrum.

*فصل چل سوم. * وآن قحط گران در زمین *بود چون آنچه تمام کردند 1
2 بخوردن مر آن غلّه آنچه آوردند از مصر گفت بایشان پدري ایشان باز گردید بخرید بایما
3 اندك خورش *گفت باو یهوده بگفتن گواه گرفتن گواه گرفت در ایما آن مرد بگفتن نه
4 بینید روي من بجز برادري شما اواز شما * اگر هستي تو فرستا مر برادري ایما اواري
5 ایما فرود شویم وبخریم بتو خورش *واگر نیستي تو فرستا نه فرود شویم که آن مرد گفت
6 بایما نه بینید روي من بجز برادري شما اواز شما *گفت یسرال چرا بدي کردید بمن باگاه
7 کردن بمرد هنیز بشما برادر *گفتند پرسیدن بپرسید آن مرد بایما وبمولود ایما بگفتن
هنیز پدري شما زنده ها هست بشما برادر آگاه کردیم باوابر قولي آن سخنهاي اینان ها دانستن
بدانیم که گوید فرود آورید مر برادري شما *گفت یهوده بیسرال پدري او بفرست آن کودك اواز
9 من برخیزیم وبرویم وبزییم ونه میریم نیز ایما نیز تو نیز طفلان ایما *میانچي شوم اویرا از دستي
من طلب کني اویرا اگرنه آورم اویرا بتو واستاده کنم اویرا بپیشي تو خطا کرده باشم بتو همه
10 11 آن روزگاران *که اگرنه درنگ مي کردیم که اکنون باز مي گشتیم این دوبارها *گفت بایشان
یسرال پدري ایشان اگر همچنین اینجا این بکنید بستانید از تحفهي آن زمین در پیرایهاي شما
وفرود ببرید بمرد هدیه اندك طریاق واندك انگبین خرنوب وبلّوط پسته وبادام.*

CAP. XLIII.

Porrò fames gravis erat in terra. 1
Fuitque, cùm finivissent edere fru- 2
mentum quod attulerant ex Ægypto,
dixit iis pater ipsorum; Revertimini,
emite nobis pusillum cibi. Et locu- 3
tus est ei Jehudah, dicendo; Contes-
tando contestatus est in nos vir di-
cendo, Nequaquam videbitis faciem
meam sine fratre vestro vobiscum. Si 4
tu sis missurus fratrem nostrum no-
biscum, descendemus & ememus tibi
cibum. At si non sis tu missurus, non 5
descendemus: vir enim dixit nobis;
Haudquaquam videbitis faciem
meam sine fratre vestro vobiscum.
Dixit Israel, Quare malum feciſtis 6
mihi notificando viro an adhuc vo-
bis esset frater? Responderunt, 7
Interrogando interrogavit vir de no-
bis & de genere nostro, dicendo;
An etiam pater vester vivus est?
an est vobis frater? & notificavi-
mus ei juxta sententiam verborum
istorum. Numquid cognoscendo cogno-
sceremus quòd diceret, Deducite
fratrem vestrum? Dixit Jehudah 8
ad Israel patrem suum; Mitte
puerum mecum, & surgentes per-
gemus: vivemúsque, & non morie-
mur, etiam nos, etiam tu, etiam par-
vuli nostri. Mediator siam pro eo, 9
de manu mea requires eum: si non
attulero eum ad te, statuéque eum
ante te, peccati reus ero tibi omnibus
diebus. Quòd si non moram feciſſe- 10
mus, certè jam reversi fuissemus bis
duabus vicibus. Dixit eis Israel pa- 11
ter eorũ; Si ita hic, istud facite, tol-
lite de præstantissimis terræ in vasis
vestris, et deferte viro munus, parum
theriacæ, & parum mellis, siliquar
ac glandes, pistacia ac amygdala.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

12 ואת אחיכם ויַת אֲחוכון דְּבְרוּ וְקוּמוּ תובוּ לְוַת גַּבְרָא׃ ואל שדי וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן
13 לְכון רַחֲמִין קֳדָם גַּבְרָא וְיִפְטוֹר לְכון

ירושלמי 13 וַאֲנָא הֵיךְ מָה דִּי לָא
תְכֻלִּית עַל יוֹסֵף בְּרִי כֵּן לָא אוֹסִיף
לְמִתְכְּלָא לָא עַל שִׁמְעוֹן וְלָא עַל בִּנְיָמִין׃

יַת אֲחוכון חוֹרָנָא וְיַת בִּנְיָמִין וַאֲנָא הָא
כְבַר אִתְבַּשְׂרִית בְּרוּחַ קוּדְשָׁא אֲרוּם אִין
אִתְכְּלִית עַל יוֹסֵף אִיתְכַּל עַל שִׁמְעוֹן
וְעַל בִּנְיָמִין׃ ויקחו ונְסִיבוּ גוּבְרַיָּא יַת דּוּרוֹנָא הָדָא וְעַל חַד תְּרֵין כַּסְפָּא נְסִיבוּ
14 בִּידֵיהוֹן וְדָבְרוּ יַת בִּנְיָמִין וּנְחָתוּ לְמִצְרַיִם וְאִיתְעַתִּדוּ קֳדָם יוֹסֵף׃ וירא וַחֲמָא
15 יוֹסֵף עִמְּהוֹן יַת בִּנְיָמִין וַאֲמַר לְמְנַשֶּׁה דְּמְמָנָא אַפִּיטְרוֹפּוֹס עַל בֵּיתֵהּ אָעֵיל יַת
גוּבְרַיָּא לְבֵיתָא וּפְרַע בֵּית נִיכְסָתָא וְסַב גִּידָא נַשָּׂיָא וְאַתְקֵן תַּבְשִׁילָא בְּאַפֵּיהוֹן
16 אֲרוּם עִמִּי יֵיכְלוּן גוּבְרַיָּא בְּאִישׁוֹן שֵׁירוּתָא דְּטִיהֲרָא׃ ויעש וְעָבַד גַּבְרָא הֵיכְמָא
17 דַּאֲמַר יוֹסֵף וְאָעִיל גַּבְרָא יַת גּוּבְרַיָּא לְבֵית יוֹסֵף׃ ויראו וּדְחִילוּ גּוּבְרַיָּא אֲרוּם
אִיתְעֲלוּ לְבֵית יוֹסֵף וַאֲמָרוּ עַל עֵיסָק כַּסְפָּא דְּתָב לְטוּנָנָא בְּקַדְמֵיתָא אֲנַן מְתְעַלִּין
לְמִתְעַקְּפָא עֲלָן וּלְמִרְמֵינָא עֲלָן וּלְמִסְקֵנִי יָתָן לְעַבְדִין וּלְמִיסַּב יַת חֲמָרָנָא׃ וינשו
18 וקְרִיבוּ לְוַת גַּבְרָא דְּמְמָנָא אַפִּיטְרוֹפּוֹס עַל בֵּית יוֹסֵף וּמַלִּילוּ עִמֵּיהּ בְּתָרַע בֵּיתָא׃
19 ואמרו וַאֲמָרוּ בְּמֵטוּ סְנַגֵּד רִבּוֹנִי מֵיחַת נְחֵינָא בְּקַדְמֵיתָא לְמִזְבַּן עִיבּוּרָא׃
20 ויהי וַהֲוָה כַּד מְטֵינָא לְבֵית מְבָתוָתָא וּפְתַחְנָא יַת טוּנָנָא וְהָא כְּסַף גְּבַר בְּפוּם טוּנֵיהּ
כַּסְפָּנָא בְּמִתְקְלֵיהּ וְאַתֵיבְנָא יְתֵיהּ בִּידָנָא׃ וכסף וְכַסְפָּא חוֹרָנָא אַחֵינָא בִּידָנָא
21 לְמִזְבּוֹן עִיבּוּרָא לָא יְדַעְנָא מַן שַׁוִּי כַסְפָּנָא בְּטוּנָנָא׃ ויאמר וַאֲמַר שְׁלֵם לְכון מַן
22 רִבּוֹנִי לָא תִידְחֲלוּן אֱלָהֵיכון וֵאלָהָא דְּאֲבוּכון יְהַב לְכון סִימָא בְּטוּנֵיכון כַּסְפֵּכון
אַתָא לְוָתִי וְאַפֵּיק לְוָוָתְהוֹן יַת שִׁמְעוֹן׃ ויבא וְאָעִיל גַּבְרָא יַת גּוּבְרַיָּא לְבֵית יוֹסֵף
23 ויהב מַוִּי וּשְׁזִינוּ רַגְלֵיהוֹן וְיָהַב אַסְפַּסְתָּא לַחֲמוֹרֵיהוֹן׃ ויכינו וְאַתְקִינִין יַת דּוּרוֹנָא
24 עַד מֵעַל יוֹסֵף בְּשַׁרוּתָא דְּטִיהֲרָא אֲרוּם שְׁמָעוּ מְנָּהּ אֲרוּם תַּמָּן יִסְעֲדוּן לַחְמָא׃

Et fratrem vestrum accipite: & surgite, revertimini ad virum illum. 12
Et Deus omnipotens det vobis misericordiam coram viro illo, ut dimittat vobis fratrem vestrum alium & Binjamin: & ego ecce jam ante certior factus sum per spiritum sanctum, quòd si orbarer Josepho, orbarer etiam Simeone & Binjamin. 13
Et acceperunt viri munus hoc, & duplicem pecuniam sumpserunt in manus suas, & acceperunt Binjamin: & descenderunt in Ægyptum, & statuerunt se coram Joseph. 14
Et vidit Joseph cum illis Binjamin: & dixit Manassi, quem constituerat præfectum super domum suam; Introduc viros illos in domum: & aperi domum mactationis, & aufer nervum luxatum, & para condimentum coram illis; quoniam mecum comedent viri illi in tempore prandii meridiani. 15
Et fecit vir ille quemadmodum dixerat Joseph: & introduxit vir ille viros illos in domum Josephi. 16
Et timuerunt viri illi, quoniam introducti essent in domum Josephi: & dixerunt; Propter pecuniam quæ repositа fuit in saccos nostros in principio, nos introducti sumus: ut callidè circumveniat nos, ut judicium exerceat contra nos, & ut vendat nos in servos, tollátque asinos nostros. 17
Et accesserunt ad virum qui constitutus erat præfectus super domum Joseph: & loquuti sunt cum eo in porta domus ejus. 18
Et dixerunt; Obsecro domine mi, descendendo descendimus primò ad emendum frumentum. 19
Et accidit quando venimus in domum diversorii nostri, tum aperuimus saccos nostros, & ecce argentum viri in ore sacci sui, argentum nostrum secundùm pondus suum: & reportavimus ipsum in manu nostra. 20
Et argentum aliud detulimus in manu nostra ad emendum frumentum: non novimus quis posuerit argentum nostrum in saccis nostris. 21
Et dixit; Pax vobis, à domino meo ne timeatis; Deus vester & Deus patrum vestrorum dedit vobis thesaurum in saccis vestris, argentum vestrum venit ad me: & eduxit ad eos Simeon. 22
Et introduxit vir ille viros illos in domum Josephi; & dedit aquas, & lavárunt pedes suos, & dedit migma pro asinis eorum. 23
Et præparaverunt munus, donec veniret Joseph ad prandium meridiei: quoniam audiverant ab eo, quod ibi comesturi essent panem. 24
Et venit Joseph domum, & obtulerunt ei munus quod erat in manu illorum in ipsa domo: prociderúntque coram illo in terram. 25
Et interrogavit eos de pace, & dixit; Num pax est patri vestro seni, de quo dixistis mihi? num adhuc jam vivit? 26
Et dixerunt; Pax servo tuo patri nostro, adhuc vivit: & incurvati sunt, & adoraverunt. 27
Et levavit oculos suos, & vidit Binjamin fratrem suum, filium matris suæ, & dixit; Num iste est frater vester minor de quo dixistis mihi? & ait; A facie Domini misericordia veniat super te, fili mi. 28

Hieros. 13. *Et ego quemadmodum non sum orbatus Josepho filio meo, sic non orbabor amplius Simeone nec Binjamin.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * وسيم دو بخشه بستانيد در دست شما و مر آن سيمي بار گشته در دهاني خورچين شما باز گردانيد
13 در دستي شما مگر غلطيست او * و مر برادري شما بستانيد و برخيزيد وبار گرديد بآن مرد
14 * وخداي شدّي بدهد بشما رحمتها پيش آن مرد و بفرستد بشما مر برادري شما ديگر [و مر
15 بنيمين] و من چون آنچه سكلفيده بودم سكلفيده تر شدم * بستانند آن مردمان مر آن هديه
آن اين دو بخشهي سيم بستانند در دست ايشان و مر بنيمين و برخاستند و فرود شدند
16 بمصر بياستادند پيش يوسف * بديد يوسف اوار ايشان مر بنيمين گفت بآنچه ابر خانهي او بيارد
مر آن مردمان بآن خانه و گشتن كن گشش و آراسته كن كه اوازي من بخورند آن مردمان در نيم
17 روز * بكرد آن مرد چون آنچه گفت يوسف بيارد آن مرد مر آن مردمان بخانهي يوسف * بترسيدند
18 آن مردمان كه آورده شدند خانهي يوسف گفتند ابر سبب آن سيمي آن بار گشته در خورچينهاء
ايما در اوّل ايما آورده شده گان ببهانه جستن ابر ايما و بشكنجه كردن ابر ايما و بستاندن ايمارا
19 ببندگان و مر خرهاي ايما * نزديك شدند بآن مرد آنچه ابر خانهي يوسف سخن گفتند باو در گهي
20 آن خانه * گفتند حاجت خداوند من فرود شدن فرود شديم در اوّل بخريدن خورش * بود كه
21 بيامديم بآن منزل جا بگشاديم مر خورچيني ايما و اينك سيمي مرد در خورچين او سيمي ايما در
22 وزن او باز گردانديم اويرا در دستي ايما * وسيمي ديگر فرود آورديم در دستي ايما بخريدن خورش
23 نه دانستيم كه بنهاد سيمي ايما در خورچينهاي ايما * گفت سلامتي بشما نه ترسيد خداي شما
24 وخداي پدري شما بداد بشما نجنيده در خورچينهاي شما سيمي شما بيامد بمن بيرون آورد
25 بايشان مر شمعون * بياورد آن مرد مر آن مردمان بخانهي يوسف بداد آب بشستند پاهاي ايشان
26 بداد علف بدرار گوشان ايشان * آراسته كردند مر آن هديه تا آمدن يوسف درنيم روز كه شنيدند
كه آنجا بخورند نان * بيامد يوسف بآن خانه بياوردند باو مر آن هديه آنچه در دستي ايشان بآن خانه
27 سجود كردند باو بزمين * بپرسيد بايشان بسلامتي گفت ها سلامت پدري شما آن پير آنچه گفتيد
28 هنيز او زنده * گفتند سلامت ببندهي تو بپدري ايما نيز او زنده ركوع كردند و سجود كردند *

Et argenti duplicē portionē accipite in manu vestra, et argentū reductum in ore sacci vestri referte in manu vestra, fortassis error fuit. 12
Fratrem quoque vestrum accipite, & surgite & revertimini ad virum. 13
Et Deus Shaddai det vobis misericordiam in conspectu viri: & remittat vobis fratrem vestrum alium, et Binjamin: ego autē quemadmodum orbatus fui, orbatior fio. 14
Acceperunt itaque viri munus istud, et duplicem portionē argenti acceperūt in manu sua, & Binjamin: & surrexerunt, atque descenderunt in Ægyptum, steteruntq; coram Joseph. 15
Videns autem Joseph cum eis Binjamin, dixit ei qui erat super domum suam; Introduc viros in domum, et macta mactationem, et para tam fac, quia mecum comedent illi viri in meridie. 16
Et fecit vir quemadmodum dixerat Joseph, introduxitq; vir ipsos viros in domū Joseph. 17
Timentes autem viri cùm introducti fuissent in domū Joseph dixerunt; Causā argenti reducti in saccis nostris in principio, sumus introducti: ad prætextum quærendum contra nos, & ad tormentum exercendum super nos, & ad capiendum nos in servos, & asinos nostros. 18
Quocirca appropinquantes viro qui super domum Joseph, sermonē habuerunt cum eo in limine domūs, Dicentes; Quæsumus domine mi, descendendo descendimus in principio ad emendum cibum: 19
Futque, cùm venissemus ad diversoriū, aperuimus saccos nostros, et ecce argentum cujusq; in sacco suo, argentum inquam nostrum in pondere suo: retulimus illud in manu nostra. 20
Et argentum aliud detulimus in manu nostra, ad emendum cibum: nescimus quis posuit argentum nostrum in saccis nostris. 21
Respondit; Pax vobis, ne timeatis: Deus vester, & Deus patris vestri dedit vobis thesaurum in saccis vestris: argentum vestrum pervenit ad me. Et eduxit ad eos Shimeon. 22
Introduxit itaque vir illos viros in domum Joseph, dedítq; illis aquam, & lavárunt pedes suos, dedítque pabulū asinis eorum. 23
Et præparatum fecerunt munus adusq; adventum Joseph meridie: audierant enim quòd illic comesturi essent panem. 24
Veniente igitur Joseph domum, attulerunt ei munus quod in manu ipsorū erat ad domum: & reverentiam exhibuerunt ei in terram. 25
Et interrogavit eos de salute dicens; Num salus est patri vestro seni de quo dixistis? num adhuc ipse vivens est? Respondérūt; Salus est servo tuo patri nostro, adhuc ipse vivens est: inclinantésque se reverentiam exhibuerunt. 26, 27, 28

29 וימהר ואוחי יוסף ארום רחשו רחמוי 29 לקטונה : 30 ושוני :
על אחוי ובעא למבכי ועל לקיטונא
דבי מרמנא ובכא תמן : וירחץ ושוג אפוי מן דמעון ונפק ואוזדרו ואמר שוו 30
לחמא : וישימו ושויו ליה בלחודוי ולהון בלחודיהון ולמצראי דאכלין עמיה 31
בלחודיהון ארום לא כשרין מצראי למיכול עם יהודאי לחמא ארום בעירא
דמצראי דחלין ליה יהודאי אכלין : וישבו ואחזרו קדמוי רבא כהילכת רבנותיה 32
ועזירא כהילכת זעירותיה והוה נקיט כסא דכספא בידיה ומקשקש כמנחש בנא
דלאה סדר מציטרא חדא ובנהא דזילפה מציטרא חדא ובנהא דבלהה מציטרא
חדא ובנימין בר רחל סדר לציטריה ותמהו גוברייא אינש בחבריה : וישא ונטל 33
חולקין מעל פתוריה ושדרינון מן קדמוי לקדמיהון וסגא חולקא דבנימין מן
חולקי כלהון חמשא חולקין חולק חד חולקיה וחולק חד מן דיליה וחולק חד מן
אנתתיה ותרין חולקין מן תרין בנוי ושתיו ורויו עמיה דמן יומא דאתפרשו מניה
לא שתו חמרא לא הוא ולא הינון עד יומא הדוא :

מר

ויצו ופקיד ית מנשה דממנא אפיטרופוס על ביתיה למימר מלי ית דיסקיי 1
גוברייא עיבורא היכמא דאינון יכלין לסוברא ושוי כסף גבר בפום טוניה : וית 2
ית אוגביני אוגבין דכספא שוי בפום טונא דזעירא וית כסף זבינוי ועבד כפתגמא
דיוסף דמליל : הבקר צפרא נהיר וגברייא אישתפטרו הינון וחמריהון : הם 3
הינון נפקו מן קרתא לא ארחיקו ויוסף אמר למנשה די ממנא אפיטרופוס על 4
ביתיה קום רדף בתר גוברייא ותדביקינון ותימר להום למא שלימתון בישתא
חולף טבתא : הלא הלאדין דהוה שתי 5 ירושלמי
רבוני ביה והוא מטיירא הוה מטייר ביה
אבאשתון מה דעבדתון : וישנם ואדביקינון ומליל עמהון ית כל פתגמיא האלין : 6
ויאמרו ואמרו ליה למא ימליל רבוני כפתגמיא האלין חס לעבדך מלמעבד 7
כפתגמא הדין : הן הא כספא דאשכחנא בפום טוננא אתיבניה לך מארעא
דכנען והיכדין ניננוב מבית רבונך מנין דכסף או מנין דדהב : אשר די ישתכח 8
עמיה מעבדך ויהי חייב קטול ואוף אנן נהי לרבוני לעבדין :

Et festinavit Joseph, quoniam mo- 29
vebantur miserationes ejus super
fratre suo, & quæsivit ut fleret :
& ingressus est in cubiculum dormi-
torium, & flevit ibi. Et lavit facies suas à lachrymis, & exiit : & accele- 30
ravit, & dixit ; Ponite panem. Et posuerunt illi seorsum, & illis seor- 31
sum : & Ægyptiis qui comedebant cum eo seorsum ; quoniam non
recti Ægyptii ut comedant cum Judæis panem, quoniam bestiam quam
Ægyptii venerantur Judæi comedunt. Et per circuitum sederunt co- 32
ram eo, major juxta consuetudinem majoritatis suæ, minor verò ju-
xta morem minoritatis suæ : & tenebat calicem argenteum in manu
sua, & sonitum edebat tanquam divinans, filios Leæ ordinabat à
latere uno, & filios Zilpæ à latere alio, & filios Bilhæ à latere
alio, Binjamin autem filium Rachelis ordinavit ad latus suum : & 33
admirati sunt viri illi inter sese. Et levavit portiones de mensa sua, & 34
misit eas de *iis quæ* coram ipso *erant dans* ante eos, & aucta est portio
Binjamin præ portionibus omnium eorum quinque portionibus ; portio
una erat portio ejus, portio altera ab ipso, portio tertia ab uxore ejus,
& duæ portiones à duobus filiis ejus : & biberunt & inebriati fuerunt
cum eo ; quia à die quo separati erant ab ipso non biberant vinum, non
ipse nec ipsi, usque ad illum diem.

CAP. XLIV.

ET præcepit Manassi, qui constitutus erat præfectus super domum su- 1
am, dicendo ; Imple saccos virorum illorum frumento, quantum ferre
possint : & pone argentum viri in ore sacci sui. Et scyphum meum, 2
scyphum argenteum, pone in ore sacci minoris, & argentum emptionis
suæ : & fecit secundùm verbum Josephi, quod loquutus erat. Orto 3
mane viri illi dimissi sunt, ipsi & asini eorum. Ipsi exierant ex civita- 4
te, nec procul aberant, cum Joseph diceret Manassi, qui constitutus erat
præfectus super domum suam ; Surge, persequere post viros illos, &
cum apprehenderis eos, dices ad eos ; Cur reddidistis malum pro bono ?
An non hic est in quo bibebat do- 5
minus meus, & ipse augurando
augurabatur in eo : malè egistis,
id quod fecistis. Et apprehendit 6
illos, & loquutus est cum illis omnia verba ista. Et dixerunt illi ; Cur 7
loquitur dominus meus secundùm verba ista ? absit servis tuis ne faciant
secundùm verbum hoc. Ecce argentum quod inveneramus in ore sacco- 8
rum nostrorum, reportavimus eam tibi è terra Canaan : & quomodo
furaremur ex domo domini tui vasa argentea aut vasa aurea. Is ex servis 9
tuis, apud quem invenietur, reus erit capitis : & etiam nos erimus do-
mino meo in servos.

Hieros. 5 *Et ipse augurando augurabatur in eo.*

29. *In cubiculum.* 30 *Et lavit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

29 * برداشت چشماني اوبديد مر بنيمين برادري اوپسري مادري او * گفت ها اين برادري شما
30 آن خرد آنچه گفتيد بمن گفت خدا ببخشد ترا پسري من * شتاب كرد يوسف كه بر جوشيدند
31 شفقتهاي اوببرادري اوطلب كرد بگريستن بيامد بآن گنجينه بگريست آنجا * بشست روي او
32 بيرون آمد صبر كرد گفت بنهيد نان * بنهادند باوبتنهاي اوو بايشان بتنهاي ايشان و بمصريان
آن خوران اواز او بتنهاي ايشان كه نه توانند آن مصريان بخوردن اواز آن عبريان نان كه
33 مكروهي آن بمصريان * بنشستند بپيش او آن نخست زاد چون نخست زادي او وآن كهتر چون
كهتري اوحيرت شدند [مردمان] مرد بياري او * برداشت بخشها ازنزد روي او بايشان بسيار
34 كرد بخشي بنيمين ازبخشهاي همهي ايشان پنج بخشها بياهنجيدند ومست شدند اواز او *

فصل چهل وچارم *

1 * بفرمود آنچه ابر خانهي او بگفتن پركن مر خورچينهاي آن مردمان

29 *Sublatis* autem *oculis suis, vidit*
Binjamin fratrē suum filium matris
suæ, dixitque ; Num iste est frater ve-
ster parvus de *quo dixeratis mihi ?*
subdiditque, Deus misereatur tibi fi-
li mi. Tum *festinationem fecit Jo-* 30
seph, (quia fervebant miserationes e-
jus ad fratrem suum,) quæsitoque
ad flendum loco, *ingressus in*
penetrale, flevit ibi. Postea, *lo-* 31
tâ facie suâ, foràs venit, & absti-
nuit, dicens ; Apponite pan.m. Et 32
apposuerunt ei solùm per se, & illis
solùm per sese, & Ægyptiis come-
dentibus cum eo, solùm per sese : non
cuim possunt Ægyptii comedere cum
Ebræis panem, quia abominatio est
illud Ægyptiis. Sederunt itaque *co-* 33
ram illo, primogenitus secundùm pri-
mogenituram suam, & minor secun-
dùm minoritatem suam : & admira-
ti sunt viri, quisque ad socium
suum. Tulitque partes à conspectu 34
suo, ad illos, & multiplicavit par-
tem Binjamin præ partibus omnium
illorum quinque partibus : bibentés-
que inebriati sunt cum illo.

CAP. XLIV.

PRæcepit autem *ei qui super do-* 1
mum suam, dicendo ; Imple saccos vi-
rorum cibo, sicut potuerint ferre, ac
pone argentum cujusque in ore sacci
sui. Et poculum meum, poculum scil. 2
argenteum pones in ore sacci Junio-
ris, & argentum frumenti sui : fecit-
que juxta verbum Joseph quod locu-
tus fuerat. Manè illuxit, & viri 3
dimissi sunt, ipsi & asini eorum. Illicq; 4
egressi erant urbem, neque procul abe-
rant, tunc Joseph dixit ei qui super
domum suam ; Surge, & sectare post
viros, cumque perveneris ad eos, tum
dices eis ; Quare rependistis malum
pro bono ? Nónne hoc est quo bibit 5
dominus meus ? ipse quoq ; augurando
augurium captat per illud : malè feci-
stis quod fecistis. Perveniens itaque 6
ad illos locutus est iis verba ista.
Responderunt ei ; Cur loquitur domi- 7
nus meus secundùm verba ista ?
avertat Deus servos tuos à faciendo
juxta verba ista. En argentum 8
quod invenimus in ore saccorum no-
strorum, retulimus ad te è terra Che-
naan : quomodò ergò furati essemus è
domo domini tui argentum vel au-
rum ? Apud quem invenietur è 9
servis tuis, moriatur quidem : &
etiam nos erimus domino meo in
servos.

PRæcepit autem *ei qui super do-* 1
mum suam, dicendo ; Imple saccos vi-
rorum cibo, sicut potuerint ferre, ac
pone argentum cujusque in ore sacci
sui. Et poculum meum, poculum scil. 2
argenteum pones in ore sacci Junio-
ris, & argentum frumenti sui : fecit-
que juxta verbum Joseph quod locu-
tus fuerat. Manè illuxit, & viri 3
dimissi sunt, ipsi & asini eorum. Illicq; 4
egressi erant urbem, neque procul abe-
rant, tunc Joseph dixit ei qui super
domum suam ; Surge, & sectare post
viros, cumque perveneris ad eos, tum
dices eis ; Quare rependistis malum
pro bono ? Nónne hoc est quo bibit 5
dominus meus ? ipse quoq ; augurando
augurium captat per illud : malè feci-
stis quod fecistis. Perveniens itaque 6
ad illos locutus est iis verba ista.
Responderunt ei ; Cur loquitur domi- 7
nus meus secundùm verba ista ?
avertat Deus servos tuos à faciendo
juxta verba ista. En argentum 8
quod invenimus in ore saccorum no-
strorum, retulimus ad te è terra Che-
naan : quomodò ergò furati essemus è
domo domini tui argentum vel au-
rum ? Apud quem invenietur è 9
servis tuis, moriatur quidem : &
etiam nos erimus domino meo in
servos.

10 ויאמר ואמר אוף כדין הי כפתגמיכון כן יהי דישתכח עמיה יהי לי עבדא ואתון
תהון זכאין : 11 וימהרו ואוחיאו גבר טוניה לארעא ופתחו גבר טוניה :
12 ויחפש ופשפש בראובן שרי ובבנימין
פסק ואישתכח אונבין בטונא דבנימין :
13 ויקרעו וטענו לבושיהון ואיתיהב להון כחד גבורתא וטענו גבר על חמריה ותבו
14 לקרתא : ויבא ועל יהודה ואחוהי לבית יוסף והוא עוד כדון תמן ונפלו קדמוי
15 על ארעא : ויאמר ואמר להום יוסף מה עובדא הדין דעבדתון הלא ידעתון
16 ארום מטיירא ישתיר גבר דכוותי : ויאמר ואמר יהודה מה נימר לרבוני על
כספא קדמאה ומה נמליל על כספא בתראה ומה נוכדי על אונבין מן קדם
יי אשתכח חובא על עבדך הא אנחנא עבדין לרבוני אוף אנן אוף מאן דאשתכח
17 בידיה : ויאמר ואמר חס לי מלמעבד דא גברא דאשתכח כלילא בידיה
הוא יהי לי עבדא ואתון סוקו לשלם לות אבוכון :

פ פ פ

18 ויגש וקריב לותיה יהודה ואמר
במטו רבוני ימליל במטו עבדך פתגמא
במשמעיה דרבוני ולא יתקוף רונזך
בעבדך ארום מן שעתא דאתינן לותך
חוית אמר לן מן קדם יי אנא דחיל
וכרון חזרון דינך למהוי מדמיין
לרבנוי דפרעה : 19 ארוני רבוני
שאיל ית עבדוי למימר האית לכון
אבא או אחא :

ירושלמי 18 וקריב לותיה יהודה
ואמר בבעו מנך רבוני ימליל בעין עבדך
פתגם במשמעיה דרבוני ולא יתקף
רונזך בעבדך הלא מן זמנא קדמיא
דנחתנן לותך למצרים הויתא אמר
לן מן קדם יי אנא דחיל וכדו חזרו דינך
למהוי מדמין לדינוי דפרעה רבך דאת
יימי ביה ארום יקיר אנא כותך ואבא
יקיר כות פרעה רבך דאת יימי ביה
19 הלא אנא משתבע בחיי רישיה דאבא ולית אנא משקר דאין שליף אנא חרבי
מן גו תיקא לית אנא מחויר יתה לתיקא עד זמן דנמלי כל ארעא דמצרים
קטולין לית אנא מחויר יתה לתיקא עד זמן דנעביד כל ארעא דמצרים צרו מן
דיוור מנך קדמוי אנא משרי ומפרעה רבך אנא מחסיל על מנת מעבר על
כורחיה דאבא או דלמא דלא אשתמע לך ולא אחני לך מה דעברו תרין אחוי
שמעון ולוי דעלו לכרכא דשכם דהוה יתיב בשלוה וקטלו כל דכורא לפתגם
דחרב על ידי דסאיבו לדינה אחתהון דלא הויא מתמניא בשבטיא ולא מקבלא
חולקא ואחסנא עמן בפלוג ארעא על חד כמה וכמה דבנימין אחונן מתמני
עמן בשבטיא ומקבל חולק ואחסנא עמן בפלוג ארעא ואנא דחילי קשי מדידהון
דערבית לטליא מן ידוי דאבא ואמרית ליה אין לא אייתית יתיה לותך ואקימית
יתיה קדמך נהוי חטי לך ומרחק מן שאילת שלמך כל יומיא או דלמא דלא
אשתמע לך ולא אחני לך ארום מלכין ושלטונין אנן כותך בארעא דכנען :
19 כד חמא יוסף חביבא ויקירא דסליקת גבורתיה דיהודה אחוי ונפקין
שעדתיה דלביה ובעו לבושיה ביה בשעתא דמו יוסף למנשה בוכריה ורפס
במסאניה ורעדת כל פלטין דיוסף ביה בשעתא אמר יהודה אלולי דהוה עלע
מן בית אבא לא הוה כשר למתעבדא כן בכרין שרי יהודה מרכיך במלוי ואמר
רבוני שאל ית עבדוי למימר האית לכון אב או אח :

Et dixit; Etiam ita secundùm verba vestra sic erit: is apud quem inventus fuerit erit mihi servus, & vos eritis innocentes. Et festinârunt & 11
depositerunt quisque saccum suum in terram, & aperuerunt quisque saccum suum. Et scrutatus est, in 12
Ruben incepit & in Binjamin finiit, & inventus est scyphus in sacco Binjamin. Et sciderunt vestimenta sua, & data est illis virtus fortitudinis, & onerârunt quisque asinum suum, & reversi sunt in civitatem. Et 13
ingressus est Juda & fratres ejus in domum Josephi, & ipse adhuc jam ibi erat, & prociderunt coram eo in terram. Et dixit illis Joseph; Quale 14
est opus hoc quod feciſtis? Annon nôstis quod augurando auguratur mihi similis? Et dixit Juda; Quid dicemus domino meo de argento 15
ori? & quid loquemur de argento posteriori? & quomodo justificabimur de scypho? à facie Domini inventum est peccatum contra servos tuos; 16
ecce nos servi domino meo, etiam nos, etiam ille in manu cujus inventus est scyphus. Et dixit; Absit mihi quominus faciam hoc, vir in cujus 17
manu inventus fuit scyphus, ipse mihi erit servus, & vos ascendite in pace ad patrem vestrum.

SECT. XI.

Et accessit ad eum Juda, dicens; 18
Obsecro domine mi, loquatur obsecro servus tuus verbum ad auditum domini mei, neque commoveatur ira tua adversus servum tuum: quoniam ab hora qua venimus ad te dixisti nobis; A facie Domini ego timeo, & jam redeunt judicia tua, ut sint similia principum Pharaonis. Dominus meus interrogavit servos 19
suos dicendo; An est adhuc vobis pater aut frater?

Hieros. 18. *Et accessit ad eum Juda, & dixit; Obsecro te domine mi, loquatur nunc servus tuus sermonem ad auditum ipsius domini mei, neque exardeat ira tua in servum tuum: annon à tempore priori, quo nos descendimus ad te in Ægyptum, dicebas nobis; A facie Domini ego timeo? nunc autem redeunt judicia tua, ut similia sint judiciis Pharaonis domini tui per quem juras: quoniam ego sum honorabilis sicut tu, & pater meus honorabilis est sicut Pharao dominus tuus, per quem juras. Annon ego jurare possum per vitam capitis patris mei nec mentiar? quòd si extraxero ego gladium meum è medio vaginæ, non reducam eum in vaginam, donec replevero universam terram Ægypti interfectis, non reducam* inquam *eum in vaginam, donec fiat universa terra Ægypti vastatio ab habitatione, à te prius incipiens, & in Pharaone domino tuo finiens, eo pacto transgrediendo voluntatem patris mei. Nunquid fortè non auditum est tibi, nec dixit tibi* quisquam *quod fecerunt duo fratres mei Simeon & Levi, qui ascenderunt contra oppidum Sichem quod fraudarent tranquillitate, & interfecerunt omnem masculum ad os gladii, eo quod polluissent Dinam sororem suam, quæ non numerabatur inter tribus, neque acceptura erat portio aut hereditas nobiscum in partitione terræ: quanto magis propter Binjamin fratrem nostrum, qui numeratur nobiscum inter tribus, & recepturus est partem & hereditatem nobiscum in partitione terræ: cùm vis mea major sit vi illorum, nam fidejussi pro puero ex manu patris, & dixi illi; si non adduxero ipsum ad te, & staturo eum coram te, ero peccator in te, & remotus à petitione pacis tuæ omnibus diebus. An fortè non auditum est tibi neque narratum est tibi, quod reges & principes sumus sicut tu in terra Canaan. 19. Cum vidit Joseph dilectus & honorabilis quòd ascenderet fortitudo Judæ fratris sui, & exirent cogitationes cordis ejus, & rumperentur vestimenta ejus, ea hora unxit Joseph Manassi primogenito suo, & calcavit calceo suo: tum tremuit omne palatium Josephi. Ea hora dixit Jehuda; Nisi esset cosa è domo patris mei, non posset fieri ita: Propterea incepit Judas mitior esse in verbis suis, & dixit; Dominus meus interrogavit servos suos, dicendo; An est vobis pater aut frater?*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * گفت نيز اكنون چون سخن شما همچنين است او آنچه يافته شود اوازاو باشد بمن بنده و شما باشيد پاكيزان * شتاب كردند فرود آوردند مرد خورجيني او بزمين بكشادند مرد خورجيني 11
12 او * بجست در بزرك در استيد و بكوچك تمام كرد و يافته شد آن جام درخورجيني بنيمين * 13
14 پاره كردند جامهاي ايشان وسوار شدند مرد ابر خر او و باز گشتند بآن شهر * بيامد 15
يهوده و برادران او بخانهي يوسف و او نيز او آنجا و بيفتادند بپيشي او بزمين * و گفت
بايشان يوسف چه آن فعل آنچه كرديد هنه دانستيد كه فال گرفتن فال گيرد مرد چون من *
16 * گفت يهوده چه گوييم بخداوند من چه ميگوييم وچه راست شويم آن خدا يافت مر خطاي
بندگان تو اينك مارا بندگان بخداوند من نيز مارا نيز آنچه يافته شود آن جام در دست
17 او * گفت معاذ آله بمن از كردن اين آن مرد آنچه يافته شود آن جام در دست او او باشد
18 بمن بنده و شما برويد بسلامت بپدري شما * نزديك شد باو يهوده و گفت اي خداوند
من سخن گويد اكنون بندهي تو سخن در گوشهاي خداوند من و نه گرم شود خشم
19 تو در بندگاني تو كه چون تو چون فرعه * خداوند من پرسيد مر بندگان تو بگفتن
هست بشما پدر يا برادر *

*Respondit; Etiam nunc, secundùm 10
verbum vestrum, ita erit: ipse apud quem inventus erit mihi servus; vos verò eritis insontes. Festinan- 11
ter itaque deduxerunt quisque saccum suum ad terram, aperuerunt quilibet saccum suum. Et scruta- 12
tus est: à majore incœpit, & in minori finivit: & inventum est poculum in sacco Binjamin. Scidérun- 13
que vestimenta sua, & equitârunt quisque super asinum suum, ac reversi sunt in urbem. Pervenit igitur 14
Jehudah & fratres ejus ad domum Josephi, & ipse adhuc erat illic, ac procidérunt coram eo super terram. Et 15
dixit iis Joseph; Quale opus est quod fecistis? nónne nôstis quòd augurando auguratur vir sicut ego? Dixit 16
Jehudah, Quid dicemus domino meo? quid dicemus, & quo justificabimur? Deus invenit peccatum servorum tuorum: ecce nos servi domino meo, etiam nos etiam ille in cujus manu inventum est poculum. Respondit; Avertat me Deus à fa- 17
ciendo hoc: vir in cujus manu inventum venietur poculum, ipse erit mihi servus: vos verò abite in pace ad patrem vestrum. Tum appropin- 18
quans ei Jehudah, dixit; Domine mi, loquatur jam servus tuus verbum in auribus domini mei, & ne excandescat ira tua in servos tuos: quia sic tu sicut Pharao. Domi- 19
nus meus interrogavit servos suos, dicendo; Num est vobis pater aut frater?

בראשית מה
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ונאמר וַאֲמַרְנָא לְרִבּוֹנִי אִית לַן אַבָּא סָבָא וּבַר סֵיבְתִין קְלִיל וְאָחוֹי מִית וְאִשְׁתְּאַר הוּא 20
בְּלְחוֹדוֹי מִן אִמֵּיהּ וְאָבוּי בְּנִין כֵּן רָחִים
ליהּ : ותאמר וַאֲמַרְתְּ לְעַבְדָּךְ אַחֲתוֹהִי 21 ירושלמי 21 סָחוֹם עֵינַי עֲלוֹי :
לְוָתִי וַאֲשַׁוִּי עֵינוֹי לְסַבְּרָא עֲלוֹי : ונאמר וַאֲמַרְנָא לְרִבּוֹנִי לֵית אֶפְשַׁר לְטַלְיָא 22
לְמִשְׁבּוֹק יַת אֲבוּי דְּאִין שָׁבִיק יַת אֲבוּי מַיִת הוּא : ותאמר וַאֲמַרְתְּ לְעַבְדָּךְ אִין 23
לָא יֵיחוֹת אֲחוֹכוֹן זְעֵירָא עִמְּכוֹן לָא תוֹסְפוּן לְמֵיחֲמֵי סְבַר אַפַּי : ויהי וְהָיָה 24
כַּד סְלִיקְנָא לְעַבְדָּךְ אַבָּא וְחַוֵינָא לֵיהּ יַת פִּתְגָמֵי רִבּוֹנִי : ויאמר וַאֲמַר אֲבוּנָא 25
תּוּבוּ זַבּוֹנוּ לָנָא קְלִיל עִיבּוּרָא : ונאמר וַאֲמַרְנָא לֵית אֶפְשַׁר לָנָא לְמֵיחוֹת אִין 26
אִית אֲחוּנָא זְעֵירָא עִמָּנָא וְנֵיחוֹת אֲרוּם לֵית אֶפְשַׁר לָנָא לְמֵיחֲמֵי סְבַר אַפֵּי גַּבְרָא
וַאֲחוּנָא זְעֵירָא לֵיתוֹי עִמָּנָא : ויאמר וַאֲמַר עַבְדָּךְ אַבָּא לָנָא אִתּוֹן יְדָעְתּוֹן אֲרוּם 27
תַּרִין בְּנִין יְלִידַת לִי אִנְתְּתִי : ויצא וּנְפַק חַד מִלְוָתִי וַאֲמַרִית בְּרַם מִיקְטַל קְטִיל 28
וְלָא חֲמִיתֵיהּ עַד כְּדוֹן : ולקחתם וְתִדְבְּרוּן אַף יַת דֵּין מִן קֻדְמַי וְיַאֲרְעִינֵיהּ מִדְּאָ 29
וְתַחְתּוּן יַת סֵיבְתִי בִּדְווּי לְבֵי קְבוּרְתָא : כי עבדך אֲרוּם עַבְדָּךְ מְעָרַב בְּטַלְיָא מִן 30
אַבָּא לְמֵימַר אִין לָא אֵיתִינֵיהּ לְוָתָךְ וְנִתְחַיֵב קֳדָם אַבָּא כָּל יוֹמַיָּא : ועתה
וּכְדֵין יְתֵיב בְּבָעוּ עַבְדָּךְ חוּלַף טַלְיָא עַבְדָּא לְרִבּוֹנִי וְטַלְיָא יִסַּק עִם אֲחוֹהִי : כי אך 31
אֲרוּם הֵיכְדֵין אֶפְשַׁר לְוַת אַבָּא וְטַלְיָא לֵיתוֹי עִמִּי דִּלְמָא אֶחְמֵי בְּבִישְׁתָּא דְּתִתְבַּר 32
יַת אַבָּא :

מה

ולא וְלָא יָכִיל יוֹסֵף לְמִסְבְּרָא דְּלָא לְמִבְכֵּי מִן בְּגַלַּל כָּל מָן דְּקַיְימִין קֳדָמוֹי וַאֲמַר 1
הַנְפִּיקוּ כָּל אֱינָשׁ מִן קֳדָמַי וְלָא קָם אֱנָשׁ עִמֵּיהּ כַּד אִשְׁתְּמוֹדַע יוֹסֵף לַאֲחוֹי : ויתן
וַאֲרִים יַת קָלֵיהּ בִּבְכִיתָא וּשְׁמְעוּ מִצְרָאֵי וּשְׁמַע אֱינָשׁ בֵּית פַּרְעֹה : ויאמר וַאֲמַר 2
יוֹסֵף לְאַחוֹי אֲנָא הוּא יוֹסֵף הַעוֹד פַּרְנָן אַבָּא קַיֵים וְלָא יְכִילוּ אֲחוֹי לְאָתְבָּא לֵיהּ 3
פְּחָנֵם אֲרוּם אִתְבְּהִילוּ מִן קֳדָמוֹי : ויאמר וַאֲמַר יוֹסֵף לַאֲחוֹי קְרִיבוּ בְּבָעוּ לְוָתִי 4
וְחָמוֹן גְּוִירַת מְהוּלְתִי וּקְרִיבוּ וַאֲמַר אֲנָא יוֹסֵף אֲחוֹכוֹן דִּי זַבֵּינְתּוּן יָתִי לְמִצְרָיִם :

Et diximus domino meo; Est nobis pater senex, & filius senectutis parvus, cujus frater mortuus est, & relictus est solus ex matre sua, & pater ejus propterea diligit eum. Et dixisti servis tuis; Descendere facite eum ad me, & ponam oculos meos in bonum super eum. Tum diximus domino meo; Fieri non potest ut puer relinquat patrem suum: quòd si reliquerit patrem suum, morietur ipse. Et dixisti servis tuis; Si non descendat frater vester minor vobiscum, non addetis videre conspectum facierum mearum. Accidit autem cùm ascendimus ad servum tuum patrem meum, & indicavimus illi verba domini mei. Et dixit pater noster; Revertimini, emite nobis parum frumenti. Et dixi- mus; Fieri non potest ut descendamus, nisi fuerit frater noster minor nobiscum, tum descendemus: quoniam fieri non potest ut videamus aspectum faciei viri illius, si frater noster minor non sit nobiscum. Et dixit servus tuus pater meus nobis; Vos nôstis quod duos filios peperit mihi uxor mea. Et exiit unus à me, & dixi; Certè interficiendo interfectus est: neque eum hactenus vidi. Et accipietis etiam hunc à facie meâ, & si contingat illi mors, deducetis canitiem meam cum mœstitia in domum sepulchri. Quoniam servus tuus spopondit pro puero à patre meo, dicendo; Si non reduxero eum tibi, reus ero coram patre meo omnibus diebus. Jam vero remaneat obsecro servus tuus pro puero servus domino meo: & puer ascendat cum fratribus suis. Nam quomodo ascendam ad patrem, & puer non sit mecum? ne videam malum quod transfiget patrem meum.

Hieros. 21. *Misereatur oculus meus super eum.*

CAP. XLV.

NEque potuit Joseph sustinere, quo minus fleret, propter eos qui stabant coram eo: & dixit; Educite omnes viros à me: & non stetit cum eo ullus homo, quando se cognoscendum præbuit Joseph fratribus suis. Et elevavit vocem suam cum fletu: & audiverunt Ægyptii, & audivit vir domus Pharao. Et dixit Joseph fratribus suis; Ego sum Joseph: num adhuc jam pater meus vivit? neque poterant fratres ejus respondere ei quicquam, eo quòd turbati essent à conspectu ejus. Et dixit Joseph fratribus suis; Accedite obsecro ad me, & videte abscissionem circuncisionis meæ, & accesserunt: tum dixit; Ego Joseph frater vester, quem vendidistis in Ægyptum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

Et diximus domino meo, Est nobis pater senex, & puer senectutis parvus, & frater ejus mortuus est; & superstes manfit ipse solus per se matri suæ, & pater ejus dilectum habet eum. Et dixisti servis tuis; Deducite eum ad me, ut ponam oculum meum super eum. Diximus verò domino meo; Non potest puer relinquere patrem suum: si reliquerit patrem suum, tunc morietur. Et dixisti servis tuis; Nisi descenderit frater vester, ne adjiciatis videre faciem meam. Fuit igitur, quando ascendimus ad servum tuum patrem meum, nota fecimus verba domini mei. Dixit pater noster; Revertimini, emite nobis paululum cibi. Respondimus; Non possumus descendere: at si fuerit frater noster parvus nobiscum, descendemus: quia non possumus videre faciem viri si frater noster parvus non sit ipse nobiscum. Dixit servus tuus pater meus nobis; Vos cognovistis quòd duos peperit mihi uxor mea. Et egresso uno à me, dixi; Profectò prædando præda factus est: neque vidi eum usque nunc. Et auferetis etiam hunc à facie mea, & superveniet ei noxa, ac deducetis senectutē meam cum molestia ad sepulchrum. Nunc ergò cùm venero ad servū tuum patrem meum, si puer non fuerit nobiscum, (nam anima ejus ligata est in anima ipsius,) Erit cùm viderit quòd non adsit puer, tum morietur: & deducent servi tui senectutem servi tui patris nostri in angore ad sepulchrum. Nam servus tuus mediator factus est puero à patre meo, dicendo; Si non adduxero eum ad te, peccati reus ero tibi omnibus diebus. Nunc ergò remaneat servus tuus in loco pueri, servus domino meo, & puer ascendat cum fratribus suis. Quomodò enim ascendam ad patrem meum, & puer non sit ipse mecum? ne videam malum quod inveniet patrem meum.

CAP. XLV.

NOn potuit autem Joseph abstinere, omnibus astantibus juxta eum, quin vocaret; Foràs babete quemque virum de super me. Et non stetit vir cum eo cùm notum se faceret Joseph fratribus suis. Deditque vocem suam cum fletu, & audierunt Ægyptii, audivitque domus Pharoh. Et dixit Joseph fratribus suis; Ego sum Joseph, num adhuc pater meus vivens est? At non potuerunt fratres ejus responsum dare ei: quia metu percussi erant à præsentia ejus. Dixit itaq; Joseph fratribus suis, Appropinquate nunc. Quibus appropinquantibus dixit; Ego sum Joseph frater vester quem vendidistis Ægyptiis.

ועתה וכדון לָא תִתְנַסְסוּן וְלָא יִתְקוֹף בְּעֵינֵיכוֹן אֲרוֹם זַבִּינְתּוּן יָתִי הַלָכָא אֲרוֹם 5
לְקַיָמָא יַחְכוֹן שַׁדַרְנִי יְיָ קֳדָמֵיכוֹן : כִי אֲרוֹם דֵין תַּרְתֵין שְׁנִין כַּפְנָא בְגוֹ אַרְעָא וְעוֹד 6
חֲמֵשׁ שְׁנִין דְלָא רַדְיִין וְלָא חֲצָדִין : וישלחני וְשַׁדַרְנִי יְיָ קֳדָמֵיכוֹן לְשַׁוָאוּהָ לְכוֹן 7
שִׁיוּרָא בְאַרְעָא וּלְקַיָמָא לְכוֹן לְשֵׁיזְבָא רַבָא : ועתה וכדון לָא אַתּוּן שַׁדַרְתּוּן יָתִי 8
הַלָכָא אֱלָהֵין מִן קֳדָם יְיָ אִסְתַּקַף פִּתְגָמָא וְשַׁוַיְנִי לְרַב לְפַרְעֹה וּלְרַב עַל כָּל בֵּיתֵיהּ
וְשַׁלִיט בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרָיִם : מהרו אוחו וסקו לְוָת אַבָּא וְתֵימְרוּן לֵיהּ כְּרֵנָן 9
אֲמַר בְּרֵךְ יוֹסֵף שַׁוַיְנִי יְיָ לְרַב לְכָל מִצְרָאֵי חוּת לְוָתִי לָא תְחַעֲבַב : וישבת
וְתֵיתֵיב בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן וּתְהֵי קָרִיב לְוָתִי אַנְתְּ וּבְנָךְ וּבְנֵי בְנָךְ וְעָנָךְ וְתוֹרָךְ וְכָל 10
דִילָךְ : וכלכלתי וְאִיוּוֹן יָתְךָ תַּמָן אֲרוֹם עַד כְּדוֹן חֲמֵשׁ שְׁנִין כַּפְנָא דִלְמָא 11
תִתְמַסְכֵּן אַנְתְּ וְאֵנָשׁ בֵּיתָךְ וְכָל דִילָךְ : והנה וְהָא עֵינֵיכוֹן חֲמַיִן וְעֵינֵי אָחִי בִנְיָמִין 12
אֲרוֹם פּוּמִי בְלִישָׁן בֵּית קוּדְשָׁא מְמַלֵיל עִמְּכוֹן : והגרתם וְתַחֲווּן לְאַבָּא יַת כָּל אִיקָר 13
דְאִית לִי בְּמִצְרַיִם וְיַת כָּל דְחֲמִיתּוּן וְתוֹחוּן יַת אַבָּא הַלָכָא : ויפל ואחרכין 14
עַל פְּרִיקַת צַווְרוֹי דְבִנְיָמִין אָחוֹי וּבְכָא דְעָתִיד בֵּית מוּקְדְשָׁא לְמֶהֱוֵי מִתְּבְנֵי בְּחוּלְקֵיהּ
דְבִנְיָמִין וְעָתִיד לְמֶחֱרוֹב תַּרְתֵין זִמְנִין וּבִנְיָמִין בָּכָא עַל פְּרִיקַת צַווְרֵיהּ דְיוֹסֵף דְחָמָא
מַשְׁכְּנָא דְשִׁילוֹ דְעָתִיד לְמֶהֱוֵי בְּחוּלְקֵיהּ דְיוֹסֵף וְעָתִיד לְמֶחֱרַב : וינשק ונשק לְכָל 15
אֲחוֹי וּבְכָא עֲלֵיהוֹן דְחָמָא דְמִשְׁתְּעַבְדִין לְבֵינֵי עַמְמַיָא וּמִן בָּתַר כְּדֵין מַלִילוּ אֲחוֹי עִמֵּיהּ:
והקול וְקָלָא אִשְׁתְּמַע בֵּית מַלְכוּתָא דְפַרְעֹה לְמֵימַר אֲחֵי יוֹסֵף וּשְׁפַר פִּתְגָמָא בְעֵינֵי 16
פַּרְעֹה וּבְעֵינֵי עַבְדּוֹי : ויאמר וַאֲמַר לְיוֹסֵף אֵימַר לַאֲחָךְ דָא עִבִידוּ טְעִינוּ יַת בְּעִירְכוֹן 17
וְסַיְילוּ אוֹבִילוּ לְאַרְעָא דְכְנָעַן : וקחו וּדְבָרוּ יַת אֲבוּכוֹן וְיַת אֵינַשׁ בָּתֵיכוֹן וְאֵיתוֹ 18
לְוָתִי וְאֵיתֵין לְכוֹן יַת שְׁפַר אַרַע אַרְעָא דְמִצְרַיִם וְתֵיכְלוּן יַת שַׁמְנוּנֵיתָא דְאַרְעָא : ואתה
וְאַנְתְּ יוֹסֵף מְפַקֵד בְּאִיקָר אַבָּךְ בְּנִין כֵּן אֵימַר לַאֲחָךְ דָא עִבִידוּ סִיבוּ לְכוֹן מֵאַרְעָא 19
דְמִצְרַיִם סַדְנֵי דְסִינְגַּרְן בְּתוּרְתִי לְסוּבְרָא בְּהוֹן יַת טַפְלְכוֹן וְיַת נְשֵׁיכוֹן וְתִטְלוּן יַת
אֲבוּכוֹן וְתֵיתוֹן : ועינכם וְעֵינְכוֹן לָא תֵיחוֹס עַל מָנֵיכוֹן אֲרוֹם שְׁפַר אַרַע כָּל אַרְעָא 20
דְמִצְרַיִם דִילְכוֹן הוּא : ויעשו וְעַבְדוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ויהב לָהוֹם יוֹסֵף סַדְנֵי עַל מֵימְרָא 21
דְפַרְעֹה ויהב לָהוֹן זְוָדִין לְאָרְחָא :

Nunc ergo nolite contristari neque irascamini in oculis vestris eò quòd 5
vendidistis me huc : quoniam ad conservandum vos misit me Dominus
ante vos. Quoniam his duobus annis fames in medio terræ *fuit* 6
& adhuc quinque annis non arabitur, nec messis erit. Et misit me 7
Dominus ante vos, ad ponendum vobis reliquias in terra, & ad con-
servandum vos liberatione magna. Jam vero non vos misistis me huc, 8
sed à facie Domini occasione facta est hæc res : ut poneret me in prin-
cipem Pharaoni, & principem super totam domum ejus, & præfectum
in tota terra Ægypti. Festinate & ascendite ad patrem meum : cui 9
dicetis ; Sic dicit filius tuus Joseph ; Posuit me Dominus in principem in
universos Ægyptios : descende ad me, ne moram trahas. Et habitabis 10
in terra Gosen, & eris vicinus mihi, tu, & filii tui, & filii filiorum tuo-
rum, & greges tui, & boves tui, omniaque quæ habes. Et nutriam 11
te ibi, quoniam adhuc quinque anni famis *sunt* : ne forte inopiâ labo-
res, tu & homines domus tuæ, & cuncta quæ habes. Et ecce oculi 12
vestri vident, & oculi fratris mei Binjamin, quòd os meum linguâ do-
mus sanctitatis loquitur vobiscum. Et narrabitis patri meo universam 13
gloriam, quam habeo in Ægypto & universam amplitudinem meam quam
vidistis : & festinare facite patrem meum huc. Et inclinavit se super 14
cervicem colli Binjamin fratris sui, & flevit, eò quòd domus sanctuarii
ædificanda erat in portione ipsius Binjamin, & destruenda erat duabus
vicibus : Binjamin autem flevit super cervicem colli Joseph, eò quòd
prævideret fore ut tabernaculum Silo, quod ædificandum erat in parti-
one Josephi, tandem destrueretur. Et osculatus est omnes fratres suos, 15
& flevit super eos, eò quòd prævideret futurum ut subjicerentur filiis
populorum : & postea loquuti sunt fratres ejus cum eo. Vox autem au- 16
dita est in domo regia Pharaonis, dicendo ; Venerunt fratres Josephi :
et placuit res in oculis Pharao, et in oculis servorum ejus. Et dixit Jo- 17
sepho ; Dic fratribus tuis, Hoc facite : onerate jumenta vestra, & abite
deferte in terram Canaan. Et accipite patrem vestrum, et homines 18
domus vestræ, et venite ad me : et dabo vobis pulchrum rei desidera-
bilis terræ Ægypti, & comedetis pinguedinem terræ. Tu autem Joseph 19
præfectus es in gloriam patris tui, propterea dicito fratribus tuis, Hoc
facite : accipite vobis de terra Ægypti plaustra, quæ trahuntur bobus,
ad portandum illis parvulos vestros & uxores vestras, & tolletis patrem
vestrum, & venietis. Et oculus vester non parcat vasis vestris : quoni- 20
am pulchrum desiderabilis totius terræ Ægypti vestrum est. Et fecerunt 21
sic filii Israel, & dedit illis Joseph plaustra juxta verbum Pharaonis : &
dedit illis commeatum in viam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* واکنون نه رنجیده شوید ونه خشم شود در چشمان شما که فروختید مرا اینجا که 5
بزیانده بفرستاد مرا خدا پیش شما * که این دو سال آن قحطي در میان آن زمین ونیز پنج 6
سالها آنچه نیست کشت ودرو * بفرستاد مرا خدا پیش شما بنهادن بشما بقیه در زمین وبزیاندن 7
بشما بخلاصي بزرك * واکنون نه شما فرستادید مرا اینجا که آن خدا بنهاد مرا بپدر بفرعه 8
وبخداوند بهمه خانهي او ومسلط در همه زمین مصر * شتاب کنید وبر آیید بپدري من 9
وبگویید باو همچنین گفت پسري تو یوسف بنهاد مرا خدا بخداوند بهمه مصر فرود
آي بمن نه استي * بنشیني در زمیني جشن وباشي نزدیك بمن تو وپسراني پسراني 10
تو وگوسفند تو وگاو تو وهمه آنچه بتو * ونفقه دهم ترا آنجا که نیز پنج سالهاي قحط 11
تا نه درویش شوي تو وخانهي تو وهمه آنچه بتو * واینك چشماني شما بینان وچشماني 12
برادري من بنیمین که دهاني [من] آن سخن گویا بشما * وآنگاه کنید بپدري من 13
مر همه عزیزي من در مصر ومر همه آنچه بدیدید وشتاب کنید وفرود آورید مر پدري
من اینجا * بیفتاد ابر گردن بنیمین برادري او وبگریست وبنیمین بگریست ابر گردني او* 14
* بوسه داد بهمه برادراني او وبگریست ابر ایشان وپس همچنین سخن گفتند برادراني 15
او باو * وآن آواز شنوده شد خانهي فرعه بگفتن بیامدند برادراني یوسف نیکو آمد 16
در چشمان فرعه ودر چشماني بندگاني او* گفت فرعه بیوسف بگوي ببرادراني تو این 17
بکنید بار کنید مر چهارپایاني شما وبروید بیایید بزمین کنعن * وبستانید مر پدري 18
شما ومر خانهي شما وبیایید بمن وبدهم بشما مر نیکوي زمین مصر وبخورید مر بهترین
زمیني مصر * وتو فرموده شدي این بکنید بستانید بشما از زمیني مصر گردونها بطفلاني 19
شما وبزنان شما وبر دارید مر پدري شما وبیایید * وچشماني شما نه شفقت برد برابر پیرایهاي 20
شما که نیکوي همه زمین مصر بشما او* بکردند همچنین پسراني یسرال بداد بایشان یوسف 21
گردونها ابر امري فرعه بداد بایشان توشه براه :

Nunc igitur ne dolore afficiamini, 5
neque excandescentia fiat in oculis
vestris quòd vendideritis me huc :
quia in vivificationem misit me De-
us ante vos. Nam hoc biennio fames 6
fuit in medio terræ : & etiam quinq;
anni superfunt quibus non erit se-
mentis & messis. Misitque me 7
Deus ante vos ad ponendum vobis
reliquias in terra, & ad vivifican-
dum vos salute magnâ. Nunc ergò, 8
non vos misistis me huc, sed Deus :
& posuit me patrem Pharaoh, & do-
minũ in totam domum ejus, et præfe-
ctum in universam terram Ægypti.
Festinate, & ascendite ad patrem 9
meum : & dicetis ei, Sic dicit filius
tuus Joseph ; Posuit me Deus domi-
num super Ægyptum : descende ad
me, ne subsistas. Sedebis in terra 10
Goshen, eritque prope mihi, tu ac fi-
lii tui, & filii filiorum tuorum, &
oves tuæ, & boves tui, & quodcun-
que tibi est. Et sumptus impen- 11
dam tibi ibi, (quia adhuc quinque
anni famis sunt,) ne pauper fias,
tu & domus tua, & omne quod tibi
est. Et ecce, oculi vestri vident, & 12
oculi fratris mei Binjamin, quòd os
meum loquitur vobis. Porrò unam 13
facite patri meo omnem gloriam
meam in Ægypto, & omne quod vi-
distis, & festinate ac deducite pa-
trem meum huc. Ceciditque super 14
collum Binjamin fratris sui, ac fle-
vit : Binjamin quoque flevit super
collum ejus. Et osculum dedit cæ- 15
que fratrum suorum, flevitque fe-
per eos : & postmodùm sermo-
nem habuerunt fratres ejus cum eo.
Vox verò audita est in domo Pha- 16
roh, dicendo ; Venerunt fratres Jo-
seph. Et placuit in oculis Pharaonis
in oculis servorum ejus. Dixitque 17
Pharoh ad Joseph, Dic fratribus
tuis ; Hoc facite, onerate quadrupe-
des vestras, & ite, pergite in terram
Chenaan. Et tollite patrem vestrũ, 18
& domum vestram, & venite ad
me, ac dabo vobis bonitatem terræ
Ægyptiæ, & comedetis optima terræ
Ægypti. Tu quidem jussus es : die, 19
Hoc facite, accipite vobis è terra Æ-
gypti currus pro infantibus vestris
& uxoribus vestris : & tollite
patrẽ vestrum, ac venite. Neque ex- 20
li vestri miserationem habeant ergà
vasa vestra : nam bonitas totius ter-
ræ Ægypti vestra est. Fecerunt 21
autem sic filii Israel : dedit quoque iis
Joseph currus juxta mandatum
Pharoh : dedit quoque iis commea-
tum pro via.

בראשית מו
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

לכלם לבלהון יהב לנבר אסטלוי ולבוש ולבנימין יהב תלת מאה סלעין דכסף 22
וחמש אסטולי דלבושין: ולאביו ולאבוי שדר דורון כדין עשרא חמרין משנין 23
חמרא ומטובא דמצרים ועשר אתנן טעינן עיבור ולחם וזוודין לאבוי לארחא:
וישלח ית אחוי ועיילו ואמר להום לא תתנצון על עיסק זביניתי דלמא 24
ירגזון בכון עברי אורחא: ויעלו ומליקו ממצרים ואתו לארעא דכנען לות יעקב 25
אבוהון: וינידו ואניאו ליה למימר עד כדון יוסף קיים ואדום הוא שליט בכל 26
ארעא דמצרים ופלין לבית ארום לא ירושלמי 26 ואפלג לבית:
היכין להום: וידברו ומלילו עמיה ית 27
כל פתגמי יוסף דמליל עמהון וחמא ית סרגיא דשדר יוסף למיטול יתיה
ושרת רוח נבואה דאיסתלקת מיניה בעידן דזבינו ית יוסף ותבת על יעקב
אבוהון: ואמר ואמר ישראל סגין 28
ירושלמי 28 ואמר ישראל סגין טב
ונחמן סכיית למחמי והדא לא סכית
דהא עד כדון יוסף בחיין ניזיל ואחמי
יתיה עד לא נמות:

מו

ויסע ונטל ישראל וכל דיליה ואתא לבאר שבע ודבח דבחין לאלהא דאבוי 1
יצחק: ואמר ואמר יי לישראל בנבואה דליליא ואמר יעקב יעקב ואמר הא אנא: 2
ואמר ואמר אנא הוא אל אלהיה דאבוך לא תדחל מלמיחות למצרים על 3
עיסק שעבודא די פסקית עם אברהם ארום לעם סגי אישוינך תמן: אנכי אנא 4
הוא דממימרי איחות עמך למצרים ואיתמי סינופיהון דיבנך ומימרי יעלינך תמן
אוף אסיק ית בנך מתמן וברם יוסף ישוי ידיה על עינך: ויקם יעקב 5
מבירא דשבע ונטלו בני ישראל ית יעקב אבוהון וית טפלהון וית נשיהון בסדרי
דשדר פרעה למיטל יתיה: ויקחו ודבדו ית קנייניהון וית נכסיהון די קנו 6
בארעא דכנען ואתו למצרים יעקב וכל בנוי עמיה: בניו בנוי ובני בנוי עמיה 7
בנתיה ובנת בנוי וכל זרעיה אייתי עמיה למצרים: ואלה ואילין שמהת בני 8
ישראל דעלו למצרים יעקב ובנוי בוכרא דיעקב ראובן: ובני ובנוי ראובן 9
חנוך ופלוא חצרון וכרמי: ובני ובנוי דשמעון ימואל וימין ואוהד ויכין וצוחר 10
ושאול הוא ומרי דעבד עובדא דכנענאי בשטים: ובני ובנוי דלוי גרשון וקהת ומרי 11

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Omnibus *autem* dedit, *nempe* unicuique ſtolam & veſtimentum: Binjamino autem dedit trecentos ſiclos argenteos, & quinque ſtolas veſtimentorum. Patri autem ſuo miſit munus tale; decem aſinos onuſtos vino & bono Ægypti, & decem aſinas onuſtas frumento & pane, & commeatum patri ſuo ad iter. Dimiſitque fratres ſuos ut abirent: & dixit illis; Ne contendatis propter venditionem meam, ne iraſcantur in vos tranſeuntes per viam. Et aſcenderunt ex Ægypto: & venerunt in terram Canaan, ad Jacobum patrem ſuum. Et narrârunt illi dicendo; Adhuc Joſeph vivit, & quòd eſſet præfectus in tota terra Ægypti: & diviſum eſt cor ejus, eò quòd non crederet illis. Et loquuti ſunt cum eo omnia verba Joſephi, quæ loquutus erat cum eis, & vidit plauſtra quæ miſerat Joſeph ad tollendum eum: & requievit ſpiritus propheticus, qui ab eo ablatus erat ab eo tempore quo vendiderant Joſephum, & reverſus eſt ſuper Jacob patrem eorum. Et dixit Iſrael; Multa bona fecit mecum Dominus, eripuit me ex manu Eſau, & ex manu Labàn, & ex manu Chananæorum qui perſequuti ſunt me, & multas conſolationes vidi & expectavi videre, ſed hanc non expectavi, ut adhuc Joſeph filius meus viveret: ibo & videbo eum adhuc, antequam moriar.

Hier. 26. *Et diviſum eſt cor ejus.*

Hieroſ. 28. *Et dixit Iſrael; Multa bona & conſolationes expectavi videre, ſed iſtud non expectavi, quòd videlicet adhuc Joſeph in vivis eſſet: ibo & videbo eum, antequam moriar.*

CAP. XLVI.

ET profectus eſt Iſrael cum omnibus quæ habebat, & venit in Beerſeba: & obtulit ſacrificia Deo patris ſui Iſaac. Et loquutus eſt Dominus Iſraeli in prophetia noctis, & dixit; Jacob Jacob: & reſpondit; Ecce ego. Et dixit; Ego ſum Dominus Deus patris tui: ne timeas deſcendere in Ægyptum, propter ſervitutem quæ decreta eſt cum Abrahamo, quoniam in populum multum ponam te ibi. Ego ſum qui verbo meo deſcendam tecum in Ægyptum, & videbo afflictionem filiorum tuorum, & ſermo meus ingredi faciet te illuc, etiam aſcendere faciam filios tuos indè: & verò Joſeph ponet manum ſuam ſuper oculos tuos. Et ſurrexit Jacob ex Beerſeba: & tulerunt filii Iſrael Jacobum patrem ſuum, & parvulos ſuos, & uxores ſuas, in plauſtris quæ miſerat Pharao ut tollerent eum. Et acceperunt ſubſtantiam ſuam, & opes ſuas quas acquiſierant in terra Canaan, & venerunt in Ægyptum, Jacob, & omnes filii ejus cum eo. Filii ejus & filii filiorum ejus cum eo, filiæ ejus & filiæ filiorum ejus, omneque ſemen ſuum adduxit ſecum in Ægyptum. Porrò hæc ſunt nomina filiorum Iſrael, qui ingreſſi ſunt in Ægyptum, Jacob, & filii ejus: primogenitus Jacobi Ruben. Filii autem Ruben; Hanoch & Palu, Chetſron & Carmi. Filii autem Simeon; Jemuel & Jamin, & Ochad, & Jachin & Tſochar, & Schaul, illi eſt Zimri, qui fecit opus Chananæorum in Sittim. Filii autem Levi; Gherſon, & Kehath, & Merari.

• Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

*بهمهي ايشان بداد بمردي خلعت جامها وببنيمين بداد سه صد سيم وپنج خلعت جامها • 22
*وبپدري او بفرستاد چون اين ده دوار كوشها بر داران از نعمتي مصر وده مادياني بر دران غله 23
ونان وقوت بپدري او براه *بفرستاد مر برادراني او وبرفتند گفت بايشان نه جنگ كنيد در راه • 24
*بر آمدند از مصر بيامدند زميني كنعن بيعقوب پدري ايشان *آگاه كردند باو بگفتن نيز 25 26
يوسف زنده وكه او سلطان در همه زميني مصر گمان افتاد دلي او كه نه باور كرد بايشان •
*سخن گفتند باو مر همه سخنهاي يوسف آنچه سخن گفت بايشان بديد مر آن گردونها آنچه 27
بفرستاد يوسف ببر داشتن اويرا بزيست روح يعقوب پدري ايشان *گفت بسرال بسيار نيز يوسف 28

• فصل چل ششم •

پسري من زنده بروم وببينم اويرا در پيش بميرم •

*منزل بر داشت يسرال وهمه آنچه باو بيامد ببار شبع ذبحت كرد ذبحتها بخداي پدري او 1
يصحق *گفت خدا بيسرال در نمايشن آن شب گفت يعقوب يعقوب گفت اينك من • 2
*گفت من آن خدا خداء پدري تو نه ترسي از فرود شدن بمصر كه بقوم بزرك بنهم ترا آنجا *من 3 4
فرود شوم اوازي تو بمصر ومن بر آورم ترا نيز بر آوردن ويوسف بنهد دستي او ابر چشماني تو
*برخاست يعقوب از بار شبع برداشتند پسراني يسرال مر يعقوب پدري ايشان ومر طفلاني ايشان 5
ومر زناني ايشان در گردونها آنچه بفرستاد فرعه ببر داشتن اويرا بستاندند مر رمهاي ايشان 6
ومر مالي ايشان آنچه مال كردند بزميني كنعن بيامدند بمصر يعقوب وهمه نسلي او اواز او
*پسراني او وپسراني پسراني او اوازي او دختراني او ودختراني پسراني او وهمه نسلي او [بياورد] 7
اوازي او بمصر * و اينان نامها پسراني يسرال آن آمدگان بمصر يعقوب وپسراني او نخست زادي 8
يعقوب راوبن *وپسراني راوبن حنوك وفلّوا وحصرون وكرمي * وپسراني شمعون يموال ويمين واهد 9 10
ويكين وصحر وشاول بن هكنعنيت * وپسراني لوي جرشون وقهت ومرري • 11

Et *omnibus iis dedit, unicuique* ſtolam veſtium: *Ipſi Binjamin verò dedit trecentos argenteos, & quinque* ſtolas veſtium. *Patri autem ſuo miſit ſecundùm hoc, decem aſinos portantes ex deliciis Ægypti, & decem equas portantes frumentum et panem ac alimentum patri ſuo, pro via. Dimiſitq; fratres ſuos, & abierunt: dixitque iis, Ne decertate in via. Aſcendentes* itaque *ex Ægypto venerunt* ad *terram Chenaan ad Jaacob patrem ſuum:* Et *indicârunt ei, dicendo; Adhuc Joſeph vivit: quin et ipſe* eſt *princeps totius terræ Ægypti.* At in *dubitationē* incidit *cor ejus, quia fidem non adhibebat illis. Locutiq; ſunt ei omnia verba Joſeph, quæ locutus fuerat illis: cernénſque currus quos miſerat Joſeph ad deportandū eum, revixit ſpiritus Jaacob patris eorum. Dixitque Iſrael; Multum* eſt, *adhuc Joſeph filius meus vivite ibo & videbo eum antequàm moriar.*

CAP. XLVI.

TUnc *manſionem ſuſtulit Iſrael,* & *omne quod* erat *ei, veniénſque ad Beer-Sheba, immolavit victimas Deo patris ſui Iſhac. Locutúsque eſt Deus ad Iſrael in apparitione noctis, dicens; Jaacob, Jaacob: Reſpondit, Ecceme. Et dixit; Ego* ſum *Deus, Deus patris tui: ne metuas deſcendere in Ægyptum, nam in gentem magnam ponam te ibi. Ego deſcendam tecum in Ægyptum, & ego reducam te etiam reducendo: & Joſeph ponet manum ſuam ſuper oculos tuos. Surrexit* itaque *Jaacob ex Beer-Sheba: tulerúntque filii Iſrael Jaacob patrem ſuum, & infantes ſuos, et uxores ſuas in curribus quos miſerat Pharao ad portandum eum. Tulerúntque greges ſuos et opes ſuas quas lucrifecerāt in terra Chenaan, devenerúntque in Ægyptum Jaacob & tota ſoboles ejus cum eo. Filios ejus & filios filiorum ejus cum eo, filias ejus ac filias filiorum ejus, totámq; ſobolem ſuam tulit ſecum in Ægyptum. Et hæc* ſunt *nomina filiorum Iſrael venientium in Ægyptū, Jaacob ac filii ejus. Primogenitus Jaacob, Reuben. Filii autem Reuben; Hanoch, & Phallu, & Heſron, & Charmi. Filii verò Shimeon; Jemuel, & Jamin, & Ohad, & Jachin, & Sohar, & Shaül filius Chenaanitidis. Porrò filii Levi; Gerſhon, & Cahath, & Merari.*

12 ובני ובנוי דיהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח ומית ער ואונן על עיסק עובדהון
בישייא בארעא דכנען ושלה וזרח לא אולידו בנין בארעא דכנען והוו בני
13 פרץ דנחתו למצרים חצרון וחמול : ובני ובנוי דישכר חכימין ומרי חושבנא
14 ושומהון תולע ופוה ויוב ושמרון : ובני ובנוי דזבולון תגרין מרי פרקמטיא
מפרנסין ית אחוהון בני ישכר ומקבלין אגר כוותהון ושומהון סרד ואלון ויחלאל :
15 אלה אלין בני לאה דילידת ליעקב בפדן דארם וית דינה ברתיה כל נפשת בנוי
16 וברתיה תלתין ותלת : ובני ובנוי דגד צפיון וחגי שוני אצבון ערי וארודי
17 ואראלי : ובני ובנוי דאשר ימנה וישוה וישוי וברישע ושרח אחתהון דאידברת
כד היא קיימא לנינוניתא עלדבשרת ליעקב דיוסף קיים היא שזיבת ליחבי
אבל מדין קטול ביומי יואב ובנוי דבריעה דנחתו למצרים חבר ומלכיאל :
18 אלה אלין בני ולפה דיהב לבן ללאה ברתיה וילידת ית אלין ליעקב שיתסר
19 נפשין : בני בנוי רחל אינתת יעקב יוסף ובנימין : ויולד ואתלידו ליוסף בנין
20 בארעא דמצרים דילידת ליה אסנת בת דינה ורבת בבית פוטיפרע רבא
דמנים ית מנשה וית אפרים : ובני ובנוי דבנימין עשרא ושומהון על
21 פרישותא דיוסף אחוי בלע דאתבלע מניה ובכר דהוא בוכרא דאשיה ואשבל
דהלוך בשיביותא גרא דאיתנר בארעא נוכראה ונעמן דהוה נעים ויקיר
אחי דהוא אחוי בר אשיה וראש דהוה ריש בבית אבוי מופים דאוזדבן בטוף
חפים דבמן דאתפרש מניה הוה בר תמניסר שנין וחזי לכילת הילולא וארד
22 דנחת למצרים : אלה אלין בני רחל דאתילידו ליעקב כל נפשתא ארבסרי :
23 ובני ובנוי דדן זריזין ואמפורין וילית סכום למנייהום : ובני ובנוי דנפתלי
24 יחצאל וגוני ויצר ושלם : אלה אלין בני בלהה דיהב לבן לרחל ברתיה
25 וילידת ית אלין ליעקב כל נפשתא שובעא : כל כל נפשתא דעלא עם
26 יעקב למצרים נפקי ירכיה בר מנשיהון דבני יעקב כל נפשתא שיתין ושית:
27 ובני ובנוי דיוסף דאתילידו ליה במצרים נפשתא תרין ויוסף דהוה במצרים
ווכר ברת ליוי דאתילידת במעלהון למצרים בייני טוריא סכום כל נפשתא
לבית יעקב דעלא למצרים שובעין :

ירושלמי 28 לאתקנה ליה אתר
28 ואת ויתיהודה שדר קדמוי לות יוסף בית מישרוי לנושנא :
למחויא קדמוי ארחא ולמכבשא ית
עמודיא דארעא ולאתקנא קדמוי בית מישרוי בגושנא ואתו לארעא דנשן :
29 ויאסור ומתקיס יוסף אדתיכיה וסליק לקדמות ישראל אבוי לנשן וקדם
דאשתמודעיה אבוי סנד ליה ואתחייב למיהוי שני קטיעין ותחא ואתחבי ליה
ורכן על פריקת צווריה ובכא על צווריה תוב על דסנד ליה : ויאמר ואמר
30 ישראל ליוסף אין מייתנא בהדא זמנא מתנחם אנא די במיתתא דמייתין
בה צדיקייא אנתא מיית בתר דחמית סבר אפך ארום עד דרון אנית
קיים :

Filii autem Jehuda; Er & Onan, & Schela, & Perets & Zarach: & 12
mortuus eſt Er & Onan propter opera ſua mala in terra Canaan, &
Schela & Zerach non pepererunt filios in terra Canaan; fuerunt autem
filii Perets, qui deſcenderunt in Ægyptum, Ezron & Chamul. Filii 13
autem Iſſachar ſapientes & periti ſupputationis, & nomina eorum;
Tola & Puah, & Job & Simron. Filii autem Zabulun mercatores ne- 14
gotiationis periti, alentes fratres ſuos filios Iſſachar, & recipientes me-
rcedem ſicut ipſi: & nomina ipſorum; Sered & Elon, & Jachleel. Iſti 15
ſunt filii Leæ, quos peperit Jacobo in Padan Aram, & Dina filia ejus:
omnes animæ filiorum ejus, unà cum filia ejus, triginta tres. Filii au- 16
tem Gad; Tſiphion & Chaggi, Schuni & Etsbon, Eri & Arodi, &
Areli. Porro filii Aſcher; Iimna & Iiſchua, & Iiſchui & Beria, & Serach 17
ſoror eorum, quæ ducta eſt dum adhuc viveret in hortum *Eden*, eò quòd
annuntiâſſet Jacobo Joſephum adhuc vivere, illa ſervavit habitatores
Abel à judicio interitus in diebus Joab: filii autem Beria, qui deſcen-
derunt in Ægyptum, Heber & Malchiel. Iſti ſunt filii Zilpæ, quam 18
dedit Laban Leæ filiæ ſuæ, peperitque iſtos ipſi Jacob, ſedecim ani-
mas. Filii Rachel uxoris Jacob Joſeph & Binjamin. Et nati ſunt Jo- 19
ſepho filii in terra Ægypti, quos peperit illi Aſnath filia Dinæ quæ edu- 20
cata erat in domo Potiphera principis Taneos, Manaſſe & Ephraim.
Filii autem Binjamin decem, & nomina eorum juxta declarationem Jo- 21
ſephi fratris ſui; Bela, qui abſorptus eſt ab eo; & Becher, qui pro-
mogenitus erat matris ſuæ; & Aſchbel, qui ivit in captivitatem;
Gera, qui peregrinatus eſt in terra aliena; & Naaman, qui erat
jucundus & glorioſus; Echi, qui frater ejus erat, natus ex matre
ejus; & Roſch, qui erat caput in domo patris ſui; Muppim qui
venditus erat in Moph; Chuppim, quia quo tempore ſeparatus eſt ab eo
erat natus octodecim annos, & aptus ſponſæ nuptiarum; & Ard qui
deſcendit in Ægyptum. Iſti ſunt filii Rachel qui nati ſunt Jacobo: 22
omnes animæ quatuordecim. Filii autem Dan armati & ſcenitæ, nec 23
eſt ſumma numeri eorum. Filii autem Nephtali; Jachtſeel & Guni, & 24
Jetſer & Schillem, Iſti ſunt filii Bilhæ, quam dedit Laban Racheli filiæ 25
ſuæ, & peperit illos Jacobo, omnes animæ ſeptem. Omnes animæ quæ 26
ingreſſæ ſunt cum Jacobo in Ægyptum, egreſſæ è femore ejus præter uxo-
res filiorum Jacobi, omnes animæ ſexaginta ſex. Filii autem Joſephi 27
qui nati ſunt illi in Ægypto animæ duæ, & Joſeph qui erat in Ægypto, &
Jokebed filia Levi, quæ nata erat dum ingrederentur in Ægyptum inter
montes: omnes animæ domus Jacob, quæ ingreſſæ ſunt in Ægyptum
ſeptuaginta. Sed Jehuda miſit an- 28
te ſe ad Joſephum, ad indicandum
coram eo viam, ad ſubigendum co-
lumnas terræ, & ad parandum ſibi
domum habitationis in Goſen: &
venerunt in terram Goſen. Et junxit Joſeph currum ſuum, & aſcendit 29
obviam Iſraeli patri ſuo in Goſen: & antequam cognoſceret eum pater
ejus incurvavit ſe illi, quo factus eſt obnoxius ut præciderentur ejus anni,
& admirabatur & viſus eſt ipſi; & inclinavit ſe ſuper cervicem
colli ejus, & flevit ſuper collum ejus rurſum, eò quòd incurvâſſet
ſe illi. Et dixit Iſrael Joſepho; Si morior hac vice conſolationem 30
accipio, quoniam ea morte qua moriuntur juſti morior, poſtquam
vidi aſpectum faciei tuæ, quòd adhuc tu vivis.

Hieroſ. 28. *Ad parandum illi locum domus habitationis, in Goſen.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * وپسراني يهوده عر واونن وشلح وفرص وزرح بمرد عر واونن در زميني كنعن وپسراني
13 فرص حصرون وحمول * وپسراني يششكر تولع وفوه ويوب وشمرون * وپسراني زبلون سرد
14 والون ويحلال * اينان پسران لاه آنچه بزاييد بيعقوب در فدن ارم ومر دينه دختري او همه
15 جاني پسراني او ودختراني اوسي وسه * وپسراني جد صفيون وحجّي وشوني واصبون عري واروډي
16 وارالي * وپسراني اشر يمنه ويشوه ويشوي وبريعه وشرح خواهري ايشان وپسراني بريعه حبر
17 وملكيال * اينان پسراني زلفه آنچه بداد لبن [بلاه] دختري او بزاييد مر اينان بيعقوب شانزده جان *
18 * پسراني رحل زني يعقوب يوسف وبنيمين * زاييده شد بيوسف در زميني مصر آنچه بزاييد باو اسنت
19 20 دختري فوطيفرع مهتر اون مر منسّه ومر افريم * وپسراني بنيمين بلع وبكر واشبل وجرا ونعمن
21 واحي وراش مفّيم [وحفّيم] وارد * اينان پسراني رحل آنچه زاييده شد بيعقوب همه جان
22 چهارده * وپسراني دن حشيم * وپسراني نفتلي يحصال وجوني ويصر وشلّم * اينان پسراني بلهه
23 24 آنچه بداد لبن برحل دختري او بزاييد مر اينان بيعقوب همه جان هفت * همه آن جان آن آمده
25 26 بيعقوب بمصر بيرون آياني راني او بجز زناني پسراني يعقوب همه جان شست وشش * وپسراني يوسف
27 آنچه زاييده شد باو در مصر جان دو همه آن جان بخانهي يعقوب آن آمده بمصر هفتاد * ومر يهوده
28 بفرستاد بپيش او بيوسف بپرداختن بپيش او بجشن بيامدند بزمين جشن * زين بست يوسف
29 مركب او بر آمد بپديرهي يسرال پدري او بجشن ديدارشد باو بيفتاد ابر گردني او بگريست ابر
30 گردني او نيز * گفت يسرال بيوسف بميرم اين بار پسي ديدني من مر روي تو كه نيز توزنده *

*Filii autem Jehudah, Er & Onan, 12
& Shelah, & Pherets, & Zerah: ſed
mortuus erat Er, & Onan in terra
Chenaan. Et filii Pherets; Hefru,
& Hamul. Filii verò Iſſhachar; 13
Tola, & Phuah, & Job, & Shim-
ron. Et filii Zebulun; Serad, & Elon, 14
& Jahleel. Iſti ſunt filii Leah, quas 15
peperit ipſi Jacob in Phadan-Aram,
& Dinah filiam ejus: omnes animæ
filiorum ejus ac filiarũ ejus fuerunt
triginta & tres. Filii autem Gad 16
Siphjon, & Haggi, & Shuni, & Eſ-
bon, Eri, et Arodi, et Areli. Filii verò 17
Aſher; Imnah, et Iſhvah, & Iſhvi, et
Beriah, & Sherah ſoror eorum: porrò
filii Beriah; Heber, & Malchiel. Iſti 18
ſunt filii Zilphah quam dedit Laban
Leah filiæ ſuæ: & peperit iſtas ipſi
Jaacob, ſedecim animas. Filii Rahel 19
uxoris Jaacob; Joſeph, & Binjamin.
Et nati ſunt ipſi Joſeph in terra Æ- 20
gyptĩ, (quos peperit ei Aſenath filia
Potiphera principis On,) Menaſſeh
& Ephraim. Porrò filii Binjamin; 21
Bela, & Becher, & Aſhbel, & Gera,
et Naaman, & Ehi, et Roſh, Muſſim,
& Huffim, & Ard. Iſti ſunt filii Ra- 22
hel qui nati ſunt ipſi Jaacob: omnes
animæ, quatuordecim. Et filii Dan; 23
Hushim. Filii autẽ Naphtali; Jah- 24
ſeel, & Guni, et Jeſer, et Shillem. Iſti 25
ſunt filii Bilhah, quam dedit Laban
Rahel filiæ ſuæ: & peperit iſtos ipſi
Jaacob: omnes animæ, ſeptem. Omnes 26
animæ venientes cum Jaacob in Æ-
gyptũ, egredientes de femore ejus, præ-
ter uxores filiorũ Jaacob, omnes in-
quam animæ, ſexaginta et ſex. Porrò 27
filii Joſeph qui nati ſunt ei in Æg-
pto, animæ duæ. Omnes igitur animæ
domûs Jaacob venientes in Ægyptũ,
ſeptuaginta. Ipſum verò Jehudah mi- 28
ſit ante ſe ad Joſeph ad perficiendum
omnia ante ſe in Goſhen: devenerũt
itaque in terrã Goſhen. Sellã autem 29
alligavit Joſeph currui ſuo, aſcendit-
que in occurſũ Iſrael patrĩ ſui, ad
Goſhen, & viſus eſt ei: cecidit que ſuper
collũ ejus, ac flevit ſuper collũ ejus
ultrà. Et dixit Iſrael ipſi Joſeph; 30
Moriar hâc vice, poſteaquàm vidi
faciem tuam, quia adhuc tu vivis.*

בראשית מז
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

יאמר ואמר יוסף לאחוי ולבית אבוי איסק ואחני לפרעה ואימר ליה אחַי וביתי 31
אבָא דבארעא דכנען אתו לותי : והאנשים ונובריא רעיין דְעאן ארום נובְרי 32
מרי גיתי הוו ועַנהון ותוריהון וכל דילהון אייתיו : והיה ארום יקרי לכום 33
פרעה ויימר תנון לי מה עובדיכון : ואמרתם ותימרון מרי גיתי הוו עבדך 34
מטליותנא ועד כדון בנין דתיתבון בארעא דנשן ארום מרחקין מצראי כל רעי עָנא:

מז

ויבא ואתא יוסף ותני לפרעה ואמר אבָא ואחַי ועַנהון ותוריהון וכל דילהון אתו 1
מארעא דכנען והא הינון בארעא דנשן : ומקצת אחוי דבר חמשא 2
גוברין זבלון דן ונפתלי גד ואשר ואקימינון קדם פרעה : ויאמר ואמר פרעה 3
לאחוי דיוסף מה עובדיכון ואמרו לפרעה רעי עָנא הוו עבדך אוף אנן אוף 4
אבהתן : ויאמרו לפרעה לאיתותבא בארעא אתינא ארום לית אתַי 5
ביר רעָיא לעָנא דלעבדך ארום תקיף כפנא בארעא דכנען וכדון יתבון כען 6
עבדך בארעא דנשן : ויאמר ואמר פרעה ליוסף למימר אבוך ואחך אתו 7
לוותך : ארע ארעא דמצרים קדמך היא בביר שפר ארעא אותיב ית אבך 8
וית אחך יתבון בארעא דנשן ואין חכימתא דאית בהום גוברין דחילא 9
ותמנינון רבני גיתי על דידי : ויבא ואיתי יוסף ית יעקב אבוי ואקימיה 10
קדם פרעה ובריך יעקב ית פרעה ואמר יהא רעוא דיתמלון מוי דנילוס 11
ויעדי כפנא מן עלמא ביומך : ויאמר ואמר פרעה ליעקב כמה אינון יומי 12
שני חייך : ויאמר יעקב לפרעה יומי שני תוותבותי מאה ותלתין שנין 13
קלילין ובישין הוו יומי שני חיי דמן טליותי ערקית מן קדם עשו אחי 14
ואיתותבית בארעא דלא דידי וכדון בעידן סיבתי נחתית לאיתותבא הכא ולא
אדביקו יומי ית יומי שני חיי אבהתי ביומי תותבותהון : ויברך ויבריך יעקב ית 15
פרעה ונפק מן קדם פרעה : ויושב ירושלמי 16 ופלוסים :
ואותיב יוסף ית אבוי וית אחוי ויהב להון 17
אחסנא בארעא דמצרים בביר שפר ארעא בארעא דפילוסין היכמא דפקיד פרעה:

Et dixit Joſeph fratribus ſuis, & domui patris ſui; Aſcendam & narrabo Pharaoni, & dicam illi; Fratres mei & domus patris mei qui erant in terra Canaan venerunt ad me. Et viri paſtores gregis ſunt, quoniam viri magiſtri pecorum fuerunt: oves quoque ſuas & boves ſuos, & omnia ſua adduxerunt. Et fiet quando vocabit vos Pharao, & dicet; Narrate mihi quæ ſunt opera veſtra. Tum dicetis; Magiſtri pecorum fuerunt ſervi tui à pueritia noſtra uſque in præſens: ut habitetis in terra Goſen, eò quòd abhorrent Ægyptii omnes paſtores ovium.

CAP. XLVII.

VEnit ergo Joſeph & narravit Pharaoni, & dixit; Pater meus & fratres mei, & oves eorum & boves eorum, & omnia quæ habent, venerunt è terra Canaan: & ecce ſunt in terra Goſen. Et partem fratrum ſuorum accepit, quinque viros, Zebulun, Dan & Nephtali, Gad & Aſcher: & ſtatuit eos coram Pharaone. Et dixit Pharao fratribus Joſephi; Quænam ſunt opera veſtra? & dixerunt Pharaoni; Paſtores ovium fuerunt ſervi tui, etiam nos, etiam patres noſtri. Et dixerunt Pharaoni; Ad peregrinandum in terra venimus, quoniam non eſt locus paſcuus pro ovibus ſervorum tuorum, quoniam invaluit fames in terra Canaan: jam verò habitent ſervi tui in terra Goſen. Et dixit Pharao Joſepho, dicendo; Pater tuus & fratres tui venerunt ad te. Terra Ægypti coram te eſt, in loco pulchriori terræ habitare fac patrem tuum & fratres tuos: habitent in terra Goſen; & ſi cognoſcis eſſe inter eos viros roboris, conſtituas eos principes pecorum quæ mihi ſunt. Et adduxit Joſeph patrem ſuum, quem ſtatuit coram Pharaone: & benedixit Jacob Pharaoni, & dixit; Sit beneplacitum ut repleantur aquæ Nili, & recedat fames ex mundo in diebus tuis. Et dixit Pharao Jacobo; Quot ſunt dies annorum vitæ tuæ? Et dixit Jacob Pharaoni; Dies annorum peregrinationum mearum centum & triginta anni, pauci & mali fuerunt dies annorum vitæ meæ: nam à pueritia mea fugi à facie Eſau fratris mei, & habitavi in terra non mea, jam verò tempore ſenectutis meæ deſcendi huc ut habitem: nec attigerunt dies mei dies annorum vitæ patrum meorum, in diebus peregrinationis ſuæ. Et benedixit Jacob Pharaoni: & exiit à facie Pharaonis. Et habitare fecit Joſeph patrem ſuum & fratres ſuos; & dedit illis hæreditatem in terra Ægypti, in loco pulchriori terræ, in terra Peluſii: quemadmodum præceperat Pharao.

Hieroſ. 11 *Et Peluſii.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* گفت يوسف ببرادراني او وبخانهي پدري او برآيم واگاه كنم بفرعه وبگويم باو برادراني من 31
وخانهي پدري من آنچه در زمين كنعن بيامدند بمن * وآن مردمان شباني كنان گوسفند 32
كه مردماني رمّه بودند وگوسفند ايشان وگاوي ايشان وهمه آنچه بايشان بياوردند * وباشد كه 33
بخوانند بشما فرعه وبگويد چيست كاري شما * وبگوييد مردماني رمّه بودند بندگاني تو از 34
كودكيهاي ايما وتا اكنون نيز ايما نيز پدراني ايما درسبب بنشينيد در زمين جشن كه
مكروهي مصريان همه شباني كناي گوسفند. * فصل چل هفتم *

* بيامد يوسف آگاه كرد بفرعه وگفت پدري من وبرادراني من وگوسفندي ايشان وگاوي ايشان 1
وهمه آنچه بايشان بيامدند از زميني كنعن واينك ايشان در زميني جشن * واز بعضي برادراني 2
بستاند پنج مردمان بياستاند ايشانرا پيش فرعه * گفت فرعه ببرادراني او چيست كاري شما گفتند 3
بفرعه شباني كناي گوسفند بندگاني تو نيز ايما نيز پدراني ايما * گفتند بفرعه بغريبي كردن 4
در زمين بيامديم كه نيست چراجا گوسفند آنچه بندگاني تو كه گران آن قحط در زمين
كنعن واكنون بنشينند اكنون بندگاني تو در زمين جشن * گفت فرعه بيوسف گفتن 5
پدري تو وبرادراني تو بيامدند بتو * زمين مصر پيش تو در نيكوتري آن زمين بنشان مر 6
پدري تو ومر برادراني تو بنشينند در زميني جشن واگر دانستي وهست در ايشان مردماني
هنرمند بنهي ايشانرا اميراني ابر گلّه آنچه بمن * بياورد يوسف مر يعقوب پدري او 7
بياستاند اويرا پيش فرعه آفرين كرد يعقوب مر فرعه * گفت فرعه بيعقوب چند روزگاراني 8
سالهاي زندگي تو * گفت يعقوب بفرعه روزگاراني سالهاي نشستني من صد وسي سال اندك 9
وبدان بودند روزگاراني سالهاي زندگي من ونه رسيدند مر روزگاراني سالهاي زندگي
پدراني من در روزگاراني نشستني ايشان * آفرين كرد يعقوب مر فرعه بيرون آمد از پيش 10
فرعه * بنشاند يوسف مر پدري او ومر برادراني او بداد بايشان احسنتا در زميني مصر 11
در نيكوتر آن زمين در زمين رعمسس چون آنچه بفرمود فرعه.

Dixitque Joſeph fratribus ſuis & domui patris ſui, Aſcendam, & notũ faciam ipſi Pharoh, & dicam ei; Fratres mei et domus patris mei, qui erant in terra Chenaan, venerunt ad me. Homines autem paſtores ſunt ovium, nam homines gregum ſunt: oves quoq; ſuas, & boves ſuos, & omne quod illis eſt, adduxerunt. Eritque, cùm vocaverit vos Pharoh, dixeritque; Quod eſt opus veſtrum? Tum dicetis; Homines gregũ fuerunt ſervi tui à pueritiis noſtris & uſq; nunc, etiam nos etiam patres noſtri: ut ſedeatis in terra Goſhen. Nam abominatio Ægyptiis eſt omnis paſtor ovium.

CAP. XLVII.

VEnit itaque Joſeph, & notũ fecit ipſi Pharoh, ac dixit; Pater meus, et fratres mei, & oves eorum, & boves eorum, et quicquid eſt illis, venerunt è terra Chenaan, & ecce ſunt in terra Goſhen. Et ex quibuſdam fratrum ſuorum cepit, quinque viros quos ſtatuit coram Pharoh. Dixit Pharoh fratribus ejus; Quod eſt opus veſtrum? Reſponderunt Pharoni, Paſtores ovium ſunt ſervi tui, etiam nos etiam patres noſtri. Dixerunt quoque ad Pharoh; Ad peregrinandum in terra venimus, non eſt enim paſcendi locus ovibus quæ ſunt ſervis tuis, quia gravis eſt fames in terra Chenaan: nunc ergò, ſedeant jam ſervi tui in terra Goſhen. Et loquutus eſt Pharoh ad Joſeph, dicendo; Pater tuus & fratres tui venerunt ad te. Terra Ægypti coram te eſt: in optimo terræ colloca patrem tuum ac fratres tuos, ſedeant in terra Goſhen: & ſi cognoveris quòd ſint inter eos viri ſolertes, pones eos principes ſuper greges meos. Tum introducens Joſeph Jaacob patrem ſuum, ſtatuit eum coram Pharoh: & benedixit Jaacob Pharoni. Dixit Pharoh ad Jaacob; Quot ſunt dies annorum vitæ tuæ? Dixit Jaacob ad Pharoh; Dies annorũ commorationis meæ, centũ & triginta anni: paucæ ac malæ fuerunt dies annorum vitæ meæ, & non pervenerunt ad dies annorũ vitæ patrũ meorum, in diebus commorationis eorum. Et benedixit Jaacob Pharoni, egreſſúſque eſt à coram Pharoh. Collocavit itaque Joſeph patrem ſuum, & fratres ſuos, deditque eis poſſeſſionem in terra Ægypti, in optimo terræ, in terra Raameſes, quemadmodum præceperat Pharoh.*

12 ויכלכל יוסף ית אבוהי וית אחוי וית כל בית אבוי לחמא לפום דמטטרך
13 לטפליא : ולחם ולחמא לית בכל ארעא ארום תקיף בפנא לחדא ואשתלהון
14 דיירי ארעא דמצרים ודיירי ארעא דכנען מן קדם בפנא : וילקט ולקיט יוסף
ית כל כספא דאישתכח בארעא דמצרים ובארעא דכנען בעיבורא דהינון זבנין
15 ואתיתי יוסף ית כספא בבית היפתיקא דפרעה : ויתם ושלים כספא מארעא
דמצרים ומארעא דכנען ואתו מצראי לות יוסף למימר הב לנא לחמא ולמא
נמות קבלך ארום שלים כספא : ויאמר ואמר יוסף הבו ניתיכון ואתן לכון
16 מזון בניתיכון אין פסד כספא : ויביאו ואייתיו ית ניתיהון ליוסף ויהב להון
17 יוסף לחמא בסוסוון ובניתי ענא ובניתי תורי ובחמרא וזנינון בלחמא בכל
ניתיהון בשתא ההיא : ותתם ושלימת שתא ההיא ואתו כל מצראי לותיה
18 בשתא תנייתא ואמר ליה לא נכסי מן רבוני ארום אין שלים כספא וניתי בעירא
לרבוני לא אישתייר לנא קדם רבוני אלהין גופינן וארעין : למה נמות
19 ועינך חמן אוף אנן אוף ארעין קני ית ארעין בלחמא ונהי אנן וארעין עבדין לפרעה
והב בר ורעא ונייחי ולא נמות וארע לא תשתומם : ויקן וקנא יוסף ית כל
20 ארעא דמצראי לפרעה ארום זבינו מצראי גבר חקליה ארום תקיף עליהון כפנא
והות ארעא חליטא לפרעה : ואת העם
21 וית עמא דמדינתא אעבר יתהון
לקוריתא ועמא דקוריתא אעבר
למדינתא מן גבלל אחוי דיוסף דלא
יתקרון גלוילאי בנין בן טלטיליון
מסיפי תחום מצרים ועד סופיה :
22 רק לחור ארעא דכומרניא לא זבן מן בגלל דחמון ליה וכותא בומן דבעא
רבוניה למקטליה ושיובוהי מן דין קשול וברם ארום חולקא אמר למתיהבא
להום מלות פרשה ואכלין ית חולקהון דיהב להון פרעה בנין כן לא זבינו ית
23 ארעהון : ואמר ואמר יוסף לעמא הא קניתי יתכון יומא דין וית ארעכון
לפרעה הא לכון בר ורעא וחורעון ית ארעא : והיה ויהי באשוניה במכנוש
24 עללתא ותיתנון חומשא לפרעה ואربע חולקין יהי לכון לבר ורעא דארעא
ולמיכליכון ולפרנוס בתיכון ולמיכול לטפליכון :

12 Et cibavit Joseph patrem suum & fratres suos, & universam domum patris sui pane, prout opus erat parvulis. 13 Panis autem non erat in universa terra; quoniam gravis erat fames valde: & deficiebant habitatores terræ Ægypti, & habitatores terræ Canaan à facie famis. 14 Et collegit Joseph omnem pecuniam quæ inveniebatur in terra Ægypti, & in terra Canaan, pro frumento quod ipsi emebant: & attulit Joseph argentum in domum apothecæ Pharaonis. 15 Consumpta autem est pecunia de terra Ægypti, & de terra Canaan: & venerunt Ægyptii ad Josephum, dicendo; Da nobis panem, & cur moriemur coram te? eò quòd consumpta est pecunia. 16 Et dixit Joseph; Date pecora vestra, & dabo vobis cibum pro pecoribus vestris, si consumpta est pecunia. 17 Et adduxerunt pecora sua ad Josephum: & dedit illis Joseph panem pro equis, atque pro gregibus ovium & vaccarum, & pro asinis: & aluit eos pane pro omnibus pecoribus suis anno illo. 18 Et finito illo anno venerunt omnes Ægyptii ad eum anno secundo, & dixerunt illi; Non tegemus à domino meo, quod cùm finita fit pecunia, pecora etiam & jumenta apud dominum meum *sint*, non relinquitur nobis coram domino meo nisi corpora nostra & terra nostra. 19 Cur moreremur oculis tuis videntibus, etiam nos etiam terra nostra? eme nos & terram nostram pro pane: & erimus nos & terra nostra servi Pharaonis; tantùm da semen ut vivamus & non moriamur, & terra non desoletur. 20 Et emit Joseph universam terram Ægyptiorum Pharaoni, quoniam quisque Ægyptiorum vendidit agrum suum, quia gravis erat super eos fames: & fuit terra appropriata Pharaoni. 21 Populum autem provinciæ tranfire fecit in civitates, & populum civitatum tranfire fecit in provincias, 22 propter fratres Josephi, ne vocarentur exules: propterea migrare fecit eos de finibus termini Ægypti usque ad finem ejus. Tantùm terram sacerdotum non emit; propterea quòd viderunt ejus justitiam quando dominus ejus quærebat eum interficere, & eum liberârunt à judicio mortis: quinimò partem justit dari illis à Pharaone; & comedebant suam portionem quam dederat illis Pharao, propterea non vendiderunt terram suam. 23 Et dixit Joseph populo; Ecce emi vos hodie, & terram vestram Pharaoni: en vobis semen ut seminetis terram. 24 Erit autem tempore colligendi proventus, tum dabitis quintam partem Pharaoni: & quatuor partes erunt vestræ in semen agri, & in cibum vobis, & alimoniam domorum vestrarum, & in cibum parvulis vestris.

Hieros. 15. *Et defecit.*

Hieros. 21. *Et populum qui habitabant in provinciis transire fecit in civitates, & populum qui habitabant in civitatibus transire fecit in provincias; ne irriderent filios Jacob, & vocarent illos Hespites Galileos.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * نفقه داد يوسف مر پدري او و مر برادراني او و مر همه خانهي پدري او نان بقدري آن
طفل * و نان نيست در همه آن زمين كه گران آن قحط بغايت عاجز شده زميني مصر و زميني 13
كنعن از پيش آن قحط * بر چيند يوسف مر همه آن سيم آن يافته شده در زمين مصر و در 14
زميني كنعن در غله آنچه ايشان غله فروشان بياورد يوسف مر آن سيم بخانهي فرعه * تمام شد آن 15
سيم از زميني مصر و از زميني كنعن بيامدند همه مصريان بيوسف بگفتن بده بايما نان و چرا
بميريم مقابلي تو كه نيست سيم * گفت يوسف بياوريد مر گلّهاي شما و بدهم بشما در گلّهاي 16
شما اگر نيست سيم * بياوردند مر گلّهاي ايشان بيوسف بداد بايشان يوسف نان در اسبها و در 17
رمّهي آن گوسفند و در رمّهي آن گاو و در خرها بر آيانند ايشانرا در نان در همه رمّهاي در سالي
آن آن * تمام شد آن سالي آن بيامدند باو در سالي آن دويمين گفتند باو نه باز گيريم از خداوند 18
من كه الّا تمام شد آن سيم و گلّهي آن چهارپا بخداوند من نه باقي ماند بپيش خداوند بجز الّا
تني ايما و زميني ايما * چرا بميريم بچشم ديد تو نيز ايما نيز زميني ايما بخر ايمارا و مر زمينهاي 19
ايما در نان و باشيم ايما و زمينهاي ايما بندگان بفرعه و بده تخم و بزييم و نه ميريم و آن زمين
نه خراب شود * بخريد يوسف مر همه زمين مصر بفرعه كه بفروختند مصريان مردي دشت او 20
كه قوي شد ابر ايشان آن قحط بود آن زمين بفرعه * آن قوم بگذرانيد اويرا بشهرها از كناري 21
حدّي مصر و تا كناري او * خاصه زميني آن كشيشان نه خريد كه رسم بكشيشان از نزد فرعه 22
و بخورند مر رسمي ايشان آنچه بداد بايشان فرعه ابر همچنين نه فروختند مر زميني ايشان *
* گفت يوسف بآن قوم اينك بخريدم شمارا اين روز و مر زمينهاي شما بفرعه اينك بشما تخم و زراعت 23
كنيد مر آن زمين * و باشد در دخلها بدهيد پنج يك بفرعه و چهار بخشها باشد بشما بتخم آن 24
دشت و بخوردن شما و بآنچه در خانهاي شما و بخوردن بطفلاني شما *

Et sumptus impendit Joseph patri suo, ac fratribus suis, totique domui patris sui, & panè pro ratione parvulorum. 13 Et panis non erat in tota terra: nam gravis erat fames admodùm, & debilitata fuit terra Ægypti et terra Chenaan pre fame. 14 Collegit autem Joseph omne argentū inventum in terra Ægypti & in terra Chenaan, pro frumento quodipsi vendebant: attulitque Joseph argentum in domū Pharoh. 15 Consumpto autem argento è terra Ægypti & è terra Chenaan, venerunt omnes Ægyptii ad Joseph, dicendo; Da nobis panem: cur enim moriemur coram te, quia non est argentum? 16 Dixit Joseph; Adducite greges vestros, & dabo vobis pro gregibus vestris, si non sit argentum. 17 Adduxerunt itaque greges suos ad Joseph, deditq; eis Joseph panem pro equis, & pro gregibus ovium, & pro gregibus boum, & pro asinis: & assequi fecit eos panem, pro omnibus gregibus, anno illo. 18 Exacto anno illo, venerunt ad eum anno secundo, dicentes ei; Non retinebimus à domino meo, quòd quidem consumptum est argentum, & grex quadrupedum est apud dominum meum: nec reliquum mansit coram domino meo præterea, nisi corpus nostrum & terra nostra. 19 Quare moriemur in conspectu oculorum tuorum, etiam nos, etiam terra nostra? eme nos ac terram nostras pro pane, erimúsque nos & terræ nostræ servi Pharoh: & da semen, ac vivemus & non moriemur, & terra non desolabitur. 20 Emit itaque Joseph totam terram Ægypti pro Pharoh: vendiderunt enim Ægyptii quisque agrum suum, quia invaluerat super eos fames, & fuit terra Pharonis. 21 Populum verò ipsum traduxit ad urbes, ab ora termini Ægypti adusque etiam oram ejus alteram. 22 Tantummodò terram sacerdotum non emit: quia demensum erat sacerdotibus à Pharoh, & comedebant demensum suum quod debat illis Pharoh: quapropter non vendiderunt terram suam. 23 Et dixit Joseph populo; Ecce, emi vos hodii ac terras vestras pro Pharoh: en vobis semen, serite ergò terram. 24 Et erit, ex proventibus dabitis de quinq; unum ipsi Pharoh, et quatuor partes erunt vobis in semen agri, & in cibum vobis, & iis qui in domibus vestris, & in cibum pro parvulis vestris.

בראשית מח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

GENESIS CAP. XLVIII.
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

וַיֹּאמְרוּ וְאָמְרוּ קַיֶּימְתָּנָא נַשְׁפַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵי רִבּוֹנִי וּנְהֵי עַבְדִין לְפַרְעֹה׃ וַיְשֶׂם
וְשַׁוִּי יוֹסֵף לְנִוְרָא עַד יוֹמָא הָדֵין עַל אַרְעָא דְמִצְרַיִם לְפַרְעֹה לְמִיסַב חוּמְשָׁא
מִן עֲלַלְתָּא לְחוֹד אַרְעָא דִכְהָנַיָּא בִלְחוֹדֵיהוֹן לָא הֲוָת לְפַרְעֹה׃ וַיֵּשֶׁב וְיָתֵיב
יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וּבְנוֹ לְהוֹן בָּתֵּי מִדְרְשִׁין וּפַלְטִין בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן וְאֶחֱסִינוּ
בָהּ אֲחֻסָּנַת חַקְלִין וְכַרְמִין וְנַפִּישׁוּ וְתָקִיפוּ לַחֲדָא

ס ס ס

וַיְחִי וְחָיָא יַעֲקֹב בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם שְׁבַסְרֵי שְׁנִין וַהֲווֹ יוֹמֵי יַעֲקֹב סְכוּם יוֹמֵי
חַיּוֹי מְאָה׃ וְאַרְבְּעִין וּשְׁבַע שְׁנִין׃ וּקְרִבוּ וּקְרִיבוּ יוֹמֵי יִשְׂרָאֵל לְמָמַת וּקְרָא
לְבְרֵיהּ לְיוֹסֵף וַאֲמַר לֵיהּ אִין כְּדוֹן אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין קֳדָמָךְ שַׁוִּי כְרוֹן אִידָךְ בְּעֵיזְרַת
מָהוּלְתִּי וְתַעֲבֵיד כְּדוֹן עִמִּי טִיבוּ וּקְשׁוֹט לָא כְדוֹן תְּקַבְּרִינַנִי בְּמִצְרַיִם׃ וְשָׁכַבְתִּי
וְאִשְׁכּוֹב עִם אֲבָהָתַי וְתֵיטְלִינַנִי מִמִּצְרַיִם וְתִקְבְּרִינַנִי בִּקְבוּרְתְּהוֹן וּמִן בְּגַלַּל דְּהוּא
בְּרֵיהּ לָא שַׁוִּי יְדֵיהּ אֱלָהֵן אֲמַר אֲנָא אַעֲבִיד כְּפִתְגָמָךְ׃ וַיֹּאמֶר וַאֲמַר קַיֶּים לִי
וְקַיֵּים לֵידֵיהּ וּמַן יַד אִתְגְּלִי עֲלוֹי יְקָר
שְׁכִינְתָא דְיָיָ וְסָגֵיד יִשְׂרָאֵל עַל רֵישׁ יְרוּשְׁלֵמִי 31 וְשַׁבַּח יִשְׂרָאֵל עַל רֵישׁ
דַּרְגְּשָׁא׃ דַּרְגּוֹשָׁהּ׃

מח

וַיְהִי וַהֲוָה בָּתַר פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין וְאִיתְאֲמַר לְיוֹסֵף לְמֵימַר הָא אֲבוּךְ שְׁכִיב מַרְעָן
וּדְבַר יַת תְּרֵין בְּנוֹי עִמֵּיהּ יַת מְנַשֶּׁה וְיַת אֶפְרָיִם׃ וְינַד וְתַנְיוּ לְיַעֲקֹב לְמֵימַר
הָא בְרָךְ יוֹסֵף אִתִּי לְוָתָךְ וְאִתְחַקַּף יִשְׂרָאֵל וְיתֵיב עַל דַּרְגְּשָׁא׃ וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יַעֲקֹב
לְיוֹסֵף אֵל שַׁדַּי אִתְגְּלִי לִי בְלוּז בְּאַרְעָא דְכְנָעַן וּבָרִיךְ יָתִי׃ וַיֹּאמֶר וַאֲמַר לִי
הָאֲנָא מַפִּישׁ לָךְ וּמַסְנִי לָךְ וְאֵיתְנִנָּךְ לְכְנִשְׁת שִׁבְטִין וְאֵיתֵין יַת אַרְעָא הָדָא
לִבְרָךְ בַּתְרָךְ אַחְסָנַת עָלַם׃ וְעַתָּה וּכְרוֹן תְּרֵין בְּנָךְ דְּאִתְיְלִידוּ לָךְ בְּאַרְעָא
דְמִצְרַיִם עַד דְּאֵתֵית לְוָתָךְ לְמִצְרַיִם דִּילִי אִינוּן אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן
מְחַשְּׁבִין לִי׃ וּמוֹלַדְתָּךְ וּבְנָךְ דִּי תוֹלִיד בַּתְרֵיהוֹן דִּילָךְ יְהוֹן עַל שׁוּם אֲחֵיהוֹן
יִתְקָרוֹן בְּאַחְסָנָתֵיהוֹן׃ וַאֲנָא דְבָעִיתִי מִנָּךְ לְמִקְבְּרִי עִם אֲבָהָתִי מֵיתַת
עֲלַי רָחֵל בְּתֵכֶף בְּאַרְעָא דְכְנָעַן בְּאוֹרְחָא בְּעוֹד סוּנְקֵי אַרְעָא לְמֵיעוֹל לְאֶפְרָת
וְלָא יְכֵילַת לְסוֹבְרוּתָהּ לְמִקְבְּרָהּ בְּמֵעָרַת כֶּפְלְתָּא וְקַבְּרְתָּהּ תַּמָּן בְּאוֹרַח
אֶפְרַת הִיא בֵּית לָחֶם׃ וַיַּרְא וְחָמָא יִשְׂרָאֵל יַת בְּנוֹי דְיוֹסֵף וַאֲמַר מַן אִלֵּין
אִתְיְלִידוּ לָךְ אִלֵּין׃

Et dixerunt; In vita conſervâſti nos: inveniamus miſerationes in oculis domini mei, & erimus ſervi Pharaonis. Et poſuit Joſeph in decretum uſque ad hunc diem ſuper terram Ægypti Pharaoni, ut accipiat quintam ex proventu: exceptâ terrâ ſacerdotum ſolùm, *quæ* non fuit Pharaonis. Et habitavit Iſrael in terra Ægypti, & ædificârunt ſibi ſcholas & palatia in terra Goſen: & hæreditate obtinuerunt in ea agros & vineas, creveruntque, & multiplicati ſunt vehementer.

SECT. XII.

Et vixit Jacob in terra Ægypti, ſeptemdecim annis: & fuerunt dies Jacob, numerus *ſcilicet* dierum vitæ ejus, centum & quadraginta & ſeptem anni. Et appropinquârunt dies Iſrael ut moreretur, & vocavit filium ſuum Joſephum, & dixit illi; Si nunc inveni miſerationes coram te, pone nunc manum tuam in abſciſſione circunciſionis meæ: & fac mecum miſericordiam & veritatem, ne quæſo ſepelias me in Ægypto. Dormiam enim cum patribus meis, efferes ergo me ex Ægypto, & ſepelies me in ſepulchro ipſorum: ſed propterea quod erat filius ejus, non poſuit manum ſuam, ſed dixit; Ego faciam ſecundùm verbum tuum. Et dixit; Jura mihi, & juravit illi: & ſtatim revelata eſt illi gloria divinitatis Domini, & adoravit Iſrael verſus caput lecti.

Hieroſ. 31 *Et laudavit Iſrael in capite lecti.*

CAP. XLVIII.

Et factum eſt poſtquam hæc geſta ſunt, ut diceretur Joſepho; dicendo; Ecce pater tuus ægrotat: & accepit duos filios ſuos ſecum, Manaſſe & Ephraim. Et nuntiârunt Jacobo, dicendo; Ecce filius tuus Joſeph venit ad te: & confortavit ſe Iſrael, & ſedit ſuper lectum. Et dixit Jacob Joſepho; Deus omnipotens revelavit ſe mihi in Luz in terra Canaan, & benedixit mihi. Et dixit mihi; Ecce ego te creſcere facio & multiplicare, & dabo tibi congregationem tribuum: & dabo hanc terram filiis tuis poſt te in hæreditatem ſeculi. Et jam duo filii tui, qui nati ſunt tibi in terra Ægypti, antequam venirem ad te in Ægyptum, mei ſunt: Ephraim & Manaſſe ſicut Ruben & Simeon reputantur apud me. Et filii tui, quos paries poſt eos, tui erunt: de nomine fratrum ſuorum vocabuntur in poſſeſſione ſua. Ego autem quod peto à te, ut ſepelias me cum patribus meis: mortua eſt apud me Rachel ſubitò in terra Canaan, in via cum adhuc eſſet multum terræ ad veniendum in Ephrath, nec potui ferre eam ut ſepelirem eam in ſpelunca duplici, ſed ſepelivi eam ibi in via Ephrath, illa eſt Bethleem. Et vidit Iſrael filios Joſeph: & dixit; Ex qua nati ſunt tibi iſti.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* گفتند بزياندي ايمارا بيابيم جاه درچشماني خداوند من وباسيم بندگان بفرعه * بنهاد
آنرا يوسف برسم تا روز آن اين ابر زمين مصر بفرعه پنج يك خاصه زميني آن كشيشان نه
بود بفرعه * بنشست يسرال در زميني مصر درزميني جشن بگرفتند دران برومند شدند
بسيار شدند بغايت * بزيست يعقوب درزميني مصر هفده سال بود روزگاراني يعقوب سالهاي
وبدگي او صد وچهل وهفت سال * نزديك شدند روزگاراني يسرال بمردن بخواند بپسري او
بيوسف گفت باو اگر يافتم جاه درچشماني تو بنه اكنون دستي تو فرودي راني من
وبكني اوازي من فضل وراستي ونه اكنون گور كني مرا در مصر * بخسپم اوازي
پدراني من برداري مرا ازمصر و گور كني مرا در گورجاي ايشان گفت من بكنم چون
سخن تو * گفت سوگند خور بمن سوگند خورد باو سجود كرد يسرال ابر سري آن بستر
* فصل چهل هشتم * بود پسي آن سخنهاي آن اينان گفت بيوسف اينك پدري تو بيمار
بستاند مر دو پسراني او اوازي او مر منسّه ومر افريم * آگاه كرد بيعقوب گفت اينك پسري تو يوسف
بيامد بتو قوي شد يسرال بنشست ابر آن بستر * گفت يعقوب بيوسف خداي شدّي ديدار
شد بمن درلوز درزميني كنعن وآفرين كرد مرا * گفت بمن اينك من برومند كنا ترا وبسيار كنم
ترا وبدهم ترا بجمعي قومها وبدهم مر آن زمين بنسلي توپسي توبگرفتني جاويد * واكنون
دو پسراني تو آن زاده شدگان بتو درزمين مصر تا آمدني من بتو بمصر بمن ايشان افريم
ومنسّه چون راوبن وشمعون باشند بمن * وزاياندني تو آنچه بزاياني پسي ايشان بتو باشند ابر
نامي برادراني ايشان خوانده شوند دراحسنتاي ايشان * ومن درآمدني من از فدن بمرد
ابر من رحل درزميني كنعن در راه درنيز فرسخ زمين بآمدن بافرت گور كردم آنرا آنجا در
راهي افرت آن بيت لحم * بديد يسرال مر پسراني يوسف گفت كه اينان *

Tum *dixerunt; Vivificâſti nos: aſſequamur honorẽ in oculis domini mei, erimúſque ſervi Pharaoh.* Et poſuit *illud Joſeph in ſtatutũ uſque ad diẽ hanc ſuper terram Ægypti, Pharonis eſſe de quinq; unum: tantùm terra ſacerdotum non fuit Pharonis.* Sedit igitur *Iſrael in terra Ægypti, in terra Gueſhen: poſſedérúntque in ea;* & *frugiferi facti, multiplicati ſunt admodùm. Vixit Jaacob in terra Ægypti ſeptemdecim annos: fucrúntq; dies Jaacob, anni vitæ ejus, centum & quadraginta & ſeptem anni. Appropinquantibus* autem *diebus Iſrael ad moriendum, vocavit filiũ ſuũ Joſeph, dixítque ei; Si aſſecutus ſum honorẽ in oculis tuis, pone nunc manum tuam ſubter femore meo: & fac mecum beneficentiam ac veritatem, Neque jam ſepeli me in Ægypto.* Quum *dormiero cum patribus meis, tolles me ex Ægypto, & ſepelies me in ſepulchreto eorum. Dixit;* Faciam *ſecundùm verbũ tuum. Dixit* Jaacob, *Jura mihi: juravítque ei:* & *adorationem exhibuit Iſrael ſuper caput lecti.*

CAP. XLVIII.

Fuit *poſt verba hæc, dixit* quidam *ad Joſeph; En pater tuus ægrotus eſt: tulítque duos filios ſuos ſecum, Manaſſe & Ephraim.* Et *notum fecit* quidam *Jaacobo, dicens; En filius tuus Joſeph venit ad te:* tum *confortatus Iſrael ſedit ſuper lectum. Dixítque Jaacob ad Joſeph; Deus Shaddai viſus eſt mihi in Luz in terra Chenaan:* & *benedixit mihi, Dicendo ad me; Ecce ego frugiferũ reddo te: et multiplicabo te,* & *dabo te in cœtum gentium, dabóq; terram ſoboli tuæ poſt te, in poſſeſſionẽ æternam. Nunc ergò duo filii tui nati tibi in terra Ægypti aduſque adventum meum tibi in Ægyptum, mei ſunt, Ephraim et Menaſſeh, ſicut Reuben & Shimeon mei erunt. Progenies autem tua quam genuerís poſt eos, tui erũt: juxta nomen fratrum ſuorũ vocabuntur in hæreditate ſua.* Et *ego, in adventu meo à Phadan, mortua eſt mihi Rahel in terra Chenaan in via, cùm adhuc paraſangæ eſſet terræ ad veniendum ad Ephrath:* & *ſepelivi eam in via Ephrath, ipſa eſt Beth-lehem.* Et *videns Iſrael filios Joſeph, dixit; Quinam iſti?*

9 ויאמר יוסף לאבוי בניי הינון דיהב לי ממרא דיי כדין כתבא דעליה נסיבית ית אסנת ברת דינה ברתך לאינתו ואמר קריבינון כדון לותי ואיברכינון :
10 ועיני ישראל יקרן מן סיבו ולא יכיל למיחמי וקריב יתהון לותיה ונשיק להון ונפיף להון : 11 ויאמר ישראל ליוסף מחמי סברית לא חשיבית והא אחמי יתי יי אוף ית בנך : 12 ויוצא יוסף יתהון מלות רכובוי וסניד על אפוי על ארעא : 13 ויקח יוסף ית תריוהום ית אפרים מן צטר ימיניה דהוא שמאליה דישראל וית מנשה מן צטר שמאליה דהוא ימינא דישראל וקריב לותיה : 14 וישלח ישראל ית ימיניה ושוי על ריש דאפרים והוא זעירא וית שמאליה על ריש דמנשה ירושלמי 14 פרנ ית ידוי :
פרנ ית ידוי ארום מנשה בוכרא :
15 ויברך ית יוסף ואמר יי די פלחו אבהתי קדמוי אברהם ויצחק יי דאיזן יתי מראיתני עד יומא הדין : 16 המלאך יהי רעוא קדמך דמלאכא דזמינתך לי לפיפרק יתי מכל בישא יברך ית טלייא ויתקרי בהון שמי ושום אבהתי אברהם ויצחק והיכמא דכווריו יתא סגי מסתני בסיא כדין בנוי דיוסף יתקפון לסגי בגו ארעא : 17 וירא ויחמא יוסף ארום משוי אבוי ית ימיניה על ריש דאפרים ובאיש קדמוי וסעדא ליידא דאבוי לאעדאה יתה מעל ריש דאפרים לאנחותה על ריש דמנשה : 18 ויאמר יוסף לאבוי לא כדין אבא ארום דין בוכרא שוי ימינך על רישיה : 19 וימאן וסרב אבוי ואמר ידענא ברי ידענא והוא יהי לעם רב ואוף הוא יסגי וברם אחוי קלילא יסגי ואוף חכימנא דאוף הוא יהי לעם רב ואוף הוא יסגי וברם אחוי קלילא יסגי יתיר מניה ובנוי יהון סגיאין בעממיא : 20 ויברכם וברכינון ביומא ההוא למימר בך יוסף ברי יברכון בית ישראל ית ינוקא ביומא דמהולתא למימר ישוינך יי כאפרים וכמנשה ובמנין שבטייא יתמני רבא דאפרים קדם רבא דמנשה ומני ית אפרים דיהי קדם מנשה : 21 ויאמר ואמר ישראל ליוסף הא אנא מטא סופי לממת ויהי מימרא דיי בסעדכון ויתיב יתכון לארעא דאבהתכון : 22 ואנא הא יהבית לך ית קרתא דשכם חולק חד למתנא יתיר על אחך די נסיבית מידיהון דאמוראי בעידן די עלתון לגווה וקטית וסיעית יתכון בסייפי ובקשתי :

ירושלמי 22 ואנא הא יהבית לך חולק חד יתיר על אחך לבושיה דאדם קדמאה נסיב יתיה אברהם אבוי דאבא מן ידוי דנמרוד רשיעא ויהב יתיה ליצחק אבא ויצחק אבא יהב יתיה לעשו ואנא נסבית יתיה מן ידוי דעשו אחי לא בחרבי ולא בקשתי אלהין בזכותי ובעובדי טבייא :

9 Et dixit Joseph patri suo; Filii mei sunt, quos dedit mihi sermo Do- 9
mini secundùm hanc scripturam, secundùm quam accepi Asnath filiam
Dinah filiæ tuæ in uxorem : & dixit ; Accedere fac eos nunc ad me, &
benedicam illis. Porro oculi Israel graves erant præ senectute, neque 10
poterat videre : & appropinquare fecit eos ad ipsum, & osculatus est
eos, & amplexatus. Et dixit Israel ad Josephum ; Videre aspectum fa- 11
cierum tuarum non cogitabam, & ecce videre me fecit Dominus etiam
filios tuos. Et eduxit eos Joseph de genibus ejus, adoravitque pronus 12
in terram. Et tulit Joseph ambos ipsos, Ephraim à latere dextro suo, 13
quod erat finistrum ipsius Israelis, & Manassem à latere finistro suo, quod
erat dextrum ipsius Israelis : & adduxit ad eum. Et extendit Israel 14
dextram suam, & posuit super caput Ephraim, qui erat minor, & fini-
stram suam super caput Manassis :
& commutavit manus suas, quia Hieros. 14. *Commutavit ma-*
Manasses primogenitus erat. Et 15 *nus suas.*
benedixit Josepho, & dixit ; Deus
coram quo coluerunt patres mei Abraham & Isaac, Dominus qui aluit
me, ex quo ego sum ad hunc usque diem : Sit beneplacitum coram eo, 16
ut Angelus quem ordinâsti mihi, ut redimat me ab omni malo, benedicat
pueris istis : & vocetur in eis nomen meum, & nomen patrum meo-
rum, Abraham & Isaac : & quemadmodum pisces maris multiplicando
multiplicantur, sic filii Joseph prævaleant in multitudine in medio terræ.
Et vidit Joseph quod poneret pater ejus manum dextram suam super ca- 17
put Ephraim, & displicuit coram eo : & sustinuit manum patris sui, ut
amoveret eam de capite Ephraim, atque poneret eam super caput Ma-
nassis. Et dixit Joseph patri suo ; Non ita pater mi, quoniam hic pri- 18
mogenitus, pone manum dextram tuam super caput ejus. Et renuit pa- 19
ter ejus, & dixit ; Novi, fili mi, novi quòd sit primogenitus, etiam scio
quòd etiam ipse erit in populum multum, & etiam ipse multiplicabitur :
verùm frater ejus minor multiplicabitur præ eo, & filii ejus erunt multi
inter populos. Et benedixit illis eo die, dicendo ; In te Joseph, fili mi, 20
benedicent domus Israel pueris in die circuncisionis, dicendo ; Ponat te
Dominus sicut Ephraim & sicut Manasse : & in numero tribuum nume-
rabitur princeps Ephraim ante principem Manassis : & collocavit Ephra-
im ut esset ante Manasse. Et dixit 21
Israel Josepho ; Ecce finis meus
venit ad moriendum : & erit sermo
Dñi vobis auxilio, & reducet vos
in terram patrum vestrorum. Ego 22
autem ecce dedi tibi civitatem Si-
chem, partem unam in donum plus-
quam fratribus tuis : quam accepi
è manibus Ammorhæorum, tem-
pore quo ingressi estis in medium
ejus, & surrexi & adjuvi vos gladio
meo & arcu meo.

Hier. 22. *Et ego ecce dedi tibi par-*
tem unam super fratres tuos, vestrum
Adam prioris : abstulit eam Abra-
ham avus meus ex manibus Nimrod
improbi, & dedit ipsam Isaaco pa-
tri meo ; Isaac autem pater meus
dedit eam Esau, & ego accepi eam
ex manibus Esau fratris mei, in
gladio meo nec arcu meo, sed me-
rito meo & operibus meis bonis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*Respondit Joseph patri suo; Filii mei 9
sunt, quos dedit mihi Deus hic. Dixit
afferto eos mihi, et benedicã eis. Ocu- 10
li autem Israel gravis fuerant præ se-
nio, nec poterat videre: Et attulit
eos illi, quibus osculum dedit, eis-
que amplexatus est. Et dixit Is- 11
rael ad Joseph; Videre faciem tuam
spem non habui, & ecce ostendit
mihi Deus etiam sobolem tuam.
Eduxit autem eos Joseph è genibus 12
suis, reverentiã exhibens facie sua
in terram. Tulitque Joseph binos il- 13
los, Ephraim in dextra sua à sinistra
Israel, Menasseh verò à sinistra sua
à dextra Israel: & attulit illos ad
eum. Extendens autem Israel dex- 14
tram suam, posuit super caput
Ephraim, ipse verò minor; & sinistrã
suam super caput Menasseh: sinistrè
dextravit manus suas, Menasseh
enim erat primogenitus. Benedixit- 15
que ipsi Joseph dixit; Deus in cujus
conspectu ambulárunt patres mei
Abraham, & Ishac, Deus alimentans
me ab adhuc existente me,
usque ad diem hanc: Angelus eripi- 16
ens me ab omni malo, benedicat pue-
ris: & vocetur in eis nomen meum, et
nomen patrum meorum Abraham &
Ishac: & instar piscium sint in 17
multitudinem in medio terra. Vi-
dens autem Joseph quòd posuisset
pater suus manum dextram suam su-
per caput Ephraim, displicuit ei: capit
ad avertendum eam de super caput
Ephraim ad caput Menasseh. Di- 18
xit Joseph patri suo; Haud ita, pater
mi: nam iste est primogenitus, pone
dextram tuam super caput ejus. Re- 19
nuebat autem pater ejus, dicens; No-
vi fili mi, novi: etiam ipse erit in
populum, atque etiam ipse magnus
erit; sed quidem frater ejus par-
vus, major erit quàm ipse, & sobo-
les ejus erit incolumis inter gentes.
Et benedixit eis die illo, dicendo, 20
In te benedictus erit Israel, dicen-
do; Ponat te Deus sicut Ephraim &
sicut Menasseh: & posuit Ephraim
ante Menasseh. Dixitque Israel ad 21
Joseph; En ego moriens, at erit
Deus vobiscum, & reducet vos ad
terram patrum vestrorum. Ego au- 22
tem dedi tibi portionem unam su-
pra fratres tuos, quam cepi è manu
Emoræi gladio meo & arcu meo.*

*كفت يوسف بپدري او پسراني من ايشان انچه بداد بمن خدا دراين كفت نزديك آور ايشانرا و
بمن وآفرين كنم ايشانرا* وچشماني يسرال كران شدند ازپيري نه تواند بديدن نزديك برد 10
ايشانرا باو بوسه داد بايشان آغوش كرفت بايشان * كفت يسرال بيوسف ديدني روي تو نه اميد 11
داشتم واينك بنمود مرا خدا نيز مرنسلي تو* بيرون آورد [يوسف] ايشانرا از نزد زانوهاء او سجود كرد 12
بروي او بزمين * بستاند يوسف مر دوي ايشان مر افريم درراستي او ازچپ يسرال و مر منسّه از 13
چپي او از راستي يسرال نزديك برد باو * بكشيد يسرال مر راستي او بنهاد ابر سري افريم واو آن 14
خرد ومر چپي او ابر سري منسّه چپ راست كرد مر دستهاي او كه منسّه آن نخست زاد * آفرين 15
كرد مر يوسف كفت آن خدا انچه روش كردند پدراني من بپيش او ابرهم و يصحق آن خدا آن
روزي دهاء مرا از هنيزي من تا آن روز آن اين * آن فرشتهي آن خلاص كنا مرا از همه بدي 16
آفرين كند مر آن كودكان وخوانده شود درايشان نامي من ونامي پدراني من ابرهم ويصحق
وماهيزاد باشند ببسياري درميانى آن زمين * بديد يوسف كه بنهاد پدري او دستي راستي او 17
ابر سري افريم بد آمد درچشماني او بكرفت دستي پدري او بكرداندن آنرا ازبالاي سري
افريم ابر سري منسّه * كفت يوسف بپدري او نه همچنين پدري من كه اين آن نخست زاد بنه 18
راستي تو ابر سري او * نا كام بود پدري او كفت دانستم پسري من دانستم نيز او باشد بقوم 19
ونيز او بزرك باشد وليكن برادري او آن خرد بزرك باشد ازو نسلي او باشد مسلّم در
قومها * آفرين كرد ايشانرا درروزي او بكفتن در تو آفرين باشد يسرال بكفتن بنهد ترا خدا چون 20
افريم وچون منسّه بنهاد مر افريم بپيش منسّه * كفت يسرال بيوسف اينك من ميرا وباشد خدا 21
اوازي شما وبازكرداند شمارا بزمين پدراني شما * ومن بدادم بتو بخشي يكه ابر برادران تو آنچه 22
بستاندم از دستي آن اموري درشمشيري من ودركماني من *

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

CAP. XLIX.

ET vocavit Jacob filios suos, & dixit illis; Purificate vos ab immunditie, & indicabo vobis secreta occulta, fines reconditos, & donationem mercedis justorum, & ultionem improborum, & umbra Eden quænam sit: simul verò congregatis duodecim tribubus Israel, & circundantibus lectum aureum in quo decumbebat, postquam manifestata est illi gloria divinæ majestatis Dei, finis quo venturus erat rex Messias absconditus fuit ab eo. Tunc verò dixit; Venite & narrabo vobis, id quod accidet vobis in fine dierum. Congregamini & audite filii Jacob, & accipite doctrinam ab Israele patre vestro. Ruben primogenitus meus es tu, initium roboris generationis meæ, & initium accidentis cogitationis meæ: conveniebat tibi primogenitura, & dignitas sacerdotalis, & regia; propterea autem quod peccâsti, fili mi, data est primogenitura Josepho, regnum Judæ, sacerdotium Levi. Assimilo ego te horto parvo, in medium cujus ingrediuntur torrentes festini & fortes, ut non possit eos ferre, sed subvertitur, sic contritus es Ruben fili mi, eò quòd peccâsti; ne addas, & pro eo quod peccâsti remitterur tibi: quoniam reputatum est tibi acsi ingressus esses ad uxorem patris tui, cum qua rem habuit, quo tempore confudisti lectum meum, super quem ascendebas. Simeon & Levi fratres sulcales, vasa armorum acutorum factorum ad rapiendum est cognitio eorum. In consilio eorum non complacuit sibi anima mea, & cum congregarentur ipsi adversus Sichem ad destruendum eam non unvit se anima mea: quoniam in ira sua interfecerunt regem & præfectum ipsius, & in voluntate sua fregerunt muros inimicorum suorum. *Et* dixit Jacob maledictum fuit oppidum Sichem, in medium cujus ingressi sunt ad destruendum ipsum in ira sua forti, & iracundia eorum contra Joseph quia dura: dixit Jacob; si habitent isti simul, nullus rex aut præfectus adversus eos stare poterit: dividam hæreditatem Simeonis in duas partes, pars una exibit ad eum è medio hæreditatis filiorum Juda, pars altera inter reliquas tribus Jacob, tribum autem Levi dispergam in medium universarum tribuum Israel.

CAP. XLIX.

1. *Et vocavit pater noster Jacob filios suos, & dixit illis; Congregamini, & docebo vos finem reconditum, arcana abscondita, & præmium mercedis quod manet justos, & pœnam improborum, & felicitatem Eden qualis sit: simul congregatæ sunt duodecim tribus Jacob, & circundabant stratum aureum in quo pater noster Jacob decumbebat, quærentes ut doceret eos finem benedictionum & consolationum: postquàm verò revelatum est illi secretum, absconditum est ab eo, postquam aperta est illi janua claudebatur ab eo. Rediit itaque pater noster Jacob & benedixit filios suos, unumquemque secundùm opera sua bona benedixit eos.* 2. *Ex quo congregatæ sunt duodecim tribus Jacob, & circundederunt stratum aureum in medio cujus pater noster Jacob decumbebat, cogitabant eum revelaturum ipsis ordines benedictionum & consolationum, sed absconditi erant ab eo. Respondit pater noster Jacob, & dixit illis; Ex Abraham avo meo surrexit prophanus Ismael, & omnes filii Cetura, ex Isaac autem patre meo surrexit prophanus Esau frater meus: ego verò timeo ne sit inter vos aliquis, cujus cor divisum sit contra fratres suos, ut proficiscatur & colat idola alia. Respondérunt duodecim tribus Jacob omnes simul, et dixerunt; Audi nos Israel pater noster, Dominus Deus noster Deus unus est: respondit Iacob pater noster, et dixit; Sit nomen ejus magnum benedictum in secula seculorum.* 3. *Ruben primogenitus meus es tu, robur meum, et initium doloris mei: conveniebat tibi Ruben fili mi accipere tres partes potiores præ fratribus tuis, primogenituram, sacerdotium, regnum; verùm quia peccâsti Ruben fili mi, data est primogenitura Ioseph, regnum autem Judæ, sacerdotium verò magnum tribui Levi.* 4. *Assimilo ego te, fili mi Ruben, horto parvo, in cujus medium intrârunt torrentes inundantes, adeo ut non possit eos ferre, sed conteritur à facie eorum; sic contritus es Ruben fili mi in operibus tuis bonis, eò quòd peccâsti: ne iterum pecces et illud quod peccâsti tibi condonabitur.* 5. *Simeon et Levi fratres sulcales, viri præditi armis acutis, fecerunt præliam à pueritia sua, in terra inimicorum suorum peregerunt triumphos præliorum suorum.* 6. *Consilium eorum non placuit anima mea, et cùm congregarentur contra civitatem Sichem, ut depopularentur eam, non pepercerunt gloriæ meæ: quoniam in ira sua occiderunt reges cum principibus, et in voluntate sua vendiderunt Joseph fratrem suum, qui assimilatus est bovi.* 7. *Maledictum oppidum Sichem, in cujus medium ascenderunt Simeon et Levi ad destruendum illud in ira sua, quoniam fortis erat, & in excandescentia sua, quoniam dura fuit. Dixit pater noster Jacob; Si habitaverint hi simul nullus populus nullumque regnum poterit consistere coram eis: dividam ergo tribum Simeonis, ut sint scribæ & doctores legis in Synagoga Jacob, tribum verò Levi distribuam, ut præsint concionibus inter filios Israel.*

בראשית מט
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

מט

1 וקרא ויעקב לבנוי ואמר להום אתכנשו ואחוי לכון קצא דניא רזיא טמיריא ומתן אגריא דצדיקיא ופורעניותהון דרשיעיא ושליותיה דעלמא מה הוא כחדא אתכנשו תרי עשרתי שבטיא דיעקב ומקפין לדרגשא דדהבא דיהוד אבונן יעקב רביע בנוהי בתין דיחני להון קץ ברכתא ונחמתא מן די אתגלי ליה רוא אתכסי מניה מן די אפתח ליה תרעא אטרד מניה חד אבונן יעקב וברוך לבנוי גבר כעובדוי טבין ברוך יתהון: 2 מן דאתכנשו תרי עשרתי שבטוי דיעקב ואשכחו דרגשא דדהבא דיהוה אבונן יעקב רביע בנוהי סברין דהוא גלי להון סדרי ברמתא ונחמתא ואתכסי מניה: ענה אבונן יעקב ואמר להון אברהם אבוי דאתא קם מניה פסול ישמעאל וכל בני קטורה ויצחק אתא קם מניה פסול עשו אף ואנא דחיל דלמא יהי ביניכון גבר לביה פלין על אחוי למיזל למפלח קדם טעון אוחרנין ענין תרי עשרתי שבטוי דיעקב כוליהון כחדא ואמרין שמע מנן ישראל אבונן ואמר יהא שמיה חד עני יעקב אבונן ואמר יהא שמיה רבא מברך לעלמי עלמין: 3 ראובן בוכרי אתי חילי ושירוי צערי חמי הות לך ראובן בדי למסב תלתא חולקין יתיר על אחך בכורותא כהונתא מלכותא ועל דחטית בדי אתיהבת בכורותא ליוסף ומלכותא ליהודה וכהונתא אבונן יעקב רביע בנוהי סברין דהוא גלי להון סדרי ברמתא ונחמתא ואתכסי מניה: ענה אבונן יעקב ואמר להון אברהם אבוי דאתא קם מניה פסול ישמעאל וכל בני קטורה ויצחק אתא קם מניה פסול עשו אף ואנא דחיל דלמא יהי ביניכון גבר לביה פלין על אחוי למיזל למפלח קדם טעון אוחרנין ענין תרי עשרתי שבטוי דיעקב כוליהון כחדא ואמרין שמע מנן ישראל אבונן ואמר יהא שמיה חד עני יעקב אבונן ואמר יהא שמיה רבא מברך לעלמי עלמין: 3 ראובן בוכרי אתי חילי ושירוי צערי חמי הות לך ראובן בדי למסב תלתא חולקין יתיר על אחך בכורותא כהונתא מלכותא ועל דחטית בדי אתיהבת בכורותא ליוסף ומלכותא ליהודה וכהונתא

וקרא ויעקב לבנוי ואמר להום 1
אתכנשו ואחוי לכון קצא דניא
סתימיא קיציא ומתן אגריא
דצדיקיא ופורעניותהון דרשיעיא
וטלניתא דעדן מה היא כחדא מתכנשין
תריסר שבטי ישראל מקפין דרגשא
דדהבא דרביע עלוהי ומן דאיתגלי איקר
שכינתא דיי קיצא דעתיד מלכא
משיחא למיתי איתכסי מיניה ובכן
אמר איתו ואיתני לכון מה דיארע
יתכון בסוף יומיא: הקבצו אתכנשו 2
ושמעו בני יעקב וקבילו אולפן מן
ישראל אבוכון: ראובן בוכרי 3
אנת רישׁ חיל שתושי ושירוי קריות
הדהורי חמי הוי לך בכורותא ורבות
כהונתא ומלכותא ועל די חטית בדי
אתיהיבת בכירותא ליוסף ומלכותא
ליהודה וכהונתא ללוי: פחז מרתיגא 4
לך לנינא קלילא דעלון לנוהי נחלין
מוחין מתנברין ולא יכילת למסובלא
יתהון ואסתחיפת בן איתערת ראובן
בדי די חטית לא תוסיף ועל די חטית
ישתבק לך אדום איתכסי מיניה בדי
לא תתגלי בעלמא דאתי ולא תתדן
עמהון בדינא בכנישתהון דלהון
שבטיא דיעקב ואבדר שבטא דלוי בגו
כלהון שבטיא דישראל:

1. *Et vocavit pater noster Jacob filios suos, & dixit illis; Congregamini, & docebo vos finem reconditum, arcana abscondita, & præmium mercedis quod manet justos, & pœnam improborum, & felicitatem Eden qualis sit: simul congregatæ sunt duodecim tribus Jacob, & circundabant stratum aureum in quo pater noster Jacob decumbebat, quærentes ut doceret eos finem benedictionum & consolationum: postquàm verò revelatum est illi secretum, absconditum est ab eo, postquam aperta est illi janua claudebatur ab eo. Rediit itaque pater noster Jacob & benedixit filios suos, unumquemque secundùm opera sua bona benedixit eos.* 2. *Ex quo congregatæ sunt duodecim tribus Jacob, & circundederunt stratum aureum in medio cujus pater noster Jacob decumbebat, cogitabant eum revelaturum ipsis ordines benedictionum & consolationum, sed absconditi erant ab eo. Respondit pater noster Jacob, & dixit illis; Ex Abraham avo meo surrexit prophanus Ismael, & omnes filii Cetura, ex Isaac autem patre meo surrexit prophanus Esau frater meus: ego verò timeo ne sit inter vos aliquis, cujus cor divisum sit contra fratres suos, ut proficiscatur & colat idola alia. Respondérunt duodecim tribus Jacob omnes simul, et dixerunt; Audi nos Israel pater noster, Dominus Deus noster Deus unus est: respondit Iacob pater noster, et dixit; Sit nomen ejus magnum benedictum in secula seculorum.* 3. *Ruben primogenitus meus es tu, robur meum, et initium doloris mei: conveniebat tibi Ruben fili mi accipere tres partes potiores præ fratribus tuis, primogenituram, sacerdotium, regnum; verùm quia peccâsti Ruben fili mi, data est primogenitura Ioseph, regnum autem Judæ, sacerdotium verò magnum tribui Levi.* 4. *Assimilo ego te, fili mi Ruben, horto parvo, in cujus medium intrârunt torrentes inundantes, adeo ut non possit eos ferre, sed conteritur à facie eorum; sic contritus es Ruben fili mi in operibus tuis bonis, eò quòd peccâsti: ne iterum pecces et illud quod peccâsti tibi condonabitur.* 5. *Simeon et Levi fratres sulcales, viri præditi armis acutis, fecerunt præliam à pueritia sua, in terra inimicorum suorum peregerunt triumphos præliorum suorum.* 6. *Consilium eorum non placuit anima mea, et cùm congregarentur contra civitatem Sichem, ut depopularentur eam, non pepercerunt gloriæ meæ: quoniam in ira sua occiderunt reges cum principibus, et in voluntate sua vendiderunt Joseph fratrem suum, qui assimilatus est bovi.* 7. *Maledictum oppidum Sichem, in cujus medium ascenderunt Simeon et Levi ad destruendum illud in ira sua, quoniam fortis erat, & in excandescentia sua, quoniam dura fuit. Dixit pater noster Jacob; Si habitaverint hi simul nullus populus nullumque regnum poterit consistere coram eis: dividam ergo tribum Simeonis, ut sint scribæ & doctores legis in Synagoga Jacob, tribum verò Levi distribuam, ut præsint concionibus inter filios Israel.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل چهل نهم * * بخواند يعقوب بپسراني او گفت جمع شويد وآگاه كنم بشما مر 1
آنچه فراز رسد شمارا در آخر آن روزگاران *جمع شويد وبشنويد پسراني يعقوب وبشنويد بيسرال 2
پدري شما * راوبن نخست زادي مني تو زوري من واوّلي قوّت من زيادتي مرتبه وزيادتي 3
سلطنت * شتاب كردي چون آب نه باقي گذاشتي كه برآمدي خسپنجاي پدري تو 4
آن هنگام سست شدي بستري من برآمد * شمعون ولوي برادران پيرايهاي ستم سلاحهاي 5
ايشان * در رازي ايشان نه آيد جاني من در جماعت ايشان نه يگانه شود عزيزي من 6
كه در خشمي ايشان بكشتند مرد ودر رضاي ايشان برگندند قلعت * نفرين 7
خشمي ايشان كه قويست وغضبي ايشان كه سختست بخش كنم ايشانرا در يعقوب
پراگنده كنم ايشانرا در يسرال *

CAP. XLIX.

VOcans itaq; Jaacob filios suos, dixit; Congregamini, & notum faciam vobis quod supervenerit vobis in fine temporum. Congregamini & audite filii Jaacob, & auscultate Israeli patri vestro. Reuben, primogenitus meus es tu, fortitudo mea, & initium roboris mei: abundantia dignitatis, & abundantia dominii. Sed festinationem fecisti velut aqua: haud superstitem reliquisti: nam ascendisti cubile patris tui, quo tempore mollis factus es: stratum meum ascendit. Shimeon & Levi fratres, instrumenta injuriæ sunt arma eorum. In secretum eorum ne veniat anima mea, in cœtu eorum ne uniatur gloria mea: quia in iracundia ipsorum occiderunt virum, & pro voluntate sua evadicârunt arcem. Maledicta ira eorum, quia fortis est; & furor eorum, quia vehemens est: dividam eos in Jaacob, & dispergam eos in Israel.

8 יְהוּדָה֙ יְהוֹדֻ֣ךָ אַנְתְּ֤ אוֹדִיתָ֙ עַל֙ עוּבְדָ֣א דְתָמָ֔ר בְּנִ֖ין כֵּ֣ן לָ֑ךְ יְהוּדוּן אָחָ֗ךְ
וְיִתְקָרוּן֙ יְהוּדָאֵ֣י עַל֙ שְׁמָ֣ךְ יָדָ֔ךְ יִתְפְּרְעוּן֙ לָ֣ךְ מִבַּעֲלֵ֔י דְּבָבָ֖ךְ יְהֵוֹן֙ מְקַדְּמִ֣ין וְשָׁאֲלִ֔ין
בִּשְׁלָמָ֖ךְ כָּל֙ בְּנ֣וֹי דַּאֲבוּ֔ךְ׃ 9 מְרַמֵּ֣י אֲנָ֔א לָ֖ךְ בְּרִ֣י יְהוּדָ֑ה לְנ֣וּר בַּ֔ר אַרְיֵ֖וֵן מִן֙
קְטָלוּ֙ דְּיוֹסֵ֣ף אַ֔תְּ הֲוֵיתָ֖א מְשֵׁיזִ֑יב מִן֙ דִּינָ֣א דְתָמָ֔ר בְּרִ֖י אַ֣תְּ הֲוֵיתָ֑א זַכַּ֣אי נִיחַ֔
וְשָׁרֵ֖י בְּנ֣וֹ קְרָבָ֑א הֵ֚ךְ אַרְיָ֣א וְהֵ֔ךְ
אַרְיְוֵתָ֖א וְלֵ֣ית אוֹפָ֑א וּמַלְכוּ֙ דְּתָקוֹם֙
לְקוּבְלָ֔ךְ׃ 10 לָ֣א פְסָקִ֔ין מַלְכִ֖ין מִדְּבֵ֣ית
יְהוּדָ֑ה אַף֙ לָ֣א סַפְּרִ֔ין מַלְּפֵ֖י אוֹרַיְתָ֑א
מִבְּנֵ֣י בְנ֣וֹי עַ֔ד זְמַ֖ן דְּיֵיתֵ֣י מַלְכָּ֑א מְשִׁיחָ֗א
דִּדִידֵ֣יהּ הִ֔יא מַלְכוּתָ֖א וְלִ֣יהּ עַתִּידִ֑ין
דְּיִשְׁתַּעְבְּד֙וּן כָּל֙ מַלְכְוָתָ֣א דְאַרְעָ֔א׃
11 מַה֙ יָאֵ֣י הוּא֙ מַלְכָּ֣א מְשִׁיחָ֔א
דַּעֲתִ֖יד לְמֵקָ֣ם מִדְּבֵ֣ית יְהוּדָ֑ה אָסַ֣ר
חַרְצ֔וֹי וְנָפֵ֖ק לְקַרְבָ֣א לְקָבֵ֑יל שָׁנְאֵ֔וֹי
וּמְתַקְטְלִ֣ין מַלְכִ֔ין עִ֖ם שִׁלְטוֹנִ֑ין מְסַפֵּ֣ק
נַהֲרִ֔יָא כְּדֵ֖ם קְטִ֣ל הֵ֑ון וּמְחַוַּ֣ר גּוּלְמָתֵ֔יהּ
מִן֙ הֲרֵ֣ב נִפְרֵיהֵ֔ון לְבוּשׁ֖וֹי מְעַנְעִ֑ין
בְּאִדְמָ֔א וְהוּא֙ מְרַמֵּ֣י לְרָפוּס֙ עִנְבִ֔ין׃
12 מַה֙ יָאֵ֣ין אִנּ֔וּן עֵינ֖וֹי דְּמַלְּכָ֣א
מְשִׁיחָ֑א לְמֶחֱמֵ֣י מִן֙ חִמְרָ֔א וְזִיקָ֖א
מִלְּמֶחֱמֵ֣י בְּהֵ֑ין גְּלוּ֙ עֲרִיוֹת֙ וּשְׁפִיכוּת֙
דָּ֔ם זַכַּ֖י שִׁנּ֣וֹי בַּקְנִ֑ין בַּהֲלָכָ֗ה מְסַיְּכָ֣ל בְּהֵ֔ין
חֲמָסִ֖ין וְגוֹלִ֣ין יְסַמְּקוּן֙ טוּרוֹי֙ מִן֙ גּוּפֵ֔נִי
וּמַעְצַרְתֵּ֖י מִן֙ חַמְרֵ֣יהּ יְחַוְּרוּן֙ גּוּלְמָתֵ֔יהּ מִן֙
סִינוּי֙ עִבּ֣וּר וְעָדְרִ֔ין דְּעָ֖ן׃ 14 יִשְׂשכָ֣ר
שִׁבְטָ֔א חַקִּ֖יף וְתַחְוֵמֵ֣יהּ יְהֵ֑וֵי מְמַצַּ֣ע
בֵּינֵ֔י תְּרִ֖ין תְּחוֹמַ֑יָּא׃ 15 וַחֲזָ֣א בֵּ֔ית
מַקְדְּשָׁ֖א דְּאִתְקְרֵ֣י מְנוּחָ֑ה אֲרוּם֙ טָ֔ב
הוּא֙ וְיָ֣ת אַרְעָ֔א אֲרוּם֙ שְׁמִ֣ינִין אִנּ֔וּן
פֵּרֵיהּ֙ וְאַרְבַּ֣ן כַּתְפֵ֔יהּ לְכָלְעֵ֖י בְּאוֹרַיְתָ֑א
וַהֲוֹ֙ן לֵ֣יהּ כָּל֙ אֲחֵ֔וי מְסִ֖קֵּי מִסִּ֑ין׃
17 יְהֵ֣וֵי פְרוֹקָ֔א דַּעֲתִ֖יד לְמֵקָ֣ם יִתְקִ֑יף
וְיִתְנָאֵ֣ה עַל֙ כָּל֙ מַלְכְוָתָ֣א וְהוּא֙
יְהֵ֣וֵי מְרַמֵּ֔י לְחֵיָ֖א דְּרָבֵ֣יעַ בְּאוֹרְחָ֑א
וּלְחִוְרְמָ֔נָא דְּכָמֵ֖ין בְּפָרְשַׁ֣ת אוֹרְחָ֑א
דְּמָחָ֣א לְסוּסָ֔א בְּעִקְבֵ֖יהּ וּמִן֙ אֵימָתֵ֣יהּ
מְסְתַּכַּ֣ר רָכְבֵ֔יהּ לְאָתְהַפָּ֖ךְ לַאֲחוֹרֵ֑יהּ
וְהוּא֙ שִׁמְשׁ֔וֹן בַּ֖ר מְנוֹחַ֣ דְּאִיתְמַחֵ֔יהּ
עַל֙ בַּעֲלֵ֣י דְּבָבוֹי֙ וּדְחַלְתֵּיהּ֙ עַל֙ שָׁנְאֵ֔וֹי
וּמְקַטֵּ֖ל מַלְכֵ֣י עִ֑ם שִׁלְטוֹנִֽין׃

Judah, tu confessus es in facto Tamar, propterea te laudabunt fratres tui, & vocabuntur Judæi de nomine tuo; manus tuæ ulciscentur te ab inimicis tuis, jaculando sagittas in illos quando convertent cervicem coram te: & erunt prævenientes ut petant pacem tuam filii patris tui. Assimilo ego te, Juda fili mi, catulo filio leonum; nam ab occisione Josephi fili mi abstulisti animam tuam; & à judicio Tamaris eris liber, quiescens & habitans in fortitudine sicut leo, & sicut vetus leo, qui quando quiescit quis surgere faciet eum? Non cessabunt reges & præfides ex domo Judæ, & scribæ docentes legem ex semine ejus, usq; ad tempus quo veniet rex Messias minor filiorum ejus, & propter eum colliquescent populi. Quàm pulcher est rex Messias qui surrecturus est è domo Judæ? ligavit lumbos suos & descendit & instruxit aciem belli *adversus* hostes suos, interficiendo reges cum principibus eorum, nec est rex aut princeps qui illi sit restiturus: rubore inficiens montes propter sanguinem interfectorum eorum, vestimenta ejus intincta sanguine assimilantur cortici uvarum. Quàm pulchri sunt oculi regis Messiæ sicut vinum purum, ne videre possit concubitus illicitos & effusionem sanguinis innocentis; & dentes ejus puriores sunt lacte, ut non comedant raptum aut direptum: & propterea rubebunt montes ejus, & torcularia ejus præ vino, & colles ejus albi erunt præ frumento & caulis ovium. Zebulun ad littora maris habitabit, & ipse dominabitur portubus, & subiget præfectos maris navibus, & limes ejus perveniet usque ad Sidon. Issachar asinus in legis *onere ferendo*, & tribus fortis cognoscens intentiones temporum: & ipse recubat inter limites fratrum suorum. Et vidit requiem futuri seculi quòd bona esset, & partem terræ Israel quòd suavis esset: propterea inclinavit humerum suum ad laborandum in lege, & erunt illi fratres ejus ferentes munera. Ex domo Dan futurum est ut surgat vir, qui judicet populum suum judiciis veritatis: simul illi auscultabunt *omnes* tribus Israel. Erit vir qui eligetur & surget ex domo Dan, similis basiliſco decumbenti in bivio itineris, & capitibus serpentum, qui insidiatur ad semitam, qui mordet equum in calcaneo, & cadit propter terrorem ejus sessor ejus supinus retrorsum: quemadmodum interficiet Simson filius Manoe omnes fortes Philistæorum, tam equites quam pedites, & subnervabit equos eorum, & præcipitabit sessores eorum retrorsum.

Hier. 8. *Jehuda te laudabunt omnes fratres tui, & de nomine tuo vocabuntur omnes Judæi, manus tuæ ulciscentur te de inimicis tuis: erunt prævenientes & petentes pacem tuam omnes filii patris tui. 9. Assimilo ego te fili mi Juda, catulo filio leonum, ab interficientibus Joseph tu eripiebas, & à judicio Thamaris fili mi tu eras innocens, tranquillus & manens in medio prælii quemadmodum leo, & leæna, nec est populus aut regnum quæ possit stare contra te. 10. Non deficient reges de domo Juda, neque periti doctores legis de filiis filiorum ejus, usque ad tempus quo veniet rex Messias cujus est regnum, & ei subjicientur tandem omnia regna terræ. 11. Quàm pulcher est rex Messias qui surrecturus est è domo Judæ: ligat lumbos suos, & exit in prælium contra osores suos, & interficiuntur reges cum principibus: rubore tingit flumina sanguine interfectorum eorum, & albos reddit colles ejus pinguedine fortium ipsorum: vestimenta ejus intincta sunt sanguine, & ipse similis est calcationi uvarum. 12. Quàm pulchri sunt oculi regis Messiæ vino puro, ut non videat illicitos concubitus illicitos & effusionem sanguinis innocentis; dentes ejus magis exercitati sunt in ritibus, quàm ut comedat illis violentias et rapinas: rubicundi sunt montes ejus vineis, & torcularia ex vino ejus, albi sunt colles ejus ex multitudine frumenti & gregum ovium. 13 14. Issachar tribus fortis, et limes ejus erit situs inter duos limites. 15. Et vidit domum sanctuarii, quæ vocatur quies, quoniam bona est; et terram, quoniam pingues sunt fructus ejus: et inclinavit humerum suum ad laborandum in lege, et erunt illi omnes fratres ejus offerentes tributa. 17. Erit redemptor, qui surrecturus est. fortis erit & elevatus super omnia regna, et ille similis erit serpenti qui erubat in semita, et basiliſco qui insidiatur in bivio itineris, qui percutit equum in calcaneo suo, et ab ejus terrore cadit sessor ejus terga vertere: & ille est Samson filius Manoe, cujus terror fuit super inimicos ejus, et pavor super osores ejus; nam interfecit reges cum principibus.*

שִׁמְשׁ֔וֹן בַּ֖ר מְנוֹחַ֣ יַת כָּל֙ גִּבָּרֵ֣י פְּלִשְׁתָּאֵ֔י לְפַרְשָׁיָ֖א וּלְרַגְלָאֵ֑י וַיְעֵקַ֗ר סוּסָוָתְהוֹן֙ וּמְסַגֵּ֣ר דְּבָבֵיהוֹן֙ לַאֲחוֹרָ֔א׃

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * يهوده تو اقرار كنند بتو برادراني تو دستي تو در قفاي دشمناني تو سجود كنند بتو پسراني
پدري تو * بچّه شير يهوده از نخجير پسري من بر آمدي بخنبيد بخسپيد چون شير و چون 9
ماده شير كه خيزاند اويرا * نه گردد سلطنت از يهوده و دبيري از ميانى فرزندانى او تا كه بيايد 10
مسيح او وباو جمع شود قومها * بسته بتاك كرّهي او و بطايفي بچّهي مادهيانى او بشست در مي 11
لباسي او و در خون انگورها پوشش او * سرخي چشمان ازمي و سپيدي دندانها از شير * 12
* زبولن بكناري دريا ها مسكن گيرد و او بكناري كشتيها و پيغولهي او ابر صيدون * يشكر 13 14
توانگر بمال خسپا ميانى دو حدّها * بديد آسايش كه نيكوست و آن زمين كه خوش 15
است ميل داد كتف او ببر كشيدن بود بخراج گزار * دن حكم كند قومي او چون 16
يكّه قبيلهاي يسرال * باشد دن چون مار ابر راه آن پيچيده ابر طريق آن گزا پاشنهي 17
اسب بيفتد سوارهي او بپس *

Jehudah tu, confitebuntur tibi fratres tui: manus tua erit in cervice inimicorum tuorum, reverentiam exhibebunt tibi filii patris tui. Catulus leonis Jehudah: à præda fili mi ascendisti: celebris evasit, decubuit sicut leo, & sicut leæna, quis excitabit eum? Non recedet imperium à Jehudah, & Scriba è medio filiorum ejus; donec veniat Christus ejus, & ei congregabuntur Gentes. Ligans ad vitem pullum suum, & ad propaginem fœtum asinæ suæ: lavit in vino vestimentũ suum, & in sanguine uvarum indumentum suum. Rubedo oculorum ejus præ vino, & candor dentium præ lacte. Zebulun in littore marium habitationem capiet, & erit in littus navibus: & angulus ejus ad Sidon. Isschachar præpotens ovibus, decumbens inter duos terminos. Videnſq; requiem quòd sit bona, & terrã quod sit amœna, inclinavit humerũ suum ad ferendum, & fiet tributum solvers. Dan judicabit populum suum, sicut unus tribuum Israel. Erit Dan sicut serpens juxta viam, intortus juxta semitam, mordens calcaneum equi, & cadet eques ejus retrorsum.

בראשית מט
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

לישועתך אמר יעקב כד חמא ירח 18
גדעון בר יואש וירח שמשון בר מנוח
דקיימין לפרוקן לא לפורקניה דגדעון
אנא מסתכי ולא לפורקניה דשמשון אנא
מוריך דפורקנהון פורקן דשעתא אלהין
לפורקנך סכירת ואודיקירת יי דפורקנך
פורקן עלמין: גד גדוד שבטא דנד יעברון 19
מזיינין עם שאר שבטייא ית נחלי ארנונא
והינון יכבשון קדמיהון ית עמודייא
דארעא והינון יהדרון מזיינין בסופא
בנכסין סגיאין וישרון בשליותא להלאה
מן עיבר יורדנא דכדין אתרעון והוד
להון ואתקבלו אחסנתהון: מאשר 20
מובוי דאשר מן שמיין הינון פירוי
ארעיא מרבית בושמין ועיקרי סמנין:
נפתלי נפתלי עונד קליל דמי לאיילא 21
דרהיט על שיני טוריא מבשר בשורן
טבן הוא בשר דער כדון יוסף קיים
והוא אוזדרו ואול למצרים ואייתי
אוניתא דחקיל בפילתא דלית בה לעשו
חולקא ובר הוה פתח פומיה בכנישתא
דישראל למשבחא מבחר מכל לשניא:
בן פורת יוסף בני דרבית יוסף בני 22
דרבית ותקיפת וסוף הוה עלך למתקף
דכבשת יצרך בעובדא דריבונתך
ובעובדא דאחך מדמי אנא לך לגופן
שתילא על מבוען דמין דשלחת
שורשהא ותברת שיני כיפיא ובעוברתא
בכשת כל אילני סרקא כן בכשתא
יוסף בני בחכמתך ובעובדך טביא כל
חרשי מצראי וכד הוו מקלסין קדמך הוו
בנתהון דשלטוניא מהלכן על טוריא
ושריין לקבלך שירין וקטלאין דדהבא מן
בגלל דתחלי עינך בהן ולא חליתא עינך
בחדא מנהון למסתכיבא בהין ליום דינא
רבא: וימררוהו ומטרירו ליה ונצו ליה 23
כל חרשי מצראי ואוף אכלו קורצוי קדם
פרעה סברין למחתא יתיה מן יקריה
אמרין עלוי לישן תליתאי דקשי הי
בניריו: ותשב והדרת למתב לקדמותא 24
חקוף איבריה דלא למשמשא עם
רבונתיה ואיתבדרו ידוי מן הרהורא
זרעא וכבש יצריה מן אולפן תקיף
דקביל מן יעקב ומתפן וכא למהוי
פרנסא ולאיתחברא בגלוף שמהן על
אבניא דישראל: מאל מפיסר אלהא 25
דאבוך יהי סיועך ומן דמתקרי שדי
יברכינך ברכן דנחתן מטלא דשמיא
מלעילא ומטוב ברכן מבועי תהומא
דסלקן ומכסין צמחין מלרע בריכין יהויין
תדייא דינקת מנהן ומעייא דרבעת
בהון:

18 אמר אבונן יעקב לא לפורקניה
דגדעון בר יואש סכית נפשי דהוא שעה
ולא לפורקניה דשמשון דהוא פורקן
עביד אלא לפורקנא דאמרת במימרך
למיתי לעמך בני ישראל ליה לפורקנך
סכירת נפשי: 19 מדבירת גד יפקון
משריין מטכסין וינין ואנון יעברון ית
ישראל ית ירדנא ואנון יחסנון ית
ית ארעא דכנען ובתר כן יחזרון בשלם
למשכניהון: 20 טיבוי דאשר מה שמינה
היא ארעא ואריסיה חדוי מסקיא
תפנוקי מלכיא דבני ישראל: 21 נפתלי
עונד דקליל למבשר בשורן טבן והוא
בשר לאבונן יעקב מן שירויא דהוא עד
כדון יוסף בחיין והוא נחית למצרים
בשעא זעירא ואייתי אוניתא דחקל
בפילה מן פלטין דיוסף וכשהוא פתח
פומיה בכנשתא דיעקב לישניה חלי
כרובשא: 22 בני דרביתא יוסף בני
דרביתא ותקיפת ותתחמי לך למתקף
מדמי אנא יוסף בני לנופא שתילא
על מבוען דמין דשלחת שורשהא
ותברת שיני כיפיא ובעובדתא
בכשת כל אילני סרקא כן כבשתא
יוסף בני בחכמתך ובעובדך טביא כל
חרשי מצראי וכד הוו מקלסין קדמך הוו
בנתהון דשלטוניא מהלכן על טוריא
ושריין לקבלך שירין וקטלאין דדהבא מן
בגלל דתחלי עינך בהן ולא חליתא עינך
בחדא מנהון למסתכיבא בהין ליום דינא
רבא: וימררוהו ומטרירו ליה ונצו ליה 23
כל חרשי מצראי ואוף אכלו קורצוי קדם
פרעה סברין למחתא יתיה מן יקריה
אמרין עלוי לישן תליתאי דקשי הי
בניריו: ותשב והדרת למתב לקדמותא 24
חקוף איבריה דלא למשמשא עם
רבונתיה ואיתבדרו ידוי מן הרהורא
זרעא וכבש יצריה מן אולפן תקיף
דקביל מן יעקב ומתפן והא למהוי
פרנסא ולאיתחברא בגלוף שמהן על
אבניא דישראל: מאל מפיסר אלהא 25
דאבוך יהי סיועך ומן דמתקרי שדי
יברכינך ברכן דנחתן מטלא דשמיא
מלעילא ומטוב ברכן מבועי תהומא
דסלקן ומכסין צמחין מלרע בריכין יהויין
תדייא דינקת מנהן ומעייא דרבעת
בהון:

מן תקיפא דיעקב דמתחות אדרע גבורתיה מדברין ואתין שבטייא דישראל: 25 ברכן דתתדין דינקת מנהון ומעייא דרבעת בהון;

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Dixit Jacob quando vidit Gedeonem filium Joas, & Simsonem filium Manoe, qui futuri erant liberatores; Non liberationem Gedeonis ego expecto, neque liberationem Samsonis ego perspicio, quia liberatio eorum liberatio temporalis fuit; sed ego salutem tuam expecto & perspicio, Domine, quia liberatio tua liberatio seculorum. Tribus Gad transibunt armati cum reliquis tribubus torrentes Arnonis, & ipsi subigent ante eas columnas terræ, & ipsi revertentur armati in fine cum opibus multis, ut habitent in tranquillitate ultra transitum Jordanis: sic enim eligent, accidetq; illis ut recipiant hæreditatem suam. O felicem Ascher! pingues erunt fructus ejus, terra ejus copiosè producet aromata & præcipuos odores. Naphtali nuntius velox, similis cervo currenti sup tupes montium, annuntians lætum nuntium; annuntiavit enim hactenus Josephum vivere, & ipse expeditus fuit ut abiret in Ægyptum, & afferret instrumentum agri spelunceæ duplicis, in quo nulla erat ipsi Esau portio: & quando aperuit os suum in Synagoga Israel ad laudandum, probatior erat reliquis linguis. Fili mi qui crevisti Joseph, fili mi qui crevisti, & robustus fuisti, & finis fuit de te ut robustus esses, eò q subegisti concupiscentiam tuam in negotio heræ tuæ, & in opere fratrum tuorum: assimilo ego te viti plantatæ juxta fontes aquarum, quæ mittit radices suas & perfringit dentes petrarum, & per ramos suos subigit omnes arbores steriles; sic subegisti Joseph fili mi sapientiâ tuâ omnes magos Ægyptiorum, & omnes sapientes eorum, qui erant eo tempore quo equitare te fecerunt in curru secundo Pharaonis & proclamârunt coram te, dicentes; Hic est pater regis: vivat & in vita conservetur pater regis, qui magnus est sapientiâ, & minor annis: & erant filiæ regum & primorum saltantes propter te ad fenestras, & considerantes te è cancellis, & erant spargentes coram te monilia & annulos, muraenulas, torques, & omnis generis vasa aurea, cogitantes te suspensum habere oculum tuum & contemplari unam ex illis. Absit tibi Joseph fili mi, ut suspensum habeas oculum tuum in unam ex illis. Erant verò filiæ regum et principum dicentes hæ ad illas; Hic est vir pius Joseph, qui non ambulavit post aspectum oculorum suorum, nec post cogitationes cordis sui, eò quòd aspectus oculorum & cogitatio cordis perdunt filios mulierumè medio mundi; propterea surgent ex te duæ tribus, Manasses & Ephraim, & accipient partem & hæreditatem cum fratribus suis in partitione terræ. 23. Locuti sunt contra eum, neque prævaluerunt illi omnes arioli Ægypti, & omnes sapientes dixerunt malum de eo coram domino suo; accusârunt eum coram Pharaone rege Ægypti, ut eum dejicerent de gloria sua: dixerunt de eo linguâ tertiâ in palatio Pharaonis, quæ fuit illi dura ut sagittæ. 24. Sed habitare fecit robur fiduciæ suæ in ambabus manibus & brachiis suis, & petiit miserationes à forti patris Jacob, sub brachio fortitudinis cujus ducebantur & veniebant tribus Israel. 25. Benedictionibus uberum ex quib⁹ lactat⁹ es, & viscerũ in quib⁹ cubuisti.

18. *Dixit pater noster Jacob; Non redemptionem Gedeonis filii Joas, expectat anima mea quæ est temporalis; neque redemptionem Samsonis, quæ est salus creata: sed redemptionem quam dixisti verbo tuo venturam esse populo tuo filiis Israel, hanc redemptionem tuam expectat anima mea.* 19. *Ex domo Gad exibunt turmæ instruentes arma, & ipsi transire facient Israelitas Jordanem, & ipsi introducent eos in hæreditatem terræ Cânaan: & postea redibunt pacificè in tabernacula sua.* 20. *O felicem Aser! quàm pinguis est terra, & terra ejus erit suppeditans delicias regũ filiorũ Israel.* 21. *Naphtali cervus velox ad annuntiandum bona nova; nam ipse annuntiavit patri nostro Jacob ab initio qnòd adhuc viveret Joseph, & ipse descendit in Ægyptum intra breve spatium, & adduxit instrumentum agri duplicis ex palatio Joseph: cum verò aperuit os ejus in cœtu Jacob, lingua ejus dulcis fuit ut mel.* 22. *Fili mi qui crevisti Joseph, fili mi qui crevisti, & fortis fuisti, & visus es tibi fortis esse: assimilo ego Josephum filium meum viti plantatæ juxta fontes aquarum, quæ misit radices suas in abyssos, & perfregit dentes omniũ petrarum, emisit se in sublime, & subegit omnes arbores: sic subegisti Joseph fili mi sapientiâ tuâ omnes magos Ægyptiorum, & omnes sapientes eorum, qui erant eo tempore quo equitare te fecerunt in curru secundo Pharaonis & proclamârunt coram te, dicentes; Hic est pater regis: vivat & in vita conservetur pater regis, qui magnus est sapientiâ, & minor annis: & erant filiæ regum & primorum saltantes propter te ad fenestras, & considerantes te è cancellis, & erant spargentes coram te monilia & annulos, muraenulas, torques, & omnis generis vasa aurea, cogitantes te suspensum habere oculum tuum & contemplari unam ex illis. Absit tibi Joseph fili mi, ut suspensum habeas oculum tuum in unam ex illis. Erant verò filiæ regum et principum dicentes hæ ad illas; Hic est vir pius Joseph, qui non ambulavit post aspectum oculorum suorum, nec post cogitationes cordis sui, eò quòd aspectus oculorum & cogitatio cordis perdunt filios mulierumè medio mundi; propterea surgent ex te duæ tribus. Manasses & Ephraim, & accipient partem & hæreditatem cum fratribus suis in partitione terræ.* 23. *Locuti sunt contra eum, neque prævaluerunt illi omnes arioli Ægypti, & omnes sapientes dixerunt malum de eo coram domino suo; accusârunt eum coram Pharaone rege Ægypti, ut eum dejicerent de gloria sua: dixerunt de eo linguâ tertiâ in palatio Pharaonis, quæ fuit illi dura ut sagittæ.* 24. *Sed habitare fecit robur fiduciæ suæ in ambabus manibus & brachiis suis, & petiit miserationes à forti patris Jacob, sub brachio fortitudinis cujus ducebantur & veniebant tribus Israel.* 25. *Benedictionibus uberum ex quib⁹ lactat⁹ es, & viscerũ in quib⁹ cubuisti.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

18 *بفرجهاي تو اميد كردم خدا * جد لشكر لشكر كشد او واو لشكر كشد پس * از انش
19 چربست ناني او واو بدهد نازنيدهاي پادشاه * نغتلي چون كوزن فرستاده شده آن دها
20 كفتارهاي پاكيزه * پسري برومند يوسف پسري برومند ابر چشمه دختران كام نهاد ابر قلعه
21 *تلخي نمودند اويرا خصومت كردند كين توختند اويرا خداوندان تيرها * وبنشست در قوت
22 كماني او قوي شدند بازوهاي دستهاي او از حضرت جليل خداي يعقوب ازانجا روزي دها
23 نسلي يسرال * از خداي پدري تو وياري دهد ترا وبر شدّي آفرين كند ترا آفرينها آسمان
24 از بالا آفرينها تهوم خسپا فرود آفرينها پدر ومادر *

In liberationibus tuis speravi, Deus. Gad, exercitus coget se, in eum, & ipse exercitum coget postea. De Asher, pinguis erit panis ejus, & ipse dabit delicias regis. Naphtali sicut cerva missa, dans eloquia pura. Filius frugifer est Joseph, filius frugifer juxta fontem: filiæ passus posuerunt super castellum. Amaritudinem ostenderunt in eum, & jurgium fecerunt: odium rependerunt ei domini sagittarum. Sed mansit in fortitudine arcus ejus, corroborata sunt brachia manuum ejus à majestate illustrissimi Dei Jacob: indè alimentum dans soboli Israel. A Deo patris tui, & auxilium dabit tibi: & Shaddai benedicet tibi benedictionibus cœli desuper, & benedictionibus abyssi jacentis deorsùm; benedictionibus patris & matris.

26 בִּרְכָתָא דְאָבוּךְ יִתּוֹסְפָן עַל בִּרְכָתָא דְבָרִיכוּ יָתִי אַבָּהָתוֹי אַבְרָהָם וְיִצְחָק מְחִילִין לְטוּרַיָּא וּמִן בִּרְכָתָא אַרְבַּעְתֵּי אִמָּהָתָא דְּמִתְיַלְּדָן בְּגוֹלְמָתָא שָׂרָה רִבְקָה רָחֵל וְלֵאָה וַיִּתְיַן כָּל בִּרְכָתָא אִלֵּין וְיִתְעַבְּדוּן כְּלִיל דְּרֵבוּ עַל רֵישֵׁיהּ דְּיוֹסֵף וּלְקַדְקַדָּא דְנָבְרָא דְּהַוָּה רַב וְשַׁלִּיט בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְזָהִיר בִּיקָרָא דְאָחוֹי : 27 בִּנְיָמִן שֵׁיבֶט תַּקִּיף כְּדִיבָא טַרְפֵּיהּ בְּאַרְעֵיהּ תִּשְׁרֵי שְׁכִינַת מַרִּי עָלְמָא וּבְאַחֲסָנָתֵיהּ יִתְבְּנֵי בֵּית מוּקְדְּשָׁא בְּצַפְרָא יְהוֹן כָּהֲנַיָּא מְקָרְבִין אִימַר תְּדִירָא עַד אַרְבַּע שָׁעִין וּבֵינֵי שְׁמָשָׁתָא יְקָרְבוּן אִימַר תִּנְיָן וּבְרַמְשָׁא יְהוֹן מְפַלְּגִין מוֹתַר שְׁאַר קוּרְבָּנַיָּא וְאָכְלִין 28 גְּבַר חוּלְקֵיהּ : כֹּל אִלֵּין שִׁבְטַיָּא דְיִשְׂרָאֵל תְּרֵיסַר כּוּלְהוֹן צַדִּיקַיָּא כַּחֲדָא וְדָא דְמַלֵּיל לְהוֹן אֲבוּהוֹן וּבָרִיךְ יַתְהוֹן אִישׁ הֵי כְּבִרְכָתֵיהּ בָּרִיךְ יַתְהוֹן : 29 וּצְוָא וּפְקִיד יַתְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן אֲנָא מִתְכַּנֵּישׁ לְעַמִּי קִבְרוּ יָתִי לְוַת אֲבָהָתִי לִמְעָרְתָּא 30 דִּי בְחַקַל עָפְרוֹן חִתָּאָה : בִּמְעָרְתָּא דִּי בְחַקַל כְּפֵילְתָּא דְעַל אַפֵּי מַמְרֵא בְּאַרְעָא דְכְנָעַן דְּזַבִּן אַבְרָהָם יָת חַקְלָא מִן עָפְרוֹן חִתָּאָה לְאַחְסָנַת קְבוּרְתָּא : 31 שְׁמָה חַפְנ קְבָרוּ יָת אַבְרָהָם וְיָת שָׂרָה אִנְתְּתֵיהּ חַפְנ קְבָרוּ יָת יִצְחָק וְיָת רִבְקָה 32 אִנְתְּתֵיהּ וְחַפְנ קְבָרִית יָת לֵאָה : אִקְנֵה וְבֵינֵי חַקְלָא וּמְעָרְתָּא דְבֵיהּ מִן בְּנֵי חִתָּאָה : 33 וּכְל וּפְסַק יַעֲקֹב לְפַקָּדָא יָת בְּנוֹי וּכְנִישׁ רַגְלוֹי לְנוּ דַרְגְּשָׁא וְאִתְנְגִיד וְאִתְכְּנִישׁ לְעַמֵּיהּ :

26 ברכות ברכתא דאבוך יתוספן על ברכתא דבריכו יתי אבהתוי אברהם ויצחק מחילין לטוריא ומן ברכתא ארבעתי אמהתא דמתילדן בגולמתא שרה רבקה רחל ולאה ייתין כל ברכתא אלין ויתעבדון כליל דרבו על רישיה דיוסף ולקדקדא דנברא דהוה רב ושליט בארעא דמצרים וזהיר ביקרא דאחוי : 27 בנימין גניסין שיבט תקיף כדיבא טרפיה בארעיה תשרי שכינת מרי עלמא ובאחסנתיה יתבני בית מוקדשא בצפרא יהון כהניא מקרבין אימר תדירא עד ארבע שעין וביני שמשתא יקרבון אימר תנין וברמשא יהון מפלגין מותר שאר קורבנייא ואכלין גבר חולקיה : 28 כל אלה כל אלין שבטיא דישראל תריסר כולהון צדיקין כחדא ודא דמליל להון אבוהון וברך יתהון איש הי כברכתיה ברך יתהון : 29 ויצו ופקיד יתהון ואמר להון אנא מתכנש לעמי קברו יתי לות אבהתי למערתא 30 די בחקל עפרון חתאה : במערתא די בחקל כפילתא דעל אפי ממרא בארעא דכנען דזבן אברהם ית חקלא מן עפרון חיתאה לאחסנת קבורתא : 31 שמה חפן קברו ית אברהם וית שרה אנתתיה חפן קברו ית יצחק וית רבקה אנתתיה וחפן קברית ית לאה : אקנה וביני חקלא ומערתא דביה מן בני חתאה : 32 ויכל ופסק יעקב לפקדא ית בנוי וכניש רגלוי לנו דרגשא ואתנגיד ואתכניש לעמיה : 33

ו וְאִתְרְמִי יוֹסֵף יָת אָבוֹי בְּעָרְסָא דְשִׁנְדְּפִין מְחַפְּיָא דְּהַב טַב מְקַבְּעָא אַבְנִין טָבִין וּמַחֲזָקָא בְּאַטוּנִין דְּבוּז תַּפְנ הֲוֹ שַׁדְיָין חַמְרִין רְתִיחִין וְתַפְנ מוּקְדִין רֵישֵׁי בוֹסְמִנִין תַּפְנ הֲוֹ קַיְמִין גְּבְרִין מִן בְּנוֹי דְּעֵשָׂו תַּפְנ קַיְמִין שְׁלִטוּנִין מִן בְּנוֹי דְּיִשְׁמָעֵאל תַּפְנ קָאֵים אַרְיֵה יְהוּדָה גְּבָרְהוֹן דַּאֲחוֹי עָנֵי יְהוּדָה וַאֲמַר לַאֲחוֹי אֲחוֹ נִבְנֵי לַאֲבוֹנָן אַרְזָא רָמָא דְּרֵישֵׁיהּ מְטֵי עַד צֵירַת שְׁמַיָּא בְּרֵם שׁוֹרְשׁוֹי עַד דָּרֵי עָלְמָא דְּמִנֵּיהּ קָמוּ תְּרֵי עֲשָׂרְתֵּי שִׁבְטִין דְּמִנֵּיהּ קָמוּ כָּהֲנַיָּא בַּחֲצוֹצְרֵיהוֹן וְלֵיוָאֵי בְּכִנָּרֵיהוֹן וּבְכִין אַרְכִּין יוֹסֵף בְּאַפּוֹי דַּאֲבוֹי וּבְכָא עֲלוֹי וְנַשֵּׁיק יְתֵיהּ :

1 Et jacere fecit Joseph patrem suum in strato cedrorum, quod tectum erat auro bono, & substratum lapidibus pretiosis, quod apprehendebant funes byssini : ibi erant effundentes vina ferventia, & ibi comburebant præcipua aromata. Ibi stabant fortes de domo Esau, & fortes de domo Ismael, ibi stabat leo Jehuda fortis fratrum suorum : respondit & dixit fratribus suis ; Venite & ædificemus super patrem nostrum cedrum excelsam, cujus caput pertingat usque ad summitatem cœlorum rami, autem ejus obumbrent omnes habitatores terræ, & radices ejus pertingant usq; ad fundum abyssi : ex eo surexerunt duodecim tribus, ex eo surrecturi sunt reges & principes, & sacerdotes in divisionibus eorum ad offerendum oblationes, & ex eo Levitæ in separationibus eorum ad canendum. Ecce tunc inclinavit se Joseph super facies patris sui, & flevit super eo, & osculatus est eum. Et præcepit Joseph servis suis medicis, ut aromatibus condirent patrem suum : & aromatibus condierunt medici Israelem.

Hier. 1. *Et jacere fecit eum Joseph in strato cedrorum, quod tectum erat auro, et obsitũ margaritis, et instratũ vestib' byssinis & purpureis : ibi effundebant vina et odores bonos, ibi incendebant aromata, ibi stabant viri ex filiis Esau, ibi stabant principes ex filiis Ismael, ibi stabat leo Juda fortissimus fratrum suorum: respondit Juda, et dixit fratribus suis ; Venite ædificemus patri nostro cedrum excelsam, cujus caput perveniat usque ad summitatem colorum, verum radices ejus usque ad habitatores seculi ; ex qua surgent duodecim tribus, ex qua stabunt sacerdotes cum tubis suis, et Levitæ cum citharis suis. Et ipsi flebant : Joseph etiam incurvavit se in facies patris, et flevit super eum, et osculatus est eum.*

2 וְאַרְבַּע יוֹסֵף בְּעָרֵס דִּשְׁנְדְּפִין דְּמַחֲפִיָא דְּהַב טַב מְקַבְּעָא מַרְגָּלִין וּמְחוֹקָא בְּמָאנֵי בּוּצָא וְאַרְגְּוָנָא תַּפְנ שָׁפְכִין חַמְרִין וְרֵיחָנִין טָבִין תַּפְנ מוֹקְדִין בּוֹסְמָנִין תַּפְנ קָיְמִין גּוּבְרִין מִן בְּנוֹי דְּעֵשָׂו תַּפְנ קָיְמִין שְׁלִטוּנִין מִן בְּנוֹי דְּיִשְׁמָעֵאל תַּפְנ קָאֵים אַרְיֵה יְהוּדָה גְּבָרְהוֹן דַּאֲחוֹי עָנֵי יְהוּדָה וַאֲמַר לַאֲחוֹי אֲחוֹ נִבְנֵי לַאֲבוֹנָן אַרְזָא רָמָא דְּרֵישֵׁיהּ מְטֵי עַד צֵירַת שְׁמַיָּא בְּרֵם שׁוֹרְשׁוֹי עַד דָּרֵי עָלְמָא דְּמִנֵּיהּ קָמוּ תְּרֵי עֲשָׂרְתֵּי שִׁבְטִין דְּמִנֵּיהּ קָמוּ כָּהֲנַיָּא בַּחֲצוֹצְרֵיהוֹן וְלֵיוָאֵי בְּכִנָּרֵיהוֹן וּבְכִין אַרְכִּין יוֹסֵף בְּאַפּוֹי דַּאֲבוֹי וּבְכָא עֲלוֹי וְנַשֵּׁיק יְתֵיהּ :

2 Et præcepit illis medicis, ut aromatibus condirent patrem ejus : & condierunt medici Israelem.

Hier. 2. *Et præcepit illis medicis, ut aromatibus condirent patrem ejus : & condierunt medici, Israel.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

26 *آفرينهاي پدري تو قوي شدند ابر آفرينهاي استادان من تا آرزوي چكادهاي جاويد باشند
27 بسري يوسف و بتارکي پرهيزکار از برادراني او * بنيمين چون گرگ نخجير کند در بامداد
28 بخورد غارت و بايوار بخش کند غنيمت * همه اينان قبيلهاي يسرال دوازده و اينان آنچه سخن
گفت بايشان پدري ايشان آفرين کرد ايشانرا مردي چون آنچه آفرين او آفرين کرد ايشانرا *
29 * بفرمود ايشانرا و گفت بايشان من جمع شوا بقومي من گور کنيد مرا بپدراني من بآن مغارهي
30 آنچه در دشت عفرون آن حتي * در مغارهي آنچه در دشت آن دولايي آنچه ابر پيش ممرا در زميني
31 کنعن آنچه بخريد ابرهم مر آن دشت از نزد عفرون هحتي بگرفتن قبرا * آنجا گور کردند مر ابرهم
32 و مر شره زني او و آنجا گور کردند مر يصحق و مر ربقه زني او و آنجا گور کردم مر لاه * خريداري
33 آن دشت و آن مغاره آنچه درو از نزدي پسراني حت * تمام کرد يعقوب بوصيت کردن مر پسراني
او جمع کرد پايهاي او بآن بستر بناليد و جمع شد بقومي او * * فصل پنجاهم *

1 * بيفتاد يوسف ابر روي پدري او بگريست ابر او ببوسيد باو * بفرمود يوسف مر بندگاني اويرا مر
2 آن طبيبان بکافور زدن مر پدري او و کافور زدند آن طبيبان مر يسرال *

Benedictiones patris tui validiores 26 *sunt benedictionibus magistrorum meorum : adusque desiderium jugorum æternitatis erunt in capite Joseph, & in vertice piissimi fratrum suorum. Binjamin ut lupus prædationem faciet : manè comedet prædam, & vesperè dividet spolium.* 27 *Omnes istæ tribus Israel duodecim, & hæc sunt quæ dixit iis pater eorum : benedixit iis, unicuique secundùm benedictionem suam benedixit eis.* 28 *Præcepit illis quoque, dicens iis, Ego aggregor ad populum meum : sepelite me cum patribus meis in spelunca quæ in agro Ephron Hittæi, In spelunca quæ est in agro Duplicitatis, quæ è regione Mamre in terra Chenaan, quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hittæo in possessionem sepulchri. Illic sepelierunt Abraham* 29 *& Sarah uxorem ejus, & illic sepelierunt Ishac & Ribcah uxorem ejus, & illic sepelivi Leah. Emptio agri & speluncæ quæ in eo, fuit à filiis Heth. Finiens demum Jacob mandare filiis suis, collegit pedes suos in lectum, & expirans aggregatus est ad populum suum.* 30 31 32 33

CAP. L.

1 *Et cecidit Joseph super faciem patris sui ; flensque super eum, osculatus est eum. Præcepitque Joseph servis suis medicis, camphorâ condire patrem ejus : & camphorâ condierunt medici, Israel.*

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וימלאו ושלימו ליה מן דאתבסם ארבעין יומין ארום כדין שלמין יומי בסיסיא 3
ובכון יתיה מצראי שובעין יומין אמרין אלין לאלין איתון נבכי על יעקב חסידא
דבזכותיה עדרת כפנא מן ארעא דמצרים דהוות גזירתא למהוי כפנא ארבעין
וחרתין שנין ובזכותיה דיעקב אתמנען ארבעין שנין מן מצרים ולא הוה כפנא
אלהין חרתין שנין בלחודיהן: ויעברו יומי בכיתיה ומליל יוסף עם רבני 4
בית פרעה למימר אין בבעו אשכחנא רחמין בעיניכון מלילו כדון במשמעיה
דפרעה למימר: אבי אנא קים עלי למימר הא אנא מית בקברי דחפרית לי 5
בארעא דכנען תמן תקברינני וכדון איסק כדון ואיקבור ית אבא ואיתוב:
ואמר פרעה סק וקבור ית אבוך היכמא דקיים עלך: ויעל ויסליק יוסף לסקבורית 6
אבוי ויסליקו עמיה כל עבדוי דפרעה סבי ביתיה וכל סבי ארעא דמצרים: וכל בית 7
וכל אנש ביתא דיוסף ואחוי ובית אבוי לחוד טפלהון ועניהון ותוריהון שבקו בארעא 8
דגשן: ויעל ויסליקו עמיה אוף פרשין אוף הוות משירייתא סגיאה לחדא: 9
ויבאו ואתו עד בירת אידרי דאטר די בעיבראא דיורדנא וספדו תמן ספוד רב ותקיף 10
לחדא ועבד לאבוי אובלא שבעא יומין: וירא יתבי ארעא כנענאי אובלא 11
בבירת אדרי דאטד ושדרין קטורי חרצהון בגין איקר דיעקב והוו מחוין בידיהון
ואמרין אבל תקיף דין למצרים בגין כן קרא שמא דאתר אבל מצרים די בעוברא
דיורדנא: ויעשו ועברו בנוי ליה היכדין כמא דפקידינון: וישאו ונטלו יתיה בנוי 12 13
לארעא דכנען ושמיע פתגמא לעשו רשיעא ונטל מן טורא דנבלא בלניונין סגיאין
ואתא לחברון ולא הוה שביק ליוסף למיקבור ית אבוי במערת כפילתא מן קדם
אזל נפחלי ורהט ונחת למצרים ואתא בדהוא יומא ואייתי אוניתא דכתב עשו
ליעקב אחוי על פלנות מערת כפילתא ומן יד רמז לחושים בר דן ונטל סייפא
וקטע רישיה דעשו רשיעא והוה רישיה דעשו מתנלגל עד דעל לנו מערתא
ואיתנח בנו עיטפיה דיצחק אבוי ונופיה קברו בנוי דעשו בחקל כפילתא ובתר
כן קברו יתיה בנוי ליעקב במערת חקל כפילתא דיובן אברהם ית חקלא
לאחסנת קבורתא מן עפרון חיתאה על אנפי ממרא: וישב ויתב יוסף למצרים 14
הוא ואחוי וכל דסליקו עמיה למסקבור ית אבוי בתר דקבר ית אבוי: וירא 15
וחמו אחי יוסף ארום מית אבוהון ולא הוה מסתחר עמהון כחרא למיכול
לחדא ואמר מה דילמא נטר לנא סנא יוסף ואתבא יתיב לנא ית כל בישא דנמלנא
יתיה: ויצוו ופקידו ית בלהה למימר 16 ירוחלמי ופקידו שבטיאית בלהה
ליוסף אבוך פקיד קדם מותיה למימר אמתא דרחל למימר אבוך פקיד קדם
לך: כה תימרון ליוסף במטו שבוק 17 עד לא יתבנש למימר:
כדון לחובי אחך ולחטאיהון ארום בישא נמלו יתך וכדין שבוק בבעו לחובי עבדי אלהא דאבוך ובכא יוסף בסלוותהון עמיה:

Et completi sunt illi ex quo aromatibus conditus est quadraginta dies, 3 quoniam sic complebantur dies aromatibus conditorum: & fleverunt ipsum Ægyptii septuaginta dies, dicentes alii aliis; Venite fleamus Jacobum pium, cujus merito recessit fames è terra Ægypti, de qua decretum erat ut esset *in ea* fames quadraginta & duobus annis, sed merito Jacobi prohibiti sunt quadraginta anni ab Ægypto, & non fuit fames nisi duobus annis solis. Et transierunt dies fletus ejus; & lo- 4 quutus est Joseph cum magnatibus domus Pharaonis, dicendo; Si quæso inveni miserationes in oculis vestris, loquimini jam in auditu ipsius Pharaonis, dicendo; Pater meus adjuravit me, dicendo; Ecce ego 5 morior: in sepulchro quod fodi mihi in terra Canaan, ibi sepelias me: jam verò ascendam & sepeliam patrem meum, tum revertar. Et dixit 6 Pharao; Ascende & sepeli patrem tuum, quemadmodum adjuravit te. Et ascendit Joseph ad sepeliendum patrem suum: & ascenderunt cum 7 eo omnes servi Pharaonis seniores domus ejus, & universi seniores terræ Ægypti. Et omnes homines domus Joseph, & fratres ejus, & domus 8 patris ejus: tantùm parvulos suos, & oves suas & boves suos reliquerunt in terra Gosen. Et ascenderunt cum eo etiam currus etiam equites: 9 & fuit turma multa valde. Et venerunt usque ad locum arearum Atad, qui 10 est trans Jordanem, & planxerunt ibi planctu magno & vehementi valde: & fecit patri suo planctum septem diebus. Et viderunt habitatores 11 terræ Canaanæi planctum in loco arearum Atad, & projiciebant ligamina lumborum suorum propter gloriam Jacobi, & indicabant manibus suis, & dicebant; Luctus vehemens iste Ægyptiis: propterea vocavit nomen loci Abel Mitsraim, qui est ultra Jordanem. Et fecerunt filii 12 ejus illi sicut præceperat illis. Nam portârunt ipsum filii ejus in terram 13 Canaan: & audita est hæc res ipsi Esau improbo & profectus est ex monte Gebal cum multis legionibus, & venit in Hebron, neque permittebat Josepho sepelire patrem suum in spelunca duplici: statim ivit Nephtali, & cucurrit & descendit in Ægyptum, & venit eodem die, & attulit instrumentum quod scripserat Esau Jacobo fratri suo de controversia spelunce duplicis, & statim innuit Chuschim filio Dan ut acciperet gladium, & amputaret caput ipsi Esau improbo; & erat caput Esau rotans usque dum venit in medium speluncæ, tum quievit in medio sinu Isaac patris sui, & corpus ipsius sepelierunt filii Esau in agro *speluncæ* duplicis: postea sepelierunt ipsum filii ejus Jacob in spelunca agri duplicis (quia emerat Abraham agrũ in hæreditatem sepulchri ab Ephron Hittæo) è regione Mamre. Et reversus est Joseph in Ægyptum, ipse & fratres ejus, & 14 omnes qui ascenderunt cum eo ad sepeliendum patrem ejus, postquam sepelivit patrem suum. Et viderunt fratres Josephi quod mortuus esset pater 15 suus, nec discumberet cum illis simul, ut simul ederet: & dixerunt; Ne fortè servet nobis odium Joseph, & reddendo reddat nobis omne malũ quod retribuimus ei. Et mandârunt Bilha ut 16 diceret Josepho; Pater tuus præcepit ante mortem suam, dicere tibi. Sic 17 dicetis Josepho; Obsecro condona nunc peccatis fratrum tuorum, & delictis eorum, quoniam malum retribuerunt tibi; jam verò condona obsecro peccatis servorũ Dei patris tui: & flevit Joseph cũ loquerentur cum eo.

Hieros. 16 *Et mandârunt tribus Bilham ancillam Rachelis, ut diceret; Pater tuus præcepit antequam colligeretur, dicendo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*تمام شدند باوچهل روز كه همچنين تمام شوند روزكاراني آن كافوردكان بگريستند اويرا مصريان 3
هفتاد روز * بگذشتند روزكاراني گريستن او سخن گفت يوسف بخانهي فرعه [بگفتن] اگر اكنون 4
يافتم جاه درچشمان شما سخن گوييد اكنون درحضوري فرعه بگفتن *پدري من سوگند داد مرا 5
بگفتن اينك من ميرا دركورجاي من آنچه آراسته كردم بمن در زمين كنعن آنجا گور كني مرا
واكنون برآيم اكنون وگور كنم مرپدري من وبازگردم * گفت فرعه برآي وگور كن مرپدري توچون 6
آنچه سوگند داد ترا *برآمد يوسف بگور كردن مرپدري او برآمدند اوازي او همه بندگان فرعه پيراني 7
Completis ei quadraginta diebus, (sic 3 enim complentur dies camphorâ conditorum,) fleverunt eum Ægyptii septuaginta dies. Tum transactis 4 diebus luctûs ejus, locutus est Joseph ad domum Pharoh, dicendo; Si jam assecutus sum honorem in oculis vestris, loquimini nunc in præsentia Pharoh, dicendo; Pater meus jus- 5 jurandum dedit mihi, dicendo; Ecce ego moriens: in sepulchro meo quod præparavi mihimet in terra Chenaan, ibi sepelies me: & jam ascendam nunc, et sepeliam patrem meum, & revertar. Dixit Pharoh; Ascende 6 & sepeli patrem tuum, quemadmodum jussurandum dedit tibi. Ascendente itaque Joseph ad sepeliendum patrem suum, ascenderunt cum 7 eo omnes servi domûs Pharoh, seniores domûs ejus, atque universi seniores terræ Ægypti: Universa quoque 8

ايشان وگوسپند ايشان وگاوي ايشان بگذاشتند درزميني جشن *برآمد اوازي اونيز مركب نيزسواران 9
بود آن لشكرگاه گران بغايت * بيامدند تا جرن آن اطد آنچه درگذار آن بردن تعزيت داشتند آنجا 10
تعزيت بزرك وگران بغايت بكرد بپدري او مصيبتي هفت روزگاران *بديد نشينا آن زمين آن كنعني مر 11
آن مصيبت در جرن آن اطد گفتند مصيبتي گران اين بمصريان ابر همچنين بخواند نامي آن ابل
مصريم آنچه درگذاري آن بردن *بكردند پسراني اوباوچون آنچه بفرمود ايشانرا *برداشتند اويرا پسراني 12 13
اوبزميني كنعن گوركردند اويرا درمغارهي دشت آن دولاي آنچه بخريد ابرهم مر آن دشت بگرفتن
گوراز نزد عفرون آن حتّي ابر پيش ممرا * بازگشت يوسف او وبرادراني او وهمه برآيان اوازي او بگور 14
كردن مرپدري او پسي گوركردن او مرپدري او* بديدند برادراني يوسف كه بمرد پدري ايشان 15
گفتند تا نه كين تورد بايما يوسف وبازگرداندن بازگردانند بايما مرهمه آن بدي آنچه مكافات
كرديم اويرا *بفرمودند بيوسف بگفتن پدري تو وصيّت كرد پيش مردن او بگفتن * همچنين 16 17
بگوييد بيوسف حاجت بيامرز اكنون جرمي برادراني تو وخطاي ايشان كه بدي مكافات كردند ترا
واكنون بيامرز اكنون بجرمي بندگاني خداي پدري تو بگريست يوسف درسخن گفتن ايشان باو
Universa quoque 8 domus Joseph, & fratres ejus, & domus patris ejus: tantummodò infantes suos, et oves suas, & boves suos reliquerût in terra Gosen. Ascenderúntque cum eo etiã currus, et tam equites, & fuerunt castra magna admodûm. Et venientes ad Goren-Atad, 10 quæ in transitu Jarden, planxerunt ibi planctu magno et gravi valdé: fecitq; pro patre suo luctũ septẽ diebus. Videntes autem habitatores terræ 11 Chenaanæi luctum in Goren-Atad, dixerunt; Luctus gravis est iste Ægyptiis: quapropter vocaverunt nomen ejus, Abel-misraim, qui in transitu Jarden. Fecerunt itaque filii 12 ejus quemadmodum præceperat eis, Tulerunt enim eum filii ejus in ter- 13 ram Chenaan, sepelierúntque eum in spelunca agri Duplicitatis, quam emit Abraham cum agro in possessionem sepulchri ab Ephron Hittæo è regione Mamre. Reversúsque est Jo- 14 seph, ipse & fratres ejus, omnésque ascendentes cum eo ad sepeliendum patrem ejus, postquam sepelivísset patrem suum. Videntes autem fratres 15 Joseph quòd mortuus esset pater ipsorum, dixerunt; Ne odium rependat nobis Joseph, & reddendo reddat nobis omne malũ quod retribuimus ei. Mandaverunt itaque ipsi Joseph, di- 16 cendo; Pater tuus mandavit ante mortem ejus, dicendo; Sic dicetis ad 17 Joseph; Quæso ignosce jam delicto fratrum tuorum, & peccato eorum; quia malum retribuerunt tibi: Et nunc ignosce jam crimini servorum Dei patris tui. Flevítque Joseph cùm sermonem haberent cum ipso.

תרגום יונתן בן עוזיאל

וילכו ואולו אוף אחוי ואתרכינו קדמוי 18
ואמרו הא אנן לך לעבדין : ויאמר
ואמר להום יוסף לא תידחלון ארום 19
לא נינמול לכון בישתא אלהין טבתא
ארום דחיל ומחכר מן קדם יי אנא : ואתם ואתון חשבתון עלי מחשבין בישין 20
דמה דלא הוינא מסתחר עפכון למיכל מן בגלל דנטירנא לכון בבו הוא ומימרא
דיי חשבא עלי לטבתא דאבא דנה מותיב לי ברישא ומן קדם יקריה הוינא
מקבל וכדון ליח אנא מקבל בגין דאיזבי למתעבדא לן שיזבתא ביומא הדין
לקיימא עם סני מדבית יעקב : ושתה וכדון לא תידחלון אנא איזון יתכון וית 21
טפליכון ונחים יתהון ומליל חנחומין על לבהון : וישב ויתיב יוסף במצרים 22
הוא וביית אבוי וחא יוסף מאה ועשרי שנין : וירא ואמא יוסף לאפרים בנין 23
דרין תליתאין אוף בני מכיר בר מנשה דבר אתילידו גוירינון יוסף : ויאמר
ואמר יוסף לאחוי הא אנא מית ויי מידכר ידכר יתכון ויסק יתכון מן ארעא 24
הדא לארעא דקיים לאברהם ליצחק וליעקב : וישבע ואומי יוסף ית בני 25
ישראל למימר לבניהון הא אתון משתעבדין במצרים ולא תידון למיסוק
מפצרים עד זמן דייתון תרין פרוקין ויימרון לכון מדכר דכיר יי יתכון ובעידן
דאתון סלקין תסקין ית גרמי מיכא : וימת יוסף בר מאה ועשר שנין 26
ובסימו יתידה ושוון יתיה בגלוסקמא ושקעון יתיה בגו נילוס
דמצרים :

ירושלמי

ואמר להון יוסף לא תדחלון ארום 19
חסלת בישא דעבדתון לי הלא קדם
יי אנון מחשבתהון דבני אנשא :
ואתם וחשבתון עלי מחשבין בישין 20
דמה דלא הוינא מסתחר עפכון למיכל מן בגלל דנטירנא לכון בבו הוא ומימרא
דיי חשבא עלי לטבתא דאבא דנה מותיב לי ברישא ומן קדם יקריה הוינא
מקבל וכדון ליח אנא מקבל בגין דאיזבי למתעבדא לן שיזבתא ביומא הדין
לקיימא עם סני מדבית יעקב : ושתה וכדון לא תידחלון אנא איזון יתכון וית 21
טפליכון ונחים יתהון ומליל חנחומין על לבהון : וישב ויתיב יוסף במצרים 22
הוא וביית אבוי וחא יוסף מאה ועשרי שנין : וירא ואמא יוסף לאפרים בנין 23
דרין תליתאין אוף בני מכיר בר מנשה דבר אתילידו גוירינון יוסף : ויאמר
ואמר יוסף לאחוי הא אנא מית ויי מידכר ידכר יתכון ויסק יתכון מן ארעא 24
הדא לארעא דקיים לאברהם ליצחק וליעקב : וישבע ואומי יוסף ית בני 25
ישראל למימר לבניהון הא אתון משתעבדין במצרים ולא תידון למיסוק
מפצרים עד זמן דייתון תרין פרוקין ויימרון לכון מדכר דכיר יי יתכון ובעידן
דאתון סלקין תסקין ית גרמי מיכא : וימת יוסף בר מאה ועשר שנין 26
ירושלמי 26 ובסימו יתידה ושמוהי
בגלוסקמא בארעא דמצרים :

Et iverunt etiam fratres ejus, & inclinârunt se coram eo, & dixerunt; 18
Ecce nos tibi servi sumus. Et dixit illis Joseph; Ne timeatis: quia non 19
retribuam vobis malum sed bonum, quoniam timeo & humilior
à facie Domini. Vos quidem cogi- 20
tâstis contra me cogitationes malas,
quòd non discumbo vobiscum ad
comedendum ideò esse, quia vobis
servo inimicitias: sed sermo Dñi co-
gitavit de me in bonum; quia pater meus sedere faciebat me in capite,
& propter gloriam ejus ego recipiebam, jam verò non recipiam,
quo dignus sim ut fiat nobis liberatio hodie, ad conservandum
populum multum è domo Jacob. Et jam ne timeatis, ego alam vos, & 21
parvulos vestros: & consolatus est eos, & locutus est consolationes su-
per corda eorum. Et habitavit Joseph in Ægypto, ipse & domus patris 22
ejus: & vixit Joseph centum & decem annis. Et vidit Joseph ipsi 23
Ephraim filios generationum tertiarum: etiam filii Machir filii Manasse
quando nati sunt, circuncîdit eos Joseph. Et dixit Joseph fratribus suis; 24
Ecce ego morior: & Dominus recordando recordabitur vestri, & ascen-
dere faciet vos è terra hac in terram quam juravit Abrahamo, Isaaco, &
Jacobo. Et adjuravit Joseph filios Israel, ut dicerent filiis suis; Ecce vos 25
servituti addicemini in Ægypto, ne itaque præsumatis ascendere ex Ægypto
usque ad tempus quo venient duo liberatores, & dicent vobis; Recor-
dando recordatus est Dñs vestri: & eo tempore quo ascendetis, ascendere
facietis ossa mea hinc. Et mortuus est Joseph natus centum & de- 26
cem annos: & aromatibus condi-
erunt ipsum, & suffierunt ipsum,
& posuerunt ipsum in capsa, &
submerserunt ipsum in medium Ni-
li Ægypti.

Hieros. 19. *Et dixit illis Joseph; Ne timeatis, quia finitum est malum quod feciſtis mihi: annos certam Domino sunt cogitationes filiorum hominis?*

Hieros. 26. *Et illum condiverunt, eumque in arca in terra Ægypti posuere.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* برفتند نيز برادراني او بيفتادند بپيش او گفتند اينك ايما بتو بندگان * گفت بايشان 18 19
يوسف نه ترسيد ترسيد گاري خدا من * وشما انديشيديد ابر من بدي خدا بياندیشید 20
آنرا بنيكوئي بسبب كردن چون روز اين بزياندن قومي بسيار * و اكنون نه ترسيد من نفقه 21
دهم شمارا و مر طفلاني شما خوشي داد ايشانرا و سخن گفت ابر دلي ايشان * بنشست يوسف 22
درمصر او وخانهي پدري او بزيست يوسف صد وده سال * بديد يوسف بافريم پسري 23
سيمين نيز پسراني مكير پسري منسه پروردهٔ شدند ابر زانوهاي يوسف * گفت يوسف ببرادراني 24
او من ميرا وخدا ياد كردن ياد كند شمارا وبرآورد شمارا از آن زمين آن اين بآن زميني آنچه
سوگند خورد بابرهم بيصحق وبيعقوب * سوگند داد يوسف مر پسراني يسرال بگفتن ياد كردن 25
ياد كند خدا شمارا بر آورید مر استخوانهاي من ازينجا * وفات يافت يوسف قدري صد وده 26
سالها كافور زدند اويرا نهاده شد درصندوق درمصر *

Euntes etiã fratres ejus processerunt 18
coram eo, & dixerunt; Ecce nos tibi
servi. Dixit illis Joseph; Ne metue- 19
tis, timens Dei ego sum. Et vos cogi- 20
tâstis adversùm me malum, at Deus
cogitavit illud in bonum, causâ
faciendi secundùm diem hanc, ad
vivificandum populũ multum. Nunc 21
ergò ne timeatis, ego expensam suppe-
ditabo vobis et parvulis vestris:
consolationẽ dedit iis, locutúsque est
ad cor ipsorũ. Sedit autem Joseph in 22
Ægypto, ipse & domus patris sui:
vixitque Joseph centum ac decem
annos. Et vidit Joseph ipsi Ephraim 23
filiũ tertiæ generationis: etiam filii
Machir filii Menasseh, enutriti sunt
ad genua Joseph. Dixitque Joseph 24
fratribus suis, Ego morior: at Deus
recordando recordabitur vestri, &
tollet vos è terra hac, ad terrã quam
juravit ipsi Abraham & Isaac &
Jaacob. Jusjurandum igitur 25
dedit Joseph filiis Israel, dicendo;
Quum recordando recordatus fuerit
Deus vestri, tolletis ossa mea abhinc.
Defunctus est itaque Joseph circa 26
centum & decem annorum, & con-
phorâ condierunt eum, & positus est
in arca in Ægypto.

נשלם ספר בראשית

Absolutus est liber Bereshith.

ואלה שמות
תרגום יונתן בן עוזיאל

ואלין שמהת בני ישראל דעלו למצרים עם יעקב גבר עם אנש ביתיהי 1
עלו : ראובן שמעון לוי ויהודה : יששכר זבולן ובנימין : דן 2 3
נפתלי גד ואשר : ויהי והוה סכום כל נפשתא נפקי ירכא דיעקב שובעין 4 5
נפשתא עם יוסף ובנוי דהוו במצרים :

EXODUS.

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

CAPUT. I.

ISta autem sunt nomina filiorum Israel qui ingressi sunt in Ægyptum, 1
cum Jacobo quisque cum hominibus domus suæ introierunt. Ruben, Si- 2
meon, Levi, & Jehuda: Issachar, Zebulun, & Binjamin: Dan, & 3
Nephtali, Gad, & Ascher. Et fuit numerus omnium animarum exe- 4
untium *de* femore Jacob septuaginta animæ, cum Joseph & filiis ejus qui 5
erant in Ægypto.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل اوّل *

CAP. I.

* واينان نامهاي پسراني يسرال آن آمدگان بمصر اوازي يعقوب مرد وخانهي او 1
بيامدند * راوبن شمعون لوي ويهودة * يششكر زبولن وبنيمين * دن ونفتلي 2 3
جد واشر * بود همه جان بيرون آياني راني يعقوب هفتاد جان ويوسف بود در 4 5
مصر *

Et hæc sunt nomina filiorum 1
Israel venientium in Ægyptum
cum Jaacob: quisque & domus
ejus venerunt: Reuben, Shimeon, 2
Levi, & Jehudah, Isshaschar, 3
Zebulun, & Binjamin, Dan, & 4
Naphtali, Gad, & Asher. Fue- 5
runt omnes animæ egredientes ex
femore Jaacob, septuaginta ani-
mæ: Joseph verò erat in Ægyp-
to.

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

ויתר וּמית יוֹסֵף וּבְתַרֵיהּ מִיתוּ כָּל אְחוֹהִי וְכָל דָּרָא הַהוּא: ובני ובנוי דישראל
נְפִישׁוּ וְאִיתְיְלִידוּ וּסְנוּ וְאִתְקִיפוּ לַחֲדָא וְאִיתְמְלִיאַת אַרְעָא מִנְּהוֹן: ויקם וקם
מַלִיךְ חַדַּת כְּשִׁין שִׁירוּיָא עַל מִצְרַיִם
דְּלָא חַכִּים יַת יוֹסֵף וְלָא הֲלִיךְ בְּנִימוֹסוֹי:
ויאמר וַאֲמַר לְעַמֵּיהּ הָא עַמָּא בְּיִת
יִשְׂרָאֵל סַגִּיאִין וְתַקִּפִין יַתִּיר מִנָּן:
הָבָה אִיתוֹן בְּדִין נְתַיְעֵט עֲלֵיהוֹן בְּהִלִּין
דִּינִין נַיָּעַר יַתְהוֹן קֳדָם עַד לָא יְסָנוּן וְיֶהֱוֵי אֲרוֹם יְאֵרַע יְתָן סְדֵּי קְרָבָא
וְיִתּוֹסְפוּן לְחוֹד הֵינוֹן עַל סַנָּאֵינָן וְיִשֵּׁיצוּן יָתָנָא וְלָא יְשַׁיְרוּן מִנָּן אוֹף לָא חַד
וּמִן בָּתַר כְּדֵין יִפְקוּן לְהוֹן מִן אַרְעָא:
וישימו וְשַׁוִּוּ עֲלֵיהוֹן רַבְרְבָנִין מְפַלְּחָנִין
מִן בְּגַל לְמַצְעָרָא יַתְהוֹן בְּשִׁעְבּוּדֵיהוֹן וּבְנָיִן קוּרְיִין חִלִּילִין לְשׁוּם בֵּית אוֹצְרוֹי
דְּפַרְעֹה יַת תַּאנִים וְיַת פִּילוּסִין: וכאשר וְהֵיכְמָא דְּמָעַנְיִן לְהוֹן הֵיכְדֵין הָווֹן
סָנִין וְהֵיכְדֵין הָווֹן תַּקְפִין וְאִיתְעֲקוּ מִצְרָאֵי בְּחֵיהוֹן מִן קֳדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וישעבדו
וְשַׁעְבִּידוּ מִצְרָאֵי יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקָשְׁיוּ: וימררו וְאַמָּרוּ יַת חַיֵּיהוֹן בְּפוּלְחָנָא
קַשְׁיָא בְּטִינָא וּבְלִבְנִין וּבְכָל פּוּלְחָנָא בְּאַנְפֵּי בָרָא יַת כָּל פּוּלְחָנְהוֹן דָּווֹן
מְפַלְּחִין בְּהוֹן בְּקָשְׁיוּ: ויאמר וַאֲמַר פַּרְעֹה דְּמַסֵּי הָווֹ חָמֵי בְּחֵילְמֵיהּ וְהָא
כָּל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם קָיְמָא בְּכַף
מוֹדְנָא חֲדָא וְטַלְיָא בַּר אִימְּרְתָא בְּכַף
מוֹדְנָא חֲדָא וְהַוַת בַּרְעָא כַּף מוֹדְנָא
מְטַלְיָא בְּגַוֵּיהּ מִן יַד שְׁדַר וּקְרָא לְכָל
חַרְשֵׁי מִצְרַיִם וְחַנֵּי לְהוֹן יַת חוּלְמֵיהּ
מִן יַד פַּתְחוֹן פּוּמְהוֹן יַנִּיס וְיִמְבְּרֵם רַיְשֵׁי חַרְשַׁיָּא וְאָמְרִין לְפַרְעֹה בִּיר חַד
עָתִיד לְמֶהֱוֵי מְחַיְלִיד בִּכְנִישְׁתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל דַּעַל יְדוֹי עָתִידָא לְמֶחֱרְבָא כָּל
אַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּבְנִין אִתְיְעַט פַּרְעֹה מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם לְחַיְיָתָא יְהוֹדַיְיָתָא
דְּשְׁמָא דְּחַדָּא שִׁפְרָה הִיא יוֹכֶבֶד וּשְׁמָא דְּתִנְיְיָנְתָא פּוּעָה הִיא מְרַיִם
בְּרַתְהוֹן: ויאמר וַאֲמַר כַּד תָּהֲוִין מוֹלְדָן יַת יְהוֹדַיְיָתָא וְתִסְחְכִין עִילּוֹיְיהוֹן
מְחַבְּרָא אִין בִּיר דְּכַר הוּא וְתִקְטְלוֹן יָתֵיהּ וְאִין בְּרַתָּא נוּקְבָא הִיא וְתִתְקַיֵּם:
וּתְיִרְאָן וּדְחִילָא חַיְיָתָא מִן קֳדָם יְיָ וְלָא עְבַדוּ הֵיכְמָא דְּמַלֵּיל עִמְּהוֹן מַלְכָּא
דְּמִצְרַיִם וְקַיְימָא יַת בְּנַיָּא: ויקרא וּקְרָא מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם לְחַיְיָתָא וַאֲמַר לְהוֹן
לְמָא דֵּין עֲבַדְתִּין יַת פִּתְגָמָא הָדֵין וְקַיֵּמְתִּין יַת בְּנַיָּא:

ירושלמי

8 וְקָם מַלְכָּא בְּשִׁירוּ עַל
מִצְרַיִם דְּלָא חַכִּים יַת יוֹסֵף וְלָא הֲלִיךְ
בְּנִימוֹסוֹי: 10 וְיִקְטְלוּן יָתָן וְיִסְקוּן לְהוֹן
בִּשְׁלָם מִן אַרְעָא:

11 יַת טָנִיס וְיַת פִּילוּסִין;

15 וַאֲמַר מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם
לְמַיַלְדָתָא עִבְרִיְתָא דִּשְׁמָהּ דְּחָוָה
שִׁפְרָה וְהִיא הָוַת יוֹכֶבֶד וּשְׁמָהּ דְּתִנְיָנְתָא
פּוּעָה הִיא הָוַת מְרַיִם:

Et mortuus est Joseph, & post eum mortui sunt omnes fratres ejus, 6
& tota illa generatio. Porrò filii Israel creverunt & procreave- 7
runt liberos, & aucti sunt & prævaluerunt plurimum: ita ut terra
repleta esset ab eis. Et surrexit rex novus tanquam à principio su- 8
per Ægyptum, qui non cognoscebat Joseph, neque ambulabat
in statutis ejus. Et dixit populo
suo; Ecce populus filiorum Israel
multi & fortiores nobis sunt. Ve- 10
nite nunc consilium ineamus con-
tra eos: istis judiciis minuamus
eos, antequam multiplicentur, &
accidat ut cum occurrerit nobis acies belli, addantur etiam illi ini-
micis nostris, & perdant nos, & non relinquant ex nobis etiam
unum, & postea exeant sibi è terra. Et constituerunt super eos prin- 11
cipes institores operum, ut affli-
gerent eos in servitute sua: & ædi-
ficabant civitates munitas, ad con-
stituendum locum thesaurorum Pha-
raonis, Tanim, & Pelusium. Et quanto plus opprimebant eos, 12
tanto plus multiplicabantur, & tanto plus prævalebant: & anxii
erant Ægyptii in vita sua propter filios Israel. Et ad servitutem ad- 13
egerunt Ægyptii filios Israel cum duritia. Et amaritudine affecerunt 14
vitam eorum servitute durâ, in luto, & lateribus, & in omni ser-
vitute in superficie agri: omnis servitus eorum qua eos servire faci-
ebant, dura erat. Et dixit Pharao, *quòd* dormierat *et* viderat in 15
insomnio suo, & ecce universa
terra Ægypti stabat in lance sta-
teræ una, & agnus filius ovis erat
in lance stateræ alterâ; deprimeba-
tur autem lanx stateræ ab ove quæ
erat in medio ejus: statim misit &
vocavit omnes præcipuos magos
Ægyptiorum, & narravit illis somni-
um suum; è vestigio aperuerunt os suum Jannis & Jimbres principes ma-
gorum, & dixerunt Pharaoni; Puer unus nascitur est in congregatione
Israelitarum, cujus manu destruenda est tota terra Ægypti: propterea de-
dit consilium Pharao rex Ægypti obstetricibus Judæorum, quarum unius
nomen erat Schiphra, illa est Jokebed, nomen autem secundæ Puah, 16
illa est Maria filia ejus. Dixit autem; Quando parere facietis Judæ-
as, & videbitis in sella: si fuerit filius mas, interficietis eum; si ve-
ro filia fœmina, illam vivam conservabitis. Et timuerunt obstetri- 17
ces à facie Domini, nec fecerunt sicut loquutus erat cum illis rex
Ægypti: sed conservârunt filios. Et vocavit rex Ægypti obstetri- 18
ces, & dixit illis; Cur sic feciſtis hanc rem, & vivos conservâſtis
filios?

Hierosol. 8 *Et surrexit rex* ut *in initio super Ægyptum, qui non cognoscebat Joseph, neque ambulabat in statutis ejus.* 10 *Et interficiant nos, & ascendant sibi in pace è terra.*

Hierosol. 11 *Tanim et Pelusium.*

Hierosol. 15 *Et dixit rex Ægypti obstetricibus Hebræis, quarum unius nomen erat Schiphra, et illa erat Jokebed, nomen autem secunda erat Pua, illa erat Maria.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

6 7 * بمرد يوسف وهمه برادراني او وهمه آن عصري او * وپسراني يسرال برومند شدند
وبزاييدند وبسيار شدند وقوي شدند درغايتي غايت وپر شد آن زمين ازيشان ٠
8 9 * برخاست پادشاهي نو ابر مصر آنچه نه دانست مر يوسف * گفت بقومي او اينك
10 قومي پسراني يسرال بسيار وقوي ازايما * بيا حيلت كنيم باوتا نه بسيار شود و باشد
كه فراز رسد ايمارا كارزار بيافزايد نيز او ابر دشمناني ايما وكارزار كند در ايما وبر
11 آيد ازان زمين * بنهادند ابر او اميراني خراجها بسبب رنجاندن اويرا در بارهاي
ايشان آبدان كرد شهرهاي انبار خانها بفرعه مر فيتم ومر رعمسس * وچون آنچه
12 برنجانند اويرا همچنين بسيار شود و همچنين قوي شود ستوه شدند از پيش پسراني
13 14 يسرال * كار فرمودند مصريان مر پسراني يسرال در سختي * تلخ كردند مر زندگي
ايشان در كاري سخت ودر گل ودرخشتها و در همه كار در دشت مر همه كاري
15 ايشان آنچه كار كردند در ايشان در سختي * گفت پادشاهي مصر بدايه گان آن
16 عبري زنان آنچه نامي آن يكّه شفره ونامي آن دويمي فوعه * گفت در دايگي
كردني شما مر آن عبري زنان ببينيد ابر آن سنگها اگر پسرست او بكشيد اويرا
17 واگر دخترست آن زنده باشد * بترسيدند آن دايها مر آن خدا ونه كردند چون
18 آنچه سخن گفت بايشان پادشاهي مصر زنده گداشتند مر آن كودكان * بخواند
پادشاهي مصر بدايها گفت بايشان چه معني بكرديد مر آن سخن آن اين زنده
گداشتيد مر آن كودكان ٠

*Mortuúsque est Joseph, & omnes 6
fratres ejus, & tota ætas illa.
Porrò filii Israel fœcundi facti 7
sunt, & procreârunt & multipli-
cati sunt: ac roborati sunt val-
dè valdè, & impleta est terra
ab illis. Surrexit* interim *rex* 8
*novus super Ægyptum, qui non
novit Joseph: Dixit populo suo;* 9
*En populus filiorum Israel multus
& fortior nobis* est *Venite,* ver- 10
*sutè agemus cum illo, ne multipli-
cetur: & sit, quando supervenerit
nobis bellum, addatur etiam ipse
inimicis nostris, & prælium fa-
ciat in nos, & ascendat è terra.
Posuerunt* itaque *super eum prin-* 11
*cipes tributorum, cau'à affligendi
eum oneribus suis: ædificavitque
urbes repositorias pro Pharoh,
Phitom & Rhamesis. Et quem-* 12
*admodum affligebant eum, sic ro-
borati sunt: & pertæsi sunt à con-
spectu filiorum Israel. Opus* itaque 13
*injunxerunt Ægyptii filiis Israel,
cum duritia, Et amaram fece-* 14
*runt vitam eorum in opere duro,
& luto, & lateribus, omnique
opere in agro: omne opus eorum quod
inflixerunt iis,* fuit *in duritia.
Dixitque rex Ægypti obstetrici-* 15
*bus Hebræarum mulierum: quа-
rum nomen unius Shiphrah, &
nomen secundæ Phuah: Dixit* 16
irquam, *Cùm obstetricaveritis
Hebræas mulieres, videbitis super
lapides: si filius est ipse, interfi-
cietis eum: & si filia est ipsa, vi-
vet. Timuerunt autem obstetrices* 17
*Deum, & non fecerunt quemad-
modum locutus fuerat iis rex Æ-
gypti: at vivos reliquerunt pue-
vos. Vocans igitur rex Ægypti* 18
*obstetrices, dixit illis; Quâ men-
te feciſtis verbum hoc? vivos
reliquiſtis pueros.*

19 וְאָמְרָן וַאֲמַרָן חַיְיתָא לְפַרְעֹה אֲרוּם לָא כִנְשַׁיָּא מִצְרָיְתָא יְהוּדַיְתָא אֲרוּם זְרִיזָן וְחַכִּימָן בְּדַעְתֵּיהֶן הִינִין קֻדָּם עַד לָא תֵיתֵי לְוָתְהוֹן חַיְיתָא הִינִין חַלָּיִין 20 עֵינֵיהֶן בְּצְלוּ מַצְלֵן וּבַעֲיִין רַחֲמִין מִן קֳדָם אֲבוּהֶן דְּבִשְׁמַיָּא וְהוּא שָׁמַע בְּקַל צְלוֹתְהֶן וּמִן יַד הִינִין מִתְעָנְיִין וְיַלְּדָן וּפָרְקָן בְּשָׁלֵם : וְיִיטֵב וְאוֹטֵב יְיָ לְחַיְיתָא 21 וְסָנוּ עַמָּא וְתַקִּיפוּ לַחֲדָא : וִיהִי וַהֲוָה כַּד דְּחִילָא חַיְיתָא מִן קֳדָם יְיָ וְקָנוּ לָהֶן שׁוּם טַב לְדָרְיָא וּבְנָא לְהֵין מֵימְרָא דַּיְיָ בֵּירַת מַלְכוּתָא וּבֵירַת כְּהוּנְתָא רַבְּתָא : 22 וְצִוָּ וְכַד חָמָא פַּרְעֹה כְּדֵין בְּכֵן פַּקִּיד לְכָל עַמֵּיהּ לְמֵימַר כָּל בִּירַ דְּכַר דְּאִיתְיְלִיד לַיְהוּדָאֵי בְּנַהֲרָא תְּטָלוּקְנֵיהּ וְכָל בְּרַתָּא תְּקַיְּמוּן :

ב

1 וְיָלַךְ וְאָזַל עַמְרָם גַּבְרָא דְּמִשִּׁבְטָ לֵוִי וְאוֹתִיב בְּכִילְתָא וְנִינוֹנָא דְהִלּוּלָא יַת יוֹכֶבֶד אִינְתְּתֵיהּ דְּתָרִיךְ מִן קֳדָם גְּזִירְתָא דְּפַרְעֹה וְהוֹרַת בְּרַת מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין כַּד אַהֲדְרָה לְוָתֵיהּ וְאִיתְעֲבִיד לָהּ נִיסָא וְהָדְרַת לְעַלֵּימוּתָא כְּמָה דְהַוַת כַּד הִיא וְעִירְתָא מִיקְרְיָא בְּרַת לֵוִי : 2 וְאִיתְעַבַּרַת אִיתְתָא וְיַלְּדַת בִּיר בְּסוֹף שִׁיתָא יַרְחִין וְחָמַת יָתֵיהּ אֲרוּם בַּר קְיוֹמִי הוּא וַאֲטְמַרְתֵּיהּ תְּלַת יַרְחִין דְּסָכוּמְהוֹן תִּשְׁעָא : 3 וְלָא הֲוַת אֶפְשַׁר לָהּ תּוּב לַאֲטְמַרְתֵּיהּ דְּמִצְרָאֵי מַרְגְּשִׁין עֲלֵהּ וּנְסִיבַת לֵיהּ תֵּיבוּתָא דְטוּנָּא וְחַפְּתָהָא בְּחֵימְרָא וּבְזִיפְתָא וְשַׁוְיַת בְּנַוּוֹהִי יַת טְלָיָא וְשַׁוְיַתֵּיהּ בְּאַפֵּי נַהֲרָא : 4 וְתִתְצַב וְאִיתְעַתְּדַת מִרְיָם אֲחָתֵיהּ מֵרָחִיק לְאִיתְחַכְּמָא מָה יִתְעֲבִיד לֵיהּ : 5 וְחָתַת וְנָחֵי מֵימְרָא דַּיְיָ צוֹלְקָא דְשִׁחְנָא וְטָרִיב בִּישְׁרָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְנַחֲתַת בְּרַתֵּיהּ דְּפַרְעֹה לְאִתְקָרְרָא עַל נַהֲרָא וְעוּלֵימָתָהָא אָזְלָן עַל גִּיף נַהֲרָא וְחָמַת יַת תֵּיבוּתָא בְּגוֹ נוֹמֵיָא וְאוֹשִׁיטַת יַת 6 גַּרְמִידָא וּנְסִיבָתָא וּמִן יַד אִיתַּסְיַת מִן שִׁחְנָא וּמִן טְרִיבָא : וְתִפְתַּח וּפְתַחַת וְחָמַת יַת רַבְיָא וְהָא טַלְיָא בָכֵי וְחָסַת עָלוֹי וַאֲמַרַת מִן בְּנֵי יְהוּדָאֵי הוּא דֵּין : 7 וְתֹאמֶר וַאֲמַרַת אֲחָתֵיהּ לְבַת פַּרְעֹה הַאֵזִיל וְאִיקְרֵי לֵיךְ אִיתְּתָא מֵנִיקְתָּא מִן יְהוּדַיְיתָא וְתוֹנִיק לֵיךְ יַת רַבְיָא : 8 וְתֹאמֶר וַאֲמַרַת לָהּ בְּרַת פַּרְעֹה אִיזִילִי וְאָזְלַת סַלְיָתָא וּקְרַת לְאִמֵּיהּ דְּרַבְיָא : 9 וְתֹאמֶר וַאֲמַרַת לָהּ בְּרַת פַּרְעֹה אוּבִילִי יַת רַבְיָא הָדֵין וְאוֹנִיקְתֵּיהּ לִי וַאֲנָא אֵיתֵין יַת סוּטְרָךְ וּנְסִיבַת אִיתְּתָא יַת רַבְיָא וְאוֹנִיקַתֵּיהּ

19 אֲרוּם חַיְין אִנּוּן עַד לָא תֵיתֵי לְוָתְהוֹן מְיַלְּדָתָא אִנּוּן מְצַלָּן קֻדָּם אֲבוּהֶן דְּבִשְׁמַיָּא וְהוּא עָנֵי יַתְהֵין וְאִנּוּן יָלְדָן : 21 אֲרוּם דְּחִילָן מְיַלְּדָתָא מִן קֳדָם יְיָ וְקָנֵן לֵהֵין שׁוּם טָב בְּנוּ דָרַיָּא וַעֲבַדוּ לְהֵין בָּתִּים בֵּיתָא דְלֵוַיָּא וּבֵיתָא דְכָהוּנְתָא רַבְּתָא :

Et dixerunt obstetrices Pharaoni; Quoniam non sicut mulieres Ægyptiæ 19 Judeæ sunt: quia sedulæ sunt & cognoscentes mente sua, antequam veniat ad eas obstetrix attollunt oculos suos cum oratione, orant & petunt miserationes à facie Patris sui qui est in cœlis, & ipse exaudit vocem precationis earũ, & statim exaudiuntur & pariunt, & liberantur in pace. Et 20 benefecit Dominus obstetricibus: & multiplicatus est populus, prævalueruntque valde. Et factum est, 21 cùm timuissent obstetrices à facie Domini & acquisivissent sibi nomen bonum per omnes ætates, ut ædificaret illis sermo Domini domum regiam, & domum sacerdotii magni. Cùm autem vidisset Pharao hoc, tunc præcepit universo populo suo, dicendo; Omnis filius mas qui nascetur Judæis, in fluvium projicietis eum, 22 omnem autem filiam vivam conservabitis.

Hierosol. 19. *Quoniam vivaciores sunt: antequam veniat ad eas obstetrix, ipsæ orant coram Patre suo qui est in cœlis, & ipse audit eas, & illæ pariunt.* 20. *Quoniam timuerunt obstetrices à facie Domini, & acquisierunt sibi nomen bonum in medio ætatum, & fecerunt illis domos; domum Levitarum & domum sacerdotii magni.*

CAP. II.

1 Et abiit Amram vir qui erat ex tribu Levi, & sedere fecit in sponsa & thalamo Jokebed uxorem suam, quam repudiârat propter decretum Pharaonis; nata autem erat centum & triginta annos cùm reversa est ad eum, & factum est illi miraculum, & iterum facta est juvenis, quemadmodum fuerat cum parvula vocaretur filia Levi. Et prægnans 2 facta mulier peperit filium in fine sex mensium: & vidit ipsum quod puer esset vivacissimus, & abscondit eum tribus mensibus, qui erat numerus novem *mensium*. Neque poterat amplius abscondere eum, quia 3 Ægyptii sentiebant illam, itaque accepit sibi arcam ex junco & texit eam bitumine & pice: & posuit in medio ejus puerum, & posuit eum in medio juncorum, ad littus fluminis. Et statuit se- 4 Maria soror ejus procul, ut cognosceret quid de eo fieret. Et immisit 5 sermo Domini cicatricem ulceris, & inflammationem carnis in terra Ægypti; & descendit filia Pharaonis ut refrigerium captaret ad flumen, & puellæ ejus ibant ad littus fluminis: & vidit arcam in medio juncorum, & extendit brachium & accepit, & statim sanata est ab ulcere & ab inflammatione. Et aperuit & vidit puerum, & ecce puer flebat: & mi- 6 serta est ejus, & dixit; Ex filiis Judæorum est iste. Et dixit soror ejus 7 filiæ Pharaonis; Num ibo & vocabo tibi mulierem nutricem ex Judæis, ut lactet tibi puerum? Et dixit illi filia Pharaonis, Abi: & abiit puel- 8 la, & vocavit matrem pueri. Et dixit illi filia Pharaonis; Defer puerum hunc, & lacta eum mihi, & ego dabo tibi mercedem tuam: & accepit mulier puerum & lactavit eum.

Hierosol. 1. *Et abiit vir è tribu Levi, & accepit Jokebed parentem suam sibi in uxorem.*

Hierosol. 3. *Et posuit eum in jacteto in superficie fluminis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*گفتند آن دايها بفرعه كه نه چون زناني آن مصريان آن عبري زنان كه هنرمندان ايشان در 19
پيش بيايد بايشان آن دايه برايند * نيكوئي كرد خدا بدايها بسيار شد آن قوم قوي 20
شدند بغايت * بود كه بترسيدند آن دايها مر آن خدا بكرد بايشان خانها * بفرمود فرعه 21
بهمه قومي او بگفتن همه آن پسر آن زاده شوا بآن رود بيندازيد اويرا وهمه آن دختر زنده 22
گذاريد *

فصل دوم

*برفت مردي از خانهي لوي بستاند مر دختري لوي * آبستن شد آن زن بزايید پسر 1 2
بديد اويرا كه نيكوست او نهان كرد اويرا سه ماهها * ونه توانست نيز نهان كردن اويرا 3
بستاند باو كشتي دوخ قيل گرفت آنرا در قيل ودر رفت بنهاد در آن مر آن كودك
بنهاد در ني زار ابر لبي آن رود * بياستاد خواهري او از دور بدانستن چه كرده شود 4
باو * فرود آمد دختري فرعه بشستن ابر آن رود وكنيزكان آن روان ابر كناري آن 5
رود بديد مر آن كشتي در مياني آن نيزار بكشيد مر دستي آن بستاند آنرا * بكشاد 6
بديد اويرا مر آن كودك واينك كودك گريا شفقت برد ابر او وگفت از كودكاني
عبريان اين * گفت خواهري او بدختري فرعه ها بروم وبخوانم بتو زني شير دها ازان 7
عبري زنان وشير دهد بتو مر آن كودك * گفت بآن دختري فرعه برو برفت آن 8
دختر بخواند مر مادري آن كودك * گفت بآن دختري فرعه ببر آن كودك آن اين و 9
وشير ده اويرا بمن ومن بدهم مر مزد تو بستاند آن زن آن كودك وشير
داد اويرا *

Respondérunt obstetrices ipsi Pharaoh, 19 quòd non sicut mulieres Ægyptiæ sunt Hebrææ mulieres: nam sedulæ sunt, priusquàm veniat ad eas obstetrix, pariunt. Benè fecit itaque 20 Deus obstetricibus, & multiplicatus populus roboratus est admodùm. Fuitque, quia timuerunt obstetrices 21 Deum, fecit eis domos. Præcepit igitur Pharaoh toti populo suo, dicendo; Omnem filium natum, in fluvium projicietis eum: omnem verò filiam, vivam relinquetis.

CAP. II.

Pergens autem vir quidã de domo 1 Levi, accepit filiam Levi. Gravida 2 autem facta mulier peperit filium: & videns eum elegantem esse, abscondit eum trib' mens'bus. Et quum 3 non potuisset adhuc abscondere eum, accepit ei navem junceam; & bituminatâ bitumine ac pice, posuit in eam puerum, posuitque in arundineto super labrum fluminis. Stabat autem soror ejus à longè, ad 4 sciendum quid fieret ei. Tum de- 5 scendens filia Pharaonis ad flumen ad lavandum, puellis ejus deambulantibus super ripam fluminis, vidit navem in medio arundineti, & extendens manum suam, accepit eam. Aperiénsque vidit 6 ipsum infantem: & ecce infans ipsum infantem: & ecce infans flente, miserta est ejus, & dixit; Ex pueris Hebræorum est hic. Et 7 dixit soror ejus ad filiam Pharaoh; Num ibo & vocabo ad te mulierem aliquam lactantem ex Hebræis mulieribus, & lactabit pro te puerum? Respondit ei filia Pha- 8 raoh; Vade. Profecta itaque puella, vocavit matrem pueri. Cui 9 dixit filia Pharaoh; Tolle puerum istum, & lacta eum pro me, & ego dabo mercedem tuam: fic accepit mulier puerum, & lactavit eum.

שמות ב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

וינדל ורבא רביא ואייתיתיה לברת 10 דליתיה׃
פרעה והוה לה חביב היי כביר וקרת
שמיה משה ארום אמרת מן מוי דנהרא שחילתיה׃ ויהי והוה ביומיא 11
האינון ורבא משה ונפק לות אחוהי וחמא באניק נפשיהון ובסוגי פולחנהון וחמא
גבר מצראי מחי גבר יהודאי מאחוי׃
ויפן ואיסתכל משה בחכמת דעתיד׃ 12
ואיתבונן בכל דר ודר והא לא קאים מן
דהוא מצראי גבר גיור ולא דעתיד
תתובא מן בני בנוי עד עלמא ומחא
ית מצראי וטמריה בחלא׃ ויצא ונפק ביומא תניינא ואודיק והא דתן ואבירם 13
גוברין יהודאין נצן וכד חמא די זקף דתן ידיה על אבירם למימחיה אמר ליה
למא אנת מחי לחברך׃ ויאמר ואמר ליה דתן מאן הוא דמני יתך לגבר 14
רב ודיין עלנא הלא למקטלי אנת אמר כמא דקטלת ית מצראי ודחיל משה
ואמר בקושטא אתפרסם פתגמא׃ וישמע ושמע פרעה ית פתגמא הדין ובעא 15
למקטול ית משה ועדק משה מן קדם פרעה ויתיב בארעא דמדין ויתיב עלוי
בירא׃ ולכהן ולעוניס דמדין שבע בנתא ואתו ואחזו ומלאו ית 16
מרביוואתא לאשקאה ית ענא דאבוהן׃ ויבאו ואתון רעיא וטרדונין וקם 17
משה בכח גבורתיה ופרקינין ואשקי ית ענהין׃ ותבאן ואתאה לות 18
רעואל אבוה׃ ואמר מה דין אוחיתון למיתי יומא דין׃ ותאמרן
ואמרא גברא מצראי שיזבנא מן ידא דרעיא ולחוד מדול חד דלה לן 19
ואשקי ית ענא׃ ויאמר ואמר לבנתיה דבריה והאן הוא למא תנן 20
שבקתין ית גברא קרין ליה ייכול לחמא׃ ויואל וכד חכים רעואל דערק 21
משה מן קדם פרעה שלח ית יתיה לנוב והות צפרה ברתיה דבריה מפרנסא יתיה
בסיתרא בזמן עישרתי שנין ולסוף עישרתי שנין אפקיה מן נוב ועל משה בנו
נינוניתא דרעואל והוה מודי ומצלי קדם יי דעבד עמיה ניסין ובורן ואיסתכי
ית חושרא דאיתברית בני שמשתא וחקיין ומפרש עלה שמא רבא ויקירא דביה
עתיד למעבד ית תימהיא במצרים וביה עתיד למיבוע ית ימא דסוף ולהנפקא מוי
מן בירא והוה דעיץ בנו נינוניתא ומן יד אושיט ידיה ונסביה הא בבין צבי משה
למיחב עם גברא ויהב ית צפרה ברת ברתיה למשה׃ וחלד וילידת ביר דכר 22
וקרא שמיה גרשום ארום אמר דייד הוויתי בארעא נוכריא דלא דידי׃

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

10 Et crevit puer, & adduxit eum ad filiam Pharaonis, & fuit illi dilectus tanquam filius : & vocavit nomen ejus Moſe, quoniam dicebat; Ex aquis fluminis extraxi eum. 11 Et fuit in diebus illis crevit Moſes, & exiit ad fratres ſuos, & vidit anguſtiam animæ ipſorum, & multam ſervitutem eorum : & vidit virum Ægyptium percutientem virum Judæum ex fratribus ſuis. 12 Et prævidit Moſes ſapientiâ mentis ſuæ, & conſideravit quamlibet ætatem, & ecce futurus non erat ex illo Ægyptio vir proſelytus, aut ex nepotibus ejus qui ageret pœnitentiam in ſeculum : itaq; percuſſit Ægyptium, & occultavit eum in arena. 13 Et exiit die ſecundo, & vidit, & ecce Dathan & Abirom viri Judæi contendebant : cùm autem vidit quod levaret Dathan manum ſuam contra Abirom ad percutiendum eum, dixit illi; Cur tu percutis ſocium tuum? 14 Cui reſpondit Dathan; Quis eſt qui præfecit te in virum principem & judicem ſuper nos? annon ut occidas me tu dicis, quemadmodum tu interfeciſti Ægyptium? & timuit Moſes, & dixit; Vere manifeſtata eſt res. 15 Et audivit Pharao hanc rem, & quæſivit interficere Moſen : & fugit Moſes à facie Pharaonis, & habitavit in terra Madian, & ſedit juxta puteum. 16 Sacerdoti autem Madian ſeptem erant filiæ, & venerunt, & hauſerunt, & repleverunt canales, ad potandum gregem patris ſui. 17 Et venerunt paſtores, & expulerunt eas : & ſurrexit Moſes in fortitudine roboris ſui, & liberavit eas, & potavit gregem earum. 18 Et venerunt ad Rehuel avum ſuum, qui dixit illis; Quid hoc feſtinâſtis venire hodie? 19 Et reſponderunt; Vir Ægyptius liberavit nos è manu paſtorum, & etiam hauriendo unus hauſit nobis, & potavit gregem. 20 Et dixit filiabus filii ejus; Et ubi eſt? Cur hoc reliquiſtis virum? vocate illum, ut comedat panem. 21 Cùm autem ſcivit Rehuel quòd fugiſſet Moſes à facie Pharaonis, miſit eum in foveam; ſed Tſippora filia filii ejus alebat eum clam tempore decem annorum : in fine autem decem annorum eduxit eum ex fovea, & ingreſſus eſt Moſes in medium thalami Rehuelis, & gratias agebat & orabat coram Domino eò quod feciſſet cum eo miracula & virtutes, & vidit virgam quæ creata fuerat inter veſperas, & ſculpſit in eam & expoſuit ſuper eam nomen magnum & pretioſum, virtute cujus facturus erat miracula in Ægypto, & virtute illius ſecturus erat mare juncoſum, & educturus aquas ex petra, & erat fixa in medio thalami, & ſtatim extendit manum ſuam & accepit ipſam : ecce tunc voluit Moſes habitare cum viro illo, & dedit Tſipporam filiam filiæ ſuæ Moſi. 22 Et peperit filium maſculum, & vocavit nomen ejus Gherſom : quoniam dixit; Peregrinus fui in terra aliena non mea.

Hieroſ. 10. *Hauſi eum.*

Hieroſ. 12. *Et Moſes ſpiritu ſancto conſideravit ambos pueros, & vidit & ecce proſelytus non erat ſuſcitandus ex illo Ægyptio : & occidit Ægyptium, & occultavit ipſum in arena.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * بزرك شد آن كودك بياورد اويرا بدختري فرعه بود بآن بپسر بخواند نامي او مشه
11 گفت كه از آن آب بكشيدم اويرا * بود در روزگاراني آن ايشان بزرك شد مشه
بيرون آمد ببراداراني او بديد در بار كشيدن ايشان بديد مردي مصري زنا مردي
12 عبري از براداراني او * روي كرد اين سو وآن سو بديد كه نيست مرد بزد مر آن
13 مصري نهان كرد اويرا در ريگ * بيرون آمد در روز آن دويمي بديد واينك دو مردماني
14 عبريان جنگ كنان گفت بظالم چرا بزني رفيقي تو * گفت كه بنهاد ترا بمردي اميري
وحاكم ابر ايما ها بكشتني من تو گويا چون آنچه بكشتي مر آن مصري بترسيد
15 مشه وگفت حقيقت معلوم شد آن سخن * بشنويد فرعه مر آن سخن آن اين طلب
كرد بكشتن مر مشه بگريخت مشه از پيش فرعه بنشست در زميني مدين بنشست
16 ابر آن چاه * وبمهتري مدين هفت دختران وبيامدند ودلو كشيدند وپر كردند
17 مر آن حوضها بآب دادن مر گوسفند پدري ايشان * بيامدند آن شبانان براندند
18 ايشانرا برخاست مشه ومدد داد ايشانرا وآب داد مر گوسفندي ايشان * بيامدند
19 برعوال پدري ايشان گفت چه معني شتاب كرديد آمدن اين روز * گفتند
مردي مصري خلاص كرد ايمارا از دستي آن شبانان ونيز دلو كشيدن
20 دلو كشيد بايما وآب داد مر آن گوسپند * گفت بدختراني او كجاست او چرا اين
21 گذاشتيد مر آن مرد بخوانيد باو وبخورد نان * مراد كرد مشه بنشستن اواري آن
22 مرد بداد مر صغوره دختري او بمشه * بزاييد پسر بخواند مر نام او جرشم كه گفت
غريب بودم در زميني بيگانه *

Cum *creſceret puer, adduxit eum ad* 10
filiam Pharoh, fuitque ei in filiuni:
& vocavit nomen ejus Moſheh;
Quia, inquit, ex aqua extraxi eum.
Fuit in illis diebus, adultus Moſheh 11
egreſſus eſt ad fratres ſuos, vi-
ditque onerum portationem illo-
rum : & vidit virum Ægyptium
percutientem virum Hebræum è fra-
tribus ſuis. Aſpexitque ad hoc 12
latus & illud latus, & videns quòd
non adeſſet homo, percuſſit Ægy-
ptium, & abſcondit eum in arena.
Egreſſus dein die ſecundo, vidit & 13
en duo viri Hebræi pugnantes :
dixit iniquè agenti, Quare percutis
ſodalem tuum? Reſpondit; Quis 14
poſuit te virum principem ac ju-
dicem ſuper nos? num ad interfi-
ciendum me, tu dicis, quemad-
modum interfeciſti Ægyptium? Ti-
muit itaque Moſheh, & dixit;
Revera notum eſt verbum. Audi- 15
ènſque Pharoh verbum hoc, quæ-
ſivit interficere Moſheh : fugit au-
tem Moſheh à conſpectu Pharoh, ſe-
ditque in terra Midjan, ſedit juxta
puteum. Sacerdoti verò Midjan ſe- 16
ptem erant filiæ : veneruntque & ſi-
tulâ hauſerunt, & implêrunt cana-
les, ad aquam præbendum ovibus
patris earum. At venientes paſto- 17
res expulerunt eas : & ſurrexit
Moſheh, auxilióque dedit eis,
aquam quoque dedit ovibus earum.
Venientibus ad Reüel patrem ſuum, 18
dixit; Quâ ratione feſtinationem fe-
ciſtis hodiè? Reſponderunt; Vir 19
Ægyptius liberavit nos de manu
paſtorum, & etiam ſitulâ hauriendo ſitulâ hauſit nobis, & aquam
dedit ovibus. Dixit ad filias ſuas; 20
ubi eſt ipſe? quare hoc, reliquiſtis
virum? vocate eum ut comedat
panem. Et libuit ipſi Moſheh ſe- 21
dere cum viro : dedítque Sipporah
filiam ſuam ad Moſheh. Et pepe- 22
rit filium, cujus nomen vocavit
Gerſhom : quia dixit, Peregrinus
fui in terra aliena.

23 וִיהִי וַהֲוָה בְּיוֹמַיָּא סַגִּיאַיָּא הָאִינוּן וְאִיתְחַתַּשׁ מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם וּפְקִיד לְקַטָּלָא בּוּכְרַיָּא
דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנִין לְמִסְחֵי בְּאַדְמֵיהוֹן וְאִתְאַנָּחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן פּוּלְחָנָא דַּהֲוָה קַשְׁיָא
עֲלֵיהוֹן וּזְעִיקוּ וְסָלֵיקַת קְבִילְתֵּיהוֹן לְשָׁמֵי מְרוֹמָא דְּיָיָ וַאֲמַר בְּמֵימְרֵיהּ לְמִפְרוֹקִינוּן
מִן פּוּלְחָנָא : 24 וישמע וּשְׁמִיעַ קֳדָם יְיָ קְבִילְתֵּיהוֹן וּדְכִיר קֳדָם יְיָ יָת קְיָימֵיהּ דְּקַיֵּים עִם
אַבְרָהָם וְעִם יִצְחָק וְעִם יַעֲקֹב : 25 וירא וַחְמָא יְיָ צַעַר שִׁעְבּוּדֵיהוֹן דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּגְלֵי
קֳדָמוֹי יָת תְּיוּבְתָּא דְּעָבְדוּ בְּטוּמְרָא וְלָא יְדָעוּ אֱנָשׁ בְּחַבְרֵיהּ :

ג

1 ומשה מֹשֶׁה הֲוֵה רָעֵי יָת עָנָא דְּיִתְרוֹ חָמוֹי רַבָּא דְּמִדְיָן וּדְבַר יָת עָנָא לַאֲתַר
שְׁפַר רַעְיָא דַּאֲחוֹרֵי מַדְבְּרָא וְאָתָא לְטוּרָא דְּאִתְגְּלִי עֲלוֹי יְקָרָא דַּיְיָ לְחוֹרֵב :
2 וירא וְאִתְגְּלִי וְנִנוּאֵל מַלְאָכָא דַּיְיָ לֵיהּ
בְּלַהֲבֵי אִישָׁתָא מִגּוֹ סַנְיָא וַחְמָא וְהָא
סַנְיָא מַשְׁרִיב בְּאִישָׁתָא וְסַנְיָא לֵיתוֹי יַקִּיד
וּמְתָאכִיל בְּגוֹוָהִי : 3 ואמר וַאֲמַר מֹשֶׁה
אֵיסְחֵפְנִי כְּדוֹן וְאֵיחֲמֵי יָת חֲזוֹנָא רַבָּא הָדֵין
מִדֵּין לָא שְׁרִיב סַנְיָא : 4 וירא וּגְלֵי קֳדָם
יְיָ אֲרוּם אִיסְתַּפִּנִי לְמֵימְרֵי וּקְרָא לֵיהּ יְיָ מִגּוֹ סַנְיָא וַאֲמַר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַאֲמַר הָאֲנָא :
5 ויאמר וַאֲמַר לָא תִקְרַב הַלְכָא שְׁלוֹף סִינְדָּךְ מֵעַל רִיגְלָךְ אֲרוּם אַתְרָא דְּאַנְתְּ קָאֵים
עֲלוֹי אֲתַר קֻדְשׁ הוּא וְעָלוֹי אֲנָת עָתִיד לְקַבָּלָא אוֹרַיְיתָא לְמַלָּפָא יָתְהוֹן לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל : 6 ויאמר וַאֲמַר אֲנָא הוּא אֱלָהֵיהּ דְּאַבְוָךְ אֱלָהֵיהּ דְּאַבְרָהָם אֱלָהֵיהּ
דְּיִצְחָק וֵאלָהֵיהּ דְּיַעֲקֹב וּכְבִשְׁינוּן מֹשֶׁה לַאֲנָפּוֹי אֲרוּם הֲוָה דָחִיל מִלְּסִתְכֵּי
בְּצִירַת אֵיקַר שְׁכִינְתָּא דַּיְיָ : 7 ואמר וַאֲמַר מְגַלֵּא גְּלֵי קֳדָמַי יָת סִינּוּף עַמִּי דִּבְמִצְרָיִם
וְיָת קְבִילְתֵּיהוֹן שְׁמִיעַ קֳדָמַי מִן קֳדָם מְשַׁעְבְּדֵיהוֹן אֲרוּם גְּלֵי קֳדָמַי בִּיבֵיהוֹן : וארד
וְאִיתְגְּלִיתִי יוֹמָא דֵּין עֲלָךְ בְּגִין דִּיבְמֵימְרִי לְשֵׁיזְבוּתְהוֹן מִן יְדָא דְּמִצְרָאֵי וּלְאַסָּקוּתְהוֹן
מִן אַרְעָא הַהִיא מְסָאֲבְתָּא לְאַרְעָא טַבְתָּא וּפַתְיָא בִּתְחוּמִין לְאַרְעָא עַבְדָא חֲלַב וּדְבַשׁ
לַאֲתַר דְּדַיָּרֵי תַּשְׁבֵּי כְּנַעֲנָאֵי וְחִיתָּאֵי וֶאֱמוֹרָאֵי וּפְרִיזָאֵי וְחִיוָואֵי וְיבוּסָאֵי : 9 ועתה וּכְדוֹן הָא
קְבִילַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סְלִיקַת לְקֳדָמַי וּלְחוֹד גְּלֵי קֳדָמַי יָת דּוּחְקָא דְּמִצְרָאֵי דַּחְקִין יַתְהוֹן :
10 ועתה וּכְדוֹן אֵיתָא וַאֲשַׁדַּרִינָךְ לְוָת פַּרְעֹה וְאַפֵּיק יָת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם :
11 ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ מַאן אֲנָא אֲרוּם אֵזִיל לְוָת פַּרְעֹה וַאֲרוּם אַפֵּיק יָת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם :

EXODUS. Cap. III.

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

23 Et fuit post dies multos illos percussus est rex Ægypti, & jussit interfici pri- 23
mogenitos Israelis, ut lavaret se in sanguine eorũ: & ingemuerũt filii Israel
propter servitutem quæ erat dura illis, & clamârunt: & ascendit clamor
eorum in cœlos excelsos Dei, & dixit per sermonem suum, se velle liberare
illos à servitute. Et auditus est coram Domino clamor eorum: & recor- 24
datio fuit coram Domino fœderis sui, quod pepigit cum Abraham, Isaac,
& Jacob. Et vidit Dominus afflictionem servitutis filiorum Israel: & re- 25
velata est coram eo pœnitentia quam fecerunt clam, ita ut non cognos-
ceret vir quicquam de socio suo.

CAP. III.

1 MOses autem pascebat gregem Jethro soceri sui principis Madian: & 1
ducebat gregem ad locum pulchri pascui qui erat post desertum, & venit
ad montem supra quem manifestata est gloria Domini, ad Horeb.
2 Et apparuit illi Zagnugael angelus 2
Domini in flammis ignis è medio ru-
bi: & vidit, & ecce rubus ardebat
igni, rubus tamen non urebatur aut
absumebatur ab igne. Et dixit 3
Moses; Convertam me jam, & vide-
bo visionem magnam hanc: cur non
uratur rubus. Et manifestatum est 4
coram Domino quod convertisset se ad videndum, itaque vocavit eum
Dominus è medio rubi, & dixit; Mose, Mose: & dixit; Ecce ego. Et 5
dixit; Ne accedas huc: exue calceum tuum è pedibus tuis, quoniam lo-
cus in quo tu stas locus sanctus est, & in eo recepturus es legem ad
docendum eam filios Israel. Et dixit; Ego sum Deus patris tui, Deus 6
Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob: & abscondebat Moses faciem su-
am, quoniam timebat contemplari summitatem gloriæ majestatis Dei.
Et dixit; Revelando revelata est coram me afflictio populi mei qui est in 7
Ægypto, & clamor eorum exauditus est coram me, propter eos qui in ser-
vitutem redigunt eos, quoniam revelati sunt coram me dolores eorum. Et 8
revelavi meipsum hodie tibi, ut verbo meo eripiam eos è manu Ægyptio-
rum, & ad ascendere faciendum eos è terra hac contaminata in terram bo-
nam & latam limitibus, in terram facientem lac & mel; in locum in
quo habitant Chananæi, Hettæi, Amorrhæi, Pherizæi, Hevæi, & Je-
busæi. Et jam ecce clamor filiorum Israel ascendit coram me, & 9
etiam revelata est coram me oppressio Ægyptiorum opprimentium eos.
Jam verò veni & mittam te ad Pharaonem, & educ populum meum fili- 10
os Israel ex Ægypto. Et dixit Moses coram Domino; Quis ego ut eam 11
ad Pharaonem, & ut educam filios Israel ex Ægypto?

Hier. 2. *Et vidit, & ecce rubus ardebat igni, & rubus vireſcebat nec urebatur.* 3. *Et videbo visionem hanc magnam: quare rubus vireat & non ardeat.* 4 *Exue calceamentum tuum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 * بود در روزگاران آن بسیاران آن ایشان بمرد پادشاهي مصر انده‌گین شدند پسراني یسرال
24 ازان کار بغراو کردند بر آمد لاوهي ایشان بآن خدا ازان کار * بشنوید خدا مر نالهي ایشان یاد
25 کرد خدا مر شرطي او مر ابرهم و مر یصحق و مر یعقوب * بدید خدا مر پسراني یسرال

1 رحمت کرد خدا * • فصل سوم • * ومشه بود شباني کنا مر

ڤوسفند یترو خسور او مهتري مدین براند مر آن ڤوسفند پسي آن بیابان بیامد بکوه
2 آن خدا بحورب * دیدارشد فرشتهي خدا باو در زبانهي آتش از میاني آن خار بدید واینك
3 آن خار افروزا در آتش و آن خار نیست او سوخته شوا * گفت مشه بگردم اکنون وببینم مر
4 آن نمایشن آن بزرك آن این چه معني نه افروزد آن خار * بدید ؛؛ که بگشت بدیدن
5 بخواند باو خدا از میاني آن خار گفت مشه مشه گفت اینك من * گفت نه نزدیك شوي اینجا
بکش کفشهاي تو از بالایي پاهایي تو که آن جاي آنچه تو استیده ابر او زمیني خاص است او
6 * گفت من خداي پدري تو خداي ابرهم خداي یصحق خداي یعقوب نهان کرد مشه
7 روي او که بترسید از نگاه کردن بآن خدا * گفت ؛؛ دیدن دیدم مر رنج قومي من آنچه در
8 مصر و مر نالهي ایشان شنیدم از پیش محاصلاني او که دانستم مر حیمهاي [او] * فرود
شدم بخلاص کردن اویرا از دست مصریان و ببر آوردن اویرا از آن زمین آن این بزمین
نیکو و کشاده بزمین دوشا شیر و انگبین بجاي آن کنعني و هحي و هاموري و هفرزي
و هحوّي و هیبوسي * واکنون اینك نالهي پسراني یسرال بیامد بمن و نیز بدیدم
9 مر آن زحمت آنچه مصریان زحمت دهان ایشانرا * و اکنون بیا و بفرستم ترا بفرعه
10 و بیرون آور مر قومي من پسراني یسرال از مصر * گفت مشه بآن خدا کیستم من که
11 بروم بفرعه و که بیرون آورم مر پسراني یسرال از مصر *

Fuit post multos dies illos, moriente rege Ægypti, anxiabundi facti sunt filii Israel ex opere: quibus clamantibus, ascendit supplicatio eorum ad Deum, ex opere. 23 *Audivitque Deus gemitum eorum, & recordatus est Deus pactum suum ipsi Abraham & Ishac & Jacob.* 24 *Viditque Deus filios Israel, & misertus est Deus.* 25

CAP. III.

Mosheh verò erat pastor ovium 1 *Ithro soceri sui principis Midian: egitque oves post desertum, & venit ad montem Dei, ad Horeb. Et vi-* 2 *sus est ei angelus Dei in flamma ignis è medio rubi: vidit; & ecce rubus ardens igne, rubus verò ipse non erat combusta. Dixit Mosheh,* 3 *Convertam me nunc, et videbo ostentum magnum hoc, quâ ratione non accendatur rubus. Vidit Dominus* 4 *quòd convertisset se ad videndum, vocavitque ei Deus è medio rubi dicens; Mosheh, Mosheh: respondit,* 5 *Ecce me. Dixit; Ne appropinques huc: extrahe calceos tuos de super pedes tuos, quia locus quo tu es stans, terra sancta est ipse. Dixit* 6 *quoque; Ego Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Ishac, & Deus Jacob. At abscondit Mosheh faciem suam, quia timuit aspicere in Deum. Et dixit Dominus; Videndo vidi* 7 *oppressionem populi mei qui in Ægypto, & clamorem eorum audivi, præ exactoribus ejus: novi enim dolores ejus. Descendi itaque ad liberandum eum è manu Ægyptiorum,* 8 *& ad tollendum eum è terra hac, in terram bonam & patentem, ad terram præbentem lac & mel, ad terram Chenaanei, & Hittæi, & Emorei, & Pherizæi, & Hevæi, & Jebusæi. Nunc autem* 9 *ecce clamor filiorum Israel venit ad me: & etiam vidi afflictionem eorum quâ Ægyptii affligunt eos. Nunc ergò veni, & mittam te ad* 10 *Pharaoh: & educito populum meum filios Israel ex Ægypto. Dixit Mosheb ad Deum; Quis sum ego, ut vadam ad Pharaoh, & ut educam filios Israel ex Ægypto?* 11

ויאמר ואמר ארום יהי מימרי בסעדך ודין לך סימנא דאנא שדרתך
בהנפקותך ית עמא ממצרים תפלחון קדם יי דתקבלון ית אוריתי על
טוורא הדין: ויאמר ואמר משה קדם יי הא אנא אזיל לות בני ישראל ואמר
להון יי אלהא דאבהתכון שדרני לוותכון וימרון לי מה שמיה מה אימר להון:
ויאמר ואמר יי למשה דין דאמר והוה
עלמא אמר והוה כולא ואמר כדנא
תימר לבני ישראל אנא הוא דהוינא
ועתיד למיהוי שדרני לוותכון: ויאמר
ואמר תוב יי למשה כדנן תימר לבני
ישראל אלהא דאבהתכון אלהיה דאברהם אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב שדרני
לוותכון דין הוא שמי לעלם ודין דוכרני לכל דר ודר: לך איזיל וחכנוש ית
סבי ישראל ותימר להון יי אלהא דאבהתכון אתגלי לי אלהיה דאברהם יצחק
ויעקב למימר מידכר דכירנא יתכון וית עולבנא דאיתעביד לכון במצרים:
ואמר ואמרית במימרי אסיק יתכון מסינוף מצראי לארע כנענאי וחיתאי
ואימוראי ופריזאי וחיוואי ויבוסאי לארעא עבדא חלב ודבש: ושמעו ויקבלון
מינך ותיעול אנת וסבי ישראל לות מלכא דמצרים ותימרון ליה יי אלהא דיהודאי
אתקרי עלנא וכרון נויל בדרון מהלך תלתא יומין במדברא ונדבח קדם יי אלהנא:
ואני ואנא קדמי גלי ארום לא ישבוק יתכון מלכא דמצרים למיזל ולא מן דיתליה
תקיף אלהן בנין דבמימרי לאוכחותיה במכתשין בישין: ושלחתי ותתעבדון
מתן עד דאישדר ית מחת גבורתי ואימחי ית מצראי בכל פרישוותי דאעבד ביניהון
ומבתר כן יפטור יתכון: ונתתי ואיתין ית עמא הדין לרחמין בעיני מצראי ויהי
ארום תהכון מן תתן פריקין לא תהכון ריקנין: ושאלה ותשאל איתתא מן
שבבתיה ומן קריבת כותליה ביתה מנין דכסף ומנין דדהב ולבושין ותעטרון על
בניכון ועל בנתיכון ותרוקינון ית מצראי: ירושלמי 22 ומפנורתה:

ד

ויען ואתיב משה ואמר והא לא יהימנון לי ולא יקבלון מני ארום יימרון לא
איתגלי לך יי:

Et dixit; Erit quidem verbum meum tibi auxilio, & hoc tibi ſignum 12
quod ego miſerim te: cum tu eduxeris populum ex Ægypto, coletis
coram Dño, quia recipietis legem meam ſuper monte hoc. Et dixit Moſes 13
coram Dño; Ecce ego ibo ad filios Iſrael, & dicam illis, Dñs Deus patrum
veſtrorum miſit me ad vos: & dicent mihi; Quod nomen ejus? quid dicam
illis? Et dixit Dominus Moſi; Is 14
qui dixit & fuit mundus, dixit & Hieroſ. 14. *Et dixit ſermo Do-*
extiterunt omnia: & dixit; Sic *mini Moſi; Is qui dixit mundo,*
dices filiis Iſrael; Ego ſum, qui ſum, *Eſto, & fuit, et qui dicturus eſt illi,*
& futurus ſum, miſit me ad vos. *Eſto, et erit: et dixit; Sic dices fi-*
Et dixit rurſum Dominus Moſi, Sic 15 *liis Iſrael, Ero miſit me ad vos.*
dices filiis Iſrael; Deus patrum veſtrorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob miſit me ad vos:
hoc eſt nomen meum in ſeculum, & hæc memoria mea per omnes ætates.
Abi & congrega ſeniores Iſrael, & dic illis; Dñs Deus patrum veſtrorum 16
apparuit mihi, Deus Abraham, Iſaac, & Jacob, dicendo; Recordando re-
cordatus ſum veſtri, & afflictionis quæ facta eſt vobis in Ægypto. Et dixi 17
per ſermonem meum; Aſcendere faciam vos à tribulatione Ægyptiorum in
terram Chananæorum, Hettæorum, Amorrhæorum, Pherizæorum, He-
væorum, & Jebuſæorum, in terram facientem lac & mel. Et audient te: 18
tum ingredieris & ſeniores Iſrael ad regem Ægypti, & dicetis illi; Domi-
nus Deus Judæorum occurrit nobis, & nunc eamus obſecro iter trium die-
rum in deſertum, & ſacrificabimus coram Domino Deo noſtro. Et co- 19
ram me manifeſtum eſt quod non ſinet vos rex Ægypti abire, ne qui-
dem propter eum cujus vis fortiſſima eſt, ſed quia per verbum
meum caſtigatus fuerit plagis malis. Et tardabitis ibi donec mittam pla- 20
gam potentiæ meæ, & deleam Ægyptios omnibus mirabilibus meis, quæ
faciam inter eos: & poſtea dimittet vos. Et dabo populum hunc in mi- 21
ſerationes in oculis Ægyptiorum: & erit quando ibitis inde liberati non
ibitis vacui. Sed poſtulabit mulier 22
à vicina ſua, & à proxima parieti Hieroſ. 22. *A vicina ſua.*
domus ſuæ vaſa argentea, & vaſa
aurea, & veſtimenta; quæ imponetis tanquam coronas ſuper filios ve-
ſtros & ſuper filias veſtras, & evacuabitis Ægyptios.

CAP. IV.

Et reſpondit Moſes, & dixit; Et ecce non credent mihi, nec mihi 1
auſcultabunt: quoniam dicent, Non apparuit tibi Dominus.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* گفت كه باشم اوازي تو واين بتو آن نشان كه من فرستادم ترا در بيرون آوردني تو مر آن 12
قوم از مصر عبادت كنيد مر آن خدا ابر آن كوهي آن اين * گفت مشه بآن خدا اينك من 13
آيا بپسراني يسرال وبگويم بايشان خداي پدراني شما فرستاد مرا بشما وبگويند بمن چيست نامي
او چه گويم بايشان * گفت خدا بمشه اهيه اشر اهيه گفت همچنين بگوي بپسراني يسرال 14
اهيه فرستاد مرا بشما * گفت نيز خدا بمشه همچنين بگوي بپسراني يسرال: خداي پدراني شما 15
خداي ابرهم وخداي يصحق وخداي يعقوب بفرستاد مرا بشما اين نامي من بجاويد واين
ياد كرد من بعصر وعصر * برو وجمع كني مر پيراني يسرال وبگوي بايشان: خداي 16
پدراني شما ديدار آمد بمن خداي ابرهم يصحق ويعقوب بگفتن ياد كردن ياد كردم
شمارا ومر آن كرده شده بشما در مصر * گفتم بر آورم شمارا از رنج مصريان بزميني آن 17
كنعني وآن حتي وآن اموري وآن فرزي وآن حوّي وآن يبوسي بزميني دوشا شير
وانگبين * بشنوند بآوازي تو وبياي تو وپيراني يسرال بپادشاه مصر وبگويند باو: خداي 18
آن عبريان فراز رسيد ابر ايما واكنون برويم اكنون راهي سه روزها در بيابان وذبحت
كنيم ליי خداي ايما * ومن دانستم كه نه دهد شمارا پادشاهي مصر برفتن ونه در دست 19
قوي * بفرستم مر زخم من وبزنم مر مصريان در همه معجزهاء من آنچه بكنم در ميان او 20
وپس همچنين بفرستد شمارا * وبدهم مر جاهي آن قوم آن اين در چشماني مصريان وباشد 21
كه برويد نه رويد تهي * عاريت خواهد زن از همسايهي آن واز نشيناي خانهاي 22
آن آلتهاي نقره وآلتهاي طلا وجامها وبنهيد ابر پسراني شما وابر دختراني شما وخالي
كنيد مر مصر.

* فصل چهارم *

* جواب داد مشه [وگفت] واينك نه باور كنند بمن ونه شنوند در آوازي من كه 1
گويند نه ديدار آمد بتو ".*

Reſpondit; Ero quidem tecum: & hoc 12
tibi ſignum quòd ego miſi te; Cùm
eduxeris populum ex Ægypto, coletis
Deum ſuper montem iſtum. Dixit 13
Moſheh ad Deum; En ego venturus ſum ad filios Iſrael, & dicam
illis; Deus patrum veſtrorum miſit me ad vos. At dicent mihi, Quod
eſt nomen ejus? quid tum dicam
eis? Dixit Deus ad Moſheh; 14
Ehjeh aſher ehjeh. Dixit quoque,
Sic dices filiis Iſrael; Ehjeh miſit
me ad vos. Dixit etiam Deus ad 15
Moſheh, Sic dices filiis Iſrael;
Dominus Deus patrum veſtrorum,
Deus Abraham, & Deus Iſhac, &
Deus Jaacob miſit me ad vos: hoc
eſt nomen meum ad æternitatem, &
hoc memoriale meum in ſeculum &
ſeculum. Vade, & congrega ſenio- 16
res Iſrael, & dices eis; Dominus
Deus patrum veſtrorum apparuit
mihi, Deus Abraham Iſhac &
Jaacob, dicendo; Recordando re-
cordatus ſum vos & quod factum
eſt vobis in Ægypto. Et dixi; 17
Tollam vos ex afflictione Ægyptio-
rum, ad terram Chenaanæi, & Hit-
tæi, & Emoræi, & Pherizæi, &
Hivvæi, & Jebuſæi, ad terram
præbentem lac & mel. Et au- 18
ſcultabunt vocì tuæ: venies autem
tu & ſeniores Iſrael ad regem Æ-
gypti, & ac dicetis ei; Dominus
Deus Hebræorum occurrit nobis: &
jam eamus nunc viam trium die-
rum in deſertum, & ſacrificemus
Domino Deo noſtro. Ego verò no- 19
vi quòd non dabit vobis rex Æg-
pti abire, non quidem in manu va-
lida. Mittam igitur plagam meam, 20
& percutiam Ægyptios omnibus
mirabilibus meis quæ faciam in
medio ejus: & poſtmodùm di-
mittet vos. Dabóque honorem po- 21
puli hujus in oculis Ægyptio-
rum: & erit cùm abieritis, non
abibitis vacui. Et mutuò poſtu- 22
labit quæque à proxima ſua, &
à reſidente in domo ſua, inſtrumenta
argenti, & inſtrumenta auri, &
veſtes: & ponetis ſuper filios ve-
ſtros, & ſuper filias veſtras, &
evacuabitis Ægyptum.

CAP. IV.

Reſponſum dedit Moſheh, et dixit; 1
Et ecce non fidem adhibebunt mihi,
neque auſcultabunt vocì meæ: di-
cent enim, Non apparuit tibi Do-
minus.

תרגום יונתן בן עוזיאל

ויאמר ואמר ליה יי מה דין בידך ואמר חוטרא : ויאמר ואמר טלוק יתיה לארעא 3
ושלקיה לארעא והוה לחויא ועדק משה מן קדמוי : ויאמר ואמר יי למשה אושיט 4
ידך ואיחוד בקוטניה ואושיט ידיה ואתקיף בידיה והוה לחוטרא בידיה : למען מן 5
בגלל דיהימנון ארום אתגלי לך יי אלהא דאבהתהון אלהיה דאברהם אלהיה
דיצחק ואלהיה דיעקב : ויאמר ואמר יי ליה תוב אעיל כדון ידך בחובך ואעיל 6
יתיה בגו חוביה והנפקה והא ידיה סגירתא מחוורא היא כתלגא : ויאמר ואמר 7
אתיב ידך לעיטפך ואתיב ידיה לחוביה
והנפקה מן גו חוביה תבדת למהוי
ברייא היו כבשריה : והיה היהי אין לא 9
יהימנון אוף לתרין אתיא האלין ולא יקבלון מנך וחסב מן מוי דבנהרא ותשוד
ליבשתא ויהון מוי דתסב מן נהרא ויהון לדמא ביבשתא : ויאמר ואמר משה קדם יי 10
בבעוי יי לא נבר דברן אנא אוף מאיתמלי אוף מן לקדמוי אוף מן שעתא דמלילתא
עם עבדך ארום חנר פום וחנר ממלל
אנא : ויאמר ואמר יי ליה מאן הוא 11
דשוי ממלל פומא בפום אדם קדמאי
או מאן שוי אלימא או חרשא או פתיחא
או סמיא הלא אנא יי : ועתה וכדון איזיל ואנא במימרי אהא עם ממלל פומך ואליף 12
יתך מה דתימלל : ויאמר ואמר בבעוי ברחמין מן קדמך יי שלח כדון שליחותך 13
ביד פנחס דיתמי למשתלחא בסוף יומיא : ויחר ותקיף רוגזא דיי במשה ואמר הלא 14
אהרן אחוך ליואי גלי קדמי ארום מללא ימליל הוא ואוף הא הוא נפיק לקדמותך
ויחמינך ויחדי בלביה : ודברת ותמליל עמיה ותשוי ית פתגמיא בפומיה ומימרי 15
יהא עם מימר פומך ועם מימר פומיה
ואליף יתכון ית מה דתעבדון : ודבר
וימליל הוא לך עם עמא ויהי הוא יהוי 16
לך למתורגמן ואנת תהוי ליה לרב תבוע אולפן מן קדם יי :

ירושלמי 3 ואמר טלק יתיה לארעא ושלקיה לארעא : 4 ותתזקוף בבירת קושטנוי :

Et dixit illi Dominus; Quid hoc in manu tua? & respondit; Virga. 2
Et dixit; Projice eam in terram, 3
& projecit eam in terram, & fuit in serpentem: & fugit Moses à facie ejus. Et dixit Dominus Mosi; 4
Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus: & extendit manum suam, & tenuit ipsum, & fuit in virgam in manu ejus. Eò ut 5
credant quod manifestavit se tibi Dominus Deus patrum eorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. Et dixit Dominus illi rursus; 6
Immitte nunc manum tuam in sinum tuum, & introduxit eam in medium sinus sui: & eduxit eam, & ecce manus ejus erat leprosa, alba ficut nix.
Et dixit; Reduc manum tuam in 7
sinum tuum, & reduxit manum suam in sinum suum: & eduxit eam è sinu suo, & reversa est esse sana ficut caro ejus. Et erit si non crediderint 9
etiam duobus signis istis, & non auscultaverint tibi, accipies ex aquis fluvii & effundes super aridam: & erunt aquæ quas sumpseris ex fluvio, erunt inquam in sanguinem super terram. Et dixit Moses coram Domino; 10
Obsecro Domine, non vir disertus ego, etiam ab heri & nudius tertius, etiam à tempore quo loquutus es cum servo tuo: quoniam claudus ore & claudus sermone ego. Et 11
dixit Dominus illi; Quis est qui posuit loquelam oris in ore hominis prioris? aut quis posuit mutum, aut surdum, aut videntem, aut cœcum? annon ego Dominus? Et nunc ito, 12
& ego sermone meo ero cum loquela oris tui, & docebo te quid loquaris. Et dixit; Obsecro per miserationes à facie tua Domine, mitte 13
jam legationem tuam per manum Phinees, per quem mittenda est in fine dierum. Et excanduit ira Domini contra Mosem, & dixit; Annon 14
Aaron frater tuus Levita manifestum est coram me quòd loquendo loquetur ipse? & etiam ecce ipse egreditur obviam tibi, & videbit te, & gaudebit in corde suo. Et loqueris cum eo, & pones verba ista in ore ejus: 15
& sermo meus erit cum sermone oris tui, & cum sermone oris ejus, & docebit vos id quòd facturi estis.
Et loquetur ipse pro te cum popu- 16
lo: & accidet ut sit ipse tibi in interpretem, & tu eris illi in principem quærentem doctrinam à facie Domini.

Hierof. 3. *Et dixit, Projice eam in terram: & projecit eam in terram.* 4. *Et apprehendes locum caudæ ejus.*

Hier. 7. *Introduc nunc manum tuam in sinum tuum: & introduxit manum suam in sinum suum.*

Hier. 10. *Quia claudus ore, & difficilis sermone sum.* 13. *Mitte nunc per manum illius per quem decet mitti.*

Hier. 16. *Ipse erit tibi in interpretem, & tu eris illi sicut qui querit doctrinam à facie Domini.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

2 * گفت باو چيست اين در دستي تو گفت عصا * گفت بينداز اويرا برزمين بينداخت اويرا
3 برزمين بود بمار بگريخت مشه از پيشي او * گفت باو بمشه بكش دستي تو وبگير در دنب او بكشيد
4 دستي او قوي گرفت در بود بعصا در كف او * بسبب باور كنند كه ديدار آمد بتو باو خداي
5 پدري ايشان خداي ابرهم خداي يصحق وخداي يعقوب * گفت باو [نيز] بياور
6 اكنون دستي تو در آغوشي تو بياورد دستي او در آغوشي او بيرون آورد آنرا واينك دستي او
7 سفيد چون برف * گفت باز كرد دستي تو بآغوشي تو باز گردانند دستي او بآغوشي او
8 بيرون آورد آنرا از آغوشي او واينك باز گشت چون تني او * باشد اگر نه باور كنند بتو
9 و نه شنوند بآوازي آن نشاني آن اوّل باور كنند بآوازي آن نشاني آن آخرين * وباشد اگر نه
باور كنند نيز بدو آن نشانها [آن اينان و نه بشنوند بآوازي تو] بستاني از آبي آن رود بريزي
بآن خشكي باشند آن آب آنچه بستاني از آن رود باشند بخون در خشكي * گفت مشه بيّ حاجت
10 خداوندمن نه مردي سخنهام من نيز ازدي نيز از پريير نيز از هنگام سخن گفتني تو ببندهي
11 تو كه گران دهان وگران زبانم من * گفت باو كه بنهاد دهان بآدم يا كه بنهاد گنگي يا
12 كرّي يا گشادگي يا كوري ها نه من * واكنون برو ومن باشم اوازي دهاني تو
13 بياموزم ترا آنچه سخن گوئي * گفت حاجت خدا بفرست اكنون در دستي بفرستي * گرم
14 شد خشم در مشه گفت ها نه اهرن برادري تو آن لوي دانستم كه سخن گفتن سخن
گويد او و نيز اينك او بيرون آيا بپديرهي تو ببيند ترا و شاد شود در دلي او * و سخن
15 گوئي باو و بنهي مر آن سخنها در دهاني او و من باشم اوازي دهاني تو و اوازي دهاني او
16 و بياموزم شمارا مر آنچه بكنيد * سخن گويد او بتو بآن قوم و باشد او باشد بتو بدهان
و تو باشي باو باستاد *

*Dixit et Dominus; Quid est hoc in 2
manu tua? Respondit, Virga. Dixit; 3
Projice eam in terram. Et projecit in terram, fuitq; in serpentem, & fugit Mosheb à conspectu ejus. Dixit Do- 4
minus ad Mosheb; Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus. Qui extendens manũ suam, fortiter apprehendit eã, fuitq; virga in manu ejus. Ut credant quòd apparuit 5
tibi Dominꝰ Deus patrũ eorũ, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. Dixit Dominus ei rursùm; In- 6
troduc jam manũ tuam in finũ tuum: Introduxitq; manum suam in sinum suum: & eduxit eam, & ecce manus ejus alba erat sicut nix. Dixitque; 7
Reduc manum tuam in sinum tuum. Reduxitque manum suam in sinum suũ: & eduxit eam è sinu suo, & ecce reversa est sicut corpus ejus. Etsique, 8
si non fidem adhibuerint tibi, neque auscultaverint voci signi prioris, fidem adhibebunt voci signi posterioris. Erit autem, si fidem non adhibu- 9
erint etiam duobus signis istis, neque auscultaverint voci tuæ, capies de aqua fluminis, & effundes in aridã, erũntque aquæ quas acceperis è flumine, erunt inquam in sanguinem in avida. Dixit Mosheb ad Dominum; 10
Quæso Domine mi, non vir verbis fum ego, etiam ab heri, etiam à nudiustertiùs, etiam à tempore colloquii tui cum servo tuo: quia gravis ore et gravis linguâ sum ego. Cui respondit 11
Dominus; Quis posuit os in homine? vel quis posuit obmutescentiam, vel surditatem, vel apertionem, vel cecitatem? nónne ego Dominus? Nunc 12
ergò vade, & ego ero cum ore tuo: & docebo te quid loquaris. Respondit; 13
Quæso Deus, mitte jam per cujus manum mittes. Excanduitq; ira 14
tem irâ Domini in Mesheb, dixit; Nónne Aharon fratrem tuum Levitam novi, quòd loquendo loquetur ipse? & etiam en ipse egreditur in occursum tuum: videbit te, & lætabitur in corde suo. Et tu loquêris 15
ad eum, & pones verba in ore ejus: & ego ero cum ore tuo & cum ore ejus, docebóque vos quid facietis. Loquetur ipse pro te ad populũ: eritque, 16
ipse erit tibi pro ore, & tu eris ei pro magistro.*

שמות ד

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

17 וארת יָת חוטְרָא הָדֵין תִּסַּב בִּידָךְ דְּתַעֲבִיד בֵּיהּ יָת אָתַיָּא׃ 17 Et virgam hanc accipies in manu tua, ut facias cum ea ſigna. Et
18 וַאֲזַל מֹשֶׁה וְתָב לְוָת יִתְרוֹ חְמוֹי וַאֲמַר לֵיהּ אֵיזֵיל כְּדוֹן וְאֶתְיְחֵי יָת אַחַי דִּבְמִצְרַיִם וְאֶחְמֵי הַשַּׁר 18 abiit Moſes, & reverſus eſt ad Jethro ſocerum ſuum, & dixit illi;
כְּדוֹן אִינוּן קַיְימִין וַאֲמַר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה אֵיזֵיל לְשָׁלֵם׃ 19 וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה 19 Ibo nunc ad fratres meos in Ægyptum, & videbo num adhuc mo-
בְּמִדְיָן אֵיזֵיל תּוּב לְמִצְרַיִם אֲרוֹם אִיתְרוֹקְנוּ וְנָחְתוּ מִנְכְּסֵיהוֹן וְהָא אִינוּן חֲשִׁיבִין dò ipſi vivant: & dixit Jethro Moſi; Ito in pace. Et dixit Do-
כְּמֵתַיָּא כָּל גּוּבְרַיָּא דַּהֲווֹ תָּבְעִין יָת נַפְשָׁךְ לְמֵיסַב יָתְהּ׃ 20 וּקְטַע וְרַכֵּב מֹשֶׁה יָת minus Moſi in Midian; Vade revertere in Ægyptum, quoniam exuti
אִנְתְּתֵיהּ וְיָת בְּנוֹי וְאַרְכְּבִינוּן עַל חֲמָרָא וְתָב לְאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וּנְסִיב מֹשֶׁה יָת ſunt & deſcenderunt à facultatibus ſuis, & ecce ipſi reputantur tan-
חוּטְרָא דְּנָסַב מִן גִּינוֹנִיתָא דְּחָמוֹי וְהוּא מְסַפִּיר כּוּרְסֵי יְקָרָא מַתְקָלֵיהּ אַרְבְּעִין סְאִין quam mortui, omnes viri qui quærebant animam tuam ad accipien-
וְעִילּוֹי חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָא רַבָּא וְיַקִּירָא וּבֵיהּ אִתְעֲבִידוּ נִיסִין מִן קֳדָם יְיָ בִּידֵיהּ׃ dum eam. Et accepit Moſes uxorem ſuam & filios ſuos, & equitare
21 וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה בְּמֵהָכָךְ לְמֵיתוּב לְמִצְרַיִם חֲמֵי כָּל תְּמָהַיָּא דְּשַׁוִּיתִי בִּידָךְ 21 fecit eos ſuper aſinum & reverſus eſt in terram Ægypti: & accepit
וְתַעֲבִידִינוּן קֳדָם פַּרְעֹה וַאֲנָא אַתְקֵיף יָת יְצָרָא דְּלִבֵּיהּ וְלָא יְפַטַּר יָת עַמָּא׃ Moſes virgam quam tulerat ex thalamo ſoceri ſui, & ea erat ex ſap-
22 וְתֵימַר לְפַרְעֹה כְּדֵנָא אֲמַר יְיָ בְּרִי בּוּכְרִי יִשְׂרָאֵל׃ 23 וְאֵמַר phiro ſolii gloriæ, cujus pondus erat quadraginta ſatorum, & in ea
אֲנָא אֲמָרִית לָךְ פְּטוֹר יָת בְּרִי וְיִפְלַח קֳדָמַי וּמְסָרֵב אַנְתְּ לְמִפְטְרֵיהּ הָא אֲנָא קָטֵיל יָת בְּרָךְ בּוּכְרָךְ׃ inſculptum erat & expoſitum nomen magnum & pretioſum, quo fa-
24 וַיְהִי וַהֲוָה בְּאוֹרְחָא בְּבֵית מַבְרְתָּא וַאֲרַע בֵּיהּ מַלְאֲכָא דְּיְיָ וּבָעָא לְמִקְטְלֵיהּ מִן cta ſunt miracula à facie Domini per manum illius. Et dixit Domi-
בְּגִלַּל גֵּרְשׁוֹם בְּרֵיהּ דְּלָא הֲוָה גָּיֵיר עַל עֵיסָק יִתְרוֹ חְמוֹי דְּלָא שַׁבְקֵיהּ לְמִגַּיְרֵיהּ׃ nus Moſi, cùm ieris ut revertaris in Ægyptum, vide omnia ſigna quæ
25 בְּרַם אֱלִיעֶזֶר הֲוָה גָּיֵר בְּחֶנָּאָה דְּאַתְנִיוּ תַּרְוֵיהוֹן׃ וּתְקַח וְנָסֵיבַת צִפּוֹרָה טִינָא poſui in manu tua, ut facias illa coram Pharaone: & ego indurabo
וְגָזְרַת יָת עוּרְלַת גֵּרְשׁוֹם בְּרֵהּ וְאַקְרִיבַת concupiſcentiam cordis ejus, & non dimittet populum. Diceſque ad
יָת גְּוִירַת מְהוּלְתָא לְרִיגְלוֹי דְּמַלְאֲכָא חַבָּלָא Pharaonem; Sic dicit Dominus, Filius meus primogenitus meus eſt
וַאֲמַרַת חַתְנָא בְּעָא לְמִנּוֹר וְחָמוֹי Iſrael. Et dixi tibi; Dimitte filium meum ut colat coram me, &
עָכִיב עֲלוֹי וְכֵדֵין אֲדַם גְּוִירְתָא דְּדָמָא renuis tu dimittere eum: ecce egò interficio filium tuum primogeni-
יְכַפַּר עַל חַתְנָא דִּילִי׃ 26 וּרְפָא וּפְסַק tum tuum. Et accidit in via in diverſorio, ut occurrerit illi Ange-
מַלְאֲכָא חַבָּלָא מִנֵּיהּ כְּבֵן שַׁבַּחַת צִפּוֹרָה lus Domini, & quæſierit occidere eum propter Gherſom filium ſuum,
וַאֲמַרַת מַרְּ חָבִיב הוּא אֲדַם גְּוִירְתָא quem non circuncidiſſet propter Jethro ſocerum ſuum qui non per-
דְּדָמָא דְּשֵׁזִיב יָת חַתְנָא מִן יְדוֹי דְּמַלְאֲכָא miſiſſet illum circuncidi: verum Eliezer circunciſus erat, juxta pa-
חַבָּלָא׃ 27 וַאֲמַר יְיָ לַאֲהָרֹן אִיזֵיל ctum quod pacti erant ambo ipſi. Et tulit Tſippora petram, & circun-
לְקַדְמוּת מֹשֶׁה לְמַדְבְּרָא וַאֲזַל וְאַרְעֵיהּ בְּטוּרָא דְּאִתְגְּלִי עֲלוֹי יְקָרָא דַּייָ וּנְשֵׁיק לֵיהּ׃ cidit præputium Gerſom filii ſui, &
וְיָנַד וְתָנֵי מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן יָת פִּתְגָמַיָּא דְּאִשְׁלַחֵיהּ וְיָת כָּל אָתַיָּא דְּפַקְּדֵיהּ לְמֶעְבַּד׃ admovit præputium circunciſionis ad
28 וְיָלַךְ וְאָזַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכַנְּשׁוּ יָת כָּל סָבֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ 29 וְיַדַּבַּר וּמַלֵּיל אַהֲרֹן יָת כָּל pedes ipſius angeli diſſipatoris: & dixit; Sponſus quæſivit circunci-
פִּתְגָמַיָּא דְּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעָבַד אָתַיָּא לְעֵינֵי עַמָּא׃ 30 וּמְאַן וְהֵימִין עַמָּא וּשְׁמָעוּ de, ſed ſocer impedivit eum: jam verò ſanguis circunciſionis hujus expi-
אֲרוּם דְּכִיר יְיָ יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲרוּם abit ſponſum meum. Et ceſſavit an-
גְּלֵי קֳדָמוֹי שְׁעִבּוּדְהוֹן וּנְחֵנוּ וְסְגִידוּ׃ ירושלמי 31 וַעֲקַדוּ׃ gelus diſſipator ab eo: tunc in laudes
erupit Tſippora, & dixit; Quam amabilis eſt ſanguis circunciſionis hujus,
qui liberavit ſponſum ex manu angeli diſſipatoris? Et dixit Dominus ad
Aharonem; Ito obviam Moſi in deſertum: itaque ivit & occurrit ei in
monte, in quo revelata erat ei gloria Domini, & oſculatus eſt eum. Et nar-
ravit Moſes Aaroni verba hæc, quibus mittebat eum, & omnia ſigna quæ
præceperat ei ut faceret. Et ivit Moſes & Aaron, & congregaverunt omnes
ſeniores filiorum Iſrael. Et loquutus eſt Aaron omnia verba quæ
loquutus erat Dominus cum Moſe: & fecit ſigna ante oculos populi.
Et credidit populus, audiveruntque quòd recordatus eſſet Dominus fi-
liorum Iſrael, & quod revelata eſſet
coram eo ſervitus eorum: & incli-
nârunt ſe, & adoraverunt.

Hieroſ. 25 *Et circuncidit præputium filii ſui & admovit ipſum ante pedes diſſipatoris: & dixit; ſponſus quæſivit circuncidere, & ſocer non permiſit ei: jam verò ſanguis circunciſionis hujus expiavit delicta ſponſi hujus.* 26 *Et cum deſtitiſſet diſſipator ab eo, tunc laudavit Tſippora, & dixit; Quàm amabilis eſt ſanguis circunciſionis qui liberavit ſponſum è manu angeli mortis!*

Hieroſ. 31 *Et inclinârunt ſe.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

17 *وعصا آن اين بستاني دردستاني تو آنچه بكني درو مر آن نشانها * برفت موسه باز گشت
18 بيتر خسور او گفت باو بروم اكنون و باز گردم ببرادراني من آنچه درمصر وببينم هنيز ايشان
زندگان گفت بيترو بموسه برو بسلامتي * گفت :: بموسه در مدين برو باز گرد بمصر كه 19
بمردند آن مردمان آن طلب كنان مرجاني تو * بستاند موسه مرزني او ومر پسراني او بر نشاند 20
ايشانرا ابر آن درازگوش باز گشت بزمين مصر بستاند موسه مر آن عصاي آن خداي
دردستي او * گفت خدا بموسه در رفتني تو ببازگشتن بمصر ببين همه آن معجزها آنچه بنهادم 21
دردستي تو وبكني ايشانرا بپيش فرعه ومن قوي كنم مر دلي او ونه فرستد مر آن قوم * بگوي 22
بفرعه همچنين گفت :: پسري من نخست زادي من يسرال * گفتم بتو بفرست مر پسري من 23
وعبادت كند بمن ناكام بودي بفرستادن اويرا اينك من كشا مر پسري تو نخست زادي تو
* بود درراه در منزلجاي فراز رسيد اويرا :: طلب كرد كشتني او * بستاند صفوره سنك 24 25
ببريد مر اقلف پسري آن برساند بپاهاي او گفت كه شاهي خونها تو بمن * سست شد ازو 26
آن هنگام گفت شاهي خونها ببريدن * گفت :: باهرن برو بپديرهي موسه بآن بيابان 27
برفت فراز رسيد اويرا در كوهي آن خدا ببوسيد باو * آگاه كرد موسه باهرن 28
مر همه سخنهاي :: آنچه بفرستاد اويرا ومر همه آن نشانها آنچه بفرمود اويرا * برفت 29
موسه و اهرن جمع كردند مر همه پيراني پسراني يسرال * سخن گفت اهرن مر 30
همه آن سخنها آنچه سخن گفت :: بموسه بكرد آن نشانها بچشماني آن قوم * باور كرد 31
آن قوم بشنويدند كه ياد كرد :: مر پسراني يسرال وكه بديد مر رنجي ايشان ركوع
كردند وسجود كردند *

Virgâ verò iſtam capies in manibus tuis, quâ facies ſigna. Pergens itaque Moſheh reverſus eſt ad Jether ſocerum ſuum, dixitque ei; Ibo nunc & revertar ad fratres meos qui in Ægypto, & videbo an adhuc ipſi vivent. Dixit Jethro ad Moſheh; Abi in pace, Dixerat enim Dñs ad Meſheh in Midjan; Vade, revertere in Ægyptum, nam mortui ſunt viri quærentes animâ tuam. Tollens igitur Meſheh uxorem ſuam, & filios ſuos, conſidere fecit eos ſuper aſinũ, & reverſus eſt in terram Ægypti: tulitque Meſheh virgam Dei in manu ſua. Et dixit Deus ad Meſheh; In itinere tuo ad revertendum in Ægyptum, vide omnia miracula quæ poſui in manu tua, & facies ea corã Pharoh: ego verò pertinatem reddam cor ejus, & non dimittet populum. Dices ad Pharoh, Sic dixit Dominus; Filius meus, primogenitus meus eſt Iſrael. Et dixi tibi; Dimitte filium meum, ut ſerviat mihi, & noluiſti dimittere eum: en ego interfecturus ſum filium tuum primogenitum tuum. Fuit in via, in diverſorio occurrens ei Dominus quæſivit occiſionem ejus. Accipiens itaque Sipporah lapidem, circumcidit præputium filii ſui, & apposuit ad pedes ejus dicens, quòd ſponſus ſanguinum es mihi. Et laxatus eſt ab eo: tunc dixit, Sponſus ſanguinum, in circuncidendo. Dixitque Dominus ad Aharon; Vade in occurſum Moſheb in deſertum. Et perrexit, occurritque ei in monte Dei, & oſculatus eſt eum. Et nota fecit Moſheb ipſi Aharon omnia verba Domini qui mittebat eum, & omnia ſigna quæ præceperat ei. Pergentes itaque Moſheb & Aharon, congregârunt omnes ſeniores filiorum Iſrael. Et locutus eſt Aharon omnia verba quæ loquutus fuerat Dominus ad Moſheb: fecitque ſigna in oculis populi. Credidit que populus poſtquam audierant quòd recordatus eſſet Dominus filiorum Iſrael, quódque vidiſſet afflictionem eorum: inclinantéſque ſe adorationem exhibuerunt.

שמות ה
תרגום יונתן בן עוזיאל

ה

1 ואחר ופתר כדין עלו משה ואהרן ואמרו לפרעה כרנא אמר יי אלהא דישראל
2 פטור ית עמי ויעבדון לי חגא במדברא : ויאמר ואמר פרעה שמא דיי לא
איתגלי לי דאקבל במימריה למיפטור ית ישראל לא אשכחית בספר מלאכיא
כתיב ית שמא דיי מניה לית אנא דחיל ואוף ית ישראל לא איפטור : ויאמרו
3 ואמרו אלהא דיהודאי איתקרי שמיה עלנא נטייל כרון מהלך תלתא יומין
במדברא ונרבח ניכסת חגא קדם יי אלהין דלמא ייערע יתן במותא או בקטלא :
4 ויאמר ואמר להון מלכא דמצרים למה משה ואהרן תבטלון ית עמא מעבידתהון
5 איזילו לפולחנכון : ויאמר ואמר פרעה הא סגין הינון כדון עמא דארעא ראתון
6 מבטלין יתהון מפולחנהון : ויצו ופקיד פרעה ביומא ההוא ית שולטניא דעמא
7 וית סרכוי למימר : לא לא תוספון למיתן תיבנא לעמא למירמי ליבניא חי
8 כמאיתמלי והי כמלקדמוי הינון יולון ויגבבון להון תיבנא : ואת וית סכום
לבניא דהינון עבדין מאיתמלי ומדקדמוי תמנון עליהון לא תמנעון מניה
ארום בטלנין הינון בנין כן הינון צווחין למימר ניזיל נרבח ניכסת חגא קדם
9 אלהנא : תכבד תתקיף פולחנא עילוי נוברייא ויתעסקון בדי ולא יתרחצון על
10 מילי שקרא : ויצאו ונפקו שולטני עמא וסרכוי ואמרו לעמא כרנא אמר פרעה
11 ליית אנא יהיב לכון תיבנא : אתם אזילו סבו לכון תיבנא מן אתר
12 דתשכחון ארום לא מתמנע מפולחנכון מדעם : ויפץ ואיתבדר עמא בכל ארעא
13 דמצרים לגבבא גילי לתיבנא : והגשים ושולטניא דחקין למימר אשלימו
עיבידתכון פתגם יום ביומיה היכמא דהוית כד הוה יהיב לכון תיבנא :
14 ויכו ולקו סרכי בני ישראל דמנו עליהון שולטני פרעה למימר למא דין לא
אשלמתון גוירתכון למרמי לבנין הי כמאיתמלי והי כמדקדמוי אוף איתמלי אוף
15 יומא דין : ויבאו ואתו סרכי בני ישראל וצווחו קדם פרעה למימר למא תעביד
16 כדין לעבדך : תבן תיבנא לא מיתיהב לעבדך ולבניא אמרין לנא עיבידו והא
עבדך לקיין וחיובתהון דעמך תקפא וסלקא :

EXODUS. CAP. V.
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

CAP. V.

1 POstea autem ingressi sunt Moses & Aaron, & dixerunt Pharaoni; Sic dixit Dñs Deus Israel, Dimitte populum meum, & faciant mihi festum
2 in deserto. Et dixit Pharao; Nomen Domini non est mihi manifestatum, ut recipiam sermonem ejus & dimittam Israelem; non invenio in libro
angelorum scriptum nomen Dñi, ab eo ego non timeo, & etiam Israelem
3 non dimittam. Et dixerunt; Nomen Dei Judæorum invocatur nobis: Ibimus jam itinere trium dierum per desertum, & sacrificabimus sacrificia solen-
nitatis coram Domino Deo, ne fortè occurrat nobis morte aut occisione.
4 Et dixit illis rex Ægypti; Quare Moses & Aaron cessare facitis popu-
lum ab operibus suis: ite ad servitutem vestram. Et dixit Pharao;
5 Ecce multus nunc est populus terræ, quos vos impeditis ab opere suo.
6 Et præcepit Pharao eo die præfectis populi, & exactoribus ejus, di-
7 cendo; Non addetis dare paleam populo ad conficiendum lateres,
ficut heri & ficut antea: ipsi eant & colligant sibi paleas. Et
8 *nihilominus* summam laterum quam heri & antea faciebant, im-
ponatis eis, non diminuatis ab eo: quoniam otio torpent, propter-
ea ipsi vociferantur, dicendo; Eamus, sacrificemus hostias solennita-
tis coram Deo nostro. Aggravetur servitus super illos viros, ut oc-
9 cupentur in ea: & non fiduciam habeant in verbis mendacii. Egressi
10 itaque sunt præfecti populi & exactores ejus, & dixerunt populo; Sic
dicit Pharao; Non dabo vobis paleam. Vos ite, accipite vobis pa-
11 leam quocunque in loco inveneritis: quoniam non minuetur de la-
bore vestro quicquam. Et dispersus est populus per universam terram
12 Ægypti ad colligendum stipulas pro palea. Præfecti autem urgebant,
13 dicendo; Perficite opera vestra rem diei in die suo; ficut faciebatis
quando dabatur vobis palea. Et verberati sunt præpositi filiorum Is-
14 rael quos constituerant super eos principes Pharaonis, dicendo; Cur
hoc non perfecistis statutum vestrum, ut conficeretis lateres ficut heri
& ficut antea, etiam heri etiam hodie? Et venerunt præpositi filio-
15 rum Israel, & clamaverunt coram Pharaone, dicendo; Cur facis sic
servis tuis? Palea non datur servis tuis, & lateres dicunt nobis
16 facite: & ecce servi tui verberantur, & reatus ipsorum populi tui
fortis est, & ascendit.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

فصل پنجم

CAP. V.

1 * وپس بيامدند موشه واهرن گفتند بفرعه همچنين گفت يي خداي يسرال بفرست مر قومي
2 من وحج گزارند بمن در بيابان * گفت فرعه كيست يي آنچه بشنوم درامري او بفرستادن مر
3 يسرال نه دانستم مر يي ونيز مر يسرال را نه فرستم * گفتند خداي آن عبريان فراز رسيد ابر
ايما برويم اكنون راهي سه روزها در بيابان وذبحت كنيم يي خداي ايما تا نه فراز رسد ايمارا
4 در وبا يا در شمشير * گفت بايشان پادشاهي مصر چرا موشه واهرن باطل كنيد مر آن قوم از
5 كارهاي او برويد ببار كشيدن شما * گفت فرعه اينك بسيار اَن اكنون قومي آن زمين ومعطّل
6 مي كنيد ايشانرا از بار كشيدنهاي ايشان * بفرمود فرعه در روز آن مر آن محاصلان در قوم
7 ومر مهترانی او بگفتن * نه افزاييد بدادني كاه بقوم بخشت زدني خشتها چون دي وپريرر
8 ايشان بروند وبر چينند كاه * ومرمره آن خشتها آنچه ايشان كنان دي وپريرينهيد ابرايشان نه
كم كنيد ازو كه كاهلان ايشان ابر همچنين ايشان ناله كنان بگفتن برويم وذبحت كنيم بخداي
9 ايما * گران كني آن كار ابر آن مردمان وبكنند دران ونه حكايت كنند در سخنهاي دروغ *
10 * بيرون آمدند محاصلان آن قوم ومهتراني او گفتند بآن قوم بگفتن همچنين گفت فرعه
11 نيست من دها بشما كاه * شما برويد بستانيد بشما كاه از آنچه بيابيد كه نيست كم
12 شوا از كاري شما چيزي * پراكنده شد آن قوم در همه زمين مصر ببر چيندني سوالي
13 بكاه * وآن محاصلان جهد كنان بگفتن تمام كنيد كارهاي شما قدر روز در روزي او چون
14 آنچه در بودن آن كاه * زده شدند مهتراني پسراني يسرال آنچه بنهادند ابر ايشان محاصلاني
فرعه بگفتن چه معني نه تمام كرديد وظيفهي شما بخشت زدن چون دي وپريرينيز دي نيز
15 اين روز * بيامدند مهتراني پسراني يسرال ناله كردند بفرعه بگفتن چرا بكني همچنين
16 بندگاني تو * كاه نيست داده شوا ببندگاني تو وخشتها گويان بايما بكنيد واينك بندگاني
تو زده شدگان وخطا كند قومي تو *

CAP. V.

1 ET postea venerunt Mosheh & Aharon, & dixerunt ad Pharaonem, Sic dixit Dominus Deus Israel; Dimitte populum meum, ut festum peragant
mihi in deserto. Dixit Pharao; Quis est Dominus quòd auscultarem man-
dato ejus ad dimittendũ Israelitas? non novi Dominum, & etiam Israe-
litas non dimittam. Dixerunt; Deus Hebræorum occurrit nobis: eamus nunc
viam trium dierum in desertum, ut sacrificemus Domino Deo nostro, ut
non superveniat nobis cum peste vel gladio. Respondit illis rex Ægypti; Quare Mosheh & Aharon otiosos reddidistis populum ab operibus
suis? ite ad portationem onerum vestrorum. Dixit quoque Pharao; Ecce multi sunt nunc populus terræ, & otiosos reddidistis illos à portatione onerum ipsorum. Præcepitque Pharao die illâ exactoribus populi, & principibus ejus, dicendo; Ne
addatis dare paleam populo ad laterificandum lateres, sicut heri & nudiustertiùs: ipsi pergant & colligant paleam. Et numerum laterum quem ipsi conficiebant heri & nudiustertiùs, imponetis eis, non minuetis ex eo: quia segnes sunt, propterea ipsi clamant, dicendo; Eamus, & sacrificemus Deo nostro. Grave reddes opus super viros, ut agant in eo, neque exaudiant verba mendacii. Egressi itaque exactores populi, & principes ejus, loquuti sunt ad populũ dicendo; Non sum ego daturus vobis paleam. Vos ite, capite vobis paleam undè inveneritis: quia non est minuendum de opere vestro quicquam. Itaq; dispersus est populus per totam terram Ægypti ad colligendum stipulam pro palea. Exactores verò urgebant dicendo; Perficite opera vestra, pensum diei in die suo, quemadmodum cùm esset palea. Et verberati sunt principes filiorum Israel quos posuerunt super eos exactores Pharaonis, dicendo; Quâ ratione non absolvistis decretum vestrum laterificando, sicut heri & nudiustertiùs, etiam heri etiam hâc die? Venientes itaque filii Israel clamârunt ad Pharaonem, dicendo; Cur facis sic servis tuis? Palea non est data servis tuis: & Lateres dicunt nobis facite: & ecce servi tui cædentur, sed peccat populus tuus.

ויאמר ואמר בטלנין אתון בטלנין בגין כן אתון אמרין נייל נרבח נכסת חנא קדם
אלהנא: ועתה וכרון איזילו פלחו ותיבנא לא יתיהב לכון וסכום לבניא תיתנון:
ויראו וחמון סרכי בני ישראל יתהון בביש למימר לא תימנעון מלבניכון דפתגם
יום ביומיה: ויפנעו וארעו ית משה וית אהרן קיימין לקדמותהון במפקהון מן
קדם פרעה: ויאמרו ואמרו להון יתגלי קדם יי עולבננא ולחוד יתפרע מנכון
דאסרחתון ית ריחנא קדם פרעה וקדם עבדוי דנרמתון למיתן סייפא בידהון
למקטלנא: וישב ותב משה לקדם יי ואמר יי למא אבאשתא לעמא הדין ולמא
דנן שלחתני: ומאו ומן שעתא דעלית לות פרעה למללא בשמך אתבאש לעמא
הדין ושיזבא לא שיזבתא ית עמך:

ויאמר ואמר יי למשה כדון תחמי מה אעביד לפרעה ארום בידא תקיפתא
יפטורינון ובידא תקיפתא יתריכינון מן ארעיה:

ס ס ס

וידבר אלהים ומליל יי עם משה ואמר ליה אנא יי הוא דאיתגליתי עלך בנו
סנייא ואמרית לך אנא יי: וארא
ואיתגליתי לאברהם ליצחק וליעקב באל 3
שדי ושמי יי ברם באפי שכינתי לא
אתידיעת להון: ונם ולחוד אקימית 4
ית קיימי עמהון למיתן להום ית ארעא דכנען ית ארע תותבותהון דאיתותבו בה:
ונם ולחוד על קדמי ית אניק בני ישראל דמצראי משעבדין יתהון וכירנא ית
קיימי: לכן בכן אימר לבני ישראל אנא הוא יי ואפיק יתכון מנו דחוק פולחן
מצראי ואישיזיב יתכון מפולחנהון ואפרוק יתכון בדרע מרומם ובדינין רברבין:
ולקחתי ואקריב יתכון קדמי לעם ואהוי לכון לאלהא ותידעון ארום אנא יי
אלהכון דאנפיק יתכון מנו דחוק פולחן מצראי: והבאתי ואעיל יתכון לארעא
דקיימית במימרי למיתן יתה לאברהם ליצחק וליעקב ואיתן יתה לכון ירותא אנא
יי: וידבר ומליל משה כדין עם בני 9
ישראל ולא קבילו מן משה מקפידות
רוחא ומפולחנא נוכראה קשיא דיבידיהון:

ירושלמי 3 ואתגלי במימריה יי על אברהם על יצחק ועל יעקב באלהא דשמיא ושום מימרא דיי לא אודעיתלהון:

ירושלמי 9 מקפידות:

Et dixit; Otiosi vos, otiosi: propterea vos dicitis; Eamus, sacrificemus oblationes solennitatis coram Deo nostro. Jam verò ite, laborate; & palea non dabitur vobis: & *tamen* summam laterum dabitis. Et viderunt principes Israelitarum eos in malo, dicendo; Non minuatis de lateribus vestris, rem diei in die suo. Et occurrerunt Mosi & Aaroni, qui stabant in occursum eorum, cùm ipsi egrederentur à conspectu Pharaonis. Et dixerunt illis; Manifesta sit coram Domino afflictio nostra, & etiam ultionem sumat de vobis: quia fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone, & coram servis ejus, quia occasionem præbuistis dandi gladium in manibus eorum, ad interficiendum nos. Et reversus est Moses in conspectum Domini, & dixit; Domine, quare malefecisti populo huic? & quare misisti me? Ab hora enim qua ingressus sum ad Pharaonem, ad loquendum in nomine tuo, malè fuit populo huic: & liberando non liberâsti populum tuum.

17 18 19 20 21 22 23

CAP. VI.

ET dixit Dominus ad Mosem; Nunc videbis quid facturus sim Pharaoni: quoniam manu forti dimittet eos, & manu forti ejiciet eos è terra sua.

1

SECT. IV.

Et loquutus est Dominus cum Mose, & dixit illi; Ego Dominus qui manifestavi me tibi in medio rubi, & dixi tibi; Ego Dominus. Et revelavi meipsum Abrahamo, Isaaco, & Jacobo in Deo omnipotente, sed nomen meum Dominus, certè respectu divinitatis meæ, non notum factum est illis. Et etiam confirmavi fœdus meum cum illis, ad dandum illis terram Canaan, terram peregrinationis eorum, in qua peregrinati sunt. Quin etiam venit coram me gemitus filiorum Israel, quia Ægyptii affligunt eos: & recordor ego fœderis mei. Propterea dicito filiis Israel; Ego sum Dominus, & educam vos de afflictione servitutis Ægyptiorum, & liberabo vos de servitute eorum: & redimam vos brachio excelso, & judiciis magnis. Et applicabo vos coram me in populum, & ero vobis in Deum: & cognoscetis quòd ego sum Dominus Deus vester, qui educam vos è medio afflictionis servitutis Ægyptiorum. Et ingredi faciam vos in terram, quam juramento promisi per verbum meum me daturum eam Abrahamo, Isaaco, & Jacobo: dabo inquam eam vobis in possessionem, ego Dominus. Et loquutus est Moses secundùm hæc cum filiis Israel: sed non auscultâârunt Mosi præ irritatione spiritus, & præ servitute aliena dura, quæ erat in manibus eorum.

2 3 4 5 6 7 8 9

Hieros. 3 *Et revelatus est in verbo suo Dominus Abrahamo, Isaaco, & Jacobo in Deo cœlorum: sed nomen sermonis Domini non notificavi illis.*

Hieros. 9 *Præangore.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*گفت کاهلانید شما کاهلان ابر همچنین شما گویان برویم وذبحت کنیم ییِ *واکنون بروید وکار 17 18
کنید وکاه نه داده شود بشما و مرّهي خشتها بدهید* بدیدند مهتراني بسراني یسرال ایشانرا 19
دربدي بگفتن نه کم کنید از خشتهاي شما قدري روز درروزي او * فراز رسیدند مر 20
مشه ومر اهرن استادگان بپدیرهي ایشان دربیرون آمدني ایشان ازنزد فرعه * گفتند 21
بینید ییِ ابرشما وحکم کند آنچه کنده کردید مر بوي ایما درچشماني فرعه و درچشماني
بندگاني او بدادن شمشیر دردستي ایشان بکشتني ایما *باز گشت مشه ییِ گفت خداچرابدي 22
کردي بقومي این چرا این فرستادي مرا *واز هنگام بیامدم بفرعه بسخن گفتن درنامي 23
تو بدي کرد بقومي این وخلاص کردن نه خلاص کردي مر قومي تو*

CAP. VI.

فصل ششم

DIxit Dominus ad Mosheh; Jam videbis quid faciam ipsi Pharaoh: quia manu validâ dimittet eos, & manu forti expellet eos è regione sua. Et locutus Deus ad Mosheh, dixit ei; Ego sum Dominus. Visus sum ipsi Abraham, Ishac, & Jaacob, in Deo Shaddai: at nomen meum Dominus haud notum feci eis. Et etiam suscito pactum meum cum eis, ad dandum eis terram Chenaan, terram commorationis eorum, in qua resederunt. Et etiam ego audivi gemitum filiorum Israel, quibus Ægyptii opus injungunt: recordatus sum pacti mei. Quapropter dices filiis Israel; Ego Dominus, educam vos de subter gravamine Ægyptiorum, & liberabo vos ab oneribus eorum, & salvabo vos brachio extenso & judiciis magnis. Accipiámque vos mihi in populum, evóque vobis in Deum: & cognoscetis quòd ego sum Dominus Deus vester, educens vos de subter oneribus Ægyptiorum. Et introducam vos in terram pro qua levavi manum meam ad dandum eam Abraham Ishac & Jaacob: dabo eam vobis hæreditatem: Ego Dominus. Locutúsque est Mosheh sic ad filios Israel: at non auscultaverunt ipsi Mosheh ex repressione spiritûs & opere duro.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

10 וידבר ומַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: 11 בא דבר עול מַלֵּיל עִם פַּרְעֹה מַלְכָּא דְמִצְרַיִם
וִיפְטוֹר יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעֵיהּ: 12 וידבר ומַלֵּיל מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ לְמֵימַר הָא בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לָא קַבִּילוּ מִנִּי וְהֵיכְדֵין יְקַבֵּל מִנִּי פַּרְעֹה וַאֲנָא קְשֵׁי מַמְלַל: 13 וידבר ומַלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן וְאַזְהַרִינוּן עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשַׁלְחִינוּן לְוַת פַּרְעֹה מַלְכָּא
דְמִצְרַיִם לְאַפָּקָא יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם: 14 אלה ראשי אילין רֵישֵׁי בֵית
אֲבָהָתְהוֹן בְּנֵי דְרָאוּבֵן בּוּכְרָא דְיִשְׂרָאֵל חֲנוֹךְ וּפַלּוּא חֶצְרוֹן וְכַרְמִי אִלֵּין זִיחוּסִין
דְּרָאוּבֵן: 15 ובני ובְנֵי דְשִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיָמִין וְאֹהַד וְיָכִין וְצֹחַר וְשָׁאוּל הוּא זְמָרִי
דַּאֲשְׁאִיל נַפְשֵׁיהּ לְזָנוּתָא הֵי בִּכְנַעֲנָאֵי אִלֵּין זִיחוּסִין דְּשִׁמְעוֹן: 16 ואלה וְאִלֵּין שְׁמָהֵת
בְּנֵי דְלֵוִי לְזִיחוּסֵיהוֹן גֵּרְשׁוֹן וּקְהָת וּמְרָרִי וּשְׁנֵי חַיֵּי דְלֵוִי מְאָה וּתְלָתִין וּשְׁבַע שְׁנִין
חַיָּא עַד דְּחָמָא יַת מֹשֶׁה וְיַת אַהֲרֹן פָּרִיקָיָא דְיִשְׂרָאֵל: 17 בני בְּנוֹי דְגֵרְשׁוֹם לְבְנִי
וְשִׁמְעִי לְזִיחוּסֵיהוֹן: 18 ובני וּבְנוֹי דְקָהָת עַמְרָם וְיִצְהָר וְחֶבְרוֹן וְעֻזִּיאֵל וּשְׁנֵי חַיֵּי
דְקָהַת חַסְרָא מְאָה וּתְלָתִין וּתְלַת שְׁנִין חַיָּא עַד דְּחָמָא יַת פִּנְחָס הוּא אֱלִיָּהוּ
כַּהֲנָא רַבָּא דְעָתִיד לְמִשְׁתַּלְחָא לְגָלוּתָא דְיִשְׂרָאֵל בְּסוֹף יוֹמַיָּא: 19 ובני וּבְנוֹי
דְּמָרָרִי מַחְלִי וּמוּשִׁי אִלֵּין זִיחוּסִין דְּלֵוִי לְגַנְסָתְהוֹן: 20 ויקח וּנְסִיב עַמְרָם יַת יוֹכֶבֶד
חֲבִיבְתֵּיהּ לֵיהּ לְאִינְתּוּ וְיָלִידַת לֵיהּ יַת אַהֲרֹן וְיַת מֹשֶׁה וּשְׁנֵי חַיֵּי דְעַמְרָם חַסְרָא
מְאָה וּתְלָתִין וּשְׁבַע שְׁנִין חַיָּא עַד דְּחָמָא יַת בְּנֵי רְחַבְיָה בַּר גֵּרְשׁוֹם בַּר מֹשֶׁה:
21 ובני וּבְנוֹי דְיִצְהָר קֹרַח וְנֶפֶג וְזִכְרִי: 22 ובני וּבְנוֹי דְעֻזִּיאֵל מִישָׁאֵל וְאֶלְצָפָן וְסִתְרִי:
23 ויקח וּנְסִיב אַהֲרֹן יַת אֱלִישֶׁבַע בְּרַת עַמִּינָדָב אֲחָתֵיהּ דְּנַחְשׁוֹן לֵיהּ לְאִינְתּוּ וְיָלִידַת
לֵיהּ יַת נָדָב וְיַת אֲבִיהוּא יַת אֶלְעָזָר וְיַת אִיתָמָר: 24 ובני וּבְנוֹי דְקֹרַח אַסִּיר וְאֶלְקָנָה
וַאֲבִיאָסָף אִלֵּין זִיחוּסֵיהּ דְקֹרַח: 25 ואלעזר וְאֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן נְסִיב לֵיהּ מִבְּרָתוּי
דְיִתְרוֹ הוּא פּוּטִיאֵל לֵיהּ לְאִינְתּוּ וְיָלִידַת לֵיהּ יַת פִּנְחָס אִלֵּין רֵישֵׁי אֲבָהָת לֵיוָאֵי
לְזִיחוּסֵיהוֹן: 26 הוא איהוּ אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה דְּאָמַר יְיָ לְהוֹן חַנְפִּיקוּ יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
פָּרִיקִין מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם עַל חֵילֵיהוֹן: 27 הם הִינוּן דְּמַמְלְלִין עִם פַּרְעֹה מַלְכָּא
דְמִצְרַיִם לְהַנְפָּקָא יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הוּא מֹשֶׁה נְבִיָּא וְאַהֲרֹן כָּהֲנָא: 28 ויהי
וַהֲוָה בְּיוֹמָא דְמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם הֲוָה אַהֲרֹן מַצִּית אוּדְנֵיהּ וְשָׁמַע
מַה דְמַלֵּיל עִמֵּיהּ: 29 וידבר ומַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר אֲנָא הוּא יְיָ מַלֵּיל עִם
פַּרְעֹה מַלְכָּא דְמִצְרַיִם יַת כָּל דַּאֲנָא מְמַלֵּיל עִמָּךְ: 30 ויאמר וְאָמַר מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ
הָאֲנָא קְשֵׁי מַמְלַל אֵכְדֵין יְקַבֵּל מִנִּי פַּרְעֹה:

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Ingredere, loquere 10
cum Pharaone rege Ægypti, ut dimittat filios Israel è terra sua. Et 11
loquutus est Moses coram Domino, dicendo; Ecce filii Israel non ac- 12
quiescunt mihi, & quomodo acquiescet mihi Pharao, & ego sum
durus loquelâ? Et loquutus est Dominus cum Mose & Aarone & 13
admonitionem dedit illis ad filios Israel, & misit eos ad Pharaonem
regem Ægypti, ut educerent filios Israel è terra Ægypti. Hæc sunt 14
capita domus patrum eorum: filii Ruben primogeniti Israel; Ha-
noch, & Phallu, Chetsron, & Carmi; istæ sunt progenies Ruben.
Filii autem Simeon; Jemuel, & Jamin, & Ohad, & Jakin, & Tso- 15
char, & Shaul, ille est Zimri qui locavit se scortationi ficut &
inter Chananæos: istæ sunt prosapiæ Simeonis. Ista autem sunt no- 16
mina filiorum Levi secundùm prosapias eorum; Ghersom, & Ke-
hath, & Merari: porro anni vitæ Levi, centum & triginta septem
annos vixit, adeo ut viderit Mosen & Aaronem liberatores Israelis. 17
Filii Ghersom; Libni, & Schimei, secundùm prosapias suas. Filii 18
autem Kehath; Amram, & Jitshar, & Chebron, & Uziel: anni
verò vitæ Kehath pii, centum & triginta tres annos vixit, adeo ut vi-
derit Phinees, qui & Elias est sacerdos magnus, qui mittendus est ad
captivitatem Israel in fine dierum. Filii autem Merari; Machali, & 19
Mushi: istæ sunt prosapiæ Levi, juxta progenies suas. Et accepit 20
Amram Jokebed patruam suam sibi in uxorem, & peperit illi Aaro-
nem & Mosem: anni autem vitæ Amram pii, centum triginta septem
annos vixit, adeo ut viderit filios Rechabia, filii Ghersom, filii Mo- 21
se. Filii autem Jitshar; Corach, & Nepheg, & Zichri. Filii ve- 22
rò Uziel; Misael, & Eltsaphan, & Sithri: Et accepit Aaron Eli- 23
seba filiam Aminadab, sororem Nachshon, sibi in uxorem: & pepe-
rit illi Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar. Filii autem Corah: 24
Assir, & Elcana, & Abiasaph: istæ sunt prosapiæ ipsius Core. Ele- 25
azar autem filius Aaronis accepit sibi ex filiabus Jethro, ille est Pu-
tiel, sibi in uxorem, & peperit ipsi Phinees: ista sunt capita patrum
Levitarum secundùm prosapias eorum. Ille est Aaron & Moses, ad 26
quos dixit Dominus; Educite filios Israel liberatos è terra Ægypti se-
cundùm exercitus suos. Isti sunt qui loquuti sunt cum Pharaone re- 27
ge Ægypti, ut educerent filios Israel ex Ægypto: ipse est Moses pro-
pheta, & Aharon sacerdos. Et accidit die quo loquutus est Domi- 28
nus cum Mose in terra Ægypti, erat Aaron præbens aurem suam, &
audiebat quæ loquebatur cum eo. Et loquutus est Dominus cum Mo- 29
se, dicendo; Ego Dominus: loquere cum Pharaone rege Ægypti
omnia quæ ego loquor tecum. Et ait Moses coram Domino; Ecce 30
ego durus loquelâ, quomodo itaque acquiescet mihi Pharao?

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 *سخن گفت ! بمشه بگفتن *بیا سخن گوي بفرعه پادشاهي مصر بفرستد پسراني يسرال از ولايتي او
11
12 * سخن گفت مشه بحضرت ! بگفتن اينك پسراني يسرال نه شنيدند بمن وچگونه بشنود بمن
13 فرعه ومن گران لبان * سخن گفت ! بمشه وباهرن بفرمود ايشانرا بپسراني يسرال وبفرعه
14 پادشاهي مصر ببيرون آوردن مر پسراني يسرال از زمين مصر* اينان سروراني خانهي پدري
ايشان پسراني راوبن نخست زادي يسرال حنوك وفلّوا حصرون وكرمي اينان اهلي خانهي راوبن*
15 * وپسراني شمعون يموال ويمين واهد ويكين وصحر وشاول پسري آن كنعنيت اينان اهلي
16 خانهي شمعون * واينان نامها پسراني لوي بتولّدي ايشان جرشون وقهت ومرري وسالهاي
17
18 وبدگي لوي صد وسي وهفت سال* پسراني جرشون لبني وشمعي باهلخانهي ايشان* وپسراني
19 قهت عمرم ويصهر وحبرون وعزّيال وسالهاي زندگي قهت صد وسي وسه سال * وپسراني
20 مرري محلي وموشي اينان اهلي خانهاي آن لوي بتولّدي ايشان*بستاند عمرم مر يوكبد
عمّهي او باو بزن بزاييد باو مر اهرن ومر مشه وسالهاي زندگي عمرم صد وسي وهفت سال*
21
22 * وپسراني يصهر قرح ونفج وزكري* وپسراني عزّيال ميشال والصفن وستري * بستاند اهرن
23
مر اليشبع دختري عمّينذب خواهري نخشون باو [بزن] بزاييد باو مر ندب ومر ابيهوا ومر العزر
24 ومر ايتمر*وپسراني قرح اسّير والقنه وابياسف اينان اهلي خانهي آن قرحى*والعزر پسري اهرن
25 بستاند باو از دختراني فوطيال باو بزن بزاييد باو مر فنحس اينان سروراني پسراني لويان باهلي
26 خانهي ايشان * او اهرن ومشه آنچه گفت ! بايشان بيرون آورند مر پسراني يسرال از زميني
27 مصر ابر سپاهاي ايشان * ايشان آن سخن گويان بفرعه پادشاهي مصر ببيرون آوردن مر پسراني
28 يسرال از مصر او مشه واهرن * بود در روز سخن گفتن ! بمشه در زميني مصر * سخن گفت !
29 بمشه بگفتن من ! سخن گوي بفرعه پادشاهي مصر مر همه آنچه من سخن گويا بتو* گفت
30 مشه بپيش ! اينك من گران لبان وچگونه بشنود بمن پادشاهي مصر فرعه *

*Locutus est igitur Dominus ad Mo- 10
sheh, dicendo; Veni, loquere ad 11
Pharoh regem Ægypti, ut dimittat
filios Israel è regione sua. Et locutus 12
est Mosheh in præsentia Domini, di-
cendo; En filii Israel non auscultâ-
runt mihi, & quomodo auscultabit
mihi Pharoh, & ego gravis sum la-
biis? Et sermonem iniens Dominus 13
cum Mosheh & Aharon, mandavit
eos ad filios Israel & ad Pharaonem
regem Ægypti, ad educendum filios Is-
rael de terra Ægypti. Hi sunt prin- 14
cipes domûs patrum eorum. Filii Ru-
ben primogeniti Israel; Hanoch &
Phallu, Hesron et Charmi: istæ fami-
liæ Reuben. Filii autè Shimeon, Je- 15
muel, & Jamin, & Obad, & Jachin,
& Sohar, & Shaûl filius Chenaani-
tidis: istæ familiæ Shimeon. Hæ 16
verò sunt nomina filiorum Levi per
progenies suas; Gershon, et Cheath, &
Merari: porrò anni vitæ Levi, centû
& triginta & septem anni. Filii 17
Gershon; Libni & Shimei, per fami-
lias suas. Et filii Cheath; Amram, 18
& Ishar, & Hebron, & Uzziel: anni
autem vitæ Cheath, centum & tri-
ginta & tres anni. Et filii Merari; 19
Mahli & Mushi: istæ sunt familiæ
Levi per progenies suas. Accepit au- 20
tem Amram Jochebed amitam suam
in uxorem; quæ peperit ei Aaron et
Mosheh: & anni vitæ Amram, centû
& triginta & septem anni. Porrò fi- 21
lii Ishar; Corah, & Nepheg, & Zi-
chri. Et filii Uzziel; Misael, & Elsa- 22
phan, & Sithri. Accepit quoque Aaron 23
Elisheba filiam Amminadab sororem
Nahshon sibi in uxorem: quæ pepe-
rit ei Nadab, & Abihu, & Eleazar,
& Ithamar. Filii verò Corah, Assir, 24
& Elcanah, & Abiasaph: istæ fami-
liæ Corahitarum. Et Eleazar filius 25
Aharon accepit sibi unam è filiabus
Phutiel ipsi in uxorem: quæ peperit
ei Phinhas. Hi sunt principes fami-
rum Levitarum per familias suas.
Ipse est Aharon & Mosheh, quibus 26
dixit Dominus; Educite filios Israel
è terra Ægypti, per exercitus suos.
Ipsi allocuti sunt Pharoh regem Æ- 27
gypti, ad educendum filios Israel
ex Ægypto: ipse est Mosheh &
Aharon. Fuit in die colloquii 28
Domini cum Mosheh in terra Æ-
gypti, Locutus est Dominus ad Mo- 29
sheh, dicendo; Ego Dominus: lo-
re ad Pharoh regem Ægypti om-
quod ego loquor ad te. Dixit Mo- 30
sheh coram Domino; En ego gravis
sum labiis, & quomodo auscultabit
mihi rex Ægypti Pharoh?

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

CAP. VII.

1 ויאמא וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמָא אַנְתְּ מְסְתְּפֵי חֲמֵי דְכַבר שַׁוִּית יָתְךְ דְחִילָא לְפַרְשָׁה
2 כְּאִילּוּ אֱלָהָא דִילֵיהּ וְאַהֲרֹן אָחוּךְ יְהֵא נְבִיָא דִילָךְ: אַתְּה אַנְתְּ תְּמַלֵיל לְאַהֲרֹן יָת
3 כָּל דְאֵימַקְדִינָךְ וְאַהֲרֹן אָחוּךְ יְמַלֵיל לְפַרְעֹה וְיִפְטוֹר יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעֵיהּ: וַאֲנִי
4 וַאֲנָא אַקְשֵׁי יָת יְצַרָא דְלִבָּא דְפַרְעֹה וְאַסְגֵי יָת אָתְוָתַי וְיָת תִּימְהַיי בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם:
ולא וְלָא יְקַבֵּל מִנְכוֹן פַּרְעֹה וְאֵינְדֵי בְהוֹן גִירִין דְקְטוֹל וְאֵיתֵיי מַחַת גְבוּרַת יְדַי
5 בְּמִצְרָיִם וְאַפֵּיק יָת עַמִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פְּרִיקִין מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּדִינִין רַבְרְבִין: וִידְעוּן
6 וְיִנְדְעוּן מִצְרָאֵי אֲרוֹם אֲנָא הוּא יְיָ כַּד אֲרִים יָת מָחַת גְבוּרְתִי עַל מִצְרַיִם וְאַנְפֵּיק יָת
7 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פְּרִיקִין מִסְּגִינֵיהוֹן: וְיָעַשׂ וְעָבַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הֵיכְמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָתְהוֹן
7 הֵיכְדֵין עֲבָדוּ: וּמֹשֶׁה בַּר תְּמָנָן שְׁנִין וְאַהֲרֹן בַּר תְּמָנָן וְתְלַת שְׁנִין בְּמַלָלוּתְהוֹן
8 עִם פַּרְעֹה: וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לְמֵימַר: כִּי יְדַבֵּר אֲרוֹם יָמַלִיל
9 עִמְכוֹן פַּרְעֹה לְמֵימַר הָבוּ לְכוֹן תִּימְהָא
ירושלמי 9 וּטְלַק קֳדָם פַּרְעֹה:
וְתֵימַר לְאַהֲרֹן סַב יָת חוּטְרָךְ וּטְלוֹק יְתֵיהּ
קֳדָם פַּרְעֹה יְהֵי לְחֵיוֵי חוּרְמַן אֲרוֹם עַתִּידִין כָּל דַיָרֵי אַרְעָא לְמִשְׁמַע קַל צְוָוחֲתְהוֹן
דְמִצְרָיִם בְּחַבְרוּתִי יַתְהוֹן הֵיכְמָא דְשָׁמְעַן כָּל בַּרְיוּתָא יָת קַל צְיוּחַת חֵיוֵא כַּד
10 אִיתְעַרְטִיל מִן שִׁירְוָיָא: וְיָעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְוָת פַּרְעֹה וְעָבְדוּ הֵיכְדֵין הֵי כְמָא
דְפַקֵּד יְיָ וּטְלַק אַהֲרֹן יָת חוּטְרֵיהּ קֳדָם מֵיחֲמֵי פַּרְעֹה וְקֳדָם מֵיחֲמֵי עַבְדוּי וַהֲוָה
11 לְחוּרְמָנָא: וְיקְרָא וּקְרָא לְחוֹר פַּרְעֹה לְחַכִּימַיָא וְלְחָרְשַׁיָיא וַעֲבָדוּ לְחוֹד הִינּוּן עַיְסֵי
12 וּמַכְּרִיס חַרְשִׁין דְבְמִצְרַיִם בְּלַחֲשֵׁי קוּסְמֵיהוֹן הֵיכְדֵין: וְיָשְׁלִיכוּ וְטָלְקִין אֱנָשׁ
חוּטְרֵיהּ וַהֲווֹ לְחַרְמָנִין וּמִן יַד אִתְכַּפִּיכוּ לְמֶהֱוֵי כְמִן שִׁירְוָיָא וּבְלַע חוּטְרָא דְאַהֲרֹן יָת
13 חוּטְרֵיהוֹן: וְיחוֹק וְאִיתְקַף יְצַרָא דְלִבָּא דְפַרְעֹה וְלָא קַבֵּיל מִנְהוֹן הֵי כְמָא דְמֵימַר יְיָ:
14 וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אִיתְקַף יְצַרָא דְלִבָּא דְפַרְעֹה מְסָרֵב לְמִפְטוֹר יָת עַמָא: לֵךְ
אֱיזֵל לְוָת פַּרְעֹה בְּצַפְרָא הָא נָפֵיק לְמִנְטוֹר 15 ירושלמי 15 לְמִתְקְרְיָה עַל מַיָא:
קוּסְמִין עֵילָוֵי מַיָא הֵי כְּאַמְנוּשָׁא וְתִתְעַתַּד
לְקַדְמוּתֵיהּ עַל גֵיף נַהֲרָא וּבְרַם חוּטְרָא דְאִתְהְפִיךְ לְחֵיוֵי תִּיסַב בִּידָךְ: וְתֵימַר
16 לֵיהּ יְיָ אֱלָהָא דִיהוּדָאֵי שַׁדְרַנִי לְוָתָךְ לְמֵימַר פְּטוֹר יָת עַמִי וְיִפְלְחוּן קֳדָמַי
בְּמַדְבְּרָא וְהָא לָא קַבֵּילְתָּ עַד כְּרוֹן: כֹּה כְּדְנָא אֲמַר יְיָ בְּדָא סִימָנָא תִּנְדַע אֲרוֹם
17 אֲנָא יְיָ הָא אֲנָא מָחֵי בְּחוּטְרָא דְבִידִי עַל מַוֵי דִי בְנַהֲרָא וְיִתְהַפְכוּן לְאַדְמָא:

1 ET dixit Dominus Mosi; Cur tu times? vide quia jam posui te timendum Pharaoni, ac si Deus ejus *esses*: & Aaron frater tuus erit propheta tuus. 2 Tu loquêris Aaroni quicquid ego præcepi tibi: Aaron autem frater tuus alloquetur Pharaonem, ut dimittat filios Israel è terra sua. 3 Et ego indurabo concupiscentiam cordis Pharaonis, ut multiplicem signa mea & miracula mea in terra Ægypti. 4 Neque acquiescet vobis Pharao, sed jaculabo in eos sagittas occisionis, & ponam plagam fortitudinis manus meæ in Ægyptum: & educam populum meum filios Israel liberatos è terra Ægypti judiciis magnis. 5 Tum cognoscent Ægyptii, quòd ego sum Dominus, cùm ego levavero plagam fortitudinis meæ in Ægyptum, & eduxero filios Israel liberatos è medio eorum. 6 Et fecit Moses & Aharon: sicut præcepit Dominus illis, sic fecerunt. 7 Moses autem natus erat octoginta annos, Aharon verò octoginta tres, cùm loquerentur cum Pharaone. 8 Et dixit Dominus Mosi & Aharon, dicendo: 9 Quum loquetur vobiscum Pharao, dicendo; Date vobis miraculum: tum dices Aaroni; Sume virgam tuam, & projice eam coram Pharaone, erit in serpentem basiliscum: Hieros. 9. *Et projice coram Pharaone.* 10 quoniam audituræ sunt omnes generationes terræ vocem clamoris Ægyptiorum, cùm fregero eos, quemadmodũ audierunt omnes creaturæ vocem clamoris serpentis quando nudatus est à principio. Et ingressus est Moses & Aharon ad Pharaonem, & fecerunt sic, quemadmodum præceperat Dominus: & projecit Aaron virgam suam ante conspectum Pharaonis, & ante conspectum servorum suorum, & facta est basiliscus. 11 Et vocavit etiam Pharao sapientes & maleficos: & fecerunt etiam ipsi Janis & Jambres magi Ægyptiorum incantationibus divinationum suarum sic. 12 Et projecerunt quisque virgam suam, & factæ sunt basilisci: & statim reversæ sunt ut essent ficut priùs, & absorpsit virga Aaronis virgas eorum. 13 Et induratum est figmentum cordis Pharaonis, neque auscultavit illis: quemadmodum loquutus erat Dominus. 14 Et dixit Dominus Mosi; Induratum est figmentum cordis Pharaonis renuentis dimittere populum. 15 Ito ad Pharaonem manè, ecce egreditur ut observet divinationes ad aquas tanquam magus, itaque parabis te in illius occursum ad ripam fluminis: Hieros. 15 *Ad captandum refrigerium ad aquas.* verùm virgam Aharonis, quæ conversa est in serpentem, sumes in manu tua. 16 Et dices illi, Dominus Deus Judæorum misit me ad te, dicendo; Dimitte populum meum, ut colant coram me in deserto: & ecce adhuc non auscultâsti. 17 Sic dicit Dominus; Hoc signo cognosces quod ego Dominus: ecce ego percutio virgâ, quæ est in manu mea, super aquas quæ sunt in flumine, & convertentur in sanguinem.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

فصل هفتم

1 گفت يي بمشه ببين بدادم ترا بزرك بفرعه واهرن برادري تو باشد
2 سخن گوي تو* تو سخن گوي مر همه آنچه بفرمايم ترا واهرن برادري تو سخن گويد بفرعه
3 وبفرستد مر پسراني يسرال از زميني او* ومن سخت كنم مر دلي فرعه وبسيار كنم مر نشانهاي
4 من ومر معجزهاي من در زميني مصر* ونه شنود بشما فرعه وبدهم مر زحمي من در مصر
وبيرون آورم سپاهاي من مر قومي من پسراني يسرال از زميني مصر در حكمهاي بزرگان
5 * وبدانند مصريان كه من يي در بلند كردن من مر دستي من ابر مصر وبيرون آورم مر
پسراني يسرال از ميانی ايشان* بكرد مشه واهرن چون آنچه بفرمود يي ايشانرا همچنين بكردند
6 * ومشه قدري هشتاد ساله واهرن قدري هشتاد وسه ساله در سخن گفتن ايشان بفرعه
7 * گفت يي بمشه واهرن بگفتن* كه سخن گويد بشما فرعه بگفتن بدهيد بشما معجز بگوي
باهرن بستان مر عصاي تو وبيفكند از پيش فرعه باشد باژدها * بيامد مشه واهرن بفرعه
بكردند همچنين چون آنچه بفرمود يي بيفكند احت اهرن مر عصاي او پيش فرعه وپيش بندگاني
او بود باژدها * بخواند نيز فرعه بخردمندان وبجادوگران بكردند نيز ايشان معبّراني مصر در
افسونهاء ايشان همچنين* بيفكند مردي عصاي او بودند باژدهان فرود برد عصاي اهرن مر
عصاهاي ايشان* قوي شد دلي فرعه ونه شنويد بايشان چون آنچه سخن گفت يي* گفت يي بمشه دلي
فرعه ناكام بفرستادن آن قوم* برو بفرعه در بامداد اينك بيرون آيا بآن آب بياستي پديرهي او ابر
لبي آن رود وآن عصا آنچه گشته آمد بمار بستاني در دستي تو* بگوي باو يي خداي آن عبريان
بفرستاد مرا بتو بگفتن بفرست مر قومي من وعبادت كنند بمن در بيابان واينك نه
شنويدي تا همچنين * همچنين گفت يي سپاها دراين بداني كه من يي اينك من زنا در
عصاي آنچه [در] دستي من ابر آن آب آنچه در رود وگشته شوند بخون

CAP. VII.

1 DIxit Dominus ad Mosheb; *Vide, dedi te magistrum Pharaoh, & Aharon frater tuus erit prolocutor tuus.* 2 *Tu loquêris omne quod præcipio tibi, & Aharon frater tuus loquetur ad Pharaoh, ut dimittat filios Israel è terra sua.* 3 *Ego verò indurabo cor Pharaoh, et multiplicabo signa mea et miracula mea in terra Ægypti.* 4 *Et nõ auscultabit vobis Pharaoh: dabóque plagam meam in Ægypto, & eduram exercitus meos, populum meũ filios Israel è terra Ægypti in judiciis magnis.* 5 *Et scient Ægyptii quòd ego Dñs, cùm exaltavero manum meam super Ægyptum, & eduxero filios Israel è medio eorum.* 6 *Fecerúntque Mosheb & Aharon quemadmodum præceperat Dominus eis, sic fecerunt.* 7 *Porrò Mosheb erat circa octoginta annorum, & Aharon circa octoginta & trium annorum cùm loquerentur ad Pharaoh.* 8 *Locutúsque est Dominus ad Mosheb et Aharon, dicendo;* 9 *Quando loquetur ad vos Pharaoh dicendo, Date pro vobis portentum; dices ad Aharon, Tolle virgam tuam, & projice coram Pharaoh, eritque in draconem.* 10 *Veniens igitur Mosheb & Aharon ad Pharaoh, fecerunt sic, quemadmodum præceperat Dominus: projecitq; Aharon virgã suam corã Pharaoh & coram servis ej°, & fuit in draconẽ:* 11 *Vocavit quoque Pharaoh sapientes et præstigiatores: fecerũntq; etiam ipsi (nempe harioli Ægypti) incãtamentis suis sic.* 12 *Projecerunt enim quisq; virgam suam, fuerũntque in dracones: at deglutivit virga Aharon virgas eorum.* 13 *Roboratum est autem cor Pharaoh, et nõ auscultavit eis, quemadmodum locutus fuerat Dominus.* 14 *Dixit itaque Dominus ad Mosheb; Cor Pharaoh haudlubẽs est dimittere populum. Vade ad Pharaoh manè, ecce egreditur ad aquam, & stes in occursum ejus super labrum fluminis: ac virgam quæ conversa fuit in serpentem, tolles in manu tua:* 15 *Dicesq; ei, Dominus Deus Ebræorũ misit me ad te, dicendo; Dimitte populũ meum ut serviant mihi in deserto: & ecce non auscultâsti hactenus.* 16 *Sic dixit Dominus exercituum; In hoc cognosces quòd ego Dñs: en ego percussur° sum virgâ, quæ in manu mea, aquas quæ in flumine, et vertentur in sanguinẽ.*

וְהַדְנָה וְנוּנֵי דִבְנַהֲרָא יְמוּתוּן וְיִסְרֵי נַהֲרָא וְיִשְׁתַּלְהוּן מִצְרָאֵי לְמִשְׁתֵּי מַוֵי מִן נַהֲרָא : 18
וְיֵאמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֵימַר לְאַהֲרֹן סַב חוּטְרָךְ וַאֲרֵים יְדָךְ עַל מַוֵי דְמִצְרָאֵי עַל 19
נַהֲרֵיהוֹן עַל פַּצִידֵיהוֹן עַל שִׁקּוּיֵיהוֹן וְעַל
כָּל בֵּירַת בְּנִישׁוּתְ מַיֵּיהוֹן וִיהוֹן דָּמָא ירושלמי 19 וּבְעֵצִים וּבְאַבְנַיָּא :
וְיהֵי דָמָא בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם וּבְמָאנֵי אֶעָא וּבְמָאנֵי אַבְנָא : וְיַעְבְּדוּ הֵיכְדֵין 20
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הֵי כְּמָא דְפַקִּיד יְיָ וַאֲרֵים בְּחוּטְרָא וּמְחָא יָת מַוֵי דִבְנַהֲרָא לְמֶחְמֵי פַּרְעֹה
וּלְמֶחְמֵי עַבְדּוֹי וְאִיתְהַפִּיכוּ כָּל מַוֵי דִבְנַהֲרָא לְאַדְמָא : וְהַדְנָה וְנוּנֵי דִּי בְּנַהֲרָא מִיתוּ וְסְרֵי 21
נַהֲרָא וְלָא יְכִילוּ מִצְרָאֵי לְמִשְׁתֵּי מַוֵי מִן נַהֲרָא וַהֲוָת מְחַת דְּמָא בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם :
וְיַעְשׂוּ וַעֲבָדוּ הֵיכְדֵין אַצְטַנְּנֵינֵי מִצְרַיִם בְּלַחֲשֵׁיהוֹן וְהִפִּיכוּ מִן מַיָּא דְנוּשָׁן לְאַדְמָא 22
וְאִיתְקְשִׁיף יְצַרָא דְלִיבָּא דְפַרְעֹה דְּלָא קַבֵּיל מִנְּהוֹן הֵי כְּמָא דְמַלֵּיל יְיָ : וִיפֵן וַעֲבַר פַּרְעֹה 23
צוּרְכֵיהּ וְעָאל לְבֵיתֵיהּ וְלָא שַׁוִּי לְבֵיהּ לְחוֹר לְמֶחְתָּא דָּא : וְיַחְפְּרוּ וְחָפְרוּ מִצְרָאֵי חֲוָרְנוּת 24
נַהֲרָא מַוֵי לְמִשְׁתֵּי וְלָא אַשְׁכְּחוּ צְלִילִין אֲרוּם לָא יְכִילוּ לְמִשְׁתֵּי מִן מַוֵי דִבְנַהֲרָא :
וְיִמְלָא וְשְׁלִימוּ שׁוּבְעָא יוֹמִין מִן בְּתַר דְּמְחָא יְיָ יָת נַהֲרָא וּסְפִיר בֵּן אָסֵי מֵימְרָא דַיְיָ 25
יָת נַהֲרָא : וְיֵאמַר יְיָ לְמֹשֶׁה עוֹל לְוָת פַּרְעֹה וְתֵימַר לֵיהּ כְּדְנָא אֲמַר יְיָ פְּטוֹר יָת 26
עַמִּי וְיִפְלְחוּן קֳדָמָי : וְאִם וְאִין מְסָרֵב אַנְתְּ לְמִפְטוֹר הָא אֲנָא מְחֵי יָת כָּל תְּחוּמָךְ 27
בְּעוּרְדְּעָנַיָּא : וְשַׁרְיָן וַיְרְבֵּי נַהֲרָא עוּרְדְּעָנַיָּא וְיִסְקוּן וְיַעְלוּן בְּבֵיתָךְ וּבְקִיטוֹן בֵּי דַמְכָךְ 28
וְעִילוֹי דַרְגְשָׁךְ וּבְבֵירַת עַבְדָךְ וּבְעַמָּךְ וּבְתַנּוּרָךְ וּבְאָצָוָתָךְ : וּבְכָה וּבְנוּפָךְ וּבְנוּפֵי עַמָּךְ 29
וּבְכָל עַבְדָךְ יִשְׁלְטוּן עוּרְדְּעָנַיָּא :

ח
וְיֵאמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֱמַר יְיָ יָת יְדָךְ 1
בְּחוּטְרָךְ עַל נַהֲרַיָּא עַל פְּצִידַיָּא וְעַל ירושלמי 1 בְּצַיָּא :
שִׁקּוּיֵיא וְאַסֵּיק יָת עוּרְדְּעָנַיָּא עַל אַרְעָא דְמִצְרָיִם : וְיָת וַאֲרִים אַהֲרֹן יָת יְדֵיהּ עַל מַיָּא 2
דְמִצְרָיִם וְסַלִּיקַת מְחַת עוּרְדְּעָנַיָּא וְחַפַּת יָת אַרְעָא דְמִצְרָיִם בְּרַם מֹשֶׁה לָא אַלְקִי יָת
מַיָּא לָא בְאַרְמָא וְלָא בְּעוּרְדְּעָנַיָּא מִן בְּגַלְ דַּהֲוַת לֵיהּ בְּהוֹן שֵׁיזוּבְתָּא בְּזִמַן דְּטָלְקַת
יָת הַאסֵּיהּ בְּנַהֲרָא : וְיַעְשׂוּ וַעֲבָדוּ הֵיכְדֵין אִיסְטַנְּנִין בְּלַחֲשֵׁיהוֹן וְאַסִּיקוּ יָת עוּרְדְּעָנַיָּא 3
עַל אַרְעָא דְמִצְרָיִם : וּקְרָא פַּרְעֹה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַאֲמַר צַלּוֹן קֳדָם יְיָ וְיַעְדֵי 4
עוּרְדְּעָנַיָּא מִנִּי וּמִן עַמָּא וַאֲפְטוֹר יָת עַמָּא ירושלמי 5 הַב סִימָן וְאִתְרַחֵיק עֲלָךְ עַד
וְיִדְבְּחוּן נִיכְסַת חַגָּא קֳדָם יְיָ : וַיֵאמַר מֹשֶׁה לְפַרְעֹה שְׁבַח נַפְשָׁךְ בְּגִינַי לְאֵימָת 5 אֵימַת אֲצַלֵּי עֲלָךְ :
דְּאֶנְתָּ בְּעֵי אֵיצַלֵּי עֲלָךְ וְעַל עַבְדָּךְ וְעַל עַמָּךְ לְשֵׁיצָאָה עוּרְדְּעָנַיָּא מִנָּךְ וּמִבָּתָּךְ לְחוֹר מָה
דִּבְנַהֲרָא יִשְׁתַּיְרוּן : וַיֵאמַר וַאֲמַר לְמָחָר וַאֲמַר כְּפִתְגָמָךְ מִן בְּגַלְ דְּתִנְדַּע אֲרוּם לֵית כַּייָ אֱלָהָנָא : 6

Et piſces qui ſunt in flumine morientur, & fœtebit fluvius : & deficient 18
Ægyptii bibendo aquas de flumine. Et dixit Dominus Moſi, Dic to Aaro- 9
ni; Accipe virgã tuam, & attolle manum tuam ſuper aquas Ægyptiorũ, ſuper
flumina eorum, ſuper foſſas eorum,
ſuper canales eorum, & ſuper omnẽ Hieroſ. 19. *Et in ligni.*
congregationem aquarum eorum, &
erunt ſanguis : & erit ſanguis in univerſa terra Ægypti, tam in vaſis ligneis,
quàm in vaſis lapideis. Et fecerunt ſic Moſes & Aaron, quemadmodum 10
præcepit Dominus ; & elevavit virgam, & percuſſit aquas fluminis ante fa-
ciem Pharaonis, & ante faciem ſervorum ejus : & converſæ ſunt omnes
aquæ fluminis in ſanguinem. Piſces autem qui erant in flumine mortui ſunt, 11
& fœtuit flumen, & non potuerunt Ægyptii bibere aquas ex flumine : &
fuit plaga ſanguinis in tota terra Ægypti. Et fecerunt ſic Aſtrologi Ægy- 12
ptiorum incantationibus ſuis, & mutárunt ex aquis Goſen in ſanguinem : &
induratum eſt figmentum cordis Pharaonis, ut non illis auſcultaret, quem-
admodum loquutus erat Dominus. Et fecit Pharao neceſſitatem ſuam, & 13
venit domum ſuam : nec apposuit cor ſuum etiam ad hanc plagam. Et fo- 14
derunt Ægyptii circum circa fluvium aquas ad bibendum, ſed non inve-
nerunt limpidas : quoniam non poterant bibere de aquis fluminis. Et 15
completi ſunt ſeptem dies, poſtquam percuſſit Dominus flumen, & po-
ſtea ſanavit ſermo Domini flumen. Et dixit Dominus Moſi; Ingredere ad 16
Pharaonem, & dices illi, Hoc dicit Dominus ; Dimitte populum meum, ut
colant coram me. Quod ſi tu renuis dimittere, ecce ego percutio omnes 17
fines tuos ranis. Et copioſè producet flumen ranas & aſcendent, & in- 18
gredientur in domũ tuam, & in cubiculum ubi dormis, & ſupra lectos tuos,
& in domum ſervorum tuorum, & in populum tuum, & in furnos tuos, & 19
in farinas tuas conſperſas. Et in corpus tuum & corpora populi tui, & in
omnes ſervos tuos dominabuntur ranæ.

CAP. VIII.

ET dixit Domin⁹ Moſi ; Leva ma- 1
num tuam cum virga tua ſuper
flumina, rivos, & canales, & aſcen- Hier. 1. *Paludes.*
dere fac ranas ſuper terrã Ægypti. Et extulit Aharon manũ ſuam ſuper 2
aquas Ægypti, & aſcendit plaga ranarum, & texit terrã Ægypti : verũ Moſes
non percuſſit aquas vel ſanguine vel ranis, propterea q̃ per illas contigiſſet
illi liberario, quo tempore projecit eum mater ej⁹ in flumen. Et fecerunt 3
ſic aſtrologi incantationibus ſuis, & aſcendere fecerunt ranas in terrã Ægy-
pti. Et vocavit Pharao Moſem & Aharonem, & dixit ; Orate corã Dño, ut 4
removeat ranas à me & à populo meo ; & dimittã populũ, ut ſacrificent
victimas feſtivitatis corã Dño. Et 5
dixit Moſe Pharaoni ; Lauda te pro- Hier. 5. *Da ſignum, & recede*
pter me : quando tu quæris orabo *donec oravero pro te.*
pro te, et pro ſervis tuis, & pro popu-
lo tuo, ut perdantur ranæ à te, & è domibus tuis : tantùm illæ quæ *erunt* in
fluvio relinquentur. Et reſpondit ; Cras : & dixit ; Juxta verbum tuum *fiat*, 6
ut ſcias quòd non ſit ficut Dominus Deus noſter.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وآن ماهي آنچه دردريا بميرد وگنده شود آن رود وعاجز شوند مصريان بآهنجيدن آب آن رود * 18
* گفت ٭٭ بموسه بگوي باهرن بستاني عصايي تو ومبل ده دستي تو ابر آبها مصر ابر رودهاي 19
ايشان ابر كاريزهاي ايشان وابر حوضهاي ايشان وابر همه جمع جايي آبهاي ايشان وباشند خون
و باشد خون درهمه زميني مصر ودرچوبها و درسنگها * بكردند همچنين موسه و اهرن چون 20
آنچه بفرمود ٭٭ بلند كرد درعصا بزد سر آن آب آنچه درود بچشماني فرعه و بچشماني بندگاني او
گشته شدند همه آن آب آنچه درود بخون * وآن ماهي آنچه درود بمرد گنده شد آن رود ونه 21
توانستند مصريان بآهنجيدن آب از آن رود بود آن خون در همه زميني مصر * بكردند 22
همچنين معبّراني مصر در افسونهاي ايشان قوي شد دلي فرعه ونه شنويد بايشان چون آنچه
سخن گفت ٭٭ * روي كرد فرعه بيامد بخانهي او ونه نهاد دلي او نيز باين * بكنند همه 23 24
مصريان گرداگرد آن رود آب بآهنجيدن كه نه توانستند بآهنجيدن از آبهاي آن رود *
* پر شد هفت روزها پسي زدن ٭٭ سر آن رود * * فصل هشتم * 25

* گفت ٭٭ بموسه بيا بفرعه و بگوي باو همچنين گفت ٭٭ بفرست سر قومي من وعبادت كنند 1
بمن * واگر نا كامي تو بفرستادن اينك من زخم زنا سر همه حدّي تو در چغزها * جنبش 2 3
كند آن رود چغزها وبر آيند وبيايند درخانهي تو ودر گنجينهي تو خسپنجاي تو و ابر
بستري تو و درخانهي بندگاني تو و در قومي تو و در تنّور تو ودر خميري تو * ودر تو و در 4
قومي تو ودر همه بندگاني تو برآيند آن چغزها * گفت ٭٭ بموسه بگوي باهرن ميل ده سر دستي 5
تو در عصايي تو ابر آن رودها ابر آن كاريزها و ابر آن حوضها و بر آور سر آن چغزها ابر زميني
مصر * ميل داد اهرن سر دستي او ابر آبها مصر برآمد آن چغز بپوشيد سر زميني مصر * 6

Et piſces qui in mari, morientur : & 18
fœtidum fiet flumen, et defatigabunt
ſe Ægyptii ad bibendũ aquã flumi-
nis. Dixit igitur Domin⁹ ad Moſheh, 19
Dices ad Aharon ; Tolle virgã tuam,
et inclina manum tuam ſuper aquas
Ægypti, ſuper flumina eorum, ſuper
canales eorũ, & ſuper lacus eorũ, &
ſuper omnem locum congregationis a-
quarũ eorum, & erunt ſanguis : vide-
ſanguis in tota terra Ægypti, & in li-
gnis et in lapidibus. Et fecerunt ſic 20
Moſheh & Aharon quemadmodum
præceperat Dñs : elevatã enim virgã
percuſſit aquam quæ in flumine, in ocu-
culis Pharoh et in oculis ſervorum
ej⁹ : & verſæ ſũt omnes aquæ quæ in
flumine, in ſanguinem. Piſces vero 21
qui in flumine, mortui ſũt : fœtidis-
que factum eſt flumen, neque pote-
runt Ægyptii bibere aquam de flu-
mine : & fuit ſanguis in tota terra Ægy-
pti. Fecerũntque ſic harioli Ægypti 22
incantamentis ſuis : & roboratum eſt
cor Pharoh, et non auſcultavit eis,
quemadmodum loquutus fuerat Do-
minus. Et reſpiciens Pharoh ve- 23
nit ad domum ſuam : et non poſuit
cor ſuum etiam ad hoc. Foderunt ve- 24
rò omnes Ægyptii circum flumen
aquam ad bibendum, quia non pote-
runt bibere de aquis fluminis. Et im- 25
pleti ſunt ſeptem dies, poſtquàm per-
cuſſit Dominus flumen.

CAP. VIII.

DIxitq; Dominus ad Moſheh, In- 1
digredere ad Pharoh, & dic ei ; Ita di-
xit Dominus ; Dimitte populum meũ
ut ſerviant mihi. Quòd ſi nolueris 2
tu dimittere, en ego plagã percutio
totum terminum tuum, ranis. Et 3
ſtatuet facies flumen ranas, & aſcen-
dent & venient in domum tuam, &
in penetrale tuum, in cubiculũ tuũ,
& ſuper lectum tuum, & in domos
ſervorum tuorũ, et in populum tuum,
& in clibanos tuos, & in maſſas 4
tuam : Et in te, & in populum tuum,
atque in omnes ſervos tuos aſcendet
ranæ. Dixitq; Dominus ad Moſheh, 5
Dic ad Aharon ; Inclina manum tuã
cum virga tua, ſuper flumina, ſuper
canales, & ſuper lacus, & adduc ra-
nas ſuper terram Ægypti. Inclina- 6
vitq; Aharon manum ſuam ſuper a-
quas Ægypti, & aſcenderunt ranæ,
operueruntque terram Ægypti.

שמות ח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וסרו ויעדון עורדעניא מינך ומבתיך ומן עבדך ומן עמך לחוד מן דבנהרא ישתיירון : ויצא ונפק משה ואהרן מלות פרעה וצלי משה קדם יי על עסק עורדעניא דשוי לפרעה : ויעש ועבד יי כפתגמא דמשה ומיתו עורדעניא מן בתיא ומן דרתא ומן חקלא : ויצברו ירושלמי 10 כרין כרין וכנשו יתהון כרין כרין ומריית ארעא : וירא וחמא פרעה אלום הות רווחתא לעקתיה ויקר ית לביה ולא קביל מנהון היכמא דמליל יי : ואמר ואמר יי למשה אימר לאהרן אדים ית חוטרך ומחי ית עפרא דארעא ויהי לקלמי בכל ארעא דמצרים ברם על ידך ליט אפשר לסלקי ית קלמי : ועבדו היכדין ואדים אהרן ית ידיה בחוטריה ומחא ית עפרא דארעא והות מחת קלמי בבישרא דאינשא ובבעירא כל עפרא דארעא איתהפיך לקלמי בכל ארעא דמצרים : ועשו ועבדו היכדין איסטנגניא חרשיותא בלחשיהון לאנפקא ית קלמין ולא יכילו והות מחת קלמי שלטא באינשא ובבעירא : ואמרו ואמרין איסטנגניני פרעה לא מן כח גבורת משה ואהרן היא אלהן מחא משתלחא מן קדם יי היא ואיתקף יצרא דלבא דפרעה ולא קביל מנהון היכמא דמליל יי : ואמר ואמר יי למשה אקדים בצפרא ותיתעתד קדם פרעה הא נפיק למנמר קומסין עילוי מיא הי באמנושא ותימר ליה כדנא אמר יי פטור ית עמי ויפלחון קדמא : כי אם ארום אין ליתך מפטר ירושלמי 17 ערבובא : ית עמי האנא מנגי בך ובעבדך ובעמך ובביתך ית עירבוב חיות ברא ויתמלון בתי מצראי עירבוב חיוא ברא ואוף ית ארעא דהינון עלה : והפליתי ואעבד פלאין ביומא ההוא עם ארעא דנשן דעמי שרי עלה בדיל דלא למהוי חשן עירבוב חיות ברא מן בגלל דתינע אדום אנא יי שליט בגו ארעא : ושמתי ואשוי פורקן לעמי ועל עמך אייתי מחא לעידן מהר יהי אתא הדין : ויעש ועבד יי כן ואייתי עירבוב חיות ברא חשוף לביות פרעה ולבית עבדוי ובכל ארעא דמצרים איתחבילו יתבי ארעא מן קדם עירבוב חיות ברא : ויקרא ויקרא לפשה ולאהרן ואמר איזילו פלח נכסת חנא קדם יי אלהכון בארעא הדא :

Et recedent ranæ à te, & à domibus tuis, & à servis tuis, & à populo tuo : tantùm ex quæ erunt in flumine relinquentur. Et egressus est Moses & Aharon à Pharaone : & oravit Moses coram Domino super negotio ranarum, quod proposuerat Pharaoni. Et fecit Dominus secundum verbum Mosis : & mortuæ sunt ranæ ex domibus, & ex atriis, & ex agris. Et congregaverunt eas acervos acervos : & fœtuit terra. Et vidit Pharao quod esset dilatatio afflictioni suæ ; & aggravavit cor suum, neque auscultavit illis : quemàdmodum loquutus erat Dominus. Et dixit Dominus Mosi ; Dic Aaroni, Attolle virgam tuam & percute pulverem terræ ; & fiet in pediculos in tota terra Ægypti : verùm fieri non potest ut à te percutiatur terra, quia in ea fuit tibi liberatio, quando interfecisti Ægyptium, & recepit ipsum. Et fecerunt sic, & extulit Aaron manum suam cum virga sua, & percussit pulverem terræ, & fuit plaga pediculorum in carne hominis & bestiæ : omnis pulvis terræ conversus est ut esset pediculi in tota terra Ægypti. Et fecerunt similiter astrologi incantationem præstigiis suis, ut educerent pediculos, sed non potuerunt : & fuit plaga pediculorum dominans in hominibus & jumentis. Et dixerunt astrologi Pharaonis ; Non ex fortitudine virium Mosis & Aaronis hoc est, sed plaga immissa à facie Domini est : & induratum est figmentum cordis Pharaonis, neque illis obedivit ; ut loquutus erat Dominus. Et dixit Dominus ad Mosem ; Surge manè, & statue te coram Pharaone ; ecce exit, ut observet divinationes ad aquas veluti magus : & dices illi, Sic dicit Dominus ; Dimitte populum meum, ut colant coram me. Nam si tu non dimiseris populum meum, ecce ego concito in te, & in servos tuos, & in populum tuum, & in domum tuam, mixturam ferarum agrestium : & replebuntur domus Ægyptiorum mixturâ feræ agrestis, & etiam terra super qua ipsi sunt. Et faciam miracula in die illo cum terra Gosen, in qua populus meus habitat, eò ut non sit illic mixtura feræ agrestis : eò ut cognoscas quod ego Dominus princeps in medio terræ. Et ponam redemptionem populo meo, sed super populum tuum adducam plagam : tempore crastino erit hoc prodigium. Et fecit Dominus sic, & adduxit mixturam feræ agrestis fortem in domum Pharaonis, & in domum servorum ejus : & in universa terra Ægypti devastati sunt habitatores terræ à facie mixturæ feræ agrestis. Et vocavit Pharao Mosen & Aaronem : & dixit ; Ite, colite oblatione festivitatis coram Domino Deo vestro in terra hac.

Hieros. 10. *Acervos acervos.*

Hieros. 17. *Mixturam.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بگردند همچنين آن معبّران در افسونهاي ايشان بر آوردند مر آن چغزها ابر زميني مصر * بخواند فرعه بموسه و اهرن گفت نماز كنيد بيي و بگردد آن چغزها ازمن واز قومي من وبفرستم مر آن قوم وذبحت كنند بيي * گفت موسه بفرعه فخر كن ابر من بكي نماز كنم بتو وبيند گاني تو وبقومي تو بنيست كردن آن چغزها از تو و از خانهاي تو خاصه در رود باقي مانند * گفت بفردا گفت چون سخن تو بسبب بداني كه نيست چون بي خداي ايما * وبگردند آن چغزها از تو و از خانهاي تو و از بند گاني تو وازقومي تو خاصه در رود باقي مانند * بيرون آمد موسه و اهرن از نزد فرعه نماز كرد موسه بيي ابر سبب آن چغزها آنچه بنهاد بفرعه * بكرد بي چون سخن موسه بمردند آن چغزها ازان خانها از آن سراها واز آن دشتها * خرمن كردند ايشانرا خروارها خروارها گندا شد آن زمين * بديد فرعه كه بود آسايش وگران كرد مر دلي او ونه شنويد بايشان چون آنچه سخن گفت بي * گفت بموسه بگوي باهرن ميل ده مر عصاي تو وبزن مر خاكي آن زميني وباشد بشبش در همه زميني مصر * بكردند همچنين ميل داد اهرن مر دستي او در عصاي او وبزد مر خاكي آن زمين بود آن شبش در آدم ودر چهارپا همه خاكي آن زمين بود آن شبش در همه زميني مصر * بكردند همچنين آن معبّران در افسونهاي ايشان ببيرون آوردن مر آن شبش ونه توانستند بود آن شبش در آدم ودر چهارپا * گفتند آن معبّران بفرعه صنعي خدايست اين قوي شد [دلي] فرعه ونه شنويد بايشان چون آنچه سخن گفت بي * گفت بموسه شبگير كن در بامداد وبياست بپيش فرعه اينك بيرون آيا بآن آب وبگوي باو همچنين گفت بي بفرست قومي من وعبادت كنند مرا * كه اگر نيستي تو فرستا مر قومي من اينك من فرستا در تو ودر بند گاني تو ودر قومي تو ودر خانهاي تو مر آن عرب وپر شوند خانهاي مصريان مر آن عرب ونيز آن زمين آنچه ايشان ابر آن *

Feceruntq; sic harioli incantamentis suis, adduxerunt ranas super terram Ægypti. Tum *vocavit Pharaoh ad Mosheh & Aharon, dixit ; Orate ad Dominum ut avertat ranas à me & à populo meo, et dimittam populũ ut sacrificent Domino. Dixitque Mosh.h ad Pharoh ; Gloriare super me : quãdo deprecabor pro te, et pro servis tuis, & pro populo tuo, ad annihilandum ranas à te, et à domibus tuis, ut tantùm in flumine superstites maneant? Respondit, Cras. Dixit, Secundùm verbum tuum fiet : quapropter cognoscas quòd non est sicut Dominus Deus noster. Tunc recedent ranæ à te, & à domibus tuis, & à servis tuis, et à populo tuo : duntaxat in flumine superstites manebunt. Egressus est itaq; Mosheh & Aharon à Pharoh, & oravit ad Dominũ causâ ranarum quas posuerat Pharoni. Fecitque Dominus secundùm verbum Mosh.h, & mortuæ sunt ranæ è domibus, & ex atriis, & ex agris. Congessérúntq; eas asininis oneribus, asinis oneribus : & fœtida facta est terra. Vidit autem Pharoh quòd esset requies, & grave reddidit cor suum, neque auscultavit iis, quemadmodum locutus fuerat Dominus. Dixitque Dominus ad Mosheh, Dic ad Aharon ; Extende virgam tuam, & percute pulverem terræ, eritque in pediculos in universa terra Ægypti. Et fecerunt sic : extendit Aharon manum suam cum virga sua, percussitque pulverem terræ, & fuerũt pediculi in homine & in quadrupede : omnis pulvis terræ fuit pediculi in tota terra Ægypti. Fecerúntque sic harioli incantamentis suis ad educendum pediculos, at non potuerunt : fuerunt itaque pediculi in homine et in quadrupede. Dixerunt igitur harioli ad Pharoh ; Factum Dei est hoc. Et roboratum est cor Pharoh, neque auscultavit iis, quemadmodũ locutus fuerat Dominus. Tum dixit Dñs ad Mosh.h ; Anteluculò surge manè, & sta coram Pharoh, ecce egreditur ad aquam : & dices ei, Ita dixit Dominus ; Dimitte populum meum ut serviant mihi. Quòd si tu non dimiseris populum meum, ego missurus sum in te, & in servos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas colluvionem insectorum, & verlebuntur domus Ægyptiorum colluvione insectorum, & etiam terra super quam ipsi sunt.*

ויאמר ואמר משה לא תקין למעבד כן ארום אמריא דהינון טעוותהון דמצראי מנהון 22
ניסב ונקרבא קדם יי אלהן הא אין מקרבין אנן ית טעוותהון דמצראי קדמיהון
הוא מן דינא הוא לאטלא יתן באבנין : דרך מהלך תלתא יומין נטייל במדברא 23
ונרבח נכסת חגא קדם אלהנא היכמא דיימר לנא : ויאמר ואמר פרעה אנא אפטור 24
יתכון ותדבחון קדם יי אלהכון במדברא לחור ארחקא לא תרחקון לטיילא צלו
עלי : ויאמר ואמר משה הא אנא נפיק מלוותך ואיצלי קדם יי ויעדי ערבוב חיות 25
בפרא מן פרעה ומן עבדוי ומן עמיה למחר לחוד לא יוסיף פרעה למשקרא בדיל
דלא למפטור ית עמא למדבחא ניכסת חגא קדם יי : ויצא ונפק משה מלות 26
פרעה וצלי קדם יי : ויעש ועבד יי כפתגם בעותא דמשה ואעדי ערבוב חיות פרא 27
מפרעה ומעבדוי ומעמיה לא אשתאר חד : ויכבר ויקר פרעה ית יציבא דליבה אוף 28
בזמנא הדא ולא פטר ית עמא :

ט

ויאמר ואמר יי למשה עול לות פרעה ותמליל עמיה כדנן אמר יי אלהא דיהודאי 1
פטור ית עמי ויפלחון קדמי : כי אם ארום אין מסרב אנת למיפטור ועד כדון אנת 2
מתקיף בהון : הנה הא מחת ידא דיי 3 ירושלמי 3 מתנריא לחוד :
הויא כען כד לא הות למהוי בבעירך
דבחקלא בסוסוותא בחמרי בגמלי בתורי ובענא מותא תקיף לחדא : והפלה ויעביד 4
יי פלאין בין ניתי דישראל ובין ניתי דמצראי ולא ימות מכל לבני ישראל מדעם :
וישם וקבע יי זמנא למימר מחר יעביד יי ית פתגמא הדין בארעא : ויעש יי ועבד 5 6
יי ית פתגמא הדין ליום חרן ומית כל בעירא דמצראי ומבעירא דבני ישראל לא
מית חד : וישלח ושדר פרעה פולין למחמי והא לא מית מבעירא דבני ישראל 7
עד חד ואתייקר יצרא דלב דפרעה ולא פטר ית עמא : ויאמר ואמר יי למשה 8
ולאהרן סיבו לכון מלי חופניכון קשם דקיק מן אתונא ויידרקיניה משה לציית שמיא
למיחמי פרעה : והיה ויהי לאבקא על כל 9 ירושלמי 9 שלבוקין :
ארעא דמצרים ויהי על אינשא ועל בעירא לשחין סגי שלפוקין בכל ארעא דמצרים :

EXODUS. CAP. IX.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et dixit Moses; Non rectum est facere sic; quoniam oves, quæ sunt abomi- 22
natio ipsorum Ægyptiorum, ex illis accipiemus & offeremus coram Domi-
no Deo nostro: ecce si nos offeramus abominationem ipsorum Ægptio-
rum coram ipsis, æquum est ut lapidibus nos obruant. Iter trium dierum 23
ibimus in desertum, & sacrificabimus oblationem festi diei coram Deo no-
stro, quemadmodum dixit nobis. Et dixit Pharao; Ego dimittam vos 24
ut sacrificetis coram Domino Deo vestro in deserto, solummodo ne longiùs
abeatis: orate *etiam* pro me. Et dixit Moses; Ecce ego exeo à te, & orabo co- 25
ram Domino ut removeat mixturam feræ agrestis à Pharaone & servis ejus,
& à populo ejus cras; saltem non addat ultra Pharao ut fallat, quomi-
nus dimittat populum ut sacrificet oblationem solennitatis coram
Domino. Et egressus est Moses à conspectu Pharaonis, & oravit coram 26
Domino. Et fecit Dominus secundùm sermonem petitionis Mosis, & 27
removit colluviem feræ agrestis à Pharaone, & à servis ejus & à populo
ejus: non relicta est una. Et aggravavit Pharao figmentum cordis sui 28
etiam hac vice, & non dimisit populum.

CAP. IX.

Dixit autem Dominus ad Mosem; Ingredere ad Pharaonem: & lo- 1
quere cum eo; Sic dicit Dominus Deus Judæorum, Dimitte populum
meum ut colant coram me. Nam si renuis tu dimittere; & adhuc tu reti- 2
nes eos: Ecce plaga manus Domi- 3
ni erit nunc ita ut non fuerit, ut Hier. 3. *Concitata valde,*
sit in jumenta tua quæ in agro sunt,
in equis, asinis, camelis, bobus, & ovibus, mors fortis nimis. Et faciet Do- 4
minus miracula inter greges Israelitarum & inter greges Ægyptiorum:
nec morietur de iis quæ sunt filiorum Israel quicquam. Et statuit Do- 5
minus tempus, dicendo; Cras faciet Dominus hanc rem in terra. Et 6
fecit Dominus hanc rem die altero, & mortuum est omne jumentum
Ægyptiorum: & de jumentis filiorum Israel non est mortuum unum. Et 7
misit Pharao aliquos ad videndum, & ecce non mortuum erat ex jumentis
filiorum Israel ne unicum quidem: sed aggravatum est figmentum cordis
Pharaonis, & non dimisit populum. Et dixit Dominus Mosi & Aaroni; 8
Accipite vobis plenas volas vestras cineris tenuis ex fornace: & spar-
gat ipsum Moses versus summitatem cœlorum ante conspectum Phara-
onis. Et erit in pulverem super uni- 9
versam terram Ægypti: & erit super Hier. 9. *Tumores,*
hominem & super jumentum in
scabiem producentem pustulas in tota terra Ægypti.

Et separabo in die hoc terram Gosen 22
super quam consistit populus meus, ut
non sit ibi colluvio insectorum:
quapropter cognoscas quòd ego Domi-
nus in medio terræ. Et ponam sala- 23
tem inter populum meum et popu-
lum tuum: cras erit signum hoc. Et 24
fecit Dominus sic: venit colluvio in-
sectorum gravis in domum Pharaonis,
& domum servorum ejus, & in to-
tam terram Ægypti: adeo ut cor-
rumperetur terra præ colluvione in-
sectorum. Vocavit autem Pharao ad 25
Mosheh & Aharon, dicens; Ite, sa-
crificate Deo vestro in terra. Dixit 26
Mosheh; Non decet facere sic: quia
abominationem Ægyptiorum sacrifi-
caremus Domino Deo nostro: ecce sacri-
ficabimus abominationem Ægyptio-
rum in oculis eorum, & non lapida-
bunt nos? Viam trium dierum ibi- 27
mus in desertum, & sacrificabimus
Domino Deo nostro quemadmodum
dixerit nobis. Dixit Pharao; Ego di- 28
mittam vos, & sacrificabitis Domino
Deo vestro in deserto: verumtamen
elongando non elongabitis exaudi:
orate pro me. Respondit Mosheh; Ecce 29
ego egredior à te, & orabo ad Domi-
num: et recedet colluvio insectorum à
Pharaone, à servis ejus, et à populo ejus
cras: tantummodò ne addat Pharao
mendaciùm proferre, non dimittendo po-
pulum ad sacrificandum Domino. Egres- 30
sus q; Mosheh à Pharaone, oravit Do-
minum. Et fecit Dus secundùm ver- 31
bum Mosheh: removit colluvium in-
sectorum à Pharaone, et à servis ejus:
haud reliquum mansit unum. Grave 32
autem reddidit Pharao cor suum et-
iam vice hâc, & non dimisit populum.

CAP. IX.

Dixit Dominus ad Mosheh, Ingre- 1
dere ad Pharaonem, & loquere ei, ita di-
xit Dominus Deus Ebræorum, Dimitte
populum meum, ut serviant mihi. Quòd 2
si noluerit tu dimittere, et etiam tu
fortiter tenueris eos: Ecce plaga Dei 3
existens fiet in grege tuo qui in agro,
in equis, in asinis, in camelis, in bobus,
in ovibus, pestis gravis admodùm. Et 4
dividet Dominus inter gregem Israel
& gregem Ægyptiorum: & non mori-
etur ex omni inter filios Israel quic-
quam. Posuit Dominus statum 5
tempus, dicendo; Cras præstabit Do-
minus verbum hoc in terra. Præstitit 6
itaq; Dominus verbum hoc altero die: &
mortuus est omnis grex Ægyptiorum,
at de gregibus filiorum Israel non mor-
tuus est unus. Misitq; Pharao, et ecce
non erat mortuus de gregibus Israel,
usque unus: & grave redditus est cor 8
Pharaonis, neque dimisit populum. Tum
dixit Dominus ad Mosheh et Aharon;
Tollite vobis plenitudinem pugillorum ve-
strorum fumi fornacis, et spargat eum
Mosheh in cœlum in oculis Pharaonis. 9
Eritque in pulverem super totam terram
Ægypti: et erit super hominem ac super
quadrupedem in pustulis efflorescen-
tem tuberculis in tota terra Ægypti.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*وجدا كنم در روز آن اين مر زميني جشن آنچه قومي من استيده ابر آن ببي بودن آنجا عرب بسبب 22
بداني كه من :: درميانى آن زمين *وبنهم خلاصي ميانى قومي من وميانى قومي تو بفردا باشد آن 23
نشانى آن اين *بكرد :: همچنين بيامد عرب گران بخانهي فرعه وخانهي بندگانى او ودرهمه زميني 24
مصر تباه شود آن زمين از پيش آن عرب * بخواند فرعه بمشه وباهرن گفت برويد ذبحت كنيد 25
بخداي شما در زمين *گفت مشه نه آراسته بكردن همچنين كه مكروهي مصريان ذبحت كنيم يي 26
خداي ايما اينك ذبحت كنيم مر مكروهي مصريان بچشمانى ايشان ونه سنگسار كنند ايمارا
راهي سه روزها برويم در بيابان وذبحت كنيم يي خداي ايما چون آنچه گويد بايما گفت فرعه 27 28
من بفرستم شمارا و ذبحت كنيد يي خداي شما در بيابان خاصه دور شدن نه دور شويد برفتن
نماز كنيد درسبب من *گفت مشه اينك من بيرون آيا از نزد تو ونماز كنم يي وبگردد آن 29
عرب از فرعه از بندگانى او واز قومي او فردا خاصه نه افزايد فرعه دروغ گفتن ببي فرستادن
مر آن قوم بذبحت كردن يي * بيرون آمد مشه از نزد فرعه نماز كرد يي *بكرد :: چون سخن 30 31
مشه بكردند آن عرب از فرعه واز بندگانى او نه باقي ماند يكه *گران كرد فرعه مر دلي او 32
نيز در بار آن اين ونه فرستاد مر آن قوم * * فصل نهم * *گفت :: بمشه بيا بفرعه 1
وسخن گوي باو همچنين گفت :: خداي آن عبريان بفرست مر قومي من وعبادت كنند مرا
*كه اگر ناكامي تو بفرستادن ونيز تو قوي گيرا در ايشان *اينك زخم :: بوده شوا در ربهي 2 3
تو آنچه در دشت در اسبها در خرها در شترها در گاو ودر گوسپند وبا گران بغايت *وجدا 4
كند :: ميانى ربهي يسرال وميانى ربه مصريان ونه ميرد از همه بپسراني يسرال چيزي *بنهاد 5
:: وعده بگفتن فردا بكند :: آن سخن آن اين در زمين *بكرد :: مر آن سخن آن اين از ديگر روز 6
بمرد همه ربه مصريان واز ربهي پسراني يسرال نه مرد يكه *بفرستاد فرعه واينك نه مرد از ربه 7
يسرال تا يكه گران شد دلي فرعه ونه فرستاد مر آن قوم * گفت :: بمشه وباهرن بستانيد بشما 8
پري مشتهاي شما دودي داش وپراكند اويرا مشه بآن آسمان بچشمان فرعه * وباشد بگردد ابر و
همه زميني مصر وباشد ابر آن آدم وابر آن چهارپا بآبلهي شكفته قفها درهمه زميني مصر*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ויקחו ונסיבו ית קיטמא דאתונא וקמו לקדם פרעה ודרק יתיה משה לציתיה
שמיא והוה שחין שלפוקין סגי באינשא ובבעירא : ולא ולא יכילו אסטנניא
למיקם קדם משה מן קדם שיחנא ארום הוה מחת שיחנא באיסטגנינייא ובכל
מצראי : ויחוק ותקיף יי ית יצרא דלבא דפרעה ולא קביל מנהון היכמא דמלל
יי עם משה : ואמר יי למשה אקדים בצפרא ותיתעתד קדם פרשה
ותימר ליה כדנא אמר יי אלהא דיהודאי פטור ית עמי ויפלחון קדמי : כי
בפעם ארום בזימנא הדא אנא שלח מחתא לך מן שמיא ותתיב ית כל
מחתי דמחיתך לליבך ובעבדך ובמן קרמי הוון משתלחין ולא מן
חרשיותא דבני נשא בגין דתינדע ארום לית דדמי לי בכל ארעא : כי ארום
כדון שדרית ית מחת גבורתי מן דינא הוא דמחיתי יתך וית עמך במותא
ואשתיצית מן ארעא : ואולם ובגין בקושטא לא מן בגלל די נטייבא לך
קיימתיך אלא מן בגלל למחזייך ית חילי ומן בגלל דיתתני שמי קדישא בכל
ארעא : עודך עד כדון אנת מתרבי ב 17 ירושלמי 17 מתקיף :
בעמי בדיל דלא למיפטרינון : הנני
האנא מחית בעידן הדין למחר מן אוצרי שמיא ברדא תקיף לחדא דלא הוי
דכוותא במצרים מן יומא דאשתכללו אנשהא ועד כדון : ועתה וכדון שדר
כנוש ית ניחך וית כל דלך בחקלא כל אינשא ובעירא דאשתכח בחקלא ולא
יתכנוש לביתא ויחות עלויהון ברדא וימותון : הירא איובדהוה דחיל מפתגמא דיי
מעבדוי דפרעה כנש ית עבדוי וית ניתוי לנו ביתא : ואשר ובלעם דלא שוי
לביה לפתגמא דיי ושבק ית עבדוי וית ניתוי בחקלא : ויאמר ואמר יי למשה
ארים ית ידך על עיסבא דחקלא באתונא דמצרים : ויש וארים משה ית חוטריה
על ציון שמיא ויי יהב קלין וברדין ומצלהבא אישתא על ארעא ואחית יי ברדא
על ארעא דמצרים : ויהי והוה ברדא ואישתא מתקפצא בגו ברדא תקיף
לחדא דלא והוה דכוותיה בכל ארעא דמצרים מן עידן דהות לאומא ומלכו :
ויך ומחא ברדא בכל ארעא דמצרים ית כל דבחקלא מאינשא ועד בעירא וית
כל עיסבא דחקלא מחא ברדא וית כל אילנא דחקלא תבר ושדרש :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et acceperunt cinerem fornacis, & surrexerunt in occursum Pharaonis, & sparsit ipsum Moses versus summitatem cœlorum : & exorta est scabies producens pustulas in hominibus & jumentis. Et non potuerunt astrologi stare coram Mose propter scabiem : quoniam erat plaga scabiei in astrologis & in omnibus Ægyptiis. Et induravit Dominus figmentum cordis Pharaonis, nec auscultavit illis : quemadmodum loquutus erat Dominus cum Mose. Et dixit Dominus Mosi ; Surge manè, & statuas te coram Pharaone : & dicas illi ; Sic dixit Dominus Deus Judæorum ; Dimitte populum meum ut colant coram me. Quoniam hac vice ego mitto in te plagam è cœlis, & reduces omnes plagas meas quibus te percussi ad cor tuum, & in servos tuos & in populum tuum, quòd à me immissæ sint, non autem à magia filiorum hominis : eò ut cognoscas, quòd non sit similis mihi in universa terra. Quum jam miserim plagam fortitudinis meæ, æquum erat ut percuterem te & populum tuum morte, & perderem te è terra. Verùm profectò non ut benefaciam tibi in vita conservavi te, sed ut videre faciam te robur meum : & ut narretur nomen meum sanctum in universa terra. Hactenus tu superbivisti in populum meum, ut non dimitteres eos.
Ecce ego descendere facio hac vi- 18 Hieros. 17 *Obfirmatus.*
ce die craftina ex thesauris cœli
grandinem fortem valde : cui similis non fuit in Ægypto, à die quo conditi sunt homines ejus, ad hoc usque tempus. Et jam mitte, congrega oves tuas, & quicquid habes in agro : omnes homines & jumenta, qui inventi fuerint in agris, & non fuerint collecti in domum, descendet super eos grando, & morientur. Job, qui timuit à facie Domini inter servos Pharaonis, congregavit servos suos & pecora sua in medium domus. Balaam autem, qui non apposuit cor suum ad verbum Domini reliquit servos suos & pecora sua in agro. Et dixit Dominus Mosi ; Leva manum tuam versus summitatem cœlorum, & erit grando in universa terra Ægypti : super homines, & super jumenta, & super omnem herbam agri in terra Ægypti. Et levavit Moses virgam suam versus summitatem cœlorum : & dedit Dominus tonitrua & grandines & candentem ignem super terram : & descendere fecit Dominus grandinem super terram Ægypti. Et fuit grando, & ignis subsiliens in medio grandinis, fortis valde, cui non fuit similis in tota terra Ægypti, à quo tempore fuit in populum & regnum. Et percussit grando in tota terra Ægypti quicquid erat in agro, ab homine usque ad jumenta : & omnem herbam agri percussit grando, & omnem arborem agri fregit & eradicavit.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

*بستاندند مردوي آن داش بياستادند بپيش فرعه بپراكند اويرا مشه بآن آسمان بود آبلهي 10
دفعها شكفته درآدم ودرچهارپا * ونه توانستند آن معبّران بايستادن بپيش مشه ازپيش آبله كه 11
بود آن آبله درمعبّران ودرهمه مصريان * قوي كرد ::مردلي فرعه ونه شنويد بايشان چون آنچه 12
سخن گفت ::بمشه * گفت ::بمشه شب كير كن دربامداد وبياست بپيش فرعه وبگوي باو 13
همچنين گفت ::خداي آن عبريان بفرست مردومي من وعبادت كنند بمن * كه درباري آن 14
اين من فرستام مرهمه زخمهاي من بدلي تو ودربندگاني تو ودرقومي تو درسبب بداني كه
نيست چون من درهمه آن زمين * كه اكنون فرستادم مرزخمي من وبزدم ترا ومرقومي 15
تو دروبا ونيست شدي ازان زمين * وليكن درسبب اين بياستانيدم ترادرسبب نمودن بتو مر 16
رووري من وبسبب حكايت كردن نامي من درهمه آن زمين * نيز تو گيرا درقومي من ببي 17
فرستادن ايشانرا * اينك من بارانا چون وقت فردا تگرگي گران بغايت آنچه نبود چون او در مصر بانر 18
روز بنياد نهاده آمد وتا اكنون * واكنون بفرست جمع كن مرزمهي تو ومرهمه آنچه بتو در 19
دشت همه آن آدم وآن چهارپا آنچه يافته شود دردشت ونه جمع شود بآن خانه فرود آيد ابر ايشان
[آن تگرگ] وبميرند * آن ترسيد مرسخن :: ازبندگاني فرعه بگريزانند مربندگاني او ومرزمهي او 20
بآن خانها * وآنچه نه نهاد دلي او بسخن :: وبگذاشت مربندگاني او ومرزمهي او در دشت 21
* گفت :: بمشه ميل ده مردستي تو ابر آن آسمان وباشد تگرگ درهمه زميني مصر ابرآن آدم وابر 22
آن چهارپا وابرهمه گياهي آن دشت درزميني مصر * ميل داد مشه مرعصاي [او] ابرآن آسمان 23
و :: بداد آوازها وتگرگ وروش كرد آتش برزمين ببارانند :: تگرگ ابرزميني مصر * بود تگرگ وآتش 24
زبانه زنا درميانی آن تگرگ گران بغايت آنچه نبود چون او درهمه زميني مصر ازهنگام بنياد نهاده
آمد بقوم * بزد آن تگرگ درهمه زميني مصر مرهمه آنچه دردشت ازآدم تا چهارپا ومرهمه 25
گياهي آن دشت بزد آن تگرگ ومرهمه درخت آن دشت بشكست *

Accipientes igitur *fumum fornacis,* 10 *steterunt coram Pharoh* : cum *spargente eum Mosheh in cœlum, fuit pustula tuberculis efflorescens in homine et in quadrupede. Et non potuerunt harioli stare coram Mosheh præ pustula: fuit enim pustula super hariolos, & super omnes Ægyptios. Roboravit autem Dominus cor Pharoh, et non auscultavit eis, quemadmodum locutus fuerat Dominus ad Mosheh. Dixitq; Dominus ad Mosh.h ; Anteluculò surge manè, & sta coram Pharoh, & dic ei, Ita dixit Dominus Deus Ebræorum ; Dimitte populum meum ut serviant mihi: Quoniam vice hâc ego mittam* • *sum omnes plagas meas in cor tuum, & in servos tuos, & in populum tuum : ut scias quòd non est sicut ego in tota terra. Nunc enim misi plagã meam, & percutiam te ac populũ tuũ peste, et annihilaberis è terra. Verùm enimverò pro causa hac constitui te, causâ ostendendi tibi fortitudinem meam, & causâ enarrandi nomen meum in universa terra. Etiam tu tenes populum meum non dimittendo eos ? En ego pluiturus sum juxta hoc tempus cras, grandinẽ gravẽ admodùm, cujus non fuit similis in Ægypto à die quo fundata est & usque nunc. Jam ergò mitte, congrega greges tuos & omne quod est tibi in agro : omnis homo & quadrupes qui inventº fuerit in agro, & non collectº fuerit in domum, descendet super eos grando, & morientur. Qui itaque timuit verbũ Domini è servis Pharoh, fugere fecit servos suos & greges suos in domos. Qui verò non apposuit cor suum ad verbum Domini, reliquit quidem servos suos & greges suos in agro. Et dixit Dominus ad Mosheb ; Extende manum tuam versùs cœlum, erítque grando in tota terra Ægypti super hominem & quadrupedem, & super omnem herbam agri in terra Ægypti. Extendit igitur Mosheb virgam suam versùs cœlum, & Dominus dedit voces & grandinem, & gressũ fecit ignis super terrã, pluitq; Dominus grandinem super terram Ægypti. Fuit grando, & ignis flammam exerens in medio grandinis, gravis valdè, cujus non fuit similis in tota terra Ægypti à tempore quo fundata fuit in gentem. Et percussit grando in tota terra Ægypti omne quod in agro, ab homine usque ad quadrupedem : & omnem herbã agri percussit grando, omnémque arborem agri confregit.*

רק לְחוד בְּאַרְעָא דְגשֶׁן דְּתַמָּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא הֲוָה בַּרְדָא׃ וישלח וְשַׁדַּר פַּרְעֹה 26
פּוּלִין לְמִקְרֵי לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַאֲמַר לְהוֹן חֲבִירַת בִּזְמְנָא הָדָא יְדַעִית דַּיְיָ הוּא 27
אֱלָהָא וַאֲנָה וְעַמִּי חַיְבִין בְּכָל מַחְתָּא וּמַחְתָּא׃ הַעְתִּירוּ צְלוֹ קֳדָם יְיָ 28
וְיהֵי סַגִּי קָדְמוֹי מִלְּמֶהֱוֵי קָלִין דְּלָוּוט מִן קֳדָם יְיָ וּבַרְדָּן וַאֲפְטוֹר יַחְכּוֹן וְלָא תּוֹסְפוּן
לְאִתְעַכְּבָא׃ ויאמר וַאֲמַר לֵיהּ מֹשֶׁה בְּמִפְּקִי סְמִיךְ לַקְרְתָּא אֶפְרוֹס יַת יְדַי בְּצְלוֹ 29
קָדֳם יְיָ קָלַיָּא יִתְמַנְעוּן וּבַרְדָּא לָא יְהֵי תּוּב מִן בְּגַלָּל דְּתִנְדַּע אֲרוּם דַּיְיָ הִיא אַרְעָא׃
ואתה וְאַנְתְּ וְעַבְדָךְ חַכִּימִית אֲרוּם עַד לָא תִּפְּטָרוּן עַמָּא תְּהוֹן דַּחֲלִין מִן קֳדָם יְיָ 30
אֱלֹהִים׃ והפשתה וְכִתְנָא וְסַרְתָּא לָקוּן 31 ירושלמי 31 וְכִתְנָא הֲוָת גַּבְעוֹלִין
אֲרוּם סַרְתָּא הֲוָת בְּסִירָא וְכִיחֲנָא וַאֲתַרַת נִצָּה׃
עָבַד פּוּקְלִין׃ והחטה וְחִטַּיָּא וְכוּנְתַיָּא 32
לָא לָקוּן אֲרוּם לְקִישַׁן הִינִין׃ ויצא וּנְפַק מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִלְּוַת פַּרְעֹה סְמִיךְ לְקַרְתָּא 33
וּפָרַס יְדוֹי בְּצְלוֹ קֳדָם יְיָ וְאִתְמְנְעוּ קָלִין דְּלָוּוט וּבַרְדָּא וּמְטָרָא דַּהֲוָה נָחִית לָא מְטָא
עַל אַרְעָא׃ וירא פרעה וַחֲמָא פַּרְעֹה אֲרוּם אִתְמְנַע מְטָרָא וּבַרְדָּא וְקָלַיָּא דְלָוּוט 34
פְּסִקוּ וְאוֹסִיף לְמֶחֱטֵי וְיַקֵּרְיֵהּ לְיִצְרָא דְלִבֵּיהּ הוּא וְעַבְדּוֹי׃ ויחזק וְאִיתְקַף יִצְרָא 35
דְלִבָּא דְפַרְעֹה וְלָא פְּטַר יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵיכְמָא דְמַלֵּיל יְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה׃

פ פ פ

ויאמר יי אל משה וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה עוֹל לְוַת פַּרְעֹה׃ אֲרוּם אֲנָא יַקִּירִית יְצָרָא 1
דְלִבֵּיהּ וְיִצְרָא דְלִבְּהוֹן דְּעַבְדּוֹי מִן בְּגַלָּל לְשַׁוָּאָה אָתְוָתַי אִלֵּין בֵּינֵיהוֹן׃ולמען וּמִן בְּגַלָּל 2
דְּתֶחֱוֵי בְּמַשְׁמְעֵי בְּרָךְ וּבַר בְּרָךְ יַת נִיסִּין דְּעַבְדִית בְּמִצְרַיִם וְיַת אָתְוָתַי דְּשַׁוִּיתִי בְּהוֹן
וְתִנְדְּעוּן אֲרוּם אֲנָא הוּא יְיָ׃ ויבא וְעָאל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְוַת פַּרְעֹה וַאֲמָרוּ לֵיהּ 3
כִּדְנָא אֲמַר יְיָ אֱלָהָא דְיִשְׂרָאֵל עַד אֵימָתַי מְסָרֵב אַנְתְּ מִן לְמִתְבְּנָעָא מִן קֳדָמַי
פְּטוֹר יַת עַמִּי וְיִפְלְחוּן קֳדָמָי׃ כי אם אֲרוּם אִין אִית מְסָרֵב אַנְתְּ לְמִפְטוֹר יַת 4
עַמִּי הָא אֲנָא מַיְתֵי מְחַר גּוּבָא בִּתְחוּמָךְ׃ וכסה וַיְחַפֵּי יַת חֲזוֹנָא דְאַרְעָא וְלָא 5
יְהֵוֵי יָכִיל לְמֶחֱמֵי יַת אַרְעָא וְיֵישֵׁי יַת שְׁאָר שֵׁיזְבוּתָא דְאִשְׁתְּאַרַת לְכוֹן מִן בַּרְדָּא
וְיֵישֵׁי יַת כָּל אִילָנָא דְיַצְמַח לְכוֹן מִן חַקְלָא׃ ומלאו וְיִתְמְלוֹן בָּתָּךְ וּבָתֵּי כָל 6
עַבְדָךְ וּבָתֵּי כָל מִצְרָאֵי דְלָא חֲמוֹן אֲבָהָתָךְ וַאֲבָהַת אֲבָהָתָךְ מִן יוֹם מְהֵוֵיהוֹן עַל
אַרְעָא עַד יוֹמָא הָדֵין וְאִתְפְּנִי וּנְפַק מִלְּוַת פַּרְעֹה׃

Tantùm in terra Goſen, in qua erant filii Iſrael, non fuit grando. Et 26
miſit Pharao aliquos ad vocandum Moſen & Aharonem, & dixit eis; 27
Peccavi hac vice: novi quod Dominus ſit Deus juſtus, & certè ego & po-
pulus meus rei in unaquaque plaga. Orate coram Domino, ut ſit 28
ſatis coram ipſo, neque ultra ſint tonitrua maledictionis à facie Domini,
nec grandines: & dimittam vos, nec ampliùs moram facietis. Et dixit 29
illi Moſes; Cum exiero proximè civitatem, expandam manus meas in
oratione coram Dño: tonitrua ceſſabunt, & grando non erit rurſus,
eò ut ſcias quod Domini ſit terra. Tu verò & ſervi tui, ſcio quòd 30
antequam dimittetis populum, timebitis à facie Dñi Dei. Et linum & hor- 31
deum percuſſa ſunt: quoniam hor-
deum ſpicatum erat, & linum fece- Hieroſ. 31. *Linum autem erat*
rat calamos. Sed triticum & ſpelta 32 *folliculos* producens, *nam dejecerat*
non percuſſa ſunt: quoniam ſerotina *florem ſuum.*
erant. Et egreſſus eſt Moſes & Aaron 33
à Pharaone juxta civitatem, & expandit manus ſuas in oratione coram
Domino: & cohibita ſunt tonitrua maledictionis, & grando & pluvia,
quæ deſcendebat, non pervenit uſque ad terram. Et vidit Pharao, 34
quòd cohibita eſſet pluvia & grando, & tonitrua maledictionis ceſſaſſent,
& addidit peccare: aggravavitque figmentum cordis ſui ipſe & ſer-
vi ejus. Et induratum eſt figmentum cordis Pharaonis, & non dimi- 35
ſit filios Iſrael: quemadmodum loquutus erat Dominus per manum
Moſis.

SECT. XV.

CAP. X.

DEinde dixit Dominus Moſi; Ingredere ad Pharaonem: quoniam 1
ego aggravavi figmentum cordis ejus, & figmentum cordis ſervorum
ejus, ut ponam ſigna mea iſta inter eos. Et ut narrentur in audi- 2
filii tui & nepotis tui miracula, quæ ego feci in Ægypto, & ſigna
mea quæ poſui in ipſis: ut ſciatis quòd ego ſim Dñs. Et ingreſſus 3
eſt Moſes & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt illi; Sic dicit Dñs
Deus Iſrael; uſque quo renuis tu humiliare te coram me? dimitte po-
pulum meum, ut colant coram me. Quoniam ſi renuis tu dimittere 4
populum meum, ecce ego adduco cras locuſtam in terminis tuis. Et 5
operiet aſpectum terræ, ut non poſſit videri terra: & perdet reſidu-
um evaſionis, quod relictum eſt vobis à grandine, & perdet omnem ar-
borem quæ germinat vobis ex agro. Et replebuntur domus tuæ, & do- 6
mus omnium ſervorum tuorum, & domus omnium Ægyptiorum: qua-
les non viderunt patres tui, & patres patrum tuorum, à die quo ipſi
fuerunt ſuper terram, uſque ad diem hunc: & avertit ſe, & egreſſus
eſt à Pharaone.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* خاصه در زميني جشن آنچه آنجا بسراني يسرال نه بود تگرك * بفرستاد فرعه بخواند بمشه و اهرن 26 27
گفت بايشان خطا كردم آن اين بار ;; آن صالح ومن و قومي من ظالمان * نمازكنيد يِيْ وبس 28
از بودن آوازها خداي و تگرك وبفرستم شمارا ونه افزاييد بايستادن * گفت باو مشه چون بيرون 29
شدني من مر آن شهر بگسترانم مر كفاني من يِيْ آن آوازها باز استند وآن تگرك نه باشد نيز
بسبب بداني كه يِيْ آن زمين * وتو وبندگاني تو بدانستم كه پيش بترسيد از پيش ;; خدا * 30
* وآن كتان وآن جو زده شد كه آن جو تر خوشه وآن كتان گل آورد * وآن گندم وآن 31 32
گور گندم نه زده شدند كه غليفان ايشان * بيرون آمد مشه از نزد فرعه مر آن شهر بگسترد 33
كفاني او يِيْ باز استادند آن آوازها وآن تگرك وباران نه ريخته شد بزمين * بديد فرعه كه باز 34
استاد آن باران وآن تگرك وآن آوازها بيافزود بخطا كردن گران كرد دلي او وبندگاني او * قوي 35
شد دلي فرعه ونه فرستاد مر بسراني يسرال چون آنچه سخن گفت ;; در دستي مشه *

* فصل دهم * *گفت ;; بمشه بيا بفرعه كه من گران كردم مر 1
دلي او ومر دلي بندگاني او بسبب نهادن من نشانهاي من اينان در ميداني او * وبسبب حكايت 2
كني درحضوري پسري تو وپسر پسري تو مر آنچه بكردم درمصر ومر نشانهاي من آنچه
بنهادم در ايشان وبدانيد كه من ;; * بيامد مشه واهرن بفرعه گفتند باو همچنين گفت 3
;; خداي آن عبريان تا كي نا كام بودي برنجه شدن از پيش من بفرست مر قومي من وعبادت
كنند بمن * كه اگر نا كامي تو بفرستادن مر قومي من اينك من آورا فردا ملخ در حدّي تو * 4
* بپوشد مر لوني آن زمين ونه تواند بديدن مر آن زمين وبخورد مر باقي آن خلاص شده آن باقي 5
مانده بشما از آن تگرك وبخورد مر همه آن درخت آن رويده بشما از آن دشت * وبر شوند خانهاي 6
تو وخانهاي همه بندگاني تو وخانهاي همه مصريان آنچه نه ديدند پدراني تو وپدراني پدراني تو
از بودن ايشان ابر آن زمين تا آن روزي آن اين روي كرد وبيرون آمد از نزد فرعه *

Tantùm in terra Goſhen, ubi erant 26
filii Iſrael, non fuit grando. Mit- 27
tens itaque Pharao vocavit Moſhen
& Aharon, dixitq; illis; Peccatum
perpetravi hâc vice: Dominus juſtus
eſt, at ego & populus meus impii.
Orate Dominum, & ſatis ſit, ut non 28
ſint voces Dei & grando, & dimit-
tam vos, neque adjicitis hic conſiſtere. Dixit ei Moſheh; Cum- 29
greſſus fuero urbem, expandam pal-
mas meas ad Dominum, ut voces
ceſſent, & grando ne ſit ultrà: ut
cognoſcas quòd Domino eſt terra.
Tu autem & ſervi tui, novi quid 30
antè timetis à conſpectu Domini
Dei. Et linum & hordeum percuſ- 31
ſa ſunt: quia hordeum erat humi-
dum in ſpica, & linum flores edidit.
Triticum verò & ſpelta non percuſſa 32
ſunt, quòd coopertа eſſent. Egreſſus 33
itaque Moſheh à Pharaone urbe,
expandit palmas ſuas ad Dominum, et
ceſſárunt voces & grando, et pluvia
non eſt effuſa ſuper terram. Videns 34
autem Pharao quod ceſſaſſet plu-
via, et grando, & voces, additit pec-
care, aggravavitq; cor ſuum, & ſer-
vi ejus. Et roboratum eſt cor Pha- 35
raonis, neque dimiſit filios Iſrael, quem-
admodum locutus fuerat Dominus
per manum Moſheh.

CAP. X.

DIxitq; Dominus ad Moſheh; In- 1
gredere ad Pharaonem: quia ego aggra-
vavi cor ejus, et cor ſervorum ejus,
ut ponerem ſigna mea hæc in medio
ejus, Et ut narres in præſentia fili 2
tui, & filii filii tui, quæ fecerimis
Ægypto, & ſigna mea quæ poſui in
eis: ſciatiſque quòd ego Dominus. Et 3
ingreſſi Moſheh & Aharon ad Pha-
raonem, dixerunt ei, Sic dixit Dominus
Deus Ebræorum; uſquequò re-
nues affligi coram me? dimitte popu-
lum meum ut ſerviant mihi. Quòd 4
ſi renueris tu dimittere populum
meum, ecce ego adducturus ſum
cras locuſtam in terminum tuum:
Operiétque ſuperficiem terræ, & ne 5
non poterit quiſquam videre ter-
ram: & comedet reliquum quod ſal-
vum eſt, reliquum manens vobis à
grandine: comedet quoque omnem
arborem creſcentem vobis ex agro.
Et implebuntur domus tuæ, & do- 6
mus ſervorum tuorum, ac domus
omnium Ægyptiorum: quod non vi-
derunt patres tui, et patres patrum
tuorum à quo extiterunt ſuper ter-
ram uſque ad diem hanc? Verſúſq;
ſe, egreſſus eſt à Pharaone.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

ויאמרו ואמרו עבדי פרעה עד אימת יהי דין נברא לנא לתקלא פטור ית גברייא 7
ויפלחון קדם יי אלההון הלעד דרון לא חמיתו ארום על ידוי עתידא למיבדא
ארעא דמצרים: ויושב ופקיד לאתותבא ית משה וית אהרן לות פרעה ואמר 8
להום איזילו פלחו קדם יי אלהכון מן ומן הינון דאזלין: ויאמר ואמר משה 9
בטלייננא ובסבנא ניזיל בברתנא ובברתתנא ניזיל בענגא ובתורנא ניזיל ארום חגא קדם
יי לנא: ויאמר ואמר להון יהי כדין מימרא דיי בסעדכון כמא דאפטור יתכון ויתח 10
טפלכון חמון ארום לתקלא בישא היא לכון לקביל אפיכון באורחכון דתהלכון עד
זמן די תמטון לבית אתר משריוייכון: לא כן לא כמה דאתון סברין אלהן איזילו 11
כדון גוברייא ופלחו קדם יי ארום יתיה אתון בעאן ותריך יתהון מלות אפי פרעה:
ויאמר ואמר יי למשה אריים ית ידך על ארעא דמצרים בדיל גובא וייסק על ארעא 12
דמצרים וישיצי ית כל עיסבא דארעא ית כל מה די שייר ברדא: ויט ואריים משה 13
ית חוטריה על ארעא דמצרים ויי דבר רוח קידומא באורעא כל יומא ההוא וכל
ליליא צפרא הוה ורוח קידומא נטל ית גובא: ויעל וסליק גובא על כל ארעא 14
דמצרים ושרא בכל תחום מצרים תקיף לחדא קדמוי לא הוה כדין קשיין גובא
דכוותיה ובתרוי לא עתיד דיהי כן: ויכס וחפא ית חזוונא דכל ארעא עד די 15
חשוכת ארעא וישיצי ית כל עיסבא דארעא וית כל פירי אילנא די שייר ברדא ולא
אשתייר כל ירוק באילנא ובעיסבא דחקלא בכל ארעא דמצרים: ויסהר ואוחי פרשה 16
ושדר פולין למקרי למשה ולאהרן ואמר חבית קדם יי אלהכון ולכון: ועתה 17
וכדון שבוק כדון חובי לחוד ומנא הדא ובעלו קדם יי ויעדי מיני לחוד ית מותא
הדין: ויצא ונפק מלות פרעה ובעלי קדם יי: וידפך והפך יי ית רוחא מסערבא 18
תקיף לחדא ונטל ית גובא ושלקיה לימא דסוף לא אשתייר גובא חד בכל תחום 19
מצרים ואפילו מה דמלחון במנייא לצרוך מיכלהון נשא הינון רוח מסערבא ואולו:
ויחוק ותקיף יי ית יצרא דלבא דפרעה ולא פטר ית בני ישראל: ויאמר ואמר 20
יי למשה אריים ית ידך על צירת 21
שמייא ויהי חשוכא על ארעא דמצרים
בקריצתא ויעדי בקדמתא חשוך ליליא:

ירושלמי 21 ויהון ממשמשין בחשוכא

Et dixerunt ſervi Pharaonis; uſque quo erit nobis hic homo in offendiculum? dimitte viros iſtos, ut colant coram Domino Deo ſuo: adhuc non ſcis, quod per manus ejus futurum ſit ut pereat terra Ægypti? Et juſſus eſt ut rediret Moſes & Aharon ad Pharaonem, & dixit illis; Ite ſervite coram Domino Deo veſtro: quinam autem ſunt qui abibunt? Et dixit Moſes; Cum pueris noſtris & ſenibus noſtris ibimus; cum filiis noſtris, & filiabus noſtris ibimus; cum ovibus noſtris & cum bobus noſtris ibimus; quoniam ſolennitas eſt coram Domino nobis. Et dixit illis; Sit ſimiliter ſermo Domini vobis auxilio quemadmodum dimittam vos & parvulos veſtros: videte quod in offendiculum malum ſit vobis è regione facierum veſtrarum, in ſemita veſtra qua ambulatis, uſque ad tempus quo pervenietis in domum loci habitationis veſtræ. Non quemadmodum vos putatis, ſed ite nunc viri, & colite coram Domino; quoniam ipſum vos quæritis: & ejecit eos à facie Pharaonis. Et dixit Dominus Moſi; Attolle manum tuam ſuper terram Ægypti pro locuſta, ut aſcendat ſuper terram Ægypti: & perdat omnem herbam terræ, quicquid reſiduum fecit grando. Et extulit Moſes virgam ſuam ſuper terram Ægypti, & adduxit Dominus ventum orientalem in terram toto illo die & tota nocte: & mane facto attulit ventus ille locuſtam. Et aſcendit locuſta ſuper totam terram Ægypti, ac manſit in omni termino Ægypti, gravis valdè, ante eam non fuit ſic gravis locuſta illi ſimilis, & poſt eam non futurum eſt ſic. Et texit aſpectum totius terræ, donec obtenebrata eſt terra, & perdidit omnem herbam terræ & omnes fructus arboris, quos reliquerat grando: nec relictus eſt ullus viror in arbore & in herba agri in univerſa terra Ægypti. Et feſtinavit Pharao, & miſit aliquos ad vocandum Moſem & Aaronem: & dixit; Peccavi coram Domino Deo veſtro & vobis. Et nunc condona nunc peccatum meum tantùm hac vice, & orate coram Domino ut auferat à me tantùm hanc mortalitatem. Et exiit à Pharaone, & oravit coram Domino. Et convertit Dominus ventum ab occidente vehementem valde, & abſtulit locuſtam, & projecit eam in mare caricoſum: non relicta eſt locuſta una in univerſo termino Ægypti; & etiam quas ſaliverant in vaſis pro neceſſitate cibi ſui, abſtulit eas ventus occidentalis, & abierunt. Et induravit Dominus figmentum cordis Pharaonis, neque dimiſit filios Iſrael. Et dixit Dominus Moſi; Extollo manum tuam verſus ſummitatem cœlorum, & erunt tenebræ ſuper terram Ægypti in aurora, at recedent priùs tenebræ noctis.

Hieroſ. 21 *Et palpabunt in tenebris.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* گفتند بندگاني فرعه تا کي باشد اين بايما بطلّت بفرست مر آن مردمان وعبادت کنند مر 7
يي خداي ايشان ها پيش بداني که گم شد مصر * باز گشته آمد مر موسه و مر اهرن بفرعه. گفت 8
بايشان برويد عبادت کنيد مر يي خداي شما که وکه آن روان * گفت موسه در کودکاني ايما و
ودر پيراني ايما برويم در پسراني ايما ودر دختراني ايما درگوسفندي ايما ودر گاوي ايما برويم
که حجي يي بايما * گفت بايشان باشد همچنين يي اوازي شما چون آنچه بفرستم شمارا و مر 10
طفلاني شما ببينيد که بد مقابلي روي شما * نه همچنين برويد اکنون آن مردان وعبادت 11
کنيد مر يي که آنرا شما طلب کنان برانند ايشانرا از نزد روي فرعه * گفت يي بموسه ميل ده
دستي تو ابر زميني مصر در ملخ وبرآيد ابر زميني مصر وبخورد مر همه گياهي آن زمين مر
همه آنچه باقي گذاشت آن تگرگ * ميل داد موسه مر عصاي او ابر زميني مصر و يي برآيند بادي
مشرقي در زمين همه آن روز آن او وهمه آن شب آن بامداد بود وبادي آن مشرق بر داشت مر
آن ملخ * بر آمد آن ملخ ابر همه زميني مصر فرود آمد در همه حدّي مصر گران بغايت
پيش او نه بود همچنين ملخ وپسي [او] نه باشد همچنين * بپوشيد مر لوني همه آن زمين
وتاريك شد آن زمين وبخورد مر همه گياهي آن زمين ومر همه برّي آن درخت آنچه باقي گذاشت
آن تگرگ ونه باقي ماند هيچ سبزي در درخت ودر گياهي آن دشت در همه زميني مصر.
* شتاب کرد فرعه بخواندن بموسه و باهرن گفت خطا کردم يي خداي شما و بشما
* واکنون ببخش اکنون [خطاء من] خاصه اين بار و نماز کنيد يي خداي شما و بگرداند از
بالايي من خاصه مر آن مرگي آن اين * بيرون آمد از نزد فرعه ونماز کرد يي
* بگرداند يي بادي مغرب قوي بغايت برداشت مر آن ملخ بزد اويرا بدرياي سوف نه
باقي ماند ملخ يکّه در همه حدّي مصر * قوي کرد يي مر دلي فرعه ونه فرستاد مر
بسراني يسرال * گفت يي بموسه ميل ده مر دستي تو ابر آن آسمان وباشد تاريکي ابر زميني
مصر بپرمسد تاريکي.

Dixerunt ſervi Pharoh ad eum; uſque quò erit iſte nobis in laqueum? Dimitte homines, & ſerviant Domino Deo ipſorum: num antè ſcies quòd periit Ægyptus? Et reverſus Moſheh & Aharon ad Pharoh, dixit iis; Ite, ſervite Domino Deo veſtro: qui autem & qui ituri ſunt? Dixit Moſheh; Cum puerulis noſtris & cum ſenibus noſtris ibimus: cum filiis noſtris atque filiabus noſtris, cum ovibus noſtris & cum bubus noſtris ibimus: quia feſtum Domini eſt nobis. Reſpondit eis; Sit ita Dominus vobiſcum, quemadmodum dimittam vos & infantes veſtros: videte quòd malum eſt coram facie veſtra. Non ſic, ite nunc viri & ſervite Domino: nam illud requiritis. Expulitque eos à facie Pharoh. Et dixit Dominus ad Moſheh; Inclina manum tuam ſuper terram Ægypti pro locuſta: & aſcendat ſuper terram Ægypti, & comedat omnem herbam terræ, omne ſcilicet quod reliquit grando. Inclinavit itaque Moſheh virgam ſuam ſuper terram Ægypti, & Dominus adduxit ventum Orientalem in terrâ totâ die illâ, & totâ nocte: quum mane fuit, ventus Orientalis elevavit locuſtâ. Et aſcendit locuſta ſuper omnẽ terrâ Ægypti, deſcenditque in omni termino Ægypti, gravis valdè: ante illam non fuit hujuſmodi locuſta, & poſt illâ non erit hujuſmodi. Operuit ſuperficiem univerſæ terræ, & tenebroſa facta eſt terra: comeditque omnem herbam terræ, omnemque fructum arboris quem reliquit grando: neque reliquum manſit ullum viride in arbore, & in herba agri, in tota terra Ægypti. Tum feſtinavit Pharoh vocare Moſheh & Aharon, & dixit; Peccavi in Dominũ Deum veſtrum et in vos: Jam verò condona nunc peccatũ meum tantùm hâc vice, & orate Dominum Deum veſtrum ut avertat de ſuper me tantummodò mortem hanc. Et egreſſus eſt à Pharoh, & oravit ad Dominum. Convertitque Dominus ventum Occidentalem fortem valdè, & ſuſtulit locuſtam, impulitque illam in mare Suph: haud reliqua manſit lacuſta una in toto termino Ægypti. Et roboravit Dominus cor Pharoh, neq; dimiſit filios Iſrael. Dixitque Dominus ad Moſheh; Extende manum tuam verſùs cœlum, eruntque tenebræ ſuper terrâ Ægypti, & palpabit AEgyptius tenebras.

וט וַאֲרִים מֹשֶׁה יַת יְדֵיהּ עַל צֵית שְׁמַיָּא וַהֲוָה חֲשׁוֹךְ דְּקָבִיל בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם 22
תְּלָתָא יוֹמִין : לָא רָאוּ לָא חָמוֹן גְּבַר יַת אָחוֹי וְלָא קָמוֹן אֱנָשׁ מֵאַתְרֵיהּ תְּלָתָא 23
יוֹמִין וּבְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲוָה נְהוֹרָא לְמִקְבּוֹר רַשִׁיעַיָּא דְיבִינֵיהוֹן דְּמִיתַן וְזִכָּאיָא
לְמֶעְסוֹק בְּמִצְוָתָא בְּמוֹתְבָנֵיהוֹן : ויקרא וּבְסוֹף תְּלָתָא יוֹמִין קָרָא פַּרְעֹה לְמֹשֶׁה 24
וַאֲמַר זִילוּ פָּלְחוּ קֳדָם יְיָ לְחוֹד עָנְכוֹן וְתוֹרְכוֹן יְקוּם נַבֵּי אוּף טַפְלְכוֹן יֵזֵיל עִמְּכוֹן :
ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה אוּף אַנְתְּ תִּתֵּין בִּידָנָא נִכְסַת קוּדְשִׁין וְעֹלָוִן וְנַעֲבֵיד קֳדָם יְיָ 25
אֱלָהָנָא : ונם וְאוּף גֵּיתָנָא יֵזֵיל עִמָּנָא לָא תִשְׁתַּיֵיר מִנֵּהוֹן פַּרְסָתָא חֲדָא אֲרוּם 26
מִנֵּהוֹן נְסַב לְמִפְלַח קֳדָם יְיָ אֱלָהָן וַאֲנַחְנָא אִין נְשַׁבְּקִינוּן לֵית אָנָן יַדְעִין מָאנָא
נְפַלַּח קֳדָם יְיָ עַד מֵיתְנָא לְתַמָּן : ויחזק
וְתַקֵּיף יְיָ יַת יְצַרָא דְלִבָּא דְפַרְעֹה וְלָא 27
צְבָא לְמִפְטְרִינוּן : ויאמר לו וַאֲמַר לֵיהּ 28
פַּרְעֹה אִיזֵל מֵעִילָּוֵי אִיזְדָּהַר לָךְ לָא
תּוֹסִיף לְמֶחְמֵי סְבַר אַפַּי לְמַלְלָא קֳדָמַי
חֲדָא מִן מַלַּיָּא קַשִׁיתָא כְּאִלֵּין אֲרוּם
בְּיוֹמָא דַּאַתְּ חָמֵי סְבַר אַפַּי יִתְקוֹף רוּגְזִי
בָּךְ וְאִסְתְּסַר יְתָךְ בִּיד בְּנֵי נָשָׁא אִלֵּין
דַּהֲווֹ תָּבְעִין נַפְשָׁךְ לְמִסַּב יָתָהּ : ויאמר
וַאֲמַר מֹשֶׁה יָאוּת מַלֵּילְתָּא אֲנָא עַד 29
דְּהַוֵינָא יָתִיב בְּמִדְיָן אִיתְאֲמַר לִי בְּמֵימַר
מִן קֳדָם יְיָ דְּנוֹבְרַיָּא רַבְעוּ לְמִקְטְלִי
נַהֲתוּ מְנִיכְסֵיהוֹן וְהֵינוּן חֲשִׁיבִין כְּמֵתַיָּא
וְלָא מִן סוֹף דְּהֲוָה עָלָךְ רַחֲמִין הֲוֵינָא
מְצַלֵּי וּמַחֲתָא הֲוָת מִתְכַּלְיָא מִנָּךְ וּכְרוֹן
לָא אוֹסִיף תּוּב לְמֶחְמֵי סְבַר אַפָּךְ :

יא

ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה תּוּב מַכְתַּשׁ חַד אֲנָא מַייְתֵי עַלּוֹי פַּרְעֹה וְעִילּוֹי מִצְרָאֵי 1
דְּקָשֵׁי עֲלֵיהוֹן מִכָּלְהוֹן וּמִבָּתַר כְּדֵין יִפְטוֹר יַתְכוֹן מִכָּא כְּמִפְטְרֵיהּ גְּמִירָא יְהֵי לֵיהּ
מַטְרַד יִטְרוֹד יַתְכוֹן מִכָּא : דבר נא מַלֵּיל כְּרוֹן בְּמִשְׁמְעֵיהוֹן דְּעַמָּא וְיִשַּׁיְילוּן גְּבַר 2
מִן רַחֲמֵיהּ מִצְרָאֵי וְאִתְּתָא מִן רְחִימְתָא מָאנִין דְּכָסַף וּמָאנִין דְּדָהַב : ויתן
וַיהַב יְיָ יַת עַמָּא לְרַחֲמִין קֳדָם מִצְרָאֵי אוּף גַּבְרָא מֹשֶׁה רַב לַחֲרָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם 3
קֳדָם עַבְדֵי פַּרְעֹה וּקְדָם עַמָּא : ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה לְפַרְעֹה כְּדְנָא אֲמַר יְיָ לֵילְיָא 4
חוֹרַן בְּשַׁעֲתָא דָּא אֲנָא מִתְגַּלֵי בְּגוֹ מִצְרָאֵי :

Et sustulit Moses manum suam versus summitatem cœlorum, & fuerunt tenebræ obscuræ in universa terra Ægypti tribus diebus. Non viderunt vir fratrem suum, nec surrexerunt homines de locis suis tribus diebus: omnibus autem filiis Israel erat lux ad sepeliendum improbos qui inter eos mortui erant, & ut justi possent in præceptis occupari in habitationibus suis. Et in fine trium dierum vocavit Pharao Mosem, & dixit; Ite, colite coram Domino: tantùm oves vestræ & boves vestri remanebunt penes me: etiam pueri vestri ibunt vobiscum. Et dixit Moses; etiam tu dabis in manibus nostris oblationes sanctas & holocausta quæ offeramus coram Dño Deo nostro. Et etiam oves nostræ ibunt nobiscum, non remanebit ex illis ungula una; quoniam ex illis accipiemus ad colendum coram Domino Deo nostro: nos autem non relinquemus ea, nec enim scimus de quo colamus coram Deo, donec perveniamus ad illum locum. Induravit autem Dominus figmentum cordis Pharaonis, neque voluit dimittere eos. Et dixit illi Pharao; Recede à me: cave tibi, ne addas videre aspectum faciei meæ ad loquendum coram me unum ex sermonibus duris sicut hi sunt, quoniam die quo tu videbis aspectum faciei meæ irascetur furor meus in te, & tradam te in manibus filiorum hominis horum, qui quærunt animam tuam, ut eam accipiant. Et dixit Moses; Bene loquutus es: ego cùm adhuc habitarem in Madian dictum est mihi sermone â facie Domini, viros qui quærebant occidere me excidisse à fortunis suis, & reputatos esse tanquam mortuos: non autem postquam fuerunt in te misericordiæ, & orabam, eratque plaga cohibita à te: jam verò non addam rursus videre aspectum faciei tuæ.

Hierosol. 28. *Et dixit illi Pharao; Recede à me: cave tibi, ne incandescat in te furor meus, dicendo; Annon verba ista dura sunt quæ tu dicis mihi? verùm Pharao mavult mori quam audire sermones tuos: cave tibi ne iracscatur furor meus in te, & tradam te in manus populi istius, qui querit animam tuam, ut interficiat te.* 29. *Et dixit Moses; Veritatem loquutus es: certiùs factus sum à tempore antiquo cùm ego habitarem in Madian, quòd mortui essent omnes viri qui quærebant animam meam ut occiderent: non postquam fuerunt tibi miserationes quando orabam pro te & plaga cohibita est: verum plaga decima erit Pharaoni à filio tuo primogenito tuo: itaque dixit illi Moses; Pulchrè sicut hanc veritatem loquutus es, non addam amplius videre aspectum faciei tuæ.*

CAP. XI.

ET dixit Dominus ad Mosem; Adhuc plagam unam ego adduco super Pharaonem & super Ægyptios, quæ omnium gravissima erit, & postea dimittet vos hinc: cùm dimiserit exitium erit ipsi, expellendo expellet vos hinc. Loquere nunc audiente ipso populo, ut petant quisque; ab amico suo Ægyptio, & unaquæque ab amica sua Ægyptia, vasa argentea & vasa aurea. Et dedit Dominus populum in misericordiam; coram Ægyptiis: etiam vir Moses magnus erat valdè in terra Ægypti, coram servis Pharaonis & coram populo. Et dixit Moses Pharaoni; Sic dixit Dominus, Nocte alia hora hac ego manifestabor in medio Ægyptiorum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

22 23 * ميل داد مشه مر دستي او ابر آن آسمان بود تاريكي تم در همه زميني مصر سه روزها * نه
ديدند مرد برادري او ونه بر خاستند مردي از جاي او سه روزها وبهمه پسراني يسرال بود
روشنائي در همه نشستن جايهاي ايشان * بخواند فرعه بمشه گفت برويد عبادت كنيد 24
مر״ خاصه گوسپند شما وگاوي شما استيده باشد نيز طفلاني شما برود اوازي شما * گفت 25
مشه نيز تو بدهي در دستي ايما ذبحتها وقربانها وبكنيم בי״ خداي ايما * ونيز گلهي 26
ايما برود اوازي ايما نه باقي ماند سنب كه ازو بستانيم بعبادت كردن مر״ خداي ايما
وايما نه دانيم چه عبادت كنيم مر״ تا آمدني ايما بآنجا * قوي كرد ״ مر دلي فرعه ونه 27
مراد كرد بفرستادن ايشانرا * گفت باو فرعه برو از بالاي من حاذر باش بتو نه افزايي ديدن 28
روي من كه در روز ديدن تو روي من بميري * گفت مشه همچنين سخن گفتي نه 29
افزايم نيز ديدن روي تو *

Extendit itaque Mosheb manum 22
suam versùs cœlum, fueruntque tenebræ caliginosæ in tota terra Ægypti tribus diebus. Non videbant 23
quisque fratrem suum, neque surrexerunt quisque à loco suo tribus diebus: omnibus autem filiis Israel fuit lux in omnibus residendi locis eorum. Tum vocans Pharoh Mo- 24
sheb, dixit; Ite, servite Domino: tantùm oves vestræ ac boves vestræ consistent: etiam infantes vestri eant vobiscum. Dixit Mosheb; 25
Etiam tu dabis in manu nostra victimas & oblationes, ut faciamus Domino Deo nostro. Et etiam grex 26
noster ibit nobiscum: haud relinquetur manebit ungula: quia ex eo capiemus ad serviendum Domino Deo nostro: nos autem nescimus quo servierimus Domino, adusque adventum nostrum illuc. Et roboravit Domi- 27
nus cor Pharoh, neque voluit dimittere illos. Dixitq; ei Pharoh; 28
Abi de super me, cautus sis tibi, ne addas videre faciem meam: nam quo die videris faciem meam, morièris. Respondit Mosheb; Ita lo- 29
cutus es: non adjiciam ultrà videre faciem tuam.

* فصل يازدهم *

CAP. XI.

* گفت ״ بمشه نيز زخمي يگه بياورم ابر فرعه وابر مصريان پس همچنين بفرستد شمارا 1
ازين چون فرستادني او همه راندن براند شمارا ازينجا * سخن گوي اكنون در حضوري آن 2
قوم وعاريت خواهند مرد از نزد رفيقي او وزن از نزد رفيقهي آن آلتهاي نقره و آلتهاي
طلا * بداد ״ مر جاهي آن قوم در چشماني مصريان نيز آن مرد مشه بزرك بغايت در زميني 3
مصر در چشماني بندگاني فرعه ودر چشماني آن قوم * گفت مشه همچنين گفت [״] چون 4
نيمهي آن شب من بيرون آيا در ميانی مصر *

Dixit Dominus ad Mosheb; Ad- 1
huc plagam unam adducam super Pharoh & super Ægyptios, postea dimittet vos hinc: quum dimiserit omnes, expellendo expellet vos ab- hinc. Loquere nunc in præsentia populi, & mutuò petant quisque à socio suo, & quæque à socia sua, instrumenta argenti & instrumenta auri. Et dedit Dominus honorem 3
populi in oculis Ægyptiorum: etiam vir Mosheb magnus erat valdè in terra Ægypti, in oculis servorum Pharoh, & in oculis populi. Di- 4
xitque Mosheb, Ita dixit Dominus; Juxta mediam noctem ego egressurus sum in medium Ægypti,

שמות יב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ומת יתמות כָּל בּוכְרָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם מִבִּיר בּוכְרָא דְפַרְעֹה דְעָתִיד דְיֵיתֵב 5
עַל כּוּרְסֵי מַלְכוּתֵיהּ עַד בּוכְרָא דְאַמְתָא בִּיצִירְתָא דְבֵּית מַטְחֲנֵי רֵיחַיָא וְכָל
בַּר הֵימָא טַחֲנָא אֲחוֹרֵי רֵיחַיָא וְכָל בּוכְרָא דִבְעִירָא : והיתה וּתְהֵי צַוּוחְתָא 6
רַבְּתָא בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם דְּדֵיכְווֹתֵיהּ לֵילְיָא לָא הֲוַת בֵּיהּ מַחְתָּא כְּוָתָא
וְדִכְווֹתֵיהּ לֵילְיָא לָא תּוֹסִיף לְמֶהֱוֵי מַחְתָּא כְּוָתָא : ולכל ולְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 7
לָא יְהַנֵּק כַּלְבָּא בִּלְשׁוֹנֵיהּ לְמִנְבַּח לְמֵאֱנָשָׁא וְעַד בְּעִירָא מִן בְּגַלָל דְּתִנְדְּעוּן דְּיַפְרֵשׁ
יְיָ בֵּין מִצְרָאֵי וּבֵינֵי יִשְׂרָאֵל : וירדו וְיֵחֹתוּן כָּל עַבְדָךְ אִילֵּין לְוָתִי וְיִבְעוּן מֵימְרִי 8
מִינִי לְמֵימַר פּוֹק אַנְתְּ וְכָל עַמָּא דְעַמָּךְ וּמִבָּתַר כְּדֵין אִפּוֹק וּנְפַק מִלְוַת פַּרְעֹה
בְּתֻקְפּוּ רָנָו : ויאמר וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לָא יְקַבֵּל מִנְכוֹן פַּרְעֹה מִן בְּגַלָל לְאַסָּגָאָה 9
תְּהֵוֵי בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם : ומשה ומֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עֲבָדוּ יַת כָּל תְּמִהַיָא דְאִלֵּין 10
קֳדָם פַּרְעֹה וְתַקֵּיף יְיָ יַת יְצַר דְלִבָּא דְפַרְעֹה וְלָא פְּטַר יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מֵאַרְעֵיהּ :

יב

ויאמר יי וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְמֵימַר : החדש הזה 1
יַרְחָא הָדֵין לְכוֹן לְמַקְבְּעֵיהּ רֵישׁ יַרְחַיָא וּמִנְיֵיהּ תִּשְׁרוֹן לְמִמְנֵי חַנְיָא וְזִמְנָיָא 2
וְתֻקּוּפְתָא קַדְמָאֵי הוּא לְכוֹן לְמִנְיַן יַרְחֵי שַׁתָּא : דברו 3
דַבְּרוּ יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר בְּעַשְׂרָא לְיַרְחָא הָדֵין וְמִנְיֵיהּ קְבִיעַ בַּהֲדָא וְיִמְטֵא וְלָא
לָדְרַיָא וְיִסְבּוּן לְהוֹן אִימַר לְבֵית גְּנִיסְתָא וְאִין סְגִיאִין מִסְּנְיָנָא יִסְבּוּן אִימְרָא
לְבֵיתָא : ואם וְאִין זְעִירִין אִינְשֵׁי בֵּיתָא מִסְּנְיַן עַשְׂרָא כְּמִסַּת לְמֵיכוֹל אִימְרָא 4
וְיִסָּב הוּא וְשֵׁיבֵיהּ דְקָרִיב לְבֵיתֵיהּ בְּסְכוּם נַפְשָׁתָא גְּבַר לְפוּם מִסַּת מֵיכְלֵיהּ
תִּיכְסוּן יַת אִמְרָא : שה אִימַר שְׁלִים דְּכַר בַּר שַׁתָּא יְהֵי לְכוֹן מִן אִמְּרַיָא 5
וּמִן בְּנֵי עִזַיָא תִּסְבּוּן : והיה וִיהֵי לְכוֹן קְטִיר וְנָטִיר עַד אַרְבְּסַר יוֹמָא לְיַרְחָא
הָדֵין דְּתִנְדְּעוּן דְּלֵיתֵיכוֹן מְסַתְּפַיִן מִמִּצְרָאֵי דְּחַמַיִן מְתִּיהּ וְיִכְסוּן יְתֵיהּ כְּהַלְכְתָא 6
כָּל קְהַל כְּנִישְׁתָא דְיִשְׂרָאֵל בֵּינֵי שְׁמָשְׁתָא : ולקחו וְיִסְבּוּן מִן אִדְמָא וְיִתְּנוּן עַל 7
תְּרֵין סִפַּיָא וְעִילּוֹי אִסְקוּפָא עִילָאָה סְלֵבַר עַל בָּתַּיָא דְיֵיכְלוּן יְתֵיהּ וּדְמָכִין
בְּהוֹן : ואכלו וְיֵיכְלוּן יַת בִּשְׂרָא בְּלֵילְיָא הָדֵין דַּחֲמִיסַר בְּנִיסָן עַד פְּלָגוּתֵיהּ דְלֵילְיָא 8
שְׁוֵי נור וּמַטִּיר עַל תַּמְכָּא וְעוֹלְשִׁין יְיֵכְלוּנֵיהּ : אל תאכלו לָא תֵיכְלוּן מִנֵּיהּ 9
כַּד חַי וְלָא כַּד בְּשִׁלָּא בְּחַמְרָא וּמְשַׁחָא וְשַׁקְיֵנִי וְלָא מְבָשַׁל בְּמַיָא אֱלָהֵן שְׁוֵי נור
עִם רֵישֵׁיהּ עִם רַגְלוֹי וְעִם בְּנֵי גַוֵּיהּ :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Et morietur omnis primogenitus in terra Ægypti, à filio primo- 5
genito Pharaonis, qui ſeſſurus eſt ſuper ſolium regni ejus, uſque ad primogenitum ancillæ minimæ quæ eſt in Ægypto, cui natus eſt filius, ipſa eſt quæ molit poſt molas, & omne primogenitum beſtiæ. Et erit 6
clamor magnus in univerſa terra Ægypti: quòd ſicut hac nocte non fuit plaga ſimilis, & nocte huic ſimili non erit plaga ſicut hæc. Et omni- 7
bus filiis Iſrael damnum non intulit canis linguâ ſuâ latrando, ab homine uſque ad jumentum: eò ut cognoſcatis, quòd diſtinctionem fecerit Dominus inter Ægyptios & Iſrael. Deſcendentque omnes ſervi tui iſti 8
ad me, & petent obſecrantes à me, dicendo; Exi tu & omnis populus qui tecum eſt, & poſtea exibo: & exiit à conſpectu Pharaonis iratus valde. Et dixit Dominus Moſi; Non acquieſcet vobis Pharao, ut mul- 9
tiplicem miracula mea in terra Ægypti. Moſes verò & Aaron fece- 10
runt omnia hæc miracula coram Pharaone: & induravit Dominus figmentum cordis Pharaonis, & non dimiſit filios Iſrael è terra ſua.

CAP. XII.

ET dixit Dominus Moſi & Aaroni in terra Ægypti, dicendo: 1
Menſis hic vobis pro termino initii menſium, & ab eo incipietis nu- 2
merare feſtos dies, & tempora, & revolutiones: primus *inquam* erit vobis pro initio menſium anni. Loquimini cum univerſa congregatio- 3
ne filiorum Iſrael, dicendo; Decima menſis hujus tempus ejus præfixum eſt hoc tempore, non per ætates, ut accipiant ſibi ovem pro ſingulis familiis: quòd ſi plures *ſint* numero, accipiant ovem unam pro ſingulis domibus. Quod ſi pauciores *ſint* viri domus numero decem, 4
ſecundùm ſufficientiam ad comedendum ovem, accipiat ipſe & vicinus ejus, qui proximus *erit* domui ejus, ſecundùm numerum animarum: unuſquiſque ſecundùm ſufficientiam cibi ſui mactabitis ovem. Ovis 5
integra maſcula annicula erit vobis: ex ovibus aut capris accipietis. Et erit vobis ligatus & reſervatus uſque ad diem decimam quartam 6
menſis hujus, ut ſciatis vobis non timendos Ægyptios, qui vident eum: deinde mactabunt ipſum juxta conſuetudinem totus cœtus congregationis Iſraelitarum inter duos ſoles. Et accipient de ſanguine & po- 7
nent ſuper duos poſtes, & ſuper poſtem ſuperiorem qui eſt extra domos, in quibus comedent ipſum & dormient. Et comedent carnem 8
in nocte illa, decimâ quintâ Niſan uſque ad medium ipſius noctis, aſſam igne, & azyma, cum marrubio & lactucis comedent ipſum. Non comedetis ex eo cru- 9
dum, neque coctum vino aut oleo aut potibus *aliis*, neque elixum aquis: ſed aſſum igne cum capite, pedibus, & ventre ejus.

Hieroſ. 8. *Torefactum* igne.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبميرد همه نخست زاد در زميني مصر از نخست زادي فرعه آن نشيند ابر تختي او تا نخست 5
زادي آن پرستار آنچه پسي آن آسياب وهمه نخست زادي چهارپا *باشد بغراو بزرك در همه زمين 6
مصر آنچه چون او نه بوده آمد وچون او نه افزايد *و بهمه پسراني يسرال نه جنبانند سك زباني او 7
باز مرد وتا چهارپا بسبب بدانيد آنچه جدا كند ¶ ميانی مصريان ومیان يسرال * فرود آيند همه 8
بند كاني تو اينان بمن وسجود كنند بمن بگفتن بيرون رو تو وهمه آن قوم آنچه در پاي تو وپس
همچنين بيرون روم بيرون آمد از نزد فرعه در گرمي خشم * گفت ¶ بمشه نه شنود بشما فرعه 9
بسبب بسيار كردن معجزهاي من در زميني مصر *ومشه واهرن بكردند مر همه آن معجزهاي 10
اينان بپيش فرعه قوي كرد ¶ مر دلي فرعه ونه فرستاد مر پسراني يسرال از ولايتي او *

* فصل دوازدهم * *گفت ¶ بمشه وباهرن در زميني مصر بگفتن *آن ماهي آن اين بشما سري 11 12
ماهها اوّل او بشما بماههاي آن سال *سخن گوييد بهمه جماعت يسرال بگفتن در ده بماه آن 13
اين بستانند بايشان مرد برّهي بخانهي پدران برّهي بخانهي * واگر اندك باشد آن 14
خانه از بودن از برّهي بستانند او و همسايهي آن نزديك بخانهي او در شمار جانها مرد
بقدري خوردن او سرمره كنيد ابر آن برّه * برّهي تمام نرينه قدر سال باشد بشما ازان 15
برّها وازان بزها بستند * وباشد بشما بنگهيداشت تا چهارده روز بماهي آن اين 16
وبكشند اويرا همه جمعي جماعتي يسرال ميانی آن ايوارها * وبستانند از آن خون وبدهند
ابر دو آن بردها وابر آن زيردر ابر آن خانها آنچه بخورند اويرا در ايشان *وبخورند مر آن 17
گوشت در شبي آن اين بريان كردهي آتش وفطير ابر تلخها بخورند اويرا * نه خوريد اندر 18
خام وجوشاندن جوشيده در آب كه الّا بريان كردهي آتش سري او ابر پاچهاي او 19
وابر شكمبهي او *

Et morietur omne primogenitum in 5
terra Ægypti, à primogenito Pharoh ſedente ſuper thronum ejus, uſque ad primogenitum ancillæ quæ poſt molam, & omne primogenitum quadrupedis. Eritque clamor magnus in tota 6
terra Ægypti, cujus ſimilis non extitit, & ſicut ipſe non addetur. At 7
in omnes filios Iſrael non movebit canis linguam ſuam, ab homine & uſque ad quadrupedem: ut ſciatis quòd dividet Dominus inter Ægyptios & Iſrael. Et deſcendent omnes 8
ſervi tui iſti ad me, & reverentiam exhibebunt mihi, dicendo; Egredere tu & omnis populus qui ad pedem tuum: & poſtea egrediar. Et egreſſus eſt à Pharoh in excandeſcentia iræ. Dixit Dominus ad Moſhe; 9
Non auſcultabit vobis Pharoh, cauſâ multiplicandi miracula mea in terra Ægypti. Porrò Moſheb & Aharon 10
fecerunt omnia portenta iſta coram Pharoh: roboravit autem Dominus cor Pharoh, neque dimiſit filios Iſrael è regione ſua.

CAP. XII.

LOcutus eſt autem Dominus ad 1
Moſheb & Aharon in terra Ægypti, dicendo; Menſis iſte erit vobis caput 2
menſium: primus erit vobis in menſibus anni. Loquimini ad totum cœ- 3
tum Iſrael, dicendo; In decimo menſis hujus capiant ſibi quiſq; agnum per domum patrum, agnum per domum. Et ſi paucior fuerit domus quàm 4
ut ſit pro agno, accipiat ipſe et vici-nus ejus proximus domui ſuæ: in numero animarum, quemque ſecun-dùm eſum ſuum capitatim computa-bitis propter agnum. Agnus perfe- 5
ctus, maſculus, anniculus erit vobis: ex agnis aut ex capris capiant. Eritque vobis in cuſtodiam uſque ad 6
quartumdecimum diem menſis hu-jus: & mactabunt eum univerſa congregatio cœtûs Iſrael inter ve-ſperas. Accipiéntque de ſanguine, & 7
dabunt ſuper ambo ſuperliminaria & ſubterliminare, ſuper domos in quibus comedent eum. Et come- 8
dent carnem in nocte iſta aſſam igne, & azyma: cum amaris comedent eum. Ne comedatis ex eo crudum, 9
vel coquendo coctum in aqua, ſed aſſum igne: caput ejus cum cruri-bus ejus & inteſtinis ejus.

ולא תותירו ולא תשיירון מניה עד צפרא ודאישתייר מניה עד צפרא חצנעיניה באורתא דשיתסר בנורא תוקדון דלית אפשר למיתוקדא מותר ניכסת קודשייא ביומא טבא : וככה וכרא הילכתא ירושלמי אסירין במצותא דאוריתא : תיכלון יתיה בזמנא דא ולא לדריא חרצייכון יהון מתרזין מסניכון ברינלייכון וחושריכון בידיכון ותיכלון יתיה בבהילו דשכינת מארי עלמא מטול דחייסא מן קדם יי לכון הוא : ועברתי ואתגלי בארעא דמצרים בשכינת יקרי בלילייא הדין ועשפי חשעין אלפין רבוון מלאכין ואקטול כל בוכרא בארעא דמצרים מאינשא ועד בעירא ובכל טעוות מצראי אעביד ארבעתי דינין טעוות מחכא מתרכין טעוות אבנא מתגרעין טעוות פחרא מתעברין בקיקין טעוות אעא מתעברין קטם דינדעון מצראי ארום אנא יי : והיה ויהי אדם נכסת 13 פסחא וגורת מהולהא מערב לכון למעבד מניה ארת על בתייא דאתון שרין תמן ואחמי ית זכות אדמא ואיחוס עליכון ולא ישלוט בכון מלאך מותא דאתיהב ליה רשותא למחבלא במקטלי בארעא דמצרים : והיה ויהי יומא הדין לכון לדוכרנא 14 ותחגון יתיה חגא קדם יי לדריכון קים עלם תחגוניה : שבעת שבעא יומין פטירא 15 תיכלון ברם מפלגות יומא דמקדמי חגא תבטלון חמיר מבתיכון ארום כל דייכול חמיע וישתיצי אינשא ההוא מישראל מיומא קדמאה דחגא ועד יומא שביעאה : וביום ויומא קדמאה מארע קדיש וביומא שביעאה מארע קדיש יהי לכון כל 16 עיבידתא לא יתעביד בהון לחור מן דיתעביד למיכל כל נפש איהו בלחודוי יתעביד לכון : ושמרתם וחטרון ית לישתא דפטירי ארום בכרן יומא הדין הנפיק יי ית 17 חיליכון פריקין מארעא דמצרים וחטרון ית יומא הדין לדריכון קים עלם : בראשון בניסן באריסר יומין לירחא תכסון ית פסחא וברמשא דחמסר תיכלון פטירי עד 18 יומא דעשרין וחד לירחא ברמשא דעשרין ותרין תיכלון חמיע : שבעת שובעא 19 יומין חמיר לא ישתכח בבתיכון ארום כל מאן דייכול מחמעא וישתיצי בר נשא ההוא מכנישתא דישראל בדיורי ובציבי דארעא : כל מחמצת כל עירבובין 20 דמחמע לא תיכלון בכל אתר מותבניכון תיכלון פטירי : ויקרא וקרא משה לכל 21 סבי ישראל ואמר להון נגודו וידיכון מטעוות מצראי וסבו לכון מן בני ענא לייחוסיכון וכוסו איסר פסחא : ולקחתם ותסבון איסרת אזובא ותטמשון בדמא דבמן 22 פחרא ותדון לאיספופא עלאה מלבר ולתרתין סיפיא מן אדמא דבמן פחרא ואתון לא תפקון איניש מן תרע ביתיה עד צפרא :

Neque reſiduum facietis de eo uſque ad auroram : & quod reſiduum erit 10 de eo uſque ad auroram recondetis ipſum, & in aurora diei decimæ ſextæ igne comburetis ; quia non poteſt comburi reſiduum oblationum ſanctarum die feſto. Et juxta hunc 11
ritum comedetis ipſum, hoc tempore Hier. 11. *Accincti ad præcepta legis.*
non aliis generationibus : lumbi
veſtri ſint accincti, calceamenta veſtra in pedibus veſtris, & virgæ veſtræ
in manibus veſtris : & comedetis ipſum cum pavore divinæ majeſtatis
Domini ſeculi, eò quod venia data eſt vobis à facie Domini. Et revela- 12
bor in terra Ægypti in divina majeſtate gloriæ meæ hac nocte, & mecum
nonaginta mille myriades angelorum perdentium, & interficiam omnem
primogenitum in terra Ægypti ab homine uſque ad beſtiam : & in omnia
idola Ægyptiorum quatuor exercebo judicia ; idola fuſilia liquefient, ido-
la lapidea reſecabuntur, idola teſtacea fient minuta fruſta, idola lignea
fient cinis, ut ſciant Ægyptii quòd ego Dominus. Et erit ſanguinis obla- 13
tionis Paſchatis & abſciſſionis circunciſionis permixtus vobis, ad facien-
dum de eo ſignum ſuper domos in quibus habitabitis ; & videbo meritum
ſanguinis, & parcam vobis : nec dominabitur in vos angelus mortis cui da-
ta eſt poteſtas ad perdendum, dum ego interficiam in terra Ægypti. Et 14
erit ille dies vobis in memoriam & celebrabitis eum ſolenniter coram Do-
mino per ætates veſtras : pacto ſempiterno celebrabitis eum. Septem 15
diebus azyma comedetis ; verùm à media parte diei illius, qui præcedit feſ-
tum, abolebitis fermentum ex domibus veſtris : quoniam quiſquis come-
derit fermentum, ſuccindetur vir ille ex Iſrael, à priore die feſti uſque ad
diem ſeptimum. Die autem priori convocatio ſancta erit, die etiam 16
ſeptimo convocatio ſancta erit vobis : omne opus non fiet in illis ; tan-
tum id quod fiet in cibum univerſæ carnis, ipſum ſolum fiat à vobis.
Et obſervabitis paſtas azymorum : ſiquidem in eadem die hac eduxi 17
Dominus exercitus veſtros liberatos è terra Ægypti : ideo cuſtodietis
hunc diem per ætates veſtras fœdere ſempiterno. In Niſan decima quar- 18
ta menſis mactabitis Peſah, veſperi autem decimæ quintæ comedetis
azyma : uſque ad diem vicefimum primum menſis, in veſpera vicefimi
ſecundi comedetis fermentatum. Septem diebus fermentũ non invenietur 19
in domib⁹ veſtris : nam quiſquis comederit fermentatum, peribit homo ille
ex congregatione Iſrael, *ſive* de peregrinis ſive de indigenis terræ *fuerit*.
Omne permixtum fermenti non comedetis : in omni loco habitationum 20
veſtrarum comedetis azyma. Et vocavit Moſes omnes ſeniores Iſrael, & 21
dixit illis ; Subtrahite manus veſtras ab idolis gentium, & tollite vobis de
filiis ovium ſecundùm proſapias veſtras, & mactate agnum paſchalem. Et 22
accipietis faſciculum hyſſopi, & tingetis in ſanguine quod *erit* in vaſe
teſtaceo, & ſpargetis ad limen ſuperius extrà, & duos poſtes, de ſan-
guine qui *erit* in vaſe teſtaceo : & vos non exibitis vir è porta domus ſuæ
uſque ad auroram.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ونه باقي گذاريد ازو تا بامداد وآن باقي مانده شوا ازو تا بامداد در آتش بسوزانيد * 10
* وهمچنين بخوريد اويرا ميانهاي شما بستگان كفشهاي شما در پاهاي شما وعصاهاي شما 11
در دستهاي [شما] وبخوريد اويرا در نهيب زدگي شفقت است او بي* بگذرم در زميني مصر 12
درشبي آن اين وبزنم همه نخست زاد در زمين مصر از آدم وتا چهارپا ودر همه معبودهاي
مصريان بكنم [حكمها] من יי * وباشد آن خون بشما بنشان ابر آن خانها آنچه شما آنجا وببينم 13
مر آن خون وشفقت كنم ابر شما ونه باشد در شما زخم بتباهي در زدني من در زميني مصر*
* وباشد آن روز آن بشما بياد كردن وحج گزاريد اويرا حج بي بعصرهاي شما رسمي جاويد 14
حج گزاريد اويرا * هفت روزها فطير بخوريد خاصه در روزي آن اوّل معطّل كنيد خميرمايه از 15
خانهاي شما كه همه خوراي خمير بريده شود آن جاني او از يسرال از روز آن اوّل تا روزي آن
هفتم * ودر روزي آن اوّل خواندگي خاص ودر آن هفتمي خواندگي خاص باشد بشما هيچ 16
كار نه كرده شود در ايشان خاصه آنچه خورده شود بهمه جان او بتنهاي او كرده شود بشما *
* ونگاه داريد مر آن فطير كه در تنهي آن روز آن اين بيرون آوردم مر سپاهاي شما از زمين 17
مصر ونگاه داريد مر آن روزي آن اين بعصرهاي شما رسمي جاويد * در اوّل در چهارده روز بماه در 18
ايوار بخوريد فطير تا روزي بيست ويك بماه در ايوار * هفت روزها خمير نه يافته شود در خانهاي 19
شما كه همه خورا خمير نيست شود آن جاني آن از جماعتي يسرال در غريب ودر بومي آن
زمين * همه خمير نه خوريد در همه نشستن جاهاي شما بخوريد فطير * بخواند موشه بهمه پيراني 20 21
يسرال گفت بايشان بكشيد وبستانيد بشما گوسفند باهلي خانهاي شما وبكشيد آن فصح *
* وبستانيد دستهي درمنه ودر زنيد در خون آنچه در طشت وبرسانيد بآن بالادر وبدو آن 22
بردرها ازان خون آنچه در طشت وشما نه بيرون آييد مرد از درگاهي خانهي او تا بامداد *

Neque relinquetis ex eo uſq; ad ma- 10
ne : quod verò reliquũ manſerit ex eo
uſque ad mane, igne comburetis. Sic 11
autem comedetis eum, Mediis veſtris
accinctis, calceis veſtris in pedibus
veſtris, & baculis veſtris in manibus veſtris : comedetiſque eum in ti-
moris percuſſione, propitiatio eſt ipſe
Domino. Nam *tranſibo per terram* 12
Ægypti nocte iſtâ, & percutiam om-
ne primogenitum in terra Ægypti, ab homine & uſque ad quadru-
pedem : & in omnibus numinibus Ægyptiorum faciam judicia, ego Domi-
nus. Et erit ſanguis vobis in ſignum 13
ſuper domos ubi vos eſtis : & vide-
bo ſanguinem, & miſerebor veſtri, neque erit in vobis plaga ad corru-
ptelam, quum percuſſero in terra
Ægypti. Eritque dies ille vobis ad 14
recordandum : & celebrabitis eum feſtum Domino in ſeculis veſtris, decreto æterno celebrabitis eum.
Septem diebus azyma comedetis : 15
Veruntamen die primo ceſſare facie-
tis fermentum è domibus veſtris : o-
mnis enim comedens fermentatũ, ex-
cidetur anima ejus ex Iſrael, à die
primo uſque ad diem ſeptimum. Et 16
in die primo, convocatio ſancta : &
in ſeptimo, convocatio ſancta erit
vobis : ullum opus non fiet in illa :
verumtamen quod comedetur ab omni
anima, illud ſolum fiet à vobis. Ob- 17
ſervabitiſque azyma : quia in ipſo
die hoc eduxi exercitus veſtros de
terra Ægypti : obſervabitis itaque
diem iſtum in ſeculis veſtris ſtatuto
perpetuo. In primo menſe, in quar- 18
todecimo die menſis in veſpera,
comedetis infermentata uſque ad die
vicefimum primum menſis in veſpe-
ra. Septem diebus fermentatum non 19
invenietur in domibus veſtris : o-
mnis enim comedens fermentatũ, ex-
nihilabitur anima illa è cœtu Iſrael,
tàm peregrini quàm indigenæ terræ.
Omne fermentatum non comedetis : 20
in omnibus reſidendi locis veſtris
comedetis azyma. Vocans itaque 21
Moſheb omnes ſeniores Iſrael, dixit
eis ; Trahite, & accipite vobis oves
per familias veſtras, & mactate
paſcha. Accipietis quoque manu- 22
pulum thymbræ, & illiberis in ſan-
guinem qui in pelve : & applicabitis
ſummitati oſtii, & ambobus ſuperli-
minaribus de ſanguine quæ in pelve :
& vos non egredieminì quiſque ex
limine domûs ſuæ uſque ad mane.

שמות יב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

23 וְעָבַר יְיָ לְמִימְחֵי יָת מִצְרָאֵי וְיֶחֱמֵי יָת אַדְמָא דְעַל אִסְקוּפָא וְעַל תְּרֵתֵין
סִיפַיָּא וְיָחֵס יְיָ עַל תַּרְעָא וְלָא יְשַׁבּוֹק מַלְאָכָא מְחַבְּלָא לְמֵיעוֹל לְבָתֵּיכוֹן
24 לְמִימְחֵי: וּשְׁמַרְתֶּם וְתֵיטְרוּן יָת פִּתְגָמָא הָדֵין לְקָיָם לָךְ וְלִבְנָךְ דְכוֹרְיָא עַד עָלְמָא:
25 וִיהֵי אֲרוּם תֵּיעֲלוּן לְאַרְעָא דְיָתִיד לְמִתַּן לְכוֹן יְיָ הֵיכְמָא דְמַלֵּיל וְתֵיטְרוּן מָתְנַן
26 דְחַמְטוּן לְחַסָּן יָת פּוּלְחָנָא הָדָא: וְהֵי וִיהֵי אֲרוּם יֵימְרוּן לְכוֹן בְּנֵיכוֹן בּוּמְנָא
27 הָהוּא מָה פּוּלְחָנָא הָדָא לְכוֹן: וְאֲמַרְתֶּם וְתֵימְרוּן נִכְסַת חַיְסָא הוּא קֳדָם יְיָ דְחָס
בְּמֵימְרֵיהּ עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּחַבָּלוּתֵיהּ יָת מִצְרָאֵי וְיָת בָּתָּנָא שֵׁיזִיב
28 וְכַר שְׁמָעוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל יָת פִּתְגָמָא הָדֵין מְפוּם מֹשֶׁה נָחֲנוּ וְסָגִידוּ: וִילכוּ וְאִזְלוּ
29 וַעֲבָדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵיכְמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה וְיָת אַהֲרֹן הֵיכְדֵין אְוַדְרוּ וַעֲבָדוּ:
וִיהִי בְּחַצְיָ וְהָוָה בְּפַלְגוּת לֵילְיָא דְחַמֵּיסַר וּמֵימְרָא דְיְיָ קְטַל כָּל בּוּכְרָא בְּאַרְעָא
דְמִצְרַיִם מִבְּיַר בּוּכְרֵיהּ דְפַרְעֹה דְעָתִיד לְמִיתַב עַל כּוּרְסֵי מַלְכוּתֵיהּ עַד בּוּכְרָיָא בְּנֵי
מַלְכַיָּא דְאִשְׁתְּבִין וְאִינּוּן בֵּי עוֹבָא מִתְמַשְׁכְּנִין בְּיַד פַּרְעֹה וְעַל דְהַוּוּ חַדָּן בְּשִׁעְבּוּדְהוֹן
דְיִשְׂרָאֵל לָקוּ אוֹף הִינּוּן וְכָל בּוּכְרֵי בְעִירָא מִיתוּ מִמִּצְרָאֵי פַּלְחִין לְהוֹן: וְיָקָם וְקָם
פַּרְעֹה בְּלֵילְיָא הוּא וְכָל שְׁאַר עַבְדּוֹי וְכָל שְׁאַר מִצְרָאֵי וַהֲוָת צַוְוחְתָא רַבְּתָא אֲרוּם
לָא הֲוָה תַּמָּן בֵּיתָא דְמִצְרָאֵי דְלָא הֲוָה תַּמָּן בְּכוֹר מָאִית: וּקְרָא וְתָחוֹם אַרְעָא
דְמִצְרַיִם מַהֲלַךְ אַרְבַּע מְאָה פַּרְסֵי הַוּוֹת וְאַרְעָא דְגֹשֶׁן דְתַמָּן מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּמֵצְיְעוּת אַרְעָא דְמִצְרַיִם הַוּוֹת וּפַלְטִרִין דְּבִירְ מַלְכוּתָא דְפַרְעֹה בְּרֵישׁ אַרְעָא
דְמִצְרַיִם הָוָה וְכַד קְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן בְּלֵילְיָא דְפַסְחָא אִשְׁתְּמַע קָלֵיהּ עַד אַרְעָא
דְגֹשֶׁן מִתְחַנֵּן הָוָה פַּרְעֹה בְּקָל עָצִיב וְכֵן אָמַר קוּמוּ פּוּקוּ מִנּוֹ עַמִּי אוֹף אַתּוּן אוֹף
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְזִילוּ פֻּלְחוּ קֳדָם יְיָ הֵיכְמָא דַאֲמַרְתּוּן: גַּם אוֹף עָנְכוֹן אוֹף תּוֹרֵיכוֹן
דְּבְרוּ וּמְנוּ דִּילִי הֵיכְמָא דְמַלֵּילְתּוּן וְזִילוּ וְלִית אֲנָא בְּעֵי מִנְּכוֹן אֱלָהֵין דְתִצְלוּ עֲלַי דְּלָא
אֵימוּת: וּתְחוֹק וְכַד שְׁמָעוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל קַל בְּכוּתָא דְפַרְעֹה וְלָא אַשְׁגָּחוּ
עַד דְּאָזַל הוּא וְכָל עַבְדּוֹי וְכָל מִצְרָאֵי וְתָקִיפוּ לְכָל עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל לְאוֹחָאָה
לְמִיפְטוֹרִינוּן מִן אַרְעָא אֲרוּם אָמְרִין אֵין שַׁהֲיִין הִינּוּן הָכָא שַׁעֲתָא חֲדָא הָא
כּוּלָּנָא מַיְיתִין: וּשְׁאָא וּנְטַל עַמָּא יָת

ירושלמי 33 אֲרוּם אֲמַרוּ מִצְרָאֵי אִי
שַׁהֲיִין יִשְׂרָאֵל שָׁעָה חֲדָא הָא כָּל מִצְרַיִם
מַיְיתִין: 34 מוֹתַר פִּסְחֵיהוֹן קְטִירִין
בְּשׁוּשְׁפְּדוֹן יְהִיבִין עַל כְּתֵפֵיהוֹן:

34 עִיסְתְּהוֹן דְּלָא אַחְמָע וּמִן דְּמִשְׁתַּיֵיר לְכוֹן מִן פִּסְחֵי וּמְרִירֵי
לֵישֵׁיהוֹן עֲלוֹי רֵישֵׁיהוֹן עַד דְּלָא אַחְמָע וּמִן דְּמִשְׁתַּיֵיר לְכוֹן מִן פִּסְחֵי וּמְרִירֵי
35 סוּבְרוּ צְרִיר בְּלֻבּוּשֵׁיהוֹן עַל כְּתֵפֵיהוֹן: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדוּ כְּפִתְגָמָא
דְמֹשֶׁה וְשַׁיְילוּ מִן מִצְרָאֵי מָנִין דְּכֶסֶף וּמָנִין דְּדַהֲב: 36 וַיְיָ יְהַב יָת עַמָּא לְחֵן וְחָסַד
קֳדָם מִצְרָאֵי וְשַׁיְילִינוּן וְרוֹקִינוּ יָת מִצְרָאֵי מִנְכְּסֵיהוֹן:

23 Et manifestabitur gloria Domini ad percutiendum Ægyptios, & videbit sanguinem qui erit in superliminari & duobus postibus: & protegeret sermo Domini ad portam, & non permittet angelo vastatori ingredi domos vestras ad percutiendum. Observabitis igitur verbum 24
istud, ut sit tam tibi quam filiis tuis masculis in statutum seculi. Et 25
erit cum ingressi eritis in terram, quam daturus est vobis Dominus, quemadmodum loquutus est, observabitis ab illo tempore quo eò perveneritis hunc cultum. Et erit cum dicent vobis filii vestri eo tempore; Quid 26
sibi vult cultus iste vester? Tum dicetis; Oblatio miserationis est co- 27
ram Domino, qui pepercit verbo suo domibus filiorum Israel in Ægypto, cùm ipse perdidit Ægyptios & domos nostras liberavit. Cùm autem audiverunt domus Israel verbum hoc ex ore Mosis, inclinârunt se & adorârunt. Et iverunt & fecerunt filii Israel: sicut præceperat Dominus Mosi & 28
Aaroni, sic festinanter fecerunt. Et fuit in media nocte decimi quin- 29
ti, & sermo Domini interfecit omnem primogenitum in terra Ægypti, à filio primogenito Pharaonis, qui sessurus erat super solium regni ejus, usque ad primogenitos filiorum regum qui captivi erant, & erant in fovea dati pignoris loco in manu Pharaonis; propterea quòd autem lætabantur de servitute Israelitarum, puniti sunt etiam ipsi: & omnia primogenita jumentorum mortua sunt Ægyptiis, quibus *agrum* colebant. Et surrexit Pharao nocte illa, & omnes reliqui servi ejus, & omnes re- 30
liqui Ægyptii; & erat clamor magnus: quoniam non erat ibi domus Ægyptiorum, in qua non esset primogenitus mortuus. Porro limes terræ 31
Ægypti erat quadringentorum milliarium, terra autem Gosen, in qua erant Moses & filii Israel, in medio terræ Ægypti fuit, palatium autem domus regiæ Pharaonis erat in ingressu terræ Ægypti: cùm autem vocavit Mosem & Aaronem in nocte Paschatis, audita est vox ejus usquè ad terram Gosen, deprecabatur *enim* Pharao voce amara, & sic dicebat; Surgite exite è medio populi mei etiam vos etiam filii Israel, & ite colite coram Domino quemadmodum dixistis. Etiam oves ve- 32
stras & boves vestros tollite, & ex meo quemadmodum loquuti estis, & ite: non aliud quæro à vobis, nisi ut oretis pro me, ut non moriar. Quum autem audiverunt Moses & Aaron & filii Israel vo- 33
cem fletus Pharaonis, non curârunt, donec ivit ipse, & omnes servi ejus, & omnes Ægyptii, & urgebant omnem populum domus Israel ad festinandum, ut dimitterent eos è terra: quoniam dicebant; Si moram traxerint ipsi hîc horam unam, ecce omnes nos mortui. Et tulit populus pastam 34
suam super capita sua, priusquam fermentaretur: & quod residuum erat de azymis & rebus amaris, portârunt ligatum in vestibus suis super humeros suos. Filii autem Israel fecerunt secundùm verbum 35
Mosis: & petierunt ab Ægyptiis vasa argentea & vasa aurea. Domi- 36
nus autem dedit populum in gratiam & misericordiam coram Ægyptiis, & commodato petierunt ab eis: & evacuârunt Ægyptios à facultatib⁹ suis.

Hieros. 33. *Quoniam dicebant Ægyptii; Si moram traxerint Israelitæ horam unam, ecce omnes Ægyptii mortui.* 34. *Residuum paschatis sui, quod ligatum erat in palliis suis, posuerunt super humeros suos.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 *بگذرد ¶ ببزخم زدن مر مصريان وبيند مر آن خون ابر آن بالا در وابر دو آن بردرها وشفقت
24 بكند ¶ ابر آن درگاه ونه دهد مر آن تباه كنا را بآمدن بخانهاي شما ببزخم زدن * ونگاه
25 داريد مر آن سخن آن اين برسم بتوو بپسراني تو تا جاويد * وباشد كه بياييد بآن زمين آنچه
26 بدهد ¶ بشما چون آنچه سخن گفت نگاه داريد مر آن كاري آن اين * وباشد كه بگويند بشما
27 پسراني شما چيست آن كاري آن اين بشما * بگوييد ذبحت شفقت او ¶ آنچه شفقت كرد ابر خانهاي
پسراني يسرال در زخم زدن او مر مصريان ومر خانهاي ايما خلاص كرد ركوع كرد آن قوم
28 وسجود كردند * برفتند بكردند پسراني يسرال چون آنچه بفرمود ¶ مر مشه واهرن همچنين
29 بكردند * بود در نيمهي آن شب و ¶ برد همه نخست زاد در زميني مصر از نخست زادي
فرعه آن نشينا ابر تختي او تا نخست زادي آن برده وههه نخست زادي چهارپا * برخاست
30 فرعه شب وهمه بندگاني او وهمه مصريان بود بغراوي بزرك در مصر كه نيست
31 خانهي آنچه نيست آنجا مردهي * بخواند بمشه واهرن شب گفت بر خيزيد بيرون رويد از
ميانى قومي من نيز شما نيز پسراني يسرال وبرويد وعبادت كنيد مر ¶ چون سخن گفتن شما
32 * نيز گوسفند شما نيز گاوي شما بستانيد چون آنچه سخن گفتيد وبرويد وآفرين كنيد
33 نيز مرا * قوي شد مصريان ابر آن قوم بشتاب كردن بفرستادن ايشانرا از آن زمين كه
34 گفتند همه ايما ميران * بر داشت آن قوم مر زوالهي او پيش خمير شود سرشتهاي ايشان
35 بپيچيدگان در جامهاي ايشان ابر كفت ايشان * و پسراني يسرال بكردند چون سخن مشه
36 عاريت كردند از مصريان آلتهاي نقره وآلتهاي طلا وجامها * و ¶ بداد مر جاهي آن
قوم در چشماني مصريان وعاريت دادند ايشانرا وخالي كردند مر مصر *

Et transibit Dominus ad plagâ percutiendum Ægyptios: videbitque sanguinem super summitatem ostii, & super ambo superliminaria, & parcet Dominus ostio, nec dabit corrumpenti ingredi domos vestras ad plagâ percutiendum. Observabi- 24
tis itaque verbum hoc in statutum tibi et filiis tuis usque in æternitatẽ. Eritque, cùm veneritis ad terram 25
quam dabit Dominus vobis, quemadmodum locutus est, observabitis opus hoc. Eritque, cùm dixerint vobis fi- 26
lii vestri, Quid est opus hoc vobis? Dicetis, Sacrificium propitiationis 27
est Domino, qui pepercit domib⁹ filiorum Israel; quando plagâ percussit Ægyptios, et domos nostras liberavit. Et inclinavit sese populus, & adorârunt. Abeuntes itaque fecerunt fi- 28
lii Israel quemadmodum præceperat Dominus Mosheh & Aharon, sic fecerunt. Fuit igitur mediâ nocte, 29
& Dominus percussit omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharoh sedente super thronum ejus, usque ad primogenitũ captivæ, omnéque primogenitum quadrupedũ. Surrexit itaque Pharoh nocte, & o- 30
mnes servi ejus, omnésque Ægyptii: & fuit clamor magn⁹ in Ægypto, quia non erat ulla domus in qua non esset mortuus quispiã. Et vocavit Mosheh 31
et Aharon nocte, dicens; Surgite, egredimini è medio populi mei, etiã vos, etiam filii Israel: & abite, & servite Domino sicut locuti estis. Etiam 32
oves vestras, etiam boves vestros accipite quemadmodum locuti estis: & abite, & benedicite etiam mihi. Et 33
invalescebant Ægyptii super populũ, festinando ad dimittendum illos è terra: dixerunt enim, Omnes nos morientes. Tulitq; populus massã suam 34
antequàm fermentaretur: subactas inquam massas suas involutas vestimentis suis super humerum suum. Porrò filii Israel fecerunt juxta ver- 35
bum Mosheh: mutuati sunt ab Ægyptiis instrumenta argenti, & instrumenta auri, & vestes. Dominus au- 36
tem dedit honorem populi in oculis Ægyptiorum, qui mutuò dederunt illis: & evacuârunt Ægyptum.

37 ויסעו ונטלו בני ישראל מן פילוסין לסכות מאה ושתין מילין חמן אינון שבעת ענני יקרא ארבעא מארבעא זיטרייהון וחד מעילוייהון דלא ייחות עליהון מיטרא וברדא ולא יתחרכון בשרבי שמשא וחד מלרע להון דלא יהנזקון להון כוכין ולא חיוין ועקרבין וחד מטייל קומיהון לאשואה עומקיא ולמימך טוריא לאתקנא להון בית משרוי והינון כשית מאה אלפין גוברייא ומטיילין על ריגליהון ולארכבין על סוסוון בר מטפלא חמשא חמשא לכל גברא : 38 ונם ואוף נוכראין סגיאין מנהון מאתן וארבעין רבוון סליקו עמהון ועאן ותורי וניתי סגי לחדא : 39 ואפו ית עיסתא דשיקו ממצרים וסדרין על רישיהון ומחאבי להון מחומתא דשימשא חדירין פטירין ארום לא חמיעא ארום איתריכו ממצרים ולא יכילו למשהי וסכיקא להון למיכל עד חמיסר יומין ליירחא דאיר מטול דזוודין לא עבדו להון : 40 ומושב ויומיא דיתיבו בני ישראל במצרים תלתין שמטין דשנין 41 דסכומהון מאתן ועשר שנין ומנין ארבע מאה ותלתין שנין מן דמליל יי לאברהם מן שעתא דמליל עשיה בחמיסר בניסן ביני פסוניא עד יומא דנפקו ממצרים : 41 ויהי והוה מסוף תלתין שנין מראיתנורת גוירתא הרא עד דאיתילידיצחק עד דנפקו פריקין ממצרים ארבע מאה והוה בכרן יומא הדין נפקו כל חיליא דיי פריקין מארעא דמצרים : ליל שמרים 42 ארבעא לילוון כתיבין בספר דוכרניא קדם רבון עלמא · ליליא קדמאה כד ברא ית שמיא וית ארעא וארעא הות צדיא ובוהא וחשוכא על אפי תהומא ומימרא דיי הוה נהיר ומנהר וקרי יתיה ליליא קדמיא · תניינא כד אתגלי למברי עלמא · תליתאה כד אתגלי במצרים והות ידיה מקטלא כל בוכרא דמצרים ויסיניה משיזבא בכוריהון דישראל · רביעאה כד אתגלי למפרוק עמא בית ישראל מביני עממיא וכלהון קרא ליליו נטיר בנין כן פריש משה ואמר ליה נטיר לפורקן הוא מן קדם יי למפקאית עמא בני ישראל מארעא דמצרים הוא ליליא הדין נטיר מתלאכא מחבלא לכל בני ישראל דבמצרים וכן למיפרקהון מגלוותהון לדריהון : 43 ואמר יי למשה ואהרן דא היא גזרת פסחא כל בר עממין או בר ישראל דאיסתלק ולא הדר לא ייכול ביה : 44 וכל עבד וכל נוכראי דאודבן לעבד לנברא בר ישראל וכין כספא ותינזור יתיה ותטבליניה בכן ייכול ביה :

37 And the children of Israel removed from Pelusio to Succoth, six hundred thousand men on foot, besides children. 38 And a mixed multitude went up with them also, and flocks, and herds, even very much cattle. 39 And they baked unleavened cakes of the dough which they brought forth out of Egypt, for it was not leavened; because they were thrust out of Egypt, and could not tarry, neither had they prepared for themselves any victuals. 40 Now the sojourning of the children of Israel, who dwelt in Egypt, was four hundred and thirty years. 41 And it came to pass at the end of four hundred and thirty years, even the self same day it came to pass, that all the hosts of the Lord went out from the land of Egypt. 42 It is a night to be much observed unto the Lord for bringing them out from the land of Egypt: this is that night of the Lord to be observed of all the children of Israel in their generations. 43 And the Lord said unto Moses and Aaron, This is the ordinance of the passover: There shall no stranger eat thereof: 44 But every man's servant that is bought for money, when thou hast circumcised him, then shall he eat thereof.

37 Et profecti sunt filii Israel ex Pelusio in Succoth, centum triginta millibus: ibi cooperti sunt septem nubibus gloriæ, quatuor à quatuor lateribus suis, unâ à superiori eorum parte, ut non descenderet super eos pluvia aut grando, nec adurerentur caloribus solis, unâ deorsum, ut non nocerent illis spinæ nec serpentes aut scorpiones; una etiam eos præcedebat, ad æquandas valles & ad deprimendos montes, ut pararet illis locum habitationis: fueruntque circiter sexcenta millia virorum, qui inter eundum pedites erant, nec infidebant equis exceptis pueris, quinis unicuique viro. Et etiam 38 peregrini multi, ex quibus ducentæ quadraginta myriades ascenderunt cum illis: & oves, & boves, & pecora multa valde. Et scindebant de pasta quam eduxerant ex 39 Ægypto, quam portaverant imposita capiti, & cocta erat illis præ calore solis, placentas azymas; quoniam fermentatæ non erant: expulsi enim erant ex Ægypto, neque poterant moram facere; satis tamen erat illis cibi, usque ad decimam quintam diem mensis Ijar, propterea quod viaticum non sibi paraverant. Dies autem quibus ha- 40 bitârunt filii Israel in Ægypto triginta annorum hebdomades, quarum numerus ducenti & decem anni: numerus autem quadringentorum & triginta annorum ab eo tempore quo loquutus est Dominus ad Abrahamum, ab ea hora qua loquutus est cum eo decima quinta mensis Nisan inter divisiones, usque ad diem quo exierunt ex Ægypto. Et fuit à 41 fine triginta annorum, ex quo initum est pactum hoc donec natus est Isaac, donec exierunt liberati ex Ægypto quadringenti *anni*: & fuit eodem ipso die exierunt omnes exercitus Domini liberati è terra Ægypti. Quatuor noctes scriptæ sunt in 42 libro memoriarum coram Domino mundi. Nox prior quando apparuit ad creandum mundum; secunda quando manifestatus est Abrahamo: tertia quando manifestatus est in Ægypto, & fuit manus ejus interficiens omnem primogenitum Ægypti, & dextra ejus eripiebat primogenitos Israel: quarta quando revelabitur ad liberandum populum domus Israel è medio populorum: & omnes illæ vocantur noctes observandæ, propterea expressit Moses & dixit de ea, Observanda pro liberatione est à facie Domini, ad educendum populum filiorum Israel è terra Ægypti: illa est nox quæ servata est ob angelum perditorem ab omnibus filiis Israel qui erant in Ægypto, & sic redimet eos è captivitate ipsorum per singulas ætates. Et dixit Dominus Mosi & Aaroni; 43 Hoc est decretum Paschatis: omnis natus ex populis, aut natus ex Israel qui fuerit apostata, neque conversus est, non comedet ex eo. Et omnis alienigena qui venditus 44 est in servum viro Israelitæ, *quisquis fuerit* emptus argento, circuncides eum, & lavabis eum, & sic comedet ex eo.

Hierſ. 38. *Etiam promiſcua multitudo.*

Hierſ. 42. *Nox obſervanda & præparata pro liberatione eſt à facie Domini ad educendum Iſraelitas liberatos è terra Ægypti. Quoniam quatuor noctes ſcriptæ ſunt in libro memoriarum. Nox prior quando apparuit ſermo Domini ſuper mundo ad creandum ipſum, cum eſſet mundus vacuus & inanis, & tenebræ expanſæ ſuper facies abyſſi, & ſermo Domini incebat & illuſtrabat, & vocavit ipſam noctem primam. Nox ſecunda quando apparuit ſermo Domini Abrahamo inter ſectiones, cum natus eſſet Abraham centum annos, & Sara nata nonaginta annos, ad ſtabiliendum id quod dicit ſcriptura; Abraham natus centum annos poteritne generare? Sara autem nata nonaginta annos poteritne parere? Annon natus erat triginta ſeptem annos pater noſter Iſaac, quo tempore oblatus eſt ſuper altare? depreſſi & humiliati ſunt cœli, & vidit Iſaac fundamenta eorum, & caligarunt oculi ejus è ſublimibus: & vocavit ipſam noctem ſecundam. Nox tertia quando apparuit ſermo Domini contra Ægyptios, in media nocte, dextra ejus interficiebat primogenitos Ægyptiorum, & dextra ejus liberabat primogenitos Iſraelitarum, ad ſtabiliendum quod dicit ſcriptura; Filius primogenitus meus ſunt Iſraelitæ: & vocavit eam noctem tertiam. Nox quarta cum adimplebitur finis mundi ut diſſolvatur, funes impietatis vaſtabuntur, & juga ferrea rumpentur: Moſes exibit è medio deſerti, rex autem Meſſias è media Roma, hic præibit in nube, alter etiam præibit in nube & ſermo Domini dux erit inter ambos, & ipſi incedent ſimul: illa eſt nox Paſchatis coram Domino obſervanda & ſtatuta omnibus Iſraelitis per ætates ſuas.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

37 * منزل برداشتند پسراني يسرال از رعمسس بسكّوت چون شش صد هزار پيادهي آن
38 مردمان بجز از طفل * ونيز آميخته بسيار بر آمد اوازي ايشان و گوسپند و گاو گلّهي
39 گران بغايت * بپختند مر آن زواله آنچه بيرون آوردند از مصر كلوچهاي فطير كه نه
خمير شد كه رانده شدند از مصر ونه توانستند بدرنگ كردن ونيز توشه نه كردند
40 41 بايشان * ونشستني پسراني يسرال آنچه بنشستند در مصر چهار صد وسي سال * بود از
فرجام چهار[صد] وسي سال بود در تنهي آن روز آن اين بيرون آمدند همه سپاهاي يي از
42 زمين مصر * شبي نگهداشت او يي بيرون آوردني ايشان از زمين مصر او آن شبي آن اين
43 يي نگاهداشت بهمه پسراني يسرال بعصرهاي ايشان * گفت يي بموسه و اهرن اين رسم آن
44 قربان فصح همه پسري بيگانه نه خورد درو * وهمه بندهي مرد خريدهي سيم ببري
اويرا وآن هنگام بخورد درو*

Et *manſionē* removerunt filii Iſrael 37 à Rameſes ad Succoth quaſi ſexcenta millia peditum virorum, præter parvulos. Et etiam miſtio multa 38 aſcendit cum eis, & oves & boves, grex gravis admodùm. Et coxe- 39 runt maſſam quam extulerant ex Ægypto facientes placentas fubcinericias azymas: quia non erat fermentata, quòd expulſi fuiſſent ex Ægypto, neque potuiſſent moram facere: & etiam viaticum non paraverant ſibi. Et ſeſſio filiorum Iſrael 40 quâ ſederunt in Ægypto, fuit quadringentorum & triginta annorum. Fuit autem poſt finem quadringen- 41 torum ac triginta annorum, fuit in quam *in ipſa die iſta*, egreſſi ſunt omnes exercitus Domini de terra Ægypti. Nox obſervantiæ eſt Domino, 42 propter eductionem eorum de terra Ægypti: ipſa nox iſta erit Domino obſervantia omnibus filiis Iſrael in ſeculis ſuis. Et dixit Dominus ad 43 Meſheh & Aharon; Hoc eſt ſtatutū oblationis paſchatis, Omnis filius alienigenæ non comedet ex eo. Et omnem 44 ſervum hominis emtum argento, circumcides, & tunc comedet ex eo.

45 תּוֹתָבָא דְּנָבַר וַאֲגִירָא כַּד הֲוָה מַ
עַמְמִין לָא יֵיכוֹל מִנֵּיהּ :

46 בְּבֵירַת בַּחֲבוּרָה חֲדָא
יִתְאֲכַל לָא תִפְּקוּן מִן בֵּיתָא מִן בִּשְׂרָא

בַּר מֵחֲבוּרְתָא וְלָא לְמִשְׁדַּרְא דוּרוֹנִין גְּבַר לְחַבְרֵיהּ וּנְרָמָא לָא תְּתַבְּרוּן בֵּיהּ
בְּדִיל לְמֵיכוֹל מַה דִּבְגַוֵּיהּ : כֹּל עֲדַת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְחָעַרְבִין דִּין עִם
דִּין גְּנִיסָא עִם גְּנִיסָא אוֹחֳרִי לְמֶעֱבַד יְתֵיהּ : וְכִי וַאֲרוֹם יִתְגַּיֵּר עִמְּכוֹן גִּיּוֹרָא
וְיַעֲבִיד פִּסְחָא קֳדָם יְיָ יְנָוֹר לֵיהּ כָּל דְּכוּרָא וּבְכֵן יְהֵי כְּשֵׁר לְמֶעְבְּדֵיהּ וִיהֵי
כְּיַצִיבָא דְּאַרְעָא וְכָל עָרְלָאֵי בַּר יִשְׂרָאֵל לָא יֵיכוֹל בֵּיהּ : תּוֹרָה אוֹרַיְיתָא חֲדָא
יְהֵי לְכָל מְצַוּוֹתָא לְיַצִיבָא וּלְגִיּוֹרָא דִי מִתְגַּיֵּר בֵּינֵיכוֹן : וְיַעֲשׂוּ וַעֲבָדוּ כָּל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל הֵיכְמָא דְּפִקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה וְיָת אַהֲרֹן הֵיכְדֵין עֲבָדוּ : וַיְהִי וַהֲוָה בְּעֶצֶם
יוֹמָא הָדֵין אַפִּיק יְיָ יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם עַל חֵילֵיהוֹן :

יג

וַיְדַבֵּר יְיָ מַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : קַדֵּשׁ אַקְדֵּישׁ קָדְמַי כָּל בּוּכְרָא דְכוֹרַיָּא
פַּתַח כָּל וַולְדָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֵינְשָׁא וּבְבְעִירָא דִילִי הוּא : וַיֹּאמֶר וַאֲמַר
מֹשֶׁה לְעַמָּא הָווֹן דְּכִירִין יָת יוֹמָא הָדֵין דִּי נְפַקְתּוּן פְּרִיקִין מִמִּצְרַיִם מִבֵּית שִׁעְמַד
עַבְדַּיָּא אֲרוּם בְּתֻקֹּף גְּבוּרַת יְדָא אַפִּיק יְיָ יַתְכוֹן מִיכָּא וְלָא יִתְאֲכַל חֲמִיעַ :
הַיּוֹם יוֹמָא דֵין אַתּוּן נַפְקִין פְּרִיקִין בְּחַמִּיסַר בְּנִיסַן הוּא יַרְחָא דַאֲבִיבָא : וְהָוֹה
וְיְהֵי אֲרוּם יַעֲלִינָךְ יְיָ אֱלָהָךְ לְאַרַע כְּנַעֲנָאֵי וְחִיתָאֵי וֶאֱמוֹרָאֵי וְחִיוָאֵי וִיבוּסָאֵי דְקַיֵּים
בְּמֵימְרֵיהּ לַאֲבָהָתָךְ לְמִיתַּן לָךְ אַרְעָא עָבְדָא חָלָב וּדְבַשׁ וְתִפְלַח יָת פּוּלְחָנָא הָדָא
בְּיַרְחָא הָדֵין : שִׁבְעַת שׁוּבְעָא יוֹמִין תֵּיכוֹל פַּטִּירָא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה חַגָּא קֳדָם
יְיָ : מַצּוֹת פַּטִּירֵי יִתְאֲכַל יָת שׁוּבְעָא יוֹמִין וְלָא יִתְחֲמֵי לָךְ חֲמִיעַ וְלָא יִתְחֲמֵי
לָךְ חֲמִיר בְּכָל תְּחוּמָךְ : וְהִנְדַּרְתְּ וְתֵתְנֵי לִבְרָךְ בְּיוֹמָא הַהוּא לְמֵימַר מִן בְּגַלְ
מְצַוּוֹתָא דָא עֲבַד מֵימְרָא דַיְיָ לִי נִיסָן וּפְרִישָׁן בְּמִפְּקִי מִמִּצְרַיִם : וְהָוֹה וְיְהֵי לָךְ
נִיסָא הָדֵין חֻקִּיק וּמְפָרָשׁ עַל תְּפִילַת יְדָא בְּנוּבְהָא דְשָׁמָאלָךְ וּלְדוּכְרַן חֻקִּיק
וּמְפָרַשׁ עַל הְפִילַת רֵישָׁא קֳבֵיעָא כָּל קֳבֵיל עֵינָךְ בְּנוּבְהָא לְרֵישָׁךְ מִן בְּגַלְ
דְּתֵיהֵוִי אוֹרַיְיתָא דַיְיָ בְּפוּמָךְ אֲרוּם בְּחֵיל יְדָא תַּקִּיפְתָּא הַנְפָּקָךְ יְיָ מִמִּצְרַיִם :
וּשְׁמַרְתְּ וְתִינְטוֹר יָת קְיָמָא הָדָא דְּתִפְּלֵי לְזִימְנָא דְחֵוֵי לָהּ בְּיוֹמֵי עוֹבָדָא וְלָא
בְּשַׁבַּיָּא וּבְמוֹעֲדַיָּא וּבְיוֹמָא וְלָא בְּלֵילְיָא :

ירושלמי 10 מִן אִלֵּין יוֹמִין לְאִלֵּין יַרְחִין :

45 Incola, advena, & mercenarius ali-
46 enigena non comedet ex eo. In eodem sodalitio comedetur, non efferetis è domo de carne illa extra sodalitia, ne quidem ad mittendum munera quemque ad proximum suum: & os non confringetis ex eo, ut comedatis id quod est in medio ejus. Universa congregatio Israel permiscebuntur, hic cum illo, familia cum familia alia, ut faciant ipsum. Quando autem tecum fuerit proselytus aliquis, & facere voluerit Pascha coram Domino, circuncidat sibi omnem masculum, & sic aptus erit ut faciat ipsum Pascha, erit enim tanquam indigena terræ: at omnis incircuncisus ex filiis Israel non comedet ex eo. Lex una erit omnibus præceptis, indigenæ, & proselyto qui habitat inter vos. Fecerunt ergo omnes filii Israel: quemadmodum præceperat Dominus Mosi & Aaroni, sic fecerunt. Et factum est eo ipso die, eduxit Dominus filios Israel è terra Ægypti cum exercitibus suis.

45 47 48 49 50 51

Hierof. 45 *Advena viri & mercenarius, cùm natus sit ex populis, non comedet ex eo.*

CAP. XIII.

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Sanctifica coram me omnem primogenitum masculorum, aperiens omnem vulvam inter filios Israel, inter homines & jumenta, meus est. Et dixit Moses populo; Sitis memores diei hujus quo exiistis liberati ex Ægypto è domo servitutis servorum; quoniam in fortitudine roboris manus eduxit vos Dominus hinc: itaque non comedetur fermentum. Die hac vos exiistis liberati decima quinta mensis Nisan, ille est mensis maturescentis frugis. Et erit quando ingredi fecerit te Dominus Deus tuus in terram Chananæorum, Hettæorum, Amorrhæorum, Hevæorum, Jebusæorum, quam jurato promisit patribus tuis, ad dandum tibi terram facientem lac & mel, celebrabis hunc ritum mense hoc. Septem diebus comedes azyma: die autem septimo solennitas erit coram Domino. Azyma comedentur septem diebus: neque videbitur fermentatum apud te, neque videbitur apud te fermentum in omni termino tuo. Et nuntiabis filio tuo eo die, dicendo; Propter præceptum hoc fecit sermo Domini mihi miracula & mirabilia, dum exivi ex Ægypto. Et erit tibi miraculum hoc insculptum & expositum in philacteriis manus, in summitate finistræ tuæ, & in memoriale insculptum & expositum in philacteriis capitis, positis è regione oculorum tuorum in summitate capitis tui, ut sit lex Domini in ore tuo: quoniam in robore manus fortis eduxit te Dominus ex Ægypto. Custodies ergo pactum istud philacteriorum in tempore conveniente ipsi; diebus operariis, non autem sabbathis aut solennitatibus, & die non nocte.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Hierof. 10 *Ex illis diebus ad illos menses.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* مهمان ومزدور نه خورد درو * درخانهي يکّه خورده شود نه بيرون آوري از آن خانه از
آن گوشت بآن بيرون و استخوان نه شکنيد درو * همه جماعتي يسرال بکنند اويرا * وگه
عريبي کند اواري [تو] غريب وبکند فصح يِיָ بريدن باو همه نرينه وآن هنگام نزديک
سود بکردن اويرا وباشد چون بومي آن زمين وهمه اقلف نه خورد درو * شريعت يکّه
باشد ببومي وبغريب آن عريبي کنا دو ميانی شما * بکردند همه پسراني يسرال چون آنچه
فرمود יְיָ مر مشه ومر اهرن همچنين بکردند * بود درتنهي آن روز آن اين بيرون آورد יְיָ مر پسراني
يسرال از زمين مصر ابر سپاهاي ايشان *

45 Hospes & mercenarius non comedet
46 ex eo. In domo una comedetur, non exportabis è domo de carne foràs, & os non confringetis in eo. Universus
47 cœtus Israel facient ipsum. Et cùm
48 peregrinatus fuerit apud te peregrinus, & fecerit pascha Domino, erit circumcidendo sibi omnem masculum: et tunc appropinquabit ad faciendum ipsum, eritque sicut indigena terræ: nam omnis præputiatus non comedet ex eo. Lex una erit indi-
49 genæ & peregrino peregrinanti in
50 medio vestrûm. Fecerunt itaque omnes filii Israel quemadmodù præceperat Dominus Mosheh & Aharon, sic fecerunt. Factumque, in ipsa
51 die istâ eduxit Dominus filios Israel ex terra Ægypti per exercitus eorum.

* فصل سيزدهم *

CAP. XIII.

* سخن گفت יְיָ بمشه بگفتن * خاص کن بمن همه [نخست] زاد کشايشي همه رحم در پسراني
يسرال در آدم ودرچهارپا بمن او * گفت مشه بآن قوم ياد دارمر آن روزي آن اين آنچه بيرون
آمديد از مصر ازخانهي بندها که در قوي دست بيرون آورد יְיָ شمارا ازين ونه خورده شود
خمير * اين روز شما بيرون آيان در ماهي آن تر خوشه * وباشد که بياورد ترا יְיָ بزمين آن کنعني
وآن حتّي وآن اموري وآن حوّي وآن يبوسي آنچه سوگند خورد بپدراني تو بدادن بتو زميني
دوشا شير وانگبين وکارکني مر آن کاري آن اين در ماهي آن اين * هفت روزها بخوري فطير
ودر روزي آن هفتمي حج יְיָ * فطير خورده شود مر هفت آن روزها ونه ديدار شود بتو خمير
ونه ديدار شود بتو خمير مايه درهمه حدّي تو * آنگاه کني بپسري تو در روز آن بگفتن
درسبب اين بکرد יְיָ بمن در بيرون آمدني من ازمصر * وباشد بتو بنشان ابر دستي تو وبيادکرد
ميانی چشماني تو بسبب باشد شريعت יְיָ در دهاني تو که در دستي قوي بيرون آورد ترا יְיָ ازمصر
* ونگاه داري مر آن رسمي آن اين بوعدهي آن ارسال بسال *

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

11 והיה ארום יעילינך יי לארעא דכנענאי היכמא דקיים לך ולאבהתך ויתנינה
11 לך: והעברת כל פתח ולדא קדם יי וכל פתח ולדא בעירא דמשגרא
12 אמיה דיהון לך דכרין תקדיש קדם יי:
ירושלמי 13 ותקטלון יתיה:
13 וכל פטר חמר ולדא תחמרא
תיפרוק באימרא ואין לא תפרוק ותנקוף יתיה וכל בוכרא דאינשא בבנך תפרוק
14 ולא בעבדך תפרוק בכספא: והיה ישיילינך ברך מחר למימר מה
14 דא מצוותא דבוכריא ותימר ליה בתקוף גבורת ידא אפקנא יי ממצרים פריקין
15 מבית שעבוד עבדיא: ויהי והוה כד אקשי מימרא דיי ית לבא דפרעה
15 למפטרנא וקטל יי כל בוכרא בארעא דמצרים מן בוכרא דאינשא ועד בוכרא
דבעירא בגין כן אנא דבח קדם יי כל פתח וולדא דוכריא וכל בוכרא דבניי
16 אפרוק בכספא: והיה ויהי לאת חקיק ומפרש על יד שמאלך ולתפילין בין ריסי
16 עינך ארום בתקוף גבורת ידא הנפקנא יי ממצרים:

ס ס ס

17 ויהי בשלח והוה כד פטר פרעה ית עמא ולא דברינון יי אורח ארע פלישתאי
17 ארום קריב הוא ארום אמר יי דילמא יתחמון עמא במיחמיהון אחוהון דמיתין
בקרבא מאתן אלפין גוברין בני חילא משבטא דאפרים מאחדין ביתריסין
ורומחין ומאני ויינין ונחתו לגת למיבוז ניתי פלישתאי ובנין דעברו על גוירת
מימרא דיי ונפקו ממצרים תלתין שנין קדם קיצא איתמסרו בידא דפלישתאי
וקטל ונון הינון הוו נרמיא יבישיא דאחי יתהון מימרא דיי על ידא דיחזקאל נביא
18 בבקעת דורא ואין יחמון בדין ידחלון ויתובון למצרים: ויסב ואחזר יי ית עמא
18 אורח מדברא דימא דסוף וכל חד עם ירושלמי 18 ודבר מימרא דיי עמא
חמשא מתפלין סליקו בני ישראל מארעא אורח מדברא דימא דסוף מויינין בעובדין
19 דמצרים: ויקח ואסיק משה ית ארונא טבין סליקו בני ישראל פריקין מארעא
19 דרגמי יוסף בגויה מן נילוס והוה מדבר דמצרים: 19 ארום משבע אשבע ית
עמיה ארום אומאה אומי ית בני ישראל בני ישראל בגין כן אנא דבח קדם יי כל
למימר מדבר ידבר יי יתכון ותסקון ירת פתח ולדא בעירא דניי בוכרא דבניי
גרמי מיכא עמכון: ויסעו ונטלו מסכות 20 אחר דאתחפיו בענני יקרא ושרו באיתם
20 דבקטר מדברא: ויי הולך ואיקר 21
שכינתא דיי מידבר קדמיהון ביממא בעמודא דענגא לדברותהון באורחא ובליליא
הדר עמודא דענגא מבתריהון למיחשך לדרדפין מן בתריהון ועמודא דאישתא
לאנהרא קדמיהון למיזל ביממא ובליליא: לא לא עדי עמודא דענגא ביממא 21
ועמודא דאישתא בליליא למדברא קדם עמא: 22

Et erit quando ingredi te fecerit in terram Chananæorum, quemadmodum juravit tibi & patribus tuis se daturum eam tibi: Et separabis omnem apertionem vulvæ coram Domino; & omnis apertio vulvæ bestiæ, quam emittet mater ejus, si fuerint tibi masculi, sanctificabis coram Domino. Et omnem apertionem vulvæ asini redimes ove, quod si non redemeris abscindes illi cervicem: omnem etiam primogenitum hominis in filiis tuis redimes, sed non in servis tuis redimes argento. Et erit cum interrogaverit te filius tuus cras, dicendo; Quale hoc est præceptum primogenitorum? dices illi; In fortitudine roboris manus eduxit nos Dominus ex Ægypto, redemptos è domo servitutis servorum. Et fuit cum indurâsset sermo Domini cor Pharaonis, ut non dimitteret nos, tum interfecit Dominus omnem primogenitum in terra Ægypti, à primogenito hominum usque ad primogenitum jumentorum: propterea ego sacrifico coram Domino omnem aperientem vulvam masculorum, & omnem primogenitum filiorum meorum redimo argento. Et erit in signum insculptum & expositum super manum finistram tuam, & in phylacteria inter supercilia oculorum tuorum: quoniam in fortitudine roboris manus eduxit nos Dominus ex Ægypto.

Hierof. 13. *Interficietis ipsum.*

Hierof. 18. *Et duxit sermo Domini populum per viam deserti maris rubri: armati in operibus bonis ascenderunt filii Israel redempti è terra Ægypti.* 19. *Quoniam adjurando adjuraverat filios Israel, dicendo; Recordando recordabitur Dominus vestri verbo suo, & miserationibus suis bonis.* 20. *Quia venit ad extremitates deserti.* 21. *Ut possent incedere noctu & die.* 22. *Non cessabat.*

SECT. XVI.

Et factum est cum dimitteret Pharao populum, ut non duxerit eos Dominus per viam terræ Philistæorum, quamvis proxima esset: quoniam dixit Dominus; Ne pœniteat populum cùm viderint fratres suos, ex quibus mortui sunt in prælio ducenti mille viri præditi robore de tribu Ephraim, qui apprehensis clypeis & lanceis & instrumentis bellicis descenderunt in Gath, ad abigendos greges Philistæorum, & quia transgressi sunt decretum sermonis Domini, & exierunt ex Ægypto tribus annis antequam finis *servitutis advenisset*, traditi sunt in manum Philistæorum, & interfecerunt eos. Illa sunt ossa arida quæ in vitam restituit sermo Domini per manum Ezechielis prophetæ in valle Dura: quòd si hoc vidissent, timuissent, & in Ægyptum reversi fuissent. Ideo circunduxit Dñs populum per viam deserti maris rubri: & unusquisque cum quinque pueris ascenderunt filii Israel è terra Ægypti. Tulit quoque Moses arcam, in cujus medio ossa Joseph erant, ex Nilo, & illam secum ferebat: quia adjurando adjuravit filios Israel, dicendo; Recordando recordabitur Dominus vestri, & ascendere facietis ossa mea hinc vobiscum. Et profecti sunt ex Succoth, loco in quo operti sunt nubibus gloriæ, & habitârunt in Etham, quæ est ad latus deserti. Gloria autem divinæ majestatis Dei præcedebat eos interdiu in columna nubis, ad ducendum eos per viam; noctu autem redibat columna nubis post eos, ut obscuraret eos qui persequebantur eos, & columna ignis ad lucendum illis præibat, ad proficiscendum die & nocte. Non recessit columna nubis interdiu, & columna ignis noctu, ad ducendum coram populo.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

11 * وباشد كه بياورد ترا يي بزميني آن كنعني چون آنچه سوگند خورد بتو وبپدراني تو وبدهد آنرا
12 بتو * بگذاراني همه كشايشي رحم ديي وهمه كشايشي جلهي چهارپا آنچه باشد بتو آن نرينها ديي *
13 * وهمه كشايش خر خلاص كني دربرّه واگر نه خلاص كني قفا زني اورا وهمه نخست زادي
14 آدم در پسراني تو خلاص كني * وباشد كه بپرسد ترا پسري تو فردا بگفتن چيست اين بگوي باو دو
15 قوي دست بيرون آورد ايمارا يي از مصر از خانهي بندها * بود كه سختي كرد فرعه بفرستادن
ايمارا بكشت يي همه نخست زاد در زميني مصر از نخست زادي آدم تا نخست زادي چهارپا ابر
همچنين من ذبحت كنم ديي همه كشايشي رحم آن نرينها وهمه نخست زادي پسراني [من] خلاص
16 كنم * وباشد بنشان ابر دستي تو وبتفليين ميانى چشماني تو كه در دستي قوي بيرون آورد ايمارا
17 يي از مصر * بود در فرستادني فرعه مر آن قوم ونه رايانند ايشانرا خدا راهي زميني فلشتيم كه
نزديك او كه گفت خدا تا نه پشيمان شود آن قوم در ديدن ايشان كارزار و بلز گردند بمصر *
18 * بگرداند خدا مر قوم راهي آن بيابان دريا ي سوف ومبارزان بر آمدند پسراني يسرال از زمين
19 مصر * بستاند مشه مر استخوانهاي يوسف اوازي او كه سوگند دادن سوگند داده بود مر
پسراني يسرال بگفتن ياد كردن ياد كند خدا شمارا و بر آوريد مر استخوانهاي من از اين جا
20 21 اوازي شما * منزل بر داشتند از سكوت فرود آمدند در اتم در كناري آن بيابان * و يي روا
پيش ايشان روز در ستوني ابر برايندن ايشانرا آن راه وشب در ستوني آتش بروشنايي دادن
22 بايشان برفتن روز وشب * نه بريده شود ستون آن ابر روز و ستوني آن آتش شب پيش آن قوم *

Eritque, cùm introduxerit te Dominus in terram Chenaanei, quemadmodùm juravit tibi & patribus tuis, & dederit eam tibi, Transferes omnem apertionem vulvæ ad Dominum, omnémque apertionem, fœtum quadrupedis, quæ fuerit tibi: masculi *Domino* erunt. Omnem autem apertionem asini redimes agno: & si non redemeris, cervicem diverberabis ei: omne quoque primogenitum hominis in filiis tuis, redimes. Et erit, quum interrogaverit te filius tuus cras, dicendo; Quid est hoc? dices ei, Validâ manu eduxit nos Dominus ex Ægypto, è domo servitutis. Et fuit, quum induruisset Pharaoh ad dimittendum nos, occidit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito hominis usque ad primogenitum quadrupedis: idcircò ego sacrifico Domino omnem apertionem vulvæ, masculi: omne autem primogenitum filiorum meorum, redimo. Et erit in signum super manum tuam, & in phylacteria inter oculos tuos: quia manu robustâ eduxit nos Dominus ex Ægypto. Fuit autem cùm emisisset Pharaoh populum, quòd non deduxit eos Deus viâ terræ Philistæam, quia propinqua esset: dixit enim Deus, Ne pœnitentiâ ducatur populus cùm viderint prælium, & revertantur in Ægyptum. Circunduxit igitur Deus populum viâ deserti maris Suph, & accincti ascenderunt filii Israel è terra Ægypti. Tulit quoque Moseh ossa Joseph secum: nam adjurando adjuraverat filios Israel, dicendo; Recordando recordabitur Deus vestrûm, & efferetis ossa mea abhinc vobiscum. Et mansiones removerunt à Succhoth, & devenerunt in Etham in ora deserti. Dominus quoque ibat coram illis interdiu in columna nubis, ad deducendum eos viâ: noctu verò in columna ignis ad dandum eis lucem ad proficiscendum die ac nocte. Ne abscinderetur columna nubis interdiu, & columna ignis noctu ante populum.

יד

וידבר ומַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִתּוּבוּן לְאַחוֹרֵיהוֹן 2
וְיִשְׁרוֹן קֳדָם פּוּמֵי חִירָתָא רְאִתְבְּרִיוּ בְּגַוְנֵי בְּנֵי נָשָׁא דְּכַר וְנוּקְבָא וְעַיְנִין
פְּתִיחַן לְהוֹן הוּא אַתְרָא דְּטָנַיִס דְּבֵינֵי מִגְדּוֹל וּבֵינֵי יַמָּא קֳדָם טָעוּת צָפוֹן דְּמִשְׁתְּיֵיר
מִכָּל טַעֲוָון דְּמִצְרַיִם בְּנִין דְּיִיסְרוֹן מִצְרָאֵי ירושלמי 2 וְיִחְזְרוֹן וְיִשְׁרוֹן קֳדָם פּוּמֵי
בַּחִיר הוּא בַּעַל צָפוֹן מִכָּל טַעֲוָותָא דְּחִירְתָא בֵּין מִגְדּוֹל וּבֵין יַמָּא קֳדָם טָעוּת
דְּאִשְׁתַּיְיר וְלָא לָקָא וְיִיתוּן לְמִסְנוֹר לֵיהּ צָפוֹן כָּלְקוֹבְלָהּ תִּשְׁרוֹן: 3 וְאָמַר פַּרְעֹה
וַיַּשְׁכִּחוּן יַתְבוֹן דְּאַתּוּן שָׁרַן לְקָבְלֵיהּ עַל עַל עֵסֶק עָמָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל טָעָיָן אִנּוּן
גֵּיף יַמָּא: ואמר וְיֵימַר פַּרְעֹה לְדָתָן 3 בְּמַדְבְּרָא טָרַד עֲלֵיהוֹן טַעֲוָתָא דְּפִשׁוּר
וְלַאֲבִירָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּמִשְׁתַּיְירִין בְּמִצְרַיִם נַגְדּוּ בְּמַדְבְּרָא:
מִיטַרְפִין הֵינוּן עָמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא
טָרַד עֲלֵיהוֹן טַעֲוַת צָפוֹן נַגְדּוּ דְּמַדְבְּרָא: וחזקתי וְאַתְקֵף יַת יְצָרָא דְלִבָּא דְּפַרְעֹה 4
וְיִרְדּוֹף בַּתְרֵיהוֹן וְאִתְיַקַּר בְּפַרְעֹה וּבְכָל מַשְׁרְיָיתֵיהּ וְיִנְדְּעוּן מִצְרָאֵי אֲרוֹם אֲנָא הוּא
יְיָ וַעֲבַדוּ הֵיכְדֵין: וינד וְתַנּוּן אוּקְטַרְיָא 5 ירושלמי 5 וַאֲחַנִי לְמַלְכָּא:
דְּאָזְלוּ עִם יִשְׂרָאֵל אֲרוּם עָרִיק עָמָא
וְאִיתְהַפִּיךְ לִבָּא דְּפַרְעֹה וְעַבְדוּי לְבִישׁ עַל עָמָא וְאָמְרוּ מַה דָּא עֲבַדְנָא אֲרוּם פַּשְׁרְנָא
יַת יִשְׂרָאֵל מִפּוּלְחָנָא: ויאסר וְטַקִּים אִיהוּ נַפְשֵׁיהּ יַת אַרְתֵּכֵיהּ וְיַת עַמֵּיהּ דְּם,
עֲשַׂיהּ בְּמִלִּין רַכִּיכִין: ויקח וּדְבַר שִׁית מְאָה רְתִיכִין בְּחִירִין וְכָל רְתִיכֵי מִצְרַיִם
עֲבִדוּ דְּרַחִילוּ מִפִּתְגָמָא דַּיְיָ דְּלָא מִיתוּ בְּמוֹתָנָא וְלָא בְּבַרְדָּא וּמוֹלִיתָא חְלִיתָא
לְמִינָנַד וּלְמִירְדּוֹף בְּבַהֲילוּ אוֹסִיף עַל כָּל רְתִיכָא וּרְתִיכָא: ויחזק וְתַקֵּיף יְיָ יַת 8
יְצָרָא דְלִבָּא דְּפַרְעֹה מַלְכָּא דְּמִצְרַיִם וּרְדַף ירושלמי 8 וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נַפְקוּ פְּרִיקִין:
בָּתַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נַפְקִין בִּידָא 9 קֳדָם פּוּנְדְקֵי דְּחִירְתָא קֳדָם טָעוּתָא
מַרְמָמָא מִתְנַבְּרִין עַל מִצְרָאֵי: וירדפו דְּצָפוֹן:
וּרְדָפוּ מִצְרָאֵי בַּתְרֵיהוֹן וְאַדְבִּיקוּ יַתְהוֹן 9
כַּד שָׁרַן עַל יַמָּא כְּנִשְׁתָּן מַרְגָּלְיָין וְאַבְנִין טָבָן דְּרַבַּר פִּישׁוֹן מְגִינוֹנֵיתָא דְעֵדֶן
לְנוֹ נַיְחוֹן וְגַיְחוֹן דַּבְּרִינוּן לְיַמָּא דְסוּף וְיַמָּא דְסוּף רָמָא יַתְהוֹן עַל גֵּיפֵיהּ כָּל
סוּסָוות אַרְתֵּכֵי פַּרְעֹה וּפָרְשׁוּי וּמַשְׁרְיָיתֵיהּ עַל פּוּמֵי חִירָתָא דְקֳדָם טָעוּת צָפוֹן:
וּפַרְעֹה חֲמָא טָעוּת צָפוֹן מְשֻׁתְּוֵיב וּקְרִיב קָרְמוֹי קְרְבְּנִין וְזָקְפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
יַת עֵינֵיהוֹן וְהָא מִצְרָאֵי נָטְלִין בַּתְרֵיהוֹן וּדְחִילוּ לַחֲדָא וְצָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם
יְיָ: ויאמרו וְאָמְרוּ רַשִׁיעֵי דָרָא לְמֹשֶׁה הֲמִן בְּגַלָּל דְּלָא הֲוָת לָנָא בֵּית
קְבוּרְתָּא בְּמִצְרַיִם דְּבַרְתָּנָא לְמֵמַת בְּמַדְבְּרָא מַה דָּא עֲבַדְתָּא לָנָא לְהַנְפָּקוּתָנָא
מִמִּצְרַיִם: הֲלֹא זֶה הִלָּא דֵּין הוּא פִּתְגָמָא דְּמַלֵּילְנָא עִמָּךְ בְּמִצְרַיִם יְתַגְלֵי יְיָ
עֲלֵיכוֹן וְיִדּוֹן לְמֵימַר פְּסַק מִנָּנָא וְנִפְלַח יַת מִצְרָאֵי אֲרוּם טַב לָנָא דְנִפְלַח יַת
מִצְרָאֵי מִדְּנָמוּת בְּמַדְבְּרָא:

CAP. XIV.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis Israel, ut revertantur retrorsum, & castrametentur ante fauces Chiratha jacientium, qui creati sunt ad similitudinem filiorum hominum, maris & fœminæ, quibus oculi sunt aperti: locus est Tāneos, qui est inter Migdol & inter mare ante idolum Tsephon, quod relictum est ex omnibus idolis Ægyptiorum: propterea dicent Ægyptii; Præstantior est Baal Tsephon omnibus idolis, quod relictum est & non percussum, itaque venient ad incurvandum illi, invenientque vos castrametatos è regione ejus ad littus maris. Et dicet Pharao Dathan & Abiram filius Israel, qui relicti sunt in Ægypto; Perplexi sunt populus domus Israel in terra: conclusit eos idolum Tsephon è regione deserti. Et indurabo figmentum cordis Pharaonis, ut persequatur eos: & glorificabor in Pharaone, & in omni ejus exercitu, ut sciant Ægyptii quod ego sum Dominus: & fecerunt sic.
Et nuntiârunt octuriones, qui profecti sunt cum Israele, quod fugeret populus: & conversum est cor Pharaonis & servorum ejus in malum contra populum, & dixerunt; Quid hoc facimus, quoniam dimittimus Israelem à servitute nostra? Et junxit ipsemet currum suum, & populum suum duxit secum verbis mollibus. Accepit quoque sexcentos currus electos, & omnes currus Ægyptiorum servorum ipsius, qui timuerunt à verbo Domini ne morerentur peste neque grandine: & mulam tertiam, ad trahendum & persequendum celeriter, addidit singulis curribus. Et induravit Dominus figmentum cordis Pharaonis regis Ægypti, & persequutus est filios Israel: filii autem Israel exibant manu excelsâ, superiores facti Ægyptiis. Et persequuti sunt Ægyptii eos, & assequuti sunt eos, dum castrametarentur ad mare colligentes margaritas & lapides pretiosos, quos attulerat Phison ex horto Eden in medium Gichon, Gichon autem detulerat eos in mare juncosum, mare autem juncosum ejecerat eos in littus suum: omnes verò equi curruum Pharaonis, & equites ejus, & exercitus ejus erant ante os Chiratha, quod erat ante idolum Tsephon. Pharao autem vidit idolum Tsephon liberatum, & obtulit coram eo oblationes: & elevârunt filii Israel oculos suos, & ecce Ægyptii proficiscebantur post eos, & timuerunt valde; & orârunt filii Israel coram Domino. Et dixerunt improbi ætatis illius Mosi; An propterea quod non erant nobis sepulchra in Ægypto, adduxisti nos ad moriendum in deserto? Cur hoc feciſti nobis, ut educeres nos ex Ægypto? Annon hic est sermo quem dicebamus tecum in Ægypto; Manifestet se Dominus contra vos & judicet, dicendo; Cessa à nobis & serviemus Ægyptiis; quoniam melius est nobis ut serviamus Ægyptiis, quàm ut moriamur in deserto?

Hieros. 2 *Et revertantur & castrametentur ante hospitia Chiratha. inter Migdol & inter mare, ante idolum Tsephon tanquam ex adverso ejus castrametati sint.* 3. *Et dixit Pharao de populo filiorum Israel; Errant in deserto. conclusit eos idolum Peor ex adverso sui in deserto.*

Hieros. 5 *Et nuntiatum est regi.*

Hieros. 8. *Filii autem Israel exibant liberati.* 9 *Coram hospitio Chiratha in conspectu idoli Tsephon.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

فصل چهاردهم * سخن گفت يهوه بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال بازگ
گردند وفرود آيند بپيش في آن حيرت ميانی مجدول و ميانی آن دريا بپيش بعل صفون مقابلي
او فرود آيند ابر آن دريا * وبگويد فرعه بپسراني يسرال سر گردانند ايشان در بيابان ببست ابر
ايشان آن بيابان * وقوي کنم مردلي فرعه و بتازد پسي ايشان و عزيز بوده شوم در فرعه
و در همه لشکري او بدانند مصريان که من يهوه بکردند همچنين * آگاه شد بپادشاهي مصر
که برفت آن قوم گشته شد دلي فرعه وبنده گاني او بآن قوم گفتند چه اين بکرديم که فرستاديم
مر يسرال از کاري ايما * زين بست مر مرکبي او ومر قومي او بستاند اوازي او * بستاند شش
صد مرکبي بر گزيده وهمه مرکبي مصر وسرهنگان ابر همهي ايشان * قوي کرد يهوه مر دلي
فرعه پادشاهي مصر بتاخت پسي پسراني يسرال و پسراني يسرال بيرون آيان در دستي بلند
* بتاختند مصريان پسي ايشان برسيدند ايشانرا فرود آيان ابر آن دريا همه اسب و مرکبي فرعه
وسواراني او ولشکري او ابر في آن حيرت بپيش بعل صفون * و فرعه نزديك شد بر داشتند
پسراني يسرال مر چشماني ايشان واينك مصريان منزل بر داران پسي ايشان بترسيدند بغايت
نالش کردند پسراني يسرال يهوه * گفتند بموسه ها از بکه نيست گورجا در مصر بستاندي ايمارا
بمردن در بيابان چه اين بکردي بايما ببيرون آوردن ايمارا از مصر * ها نه اين آن سخن آنچه
سخن گفتيم بتو در مصر بگفتن باز ايست از ايما وکار کنيم مر مصريان که نيکوست بايما
کار کردن مر مصريان ازمردن ايما در بيابان.

CAP. XIV.

LOcutus est autem Dominus ad Mosheb, dicendo; Loquere ad filios Israel ut revertantur & residcant ante Os Hiroth, inter Migdol et mare, è regione Baal-ephon: ex opposito ejus residebunt juxta mare. Dicétque Pharob de filis Israel; Confusi sunt in deserto, concluſit eos desertū. Et roborabo cor Pharob, & persequetur post eos & gloriſicabor in Pharob, & in toto exercitu ejus: sciéntq; Ægyptii quòd ego Dominus. Et fecerunt sic. Innotuit autem regi Ægypti quòd abiisset populus: & versum est cor Pharob & servorum ejus in populum, dicentes; Quid hoc fecimus, quòd dimisimus Israel ab opere nostro? Et sellam ligavit currui suo, populúmque suum assumpsit secum. Tuliq; sexcentos currus electos, omnésque currus Ægypti, & duces super omnes illos. Et roborante Domino cor Pharob regis Ægypti, persecutus est post filios Israel: porrò filii Israel egrediebantur in manu excelsa. Et persequentes post eos Ægyptii, pervenerunt ad eos residentes prope mare: omnes equi et currus Pharob, & equites ejus & exercitus ejus juxta Os Hiroth ante Baal-sephon. Pharob autem appropinquante, elevaverunt filii Israel oculos suos, & ecce Ægyptii mansiones moventes post illos: tum timentes valdè gemitum fecerunt filii Israel ad Dominum, Dixerúntq; ad Mosh b; An de eo quòd non esset sepulchretum in Ægypto, tulisti nos ad moriendū in deserto? quid hoc fecisti nobis, educendo nos ex Ægypto? Nónne hoc est verbum quod locuti sumus ad te in Ægypto dicendo; Recede à nobis, & serviemus Ægyptiis: quia melius est nobis servire Ægyptiis, quàm mori nos in deserto?

ירושלמי

ירושלמי 13 אַרְבְּעָה כִּתִּין אִתְעַבִּידוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל גֵּיף יַמָּא דְסוּף חָדָא אָמְרָא נֵיחוּת לְיַמָּא · וְחָדָא אָמְרָא נֵיתוּב לְמִצְרַיִם · וְחָדָא אָמְרָא נְסַדְּרָא לְקוּבְלֵיהוֹן סִדְרֵי קְרָבָא · וְחָדָא אָמְרָא נְלַבְלְבָא לְקוּבְלֵיהוֹן וּנְעָרְבְּבָה יַתְהוֹן כִּתָּא דַהֲוָה אָמְרָא נֵיחוּת לְיַמָּא אָמַר לְהוֹן מֹשֶׁה לָא תִדְחֲלוּן אִתְעַתְּדוּ וְחָמוּן יַת פּוּרְקָנֵהּ דַיְיָ דְּיַעֲבֵד לְכוֹן יוֹמָא דֵין · כִּתָּא דַהֲוָת אָמְרָא נֵיתוּב לְמִצְרַיִם אָמַר לְהוֹן מֹשֶׁה לָא תְּתִיבוּן אֲרוּם הֵיכְמָא דַחֲמִיתוּן יַת מִצְרָאֵי יוֹמָא דֵין לָא תוֹסְפוּן לְמֶחֱמֵי יַתְהוֹן עוֹד עַד עָלְמָא : 14 יְיָ ילחם כִּתָּא דַהֲוָה אָמְרָא נְסַדְּרָא לְקוּבְלֵיהוֹן סִדְרֵי קְרָבָא אָמַר לְהוֹן מֹשֶׁה לָא תַנִּיחוּן דְּמִן קֳדָם יְיָ מִתְעֲבִיד לְכוֹן נִצְחָנוּת קְרֵיבְכוֹן : כִּתָּא דַהֲוָת אָמְרָא נְלַבְלְבָה לְקוּבְלֵיהוֹן אָמַר לְהוֹן מֹשֶׁה שְׁתוֹקוּ וְהָבוּ יְקָרָא וְתוּשְׁבְּחָתָא וְרוֹמְמוּ לֵאלָהָא : 15 וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֲנָת קָאֵי וּמְצַלֵּי קֳדָמַי הָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִטְלוּן : 16 וְאַתְּ בְּיַדָּךְ שַׁוִּי אַרְעָם יַת חוּטְרָךְ וְאַרְכִּין יַת יְדָךְ : 17 וְיַת יְצָרָא דְלִבְּהוֹן דְּמִצְרָאֵי וְיֵעֲלוּן בַּתְרֵיהוֹן וְאִתְיַקַּר בְּפַרְעֹה וּבְכָל מַשְׁרְיָיתֵיהּ בִּרְתֵיכוֹי וּבְפָרְשׁוֹי : 18 וִידְעוּן מִצְרָאֵי אֲרוּם אֲנָא הוּא יְיָ בְּאִתְיַקָּרוּתִי בְּפַרְעֹה בִּרְתֵיכוֹי וּבְפָרְשׁוֹי : 19 וְיסַע וְנָטַל מַלְאָכָא דַיְיָ דְּמַדְבַּר קֳדָם מַשְׁרְיָיתָא דְיִשְׂרָאֵל וְאָתָא מִן בַּתְרֵיהוֹן וְנָטַל עַמּוּדָא דַעֲנָנָא מִן קֳדָמֵיהוֹן וְשָׁרָא מִן בַּתְרֵיהוֹן מִן בְּנַלְלֵי מִצְרָאֵי דַּפְתִּקִין נִירִין וְאַבְנִין לְיִשְׂרָאֵל וַהֲוָה עֲנָנָא מְקַבֵּל יַתְהוֹן : 20 וְעָאל בֵּין מַשְׁרְיָיתָא דְיִשְׂרָאֵל וּבֵין מַשְׁרְיָיתָא דְמִצְרָאֵי וַהֲוָה עֲנָנָא פַּלְגֵיהּ נְהוֹרָא וּפַלְגֵיהּ חֲשׁוֹכָא מִסְתַּרְיהּ חַד מַחְשַׁךְ עַל מִצְרָאֵי וּמִסְתַּרְיהּ חַד אַנְהַר עַל יִשְׂרָאֵל כָּל לֵילְיָא וְלָא קְרָבָא מַשְׁרֵי כָּל קְבֵיל מַשְׁרֵי לְמִסְדְּרָא סִדְרֵי קְרָבָא כָּל לֵילְיָא : 21 וּשְׁט וְאַרְכִּין מֹשֶׁה יַת יְדֵיהּ עַל יַמָּא בְּחוּטְרָא רַבָּא וְיַקִּירָא דְאִתְבְּרִי מִן שֵׁירוּיָא וּבְיהּ חָקִיק וּמְפָרֵשׁ שְׁמָא רַבָּא וְיַקִּירָא וְעִישְׂרְתֵּי אַתְוָותָא דִי מְחָא יַרְדֵּן מִצְרָאֵי וְתַלַּת אַבְהָת עָלְמָא וְשִׁית אִמְּהָתָא וְתַרְיסַר שִׁבְטוֹי דְיַעֲקֹב וּמִן יַד דְּבַר יְיָ יַת יַמָּא בְּרוּחַ קִידוּמָא תַּקִּיף כָּל לֵילְיָא וְשַׁוִּי יַת יַמָּא נְגִיבָא וְאִיתְבְּזָעוּ מַיָּא לְתַרֵיסַר בְּזִיעָן כָּל קְבֵיל תְּרֵיסַר שִׁבְטוֹי דְיַעֲקֹב :

תרגום יונתן בן עוזיאל

13 ויאמר ארבע כיתין אתעבידו בני ישראל על גיף ימא דסוף חדא אמרא ניחות ליפא · וחדא אמרא ניתוב למצרים · וחדא אמרא נסדרא לקובליהון סדרי קרבא · וחדא אמרא נלבלבא לקובליהון ונערבבה יתהון כיתא דהוה אמרא ניחות ליפא אמר להון משה לא תדחלון אתעתדו וחמון ית פורקנא דייי דיעבד לכון יומא דין · כיתא דהות אמרא ניתוב למצריים אמר להון משה לא תתיבון ארום היכמא דחמיתון ית מצראי יומא דין לא תוספון למחמיהון 14 תוב עד עלמא : ייי ילחם כיתא דהוה אמרא נסדרא לקיבלהון סדרי קרבא אמר להון משה לא תניחון דמן קדם ייי מתעביד לכון נצחנות קריבכון : כיתא דהות אמרא נלבלבה לקובליהון אמר להון משה שתוקו והבו יקרא ותושבחתא 15 ורוממו לאלהכון : ואמר ייי למשה אנת קאי ומצלי קדמי הא בני ישראל ויטלון : 16 ואנת בידך שוי ארעם ית חוטרך וארכין ית ידך ביה על ימא ובזעיה ועלון בני ישראל בגו ימא 17 ביבשתא : ואני ואנא הא אנא מתקיף ית יצרא דלבהון דמצראי ויעלון בתריהון ואתיקר באפרעה ובכל משריתיה בתריכוי ובפרשוי : 18 וידעון מצראי ארום אנא הוא ייי באתיקרותי באפרעה בתריכוי ובפרשוי : 19 וסע ונטל מלאכא דייי דמדבר קדם משריתא דישראל ואתא מן בתריהון ונטל עמודא דענגא מן קדמיהון ושרא מן בתריהון מן בנלל מצראי דפתקין נירין ואבנין לישראל והוה ענגא מקבל יתהון : 20 ועאל בין משריתא דישראל ובין משריתא דמצראי והוה ענגא פלגיה נהורא וחשוכא מחשך על מצרים ולא קריבו אלין לאלין למסדרי קרבא כל ליליא : 21 וארכין :

ירושלמי 20 וַהֲוָה עֲנָנָא פַּלְגָא נְהוֹר וּפַלְגָא חֲשׁוֹכָא נְהוֹר מְנַהֵר עַל יִשְׂרָאֵל וְחָשׁוֹכָא מַחְשַׁךְ עַל מִצְרַיִם וְלָא קָרִיבוּ אִלֵּין לְאִלֵּין לְמִסְדְּרֵי קְרָבָא כָּל לֵילְיָא :

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Quatuor sectæ facti sunt filii Israel 13 ad littus maris juncosi: una dicebat, Descendamus ad mare; altera dicebat, Revertamur in Ægyptum; tertia dicebat, Instruamus aciem belli contra eos; quarta denique dicebat, Clamorem tollamus ex adverso eorum, & confundamus eos. Sectæ quæ dicebat, Descendamus ad mare, dixit Moses; Ne timueritis, state & videte liberationem Domini, quam facturus est vobis hodie. Sectæ quæ dicebat, Revertamur in Ægyptum, dicebat Moses; Ne revertamini, quoniam quemadmodum vidistis Ægyptios hodie, non iterum videbitis eos usque in seculum. Sectæ quæ dicebat, 14 Instruamus adversus eos aciem belli, dixit Moses; Ne pugnetis, nam à conspectu Domini obtinget vobis victoria prælii vestri. Sectæ quæ dicebat, Clamorem tollamus ex adverso eorum, dixit Moses; Tacete, & date gloriam, & laudem, & exaltationem Deo vestro. Et dixit Dominus Mosi; Cur 15 tu stas & oras coram me? ecce preces populi mei ante tuas: loquere cum filiis Israel, ut proficiscantur. Tu autem leva virgam tuam, & 16 inclina manum tuam cum ea super mare, & disseca ipsum: & ingrediantur filii Israel in medium maris per aridam. Ego autem ecce ego 17 induro figmentum cordis Ægyptiorum, ut ingrediantur post eos: & glorificabor in Pharaone & in universo exercitu ejus, in curribus ejus & equitibus ejus. Ut cognoscant 18 Ægyptii quòd ego sum Dominus, cùm ego glorificatus fuero in Pharaone, in curribus ejus & equitibus ejus. Et profectus est angelus 19 Domini, qui præcedebat castra Israel, & venit post eos: & profecta est columna nubis à facie illorum, & resedit post eos, propter Ægyptios qui jaculabantur sagittas & lapides in Israel, & nubes excipiebat illa. Et venit inter castra Israelitarum & inter castra Ægyptio- 20 rum, & fuit nubes media parte lux & media parte tenebræ; ab uno latere obtenebrabat Ægyptios, ab altero verò latere illuminabat Israel tota nocte: nec accessit turma è regione turmæ ad instruendum aciem belli universâ nocte. Et inclinavit Moses manum suam 21 super mare cum virga magna & pretiosa, quæ creata est à principio, in qua insculptum & expressum *erat* nomen magnum & pretiosum, & decem signa quibus percusserat Ægyptios, & tres patres mundi, & sex matres, & duodecim tribus Jacob: & statim abstulit Dominus mare vento orientali vehementi tota nocte, & posuit mare siccum: & divisæ sunt aquæ, in duodecim sectiones è regione duodecim tribuum Iacob.

Hieros. 13. *Quatuor sectæ facti sunt filii Israel quando stabant ad mare juncosum: secta una dicebat; Descendamus in mare; altera dicebat, Revertamur in Ægyptum; tertia dicebat, Instruamus aciem belli contra eos; quarta denique dicebat, Perstrepamus ex adverso eorum & confundamus eos. Sectæ quæ dicebat, Descendamus ad mare, dixit Moses; Ne timeatis, state & videte liberationem ipsius Dei, quam facturus est vobis hodie. Sectæ quæ dicebat; Revertamur in Ægyptum dixit illis Moses; Ne timeatis, quia quemadmodum vidistis Ægyptios hodie, non iterum videbitis eos usque in seculum cum servitute. 14. Sectæ quæ dicebat. Instruamus adversum eos aciem belli dixit Moses; Ne timueritis Dominus in gloria divina suæ majestatis; ille daturus est vobis victorias præliorum vestrorum. Sectæ quæ dicebat, Perstrepamus ex adverso eorum & confundamus eos, dixit Moses; Ne timueritis, state, & tacete; & date gloriam & laudem & exaltationem Deo 15 Et dixit sermo Domini Mosi; Quousque tu stas & oras coram me? Exaudita sunt coram me preces tuæ, verùm preces populi mei jam præcesserunt tuas; loquere cum filiis Israel, ut proficiscantur. 16 Et tu leva virgam tuam & inclina manum tuam.*

Hieros. 20. *Et fuit nubis media pars lux, & media pars tenebræ; lux lucebat super Israelitas, tenebræ autem obscurabant Ægyptios: nec accesserunt hi ad illas ad aciem instruendam totâ nocte.*

21. *Et inclinavit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 *گفت مشه بآن قوم نه ترسید بیاستید وببینید مر فرج ؛؛ آنچه بکند بشما این روز که آنچه*

14 *بدیدید مر مصریان این روز نه افزایید بدیدن ایشانرا تا جاوید* ؛؛ کارزار کند بشما وشما خاموش

15 16 *باشید* * گفت ؛؛ بمشه چه نالش کني بمن سخن گوي بپسراني یسرال ومنزل بردارند * وتو

بلند کن مر عصاي تو ومیل ده مر دستي تو ابر آن دریا وبشکافان اویرا وبیایند پسراني

17 یسرال در میاني آن دریا درخشکي * ومن اینك من قوي کنا مر دلي مصریان وبیایند پسي

18 ایشان وعزیز شوم در فرعه ودرهمه لشکري او در مرکبي او ودر سواراني او * وبدانند

19 مصریان که من ؛؛ در عزیز شدن من در فرعه در مرکبي او ودر سواراني او * منزل برداشت

فرشتهي آن خدا آن روا بپیش لشکرگاهي یسرال وبرفت ازپسي ایشان ومنزل برداشت

20 ستوني آن ابر ازپیش ایشان وبیاستاد ازپسي ایشان * بیامد میاني لشکرگاهي مصریان ومیاني

لشکرگاهي یسرال بود آن ابر وآن تاریکي وروشن کرد مر آن شب ونه نزدیك شد این باین همه

21 آن شب * میل داد مشه مر دستي او ابر آن دریا ببرد ؛؛ مر آن دریا در بادي مشرقي قوي همه آن

شب بنهاد مر آن دریا بخشکي شکافته شدند آن آب *

Dixit Mosheh ad populum; Ne timeatis: state, & videte liberationem Domini, quam faciet vobis hâc die: nam quos vidistis Ægyptios hodiè, non adjicietis videre eos usque in æternitatem. Dominus belligerabit 14 pro vobis, & vos taciti eritis. Dixitque Dominus ad Mosheh; Quid gemitû facis ad me? loquere ad filios Israel ut mansiones removeant. Tu 16 verò eleva virgam tuam, & inclina manum tuam super mare, & fode illud, & ingrediantur filii Israel in medium maris per aridam. Ego autem 17 ecce ego roboro cor Ægyptiorum, & ingredientur post eos: & glorificabor in Pharaone, & in toto exercitu ejus, in curribus ejus, & in equitibus ejus. Et scient Ægyptii quòd 18 ego Dominus, cùm glorificatus fuero in Pharaone, in curribus ejus, & in equitibus ejus. Mansionem itaque 19 movit angelus Dei qui præcedebat castra Israel, & ivit post ipsos: mansionem quoque removit columna nubis ab ante eos, stetitque à posteriori ipsorum. Et venit inter 20 castra Ægyptiorum & castra Israel: fuitque nubes & tenebræ: & lucidam reddidit noctem: et non appropinquârunt ista ad hæc totâ nocte. Inclinantéque Mosheh manum suam 21 super mare, reduxit Dominus mare vento Orientali vehementi totâ nocte, posuitque mare in siccitatem, & fissæ sunt aquæ.

שמות טו
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויבאו ועלו בני ישראל בגו יַמָּא בייבשתא ומיא קרשוון להי כשורין דמן חלת מאה 22
סילין מימנהון ומשמאלהון: וירדפו ורדפו מצראי ועלו מן בתריהון כל סוסוות פרשה 23
דרתיכוי ופרשוי לגו יַמָּא: ויהי והוות במטרת צפרא בעדנא דאתיין חיילי מרומא 24
לשבחא ואודיק יי ברנונו עלוי משריתהון דמצראי בעמודא דאשתא למירמי עליהון
נומרין דאשא ובעמודא דענגא למרמא עליהון ברדין ושאמם ית משריית מצראי:
ויסר ונסר ית גלגלי ריזוותיה דפרעה 25
והוו מדברין יתהון בקשיו והוון מהלכן
ושריין מן בתריהון ואמרו מצראי אלין
לאלין נעירוק מן עמא בית ישראל
ארום מימרא דיי הוא דמניח להון
קרבין במצראי: ויאמר ואמר יי למשה 26
ארכן ית ידך על יַמָּא ויתובון מאין על
מצראי על רתיכיהון ועל פרשיהון:
ויט וארכן משה ית ידיה על יַמָּא ותב 27
יַמָּא לעידוניי צפרא לתוקפיה ומצראי
ערקין כד קביל גלגלוי ועלים יי ית
מצראי בגו יַמָּא דלא יסותון במיצעיה
מן בגלל דיקבלון פורענות דמשתלחא
להון: וישובו ותבו גלגלי יַמָּא וחפון ית 28
רתיכייא וית פרשיא לכל משריית פרשה
דעלן בתריהון ביַמָּא לא אישתייר
בהון עד חד: ובני ישראל הליכו ביבשתא בגו יַמָּא ומיא להון 29
להי כשורין דמן חלת מאה סילין מימנהון ומשמאלהון: ויושע ופריק ושויב יי ביומא ההוא ית 30
ישראל מן ידיהון דמצראי וחמון ישראל ית מצראי מיתין ולא מיתין רמאן
על גיף יַמָּא: וירא וחמון ישראל ית גבורת ידא תקיפתא די עבד יי בה"ג 31
מצראי ודחלו עַמָּא מן קדם יי והימינו בשום מימרא דיי ובנבואתיה
דמשה עבדיה:

טו

אז ישיר משה הא בכן שבח משה ובני 1
ישראל ית שבח שירתא הדא קדם יי
ואמרין למימר נודה ונשבחא קדם יי רמא
דמתנאי על גיוותנא ומתנטל על מנטלייא
כל מאן דמתנאי קדמוי הוא במימריה
פרע מניה על די אויד פרעה רשיעא קדם
יי ואתנטל בלבביה ורדף בתר עמא בני
ישראל סוסוון ורוכביהון רמא ומטע
ביַמָּא דסוף:

ירושלמי 24 והוה בעדנוי צפרא
ואדיק מימרא דיי על משריתהון דמצרים
ורמא עליהון ענפטא ואשתא ואבני
ברדא ושעמם ית משריתהון דמצרים:
25 ופרק ית גלגלי רתוחיהון
והון מדברין להון גריון מן בתריהון
אורחהון דמוליתא מהוין ננדן לגלגליא
חורו גלגליא וירותא למרין עון
למולית וירמין על יַמָּא עין
מצראי ואמרין אלין לאלין נעירוק מן קדם
עמא דבני ישראל ארום דין הוא מימרא
דיי דהוה עביד להון נצחני קרביהון
עד דהוון יהבין נפק במצרים: 26 אדכיר
27 וארכין משה ית ידיה על יַמָּא חד
יַמָּא לעידני צפרא לאתריה:

ירושלמי 1 בכן שבח משה ובני
ישראל ית שבח שירתא הדא קדם יי
ואמרין למימר נודי ונשבח קדם יי
דהוא רם על רמיא ומתנאי על גיוותנא
וכל מן דמתנאה קדמוהי הוא במימריה
מתפרע מניה סוסין ורכביהון על דארעא
ורדפו בתר עמא דבית ישראל רמא
ומטע יתהון בים דסוף:

Et ingressi sunt filii Israel in ipsum mare per siccum: & aquæ coagulatæ 22
sunt veluti muri trecentis milliaribus à dextra & sinistra eorum. Et 23
persecuti sunt Ægyptii, & ingressi sunt post eos totus equitatus Pha-
raonis, currus ejus & equites ejus, in medium mare. Factumque est 24
in custodia matutina, tempore quo veniunt exercitus excelsi ad lau-
dandum, & prospexit Dominus in ira super exercitum Ægyptiorum in
columna ignis, ad projiciendum in eos carbones ignitos, & in colu-
mna nubis, ad projiciendum super eos grandines: & conturbavit ex-
ercitus Ægyptiorum. Et secuit ro- 25
tas curruum Pharaonis, & erant
ducentes eos cum duritia, ita ut
irent & manerent post eos: ita-
que dixerunt Ægyptii hi ad illos;
Fugiamus à populo domus Israel,
quoniam sermo Domini is est qui
agit prælia pro ipsis in Ægyptios.
Et dixit Dñs Mosi; Inclina manum 26
tuam super mare, ut revertantur a-
quæ super Ægyptios, super currus
eorum & equites eorum. Et inclinavit Moses manum suam super mare; & reversum est mare tempore auroræ ad fortitudinem suam; Ægyptii autem fugiebant ex adverso fluctuum ejus: & occultavit Dominus Ægyptios in medio maris, ita ut non morerentur in medio ejus, ut reciperent ultionem quæ immissa est illis. Et reversi sunt fluctus 28
maris, ut tegerent currus & equi-
tes, omnémque exercitum Pharaonis, qui ingressi sunt post eos in
mare: non relictus est inter eos usque ad unum. At filii Israel am- 29
bulabant in ficco per medium maris: aquæ autem illis erant tanquam
muri à dextra & sinistra. Et redemit & liberavit Dominus eo die Isra- 30
elitas è manu Ægyptiorum: & viderunt Israelitæ Ægyptios, mortuos
& non mortuos, projectos ad littus maris. Et viderunt Israelitæ ro- 31
bur manus potentis, qua patraverat Dominus miracula in Ægypto, &
timuerunt populus à facie Domini: & crediderunt in nomine sermonis
Domini, & prophetiæ Mosis servi ejus.

Hierof. 24. *Factumque est tempore auroræ, & respexit sermo Domini super exercitum Ægyptiorum, & projecit super eos bitumen & ignem & lapides grandinis & conturbavit exercitum Ægyptiorum. 25. Et dissolvit rotas curruum eorum, & erant ducentes eos tractos post se: consueverant mulæ trahere rotas, è contra rotæ & currus trahebant mulas, & projecerunt eas in mare: respondérunt Ægyptii, & dixerunt hi ad illos; Fugiamus à facie populi filiorum Israel, quoniam hic est sermo Domini qui parat illis victorias præliorum ipsorum, etsi illi dent tergа Ægyptiis. 26. Inclina. 27. Et inclinavit Moses manum suam super mare, & reversum est mare tempore matutino in locum suum.*

CAP. XV.

Ecce tunc cantavit Moses & filii 1
Israel laudem cantici hujus coram
Domino, & dicebant dicendo; Ce-
lebremus & laudemus coram Do-
mino excelso, qui sublimis est su-
per sublimes, & elevatus super
elevatos: de quocunque qui se
coram eo effert, ipse verbo suo
ultionem sumit; propterea quod su-
perbè se gessit Pharao improbus co-
ram Domino, & elevatus est in
corde suo, & persecutus est popu-
lum filiorum Israel, equos & equi-
tes eorum projecit & immersit in mare juncosum.

Hierof. 1. *Tunc laudavit Moses & filii Israel laudem cantici hujus coram Domino, & dicebant dicendo; Confiteamur & celebremus coram Domino qui excelsus est super excelsos, & sublimis super sublimes, & quicunque se effert coram eo ipse verbo suo ultionem sumit de eo: equos & qui illis insidebant, propterea quod se efferrent & persequerentur populum domus Israel, projecit & submersit in mari juncoso.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* بيامدند پسراني يسرال در ميانی آن دريا درخشكي وآن آب بايشان قلعه از راستي ايشان واز 22
چپي ايشان * بتاختند مصريان بيامدند پسي ايشان همه اسبي فرعه مركبي اوو سواراني او 23
بميانی آن دريا * بود در پاسي آن بامداد نگه كرد بلشكر مصريان در ستوني آتش وابر 24
بياشوبانند مر لشكري مصريان * بگردانند مر جلاوي مركباني او برايانند اويرا در گراني گفت 25
مصري بگريزم از پيش يسرال كه بكارزار كرد بايشان در مصر * گفت بموسه ميل ده مر 26
دستي تو ابر آن دريا باز گردند آن آب ابر آن مصريان ابر مركبي او و ابر سواراني او * ميل 27
داد موسه مر دستي او ابر آن دريا باز گشت آن دريا بروي كردن ايوار بقوّتي او و مصرياني
گريزان بپذيرهي او بريزانند مر مصريان در ميانی آن دريا * باز گشتند آن آب بپوشيدند 28
مر آن مركب وآن سواران بهمه لشكري فرعه آن آمدگان پسي ايشان در دريا نه باقي
ماند در ايشان تا يكه * وپسراني يسرال برفتند در خشكي در ميانی آن دريا وآن آب 29
بايشان قلعه از راستي ايشان واز چپي ايشان * فرج داد در روزي آن او مر يسرال از دستي 30
مصريان بديد يسرال مر مصريان مرده ابر لبي آن دريا * بديد يسرال مر آن قدرتي آن بزرك 31
آنچه بكرد در مصريان بترسيدند آن قوم مر ايمان آوردند در وبر موسه بنده‌ي او

* فصل پانزدهم *

* آن هنگام تسبيح گفت موسه وپسراني 1
يسرال مر آن تسبيح آن اين مر گفتند بگفتن تسبيح گويم مر كه بزرگي كردن
بزرگي كرد اسب وسوارهي او بينداخت در دريا *

*Venerunt igitur filii Israel in me- 22
dium maris per aridam: & aquæ
erant eis arx à dextra ipsorum & à
sinistra ipsorum. Et persequentes Æ- 23
gyptii ingressi sunt post illos, omnes
equi Pharaonis, currus ejus, & equites
ejus in medium maris. Fuit, in vi- 24
gilia matutina respexit Dominus in
exercitum Ægyptiorum in columnâ
ignis & nubis, & perturbavit exer-
citum Ægyptiorum. Et detraxit ro- 25
tas curruum ejus, deduxitque eum
graviter: tum dixit Ægyptius; Fu-
giam à conspectu Israel, quia Domi-
nus prælium facit pro eis in Ægy-
ptum. Dixitque Dominus ad Mo- 26
sheh; Inclina manum tuam super ma-
re, ut revertantur aquæ super Ægy-
ptios, super currus ejus, & super e-
quites ejus. Et inclinavit Mosheh 27
manum suam super mare, reversúm-
que est mare, aspiciente vesperâ, ad
fortitudinem suã: at Ægyptii fugie-
bant in occursũ ejus, & diffudit Dns
Ægyptios in medium maris. Sic re- 28
vertentes aquæ operuerunt currus et
equites in universo exercitu Pha-
rob, venientes post illos in mare:
haud superstes mansit in eis usque ad
unum. At filii Israel iverunt per 29
aridam in medio maris: & aquæ
erant cis arx à dextra ipsorum & à
sinistra ipsorum. Sic liberationem de- 30
dit Dominus in die ipso Israeli è
manu Ægyptiorum: viditque Israel
Ægyptios mortuos super litus maris.
Et vidit Israel potentiam magnam 31
quam præstitit Dominus in Ægypti-
os, timuerúntque populus Dominum:
& crediderunt in Domino & in Mo-
sheh servo ejus.*

CAP. XV.

Tunc temporis cecinit Mosheh & 1
filii Israel canticum istud Domi-
no, & locuti sunt dicendo; Cantabo
Domino, quia magnitudinem præ-
stando magnitudinem præstitit: equũ
& equitem ejus projecit in mare.

T

2 תוקפא ורוב תושבחתא דחיל על כל עלמא
ייי אמר בימריה והוה לן לפריק מן חדי
אמהתא הוו ינקיא מרמזין באצבעתהון
לאבהתהון ואמרין להון דין הוא אבונן
דהוה מינק לן דבש מן כיפא ומשח יתין
מן שמיר טינרא ענין בני ישראל ואמר
דין לדין דין הוא אלהן ונשבח יתיה
אלהא דאבהתן ורוממיה יתיה :
3 ייי גיקר שכנתיה הוא דעביד לכון
נצחני קרביכון בכל דר ודר מודע
גבורתיה לעמא בית ישראל ייי שמו כי
כשמיה כן גבורתיה יהא שמיה משבח
לעלמי עלמין : 4 רתיכוי דפרעה
וחיליותיה קשת עליהון נירין בימא שפר
עולימוי ונברוי טמע בימא דסוף :
6 מה משבחא היא בחילא ימינך ייי
דרעא ומרעצא שוירי בעלי דבביהון
דעמך : 9 אמר פרעה רשיעא שנאה
ובעיל דבבא ארדוף בתר עמא בני ישראל
וארעי יתהון שרין על גף ימא אשבי
מנהון שביא רבא ואבוי מנהון בוא רבא
אפלין מן נכסיא לעמי עברי קרבא וכר
תתמלי נפשי מנהון מן בתר כן אשלוף
חרבי ואשיצי יתהון ביד ימיני :

שוי תוקפן ורב תושבחתן דחיל על כל 2
עלמיא ייי אמר בימריה והוה לי אלהא
פרוק מן תדיי אימהון הוון ינקיא מחוון
באצבעתהון לאבהתהון ואמרין דין הוא
אלהן דהוה מוניק לן דובשא מן כיפא
ומשח מן שמיר טינרא בעידן דאימן
נפקן לאנפי ברא וילדן ושבקן יתן תמן
ומשדר מלאכא ומסחי יתן ומלפף יתן
וכרון נשבחיניה אלהא דאבהתן
ורוממיניה : הי אמרין בני ישראל ייי 3
גיברא עביד קרבינן בכל דר ודר מנדע
גבורתיה לעמא בית ישראל ייי שמיה
כשמיה כן גבורתיה יהי שמיה מברך
לעלמי עלמין : מרכבות ארתכוי 4
דפרעה וחיליותיה שדא בימא שיפר
עולימי נברוי רמא וטמע יתהון בימא
דסוף : תהומות תהומיא כסון עליהון 5
נחתו ושקעו במצולתיה דימא אידמון
הי כאבנא : ימינך ייי מה משבחא 6
היא בחילא ימינך ייי תכרית בעל דבביהון
דעמך דקיימין לקובלהון מן בנלל
לאבאשא להון : וברוב וכסוני ניפתנותך 7
תפכר שוירי בעלי דבביהון דעמך תינרי
בהון תקוף רוגזך תנפר יתהון הי כנורא
בערא שלטא בקשא : וברוח ובמימר 8
מן קדמך איתעבידו מיא שורמן שורמן קמו להין צרידין הי כזיקין מיא נוליא קפוי
עליהון תהומיא בנו פילגוס דימא רבא : אמר דהוה אמר פרעה רשיעא סנאה 9
ובעל דבבא ארדוף בתר עמא בני ישראל ונרע יתהון שרין על גיף ימא ונסדרא
לקובליהון סדרי קרבא ונקטול בהון קטול רב וסני ונבוז מנהון ביזא רבא ונשבי
מנהון שביא רבא ואיפלוג ביזיהון לעמי עברי קרבי ותתמלי נפשי מן אדם
קטוליהון מן בתר כדין אשלוף חרבי ואישצי יתהון ביד ימיני : נשפרת אשבתך 10
ברוחך מן קדמך ייי וכסון עליהון נירין דימא נחתו ושקעו הי כאבנא מיא ממשבחיא :
מי כמוכה מן כוותך באילי מרומא ייי מן בוותך הדור בקודשא דחיל בתושבחן 11
עביד ניסין ופרישן לעמיה בית ישראל :
נטית ימא וארעא הוון מדיינין דין עם דא 12
בחדא ימא הוה אמר לארעא קבילי בניכי
וארעא הות אמרא ליימא קבל קטילנך
לא ימא הוה בעי למטמע יתהון ולא
ארעא הות בעיא למבלע יתהון דחילא
הות ארעא למקבלא יתהון מן בנלל
דלא יתבעון נפקה ביום דינא רבא לעלמא
דאתי היכמא דיתבע מינה דמי דהבל מן
יד ארכינת יד ימינך ייי בשבועה על ארעא
דלא יתבעון מינה לעלמא דאתי ופתחת ארעא פומה ובלעת יתהון :

ירושלמי
2 תוקפא ורוב תושבחתא דחיל על כל עלמא
ייי אמר בימריה והוה לן לפריק מן חדי
אמהתא הוו ינקיא מרמזין באצבעתהון
לאבהתהון ואמרין להון דין הוא אבונן
דהוה מינק לן דבש מן כיפא ומשח יתין
מן שמיר טינרא ענין בני ישראל ואמר
דין לדין דין הוא אלהן ונשבח יתיה
אלהא דאבהתן ורוממיה יתיה :
3 ייי גיבר שכינתיה הוא דעביד לכון
נצחני קרביכון בכל דר ודר מודע
גבורתיה לעמא בית ישראל ייי שמו כי
כשמיה כן גבורתיה יהא שמיה משבח
לעלמי עלמין : 4 רתיכוי דפרעה
וחיליותיה קשת עליהון נירין בימא שפר
עולימוי ונברוי טמע בימא דסוף :
6 מה משבחא היא בחילא ימינך ייי
דרעא ומרעצא שוירי בעלי דבביהון
דעמך : 9 אמר פרעה רשיעא שנאה
ובעיל דבבא ארדוף בתר עמא בני ישראל
וארעי יתהון שרין על גף ימא אשבי
מנהון שביא רבא ואבוי מנהון בוא רבא
אפלין מן נכסיא לעמי עברי קרבא וכר
תתמלי נפשי מנהון מן בתר כן אשלוף
חרבי ואשיצי יתהון ביד ימיני :

Fortis & magnus laudibus, timendus super omnia secula Dominus, dixit verbo suo & fuit mihi Deus liberator: ab uberibus matrum suarum infantes indicant digitis suis patribus suis, & dicunt; Hic est Deus noster, qui lactavit nos melle è petra, & oleo ex dura petra, eo tempore quo matres nostræ exibant in faciem agri, & pariebant, & relinquebant nos ibi, mittebat angelum qui lavabat nos, & involvebat nos, jam verò laudabimus eum: Deus patrum nostrorum, & exaltabimus eum. Dicebant filii 3 Israel; Dominus vir faciens prælia nostra, singulis generationibus notam facit fortitudinem suam populo suo domus Israel: Dominus nomen ejus, secundùm nomen ejus sic fortitudo ejus; sit nomen ejus benedictum in secula seculorum. Currus Pharaonis & exercitum ejus 4 conjecit in mare: pulchros juvenes virorum ej' projecit & submersit in mari juncoso. Abyssi texerunt eos: 5 descenderunt & submersi sunt in profundo maris, siluerunt quasi lapis. Dextra tua Domine quàm laude digna est ipsa? in robore dextræ tuæ 6 Domine excindes hostes populi tui, qui stant ex adverso eorum, ut illis noceant. Præ magnitudine fortitudi- 7 nis tuæ destruxisti muros inimicorũ populi tui: jaculaberis in eos robur iræ tuæ, consumes eos sicut ignis ardens dominatur in stipulam. In 8 sermone à facie tua factæ sunt aquæ acervi acervi; steterunt sibi ligatæ tanquam utres aquæ fluentes: coagulatæ sunt super eos abyssi in pelago maris magni. Quia dicebat Pharao improbus inimicus & hostis; Persequar post populum filiorum Israel, & atteram eos castrametantes ad littus maris: instructâ enim acie cùm adort' fuerim eos, interficiam eos occisione magna & multa, & prædabor ab eis prædam magnã, & abigam ab illis captivitatem magnam, & dividam prædam eorum, populo meo facientibus bellum: & quando repleta fuerit anima mea de sanguine occisorum, evaginabo gladium meum & perdam eos manu dextrâ meâ. Flâsti vento à facie 10 tua Domine, cooperuerunt eos fluctus maris: descenderunt, & submersi sunt tanquam plumbum, in aquis tumidis. Quis sicut tu in Diis 11 excelsis Domine? quis sicut tu, gloriosus in sanctitate, tremendus in laudibus, faciens miracula & mirabilia populo suo domui Israel? Mare & terra disceptabant inter se: 12 mare dicebat terræ; Recipe filios tuos: terra autem dicebat, mari; Recipe interfectos tuos: mare noluit eos submergere, nec terra voluit eos absorbere: timebat terra recipere eos, ne requirerentur penes se in die judicii magni in seculo venturo, quemadmodum quæret ex ea sanguines Hebel: statim inclinâsti manum dextram tuam Domine jurejurando ad terram, futurum ut non quærerentur ab ea in seculo venturo, itaque terra aperuit os suum & absorpsit eos.

Hier. 2. *Robur & multa laus, timendus toti mundo Dominus dixit verbo suo, & fuit nobis in liberatorem: ab uberibus matrum infantes digitis suis indicant patribus suis, & dicunt eis; Hic est pater noster, qui lactabat nos melle ex petra, & oleum dabat ex petra dura: respondebant filii Israel, & dicebat alter alteri; Hic est Deus noster, itaque laudabimus eum, Deus patrum nostrorum, et exaltabimus eum. 3. Dominus in gloria divinæ suæ majestatis, ipse est qui facit vobis victorias præliorum vestrorum: unaquaque ætate & ætate notam facit fortitudinem suam populo domus Israel, Dominus nomen ejus, juxta nomen ejus sic est fortitudo ejus; sit nomen ejus laudatum in secula seculorum. 4. Incurrus Pharaonis & exercitus ejus jecit sagittas in mari: pulchros juvenes ejus et viros ejus submersit in mari juncoso. 6. Quam laudabilis est in fortitudine dextra tua Domine, quæ conterit et comminuit muros hostium populi tui. 9. Dicebat Pharao impi' osor et hostis; Persequar populum filiorum Israel, & frangam eos commorantes ad littus maris, captivabo ab eis captivitatem magnam, et prædabor ex illis prædam magnam, dividam de ejus populo meo facientibus prælium, et cum repleta fuerit anima mea de illis, postea evaginabo gladium meum, tum perdam eos manu meâ dextrâ.*

Hierſ. 12. *Mare & terra disceptabant inter se: Mare dicebat terræ; Recipe filios tuos: terra autem dicebat mari; Recipe interfectos tuos: terra non quærebat eos absorbere; nec mare voluit eos submergere: verùm sermone à facie tua inclinâsti manum tuam dextram juramento, & jurato promisisti terræ, futurum ut non requiras eos ab ea in seculo venturo: tum aperuit terra os suum & absorpsit eos.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

2 * چيركي [من] وتمجيد خدا بود بمن بفرج اين خداي من ومأوا كيرم اويرا خداي پدري
3 4 من آفراشتكي گويم اويرا* :: خداوندي كارزار :: نامي او* مركبهاي فرعه ولشكري او
5 بينداخت در دريا و گزين ترين سرهنگاني او جرفي شدند در درياي سوف * تهومها بپوشيدند
6 ايشانرا فرود شدند در غرق جايها چون سنك * راستي تو :: هيبت وار در زور راستي تو ::
7 بشكند دشمن * ودر بسياري بزرگي تو بشكني خيزاني تو بفرستي گرميي تو بسوزد ايشانرا
8 چون سوالي * ودر بادي خشمي تو خرمن شدند آبها بياستادند چون خيك جويها
9 بفسردند تهومها در دلي دريا* گفت دشمن بتازم در رسم بخشكنم غنيمت پر شود ازيشان
10 جاني من تيز كنم شمشير من براند ايشانرا قوتي من * بدميدي در بادي [تو]
11 بپوشيد ايشانرا دريا غرق شدند چون سرب در آبها پاديوندان * كيست چون تو در
12 پاديوندان :: كيست چون تو پاديوند در خاص هيبت وار تهليلها كنا معجز * آفراشته
كردي راستي تو فرود برد ايشان را زمين *

Fortitudo mea et gloria est Dei, fuit mihi in liberationẽ: iste est Deus meus, et habitationẽ accipiã propter eum: Deus patris mei est, exaltatione compellabo eum. Dominus est Dominus belli: Dominus nomen ejus. Currus Pharaonis & exercitũ ejus projecit in mare, et electissimi strategi ejus assportati sunt in mari Suph. Abyssi operuerunt eos, descenderunt in gurgites tanquã lapis. Dextra tua Domine formidabilis est in virtute: dextra tua Domine confringet hostem. Et in multitudine magnitudinis tuæ confringes insurgentes tibi: mittes excandescentiam tuam, & comburet eos sicut stipulam. Et in vento tuæ cundiæ tuæ coacervatæ sunt aquæ, steterunt sicuti uter fluenta, coagulatæ sunt abyssi in corde maris. Dixit inimicus; Persequar, assequar, dividam spolia, explebitur eis anima mea, acutum faciam gladium meum, propellet eos potentia mea. Flavisti vento tuo, & operuit eos mare, immersi sunt velut plumbum in aquis validis. Quis est sicut tu inter fortes, Domine? quis sicut tu fortis sanctitate, formidabilis jubilationibus, faciens miranda? Elevasti dextram tuam, deglutivit eos terra.

שמות טו
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

נחירׁ דְּבַרְתְּ בְּחַסְדָּךְ עַמָּא הָאִילֵּין דִּי פְרַקְתְּ וְאַחֲסִינַת יַתְהוֹן בֵּית מוֹקְדְּשָׁךְ 13
מְרוֹר בֵּירׁ שְׁכִינַתׁ קוּדְשָׁךְ : שמע שְׁמַעוּ אוּמַיָּא יִתְרַגְזוּן דְּחִילָא אֲחָדַתְּ 14
יַתְהוֹן כָּל עַמּוֹדֵי דַיְרֵי אַרְעָהוֹן דִּפְלִישְׁתָּאֵי : אז נבהלו הָא בְּכֵן אִתְבַּהָלוּן 15
רַבְרְבֵי אֱדוֹמָאֵי תַּקִּיפֵי מוֹאָבָא אֲחָדַת יַתְהוֹן רְתִיתָא אִתְמְסִי לִבְּהוֹן בְּגַוֵּיהוֹן כָּל
עַמּוֹדֵי דַיְרֵי אַרְעָהוֹן דִּכְנַעֲנָאֵי : תפול תִּפּוֹל עֲלֵיהוֹן אֵימָתָא וְדַחֲלְתָּא 16
בִּתְקוֹף אֲדְרַע גְּבוּרְתָּךְ יִשְׁתַּתְקוּן הֵי
כְאַבְנַיָּא עַד זְמַן דִּי יַעְבְּרוּן עַמָּךְ יְיָ
יׁ נַחֲלֵי אַרְנוֹנָא עַד זְמַן דִּי יַעְבְּרוּן
עַמָּךְ דָּאִילֵּין דְּקָנֵיתְ יׁ מְנִיחֵיתְ
דְּיוּבְקָא : תביאמו תָּעִיל יַתְהוֹן וְתִנְצוֹב 17
יַתְהוֹן בְּטוּר בֵּירׁ מַקְדְּשָׁךְ אֲתַר דְּמָכְוַן
קֳבֵיל כּוּרְסִי יְקָרָךְ מְזוּמָּן קֳבֵיל בֵּירׁ
שְׁכִינַת קׇדְשָׁךְ אַתְקִינְתָּא יְיָ בֵּית מִקְדָּשָׁךְ
יְיָ תַּרְתֵּין אִידָיִךְ שַׁכְלִילוּ יַתִּיהּ : יי
ימלוך כַּד חָמוֹן עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל יַתׁ 18
נִיסָיָא וְיַתׁ פְּרִישׁוּתָא דְעָבַד לְהוֹן
קוּדְשָׁא יְהֵי שְׁמֵיהּ מְשַׁבַּח עַל יַמָּא
דְסוּף וּנְבוּרַת יְדֵיהּ בְּנֵי נַלַּיָּא עֲנַיִן
וְאָמְרִין אִלֵּין לְאִילֵּין אִיתוּ נְיַתֵּן כְּלִיל
דְּרְבוּ בְּרִישׁ פְּרוֹקָן דְּהוּא מַעְבִּיר וְלָא
עָבַר דְּהוּא מַחֲלִיף וְלָא חֲלִיף דְּדִילֵיהּ
הוּא כְלִיל מַלְכוּתָא וְהוּא מָלֵךְ מַלְכִין
בְּעָלְמָא דֵּאתִי וְדִילֵיהּ הִיא וְהַוְיָא לְעָלְמֵי
עָלְמִין : כי בא אֲרוֹם עָלּוֹ סוּסָוֹורׁ 19
פַּרְעֹהׂ בְּרְתֵיכוֹי וּבְפָרָשׁוֹי בְּיַמָּא וְחַזֵּר יְיָ
עֲלֵיהוֹן יׁ מוֹי דְיַמָּא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
הַלִּיכוּ בְיַבֵּשְׁתָּא בְּגוֹ יַמָּא וְתַמָּן סַלְקוּן עִינְוָון בַּסִימָן וְאִילָנֵי מֵכְלָא וְיַרְקֵי וּמְוָוֵי
בְּאַרְעִית יַמָּא : ותקח וְנְסִיבַת מִרְיָם נְבִיאָתָא אֲחָתֵיהּ דְּאַהֲרֹן יׁ תֻּפָּא 20
בִּידָא וְנַפְקָן כָּל נְשַׁיָּא בַּתְרָהָא בְּתוּפַיָּא הֲווֹ חַיְלִין וּבְחִינְנַיָּא מְחַנְנִין : ותען
וְמַרַת לְהוֹן מִרְיָם נוֹדוּ וְנְשַׁבְּחָא קֳדָם יְיָ אֲרוֹם תּוּקְפָּא וְרוֹמְמוּתָא דִּילֵיהּ הוּא עַל 21
גֵּוָוחָנִין הוּא מְחַנְּאֵי וְעַל רָמִין הוּא מְתַנַּטַּל עַל דִּי אָזִיד פַּרְעֹה רַשִׁיעָא וְרַדַף בָּתַר
עַמָּא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סוּסְוָותֵיהּ וּרְתֵיכוֹי רְמָא וּטְמַע יַתְהוֹן בְּיַמָּא דְסוּף : ויסע וְאַטֵּיל 22
מֹשֶׁה יַתׁ יִשְׂרָאֵל מִן יַמָּא דְסוּף וּנְפָקוּ
לְמַדְבְּרָא דְחָלוּצָא וְטַיָּילוּ תְּלָתָא יוֹמִין
בְּמַדְבְּרָא בְּטִילִין מִן פִּקּוּדַיָּא וְלָא אַשְׁכְּחוּ מַיָּא : ויבאו וְאָתוּ לְמָרָה וְלָא יְכִילוּ 23
לְמִשְׁתֵּי מוֹי מִמָּרָה אֲרוֹם מְרִירִין הִינוּן בְּגִין כֵּן קְרָא שְׁמֵיהּ מָרָה : וילנו
וְאִתְרַעֲמוּ עַמָּא עַל מֹשֶׁה לְמֵימַר מָרָה 24
נִשְׁתֵּי :

ירושלמי 16 תִּפֹּל עֲלֵיהוֹן אֵימָתָא
דְמוֹתָא וְחִבְרָא בְּתִקּוֹף אֲדְרַע גְּבוּרְתָּךְ
יַדְמְדְמוּן כְּאַבְנַיָּא עַד דְּיַעְבְּרוּן עַמָּךְ
דָּאִילֵּין דְּפְרַקְתְּ יַתׁ מְנִיחֵיתְ דְּיוּבְקָא
וְיַתׁ מְנִיחֵיתְ דְּיוֹרְדְּנָא עַד זְמַן דְּיַעְבְּרוּן
עַמָּךְ אִלֵּין דִּי קְנֵיתְ לִשְׁמָךְ : 17 תֵּיתֵל
יְיָ וְתִנְצִיב יַתְהוֹן בְּטוּר בֵּית אַחְסָנָךְ
מְדוֹר בֵּירׁ שְׁכִינַתׁ קוּדְשָׁךְ דִּי וַסַּנְתָּ
לָךְ יְיָ בֵּירׁ מַקְדְּשָׁא יְיָ תַּרְתֵּין יָדָךְ
שַׁכְלִילוּ יַתִּיהּ : 18 כְּיוֹן דְּחָמוֹן בֵּית
יִשְׂרָאֵל יַתׁ נִסָּא וּפֻרְקָנָא דְּעָבַד לְהוֹן
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל נְפַׁ יַמָּא יְהֵא
שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבֹרָךְ לְעָלְמֵי עָלְמִין יָם
יְקָר וְתוּשְׁבְּחָתָא וְרוֹמְמוּ לַאלָהוֹן עַיִן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרִין אִלֵּין לְאִלֵּין אִיתוּ
נִתֵּן כְּלִילָא בְּרִישׁ פְּרוֹקָא דְּהוּא מַעְבִּיר
וְלָא מְתַעֲבַר דְּהוּא מַחֲלִיף וְלָא מִתְחַלַּף
דְּהוּא מָלֵךְ מַלְכִין בְּעָלְמָא דֵּאתִי וְתֶשׁ
דִּילֵיהּ הוּא כְלִילָא דְמַלְכוּתָא לְעָלְמָא
דָּאתִי וְדִילֵיהּ הִיא עַד עָלַם עָלְמַיָּא:
20 בְּתוּפַיָּא הֲוֹן חָיְלִין :

EXODUS. CAP. XV.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Duxiſti per benignitatem tuam populum tuum quos redemiſti : & 13
hæreditate dediſti illis montem domus ſanctitatis tuæ, habitationem
domus divinæ majeſtatis ſanctitatis tuæ. Audient populi & contre- 14
miſcent : metus apprehendit eos, omnes *ſc.* columnas, habitatores ter-
ræ Palæſtinorum. Ecce tunc perterrefacti ſunt principes Idumæorum, 15
fortes Moabitarum apprehendit tremor : colliquefactum eſt cor eorum
intra ipſos, omnium *ſc.* columnarum inhabitantium terram Chananæo-
rum. Injice ſuper eos terrores mortis & pavorem, propter robur bra- 16
chii fortitudinis tuæ tacebunt ſic-
ut lapides : uſque ad tempus quo
tranſibunt populus tuus Dñe tor-
rentes Arnonis, uſque ad tempus
quo tranſibunt populus iſte quem
emiſti vadum Jabok. Ingredi fa- 17
cies eos. & plantabis eos in mon-
te domus ſanctuarii tui; locum diſ-
poſitum è regione ſolii gloriæ tuæ,
paratum è regione domus divinæ
majeſtatis ſanctitatis tuæ, aptâſti Do-
mine: domum ſanctuariitui, Domine,
ambæ manus tuæ fundârunt. Cùm 18
viderent populus domus Iſrael
portenta & mirabilia, quæ fecit
illis ſanctus, ſit nomen ejus lau-
datum, ad mare juncoſum, & for-
titudinem manus ejus, filii exu-
lum reſpondentes dicebant hi ad
illos; Venite imponamus coronam
magnificentiæ capiti redemptoris
noſtri, qui tranſire facit & non tranſ-
it, qui permutat & permutationi non
eſt obnoxius, cujus eſt corona re-
gia & eſt rex regum in ſeculo hoc,
& cujus eſt regnum in ſeculo ven-
turo, illius *inquam* eſt, & futurum
eſt in ſecula ſeculorum. Quoni- 19
am ingreſſi ſunt equi Pharaonis
cum curribus ejus & equitibus
ejus in mare, & redire fecit Do-
minus ſuper eos aquas maris, &
Iſraelitæ ambulârunt per aridam
in medio maris : & ibi aſcende-
runt fontes dulces, & arbores bonæ ad cibum, & olera, & fructus
amœni in fundo maris. Et accepit Miriam prophetiſſa, ſoror Aa- 20
ronis tympanum in manu : & exibant omnes mulieres poſt eam, cum
tympanis erant ſaltantes & cum fiſtulis tripudiantes. Et accinebat 21
illis Miriam; Celebremus & laudemus coram Domino, quoniam forti-
tudo & ſublimitas illius eſt : contra ſuperbos ipſe elevatur, & contra
excelſos ipſe attollitur. Eò quòd ſuperbè egit Pharao improbus, &
perſequutus eſt populum filiorum Iſrael, equos ejus & currus ejus
projecit, & ſubmerſit eos in mari juncoſo. Et proficiſci fecit Moſes 22
Iſraelem ex mari juncoſo, & exi-
erunt in deſertum Chalutſa : &
ambulârunt tres dies per deſertum
vacui præceptis, & non inveniebant aquas. Et venerunt in Mara ; & 23
non potuerunt bibere aquas de Mara, quòd amaræ eſſent : propterea
vocatum eſt nomen illius Mara.
Et murmuravit populus contra Mo- 24
ſem, dicendo; Quid bibemus ?

Hieroſ. 16. *Injicias ſuper eos terrorem mortis & fractionem in robore brachii fortitudinis tuæ, occumbent tanquam lapides : donec tranſeant populus iſte quem redemiſti vadum Jabok & vadum Jordanis, donec tranſeant populus iſte quem emiſti nomini tuo.* 17. *Introduces eos & plantabis eos in monte domus hæreditatis tuæ, habitatione domus divinæ majeſtatis ſanctitatis tuæ, quam præparâſti tibi Domine : domo ſanctuarii Domine*, quam *ambæ manus tuæ fundârunt.* 18. *Poſtquam viderunt domus Iſrael miracula & mirabilia, quæ fecit illis ſanctus benedictus ipſe ad littus maris, ſit nomen ejus magnum benedictum in ſecula ſeculorum, dederunt gloriam & laudes, & exaltationem Deo ſuo : reſpondentes filii Iſrael dicebant hi ad illos; Venite imponamus coronam capiti redemptoris, qui tranſire facit & non eſt tranſitioni obnoxius, qui mutat nec mutationi eſt obnoxius, qui eſt rex regum in ſeculo hoc, & præterea illi eſt corona regni in ſeculo futuro, & ipſius erit in ſeculo ſeculorum.* 20. *Erant cum tympanis ducentes choreas.*

Hieroſ. 22. *Via Chalutſa.*

Hieroſ. 24. *Et contenderunt populus.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* كذراندي در فضلي تو قومي اين خلاص كردي رايانده در چيركي تو بماواي 13
خاصي تو * بشنويدند قومها بلرزيدند درد بگرفت همه نشينانى فلشت * آنهنگام نهيبو 14 15
سدند مهتراني ادوم پهلواناني مواب بگرفت ايشانرا لرز شكسته شدند همه نشينانى كنعن *
بيفتد ابر ايشان ترس وسهم در بزرگي سلطنتي تو خاموش باشند چون سنك تا بگذرد 16
قومي تو ! تا بگذرد قومي اين حاصل كردي * بياوري ايشانرا وبنشاني ايشانرا در كوهي 17
احستناي تو آراسته بنشستن جاي تو صنع كردي ! خاص جاي خدا آراسته كردند
قدرتهاي تو * ! پادشاه باشد بجاويد وجاودان * كه بيامد اسبي فرعه در مركبي 18 19
او ودر سواراني او در دريا باز گردانند ! ابر ايشان مر آبهاي آن دريا و پسراني
يسرال برفتند در خشكي در ميانى آن دريا * بستانند مريم آن رسوله خواهري 20
اهرن مر آن دف دردستي آن بيرون آمدند همه آن زنان پسي آن در دفها و در دهلها *
جواب داد بايشان مريم تسبيح گوييد ! كه بزرگي كردن بزرگي كرد اسب و سوارهي 21
او بينداخت دردريا * منزل بر دارانده مشه مر يسرال ازدرياي سوف بيرون آمدند ببياباني 22
شور و برفتند سه روزها در بياباني ونه يافتند آب * بيامدند بمره ونه توانستند بآهنجيدن 23
آب از مره كه تلخانند ايشان ابر همچنين بخواند نامي آن مره * لنديدند آن قوم ابر 24
مشه بگفتن چه بياهنجيم *

13 *Duxiſti beneficentiâ tuâ populum hunc quem ſalvâſti, deduxiſti fortitudine tuâ ad habitationem ſanctitatis tuæ. Audierunt populi,* 14 *contremuerunt, dolor apprehendit omnes ſedentes in Paleſtina. Illo* 15 *tempore pavore percuſſi ſunt principes Edom, robuſtos Moab apprehendit tremor, confracti ſunt omnes ſedentes in Chenaan. Cadet ſu-* 16 *per eos timor ac metus: in magnitudine poteſtatis tuæ ſilentes erunt ſicut lapis : donec tranſierit populus tuus Domine, donec tranſierit populus iſte quem acquiſiviſti. Introduces eos, &* 17 *plantabis eos in monte hæreditatis tuæ præparato in reſidendi locum tuum : quem confeciſti Domine : ſanctuarium Deus præparârunt poteſtates tuæ. Dominus rex erit in æternitatem* 18 *et æternum. Quia venientibus equis* 19 *Pharaonis cum curribus ejus & equitibus ejus in mare, reverti fecit Dominus ſuper eas aquas maris : filii autem Iſrael ambulaverunt in ſiccitate in medio maris. Tulitque Miryam prophetiſſa ſoror* 20 *Aharon, tympanum in manu ſua, & egreſſæ ſunt omnes mulieres poſt illam cum tympanis ac ſiſtris. Et reſponſum dedit eis Miryam ;* 21 *Canticum dicite Domino, quia magnitudinem præſtando magnitudinem præſtitit, equum & equitem ejus projecit in mare. Et* 22 *ſtationes removere fecit Moſheh Iſraelem à mari Suph, egreſſique ſunt in deſertum Shur, atque perrexerunt tribus diebus in deſertum, & non invenerunt aquam. Deindè venientes ad Marah, non* 23 *potuerunt bibere aquas de Marah, quia amaræ erant ipſæ : idcircò vocavit nomen ejus, Marah. Et* 24 *murmurârunt populus in Moſheh, dicendo ; Quid bibemus ?*

וְצַלִּי קֳדָם יְיָ וְאַחֲוִי לֵיהּ יְיָ אִילַן מְרִיר 25
דְּאַרְדַּפְנִי וְכָתַב עֲלוֹי שְׁמָא רַבָּא וַיְקִירָא
וְטָלַק לְגוֹ מַיָּא וְאִיתְחַלּוֹן מַיָּא תַּקֵּן שַׁוִּי
לֵיהּ מִימְרָא דַּיְיָ גְּזֵרַת שַׁבְּתָא וְקַיֵּים אֵיקַר
אַבָּא וְאִמָּא דִּינֵי פִּרְעָא וּמַשְׁקוֹפֵי וְקָנְסִין
דְּמִקְנְסֵי לְחַיָּבַיָּא וְתַקֵּן נַסְיָא בְּנַסְיוֹנָא

25 וְצַלִּי מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ וְחַוִי לֵיהּ מֵימְרָא
דַּיְיָ אִלַּיִן דְּאַרְדַּפְנִי וְקָלַק בְּגוֹ מַיָּא וְאִתְחַלְיָן
מַיָּא תַּקֵּן חַוִי לֵיהּ מֵימְרָא דַּיְיָ קְיָמִין
וְסִדְרֵי דִינִין וְתַקֵּן נַסֵּי יְתֵיהּ נְסִין בְּנִסְיוֹנָא
עֲשִׂירָאָה :

עֲשִׂירָיְתָא : וַיֹּאמֶר אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְיָ אֱלָהָךְ וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה 26
וְתַצִּית לְפִקּוּדוֹי וְתִנְטַר כָּל קְיָמוֹי כָּל מַרְעִין בִּישִׁין דְּשַׁוִּיתִי עַל מִצְרָאֵי לָא אֲשַׁוִּינוּן
עֲלָךְ וְאֵם תַּעֲבְרוּן עַל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא
וּמִשְׁתַּלְחִין עֲלָךְ אֵין תְּחוּבוּן אֲעָרְעִינוּן מִנָּךְ
אֲרוֹם אֲנָא הוּא יְיָ אַסְיָךְ : וַיָּבֹאוּ וְאָתוֹ 27
לְאֵלִם וּבְאֵלִם תְּרֵיסְרֵי עֵינְוָן דְּמַיִן עַנְיָא
לְכָל שִׁבְטָא וְשׁוּבְעִין דִּקְלִין כָּל קְבִיל
שׁוּבְעִין סָבַיָּא דְּיִשְׂרָאֵל וּשְׁרוֹן תַּקֵּן עַל
מַיָּא :

ירושלמי 26 אֲרוֹם אֲנָא יְיָ דִּי בְמֵימְרִי
מָסֵי יָתָךְ : 27 וַאֲתוֹן לְאֵילִימָה וְתַקֵּן תְּרֵתֵי
עַשְׂרֵי עֵינִין דְּמַיִן כָּל קֳבֵיל תְּרֵתֵי עַשְׂרֵי
שִׁבְטַיָּא דְּיִשְׂרָאֵל וְשִׁבְעִין דִּקְלִין כָּל קֳבֵיל
שִׁבְעִין סָבַיָּא סַנְהֶדְרִין דְּיִשְׂרָאֵל :

יו

וְיִסְעוּ וְנָטְלוּ מֵאֵילִים וְאָתוֹן כָּל כְּנִישְׁתָּא דְּיִשְׂרָאֵל לְמַדְבְּרָא דְסִין דְּבֵין אֵלִים וּבֵין סִינַי 1
בַּחֲמִסַּר יוֹמִין לְיַרְחָא דְאִיָּר הוּא יַרְחָא תִּנְיָנָא לְמִפָּקְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם : וִילִנוּ 2
וּבְהַהוּא יוֹמָא פְּסַק לְהוֹן לֵישָׁא דַאֲפִיקוּ מִמִּצְרַיִם וְאִתְרַעֲמוּן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה
וְעַל אַהֲרֹן בְּמַדְבְּרָא : וַאֲמָרוּ וַאֲמַרוּ לְהוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲלַוַאי דְמִיתְנָא בְּמֵימְרָא דַיְיָ 3
בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם כַּד הֲוֵינָא יָתְבִין עַל דַּוְוָתָא דְבִסְרָא כַּד הֲוֵינָא אֲכְלִין לַחְמָא וּשְׂבְעִין
אֲרוֹם הַנַפְקְתּוּן יָתָן לְמַדְבְּרָא הָדֵין לְקַטָּלָא יַת כָּל קְהָלָא הָדֵין בְּכַפְנָא : וַיֹּאמֶר 4
יְיָ לְמֹשֶׁה הָא אֲנָא מְחֵית לְכוֹן לַחְמָא מִן שְׁמַיָּא דְאִיצְטְנַע לְכוֹן מִן שִׁירְוָיָא וְיִפְקוּן עַמָּא
וְיִלְקְטוּן פִּתְגָם יוֹם בְּיוֹמֵיהּ מִן בְּגַלָּל לְנַסְיֵיהוֹן אִין נַטְרִין מְצָוָתָא דְאוֹרַיְתִי אִין לָא :
וְהֵיהּ וִיהֵי בְּיוֹמָא שְׁתִיתָאֵי וְיָזְמְנוּן מָה דְיַיתוּן לְמֵיכַל בְּיוֹמָא בְשַׁבְּתָא וְיִעְרְבוּן 5
בְּבָתַיָּא וְיִשְׁתַּכְּחוּן בְּדָרְתֵיהוֹן בְּגִין לְמֵיתֵיָא מְדִין לֵדִין וִיהֵי לְהוֹן בְּכוּפְלָא עַל מָה
דְמַלְקְטִין יוֹמָא וְיוֹמָא : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרַמְשָׁא וְתִנְדְּעוּן 6
אֲרוֹם יְיָ אַפִּיק יַתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם:

ירושלמי 7 וַאֲנָן מָה אֲנָן חֲשִׁיבִין :

וּבקר וּבְצַפְרָא יִתְגְּלִי עֲלֵיכוֹן יְקָר שְׁכִינְתָא 7
דַיְיָ כַּד שְׁמִיעַ קֻדָּמוֹי יַת תּוּרְעֲמַתְכוֹן קֳדָם יְיָ וַאֲנַחְנָא מָא אֲנָן חֲשִׁיבִין אֲרוֹם
אִתְרַעֲמְתוּן עֲלָנָא : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּדִין תִּדְּעוּן בְּדִיוְסַן יְיָ לְכוֹן בְּרַמְשָׁא בְּשַׂרָא 8
לְמֵיכוֹל וְלַחְמָא בְּצַפְרָא לְמִסְבְּעַ בְּדְשִׁמְיעַ קֳדָם יְיָ יַת תּוּרְעֲמַתְכוֹן דְאַתּוּן
מִתְרַעֲמִין עֲלוֹי וַאֲנַחְנָא מַה אֲנָן חֲשִׁיבִין לָא עֲלָנָא תּוּרְעֲמוּתְכוֹן אֱלָהֵן עַל מֵימְרָא דַיְיָ :

EXODUS Cap. XVI.
Targ. Jonathan B. Uziel *Hierosolymitanum.*

Et oravit coram Domino, & indicavit illi Dominus arborem amaram Ardiphne; & scripsit super eam nomen magnum & pretiosum, & projecit in medium aquarum, & dulces redditæ sunt aquæ: ibi posuit illi sermo Domini decretum sabbathi, & præceptum de honorando patre & matre, & judicia vulnerum & livorum, & punitiones quibus puniendi sunt peccatores, & ibi tentavit eum tentatione decimâ. Et dixit; Si audiendo audieris sermonem Dñi Dei tui, & quod rectum est coram eo feceris, & auscultaveris præceptis ejus, & servaveris omnia statuta ejus: omnes infirmitates quas posui super Ægyptios, non ponam illas super te: quòd si transgressi fueritis præcepta legis, immittentur super te; si conversi fueritis, removebo eas à te, quoniam ego Dominus sanans te. Venerunt autem in Elim, ubi erant duodecim fontes aquæ, fons pro unaquaque tribu, & septuaginta palmæ, è regione septuaginta seniorum Israel: & castrametati sunt ibi ad aquas.

Hier. 25. *Et oravit Moses coram Domino, & indicavit illi sermo Domini arborem Ardiphne, & projecit in medium aquarum, & dulcuerunt aquæ: ibi indicavit illis sermo Domini præcepta & ordines judiciorum, & ibi tentavit eum tentationibus, tentatione decimâ.*

Hier. 26. *Quoniam ego Dominus qui sermone meo sano te. 27. Et venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, ex adverso duodecim tribuum Israel, & septuaginta palmæ, ex adverso septuaginta seniorum Sanhedrin Israel.*

CAP. XVI.

Et profecti ex Elim venerunt tota congregatio Israel in desertum Sin, 1
quod est inter Elim & Sinai, decima quinta die mensis Ijar, ille erat mensis
secundus ex quo exierant è terra Ægypti. Illo die cessavit illis pasta 2
quam eduxerunt ex Ægypto, & murmuraverunt omnes filii Israel adversus Mosem & Aaronem in deserto. Et dixerunt illis filii Israel, Utinam 3
mortui essemus sermone Dñi in terra Ægypti, cùm sederemus juxta ollas
carnis, cùm comedentes panem saturaremur: quoniã eduxistis nos in desertum hoc, ad interficiendum universum cœtum hunc fame. Et dixit Dñs 4
Mosi; Ecce ego descendere facio vobis panem è cœlis, qui vobis est repositus ab initio: & exeant populus, & colligant rem diei in die suo, ut tentem eos si servent præcepta legis meæ annon. Et erit die sexto parabunt 5
quod afferent coram se ad edendum die Sabbathi, & miscebunt in domibus, & communicabunt in habitationibus suis propter afferentes ex hac
in illam, ut sit illis duplum respectu illius quod colligunt per singulos dies.
Et dixit Moses & Aaron omnibus filiis Israel; Vesperi & cognoscetis 6
quòd Dominus eduxerit vos liberatos è terra Ægypti. Et in aurora re- 7
velabitur vobis gloria divinæ majestatis Domini, cum auditæ fuerint coram ipso murmurationes vestræ coram Domino: nos enim quid sumus reputati, quòd murmuretis contra nos? Et dixit Moses; In hoc scietis cùm paraverit vobis Dominus vesperi carnem ad edendum, & panem in aurora ad satietatem, quòd auditæ sunt coram Domino murmurationes vestræ, quibus murmuratis contra ipsum; nos verò quid reputati sumus? non contra nos murmurationes vestræ, sed contra verbum Domini.

Hier. 7. *Et nos quid nos reputamur?*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

Gemitum autem fecit ad Dominum, docuitque eum Dominus ligNum quoddam, quo projecto in aquas, dulces factæ sunt aquæ: ibi posuit ei statutum ac judicium, & ibi tentavit eum, Dicens; Si auscultando auscultaveris voci Domini Dei tui, & quod decet in conspectu ejus feceris, & aurè præbueris mandatis ejus, ac observaveris omnia statuta ejus: omnem morbũ quod posui in Ægypto, non ponam super te, quia ego Dominus sanans te. Venerunt autem in Elim, & ibi duodecim fontes aquarum, & septuaginta arbores dactyli: resederuntque illic prope aquas.

CAP. XVI.

Mansiones autem removentes 1 ab Elim, venerunt omnis cœtus filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim & Sinai, quintadecimâ die mensis secundi, egressûs eorum de terra Ægypti. Et murmurabãt 2 omnis cœtus filiorũ Israel contra Mosheh & Aharon in deserto: Quibus- 3 xerũt filii Israel; Quis dabit (i. Utinam) mortui fuissemus per potentiam Domini in terra Ægypti, quando sedebamus juxta ollã carnis, & quando edebamus panem ad satietatem: quòd eduxistis nos in desertum hoc, ad interficiendum totum cœtũ istum fame. Dixitque Dominus ad Mo- 4 sheh; En ego pluiturus sum vobis panem è cœlo: & egredietur populus, & colliget demensum diei in die suo, ut tentem eum an ambulaverit in lege mea, nécne. Eritque, in die sex- 5 to parabunt quod introduxerint: & erit duplum supra id quod colligent quotidiè. Dixitque Mosheh & 6 Aharon omnibus filiis Israel; Vesperi scietis quòd Dominus eduxit vos è terra Ægypti. Et manè videbitis 7 gloriam Domini, eò quòd audivit murmurationes vestras contra Dñm: & nos, quid sumus quòd murmuretis contra nos? Dixit quoque 8 Mosheh; Cùm dederit vobis Dominus vesperi carnem ad comedendum, & panem manè ad saturandum: eò quòd audivit Dominus murmurationes vestras quas murmuratis contra eum: & nos, quid sumus? non contra nos murmurationes vestræ, sed contra Dominum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

9 ויאמר ואמר משה לאהרן אימר לכל כנישתא דבני ישראל קריבו קדם יי ארום
10 שמיען קדמויתכון: ויהי והוה במללות אהרן עם כל כנישתא דישראל
ואתפניו למדברא והא יקר שכינתא דיי אתגלי בענן יקרא: וידבר ומליל יי עם
11 משה למימר: שמעתי שמיעקדמית תורעמות בני ישראל מליל עשהון למימר
12 ביני שמשתא תיכלון בשרא ובצפרא תיכלון לחמא ותנדעון ארום אנא הוא יי
13 אלהכון: ויהי והוה ברמשא וסליקו פיסיונין וחפו ית משריתא ובצפרא הוה
14 אנחות טלא מתקדשא מיתקנא הי כפתורין חזור חזור למשריתא: ותעל וסליקו
ירושלמי 14 כבפורא: עננייא ואחיתו מנא עילוי אנחות טלא
והות על אנפי מדברא דקיק מסרנל דקיק
15 כגלידא על ארעא: וירון ובחמון בני ישראל והוון תמהין ואמרין אינש לחבריה
מאן הוא ארום לא ידעון מה הוא ואמר משה להון הוא להמא דאצטנע לכון מן
16 שירויא בשמי מרומא וכדון יהביה יי לכון למיכל: וה הדבר דין פתגמא דפקיד
יי לקוטו מניה גבר לפום מיכליה עומרא לגולגלתא מנין נפשתיכון גבר לפום
17 סכום אינשי משכניה תסבון: ועשו ועבדו כן בני ישראל ולקיטו מנא מאן
18 דסגני ומאן דאוער: וימדו ואכילו בעומרא לא אשתייר מן מכילתא מאן דאסגי
למילקט ודאוער למילקט לא חסר מן מכילתא גבר לפום מיכליה לקיטו: ואמר
19 ואמר משה להון גבר לא ישייר מניה עד צפרא: ולא ולא קבילו מן משה
20 ושיירו דתן ואבירם גוברייא חייביא מניה עד צפרא וארחש מורין וסרו ורגז
עליהון משה: וילקטו ויהוו מלקטין יתיה מן עידן צפרא עד ארבע שעין
21 דיומא אינש לפום מיכליה ומן ארבע
ירושלמי 21 הוה שיח: שעין ולהאל שחין שמשא עילוי
והוה שייח ומחעבד מבוען דמין ונגדין עד יומא רבא ואתיין חיון דכיין
ובעירן ושתין מניה והוו בני ישראל צדיין ואכלין יתהון: ויהי והוה ביומא
22 שתיתאה לקטו לחם בכפלא תרין עומרין לבר נש חד ואתו כל רברבי
23 כנישתא ותנו למשה: ויאמר ואמר להון משה הוא דמליל יי עבדתון
שבא שבת קודשא קדם יי למחר ירת דאתון צריכין למיפא מחר אפו יומא
דין ויית דאתון צריכין למבשלא מחר בשילו יומא דין ית כל מה דמשתייר
מן מה די תיכלון יומא דין אצנעא יתיה ויהי נטיר עד צפרא:

Et dixit Moses Aaroni; Dic ad universum cœtum filiorum Israel, 9
Accedite coram Domino: quoniam auditæ sunt coram eo murmura-
tiones vestræ. Et fuit dum loqueretur Aaron cum universo cœtu 10
Israel, & verterunt se ad desertum: & ecce gloria divinæ majestatis
Dei revelata est in nube gloriæ. Et loquutus est Dominus cum Mo- 11
se, dicendo: Audita est coram me murmuratio filiorum Israel: lo- 12
quere cum illis, dicendo; Inter vesperas comedetis carnem, auroræ
autem comedetis panem: & scietis quod ego sim Dominus Deus
vester. Et accidit vesperi, ut ascenderent coturnices, & cooperue- 13
runt castra: manè autem erat descensus roris sancti, parati veluti
mensæ per circuitum castrorum. Et ascenderunt nubes, & descen- 14
dere fecerunt Manna super descen-
sum roris: & erat in superficie Hieros. 14 *Tanquam pruina.*
deserti tenue lineatim positum,
tenue *inquam* tanquam pruina super terram. Et viderunt filii Israel, 15
& mirabantur, & dicebant quisque ad socium suum; Quid est? nam
nesciebant quid esset: & dixit Moses illis; Est panis qui reservatus
est vobis ab initio in cœlis excelsis, & jam dedit ipsum vobis Do-
minus in cibum. Hic est sermo quem præcepit Dominus; Colligite 16
ex eo quisque quantum sufficit ad vescendum: Gomer pro capite,
secundùm numerum animarum vestrarum, quisque secundùm numerum
hominum qui in tabernaculo suo sunt, accipietis. Et fecerunt sic fi- 17
lii Israel: & collegerunt Manna, quidam plus, alii minus. Et 18
cum metirentur per Gomer, nihil supererat ex mensura illi qui plus
collegerat; illi verò qui minus collegerat, nihil defuit de mensura:
singuli prout satis erat in cibum sibi collegerant. Et dixit Moses illis; 19
Nemo quisquam residuum faciat de eo usque ad auroram. Sed non 20
auscultârunt Mosi, sed residuum fecerunt Dathan & Abiram viri
peccatores de eo usque auroram, & produxit multiplices vermes
postquam putruisset: iratúsque est contra eos Moses. Et colligebant 21
ipsum à tempore matutino usque
ad quartam diei horam, unusquis- Hieros. 21 *Factum est liqui-*
que prout in cibum sibi satis erat: *dum.*
sed à quarta diei hora & dein-
ceps incalescebat sol super ipsum, & liquescebat, fiebatque fontes aqua-
rum, quæ fluebant usque ad mare magnum, & veniebant feræ mundæ &
bestiæ quæ bibebant ex eo, & Israelitæ venabantur & comedebant eas.
Accidit autem die sexto, collegerunt panem duplum, duo Gomer pro 22
unoquoque: & venerunt omnes principes congregationis, & indicârunt
Mosi. Et dixit illis Moses; Hoc quod loquutus est Dominus feciſtis, 23
quies sabbathi sancta coram Domino cras: id quod opus habetis co-
quere cras, coquite hodie; & quod opus habetis elixare cras, elixate ho-
die; & quicquid residuum fuerit de eo quod comedetis hodie, recondite
ipsum, & servetur usque ad auroram.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

9 * گفت مشه باهرن بگوي بهمه جماعتي پسراني يسرال نزديك شويد بپيش :: كه بشنويد مر
10 لندشهاي شما * بود چون سخن گفتن اهرن بهمه جماعتي پسراني يسرال روي كردند بآن
11 بيابان و اينك عزيزي :: ديدارشد در ابر * سخن گفت :: بمشه بگفتن * شنيدم مر لندشهاي
12 پسراني يسرال سخن گوي بايشان بگفتن ميانې ايوارها بخوريد گوشت ودر بامداد سير شويد نان
وبدانيد كه من :: خداي شما * بود در ايوار بر آمد مرغچه بپوشيد مر آن لشكرگاه و در
13 بامداد بود ريزش آن شب نم گرداگرد بلشكرگاه * بر آمد ريزش آن شب نم اينك ابر روي آن
14 بيابان خرد پوست بنده خرد چون سرما ريزه ابر آن زمين * بديدند پسزاني يسرال گفتند مرد
15 با برادري او نعمت است او كه نه دانستند چيست او گفت مشه بايشان او آن نان آنچه بداد :: بشما
16 بخوردن * اين آن سخن آنچه بفرمود :: بر چينيد ازو مرد بقدري خورش او پيمانهي بسرمردي
17 شماري جانهاي شما مردي بآنچه درخيمهي او بستانيد * بكردند همچنين پسراني يسرال برچيندند
18 آن بسيار چينا وآن اندك چينا * بپيمودند درپيمانه ونه زياد آمد آن بسيار چينا وآن اندك
19 [چينا] نه كم آمد مردي بقدري خورش او بر چيندند * گفت مشه بايشان مرد نه باقي گذارد
20 ازو تا بامداد * ونه شنيدند بمشه باقي گذاشتند مردمان ازو تا بامداد كرم گرفت كرمها گشت
21 شد خشم كرد ابر ايشان مشه * بر چيندند اويرا در بامداد دربامداد مرد بقدري
22 خورش او و گرم كند آن خورشيد بگذارد * بود در روز آن ششمي بر چيندند
نان دو بخشه دوآن پيمانه بيكّه بيامدند همه مهتراني جماعت آگاه كردند بمشه
23 * گفت بايشان او آنچه سخن گفت :: معطّلي معطّلي خاص يي فردا مر آنچه بپزيد
بپزيد و مر آنچه بجوشانيد بجوشانيد و مر همه آن زيادتي رها كنيد بشما بنگاهداشت
تا آن بامداد :

Dixitque Moshеh ad Aharon, Dic 9
toto cœtui filiorum Israel; Appropin-
quate coram Domino, quia audivit
murmurationes vestras. Fuit, quum 10
loqueretur Aharon ad totum cœtum
filiorum Israel, respexerunt ad deser-
tum, & ecce gloria Domini conspecta
est in nube. Et *locutus est Do-* 11
minus ad Moshеh, dicendo; Audivi 12
murmurationes filiorum Israel: lo-
quere ad eos, dicendo; Inter vesperas
comedetis carnem, & manè saturа-
bimini pane, scietisque quòd ego Do-
minus Deus vester. Fuit igitur, 13
vesperâ, ascendens avicula operuit
castra: manè verò fuit dissusio noc-
turni roris circumcirca in castris.
Cumq; *ascendisset dissusio noctiumi* 14
roris, en super faciē deserti erat mi-
nutum quid *cute inclusū, minutū sicut*
pruina super terram. Quum *vidis-* 15
sent filii Israel, dixerunt quisq; fra-
tri suo; Beneficium est ipsum: quia
ignorabant quid illud esset. Tum *di-*
xit Moshеh eis; Ipse est panis quem
dedit Dominus vobis ad vescendum.
Hoc est verbum quod præcepit Domi- 16
nus; Colligite ex eo, quisque pro ratio-
ne esūs sui, mensuram in capitum
computatione, juxta numerum ani-
marum vestrarum: quisque pro iis
quā in tentorio suo, accipietis. Fece- 17
runtq; sic filii Israel, & collegerunt,
multum colligens ac parum colligens.
Postea *mensi sunt in mensura: & non* 18
abundavit multum colligens, neque
parū colligens defecit: quisq; pro ra-
tione esūs sui collegerunt. Dixitque 19
Moshеh eis; Nemo relinquat ex eo
usque ad mane. Et non auscultārunt 20
Moshеh: nam *reliquerunt quidam*
ex eo usque mane, & vermiculatum
est vermes, fœtidúsque redditum
est: & iratus est in eos Moshеh.
Collegerunt itaque *illud unoquoque* 21
mane, quisque pro ratione esūs sui:
calefaciente autem sole, liquesce-
bat. Fuit autem *die sexto, colle-* 22
gerunt panis duplam portionē, duas
mensuras unicuique: venientes igi-
tur omnes principes congregationis,
notum fecerunt ipsi Moshеh: Quibus 23
dixit, Ipsum est quod locutus est Do-
minus; Cessatio, cessatio sanctа Do-
mino cras: quod coquetis, coquite;
& quod elixabitis, elixate: quic-
quid verò abundaverit, seponite vo-
bismet in custodia usque ad mane.

24 ויניחו ואצנעו יתיה עד צפרא היכמא דפקיד משה ולא סרי וריחשא לא הות
25 ביה: ויאמר ואמר משה אכלוהי יומא דין ארום שבתא יומא דין קדם יי יומא
26 דין לא תשכחוניה בחקלא: ששת שיתא יומין תלקטוניה וביומא שביעאה
27 דהוא שבתא לא יהי ביה מנא נחית: ויהי והוה ביומא שביעאה נפקו מן
28 רשיעי עמא למלקוט מנא ולא אשכחו: ויאמר ואמר יי למשה עד אימת
29 אתון מסרבין למנטור פיקודי ואוריתי: ראו חמון ארום יי יהב לכון ית שבתא
בגין כן הוא יהיב לכון ביום שתיתאה לחים לתרין יומין שרון גבר באתריה
ולא תטלטלון מדעם מרשותא לרשותא בר מארבעא נרמידי ולא יפוק אינש
30 מאתריה למיילא לבר מחרין אלפין נרמידי ביומא שביעאה: וישבתו ונחו
31 עמא ביומא שביעאה: ויקראו וקרון בית ישראל ית שמיה מנא והוא כבר
זרע כוסבר חיור וטעמיה כאשישין
בדבש: ויאמר ואמר משה דין פתגמא דפקיד יי לאצנעא מלי עומרא מניה
למטרא לדריכון מן בגלל דייחמון דריא מסרבייא ית לחמא דאוכלית יתכון
במדברא בדנפקותי יתכון מארעא דמצרים: ויאמר ואמר משה לאהרן סב
צלוחירת דפחר חדא והב תמן מלי עומרא מנא ואצנע יתיה קדם יי למטרא
לדריכון: כאשר היכמא דפקיד יי ית משה ואצנעיה אהרן קדם סהדותא
למטרא: ובני ובני ישראל אכלו ית מנא ארבעין שנין בחיוהי דמשה עד
מיתיהון לארעא מיתיבא ית מנא אכלו ארבעין יומין בחר מותיה עד דעברו
יורדנא ושלו לסייפי ארעא דכנען: והעמר ועמרא חד מן עשרא לתלת סאין
הוא:

יז

1 ויסעו ונטלו כל בנישתא דבני ישראל ממדברא דסין למטלניהון על מימרא דיי
ושרו ברפידים אתרא דבטילו אידיהון ממצוותא דאוריתא ואתיבשו מבועיא
2 ולא הוה מוי למשתי לעמא: וירב ונצו רשיעי עמא עם משה ואמרו הב לן
מוי ונשתי ואמר להון משה מה נצן אתון עמי ומה מנסן אתון קדם יי: ויצמא
3 תמן עמא למוי ואתרעם עמא על משה ואמר למא דנן אסיקתנא ממצרים
להקטלא יתנא ית בנינא וית גיתנא בצחותא:

Et reposuerunt ipsum usque ad auroram, quemadmodum præceperat 24
Moses: nec computruit, nec vermis erat in eo. Et dixit Moses; 25
Comedite ipsum hodie, quoniam sabbathum est hodie coram Domino:
die hoc non invenietis ipsum in agro. Sex diebus colligetis ipsum: 26
die autem septimo, qui sabbathum est, non descendet in eo Manna.
Accidit autem die septimo, exierunt ex improbis populi ad colligen- 27
dum Manna: sed non invenerunt. Et dixit Dominus Mosi; Quousque 28
vos renuitis servare præcepta mea & legem meam. Videte; quo- 29
niam dedit vobis Deus sabbathum, propterea ipse dedit vobis die sexto
panem pro duobus diebus: manete quisque in loco suo, neque mi-
gretis ullo modo à ditione in ditionem, exceptis quatuor cubitis, &
ne exeat homo è loco suo ad ambulandum, ultra duo millia cubito-
rum die septimo. Et quieverunt populus die septimo. Et vocârunt 30
domus Israel nomen ejus Manna: 31
& erat quasi semen coriandri, al-
bum, & gustus ejus instar placen-
tarum frixarum cum melle. Et 32
dixit Moses; Hic est sermo quem
præcepit Dominus, ut reponatis
plenum Gomer ex eo, ut servetur in generationes vestras: ut vide-
ant generationes rebelles panem, quo cibavi vos in deserto, cum
eduxi vos è terra Ægypti. Et dixit Moses Aaroni; Tolle vas unum 33
testaceum, & pone illic plenum Gomer Manna: & repone ipsum co-
ram Domino ut servetur in generationes vestras. Quemadmodum 34
præcepit Dominus Mosi, ita reposuit ipsum Aaron coram testimo-
nio in custodiam. Filii autem Israel comederunt Manna quadraginta 35
annis in vita Mosis, donec venissent in terram habitationis: Manna
comederunt quadraginta diebus post mortem ipsius, donec transirent
Jordanem, & ingrederentur in extremitates terræ Canaan. Gomer 36
autem decima pars est trium satorum.

Hieros. 31. *Tanquam semen coriandri, album, & gustus ejus instar placentarum frixarum cum melle.*

CAP. XVII.

ET profecta est universa congregatio filiorum Israel ex deserto Sin 1
per profectiones suas, juxta verbum Domini: & castrametati sunt in
Rephidim, loco ubi otiosæ fuerunt manus eorum à præceptis legis,
itaque exaruerunt fontes, nec erant aquæ ad bibendum populo. Et 2
rixati sunt improbi populi cum Mose, & dixerunt; Da nobis aquas,
ut bibamus: quibus respondit Moses; Quid rixamini vos mecum?
Quid vos tentatis coram Domino? Sitivitque ibi populus aquam, & 3
murmuravit populus contra Mosem: & dixit; Quid hoc ascendere fe-
ciftis nos ex Ægypto, ad occidendum nos & filios nostros & pecora
nostra siti?

ירושלמי 31 כְּזֶרַע דְּכוֹסְבָּר חִוָּר וְטַעֲמֵיהּ כְּשִׁפּוֹן בִּדְבָשׁ:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

24 * رها كردند اويرا تا آن بامداد چون آنچه بفرمود مشه ونه كنده شد وكرم نه بود درو * 25 گفت
مشه بخوريد اويرا اين روز كه معطّل اين روز ست اين روز نه يابيد اويرا در دشت * 26 شش روزها بر
چينيد اويرا و در روز آن هفتمي معطّل نه باشد درو * بود در روز آن هفتمي بيرون 27
آمدند ازان [قوم] ببر چيندن ونه يافتند * گفت [يي] بمشه تا كي نا كام باشيد بنگاه 28
داشتن فرمانهاي من و شريعتهاي من * ببينيد كه يي بداد بشما آن معطّلي ابر همچنين 29
او دها بشما در روزي آن ششمي ناني دو روزه بنشينيد مرد بجاي او نه بيرون آيد مرد از
مقامي او در روزي آن هفتمي * معطّل شدند آن قوم در روز آن هفتمي * بخواندند خاندانی 30 31
يسرال مر نامي او منّا او چون تخمي گشنيز سفيد و مزهي او چون زلبيا در عسل * گفت مشه 32
اين آن سخن آنچه بفرمود يي پري آن پيمانه ازو بنگاهداشت بعصرهاي شما بسبب ببينند مر آن
نان آنچه بخوراندم شمارا در بيابان در بيرون آوردي من شمارا از زميني مصر * گفت مشه باهرن 33
بستان صراحي يكه و بده آنجا پري آن پيمانه منّا و رها كن اويرا پيش يي بنگاه داشت
بعصرهاي شما * چون آنچه بفرمود يي بمشه رها كرد اويرا اهرن پيش آن گواه گرفت بنگاه 34
داشت * و پسراني يسرال بخوردند مر آن منّا چهل سال تا آمدن ايشان بزميني نشستن مر آن منّا 35
بخوردند تا آمدني ايشان بكناري زميني كنعن * و آن پيمانه ده يك آن قفيز او * 36

* فصل هفتدهم *

1 * منزل بر داشتند همه جماعتي پسراني يسرال از بيابانی سين بمنزلهاي ايشان ابر امري يي فرود
2 آمدند در رفيديم ونيست آب باهنجيدن آن قوم * خصومت كرد آن قوم اوازي مشه گفتند
بدهيد بايما آب و بياهنجيم گفت بايشان مشه چه خصومت كنيد اوازي من چه آزمايش
3 كنيد مر يي * تشنه شد آنجا آن قوم باب لندش كرد آن قوم ابر مشه گفت چرا اين بر
آوردي ايمارا از مصر بكشتن مرا و مر فرزندانی من و مر رمهي من در تشنگي *

Et sepositerunt illud usque ad mane, 24
quemadmodū præceperat Mosheh:
neque fœtidum redditum est, neque
vermis fuit in eo. Dixitque Mo- 25
sheh; Comedite illud hodiè, quia ces-
satio est hodiè Domino: hodiè non in-
venietis illud in agro. Sex diebus 26
colligetis illud: die verò septimo ces-
satio, non erit in eo. Fuit autem die 27
septimo egressi sunt de populo ad col-
ligendum, & non invenerunt. Di- 28
xitque Dominus ad Mosheh; Usque
quò noluerit is custodire præcepta
mea ac leges meas? Videte quòd Do- 29
minus dedit vobis cessationem, prop-
terea ipse dat vobis die sexto pa-
nem bidui: sedete quisque in loco
suo, ne egrediatur vir è loco su in
die septimo. Et cessârunt populus 30
die septimo. Vocârunt autem fa- 31
milia Israel nomen ejus Manna: est
sicut semen coriandri, album: & sa-
por ejus tanquam lagani in melle.
Dixitque Mosheb, Hoc est ver- 32
bum quod præcepit Dominus; Ple-
nitudo mensuræ erit ex eo ad custo-
diam in secula vestra, ut videant
panem quo cibavi vos in deserto,
quando eduxi vos è terra Ægypti.
Et dixit Mosheb ad Aharon; Tolle 33
lagenam unam, & da illic plenitu-
dinem mensuræ Manna, & repone il-
lud coram Domino, ad custodiam in
secula vestra. Quemadmodum præ- 34
cepit Dominus ipsi Mosheb, sepositt
illud Aharon coram Testimonio in
custodiam. Porrò filii Israel come- 35
derunt Manna quadraginta annis,
usque in adventum ipsorum in terram
residendi. Manna comederunt usq; in
adventum ipsorum ad oram terræ
Chenaan. Mensura verò decima 36
pars modii est.

CAP. XVII.

MAnsiones itaque removerunt 1
totus cœtus filiorum Israel à deserto
Sin per mansiones suas juxta man-
datum Domini, devenerunt in Rephi-
dim, & non erat aqua populo ad bi-
bendum. Unde jurgium fecit popu- 2
lus cum Mosheb, dicentes; Date no-
bis aquam ut bibamus. Quibus re-
spondit Mosheb; Quid jurgium faci-
tis cum me? quid tentatis Dominum?
Sitibundus igitur facto est ibi popu- 3
lus propter aquam, murmuravitq; po-
pulus contra Mosheb, dicens; Quare
hoc, extulisti nos ex Ægypto, ad in-
terficiendum me & filios meos ac
greges meos siti?

ויצע וְצַלִּי מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ לְמֵימַר מַה־ אֶעְבַּד לְעַמָּא הָדֵין תּוּב קְלִיל וְעוֹד 4
וְהֵינוּן רָגְמִין יָתִי : ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה עְבַר קֳדָם עַמָּא וּדְבַר עִמָּךְ מִסָּבֵי 5
יִשְׂרָאֵל וְחוּטְרָךְ דְּמָחֵית בֵּיהּ יַת נַהֲרָא דְּבַר בִּידָךְ וְאִיזֵיל לָךְ מִן קֳדָם
תּוֹרְעֲמָתְהוֹן : הַנְנִי הָאֲנָא קָאֵים קֳדָמָךְ תַּמָּן בְּאַתְרָא דְּתֶחֱמֵי רוּשָׁם רַיְגְלָא 6
בְּחוֹרֵב וְתִמְחֵי בֵּיהּ בְּטִינָר חוּטְרָךְ וְיִפְקוּן מִנֵּיהּ מַוֵי לְמִשְׁתֵּי וְיִשְׁתּוּן עַמָּא וְעָבַד
הֵיכְדֵין מֹשֶׁה קֳדָם סָבֵי יִשְׂרָאֵל : ויקרא וּקְרָא שְׁמָא דְּאַתְרָא הַהוּא נְסִיוֹנָא 7
וּמַצּוּתָא בְּגִין דְּנָצוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם מֹשֶׁה וּבְגִין דְּנַסַּיִן קֳדָם יְיָ לְמֵימַר הֲאִין
קוּשְׁטָא אִיקַר שְׁכִינְתֵּיהּ דַּיְיָ שַׁרְיָא בֵּינָנָא אִין לָא : ויבא וְאָתָא עֲמָלֵק מֵאֲרַע 8
דָּרוֹמָא וְשַׁוֵּר בְּלֵילְיָא הַהוּא אֶלֶף וְשִׁית מְאָה טְלִין וּמִן בְּנֶלַּל מַצּוֹתָא דְּדָוִד
בֵּינֵי עֵשָׂו וּבֵינֵי יַעֲקֹב אִתָּא וְאַנַּח קְרָבָא עִם יִשְׂרָאֵל בִּרְפִידִים וְהָוֹה נָסִיב וְקָטִיל
נִיבְרִין מְדַבְּרִית דִּן דְּלָא הֲוֹה עָנָנָא מַקְבִּיל יַתְהוֹן מִן בְּנֶלַּל פּוּלְחָנָא נוּכְרָאֵי 9
דִּי בֵּינֵיהוֹן : ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה לִיהוֹשָׁעַ בְּחַר לָנָא נוּבְרִין וּנְפוֹק וּנְסַב קְרָב
בְּפוּקְדָנָא וְנִצְחֵנִי קוּרְבָא וּפוּק מִתְּחוֹת עֲנָנֵי יְקָרָא וְסַדַּר סִדְרֵי קְרָבָא לְקֳבֵיל
מַשִּׁירַיִן עֲמָלֵק מָחָר אֲנָא קָאֵים בְּצוֹמָא מְעַתַּד בְּחֻבָיוֹת אַבְהָתָא דִּישֵׁי עַמָּא וְחֻכְמַת
אִיסְתָּתָא דְּמִתִּילַן לְנִלְיְמְתָא וְחוּטְרָא דְּאִתְעֲבִידוּ בֵּיהּ נִיסִּין מִן קֳדָם יְיָ בִּידִי :
ויעש וְעָבַד יְהוֹשָׁעַ הֵיכְמָא דְּאָמַר לֵיהּ מֹשֶׁה לַאֲנָחָא קְרָבָא בַּעֲמָלֵק וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן 10
וְחוּר סְלִיקוּ לְרֵישׁ רְמְתָא : וחיה וַהֲוָה 11
כַּד וָקִיף מֹשֶׁה יְדוֹי בְּצְלוֹ וּמְתַנְּבְרִין
דְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְכַד הֲוֹה מָנַח יְדוֹי מִן
לְמֵצְלֵיָא וּמְתַנְּבְרִין דְּבֵית עֲמָלֵק : וידי
וִידוֹי דְמֹשֶׁה הֲווֹ יַקִּירִין מִן בְּנֶלַּל דְּעִבֵּב 12
קְרָבָא לְמֵחַר וְלָא אוֹדְרוּ בְּיוֹמָא הַהוּא
לְפוּרְקָנָא דְּיִשְׂרָאֵל וְלָא הֲוֹה יָכִיל לְמִזְקְפְהוֹן בְּצְלוֹ וּמִן דְּהֲוֹה צָבֵי לְמַנּוּפֵי
נַבְּשֵׁיהּ נְמִיבוּ אַבָּנָא וְשַׁוִּיוּ תְּחוֹתוֹי וְיָתֵיב עֲלַוֹהִי וְאַהֲרֹן וְחוּר מְסָעֲדִין לִידוֹי מִכָּא
חַד וּמִכָּא חַד וַהֲוֹאָה יְדוֹי פְּרִיסִין בְּהֵימְנוּתָא בְּצְלוֹ וְצוֹמָא עַד מְטָמְעַ שִׁמְשָׁא :
ויחלש וּתְבַר יְהוֹשָׁעַ יַת עֲמָלֵק דְּקַטֵּיל רֵישֵׁי גִיבְרַיָּא דְּעַמֵּיהּ עַל פּוּם מֵימְרָא דַּיְיָ 13
בְּקֻטִילַת סַיְיפָא : ויאמר וַאֲמַר יְיָ 14
לְמֹשֶׁה כְּתוֹב דָּא דוּכְרָנָא בְּסִפְרָא סָבְיָא
דְּמִלְקַדְמִין וְשַׁוִּי פִּתְגָמַיָּא הָאֵינוּן
בְּמִשְׁמְעֵיהּ דִּיהוֹשָׁעַ אֲרוּם מֵימְחָא אֶמְחֵי
יַת דּוּכְרַן עֲמָלֵק מִתְּחוֹת שְׁמַיָּא : ויבן
וּבְנָא מֹשֶׁה מַדְבְּחָא וּקְרָא שְׁמֵיהּ מֵימְרָא 15
דַּיְיָ דֵּין נִסָּא דִילִי דְּנִסָּא דְּעָבַד אַתְרָא
בְּנִינִי הוּא : ויאמר וַאֲמַר אֲרוּם קַיָּם 16
מֵימְרָא דַּיְיָ בְּכוּרְסֵי יְקָרֵיהּ דְּהוּא
בְּמֵימְרֵיהּ יַנִּיחַ קְרָבָא בְּדָבְרִית עֲמָלֵק
וְיִשֵּׁיצֵי יַתְהוֹן לְתִלְחֵי דַּרְיָא מִדְּרָא דְּעַלְמָא דֵּין וּמִדְּרָא דְּמָשִׁיחָא וּמִדְּרָא דְּעַלְמָא דְּאָתֵי :

ירושלמי 11 וַהֲוֹה כַּד וָקִיף מֹשֶׁה
יְדוֹי בְּצְלוֹ הֲוֹ בֵית יִשְׂרָאֵל מִתְנַבְּרִין
וְכַד הֲוֹה מָנַע יְדוֹי מִלְּצַלּוֹי הֲוֹן בֵּית
עֲמָלֵק מִתְנַבְּרִין וְנָפְלִין בְּסִדְרֵי קְרָבָא :
12 וִידוֹי דְמֹשֶׁה הֲווֹ וְקִפָּן בְּצְלוֹ :

ירושלמי 16 וַאֲמַר שְׁבוּעָה נַפְקַת
מִתְּחוֹת כּוּרְסֵי יְקָרָא דְּרִבּוֹן כָּל עָלְמָא
יְיָ מַלְכָּא קַדְמָאָה דַּעֲתִיד לְמִתַּב עַל
כּוּרְסְיֵהוֹן דְּמַלְכוּתֵיהּ דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הוּא
שָׁאוּל בַּר קִישׁ וְהוּא יְסַדֵּר סִדְרֵי קְרָבָא
כָּל קֳבֵיל דְּבֵית עֲמָלֵק וְיִקְטוֹל יַתְהוֹן
וּמָה דְּמִשְׁתַּיֵר מִנְּהוֹן יְשֵׁיצוֹן יַתְהוֹן מָרְדַּי
וְאֶסְתֵּר יְיָ בְּמֵימְרֵיהּ אֲמַר לְשֵׁיצָיָא יַת
דְּכָרְנֵיהּ דַּעֲמָלֵק לְדָרֵי דָרִין :

Et oravit Moſes coram Domino, dicendo; Quid faciam populo hu- 4
ic? rurſus minimo minus & ipſi lapidabunt me. Et dixit Dominus 5
Moſi; Tranſi coram populo, & accipe tecum de ſenioribus Iſrael:
& virgam tuam, qua percuſſiſti fluvium, accipe in manu tua, &
abi tibi à facie murmurationum eorum. Ecce ego ſto coram te ibi, 6
in loco in quo conſpicies veſtigium pedis in Horeb, & percuties
petram virgâ tuâ, & exibunt ex ea aquæ ad bibendum, & bibent
populus: & fecit ſic Moſes coram ſenioribus Iſrael. Et vocavit no- 7
men loci illius, Tentatio & contentio: eò quòd contenderunt filii
Iſrael cum Moſe; & tentaviſſent coram Domino, dicendo; An eſt
verum gloriam divinæ majeſtatis Dei habitare inter nos an non?
Et venit Amalek è terra auſtrali, & ſaltavit ea nocte mille & ſex- 8
centa milliaria: & propter litem quæ intercedebat inter Eſau & Ja-
cob, venit & iniit prælium cum Iſraele in Rephidim, & accipiebat
& interficiebat viros domus Dan, eò quòd nubes non amplecteretur
eos, propter idololatriam quæ inter eos vigebat. Et dixit Mo- 9
ſes Joſue; Elige nobis viros fortes & robuſtos in mandatis, qui vic-
toriam adipiſcantur in bello; & exi de ſub nubibus gloriæ, & inſtrue
aciem è regione turmarum Amalek: cras ego ſtabo in jejunio paratus
in meritis patrum populi principum, & meritis matrum quæ aſſi-
milantur collibus, & virga qua facta ſunt miracula à facie Domini
in manu mea. Et fecit Joſue ſicut dixerat illi Moſes, ad conferen- 10
dum prælium contra Amalek: & Moſes & Aaron & Chur aſcende-
runt in caput collis. Et factum eſt cùm levaret Moſes manus ſuas in 11
oratione, tum vincebant domus
Iſrael: cùm autem cohibebat ma-
nus ſuas ab oratione, tum vince-
bant domus Amalek. Porro ma- 12
nus Moſis erant graves, eò quòd
retardâſſet prælium in diem craſti-
nam, neque paratus eſſet eo die
in redemptionem Iſrael, neque
poterat erigere eas in oratione;
propterea autem quod volebat af-
fligere animam ſuam, acceperunt lapidem & poſuerunt ſub eo, & ſe-
dit ſuper ipſum: & Aaron & Chur ſuſtentabant manus ejus, hinc
unus, illinc alter; fueruntque manus ejus expanſæ cum firmitate in
oratione & jejunio uſque ad occaſum ſolis. Et fregit Joſue Amalek, 13
nam ſuccidit capita fortium populi ejus, juxta os ſermonis Domini,
occiſione gladii. Et dixit Dominus Moſi; Scribe hoc in memoriam 14
in libro ſeniorum priſcorum, &
pone hæc verba in auribus Joſue:
quoniam delendo delebo memori-
am Amalek de ſub cœlo. Et ædi- 15
ficavit Moſes altare, & vocavit
nomen ejus, Sermo Domini hic
vexillum meum: quoniam *inquit*
ſignum quod fecit *hoc* loco pro-
pter me eſt. Et dixit; Quoniam 16
juravit ſermo Domini per ſolium
gloriæ ſuæ, quod ipſe ſermone
ſuo præliabitur contra eos qui ſunt
domus Amalek, & perdet eos in
tres generationes: à generatione hu-
jus ſeculi, & ab ætate Meſſiæ, &
ab ætate ſeculi venturi.

Hieroſ. 11 *Et accidit cum levaret Moſes manus ſuas in oratione, erant fortiores domus Iſrael: quando autem prohibebat manus ſuas ab oratione erant domus Amalek vincentes, & Iſraelitæ cadentes acie belli.* 12 *Et manus Moſis fuerunt levatæ in oratione.*

Hieroſ. 16 *Et dixit; Juſjurandum exiit de ſub ſolio gloriæ Domini, omnis ſeculi Dei; Rex primus, qui ſeſſurus eſt ſuper ſolium regni filiorum Iſrael, eſt Saul filius Kis, qui inſtructâ acie adorſurus eſt domum Amalek, & interfecturus eſt eos: et quod reliquum erit ex eis perdet eos Mordochai et Eſther. Dominus ſermone ſuo dixit, ſe perditurum memoriam ipſius Amalek in ætates ætatum.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نمازكرد مشه بيي گفت چه كنم بقومي آن اين نيز اندك و سنگسار كنند مرا * گفت يي بمشه 4
بگذر پيش آن قوم وبستان اوازي تو از پيراني يسرال وعصاي تو آنچه بزدي درو مر آن 5
رود بستان در دستي تو وبروي * اينك من استيده پيش تو آنجا ابر آن كمر درحرب وبزني 6
در كمر وبيرون آيند از و آب و بياهنجد آن قوم بكرد همچنين مشه بچشماني پيراني يسرال * بخواند 7
نامي آن جا مسّه ومريبه ابر خصومت پسراني يسرال وابر آزمايش كردي ايشان [مر يي] بگفتن ها هست
8 در ميان ما اكرنه * بيامد عملق وكارزار كرد اوازي يسرال در رفيديم * گفت مشه بيهوشع 9
گزين كن بايما مردمان وبيرون رو وكارزار كن درعملق فردا من استاده ابر سري آن چكاد
وعصاي آن خداي در دستي من * بكرد يهوشع چون آنچه گفت باو مشه بكارزار كردن در عملق 10
ومشه واهرن و حور بر آمدند سري آن چكاد * وبود چون آنچه بلند كند مشه دستي او جبّار 11
شود يسرال وچون آنچه رها كند دستي او جبّار شود عملق * ودستهاي مشه گران بستاند سنگ 12
وبنهادند فرود او وبنشست ابر او واهرن و حور بگرفتند در دستهاي او از اين يكّه و از اين
يكّه بود دستهاي او استوار تا آمدن آن خورشيد * ضعيف كرد يهوشع مر عملق ومر قومي او 13
بتيغي شمشير * گفت يي بمشه بنويس اين ياد كرد در كتاب و بنه در حضوري يهوشع كه محو كردن 14
محو كنم مر ياد كرد عملق از فرود آن آسمان * آبدان كرد [مشه] مذبح بخواند نامي او يي مكجن 15
كنندهي من * گفت كه قدرت ابر تختي جلالت كارزار يي در عملق از عصر بعصر * 16

Et oravit *Moſheh* ad Dominum, di- 4
cens; Quid faciã populo huic? adhuc
paululum, & lapidabunt me. Dixit 5
Dominus ad *Moſheh*; Tranſi coràm po-
pulo, & tolle tecum de ſenioribus Iſ-
rael: virgam quoque tuam quâ per-
cuſſiſti flumen, tolle in manu tua, &
abi. En ego ſtaturus ſum coram te ibi 6
ſuper fornicem rupis in Horeb, & per-
cuties fornicem, et egredientur ex eo
aquæ, & bibet populus. Fecit; Mo-
ſheh ſic in oculis ſeniorum Iſrael. Et 7
vocavit nomen loci, Maſſah et Meri-
bah, propter jurgium filiorum Iſrael,
& quòd tentâſſent Dominum, dicen-
do; An eſt Dominus in medio noſtrùm,
nécne? Venit autem *Amalec*, & pu- 8
gnavit cum Iſrael in Rephidim. Di- 9
xitque *Moſheh* ad *Jehoſhua*; Selige
nobis viros, & egredere et pugna cum
Amalec: cras ego ſtaturus ſum ſuper
verticem jugi, cum virga Dei in ma-
nu mea. Et fecit *Jehoſhua* quemad- 10
modum dixerat ei *Moſheh*, pugnando
cum Amalec: *Moſheh* autẽ, & Aha-
ron, & Hur aſcenderunt verticem
jugi. Fuitque, quum elevaret Mo- 11
ſheh manũ ſuam, prævalebat Iſrael:
quando verò demittebat manũ ſuã,
prævalebat Amalec. Porrò manibus 12
Moſheh gravib^, acceperunt lapidẽ,
ac poſuerunt ſubter eũ, et ſedit ſuper
illum: Aharon verò et Hur tenebant
manus ejus, hinc unus, & indè alter:
& fuit utraque manus ejus firma uſ-
que ad deſcenſum ſolis. Debilitavitq; 13
Jehoſhua ipſum Amalec & populum
ejus mucrone gladii. Et dixit Domi- 14
nus ad *Moſheh*; Scribe hoc pro memo-
riali in libro, et pone in præſentia Je-
hoſhua, quòd delendo delebo memori-
ale Amalec de ſubter cœlum. Et ædi- 15
ficavit *Moſheh* altare, cujus nomen
vocavit; Dominus eſt miraculorum
operator meus. Dixitque, quòd per 16
potentiã ſuper thronum Majeſtatis,
bellum Domino cum Amalec à ſecu-
lo in ſeculum.

תרגום יונתן בן עוזיאל

ס ס ס

יח

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

SECT. XVII.

CAPUT XVIII.

וישמע יתרו ושמע יתרו אונוס מרין חמוי דמשה ית כל מאן דעבד יי למשה 1
ולישראל עמיה ארום אפיק יי ית ישראל ממצרים : ויקח ודבר יתרו חמוי 2
דמשה ית צפורה אנתתיה דמשה בתר דשלחה מלותיה כד הוה אויל למצרים :
ואת שני ויית תרין בנהא דשום חד גרשום ארום אמר דייר הויתי באראע 3
נוכראה דלא ידידי היא : ושם ושום חד אליעזר ארום אמר אלהא דאבא הוה 4
בסעדי ושיזבני מחרבא דפרעה : ויבא ואתא יתרו חמוי דמשה ובנוי דמשה 5
ואינתתיה ליות משה למדברא דהוא שרי תמן סמיך לטוורא דאתגלי עלוי
יקרא דיי למשה מן שירויא : ויאמר ואמר למשה אנא חמוך יתרו אתי לוותך 6
לאתגיירא ואין לא תקבל יתי בגיני תקבל בנין אנתתך ויתרין בנהא דעמה :
ויצא ונפק משה מיתחות ענגא יקרא לקדמות חמוי וסגיד ונשיק ליה וגייריה 7
ושיילו גבר לחבריה לשלם ואתו למשכן בית אולפנא : ויספר ויתני משה
לחמוי ית כל מה דעבד יי לפרעה ולמצראי על עיסק ישראל ית כל עקתא
דאשכחתנון באורחא על ימא דסוף ובמרה וברפידים והיך אנח עמהון עמלק
ושיזבינון יי : ויחד ובדח יתרו על כל טבתא דעבד יי לישראל דיהב להון מנא 9
ובירא ודי שיזבינון מן ידא דמצראי : ויאמר ואמר יתרו ברוך שמא דיי דשיזיב 10
יתכון מן ידא דמצראי ומן ידא דפרעה דשיזיב ית עמא מיתחות מרורות מצראי :
עתה ידעון חכימית ארום תקיף הוא יי על כל אלהיא ארום בפתגמא דארשיעו 11
מצראי למדין ית ישראל במיא עליהון הדר דינא לאיתדנא במיא : ויקח
ונסיב יתרו עלוון ונכסת קודשין קדם יי ואתא אהרן וכל סבי ישראל למיכול 12
לחמא עם חמוי דמשה קדם יי ומשה הוה קאי ומשמש קדמיהון : ויהי והוה 13
ביומא דבתר יומא דכפורי ויתיב משה למדין ית עמא וקם עמא קדם משה
מן צפרא עד רמשא : וירא וחמא חמוי דמשה ית כל דהוא טרח ועביד 14
לעמיה ואמר מה פתגמא הדין דאנת עביד לעמא מה דין אנת יתיב לבלחודך
ולמדון וכל עמא קיימין קדמך מן צפרא עד רמשא : ויאמר ואמר משה לחמוי 15
ארום אתין לוותי עמא למחבוע אולפן מן קדם יי : כי יהיה ארום יהי להון 16
דינא אתאן לוותי ודיינא בין גברא ובין חבריה ומהודעא להון ית קיימיא
דיי וית אורייתיה :

וישמע יתרו כהן מדין חמו משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא יי את ישראל ממצרים : ויקח יתרו חתן משה את צפורה אשת משה אחר שלוחיה : ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה : ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצלני מחרב פרעה : ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה המדברה אשר הוא חנה שם הר האלהים : ויאמר אל משה אני חתנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה : ויצא משה לקראת חתנו וישתחו וישק לו וישאלו איש לרעהו לשלום ויבאו האהלה : ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה יי לפרעה ולמצרים על אודות ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצלם יי : ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה יי לישראל אשר הצילו מיד מצרים : ויאמר יתרו ברוך יי אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים : עתה ידעתי כי גדול יי מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם : ויקח יתרו חתן משה עולה וזבחים לאלהים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים : ויהי ממחרת וישב משה לשפט את העם ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב : וירא חתן משה את כל אשר הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב : ויאמר משה לחתנו כי יבא אלי העם לדרש אלהים : כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חקי האלהים ואת תורתיו :

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

فصل هشتدهم * بشنيد يترو مهتري مدين خسر موسه مر همه آنچه بكرد خدا بموسه 1
وبيسرال قومي او كه بيرون آورد يي مر يسرال از مصر * بستاند يترو خسر موسه مر صفوره زني 2
موسه پسي فرستادن آن * ومر دو پسراني او آنچه نامي آن يكه جرشم كه گفت غريب بودم درزميني 3
بيگانه * ونامي آن يكه اليعزر كه خداي پدري من دياري من وخلاص كرد مرا ازشمشيري 4
فرعه * بيامد يترو خسر موسه وپسراني او وزني او بموسه بآن بيابان آنچه او فرود آيا آنجا كوه آن 5
خداي * گفت بموسه من خسوري تو يترو بيامد بتو وزني تو ودو پسراني آن اوازي آن * 6
* بيرون آمد موسه بپديرهي خسوري او سجود كرد وبوسه داد باو بپرسيدند مرد بياري او 7
بسلامتي بيامدند بآن خيمه * حكايت كرد موسه بخسوري او مر همه آنچه بكرد يي بفرعه 8
وبمصريان ابر سبب يسرال مر همه دشخواري آنچه بيافت ايشانرا درراه وخلاص كرد ايشانرا
خدا * شادي كرد يترو ابر همه آن نيكويي آنچه بكرد يي بيسرال آنچه خلاص كرد اويرا ازو 9
دستي مصريان * گفت يترو آفرين است يي آنچه خلاص كرد شمارا از دستي مصريان وازدستي فرعه 10
آنچه خلاص كرد مر آن قوم از فرود زحمتي مصريان * اكنون دانستم كه بزرك است يي ازهمه آن 11
معبودان كه درسخن آنچه شوخي كردند ابر ايشان * بستاند يترو خسوري موسه قربان 12
وذبحتها بخدا بيامد اهرن وهمه پيراني يسرال بخوردني نان اوازي خسوري موسه بپيش آن خدا *
* بود از ديگر روز بنشست موسه بحكم كردن مر آن قوم بياستاد آن قوم ابر موسه از آن بامداد تا آن 13
ايوار * بديد خسوري موسه مر همه آنچه او كنا بقوم گفت چه آن سخن آن اين آنچه تو كنا بقوم چه 14
معني تو نشينا بتنهايي تو وهمه آن قوم استاده ابر تو از بامداد تا ايوار * گفت موسه بخسوري 15
او كه بيايد بمن آن قوم بطلب كردني خدا * كه باشد بايشان سخن آيان بمن وحكم كنم 16
ميانى مرد وميانى ياري او وبدايانم مر رسمهاي خدا ومر شريعتهاي او *

CAP. XVIII.

Audivit autem Jethro princeps 1
Midjan ſocer Moſheb, omne quod fecerat Dominus ipſi Moſheb et Iſrael populo ſuo, quòd eduxiſſet Dominus Iſrael ex Ægypto. Tulitque Jethro 2
ſocer Moſheb Sipporah uxorem Moſheb poſt dimiſſionem ejus. Et 3
duos filios ejus: quorum nomen unius, Gerſhom, quia dixit, Peregrinus fui in terra aliena. Et nomen alterius, 4
Eliezer: quia Deus patris mei in auxilium meum, & ſalvavit me à gladio Pharaonis. Pervenit autem Jethro 5
ſocer Moſheb, & filii ejus & uxor ejus, ad Moſheb in deſertum ubi ipſe reſidebat, ad Montem Dei. Et dixit 6
ad Moſheb; Ego ſocer tuus Jethro, venit ad te etiam uxor tua, duæque filii ejus cum illa. Egreſſuſque Moſheb 7
in occurſum ſoceri ſui, revocatum exhibuit et oſculum dedit ei: & poſtquam interrogaſſent viri ſocii ſui de pace, venerunt in tentorium. Et nar- 8
ravit Moſheb ſocero ſuo omne quod fecerat Dominus ipſi Pharaoni & Ægyptiis propter Iſrael, omnemque difficultatem quæ inveniſſet eos in via, at liberaviſſet eos Deus. Lætatiſque 9
eſt Ithro de omni bono quod fecerat Dominus Iſraeli, quem eripuit è manu Ægyptiorum. Dixitque Jethro; 10
Benedictus eſt Dominus, qui eripuit vos de manu Ægyptiorum & de manu Pharaonis, qui eripuit populum ſuum de ſubter oppreſſionem Ægyptiorum. Nunc cognovi quòd magnus eſt Do- 11
minus præ omnibus numinibus: qui, ipſâ re in qua impudentiam commiſerunt in eos, perdidit ipſos. Et 12
accepit Jethro ſocer Moſheb oblationem & victimas Deo: poſtea venit Aharon & omnes ſeniores Iſrael, ad comedendum panem cum ſocero Moſheb coram Deo. Fuit altero die, ſe- 13
dente Moſheb ad judicandum populum, ſtetit populus juxta Moſheb à mane uſque ad veſperam: Tum vi- 14
dens ſocer Moſheb omne quod ipſe faciebat populo, dixit; Quid eſt hoc quod tu facis populo? quâ ratione tu ſedes ſolus per teipſum, & univerſus populus ſtat juxta te à mane uſque ad veſperam? Reſpondit Mo- 15
ſheb ſocero ſuo; Quia venit ad me populus ad interrogandum Deum. Cùm fuerit illis negotium, veniunt 16
ad me, & dijudico inter virum & ſocium ejus, atque innoteſcere facio ſtatuta Dei, & leges ejus.

g. JONATHAN B. UZIEL.

SECT. XVII.

CAPUT XVIII.

princeps Madian socer Mosis, quicquid fecerat
is populo suo: quod eduxisset Dominus Israë
pit Jethro socer Mosis Tiephoram uxorem Mo
à se, cum proficisceretur in Ægyptum. Et nom
umine nomen erat Gherson; quoniam dixerat
egrina, quæ non mea est. Nomen autem alterius
chat; Deus patris mei fuit mihi auxilio, & eripu
in. Venit ergò Jethro socer Mosis, una cum
ore ad Mosem, in desertum in quo habitabat,
revelata est gloria Dei Mosi à principio, ex
er cum Jethro venio ad te, ut proselytus fiat
pere me propter me, recipias me propter me.
os ejus, qui cum ipsa sunt. Et egressus est
rize in occursum soceri sui, & incurvans se, o
osculatum eum fecit: cumque interrogassent
runt in tabernaculum domus doctrinæ. Et n
suo quicquid fecisset Dominus Pharaoni & Æg
omnem quoque angustiam quæ invenisset eos
m, & in Mara & Rephidim, & quomodo populo
liberâsset eos Dominus. Et exaltavit Jethro p
erat Dominus Israeli: quòd dedisset illis manu
Dei qui liberavit vos è manu Ægyptiorum. Et dixit Jeth
i eripuit populum de imperio Ægyptiorum. Hoc
Dominus supra omnes deos: quoniam qui a
rtii, judicando Israelem aquis, super eos rev
arentur aquis. Et accepit Jethro holocaustu
ram Domino: & venit Aaron & omnes
anem cum socero Mosis coram Domino;
ifrabat coram eis. Accidit autem die qui
m, sedit Moses ad judicandum populum: &
em, à mane ad vesperam. Et vidit socer Mo
& faciebat pro populo suo: dixitque; Quo
cis populo? quare sedes solus tu ad judicandu
coram te à mane usque ad vesperam? Et dixit
goniam veniunt ad me populi, ut quærant
omini. Cùm fuerit illis causa, veniunt ad
socium ejus: atque ita nota facio illis leg
us.

tione LATINA.

CAP. XVIII.

Audivit autem Jethro princeps Madian socer Mosis, omnia quæ fecerat Dominus ipsi & Israëli populo suo, quòd eduxisset Dominus Israël ex Ægypto. Tulitque Jethro socer Mosis Sinorah uxorem Mosis post dimissionem ejus, & duos filios ejus: quorum nomen uni erat Gersom, quia dixerat peregrinus sum in terra aliena. Nomen autem alterius Eliezer: quia Deus patris mei auxilium meum, & eripuit me de gladio Pharaonis. Venit autem socer Mosis Jethro, & filii ejus, & uxor ejus, ad Mosen in desertum ubi ipse habitabat ad montem Dei. Et nuntiatum est Mosi; Ecce socer tuus Jethro venit ad te, & uxor tua, & duo filii ejus cum illa. Egressus autem Moses occursum socero suo, & adoravit, & osculatus est eum: interrogaverunt se mutuò de pace, & venerunt in tentorium. Narravit autem Moses socero suo omnia quæ fecerat Dominus Pharaoni & Ægyptiis propter Israël, omnemque difficultatem quæ invenisset eos in via, & liberavisset eos Dominus. Lætatus est Jethro super omnibus bonis quæ fecerat Dominus Israëli, quòd eripuisset eum de manu Ægyptiorum. Dixitque Jethro; Benedictus est Dominus, qui eripuit vos de manu Ægyptiorum, & de manu Pharaonis, qui eripuit populum de ditione Ægyptiorum. Nunc cognovi quòd magnus sit Dominus super omnes deos: quoniam in re de qua superbiebant, prævaluit contra eos. Obtulit autem Jethro socer Mosis holocaustum & victimas Deo: venitque Aaron & omnes seniores Israël, ut comederent panem cum socero Mosis coram Deo. Postridie autem sedit Moses ut judicaret populum: stetitque populus circa Mosen à mane usque ad vesperam. Quod cùm vidisset socer Mosis, dixit; Quid facis populo huic? quare sedes tu solus, & omnis populus hic assistit tibi à mane usque ad vesperam? Respondit Moses socero suo; Quia venit ad me populus ad interrogandum Deum. Cùm fuerit illis aliquid negotium, veniunt ad me, & dijudico inter unum & alterum, & ostendo illis præcepta Dei, & leges ejus.

שמות יט
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ויאמר וְאָמַר חְמוי דְמשֶׁה לֵיהּ לָא תַקִּין פִּתְגָמָא דְאַנְתְּ עָבִיד : נבל תבל 17
מְיתַר תִּינַתַר אוֹף אַנְתְּ אוֹף אַהֲרֹן וּבְנוי וְסָבַיָא דְעִמָךְ אֲרוּם יַקִּיר מִנָךְ פִּתְגָמָא 18
לָא תֵיכוֹל לְמֶעֱבְדֵיהּ בִּלְחוֹדָךְ : עתר בְּרוֹן קַבִּיל מֵנִי אֵימְלִכִינָךְ וְיהֵי מֵימְרָא 19
דַיְיָ בְּסַעֲדָךְ הֲוֵי אַנְתְּ לְעַמָא וְתֵבַע אוּלְפַּן מִן קֳדָם יְיָ וְתַיְיתֵי אַנְתְּ יָת פִּתְגָמָא
דֵילְהוֹן קֳדָם יְיָ : והזהרת וְתַזְהַר יָתְהוֹן יָת קְיָמַיָא וְיָת אוֹרַיְיתָא וְתְהוֹדַע לְהוֹן 20
יָת צְלוֹתָא דְיֵיצְלוּן בְּבֵית כְּנִישְׁתְּהוֹן וְיָת אוּרְחָא דְיִבְקְרוּן לְמֵרְעִין וְיִתְּסָן
לְמִיקְבּוֹר מֵתַיָא וּלְמִגְמוֹל בְּהּ חִיסְדָא וְיָת עוֹבְדָא וְשׁוּרַת דִינָא וְיָת עֲבֵרָן
מְלָנוֹ לְשׁוּרְתָא לְרַשִׁיעַיָן : ואת וְאַנְתְּ בְּרוֹר מִכָּל עַמָא גִיבָרֵי חַיְלָא 21
דַחֲלַיָא דַיְיָ גוּבְרִין דְקוּשׁוֹט דְסָנְנִן לְקַבָּלָא מָמוֹן שִׁקְרָא וְתַמֵנִי עֲלֵיהוֹן רַבָּנִי
אַלְפִין רַבָּנִי מַאֲוָתָא רַבָּנִי חוּמְשִׁין רַבָּנִי עִישׁוֹרַיָתָא : ושפטו וְיִדְיְנוּן יָת עַמָא 22
בְּכָל עִידָן וִיהֵי כָּל פִּתְגָמָא רַב יֵיתוֹן לְוָתָךְ וְכָל פִּתְגָמָא קְלִיל יְדִינוּן הִינוֹן
וְיִקְלוּן מִן מְטוֹל דְעָלָךְ וְיסוּבְרוּן עִמָךְ : אם אִין יָת פִּתְגָמָא הָדֵין תַעֲבֵיד 23
דְתֵיהֵי פָּנֵי מִן דִינָא וְיַפֵּק דִינָךְ יְיָ פִּקּוּדֵיָא וְתֵיכוֹל לְמֵיקַם לְמִשְׁמַעְהוֹן וְאוֹף אַהֲרֹן
וּבְנוי וְכָל סָבַיָא דְעַמָא הָדֵין עַל אַתַר בֵּי דִינְהוֹן יֵיתוֹן בְּשְׁלָם : וישמע 24
וְקַבֵּל מֹשֶׁה לְמֵימַר חְמוי וְעָבַד כָּל דְאָמַר : ויבחר וּבְחַר מֹשֶׁה גִיבָרֵי חַיְלָא 25
מִכָּל יִשְׂרָאֵל וּמַנִי יַתְהוֹן רֵישִׁין עַל עַמָא רַבָּנִי אַלְפִין שִׁית מְאָה רַבָּנִי מַאֲוָתָא
שִׁית אַלְפִין רַבָּנִי חוּמְשִׁין תְּרֵיסַר אַלְפִין וְרַבָּנִי עִישׁוֹרַיָתָא שִׁית רִבּוֹן : ושפטו 26
וַהֲווֹן דַיְינִין יָת עַמָא בְּכָל עִידָן יָת פִּתְגָמָא קַשֵׁי מַיְתִין לְוָת מֹשֶׁה וְכָל 27
פִּתְגָמָא קְלִיל דַיְינִין הִינוֹן : וישלח וּפְטַר מֹשֶׁה יָת חְמוי וְאָזַל לֵיהּ לְנַיְרֵהּ
כָּל בְּנֵי אַרְעֵיהּ :

יט

בחדש השלישי בְּיַרְחָא תְלִיתָאָה לְאַפָּקוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּיוֹמָא 1
הָדֵין בְּחַד לְיַרְחָא אָתוּ לְמַדְבְּרָא דְסִינַי : ויסעו וְנָטְלוּ מֵרְפִידִים וְאָתוּ לְמַדְבְּרָא 2
דְסִינַי וּשְׁרוּ בְּמַדְבְּרָא וּשְׁרָא תַמָן יִשְׂרָאֵל
בְּלֵב מְיַחַד כְּל קְבֵיל טַוּרָא : ומשה 3
וּמֹשֶׁה סַלֵיק בְּיוֹמָא תִנְיָנָא לְרֵישׁ טַוּרָא
וּקְרָא לֵיהּ יְיָ מִן טַוּרָא לְמֵימַר כְּדְנָא
תֵימַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתֵתֵנִי לְבֵירַת
יִשְׂרָאֵל :

ירושלמי 3 וּמֹשֶׁה סְלִיק לְמִתְפַּלָא אוּלְפַּן מִן קֳדָם יְיָ וּקְדָם לֵיהּ וְקָרָא דַיְיָ מִן טוּרָא לְמֵימַר כְּדְנָן תֵּימַר לְאָנָשֵׁי בֵּיתֵיהּ דְיַעֲקֹב וְתִתְנוּ אוּלְפַּן לִבְנָשְׁתְּהוֹן דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et dixit socer Mosis ipsi; Non est recta res quam tu facis. 17
Marcescendo marcesces etiam tu, etiam Aharon, & filii ejus, & senes qui tecum 18
sunt: quoniam gravior est res, quam ut possis facere solus tu. Nunc 19
audi me, & consilium dabo tibi, & erit sermo Domini tibi auxilio:
esto tu populo quærens doctrinam à facie Domini, & adduces tu eo-
rum litem coram Domino. Admoneas quoque eos de statutis & le- 20
gibus: notámque facias eis orationem quam orabunt in synagoga
sua, & modus quo visitabunt ægrotos, & quo ibunt ad sepeliendum mortuos, & ad retribuendum beneficentiam, & omne opus & ordinem judicii, & quid facient intra ordinem impiis. Tu autem eli- 21
ge ex universo populo viros fortes timentes Domini, viros veritatis, qui odio habeant receptionem pecuniæ falsitatis: & præficies
super eos tribunos, centuriones, quinquagenarios, & decuriones. Et 22
judicabunt populum omni tempore; eritque ut omnem rem magnam referant ad te, & omnem rem parvam judicabunt ipsi: & levabunt de onere quod super te, & portabunt tecum. Si hanc rem feceris 23
ut immunis sis à judicio, & mandârit tibi Dominus præcepta, tum poteris stare ad auditum eorum: & etiam Aaron, & filii ejus, & omnes senes populi hujus ad locum domus judicii sui venient in pace. Et auscultavit Moses sermoni soceri sui: & fecit quicquid dixe- 24
rat. Et elegit Moses viros roboris ex omni Israel, & præfecit eos 25
capita super populum: tribunos sexcentos, centuriones sex millia, quinquagenarios duodecim millia, decuriones sex myriadas. Et judi- 26
cabant populum omni tempore: causam difficilem afferebant ad Mosem, & omnem rem levem judicabant ipsi. Et dimisit Moses soce- 27
rum suum: & abiit sibi ad proselytos faciendos omnes filios terræ suæ.

CAP. XIX.

MEnse tertio exitus filiorum Israel è terra Ægypti, ipsa die, pri- 1
ma die mensis venerunt in desertum Sinai. Nam profecti ex Rephidim venerunt in desertum Sinai & castrametati sunt in deserto: & 2
habitavit ibi Israel corde unito è regione montis. Moses autem 3
ascendit die secundo in montis cacumen: & vocavit ipsum Dominus ex monte dicendo; Sic dices mulieribus domus Jacob, & indicabis domui Israel.

Hicrof. 3. *Moses autem ascendit ad quarendum doctrinam à facie Domini: & antevertit illum sermo Domini ex monte, dicendo; Sic dices hominibus domus Jacob, & indicabunt doctrinam congregationi filiorum Israel.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

17 18 * گفت خسوري مشه باو نه نيك است آن سخن آنچه تو كنا * عاجز شدن عاجز شوي نيز
تو نيز آن قوم آنچه اوازي تو كه گران آن از تو آن سخن نه تواني كردن اويرا بتنهائي تو
19 * اكنون بشنو گفتاري من تدبير آموزم ترا و باشد خدا اوازي تو باش تو بقوم مقابل آن
20 خدا و بياوري تو مر آن سخنها بآن خدا * واحتراس فرمائي ايشانرا مر آن رسمها و مر آن شريعتها
21 ومعلوم گرداني بايشان مر آن راه بروند دران و مر آن كاري آنچه بكنند * گزين كني ازان
22 قوم مردماني هنري ترسيده گاراني خدا مردماني حق دشمن داراني طمع وبنهي ابر ايشان اميراني
هزاران اميراني صدها و اميراني پنجاها و اميراني دهها * وحكم كنند مر آن قوم در همه وقت
و باشد همه آن سخن آن بزرك بياورند بتو و همه سخني آن خرد حكم كنند ايشان و سبك شود از
23 بالائي تو و بر دارند اوازي تو * اگر مر آن سخن آن اين بكني و بفرمايد ترا خدا بتواني استادن
24 و نيز همه قوم آن اين ابر جاي او بيايد در سلامت * بشنويد مشه بامر خسور او [و بكرد همه]
25 آنچه گفت * گزين كرد مشه مردماني هنري از همه يسرال بداد ايشانرا سروران ابر
26 آن قوم اميراني هزارها اميراني صدها اميراني پنجاها و اميراني دهها * وحكم كنند مر
قوم در همه وقت مر آن سخن آن سخت بياورند بمشه وهمه آن سخن خرد حكم
27 كنند ايشان * بفرستاد مشه مر خسور او برفت باو بزميني او *

* فصل نوزدهم * * در ماهي آن سيمي بيرون آمدن پسراني
1 يسرال از زميني مصر در روزي آن اين بيامدند بياباني سيني * منزل بر داشتند از رفيديم
2 بيامدند بياباني سيني فرود آمدند در بيابان فرود آمد آنجا يسرال مقابل آن كوه * و مشه
3 بر آمد بآن خدا بخواند باو ؛ از آن كوه بگفتن هچمنين بگوي بخاندان يسرال و آگاه
كني بپسراني يسرال *

CAP. XIX.

MEnse tertio, in egressu filiorum 1
Israel de terra Ægypti, die ipso venerunt in desertum Sinai. Mansiones 2
enim moventes de Rephidim, venerunt in desertum Sinai, & resederunt in deserto: resedit inquam ibi Israel ex opposito montis. Mosheb au- 3
tem ascendit ad Deum: vocaverat enim eum Dominus de monte, dicendo; Sic dices familiæ Israel, & annuntiabis filiis Israel,

4 אַתּוּן חֲמִיתוּן יַת מַה דְּי עֲבָדִית לְמִצְרָאֵי וּמַעֲנִית יַתְכוֹן עַל עֲנָנִין הֵי כְּפָעַל גַּדְפֵּי נְשָׁרִין מִן פִּילוּסִין וְאוֹבִילִית יַתְכוֹן לְאַתַר בֵּית מוּקְדְּשָׁא לְמֶעֱבַד חַמָּן פִּסְחָא וּבַהֲהוּא לֵילְיָא אַתֵּיבִית יַתְכוֹן לְפִילוּסִין וּמְחַמָּן קְרִיבִית יַתְכוֹן לְאוּלְפַּן אוֹרַיְתִי : 5 וּכְדוּ אִם מְשַׁמַּע תִּשְׁמְעוּן בְּקָל מֵימְרִי וְתִטְּרוּן יַת קְיָמִי וְתֶהֱווּן לְשָׁמִי אוֹחָרָן וַחֲבִיבִין הֵיךְ סְגוּלְתָּא מִן כָּל אוּמַיָּא אֲרוּם לְשָׁמָא דַּיְיָ הֵיא כָּל אַרְעָא : 6 וְאַתּוּן תֶּהֱווּן לְשָׁמִי מַלְכִין וְכָהֲנִין וְאוּמָא קַדִּישָׁא אִלֵּין דִּבְרַיָּא דִּי תְמַלֵּל : 7 וַאֲתָא מֹשֶׁה וּקְרָא לְחַכִּימַיָּא דְיִשְׂרָאֵל וְסַדַּר קֳדָמֵיהוֹן יַת כָּל דִּבְרַיָּא הָאִלֵּין דְּפַקֵּד יְתֵיהּ מֵימְרָא דַּיְיָ : 8 וְעָנִין כָּל עַמָּא כַּחֲדָא בְּלִבְּהוֹן שְׁלִימָה וַאֲמָרוּ כָּל דִּי מַלֵּיל מֵימְרָא דַּיְיָ נַעֲבֵד וְתוּב מֹשֶׁה יַת פִּתְגָמֵי עַמָּא בְּצְלוֹ קֳדָם יְיָ : 9 וַאֲמַר מֵימְרָא דַּיְיָ לְמֹשֶׁה הָא מֵימְרִי מִתְגַּלֵי עֲלָךְ בְּעֲבִיָא דַעֲנָנָא מִן בְּגַלָּל יִשְׁמְעוּן עַמָּא בְּמַלָּלוּתִי עִמָּךְ וְלְחוֹד בָּךְ מְלֵי נְבוּאָתָךְ מֹשֶׁה עַבְדִּי יְהֵימְנוּן לָעָלַם וְתָנֵי מֹשֶׁה יַת פִּתְגָמֵי עַמָּא בְּצְלוֹ קֳדָם יְיָ : 10 וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֵיזֵיל לְוָת עַמָּא וְתַזְמִנִינוּן יוֹמָא דֵין וּמְחָר וְיַחֲווֹרוּן לְבוּשֵׁיהוֹן : 11 וְהֵיוּ מְזַמְּנִין לְיוֹמָא תְּלִיתָאָה אֲרוּם בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה יִתְגְּלֵי יְיָ לְעֵינֵי כָל עַמָּא עַל טוּרָא דְסִינַי : 12 וְתַבְלַת וְתַתְחֵים יַת עַמָּא וּקְיוֹמוּן חֻוַּר לְטוּרָא לְמִסַּק הָוֹוּ וְהֵירִין מִלְּמִסַּק בְּדַר וּלְמִקְרַב בְּסִייְפֵיהּ כָּל דְּיִקְרַב בְּטַוְּורָא אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל : 13 לָא תִנְעֲלָא תִקְרֵב בֵּיהּ יְרָא אֲרוּם יִתְרְמֵא בְּאַבְנָא בְּרִדָא אוֹ נִירִין דְּאִישָׁא יְדַרְקוּן בֵּיהּ אִין בְּעִירָא אִין אֱינָשָׁא לָא יִתְקַיֵּים בְּרַם בְּמֵיזַר קַל שׁוֹפָרָא הִינוּן מַרְשַׁן לְמִסַּק בְּטַוְּורָא : 14 וּנְחַת מֹשֶׁה וְנַחַת מֹשֶׁה בֵּיוֹמָא הַהוּא לְוָת עַמָּא וְזַמִּין יַת עַמָּא וְחַוָּורוּ לְבוּשֵׁיהוֹן : 15 וְאֲמַר לְעַמָּא הָוֹוּ זַמִּינִין לְתַלְתֵּי יוֹמִין לָא תִקְרְבוּן לְתַשְׁמִישׁ דְּעָרְסָא :

4 אתון חמיתון ית מה דיעבדית למצראי ומעניית יתכון על ענני טהר כפעא גדפי נשרין מן פילוסין ואובילית יתכון לאתר בית מוקדשא למעבד חמן פסחא ובההוא ליליא אתיבית יתכון לפילוסין ומחמן קריבית יתכון לאולפן אוריתי : 5 וכדו אם משמע תשמעון בקל מימרי ותטרון ית קיימי ותהוון לשמי אוחרן וחביבין היך סגולתא מן כל אומיא ארום לשמא דיי היא כל ארעא : 6 ואתון תהוון לשמי מלכין וכהנין ואומא קדישא אלין דברייא די תמלל : 7 ואתא משה וקרא לחכימיא דישראל וסדר קדמיהון ית כל דברייא האלין דפקד יתיה מימרא דייי : 8 וענין כל עמא כחדא בלבהון שלימה ואמרו כל די מלל מימרא דייי נעבד ותוב משה ית פתגמי עמא בצלו קדם יי : 9 ואמר מימרא דייי למשה הא מימרי מתגלי עלך בעבייא דענגא מן בגלל ישמעון עמא במללותי עמך ולחוד בך מלי נבואתך משה עבדי יהימנון לעלם ותני משה ית פתגמי עמא בצלו קדם יי : 10 ואמר יי למשה איזיל לות עמא ותזמנינון יומא דין ומחר ויחוורון לבושיהון : 11 והיו מזמנין ליומא תליתאה ארום ביומא תליתאה יתגלי יי לעיני כל עמא על טורא דסיני : 12 והנבלת ותתחים ית עמא ויקומון חוור לטורא למסק הוו והירין מלמסק ובדר ולמיקרב בסייפיה כל דיקרב בטוורא אתקטלא יתקטל : 13 לא תנעלא תקרב ביה ירא ארום יתרמא באבנא ברדא או נירין דאישא ידרקון ביה אין בעירא אין אינשא לא יתקיים ברם במיזר קל שופרא הינון מרשן למסק בטוורא : 14 וירד משה ונחת משה ביומא ההוא לות עמא וזמין ית עמא וחוורו לבושיהון : 15 ואמר לעמא הוו מזמנין לתלתי יומין לא תקרבון לתשמיש דערסא :

Vos vidistis quid fecerim Ægyptiis : 4 & gestavi vos super nubes tanquam super alas aquilarum à Pelusio, & adduxi vos ad locum domus sanctuarii, ad celebrandum ibi Pesach, & eadem nocte reduxi vos Pelusium, & inde accedere feci vos ad doctrinam legis meæ. Nunc ergo 5 si acquieſcendo acquieveritis ſermoni meo, & cuſtodieritis pactum meum, tum eritis coram me dilecti præ omnibus populis qui ſunt ſuper faciem univerſæ terræ. Et 6 vos eritis coram me reges redimiti coronam, & ſacerdotes miniſtrantes, & populus ſanctus : hæc ſunt verba quæ loquêris cum filiis Iſrael. Et venit Moſes eo die, & vocavit 7 ſeniores populi : & ordinavit coram illis omnia verba iſta, quæ præceperat illi Dominus. Et reſpon- 8 derunt univerſus populus ſimul, & dixerunt ; Quicquid loquutus eſt Dominus faciemus : & retulit Moſes verba populi coram Domino. Et 9 dixit Dominus Moſi ; Die tertio ecce ego revelabo me tibi in denſitate nubis glorioſæ, ut intelligant populus cum loquar tecum, & etiam tibi credant in ſeculum : & renuntiavit Moſes verba populi coram Domino. Et dixit Dominus Moſi 10 die quarto ; Ito ad populum, & præparabis eos hodie & die craſtina, ut lavent veſtimenta ſua. Sintque 11 parati in diem tertium : quoniam die tertio revelabit ſe Dominus in oculis univerſi populi ſuper montem Sinai. Et limites conſtitues 12 populo, ut ſtent per circuitum montis, dicendo ; Cavete ne aſcendatis in montem, & ne accedatis ad fines ejus : Quiſquis acceſſerit ad montem interficiendo interficietur. Non tangat eum manus, quoniam lapi- 13 dando lapidabitur lapide grandinis, aut ſagittæ ignis ſpargentur in eum ; ſive beſtia ſive vir non vivet : verum cum intendetur vox cornu ipſi poterunt aſcendere in montem. Et deſcendit Moſes eo die ad po- 14 pulum : & præparavit populum, & candidas fecerunt veſtes ſuas. Et dixit populo ; Eſtote parati 15 poſt tres dies : ne accedatis ad concubitum lecti.

Hier. 4. *Vos vidiſtis quomodo ultionem ſumpſerim de Ægyptiis, & portaverim vos ſuper nubes levesque veluti ſuper alas aquilarum, & adjunxerim vos doctrinæ legis meæ.* 5. *Jam ſi audiendo audiveritis vocem ſermonis mei, & cuſtodieritis pactum meum, & eritis nomini meo in populum alium, tum dilecti eritis veluti peculium præ omnibus populis ; quoniam nomini Domini eſt univerſa terra.* 6. *Vos autem eritis nomini meo reges & ſacerdotes, & populus ſanctus : hæc ſunt verba quæ loqueris.* 7. *Et venit Moſes, & vocavit ſapientes Iſrael : & poſuit coram illis omnia verba iſta, quæ præceperat illi ſermo Domini.* 8. *Et reſponderunt tot⁹ populus ſimul corde ſuo integro, & dixerunt ; Quicquid loquutus eſt ſermo Domini faciemus : & retulit Moſes verba populi in oratione coram Domino.* 9. *Et dixit ſermo Domini Moſi ; Ecce ſermo meus revelabitur tibi in denſitate nubis, ut intelligant populus cum loquar tecum, & etiam tibi, verbis prophetiæ tuæ Moſes ſerve mi, credent in ſeculum : & indicavit Moſes verba populi in oratione coram Domino.* 13. *Non tangat eum manus hominis, quoniam lapidando lapidabitur, aut ſagittæ ignis volabunt in eum, ſive beſtia ſive vir ſit : in clangore cornu ipſi aſcendent in montem.*

Hier. 15. *Et dixit populo ; Eſtote parati poſt tres dies : & ne accedatis ad concubitum lecti.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

4 * شما بدیدید آنچه بکردم بمصریان برداشتم شمارا ابر بالهاي سیمرغان بیاوردم شمارا بمن

5 * واکنون اگر شنویدن بشنوید در امري من ونگاهي دارید مر شرطي من وباشید بمن

6 گزیده ازهمه قومها که بمن همه آن زمین * وشما باشید بمن پادشاهي بزرگان وقوم خاص

7 اینان آن سخنها آنچه سخن گوي بپسراني یسرال * بیامد مشه بخواند بپیراني آن قوم

8 شرح کرد بپیش ایشان مر همه آن سخنهاي آن اینان آنچه بفرمود اویرا ؛ * جواب دادند همه قوم

9 یك‌جا وگفتند همه آنچه سخن گفت ؛ بکنیم باز گردانند مشه مر سخنهاي آن قوم بي * گفت ؛ بمشه

10 اینك من آیا بتو در ستبري آن ابر در سبب بشنود آن قوم در سخن گفتي من اواري تو

ونیز در تو باور کنند بجاوید آگاه کرد مشه مر سخنهاي آن قوم بي * گفت ؛ بمشه برو بآن

11 قوم وخاص کني ایشانرا این روز وفردا وبشویند جامهاي ایشان * وباشند آراستگان بروزي

12 آن سیمي که در روزي آن سیمي فرود آید ؛ بچشم دیدي همه آن قوم ابر کوهي

سیني * وحدّ نهي مر آن قوم گرداگرد بگفتن نگاهداشت کنید بشما بر آمدن در

13 کوه و رسیدن درکناري او همه آن رسا در کوه مردن بمیرد * نه رسد درو دست که سنگ

انداختن سنگ انداخته شود یا تیر انداختن تیر انداخته شود اگر چهارپا اگر مرد

14 نه زید در کشیدن آن شوفار ایشان برآیند درکوه * فرود آمد مشه ازان کوه بآن قوم

15 خاص کرد مر آن قوم بشستند جامهاي ایشان * گفت بآن قوم باشید آراستگان بسه

روزها نه نزدیك شوید بزن *

Vos vidiſtis quod fecerim Ægyptiis, 4 *& quomodo tulerim vos ſuper alas gyphum, & adduxerim vos ad me. Nunc ergò ſi auſcultando auſculta-* 5 *veritis mandato meo, & cuſtodieritis pactum meum, tum eritis mihi electi præ omnib⁹ populis : quia mihi eſt univerſa terra. Vósque eritis* 6 *mihi regnum magnatum, & populus ſanctus : hæc ſunt verba quæ loqueris ad filios Iſrael. Veniens igitur Moſheb, vocavit ſeniores populi, declaravitque coram eis omnia verba iſta, quæ præceperat ei Dominus. Reſponſum dederunt omnis populus* 8 *pariter, & dixerunt ; Omne quod locutus eſt Dominus, faciemus. Et retulit Moſheb verba populi ad Dominum. Dixitque Dominus ad Moſ-* 9 *heb ; Ecce ego venio ad te in denſitate nubis, ut audiat populus cùm colocutus fuero tecum, & etiam in te credant in æternum. Nota enim fecisſet Moſheb verba populi Domino. Dixit quoque Dominus ad Moſ-* 10 *heb ; Ito ad populum, & ſanctifica illos hodiè & cras, lavéntque veſtimenta ſua. Et ſint præparati in* 11 *diem tertium : quia die tertiâ deſcendet Dominus in conſpectu oculorum totius populi, ſuper montem Sinai. Et terminum ponet populo circum-* 12 *circa, dicendo ; Cuſtodíam adhibete vobis non aſcendere ad montem & accedere ad oram ejus : omnis accedens ad montẽ, morte morietur. Manu* 13 *accedet ad eum manus, quin lapidet conjiciendo lapidibus obruetur, vel ſagittas jaculando ſagittis confice-tur : ſive quadrupes, ſive homo, non vivet. Cùm protraxerit buccina, ipſi aſcendent in montem. Deſcen-* 14 *dens autem Moſheh è monte ad populum, ſanctificavit populum, & laverunt veſtimenta ſua. Dixitq; ad populum ; Eſtote parati ad tres* 15 *dies : ne appropinquate mulieri.*

ויהי ביומא תליתאה בשיתא בירחא בעידוני צפרא והוה קלין דרעים וברקין
ועננא תקיף קטיר על טוורא וקל שופרא תקיף לחדא ונע כל עמא די במשריתא:
ויוצא ואנפיק משה ית עמא לקדמות שכינתא דייי מן משריתא ומן יד תלש ממרי
עלמא ית טוורא ושקפיה באוירא והוה זיין הי כאספקלריא ואיתעתדו תחות
טוורא: והר סיני ושוורא דסיני תנין 18
גולוהי מן גבל דארכין ליה שמיא
ואתנלי עלוי באישא מצלהבא וסליק
קוטריה הי כקוטרא דאתונא ונע כל
טוורא לחדא: ויהי והוה קל שופרא אזיל ותקיף לחדא משה הוה ממלל ומן
קדם ייי הוה מתענני בקל נעים ומשבח ונעים מתא מלייא: וירד ה' ואתנלי ייי על
טוורא דסיני על ריש טוורא וקרא ייי למשה לריש טוורא וסליק משה: ויאמר
ואמר ייי למשה חות אסהיד בעמא דלמא 21
יכוונון קדם ייי לאסתכלא ויפיל מנהון
רב דבהון: ונם ואוף כהניא דקריבין 22
לשמשא קדם ייי יתקדשון דלמא יקטול בהון ייי: ויאמר ואמר משה קדם ייי לא
יכלון עמא למיסק לטוורא דסיני ארום אנת אסהידתְ בנא למימר תחים ית טוורא
וקדשוהי: ויאמר ואמר ליה ייי איול חות ותיסק אנת ואהרן עמך וכהניא ועמא
לא יכוונון למיסוק למסתכלא קדם ייי
דלמא יקטול בהון: וירד ונחת משה מן 25
טוורא לות עמא ואמר להון קריבו וקבילו עלמא ואמר להון קריבו וקבילו עמי
דברייא:

כ

וידבר אלהים ומליל ייי ית כל דבריא 1
האילין למימר: אנכי דבירא קדמאה כד 2
הוה נפיק מן פום קודשא יהי שמיה
מברך הי כויקין והי כשלהובין דנור למפר דינור מן ימיניה ולמפר
דאישא מן שמאליה פרח וטייס באויר שמיא וחזר ומתחמי על משיריתהון דישראל
וחזר ומתחקק על לוחי קיימא דהוון יהיבין בכף ידוי דמשה ומתהפיך בהון מן סמר
לסטר ובכן צווח ואמר עמי בני ישראל אנא הוא ייי אלהכון די פרקית ואפיקית
יתכון פריקין מן ארעא דמצראי מן בית שעבוד עבדיא: לא יהיה דבירא תנייא 3
כד הוה נפיק מן פום קודשא יהי שמיה מברך הי כויקין והי כשלהובין
דנור למפר דינור מן ימיניה ולמפר דאישא מן שמאליה פרח וטייס באויר שמיא חזר
ומתחמי על משיריתהון דישראל וחזר ומתחקק על לוחי קיימא דהוון יהיבין בכף ידוי דמשה ומתהפיך בהון מן
סמר לסטר ובכן הוה צווח ואמר עמי בית ישראל לא ייהוי לך אלהא אוחרן בר מיני:
לא תעשה לא תעבדון לכון צלם וצורה וכל דמוי דבשמיא מלעיל ודי באורעא מלרע ודי במיא מלרע לארעא:

ירושלמי 1 ומלל מימרא דיי ית כל
שבח דברייא האלין למימר:

ירושלמי 18 וטוורא דסיני עמר בולהיה
מן קדם דאתנלי עלוי יקר שכינתא דיי
בשלהובא דאשתא:

ירושלמי 21 ויפול מנהון אכלוסין
סגיין:

ירושלמי 25 ונחת משה מן טוורא
לעמא ואמר להון קריבו וקבילו עמי
דברייא:

Et fuit die tertio sexta mensis, tempore matutino, factæ sunt voces tonitrui, & fulgura, & nubes fortis fumans super montem, & vox tubæ fortis valde: ita ut commoveretur universus populus, qui in castris erat. Et eduxit Moses populum obviam divinæ præsentiæ Dei ex castris: & statim eradicavit Dominus mundi montem, & levavit ipsum in aëra, & lucebat veluti speculum, & steterunt sub monte. Porro mons Sinai fumabat totus, propterea quod inclinaverat sibi cœlos, & manifestabat se super eo in igne & flamma: & ascendebat fumus ejus veluti fumus fornacis, & commovebatur totus mons valde. Vox autem tubæ ibat & corroborabatur valde: Moses loquebatur, & à facie Domini respondebatur, voce jucundâ laudabili & verbis dulcibus. Et manifestavit se Dominus super montem Sinai, in vertice montis: & vocavit Dominus Mosem ad montis verticem, & ascendit Moses. Et dixit Dominus Mosi; Descende, obtestare populum ne rectà procedant coram Domino ad contemplandum, & cadere faciat ex illis quam plurimos. Et etiam sacerdotes, qui appropinquant ut ministrent coram Domino sanctificabuntur: ne fortè interficiat eos Dominus. Et dixit Moses coram Domino; Non poterunt populus ascendere in montem Sinai: quoniam tu contestatus es nos, dicendo; Fac terminum monti, & sanctifica ipsum. Et dixit illi Dominus; Ito descende, deinde ascendes tu & Aaron tecum: sed sacerdotes & populus non rectà procedant, ut ascendant ad contemplandum coram Domino, ne interficiat eos.
Et descendit Moses ex monte ad populum: & dixit illis; Accedite, audite legem cum decem verbis.

CAP. XX.

ET loquutus est Dominus omnia verba ista, dicendo: Sermo primus cum exiit ex ore sancti cujus nomen sit benedictum, *erat* velut turbines, fulgura, & flammæ ignis, lampas ignis à dextra ejus, lampas item ignis à sinistra ejus ferebatur, & volabat per aërem cœlorum, & redibat & ostendebatur castris Israelitarum, & redibat & insculptus erat super tabulas fœderis, quæ datæ erant in manibus Mosis, & convertebatur in illis à latere in latus: tunc clamavit & dixit; Populi mi filii Israel, ego sum Dns Deus vester, qui redemi & eduxi vos liberatos ex terra Ægypti, è domo servitutis servorum. Sermo secundus cum exibat ex ore sancti cujus nomen sit benedictum, *erat* velut turbines, fulgura, & flammæ ignis, lampas ignis à dextra ejus, lampas item ignis à sinistra ejus ferebatur & volabat per aërem cœlorum, & redibat & ostendebatur castris Israelitarum, & redibat & insculptus erat super tabulas fœderis, quæ datæ erant in manibus Mosis, & convertebatur in illis à latere in latus. Tunc clamabat & dicebat; Populi mi domus Israel, ne sit tibi Deus alius præter me. Ne faciatis vobis imaginem, aut figuram, aut ullam similitudinem eorum quæ sunt in cœlo sursum, & quæ in terra deorsum, & quæ in aquis sub terra.

Hier. 15. Ecce parati sunt in nube accedatis ad montem.

Hier. 18. *Mons autem Sinai fumabat totus, propterea quòd revelata erat super ipso gloria divinæ majestatis Dei in flamma ignis.*

Hier. 21. *Et cadant ex illis turmæ multæ.*

Hier. 25. *Et descendit Moses ex monte ad populum, & dixit illis; Accedite & accipite decem verba.*

XX. Hier. 1. *Et loquutus est sermo Domini omnem laudem horum verborum, dicendo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بود در روزي آن سيمي در بودني آن بامداد بود آوازها وبرقيها وابري كران ابر آن
كوه وآوازي شوفار قوي بغايت بلرزيد همه آن قوم آنچه در لشكركاه بيرون آورد مشه مر آن
قوم بپديرهي آن خدا ازان لشكركاه بياستادند در دامني آن كوه * وكوهي سيني دود كين
همهي او از پيش آنچه فرود آمد ابر او ייי در آتش بر آمد دودي او چون دودي آن داش
بلرزيد همه كوه بغايت * بود آوازي آن شوفار روا وقوي شوا بغايت مشه سخن كويد
وآن خدا جواب دهد اويرا در آواز * فرود آمد ייי ابر كوهي سيني بسري آن كوه بخواند
ייי بمشه بسري آن كوه بر آمد مشه * كفت ייי بمشه فرود شو وكواه كير در قوم تا نه
دليري كنند בייי بديدن وبيفتد ازو بسيار * ونيز آن كهنان آن نزديك شوان خاص
باشند تا نه رخنه كند در ايشان ייי * كفت مشه בייי نه توانند آن قوم ببر آمدن بكوهي
سيني كه تو كواه كرفتي در ايما بكفتن حدّ نه مر آن كوه وخاص كن اويرا
* كفت باو ייי برو وفرود شو وبر آي تو واهرن اوازي تو وآن كهنان وآن قوم نه
دليري كنند ببر آمدن בייי تا نه رخنه كند در ايشان * فرود شد مشه بآن قوم
وكفت بايشان * فصل بيستم * * سخن كفت خدا مر همه آن
سخنهاي آن اينان بكفتن * من ייי خداي تو آنچه بيرون آوردم ترا از زميني مصر از خانهي
بندكان * نه باشد بتو معبود ديكران ابر پيش من * نه كني بتو تراشش وهمه خماناي آنچه
در آسمان از بالا وآنچه در زمين فرود وآنچه در آب از فرود بزمين *

Et *fuit die tertiâ cùm esset mane, fuerunt voces, & fulgura, & nubes gravis super montem, & vox tubæ fortis valdè: tremuitq; omnis populus qui in castris.* Et *eduxit Mosheb populum in occursum Dei è castris: steterúntque in lacinia montis. Mons autem Sinai fumosus erat totus ipse, præ eo quòd descendisset super eum Dominus in igne: ascendebátque fumus ejus sicut fumus fornacis, & tremuit totus mons vehementer. Erátque vox buccinæ procedens, & invalescens admodù, quum Mosheh loqueretur, & Deus responsum daret ei in voce. Descenderat autem Dominus super montem Sinai, super caput montis: & vocavit Dominus Mosheh ad caput montis, ascenditque Mosheh: Cui dixit Dominus; Descende, & contestare populum, ut non audaciam perpetrent in Dominum videndo, & corruat ex eo multitudo. Et etiam sacerdotes appropinquantes sancti sint, ne vupturam faciat in eos Dominus. Et dixit Mosheh ad Dominum; Non poterit populus ascendere in montem Sinai, quia tu contestatus es nos, dicendo; Terminum ponito monti, & sanctifica eum. Dixit ei Dominus; Vade, & descende: posteà ascendes tu & Aharon tecum: sacerdotes autem & populus ne audaciam committant ascendendo ad Dominum, ne vupturam faciat in eos. Descenditque Mosheh ad populum, & dixit eis hæc.*

CAP. XX.

Locutúsque est Deus omnia verba ista, dicendo; Ego sum Dominus Deus tuus, *qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servorum. Non erunt tibi dii alii coram me. Non facies tibi sculptile, & omnem similitudinem quæ in cœlo sursum, & quæ in terra deorsum, & quæ in aqua subter terram:*

לא לָא תִסְגְּדוּן לְהוֹן וְלָא תִפְלְחוּן קֳדָמֵיהוֹן אֲרוּם אֲנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן אֱלָהּ קַנָּאן 5
וּפוּרְעָן וּמְתְפְּרַע בְּקִינָאדְּ מַדְכַּר חוֹבֵי אֲבָהָת עַל בְּנִין מָרְדִין עַל דָּר
תְּלִיתָאֵי וְעַל דָּר רְבִיעָאֵי לְשׂוֹנָאָי : וְעָבֵד חֶסֶד וְטִיבוּ לַאֲלָפִין דָּרִין לָרַחֲמַי 6
צַדִּיקַיָּא וּלְנָטְרֵי פִּקּוּדַיי וְאוֹרַיְיתִי : לָא תִשָּׁבַע בְּשׁוּם מֵימְרֵיהּ דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן עַל מַגָּן אֲרוּם לָא מְזַכֵּי יְיָ בְּיוֹם דִּינָא רְבָא יַת כָּל מַאן 7
דְּמְשְׁתְּבַע בִּשְׁמֵיהּ עַל מַגָּן : זְכוֹר עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל הַוּוֹן דְּכִירִין יוֹמָא דְשַׁבְּתָא 8
לְמַקְדְּשָׁא יְהֵיהּ : שֵׁשֶׁת שְׁיתָא יוֹמִין תִּיפְלְחוּן וְתַעְבְּדוּן כָּל עֲבִידַתֵּיכוֹן : וְיוֹמָא 9 10
שְׁבִיעָאֵי שַׁבָּא וְנִיחַ קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן לָא תַעְבְּדוּן כָּל עֲבִידְתָּא אַתּוּן וּבְנֵיכוֹן
וּבְנָתֵיכוֹן וְעַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן וְגִיוֹרֵיכוֹן דִּי בְקִרְוֵיכוֹן : כִּי אֲרוּם בְּשִׁיתָא יוֹמִין בָּרָא 11
יְיָ יַת שְׁמַיָּא וְיַת אַרְעָא יַת יַמָּא וְיַת כָּל מַה דְּאִית בְּהוֹן וְנַח בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאֵי
בְּגִין כֵּן בָּרִיךְ יְיָ יַת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְקַדִּישׁ יָתֵיהּ : כבד עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל הַוּוֹ וְהִירִין 12
גְּבַר בִּיקָרָא דְאַבּוּהִי וּבִיקָרָא דְאִמֵּיהּ מִן בְּגַלַּל דְּיִסְגּוּן יוֹמֵיכוֹן עַל אַרְעָא דַּייָ אֱלָהְכוֹן
יְהִיב לְכוֹן : לא תִרְצַח עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן קְטוֹלִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְפִין 13
עִם קְטוֹלִין וְלָא יִתְחֲמֵי בִּבְנֵי שְׁתֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם קְטוֹלִין וְלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן
בַּתְרֵיכוֹן וְיִלְפּוּן לְחוֹד הֵינוּן לְמֶהֱוֵי עִם קְטוֹלִין אֲרוּם בְּחוֹבֵי קְטוֹלְיָא חַרְבָּא נָפִיק עַל
עָלְמָא : לא תְנָאף עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן גַּיּוֹרִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְפִין עִם 14
גַּיּוֹרִין וְלָא יִתְחֲמֵי בִּבְנֵי שְׁתֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם גַּיּוֹרִין דְּלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן בַּתְרֵיכוֹן
וְיִלְפּוּן לְחוֹד הֵינוּן לְמֶהֱוֵי עִם גַּיּוֹרִין אֲרוּם בְּחוֹבֵי גַּיּוֹרָא מוֹתָא נָפִיק עַל עָלְמָא :
לא תְנָאֵף עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן גַּנְבִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְפִין עִם גַּנְבִין וְלָא 15
יִתְחֲמֵי בִּבְנֵי שְׁתֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם גַּנְבִין דְּלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן בַּתְרֵיכוֹן
וְיִלְפּוּן לְחוֹד הֵינוּן לְמֶהֱוֵי עִם גַּנְבִין אֲרוּם בְּחוֹבֵי גַּנְבְיָא כַּפְנָא נָפִיק עַל עָלְמָא : לא תְעָנֶה עַמִּי 16
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן מְסָהֲדִין בְּחַבְרֵיכוֹן סָהֲדֵי שִׁקְרָא לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְפִין עִם
מְסָהֲדִין סָהֲדָא שִׁקְרָא וְלָא יִתְחֲמֵי בִּבְנֵי שְׁתֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם מְסָהֲדִין סָהֲדֵי שִׁקְרָא דְּלָא
יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן בַּתְרֵיכוֹן וְיִלְפּוּן לְחוֹד הֵינוּן לְמֶהֱוֵי עִם מְסָהֲדִין סָהֲדֵי שִׁקְרָא אֲרוּם
בְּחוֹבֵי סָהֲדֵי שִׁקְרָא עֲנָנָן סַלְקִין וּמִטְרָא לָא נָחִית וּבְצוֹרְתָא אַתְיָא עַל עָלְמָא :
לא תִתְחַמַּד עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱווֹן חַמּוּדִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְפִין עִם חַמּוּדִין 17
וְלָא יִתְחֲמוּן בִּבְנֵי שְׁתֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם חַמּוּדִין דְּלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן בַּתְרֵיכוֹן וְיִלְפּוּן
לְחוֹד הֵינוּן לְמֶהֱוֵי עִם חַמּוּדִין וְלָא יְחַמֵּיד חַד מִבְּנֵי אִינְתְּתֵיהּ דְּחַבְרֵיהּ וְלָא
לְעַבְדֵיהּ וְלָא לְאַמְתֵיהּ וְלָא לְתוֹרֵיהּ וְלָא לְחֲמָרֵיהּ וְלָא לְכָל מַאן דְּאִית לְחַבְרֵיהּ
אֲרוּם בְּחוֹבֵיא חֲמוּדְיָא מַלְכוּתָא מְתַגְרְיָא בְּנָכְסֵיהוֹן דִּבְנֵי נָשָׁא וּלְמֵיסַב יַתְהוֹן
וַעֲתִירֵי נִכְסִין מְתַסְכְּנִין וְנָלוּתָא אַתְיָא עַל עָלְמָא : וכל העם וכל עַמָּא חַמְיָן 18
יַת קָלַיָּא וְיַת לַפִּידַיָּא וְיַת קָלָא דְשָׁפְרָא וְיַת טוּרָא עָשִׁיר וְחָמְיָן עַמָּא וְזָעוּ וְקָמוּ
לְהוֹן מֵרָחִיק :

ירושלמי 18 וְכָל עַמָּא הֲווֹ חָמִין יַת קָלַיָּא וְיַת לַפִּידַיָּא וְיַת קָלָא דְשָׁפְרָא וְיַת טוּרָא עָשִׁיר וְחָמְיָן עַמָּא וְזָעוּ וְקָמוּ לְהוֹן מֵרָחִיק :

Non incurvabitis vos illis, neque coletis coram eis: quoniam ego Dominus Deus vester, Deus zelotes & ultor, & vindicans me cum zelo, recordans peccata patrum improborum super filios rebelles, super generationem tertiam, & super generationem quartam, erga osores meos. Et servans benignitatem & bonitatem in mille generationes, erga diligentes me justos, & eos qui servant mandata mea & legem meam. Populo mi domus Israel, non jurabit unus ex vobis per nomen sermonis Domini Dei vestri frustra: quoniam non innocentem habet Dominus in die judicii magni, omnem qui juraverit per nomen ejus frustra. Populo mi domus Israel, recordamini diei Sabbathi ad sanctificandum eum. Sex diebus operabimini & facietis omne opus vestrum: Die autem septimo Sabbathum est, & quies coram Domino Deo vestro, non facietis omne opus, vos, & filii vestri, & filiæ vestræ, servi vestri, & ancillæ vestræ, & peregrini vestri qui sunt in urbibus vestris. Quoniam sex diebus creavit Dominus cœlum & terram, & mare, & quicquid est in illis, & quievit die septimo: propterea benedixit Dominus diei Sabbathi, & sanctificavit ipsum. Populo mi domus Israel, estote admoniti unusquisque de honore patris sui & de honore matris suæ: eò ut multiplicentur dies vestri super terram, quam Dominus Deus vester dat vobis. Populo mi filii Israel, ne sitis homicidæ, ne sitis socii aut participes cum homicidis; neque videbitur in congregationibus Israelitarum populus homicidarum, ne surgant filii vestri post vos, & discant etiam ipsi ut sint cum homicidis; quoniam propter peccata homicidarum gladius exit in mundum. Populo mi filii Israel non eritis adulteri, nec socii nec consortes cum adulteris, neque videbitur in congregationibus Israelitarum populus adulterorum, ut non surgant filii vestri post vos, & discant etiam ipsi ut sint cum adulteris; quoniam propter peccata adulteri mors exit in mundum. Populo mi filii Israel, non eritis fures, neque socii neque consortes cum furibus, neque videbitur in congregationibus Israelitarum populus furum, ut non surgant filii vestri post vos, & discant ipsi etiam ut sint cum furibus; quoniam propter peccata furum fames exit in mundum. Populo mi filii Israel, non testabimini in socios vestros testimonia falsitatis, neque eritis socii aut consortes cum iis qui testantur testimonia falsitatis, neque apparebit in congregationibus Israel populus testantium testimonium falsum, ut non surgant filii vestri post vos, & discant etiam ipsi esse cum testantibus testimonia falsitatis; quoniam propter peccata testimoniorum falsitatis nubes ascendunt, & pluvia non descendit, & fames venit super mundum. Populo mi filii Israel, non eritis concupiscentes, neque socii aut consortes cum concupiscentibus, neque videbuntur in congregationibus Israelitarum populus concupiscentium, ut non surgant filii vestri post vos, & discant etiam ipsi esse cum concupiscentibus; neque concupiscet aliquis vestrum uxorem socii sui, neque servum ejus, neque ancillam ejus, neque bovem ejus, neque asinum ejus, neque quippiam quod sit socii sui: quoniam propter peccata concupiscentium regnum involat in opes hominum, & accipit eas, & divites opum pauperes redduntur, & captivitas venit super mundum. Et totus populus videbant tonitrua, & quomodo converterentur dum audiebant unumquodque, & quomodo exibant è medio lampadum, & vocem tubæ quomodo resuscitaret mortuos, & montem fumantem: & videbant universus populus, & retrocedebant, & stabant duodecim milliaribus procul. Et dixerunt Mosi; Loquere tu nobiscum & obediemus: ne sermo fiat rursus à facie Domini ne moriamur.

Hier. 18. *Et universus populus videbant tonitrua & facies, & vocem tubæ, & montem fumantem: videbat inquam populus, & terrebantur, & stabant sibi procul,*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نه سجود كني بايشان ونه پرستش كني ايشانرا كه من :: خداي تو خداي رشك آور 5
عقوبت كنا گناه پدران ابر پسران ابر سيمي وابر چهارمي بدشمن داراني من* وكناي 6
فضل بهزاران بدوست داراني من وبنگاه داراني فرمانهاي من* نه بر داري مر نامي خداي تو 7
بگزاف كه نه آزاد كند مر آنچه بر دارد نامي او بگزاف* ياد دار مر روز آن معطلي بخاص كردن [اويرا] 8
* كه شش روزها كار كني وبكني همه كاري تو* وروز آن هفتمين معطل :: خداي تو نه كني هيچ 9 10
كار تو وپسري تو ودختري تو بنده‌هي تو وپرستاري تو وچهارپاي تو وغريبي تو آنچه در
دروازهاي تو* كه شش روزها بكرد :: مر آن آسمان ومر آن زمين مر دريا ومر همه آنچه در ايشان 11
وآسايش فرمود در روز هفتمي ابر همچنين آفرين كرد :: مر روزي آن معطلي وخاص كرد اويرا*
* عزيز دار مر پدري تو ومر مادري تو بسبب دراز باشند روزگاراني تو ابر آن زمين آنچه :: خداي 12
تو دها بتو* نه خون كني* نه فساد كني * ونه دزدي كني * نه گواهي دهي در ياري تو 13 14 15
گواهي دروغ* نه آرزو كني خانهي ياري تو نه آرزو كني زني ياري تو بنده‌هي او وپرستاري او 16 17
گاوي لو وخري او وهمه آنچه بياري تو* وهمه آن قوم بينان مر آن آوازها ومر آن زبانها ومر 18
آوازي آن شوفار ومر كوهي دودگين بديد آن قوم وبلرزيدند بيلستادند از دور*
* گفتند بمشه سخن گوي تو اوازي ايما وبشنويم ونه سخن گويد اوازي ايما خدا تا نميريم* 19

Nec adorationem exhibebis iis, neq; cultum præstabis eis: ego enim sum Dñs Deus tuus, Deus zelifer, puniens peccatum patrum super filios, super tertiam & super quartam generationem odio habentibus me: Et faciens beneficentiam millibus diligentibus me, & custodientibus mandata mea. Non assumes nomen Dei tui in vanum: non enim innocentem præstabit eum qui assumserit nomen ejus in vanum. Memoriâ habeto diē cessationis, ad sanctificandū eū. Nū sex diebus operaberis, & facies omne opus tuum. At die septimo cessatio erit Domino Deo tuo: non facies ullum opus, tu & filius tuus, & filia tua, servus tuus, & ancilla tua, & quadrupes tua, & peregrinus tuus qui in portis tuis. Quia sex diebus fecit Dominus cœlum, & terram, mare, & omne quod in eis: & quievit instituit die septimo: quapropter benedixit Dominus diei cessationis, & sanctificavit eum. Honore habeto patrem tuum ac matrem tuam: ut longæ sint dies tuæ super terrâ quam Dominus Deus tuus dat tibi. Non facies sanguinem. Non facies adulterium. Et non facies furtū. Non testificaberis contra socium tuum testimonium mendacii. Non concupisces domum socii tui, non concupisces uxorem socii tui, servum ejus & ancillam ejus, bovem ejus & asinum ejus, & omne quod est socii tuo. Et omnis populus videbant voces, & flammas, & vocem buccinæ, & montem fumosum: vidit inquam populus, & tremuerunt: steterunt à longè, Dixerúntque ad Mosheh; Loquere tu nobiscum, & audiemus: sed ne loquatur nobiscum Deus, ut non moriamur.

ויאמר ואמר משה לעמא לא תדחלון ארום מן בגלל לנסיותכון אתגלי לכון יקרא דייי ומן בגלל דתהוי דחלתיה על אפיכון בגין דלא תחובון: ויעמר וקם עמא תריסר מילין מרחיק ומשה קריב לציית אפיטתא דתמן יקר שכינתא דייי: ואמר ייי למשה כדנא תימר לבני ישראל אתון חמיתון ארום מן שמיא מלילית עמכון: לא עמי בני ישראל לא תעבדון למסנוד דמות שמשא וסהרא וכוכביא ומזליא ומלאכיא דמשמשין קדמוי דיחלן דכסף ודיהב לא תעבדון לכון: מובח ארמה מרבח אדמתא תעביד לשמי ותקרבון עלוי ית עלוותכון וית נכסת קודשיכון ית ענכון וית תורין בכל אתר דתדכרו ית שמי קדישא מימרי מתגלי עליכון ומברך יתכון: ואם מרבח אבנין תעבדון לשמי לא תבני חציבין ארום פרולא חרבא מתעבד מגיה אי עבדת פרולא עלוי אפיסת יתיה: ואתון כהניא בנוי דאהרן דקיימין ומשמשין על גבי מרבחי לא תסגון ברדנין על מרבחי דלא תתגלי ערית עלוי:

פ פ פ

כא

ואלה המשפטים ואלין הינון סדרי דינייא די תסדר קדמיהון: כי תקנה ארום תיזבון בגניבותיה לעברא בר ישראל שית שנין יפלח ובמעלי שביעתא יפוק לבר חורין מגן: אם אין בלחודוי יעול בלחודוי יפוק ואין מרי אינתתא בת ישראל הוא ותפוק אנתתיה עמיה: אם אין רבונה יהן ליה איתא ואמתא ותליד ליה בנין או בנן איתא ובנתא תהא לרבונה והוא יפוק בלחודוי: ואם אמר ואין יתני חורין מגן אין בלחודוי יעול בלחודוי יפוק ואין מרי אינתתא בת ישראל הוא ותפוק אנתתיה עמיה: אם אין רבונה יהן ליה איתא ואמתא ותליד ליה בנין או בנן איתא ובנתא תהא לרבונה והוא יפוק בלחודוי: ואם אמר ואין יתני עבדא רחימנא ית רבוני ית אנתתי וית בני לא איפוק לבר חורין: ויקרבינה רבונה לקדם דיינייא ויסב מנהון רשותא ויקרבינה לות דשא ולות מזוזתא ויחציש רבונה ית אודנה בסמרא ויהי ליה עבד פלח עד יובלא: וכי יזבון גבר בר ישראל ית ברתיה ועיירתא לאמהו לא תיפוק כסקנות עבדיא כגנאי דמשחררין בשינא ועינא אלהן בשנין דשמיטתא ובסימנא ויבובלא ובמותת רבונה ופורקן כספא: אם רשה אין לא השבחת חינא קדם רבונה דגבין יתה ויפרוק יתה אבוה לגבר אוחרן ליית ליה רשו לזבונה חלף דמני מרה רשותיה עלה:

ירושלמי 24 מרבח קביע בארעא תעבדון לשמי ותקרבון עלוי ית עלוותכון וית נכסת קודשיכון ית ענכון וית תורין בכל אתר דתדכרו ית שמי קדישא מימרי מתגלי עליכון ומברך יתכון: 25 ואם מרבח אבנין תעבדון לשמי לא תבני חציבין ארום פרולא חרבא מתעבד מגיה אי עבדת פרולא עלוי אפיסת יתיה: 26 ואתון כהניא בנוי דאהרן דקיימין ומשמשין על גבי מרבחי לא תסגון ברדנין על מרבחי דלא תתגלי ערית עלוי:

פ פ פ

כא

ואלה המשפטים ואלין הינון סדרי דינייא די תסדר קדמיהון: כי תקנה ארום תיזבון בגניבותיה לעברא בר ישראל שית שנין יפלח ובמעלי שביעתא יפוק לבר חורין מגן: אם אין בלחודוי יעול בלחודוי יפוק ואין מרי אינתתא בת ישראל הוא ותפוק אנתתיה עמיה: אם אין רבונה יהן ליה איתא ואמתא ותליד ליה בנין או בנן איתא ובנתא תהא לרבונה והוא יפוק בלחודוי: ואם אמר ואין יתני עבדא רחימנא ית רבוני ית אנתתי וית בני לא איפוק לבר חורין: ויקרבינה רבונה לקדם דיינייא ויסב מנהון רשותא ויקרבינה לות דשא ולות מזוזתא ויחציש רבונה ית אודנה בסמרא ויהי ליה עבד פלח עד יובלא: וכי יזבון גבר בר ישראל ית ברתיה ועיירתא לאמהו לא תיפוק כסקנות עבדיא כגנאי דמשחררין בשינא ועינא אלהן בשנין דשמיטתא ובסימנא ויבובלא ובמותת רבונה ופורקן כספא: אם רשה אין לא השבחת חינא קדם רבונה דגבין יתה ויפרוק יתה אבוה לגבר אוחרן ליית ליה רשו לזבונה חלף דמני מרה רשותיה עלה:

Et dixit Moses populo; Ne timeatis, quoniam ut tentaret vos manifestata est vobis gloria Domini, & ut sit timor ejus coram facie vestra, ut non peccetis. Et stabat populus duodecim milliaribus procul: Moses autem accessit ad summitatem caliginis, in qua erat gloria divinæ majestatis Dei. Et dixit Dominus Mosi; Sic dices filiis Israel; Vos vidistis quod ex cœlis loquutus sim vobiscum. Populemi domus Israel, non facietis ad adorandum similitudinem solis, & lunæ, & stellarum & planetarum, aut angelorum qui ministrant coram me: deos argenteos nec deos aureos facietis vobis. Altare lapideum facies nomini meo, & sacrificabis super ipso holocausta tua & oblationes sanctitatis tuæ, ex grege tuo & ex bobus tuis: in omni loco in quo habitare faciam divinam meam majestatem, & tu coles coram me, ibi mittam super te benedictionem meam, & benedicam tibi. Quod si altare lapideum feceris nomini meo, non ædificabis ipsos sculptos: quia si extuleris ferrum, ex quo fit gladius, super lapidem, prophanabis ipsum. Vos verò sacerdotes, qui statis ad ministrandum coram me, non ascendetis per gradus ad altare meum, sed per pontes: ut non reveletur turpitudo tua super ipso.

Hierof. 24 *Altare fixum in terra facietis nomini meo, & offeretis super ipsum holocausta vestra, & oblationes sanctitatum vestrarum, oves vestras & boves vestros: in omni loco in quo memorabitis nomen meum sanctum, sermo meus apparebit vobis, & benedicet vos.* 25 *Quod si altare lapideum feceritis nomini meo, non ædificabitis sculptos: quoniam ex ferro fit gladius, si feceris ferro ipsum prophanabis ipsum.* 26 *Vos autem sacerdotes filii Aaron, qui statis & ministratis super dorso altaris mei, non ibitis per gradus ad altare meum, ne revelctur turpitudo tua in eo.*

SECT. XVIII.

CAP. XXI.

ISti autem sunt ordines judiciorum, quæ ordinabis coram illis. Quando emeritis propter furtum suum in servum filium Israel, sex annis serviet: & in introitu septimi exibit liber & gratis. Si solus ingressus sit, solus exibit: quod si habeat uxorem filiam Israel, exibit uxor ejus cum eo. Si dominus ejus dederit illi uxorem ancillam, & pepererit illi filios aut filias: uxor & filii ejus erunt domini sui, & ipse exibit solus. Quod si narret & dicat servus; Diligo dominum meum, uxorem meam & liberos meos: non egrediar ad libertatem. Adducat eum dominus ejus in conspectum judicum, & accipiat ab illis potestatem, ut applicet eum ad ostium quod est apud postes: & perforabit dominus ejus aurem ipsius dextram subulâ, eritque servus ille ei serviens usque ad Jubilæum. Et cum vendiderit aliquis filius Israel filiam suam parvulam in ancillam, non exibit secundùm egressionem servorum Chananæorum, qui exeunt in libertatem propter dentem aut oculum: sed annis remissionis, & cum signis, & in Jubilæo, & in morte domini sui, & redemptione argenti. Si non inveniat gratiam coram domino suo, qui emit eam, tum redimet eam pater ipsius: viro alteri non est ei potestas vendendi eam: propterea quod vasa domini, potestas *scilicet* ejus, super ipsam *sunt*.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * گفت موسه بآن قوم نه ترسید که بسبب آزمایش کردن شمارا بیامد آن خدا ودر سبب باشد
11 ترسي او ابر روي شما ببي خطا کنید * بیاستاد آن قوم ازدور ومشه نزدیك شد بآن طاخ آنچه
12 آنجا عزیزي خدا * گفت بموسه همچنین بگوي بپسراني یسرال شما بدیدید که از آسمان سخن گفتم
13 اوازي شما * نه کنید اوازي من معبود نقره ومعبود طلا نه کنید بشما * مذبحي خاکي بکني
14 بمن وذبحت کني ابر او مر قربانهاي تو ومر شلامیم تو مر گوسپند تو ومر گاوي تو درهمه آن جا
آنچه یاد کنم مر نامي من بیایم بتو وآفرین کنم ترا * واگر مذبح سنگها بکني بمن نه آبدان کني
ایشانرا بریده که شمشیر تو عرضه کردي ابر آن وسست کردي آنرا * ونه بر آیي در زینه پایها ابر
مذبح من آنچه نه برهنه شود شرمي تو ابر آن * * فصل بیست یکم * * واینان آن حکمها
آنچه شرح کني بپیش ایشان * که بخري بنده عبري شش سالها کار کند ودر هفتمي بیرون
آید بآزادي رایگان * اگر درخودي او بیاید درخودي او بیرون آید اگر صاحبي زنست او بیرون
آید زني او واوازي او * اگر خداوند او بدهد باو زن وبزاید باو پسران یا دختران آن زن وکودکاني
آن باشد بخداوند آن واو بیرون آید بخودي او * واگر گفتن بگوید آن بنده دوست داشتم مر
خداوند من ومر زني من ومر فرزنداني من نه بیرون آیم آزادي * ونزدیك آورد اویرا خداوند
او بآن حاکم ونزدیك آورد اویرا بآن دریا بآن بردر وشمخه زند خداوند او مر گوشي او در
درفش وبنده باشد اویرا بجاوید * وکه بفروشد مرد مر دختري او بپرستاري نه بیرون آید چون
بیرون آمدن آن بندگان * اگر بد درچشماني خداوند آن آنچه نه نکاح کند آنرا وخلاص
کند آنرا بقومي بیگانه نه مسلط شود بفروختن آن درغدر کردني او دران *

Dixit Moschh ad populum; ne timeatis, quia causâ tentandi vos venit Deus, & ut sit timor ejus ante faciem vestram, ut non peccetis. 11 *Stetit igitur populus à longé: Moschh verò appropinquavit ad caliginem ubi erat gloria Dei. Dixitque* 12 *Dominus ad Moschh, Sic dices filiis Israel; Vos vidistis quòd è cœlo locutus sum vobiscum. Non itaque* 13 *facietis mecum deum argenti, & deum auri non facietis vobis. Altare terræ facies mihi, & immolabis super illud holocausta tua & pacifica tua, oves tuas & boves tuos: in omni loco quo mentionem fecero nominis mei, veniam ad te, & benedicam tibi. Quòd si altare lapidum* 14 *feceris mihi, non ædificabis eos excisos: quia si gladium tuum moveris super illud, tum profanásti illud. Neque ascendes per parationem pedibus (i. e. gradus) super altare meum, quòd non denudatus sit pudor tuus super illud.*

CAP. XXI.

Hæc autem sunt judicia quæ declarabis coram eis. Cùm emeris servum Ebræum, sex annis serviet tibi, at septimo egredietur ad libertatem gratis. Si per seipsum venit, per seipsum egredietur: si possessor uxoris erat ipse, egredietur uxor ejus cum eo. Sin herus ejus dederit ei uxorem, & pepererit ei filios aut filias; uxor & filii ejus erunt hero suo, ipse verò egredietur per seipsum. Si verò dicendo dixerit servus, Diligo herum meum, & uxorem meam, & liberos meos, non egrediar in libertatem: Tunc adducet eum herus ejus ad judicem, adducet præterea eum ad ostium, vel ad superliminare, perforabitq; herus ejus aurem ejus subulâ, & erit servus ei in æternum. Quum autem vendiderit quispiam filiam suam in ancillam, non egredietur secundùm egressum servorum. Sin mala fuerit in oculis heri sui, qui sibi non desponsaverat eam, tum liberabit eam: populo alieno potestate non donabitur vendendi eam, cùm perfidiam egerit in eam.

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

9 ואם ואין לצד ברירה ושין יתה כהילכת בנת ישראל יעביר לה: אם אחרת
10 אין חורנתא בת ישראל יפב ליה עלוהי מזונה ותכשיטיה ומעייל לה לא
11 יסנע לה: ואם שלש אין תלת מילייא האלין לא יעבד לה למזמנא יתה ליה
12 או לברוהי או למיפרקא ליד אבוהא ותיפוק מגן דלא כסף ברם גט פטורין יהיב
13 לה: מכה דימחי לבר ישראל או לבת ישראל ויקטלינה אתקטלא יתקטיל
14 בסייפא: ואשר ודי לא איזדוג ליה ומן קדם יי ארע עיקתיה לידוי ואזמן לך
15 אתר דישרוק לתמן: וכי יזיד ארום על חבריה למקטליה בנכילו
16 אפילו מדבחי מתתן תסבוניה ויתקטלון יתיה: וגנב ודיגנוב נפש מבני ישראל ויזבנינה
17 ויישתכח ברשותיה אתקטלא יתקטל בשינוקא דסודרא: ומקלל ודילוט לאבוי
18 ולאימיה בשמא מפרשא אתקטלא יתקטל באטלות אבנין: וכי ארום ינצון
19 גוברין ויימחון חד לחבריה באבנא או
20 במרתוקא ולא ימות ויפול למרע: אם
21 אין יקום מפרעיה ומהלך בשוקא על מורניתיה ויהי זכיי מחייא מדין קטול
22 לחוד בוטלן עיבידתיה וצעריה ונוקיה ובהתיה יתן ואגר אסיא ישלם עד
23 דמתסי: וכי יכה וארום ימחי נבר ית עבדיה כנענאה או ית אמתיה כנענתא
24 בשרבישא וימות בהדוא יומא תחות ידיה יתדנא דין קטילת סייפא: אך ברם
25 אין יומא חד מע ן לעידן או תרין יומין קטיעין יתקיים לא יתדן מטול דכסף
26 וביניה הוא: וכי וארום ינצון גברין ויימחון איתתא מעברא ואפילת ית ולדהא
27 ולא יהא בה מותא מתקנסא יתקנס ולדא היכמא דמשוי עליה בעלא דאנתתא
28 ויתן על מימר דיניניא: ואם ואין מותא יהא בה ותדינון נפשא דקטולא חולף
29 נפשא דאחרא: עין דמי עינא חולף עינא דמי שינא חולף שינא דמי ידא
30 חולף ידא דמי רינלא חולף רינלא: כויה דמי צעד מחרוך חולף מחרוך דמי
31 פודעא חולף פודעא דמי הלכשיש חולף הלכשיש: וכי יכה וארום ימחי נבר
32 ית עינא דעבדא כנענאי או ית עינא דאמתיה כנענתא ויפטרינה חולף עיניה
33 יפטרינה חולף עיניה: ואם ואין שינא דעבדיה כנענאי או שינא דאמתיה
34 כנענתא יפיל לבר חורין יפטרינה חולף שיניה:

9 ואם אחרת אין חורנתא בת ישראל יפב ליה 10
עלוהי מזונה ותכשיטיה ומעייל לה לא
יסנע לה: ואם שלש אין תלת מילייא 11
האלין לא יעבד לה למזמנא יתה ליה
או לברוהי או למיפרקא ליד אבוהא ותיפוק מגן דלא כסף ברם גט פטורין יהיב
לה: מכה דימחי לבר ישראל או לבת ישראל ויקטלינה אתקטלא יתקטיל 12
בסייפא: ואשר ודי לא איזדוג ליה ומן קדם יי ארע עיקתיה לידוי ואזמן לך 13
אתר דישרוק לתמן: וכי יזיד וארום 14
ירשע גבר על חבריה למקטליה בנכילו
אפילו כהנא הוא ומשמש על נגבי
מדבחי מתתן תסבוניה ויתקטלוניה
בסייפא: ומכה ודחביל באבוי ובאימיה 15
אתקטלא יתקטל בשינוקא דסודרא: וגנב ודיגנוב נפש מבני ישראל ויזבנינה 16
ויישתכח ברשותיה אתקטלא יתקטל בשינוקא דסודרא: ומקלל ודילוט לאבוי 17
ולאימיה בשמא מפרשא אתקטלא יתקטל באטלות אבנין: וכי וארום ינצון 18
גוברין ויימחון חד לחבריה באבנא או
במרתוקא ולא ימות ויפול למרע: אם
אין יקום מפרעיה ומהלך בשוקא על 19
מורניתיה ויהי זכיי מחייא מדין קטול
לחוד בוטלן עיבידתיה וצעריה ונוקיה ובהתיה יתן ואגר אסיא ישלם עד
דמתסי: וכי יכה וארום ימחי נבר ית עבדיה כנענאה או ית אמתיה כנענתא 20
בשרבישא וימות בהדוא יומא תחות ידיה יתדנא דין קטילת סייפא: אך ברם 21
אין יומא חד מע ן לעידן או תרין יומין קטיעין יתקיים לא יתדן מטול דכסף
וביניה הוא: וכי וארום ינצון גברין ויימחון איתתא מעברא ואפילת ית ולדהא 22
ולא יהא בה מותא מתקנסא יתקנס ולדא היכמא דמשוי עליה בעלא דאנתתא
ויתן על מימר דיניניא: ואם ואין מותא יהא בה ותדינון נפשא דקטולא חולף 23
נפשא דאחרא: עין דמי עינא חולף עינא דמי שינא חולף שינא דמי ידא 24
חולף ידא דמי רינלא חולף רינלא: כויה דמי צעד מחרוך חולף מחרוך דמי 25
פודעא חולף פודעא דמי הלכשיש חולף הלכשיש: וכי יכה וארום ימחי נבר 26
ית עינא דעבדא כנענאי או ית עינא דאמתיה כנענתא ויפטרינה חולף עיניה
יפטרינה חולף עיניה: ואם ואין שינא דעבדיה כנענאי או שינא דאמתיה 27
כנענתא יפיל לבר חורין יפטרינה חולף שיניה:

Quod si toro filii sui destinaverit eam juxta morem filiarum Israel, faciet illi. Si alteram filiam Is- 10
rael acceperit sibi ultra eam, victum ejus & ornamentum ejus, & ingressum ad eam, non prohibebit ab ipsa. Quod si tria hæc non fecerit 11 ipsi, desponsando eam sibi, aut filio suo, aut redimendo in manum patris sui: tum exibit gratis absque argento, verùm libellum repudii dabit illi. Qui percusserit filium Israel aut filiam Israel, & interfe- 12
cerit eam, interficiendo interficietur gladio. Et qui non congressus 13 *pugnâ* cum eo fuerit, sed à facie Domini evenit afflictio ejus in manus ejus: tum ego parabo tibi locum, ut eò fugiat. Quòd si im- 14
probè egerit vir in socium suum, ad interficiendum eum per insidias, etiamsi sacerdos fuerit & ministrans apud altare meum, inde accipietis eum & interficietis eum gladio. Qui damnum intulerit 15
patri suo aut matri suæ, interficiendo interficietur suffocatione sudarii. Et qui furatus fuerit animam ex filiis Israel, & vendiderit eam, 16
& inventa fuerit in potestate ejus, interficiendo interficietur suffocatione sudarii. Et qui maledixerit patri suo aut matri suæ per no- 17
men expressum, interficiendo interficietur obrutione lapidum. Et 18
quando rixati fuerint viri, & percusserint unus socium suum, aut lapide, aut pugno, nec mortuus fuerit, sed ceciderit in morbum. Si re- 19
surrexerit è morbo suo & ambulaverit per plateam super baculum suum, innocens erit percussor à judicio occisionis: tantùm cessationem operis ejus, & dolorem ejus, & damnum ejus, & pudorem ejus dabit, & mercedem medici persolvet, donec curetur. Et quando percusserit vir servum suum Chananæum, aut ancillam suam 20
Chananæam flagris, & mortuus fuerit eo die sub manu ejus: judicando judicabitur judicio occisionis gladio. Veruntamen si die uno à tem- 21
pore in tempus, aut duobus diebus intercisis superstes fuerit: non judicabitur, quia argento emit ipse eum. Et cum rixati fuerint viri, 22
& percusserint mulierem prægnantem, & abortierit fœtus ejus, & non fuerit in ea mors: omnino mulcta irrogabitur pro fœtu, quemadmodum imposuerit illi maritus uxoris; dabitque juxta sententiam judicum. Quod si mors erit in ea: tum judicabitis animam homicidæ, 23
pro anima mulieris. Pretium oculi pro oculo, pretium dentis pro 24
dente: pretium manus pro manu, pretium pedis pro pede. Pretium 25
doloris adustionis pro adustione, pretium vulneris pro vulnere, pretium livoris pro livore. Et quando percusserit quis oculum servi Cha- 26
nanæi, aut oculum ancillæ suæ Chananeæ, & excæcaverit eum: liberum dimittet eum pro oculo suo. Quòd si dentem servi sui Chananæi, 27
aut dentem ancillæ suæ Chananææ cadere fecerit: liberè dimittet ipsum pro dente suo.

Hieros. 10. *Quod si mulierem alteram accipiat ultra ipsam, victum ejus, ornamentum ejus, ingressus & exitus ejus ad eam, non prohibebit ab ipsa.*

Hieros. 14. *Quum cogitaverit vir in proximum suum, ad interficiendum eum per insidias, etiamsi fuerit sacerdos magnus, qui stat & ministrat coram me, inde accipietis eum & interficietis ipsum.*

Hieros. 17. *Et qui pudore affecerit.* 18. *Aut pugno, & non mortuus fuerit, sed projectus fuerit in stratum ægrotus.* 20. *Omnino ultio sumetur de illo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

9 * واكر پسري او تكلم كند آنرا چون حكمي آن دختران بكند بآن * اكر ديكري بستاند بآن
10 نقصي آن پوشش آن ونوبتي آن نه كم كند * واكرسه اينان نه كند بآن بيرون آيد رايگان نيست
11 سيم * زناي مرد و بمرد كشتن كشته آيد * وآنچه نه قصد كرد وآن خدا سبب كرد بدستي او و بنهم
12 بتوجلي آنچه بگريزد بآنجا * وكه شوخي كند مرد ابر يارِي او بكشتني او در مكر از نزد مذبح من
13 بستاني اويرا بكشتن * وزناي پدري او و مادري او كشتن كشته آيد * ودزدا مرد و بفروخت [اويرا
14 ويافته شود در دستي او كشتن] كشته آيد * ونفرين كنا پدري او و مادري او كشتن كشته آيد *
15 وكه خصومت كنند مردمان وبزنند مرد مر يارِي او در سنك يا در كلوخ ونه ميرد وبيفتد
16 بخسپنجا * اكر برخيزد و روش كند در بيرون ابر عصايي او آزاد باشد آن زنا خاصه معطليي او
17 بدهد ودرمان كردن درمان كند * وكه بزنند مرد مر بندهي او يا مر پرستاري او در چوب
18 وبمرد فرودي دستي او انتقام كردن انتقام كرده آيد * خاصه اكر روز يا دو روز بيايستد نه انتقام
19 كرده آيد كه سيمي اوست او * وكه جنك كنند مردمان و بزنند زني آبستن وبيرون آيند كودكاني
20 آن ونه باشد كزندي تاوان انداختن تاوان انداخته آيد در آنچه بنهد ابر او شوهري آن زن
21 وبدهد در حاكمان * واكر كزندي باشد وبدهي جان بدل جان * چشم بدل چشم دندان بدل
22 دندان دست بدل دست پا بدل پا * داغ بدل داغ جراحت بدل جراحت نشان بدل نشان * وكه بزنند
23 مرد مر چشم بندهي او يا مر چشمي پرستاري او و تباه كند آنرا بآزادي بفرستد اويرا بدل چشمي او *
24 واكر دندان بندهي او يا دندان پرستاري او بيندازد بآزادي بفرستد اويرا بدل دندان او *

Et si filio suo desponsaverit eam, 9 juxta ritum filiarum faciet ei. Si 10 aliam acceperit illi, demensum ejus, operimentum ejus, & victum ejus non diminuet. Et si tria hæc non 11 fecerit ei, egredietur gratis, absque argento. Percutiens hominem, si 12 mortuus fuerit, interficiendo interficietur. Qui verò studiosè non fecerit, 13 sed Deus causavit alterum in manus ejus, tum ponam tibi locum ad quem fugiat. Cùm verò impudentiam pa- 14 traverit vir in socium suum, interficiendo illum dolosè, ab altari meo tolles eum ad interficiendum. Et 15 percutiens patrem suum, vel matrem suam, interficiendo interficietur. Et 16 furans hominem, si vendiderit illum, vel inventus fuerit in manu ejus, interficiendo interficietur. Et 17 maledicens patri suo, aut matri suæ, occidendo occidetur. Cùm autem pu- 18 gium fecerint homines, percusserit, homo socium suum lapide vel gleba, & non fuerit mortuus, sed deciderit in cubile: Si surrexerit, et ambulave- 19 rit foràs super baculũ suum, innocuus erit percussor: tantùm cessationem ejus dabit, & sanando sanabit. Quum- 20 que percusserit homo servum suum, vel ancillam suam baculo, & mortuus fuerit sub manu ejus, vindicando vindicabitur. Veruntamen si die 21 vel duob⁹ diebus perstiterit, non vindicabitur, quia argentũ ejus est ipse. Cùm verò pugnã commiserint viri, 22 percusserintq; mulierẽ prægnantẽ, & egressi fuerint parvuli ejus, nec tamen fuerit noxa aliqua; mulctãdo mulctabitur in eo quod imposuerit ei maritus mulieris, & dabit per judices. At si 23 noxa aliqua fuerit, tunc dabis animã pro animã, Oculũ pro oculo, dentẽ pro dente, manũ pro manu, pedẽ pro pede, Stigma pro stigmate, vulnus pro vulnere, vibicẽ pro vibice. Cùm autem 24 25 26 percusserit vir oculũ servi sui, vel oculũ ancillæ suæ, & corruperit eũ, in libertatẽ dimittet eum propter oculũ ejus. Et si dentem servi sui, vel dentem ancillæ suæ excusserit, in libertatẽ dimittet eum propter dentẽ ejus. 27

וכי ינח וָאֲרוּם יִנְגַּשׁ תּוֹר יַת גְּבַר אוֹ יַת אִיתְּא וִימוּת יִתְרְגֵם תּוֹרָא וְלָא יִתְגְּנֵס לְמֵיכוֹל יַת בִּשְׂרֵיהּ וּמָרֵיהּ דְּתוֹרָא יְהֵא זַכַּאי מִדִּין קְטוֹל וְאוֹף מָרֵי עֻבָּדָא וַאֲמָהוּ: וְאִם וְאִין תּוֹר נַגָּשׁ הוּא מֵאִיתְמְלִי וּמְרָקְדְמוֹי וְאִתְסְהַד עַל אֲנָפֵי מָרֵיהּ וְלָא נַטְרֵיהּ וְמָנֵי וְלָא נַטְרֵיהּ וּמְבָּתַר כֵּן קְטַל גַּבְרָא אוֹ אִיתְּא תּוֹרָא יִתְרְגֵם וְאוֹף מָרֵיהּ יִתְקְטֵל בְּמֵיחוּתָא דְּמִשְׁתַּלְחָא עֲלוֹי מִן שְׁמַיָּא: אִם כֹּפֶר בְּרַם אִין קְנָסָא דְּמָמוֹנָא יִתְשַׁוִּי עֲלוֹי וְיִתֵּן פּוּרְקַן נַפְשֵׁיהּ בְּכֹל מָה דְּיִשַּׁוּן עֲלוֹי סַנְהֶדְרִין דְּיִשְׂרָאֵל: אוֹ בֵן אִין בַּר יִשְׂרָאֵל יְנַגַּח תּוֹרָא אִין לְבַת יִשְׂרָאֵל יְנַגַּח כְּדִינָא הָדֵין יִתְעֲבִיד לֵיהּ: אִם בַּרְתָּא אִין עֶבֶד כְּנַעֲנַאי נָגַשׁ תּוֹרָא אוֹ אַמְתָּא כְּנַעֲנִיתָא כֶּסֶף תְּלָתִין סְלָעִין יִתֵּן לְמָרֵיהּ דְּעַבְדָּא אוֹ דְאַמְתָּא וְתוֹרָא יִתְרְגֵם: וְכִי יִפְתַּח וָאֲרוּם יִפְתַּח אֱינָשׁ גּוּב אוֹ אֲרוּם יַחְפֹּר אֱינָשׁ גּוּב בְּשׁוּקָא וְלָא יְכַסִּינֵיהּ וְנָפַל תַּמָּן תּוֹרָא אוֹ חֲמָרָא: בַּעַל מָרֵיהּ דְּגוּבָא יְשַׁלֵּם כֶּסֶף יְתִיב לְמָרֵיהּ דְּמֵי תּוֹרֵיהּ וְחֲמָרֵיהּ וּגְבִילְתָּא יְהֵא דִּילֵיהּ: וְכִי יִגַּף וָאֲרוּם יְנַגֵּף תּוֹר דְּגָבַר יַת תּוֹרָא דְּחַבְרֵיהּ וְיִמוּת וְיַזְבְּנוּן יַת תּוֹרָא חַיָּא וְיִפְלְגוּן יַת דְּמֵיהּ וְאוֹף יַת דְּמֵי מוֹתָא יִפְלְגוּן: אוֹ אִין אִשְׁתְּמוֹדַע אֲרוּם תּוֹר נַגָּחָן הוּא מֵאִתְמְלִי וּמִדְּקָדְמוֹי וְלָא נַטְרֵיהּ מָרֵיהּ שַׁלָּמָא יְשַׁלֵּם תּוֹרָא חֲלַף תּוֹרָא וּגְבִילְתָּא וּמִשְׁכָּא דִּילֵיהּ: כִּי יְגֻנוֹב אֲרוּם יִגְנוֹב גְּבַר תּוֹר אוֹ אִימַר וְכַסִּינֵיהּ אוֹ זַבִּינֵיהּ חֲמִשָּׁא תּוֹרָא יְשַׁלֵּם חוֹלַף תּוֹר חַר מִן בְּנָלָל דְּבַטְלֵיהּ מִן רְדֵיהּ וְאַרְבַּע עָנָא חוֹלַף אִימַר חַד מִן בְּנָלָל דְּאַקְטֵיהּ בְּגֵנִיבוּתֵיהּ וְלֵית בֵּהּ עִיבִידְתָּא: כב

אִם אִין בַּחֲרֵכָא דְּכוּתְלָא מִשְׁתְּכַח גַּנְבָא וְיִתְמְחֵי וִימוּת לֵית לֵיהּ חוֹבַת שְׁפִיכוּת אֱדָם וַאֲבָאי: אִם ורחה אִין בְּרִיר פִּתְגָמָא כְּשִׁמְשָׁא דְּלָא לְמִקְטוֹל נַפָּשׁ עָאל וְקַטְלֵיהּ חוֹבַת שְׁפִיכוּת אֱדָם וַאֲבָאי עֲלוֹי וְאִין אִשְׁתְּזִיב מִן יְדוֹי שַׁלָּמָא יְשַׁלֵּם אִין לֵית לֵיהּ מָה דְּמְשַׁלְּמִין [illegible] בֵּית דִּינָא מִן גְּנֵיבוּתֵיהּ וְעַד שַׁתָּא דְּשִׁמְטָתָא: אִם אִין בְּסַהֲדֵיא מְשַׁתְּכַח בִּרְשׁוּתֵיהּ גְּנֵיבוּתָא מִן תּוֹר עַד חֲמוֹר עַד חֲמוֹר עַד אִימַר כַּד הֵינוֹן קַיְימִין עַל חַד תְּרִין יְשַׁלֵּם: כִּי אֲרוּם יִפְקַר גְּבַר חֲקַל אוֹ כַרְמָא וְיִשַׁלַּח יַת בְּעִירֵיהּ וְיֵיכוֹל בְּחַקַל גְּבַר אוֹחֳרָן שַׁפַּר חַקְלֵיהּ וְשַׁפַּר כַּרְמֵיהּ יְשַׁלֵּם: כִּי חֲצָא אֲרוּם תִּתְפּוֹק נוּרָא וְתַשְׁכַּח כֵּיבִין וְתִנְמַר גְּדִישׁ אוֹ מִירַעַם דְּקָאֵי אוֹ חֲקִיל שַׁלָּמָא יְשַׁלֵּם מַאן דְּאַדְלִיק יַת דְּלֵיקְתָּא: כִּי יִתֵּן אֲרוּם יִתֵּן גְּבַר לַחֲבְרֵיהּ כְּסַף אוֹ מָאנִין לְמִנְטַר בְּלָא אֲנַר נְטִיר וּמִתְגְּנְבִין מִן בֵּית גְּבַר אִין מִשְׁתְּכַח גַּנְבָא אִיהוּ מְשַׁלֵּם עַל חַד תְּרִין: אִם לֹא אִין לְא אִשְׁתְּכַח גַּנְבָא וְיִתְקָרֵב בֵּיתָא לְקֳדָם דַּיָּנַיָּא וְיוֹמֵי דְּלָא אוֹשִׁיט יְדֵיהּ בְּעִיסְקָא דְּחַבְרֵיהּ:

Et cum cornupetierit bos aut virum aut mulierem, & mortuus fuerit: lapidando lapidabitur bos, neque mactabitur ad edendum carnem ejus, & dominus bovis erit innocens à judicio homicidii, & etiam à pretio servi & ancillæ. Quod si bos cornupeta ab heri & antea, & coram testibus admonitus fuerit dominus ejus tribus vicibus, neque custodiverit eum, & postea interfecerit virum aut mulierem: bos lapidibus obruetur, & etiam dominus ejus interficietur morte, quæ immittetur illi è cœlis. Verum si mulcta pecuniaria imponatur ipsi, dabit redemptionem animæ suæ, secundùm omnia quæ imposuerint illi Synedrii Israelis. Sive filium Israel cornupetierit bos, sive filiam Israel cornupetierit, secundùm judicium hoc fiet illi. Verùm si servum Chananæum cornupetierit bos, aut ancillam Chananæam: argenti triginta siclos dabit domino ejus servi aut ancillæ, & bos lapidibus obruetur. Et quando aperuerit vir foveam, aut quando foderit vir foveam in platea, neque texerit eam: sed ceciderit in eam bos aut asinus. Dominus foveæ rependat argentum, quod reddatur domino ejus pro pretio bovis aut asini sui, & cadaver ejus erit. Et quando cornupetierit bos viri bovem socii sui, & mortuus fuerit: vendent bovem vivum & dividentpretium ejus, & etiam pretium mortui dividen. Si cognitum fuerit quod bos cornupeta sit ab heri & antea, & non custodivit eum dominus ejus: reddendo reddet bovem pro bove, & cadaver & pellis ejus erunt. Quando furatus fuerit aliquis bovem aut ovem, & mactaverit eum aut vendiderit eum: quinque boves reddet pro bove uno, quia impedivit eum ab aratione sua; & quatuor oves pro una, propterea quod molestia affecit eum furto suo, nec fit eâ opus.

28 29 30 31 32 33 34 35 36 37

CAP. XXII.

Si in fenestra parietis inveniatur fur, & percussus fuerit & mortuus: non est illi peccatum effusionis sanguinis innocentis. Si clara res fit ut sol, quod non ad occidendum quempiam ingressus fuerit, & interfecerit ipsum, tenetur effusionis sanguinis innocentis: quod si liberatus fuerit è manibus ejus, reddendo reddet; si non fit quod reddat, vendetur ipsi *per* domum judicii propter furtum suum, & usque ad annum remissionis. Si coram testibus inventum fuerit in potestate ejus furtum, à bove usque ad asinum, usque ad ovem, illaque vixerint, pro uno duo reddet. Quum communem fecerit quis agrum aut vineam, & immiserit bestiam suam, & comederit in agro viri alterius: bonum agri sui & bonum vineæ suæ reddet. Si egressus fuerit ignis, & invenerit spinas, & consumpserit acervum, aut aliquid quod stat, aut agrum: reddendo reddet is qui succendit istud incendium. Quando dederit aliquis socio suo argentum aut vasa ad custodiendum absque mercede custodii, & furto sublata fuerint è domo viri, si inventus fuerit fur ipse reddet duplum. Si non inventus fuerit fur, tum adducetur dominus domus ante judices, & jurabit quod non extenderit manum suam ad negotium proximi sui.

1 2 3 4 5 6 7

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

28 * وكه شاخ زند گاوي مردي يا مرزني و بمرد سنگسار كردن سنگسار كرده شود آن گاو و نه
29 خورده شود مر گوشت او و صاحب آن گاو آزاد* واگر گاوي شاخ زنست اوازدي و پيش و گواه گرفته
30 شد در صاحبي او و نه نگاه دارد اويرا و بكشت مردي يا زني آن گاو سنگسار كرده شود و نيز صاحبي
31 او كشته شود* واگر ديت نهاده شود ابر او و بدهد خلاصي جاني او چون همه آنچه نهاده شود ابر
32 او* يا پسري شاخ زند يا دختري شاخ زند چون حكم آن اين كرده شود باو* اگر بندهي شاخ زند
33 آن گاو يا پرستاري سيم سي مثقالها بدهد بخداوند او و آن گاو سنگسار كرده شود* و كه بكشايد
34 مردي چاه يا كه ببرّد مرد چاه و نه پوشد اويرا و بيفتد آنجا گاو يا خر* صاحب آن چاه واتوزد
35 سيم باز گردانند بصاحبي او و آن مرده باشد باو* و كه زخم زند گاوي مرد مر گاوي ياري او و بمرد
36 بفروشند مر آن [گاو آن] زنده و بخش كنند مر سيمي او و نيز مر آن مرده را بخش كنند* يا
دانسته شد كه گاوي شاخ زنست اوازدي و پيش و نه نگاه دارد اويرا صاحب او واتوخشن واتوزد
1 گاو [بدل گاو] و آن مرده باشد باو* * فصل بيست دوم * كه بدزدد مرد گاو يا برّه
2 و بكشت اويرا يا بفروخت اويرا پنج گاو واتوزد بدل آن گاو و چهار گوسپند بدل آن برّه* اگر در
3 حفرت يافته شود آن دزد و زده آمد و بمرد نيست باو خونها* اگر برخشيد آن آفتاب ابر او خونها
باو واتوخشن واتوزد اگر نيست باو و فروخته شود در دزدي او* اگر يافتن يافته شود در دستي
4 او آن دزدي از گاو تا خر تا برّه زند گان دو واتوزد * كه ستور خور كند مردي دشتي يا
5 زرعي و بفرستد مر چهارپاي او و ستور خور كند در دشت ديگر نيك تر دشت او و نيك تر زرعي
او واتوزد * كه بيرون آيد آتش و بيافت خارها و سوخته شود خرمن يا آن پايدار يا آن دشت
6 واتوختن واتوزد آن آفروزانا مر آن آفروختگي * كه بدهد مرد بياري او سيم يا پيرايها بنگاه
7 داشتن و دزديده شود از خانهي آن مرد اگر يافته شود آن دزد واتوزد دو*

Et quum cornupetierit bos viri vel mulierem, & mortuus fuerit, lapidando lapidabitur bos, & non comedetur caro ejus: at domin' bovis erit immunis. Si autē bos cornupeta fuerit ipse ab herì & nudiustertiùs, & contestatū fuerit domino ejus, & non custodierit eum, occiderit autem virum vel mulierem, bos lapidabitur, et etiam dominus ejus interficietur. Et si extiamentū solvendum impositū fuerit ei, tunc dabit redemptionē animæ suæ, secundùm omne quod impositum fuerit super eum. Sive filium cornupetierit, sive filiam cornupetierit, secundùm judicium hoc fiet ei. Si servum cornupetierit bos, vel ancillā, argenti triginta siclos dabit domino ejus, et bos lapidabitur. Et cùm aperuerit vir puteum, vel cùm inciderit puteū, & non operuerit eum, ceciderītque illic bos aut asinus: Dominus putei rependet argentū, & restituet domino ejus: mortuum verò erit illius. Quúmque vulneraverit bos alicujus bovem socii sui, & mortuus fuerit, vendent bovem viventē, & partientur argentum ejus, & etiā mortuū partientur. Vel si cognitū fuerit quòd bos cornupeta sit ipse ab herì & nudiustertiùs, & non custodierit cum dominus ejus; rependendo rependet bovem pro bove, & mortuus erit illius.

28 29 30 31 32 33 34 35 36

CAP. XXII.

Cùm furatus fuerit homo bovē aut agnū, et jugulaverit cum, aut vendiderit illū; quinq; boves rependet pro bove, & quatuor oves pro agno. Si in effossione inventus fuerit fur, & percussus fuerit, ac mortuus fuerit; non erunt in illū sanguines. Sin splenduerit sol super eū, sanguines erunt in illum: rependendo rependet; si nil sit ei, tunc vendetur propter furtum suum. Si inveniendo inventū fuerit in manu ejus furtum, à bove usque ad asinum, usque ad agnum, vivos; duos rependet. Quum pecore depasci fecerit vir agrum vel vineam, immiseritque quadrupedem suam, et pecus paverit in agro alterius; optimum agri sui, & optimum vineæ suæ rependet. Quum egressus fuerit ignis, et invenerit spinas, & combustus fuerit fascis, vel seges, vel ager, rependendo rependet accendens combustionem. Cùm dederit aliquis socio suo argentum vel ornamenta ad custodiendum, & furto ablatum fuerit è domo illius viri; si inventus fuerit fur, rependet duplum:

1 2 3 4 5 6 7

8 על כל עַל כָּל מִדַּם דְּאִתְּבִיר בְּכוּסְיָא עַל תּוֹר עַל חֲמַר עַל אִימַר עַל כְּסוּ וְעַל
כָּל אֲבִידְתָא יוֹמֵי כַּד יֵימַר אֲרוּם הוּא דֵּין וְכַד מִשְׁתַּכְּחָא גְּנִיבוּתָא בְּתַר כֵּן בְּיַד
גַּנְבָא קֳדָם דַּיָּנַיָּא יוֹעִיל דִּין תַּרְוֵיהוֹם דִּין מָרֵיהּ דְּבֵיתָא וְדִין גַּנְבָא וּלְמַאן
דְּמָחַיְבִין דַּיָּנַיָּא יְשַׁלֵּם גַּנְבָא עַל חַד תְּרִין לְחַבְרֵיהּ: 9 כִּי אֲרוּם יִתֵּן גֶּבֶר לְחַבְרֵיהּ
חֲמֹר אוֹ תוֹר אוֹ אִימַר וְכָל בְּעִירָא לְמִנְטַר בְּלָא אֲגַר נְטִיר וְיָמוּת אוֹ אִיתְבַּר מִן
חֵיוָא אוֹ אִשְׁתְּבִי וְלֵית סָהִיד חֲמֵי וּמַסְהִיד: 10 שְׁבוּעַת מוֹמָתָא דַּיְיָ תְּהֵי בֵּין
תַּרְוֵיהוֹם יוֹמֵי דְּלָא אוֹשִׁיט יְדֵיהּ בְּעִסְקָא דְּחַבְרֵיהּ וְיִקַּבֵּל מָארֵיהּ מְנֵיהּ מוֹמָתָא
וְלָא יְשַׁלֵּם: 11 וְאִם וְאִין יִתְגְּנֵב יִתְגְּנֵב מִנֵּיהּ דַּהֲוָה לֵיהּ עִמֵּיהּ אֲגַר נְטִיר יְשַׁלֵּם
לְמָרוֵי: 12 אִם טָרֹף אִין אִיתְבָּרָא יִתְבַּר
מִן חֵיוָת בָּרָא מַיְתֵי לֵיהּ סָהֲדִין אוֹ
יַמְטִינֵיהּ עַד גּוּפָא דְּתִבְיר לָא יְשַׁלֵּם:
13 וְכִי וַאֲרוּם יִשְׁאַל גֶּבֶר מִדַּעַם מִן חַבְרֵיהּ
וְיִתְבַּר מָנָא אוֹ מִית בְּעִירָא מָרֵיהּ לֵית עִמֵּיהּ שַׁלָּמָא יְשַׁלֵּם: 14 אִם אִין מָרֵיהּ
עִמֵּיהּ לָא יְשַׁלֵּם אִין אַגִּירָא הוּא עָאל פִּסְדֵיהּ בְּאַגְרֵיהּ: 15 וְכִי יְפַתֶּה וַאֲרוּם
יְשַׁרְגֵּן גֶּבֶר בְּחוּלְתָא דְּלָא מְאָרְסָא
וְיִשְׁמַשׁ עִמָּהּ מִפְּרָנָא יַפְרִין יְתֵיהּ לֵיהּ
לְאִנְתּוּ: 16 אִם מָאן אִין לָא חַמְיָא לֵיהּ
אוֹ דְּלָא יְצֵבִי אֲבוּהָא לְמִתְנָא לֵיהּ כְּסַף
חֲמִשִּׁין סִלְעִין יִתְקְנֵם הֵי כְּמַפְרוֹנֵי בְּתוּלְתָא: 17 מְכַּשְּׁפָה עַמֵּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל עָבִיד
חַרְשִׁיוּתָא לָא תְקַיְּמוּן: 18 כֹּל דְּיִשְׁכּוֹב עִם בְּעִירָא בְּאִטְלוּת אֲבָנִין יִתְקְטְלוּן:
19 וּבַח כָּל מָאן דְּדַבַּח לְטָעֲוּת עַמְמַיָּא יִתְקְטֵל בְּסַיְפָא וְנִכְסוֹי יִתְגַּמְרוּן בְּגִין כֵּן לָא
תְּהוֹן פַּלְחִין אֱלָהֵן לִשְׁמָא דַּיְיָ בִּלְחוֹדוֹי: 20 וְגֵר וְנִיוּרָא לָא תְקַנְטוּן בְּמֵילִין וְלָא
תְּעִיקוּן לְמִסַּב לֵיהּ נִכְסוֹי עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲווּ דְכִירִין אֲרוּם דַּיְירִין הֲוֵיתוּן בְּאַרְעָא
דְּמִצְרָיִם: 21 כָּל אַלְמָנָה כָּל אַרְמְלָא וְיָתוֹם לָא תְסַנְּפוּן: 22 אִם אִין סַנָּפָא תְּסַנֵּף יָתֵיהּ
אוֹדְהָרוּן לְכוֹן אֲרוּם אִין יְקוּם וְיִצְוַוח עֲלֵיכוֹן בְּצָלּוֹ קֳדָמַי שְׁמַע אֶשְׁמַע בְּקָל צְלוֹתֵיהּ
וּפְרַע לֵיהּ: 23 וּחְרָה וְיִתְקֹף רוּגְזִי וְאֶקְטוֹל יָתְכוֹן בְּחַרְבָּא דְּמוֹתָא וִיהוֹן נְשֵׁיכוֹן אַרְמָלַן
וּבְנֵיכוֹן יְתֹמִין: 24 אִם כֶּסֶף אִין כַּסְפָּא
תּוֹזִיף לְעַמִּי יָת עֲנִיָּא דְּעִמָּךְ לָא תְהֵי
לֵיהּ הֵי כַּרְשִׁיָא לָא תְשַׁוְּוֹן עֲלוֹי דְּלֵיהּ
עֲלוֹי סַהֲדִין וּמֵירֵי עַרְבְּנוּתָא לָא עַל
שְׁעָרִין וְלָא רֵיבַיִן: 25 אִם אִין מַמְשְׁכְּנָא
תִּמַּשְׁכֵּן כְּסוּתָא דְּחַבְרָךְ עַד לָא יִטְמַע שִׁמְשָׁא תְּהֵיבִינֵיהּ לֵיהּ: 26 כִּי הִיא אֲרוּם הִיא
טַלִּת דְּמִתְכַּסֵּי בָּהּ בִּלְחוֹדָהּ הִיא חֻלּוּק תּוֹחֲבֵיהּ דְּנַפְלָא לְמוֹשְׁכֵיהּ וְאִין תִּיסַּב מַצַּע
עַרְסֵיהּ בַּפָּה יְשַׁכּוֹב וִיהֵי אִין יְקַבֵּל קֳדָמַי וַאֲקַבֵּיל צְלוֹתֵיהּ אֲרוּם אֱלָהָא חַנָּנָא אֲנָא:

8 De omni quoquam quod fractum fuerit in occulto, de bove, de asino, de ove, de veste, & de omni re perdita jurabit, quando dicet quòd hoc sit; & quando inventum fuerit furtum postea in manu furis, ante judices veniet lis amborum ipsorum, lis *inquam* domini domus & lis furis: & quem condemnaverint judices, reddet fur duplum proximo suo. 9 Cùm dederit vir socio suo asinum, aut bovem, aut ovem, aut omnem bestiam ad custodiendum: si absque mercede custodierit, & mortuum fuerit, aut fractum à fera, aut captum, & nullus testis viderit quii hoc testetur. 10 Jusjurandum Domini erit inter ambos ipsos, jurabit quod non extenderit manum suam in negotium proximi sui: & accipiet dominus ejus rei ab ipso jusjurandum, & non reddet. 11 Quod si furto sublatum fuerit ab eo quod erat ejus apud se mercede custoditum, reddet domino suo.

12 Si frangendo fractum fuerit à fera agri, afferet illi testes, aut venire faciet eum usque ad corpus: quod fractum est non reddet. 13 Et cum petat aliquis quippiam à socio suo, & confractum fuerit vas, aut mortuum jumentum, dominusque ejus non fuerit cum eo, reddendo reddet. 14 Si dominus ejus cum eo fuerit, non reddet: si conductitium fuerit, veniet perditio ejus pro mercede sua. 15 Et quando seduxerit vir virginem nondum desponsatam, & rem habuerit cum ea: dotando dotabit eam sibi in uxorem. 16 Si non visum fuerit ipsi, aut noluerit pater ejus dare ipsi: argenti quinquaginta siclorum multa illi imponetur, juxta dotem virginitatis. 17 Populo mi filii Israel, omnem qui fecerit maleficium non finetis vivere. 18 Omnis qui cubuerit cum bestia obrutione lapidum interficientur. 19 Quicunque sacrificat idolis populorum interficietur gladio, & opes ejus consumentur: 20 propterea non coletis nisi nomen Domini tantùm. Peregrinum non irritabitis verbis, neque affligetis accipiendo ejus opes: populo mi domus Israel estote memores, quoniam peregrini fuistis in terra Ægypti. 21 Omnem viduam aut pupillum non affligetis. 22 Si affligendo afflixeris eum, cavete vobis: quoniam si surrexerit, & clamaverit contra vos in oratione coram me, audiam ego vocem precationum ejus & vindicabo ipsum. 23 Et incandescet furor meus, & interficiam vos gladio mortis: & erunt uxores vestræ viduæ, & filii vestri pupilli. 24 Si argentum commodatò dederis populo meo, pauperi populi, non eris illi tanquam fœnerator: neque imponetis illi, ut sint contra eum testes, nec ut det fidejussores, nec æstimationes, nec usuram. 25 Si pro pignore acceperis vestem socii tui, antequam occumbat sol eam reddes illi. 26 Quoniam ipsa est pallium quo tegitur solum, ipsa est tunica inquilinatus ejus, quæ proximè tangit cutem ejus: quòd si acceperis stragulum lecti ejus, in quo cubat, & erit si clamet coram me, audiam preces ejus, quoniam Deus misericors ego sum.

Hieros. 12. *Si interficiendo interfectum fuerit, afferet illi ex membris ejus testem, interfectum non reddet.*

Hieros. 15. *Quando seduxerit aliquis virginem non desponsatam, & rem habuerit cum ea: dotando dotabit sibi eam in uxorem.*

Hieros. 24. *Si argentum commodatò dederitis populo meo pauperi qui est vobiscum, non eritis ei creditores opprimentes: non ponetis super eum æstimationes aut usuram.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * اگر نه يافته شود آن دزد نزديك شود صاحب آن خانه بآن حاكم اگر نه كشيد دستي او در
كاري ياري او * ابر همه سخن جرم ابر گاو ابر خر ابر برّه ابر جامه ابر همه گم شده آنچه گويد كه 9
اوست اين تا آن حاكم بيايد سخن دوي ايشان آنچه واجب كنند حاكمان واتوزد دو بياري او *
10 كه بدهد مرد بياري او خر يا گاو يا برّه وهمه چهارپا بنگاه داشتن و بمرد يا شكسته شد يا برده
شد نيست بينا * سوگند ! باشد ميانِ دوي ايشان اگر نه كشيد دستي او در كاري ياري او 11
وبستانند صاحبي [او] و نه واتوزد * واگر دزديده شود ازنزدي او واتوزد بصاحب او * 12
13 * اگر نخجير شدن نخجير شود بيارد گواهي نخجير نه واتوزد * وكه عاريت خواهد مرد ازنزد
14 ياري او و شكسته شد يا بمرد صاحبي او نيست اوازي او باز توختن باز نتوزد * اگر صاحبي [او] 15
اوازي او نه باز نتوزد اگر مزدور او بيامد در مزد او * وكه فريب دهد مرد بكري آنچه نه نام زد شد 16
وبخسپد اوازي آن كاوين كردن كاوين كند آنرا باو بزن * اگر ناكام بودن ناكام باشد پدري آن بدادن 17
18 آنرا باو سيم بسنجد چون كاوين آن دختران * جادوگررا نه زنده گذاري * همه خسپا اوازي چهارپا كشتن 19
20 كشته آيد * ذبحت كنا بمعبودان كشته آيد بجز ! بتنهاي او * وغريبرا نه آزاري ونه زحمت دهي اويرا
21 22 كه غريبان بوديد در زمين مصر * همه يتيم وبيوه نه رنجانيد * اگر رنجاندن برنجاني اويرا كه
23 اگر بغراو كردن بغراو كند بمن شنيدن بشنوم بغراوي او * وگرم شود خشمي من و بكشم شمارا 24
در شمشير و باشند زناني شما بيوگان وپسراني شما يتيمان * اگر سيم قرض دهي مر قومي من مر آن 25
درويش اوازي تو نه باشي باو چون تقاضا كنا نه نهيد ابر او سود * اگر گرو كشيدن 26
گرو كشي جامهي ياري تو تا آمدن آن خورشيد باز گرداني اويرا باو *

Si non inventus fuerit fur, adducetur domin⁹ domûs ad judicē, si non extenderit manū suam ad opus socii sui. Super omni re criminis, super bove, super asino, super agno, super vestimento, super omni amisso: quicunq; dixerit quòd ipsius sit hoc, usque ad judicem perveniet verbum amborum eorum: quem damnaverint judices, rependet duplum socio suo. Quum dederit vir socio suo asinum, vel bovem, vel agnum, omnemve quadrupedem ad custodiendum, & mortuum fuerit, aut confractum, aut ablatum, & non adsit videns: Juramentum Domini erit inter ambos illos, si non extenderit manum suam ad opus socii sui: & suscipiet dominus ejus, nec alter rependet. Et si surrexerit ab latum fuerit ab eo, rependet domino ejus. Si prædando prædo factū fuerit, afferet testimonium: prædam non rependet. Quumque mutuò postulaverit vir à socio, & confractum fuerit, aut mortuum, & dūs ejus non fuerit cum eo; rependendo rependet. Si dominus ejus fuerit cum eo, non rependet: si conductitium fuerit, venit pro mercede sua. Cùm verò fallaciam adhibuerit aliquis virgini, quæ non est nomine denunciata, concubuerit'que cum illa; dotando dotabit eam sibi in uxorem. Si nolendo noluerit pater ejus dare eam illi, argentum appendet juxta dotem filiarum. Præstigiatricem viventem non permittes. Omnis concumbens cum quadrupede, occidendo occidetur. Immolans diis, occidetur, præterquàm Domino soli. Et peregrinum non vexabis, neque molestiam exhibebis ei, quia peregrini fuistis in terra Ægypti. Omnem pupillum ac viduā non affligetis. Si affligendo afflixeris eum: quòd si clamando clamaverit mihi, exaudiendo exaudiam clamorem ejus: Et exardescet ira mea, & occidam vos gladio, erúntque uxores vestræ viduæ, & filii vestri pupilli. Si argentum fœnerato dederis populo meo, pauperi qui est tecū, non eris ei ficut exactionem faciens, non imponetis ei lucrū. Si pignorì contrahendo pignori contraxeris vestimentū socii tui, ad descensum solis restitues illud ei.

שמות כג
הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Populo mi filii Israel, judices vestros non parvipendetis, & dominis qui 27
præfecti sunt populo tuo non maledicetis. Primitias fructuum tuorum & 28
primitias vini torcularis tui non tardabis in tempore suo, quominus
ascendere faciatis eas ad locum divinæ habitationis meæ: primogenitos
masculorum tuorum separabis coram me. Sic facies de primogenitis bo- 29
um tuorum & ovium tuarum: septem diebus erit lactans post matrem su-
am, die autem octavo separabis eum coram me. Et homines sancti, 30
gustantes res prophanas cum sanctitate, eritis coram me: verùm
carnem dilaceratam à bestia vivâ non comedetis; cani projicietis
ipsum pro mercede ejus.

CAP. XXIII.

Populo mi filii Israel, non recipietis verba mendacii à viro, qui 1
detrahit de proximo tuo coram te: neque pones manum tuam cum
improbo; ut sis testis mendax. Populo mi filii Israel, non eritis post
multos ad male agendum, sed ad
bene agendum: neque prohibetur
unus ex vobis docere justam cau-
sam pro proximo suo in judicio,
dicendo; Ecce post multos judi-
cium deflectit. Et pauperis, qui 3
reus erit in judicio suo, non acci-
pies personam, ut miserearis ejus:
quoniam non est accipienda per-
sona in judicio. Si occurreris bo- 4
vi inimici tui, quem odio habes propter peccatum quod nosti in eo
tu solus, aut asino qui aberrat à via: reducendo reduces eum ad ipsum.
Si videris asinum inimici tui quem odio habes, propter pecca- 5
tum quod nosti in eo solus tu, decumbentem sub onere suo, & prohi-
bueris te quominus accedas ad eum: relinquendo relinques ea hora odi-
um, quod est in corde tuo contra eum, & solves & onerabis cum eo.
Populo mi filii Israel, non declinabitis judicium pauperis in causa sua. 6
A verbo falso esto procul: & qui exierit justus à domo judicii tua, & inve- 7
nerint peccatum ejus, & qui exierit reus & invenerint ejus justiti-
am, ne interficias; quoniam non innocentem pronuntiabo eum si sit
reus. Munus non accipias: quoniam munus excæcat oculos eorum 8
qui accipiunt ipsum, & errare facit sapientes è sedibus suis, & pervertit
verba recta, quæ scripta sunt in lege, & confundit verba innocentum in
ore ipsorum in hora judicii. Peregrinum non affligetis: vos enim sci- 9
tis gemitum animæ peregrini; quoniam peregrini fuistis in terra Ægy-
pti. Sex annis seminabis terram tuam, & colliges proventum. Se- 10
ptimo autem anno liberam dimittes eam à cultu, & communes facies 11
fructus ejus, ut comedant pauperes populi, & reliquias ejus comedet
bestia agri: similiter facies viti tuæ & olex tuæ. Sex diebus facies 12
opus tuum, die autem septimo quiesces: ut quiescant bos tuus, &
asinus tuus, & quiescat filius ancillæ tuæ incircuncisus, & peregrinus.

Verfio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

27 *كه آن پوشش آن بتنهايي آن اوجامهي اوپوست اودر چه بخسپد باشد كه بغراو كند بمن
28 بشنوم كه بخشايندم من *حاكم را نه نفرين كني ومهتر در قومي تو نه نفرين كني *
29 دانهي تو وشيرهي تو نه درنگ دهي نخست زادي پسراني تو بدهي بمن *همچنين بكني
30 بگاوي تو بگوسپندي تو هفت روزها باشد اوازي مادري او ودر روزي آن هشتمي بدهي اويرا
31 بمن *ومردماني خاص باشيد بمن وگوشت در دشت نخجير نه خوريد بسگ بيندازيد
1 اويرا * فصل بيست سوم * *نه بر داري خبر گزاف نه نهي دستي تو اوازي
2 ظالم ببودن گواهي ستم *نه باشي پسي بسياران بيدي كردن ونه گواهي دهي ابر خصومت
3 بميل دادن پسي بسياران بميل كردن *ودرويش را نه شكوهمند كني درخصومتي او
4 5 * كه فراز رسد گاوي دشمني تو يا خري او طعيا شوا باز گرداندن باز گرداني اويراباو * كه
ببيني خري دشمني تو خسپا فرود باري او باز استي از دست باز داشتن باو ياري دادن ياري
6 7 دهي اوازي او * نه ميل دهي حكم مسكيني تو در خصومتي او * از سخن دروغ دور
8 باشي وآزاد وصالح را نه كشي كه نه صالح گويم ظالم را * ورشوت نه ستاني كه آن رشوت
9 كور كند گشادگان را وخليف كند سخنهاي مشرّحان را * وغريب نه زحمت دهي وشما
10 دانستيد مر جاني آن غريب كه غريبان بوديد در زميني مصر * وشش سالها بكاري مر
11 زميني تو وجمع كني مر دخلي آن * وآن هفتمي فرود گذاري آنرا ودست باز داري آنرا
12 وبخورند مسكيناني قومي تو وباقي بخورد حيوانات آن دشت همچنين بكني بزري تو وبزيتون
تو * شش روزها بكني كاري تو ودر روزي آن هفتمي معطل باشي بسبب آسايش كند
گاوي تو وخري تو وآسايش كند پسري پرستاري تو وآن غريب *

Quia est experimentum ejus solum 27
ipsius, est vestimentum ejus cuti suæ, in
quo dormiat: & erit, cùm clamaverit
ad me, exaudiam: nam misericors
sum ego. Judici non maledices, & 28
principi in populo tuo non maledices.
Granum tuum ac mustum tuum non 29
tardabis afferre: primogenitum filio-
rum tuorum dabis mihi. Sic facies de 30
bove tuo & de ove tua, septem dies
erit cum matre sua, die autem octa-
vo dabis eum mihi. Et homines 31
sancti eritis mihi: & carnem præ-
dæ in agro, non comedetis: cani pro-
jicietis illam.

CAP. XXIII.

Non assumes rumorem futilem: 1
non pones manum tuam cum impio,
esse testem violentiæ. Non eris post 2
multos ad malefaciendum, neque te-
stimonium dabis in lite inclinando
teipsum post multos ad detorquendum
judicium. Et pauperem non decora- 3
bis in lite sua. Cùm occurrerit bos 4
inimici tui, aut asinus ejus errabun-
dus; reducendo reduces cum illi. Cùm 5
videris asinum inimici tui decum-
bentem sub onere suo, cessabis à ma-
nu retrahenda ei: opem dando opem
dabis cum eo. Non deflectes judi- 6
cium pauperis tui in lite sua. A 7
verbo mendacii procul eris, & li-
berum ac justum non occides: quia
justum non pronuntiabo iniquum.
Et munus non accipies: munus 8
enim cæcos reddit apertos, & per-
vertit verba decisorum. Et pere- 9
grino molestiam non exhibebis: vos
enim nostis animam peregrini, quia
peregrini fuistis in terra Ægypti.
Et sex annis seres terram tuam, & 10
colliges proventum ejus. Septimo 11
verò derelinques eam, manumque
retrabes ab ea, ut comedant pau-
peres populi tui: residuum autem
comedent animalia agri. Sic facies
vineæ tuæ ac oliveto tuo. Sex 12
diebus facies opus tuum, die ve-
rò septimo otiaberis: ut quiescat
bos tuus, & asinus tuus, quie-
scátque filius ancillæ tuæ, & pe-
regrinus.

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

13 ובכל פּוּדַיָּיא דַּאֲמִרִית לְכוֹן תִּסְתַּמְּרוּן וְשׁוּם טַעֲוַת עַמְמַיָּא לָא
תְּדַכְּרוּן וְלָא יְשְׁתְּמַע עַל פּוּמְכוֹן : שלש תִּלְתָּא זִמְנִין תֶּחֱגוּן קֳדָמַי בְּשַׁתָּא :
14 את חג יַת חַגָּא דְּפַטִּירַיָּא תִּנְטוֹר שׁוּבְעָא יוֹמִין תֵּיכוֹל פַּטִּירָא הֵיכְמָא דְּפַקֵּידְתָּךְ
15 לְזִמַּן יַרְחָא דַּאֲבִיבָא אֲרוֹם בֵּידֵיהּ נְפַקְתְּ מִמִּצְרַיִם וְלָא יִתְחֲמוּן קֳדָמַי רֵיקָנִין :
16 וחג וְחַגָּא דְּתַצְרָא בְּכוּרֵי עוֹבָדָךְ דְּתִיזְרַע בְּחַקְלָא וְחַגָּא דְּכָנְשָׁא בְּמֵיפַּק שַׁתָּא
17 דְּשַׁתָּא בְּמִכְנְשָׁךְ יַת עוֹבָדָךְ מִן חַקְלָא : שלש תְּלָתֵי זִמְנִין בְּשַׁתָּא יִתְחֲמוּן
18 כָּל דְּכוּרָךְ קֳדָם רִבּוֹן עַלְמָא יְיָ : לא תחבח עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תִכְסוּן
עַד דְּחָמִיעַ בְּבָתֵּיכוֹן אֲדֶם נִכְסַת פִּסְחִי וְלָא יְבִית בַּר מִן מַדְבְּחָא תַּרְבֵּי
19 נִכְסַת פִּסְחִי עַד צַפְרָא לָא מִן בִּשְׂרָא דְּתֵיכְלוֹן בְּרַמְשָׁא : ראשית שֵׁירוּי
בִּיכּוּרֵי פֵּירֵי אַרְעָךְ תֵּיתֵי לְבֵית מוקְדְשָׁא דַּיְיָ אֱלָהָךְ עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל לֵית
אַתּוּן רַשָּׁאִין לָא לְמִבְשְׁלָא וְלָא לְמֵיכוֹל בְּשַׂר וַחֲלַב מְעָרְבִין כַּחֲדָא דְּלָא יִתְקַף
20 רוּגְזִי וְאִיבְשִׁיל עִיבּוּרֵיכוֹן דְּנָגָא וְקִשָּׁא תְּרֵיהוֹן כַּחֲדָא : הנה אנכי הָא אֲנָא
מְשַׁגַּר מַלְאָכָא קֳדָמָךְ לְמִטְרָךְ בְּאָרְחָא וּלְאַעֲלוֹתָךְ לַאֲתַר שְׁכִינְתִּי דְּאִתְקְנִירַת :
21 השמר אִיזְדַּהַר מִן קֳדָמוֹי וְקַבֵּיל לְמֵימְרֵיהּ לָא תְמָרֵיב עַל מִילּוֹי אֲרוֹם לָא
22 אֶשְׁבּוֹק לְחוֹבֵיכוֹן אֲרוֹם בִּשְׁמִי מֵימְרֵיהּ : כי אם אֲרוֹם אִין קַבֵּיל תְּקַבֵּיל
לְמֵימְרֵיהּ וְתַעֲבֵיד כָּל דַּאֲמַלֵּיל עַל יְדוֹי וְאֵסְנֵי יַת סַנָּאָךְ וְאָעִיק לְמֵעִיקָךְ :
23 כי ילך אֲרוֹם יְטַייֵל מַלְאָכִי קֳדָמָךְ וְיַעֵילִנָּךְ לְוָת אֱמוֹרָאֵי וּפְרִיזָאֵי וּכְנַעֲנָאֵי חִיוָּאֵי
24 וְיבוּסָאֵי וַאֲשֵׁיצִינוּן : לא לָא תִסְגְּדוּן לְטַעֲוָתְהוֹן וְלָא תִפְלְחִינוּן וְלָא תַעְבְּדוּן
כְּעוֹבְדֵיהוֹן בִּישַׁיָּיא אֲרוֹם מְפַכְּרָא תְּפַכֵּר בֵּית סְנִיאֵיהוֹן וְתַבְּרָא תְּתַבֵּר קְמָתֵי
25 צִילְמֵיהוֹן : ועבדתם וְתִפְלְחוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן וִיבָרֵךְ יַת מְזוֹנֵי מֵיכְלָךְ
26 וּמַשְׁתְּיָיךְ וְאַעְדֵּי מַחַת מְרִירְתָּא מִנָּוךְ : לא תהיה לָא תְהֵי תַכְלָא וְעַקְרָא
27 בְּאַרְעָךְ יַת מְנַיַן יוֹמֵי חַיָּיךְ אַשְׁלֵם מִיטְמָא לְיוֹמָא : את אימתי יַת אֵימָתִי
אַשַׁדֵּר קֳדָמָךְ וְאֲשַׁגֵּשׁ יַת כָּל עַמְמַיָּא דְּאַתְּ אָתֵי לְסַדָּרָא בְּהוֹן סִדְרֵי קְרָבָא וְאֵיתֵין
28 יַת כָּל בַּעֲלֵי דְּבָבָךְ קֳדָמָךְ מְחוֹרֵי קָדָל : ושלחתי וְאֶשַׁדַּר יַת אוּרְעִיתָא קֳדָמָךְ
29 וְתִתְרָךְ יַת חִיוָּאֵי וְיַת כְּנַעֲנָאֵי וְיַת חִיתָּאֵי מִן קֳדָמָךְ : לא לָא אֵיתַרִיכִינוּן מִן קֳדָמָךְ
בְּשַׁתָּא חֲדָא דִּלְמָא תְּהֵי אַרְעָא צְדָיָא וְיִסְגּוּן עֲלָךְ חֵיוַת בָּרָא כַּד יַיתְוּן לְמֵיכוֹל
פֵּירֵיהוֹן וְיִנְזְקוּן בָּךְ :

13 Et in omnibus mandatis quæ dixi vobis cauti eritis : & nomina idolorum populorum non memorabitis, nec audietur in ore vestro. Tri-
14 bus vicibus celebrabitis festum coram me in anno. Festum azymo-
15 rum custodies, septem diebus comedes azyma, quemadmodum præcepi tibi, in tempore mensis maturescentium frugum, quoniam in eo exivisti ex Ægypto : neque appareant coram me vacui. Et festum
16 messis primitivorum operis tui, quæ seminaveris in agro : & festum collectionis in exitu anni, cùm collegeris opera tua ex agro. Tri-
17 bus vicibus in anno apparebunt omnes masculi tui coram principe mundi Domino. Populo mi filii Israel, non macta bitis quandiu est
18 fermentum in domibus vestris quisque oblationem Pesach mei : neque pernoctabit extra altare adeps oblationis Pesach mei usque ad auroram, nec ex carne quam comedetis vesperi. Initium primitiarum
19 fructuum terræ tuæ adduces in domum sanctuarii Domini Dei tui. Populo mi domus Israel, non poteſtis coquere nec comedere carnem & lac permixta simul, ne irascatur furor meus, & coquam proventum vestrum, frumentum & paleam simul. Ecce ego mitto angelum co-
20 ram te, ad custodiendum te in via : & ad ascendere faciendum te in
21 locum divinæ meæ præsentiæ, quem præparavi. Cave tibi à facie ejus, & pareto verbo ejus, ne sis rebellis contra verba ejus : quoniam non condonabo peccatis vestris, quoniam in nomine meo sermo
22 ejus. Quod si audiendo audiveris sermonem ejus, & feceris omnia quæ loquar per manus ejus : tum odio habebo qui te odio habent,
23 & tribulabo eos qui tribulant te. Quoniam ibit angelus meus coram te ; & introducet te ad Amorrhæos, Pherizæos, Chananæos,
24 Hevæos, & Jebusæos : & delebo eos. Non incurvabitis vos idolis eorum, neque colatis ea, neque facietis secundùm opera eorum mala : quoniam diruendo dirues templa eorum, & frangendo franges
25 statuas imaginum eorum. Et coletis coram Domino Deo vestro, ut benedicat victui cibi tui & potibus tuis : & removebo plagam amaram è medio tui. Non erit abortum faciens aut sterilis in terra
26 tua : numerum dierum vitæ tuæ perficiam à die in diem. Terrorem
27 meum mittam coram te, & conturbabo omnes populos ad quos profici scaris, ut instruas adversus eos aciem belli : & dabo omnes inimicos tuos coram te vertentes terga. Et mittam crabronem coram
28 te : & ejiciet Hevæos, Chananæos, & Hettæos à facie tua. Non
29 ejiciam eos à facie tua anno uno : ne fortè fiat terra desolata, & multiplicentur contra te feræ agri, cum venient ad comedendum cadavera eorum, & noceant tibi.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * ودر همه آنچه گفتم بشما نگاهداشت کنید و نامي معبودانی دیگران نه یاد کنید نه
14 شنویده آید ابر دهانی تو * سه بارها حج کني بمن در سال * مر حجّي آن فطیر نگاهداري
15 هفت روزها بخوري فطیر چون آنچه فرمودم ترا بوعدهي ماهي آن تر خوشه که درو بیرون
16 آمدي از مصر و نه دیدار آینده پیش من تهي * وحجّي آن درو نخست برهاي کارهاي
تو آنچه بکاري در دشت وحجّي آن جمع کردن چون بیرون آمدن آن سال در جمع کردن تو
17 مر کارهاي تو از آن دشت * سه بارها در سال دیدار آید همه نرینهي تو بپیش آن خداوندکار ::*
18 * نه ذبحت کني ابر خمیر خوني ذبحت من و نه منزل کند پیهي حجّي من تا بامداد * اوّل نخست
19 برهاي زمیني تو بیاوري خانهي :: خداي تو نه جوشاني بچّه در شیري مادري او * اینك
20 من فرستا فرشتهي من پیش تو بنگاهداشتن ترا در راه وبآوردن ترا بآن جا آنچه آراسته
21 کردم * حاذرباش از پیشي او وبشنو در آوازي او نه عاصي شوي درو که نه آمرزد
22 بجرمهاي شما که نامي من در میاني او * که اگر شنیدن بشنوي در آوازي من وبکني همه
23 آنچه سخن گویم دشمني کنم اوازي دشمنان تو وعدوي کنم اوازي عدویاني تو * که برود
فرشتهي من بپیشي تو وبیاورد ترا بآن اموري وآن حتّي وآن فرزّي و آن کنعني وآن حوّي
24 وآن یبوسي و نیست کنم اویرا * نه سجود کني بمعبودانی ایشان و نه پرستش کني ایشانرا و نه
کني چون کارهاي ایشان که خراب کردن خراب کني ایشانرا وشکستن بشکني انگیختهاي
25 ایشان * وعبادت کنید مر :: خداي شما وآفرین کند مر نانی تو و مر آبي تو و بگردانم بیماري از
26 میاني تو * نه باشد سکلفیده وبي زه در زمیني تو مر شماري روزگارانی تو پر کنم * مر ترسي من
27 بفرستم بپیشي تو آشوب دهم مر همه آن قوم آنچه بیایي در ایشان وبدهم مر همه دشمناني تو بتو
28 قفا * وبفرستم مر آن آفت بپیشي تو و براند مر آن حوّي مر آن کنعني مر آن حتّي از پیشي تو * نه رانم
29 اویرا از پیشي تو در سالي یکه تا نه باشد آن زمین خرابه وبسیار شود ابر تو ددّي آن دشت .

13 *Et omni quod dixi vobis observa-
tiam adhibebitis : nomen quoque de-
um aliorum non memorabitis, nec
audietur in ore tuo. Tribus vicibus
14 festum celebrabis mihi in anno. Fe-
15 stum azymorum observabis : septem diebus comedes azyma, quemadmodum præcepi tibi, constituto tempore mensis humidarum spicarum : quia in eo egressus es ex Ægypto, & non apparebunt coram me vacui. Et fe-
16 stum messis, primarum frugum operis tui quæ seminaveris in agro : & festum collectionis juxta exitum anni, cùm collegeris opera tua ex agro. Tribus vicibus in anno apparebit o-
17 mnis masculus tuus coràm Dominatore Dño. Non immolabis cum fermen-
18 tato sanguinem victimæ mea, neque remanebit adeps solennitatis meæque ad mane. Primum primarum fru-
19 gum terræ tuæ adduces in domum Domini Dei tui : non coques pullum in lacte matris suæ. Ecce ego mitto an-
20 gelum meum coram te, ad custodiendum te in via, & ad introducendum te in locum quem præparavi. Cautus
21 sis coram eo, & ausculta voci ejus, ne rebelles in eum : quòd non ignoscet delictis vestris, quia nomen meum in medio ejus. Nam si au-
22 scultando auscultaveris voci meæ, feceriſque omne quod locutus fuero ; inimicabor inimicis tuis, & adversabor adversariis tuis. Nam
23 ibit angelus meus coram te, & introducet te ad Emoræum, & Hittæum, & Pherizæum, & Chenaanæum, & Hivvæum, & Jebuſæum, & annihilabo eum. Adnutimem
24 non exhibebis diis eorum, neque cultum præstabis eis, neque faciet secundùm opera eorum : sed vastando vastabis ea, & confringendo confringes statuas eorum. Et servietis Do-
25 mino Deo vestro, & benedicet panis tuo ac aquæ tuæ : removebóque egritudinem è medio tui. Non erit abor-
26 ta & infœcunda in terra tua : numerum dierum tuorum implebo. Timorẽ
27 meum mittam ante te, & perturbationem immittam omni populo ad quem ingrediêris, & dabo omnes inimicos tuos tibi cervicem vertentes. Mit-
28 tam quoque periticiẽ ante te, quæ expellet Hivvæum, Chenaanæum, & Hittæum à præsentia tua. Non ex-
29 pellam eum à præsentia tua in anno uno, ne sit terra desolata, & multiplicetur contra te fera agri.

מעט מעט קלילי קלילין איתרכינין מן קדמך עד די תסני ותחסין ית ארעא׃ ושתי ואשוי ית תחומך מן ימא דסוף עד ימא דפלישתאי ומן מדברא ושד יתי פרת ארום אמסור בידכון ית כל יתבי ארעא ואנת תתריכינון מן קדמך׃ לא לא תגורון להון ולטעוותהון קיים׃ לא לא תעביד להון שכונן בארעך דלמא יטעינך ויחייבון יתך קדמי ארום תפלח ית טעוותהון ארום יהון לך לתוקלא׃

כד

ואל משה ולות משה אמר מיכאל סרכן חכמתא ביומא שביעאה לירחא סק׳ קדם יי אנת ואהרן נדב ואביהוא ושובעין מסבי ישראל ותסגדון מרחק׃ וננש ויתקרב משה בלחודוי קדם יי והינון לא יתקרבון ועמא לא יסקון עמיה׃ ויבא ואתא משה ואשתאי לעמא ית כל פתגמיא דיי וית כל דינייא ואתיב כל עמא קלא חד ואמר כל דמלל יי נעביד׃ ויכתב וכתב משה ית פתגמיא דיי ואקדם בצפרא ובנא מדבחא בשיפולי טורא ותריסרי קמן לתריסרי שבטיא דישראל׃ וישלח ושדר ית בוכרי בני ישראל ארום שד׳ הדיא שעתא הוות פולחנא בבוכריא דעד כדון לא איתעביד משכן ומטא תד כדון לא אתייהבת כהונתא לאהרן ואסיקו עלוון וניכסת קודשין קדם יי תורין׃ ויקח ונסיב משה פלגות אדם ניכסא ושוי במזרקיא ופלגות אדם נכסא דרק על מדבחא׃ ויקח ספר ונסיב ספרא דקיימא דאורייתא וקרא קדם עמא ואמרו כל פתגמיא דמליל יי נעביד ונקבל׃ ויקח ונסיב משה ית פלגות דמא דבמזרקיא ודרק על מדבחא לכפרא על עמא ואמר הא דין אדם קיימא דנור יי עמכון על כל פתגמיא האלין׃ ויעל וסליק משה ואהרן נדב ואביהוא ושובעין מסבי ישראל׃ ויראו ווקפו נדב ואביהוא ית עיניהון וחמון ית איקר אלהא דישראל

ירושלמי 10 אפופרין דרגלוי כעובד לבן דספירינון וכחיוו שמיא כד הוו נקן מן ענניא׃

ותחות אפיפורין דרגלוי דמייצע תחות כורסייה הי כעובד אבן ספירינון מרכב שעבורא דשעבידו מצראי ית בני ישראל בטינא ובליבינין והוון נשייא בטשן ית טינא עם גוברייהון הוות תמן ריבא מפנקתא מעברתא ואפילת ית עוברא ואחבשש עם טינא נחת גבריאל ועבד מנייה לבינתא ואסקיה לשמי מרומא ואתקניה גלונך תחות אפיפורין דמרי עלמא ויהי הי כעובד אבן טבא והי כתקוף שפר שמיא כד הינון ברירין מן ענניא׃

Paulatim expellam eos à facie tua : ut multipliceris, & hæreditario 30
possideas terram. Et ponam limitem tuum à mari juncoso usque ad 31
mare Philistæorum, & à deserto usque ad Euphratem : quoniam tra-
dam in manum vestram omnes habitatores terræ, & tu ejicies eos à
facie tua. Non inibitis cum eis aut idolis eorum fœdus. Non fa- 32 33
cies illis vicinitatem in terra tua, ne errare faciant te, & peccare fa-
ciant te coram me, quando coles idola eorum; quoniam erunt tibi
offendiculo.

CAP. XXIV.

PORro ad Mosen dixit Michael princeps sapientiæ die septimo mensis; Ascende ante conspectum Domini tu & Aharon, Nadab & Abiu, & septuaginta ex senioribus Israel : & adorabitis à longè. Et accedet Moses solus coram Domino, sed ipsi non accedent : & populus non ascendent cum eo. Et venit Moses, & narravit populo omnia verba Domini, & omnia judicia : & respondit universus populus voce unâ, & dixit ; Quicquid loquutus est Dominus faciemus. Et scripsit Moses verba Dominis; & surrexit manè, & ædificavit altare in humiliori loco montis, & duodecim statuas, pro duodecim tribubus Israel. Et misit primogenitos filiorum Israel ; quoniam usque ad illam horam fuit cultus inter primogenitos, hactenus enim non factum erat tabernaculum fœderis, & hactenus non datum erat sacerdotium Aharoni : & obtulerunt holocausta & oblationes sanctas coram Domino, boves. Et accepit Moses dimidium sanguinis oblationis, & posuit in pelvibus: dimidium verò sanguinis oblationis sparsit super altare. Et accepit librum fœderis legis, & legit coram populo, & dixerunt ; Omnia verba quæ loquutus est Dominus faciemus & obedietmus. Et accepit Moses dimidium sanguinis qui erat in pelvibus, & fudit super altare ad expiandum pro populo : & dixit ; Ecce hic sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum super omnia verba hæc. Et ascendit Moses & Aaron, Nadab & Abihu, & septuaginta ex senioribus Israel. Et elevârunt Nadab & Abihu oculos suos, & viderunt gloriam Dei Israel : & sub scabello pedum ejus, quod collocatum erat sub solio illius, quasi opus lapidis sapphirini, *quod erat* memoriale servitutis qua servire fecerant Ægyptii filios Israel in luto & lateribus, & erant uxores calcantes lutum cum viris suis : erat autem ibi puella delicata prægnans quæ abortiit embryonem, & conculcatus est cum luto ; descendit Gabriel, & fecit ex eo laterem, quem ascendere fecit in cœlum excelsum, & collocavit ipsum scabellum pedum sub cathedra Domini mundi, cujus splendor erat instar operis lapidis pretiosi ; & sicut robur pulchritudinis cœlorum, cùm sunt vacui nubibus.

Hieros. 10. *Scabellum pedum ejus quasi opus albi sapphiri, & quasi aspectus cœlorum, quando vacui sunt nubibus.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* اندك اندك برانم اويرا از پيشي تو تا آنچه برومند شوي واحسنتا كثيري مر آن زمين׃ 30
* وبنهم مر حدّي تو از دريا سوف تا درياي فلشتيم واز بيابان تا آن رود كه بدهم در 31
دستي شما مر نشيناني آن زمين و براني ايشانرا از پيشي تو׃ نه برّي بايشان وبمعبودان ايشان 32
شرط׃ نه نشينند در زميني تو تا نه در خطا آورند ترا بمن كه پرستش كني مر معبودان 33
ايشان كه باشد بتو بطلّه׃

׃ فصل بيست چهارم

* وبمشه گفت بر آي بيّ تو واهرن وندب وابيهوا وهفتاد از پيراني يسرال وسجود 1
كنيد از دور * ونزديك شود مشه بتنهايي او بيّ وايشان نه نزديك شوند وآن قوم نه 2
بر آيند اوازي او * بيامد مشه وحكايت [كرد] بقوم مر همه سخنهايي יי ومر 3
همه آن حكمها جواب داد همه قوم آوازي يكّه گفتند همه آن سخنها آنچه سخن گفت
יי بكنيم * بنوشت مشه مر همه سخنهايي יי شبگير كرد در بامداد آبدان كرد مذبح 4
فرود آن كوه ودوازده انگيخته بدوازده قبيلهاي يسرال * بفرستاد مر نخست زادان پسراني 5
يسرال بر آوردند قربانها ذبحت كردند ذبحتهاي شلميم יי گاوها * بستاند مشه نيمهي 6
آن خون بنهاد در تشتها ونيمه آن خون بپراگند ابر آن مذبح * بستاند كتاب آن 7
شرط بخواند درحضور آن قوم گفتند همه آنچه سخن گفت יי بكنيم وبشنويم * بستاند 8
مشه مر آن خون بپراگند ابر آن قوم گفت اينك خون آن شرط آنچه ببرّيد יי اوازي
شما ابر همه آن سخنهاي آن اينان * بر آمد مشه واهرن ندب وابيهوا وهفتاد از پيراني 9
يسرال * بديدند مر خداي يسرال وفرودي پاهايي او چون عملي لوني آن زمرّد وچون تنهي 10
آن آسمان بپاكي׃

Paulatim paulatim expellam eum à 30
præsentia tua, quoadusque frugifer
fias, & hæreditate accipias terram.
Ponam quoque terminũ tuum à mari 31
Suph, usque ad mare Philistiim; &
à deserto usque ad flumen : nam da-
bo in manum vestram habitatores
terræ, & expelles eos à præsentia
tua. Non percuties cum illis & 32
diis illorum, fœdus. Non sede- 33
bunt in terra tua, ne in peccatum
inducant te contra me, ut cultum
exhibeas diis eorum ; nam esset
tibi in laqueum.

CAP. XXIV.

ET ad Mosheh dixit ; Ascende ad 1
Dominum tu, & Aharon, & Nadab,
& Abihu, & septuaginta ex senio-
ribus Israel, & adorationem exhi-
bebitis à longè. Appropinquet verò 2
Mosheh solus per se ad Dominum :
illi verò ne appropinquent, neque po-
pulus ascendant cum eo. Venit igi- 3
tur Mosheh, & narravit populo o-
mnia verba Domini, & omnia judi-
cia : Responsum dedit totus populus
voce unâ, dicentes ; Omnia verba
quæ locutus est Dominus, faciemus.
Scripsitq; Mosheh omnia verba Do- 4
mini : & anteluculò surgens manè,
ædificavit altare sub monte, & duo-
decim statuas in duodecim tribus
Israel. Misitque primogenitos filio- 5
rum Israel, qui obtulerunt oblatio-
nes, & immolaverunt victimas paci-
ficas Domino, boves. Accipiensque 6
Mosheh dimidium sanguinis, posuit
in pelves : dimidium verò sanguinis
sparsit super altare. Accipiens quoq; 7
librum fœderis, legit in præsentia po-
puli : qui dixerunt, Omne quod lo-
cutus est Dominus, faciemus, & obedi- 8
emus. Tum accepit Mosheh san-
guinem, sparsitque super populum, &
dixit ; En sanguis fœderis quod pepigit
Dominus vobiscum super omnibus
verbis his. Deinde ascendit Mo- 9
sheh & Aharon, Nadab & Abihu, et
septuaginta de senioribus Israel. Et 10
viderunt Deum Israel : & sub pedi-
bus ejus erat sicut opus coloris sma-
ragdini, & sicut corpus cœli in puri-
tate.

11 ואל אצילי וּלְוַת נָדָב וַאֲבִיהוּא עוּלֵימַיָא שַׁפִּירַיָא לָא שַׁדַּר מַחְתִּיהּ בְּהַהִיא שַׁעְתָּא
בְּרַם אִתְנַטְרָא לְהוֹן לְיוֹם תְּמִינַי לְאַשְׁלָמוּתָא לַאֲסָעָרָא עֲלֵיהוֹן וְחָמוּן יַת אֵיקַר שְׁכִינְתָא
12 דַּיְיָ וַהֲווֹן חֲדָן בְּקוּרְבָּנַיְהוֹן דְּאִתְקַבְּלוּ בְּרַעֲוָא הֵי כְּאִכְלִין וְהֵי כְּשַׁתַיִין : ויאמר יְיָ
לְמֹשֶׁה סוֹק קֳדָמַי לְטַוּרָא וַהֲוֵי תַּמָּן וְאֵיהֵין לָךְ יַת לוּחֵי אַבְנָא דְּבֵהּ רְמִיז שְׁאַר
13 פִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא וְשִׁית מְאָה וּתְלֵיסְרֵי פִּקּוּדַיָא דְּכָתֵיב לְאַלּוּפֵהוֹן : ויקם וְקָם מֹשֶׁה
וִיהוֹשֻׁעַ מְשׁוּמְשָׁנֵיהּ וְסָלִיק מֹשֶׁה לְטַוּרָא דְּאִתְגְּלִי עֲלוֹי יְקָר שְׁכִינְתָא דַּיְיָ :
14 ואל הזקנים וּלְחַכִּימַיָא אֲמַר אִתְמְנוּ לָנָא הָכָא עַד זְמַן דְּנָתוּב לְוָתְכוֹן וְהָא אַהֲרֹן
וְחוּר עִמְּכוֹן מַאן דְּאִית לֵיהּ עֵיסָק דִּינָא יְתְקָרֵב לְוָתְהוֹן : ויעל וְסָלִיק מֹשֶׁה לְטַוּרָא
15 וַחֲפָא עֲנַן יְקָרָא יַת טַוּרָא : וישכן וּשְׁרָא אֵיקַר שְׁכִינְתָא דַּיְיָ עַל טוּרָא דְּסִינַי וַחֲפָהִי
16 עֲנַן יְקָרָא שִׁתָּא יוֹמִין וּקְרָא לְמֹשֶׁה בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה מִגּוֹ עֲנָנָא : ומראה וְחֵיזוּ
17 יְיָ יְקָרָא דַּיְיָ הֵי כְּאֶשָׁא בָּעֲרָא וְזִיקוּקֵי אֶשָׁא אָכְלָא אֵישָׁא וַהֲווֹן חָמָן וְתַמְהִין בְּנֵי
18 יִשְׂרָאֵל : ויבא משה וַעֲאל מֹשֶׁה בְּגוֹ עֲנָנָא וְסָלִיק לְטַוּרָא וַהֲוָה מֹשֶׁה בְּטַוּרָא אַלִּיף
פִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא מִן פּוּם קוּדְשָׁא יְהֵי שְׁמֵיהּ מְשַׁבַּח אַרְבְּעִין יְמָמִין וְאַרְבְּעִין לֵילְוָון :

פ פ פ

כה

1 וידבר הי · וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר : דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִפְּבוּן קֳדָמַי
2 אַפְרָשׁוּתָא מִן כָּל דְּיִתְרְעֵי לִבֵּיהּ וְלָא בְּאַלְמוּתָא תִּפְּבוּן אַפְרָשׁוּתִי : וואת וְדָא
3 אַפְרָשׁוּתָא דְּתִסְּבוּן מִנְּהוֹן דַּהֲבָא וְכַסְפָּא וּנְחָשָׁא : ותכלת וְתֵיכְלָא וְאַרְגְּוָנָא
4 וצבע וְהוֹרִי וּבוּץ וְמַעֲזִי : ועורות וּמַשְׁכֵי דְּדִכְרֵי מְסַמְּקֵי וּמוֹשְׁכֵי דְּסַסְנוֹנָא וְקִיסִין
5 דְּסִטִּין : ושמן וּמְשַׁח וַיְתָא לַאֲנְהָרָא וּבוּסְמַיָא לְפִיטוּמָא דְּמָשַׁח דְּכוּתָא
6 וּלְפִיטוּמָא דְּקֻטָּרֶת בּוּסְמַיָא : אבני מַרְגְּלַיָן דְּבוּרְלִין הִינוּן מַרְגְּלַיָן דְּאִשְׁלְמוּתָא
7 לְמִכְבְּשָׁא וּלְמִסְקְבָא בְּאֵיפּוֹדָא וּבְחוֹשְׁנָא : ועשו וַיַּעְבְּדוּן לִשְׁמִי מוּקְדְּשָׁא
8 וְאַשְׁרֵי שְׁכִינְתִי בֵּינֵיהוֹן : ככל כְּכֹל דְּאֲנָא מְחַמֵּי יָתְךָ יַת צוּרַת מַשְׁכְּנָא
9 וְיַת צוּרַת כָּל מָנוֹי וְהֵיכְדֵין תַּעְבְּדוּן : ועשו וְיַעְבְּדוּן אֲרוֹנָא דְּקִיסֵי שִׁטָּה
10 תַּרְתֵּין אַמִּין וּפוּלְגָא אוֹרְכֵיהּ וְאַמְּתָא וּפַלְגָא פּוּתְיֵהּ וְאַמְּתָא וּפַלְגָא רוּמֵהּ :
11 וצפית וְתַחְפֵּי יָתֵיהּ דְּהַב דְּכֵי מִגַּוֵּיהּ וּמִבָּרָא תַּחְפִּינֵיהּ וְתַעֲבֵיד עֲלוֹי דִּיר דְּדַהַב חֲוַר חָוַר :

ירושלמי 11 כְּלִיל דְּדַהַב חֲוַר וּמַקַּף :

11 And Nadab & Abihu adolescentes pulchros non immisit plagam suam ea hora : verùm reservatum hoc est illis die octavo ad retributionem, ad puniendum eos, & viderunt gloriam divinæ majestatis Dei, & lætabantur propter oblationes suas quæ cum benevolentia acceptæ erant, ac si ederent & biberent. 12 Et dixit Dominus Mosi ; Ascende coram me in montem, & esto ibi : & dabo tibi tabulas lapideas, in quibus ostendam reliqua verba legis, & sexcenta tredecim præcepta, quæ scripsi ut doceas eos. 13 Et surrexit Moses, & Josue ejus minister : & ascendit Moses in montem quo apparuit ipsi gloria divinæ majestatis Dei. 14 Et ad sapientes dixerat ; Expectate nos hìc, usque ad tempus quo revertemur ad vos ; & ecce Aharon & Hur vobiscum, is cui erit negotium judicii accedat ad eos. 15 Ascendit ergo Moses in montem ; & texit nubes gloriæ montem. 16 Et quievit gloria divinæ majestatis Dei super montem Sinai, & texit eum nubes gloriæ sex diebus : & vocavit Mosem die septimo è medio nubis. 17 Et aspectus splendoris gloriæ Dei quasi ignis ardens, & scintillæ ignis devorantis ignem : & videbant, & admirabantur filii Israel. 18 Et ingressus est Moses in medium nubis, & ascendit in montem : & fuit Moses in monte, discens verba legis ex ore sancti cujus nomen sit benedictum, quadraginta diebus & quadraginta noctibus.

SECT. XIX.

CAP. XXV.

1 Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : 2 Loquere cum filiis Israel, ut accipiant coram me separationem : ab omni viro cujus voluntarium erit cor, non autem vi, accipietis separationem meam. 3 Et hæc est separatio quam ab illis accipietis : aurum, & argentum, & æs, 4 Hyacinthum, purpuram, coccinum, linum, & pelles caprarum, 5 Pelles arietum rubricatas, & pelles taxorum, & ligna Setim, 6 Et oleum olivarum ad lucendum, & aromata pro confectura olei puri, & pro confectura suffitus aromata. 7 Gemmæ berylli, illæ sunt gemmæ plenitudinis, ad insculpendum, & infigendum in Ephod & in Hosen. 8 Et facient nomini meo sanctuarium : & habitare faciam divinam meam majestatem inter eos. 9 Secundùm omne quod ego ostendo tibi, similitudinem tabernaculi, & similitudinem omnium vasorum ejus, sic facietis. 10 Et faciant arcam lignorum Seta, duorum cubitorum & dimidii erit longitudo ejus, cubiti & dimidii latitudo ejus, & cubiti & dimidii altitudo ejus.
11 Et teges ipsam auro mundo, intus & foris operias eam, & facias super eam coronam auream per circuitum.

Hier. 11. *Coronam auream circumquaque & per circuitum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

11 * و بمهتراني پسراني يسرال نه كشيد دستي او نگاه كردند مر آن خدا بخوردند و بياشاميدند ۰
12 * گفت ؛؛ بموسه برآي [بمن] بآن كوه وباش آنجا و بدهم بتو مر لوحهاي آن جواهرين وآن
13 شريعت وآن فرمان آنچه بنوشتم بآموختن ايشانرا * برخاست موسه و يهوشع خدمتكار او
14 برآمد موسه بكوهي آن خدا * وبآن پيران گفت بنشينيد در اين تا آنچه بار گرديم بشما
15 واينك اهرن وحور اوازي شما كيست صاحب سخنها نزديك شود بايشان * برآمد موسه
16 بآن كوه بپوشيد آن ابر مر آن كوه * مسكن گرفت عزيزي ؛؛ ابر كوهي سيني بپوشيد
17 اويرا آن ابر شش روزها بخواند بموسه در روزي آن هفتمي از ميانی آن ابر * و نمايشي عزيزي ؛؛
18 چون آتشي سوزا درسري آن كوه بچشم ديدي پسراني يسرال * بيامد موسه در ميانی آن
ابر بر آمد بآن كوه بود موسه در كوه چهل روز وچهل شب ۰

11 *In principes autem filiorum Israel non extendit manum suam : & aspexerunt Deum, ederuntque & biberunt.* 12 *Dixitque Dominus ad Mosheh ; Ascende ad me in montem, & esto ibi, dabóque tibi tabulas lapideas & legem atque præceptum, quæ scripsi ad docendum eos.* 13 *Surrexit itaque Mosheh et Jehoshua minister ejus, & ascendit Mosheh in montem Dei :* 14 *Senioribus verò dixit ; Sedete hic, donec revertamur ad vos : et ecce Aharon & Hur vobiscum, quisquis habuerit litem, accedat ad eos.* 15 *Ascendente autem Mosheh in montem, operuit nubes montem.* 16 *Et habitavit gloria Dñi super montem Sinai, perruitque eum nubes sex diebus : & vocavit ipsum Mosheh die septimo è medio nubis.* 17 *Et apparitio gloriæ Domini erat ficut ignis comburens in vertice montis, in conspectu oculorum filiorum Israel.* 18 *Et ingressus Mosheh in medium nubis, ascendit in montem : fuitque Mosheh in monte quadraginta diebus & quadraginta noctibus.*

CAP. XXV.

1 Et locutus est Dominus ad Mosheh, dicendo ; 2 Loquere ad filios Israel, ut accipiant mihi separationem : ab omni viro cujus cor liberaliter præstiterit eam, accipietis separationem meam. 3 Ista autem est separatio quam accipietis ab eis ; Aurum, & argentum, & æs, 4 Et cæruleum, & purpuram, & coccineum, & linum, & pilos caprinos ; 5 Et pelles arietum rubricatas, & pelles hircorum, & ligna buxina : 6 Oleum pro luminari, aromata pro oleo unctionis & pro suffimento aromatum : 7 Lapides onychinos, & lapides impletos pro pectorali & humerali. 8 Et facient mihi sanctuarium, & habitabo in medio illorum. 9 Secundùm omnia quæ egò ostensurus sum tibi, similitudinem habitaculi & similitudinem omnium ornamentorum ejus sic quidem facietis. 10 Facient etiam arcâ ex lignis buxinis : duorum cubitorum & semis erit longitudo ejus, & cubiti ac semis latitudo ejus, & cubiti ac semis altitudo ejus. 11 Et obduces eam auro puro, intrinsecus & extrinsecus obduces eam, & facies ei loricam auream circumcirca.

• فصل بيست پنجم •

1 * سخن گفت ؛؛ بموسه بگفتن * سخن گوي
2 بپسراني يسرال بستانند بمن جدا كرد از نزد همه مرد آنچه سخاوت كند اويرا دلي او
3 بستانيد مر جدا كردي من * واين آن جدا كرد آنچه بستانيد از نزد ايشان طلا و نقره
4 5 و مس * وكبود و ارغوان و قرمز رنگ وكتان و مروزي * و پوستهاي نرميشان سرخ
6 كردگان و پوستهاي استخان و چوبهاي شمشاد * روغن بروشنايي بوي ابزارها بروغني آن
7 ماليدن و بدخنهي آن بوي ابزارها * سنگهاي شهم و سنگهاي پركردگان ببروان و بدوشوان ۰
8 * و بكنند بمن خاصجا و مسكن گيرم در ميانی ايشان * چون همه آنچه من نمايا ترا مر و
9 10 خمانايي آن مسكن جا و مر خمانايي همه پيرايهاي او و همچنين بكنيد * و بكنند صندوق
11 چوبهايي شمشاد دو گز و نيم درازي او و گز و نيم كشادگي او و گز و نيم بالايي او * بينداوي
اويرا طلاي پاك از اندرون و از بيرون بينداوي اويرا و بكني ابر او زره طلا گرد اگرد ۰

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויצקת וְתַתִּיךְ לֵיהּ֒ אַרְבַּע עִזְקִן דְּדַהֲב וְתִתֵּן עַל אַרְבַּע אֵיתָוְדוֹי וְתַרְתֵּין עִזְקִן
עַל צֵיטְרֵיהּ חַד וְתַרְתֵּין עִזְקִן עַל צֵיטְרֵיהּ תִּנְיָנָא: ועשית בדי וְתַעֲבִיד אַרְיָחֵי
דְקִיסֵי שִׁטָּא וְתַחְפֵּי יָתְהוֹן דַּהֲבָא: והבאת ותְהַנְעַל יַת אַרְיָחַיָּא בְּעִזְקָתָא עַל
צֵיטְרֵי אֲרוֹנָא לְמִיטוֹל יַת אֲרוֹנָא בְּהוֹן: בטבעות בְּעִיזְקָתָא דַּאֲרוֹנָא יְהוֹן
מַחְתַן אַרְיָחַיָּא לָא יַעֲדוּן מִנַּיהּ: ונתת וְתִתֵּן בָּגוֹ אֲרוֹנָא יַת סַהֲדוּתָא דְּאֵיתֵן
לָךְ: ועשית וְתַעֲבִיד כַּפּוּרְתָּא דְּדַהֲב דְּכֵי תַּרְתֵּין אַמִּין וּפַלְגָא אוֹרְכָא וְאַמְתָא
וּפַלְגָא פּוּתְיֵהּ וְסוּמְכֵהּ יְהֵי פּוּשְׁכֵהּ: ועשית וְתַעֲבִיד תְּרִין כְּרוּבִין דְּדַהֲב דַּיָּ
נְגִיד תַּעֲבִיד יַתְהוֹן מִתְּרֵין צֵיטְרֵי כַּפּוּרְתָּא: ועשה וְתַעֲבַד כְּרוּבָא חַד מִצִּיטְרָא
מִכָּא וכְרוּבָא חַד מִצִּיטְרָא מִן כַּפּוּרְתָּא תַּעֲבִיד יַת כְּרוּבַיָּא מִתְּרֵין צִיטְרוֹי:
והיו וִיהוֹן כְּרוּבַיָּא פְּרִיסִן גַּדְפֵּיהוֹן לְעֵילָא כָּל קֳבֵל רֵישֵׁיהוֹם מְטַלְלִין בְּגַדְפֵּיהוֹם
עַל כַּפּוּרְתָּא וְאַפֵּיהוֹן חַד כָּל קֳבֵל חַד לְקִבֵּיל כַּפּוּרְתָּא יְהוֹן אַפֵּי כְרוּבַיָּא: ונתת
וְתִתֵּן יַת כַּפּוּרְתָּא עַל אֲרוֹנָא מִלְעֵילָא וּבְגוֹ אֲרוֹנָא תִּתֵּן יַת לוּחֵי סַהֲדוּתָא
דְּאֵיתֵן לָךְ: ונועדתי וְאִיזַמֵּן מֵימְרִי לָךְ תַּמָּן וְאֵימַלֵּיל עִמָּךְ מֵעִילַוֵי כַּפּוּרְתָּא מִבֵּין
תְּרֵין כְּרוּבַיָּא דְּעַל אֲרוֹנָא דְּסַהֲדוּתָא יַת כָּל מַה דַּאֲפַקֵּד יָתָךְ לְוָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
ועשית וְתַעֲבִיד פְּתוֹרָא דְקִיסֵי שִׁטִּין תַּרְתֵּין אַמִּין אוֹרְכֵיהּ וְאַמְתָא פּוּתְיֵהּ
וְאַמְתָא וּפַלְגָא רוּמֵיהּ: וצפית וְתַחְפֵּי יָתֵיהּ דְּהַב דְּכִי וְתַעֲבִיד לֵיהּ֒ דִּיר
דְּדַהֲב חָזוּר חָזוּר: ועשית וְתַעֲבִיד לֵיהּ֒ גְּפוּף רוּמֵיהּ פּוּשְׁכֵא חָזוּר חָזוּר
וְתַעֲבִיד דִּיר דְּדַהֲב לִגְפוּפֵיהּ֒ חָזוּר חָזוּר: ועשית וְתַעֲבִיד לֵיהּ֒ אַרְבַּע עִזְקִן דְּדַהֲב וְתִתֵּן יַת עִזְקָתָא עַל אַרְבַּע
זְוָיִין דִּי לְאַרְבַּע רִיגְלוֹי: לעמת כֶּל קֳבֵיל גְּפוּף תְּהֲווֹיִין עִזְקָתָא לְאַתְרָא
לְאַרְיָחַיָּא לְמִיטוֹל יַת פְּתוֹרָא: ועשית וְתַעֲבִיד יַת אַרְיָחַיָּא דְקִיסֵי שִׁטָּא
וְתַחְפֵּי יַתְהוֹן דַּהֲבָא וְיהוֹן נְטָלִין בְּהוֹן יַת פְּתוֹרָא: ועשית וְתַעֲבִיד פַּיָּלְתּוֹי
וּבְזִיכוֹי וְקַשְׁוָותוֹי וּמְכִילְתּוֹי דִּי יְשַׁתַּפֵּשׁ וְיִתָּרֵק בְּהוֹן דְּדַהֲב דְּכִי תַּעֲבִיד יַתְהוֹן:
ונתת וְתִסַּדֵּר עַל פְּתוֹרָא לַחְמָא נַוָּאוֹ קֳדָמַי תְּדִירָא: ועשית וְתַעֲבִיד
מְנָרְתָּא דְּדַהֲב דְּכִי נְגִיד תַּעֲבִיד מְנָרְתָּא בְּסִים דִּירָהּ וְקָנָהָא כַּלִּידָהָא וְחִוּוְרֵיהָ
וְשׁוֹשַׁנֵּיהָ מִינָהּ יֶהֱוֹן:

Et fundes pro ea quatuor annulos aureos, & pones ad quatuor 12
angulos ejus: & duos annulos pro latere ejus uno, & duos an-
nulos pro latere ejus secundo. Et facies vectes ex ligno Setim, 13
& cooperies eos auro. Et introduces vectes per annulos ad la- 14
tera arcæ, ad ferendum illis arcam. In annulis arcæ erunt repositi 15
vectes: non removebuntur ab ea. Et pones in medio arcæ testi- 16
monium quod dabo tibi. Et facies tegumentum auri puri, duo- 17
rum cubitorum & dimidii longitudo, & cubiti & dimidii latitu-
do ejus, & densitas ejus erit mensura palmæ. Et facies duos Che- 18
rubim auri puri, ex ductili auro facias eos, à duobus lateribus tegu-
menti. Et facies Cherub unum à latere hinc, & Cherub unum à latere: 19
ex operimento facies Cherubos à duobus lateribus ejus. Et erunt 20
Cherubim expandentes alas suas sursum è regione capitis ipsorum,
obumbrantes alis suis propitiatorium, & facies unius è regione al-
terius: versus tegumentum erunt facies Cheruborum. Et pones te- 21
gumentum super arcam desuper: & in medio arcæ pones tabulas te-
stimonii, quas ego dabo tibi. Et sistam verbum meum tibi ibi, & 22
loquar tecum desuper tegumento, de medio duorum Cherubim qui sunt
super arcam testimonii, quicquid mandavero tibi ad filios Israel.
Facies etiam mensam lignorum Sittim: duorum cubitorum erit lon- 23
gitudo ejus, & cubiti latitudo ejus, & cubiti & dimidii altitudo
ejus. Et teges ipsam auro puro: & facies illi coronam auream circum 24
circa. Et facies illi peripheriam, 25
cujus altitudo mensuræ palmæ cir- Hieros. 25 *Peripheriam pal-*
cumquaque: & facies coronam *mi circumquaque cingentem.*
auream peripheriæ ejus circumqua-
que. Et facies illi quatuor annulos aureos: & ponas annulos in 26
quatuor angulis, qui sunt in quatuor pedibus ejus. Ex adverso pe- 27
ripheriæ erunt annuli, in locum vectium ad portandum mensam. Et 28
facias vectes ex lignis Sittim, & teges eos auro: & illis portabunt
mensam. Et facies pateras ejus, & cochlearia ejus, cantharos ejus, & cy- 29
athos ejus, quibus fiet ministerium & libabitur: ex auro puro facies
ea. Et ordinabis super mensam panem interiorem coram me semper. Et 30 31
facies candelabrum auri puri: ductile facies candelabrum; fundamentum
ejus, & calamus ejus, scyphi ejus, spherulæ ejus, & lilia ejus ex eo erunt.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وبريزي باو چهار حلقها طلا وبدهي ابر چهار كنجهاي او و دو حلقها ابر آن پهلوي او 12
يكه ودو حلقها ابر پهلوي او آن دويمي * وبكني باهوها چوبهاي شمشاد و بيندواوي ايشانرا 13
طلا * وبياوري مر آن باهوها در حلقها ابر پهلوهاي آن صندوق ببرداشتن مر صندوق در 14
ايشان * در حلقهاي آن صندوق باشند آن باهوها نه گردند ازو * وبدهي بآن صندوق مر آن گواه 15 16
گرفت آنچه بدهم بتو * وبكني پوشش طلاي پاك دوگز و نيم درازي آن و گز و نيم كشادگي آن * 17
وبكني دو كروبها طلا يك تخت بكني ايشانرا از دو كنارهاي آن پوشش * وبكن كروب يكه از 18 19
كنار ازاين سو و كروب يكه از كنار ازين سو ازان پوشش بكنيد مر آن كروبها ابر دو كنارهاي او *
وباشند آن كروبها گسترانيده بالها ببالا سايه كنان در بالها ايشان ابر آن پوشش و روي ايشان 20
مرد ببرادري او بآن پوشش باشند روي آن كروبها * وبدهي مر آن پوشش ابر آن صندوق از بالا 21
و بآن صندوق بدهي مر آن گواه گرفت آنچه بدهم بتو * و وعده باشم بتو آنجا و سخن گويم 22
اوازي تو از بالاي آن پوشش از ميانه دو آن كروبها آنچه ابر صندوقي آن گواه گرفت آنچه بفرمايم
ترا بپسراني يسرال * وبكني خوان چوبهاي شمشاد دو گز درازي او و گز كشادگي او و گز و نيم بالاي او 23
* وبيندواوي اويرا طلاي پاك وبكني باو زره طلا گرداگرد * وبكني باو بندي قبضهي 24 25
[گرداگرد] وبكني زره طلا ببندي او گرداگرد * وبكني باو چهار حلقهاي طلا وبدهي مر آن 26
حلقها ابر چهار آن كنجها آنچه بچهار پاهاي او * بمقابل آن بند باشند آن حلقها بخانها ببناهوها ببر 27
داشتن مر آن خوان * وبكني مر آن باهوها چوبهاي شمشاد و بيندواوي ايشانرا طلا وبر داشته 28
شود در ايشان مر آن خوان * وبكني كاسهاي او و چمچهاي او [و نيهاي او] وسيخهاي او آنچه پوشيده 29
شود در ايشان طلاي پاك بكني ايشانرا * وبدهي ابر آن خوان نانی رويها بپيشي من هميشه 30
* وبكني چراغ پايهي طلاي پاك يك تخت كرده آيد آن چراغ پايه پايهي آن و نيهاي آن 31
جامهاي آن گويهاي آن شكوفهاي آن ازان باشند *

Fundes quoq; ei quatuor annulos au- 12
reos, quos dabis super quatuor angulos
ejus: duos videlicet annulos super la-
tus ipsius unũ, et duos annulos super
latus ipsius secundũ. Facies præterea 13
bacula ex lignis buxinis, & obduces
ea auro. Inducesq; bacula in annulos 14
qui in lateribus arcæ, ad portandum
arcam in eis. In annulis arcæ erunt 15
ea bacula, non recedent ab ea. Et 16
dabis in arcam Testimonium quod
dabo tibi. Facies & operimentum ex 17
auro puro: duorum cubitorum & di-
midii erit longitudo ejus, & cubiti
ac dimidii latitudo ejus. Facies 18
quoq; duos Cherubim aureos: in una
massa facies eos, in duabus oris ope-
rimenti. Facito autem Cherub unũ 19
in ora ab hoc latere, & Cherub alium
in ora ab illo latere: ex operimento
facietis Cherubim in duabus oris ejus.
Erúntque Cherubim expandentes a- 20
las supernè, obumbrantes alis suis
operimentum; & facies eorum, unius
in alterum: ad operimentum erunt
facies Cherubim. Dabis autem 21
operimentum super arcam supernè,
& in arcam dabis Testimonium
quod dabo tibi. Et conveniam 22
te illic, & loquar tecum de su-
per operimentum è medio duorum
Cherubim qui sunt super arcam Te-
stimonii, quodcunque præcipiam tibi
ad filios Israel. Facies præterea 23
mensã ex lignis buxinis: duorum cu-
bitorum erit longitudo ejus, & cubi-
ti latitudo ejus, cubiti verò ac di-
midii altitudo ejus. Et obduces eam 24
auro puro: faciésque ei loricam au-
ream circumcirca. Facies quoque 25
ei cingulum palmarem circumcirca:
faciésque loricam auream cingulo
illi circumcirca. Facies insuper 26
ei quatuor annulos aureos, & dabis
annulos in quatuor angulis qui in
quatuor pedibus ejus. E regione 27
cinguli erunt annuli in loca bacu lis
ad portandum mensam. Faciésque 28
baculos ex lignis buxinis, et obduces
eos auro, & feretur illis mensa.
Facies etiã crateres ejus, & cochle- 29
aria ejus, (& calamos ejus, & obe-
los ejus,) quibus tegetur: auro puro
facies ea. Dabisq; super mensã panem 30
facierum in præsentia mea jugiter.
Facies itẽ candelabrũ ex auro puro: 31
in una massa fiet candelabrum: pes
ejus, & calamus ejus, calices ejus,
globuli ejus, & flores ejus ex ipso
erunt.

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Sex calami egrediantur è lateribus ejus : tres calami candelabri è 32
latere uno, tres etiam calami candelabri ex latere ſecundo. Tres 33
ſcyphi figuris ſuis cælati in calamo uno, ſphærula & lilium ; & tres
ſcyphi figuris ſuis cælati in calamo uno, ſphærula & lilium : ſic in
ſex calamis qui exeunt ex candelabro. Et in candelabro quatuor ſ- 34
ant ſcyphi figuris ſuis cælati, ſphærulæ ejus & lilia ejus. Et ſphæ- 35
rula erit ſub duobus calamis ex ipſo, & ſphærula ſub duobus cala-
mis ex ipſo, & ſphærula ſub duobus calamis ex ipſo : ſub ſex *in-*
quam calamis qui exeunt ex candelabro. Sphærulæ eorum & calami 36
eorum ex ipſo erunt : totum ex maſſa una puriſſimi auri *fiet*. Et fa- 37
cies lucernas ejus ſeptem : & accendet ſacerdos, qui præfectus erit,
lucernas ejus, ut luceant contra faciem ejus. Et forcipes ejus, & th- 38
ribula ejus auri puri. Ex talento auri puri faciet ipſum, & omnia
vaſa ejus iſta. Et vide ut facias juxta ſimilitudinem eorum, quam 40
tu videre factus es in monte.

CAP. XXVI.

TAbernaculum verò facias decem cortinis byſſi retortæ, & hyacinthi, 1
& purpuræ, & coccini, figuris Cherubim opere artificis facias eas.
Longitudo cortinæ unius erit viginti & octo cubitorum, latitudo verò 2
quatuor cubitorum cortinæ unius : menſura una erit ſingulis cortinis.
Quinque cortinæ erunt conjunctæ hæc cum altera, & quinque corti- 3
næ aliæ conjunctæ erunt hæc cum altera. Et facias laqueos hyacin- 4
thinos in fimbria cortinæ unius à latere in loco conjunctionis : &
ſic facies in fimbria cortinæ in loco conjunctionis ſecundæ. Quin- 5
quaginta laqueos facies in cortina una, & quinquaginta laqueos fa-
cies in latere cortinæ, quæ eſt in latere conjunctionis ſecundæ : reſpi-
cientibus ſe mutuò laqueis, ita ut alter alterum reſpiciat. Et facias 6
quinquaginta uncinos aureos : & conjunges cortinam unam cum al-
tera per uncinos, & ſic copulabitur tabernaculum ut ſit unum. Fa- 7
cias quoque cortinas ex pilis caprarum ad extendendum ſuper taber-
naculum : duodecim cortinas facies eas. Longitudo cortinæ unius tri- 8
ginta cubitorum, latitudo quatuor cubitorum cortinæ unius : menſura una
undecim cortinis. Et conjungas quinque cortinas ſeorſim ex adverſo 9
quinque librorum Legis, & ſex cortinas ſeorſim ex adverſo ſex ordinum
Talmud : & duplicabis cortinam ſextam è regione tabernaculi.

שמות כו
תרגום יונתן בן עוזיאל

וששה וְשִׁיתָּא קְנִין נַפְקִין מִצִּיטְרָהָא תְּלָתָא קְנֵי מְנָרְתָּא מִצִּיטְרָא חַד וּ
מְנָרְתָּא מִצִּיטְרָא תִּנְיָנָא : שלשה תְּלָתָא כַּלִּידִין מְשַׁקְּעִין בְּצִיּוּרֵיהוֹן בְּקָנֵי 33
חִיזוּר וְשׁוּשַׁן וּתְלָתָא כַּלִּידִין מְשַׁקְּעִין בְּצִיּוּרֵיהוֹן בְּקָנְיָא חַד חִוּור וְשׁוּשַׁן הֵיכְדֵין
לְשִׁיתָּא קְנִין דְּנַפְּקִין מִן מְנָרְתָּא : ובמנורה ובְמְנָרְתָּא אַרְבְּעָה כַּלִּידִין מְשַׁקְּעִין 34
בְּצִיּוּרֵיהוֹן חִיזוּרֵיהָא וְשׁוּשַׁנֵּיהָא : וכפתר וְחִיזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנָּהּ וְחִיזוּר 35
תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנָּהּ וְחִיזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּנַפְּקִין מִן
מְנָרְתָּא : כפתריהם חִיזוּרֵיהוֹן וּקְנֵיהוֹן מִנָּהּ יְהוֹן כּוּלָּהּ גְּנִידָא חַדָּא דְּדַהֲב דְּכִי : 36
ועשית וְתַעֲבִיד יַת בּוּצִינָהָא שִׁבְעָא וְדָלִיק כַּהֲנָא דְּמִתְמַנֵּי יַת בּוּצִינָהָא וְיהוֹן 37
מְנַהֲרִין כֻּל קֳבֵל אַפָּהָא : ומלקחיה וּמַלְקָטַיְהָא וּמַחְתַּיְהָא דְּדַהֲב דְּכִי : ככר 38
קַנְטָר דְּדַהֲב דְּכִי יַעֲבֵד יָתְהֹן יַת כָּל מָנַיָּא דְּיִדְהּ דָּאלֵּין : וראה וְחֲמֵי וְעֲבֵד 39 40
בְּצִיּוּרְהוֹן דְּאַנְתְּ מְתְחֲמֵי בְּטַוּרָא :

כו

ואת המשכן וְיַת מַשְׁכְּנָא תַּעֲבִיד עֲשַׂר יְרִיעֹן דְּבוּץ שְׁזִיר וְתְכֶלֶת וְאַרְגָּוָנָא וְצֶבַע 1
וְהוֹרִי צַיְיוּר כְּרוּבִין שֵׂבֶד אוּמָן תַּעֲבִיד יַתְהוֹם : ארך אוֹרְכָא דִּירִיעָתָא חָדָא 2
עֶשְׂרִין וְתַמְנֵי אַמִּין וּפוּתְיֵהּ אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעָתָא חָדָא מִשְׁחָתָא לְכָל
יְרִיעָתָא : חמש חֲמֵשׁ יְרִיעִן תְּהֲווּיִן מְלַפְּפָן חָדָא עִם חָדָא וַחֲמֵשׁ יְרִיעִן חוֹרָנַיִן 3
מְלַפְּפָן חָדָא עִם חָדָא : ועשית וְתַעֲבִיד עֲנוּבִין דְּתְכֶלֶת עַל אִימְרָא דִּירִיעָתָא חָדָא 4
מִן צִיטְרָא בְּבֵית לִיפּוּפָהּ וְכֵן תַּעֲבִיד בְּאִימְרָא דִּירִיעָתָא בְּבֵית לִיפּוּפָא הָנְיָן : חמשים
חֲמִשִּׁין עֲנוּבִין תַּעֲבִיד בִּירִיעְתָא חָדָא וַחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין תַּעֲבִיד בְּצִיטְרָא דִּירִיעְתָא 5
דְּבְבֵית לִיפּוּפָא תִּנְיָנָא מְכַוְּונִן עֲנוּבַיָּא חַד כֻּל קֳבֵל חַד : ועשית וְתַעֲבִיד חֲמִשִּׁין 6
פּוּרְפִּין דְּדַהֲב וּתְלַפֵּיף יַת יְרִיעָתָא חָדָא עִם חָדָא בְּפוּרְפַּיָּא וְיִתְחַבַּר מַשְׁכְּנָא לְמֶהֱוֵי
חַד : ועשית וְתַעֲבִיד יְרִיעִן דְּמַעֲזֵי לְמִפְרַס עַל מַשְׁכְּנָא תְּרֵיסְרֵי יְרִיעִן תַּעֲבִיד 7
יַתְהֵין : ארך אוֹרְכָא דִּירִיעָתָא חָדָא תְּלָתִין אַמִּין וּפוּתְיָא אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעָתָא 8
חָדָא מִשְׁחָתָא חָדָא לְחַדְסְרֵי יְרִיעִן : וחברת וּתְלַפֵּיף יַת חֲמֵשׁ יְרִיעִן לְחוֹד כָּל 9
קֳבֵיל חַמְשָׁא סִפְרֵי אוֹרַיְיתָא וְיַת שֵׁית יְרִיעִן לְחוֹד כָּל קֳבֵל שִׁירְתָּ סִדְרֵי מַתְנִיתָא
וְתֵשֹׁף יַת יְרִיעָתָא שְׁתִיתָאָה כָּל קֳבֵל אַפֵּי מַשְׁכְּנָא :

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*Et ſex calami egredientur è latere 32
ejus : tres calami candelabri è latere
ejus uno, & tres calami candelabri
e latere ejus ſecundo. Tres calices in 33
amygdali ſpeciem ſculpti erunt in
calamo uno, globulus, & flos : & tres
calices in amygdali ſpeciem ſculpti
in calamo altero, globulus & flos : ſic
de ſex calamis egredientibus è can-
delabro. Et in candelabro erunt qua- 34
tuor calices in amygdali ſpeciem
ſculpti, globuli ejus, & flores ejus.
Eritque globulus ſub duobus calamis 35
ex ipſo, globulus item ſub duobus ca-
lamis ex ipſo, & globulus ſub duo-
bus calamis ex ipſo : nempe ſex cala-
mis egredientibus è candelabro. Glo- 36
buli eorum & calami eorum ex ipſo
erunt : totum ipſum in una maſſa ſo-
la, ex auro puro. Facies quoq; lucer- 37
nas ejus ſeptem, & accendet lucer-
nas ejus, & lumen dabunt ſuper
tranſitum faciei ejus. Et forcipes 38
ejus & thuribula ejus ex auro puro.
Ex talento auri puri faciet illud, & 39
omnia ornamenta iſta. Vide autem 40
ut facias juxta ſimilitudinem eorum
quæ tibi oſtenſa ſunt in monte.*

CAP. XXVI.

*TAbernaculum verò facies decem 1
cortinis ex byſſo tortâ, & cæruleo,
& purpurâ, et coccineo : Cherubim
opere artificis facies eos. Longitudo 2
cortinæ unius erit viginti & octo
cubitorum : & latitudo quatuor cu-
bitorum cortinæ unius : dimenſio una
erit omnibus cortinis. Quinque cor- 3
tinæ erunt conjunctæ unaquæq; cum
ſocia ſua, et quinq; aliæ cortinæ con-
junctæ unaquæq; cum ſocia ſua. Fa- 4
cies quoque laqueos cæruleos ſuper
labrum cortinæ unius in margine in
conjunctione : & ſic facies in labro
cortinæ marginalis in junctura ſe- 5
cundæ. Quinquaginta laqueos fa-
cies in cortina una, & quinquaginta
laqueos facies in margine cortinæ
quæ in junctura eſt ſecundæ : oppoſitis
exiſtentib⁹ laqueolis unaquæq; ſocio
ſuo. Facies it̃ quinquaginta uncinos 6
aureos, & conjunges cortinas, unam-
quamq; ad ſociam ſuã per uncinos :
& ita erit tabernaculum unum. Fa- 7
cies inſuper cortinas lanâ caprinâ
in tentorii̇ ſuper tabernaculum : un-
decim cortinas facies eas. Longitudo 8
cortinæ unius triginta cubitorũ, &
latitudo quatuor cubitorum cortinæ
unius : dimenſio una erit undecim
cortinis. Et conjunges quinque 9
cortinas ſeorſum, & ſex cortinas ſe-
orſum, & conduplicabis cortinam
ſextam è regione coram tentorio.*

* وشش نيها بيرون آيان ازپهلوي آن سه نيهاي چراغپايه ازپهلوي آن يكّه وسه نيهاي 32
چراغپايه ازپهلوي آن دويمي * سه جامها بادام نقش كردكان درنيي آن يكّه كوبي وشكوفهي 33
وسه جامها بادام نقش كردكان درنيي آن يكّه كوبي وشكوفهي همچنين بشش آن نيها آن
بيرون آيان ازآن چراغپايه * ودرچراغپايه چهار جامها بادام نقش كردكان كويهاي آن وشكوفهاي 34
آن * وكوبي فرود آن دوآن نيها ازان وكوبي فرود آن دوآن نيها ازان وكوبي فرود آن دوآن نيها 35
ازان بشش آن نيها آن بيرون آيان ازآن چراغپايه * كويهاي ايشان ونيهاي ايشان ازان باشند 36
همهي آن يك بخت يكّه طلاي پاك * وبكني مر چراغهاي آن هفت و بيفروزد مر چراغهاي آن 37
وروشنايي دهد ابر كذر روي آن * وكلبتينهاي ومجمرهاي آن طلاي پاك * بذرهي طلايي پاك 38 39
بكند آنرا مر همه آن پيرايهاي آن اينان * وببين وبكن چون خماناي ايشان آنچه تو نمودار 40

فصل بيست ششم * شوا دركوه *

* ومر آن مسكن بكني ده شقّها كتاني تافته وكبود وارغوان وقرمزرنك كروبها عملي استاد 1
بكني ايشانرا * درازي آن شقّهي آن يكّه بيست وهشت در كز وكشادكي چهار در كز آن شقّهي 2
آن يكّه اندازهي يكّه بهمه شقّها * پنج آن شقّها باشند پيوستكان يك بيار آن وپنج شقّها پيوستكان 3
يك بيار آن * وبكني مادچينهاي كبود ابرلبي آن شقّهي آن يكّه ازكنار درپيوستن وهمچنين 4
بكني درلبي آن شقّهي آن كناري درپيوستن جاي آن دويمي * پنجاه مادچينها بكني در
شقّهي آن يكّه وپنجاه مادچينها بكني در كناري آن شقّه آنچه درپيوستن جا آن دويمي
مقابل باشان آن مادچينها يك بياري آن * وبكني پنجاه قلابهاي طلا وپيوسته كني مر آن 6
شقّها يك بياري آن در قلابها وباشد آن مسكن يكّه * وبكني شقّها پشم بز بخيمه ابرآن مسكن يازده 7
شقّها بكني ايشانرا * درازي آن شقّهي آن يكّه سي در كز وكشادكي چهار در كز آن 8
شقّهي آن يكّه اندازهي يكّه بيازده شقّها * وپيوسته كني مر پنج آن شقّها بجدا ومر شش آن 9
شقّها بجدا ودولاي كني مر آن شقّهي آن ششمي بمقابل پيش آن خيمه *

ועשית וְתַעֲבִיד חֲמִשִּׁין עֻנּוּבִין עַל אִסְרָא דִּירִיעָתָא חֲדָא מִצִּיטְרָא בְּבֵית לִיפּוֹפָא
וַחֲמִשִּׁין עֻנּוּבִין עַל אִסְרָא דִּירִיעָתָא בְּבֵית לִיפּוֹפָא תִּנְיָנָא : ועשית וְתַעֲבִיד
פּוּרְפִּין דַּנְחָשׁ חֲמִשִּׁין וְתֶשְׁל יַת פּוּרְפַּיָּא בַּעֻנּוּבַיָּא וְתַלְפֵּף יַת מַשְׁכְּנָא וְיֶהֱוֵי חַד :
וסרח וְשִׁיפּוּעַ מוֹתָרָא בִּירִיעוֹת מַשְׁכְּנָא 12 ירושלמי 12 וְשִׁפּוּעָה :
פַּלְגוּת יְרִישְׁתָּא דִּירִיעָתָא תְּשַׁפֵּי עַל אֲחוֹרֵי
מַשְׁכְּנָא : והאמה וְאַמְתָּא מִכָּא וְאַמְתָּא מִכָּא בְּדִיתִיר בְּאוֹרֶךְ יְרִישְׁתָּא דְּמַשְׁכְּנָא
יְהֵי מְשַׁפֵּי עַל צִטְרֵי מַשְׁכְּנָא מִכָּא וּמִכָּא לְכַסְיוּתֵיהּ : ועשית וְתַעֲבִיד חוּפָּאָה
לְמַשְׁכְּנָא מוֹשְׁכֵי דְּכָרֵי מְסַמְּקֵי וְחוּפָּאָה דְּמַשְׁכֵּי סַסְנְוָנָא מִלְּעֵילָּא : ועשית
וְתַעֲבִיד יַת לוּחֵיָא לְמַשְׁכְּנָא דְּקִיסֵי שִׁטְּא 15 ירושלמי חקרשים 15 לְוָחֵי :
קַיְמִין הֵי בְּאוֹרַח נְצִיבֵיהוֹן : עשר עֲשַׂר 16
אַמִּין אוֹרְכָא דְּלוּחָא וְאַמְתָּא וּפַלְגָא דְּאַמְתָּא.פּוּתְיָא דְּלוּחָא חַד : שתי תִּתַּיִן
צִירִין לְלוּחָא חַד מְכַוְּונָן צְטַר חַד בְּגַו חַד הֵיכְדֵּין תַּעֲבִיד לְכָל לוּחֵי מַשְׁכְּנָא :
ועשית וְתַעֲבִיד יַת לוּחֵיָא לְמַשְׁכְּנָא עֶשְׂרִין לוּחִין לְרוּחַ עִיבַּר דָּרוֹמָא : וארבעים
וְאַרְבְּעִין חוּמְרִין דְּכַסַף תַּעֲבִיד תְּחוֹת 19 ירושלמי 19 חוּמְרִין דְּכַסַף :
עֶשְׂרִין לוּחִין תְּרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא
חַד לְתַרְעִין צִירוֹי וּתְרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד לְתַרְעִין צִירוֹי : ולצלע
מַשְׁכְּנָא תִּנְיָנָא לְרוּחַ צִיפּוֹנָא עֶשְׂרִין לוּחִין : וארבעים וְאַרְבְּעִין חוּמְרֵיהוֹן
דְּכַסַף תְּרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד וּתְרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד : ולירכתי
וּלְסִיפֵי מַשְׁכְּנָא מַעַרְבָּאָה תַּעֲבִיד שִׁתָּא לוּחִין : ושני וּתְרֵין לוּחִין תַּעֲבִיד
לְזָוְיֵית מַשְׁכְּנָא בְּסוֹפֵיהוֹן : ויהיו וִיהוֹן מְזַוְּוִנִין מִלָּרַע וְכַחֲדָא יְהוֹן מְזַוְּוִנִין עַל
רֵישֵׁיהוֹן בְּעִזְקְתָא חֲדָא הֵיכְדֵּין יְהֵי לְתַרְוֵיהוֹן לְתַרְיִן זָוְיִן יְהוֹן : והיו וִיהוֹן
תְּמָנְיָא לוּחִין וְחוּמְרֵיהוֹן דְּכַסַף שִׁתְּסְרֵי חוּמְרִין תְּרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד
וּתְרֵין חוּמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד : ועשית וְתַעֲבִיד בַּדְּרִין דְּקִיסֵי שִׁטְּא חֲמִשָּׁה
לְלוּחֵי צַטַּר מַשְׁכְּנָא חַד : וחמשה
וַחֲמִשָּׁה בַדְּרִין לְלוּחֵי צַטַּר מַשְׁכְּנָא 27 ירושלמי 27 וְחַמְשָׁה בַדְּרִין לְתָרֵי
תִּנְיָנָא וַחֲמִשָּׁה בַדְּרִין לְלוּחֵי צַטַּר סְטַרוֹי דְּמַשְׁכְּנָא : שְׁפוּעָיָא מִן מַעַרְבָּא :
מַשְׁכְּנָא לְסוֹפֵיהוֹן מַעַרְבָּא :

Et facias quinquaginta laqueolos in fimbria cortinæ unius, à latere 10
in quo est locus conjunctionis, & quinquaginta laqueolos in fimbria cortinæ in loco conjunctionis secundæ. Et facias uncinos æris 11
quinquaginta: & induces fibulas per uncinos, & conjunges tabernaculum, & erit unum. Et redundantiam quæ excedet in cortinis 12
tabernaculi, dimidium cortinæ
quæ redundabit, extendes super Hieros. 12 *Et redundantia.*
posteriora tabernaculi. Et cubi- 13
tus hinc & cubitus illinc, qui supererit in longitudine cortinarum tabernaculi, extendetur ad latera tabernaculi hinc & illinc, ad tegendum ipsum. Et facias operimentum tabernaculo ex pellibus ari- 14
etum rubricatis, & operimentum ex pellibus taxorum supremum. Et facias tabulas tabernaculo ex 15
lignis Sittim, quæ stent juxta vi- Hieros. 15 *Tabulas.*
am plantationis suæ. Decem cu- 16
bitorum longitudo erit tabulæ, & cubiti & dimidii cubiti latitudo tabulæ unius. Duos cardines habebit unaquæque tabula, respicien- 17
tes latus unum in medio alterius: sic facias omnibus tabulis tabernaculi. Et facias tabulas pro tabernaculo, viginti tabulas ad ven- 18
tum lateris meridionalis. Et quadraginta bases argenteas facies sub 19
viginti tabulis: duas bases sub
tabula una duobus cardinibus Hieros. 19 *Bases argenteas.*
ejus, & duas bases sub tabula
altera duobus cardinibus ejus. Et ad latus tabernaculi secundum ad 20
ventum septentrionalem viginti tabulæ *erunt*. Et quadraginta bases 21
earum argenteæ: duæ bases sub tabula una, & duæ bases sub tabula altera. In posterioribus verò tabernaculi versus occidentem fa- 22
cias sex tabulas. Et duas tabulas facias in angulis tabernaculi, in 23
extremitate ejus. Et erunt conjunctæ ab inferiori parte, & simul 24
erunt conjunctæ in capite suo ad annulum unum: sic erit ambabus ipsis, duobus angulis erunt. Et erunt octo tabulæ & bases earum 25
argenteæ, sedecim bases: duæ bases sub tabula una, & duæ bases sub tabula altera. Et facias vectes ligni Sittim: quinque pro tabu- 26
lis lateris tabernaculi unius. Et 27
quinque vectes pro tabulis lateris tabernaculi secundi: & quinque vectes pro tabulis lateris tabernaculi, quæ sunt in extremitate eorum versus occidentem.

Hieros. 27 *Et quinque vectes tabularum lateris tabernaculi. Redundantibus ab occidente.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبكني پنجاه قلابها ابر لبي آن شقّهي آن يكّه آن كنارين در پيوستن وپنجاه قلابها
ابر لبي آن شقّهي آن پيوسته باشاي آن دويمي * وبكني قلابهاي مس پنجاه بياوري مر
آن قلابها در ماچينها وپيوسته كني مر آن خيمه وباشد يكّه * وفزود كداشتهي آن
زيادتي درشقّهاي آن خيمه نيم آن شقّه آن زياده باشا فزود كداري ابر پسي آن مسكن * وآن كز
ازاين سو وآن كز ازاين سو در زيادتي در درازي شقّهاي آن خيمه باشد فزود كداشته ابر
جانبهاي آن مسكن ازاين سو وازاين سو بپوشيدن اويرا * وبكني پوشش بخيمه پوستهاي
نرميشان سرخ كردكان وپوشش پوستهاي استخان ازبالا * وبكني مر آن تختها بمسكن چوبها
شمشاد استادكان * ده كزدرازي آن تخته وكز ونيمهي آن كزكشادكي آن تختهي آن يكّه * دودستكها
بتختي آن يكّه آراستكان يك بيار آن همچنين بكني بهمه تختهاي آن مسكن * وبكني مر
آن تختها بمسكن بيست تخته بكنجي دروم * وچهل بون ستونها نقره بكني فزود بيست آن
تخته هو بون ستونها فزود آن تختهي آن يكّه بدو دستكهايي او و دو بون ستونها فزود آن
تختهي آن يكّه بدو دستكهايي او * وبپهلوي آن مسكن آن دويمي بكنجي صفون بيست تخته
* وچهل بون ستونهايي ايشان نقره دو بون ستونها فزود آن تختهي آن يكّه ودو بون ستونها فزود
آن تختهي آن يكّه * وبپيغولهايي آن مسكن مغرب بكني شش تختها * ودو تختها بكني بكنجهاي
آن مسكن درپيغولها * وباشند جفتان ازفزود ويك جا باشند جفت ابر سري او وآن حلقهي آن
يكّه همچنين باشد بدو وايشان بدو آن كنجها باشند * وباشند هفت تختها وبون ستونهاي
ايشان نقره شانزده بون ستونها دوبون ستونها فزود آن تختهي آن يكّه ودو بون ستونها فزود
آن تختهي آن يكّه * وبكني پشتيوانها چوبهاي شمشاد پنج بتختها پهلوي آن
مسكن آن يكّه * وپنج پشتيوانها بتختها پهلوي آن مسكن آن دويمي وپنج
پشتيوانها بتختها پهلوي آن مسكن بمغرب .

Facies quoque quinquaginta uncinos in labro cortinæ unius marginalis in conjunctione, & quinquaginta uncinos in labro cortinæ conjunctæ existentis secundæ. Facies etiam uncinos æreos quinquaginta, & induces uncinos in laqueolos, & conjunges tentorium, & erit unum. Et quæ reliqua est redundantia in cortinis tentorii, scilicet dimidium cortinæ redundantis relinques super posteriora tabernaculi. Cubitúsque ab hoc latere & cubitus ab illo latere, in redundantia longitudinis cortinarum tentorii, erit relictus super latera tabernaculi, ab hoc latere & ab illo latere ad operiendum illud. Facies etiam operimentū tentorio ex pellibus arietum rubefactis: operimentum item ex pellibus hircorum desuper. Facies & asseres tabernaculo ex lignis buxinis stantes. Decem cubitorum longitudo asseris: cubiti verò et dimidii cubiti latitudo asseris uni. Duæ manicula erunt asseri uni, dispositæ unaquæque ad sociā suam: sic facies omnibus asseribus tabernaculi. Facies autem asseres tabernaculo, viginti asseres ad angulum Meridionalem. Et quadraginta stylobatas argenteos facies sub viginti asseribus, duos stylobatas sub assere uno pro duabus manìculis ejus: & duos stylobatas sub assere altero pro duabus manìculis ejus. In latere verò tabernaculi secundo ad angulum Aquilonarem, viginti asseres: Et quadraginta stylobatas eorum argenteos, duos stylobatas sub assere uno, & duos stylobatas sub assere altero. Porrò ad versuras tabernaculi Occidentales, facies sex asseres. Et duos asseres facies pro angulis tabernaculi, in duabus versuris: Qui erunt quasi gemelli infernè, & simul erunt quasi gemelli in fastigio ejus in annulo uno: sic erit duobus illis: in duobus angulis erunt. Erunt igitur septem asseres & stylobatæ eorum argentei, sexdecim stylobatæ: duo stylobatæ erunt sub assere uno, & duo stylobatæ sub assere altero. Facies etiam vectes ex lignis buxinis, quinque pro asseribus lateris tabernaculi unius: Et quinque vectes pro asseribus lateris tabernaculi secundi: & quinque vectes pro asseribus lateris tabernaculi ad Occidentem.

וְהַבְרִיחַ וְנַגָּרָא מְצִיעָאָה בְּנוֹ לוּחַיָּא מִשַּׁלְבִּישׁ מִן סְיָיפֵי לִסְיָיפֵי מִן אִילְנָא דְנָצִיב 28
אַבְרָהָם בִּבְאֵרָא דְשָׁבַע וְכַד עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל יַת יַמָּא קַטְעוּ מַלְאַכַיָּא יַת אִילְנָא וְטַלְקוּהוּ
לְיַמָּא וַהֲוָה טָפֵי עַל אַנְפֵּי מַיָּא וַהֲוָה מַלְאָכָא מַכְרִיז וְאָמַר דֵּין הוּא אִילְנָא דְנָצִיב
אַבְרָהָם בִּבְיֵרָא דְשָׁבַע וְצַלִּי תַּמָּן בְּשׁוּם מֵימְרָא דַיְיָ וְנַסְבוּהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעָבְדוּ
מִנֵּיהּ נַגָּרָא מְצִיעָאָה אוֹרְכֵיהּ שׁוּבְעִין אַמִּין וּפְרִישַׁן מִתְעַבְּדָן בֵּינֵיהּ דְּכַד הֲוּו מוּקְמִין
יַת מַשְׁכְּנָא הֲוָה מִסְתַּנְלַל הֵי כַּעֲכָנָא חֲוַר חֲוַר מִלְּגָיו לְלוּחֵי מַשְׁכְּנָא וְכַד הֲוָה
מִתְפָּרֵק הֲוָה פָּשִׁיט הֵי כְּחוּטְרָא׃ ואת וְיָת לוּחַיָּא תַּחְפֵּי דַּהֲבָא וְיָת עִקָּרֵיהוֹן 29
תַּעֲבֵיד דַּהֲבָא אַתָּרָא לְנַגָּרִין וְתַחְפֵּי יַת נַגָּרַיָּא דַּהֲבָא׃ והקמות וְתָקֵים יַת מַשְׁכְּנָא 30
כְּהֵילְכְתָא דְאִתְחֲמִיתָא בְּטוּרָא׃ ועשית פרכת וְתַעֲבֵיד פַּרְגּוֹדָא דְתִכְלָא וְאַרְגְּוָנָא 31
וְצִבְעָא וְזוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבַד אוּמָּן יַעֲבִיד יָתֵהּ צוּרִין כְּרוּבִין׃ ונתת וְתַסְדַּר יָתֵהּ׃ 32
עַל אַרְבְּעָה עַמּוּדֵי שִׁטָּא מְחַפְּיָן דַּהֲבָא ירושלמי 32 וַאֲנַקְלָוְתְהוֹן דִּדְהָב׃
וַוֵיהוֹן דַּהֲבָא עַל אַרְבְּעָה חוּמְרִין דִּכְסַף׃
ונתת וְתִתֵּן יַת פַּרְגּוֹדָא תְּחוֹת פּוּרְפִּיָא וְתֵעוֹל לְתַמָּן מִלְּגָיו לְפַרְגּוֹדָא יַת אֲרוֹנָא 33
דְסַהֲדוּתָא וְתַפְרֵישׁ פַּרְגּוֹדָא לְכוֹן בֵּינֵי קוּדְשָׁא וּבֵינֵי קֹדֶשׁ קוּדְשַׁיָּא׃ ונתת וְתִתֵּן 34
יַת כַּפּוּרְתָּא בַּהֲדֵי כְרוּבַיָּא דְנַפְקִין נָגִיד מִטָּה בְּקֹדֶשׁ קוּדְשַׁיָּא׃ ושמת וּתְשַׁוֵּי יַת 35
פָּתוֹרָא מִבָּרָא לְפַרְגּוֹדָא וְיָת מְנָרְתָּא כָּל קֳבֵל פָּתוֹרָא עַל סְטַר מַשְׁכְּנָא דְרוֹמָא
וּפָתוֹרָא תְּסַדַּר עַל סְטַר צִיפּוֹנָא׃ ועשית וְתַעֲבֵיד פָּרְסָא לְתָרַע מַשְׁכְּנָא תִּכְלָא 36
וְאַרְגְּוָנָא וְצִבְעָא וְזוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבַד צָיוּר מַחְטָא׃ ועשית וְתַעֲבֵיד לְפָרְסָא 37
חֲמִשָּׁא עַמּוּדֵי שִׁטָּא וְתַחְפֵּי יַתְהוֹן דַּהֲבָא וַוֵיהוֹן דַּהֲבָא וְתַתִּיךְ לְהוֹן חֲמִשָּׁא
חוּמְרִין דִּנְחָשָׁא׃

כז

ועשית וְתַעֲבִיד יַת מַדְבְּחָא דְקִיסֵי שִׁטָּא חֲמֵשׁ אַמִּין אוֹרְכָּא וְחֲמֵשׁ אַמִּין פּוּתְיָא 1
מְרַבַּע יְהֵא מַדְבְּחָא וּתְלַת אַמִּין רוּמֵיהּ׃ ועשית קרנותיו וְתַעֲבִיד קַרְנוֹתֵיהּ עַל אַרְבַּע 2
זְיָיתֵיהּ מִנֵּיהּ יְהוֹיִין קַרְנוֹי וְקִיפֵּן לָעֵיל וַחֲפֵי יָתֵיהּ נְחָשָׁא׃ ועשית וְתַעֲבֵיד 3
דּוּדְוֹתֵיהּ לְמֵידְרָא יָתֵיהּ וּמְגַרְפָּתֵיהּ וּמִזְרְקוֹי וּמְשׁוֹלְיָיתֵיהּ וּמַחְתְּיָיתֵיהּ כָּל
מָנוֹי תַּעֲבִיד נְחָשָׁא׃ ועשית לו וְתַעֲבַד 4
לֵיהּ קַנְקַל עוֹבַד מַצְרְתָא דְנְחָשָׁא וְתַעֲבִיד
עַל מַצְרְתָא אַרְבַּע עִזְקָן דְנְחָשָׁא עַל אַרְבַּע צִיטְרוֹי׃ ונתת וְתִתֵּן יָתָהּ תְּחוֹת 5
סוּבְבֵי מַדְבְּחָא מִלְרַע וּתְהֵי מְצַרְתָּא עַד פַּלְגוּת מַדְבְּחָא וְאִין נָפֵיל נוּמָא או נוּמְרָא
דְאֶשָּׁא מֵעִילָּוֵי מַדְבְּחָא נְפִיל עִילָּוֵי קַנְקַל וְלָא יִתְמְטֵי לְאַרְעָא וְנַסְבִין יָתֵיהּ כַּהֲנַיָּא
מֵעִילָּוֵי קַנְקַל וּמְהַדְּרִין יָתֵיהּ עַל מַדְבְּחָא׃

EXODUS. CAP. XXVII.
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et vectis medius in medio tabularum, transiens à fine in finem, erat 28
ex arbore quam plantaverat Abraham in Beersebа; quando autem
transierunt Israelitæ mare, succiderunt angeli arborem & projecerunt
eam in mare, & natabat in superficie aquarum: proclamabátque
angelus & dicebat; Hæc est arbor quam plantavit Abraham in Beer-
seba, & oravit ibi in nomine sermonis Domini: & acceperunt eam
filii Israel, & fecerunt ex ea vectem medium, cujus longitudo septua-
ginta cubiti, & mirabilia facta sunt in eo; nam quando erigebant
tabernaculum, in orbem se convolvebat velut serpens circum circa ita-
tra tabulas tabernaculi, cum autem dissolveretur extendebat se tan-
quam virga. Et tabulas obduces auro, & annulos earum facies aureos 29
ut sint loca vectibus: & vectes ipsos operies auro. Et eriges taber- 30
naculum, juxta exemplar quod tibi ostensum est in monte. Et facias 31
velum ex hyacintho, purpurâ, coccino, & byssо retortâ: opere ar-
tificis faciat ipsum figuris Cherubim. Et ordinabis ipsum super qua- 32
tuor columnas Sittim tectas auro,
quarum uncini erunt aurei, super Hier. 32. *Et uncі earum aurei.*
quatuor bases argenteas. Et po- 33
nas velum sub uncinis, & introducas eò intra velum arcam testimo-
nii: & expandes velum vobis inter sanctum & sanctum sanctorum.
Et ponas propitiatorium cum Cherubim, qui exeunt opere ductili ex 34
eo, in sancto sanctorum. Et pones mensam extra velum, & cande- 35
labrum è regione mensæ in latere tabernaculi meridionali: mensam au-
tem ordinabis ad latus septentrionale. Et facies velum pro porta taber- 36
naculi ex hyacintho, purpurâ, coccino, & byssо retorta, opere acupictoris.
Et facies velo quinque columnas Sittim, & cooperies eas auro, un- 37
cini earum aurei: & fundes pro eis quinque columnas æris,

CAP. XXVII.

Et facies altare lignorum Sittim: quinque cubitorum erit longitu- 1
do, & quinque cubitorum latitudo, quadratum erit altare, & trium
cubitorum altitudo ejus. Et facies cornua ejus ad quatuor angulos 2
ejus, ex ipso erunt cornua ejus, erecta erunt sursum: & operies
ipsum ære. Et facies ollas ejus ad tollendum cineres ejus, palas 3
quoque ejus, pelves ejus, fuscinu-
las ejus, & thuribula ejus: omnia
vasa ejus facies ærea. Et facies illi 4
craticulam opere retis ex ære: &
facies super rete quatuor circulos
æneos ad quatuor latera ejus.
Et ponas ipsum sub circuitibus al- 5
taris deorsum, ut sit rete ipsum usque ad medium altaris: quòd si
cadat frustum *carnis* aut pruna ignis ex altari, cadet super ipsum
craticulam, neq; pertinget ad terram; tum accipient ipsum sacerdotes ex
craticula, & reponent super altare.

Hierof. 3. *Et facies ollas ejus ad tollendum cineres ejus, & scopas ejus, & pelves ejus, & fuscinulas ejus, & thuribula ejus: omnia vasa ejus facias ex ære.* 4. *Craticulam.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

28 29 * وآن پشتيوان آن ميانه درميانى آن تختها پشتيوان باشا ازآن كنار بآن كنار * ومر آن تختها
بيندازي طلا ومر حلقهاي ايشان بكني طلا خانها بپشتيوانها و بيندازي مر آن پشتيوانها
30 31 طلا * وبر انگيزاني مر آن مسكن چون حكمي او آنچه نمودارشدي دركوه * وبكني
32 پردهي كبود وارغوان وقرمزرنك وكتاني تافته عملي استاد بكند آنرا كروبها * وبدهي
آنرا ابر چهار ستونها شمشاد انداويدگاني طلا وسر ستونهايي ايشان طلا ابر چهاربون ستونهاي
33 نقره * وبدهي مر آن پرده فرود آن قلابها بيارري بآنجا ازاندرون بپرده مر صندوق آن گواه
گرفت وجدا كند آن پرده بشما ميانى آن خاص وميانى خاصي آن خاصها * وبدهي مر آن
34 پوشش ابر صندوق آن گواه گرفت درخاصي آن خاصها * و بدهي مر آن خوان ازبيرون
35 بپرده ومر آن چراغپايه مقابلي آن خوان ابر پهلوي آن مسكن بجنوب وآن خوان بدهي ابر
پهلوي شمال * وبكني حجاب بدرگاهي آن خيمه كبود وارغوان و قرمزرنك وكتاني تافته عملي
36 37 نقاش * وبكني باحجاب پنج ستونها شمشاد و بينداوي ايشانرا طلا وسر ستونهاي ايشان طلا
وبريزي بايشان پنج بون ستونهاي مس * * فصل بيست هفتم *

1 * وبكني مر آن مذبح چوبهاي شمشاد پنج گزدرازي وپنج گز كشادگي چهارگوشه باشد
2 آن مذبح وسه گز بالاي او * وبكني شاخهاي او ابر چهارگوشهاي او ازو باشند شاخهاي او
3 و بينداوي اويرا مس * وبكني ناوهاي آن بخاكستر برداشتن اويرا وكفچهاي او وطبقهاي
4 او چنگالهاي او ومجمرهاي او بهمه پيرايهاي او بكني مس * وبكني باو غربال عملي
5 دام مس وبكني ابر آن دام چهار حلقها مس ابر چهار كنارهاي او * وبدهي آنرا
فرود زيند مذبح از فرود وباشد آن دام تا نيمهي آن مذبح *

Vectis autem medius erit per medium a *asserii, vectis existens ab ora ad oram.* *Asseres verò obduces auro, atque* *annulos eorum facies ex auro, ince* *vectibus, obducesque vectes auro.* *Et ita erigес tabernaculum juxta* *rationem ejus quæ ostensa est tibi in* *monte. Facies quoque velum ex te-* *ruleo, & purpurâ, et coccino, & by-* *sso tortâ: opere artificis faciet illud* *cum Cherubim. Et dabis illud su-* *per quatuor columnas buxeas ob-* *ductas auro, quarum quidem ca-* *pitylia erunt aurea, super qua-* *tuor stylobatas argenteas. De-* *bisque velum sub uncinis, & intro-* *duces illuc intra velum arcam Te-* *stimonii: dividésque velum vobis* *inter Sanctum & inter Sanctum* *sanctorum. Dabis quoque operimen-* *tum super arcam Testimonii in San-* *cto sanctorum. Item dabis mensam* *extra velum, & candelabrum è re-* *gione mensæ in latus tabernaculi ad* *Meridiem, & mensam dabis in la-* *tus Aquilonare. Et facies velum* *pro ostio tabernaculi ex cærules, &* *purpurâ, & coccineo, & byssо tortâ,* *opere phrygionis. Facies autem pro* *velo quinq; columnas buxeas, obdu-* *césque eas auro, & capitylia earum* *aurea: fundésque eis quinque sty-* *lobatas æreas.*

CAP. XXVII.

Et facies altare ex lignis buxi- 1
nis: quinque cubitorū erit longitudo,
& quinque cubitorum latitudo, qua-
drangulare erit altare: & trium cu-
bitorum altitudo ejus. Et facies 2
cornua ejus super quatuor angulos
ejus: ex ipso erunt cornua ejus, &
obduces illud ære. Facies præterea 3
lebetes ejus ad cinerem tollen-
dum ei, & spathas ejus, & scu-
tellas ejus, & fuscinulas ejus, &
foculos ejus: omnia instrumenta ejus
facies ex ære. Et facies ei craticu- 4
opere retis, æreum: & facies in re-
ti quatuor annulos æreos in quatuor
extremitatibus ejus. Dabisque il- 5
lud sub collari altaris deorsùm, &
erit rete usque ad medium altaris.

ועשית בדי ותעביד אריחין דקיסי שיטא ותחפי יתהון נחשא : והובא ויהנעל יתי אריחוי בעזקתא ויהון אריחיא על תרין צטרי מדבחא במישל סדבחא : נבוב חלל לוחין סלי עפרא תעביד יתיה היכמא דאחמיתיך בטוורא היכדין יעבדון : ועשית את חצר ותעביד ית דרת משכנא לרוח ירושלמי וילון : עיבר דרומא וילוון לדרתא דבוז שזיר

Et facies vectes ligni Sittim : & cooperies eos ære. Et ingredi faciēt vectes per annulos : & erunt vectes ad duo latera altaris, ad portandum altare. Concavum ex tabulis repletum pulvere facies ipsum: prorsus ut ostendi tibi in monte, sic facient. Facias quoque atrium tabernaculi : in cujus plaga australi erunt aulæa atrio ex byssо retortâ, centum cubitorum longitudo pro Hieros. *Aulæa.*

מאה אמין אורכא לרוח חדא : ועמודיו עשרין וחומריהון עשרין דנחשא ווי עמודיא וכבושיהון כסף : וכן היכדין לרוח צפונא באורכא וילון מאה אורכא ועמודיהון עשרין וחומריהון עשרין דנחשא ווי עמודיא וכיבושיהון כסף : ורחב ופותיא דדרתא לרוח מערבא וילוון חמשין אמין עמודיהון עשרא וחומריהון עשרא : ורחב ופותיא דדרתא לרוח קדומא מדינחא חמשין אמין : וחמש עשרה חמיסרי אמין וילון לעיברא עמודיהון תלתא וחומריהון תלתא : ולשער דרתא פרסא עשרין אמין דתיכלא וארגונא וצבע והורי זבוע שזיר עובד ציור מחשא עמודיהון ארבעא וחומריהון ארבעא : כל חזור חזור מכבשין כסף ווידהון כסף וחומריהון דנחשא : ארך אורכא דדרתא מאה אמין ופותיא חמשין למערבא וחמשין למדינחא ורומא חמש אמין דמן שזיר וחומריהון דנחשא : לכל כלי למאני משכנא בכל פולחניה וכל מתחוי וכל מתחי דרתא חזור חזור דנחשא :

Et ingredi faciēt vectes per annulos : & erunt vectes ad duo latera altaris, ad portandum altare. Concavum ex tabulis repletum pulvere facies ipsum: prorsus ut ostendi tibi in monte, sic facient. Facias quoque atrium tabernaculi : in cujus plaga australi erunt aulæa atrio ex byssо retortâ, centum cubitorum longitudo pro plaga una. Columnæ illius erunt viginti, & baſes earum viginti æris: uncini columnarum & cinctura earum *erunt* argentea. Et similiter ad plagam septentrionalem secundùm longitudinem, cortinæ centum *habentes cubitos in* longitudine : & columnæ earum viginti, & baſes earum viginti ex ære, uncini *autem* columnarum & cinctura earum *erunt ex* argento. Et latitudo atrii ad plagam occidentalem *habebit* aulæa quinquaginta cubitorum : columnæ eorum erunt decem cum baſibus earum decem. Et latitudo atrii *quæ eſt* ad plagam orientalem *habebit* quinquaginta cubitos. Et quindecim cubitorum cortinæ in latere, columnæ earum tres, & baſes earum tres. Et in oſtio atrii *erit* velum viginti cubitorum, ex hyacintho, purpura, cocco & byssо retortâ, opere polymito: columnæ earum quatuor & baſes earum quatuor. Omnes columnæ atrii per circuitum cinctæ *erunt* argento, capirella earum argentea, & baſes earum æneæ. Longitudo atrii centum cubitorum, & latitudo quinquaginta ad occidentem, & quinquaginta ad orientem, altitudo verò quinque cubitorum, ex byssо retortâ : & baſes earum æneæ. Omnia vaſa tabernaculi in omni ministerio ejus, & omnes clavi ejus, & omnes clavi atrii circum circa ænei *erunt*

SECT. XX.

ואנת תפקד ית בני ישראל ויסבון לך משחא דזיתא דכיא כתישא לאנהורי לאדלקא בוצינייא תדירא : באהל במשכן זימנא מבר לפרנוכא דעל סהדותא יסדר יתיה אהרון ובנוי מן רמשא ועד צפרא קדם יי קיים עולם לדריהון מן בני ישראל :

Tu autem præcipies filiis Iſrael, ut accipientes afferant tibi oleum olivæ purum & contuſum ad illuminandum, ut incendantur lucernæ jugiter. In tabernaculo fœderis extra velum, quod eſt juxta *arcam* teſtimonii, ordinabit eas Aharon & filii ejus à veſpera uſque ad mane coram Domino : ſtatutum perpetuum erit in generationes illorum à filiis Iſrael.

CAP. XXVIII.

ואתה קריב לוותך ית אהרן אחוך וית בנוי עמיה מגו בני ישראל למשמשא קדמי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בנוי דאהרן : ועשית ותעביד לבושא דקודשא לאהרן אחוך ליקר ולתושבחא :

Tu autem applica ad te Aharonem fratrem tuum, & filios ejus cum eo, è medio filiorum Iſrael, ut miniſtrent coram me: Aharon, Nadab & Abihu, Eleazar & Ithamar filii Aharonis Faciáſque veſtes ſanctas Aaroni fratri tuo, in gloriam & decorem.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وبكني باهوها بمذبح باهوها چوبهاي شمشاد وبيندواي ايشانرا مس * وآورده آيد مر باهوهاي
او در حلقها وباشند آن باهوها ابر دو پهلوهاي آن مذبح در بر داشتن اويرا * مجوّف
تختها بكني اويرا چون آنچه بنمود ترا در كوه همچنين بكنند * وبكني مر سراي و
آن مسكن بكنجي جنوب پردها بسراي كتاني تافته صد كز دراز بكنجي آن يكّه
* وستونهاي او بيست وبون ستونهاي ايشان بيست مس وسر ستونهاي آن ستونها وميان بندهاي
ايشان سيم * وهمچنين بكنجي شمال در درازي پردها صد درازي وستونهاي او بيست وبون
ستونهاي ايشان بيست مس وسر ستونهاي آن ستونها وميان بندهاي ايشان سيم * وكشادكي
آن سرا بكنجي مغرب پردها پنجاه كز ستونهاي ايشان ده وبون ستونهاي ايشان ده * وكشادكي
آن سرا بكنجي مشرق پنجاه كز * وپانزده كز پردها بكتف ستونهاي ايشان سه وبون ستونهاي
ايشان سه * وبكتف آن دويمي پانزده پردها ستونهاي ايشان سه وبون ستونهاي ايشان سه
* وبدروازهي آن سرا حجاب بيست كز كبود وارغوان وقرمز رنك وكتاني تافته عملي نقّاش
ستونهاي ايشان چهار وبون ستونهاي ايشان چهار * همه ستونهاي آن سرا كرد اكرد ميان
بند كردكان نقره وسر ستونهاي ايشان نقره وبون ستونهاي ايشان مس * درازي آن سرا صد
در كز وكشادكي پنجاه در پنجاه وبالا پنج كزها كتاني تافته وبون ستونهاي ايشان
مس * بهمه پيرايهاي آن مسكن در همه كاري او وهمه ميخهاي او وهمه ميخهاي آن سرا
مس * وتو بفرماي مر پسراني يسرال وبستانند بتو روغن زيتون پاكيزه كوفته بروشنايي بافروختن
چراغ هميشه * در خيمهي وعده از بيرون بپرده آنچه ابر كواه كزفت آراسته كند اويرا
اهرن وپسراني او از ايوار تا بامداد بپيش ! رسمي جاويد بعصرهاي ايشان از نزد
پسراني يسرال * فصل بيست هشتم * * وتو نزديك
آور بتو اهرن برادري تو ومر پسراني او [اوازي او] از ميان پسراني يسرال بخدمت كردني
او بمن اهرن ندب وابيهوا العزر وايتمر پسراني اهرن * وبكني جامهاي خاص باهرن
برادري تو بعزيزي وبشكوهمندي *

Facies prætereà baculos pro altari, baculos inquam ex *ligno buxinis, et obduces eos ære. Et inducentur baculi ejus in annulos : & erunt baculi in duobus lateribus altaris interportandum illud. Cavum asseribus facies illud: quemadmodū ostendit tibi in monte, Sic facient. Facies etiam atrium tabernaculi ad angulū Meridianum: aulæa atrio facies ex byssо tortâ : centū cubitorum longitudo* erit *angulo sui. Columnæ autem ejus* erunt *viginti, & ſtylobatæ earum viginti ærei : capitella verò columnarum, & cingula earum, argentea. Et ſic angulo Aquilonari in longitudine* erunt *aulæa, centum* cubitorum *longitudine: & columnæ ejus viginti, ſtylobataq; earum viginti ærei : & epiſtylia columnarum, & cingula earum, argentea. Porrò in latitudine atrii ad angulum Occidentalem,* erunt *aulæa quinquaginta cubitorum : columnæ eorum decem, & ſtylobatæ illarum decem. In latitudine verò atrii ad angulum Orientalem, quinquaginta cubiti* erunt. *Quindecim autem cubitorum* erunt *aulæa humero* uni : *columnæ eorum tres, & ſtylobatæ illarum tres. Et humero ſecundo quindecim* cubitorum *aulæa : columnæ eorum tres, & ſtylobatæ illarum tres. Et portæ atrii* erit *velum viginti cubitorum* ex *cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byssо tortâ, opere phrygionis : columnæ ejus quatuor, & ſtylobatæ illarum quatuor. Omnes columnæ atrii circumcirca cinctæ* erunt *argento : epiſtylia earum argentea, & ſtylobatæ earum ærei. Longitudo atrii* erit *centum cubitorum : & latitudo, quinquaginta in quinquaginta : altitudo autem quinque cubitorum : ex byssо tortâ, & ſtylobatæ illarum ærei. Omnia inſtrumenta tabernaculi in omni opere ejus, & omnes clavi ejus omnéſque clavi atrii,* ex *ære. Tu quoque præcipe filiis Iſrael ut accipiant tibi oleum olivæ purum, contuſum, pro luminari, ad accendendū lucernam ſemper. In tentorio conventūs extra velum quod eſt ſuper Teſtimonium, diſponet illam Aharon & filii ejus à veſpera uſque ad mane coram Domino : ſtatutum erit æternū in ſeculis ſuis à filiis Iſrael.*

CAP. XXVIII.

Tu autem adhibe tibi Aharon fratrem tuum, & filios ejus ſecum è medio filiorum Iſrael : ut miniſtret mihi Aharon, & Nadab & Abihu, Eleazar & Ithamar filii Aharon. Facies & veſtes ſacras pro Aharon fratre tuo in gloriam & decorem.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

3 ואנת תמליל עם כל חכימי לבא דאשלימית עמהון רוחא דחכמתא ויעבדון
ית לבושי אהרן לקדשותיה לשמשא קדמי : ואלה ואלין לבושיא דיעבדון
4 חושנא ואפודא ומעילא וכיתונין מרמצן מצינפן וקמורין ויעבדון לבושי קודשא
לאהרן אחוך ולבנוי לשמשא קדמי : והם והינון יסבון מן ממונהון ית
5 דהבא וית תיכלא וית ארגוונא וית צבע והורי ויח בוצא : ועשו ויעבדון ית
6 אפודא תיכלא וארגוונא וצבע והורי ובוץ שזיר עובד אומן : שתי תרתין מחפין
7 סלפפן יהוון ליה לתרין סטרוי ויתלפיף : וחשב והמיין טיכוסיה דעלוי הי
8 כעובדיה מניה יהי דדהבא תיכלא וארגוונא וצבע והורי ובוץ שזיר : ולקחת ותיסב
9 ית תרתין מרגלין דבורלא ותגלוף עליהון שמהת בני ישראל : ששה שיתא מן
10 קצת שמהתהון מרגליא חדא ית שמהת שיתא דמשתיירין על מרגליתא תניתא
11 מסדרין הי כילדותהון : מעשה עובד אומן יהויין מרגליתא גליף חקיק ומפרש הי
כגלוף דשוקא תגלוף ית תרתין מרגליתא על שמהת בני ישראל מקפן באומנותהון
12 מרמצן דדהב תעביד יתהון : ושמרת ותסדר ית תרתין מרגליתא על כתפי
אפודא מרגליית מדכרן זכותא לבני ישראל ויטול אהרן ית שמהת בני
13 ישראל על תרין כתפוי לדוכרנא : ועשית ותעביד מרמצן דדהב : ושתי שרשרות
14 ותרתין שישלן דדהב דכי מתחמן ירושלמי שישלן :
תעביד יתהון עובד קליעא ותתין ית
15 שושלתא קליעתא על מרמצתא : ועשית ותעביד חושן דינא דביה מהודע
דיניהון דישראל דאתכסי מן דייניא וסדרי נצחן קרביהון ולמכתבא על דייניא
עובד אומן הי עובד אפודא תעבדיניה דדהבא תיכלא וארגוונא וצבע והורי
ובוץ שזיר תעביד יתיה : רבוע מרבע 16
יהי עיף ורוחא אורכיה חדרוחא פותיידה :
ומלאת ותשלים ביה אשלמות 17
דמרגלין מבאן ארבעה סידרין דמרגלין
מבאן כל קביל ארבע טרינוין
דעלמא סדרא קדמאה סמוקתא
ירקתא וברקתא סדרא חד ועליהון
חקיק ומפרש שמהת שבטייא דאובן שמעון ולוי :

3 ואת תתמלל עם כל חכימי לבב דאשלמתי רוח חכמתא ויעבדון
ית לבושי אהרן לקדשו לשמשא קדמי : ואלה אלין לבושיא דיעבדון
4 חשן ואפוד ומעיל וכתונין מרקם מצנפת וקמורין ויעבדון לבושי קודש
לאהרן אחוך ולבנוי לשמשא קדמי : והם יסבון מן ממונהון זהב
5 ותכלת וארגוון וצבע שני ובוץ : ויעבדון ית אפודא תכלת וארגוון וצבע שני
6 ובוץ משזר עובד אומן : שתי כתפת חברן תהי לו לשני סופיו ויתחבר :
7 ואבני אזפרד שהם תהין ומלאן שמהת בני ישראל ששה מן שמהתהון על
אחת ששה משתיירין על אבן אחת תנינתא כתולדתהון : מעשה אומן
פתוחי חותם תפתח אבני שמות בני ישראל על שתים עשרה שמהתם
8 על שנים עשר שבטים פתוח חותם איש על שמו יפתחו לשני עשר
9 שבטים : ושמת את שתי האבנים על כתפות האפוד אבני זכרון לבני
ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני יי על שתי כתפיו לזכרון :
10 ועשית משבצות זהב : ושתי שרשרות זהב טהור מגדלות תעשה אתם
11 מעשה עבות תתן את שרשרות העבתים על המשבצות : ועשית חשן
משפט מעשה חשב כמעשה אפוד תעשנו זהב תכלת וארגוון וצבע שני
12 ושש משזר תעשה אתו : רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו כפול :
13 ומלאת בו מלאת אבן שורה אדם פטדה וברקת שורה הראשונה : והשורה
14 השנית נופך ספיר ויהלם : והשורה השלישית לשם שבו ואחלמה : והשורה
הרביעית תרשיש שהם ויספה מוסבות משבצות זהב תהיינה במלואתם :
15 והאבנים תהיינה על שמות בני ישראל שנים עשר על שמותם פתוחי
חותם איש על שמו תהיינה לשנים עשר שבט : ועשית על החשן שרשרת
גבלת מעשה עבת זהב טהור : ועשית על החשן שתי טבעות זהב ונתת
16 את שתי הטבעות על שני קצות החשן : ונתת את שתי עבתי הזהב על
17 שתי הטבעות על קצות החשן : ואת שתי קצות שתי העבתות תתן על
שתי המשבצות ונתת על כתפות האפוד אל מול פניו : ועשית שתי
טבעות זהב ושמת אתם על שני קצות החשן על שפתו אשר אל עבר
האפוד בית : ועשית שתי טבעות זהב ושמת על שתי כתפות האפוד
מלמטה מלפני מפתו אל מול מחברתו מעל חשב האפוד : וירכסו את
החשן מטבעתו אל טבעות האפוד בפתיל תכלת להיות על חשב האפוד
ולא יזח החשן מעל האפוד : ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן
המשפט על לבו בבאו אל הקדש לזכרון לפני יי תמיד : ונתת אל
חשן המשפט את האורים ואת התמים והיו על לב אהרן בבאו לפני יי
ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני יי תמיד : ועשית
מעיל האפוד כליל תכלת : והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב
מעשה ארג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע : ועשית על שוליו רמוני
תכלת וארגוון וצבע שני על שוליו סביב ופעמני זהב בתוכם סביב :
פעמן זהב ורמון פעמן זהב ורמון על שולי המעיל סביב : והיה על
אהרן לשרת וישמע קולו בבאו אל הקדש לפני יי ובצאתו ולא ימות :
ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חותם קדש ליי : ושמת
אתו על פתיל תכלת והיה על המצנפת אל מול פני המצנפת יהיה :
והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני
ישראל לכל מתנות קדשיהם והיה ציץ על מצחו תמיד לרצון להם לפני יי :
ושבצת כתנת שש ועשית מצנפת שש ואבנט מעשה רקם : ולבני אהרן
תעשה כתנת ועשית להם אבנטים ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת :
והלבשת אתם את אהרן אחיך ואת בניו אתו ומשחת אתם וקדשת אתם
וכהנו לי : ואתה דבר אל כל חכמי לב אשר מלאתים רוח חכמה ועשו
את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי : ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד
ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו
לכהנו לי : והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת תולעת
השני ואת השש ועשו את האפוד זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש
משזר מעשה חשב : שתי כתפת חברת תהיה לו אל שני קצותיו וחבר :
ואבני אזפרד שהם תקחו ופתחת עליהם שמות בני ישראל : ששה
משמותם על האבן האחת וששה שמות הנותרים על האבן השנית כתולדתם :
מעשה חרש פתוחי חותם תפתח את שתי האבנים על שמות בני ישראל
מסבות משבצות זהב תעשה אתם : ושמת את שתי האבנים על כתפות
האפוד אבני זכרון לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני יי על שתי
כתפיו לזכרון : ועשית משבצות זהב : ושתי שרשרות זהב טהור גבלת
תעשה אתם מעשה עבות ונתת את שרשרות העבתים על המשבצות :
ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפוד תעשנו זהב תכלת וארגמן
ותולעת שני ושש משזר תעשה אתו : רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת
רחבו כפול : ומלאת בו מלאת אבן שורה אדם פטדה וברקת השורה
האחת : והשורה השנית נפך ספיר ויהלם : והשורה השלישית לשם
שבו ואחלמה : והשורה הרביעית תרשיש שהם ויספה מוסבות משבצות
זהב תהיינה במלואתם : והאבנים תהיינה על שמות בני ישראל שנים
עשר על שמותם פתוחי חותם איש על שמו תהיינה לשנים עשר שבט :
ועשית על החשן שרשרת גבלת מעשה עבת זהב טהור : ועשית על
החשן שתי טבעות זהב ושמת את שתי הטבעות על שני קצות החשן :
ושמת את שתי עבתות הזהב על שתי הטבעות על קצות החשן : ואת
שתי קצות שתי העבתות תשים על שתי המשבצות ונתת על כתפות
האפוד אל מול פניו : ועשית שתי טבעות זהב ושמת אתם על שני
קצות החשן על שפתו אשר אל עבר האפוד בית : ועשית שתי טבעות
זהב ושמת על שתי כתפות האפוד מלמטה מלפני מפתו אל מול מחברתו
מעל חשב האפוד : וירכסו את החשן מטבעתו אל טבעות האפוד בפתיל
תכלת להיות על חשב האפוד ולא יזח החשן מעל האפוד : ונשא אהרן
את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבאו אל הקדש לזכרון לפני יי
תמיד : ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התמים והיו על לב
אהרן בבאו לפני יי ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני יי
תמיד : ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת : והיה פי ראשו בתוכו
שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע : ועשית
על שוליו רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני על שוליו סביב ופעמני זהב
בתוכם סביב : פעמן זהב ורמון פעמן זהב ורמון על שולי המעיל סביב :
והיה על

והטור ושום סַרְדָא תִּנְיָנָא אִיזְמוֹרַד 18
וְסַפִּירִינוֹן וְכַרְכְּדִירִין וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ
שְׁמָהַת תְּלָתָא שִׁבְטַיָּא יְהוּדָה דָן
וְנַפְתָּלִי : והטור ושום סַרְדָא תְּלִיתָאָה 19
קַנְכִּירִינוֹן וְעַרְקִין וְעַיִן עֵינֶל וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק
וּמְפָרַשׁ שְׁמָהַת תְּלָתָא שִׁבְטַיָּא נָד
וְאָשֵׁר וְיִשָּׂשכָר : והטור ושום סַרְדָא 20
רְבִיעָאָה כְּרוּם יַמָּא רַבָּא וּבֵירְלִיוֹת חָלָא
וּמַרְגְּנִיִּית אַפְנְטוּרִין וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק
וּמְפָרַשׁ שְׁמָהַת תְּלָתָא שִׁבְטַיָּא זְבוּלֵן
וְיוֹסֵף וּבִנְיָמִין מְשַׁקְּעִין דְּהַב יְהוֹן
בְּאַשְׁלְמוּתְהוֹן :

18 וְסַרְדָא תִּנְיָנָא כַּרְבְּדָנָא וְסַפּוּרִינָא
וְעַיִן עַנְלָא כְּתַב מְפָרַשׁ עֲלֵיהוֹן שֵׁם
שִׁבְטִין תְּלָתָא יְהוּדָה יִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן :
19 וְסַרְדָא תְּלִיתָאָה זוּיִן וּבִירִלִין
וּמַרְגְּדִין כְּתַב מְפָרַשׁ עֲלֵיהוֹן שֵׁם שִׁבְטִין
תְּלָתָא דָן נַפְתָּלִי וְגָד : 20 וְסַרְדָא
רְבִיעָאָה כְּרוּם יַמָּא בְּדוֹלְחָא וּמַרְגְּלִיתָא
כְּתַב מְפָרַשׁ עֲלֵיהוֹן שֵׁם שִׁבְטִין תְּלָתָא
אָשֵׁר יוֹסֵף וּבִנְיָמִין מְשַׁקְּעִין דְּהַב יְהוֹן
בְּאַשְׁלְמוּתְהוֹן :

18 *Et ordo secundus, Chalcedonius, Sapphirus, Oculus bovis: scripturâ expressâ super eos erit nomen trium tribuum, Juda, Issachar, & Zebulun.* 19 *Et ordo tertius, Lyncurius, Beryllus, & Smaragdus: scriptum expresse super eos erit nomen tribuum trium, Dan, Nepthali, & Gad.* 20 *Et ordo quartus, Chrysolithus, Jaspis, & Margarita: scriptum expresse super eos erit nomen tribuum trium, Aser, Joseph, & Binjamin inclusi erunt auro in suis insitionibus.*

Et nomen ordinis secundi, Smaragdus, Sapphirus, & Chalcedonius: & super eos insculpta expresse nomina trium tribuum, Juda, Dan, & Nepthali. Et nomen ordinis tertii, Lyncurius, Achates, & Oculus bovis: & super eos insculptum & expressum nomen trium tribuum, Gad, Aser & Issachar. Et nomen ordinis quarti, Chrysolithus, & Beryllus, & Onychinus: & super hos inscriptum & insculptum nomen trium tribuum, Zebulun, Joseph, & Binjamin: inclusi auro erunt in suis impositionibus. Et gemmæ istæ accipientur juxta nomina filiorum Israel, erunt duodecim juxta nomina eorum: sculpturâ erunt sculpta & expressa juxta sculpturam annuli, uniuscujusque gemma juxtà nomen suum erit, juxtà *nomina* duodecim tribuum. Et facies in pectorali catenulas definitæ magnitudinis, opere intricato, ex auro mundo. Et facies super rationale duos circulos auri puri: & pones duos illos circulos ad duo latera rationalis. Et pones duas catenas auri ad duos annulos, in lateribus rationalis. Porro duas istas catenas, quæ erunt ad duo latera ejus, inseres in duas palas, & pones in humeris Ephod omnino è regione ejus. Et facies duos annulos auri, & pones eos ad duo latera rationalis super limbum ejus; in ora Ephod interiore. Et facies duos annulos aureos, & pones eos ad duo latera Ephod infernè contra faciem ejus, è regione loci junctura, supra cingulum Ephod. Et conjungent rationale à circulis suis ad circulos Ephod retorto filo hyacinthi, ut sit adhærens supra cingulum Ephod, & non auferatur pectorale ab Ephod. Et portabit Aaron nomina filiorum Israel in rationali judicii supra cor suum, quo tempore ingredietur in sanctuarium, in memoriam bonam coram Domino semper. Et pones in pectorali judicii Urim, quæ illustrant res ipsorum & manifestant abscondita domus Israel; & Tummim, quòd perficiantur opera eorum à sacerdote magno, qui quærit doctrinam à facie Domini per illa, eò quòd in illis insculptum sit & expressum nomen magnum & sanctum, per quod creati sunt trecenti & decem mundi: & sculptum & expressum *erat* in lapide fundationis, quo obsignavit Dominus mundi os abyssi magnæ ab initio; & quisquis memorat illud nomen sanctum in hora necessitatis eripitur, & occulta reteguntur: & erunt super cor Aaronis tempore quo ingredietur coram Domino, & portabit Aaron judicium filiorum Israel super cor suum coram Domino semper. Et facies pallium Ephod filo retorto hyacinthi.

וְדַאֲהַרֹן בְּזִמַּן מֵיעַלֵיהּ קֳדָם יְיָ וְיִטּוֹל אַהֲרֹן יָת דִּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לִבֵּיהּ קֳדָם יְיָ תְּדִירָא : ועשית וְתַעֲבִיד יָת מְנַטַּר מְעִילָא דְּאֵפוֹדָא שְׁזִיר חוּטָא דְּתִכְלָא :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * وآن ردهي آن دويمي پيروزه وزمرد ولاژورد * وآن ردهي آن سيمي يشم وشبه
19 وكاو چشم * وآن ردهي آن چهارمي مرواريد وبلور وپيچاده زر كوفتكاني طلا باشند
20 در نشاندكي ايشان * وآن سنكها باشند ابر نامهاي پسراني يسرال دوازده ابر نامهاي
21 ايشان كندكيهاي مهر مرد ابر نامي او باشند بدوازده قبيله * وبكني ابر آن
22 دوشوان سلسلهاي حدّ نهادكان عمل بافته طلاي پاك * وبكني ابر آن دوشوان
23 دو حلقهاي طلا وبدهي مر دو آن حلقها ابر دو كنارهاي آن دوشوان * وبدهي مر
24 دو بافتهاي آن طلا ابر دو آن حلقها بكناري آن دوشوان * ومر دو كنارهاي دو
25 آن بافتها بدهي ابر دو آن زر كوفتها وبدهي ابر كتفهاي آن بروان بمقابلي روي
26 او * وبكني دو حلقهاي طلا وبنهي ايشانرا ابر دو كنارهاي آن دوشوان ابر
27 لبي او آنچه بكزار آن بروان باندرون * وبكني دو حلقهاي طلا وبدهي ايشانرا
ابر دو كتفهاي آن بروان از فرود از مقابلي روي او بمقابلي پيوستن جاي
28 او از بالا ببند آن بروان * ودر كشند مر آن دوشوان از حلقهاي او بحلقهاي آن
بروان در رشتهي كبود ببودن ابر بند آن بروان ونه خيزد آن دوشوان از بالاي
29 آن بروان * وبر دارد اهرن مر نامهاي پسراني يسرال در دوشوان آن حكم ابر
30 دلي او در آمدني او بآن خاص بياد كرد بپيش יי همیشه * وبدهي بدوشوان آن
حكم مر آن اوريم ومر آن تميم وباشند ابر دلي اهرن در آمدني او بپيش יי وبر
31 دارد اهرن مر حكمي پسراني يسرال ابر دلي او بپيش יי همیشه * وبكني مر زبر پوشي
آن بروان تمام كبود *

Ordo verò secundus; Cyanus, et smaragdus, & lapis lazuli. Ordo prætereà tertius; Jaspis, & gagates, & buphthalmus. Postremò ordo quartus; Margarita, & crystallus, & granatus: impacti auro erunt in insitione sua. Porrò lapides erunt juxta nomina filiorum Israel, duodecim, secundùm nomina ipsorum: sculpturis sigilli; singuli juxta nomen suum erunt duodecim tribubus. Et facies in humerali catenas terminatas opere plectili ex auro puro. Facies etiam in humerali duos annulos aureos, dabisque duos illos annulos in duabus extremitatibus humeralis. Dabis quoque duas illas plectiles aureas in duobus annulis in extremitate humeralis. Et duas extremitates duarum plectilium dabis in duobus palis aureis impactis, dabisque in humeris pectoralis è regione frontis ipsius. Facies & duos annulos aureos, & dabis eos in duabus extremitatibus humeralis in labro ejus, quod est ad transitum pectoralis intrinsecus. Facies item duos annulos aureos, & dabis illos in duobus humeris pectoralis infernè è regione faciei ejus, è regione junctura ejus supra cingulum pectoralis. Ita attrahent humerale per annulos suos ad annulos pectoralis filo cæruleo, ut sit supra cingulum pectoralis, nec surgat humerale à pectorali. Portabitque Aharon nomina filiorum Israel in humerali judicii supra cor suum, in ingressu suo in sanctuarium, in recordationem coram Domino semper. Dabis autem in humerali judicii Urim & Thummim, & erunt supra cor Aharon in ingressu suo coram Domino: gestabitque Aharon judicium filiorum Israel supra cor suum coram Domino semper. Et facies superius indumentum pectoralis totum ex cæruleo.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

32 וְיֵהֵי פּוּם רֵישֵׁיהּ בְּמִצְעֵיהּ תּוֹרָא בְּשִׁפְמֵיהּ יְהֵי מַקִּיף לְפוּמֵיהּ חֲזוֹר חֲזוֹר עוֹבַד גַּרְדֵּאי הֵי כְּפוּם לַשִׁרְיָא יְהֵי לֵיהּ לָא יִתְבְּזַע : 33 ועשית ותעביד עַל שִׁפּוּלוֹי רוּמָנַיָּין דְּתִיכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע וְהוֹרִי עַל שִׁפּוּלוֹי חֲזוֹר וְחִזּוֹרַיָּין דַּדַּהֲבָא בְּמִצְעֵיהוֹן חֲזוֹר חֲזוֹר : 34 פַּעֲמוֹן חִזּוֹרָא דַּדַּהֲבָא וְרִמּוֹנָא דְּתִכְלְתָּא וְדִצְבַע וְהוֹרִי חִזּוֹרָא דַּדַּהֲבָא וְרוּמָנָא דְּתִכְלְתָּא וְדִצְבַע וְהוֹרִי עַל שִׁפּוּלֵי מִינְטַר מְעִילָא חֲזוֹר חֲזוֹר כְּכוּמְרוֹן שַׁבְעִין וְחַד : 35 והיה ויהי עָטִיף עַל אַהֲרֹן לְשַׁמְּשָׁא וְיִשְׁתְּמַע קָלֵיהּ בְּזִמַּן מֵיעַלֵיהּ לְקוּדְשָׁא קֳדָם יְיָ וּבְזִמַּן מְפָּקֵיהּ וְלָא יְמוּת בְּאֵישָׁא מְצַלְהֲבָא : 36 ועשית וְתַעֲבִיד צִיצָא דְּדַהֲב דְּכִי וְתִנְלוֹף עֲלוֹי חָקִיק וּמְפָרַשׁ קֻדֶּשׁ לַיְיָ : 37 ושמת וְתָשַׁוִּי יְתֵיהּ עַל שְׁוִיר חוּטָא דִּתְכֶלְתָּא לְמִכְפַּרְא עַל חַצִּיפֵי אַפַּיָּא וְיְהִי עַל מַצְנֶפְתָּא מֵעִילֵי תְּפִילִין רֵישָׁא כְּל קֳבֵיל אַפֵּי מַצְנֶפְתָּא יְהֵי : 38 והיה וְיְהִי עַל פַּרְחָתָא דְּבִית אַפּוֹי דְּאַהֲרֹן מִן צִידְעָא לְצִידְעָא יִתְמְטֵי וְיטול אַהֲרֹן יַת עֲוֹיַיִת קוּדְשַׁיָּא דְּיַקְדְּשׁוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מַתְּנַת קוּדְשֵׁיהוֹן דְּמְשַׁקְּרִין בְּהוֹן וְיְהֵי עַל פַּרְחָתָא תְּדִירָא לְרַעֲוָא לְהוֹן קֳדָם יְיָ : 39 ושבצת וְתַרְמֵיץ כִּיתוֹנָא דְּבוּצָא לְמִכְפַּרְא עַל שֵׁירֵי אַדְמָא וְזַאֲרָה וְתַעֲבִיד מַצְנֶפְתָּא דְּבוּצָא לְמִכְפַּרְא עַל מְנִיסֵי רַעְיוֹנֵיהוֹן וְקַמּוֹר תַּעֲבִיד עוֹבַד צִיּוּר : 40 ולבני וְלִבְנֵי אַהֲרֹן תַּעֲבִיד כִּתּוֹנִין וְתַעֲבִיד לְהוֹן קַמּוֹרִין וְכוּבְעִין תַּעֲבִיד לְהוֹן לִיקָר וּלְתוּשְׁבְּחָא : 41 והלבשת וְתַלְבֵּשׁ יַת אַהֲרֹן אָחוּךְ וְיַת בְּנוֹי עִמֵּיהּ וְתִרְבֵּי יַת קוּרְבְּנֵיהוֹן וְתְקַדֵּשׁ יַת אַהֲרֹן וְיָת בְּנוֹי עִמֵּיהּ וְתַרְבֵּי יַת קוּרְבְּנֵיהוֹן וְתְקָרֵיב יַת קוּרְבְּנֵיהוֹן וְתְקַדֵּשׁ יַתְהוֹן וְיַשַּׁמְּשׁוּן קֳדָמַי : 42 ועשה וְתַעֲבִיד לְהוֹן אִוְרָקְסִין דְּבוּץ לְכַסָּאָה בְּשַׂר עֵירְיָא מִן אֲסַר קְטוֹר חַרְצֵיהוֹן וְעַד יַרְכֵיהוֹן יְהוֹן : 43 והיו וִיהוֹן עַל אַהֲרֹן וְעַל בְּנוֹי בְּזִמַּן מֵעַלֵיהוֹן לְמִשְׁכַּן זִמְנָא אוֹ בְּמִקְרְבֵיהוֹן לְמַדְבְּחָא לְשַׁמְּשָׁא בְּקוּדְשָׁא וְלָא יְקַבְּלוּן חוֹבָא וְיָמוּתוּן קְיָם עָלָם לֵיהּ וְלִבְנוֹי בַּתְרוֹי :

32 ויהי פּוּם רֵישֵׁיהּ בְּמִצְעָא סְפוֹא יְהֵוִי מַקַּף לְפוּמֵיהּ חֻזּוֹרָה עוֹבַד גַּרְדִּי כְּפוּם סִירָא יְהֵוִי לֵיהּ לָא יִתְבַּזַּע :

32 Et erit os capitis ejus in medio ejus : limbus in labio ejus circundabit foramen ipsius per circuitum opere textoris, instar oris loricæ erit ei ut non rumpatur.

Hier. 32. *Et erit os capitis ejus in medio : ora circundabit foramen ejus per circuitum opere textoris, instar oris loricæ erit ei, ut non rumpatur.*

כט

1 וְזֵה הַדָּבָר דִּי תַּעֲבֵד לְהוֹן לְקַדָּשָׁא יָתְהוֹן לְשַׁמָּשָׁא קֳדָמַי סַב תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּלָא עֵירוּבִין וְדִכְרִין תְּרֵין שַׁלְמִין :

CAP. XXIX.

1 Et hæc est res quam facies illis ad sanctificandum eos, ad ministrandum coram me : tolle bovem unum filium bovis absque mixtura & arietes duos immaculatos.

33 Et facies in fimbriis ejus mala punica ex hyacintho, purpura, & cocco, in fimbriis ejus per circuitum : & tintinnabula ejus aurea in medio eorum circum circa. 34 Tintinnabulum aureum & malogranatum hyacinthi & coloris coccinei, tintinnabulum aureum & malogranatum hyacinthi & coloris coccinei in fimbriis interulæ per circuitum : 35 summa eorum septuaginta & unum. Et erit amiculum super Aaron ad ministrandum : & exaudietur vox ejus quo tempore ingredietur in sanctum coram Domino, & quo tempore egredietur, ut non moriatur igni inflammato. 36 Et facies laminam ex auro mundo : sculpásque in ea sculpturâ clarâ, Sanctitas Domino. 37 Et ponas eam super filum tortum hyacinthi ad expiandum pro impudentibus, & erit super tiaram desuper phylacteriis capitis : è regione tiaræ erit. 38 Et erit super frontem faciei Aaronis, à tempore ad tempus pertinget : & portabit Aaron iniquitates sanctificatorum, quæ sanctificabunt filii Israel, juxta omnia munera sanctificatorum suorum in quibus prævaricati sint : & erit super frontem assiduè pro reconciliatione eorum coram Domino. 39 Et ocellabis tunicam ex byssо, ad expiandum pro effusione sanguinis innocentis ; & facies tiaram lineam, ad expiandum pro superbia cogitationis eorum : & cingulum facies opere phrygionico. 40 Porro filiis Aaron facies tunicas ; & facies illis zonas & mitras, in gloriam & decorem. 41 Et vesties eis Aharonem fratrem tuum, & filios ejus cum ipso : unges quoque eos, & offeres oblationes eorum, & sanctificabis eos ut ministrent coram me. 42 Facias quoque eis subligacula byssi, ad cooperiendum carnem turpitudinis : à vinculo zonæ lumborum eorum usque ad femora eorum erunt. 43 Et erunt super Aaron & super filios ejus, tempore quo ingredientur in tabernaculum testimonii, aut cùm accesserint ad altare ad ministrandum in sanctitate, ut non recipiant peccatum in igne flammante : statutum seculi *erit* illi & filiis ejus post ipsum.

Hierſ. 42. *Brachas lineas.*

CAP. XXIX.

1 Et hæc est res quam facies illis ad sanctificandum eos, ad ministrandum coram me : tolle bovem unum filium bovis absque mixtura & arietes duos immaculatos.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

32 * وباشد دهاني سري او درميان او لبي باشد بدهاني او گرداگرد عمل جولاه چون دهاني جوشن باشد باو نه دريده شود * 33 وبكني ابر دامنهاي او انارهاي كبود وارغوان وقرمز رنگ ابر دامنهاي او گرداگرد وزنجهاي طلا درميان ايشان گرداگرد * 34 زنجي طلا وانار زنجي طلا وانار ابر دامنهاي آن زبر پوش گرداگرد * 35 وباشد ابر هرن بخدمت كردن وشنويده شود آوازي او در آمدني او بآن خاص بپيشي ! و در بيرون آمدني او ونه ميرد * 36 وبكني گلي طلاي پاك وبكني ابر او كندگيهاي مهر خاص قدس * 37 وبنهي اويرا ابر رشتهي كبود وباشد ابر آن دستار بمقابلي پيشي آن دستار باشد * 38 وباشد ابر پيشاني هرن وبر دارد هرن مر گناهي آن خاصها آنچه خاص كنند پسراني يسرال بهمه هديهاي خاصهاي ايشان وباشد ابر پيشاني [او] هميشه برضا بايشان بپيش ! * 39 وزر كوفت كني آن پيرهن كتان وبكني دستاري كتان وميانبند بكني عمل نقاش * 40 وبپسراني هرن بكني پيرهنها وبكني بايشان ميانبندها وطاقيها بكني بايشان بعزيزي وبشكوهمندي * 41 وبپوشاني ايشانرا مر هرن برادري تو ومر پسراني او اوازي او وروغن مالي ايشانرا ونزديك آوري مر قرباني ايشان وخاص كني ايشانرا وخدمت كنند بمن * 42 وبكن بايشان شلوارهاي كتان بپوشيدن گوشت شرم از ميان تا رانها باشند * 43 وباشند ابر هرن وابر پسراني او در آمدني ايشان بخيمهي وعده يا در نزديك شدني ايشان بآن مذبح بخدمت كردن در خاص ونه بر دارند گناه وبميرند رسمي جاويد باو وبنسبي او پسي او *

32 *Eritque os summæ ejus partis in medio ejus : labrum erit ori ejus circumcirca opere textoris, sicut os loricæ erit ei, ne scindatur.* 33 *Facies et in laciniis ejus malogranata ex cæruleo, & purpurâ, & coccineo : in laciniis* inquam *ejus circumcirca, & tintinnabula aurea in medio illorum circumcirca.* 34 *Tintinnabulum aureum & malogranatum, tintinnabulum aureum & malogranatum in laciniis superioris indumenti circumcirca.* 35 *Et erit super Aharon inter ministrandum, & audietur vox ejus in ingressu suo in sanctuarium coram Domino, & in egressu suo : & non morietur.* 36 *Facies quoque florem ex auro puro, & sculpes in eo sculpturis sigilli ; Sanctitas Domino.* 37 *Et pones eum in filo cæruleo, eritque super cidarim, è regione faciei cidaris erit.* 38 *Et erit super frontem Aharon, gerétque Aharon peccatum sanctificationum quas sanctificabunt filii Israel in omnibus muneribus sanctificationum suarum : erit inquam super frontem ejus jugiter in placatione pro eis coram Domino.* 39 *Et auro intertextum facies indusium ex byssо, facies item cidarim ex byssо, cingulum quoque facies opere phrygionis.* 40 *Et filiis Aharon facies indusia, facies quoque illis cingula, & pileos facies eis ad gloriam & decorem.* 41 *Et indues illis Aharon fratrem tuum, & filios ejus cum illo : oleo item unges illos, offeresq. oblationem eorum, & sanctificabis eos, ut ministrent mihi.* 42 *Fac eis & femoralia byssina ad tegendum carnem pudoris : à medio usque ad femora erunt.* 43 *Et erúntque super Aharon & super filios ejus in ingressu ipsorum in tentorium conventûs, aut in appropinquatione ipsorum ad altare ad ministrandum in sanctitate : & non ferent peccatum ut moriantur. Statutum æternum ipsi & generi ejus post eum.*

CAP. XXIX.

1 Et hoc est quod facies eis ad sanctificandum eos ad ministrandum mihi ; Tolle bovem unum filium bovis, & arietes duos integros:

* فصل بيست نهم *

1 * واين آن سخن آنچه بكني بايشان بخاص كردن ايشانرا [بخدمت كردن] بمن بستان گاوي يكه بچهي گاو ونرميشان دو تمامان *

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וּלְחֵם פַּטִּיר וּגְרִיצַן פַּטִּירִין דְּפִחִיכִין בְּמִשַּׁח וַעֲתָא וְעִירוּבִין דְּלַחֲמָא׃ 2
פַּטִּיר דְּמִשִּׁיחִין בְּמִשַּׁח וַעֲתָא סְמִידָא דְּחִינְטִין תַּעֲבִיד יַתְהוֹן׃ וְנִתַּת וְתִיתֵן יַתְהוֹן 3
עַל סַלָּא חַד וְתִקְרֵיב יַתְהוֹן בְּסַלָּא וְיָת תּוֹרָא וְיָת תְּרִין דְּכְרִין דְּסוּבְרִין בְּאַסְלָא׃ 4
וְאֶת וְיָת אַהֲרֹן וְיָת בְּנוֹי תְּקָרֵב לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְתִטְבּוֹל יַתְהוֹן בְּאַרְבְּעִין
סָאִין דְּמַיִן חַיִּין׃ וְלָקַחְתָּ וְתִסַּב יַת לְבוּשָׁיָא וְתַלְבֵּשׁ יַת אַהֲרֹן יַת כִּיתוֹנָא 5
וְיַת מְנַטֶּר מְעִיל אֵפוֹדָא וְיַת אֵפוֹדָא וְיַת חוֹשְׁנָא וְתַסְבֵּךְ יָתֵיהּ בְּהֵימְיַן אֵפוֹדָא׃ 6
וְשַׂמְתָּ וְתְשַׁוֵּי מַצְנַפְתָּא עַל רֵישֵׁיהּ וְתִתֵּן יַת כְּלִילָא דְּרֵבִיהּ חֲקִיק שְׁמָא דְקוּדְשָׁא 7
עַל מַצְנַפְתָּא׃ וְלָקַחְתָּ וְתִסַּב יַת מְשַׁחָא דְּרְבוּתָא וְתָרִיק עַל רֵישֵׁיהּ וְתִרְבֵּי 8
יָתֵיהּ׃ וְאֶת בָּנָיו וְיָת בְּנוֹי תְּקָרֵיב וְתַלְבֵּישִׁינוּן כִּיתוֹנִין׃ וְחָגַרְתָּ וְתְהַמְיָן יַתְהוֹן 9
בְּקַמּוֹרִין לְאַהֲרֹן וּבְנוֹי וְתְכַבּוֹשׁ לְהוֹן כּוֹבְעִין וְתְהֵי לְהוֹן כְּהוּנְתָא לְקְיָם עָלַם
וְתְקַרֵב קוּרְבָּנָא דְאַהֲרֹן וְקוּרְבָּנָא דִּבְנוֹי׃ וְהִקְרַבְתָּ וְתְקָרֵיב יַת תּוֹרָא קֳדָם 10
מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִסְמוֹךְ אַהֲרֹן וּבְנוֹי יַת יְדֵיהוֹן עַל רֵישׁ תּוֹרָא׃ וְשָׁחַטְתָּ וְתִכּוֹס 11
יַת תּוֹרָא קֳדָם יְיָ לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא׃ וְלָקַחְתָּ וְתִסַּב מֵאַדְמָא דְתוֹרָא וְתִתֵּן 12
עַל קַרְנַת מַדְבְּחָא בְּאֶצְבְּעָךְ וְיָת כָּל דְּמָא תֵּשׁוֹד לְיסוֹדָא דְמַדְבְּחָא׃ וְלָקַחְתָּ 13
אֶת כָּל וְתִסַּב יַת כָּל תַּרְבָּא דְחָפֵי עַל בְּנֵי גַוָּא וְיַת דְּמְשָׁתְאַר עַל חֲצַר כִּבְדָּא
וְיַת תַּרְתֵּין כּוּלְיָין וְיַת תַּרְבָּא דְעֲלֵיהוֹן וְתַסְדַּר עַל מַדְבְּחָא׃ וְאֶת וְיַת בִּשְׂרָא 14
דְתוֹרָא וְיַת מוֹשְׁכֵיהּ וְיַת רֵישֵׁיהּ תּוּקֵד בְּנוּרָא מִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא חַטָּאתָא הִיא׃
וְאֶת הָאַיִל וְיַת דְּכְרָא חַד תִּסַּב וְיִסְמְכוּן אַהֲרֹן וּבְנוֹי יַת יְדֵיהוֹן עַל רֵישׁ דְּכְרָא׃ 15
וְשָׁחַטְתָּ וְתִכּוֹס יַת דְּכְרָא וְתִסַּב יַת אַדְמֵיהּ וְתְזָרוֹק עַל מַדְבְּחָא חְזוֹר חְזוֹר׃ 16
וְאֶת וְיַת דְּכְרָא תַּפְסִיג לְפִסְנוֹי וְתְחַלֵּיל 17
בְּנֵי גַוָּאֵיהּ וְכָרְעוֹי וְתְסַדַּר עַל אֵיבְרוֹי
וְעַל רֵישֵׁיהּ׃ וְהִקְטַרְתָּ וְתַסֵּיק יַת כָּל 18
דְּכְרָא לְמַדְבְּחָא עֲלָתָא הוּא קֳדָם יְיָ
לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ הוּא׃ וְלָקַחְתָּ וְתִסַּב יַת דְּכְרָא תִּנְיָנָא׃ 19
וְיִסְמוֹךְ אַהֲרֹן וּבְנוֹי יַת יְדֵיהוֹן עַל רֵישׁ דְּכְרָא׃

ירושלמי 17 וְיַת דְּכְרָא תַּפְסִג לְפִסְנוֹי
וְתְשַׁוֵּג בְּנֵי גַוֵּהּ וְרַגְלוֹי וְתִתֵּן עַל פִּסְנוֹי
וְעַל רֵישֵׁיהּ׃

Panes quoque azymos & tortas azymas, quæ mixtæ sint cum oleo 2
olivæ, & lagana panis azymi quæ uncta sint oleo olivæ: *ex* simila
tritici facies ea. Et pones ea in sportam unam, & offeras ea in 3
sporta: & taurum & duos arietes portabunt in vecti. Porro Aha- 4
ronem & filios ejus appropinquare facies ad portam tabernaculi te-
stimonii: & lavabis eos in quadraginta modiis aquæ vivæ. Et acci- 5
pies vestimenta, & indues Aharonem tunicâ, interulâ Ephod, &
ipso Ephod atque pectorali: & ornabis eum baltheo Ephodi. Et 6
pones tiaram super caput ejus: & pones coronam *sanctitatis*, in
qua insculptum erit nomen sanctum, super tiaram. Dein capies 7
oleum unctionis, & effundes super caput ejus: & unges eum. 8
Postea filios ejus accedere facies, & indues eis tunicas. Et orna- 9
bis eos balteis, Aaronem & filios ejus, deinde ligabis illis galé-
ros, & erit illis sacerdotium in statutum perpetuum: offeras etiam
oblationem Aaronis, & oblationem filiorum ejus. Et accedere fa- 10
cies taurum coram tabernaculo conventus: & imponant Aharon &
filii ejus manus suas super caput tauri. Et mactabis juvencum illum 11
coram Domino, juxta ostium tabernaculi testimonii. Et accipies è 12
sanguine juvenci, & pones super cornua altaris digito tuo: deinde
totum sanguinem fundes ad fundamentum altaris. Et accipies to- 13
tam pinguedinem quæ tegit intestina, & quod relinquitur super reticu-
lum epatis, & duos renes unà cum adipe quæ illis adhæret: &
ordinabis super altare. Et carnem juvenci, & pellem ejus, & fi- 14
mum ejus comburas igni extra castra: peccatum est. Et arietem 15
unum accipies, & imponent Aaron & filii ejus manus suas su-
per caput arietis. Dein mactabis arietem: & accipies sanguinem 16
ejus, & sparges super altare circum circa. Et arietem divides in 17
membra sua: & lavabis intesti-
na & crura ejus, & ordinabis
super membra ejus, & super ca-
put ejus. Et incendes totum ari- 18
etem super altare, holocaustum
est coram Domino: ut suscipiatur
cum beneplacito, oblatio coram
Domino est. Dein accipies arietem secundum: & imponent Aaron 19
& filii ejus manus suas super caput arietis

Hieros. 17 *Et arietem secabis in sectiones suas: & lavabis intestina & pedes ejus, & pones super sectiones ejus, & super caput ejus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ونان فطير و كلوجهي فطير آميختكان در روغن و تنكهاي فطير ماليدكان در 2
روغن سميد كندم بكني ايشانرا * وبدهي ايشانرا ابر سلّهي يكّه و نزديك آوري 3
ايشانرا در سلّه و مر آن ثكاو و مر دوآن نرميشان * ومر اهرن و مر پسراني او نزديك آوري 4
بدركاهي خيمهي وعده وبشوي ايشانرا در آب * وبستاني مر آن جامها وبپوشاني مر اهرن 5
مر آن پيرهن و مر زير پوش آن بروان و مر آن برزان و مر آن دوشوان و آراسته كني باودر
بند آن بروان * وبنهي آن دستار ابر سري او وبدهي مر تاجي آن خاص ابر آن دستار 6
* وبستاني مر روغني آن ماليدن وبريزي ابر سري او و روغن مالي اويرا * و مر پسراني او 7
نزديك آوري و بپوشاني ايشانرا پيرهنها * وببندي ايشانرا ميان بند اهرن و پسراني او 8
و آراسته كني بايشان طاقيّها وباشد بايشان كهونهي برسمي جاويد و نزديك آوري قرباني اهرن 9
و قرباني پسراني او * ونزديك آوري مر آن ثكاو بپيشي خيمهي وعده وبنهد اهرن و پسراني 10
او مر دستهاي ايشان ابر سري آن ثكاو * و بكشي مر آن ثكاو بپيشي درگاهي خيمهي 11
وعده * و بستاني ازخوني آن ثكاو وبدهي ابر شاخهاي آن مذبح در انگشت تو و مر همه 12
آن خون بريزي ببنيادي آن مذبح * وبستاني مر همه آن پيه آن پوشا مر آن شكمبه 13
و مر آن زيادتي ابر آن جگر و مر دو آن گردها و مر آن پيه آنچه ابر ايشان و بر آوري بآن
مذبح * و مر گوشت آن ثكاو و مر پوستي او و مر بولي او بسوزاني در آتش از بيرون بلشكرگاه 14
خطات آن * و مر آن نرميش آن يكّه بستاني وبنهند اهرن و پسراني او مر دستهاي ايشان ابر 15
سري آن نرميش * وبكشي مر آن نرميش وبستاني مر خوني او وبپراكني ابر آن 16
مذبح گرداگرد * و مر آن نرميش اندام زني باندامهاي او وبشوي شكمبهي او و پاچهاي 17
او وبدهي ابر اندامهاي او و ابر سري او * و بر آوري مر همه آن نرميش بآن مذبح قربان 18
او يي بوي قبوليت قربان يي او * وبستاني مر آن نرميشي آن دويمي وبنهد اهرن و پسراني 19
او مر دستهاي ايشان ابر سري آن نرميش *

Et panes azymos, & placentas sub- 2
cinritias azymas mistas cum oleo,
& lagana azyma uncta oleo: ex si-
mila triticea facies ea. Dabisque ea 3
in canistrum unum, & offeres ea
in canistro, cum bove & duobus
arietibus. Tum Aharon & fi- 4
lios ejus adduces ad ostium ten-
torii conventûs, & lavabis eos
aquâ. Et accipies vestes, & 5
indues Aharon indusium & su-
perius indumentum pectoralis,
& pectorale ac humerale, apia-
bisque eum cingulo pectoralis.
Pones præterea cidarim super 6
caput ejus: dabisque coronam
sanctitatis super cidarim. Ac- 7
cipies demùm oleum unctionis, &
fundes super caput ejus: ita
oleo unges eum. Postbæc ad- 8
duces filios ejus, & indues eos
indusiis: Cingésque eos cin- 9
gulo, Aharon & filios ejus, &
aptabis eis pileos & erit eis
sacerdotium in statutum æternum:
offerésque oblationem Aharon &
oblationem filiorum ejus. Et af- 10
feres bovem coram tentorio con-
ventûs: imponéntque Aharon &
filii ejus manus suas super ca-
put bovis. Tunc mactabis bo- 11
vem coram Domino, ad ostium
tentorii conventûs. Accipiésque 12
de sanguine bovis, & dabis super
cornua altaris digito tuo: at omnem
sanguinem reliquum *fundes ad*
fundamentum altaris. Tolliésque 13
omnem adipem operientem in-
testina, & additamentum super
jecur, & duos renes, & adi-
pem qui est super illos, offeréque
super altare. At carnem bovis, 14
& pellem ejus, & excrementum
ejus combures igni extra castra:
peccatum est. Arietem quoque u- 15
num accipies, & imponent Aba-
ron & filii ejus manus suas su-
per caput arietis. Tunc macta- 16
bis arietem, accipiésque sangui-
nem ejus, & asperges super al-
tare circumcirca: Arietem au- 17
tem demembrabis per membra sua,
& lavabis intestina ejus cru-
raque ejus, & dabis super mem-
bra ejus & super caput ejus.
Offeres præterea totum arietem 18
super altare: oblatio est Domino,
odor acceptabilis: oblatio inquam
Domino est. Accipies insuper 19
arietem secundum, imponéntque
Aharon & filii ejus manus suas
super caput arietis.

ושחטת וְתִיכוּס יַת דִּכְרָא וְתִסַּב מִן אַדְמֵיהּ וְתִתֵּן עַל חַסְחוּס אוּדְנָא דְאַהֲרֹן 20
דַּיְמִינָא וְעַל חַסְחוּי אוּדְנָא דִבְנוֹי דַיְמִינָא וְעַל אִילְיוֹן יְדֵיהוֹן דַּיְמִינָא וְעַל אִילְיוֹן
רַיְגְלֵיהוֹן דַּיְמִינָא וְתִדְרוֹק יַת מוּתַר אַדְמָא עַל מַדְבְּחָא חָוור חָוור : ולקחת
וְתִסַּב מִן אַדְמָא דְעַל מַדְבְּחָא וּמִמְּשְׁחָא דְרְבּוּתָא וְתִדֵּי עַל אַהֲרֹן וְעַל לְבוּשׁוֹי 21
וְעַל בְּנוֹי וְעַל לְבוּשֵׁי בְנוֹי עִמֵּיהּ : ולקחת וְתִסַּב מִן דִּכְרָא תַּרְבָּא וְאַלְיְתָא וְיַת 22
תַּרְבָּא דְחָפֵי יַת בְּנֵי נַוָּא וְיַת דְּמְשְׁחָאר עַל חֲצַר בַּבְרָא וְיַת תַּרְתֵּין כּוּלְיָן וְיַת
תַּרְבָּא דַעֲלֵיהוֹן וְיַת שׁוֹקָא דַיְמִינָא אֲרוּם דְּכַר קוּרְבָּנַיָּא הוּא : וככר וַעֲנוּל דְּלֶחֶם 23
חַד וּגְרִיץ דְּלֶחֶם פָּתִיךְ בְּמִשְׁחָא חַד וְעָרִיךְ חַד מִסַּלָּא דְפִטִּירָא דִקְדָם יְיָ : ושמת
וְתָשַׁוִּי כּוּלָּא עַל יְדֵי אַהֲרֹן וְעַל יְדֵי בְנוֹי וְתָרִים יַתְהוֹן אֲרָמָא קֳדָם יְיָ : ולקחת 24
וְתִסַּב יַתְהוֹן מִידֵיהוֹן וְתַסְדַּר בְּמַדְבְּחָא עַל עָלְתָא לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ 25
קוּרְבָּנָא הוּא קֳדָם יְיָ : ולקחת וְתִסַּב 26 ירושלמי 26 חוה נִיעָא :
יַת חֲדָיָא מִדְּכַר קוּרְבָּנַיָּא דְלְאַהֲרֹן וְתָרִים
יָתֵהּ אֲרָמָא קֳדָם יְיָ וְיֵהֵא לָךְ לְחוּלַק : וקדשת וְתַקְדֵּשׁ יַת חֲדָיָא דְאַרְמוּתָא וְיַת 27
שׁוֹקָא דְאַפְרְשׁוּתָא דְאִיתָרֵם וּדְאִיתְפְּרַשׁ מִדְּכַר קוּרְבָּנַיָּא מִדֵּי לְאַהֲרֹן וּמִדֵּי
לִבְנוֹהִי : והיה וְיֵהֵא לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹי לְקְיָם עָלָם מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲרֵי אַפְרְשׁוּתָא 28
הִיא וְאַפְרְשׁוּתָא יֵהֵא מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנִּכְסַת קוּדְשֵׁיהוֹן אַפְרְשׁוּתְהוֹן קֳדָם יְיָ :
ובגדי וּלְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא דְלְאַהֲרֹן יְהוֹן לִבְנוֹי לְבָתְרוֹי לְדַבְּאָה בְהוֹן וּלְקָרְבָא בְהוֹן יַת 29
קוּרְבָּנֵיהוֹן : שבעת שׁוּבְעָא יוֹמִין יִלְבְּשִׁינוּן כַּהֲנָא דְיִקוּם בַּתְרוֹי מִן בְּנוֹי וְלָא מִן 30
לֵיוָאֵי בְּזִמְנָא דְיִשְׁלִין לְמִשְׁמַשׁ וְיִמְנָא לְשַׁמְּשָׁא בְּקוּדְשָׁא : ואת איל וְיָת דְּכַר 31
קוּרְבָּנַיָּא תִּסַּב וּתְבַשֵּׁל יַת בְּשָׂרֵיהּ בְּאַתַר קַדִּישׁ : ואכל וְיֵיכוֹל אַהֲרֹן ובניו יַת 32
בִּישְׂרָא דְדִיכְרָא וְיַת לַחְמָא דִי בְסַלָּא בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא : ואכלו וְיֵיכְלוּן 33
יָתְהוֹן דְּאִתְכַּפַּר בְּהוֹן לְקָרְבָא יַת קוּרְבָּנֵהוֹן לְמִקְדְּשָׁא יָתְהוֹן לְשַׁמְּשָׁא קֳדָמַי וְחִילוֹנִי
לָא יֵיכוֹל אֲרוּם קוּדְשָׁא הִינוּן :

Et mactabis arietem, & accipies de ſanguine ejus, & pones ſuper 20
cartilaginem auris Aaronis dextræ, & ſuper cartilagines auris filiorum ejus dextræ, & ſuper pollicem manus eorum dextræ, atque ſuper pollicem pedis eorum dextri : dein ſparges reſiduum ſanguinem ſuper altare circum circa. Et accipies de ſanguine qui eſt ſuper altare, & ex oleo unctionis, & ſparges ſuper Aaronem & ſuper veſtimenta ejus, & ſuper filios ejus & ſuper veſtes filiorum ejus cum ipſo. Et accipies de ariete adipem & caudam, & adipem qui operit inteſtina, & quod relictum erit ſuper reticulum epatis, & duos renes & adipem qui eſt ſuper eos, & armum dextrum : quoniam aries oblationum eſt. Et buccellam panis unam, & placentam panis mixtam oleo unam, & laganum unum de caniſtro azymi, quod eſt coram Domino. Ponáſque omnia ſuper manus Aaronis, & ſuper manus filiorum ejus : & elevabis illa elevatione coram Domino. Et accipias ea de manu eorum, & ordinabis in altari ſuper holocauſtum : ut ſuſcipiatur cum beneplacito coram Domino, oblatio eſt coram Domino. Tollas etiam pectuſculum 26
ex ariete oblationum Aaronis, & Hieroſ. 26. *Pectus.*
elevabis ipſum elevatione coram
Domino : & cedet tibi in portionem. Et ſanctificabis pectuſculum 27
elevationis, & armum ſeparationis, quod elevatum eſt & ſeparatum, de ariete oblationum Aaronis & filiorum ejus. Et erit Aaroni & filiis 28
ejus in ſtatutum perpetuum à filiis Iſrael, quia ſeparatio eſt : & ſeparatio erit à filiis Iſrael de victimis ſanctificationum ſuarum, ſeparatio eorum *erit* coram Domino. Et veſtes ſanctitatis Aaronis erunt filiorum 29
ejus poſt ipſum : ut ungantur in eis, & ut offerant in eis oblationes ſuas. Septem diebus induat eas ſacerdos, qui poſt eum ſurget de 30
filiis ejus, non autem ex Levitis : tempore quo ingredientur in tabernaculum teſtimonii, ad miniſtrandum in ſanctuario. Et arietem ob- 31
lationum accipies, & coques carnem ejus in loco ſancto. Et comedet Aharon & filii ejus carnem arietis, & panem qui eſt in caniſtro, 32
in porta tabernaculi teſtimonii. Comedent *inquam* ea, eò quòd ex- 33
piatio pro iis ſit facta offerendo oblationes eorum, ad ſanctificandum eos ad miniſtrandum coram me : & prophanus non comedet, quoniam ſanctitas ſunt.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* وبكشي مر آن نرميش وبستاني ازخوني اوو بدهي ابر تنكهي كوشي اهرن وابر تنكهي 20
كوشي پسراني اوآن راست وابر نر انگشت دستي ايشان آن راست و ابر نر انگشتي پايي ايشان
آن راست وبپراكني مر آن خون ابر آن مذبح گرداگرد * وبستاني ازآن خون آنچه ابر آن 21
مذبح و ازروغن آن ماليدن و بچكاني ابر اهرن وابر جامهايي او و ابر پسراني او و ابر جامهايي
پسراني اوازي او وخاص باشد او و جامهايي او وپسراني او و جامهايي پسراني او ازي او*
* وبستاني ازآن نرميش آن پيه وآن دنبه ومر آن پيه آن پوشا مر آن شكمبه ومر آن 22
زيادتي آن جگر ومر دوآن گردها ومر آن پيه آنچه ابر ايشان ومر ساقي آن راست كه
نرميشي قربان او * و قرص نان يكه وكلوچهي نان روغن يكه وتنكي يكه ازسلهي آن 23
فطير آنچه پيشي * وبنهي آن همه ابر كفاني اهرن وابر كفاني پسراني اوعرضه كني 24
ايشانرا عرضه پيشي * وبستاني ايشانرا ازدستي ايشان وبر آوري بآن مذبح ابر آن 25
قربان ببوي قبوليت پيشي قربان او * وبستاني مر آن سينه از نرميشي آن قربان آنچه 26
باهرن وعرضه كني اويرا عرضه پيشي وباشد بتو ببخش * وخاص كني مر سينهي 27
آن عرضه ومر ساقي آن جداكرد آنچه عرضه شد وآنچه جدا شد از نرميش آن قربان از آنچه
باهرن و از آنچه بپسراني او * وباشد باهرن وبپسراني او برسمي جاويد از نزدي پسراني يسرال 28
كه جداكرد او وجدا كرد باشد از نزدي پسراني يسرال از ذبحتهايي خاصهايي ايشان
جداكرد ايشان * وجامهاي آن خاص آنچه باهرن باشند بپسراني او پسي او بماليدن در 29
ايشان و بنزديك آوردن در ايشان مر قرباني ايشان * هفت روزها بپوشد ايشانرا آن كهن 30
جايي او از پسراني او آنچه بيايد بخيمهي وعده بخدمت كردن در خاص * ومر نرميشي آن 31
قربانها بستاني وبجوشاني مر گوشتي او در جايي خاص * و بخورد اهرن وپسراني او مر 32
گوشت آن نرميش و مر آن نان آنچه در سله درگاهي خيمهي وعده * وبخورند ايشانرا 33
آنچه كفارت شد در ايشان بنزديك آوردن مر قرباني ايشان بخاص كردن ايشان وبيگانه
نه خورد كه خاص ايشان *

*Tunc mactabis arietem, accipi- 20
éſque de ſanguine ejus, & dabis ſuper tenue auris Aharon & ſuper tenue auris filiorum ejus dextræ, & ſuper maſculum digitum (i. e. pollicem) manûs eorum dextræ, & ſuper pollicem pedis eorum dextri : aſperſéque ſanguinem ſuper altare circumcirca. Tolléſque de ſanguine qui 21
erit ſuper altare, & de oleo unctionis, ſtillabisque ſuper Aharon, & ſuper veſtes ejus, & ſuper filios ejus, & ſuper veſtes filiorum ejus cum eo : & ſanctus erit ipſe, veſtéſque ejus, & filii ejus, veſtéſque filiorum ejus cum eo. Deinde tolles de ariete adi- 22
pem, & caudam, & adipem operientem inteſtina, & additamentum jecoris, duóſque renes, & adipem qui eſt ſuper eos, & crus dextrum : quia aries oblationis eſt: Et tractam panis u- 23
nam, & placentam panis oleati unam, & laganum unum è caniſtro azymorum, quod eſt coram Domino. Ponéſque omnia illa in 24
manibus Aharon, & in manibus filiorum ejus, admovebisque illa admotione coram Domino. Accipies autem illa è manu eorum, offeréſque in altari, ſuper oblationem in odorem acceptabilem coram Domino : oblatio eſt Domino. Accipies etiam pectus 26
ex ariete oblationis quod Aharonis eſt, & admovebis illud admotione coram Domino, & erit tibi in partem. Sanctificabisque 27
pectus admotionis, & crus ſeparationis, quod admotum eſt, & quod ſeparatum eſt ex ariete oblationis, ex eo ſcil. qui eſt pro Aharon & filiis ejus. Et erit ipſi Aha- 28
ron & filiis ejus in ſtatutum æternum à filiis Iſrael, quia ſeparatio eſt : & ſeparatio erit à filiis Iſrael de victimis ſanctificationum ſuarum, ſeparatio in- 29
quam eorum erit Domino. Porrò veſtes ſanctitatis quæ Aharonis, erunt filiorum ejus poſt eum ad ungendum eos in eis, & ad offerendum in eis oblationem eorum. Septem diebus induet eas qui ſa- 30
cerdos fuerit loco ipſius de filiis ejus, qui ingredietur tentorium conventûs ad miniſtrandum in ſanctitate. Arietem verò ob- 31
lationum tolles, & coques carnem ejus in loco ſanctitatis. Comedétque Aharon & filii ejus 32
carnem arietis, & panem qui in caniſtro, ad oſtium tentorii conventûs. Comedent inquam illa 33
quibus expiatio facta fuit, ad offerendum oblationem eorum, ad ſanctificandum eos : & alienigena non comedet, quia ſanctitas ſunt.*

שמות ל
תרגום יונתן בן עוזיאל

ואם ואין ישתייר מבשר קורבניא ומן לחמא עד צפרא ותוקיד ית דמשתייר
בנורא לא יתאכיל ארום קודשא הוא: ועשית ותעביד לאהרן ולבנוהי הכדין
ככל די פקידית יתך שובעא יומן תקרב קורבנהון: ופר ותורא דחטאתא
תעביד ליומא על כיפוריא ותרבי על מדבחא בכפורתך עלוי ותרבי עליה
לקדשותיה: שבעת ימים שובעא יומין תכפר על מדבחא ותקדש יתיה ויהי
מדבחא קודש קודשין כל דיקרב במדבחא יתקדש מן בני אהרן בדם מן שאר
עמא ליית אפשר להון למקרב דילמא יתוקדון באשא מצלהבא דנפיק מן קודשיא:
וה אשר ודין קורבנא דתעביד על מדבחא אמרין בני שנה תרין ליומא
תדירא: את ית אמרא חד תעביד בצפרא ית אמרא תניינא תעביד בין
שימשתא: ועשרונא סמידא פתיך במשח ויתא כתישא רבעות הינא
ונסוכא רבעות הינא לאמרא חד: ואת הכבש ית אמרא תניינא תעביד בין
שימשתא די כמנחת צפרא והי כנסוכא תעביד לה לאתקבלא ברעוא קורבנא
קדם יי: עלת עלת תדירא לדריכון בתרע משכן זימנא קדם יי דאזמין מימרי
לכון תמן למללא עמך תמן: ונועדתי ואזמן מימרי תמן לבני ישראל ואיקדש
ברבניהון בנין יקרי: וקדשתי ואקדיש ית משכן זימנא ית מדבחא ית אהרן
וית בנוי איקדש לשמשא קדמי: ושכנתי ואשרי שכינתי בגו בני ישראל ואהוי
להון לאלהא: וידעו וידעון בני ישראל ארום אנא יי אלההון די הנפיקית
יתהון פריקין מארעא דמצרים לאשראה שכינתי ביניהון אנא הוא יי אלההון:

ל

ועשית מובח ותעביד מדבחא לאסקא עלוי קטורת בוסמיא דקיסי שימא תעביד
יתיה: אמתא אורכיה אמתא ואמתא פותיה מרבע יהא ותרתין אמין רומה
מנוהי יהון קרנוי ומן קיפין: וצפית ותחפי יתיה דהב דכי ית אינריה וית כותלוי
חזור חזור וית קרנוי ותעביד ליה ויר דדהב חזור חזור: ושתי ותרתין עקון דדהב
תעביד ליה מלרע ליריה על תרין ויוייתיה תעביד על תרין צימרוי ויהא לאתרא
לאריחיא למיטל יתיה בהום: ועשית ותעביד ית אריחיא דקיסי שיטא
ותחפי יתהון דהבא:

EXODUS CAP. XXX.
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Quòd si remaneat de carne oblationum & de pane usque ad auro- 34
ram: tum comburas illud quod residuum est igne; non comedetur,
quoniam sanctitas est. Et facies Aaroni & filiis ejus sic, secun- 35
dùm omnia quæ præcepi tibi: septem diebus offeres oblationes eo-
rum. Et juvencum pro peccato facias singulis diebus pro expiati- 36
onibus, & unges altare, cùm expiaveris super illud: & unges
ipsum, ut sanctifices ipsum. Septem diebus expiabis altare, & san- 37
ctificabis ipsum: & erit altare sanctum sanctorum, omnis qui ac-
cesserit ad altare sanctus erit, ex filiis Aaron; verum ex reliquo po-
pulo non est illis licitum accedere, ne comburantur igne inflamma-
to, qui exibit ex sanctitatibus. Hæc est autem oblatio quam facies 38
super altare: agnos anniculos duos per singulos dies jugiter. Agnum 39
unum facies mane: & agnum secundum facies inter vesperas. Deci- 40
mam quoque partem similæ mixtam cum oleo olivæ contuso *quod*
habeat quartam partem Hin, & libamen quartæ partis Hin pro
agno uno. Et agnum secundum facies inter vesperas: instar oblati- 41
onis matutinæ & juxta libamen facias ei, ut suscipiatur cum bene-
placito, oblatio coram Domino. Holocaustum juge erit per gene- 42
rationes vestras in porta tabernaculi testimonii coram Domino: ubi
constituam verbum meum vobis ibi, ad loquendum vobiscum ibi.
Et constituam verbum meum ibi filiis Israel: & sanctificabor in 43
principibus eorum propter gloriam meam. Et sanctificabo taberna- 44
culum testimonii, & altare: & Aaronem & filios ejus sanctificabo,
ut ministrent coram me. Et habitare faciam divinam meam maje- 45
statem in medio filiorum Israel: & ero illis in Deum. Et cogno- 46
scent filii Israel, quòd ego sim Dominus Deus eorum, qui eduxi eos
liberatos è terra Ægypti, ad habitare faciendum divinam meam ma-
jestatem inter eos: ego ipse Dominus Deus eorum.

CAP. XXX.

FAcias quoque altare ad incendendum super illud suffitum aroma- 1
tum: ex lignis Sittim facias ipsum. Cubiti erit longitudo ejus, & 2
cubiti latitudo ejus, quadratum erit, & duorum cubitorum altitudo
ejus: ex ipso erunt cornua ejus erecta. Et cooperies ipsum auro pu- 3
ro, tectum ejus & parietes ejus circum circa, & cornua ejus: &
facies illi coronam auream circum circa. Et duos annulos aureos facies 4
illi deorsum ad coronam ejus, in duobus angulis ejus facies ad duo la-
tera ejus: & erit in locum vectium ad portandum ipsum illis. Et 5
facies vectes de ligais Sittim: & cooperies ipsos auro.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* واڭر زياده آيد از گوشت آن قربانها و از آن نان تا آن بامداد و بسوزاني مر آن باقي مانده 34
در آتش نه خورده شود كه خاص او * وبكني باهرن وبپسراني او همچنين چون همه آنچه فرمودم 35
ترا هفت روزها نزديك آوري قربان ايشان * وگاو خطات بكني بروز ابر آن كفارتها وپاك كني 36
ابر آن مذبح در كفارت خواستني تو ابر او وبمالي اويرا بخاص كردن او * هفت روزها كفارت 37
خواهي ابر آن مذبح وخاص كني اويرا وباشد آن مذبح خاصي خاصها همه آن رسا در
مذبح خاص باشد * واين آنچه بكني ابر آن مذبح برّها قدراني سال دو بروز هميشه * مر آن 38 39
برّهي آن يكه بكني در بامداد و مر آن برّهي آن دويمي بكني ميان آن ايوارها * و ده يك 40
سميد آميخته در روغن كوفته چهاريك آن دوله و پشنجش چهار آن دوله مي ببرّهي آن
يكه * ومر آن برّهي آن دويمي بكني ميان آن ايوارها چون هديهي آن بامداد وچون پشنجش 41
آن بكني بآن ببوي قبوليت قربان يي * قربان هميشه بعصرهاي شما دركاهي خيمهي وعده 42
پيشي :: آنجه وعده باشم بشما آنجا بسخن گفتن بتو آنجا * وعده باشم آنجا بپسراني يسرال 43
وخاص باشد درعزيزي من * وخاص كنم مرخيمهي وعده ومر آن مذبح ومر اهرن ومر 44
پسراني او خاص كنم بخدمت كردن بمن * ومسكن گيرم درميان پسراني يسرال وباشم 45
بايشان بخدا * وبدانند كه من :: خداي ايشان آنجه بيرون آوردم ايشانرا از زميني مصر 46
بمسكن گرفتن من درميان ايشان من :: خداي ايشان *

* فصل سي ام *

* وبكني مذبح دخنه جاي دخنه چوبهاي شمشاد بكني اويرا * گزي درازي او وگزي 1
گشادگي او چهار گوشه باشد ودو گز بالايي او ازو شاخهاي او * وبيندا وي اويرا 2
طلاي پاك مر بامي او و مر ديوارهاي او گرداگرد ومر شاخهاي او وبكني باو زرهي طلا 3
گرداگرد * ودو حلقهاي طلا بكني باو از فرود بزرهي او ابر دو پهلوهاي او بكني 4
ابر دو جانبهاي او وباشد بخانها ببا هوها ببرداشتن اويرا در ايشان * وبكني مر آن 5
باهوها چوبهاي شمشاد و بيندا وي ايشانرا طلا *

Quòd si superfuerit de carne oblati- 34
onum, & de pane usque ad mane, tum
combures reliquum manent igni:
non comedetur, quia sanctum est.
Facies igitur ipsi Aharon et filiis e- 35
jus sic juxta omne quod præcepi tibi:
septem diebus offeres oblationem
eorum. Et bovem peccati fa- 36
cies per diem super expiationibus:
& purificabis altare, cùm expiati-
onem procuraveris ei, ungésque il-
lud ad sanctificandũ ipsum. Septem 37
diebus expiationem procurabis alta-
ri, & sanctificabis illud, eritque
altare sanctitas sanctitatum: omnis
accedens ad altare, sanctus erit.
Hoc est autem quod facies in altari, 38
Agnos anniculos duos per diem jugi-
ter: Agnum unum facies manè, & 39
agnum secundum facies inter vespe-
ras: Et decimã partem similæ mistæ 40
cum oleo contuso, quartã parte
sati: & conspersionem quartam par-
tem sati vini in agnum unum. Agnũ 41
inquam secundum facies inter ve-
speras: sicut muneri matutino &
sicut conspersioni ejus, facies ei in
odorem acceptabilem, oblationem
Domino. Oblatio jugis est in se- 42
cula vestra ad ostium tentorii con-
ventûs coràm Dño, quò conveniã vos
ad alloquendum te ibi. Conveniam 43
illic filios Israel, & sanctus
erit locus per gloriam meam. San- 44
ctificabo inquam tentorium conven-
tûs, & altare: Aharon quoque
& filios ejus sanctificabo ad mi-
nistrandum mihi. Et habitatio- 45
nem capiam in medio filiorum Is-
rael, eróque eis in Deum: Et sci- 46
ent quòd ego sum Dominus Deus eo-
rum, qui eduxi eos è terra Ægypti,
ut habitationem caperem in medio
eorum, ego Dominus Deus eorum.

CAP. XXX.

FAcies & altare thymiaterium 1
thymiamatis, ex lignis buxinis faci-
es illud. Cubitus longitudo ejus, & 2
cubitus latitudo ejus, quadrangu-
lare erit: & duo cubiti altitudo e-
jus: ex ipso erunt cornua ejus. Ob- 3
duces autem illud auro puro, tectum
ejus & parietes ejus circumcirca,
& cornua ejus: faciésque ei lori-
cam auream circumcirca. Duos 4
præterea annulos aureos facies ei,
infra loricam ejus in duabus costis
ejus facies, in ambobus lateribus e-
jus: & erunt in loca baculis ad por-
tandum illud in eis. Facies autem 5
illos baculos ex lignis buxinis, &
obduces eos auro.

6 ונתת יתהון קדם פרגודא דעל ארונא דסהדותא קדם כפורתא דעל
7 סהדותא דאיזמן מימרי לך תמן: והקטיר עלוי אהרן קטרת בוסמין
8 בצפר בצפר באחקנותיה ית בוצינייא יקטרינה: ובהעלות אבדלקות אהרן ית
בוצינייא בין שמשתא יקטרינה קטרת בוסמין תדירא קדם יי לדריכון: לא
9 תסקון עלוי קטרת בוסמין דעממין נוכראין ועלתא ומנחתא וניסוכין לא
10 תנסכון עלוי: וכפר יכפר אהרן על קרנוי חדא בשתא מן אדם חטאתא
דכפוריא חדא ומנא בשתא יכפר עלוי ביומא דכפורי לדריכון קודש קודשין
הוא קדם יי:

11 ס וידבר ס ויאליל יי עם משה ס למימר: כי תשא ארום תקבל ית חושבן בני
12 ישראל למנייניהון ויתנון גבר פורקן
נפשיה קדם יי כד תמני יתהון ולא
יהא בהון ניזקא דמותא כד תמני יתהון:
13 דין שיעורא איתחמי למשה בטוורא הי כדינרא דאשא והיכדין אמר ליה
בדין ינתנון כל מאן דעבר על מנייניא פלגות סילעא בסילעא דמבעא דקודשא
14 עשרין מנין סלעא פלגות סילעא אפרשותא קדם יי: כל מאן דעבר על
15 מנייניא מבר עשרין שנין ולעילא יתן אפרשותא קדם יי: העשיר דעתיר לא
יסני ודמסכן לא יזער מפלגות סלעא למיתן ית אפרשותא קדם יי לכפרא על
16 נפשתיכון: ולקחת ותיהב ית כספא דכיפוריא מן בני ישראל ותיתן יתהון
על עבידת משכנא ויהא לבני ישראל לדוכרן טב קדם יי לכפרא על נפשתיכון:
17 וידבר ומליל יי עם משה למימר: ועשית כיור ותעביד כיורא דנחשא ובסיסיה
18 דנחשא לקידוש ותסדר יתהון בין משכנא ובין מדבחא ותיתן תמן מוי:
19 ורחצו ויסבון מנוהי בנטלא דכיא ויקדשון במוהי אהרן ובנוי ית ידיהון וית
20 ריגליהון: בבאם בתר מיעלהון למשכנא יקדשון מוי ולא ימותון
או בקרבהון למשמשא ליהנא קיים עלם ליה ולבנוי לדריהון: וידבר הי ומליל
22 יי עם משה למימר:

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

6 * وبدهي اويرا پيش آن پرده آنچه ابر صندوق آن ڪواه ڪرفت پيشي آن پوشش
7 آنچه ابر ڪواه ڪرفت آنچه وعده باشم بتو آنجا * ودخنه كند ابر او اهرن دخنهي بوي
8 ابزار در بامداد در بامداد در افروختني او مر آن چراغها دخنه كند اويرا * و در افروختني
اهرن مر آن چراغها مياني ايوارها دخنه كند آنرا دخنه هميشه پيشي يي بعصرهاي شما
9 * نه بر آوريد ابر او دخنهي بيڏانه [وقربان وهديه] و پشنجش نه پشنجش كنيد ابر او *
10 * وكفارت خواهد اهرن ابر شاخهاي او يڪه در سال از خون خطات آن كفارتها يك در سال
كفارت خواهد ابر او بعصرهاي شما خاصي خاصها او يي * سخن ڪفت يي بموسه بڪفتن *
11 * كه حساب كني مر سري پسراني يسرال بشمارهاي ايشان بدهند مرد ديتي جاني
12 او يي در شمردن ايشانرا و نه باشد در ايشان زخم در شمردن ايشانرا * اين بدهند همه آن
ڪذرا ابر آن شمارها نيمهي آن مثقال در مثقال آن خاص بيست دانك آن مثقال نيمهي
13 آن مثقال جدا كرد يي * همه آن ڪذرا ابر آن شمارها از قدري بيست سال و بالا بدهد
14 جدا كرد يي * آن توانگر نه بسيار كند و آن درويش نه اندك كند از نيمهي آن
15 مثقال بدادن مر جدا كرد يي بكفارت كردن ابر جانهاي شما * وبستاني مر سيمي آن
16 كفارتها از نزد پسراني يسرال وبدهي اويرا ابر كاري خيمهي وعده وباشد بپسراني يسرال
بياد كرد پيشي يي بكفارت كردن ابر جانهاي شما * سخن ڪفت يي بموسه بڪفتن *
17 * وبكني ابريق مس وطشتي اومس بشستن وبدهي اويرا مياني خيمهي وعده ومياني
18 آن مذبح وبدهي بآنجا آب * وبشويند اهرن و پسراني او [از او] مر دستهاي ايشان ومر
19 پاهاي ايشان * در آمدن ايشان بخيمهي وعده بشويند آب و نه ميرند يا در نزديك شدن
20 ايشان بآن مذبح بخدمت كردن ببر آوردن قربان يي * وبشويند دستهاي ايشان و پاهاي
21 ايشان و نه ميرند وباشد بايشان رسمي جاويد باو وبنسلي او بعصرهاي ايشان *
22 * سخن ڪفت يي بموسه بڪفتن *

Et ponas illud ante velum, quod eſt juxta arcam teſtimonii, coram propitiatorio quod eſt ſuper teſtimonium, ubi conſtituam verbum meum tibi. Et incendet ſupor ipſum Aaron ſuffitum aromatum: manè, manè, cum adornaverit lucernas, incendat illud. Et quando accenderit Aaron lucernas inter veſperas, incendat ipſum ſuffitum aromatum jugiter coram Domino per generationes veſtras. Non adoleatis ſuper ipſum ſuffitum aromatum populorum alienorum, & holocauſtum & oblationem: & libamina non libabitis ſuper ipſo. Et expiabit Aaron ſuper cornua ejus ſemel in anno; de ſanguine hoſtiæ peccati expiationum ſemel in anno expiabit ſuper ipſum, in die expiationum per generationes veſtras; ſanctitas ſanctitatum eſt coram Domino.

SECT. XXI.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Quando capies ſummam filiorum Iſrael juxta numerum eorum, tum dabunt unuſquiſque liberationem animæ ſuæ coram Domino, quando numerabis eos: ut non ſit in eis damnum mortis quando numerabis eos. Hæc æſtimatio: oſtenſus eſt Moſi in monte quaſi denarius ignis, & ſic dixit illi; Sic dabunt quiſquis tranſit in numerum, *nempe* dimidium ſiclum, in ſiclo monetæ ſanctuarii: viginti minarum ſiclus eſt, media pars ſicli ſeparatio *erit* coram Domino. Quicunque tranſierit in numerum, à filio viginti annorum & ſupra, dabit ſeparationem coram Domino. Qui dives eſt non multiplicabit, qui pauper eſt non diminuet de medio ſiclo: ut det ſeparationem coram Domino, ad expiandum pro animabus veſtris. Et accipies argentum expiationum à filiis Iſrael, & dabis ipſum pro opere tabernaculi teſtimonii: ut ſit filiis Iſrael in memoriale bonum coram Domino, ad expiandum pro animabus veſtris. Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Et facies conchæ æneam, & baſim ejus æneam ad ſanctificationem: & ordinabis ipſam inter tabernaculum teſtimonii & inter altare, & ibi pones aquas. Et accipient ex ea in ablutionem puram, & ſanctificabunt ſe aquis illius Aharon & filii ejus manus ſuas & pedes ſuos. Quo tempore ingredientur in tabernaculum teſtimonii ſanctificabunt ſe aquis, neque morientur igni inflammante: & erit illis ſtatutum ſeculi, ipſi & ſemini ejus per generationes ſuas. Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo:

Et dabis illud ante velum quod eſt juxta arcam teſtimonii, ante operimentum quod eſt ſuper Teſtimonium, ubi conveniam te. Et fumificabit ſuper illud Aharon ſuffimentum aromaticum ſingulis matutinis: quando accendet lucernas, fumificabit illud. Quando inquam accendet Aharon lucernas inter veſperas, fumificabit illud ſuffimentum jugiter coram Domino in ſeculis veſtris. Non offeretis ſuper illud ſuffimentum alienum, & oblationē ac munus: & cuſperſionem non conſpergetis ſuper illud. Et expiationem procurabit Aharon ſuper cornua ejus ſemel in anno: ſanguine peccati expiationum, ſemel in anno expiationem procurabit ſuper illud in ſeculis veſtris: Sanctitas ſanctitatum eſt Domino. Locutus eſt autem Dñs ad Moſhēh, dicendo; Quando recenſebis capita filiorum Iſrael per numerum eorum, dabunt quiſque pretium animæ ſuæ Domino inter numerandum eos, & non erit in eis plaga inter numerandum eos. Hoc autem dabunt; Omnis tranſiens ad numerum dimidium ſicli ſecundùm ſiclum ſanctitatis. Viginti obolorum eſt ſiclus: dimidium ſicli ſeparatio erit Domino. Omnis tranſiens ad numerum à viginti annorum & ſupra, dabit ſeparationem Domino. Dives non multiplicabit, & pauper non diminuet de dimidio ſiclo, dando ſeparationem Dño ad expiationē faciendā pro animabus veſtris. Accipiéſque argentum expiationū à filiis Iſrael, & dabis illud in opus teſtorii conventūs: eritque filiis Iſrael in recordationem coram Domino ad expiationem faciendā pro animabus veſtris. Locutúſque eſt Dominus ad Moſhēh, dicendo; Facies item lebrum æneum, & pelvim ejus æneam ad lavandum: dabisq; illud inter tentorium conventūs & altare: & dabis illùc aquam. Et lavabunt Aharon & filiī ejus ex eo manus ſuas ac pedes ſuos. In ingreſſu ipſorum in tentorium conventūs, lavabunt ſe aquâ, & non morientur: aut in appropinquatione ipſorum ad altare ad miniſtrandum, ad offerendum oblationem Domino: Lavabunt inquam manus ſuas ac pedes ſuos, & non morientur: eritque illis ſtatutum æternum, ipſi & ſoboli ejus in ſeculis ſuis. Loquutus eſt etiam Dominus ad Moſhēh, dicendo;

23 ואַתְּ סַב לָךְ רֵישֵׁי בּוֹסְמִנִין מִנִּין מוֹר בְּחִיר תְּקַל חֲמֵשׁ מְאָה מָנִין
וְקִינְמוֹן בּוּשְׂמֵי פַּלְגוּתֵיהּ מַתְקַל מְאָתָן
וְחַמְשִׁין מָנִין וְקָנֶה בּוּשְׂמָא מַתְקַל מָאתָן וְחַמְשִׁין מָנִין: וקרדי וקציעתא מתקל
חֲמֵשׁ מְאָה מָנִין סִילְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא וּמְשַׁח זֵיתָא מְלֵי קֻסְטָא דְּסִכּוּמֵיהּ תְּרֵיסַר
לוּגִין לוּנָא לְכָל שִׁבְטָא לְתְרֵיסַר שִׁבְטִין: ועשית ותעביד יתיה משח רבות
קוּדְשָׁא בּוּשְׂמִי מִתְבַּשֵּׁם עוֹבַד מִתְבַּשֵּׁם בַּשְׂמָא מַמְוִין מְשַׁח רְבוּת קוּדְשָׁא יְהֵא:
וּמְשַׁחְתְּ וְתִרְבֵּי בֵּיהּ יָת מַשְׁכַּן זִימְנָא וְיָת אֲרוֹנָא דְּסָהֲדוּתָא: וית השלחן
וְיָת פְּתוֹרָא וְיָת כָּל מָנוֹי וְיָת מְנָרְתָּא וְיָת מָנָהָא וְיָת מַדְבְּחָא דְּקֻטָּרֶת בּוּסְמַיָּא:
וְאָת וְיָת מַדְבְּחָא דְּעֹלָתָא וְיָת כָּל מָנוֹי וְיָת כִּיּוֹרָא וְיָת בְּסִיסֵיהּ: וקדשת
וְתְקַדֵּשׁ יַתְהוֹן וִיהוֹן קוּדֶשׁ קוּדְשִׁין כָּל דְּיִקְרַב בְּהוֹן מִן כָּהֲנַיָּא יִתְקַדֵּשׁ וּמְשַׁחְתָּ
שִׁבְטָיָא יִתְחוֹקַד בְּאֶשָׁא מְצַלְּהָבָא קֳדָם יְיָ: ואת אהרן וית בניו
תְּרֵבִּי וְתְקַדֵּשׁ יַתְהוֹן לְשַׁמָּשָׁא קֳדָמָי: ואל ועם בני ישראל תְּמַלֵּיל לְמֵימַר
מְשַׁח רְבוּת קוּדְשָׁא יְהֵא דֵּין קֳדָמַי לְדָרֵיכוֹן: על בשר עַל בִּישְׂרָא דְּאֵינָשָׁא
לָא יְתְמָרַק וְכִדְמִוָּיֵהּ לָא תַּעְבְּדוּן כִּוְוָתֵיהּ קוּדְשָׁא הוּא קוּדְשָׁא יְהֵא לְכוֹן:
אִישׁ גְּבַר דִּי יְמוֹג כִּוְוָתֵיהּ וְדִיתֵּן מִנֵּהּ עַל חִילוֹנֵי דְּלָא מִבְּנוֹי דְּאַהֲרֹן וְיִשְׁתֵּצֵי
מֵעַמֵּיהּ: ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה סַב לָךְ 34
בּוֹסְמִין קְטַף וּכְשַׁר וְחַלְבְּנִיָּא בּוֹסְמִין
בְּחִירִין וּלְבוֹנְתָּא דַכְיְתָא מַתְקַל בְּמַתְקַל
יְהֵא: ועשית וְתַעְבֵּד יַתְהוֹן קְטֹרֶת בּוּסְמָנָן בּוּשְׂמֵי מְעָרַב דְּכִי קוּדְשָׁא:
ושחקת וְתִכְתּוֹשׁ מִנֵּהּ וְתִדֵּיק וְתִתֵּן מִנֵּהּ קֳדָם סָהֲדוּתָא בְּמַשְׁכַּן זִימְנָא
דְּאִיזְדַּמַּן מֵימְרִי לָךְ תֵּתֶן קוּדֶשׁ קוּדְשִׁין תְּהֵא לְכוֹן: והקטרת וקטרת בּוּסְמִין
דְּתַעֲבִיד בְּרַמְוָיֵהּ לָא תַּעְבְּדוּן לְכוֹן קוּדְשָׁא תְּהֵא לְכוֹן קֳדָם יְיָ: איש גְּבַר דְּיַעֲבֵד
כְּוָוָתֵהּ לְאָרְחָא בֵּהּ וְיִשְׁתֵּצֵי מֵעַמֵּיהּ:

לא
ירושלמי 2 חַמֵי מֹשֶׁה הָא רַבֵּיתִי
וְקָרֵיתִי בְּשֵׁם טָב בְּצַלְאֵל:
וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: 1
רְאֵה חַמֵי מֹשֶׁה דְּקָרֵיתִ בְּשׁוּם טָב 2
בְּצַלְאֵל בַּר אוּרִי בַּר חוּר לְשִׁבְטָא
דִּיהוּדָה: ואמלא וְאַשְׁלֵמִית עֻבָּדֵיהּ רוּחַ קוּדְשָׁא מִן קֳדָם יְיָ בְּחָכְמְתָא בְּסוּכְלְתָנוּ 3
וּבְמַנְדְּעָא וּבְכֹל עִבִּידְתָּא: לחשוב לְמֵיחְשַׁב בְּרַעְיוֹנֵיהוֹן הֵיךְ לְמֶעְבַּד בְּדַהֲבָא וּבְכַסְפָּא וּבְנְחָשָׁא: 4

23 וְאַתָּה סַב לְךָ בּוֹסְמִין רֹאשׁ מוֹר בְּחִיר חֲמֵשׁ מֵאוֹת מָנִין
וְקִנְמוֹן בּוֹשֶׂם מַחֲצִיתוֹ מַתְקַל מָאתַיִם
וַחֲמִשִּׁים מָנִין וְקָנֶה בּוֹשֶׂם מַתְקַל מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים מָנִין: וקדה וקציעה מתקל 24
חֲמֵשׁ מֵאוֹת מָנִין סִילְעֵי קֹדֶשׁ וְשֶׁמֶן זַיִת מְלֵא הִין: וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת 25
לוֹנִין לוּנָא לְכָל שִׁבְטָא לְתְרֵיסַר שִׁבְטִין: ועשית וְתַעֲבִיד יְתֵיהּ מְשַׁח רְבוּת
קוּדְשָׁא בּוּשְׂמִי מִתְבַּשֵּׁם עוֹבַד מִתְבַּשֵּׁם בַּשְׂמָא מַמְוִין מְשַׁח רְבוּת קוּדְשָׁא יְהֵא:
וּמָשַׁחְתָּ וְתִרְבֵּי בֵּיהּ יָת מַשְׁכַּן זִימְנָא וְיָת אֲרוֹנָא דְּסָהֲדוּתָא: וית השלחן 26
וְיָת פְּתוֹרָא וְיָת כָּל מָנוֹי וְיָת מְנָרְתָּא וְיָת מָנָהָא וְיָת מַדְבְּחָא דְּקֻטָּרֶת בּוּסְמַיָּא: 27
וְאָת וְיָת מַדְבְּחָא דְּעֹלָתָא וְיָת כָּל מָנוֹי וְיָת כִּיּוֹרָא וְיָת בְּסִיסֵיהּ: וקדשת 28
וְתְקַדֵּשׁ יַתְהוֹן וִיהוֹן קוּדֶשׁ קוּדְשִׁין כָּל דְּיִקְרַב בְּהוֹן מִן כָּהֲנַיָּא יִתְקַדֵּשׁ וּמְשַׁחְתָּ 29
שִׁבְטַיָּא יִתְחוֹקַד בְּאֶשָׁא מְצַלְּהָבָא קֳדָם יְיָ: ואת אהרן וְיָת אַהֲרֹן וְיָת בְּנוֹי 30
תְּרֵבִּי וְתְקַדֵּשׁ יַתְהוֹן לְשַׁמָּשָׁא קֳדָמָי: ואל וְעִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּיל לְמֵימַר 31
מְשַׁח רְבוּת קוּדְשָׁא יְהֵא דֵּין קֳדָמַי לְדָרֵיכוֹן: על בשר עַל בִּישְׂרָא דְּאֵינָשָׁא 32
לָא יְתְמָרַק וְכִדְמִוָּיֵהּ לָא תַּעְבְּדוּן כִּוְוָתֵיהּ קוּדְשָׁא הוּא קוּדְשָׁא יְהֵא לְכוֹן: 33
אִישׁ גְּבַר דִּי יְמוֹג כִּוְוָתֵיהּ וְדִיתֵּן מִנֵּהּ עַל חִילוֹנֵי דְּלָא מִבְּנוֹי דְּאַהֲרֹן וְיִשְׁתֵּצֵי
מֵעַמֵּיהּ: ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה סַב לָךְ 34
בּוֹסְמִין קְטַף וּכְשַׁר וְחַלְבְּנִיָּא בּוֹסְמִין
בְּחִירִין וּלְבוֹנְתָּא דַכְיְתָא מַתְקַל בְּמַתְקַל
יְהֵא: ועשית וְתַעֲבֵד יְתֵיהּ קְטֹרֶת בּוּסְמָנָן בּוּשְׂמֵי מְעָרַב דְּכִי קוּדְשָׁא:
ושחקת וְתִכְתּוֹשׁ מִנֵּהּ וְתִדֵּיק וְתִתֵּן מִנֵּהּ קֳדָם סָהֲדוּתָא בְּמַשְׁכַּן זִימְנָא
דְּאִיזְדַּמַּן מֵימְרִי לְךָ תֵּתֶן קוֹדֶשׁ קוֹדָשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם: והקטרת וּקְטֹרֶת בּוֹסְמִין
דְּתַעֲבִיד בְּרַמְוָיֵהּ לָא תַּעְבְּדוּן לְכוֹן קוּדְשָׁא תְּהֵא לְכוֹן קֳדָם יְיָ: איש גְּבַר דְּיַעֲבֵד
כְּוָוָתֵהּ לְאָרְחָא בֵּהּ וְיִשְׁתֵּצֵי מֵעַמֵּיהּ:

לא
ירושלמי 2 חַמֵי מֹשֶׁה הָא רַבֵּיתִי
וְקָרֵיתִי בְּשֵׁם טָב בְּצַלְאֵל:
וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: 1
רְאֵה חַמֵי מֹשֶׁה דְּקָרֵיתִ בְּשׁוּם טָב 2
בְּצַלְאֵל בַּר אוּרִי בַּר חוּר לְשִׁבְטָא
דִּיהוּדָה: ואמלא וְאַשְׁלֵמִית עֻבָּדֵיהּ רוּחַ קוּדְשָׁא מִן קֳדָם יְיָ בְּחָכְמְתָא בְּסוּכְלְתָנוּ 3
וּבְמַנְדְּעָא וּבְכֹל עִבִּידְתָּא: לחשוב לְמֵיחְשַׁב בְּרַעְיוֹנֵיהוֹן הֵיךְ לְמֶעְבַּד בְּדַהֲבָא וּבְכַסְפָּא וּבְנְחָשָׁא: 4

Tu autem accipe tibi aromata in 23
principio, myrrham electam ponderis quingentarum minarum, & cinnamomum aromaticum dimidiam ejus partem, ponderantem ducentas quinquaginta minas, & calamum aromaticum ponderis ducentarum & quinquaginta minarum. Et 24
casiæ ponderis quingentarum minarum ficlorum juxta ficlum sanctuarii, & oleum olivæ plenam ciftam continentem duodecim Log, Log pro unaquaque tribu duodecim tribuum. Et facies ipsum oleum unctionis sanctæ, aromatibus confectum opere aromatarii: oleum sanctæ unctionis erit. Et unges ipso tabernaculum fœderis, & arcam testimonii. Et 25
mensam, & omnia vasa ejus, & candelabrum & vasa ejus: & altare suffitus aromatum. Et altare holocaustorum & omnia vasa ejus: & cor- 26
cham & basim ejus. Et sanctificabis ea, & erunt sanctitas sanctitatum: 27
quisquis accesserit ad ea ex sacerdotibus sanctificabitur, sed ex reliquis tribubus comburetur igni inflammato coram Dño. Et Aaronem & filios 28
ejus inunges: & sanctificabis eos ad ministrandum coram me Et cum filiis 29
Israel loquaris, dicens: Oleum unctionis sanctæ erit hoc coram me per generationes vestras. Super carnem hominis non detergetur, & juxta simili- 30
tudinem ejus non facietis sicut illud: sanctum est, sanctumque erit vobis. Quisquis miscuerit illi simile, & qui dederit ex eo super prophanum, qui 31
non erit ex filiis Aaron, exterminabitur è populo suo. Et dixit Domi- 32
nus ad Mosem; Accipe tibi aromata, balsamum, & costum, & galbanum, aromata electa, & thus purum: pondus in pondere erit. Et 33
facies ipsum suffitum aromaticum, aroma opere miscentis, mixtum mundum & sanctum. Et contundas ex eo, & comminuas, & ponas ex eo 34
coram testimonio in tabernaculo fœderis, ubi constituam verbum meum tibi: sanctitas sanctitatum erit vobis. Et suffitum aromatum, illi quem 35
facies similem, non facietis vobis: sanctitas erit vobis coram Domino. Quicunque fecerit illi similem ad odorandum ipsum, exterminabitur è 36
populo suo.

Hierof. 34. *Balsamum, & spicam myrrhæ, & galbanum.*
35 *Mixtum.*

CAP. XXXI.

ET loquutus est Dominus cum 1
Mose, dicendo: Vide Mose, vocavi 2
nomine bono Besaleel filium Uri filii Chur, de tribu Juda. Et implevi 3
cum spiritu sanctitatis à facie Domini, in sapientia, in prudentia, in scientia & omni opere. Ad cogitandum cogitationibus suis, ut operari debeant in auro, argento, & ære. 4

Hierof. 2. *Vide Mose, ecce unxi & vocavi nomine bono Besaleel.*

23. *Et tu accipe tibi præcipua aromata pretiosa, myrrham electam ponderis quingentorum siclorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 * وتو بستان بتو بوي ابزارها سر مشك آزاد پانصد وعود بويا نيمهي او دويست وپنجاه
24 و دارصيين بويا دويست و پنجاه * وعنبر پانصد در مثقالي آن خاص وروغن زيتون دوله
25 * وبكني اويرا روغن ماليدن خاص عطر عطر كرده عملي عطّار روغني ماليدني خاص باشد.
26
27 * وبمالي درو مر خيمهي وعده ومر صندوق آن كواه كرفت * ومر آن خوان ومر همه
28 پيرايهاي او ومر آن چراغپايه ومر پيرايهاي آن ومر مذبح آن دخنه * ومر مذبح آن عوله
29 ومر همه پيرايهاي او ومر آن ابريق ومر طشت او * وخاص كني ايشانرا وباشند خاصي
30 خاصها همه آن رسا در ايشان خاص باشد * ومر اهرن ومر پسراني او روغن مالي وخاص
31 كني ايشانرا بخدمت كردن بمن * وبپسراني يسرال سخن كوي بكفتن روغني ماليدني
32 خاص باشد اين بمن بعصرهاي شما * ابر تني آدم نه ماليده شود و در مانندي او نه
33 كنيد چون او خاص او خاص باشد بشما * مردي آنچه عطر كند چون او وآنچه بدهد
34 ازو ابر بيكانه نيست شود از قومي او * كفت ؛؛ بمشه بستان بتو بوي ابزارها قسط وناخنه
35 وميعه بوي ابزارها وكندرو پاكيزه قدر در قدر باشد * وبكني آنرا دخنه عطر عملي
36 عطّار برهم زده پاك خاص * وبساوي ازان خرد و بدهي ازان پيشي آن كواه كرفت در
37 خيمهي وعده آنچه وعده باشم بتو آنجا خاص خاصها باشد بشما * وآن دخنه آنچه بكني
38 در مانند او نه كنيد بشما خاص باشد بتو ؛؛ * مردي آنچه بكند چون آن [ببوي
كردن در آن] نيست شود از قومي او *

* فصل سي يكم *

1 * سخن كفت ؛؛ بمشه بكفتن * ببين بخواندم در نامي بصلال پسري اوري پسري حور
2 بقبيلهي يهوده * وپركردم اويرا الهام خداي در خرد ودر بينائي ودر دانش ودر همه كار
3
4 * باوستادي كردن اوستاديها بكردن در طلا ودر نقره ودر مس *

Tu autem accipe tibi aromata capitalia: moschi sinceri quingentos siclos, agallochi odorati dimidium ejus, ducentos & quinquaginta: & cinnamomi odorati, ducentos & quinquaginta: Ambræ verò quingentos, juxta siclũ sanctitatis: et olei olivæ, satum: Et facies illud oleum unctionis sanctitatis, aroma conditum opere aromatarii: oleum unctionis sanctitatis erit. Ungéſque eo tentorium conventûs, & arcam testimonii, Et mensam omniáque instrumenta ejus, et candelabrũ omniáque instrumenta ipsius, & altare suffimenti, Altare quoque holocausti et omnia instrumenta ejus, & labrum ac pelvim ejus. Ita sanctificabis ea, & erunt sanctitas sanctitatum: omnis accedens ad ea, sanctus erit. Aharon præterea & filios ejus oleo unges, & sanctificabis eos ad ministrandum mihi. Ad filios autem Israel loquêris, dicendo; Oleum unctionis sanctitatis erit hoc mihi per secula vestra. Super corpꝰ hominis non ungetur, & in similitudine ejus non facietis sicut ipsum: sanctum est, sanctum erit vobis. Homo qui confecerit sicut ipsum, & qui dederit ex eo super alienum, annihilabitur de populo suo. Et dixit Dominus ad Mosheh; Accipe tibi aromata, costũ & onycham & styracem aromata, & thus purum: quantitas quantitati æqualis erit. Et facies illud suffimentum aromaticum opere aromatarii, contusum, purum, & sanctum. Et conteres ex eo comminutim, dabisque ex eo coram testimonio in tentorio conventûs, ubi stato tempore adero tibi illic: sanctitas sanctitatis erit vobis. Suffimentum verò quod facies, ad similitudinem ejus non facietis vobis: sanctũ erit tibi Domino. Homo qui fecerit sicut ipsum ad odorem faciendum in eo, annihilabitur de populo suo.

CAP. XXXI.

ET locutus est Dominus ad Mosheh, dicendo; Vide, vocavi nomine Besaleel filium Uri filii Hur de tribu Jehudah, Et implevi eum inspiratione Dei, prudentiâ, & perspicacitate, & scientiâ, & omni opere, Ad fabrefaciendum artificia, ad operandum in auro & argento & ære,

ובחרשת ובאנלפורת מרגליתא לאשלמא ובנגרות קיסא למעבד כל עיבידתא : 5
ואני ואנא הא מנית עמיה ית אהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן ובליבא דכל 6
חכימי ליבא אוסיפית רוח חוכמתא ויעבדון ית כל מה דאפקידיתך : את אהל ית 7
משכן זימנא ית ארונא דסהדותא וית כפורתא דעלוי וית כל מנוי משכנא : ואת ית 8
פתורא וית כל מנוי וית מנרתא דכיתא וית כל מנה וית מדבחא דקטרת
בוסמיא : ואת מבוח וית מדבחא דעלתא וית כל מנוי וית כיורא וית כסיסיה : 9
ואת בנוי וית לבושי שמושא וית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי 10
בנוי לשמשא : ואת שמן וית משח רבותא וית קטרת בוסמיא לקודשא הי 11
ככל מה דאפקידיתך יעבדון : ויאמר יי למשה למימר : ואתה 12
תמליל עם בני ישראל למימר ברם ית יומי שבתיא דילי תנטרון ארום אות הוא בין 13
מימרי וביניכון לדריכון ארום אנא הוא יי מקדישכון : ושמרתם ותינטרון ית 14
שבתא ארום קודשא היא לכון כל דמפסינה אתקטלא אתקטל ארום כל מאן דיעבד
בה עיבידתא וישתיצי בר נשא ההוא מעמיה : ששת שיתא יומין יתעביד עיבידתא 15
וביומא שביעאה שבת שבתא קודשא קדם יי כל מאן דיעביד עיבידתא ביומא
דשבתא אתקטלא יתקטל בממלות אבנין : ושמרו וינטרון בני ישראל ית שבתא 16
למעבד תפנוקי שבתא לדריהון קיים עלם : ביני בין מימרי ובין בני ישראל את 17
היא לעלם ארום בשיתא יומין ברא יי ושכליל ית שמיא וית ארעא וביומא שביעאה
שבת ונח : ויתן אל משה וידב למשה כד פסק למללא עמיה בטוורא דסיני 18
תרין לוחי סהדותא לוחי דאבן ספירינון מכורסי יקרא מתקלהון ארבעין סאין
כתיבין באדבעא דיי :

לב

וירא וחמא עמא ארום אשהרי משה מן למיחות מן טוורא ואתכניש עמא על 1
אהרן כד חמון דעבר וימנא דקבע להון ואזל סטנא ואטעינון והדר לבהון והוהין
ואמר ליה קום עיבד לנא דחלן דיטיילן קדמנא ארום דין משה נברא דאסקנא
מארעא דמצרים אשתלהב בשוורא דאשא מצלהבא מן קדם יי לא אשתמודענא 2
מה הוה ליה בסיפיה : ויאמר ואמר להון אהרן פריקו קדשי דהבא דבאודני
נשיכון בניכון ובנתיכון ואייתו לוותי :

EXODUS. Cap. XXXII.
Targ. Jonathan B. Uziel.

Et in sculptura margaritarum ad includendum, atque in arte lignaria : 5
ad faciendum omne opus. Et ego ecce præfeci cum eo Aholiab fi- 6
lium Achisamak de tribu Dan, & in corde omnis sapientis corde ad-
didi spiritum sapientiæ, ut faciant quicquid ego præcepi tibi. Taber- 7
naculum fœderis, & arcam testimonii, & propitiatorium quod est
super eam : & omnia vasa tabernaculi. Et mensam & omnia vasa ejus, 8
& candelabrum purum & omnia vasa ejus : & altare suffitus aroma-
tum. Et altare holocaustorum & omnia vasa ejus : & concham & ba- 9
sim ejus. Et vestes ministerii, & vestes sanctitatis Aaron sacerdotis, & 10
vestes filiorum ejus ad ministrandum. Et oleum unctionis, & suffitum 11
aromatum pro sanctuario : ecce secundùm omnia quæ præcepi tibi
facient. Et dixit Dominus Mosi, dicendo : Tu autem loquere cum fi- 12
liis Israel, dicendo ; Veruntamen dies sabbathorum meorum servabitis : 13
quoniam signum est inter verbum meum & vos, ad sciendum quòd ego
sim Dominus sanctificans vos. Custodietis igitur sabbathum, quo- 14
niam sanctum est vobis : quisquis prophanaverit ipsum interficiendo
interficietur ; quicunque enim fecerit in eo opus, exterminabitur filius
hominis ille è populo suo. Sex diebus fiet opus, die autem septimo 15
Sabbathum quietis sanctum coram Domino : quisquis fecerit opus in
die Sabbathi, interficiendo interficietur projectione lapidum. Custo- 16
diant ergo filii Israel Sabbathum, ut celebrent delitias Sabbathi per
generationes suas, statutum seculi. Inter verbum meum & inter filios 17
Israel signum est in seculum : nam sex diebus creavit Dominus & fun-
davit cœlos & terram, die autem septimo cessavit & requievit. Et 18
dedit Mosi, quando cessavit loqui cum eo in monte Sinai, duas tabulas
testimonii : tabulas lapideas sapphirinas è solio gloriæ, pondere qua-
draginta satorum, scriptas digito Dei.

CAP. XXXII.

Et vidit populus quòd moraretur Moses à descendendo è monte : & 1
congregatus est populus contra Aharonem, cum vidissent præteriisse
tempus quod illis præfixerat ; & ivit Satanas & errare fecit eos, &
convertit cor eorum ut superbi essent : & dixit illi ; Surge, fac nobis
deos, ut ambulent coram nobis, quoniam hic Moses, qui ascendere
fecit nos è terra Ægypti, flammâ correptus est in monte ignis
flammantis à facie Domini, non novimus quid fuerit illi in fine ejus.
Et dixit illis Aharon ; Abrumpite inaures aureas, quæ sunt in auribus 2
uxorum vestrarum, filiorum vestrorum, & filiarum vestrarum, & ad-
ducite ad me.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ودركندن سنك بپركردن ودر تراشيدن چوب وبكردن درهمه كار * ومن اينك بدادم 5/6
اوازي او مر اهليات پسري احيسمك بقبيلهي دن ودر دلي همه خردمن دل بدادم خرد
وبكنند همه آنچه فرمودم ترا * مر خيمهي وعده ومر آن صندوق بكواه كرفت ومر آن 7
پوشش آنچه ابر او ومر همه پيرايهاي آن خيمه * ومر آن خوان ومر پيرايهاي او ومر آن 8
چراغپايهي آن پاك ومر همه پيرايهاي آن ومر مذبح آن دخنه * ومر مذبح آن عله ومر همه 9
پيرايهاي او ومر آن ابريق ومر طشتي او * ومر جامهاي آن خدمت ومر جامهاي آن خاص باهرن 10
آن كهن ومر جامهاي پسراني او بخدمت كردن * ومر روغن آن ماليدن ومر دخنهي آن بوي 11
ابزار بخاص چون همه آنچه فرمودم ترا بكنند * كفت :: بمشه بكفتن * وتو سخن كوي بپسراني يسرال 12/13
بكفتن خاصه مر معطليهاي من نكه داريد كه نشان آن مياني من ومياني شما بعصرهاي شما
بدانستن كه من :: خاص كنا شمارا * ونكاه داريد مر آن سبت كه خاص آن بشما سست كذا آن 14
كشتن كشته آيد كه همه آن كناهران كار نيست شود آن جاني آن از مياني قومي آن * شش روزها 15
كرده شود كار ودر روزي آن هفتمي معطلي معطليي خاص يي :: همه آن كنا كار در روزي آن
سبت كشتن كشته شود * ونكاه دارند پسراني يسرال مر آن سبت بكردن مر آن سبت بعصرهاي 16
ايشان شرطي جاويد * مياني من ومياني پسراني يسرال نشان است آن بجاويد كه شش روزها 17
بكرد :: مر آن آسمان ومر آن زمين ودر روزي آن هفتمي معطلي فرمود وآسايش فرمود *
* بداد بمشه چون تمام كردني او بسخن كفتن اوازي او در كوهي سيني دو لوحهاي آن كواه 18
كرفت لوحهاي جواهرين نوشتكان در صنعي خدا * * فصل سي دوم *

* وبديد آن قوم كه درنك كنا مشه بفرود آمدن از آن كوه جمع شد آن قوم ابر اهرن كفتند 1
باو برخيز بكن بايما معبودي آنچه بروند بپيشي ايما كه اين مشه آن مرد آنچه بر آورد ايمارا
از زميني مصر نه دانستيم چه بود باو * كفت بايشان اهرن جدا كنيد كوشوارهاي آن طلا 2
آنچه در كوشهاي زناني شما پسراني شما ودختراني شما وبياوريد بمن *

Et ad cælandum lapides ad implen- 5
dum, & ad sculpendum ligNum, & ad operandum in omni opere. Et ego 6
en dedi cum eo Aholiab filium Abi-
samach de tribu Dan : & in corde o-
mnis prudentis corde dedi prudenti-
am, ut faciant omne quod præcepi
tibi, Tentorium scil. conventûs, & 7
arcam quæ in testimonium, et operi-
mentum quod est super eam, & o-
mnia instrumenta tentorii : Et 8
mensam ac instrumenta ejus, &
candelabrum purum ac omnia in-
strumenta ejus, & altare suffimen-
ti, Et altare holocausti, & omnia 9
instrumenta ejus, & labrum ac pel-
vim ejus, Et vestes ministerii, & 10
vestes sanctitatis pro Aharon sa-
cerdote, & vestes filiorum ejus ad
ministrandum : Et oleum unctionis, 11
& suffimentum aromaticum pro sa-
ctuario : juxta omne quod præcepi
tibi, facient. Locutus est etiam 12
Dominus ad Mosheh, dicendo, Et 13
tu loquere ad filios Israel, dicendo ;
Veruntamen cessationes meas observa-
bitis : quia signum est inter me &
vos in seculis vestris, ad sciendum
quòd ego sum Dominus sanctificans
vos. Observabitis itaque sabba- 14
thum, quia sanctitas est vobis : pro-
fanans illud, interficiendo interfici-
etur : quia omnis faciens in eo opus, 15
annihilabitur anima illa de medio
populi sui. Sex diebus fiet opus, at die septimo quieta cessatio
erit sancta Domino : omnis faci-
ens opus in die sabbathi, interfici- 16
endo interficietur. Observabunt
itaque filii Israel sabbathum, ad fa-
ciendum sabbathum in seculis suis
pacto æternitatis. Inter me & filios 17
Israel signum est ipsum in æterni-
tatem : quia sex diebus fecit Domi-
nus cœlum & terram, die autem se-
ptimo cessavit ac requievit. Et 18
dedit ipsi Mosheh, quum finem fecis-
set loquendi cum eo in monte Sinai,
duas tabulas testimonii, tabulas gem-
meas scriptas operâ Dei.

CAP. XXXII.

Vidit verò populus quòd tar- 1
daret Mosheh descendere de monte,
& congregatus populus contra Aha-
ron, dixerunt ei ; Surge, fac nobis
deos, qui eant ante nos : nam
hic Mosheh, vir qui eduxit nos è
terra Ægypti, nescimus quid acci-
derit ei. Dixit illis Aharon ; Separate
inaures aureas quæ in auribus uxo-
rum vestrarum, filiorum vestrorum,
& filiarum vestrarum : atque af-
ferte ad me.

שמות לב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויתפרקו וסריבו נשיא למיתן תכשיטיהון לגבריהון ומן יד פריקו כל עמא
ית קדשי דדהבא די באודניהון ואייתיו לאהרן: ויקח ונסיב מידיהון וצר יתיה
בשושיפא ורמא יתיה בטופרא ועבדיה עינל מתכא ואמרו אילין דחלתך ישראל
דהנפקוך מארעא דמצרים: וירא אהרן ויחמא אהרן ית הור נכים קדמוי ודחיל
ובנא מדבחא קדמוי וקרא אהרן בקל
עציב ואמר חגא קדם יי מחר מנכסת
קטול בעלי דבבוי אלין דכפרין בפריהון
ופרנו איקר שכינתי יי בעיגלא הדין:
וישכימו ואקדימו מיומא חרא ואסיקו
עלוון וקריבו ניכסין ואסחר עמא למיכול ולמשתי וקמו להון למנחכא בפולחנא
נוכראה: וידבר ומלייל יי עם משה איזל חות מן רבות יקרך דלא יהבית
לך רבותא אלהין בנין ישראל וכדון חבילו עובדיהון עמך דאפיקתא מארעא
דמצרים: סרו סטו בפרישׁ מן אורחא דפקידתינון בסיני לא תעבדון לכון
צלם וצורה וכל דמו וכדון עבדו להון עיגל מתכא וסגידו ליה ודבחו ליה ואמריו
קדמוי אלין דחלתך ישראל דאסקוך מארעא דמצרים: ויאמר יי למשה
גלי קדמי ורונהון דעמא הדין והא עם קשי קדל הוא: ועתה וכדון אנח בעותך
ולא תפנין עליהון קדמי ואתחח רגז אשתא תקיפתא בהון ואשיצינון ואעבד יתך
לעם סגי: ויחל ואתחלחל משה מן רתיתא ושרי לצלאה קדם יי אלהיה ואמר
למה יי יתקוף רונזך בעמך דהנפקת מארעא דמצרים בחיל רב ובידא תקיפא:
למה ידין ימרון מצראי דמשתיירין למימר בביש אנפיקינון לקטלא
יתהון ביני טוריא תבור וחרמון ושריון וסיני ובנין לשיצאה יתהון מעל אנפי
ארעא תוב מתקוף רונזך ויהוי תוהוי קדמך על בישתא דמלילת למעבד לעמך:
זכור הוי דכיר לאברהם ליצחק ולישראל עבדך דקיימתא להון במימרך ומלילתא
להום אסגי ית בניכון היי כוכבי שמיא וכל ארעא הדא דאמרית לכון איתן
לבניכון ויחסנון לעלם: וינחם ונחת יי מן קדם יי על בישתא דחשיב למעבד
לעמיה: ויפן ואתפני ונחת משה מן טורא ותרין לוחי סהדותא בידיה לוחין
כתובין מתרין ציטריהון מיכא ומיכא אינון כתיבין:

ירושלמי 5 ויחמא אהרן ית חור נכס
קדמוי ודחיל ובנא מדבחא קדמוי וקרא
אהרן ואמר חגא : 6 וקמו להון מתחנן
בפולחנא נוכראה :

Hieros. 5. *Et vidit Aharon Hurem coram se mactatum, & timuit: & ædificavit altare coram eo, & clamavit Aharon, & dixit; Festum. 6. Et surrexerunt ludentes in cultu alieno.*

Et renuerunt uxores dare ornamenta sua viris suis, statim verò abru- 3
perunt universus populus ornamenta aurea quæ erant in auribus suis,
& adduxerunt ad Aharonem. Et accepit è manibus eorum, & li- 4
gavit ipsum sudario, & figuravit ipsum stylo, & fecit ipsum vitu-
lum conflatilem: & dixerunt; Isti sunt dii tui Israel, qui eduxerunt
te è terra Ægypti. Et vidit Aharon Hurem coram se mactatum, & 5
timuit, & ædificavit altare coram
eo: & clamavit Aharon voce a-
marâ, & dixit; Festum coram Do-
mino cras ex sacrificio occisionis
inimicorum suorum istorum, qui
abnegârunt Dominum suum, &
commutârunt gloriam divinæ ma-
jestatis Dei in vitulum hunc. Et 6
manè surrexerunt die altero, & immolaverunt holocausta, & ob-
tulerunt hostias: & discubuerunt populus ad edendum & bibendum, &
surrexerunt ad ludendum in cultu alieno. Et loquutus est Dominus 7
cum Mose; Abi, descende è sublimitate gloriæ tuæ, quia non dedi
tibi dignitatem nisi propter Israel. Jam verò corruperunt opera sua
populus tuus, quem eduxisti è terra Ægypti. Declinaverunt citò de 8
via, quam præcepi illis in Sinai *dicens*; Non facietis vobis imaginem
aut figuram, aut ullam similitudinem: jam verò fecerunt sibi vitulum
conflatilem, & adorârunt ipsum, & sacrificaverunt illi, & proclamâ-
runt coram eo; Isti sunt dii tui Israel, qui ascendere fecerunt te è
terra Ægypti. Dixit insuper Dñs Mosi; Revelata est coram me superbia 9
hujus populi, & ecce populus durus cervice est. Et nunc dimitte de- 10
precationem tuam, neque clames pro ipsis coram me; & bullire faci-
am iram ignis fortis in eos, & perdam eos: sed faciam te in popu-
lum multum. Et commotus est Moses præ pavore, & incepit orare 11
coram Domino Deo suo, & dixit; Quare Domine irascitur furor tuus
in populum tuum, quem eduxisti è terra Ægypti cum exercitu magno
& manu valida? Ad quid hoc dicent Ægyptii qui superstites sunt, 12
dicendo; In malum eduxit eos ad interficiendum eos inter montes Ta-
bor, & Hermon, & Schirion, & Sinai, & ad perdendum eos de su-
perficie terræ: redi à furore iræ tuæ, & fit pœnitentia coram te de
malo, quod loquutus es te facturum populo tuo. Esto memor Abra- 13
hami, Isaaci, & Israelis, servorum tuorum, quibus jurâsti in sermone
tuo, & loquutus es illis; Multiplicabo filios vestros sicut stellas cœlo-
rum: & universam hanc terram, quam dixi vobis, dabo filiis vestris,
& possidebunt in seculum. Et fuit pœnitentia à conspectu Domini su- 14
per malo, quod loquutus erat ut faceret populo suo. Et vertit se; & 15
descendit Moses è monte, & duæ tabulæ testimonii in manu ejus; ta-
bulæ scriptæ à duobus lateribus suis, hinc & illinc erant scriptæ.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* جدا كردند همه آن قوم مر گوشوارهاي آن طلا آنچه در گوشهاي ايشان بياوردند باهرن 3
* بستانند از دستي ايشان وبريخت اويرا در پوته بكرد اويرا گوسالهي ريخته گفتند اينان 4
معبودي تو يسرال آنچه بر آوردند ترا از زميني مصر * بديد اهرن آبدان كرد مذبح پيشي 5
او بخواند اهرن وگفت حج يي فردا * شبگير كردند در بامداد بر آوردند عولها نزديك بردند 6
سلميم وبنشست آن قوم بخوردن وآهنجيدن وبر خاستند بخنده كردن * سخن گفت يي بموسه 7
برو فرود شو كه تباهي كرد قومي تو آنچه بر آوردي از زميني مصر * بگشتند زود از آن راه 8
آنچه فرمودم ايشانرا بكردند بايشان گوساله ريخته سجود كردند باو ذبحت كردند باو.
گفتند اينان معبودي تو يسرال آنچه بر آوردند ترا از زميني مصر * گفت يي بموسه ديدم مر 9
آن قومي آن اين واينك قومي سخت قفا او * واكنون رها كن بمن وگرم شود خشمي
من در ايشان وفنا كنم ايشانرا وبكنم ترا بقومي بزرگ * نماز كرد موسه مر پيش يي 11
خداي او وگفت چرا يي گرم شود خشمي تو در قومي تو آنچه بيرون آوردي از زميني
مصر در زوري بزرگ ودستي قوي * چرا گويند مصريان بگفتن در بدي بيرون 12
آورد ايشانرا بكشتن ايشانرا در كوهها وبفنا كردن ايشانرا از زبري رويي آن زمين
باز گرد از گرمي خشمي تو وباز گرد ابر آن بدي بقومي تو * ياد كن بابرهم 13
بيصحق وبيسرال بندگاني تو آنچه سوگند خوردي بايشان در تو وسخن گفتي
بايشان بسيار كنم مر نسلي شما چون ستارهاي آن آسمان وهمه آن زميني آن اين
آنچه سخن گفتم بدهم بنسلي شما واحسنتا گيرند بجاويد * باز گشت يي ابر آن 14
بدي آنچه سخن گفت بكردن بقومي او * روي كرد وفرود آمد موسه از آن كوه 15
ودو لوحهاي آن گواه گرفت در دستي او لوحهاي نوشتگان از دو گزارهاي ايشان
ازين وازين ايشان نوشتگان *

Separârunt igitur *omnis populus in-* 3
aures suas aureas *quæ in auribus eorum,*
& attulerunt ad Aharon. Acce- 4
pitque de manu eorum, & fudit
illud in catino, fecitque illud vitu-
lum fusum: & dixerunt; Hi
sunt dii tui Israel, qui edu-
xerunt te de terra Ægypti. Vi- 5
dénsque Aharon ædificavit altare
coram eo: vocavitque Aharon, &
dixit; Festum erit *Domino cras.*
Et *anteluculò surgentes manè, ob-* 6
tulerunt holocausta, & admoverunt
pacificas; sedítque populus ad com-
edendum ac bibendum, postèà sur-
rexerunt ad risum faciendum. Lo- 7
quutus est autem *Dominus ad Mo-*
sheh; Vade, descende, quia corru-
pitè egit populus tuus quem eduxisti
de terra Ægypti. Diverterunt citò 8
de via quam præcepi eis, fecerunt
sibi vitulum fusum, & adorârunt
eum: & sacrificârunt ei, dicentes;
Hi sunt dii tui Israel, qui eduxerût
te de terra Ægypti. Dixit quoque 9
Dominus ad Mosheh; Vidi popu-
lum hunc, & en populus duræ cer-
vicis est. Nunc igitur sine me, 10
& excandescet ira mea in eos, ac
perdam eos: te autem faciam in
gentem magnam. Et precatus est 11
Mosheh coram Domino Deo suo, &
dixit; Quare Domine, excandescet
ira tua in populum tuum, quem
eduxisti è terra Ægypti fortitudi-
ne magnâ & manu validâ? Qua- 12
re loquentur Ægyptii, dicendo; In
malitia eduxit eos ad interficien-
dum eos inter montes, & ad per-
dendum eos de super faciem ter-
ræ? convertere à fervore iræ tuæ,
& convertere de malo in populum
tuum. Recordare Abraham Isaac 13
& Israel servorum tuorum, qui-
bus jurâsti per teipsum, & locu-
tus es ad eos; Multiplicabo sobo-
lem vestram tanquam stellas cæ-
li: & totam terram istam de
qua locutus sum, dabo soboli ve-
stræ, & hæreditate accipient in
æternitatem. Et *conversus est* 14
Dominus de malo quod locutus
fuerat facere in populum suum.
Respiciénsque descendit Mosheh è 15
monte, & duæ tabulæ testimonii
erant *in manu ejus, tabulæ scri-*
ptæ ex utroque transitu (i. e. la-
tere) earum: hinc & illinc erant
scriptæ.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

והלוחות וּלוחַיָא עוּבְדָא דַיָי הִינוּן וְכְתָבָא כְּתָבָא דַיָי הוּא חָקִיק וּמְפָרַשׁ עַל 16
לוּחַיָא : וישמע וְשָׁמַע יְהוֹשֻׁעַ יַת קַל 17
עַמָּא בַּד מְיַבְּבִין בְּחֵדְוָא קֳדָם עִינְלָא
וַאֲמַר לְמֹשֶׁה קַל סִידְרֵי קְרָבָא בְּמַשְׁרִיתָא :
ויאמר וַאֲמַר לָא קַל גִּיבְּרִין דְּנַצְחִין בְּסִידְרֵי קְרָבָא וְלָא קַל חֲלָשִׁין דְּמִתְנַצְחִין מִן בַּעֲלֵי 18
דְּבָבֵיהוֹן בְּסִידְרֵי קְרָבָא קַל פַּלְחֵי פּוּלְחָנֵי נוּכְרָאָה וּמְנַחֲכָן קֳדָמָאָה אֲנָא שָׁמֵע : וידי
וַהֲוָה כַּד קָרֵיב מֹשֶׁה לְמַשְׁרִיתָא וַחֲמָא יַת עִינְלָא וְחִינָנִין בִּידֵיהוֹן דְּרַשִׁיעַיָא מְחַנְגִין 19
וּמְנַחֲנִין קֳדָמוֹי וְסַטְנָא הֲוָה בְּגַוֵיהּ מְטַפֵּו וּמְשַׁוֵר קֳדָם עַמָּא וּמִן יַד תְּקֵף רָתַח רוֹנְזֵיהּ
דְּמֹשֶׁה וּטְלַק מִן יְדוֹי יַת לוּחַיָא וּתְבַר יַתְהוֹן בְּשִׁפּוֹלֵי טַוּרָא בְּרַם כְּתָבָא קַדִּישָׁא דִי
בְּהוֹן הֲוָה פָּרַח וְטַיִיס לַאֲוִיר שְׁמַיָא וַהֲוָה צָוֵח וְאָמַר חֲבַל עַל עַמָּא דְּשָׁמְעוּ בְּסִינַי
מִן פּוּם קוּדְשָׁא לָא תַעֲבְדוּן לְכוֹן צְלַם וְצִוּרָה וְכָל דְּמוּ וּלְסוֹף אַרְבְּעִין יוֹמִין עֲבָדוּ עִינְלָ
מַתְכָא דְּלֵירַת בֵּיהּ מַשְׁכָּא : ויקח וְנָסֵיב יַת עִינְלָא דַעֲבָדוּ וְאוֹקִיד בְּנוּרָא וְשַׁף עַד 20
דַּהֲוָה דָקִיק וְדָרֵי עַל אַנְפֵּי מוּי דְּנַחֲלָא וַאֲשְׁקֵי יַת בְּנֵא יִשְׂרָאֵל וְכָל מַאן דְּיָהַב חַסָּן
כָּל מָאנָא דְּדַהֲבָא הֲוָא סִימָא נַפְקָא בְּאַנְפּוֹי : ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן מָה עֲבַד 21
לָךְ עַמָּא הָדֵין אֲרוּם אַיְתֵיתָא עֲלוֹי חוֹבָא רַבָּא : ויאמר וַאֲמַר אַהֲרֹן לָא יִתְקֵיף 22
רוּגְזָא דְּרִבּוֹנִי אַנְתְּ יְדַעְתְּ יַת עַמָּא אֲרוּם בְּנֵי צַדִּיקַיָא אִינוּן בְּרַם יְצָרָא בִּישָׁא הוּא
דְּאַסְטֵינוּן : ויאמרו וַאֲמָרוּ לִי עִיבֵד לָנָא דַּחֲלָן דְּיִסַיְילוּן קֳדָמָנָא אֲרוּם דֵּין מֹשֶׁה גַּבְרָא 23
דְּאַסְקָנָא מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם אִישְׁתַּלְהַב בְּאִישָׁא מֵצַלְהֲבָא מִן קֳדָם יְיָ וְלָא
אִשְׁתְּמוֹדַעְנָא מָה הֲוָה לֵיהּ בְּסִיפֵּיהּ : ואמר וַאֲמַרִית לְהוֹן לְמַאן אִית דְּהַב פְּרִיקוּ 24
וְיָהְבוּ לִי וּטְלַקְתִּיהּ בְּנוּרָא וְעָאל סַטְנָא בְּגַוֵיהּ וּנְפַק מִנֵּיהּ דְּמוּת עִינְלָא הָדֵין :
וירא וַחֲמָא מֹשֶׁה יַת עַמָּא אֲרוּם פְּרִיעִין 25
הִינוּן אֲרוּם פְּרִיעוּ עַל יְדוֹי דְּאַהֲרֹן יַת
כְּלִילָא קַדִּישָׁא דַּהֲוָה בְּרֵישֵׁיהוֹן וַהֲוָה שְׁמָא
רַבָּא וַיְקִירָא חָקִיק וּמְפָרַשׁ בֵּיהּ וּנְפַק טְבָהוֹן
בִּישׁ בְּעַמְמֵי אַרְעָא וְקִנוּן לְהוֹן שׁוּם בִּישׁ
לָדָרֵיהוֹן : ויעמד וְקָם מֹשֶׁה בְּתָרַע סַנְהֶדְרִין דְּמַשְׁרִיתָא וַאֲמַר מַאן הוּא דְּחַלַיָא דַיְיָ 26
ייתוּן לְוָתִי וְאִתְכַּנְשׁוּ לְוָתֵיהּ כָּל בְּנוֹי דְּלֵוִי : ויאמר וַאֲמַר לְהוֹן כִּדְנַן אֲמַר יְיָ 27
אֱלָהָא דְּיִשְׂרָאֵל כָּל מַאן דְּדַבַּח לְמַעֲוַת עַמְמַיָא יִתְקְטֵל בְּסַיְיפָא וּכְדוּן עִיבְרוּ וְתוּבוּ
מִתְּרַע סַנְהֶדְרִין לְתָרַע בֵּי דִינָא בְּמַשְׁרִיתָא וּבְעוּ מִן קֳדָם יְיָ דְּיִשְׁתְּבִיק לְכוֹן
חוֹבָא דָא וְאִתְפְּרָעוּ מִן רַשִׁיעַיָא פַּלְחֵי פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה וּקְטוֹלוּ אֲפִילּוּ גְּבַר יַת אָחוֹי
וּגְבַר יַת חַבְרֵיהּ וְאֵינָשׁ יַת קְרִיבֵיהּ :

EXODUS. Cap. XXXII.

Targ. Jonathan B. Uziel *Hierosolymitanum.*

Et tabulæ opus Domini erant : & scriptura scriptura Domini erat, 16
sculpta & expressa in ipsis tabu-
lis. Et audivit Josue vocem po- 17
puli jubilantis cum gaudio coram
vitulo : & dixit Mosi ; Vox aci-
erum belli in castris est. Et 18
dixit ; Non vox fortium prævalentium in aciebus belli, neque vox de-
bilium qui vincuntur ab inimicis suis in aciebus belli : vocem colen-
tium cultus alienos & ludentium primus ego audio. Accidit ergo 19
cùm appropinquaret Moses castris, ut videret vitulum & tibias in
manibus improborum saltantium & procumbentium coram eo, & Satan
erat in medio ejus saltans & subsiliens coram populo : & statim inva-
luit fervor iræ Mosis, & projecit è manibus suis tabulas, & fregit eas
in radicibus montis, verùm scriptura sancta quæ erat in eis volabat
& ferebatur in aërem cœlorum : deinde clamabat & dicebat ; Væ po-
pulo qui audiverunt in Sinai ex ore sanctitatis, Non facietis vobis
imaginem aut figuram, aut ullam similitudinem, & tamen in fine qua-
draginta dierum fecerunt vitulum conflatilem, in quo non est utili-
tas. Deinde accepit vitulum quem fecerant, & combussit in igne, & 20
contrivit usque in pulverem : & sparsit in superficiem aquarum flu-
minis, potavítque filios Israel, & quicunque dederat eò ullum vas au-
reum, exibat signum in naribus ejus. Et dixit Moses Aaroni ; Quid 21
tibi fecit populus hic, quoniam adduxisti super ipsum peccatum
magnum ? Et dixit Aaron ; Non irascatur ira Domini mei : tu nôsti 22
populum, quod filii justorum sint, verùm mala concupiscentia errare
fecit eos. Et dixerunt mihi ; Fac nobis deos, qui ambulent coram 23
nobis : quoniam hic Moses, vir qui ascendere fecit nos è terra Ægy-
pti flammâ correptus est in monte ab igne inflammato à facie Domi-
ni, non novimus quid factum sit ei in fine ejus. Tum dixi illis ; Qui- 24
bus est aurum abrumpant, & dent mihi : & projeci illud in ignem, &
ingressus est Satan in medium ejus, & exiit ex eo similitudo vituli istius.
Et vidit Moses populum, quòd 25
discooperti essent : quoniam nuda-
ti erant per manus Aaronis coronâ
sanctâ quæ erat in capite ipsorum,
erat autem nomen magnum & pre-
tiosum insculptum & expressum in
ea, & exiit fama eorum mala in-
ter populos terræ, & acquisive-
rant sibi nomen malum per generationes suas. Et stetit Moses in por- 26
ta synedrii castrorum, & dixit ; Qui sunt timentes Domini, veniant
ad me : & congregati sunt ad eum omnes filii Levi. Et dixit illis ; 27
Sic dixit Dominus Deus Israel, Quisquis sacrificavit idolis popula-
rum, interficiatur gladio : jam verò transite, & revertimini à porta
synedrii usque ad portam domus judicii in castris, & quærite à facie
Domini ut remittatur vobis peccatum hoc ; & ultionem sumite ab
improbis colentibus cultum alienum, & interficite etiam vir fratrem
suum, & vir socium suum, & vir propinquum suum.

Hier. 25. *Et vidit Moses populum, quòd discooperti essent : quoniam nudati erant coronâ aureâ quæ erat in capitibus ipsorum, quibus nomen expositum insculptum erat à monte Horeb.*

Hierf. 17. *Malè facientes.* 18. *Vocem laudantium cultum alienum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وآن لوحها عملي خداي ايشان وآن نوشته نوشتهي خداي او كنده ابر آن لوحها * 16
* بشنويد يهوشع مر آوازي آن قوم در قبلغني گفت بمشه آوازي كارزار در لشكرگاه * 17
* گفت نيست آوازى جواب دادني جبروت ونيست آوازي جواب دادني ضعيفي آوازي 18
مسخرگي من شنوا * بود چون آنچه نزديك شد بآن لشكرگاه بديد مر آن گوساله 19
ودهلها گرم شد خشمي مشه وبيفكند از دستي او مر آن لوحها بشكست ايشانرا
فرود آن كوه * بستاند مر آن گوساله آنچه بكردند بسوخت در آتش بساويد تا 20
آنچه خرد شد بپراكند ابر روي آن آب بياهنجاند مر پسراني يسرال * گفت مشه 21
باهرن چه كرد بتو آن قومي آن اين كه بياوردي ابر او خطاي بزرك * گفت اهرن 22
نه گرم شود خشمي خداوند من تو دانستي مر آن قوم كه در بدي او * گفتند 23
بمن بكن بايما معبودي آنچه بروند پيشي ايما كه اين مشه آن مرد آنچه بر آورد ايمارا
از زمين مصر نه دانستيم چه بود باو * گفتم بايشان بكيست طلا جدا كردند 24
وبدادند بمن بيفكندم اويرا در آتش بيرون آمد آن گوسالهي آن اين * بديد 25
مشه مر آن قوم كه باطلست او كه باطل كرد اويرا اهرن بعيب در خيزاني ايشان *
* بياستاد مشه در دروازهي آن لشكرگاه گفت كيست لي بمن جمع شدند باو همه 26
پسراني لوي * گفت بايشان همچنين گفت لي خداي يسرال بنهيد مرد شمشيري او ابر 27
راني او بگذريد وباز گرديد از دروازه بدروازه در لشكرگاه وبكشيد مرد مر
برادري او ومرد مر رفيقي او ومرد مر قرابتي او *

Et tabulæ opus Dei erat, scri- 16
ptura quoque scriptura Dei erat
sculpta super tabulis. Audiens 17
autem Jehoshua vocem populi in
vociferatione, dixit ad Mosheh ;
Vox prælii in castris. Re- 18
spondit ; Non est vox responsûs
fortitudinis, neque est vox re-
sponsionis imbecillitatis : vocem lu-
sûs ego audio. Fuit autem, cùm 19
appropinquâsset ad castra, vidit vi-
tulum & tympana : & excanduit ira
est ira Moshcb, abjicitque è
manu sua tabulas, fregit eas
sub monte. Capiénsque vitulum 20
quem fecerant, combussit igni, &
contrivit usque quò comminu-
retur, sparsitque super faciem e-
quæ, & potavit filios Israel. Et 21
dixit Moshcb ad Aharon ; Quid
fecit tibi populus iste, quòd induxi-
sti super eum peccatum grande ?
Dixit Aharon ; Ne excandescat ira 22
domini mei, tu nôsti populum quid
in malo sit. Dixerunt enim mihi ; 23
Fac nobis deos qui eant ante nos:
quia iste Moshcb, vir qui edu-
xit nos de terra Ægypti, nescimus
quid acciderit ei. Quibuscumque 24
di ; Cui est aurum ? & spondérunt ac
dederunt mihi : projecique illud in
ignem, & egressus est vitulus iste.
Vidit itaque Moshcb populum 25
quia otiosus esset : otiosum enim
reddiderat eum Aharon ad infa-
miam inter insurgentes in eos :
Stetitque Moshcb in porta ca- 26
strorum, & dixit ; Quicunque est
pro Domino, ad me veniat : & 27
congregati sunt ad eum omnes
filii Levi. Quibus dixit, Sic
dixit Dominus Deus Israel ; Pe-
nite quisque gladium suum super
femur suum : transite, & rever-
timini de porta ad portam in
castris, & occidite quisque fra-
trem suum, & quisque sodalem
suum, & quisque propinquum
suum.

שמות לג
תרגום יונתן בן עוזיאל

ויעשו ועבדו בני לוי הי כפתגמא דמשה ונפלו מן עמא ביומא ההוא כשיטא בגברי׳ 28
בקטילת סייפא ביומא ההוא כתלתא אלפין גברא: ואמר משה קריבו 29
קורבנכון על שפיכות אדמא די בידיכון ויתכפר לכון קדם יי ארום נגעתון גבר בברית
ובאחוי ולאייתאה עליכון יומא דין ברכתא: ויהי ביומא בתרי ואמר משה לעמא 30
אתון חבתון חובא רבא וכרון איסק ואיצלי קדם יי הלואי איכפר על חוביכון: וישב 31
ותב משה וצלי קדם יי ואמר במטו מינך ריבון כל עלמיא גלי קדמך חשוכא הי׳
כנהורא וכרון חב עמא הדין חובא רבא ועבדו להון דחלן דדהב: ועתה וכרון 32
אין תשבוק לחוביהון שבוק ואין לא מחיני כרון מן ספר צדיקיא דכתבת שמי
בגויה: ואמר יי למשה לא חמי למימחי שמך אלהן מאן דחב קדמי 33
אמחיניה מספרי: ועתה וכרון איזל דבר ית עמא לאתר דמלילית לך הא מלאכי 34
ישתייל קדמך וביום אסעדותי אסער עליהון חוביהון: וינף ויחבל מימרא דיי ית 35
עמא על דתעבון לעיגלא דעבד אהרן:

לג

וידבר ומליל יי עם משה איזל אסתלק מכא דלמא יתקף רתח רוגזי בעמא ואשיצינון 1
בגין כן טייל אנת ועמא דאסיקתא מארעא דמצרים דקיימית לאבהתהם ליצחק
ולישעקב למימר לבנך איתינינה: ושלחתי ואיזמן קדמך מלאך ואיתרך על ידוי ית 2
כנענאי אמוראי חיתאי ופריזאי חיואי ויבוסאי: אל ארע עבדא חלב ודבש 3
ארום לית אפשר דאיסתלק שכינת יקרי מביניכון דרם לא יהי יקרי שרי בסדור
משריתיהון ארום עם קשי קדל אנת דלמא אישיצינכון באורחא: וישמע 4
עמא ית פתגמא בישא הדין ואתאבלו ולא שוויו גבר ית תיקון זיניה דאתייהב להון
בסיני דביה שמא רבא וקדישא חקיק ומפרש עלוי: ואמר יי למשה אימר 5
לבני ישראל אתון עם קשי קדל שעא חדא אסתלק איקר שכינתי מביניך
ואישיצינך וכרון אעדי תיקון זינך מינך דאתנלי קדמי מאן אעבד לך: ויתנצלו 6
ואתרוקנו בני ישראל מן תיקון זיניהון דשמא רבא מפרש כתיב בהון דאתיהבו
להון למחנה מן טוור חורב: ומשה נסיבינון וטמירינון במשכן אולפן 7
אוריית׳ דיליה דרם ית משכנא נסב מתחן ופרסיה ליה מברא למשריתא
ארחיק יתיה מן משריתא שמא דאתנדון תרין אלפין אמין והוה קרי ליה משכן
בית אולפנא והוי כל מאן דהדר בתחובא בלב שלים קדם יי הוה נפיק למשכן בית
אולפנא דמברא למשריתא מודי על חוביה ומצלי על חוביה ומשתבק ליה:

EXODUS. CAP. XXXIII. 165
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et fecerunt filii Levi juxta verbum Moſis: & ceciderunt ex populo, 28
in quorum naribus erat ſignum, occiſione gladii eo die circiter tria
millia virorum. Et dixit Moſes; Offerte oblationem veſtram ſuper 29
effuſionem ſanguinis, qui eſt in manibus veſtris, & expiatio erit vo-
bis coram Domino: quoniam percuſſiſtis quiſque filium ſuum, &
fratrem ſuum: & ad adducendum die hoc ſuper vos benedictionem.
Factum eſt autem die altero ut diceret Moſes populo; Vos peccâſtis 30
peccatum magnum: jam verò aſcendam & orabo coram Domino;
fortè expiationem obtinebo pro peccatis veſtris. Et reverſus eſt Moſes, 31
& oravit coram Domino, & dixit; Obſecro te Domine totius mundi,
manifeſtæ ſunt coram te tenebræ ſicut lux, jam peccavit populus hic pec-
catum magnum, & fecerunt ſibi idola aurea. Nunc autem ſi remittes 32
peccata eorum, remitte: ſin minus, dele me jam de libro juſtorum,
in medio cujus ſcripſiſti nomen meum. Et dixit Dominus Moſi; Non 33
convenit delere nomen tuum, ſed quiſquis peccaverit coram me delebo
eum de libro meo. Jam verò ito, duc populum ad locum de quo lo- 34
quutus ſum tecum; ecce Angelus meus ambulabit coram te: & in die
viſitationis meæ viſitabo ſuper eos peccata ipſorum. Et perdidit ſermo 35
Dñi populũ, propterea quod incurvaverant ſe vitulo quem fecerat Aaron.

CAP. XXXIII.

Et loquutus eſt Dominus cum Moſe; Ito, remove te hinc; ne fortè ira- 1
ſcatur fervor iræ meæ in populum, & perdam eos: propterea abi tu, &
populus quem aſcendere feciſti è terra Ægypti, *ad terram* quam juravi
Abrahamo, Iſaaco & Jacobo, dicendo; Filiis tuis dabo eam. Et de- 2
ſtinabo coram te Angelum: & ejiciam per manus illius Chananæos,
Amorrhæos, Hettæos, Pherizæos, Hevæos & Jebuſæos. Ad terram faci- 3
entem lac & mel: quoniam fieri non poteſt ut aſcendere faciam divinam
majeſtatem gloriæ meæ è medio veſtri, verùm non erit gloria mea reſi-
dens in habitaculo caſtrorum ipſorum, quoniam populus durus cervice tu,
ne fortè perdam vos in via. Et intellexit populus verbum malum hoc, 4
& luxerunt, nec poſuerunt quiſque ornatum armorum ſuorum, qui datus
erat illis in monte Sinai, in quo nomen magnum & ſanctum inſculptum
erat & expreſſum. Et dixit Dominus Moſi; Dic filiis Iſrael, vos popu- 5
lus duræ cervicis; horâ unâ minimâ auferam gloriam divinæ meæ majeſta-
tis de medio tui, & perdam te: nunc ergo aufer ornatum armorum tuo-
rum à te, ut manifeſtum ſit coram me quid facturus ſim tibi. Et exuti ſunt 6
filii Iſrael ab ornatu armorum ſuorum, in quibus nomen magnum expreſſè
ſcriptum erat, quæ data erant illis in donum à monte Horeb. Moſes au- 7
tem accepit eos, & occultavit illos in tabernaculo legis ſuo, verùm taber-
naculum accepit inde, & extendit ipſum ſibi extra caſtra elongando ipſum
à caſtris populi, & remoti ſunt duo millia cubitorum & vocabat ipſum ta-
bernaculum domus doctrinæ: & erat quiſquis convertebatur per pœni-
tentiam corde integro coram Domino exiret ad tabernaculum domus do-
ctrinæ, quod erat extra caſtra, confitebatúrque peccata ſua, & orabat pro
peccatorum ſuorum *remiſſione*, & cum oraret illi remittebatur.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

28 * بكردند پسراني لوي چون سخن مشه بيفتاد از آن قوم چون سه هزار مرد * گفت مشه
29 نزديك آوريد قرباني شما اين روز ييّ كه مرد در پسري او و در برادري او و بدادن ابر شما اين
30 روز آفرين * بود از ديگر روز گفت مشه بآن قوم شما خطا كرديد خطاي بزرك و اكنون بر آيم
31 ييّ مگري كفارت خواهم در سببي خطاهاي شما * بازگشت مشه ييّ گفت حاجت خطا كرد آن
32 قوم آن اين خطاي بزرك بكردند بايشان معبودي طلا * و اكنون اگر آمرزي خطاي ايشان
33 واگر نه محو كن مرا اكنون از كتابي تو آنچه بنوشتي * گفت ييّ بمشه كسي آنچه خطا كرد بمن
34 محو كنم اويرا از كتابي من * و اكنون برو كذران مر آن قوم بآنچه سخن گفتم بتو اينك
35 فرشتهي من برود بپيشي تو و در روزي عقوبتي من عقوبت كنم ابر ايشان خطاي ايشان * زخم
زد ييّ مر آن قوم ابر آنچه بكردند مر گوساله آنچه بكرد اهرن * فصل سي سوم *

1 * گفت ييّ بمشه برو بر آي ازين تو و آن قوم آنچه بر آوردي از زميني مصر بآن زمين آنچه
2 سوگند خوردم بابرهم بيصحق و بيعقوب بگفتن بنسلي تو بدهم آنرا * و بفرستم بپيشي تو
فرشته و برانم مر آن كنعني و آن اموري و آن حتّي و آن فرزّي و آن حوّي و آن يبوسي *
3 بزميني دوشا شير و انگبين كه نه بر آيم در ميانى تو كه قومي سخت قفاي تو تا نه فنا كنم
4 ترا در راه * بشنويد آن قوم مر آن سخني آن بدي آن اين مصيبتگين شدند و نه نهادند مردي
5 آرايش او ابر او * گفت ييّ بمشه بگوي بپسراني يسرال شما قومي سخت قفا كه يكّه بر آيم
در ميانى تو و فنا كنم ترا و اكنون فرود آور آرايش تو از بالايي تو و بدانم چه كنم بتو *
6 بپرداختند پسراني يسرال مر آرايش ايشان از كوهي آن حورب * و مشه بستاند مر آن خيمه
7 و ميل دهد باو از بيرون بلشكرگاه دور شدن آزان لشكرگاه و بخواند باو خيمهي وعده و باشد
همه طلب كنايي خدا بيرون آيد بخيمهي وعده آنچه از بيرون بلشكرگاه *

Feceruntque filii Levi ſecundùm 28
verbum Moſh.h: ceciderúntque de
populo ferè tria millia hominum. Et 29
dixit Moſheh; Offerte oblationem
veſtram hodiè Domino, (quia fuit
quiſque in filium ſuum & fratrem
ſuum,) ut det ſuper vos hodiè benedi-
ctionem. Et fuit, die altero dixit 30
Moſheh ad populum; Vos peccáſtis
peccatum grande: nunc ergò aſcen-
dam ad Dominum, fortaſſis expiati-
onem procurabo pro peccatis veſtris.
Reverſus itaque Moſheh ad Domi- 31
num, dixit; Obſecro, peccavit popu-
lus iſte peccatum grande: fecerunt
ſibi deum aureum. Nunc autem be- 32
ne ſi condones peccata eorum: & ſi
non, dele me jam de libro tuo quem
ſcripſiſti. Dixit Dominus ad Mo- 33
ſheh; Vir qui peccavit in me, delebo
ipſum è libro meo. Nunc ergò vade, 34
duc populum illuc quò locutus ſum
tibi; ecce angelus meus ibit ante te:
& in die punitionis meæ puniam in
eis peccata eorum. Plagâ itaque 35
percuſſit Dominus populũ, eò quòd fe-
ciſſent vitulũ quem fecerat Abaron.

CAP. XXXIII.

Tum dixit Dominus ad Moſheh; 1
Vade, aſcende hinc tu & populus
quem eduxiſti è terra Ægypti, in ter-
ram quam juravi ipſi Abraham &
Iſhac & Jaacob, dicendo; Progeniei
tuæ dabo eam: Et mittam ante te 2
angelũ, et expellam Chenaanæum, &
Emoræum, & Hittæum, & Pheriz-
zæum, & Hivvæum, & Jebuſæum:
Ad terram ſcil. *præbentem lac &* 3
mel. Non enim aſcendam in medio
tui, quia populus duræ cervicis es
tu, ut non perdam te in via. Audi- 4
ens autem populus verbum malum
iſtud, mœſti facti ſunt: nec
poſuit quiſquam ornatum ſuum ſu-
per ſe. Dixit quoque Dominus ad 5
Moſheh, Dic filiis Iſrael; Vos eſtis
populus duræ cervicis: momento
uno aſcendam in medium tui, &
perdam te: nunc ergò deduc orna-
tum tuum de ſuper te, & ſciam quid
faciam tibi. Et finem impoſuerunt 6
filii Iſrael ornatui ſuo à monte Ho-
reb. Moſheh autẽ accipiat ten- 7
torium, ac tendat illud extra caſtra,
elongando à caſtris: & vocet il-
lud, Tentorium conventûs: et erit,
quicunque requiret Deum, egredi-
atur ad tentorium conventûs quod
eſt extra caſtra:

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — Hierosolymitanum.

8 והיה ואהוה כד הוה נפיק משה מן משריתא ואזיל למשכנא קיימין כל רשיעי עמא ומתעתדין גבר בתרע משכניה ומסתכלין בעינא בישא אחורי משה עד זמן מיעליה למשכנא : והיה והוה כד עאיל משה למשכנא נחית עמודא 9 דענן יקרא וקאי בתרע משכנא ומתמליל מימרא דיי עם משה : וראה וחמן 10 כל עמא ית עמודא דענגא קאי בתרע משכנא ומן יד קיימין כל עמא וסגדין כל קבל משכנא כרקיימין גבר בתרע משכניה : ודבר ה׳ ומתמליל יי עם 11 משה מסחלל קבל מסחלל קל דבורא הוה שמע ברם ויו אפין לא הוה חמי היכמא דמסחלל גבר עם חבריה ומן בתר ירושלמי 11 ושמשיה יהושע בר נון טלי ועיר לא פסק מגו משכנא : ומחני פתנמיא לכנישתהון דישראל

Et factum est quando exibat Moses ex castris ut iret in tabernaculum, *ut* starent omnes improbi populi, & pararent se quisque in porta tabernaculi sui, & respicerent oculo malo post Mosen usque ad tempus quo ingrederetur in tabernaculum. Et accidebat cum ingrederetur Moses in tabernaculum, descendebat columna nubis gloriæ & stabat in portâ tabernaculi : & loquebatur sermo Domini cum Mose. Et videbat universus populus columnam nubis stantem in porta tabernaculi : & statim stabant universus populus, & adorabant è regione tabernaculi, cùm starent quisque in porta tabernaculi sui. Et loquebatur Dominus cum Mose verbo è regione verbi, vox sermonis audiebatur, verùm splendor facierum non videbatur, quemadmodum loquitur vir cum socio suo : postquam verò ascendisset vox sermonis redibat in castra, & docebat verba congregationi Israelitarum ; verùm minister ejus Josue filius Nun erat puer, non recedebat è medio tabernaculi ipsius. Et dixit Moses coram Domino ; Vide quod tu dixeris ad me, Ascendere fac populum hunc, & tu non notificâsti mihi quem tu sis missurus mecum : cùm tu sermone tuo dixeris ; Constitui te nomine bono, & etiam inveniisti gratiam coram me. Et jam si quæso inveni gratiam coram te, notifica mihi semitam bonitatis tuæ, ut ego cognoscam misericordiam tuam qua uti soles erga homines justos, quando evenit illis sicut peccatoribus, & peccatoribus sicut justis ; & rursus quomodo justis eveniat secundùm justitiam suam, & peccatoribus eveniat secundùm peccata sua, eò ut inveniam misericordiam coram te : nam manifestum coram te quòd populus tuus populus hic. Et dixit ; Expecta donec abeat aspectus vultus iræ, & postea quietem dabo tibi. Et dixit illi ; Si non ira recedat à nobis, ne ascendere facias nos hinc cum aspectu facierum iræ. In quo enim cognoscetur nunc quòd invenerim misericordiam coram te, nisi cùm loquetur divina tua majestas nobiscum : ut fiant nobis miracula, cùm abstuleris spiritum prophetiæ à populis, & loquutus fueris per spiritum sanctum mecum & cum populo tuo, ut mirificemur præ omnibus populis qui sunt in superficie terræ. Et dixit Dominus Mosi ; Etiam verbum hoc quod loquutus es faciam : quoniam invenisti misericordiam coram me, & constitui te nomine bono. Et dixit ; Ostende mihi jam gloriam tuam. Et dixit ; Ecce ego transfire facio omnem mensuram bonitatis meæ coram te, & vocabo in nomine sermonis ipsius Domini coram te : & parcam illi cui decebit ut parcam, & miserebor illius cujus decebit me misereri. Insuper dixit ; Fieri non potest ut videas aspectum facierum mearum : quoniam non videbit me homo & vivet. Et dixit Dominus ; Ecce locus paratus est coram me, & stabis super petram.

Hieros. 11. *Et minister ejus Josue filius Nun puer parvus non recedebat è medio tabernaculi.*

Hieros. 19. *Et dixit ; Ecce ego transfire facio omnem mensuram bonitatis meæ coram te, & vocabo in nomine bono Domini coram te : & parcam illi cui videro parcendum, & miserebor illius cujus mihi visum erit misereri.*

ירושלמי 19 ואמר הא אנא מעבד כל מכילת טובי קדמך ואקרי בשם טב יי קדמך ואחום על מה דחמי לי למחם ואתרחם על מה דחמי לי למתרחמא :

19 ואמר ואמר האנא מעבד כל מכילת טובי קדמך ואיקרי בשום מימריה דיי קדמך ואיחום על מאן דחמי ליה למיחום ואירחים על מאן דחמי ליה למתרחמא : ואמר ואמר לית אפשר לך למיחמי ית סבר אפי ארום לא יחמינני אינשא ויתקיים : ואמר ה׳ ואמר יי הא אתר מתקן קדמי ותהי מעתד על טינרא :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * وباشد چون بيرون آمدن مشه بآن خيمه بر خيزند همه آن قوم وبياستند مرد درگاهي خيمهي او ونگاه كنند پسي مشه تا آمدني اوبآن خيمه * وباشد چون آمدني مشه بآن خيمه 9 فرود آيد ستوني ابر و بياستد درگاه آن خيمه و سخن گويد اواري مشه * وبينند همه آن قوم مر 10 ستون آن ابر ايستا درگاه آن خيمه وبياستد همه آن قوم و سجود كنند مرد درگاهي خيمهي او * وسخن گويد :: بمشه روي بروي چون آنچه سخن گويد مرد بياري او وباز گردند بآن 11 لشكرگاه وخدمت كاري او يهوشع بن نون كودك نه برش شود از ميانی آن خيمه * گفت مشه بي 12 بيين تو گويا بمن بر آور مر آن قومي آن اين وتو نه معلوم كردي بمن مر آنچه بفرستي اوازي من وتو گفتي معلوم كنم ترا درنام ونيز يافتي جاه در چشماني من * واكنون اگر يافتم 13 جاه درچشماني تو معلوم كن مرا اكنون مر راههاي تو وبدانم ترا بسبب بيابم جاه درچشماني تو وبيين كه قومي تو آن قومي آن اين * گفت شكينايي من برونده وگذرانم بتو * گفت اگر نه 14 15 شكينايي تو روان نه بر آوري ايمارا ازاين * ودرچه دانسته شود اينجا كه يافتم جاه درچشماني تو 16 من و قومي تو هانه دررفتني تو اوازي ايما وجدا باشيم من وقومي تو ازهمه آن قوم آنچه ابر روي آن زمين * گفت :: بمشه نيز مر آن سخن آن اين آنچه سخن گفتي بكنم كه يافتي جاه در 17 چشماني من ودانندم ترا درنام * گفت بنماي مرا اكنون مر عزيزي تو * گفت من بگذرانم همه 18 19 نكوئي من ابر پيشي تو وبخوانم درنامي :: بپيشي تو وبخشايم آنچه بخشايم ورحم كنم مر آنچه رحم كنم * گفت نه توواني بديدن مر شكينايي من كه نه بيند مرا آن آدم وبزيد * 20 * گفت :: اينك مقامی اوازي من وبياستي ابر آن كمر *

21

Eritque quando egredietur Mosheh ad tentorium, assurgent omnis populus, & stabunt quisque in ostio tentorii sui, & aspicient post Mosheh usque ad ingressum ejus in tentorium : Et erit, quum venerit Mosheh in tentorium, descendet columna nubis, & stabit ad ostium tentorii, & loquetur cum Mosheh : Videbuntque omnis populus columnam nubis stantem ad ostium tentorii, & stabit omnis populus, adorabuntque quisque in ostio tentorii sui : Et loquetur Dominus ad Mosheh facie in faciem, quemadmodum loquitur vir ad socium suum : postea revertentur ad castra : at minister ejus Jehoshua filius Nun puer, non exscindetur (i. recedet) è medio tentorii. Et dixit Mosheh ad Dominum, Ecce, tu dicis mibi ; Educ populum istum : tu autem notum non fecisti mihi quem mittes mecum : attamen tu dixisti ; Notum faciam tibi nomine, & etiam assecutus es honorem in oculis meis. Nunc ergò si assecutus sum honorem in oculis tuis, notas fac mihi jam vias tuas, & cognoscam te, ut assequar bonum in oculis tuis : vide quoque quòd populus tuus sit populus iste. Dixit, Majestas mea præcedet, & ducam te. Respondit, Nisi majestas tua præcedat, ne educas nos hinc. Et in quo cognoscetur hîc quòd assecutus fuerim bonorem in oculis tuis ego et populus tuus ? nònne cùm ambulaveris nobiscum, et separati fuerimus ego & populus tuus ab omni populo qui est super faciè terræ ? Dixit Dominus ad Mosheh ; Etiam verbum hoc quod locutus es, præstabo, quoniam assecutus es bonorem in oculis meis, & gnarus sum tuî nomine. Ait ; Ostende mihi nunc gloriam tuam. Respondit ; Ego præterire faciam omne bonum meum coram te, & vocabo in nomine Domini coram te : & miserebor cujus miserebor, & clementiâ utar in quem clementiâ utar. Dixit quoque ; Non poteris videre majestatem meam : quia non videbit me homo, & vivet. Dixit postremo Dominus ; En locus est apud me, & stabis super rupem fornicatâ :

וְהָיָה וִיהֵי בְּמֵעְבַּר יְקָר שְׁכִינָתִי וְאֵשַׂוְּנָךְ 22
בְּאִסְפַּלְיָרְיָא דְּטִינָרָא וְאֶגֵן בְּמֵימְרִי עֲלָךְ
עַד זְמַן דְּאֶעְבַּר: וְהסִירוֹתִי וְאַעֲבַר יַת 23
כִּיתֵי סַלְאֲכַיָּא דְּקַיְמִין וּמְשַׁמְּשִׁין קֳדָמַי
וְאַחֲמֵי יַת דְּבִירָא דְּאִיקַר שְׁכִנְתִּי לַיְת
אַפָּשַׁר לָךְ לְמֶחֱמֵי:

22 וַאֲשִׁיל יַת יָדִי: 23 וְאַעֲבַר יָת
כִּתֵּי מַלְאָכַיָּא דְּקָיְמִין וּמְשַׁמְּשִׁין קָדָם
וְאַחֲמֵי יָת דְּבִירָא דְּאִיקַר שְׁכִנְתִּי לַיְת
אֶפְשַׁר לָךְ לְמֶחֱמֵי:

22 *Et* erit cum tranſierit gloria divinæ meæ majeſtatis, & ponam te in ſpelunca petræ: & protegam ſermone meo ſuper te, uſque ad tempus quo tranſiero. Et 23 tranſire faciam turmas angelorum, qui ſtant & miniſtrant coram me, & videbis nexum phylacteriorum manus gloriæ divinæ meæ majeſtatis: ſed faciem gloriæ divinæ meæ majeſtatis fieri non poteſt ut videas.

22 *Et proficiſci faciam manus meas.* 23 *Et tranſire faciam cœtus angelorum qui ſtant & miniſtrant coram me, & oſtendam adytum; quia gloriam divinæ meæ majeſtatis fieri non poteſt ut videas.*

לה

וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה פְּסָל לָךְ תְּרֵין לוּחֵי אַבְנִין הֵי כְקַדְמָאֵי וְאֶכְתּוֹב עַל 1
לוּחַיָּא יַת פִּתְגָמַיָּא דַּהֲווֹ עַל לוּחַיָּא קַדְמָאֵי דִּי תְבַרְתָּ: וְהֵוֵי זַמִּין לְצַפְרָא 2
וְתֵיסוֹק לְצַפְרָא לְטוּרָא דְסִינַי וְתִתְעַתַּד קֳדָמַי תַּמָּן עַל רֵישׁ טוּרָא: וּאִישׁ וְאִיתָּנָךְ 3
לָא יִסַּק עִמָּךְ וְאוֹף אֵינַשׁ לָא יִתְחֲמֵי בְּכָל טוּרָא אוֹף עָנָא וְתוֹרֵי לָא יִרְעוֹן בָּל
קֳבֵיל טוּרָא דַּהוּא: וּפְסַל תְּרֵין לוּחֵי אַבְנִין הֵי כְּקַדְמָאֵי וְאַקְדֵּם מֹשֶׁה 4
בְּצַפְרָא וְסָלֵיק לְטוּרָא דְסִינַי הֵיכְמָא דְפַקֵּיד יְיָ יָתֵיהּ וּנְסֵיב בִּידֵיהּ תְּרֵין לוּחֵי
אַבְנַיָּא: וִירַד יְיָ וְאִתְנַלִּי יְיָ בְּעַנְנֵי אִיקָר שְׁכִינְתֵּיהּ וְאִתְעַתַּד מֹשֶׁה עִמֵּיהּ תַּמָּן 5
וּקְרָא מֹשֶׁה בִּשׁוּם מֵימְרָא דַּיְיָ: וְיַעבַר 6
ה' וְאֶעְבַּר יְיָ שְׁכִינְתֵּיהּ עַל אַפּוֹי וּקְרָא יְיָ
יְיָ אֱלָהָא רַחֲמָנָא וְחַנָּנָא אֲרֵךְ רוּחַ
וְקַרִיב רַחֲמִין מְסָנֵי לְמֶעְבַּד חֶסֶד וּקְשׁוֹט:
נֹצֵר נְטִיר חֶסֶד וְטִיבוּ לְאַלְפֵי דָרִין שָׁרֵי 7
וְשָׁבִיק עֲל חוֹבִין וּמַעְבַר עַל מָרוּדִין
וְכָפַּר עַל חַטָּאִין סָלַח לְרָתַיְבִין
לְאוֹרַיְיתָא וּלְדִלָּא תַּיְבִין לָא מְזַכֵּי יְיָ יַת חַיְבִין
בְּיוֹם דִּינָא רַבָּא וּמַדַּכַּר חוֹבֵי אֲבָהָן עַל
רַשִּׁיעַן עַל בְּנִין מָרְדִין עַל דָּר תְּלִיתָאֵי
וְעַל דָּר רְבִיעָאֵי: 8 וְזָרִיז מֹשֶׁה וְסָגִיד
עַל אַרְעָא וְאוֹדֵי וְשַׁבַּח:

ירושלמי 6 וַיַּעֲבַר יְקָר שְׁכִנְתֵּיהּ
קֳדָמוֹי וְצַלֵּי מֹשֶׁה וַאֲמַר יְיָ יְיָ אֱלָהָא
רַחֲמָנָא וְחַנָּנָא רָחִיק רְגַז וְקָרִיב רַחֲמִין
וּמַסְגֵּי לְמֶעְבַּד חֶסֶד וּקְשׁוֹט: 7 נָטַר
טִיבוּ לְאַלְפֵי דָרִין שָׁרֵי וְשָׁבֵיק לְחוֹבִין
וּלְסָרְחִנִין וְחוֹבָיָא לָא מְזַכֵּי יְיָ יַת חַיָּבַיָּא
בְּיוֹם דִּינָא רַבָּא וּמַדְכַּר חוֹבֵי אֲבָהָן עַל
בְּנִין עַל דָּר תְּלִיתָאֵי וְעַל דָּר רְבִיעָאֵי:
8 וְזָרִיז מֹשֶׁה וְסָגִיד עַל אַרְעָא וְאוֹדֵי וְשַׁבַּח:

1 Et dixit Dominus Moſi; Sculpe tibi duas tabulas lapideas ſicut priores: & ſcribam in tabulis verba quæ erant in tabulis prioribus, quas fregiſti. Et eſto paratus manè, ut manè aſcendas in montem 2 Sinai, & ſtabis coram me ibi in montis cacumine. Et vir non aſcendat tecum, & etiam vir non videatur in univerſo monte: etiam oves & boves non paſcant è regione montis illius. Et ſculpſit duas tabulas lapideas juxta priores; ſurrexitque Moſes manè, & aſcendit in montem Sinai, 4 quemadmodum præceperat illi Dominus: & accepit in manu ſua duas tabulas lapideas. Et revelatus eſt Dominus in nubibus gloriæ ſuæ, & ſtetit 5 Moſes cum eo ibi: & invocavit Moſes nomen ſermonis Dñi. Et tranſire 6 fecit Dominus majeſtatem ſuam ante facies ejus, & clamavit; Dominus, Dñs, Deus miſericors & clemens, longanimis, & appropinquans miſerationes, multiplicans facere benignitatem & veritatem. Cuſtodiens benignitatem & bo- 7 nitatem in mille generationes, condonans & remittens peccata, & tranſiens ſuper rebelliones, & expians peccata, propitius erga eos qui convertuntur ad legem: ſed eos qui non convertuntur non juſtificat in die judicii magni, puniens peccata patrum in filios rebelles, ſuper generationem tertiam & ſuper quartam. Et feſtinavit 8 Moſes, & inclinavit ſe in terram, & adoravit. Et dixit; Si quæſo in- 9 veni miſerationes coram te Domine, eat nunc divina majeſtas gloriæ tuæ Domine inter nos: quamvis populus durus cervice ſit, condonabis tamen peccatis noſtris & iniquitatibus noſtris, & hæreditario jure donabis nobis terram, quam juràſti patribus noſtris, téque non mutaturum nos in populum alium. Et dixit; Ecce ego ferio fœdus quod non mutaturus ſum 10 hunc populum in populum alium: verùm ex te exibunt turmæ juſtorum, coram univerſo populo tuo faciam mirabilia illis, quo tempore ibunt in captivitatem ad flumina Babel: nam aſcendere faciam eos indè, & habitare faciam eos intra flavium Sambation, & ſimilia his miracula non ſunt creata inter omnes habitatores terræ, & inter omnes populos. Videbuntque univerſus populus, inter quos tu habitaveris, in eo die opus Domini, quoniam terribile eſt quod ego facio tecum.

CAP. XXXIV.

Hieroſ. 6 *Et tranſivit gloria divina majeſtatis Domini coram eo, & oravit Moſes, & dixit; Domine, Domine, Deus miſericors & clemens, elongans iram & appropinquans miſerationes, multiplicans facere benignitatem & veritatem.* 7 *Cuſtodiens bonitatem in mille generationes, ignoſcens & parcens peccatis & delictis, & juſtificando non juſtificans Dominus peccatores in die judicii magni, & recordans peccatorum patrum improborum ſuper filios rebelles in generationem tertiam & quartam.* 8 *Et feſtinavit Moſes & ſtravit ſe in terram, & confeſſus eſt & laudavit.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وباشد در گذشتني عزيزي من وبنهم ترا در دندهي آن كمر و بجاب كنم كفي 22
من ابر تو تا گذشتن من * وبگردانم مر كفي من وببيني مر پسي من وپيشي من نه ديدار آيند 23

* فصل سي چهارم *

* گفت ييٓ بمشه بتراش بتو دو لوحهاي جوهرينان چون اوّليتان وبنويسم ابر آن لوحها مر آن 1
سخنهاي آنچه بودند ابر آن لوحهاي آنچه بشكستي * وباش آراسته بباماداد وبر آي در بامداد
بكوهي سيني بياستي بمن آنجا ابر سري آن كوه * ومردي نه بر آيد اوازي تو ونيز مردنه 3
ديدار آيد در همه آن كوه نيز آن گوسپند و آن گاونه چرند بمقابل آن كوه آن او * بتراشيد دو 4
لوحهاي جوهرينان چون اوليتان شب گير كرد مشه در بامداد بر آمد بكوهي سيني چون فرمود
ييٓ اويرا بستاند در دستي او دو لوحهاي جوهرينان * فرود آمد عزيزي ييٓ در ابر بياستاد اوازي او آنجا 5
وبخواند در نامي ييٓ * بگذشت ييٓ ابر پيشي او بخواند ييٓ ييٓ خداي رحمت كننده وبخشاينده 6
دراز خشم و بسيار فضل وراستي * نگاه داراي فضل بهزاران و آمرزاي گناه وجرم وخطا وآزاد 7
كردن نه آزاد كند عقوبت كناي گناهي پدراني ابر پسران و ابر پسراني پسران ابر سيمي
و ابر چهارمي * شتاب كرد مشه ورگوع كرد بزمين و سجود كرد * گفت اگر اكنون يافتم جاه 8
در چشماني تو خدا برود اكنون خدا در ميانى ايما كه قومي سخت قفاست او و بيامرزي
بگناهاني ايما و بخطاهاني ايما واحسنتا دهي ايمارا * گفت اينك من برّا شرط مقابلي همه 10
قومي تو بكنم معجزها آنچه نه آفريده شدند در همه آن زمين و در همه آن قومها وبينند همه
آن قوم آنچه تو در ميانى او مر عملي ييٓ كه هيبتوارست او آنچه من كنا اوازي تو

* Erit autem, quum pertranſibit gloria mea, tum ponam te intra coſtam fornicis, & obducam manum meam ſuper te donec tranſiero. Poſteà removebo manum meam, & videbis poſteriora mea, anteriora autem mea non apparebunt. 23

CAP. XXXIV.

ET dixit Dominus ad Moſheb; Sculpe tibi duas tabulas gemmeas ſicut priores: & ſcribam ſuper illas tabulas verba quæ erant ſuper tabulas quas fregiſti. Eſto ergò paratus 2 ad manè, et aſcende manè in montem Sinai, ſiſque mihi illìc ſuper caput montis. Homo autem ne aſcendat tecum, neque homo etiam appareat in toto monte, etiam ovis ac bos ne paſcant è regione montis ipſius. Sculpſit itaque duas tabulas gemmeas ſicut priores: & anteluculò ſurgens Moſheb manè, aſcendit in montem Sinai, ſicut præceperat Dominus ei, accepitque in manu ſua duas tabulas gemmeas. Tum deſcendens 5 gloria Domini in nube, ſtetit cum eo illìc: & vocavit in nomine Domini. Et tranſiens Dominus coram eo, 6 vocavit; Dominus, Dñs Deus, clementiâ exercens et miſereſcens, long⁹ ad iram, & multus miſericordiâ & veritate, Servans miſericordiam mil- 7 libus, remittens crimen & delictum & peccatum, & immunem faciendo immunè non facit, ſed punit peccatū patrum in filiis & filiis filiorum, tertiâ & quartâ generatione. Et 8 feſtinans Moſheb inclinavit ſe ad terram, ac adoravit: Dixitque, Si 9 jam aſſecutus ſum honorem in oculis tuis Deus, gradiatur nunc Deus in medio noſtrû, quia populus dura cervicis eſt iſte, & vemitte delicta noſtra ac peccata noſtra, & poſſeſſionem da nobis. Dixit quoque; Ecce 10 ego percuſſurus ſum tecum fœdus coram univerſo populo tuo: faciam mirabilia quæ nondum creata ſunt in tota terra & in omnibus gentibus: videbúntque totus populus in cujus medio tu es, opus Domini: quia formidabile erit illud quod ego facturus ſum tecum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

שמר לך טור לך ית מה דאנא מפקיד לך יומא דין האנא מתרך מן קדמך ית 11
אמוראי וכנענאי וחיתאי ופריזאי וחיואי ויבוסאי : השמר איסתמר לך דלמא 12
תנוור קיים לייתיב ארעא דאנת עלייל עלוהי דלמא יהי לתקלא בינך : כי את 13
ארום ית אינוריהון תתרעון וית קמתהון תתברון וית אשיריהון תקצצון : כי 14
לא ארום לית לכון רשו למסנוד לאלה אוחרן ארום יי קנאי ופירעון שמיה
אלה קנאי ופירעון הוא : פן דילמא תנוור קיים לייתיב ארעא ויטעון בתר 15
טעוותהון וידבחון לטעוותהון ויזמנון לך ותיכול מן דיבחי טעוותהון : ולקחת
ותיסב מבנתהון לבנך וכד טעיין בנתהון 16
בתר טעוותהין טעיין אוף ית בנך בתר
טעוותהין : אלהי דחלן דמתיכא לא תעבדון לכון : את חג ית חנא דפטירייא 17 18
תגמרון שובעא יומין תיכול פטירי היכמא דפקידתך לזמן ירחא דאביבא ארום
בירחא דאביבא נפקתון פריקין ממצרים :
כל פטר כל פתח ולדא דילי הוא וכל 19
בעירך תקדיש מנהון דכריא דתורי
ואימרי : ופטר ובוכרא דחמרא תפרוק 20
באימרא ואין לא תפרוק ותנקפיד
בקופיץ וכל בוכרא דבנך תפרוק ולא
יתחמון קדמי ריקנין : ששת שיתא 21
יומין תפלח וביומא שביעאה תנוח בחריש ובחצדא תנוח : וחג שבועות תעביד 22
רשבועיא תעביד לך בוכרי חצד חיטין וחג דכנשא בסיפקא דשתא :
שלש זמנין בשתא יתחמיון כל דכורך קדם ריבון שלמיא יי אלהא 23
דישראל : כי אוריש ארום אירחיק עממין מן קדמך ואפתי ית תחומך ולא 24
יחמיד אינש ית ארעך בזמן מיסקך לאתחמאה קדם יי אלהך זמנין בשתא :
לא תשחט לא תכסון קדם עד לא 25
תבטלין חמיע נכסת פסחי ולא ביתין
לצפרא בר מסרבחא תרבי נכסת
פיסחא :

ירושלמי 16 ויטעין :

ירושלמי 19 כל קדמוי פלחי ולדא
תפרשון לשמי כל פטריכון דכריא
קדמוי פלחי ולדא דתורא ודאמרא :
20 עמי בירת ישראל ליית אתון רשאין
למחמי יי אלהכון ריקנין מן כל מצוה :
21 בירידא :

ירושלמי 25 לא תכסון על חמיע
אדם נכסת דפסחא לא ביתית מן
בשרא די תכסון בליליי יומא טבא
קדמיא דפסחא מן רמשא עד צפרא :

Observa tibi quod ego præcipio tibi hodie: ecce ego ejicio à facie tua 11
Amorrhæos, Chananæos, Hettæos, Pherizæos, Hevæos, & Jebuſæos. 12
Cave tibi ne ferias fœdus cum habitatoribus terræ illius, in quam ingrederis: ne ſit offendiculo inter te. Quin potius areas eorum deſtrua- 13
tis, & ſtatuas eorum frangatis, & lucos eorum excindatis. Non enim 14
eſt vobis licitum incurvare vos deo alteri: quoniam Dominus Zelotes
& vindex nomen ejus, Deus zelotes & vindex eſt. Ne fortè ineas fœdus 15
cum habitatore terræ: & errent poſt idola eorum, & ſacrificent idolis
eorum, & invitent te, & comedas ex ſacrificiis idolorum ipſorum.
Et accipias ex filiabus eorum filiis tuis: & cum errabunt filiæ 16
eorum poſt idola ſua, ſeducant
etiam filium tuum poſt idola ſua.
Deos conflatiles non facietis vo- 17
bis. Feſtum azymorum ſervabitis: ſeptem diebus comedes azyma, 18
quemadmodum præcepi tibi, in tempore menſis novarum frugum:
quoniam in menſe novarum frugum exiiſtis liberi ex Ægypto. Omne 19
aperiens vulvam meum eſt, & ex omnibus beſtiis tuis ſanctificabis
mares, boum inquam & ovium.
Sed primogenitum aſini redimes 20
agno; quòd ſi non redemeris,
truncabis ipſum ſecuri: &
omnem primogenitum filii tui re-
dimes, neque apparebunt coram
me vacui. Sex diebus operaberis, 21
ſed die ſeptimo quieſces: in ara-
tione & meſſe quieſces. Feſtum 22
quoque hebdomadarum facies tibi
in tempore primitiarum meſſis
triticeæ: & feſtum collectionis in exitu anni. Tribus temporibus 23
in anno videbuntur omnes maſculi tui coram Domino ſeculorum,
Domino Deo Iſrael. Quoniam ejiciam populos à facie tua, & di- 24
latabo terminum tuum: neque deſiderabit vir terram tuam, tempore
quo aſcendes ad comparendum coram Domino Deo tuo tribus tem-
poribus in anno. Non mactabi- 25
tis priuſquam ceſſare feceris fer-
mentum victimas Paſchatis mei:
neque pernoctabunt ad auroram
extra altare adipes oblationis Paſ-
chatis.

Hieroſ. 16. *Et errare faciant.*

Hieroſ. 19. *Omnes primùm aperientes uterum ſanctificabitis mihi meo: omnes* inquam *primogenitos veſtros mares, primùm findentes uterum bovis aut ovis.*

20. *Populo mi domus Iſrael, non poteſtis videre Dominum Deum veſtrum vacui ab omni præcepto.*

21. *In aratione.*

Hieroſ. 25. *Non mactabitis ſuper fermentum ſanguinem oblationis Paſchatis mei: non pernoctabit de carne quam mactaveritis feſto die feſti prioris Paſchatis à veſpera uſque manè.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نگاه داربتو مر آنچه من فرمايا ترا اين روز اينك من رانا ازپيشي تو مر آن اموري 11
و مر آن كنعني و مر آن حتي و مر آن فرزي و آن حوّي و آن يبوسي * حاذر باش بتو تا 12
نه برّي شرط بنشيناني آن زمين آنچه تو آيا ابر آن تا نه باشد بطلّت درميانی تو * كه مر 13
مذبحهاي ايشان بر كنيد و مر انگيختهاي ايشان بشكنيد و مر درختهاي او ببريد *
* كه نه سجود كني بمعبودي ديگر كه ؛؛ رشك آور نامي او خداي رشك آورست او * 14
* تا نه برّي شرط بنشيناني آن زمين وبيراه شوند پسي بتاني ايشان و ذبحت كنند بتاني 15
ايشان وبخواند بتو وبخوري از ذبحتي او * وبستاني از دخترانی [او] بپسراني تو وبيراه 16
شوند دختراني او پسي بتاني ايشان و بيراه كنند مر پسراني تو پسي بتاني ايشان *
* معبود ريخته نه كني بتو * مر حجّي آن فطير نگاه داري هفت روزها بخوري فطير 17 18
آنچه فرمودم ترا بوعدهي ماهي آن تر خوشه كه درماهي آن تر خوشه بيرون آمدي
از مصر * همه كشايشي رحم بمن و همه رمهي تو نرينه كني كشايشي گاو و برّه * 19
* و كشايشي دراز گوش خلاص كني در برّه واگر نه خلاص كني قفا زني اويرا همه 20
نخست زادي پسراني تو خلاص كني و نه ديدار آيند شكيناني من تهي * شش روزها كار 21
كني و در روزي آن هفتمي معطّل باشي درکشت ودردرو معطّل باشي * وحجّي هفتها 22
بكني بتو نخست برهاي دروي كندم وحجّي آن جمع كردن گردش آن سال * سه 23
بارها در سال ديدار آيد همه نرينهي تو مر پيشي آن خداوند ؛؛ خداي يسرال * كه 24
برانم قومها ازپيشي تو و كشاده كنم مر حدّي تو و نه آرزو كند مرد مر ولايتي تو دربر
آمدني تو بديدار شدن مر شكيناني ؛؛ خداي تو سه بارها در سال * نه كشي ابر خمير 25
خونی ذبحتي من و نه منزل گيرد ببامداد ذبحت حجّي آن فسح *

Obſerva tibi quod ego præcipio tibi hodiè: ecce ego expulſurus ſum à præſentia tua Emoræi, & Chananæi, & Hittæum, & Pherizæum, & Hivvæum, & Jebuſæum. Cautus ſis tibi ne percutias fœdus cum habitatore terræ ad quam ta venturus es: ut non ſit in laqueũ in medio tui. Sed altaria eorum effodietis, & ſta- tuas eorum confringetis, & arbores eorum ſuccidetis. Non enim ado- rabis deum alium: nam Dominus, Zelifer nomen ejus, Deus zelifer eſt ipſe: ut non percutias fœ- dus cum habitatore terræ, & devii ſint facti poſt idola ſua, & immolent idolis ſuis: vocèque tu aliquis, & edas de victima ejus, Et accipias de filiabus ejus tibi filiis tuis, & devia ſint factæ filiæ ejus poſt idola ipſarum, & devios faciant filios tuos poſt idola earum. Deum fuſilem non facies tibi. Feſtum azymorum obſervabis: ſeptem diebus comedes azyma, quæ præcepi tibi, ſtato tempore menſis humidarum ſpicarum: quia menſe humidarum ſpicarum egreſſus es ex Ægypto. Omnis aperiens uteri, meum eſt: & tuum gregis tui maſculos eximes, apertionem ſcil. bovis & agni. At a- pertionem aſini redimes agno: & ſi non redemeris, cervicem di- verberabis ei: omne primogenitum filiorum tuorum redimes: neque apparebunt coram Majeſtate mea vacui. Sex diebus operaberis: at in die ſeptimo ceſſabis: in ſemente & meſſe ceſſabis. Et feſtum hebdomadarum faciestibi primis frugibus meſſis triticeæ: & feſtum collectionis in reverſione anni. Tribus vicibus in anno apparebit omnis maſculus tuus in præſentia Domini, Domini Dei Iſrael. Expellam enim gentes à præſentia tua, & dilatabo termi- num tuum: neque concupiſcet quiſquam regionem tuam, in aſcenſu tuo ad apparendũ coram Majeſta- te Domini Dei tui tribus vicibus in anno. Non mactabis ſuper fer- mentatum ſanguinem victimæ mea, neque manebit uſque ad manè victi- ma feſti Paſchatis.

שמות לה

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ראשית שֵׁירוּי בּוּכְרַת פֵּירֵי אַרְעָכוֹן תַּיְתוּן 26
לְבֵית מוּקְדְּשָׁא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן לֵירַת אַתּוּן
רַשְׁאִין לָא לְמִבְשְׁלָא וְלָא לְמֵיכוֹל בְּשַׂר
וְחָלָב תְּרֵיהוֹן מְעָרְבִין כַּחֲדָא דְּלָא יִתְקוֹף
רוּגְזִי בְּכוֹן וְאֵירְשִׁין פֵּירֵי אִילָנֵיכוֹן עִם
בּוֹסְרָא בַּלְבּוּבֵיהוֹן וְטַרְפֵּיזוֹהִי כַּחֲדָא: 27 וְאָמַר יְיָ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּתוֹב לָךְ יַתּ
פִּתְגָמַיָּא הָאִילֵּין אֲרוֹם עַל מֵימַר פִּתְגָמַיָּא הָאִילֵּין גְּזִירִית עִמָּךְ קְיָם וְעִם יִשְׂרָאֵל:
28 וִיהִי וַהֲוָה תַּמָּן קֳדָם יְיָ אַרְבְּעִין יְמָמִין וְאַרְבְּעִין לֵילְוָן לַחְמָא לָא אֲכַל וּמַיִ לָא
אֵישְׁתִּי וּכְתַב עַל לוּחַיָּא חוֹרְנַיְיתָא יַת פִּתְגָמֵי קְיָמָא עֲשַׂרְתִּי דִבּוּרַיָּא דַּהֲוֹוּ כְּתִיבִין עַל
לוּחַיָּא קַדְמָאֵי: 29 וִיהִי וַהֲוָה בְּזַמָּן מֵיחַת מֹשֶׁה מִן טוּרָא וּמֹשֶׁה לָא חַכִּים אֲרוֹם אִשְׁתַּבְהַר זִיו אֵיקוֹנִין
בִּידָא דְּמֹשֶׁה בְּמֵיחְתֵּיהּ מִן טוּרָא וּמֹשֶׁה לָא חַכִּים אֲרוֹם אִשְׁתַּבְהַר זִיו אֵיקוֹנִין
דְּאַנְפּוֹי דְּהַוָת לֵיהּ מִן זִיו אֵיקַר שְׁכִינְתָּא
ירושלמי 29 אֲרֵי שַׁבַּחוּ וְיַיהוֹן דְּאַ דַיְיָ בְּזַמָּן מַלָּלוּתֵיהּ עִמֵּיהּ: 30 וְחָמָא וְרָא
סודרא: 33 אַהֲרֹן וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת מֹשֶׁה וְהָא
אִשְׁתַּבְהַר זִיו אֵיקוֹנִין דְּאַנְפּוֹי וּדְחִילוּן מִנֶּלְמְקָרְבָא לְוָתֵיהּ: וּקְרָא וְקָרָא לְהוֹן מֹשֶׁה
וְתָבוּ לְוָתֵיהּ אַהֲרֹן וְכָל רַבְרְבֵיָא דְּאִתְמַנּוּן נְגִידִין בְּכְנִישְׁתָּא וּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִמְּהוֹן:
וְאַחַר כֵּן וּמִבָּתַר כֵּרֵין אִיתְקְרִיבוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּפַקֵּידִינּוּן יַת כָּל מָה דְּמַלֵּיל יְיָ עִמֵּיהּ
בְּטוּרָא דְּסִינַי: וְיכַל וּפְסַק מֹשֶׁה מִן לְמַלָּלָא עִמְּהוֹן וְיָהַב עַל אֵיקוֹנִין דְּבֵית אַבְהָ
סוּדָרָא: וּבָא וְכַד עָלִיל מֹשֶׁה לְקֳדָם יְיָ לְמַלָּלָא עִמֵּיהּ מַעְדֵּי יַת סוּדָרָא דְּעַל אֵיקוֹנִין
דְּבֵית אַנְפּוֹי עַד מִיפְּקֵיהּ וְנָפֵיק וּמַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת מָה דְּאִתְפְּקַד: וְרָא
וְחָמַיִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת אֵיקוֹנִין דְּמֹשֶׁה אַרוּכוּ אִשְׁתַּבְהַר זִיו אֵיקוֹנִין דְּאַנְפֵּי מֹשֶׁה
וְתָאִיב מֹשֶׁה יַת סוּדָרָא עַל בֵּירַת אַפּוֹי עַד זְמַן מֵיעַלֵּיהּ לְמַלָּלָא עִמֵּיהּ:

פ פ פ לה

וַיַּקְהֵל וּכְנַשׁ מֹשֶׁה יַת כָּל כְּנִישְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן אִלֵּין פִּתְגָמַיָּא דְּפַקֵּיד יְיָ
לְמֶעְבַּד יַתְהוֹן: 2 שֵׁת שִׁיתָּא יוֹמִין תִּתְעֲבִיד עִבִידְתָּא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יְהֵי לְכוֹן
קוּדְשָׁא שַׁבְּתָא נַיְיחָא קֳדָם יְיָ כָּל דְּיַעֲבִיד עִבִידְתָּא בְּיוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל
בְּמַטְלוּת אַבְנִין: 3 לָא תִבְעֲרוּ עִמִּי בְּנוֹ ירושלמי 3 לָא תְחַבְּרוּן אֶשְׁתָּא בְּכָל
יִשְׂרָאֵל לָא תְחַבְּרוּן אֶשְׁתָּא בְּכָל אַתַר אַתַר דְּאַתּוּן מְיַקְּדִין בְּיוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא:
מְחַבְּנִיכוֹן בְּיוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא: 4 וַאֲמַר מֹשֶׁה לְכָל כְּנִישְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דֵּין פִּתְגָמָא דְּפַקֵּיד יְיָ לְמֵימַר:

Initium primitiarum fructuum ter- 26
ræ veſtræ afferetis in domum ſan-
ctuarii Domini Dei veſtri. Non po-
teſtis nec coquere nec comedere
carnem & lac simbo ipſa permixta ſi-
mul, ne incandeſcat ira mea in vos,
& depopuler fructus arborum ve-
ſtrarum cum uva immatura, cum ſurculis & foliis earum unà. Et dixit 27
Dominus Moſi; Scribe tibi verba iſta: quoniam juxta ſermonem horum ver-
borum ineo tecum fœdus & cum Iſraele. Et fuit ibi coram Domino 28
quadraginta diebus & quadraginta noctibus, panem non edit nec aquas
bibit: & ſcripſit ſuper tabulas alias verba fœderis, decem ſermones qui
ſcripti erant in tabulis prioribus. Et fuit quo tempore deſcenderet Mo- 29
ſes ex monte Sinai, & duæ tabulæ teſtimonii *erant* in manu Moſis in de-
ſcendendo eo ex monte: Moſes autem neſciebat quòd glorioſus eſſet ſplen-
dor formæ facici ejus, quod illi acci-
derat propter ſplendorem gloriæ
divinæ Dei majeſtatis, quo tempore
loqueretur ipſe cum eo. Et vidit 30
Aaron & omnes filii Iſrael Mo-
ſem, & ecce glorioſus erat ſplendor formæ faciei ejus: & timuerunt ap-
propinquare ad ipſum. Et vocavit eos Moſes & reverſi ſunt ad eum 31
Aharon & omnes magnates, qui præfecti erant duces in congregatione:
& loquutus eſt Moſes cum illis. Et poſtea acceſſerunt omnes filii Iſ- 32
rael: & præcepit illis quicquid loquutus erat Dominus ſecum in monte
Sinai. Cúmque ceſſáſſet Moſes loqui cum illis, poſuit ſuper aſpectum 33
vultus ſui ſudarium. Et quando ingrediebatur Moſes in conſpectum Do- 34
mini ad loquendum cum eo, removebat ſudarium, quod erat ſuper aſpe-
ctum vultus ejus, donec exiret: dein exibat & loquebatur cum filiis
Iſrael id quod juſſus erat. Et videbant filii Iſrael vultum Moſis, quòd
glorioſus eſſet ſplendor formæ faciei Moſis: itaque reponebat Moſes 35
ſudarium ſuper vultum ſuum, uſque ad tempus quo ingrederetur ad lo-
quendum cum eo.

Hieroſ. 26. *Initium primitiarum proventuum veſtrorum afferetis in domum ſanctuarii Domini Dei veſtri. Populo mi domus Iſrael, non poteſtis aut coquere aut comedere carnem & lac permixta ſimul.*

Hieroſ. 29. *Quòd glorioſæ eſſent ſplendores facierum ejus.*

33. *Sudarium.*

SECT. XXII.

CAP. XXXV.

ET congregavit Moſes univerſam congregationem filiorum Iſrael, & 1
dixit illis: Hæc ſunt verba quæ præcepit Dominus ad faciendum ea.
Sex diebus fiet opus: in die autem ſeptimo erit vobis ſanctitas ſabbathi, a
quies coram Domino: quiſquis fecerit opus in die ſabbathi interficiendo
interficietur projectione lapidum.
Populo mi domus Iſrael, non ac- 3
cendetis ignem in omni loco habi-
tationum veſtrarum in die ſabbathi.
Et dixit Moſes univerſæ congrega- 4
tioni filiorum Iſrael, dicendo; Hoc eſt verbum quod præcepit Domi-
nus, dicendo:

Hieroſ. 3. *Non accendetis ignem in omni loco domus habitationis veſtræ in die Sabbathi.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* اوّلي نخست برهاي زميني تو بيارى خانهي ¶ خداي تو نه جوشاني بچّه در شيري مادري او 26
* گفت ¶ بموسه بنويس بتو مر آن سخنهاي آن ايمان كه ابر قولي آن سخنهاي آن ايمان 27
بستديم اواري تو شرط و اواري يسرال * بود آنجا اواري ¶ چهل روز و چهل شب نان نه خورد و آب 28
نه آشنيد بنوشت ابر آن لوحها مر سخنهاي آن شرط ده آن سخنها * بود در فرود آمدني 29
موسه از كوهي سيني ودو لوحهاي آن گواه گرفت در دستي موسه در فرود آمدني او از آن
كوه و موسه نه دانست كه برخشيد گونهي روي او در سخن گفتني او اواري او * بديد اهرن 30
وهمه پسراني يسرال مر موسه و اينك برخشيد گونهي روي او بترسيدند از نزديك شدن باو
* بخواند بايشان موسه باز گشتند باو اهرن وهمه آن مهتران در جماعت سخن گفت موسه 31
بايشان * و پس همچنين نزديك شدند همه پسراني يسرال بفرمود ايشانرا مر همه آنچه سخن 32
گفت ¶ اواري او در كوهي سيني * تمام كرد موسه از سخن گفتن اواري ايشان بداد ابر 33
روي او رويوانه * و در آمدن موسه بپيشي ¶ بسخن گفتن اواري او بگردانند مر آن رويوانه 34
تا بيرون آمدني او و بيرون آيد و سخن گويد بپسراني يسرال مر آنچه فرموده آيند * و ببينند
پسراني يسرال مر روي موسه كه برخشيد گونهي روي موسه و باز گردانند موسه مر آن
رويوانه ابر روي او تا آمدني او بسخن گفتن اواري او *

* فصل سي پنجم * * جمع كرد موسه مر همه جماعتي پسراني يسرال گفت 1
بايشان ايمان آن سخنها آنچه فرموده ¶ بكردن ايشانرا * شش روزها كرده شود كار و در روزي آن 2
هفتمي باشد بشما خاص معطل معطلي ¶ همه آن كنا درو كار گشته آيند * نه افروزيد آتش 3
در همه نشستن جاهاي شما در روزي آن معطلي * گفت موسه بهمه جماعتي پسراني يسرال 4
بگفتن اين آن سخن آنچه فرموده ¶ بگفتن *

Principium primorum fructuum ter- 26
ræ tuæ inſeres in domũ Domini Dei
tui. Non coques pullum in lacte ma-
tris ſuæ. Et dixit Dominus ad Mo- 27
ſheh; Scribe tibi verba hæc, quia
juxta ſententiam verborum iſtorum
pepigi tecum fœdus & cum Iſrael.
Fuit autem ibi cum Domino qua- 28
draginta dies & quadraginta no-
ctes: panem non edit & aquam non
bibit: & ſcripſit in tabulis verba
fœderis, decem verba. Fuitque, in 29
deſcenſu Moſheh de monte Sinai, (et
duæ tabulæ teſtimonii in manu Mo-
ſheh in deſcenſu ejus de monte,) Mo-
ſheh quidem non cognovit quòd
coruſcaret ſpecies vultûs ſui in
collocutione ejus cum eo. Vidítque 30
Aharon & omnes filii Iſrael ipſum
Moſheh, & ecce reſplendebat ſpe-
cies vultûs ejus, timuerúntque ap-
propinquare ei. At vocante eos Mo- 31
ſheh, reverſi ſunt ad eum Aharon et
omnes principes qui in congregatio-
ne: & locutus eſt Moſheh ad eos.
Poſteà quoque appropinquaverunt o- 32
mnes filii Iſrael, quibus præcepit o-
mne quod locutus fuerat Dominus
cum eo in monte Sinai. Quumque 33
finiviſſet Moſheh loqui cum eis,
dedit ſuper faciem ſuam vela-
mentum. Rurſùm quum veniebat 34
Moſheh in præſentiam Domini ad
colloquendum cum illo, exuebat ve-
lamentum uſque ad egreſſum ſuum:
ut egrederetur, & loqueretur filiis
Iſrael quod juſſus erat. Et vide- 35
rent filii Iſrael faciem Moſheh,
quòd radiaret ſpecies vultûs
Moſheh: deindè reducebat Moſheh
velamentum ſuper faciem ſuam,
donec veniret ad loquendum cum
illo.

CAP. XXXV.

DEin congregans Moſheh totum 1
cœtum filiorum Iſrael, locutus eſt
ad eos hæc verba quæ præceperat
Dominus ad faciendum ea. Sex 2
diebus fiet opus: at die ſeptimâ ſit
vobis ſanctitas, quieta ceſſa-
tio Domino: omnis faciens in eo
opus, interficietur. Non accende- 3
tis ignem in omnibus reſidendi locis
veſtris in die ceſſationis. Locutúſ- 4
que eſt Moſheh ad totum cœtum fi-
liorum Iſrael, dicendo, Hoc eſt ver-
bum quod præcepit Dominus, di-
cendo;

קחו סב מנכון אפרשותא קדם יי כל מאן דאיתרעי לביה ייתי ית אפרשותא 5
דיי דהבא וכספא ונחשא : וחכלת וחילכא וארגונא וצבע זהורי ובוץ 6
ומעזי : ושורות ומשכי דידכרי מסמקי ומשכי דסנסנא וקיסי דשיטא : 7
ושמן ומשחא לאנהרותא בושמיא למשח רבותא ולקטרת בוסמיא : 8
אבני מרגליין דבורלין הינון ומרגליין דאשלמותא למשקעא באפודא 9
ובחושנא : ובכל וכל חכימי ליבא דבכון ייתון ויעבדון ית כל דפקד יי : 10
את חמשכן ית משכנא וית 11
פרסיה וית חופאה דילה ית פורפוי
וית לוחוי וית נגריו וית עמודוי וית
חומרוי : את ית ארונא וית אריחוי 12
וית כפורתא וית פרגודא דפרסא : את ית פתורא וית אריחוי וית כל מנוי וית 13
לחם דאפיא : ואת המנורה וית מנרתא דאנהורי וית בוצינהא וית משחא 14
דאנהרותא : ואת מובח וית מדבחא דקטרת בוסמיא וית אריחוי וית משחא 15
דרבותא וית קטרת בוסמיא וית פרסא דתרע לתרע משכן זימנא : את 16
ית מדבחא דעלתא וית קנקל דנחשא דיליה ית אריחוי וית כל מנוי ית כיורא 17
וית בסיסיה : את קלעי ית ווילוהי דרתא ית עמודוי וית חומרנהא וית פרסא
דתרע דרתא : ואת וית מחתי משכונא וית מחתי דרתא וית אטוניהון : את בנדי 18
ית לבושי שמושא לשמשא בקודשא וית לבושי קודשא דלאהרן כהנא וית לבושי 19
בנוי לשמשא : ויצאו ונפקו כל בנישתא דבני ישראל מן קדם משה : ויבאו ואתו 20 21
כל גבר דאיתרעי ליביה וכל דאשלימת רוחיה בנבואתא דעמיה הייתיו ית אפרשותא
לקדם יי לעיבידת משכן זימנא ולכל פולחניה וללבושי קודשא : ויבאו ואתו 22
נוברייא עם נשיא כל מאן דאיתרעי לביה הייתיו שיריין ושיוון עזקן מחוכין וכל
תכשיט דדהב כל גבר דאתי אתרמות דהבא קדם יי : וכל וכל גבר 23
דהישתכח עמיה תיכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ ומעזי ומושכי דדכרי מסמקי
ומשכי סנסנא הייתיו :

Tollite ex vobis separationem coram Domino; quicunque voluntario 5
est corde, afferat separationem Domini: aurum, argentum, & æs, Hyacinthum, purpuram, coccinum, byssum & pilos caprarum. 6
Pelles quoque arietum rubricatas, & pelles taxorum, & ligna Sittim. 7
Et oleum pro luminari, aromata pro oleo unctionis & suffitu aroma- 8
tico. Gemmas onychis ipsas & gemmas repletionis, ut includan- 9
tur in Ephod & pectorali. Et omnes sapientes cordis qui inter 10
vos erunt, afferent, & facient quæcunque præcepit Dominus.
Tabernaculum, & tentorium ejus, 11
atque operimentum ejus; fibulas ejus, & tabulas ejus, vectes ejus, columnas ejus, & bases ejus. Ar- 12
cam, & vectes ejus, & propitiatorium: atque velum operimenti. Mensam, & vectes ejus, 13
& omnia vasa ejus: & panem facierum. Et candelabrum illumina- 14
tionis, & lucernas ejus, & oleum ad illuminandum. Et altare suf- 15
fitus aromatum, & vectes ejus; & oleum unctionis, & suffitum aromatum: velum quoque ostii pro ostio tabernaculi fœderis. Altare 16
holocaustorum, & rete æreum ejus, vectes ejus & vasa ejus: concham & basim ejus. Cortinas atrii, columnas ejus, & bases ejus: 17
velum quoque ostii atrii. Et clavos tabernaculi, & clavos atrii, & 18
funes eorum. Vestes ministerii ad ministrandum in sanctuario, & 19
vestes sanctitatis Aaronis sacerdotis, & vestes filiorum ejus ad ministrandum. Et exierunt universa congregatio filiorum Israel à con- 20
spectu Mosis. Et venerunt omnis vir cujus cor voluntarium erat, 21
& quemcunque impleverat spiritus prophetiâ quæ cum eo erat, & attulerunt separationem coram Domino pro opere tabernaculi fœderis, & pro omni ministerio ejus, atque pro vestibus sanctis. Et 22
venerunt viri cum mulieribus: quicunque voluntario corde erant, attulerunt armillas, inaures, annulos, dextralia, & omne ornamentum aureum; omnis vir qui elevavit elevationem auri coram Domino. Omnis quoque vir apud quem inveniebatur hyacin- 23
thus, purpura, coccus, byssus, & pili caprarum, pelles arietum rubro tinctæ, & pelles taxorum, attulerunt.

Hier. 11. *Tabernaculum, & ejus tentorium, & operimentum ejus, & fibulas ejus, & tabulas ejus, & vectes ejus, & columnas ejus, & bases ejus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بستانيد از نزد شما جدا كرد يي همه سخاوتي دلي او بياورد آنرا مر جدا كردي يي طلا ونقره 5
ومس * وكبود وارغوان وقرمز رنك وكتان ومروزي * وپوستهايي نرميشان سرخ كردكان 6 7
وپوستهايي استخان وچوبهايي شمشاد * وروغن بروشنايي وبوي ابزارها بروغني آن ماليدن 8
وبدخنهي آن بوي ابزارها * وسنكهايي شهم وسنكهايي درنشاندكان ببروان وبدوشوان • 9
* وهمه خردمند دل درشما بيايند وبكنند مر همه آنچه فرمود يي * مر آن مسكن مر خيمهي 10 11
او ومر پوشش او ومر قلابهايي او ومر تختهايي او مر پشتيوانهايي او مر ستونهايي او ومر بون
ستونهايي او * مر آن صندوق ومر باهوهايي او ومر آن پوشش ومر پردهي آن حجاب * مر آن 12 13
خوان ومر باهوهايي او ومر همه پيرايهايي او ومر نان آن دوريه * ومر چراغ پايهي آن 14
روشنايي ومر پيرايهايي آن ومر چراغهايي آن ومر روغني آن روشنايي * ومر مذبح آن دخنه 15
ومر باهوهايي [او] ومر روغني آن ماليدن ومر دخنهي آن بوي ابزار ومر حجابي آن
دركاه بدركاهي آن مسكن * مر مذبح آن عله ومر غربالي آن مسين آنچه باو ومر باهوهايي 16
او ومر همه پيرايهايي او ومر ابريق ومر طشت او * مر پردهايي آن سرا مر ستونهايي او ومر 17
بون ستونهايي او ومر حجابي دروازهي آن سرا * مر ميخهايي آن مسكن ومر ميخهايي آن 18
سرا ومر طنبهايي ايشان * مر جامهايي آن خدمت بخدمت كردن درخاص مر جامهايي آن خاص 19
باهرن آن كهن ومر جامهايي پسراني او بخدمت كردن * بيرون آمدند همه جماعتي پسراني يسرال 20
از پيشي مشه * بيامدند همه مرد آنچه برداشت اويرا دلي او وهمه آنچه سخاوت كرد روحي او 21
اويرا بياوردند مر جدا كرد يي بكاري خيمهي وعده وبهمه كاري او وبجامهايي آن خاص •
* بيامدند آن مردان اوازي آن زنان همه سخاوتي دل بياوردند دستوانه وگوشواره وانگشترين 22
وخلخال همه پيرايهي طلا وهمه مرد آنچه عرضه كرد عرضهي طلا يي * وهمه مرد آنچه 23
يافته شد اوازي او كبود وارغوان وقرمز رنك وكتان ومروزي وپوستهايي نرميشان سرخ
كردكان وپوستهايي استخان بياوردند •

*Accipite à vobis separationē Domi- 5
no: omnis ex liberalitate cordis sui afferet eam separationem Domini: aurum, & argentum, & æs, Et 6
cæruleum, & purpuram, & coccineum, & byssum, & pilos caprinos, Et pelles arietum rubefa- 7
ctas, & pelles hircorum, & ligna buxina, Et oleum pro lumi- 8
nari, & aromata pro oleo unctionis & pro suffimento aromatum: Et lapides onychinos, & lapides 9
insitiitios pro pectorali & humerali. Et omnes prudentes corde in- 10
ter vos, venient & facient quod præcepit Dominus: Tabernacu- 11
lum, tentorium ejus, & operimentum ejus, & uncinos ejus, & asseres ejus, vectes ejus, columnas ejus, & stylobatas ejus: Arcam & baculos ejus, & operi- 12
mentum, & velum aulei: Mensam 13
& baculos ejus, & omnia instrumenta ejus, & panem bifacem: Et 14
candelabrum luminaris & instrumenta ejus, et lucernas ejus, & oleū luminaris: Et altare suffimenti & 15
baculi ejus, & oleum unctionis, & suffimentum aromatis, & aulæum ostii pro ostio tabernaculi: Altare 16
holocaustī & cribrum æneum quod erat ei, & baculos ejus, & omnia instrumenta ejus, & labrum ac pel- 17
vim ejus: Cortinæs atrii, columnas ejus & stylobatas ejus, & aulæum portæ atrii: Clavos tabernaculi, 18
& clavos atrii & funiculos eorum: Vestes ministerii ad ministrandum 19
in sanctuario, vestes sanctas Aaronis sacerdotis & vestes filiorum ejus ad ministrandum. Egressi sunt 20
itaque universa congregatio filio- rum Israel à præsentia Mosheh: Venerúntque omnis vir cujus cor 21
elevavit ipsum, & omnis cujus spiritus liberalem efficisset eum, attulerúntque separationem Domino ad opus tentorii conventûs, & ad omne opus ejus, atque ad vestes sanctitatis. Venerunt in- 22
quam viri cum mulieribus, omnes ex liberalitate cordis attulerunt armillas, & inaures, & dactylia, & periscelides, omnia ornamenta auri, nempè omnis homo qui obtulit oblationem auri Domino. Et omnis vir apud 23
quem inveniebatur hyacinthus, & purpura, & coccineum, & byssus, & pili caprini, & pelles arietum rubefactæ, & pelles hircorum, attulerunt.

שמות לו
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

כל כָּל דְּאָרִים אֲרָמוּת כַּסְפָּא וּנְחָשָׁא אַיְתִיו יַת אַפְרָשׁוּתָא קֻדָּם יְיָ וְכָל מַאן דְּהִישְׁתְּכַח עִמֵּיהּ קֵיסִין דְּשִׁטָּא לְכָל עִיבִדַת פּוּלְחָנָא הַיְתִיו : וכל וְכָל אִתְּתָא חַכִּימַת לִיבָּהָא בִּידָהָא הַוָת עָזְלָא וּמַתְיָין כָּל עָזִיל יַת תִּיכְלָא וְיַת אַרְגְּוָנָא וְיַת צְבַע וְהוֹרִי וְיַת בּוּצָא : וכל הנשים וְכָל נְשַׁיָּא דְּאִתְרְעֵי לִבְּהוֹן עִמְּהוֹן בְּחָכְמְתָא הֲווֹן עָזְלָן יַת מְעַזְיָא עַל גְּוֵיתְהוֹן וּמְנַפְּסָן יַתְהֵין כַּד הֵינִין חַיִּין : והנשיאים וַעֲנָנֵי שְׁמַיָּא אָזְלִין לְפִישׁוֹן וְדַלְיָין מִתַּמָּן יַת אַבְנֵי בּוֹרְלְוַרת חֵילָא וְיַת אַבְנֵי אַשְׁלְמוּתָא לְשַׁקְעָא בְּאֶפּוֹדָא וּבְחוּשְׁנָא וּמַחְתַּן יַתְהוֹן בַּאֲנָפֵי מַדְבְּרָא אָזְלִין רַבְרְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וּמַיְתַן יַתְהוֹן לְצָרוּךְ עִיבִדְתָּא : וארז הבשם וַעֲנָנֵי שְׁמַיָּא וְאָזְלִין לְגַן עֵדֶן וְנָסְבִין מִתַּמָּן יַת בּוּשְׁמָא בְּחִירָא וְיַת מִשְׁחָא דְּיוֹקָא לְאַנְהָרוּתָא וְיַת אַפְרְסְמָא דַּכְיָא לְמִשַּׁח רְבוּתָא וְלִקְטֹרֶת בּוּסְמֵיָא : כל איש כָּל גְּבַר בַּר יִשְׂרָאֵל וְאִתְּתָא בַּת יִשְׂרָאֵל דְּאִתְרְעֵי לִבְּהוֹן עִמְּהֵין לְאַיְתָאָה לְכָל עִיבִדְתָּא דְּפַקִּיד יְיָ לְמֶעְבַּד בִּידָא דְּמֹשֶׁה הֵיתִיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִדְבְּתָא קֻדָּם יְיָ : ויאמר וַאֲמַר מֹשֶׁה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמוֹן דְּמַנִּי יְיָ בְּשׁוּם טַב בְּצַלְאֵל בַּר אוּרִי בַּר חוּר לְשִׁבְטָא דִיהוּדָא : וימלא וְאַשְׁלִים עִמֵּיהּ רוּחַ נְבוּאָה מִן קֻדָּם יְיָ בְּחוּכְמְתָא בְּסוּכְלְתָנוּ וּבְמַנְדְּעָא וּבְכָל עִיבִדְתָּא : ולחשוב וּלְאַלָּפָא אוּמָנוּן לְמֶעְבַּד בְּדַהֲבָא וּבְכַסְפָּא וּבְנְחָשָׁא : ובחרשת וּבְאַנְלִפוּת מַרְגְּלִיתָא טָבְתָא וּלְאַשְׁלְמוּת בְּהוֹן יַת עִיבִדְתָּא וּבְנָגָרוּת קִיסָא לְמֶעְבַּד בְּכָל עִיבִדַת אוּמָנוּן : ולהורות וּלְמֵילַף אוּמָנַיְיתָא לְמִשְׁאַר אוּמָנַיָּא יְהַב מַנְדְּעָא בְּלִבֵּיהּ הוּא וְאָהֳלִיאָב בַּר אֲחִיסָמָךְ לִשְׁבְטָא דָּן : מלא אַשְׁלִים עִמְּהוֹן חַכִּימוּת לִיבָּא לְמֶעְבַּד כָּל עִיבִדַת נַגָּר וְאוּמָן וְצַיָּיר בְּתִיכְלָא וּבְאַרְגְּוָנָא וּבְצְבַע וְהוֹרִי וּבְבוּצָא וְנָיְדֵי עֲבָדֵי כָּל עִיבִדְתָּא וּמַלְפֵי אוּמָנוּן :

לו

ועשה וְיַעֲבֵד בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכָל גְּבַר חַכִּים לִיבָּא דִּיהַב יְיָ חוּכְמְתָא וְסוּכְלְתָנוּתָא בְּהוֹן לְמִידַע וּלְמֶעְבַּד יַת כָּל עִיבִדַת פּוּלְחַן קוּדְשָׁא לְכָל מָא דְּפַקִּיד יְיָ : ויקרא וּקְרָא מֹשֶׁה לְבְצַלְאֵל וְלְאָהֳלִיאָב וּלְכָל גְּבַר חַכִּים לִיבָּא דִּיהַב יְיָ חָכְמְתָא בְּלִבֵּיהּ כָּל מַאן דְּאִתְרְעֵי לִיבֵּיהּ לְמִקְרַב לְעִיבִדְתָּא לְמֶעְבַּד יָתָהּ :

ירושלמי 33 וּבְגִלְפוּת אַבְנַיָּא טָבְתָא דְּאַשְׁלְמָא וְנָגְרוּת קִיסָא לְמֶעְבַּד כָּל עִיבִדְתָּא דְּאוּמָנוּ :

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Omnis qui elevavit elevationem argenti & æris attulerunt ſeparationem coram Domino : omnis etiam apud quem inventa ſunt ligna Sittim pro omni opere miniſterii, attulerunt ea. Et omnis mulier cujus cor ſapiens erat, manibus ſuis nebat : & afferebant omne netum, hyacinthum, purpuram, coccinum, & byſſum. Et omnes mulieres quarum cor voluntarium erat in ſapientia, nebant pilos caprarum ſuper corpora earum, & carminabant cũm adhuc eſſent viva *animalia*. Et nubes cœlorum ibant in Phiſon, & hauriebant inde lapides onychinos & lapides impletionis ad inſerendum in Ephod, & pectorali, & demittebant eos in ſuperficiem deſerti : ibant *autem* principes Iſrael & afferebant eos in uſum operis. Et revertebantur nubes cœlorum, & ibant in hortum Eden, & inde ſumebant aroma electum, & oleum olivæ ad lucendum, & balſamum purum pro oleo unctionis & pro ſuffitu aromatico. Omnis vir filius Iſrael, & mulier filia Iſrael, qui voluntario corde erant ad afferendum pro omni opere, quod præceperat Dominus fieri per manum Moſis, afferebant filii Iſrael votum coram Domino. Et dixit Moſes filiis Iſrael ; videtis quod conſtituerit Dominus nomine bono Beſaleel filium Uri filium Chur, de tribu Juda. Et implevit eum ſpiritu prophetiæ à facie Domini, in ſapientia, in prudentia, in ſcientia, & in omni opere. Ut doceat artifices operari in auro, argento, & ære. Et in ſculptura gemmarum pretioſarum ad perficiendum illis opus, & in artificio ligni : ut operetur in omni opere artificum. Et ad docendum artificia reliquos artifices dedit ſcientiam in corde ejus, ipſi, & Aholiab filio Ahiſamach de tribu Dan. Implevit eos ſapientiâ cordis, ut faciant omne opus carpentarii, artificis, & acupictoris in hyacintho, purpura, cocco, & byſſo, & textoris : facientes omne opus & docentes artificia.

Hieroſ. 33. *Et ſculpturâ lapidum pretioſorum impletionis, & artificio ligni : ad operandum in omni opere artificis.*

CAP. XXXVI.

ET fecit Beſaleel, & Aholiab, & omnis vir ſapiens corde, quibus dederat Dominus ſapientiam & intelligentiam, ad ſciendum & ad faciendum omne opus miniſterii ſanctuarii : juxta omne quod præcepit Dominus. Et vocavit Moſes Beſaleel & Aholiab, & omnem virum qui ſapienti corde erat, in cujus corde dederat Dominus ſapientiam : omnem virum cujus cor voluntarium erat, ut accederet ad opus ad faciendum ipſum.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* همه جدا كناني جدا كرد نقره ومس بياوردند مر جدا كرد ؛؛ وهمه آنچه يافته آمد
اوازي او چوبهاي شمشاد بهمه كاري آن كار بياوردند * وهمه زني خردمند دل در
دستهاي آن بتافتند وبياوردند تافته مر آن كبود ومر آن ارغوان ومر آن قرمز رنك ومر
آن كتان * وهمه آن زنان آنچه برداشت دلي ايشان ايشانرا درخرد بتافتند مر آن مروزي
* وآن مهترلن بياوردند مر سنكهاي آن شهم ومر سنكهاي آن در نشاندكان
بيروان وبدوشوان * ومر آن بوي ابزار ومر آن روغن بروشناي وبروغني آن ماليدن
وبدخنهي آن بوي ابزار * همه مرد وزن آنچه سخاوت كرد دلي ايشان ايشانرا بآوردن
بهمه آن كار آنچه فرمود ؛؛ بكردن در دستي مشه بياوردند پسراني يسرال سخاوت بي ؛؛ *
مشه بپسراني يسرال ببينيد بخواند ؛؛ در نامي بصلال پسري اوري پسر حور بقبيلهي يهوده
* پر كرد اويرا الهام خداي در خرد ودر بيناي ودر دانش ودر همه كار * وباوستادي
كردني اوستاديها بكردن در طلا ودر نقره ودر مس * ودر كندني سنك بدر نشاندن
ودر تراشيدن چوب بكردن در همه كار اوستادي * وبآموختن بداد در دلي او او واهلياب
پسري احيسمك بقبيلهي دن * پر كرد ايشانرا خردي دل بكردن همه كاري تراشيدن
واوستادي ونقاشي كنا در كبود ودر ارغوان ودر قرمز رنك ودر كتان وجلاهي
كنا كناني همه كار واستادي كنان استاديها * * فصل سي ششم *

* وبكند بصلال واهلياب وهمه مردي خردمند دل آنچه بداد ؛؛ خرد وبيناي در ايشان
بدانستن وبكردن مر همه كاركرد كاري آن خاص بهمه آنچه فرمود ؛؛ * بخواند مشه
بصلال وباهلياب وبهمه مردي خردمند دل آنچه بداد ؛؛ خرد در دلي او همه آنچه بر
داشت اويرا دلي او بنزديك شدن بآن كار بكردن آنرا *

Quicunque ſeparabat ſeparationem argenti & æris, attulerunt ſeparationem Domino : omnis item apud quem inveniebantur ligna buxina, ad omne negotium illius operis attulerunt. Omnis præterea mulier prudens corde, manibus ſuis neverunt, & attulerunt netum, cæruleum, & purpuram, & coccineum, & byſſum. Omnes autem mulieres quarum cor extulit illas in prudentia, neverunt pilos caprinos. Principes verò attulerunt lapides onychinos, & lapides inſitities pro pectorali & humerali : Aroma quoque, & oleum pro luminari, & pro oleo unctionis, & pro ſuffitu aromatico. Omnis vir & mulier quorum cor liberales effeciſſet eos, ad afferendum pro omni opere quod præceperat Dominus faciendum per manum Moſheb, attulerunt filii Iſrael liberaliter Domino. Et dixit Moſheb ad filios Iſrael ; Videte, vocavit Dominus ex nomine Beſaleel filium Uri filii Hur de tribu Jehudah. Replevit eum inſpiratio Dei prudentiâ, & perſpicaciâ, & ſcientiâ, & omni opere : Tam ad fabrefaciendum artificia operando in auro & argento & ære, Quàm ad calandum lapides ad inſerendum, & ad ſculpendum ligna : ut operetur in omni opere artificii. Ad docendum inſuper dedit in corde ejus, ejus & Aholiab filii Abiſamach de tribu Dan. Replevit eos prudentiâ cordis, ad faciendum omne opus ſculpendo ; & artificis, & phrygionis in cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byſſo ; & textoris : facientes omne opus, & fabrefacientes artificia.

CAP. XXXVI.

FAciat ergò Beſaleel, & Aholiab, & omnis vir prudens corde, in quibus dedit Dominus prudentiam & perſpicacitatem ad ſciendum & præſtandum totum opificium operis ſanctuarii, omne ſcil. quod præceperat Dominus. Vocavit itaque Moſheb Beſaleel & Aholiab, & omnem virum prudentẽ corde, in cujus corde dederat Dominus prudentiam : omnem quoque cujus cor elevaverat eum ut accederet ad opus ad faciendum illud.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL *Hierosolymitanum.*

3 וּקְבִילוּ מִן קֳדָם מֹשֶׁה יַת כָּל אַפְרָשׁוּתָא דְאַיְיתִיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעִבִידַת נְסִיבָה :

Et acceperunt à Mose omnem separationem, quam attulerant filii Israel pro opere ministerii sanctuarii, ut perficerent ipsum : & ipsi offerebant illi rursus munera voluntaria singulis matutinis ex suis opibus. Et venerunt omnes sapientes, qui faciebant omne opus sanctuarii, unusquisque ab opere suo quod ipsi faciebant. Et dixerunt Mosi ; Multiplicant populus afferre, plus quam sit necessarium ad opus ministerii quod facere Dominus præcepit. Et præcepit Moses, & transire fecerunt præconem per castra, dicendo ; Vir & mulier non faciant ampliùs opus ad separationem sanctitatis : cessavítque populus ab offerendo. Porro opus erat secundùm sufficientiam omnis operis quod fecerunt, imò superfuit. Et fecerunt omnes sapientes corde tabernaculum, decem cortinas de byssо retorta, & hyacintho, & purpura, & cocco ; figuris Cherubim opere artificis fecit eas. Longitudo unius cortinæ viginti & octo cubitorum, & latitudo quatuor cubitorum, summa cortinæ unius : mensura una erat omni cortinæ. Et conjunxit quinque cortinas unam ad alteram, & rursum quinque cortinas conjunxit unam ad alteram. Et fecit laqueolos ex hyacintho in ora cortinæ unius, ex latere ubi conjungenda erat : sic fecit in ora cortinæ alterius, in latere quo conjungenda erat. Quinquaginta laqueolos fecit in cortina una, & quinquaginta laqueolos fecit in latere cortinæ ubi conjungenda erat secunda : positique erant laqueoli unus è regione alterius. Item fecit quinquaginta fibulas aureas : & conjunxit cortinam unam cum altera fibulis, & fuit tabernaculum unum. Item fecit cortinas ex pilis caprarum ad expandendum super tabernaculum, undecim cortinas fecit illas. Longitudo cortinæ unius triginta cubitorum, & quatuor cubitorum latitudo cortinæ unius : mensura una undecim cortinis. Et conjunxit quinque cortinas seorsim ex adverso quinque librorum Legis, & sex cortinas seorsum ex adverso sex ordinum Talmud. Et fecit quinquaginta laqueolos in ora cortinæ, in latere conjunctionis : & quinquaginta laqueolos fecit in ora cortinæ conjunctionis secundæ. Et fecit fibulas æreas *quinquaginta*, ad conjungendum tentorium illud ut esset unum. Et fecit tegumentum tabernaculo ex pellibus arietum rubricatis & ex pellibus taxorum ad tegendum desuper.

Hierſ. 3. *Donum voluntarium.* Hier. 11. *Injunctura.* 12. *Sese respicientes.*

3 נְסִיבָה : וְיַת פּוּלְחַן קוּדְשָׁא לְמֶעְבַּד יָתְהּ וְהִינּוּן מַיְתִין לֵיהּ תּוּב נְדָבְתָּא בְּצַפַּר בְּצַפַּר מִן מְמוֹנְהוֹן :
4 וְיָבְאוּ וְאָתוּ כָּל חַכִּימַיָּא דְּעָבְדִין יַת כָּל עִבִידַת קוּדְשָׁא גְּבַר גְּבַר מֵעִבִידָתֵיהּ דְּהִינּוּן
5 עָבְדִין : וְאָמְרוּ לְמֹשֶׁה מַסְגְּיִין עַמָּא לְמַיְתְיָא מִיסַּר פּוּלְחָנָא לְעִבִידְתָּא
6 דְּפַקֵּד יְיָ לְמֶעְבַּד יָתְהּ : וּבְקִיד מֹשֶׁה וְאַעְבָּרוּ קָרְוָא בְּמַשְׁרְיָתָא לְמֵימַר גְּבַר
7 וְאִיתְּתָא לָא יַעְבְּדוּן תּוּב עִבִידְתָּא לְאַפְרָשׁוּת קוּדְשָׁא וּפְסַק עַמָּא מִלְאֵיתָאָה :
8 וְהַמְלָאכָה וְעִבִידְתָּא הֲוַת כְּמִסַת לְכָל עִבִידְתָּא וְעָבְדוּ יָתְהּ וּבְרַם שַׁיְירוּ : וְיעְשׂוּ
9 וְעָבְדוּ כָּל חַכִּימֵי לִיבָּא יַת מַשְׁכְּנָא עֲשַׂר יְרִיעָן דְּבוּץ שְׁזִיר וְתִכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וְצִבַע
10 וְהוֹרִי צוּרַת כְּרוּבִין עוֹבַד אוּמָן עֲבַד יַתְהוֹן : אֹרֶךְ אוּרְכָּא דִירִיעְתָא חֲדָא עֶשְׂרִין
11 וְתַמְנֵי אַמִּין וּפוּתְיָא אַרְבַּע אַמִּין כְּכוֹם דִּירִיעָתָא חֲדָא מְשַׁחְתָּא חֲדָא לְכָל יְרִיעָתָא :
12 וְיחבר וְלָפֵיף יַת חֲמֵשׁ יְרִיעָן חֲדָא עִם חֲדָא וַחֲמֵשׁ יְרִיעָן לָפֵיף חֲדָא עִם חֲדָא :
11 וְיעשׂ וְעָבַד עֲנוּבִין דִּתְכֵלָא עַל שִׁפְתָא דִירִיעְתָא חֲדָא מִסִּיטְרָא בֵּירוּשְׁלֵמִי בְּדֵיקָר :
12 לוּפֵי בֵּן עָבַד בְּשִׁפְתָא דִירִיעְתָא בֵּירוּשְׁלֵמִי מִתְחַמָּן :
בֵּית לוּפֵי תְּנֵינָא : חֲמִשִּׁים חַמְשִׁין עֲנוּבִין עָבַד בִּירִיעְתָא חֲדָא וַחֲמְשִׁין עֲנוּבִין
13 עָבַד בְּסִטְרָא דִירִיעְתָא דְבֵית לוּפֵי תְּנֵינָא מְכַוְונָן עֲנוּבַיָּא חֲדָא לְקֳבֵל חֲדָא : וְיעשׂ
וְעָבַד חֲמִשִּׁין פּוּרְפִין דְּדָהַב וְלָפֵיף יַת יְרִיעָתָא חֲדָא עִם חֲדָא בְּפוּרְפַיָּא וַהֲוָה
14 מַשְׁכְּנָא חַד : וְיעשׂ וְעָבַד יְרִיעָן דְּמַעְזֵי לְפָרְסָא עַל מַשְׁכְּנָא חַדְסַרְ יְרִיעָן :
15 עָבַד יַתְהוֹן : אֹרֶךְ אוּרְכָּא דִירִיעְתָא חֲדָא תְּלָתִין אַמִּין וְאַרְבַּע אַמִּין פּוּתְיָא
16 דִּירִיעְתָא חֲדָא מְשַׁחְתָּא חֲדָא לְחַד סַרְ יְרִיעָן : וְיחבר וְלָפֵיף יַת חֲמֵשׁ יְרִיעָן
לְחוֹד בְּקֶבֶל חַמְשָׁא סִפְרֵי אוֹרַיְיתָא וְיַת שִׁית יְרִיעָן לְחוֹד בְּקֶבֶל
17 שִׁיתָּא סִדְרֵי מַתְנְיָיתָא : וְיעשׂ וְעָבַד עֲנוּבִין חַמְשִׁין עַל סִפְתָא דִירִיעְתָא
בְּצִיטְרָא בֵּירוּת לוּפֵי וְחַמְשִׁין עֲנוּבִין עָבַד עַל סִפְתָא דִירִיעְתָא דְּבֵירוּת לוּפֵי
18 תְּנֵינָא : וְיעשׂ וְעָבַד פּוּרְפִין דִּנְחָשָׁא לְלַפְפָא יַת מַשְׁכְּנָא לְמֶהֱוֵי חַד :
19 וְיעשׂ וְעָבַד חוּפְיָא לְמַשְׁכְּנָא מַשְׁכֵי דְּכֵרֵי מְסַמְּקֵי וּמַשְׁכֵי דְּסַסְנוּנָא לְטַלָלָא מִלְעֵילָא :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 * بستاندند از پيشي مشه مر همه آن جدا كرد آنچه آوردند پسراني يسرال بكاركردي كاري آن
4 خاص بكردن آنرا و ايشان آوردند باو نيز سخاوت در بامداد * بيامدند همه آن
خردمندان آن كنان مر همه كاري آن خاص مرد مرد از كاري او آنچه ايشان كنان *
5 گفتند بمشه بگفتن بسيار كنان آن قوم بآوردن از قدري آن كار بكاري آنچه فرمود ::
6 بكردن آنرا * بفرمود مشه بگذراندند آواز در لشكرگاه بگفتن مرد و زن نه كنند نيز كار بجدا
7 كرد آن خاص بند شد آن قوم از آوردن * وآن كار بود بسي ايشان بهمه آن كار بكردن آنرا
8 وزياد باشا * بكردند همه خردمند دل در كناني آن كار مر آن مسكن ده شقها كتان تافته
9 و كبود و ارغوان و قرمز رنگ كروبها عملي استاد بكرد ايشانرا * درازي آن شقهي آن يكه بيست
10 وهشت در گز و گشادگي چهار در گز آن شقهي آن يكه اندازهي يكه بهمه شقها * پيوسته
11 كرد مر پنج آن شقها يكه بيكه وپنج شقها پيوسته كرد يكه بيكه * بكرد مادچينهاي كبود
ابر لبي آن شقهي آن يكه از كنار در پيوستنجا همچنين بكرد در لبي آن شقهي آن كناري
12 در پيوستنجاي آن دويمي * پنجاه مادچينها بكرد در شقهي آن يكه و پنجاه مادچينها بكرد در
13 كناري آن شقه آنچه در پيوستنجاي آن دويمي مقابل باشان آن مادچينها يك بيك * بكرد
14 پنجاه قلابهاي طلا پيوسته كرد مر آن شقها يك بيك در قلابها بود آن مسكن يكه * بكرد
15 شقهاي مروزي بخيمه ابر آن مسكن يازده شقها بكرد ايشانرا * درازي آن شقهي آن يكه سي
16 در گز وچهار گز گشادگي آن شقهي آن يكه اندازهي يكه بيازده شقها * پيوسته كرد
17 مر پنج آن شقها بجدا ومر شش آن شقها بجدا * بكرد مادچينها پنجاه ابر لبي آن شقهي
آن كناري در پيوستنجا و پنجاه مادچينها بكرد ابر لبي آن شقهي آن پيوسته باشا آن دويمي*
18 * بكرد قلابهاي مس پنجاه پيوسته كردن مر آن خيمه ببودن يكه * بكرد پوشش بخيمه
19 پوستهاي نرميشان سرخ كردگان و پوشش پوستهاي استخان از بالا*

Tulerúntque à conſpectu Miſheb 3
mnē ſeparationē quam attulerant filii Iſrael ad functionē operis ſanctuarii, ad faciendū illud: porrò illi offerebant ei adhuc liberalitatē ſuam ſingulis matutinis. Venerúntque 4
omnes ſapientes qui faciebant omne op' ſanctuarii, quiſq; vir ab opere ſuo quod faciebant: Et locuti ſunt ad 5
Miſheb, dicendo; Multiplicant populus afferendo ſupra rationem operis, ad opus quod præcepit Dominus ad faciendum illud. Præcipiente igitur 6
Miſheb, tranſire fecerunt vocem per caſtra, dicendo; Vir & mulier ne faciant ultrà opus ad ſeparationem ſanctuarii: ſic reſtrictus eſt populus ab afferendo. Et quod 7
pus, erat ſufficiens eis pro toto opere ad faciendum illud, & ſuperfluum exiſtens. Et fecerunt omnis 8
ſapiens corde, inter factores operis, tabernaculū, decem cortinas ex byſſo tortâ, & cæruleo, & purpurâ, & coccineo, cum Cherubim opere artificis fecit illas. Longitudo corti- 9
næ unius erat viginti & octo cubitorum, & latitudo quatuor cubitorum cortinæ unius: dimenſio una erat omnibus cortinis. Poſtea con- 10
junxit quinque cortinas unam cum altera, & quinque cortinas alias conjunxit unam cum altera. Fecit 11
& laqueolos cæruleos in labro cortinæ unius, in margine in junctura: ſic fecit in labro cortinæ marginalis in junctura ſecunda. Quinquaginta 12
laqueolos fecit in cortina una, & quinquaginta laqueolos fecit in margine cortinæ, quæ erat in junctura, ſecundæ: oppoſitis exiſtentibus laqueolis, uno alteri. Fecit & quin- 13
quaginta uncinos aureos, & conjunxit cortinas unam cum altera uncinis: ita fuit tabernaculum unum. Fecit quoque cortinas ex pilis ca- 14
prinis in tentorium ſuper tabernaculum, undecim cortinas fecit illas. Longitudo cortinæ unius, triginta 15
cubitorum; & latitudo quatuor cubitorum cortinæ unius: dimenſio una erat undecim cortinis. Con- 16
junxitque quinque cortinas ſeorſim, & ſex cortinas ſeorſim. Fecit 17
etiam laqueolos quinquaginta in labro cortinæ marginalis in junctura: & quinquaginta laqueolos fecit in labro cortinæ conjunctæ exiſtentis ſecundæ. Fecit item uncinos æreos 18
quinquaginta ad conjungendum tentorium, ut eſſet unum. Fecit inſuper 19
operimentum tentorio ex pellibus arietum rubefactis, & operimentum ex pellibus hircorum deſuper.

שמות לו
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ויעש וַעֲבַד יַת לוחַיָא לְמַשְׁכְּנָא מִן קַיְסֵי שִׁטָּא קָיְמִין הֵי בְּאוֹרַח נְצִיבָתְהוֹן:
עשר עֲשַׂר אַמִּין אוֹרְכָּא דְלוּחָא וְאַמְתָא וּפַלְגָא דְאַמְתָא פּוּתְיָא דְלוּחָא חַד:
שתי תְּרֵין צִירִין לְלוּחָא חַד מְכַוְונָן סְטַר חַד בְּגוֹ סְטַר חַד הֵיכְדֵין עֲבַד לְכָל
לוחֵי מַשְׁכְּנָא: ויעש וַעֲבַד יַת לוּחַיָא לְמַשְׁכְּנָא עֶשְׂרִין לוּחִין לְרוּחַ עֵיבָר
דָּרוֹמָא: וארבעים וְאַרְבְּעִין חוֹמְרִין דְּכַסַף עֲבַד תְּחוֹת עֶשְׂרִין לוּחַיָא תְּרֵין חוֹמְרִין
תְּחוֹת לוּחָא חַד לְתְּרֵין צִירוֹי וּתְרֵין חוֹמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד לְתְּרֵין צִירוֹי:
ולצלע וּלְסִטַר מַשְׁכְּנָא תִּנְיָנָא לְרוּחַ צִיפּוֹנָא עֲבַד עֶשְׂרִין לוּחִין: וארבעים
וְאַרְבְּעִין חוֹמְרֵיהוֹן דְּכַסַף תְּרֵין חוֹמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד וּתְרֵין חוֹמְרִין תְּחוֹת
לוּחָא חַד: ולירכתי וּלְסִיָפֵי מַשְׁכְּנָא מַעֲרְבָא עֲבַד שִׁתָּא לוּחִין: ושני
וּתְרֵין לוּחִין לְזָוְיוֹת מַשְׁכְּנָא בְּסוֹפֵיהוֹן: ויהיו וַהֲווֹן מְזַוְונִין מִלְרַע וְכַחֲדָא הֲווֹן מְזַוְונִין בְּרֵישֵׁיהוֹן בְּעִזְקְתָא
חֲדָא הֵיכְדֵין עֲבַד לִתְרֵיהוֹן לְתַרְתֵּין זְוָיְין: והיו וַהֲווֹן תְּמַנְיָא לוּחִין וְחוֹמְרֵיהוֹן
דְּכַסַף שִׁתְסַר חוֹמְרִין תְּרֵין תְּרֵין חוֹמְרִין תְּחוֹת לוּחָא חַד: ויעש וַעֲבַד
נַגְרִין דְּקִיסֵי שִׁטָּא חֲמִשָׁא לְלוּחֵי סְטַר מַשְׁכְּנָא חַד: וחמשה וְחַמְשָׁא נַגְרִין
לְלוּחֵי סְטַר מַשְׁכְּנָא תִּנְיָנָא וְחַמְשָׁא נַגְרִין לְלוּחֵי סְטַר מַשְׁכְּנָא לְסוֹפֵיהוֹן
מַעֲרְבָא: ויעש וַעֲבַד יַת נַגְרָא מְצִיעָאָה לְשַׁלְבָּשָׁא בְּגוֹ לוּחַיָא מִן סִיָפֵי לְסִיָפֵי
מִן אִילָנָא דִנְצִיב אַבְרָהָם אָבוּנָן בִּבְאֵרָא דְשָׁבַע וְצַלֵי תַּמָּן בִּשׁוּם מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהָא עָלְמָא: וארת וְיַת לוּחַיָא חָפָא
דַהֲבָא וְיַת עִזְקָתְהוֹן עֲבַד דַּהֲבָא אַתְרָא לְנַגְרִין וַחֲפָא יַת נַגְרִין דַּהֲבָא: ויעש
וְעֲבַד יַת פָּרְנוֹדָא דְתֵיכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וְצִבַע וְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבַד אוּמָן עֲבַד יְהַ
כְּרוּבִין צִיּוּרִין: ויעש לה וְעֲבַד לָהּ אַרְבְּעָה עַמּוּדֵי קִיסֵי שִׁטָּא וְחָפָנוּן דַּהֲבָא
וְוַיהוֹן דַּהֲבָא וְאַתִּיךְ לָהוֹן אַרְבְּעָה חוֹמְרִין דְּכַסַף: ויעש וְעֲבַד וִילוֹן פָּרִיסַת
לְתַרַע מַשְׁכְּנָא דְתֵיכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וְצִבַע וְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבַד צִיּוּר: ואת וְיַת
עַמּוּדוֹי חֲמְשָׁא וְיַת וְוַיהוֹן חַמְשָׁא וַחֲפֵי רֵישֵׁיהוֹן וְכִיבּוּשֵׁיהוֹן דַּהֲבָא וְחוֹמְרֵיהוֹן
חֲמְשָׁא דִנְחָשָׁא:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Et fecit tabulas pro tabernaculo ex lignis Sittim, ſtantes juxta viam 20
plantationis eorum. Decem cubitorum longitudo tabulæ, & cubiti 21
& dimidii cubiti latitudo tabulæ unius. Duo cardines tabulæ uni 22
reſpicientes latus unum in medio lateris alterius: quo modo fecit
omnes tabulas tabernaculi. Et fecit tabulas tabernaculi, viginti ta- 23
bulas verſus plagam lateris meridionalis. Et quadraginta baſes ar- 24
genteas fecit ſub viginti tabulis: duas baſes ſub tabula una pro du-
obus cardinibus ejus, & rurſus duas baſes ſub tabula una pro duo-
bus cardinibus ejus. Et in latere ſecundo tabernaculi ad latus ſe- 25
ptentrionale fecit viginti tabulas: Et quadraginta baſes earum ar- 26
genteas: duas baſes ſub tabulâ una, & rurſum duas baſes ſub tabu-
la una. Et ad latus tabernaculi 27
occidentale fecit ſex tabulas. In- 28
ſuper duas tabulas fecit in angu-
lis tabernaculi extremis. Et erant 29
conjunctæ deorſum, & ſic erant
conjunctæ in capite ſuo cum circulo uno: ita in duabus tabulis fe-
cit, in duobus angulis. Fueruntque octo tabulæ, & baſes earum 30
argenteæ, ſexdecim baſes: duæ *ſcilicet* baſes, duæ baſes ſub tabula
una. Et fecit vectes ex lignis Sittim, quinque pro tabulis lateris 31
tabernaculi unius. Et quinque vectes pro tabulis lateris tabernacu- 32
li ſecundi: & quinque vectes pro tabulis lateris tabernaculi in ex-
tremis occidentis. Et fecit vectem medium ut mitteretur per me- 33
dium tabularum ab extremis ad
extrema, ex arbore quam plan-
taverat Abraham pater noſter in
Beerſeba, & oraverat ibi in no-
mine ſermonis Domini Dei ſecu-
li. Tabulas autem texit auro, & annulos earum fecit aureos, ut 34
eſſent loca pro vectibus: & texit vectes auro. Et fecit velum ex 35
hyacintho, purpurâ, cocco, & byſſo retorta: opere artificis fe-
cit ipſum *cum* Cherubim figuratis. Et fecit illi quatuor columnas 36
ligni Sittim, & texit eas auro, uncini earum aurei *erant*: & fudit
pro eis quatuor baſes argenteas. Et fecit velamen pro oſtio ta- 37
bernaculi ex hyacintho, purpurâ, cocco, & byſſo retortâ, opere
acupictoris. Et columnas ejus quinque, & clavos earum quinque, 38
& operuit capita illarum & cincturas earum auro: baſes autem ea-
rum quinque æreæ.

Hieroſ. 27 *Ad declivitates.* 28 *In declivitatibus.* 29 *Et fuerunt gemina.*

Hieroſ. 33 *Et fecit veſtes medios ad prominendum inter tabulas.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

20 *بكرد مر آن تختها بمسكن چوبهاي شمشاد استادگان *ده گزها درازي آن تخته و گز ونيمهي
21
22 آن گز كشادگي آن تختهي آن يكّه * دو دستكها بتختهي آن يكّه پيوسته آن يك بيك
23 همچنين بكرد بهمه تختهاي آن مسكن *بكرد مر تختها بمسكن بيست تختها بكنجي جنوب
24 * وچهل بون ستوني نقره بكرد فرود بيست آن تختها دوبون ستونها فرود آن تختهي آن يكّه
25 بدو دستكهاي او ودو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكّه بدو دستكهاي او * وبپهلوي آن
26 مسكن آن دويمي بكنج شمال بكرد بيست تختها * وچهل بون ستونهاي ايشان نقره دو بون
27 ستونها فرود آن تختهي آن يكّه و دو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكّه * وبپيغولها آن
28
29 مسكن مغرب بكرد شش تختها * ودو تختها بكرد بكنارهاي آن مسكن در پيغولها *وباشند
جفتان از فرود و يك‌جا باشند جفت بسري او بآن حلقهي آن يكّه همچنين بكرد بدوي
30 ايشان بدو آن كنارها * وباشند هشت تختها و بون ستونهاي ايشان نقره شانزده بون
31 ستونها دو بون ستونها دو بون ستونها فرود آن تختهي آن يكّه * بكرد پشتيوانها چوبهاي
32 شمشاد پنج بتختها پهلوي آن مسكن آن يكّه * وپنج پشتيوانها بتختها پهلوي آن مسكن
33 آن دويمي وپنج پشتيوانها بتختهاي آن مسكن بپيغولهاي مغرب *بكرد مر آن پشتيوان آن
34 ميانى بپشتيوان بودن درميانى آن تختها از آن كنار بآن كنار * ومر آن تختها بينداويد طلا و مر
35 حلقهاي ايشان بكرد طلا خانها بپشتيوانها و بينداويد مر آن پشتيوانها طلا * بكرد مر آن
36 پرده كبود و ارغوان و قرمزرنگ وكتاني تافته عملي اوستاد بكرد آنرا كروبها * بكرد بآن
37 چهار ستونهاي شمشاد بينداويد طلا وسر ستونهاي طلا بريخت بايشان چهار بون ستونهاي نقره
38 * بكرد حجاب بدرگاهي آن خيمه كبود و ارغوان وقرمزرنگ و كتاني تافته عمل نقاش
* ومر ستونهاي او پنج ومر سر ستونهاي ايشان و بينداويد سرهاي ايشان و ميان بندهاي
ايشان طلا وبون ستونهاي ايشان پنج مس.

Feciq; aſſeres tabernaculo ex lignis buxinis, ſtantes. Decem cubitorum 20
longitudo aſſeris, cubiti verò & di- 21
midii cubiti latitudo aſſeris unius.
Duæ maniculæ erant aſſeri uni jun- 22
ctæ una alteri: ſic fecit omnibus aſ-
ſeribus tabernaculi. Fecit inquam 23
aſſeres tabernaculo, viginti aſſeres
angulo Meridionali. Et quadra- 24
ginta ſtylobatas argenteos fecit ſub
viginti aſſeribus: duos ſtylobatas
ſub aſſere uno pro duabus mani-
culis ejus, & duos ſtylobatas
ſub aſſere altero pro duabus ma-
niculis ejus. In latere verò 25
tabernaculi ſecundo in angulo
Septentrionali fecit viginti aſ-
ſeres, Et quadraginta ſtylobatas 26
eorum argenteos; duos ſtylobatas
ſub aſſere uno, & duos ſtylobatas
ſub aſſere altero. In angulis autem 27
tabernaculi ad *Occidentem fecit ſex*
aſſeres. Et duos aſſeres fecit ex- 28
tremis tabernaculi in angulis: ut 29
eſſent gemelli infernè, & pariter
eſſent gemelli in capite ejus in
annulo uno: ſic fecit ambobus il-
lis in duabus extremitatibus. Et ita 30
eſſent octo aſſeres, & ſtylobatæ eo-
rum argenteæ ſexdecim ſtylobatæ:
ſtylobatæ bini, ſtylobatæ bini, ſub uno-
quoq; aſſere. Fecit & vectes ex ligais 31
buxinis, quinque pro aſſeribus la-
teris tabernaculi primi, Et quin- 32
que vectes pro aſſeribus lateris ta-
bernaculi ſecundi. & quinque ve-
ctes pro aſſeribus tabernaculi in
angulis ad *Occidentem. Fecit au-* 33
tem vectem medium, ut vectis
eſſet in medio aſſerum ab extremo
ad extremum. Aſſeres verò obdu- 34
xit auro, & annulos eorum fecit ex
auro in *domos* (i. loca) *vectibus: ob-*
duxitque vectes auro. Fecit etiam 35
velum ex *cæruleo, & purpurâ, &*
coccineo, & byſſo tortâ: opere
artificis fecit illud cum figuris
Cherubim. Et *fecit illi quatuor* 36
columnas buxinas, obduxitque
auro: epiſtylia autem erant *au-*
rea: fuditque illis quatuor ſtylo-
batas argenteos. Fecit quoque *au-* 37
læum ad oſtium tentorii ex *cærulco,*
& purpurâ, & coccineo, & byſſo
tortâ, opere phrygionis: Et colu- 38
mnas ejus quinque, & epiſtylia ea-
rum: obduxitque capita earum,
& cingula earum auro: ſty-
lobatas autem earum quinque
æreos.

CAP. XXXVII.

1 ויעש בצלאל ועבד בצלאל ית ארונא דקיסי שיטא תרתין אמין ופלגא אורכיה
2 ואמתא ופלגא פותיה ואמתא ופלגא רומיה : ויצפו וחפייה דהב דכי מגיו
3 ומבראי ועבד ליה דיר דדהב חזור חזור : ויצק לו ואתיך ליה ארבע עיזקן דדהב
4 על ארבע אסתוורוי ותרתין עיזקן על סיטריה חד וחרתין עיזקן על סטריה
5 תניינא : ויעש ועבד אריחי דקיסא שיטא וחפא יתהון דהבא : ויבא ואעיל
6 ית אריחיא בעיזקתא על סיטרא דארונא למטל ית ארונא : ויעש כפרת
7 ועבד כפורתא דדהב דכי תרתין אמין ופלגא אורכא ואמתא ופלגא פותיא ברם
8 סומכרה הוות פושכא : ויעש ועבד תרין כרובין דדהב דכי נגיד עבד יתהון
9 מתרין סיטרי כפורתא : כרוב חד מסטרא מיכא וכרובא חד מסטרא
מיכא נגידין ואדיקין הוון כרוביא ולא מתפרשין מן כפורתא ארום בחוכמת רוח
נבואה עבד ית כרוביא מתרין סטרוי : ויהיו והוון כרוביא פריסין גדפיהון
10 בדהדי ריישיהון לעילא מטללין בגדפיהון על כפורתא ואפיהון חד לקביל חד כל
קביל כפורתא הוון אנפי כרוביא : ויעש את השלחן ועבד ית פתורא דקיסי שיטא
11 תרתין אמין אורכיה ואמתא פותיה ואמתא ופלגא רומיה : ויצף וחפא יתיה דהב דכי
ועבד ליה דיר דדהב חזור חזור : ויעש
12 ועבד ליה גופף רומיה פושכא חזור חזור
13 ועבד דיר דדהב לגופפיה חזור חזור :
ויצק ואתיך ליה ארבע עיזקן דדהב ויהב ית עיזקתא על ארבע זויויתא
14 דלארבע רינלוי : לעמר כל קביל גופף הואה עיזקתא אתרא לאריחיא
15 למטל ית פתורא : ויעש ועבד ית אריחיא דקיסי שיטא וחפא יתהון דהבא
16 למטל ית פתורא : ויעש את הכלים ועבד ית מניא דעל פתורא ית
17 פיילוותיה ויח בויכוי ויח מכילתיה ויח קסוותא דמחפין בהון דדהב דכי :
ויעש ועבד ית מנרתא דדהב דכי נגיד עבד ית מנרתא בסיס דידה וקנהא
18 בלידהא חזוריהא ושושנהא מיניה הוון : וששה ושיתא קני מנרתא מסיטרהא
תלתא קני מנרתא מספיטרא חד ותלתא קני מנרתא מספטרא
תניינא :

1 Et fecit Beſaleel arcam ex lignis Sittim : duorum cubitorum & dimidii longitudo ejus, & cubiti & dimidii latitudo ejus, & cubiti & dimidii altitudo ejus. 2 Et texit eam auro puro, intrinſecus & extrinſecus : & fecit ei coronam auream circum circa. 3 Et fudit illi quatuor annulos aureos ad quatuor angulos ejus, & duos annulos ad latus ejus unum, & duos annulos ad latus ejus ſecundum. 4 Et fecit vectes ex ligno Sittim, & texit eos auro. 5 Et introduxit vectes per annulos ad latera arcæ, ad portandum arcam. 6 Fecit & propitiatorium ex auro mundo : duorum cubitorum & dimidii longitudo, & cubiti & dimidii latitudo, verùm ſpiſſitudo erat palmi. 7 Et fecit duos Cherubim : ex auro puro ductili fecit eos, ex duobus lateribus propitiatorii. 8 Cherub unum à latere hinc, & Cherub unum à latere hinc : ductiles & ſeſe reſpicientes erant Cherubim, neque ſeparabantur à propitiatorio ; quoniam in ſapientia ſpiritus prophetici fecit Cherubim à duobus lateribus ejus. 9 Et fuerunt Cherubim expandentes alas ſuas cum capitibus eorum ſurſum, obumbrantes alis ſuis propitiatorium, & facies eorum una è regione alterius : contra propitiatorium erant facies Cherubim. 10 Et fecit menſam ex lignis Sittim : duorum cubitorum longitudo ejus, & cubiti latitudo ejus, & cubiti & dimidii altitudo ejus 11 Et texit eam auro puro, & fecit illi coronam auream circum circa. 12 Et fecit illi peribolum, altitudo ejus palmi circum circa : & fecit coronam auream ad claudendum ipſam circum circa. 13 Et fudit ei quatuor annulos aureos : & poſuit annulos in quatuor angulis, qui erant in quatuor pedibus ejus. 14 E regione periboli erant annuli, locus pro vectibus ad portandum menſam. 15 Et fecit vectes ex lignis Sittim, & texit eos auro ad portandum menſam. 16 Et fecit vaſa quæ *erant* ſuper menſam, pateras ejus, cochlearia ejus, cyathos ejus quibus tegebatur, ex auro puro. 17 Et fecit candelabrum ex auro puro : ductile fecit candelabrum, ſtipes ejus, calami ejus, ſcyphi ejus, ſpheruläe ejus, & lilia ejus ex eo fuerunt. 18 Et ſex calami egrediebantur de lateribus ejus : tres calami candelabri à latere uno, & tres calami candelabri à latere ſecundo.

Hieroſ. 12. *Peribolum palmi per circuitum : & fecit coronam auream ad peribolum cingendum per circuitum.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل سي هفتم *

CAP. XXXVII.

1 * بكرد بصلال مر آن صندوق چوبهاي شمشاد دو گز ونيم درازي وو گز ونيم گشادگي
2 وو گز ونيم بالاي او * بيندايد ويرا طلاي پاك از اندرون واز بيرون بكرد باو زرهي طلا
3 گرداگرد * بريخت باو چهار حلقها طلا ابر چهار كنجهاي او ودو حلقها ابر پهلوي
4 آن يكه ودو حلقها ابر پهلوي آن دويمي * بكرد باهوها چوبهاي شمشاد بيندايد ايشانرا
5 طلا * بياورد مر آن باهوها در حلقها ابر پهلوهاي آن صندوق ببرداشتن مر آن صندوق *
6 * بكرد پوشش طلاي پاك دو گز ونيم درازي آن و گز ونيم گشادگي آن * بكرد دو كروبهاي
7 طلا يك بخت بكرد ايشانرا از دو كنارهاي آن پوشش * كروب يكه از كنار ازين و كروب
8 يكه از كنار ازين از آن پوشش بكرد مر آن كروبها از دو كنارهاي او * بودند آن كروبها و
گستران بالهها ببالا سايه كنان در بالهاي ايشان ابر آن پوشش وروي ايشان مرد ببرادري
او بآن پوشش بودند روي آن كروبها * بكرد مر آن خوان چوبهاي شمشاد دو گز درازي او و گز
9 گشادگي او و گز ونيم بالاي او * بيندايد ويرا طلاي پاك بكرد باو زره طلا گرداگرد *
10 * بكرد باو بند قبضهي گرداگرد بكرد زره طلا ببندي او گرداگرد * بريخت باو چهار حلقها
11 طلا بداد مر آن حلقها ابر چهار آن كنجها آنچه بچهار پاهاي او * بمقابل آن بند بودند
12 آن حلقها خانها بباهوها ببرداشتن مر آن خوان * بكرد مر آن باهوها چوبهاي شمشاد بيندايد
13 ايشانرا طلا ببرداشتن مر آن خوان * بكرد مر آن پيرايها آنچه ابر آن خوان مر كاسهاي
او ومر چمچهاي او ومر سيخهاي او ومر آن نيها آنچه پوشيده شود در ايشان طلاي پاك *
14 * بكرد مر آن چراغپايه طلاي پاك [يك] بخت بكرد مر آن چراغپايه راني آن وني آن جامهاي
15 آن گويهاي آن وشگوفهاي آن ازان بودند * وشش نيها بيرون آيان از پهلوي آن سه نيهاي
چراغپايه از پهلوي آن يكه وسه نيهاي چراغپايه از پهلوي آن دويمي *

CAP. XXXVII.

1 Fecit quoq; Beſaleel arcam ex lignis buxeis : duorum cubitorum & dimidii longitudo ejus, & cubiti & dimidii latitudo ejus, & cubiti & dimidii altitudo ejus. 2 Et obduxit eam auro puro intrinſecùs & extrinſecùs : ſcitque illi loricam auream circumcirca. 3 Et fudit illi quatuor annulos aureos ad quatuor angulos ejus : nempe duos annulos in latere illius uno, & duos annulos in latere illius ſecundo. 4 Fecit & baculos ex lignis buxeis, quos obduxit auro. 5 Induxitq; baculos in annulos in lateribus arcæ ad portandum arcam. 6 Fecit quoque *operimentum* ex auro puro : duorum cubitorum ac dimidii longitudo ejus, & cubiti ac dimidii latitudo ejus. 7 Fecit & duos Cherubim ex auro : in una maſſa fecit eos in duabus extremitatibus operimenti. 8 Cherub unus ab extremo hinc, & Cherub unus ab extremo indè : ex operimento fecit Cherubim in duabus extremitatibus ejus. 9 Erant autem Cherubim expandentes alas ſuas ſurſum, obumbrantes alis ſuis operimentum : & facies eorum altera ad alteram, ad operimentum erant facies Cherubim. 10 Fecitque menſam ex lignis buxeis : duorum cubitorum erat longitudo ejus, & cubiti latitudo ejus, cubiti verò ac dimidii altitudo ejus. 11 Et obduxit eam auro puro, fecitque ei loricam auream circumcirca. 12 Fecit quoque ei cingulum palmarem circumcirca : & fecit loricam auream cingulo ejus circumcirca. 13 Fudit etiam ei quatuor annulos aureos, deditq; annulos in quatuor angulis qui erant in quatuor pedibus ejus. Contra cingulum erant annuli in loca baculis ad portandum menſam. 15 Fecit item baculos ex lignis buxeis, quos obduxit auro ad portandum menſam. 16 Et fecit inſtrumenta quæ erant ſuper menſam, crateres ejus, & cochlearia ejus, (& obelos ejus, & calamos,) quibus operiebatur, ex auro puro. 17 Fecit & candelabrum ex auro puro, in una maſſa fecit candelabrum : femur ejus, & calamus ejus, calices ejus, globuli ejus, & flores ejus ex ipſo erant. 18 Porrò ſex calami egrediebantur è lateribus ejus : tres calami candelabri è latere ejus uno, & tres calami candelabri è latere ejus ſecundo.

שלשה חִלְתָא כַלִּידִין מְשַׁקְּעִין בְּצִיוּרֵיהוֹן בְּקַנְיָא חַד חֻוור וְשׁוֹשַׁן וְתִלְתָא כַלִּידִין 19
מְשַׁקְּעִין בְּצִיוּרֵיהוֹן בְּקַנְיָא חַד חֻוור וְשׁוֹשַׁן הֵיכְדֵין לְשִׁיתָא קְנִין דְּנַפְקִין מִן מְנָרְתָא:
ובמנרתא ובְמְנָרְתָא אַרְבְּעָא כַלִּידִין מְשַׁקְּעִין בְּצִיוּרֵיהוֹן חִיזוֹרָהָא וְשׁוֹשַׁנְתָא: 20
וכפתר וְחִיזוֹר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנֵּיהּ וְחִיזוֹר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנֵּיהּ וְחִיזוֹר 21
תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנֵּיהּ לְשִׁיתָא קְנִין דְּנַפְקִין מִנֵּיהּ: כפתריהם חִיזוֹרֵיהוֹן
וקניהון מִנֵּיהּ הֲווֹ כּוּלֵּהּ נְגִידָא חֲדָא דְּדָהַב דְּכִי: ויעש וַעֲבַד יַת בּוּצִינָתָא 22
שַׁבְעָא וּמַלְקְטַיְהָא וּמַחְתְּיָתְהָא דְּדָהַב דְּכִי: ככר קַנְטִינַר דְּדָהַב דְּכִי עֲבַד יָתָהּ
וְיַת כָּל מָנְתָא: ויעש וַעֲבַד יַת מַדְבְּחָא דְקָטֹרֶת בּוּסְמָיָא מִן קִיסֵי שִׁטָּא אַמְתָא
אוֹרְכֵיהּ וְאַמְתָא פּוּתְיֵיהּ מְרַבַּע וְתַרְתֵּין אַמִּין רוּמֵיהּ מִנֵּיהּ הֲווֹן קַרְנוֹי וְקִיפִין:
ויצף וַחֲפָא יָתֵיהּ דְּהַב דְּכִי יַת אִינְרֵיהּ וְיַת כּוֹתְלוֹי חֻוור וְיַת קַרְנוֹי וְעָבַד
לֵיהּ דִּיר דְּדָהַב חֻוור חֻוור: ושתי וְתַרְתֵּין עִזְקִן דְּדָהַב עְבַד לֵיהּ מִלְרַע לְדִירֵיהּ
עַל תְּרֵין וְיוֵיתֵיהּ עַל תְּרֵין סִיטְרוֹי לְאַתְרָא לַאֲרֵיחָיָא לְמִטוֹל יָתֵיהּ בְּהוֹן: ויעש
וַעֲבַד יַת אֲרֵיחָיָא דְקִיסֵי שִׁטָּא וְחַפָּא יַתְהוֹן דְּדָהַב: ויעש וַעֲבַד יַת מִשְׁחָא
דְּרְבוּתָא קוּדְשָׁא וְיַת קְטוֹרֶת בּוּסְמָיָא דְּכִי שׁבַד בּוּסְמָנוּ:

לח

ויעש וַעֲבַד יַת מַדְבְּחָא דְעָלְתָא דְקִיסֵי שִׁטָּא חֲמֵשׁ אַמִּין אוֹרְכֵיהּ וַחֲמֵשׁ אַמִּין 1
פּוּתְיֵיהּ מְרַבַּע וּתְלַת אַמִּין רוּמֵיהּ: ויעש קרנותיו וַעֲבַד קַרְנוֹי עַל אַרְבַּע 2
זְוָיָתֵיהּ מִנֵּיהּ הֲווֹ קַרְנוֹי וְקִיפִין לֵעֵיל וַחֲפָא יָתֵיהּ נְחָשָׁא: ויעש וַעֲבַד יַת 3
כָּל מָאנֵי מַדְבְּחָא יַת דּוּדָוותָיָא וְיַת מַגְרוּפֵיתָא וְיַת מַזְרְקָיָא וְיַת מַשְׁלֵיפָיָא
וְיַת מַחְתְּיָתָא לְכָל מָנוֹי עֲבַד נְחָשָׁא: ויעש וַעֲבַד לְמַדְבְּחָא קַנְקַל עוֹבַד מַצְדְּיָתָא 4
דְּנְחָשָׁא תְּחוֹת סוּבְּיֵהּ מִלְרַע עַד פַּלְגֵיהּ מְטוֹל לְקַבְּלָא נוּמְרַיָא וְנֶרְמַיָא דְּנַפְּלִין
מִן מַדְבְּחָא: ויצק וְאַתִּיךְ אַרְבַּע עִזְקִן בְּאַרְבַּע זְוָיָתֵיהּ לְקַנְקַל דְּנְחָשָׁא אַתְרָא 5
לַאֲרֵיחָיָא: ויעש וַעֲבַד יַת אֲרֵיחָיָא דְקִיסֵי שִׁטָּא וְחַפָּא יַתְהוֹן נְחָשָׁא: ויבא 6
וְהַנְעַל יַת אֲרֵיחָיָא בְּעִזְקָתָא עַל סְטַר מַדְבְּחָא לְמִטַּל יָתֵיהּ בְּהוֹן חֲלִיל לוּחַיָן
מְלֵי עַפְרָא עֲבַד יָתֵיהּ:

Tres ſcyphi cælati cum ſuis figuris in calamo uno cum ſphærula & lilio, & tres ſcyphi cælati cum ſuis figuris in calamo uno cum ſphærula & lilio: ſic *erat* in ſex calamis qui egrediebantur ex candelabro. Et in candelabro quatuor calices cælati figuris ſuis cum ſphærulis & liliis ipſorum. Et ſphærula *erat* ſub duobus calamis qui ex ipſo procedebant, & ſphærula ſub duobus calamis qui ex ipſo procedebant, & ſphærula ſub duobus calamis qui ex ipſo procedebant: *ſic erat* in ſex calamis qui exibant ex eo. Sphærulæ eorum & calami eorum ex ipſo fuerunt: totum ductile *maſſa* una auri puri *erat*. Et fecit lucernas ejus ſeptem, & forcipes ejus & vaſa emunctionis ejus ex auro puro. Ex talento auri puri fecit illud & omnia vaſa ejus. Et fecit altare ſuffitus aromatum ex lignis Sittim: cubiti unius *erat* longitudo ejus & cubiti unius latitudo ejus, quadratum erat, & duorum cubitorum altitudo ejus; ex ipſo fuerunt ejus duo cornua erecta. Et operuit ipſum auro puro, tectum ejus, & parietes ejus circùm circa, atque cornua ejus: & fecit illi coronam auream circum circa. Et duos annulos aureos fecit illi deorſum ſub corona ejus, in duobus angulis ejus qui erant in duobus lateribus ejus: ut eſſent locus pro vectibus ad portandum ipſum in eis. Et fecit vectes ex ligno Sittim, & texit eos auro. Fecit & oleum unctionis ſanctæ, & incenſum aromaticum purum opere aromatarii.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29

CAP. XXXVIII.

ET fecit altare holocauſtorum ex lignis Sittim: quinque cubitorum *erat* longitudo ejus, & quinque cubitorum latitudo ejus, quadratum erat, & trium cubitorum altitudo ejus. Et fecit cornua ejus in quatuor angulis ejus, ex eo erant cornua ejus erecta ſurſum: & operuit ipſum ære. Et fecit omnia vaſa altaris, ollas, palas, pelves, fuſcinulas, & pateras: omnia vaſa ejus fecit ex ære. Et fecit altari cribrum opere retis ærei, ſubter ambitum ejus deorſum uſque ad medium ejus, ad recipiendum carbones & oſſa quæ cadunt ex altari. Et fudit quatuor annulos in quatuor lateribus cribri æris, locum pro vectibus. Et fecit vectes ex lignis Sittim, & texit eos ære. Et introduxit vectes per annulos, qui erant ad latus altaris ad portandum ipſum illis: cavum tabulis repletum pulvere fecit ipſum.

1 2 3 4 5 6 7

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* سه جامها بادام نقش كردكان درنيي آن يكه كوي وشكوفهي وسه جامها بادام نقش 19
كردكان درنيي يكه كوي و شكوفهي همچنين بشش آن نيها آن بيرون آيان ازآن چراغپايه.
* ودر چراغپايه چهار جامها بادام نقش كردكان كويهاي و شكوفهاي آن * وكوي فرود دوآن 20 21
نيها ازان وكوي فرود دوآن نيها ازان وكوي فرود دوآن نيها ازان بشش آن نيها آن
بيرون آيان ازان *كويهاي ايشان [ونيهاي ايشان] ازان بودند همهي آن يك كخت يكه طلاي 22
پاك * بكرد مر چراغهاي آن هفت وكلبتينهاي آن ومجمرهاي آن طلاي پاك * بذرهي طلا 23 24
پاك بكرد آنرا و مر همه پيرايهاي آن * بكرد مر مذبح آن دخنه چوبهاي شمشاد كزي درازي او 25
وكزي كشادكي او چهار گوشه ودو كز بالاي او ازو بودند شاخهاي او * بيندايد اويرا طلاي 26
پاك مر بامي او و مر ديوارهاي او گرداگرد و مر شاخهاي او وبكرد باو زره طلا گرداگرد * ودو 27
حلقهاي طلا بكرد باو از فرود بزره او ابر دو پهلوهاي او ابر دو جانبهاي او بخانها بباهوها ببر
داشتن اويرا در ايشان * بكرد مر آن باهوها چوبهاي شمشاد بيندايد ايشانرا طلا * بكرد مر 28 29
روغني آن ماليدن خاص ومر دخنهاي آن بوي ابزارها پاك عملي عطّار.

* فصل سي هشتم *

* بكرد مر مذبح آن علة چوبهاي شمشاد پنج كزها درازي او وپنج كزها كشادكي 1
او چهار گوشه و سه كزها بالاي او * بكرد شاخهاي او ابر چهار كنجهاي او 2
ازو بودند شاخهاي او بيندايد اويرا مس * بكرد مر همه پيرايهاي آن مذبح مر آن 3
ناوها و مر آن كفچها و مر آن طبقها و مر آن چنگالها و مر آن مجمرها همه پيرايهاي
او بكرد مس *بكرد بمذبح غربال عملي دام مس فرود زه بند او از فرود تا نيمهي او 4
* بريخت چهار حلقها درچهار آن كنارها بغربالي آن مس خانها بباهوها * بكرد آن باهوها 5
چوبهاي شمشاد بيندايد ايشانرا مس * بياورد مر آن باهوها درحلقها ابر پهلوهاي آن مذبح 6 7
ببرداشتن اويرا در ايشان مجوّف تختها بكرد اويرا.

CAP. XXXVIII.

FEcit quoque *altare holocauſti* ex *lignis buxinis*: *quinque cubitorum longitudo ejus*, & *quinque cubitorum latitudo ejus*, quadrangulare: & *trium cubitorum altitudo ejus*. Et *fecit cornua ejus in quatuor angulis ejus*: ex eodem *erant cornua ejus*: *obduxitque illud ære*. Fecit quoque *omnia inſtrumenta altaris*, *lebetes*, & *ſpathas*, & *ſcutellas*, & *fuſcinulas*, & *thuribula*: *omnia inſtrumenta ejus fecit ærea*. Fecit item *altari cribrum*, *opere retis*, *æneum ſub collari ejus deorſum uſque ad medium ejus*. *Fuditque quatuor annulos in quatuor extremitatibus pro cribro æneo*, in *loca baculis*. Et *fecit baculos ex lignis buxinis*, *quos obduxit ære*. *Introduxitque baculos in annulos per latera altaris ad portandum illud eis*: *concavum aſſeribus fecit illud*.

1 2 3 4 5 6 7

ויעש עֲבַד יַת כִּיוֹרָא דִּנְחָשָׁא וְיַת 8
בְּסִיסֵיהּ דִּנְחָשָׁא מִן אַסְפַּקְלִירֵי נְחָשָׁא
נְשַׁיָּא צְנִיעוּתָא וּבְעִידָן דְּאַתַיִן לְצַלָּאָה
בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא הֲוָאן קַיְימִין עַל קָרְבָּן
אַרְמוּתְהוֹן וּמְשַׁבְּחָן וּמוֹדָן וְתַיְיבִין לְגַבְרֵיהוֹן וְיָלְדָן בְּנִין צַדִּיקִין בְּזִמַן דְּמִידְכָּן מִן
סוֹאֲבוּת דִּימְהוֹן : ויעש וַעֲבַד יַת דָּרְתָּא לִרוּחַ עִיבַר דָּרוֹמָא וִילַוֵי דְּרְתָּא דְּבוּץ 9
שְׁזִיר מְאָה אַמִּין: עמודיהם עַמּוּדֵיהוֹן עֲשָׂרִין וְחוֹמְרֵיהוֹן עֲשָׂרִין דִּנְחָשָׁא וָוֵי עַמּוּדַיָּא 10
וְכִיבּוּשֵׁיהוֹן דִּכְסַף : ולפאת וּלְרוּחַ צְפוֹנָא מְאָה אַמִּין עַמּוּדֵיהוֹן עֲשָׂרִין וְחוֹמְרֵיהוֹן 11
עֲשָׂרִין דִּנְחָשָׁא וָוֵי עַמּוּדַיָּא וְכִיבּוּשֵׁיהוֹן דִּכְסַף : לפאת ים וּלְרוּחַ מַעַרְבָּא וִילַוֵן 12
חֲמִשִּׁין אַמִּין עַמּוּדֵיהוֹן עֲשָׂרָא וְחוֹמְרֵיהוֹן עֲשָׂרָא וָוֵי עַמּוּדַיָּא וְכִיבּוּשֵׁיהוֹן דִּכְסַף :
ולפאת קדמה וּלְרוּחַ קִידוּמָא מַדִּינְחָא חֲמִשִּׁין אַמִּין: קלעים וִילַוֵן חֲמִשְׁרֵי אַמִּין 13 14
לְעֵיבְרָא עַמּוּדֵיהוֹן תְּלָתָא וְחוֹמְרֵיהוֹן תְּלָתָא : ולכתף וּלְעֵבְרָא תִנְיָנָא מִכָּא וּמִכָּא 15
לִתְרַע דְּרְתָּא וִילַוֵן חֲמִשְׁרֵי אַמִּין עַמּוּדֵיהוֹן תְּלָתָא וְחוֹמְרֵיהוֹן תְּלָתָא : כל קלעי 16
כָּל וִילַוֵי דְּרְתָּא חֲוַר חֲוַר דְּבוּץ שְׁזִיר : והאדנים וְחוֹמְרַיָּא לְעַמּוּדַיָּא דִּנְחָשָׁא וָוֵי 17
עַמּוּדַיָּא וְכִיבּוּשֵׁיהוֹן דִּכְסַף וְחִיפּוּי רֵישֵׁיהוֹן דִּכְסַף וְהִינּוּן מְכַבְּשִׁין דִּכְסַף הֵיכְדֵין הֲוֹו
מְתַעְבְּדִין כָּל עַמּוּדֵי דְּרְתָּא : וסתך וּפַרְסָא דִּתְרַע דְּרְתָּא עוֹבַד צְיוּר מַחְטָא דִּתְיכְלָא 18
וְאַרְגְּוָנָא וְצִבְעָא וְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר וְעֶשְׂרִין אַמִּין אוֹרְכָא וְרוּמֵיהּ כְּפוּתְיָה חֲמֵשׁ אַמִּין
כָּל קְבִיל וִילַוֵי דְּרְתָּא : ועמודיהם וְעַמּוּדֵיהוֹן אַרְבָּעָא וְחוֹמְרֵיהוֹן אַרְבָּעָא דִּנְחָשָׁא 19
וָוֵיהוֹן דִּכְסַף וְחִיפּוּי רֵישֵׁיהוֹן וְכִיבּוּשֵׁיהוֹן דִּכְסַף : וכל היתדות וְכָל מְתַחְיָא לְמַשְׁכְּנָא 20
וּלְדָרְתָּא חֲוַר חֲוַר דִּנְחָשָׁא : ס ס ס ס

אלה פְּקוּדֵי אִלֵּין מְנְיָנֵי מַתְקָלַוָן וּסְכוּמֵהוֹן דְּמַשְׁכְּנָא דְּסַהֲדוּתָא דְּאִתְמְנִיוּ עַל 21
פּוּם מֵימְרָא דְּמֹשֶׁה בְּרַם פּוּלְחַן לֵיוָאֵי הֲוַת בִּידָא דְּאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כָּהֲנָא : ובצלאל
וּבְצַלְאֵל בַּר אוּרִי בַר חוּר לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה עֲבַד יַת כָּל דְּפַקֵּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה : ואתו 22
וְעִמֵּיהּ אָהֳלִיאָב בַּר אֲחִיסָמָךְ לְשִׁבְטָא דְּדָן נַגָּר וְאוֹמָן וְצַיָּיר בִּתְיכְלָא וּבְאַרְגְּוָנָא 23
וּבְצִבְעָא וְהוֹרִי וּבְבוּצָא : כל כָּל דַּהֲבָא דְּאִתְעֲבִיד לְעִיבּוּדָא בְּכָל עִיבִּידַת קוּדְשָׁא 24
וַהֲוָה סְכוּם דְּהַב אֲרְמוּתָא עֶשְׂרִין וְתֵשַׁע קִנְטָרִין וּשְׁבַע מְאָה וְתַלְתִין סְלְעִין בְּסֶלַע
קוּדְשָׁא דֵּין הוּא דְּהַב אֲרְמוּתָא דַּאֲרִימוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל נְבַר דְּאִתְרְעֵי לְבֵיהּ
לַאֲפָרְשָׁא : וכסף וְכַסְפָּא מְנְיָנֵי דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דְּיָהְבוּ בְּזִמַן דְּמָמַנּוֹן מֹשֶׁה גְּבַר פּוּרְקָן 25
נַפְשֵׁיהּ מְאָה קִינְטָרִין וְאַלְפָּא וּשְׁבַע מְאָה וְשׁוּבְעִין וַחֲמֵשׁ סְלְעִין בְּסֶלַע קוּדְשָׁא :

ירושלמי 8 וַעֲבַד יַת כִּיוֹרָא דִּנְחָשָׁא
וְיַרְכֵּהּ בְּסִיסֵיהּ דִּנְחָשׁ בְּחִוּן נְשַׁיָּא
צְנִיעָתָא דַּהֲווֹן צַנְיְעָן בִּתְרַע מַשְׁכַּן וְמָנָא :

Et fecit conchan æream, & baſim 8
ejus æream, ex ſpeculis æreis mu-
lierum verecundarum: quo autem
tempore veniebant ad orandum in
porta tabernaculi conventus, ſta-
bant juxta oblationem elevationis
ſuæ, & laudabant & confitebantur; dein revertebantur ad viros ſuos,
& pariebant filios juſtos, quo tempore purgatæ erant à ſordibus ſan-
guinis ſui. Et fecit atrium: verſus plagam lateris meridionalis aulæa 9
atrii ex byſſo retorta centum cubitorum *erant*. Columnæ earum vi- 10
ginti, & baſes earum viginti æneæ *erant*: uncini columnarum & cin-
cturæ earum ex argento. In plaga ſeptentrionali *cortinæ* centum cu- 11
bitorum, columnæ earum viginti, & baſes earum viginti ex ære: un-
cini columnarum & cincturæ earum ex argento. Et ad plagam occi- 12
dentalem aulæa quinquaginta cubitorum, columnæ eorum decem, &
baſes earum decem: unciai columnarum & cincturæ earum ex argen-
to. Et ad plagam orientalem quinquaginta cubiti. Aulæa quindecim 13
cubitorum *erant* in uno latere, columnæ eorum tres, & baſes earum tres. 14
Et in latere altero hinc & hinc juxta oſtium atrii aulæa quindecim 15
cubitorum *erant*, columnæ eorum tres, & baſes earum tres. Omnia 16
aulæa atrii per circuitum *erant* ex byſſo retorta. Et baſes columna- 17
rum æreæ, uncini columnarum & cincturæ earum ex argento, operi-
mentum quoque capitum earum erat argenteum: & cingebantur cir-
culis argenteis; ſimiliter factæ erant omnes columnæ atrii. Velum 18
verò portæ atrii erat factum opere polymito, ex hyacintho, purpura,
cocco, & byſſo retorta: & viginti cubitorum longitudo *ejus erat*, &
altitudo ejus ſicut & latitudo quinque cubitorum, è regione aulæo-
rum atrii. Columnæ eorum quatuor, & baſes earum quatuor *ex* ære: 19
uncini eorum argentei & operimentum capitum earum & cincturæ
earum ex argento. Et omnes clavi tabernaculi & atrii circum circa 20
ex ære erant. SECT. XXIII.

HÆc eſt ſumma, pondera & numerus rerum tabernaculi teſtimonii, quæ 21
numeratæ fuerũt juxta os ſermonis Moſis: verùm miniſteriũ Levitarum
erat per manus Ithamar filii Aaronis ſacerdotis. Et Beſaleel filius Uri filii 22
Hur de tribu Juda fecit quicquid præcepit Dominus Moſi. Et cum 23
eo Aholiab filius Achiſamak de tribu Dan, faber lignarius, & artifex,
& acupictor in hyacintho, purpura, cocco, & byſſo. Omne aurum 24
quod in opus inſumptum eſt pro omni opere ſanctuarii, & fuit ſum-
ma auri elevationis viginti novem talenta, & ſeptingenti triginta ſi-
cli ſecundum ſiclum ſanctuarii: hoc eſt aurum elevationis, quod le-
vârunt filii Iſrael, omnis vir cujus cor voluntarium fuit pro ſeparatione.
Argentum verò numeratorum filiorum Iſrael, quod dederunt quo tem- 25
pore numeravit eos Moſes, quiſque redemptionem animæ ſuæ, centum
talenta, & mille ſeptingentos & ſeptuaginta quinque ſiclos, juxta ſi-
clos ſanctuarii.

Hieroſ. 8. *Et fecit concham æream & baſim ejus æream, de ſpeculis mulierum modeſtarum, quæ erant modeſtæ in porta tabernaculi conventus.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بكرد مر آن ابريق مس ومر طشت اومس درنمايشي آن آينها آنچه آينه كرفتند درگاهي خيمهي 8
وعده *بكرد مر آن سرا بكنجي جنوب پردهاي آن سرا كتاني تافته صد درگز* ستونهاي ايشان 9 10
بيست وبون ستونهاي ايشان بيست مس وسر ستونهاي آن ستونها وميان بندهاي ايشان نقره *وبكنج 11
شمالي صد درگز ستونهاي ايشان بيست وبون ستونهاي ايشان بيست مس و سر ستونهاي آن ستونها
وميان بندهاي ايشان نقره * وبكنج مغرب پردها پنجاه درگز ستونهاي ايشان ده وبون ستونهاي 12
ايشان ده وسر ستونهاي آن ستونها و ميان بندهاي ايشان نقره * وبكنج مشرق پنجاه گز * پردها 13 14
پانزده گز بآن كتف ستونهاي ايشان سه وبون ستونهاي ايشان سه * وبكتف آن دويمي ازين وازين 15
بدروازهي آن سرا پردها پانزده گز ستونهاي ايشان سه وبون ستونهاي ايشان سه * همه پردها 16
آن سرا گرداگرد كتاني تافته * وآن بون ستونها بستونها مس و سر ستونهاي آن ستونها وميان 17
بندهاي ايشان نقره و انداوش سرهاي ايشان نقره وايشان ميان بند كردگاني نقره همه ستونهاي آن
سرا * وحجابي دروازهي آن سرا عملي نقّاش كبود وارغوان وقرمزرنگ وكتاني تافته وبيست گز درازي 18
وبالا در كشادگي پنج گزها بمقابلي پردهاي آن سرا * وستونهاي ايشان چهار وبون ستونهاي ايشان 19
چهار مس وسر ستونهاي ايشان نقره و انداوش سرهاي ايشان وميان بندهاي ايشان نقره * وهمه آن 20
ميخها بمسكن وبسرا گرداگرد مس * اينان شمارهاي آن مسكن مسكن آن گواه گرفت آنچه شمرده 21
شد ابر قولي مشه كار كرد آن لويان دردستي ايتمر پسري اهرن آن كهن * وبصلال پسري اوري 22
پسري حور بقبيلهي يهوده بكرد مر همه آنچه بفرمود يهوه مر مشه * و اوازي اواهليباب پسري 23
احيسمك بقبيلهي دن حكّاك واستاد ونقّاش در كبود ودر ارغوان ودرقرمزرنگ ودر كتان *
* همه آن طلا آن كرده شده بكار در همه كار كرد آن خاص بود طلايي آن عرضه بيست 24
ونه بدره و هفت صد وسي مثقال درمثقال آن خاص * ونقرهي شمرده گي آن جماعت 25
صد بدره و هزار و هفت صد وهفتاد وپنج مثقال درمثقالي آن خاص *

Et argentum ex *numeratione congregationis*, erat *centum talenta*, & *mille ſeptingenti ſeptuaginta quinque ſicli in ſiclo ſanctuarii.*

Fecit quoq; *labrum æneum*, & *pe-* 8
vim ejus æneam, *in ſpecie ſpeculo-*
rum quæ acceperant ad *oſtium tento-*
rii conventûs. *Fecit* deniq; *atrium* 9
ad angulum Meridionalem: *cortinæ*
atrii erant ex *byſſo tortâ*, *centum cu-*
bitorum. *Columnæ earum viginti*, & 10
ſtylobatæ earum viginti ex ære: *epi-*
ſtylia autem columnarum, & *cingu-*
la earum ex *argento*. *Et ad angulum* 11
Aquilonarem cortinæ *centum cubi-*
torum: *columnæ earum viginti*, &
ſtylobatæ earum viginti ex *ære*: *epi-*
ſtylia verò columnarum, & *cingula*
earum ex *argento*. *Et ad angulum* 12
Occidentalem cortinæ quinquaginta
cubitorum: *columnæ earum decem*, &
ſtylobatæ earum decem: *epiſtylia au-*
tem columnarum, & *cingula earum*
ex *argento*. *Et ad angulum Orien-* 13
talem cortinæ *quinquaginta cubito-*
rum. *Cortinæ quindecim cubitorum* 14
erant *in* uno *humero*: *columnæ ea-*
rum tres, & *ſtylobatæ earum tres*. *Et* 15
in humero ſecundo hinc & inde ad
portam atrii, *cortinæ quindecim cu-*
bitorum: *columnæ earũ tres*, & *ſtylo-*
batæ earum tres. *Omnes cortinæ a-* 16
trii circumcirca erant ex *byſſo tor-*
ta. *Stylobatæ verò columnarum ex* 17
ære: & *epiſtylia columnarum*, & *cin-*
gula earum ex *argento*: & *incruſtatio*
capitellorum earum ex *argento*:
erant etiam cinctæ argento omnes
columnæ atrii. *Velum autem portæ* 18
atrii opere phrygionis ex *cærulco*, &
purpurâ, & *coccineo*, & *byſſo tor-*
tâ: & *viginti cubitorum* erat *longi-*
tudo ejus, *altitudo verò in latitu-*
dine, *quinque cubitorum juxta cor-*
tinas atrii. *Et columnæ earum qua-* 19
tuor, *ſtylobataque earum quatuor ex*
ære, & *epiſtylia earum ex argento*:
incruſtatio capitellorum earum &
cingula earum ex argento. *Omnes* 20
verò clavi pro tabernaculo & *a-*
trio circumcirca erant ex *ære*. *Iſti* 21
ſunt numeri tabernaculi, *taber-*
naculi teſtimonii quod recenſitũ fuit
juxta ſententiam Moſis: *in ope-*
ram Levitarum, *per manũ Ithamar*
filii Aharon ſacerdotis. *Beſaleel autem* 22
filius Uri, *filii Hur de tribu Jehudah*
fecit omne quod præceperat Dũs ipſi
Moſi: *Et cum eo Aholiab filius* 23
Ahiſamach de tribu Dan, *ſculptor* &
artifex & *phrygio in cærulco*, *et pur-*
purâ, & *coccineo*, & *byſſo*. *Univer-* 24
ſum aurum elaboratũ pro opere, *pro*
toto (*ſcil. opificio ſanctuarii fuit*) *au-*
rum oblationis) *novem* & *viginti ta-*
lentorum, & *ſeptingentorum ac tri-*
ginta ſiclorum, *in ſiclo ſanctuarii*.
Et argentum ex *numeratione congregationis*, erat *centum talenta*, & *mille ſeptingenti ſeptuaginta quinque ſicli in ſiclo ſanctuarii*. 25

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

בקע דְּרַכְמוֹנָא לְגֻלְגַּלְתָּא פַּלְגוּת סְלָע בְּסֶלַע קוּדְשָׁא לְכָל מַאן דְּעָבַר עַל מְנְיָנָא מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא לְשִׁית מְאָה וְתְלָתָא אַלְפִין וְחַמֵּשׁ מְאָה וְחַמְשִׁין : וְהֲוָאָה מְאָה קַנְטִינְרִין דְּכַסְפָּא לַאֲתָבָא יַת חוּמְרֵי קוּדְשָׁא וְיַת חוּמְרֵי פַּרְנוּדָא מְאָה קַנְטִינְרִין לְמֶהֱוֵי מְאָה סַמְכִין לְמְאָה קַנְטִינְרִין קַנְטִינָר לְחוּמְרָא : וְאֶת הָאֶלֶף וְיַת אַלְפָּא וּשְׁבַע מְאָה וְשַׁבְעִין וְחַמֵּשׁ סְלָעִין עֲבַד עִוִּין לְעַמּוּדַיָּא וַחֲפָא רֵישֵׁיהוֹן וּכְבַשׁ יַתְהוֹן : וּנְחֻשְׁתָּא דְּאַרְמוּתָא שַׁבְעִין קַנְטִירִין וְתְרִין אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה סְלָעִין : וְעָבַד בָּהּ יַת חוּמְרֵי תְּרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיַת מַדְבְּחָא דְּנְחָשְׁא וְיַת קַנְקְלֵי דְּנְחָשְׁא דִּילֵיהּ וְיַת כָּל מָאנֵי מַדְבְּחָא : וְאֶת וְיַת חוּמְרֵי דְּרְתָא חֲזוֹר חֲזוֹר וְיַת חוּמְרֵיהוֹן תְּרַע דְּרְתָא וְיַת כָּל מַתְחֵי מַשְׁכְּנָא וְיַת כָּל מַתְחֵי דְּרְתָא חֲזוֹר חֲזוֹר :

לט

וּמִן הִתְכְּלַת וּמִן תְּכֵלְתָּא וְאַרְגְּוָנָא וְצִבְעָא וְהוֹרִי עֲבָדוּ לְבוּשֵׁי שְׁמוּשָׁא לְשַׁמָּשָׁא בְּקוּדְשָׁא וְעָבְדוּ יַת לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא דִּי לְאַהֲרֹן כְּמָה דְּפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה : וְיַעַשׂ אֶת הָאֵפֹד וְעָבַד יַת אֶפּוֹדָא דְּדַהֲבָא תְּכֵלְתָּא וְאַרְגְּוָנָא וְצִבְעָא וְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר : וּרְקָעוּ וְרַדִּידוּ יַת טַסֵּי דְּדַהֲבָא וְקַטָּעוּ יַתְהוֹן שְׁזָרִין לְמֶעְבַּד בְּנוֹ תְּכֵלְתָּא וְאַרְגְּוָנָא וּבְנוֹ צִבְעָא וְהוֹרִי וּבְנוֹ בוּצָא עוֹבַד אוּמָן : כְּתֵפֹת מַחְפִּין עָבְדוּ לֵיהּ מְלַפְּפָן עַל תְּרֵין צִיטְרוֹי יְתַלְפָּף : וְחֵשֶׁב וְהֶמְיָן מִיכּוּסֵיהּ דְּעָלוֹי מִנֵּיהּ הוּא הַיְנוּ כְּעוּבְדוֹי דַּהֲבָא תְּכֵלְתָּא וְאַרְגְּוָנָא וְצִבְעָא וְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה : וְיַעַשׂ אֶת אַבְנֵי וְעָבְדוּ יַת מַרְגַּלְוָון דְּבוּרְלַת חֲלָא מְשַׁקְּעִין מַרְמָצָן גְּלִיפֵי פִּתְחֵי חָקִיק מִפָּרֵשׁ עַל שְׁמָהָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : וְיָשֵׂם וְשַׁוִּי יַתְהוֹן עַל כַּתְפֵי אֵפוֹדָא אַבְנֵי דּוּכְרָנָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה : וְיַעַשׂ וְעָבַד יַת חוֹשְׁנָא עוֹבַד אוּמָן הֵי כְּעוּבַד אֵפוֹדָא דְּדַהֲבָא תְּכֵלְתָּא וְאַרְגְּוָנָא וְצִבְעָא וְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר : רְבוּעַ מְרַבַּע הֲוָה עִיף עָבְדוּ יַת חוֹשְׁנָא 9
זְרְתָא אוֹרְכֵיהּ וְזַרְתָּא פּוּתֵיהּ עִיף : וִימַלְאוּ וְאַשְׁלִימוּ בֵּיהּ אַרְבְּעָא סִדְרִין 10
סַרְנַלְיָן טָבָן כָּל קֳבֵל אַרְבַּעַת טְרִינוּנִין דַּעֲלְמָא סִדְרָא קַמָּיְתָא סְמוֹקְתָּא יְרוֹקְתָּא וּבְרַקְתָּא סִדְרָא חַד וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק וּמְפָרֵשׁ שְׁמָהָת חֲלַת שִׁבְטַיָּא רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי :

ירושלמי 9 פִּשֵּׁךְ אוֹרְכֵיהּ וּפִשֵּׁךְ פּוּתֵיהּ כְּפִיל :

Drachma pro unoquoque capite, hoc eſt dimidium ſicli juxta ſiclum 26
ſanctuarii: pro unoquoque qui tranſibat in humerum, à filio viginti
annorum & ſupra, pro ſexcentis & tribus millibus & quingentis & quin-
quaginta. Et fuerunt centum talenta argenti, ex quo conflatæ ſunt 27
baſes ſanctuarii & baſes veli: centum baſes è regione talentorum,
talentum pro baſe. Mille verò ſeptingentos ſeptuaginta quinque ſi- 28
clos fecit uncinos columnis, & operuit capita earum, & fecit cinctu-
ras earum. Aes verò elevationis *fuit* ſeptuaginta talenta, & bis mil- 29
le & quadringenti ſicli. Et fecit ex eo baſes portæ tabernaculi 30
fœderis, & altare æneum, & cribrum æneum ejus, & omnia vaſa al-
taris. Et baſes atrii per circuitum, & baſes portæ atrii, & omnes 31
clavos tabernaculi, & omnes clavos atrii circum circa.

CAP. XXXIX.

ET ex hyacintho, purpura & cocco fecerunt veſtes miniſterii, ad 1
miniſtrandum in ſanctuario: & fecerunt veſtes ſanctas Aaronis ſacer-
dotis quemadmodum præceperat Dominus Moſi. Et fecit Ephod ex 2
auro, hyacintho, purpura, cocco, & byſſo retorta. Et diduxerunt bra- 3
cteas aureas, & abſciderunt illis fila, ut intertexerent hyacintho, pur-
purâ, cocco, & byſſo, opere artificis. Humeros fecerunt ei con- 4
junctos: in duobus lateribus ejus conjungebantur. Et baltheus or- 5
natus ejus, qui ſuper eo, ex ipſo erat, juxta opus ejus, *ex* auro, hy-
acintho, purpura, cocco, & byſſo retorta: quemadmodum præce-
perat Dominus Moſi. Et fecerunt gemmas onychinas immiſſas & 6
incluſas, ſculptas ſcripturâ inſculpturâ & clarâ juxta nomina filiorum
Iſrael. Et poſuit eas ſuper humeros Ephodi, *ut eſſent* lapides me- 7
moriales pro filiis Iſrael: quemadmodum præceperat Dominus Moſi.
Et fecit pectorale opere artificis, juxta opus Ephodi, ex auro, hy- 8
acintho, purpura, cocco, & byſſo retorta. Quadratum erat, dupli- 9
catum fecerunt pectorale: palmi
unius erat longitudo ejus, & pal-
mi latitudo ejus, quadratum *erat*.
Et repleverunt ipſum quatuor or- 10
dinibus gemmarum pretioſarum,
è regione quatuor angulorum mundi. Ordo prior; Rubinus, Topa-
zius, & Carbunculus, ordo unus: & in illis inſculptum *erat* &
expreſſum nomen trium tribuum, Ruben, Simeon, & Levi.

Hieroſ. 9. *Palmi longitudo ejus & palmi latitudo ejus, duplicatum erat.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* نيم مثقال بسرمره نيمهي آن مثقال در مثقال آن خاص بهمه آن كذرا ابر آن شمردكان از 26
قدري بيست سال وبالا بشش صد هزار وسه هزار وپانصد وپنجاه *بود صد بدرهي آن نقره 27
بريختن مر بون ستونهاي آن خاص ومر بون ستونهاي آن پرده صد آن بون ستونها بصد آن
بدره بدرهي ببون ستون *ومر آن هزار وهفت صد وهفتاد پنج بكرد سر ستونها بستونها 28
وبيندايد سرهاي ايشان وميان بند كرد ايشانرا *ومس آن عرضه هفتاد بدره ودو هزار وچهار 29
صد مثقال *بكرد در آن مر بون ستونهاي درگهي خيمهي وعده ومر مذبحي آن مس ومر
غربالي آن مس آنچه باو ومر همه پيرايهاي آن مذبح *ومر بون ستونهاي آن سرا گردا گرد ومر بون 31
ستونهاي دروازهي آن سرا ومر همه ميخهاي آن مسكن ومر همه ميخهاي آن سرا گردا گرد.

.فصل سي نهم. *واز آن كبود وآن ارغوان وقرمز رنگ بكردند جامهاي خدمتي 1
بخدمت كردن در خاص وبكردند مر جامهاي آن خاص آنچه باهرن چون آنچه بفرمود يي مر مشه.
بكرد مر آن بروان طلا كبود وارغوان وقرمز رنگ وكتاني تافته *تنك كردند مر دامهاي آن 2 3
طلا وببريد رشتها بكردن در ميان آن كبود ودر ميان آن ارغوان ودر ميان آن قرمز رنگ ودر
ميان آن كتان عملي اوستاد *كتفها بكردند باو پيوسته باشان ابر دو كنارهاي او پيوسته شد. 4
*وبند بروان او آنچه ابر او ازو او چون عملي او طلايي كبود وارغوان وقرمز رنگ وكتاني تافته 5
چون آنچه بفرمود يي مر مشه *بكردند مر سنگهاي آن شهم گرد گرفتگان زر كوفتهاي طلا 6
كندگان كندگيهاي مهر ابر نامهاي پسراني يسرال *بنهاد ايشانرا ابر كتفهاي آن بروان 7
سنگهاي ياد كرد بپسراني يسرال چون آنچه فرمود يي مر مشه *بكرد مر آن دوشوان عملي استاد 8
چون عملي بروان طلا كبود وارغوان وقرمز رنگ وكتاني تافته *چهار گوشه بود دولاي 9
بكردند مر آن دوشوان بلسگي درازي او وبلسگي كشادگي او دولاي *در نشاندند 10
درو چهار ردهاي سنگ ردهي ادم فطده وبرقت آن ردهي آن يكه.

Dimidii ſicli in capitum computatione, ſcil. dimidium ſicli in ſiclo ſanctuarii pro omni tranſeunte ad numeratos, à viginti annorum & ſuprà, in ſexcentis millibus & tribus millibus, & quingentis & quinquaginta. 26
Fuerúntque centum talenta argenti ad ſuadendos ſtylobatas ſanctuarii, & ſtylobatas velî: centum ſtylobatas ex centum talentis, talentum pro ſtylobata. Et ex mille ſeptingentis ſeptuaginta quinque ſiclis fecit epiſtylia columnis, & incruſtavit capitella earũ, & cinxit eas. Æs autem oblationis fuit ſeptuaginta talentorum & duorum millium, & quadringentorum ſiclorum. Et fecit ex eo ſtylobatas oſtii tentorii conventûs, & altare æreum, & cribrum æreum quod erat ei, omniáque inſtrumenta altaris: Et ſtylobatas atrii circumcirca, & ſtylobatas portæ atrii, omnes prætereà clavos tabernaculi, omnéſque clavos atrii circumcirca. 27 28 29 30 31

CAP. XXXIX.

EX cæruleo autem, & purpurâ, & coccineo fecerunt veſtes miniſterii ad miniſtrandum in ſanctuario: fecerunt item veſtes ſanctitatis quæ erant Aharonis, quemadmodum præcepit Dominus ipſi *Moſheh. Fecit & pectorale ex auro, cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byſſo tortâ. Extenuaverúntque reticula aurea, incidítque fila ad intexendum in medio cærulei, & in medio purpuræ, & in medio coccinei, & in medio byſſi, opere artificis. Humeros fecerunt ei conjunctos exiſtentes, in duabus oris ejus conjungebatur. Et cingulũ pectoralis ejus quod ſuper illud, ex eodem erat juxta opus ejus, ex auro, cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byſſo tortâ, quemadmodum præceperat Dominus* ipſi *Moſheh. Et aptaverunt lapides onychinos compreheníos impactos auro, ſculptos ſculpturis ſigilli ſecundùm nomina filiorũ Iſrael. Poſúitq; illos in humeris pectoralis, lapides recordationis filiis Iſrael, quemadmodũ præceperat Dñs* ipſi *Moſheh. Fecit quoq; humerale opere artificis, ſecundùm opus pectoralis, ex auro, cæruleo, & purpurâ, & coccineo, & byſſo tortâ. Quadrangulare erat, duplicatum fecerunt humerale: ſpithama longitudo ejus, & ſpithama latitudo ejus: duplicatum. Et inſeruerunt in eo quatuor ordines lapidum: ordo talis erat; Rubinus, ſmaragdus, & chryſolithus, ordo unus.* 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

והשור וְשׁוֹם סַרְדָא חְנַיְנָא אִיזְמוּרַד וְסַפִּירִינוּן וְכַרְכּוֹדִין וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ 11
שְׁמָהָת תְּלַת שִׁבְטַיָּא יְהוּדָה דָן וְנַפְתָּלִי : וְהַשׁוּר הַשְׁלִישׁ וְשׁוֹם סַרְדָא הְלִיתָא 12
קַנְכְּרִין וְשַׁרְקִין וְעֵין עַיְנָל וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָהָת תְּלַת שִׁבְטַיָּא גָּד אָשֵׁר
וְיִשָּׂשכָר : וְהַשׁוּר וְשׁוֹם סַרְדָא רְבִיעָאָה כְּרוֹם יַסְפֶּא וּבְרִילַת חַלְאָ וּמַרְגְּנִית 13
אַפַּנְטוּרִין וַעֲלֵיהוֹן חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָהָת תְּלַת שִׁבְטַיָּא זְבוּלֵן יוֹסֵף וּבִנְיָמִין
מְשַׁקָּעִין מַרְמָצָן בְּדַהַב בְּאַשְׁלָמוּתְהוֹן : וְהָאבְנִים וּמַרְגְּלִיתָא עַל שְׁמָהָת בְּנֵי 14
יִשְׂרָאֵל תְּרֵיסָרֵי עַל שְׁמָהָתְהֵין כְּתַב גְּלִיף חָקִיק וּמְפָרַשׁ הֵי כְּגְלוּף דְּעִיזְקָא גְּבַר
מַרְגְּלִיּוֹתֵיהּ עַל שְׁמֵיהּ לְתְרֵיסַר שִׁבְטַיָּא : וְעָשׂוּ עַל חוּשְׁנָא שַׁלְשְׁלָן מְתַחְמָן 15
עוֹבַד קְלִיעָא דְּדַהַב דְּכִי : וְעָשׂוּ שְׁתֵּי וְעָבְדוּ תַּרְתֵּין מַרְמָצָן דְּדַהַב וְתַרְתֵּין עִזְקָן 16
דְּדַהַב וְיָהְבוּ יַת תַּרְתֵּין עִזְקָתָא עַל תְּרֵין צִיטְרֵי חוּשְׁנָא : וְיִתְּנוּ וְיָהְבוּ תַּרְתֵּין 17
קְלִיעַן דְּדַהַב עַל תַּרְתֵּין עִזְקָתָא עַל צִיטְרֵי חוּשְׁנָא : וְאֵת שְׁתֵּי יַת תַּרְתֵּין קְלִיעַן 18
דְּמַסְדְּרָן עַל תְּרֵין צִיטְרוֹי יְהָבוּ עַל תַּרְתֵּין מַרְמְצָתָא וְיָהְבוּנוּן עַל כְּתְפֵי אֵפוֹדָא כְּל
קֳבֵל אַנְפּוֹי : וְעָשׂוּ וְעָבְדוּ תַּרְתֵּין עִזְקָן דְּדַהַב וְשַׁוִּיאוּ עַל תַּרְתֵּין צִיטְרֵי חוּשְׁנָא 19
עַל שִׁפְתֵיהּ דִּלְעֵבְרָא דְּאֵפוֹדָא לְגַיו : וְעָשׂוּ וְעָבְדוּ תַּרְתֵּין עִזְקָן דְּדַהַב וְסַדְּרוּנוּן 20
עַל תְּרֵין כְּתְפֵי אֵפוֹדָא מִלְּרַע מִלְקֳבֵל אַנְפּוֹי כְּל קֳבֵיל בֵּירַת לוּפֵי מֵעִילוֹי לְהֵמְיַן
אֵפוֹדָא : וְיַרְכְּסוּ וְשַׁכְּיסוּ יַת חוּשְׁנָא מֵעִזְקָתָא לְעִזְקַת אֵפוֹדָא בְּשִׁזּוֹר תְּכֵלְתָּא 21
לְמֵהֱוֵי אְדִיק עַל הֵמְיַן אֵפוֹדָא וְלָא יִתְפְּרַק חוּשְׁנָא מֵעִילוֹי אֵפוֹדָא הֵיכְמָא דְּפַקִּיד
יְיָ יַת מֹשֶׁה : וְיָעַשׂ וַעֲבַד יַת מְנָטַר מְעִילָא עוֹבַד גַּרְדִי שִׁזּוֹר תְּכֵלְתָּא : 22
וּפִי הַמְּעִיל וּפוֹם מְנָטַר מְעִילָא כָּפִיל בְּמִיצְעֵיהּ הֵי כְּפוֹם שִׁרְיָא תּוֹרָא בְּשִׁפְתֵיהּ 23
סָבִיב לְפוּמֵיהּ חֲזוֹר חֲזוֹר מְטוּל דְּלָא יִתְבַּזַּע : וְיָעשׂוּ עַל שׁוּלֵי וַעֲבָדוּ עַל שִׁפּוֹלֵי מְנָטַר 24
מְעִילָא רוּמָנִין דְּתְכֵלְתָּא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע וְהוֹרִי שְׁזִיר : וְיָעשׂוּ וְעָבְדוּ חִיווֹרִין דְּדַהַב 25
וְיָהְבוּ יַת חִיווֹרַיָּא בְּמִצְיעוֹת רוּמָנַיָּא עַל שִׁפּוֹלֵי מְנָטַר מְעִילָא חֲזוֹר חֲזוֹר בְּמִצְיעוֹת
רוּמָנַיָּא : פְּעָמן חֲזוֹרָא וְרוּמָנָא חִיווֹרָא וְרוּמָנָא כּוּלְהוֹן שַׁבְעִין עַל שִׁפּוֹלֵי מְנָטַר 26
מְעִילָא חֲזוֹר חֲזוֹר לְשַׁמְּשָׁא הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה : וְיָעשׂוּ וַעֲבָדוּ יַת כְּתוֹנִין 27
דְּבוּץ עוֹבַד גַּרְדִי לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹי : וְאֵת יַת מַצְנֶפְתָּא דְּבוּצָא וְיַת כּוּבְעַיָּא דְּבוּצָא 28
וְיַת אְוִורְקְסֵי בוּצָא דְּבוּץ שְׁזִיר : וְאֵת הָאבְנֵט וְיַת קְמוֹרָא דְּבוּץ שְׁזִיר וְתְכֵלְתָּא 29
וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע וְהוֹרִי עוֹבַד צִיּוּר הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה :

Et nomen ordinis secundi; Smaragdus, Sapphirus, & Chalcedonius: & in 11
illis insculptum & expressum nomen trium tribuum, Juda, Dan, &
Nephtali. Et nomen ordinis tertii; Lyncurius, Achates, & Amethystus: 12
& in illis insculptum & expressum nomen trium tribuum, Gad, Ascher,
& Isachar. Et nomen ordinis quarti; Chrysolithus, & Beryllus, & 13
Onychinus: & super illos insculpta & expressa nomina trium tribuum,
Zabulon, Joseph, & Binjamin, cælata & inclusa in auro in perfectioni-
bus suis. Porro gemmæ illæ erant juxta nomina filiorum Israel duode- 14
cim, juxta nomina eorum scripturâ sculptâ exaratâ & expressâ, juxta
signaturam annuli, gemma cujusque de nomine ejus per duodecim
tribus. Et fecerunt in pectorali catenas breves opere intricato, ex auro 15
puro. Fecerunt præterea duas fibulas aureas, & duos annulos aureos: 16
& posuerunt duos annulos in duobus lateribus pectoralis. Dederuntque 17
duas catenas aureas in duos annulos ad latera pectoralis. Atque duas 18
catenas, quæ ordinatæ erant in duobus lateribus ejus, dederunt in duas
palas: & posuerunt eas in humeris Ephod, in parte anteriore ejus.
Fecerunt insuper duos annulos aureos quos posuerunt in duobus lateri- 19
bus pectoralis, in ora ejus quæ erat in superficie Ephod interiore.
Fecerunt insuper duos annulos aureos, quos ordinârunt ad duos hu- 20
meros Ephod deorsum, in parte anteriore è regione loci junctuæ,
supra baltheum Ephod. Et ordinârunt pectorale ab annulis suis ad an- 21
nulos Ephod filo hyacinthino, ut esset adhærens super baltheum Ephod,
& non rumperetur pectorale ab ipso Ephod: quemadmodum præ-
cepit Dominus Mosi. Fecit insuper pallium opere textoris, filo re- 22
torto hyacinthino. Et foramen interulæ duplicatum erat in medio 23
ejus, ad instar foraminis loricæ: fimbria *erat* in labio ejus circulens
os ejus circum circum, ne rumperetur. Fecerunt insuper in inferi- 24
oribus interulæ malogranata, ex hyacintho, purpura, coccino, & byssо
retorta. Fecerunt etiam tintinabula aurea & posuerunt tintinabula 25
in medio malogranatorum, quæ erant in inferioribus interulæ circum
circum, inter malogranata. Tintinabulum & malogranatum, tintinabu- 26
lum & malogranatum, omnia septuaginta, in inferioribus partibus inter-
ulæ per circuitum, ad ministrandum sicut præceperat Dominus Mosi.
Fecerunt insuper tunicas byssinas opere textoris, ipsi Aaroni & 27
filiis ejus. Et tiaram byssinam, & vittas mitrarum linearum, & 28
subligacula linea ex byssо retorta. Baltheos quoque ex byssо re- 29
torta, hyacintho, purpura & coccino, opere figurato: quemadmo-
dum præceperat Dominus Mosi.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

11 * وآن دهمي آن دويمي نفك سفير ويحلم * وآن دهمي آن سيمي لشم شبو واحلمه * وآن
12 13 دهمي آن چهارمي ترشيش شهم ويشفه كرد كرفتكان زر كوفتكان طلا در نشاندن ايشان * وآن
14 سنكها ابر نامهاي پسراني يسرال ايشان دوازده نامهاي ايشان كندكاني مهر مردي ابر نامي او
15 16 بدوازده قبيله * بكردند ابر آن دوشوان سلسلها حدّ نهادكان عملي بافته طلايي پاك * بكردند
دو زر كوفتكان طلا ودو حلقهاي ظلا بدادند مر دو آن حلقها ابر دو كنارهاي آن دوشوان *
17 18 بدادند مر دو آن بافتهاي آن طلا ابر دو آن حلقها ابر كناري آن دوشوان * ومر دو كنارهاي
دو آن بافتها بدادند ابر دو آن زر كوفتها وبدادند ايشانرا ابر كتفهاي آن بروان بمقابلي
19 روي او * بكردند دو حلقهاي طلا بنهادند ابر دو كنارهاي آن دوشوان ابر لبي او آنچه بگذاري
20 آن بروان باندرون * بكردند دو حلقهاي طلا بدادند ايشانرا ابر دو كتفهاي آن بروان از فرود
21 از مقابلي روي او بمقابلي پيوستن جاي او از بالا بيندي آن بروان * در كشيدند مر آن
دوشوان از حلقهاي او بحلقهاي آن بروان در رشتهي كبود ببودن ابر بند آن بروان ونه
22 خيزد آن دوشوان از بالايي آن بروان چون آنچه فرمود ״ مر مشه * بكرد مر زبر پوش آن
23 بروان عملي جولاه همه كبود * ودهاني آن زبر پوش در ميان او چون دهاني جوشن لبي
24 بدهاني او كرداكرد نه دريده شود * بكردند ابر دامنهاي آن زبر پوش انارهاي كبود و ارغوان
25 و قرمز رنك تافته * بكردند زنكهاي طلايي پاك بدادند مر آن زنكها در ميان آن انارها ابر
26 دامنهاي آن زبر پوش كرداكرد در ميان آن انارها * زنك و انار زنك وانار ابر دامنهاي آن زبر
27 پوش كرداكرد بخدمت كردن چون آنچه فرمود ״ مر مشه * بكردند مر آن پيراهنها كتان
28 عملي جولاه باهرن وبپسراني او * و مر آن دستار كتان و مر تركهاي آن طاقيها كتان ومر
29 شلوارهاي آن كتان كتاني تافته * ومر آن ميان بند كتاني تافته وكبود وارغوان
و قرمز رنك عملي نقاش چون آنچه فرمود ״ مر مشه *

Ordo verò secundus; Carbunculus, 11
sapphirus, & adamas. Ordo prete- 12
rea tertius; Ligurius, achates, &
amethystus. Postremò ordo quar- 13
tus; Tharsis, onyx, & jaspis, com-
prehensi impacti auro in sagitiue
sua. Porrò lapides juxta nomina 14
filiorum Israel erant, duodecim no-
mina eorum sculpta ficut in sigil-
lo, quisque juxta nomen suum se-
cundùm duodecim tribus. Fece- 15
runt etiam super humerale catenas
terminatas opere plectili ex auro
puro. Fecerunt item duas palas 16
aureas, & duos annulos aureos:
dederúntque duos illos annulos in
duobus marginibus humeralis. Et 17
dederunt duas illas catenas plecti-
les aureas in duobus annulis in mar-
ginibus humeralis. Duas autem 18
extremitates illarum plectilium de-
derunt in duabus ipsis palis, dede-
rúntque eas in humeris pectoralis
è regione faciei ejus. Fecerunt 19
quoque duos annulos aureos, quos
posuerunt in duobus marginibus hu-
meralis, in labro ejus quod erat in
transitu pectoralis intrinsecùs. Fe- 20
cerunt adhuc duos annulos aureos,
quos dederunt in duobus humeris pe-
ctoralis infernè è regione faciei ejus,
contra junctura ejus supra cingulum
pectoralis. Ita attraxerunt humera- 21
le per annulos suos ad annulos pe-
ctoralis filo cæruleo, ut sit supra
cingulum pectoralis, nec surgat hu-
merale à pectorali, quemadmodum
præceperat Dominus ipsi Mosheh.
Fecitque superius indumentum pe- 22
ctorali, opere textoris, totum ce-
ruleum: Et orificium superioris 23
indumenti in medio ejus, ficut ori-
ficium loricæ: labrum erat in ori-
ficio ejus circumcirca, ne scideretur. Fecerúntque in lacinijs supe- 24
rioris indumenti malogranata ex ce-
ruleo, & purpurâ, & coccineo, ac
byssо tortâ. Fecerunt & tintinabula 25
ex auro puro, dederúntque tintina-
bula in medio malogranatorum in la-
cinijs superioris indumenti circum-
circa, in medio inquam malograna-
torum. Tintinnabulum & malo- 26
granatum, tintinnabulum & malo-
granatum in lacinijs superioris in-
dumenti circumcirca, ad minis-
trandum, quemadmodum præceperat Do-
minus ipsi Mosheh. Fecerunt & 27
indusia ex byssо opere textoris pro
Aharon & filijs ejus: Cidarim 28
quoque ex byssо, & cassides pileorum
ex byssо, & femoralia byssina ex byssо
tortâ: Cingulum præterea ex byssо tor- 29
tâ, & cæruleo, & purpurâ, & coc-
cineo, opere phrygionis, quemadmodum
præceperat Dominus ipsi Mosheh.

וייעשו את ציץ זר צִיצַת כְּלִילָא דְקוּדְשָׁא דְהַב דְכִי וּכְתָבוּ עֲלוֹי גְלִיף חֲקִיק
וּמְפָרַשׁ קוּדֶשׁ לַייָ׃ ויתנו עליו וְסַדְּרוּ עֲלוֹי שְׁזִיר חוּטָא דְתִכְלָא מְטוּל לְמִיתַן עַל
מַצְנֶפֶתָא מִן לְעֵילָא דְתִפְלִילָא דְרִישָׁא הֵיכְמָא דְפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ ותכל וְשַׁלִּימַת
כָּל עִיבִידַת מַשְׁכְּנָא מַשְׁכַּן זִימְנָא וְעָבְדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵיכְמָא דְפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה הֵיכְדֵין
עָבְדוּ׃ ויביאו וְאַיְתִיו יָת מַשְׁכְּנָא לְוָת מֹשֶׁה לְבֵית מָדְרְשֵׁיהּ דְהַוּו תַּמָּן יַתְבִין
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנוֹי וַהֲוָה מְתַרֵּץ לְהוֹן סָדַר כְּהוֹנְתָא וְתַמָּן יַתְבִין סָבֵי יִשְׂרָאֵל וְאוֹחֲיוּ
לֵיהּ יָת מַשְׁכְּנָא וְיָת כָּל מָנוֹי פּוּרְפּוֹי לוּחוֹי נַגְרוֹי עַמּוּדוֹי וְחוֹמְרוֹי׃ ואת מכסה
וְיָת חוּפְאָה דְמַשְׁכֵּי דְכָרֵי מְסַמְּקֵי וְיָת חוּפְאָה דְמַשְׁכֵּי סַסְנָוֹנָא וְיָת פָּרְנוּדָא דְפָרְסָא׃
ואת ארן וְיָת אֲרוֹנָא דְסָהֲדוּתָא וְיָת אַרְיחוֹי וְיָת כַּפּוּרְתָּא וּכְרוּבַיָּא דְנָפְקִין נְגִיד מִינַהּ
חַד מִיכָּא וְחַד מִיכָּא׃ ואת השלחן וְיָת פְּתוּרָא וְיָת כָּל מָנוֹי וְיָת לְחֵים אַפַּיָּא׃
וארז מנורת וְיָת מְנָרְתָּא וְיָת בּוּצִינָהָא בּוּצִינֵי סִדּוּרָא דְמִסְדְּרִין כָּל קֳבֵל שְׁבָעְתֵּי
כּוֹכְבַיָּא דְנְהִירִין בְּשִׁמְרֵיהוֹן בִּרְקִיעָא בִּיסָמָא וּבְלֵילְיָא וְיָת מִשְׁחָא דְאַנְהָרוּתָא׃
ואת מזבח וְיָת מַדְבְּחָא דְדַהֲבָא וְיָת מִשְׁחָא דְרְבוּתָא וְיָת קְטוֹרֶת בּוֹסְמַיָּא וְיָת
פָּרְסָא דְבִתְרַע מַשְׁכְּנָא׃ ואת מזבח וְיָת מַדְבְּחָא דְנְחָשָׁא וְיָת קַנְקַל דְנְחָשָׁא דִילֵיהּ
יָת אֲרִיחוֹי וְיָת כָּל מָנוֹי יָת כִּיוֹרָא וְיָת בְּסִיסֵיהּ׃ את קלעי יָת וִילֵי דְרְוָחָא וְיָת
עַמּוּדֵהָא וְיָת חוּמְרֵהָא וְיָת פָּרְסָא לְתַרַע דְּרְוָחָא וְיָת אֲטוּנוֹי וּמַחֲתָהָא וְיָת כָּל מָנֵי
פּוּלְחַן מַשְׁכְּנָא לְמַשְׁכַּן זִימְנָא׃ את בגדי יָת לְבוּשֵׁי שִׁמּוּשָׁא לְשַׁמָּשָׁא בְּקוּדְשָׁא יָת
לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא לְאַהֲרֹן כַּהֲנָא וְיָת לְבוּשֵׁי בְנוֹי לְשַׁמָּשָׁא׃ ככל הֵי כְּכֹל מָה דְפַקִּיד יְיָ
יָת מֹשֶׁה הֵיכְדֵין עָבְדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת כָּל פּוּלְחָנָא׃ וירא וַחֲמָא מֹשֶׁה יָת כָּל
פּוּלְחָנָא וְהָא עֲבָדוּ יָתֵהּ הֵיכְמָא דְפַקִּיד יְיָ הֵיכְדֵין עֲבָדוּ וּבָרִיךְ יַתְהוֹן מֹשֶׁה וְאָמַר
תִּישְׁרֵי שְׁכִינְתָא דַייָ בְּעוֹבָדֵי יְדֵיכוֹן׃ מ
וידבר ה' וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ ביום בְּיוֹמָא דְיַרְחָא קַמָּאָה הוּא יַרְחָא
דְנִיסָן בְּחַד לְיַרְחָא תְּקִים יָת מַשְׁכְּנָא מַשְׁכַּן זִימְנָא׃ ושמת וְתְשַׁוֵּי יָת אֲרוֹנָא
דְסָהֲדוּתָא וְתַסְתֵּיל עַל אֲרוֹנָא יָת פָּרְסָא׃ והבאת וְתַיְתֵי יָת פְּתוּרָא בְּסִדְרָא
מְטוּל דְמִתְתַּקַּן מְתַיְהֵב עוֹתְרָא דְמִתְתַּן וְלַחַן דְסִידֵי מַלְקוֹשִׁין עַל עִיסְבִין לְמִתְפְּרְנְסָא
בְּהוֹן דַּיָּרֵי עַלְמָא וְתִסְדַּר יָת סִדְרֵי לַחְמָא נַיְאָה שִׁית עֲנוּלִין בְּסִידְרָא
כָּל קֳבֵיל שְׁבָטַיָּא דְיַעֲקֹב וְתַהֲנָעֵיל יָת מְנָרְתָּא בְּסֶטַר דָּרוֹמָא מְטוּל דְמִתַּן שְׁבִילֵי
שַׁמְשָׁא וְסִיהֲרָא וּמַתַּן אִיסָרְטִוֹן דְנְהוֹרֵי וְתַתַּן נְגוֹהֵי חָכְמְתָא דְמִתְיַלְּפִין לְנְהוֹרֵי וְתִדְלַק
יָת בּוּצִינָהָא שׁוּבְעָא כָּל קֳבֵיל שְׁבָעְתֵּי כּוֹכְבַיָּא דְמִתְיַלְּפִין לְצַדְּקַיָּא דְמִנְהָרִין לְעַלְמָא בְּזוֹהֲרָן׃

Fecerunt quoque laminam coronæ ſanctitatis *ex* auro puro : & ſcripſe- 30
runt ſuper eam ſculptum, cælatum, & expreſſum, Sanctitas Domino.
Et ordinárunt ſuper eam retortum filum hyacinthi, ut poneretur ſuper 31
mitram ſuper frontale capitis : quemadmodum præceperat Dominus
Moſi. Et perfectum eſt omne opus tabernaculi, tabernaculi *inquam* fœ- 32
deris : & fecerunt filii Iſrael juxta omnia quæ præceperat Dominus Mo-
ſi, ſic fecerunt. Et attulerunt tabernaculum ad Moſem in auditorium 33
ejus, in quo ſedebant Moſes & Aaron & filii ejus, ubi ſolvebat illis difficultates in ordine ſacerdotii, & ibi ſedebant ſeniores Iſrael : & oſtenderunt illi tabernaculum & omnia vaſa ejus, fibulas ejus, tabulas ejus, vectes ejus, columnas ejus, & baſes ejus. Et operimentum de pelli- 34
bus arietum rubro tinctis, & operimentum de pellibus taxorum, & velum quod extendebatur. Et arcam teſtimonii, & vectes ejus : & pro- 35
pitiatorium, & Cherubinos qui exibant opere ductili ex ea, unus hinc al- 36
ter inde. Et menſam & omnia vaſa ejus, & panem facierum. Et can- 37
delabrum & lucernas ejus, lucernas *ſcilicet* diſpoſitionis, quæ ordinatæ erant ex adverſo ſeptem ſtellarum, quæ regunt in dominiis ſuis in expanſo interdiu & noctu : & oleum luminaris. Et altare aureum, & 38
oleum unctionis, & ſuffitum aromatum : & aulæum quod erat in porta tabernaculi Et altare æneum, & cribrum æneum ejus, vectes ejus, & 39
omnia vaſa ejus : concham & baſim ejus : Vela atrii, columnas ejus, & baſes 40
ejus, & velamen pro porta atrii, funes ejus, et clavos ejus : & omnia vaſa miniſterii tabernaculi, tabernaculi *ſcilicet* fœderis. Veſtes miniſterii ad 41
miniſtrandum in ſanctitate : veſtes item ſanctas pro Aaron ſacerdote, veſtes item filiorum ejus ad miniſtrandum. Prorſus ſecundùm omnia quæ 42
præcepit Dominus Moſi, ſic fecerunt filii Iſrael pro univerſo miniſterio.
Et vidit Moſes omne opus, & ecce fecerant ipſum ſicut præceperat 43
Dominus, ſic fecerunt : & benedixit illis Moſes, & dixit ; Habitet divina majeſtas Domini in operibus manuum veſtrarum.

CAP. XL.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo : In die menſis pri- 1
mi, ille eſt menſis Niſan, in prima menſis erigas tabernaculum, taber- 2
naculum fœderis. Et pones illic arcam teſtimonii : & operias arcam 3
propitiatorio. Et introduces menſam ad latus ſeptentrionale, eò quòd 4
inde dantur divitiæ, quia inde fluunt ſtillæ pluviæ ſerotinæ ſuper herbas ad alendum illis habitatores mundi : & ordinabis ordines ejus, duos *ſcilicet* ordines panis interioris, ſex orbiculos in unoquoque ordine ex adverſo tribuum Jacob. Dein introduces candelabrum ad latus meridionale, quia inde ſemitæ ſolis & lunæ, & inde ſemitæ luminarium, inde etiam theſauri ſapientiæ qui aſſimilantur luminaribus : & accendes lucernas ejus ſeptem è regione ſeptem ſtellarum quæ aſſimilantur juſtis, qui lucent in ſeculum juſtitiâ ſuâ.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*بكردند مر كلي تاجي آن خاص طلايي پاك بنوشتند ابر او نوشتهي كندكي مهر خاص ييه׃ 30
*بدادند ابر او رشتهي كبود بدادن ابر آن دستار از بالا چون آنچه فرمود ييه مر مشه *تمام شد 31 32
همه كار مسكن خيمهي وعده بكردند پسراني يسرال چون همه آنچه فرمود ييه مر مشه همچنين
بكردند *بياوردند مر مسكن بمشه مر آن خيمه ومر همه پيرايهاي او قلابهاي او تختهاي او 33
پشتيوانهاي او وستونهاي او وبون ستونهاي او * ومر پوشش پوستهاي آن نرميشان آن سرخ 34
كردكان ومر پوشش پوستهاي آن استكان ومر پردهي آن حجاب *مر صندوقي آن كواه كرفت 35
ومر باهوهاي او ومر آن پوشش *مر آن خوان ومر همه پيرايهاي او ومر نافي آن دو رويه *مر آن 36 37
چراغپايهي آن پاك مر چراغهاي آن چراغهاي آن آراسته ومر همه پيرايهاي آن ومر روغني آن
روشنايي * ومر مذبحي آن طلا ومر روغني آن ماليدن ومر دخنهي آن بوي ابزار ومر حجابي 38
دركاهي آن خيمه * مر مذبحي آن مس ومر غربالي آن مس آنچه باو مر باهوهاي آن ومر همه 39
پيرايهاي او ومر آن ابريق ومر طشت او *مر پردهاي آن سرا مر ستونهاي آن ومر بون 40
ستونهاي آن ومر آن حجاب بدروازهي آن سرا مر طنابهاي آن وميخهاي آن ومر همه پيرايهاي
كاري آن مسكن بخيمهي وعده *مر جامهاي آن خدمتي بخدمت كردن در خاص مر جامهاي 41
آن خاص باهرن هكهن ومر جامهاي پسراني او بخدمت كردن *چون همه آنچه فرمود ييه مر مشه 42
همچنين بكردند پسراني يسرال مر همه آن كار *بديد مشه مر همه آن كار و اينك بكردند انرا 43
چون آنچه بفرمود ييه همچنين بكردند آفرين كرد ايشانرا مشه ׃ ׃ فصل چلم ׃

*سخن [كفت] ييه بمشه بكفتن *در روز آن ماهي آن اوّل دريك بماه بر انكيزاني مر مسكن خيمهي 1 2
وعده *و بنهي آنجا مر صندوقي آن كواه كرفت وبپوشي ابر آن صندوق مر آن پرده *وبياوري 3 4
مر آن خوان وآراسته كني مر آراستكي او وبياوري مر چراغپايه وبر افروزي مر چراغهاي آن ׃

Fecerunt demum *florem* coronæ 30
ſanctitatis ex *auro puro*, ſcripſerúntque *in eo ſcripturam* cælaturâ ſigilli, Sanctitas Domino. Dederúntque *in eo filum* cæruleum ad dandum eum *ſuper cidarim ſuperne*, *quemadmodum* præceperat Dominus *ipſi Moſheb*. Perfectum eſt igitur 31
totum opus tabernaculi, tentorii conventûs : & fecerunt filii Iſrael juxta omne quod præceperat Dominus ipſi *Moſheb*, ſic fecerunt. Attulerúntque tabernaculum ad *Moſheb*, tentorium & omnia inſtrumenta ejus, uncinos ejus, aſſeres ejus, vectes ejus, & columnas ejus, & ſtylobatas ejus : Opertorium quoque ex pellibus arietum rubefactis, & opertorium ex pellibus hircorum, & velum aulæi, Arcam teſtimonii & baculos ejus, & operimentum, Menſam & omnia inſtrumenta ejus, & panem bifacem, Candelabrum purum, lucernas ejus, lucernas inquam ordinatas, & omnia inſtrumenta ejus, & oleum luminaris : Et altare aureum, & oleum unctionis, & ſuffimentum aromatis, & aulæum oſtii tentorii, Altare æreum, & cribrum æreum quod erat ei, baculos ejus, & omnia inſtrumenta ejus, & labrum ac pelvim ejus : Cortinas atrii, columnas ejus, & ſtylobatas ejus, & aulæum pro porta atrii, funes ejus, & clavos ejus, & omnia inſtrumenta operis tabernaculi, pro tentorio conventûs : Veſtes miniſterii ad miniſtrandum in ſanctuario : veſtes ſanctas pro Aharon ſacerdote, & veſtes filiorum ejus ad miniſtrandum. Juxta omne quod præceperat Dominus ipſi *Moſheb*, ſic fecerunt filii Iſrael univerſum opus. Vidítque *Moſheb* univerſum opus, & ecce fecerant illud quemadmodum præceperat Dominus, ſic fecerant : & benedixit illis *Moſheb*.

CAP. XL.

LOcutus eſt autem Dominus ad *Moſheb*, dicendo ; Die quadam menſis primi, nempe unâ menſis erriges tabernaculum, tentorium conventûs. Et pones ibi arcam teſtimonii, & operies arcam velo : Introducéſque menſam, & ordinabis ordinationem ejus : introduces quoque candelabrum, & accendes lucernas ejus.

הרגום יונתן בן עוזיאל

ונתת וְתִיתֵּן יַת מַדְבְּחָא דַּדַהֲבָא לְקֻטָּרֶת בּוֹסְמַיָּא קֳדָם אֲרוֹנָא דְּסַהֲדוּתָא מְטוּל 5
חַכִּימַיָּא דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְיתָא וְרֵיחֵהּ נְדִיף הֵי כְּקֻטָּרֶת בּוֹסְמַיָּא וְתִשְׁוֵי יַת פָּרְסָא דְּתַרְעָא
לְמַשְׁכְּנָא מְטוּל צַדִּיקַיָּא דְּחַפְיָן בְּזוֹכְיָתְהוֹן עַל עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל : ונתת וְתִיתֵּן 6
יַת מַדְבְּחָא דְּעֹלְתָא קֳדָם תְּרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא מְטוּל עֲתִירַיָּא דְּמְסַדְּרִין פִּתּוֹרָא קֳדָם
תַּרְעֵיהוֹן וּמְפַרְנְסִין מִסְכֵּנַיָּא וּמְשְׁתְּבִיק לְהוֹן חוֹבֵיהוֹן כְּאִילּוּ מְקָרְבִין עֹלְתָא עַל
מַדְבְּחָא : ונתת את הכיור וְתִיתֵּן יַת כִּיּוֹרָא בֵּינֵי מַשְׁכַּן זִמְנָא וּבֵינֵי מַדְבְּחָא 7
וְתִיתֵּן תַּמָּן מוּי מְטוּל חוֹבֵיָא דְּהַדְרִין בִּתְיוּבְתָא וְשַׁדְיָין עַקְמוּמִיתְהוֹן הֵי כְּמַיָּא :
ושמת וְתַשְׁוֵי יַת דְּרְתָא חֲוַר חֲוַר מְטוּל זַכְוָת אֲבָהָת עָלְמָא דְּמְחַזְּרִין חֲוַר 8
חֲוַר לְעַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל וְתִתֵּן יַת פָּרְסָא דְּתָרְעָא מְטוּל זַכְוָת אֲבָהָת עָלְמָא
דְּפָרִיס בְּתָרַע גֵּהִינָּם מִן בְּגַלַל דְּלָא יֵעֲלוּן תַּמָּן נַפְשָׁת דַּרְדְּקֵי עַמָּא דְּיִשְׂרָאֵל :
ולקחת וְתִסַּב יַת מִשְׁחָא דְּרְבוּתָא וְתַרְבֵּי יַת מַשְׁכַּנָא וְיַת כָּל דְּבֵיהּ וְתַקַּדֵּשׁ 9
יָתְהוֹן מְטוּל כְּלִיל דְּמַלְכוּתָא דְּבֵית יְהוּדָה וּמַלְבָּא מְשִׁיחָא דְּעָתִיד לְמִפְרַק יַת 10
יִשְׂרָאֵל בְּסוֹף יוֹמַיָּא : ומשחת וְתִרְבֵּי יַת מַדְבְּחָא דְּעֹלְתָא וְיַת כָּל מָנוֹי וְתַקַּדֵּשׁ יַת
מַדְבְּחָא וְיהִי מַדְבְּחָא קוֹדֶשׁ קוֹדָשִׁין מְטוּל כְּלִילָא דְּכָהוֹנְתָא דְּאַהֲרֹן וּבְנוֹי וְאֶלְיָהוּ כַּהֲנָא
רַבָּא דְּעָתִיד לְמִשְׁתַּלְחָא בְּסוֹף גָּלוּתָא : ומשחת וְתִרְבֵּי יַת כִּיּוֹרָא וְיַת בְּסִיסֵיהּ 11
וְתְקַדֵּשׁ יָתֵיהּ מְטוּל יְהוֹשָׁעַ מְשׁוּמְשְׁנֵהּ רַבָּא דְּסַנְהֶדְרִין דְּעַמֵּיהּ דְּעָל יְדוֹי עָתִידָה
אַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל לְאִיתְפַּלְגָא וּמְשִׁיחָא בַּר אֶפְרַיִם דְּנָפִיק מִנֵּיהּ דְּעָל יְדוֹי עָתִידִין בֵּית
יִשְׂרָאֵל לְמִנְצְחָא לְנוֹג וּלְסָעֲתֵיהּ בְּסוֹף יוֹמַיָּא : והקרבת וּתְקָרֵב יַת אַהֲרֹן וְיַת 12
בָּנוֹי לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְתַסְחֵי יַתְהוֹן בְּמַיָּא : והלבשת וְתַלְבֵּשׁ יַת אַהֲרֹן יַת לְבוּשֵׁי 13
קוּדְשָׁא וּתְרַבֵּי יָתֵיהּ וְתְקַדֵּשׁ יָתֵיהּ וִישַׁמֵּשׁ קָדָמַי : ואת וְיַת בָּנוֹי תְּקָרֵיב וְתַלְבֵּישִׁינוּן 14
כִּיתוֹנִין : ומשחת וּתְרַבֵּי יַתְהוֹן הֵיכְמָא דְּרְבֵיתְ יַת אֲבוּהוֹן וְיִשַׁמְּשׁוּן קָדָמַי וּתְהֵי 15
לְמַהֱוֵי לְהוֹן רְבוּתְהוֹן לְכָהוֹנַת עָלַם לְדָרֵיהוֹן : ויעש וַעֲבַד משֶׁה הֵי כְּכֹל מָה 16
דְּפַקִּיד יְיָ יָתֵיהּ הֵיכְדֵין עֲבַד : ויהי וַהֲוָה בְּיַרְחָא קַפְּאָה הוּא יַרְחָא דְּנִיסָן בְּשַׁתְּא 17
תִּנְיֵינְתָא בְּחַד לְיַרְחָא אִיתְקַם מַשְׁכְּנָא : ויקם וְאָקֵים משֶׁה יַת מַשְׁכְּנָא וְיָהַב יַת 18
חוֹמְרוֹי וְשַׁוֵי יַת לוּחוֹי וְיָהַב יַת נְגָרוֹי וְאָקֵים יַת עַמּוּדוֹי : ויפרש וּפְרַס יַת 19
פָּרְסָא עַל מַשְׁכְּנָא וְשַׁוֵי יַת חוּפָּאָה דְּמַשְׁכְּנָא עֲלוֹי מִן לְעֵילָא הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ
יַת משֶׁה : ויקח ויתן וּנְסִיב יַת תְּרֵין לוּחֵי אַבְנַיָּא לוּחֵי קְיָמָא דְּאִתְיְהִיבוּ לֵיהּ בְּחוֹרֵב 20
וַהֲוָה קַיְימִין עַל אַתְּבֵית אוּלְפָנָא הְנִין לוּחֵי סַהֲדוּתָא וְתַבְּרֵי לוּחַיָּא בְּאַרוֹנָא וְשַׁוֵי יַת
אַרְיְחָיָא עַל אֲרוֹנָא וְיָהַב יַת כַּפּוּרְתָּא בְּהֲדֵי כְּרוּבַיָּא דְּנָפְקִין נָגִיד מִינֵהּ עַל אֲרוֹנָא
מִלְעֵילָּא : ויבא וְהַנְעַל יַת אֲרוֹנָא לְמַשְׁכְּנָא וְשַׁוֵי יַת פָּרְסָא דְּפָרְסָא וְטַלֵּלֵיהּ עַל 21
אֲרוֹנָא דְּסַהֲדוּתָא הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יַת משֶׁה : ויתן וְיָהַב יַת פָּתוֹרָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא עַל שִׁיטָּא דְּמַשְׁכְּנָא צִיפּוֹנָא מִבָּרָא לְפָרְסָא : 22

EXODUS Cap. XL.

Targ. Jonathan B. Uziel

Et pones altare aureum pro suffitu aromatum coram arca testimonii, propter sapientes qui occupantur in lege; quorum odor fragrans est ficut suffitus aromatum: dein pones velum portæ tabernaculi, propter qui tegunt suis meritis populum domus Israel. Et pones altare holocaustorum ante portam tabernaculi conventus, proper divites qui disponunt mensam coram porta sua, & alunt pauperes, & condonatur illis peccatum suum perinde acsi offerrent holocausta super altare. Et pones concham inter tabernaculum conventus & inter altare: & ibi pones aquas, pro peccatis eorum qui convertuntur per pœnitentiam, & effundunt perversitatem suam sicut aquas. Pones & atrium per circuitum, propter merita patrum seculi qui circundant circum circa populum domus Israel: & pones velamen pro porta atrii, propter meritum matrum seculi, quod expansum est in porta gehennæ, ne eò ingrediantur animæ puerorum populi Israel. Et accipies oleum unctionis, & unges tabernaculum, & quicquid in eo est: & sanctificabis ipsum, propter coronam regni domus Juda & regis Messiæ, qui tandem redempturus est Israelem in fine dierum. Et unges altare holocaustorum, & omnia vasa ejus: & sanctificabis altare illud, ut sit altare sanctitas sanctitatum, propter coronam sacerdotii Aaron & filiorum ejus, & Eliæ summi pontificis, qui mittendus est in fine captivitatum. Et inunges concham & basim ejus: & sanctificabis ipsam propter Josuam servum tuum, doctorem synedrii populi sui, cujus manu dividenda est terra Israelis, & Messiam filium Ephraim qui ex eo proditurus est, cujus opera futurum est ut vincat domus Israel Gog, unà cum fœderatis ejus, in fine dierum. Et accedere facies Aaronem & filios ejus ad portam tabernaculi conventus, & ablues eos aquis. Et indues Aaroni vestes sacras: & unges ipsum, & sanctificabis ipsum, ut ministret coram me. Sed & filios ejus accedere facies, & indues eos tunicis. Et inunges eos sicut unxisti patrem eorum, ut ministrent coram me: & futurum est ut sit illis unctio eorum in sacerdotium seculi per generationes suas. Et fecit Moses, secundùm omnia quæ præceperat ipsi Dominus sic fecit. Et factum est in mense primo, ille est mensis Nisan, anno secundo, prima mensis erectum est tabernaculum. Et erexit Moses tabernaculum, & posuit bases ejus, posuit item tabulas ejus, & posuit vectes ejus, & erexit columnas ejus. Et expandit velamen super tabernaculum, & posuit operitorium tabernaculi super ipsum superne: quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et accepit duas tabulas lapideas, tabulas fœderis quæ illi datæ erant in Horeb, & stabant pro signo in domo doctrinæ, illæ sunt tabulæ testimonii, & fracturas tabularum *posuit* in arcam; & posuit vectes in arca: & posuit propitiatorum, unà cum Cherubinis qui exibant opere ductili ex ea, super arcam desuper. Et introduxit arcam in tabernaculum, & posuit velum operimenti, & obvelavit arcam testimonii: quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et posuit mensam in tabernaculo conventus, ad latus tabernaculi septentrionale extra velum.

Verlio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبدهي مر مذبحي آن طلا بدخنه بپيشي صندوقي آن گواه گرفت و بنهي مر حجابي آن 5
درگاه بمسكن *وبدهي مر مذبحي آن علنه بپيشي درگاهي مسكن خيمهي وعده * و بدهي 6 7
مر آن ابريق ميانی خيمهي وعده و ميانی آن مذبح و بدهي آنجا آب * و بنهي مر آن سرا 8
گرد اگرد و بدهي مر حجابي دروازهي آن سرا*و بستاني مر روغني آن ماليدن و بمالي مر آن مسكن 9
و مر همه آنچه درو و خاص كني اويرا و مر همه پيرايهايي او و باشد خاص* و روغن مالي مر 10
مذبحی آن علنه و مر همه پيرايهايي او و خاص كني مر آن مذبح و باشد آن مذبح خاصي
خاصها*و روغن مالي مر آن ابريق و مر طشتي او و خاص كني اويرا*و نزديك آوري مر اهرن و مر 11 12
پسراني او بدرگاهي خيمهي وعده و بشوئي ايشانرا در آب*و بپوشاني مر اهرن مر جامهايي آن خاص 13
و بمالي اويرا و خاص كني اويرا و خدمت كند بمن* و مر پسراني او نزديك آوري و بپوشاني ايشانرا 14
پيرهنها*و روغن مالي ايشانرا چون آنچه روغن ماليدي مر پدري ايشان و خدمت كنند بمن 15
و باشد بيودن بايشان ماليدن ايشان بكهونهي جاويد بعصرهايي ايشان *بكرد مشه چون همه آنچه 16
فرمود :: اويرا همچنين بكرد * بود در ماهي آن اوّل در سالي آن دويمي دريك بماه بر انگيختة 17
شد آن مسكن *بر انگيزاند مشه مر آن مسكن بداد مر بون ستونهايي آن بنهاد مر تختهايي آن 18
بداد مر پشتيوانهايي آن بر انگيزاند مر ستونهايي آن * بگسترد مر آن خيمه ابر آن مسكن بنهاد مر 19
پوشش آن خيمه ابر او از بالا چون آنچه فرمود :: مر مشه * بستاند بداد مر آن گواه گرفت بآن 20
صندوق بنهاد مر آن باهوها ابر صندوق بداد مر آن پوشش ابر آن صندوق از بالا *بياورد مر 21
آن صندوق بآن مسكن بنهاد مر پردهی آن حجاب و حجاب كرد ابر صندوقي آن گواه گرفت چون
آنچه فرمود :: مر مشه*بداد مر آن خوان درخيمهي وعده ابر پاييهي آن مسكن بشمال از بيرون بپرده 22

Dabis præterea altare aureum ad suffimentum, coram arca testimonii: & apponesaulæum ostio tabernaculi. Dabis item altare holocausti coram ostio tabernaculi tentorii conventûs. Posteà dabis labrum inter tentorium conventûs & altare, dabisque illic aquam. Postremò ponesatrii in circuitu, & dabis aulæum portæ atrii. Tunc accipies oleum unctionis, & unges tabernaculum, & omne quod est in eo: sanctificabisque illud & omnia instrumenta ejus, & erit sanctum. Et oleo unges altare holocausti & omnia instrumenta ejus: sanctificabisque altare, & erit altare sanctitas sanctitatum. Oleo etiam unges labrum, & pelvim ejus, & sanctificabis illud. Tunc adduces Aaron & filios ejus ad ostium tentorii conventûs, & lavabis eos aquâ. Et indues Aaron vestibus sanctitatis, ungésque eum, & sanctificabis eum, & ministrabit mihi. Filios quoque ejus adduces, & indues eos indusiis. Et oleo unges eos quemadmodum oleo unxisti patrem eorum, & ministrabunt mihi: eritque ut sit eis unctio eorum in sacerdotium æternum per secula sua. Fecit igitur Mosheh: juxta omne quod præceperat Dominus ei, sic fecit. Fuit itaque, mense primo, anno secundo, unâ mensis, erectum fuit tabernaculum. Ita erexit Mosheh tabernaculum, dedit stylobatas ejus, posuit asseres ejus, dedit vectes ejus, & erexit columnas ejus. Expanditque tentorium super tabernaculum, & posuit operimentum tentorii super illud superne, quemadmodum præceperat Dominus ipsi Mosheh. Accepitque & dedit testimonium in arcam, posuit baculos super arcam, dedítque operimentum super arcam superne. Et introductâ arcâ in tabernaculum, apposuit velum aulæi, & obvelavit arcam testimonii, quemadmodum præceperat Dominus ipsi Mosheh. Deditque mensam in tentorio conventûs ad basim tabernaculi ad Aquilonem extra velum.

ויקרא א

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

23 ויערך וסדר עלוהי סדורין דלחים קדם יי
כ"ג ירושלמי 23 וסדר עלוהי לחם סדר
כד היכמא דפקיד יי ית משה: וישם ושויית
כה מנרתא במשכן זימנא כל קביל פתורא על
כו שידא דמשכנא דרומא: ויעל ואדלק בוצינייא קדם יי היכמא דפקיד יי ית משה:
כז וישם ושויית מדבחא דהבא במשכן זימנא קדם פרנוא: ויקטר ואסיק עלוי
כח קטורת בוסמין היכמא דפקיד יי ית משה: וישם ושויית פרסא דתרעא למשכנא:
כט ואת מוכח ית מדבחא דעלתא שויית בתרע משכנא ואסיק עלוי ית עלתא וית מנחתא
ל היכמא דפקיד יי ית משה: וישם את הכיור ושויית כיורא על בסיסיה ביני משכן
לא זימנא וביני מדבחא ויהב תמן מיין לקידוש ולא פסקין ולא סריין כל יומיא: ורחצו
לב ונסבין משה ואהרן ובנוי מיניה בנטלא ומקדשין מניה ית ידיהון וית ריגליהון:
לג בבאם בזמן מיעלהון למשכן זימנא ובמיקרבהון למדבחא ומקדשין היכמא דפקיד
לד יי ית משה: ויקם ואקים ית דרתא חוור חזור למשכנא ולמדבחא ויהב ית פרסא
לה דבתרע משכנא וגמר משה ית עיבידתא: ויכס ותפא ענן ית משכן זימנא ויקר
לו שכינתא דיי איתמלי ית משכנא: ולא יכל ולא הוה אפשר למשה למיעל למשכן
לז זימנא ארום שרא עלוי ענן יקרא ויקר שכינתא דיי איתמלי ית משכנא: ובהעלות
לח ובאשון אסתלקות ענן יקרא מעילוי משכנא נטלין בני ישראל בכל מטלניהון: ואם
ירושלמי 38 ארום ענן יקר שכינתא
דיי הוה מטלל על משכנא ביממא ואשתא
הוה מנהרא עלוהי כל לילייא חמין כל
בית ישראל בכל מטלניהון:

לז ואין לא מסתלק ענן יקרא ולא נטלין עד
לח יום אסתלקותיה: כי ענן ארום יקרא דיי הוה מטלל על משכנא ביממא
ועמודא דאשתא הוה מנהר בלילייא
וחמיין כל בני ישראל בכל מטלניהון:

23 Et ordinavit super illam ordines pa-
nis coram Domino: quemadmo-
dum præceperat Dominus Mosi.
24 Et posuit candelabrum in taberna-
culo conventus è regione mensæ,
ad latus tabernaculi meridionale. Et accendit lucernas coram Domino:
25 quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et posuit altare aureum in
26 tabernaculo conventus ante velum. Et obtulit super ipsum suffitum aro-
27 matum: quemadmodum præceperat Dominus Mosi. Et posuit velum ad
28 portam tabernaculi. Et altare holocaustorum posuit in porta tabernacu-
29 li: & obtulit super ipsum holocausta & oblationes, sicut præceperat Do-
minus Mosi. Et posuit concham super basim suam, inter tabernaculum 30
conventus & inter altare: & posuit ibi aquas vivas pro sanctificatione,
ut non cessarent neque fœterent omnibus diebus. Et accipiebant Moses 31
& Aaron & filii ejus ex ea pro lotionibus: & sanctificabant ex ea manus
suas & pedes suos. Quo tempore ingrediebantur ipsi in tabernaculum 32
conventus, & cum accedebant illi ad altare, tum sanctificabant se: sicut
præceperat Dominus Mosi. Deinde erexit atrium per circuitum taberna- 33
culi & altaris, & posuit velum quod erat in ostio tabernaculi: & sic ab-
solvit Moses opus ipsum. Tum operuit nubes gloriæ tabernaculum con- 34
ventus & gloriâ divinæ majestatis Dñi repletum est tabernaculum. Ne- 35
que possibile erat Mosi ingredi in tabernaculum conventus, eò quòd habi-
taret super ipsum nubes gloriæ: & gloriâ divinæ majestatis Dñi repletum
est tabernaculum. Et in tempore ascensus nubis gloriæ desuper taberna- 36
culum proficiscebantur filii Israel, per omnes profectiones suas. Quod si 37
non proficisceretur nubes gloriæ,
non proficiscebantur usque ad diem
quo elevabatur ipsa. Quoniam nu- 38
bes gloriæ Domini erat obumbrans
tabernaculum per diem, & columna
ignis erat lucens per noctem: ut
viderent omnes filii Israel per
omnes profectiones suas.

Hieros. 23 *Et ordinavit super illam panem ordinis facierum coram Domino.*

Hieros. 38 *Quoniam nubes gloriæ divinæ majestatis ipsius Domini erat inumbrans tabernaculum interdiu, & ignis erat lucens super ipsum tota nocte, videntibus omnibus Israelitis per omnes profectiones suas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 * آراسته کرد ابر او آراستهي نان بپيشي :: چون آنچه فرمود :: مر مشه * بنهاد مر آن چراغپايه در
24 خيمهي وعده مقابلي آن خوان ابر پايهي آن مسکن بجنوب * بر افروخت آن چراغها بپيشي :: چون
25 آنچه فرمود :: مر مشه * بنهاد مذبحي آن طلا در خيمهي وعده بپيشي آن پرده * دخنه کرد ابر او
26 27 دخنهي بوي ابزار چون آنچه فرمود :: مر مشه * بنهاد مر حجاب آن درگاه بمسکن * و مر مذبحي
28 29 آن عله بنهاد درگاهي مسکني خيمهي وعده بر آورد ابر او مر آن عله و مر آن هديه چون آنچه
30 فرمود :: مر مشه * بنهاد مر آن ابريق ميلي خيمهي وعده و ميلي آن مذبح بداد آنجا آب بشستن *
31 32 و بشويند ازو مشه و اهرن و پسراني او مر دستهاي ايشان و مر پاهاي ايشان * در آمدني ايشان
33 بخيمهي وعده و در نزديك شدني ايشان بآن مذبح بشويند چون آنچه فرمود :: مر مشه * بر انگيزانيد
34 مر آن سرا * کرد اکرد بمسکن و بمذبح و بداد مر حجابي دروازهي آن سرا تمام کرد مشه مر آن
35 کار * بپوشيد آن ابر مر خيمهي وعده و عزيزي :: پر شد مر آن مسکن * و نه توانست مشه
36 بآمدن بخيمهي وعده که مسکن گرفت ابر او آن ابر و عزيزي :: پر شد مر آن مسکن * و در
37 بر آمدني آن ابر از بالاي آن مسکن منزل بر دارند پسراني يسرال در همه منزلهاي ايشان *
38 و اگر نه برآيد آن ابر و نه منزل بر دارند تا روزي بر آمدني او * که ابري :: ابر آن
مسکن روز و آتش باشد شب درو بچشم ديدي همه خاندان يسرال در همه منزلهاي ايشان *

23 Et ordinavit super eam ordinationē
panum coram Domino, quemadmodū
præceperat Dominus ipsi Mosh.h. Po-
suitq; candelabrum in tentorio con-
ventûs è regione mensæ ad basim ta-
bernaculi ad Meridiem. Et accendit
lucernas corā Domino, quemadmodū
præceperat Dñs ipsi Moshch. Posuit
etiam altare aureū in tentorio con-
ventûs coram velo: Et fumifecit su-
per illud suffimentū aromatis, quem-
admodum præceperat Dominus ipsi
Moshch. Appositq; quoque aulæum
ostio tabernaculi. Et altare holocau-
sti posuit ad ostium tabernaculi ten-
torii conventûs: obtulitque super il-
lud holocaustum & munus, quemad-
modū præceperat Dominus ipsi Mo-
sh.h. Et posuit labrum inter tento-
rium conventûs & altare, deditque
illic aquam ad lavandum: Ut lava-
rent ex eo Moshch & Ahavon & fi-
lii ejus manus suas ac pedes suos,
Cùm ingrederentur in tentorium con-
ventûs: & cùm appropinquarent al-
tari, lavarent, quemadmodum præce-
perat Dominus ipsi Mosh.h: Postre-
mo erexit atrium in circuitu taber-
naculi & altaris, deditque aulæum
portæ atrii. Ita absolvit Mosh.h
opus. Et operuit nubes tentorium
conventûs, gloriâque Domini replē-
fuit tabernaculum. Neque poterat
Moshch venire in tentorium conven-
tûs, quia habitabat super illud nu-
bes, & gloriâ Domini repletum erat
tabernaculum. Quúmque ascendebat
nubes de super tabernaculum, man-
siones movebant filii Israel per omnes
mansiones suas: Et si non ascendebat
nubes, neque mansiones movebant
usque ad diem ascensûs ejus. Quòd
nubes Domini super tabernaculum
interdiù, ignis verò esset noctu super
illud, in oculorum conspectu totius
familiæ Israel in omnibus mansioni-
bus suis.

Absolutus est liber Elle shemóth.

ויקרא א

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

1 ודיי כדין דאשלים משה למיקם ית
משכנא חשיב משה ואיידין בליביה ואמר
טוורא דסיני דהדה רבויה רבויה דשעתא
וקידושיה קידוש דתלת יומין לא הוה
אפשר לי דאיסוק לוותיה עד זמן דהוה
דבורא מתמליל עמי מן משכן זימנא
הדין דריבוייה ריבוי לעלם וקידושיה
קידוש לעלם מן דינא הוה דלא איעול
לגויה עד זמן די יתמלל עמי מן קדם יי
ובכן קרא דבורא דיי למשה ומליל
מימרא דיי עמיה מן משכן זימנא למימר:

1 ודיי כדין דאשלים משה לאקמא
ית משכנא ורבי יתיה וקדיש יתיה וית כ
מנוי וחשיב משה בליביה ואמר מוא
דסיני דרבויה הדה שעה וקדושיה קידוש
שעה לא סליקית לגויה עד זמן די יתאמר
לי מן קדם יי מן משכן זימנא דרבויה
רבוא עלם וקדושיה קדוש עלם דינא הוא
דלא נעול לגויה עד זמן דאתאמר לי מן
קדם יי וקרא דברא דיי למשה וכל מימרא
דיי הוה עמיה מן משכן זימנא למימר:

1 AND it was so that when Moses had finished erecting the tabernacle, he consecrated it and all its furniture, and he blessed it and anointed it and sanctified it. Moses considered in his heart and said, The mountain of Sinai whose excellency was the excellency of the hour, and its sanctity a sanctity of three days, I could not ascend to the midst of it until the time that the Memra of the Lord spoke with me from the tabernacle of this congregation, whose excellency is excellency for ever, and its sanctity sanctity for ever. Because of the judgment that I should not enter into the midst of it until the time that it was spoken with me from before the Lord, therefore the word of the Memra of the Lord called to Moses, and the Memra of the Lord spoke with him from the tabernacle of the congregation, saying:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

فصل اوّل * 1 * بخواند بمشه سخن گفت :: باو از خيمهي وعده بگفتن *

CAP. I.

1 VOcato autem Mosheh locu-
tus est Dominus ad eum è tentorio
conventûs, dicendo.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

1 רבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹם אֱנָשׁ דִּי יְקָרֵב מִנְכוֹן וְלָא מִן מוּמַיָּיא
2 פַּלְחֵי אֱלִילַיָּא קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ מִן בְּעִירָא דַכְיָא מִן תּוֹרֵי וּמִן עָנָא וְלָא מִן חֵיוָתָא
3 תְּקָרְבוּן יַת קָרְבָּנֵיכוֹן : אִם עֹלָה אֵין עֲלָתָא הִיא קוּרְבָּנֵיהּ מִן תּוֹרֵי דְכַר שְׁלִים
יְקָרְבִינֵיהּ לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא יְקָרֵיב יָתֵיהּ לְרַעֲוָא עֲלוֹי קֳדָם יְיָ : וְסמך וְיִסְמוֹךְ
4 בְּתוּקְפָא יַד יְמִינֵיהּ עַל רֵישׁ עֲלָתָא מְטוּל דְּיִתְרְעֵי לֵיהּ לְכַפָּרָא עֲלוֹי : ושחט
5 וְיִכּוֹס טַבְחָא בְּבֵית מְטְבְּחַיָּא יַת בַּר תּוֹרֵי קֳדָם יְיָ וְיִקְרְבוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנָא יַת
אַדְמָא בְּמָנְיָא וְיִדְרְקוּן יַת אַדְמָא בְּסִיזְרָקְיָא עַל מַדְבְּחָא חֲוור חֲוור דְּבְתְרַע מַשְׁכַּן
זִמְנָא : והפשיט וְיַשְׁלַח יַת מַשְׁכְּיָא 6 ירושלמי 6 וְיַחֲלִישׁ יַת עֲלָתָא וְיִפְסַג
מִן עֲלָתָא וְיִפְסַג יְתֵהּ לְפִסְנֵהָא : ונתנו יְתֵהּ לְפִסְנֵהָא :
7 וְיִתְּנוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנָא אֶשְׁתָּא עַל
מַדְבְּחָא וְיסַדְּרוּן קִיסִין עַל אֶשְׁתָּא : וערכו 8 וְיסַדְּרוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָּא יַת פַּסְנַיָּא
וְיַת רֵישָׁא וְיַת פְּרִיסוּתָא דְתַרְבָּא עַל קִיסִין דְּעַל אֶשְׁתָּא דְעַל מַדְבְּחָא : וקרבו
וְכַרְסָא וְרִיגְלוֹי יְחַלֵּיל בְּמַיָּא וְיַסֵּק כָּהֲנָא 9 ירושלמי 9 ירחץ יִשְׁגּ :
יַת כּוּלָּא לְמַדְבְּחָא עֲלָתָא הִיא קָרְבָּן
דְּמְתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ : ואם וְאִין מִן בְּנֵי עָנָא קוּרְבָּנֵיהּ מִן אִמְּרַיָּא אוֹ מִן 10
בְּנֵי עִזָּיָא לַעֲלָתָא דְכַר שְׁלִים יְקָרְבִינֵיהּ : ושחט וְיִכּוֹס יְתֵהּ טַבְחָא עַל שִׁפּוֹלֵי 11
מַדְבְּחָא בִּסְטַר צִיפּוֹנָא קֳדָם יְיָ וְיִדְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָּא יַת אַדְמֵיהּ בְּמִזְרְקְיָא
עַל מַדְבְּחָא חֲוור חֲוור : ונתח וְיַפְסֵיג יְתֵהּ לְפִסְנוֹי יַת רֵישֵׁיהּ וְיַת נִיפּוֹהִי 12
וְיסַדַּר כָּהֲנָא יַתְהוֹן עַל קִיסִין דְּעַל אֶשְׁתָּא דְעַל מַדְבְּחָא : והקרב וכרסא 13
וְרִיגְלוֹי יְחַלֵּיל בְּמַיָּא וְיִקְרֵב כָּהֲנָא יַת כּוּלָּא וְיַסֵּק לְמַדְבְּחָא עֲלָתָא הִיא קוּרְבָּן
דְּמְתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ : ואם וְאִין מִן עוֹפָא קוּרְבָּנֵיהּ קֳדָם יְיָ וְיִקְרֵב מִן 14
שַׁפְנִינַיָּא אוֹ מִן בְּנֵי יוֹנָיָא יַת קוּרְבָּנֵיהּ קֳדָם שַׁפְנִינַיָּא יַקְרִיב מִן רַבְרְבִין וּבְנֵי
יוֹנָיָא מִן זוּטְרִין : והקריבו וְיַקְרִבִינֵיהּ 15 ירושלמי 15 וְיַקְרִיב יְתֵהּ כָּהֲנָא עַל
כָּהֲנָא לְמַדְבְּחָא וְיָחוּם יַת רֵישֵׁיהּ נַפֵּי מַדְבְּחָא וְיַעוּם רֵישֵׁיהּ וְיסַדַּר עַל
וְיַסִּיק לְמַדְבְּחָא וְיִמְצֵי דְמֵיהּ עַל שִׁפּוֹלֵי
כּוֹתֶל מַדְבְּחָא : והסיר וְיַעְדֵי יַת 16 מַדְבְּחָא : 16 וְיַעֲבֵר יַת קוּרְקְבָנֵיהּ
וְרוֹקְפֵיהּ בְּלֶקְטֵיהּ וְיִטְלַק יְתֵהּ בְּגִטְשָׁא וְיִטְלַק יְתֵהּ סְטִיף לְמַדְבְּחָא מִן
לְסְטַר מַדְבְּחָא קִדּוּמָא בַּאֲתַר דְּמוֹקְדִין מַדְנְחָא לַאֲתַר בֵּירַת שְׁפִיכוּת קִטְמָא :
קִיטְמָא :

1 Loquere cum filiis Iſrael, & dices illis; Vir qui obtulerit ex vobis, non autem ex Apoſtatis colentibus idola, oblationem coram Domino ex 2
jumento mundo, ſive bobus ſive ovibus: neque enim ex feris offeretis oblationes veſtras. Si holocauſtum ſit oblatio ejus, de bobus maſculum integrum offerat ipſum: ad portam tabernaculi conventus ad- 3
ducat ipſum in beneplacitum pro ſe coram Domino. Et ſuſtentabit 4
cum robore manum dextram ſuam ſuper caput holocauſti: ut acceptabile ſit pro eo, ut faciat expiationem pro eo. Et immolabit lanius 5
in loco mactationi deſtinato vitulum coram Domino: & offerent filii Aaron ſacerdotis ſanguinem in vaſis, & ſpargent ſanguinem qui erit in pelvibus ſuper altare per circuitum, quod eſt juxta oſtium tabernaculi conventus. Et detra- 6
het pellem ex holocauſto, & dividet illud in ſectiones ſuas. Et 7
ponent filii Aaron ſacerdotis ignem ſuper altare: & ordinabunt ligna ſuper ignem. Et ordinabunt filii Aaron ſacerdotes membra, caput, 8
& operimentum pinguedinis, ſuper ligna quæ ſunt impoſita igni, qui eſt ſuper altare. Et ventrem & pedes ejus lavabit in aquis: & in- 9
cendet ſacerdos omnia ſuper altare holocauſti, illa eſt oblatio quæ ſuſcipitur cum beneplacito coram Domino. Quòd ſi de ovibus oblatio ejus fuerit, de agnis *in-* 10
quam aut capris, pro holocauſto, maſculum integrum offerat ipſum. Et mactabit ipſum lanio in loco declivi altaris ad latus ſeptentrio- 11
nale coram Domino: Et ſpargent filii Aaron ſacerdotes ſanguinem ejus, qui eſt in pelvibus, ſuper altare per circuitum. Et dividet ipſum 12
in ſua membra, caput ejus, & corpus ejus: & ordinabit ſacerdos illa ſuper ligna, quæ ſunt impoſita ſuper igni, qui eſt ſuper altare. Et ventrem & pedes ejus lavabit aquis: & offeret ſacerdos omnia hæc, & incendet in altari holocauſti; eſt oblatio quæ acceptabitur cum beneplacito coram Domino. Quod ſi de avibus oblatio ejus fuerit coram Domino: 14
tum offerat ex turturibus aut de pullis columbæ oblationem ſuam; verùm ex turturibus offerat majores, & de filiis columbæ pullos. Et 15
offeret eam ſacerdos ſuper altare: & avellet caput ejus, & incendet in altari, & exprimetur ſanguis ejus ad parietem altaris. Et re- 16
movebit ingluviem ejus unà cum fimo, & projiciet ipſam ad latus altaris orientale, in locum ubi comburunt cineres.

Hieroſ. 6. *Et excoriabit holocauſtum, & dividet illud in ſectiones ſuas.*

Hieroſ. 9. *Lavabit.*

Hieroſ. 15. *Et offeret ipſam ſacerdos ſuper dorſo altaris: & mugue ſecabit caput ejus, & ordine collocabit in dorſo altaris, & exprimet ſanguinẽ ejus ad latera altaris.* 16. *Et tranſire faciet ventriculum ejus cum fimo, & projiciet eum juxta altare ab oriente, in locum ubi effundũntur cineres.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*سخن كوي بپسراني يسرال بكوي بايشان آدمي كه نزديك آورد ازشما قربان يي از آن چهارپا از 2
آن كاو واز آن گوسپند نزديك آورند مر قرباني شما * اكر عله قرباني او از آن كاو نرينه تمام 3
نزديك آورد اويرا بدري خيمهي وعده نزديك آورد اويرا برضا كردن باو بحضرتي يي * وبنهد 4
مر دستي او ابر سري آن عله ورضا شود باو بكفارت خواستن ابر او * وبكشد مر بچهي آن كاو 5
بحضرت يي ونزديك آورند پسراني اهرن آن كهنان مر آن خون وبپراكنند مر آن خون ابر آن
مذبح كرد اكرد در كاهي خيمهي وعده * وپوست كشد مر آن عله واندام زند آنرا باندامهايي آن * 6
* وبدهند پسراني اهرن [آن كهن] آن آتش ابر آن مذبح و آراسته كنند هيزمها ابر آن آتش * 7
* وآراسته كنند پسراني اهرن آن كهنان مر آن اندامها مر آن سر ومر آن چرب رود ابر آن هيزمها 8
آنچه ابر آن آتش آنچه ابر آن مذبح * وشكمبهي او وپاچهايي او بشويد در آب وبر آورد آن كهن 9
مر آن همه بآن مذبح عله قربان بوي قبوليت يي * واكر از آن كوسپند قرباني او از آن برّها يا از آن 10
برّها بعله نرينه تمام نزديك آورد اويرا * وبكشد اويرا ابر پايهي آن مذبح بصفون بحضرتي يي * 11
وبپراكنند پسراني اهرن آن كهنان مر خوني او ابر آن مذبح كرد اكرد * واندام زند اويرا باندامهايي او 12
ومر سري او ومر چربرودي او وآراسته كند آن كهن ايشانرا ابر آن هيزمها آنچه ابر آن آتش آنچه
ابر آن مذبح * وآن شكمبه وآن پاچها بشويد در آب ونزديك آورد آن كهن مر آن همه وبر آورد بآن 13
مذبح عله او قربان بوي قبوليت يي * واكر از آن مرغ عله قرباني او يي نزديك آورد از آن تدروها 14
يا از بچكاني آن كبوتر مر قرباني او * ونزديك آورد اويرا آن كهن بآن مذبح و بشكافاند مر 15
سري او وبر آورد بآن مذبح وبرساند خوني [او] ابر ديواري آن مذبح * وبكرداند مر چينهداني او 16
در سنكداني او وبيندازد اويرا پهلوي آن مذبح بمزبح بجايي آن خاكستر *

Loquere ad filios Iſrael, & dices eis; Homo quum offeret ex vobis oblationem Domino: de quadrupedibus, de bobus, & de ovibus offeretis oblationem veſtram. Si holocauſtum fuerit oblatio ejus, de bobus maſculum integrum offeret eam: ad oſtium tentorii conventûs offeret ad gratiam conciliandam ſibi in præſentia Domini. Et ponet manum ſuam ſuper caput holocauſti, & acceptabile erit illi ad expiationem procurandâ ſibi. Tunc mactabit ſatum bovis in præſentia Domini: offerêntque filii Aharon ſacerdotes ſanguinem, ac ſpargent ſanguinem ſuper altare circumcirca, quod eſt ad oſtium tentorii conventûs, Et pellem detrahet holocauſto, ac demembrabit illud in membra ſua. Dabúntque filii Aharon ſacerdotis ignem ſuper altare: & diſponent ligna ſuper ignem. Poſtea diſponent filii Aharon ſacerdotes membra, caput, & adipem viſcerum ſuper ligna quæ ſuper ignem qui eſt ſuper altare. Et inteſtina ejus, & crura ejus lavabit aquâ: & offeret ſacerdos omnia ſuper altare: holocauſtum eſt, oblatio odoris acceptabilis Domino. Quòd ſi de ovibus fuerit oblatio ejus, de agnis, vel de capris in holocauſtum, maſculum integrum offeret eam: Et mactabit illam ad baſim altaris ad Aquilonem in præſentia Domini: ſpargêntque filii Aharon ſacerdotes, ſanguinem ejus ſuper altare circumcirca. Et demembrabit eam in membra ſua, & caput ejus, & adipem viſcerum ejus: ordinabitque ſacerdos ea ſuper ligna quæ ſuper ignem qui ſuper altare. Et inteſtina & crura lavabit aquâ: & afferet ſacerdos omnia, offeretq; ſuper altare: holocauſtum, eſt, oblatio odoris acceptabilis Domino. Si autem de avibus fuerit holocauſtum, oblatio ejus Domino, offeret de phaſianis aut de pullis columbæ oblationem ſuam. Et offeret illam ſacerdos ſuper altare, et findet caput ipſius: offerêtque ſuper altare, & pertingere faciet ſanguinem ejus ſuper parietem altaris. Et removebit ingluviem ejus cum ventriculo ipſius, projiciêtque illa juxta altare ad Orientem ad locum cineris.

ויקרא ב
תרגום יונתן בן עוזיאל
ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ושסע ויתלע יתיה בגדפוי ולא יפריש גדפוי מניה ויסיק יתיה כהנא למדבחא על קיסין דעל אישתא עלתא היא קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי :

17 ויתלע יתיה בבנפוי לא יפרש ויסדר יתיה כהנא על גבי מדבחא על קיסיא דאית על אשתא :

Et laceret ipsam per alas suas, 17 non autem dividat alas ejus ab ipsa, & incendat illam sacerdos in altari, super ligna quæ imposita sunt igni: holocaustum est, oblatio quæ recipitur cum beneplacito coram Domino.

Hierosol. 17 *Et laceret ipsam per alas suas, non dividat, & ordinet illam sacerdos super dorso altaris, super ligna quæ apposita sunt igni.*

ב

ונפש ובר נש ארום יקרב קרבן מנחתא קדם יי קמחא סמידא יהי קורבניה ויריק עלה משחא ויתן עלה לבונתא : והביאה ייתיניה לות בני אהרן כהניא ויקמוץ מתמן מלי קומציה מן קמחא ומן טוב משחא על כל לבונתא ויסיק כהנא ית שפר אדכרתא למדבחא קרבנא דמתקבל ברעוא קדם יי : והנותרת ומה דמשתייר מן מנחתא יהי לאהרן ולבנוי קדש קודשין מקורבניא דיי : וכי תקריב ואדום תקריב קרבן 4 מנחתא דמאפי בתנורא סמידא נריצן פטירין ופתיכן במשח וספונין פטירין דמשיחין במשח : ואם ואין מנחתא על מסריתא קורבנך סמידא פתיכא במשח פטיר תהי : פתות רסיק יתה ריסוקין ותריק עלה משחא מנחה היא : ואם 6 ירושלמי ותרסק יתה רסקן ותריק עלה משחא :

ונפש ובר נש ארום יקרב קרבן מנחתא קדם יי קמחא סמידא יהי קורבניה ויריק עלה משחא ויתן עלה לבונתא : והביאה ייתיניה לות בני אהרן כהניא ויקמוץ מתמן מלי קומציה מן קמחא ומן טוב משחא על כל לבונתא ויסיק כהנא ית שפר אדכרתא למדבחא קרבנא דמתקבל ברעוא קדם יי : והנותרת ומה דמשתייר מן מנחתא יהי לאהרן ולבנוי קדש קודשין מקורבניא דיי : וכי תקריב ואדום תקריב קרבן 4 מנחתא דמאפי בתנורא סמידא נריצן פטירין ופתיכן במשח וספונין פטירין דמשיחין במשח : ואם ואין מנחתא על מסריתא קורבנך סמידא פתיכא במשח פטיר תהי : פתות רסיק יתה ריסוקין ותריק עלה משחא מנחה היא : ואם 6 ירושלמי ותרסק יתה רסקן ותריק עלה משחא :

Porro filius hominis cum offeret oblationem Mincha coram Domino, farina simila erit oblatio ejus: fundatque super eam oleum, & ponat super eam thus. Et afferet eam ad filios Aaron sacerdotes, & colliget inde plenum pugillum suum ex farina simila & de bonitate olei cum universo thure: & incendet sacerdos pulchritudinem memorialis in altari; oblatio est quæ recipitur cum beneplacito coram Domino. Quod autem reliquum fuerit de oblatione, erit Aaronis & filiorum ejus: sanctum sanctorum est de oblationibus Domini. Et quando offeres oblationem Mincha, quæ cocta fuerit in clibano, simila *erit*, placentæ azymæ & mixtæ oleo, & lagana azyma quæ uncta fuerint oleo. Quod si Mincha de sartagine erit oblatio tua, simila permixta cum oleo azyma erit. Comminues eam in frusta, & fundas super eam oleum: oblatio est. Quod si Mincha de craticula fuerit oblatio tua, ex simila tosta cum oleo fiet. Et introduces Mincha quæ fiet ex simila & oleo istis coram Domino: & accedere faciet eam vir qui adduxerit eam ad sacerdotem, & sacerdos perducet eam ad altare. Et separabit sacerdos ex Mincha, laudabile memorialis ejus, & incendet in altari: oblatio est quæ recipitur cum beneplacito coram Domino. Et quod residuum est de Mincha, erit Aharonis & filiorum ejus: sanctum sanctorum de oblationibus Domini est. Omnis Mincha quam offeretis coram Domino, non fiet ex fermentato: quicquid enim fermentum *est*, & quicquid mel *est*, non offeretis ex eo oblationem coram Domino. Oblationem primitiarum offeretis ea coram Domino; nam panis primitiarum fermentatus offeretur, & dactyli tempore primitiarum, fructus cum suo melle offeretur, & comedent ea sacerdotes: verùm in altari non incendentur, ut suscipiantur cum beneplacito. Et omnem oblationem Minchæ tuæ sale salies: neque abolebis sal fœderis Dei tui de Mincha tua, propterea quod viginti quatuor dona sacerdotum decreta sunt cum fœdere salis: propterea super omnem oblationem tuam offeres sal. Quod si offeras oblationem primitiarum coram Domino: *spicas* recentes tostas igni, farinam tostam, & polentam offeres Mincha primitiarum tuarum. Ponas etiam super eam oleum olivæ, & pones super eam thus: Mincha est.

Hierosol. 11 *Quoniam quicquid fermentatum est, & quicquid mellitum est.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

17 * وپاره کند اویرا در بالهایي اونه جدا کند وبر آورد اویرا آن کهن بآن مذبح ابر آن هیزمها آنچه ابر آن آتش علة او قربان بویي قبولیت ییי *

Et findet illam per alas suas, neque dividet: offerétque eam sacerdos super altare, super ligna quæ super ignem: holocaustum est, oblatio odoris acceptabilis Domino.

* فصل دوم *

CAP. II.

1 * وجاني که نزدیك آورد قربان هدیه ییי سمید باشد قرباني او وبریزد ابر آن روغن وبدهد ابر آن

ANima autem quum offeret oblationem, minus Domino, simila erit oblatio ejus: fundétque super eam oleum, ac dabit super eam thus. Et

2 کندرو * وبیاورد بپسراني اهرن آن کهنان وچنگال کند از آنجا پري چنگالي لوازسمید آن واز

afferet ad filios Aharon sacerdotes, et pugillo accipiet indè plenitudinem pugilli sui de simila ejus, & de olco ipsius ultra totum thus ipsius, offerétque sacerdos memoriale ejus super altare: oblatio odoris acceptabilis est Domino. At reliquum manens de munere, Aharonis erit & filiorum ejus: sanctitas sanctitatum est de oblationibus Domini. Cùm verò obtuleris oblationem muneris, coctionem clibani, ex simila placentæ azymæ mistæ oleo erunt, & lagana azyma uncta oleo. Et si munus de sartagine oblatio tua, ex simila placentæ mistæ oleo sint, azyma erit, Euccellando eam in buccellas, & fundes super eam oleū: munus est ipsa. Quòd si munus cacabi oblatio tua, ex simila cum oleo fiet. Afferéque munus quod fiet ex iis Domino: offerétque illud sacerdoti, qui offeret illud super altare. Separabitque sacerdos de

3 روغني آن ابر همه کندرويي آن وبر آورد آن کهن سر یادکرد آن [بآن مذبح] قربان بویي قبولیت ییי *

4 * وآن باقي مانده از آن هدیه باهرن وبپسراني او خاص خاصها از قرباني ییי * وکه نزدیك آوري قرباني

munere memoriale ejus, & offeret super altare: oblatio odoris acceptabilis est Domino. At reliquum manens de munere, Aharonis erit & filiorum ejus: sanctitas sanctitatum est de oblationibus Domini. Omne munus quod offeretis Domino, non fiet fermentatum: quia omne fermentum & omne mel, non offeretis ex iis oblationem Domino. Oblationem primitiarum offeretis ea Domino, at super altare non ascendent in odorem acceptabilem. Et omnem oblationem muneris tui sale salies, neque cessare facies salem fœderis Dei tui de super munere tuo: in omni oblatione tua offeres salem. Si verò obtuleris munus primarum frugum Domino, humidam spicam tostam igne, comminutionem spicæ plenæ offeres, scil. munus primarum frugum tuarum. Et dabis super eam oleum, pones item thus super eam: munus est ipsa.

تو در نمك نمك کني ونه معطل کني نمکي شرطي خداي تو از بالاي هدیهي تو ابر همه

قرباني تو نزدیك آوري نمك * واکر نزدیك آوري هدیهي نخست برها ییי تر خوشه بریان

کرده در آتش [شکستهي] دلمل نزدیك آوري سر هدیهي نخست برهاي تو * وبدهي ابر

آن روغن وبنهي ابر آن کندرو هدیه است او *

16 והקטיר יָתִיק כַּהֲנָא יָת שְׁבַח אַדְכַּרְתֵּהּ מִן פִּירוֹכְיָא וּמִטּוּב מִשְׁחָה עַל כָּל לְבוֹנְתָהּ קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ׃

16 Et incendet ſacerdos laudabile memorialis ejus, è polenta ejus, & de bonitate olei, ſuper omne thus ejus: oblatio eſt coram Domino.

ג

CAP. III.

1 ואם וְאִין נִכְסַת קוּרְשַׁיָּא קוּרְבָּנֵיהּ אִין מִן תּוֹרֵי הוּא מְקָרֵב אִין דְּכַר אִין נוּקְבָא שְׁלִים יְקָרְבִינֵיהּ׃ וְסָמַךְ וְיִסְמוֹךְ יַד יְמִינֵיהּ בְּתוּקְפָּא עַל רֵישׁ קוּרְבָּנֵיהּ וְיִכְטִינֵיהּ 2 טַבְחָא בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִדְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָּא יָת אַדְמָא עַל מַדְבְּחָא חַוֵּר 3 חָוור׃ והקריב וְיַקְרִיב מִנְכְסַת קוּדְשַׁיָּא קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ יָת פְּרִיסוּתָא דְּתַרְבָּא דְּחָפֵי יָת כְּרֵיסָא וְיָת כָּל תַּרְבָּא דְּעַל כְּרֵיסָא׃ ואת שתי וְיָת תַּרְתֵּין כּוּלְיָין וְיָת 4 תַּרְבָּא דְּעֲלֵיהוֹן דְּעַל כִּפְלֵי וְיָת חַצְדָּא דְּעַל כַּבְדָּא דְּעַל כּוּלְיָתָא יַעֲדִינֵהּ׃ והקטירו וְיַסְקוּן יְתֵיהּ בְּנֵי אַהֲרֹן לְמַדְבְּחָא עַל עֲלָתָא דְּעַל קִיסִין דְּעַל אִישְׁתָּא קָרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל 5 בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ׃ ואם וְאִין מִן עָנָא קוּרְבָּנֵיהּ לִנְכְסַת קוּדְשַׁיָּא קֳדָם יְיָ דְּכַר או 6 נוּקְבָא שְׁלִים יְקָרְבִינֵיהּ׃ אם אִין אִמַּר הוּא מַקְרֵיב יָת קוּרְבָּנֵיהּ וְיָקְרֵיב יְתֵיהּ 7 קֳדָם יְיָ׃ וסמך וְיִסְמוֹךְ בְּתוּקְפָּא יַד יְמִינֵיהּ עַל רֵישׁ קוּרְבָּנֵיהּ וְיִכּוֹס יְתֵיהּ טַבְחָא 8 קֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִדְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן יָת אַדְמֵיהּ עַל מַדְבְּחָא חַוֵּר חָוור׃ והקריב וְיַקְרֵב מִנֵּיהּ קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ יָת פְּרִיסוּתָא דְּתַרְבָּא וְיָת כָּל תַּרְבָּא דְּעַל כְּרֵיסָא׃ ואת שתי וְיָת תַּרְתֵּין כּוּלְיָין וְיָת תַּרְבָּא דַּעֲלֵיהוֹן דְּעַל כִּפְלֵי וְיָת חַצְדָּא דְּעַל כַּבְדָּא דְּעַל כּוּלְיָתָא יַעֲדִינֵהּ׃ והקטירו 9 וְיַסְקִינֵיהּ כָּהֲנָא לְמַדְבְּחָא לְחֵים קוּרְבָּנָא לַאֲתָקְבָּלָא בְּרַעֲוָא כָּל תְּרֵיב 10 קֳדָם יְיָ׃ חקת עוֹלָם קְיָים עָלַם לְדָרֵיכוֹן בְּכָל מוֹתְבָנֵיכוֹן כָּל תְּרֵיב וְכָל אֱדָם לָא 17 תֵיכְלוּן בְּרַם עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא יְתַקְרֵיב לְשָׁמָא דַיְיָ׃

1 Et ſi hoſtia ſanctificatorum eſt oblatio ejus, ſi de bobus ipſe obtulerit, ſive maſculus ſive fœmina fuerit, integrum offerat. 2 Et imponet manum ſuam dextram cum robore ſuper caput oblationis ſuæ, & mactabit eam lanio in porta tabernaculi conventus: & ſpargent filii Aaron ſacerdotes ſanguinem ſuper altare per circuitum. 3 Et offeret ex hoſtia ſanctitatum oblationem coram Domino, operimentum adipis quæ tegit ventrem, & omnem adipem qui eſt ſuper ventrem. 4 Duos quoque renes, & adipem qui ſuper eos eſt, & qui eſt ſuper ilia, atque reticulum quod eſt ſuper jecur: unà cum renibus auferat illud. 5 Et incendent ipſum filii Aharon in altari ſuper holocauſtum, quod eſt ſuper ligna quæ ſunt impoſita igni: oblatio eſt quæ recipitur cum beneplacito coram Domino. 6 Quod ſi de grege fuerit oblatio ejus in hoſtiam ſanctitatum coram Domino, ſive mas ſive fœmina, integra erit oblatio ejus. 7 Si agnum ipſe offerat pro oblatione ſua, offerat ipſum coram Domino. 8 Et imponet cum robore manum dextram ſuam ſuper caput oblationis ſuæ, tum immolabit ipſam lanio coram tabernaculo conventus: & ſpargent filii Aharon ſanguinem ejus ſuper altare per circuitum. 9 Et offeret ex hoſtia ſanctitatum oblationem coram Domino bonitatem adipis ejus, caudam integram è regione ſpinæ dorſi auferet ipſam, operimentum adipis quod operit inteſtina, atque omnem adipem qui eſt ſuper inteſtina. 10 Duos item renes, & adipem qui eſt ſuper eos, & qui eſt ſuper ilia, & reticulum quod eſt ſuper jecur, unà cum renibus auferat ipſum. 11 Et incendat ipſum ſacerdos in altari: cibus eſt oblationis coram Domino. 12 Quod ſi de filiis caprarum oblatio ejus fuerit, tum offeret eam coram Domino. 13 Et imponet manum dextram ſuam ſuper caput ejus & mactabit eam lanio coram tabernaculo conventus: & ſpargent filii Aharon ſanguinem ejus ſuper altare per circuitum. 14 Et offeret de illo oblationem coram Domino, operimentum adipis. qui operit ventrem, & omnem adipem qui eſt ſuper inteſtina: 15 Et duos renes, & adipem qui eſt ſuper eos, quique eſt ſuper ilia, atque reticulum quod eſt ſuper jecur, unà cum renibus tollat ipſum. 16 Et incendet ea ſacerdos in altari: panis eſt oblationis ut ſuſcipiatur cum bona voluntate; omnis adeps coram Domino. 17 Pactum ſeculi ſit per generationes veſtras in omnibus habitationibus veſtris: omnem adipem & omnem ſanguinem non comedetis, verùm ſuper dorſo altaris offeretur nomini Dominj.

Hier. 9. *Adipem & pellus integrum, è regione dorſi removeat ipſum, item adipem qui tegit inteſtina ejus.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * و بر آورد آن کهن مر یادکرد آن از شکستهي آن و از چربش آن ابر همه کندروي آن قربان یيْ׃ * 16

• فصل سوم • * و اگر ذبحت شلمیم قرباني او اگر از گاو او نر ذکر آورا اگر نرینه اگر 1
مادینه تمام نزدیک آورد اویرا بحضرت یيْ׃ * و بنهد دستي او ابر سري قرباني او و بکشد اویرا در خاهي 2
خیمهي وعده و بپراگنند پسراني اهرن آن کهنان مر آن خون ابر آن مذبح گردا گرد * نزدیک 3
آورد از ذبحت آن شلمیم قربان یيْ مر آن پیه آن پوشا مر آن شکمبه و مر همه آن پیه آنچه ابر
شکمبه * و مر دو آن گردها و مر آن پیه آنچه ابر ایشان آنچه ابر آن پشتمازوها و مر آن پرده ابر 4
آن جگر ابر آن گردها بگرداند آنرا * و بر آورند اویرا پسراني اهرن بآن مذبح ابر آن عله آنچه ابر 5
آن هیزمها آنچه ابر آن آتش قربان بوي قبولیت یيْ * و اگر از آن گوسپند قرباني او بذبحت شلمیم 6
یيْ نرینه یا مادینه تمام نزدیک آورد اویرا * اگر برّه او نزدیک آورا مر قرباني او و نزدیک آورد اویرا 7
بحضرت یيْ׃ * و بنهد مر دستي او ابر سري قرباني او و بکشد اویرا بپیش خیمهي وعده 8
و بپراگنند پسراني اهرن مر خوني او ابر آن مذبح گردا گرد * و نزدیک آورد از ذبحت آن شلمیم قربان 9
یيْ پیهي او آن دنبه تملم بمقابل آن شرزیا بگرداند آنرا و مر آن پیه آن پوشا مر آن شکمبه و مر
همه آن پیه آنچه ابر آن شکمبه * و مر دو آن گردها و مر آن پیه آنچه ابر ایشان آنچه ابر آن 10
پشتمازوها و مر آن پرده ابر آن جگر ابر آن گردها بگرداند آنرا * و بر آورد اویرا آن کهن بآن 11
مذبح نان قربان یيْ * و اگر بز قرباني او و نزدیک آورد اویرا بپیش یيْ׃ * و بنهد مر دستي او ابر سري 12 13
او و بکشد اویرا بپیشي خیمهي وعده و بپراگنند پسراني اهرن مر خوني او ابر آن مذبح گردا گرد׃

* و نزدیک آورد از و قرباني او قربان یيْ مر آن پیه آن پوشا مر آن شکمبه و مر همه آن پیه آنچه ابر آن شکمبه׃ 14
* و مر دو آن گردها و مر آن پیه آنچه ابر ایشان آنچه ابر آن پشتمازوها و مر آن پرده ابر آن جگر ابر آن 15
گردها بگرداند آنرا * و بر آورد ایشانرا آن کهن بآن مذبح نان قربان ببوي قبولیت همه پیه یيْ׃ 16
* رسم جاوید بعصرهاي شما در همه نشستن جایهاي شما همه پیه و همه خون نه خورید׃ 17

Offerétque ſacerdos memoriale ejus de comminutione ejus, & pinguedine ejus ultra totum thus ipſius: oblatio eſt Domino. 16

CAP. III.

Quòd ſi victima pacificorū fuerit oblatio ejus, ſi de bobus ipſe offerat ſive maſculum ſive fœminā, perfectam offeret eam in præſentia Domini. 1 *Et imponet manum ſuam ſuper caput oblationis ſuæ, & mactabit eā ad oſtium tentorii conventūs: ſpargentque filii Aharon ſacerdotes ſanguinem ſuper altare circumcirca.* 2 Dein *offeret de victima pacificorum oblationem Domino: adipem operientem inteſtina, et omnem adipem qui ſuper inteſtina:* 3 *Et duos renes, adipemq; qui ſuper illos, qui ſuper nates, & velum ſuper jecur, cum renibus removebit illud. Offeretat autem omne illud filii Aharon ſuper altare cum holocauſto quod ſuper ligna quæ ſuper ignem: oblatio odoris acceptabilis* eſt *Domino.* 4 5 *Quòd ſi de ovibus fuerit oblatio ejus in victimam pacificorum Domino, maſculum aut fœminam, perfectam offeret eam.* 6 *Si agnum ipſe offerat oblationem ſuam, tum offeret eam in præſentia Domini.* 7 *Imponétque manum ſuam ſuper caput oblationis ſuæ: poſteà mactabit eam coram tentorio conventūs: & ſpargent filii Aharon ſanguinem ejus ſuper altare circumcirca.* 8 *Et offeret de victima pacificorum oblationem Domino, adipem ejus, caudam tutā, è regione ſpinæ dorſi removebit eam: adipem quoque operientem inteſtina, atque omnem adipem qui ſuper inteſtina:* 9 *Et duos renes, & adipem qui ſuper illos, qui ſuper nates, & velum ſuper jecur, cum renibus removebit illud. Offerétque omne illud ſacerdos ſuper altare: panis* eſt *oblationis Dñi. Si verò capra fuerit oblatio ejus, tum offeret eam coram Domino. Ponétque manum ſuam ſuper caput ejus, et mactabit eam coram tentorio conventūs: & ſpargent filii Aharon ſanguinē ejus ſuper altare circumcirca. Poſteà offeret ex ea oblationem ſuam, oblationem Domino, adipem operientem inteſtina, omnemque adipem qui ſuper inteſtina:* 10 11 12 13 14 *Et duos renes, & adipem qui ſuper illos, qui ſuper nates, et velum ſuper jecur, cum renibus removebit illud. Offerétque ea ſacerdos ſuper altare: panis oblationis* eſt *in odorem acceptabilem. Omnis adeps Domino* eſt. *Statuto æterno in ſecula veſtra in omnibus commorandi locis veſtris; Omnem adipem, & omnem ſanguinem non comedetis.* 15 16 17

וידבר יְיָ עִם משֶׁה לְמֵימַר: דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר בַּר נַשׁ 1
אֲרוֹם ייחוב בִּשְׁלוּ מִכֹּל פִּקּוּדַיָּא דַיְיָ דְּלָא כַשְׁרִין לְאִתְעֲבָדָא וְיַעֲבַד מִן חַד מִנְּהוֹן: 2
אִם אִין כַּהֲנָא רַבָּא דְמִתְרַבֵּי בְּמִשְׁחָא ייחוב בְּמִקְרֵבְיַהּ קָרְבַּן חוֹבַת עַמָּא וְלָא 3
כְּהֵילְכְתֵּיהּ וְיִקְרֵב בְּנִין חוֹבְתֵּיהּ תּוֹר בַּר תּוֹרֵי שְׁלִים קֳדָם יְיָ לְחַטָּאתָא: וְהֵבִיא 4
וְיֵעוֹל יַת תּוֹרָא לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא לְקֳדָם יְיָ וְיִסְמוֹךְ יַד יְמִינֵיהּ עַל רֵישׁ תּוֹרָא וְיִכּוֹס
טַבְחָא יַת תּוֹרָא לְקֳדָם יְיָ: ולקח וְיִסַּב כַּהֲנָא רַבָּא דְמִתְרַבֵּי בְּמִשְׁחָא מִדְּמָא דְתוֹרָא 5
וְיֵעוֹל יַתֵּיהּ לְמַשְׁכַּן זִמְנָא: וטבל ירושלמי 6 וְיֵצְבּוֹעַ כַּהֲנָא אֶצְבְּעֵיהּ מִן
וְיִטְמֹשׁ כַּהֲנָא יַת אֶצְבְּעֵיהּ בְּאִדְמָא וְיֵידֵי אִדְמָא וְיֵידֵי שׁוּבְעָא זִמְנִין:
מִן אִדְמָא שְׁבַע זִמְנִין קֳדָם יְיָ קֳבֵל
פָּרְנוֹרָא דְקוּדְשָׁא: ונתן וְיִתֵּן כַּהֲנָא מִן אִדְמָא עַל קַרְנַת מַדְבְּחָא דְקְטֹרֶת בּוּסְמָא 7
דְקֳדָם יְיָ דִּבְמַשְׁכַּן זִמְנָא וְיָת כָּל אִדְמָא דְתוֹרָא יֵישׁוֹד לִיסוֹדָא דְמַדְבְּחָא דְעָלְתָא
דִבְתַרְעָ מַשְׁכַּן זִמְנָא: ואת כל וְיָת כָּל תְּרֵיב תּוֹרָא דְחַטָּאתָא יַפְרִישׁ מִנֵּיהּ יָתֵיהּ 8
פְּרִיסוּתָא דְתַרְבָּא דְחָפֵי יַת כְּרֵיסָא וְיַת כָּל תַּרְבָּא דְעַל כְּרֵיסָא: ואת וְיָת תַּרְתֵּין 9
כּוּלְיָין וְיָת תַּרְבָּא דְעֲלֵיהוֹן דְּעַל כַּפְלֵי וְיָת חַצְרָא דְעַל כַּבְדָּא דְעַל כּוּלְיָיתָא יְעַרְיִנַּהּ:
כאשר הֵי כְּמָא דְמִתְפְּרַשׁ מִתּוֹר נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא הֵיכְדֵין יִתְפְּרְשׁוּן מִן אִמְּרָא וּמִן 10
עִזְיָא וַיַסְקִינוּן כַּהֲנָא עַל מַדְבְּחָא דְעָלְתָא: ואת כל עור וְיָת כָּל מְשַׁךְ תּוֹרָא וְיָת 11
בִּישְׁרֵיהּ עַל רֵישֵׁיהּ וְעַל רִיגְלוֹי וְעַל בְּנֵי נַוְיֵהּ וְרַעְיֵיהּ: והוציא וְיִפּוֹק יַת כָּל תּוֹרָא 12
לְאַתַר דְּכִי לְמִפְּרָא לְמַשְׁרְיָתָא לַאֲתַר בֵּית מֵישַׁד קִיטְמָא וְיוֹקֵד יָתֵיהּ עַל קֵיסִין
בְּנוּרָא עַל אֲתַר בֵּית מֵישַׁד קִיטְמָא יִתּוֹקַד: ואם כל עדת וְאִין כָּל כְּנִשְׁתָּא 13
דְיִשְׂרָאֵל יִשְׁתְּלוֹן וְיִתְכַּסֵּי פִּתְגָמָא מִן מָחֵי קְהָלָא וְיַעְבְּדוּן בִּשְׁלוּ מִן חַד מִן כָּל
פִּקּוּדַיָּא דַיְיָ דְּלָא כַשְׁרִין לְאִתְעֲבָדָא וְיִתְחַיְּבוּן: ונודעה וְתִשְׁתְּמוֹדַע לְהוֹן חוֹבְתָּא 14
דְאִתְחַיְּבוּן עֲלַהּ וְיִקְרְבוּן קְהָלָא תּוֹר בַּר תּוֹרֵי לְחַטָּאתָא וְיֵיתוּן לְקֳדָם מַשְׁכַּן
זִמְנָא: וסמכו וְיִסְמְכוּן תַּרְתֵּיסְרֵי סָבֵי כְנִשְׁתָּא דְמִתְמַנְיָן אַמְרְכוּלִין עַל תְּרֵיסַר 15
שִׁבְטַיָּא יַת יְדֵיהוֹן בְּתוּקְפָּא עַל רֵישׁ תּוֹרָא וְיִכּוֹס טַבְחָא יַת תּוֹרָא קֳדָם יְיָ: והבא 16
וְיֵעוֹל כַּהֲנָא רַבָּא מִן אִדְמָא דְתוֹרָא לְמַשְׁכַּן זִמְנָא: וטבל וְיִטְמוֹשׁ כַּהֲנָא אֶצְבְּעֵיהּ מִן אִדְמָא וְיֵידֵי מִנֵּיהּ שְׁבַע זִמְנִין קֳדָם יְיָ קֳבֵל פָּרְנוֹרָא: 17

CAP. IV.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis Israel, dicendo; Filius hominis cum peccaverit per ignorantiam, de omnibus præceptis Domini quæ non decet fieri: & fecerit unum ex illis. Si sacerdos magnus qui unctus sit oleo peccaverit, dum offeret oblationem delicti pro populo non secundùm ritum: tum offeret pro delicto suo juvencum filium bovis integrum coram Domino, in hostiam pro peccato. Et introducet juvencum ad portam tabernaculi conventus in conspectum Domini: & imponet manum dextram suam super caput juvenci. & mactabit lanio juvencum coram Domino. Et accipiet sacerdos summus qui unctus est oleo de sanguine juvenci: & inferet ipsum in tabernaculum conventus. Et intinget sacerdos digitum suum in sanguinem: & asperget de sanguine septem vicibus coram Domino, ante velum sanctuarii. Et ponet sacerdos de sanguine super cornua altaris suffitus aromatum coram Domino, quod *est* in tabernaculo conventus: & omnem sanguinem juvenci effundet ad basim altaris holocausti, quod *est* in ostio tabernaculi conventus. Et omnem adipem juvenci pro hostia peccati separet ab eo, operimentum adipis quod tegit ventrem, & omnem adipem qui est super ventrem. Duos item renes, & adipem qui est super eos, qui est super ilia, & reticulum quod est super jecur, unà cum renibus auferat illud. Sicut separatur de juvenco hostiæ sanctitatum, sic separabuntur ab agna & capra: & adolebit ea sacerdos super altare holocausti. Universam autem pellem juvenci, & carnem ejus, cum capite ejus & pedibus, cum intestinis ejus & fimo ejus *efferat*. Et educet omnem juvencum in locum mundum extra castra, ad locum effusionis cinerum, & comburet ipsum super ligna in igne: in loco effusionis cinerum comburetur. Quod si totus cœtus Israel errore peccaverint, & tecta fuerit res à conspectu congregationis: & fecerint per errorem unum ex omnibus præceptis Domini, quæ non recta *sunt* ut fiant, atque ita rei facti fuerint. Cùm notum factum fuerit ipsis peccatum, propter quod rei facti sunt: tum offerent congregatio juveneum filium bovis pro peccato, & adducent ipsum ante tabernaculum conventus. Et imponent duodecim seniores congregationis, qui præfecti sunt gubernatores super duodecim tribus, manus suas cum robore super caput juvenci: & mactabit lanio juvencum coram Domino. Et inferet sacerdos magnus de sanguine juvenci in tabernaculum conventus. Et intinget sacerdos digitum suum de sanguine, & asperget ex eo septem vicibus coram Domino ante velum.

Hieros. 6. *Et tinget sacerdos digitum suum de sanguine, & asperget septem vicibus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

• فصل چهارم • * سخن گفت يي بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال بگفتن جاني 1
كه خطا كند در غلطي از همه فرمانهاي يي آنچه نه كرده آيند وبكنند از يكه ازيشان * اگر آن 2
كهن آن ماليده خطا كند بجرمي آن قوم نزديك آورد [ابر] خطاي او آنچه خطا كرد گاو بچهي 3
گاو تمام يي بخطا * بياورد مر آن گاو بدرگاهي خيمهي وعده بحضرتي يي وبنهد مر دستي او بر 4
ابر سري آن گاو بپيش يي * وبستانند آن كهن آن ماليده از خون آن گاو وبياورد اويرا بخيمهي 5
وعده * ودر زند آن كهن مر انگشت او در خون وبچكاند از آن خون هفت بارها پيش يي مر 6
پيشي پردهي آن خاص * وبدهد آن كهن از آن خون ابر شاخهاي مذبح دخنهي آن بوي ابزار 7
بحضرت يي آنچه در خيمهي وعده ومر همه خون آن گاو بريزد ببنياد مذبح آن عوله آنچه درگاهي
خيمهي وعده * ومر همه آن پيه گاوي آن خطا جدا كند ازو مر آن پيه آن پوشا ابر آن شكمبه 8
ومر همه آن پيه آنچه ابر آن شكمبه * ومر دو آن گردها ومر آن پيه آنچه ابر ايشان آنچه ابر آن 9
پشتمارزها ومر آن پرده ابر آن جگر ابر آن گردها بگردانند آنرا * چون آنچه جدا كرده شود از 10
گاو ذبحت آن شلميم وبر آورد ايشانرا آن كهن ابر مذبح آن عله * ومر پوست آن گاو ومر 11
همه گوشت او ابر سري او وابر پاچهاي وشكمبهي او وبولي او * وبيرون آورد مر همه آن گاو 12
بيرون بلشكرگاه بجاي پاك بريزش آن خاكستر وبسوزانند اويرا ابر آن هيزمها در آتش ابر
ريزش آن خاكستر سوخته آيد * واگر همه جماعتي يسرال غلط كنند وپوشيده شود سخن 13
از چشماني آن جماعت وبكنند يكه از همه فرمانهاي يي آنچه نه كرده آيند وجرمناك شوند * ومعلوم 14
شود آن خطا آنچه خطا كردند ابر آن ونزديك آورند آن جماعت گاو بچهي گاو بخطا وبياورند
اويرا بپيشي خيمهي وعده * وبنهند پيراني آن جماعت مر دستهاي ايشان ابر سري آن گاو 15
بپيش يي وبكشد مر آن گاو بپيش يي * وبياورد آن كهن آن ماليده از خون گاو 16
بخيمهي وعده * ودر زند آن كهن انگشت او از آن خون وبچكاند هفت بارها 17
بپيشي يي مر پيشي آن پرده *

CAP. IV.

LOcutúsque est Dominus ad Mosheh, dicendo, Loquere ad filios Israel, dicendo; Anima quum peccaverit per errorem in aliquo ex mandatis Domini quæ non sunt facienda, feceritque quidpiam de uno ex illis: Si sacerdos unctus peccaverit secundùm delictum populi, offeret pro peccato suo quod peccavit bovè fœtum bovis perfectum Domino pro peccato. Adducétque bovem ad ostium tentorii conventûs in præsentiâ Domini, & ponet manum suam super caput bovis coram Domino. Accipiétque sacerdos unctus de sanguine bovis, et inferet eum in tentorium conventûs. Deindè intinget sacerdos digitû suû in sanguinè, stillabitque de sanguine septem vicibus coram Domino ante velum sanctitatis. Dabitque sacerdos de sanguine super cornua altaris suffitûs aromatici in præsentia Domini, quod est in tentorio conventûs: totum verò sanguinem reliquum bovis effundet ad fundamentum altaris holocaustî quod est ad ostium tentorii conventûs. Totum præterea adipem bovis peccati separabit ab eo: adipē operientem intestina, & totum adipē qui super intestina: Duos quoque renes, & adipem qui super eos, qui super clunes, & velum super jecur, cum renibus removebit illud, Quemadmodum separatur à bove victimæ pacificorum: offerétque ea sacerdos super altare holocaustî. Pellem quoque bovis, & omnem carnem ejus, cum capite ejus & cruribus ejus, & intestina ejus, & excrementa ejus. Educétque totum bovem extra castra ad locum mundum ubi est effusio cineris, & comburet eum super ligna igne: juxta effusionem cineris comburetur. Quòd si tota congregatio Israel errârint, & obtecta fuerit res ab oculis congregationis, feceréntque unum ex omnibus præceptis Domini quæ non sunt faciunda, & rei fuerint: Deindè innotuerit peccatum in quo peccaverunt: tunc offerent congregatio bovem fœtum bovis pro peccato, adducéntque illum ante tentorium conventûs. Ponéntque seniores congregationis manûs suas super caput bovis coram Domino: tum mactabit bovem corā Domino. Inferétque sacerdos unctus de sanguine bovis in tentorium conventûs. Et intinget sacerdos digitum suum in sanguinē, stillabitq; septem vicibus coram Domino ante velum.

תרגום יונתן בן עוזיאל

18 ומן הדם ומן אדמא יתן על קרנת מדבחא דקדם יי דבמשכן זימנא ויתיך כל אדמא
19 יישוד ליסודא דמדבח עלתא דבתרע משכן זימנא : ואת ויתיך כל תרביה יפריש מניה
20 ויסיק למדבחא : ועשה ויעביד לתורא היכמא דעבד לתורא דחטאתא דכהנא רבא
21 היכדין יעביד ליה ויכפר עליהון כהנא וישתבק להון : והוציא ויפוק ית תורא למברא
למשריתא ויוקיד יתיה היכמא דאוקיד ית תורא קדמאה דכהנא רבא מטול דישבוק
22 חובין דישראל ביה וברם חטאת קהלא הוא : אשר נשיא בזימנא דרבא בעשיה יחוב
ויעביד חד מן כל פקודיא דיי אלהיה דלא כשרין לאתעבדא בשלו ויתחייב : או הודע
23 24 או אשתמודע ליה חובתיה דחב ויתי קורבניה צפיר בר עזי דכר שלים : וסמך ויסמוך
בחוקפא יד ימיניה על ריש צפירא ויכוס יתיה טבחא באתר דיכוס ית עלתא קדם יי
25 חטאתא הוא : ולקח ויסב כהנא מן אדמא דחטאתא באצבעיה ויתן על קרנת מדבחא
דעלתא ויית אדמיה ישוד ליסודא דמדבחא דעלתא : ואת כל ויית כל תרביה יסיק
26 למדבחא היכ דביח ניכסת קודשיא ויכפר עלוי כהנא מחובתיה וישתביק ליה : ואם
27 ואין בר נש חד ייחוב בשלו מן עמא דארעא במעבדיה חד מן פקודיא דיי דלא כשרין
28 לאתעבדא ויתחייב : או הודע או אשתמודע ליה חובתיה דחב ויתי ית קורבניה
29 צפירתא דעזי שלימתא מטול חובתיה דחב : וסמך ויסמוך יד ימיניה על ריש
30 חטאתא ויכוס ית חטאתא באתרא דעלתא : ולקח ויסב כהנא מן אדמא באצבעיה
ויתן על קרנת מדבחא דעלתא וית כל אדמא ישוד ליסודא דמדבחא : ואת
31 וית כל תרביה יעדי היכמא דאתעדא תריב מעלוי נכסת קודשיא ויסק כהנא
למדבחא לאתקבלא ברעוא קדם יי ויכפר עלוי כהנא וישתבק ליה : ואם כבש ואין
32 33 אימר ייתי קורבניה לחטאתא נוקבא שלימתא ייתינה : וסמך ויסמוך ית ימיניה על
ריש חטאתא ויכוס יתה מטול קורבן חטאתא באתרא דיכוס ית עלתא : ולקח ויסב
34 כהנא מן אדם חטאתא באצבעיה ויתן על קרנת מדבחא דעלתא וית כל אדמא ישוד
ליסודא דמדבחא : ואת כל ויית כל תרבא יעדי היכמא דאתעדא תריב אימר
35 מניכסת קודשיא ויסיק יתהון כהנא למדבחא על קורבניא דיי ויכפר עלוי כהנא על חובתיה דחב ויתשתבק ליה :

Verlio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* واز آن خون بدهد ابر شاخهاي آن مذبح آنچه بپيشي יי آنچه درخيمهي وعده ومر همه آن 18
خون بريزد ببنياد مذبح آن عله آنچه درگاهي خيمهي وعده * ومر همه پيهي او جدا كند 19
ازو وبر آورد بآن مذبح * وبكند بگاو چون آنچه بكرد بگاوي آن خطا همچنين كرده آيد باو 20
وكفارت خواهد ابر ايشان آن كهن وآمرزيده شود بايشان * وبيرون آورد مر آن گاو ببيرون بلشكرگاه 21
وبسوزاند اويرا چون آنچه بسوزاند مر گاوي آن اول خطاي آن جماعت است او * آنچه مهتر خطا 22
كند وبكند يكّه از همه فرمانهاي יי خداي او آنچه نه كرده آيند درغلطي وجرمناك شود * يا 23
دانسته شد باو خطاي او آنچه خطا كرد درآن بياورد مر قربان او بزغالهي بزان نرّينه تمام *
وبنهد دستي او ابر سري آن بزغاله وبكشد اويرا درجاي آنچه بكشد مر آن عله بپيشي יי 24
خطا است او * وبستاند آن كهن ازخوني آن خطات در انگشت او وبدهد ابر شاخهاي 25
مذبح آن عله ومر خوني او بريزد ببنياد مذبح آن عله * ومر همه پيهي او بر آورد بآن 26
مذبح چون پيهي ذبحت آن شلميم وكفارت خواهد ابر او آن كهن ازخطاي او وآمرزيده
شود باو * واكر جاني يكّه خطا كند در غلطي از قومي آن زمين در كردني آن يكّه از 27
فرمانهاي יי آنچه نه كرده آيند وجرمناك شود * يا دانسته شد باو خطاي او آنچه خطا كرد بياورد 28
قرباني او بزغاله بزان تمام مادينه ابر خطاي او آنچه خطا كرد * وبنهد مر دستي او ابر سري آن 29
خطات وبكشد مر آن خطات درجاي آن عله * وبستاند آن كهن ازخون آن در انگشت او 30
وبدهد ابر شاخهاي مذبح آن عله ومر همه خوني آن بريزد ببنيادي آن مذبح * ومر همه پيه 31
آن بگرداند چون آنچه بگرداند پيه از بالاي ذبحت آن شلميم وبر آورد آن كهن بآن مذبح
ببوي قبوليّت יי وكفارت خواهد ابر او آن كهن وآمرزيده شود باو * واكر برّه بياورد قرباني او 32
بخطات مادينه تمام بياورد آنرا * وبنهد مر دستي او ابر سري آن خطات وبكشد آنرا بخطات در 33
جاي آنچه بكشد مر آن عله * وبستاند آن كهن ازخوني آن خطات در انگشت او وبدهد ابر 34
شاخهاي مذبح آن عله ومر همه خوني آن بريزد ببنياد آن مذبح * ومر همه پيهي او بگرداند چون 35
آنچه گشته شد پيهي آن برّه از ذبحت آن شلميم وبر آورد آن كهن ايشانرا بآن مذبح ابر
قرباني יי وكفارت خواهد ابر او آن كهن ابر خطاي او آنچه خطا كرد وآمرزيده شود باو *

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et de ſanguine ponet ſup cornua altaris q̃ eſt corã Dño in tabernaculo conven[t]: & totũ ſanguinẽ effundet in baſim altaris holocauſti, q̃ eſt in porta tabernaculi convent[i]. Omnẽ quoq; adipẽ ejus ſeparet ab eo, & incendat in altari. Et faciet juvenco ſicut fecit cum juvenco peccati ſummi ſacerdotis, ſic faciet de eo: et expiabit eos ſacerdos, et remittetur illis. Et educet juvencũ extra caſtra, & comburet ipſũ ſicut combuſſit juvencũ primũ ſacerdotis magni, ut remittantur peccata Iſraelis per ipſum: verũ hoſtia pro peccato congregationis eſt. Quo tempore princeps populi peccaverit, & fecerit unũ ex præceptis Dñi Dei ſui, quæ non recta ſunt ut fiant, per ignorantiam, & peccaverit. Si notum factum eſt illi peccatum ſuum quo peccavit: tum offeret oblationem ſuam hircum filium caprarum maſculum integrum. Et imponet cum robore manum ſuam dextram ſuper caput hirci, & mactabit eum lanio in loco in quo mactatur holocauſtum coram Domino: hoſtia pro peccato eſt. Et ſumet ſacerdos de ſanguine hoſtiæ peccati digito ſuo, & ponet ſuper cornua altaris holocauſti, & ſanguinem ejus effundet ad baſim altaris holocauſti. Et omnẽ adipem ej[us] incendet in altari, non aliter quàm adipem hoſtiæ ſanctitatũ: & expiabit eum ſacerdos à peccato ſuo, & remittetur ei. Quod ſi filius hominis unus peccaverit per ignorantiam de populo terræ, faciendo unum ex præceptis Domini quæ non ſunt recta ut fiant, & reus fact[us] ſit. Vel ſi innotuerit ipſi peccatũ ſuum q̃ peccavit: tum adducet oblationẽ ſuã capellã caprarũ integram pro peccato ſuo quo peccavit. Et imponet manũ ſuã dextrã ſuper caput hoſtiæ peccati: & mactabit hoſtiã pro peccato in loco holocauſti. Et accipiet ſacerdos de ſanguine digito ſuo, & ponet ſuper cornua altaris holocauſti: & univerſum ſanguinẽ effundet ad baſim altaris. Et univerſũ adipẽ ej[us] removebit, ſicut auferetur adeps deſup hoſtia ſanctitatũ; & comburet ſacerdos in altari, ut accipiatur in beneplacitũ corã Dño: & expiabit eum ſacerdos, & remittetur illi. Quod ſi agnũ adduxerit pro oblatione ſua pro peccato, fœminã integrã adducet. Et imponet dextram ſuam ſuper caput hoſtiæ pro peccato: & immolabit ipſã, eo q̃ ſit oblatio pro peccato in loco in quo immolabit holocauſtũ. Et accipiet ſacerdos de ſanguine hoſtiæ pro peccato digito ſuo, & imponet ſup̃ cornua altaris holocauſti: et totũ ſanguinẽ effundet ad baſim altaris. Et univerſum adipem removebit, ſicut auferri ſolet adeps agni de hoſtia ſanctitatum, & incendet ea ſacerdos in altari unà cum oblationibus Domini: atque ita expiabit eum ſacerdos de peccato ſuo quod peccavit, & condonabitur illi.

De ſanguine quoque dabit ſuper cornua altaris quod eſt coram Domino, quod eſt inquam in tentorio conventûs: poſtea totum reliquum ſanguinem effundet ad fundamentum altaris holocauſti quod eſt ad oſtium tentorii conventûs: Totum autem adipem ejus ſeparabit ab eo, & offeret ſuper altare. Faciet verò bovi quemadmodum fecit bovi peccati, ſic fiet ei: ita expiationem procurabit pro eis ſacerdos, & remittetur eis. Deinde educet bovem extra caſtra, & comburet eum quemadmodum combuſſit bovem priorem: pro peccato congregationis eſt ipſe. Quicunq; princeps peccaverit ac fecerit unum ex omnibus præceptis Domini Dei ſui quæ non ſunt facienda, per errorem, & reus erit: Vel cognitum fuerit ſibi peccatum ſuum quod peccavit: afferet oblationem ſuam, hædum caprarum maſculum perfectum. Ponétque manum ſuam ſuper caput hœdi, & mactabit eum in loco quo mactárit holocauſtum, coram Domino: pro peccato eſt ipſe. Tollétque ſacerdos de ſanguine peccati, digito ſuo, & dabit ſuper cornua altaris holocauſti: reliquum autem ſanguinem ejus effundet ad fundamentum altaris holocauſti. Totum verò adipem ejus offeret ſuper altare, ſicut adipem victimæ pacificorum: ita expiationem procurabit ei ſacerdos pro peccato ejus, & remittetur ei. Quòd ſi anima aliqua peccaverit per errorem, de populo terræ, faciendo unũ ex mandatis Domini quæ non ſunt facienda, & reus erit: Vel cognitum fuerit ſibi peccatũ ſuum quod peccavit: afferet oblationem ſuam capellã caprarum perfectã fœminam pro peccato ſuo quod peccavit. Ponétque manum ſuam ſuper caput peccati, mactabitque peccatum in loco holocauſti. Dein tollet ſacerdos de ſanguine ejus digito ſuo, dabitque ſuper cornua altaris holocauſti: totũ verò reliquum ſanguinẽ ejus effundet ad fundamentum altaris. Totum prætereà adipem ejus removebit, quemadmodum removetur adeps agni à victima pacificorũ, & offeret ſacerdos ea ſuper altare ultra oblationes Dñi: ita expiationẽ procurabit ei ſacerdos pro peccato ejus quod peccavit, & remittetur ei.

JONATHAN B. UZIEL.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ויקרא ה
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

CAP. V.

ה

ונפש ובר נש אֲרוּם יֶחוֹב וְיִשְׁמַע קַל אוֹמָאָה דְלָווֹט וְאִידוּ סָהִיד אוֹ חָמָא חַד מֵעַלְמָא דְעָבַר עַל פִּתְגָמֵי מוֹמָתָא אוֹ יַדַע בְּחַבְרֵיהּ דְבְשִׁיל שְׁבוּעָא וְלָווֹט אִין לָא יְחַוִּי יְקַבֵּיל חוֹבֵיהּ: או נפש או בר נש די יִקְרַב בְּכֹל מִדְעַם דְמָסְאִיב או בְנִיבְלַת חַיְוָא מְסַאֲבְתָּא או בְּנִיבְלַת בְּעִירָא מְסַאֲבְתָּא או בְנִיבְלַת רְחִישׁ מְסָאֲב וְיִתְכַּסֵי מִנֵּיהּ וְהוּא מְסָאֲב וְיִקְרַב בְּכֹל קוּדְשַׁיָּא וְיִתְחַיַּב: או כי יגע או אֲרוּם יִקְרַב בְּסוֹאֲבִית אֲנָשָׁא לְכֹל סוֹבְתֵּיהּ דְמִסְתְּאַב בָּהּ וְיִתְכַּסֵי מִנֵּיהּ וְיִקְרַב בְּכֹל קוּדְשַׁיָּא וּמִן בְּתַר דֵּין אִיתְגְּלֵי לֵיהּ וְאִידוּ יַדַע דְמָסְאָב וְלָא אִידְכֵי וְיִתְחַיַּב: או נפש או בר נש אֲרוּם ירושלמי 4 לְמַבְאִישָׁא בְשִׂפְוָון לַאֲבָשָׁא או יוֹמֵי לְפָרָשָׁא בְשִׂפְוָון דִיפָּרֵשׁ אֲנָשָׁא לְדֵהווֹה לְאִיטְבָא לְכֹל נוֹוָן דִיפָּרֵשׁ אֲנָשָׁא וְלִדְעָתִיד לְמֵיתֵי בְּאוֹמָתָא וּמִשְׁתְּכַּח בֵּיהּ וְיִתְכַּסֵי מִנֵּיהּ וּמִבָּתַר דְעָבַד אִיתְגְּלֵי לֵיהּ וְאִידוּ יַדַע דִשְׁקַר וְלָא תַב וְאִתְחַיַּב לַחֲדָא מִן אִילֵּין: והיה יִהְיֶה אֲרוּם יֶחוֹב בַּחֲדָא מֵאִלֵּין אֵלֶּה וּבָתַר כֵּן תְּהֵא וְיוֹדֵי חוֹבְתָּא דְחַב עֲלָהּ: והביא וְיֵיתֵי יַת קָרְבָּנֵיהּ אֲשְׁמֵיהּ לְקֳדָם יְיָ מְטוּל חוֹבְתֵּיהּ דְחַב נוּקְבָא מִן עָנָא אִימַּרְתָּא או צְפִירְתָּא דְעִזֵּי לְחַטָּאתָא וִיכַפַּר עֲלוֹי כָּהֲנָא מִן חוֹבְתֵּיהּ: ואם לא תגיע וְאִין לָא תְאֲרַע יָדֵיהּ כְּמֵיסַת לֵימֵיתָיָא אִימְרָא וְיֵיתֵי יַת קָרְבָּנָא אֲשְׁמֵיהּ דְחַב תְּרֵין שַׁפְנִינִין רַבְרְבִין או תְּרֵין גּוֹזְלִין בְּנֵי יוֹנָיָא קֳדָם יְיָ חַד לְחַטָּאתָא וְחַד לְעָלְתָא: והביא וְיֵיתֵי יַתְהוֹן לְוָת כָּהֲנָא וְיִקְרֵב יַת מַאן דְאִתְחֲזֵי לֵיהּ לְחַטָּאתָא בְּשִׁירוּיָא וְיִחְזוֹם יַת רֵישֵׁיהּ לְקֳבֵל קוּדְלֵיהּ וְלָא יַפְרֵישׁ רֵישֵׁיהּ מִן קֳדָלֵיהּ: והזה וְיִדֵּי מִן אֲדַם חַטָּאתָא עַל כּוֹתֶל מַדְבְּחָא וּדְאִשְׁתְּיָיר בְּאַדְמָא יִתְמְצֵי לְיסוֹדָא דְמַדְבְּחָא חַטָּאתָא הוּא: ואת השני יַת שׁוּף תִּנְיָן יַעֲבֵיד עָלְתָא הֵי כְּהִלְכְתָּא וִיכַפַּר עָלוֹי כָּהֲנָא עַל חוֹבְתֵּיהּ דְחַב וְיִשְׁתְּבֵק לֵיהּ: חַטָּאתָא דְתוֹרָא וּדְאִמַּר בַּר עִזֵּי וְיַכַּפֵּר עֲלוֹי כָּהֲנָא מֵחוֹבְתֵּיהּ דְחַב וְיִשְׁתְּבֵק לֵיהּ: ואם לא וְאִין לָא תְאֲרַע יְדֵיהּ כְּמֵיסַת לֵימֵיתָיָא תְּרֵין שַׁפְנִינִין רַבְרְבִין או תְּרֵין גּוֹזְלִין בְּנֵי יוֹנָיָא וְיֵיתֵי יַת קוּרְבָּנֵיהּ דְחַב חַד מִן עַשְׂרָא בְּתַלַת סְאִין סֻמְדָא לְחַטָּאתָא לָא יִשּׁוֹי עֲלָהּ מִשְׁחָא וְלָא יִתֵּן עֲלָהּ לְבוֹנְתָא אֲרוּם חַטָּאתָא הִיא: והביאה וְיֵיתִינַהּ לְוָת כָּהֲנָא וְיִקְמוֹץ כָּהֲנָא מִינַהּ מְלֵי קוּמְצֵיהּ יַת שְׁבַח אַדְכָּרְתָּא וְיַסֵּק לְמַדְבְּחָא עַל קוּרְבְּנַיָּא דַיְיָ חַטָּאתָא הִיא: וכפר וִיכַפֵּר עֲלוֹי כָּהֲנָא עַל חוֹבְתֵּיהּ דְחַב מַאן דְאִתְחֲזֵי לֵיהּ וְיִשְׁתְּבֵק לֵיהּ וּתְהֵי לְכָהֲנָא כְּמִנְחָתָא: וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר:

Hierosol. 4. *Ad male agendum aut ad bene agendum.*

Filius autem hominis cum peccaverit, & audiverit vocem juramenti 1
maledictionis, & ipse testis sit aut viderit unum ex mundo qui transgressus sit verba juramenti, aut cognovit socium suum irritum fecisse jusjurandum aut maledictionem: si non indicaverit recipiet peccatum suum. Aut filius hominis qui tetigerit quidpiam quod sit pollutum, 2
aut cadaver bestiæ immundæ, aut cadaver jumenti polluti, aut cadaver reptilis immundi: & absconditum fuerit ab illo, & immundus sit, & accedat ad ulla sanctificata, & reus fiat. Aut cum tetigerit immunditiam hominis, juxta quamcunque ejus immunditiam qua pollui solet: & 3
absconditum fuerit ab eo, & accesserit ad omnes sanctitates; & postea manifestum fuerit ipsi, & ipse cognoscat quod pollutus sit, & non sit mundus, tum reus erit. Aut filius hominis quando juraverit, ex- 4
primendo labiis quod velit malè agere aut bene agere, quamcunque rem expresserit aliquis, sive de præsenti sive de futuro, cum juramento; & mentitus fuerit in eo, hócque absconditum fuerit ab eo; postquam autem fecerit palàm hoc fiat illi: si novit quòd mentitus est, neque pœnitentiam agit, tum reus est valde propter hæc. Et erit si 5
peccaverit in uno ex quatuor istis, & postea pœnitentiâ ducitur, & fatetur peccatum suum in quo peccavit. Tum adducet oblationem delicti 6
sui coram Domino pro peccato suo quod peccavit; fœmellam agnam ex ovibus aut capellam caprarum in hostiam peccati: & expiabit ipsum sacerdos à peccato suo. Quòd si non inveniat manus ejus sufficientiam 7
ut afferat ovem, tum afferat oblationem delicti sui, quo peccavit, duos turtures majores aut duos pullos filios columbarum coram Domino: unum in hostiam pro peccato alterum in holocaustum. Et adducet ea 8
ad sacerdotem, & offeret eam quam elegerit in hostiam pro peccato primùm: & avellet caput ejus è regione cervicis ejus, non tamen separabit caput ejus à cervice ejus. Et asperget de sanguine hostiæ pro pec- 9
cato super parietem altaris, & quod reliquum fuerit de sanguine exprimat ad basim altaris: hostia pro peccato est. Et volucrem secundam fa- 10
ciet pro holocausto, juxta ritum illius avis quam primò elegerat in hostiam pro peccato, & non juxta ritum hostiæ pro peccato bovis aut agni filii caprarum: & expiabit eum sacerdos à peccato suo quod peccavit, & remittetur illi. Quod si non invenerit manus ejus juxta sufficientiam, 11
ut afferat duos turtures magnos, aut duos pullos filios columbæ: tum adducat pro oblatione sua, eò quòd peccaverit, decimam partem trium satorum similæ in hostiam pro peccato: neque ponat super eam oleum, neque det etiam super eam thus; quoniam oblatio pro peccato est. Et af- 12
ferat eam ad sacerdotem, qui tollat ex ea plenum pugillum suum pro laudabili memorialis ejus, & incendat in altari super oblationes Domini: ipsum sacerdos pro peccato ejus, quod peccavit in uno ex illis, & remittetur 13
oblatio pro peccato est. Et expiabit illi: & erit sacerdotis juxta morem *muneris* Minchæ. Præterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: 14

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

CAP. V.

• فصل پنجم • *وجاني كه خطا كند وبشنود آوازي سوگند واو گواه يا بديد 1
يا بدانست اگر نه آگاه كند بر دارد گنهي او *يا جاني آنچه برسد در همه چيزي پليد يا 2
در لاشهي حيواني پليد يا در لاشهي چهارپاي پليد يا در لاشهي جنبش پليد وپوشيده شود
ازو واو پليد وجرمناك باشد *يا كه برسد در پليدي آدم بهمه پليديي او آنچه پليد شود 3
دران وپوشيده شود ازو واو دانست جرمناك باشد *يا جاني كه سوگند خورد بشرح كردن در 4
لفظها بيدي كردن يا بنيكوي كردن بهمه آنچه شرح كند آن آدم در سوگند وپوشيده آيد ازو
واو دانست وجرمناك شود بيكّه از اينان *وباشد كه جرمناك شود بيكّه از اينان واقرار 5
كند آنچه خطا كرد ابر آن *وبياورد مر جرمي او يې ابر خطايي او آنچه خطا كرد مادينه از 6
آن گوسفند برّه يا بزغاله بران بخطات وكفارت خواهد آن كهن [ابر او] از خطايي او *واگر نه 7
رسد دستي او قدري برّه وبياورد مر جرمي او دو تدروان يا دو بچّكاني كبوتر [يې] يكّه بخطات
ويكّه بعله *بياورد ايشانرا بآن كهن ونزديك آورد مر آنچه بخطات اوّل وبشكافاند مر سري او از 8
مقابلي قفايي او ونه جدا كند * وبچكاند از خوني آن خطات ابر ديواري آن مذبح وآن باقي 9
مانده در خون برساند ببنيادي آن مذبح خطات او *ومر آن دويمي بكند عله چون حكم 10
وكفارت خواهد ابر او آن كهن از خطايي [او] آنچه خطا كرد وآمرزيده شود باو *واگر 11
نه رسد دستي او بدو تدروان يا بدو بچّكاني كبوتر بياورد مر قرباني او آنچه خطا كرد
ده يكّه قفيز سميد بخطات ونه نهد ابر آن روغن ونه دهد ابر آن كندرو كه 12
خطات است او * وبياورد بآن كهن وچنگال كند آن كهن ازان پري چنگالي او مر 13
ياد كرد آن وبر آورد بآن مذبح ابر قربانها ‼ خطات است او *وكفارت خواهد ابر [او] آن
كهن ابر خطايي او آنچه خطا كرد از يكه از اينان وآمرزيده شود باو وباشد بكهن چون 14
هديه * سخن گفت ‼ بموسه بگفتن *

CAP. V.

Quum autem peccaverit, 1
& audierit vocem juramenti, & ipse testis vel vidit vel cognovit, si notum non fecerit, portabit peccatum suum.
Aut anima quæ accesserit ad quam- 2
libet rem pollutam, vel ad cadaver animalis polluti, vel ad cadaver quadrupedis pollutæ, vel ad cadaver reptilis polluti, & obtectum fuerit ab eo, tunc ipse pollutus & reus erit. Aut 3
qui accesserit ad pollutionē hominis in qualibet pollutione ejus quâ polluetur, & obtectum fuerit ab eo, & ipse postea cognoverit, reus erit. Aut 4
anima quæ juraverit declarando sermonibus ad malefaciendum vel ad benefaciendum, (juxta omnia quæ homo declarat juramento.) & obtectum fuerit ab eo, & ipse postea cognoverit, tunc reus erit in uno ex istis. Erit autem, cùm reus 5
fuerit in uno ex istis, et confessus fuerit id in quo peccavit: Tunc afferet 6
delictum suum ad Dominum pro peccato suo quod peccaverit, fœminam de ovibus, agnam, aut capellā caprarum pro peccato: & expiationem procurabit ei sacerdos pro peccato ejus.
Quòd si non attigerit manus ejus 7
valorem agni, tunc afferet delictum suum duos phasianos duósve pullos columbinos Domino: unum pro peccato, & unum in holocaustum. Afferét- 8
que illos ad sacerdotem, & offeret eum qui pro peccato, priorem: & findet caput ejus è regione cervicis ejus, at non separabit. Stillabitque de 9
sanguine peccati super parietem altaris: & reliquū manens de sanguine pervenire faciet ad fundamentū altaris: peccatum est. Secundum autem 10
faciet holocaustum juxta morem: & expiationem procurabit ei sacerdos pro peccato ejus quod peccavit, & remittetur ei. Si verò non pervenerit 11
manus ejus ad duos phasianos duósve pullos columbinos, afferet oblationem suam qui peccaverit, decimam partem modii similæ pro peccato: & non ponet super eam oleum, neque dabit super eam thus, quia peccatum est ipsa. Afferet inquam illam ad sacer- 12
dotem: tum pugillo accipiet sacerdos indè plenitudinem pugilli sui, memoriale ejus, & offeret super altare ultra oblationes Dñi: peccatū est ipsa.
Et expiationem procurabit ei sacer- 13
dos pro peccato ejus quod peccavit de uno ex istis, et remittetur ei: eritq; sacerdoti sicut munus. Loquutus est et- 14
iam Dominus ad Mosheh, dicendo:

15 נפש כִּי נַפְשׁ אָדָם יִשְׁקַר שְׁקַר וַיֵחוב בִּשְׁלוּ וְיִתְהַנִי מִן קוּדְשַׁיָא דַיְיָ וְיֵיתֵי יָת קוּרְבָּנֵיהּ
אַשְׁמֵיהּ לְקֳדָם יְיָ דְּכַר שְׁלִים מִן עָנָא בְּעֵילוּיֵיהּ כְּסַף הֵי כְּדְמֵי הַנְיֵית קוּדְשָׁא דְּאִיתְהַנִי
סִילְעִין בְּסִילְעֵי קוּדְשָׁא לְקָרְבָּן אֲשָׁמָא : 16 ואת וְיָת הַנְיֵית קוּדְשָׁא דְּחַב מִן קוּדְשָׁא
יְשַׁלֵים וְיָת חוּמְשֵׁיהּ דְּמָוי יוֹסֵף עֲלוֹי וְיִתֵּן יָתֵיהּ לְכָהֲנָא וּבְרֵם כַּהֲנָא יְכַפַּר עֲלוֹי
בְּדֵיכְרָא דַאֲשָׁמָא וְיִשְׁתְּבֵק לֵיהּ : 17 ואם נפש וְאִין בַּר נַשׁ אֲרוּם יֵחוב וְיַעֲבֵר חֲדָא מִכֹּל
פִּקּוּדַיָא דַיְיָ דְּלָא כְּשָׁרִין לְאִתְעוּבְדָא וְלָא יְדַע וְאִתְחַיַיב וְיִקַּבֵּל חוֹבֵיהּ : 18 והביא וְיֵיתֵי
דְּכַר שְׁלִים מִן עָנָא בְּעֵילוּיֵיהּ לַאֲשָׁמָא לְוָת כַּהֲנָא וְיכַפַּר עֲלוֹי כַּהֲנָא עַל שְׁלוּתֵיהּ
דְּאִישְׁתְּלִי וְהוּא לָא יְדַע וְחַב וְיִשְׁתְּבֵק לֵיהּ : אשם הוא קוּרְבַּן אַשְׁמָא הוּא כְּדַל דְּאִתְחַיַיב 19
לְקָרְבַּן אַשְׁמָא יֵיתֵי קוּרְבַּן לַאֲשָׁמָא לְשַׁמֵיהּ דַיְיָ עַל חוֹבְתֵיהּ דְּחַב : ו
וידבר וּמַלֵיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : נפש 1
בַּר נַשׁ אֲרוּם יֵחוב וְיִשְׁקַר שִׁקְרִין לְשׁוּם 2 ירושלמי או עָצָה יָת חַבְרֵיהּ :
מֵימְרֵיהּ דַיְיָ וְיִכְפּוֹר בְּחַבְרֵיהּ בְּפִקְדוֹנָא דְאַפְקִיד גַּבֵּיהּ אוֹ בְּשׁוּתָפוּת יָדָא אוֹ בְגָוְלָא אוֹ
דְיִטְלוֹם יָת חַבְרֵיהּ : 3 או מצא אוֹ אַשְׁכַּח אֲבֵדְתָּא וְיִכְפּוֹר בָּהּ וְאִשְׁתְּבַע עַל שִׁקְרָא עַל
חֲדָא מִכֹּל דְּיַעֲבֵד אֱנָשָׁא לְאִתְחַיָבָא בְּהוֹן : והיה וְהָיָה אִין יְחֵטֵי וְיִתְחַיַיב וְיוּמֵי וְיִתֵּיב 4
יָת גְּוֹלָא דְּגָזַל אוֹ יָת עֲצָיָא דִּי עָצָא אוֹ יָת פִּקְדוֹנָא דִּי אִתְפְּקַד גַּבֵּיהּ אוֹ יָת אֲבֵדְתָּא
דְּאַשְׁכַּח : 5 או מכל אוֹ מִכֹּל מַדַּעַם דְּאִשְׁתְּבַע עֲלוֹי לְשִׁקְרָא וְיַשְׁלִים יְתֵיהּ בְּרֵישֵׁיהּ
וְחוּמֶשׁ דְּמָוי יוֹסֵף עֲלוֹי לְמָרֵיהּ דְּהוּא דִילֵיהּ יִתְּנִינֵהּ בְּיוֹמָא דְּתִדְהֵא עַל חוֹבְתֵיהּ :
6 ואת אשמו וְיָת קוּרְבַּן אֲשָׁמֵיהּ יַיְתֵי לְקֳדָם יְיָ דְּכַר שְׁלִים מִן עָנָא בְּעֵילוּיֵיהּ לַאֲשָׁמָא לְוָת
כַּהֲנָא : 7 וכפר וִיכַפַּר עֲלוֹי כַּהֲנָא קֳדָם יְיָ וְיִשְׁתְּבֵק לֵיהּ עַל חֲדָא מִכֹּל דְּיַעֲבֵיד
לְאִתְחַיְבָא בָּהּ : פ פ פ
8 וידבר וּמַלֵיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : צו פַּקֵיד יָת אַהֲרֹן וְיָת בְּנוֹי לְמֵימַר דָּא
9 אוֹרַיְיתָא דְּעֹלְתָא דְּאִתְיָא לְמִכְפַּרָא עַל הֵירְהוֹרֵי לִיבָּא הִיא עֲלָתָא דְּמִתְעֲבְדָא
בְּעֹלְתָא בְּטַוּירָא דְּסִינַי וְקַיְימָא עַל אֲתַר בֵּית יְקִידְתָּא עַל מַדְבְּחָא כָּל לֵילְיָא עַד
צַפְרָא בֵּרֵם אֵישָׁתָא דְּמַדְבְּחָא תְּהֵי
יוּקְדָא בֵּיהּ : 10 ולבש וּלְבוּשׁ כַּהֲנָא ורשולמי ומכנסי וַאֲבַרְסְקִין :
לְבוּשִׁין דְּבוּץ וְאוֹרְקְסִין דְּבוּץ יִלְבּוֹשׁ עַל בִּישְׂרֵיהּ וְיִפְרוֹשׁ יָת קִיטְמָא דְּתֵיכוֹל
אֵישָׁתָא יָת עֹלְתָא עַל מַדְבְּחָא וְיַשְׁוִינֵיהּ בְּצִטַּר מַדְבְּחָא :

LEVITICUS. Cap. VI.

Targ. Jonathan B. Uziel *Hieroſolymitanum.*

Filius hominis quando mentitus fuerit mendacio, & peccaverit per ignorantiam, & abuſus fuerit rebus ſanctificatis Domini : tum adducet oblationem delicti ſui coram Domino, arietem integrum ex ovibus æſtimatione argenti, juxta pretium utilitatis ſanctitatum quibus abuſus erat, ſiclis juxta ſiclos ſanctuarii, in oblationem pro delicto. 15 Et abuſum ſanctitatum, in quo peccavit *ſumendo* ex rebus ſanctificatis, reſtituat, & quintam partem pretii illius addat ipſi, & det eam ſacerdoti : ſacerdos autem expiabit eum per arietem pro delicto, & remittetur illi. 16 Quòd ſi filius hominis quando peccaverit, & fecerit unum ex omnibus præceptis Domini quæ non recta ſunt ut fiant : & neſciat & reus ſit, & recipiat peccatum ſuum. 17 Et adducat arietem integrum de gregibus juxta æſtimationem ſuam *hoſtiam* pro delicto ad ſacerdotem : tum expiabit illum ſacerdos pro ignorantia ejus qua per ignoratiam peccavit, & ipſe neſcivit & peccavit, & remittetur illi. 18 Oblatio pro delicto eſt : quiſquis peccavit in hoſtia delicti, adducat hoſtiam delicti nomini Dñi pro peccato ſuo quod peccavit. 19

CAP. VI.

1 INſuper loquutus eſt Dñs cum Moſe, dicendo : 2 Filius hominis quando peccaverit, & prævaricatús fuerit prævaricationes contra nomen ſermonis Dñi : & negaverit proximo ſuo depoſitum & depoſuit penes ipſum, aut ſocietatem manus, aut rapinam; aut quòd calumniatús fuerit ſocium ſuum. Vel 3 invenerit rem perditam, & negaverit eam, & juraverit fallo : *peccans* in uno ex omnibus quæ facit homo, ita ut reus reddatur in illis. 4 Et erit ſi delinquat, & peccet, & juraverit : tum reſtituat rapinam quam rapuit, aut calumniam quam intulit, aut depoſitum quod depoſitum erat penes ipſum, aut rem perditam quam invenit : 5 Aut quicquid eſt pro quo falsò juravit : reſtituat ipſum integrum, & quintam partem pretii ejus addat illi : & domino cujus id eſt reſtituat, in die quo pœnituerit ipſum de peccato ſuo. 6 Et oblationem delicti ſui afferat coram Domino maſculum integrum de grege, qui valeat in pretio hoſtiam pro delicto. 7 Et expiabit ipſum ſacerdos coram Domino, & remittetur illi : quicquid illud eſt quod fecit, in quo reus factus eſt.

Hier. 2. *Aut calumniatus ſit ſocium ſuum.*

SECT. XXV.

8 Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo : 9 Præcipe Aharoni & filiis ejus, dicendo ; Hæc eſt lex holocauſti, quod venit ad expiandum pro cogitationibus cordis : illud eſt holocauſtum quod factum eſt in holocauſtum in monte Sinai, & permanet in foco ſuper altare totâ nocte uſque ad matutinum tempus ; verùm igais altaris erit accenſus in eo. 10 Et induet ſacerdos indumenta byſſina, & ſubligacula byſſina induet ſuper carnem ſuam, & ſeparabit cinerem quem *fecit* ignis abſumens holocauſtum ſuper altare : & ponet ipſum in latere altaris.

Hier. 10. *Et ſubligacula.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

15 * جاني كه بغي كند بغي وخطا كند در غلطي از خاصهاي ״ بياورد مر جرم او ביי

16 نرميشي تمام از آن كوسپند در قياسي تو سيم مثقالها درمثقالي آن خاص باشم * ومر آنچه
خطا كرد از آن خاص باز تورد ومر پنج يكّه او بيفزايد ابر او وبدهد اويرا بكهن وآن كهن
17 كفارت خواهد ابر او در نرميشي آن اشم وآمرزيده شود باو * واكر جاني كه خطا كند
ويكند يكّه از همه فرمانهاي ״ آنچه نه كرده آيند ونه دانست جرمناك باشد وبر دارد كناهي او
18 * وبياورد نرميشي تمام از آن كوسپند در قياسي تو باشم بآن كهن وكفارت خواهد ابر او
19 آن كهن ابر غلطي او آنچه غلط كرد واو نه دانست وآمرزيده شود باو * اشم او جرم

I 1 كردن جرم كرد ביי * * فصل ششم * * سخن كفت ״ بموسه بكفتن * جاني كه
2 خطا كند وبغي كند بغي ביי ومنكر شود در امهلي او در امانت يا در همبازني
3 مال يا در ربودن يا ستم كرد مر امهلي او * يا بيافت كم شدهي ومنكر شد در آن وسوكند
4 خورد ابر دروغ ابر يكّه از همه آنچه بكند آن آدم بخطا كردن در ايشان * وباشد كه خطا كرد
شود وجرمناك شود وباز كرداند مر آن ربوده آنچه بربود يا مر ستم آنچه ستم كرد يا مر آن
5 امانت آنچه امانت نهاده بود اوازي او يا مر آن كم شده آنچه بيافت * يا از همه آنچه سوكند
خورد ابر لو بدروغ وباز تورد اويرا در سري او وپنج يكّه او بيفزايد ابر او بآنچه او باو
6 بدهد اويرا در روزي جرمناكي او * ومر اشمي او بياورد ״ نرميشي تمام از آن كوسپند
7 در قياسي تو باشم بآن كهن * وكفارت خواهد ابر او آن كهن بپيشي ״ وآمرزيده آيد باو
8 9 ابر يكّه از همه آنچه بكند بجرمناك شدن در آن * سخن كفت ״ بموسه بكفتن * بفرماي
مر اهرن ومر پسراني او بكفتن اين شريعتي آن عله آن آن عله ابر سوختن جا ابر آن مذبح
10 همه آن شب تا آن بامداد وآتشي آن مذبح سوخته شود درو * بپوشد آن كهن قباي
كتّان وشلواري كتّان بپوشد ابر تني او وجدا كند مر آن خاكستر آنچه بسوزد
آن آتش مر آن عله ابر آن مذبح وبنهد اويرا پهلوي آن مذبح *

Anima quæ prævaricata fuerit prævaricatione ac peccaverit per errorem de ſanctificationibus Dñi, afferat delictum ſuum Domino, arietem perfectum de ovibus juxta æſtimationem tuã, argenti ſiclorum, in pondere ſanctitatis, pro delicto. Et quod peccaverit in ſanctificatione, reponat, & quintam partem ipſius addet ei, dabitque illud ſacerdoti : ſacerdos verò expiationẽ procurabit ei in ariete delicti, & remittetur ei. Si autẽ anima quum peccaverit, ac fecerit unum ex omnibus mandatis Domini quæ non ſunt facienda, & non cognoverit, & reus fuerit, portaveritque peccatũ ſuum : Poſteà attulerit arietem perfectum de ovibus, juxta æſtimationem tuam pro delicto ad ſacerdotẽ : tunc expiationem procurabit ei ſacerdos pro errore ejus quo erravit, cùm ipſe non cognoverit : & remittetur ei. Delictum eſt : delinquendo deliquit in Dominum.

CAP. VI.

Locutúſque eſt Dominus ad Moſheb, dicendo; Anima quum peccaverit, ac prævaricata fuerit prævaricationem in Dñm, negaveritque populari ſuo in depoſito, aut in conſortione opum, aut in raptione; aut injuriatus fuerit populatem ſuum : Aut invenerit amiſſum aliquod, & negaverit illud, juraveritque ſuper mendacio in unò ex omnibus quæ facit homo peccando in ipſis : Tum erit, quum peccator ac reus fuerit, reſtituet quidem raptum quod rapuit, aut injuriam quã injuriam fecit, aut depoſitum quod depoſitum fuerit apud illum, vel amiſſum quod invenerit : Aut quidpiam aliud ex omnibus de quibus juraverit in mendacio : tunc reſtituet illud in ſumma ſua, et quintam partem illius addet ſuper illud, eique cujus erat dabit illud in die reatûs ſui. Delictum verò ſuum afferet Domino, arietem integrum ex ovibus, ſecundùm æſtimationem tuam, pro delicto ad ſacerdotem. Et expiationem procurabit ei ſacerdos coram Domino, & remittetur ei de unoquoque ex omnibus quæ facit, ut reus ſit in eo. Dein locutus eſt Dominus ad Moſheb, dicendo, Præcipe Aharon & filiis ejus, dicendo, Hæc eſt lex holocauſti; Erit holocauſtũ ſuper concremandi locũ, i.e. ſuper altare, totâ nocte uſq; ad manè : et ignis altaris ſuccendetur in eo. Induétq; ſacerdos tunicam lineam, femoralia item linea induet ſuper corpus ſuum : & ſeparabit cinerem quem concremãrit ignis holocauſti ſuper altare, ponétque illum juxta altare.

11 ופשט וישלח ית לבושוי וילבש לבושין חורנין ויהנפק ית קיטמא למבר
12 למשריתא לאתר דכי: והאש ואישתא על מדבחא תהי יוקדא ביה לא תיטפי
ויקדי עלוהי כהנא אטין בצפר בצפר עד ארבע שעין דיומא ויסדר עלוהי עלתא
13 ויסיק עלוהי תרבי נכסת קודשיא: אש תמיר אישתא תהי יוקדא על
14 מדבחא לא תיטפי: וזאת ודא אורייתא דמנחתא דיקרבון יתה בני אהרן קדם
15 קדם יי לקדם מדבחא: והרים ויפריש מניה בקומציה מן סמידא דמנחתא ומן
טובה על כל לבונתא דעל מנחתא ויסיק למדבחא לאתקבלא ברעוא שבח
16 אדכרתה קדם יי: והנותרת ומה דמשתיירא מינה ייכלון אהרן ובנוי פטירי
17 תיתאכל באתר קדיש בדרת משכן זימנא ייכלונה: לא תאפה לא תתאפי חסיע
חולקהון מן מותר מנחתא דיהבית להון מקרבני קדש קודשין היא היי כחטאתא
18 והי באשמא: כל זכר כל דכורא בבני אהרן ייכלינה קיים עלם לדריכון מקרבניא
19 דיי כל דיקרב בהון יתקדש: וידבר הי ומליל יי עם משה למימר: זה דין
20 קורבנא דאהרן ודבנוי די יקרבון קדם יי ביומא דיירבון יתיה למחסן כהונתא
רבתא חד מן עשרא בחלת סאין סמידא מנחתא פלגותא בצפרא ופלגותא
21 ברמשא: על על מסריתא במשח ויתא ירושלמי 21 מרחתא תעיל יתה
פתיכא תיתעבד מטגנא תעיל יתה מרסקא מנחת ריסוקין תקרב לאתקבלא
22 ברעוא קדם יי: והכהן וכהנא רבא דמתרבי במשחא וברם תחותוי מבנוי יקומון לכהנין איהו יעבד יתה קיים עלם
23 קדם יי גמירא תתסדר ותיתסק: וכל וכל מנחתא דכהנא גמירא תתסדר
24 ותיהווי לא תיתאכל: וידבר הי ומליל יי עם משה למימר: דבר מליל עם
25 אהרן ועם בנוי למימר דא אורייתא דחטאתא באתרא דיתתנכס עלתא תתנכס
26 חטאתא קדם יי קדש קודשין הוא: הכהן כהנא די מכפר באדמא ייכלונה
27 באתר קדיש תיתאכל בדרת משכן זימנא: כל כל דימקרב בבישרה יתקדש
28 ודידי מן אדמה על לבושא דידי עלה תיתחוור באתר קדיש: וכלי וכל מאן דפחר
דיתתבשל ביה יתבר מטול דלא יבשלון ביה חולי ואין במנא דנחשא תיתבשל
29 ויסתפן ברנישתא וישתטיף במוי: כל זכר כל דכורא בכהניא ייכול יתיה
קדש קודשין היא:

Et exuet vestes suas, & induet vestes alias: & educet cinerem extra 11
castra in locum mundum. Et ignis super altare erit ardens, non extin- 12
guetur, sed accendet super ipsum sacerdos ligna per singulos dies manè
usque ad quatuor horas diei: & ordinabit super ipsum holocaustum, &
incendet super eo adipes hostiæ sanctitatum. Ignis perpetuò erit ardens 13
super altari, non extinguetur. Et hæc est lex Minchæ, quam offerent 14
filii Aharon sacerdotis coram Domino ante altare. Et separabit ex il- 15
la pugillo suo de simila Minchæ, & de bonitate ejus, super omni thure
quod est super *oblationem* Minchæ: & incendet in altari, ut suscipiatur
cum beneplacito, laudem memorialis ejus coram Domino. Et id quod 16
residuum est ex ea comedent Aharon & filii ejus: *cum* azymis comedetur
in loco sancto, in atrio tabernaculi conventus comedent ipsam. Non 17
pinsatur cum fermento, pars eorum ex residuo Minchæ, quam dedi eis
de oblationibus meis, sanctum sanctorum est, sicut hostia quæ fit pro
peccato & pro delicto. Omnis masculus inter filios Aharon come- 18
det de eo; pactum sempiternum est in generationes vestras de ob-
lationibus Domini: omnis qui tetigerit eas sanctus erit. Et loquu- 19
tus est Dominus cum Mose, dicendo: Hæc est oblatio Aharonis & 20
filiorum ejus, quam offerent coram Domino. in die quo ungent ipsum,
ut hæreditario possideat sacerdotium magnum, decima pars trium sato-
rum similæ pro Mincha: dimidium ejus manè, & dimidium ejus vesperi.
Super patella cum oleo olivæ mixta 21
fiat, frixam offeras eam: in frusta
concisam Mincham offeres, ut re-
cipiatur cum beneplacito coram
Domino. Et sacerdos qui unctus 22
fuerit oleo, (siquidem pro eo
ex filiis ejus surgent in sacerdotes) ille faciet eam: pactum sem-
piternum est coram Domino, tota ordinabitur & incendetur. Cæterùm 23
omnis *oblatio* Mincha, quæ fit pro sacerdote, tota ordinabitur & cre-
mabitur, non comedetur. Et loquutus est Dominus cum Mose, dicen- 24
do: Loquere cum Aharon & cum filiis ejus, dicendo; Hæc est lex ho- 25
stiæ pro peccato: quo in loco mactabitur holocaustum, mactabitur &
hostia pro peccato coram Domino, sanctitas sanctitatum est. Sacer- 26
dos qui expiationem facit cum sanguine comedet eam: in loco san-
cto comedetur, in atrio tabernaculi conventus. Omnis qui tetigerit 27
carnem ejus, sanctificabitur: & qui asperserit de sanguine ejus super
vestimentum, illud super quo asperstum fuerit dealbabitur in loco san-
cto. Et omne vas figulinum in quo cocta est frangetur, ut non co- 28
quant in eo prophana: quod si in vase æneo cocta fuerit, defrica-
bitur terrâ argillosâ, & abluetur aquis. Omnis masculus in sacerdo- 29
tibus comedet ipsam: sanctitas sanctitatum est.

Hieros. 21. *Frixam offeres eam: in minutas partes concisam offeretis Mincham, odor* est *beneplaciti nominis Domini.*

Versio PERSICA cum interpretatione LATINA.

11 * وبكشد مر جامهاي او وبپوشد جامهاي ديگران وبيرون آورد مر خاكستر بازبيرون بلشكرگاه
12 بجاي پاك * وآن آتش ابر آن مذبح سوخته شود درو نه تسد وبيفروزد ابر آن آن كهن هيزمها
13 در بامداد وآراسته كند ابر آن آن علة وبر آورد ابر آن پيههاي آن شلميم
14 * آتش هميشه سوخته شود ابر آن مذبح نه تسيده شود * واين شريعت آن هديه نزديك
15 آوردن آنرا پسراني اهرن بپيش ׃׃ بپيش آن مذبح * وجدا كند ازو درچنگالي او ازسميد آن
16 هديه وازچربش آن ومر همه آن كندرو آنچه ابر آن هديه وبر آورد آن مذبح بوي قبوليت ياد
17 كرد آن בֵּיי * وآن باقي مانده از آن بخورند اهرن وپسراني او فطير خورده شود درجاي خاص در
18 سرايي خيمهي وعده بخورند آنرا * نه پخته شود خمير بخشي ايشان بدادم آنرا از قربانهاء [من]
19 خاص خاصها آن چون خطات وچون اثم * همه نرينه درپسراني اهرن بخورند آنرا رسمي جاويد
20 بعصرهاي شما از قربانهاي ׃׃ همه آنچه برسد در ايشان خاص باشد * سخن گفت ׃׃ بموسه
21 بگفتن * اين قرباني اهرن وپسراني او آنچه نزديك آورند בֵּיי در روزي روغن ماليدن اويرا ده يكه آن
22 قفيز سميد هديه هميشه نيمهي آن در بامداد ونيمهي آن درايوار * ابر تابه در روغن
23 كرده آيد آماج كرده بياورد آنرا پختها هديهي پرچها نزديك آوري بوي قبوليت בֵּיי * وآن كهن
24 آن ماليده جاي او از پسراني او بكند آنرا رسمي جاويد בֵּיי همه بر آورده شود * وهمه هديهي
25 كهن همه باشد نه خورده شود * سخن گفت ׃׃ بموسه بگفتن * سخن گوي باهرن وبپسراني
او بگفتن اين شريعتي آن خطات درجاي آنچه كشته شود آن علة كشته شود آن خطات بپيشي ׃׃
26 خاص خاصها آن * آن كهن آن پاك كنا آنرا بخورد آنرا درجاي خاص خورده شود درسراي خيمهي
27 وعده * همه آنچه برسد در تني آن خاص باشد وآنچه بچكد ازخوني آن [ابر آن] جامه آنچه بچكد
28 ابر آن بشويد درجاي خاص * وپيرايهي سفال آنچه جوشيده شود درو شكسته آيد واگر درپيرايهي
29 مس جوشيده آمد ورنديده شود وطوف شود درآب * همه نرينه در كهنان بخورد آنرا خاص خاصها آن

Postèà detrahet vestes suas, & induet vestes alias, egeretque cinerem extra castra ad locum mundum. Ety- 11 12
gnis qui est super altare, succendetur in eo, non suffocabitur: & succendet super illud sacerdos ligna quolibet mane, & ordinabit super illud holocaustum, offeretque super illud adipes pacificorum. Ignis perpe- 13
tuò ardebit super altare, non suffocabitur. Ista autem est lex muneris, offerre illud filios Aharon co- 14
ram Domino ante altare. Separabit 15
ex eo pugillo suo, de simila muneris & de pinguedine ejus, ac totum thus quod erit super munus: offeretque super altare in odorem acceptabilem memoriale ejus Domino. At reli- 16
quum manens ex eo comedent Aha-ron & filii ejus: azymum comedetur in loco sancto, in atrio tentorii con-ventûs comedent illud. Non coque- 17
tur fermentatum: portionem eorum dedi illud ex oblationibus meis: sanctificatio sanctificationum est, sicut peccatum & sicut delictum. Omnis 18
masculus in filiis Aharon comedet illud: statutum erit æternum in seculis vestris de oblationibus Domini: quicunq; accesserit ad eas, sanctifi- 19
cabitur. Et locutus est Dominus ad Mosh h, dicendo; 20
Ista est oblatio Aharon & filiorum ejus, quam offerent Domino in die oleo ungendi eum; Decimam partem modii similæ, in munus jugiter: dimidium ejus ma-nè, & dimidium ejus vesperi. In sar- 21
tagine cum oleo fiet: calefactam af-feret eam: coctiones muneris frustlo-rum offeres in odorem acceptabilem Domino. Et sacerdos unctus loco 22
ejus è filiis ejus faciet illam: statu-tum perpetuum est Domino, tota of-feretur. Et omne munus sacerdotis 23
totum erit, non comedetur. Locutus 24
est autem Dominus ad Mosheh, di-cendo, Loquere ad Aharon & filios 25
ejus, dicendo; Ista est lex peccati, In loco quo mactabitur holocaustũ, ma-ctabitur peccatum coram Domino: sanctificatio sanctificationũ est. Sa- 26
cerdos purificans per illud, comedet illud: in loco sancto comedetur, in a-trio tentorii conventûs. Quisquis 27
accesserit ad corpus ejus sanctũ erit: & quum stillaverit de sanguine ejus super vestem, illud super quod stilla-verit lavabit in loco sancto. Et vas 28
tastaceum in quo coquetur, confrin-getur: quòd si in vase æneo coctum fuerit, tum repolietur, & circumage-tur in aqua. Omnis masculus in sacer- 29
dotibus comedet illud: sanctificatio sanctificationum est.

30 וכל חטאת וְכָל חַטָּאתָא דְּאִיתְעַל מִן אַדְמֵהּ לְמַשְׁכַּן וְיִמְנָא מְטוּל לְכַפָּרָא בְקוּדְשָׁא
לֹא תִיתְאֲכֵיל בְּנוּרָא תִיתּוֹקַד :

Omnis autem hostia peccati, de cujus sanguine infertur in tabernaculum conventus, ut fiat expiatio in sanctuario, non comedetur: igni comburetur.

CAP. VII.

1 וזאת תורת וְדָא אוֹרַיְיתָא דְּאָשְׁמָא קוּדֶשׁ קוּדְשִׁין הוּא : במקום בְּאַתְרָא דְּיִכְסוּן
2 יַת עֲלָתָא יִכְסוּן יַת אָשְׁמָא וְיַת אַדְמֵיהּ יִדְרוֹק עַל מַדְבְּחָא חָזוּר חָזוּר : ואת וְיַת
3 כָּל תַּרְבִּיהּ יְקָרֵב מִנֵּיהּ יַת אַלְיְתָא וְיַת תַּרְבָּא דַּחֲפֵי יַת בְּנֵי נַוָּא ; ואת וְיַת תַּרְתֵּין
4 כּוּלָיִן וְיַת תַּרְבָּא דַּעֲלֵיהוֹן דְּעַל כִּפְלֵי וְיַת חַצְרָא דְּעַל כַּבְדָּא דְּעָל כּוּלְיְתָא יַעֲדִינֵהּ :
5 והקטיר וַיַסֵּיק יַתְהוֹן כַּהֲנָא לְמַדְבְּחָא קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ אָשְׁמָא הוּא : כל זכר כָּל
6 דְּכוּרָא בְּכַהֲנַיָּא יֵכְלוּנֵהּ בַּאֲתַר קַדִּישׁ יִתְכֹּל קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הִיא : כחטאת כְּחַיְלַת
7 חַטָּאתָא הֵיכְדֵין חַיְלַת אָשְׁמָא אוֹרַיְיתָא חָדָא לְהוֹן כַּהֲנָא דִּי יְכַפַּר בֵּיהּ דִּילֵיהּ
יְהֵי : והכהן וְכַהֲנָא דְּיִתְקָרֵב יַת עוֹלַת גְּבַר אוֹחֲרָן מָשַׁךְ עֲלָתָא דְּיִקְרַב לְכַהֲנָא
8 דִּילֵיהּ יְהֵי : וכל מנחה וְכָל מִנְחָתָא דְּיִתְאֲפֵי בְּתַנּוּרָא וְכָל דְּיִתְעֲבֵד בְּמַרְתְּחָא
9 וְעַל מַסְרִיתָא לְכַהֲנָא דְּמִקְרַב יְתֵהּ דִּילֵיהּ יְהֵי : וכל מנחה וְכָל מִנְחָתָא פְּתִיכָא
10 בְּמָשַׁךְ וּמְגֻנְבָא לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן יִהֵי גְּבַר כְּאָחוּי : וזאת וְדָא אוֹרַיְיתָא דְּנִכְסַת
11 קוּדְשַׁיָּא דִּי יְקָרֵב קֳדָם יְיָ : אם על תודה אִין עַל תּוּדְתָּא יְקָרִיבִנֵּיהּ וְיַקְרֵב עַל
12 נִכְסַת תּוּדְתָּא גְּרִיצַן פַּטִּירִין פְּתִיכִין בְּמָשַׁח
וְיַתָּא וַעֲרוּכִין פַּטִּירִין מְשִׁיחִין בְּמָשַׁח
13 וְיַתָּא וְקֻמְחָא מְסָנָּא פְּתִיכָא בְּמָשַׁח וְיַתָּא : על חלת עַל גְּרִיצָתָא דִּלְחִים חֲמִיעַ
14 יְקָרֵב קוּרְבָּנֵיהּ עַל נִכְסַת תּוּדַת קוּדְשׁוֹי : והקריב וְיַקְרֵב מִנֵּיהּ חַד מִכָּל קוּרְבָּנָא
אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ לְכַהֲנָא דְּזָרִיק יַת אָדֵם נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא דִּילֵיהּ יְהֵי : ובשר
15 וּבְשַׂר נִכְסַת תּוּדַת קוּדְשׁוֹי בְּיוֹמָא קוּרְבָּנֵיהּ יִתְאֲכֵיל לֵית אֶפְשַׁר לְאִיצְטְנָעָא מִנֵּיהּ
16 עַד צַפְרָא : ואם וְאִין נִדְרָא או נְדָבְתָּא נִכְסַת קוּרְבָּנֵיהּ בְּיוֹמָא דְּיַקְרֵב יַת נִיכְסָתֵיהּ
17 יִתְאֲכֵיל וּבְיוֹמָחָרָן וּמַה דְּמִשְׁתַּיֵיר מִנֵּיהּ יִתְאֲכֵיל בְּפַנְיָא : והנותר ומה דְּמִשְׁתַּיֵיר
18 מִבְּשַׂר נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה בְּנוּרָא יִתּוֹקַד : ואם וְאִין יִתְאֲכֵלָא יִתְאֲכַל
מִבְּשַׂר נִכְסַת קוּדְשׁוֹי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה לָא יִתְרְעֵי מִן דְּמְקָרֵב יַתֵּיהּ לָא יִתְחַשַּׁב
לֵיהּ לְזוּכוּ פְּסִיל יְהֵי וְאֵינַשׁ דְּיֵכוֹל מִנֵּיהּ
חוֹבֵיהּ יְקַבֵּל :

Et hæc est lex hostiæ pro delicto, sanctum sanctorum est. In loco 1
in quo immolabunt holocaustum, immolabunt etiàm hostiam pro de- 2
licto: & sanguinem ejus sparget super altare per circuitum. Omnem 3
quoque adipem ejus offerat ex eo, caudam & adipem qui tegit intestina. Et duos renes, & adipem qui super illos est, quique est su- 4
per ilia, & reticulum quod est super jecur, unà cum renibus auferat
ipsum. Et incendet ea sacerdos in altari, oblatio est coram Domi- 5
no: hostia pro delicto est. Omnis masculus inter sacerdotes come- 6
det eam: in loco sancto comedetur, sanctitas sanctitatum est. Juxta 7
morem hostiæ pro peccato, sic est mos hostiæ pro delicto, lex una
est illis: sacerdotis qui per eam expiationem facit illius erit. Et sa- 8
cerdos qui offert holocaustum viri alterius, pellis holocausti quod ob-
tulerit sacerdotis ipsius erit. Omnisque *oblatio* Mincha quæ coqui- 9
tur in clibano, & quicquid fit in cacabo aut in patella, sacerdotis qui
illud offert erit. Et omnis oblatio Mincha, quæ mixta est cum oleo 10
& quæ est ficca, omnium filiorum Aharonis erit, quisque ut frater
ejus *erit*. Et hæc est lex hostiæ sanctitatum, quæ offertur coram 11
Domino. Si pro gratiarum actione obtulerit eam, tum offeret super 12
mactatione gratiarum actionis placentas azymas mixtas oleo olivæ, Hieros. 12. *Indicatione una.*
& lagana azyma uncta oleo olivæ, & farinam frictam mixtam oleo
olivæ. Super placentas panis fermentati offerat oblationem suam, 13
pro hostia gratiarum actionis sanctificationis suæ. Et offeret ex ea 14
unum ex omni oblatione in separationem coram Domino: sacerdotis qui
sparsit sanguinem hostiæ sanctificatorum, illius inquam erit. Caro 15
verò hostiæ gratiarum actionis sanctificationis suæ in die oblationis
suæ comedetur: fieri non potest ut reponatur ex eo usque ad auro-
ram. Quod si votum aut spontanea hostia fuerit oblatio ejus, die 16
quo offeret hostiam suam comedetur, & die sequenti, & quicquid re-
siduum est ex eo comedatur vesperâ. Et quod residuum est de carne 17
hostiæ sanctificatorum die tertio, igni comburatur. Et si comedendo 18
comedatur de carne hostiæ sanctificatorum die tertio, non acceptabi-
tur ab eo qui offert ipsum, nec reputabitur illi in meritum, propha-
num erit: & homo qui comede-
rit de eo, peccatum suum recipiet. Hieros. 18. *Prophanum erit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

30 * و همه خطات آنچه آورده شود ازخوني آن بخيمهي وعده بكفارت خواستن درخاص نه خورده
شود در آتش سوخته شود *

Et omne peccatum de cujus sanguine 30
si feretur aliquid *in tentorium con-*
ventûs, ad expiationem procuran-
dum in sancto, non comedetur, igni
comburetur.

• فصل هفتم •

CAP. VII.

1 * واين شريعتي آن اشم خاص خاصها لو * درجاي آنچه بكشند مر آن عله بكشند مر آن اشم و مر 1
2 خوني اوبپراكنند ابر آن مذبح كردا كرد * ومر همه پيهي اونزديك آورد ازو مر آن دنبه ومر آن پيه 2 3
3 آن پوشا مر آن شكمبه * ومر دو آن كردها ومر آن پيه آنچه ابر ايشان آنچه ابر پشتمازوها و مر آن 4
4 پرده ابر آن جگر ابر آن كردها بكرداند آنرا * وبر آورد ايشانرا آن كهن بآن مذبح قربان يي اشم او * 5
5 همه نرينه در كهنان بخورد اويرا درجاي خاص خورده شود خاص خاصها او * چون خطات چون اشم 6 7
6 شريعتي يكه بايشان آن كهن آنچه كفارت خواهد درو باو باشد * وآن كهن آن نزديك آورا مر عولهي 8
7 مرد پوست آن عله آنچه نزديك آورد بكهن باو باشد * وهمه هديه آنچه پخته شود در تنور و همه 9
8 كرده شوا درهركاره و ابر تابه بكهن آن نزديك آورا آنرا باو باشد * وهمه هديه آميخته در روغن 10
9 وخشك نان بهمه پسراني اهرن باشد مرد چون برادري او * واين شريعتي ذبحت آن شلميم آنچه 11
10 نزديك آورد يي * اگر ابر توده نزديك آورد اويرا ونزديك آورد ابر ذبحت آن اقرار كلوجهاي فطير 12
11 آميختگان در روغن وتنكهاي فطير ماليدگان در روغن وسميد آماج كرده كلوجهاي آميختگان در
12 روغن * ابر كلوجهاي نان خمير نزديك آورد قرباني او ابر ذبحت اقراري شلميم او * ونزديك آورد ازو 13 14
13 يكه از همه قربان جدا كرد يي بكهن آن پراكنا مر خوني آن شلميم باو باشد * و گوشتي 15
14 ذبحت اقراري شلميم او در روزي قرباني او خورده آيد نه رها كنند ازو [تا] بامداد * واگر 16
15 نذر يا سخاوت ذبحت قرباني او در روزي نزديك آوردني او مر ذبحت او خورده شود وازديگر
16 روز وآن باقي مانده ازو خورده آيد * وآن باقي مانده از گوشت آن ذبحت در روزي آن 17
17 سيمي در آتش سوخته شود * و اگر آن خوردن خورده شود از گوشت ذبحت شلميم او در 18
18 روزي آن سيمي نه رضا كرده شود آن نزديك آورا اويرا نه حساب شود باو ويسه باشد
وآن جاني آن خورا ازو گناهي آن بر دارد *

Ista autem est lex delictis: sanctifi- 1
catio sanctificationum est. In loco 2
quo mactabunt holocaustum, macta-
bunt delictum, & sanguinem ejus
sparget super altare circumcirca. To- 3
tum verò adipem ejus offeret ex eo,
caudam, & adipem operientem late-
stina: Duos quoque renes, & adipem 4
qui super eos, qui super clunes, &
velum super jecore, cum renibus re-
movebit illud. Offerétque illa sa- 5
cerdos super altare oblationem Do-
mino: delictum est. Omnis masculus 6
in sacerdotibus comedet illud: in loco
sanctitatis comedetur: sanctificatio
sanctificationum est. Sicut pecca- 7
tum, sic delictum, lex eadem illis:
sacerdoti qui expiationem procurabit
per illud, ei erit. Et sacerdos offe- 8
rens holocaustum alicujus, pellis ho-
locausti quod obtulerit, sacerdoti ip-
si erit. Omne prætereà munus quod 9
coquetur in clibano, & omne præpa-
ratum in cacabo & sartagine, sa-
cerdoti offerenti illud, ipsi erit. Omne 10
item mun^s mistũ cum oleo, & aridus
panis, omnibus filiis Aharon erit:
unicuique sicut fratri suo. Hæc 11
autem est lex victimæ pacificorum
quam offeret Domino. Si pro confes- 12
sione obtulerit eam, tunc offeret in
sacrificium confessionis placentas a-
zymas mistas cum oleo, & lagana a-
zyma uncta oleo, & similam cale fa-
ctam una cum *placentis mistis cum*
oleo. Cum placentis panis fermenta- 13
ti offeret oblationem suam in sacrifi-
cium confessionis pacificorum suorũ.
Offerétque ex eo unum panem *ex o-* 14
mni oblatione, separationem Domino:
sacerdoti spargenti sanguinem pacifi-
corum, ei erit. Caro autem sacrifi- 15
cii confessionis pacificorum ejus, in
die oblationis ejus comedetur: non
relinquet ex eo usq; ad manè. Quòd 16
si votum, aut spontaneum fuerit
sacrificium oblationis ejus, quo die
obtulerit sacrificium suum, comede-
tur: & altero die reliquum ma-
nens ex eo comedetur. Reliquum ve- 17
rò manens ex carne sacrificii die
tertiâ, igni comburetur. Si autem 18
comedendo comedatur aliquid *ex*
carne sacrificii pacificorum ejus die
tertiâ, non acceptabitur offerens il-
lud, neque imputabitur ei: abomi-
natio erit, & anima comedens ex
eo, peccatum suum portabit:

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

והבשר ובשר קודשיא די יקרב בכל מסאב לית אפשר דמתאכל בנורא יתוקד ובשר
19 קודשא כל דידכי לקודשא ייכול בשר קודשא : והנפש ובר נש דייכול בסרא
20 מניכסת קודשיא דמתקרבין קדם יי וסובחתיה עלוי וישתתיצי בר נשא ההוא מעמיה :
21 ונפש ובר נש ארום יקריב בכל מסאב בסואבות אינשא או בבעירא מסאבא או
בכל שיקוץ מסאב וייכול מבשר ניכסת קודשיא דמתקרבין קדם יי וישתתיצי בר נשא
22 ההוא מעמיה : וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר : דבר מלל עם בני ישראל
23 למימר כל תרב תור ואימר ועיזא לא תיכלון : וחלב ותריב חיוא דמקלקלא
24 בשעת ניכסתא ודמית נבלא במותנא ותריב חיוא תבירא אפשר דיתעבד לכל
עיבידתא בדם תריב חיוא דמכשרא יתסק על מדבחא ומיכל לא תיכלוניה : כי כל
25 ארום כל דייכול תריב מן בעירא דמתכשרא למקרב מינה קרבנא קדם יי וישתתיצי
26 בר נשא ההוא דייכול ית תרבא מעמיה : וכל דם וכל אדמא לא תיכלון בכל
27 מותבניכון לעופא ולבעירא : כל נפש כל בר נש דייכול כל אדם מן דכל חי
וישתתיצי בר נשא ההוא מעמיה : וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר : דבר
28 מליל עם בני ישראל למימר כל מאן דמקרב ית נכסת קודשוי ידיו ייתין ית קורבנא
29 ית קורבניה לקדם יי מן נכסת קודשוי : ידיו ידוי ייתין ית קורבנא די יפרש
מניכסת קודשיה ית תרבא שומנוניתא
דעל חדיא וית חדיא כד מחתך בתרין
עלעין מיכא ותרין עילעין מיכא לקבל
אפקותא ייתיניה לאדמא יתיה ארמא
30 קדם יי : והקטיר ויסק כהנא ית תרבא
31 למדבחא ויהי חדיא לאהרן ולבנוי : ואת ית שקא דימינא מן כתפא ועד דרועא
32 תיתנון אפרשותא לכהנא מניכסת קודשיכון : המקריב מאן דמקרב ית אדם
33 נכסת קודשיא ויית תריב מן בני אהרן דילידה תהי שקא דימינא לחולק : כי את
34 ארום ית חדיא דארמותא ויית שוקא דאפרשותא נסיבית מן נכסת קודשיכון
ויהבית יתהון לאהרן כהנא ולבנוי לקיים עלם מן בני ישראל : ואת דא רבותא
35 דאהרן ורבותא דבנוי על כל אחוהון ליומי דייכלון מקורבנייא דיי ביומא דיקרבון
36 יתהון לשמשא קדם יי : אשר צוה דפקיד יי למתתן להום ביומא דרבי יתהון מעם
37 בני ישראל קיים עלם לדריהון : ואת התורה דא אורייתא דארמיתא לכפרא
על הרהורי לבא למחטאתא ולחטאתא ולאשלמותא ולנכסת קודשיא :

Et caro sanctitatum quæ tetigerit omne immundum, fieri non potest ut 19
comedatur, igne comburetur: *quod ad* carnem autem sanctitatis, quis-
quis mundus est ad sanctificationem comedat carnem sanctitatis. Filius 20
autem hominis qui comedit carnē de oblatione sanctitatum quæ offeru-
tur coram Domino, & immunditia ejus super ipsum, delebitur homo ille
de populo suo. Porrò filius hominis quando accesserit ad omne immun- 21
dum, sive immunditias hominis, sive jumentum immundum aut omne re-
ptile immundum, & comederit de carne hostiæ sanctitatum quæ offeruntur
coram Domino: tum excindetur homo ille de populo suo. Præterea lo- 22
quutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis Israel, di- 23
cendo; omnem adipem bovis, ovis, aut capræ ne comedatis. Porrò adeps 24
bestiæ quæ corrumpatur horâ immolationis, aut quæ mortua sit cadaver
mortalitate, aut adeps bestiæ fractæ fieri potest ut fiat ad omne opus: verùm
adeps bestiæ quæ recta est incendatur super altari, & comedendo non com-
edetis ipsam. Quoniam quisquis comederit adipem de jumento quod re- 25
ctum est ut offeratur de eo oblatio coram Domino, exterminabitur vir ille
qui comederit adipem è populo suo. Et omnem sanguinem non come- 26
detis in omnibus habitationibus vestris: tam de avibus, quam de jumen-
tis. Omnis homo qui comederit quemcunque sanguinem de ullo viven- 27
te, exterminabitur vir ille de populo suo. Et loquutus est Dominus cum 28
Mose, dicendo: Loquere cum filiis Israel, dicendo; Quisquis obtulerit 29
hostiam sanctificationis suæ coram Domino, adducat ipsemet oblationem
suam coram Dño de victima sanctificationis suæ. Manus ejus afferant ob- 30
lationes Domini, quas ab hostia san-
ctificationis suæ separabit: adipem,
pinguedinem quæ *est* super pectus,
& pectus, cum intersecuerit duas
costas hinc & duas costas illinc, è
regione summitatis afferet ipsam, ut
elevet ipsam elevatione coram Do-
mino. Et incendet sacerdos adipem in altari: & erit pectusculum 31
Aharonis & filiorum ejus. Et armum dextrum ab humero usque ad 32
brachium dabitis pro separatione sacerdoti, de victima sanctificationis
vestræ. Qui offeret sanguinem hostiæ sanctificatorum & adipem de fi- 33
liis Aharon ipsius erit armus dexter pro portione. Quoniam pectus ele- 34
vationis & armum separationis accepi ex hostia sanctificatorum vestro-
rum: & dedi ea Aharoni sacerdoti & filiis ejus, statuto perpetuo à filiis
Israel. Hæc est unctio Aharon, & unctio filiorum ejus, supra omnes 35
fratres suos Levitas, ut comedant de oblationibus Domini, die quo of-
ferunt eas ut ministrent coram Domino. Quæ præcepit Dominus da- 36
ri illis, die quo unget eos, à filiis Israel, pacto perpetuo in generati-
onibus suis. Hæc est lex holocausti quæ adhibetur ad expiandum de 37
cogitationibus cordis, & *oblationis* Minchæ, & hostiæ pro peccato, &
delicto, & oblationis ac victimæ sanctificatorum.

ירושלמי 30 וידוי יעלן ית קורבנא ייי
ית תרבא דעל נייעא יהב יתיה וית נייעא
למנפא יתיה אנפוי קדם יי : החזה
31 נייעא :

Hieros. 30. *Manus ejus inferent oblationem Domini: adipem qui est super pectus dabit ipsum, & pectus, ad agitandum ipsum coram facie Domini.* 31. *Pectus.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

19 * وآن گوشت آنچه برسد درهمه پليد نه خورده شود درآتش سوخته شود وآن گوشت
20 همه پاك بخورد گوشت * وآن جاني آنچه بخورد گوشت از ذبحت آن شلميم آنچه ביי وپليدي
21 او ابر او ونيست شود آن جاني آن از قومي آن * وجاني كه برسد درهمه پليد درپليدي
آدم يا درچهارپاي پليد يا درهمه ويسهي پليد وبخورد ازگوشت ذبحت آن شلميم آنچه ביי
22 ونيست شود آن جاني آن ازقومي آن * سخن گفت יי بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال
23 بگفتن همه پيه گاو وبرّه وبزنه خوريد * وپيه لاشه وپيه نجير كرده آيد بهمه كار وخوردن نه
24 خوريد اويرا * كه همه خوراپيه ازآن چهارپا آنچه نزديك آورد ازآن قربان ביי ونيست شود آن جاني آن
25 26
27 خورا ازقومي آن * وهمه خون نه خوريد درهمه نشستن جايهاي شما بمرغ وبچهارپا * همه
28 جاني آنچه بخورد همه خون نيست شود آن جاني آن ازقومي آن * سخن گفت יי بموسه بگفتن * سخن
29 گوي بپسراني يسرال بگفتن آن نزديك آورا مر ذبحت شلميم او ביי بياورد مر قرباني او ביי ازذبحت
30 شلميم او * دستهاي او بياورند مر قرباني יי مر آن پيه ابر آن سينه بياورد اويرا مر آن سينه بعرضه
31 گردن اويرا عرضه بپيشي יי * وبرآورد آن كهن مر آن پيه بآن مذبح وباشد آن سينه باهرن
32 وبپسراني او * ومرساقي آن راست بدهيد جدا كرد بكهن از ذبحتهاي شلميم شما * آن نزديك
33 آورا مر خوني آن شلميم ومر آن پيه ازپسراني اهرن باوباشد ساقي آن جدا كرد ببخش * كه مر
34 سينهي آن عرضه ومرساقي آن جدا كرد بستاندم ازنزدي پسراني يسرال ازذبحتهاي شلميم
35 ايشان وبدادم ايشانرا باهرن آن كهن وبپسراني او برسم جاويد ازنزد پسراني يسرال * اين ماليدن
36 [اهرن] وماليدني پسراني او از قربانهاي יי درروزي نزديك آوردن ايشانرا بخدمت كردن ביי * آنچه
بفرمود יי بدادن بايشان درروزي ماليدن او ايشانرا ازنزد پسراني يسرال رسمي جاويد بعصرهاي
37 ايشان * اين آن شريعت بعله وبهديه وبخطات وباشم وبملوايم وبذبحت آن شلميم *

Et caro quæ accesserit ad quicquam 19
pollutum non comedetur, igni combu-
retur: quoad *carnem autem, omnis*
mundus comedet carnem. Nam ani- 20
ma quæ comederit carnem de victi-
ma pacificorum quæ est Domino, pol-
lutione etiam ejus super eo, annihila-
bitur anima illa de populo suo. Ani- 21
ma autem cùm accesserit ad quicquã
pollutum, ad pollutionem hominis,
aut ad quadrupedem pollutã, aut ad
omnem abominationem pollutam, co-
mederitque de carne victimæ pacifi-
corum quæ est Domino: tunc annihi-
labitur anima illa de populo suo. Lo- 22
cutus est autem Dominꝰ ad Mosheb,
dicendo, Alloquere filios Israel, di- 23
cendo; Omnem adipem bovis & agni
et capræ non comedetis. Adeps autem 24
cadaveris & adeps prædæ parabitur
in omne opus, sed comedendo non
comedetis illũ. Nam omnis comedens 25
adipẽ quadrupedis ex qua offeret ob-
lationẽ Domino, annihilabitur quidẽ
anima illa comedens, de populo suo.
Nullum etiam sanguinem comedetis 26
in reſidendi locis vestris, de volucri
& quadrupede. Omnis anima quæ 27
comederit ullum sanguinem, annihi-
labitur anima illa è populo suo. Lo- 28
quutus est insuper *Dominus ad Mo-*
sheb, dicendo, Loquere ad filios Is- 29
rael, dicendo; Offerens sacrificiũ pa-
cificorum suorum Domino, afferet ob-
lationem suã Domino de hostia pacifi-
corum suorum. Manus ejus afferent 30
oblationem Dni, adipẽ ipsum cum pe-
ctusculo afferet: pectusculũ quidem
ad admovendum illud admotione co-
ram Dño. Offeret verò sacerdos adi- 31
pem super altare: & erit pectusculũ
ipsi Aharon & filiis ejus. Crus autẽ 32
dextrum dabitis in separationem sa-
cerdoti de sacrificiis pacificorum ve-
strorum. Offerenti sanguinem pacifi- 33
corum, & adipem è filiis Aharon, ei
erit crus separationis in portionem.
Quia pectusculũ admotionis et crus 34
separationis tuli à filiis Israel de sa-
crificiis pacificorum suorum, & de-
di illa Aharon sacerdoti & filiis
ejus statuto æterno à filiis Israel.
Hæc est unctio Aharon, & unctio fi- 35
liorum ejus ex oblationibus Domini,
à die afferendi eos ad ministrandum
Domino, Quas præcepit Dominus, 36
dari eis, à die quo unxit eos, à fi-
liis Israel statuto æterno in seculis
suis. Hæc est lex holocausto, & mu- 37
neri, & peccato, & delicto, & com-
plamentis, ac victimæ pacificorum:

B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

de cujus sanguine infertur in taber-
spiratio in sanctuario, non comedetur;

A P. VII.

delicto, sanctum sanctorum est. In loco
um, immolabunt eum hostiam pro de-
ger super altare per circuitum. Omnem
eo, candam & adipem qui tegit ine-
pem qui super illos est, quique est la-
super jecur, uná cum renibus auferet
dos in altari, oblatio est coram Domi-
Omnis masculos inter sacerdotes come-
medetur, sanctitas sanctitatum est. Jem
ic est mos hostiæ pro delicto, ler ma
am expiationem facit illius erit. Et fa
viri alterius, pellis holocausti quod ob
Omnisque *oblatio* Mincha quæ coqu
t in cacabo aut in patella, sacerdotis qi
blatio Mincha, quæ mixta est cum oleo
iorum Aharonis erit, quisque ut frater
ostiæ sanctitatum, quæ offertur coram
nctione obtulerit eam, tum offeret supe
pla-

Hieros. 12. *Indicatione ma-*

olivæ, & farinam frictam mixtam de
is fermentati offerat oblationem lau
is sanctificationis suæ. Et offeret ex ea
eparationem coram Domino: sacerdoti qi
ctificatorum, illius inquam erit. Carn
nis sanctificationis suæ in die oblatio
ceat ut reponatur ex eo usque ad mo
spontanea hostia fuerit oblatio ejus, & es
medetur, & die sequenti, & quicquid re
vesperâ. Et quod residuum est de carne
tertio, igni comburatur. Et si comedendo s
anctificatorum die tertio, non acceptab
nec reputabitur illi in meritum, propte
cipiet.

Hieros. 18. *Prophanum erit.*

LATINA.

* وآن Et omne peccatum de cujus sanguine
offeretur aliquid in tentorium
ventûs, ad expiationem peccato-
dum in flamma, non comedetur, igni
comburetur.

CAP. VII.

* ولين ISta autem est lex delicti sacri-
catio sanctificationum est. In loco
quo mactabunt holocaustum, ubi
bunt delictum, & sanguinem as
sparget super altare circumcirc
tum verò adipem ejus offeret o
candam, & adipem qui tegit
fina: Duos quoque renes, & adip
qui super eos est, qui super ilia, &
vellam super jecur, cum renibus
movebit illud. Offeréque illi sa
cerdos super altare oblationem
mincha delictum est. Omnis mascul
in sacerdotibus comedet illud in
sanctitatis comedetur: sanctitas
sanctificationum est. Sicut pro
tum, sic delictum, lex eadem
sacerdoti qui expiationem pecca
per illud, ei erit. Et sacerdos q
rens holocaustum alicujus, pelle
locausti quod obtulerit, sacerdo
pti erit. Omne præterea munus
coquetur in clibano, & omne pa
ratum in cacabo & sartagine,
cerdoti offerenti illud, ipsi erit. Et
item munus mixtum cum oleo, & sic
xum mistum cum oleo, & sicc
tum una cum placentis sui
ales. Cum placentis panis fer
ti offret oblationem hostiæ
cium confessionis pacifico
Offeréque ex eo unum pa
mni oblationi, sacerdoti sparg
sacerdoti spargenti sanguinem pa
corum, ei erit. Cum autem
cii confessionis pacificorum
die oblationis ejus manducab
relinquet ex eo usque mane. Quod
si votum, aut spontanea hos
sacrificium oblationis ejus, qu
obtulerit sacrificium suum, manducab
tur: & altero die reliqua
quas ex eo comederit. Residuu
rò mane ex carne sacrificii
tertiâ, igni comburetur. Si
comedendo comedatur aliquid
carne sacrificii pacificorum ejus d
tertiâ, non acceptabitur offerenti
lud, neque imputabitur ei: abo
natio erit, & anima comedens ea
eo, peccatum suum portabit.

وآن جـ

38 אשר צוה יי ית משה בטורא דסיני ביומא דפקיד ית בני ישראל
לקרבא קורבניהון קדם יי במשכנא דעבדו ליה במדברא דסיני :

ח

1 וידבר יי ומליל עם משה למימר : 2 קח קריב ית אהרן ית אתרחק על עובדא
דעינלא וטול ית לבושיא ודפקידתך וית מישחא דרבותא וית תורא ית תרין
3 דכרין וית סלא דפטירייא : 4 ואת ית כל כנישתא כנוש לתרע משכן זימנא :
4 ויעש ועבד משה היכמא דפקיד יי ואתכנישת כנישתא בעשרין ותלתא יומין
5 לירחא דאדר לתרע משכן זימנא : 5 ואמר משה לכנישתא דין פתגמא
6 דפקיד יי למעבד : 6 ויקרב משה ית אהרן וית בנוי ואסחי יתהון במוי :
7 ויתן וסדר עלוי ית כיתונא ווריז יתיה בקמורא ואלבישׁ יתיה ית מנטר מעילא
8 ויהב עלוי ית חושנא וויריז יתיה בהמין אפודא ואתקין ליה ביה : 8 וישם ושוי
9 עלוי ית חושנא וסדר בחושנא ית אוריא וית תומיא : 9 וישם ושוי ית מצנפתא
על רישיה ושוי על מצנפתא כל קביל אנפוי ית ציצא דדהבא כליל דקודשא
10 היכמא דפקיד יי ית משה : 10 ויקח ונסיב משה ית משחא דרבותא ורבי ית
משכנא וקדיש יתיהון : 11 ויז ואדי מניה על מדבחא שבע זימנין ורבי ית מדבחא
וית כל מנוי וית כיורא וית כיסיה לקדשותהון : 12 ויצק ואריק מן משחא דרבותא
על ריש אהרן ורבי יתיה בתר דאלבשיה מטול לקדשותיה : 13 ויקרב משה
ית אהרן וית בנוי ואלבשינון כתונין ווריז יתהון קטורין וכבש להון כובעין היכמא
דפקיד יי ית משה : 14 וינש ויקריב ית תורא דחטאתא וסמך אהרן ובנוי ית ידיהון
15 על ריש תורא דחטאתא ודילהון : 15 ושחט ונכס משה ית תורא ונסיב משה
ית אדמא ויהב על קרנת מדבחא חזור חזור באדבעיה ורבי ית מדבחא מן כל
סיפק אנוס וחטופין מטול דחשיב בלבביה דלמא נסיבא סריכיא דבני ישראל
אפרשותא מן אחיהון באונסא וקריבו לעיבידת משכנא או דלמא הישתיכח בבני
ישראל דלא הוה בליביה למיתייא לעיבידתא ושמע קל כרוזא ואיסתפי ואייתי
בלא צבו מטול כן דכי יתיה באדם תורא ית מותר אדמא אריק ליסודא דמדבחא
16 וקדשיה לכפרא עלוי : 16 ויקח ונסיב ית כל תרבא דעל בני נווא וית חצר כבדא
17 וית תרתין כוליין וית תרביהון ואסיק משה למדבחא : 17 ואת הפר וית תורא
וית מושכא וית בישריה וית רעייה אוקד בנורא מברא למשריתא היכמא דפקיד יי ית משה :

L E V I T I C U S. Cap. VIII.
Targ. Jonathan B. Uzieb.

38 Quam præcepit Dominus Moſi in monte Sinai, in die quo præcepit filius Iſrael, ut offerrent oblationes ſuas coram Domino, in tabernaculo quod fecerunt illi in deſerto Sinai.

C A P. VIII.

1 Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo; 2 Applica Aharonem qui remotus eſt propter opus vituli, & tolle veſtes quas præcepi tibi, & oleum unctionis, & juvencum & duos arietes, & ſportam azymorum. 3 Et univerſam congregationem congrega ad oſtium tabernaculi conventus. 4 Et fecit Moſes quemadmodum præcepit Dominus: & congregatus eſt *univerſus* cœtus viceſimâ tertiâ die menſis Adar ad portam tabernaculi conventus. 5 Et dixit Moſes cœtui; Hoc eſt verbum quod præcepit Dominus fieri. 6 Et applicavit Moſes Aharonem & filios ejus, & lavit eos aquis. 7 Et ordinavit ſuper eum tunicam, & cinxit eum baltheo, & induit eum pallio, & poſuit ſuper eum Ephod: & cinxit eum baltheo Ephod, atque *ita* eum ornavit eo. 8 Et poſuit ſuper eum pectorale, & ordinavit in pectorali Urim & Tummim. 9 Et poſuit cidarim ſuper caput ejus: & poſuit in cidari è regione faciei ejus laminam auream, coronam ſanctitatis, ſicut præceperat Dominus Moſi. 10 Et accepit Moſes oleum unctionis, & unxit tabernaculum, & ſanctificavit ipſum. 11 Et aſperſit ex eo ſuper altare ſeptem vicibus: & unxit altare, & omnia vaſa ejus, & concham & baſim ejus, ut ſanctificaret ea. 12 Et effudit ex oleo unctionis ſuper caput Aharon: & unxit eum poſtquam induiſſet eum, ut ſanctificaret ipſum. 13 Et applicavit Moſes Aharonem & filios ejus, & induit eos tunicis, & cinxit eos baltheis, & adaptavit illis mitras: ſicut præceperat Dominus Moſi. 14 Et adduxit juvencum pro hoſtia peccati: & impoſuit Aharon, & filii ejus, manus ſuas dextras ſuper caput juvenci, qui *efferebatur pro hoſtia* peccati ipſorum. 15 Et mactavit Moſes juvencum, & accepit Moſes ſanguinem & poſuit ſuper cornua altaris per circuitum digito ſuo, & unxit altare ab omni dubio rapinæ & violentiarum; eò quod cogitaret in corde ſuo, fortaſſe acceperunt principes filiorum Iſrael ſeparationem à fratribus ſuis per violentiam, & obtulerunt ad opus tabernaculi, aut fortè invenietur inter filios Iſrael aliquis, in cujus corde non fuerit adducere ad opus, & audiverit vocem præconis & veritus ſit & adduxerit præter voluntatem, propterea mundavit ipſum ſanguine juvenci: & reſiduum ſanguinis fudit ad baſim altaris, & ſanctificavit ipſum ut expiaret illud. 16 Et accepit omnem adipem qui ſuper inteſtina *erat*, & reticulum jecoris, & duos renes unà cum adipe ipſorum: & incendit Moſes in altari. 17 Et juvencum, & pellem, & carnem ejus, & ſimum ejus combuſſit igne extra caſtra: quemadmodum præceperat Dominus Moſi.

Verſio P E R S I C A cum Interpretatione L A T I N A.

38 *آنچه بفرمود يي مر مشه در كوهي سيني در روزي فرمودن او مر پسراني يسرال بنزديك آوردن مر
قربانهاي ايشان يي در بياباني سيني • • فصل هشتم • *سخن گفت يي بمشه بگفتن* 1
2 *بستان مر اهرن و مر پسراني او لوازي او و مر آن جامها و مر روغني آن ماليدن و مر گاوي
آن خطات و مر دو آن نرميشها و مر سلّهي آن فطير*و مر همه آن جماعت جمع كن بدركاهي 3
4 خيمهي وعده *بكرد مشه چون آنچه بفرمود يي اويرا جمع شده آمد آن جماعت بدركاهي خيمهي
5 وعده *گفت مشه بآن جماعت اين آن سخن آنچه بفرمود يي بكردن *نزديك آورد مشه مر اهرن و مر
پسراني او بشست ايشانرا درآب *بداد ابر او مر آن پيرهن ببست اويرا درميان بند بپوشانند 7
اويرا مر آن زبر پوش بداد ابر او مر آن بروان ببست اويرا دربند آن بروان آراسته كرد باو درو
8 *بنهاد ابر او مر آن دوشوان بداد بآن دوشوان مر آن اوريم و مر آن تمّيم *بنهاد مر آن دستار
ابر سري او بنهاد ابر آن دستار بمقابلي روي او مر گلي آن طلا تاجي آن خاص چون آنچه
10 فرمود يي مر مشه * بستاند مشه مر روغني آن ماليدن وبماليد مر آن مسكن و مر همه آنچه درو
11 وخاص كرد ايشانرا *بچكاند ازو ابر آن مذبح هفت بارها و بماليد مر آن مذبح و مر همه پيرايهاي
12 او و مر آن ابريق و مر تشتي او تخاص كردن ايشانرا *بريخت از روغني آن ماليدن ابر سري اهرن بماليد
13 اويرا بخاص كردن اويرا *نزديك آورد مشه مر پسراني اهرن بپوشاند ايشانرا پيرهنها ببست ايشانرا ميان
14 بند آراسته كرد بايشان طاقيّها چون آنچه بفرمود يي مر مشه *نزديك آورد مر گاوي آن خطات بنهاد اهرن
15 و پسراني او مر دستهاي ايشان ابر سري گاوي آن خطات *بگشت و بستاند مشه مر آن خون بداد ابر
ساخهاي آن مذبح گرداگرد درانگشتي او وپاك كرد مر آن مذبح و مر آن خون بريخت ببنيادي آن
16 مذبح وخاص كرد اويرا بكفارت خواستن ابر او *بستاند مر همه آن پيه آنچه ابر آن شكمبه و مر پردهي
17 آن جگر و مر دو آن گردها و مر پيهي ايشان بر آورد مشه بآن مذبح * و مر آن گاو و مر پوست
او و مر گوشت او و مر بولي او بسوخت در آتش از بيرون بلشكرگاه چون آنچه فرمود يي مر مشه *

38 *Quam præcepit Dominus ipſi Moſheb in monte Sinai, die quo præcepit filiis Iſrael offerre oblationes ſuas Domino, in deſerto Sinai.*

CAP. VIII.

1 *Locutus eſt quoque Dominus ad Moſheb, dicendo; 2 Tolle Aharon & filios ejus cum eo, & veſtes, & oleum unctionis, & bovem peccati, & duos arietes, & caniſtrum azymorum: 3 Atque totum cœtum congrega ad oſtium tentorii conventûs. 4 Et fecit Moſheb quemadmodum præceperat Dominus illi: & congregatus venit cœtus ad oſtium tentorii conventûs: 5 Tunc dixit Moſheb ad congregationem; Hoc eſt verbum quod præcepit Dñs facere. 6 Et adduxit Moſheb Aharonem & filios ejus, quos lavit aquâ. 7 Dedítq; ſuper eum induſium, & cinxit illum cingulo: dein induit eum ſuperiore indumento, dedítq; ſuper eum pectorale, & cinxit eum cingulo pectorali, apparavítque eum illo. 8 Et poſuit ſuper eum humerale, dedit in humerale Urim & Thummim. 9 Dein poſuit cidarim ſuper caput ejus, poſuítque ſuper cidarim è regione faciei ejus florem aureum, coronam ſanctitatis, quemadmodùm præceperat Dominus ipſi Moſheb. 10 Accepit quoque Moſheb oleum unctionis, unxítque tabernaculum et omne quod erat in illo, & ſanctificavit ea. 11 Et ſtillavit ex eo ſuper altare ſeptem vicibus, unxítque altare & omnia inſtrumenta ejus, labrúm quoq; & pelvim ejus ad ſanctificandùm ea. 12 Fudit etiam ex oleo unctionis ſuper caput Aharon, unxítq; illum ad ſanctificandùm eum. 13 Adducénſq; Moſheb filios Aharon, induit illos tunicis: & cinxit illos cingulo, aptavítq; eis pileos, quemadmodùm præceperat Dominus ipſi Moſheb. 14 Adduxit quoq; bovem peccati, poſuítque Aharon & filii ejus manus ſuas ſuper caput bovis peccati. 15 Et mactavit, tulítq; Moſheb ſanguinem, ac dedit ſuper cornua altaris circumcirca, digito ſuo, & purificavit altare: reliquum verò ſanguinem effudit ad fundamentùm altaris, & ſanctificavit illud ad expiationem procurandâ ſuper eo. 16 Tulit quoque totum adipem qui ſuper inteſtina, & velum jecoris, duoſque renes, et adipẽ eorum, obtulítq; ea Moſheb ſuper altare. 17 Bovem verò, & pellem ejus, et carnem ejus, et excrementa ejus combuſſit igne extra caſtra, quemadmodum præceperat Dominus ipſi Moſheb.*

ויקרא ח
תרגום יונתן בן עוזיאל

ויקרב ית דכר עלתא וסמכו אהרן ובנוי ית ידיהון על ריש דיכרא: 18
וישחט ונכס ית דיכרא ודרק משה ית אדמא על מדבחא חזור חזור: ואת יתי 19
דיכרא פסיג לפיסנוי ואסיק משה ית רישא ויתי פסנויא ויתי תרבא: ואת הקרב 20
ירך בני נוא ויתי רינלאה חליל בטוי ואסיק משה ית דיכרא למדבחא עלתא 21
היא לאתקבלא ברעוא קרבנא הוא קדם יי היכמא דפקיד יי ית משה: ויקרב
וקריב ית דיכרא תניינא דכר אשלמותא רשלים בכולא וסמכו אהרן ובנוי ית 22
ידיהון על ריש דיכרא: וישחט ונכס ית דיכרא ונסיב משה מן אדמיה ויהב על 23
חסחום אודנא דאהרן דהוא נדירא דמצעאה דאודן ימינא ועל פירקא מצעאה
דרינליה ימינא: ויקרב וקריב ית בני אהרן ויהב משה מן אדמא על נדירא 24
מיצעא דאודניהון ימינא ועל פירקא מיצעא דידיהון ימינא ועל פירקא מיצעא
דרינליהון דימינא ודרק משה ית כל מותר אדמא על מדבחא חזור חזור: ויקח 25
ונסיב ית תרבא ויתי אלייתא ויתי כל תרבא דעל בני נוא ויתי חצר כבדא ויתי
תרתין כוליין ויתי תרביהין ויתי שקא דימינא: ומסל ומסלא דפטירא דקדם 26
יי נסב גריצתא פטירתא חדא ונריצתא דלחים פתיך במשך חדא וערוך חד ושוי
על תרבא ועל שקא דימינא: ויתן וסדר ית כולא על ידי אהרן ועל ידי בוי 27
ואריס ידהון ארמא קדם יי: ויקח ונסב משה ידהון מעל ידיהון ואסיק על 28
מדבחא על עלתא קרבן אשלמותא הינון דשלימון בכולא מטול לאתקבלא
ברעוא קדם יי: ויקח ונסיב ית חדיא ואריסיה ארמא קדם יי מדכר קודבניא 29
אתפרש למשה היה לחולק די במא דפקיד יי ית משה: ויקח ונסיב משה
מטשחא דרביתא ומן אדמא דעל מדבחא ואדי על אהרן ועל לבושוי ועל בני
ועל לבושי בנוי עמיה וקדיש ית אהרן ית לבושוי וית בני נוי ית לבושי בני 30
עמיה: ואמר ואמר משה לאהרן ולבנוי בשילו ית בשר קודבניא בדוחתא 31
בתרע משכן זימנא ותמן תיכלון יתיה וית לחמא דבסל קודבניא היכמא דפקידית
למימר אהרן ובנוהי ייכלוניה: והנותר ומה דמשתייר בבישרא ובלחמא בנורא תוקדון: 32

Et adduxit arietem holocauſti: & impoſuit Aharon, & filii ejus, manum 18
dextram ſuam ſuper caput arietis. Et immolavit arietem: & fudit Mo- 19
ſes ſanguinem ſuper altare per circuitum. Et arietem divifit in divifio- 20
nes ſuas: & incendit Moſes caput, & divifiones, & adipem. Et inte- 21
ſtina & pedes lavit in aquis: & incendit Moſes arietem in altari in
holocauſtum, ut ſuſciperetur cum beneplacito oblatio eſt coram Domi-
no; quemadmodum præcepit Dominus Moſi. Applicavit quoque ari- 22
etem ſecundum, arietem initiatorium, quo complerentur omnia: & im-
poſuerunt Aaron & filii ejus manus ſuas ſuper caput arietis. Et ma- 23
ctavit arietem, & accepit Moſes de ſanguine ejus, & poſuit in extremi-
tate auris Aharonis, quæ eſt ſeptum medium auris dextræ, & ſuper ar-
ticulum medium pedis ejus dextri. Et applicuit filios Aharon, & po- 24
ſuit Moſes de ſanguine ſuper ſeptum medium auris eorum dextræ, &
ſuper articulum medium manus eorum dextræ, & ſuper arti-
culum medium pedis eorum dextri: & ſparſit Moſes quicquid re-
liduum eſt de ſanguine circum altare per circuitum. Et accepit adipem, 25
& caudam, & omnem adipem qui eſt ſuper inteſtina, & reticulum jeco-
ris, & duos renes & adipem ipſorum, & armum dextrum. Et de ſpor- 26
ta azymorum quæ coram Domino *erat* accepit placentam azymam
unam, & placentam panis mixti oleo unam, & laganum unum: poſuit-
que ſuper adipes & ſuper armum dextrum. Et ordinavit omnia ſuper 27
manus Aharonis, & ſuper manus filiorum ejus: & elevavit ea elevan-
do coram Domino. Et tulit Moſes ea de manibus eorum, & incendit 28
in altari ſuper holocauſtum: oblatio conſecrationis ſunt, quibus com-
plentur omnia, ut recipiatur cum beneplacito coram Domino. Et 29
accepit pectuſculum, & elevavit illud elevando coram Domino: de
ariete oblationum ſeparatum Moſi fuit in partem, ſicut præceperat Do-
minus Moſi. Et accepit Moſes de oleo unctionis, & de ſanguine qui 30
erat ſuper altare, & ſparſit ſuper Aharonem, & ſuper veſtes ejus, &
ſuper filios ejus, & ſuper veſtes filiorum ejus cum ipſo: & ſanctifica-
vit Aharonem, & veſtes ejus, & filios ejus, & veſtes filiorum ejus
cum ipſo. Et dixit Moſes Aharoni & filiis ejus; coquite carnem ob- 31
lationum in ollis, ad oſtium tabernaculi conventus, & ibi comedite eam
& panem qui eſt in ſporta oblationum: quemadmodum præcepi, di-
cendo; Aharon & filii ejus comedent ipſam. Quod autem reſiduum 32
erit de carne, & de pane igni comburetis.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نزديك آورد مر نرميشي آن علة بنهادند اهرن وپسراني او مر دستهاي ايشان ابر سري آن 18
نرميش * بكشت بپراكند مشه مر آن خون ابر آن مذبح كرداكرد * ومر آن نرميش اندام زد 19 20
باندامهاي او بر آورد مشه مر آن سر ومر آن اندامها ومر آن چرب رود * ومر آن شكمبه 21
ومر آن پاچها بشست در آب بر آورد مشه مر همه آن نرميش بآن مذبح علة او ببوي قبوليت
قربان او يي چون آنچه بفرمود يי مر مشه * نزديك آورد مر آن نرميشي آن دويمي نرميشي آن 22
ملّايم بنهادند اهرن وپسراني او مر دستهاي ايشان ابر سري آن نرميش * بكشت بستاند 23
مشه از خوني او بداد ابر تنكهي كوشي اهرن آن راست وابر نر انگشتي دستي [او] آن
راست وابر نر انگشتي پايي او آن راست * نزديك آورد مر پسراني اهرن بداد مشه از آن خون 24
ابر تنكهي كوشي ايشان آن راست وابر نر انگشتي دستي ايشان آن راست وابر نر
انگشتي پايي ايشان آن راست بپراكند مشه مر آن خون ابر آن مذبح كرداكرد * بستاند 25
مر آن پيه ومر آن دنبه ومر همه آن پيه آنچه ابر آن شكمبه ومر پردهي آن جگر ومر دو آن
گردها ومر پيهي ايشان وساقي آن راست * واز سلّهي آن فطير آنچه پيشي يي بستاند كلوجهي 26
فطير يكّه وكلوجهي نان روغني يكّه وتنك يكّه بنهاد ابر آن پيها وابر ساقي آن راست * بداد مر 27
همه ابر كفهاي اهرن وابر كفهاي پسراني او عرضه كرد ايشانرا [عرضه] بپيشي يي * بستاند 28
مشه ايشانرا از بالاي كفهاي ايشان بر آورد بآن مذبح ابر آن علة ملّايم ايشان ببوي قبوليت
قربان او يي * بستاند مشه مر آن سينه عرضه كرد اويرا عرضه بپيش يي از نرميشي آن ملّايم 29
بمشه بود بكش چون آنچه فرمود يي مر مشه * بستاند مشه از روغني آن ماليدن واز آن خون آنچه 30
ابر آن مذبح بچكانند ابر اهرن ابر جامهاي او وابر پسراني او وابر جامهاي پسراني او اوازي
او خاص كرد مر اهرن ومر جامهاي او ومر پسراني او ومر جامهاي پسراني او اوازي او * گفت 31
مشه باهرن وبپسراني او بجوشانيد مر آن گوشت در گاهي خيمهي وعده وآنجا بخوريد اويرا
ومر آن نان آنچه در سلّهي آن ملّايم چون آنچه فرمودم [بگفتن] اهرن وپسراني او بخورند
اويرا * وآن باقي در گوشت ودر نان در آتش بسوزانيد. 32

Poſthæc *adduxit arietem holocauſti*, & poſuerunt Aharon & filii ejus 18
manus ſuas ſuper caput arietis. Et 19
mactavit, ſparſitque *Moſheb* ſanguinem ſuper altare circumcirca.
Arietem quoque dimembravit in 20
membra ſua, obtulitque *Moſheb* caput, & membra, ac adipem viſcerum.
Inteſtina verò & crura lavit aquâ, 21
obtulitq; *Moſheb* totum arietem ſuper altare: holocauſtum eſt in odorem
acceptabilem, oblatio eſt Domino,
quemadmodum præceperat Dominus
ipſi *Moſheb*. Obtulit etiam *arietem* 22
ſecundum, arietem conſecrationum:
poſuerúntque Aharon & filii ejus
manus ſuas ſuper caput arietis. Et 23
mactavit, tulitque *Moſheb* de ſan-
guine ejus, ac dedit ſuper tenue au-
ris Aharon dextræ, & ſuper pollicem
manûs ejus dextræ, ac ſuper polli-
cem pedis ejus dextri. Adduxit & fi- 24
lios Aharon, dedítq; *Moſheb* de ſan-
guine ſuper tenue auris eorũ dextræ,
& ſuper pollicem manûs eorum dex-
træ, ac ſuper pollicem pedis eorum
dextri: ſparſitque *Moſheb* ſangui-
nem ſuper altare circumcirca. Dein 25
tulit adipem, & caudam, totúmque
adipem qui ſuper inteſtina, & ve-
lum jecoris, duóſque renes ac adi-
pem eorum, & crus dextrum. De ca- 26
niſtro quoque azymorũ quod in præ-
ſentia Dñi, tulit placentã infermen-
tatã unam, & placentam panis olea-
ti unam, & laganum unum, poſuitq;
ſuper adipes et ſuper crus dextrum.
Dedítque *omnia hæc in manus A-* 27
haron & in manus filiorum ejus, ad-
movitque ea admotione in præſen-
tia Domini. Dein *accepit Moſheb* 28
illa de ſuper manus eorum, obtulit-
que *in altari ſuper holocauſtum: con-*
ſecrationes ſunt in odorem accepta-
bilem, oblatio eſt Domino. Accipi- 29
énſq; *Moſheb* pectuſculum admovit
illud admotione in præſentia Dni:
ex ariete conſecrationũ ipſi *Moſheb*
fuit in portionem, quemadmodũ præ-
ceperat Dominus ipſi *Moſheb* Acci- 30
piens etiam *Moſheb* ex oleo unctio-
nis & ex ſanguine qui erat ſuper al-
tare, ſtillavit ſuper Aharon, ſuper
veſtes ejus, & ſuper filios ejus, &
ſuper veſtes filiorum ejus cum eo:
ſanctificavitque Aharonem, & ve-
ſtes ejus, & filios ejus, & veſtes fi-
liorum ejus cum eo. Et *dixit Mo-* 31
ſheb ad Aharon & filios ejus; Co-
quite carnem ad oſtium tentorii con-
ventûs, ibíque comedite eam, & pa-
nem qui eſt *in caniſtro conſecratio-*
num, quemadmodum præcepi, dicen-
do; Aharon & filii ejus comedent
eam. Reliquias verò carnis & pa- 32
nis igne comburetis.

ומפתח ומִתְּרַע מַשְׁכְּנָא לָא תִפְּקוּן שׁוּבְעָא יוֹמִין עַד יוֹם מִישְׁלַם יוֹמֵי אַשְׁלְמָנוּתְכוֹן 33
אֲרוּם שׁוּבְעָא יוֹמִין יִתּוֹקַם מַשְׁכְּנָא וְיִתְפָּרַק וְיִתְקָרֵב קוּרְבַּנְכוֹן : כְּאשֶׁר הֵי כְּמָא דְעָבַד 34
וְסַדַּר יַת סֵדֶר קוּרְבָּנַיָּא בְּיוֹמָא הָדֵין הֵיכְדֵין פָּקִיד יְיָ לְמֶעֱבַד אַתּוּן בְּתַר יוֹמֵי אַשְׁלְמָוּתְכוֹן
לְמִכַּפָּרָא עֲלֵיכוֹן : וּפִתַח וּבְתְרַע מַשְׁכַּן זִימְנָא תֵּיתְבוּן יוֹמָם וְלֵילֵי שׁוּבְעָא יוֹמִין 35
וְתִיטְרוּן יַת מַטְרַת מֵימְרָא דַיְיָ וְלָא תְמוּתוּן אֲרוּם הֵיכְדֵין אִיתְפַּקֵּדִית : וְעֵשׂ וַעֲבַד 36
אַהֲרֹן וּבְנוֹי יַת כָּל פִּתְגָמַיָּא דְפַקִּיד יְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה :

ס ס ס

ט

וַיְהִי בְיוֹם הַשְּׁמִינִי וַהֲוָה בְּיוֹמָא תְמִינָאָה לְרִבּוּת אַהֲרֹן וּבָנָיו וְיוֹם תְּמִינָאָה 1
לְאַשְׁלָמוּתָא הוּא יוֹמָא קַדָּמָאָה לְיַרְחָא דְנִיסָן אֲקִים מֹשֶׁה יַת מַשְׁכְּנָא וְלָא פְרִקֵיהּ
וְלָא שְׁפֵשׁ תּוּב עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא כְּבֵן קָרֵא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹי וּלְסָבֵי סַנְהֶדְרֵי יִשְׂרָאֵל :
וְיֹאמֶר וְאֲמַר לְאַהֲרֹן סַב לָךְ עֵינֶל בַּר תּוֹרֵי לְחַטָּאתָא מְטוּל דְּלָא יִשְׁתְּעֵי עֲלָךְ סָטָנָא 2
לִישַׁן תְּלִיתָאֵי עַל עִיסַק עֵינְלָא דְעָבַדְתָּ בְּחוֹרֵב וּבְרֵם דְּכַר לְעָלְתָא תִּיסַב מִן בְּנַלַּל דִּי
יִדְכַּר לָךְ וְכוּתָא דְיִצְחָק דְּכַפְּתֵיהּ אֲבוֹי כְּדֵיכְרָא בְּטַוּר פּוּלְחָנָא תְּרֵיהוֹן יְהוֹן שַׁלְמִין
וּקְרֵיב קֻדָּם יְיָ : וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּעֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּסַלֵּיל לְמֵימַר סָבוּ בְּרֵם אַתּוּן צְפִיר 3
בַּר עִזִּין מְטוּל דְּסַטָנָא מִסְתְּחִיל בֵּיהּ מְטוּל דְּלָא יִשְׁתְּעֵי עֲלֵיכוֹן לִישַׁן תְּלִיתָאֵי עַל עִיסַק
צְפִיר בַּר עִזִּי דְנַכְסוּ שְׁבָטוּי דְיַעֲקֹב וּרְמִיוּ יָתֵיהּ וְעִיבַד יָתֵיהּ לְחַטָּאתָא וְעֵינְלָא מְטוּל
דְּאִשְׁתַּעְבַּדְתּוּן לְעֵינְלָא וְאִימַר בַּר שַׁתֵּיהּ מְטוּל דְּיִדְכַּר לְכוֹן וְכוּתָא דְיִצְחָק דְכַפְּתֵיהּ 4
אֲבוֹי הֵי כְּאִמְרָא תְּרֵיהוֹן שַׁלְמִין לְעָלְתָא : וְשׁוֹר וְתוֹר וְאִמְרָא לְנִכְסַת קוּדְשָׁא לְדַבְּחָא
קֻדָּם יְיָ מִן בְּנַלַּל דְּיִתְרְעֵי בְּכוֹן וּמְנַחְתָּא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח וְיָתָא אֲרוּם יוֹמָא דֵין אִיקַר
שְׁכִינְתָּא דַיְיָ מִתְנַלֵּי לְכוֹן : וְיִקְחוּ וְאוֹדְרוֹן אַהֲרֹן וּבָנָיו וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְבוּ יַת מַה 5
דְּפַקִּיד מֹשֶׁה וְהַיְיתִיוּ לְקֻדָּם מַשְׁכַּן זִימְנָא וּקְרִיבוּ כָּל בְּנֵישְׁתָּא וְקָמוּן בְּלֵב שְׁלִים קֻדָּם
יְיָ : וְיֹאמֶר מֹשֶׁה דֵּין פִּתְגָמָא דְתַעֲבְדוּן אַעֲבְרוּ יַת יְצָרָא בִּישָׁא מִן לִבְּכוֹן וּמִן יַד 6
יִתְנַלֵּי לְכוֹן אִיקַר שְׁכִינְתָּא דַיְיָ : וְיֹאמֶר וַהֲוָה כֵּיוָן דְּחָמָא אַהֲרֹן מַדְבְּחָא בְּקַרְנוֹי מְדַמֵּי 7
לְעֵינְלָא אִיסְתְּפִי לְמִקְרַב לְנַבֵּיהּ בְּכֵן אֲמַר לֵיהּ מֹשֶׁה אָנִיס מַנְרָעָךְ וּקְרֵיב לְמַדְבְּחָא
וְלָא תְסְתְּפִי וְעִיבַד יַת חַטָּאתָךְ וְיַת עָלְתָךְ וְכַפֵּר אַסְטוּלְתָּךְ וְאַסְטוּל עַמָּא וְעִיבַד יַת
קָרְבַּן עַמָּא וְכַפֵּר עֲלֵיהוֹן הֵי כְּמָא דְפַקִּיד יְיָ : וּקְרִיב וְקָרֵיב אַהֲרֹן לְמַדְבְּחָא בּוּרִיוּתָא 8
וּנְכִיס יַת עֵינְלָא דְחַטָּאתָא דִידֵיהּ : וּקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן יַת אַדְמָא לְוָתֵיהּ וְטָבַל 9
אֶדְבְּעֵיהּ בְּאַרְמָא תּוֹרָא וִיהַב עַל קַרְנַת מַדְבְּחָא וְיַת שְׁאַר אַדְמָא אֲרִיק לְיסוֹדָא דְמַדְבְּחָא
וְקַדְּשֵׁיהּ לְמִכַּפְּרָא עֲלוֹי : וְאֵת הַחֵלֶב וְיַת תְּרֵיב וְיַת כּוּלְיָן וְיַת חַצְרָא מִן כַּבְדָּא מִן 10
חַטָּאתָא אַסִּיק לְמַדְבְּחָא הֵי כְּמָא דְפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה : וְאֵת בְּשַׂר וְיַת עֹרָא וְיַת 11
מוֹשְׁכָא אוֹקִיד בְּנוּרָא מִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא : וּשְׁחַט וּנְכִיס יַת עָלְתָא וְאַקְרִיבוּ בְּנֵי 12
אַהֲרֹן לֵיהּ יַת אַדְמָא וּרְקֵיהּ עַל מַדְבְּחָא חֲזוֹר חֲזוֹר :

Et de ostio tabernaculi non exibitis septem diebus, usque ad diem quo im- 33
pleti fuerint dies consecrationis vestræ : quoniam septem diebus erigetur
tabernaculum, & dissolvetur, & offeretur oblatio vestra. Quemadmo- 34
dum fecit, & ordinavit ordinem oblationum die hac: similiter præcepit Do-
minus facere vos post dies consecrationis, ad expiandum vos. Et in ostio 35
tabernaculi conventus sedebitis die ac nocte septem diebus, & custodietis
custodiam sermonis Domini, & non moriemini : quoniam sic jussus sum.
Et fecit Aharon, & filii ejus, omnia verba quæ præceperat Dominus per 36
manum Mosis.

SECT. XXVI.

CAP. IX.

Accidit autem die octavo post unctionem Aharon & filiorum ejus, & 1
dies octavus illius consecrationis erat dies primus mensis Nisan, erexit
Moses tabernaculum, & non dissolvit ipsum neque ministravit amplius
super dorso altaris: propterea vocavit Moses Aaronem & filios ejus, & seni-
ores synedrii Israel. Dixitque Aharoni ; Accipe tibi vitulum filium bovis 2
in hostiam peccati, ne te calumnietur Sathan propter vitulum quem fecisti
in Horeb ; verùm arietem pro holocausto accipies, ut in tui gratiam revo-
cetur in memoriam meritum Isaaci, quem ligavit pater tanquam arietem
in monte cultus : ambo illi erunt integri : & applica in conspectum Do-
mini. Et cum filiis Israel loquêris dicendo ; verùm vos tollite hircum fi- 3
lium caprarum, propterea quod Satanas assimiletur illi, ne vos calumnie-
tur propter hircum filium caprarum, quem mactârunt tribus Jacob & de-
ceperunt ipsum, & faciat ipsum in hostiam peccati : præterea vitulum,
propterea quod coluistis vitulum ; & ovem filium anni sui, ut in vestri gra-
tiam in memoriam revocetur meritum Isaac, quem ligavit pater tanquam
agnum, ambos illos integros in holocaustum. Præterea bovem & 4
agnum in hostiam sanctitatis ad sacrificandum coram Domino, ut compla-
citum sit illi erga vos; & oblationem Mincha mixtam oleo olivæ : quoni-
am hodie gloria divinæ majestatis Domini revelabit se vobis. Et se- 5
stinârunt Aharon & filii ejus, & omnes filii Israel, & acceperunt id quod
præceperat Moses, & adduxerunt coram tabernaculo conventus : & ac-
cesserunt universa congregatio, & surrexerunt corde integro coram Domi-
no. Tum dixit Moses ; Hoc est verbum quod facietis : Removete concu- 6
piscentiam malam de corde vestro, & statim revelabitur vobis gloria di-
vinæ majestatis Domini. Accidit autem postquam vidisset Aharon 7
altare cornibus suis simile vitulo, veritus est accedere ad ipsum : tum
dixit illi Moses ; Effer scientiam tuam, & accede ad altare, & ne ve-
rearis, & fac hostiam tuam pro peccato, & holocaustum tuum, & fac expi-
ationem pro te & pro populo : fac etiam oblationem populi, & expia
eos sicut præcepit Dominus. Et accessit Aharon ad altare cum festina- 8
tione : & mactavit vitulum quem habebat in hostiam peccati. Et obtu- 9
lerunt filii Aharon sanguinem ei, & intinxit digitum suum in sanguine
bovis, & posuit super cornua altaris; reliquum autem sanguinem effudit ad
basim altaris, & sanctificavit ipsum expiando pro se. Et adipem, & 10
renes, ac reticulum jecoris de hostia pro peccato incendit in altari : quem-
admodum præcepit Dominus Mosi. Porro carnem & pellem combussit 11
igne extra castra. Et immolavit holocaustum : & attulerunt filii Aharon 12
ei sanguinem, & fudit ipsum ad altare per circuitum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

33 * وازدركاهي خيمهي وعده نه بيرون آييد هفت روزها تا روزي تمام شدن روزهاي قربانهاي
34 شما كه هفت روزها تمام شود مر قربان شما * چون آنچه بكرد در روزي آن اين بفرمود ؛؛ بكردن بكفارت
35 خواستن ابر شما * ودركاهي خيمهي وعده بنشينيد روز وشب هفت روزها ونگاه داريد
36 مر نگاه داشت ؛؛ ونه ميريد كه همچنين فرموده آمدم * بكرد اهرن وپسراني او مر همه آن
1 سخنها آنچه فرمود ؛؛ در دستي مشه * فصل نهم * * بود در روزي آن هشتمين
2 بخواند مشه باهرن وبپسراني او وبپيراني يسرال * گفت باهرن بستان بتو گوساله بچهي گاو بخطات
3 ونرميش بعله تماميان ونزديك آور بپيشي ؛؛ * وبپسراني يسرال سخن گوي بگفتن بستانيد
4 برغالهي بزان بخطات وگوساله وبره قدراني سال تماميان بعله * وگاو ونرميش بسلميم بذبحت
5 كردن بپيشي ؛؛ وهديهي آميخته در روغن كه اين روز ؛؛ ديدار شوا بشما * بستاندند مر آنچه
6 بفرمود مشه بپيش خيمهي وعده نزديك شدند همه آن جماعت بياستادند بپيشي ؛؛ * گفت
7 مشه اين آن سخن آنچه فرمود ؛؛ بكنيد وديدار شود بشما عزيزي ؛؛ * گفت مشه باهرن نزديك آي
بآن مذبح وبكن مر خطاتي تو ومر علهي تو وكفارت خواه درسببي تو ودر سبب آن قوم
8 وبكن مر قرباني آن قوم وكفارت خواه درسببي ايشان چون آنچه فرمود ؛؛ * نزديك شد اهرن بآن
9 مذبح بكشت مر گوسالهي آن خطات آنچه باو * نزديك آوردند پسراني اهرن مر آن خون باو در زد و
10 انگشتي او در خون بداد ابر شاخهاي آن مذبح ومر آن خون بريخت ببنيادي آن مذبح * ومر
آن پيه ومر آن گردها ومر آن پرده از آن جگر از آن خطات بر آورد بآن مذبح چون آنچه فرمود ؛؛
11 مر مشه * ومر آن گوشت ومر آن پوست بسوخت در آتش از بيرون بلشكرگاه * بكشت مر آن علة
12 برسانند پسراني اهرن باو مر آن خون بپراگند اويرا ابر آن مذبح گرداگرد *

Et ex ostio tentorii conventûs non e- 33
grediemini septem diebus, usque ad
diem completionis dierum oblationû
vestrarum: septem enim diebus com-
plebitur oblatio vestra. Quemadmo- 34
dum fecit die hâc, præcepit Dominus
facere ad expiationem procurandam
super vos. Et ad ostium tentorii con- 35
ventûs sedebitis die ac nocte septê
diebus, custodietisque custodiã Do-
mini, & non moriemini: sic enim jus-
sus sum. Præstitit itaq; Aharon et fi- 36
lii ejus omnia verba quæ præceperat
Dominus per manum Mosh.

CAP. IX.

Fuit autem, *die octavo vocavit* 1
Mosheh Aharon & filios ejus, & se-
niores Israel. Dixit ad Aharon; Tol- 2
le tibi bovem anniculum fœtum bo-
vis pro peccato, & arietem in holo-
caustum, integros, & offer in præsen-
tia Domini. Ad filios verò Israel lo- 3
quêris, dicendo; Tollite hœdum ca-
prarum pro peccato, & vitulum, &
agnum, anniculos perfectos in ho-
locaustum: Bovem item & arie- 4
tem pro pacificis, ad sacrificandum
coram Domino, & munus mistũ cum
oleo: quia hodiè Dominꝰ conspicietur
vobis. Tulerunt itaque quæ præce- 5
perat Mosheh coram tentorio conven-
tûs: & approinquantes totus cœtus
fleterunt coram Domino. Tum dixit 6
Mosheh, Hoc est verbum quod præce-
pit Dns ut faciatis, & conspicietur
vobis gloria Domini. Dixit autem 7
Mosheh ad Aharon; Propiùs ve-
nito altari, & fac peccatum tuum,
& holocaustum tuum, & expiatio-
nem procura propter te at propter po-
pulum: fac quoque oblationem popu-
li, & expiationem procura propter
eos, quemadmodum præcepit Domi-
nus. Accedens igitur Aharon ad al- 8
tare, mactavit bovem anniculũ suum
peccati. Et afferentibus filiis Aha- 9
ron sanguinẽ ad eum, intinxit digitũ
suum in sanguine, ac dedit super cor-
nua altaris: reliquum verò sangui-
nem fudit ad fundamentum altaris.
Adipem autem, & renes, & velum 10
de jecore ex peccato obtulit super al-
tare, quemadmodum præceperat Do-
minus ipsi Mosheh. At carnem & 11
pellem combussit igne extra castra.
Mactavit & holocaustum, adduxe- 12
rũntque filii Aharon ei sanguinem,
quẽ sparsit super altare circumcirca.

ויקרא י
הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

וארת העלה ויח עלתא אקריבו יתה לפסנהא ויח רישא ואסיק על מדבחא: 13
וירחץ וחלילו ית בני נוא ויח רינלא ואסיק על עלתא למדבחא: ויקרב וקריב 14
ית קרבן עמא ונסיב ית צפירא דחטאתא די לעמא ונכסיה וכפר באדמיה דצפירא 15
הי כמא דכפר באדם עינלא דחטאתא דיליה דקריב בשירויא: ויקרב וקריב ית 16
עלתא ועבדה כהלכת עלתא דקריב אמטולתיה: ויקרב וקריב ית מנחתא ומלא 17
ידיה מינה ונסיב מינה צריר אדכרתה ואסיק על מדבחא בר מן עלת צפרא:
וישחט ונכיס ית תורא ויח דיכרא ניכסת קודשיא די לעמא ואקריבו בני אהרן 18
ית אדמא ליה ודקיה על מדבחא חזור חזור: וארת ויח תרביא מן תורא ומן 19
דיכרא אליתא ודחפי בני נוא וכוליתא וחצר כבדא: וישימו ושוויו ית תרביא 20
על חדוותא ואסיק תרביא למדבחא: ואת החזות ויח חדוותא ויח שקא דימינא 21
ארים אהרן ארמא קדם יי היכמא דפקיד יי ית משה: וישא ופרס אהרן 22
ית ידוי לקבל עמא ובריכינון ונחת מן מדבחא בחדוא מן דפסק למעבד חטאתא
ועלתא ונכסת קודשיא: ויבא ויין דאיתעבידו קורבניא ולא איתנליית 23
שכינתא הוה אהרן מיבהית ואמר למשה דלמא לא אתרעי מימרא דיי בעובדי ידי
בנן עלו משה ואהרן למשכן זימנא וצלו על עמא בית ישראל ונפקו ובריכו ית 24
עמא ואמר יקבל מימרא דיי ברעוא ית קורבנכון וישרי וישבוק על חוביכון ומן
יד איתגלי איקר שכינתא דיי לכל עמא:
ותצא ונפקת אישתא מן קדם יי ואכלת 24 ירושלמי 24 ואתרכינו בצלו על אנפיהון
על מדבחא ית עלתא ויח תרביא וחמון אשא בריא;
כל עמא ואודון ואיתרכינו בצלו על אנפיהון:

ויקחו ונסיבו בני אהרן נדב ואביהוא גבר מחתיתיה ויהבו בהון אישתא ושויאו 1
עלה קטרת בוסמין וקריבו קדם יי אישתא נוכריתא מן תפיין מה דלא פקיד
יתהון: ותצא ונפקת שלהובית אישתא מן קדם יי ברנו ואיתפלינת לארבעתי 2
חושין ואעלת בנו אפיהון ואוקידת ית נשמתהון ברם נופיהון לא איתחרכו
ומיתו קדם יי: ויאמר ואמר משה הוא דמלל יי עמי בסיני למימר בקריבין 3
קדמי אנא מקדש משכנא דאין לא מודהרין בעיבידת קורבנייא אוקידינון בשלהובית
אישתא מן קדמוי מטול דעל מיחמי כל עמא איתיקר ושמע אהרן ושתיק וקבל אנר
טב על משתוקידה: ויקרא ויקרא משה למישאל ולאלצפן בנוי דעוזיאל 4
ליואי חביבא דאהרן ואמר להון קריבו טולו ית אחוכון מן קודשא ותסובדונון
למברא למשריתא;

Sed & holocauſtum obtulerunt ipſum ſecundùm ſectiones ſuas, & ca- 13
put, & incendit ſuper altare. Et lavit inteſtina & pedes, & incendit 14
in holocauſtum ſuper altari. Adduxit quoque oblationem populi: & 15
accepit caprum pro hoſtia peccati qui populi erat, & immolavit ipſum,
& expiationem fecit ſanguine ejus hirci, quemadmodum expiationem
fecerat ſanguine vituli hoſtiæ ſuæ pro peccato, quem primo obtulerat. Et 16
obtulit holocauſtum: & fecit ipſum juxta ritum holocauſti, quod ob-
tulerat pro ſe. Et obtulit Mincha, & implevit manum ſuam de ea, & 17
accepit de ea oblationem memorialis ejus, & incendit ſuper altari,
præter holocauſtum matutinum. Et immolavit bovem & arietem, ho- 18
ſtiam ſanctificatorum quæ populi erat: & attulerunt filii Aharon ſan-
guinem illi, & ſparſit eum ſuper altare per circuitum. Et adipes de 19
bove; & de ariete caudam, & quod tegit inteſtina, & renes, & re-
ticulum jecoris. Et poſuerunt adipes ſuper pectuſcula: & incendit 20
adipes in altari. Et pectuſcula & armum dextrum elevavit Aharon ele- 21
vando coram Domino: quemadmodum præceperat Dominus Moſi. Et 22
extendit Aharon manus ſuas ex adverſo populi, & benedixit eis:
& deſcendit ex altari cum gaudio, poſtquam finiiſſet facere ſacrificium
pro peccato, & holocauſtum, & victimam ſanctificatorum. Poſtquam 23
verò factæ ſunt oblationes, & non revelata eſſet divina majeſtas, Aha-
ron pudore afficiebatur: tum dixit Moſi; fortè non voluptatem capit
ſermo Domini in operibus manuum mearum: tum ingreſſi ſunt Moſes
& Aharon in tabernaculum conventus, & orârunt pro populo domus
Iſrael & cùm exiiſſent benedixerunt populo, & dixit; Recipiat ſermo Dñi
cum beneplacito oblationem veſtram, & ignoſcat & condonet peccatis
veſtris: & ſtatim revelata eſt gloria divinæ majeſtatis Domini univerſo
populo. Et exiit ignis à facie Do- 24
mini, & devoravit ſuper altare ho-
locauſtum, & adipes: & viderunt
univerſus populus, & laudaverunt,
& inclinaverunt ſe in oratione ſuper
facies ſuas.

Hieroſ. 24. *Et inclinaverunt ſe in oratione ſuper facies ſuas.*
1. *Ignem alienum.*

CAP. X.

ET acceperunt filii Aharon Nadab & Abihu quiſque thuribulum ſuum, 1
& poſuerunt in illis ignem, cui impoſuerunt ſuffitum aromatum: & ob-
tulerunt coram Domino ignem alienum de chytropodibus, id quod
non præceperat eis. Et exiit flamma ignis à facie Domini in ira, & di- 2
viſus eſt in quatuor fila, & ingreſſus eſt in medium narium eorum &
combuſſit animas eorum, verum corpora eorum non aduſta ſunt: &
ita mortui ſunt coram Domino. Et dixit Moſes; Hoc eſt quod loquu- 3
tus eſt Dominus mecum in Sinai, dicendo; In iis qui accedunt coram
me ego ſanctificabo tabernaculum, quod ſi non fuerint cauti in cultu obla-
tionum, tum uram eos flammâ ignis à facie mea, quia in conſpectu totius
populi honorabor: & audivit Aharon & tacuit, & recepit mercedem
bonam propter taciturnitatem ſuam. Vocavitque Moſes Miſael & El- 4
zaphan filios Uziel Levitas, patrui Aharon: & dixit illis, Accedite,
tollite fratres veſtros ex ſanctuario, & portate eos extra caſtra.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 14 * ومر آن علة برسانند باو باندامهاي او ومر آن سر بر آورد ابر آن مذبح * بشست مر آن
15 شكمبه ومر آن پاچها بر آورد ابر آن علة بآن مذبح * نزديك آورد مر قرباني آن قوم بستانند مر
16 برغالهي آن خطات آنچه بقوم بكشت اويرا وپاك كرد اويرا چون اوّل * نزديك آورد مر آن علة
17 بكرد آنرا چون حكم * نزديك آورد مر آن هديه پر كرد كف او از آن بر آورد ابر آن مذبح بجز
18 علهي آن بامداد * بكشت مر آن گاو ومر آن نرميش ذبحتي آن شلميم آنچه بقوم برسانند
19 پسراني اهرن مر آن خون باو بپراكنند اويرا ابر آن مذبح گرداگرد * ومر آن پيهها از آن گاو
20 واز آن نرميش آن دنبه وآن پوشا وآن گردها وپردهي آن جگر * بنهادند مر آن پيهها ابر آن
21 سينها بر آورد آن پيهها بآن مذبح * ومر آن سينها ومر ساقي آن راست عرضه كرد اهرن عرضه
22 بيشي ؛؛ چون آنچه بفرمود مشه * بر داشت اهرن مر دست هايي او بآن قوم وآفرين كرد ايشانرا فرود
23 آمد از كردني آن خطات وآن علة وآن شلميم * بيامد مشه واهرن بخيمهي وعده بيرون آمدند
24 وآفرين كردند مر آن قوم ديدار آمد عزيزي ؛؛ بهمه آن قوم * بيرون آمد آتش از پيشي ؛؛
بسوخت ابر آن مذبح مر آن علة ومر آن پيهها بديد همه آن قوم طرب گفتند وبيفتادند
ابر روي ايشان * * فصل دهم * * بستاندند پسراني اهرن ندب وابيهوا مردي 1
بجمري او وبدادند در ايشان آتش بنهادند ابر آن دخنه نزديك آوردند بپيشي ؛؛ آتشي بيگانه
2 آنچه نه فرمود ايشانرا * بيرون آمد آتش از پيشي ؛؛ وبسوخت ايشانرا بمردند بپيشي ؛؛ * گفت مشه
3 باهرن او آنچه سخن گفت ؛؛ بگفتن در نزديكاني من خاص باشم وابر پيشي همه آن جماعت عزيز
4 باشم خاموش شد اهرن * بخواند مشه بميشال وبالصفن پسراني عزّيال عمّهي اهرن گفت بايشان
نزديك شويد وبر داريد مر برادراني شما از نزد پيش آن خاص بيرون بلشكرگاه *

Holocauſtū quoq; attulerunt ad eum 13
cum membris ſuis, & caput, quæ ob-
tulit ſuper altare. Dein lavit inte- 14
ſtina & crura, obtulitque ſuper ho-
locauſto in altari. Obtulit & obla- 15
tionem populi, tulitque hœdum pecca-
ti qui erat populi, & mactavit eum,
ac purificavit per ipſum ſicut pri-
mum. Obtulit quoque holocauſtum, 16
fecitque illud juxta ritum. Ob- 17
tulit & munus, implevitque manum
ſuam ex eo, & obtulit ſuper altare,
præter holocauſtum matutinum. Ma- 18
ctavit etiam bovem ac arietem in
victimam pacificorum quæ erat po-
puli: attulerúntq; filii Aharon ſan-
guinē ad eū, quem ſparſit ſuper altare
circumcirca. Et adipes de bove, et de 19
ariete, caudam, & adipem operien-
tem inteſtina, & renes, & velum je-
coris. Poſuerúntque adipes ſuper pe- 20
ctuſcula, & obtulit adipes ſuper al-
tare. Pectuſcula verò et crus dextrū 21
admovit Aharon admotione in præ-
ſentia Domini, quemadmodum præce-
perat Moſheh. Poſtea elevavit Aha- 22
ron manus ſuas ad populum, & be-
nedixit eis, deſcenditque à faciendo
peccatum, & holocauſtū, & pacifica.
Et venit Moſheh & Aharon ad ten- 23
torium conventûs, egreſſique benedi-
xerunt populo: & apparuit gloria
Domini toti populo. Egreſſúſque i- 24
gnis à præſentia Domini combuſſit
ſuper altare holocauſtum & adipes:
vidēſque totus populus ovârunt, &
ceciderunt ſuper facies ſuas.

CAP. X.

ACceperunt autem filii Aharon, 1
Nadab & Abihu, quiſque thuribulū
ſuū, & dederunt in ea ignem, cui ſu-
perpoſuerun ſuffimentū, obtulerúnt-
que in præſentia Dñi ignem alienū,
quod non præceperat eis. Tum egreſ- 2
ſus eſt ignis à præſentia Domini, com-
buſſitque eos, & mortui ſunt in præ-
ſentia Domini. Et dixit Moſheh ad 3
Aharon, Hoc eſt quod locutus eſt Do-
minus dicendo; In propinquis meis ſan-
ctificabor, & in conſpectu totius
congregationis glorificabor. Et ſiluit
Aharon. Vocans autem Meſheh Mi- 4
ſhaēl & Elſaphan filios Uzziel pa-
trui Aharon, dixit eis; Appropinqua-
te et exportate fratres veſtros à con-
ſpectu Sancti, ad locum extra caſtra.

וקריבו וקריבו וסוברונון באונקלון דפרזלא בכיתונויהון וקברונון למברא למשריתא 5
היכמא דמליל משה : ואמר ואמר משה לאהרן ולאלעזר ולאיתמר בנוי רישיכון לא 6
תרבון פרוע ולבושיכון לא תבזעון ולא תמותון ביקידת אישתא ועילוי כל
בנישתא ידיי רוגזא ברם שתוקו ותחזין ית דינא עליכון ואחיכון כל בית
ישראל יבכון ית יקידתא דאוקד ייי : ומפתח ומתרע משכן זימנא לא 7
תיפקון דילמא תמותון ארום משח רבותא דייי עליכון ועבדו היכ כפתנמא דמשה :
וידבר ומליל ייי עם אהרן למימר : יין חמר וכל מדעם מרוי לא תשתי אנת ובנך 8 9
עמך בזמן מיעלכון למשכן זימנא היכ כמא דעבדו בנך דמיתו ביקידת אישתא
קיים עלם לדריכון : ולהבדיל ולאפרשא בייני קודשא ובייני חולא ובייני מסאבא 10
ובייני דכיא : ולהוורות ולאלפא ית בני ישראל ית כל קיימא דמליל ייי להון 11
בידא דמשה : וידבר ומליל משה עם אהרן ועם אלעזר ועם איתמר בנוי 12
דאישתיירו מן יקידתא סיבו ית מנחתא דאשתיירת מקורבנייא דייי ואכלוהא פטיר
בסטר מדבחא ארום קודש קודשין היא : ואכלתם ותיכלון יתה באתר קדיש 13
ארום חולקך וחולק בנך היא מקורבנייא דייי ארום היכדין איתפקדית : ואת חזה
ית חדיא דארמותא ויית שקא דאפרשותא תיכלון באתר דכי אנת ובנך עמך 14
ארום חולקך וחולק בנך איתיהיבו מנכסת קודשיא דבני ישראל : שוק שקא 15
דאפרשותא וחדיא דארמותא על קורבנייה תרביא ייתון לארמא ארמא קדם
ייי ויהי לך ולבנך עמך לקיים עלם היכמא דפקיד ייי : ואת ויית תלתא צפיריא 16
אתקריבו ביומא ההוא צפירא דריש ירחא וצפירא דחטאתא דלעמא וצפירא
דחטאתא דקריב נחשון בר עמינדב לחגנבת מדבחא אול אהרן ובנוי ואוקידו
תלתיהון אתא משה ותבע ית צפירא דחטאתא די לעמא ותבעיה והא 17
איתוקד ורתח על אלעזר ועל איתמר בנוי דאהרן דאשתיירו למימר : מדוע מדין
לא אכלתון ית חטאתא באתר קדיש ארום קדש קודשין היא ויתה יהב לכון
למשרי על סרחנות בנשתא לכפרא עליכון קדם ייי : הן הא לא 18
איתעל מן אדמא לגוא קודשא גיואה מיכל תיכלון יתיה בקודשא היכמא
דאיתפקידית :

וקריבו וקריבו וסוברונון באונקלון דפרזלא בכיתונויהון וקברונון למברא למשריתא 5
היכמא דמליל משה : ואמר ואמר משה לאהרן ולאלעזר ולאיתמר בנוי רישיכון לא 6
תרבון פרוע ולבושיכון לא תבזעון ולא תמותון ביקידת אישתא ועילוי כל
בנישתא ידיי רוגזא ברם שתוקו ותחזין ית דינא עליכון ואחיכון כל בית
ישראל יבכון ית יקידתא דאוקד ייי : ומפתח ומתרע משכן זימנא לא 7
תיפקון דילמא תמותון ארום משח רבותא דייי עליכון ועבדו היכ כפתנמא דמשה :
וידבר ומליל ייי עם אהרן למימר : יין חמר וכל מדעם מרוי לא תשתי אנת ובנך 8 9
עמך בזמן מיעלכון למשכן זימנא היכ כמא דעבדו בנך דמיתו ביקידת אישתא
קיים עלם לדריכון : ולהבדיל ולאפרשא בייני קודשא ובייני חולא ובייני מסאבא 10
ובייני דכיא : ולהוורות ולאלפא ית בני ישראל ית כל קיימא דמליל ייי להון 11
בידא דמשה : וידבר ומליל משה עם אהרן ועם אלעזר ועם איתמר בנוי 12
דאישתיירו מן יקידתא סיבו ית מנחתא דאשתיירת מקורבנייא דייי ואכלוהא פטיר
בסטר מדבחא ארום קודש קודשין היא : ואכלתם ותיכלון יתה באתר קדיש 13
ארום חולקך וחולק בנך היא מקורבנייא דייי ארום היכדין איתפקדית : ואת חזה
ית חדיא דארמותא ויית שקא דאפרשותא תיכלון באתר דכי אנת ובנך עמך 14
ארום חולקך וחולק בנך איתיהיבו מנכסת קודשיא דבני ישראל : שוק שקא 15
דאפרשותא וחדיא דארמותא על קורבנייה תרביא ייתון לארמא ארמא קדם
ייי ויהי לך ולבנך עמך לקיים עלם היכמא דפקיד ייי : ואת ויית תלתא צפיריא 16
אתקריבו ביומא ההוא צפירא דריש ירחא וצפירא דחטאתא דלעמא וצפירא
דחטאתא דקריב נחשון בר עמינדב לחגנבת מדבחא אול אהרן ובנוי ואוקידו
תלתיהון אתא משה ותבע ית צפירא דחטאתא די לעמא ותבעיה והא 17
איתוקד ורתח על אלעזר ועל איתמר בנוי דאהרן דאשתיירו למימר : מדוע מדין
לא אכלתון ית חטאתא באתר קדיש ארום קדש קודשין היא ויתה יהב לכון
למשרי על סרחנות בנשתא לכפרא עליכון קדם ייי : הן הא לא 18
איתעל מן אדמא לגוא קודשא גיואה מיכל תיכלון יתיה בקודשא היכמא
דאיתפקידית :

Et accesserunt, & portârunt eos uncinis ferreis cum tunicis suis, & 5
sepeliverunt eos extra castra : quemadmodum loquutus erat Moses.
Et dixit Moses Aharoni, & Eleazari & Ithamari filiis ejus ; Nolite 6
nutrire comam, & vestes vestras nolite scindere, ne moriamini incen-
dio ignis, & super universam congregationem sit ira : verùm tacete,
& justum pronunciate judicium super vos, & fratres vestri universa
domus Israel fleant incendium quod accendit Dominus. Et ab ostio, 7
tabernaculi conventus ne exeatis, ne fortè moriamini, quoniam oleum
unctionis Domini super vos : & fecerunt juxta verbum Mosis. Et 8
loquutus est Dominus cum Aharone, dicendo : Vinum, & quicquid inebri- 9
at, non bibes tu, & filii tui tecum, die quo ingrediemini in tabernacu-
lum conventus, quemadmodum fecerunt filii tui qui mortui suat in
incendio ignis : statutum sempiternum *sit* in generationibus vestris. Et 10
ut discrimen faciatis inter sanctum & prophanum, & inter immundum
& mundum. Et ad docendum filios Israel universum fœdus, quod 11
loquutus est Dominus ad eos per manum Mosis. Et loquutus est Moses 12
cum Aharon, & cum Eleazar & Ithamar filiis ejus, qui erant su-
perstites ex incendio ; Tollite oblationem Mincha, quæ residua est ex
oblationibus Domini, & comedite azymum in latere altaris : quoni-
am sanctitas sanctitatum est. Et comedetis eam in loco sancto, quo- 13
niam portio tua & portio filiorum tuorum est ex oblationibus Do-
mini : quoniam sic jussus sum. Pectusculum quoque elevationis, & 14
armum separationis comedetis in loco mundo, tu & filii tui te-
cum : quoniam portio tua & portio filiorum tuorum *sunt*, *quæ* da-
ta sunt de hostiis sanctificatorum filiorum Israel. Armum separati- 15
onis & pectus elevationis cum oblationibus adipum adducant, ut
eleventur elevatione coram Domino : & erit tibi & filiis tuis tecum
in statutum perpetuum, sicut præcepit Dominus. Et tres hircos ob- 16
tulerunt in die illo, hircum neomeniæ, hircum hostiæ peccati pro
populo, & hircum hostiæ peccati quem obtulit Nachson filius A-
minadab in dedicatione altaris ; abiit Aharon & filii ejus, & incen-
derunt tres illos : venit Moses & quæsivit hircum hostiæ peccati po-
puli, quæsivit inquam ipsum, & ecce combustus erat : & excandiit
contra Eleazar & Ithamar filios Aharonis qui relicti erant, dicen-
do : Quorsum non comedistis hostiam peccati in loco sancto, quo- 17
niam sanctitas sanctitatum est : & illam dedit vobis ad condonandum
peccato congregationis, ad expiandum pro vobis coram Domino?
Ecce non est illatum de sanguine in sanctuarium interius : Come- 18
dendo comedere debebatis ipsam in loco sancto, quemadmodum
jussus sum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*نزديك شدند وبرداشتند ايشانرا درپيرهنهاي ايشان ببيرون بلشكرگاه چون آنچه سخن 5
گفت مشه *گفت مشه باهرن وبالعزر وبايتمر [پسراني او]موي سري شمانه بالانيد وجامهاي شما نه 6
پاره كنيد ونه ميريد وابر همه آن جماعت قهر كند وبرادراني شما همه خانهي يسرال بگريند
مر آن سوخته آنچه بسوزانيد :: * واز درگاهي خيمهي وعده نه ببيرون آييد تا نه ميريد كه 7
روغني ماليدن :: ابر شما بكردند چون سخن مشه * سخن گفت :: باهرن بگفتن * مي 8 9
و مستكاره نه آهنجي تو و پسراني تو واوازي تو در آمدني شما بخيمهي وعده و نه ميريد رسمي
جاويد بعصرهاي شما * وبجدا كردن ميانى آن خاص وميانى آن سست وميانى آن پليد 10
وميانى آن پاك * وبآموختن مر پسراني يسرال مر همه آن رسمها آنچه سخن گفت :: بايشان در 11
دستي مشه *سخن گفت مشه باهرن وبالعزر و بايتمر پسراني او آن باقي ماندگان بستانيد مر 12
آن هديه آن باقي مانده از قربانهاي :: وبخوريد آنرا فطير پهلوي آن مذبح كه خاص خاصها
او* وبخوريد آنرا در جاي خاص كه رسمي تو و رسمي پسراني تو از قربانهاي :: كه همچنين 13
فرموده آمدم * ومر سينهي آن عرضه ومر ساقي آن جدا كرد بخوريد در جاي پاك تو 14
و پسراني تو ودختراني تو اوازي تو كه رسمي تو ورسمي پسراني تو داده شدند از
ذبيحتهاي شلميمي پسراني يسرال * ساقي آن جدا كرد وسينهي آن عرضه ابر قربانهاي 15
آن پيهها بيارورند بعرضه كردني عرضه بپيشي :: وباشد بتو و بپسراني تو اوازي
تو برسمي جاويد چون آنچه فرمود :: * ومر بزغالهي آن خطات طلب كردن طلب 16
كرد مشه واينك سوخته شد قهر كرد بر العزر و ابر ايتمر پسراني اهرن آن باقي
ماندگان بگفتن * چه معنيرا نه خورديد مر آن خطات در جاي آن خاص كه خاص 17
خاصها آن وآنرا بداد بشما ببر داشتن مر گناهي آن جماعت بكفارت خواستن ابر
ايشان بپيشي :: * اينك نه آورده آمد مر خوني آن بآن خاص باندرون خوردن بخوريد آنرا در 18
خاص چون آنچه بفرمودم *

*Appropinquantes itaque exportârunt 5
eos in indusiis suis ad locum extra
castra, quemadmodùm locutus fuerat
Mosheb. Tum dixit Mosheb ad Aha- 6
ron, & Eleazar & Ithamar filios e-
jus ; Comam capitis vestri ne alte,
& vestimenta vestra ne scindite, et
non moriemini, neque in totâ congre-
gatione irascetur : fratres autem ve-
stri, nempe tota domus Israel plan-
gant combustionē quā combussit Dns.
Attamen ab ostio tentorii conven- 7
tûs ne egredimini, ut non moriami-
ni : quia oleum unctionis Domini est
super vos. Et fecerunt juxta verbum
Mosheb. Loquutus est quoque Domi- 8
nus ad Aharon, dicendo, Vinum & 9
inebriamentum non bibes, tu & fili
tui tecum, in ingressu vestro in taber-
nacium conventûs, & non moriemini :
statutum æternum est in secula ve-
stra : Tum ad distinguendum inter 10
sanctum & profanum, & inter pol-
lutum ac purum : Tum ad docen- 11
dum filios Israel omnia statuta quæ
locutus est Dominus eis per manum
Mosheb. Loquutus est autem Mo- 12
sheb ad Aharon, & Eleazar &
Ithamar filios ejus reliquos manen-
tes ; Tollite munus reliquum manens
ex oblationibus Domini, & comedi-
te illud infermentatū juxta altare :
quia sanctitas sanctitatum est.
Comedetis inquam illud in loco san- 13
ctitatis, quia statutum est tibi &
statutum filiis tuis ex oblationibus
Domini : quoniā sic jussus sum. Et 14
pectusculum admotionis, & crus
separationis comedetis in loco mun-
do, tu & filii tui & filiæ tuæ te-
cum : quia in statutum tibi & in
statutum filiis tuis data sunt ex
immolandis pacificis filiorum Is-
rael. Crus separationis & pectus- 15
culum admotionis cum oblationibus
adipum afferent ad admovendum
admotione in præsentia Domini : &
erit tibi ac filiis tuis tecum in sta-
tutum æternum, quemadmodum præ-
cepit Dominus. Et hudum pec- 16
cati requirendo requisivit Mosheb,
& en combustus erat : tum iratus
est super Eleazar & Ithamar fi-
lios Aharon reliquos manentes, di-
cendo ; Quâ ratione non comedi- 17
stis peccatum in loco sanctitatis ?
nam sanctitas sanctitatum est, il-
lúdque dedit vobis ad ferendum pec-
catum congregationis, & ad expia-
tionem procurendam eis in præsen-
tia Domini. Ecce nequaquam illa- 18
tus est sanguis ejus in sanctitatem
intrinsecùs : comedendo comedisse-
tis illud in sanctitate, quemadmo-
dum præcepi.*

Et loquutus est Aharon cum Mose; Ecce hodie attulerunt filii Israel hostiam suam pro peccato, & holocausta sua coram Domino, & accidit mihi mors in istis in duobus filiis meis: annon *de* decima secunda mandatum est ut non comedat lugens ex ea? quanto magis de oblatione hostiæ peccati? annon in istis delictum admitteretur, si comedissem de oblatione hostiæ peccati hodie, etiam duo filii mei qui residui sunt? ex æquo *itaque* deberent comburi, quia fieri non potest ut placeat coram Domino. Et audivit Moses & placuit coram ipso, & produxit præconem per castra, dicendo; Ego sum is à quo occultatus est ritus, Aharon autem frater meus in memoriam revocavit eum mihi.

19. *Obtulerunt hostias suas pro peccato, & holocausta sua coram Domino, & edoctus sum de illis hostiam pro peccato graviorem esse quam sit decima secunda, neque debere lugentem edere de ea: cùm ergò mihi hodie contigerit luctus magnus, siquidem mortui sunt duo filii mei Nadab & Abihu, & ego de illis lugeo, ecce si comedissem de hostia pro peccato hodie, an fieri posset ut hoc placeret & rectum esset coram Domino?* 20 *Postquam audivit Moses, & placuisset verbum in conspectu ejus; tum eduxit præconem per omnia castra Israelitarum, & dixit; Ego sum is à quo occultatus est ritus, Aharon verò frater meus docuit me ipsum: & propterea quod humilem se reddidit Moses, recepit super se mercedem amplam. Et audivit Moses, & placuit verbum in conspectu ejus.*

CAP. XI.

ET loquutus est Dominus cum Mose & cum Aharon dicendo illis, 1
& filiis Aharon ut admonerent Israelitas ut gustarent cum puritate cibos suos, & separarentur à pollutione octodecim ciborum prohibitorum. Loquimini cum filiis Israel, dicendo; Hæc est bestia 2
quæ recta est ad cibum vestrum, de omni bestia quæ est supra terram. Quicquid dividit ungulam, & findentes fissuras ungulæ, & 3
cui sunt cornua, ascendere faciens ruminationem in jumentis, ipsum comedetis. Verùm hoc non comedetis ex specie eorum qui ascendere faciunt ruminationem, & ex dividentibus ungulam, quia natum est ex immundis: camelus quidem, quia ascendere facit ruminationem, sed ungulam 4
suam non dividit, abominabilis erit vobis. Et cuniculus, quoniam 5
ascendere facit ruminationem, sed ungulam suam non dividit, abominabilis erit vobis Et lepus, quia ascendere facit ipse ruminationem, 6
sed ungulam non dividit, abominabilis sit vobis. Et porcus, quia 7
dividit ungulam ipse, & findit fissuram ungulæ, sed ipse ruminatione non ruminat, abominabilis sit vobis. De carne eorum ne comedatis, 8
& ad cadaver eorum ne accesseritis: abominabiles erunt vobis. Hoc 9
comedetis de omni quod est in aquis, quicquid habet pinnulas & squamas, in maribus & fluviis, illa comedetis. Et omne in quo 10
non sunt pinnulæ & squamæ, in maribus, & fluviis, de omni quod reptat in aquis, abominatio erunt vobis. Abominatio sint vobis ju- 11
scula eorum, & muriæ eorum: de carne eorum non comedetis, & cadaver eorum abominemini, & ab usu eorum procul recedite. Cuicun- 12
que non sunt pinnulæ aut squamæ in aquis, abominatio sint vobis. Et 13
istas species abominemini de volucri; illæ quibus non est digitus longior, & quibus non est vesicula, & quorum ingluvies non decorticat, non comedentur, abominatio sunt: aquila, gryps & falco. Et milvus, 14
& vultur juxta genus suum. Et omnis cervus juxta speciem suam. 15

וידבר אהרן ומלֵיל אַהֲרֹן עִם משֶׁה 19 קריבו ית חטותהון וית עלוותהון 19
הא יומא דין קריבו בני ישראל ית
קרבן חטאתהון ועלוותהון קדם יי ואתרע
מן מעשרא תניינא ולית אפשר לאכלא
יתי סקול באילין בתרין בני הלא
מעשרא תניינא אתפקדנא די לא למיכול
אכיל מיניה כל דכן קרבן חטאתא
ומה אילו אשתהלית ואכלית מן קרבן
חטאתא יומא דין אוף תרין בני
דאשתיירו הוה להון מן דינא דייתוקדון
דלית אפשר די שפר קדם יי : וישמע
וּשְׁמַע משֶׁה וְשַׁפַּר קֳדָמוֹי וְאַפֵּיק 20
כְּרוֹזָא בְּמַשְׁרְיָתָא לְמֵימַר אֲנָא הוּא
דְאִיתְעַלַּמַת הִלְכְתָא מִנִּי וְאַהֲרֹן אָחִי
אַדְכַּר יָתֵהּ לִי :

יא

וידבר יי ומלֵיל יְיָ עִם משֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימַר לְהוֹן לִבְנֵי אַהֲרֹן דְּיוֹהֲרוּן יָת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל דִּי טַעֲמוּן בִּדְכוּתָא מֵיכְלֵהוֹן וְיִתְפָּרְשׁוּן מִסּוֹאֲבוּת תַּמְנֵיסְרֵי טָרִיפָן : דִּבְרוּ
מַלִּילוּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דָּא חַיְתָא דְּמִכָּל בְּעִירָא דְעַל
אַרְעָא : כֹּל כָּל דְּסָדְקָא פַּרְסָתָא וּמִטַּלְפָן טִלְפִּין פַּרְסָתָא וּדְאִית לָהּ קְרָנִין
מַסְקָא פִּשְׁרָא בִּבְעִירָא יָתָהּ תֵּיכְלוּן : אַךְ בְּרַם יָת דֵּין לָא תֵּיכְלוּן מִסַּיְּעֵי
פִּשְׁרָא וְסָדְקֵי פַּרְסָתָא דְאִתְחֲלִיד מִסְּאָבְתָא בְּרַם יָת גַּמָּלָא אֲרֵי מַסֵּק פִּשְׁרָא
וּפַרְסָתֵהּ לָא סָדְקָא מְסָאַב הוּא לְכוֹן : וְאֶת השְׁפָן וְיָת טָווּזָא אֲרוּם מַסֵּק
פִּשְׁרָא וּפַרְסָתֵהּ לָא סָדְקָא מְסָאַב הוּא לְכוֹן : וְאֶת הָאַרְנֶבֶת וְיָת אַרְנְבָא אֲרוּם
מַסֵּק פִּשְׁרָא הוּא וּפַרְסָתָא לָא סָדְקָא מְסָאֲבָא הִיא לְכוֹן : וְאֶת וְיָת חֲזִירָא
אֲרוּם סָדִיק פַּרְסָתָא הוּא וּמְטַלֵּף טִלְפִּין פַּרְסָתָא וְהוּא פִּשְׁרָא לָא פָּשַׁר מְסָאַב
הוּא לְכוֹן : מִבְּשְׂרָם מִבִּישְׁרֵיהוֹן לָא תֵּיכְלוּן וּבְנִיבְלַתְּהוֹן לָא תִקְרְבוּן מְסָאֲבִין
אִינוּן לְכוֹן : אֵת זֶה יָת דֵּין תֵּיכְלוּן מִן כָּל דִּבְמַיָּא כֹּל דִּילֵיהּ צִיצִין וְחַרְסְפִיתִין
בְּיַמַּיָּא וּבְנַחֲלַיָּא יַתְהוֹן תֵּיכְלוּן : וכל אשר וְכֹל דְּלֵית לֵיהּ צִיצִין וְחַרְסְפִיתִין
בְּיַמַּיָּא וּבְנַחֲלַיָּא מִן כָּל רִיחֲשָׁא דִי בְמַיָּא שִׁקְצָא הִינוּן לְכוֹן : ושקץ וְשִׁקְצָא
יְהוֹן לְכוֹן צִידֵיהוֹן וְרוֹעֲדֵיהוֹן וּמִבִּישְׂרֵיהוֹן לָא תֵּיכְלוּן וְיָת נִיבְלַתְּהוֹן תְּשַׁקְצוּן וּמִן
הַנַּיְתְהוֹן תִּתְרַחֲקוּן : כל כָּל דְּלֵית לֵיהּ צִיצִין וְחַרְסְפִיתִין בְּמַיָּא שִׁקְצָא הוּא
לְכוֹן : ואת אֵלֶּה וְיָת אִלֵּין מִינַיָּא תְּשַׁקְצוּן מִן עוֹפָא דְּלֵית לָהּ צִיבְעָא יְתִירָא
וּדְלֵית לֵיהּ וַפְקְתָא וּדְקוּרְקְבָנֵיהּ לֵיתוֹי מַקְלִיף לָא יִתְאֲכְלוּן שִׁקְצָא הִינוּן יָת נְשָׁרָא
וְיָת עוְזָא וְיָת בַּר נַוָּא : ואת וְיָת דַּיְיתָא וְיָת דַּהְיָא לְזִנְהָא : ואת וְיָת כָּל
עוֹרְבָא לְזִנְיהּ :

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

Locutus est autem Aharon ad Mosheh; Ecce hoc die obtulerunt peccatum suum & holocaustum suum in præsentia Domini: at supervenerunt mihi res hujusmodi, & si comedissem peccatum hoc die, an bonum fuisset in conspectibus Domini? Cum audisset Mosheh, placuit in oculis ejus. 19 20

CAP. XI.

ET loquutus est Dominus ad Mosheh & Aharon, dicendo eis, Loquemini ad filios Israel, dicendo; Hæc sunt animalia quæ comedetis ex omni quadrupede quæ super terram. Omne habens ungulam & habens fissuram, educens ruminationem inter quadrupedes, illud comedetis. Tantùm hoc non comedetis ex educentibus ruminationem & ex habentibus ungulam: camelum: quia educit ruminationem, sed ungulam fissam ipse non habet, pollutus erit vobis. Et cuniculum: quia educit ruminationem, sed ungulam non habet, pollutus erit vobis. Et leporem: quia educit ruminationem sed ungulâ non habet, pollutus erit vobis. Porcum quoque: quia habet ungulam, habetq; fissuram, sed ipse ruminationem non ruminat, pollutus erit vobis. De carne eorum non comedetis, & ad cadaver eorum non accedetis, polluta erunt vobis. Hoc autem comedetis ex omni quod est in aqua: omne cui sunt pinnæ ac squamæ in aqua, in maribus & in fluminibus, illud comedetis. Omne verò cui non sunt pinnæ ac squamæ in maribus & in fluminibus, ex omni reptili aquæ & ex omni anima vivente quæ in aqua, abominatio erunt vobis, Abominatio inquam erunt vobis: de carne eorũ non comedetis, et cadaver eorũ abominationem habebitis. Omne cui non sunt pinnæ ac squamæ in aqua, abominationi erũt vobis. Hæc verò abominationẽ habebitis ex avibus, (non comedentur, abominatio sunt,) gryphem, et vulturem, & muricipem, Et piscilegam, & bubonem in specie sua, Omnemque corvum in specie sua,

19 20

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

ואת בת ויָת בַּת נַעֲמִיתָא וְיָת חַטְפִּיתָא וְיָת צִיפַּר שַׁחְפָּא וְיָת בַּר נְצָצָא לְזַנְיֵהּ׃ 16
ואת הכוס ויָת צַיְירָא וְיָת שְׁלֵינוּנָא מִן יַמָּא וְיָת קִיפּוֹפָא׃ ואת וְיָת אוּתְיָא וְיָת 17 18
קָקָא וְיָת שַׁרְקְרָקָא׃ ואת וְיָת דְּיוּתָא חִוָּרְתָא וְאַכְמְתָא לְזַנְהּ וְיָת נַנָּר טוּרָא וְיָת 19
טַרְפִּירָא׃ וכל וְכָל רִיחְשָׁא דְעוֹפָא דְמְהַלֵּךְ עַל אַרְבַּע זַנֵי דְיַבְּבֵי וְזַנֵי אוֹזְעִירֵהּ׃ 20
וְזַנֵי זְיבוּרֵי שְׁקָצָא הוּא לָכוֹן בְּרַם דּוּבְשָׁא דְזְיבוּרָא יִתְאֲכַל׃ אך בְּרַם יַת דֵּין 21
תֵּיכְלוּן מִן כָּל רִיחְשָׁא דְעוֹפָא דְמְהַלֵּךְ עַל אַרְבַּע כָּל דְּאִית לֵיהּ קַרְסוֹלִין מִלְעֵיל
לְרִיגְלוֹי לְמִשְׁרַג בְּהוֹן עַל אַרְעָא׃ ית אלה יַת אִלֵּין סְנַיֵּיא מְנָהוֹן תֵּיכְלוּן יַת 22
גּוּבָאֵי לְזַנֵיהּ וְיָת רְשׁוּנָא לְזַנֵיהּ וְיָת נִיפּוֹלָא לְזַנֵיהּ וְיָת כַּרְוָבָא דְהִיא נַרוּנָא לְזַנֵיהּ׃
וכל שרץ וְכָל רִיחְשָׁא דְעוֹפָא דְלֵיהּ אַרְבַּע רִיגְלִין שְׁקָצָא הוּא לָכוֹן׃ ולאלה 23
וּלְאִלֵּין תִּסְתָּאֲבוּן כָּל דְּיִקָּרֵב בִּנְבִילְתְּהוֹן יְהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא׃ וכל וְכָל דְּיוֹסִיט 24 25
מִן נִבֵילְתְּהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא׃ לכל לְכָל בְּעִירָא דְהִיא 26
סְדִיקָא פַּרְסָתָא וְטִילְפִין לַיְתָהּ מְטַלְפָא וּפִישְׁרָא לַיְתָהּ מַסְקָא מְסָאֲבִין הִינּוּן
לָכוֹן כָּל דְּיִקָּרֵב בְּהוֹן יְהֵא מְסָאֵב׃ וכל הולך וְכָל דִּמְטַיֵּיל עַל יְדוֹי בְּכָל חַיְתָא 27
דְמְהַלְכָא עַל אַרְבַּע מְסָאֲבִין הִינּוּן לְכוֹן כָּל דְּיִקָּרֵב בִּנְבִילְתְּהוֹן יְהֵא מְסָאֵב עַד
רַמְשָׁא׃ והנושא וּדְיוֹסִיט יַת נִבֵילְתְּהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא 28
מְסָאֲבִין הִינּוּן לְכוֹן׃ וזה לכם וְדֵין לְכוֹן דְּמְסָאֲב דְּמַיָּה וּמַשְׁכֵּיהּ וּבִישְׁרֵיהּ בְּרִיחְשָׁא 29
דְרָחִישׁ עַל אַרְעָא בְּרְכוּשְׁתָא וְעַכְבְּרָא אוּכְמָא וְסַמּוּקָא וְחִוָּרָא וְחַרְדוֹנָא לְזַנּוֹי׃
והאנקה וּמִינְקַת חִוְיָא וְכוֹחָא וּשְׁמָטְתָא וְקִיצוֹצָא וְסַלַּמַנְדְּרָא׃ אלה אִלֵּין תְּמַנְיָא 30 31
מְסָאֲבִין דְּמְסָאֲבִין לְכוֹן בְּכָל רִיחְשָׁא כָּל דְּיִקָּרֵב בְּהוֹן וּבְמוֹשְׁכֵיהוֹן וּבְאַדְמֵיהוֹן יְהֵא
מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא׃ וכל וְכָל דְּיִפֹּל עֲלוֹי מִנְהוֹן בְּמוֹתְהוֹן דְּאִיבְּרֵיָא דִידְהוֹן 32
דְּאִתְפְּשַׁח מִנְהוֹן יְהֵא מְסָאֵב כָּל מָאן דְּקָיְסָא אוֹ לְבוּשׁ אוֹ צַלָּא אוֹ שַׁק כָּל מָאן
דְּתִתְעֲבִיד בְּהוֹן עִיבִידְתָּא בְּאַרְבְּעִין סָאוִין דְּמוֹי יִתְעֲל וִיהֵי מְסָאֵב לְכָל צְרוֹךְ עַר
רַמְשָׁא וְיִדְכֵּי׃ וכלי חרש ומָאן דְּפָחַר דְּיִפֹּל מִנְהוֹן לְגַוֵּיהּ כָּל מָאן דִּי בְגַוֵּיהּ יְהֵא 33
מְסָאֵב וְיָתֵהּ תְּבָרוּן׃ מכל מִכָּל מֵיכְלָא דְמִיתְאֲכִיל דִּי ייעלון עֲלוֹן מוי 34
יְהֵי מְסָאֵב וְכָל מַשְׁקֵי דְיִשְׁתֵּיתִי בְּכָל מָן ירושלמי 35 תַּנּוּרִין וְטַפְיָן יִתְּרָעוּן׃
יְהֵי מְסָאֵב׃ וכל וְכָל מִדְעֵם דְּיִפֹּל 35
מִנְּבֵילְתְּהוֹן עֲלוֹי יְהֵי מְסָאֵב תַּנּוּרִין וְתַפְיָן יִסְתְּרוּן מְסָאֲבִין הִינּוּן וּמְסָאֲבִין יְהוֹן לְכוֹן׃

Et struthio, & nycticorax, & avis larus *dicta*, & accipiter secundùm speciem suam. Et falco, & prædator piscium in mari, & noctua. Et otis, & cuculus, & pica. Et ciconia alba & nigra secundùm speciem suam, & gallus sylvestris, & vespertilio. Et omne reptile de volucribus quod graditur super quatuor *pedes*, species muscarum, species crabonum, species apum abominatio sint vobis: verùm mel apis potest comedi. Veruntamen istud comedetis de omni reptili avium quod ambulat super quatuor *pedes*, omne quod habet talos super pedes suos ad saltandum illis super terram. Istas species de illis comedetis; locustam juxta speciem suam, & attacum juxta speciem suam, & ophiomachum juxta speciem suam, et bruchũ, quæ est eruca, juxta speciem suam. Omne verò reptile avium cui sunt quatuor pedes, abominabile erit vobis. Et propter hæc immundi eritis: quicunque tetigerit cadaver eorum pollutus erit usque ad vesperam. Et quisquis portaverit de cadavere eorum, lavabit vestimenta sua, et erit pollutus usque ad vesperam. Omne jumentum quod dividit ungulam, et fissuras non findit, & ruminationem ascendere non facit; immunda erunt vobis: quisquis tetigerit ea erit immundus. Omne quod ambulat super manus suas, in omni animali quod ambulat super quatuor pedes, polluta erunt vobis: quisquis attigerit cadaver eorum, pollutus erit usque ad vesperam. Et quisquis portaverit cadaver eorum, lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperam: immunda erunt vobis. Et hoc vobis pollutum *erit*, sanguis ejus & pellis, & caro ejus, in reptili quod reptat super terram; mustela, mus niger, & ruber, & albus, & bufo secundùm species suas. Et lactans serpentem, & chamæleon, & lacerta, & limaca & salamandra. Hæ octo species pollutæ erunt vobis in omni reptili: quicunque tetigerit ea, & pelles eorum, & sanguinem eorum, erit immundus usque ad vesperam. Et super quodcunque ceciderit quicquam eorum cum mortua sint, de membris *scilicet* eorum quæ discerpta sunt ex ipsis, erit pollutum; omne vas ligneum, aut vestis, aut corium, aut saccus, quodcunque vas in quo operis aliquid fit: in quatuor sata aquarum ingeratur, & erit pollutum pro omni usu usque ad vesperam, tum mundabitur. Vas quoque fictile intra quod ceciderit aliquod horum, omne quod in medio ejus erit, erit immundum, & illud frangetis. De omni cibo qui editur super quem venit aqua, pollutus erit: & omnis potus qui bibi solet in omni vase, erit immundus. Et omne super quod ceciderit de cadavere eorum erit pollutum: clibani & chytropodes diruantur, polluta sunt: & polluta erunt vobis.

Hieros. 35. *Furni & lecythi confringentur.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ومر آن شترمرغ ومرآن پاشه ومر آن شاهين ومر آن بازبنوعي او* مرآن بوم ومر آن عكّه ومر آن 16
لكلك* ومرآن پرستك ومر آن قوق ومر آن بلبل* ومر آن سفيد مرغ آن بوتيمار بنوعي آن ومر 17 18
شانه سر ومر آن شب پرك *همه جنبشي آن مرغ آن روا ابر چهار ويسه او بشما* خاصه مر اين بخوريد 19 20
از همه جنبش آن مرغ آن روا ابر چهار آنچه باو زانوها از بالا بپاهايي او ببر جستن در ايشان ابر آن 21
زمين* مر اينان از ايشان بخوريد مر آن ملخ بنوعي او و مر آن سلعم بنوعي او و مر آن حرجل 22
بنوعي او و مر حجب بنوعي * و همه جنبش آن مرغ آنچه باو چهار پاها ويسه است او بشما * 23
* و باينان پليد شويد همه رسا در لاشي ايشان پليد باشد تا ايوار* و همه بر دارا از لاشي ايشان 24 25
بشويد جامهايي او و پليد باشد تا ايوار* بهمه آن چهارپا آنچه آن سنب دارايي سنب و شكافش نيست 26
آن شكافش دارا و نشخوار نيست آن برآورا پليد ان ايشان بشما همه آن رسا در ايشان پليد باشد*
* وهمه آن روا ابر كفهايي او در همه آن حيوان آن روا ابر چهار پليد ان ايشان بشما همه آن رسا در 27
لاشي ايشان پليد باشد تا ايوار* وآن بر دارا مر لاشي ايشان بشويد جامهايي او و پليد باشد تا 28
ايوار پليد ان ايشان بشما * واين بشما آن پليد در جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين آن گربه 29
وآن موش وآن راسو بنوعي او * وآن سمّور و آن سنجا و آن جرو آن سوسمار و آن گربه دله * 30
* اينان آن پليد ان بشما در همه آن جنبش همه آن رسا در ايشان در مردن ايشان پليد باشد تا ايوار 31
* وهمه آنچه بيفتد ابر او از ايشان در مردن ايشان پليد باشد از همه پيرايهي چوب يا جامه يا پوست 32
يا پلاس همه پيريهي آنچه كرده آيد كار در ايشان در آب آورده شود و پليد باشد تا ايوار و پاك شود *
* وهمه پيرايهي سفال آنچه بيفتد از ايشان بميانيِ او همه آنچه در ميانيِ او پليد باشد واويرا 33
بشكنيد * از همه آن خوردني آنچه خورده آيد آنچه بيايد ابر او آب پليد باشد وهمه شيرهي آنچه 34
آهنجيده شود در همه پيرايه پليد باشد * وهمه آنچه بيفتد از لاشي ايشان ابر او پليد باشد تنور 35
و ديگدان بر كنده شود پليد ان ايشان و پليد ان باشند بشما *

Et struthiocamelum, & nisum, & falconem, & accipitrem in specie sua, Et nocturnam, & picam, & ciconiam, Et hirundinem, & gnum, & luscinium, Et leucum, & ardeam in specie sua, & upupam, & vespertilionem. Omne reptile volucrum gradiens super quatuor, abominatio erit vobis. Tantùm hoc comedetis ex omni reptili volucrum gradiente super quatuor, cui sunt genua supra pedes suos ad saliendum in eis super terram. Hæc ex illis comedetis; Locustam in specie sua, & attacum in specie sua, & ophiomachum in specie sua, & bruchum in specie sua. Omne autẽ reliquum reptile volucrũ cui sunt quatuor pedes, abominatio erit illud vobis. Et his polluemini: omnis accedens ad cadaver eorum, pollutus erit usque ad vesperã. Et omnis portans aliquid ex cadavere eorum, lavabit vestimenta sua, et erit pollutus usq; ad vesperã. Quoad omnẽ quadrupedẽ quæ habet ungulã, & fissuram ipsa non habet, nec ruminationẽ ipsa educit, polluta sunt vobis: omnis accedens ad eas, pollutus erit. Et omne gradiens super volas suas inter omnia animalia gradientia super quatuor, polluta erunt vobis: omnis accedens ad cadaver eorum, pollutus erit usque ad vesperam. Et quì portat cadaver eorum, lavabit vestimenta sua, & pollutus erit usque ad vesperam: polluta erunt vobis. Et hæc erunt *vobis polluta inter reptilia reptantes super terram, Felis, & mus, & mustela in specie sua: Et martes Scythica, & sciurus, & erinaceus, & lacerta, & felinæ martes. Ista polluta* sunt *vobis inter omnia reptilia: omnis accedens ad ea cùm mortua fuerint, pollutus erit usque ad vesperam. Et omne super quod ceciderit ex eis* aliquid *in morte eorum, pollutum erit: ex omni vase ligni, aut veste, aut pelle aut cilicio: omne vas quo fit opus, ad aquam adducetur, et pollutum erit usque ad vesperam: deindè purum erit. Omne quoque vas testaceum in cujus medium ceciderit* aliquid *ex eis, quicquid fuerit in medio ejus, pollutum erit, & ipsum confringetis. Omne edulium quod comeditur, super quod venerit aqua, pollutum erit: & omne mustum quod potatur in omni vase* impuro, *pollutum erit. Et omne super quod ceciderit* quicquam *ex cadavere eorum, pollutum erit: clibanus, & chytropes effodietur: polluta sunt, & polluta erunt vobis.*

אך לְחוֹר עֵינָוו וְגוּבִין בֵּית בְּנִישׁוּת מַיִן נַבְעִין יְהֵא דְכֵי בְּרַם דִּי יִקְרַב בְּגְוֵיְלְתְּהוֹן 36
בְּגוֹ מַיָא הָאִילֵין יְהֵי מְסָאֵב : וכי יפל וַאֲרוֹם אִין יִפֵּיל מִגְּוֵיְלְתְּהוֹן עַל כָּל 37
זֶרַע זְרִיעִין בְּאוּחְיָא דִי יִזְרַע בְּגוֹנְבֵיהּ דְכֵי הוּא : וכי יתן וַאֲרוֹם אִין מְתְיְהִיב 38
מוי עַל בַּר זְרִיעָא וַיִפֵּיל מִגְּוֵיְלְתְּהוֹן עֲלוֹי בְּרוֹטְבֵיהּ מְסָאֵב הוּא לְכוֹן : וכי ימות
וַאֲרוֹם אִין יִתְפַּשַׁח אֵיבְרָא וְיִמוּת מִן בְּעִירָא דַכְיָא חַוְיָא לְכוֹן לְמֵיכוֹל דְיִקְרַב 39
בְּגְוֵיְלְתְּהּ יְהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא : והאוכל וּדְיֵיכוֹל מִגְּוֵיְלְתְּהּ יְצַבַּע יַת לְבוּשׁוֹי וְיְהֵי 40
מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא וְדִיוֹסִיט יַת גְּוֵיְלְתְּהּ יְצַבַּע יַת לְבוּשׁוֹי וְיְהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא :
וכל וְכָל דְּרִחֵישׁ דִּרְחִישׁ עַל אַרְעָא 41
שִׁיקְצָא הוּא לָא יִתְאֲכֵל : וכל וְכָל 42 ירושלמי 42 כָּל דְּשָׁחַף עַל מָטוּ
דְּמַהֲלֵךְ עַל מְטוּ וְכָל דְּמַהֲלֵךְ עַל אַרְבַּע בְּכָל חֵיוָתָא :
מִן חֵיוְיָא וְעַד נַדָל דְּמַסְנֵי רִינְלִין בְּכָל דְּרִחֵישׁ דִּרְחִישׁ עַל אַרְעָא לָא תֵיכְלוּנוּן אֲרוֹם
שִׁיקְצָא הִינוּן : אל לָא תְשַׁקְצוּן יַת נַפְשָׁתֵיכוֹן בְּכָל דְּרִחֵישׁ דִּרְחִישׁ וְלָא תְסְתָּאֲבוּן 43
בְּהוֹן דְּיִלְמָא תְסְתָּאֲבוּן פּוּן בְּהוֹן : כי אֲרוֹם אֲנָא יְיָ הוּא אֱלָהְכוֹן וְתִתְקַדְּשׁוּן וְתֶהֱווּן 44
קַדִּישִׁין אֲרוֹם קַדִּישׁ אֲנָא וְלָא תְסְתָּאֲבוּן יַת נַפְשָׁתֵיכוֹן בְּכָל דְּרִחֵישׁ דִּרְחִישׁ עַל
אַרְעָא : כי אני הי אֲרוֹם אֲנָא הוּא יְיָ דַאסֵיקִית יַתְכוֹן פְּרִיקִין מִן אַרְעָא דְמִצְרַיִם 45
מְטוּל לְמֵיהֲוֵי לְכוֹן לֵאלָהָא וְתֶהֱווּן קַדִּישִׁין אֲרוֹם קַדִּישׁ אֲנָא : וארת דָא הִיא 46
נְוֵירַת אוּרַיְיתָא דִבְעִירָא וְעוֹפָא וְכָל נַפְשַׁת חַיְתָא דְּרִחֵישׁ עַל אַרְעָא : להבדיל
לְאַפְרָשָׁא בֵּינֵי מְסָאֲבָא וּבֵינֵי דַכְיָא בֵּינֵי חַיְתָא דְמִכַּשְׁרָא לְאִיתְאֲכָלָא וּבֵינֵי חַיְתָא 47
דְּלָא מִכַּשְׁרָא לְאִיתְאֲכָלָא :

ס ס ס יב

וַיְדַבֵּר וּמַלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : דבר מַלֵיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר אִתְּתָא 1
אֲרוֹם תַּעֲרִי וְתֵילִיד בִּיר דְּכַר וּתְהֵי מְסָאֲבָא שַׁבְעָא יוֹמִין הֵי כְּיוֹמֵי רִיחוּק מָאוּבְתָּא 2
הֵיכְדֵין תְּסְתָּאֵב : וביום וּבְיוֹמָא תְּמִינָאֵי תִשְׁתְּרֵי וּבְרָא יִתְגַּוַר בְּשַׂר עָרְלַתֵיהּ : 3
ושלשים ושְׁלֹשִׁין יוֹם וּתְלָתִין יוֹמִין רְצִיפִין תְּהֵי כַּד דְּמָהָא דַכְיִין בְּרַם בְּכָל קוּדְשַׁיָא 4
לָא תִקְרַב וּלְבֵי מַקְדְּשָׁא לָא תֵיעוֹל עַד זְמַן מִשְׁלַם יוֹמֵי דְכוּתְהּ : ואם נקבה
וְאִין בֵּית נוּקְבָא תֵילִיד וּתְהֵי מְסָאֲבָא אַרְבְּסְרֵי יוֹמִין רְצִיפִין הֵי כְּרִיחוּקָהּ וּבְחַמְסַר 5
תִּישְׁתְּרֵי וּשְׁתִּין וְשִׁתִּין יוֹמִין רְצִיפִין תְּהֵי עַל דְּמָהָא דַכְיִין : ובמלאת וּבְמִשְׁלַם 6
יוֹמֵי דְכוּתְהּ לִבְרָא אוֹ לִבְרְתָא תֵּייתֵי אִימַר בַּר שַׁתֵיהּ לְעָלְתָא וְגוֹזָל בַּר יוֹנָן אוֹ
שַׁפְנִינָא לְחַטָּאתָא לְתַרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא לְוָת כַּהֲנָא :

Veruntamen fontes & ciſternæ, loca in quibus congregantur aquæ ſcaturientes, munda erunt: verùm qui tetigerit cadaver eorum in medio aquarum iſtarum, pollutus erit. Quod ſi ceciderit de cadavere eorum ſuper omne ſemen ſativorum, quemadmodum ſeminatur in ſiccitate ſua, mundum erit. Quòd ſi ponantur aquæ ſuper ſemen *terræ*, & ceciderit de cadavere eorum ſuper illud adhuc madens, pollutum erit vobis. Quòd ſi diſcerpatur membrum & moriatur de beſtia munda, quam licebat vobis comedere: qui acceſſerit ad cadaver ejus, erit pollutus uſque ad veſperam. Et qui comederit de cadavere ejus, lavabit veſtimenta ſua, & erit pollutus uſque ad veſperam: & qui portabit cadaver ejus, lavabit veſtimenta ſua, & erit pollutus uſque ad veſperam. Et omne reptile quod reptat ſuper terram, abominatio eſt, non comedatur. Et omne quod graditur ſuper ventrem ſuum, & quodcunque graditur ſuper quatuor pedes, à ſerpente uſque ad ſcolopendram quæ plurium eſt pedum, inter omne reptile quod reptat ſuper terram: non comedetis ea, quoniam abominatio ſunt. Non contaminetis animas veſtras in omni reptili quod reptat, neque polluamini illis, ne immundi fiatis per ea. Quoniam ego Dominus ſum Deus veſter; ideò ſanctificate vos, & ſancti eſtote, quoniam ſanctus ſum: & ne polluatis animas veſtras in omni reptili quod reptat ſuper terram. Quoniam ego ſum Dominus qui aſcendere feci vos liberatos de terra Ægypti, ut ſim vobis Deus: itaque ſancti eritis, quia ſanctus ego. Hoc eſt decretum legis jumenti, & volucris, & omnis animæ viventis quæ reptat ſuper terram. Ad diſcernendum inter immundum & purum: inter animal de cujus carne edi poteſt, & inter animal de cujus carne edi non poteſt.

Hieroſ. 42. *Omne quod ſerpit ſuper ventrem ſuum in omni beſtia.*

SECT. XXVII.

CAP. XII.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis Iſrael, dicendo; Mulier quando conceperit, & pepererit filium maſculum, tum erit immunda per ſeptem dies, juxta dies ſeparationis menſtrui ſic erit immunda. Die verò octavo ſolvetur, & filio circuncidetur caro præputii ejus. Et triginta tres dies continuos erit univerſus ſanguis ejus purus: verùm quicquid ſanctum eſt non continget, & in domum ſanctuarii non ingredietur, uſque ad tempus quo complebuntur dies purificationis ejus. Quòd ſi filiam fœminam pepererit, tum erit immunda quatuordecim diebus continuis, juxta ritum ſeparationis menſtrui ſui, & decima quinta die ſolvetur: & ſexaginta ſex diebus continuis erit in ſanguine purificationis ſuæ. Et cum completi fuerint dies purificationis, pro filio aut filia, adducet agnum anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ aut turturem pro hoſtia peccati, ad portam tabernaculi conventus ad ſacerdotem.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* خاصه چشمه و چاه جمعيت آب باشد پاك ورسا در لاشي ايشان پليد باشد * وكه بيفتد از 36 37
لاشي ايشان ابر همه تخمي كشته آنچه كشته آيد پاك است او * وكه داده شود آب ابر تخم و بيفتد از 38
لاشي ايشان ابر او پليد او بشما * وكه بميرد از آن چهارپا آنچه آن بشما بخوردن آن رسا در لاشي آن 39
پليد باشد تا ايوار * وآن خورا از لاشي آن بشويد جامهاي او و پليد باشد تا ايوار و آن بر دارا مر 40
لاشي آن بشويد جامهاي او و پليد باشد تا ايوار * وهمه آن جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين 41
ويسه اونه خورده شود * همه روا ابر شكم وهمه روا ابر چهارتا همه بسيار كناي پاها بهمه آن جنبش 42
آن جنبش كنا ابر آن زمين نه خوريد ايشانرا كه ويسه اند ايشان * نه ويسه كنيد مر جانهاي 43
شما در همه آن جنبش آن جنبش كنا ونه پليد شويد در ايشان و پليد باشيد در ايشان * كه من :: 44
خداي شما وخاص باشيد و باشيد خاصان كه خاصم من ونه پليد كنيد مر جانهاي شما در همه
آن جنبش آن جنبش كنا ابر آن زمين * كه من :: آن بر آورا شمارا از زميني مصر ببودن بشما 45
بخدا و باشيد خاصان كه خاصم من * اين شريعتي آن چهارپا و آن مرغ وهمه جاني آن زنده آن 46
جنبش كنا در آب وبهمه جاني آن جنبش كنا ابر آن زمين * بجدا كردن ميان آن پليد وميان آن 47
پاك و ميان آن حيواني آن خورده شوا وميان آن حيواني آنچه نه خورده شود * فصل دوازدهم *
* سخن [گفت] :: بمشه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال بگفتن زني كه نسل آورد 1 2
و بزايد نرينه پليد باشد هفت روزها چون روزها حيض اندوهي آن * ودر روزي آن 3
هشتمين بريده شود گوشتي اقلف او * وسي روز و سه روزها بنشيند در خوني پاكي آن در 4
همه خاص نه رسد وبآن مقدش نه آيد تا تمام شدني روزهاي پاكي آن * واگر مادينه بزايد 5
پليد باشد دو هفتها چون حيضي آن وشست روز و شش روزها بنشيند ابر خوني پاكي [آن] *
* ودر تمام شدني روزهاي پاكي آن بپسر يا بدختر بياورد برّهي قدري سالي او بعله 6
و بچّهي كبوتر يا تدرو بخطات بدرگاهي خيمهي وعده بآن كهن *

Veruntamen fons, & puteus congregationis aquæ, mundus erit: attingens verò cadaver eorum, pollutus erit. Cúmq; ceciderit aliquid de cadavere eorũ ſuper omne ſemen ſatũ, quod ſeminabitur, mundum erit illud. At cùm data fuerit aqua ſuper ſemen, & ceciderit aliquid de cadavere eorum ſuper illud, pollutum erit vobis. Cùm verò mortua fuerit quadrupes quæ ſit vobis ad comedendũ, accedens ad cadaver ejus, pollutus erit uſque ad veſperam. Et comedens de cadavere ejus, lavabit veſtimenta ſua, & pollutus erit uſque ad veſperam: portans quoque cadaver ejus, lavabit veſtimenta ſua, & pollutus erit uſque ad veſperã. Et omne reptile motũ faciens ſuper terrã, abominatio eſt, non comedetur. Oãe item gradiens ſuper ventrem, omnéq; gradiens ſuper quatuor uſq; ad quodque multiplicans pedes inter omne reptile motũ faciens ſuper terram, non comedetis ea, quia abominatio ſunt ipſa. Ne abominabiles reddatis animas veſtras in omni reptili motũ faciente, neq; polluamini in eis, ut polluti ſitis in ipſis. Quia ego Dñs Deus veſter: ſanctificamini ergò, & eſtote ſancti, quia ſanctus ſum ego: neque pollutas reddatis animas veſtras in omni reptili motũ faciente ſuper terram. Nam ego ſum Dñs educens vos de terra Ægypti, ut ſim vobis in Deum, & ſitis ſancti, quia ſanctus ſum ego. Hæc eſt lex quadrupedis ac volucris, omniſque animæ viventis reptantis in aqua, & omnis animæ reptantis ſuper terram. Ad diſtinguendum inter pollutum ac purum; et inter animal comedendum, & animal quod non eſt comedendum.

CAP. XII.

ET locutus eſt Dominus ad Moſheh, dicendo, Loquere ad filios Iſrael, dicendo; Mulier cùm prolẽ produxerit, ac pepererit maſculũ, pollutа erit ſeptẽ diebus, juxta dies menſtrui doloris ſui. Porrò die octavâ circuncidetur caro præputii ejus. Et triginta ac tribus diebꝰ ſedebit in ſanguine purificationis ſuæ: ad quicquã ſanctum non accedet, & ad ſanctuarium non veniet, uſque ad completionem dierũ purificationis ejus. Quòd ſi fœminam pepererit, pollutа erit duabus hebdomadis ſecundùm menſtruũ ſuum, & ſexaginta ac ſex diebus ſedebit in ſanguine purificationis ſuæ. Cùm autem immolati fuerint dies purificationis ſuæ pro filio aut pro filia, afferet agnum anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ aut phaſianũ pro peccato, ad oſtium tentorii conventũs ad ſacerdotem:

וְהִקְרִיבוֹ וְיַקְרֵב יָתֵיהּ קֳדָם יְיָ וְיכַפַּר עֲלָהּ כַּהֲנָא וְתֵידֵכִי מַבּוּעַ תְּרֵין דְּמָהָא דָּא הִיא 7
אוֹרַיְיתָא דִּילִידְתָּא לִדְכַר אוֹ לְנוּקְבָא: וְאִם לָא וְאִין לָא הַשָּׂגַח יְדָהּ הִי כְּמִיסַת 8
לְמִיתְוֵיהּ אִימְרָא וְתֵיסַב תְּרֵין שַׁפְנִינִין אוֹ תְּרֵין גּוּזְלִין בְּנֵי יוֹנָן חַד לְעֹלְתָא וְחַד
לְחַטָּאתָא וְיכַפַּר עֲלָהּ כַּהֲנָא וְתֵידֵכִי: יג

וידבר ה׳ ומלֵיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: אָדָם בַּר נַשׁ אֲרוּם יְהֵי בְּמָשַׁךְ בִּיסְרִיהּ 1 2
שׁוּמָא זַקִּיפָא אוֹ קְלוּפִי אוֹ בַהֲקִי וְיהֵי ירושלמי 2 סומא או קלפא או בהקי:
בְּמָשַׁךְ בִּישְׁרֵיהּ לְמֵיכְחַשׁ סְנִירוּ וְיִתְיְתֵי
לְוָת אַהֲרֹן כָּהֲנָא אוֹ לְוַת חַד מִבְּנוֹי כָּהֲנַיָּא: וּרְאָה וְיֵחֲמֵי כָּהֲנָא יָת מַכְתְּשָׁא 3
בְּמָשַׁךְ בִּישְׁרָא וְשַׂעֲרָא בְּמַכְתְּשָׁא אִיתְהֲפִיךְ לְחִיוָר וְחִיזְוָא דְּמַכְתְּשָׁא עַמִּיק לְמֵחַוַּר
בְּחַלָּנָא יַתִּיר מִמָּשַׁךְ בִּישְׁרֵיהּ מַכְחַשׁ סְנִירוּתָא הוּא וְיֵחֲמִינֵיהּ כָּהֲנָא וְיַסְאִיב יְתֵיהּ:
וְאִם בְּהֶרֶת וְאִם בַּהֲקִי חִוָּורְתָּא כְּסִידָא הִיא בְּמָשַׁךְ בִּישְׁרֵיהּ וְעָמִיק לֵית חֵיזְוֵיהּ 4
לְמֵחַוַּר כְּחַלָּנָא יַתִּיר מִן מַשְׁכָּא וּשְׂעָרֵיהּ לָא אִתְהֲפִיךְ לְחִוַּר כְּסִידָא וְיַסְגַּר כָּהֲנָא
מַכְתְּשָׁא שַׁבְעָא יוֹמִין: וּרְאָהוּ וְיֵחֲמִינֵיהּ כָּהֲנָא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְהָא מַכְתְּשָׁא 5
קָם כַּד הָוָה לָא הַלִּיךְ פִּסְיוֹנָא דְּמַכְתְּשָׁא בְּמָשְׁכָא וְיַסְגְּרִינֵיהּ כָּהֲנָא שַׁבְעָא יוֹמִין
תִּנְיָנוּתָא: וּרְאָה וְיֵחֲמֵי כָּהֲנָא יָתֵיהּ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תִּנְיָנוּת וְהָא עַמָּא מַכְתְּשָׁא 6
לָא הַלִּיךְ פִּסְיוֹנָא דְּמַכְתְּשָׁא בְּמָשְׁכָא וְיַדְכִּינֵיהּ כָּהֲנָא קְלוּפִי מְטַפְּלָא הוּא וְיצַבַּע
לְבוּשׁוֹי וְיִדְכֵּי: וְאִם פָּשֵׂה וְאִם הַלּוֹכֵי הַלִּיךְ פִּסְיוֹנָא דְּקִילוּפִי דְּמִיטַפְּלָא בְּמָשְׁכָא 7
בָּתַר דְּאִיתְחֲמִי לְכָהֲנָא לְדָכוּתֵיהּ וְיִתְחֲמֵי תִּנְיָנוּת לְכָהֲנָא: וּרְאָה וְיֵחֲמֵי כָּהֲנָא 8
וְהָא הַלִּיכַת פִּסְיוֹנָא דְּקִלּוּפִי מְטַפְּלָא בְּמָשְׁכָא וְיַסְאֲבִינֵיהּ כָּהֲנָא מְטוּל דִּסְנִירוּתָא
הוּא: נְגַע צָרַעַת מַכְתְּשׁ סְנִירוּ אֲרוּם יְהֵי בְּבַר נַשׁ וְיִתְיְתֵיהּ לְוָת כָּהֲנָא: וּרְאָה 9
וְיֵחֲמֵי כָּהֲנָא וְהָא סוּמָא זַקִּיפָא חִוָּורָא בְּמָשְׁכָא בַּעֲמַר נָקִי וְהִיא הָפְכַת שַׂעֲרָא 10
לְמֵחַוַּר כִּקְרוּם בִּיעֲתָא וְרוּשַׁם בִּישְׁרָא חַיָּא בְּשׁוּמָא: צָרַעַת סְנִירוּתָא עַתִּיקוּתָא 11
הִיא בְּמָשַׁךְ בִּישְׁרֵיהּ וְיַסְאִיבִינֵיהּ וְיחַלְטִינֵיהּ כָּהֲנָא לָא יַסְגְּרִינֵיהּ אֲרוּם מְסָאֵב הוּא:
וְאִם וְאִין מִסְגֵּא תִּסְגֵּי סְנִירוּתָא בְּמוֹשְׁכָא וְתַחְפֵּי סְנִירוּתָא יַת כָּל מָשַׁךְ בִּישְׁרֵיהּ 12
מֵרֵישֵׁיהּ וְעַד רִינְלוֹי לְכָל חֵיזְוֵי דְּחַמַּיָּן עֵינוֹי דְּכָהֲנָא וּמְחַכְּוִנַּן בֵּין לְמַדְכְיָא וּבֵין
לְמַסְאֲבָא: וּרְאָה וְיֵחֲמֵי כָּהֲנָא וְהָא חְפַת סְנִירוּתָא יַת כָּל בִּישְׁרֵיהּ וְיִדְכֵּי יַת 13
מַכְתְּשָׁא כּוּלֵיהּ אִתְהֲפִיךְ לְחִוַּר דְּכֵי הוּא: וּבְיוֹם בְּרֵם בְּיוֹמָא דְּיִתְחֲמֵי בֵּיהּ 14
בִּישְׁרָא חַיָּא דַּבֵּיהּ יְהֵי מְסָאֵב:

Et offeret ipſum coram Domino, & expiationem faciet pro ea ſacer- 7
dos, tum mundabitur fons utriuſque ſanguinis ejus. Hæc eſt lex ejus
quæ pepererit ſive marem ſive fœminam. Quod ſi non invenerit ma- 8
nus ejus juxta ſufficientiam, ut poſſit adducere agnum; tum adducet
duos turtures aut duos pullos columbæ, unum in holocauſtum, alte-
rum verò in hoſtiam pro peccato: & expiationem faciet pro ea ſa-
cerdos, & mundabitur.

CAP. XIII.

PRæterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Homo cum 1
fuerit in cute carnis ejus tumor elevatus, aut ſcabies, aut maculæ al- 2
bæ, & erit in cute carnis ejus in
plagam lepræ: tum adducetur ad
Aharonem ſacerdotem, aut ad unum
ex filiis ejus ſacerdotibus. Et vi- 3
debit ſacerdos plagam in cute carnis, & ſi pilus in plaga verſus eſt
in albedinem, & aſpectus plagæ profundior eſt, albeſcendo inſtar
nivis pluſquam cutis carnis ejus, plaga lepræ eſt: & videbit eam ſa-
cerdos, & immundum judicabit eum. Quod ſi macula alba tan- 4
quam calx fuerit in cute carnis ejus, & profundus non fuerit aſpectus
ejus, tendendo ad albedinem inſtar nivis, magis quam cutis, & pi-
lus ejus non eſt verſus in albedinem inſtar calcis: tum claudat ſa-
cerdos plagam ſeptem diebus. Poſtea videat eum ſacerdos die ſepti- 5
mo, & ecce plaga ſtetit quemadmodum erat, nec ivit dilatatio plagæ
per cutem: tum claudet eum ſacerdos ſeptem diebus ſecundò. Dein 6
videbit eum ſacerdos die ſeptimo ſecundo, & ecce obſcurata eſt
plaga, nec ivit dilatatio plagæ per cutem: tum mundum pronuntiabit
ipſum ſacerdos, ſcabies adhærens eſt; itaque lavabit veſtimenta ſua, &
mundus erit. Quod ſi eundo iverit dilatatio illius ſcabiei adhærentis in 7
cute, poſtquam oſtenſa fuerit ſacerdoti, qui mundum judicaverat eum:
tum videatur ſecundò à ſacerdote. Et videbit ſacerdos, & ecce proceſſio 8
dilatationis ſcabiei adhærentis in cute: tum immundum pronuntiabit
eum ſacerdos, eò quòd lepra ſit. Plaga lepræ cum fuerit in homine, tum 9
adducatur ipſe ad ſacerdotem. Et videat ſacerdos, & ecce tumor eleva- 10
tus albus in cute inſtar lanæ mundæ, & illa convertit pilum in albedinem
tanquam putamen ovi, & nota carnis vivæ fuerit in tumore. Lepra inve- 11
terata eſt in cute carnis ejus, immundum judicabit & abſolutè pronuntiabit
eum ſacerdos: non concludat eum, quoniam immundus eſt. Et ſi au- 12
geſcendo aucta fuerit lepra in cute, & operuerit lepra univerſam cutem
carnis ejus à capite uſque ad pedes, ad quemcunque aſpectum quem vide-
rint oculi ſacerdotis, ut reſpiciant ad mundum aut immundum pronuntian-
dum eum. Et videbit ſacerdos, & ecce lepra operuit univerſam carnem 13
ejus, mundam judicabit plagam: tota converſa eſt in albedinem, munda eſt.
In die verò in quo apparuerit in eo caro viva quæ in eo eſt, erit immund⁹. 14

Hieroſ. 2 *Inflatio, aut ſca-
bies, aut macula alba.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ونزديك آورد اويرا بپيشي ! وكفارت خواهد ابر آن وپاك شود ازمعدني خوني آن اين شريعتي آن 7
زايا بنر يا بماده * و اگر نه رسد دستي آن قدري برّه بستاند دو تدروان يا دو بچّكاني كبوتر يكّه 8
بعله ويكّه بخطات وكفارت خواهد ابر آن آن كهن وپاك شود * * فصل سيزدهم *
* سخن گفت ! بموسه وباهرن بگفتن * آدمي كه باشد درپوستي تني او نشاني يا خودرويه يا برس 1 2
وباشد درپوستي تني او برخمي پيسي وآورده آيد باهرن آن كهن يا بيكّه از پسراني او آن كهنان *
* وببيند آن كهن مر آن زخم درپوست آن تن و موي درزخم بگشت سفيد ونمايش آن زخم 3
جرف ازپوست تني او زخمي پيس است آن وببيند اويرا آن كهن وپليد كند اويرا * واگر 4
برسي سفيد او درپوستي تني او وجرف نيست نمايشن آن از آن پوست و موي آن بگشت سفيد بند
كند آن كهن مر زخم هفت روزها * وببيند اويرا آن كهن درروزي آن هفتمين واينك آن زخم 5
بياستاد در لوني او نه افزود آن زخم درپوست بند كند اويرا آن كهن هفت روزها دويم باره *
* وببيند آن كهن اويرا درروزي آن هفتمين دويم باره و اينك كاهسته شد آن زخم و نه افزود 6
آن زخم درپوست پاك كند اويرا آن كهن خودرويه است آن بشويد جامهاي [او] وپاك شود *
* واگر افزودن بيفزايد آن خودرويه درپوست پسي نمودن او بآن كهن بپاكي او وديدار آيد 7
دويم باره بآن كهن * وببيند آن كهن واينك بيفزود آن خودرويه درپوست پليد كند اويرا آن كهن 8
پيس است او * زخمي پيسي كه باشد درآدم وآورده آيد بآن كهن * وببيند آن كهن و اينك نشاني 9 10
سفيد درپوست وآن بگشت موي سفيد و تازگي گوشت تازه درنشان * پيسي كهنه است او در 11
پوست تني او پليد كند اويرا آن كهن نه بند كند اويرا كه پليد است او * واگر شكفتن بشكوفد 12
آن پيسي درپوست و بپوشد آن پيسي مر همه آن پوستي آن زخم ازسري او وتا پايي او بهمه
نمايشي چشماني آن كهن * و ببيند آن كهن و اينك بپوشيد آن پيسي مر همه تني او وپاك كند مر 13
آن زخم همهي بگشت سفيد پاك است او * ودر روزي نمودار شدن دو گوشتي تازه پليد باشد * 14

*Qui offeret ipſum in præſentia Do- 7
mini, & expiationem procurabit pro
ea, & purificabitur à fonte ſangui-
nis ſui. Hæc eſt lex parientis maſcu-
lum vel fœminam. Quòd ſi non at- 8
tigerit manus ejus valorem agni,
accipiet duos phaſianos, duóſve pul-
los columbæ, unum in holocauſtum,
& alterum pro peccato, & expiatio-
nem procurabit pro ea ſacerdos, &
purificabitur.*

CAP. XIII.

LOquutúſque eſt Domin⁹ ad Mo- 1
ſhen & Aharon, dicendo; Homo cùm 2
fuerit in cute corporis ejus cicatrix,
aut ſponte naſcens quid, aut vitiligo alba, fueritque in cute corporis
ejus in plagam lepræ, tum afferetur
ad Aharon ſacerdotem, aut ad unum
è filiis ejus ſacerdotibus. Et aſpi- 3
ciet ſacerdos plagam in cute corpo-
ris: ſi pilus in plaga verſus fuerit
albus, & apparitio plagæ fuerit pro-
fundior cute corporis ej⁹, plaga lepræ
eſt illa: itaque contemplabitur eam
ſacerdos, tum pollutum reddet eum.
Quòd ſi vitiligo alba fuerit in cute 4
corporis ejus, & profundior non fue-
rit apparitio ejus cute, & pilus ejus
non verſus fuerit albus, includet ſa-
cerdos plagam ſeptem diebus. Poſtea 5
contemplabitur eum ſacerdos die ſe-
ptimâ: & en ſi plaga ſteterit in co-
lore ſuo, neque creverit plaga in cu-
te, includet eum ſacerdos ſeptem die-
bus ſecundâ vice. Tunc contempla- 6
bitur eum ſacerdos in die ſeptimo
ſecundâ vice: & en ſi dimiuuta fue-
rit plaga, neque creverit plaga in cu-
te, mundùm reddet eum ſacerdos, ſpon-
te naſcens eſt illa: lavabitque ve-
ſtimenta ſua, & mundus erit. Si verò 7
creſcendo creverit illud ſponte na-
ſcens in cute poſt oſtenſionẽ ejus ſa-
cerdoti in purificatione ejus, tum vi-
debitur ſecundâ vice ſacerdoti. Ita- 8
que contemplabitur ſacerdos: & en ſi
creverit illud ſponte naſcens in cute,
pollutum reddet eum ſacerdos: le-
pra eſt illud. Plaga lepræ quum fuerit 9
in homine, tum adducetur ad ſacer-
dotem. Et contemplabitur ſacerdos: 10
& en ſi cicatrix alba fuerit in cute,
eáque verterit pilum in album, et re-
rentia carnis recentis eſt in cicatri-
ce: Lepra vetus eſt illa in cute cor- 11
poris ejus: pollutum reddet eum
ſacerdos, nec includet eum, quia pol-
luius eſt ipſe. Si autem florendo flo- 12
ruerit lepra in cute, et operuerit lepra
totam cutem plagæ à capite ejus &
uſque ad pedem ejus per totam appa-
ritionem oculis ſacerdotis: Tunc con- 13
templabitur ſacerdos: & en ſi operu-
erit lepra totum corpus ejus, mundam quidem declarabit plagam: tota verſa eſt alba, mundus eſt ipſe. At in die quo apparuerit in ea caro recens, pollutus erit. 14

ויקרא יג
תרגום יונתן בן עוזיאל

וראה יתמי כהנא ית בישרא חייא ויסאיביניה מטול דבישרא חייא דביה מסאב הוא סנירותא הוא : או כי ישוב או ארום יתוב בישרא חייא ויתהפיך לחיוור ויתי לות כהנא : וראהו ויחמיניה כהנא והא אתהפיך מכתשא למחוור וידכי כהנא ית מכתשא דכי הוא : ובשר ובר נש ארום יהי ביה במושכיה שיחנא ואיתסי : והיה ויהי באתר שיחנא שומא זקיפא חוורא או בהקי מטפלא חוורא סמקא מערבין ויתחמי לות כהנא : וראה ויחמי כהנא והא חיזוותא מכיך מן מושכא למחוור ושערה אתהפיך למחוור ויסאיביניה כהנא מטול דמכתש סנירותא הוא בשיחנא סניאת : ואם ואין יחמיניה כהנא והא לית בה שער חיוור ומכיכא לא איתא למחוור יתיר מן מושכא מטול דהיא עמיא ויסנריניה כהנא שובעא יומין : ואם ואין תהליך פסיונא במושכא ויסאב כהנא יתיה מכתשא הוא : ואם תחתיה ואין באתרה קמט בהקי לא הליכת פסיונא צולקת שיחנא היא וידכיניה כהנא : או בשר או בר נש ארום יהי במושכיה בווא דנור ותהי רושם בווא בהקי חוורא סומקא מערבין או חוורא בלחורא : וראה ויחמי יתיה כהנא והא אתהפיך שערא למחוור כסידא וחיזויה עמיק למיחוי כתלנא יתיר מן מושכא סנירותא הוא בבווא סניאת ויסאב יתיה כהנא מכתש סנירותא הוא : ואם ואין יחמיניה כהנא והא לית בבהקי שער חיוור ומכיכא לא איתה למחוור יתיר מן מושכא מטול דהיא עמיא ויסנריניה כהנא שובעא יומין : וראהו ויחמיניה כהנא ביומא שביעאה אין הלכא תהליך פסיונא במושכא ויסאיב כהנא יתיה מטול דכתש סנירותא הוא : ואם ואין באתרה קמט בהקי לא הליכת פיסיינתא במושכא והיא עמיא שומט בווא דנור היא וידכאיניה כהנא ארום צולקת בווא היא : ואיש ונבר או איתא ארום יהי ביה מכתשא ברייש או בדקן : וראה ויחמי כהנא ית מכתשא והא חיזויה עמיק למחוור יתיר מן מושכא ובירה שער מצלהב דהב דקיק ויסאב יתיה כהנא ניתקא הוא סנירות רישא או דיקנא הוא : וכי יראה וארום יחמי כהנא ית מכתש ניתקא והא לית חיזויה עמיק למחוור יתיר מן מושכא ושער אוכם לית ביה ויסגר כהנא ית מכתש ניתקא שובעא יומין :

LEVITICUS. Cap. XIII.

Targ. Jonathan B. Uziel.

Et videbit ſacerdos carnem vivam, & immundum judicabit eum: eò quòd caro viva quæ in eo eſt polluta eſt, lepra eſt. Aut cum reverſa fuerit caro viva, & converſa fuerit in albedinem: tum adducetur ad ſacerdotem. Et videbit eum ſacerdos, & ecce verſa eſt plaga in albedinem: tum mundam judicabit ſacerdos plagam, mundus eſt. Homo autem cum erit in eo, in cute ejus, ulcus, & ſanabitur. Et erit in loco ulceris tumor elevatus albus, aut macula adhærens alba & rubra ſimul permixta: tum videbitur à ſacerdote. Et videbit ſacesdos, & ecce aſpectus ejus depreſſus præ pelle albicando, & pilus ejus converſus eſt in albedinem: tum immundum judicabit eum ſacerdos, eò quòd plaga lepræ ſit, in ulcere crevit. Et ſi videbit eam ſacerdos, & ecce non eſt in ea capillus albus, & profundior non eſt in albedine quam cutis, eò quòd ſit obſcura: tum occludet eum ſacerdos ſeptem diebus. Quod ſi eundo iverit dilatatio *ejus* per pellem: tum immundum ſacerdos judicabit ipſum, plaga eſt. Et ſi in loco ſuo ſtetit alba illa macula, nec iverit dilatatio ejus, cicatrix ulceris eſt: mundum eum judicabit ſacerdos. Aut homo quando erit in pelle ejus aduſtio ignis: & erit cicatrix combuſtionis macula alba ſubrufa permixta, aut alba tantum. Tum videbit eam ſacerdos, & ecce converſus eſt pilus ejus in albedinem tanquam calx, & aſpectus ejus profundior eſt albeſcendo inſtar nivis magis quam cutis; lepra eſt, in combuſtione crevit: tum immundum judicabit eum ſacerdos, plaga lepræ eſt. Quod ſi viderit eam ſacerdos, & ecce non eſt in macula pilus albus, & profunda non eſt tendendo ad albedinem magis quam cutis eò quòd obſcurior fuerit: tum occludet eum ſacerdos ſeptem diebus. Tum videbit eum ſacerdos die ſeptimo: ſi eundo iverit dilatatio per pellem, tum immundum judicabit eum ſacerdos, eò quòd plaga lepræ ſit. Quòd ſi in loco ſuo ſtetit macula, non ivit dilatatio ejus per pellem, ſed obſcurior eſt, macula combuſtionis eſt: tum mundum judicabit eum ſacerdos, quoniam cicatrix combuſtionis eſt. Et vir & mulier quando erit in eo plaga, in capite aut in barba. Tum videbit ſacerdos plagam, & ecce aſpectus ejus profundus tendendo ad albedinem præ cute, & in ea pilus flavus ſicut aſpectus auri tenuis: tum immundum judicabit ipſum ſacerdos, ſcabies eſt; lepra capitis aut barbæ eſt. Et cum viderit ſacerdos plagam ſcabiei, & ecce non eſt aſpectus ejus profundus tendendo ad albedinem præ cute, & capillus niger non eſt in ea: tum occludet ſacerdos plagam ſcabiei ſeptem diebus.

15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

15 * وبيند آن كهن مر آن كوشتي آن تازه وپليد كند اويرا آن كوشتي آن تازه پليد او پيس است
16 17 او * يا كه باز كردد آن كوشتي آن تازه وكشته آيد بسفيد وبيايد بآن كهن * وبيند اويرا آن
18 كهن واينك كشته آمد آن زخم بسفيد وپاك كند آن كهن مر آن زخم پاك است او * وتني كه
19 باشد درو در پوستي او آبله ودرمان شد * وباشد در جاي آن آبله نشاني سفيد يا برسي سفيد
20 سرخ ودیدار آيد بآن كهن * وبيند آن كهن واينك نمايشن آن پست از آن پوست وموي
21 آن بكشت سفيد پليد كند اويرا آن كهن زخمي پيس است او در آبله بشكفت * واكر ببيند
آن را آن كهن واينك نيست در آن موي سفيد وپست نيست آن از آن پوست وآن كاهسته بند
22 كند اويرا آن كهن هفت روزها * واكر افزودن بيفزايد در پوست پليد كند [آن كهن] اويرا
23 زخم است او * واكر بجاي آن بياستد آن برس نه افزود داغي آن آبله او پاك كند اويرا آن كهن *
24 * يا كوشتي كه باشد در پوستي او داغي آتش وباشد تازكي آن داغ برسي سفيد سرخ يا سفيد *
25 * وبيند آن را آن كهن واينك كشته شد موي سفيد در برس ونمايشن آن جرف از آن پوست
26 پيس است او در داغ بشكفت پليد كند اويرا آن كهن زخمي پيس است او * واكر ببيند اويرا
آن كهن واينك نيست در برس موي سفيد وپست نيست آن از آن پوست وآن كاهسته بند كند
27 اويرا آن كهن هفت روزها * وببيند [اويرا] آن كهن در روزي آن هفتمين اكر افزودن بيفزايد در
28 پوست پليد كند آن كهن اويرا زخم پيس است او * واكر بجاي آن بياستد آن برس نه افزود
در پوست وآن كاهسته نشاني آن داغ است آن وپاك كند اويرا آن كهن كه سوختكي آن داغ او *
29 30 * ومرد يا زن كه باشد درو زخم در سر يا در ريش * وببيند آن كهن مر آن زخم واينك نمايشن
او جرف از آن پوست ودرو موي سرخ خرو پليد كند اويرا آن كهن نشان او پيسي آن سر يا آن
31 ريش است او * وكه ببيند آن كهن مر زخمي آن نشان واينك نيست نمايشن او جرف از آن
پوست وموي سياه نيست درو بند كند آن كهن مر زخمي آن نشان هفت روزها *

Et contemplabitur ſacerdos carnem recentem, & pollutum reddet illum: caro recens polluta eſt, lepra eſt ipſa. Aut cùm reverſa fuerit caro recens, & verſa fuerit in albã, tunc veniet ad ſacerdotem: Et contemplabitur eam ſacerdos: et en ſi converſa fuerit plaga in albam, tunc mundam reddet ſacerdos plagam: mundus eſt ipſe. Et corpus cùm fuerit in eo in cute ejus puſtula, & ſanata eſt: Fuerit autem in loco puſtulæ cicatrix alba, aut vitiligo alba ſubrufa, tũ conſpicietur ſacerdoti. Et contemplabitur ſacerdos: & en ſi apparitio ejus humilior cute fuerit, & pilus ejus verſus fuerit albus, pollutum reddet eum ſacerdos, plaga lepræ eſt illa, in puſtula efflоruit. Quòd ſi contemplatꝰ fuerit illam ſacerdos, & ecce non fuerit in ea pilus albus, & depreſſior nõ fuerit ipſa cute reliqua, ſed fuerit diminuta; includet illum ſacerdos ſeptem diebus. Si verò crescendo creverit in cute, pollutũ reddet illum ſacerdos, plaga eſt ipſa. At ſi loco ſuo ſteterit vitiligo, nec creverit; ſtigma puſtulæ eſt, mundum reddet illum ſacerdos. Aut caro cùm fuerit in cute ejus ſtigma ignis, & fuerit in recentia ſtigmatis vitiligo alba ſubrufa, aut alba: Tum contemplabitur illud ſacerdos: & en ſi pilus verſus fuerit albus in vitiligine, & apparitio ejus ſit profundior cute reliqua; lepra eſt illud, in ſtigmate efflоruit: pollutum reddet eum ſacerdos, plaga lepræ eſt illud. Quòd ſi aſpexerit illud ſacerdos, et en ſi non fuerit in vitiligine pilus albus, & humilius cute non fuerit, ſed fuerit diminutum; includet eum ſacerdos ſeptem diebus. Et contemplabitur illud ſacerdos in die ſeptimo: ſi creſcendo creverit in cute, pollutum reddet illud ſacerdos, plaga lepræ eſt illud. Si verò in loco ſuo ſteterit vitiligo, nec creverit in cute, ſed fuerit diminuta; cicatrix ſtigmatis eſt ipſa, & mundum reddet eũ ſacerdos, quia inuſtio ſtigmatis eſt. Et vir aut mulier, cùm fuerit in eo plaga in capite vel in barba: Tunc intuebitur ſacerdos plagam: & en ſi apparitio ejus fuerit profundior cute reliqua, & in ea pilus rufus minutus, pollutum reddet eum ſacerdos: macula eſt, lepra capitis aut barbæ eſt ipſa. Cùm autem contemplatus fuerit ſacerdos plagam maculæ, & en ſi non fuerit apparitio ejus profundior cute reliqua, & pilus niger non fuerit in ea; includet ſacerdos plagam maculæ ſeptem diebus.

15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

32 וראה ויחמי כהנא ית מכתשא ביומא שביעאה והא לא הליך פיסיון מכתשא ולא
חוור ביה שער מצלהב דהב וחיזוי ניתקא ליה עמיק יתיר מן משכא :
33 והתגלח ויספר ית שערא דחזרנות ניתקא ברם דעבד ניתקא לא יספר ויסגר כהנא
34 ית ניתקא שובעא יומין : וראה ויחמי כהנא ית ניתקא ביומא שביעאה והא לא
הליך פיסיון ניתקא במשכא וחיזויה ליהוי עמיק למחוור יתיר מן משכא ויזדכי יתיה
35 כהנא ויצבע לבושוי ויזדכי : ואם ואין הלך תתהלך פיסיונא דניתקא במשכא בתר
36 דכוותיה : וראחו ויחמיניה כהנא והא הליך פיסיון נתקא במשכא לא יבשפש כהנא
37 לשער מצלהב מטול דמסאב הוא : ואם בעיניו ואם כד הוה קם ניתקא ושער אוכם
38 צמח ביה איתסי ניתקא דכי הוא ויזדכינה כהנא : ואיש ונבר או איתא ארום יהי
39 במשוך בישריהון בהקי בהקי חיורן : וראה ויחמי כהנא והא במשוך בשריהון
40 בהקי עמין חוורן צהר הוא סגי במשכא דכי הוא : ואיש כי ונבר ארום ייתר
41 שער רישיה קרוח הוא דכי הוא : ואם ואין מקביל אנפוי יתר שער רישיה גלשלשן
42 הוא דכי הוא : וכי וארום יהי בקרוחתא או בגלשלושתא מכתש חיור סמוקרי
43 מערב סנירות סגיא הוא בקורחתיה או בגלשלושתיה : וראה ויחמי יתיה כהנא
והא שומת מכתשא חיורא סמקא מערבן בקורחתיה או בגלשלושתיה הי כחזיו
44 סנירות משך בישרא : איש גבר סניר הוא מסאב הוא סאבא יסאביניה כהנא
45 מטול דברישיה מכתשיה : והצרוע ומצורעא דביה מכתשא לבושוי יהון
מבוען וריש יהי מרבי פרוע ועל ספריא יהוי מהלך ועל שיפמיה יהי מעטף
46 והי באבילא יהי לביש וכרוזא מכריז ואמר רחוקו רחוקו מן מסאבא : כל ימי
47 כל יומין דמכתשא ביה יהי מסאב מטול דמסאב הוא בלחודוי יתיב ולצר
48 אינתתיה לא יתקרב מבראי למשריתא מותביה : והבנד ולבושא ארום יהי
49 ביה מכתש סנירו בלבוש עמר או בלבוש כיתן : או בשתי או בשיתיא או בערבא
לכיתנא ולעמרא או בצלא או בכל עיבידת צלא : והיה ויהי מכתשא ירוק או
סמוק בלבושא או בצלא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דיצלא מכתש סנירותא
50 להנא : וראה ויחמי כהנא ית מכתשא ויסגר ית מכתשא שובעא יומין :
היא ויתחמי

32 Postea videbit sacerdos plagam die septimo, & ecce non ivit dilata-
tio plagæ, & non est in ea pilus flavus tanquam aurum, & aspectus sca-
biei non est profundus præ cute, Et tondebit capillum in circuitu sca-
33 biei, *enm* verò qui cum scabie *est* non tondebit: & occludet sacerdos sca-
biem illam septem diebus. Postea videbit sacerdos scabiem die septi-
34 mo, & ecce non ivit dilatatio scabiei in pelle, & aspectus ejus non
est profundior tendendo ad albedinem præ cute: tum mundum judica-
35 bit eum sacerdos, & lavabit vestes suas & mundus erit. Quod si
eundo iverit dilatatio scabiei per cutem, post emundationem ejus.
36 Tum videbit eum sacerdos, & ecce ivit dilatatio scabiei in cute: non
scrutetur sacerdos capillum flavum, quoniam immundus est. Quòd
37 si jam steterit scabies & pilus niger pullulaverit in ea, sanata est scabies,
mundus est: mundum judicabit eum sacerdos. Vir autem aut mulier
38 cùm fuerint in cute carnis eorum maculæ, maculæ candidæ. Et videbit
39 sacerdos, & ecce in cute carnis eorum maculæ obscuræ & albicantes:
macula splendida est crescens in cute, mundus est. Et vir cum fluxe-
40 rit capillus capitis ejus, calvus est, mundus est. Quod si è regione
41 faciei ejus fluat capillus capitis ejus, recalvaster est, mundus est. Et
42 quando erit in calvitio aut in recalvatione plaga alba subrufa mixta,
lepra crescens est in calvitio aut recalvatione ejus. Et videbit ipsum
43 sacerdos, & ecce macula plagæ albæ subrufæ permixtæ in calvitio
aut recalvatione ejus, secundùm aspectum lepræ cutis carnis. Vir
44 leprosus & immundus est: immundum judicando immundum judica-
bit eum sacerdos, nam in capite ejus plaga ejus est. Leprosus au-
45 tem in quo fuerit plaga, illius vestimenta erunt scissa, & caput ejus
erit nutriens comam, & ad tonsores ibit, & labium suum instar
lugentis erit involvens, & sicut lugens induet se: & præco procla-
46 mabit, & dicet; Recedite, recedite ab immundo. Omnibus diebus
quibus plaga erit in ipso, erit pollutus: eò quòd immundus sit, per
se habitet, & ad latus uxoris suæ non accedat; extra castra habita-
47 tio ejus *erit*. Vestis verò quando erit in ea plaga lepræ, in veste
48 lanea aut veste linea: Vel in stamine vel subtegmine, in lino vel
lana, in pelle aut opere pelliceo. Et erit plaga viridis aut rufa, in
49 veste aut in pelle, aut in stamine aut subtegmine, vel in quocunque
vase pelliceo, plaga lepræ est: & ostendetur sacerdoti. Et videbit
50 sacerdos plagam: & occludet plagam septem diebus.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

32 * وبيند آن كهن مر آن زخم در روزي آن هفتمين و اينك نه افزود آن نشان و نه
33 بود درو مويي سرخ و نمايشن آن نشان نيست جرف از آن پوست * وبتراشد و مر آن نشان
34 نه تراشد وبند كند آن كهن مر آن نشان هفت روزها دويم باره * وبيند آن كهن
مر آن نشان در روزي آن هفتمين و اينك نه افزود آن نشان در پوست و نمايشن آن نيست او
35 جرف از آن پوست پاك كند اويرا آن كهن و بشويد جامهاي او و پاك شود * و اكر افزودن
36 بيفزايد آن نشان در پوست پسي پاكي او * وبيند اويرا آن كهن و اينك بيفزود آن نشان
37 در پوست نه بازجويد آن كهن بمويي آن سرخ پليد است او * و اكر در لوني او بياستاد آن
38 نشان و مويي سياه برويد درو درمان شد آن نشان پاك او و پاك كند اويرا آن كهن * و مرد يا زن
39 كه باشد در پوستي تني ايشان برسها برسهاي سپيدان * وبيند آن كهن و اينك در پوستي
تني ايشان برسها كاهستكان سفيدان بهق است او بشكفت در پوست پاك است او * و مردي
40 41 كه ريخته شود مويي سري او دغ است او پاك است او * و اكر از كنجي رويي او ريخته شود
42 مويي سري او كل او پاك است او * و كه باشد در دغ يا در كل زخم سفيد سرخ پيسي
43 شكفته آن در دغي او يا در كلي او * وبيند اويرا آن كهن و اينك نشاني آن زخم سفيد
44 سرخ در دغي او يا در كلي او چون نمايشن پيسي پوست كوشت * مردي پيس شده او پليد
45 است او پليد كردن پليد كند اويرا آن كهن در سري او زخمي او * و آن پيس شده آنچه درو
آن زخم جامهاي او باشند فارجان و مويي سري او باليده و ابر لبها بپوشد و پليد پليد
46 بخواند * همه روزهاي آنچه آن زخم درو پليد باشد پليد است او جدا بنشيند از بيرون
47 بلشكركاه نشستن او * و آن جامه كه باشد درو زخمي پيسي در جامهي پشم يا در جامهي
48 كتان * يا در تار يا پود بكتان و بپشم يا در پوست يا در همه كاري پوست * و باشد آن زخم زرد
49 يا سرخ در جامه يا در پوست يا در تار يا در پود يا در همه پيرايهي پوست زخم پيس است او
50 وبنمايد مر آن كهن * وبيند آن كهن مر آن زخم وبند كند مر آن زخم هفت روزها *

32 *Et intuebitur sacerdos plagam in die*
septimo: & ecce si non creverit ma-
cula, nec fuerit in ea pilus albus, &
apparitio maculæ nè fuerit profundi-
or cute: Tunc radet se, maculam verò
33 *non radet: & includet sacerdos ma-*
culam septem diebus secundâ vice:
34 *Et contemplabitur sacerdos maculam*
in die septimo: & ecce si non creve-
rit macula in cute, & apparitio ejus
non fuerit profundior cute, mundum
reddet eum sacerdos: lavabit-
que vestimenta sua, & purificabi-
35 *tur. Si autem crescendo creverit ma-*
cula in cute post purificationem
36 *suam: Tum intuebitur illam sa-*
cerdos: & ecce si creverit macula in
cute, non requiret sacerdos pilum
37 *rufum, pollutus est ipse. Quòd si in*
colore suo steterit macula, & pilus
niger pullulaverit in ea, sanata est
macula: & mundus est, mundum que-
que reddet eum sacerdos. Porrò
38 *vir aut mulier, cùm fuerint in cute*
corporis eorum vitiligines, vitiligi-
nes inquam *albæ: Tunc inspiciet*
39 *sacerdos: & en si in cute corporis eo-*
rum fuerint *vitiligines diminutæ al-*
bæ; leuce est quæ efflorvit in cute,
40 *mundus est ipse. Vir autem, cùm*
effusum fuerit capillitiũ capitis ej,
41 *calvus est, mundus est ipse. Si verò*
ab angulo facici ejus effusus fuerit
crinis capitis ejus, recalvaster est,
42 *mundus est ipse. Quum autem fuerit*
in calvitio aut in recalvatione pla-
ga alba subrufa, lepra efflorescens est
in calvitio ejus, vel in recalvatione
ejus. Tum inspiciet illam sacerdos:
43 *& ecce si fuerit cicatrix plaga al-*
ba subrufa in calvitio ejus aut in
recalvatione ejus, sicut apparitio le-
præ in cute carnis: Vir leprosus est,
44 *pollutus est ipse, pollutum reddendo*
pollutum reddet enm sacerdos: in
45 *capite ejus* est *plaga ipsius. Porrò*
leprosus in quo fuerit *plaga, vesti-*
menta ejus erunt dissuta, & capilli-
tium capitis alitum, labia quoque o-
periet; &, Pollutus, pollutus cla-
46 *mabit. Omnibus diebus quibus pla-*
ga fuerit *in eo, pollutus erit: pollutus*
est ipse, separatim sedebit, extra ca-
47 *stra* erit *sessio ejus. Vestis autem,*
cùm fuerit in ea plaga lepræ, in veste
48 *lanea, aut in veste lini, Aut in stamine*
vel subtegmine in lino et in lana, aut
in pelle, aut in omni opere pelliceo: Et
49 *fuerit plaga flava aut rufa in veste,*
aut in pelle, aut in stamine, vel in
subtegmine, vel in omni vase pelli-
ceo; plaga lepræ est ipsa, & ostẽ-
50 *det sacerdoti. Et intuebitur sa-*
cerdos plagam, includétque plagam
septem diebus.

ויקרא יד
תרגום יונתן בן עוזיאל

וראה יתחמי ית מכתשא ביומא שביעאה ארום הליך פיסיון מכתשא בלבושא 51
או בשיתיא או בערבא או בצלא לכל דיתעבד צלא לעיבידתא צורעא מחלמא
מכתשא מסאב הוא : ואם ואין יחמי כהנא והא לא הליך פיסיון מכתשא 53
בלבושא או בשיתיא או בערבא או בכל מאן די צלא : וצוה ויפקד כהנא 54
ויחוורון ית עיסקא דביה מכתשא ויסנירניה שובעא יומין תנייניות : וראה 55
ויחמי כהנא בתר דיחוורו ית מכתשא והא לא שנא מכתשא מן כד הוה ומכתשא
לא הליך פיסיוניה מסאב הוא בנורא תוקדיניה מטול דצורעא שקיעא היא
ברדדיה או בלבדיה : ואם ואין חמא כהנא והא עמא מכתשא בתר דיחוורו יתה 56
ויבזע יתיה מן לבושא או מן צלא או מן שיתיא או מן ערבא : ואם ואין 57
תתחמי תוב בלבושא או בשיתיא או בערבא או בכל מאן דיצלא סניא היא
בנורא תוקדיניה ית עיסקא דביה מכתשא : והבגד ולבושא או שיתיא או 58
ערבא או כל מאן דיצלא דתחוור ויעדי מניה מכתשא ויצטבע תנייניות ויתדכי :
זאת דא אוריתא דמכתש סנירו לבוש עמר או דכיתן או שיתיא או ערבא או כל 59
מאן דיצלא לדפאותיה או לסאבותיה :

פ פ פ יד
וידבר ומליל יי עם משה למימר : ואת דא תהי אוריתא דמצרעא ביומא 1
דדכותיה ויתיתי לות כהנא : ויצא ויפוק כהנא למברא למשריתא ויחמי והא 2
איתסי סנירותא מן סנירא : וצוה ויפקד כהנא ויסב לדמידכי תרין ציפורין חיין 4
ודכיין וקיסא דארזא וצבע זהורי ואזובא : וצוה ויפקד כהנא לטבחא ויכוס 5
ית צפורא חדא למאן דחסף על מי מבועא : ארת הצפר ית צפרא חייתא יסב
יתה ית קיסא דארזא ית צבע זהורי ית איזובא ויטבוש יתהון ית צפרא חייתא 6
באדמא דצפרא דנכיסא ובמי מבועא : והוה ויזי על בית אפוהי דמידכי מן 7
סנירותא שבעתי ימנין וידכיניה ויפטר ית צפרא חייתא על אנפי חקלא ויהי אין
איטימום ההוא נברא למלקי תוב בצורעא חייבא צפרא חייתא לביתיה ביומא
דהוא ומחבשרא למיכלא ית צפרא נכיסא הוה מקבר כהנא בממיחמי מצורע :

SECTIO XXVIII.

CAP. XIV.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Hæc est lex leprosi 1
in die emundationis suæ, adducetur ad sacerdotem. Et egredietur sa- 2
cerdos extra castra, & videbit, & ecce sanata est lepra à leproso.
Et præcipiet sacerdos ut accipiat is qui mundandus est duas aviculas 4
vivas & mundas, & lignum cedrinum, & coccinum atque hyssopum.
Et præcipiet sacerdos lanio, & mactabit aviculam unam in vase fictili 5
ad aquas fontanas. Avem *autem* vivam tollet & lignum cedrinum, 6
& coccinum, & hyssopum, & intinget ea & avem vivam in sangui-
nem avis quæ mactata est, & in aquas fontis. Et asperget super 7
faciem illius qui mundandus est à lepra septem vicibus : & munda-
bit eum, & dimittet avem vivam super faciem agri ; & futurum est
ut si iterum ille vir percutiendus sit leprâ, reditura sit avis illa do-
mum suam eo die, & apta sit esui : avem autem mactatam sepeliet
sacerdos in conspectu leprosi.

Et videbit plagam die septimo, quoniam iverit dilatatio plagæ in ve- 51
ste, aut in stamine aut subtegmine ; aut in pelle, aut in quocunque
quod fit pelle pro opere : lepræ simplicis plaga *est*, immunda est.
Et si viderit sacerdos, & ecce non abiit dilatatio plagæ per vestimen- 53
tum, aut per stamen aut subtegmen, vel per quodcunque vas pellice-
um : Præcipiat sacerdos ut lavent rem illam in qua est plaga, & oc- 54
cludet ipsam septem diebus secundò. Et videbit sacerdos postquam 55
laverint plagam, & ecce non est mutata plaga ab eo quod antea erat,
& plagæ non ivit dilatatio ; immundum est, igne comburas ipsum :
eò quòd lepra sit profunda, in glabritie ejus vel in villositate ejus.
Quòd si viderit sacerdos, & ecce obscurior facta est plaga, post- 56
quam dealbârunt eam : tum rumpet eam à veste, aut à pelle, vel à
stamine vel subtegmine. Et si apparuerit rursus in veste, aut in sta- 57
mine aut subtegmine, aut in omni vase pelliceo, *lepra* crescens est :
igne comburas rem in qua est plaga. Vestis autem, aut stamen aut 58
subtegmen, aut quodcunque vas pelliceum quod albaveris, si recesserit
ex eo plaga, lavabitur secundò, & sic mundum erit. Hæc est lex 59
plagæ lepræ vestis laneæ aut lineæ, aut staminis aut subtegminis, aut
omnis vasis pellicei, ad mundum aut immundum judicandum ipsum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*وبيند مر آن زخم در روزي آن هفتمين كه افزود آن زخم در جامه يا در تار يا در پود يا 51
در پوست بهمه آنچه كرده آيد آن پوست بكار پيسي لعنت آن زخم پليد است او * بسوزاند
مر آن جامه يا مر آن تار يا مر آن پود در پشم يا در كتان يا مر همه پيرايهي آن پوست آنچه باشد 52
درو آن زخم كه پيسي لعنت او در آتش سوخته شود * واكر ببيند آن كهن واينك نه 53
افزود آن زخم در جامه يا در تار يا در پود يا در همه پيرايهي پوست * بفرمايد آن [كهن] كه 54
آب شويند مر آنچه درو آن زخم وبند كند اويرا هفت روزها دويم باره * وببيند آن كهن پسي 55
سسته شدن مر آن زخم واينك نه كشت آن زخم مر لوني او وآن زخم نه افزود پليد او در آتش
بسوزاني اويرا نقصان او در نوي او يا در كهنكي او * واكر بديد آن كهن نزديك كاهسته 56
شد آن زخم پسي شستن اويرا پاره كند اويرا از آن جامه يا از آن پوست يا از آن تار يا از آن
پود * واكر ديدار آيد نيز در جامه يا در تار يا در پود يا در همه پيرايهي پوست شكفته 57
است او در آتش بسوزاني اويرا مر آنچه درو آن زخم * وآن جامه يا آن تار يا آن پود يا همه پيرايهي 58
آن پوست آنچه شسته شود وبكردد از ايشان آن زخم شسته شود دويم باره وپاك شود * اين شريعتي 59
رخمي پيسي جامهي آن پشم يا آن كتان يا آن تار يا آن پود يا همه پيرايهي پوست بپاك

Et videbit plagam die septimo: quòd 51
si creverit plaga in veste, aut in sta-
mine, vel in subtegmine, aut in pelle,
in omni quod fit ex pelle in opus, le-
pra maledictionis est illa plaga, pol-
luta est ipsa. Comburet vestem, 52
vel stamen vel subtegmen in lana
vel in lino, aut omne vas pellice-
um in quo fuerit plaga : quia lepra
maledictionis est, in igne combure-
tur. Si autem viderit sacerdos, & 53
ecce non creverit plaga in veste, vel
in stamine, vel in subtegmine, vel in
omni vase pelliceo : Præcipiet sa- 54
cerdos ut aquâ lavent id cui inest
plaga, & includet illud septem die-
bus secundâ vice. Dein intuebitur 55
sacerdos post lotionem plagæ : & ecce
etsi non mutârit plaga colorem suum,
& plaga non creverit, polluta est, igne
combures eam : detrimentum est in
novitate ejus, vel in vetustate ejus.
At si viderit sacerdos propè diminu- 56
tam esse plagam post lotionem ejus,
abscindet eam de veste, vel de pelle,
vel de stamine, vel de subtegmine.
Quòd si apparuerit ultrà in veste, vel 57
in stamine, vel in subtegmine, vel in
omni vase pelliceo; lepra efflorescens
est ipsa, igne combures illud cuicunq;
inest plaga. Vestis autem, sive sta- 58
men sive subtegmen, aut omne vas
pelliceum quod lotum fuerit, recesse-
rítque ab eis plaga, lavabitur secun-
dâ vice, & purificabitur. Ista est 59
lex plagæ lepræ vestimenti lanei vel
linei, vel staminis, vel subtegminis,
aut omnis vasis pellicei, ad mundum
reddendum illud, vel ad pollutum
reddendum illud.

كردن اويرا يا بپليد كردن اويرا *

فصل چهاردهم *

CAP. XIV.

*سخن كفت يهوه بموسه بكفتن * اين باشد شريعتي آن پيس در روزي پاكي او آورده آيد بآن 1
كهن * وبيرون آيد آن كهن باز بيرون بلشكركاه وببيند آن كهن واينك درمان شد 2
رخمي آن پيسي از آن پيس شده * وبفرمايد آن كهن وبستانند بپاك شوا دو كنجشكان زندكان 3
پاكان وچوبي سرو وقرمز رنك ودرمنه * وبفرمايد آن كهن وبكشد مر آن كنجشك آن يكه 4
بپيرايهي سفال ابر آبي روان * مر آن كنجشك آن زنده بستانند آنرا ومر چوبي آن سرو ومر 5
آن قرمز رنك ومر آن درمنه ودر زند ايشانرا ومر آن كنجشك آن زنده در خوني آن كشته 6
آن كشته شده ابر آن آبي روان * وبچكانند ابر آن پاك شوا از آن پيسي هفت بارها وپاك كند 7
اويرا وبفرستد مر آن كنجشك آن زنده ابر روي آن دشت *

Et intuebitur sacerdos plagam die 51
septimo : & ecce non recessit pla-
cula, nec fuerit in ea rubicundus
apparitio maculæ ; si recessit plaga
ejus : Tunc radet se, qui mundan- 52
dus est : & radet : & includet locum in
culam septem diebus secundis. 53
Et circumplebitur sacerdotem in
die septimo : & circumvol-
vit macula in cute, & quidem
non fuerit profundius macula 54
reddet eum sacerdos : ita-
que vestimenta sua, & lavabi-
tur. Si autem crescens crescat macu- 55
la in cute post purgatio-
nem suam : Tum intuebitur sacer-
dos : & ecce si crescit macula in
cute, non requirat sacerdos pa-
rietem, pollutus est ipse. 56
Quòd si viderit macula colorem suum
fuisse contractum, & ipsa non
crevit in cute, sed est obscurior : Ra-
det eum sacerdos, & ipsa vestis, aut
pellis, aut stamen, aut subtegmen,
aut omne vas pelliceum, quod fuerit
macula : & mundus efficietur, quod-
que reddet eum sanis. Hæc lex
viri aut mulieris, cui fuerit in
corpore eorum plaga, ut sanes
inquam eos : Tum jubebit sa-
cerdos : & curabunt eum qui
fuerit mundandus ab immundo ;
lepræ est quæ efflorescit in
vestimento lanei vel linei, aut in
stamine vel subtegmine, aut in
omni vase pelliceo, ut id quis mun-
det, aut immundum pronuncie.

CAP. XIV.

ET loquutus est Dominus ad Mo- 1
sen, dicendo : Ista erit lex leprosi 2
in die purificationis suæ : adduce-
tur ad sacerdotem : Et egredietur 3
sacerdos extra castra, videbitque sa-
cerdos : & en si sanata fuerit plaga
lepræ à leproso, Tunc præcipiet sacer- 4
dos, & assumet ad purificandum
se duos passeres vivos puros, et
lignum cupressinum, & coccineum, ac
thymbram. Præcipiétque sacerdos, 5
& mactabit passerem unum in vase
testaceo super aquas meantes. Passe- 6
rem autem vivum illum tollet, & li-
gnum cupressinum, & coccineum, ac
thymbram, intingétque illa & passerē
vivum in sanguinē passeris mactati
super aquas meantes. Et stillabit su- 7
per purificandum à lepra septem vi-
cibus, & purificabit eum, atque e-
mittet passerem vivum super fa-
ciem agri.

וכבס ויצבע דמרכי ירת לבושוי ויספר ירת כל שעריה ויסחי במיא ויהכי ובתר 8
כן ייעול למשריתא ויתיב מברא למשכנ בירת מותביה ולא יקרב לצד אינתתיה
שובעא יומין : והיה ביומא שביעאה יספר ירת כל שעריה ית ריישיה וירת 9
דיקניה ית גבייני עיינוי וית כל שעריה יספר ויצבע ית בישריה
במוי ויהכי : וביום ביומא תמינאה יסב תרין אמרין שלמין ואמרתא חדא בר 10
שתא שלימתא ותלתא עשרונין סמידא למנחתא פתיכא במשח ויתא ולונא
חדא דמשח ויתא : והעמיד ויוקים כהנא דמהכי ירת גברא דמהכי וירת אימריא 11
קדם יי בתרע משכנ זימנא : ולקח ויסב כהנא ירת אימרא חד ויקריב יתידה 12
לקרבנ אשמא ויתlוגא דמשחא ויריס יתהון ארמא קדם יי : ושחט ויכוס 13
מבחא ירת אימרא באתרא דיכוס ית חטאתא ויתlעלתא באתר קדיש ארום היי
כחטאתא היכדין אשמא הוא לכהנא קודש קודשין הוא : ולקח ויסב כהנא 14
מן אדמא דאשמא ויתן כהנא על נגירא מיצעא דאודנא דמהכי דימינא ועל
פירקא מיצעא דידיה דימינא ועל פירקא מיצעא דרינליה דימינא : ולקח ויסב 15
כהנא בידיה ימינא מלוגא דמשחא וירק על ידא דכהנא דשמאלא : וטבל
ויממש כהנא ירת איצבעיה ימינא מן משחא דעל ידיה שמאלא ויידי משחא 16
באדבעיה שבעאה ימין : ומיתר ומפה דמשתייר מפישחא דעל ידיה יתן כהנא
על חסחוס דאודנא דמהכי דימינא ועל פירקא מיצעא דידיה ימינא ועל פירקא
מיצעא דרינליה ימינא עלוי אתר דיכס מן שירויא אדם קרבן אשמא : והנותר 17
ומרי דמשתייר מן משחא דעל ידא דכהנא יתן על רישא דמהכי ויכפר עלוי 18
כהנא קדם יי : ועשה ויעבד כהנא ירת קרבן חטאתא ויכפר על דמהכי 19
מסואבותיה ובתר כן יכוס ירת עלתא : והעלה ויסק כהנא ירת עלתא וית 20
מנחתא למדבחא ויכפר עלוי כהנא ויהכי : ואם דל ואין מסכן הוא ולית ידיה 21
מסתקא ויסב איסר חד אשמא לארמא מטול למכפרא עלוי ועשרונא סמידא חד פתיך
במשח ויתא למנחתא ולוגא דמשח ויתא :

Et lavabit qui mundandus est vestes suas, & tondet totum capillum 8
suum, & lavabit se aquis ut mundus fiat, & postea ingredietur in
castra: & sedebit extra tabernaculum domus habitationis suæ, & non
accedet ad latus uxoris suæ septem diebus. Eritque in die septimo 9
radet omnem capillum suum, capitis *inquam*, barbæ, & superciliorum
oculorum suorum, & universum capillum suum radet: & lavabit ve-
stimenta sua, & carnem suam aquis abluet, & mundus erit. Die vero 10
octavo accipiet duos agnos integros, & oviculam unam anniculam in-
tegram, & tres decimas similæ pro *oblatione* Minchæ quæ mixta sit
oleo olivæ, & sextarium unum olei olivæ. Et statuet sacerdos qui mun- 11
dabit virum qui est purificandus, & agnos coram Domino, in ostio
tabernaculi conventus. Et accipiet sacerdos agnum unum, & offeret 12
ipsum in oblationem delicti, & sextarium olei: & elevabit ea elevan-
do coram Domino. Et mactabit lanio agnum, in loco ubi immolant 13
hostiam pro peccato & holocaustum, in loco sancto: quoniam sicut
hostia pro peccato sic hostia pro delicto sacerdotis est, sanctum
sanctorum est. Et accipiet sacerdos de sanguine hostiæ pro delicto, & 14
ponet sacerdos super septum medium auris illius qui mundandus est dex-
træ, & super articulum medium manus suæ dextræ, & super articulum
medium pedis sui dextri. Et accipiet sacerdos manu sua dextrâ de 15
sextario olei, & fundet super manum sacerdotis sinistram. Et intinget 16
sacerdos digitum suum dextrum in oleum, quod est in manu sinistra
ejus, & sparget oleum digito suo septem vicibus. Et de eo quod 17
residuum erit de oleo quod est in manu ejus, ponet sacerdos super
cartilagine auris dextræ mundandi, & super articulo medio manus ejus dex-
træ & super articulo medio pedis ejus dextri: super locum in quo à prin-
cipio posuerat de sanguine oblationis pro delicto. Quod autem re- 18
liquum erit de oleo, quod est in manu sacerdotis, ponet super caput
mundandi: & ita expiationem faciet super eo sacerdos coram Domi-
no. Et faciet sacerdos oblationem pro peccato, & expiabit eum qui 19
mundandus est ab immunditia sua: dein mactabit holocaustum. Et 20
ascendere faciet sacerdos holocaustum & Mincha super altare: & expi-
abit ipsum sacerdos, & mundus erit. Quòd si pauper est & non sit 21
manus ejus sufficiens, tollat agnum unum pro hostia delicti ad elevan-
dum, ad expiandum ipsum, & decimam similæ unam mixtam oleo olivæ in
oblationem Mincha, & sextarium olei olivæ:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبشويد آن پاك شوا مر جامهاي او وبتراشد مر همه موي او بشويد در آب وپاك شود 8
وپس بيايد بآن لشكركاه وبنشيند از بيرون بخيمهي او هفت روزها * وباشد در روزي و
آن هفتمين بتراشد مر همه موي او مر سري او ومر ريشي او ومر ابروي او ومر همه موي او 9
بتراشد وبشويد مر جامهاي او وبشويد مر تني او در آب وپاك شود * ودر روزي آن 10
هشتمين بستاند دو برها تمامان وماده برهي يكه قدري سالي آن تمام وسه دهيكهاي
سميد هديه آميخته در روغن وشيشهي يكه روغن * وبياستاند آن كهن آن پاك 11
كنا مر آن مردي آن پاك شوا وايشان بپيشي ׃׃ درگاهي خيمهي وعده * وبستاند آن 12
كهن مر آن برهي آن يكه ونزديك آورد اويرا باشم ومر شيشهي آن روغن وعرضه
كند ايشانرا عرضه بپيشي ׃׃ * وبكشد مر آن برّه درجاي آنچه بكشد مر آن خطات 13
ومر آن عله درجايي آن خاص كه چون خطات آن اشم او بكهن خاص خاصها او *
* وبستاند آن كهن ازخوني آن اشم وبدهد آن كهن ابر تنكهي گوشي آن پاك 14
شوا آن راست وابر نر انگشتي دستي او آن راست وابر نر انگشتي پايي او آن راست *
* وبستاند آن كهن ازشيشهي آن روغن وبريزد ابر كفّي آن كهن آن چپ * ودر زند 15 16
آن كهن مر انگشتي او آن راست از آن روغن آنچه ابر كفّي او آن چپ وبچكاند از آن
روغن در انگشتي او هفت بارها بپيشي ׃׃ * واز باقيي آن روغن آنچه ابر كفّي او بدهد 17
آن كهن ابر تنكهي گوشي آن پاك شوا آن راست وابر نر انگشتي دستي او آن راست
وابر نر انگشتي پايي [او] آن راست ابر خوني آن اشم * وآن باقي در روغن آنچه ابر كفّي آن 18
كهن بدهد ابر سري آن پاك شوا وكفارت خواهد ابر او آن كهن بپيشي ׃׃ * وبكند آن كهن 19
مر آن خطات وكفارت خواهد ابر آن پاك شوا ازپليدي او وپس بكشد مر آن عله *
* وبر آورد آن كهن مر آن عله ومر آن هديه بآن مذبح وكفارت خواهد ابر او آن كهن 20
وپاك شود * واگر درويش او ونيست دستي او ورسا بستاند برّهي يكه اشم بعرضه بكفارت 21
خواستن ابر او ودهيك سميد يكه آميخته در روغن بهديه وشيشهي روغن *

Lavabitque purificandus vestimen- 8
ta sua, ac radet omnem pilum suum,
& lavabit se aquâ, & purificabi-
tur: dein postea veniet ad castra, &
sedebit extra tentorium suum septem
diebus. Et erit, in die septimo dera- 9
det omnem pilum suum, caput suum,
& barbam suam, & supercilia sua,
omnem inquam *pilum suum dera-*
det: lavabit quoque vestimenta sua,
lavabitque corpus suum in aqua, &
purificabitur. Et in die octavo tol- 10
let duos agnos perfectos, & agnam
unam anniculam perfectam, & tres
decimas partes similæ pro munere
missas oleo, & ampullam unam olei.
Statuétque sacerdos purificans vi- 11
rum purificandum, & illa, in præ-
sentia Domini ad *ostium tentorii*
conventûs. Tollétq; sacerdos agnum 12
unum, & offeret eum pro delicto, &
ampullam olei, admovebitq; ea admo-
tione in præsentia Domini. Macta- 13
bitque agnum in loco quo mactat
peccatum & holocaustum, in loco
sanctitatis: nam sicut peccatum,
delictum est sacerdoti: sanctitas sanc-
titatum est. Accipietque sacerdos 14
de sanguine delicti, & dabit sacer-
dos super tenue auris purifican-
di dextræ, & super pollicem manûs
ejus dextræ, & super pollicem pedis
ejus dextri. Accipiet præterea sa- 15
cerdos de ampulla olei, & fundet in
volam sacerdotis sinistram. Intin- 16
gétque sacerdos digitum suum dex-
trum ex oleo quod in vola sua sini-
stra, & stillabit de oleo digito su-
septem vicibus in præsentia Domini.
De reliquiis verò olei quod in vola 17
sua, dabit sacerdos super tenue
auris purificandi dextræ, & su-
per pollicem manûs ejus dextræ, &
super pollicem pedis ejus dextri, su-
per sanguinem delicti. Et residuum 18
olei quod in vola sacerdotis, dabit
super caput purificandi: atque ex-
piationem procurabit ei sacerdos in
præsentia Domini. Faciet item sa- 19
cerdos oblationem peccati, & ex-
piationem procurabit homini *puri-*
ficando à pollutione sua, & poste-
mactabit holocaustum. Et offeret 20
sacerdos holocaustum et munus super
altare: atque expiationem procura-
bit ei sacerdos, & purificabitur. Si 21
autem pauper fuerit, nec fuerit
manus ejus attingens hæc, accipi-
et agnum unum delicti in admo-
tionem, ad expiationem procuran-
dam ei, & decimam partem similæ
unam permistam oleo pro munere, &
ampullam olei:

ויקרא יד
תרגום יונתן בן עוזיאל

ושתי וְתַרְתֵּין שַׁפְנִינִין רַבְרְבִין או תְרֵין גּוֹזְלִין בְּנֵי יוֹנָן מַה דְּתִסְפּוֹק יְדֵיהּ וְיהֵי 22
חַד חַטָּאתָא וְחַד עֲלָתָא: והביא וְייֵתֵי יַתְהוֹן בְּיוֹמָא תְמִינָאָה לְדָכּוּיֵהּ לְוַת כָּהֲנָא 23
לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא קֳדָם יְיָ: ולקח וְיִסַּב כָּהֲנָא יַת אִמְּרָא דַאֲשָׁמָא וְיָת לוֹגָא 24
דְמִשְׁחָא וְירים יַתְהוֹן אֲרָמָא קֳדָם יְיָ: ושחט וְיִכּוֹס טָבְחָא יַת אִמְּרָא דַאֲשָׁמָא 25
וְיִסַּב כָּהֲנָא מִן אִדְמָא דַאֲשָׁמָא וְיִתֵּן עַל גְּדִירָא מְיָצְעָא דְאוּדְנָא דְמִידְכֵי יַמִּינָא וְעַל
פִּירְקָא מְיָצְעָא דִידֵיהּ יַמִּינָא וְעַל פִּירְקָא מְיָצְעָא דְרִגְלֵיהּ יַמִּינָא: ומן השמן ומן 26
מִשְׁחָא יְרִיק כָּהֲנָא בִּיד יְמִינֵיהּ עַל יְדָא דְכָהֲנָא דְשְׂמָאלָא: והזה וְיַדֵּי כָּהֲנָא 27
בְּאִדְבְּעֵיהּ דְיַמִּינָא מִן מִשִׁחָא דְעַל יְדֵיהּ דְשְׂמָאלָא שְׁבַעְתֵּי זִמְנִין קֳדָם יְיָ: ומן 28
וְיִתֵּן כָּהֲנָא מִמִּשְׁחָא דְעַל יְדֵיהּ עַל גְּדִירָא מְיָצְעָא דְאוּדְנָא דְמִידְכֵי יַמִּינָא וְעַל
פִּירְקָא מְיָצְעָא דִידֵיהּ יַמִּינָא וְעַל פִּירְקָא מְצָעָא דְרִגְלֵיהּ יַמִּינָא עַל אַתְרֵי דְיָהַב
מִן שְׁיוּרְיָא אֲדָם קוּרְבַּן אֲשָׁמָא: והנותר ומַה דְמִשְׁתַּיֵיר מִן מִשְׁחָא דְעַל יְדָא 29
דְכָהֲנָא יִתֵּן עַל רֵישָׁא דְמִידְכֵי לְכַפָּרָא עֲלוֹי קֳדָם יְיָ: ועשה וְיַעֲבֵד יַת חַד 30
מִן שַׁפְנִינְיָא דְרַבְרְבַיָּא או מִן גּוֹזְלִין בְּנֵי יוֹנָן מִן מַה דְמִסַּפְּקָא יְדֵיהּ: את אשר 31
יַת מַה דְמִסַּפְּקָא יְדֵיהּ לְאַיְתָיָא יַתְהוֹן יַת חַד חַטָּאתָא וְיַת חַד עֲלָתָא עַל קוּרְבָּן
מִנְחָתָא וְיכַפֵּר כָּהֲנָא עַל דְמִידְכֵי קֳדָם יְיָ: זאת זָא תְהֵוֵי נְוֵירַת אַחְוְיַת 32
דְבֵיהּ מַכְתַּשׁ צוֹרַעְתָּא אִין לָא סַפֵּיקַת בֵּין יְדוֹי לְמַיְתָיָא מִן קוּרְבְּנַיָּא רַבְרְבַיָּא יְיָתֵי
מִן קוּרְבְּנַיָּא קַלִּילַיָּא דְמִפְּרְשִׁין הָכָא לְיוֹם דְכוּתֵיהּ: ויאמר ומַלֵּיל 33
יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימַר: כי תבאו אֲרוּם תֵּיעֲלוּן לְאַרְעָא דְכְנָעַן 34
דַאֲנָא יָהִיב לְכוֹן לַאֲחָסָנָא וּמְשַׁתֵּכַח נֶגַע דְבָנֵי בֵיתָא בַּחֲטוֹפִין וְאִיתַן מַכְתַּשׁ סְנִירוּ
בְּבֵירַת אַרַע אֲחֻסַּנְתְּכוֹן: ובא וְייֵתֵי דְדִילֵיהּ בֵּיתָא וְיַחֲוֵי לְכָהֲנָא לְמֵימַר חֵי 35
כְּמַכְתַּשָׁא אִיתְחֲמֵי לִי בְּבֵיתָא: וצוה וְיִפְקֵד כָּהֲנָא וִיפַנּוּן יַת בֵּיתָא עַד לָא 36
ייעול כָּהֲנָא לְמֵיחֲמֵי יַת בֵּיתָא מְטוּל דְּלָא יְסְתָאַב כָּל דִּבְבֵיתָא וּמִן בָּתַר כֵּדֵין
ייעול כָּהֲנָא לְמֵיחֲמֵי יַת בֵּיתָא: וראה וְיֵחֲמֵי כָּהֲנָא וְהָא מַכְתַּשָׁא כַּתְרִין 37
גְּרִיסִין מִן אַבְנֵי דִילֵיהּ אַרְבַּע כּוּתְלִין מְשַׁקְּעָן יוֹרְקָן או סוּמְקָן וְחִיזְיֵהוֹן מַכְּיִין
יַתִּיר מִן כּוּתְלָא: ויצא וְיִפּוֹק כָּהֲנָא מִן בֵּיתָא לְתָרַע בֵּיתָא מְלָבַר וְיַסְגֵּר 38
יַת בֵּיתָא שׁוּבְעָא יוֹמִין:

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Et duos turtures magnos, aut duos pullos columbæ, *id* quod ſuppeditabit manus ejus: & erit unum in hoſtiam pro peccato, alterum in holocauſtum. Et afferet ea die octavo pro emundatione ſui ad ſacerdotem, ad portam tabernaculi coram Domino. Et accipiet ſacerdos agnum pro hoſtia delicti, & ſextarium olei, & elevabit ea elevatione coram Domino. Et mactabit lanio agnum hoſtiam pro delicto, & accipiet ſacerdos de ſanguine hoſtiæ pro delicto, & ponet ſuper ſeptum medium auris mundandi dextræ, & ſuper articulum medium manus ipſius dextræ, & ſuper articulum medium pedis ejus dextri. Et de oleo effundet ſacerdos manu dextrâ ejus, ſuper manum ſacerdotis ſiniſtram Et aſperget ſacerdos digito ſuo dextro de oleo, quod eſt ſuper manum ejus ſiniſtram, ſeptem vicibus coram Domino. Et dabit ſacerdos de oleo, quod eſt in manu ejus ſuper ſeptum medium auris dextræ illius qui purificandus eſt, & ſuper articulum medium manus ejus dextræ, & ſuper articulum medium pedis ejus dextri: in loco ubi poſuerat initio ſanguinem hoſtiæ delicti. Et quod reliquum erit de oleo, quod eſt ſuper manu ſacerdotis, ponat ſuper caput illius qui mundandus eſt, ut expiationem faciat pro eo coram Domino. Et faciet unum de turturibus magnis, aut de pullis columbæ, quoſcunque ſuppeditaverit manus ejus. Id quod ſuppeditaverit manus ejus ad afferendum, afferat, unum in hoſtiam pro peccato, alterum in holocauſtum, unà cum *oblatione* Mincha: & expiet ſacerdos eum qui mundandus eſt coram Domino. Hoc eſt decretum indicationis illius in quo eſt plaga lepræ: ſi non ſuppetat inter manus ejus ut adducat de oblationibus majoribus, adducat de oblationibus levioribus iſtis, quæ hic ſunt expoſitæ, in die emundationis ſuæ. Præterea locutus eſt Dominus cum Moſe & Aharone, dicendo: Quando ingrediemini in terram Canaan, quam ego do vobis in hæreditatem, & inventus fuerit vir qui ædificaverit domum cum rapinis, & dedero plagam lepræ in domo terræ hæreditatis veſtræ. Tum veniat is cujus eſt domus, & narret ſacerdoti, dicendo; Sicut plaga viſa eſt mihi in domo. Tum præcipiet ſacerdos ut evacuent domum illam, antequam ingrediatur ſacerdos ad videndum domum, ut non polluatur quicquid eſt in domo: poſtea verò ingredietur ſacerdos ad videndum domum. Et videbit ſacerdos, & ecce plaga tanquam duæ fabæ freſſæ lapidibus illius *in* quatuor parietibus depreſſiores, pallidulæ aut ſubrufæ: & aſpectus earum profundior *eſt* pariete. Tum exibit ſacerdos ex domo ad portam domus extra, & occludet domum ſeptem diebus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* و دو تدروها يا دو بچكاني كبوتر آنچه برسد دستي او و باشد يكه خطات وآن يكه علة 22
* وبياورد ايشانرا در روزي آن هشتمين بپاكي او بآن كهن بدركاهي خيمهي وعدة 23
بپيشي:: * وبستانند آن كهن سر برّهي آن اشم و سر شيشهي آن روغن وعرضه كند ايشانرا 24
آن كهن عرضة بپيشي:: * وبكشد سر برّهي آن اشم وبستاند آن كهن از خوني آن اشم 25
وبدهد بر تنكهي گوشي آن پاك شوا آن راست وبر سر انگشتي دستي او آن راست وبر سر
انگشتي پايي او آن راست * واز آن روغن بريزد آن كهن بر كفّي آن كهن آن چپ * وبچكاند 26 27
آن كهن در انگشتي او آن راست از آن روغن آنچه بر كفّي او آن چپ هفت بارها بپيشي:: *
* وبدهد آن كهن از آن روغن آنچه بر كفّي او بر تنكهي گوشي آن پاك شوا آن راست و بر 28
سر انگشتي دستي او آن راست و بر سر انگشتي پايي او آن راست بر جايي خوني آن اشم * وآن 29
باقي از آن روغن آنچه بر كفّي آن كهن بدهد بر سري آن پاك شوا بكفارت خواستن بر او
بپيشي:: * وبكند سر آن يكه از آن تدروها يا از بچكاني آن كبوتر چون آنچه برسد دستي او: 30 31
* سر آنچه برسد دستي او سر آن يكه خطات وسر آن يكه علة بر آن هدية وكفارت خواهد آن كهن
بر آن پاك شوا بپيشي:: * اين شريعتي آنچه درو زخمي پيسي آنچه نه رسد دستي او در 32
پاكي او * سخن گفت:: بموسه وباهرن بگفتن * كه بياييد بزميني كنعن آنچه من دها 33 34
بشما باحستنا وبدهم زخمي پيسي در خانهي زميني احستناي شما * وبيايد آنچه باو آن خانه 35
واگاه كند بكهن بگفتن چون زخم ديدار آمد بمن در خانه * وبفرمايد آن كهن وخالي 36
كنند سر آن خانه در پيش بيايد آن كهن بديدن سر آن زخم ونه پليد كند
همه آنچه در خانه وپس همچنين بيايد آن كهن بديدن سر آن خانه * وببيند 37
سر آن زخم واينك آن زخم در ديواري آن خانه جرفيدگان زردان يا سرخان ونمايشن
ايشان پست از آن ديوار * وبيرون آيد آن كهن از آن خانه بدركاهي آن خانه وبند 38
كند سر آن خانه هفت روزها:

Duos præterea phaſianos, aut duos pullos columbæ, quod ſcil. attigerit manus ejus: & erit unus peccatum, & alter holocauſtum. Afferétq; ea in die octavo purificationis ſuæ ad ſacerdotem ad oſtium tentorii conventûs in præſentiam Domini. Suſcipiétque ſacerdos agnũ delicti, & ampullam olei, & admovebit ea ſacerdos admotione in præſentia Domini. Mactabitque agnum delicti, ac tollet ſacerdos de ſanguine delicti, dabitque ſuper tenue auris purificandi dextræ, & ſuper pollicem manûs ejus dextræ, & ſuper pollicem pedis ejus dextri. De oleo quoque fundet ſacerdos ſuper manum ſacerdotis ſiniſtram: Stillabitque ſacerdos digito ſuo dextro de oleo quod in manu ſua ſiniſtra ſeptem vicibus in præſentia Domini. Dabit quoque ſacerdos de oleo quod in manu ſua ſuper tenue auris purificandi dextræ, & ſuper pollicem manûs ejus dextræ, & ſuper pollicem pedis ejus dextri ſuper locum ſanguinis delicti. Reſiduum autem olei quod in manu ſacerdotis, dabit ſuper caput purificandi, ad expiationem procurandam ei in præſentia Domini. Faciet item unũ de phaſianis, aut de pullis columbæ, quemadmodùm attigerit manus ejus: (Quod inquam attigerit manus ejus:) unũ pro peccato, & alterũ pro holocauſto ſuper munus: & expiationem procurabit ſacerdos homini purificando in præſentia Dñi. Iſta eſt lex ejus cui ineſt plaga lepræ, cujus manus non attigerit purificationem ſui. Et locutus eſt Dominus ad Moſhch & Abáron, dicendo; Cùm veneritis in terram Chenaan, quam ego do vobis in poſſeſſionem, dederóque plagam lepræ in domo alicujus terræ poſſeſſionis veſtræ: Venietque quidem ille cui erit domus, & notum faciet ſacerdoti, dicendo; Tanquam plaga lepræ apparuit mihi in domo. Tunc præcipiet ſacerdos, & evacuabunt domum priuſquàm veniat ſacerdos ad videndum plagam, ne polluatur omne quod eſt in domo: & poſtmodùm veniet ſacerdos ad contemplandum domum. Et videbit plagam: & en ſi fuerit plaga in pariete domûs vallículi ſtavis aut rubris: & apparitio eorum fuerit depreſſior pariete: Tunc egredietur ſacerdos è domo ad oſtium domûs, & claudet domum ſeptem diebus.

39 ושב וי‍חוב כַּהֲנָא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְי‍חֲמֵי וְהָא הַלִיךְ פִּיסְיוֹן מַכְתְּשָׁא בְּכוֹתְלֵי
40 בֵּי‍תָא : וצוה וְי‍פַקֵּד כַּהֲנָא וְי‍שַׁמְטוּן יַת אַבְנַיָּא דִּבְהוֹן מַכְתְּשָׁא וְי‍טַלְקוּן יַתְהֵין
41 לְמִבְּרָא לְקִרְתָּא לַאֲתַר מְסָאָב : ואת הבית וְי‍ת בֵּי‍תָא יְקַלְפוּן מִגַּוֵּי‍הּ חֻוּר חֻוּר
42 וְי‍טַלְקוּן יַת עַפְרָא דְּקַלִיפוּ מִבָּרָא לְקִרְתָּא לַאֲתַר מְסָאָב : ולקחו וְי‍סְבוּן אַבְנִין
חוֹרָנַיִן וְי‍עַלוּן בַּאֲתַר אַבְנַיָּא וְעַפְרָא חוֹרָן ירושלמי 42 וְי‍טָּשׁוּן יַת בֵּי‍תָא :
43 יְפַב וְי‍חַטֵּשׁ יַת בֵּי‍תָא : ואם וְאִין י‍חוב
מַכְתְּשָׁא וְי‍סְנֵי בְּבֵי‍תָא מִן בָּתַר דְּשַׁמְטִתַּן יַת אַבְנַיָּא וּמִן בָּתַר דְּקַלִיפוּ יַת בֵּי‍תָא וּמִן
44 בָּתַר דְּא‍ִתְּטַשׁ : ובא וְי‍יֵתִי כַּהֲנָא וְי‍חֲמֵי וְהָא הַלִיךְ פִּיסְיוֹן מַכְתְּשָׁא בְּבֵי‍תָא סְנִירוּת
45 מְחַלְטָא הִיא בְּבֵי‍תָא מְסָאָב הוּא : ונתץ וְי‍פַכְּרוּן יַת בֵּי‍תָא יַת אַבְנוֹי‍ וְי‍ת קִיסוֹי‍ וְי‍ת
46 כָּל עַפְרָא דְּבֵי‍תָא וְי‍נְפֵק לְמִבְּרָא לְקִרְתָּא לַאֲתַר מְסָאָב : והבא ומאן דְּי‍עוֹל
47 לְבֵי‍תָא כָּל יוֹמִין דְּי‍סְגַר י‍תֵּי‍הּ יְהֵי מְסָאָב עַד רַמְשָׁא : והשכב וּדְי‍שְׁכּוֹב בְּבֵי‍תָא
48 יְצַבַּע יַת לְבוּשׁוֹי‍ וּדְי‍כוֹל בְּבֵי‍תָא יְצַבַּע יְרַ‍ת לְבוּשׁוֹי‍ : ואם בא וְאִין מֵעַל י‍עוֹל
כַּהֲנָא וְי‍חֲמֵי וְהָא לָא הַלִיךְ פִּיסְיוֹן מַכְתְּשָׁא בְּבֵי‍תָא בָּתַר דְּא‍ִתְּטַשׁ יַת בֵּי‍תָא
49 וִידַכֵּי כַּהֲנָא יַת בֵּי‍תָא אֲרוּם אִיתְסֵי מַכְתְּשָׁא : ולקח וְי‍סַב לְדַכָּאָה יַת בֵּי‍תָא
50 תַּרְתֵּין צִפְּרִין וְקִיסָא דַּאֲרָזָא וּצְבַע וְהוֹרִי וְאֵזוֹבָא : ושחט וְי‍כוֹס טַבְחָא יַת צִפְּרָא
51 חֲדָא לְמָנָא דְּפַחַר עַל מֵי‍ מַבּוּעַ : ולקח וְי‍סַב יַת קִיסָא דַּאֲרָזָא וְי‍ת אֵזוֹבָא וְי‍ת
צְבַע וְהוֹרִי וְי‍ת צִפְּרָא חַי‍ְתָּא וְי‍טְמוֹשׁ יָתְהוֹן בְּאַדְמָא דְּצִפְּרָא נְכִיסְתָּא וּבְמֵי‍
52 מַבּוּעַ וְי‍דֵי לְבֵי‍תָא שְׁבַע זִמְנִין : וחטא וְי‍דַכֵּי יַת בֵּי‍תָא בְּאַדְמָא דְּצִפְּרָא חַי‍ְתָּא וּבְקִיסָא
53 דַּאֲרָזָא וּבְאֵזוֹבָא וּבְצִבְעָא וְהוֹרִי : ושלח וְי‍פְטוֹר יַת צִפּוֹרָא חַי‍ְתָּא לְמִבְּרָא לְקִרְתָּא
עַל אַנְפֵּי‍ חַקְלָא וְי‍כַפַּר עַל בֵּי‍תָא וְי‍דְכֵי בְּרֵם אִין אִיטִימוֹס בַּי‍ְתָא לְמֵילְקֵי חוּב
בְּצוּרְעָא תַּי‍ְבָא צִיפּוֹרָא חַסַן בְּיוֹמָא הַהוּא וּמְחַבְּשָׁרָא לְמֵיכְלָא וְי‍ת צִפְּרָא נְכִיסְתָּא
54 דְּוָה מְקַבֵּר כַּהֲנָא בְּמֵי‍חֲמֵי מָרֵי בַּי‍ְתָא : זאת דְּא תֻּרַּי‍ עוֹרֶת אַחֲוַיִית אוֹרַי‍ְתָא
55 לְכֹל מַכְתְּשׁ סְנִירוּתָא וְלָנִיחָקָא : ולצרעת וּלְצוּרְעָא וְלִבּוּשָׁא וְלְבֵי‍תָא : ולשאת
56 וְלִשּׂוּמָא וְלִקְלוּפֵי וְלַבֶּהָקִי : להורות ירושלמי 56 וְלִשּׂוּמָא וְלִקְלִפְתָּא
57 לְמַלְפָּא כַּדְנָא לְעַמָּא בְּיוֹם יוֹמָא קַבֵּילָא וְלַבֶּהָקִי‍ : וְלִבַּהֲקִיתָא :
דְּלָא לְמֵי‍חֲמֵי בֵּי‍ה מַכְתְּשָׁא לְבֵין יוֹמָא
וְהֵי‍רָא וּבֵין בַּר נָשָׁא מְסָאֲבָא לְבֵין בַּר נָשָׁא דַּכְיָא דָּא תֻּרַּי‍ עוֹרֶת אַחֲוַיִית מַכְתְּשׁ
צוּרְעָתָא :

39 Deinde redibit sacerdos die septimo, & videbit, & ecce ivit dilata-
40 tio plagæ per parietes domus. Itaque præcipiet sacerdos, ut evellant la-
pides in quibus *erit* plaga, quos projicient extra civitatem, in locum im-
41 mundum. Domum verò radant intrinsecus, per circuitum: & projiciant
41 pulverem, quem raserint, extra civitatem in locum immundum. Et ac-
42 cipiant lapides alios, quos ingredi
faciant in locum lapidum illorum : Hierosol. 42. *Et liniant domum.*
pulvis quoque alius accipiatur, quo
43 liniatur domus. Quòd si redierit plaga, & multiplicata fuerit in do-
mo illa, postquam evulserint lapides illos, & postquam abraserint do-
44 mum, & postquam linita fuerit. Tum ingredietur sacerdos, & vide-
bit, & ecce ivit dilatatio plagæ in domo : lepra simpliciter est in do-
45 mo, immunda est. Tum diruant domum illam, lapides ejus & ligna
ejus, & omnem pulverem domus, quæ efferat extra civitatem, in lo-
46 cum immundum. Et quisquis ingredietur domum illam, omnibus
diebus quibus clausit eam, erit pollutus usque ad vesperam. Et qui
47 cubuerit in ea domo, lavabit vestimenta sua : & qui comederit in
ea domo, lavabit vestimenta sua. Quod si ingrediendo ingrediatur
48 sacerdos, & videat, & ecce non iverit dilatatio plagæ per domum,
postquam lita est domus : tum mundam pronuntiabit sacerdos do-
mum, quia curata est plaga. Tollat autem ad emundandam domum
49 duas aviculas, & lignum cedrinum, & coccinum, & hyssopum.
50 Dein mactet lanio avem unam in vase fictili, ad aquas fontis. Et
51 accipiat lignum cedrinum, & hyssopum, & coccinum, & avem
vivam, & immergat illam in sanguinem avis mactatæ, & in aquas
fontis : & aspergat domum septem vicibus. Atque ita mundabit do-
52 mum sanguine avis vivæ, & ligno cedrino, & hyssopo, & coc-
cino. Et dimittet avem vivam extra civitatem super facies agri :
53 & expiabit domum, & munda erit ; verùm si futurum fuerit ut do-
mus percutiatur rursus leprâ, redibit avis eò die illo & apta erit
esui : & avem mactatam sepeliet sacerdos, in conspectu domini do-
54 mus. Hoc est decretum indicationis legis omnis plagæ lepræ, &
55 scabiei. Lepræ quoque vestis, & domus : Et inflationis, & scabi-
56 ei, & maculæ candidæ. Ut do-
57 ceat sacerdos populum *ut discer-* Hierosol. 36 *Et tumoris, & scabiei & maculæ albæ.*
nat inter diem tenebrarum, ut
non respiciat in eo plagam, &
diem lucis, & inter hominem immundum & mundum : hoc inquam
est decretum indicationis plagæ lepræ.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

39 * وباز گردد آن کهن در روزي آن هفتمين ببيند واينك بيفزود آن زخم در ديواري آن خانه
40 * بفرمايد آن کهن بگردانند مر سنگها آنچه در ايشان آن زخم وبيندازند ايشانرا بازبيرون
41 بشهر بجاي پليد * ومر آن خانه بتراشد از اندرون گرداگرد وبريزند مر آن خاك آنچه
42 بتراشيدند بازبيرون بشهر بجاي پليد * وبستانند سنگهاي ديگران وبياورند بجاي آن سنگها
43 وخاکي ديگر بستانند وبيندايد مر آن خانه * واگر بازگردد آن زخم وبشکوفد درخانه
44 پسي گرداندن مر آن سنگها وپسي تراشيدن مر آن خانه وپسي انداويدن * وبيايد آن
کهن وببيند واينك بيفزود آن زخم درخانه پيسي لعنت است اودرخانه پليد او * وبر-
45 کند مر آن خانه مر سنگهاي او ومر چوبهاي او ومر همه خاکي آن خانه وبيرون برد بازبيرون
46 بشهر بجاي پليد * وآن آيا بآن خانه همه روزها بندد کردن اويرا پليد باشد تا ايوار * وآن خسپا
47 درخانه بشويد جامهاي او وآن خورا درخانه بشويد مر جامهاي او * واگر آمدن بيايد
48 آن کهن وببيند واينك نه افزود آن زخم درخانه پسي انداويدن مر آن خانه پاك کند آن
کهن مر آن خانه که درمان شد آن زخم * وبستاند بپاك کردن مر آن خانه دوگنجشکان وچوبي
49 سرو وقرمزرنگ ودرمنه * وبکشد مر آن گنجشك آن يکه بپيرايهي سفال ابر آبي آن روان *
50 * وبستاند مر چوبي آن سرو ومر آن درمنه ومر آن قرمزرنگ ومر گنجشك آن زنده ودر زند
51 ايشانرا درخوني آن گنجشك آن کشته ودر آبي آن روان وبچکاند بآن خانه هفت بارها * وپاك
52 کند مر خانه درخوني آن گنجشك ودر آبي آن روان ودر گنجشك آن زنده ودر چوبي آن
53 سرو ودر درمنه ودر قرمزرنگ * وبفرستد آن گنجشك آن زنده بازبيرون بشهر بروي آن
54 دشت وکفارت خواهد ابر آن خانه وپاك شود * اين آن شريعت بهمه زخمي آن پيسي وبنشان *
55
56 * وبپيسي آن جامه وبخانه * وبنشان وبخودرويه وببرس * بآموختن درروزي آن پليد
57
ودر روزي آن پاك اين شريعتي آن پيسي *

Postea revertetur sacerdos in die se- 39
ptimo, videbitque : & ecce si creverit
plaga in pariete domûs, Præcipiet 40
sacerdos ut removeant lapides qui-
bus inest plaga, & projiciant illos
extra civitatem in locum pollu-
tum. Domum verò radet intrin- 41
secùs circumcirca, & effundent
pulverem quem abraserint, extra
civitatem in locum pollutum. Et 42
accipient lapides alios, inducent-
que in locum lapidum, & pulve-
rem alium accipiet, & incrusta-
bit domum. Quòd si reversa 43
fuerit plaga, efflorueritque in domo
post amotionem lapidum, & post
abrasionem domûs, & post incrusta-
tionem : Tunc veniet sacerdos, & 44
videbit : & ecce si creverit plaga
in domo, lepra maledicta est ipsa
in domo, polluta est. Eradica- 45
bitque domum, lapides ejus, &
ligna ejus, & universum pulve-
rem domûs : & exportabit extra ci-
vitatem in locum pollutum. Et o- 46
mnis veniens in domum omnibus
diebus claudendi eam, pollutus erit
usque ad vesperam: Dormiens quoque 47
in domo, lavabit vestimenta sua : Edénsque in domo, lavabit vestimenta
sua. Si autem veniendo venerit sa- 48
cerdos, videritque, & ecce non creve-
rit plaga in domo post incrustationè
domûs : mundam reddet sacerdos do-
mum, quia sanata est plaga. Tollet 49
itaque ad purificandum domum
duos passeres, & lignum cupres-
num, & coccineum, ac thymbram.
Mactabitque passerem unum in va- 50
se testaceo super aquas meantes.
Capietque lignum cupressinum, & 51
thymbram, & coccineum, ac passe-
rem vivum, & intinget illa in san-
guinem passeris mactati, & in aquas
meantes : stillabitque super do-
mum septem vicibus. Ita purifi- 52
cabit domum sanguine passeris, &
aquis meantibus, & passere vivo,
lignóque cupressino, & thymbrâ, &
coccineo. Postea dimittet passe- 53
rem vivum extra civitatem super
faciem campi, atque expiationem
procurabit domui, & purificabi-
tur. Ista est lex omni plagæ le- 54
præ, & nævo, Et lepræ vestis, 55
& domui, Et cicatrici, & rei 56
sponte nascenti, & vitiligini al-
bæ, Ad docendum de die pol- 57
luti & de die puri. Ista est lex
lepræ.

ויקרא טו
תרגום יונתן בן עוזיאל

טו

וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימַר׃ דַּבְּרוּ מַלִּילוּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימְרוּן
לְהוֹן גְּבַר טְלֵי אוֹ גְבַר סִיב אֲרוֹם יְהֵי דָאִיב מִבִּשְׂרֵיהּ דְּוֵיהּ חֲמָא תְּלַת וְיִטְמֵי
מְסָאֲב הוּא׃ וְזֹאת וְדָא תְּהֵי סְאוּבְתֵּיהּ גּוֹנָן חִוָּור בְּדְוֵיהּ חֲרִיר בִּישְׂרֵיהּ יַזִּיל
דְּוֵיהּ אוֹ דְאִיתְחֲתַם בִּישְׂרֵיהּ מִדְּוֵיהּ סְאוּבְתֵּיהּ הִיא׃ כָּל הַמִּשְׁכָּב כָּל מִשְׁכְּבָא
דְּמַיְחַד לְמִישְׁכּוּב עֲלוֹי דּוֹבְנָא יְהֵי מְסָאֲב וְכָל מָנָא דְּמִיְתֵּיחַ לְמֵיתַב עֲלוֹי יְהֵי מְסָאֲב׃
וְאִישׁ וּגְבַר דִּי יִקְרַב בְּמִשְׁכְּבֵיהּ יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי וְיֵהֵי
מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא׃ וְהַיּשֵׁב וְדִי יְתֵיב עַל מָאנָא דְּמִיְתֵּיחַ לְמֵיתַב עֲלוֹי דּוֹבְנָא יְצַבַּע
לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי וְיֵהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא׃ וְהַנּוֹגֵעַ וְדִיקְרַב בִּבְשַׂר
דּוֹבְנָא יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי וְיֵהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא׃ וְכִי יִרֹק
וַאֲרוֹם אִין יְרִיק דּוֹבְנָא בְּדַכְיָא וְיצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי וְיֵהֵי
מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא׃ וְכָל וּכֹל וְנָא וּמַרְכְּבָא דְּיִרְכּוֹב עֲלוֹי דּוֹבְנָא יְהֵי מְסָאֲב׃ וְכֹל
וְכֹל דִּיקְרַב בְּכֹל מָאן דְּיֵהֵי תְּחוֹתוֹי יְהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא וְדִיוֹסִיט יַתְהוֹן יְצַבַּע
לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי וְיֵהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא׃ וְכֹל וְכָל מְדַעֲם
דִּיקְרַב בֵּיהּ דּוֹבְנָא וִידוֹי לָא שְׁטַף בְּמַיָּא יְהֵי מְסָאֲב וְאִין גַּבְרָא הוּא יְצַבַּע לְבוּשׁוֹי
וְיִסְחֵי בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי וְיֵהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא׃ וּכְלִי חֶרֶשׂ וּמָאן דְּפָחַר דִּיקְרַב
בְּגַוֵּיהּ דּוֹבְנָא יִתְבַּר וְכֹל מָאן דְּקִיסָא יִשְׁתְּטִיף בְּמַיָּא׃ וְכִי וַאֲרוֹם אִין פְּסַק
מִדּוֹבְנָא דּוֹבֵיהּ וְיִמְנֵי לֵיהּ שׁוּבְעָא יוֹמִין לְדָכוּתֵיהּ וְיצַבַּע לְבוּשׁוֹי וְיִסְחֵי בִּישְׂרֵיהּ
בְּמֵי מַבּוּעַ וְיִדְכֵּי׃ וּבְיוֹמָא וּביוֹם תְּמִינָאָה יִסַּב לֵיהּ תְּרֵין שַׁפְנִינִין רַבְרְבִין אוֹ
תְּרֵין גּוֹזְלִין בְּנֵי יוֹנָן וְייֵתֵי יַתְהוֹן לְקֳדָם יְיָ לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִתְנִינוּן לְכָהֲנָא׃
וְעָשָׂה וְיַעֲבֵד כָּהֲנָא חַד קוּרְבַּן חַטָּאתָא וְחַד קוּרְבַּן עֲלָתָא וְיכַפַּר עֲלוֹי כָּהֲנָא קֳדָם
יְיָ וְיִדַּכֵּי מִן דּוֹבֵיהּ׃ וְאִישׁ וּגְבַר אֲרוֹם אִישְׁתְּלִי וְיִפּוֹק מִנֵּיהּ שׁוּכְבַת זַרְעָא וְיִסְחֵי
בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי יַת כָּל בִּישְׂרֵיהּ וְיהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא׃ וְכֹל וְכָל לְבוּשָׁא
וְכָל צְלָא דִּי יְהֵוֵי עֲלוֹי שְׁכְבַת זַרְעָא וְיִצְטַבַּע בְּמוֹי וְיהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא׃ וְאִשָּׁה
וְאִיתְּתָא תִּנְיָתָא דִּי יִשְׁכַּב גְּבַר עִמַּהּ שְׁכְבַת זַרְעָא וְיִסְחוּן בְּאַרְבְּעִין סָאִין דְּמוֹי
וְיהוֹן מְסָאֲבִין עַד רַמְשָׁא׃

Et loquutus est Dominus cum Mose & cum Aharone, dicendo: Loquimini cum filiis Israel, & dicetis illis; Vir juvenis aut senex, cum fuerit fluens ex carne ejus fluxus ejus, & *hoc* ter viderit, pollutus est. Et hæc erit immunditia ejus; color albedinis in fluxu ejus exspuente carne ejus fluxum ejus, aut quando obthurata est caro ejus de fluxu ejus, immunditia ejus est. Omne stratum quod fuit peculiare ut in eo cubaret fluxu laborans, erit pollutum: & omne vas quod peculiare fuit *fluxu laboranti* ad sedendum in eo, erit immundum. Et vir qui tetigerit stratum ejus, lavabit vestimenta sua, & lavabit se in quadraginta satis aquæ, & immundus erit usque ad vesperam. Et qui insederit vasi, in quo peculiariter sederit fluxu laborans, lavabit vestes suas, & lavabit se in quadraginta satis aquæ, & erit pollutus usque ad vesperam. Et qui tetigerit carnem fluxum patientis, lavabit vestes suas, & lavabit se in quadraginta satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam. Quod si spuerit fluxum patiens in mundum aliquem, lavabit vestimenta sua, & abluet se in quadraginta satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam. Et omnis cingula aut stratum super quod equitaverit fluxu laborans erit pollutum. Et quicunque tetigerit aliquod vas quod fuerit sub eo, erit immundus usque ad vesperam: & qui portabit ea, lavabit vestimenta sua, & abluet se quadraginta satis aquæ, & erit pollutus usque ad vesperam. Et quicquid tetigerit fluxu laborans & manus suas non abluerit aquis, erit immundum: & si vir fuerit, lavabit ille vestimenta sua, & abluet se quadraginta satis aquæ, & erit pollutus usque ad vesperam. Vas etiam figulinum, cujus medium tetigerit fluxu laborans, frangetur: & omne vas ligneum lavabitur aquâ. Quòd si cessaverit à fluxu laborante fluxus ejus, numerabit ille sibi septem dies pro emundatione sui, & lavabit vestimenta sua: & abluet carnem suam aquis fontis, & mundus erit. Die autem octavo accipiet sibi duos turtures majores, aut duos pullos columbinos: & afferat ea coram Domino ad portam tabernaculi conventus, & tradet illos sacerdoti. Et faciet sacerdos unum pro hostia peccati, alterum verò pro hostia holocausti: & expiabit ipsum sacerdos coram Domino, & mundus erit à fluxu suo. Vir autem qui deliquerit per ignorantiam, & exierit ex eo semen coitus: abluet in quadraginta satis aquæ universam carnem suam, & erit pollutus usque ad vesperam. Et omnis vestis, & omnis pellis, super quam fuerit semen coitus, lavabitur aquis, & erit immunda usque ad vesperam. Et mulier secunda cum qua concubuerit vir concubitu seminis, lavabunt se quadraginta satis aquæ, & erunt immundi usque ad vesperam.

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

CAP. XV.

ET loquutus est Dominus cum Mose & cum Aharone, dicendo: Loquimini cum filiis Israel, & dicetis illis; Vir juvenis aut senex, cum fuerit fluens ex carne ejus fluxus ejus, & *hoc* ter viderit, pollutus est. Et hæc erit immunditia ejus; color albedinis in fluxu ejus exspuente carne ejus fluxum ejus, aut quando obthurata est caro ejus de fluxu ejus, immunditia ejus est. Omne stratum quod fuit peculiare ut in eo cubaret fluxu laborans, erit pollutum: & omne vas quod peculiare fuit *fluxu laboranti* ad sedendum in eo, erit immundum. Et vir qui tetigerit stratum ejus, lavabit vestimenta sua, & lavabit se in quadraginta satis aquæ, & immundus erit usque ad vesperam. Et qui insederit vasi, in quo peculiariter sederit fluxu laborans, lavabit vestes suas, & lavabit se in quadraginta satis aquæ, & erit pollutus usque ad vesperam. Et qui tetigerit carnem fluxum patientis, lavabit vestes suas, & lavabit se in quadraginta satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam. Quod si spuerit fluxum patiens in mundum aliquem, lavabit vestimenta sua, & abluet se in quadraginta satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam. Et omnis cingula aut stratum super quod equitaverit fluxu laborans erit pollutum. Et quicunque tetigerit aliquod vas quod fuerit sub eo, erit immundus usque ad vesperam: & qui portabit ea, lavabit vestimenta sua, & abluet se quadraginta satis aquæ, & erit pollutus usque ad vesperam. Et quicquid tetigerit fluxu laborans & manus suas non abluerit aquis, erit immundum: & si vir fuerit, lavabit ille vestimenta sua, & abluet se quadraginta satis aquæ, & erit pollutus usque ad vesperam. Vas etiam figulinum, cujus medium tetigerit fluxu laborans, frangetur: & omne vas ligneum lavabitur aquâ. Quòd si cessaverit à fluxu laborante fluxus ejus, numerabit ille sibi septem dies pro emundatione sui, & lavabit vestimenta sua: & abluet carnem suam aquis fontis, & mundus erit. Die autem octavo accipiet sibi duos turtures majores, aut duos pullos columbinos: & afferat ea coram Domino ad portam tabernaculi conventus, & tradet illos sacerdoti. Et faciet sacerdos unum pro hostia peccati, alterum verò pro hostia holocausti: & expiabit ipsum sacerdos coram Domino, & mundus erit à fluxu suo. Vir autem qui deliquerit per ignorantiam, & exierit ex eo semen coitus: abluet in quadraginta satis aquæ universam carnem suam, & erit pollutus usque ad vesperam. Et omnis vestis, & omnis pellis, super quam fuerit semen coitus, lavabitur aquis, & erit immunda usque ad vesperam. Et mulier secunda cum qua concubuerit vir concubitu seminis, lavabunt se quadraginta satis aquæ, & erunt immundi usque ad vesperam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

فصل پانزدهم

CAP. XV.

* سخن گفت :: بموسه و باهرن بگفتن *سخن گویید بپسراني یسرال و بگویید بایشان مردي
مردي که باشد ترابش از تني او ترابش او پلید است او* واین باشد پلیدي او در ترابش او
کف کرد تني او مر ترابش او یا ببست تني او از ترابش او پلیدي او آن *همه آن خسپنجا آنچه
بخسپد ابر او آن زب پلید باشد و همه آن آلت آنچه بنشیند ابر او پلید باشد *و مردي آنچه
برسد در خسپنجاي او بشوید جامهاي او و بشوید در آب و پلید باشد تا ایوار *و آن نشینا ابر
آن آلت آنچه بنشیند ابر او آن زب بشوید جامهاي او و بشوید در آب و پلید باشد تا ایوار
* و آن رسا در تن آن زب بشوید جامهاي او و بشوید در آب و پلید باشد تا ایوار * و که
خیوك اندازد آن زب در پاك بشوید جامهاي او و بشوید در آب و پلید باشد تا ایوار * و همه آن
مرکب آنچه سوار شوا ابر [او] آن زب پلید باشد * و همه آن رسا در همه آنچه باشد فرودي او پلید
باشد تا ایوار و آن بر دارا ایشانرا بشوید جامهاي او و بشوید در آب و پلید باشد تا ایوار * و همه
آنچه برسد درو آن زب و دستهاي او نه طوف کرد در آب بشوید جامهاي او و بشوید در آب
و پلید باشد تا ایوار * و پیرایهي سفال آنچه برسد درو آن زب شکسته شود و همه پیرایهي
چوب طوف کرده شود در آب * و که پاك شود آن زب از ترابش او و بشمارد باو هفت روزها
پیاکي او و بشوید جامهاي او و بشوید تني او در آب [روان] و پاك شود * و در روزي آن
هشتمین بستاند باو دو تدروان یا دو بچگاني کبوتر و بیاید بپیشي :: بدرگاهي خیمهي
وعده و بدهد ایشانرا بآن کهن * و بکند ایشانرا آن کهن یکه خطات و آن یکه علة و کفارت
خواهد ابر او آن کهن بپیشي :: از ترابش او * و مردي که بیرون آید ازو ریزشي نسل
و بشوید در آب مر همه تني او و پلید باشد تا ایوار * و همه جامه و همه پوست آنچه باشد ابر او
ریزشي نسل بشوید در آب و پلید باشد تا ایوار * و زني که بخسپد مردي با آن خسپش
نسل بشوید در آب پلید باشند تا ایوار *

CAP. XV.

Loquutúsq; est Dominus ad Mosheh et Aharon, dicendo, Alloquimini filios Israel, ac dicite eis; Quilibet homo cùm fuerit fluxio è corpore ejus fluoris ipsius, pollutus est ipse. Hæc verò erit pollutio ejus in fluxione ipsius; Sive expumet corpus ejus fluorem suum, vel claudat corpus suum à fluxione sua, pollutio ejus est. Omne cubile super quod jacuerit seminifluus, pollutum erit: & omne instrumentum super quod sederit, pollutum erit. Et homo qui accesserit ad cubile ejus, lavabit vestimenta sua, lavabitque se in aqua: & pollutus erit usque ad vesperam. Sedens quoque super instrumentum super quod sederit seminifluus, lavabit vestimenta sua, lavabitq; se in aqua: & pollutus erit usque ad vesperam. Accedens verò ad corpus seminifluii, lavabit vestimenta sua, lavabitq; se in aqua: & pollutus erit usque ad vesperam. Et cùm salivam jecerit seminifluus super purum, lavabit vestimenta sua, lavabitque in aqua: & pollutus erit usque ad vesperã. Et omnis currus super quem vectus fuerit seminifluus, pollutus erit. Atque omnis accedens ad omne quod fuerit subter cum, pollutus erit usque ad vesperam: & portans ea, lavabit vestimenta sua, lavabitq; se in aqua: et pollutus erit usque ad vesperam. Omnis autẽ quem tetigerit seminifluus, & manus suas non circumegerat in aqua, lavabit vestimenta sua, lavabitq; se in aqua: & pollutus erit usque ad vesperam. Et vas testaceum cui accesserit seminifluus, confringetur: omne autem vas ligneũ circumagetur in aqua. Cùm verò purificatus fuerit seminifluus à fluxu suo, tunc annumerabit sibi septem dies ad purificationem suã: et lavabit vestimenta sua, lavabitque corpus suũ in aquis meantibus, et purificabitur. In die verò octava accipiet sibi duos phasianos, duósve pullos columbæ, veniétq; in præsentiam Dñi ad ostium tentorii conventús, & dabit eos sacerdoti: Et faciet ecs sacerdos, unum pro peccato, & alterum in holocaustum: & expiationem procurabit ei sacerdos in præsentia Domini propter fluxionem suam. Homo verò cùm egressa fuerit ex eo effusio genituræ, tum lavabit in aqua totum corpus suum, pollutúsque erit usque ad vesperam. Et omnem vestem, omnémque pellem super quam fuerit effusio genituræ, lavabit in aqua, & polluta erit usque ad vesperam. Mulier quoque cum qua concubuerit vir concubitu genituræ, lavabit se in aqua, & pollutæ erunt usque ad vesperam.

19 ואשה ואנתתא ארום תהי דייבא אדם סמוק ואוכם ומוריק הי כנון ועפרנא או
הי כמוי דנרגישתא או הי כמוג חמר סימוק בתרין חולקין דמוי אדם מסאב
הוי דובא בבישרא שובעא יומין תהי יתבא ברחוקא כל דיקרב בה יהי מסאב עד
רמשא : וכל וכל מדעם דמייחד למשכב עלוי בעידוני ריחוקה יהי מסאב וכל
20 מדעם דמייחד למיתב עלוי בעידוני ריחוקה יהי מסאב : וכל וכל מאן דיקרב
21 במשכבה יצבע לבושוי ויסחי בארבעין סאין דמוי ויהי מסאב עד רמשא : וכל
22 וכל דיקרב בכל מאנא דמייחד למיתב עלוי יצבע לבושוי ויסחי בארבעין סאין
23 דמוי ויהי מסאב עד רמשא : ואם ואין על משכבא הוא בדובא דנופיה או על
מאנא דהוא יתבא על קצתיה בזמן מיקרביה ביה יהי מסאב עד רמשא : ואם
24 ואין שפשא ישפש נבר עמה ותהוי ריחוקה עלוי ויהי מסאב שובעא יומין וכל
25 משכבא דמייחד למשכביה עלוי יהי מסאב : ואשה ואינתתא ארום ידוב דוב
אדמא יומין תלתא בלא אשוני ריחוקה או ארום תידוב בתר יומי ריחוקה כל
26 יומי דוב סאובתא תהי מסאבא לדמשפש עמה כמטול דמסאבא היא : כל וכל
משכבא דמייחד למישכוב עלוי כל יומי דובה הי כמשכבא דמייחד לריחוקה
יתחשב לה וכל מאנא דמייחד למיתב עלוי מסאב יהי הי כריחוק סאובתה :
27 וכל וכל מאן דיקרב בהון יהי מסאב ויצבע לבושוי ויסחי בארבעין סאין דמוי
28 ויהי מסאב עד רמשא : ואם ואין אידכיית מדובה ותמני לה שובעא יומין
29 ובתר כדין תטבול בארבעין סאין דמוי ותדכי : וביום וביומא שביעאה תסב
לה תרין שפנינין רברבין או תרין גוזלין בני יונן ותיתי יתהון לורת כהנא לתרע
30 משכן זמנא : ועשה ויעבד כהנא ית חד חטאתא וית חד עלתא ויכפר עלוהי
31 כהנא קדם יי מדוב סאובתהי : והורתם ותפרשון ית בני ישראל מן סאובתהון
ולא יתתקף עליהון דימותון במטול סאובתהון
ויתפרשון מן נשיהון מסיך לוסתהון
32 בסאוביהון ית משכני דתתן איקר שכינתי שריא בגיניהון : זאת דא גזירת
33 אחויית דובא ומן דיפוק מניה שובבת זרעא לאיסתאבא בה : והדוה ולדסיאיבתא
בעידוני ריחוקה ולדדייב ית דיבידה לדכר או לנוקבא ולגבר די ישמש עם
מסאבתא כל אלין יהוון והירין בסואבתהון וכד ידכון ייתון ית קורבנהון מטול
לכפרא עליהון :

19 Et mulier si fluxum patiatur sanguinis rubri vel nigri vel flavi veluti crocus, aut sicut aqua argillæ, aut sicut vinum rubrum cum quo permixtæ sunt duæ partes aquæ, sanguis pollutus fluit in carne ejus: septem diebus erit sedens in separatione, quisquis accesserit ad eam erit pollutus usque ad vesperam. 20 Omne quoque super quo peculiariter jacuit tempore menstrui sui, erit immundum: & quodcunque super quo peculiariter sederit, tempore separationis suæ, erit immundum. 21 Quicunque tetigerit lectum ejus lavabit vestimenta sua, & abluet se in quadraginta satis aquæ, & erit pollutus usque ad vesperam. 22 Et quisquis tetigerit omne vas, super quo peculiariter sederit, lavabit vestimenta sua, & abluet se quadraginta satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam. 23 Quòd si super cubili sit, tanquam fluxus corporis ejus *erit*, aut super vas in cujus parte *aliqua* sederit, quo tempore accesserit ad illud, erit immundus usque ad vesperam. 24 Quod si concumbendo concubuerit vir cum ea tempore separationis suæ, erit immundus septem diebus: & omne stratum super quo decubuerit erit immundum. 25 Mulieri autem si fluxerit fluxus sanguinis diebus tribus extra tempus separationis, aut quando fluxerit post dies separationis ejus: omnibus diebus fluxus immunditiæ erit immunda illi qui concumbet cum ea, eò quòd immunda sit. 26 Et omne stratum super quem peculiariter jacuerit omnibus diebus fluxus ejus, sicut stratum quod erat durante separatione ejus reputabitur illi: & omne vas super quo sederit peculiariter, immundum erit juxta separationem immunditiæ ejus. 27 Et quisquis tetigerit ea erit pollutus: & lavabit vestimenta sua, & abluet se quadraginta satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam. 28 Quòd si mundata sit à fluxu suo, numerabit sibi septem dies, & postea abluet se quadraginta satis aquæ & munda erit. 29 Die autem septimo accipiet sibi duos turtures magnos, aut duos pullos columbinos: & afferet eos ad sacerdotem, ad ostium tabernaculi conventus. 30 Et faciet sacerdos unum hostiam peccati, alterum verò pro holocausto: & expiabit ipsam sacerdos coram Dño à fluxu immunditiæ suæ. 31 Separabitis itaque filios Israel ab immunditia sua, & separabuntur ab uxoribus suis tempore menstrui earum: ne occasio inveniatur in illis, ut moriantur propter immunditiam suam, cum polluent ipsi tabernaculum meum, in quo gloria divinæ meæ majestatis residet inter eos. 32 Hoc est decretum indicationis fluxum patientis, & ejus à quo egreditur semen coitus, quo se polluit. 33 Item illius quæ polluta est tempore separationis suæ, & illius qui fluxum suum emittit, sive sit mas, sive fœmina, & viri qui concumbit cum immunda: omnes isti cauti erunt in sua immunditia, & cum mundabuntur afferent oblationes suas ad expiandum pro ipsis.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

19 * وزن كه باشد زبه خون باشد ترابشي آن در تني آن هفت روزها باشد در حيضي آن
20 وهمه آن رسا دران پليد باشد تا ايوار * وهمه آنچه بخسپد ابر او در حيضي آن پليد
21 باشد وهمه آنچه بنشيند ابر او پليد باشد * وهمه آن رسا در خسپنجاي آن بشويد
22 جامهاي او وبشويد در آب وپليد باشد تا ايوار * وهمه آن رسا در همه آلتي آنچه
23 بنشيند ابر او بشويد جامهاي او وبشويد درآب وپليد باشد تا ايوار * واكر ابر آن
خسپنجا او يا ابر آن آلت آنچه آن نشينا ابر آن در رسيدني او درو پليد باشد تا ايوار *
24 * واكر خسپيدن بخسپد مرد بآن باشد حيضي آن ابر او وپليد باشد هفت روزها وهمه
25 آن خفتنجا آنچه بخفتد ابر او پليد باشد * وزن كه ترابش كند ترابشي خون [آن]
روزهاي بسياران بي وقت حيضي آن يا كه ترابش كند ابر حيضي آن همه روزهاي ترابشي
26 پليدي آن چون روزهاي حيضي آن باشد پليد است آن * همه آن خفتنجا آنچه بخفتد ابر او همه
روزهاي ترابش آن چون خسپشي حيضي آن باشد بآن وهمه آن آلت آنچه بنشيند ابر او پليد
27 باشد چون پليدي حيضي آن * وهمه آن رسا در ايشان پليد باشد وبشويد جامهاي او
28 وبشويد در آب وپليد باشد تا ايوار * واكر پاك شد از ترابشي آن بشمارد بآن هفت روزها
29 وپس پاك شود * ودر روزي آن هشتمين بستاند بآن دو تدروان يا دو بچكاني كفتر
30 وبياورد ايشانرا بآن كهن بدرگاهي خيمهي وعده * وبكند آن كهن مر آن يكه
خطات ومر آن يكه علة وكفارت خواهد ابر او آن كهن بپيشي " از ترابشي پليدي
31 آن * جدا كنيد مر پسراني يسرال از پليديهاي ايشان ونه ميرند درپليديهاي ايشان در
پليد كردني ايشان مر مسكن جاي من آنچه درميانى ايشان * اين شريعتي آن زب آنچه بيرون
32 آيد ازو ريزش نسل بپليد شدن در آن * وآن پليد در حيضي آن وآن زب مر ترابشي او
33 بنر وبماده وبمردي آنچه بخفتد اوازي پليد *

Mulier autem cùm fuerit fluens, & sanguis fuerit fluxio ejus in corpore ejus, septem diebus erit in menstruo suo: & omnis accedens ad eam, pollutus erit usque ad vesperam. Et omne super quod jacuerit in menstruo suo, pollutum erit: omne quoque super quod sederit, pollutum erit. Omnis præterea accedens ad cubile ejus, lavabit vestimenta sua, lavabitq; se in aqua: & pollutus erit usque ad vesperam. Omnis etiam accedens ad omne instrumentum super quod sederit, lavabit vestimenta sua, lavabitque se in aqua: & pollutus erit usq; ad vesperam. Sive super cubile sit, aut super instrumentum super quod ipsa sedet, in accessione alicujus ad illud, pollutus erit usque ad vesperam. Quòd si concumbendo concubuerit vir cum ea, fuerit q; menstruum ejus super eum, tum pollutus erit septem diebus: & omne cubile super quod dormierit, pollutum erit. Mulier autem, quum fluxerit fluxus sanguinis ejus diebus multis extra tempus menstrui sui, vel quum fluxerit ultra menstrua sua, cunctis diebus fluxionis pollutionis suæ erit sicut diebus menstrui sui: polluta est ipsa. Omne cubile super quod dormierit cunctis diebus fluxionis sua, sicut concubitus menstrui sui erit ei: & omne instrumentum super quod sederit, pollutum erit secundùm pollutionem menstrui sui. Et omnis accedens ad ea, pollutus erit: & lavabit vestimenta sua, lavabitq; se in aqua, & pollutus erit usque ad vesperam. Quòd si purificata fuerit à fluxione sua, annumerabit sibi septem dies, & postea purificabitur. Die autem octavo tollet sibi duos phasianos, duósve pullos columbæ, afferétque illos ad sacerdotem ad ostium tentorii conventûs. Et faciet sacerdos unum pro peccato, & alterum in holocaustum: & expiationem procurabit ei sacerdos in præsentia Domini pro fluxione pollutionis ejus. Separabilisque filios Israel à pollutionibus suis, nec morientur in pollutionibus suis dum polluerint tabernaculum meum quod in medio eorum. Ista est lex seminiflui, & ejus ex quo egreditur effusio genituræ, ut pollutus fiat per illam, & fluentis fluxione suâ: masculo & fœminæ, & viro qui concubuerit cum pollutâ.

ויקרא יו

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

פ פ פ

יו

וידבר ומלל יי עם משה מן בתר דמיתו תרין בנוי דאהרן כהניא רברביא בזמן קרוביהון אישא ברייא קדם יי ומיתו באשא מצלהבא: ואמר יי למשה מלל עם אהרן אחוך ולא יהי עליל בכל עידן לקודשא מן לגיו לפרנורא לקדם כפורתא ארום בענני איקרי שכינתי מתגלי על בית כפורי: בואת בהדא מידה יהי עליל אהרן לקודשא בעגל בר תורי דלא עירובין לקרבן חטאתא ודכר לעלתא: כתנת בוץ קדישא ילבש ואווירקסין דבוץ מילת יהון על בישריה ובקמורא דבוץ מלת יצר ומצניפא דבוץ מילת נטכס ברישיה לבושי קודשא הינון ברם בלבושי דהבא לא יהי עלל מטול דלא ירהר חובת עינלא ובוסן מיעלידה ימחי ית בישריה באבעין סאווין דמוי ויליבישינון: ומאת ומן בני ישראל יסב תרין צפירי בני עוי דלא עירובין לקרבן חטאתא ודכר חד לעלתא: והקריב אהרן ית תורא דחטאתא דהוא מן ממוניה ויכפר באשתעות מילייא עלוי ועל אינש ביתיה: ולקח ית תרין צפירין ויקם יתהון קדם יי בתרע משכן זמנא: ונתן ויתן אהרן על תרין צפירין עדבין שוין עדבא חד לשמא דיי ועדבא חד לעזאזל ויטרוף בקלפי ויופקינון ויטלקינון על צפיריא: והקריב ויקריב אהרן ית צפירא דסלק עלוי עדבא לשמא דיי ויעבדיניה קרבן חטאתא: והשעיר וצפירא דסלק עלוי עדבא לעזאזל יתוקם בחיין קדם יי לכפרא על סרחנות עמא בית ישראל לשדרא יתיה למטרת באתר תקיף וקשי דבמדברא דצוק דהוא בית חדודי: והקריב ויקרב אהרן ית תורא דיליה ויכפר באשתעות מילייא עלוי ועל אינש ביתיה ויכוס ית תורא דחטאתא דילידה: ולקח ויסב מלי מחתיתא גומרין לחשן דאישא מעילוי מדבחא מן קדם יי ומלי חופני קטרת בוסמין דתישין ויעיל מן לגיו לפרנורא: ונתן ויתן ית קטרת בוסמיא על אישתא קדם יי ויחפי ענן חתן קטורתא ית כפורתא דעל סהדותא ולא ימות באשא מצלהבא קדם יי: ולקח ויסב מן אדמא דתורא ויזי באדבעיה ימינא על אפי כפורתא לרוח קידומא ולקדם כפורתא יזי שבע זמנין מן אדמא באדבעיה ימינא:

ירושלמי ¹ תרין בנוי דאהרן בקרוביהון אשא ברייא:

Et loquutus est Dominus cum Mose, postquam mortui sunt ambo filii 1
Aharon sacerdotes magni: quando obtulerunt illi ignem extraneum coram Domino, & mortui sunt igne ardente. Et dixit Dominus 2
Mosi; Loquere cum Aharon fratre tuo ut non sit ingrediens omni tempore in sanctuarium intra velum, in conspectum propitiatorii, quoniam in nube mea gloria divinæ meæ majestatis revelabit se super domum propitiatorii. Hac ratione in- 3
grediatur Aharon in sanctuarium: cum bove juvenco absque commixtione in hostiam pro peccato, & ariete in holocaustum. Tunicam li- 4
neam sericeam sanctitatis induet, & subligacula linea sericea erunt super carnem ejus, & baltheo lineo sericeo accingetur, & cidaris linea sericea ordinetur in capite ejus: vestes sanctitatis sunt, verùm cum vestibus aureis non ingredietur, ut non revocetur in memoriam peccatum vituli aurei: & tempore quo ingredietur, lavabit carnem suam quadraginta satis aquæ, cum induerit eas. Et à congregatione filio- 5
rum Israel accipiet duos hircos caprarum absque mixtione in oblationem pro peccato, & arietem unum pro holocausto. Et of- 6
feret Aharon juvencum pro peccato, qui est ex pecunia sua: & expiabit cum confessione verborum, pro se & viris domus suæ. Et acci- 7
piet duos hircos, quos statuet coram Domino, ad ostium tabernaculi conventus. Et dabit Aharon super duos hircos sortes æquas, sor- 8
tem unam pro nomine Domini, sortem verò alteram pro Azazel: & jaciet in pixidem, & educet eas, & projiciet eas super hircos. Et 9
offeret Aharon hircum super quem ascenderit sors pro nomine Domini, & faciet ipsum pro hostia peccati. Hircus verò super quem ascendit sors 10
pro Azazel statuatur in vita coram Domino, ad expiandum pro peccato populi domus Israel: ut emittat ipsum ad moriendum in loco forti & duro qui *est* in deserto prærupto, nimirum loco acierum. Et offe- 11
ret Aharon juvencum suum, & expiabit cum confessione verborum, pro se & pro viris domus suæ: & mactabit juvencum suum pro hostia peccati. Et accipiet thuribulum plenum carbonibus ardentibus 12
ignis, desuper altare à facie Domini, & implebit volas suas suffitu aromatum contritorum: & inferet intra velum. Et ponet incensum 13
aromatum supra ignem coram Domino: ut operiat nebula incensi thymiamatis propitiatorium, quod est super testimonium, & non moriatur igni inflammato à facie Domini. Et accipiet de sanguine ju- 14
venci, & asperget digito suo dextro super faciem propitiatorii ad latus Orientale: & coram propitiatorio asperget septem vicibus de sanguine digito suo dextro.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

SECT. XXIX.

CAP. XVI.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

• فصل شانزدهم • * سخن گفت يي بموسه پسي مردني دو پسراني اهرن در نزديك شدني ايشان پيشي يي ومردند * گفت يي بموسه سخن گوي باهرن برادري تو ونه آيد در همه وقت بآن خاص از اندرون پرده پيشي آن پوشش آنچه ابر آن صندوق ونه ميرد كه در ابر ديدار آيم ابر آن پوشش * در اين بيايد [اهرن] بآن خاص در گاو بچهي گاو بخطات ونرميش بعله وقت * پيرهني كتان خاص بپوشد وشلواري كتان باشند ابر تني او ودر ميان بند كتان ببندد ودر دستاري كتان دستار نهد جامهاي خاص ايشان بشويد در آب مر تني او وبپوشد ايشانرا * واز نردي جماعتي پسراني يسرال بستانند دو بزغالهي بزان بخطات ونر ميش يكه بعله * ونزديك آورد اهرن مر گاوي آن خطات آنچه باو وكفارت خواهد در سببي او ودر سببي خانهي او * وبستانند مر دو آن بزغالها وبياستانند ايشانرا پيشي يي درگاهي خيمهي وعده * وبدهد اهرن ابر دو آن بزغالها قرعها قرعهي يكه يي وقرعهي يكه بعزازل * ونزديك آورد اهرن مر بزغاله آنچه بر آمد ابر او آن قرعه يي وبكند اويرا خطات * وآن بزغاله آنچه بر آمد ابر او آن قرعه بعزازل استاده باشد زنده پيشي يي بكفارت خواستن ابر او بفرستادن اويرا بعزازل بآن بيابان * ونزديك آورد اهرن مر گاوي آن خطات آنچه باو وكفارت خواهد در سببي او ودر سببي خانهي او وبكشد مر گاوي خطات آنچه باو * وبستانند پري مجمر زغالهاي آتش از بالاي آن مذبح از پيشي يي وپري مشتاني او دخنهي بوي ابزار خرد وبيارود از اندرون پرده * وبدهد مر آن دخنه ابر آن آتش پيشي يي وبپوشد بخاري آن دخنه مر آن پوشش آنچه ابر آن گواه گرفت ونه ميرد * وبستانند از خوني آن گاو وبچكانند در انگشتي او ابر پيشي آن پوشش بمزرح پيشي آن پوشش بچكانند هفت بارها از آن خون در انگشتي او •

CAP. XVI.

Locutus est autem Dominus ad 1
Meshch post mortem duorum filiorum Aharon cùm appropinquarent in præsentiam Domini, & mortui sunt. Dixitque Dominus ad Meshch, Lo- 2
quere ad Aharon fratrem tuum, ut non veniat quoque tempore in sanctuarium intra velum coram operimento quod est supra arcam, ut non moriatur: nam in nube apparebo supra operimentum. Cum hoc veniet Aharon 3
in sanctuarium, Cum bove fœtu bovis pro peccato, & ariete in holocaustum. Indusium lineum sanctitatis induet, & femoralia linea erunt super corpus ejus, & cingulo lineo accinget se, & cidari lineâ pileabit se: vestes sanctitatis sunt: lavabitque in aqua corpus suum, & induet eas. Et à cœtu filiorum 5
Israel accipiet duos hœdos caprarum pro peccato, & arietem unum in holocaustum. Offeréque Aha- 6
ron bovem peccati qui pro se, & expiationem procurabit pro se & pro domo sua. Posteà capiet ambos 7
hœdos, statuétque illos in præsentia Domini ad ostium tentorii conventûs. Dabitque Aharon super 8
ambos hœdos, sortes; sortem unam pro Domino, & sortem alteram pro Azázel. Offeret autem Aharon 9
hœdũ super quem ascenderit sors pro Domino, & faciet eum pro peccato. Hœdus verò super quem ascenderit 10
sors pro Azázel, stabit vivus in præsentia Domini, ad expiationem procurandam super ipso, ad emittendum eum in Azázel in desertum. Of- 11
feret autem Aharon bovem peccati qui pro se, & expiationem procurabit pro se, & pro domo sua: mactabitque bovem peccati qui pro se. Assumet 12
quoque plenitudinẽ thuribuli carbonum ignis de super altari à præsentia Domini, & plenitudinem pugnorum suorum suffimenti aromatici comminuti, & inferet intra velum. Dabitq; 13
suffimentum super ignem in præsentia Domini: operiétque vapor suffitûs operimentum quod est super testimonium, & non morietur. Deinde acci- 14
piet de sanguine bovis, stillabitq; digito suo super faciẽ operimenti ad Orientẽ: & coram operimento stillabit septẽ vicibus de sanguine digito suo.

ושחט ויכוס ית צפירא דחטאתא דמן מסונא דעמא ויעיל ית אדמא דצפירא מלגיו 15
לפרגודא ויעביד לאדמיה הי כמה דעבד לאדמא דתורא ויזי יתיה על כפורתא ולקדם
כפורתא : וכפר ויכפר על קודשא באישתעורת מיליא מסואבות בני ישראל 16
ומסרודיהון לכל חטאיהון והיכדין יעביד למשכן זמנא דשרי עמהון בגו סאובתהון :
וכל וכל אינש לא יהי במשכן ויתנא בזמן מיעליה לכפרא בקודשא על חוביהון 17
דישראל עד זמן מפקיה ויכפר עלוי ועל אנש ביתיה ועל כל קהלא דישראל : ויצא
ויצדד ויפוק מן קודשא למדבחא דקדם יי ויכפר עלוי באישתעות מיליא ויסב מאדמא 18
דתורא ומאדמא דצפירא כד הינון מערבין ויתן על קרנת מדבחא חזור חזור : והוה
ויזי עלוי מן אדמא באדבעיה שבעא זמנין וידכיניה ויקדשיניה מסואבות בני 19
ישראל : וכלה ויפסוק מן למכפרא על קודשא ועל משכן זמנא ועל מדבחא 20
באישתעות מליא ויקרבית צפירא חייא : וסמך ויסמוך אהרן ית תרתין ידוי בסירדא 21
הדא יד ימיניה על שמאליה על ריש צפירא חייא ויודי עלוי ית כל עויית בני ישראל
וית כל מרודיהון לכל חטאיהון ויתן יתהון בשבועה אמירה ומפרשא בשמא רבא
ויקרא על ריש צפירא ויפטור ביד גבר די מזמן מן אשתקד למדברא דצוק
דהוא בית הדורי : ונשא ויסובר צפירא עלוי ית כל חוביהון לארעא דתהי 22
ית צפירא למדברא דצוק ויפוק צפירא על טוורייא דבית הדורי ויהד יי רוח זיקא
מן קדם יי וימות : ובא אהרן ויעול למשכן זמנא וישלח ית לבושי בוצא 23
דמלת דלבש בזמן מיעליה לקודשא ויצניעינון תמן : ורחץ ויסחי ית בישריה במוי 24
באתר קדיש וילבש ית לבושוי ויצדד ויפוק ויעביד ית עלתיה וית עלת עמיה ויכפר
עלוי ועל עמיה : ואת חלב ית תרבא דחטאתא יסיק למדבחא : והמשלח ודיפטור 25 26
ית צפירא לעזאזל יצבע ית לבושוי ויסחי ית בישריה באר בעין סווין דמוי ומן בתר
כדין יעול למשריתא : ואת פר ויית 27 ירושלמי 27 וית מרעייהון :
תורא דחטאתא וית צפירא דחטאתא
דאיתעל מן אדמיהון לכפרא בקודשא יתפקון באסלין על ידיהון דטלא דכהנייא
ויסובורונון למברא למשריתא ויוקדון בנורא ית משכיהון ויית בישריהון וית רעיהון :

LEVITICUS. Cap. XVI.

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hieroſolymitanum.*

Et mactabit hircum pro hoſtia peccati, qui eſt de pecunia populi, & introducet ſanguinem hirci intra velum: & faciet cum ſanguine illo ſicut 15
fecit cum ſanguine juvenci, & aſperget ipſum ſuper propitiatorium & coram propitiatorio. Et expiabit ſanctuarium cum confeſſione verborum 16
à ſordibus filiorum Iſrael, & à rebellionibus ipſorum, à cunctis peccatis eorum: atque ita faciat pro tabernaculo conventus, quod habitat cum eis inter immunditias eorum. Et nullus erit in tabernaculo conventus, 17
quo tempore ingredietur ad expiandum in ſanctuario pro peccatis Iſraelitarum, donec exeat: atque ita expiabit pro ſe, & pro viris domus ſuæ, & pro omni congregatione Iſrael. Et ſecedet, & exibit ex ſanctuario ad 18
altare quod eſt coram Domino, & expiabit pro ſe cum confeſſione verborum: & accipiet de ſanguine juvenci & de ſanguine hirci permixtis, & ponet ſuper cornua altaris per circuitum. Et aſperget ſuper ipſum de 19
ſanguine digito ſuo dextro ſeptem vicibus: & mundabit ipſum, & ſanctificabit ipſum à pollutionibus filiorum Iſrael. Et ceſſabit ab expiando 20
ſanctuario, & tabernaculo conventus, & altari cum confeſſione verborum: & adducet hircum vivum. Et imponet *ei* Aharon ambas manus ſuas hoc 21
ordine, manum dextram ſuper ſiniſtram ſuam ſuper caput hirci vivi; & confitebitur ſuper ipſo omnes iniquitates filiorum Iſrael, & omnes rebelliones eorum cum omnibus peccatis ipſorum: & ponet ea cum juramento dicto & expreſſo in nomine magno & venerabili ſuper caput hirci, & mittet per manum viri parati ab anno præcedenti, ut eat in deſertum præruptum, quod eſt Bethhadure. Et portabit hircus ſuper ſe omnia pecca- 22
ta ipſorum in locum deſertum: & dimittet vir hircum in deſertum præruptum, & aſcendet hircus ſuper montes Bethhadure, & impellet ipſum ventus turbidus à facie Domini, & morietur. Et ingredietur 23
Aharon & filii ejus in tabernaculum conventus, & deponet veſtes lineas ſericeas, quas induit quando ingreſſus eſt in ſanctuarium: & reponet eas ibi. Deinde abluet carnem ſuam aquis in loco ſancto, & dein induet 24
veſtes ſuas: & convertet ſe ad latus, & egredietur, & faciet holocauſtum ſuum & holocauſtum populi ſui; & expiabit pro ſe & pro populo ſuo. Adipem verò hoſtiæ pro peccato incendet in altari. Et qui dimittet hir- 25 26
cum Azazel lavabit veſtes ſuas, & abluet carnem ſuam in quadraginta ſatis aquæ, & poſtea ingredietur
caſtra. Juvencus verò *qui eſt pro* 27 Hier. 27. *Et fimum eorum.*
hoſtia peccati una cum hirco *hoſtiæ*
peccati, de quorum ſanguine intromiſſum eſt in ſanctuarium ad expiandum, educentur vectibus ſuper man' juvenũ ſacerdotum & portabunt eos extra caſtra: & comburent eos igni cum pelle eorũ, carne eorũ, & ſimo eorum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبكشد مر بزغالهي آن خطات آنچه بقوم وبياورد مر خوني او باز اندرون بپرده وبكند 15
مر خوني او چون آنچه بكرد بخوني آن كاو وبچكاند اويرا ابر آن پوشش وبپيشي آن پوشش
* وكفارت خواهد ابر آن خاص از پليديهاي پسراني يسرال واز جرمهاي ايشان بهمه خطاهاي 16
ايشان وهمچنين بكند بخيمهي وعده آن مسكن ڤيرا اوازي ايشان در ميانی پليديهاي
ايشان * وهمه آدم نه باشد در خيمهي وعده در آمدني او بكفارت خواستن در خاص 17
تا بيرون آمدني او وكفارت خواهد در سببي او ودر سببي خانهي او ودر سببي
همه جماعتي يسرال * وبيرون آيد بآن مذبح آنچه بپيشي ! وكفارت خواهد ابر او وبستانند 18
از خوني آن كاو واز خوني آن بزغاله وبدهد ابر شاخهاي آن مذبح ڤيراڤير * وبچكاند 19
ابر او از آن خون در انگشتي او هفت بارها وپاك كند اويرا وخاص كند اويرا از پليديهاي
يسرانی يسرال * وتمام كند از كفارت خواستن مر خاص ومر خيمهي وعده ومر آن 20
مذبح ونزديك آورد مر آن بزغالهي آن زنده * وبنهد اهرن مر دو دستهاي او ابر سري آن 21
بزغالهي آن زنده واقرار كند ابر او مر همه ڤيناهاي پسراني يسرال ومر همه جرمهاي ايشان
بهمه خطاهاي ايشان وبدهد ايشانرا ابر سري آن بزغاله وبفرستد در دستي مردي وقت
شناسي آن بيابان * وبر دارد آن بزغاله ابر او مر همه ڤيناهي ايشان بزميني خرابه وبفرستد 22
مر آن بزغاله در بيابان * وبيايد اهرن بخيمهي وعده وبكشد مر جامهاي آن كتان آنچه 23
بپوشيد در آمدني او بآن خاص ورها كند ايشانرا آنجا * وبشويد مر تني او در آب درجاي 24
خاص وبپوشد مر جامهاي او وبيرون آيد وبكند مر علهي او ومر علهي آن قوم
وكفارت خواهد در سببي او ودر سببي آن قوم * ومر پيهي آن خطات بر آورد بآن مذبح * وآن 25 26
فرستا مر آن بزغاله بعزازل بشويد جامهاي او وبشويد مر تني او در آب وپس همچنين بيايد
بآن لشكرڤاه * ومر كاوي آن خطات ومر بزغاله آن خطات آنچه آورده آمد مر خوني ايشان 27
بكفارت خواستن در خاص بيرون آورد باز بيرون بلشكرڤاه وبسوزانند در آتش مر
پوستي ايشان ومر ڤوشتي ايشان ومر پولي ايشان *

Mactabit præterea hœdum peccati 15
qui pro populo, & inferet ſanguinem ejus intra velum: facietque ſanguini ejus quemadmodum fecit ſanguini bovis, ſtillabitq; eum ſuper operimentum & coram operimento. Et 16
expiationem procurabit ſanctuario à pollutionibus filiorum Iſrael, & à delictis eorum, pro omnibus peccatis eorum: ſic quoque faciet tentorio conventûs manſionem occupanti apud eos in medio pollutionum eorum. Et ullus homo non erit in tentorio 17
conventûs cùm introierit ad expiationem procurandam in ſanctuario, uſque ad egreſſum ejus; quum expiationem procuraverit pro ſe, & pro domo ſua, & pro univerſo cœtu Iſrael. Deindè egredietur ad 18
altare quod in præſentia Domini, & expiationem procurabit ſuper ipſo: tolletque de ſanguine bovis, ac de ſanguine hœdi, & dabit ſuper cornua altaris circumcirca. Stil- 19
labitque ſuper illud de ſanguine digito ſuo ſeptem vicibus, & purificabit illud, ſanctificabitque illud à pollutionibus filiorum Iſrael. Cùm 20
autem finierit expiationem procuravæ ſanctuario, & tentorio conventûs, & altari, tunc afferet hœdum vivum. Imponétque Aharon am- 21
bas manus ſuas ſuper caput hœdi vivi, & confitebitur ſuper illud omnia peccata filiorum Iſrael, & omnia delicta eorum cum omnibus criminibus eorum: dabitque illa ſuper caput hœdi, ac emittet in manu viri tempus callentis in deſertum. Et portabit hœdus ſuper ſe 22
omne peccatum eorum ad terram deſolatam, & dimittet hœdum in deſerto. Veniet poſt hæc Aharon in 23
tentorium conventûs, ac detrahet veſtes lineas quas induerat cùm ingrederetur in ſanctuarium, & relinquet eas ibi. Lavabitque cor- 24
pus ſuum in aqua in loco ſanctitatis, & induet veſtes ſuas: deindè egredietur, & faciet holocauſtum ſuum ac holocauſtum populi, atque expiationem procurabit pro ſe & pro populo: Et adipem peccati offeret 25
ſuper altare. Dimittens autem 26
hœdum in Azazel, lavabit veſtimenta ſua, lavabitque corpus ſuum in aqua: & poſtmodùm venict in caſtra. Bovem verò pec- 27
catî, & hœdum peccati quorum illatus fuerit ſanguis ad expiationem procurandam in ſanctuario, educet extra caſtra, & comburent igne pellem eorum, & carnem eorum, & excrementum eorum.

והשרף ודמוקיד יתהון יצבע לבושוי ויסחי ית בישריה באיבעין סויון דמוי ומן
בתר כן יעול למשריתא : והיתה דא לכון לקיים עלם בירחא שביעאה
הוא ירח תשרי בעשרא יומין לירחא תענון ית נפשחיכון מן מיכלא ומן משתייא
ומן הוויית בני ותמרוקא ומסנא ותשמיש ערסא וכל עיבידתא לא תעבדון יציבא
וניורא דיתנייר ביניכון : כי ארום ביומא הדין יכפר עליכון לדכאה יתכון מכל
חוביכון ואתון קדם יי תודון סורחנותכון ותדכון : שבת שבתא הוא
לכון כל עיבידת פולחנא לא תעבדון ירושלמי ותצומו בה עד נפשחיכון:
ותעבון ית נפשחיכון קיים עלם : וכפר
ויכפר כהנא די רבי יתיה ודיקרב קורבניה לשמשא תחות אבוי וילבש ית לבושי
בוץ מילת לבושי קודשא : וכפר ויכפר על מקדש קודשא ועל משכן זמנא
ועל מדבחא ועל כהניא ועל כל עמא דקהלא יכפר באשחיות מילייא : והיתה
ותהי דא לכון לקיים עלם לכפרא על בני ישראל מכל חוביהון חדא בשתא
ועבד אהרן היכמא דפקיד יי ית משה :

ט
וידבר ה' ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם אהרן ועם בנוי ועם כל בני
ישראל ותימר להון דין פתגמא דפקיד יי למימר : איש גבר טלי או סיב מבית
גניסת ישראל די יכוס נכסת תור או אימר או עיזא במשריתא או די יכוס מבר
למשריתא : ואל פתח ולתרע משכן זימנא לא אייתיה לקרבא קורבנא קדם
קדם משכנא דיי אדם קטול יתחשב לגברא ההוא ותהי ליה באילוי אדם ואי
אשד וישחיטי בר נשא ההוא מעשיה : למען מן בגלל דייתון בני ישראל ית
ניכסתהון דהינון דבחין על אנפי חקלא ויייתונון קדם יי לתרע משכן זימנא לות
כהנא ויכסון ניכסת קודשין קדם יי יתהון : וזרק ויזרוק כהנא ית אדמא על
מדבחא די בתרע משכן זימנא ויסק תרבא לאתקבלא ברעוא קדם יי : ולא
ולא יידבחון תוב ית דיבחיהון לטעין דמתילין לשידי דהינון בתריהון קיים
עלם תהי דא להון לדריהון : ואלהם ולהון תימר גבר גבר מבית בני ישראל ומן גיורא דיתגיירון למיתב ביניכון די יסיק עלתא או ניכסת קודשיא:

והוא שרף ומדיח בגדיו ורחץ בשרו במים ואחר יבוא אל המחנה וטמא הכהן
עד הערב : והבגד או השתי או הערב או כל כלי עור אשר יעשה עור
ונגע הנגע בבגד או בעור השתי או בערב או בכל כלי עור פשתים
ירקרקת או אדמדמת נגע צרעת הוא במשכן הכהן : וראה הכהן את הנגע
והסגיר את הנגע שבעת ימים : וראה ביום השביעי כי פשה הנגע
בבגד או בשתי או בערב או בעור לכל אשר יעשה העור לנגע צרעת
הוא טמא הוא : ושרף את הבגד או את השתי או את הערב אם בעור
כי נגע צרעת הוא באש תשרף : וכי יראה הכהן והנה לא פשה הנגע
בבגד או בשתי או בערב או בכל כלי עור וצוה הכהן וכבסו את אשר בו
והסגיר אתו שבעת ימים נוספת : וראה הכהן אחרי הנגע אחרי הכבס
את הבגד או בשתי או בערב או בכל כלי העור אם לא הפך הנגע את עינו
ולא פשה הנגע טמא הוא באש תשרפנו פחתת היא בקרחתו או בגבחתו
הוא : ואם ראה הכהן והנה כהה הנגע אחרי הכבס אתו ובצע אתו מן
הבגד או מן העור או מן השתי או מן הערב : ואם תראה עוד בבגד או
בשתי או בערב או בכל כלי עור פרחת הוא באש תשרף את אשר הנגע
בו : והבגד או השתי או הערב או כל כלי העור אשר תכבס והסר ממנו
הנגע וכבס שנית וטהר : זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר או הפשתים
או השתי או הערב או כל כלי עור לטהרו או לטמאו :

Et is qui comburit eos, lavabit veſtimenta ſua, & abluet carnem ſuam in ſexaginta ſatis aquæ, & poſtea ingredietur caſtra. Et erit hoc vobis in ſtatutum ſeculi: in menſe ſeptimo, is eſt menſis Tiſri, decima die menſis affligetis animas veſtras, *abſtinendo* à cibo, & potu, & ab uſu balneorum, unctione, calceis, & coitu: & nullum opus facietis, tam indigena, quam peregrinus qui habitat inter vos. Quia in die iſto expiabit vos ad mundandum vos ab omnibus peccatis veſtris: vos itaque coram Domino confitebimini peccatum veſtrum, & mundi eritis. Sabbathum quietis erit vobis; nullum opus ſervitutis facietis, ſed affligetis animas veſtras, ſtatuto perpetuo. Et expiabit ſacerdos qui unctus fuerit, & qui obtulerit oblationem ſuam, ut miniſtret pro patre ſuo: & induet veſtes lineas byſſinas, veſtes ſanctitatis. Expiabit inquam ſanctuarium ſanctitatis, & tabernaculum conventus, & altare, & ſacerdotes, & univerſum populum coetus expiabit confeſſione verborum. Et erit hoc vobis in fœdus perpetuum, ad expiandum pro filiis Iſrael ab omnibus peccatis eorum una vice in anno: & fecit Aharon ſicut præcepit Dominus Moſi.

Hieroſ. *Sed jejunabitis in eo pro animabus veſtris.*

CAP. XVII.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum Aharon & cum filiis ejus, & cum filiis Iſrael, & dices illis; Hic eſt ſermo quem præcepit Dominus, dicendo: Vir juvenis aut ſenex è domo familiæ Iſrael, qui mactaverit victimam bovis, agni, aut capræ in caſtris, aut qui mactaverit extra caſtra: Et ad oſtium tabernaculi conventus non adduxerit, ut offerat oblationem coram Domino, coram tabernaculo Domini: ſanguis homicidii reputabitur viro illi, & erit illi acſi ſanguinem innocentem fudiſſet, & exterminabitur filius hominis ille è populo ſuo. Ut afferant filii Iſrael hoſtias ſuas, quas mactant in ſuperficie agri, adducant illas coram Domino, ad portam tabernaculi conventus ad ſacerdotem: & ut mactent illas hoſtias ſanctitatis coram Domino. Et ſpargat ſacerdos ſanguinem ſuper altare Domini, in oſtio tabernaculi conventus: & incendat adipem, ut recipiatur cum beneplacito coram Domino. Neque ſacrificent rurſus ſacrificia ſua idolis, quæ aſſimilantur dæmonibus, poſt quæ errarunt: ſtatutum ſeculi erit hoc eis per generationes eorum. Et ad eos dices; Unuſquiſque ſive juvenis ſive ſenex, ex domo familiæ Iſrael, aut ex peregrinis qui peregrinabuntur inter vos, qui offeret holocauſtum aut oblationem ſanctitatum:

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

28 * وآن سوزانا ايشانرا بشويد جامهاي او وبشويد مر تني او در آب وپس همچنين بيايد بآن
29 لشكرگاه * وباشد بشما برسمي جاويد در ماهي آن هفتمين درده بماه برنجانيد مر جانهاي شما
30 وهيچ كار نه كنيد آن بومي وآن غريب آن غريبي كنا در ميانی شما * كه در روزي آن اين
31 كفارت كند ابر شما بپاك كردن شمارا از همه خطاهاي شما بپيشي יי پاك شويد * معطل معطلي
32 آن بشما وبرنجانيد مر جانهاي شما رسمي جاويد * وكفارت خواهد آن كهن آنچه بماليد اويرا
33 وآنچه پر كند مر قرباني او بخدمت كردن بجاي پدري او وبپوشد مر جامهاي آن كتان
34 جامهاي آن خاص * وكفارت خواهد مر مقدس آن خاص ومر خيمهي وعده ومر آن مذبح
كفارت خواهد وابر آن كهنان وابر همه قومي آن جماعت كفارت خواهد * وباشد اين
بشما رسمي جاويد بكفارت خواستن ابر پسراني يسرال از همه خطاهاي ايشان يكّه در
سال بكرد چون آنچه بفرمود יי مر مشه * فصل هفتدهم * * سخن كفت 1
יי بمشه بكفتن * سخن كوي باهرن وبپسراني او وبهمه پسراني يسرال وبكوي بايشان اين 2
آن سخن آنچه فرمود יי بكفتن * مردي مردي از خانهي يسرال آنچه بكشد كاو يا برّه يا بز 3
در لشكرگاه يا آنچه بكشد از بيرون بلشكرگاه * وبدرگاهي خيمهي وعده نه آورد اويرا بنزديك 4
آوردن قربان יי بپيشي مسكن יי خون حسيب كرده شود بمردي آن او خون بريخت ونيست شود
آن مردي آن او از ميانی قومي او * بسبب آنچه بياورند پسراني يسرال مر ذبحتهاي ايشان 5
آنچه ايشان ذبحت كنان ابر روي آن دشت بياورند ايشانرا יי بدرگاهي خيمهي وعده
بآن كهن وذبحت كنند ذبحت شلميم יי ايشان * وبپراكند آن كهن مر آن خون ابر 6
مذبح יי درگاهي خيمهي وعده وبر آورد آن پيه ببوي قبوليت יי * ونه ذبحت كنند نيز 7
ذبحتهاي ايشان بديوان آنچه ايشان بيراه شوان پسي ايشان رسمي جاويد باشد اين بعصرهاي
ايشان * وبايشان بكوي مردي مردي از خانهي يسرال واز آن غريب آنچه غريب باشد در ميانی 8
ايشان آنچه بر آورد علة يا ذبحت *

28 *Et comburens ea, lavabit veſtimenta ſua, lavabitque corpus ſuum in aqua: & poſtmodùm veniet in caſtra. Eritque vobis in ſtatutum perpetuum: menſe ſeptimo, decimâ menſis, affligetis animas veſtras, et ullum opus non facietis, indigena & peregrin⁹ peregrinans in medio veſtrûm. Nam in hac die expiationem faciet pro vobis, ad purificandum vos: ab omnibus peccatis veſtris in præſentia Domini purificabimini. Ceſſatio quieta eſt vobis, & affligetis animas veſtras, ſtatuto perpetuo. Expiationem autē procurabit ſacerdos quem unxerit, & qui compleverit oblationem ſuam, ad miniſtrandum in loco patris ſui: induétque veſtes lineas, veſtes ſanctitatis. Et expiationem procurabit ſanctuario ſanctitatis & tentorio conventûs, altari quoque expiationem procurabit, & ſacerdotibus, atque univerſo populo congregationis expiationem procurabit. Eritque hoc vobis ſtatutum perpetuum, ad expiationem procurandam filiis Iſrael pro omnibus peccatis eorum ſemel in anno. Et fecit ſecundùm quod præceperat Dominus Moſheh.*

CAP. XVII.

LOquutus eſt præterea Dominus ad Moſheh, dicendo, Loquerè ad Aharon & ad filios ejus, & ad omnes filios Iſrael, dicéſque eis; Hoc eſt verbum quod præcepit Dominus, dicendo; Quilibet vir de domo Iſrael qui mactaverit bovem, aut agnum, aut capram in caſtris, aut qui mactaverit extra caſtra: Et ad oſtium tentorii conventûs non adduxerit eum, ad offerendum oblationem Domino, coram tabernaculo Domini: ſanguis imputabitur viro illi: ſanguinem effudit, & annihilabitur vir ille de medio populi ſui: Propterea quòd afferant filii Iſrael victimas ſuas quas immolaturi ſunt ſuper faciem agri, afferant inquam eas Domino ad oſtium tentorii conventûs ad ſacerdotem, & immolent victimas pacificas Domino eas. Spargéque ſacerdos ſanguinem ſuper altare Domini, ad oſtium tentorii conventûs, & offeret adipem in odorem acceptationis Domino. Et non immolabunt ultrà victimas ſuas dæmonibus, poſt quos devii facti ſunt: ſtatutum perpetuum erit hoc in ſeculis eorum. Illis præterea dices; Quilibet vir de domo Iſrael, aut de exotico qui peregrinus fuerit in medio eorum, qui obtulerit holocauſtum aut victimam;

ואל פתח ולתרע משכן זמנא לא ייתינה למעבד יתיה קורבנא קדם יי ויישתיצי גבר נשא 9
ההוא מעמיה : ואיש וגבר טלי וגבר סיב מבית נגיסת ישראל ומן גיורא דמתגיירין 10
למיתב ביניהון די ייכול כל אדמא ואתן ית פנוייתא למעסוק בגבר נשא ההוא די ייכול
כל אדמא ואישיצי יתיה מנו עמיה : כי נפש ארום קיום נפש כל בישרא באדמא 11
הוא ואנא יהבתיה לכון לנירתא דתיתנון אדם ניכסא על מדבחא מטול למכפרא על
אדם נפשתכון ארום אדם ניכסא הוא על חובי נפשא מכפר : על כן בנין בן אמרית 12
לבני ישראל אוזדהרון דכל בר נש מנכון לא ייכול אדמא וגיורייא דמתגיירין למיתב
ביניכון לא ייכלון אדמא : ואיש וגבר טלי או גבר סיב מבית נגיסת ישראל ומן 13
גיורייא דיתגיירון למיתב ביניכון די ייצד ציידא חייתא או עופא דמיכשרין למיכל
ויישוד ית אדמיה בנכסתא ואין לא מתקלקלא ניכסתיה יכסיניה בעפרא : כי נפש
ארום קיום נפש כל בישרא אדמיה בנפשיה היא ואמרית לבני ישראל אדם כל בישרא 14
לא תיכלון ארום קיום נפש כל בישרא אדמיה הוא כל מן דייכליניה ישתיצי :
וכל נפש וכל בר נש דייכול ביסרא דמטלק בקילקול ניכסתא ובשר תבירא בייצבא 15
ובגיורא ויצבע לבושוי ויסחי באורבעין מאווין דמוי ויהי מסאב עד רמשא ויידכי :
ואם ואין ארשע ולא יצבע ובשריה לא 16
ירושלמי 16 ואין לא חוור ובשריה לא יסחי ויקבל חוביה : ישוני ויקבל חוביה :

יח

וידבר ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון אנא הוא 1
יי אלהכון : כמעשר ביעובדין בישין דעבדא דארעא דמצריים דיתיבתון בה לא 2
תעבדון והיכעובדין בישין דעבדא דארעא דכנען דאנא מעיל יתכון לתמן לא תעבדון
ובגימוסיהון לא תהכון : את משפטי ית סדרי דיני תעבדון וית קיימי תיטרון 3
להלכא בהון אנא יי אלהיכון : ושמרתם ותטרון ית קיימי וית סדרי דיני 4
דאין יעבד יתהון אינשא ויחי בהון בחיי עלמא וחולקיה עם צדיקיא אנא
יי : איש איש גבר טלי וגבר סיב לכל קריבת בישריה לא תקרבון לבזאה 5
עיריותא בחשמישתא ובפרסומי עיריא אנא יי : שרות אביך ערוית אבוך ושרית 6
אפך לא תיבזי איתא לא תשמש עם אבהא וגבר לא ישמש עם אפיה אימך היא 7
לא תגלי עיריותה :

Et ad ostium tabernaculi conventus non adduxerit ipsum, ut faciat 9
ipsum oblationem coram Domino; tum exterminabitur vir ille è populo
suo. Vir autem juvenis aut senex, ex domo familiæ Israel, aut ex pe- 10
regrinis qui peregrinantur habitando inter eos, qui comederit ullum san-
guinem: tum tribuam otium ad satagendum contra virum illum qui
comederit ullum sanguinem, & perdam ipsum è medio populi sui.
Quoniam subsistentia animæ universæ carnis in sanguine est: & ego 11
dedi ipsum vobis in decretum, ut adducatis sanguinem victimæ super
altare, ad expiandum pro sanguine animarum vestrarum: quoniam
sanguis victimæ est pro peccatis animæ expians. Propterea dixi filiis 12
Israel; Cavete ne ullus ex vobis comedat sanguinem: & peregrini, qui
peregrinantur habitando inter vos, non comedent sanguinem. Et vir 13
juvenis aut senex, ex domo familiæ Israel, aut ex peregrinis qui pere-
grinantur habitando inter vos, qui venatus fuerit venationem bestiæ aut
volucris, quæ recta sunt ad edendum: tum effundet sanguinem ejus macta-
tione, & si non vitiata sit mactatio ejus, cooperiet ipsum pulvere. Quo- 14
niam subsistentia animæ universæ carnis sanguis ejus *est*, cum anima
ejus est: ideò dixi filiis Israel; Sanguinem universæ carnis non come-
detis: quoniam subsistentia animæ universæ carnis sanguis ejus est,
quisquis comederit ipsum extirpabitur. Et quisquis comederit carnè quæ 15
projecta est propter vitium mactationis, aut carnem *animalis* confracti,
sive de indigenis sive de peregrinis, lavabit vestes suas, & abluet se in qua-
draginta satis aquæ, & erit immundus usque ad vesperam, & tunc mun-
dus erit. Quod si improbè egerit, 16
neque laverit, & carnem suam
non abluerit, recipiet peccatum
suum.

Hier. 16. *Quod si non laverit, & carnem suam non abluerit, recipiet peccatum suum.*

CAP. XVIII.

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis Israel, 1
& dices illis; Ego sum Dominus Deus vester. Juxta opera mala populi 2
terræ Ægypti, in qua habitâstis, non facietis: & sicut opera mala populi 3
terræ Canaan, quò ego introduco vos, non facietis, & in statutis eorum non
ambulabitis. Ordines judiciorum meorum facietis, & pacta mea obser- 4
vabitis ad ambulandum in eis: ego Dominus Deus vester. Custodietis 5
itaque statuta mea & ordines judiciorum meorum, quæ si fecerit homo
vivet in eis vitâ seculi, & portio ejus cum justis *erit*: ego Dominus.
Vir juvenis aut senex, ad ullam propinquam carnis suæ non accedetis, 6
ad contemnendum turpitudinem *ejus* concubitu, aut nudatione turpi-
tudinis: ego Dominus. Turpitudinem patris tui & turpitudinem, 7
matris tuæ non contemnes: mulier non rem habebit cum patre suo, &
vir non coibit cum matre sua; mater tua est, non revelabis turpitudi-
nem ejus.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* و بدركاهي خيمهي وعده نه آورد اويرا و نيست شود آن مردي آن او از قومي او* و مردي 9 10
مردي از خانهي يسرال و از آن غريب آن غريبي كنا در ميانې ايشان آنچه بخورد همه خون
و بدهم خشمي من در جاني آن خورا مر آن خون و نيست كنم آنرا از ميانې قومي آن * و جاني 11
آن كوشتمند در خون او و من بدادم اويرا بشما ابر آن مذبح بكفارت كردن ابر جانهاي
شما و آن خون او در جان كفارت كند * ابر همچنين گفتم بپسراني يسرال همه جان از شما 12
نه خورد خون و آن غريب آن غريبي كنا در ميانې شما نه خورد خون * و مردي مردي 13
از پسراني يسرال و از آن غريب آن غريبي كنا در ميانې ايشان آنچه نخجير كند نخجير حيوان
يا مرغ آنچه خورده شود بريزد مر خوني او و بپوشد اويرا در خاك * كه جاني همه كوشت مر 14
خوني او در جاني او و گفتم بپسراني يسرال خوني همه كوشتمند نه خوريد كه جاني همه
كوشتمند خوني او آن همه خورايي او نيست شود * و همه جاني آنچه بخورد لاش و نخجير در 15
بومي و در غريب و بشويد جامهاي او و بشويد در آب و پليد باشد تا ايوار و پاك شود *
* و اگر نه شويد و تني او نه شويد بر دارد گناهي او * 16

* فصل هجدهم *

1
* سخن گفت ؛ بمشه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال و بگوي من ؛ خداي شما * چون 2
3
عملي زمين مصر آنچه بنشستيد دران نه كنيد و چون عملي زميني كنعن آنچه من
آورا شمارا بآنجا نه كنيد و در رسمهاي ايشان نه رويد * مر حكمهاي من بكنيد و مر رسمهاي من 4
نگاه داريد برفتن در ايشان من ؛ خداي شما * و نگاه داريد مر رسمهاي من و مر حكمهاي 5
من آنچه بكند ايشانرا آن آدم و بزيد در ايشان من ؛ * مردي مردي بهمه قرابتي تني او نه 6
نزديك شويد ببرهنه كردن شرم من ؛ * شرمي پدري تو و شرمي مادري تو نه برهنه 7
كني مادري تو است آن نه برهنه كني شرمي آن *

Et ad ostium tentorii conventûs non adduxerit eam: annihilabitur quidem vir ille de medio po- 10
puli sui. Et quilibet vir de domo Israel, aut de peregrino peregrinante in medio eorum, qui come-
derit ullum sanguinem, dabo quidem iram meam in animam comedentem sanguinem, & annihilabo eam de
medio populi sui: Quia anima 11
carnei in sanguine est: ego autem dedi illum vobis super altare ad ex-
piationem faciendam pro animabus vestris: quia sanguis ipse pro ani-
ma expiationem faciet. Quapropter 12
dixi filiis Israel; Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, & peregrinus peregrinans in medio ve-
stri, non comedet sanguinem. Et 13
quilibet vir de filiis Israel, aut de peregrino peregrinante in medio eo-
rum, qui venatus fuerit venationem animalis, vel avis quæ come-
datur, effundet sanguinem ejus, & operiet illum pulvere. Quia ani- 14
ma omnis carnis est sanguis ejus, in anima ejus est: itaque dixi fi-
liis Israel; Sanguinem omnis carnei non comedetis, quia anima o-
mnis carnei sanguis ejus est: o-
mnis comedens eum, annihilabitur. Omnis autem anima quæ comederit 15
cadaver, & prædam, in indigena & peregrino, lavabit quidem vestes
suas, lavabitq; se in aqua: & pollu-
tus erit usque ad vesperam, tunc pu-
rificabitur. Quòd si non lavaverit, 16
& corpus suum non abluerit, porta-
bit peccatum suum.

CAP. XVIII.

Locutus est autem Dominus ad 1
Mosheh, dicendo, Loquere ad filios 2
Israel, ac dices; Ego Dominus Deus
vester. Secundùm opus terræ Ægy- 3
pti in qua sedistis, non facietis: &
secundùm opus terræ Chenaan, quò
ego introducturus sum vos, non age-
tis: & in statutis eorum non am-
bulabitis. Judicia mea facietis, 4
& statuta mea observabitis, ad am-
bulandum in eis: ego Dominus Deus
vester. Observabitis quidem statu- 5
ta mea, & judicia mea: quæ si fe-
cerit homo, tum vivet in eis: ego
Dominus. Quilibet homo ad o- 6
mnem consanguineam corporis sui
non appropinquabitis ad denuda-
dum pudorem: ego Dominus. Pu- 7
dorem patris tui, & pudorem ma-
tris tuæ non denudabis: mater tua
est ipsa, non denudabis pudorem
ejus.

ויקרא יח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ערות עֶרְיַת אִתַּת אֲבוּךְ לָא תְחֻבֵי מְטוּל דְּעֶרְיְיתָא דְאֲבוּךְ הִיא: ערות 8
עֶרְיַת אֲחָתָךְ בַּת אֲבִיךְ או בַּת אִמֵּךְ מַה דְּיוֹלִיד אֲבָּךְ מִן אִיתְּתָא אוּחֳרִי או מִן 9
אִמֵּךְ או מַה דְּיֵילִיד אִמֵּךְ מִן אֲבָּךְ או מִן גְּבַר חוֹרָן לָא תְחֻבֵי עֶרְיָתְהֶן: ערות
עֶרְיַת בַּת בִּנָּךְ או בַּת בְּרָתָךְ לָא תְחֻבֵי עֶרְיָתְהֶן אֲרוּם הֵי כְּעֶרְיָתָךְ הִינִין: 10
ערות עֶרְיַת בַּת אִתַּת אֲבוּךְ דְּיִלִידַת מִן אֲבָּךְ אֲחָתָךְ הִיא לָא תְחֻבֵי עֶרְיָתָהּ: 11
ערות עֶרְיַת אֲחַת אֲבָּךְ לָא תְחֻבֵי אֲרוּם קְרִיבַת בְּשַׂר אֲבָּךְ הִיא: ערות עֶרְיַת אֲחִיךְ 12
אֲחַת אִמָּךְ לָא תְחֻבֵי אֲרוּם קְרִיבַת בְּשַׂר אִמָּךְ הִיא: ערות עֶרְיַת אֲחִבּוּךְ 13
לָא תְחֻבֵי וְלוַת אִינְתְּתֵיהּ לָא תִקְרַב בְּחַשְׁמִישׁ עַרְסָא אִיתַּת אֲחִבּוּךְ הִיא: ערות 14
עֶרְיַת כַּלָּתָךְ לָא תְחֻבֵי אִיתַּת בְּרָךְ הִיא לָא תְחֻבֵי עֶרְיָתָהּ: ערות עֶרְיַת 15
אִיתַּת אָחִיךְ לָא תְחֻבֵי בְּחַיֵּי אָחִיךְ וּבְתַר מוֹתֵיהּ אִין אִית לֵיהּ בְּנִין עֶרְיָתָהּ 16
דַּאֲחִיךְ הִיא: ערות עֶרְיַת אִיתָּא וּבְרָתָהּ לָא תְחֻבֵי יַת בְּרַת בְּרָהּ וְיַת בְּרַת 17
בְּרָתָהּ לָא תִיסַּב לְבַזָּאָה עֶרְיָתָהּ קְרִיבַת בִּישְׁרָא הִינוּן זְנוּ הִיא: ואשה
וְאִיתְּתָא בְּחַיֵּי אֲחָתָא לָא תִיסַּב לַאֲעָקָא לָהּ לְבַזָּאָה עֶרְיָתָהּ עֲלָהּ כָּל יוֹמֵי 18
חַיָּהָא: ואל אשה וּלְצִיד אִיתְּתָא בְּזַמַּן רִיחוֹק סְאוּבְתֵּיהּ לָא תִקְרַב לְבַזָּאָה 19
עֶרְיָתָהּ: ואל ולְצִיד אִיתַּת חַבְרָךְ לָא תִיתֵּן תַּשְׁמִישָׁךְ לְזַרְעָא לְאִסְתָּאֲבָא 20
בָּהּ: ומזרעך ומִן זַרְעָךְ לָא תִיתֵּן 21 ירושלמי וְלָא תַפְסוֹן יַת שְׁמָא
בְּחַשְׁמִשְׁתֵּיהּ לְצִיד בַּת עַמְּיִן לְמַעְבְּרָא דֵאלָהֲכוֹן כְּדֵין אֲסַר יְיָ:
לְפוּלְחָנָא אוֹחְרָא וְלָא תְחַפֵּיס יַת שְׁמָא
דַּאֲלָהָךְ אֲנָא יְיָ: וארת וכר וְעִם דְּכוּרִי לָא תִשְׁכּוֹב בְּתַשְׁמִישַׁי דְּאִיתָּא 22
מְרַחֲקָא הִיא: ובכל וּבְכָל בְּעִירָא לָא תִיתֵּן תַּשְׁמִישָׁךְ לְאִסְתָּאֲבָא בָּהּ 23
וְאִיתְּתָא לָא תְקָרֵב קֳדָם בְּעִירָא לְאִתְהַנָיָא מִינַהּ תִּבְלָא הוּא: אל תטמאו
לָא תִסְתָּאֲבוּן בְּחָדָא מִכָּל אִילֵּין אֲרוּם בְּכָל אִילֵּין אִסְתָּאֲבוּ עַמְמַיָּא דַאֲנָא 24
מְגַלֵּי מִן קֳדָמֵיכוֹן: ותטמא וְאִסְתָּאֲבַת אַרְעָא וְאַסְעֵירִית חוֹבְהָא עֲלַהּ 25
וּפְלָטַת אַרְעָא יַת דַּיָּרֶהָא: ושמרתם וְתִיטְרוּן אִתּוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת 26
קְיָמַי וְיַת סִדְרֵי דִינַי וְלָא תַעְבְּדוּן מִכָּל תּוֹעֲבָתָא הָאִילֵּין יַצִּיבָיָא
וְיִיוֹרְבָיָא דְיִתְגַּיְירוּן בֵּינֵיכוֹן: כי את אֲרוּם יַת תּוֹעֲבָתָא דְּאִילֵּין עֲבָדוּ אֱנָשֵׁי 27
אַרְעָא דְקַדְמֵיכוֹן וְאִסְתָּאֲבַת אַרְעָא:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Turpitudinem uxoris patris tui non reteges, quia turpitudo patris tui 8
eſt. Turpitudinem ſororis tuæ, filiæ patris tui aut filiæ matris tuæ, 9
quam genuit pater tuus ex uxore alia aut ex matre tua, aut quam
peperit mater tua ex patre tuo aut ex viro alio, non reteges turpi-
tudinem eorum. Turpitudinem filiæ filii tui, aut filiæ filiæ tuæ, 10
non nudabis turpitudinem earum, quoniam ſicut turpitudo tua ſunt.
Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit ex patre tuo, 11
ſoror tua eſt, non nudabis turpitudinem ejus. Turpitudinem ſoro- 12
ris patris tui non reteges: propinqua carnis patris tui eſt. Turpitu- 13
dinem ſororis matris tuæ non revelabis, quoniam propinqua carnis
matris tuæ eſt. Turpitudinem fratris patris tui non revelabis, & 14
ad uxorem ejus ne accedas concubitu lecti, uxor patrui tui eſt.
Turpitudinem nurus tuæ non reteges: uxor filii tui eſt, non rete- 15
ges turpitudinem ejus. Turpitudinem uxoris fratris tui non revela- 16
bis vivente fratre tuo, aut poſt mortem ejus ſi habeat filios: nudi-
tas fratris tui eſt. Turpitudinem mulieris & filiæ ejus non revelabis: 17
filiam filii ejus aut filiam filiæ ejus non accipies, ad revelandum turpitu-
dinem ejus; propinquæ carnis ſunt, ſcortatio eſt. Mulierem etiam viven- 18
te ſorore non accipies, ad affligendum eam, ad revelandum turpitudinem
ejus ſuper ipſam, omnibus diebus vitæ ejus. Et ad latus mulieris tempore 19
ſeparationis immunditiæ ſuæ non accedes, ad revelandum turpitudinem
ejus. Et ad latus mulieris ſocii tui non dabis concubitum tuum ad 20
ſemen, ut contamines eam. Et de ſemine tuo non dabis concubitu 21
ipſius ad latus filiæ populorum,
ad traducendum alieno cultui: ne- Hieroſ. 21 *Neque prophanabitis*
que contaminabis nomen Dei tui. *nomen Dei veſtri: ſic dixit Dominus.*
Ego Dominus. Et cum maſculis 22
non concumbes concubitu mulieris: abominatio eſt. Et nulli beſtiæ 23
dabis concubitum tuum, ut polluas te in ea: & mulier non accedet
coram beſtia, ut voluptatem percipiat ex ea, ſcelus eſt. Ne polluatis 24
vos in uno ex omnibus illis: quoniam in omnibus iſtis polluerunt ſe
populi, quos ego migrare facio à conſpectu veſtro. Et contaminata erat 25
terra, & viſitavi peccata ejus ſuper eam: & evomuit terra habi-
tatores ejus. Vos igitur, congregatio Iſrael, ſervabitis ſtatuta mea, 26
& ordines judiciorum meorum, neque facietis unam ex omnibus
abominationibus iſtis, tam indigenæ quam peregrini qui peregrinantur
inter vos. Nam abominationes iſtas fecerunt viri terræ, qui ante 27
vos fuerunt: & polluta eſt terra.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* شرمي زني پدري تو نه برهنه كني شرمي پدري تواست آن * شرمي خواهري تو 8
دختري پدري تويا دختري مادري تو زاييدهي خانه يا زاييدهي بيرون نه برهنه كني 9
شرمي ايشان * شرمي دختري پسري تو يا دختري دختري تو نه برهنه كني شرمي ايشان 10
شرمي تو آن ايشان * شرمي دختري زني پدري تو زاييدهي پدري تو خواهري تو است آن نه 11
برهنه كني شرمي آن * شرمي خواهري پدري تو نه برهنه كني قرابتي پدري تو است آن * 12
* شرمي خواهري مادري تو نه برهنه كني كه قرابتي مادري تو است * شرمي برادري پدري تو 13
نه برهنه كني برزني او [نه] نزديك شوي عمّهي تو است آن * شرمي عروسي تو نه برهنه كني 14
زني پسري تو است آن نه برهنه كني شرمي آن * شرمي زني برادري تو نه برهنه كني 15
برادري تو است آن * شرمي زن و دختري آن نه برهنه كني مر دختري پسري آن مر دختري 16
دختري آن نه ستاني ببرهنه كردن شرمي آن قرابتان ايشان بيراهي است آن * و زن بخواهري 17
آن نه ستاني بدشمن بودن ببرهنه كردن شرمي آن ابر آن در زندگي آن * و بزن در حيضي 18
پليدي آن نه نزديك شوي ببرهنه كردن شرمي آن * و بزني امهلي تو نه دهي خسپشي تو 19
بنسل بپليد شدن در آن * و از نسلي تو نه دهي بگذارانيدن بمولك و نه سست كني 20
نامي خداي تو من ״ * و اوازي نرينه نه خسپي خسپش زن مكروهي است آن * و در همه چهارپا 21
نه دهي خسپشي تو بپليد شدن در آن و زن نه استد بپيشي چهارپا بگشن گيرانيدن رسوايي 22
است آن * نه پليد شويد در همه اينان كه در همه اينان پليد شدند آن قومها آنچه من رانا 23
از پيشي شما * پليد شد آن زمين عقوبت كردم گناهي آن ابر آن در كرد آن زمين مر نشينان 24
آن * و نگاه داريد شما مر رسمهاي من و مر حكمهاي من و نه كنيد از همه آن مكروهيها 25
آن اينان آن بومي و آن غريب آن غريبي كنا در ميانی شما * كه مر همه آن مكروهيهاي 26
آن اينان بكردند مردماني آن زمين آنچه بپيشي شما و پليد شد آن زمين * 27

Pudorem uxoris patris tui non denu- 8
dabis: pudor patris tui eſt ipſe. Pu- 9
dorem ſororis tuæ, filiæ patris tui,
aut filiæ matris tuæ, natæ domi vel
natæ foris: non denudabis pudorem
earum. Pudorem filiæ filii tui, aut 10
filiæ filiæ tuæ, non denudabis pudo-
rem earum: pudor tuus eſt earum.
Pudorem filiæ uxoris patris tui, na- 11
ta patris tui, (ſoror tua eſt,) non de- 12
nudabis pudorem ejus. Pudorem ſo-
roris patris tui non denudabis: pro-
pinqua patris tui eſt ipſa. Pudo- 13
rem ſororis matris tuæ non denuda-
bis: quia propinqua matris tuæ eſt.
Pudorem fratris patris tui non de- 14
nudabis, ad uxorem ejus non appro-
pinquabis: amita tua eſt ipſa. Pu- 15
dorem nurûs tuæ non denudabis: u-
xor filii tui eſt ipſa, non denudabis
pudorem ejus. Pudorem uxoris fra- 16
tris tui non denudabis: pudor fratris
tui eſt ipſe. Pudorem mulieris & 17
filiæ ejus non denudabis: filiam fi-
lii ejus, & filiam filiæ ejus non ac-
cipies ad denudandum pudorem ejus:
propinquæ ſunt, deviatio eſt illud.
Mulierem quoque cum ſorore ſua 18
non accipies, ad inimicandum denu-
dando pudorem ejus ſuper eam, in
vita ſua. Multeri prætereà in men- 19
ſtruo pollutionis ſuæ non appropin-
quabis, ad denudandum pudorem e-
jus. Et uxori populatis tui non da- 20
bis concubitum tuum ad genitu-
ram, ut polluaris per eam. Et de ſo- 21
bole tua non dabis ad traducendum
ad Molech: neque profanabis no-
men Dei tui: ego Dominus. Et cum 22
maſculo non concumbes concubitu
mulieris: abominatio eſt illud. Et 23
omni quadrupedi non dabis con-
cubitum tuum, ut polluaris per eam:
& mulier non ſtabit coram quadru-
pede ad mavem excipiendum: fla-
gitium eſt illud. Ne polluamini in o- 24
mnibus his: in omnibus enim his
pollutæ ſunt gentes quas ego expul- 25
ſurus ſum à præſentia veſtra. Nam
polluta eſt terra, & punivi peccatum
ejus ſuper eam, evomuitque terra
habitatores ſuos. Cuſtodite itaque 26
vos ſtatuta mea, & judicia mea,
& ne faciatis ullam ex omnibus
abominationibus iſtis, indigena &
peregrinus peregrinans in medio ve-
ſtri: (Omnes enim abominationes 27
iſtæ fecerunt homines terræ, qui
fuerunt ante vos, & polluta eſt
terra:)

תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL.

וְלָא תְקִיא וְלָא תְפַלּוּט אַרְעָא יָתְכוֹן 28
בְּסָאוּבְכוֹן יָתְהּ הֵיכְמָא דְּפָלַטַת יָת עַמָּא
דְּקַדְמֵיכוֹן: כִּי אֲרוּם כָּל מַאן דְּיַעֲבַד חַדָּא מִכָּל תּוֹעֲבְתָּא הָאִילֵּין וְיִשְׁתֵּיצַיָּין 29
נַפְשָׁתָא דְּיַעְבְּדוּן הֵיכְדֵין מִגּוֹ עַמֵּיהֶן: וּשְׁמַרְתֶּם וְתִטְּרוּן יָת מַטְּרַת מֵימְרִי 30
לְאוּדְהָרָא מְטוּל לְמֶעְבַּד מִנִּימוֹסֵי תּוֹעֲבְתָּא דְּאִתְעֲבִידוּ בְּאַרְעָא קַדְמֵיכוֹן וְלָא
תְסָאֲבוּן בְּהוֹן אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהָכוֹן:

פ פ פ יט

וַיְדַבֵּר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: דַּבֵּר מַלֵּל עִם כָּל בְּנֵישְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל 1 2
וְתֵימַר לְהוֹן קַדִּישִׁין תְּהוֹן אֲרוּם קַדִּישׁ אֲנָא יְיָ אֱלָהָכוֹן: אִישׁ גְּבַר־מִן אִמֵּיהּ וּמִן 3
אֲבוּי תֶּהֱווֹן דַּחְלִין וְיָת יוֹמֵי שַׁבָּתָיְא דִילִי תִּנְטְרוּן אֲנָא יְיָ אֱלָהָכוֹן: אַל תִּפְנוּ לָא 4
תִסְטוּן לְפוּלְחַן טָעֲוִין וְדַחְלַן דְּמַתְכָא לָא תַעְבְּדוּן לְכוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהָכוֹן: וְכִי
תְּחַבְּחוּ וַאֲרוּם תִּיכְסוּן נִיכְסַת קוּדְשַׁיָּא קֳדָם יְיָ לְרַעֲוָא לְכוֹן תִּיכְסוּנִיהּ: בְּיוֹם 5
בְּיוֹמָא דְּיִתְנְכֵס יִתְאֲכֵל וּבְיוֹמָא חָרָן וּמַה דְּמִשְׁתַּיֵּיר עַד יוֹמָא תְלִיתָאָה בְּנוּרָא 6
יִתּוֹקַד: וְאִם אִיתְאֲכָלָא יִתְאֲכֵיל בְּיוֹמָא תְלִיתָאָה פְּסִיל הוּא לָא יֶהֱוֵי לְרַעֲוָא: 7
וְאָכְלָיו וְדַיְיכְלִינְיהּ חוֹבֵיהּ יְקַבֵּל אֲרוּם יָת קוּדְשָׁא דַיְיָ אַפְּיס וְיִשְׁתֵּיצֵי בַּר נַשָּׁא 8
הַהוּא מֵגּוֹ עַמֵּיהּ: וּבְקַצְרְכֶם וּבְזַמֵּן 9
מְחַצַּדְכוֹן יָת חֲצַד אַרְעֲכוֹן לָא
תְסַיְּפוּן אוּמָנָא חֲדָא דְּאִית בְּחַקְלָךְ
לְמֶחְזוֹר וְלָקְטָא דְּחַצָּדָךְ לָא תְלַקֵּיט:
וּכְרֶמְכוֹן וְלָקְטָא דְּחַצָּדָךְ לָא תְלַקֵּיט 10
וּנְתָרָא דְּכַרְמָךְ לָא תְחַלַּקְטוּן טוֹעֲלְוָותְהוֹן
תְּשַׁבּוֹק יָתְהוֹן בְּחִיבּוּרְהוֹן אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהָכוֹן: לָא תְגַנְּבוּן וְלָא תְכַפְּרוּן וְלָא תְשַׁקְּרוּן אֵינָשׁ בְּחַבְרֵיהּ: וְלָא עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 11 12
לָא יְשָׁתְּבַע חַד מִכְּנוֹן בִּשְׁמִי לְשִׁקְרָא לְאַפְּסָא יָת שְׁמָא דֶאֱלָהָךְ אֲנָא יְיָ: לָא
תְעַשֵּׁק לָא תְטֻלּוּם יָת חַבְרָךְ וְלָא תָגִיס וְלָא תָבִית סוֹטְרָא דְאַגִּירָא לְמֶעְבְּדָא נַפְשָׁךְ 13
עַד צַפְרָא: לָא תְקַלֵּל לָא תְלוּטוּן מִן דְּלָא שָׁמַע וְקֳדָם סַמְיָא לָא תְשַׁוּוֹן תּוּקְלָא 14
וְתִדְחַל מֵאֱלָהָךְ אֲנָא יְיָ: לָא תַעְבְּדוּן שְׁקַר בְּסֵדֶר דִּינָא לָא תִסְבּוֹן 15
אַפִּין לְמִסְכְּנָא וְלָא תְיַקְּרוּן אַפֵּי רַבָּא בְּקוּשְׁטָא תְּדוּנוּן חַבְרֵיכוֹן:

ירושלמי — Hierosolymitanum.

ירושלמי 28 וְלָא תְפַלּוּט אַרְעָא יָתְכוֹן:

Neque evomet terra vos, cum polluerit eam: quemadmodum evomuit populum, qui ante vos fuit. 28
Quoniam quisquis fecerit unam ex omnibus abominationibus istis, exterminabuntur animæ quæ fecerint sic è medio populorum suorum. 29
Custodietis itaque custodiam sermonis mei, cavendo ne faciatis juxta ritus abominationis, qui facti sunt in terra ante vos; neque polluetis vos in illis. Ego sum Dominus Deus vester. 30

Hieros. 28. *Neque evomet terra vos.*

SECT. XXX.
CAP. XIX

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum universa congregatione filiorum Israel, & dices illis; Sancti estote: quoniam sanctus ego Dominus Deus vester. Quisque à matre sua & à patre suo eritis timentes, & dies Sabbathorum meorum custodietis. Ego Dominus Deus vester. Non declinabitis post cultum idolorum, neque deos conflatiles facietis vobis: ego Dominus Deus vester. Quum itaque immolabitis hostiam sanctitatum coram Domino, pro acceptatione vestri immolabitis eam. Die quo immolabitur comedetur, & die altero: & quod reliquum est usque ad diem tertium igni comburetur: Quod si comedendo comedatur die tertio, propha-num est, non erit in beneplacitum. Et qui comederit ipsum, peccatum suum recipiet; nam sanctum Domini prophanavit: itaque excindetur vir ille è medio populi sui.
Tempore autem quo metetis messem terræ vestræ, non finietis angulum unum qui est in agro tuo per circuitum: & collectionem agri tui ne colligas. Et vineas vestras non excutietis, racemos earum & grana decidentia vineæ tuæ non colliges: pauperibus & peregrinis relinques ea in collectione eorum. Ego sum Dñs Deus vester.
Populi mi filii Israel, non eritis fures: nec mentiemini, neque decipietis quisque socium suum. Populi mi filii Israel, non juret unus ex vobis per nomen meum in vanum, prophanando nomen Dei tui, ego Dominus. Non opprimetis socium tuum, neque vi spoliabis: neque perpoctabit merces mercenarii, ut detineatur penes te usque mane. Non maledicetis illi qui non audit, & coram cæco non ponetis offendiculum: sed timebis à Deo tuo. Ego Dominus. Non facietis mendacium in ordine judiciorum, non accipietis facies pauperis, neque honorabitis facies majoris: in veritate judicabitis socios vestros.

Hieros. 9. *Et cum metetis messem terræ vestræ, non consummabitis vel ab extremis quod est in agris vestris metendo, & collectionem messis vestræ non colligetis.* 10 *Et vineas vestras non excutietis, & racemos earum, & granum* quodque *vinearum vestrarum ne colligatis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ونه قي كند آن زمين شمارا در پليد كردني شما آنرا چون قي كرد مر آن قوم آنچه بپيشي شما 28
* كه همه آنچه بكند ازهمه آن مكروهيها آن اينان نيست شوند آن جانهاي آن كنان ازميانی 29
قومي ايشان * ونگاه داريد مر نگهداشتي من ببي كردن ازرسمهاي آن مكروهيها آنچه كرده 30
شدند بپيشي شما ونه پليد شويد در ايشان من :: خداي شما * فصل نوزدهم *
* سخن گفت :: بموسه بگفتن * سخن گوي بهمه جماعتي پسراني يسرال وبگوي بايشان خاصدان 1 2
باشيد كه خاص من :: خداي شما * مرد مادري او وپدري اوبترسيد ومر معطليهاي من نگاه 3
داريد من :: خداي شما * نه روي كنيد بآن بتان و معبودي ريخته نه كنيد بشما من :: 4
خداي شما * وكه ذبحت كنيد ذبحتي سلميم ד" برضا كردن بشما ذبحت كنيد اويرا * در روزي 5 6
ذبحت كردني شما خورده شود [واز ديگر روز] وآن باقي مانده ازو تا روزي آن سيمي در آتش سوخته
شود * واگر خوردن خورده شود در روزي آن سيمي ويسه است او نه رضا كرده شود * 7
* وخوراي او گناهي او بر دارد كه مر خاصي :: سست كرد و نيست شود آن جاني آن از قومي 8
آن * ودرو كردني شما مر دروي زميني شما نه تمام كني كنجي دشتي تو بدرو كردن و
وچيندهي دروي تو نه برچيني * ورزي تو نه خورد چين كني ودانهي رزي تو نه برچيني 9 10
بدرويش وبغريب بگذاري ايشانرا من :: خداي شما * نه دزدي كنيد ونه منكر شويد ونه 11
دروغ گويد مرد در امهلي او * ونه سوگند خوريد درنامي من بدروغ وسست كني نامي 12
خداي تو من :: * نه ظلم كني مر رفيقي تو و نه رباي ونه منزل كند مزدي مزدور 13
اوازي تو تا بامداد * نه نفرين كني كر وبپيشي كور نه دهي سكلفش وبترسي از خداي 14
تو من :: * نه كنيد بغي در حكم نه آزرم داري روي درويش ونه شكوه منند كني روي 15
بزرگ در راستي حكم كني امهلي تو *

Et non evomet vos terra quòd polluerit eam, sicut evomuit gentem quæ fuit ante vos. Nam omnis qui fecerit de omnibus abominationibus istis, annihilabuntur animæ facientes de medio populi sui. Custodietis igitur custodiam meam, ad non faciendum de statutis abominationum quæ facta sunt ante vos, neque polluemini in eis: ego Dominus Deus vester. 28 29 30

CAP. XIX.

Locutúsque est Dominus ad Mosheh, dicendo, Loquere ad universum cœtum filiorum Israel, ac dices ad eos; Sancti estote, quia sanctus sum ego Dominus Deus vester. Quisque matrem suam ac patrem suum timeatis: & cessationes meas observate: ego Dominus Deus vester. Ne respiciatis ad idola, & deum fusilem ne faciatis vobis: ego Dominus Deus vester. Et quando immolaveritis victimam pacificorum Domino, placendo vobismet facite eam. Quo die mactaveritis, comedetur, & altero die: reliquum verò manens ex ea usque ad diem tertium, igne comburetur. Quòd si comedendo comedatur die tertio, abominatio est illa: non acceptabitur. Et comedens illam, peccatum suum portabit: quia sanctum Domini profanavit, & annihilabitur anima illa de populo suo. Et cùm messueritis messem terræ vestræ, non finies angulum agri tui metendo: et collectionem agri tui non colliges. Et vineam tuam non vindemiabis, & grana vineæ tuæ non colliges: pauperi & peregrino relinques ea: ego Dominus Deus vester. Furtum non facietis, neque dejerabitis, nec mendacium proferetis quisque in proximum suum. Neque jurabitis in nomine meo ad mendacium, nec profanabis nomen Dei tui: ego Dominus. Non injuriaberis sodalem tuum, neque rapies, nec manebit merces mercenarii tecum usque ad mane. Non maledices surdo, & coram cæco non dabis offendiculum: sed timebis à Deo tuo: ego Dominus. Non facietis iniquitatem in judicio, honore non habebis faciem pauperis, neque decorabis faciem magni: in rectitudine judicabis proximum tuum. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

16 לא תֶהֱוֹון אָזְלִין בָּתַר לִישָׁן תְּלִיחָאוּי דְהוּא קָשֵׁי הֵי כְּחַרְבָּא דְקָטֵיל תְּרֵין חוֹרְפוּי לְמֵיכוֹל קוּרְצִין לְמֵעְקָא לְבַר עַמָּךְ לָא תִימְנַע וְכוּ דְחַבְרָךְ לְמִסְהֲדָא עָלוֹי בְּדִינָא אֲנָא יְיָ׃ 16 עַמִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱוֹון בָּתַר לִישָׁנָא תְּלִיתָיָא עַל חַבְרֵיכוֹן וְלָא תְּשַׁתְּקוּן אִדְּמָא דְחַבְרָךְ בְּזִמְנָן דְּאַתְּ יָדַע קְשׁוֹט בְּדִינָא כְּדֵין אֲמַר יְיָ׃

16 Non abibitis poſt linguam delatoriam, quæ dura eſt tanquam gladius qui interficit ex duabus aciebus ſuis, proferendo calumnias ad affligendum popularem tuum: non prohibebis innocentiam ſocii tui, teſtando contra eum in judicio. Ego Dominus.

16 Populi mi domus Iſrael, non ſequemini linguam tertiam contra ſocios veſtros; non ſilebis ſanguinem ſocii tui, quo tempore noveris veritatem in judicio: ſic dicit Dominus.

17 לָא תְסַנְּאוּן יָת אֲחוּכוֹן בְּלִבְּכוֹן אוֹכָחָא תּוֹכְחוּן יָת חַבְרֵיכוֹן בְּרַם אִין מִתְהַיַּיר לָךְ תְּקַבְּלוּן מִטּוּלְתֵּיהּ חוֹבָא׃ 17 לָא תְקוּם וְלָא תִטּוֹר יָת בְּנֵי עַמָּךְ וְתִרְחֵם לְחַבְרָךְ דְּמִן אַנְתְּ סָנֵי לָךְ לָא תְּבַעֵי לְמֵיתָא אֲנָא יְיָ׃ 18 יָת קְיָמַי תִּטְּרוּן בְּעִירָךְ לָא תַרְבִּיעִינֵּיהּ עִירְבּוּבִין חֲלָקָךְ לָא תִזְרַע עִירְבּוּבִין וּלְבוּשׁ עִירְבּוּבִין כְּלָאֵי עֲמַר וְכִיתָּן לָא יִסּוֹק עָלָךְ׃ 19 וְאִישׁ וּבַר אֲרוּם יִשְׁכּוֹב עִם אִיתְּתָא חַשְׁמִישׁ זַרְעָא וְהִיא אַמְתָּא וְחֵרְתָא מִתְאָרְסָא לְגַבְרָא חֵרֵי וּמִתְפְּרְקָא כּוֹלָהּ עַד כְּדוֹן לָא אִיתְיְהִיב לָהּ פִּשְׁפּוּשׁ יְיוֹי בְּדִינָא לְמִלְקֵי הִיא מְחַיְּבָא וְלָא הָוָה שֵׁיחְרוֹרָהּ לָא אִיתְיְהִיב לָהּ פִּשְׁפּוּשׁ יְיוֹי בְּדִינָא לְמִלְקֵי הִיא מְחַיְּבָא וְלָא הָוָה בְּרַם סֵדֶר קְטוֹלִין לֵית הִינּוֹן חֲשִׁיבִין אֲרוּם לָא אִיתְחֲרַת כְּוָתָהּ׃ 20 וְהָבִיא וַיְיחֵי גַּבְרָא דְשַׁכִּישׁ עִמַּהּ וְלָא הִיא יָת קָרְבַּן אֲשָׁמֵיהּ לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא דֵיכָרָא לַאֲשָׁמָא׃ 21 וְכַפַּר עֲלוֹי כָּהֲנָא בְּדֵיכָרָא דַאֲשָׁמָא קֳדָם יְיָ מִטָּל חוֹבְתֵּיהּ דְּחַב וְיִשְׁתְּבַק לֵיהּ מֵחוֹבְתֵּיהּ דְּחַב׃ 22 וְכִי תֵעֲלוֹן לְאַרְעָא וְתִנְצְבוֹן כָּל אִילָן דְּמֵיכְלָא וְתִנְּרוֹן נְוָרָא יָת אִינְבֵּיהּ תְּלַת שְׁנִין יְהֵי לְכוֹן מְרַחַק לָאֲכָדָא לָא יִתְאֲכֵיל׃ 23 וּבְשַׁתָּא רְבִיעָאָה יְהֵי כָּל אִנְבֵּיהּ קוּדְשֵׁי תּוּשְׁבְּחָן קֳדָם יְיָ מְחַפְּרָק מִן כָּהֲנָא׃ 24 וּבְשַׁתָּא חֲמִישָׁאָה תֵּיכְלוּן יָת אִינְבֵּיהּ מְטוּל דְּיוֹסְפּוּן לְכוֹן מִן שְׁמַיָּא עֲלַלְתָּא אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהֲכוֹן׃ 25 לָא תֵיכְלוּן מִבְּשַׂר כָּל נִכְסְתָּא עַד דְּאַדְמָא קַיָּם בְּמִזְרְקָיָא לָא תֶהֱוֹון נַטְרִי נַחְשִׁין וְלָא אַחֲרֵי סַנְהֶדְרִין עַיְינִין׃ 26 לָא תַקְּפוּן צִדְדֵי רֵישֵׁיכוֹן וְלָא תְּגַלְּבוּן יָת שׁוּמַת דִּיקְנֵיכוֹן׃ 27 וּשְׂרֶט וְשׁוּרַטַּת חִיבּוּל עַל נַפָּשׁ דְּמִית לָא תִיתְּנוּן בִּבְשַׂרְכוֹן וְכִתַּב חָקִיק לְרֻשָׁם חֲרִית צִיּוּרָא לָא תִתְּנוּן בְּכוֹן אֲנָא יְיָ׃ 28 אַל תְּחַלֵּל לָא תַפְסוֹן יָת בְּנָתֵיכוֹן לְמַסְבָּא יַתְהוֹן לְזָנוּ וְלָא תְשָׁתְּוֹן לְמַסְבָּא בְּנָתֵיכוֹן לְנוּבְרִין סְמִיךְ לְפִירְקֵיהוֹן דְּלָא יִטְעַיְין בְּזָנוּ בָּתַר עַמְמֵי אַרְעָא וְתִיתְמְלֵי אַרְעָא זְנוּ׃ 29 אֶת שַׁבְּתוֹתַי יָת יוֹמֵי שַׁבַּיָּא דִילִי תִּטָּרוּן וּלְבֵית מוֹקְדָשִׁי תְּהוֹן אָזְלִין בְּדַחֲלְתָּא אֲנָא יְיָ׃ 30 אַל לָא תִסְטוֹן בָּתַר שָׁאֲלֵי בִּידִין וּמְסִיךְ וְכוּרְסַיָּא וְחַבְרֵי נְרַם יִדּוּעַ וְלָא תִיתְבְּעוּן לְאִסְתָּאֲבָא בְּהוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן׃ 31 מִפְּנֵי מִן קֳדָם סָבִין דְּסָבִירִין בְּאוֹרַיְיתָא תְּקוּמִין וְתַיְקַר אַפֵּי חַכִּימָא וְתִידְחַל מֵאֱלָהָךְ אֲנָא יְיָ׃

16 Non abibitis poſt linguam delatoriam, quæ dura eſt tanquam gladius qui interficit ex duabus aciebus ſuis, proferendo calumnias ad affligendum popularem tuum: non prohibebis innocentiam ſocii tui, teſtando contra eum in judicio. Ego Dominus. 17 Non loquemini blanda ore veſtro, odio habendo fratrem veſtrum in corde veſtro: arguendo arguetis ſocios veſtros; verùm ſi pudore ſuffundatur, non recipietis propter eum peccatum. 18 Non ulciſcamini, neque ſervabitis inimicitiam contra filios populi tui: ſed diliges ipſum ſocium tuum, *ita ut* quod tute odio habeas non facias illi. Ego Dominus. 19 Statuta mea ſervabitis: jumenta tua ne coire facias cum alterius generis animantibus; agrum tuum non ſeminabis diverſis ſeminibus: ſed & veſtimentum diverſarum ſpecierum, mixtum *videlicet* ex lana & lino, non aſcendet ſuper te. 20 Et vir quando concubuerit cum muliere concubitu ſeminis, & ipſa eſt ancilla, at libertate donata, deſponſata viro libero, ſed redemptione totali nondum redempta eſt argento, aut inſtrumentum libertatis non eſt datum illi: inquiſitio fiat in judicio, vapulationi eſt obnoxia, non autem ille; veruntamen rei occiſionis non ſunt cenſendi, quia non eſt donata libertate totali. 21 Et adducet vir qui concubuerit cum ea, non autem ipſa, oblationem delicti ſui ad oſtium tabernaculi conventus, arietem *qui ſit hoſtia* delicti. 22 Et expiabit pro ipſo ſacerdos cum ariete *hoſtiæ* delicti coram Domino, pro peccato ſuo quod peccavit: & remittetur illi peccatum ſuum quod peccavit. 23 Et quando ingrediemini terram, & plantabitis omnem arborem fructiferam, circuncidetis circuncidendo fructum ejus: tribus annis abſtinebitis, ut perire ſinatis, non comedetur. 24 Anno autem quarto erit omnis fructus ejus ſanctitates laudum coram Domino, redemptus à ſacerdote. 25 Anno autem quinto comedetis fructum ejus, ut addant vobis è cœlis proventum. Ego ſum Dominus Deus veſter. 26 Non comedetis de carne ullius hoſtiæ, donec ſanguis ſteterit in pelvibus: non eritis obſervantes auguria, neque poſt Sanhedrin ſpeculantes. 27 Non in gyro tondebitis angulos capitum veſtrorum, neque radetis extremitates barbæ veſtræ. 28 Et inciſuram corruptionis pro anima mortui non ponetis in carne veſtra: & ſcripturam ſculptam ad exarandum inciſuras figurationis non ponetis in vobis. Ego Dominus. 29 Non polluetis filias veſtras dando eas ad ſcortationem, neque tardabitis locare filias veſtras viris juxta tempus ipſarum: ne errent in ſcortatione poſt populos terræ, & repleatur terra ſcortatione. 30 Dies ſabbathorum meorum obſervabitis, & ad domum ſanctuarii 31 mei proficiſcemini cum timore: ego Dominus. Non declinabitis poſt interrogantes pythones & aſcendere facientem manes, & poſt interrogantem os *animantis cujus nomen eſt* Jadua, neque quæretis ut polluatis vos in eis. Ego Dominus Deus veſter. 32 Coram ſenioribus qui docti ſunt in lege ſurgetis, & honorabis faciem ſapientis: & timebis à Deo tuo. Ego Dominus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * نه روي غمّازي در قومي تو نه ايستي ابر خوني ياري تو من ׃׃ * نه دشمن داري مر برادري تو
17
18 در دلي تو نصيحت كردن نصيحت كني مر امهلي تو و نه بر داري ابر او خطا * نه كين توزي
19 و نه كين گيري مر پسراني قومي تو و دوست داري برفيقي تو چون تو من ׃׃ * مر رسمهاي
من نگاه داريد چهارپاي تو نه گشن گيراني آميخته دشتي تو نه كاري آميخته و جامهي آميخته
20 دشم و كتان نه بر آيد ابر تو * و مردي كه بخسپد اواري زن ريزش نسل و آن پرستاري نامزد
شده بمرد و خلاص شدن نه خلاص شد يا خطي آزادي نه داده شد بآن واجب ملقوت باشد
21 نه كشته شوند كه نه آزاد شد * و بياورد مر جرمي او ׃׃ بدرگاهي خيمهي وعده نر ميشي اشم *
22 و كفارت خواهد ابر[او] آن كهن در نر ميشي آن اشم بپيشي ׃׃ ابر خطايي او آنچه خطا كرد
23 و آمرزيده شود باو از خطايي او آنچه خطا كرد * و كه بياييد بآن زمين و بنشانيد همه درختي
خورش و نفايه داريد مر نفايگي او مر بري او سه سالها باشد بشما نفايگان نه خورده شود *
24 * و در سالي آن چهارمي باشد همه بري او خاص ستوده ها ׃׃ * و در سالي آن پنجمي بخوريد
25 مر بري او بافزودن بشما دخلي او من ׃׃ خداي شما * نه خوريد ابر آن خون نه فال گيريد
26 و نه وقت بينيد * نه تراشيد گنجي سري شما و نه تباه كني مر گنجي ريشي تو * و جراحت
27 بجان نه دهيد در تني شما و نبوشتهي كندگي نه دهيد در شما من ׃׃ * نه سست كني مر
28 دختري تو ببيراه كردن آنرا و نه بيراه شود آن زمين و پر شود آن زمين بيراهي * مر
29 معطليهاي من نگاه داريد و از خاصي من بترسيد من ׃׃ * نه روي كنيد بآن ابت
30 و بآن يدّعنيم نه طلب كنيد بپليد شدن در ايشان من ׃׃ خداي شما * از پيشي سفيدموي
31 بر خيزي و شكوهمند كني روي پير و بترسي از خداي تو من ׃׃ *

Non incedes detractor in populo tuo: nec ſtabis contra ſanguinem ſocii tui: ego Dominus. 16 *Odio non habebis fratrem tuum in corde tuo: ſed monendo monebis populares tuum, & non feres ſuper illo peccatum.* 17 *Simultatem non rependes, neque indignationem concipies in filios populi tui: ſed diliges ſodalem tuum ſicut teipſum: ego Dominus.* 18 *Statuta mea obſervabitis. Quadrupedes tuas marem excipere non facies miſtim: agrum tuum non ſeres mixtione: & veſtis mixta lanâ & lino, non aſcendet ſuper te.* 19 *Vir autem quum concubuerit cum muliere effuſione genituræ, & fuerit ancilla nomine deſignata viro, & redimendo non fuerit redempta, vel libellus libertatis non datus fuerit ei, obnoxia flagellationi erit: non interficientur, quia non eſt libertate donata.* 20 *Afferet autem delictum ſuum Domino, ad oſtium tentorii conventûs, arietem delicti.* 21 *Et expiationem procurabit ei ſacerdos ariete delicti in præſentiâ Domini, propter peccatum ejus quod peccavit: & remittetur ei peccatum ejus quod peccavit.* 22 *Cùm autem veneritis ad terrâ, & plantaveritis omnem arborem edulis, tum rejicietis rejectionē ejus: fructus ejus tribus annis erit vobis ut rejectanea, non comedetur.* 23 *Anno autem quarto erit univerſus fructus ejus ſanctitas laudum Domino.* 24 *Et in anno quinto comedetis fructum ejus, ad adaugendum vobis proventum ejus: ego Dominus Deus veſter.* 25 *Non comedetis carnes cum ſanguine: neque omen capietis, nec tempora obſervabitis.* 26 *Non radetis angulum capitis veſtri, neque corrumpes angulum barbæ tuæ.* 27 *Et vulnus pro anima non dabitis in corpore veſtro, & ſcripturam ſculpturâ non dabitis in vobis: ego Dominus.* 28 *Non profanabis filiam tuam, deviam faciendo illam: neque devia fiet terra, ut impleatur terra deviatione.* 29 *Et ceſſationes meas obſervabitis, & ſanctitatem meam reverebimini: ego Dñs.* 30 *Non reſpicietis ad pythones, & ariolos non conſuletis volluendo vos in illis: ego Dominus Deus veſter.* 31 *A conſpectu cani aſſurges, & veneraberis faciem ſenis, metuéſque Deum tuum: ego Dominus.* 32

וכי יגור ואַרום אין איתניר ואיתחזק עימכון גיורא בארעכון לא תונון יתיה׃ 33
בְּמִילִין קָשִׁין : כאורח בֵּיצִיבָא מִנְכוֹן יְהֵי לְכוֹן גִּיּוֹרָא דְּמִתְגַּיֵּר עִמְּכוֹן וְתִרְחֵם 34
לֵיהּ כְּוָותָךְ דְּמָא אַתְּ סָנֵי לָךְ לָא תַּעֲבִיד לֵיהּ אֲרוֹם דַּיְירִין הֲוִיתוּן בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם
אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהֲכוֹן : לא לָא תַּעֲבְדוּן שִׁקְרָא בְּסִידְרָא דִינָא בְּמִשְׁחֲתָא 35
דְּקִיטָא וְסִיתְוָיָא בְּמַתְקָלָא וּבְמְכִילְתָּא בְּנְדִישׁוּתָא וּבְמְחָקָא : מאוני צדק מודנון 36
דְּקִשׁוֹט מַתְקָלִין דְּקִשׁוֹט מְכִילוּ דְקִשׁוֹט ירושלמי 36 ובמוניא :
וְקִיסְטִין דְּקִשׁוֹט יְהֵי לְכוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן
דְּהַנְפֵּקִית יַתְכוֹן פְּרִיקִין מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם : ושמרתם ותיטרון ית כָּל קְיָמַי וְיָת 37
כָּל סִידְרֵי דִינַיי וְתַעֲבְדוּן יַתְהוֹן אֲנָא יְיָ : כ

וידבר ומליל יְיָ עִם משֶׁה לְמֵימַר : ואל בני ישראל ועם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּיל 1
לְמֵימַר גְּבַר גְּבַר טְלֵי או גבר סיב מן גניסת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּיִעְבַּד מִזַּרְעֵיהּ לְמֹלֶךְ 2
לְמִיתְקְרָא בְּנוּרָא אִיתְקְטָלָא יִתְקְטֵל עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל יַחֲיבוּן יָתֵיהּ בְּמַטְלוּת
אַבְנִין : ואני וַאֲנָא אֵיתֵן פְּנוּיָיתָא לְמֶעְסוֹק בְּגַבְרָא דַהֲוָא וְאֵישֵׁיצֵי יָתֵיהּ מִגּוֹ עַמֵּיהּ 3
אֲרוֹם מִזַּרְעֵיהּ יְהַב לְפוּלְחָנָא אוחרא מִן בְּגַלָּל לְסַאֲבָא יַת מַקְדְּשִׁי וּלְאַפְסָא
יַת שְׁמָא דְקוּדְשִׁי : ואם העלם וְאִין מְכַבֵּשׁ יְכַבְּשׁוּן עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל יַת עֵינֵיהוֹן 4
מִן גַּבְרָא דַהֲוָא בְּדִיתֵּן מִזַּרְעֵיהּ לְפוּלְחָנָא אוחרא מְטוּל דְּלָא לְמִקְטוֹל יָתֵיהּ :
ושמתי וְאֶשְׁוֵי אֲנָא פְּנוּיָיתָא לְמֶעְסוֹק בְּגַבְרָא הַהוּא ובְנֵינִסְתֵּיהּ דְּמִתְפַּיְין עֲלוֹי 5
לְאִתְרַדָּאָה בְּיִסּוּרִי וְיָתֵיהּ אֵישֵׁצִי וְיָת כָּל דְּטָעַן בַּתְרוֹי לְמִטְעֵי בְּתַר פּוּלְחָנָא
אוחרא מִגּוֹ עַמֵּהוֹן : והנפש וּבַר נַשׁ דְּיִסְטֵי בְּתַר שְׁאֵלֵי בִּידִין וּמִסְקֵי וְכוּרוּ וְתַבְעֵי נְרָם 6
יִדּוּעַ לְמִטְעֵי בַּתְרֵיהוֹן וְאֵיתֵן פְּנִיוֹתָא לְמֶעְסוֹק בְּבַר נַשׁ הַהוּא וְאֵישֵׁיצֵי יָתֵיהּ
בְּמוֹתָנָא מִגּוֹ עַמֵּיהּ : והתקדשתם וְתִתְקַדְּשׁוּן וּתְהוֹן קַדִּישִׁין בְּגוּפֵיכוֹן מְטוּל 7
דַּאֲקַבֵּל בִּרְעוּא צְלוֹתְכוֹן אֲנָא הוּא יְיָ מְקַדִּישְׁכוֹן : ושמרתם וְתִטְּרוּן יַת קְיָמַי 8
וְתַעֲבְדוּן יַתְהוֹן אֲנָא הוּא יְיָ מְקַדִּישְׁכוֹן : כי איש אֲרוֹם גְּבַר טְלֵי וּגְבַר סִיב דְּיֵילוֹט 9
יַת אֲבוֹי וְיָת אִמֵּיהּ בִּשְׁמָא מְפָרַשׁ אִיתְקְטָלָא יִתְקְטֵל בַּאֲטָלוֹת אַבְנִין מְטוּל דְּאָבוֹי
וְאִמֵּיהּ לָט קְטָלָא חַיָּב : ואיש וּגְבַר דִּי יְנוֹר יַת אִיתַּת גְּבַר מְאַרְסָא אוֹ דִי יְנוֹר 10
יַת אִיתַּת חַבְרֵיהּ מְבַעְלָא אִיתְקְטָלָא יִתְקְטֵל עַל מִבְעֲלָא בְּשִׁינּוּק סוֹדְרָא אַקּוּשָׁא
בְּנוֹ רְכִיבָא וְעַל מְאַרְסָא בְּאַטְלוֹת אַבְנִין נִיוֹרָא וְנִיוֹרְתָּא :

Et si quando peregrinetur, aut fixas habeat sedes vobiscum peregri- 33
nus in terra vestra, non molestetis eum verbis duris. Tanquam indigena 34
ex vobis erit vobis peregrinus qui peregrinatur vobiscum, & diliges
eum sicut teipsum, ut quod tu oderis ipse non facias illi, quoniam habi-
tantes fuistis in terra Ægypti. Ego sum Dominus Deus vester. Non com- 35
mittetis prævaricationem in ordine judicii, in dimensione ætatis &
hyemis, in pondere & mensura, in redundantia & hostorio. Stateræ 36
veritatis, pondera justa & modii
justi, & lagenæ veritatis erunt vo- Hieros. 36. *Et in statera.*
bis. Ego Dominus Deus vester,
qui eduxi vos liberatos de terra Ægypti. Itaque servabitis omnia 37
statuta mea, & omnes ordines judiciorum meorum, & facietis ea:
ego Dominus.

CAP. XX.

Præterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Et cum filiis 1
Israel loquêris, dicendo; Vir, juvenis aut senex, ex familia filiorum 2
Israel, qui fecerit *sacrificium* de semine suo Moloch comburendo igne,
interficiendo interficietur: populus domus Israel reum peragent ipsum
lapidatione. Ego verò impendam otium, ut negotium facessam viro 3
illi, & perdam illum è medio populi sui: quoniam de semine suo
dedit cultui alieno, ad polluendum sanctuaria mea, & ad polluendum
nomen sanctitatum mearum. Quòd si absondendo absconderint po- 4
pulus domus Israel oculos suos à viro illo, quando dederit de se-
mine suo cultui alieno, ita ut non interficiant eum: Tum ego po- 5
nam otium, ut negotium facessam viro illi, & familiæ ejus quæ texerit
illum, ut castigem *eos* castigationibus: & ipsum excindam & omnes
qui errant post eum errando post cultum alienum, è medio populi sui.
Et homo qui declinaverit post interrogantes pythones, & ascendere 6
facientes manes, & quærentes os *animalis dicti* Jadua, errando post hæc:
tribuam otium ut negotium facessam viro illi, & perdam ipsum peste
è medio populi sui. Sanctificate ergo vos & sancti estote in corpo- 7
ribus vestris, ut recipiam cum beneplacito preces vestras. Ego sum
Dominus sanctificans vos. Servabitis itaque statuta mea, & facietis 8
ea: ego sum Dominus sanctificans vos. Quando vir, juvenis aut se- 9
nex, maledixerit patri suo aut matri suæ per nomen expositum, inter-
ficiendo interficietur projectione lapidum: quia patri suo & matri suæ
maledixit, reus est mortis. Et vir qui adulterio polluerit mulierem 10
viro desponsatam, aut qui adulterio polluerit uxorem socii sui ma-
ritatam; interficiendo interficiatur propter maritatam cum strangulatio-
ne sudarii duri in medio teneri, propter desponsatam autem lapida-
tione: tam adulter quam adultera *interficietur*.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

Cúmque peregrinatus fuerit tecum 33
peregrinus in terra vestra, non vexa-
bitis illum. Tanquam indigena ex 34
vobis erit vobis peregrinus peregri-
nans vobiscum, & diliges eum sicut
teipsum; quia peregrini fuistis in
terra Ægypti: ego Dominus Deus ve-
ster. Non facietis iniquitatem in 35
judicio, in dimensione, in pondere, in
cubito. Statera recta, lapis (i. pon- 36
dus) rectus, modius rectus, & sa-
tum rectum erit vobis: ego sum Dominus
Deus vester, qui eduxi vos de ter-
ra Ægypti. Custodietis igitur e- 37
mnia statuta mea, omniáque judicia
mea, & facietis illa: ego sum Do-
minus.

33 * وكه غريبي كند اوازي تو غريب در زميني شما نه آزاريد اويرا * چون بومي از شما باشد
34 بشما آن غريب آن غريبي كنا اوازي شما ودوست داري باو چون تو كه غريبان بوديد در
35 زميني مصر من :: خداي شما * نه كنيد بغي در حكم در اندازه در وزن ودر كز * ترازوي
36 راست سنگي راست قفيز راست ودولهي راست باشد بشما من :: خداي شما آنچه بيرون
37 آوردم شمارا از زميني مصر * ونگاه داريد مر همه رسمهاي من ومر همه حكمهاي من وبكنيد
ايشانرا من :: * فصل بيستم *

CAP. XX.

Locutúsque est Dominus ad Mo- 1
sheh, dicendo, Porrò filiis Israel di- 2
ces; Quilibet vir de filiis Israel,
aut de peregrino peregrinante in Is-
rael, qui dederit de sobole sua ipsi
Molech, interficiendo interficietur:
populus terræ lapidabunt eum lapidi-
bus. Et ego dabo furorem meum in 3
virum illum, ac annihilabo eum de
medio populi sui, quia de sobole sua
dedit ipsi Molech, ad polluendum sanc-
tuarium meum, & ad profanandum
nomen sanctitatis meæ. Quòd si ope- 4
riendo operuerit populus terræ oculos
suos à viro illo cùm dederit de sobo-
le sua ipsi Molech, non interficiendo
illum: Tunc ponam ego furorem 5
meum in illũ virum, & in familiam
ejus, & annihilabo eum, omnésque
deviantes post illum ad deviandum
post Molech, de medio populi sui.
Anima autem quæ respexerit ad py- 6
thones & ariolos ad deviandum post
illos, dabo quidem furorem meum
in animam illam, & annihilabo eam
de medio populi sui. Sanctificabi- 7
mini itaque, eritisque sancti: quia
ego Dominus Deus vester. Et cu- 8
stodietis statuta mea, & facietis
ea: ego Dominus sanctificans vos.
Nam quilibet homo qui maledixerit 9
patri suo ac matri suæ, interficien-
do interficietur: patri suo ac ma-
tri suæ maledixit, sanguis ejus in
eum. Vir autem qui adulterium 10
commiserit cum uxore alicujus,
qui inquam adulterium commiserit
cum uxore sodalis sui, interficien-
do interficietur adulterans & adul-
terata.

1 * سخن گفت :: بموسه بگفتن * وبپسراني يسرال بگوئي مردي مردي از پسراني يسرال
2 و از آن غريب آن غريبي كنا دريسرال آنچه بدهد از نسلي او بملك كشتن كشته آيد
قومي آن زميين سنگسار كنند اويرا در سنگ * ومن بدهم مر خشمي من در مردي
3 آن او ونيست كنم اويرا از ميانى قومي او كه از نسلي او بداد بملك بسبب پليد
4 كردن مر خاصي من وبسست كردن مر نامي خاصي من * واگر پوشيدن بپوشند قومي آن
5 زميين مر چشمهاي ايشان از آن مردي آن او درداني او از نسلي او بملك ببي كشتن اويرا * وبنهم
من مر خشمي من در مردي آن او و دراهلي او ونيست كنم اويرا و مر همه آن بيراه شوان
6 پسي او ببيراه شدن [پسي] آن ملك از ميانى قومي ايشان * وآن جان آنچه روي كند بآن ابت
7 و بآن يدّعنيم ببيراه شدن پسي ايشان وبدهم مر خشمي من در جاني آن او ونيست كنم اويرا
8 از ميانى قومي او * وخاص باشيد وباشيد خاصان كه من :: خداي شما * ونگاه داريد مر
9 رسمهاي من وبكنيد ايشانرا من :: خاص كنا شمارا * كه مردي مردي آنچه نفرين كند و
مر پدري او ومر مادري او كشتن كشته آيد پدري او و مادري او نفرين كرد خون او در
10 * و مردي آنچه فساد كند اوازي زني مرد آنچه فساد كند اوازي زني رفيقي او كشتن كشته
آيد آن فساد كنا وآن فساد كرده شده *

ויקרא כ

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וְאִישׁ וְגֶבֶר דִּי יִשְׁכַּב עִם אִתַּת אֲבוֹי בֵּין דְּהִיא אִמֵּיהּ בֵּין דְּהִיא חוֹרַנְיֵיתָא עָרְיַיתָא דְּאֲבוֹי בֵּוֵי אִיתְקְטָלָא יִתְקְטְלוּן תַּרְוֵיהוֹן קְטָלָא חַיְבִין בְּאַטְלוּת אַבְנִין: וְאִישׁ וְגֶבֶר דִּי יִשְׁכַּב עִם כַּלְתֵּיהּ אִתְקְטָלָא יִתְקְטְלוּן תַּרְוֵיהוֹן חֲבָלָא עֲבַדוּ קְטָלָא חַיְבִין בְּאַטְלוּת אַבְנִין: וְאִישׁ וְגֶבֶר דִּי יִשְׁכַּב עִם דְּכוּרָא מִשְׁכְּבֵי אִתְּתָא תּוֹעֲבָתָא עֲבַדוּ תַּרְוֵיהוֹן אִתְקְטָלָא יִתְקְטְלוּן בְּאַטְלוּת אַבְנִין: וְאִישׁ וְגֶבֶר דְּיִסַּב יַת אִתְּתָא וְיַת אִמַּהּ וְנוּ הִיא בְּנוּרָא יוֹקְדוּן יָתֵיהּ וְיָתְהֵין בְּאִתּוֹכוֹהִי אֲבַר לְפֻמְהוֹן וְלָא תְּהֵי זְנוּ בֵּינֵיכוֹן: וְאִישׁ וְגֶבֶר דִּי יִתֵּן תִּשְׁמִישֵׁיהּ בִּבְעִירָא אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל בְּאַטְלוּת אַבְנִין יַת בְּעִירָא תִּקְטְלוּן בְּקוּלְפֵי: וְאִשְׁתָּא דִּי תִקְרַב לְצַיָּד כָּל בְּעִירָא לְמִתְהַנְיָא מִינַהּ וְתִקְטְלוּן יַת אִתְּתָא בְּאַטְלוּת אַבְנִין יַת בְּעִירָא בְּקוּלְפֵי אִתְקְטָלָא יִתְקְטְלוּן דִּין קְטוֹל חַיְבִין: וְאִישׁ וְגֶבֶר דִּי יִשְׁכַּב עִם אֲחָתֵיהּ בַּרַת אֲבוֹי אוֹ בַּרַת אִמֵּיהּ וְיֶחֱזֵי יַת עֶרְיָתֵיהּ וְהִיא תֶּחֱזֵי יַת עֶרְיָתֵיהּ גְּנַיי הוּא אֲרוֹם חִסְדָּא עֲבָדִית עִם קָרְמָאֵי מִן בְּגַלַּל דְּיִתְמְלֵי עַלְמָא מִנְהוֹן עַד לָא אִתְיְהִיב קְיָמָא בְּעַלְמָא וּמִן דְּאִתְיְהִיב קְיָמָא בְּעַלְמָא כָּל דְּיַעֲבֵד כִּדֵין וְיִשְׁתֵּיצוּן בְּמוֹתָנָא וְחַמְיָין בְּבִישְׁתְּהוֹן בְּנֵי עַמְּהוֹן סְטוֹל דְּעֶרְיַית אֲחָתֵיהּ בֵּוֵי חוֹבְיָה יְקַבֵּל: וְאִישׁ וְגֶבֶר דִּי יִשְׁכַּב עִם אִתְּתָא דְּוָוחָא וְיֶחֱזֵי יַת עֶרְיָתֵיהּ וְיַת מַבּוּעַ אִדֵּם סוּבְתָא בֵּוֵי וְהִיא בָּזְיַת יַת מַבּוּעַ אִדְּמָהָא וְיִשְׁתֵּיצוּן תַּרְוֵיהוֹן בְּמוֹתָנָא מִנּוֹ עַמְּהוֹן: וְעֶרְוַת וְעֶרְיַית אֲחָת אִמֵּךְ וַאֲחָת אֲבִיךְ לָא תְּחֵוֵי אֲרוֹם יַת קְרִיבְתֵּיהּ בִּישְׁרֵיהּ בֵּוֵי חוֹבְיָהּ יְקַבְּלוּן בְּמוֹתָנָא יְסוֹפוּן: וְאִישׁ וְגֶבֶר דִּי יִשְׁכַּב עִם אִיתַּת אֲחֵבוֹי עֶרְיַית אֲחֵבוֹי בֵּוֵי חוֹבְיָהּ יְקַבְּלוּן בְּמוֹתָנָא יְסוֹפוּן דְּלָא וְלַד יְמוֹתוּן: וְאִישׁ וְגֶבֶר דִּי יִסַּב יַת אִיתַּת אֲחוֹהִי דְּאֲבוֹי הִיא עֶרְיָתָא דַּאֲחוֹי בֵּוֵי דְּלָא וְלַד יְהוֹן: וּשְׁמַרְתֶּם וְתִטְּרוּן אֲרוֹם כְּנִישְׁתָּא דְּיִשְׂרָאֵל יַת כָּל קְיָמַי וְיַת כָּל סִדְרֵי דִינַיי וְתַעֲבְדוּן יַתְהוֹן וְלָא תִּפְלוֹט יַתְכוֹן אַרְעָא דַּאֲנָא מְעִיל יַתְכוֹן לְתִתָּן לְמִיתַב בַּהּ: וְלָא תֵלְכוּ וְלָא תַהֲכוּן בְּנִימוֹסֵי עַמְמַיָּא דַּאֲנָא מְגַלֵּי מִן קֳדָמֵיכוֹן אֲרוֹם יַת כָּל מֵרְחֲקֵיָּא הָאִילֵּין עֲבָדוּ וְרַחֵיק מֵימְרִי יַתְהוֹן: וְאֹמַר וַאֲמֵרִית לְהוֹן אַתּוּן תְּוֹרְתוּן מִן תּוֹעֲבָתָא אִילֵּין מִן בְּגַלַּל דְּתֵירְתוּן יַת אַרְעֲהוֹן וַאֲנָא אֵיתְנִנַהּ לְכוֹן לְמֵירַת יָתַהּ אֲרַע עֲבָא חֲלַב וּדְבַשׁ אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהְכוֹן דְּאַפְרֵשִׁית יַתְכוֹן מִן עַמְמַיָּא:

Et vir qui concubuerit cum uxore patris sui, sive fuerit mater ipsius sive alia, turpitudinem patris sui contempsit: interficiendo interficientur ambo ipsi, mortis rei sunt lapidatione. Et vir qui rem habuerit cum nuru sua, interficiendo interficientur ambo ipsi: confusionem fecerunt, rei mortis sunt lapidatione. Et vir qui concubuerit cum masculo concubitu mulieris, abominationem admiserunt ambo ipsi: interficiendo interficientur lapidatione. Et vir qui acceperit mulierem & matrem suam, scortatio est: igni comburent eum & eas infusione plumbi in os eorum, neque erit scortatio in medio vestri. Et vir qui dederit concubitum suum cum jumento, interficiendo interficietur lapidatione, & jumentum interficietis clavis. Mulier quoque quæ accesserit ad latus ullius bestiæ, ut voluntatem ex ea capiat, interficietis mulierem lapidatione, & bestiam clavis: interficiendo interficientur, judicii mortis rei sunt. Et vir qui concubuerit cum sorore sua, filiâ patris sui, aut filiâ matris suæ, & contempsit turpitudinem ejus, & ipsa contempsit turpitudinem ipsius, turpitudo est: quoniam misericordiam feci quidem cum antecessoribus, ut repleretur mundus ex illis, antequam ponerentur statuta in mundo, sed postquam statuta promulgata sunt quisquis fecerit his similia exterminabuntur mortalitate, & videbunt pœnâ eorum filii populi ipsorum: eò quòd turpitudinem sororis suæ contempsit, peccatum suum recipiet. Vir verò qui concubuerit cum muliere menstruata, quia retexit nuditatem ejus, & fontem sanguinis immunditiæ discooperuit, & ipsa discooperuit fontem sanguinis sui: exterminabuntur ambo peste è medio populi sui. Et nuditatem sororis matris tuæ & sororis patris tui non revelabis: quia cognatam carnis suæ revelavit, peccatum suum recipient, morte consumentur. Et vir qui rem habuerit cum muliere fratris patris sui, turpitudinem fratris patris sui retexit: peccatum suum recipient, morte consumentur, absque prole morientur. Vir qui duxerit uxorem fratris sui in vita ipsius, abominatio est: turpitudinem fratris sui retexit, absque prole erunt. Observabitis ergo vos, congregatio Israel, omnia statuta mea, & omnes ordines judiciorum meorum, & facietis illa: ut non evomat vos terra, in quam introducens ego vos ut habitetis in ea. Neque ambuletis in statutis populorum, quos migrare facio à conspectu vestro: quoniam omnes abominationes istas fecerunt, & abominatus est sermo meus eos. Et dixi vobis; Vos cavete ab *omnibus* abominationibus istis, ut possideatis terram eorum: & ego dabo eam vobis, ut possideatis eam, terram facientem lac & mel. Ego sum Dominus Deus vester, qui separavi vos ex populis.

Hieros. 12. *Sanguis eorum in capita eorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ومردي كه بخسپد اوازي زني پدري او شرمي پدري او برهنه كرد كشتن كشته شوند دوي
* Et vir qui concubuerit cum uxore patris sui, pudorem patris sui denudavit: interficiendo interficientur ambo illi, sanguis eorũ super eos. Et
ايشان خوني ايشان در ايشان * ومردي آنچه بخسپد اوازي عروسي او كشتن كشته شوند دوي
vir qui concubuerit cum nuru sua, interficiendo interficientur ambo illi: flagitium perpetrârunt, sanguis eorum super eos. Et vir qui con-
ايشان رسوايي بكردند خوني ايشان در ايشان * ومردي آنچه بخسپد اوازي نرينه خسپش زن
cubuerit cum masculo, concubitu mulieris, abominationem commiserunt, ambo illi interficiendo interficientur, sanguis eorum super eos.
مكروهي بكردند دوي ايشان كشته شوند خوني ايشان در ايشان * ومردي آنچه بستاند مر زن
Et qui cunque acceperit mulierem et matrem ejus, d viatio est: igne comburent illum & illas: & non erit deviatio in medio vestrûm. Et vir
و مر مادري آن بيراهيست آن در آتش بسوزند اويرا وايشان را وبه باشد بيراهي در ميانى
qui dederit concubitũ suũ cum quadrupede, interficiendo interficietur, et quadrupedem occidetis. Et mulier
شما * ومردي آنچه بدهد خسپشي او در چهارپا كشتن كشته شود و مر آن چهارپا بكشيد * وزني
quæ appropinquaverit ad omnẽ quadrupedem ad marem excipiendum eum, occides quidem mulierem & quadrupedem: interficiendo interficientur, sanguis eorum super eos:
آنچه نزديك شود بهمه چهارپا بكشن كيراندن آنرا وبكشي مر آن زن و مر آن چهارپا كشتن
Et vir qui acceperit sororem suam, filiam patris sui aut filiam matris suæ, & viderit pudorem ejus, ipsaque viderit pudorem illius: probrum est illud, propterea annihilabuntur in oculis filiorum populi sui:
كشته شوند خوني ايشان در ايشان * ومردي آنچه بستاند مر خواهري او دختري پدري او يا
pudorem sororis suæ denudavit, peccatum suum feret. Et vir qui con-
دختري مادري او وبينند مر شرمي آن وآن بينند مر شرمي او پيغار است آن ونيست شوند
cubuerit cum muliere menstruata, denudaveritque pudorem ejus, fontem ejus prodidit, ipsa quoque denudavit fontem sanguinis sui: annihilabuntur quidem ambo illi de medio populi sui. Et pudo-
بچشماني پسراني قومي ايشان شرمي خواهري او برهنه كرد كناهي او بر دارد * ومردي
rem sororis matris tuæ, & sororis patris tui non denudabis: quòd si propinquam suam prodiderit, peccatum suum portabunt. Et vir qui
آنچه بخسپد اوازي زني حايضه وبرهنه كند مر شرمي آن مر معدني آن تسليم كرد وآن برهنه
concubuerit cum uxore patrui sui, pudorem patrui sui denudavit: peccatum suum portabunt, infœcundi morientur. Et quicunque acceperit
كرد مر معدني خوني آن ونيست شوند دوي ايشان از ميانى قومي ايشان * وشرمي خواهري
uxorem fratris sui, pollutio eſt illud: pudorem fratris sui denudavit, infœcundi erunt. Custodietis itaque
مادري تو وخواهري پدري تو نه برهنه كني كه مر قرابتي او تسليم كرد كناهي ايشان بر
mandata mea, omniáque judicia mea, & facietis ea: & non evomet vos terra in quam ego introducturus sum vos, ad sedendum in ea.
دارند * ومردي آنچه بخسپد اوازي زني عمّي او شرمي عمّي او برهنه كرد خطاي ايشان بر دارند
Neque ambulabitis in statutis populi quem ego expulsurus sum à præsentia vestra: omnia enim ista fecerunt, & perîæsus sum illorum. Dixi autem
بي زهان بميرند * ومردي آنچه بستاند مر زني برادري او پليد است او شرمي برادري او برهنه
vobis; Vos hæreditariò accipietis terram eorum, & ego dabo eam vobis ad hæreditariò accipiendum illam, terram præbentem lac & mel:
كرد بيزهان باشند * ونگاه داريد مر رسمهاي من ومر همه حكمهاي من وبكنيد ايشانرا ونه قي
ego sum Dominus Deus vester, qui separavi vos à Gentibus.
كند شمارا آن زميني آنچه من آورا شمارا بآنجا بنشستن دران * ونه رويد در رسمهاي آن قوم
آنچه من رانا از پيشي شما كه مر همه اينان بكردند وستوه شدم در ايشان * وگفتم بشما شما
ميراث گيريد مر زميني ايشان ومن بدهم آنرا بشما بميراث گرفتن آنرا زميني دوشا شير
وانگبين من :: خداي شما آنچه جدا كردم شمارا از آن قومها:

25 וְתַבְדְּלוּן בֵּין בְּעִירָא דְּמִיתְכַּשְׁרָא לְמֵיכַל לְדְמִיפְסְלָא לְמֵיכַל וּבֵין עוֹפָא
דְּמִיפְסַל לְמֵיכַל מִדְּמִתְכַּשַּׁר לְמֵיכַל וְלָא תְּשַׁקְּצוּן יַת נַפְשָׁתֵיכוֹן בִּבְעִירָא דְּרִיסַת חַיְתָא
וּבְעוֹפָא דְּרִים בַּר נְצָצָא וּבְכֹל מַן דְּתַרְחֵישׁ אַרְעָא דַּאֲפְרֵישִׁית לְכוֹן לְסָאוּבֵיהוֹן:
26 וּתְהוֹן קַדְמַי קַדִּישִׁין אֲרוּם קַדִּישׁ אֲנָא יְיָ דְּבְחָרִית בְּכוֹן וְאַפְרֵישִׁית יַתְכוֹן מִן
27 עַמְמַיָּא מְטוּל לְמֶהֱוֵי פַּלְחִין קֳדָמַי: וְאִישׁ וּגְבַר אוֹ אִתְּתָא אֲרוּם יְהֵי בְּהוֹן בִּידִּין אוֹ
זְכוּרוּ אִתְקְטָלָא יִתְקְטְלוּן בְּאַבְנָא יִאשְׁלוּן יַתְהוֹן קְטָלָא חַיָּבִין: פ פ פ

כא

1 וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֵימַר לְכָהֲנַיָּא בְּנֵי אַהֲרֹן דְּכוּרַיָּא דְּיִתְפַּרְשׁוּן מִן סָאוּב וְכִדְנָא
2 תֵּימַר לְהוֹן עַל בַּר נַשׁ דְּמִית לָא יְסְתָּאַב בְּעַמֵּיהּ: כִּי אִם אֶלְהֵן לְאִנְתְּתָא דְּקְרִיבָא
3 לְנָפֵיהּ לְאִמֵּיהּ וּלְאָבוּי וּלְבְרֵיהּ וְלִבְרְתֵּיהּ וּלְאָחוּי: וּלְאַחְתֵּיהּ בְּתוּלְתָּא
4 דְּקְרִיבָא לֵיהּ וְלָא מְסָרְסָא וּדְעַר בִּדְרוֹן לָא הֲוַת מִבְּעֲלָא לְגַבַּר לַהּ יְסְתָּאַב: לָא לָא
יְסְתָּאַב בַּעֲלָא לְאִיתְּתֵיהּ אֱלָהֵן כַּד כְּשָׁרָא לֵיהּ בְּרַם לְקְרִיבָא דְּהִינוּן עָבְדִין עוּבְדֵי
5 עַמֵּיהּ יִתְחַל עֲלֵיהוֹן: לָא יְקָרְחָה לָא יְרַשְׁמוּן בֵּין עֵינֵיהוֹן וְלָא רוֹשֶׁם בְּרֵישֵׁיהוֹן וְאוּמָנָא
דִּיקָנֵיהוֹן לָא יְסְפְּרוּן וּבְבִשְׂרֵיהוֹן לָא
יַחְבְּלוּן חִבּוּל: קְדוֹשִׁים קַדִּישִׁין יְהוֹן קֳדָם 6 ירושלמי 6 וְלָא יַפְסוּן:
אֱלָהֲהוֹן וְלָא יְפְסוּן יַת שְׁמָא דֵּאֱלָהֲהוֹן 7 אִתְּתָא דְּזָנוּ וּמַפְסָרָה:
אֲרוּם יַת קוּרְבְּנַיָּא דַּיְיָ תְּקָרְבוּתָא דֵּאֱלָהֲהוֹן הִינוּן מַקְרְבִין וִיהוֹן קַדִּישִׁין בְּנוֹפֵיהוֹן:
7 אִשָּׁה אִתְּתָא מַטְעָיָא בְּזָנוּ וּדְאִיתְחֵילִידָא מִן פְּסוֹלַיָּא לָא יְסְבוּן וְאִתְּתָא דְּמִפְטְרָא בַּיִן
8 מְגַבְרָא בַּיִן מִן יְבָמָה לָא יְסְבוּן אֲרוּם קַדִּישׁ הוּא קֳדָם אֱלָהֵיהּ: וּקְדַשְׁתּוֹ וְתַקְדְּשִׁנֵּיהּ
לַכָּהֲנָא אֲרוּם יַת קוּרְבַּן אֱלָהָךְ הוּא מַקְרִיב קַדִּישׁ יְהֵי לָךְ וְלָא תַּפְסְנֵיהּ אֲרוּם קַדִּישׁ
9 אֲנָא יְיָ מְקַדִּישְׁכוֹן: וּבַת וּבְרַת גְּבַר כָּהֵן מְסָרְסָא אֲרוּם חָפֵיס גַּרְמָהּ לְמִטְעֵי
10 בְּנֵי עַד דְּהִיא עִם בֵּירַת אֲבוּהָא וְזַנְיָרַת בְּנוּרָא תְּתוֹקַד: וְהַכֹּהֵן רַבָּא
דְּמִתְרַבְרַב עַל אֲחוֹי דִּי יִתְרוֹק עַל רֵישֵׁיהּ מְשִׁחָא דְּרִבּוּתָא וְדִיקְרַב יַת קוּרְבְּנֵיהּ
לְמִלְבּוֹשׁ יַת לְבוּשַׁיָּא לָא יְרַיֵּשׁ רֵישֵׁיהּ לָא יְרַבֵּי פֵּירוּעַ וּלְבוּשׁוֹי לָא יְבַזַּע בְּשַׁעַת
11 אֲנִיקִי: וְעַל וּלְוַת כָּל בַּר נַשׁ דְּמִית לָא יֵיעוֹל לְאָבוּי וּלְאִמֵּיהּ לָא יְסְתָּאַב:
12 וּמִן וּמִן מַקְדְּשָׁא לָא יִפּוֹק וְלָא יְפִיס יַת מַקְדְּשָׁא דֵּאֱלָהֵיהּ אֲרוּם מְשַׁח רְבוּת אֱלָהֵיהּ
עֲלוֹי אֲנָא יְיָ:

Separabitis itaque inter jumentum quod aptum est esui, & illud quod est ineptum esui, & inter avem quæ non est apta esui, & eam quæ apta est esui: neque contaminabitis animas vestras jumento rapto à fera & volucri rapta *ab* accipitre, & omni eo quod movere facit terra, quæ separavi vobis propter immunditiem eorum. Eritis itaque coram me sancti, quoniam sanctus ego Dominus qui elegi vos: & separavi vos ex populis, ut sitis colentes coram me. Et vir aut mulier quando erit in illis python aut ariolandi spiritus, interficiendo interficientur: lapidibus lapident eos, rei sunt mortis.

SECT. XXXI.
CAP. XXI.

PRæterea dixit Dominus Mosi; Dic sacerdotibus filiis Aharon maribus, ut separent se à pollutione: & sic dices illis; Pro homine qui mortuus est non contaminet se in populo suo. Nisi pro muliere quæ propinqua est corpori suo, pro matre sua, aut patre suo, aut filio suo, aut filia sua, aut fratre suo. Item pro sorore sua virgine, quæ sibi cognata est, nec erat adhuc desponsata nec nupta viro: pro ea *inquam* contaminare se poterit. Non polluat se maritus pro uxore sua nisi cùm legitima illi *fuerit*: verùm pro propinquo, quia ipsi faciunt opera populi sui, polluere se potest pro illis. Non adhibebunt notam inter oculos suos, neque fignum in capite suo, & angulum barbæ suæ non radent: & in carne sua non incident incisionem. Sancti erunt coram Deo suo, neque prophanabunt nomen Dei sui: nam oblationes Domini, oblationes *inquam* Dei sui ipsi offerunt, erunt ergo sancti in corporibus suis. Mulierem errantem in fcortatione, & quæ nata est ex nefando coitu non accipietis; neque mulierem quæ dimissa est, sive à marito, sive à fratre mariti, non accipient: quoniam sanctus est coram Deo suo. Sanctificabis itaque eum in sacerdotem, quoniam oblationem Dei tui ipse offert: sanctus erit tibi, non prophanabis eum; quoniam sanctus ego Dominus sanctificans vos. Et filia viri sacerdotis desponsata quando prophanaverit se errando in fcortationibus, quandiu est in domo patris sui si fcortetur, igni comburatur. Sacerdos autem magnus qui ungetur supra fratres suos, supra cujus caput effundetur oleum unctionis, quíque obtulerit oblationem suam ut induatur vestibus, in capite suo non nutriet comam, & vestes suas non scindet horâ gemitus. Et ad omnem virum qui mortuus est non ingredietur: nec pro patre suo nec matre sua polluet se. Et ex sanctuario non exibit, neque prophanabit sanctuarium Dei sui: quoniam oleum unctionis Dei sui super ipsum est, ego Dominus.

Hier. 6. *Et non contaminabunt.* 7. *Mulierem fcortationis et pollutam.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

25 * وجدا كنيد ميانى آن چهارپا آن پاك بپليد و ميانى آن مرغى آن پليد بپاك و نه
ويسه كنيد مر جانهاى شما در چهارپا و در مرغ و در همه آنچه جنبش كند آن زمين
26 آنچه جدا كردم بشما بپليد شدن * وباشيد بمن خاصان كه خاص من ״ وجدا كردم
27 شمارا از آن قومها بيودن بمن * ومرد يا زن كه باشد در ايشان اوب يا يدّعنى كشتن كشته
شوند در سنك سنگسار كنند ايشانرا خوني ايشان در ايشان •

Distinguetis igitur inter quadrupedem puram ac pollutam, & inter avem pollutam ac puram: nec abominabiles reddetis animas vestras in quadrupede, & in ave, inque omni quod reptare facit terra, quod distinxi vobis esse pollutum. Eritisque mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos à Gentibus, ut essetis mei. Vir autem vel mulier, cùm fuerit in eis pytho vel ariolus, interficiendo interficientur: lapidibus lapidabunt illos, sanguis eorum super eos.

• فصل بيست يكم • * گفت ״ بموسه بگوى بآن كهنان
1 پسراني اهرن وبگوى بايشان بجان نه پليد شود در قومى او * كه اگر بقرابتى او آن نزديك
2 باو بمادرى او وبپدرى او وبپسرى او وبدخترى او وببرادرى او * وبخواهرى او آن بكر
3 آن نزديك باو آنچه نه بود بمرد بآن پليد شود * نه پليد شود خداوند در قومى او بسست
4 كردن او * نه موى كنند موى كندن در سرى ايشان وكنجى ريشى ايشان نه
5 تراشند و در تنى ايشان نه جراحت كنند حراجت * خاصان باشند بخداى ايشان و نه سست
6 كنند نامى خداى ايشان بكه مر قربان ״ نانى خداى ايشان ايشان نزديك آوردكان
7 وباشند خاص * زنى بيراه وسست شده نه ستانند وزنى رانده از شوهرى آن نه ستانند
8 كه خاص است او بخداى او * وخاص كنى اويرا كه مر قربانى خداى تو او نزديك
آورا خاص باشد بتو كه خاص من ״ خاص كنا شمارا * ودخترى مردى كهن كه درو
9 استد ببيراه شدن مر پدرى آن آن سست كنا در آتش سوخته آيد * وآن كهن آن بزرك از
10 برادرانى او آنچه ريخته شود ابر سرى او روغنى آن ماليدن وپر كند مر قربانى او بپوشيدن مر
11 آن جامها مر موى سرى او نه بالاند وجامهاى او نه پاره كند * وابر همه جانى مرده نه آيد
12 بپدرى او وبمادرى او نه پليد شود * واز آن خاص نه بيرون آيد ونه سست كند مر
خاص جايى خداى او كه تاجى روغنى ماليدنى خداى او ابر او من ״ •

CAP. XXI.

DIxit quoq; *Domin⁹ ad Moſhcb*, alloquere *ſacerdotes filios Aharon*, ac dices *ad eos*; *Per animam ne polluatur* quiſquam veſtri *in populo ſuo*: *Sed in propinquo ſuo proximo ſibi, in matre ſua, & patre ſuo, & filio ſuo, & filiâ ſuâ, & fratre ſuo, Et ſorore ſuâ virgine propiquâ ſibi, quæ non fuerit viro*: *in ea polluatur*. Non polluet ſe dominus in populo ſuo ad profanandum ſe. Non depilabunt depilando in capite ſuo, & angulum barbæ ſuæ non radent, & in corpore ſuo non vulnerabunt vulnus. Sancti erunt Deo ſuo, neq; profanabunt nomen Dei ſui, quia oblationem Domini & panem Dei ſui ipſi offerũt, proindè erunt ſancti. Mulierẽ deviam & profanatam non accipient, & mulierem expulſam à marito ſuo non accipient: quia ſanctus eſt ipſe Deo ſuo. Et ſanctificabis eum, quia oblationem Dei tui ipſe offert: ſanctꝰ erit tibi, quia ſanctus ſum ego Dominus ſanctificans vos. Porrò filia viri ſacerdotis, cùm cæperit eſſe devia, patrem ſuum ipſa profanat: igne comburetur. Sacerdos autem maximus de fratribus ſuis, ſuper cujus caput fuſum fuerit oleum unctionis, & compleverit oblationem ſuam ad inducndum veſtes, comam capitis ſui non alet, & veſtimenta ſua non diſcindet: Et ad omnem animam mortui non ventet: in patre ſuo & matre ſuâ non polluet ſe. Et è ſanctuario non egredietur, neque profanabit ſanctum locum Dei ſui, quia corona olei unctionis Dei ſui eſt ſuper eum: ego Dominus.

ויקרא כב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

וְהוּא וְהוּא אִיהְיָא דְּאִית בְּדִיהּ בְּתוּלְתָּא יִסַּב׃ אַלְמָנָה אַרְמְלָא וּמְפַטְּרָא 13
וּדְאִיתְחַלִּיל מִן פִּיסוֹלְיָא וּמַטְעְיָא בִּזְנוּ יַת אִלֵּין לָא יִסַּב אֱלָהֵן בְּתוּלְתָּא מִכַּשְׁרָא 14
מִבְּנָת עַמֵּיהּ יִסַּב אִתְּתָא׃ וְלָא יְחַלֵּיל יָת זַרְעֵיהּ בְּעַמֵּיהּ אֲרוֹם אֲנָא יְיָ מְקַדְּשֵׁיהּ׃ 15
וִידַבַּר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ דַּבַּר עִם אַהֲרֹן לְמֵימַר גְּבַר 16
מִבְּנָךְ לְזָרְעָיָתְ דְּרֵיהוֹן דְּיֵהֵי בֵּיהּ מוּמָא לָא יִתְכְּשַׁר לְקָרְבָא קוּרְבַּן אֱלָהֵיהּ׃ כִּי 17
כֹל אֲרוֹם כָּל גְּבַר דְּבֵיהּ מוּמָא לָא יִקְרַב גְּבַר דְּסָמֵי אוֹ דְחָנִיר אוֹ דְלָקִי בְּחוּטְמֵיהּ׃ 18
אוֹ דְמִשְׁתְּמִיט יְרֵכֵיהּ׃ אוֹ אִישׁ אוֹ גְּבַר דְּיֵהֵי בֵּיהּ תְּבִיר דְּרֶגֶל אוֹ תְּבִיר דְּיָדָא׃ 19
אוֹ גִבֵּן אוֹ דְנָבִינוּי שְׂכָבָן חַפַּיִן עֵינוֹי אוֹ 20
לֵירַת שְׂעַר בְּנָבִינוּי אוֹ דְחַלְוָון בְּעֵינוֹי
דְּמַעֲרַב חִיוּרָא בְּאוּכְמָא אוֹ דְמָלֵי חַרְסִין
יְבִישִׁין אוֹ דְמָלֵי חֲוָויְתָא מִצְרֵיתָא אוֹ
דְפַחֲדוּ נְפִיחַן וּקְלִיטַן׃ כֹּל אִישׁ כָּל גְּבַר 21
כְּהַיָּן דְּבֵיהּ מוּמָא מִזַּרְעָא דְאַהֲרֹן כַּהֲנָא לָא יִתְכְּשַׁר לְקָרְבָא קָרְבְּנַיָּא דַיְיָ מוּמָא
בֵּיהּ יַת קָרְבַּן אֱלָהֵיהּ לָא יִתְכַּשַׁר לְקָרְבָא׃ לְחֵם בִּרְם מִקָּדְשֵׁי קָרְבְּנַיָּא דֵאלָהֵיהּ 22
מִן קוּדְשֵׁי קוּדְשַׁיָּא וּמִן קוּדְשַׁיָּא יִתְפְּרַנַס׃ אַךְ לְחוֹד לְפָרֻכְתָּא 23
לָא יֵיעוֹל וּלְמַדְבְּחָא לָא יִקְרַב אֲרוֹם מוּמָא בֵּיהּ וְלָא יְחַלֵּיל יָת מַקְדְּשַׁי אֲרוֹם אֲנָא יְיָ 24
מְקַדְּשֵׁיהוֹן׃ וִידַבַּר וּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹי וְעִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

כב
וִידַבַּר יְיָ וּמַלֵּיל עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ דַּבַּר מַלֵּיל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹי וְיִתְפְּרְשׁוּן 1
מִקּוּדְשַׁיָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא יְחַלְּלוּן יַת שְׁמָא דְקוּדְשִׁי דְּהִינוּן מְקַדְּשִׁין קֳדָמַי אֲנָא יְיָ׃ 2
אֱמַר אֵימַר לְהוֹן אוֹרַהְרוֹן לְדָרֵיכוֹן כָּל גְּבַר דְּיִקְרַב מִכָּל בְּנֵיכוֹן לְקוּדְשַׁיָּא דִי יְקַדְּשׁוּן 3
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם יְיָ וְסוֹבְתֵיהּ עֲלוֹי וְיִשְׁתֵּיצֵי בַּר נְשָׁא הַהוּא בְּמוֹתְנָא מִן קֳדָמַי אֲנָא יְיָ׃ 4
אִישׁ אִישׁ גְּבַר טְלֵי אוֹ גְּבַר סִיב מִזַּרְעָא דְאַהֲרֹן וְהוּא מְצָרְעָא אוֹ דַיֵּיב בְּקוּדְשַׁיָּא
לָא יֵיכוֹל עַד זִמַּן דְּמִדְכֵּי וְדִיקְרַב בְּכֹל סוֹאֲבַת בַּר נַשׁ אוֹ גְּבַר דְּתִיפּוֹק מִנֵּיהּ שְׁכְבַת 5
זַרְעָא׃ אוֹ אִישׁ אוֹ גְּבַר דִּי יִקְרַב בְּכֹל רִיחֲשָׁא דְּיִסְתְּאַב לֵיהּ אוֹ בְאֵינָשָׁא דְמִסְתְּ
דְּיִסְתְּאַב לֵיהּ וּלְכֹל סְאוּבְתֵּיהּ בְּחַיָּוִי׃ נַפְשׁ בַּר נַשׁ כַּהֲנָא דְּיִקְרַב בֵּיהּ יְהֵי מְסָאֲבָ 6
עַד רַמְשָׁא וְלָא יֵיכוֹל מִן קוּדְשַׁיָּא אֱלָהֵן אֵין אַסְחֵי בְּשָׂרֵיהּ בְּאַרְבְּעִין סָווִין דְּמוֹי׃

mundus fieri poteſt, aut hominem mortuum unde immunditiam contrahere poteſt, aut ullam immunditiam ejus in vita ſua. Homo ſacer- 6
dos qui talem tetigerit, erit immundus uſque ad veſperam: neque comedet de ſanctificatis, niſi abluerit carnem ſuam in quadraginta ſatis aquæ.

ירושלמי 20 אוֹ דְנָבִינוּי חַפַּיִן עֵינוֹי אוֹ
דְלֵירַת לֵיהּ סְעַר בְּנָבִינוּי אוֹ דְנָבִיחַ אוֹ
דְנָנִים אוֹ יְחַלְוָוה בְּעֵינוֹי אוֹ דְמָלֵי עֲ
אוֹ דְמָלֵי חֲוָויָן אוֹ דַחְסַר כּוֹלְיָא׃

Et mulierem in qua eſt virginitas ipſius accipiet. Viduam *verò*, & repudiatam, & quæ nata eſt ex illicito concubitu, & errantem poſt ſcortationem, iſtas non accipiat: ſed virginem rectam è filiabus populi ſui accipiat in uxorem. Neque prophanabit ſemen ſuum in populo ſuo: quoniam ego Dominus ſanctificans ipſum. Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum Aharon, dicendo; Vir de filiis tuis per familias generationum ſuarum in quo erit macula, non erit rectus ut offerat oblationem Dei ſui. Nam omnis vir in quo macula fuerit, non accedet: vir qui eſt cæcus, aut claudus, aut qui eſt percuſſus in naribus ſuis, aut cui luxatum eſt femur: Aut vir in quo fuerit fractura pedis, aut fractura manus: Aut cujus palpebræ ſubſidentes tegunt oculos ejus, aut non eſt pilus in palpebris ejus, aut in cujus oculo eſt ſuffuſio in qua ſit permixtum album cum nigro, aut qui plenus ſit ſcabie ſicca, aut qui plenus ſit impetigine Ægyptia, aut cujus teſticuli inflati ſint & contracti. Quiſque ſacerdos in quo eſt macula de ſemine Aharon ſacerdotis, non eſt rectus ad offerendum oblationes Domini: macula eſt in eo, oblationem Dei ſui non eſt aptus offerre. Verùm *de* reſiduis oblationum Dei ſui, eo quod ſupereſt de ſanctis ſanctorum & de ſanctis, alatur. Tantùm intra velum ne ingrediatur, & ad altare non accedat, quoniam macula eſt in eo: ne prophanet ſanctuaria mea, quoniam ego Dominus ſanctificans eos. Et loquutus eſt Moſes cum Aharon & filiis ejus, & cum omnibus filiis Iſrael.

Hieroſ. 20. *Aut cujus palpebræ tegunt oculos, aut qui non habet pilos in palpebris, aut qui eſt procerus, aut ſtatura brevis, aut cui ſuffuſio eſt in oculis, aut qui plenus eſt ſcabie, aut impetiginibus, aut qui caret teſticulo.*

CAP. XXII.

Præterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum Aharon & filiis ejus, ut ſeparent ſe à ſanctitatibus filiorum Iſrael, neque polluant nomen ſanctitatis meæ, *in iis* quæ ipſi ſanctificant coram me. Ego Dominus. Dic illis; Cavete in generationibus veſtris. Quicunque acceſſerit ex omnibus filiis veſtris ad ſancta quæ ſanctificant filii Iſrael coram Domino, & immunditia ejus eſt ſuper eum, exterminabitur homo ille poſte à facie mea: ego Dominus. Vir, juvenis aut ſenex, ex ſemine Aharon, qui fuerit leproſus aut fluxum patiens, de ſanctificatis non comedet donec mundus erit: & quiſquis acceſſerit ad ullam immunditiam hominis, aut vir ex quo exierit ſemen coitus: Aut quicunque tetigerit ullum reptile, unde immundus fieri poteſt, aut hominem mortuum unde immunditiam contrahere poteſt, aut ullam immunditiam ejus in vita ſua. Homo ſacerdos qui talem tetigerit, erit immundus uſque ad veſperam: neque comedet de ſanctificatis, niſi abluerit carnem ſuam in quadraginta ſatis aquæ.

1 2 3 4 5 6

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * واو زن در بكري آن بستاند * بيوه و رانده وسست شده بيراه مر اينان نه ستاند كه الّا بكر از
14 قومي [او] بستاند زن * ونه سست كند نسلي او در قومي او كه من يְיָ خاص كنا اويرا * سخن
15 16 گفت يְיָ بموسه بگفتن * سخن گوي باهرن بگفتن مرد از نسلي تو بعصرهاي ايشان آنچه باشد
17 18 درو عيب نه نزديك شود بنزديك آوردن قرباني خداي او * كه همه مرد آنچه درو عيب نه نزديك
19 شود مردي كور يا لنك يا بيني چوغ يا زياده اندام * يا مردي آنچه باشد درو شكسته پا يا
20 شكسته دست * يا كوژ پشت يا خرد يا آبله در چشمي او يا گري خشك يا گري تر يا دمبده
21 خايه * همه مرد آنچه درو عيب از نسلي اهرن آن كهن نه نزديك شود بنزديك آوردن قرباني يְיָ
22 عيب درو مر قرباني خداي او نه نزديك شود بنزديك آوردن * قرباني خداي او از خاصهاي
23 آن خاصها واز آن خاصها بخورد * خاصه بآن پرده نه آيد وبآن مذبح نه نزديك شود كه
24 عيب درو ونه سست كند مر خاصهاي من كه من يְיָ خاص كناي ايشان * سخن گفت موسه
باهرن وبپسراني او وبهمه پسراني يسرال *

* فصل بيست دوم *

1 * سخن گفت يְיָ بموسه بگفتن * سخن گوي باهرن وبپسراني او پرهيز كنند از خاصهاي
2 پسراني يسرال ونه سست كنند مر نامي خاصي من آنچه خاص كنان بمن من يְיָ * بگوي بايشان
3 بعصرهاي شما همه مردي آنچه نزديك شود از همه نسلي شما بآن خاصها آنچه خاص كنند
پسراني يسرال يְיָ وپليدي او ابر او ونيست شود آن جاني آن از پيشي من من يְיָ * مردي
4 مردي از نسلي اهرن واو پيس يا ترابش در خاصها نه خورد تا آنچه پاك شود وآن رسا در همه
پليدي جان يا مردي آنچه بيرون آيد ازو ريزش نسل * يا مردي آنچه برسد در همه جنبش
5 آنچه پليد شود باو يا در آدم آنچه پليد شود باو بهمه پليدي او * جاني آنچه برسد درو
6 وپليد باشد تا ايوار ونه خورد از آن خاصها كه الّا بشست تني او در آب *

Ipſe quoque uxorem in virginitate 13
ſua accipiet. Viduam, & expulſam, 14
& profanatam, deviam, iſtas non
accipiet: ſed virginem de populo
ſuo capiet in uxorem. Et non profa- 15
nabit ſobolem ſuam in populo ſuo:
quia ego Dominus ſanctificans eam.
Loquutuſq; eſt Dominus ad Meſheh, 16
dicendo, Loquere ad Aharon, dice- 17
do; Quiſque de ſobole tua, in ſeculis ſuis, in quo fuerit vitium, non
appropinquabit ad offerendum oblationem Dei ſui: Nam omnis vir in 18
quo fuerit vitiũ, non approinquabit:
vir cæcus, vel claudus, vel ſimus, vel
abundans aliquo *membro: Aut vir* 19
in quo fuerit confractus pes, vel con-
fracta manus: Vel incurvus dorſo, 20
vel nanus, vel pterygium habens *in*
oculo ſuo, vel ſcabiem ſiccam, vel
ſcabiem humidam; vel inflatus teſti-
culo. Omnis vir in quo eſt vitium, 21
de progenie Aharon ſacerdotis, non
appropinquabit ad offerendum obla-
tionem Domini: vitium eſt in eo, non
appropinquabit ad offerendum obla-
tionem Dei ſui. Oblationem Dei ſui 22
de ſanctitatibus ſanctitatum, & de
ſanctis comedet. Verumtamen intra 23
velum non veniet, & altari non ap-
propinquabit, quia vitium eſt in eo,
& non profanabit ſancta mea: quia
ego Dominus ſanctificans eos. Hæc 24
itaq; locutus eſt Moſheh ad Aharon
& filios ejus, omnéſque filios Iſrael.

CAP. XXII.

Loquutus eſt quoque Dominus ad 1
Meſheh, dicendo, Loquere ad Aha- 2
ron & filios ejus, ut caveant ſibi à
ſanctificationibus filiorum Iſrael, &
ne profanent nomen ſanctitatis meæ,
& quod ſanctificant mihi: ego Domi-
nus. Dic illis; In ſeculis veſtris omnis 3
vir qui appropinquaverit ex tota
progenie veſtra ad ſanctificationes
quas ſanctificaverint filii Iſrael
Domino, & pollutio ſua fuerit ſu-
per ipſum, annihilabitur quidem a-
nima illa à præſentia mea: ego Do-
minus. Quilibet vir de ſobole Aha- 4
ron, qui fuerit leproſus, vel fluxu la-
borans, de ſanctificationibus non
comedet donec purificatus fuerit: ac-
cedens quoque ad omnem pollutionem
animæ, aut vir è quo egreditur effu-
ſio genituræ, Aut vir qui acceſſerit 5
ad omne reptile in quo pollutus ſit,
vel ad hominem in quo pollutus ſit in
qualibetcunque pollutione ejus: Ani- 6
ma inquam *quæ acceſſerit ad ipſum,*
pollutа quidem erit uſque ad veſperam: & non comedet de ſanctificationibus, niſi lauerit corpus ſuum in aqua.

ובא וְיִטְמוֹעַ שִׁמְשָׁא וְיִתְכַּשַׁר וּבָתַר כְּדֵין יֵיכוֹל מִן קוּדְשַׁיָּא אֲרוּם מְזוֹנֵיהּ הוּא׃ 7
נבלה נְבִילָא וּקְטוֹלָא לָא יֵיכוֹל לְאִסְתָּאֲבָא בָּהּ אֲנָא יְיָ׃ וְשׁמְרוּ וְיִטְּרוּן בְּנֵי 8
יִשְׂרָאֵל יַת מַטְּרַת מֵימְרִי וְלָא יְקַבְּלוּן עֲלוֹי חוֹבָא וְלָא יְמוּתוּן בֵּיהּ בְּאִישָׁא מְצַלְּהֲבָא 9
אֲרוּם יְפַסְּנֵיהּ אֲנָא יְיָ מְקַדְּשָׁהוֹן׃ וכל זר וְכָל חִילוֹנִי לָא יֵיכוֹל קוּדְשָׁא בַּר יִשְׂרָאֵל 10
דְּהוּא תוֹתָבָא דְכַהֲנָא וַאֲגִירָא לָא יֵיכוֹל קוּדְשָׁא׃ כהן וְכַהֲנָא אֲרוּם יְקָנֵי בַר 11
נַשׁ נוּכְרָאָה קִנְיַן כַּסְפֵּיהּ הוּא יֵיכוֹל בֵּיהּ וּמַרְבְּיֵנֵי בֵּיתֵיהּ הִינּוּן יֵיכְלוּן בְּלַחְמֵיהּ׃
וברת וּבְרַת כָּהֵן אֲרוּם תְּהֵי מְתַנְסְבָא לְגֶבֶר חִילוֹנִי הִיא בְּאַפְרָשׁוּת קוּדְשַׁיָּא לָא 12
תֵיכוֹל׃ וברת וּבְרַת כָּהֵן אֲרוּם תְּהֵי אַרְמְלָא אוֹ מִתַּרְכָא וְוָלַד לֵית לַהּ מְנֵיהּ 13
וְתָבַת לְבֵית אֲבָהָא דְּלָא מִינְטְרָא יָמָהּ הֵי בְּיוֹמֵי טְלִיוּתַהּ וְלָא מְעַבְּרָא מִן מְזוֹנֵיהּ
דְּאֲבָהָא תֵּיכוֹל וְכָל חִלוֹנִי לָא יֵיכוֹל בֵּיהּ׃ ואיש וּגְבַר יִשְׂרָאֵל אֲרוּם יֵיכוֹל 14
קוּדְשָׁא בְּשָׁלוּ וְיוֹסֵיף חוּמֶשׁ דְּמוֹי עֲלוֹי וְיִתֵּן לְכַהֲנָא יַת קוּדְשָׁא׃ ולא יחללו 15
וְלָא יְפַסְּנוּן יַת קוּדְשַׁיָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יַת דְּיַפְרְשׁוּן לְשָׁמָא דַיְיָ׃ והשיאו וְיַאֲרְעוּן יַתְהוֹן 16
חוֹבֵי אֲשְׁמַתְהוֹן בְּמֵיכְלְהוֹן בְּסוֹאֲבָא יַת קוּדְשֵׁיהוֹן אֲרוּם אֲנָא יְיָ מְקַדְּשֵׁיהוֹן׃ וידבר
וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ דבר מַלֵּיל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹי וְעִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגֶבֶר 17 18
טְלֵי או וְגֶבֶר סֵיב מִבֵּירַת נְנֵיסַת יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיּוֹרָא דְּבִישְׂרָאֵל דְּיִקְרֵב קוּרְבָּנֵיהּ לְכָל
נִדְרֵיהוֹן וּלְכָל נְסִיבָתְהוֹן דְּיַקְרְבוּן קֳדָם יְיָ לְעָלְתָא׃ לרצונכם לְרַעֲוָא לְכוֹן שְׁלִים דְּכַר 19 20
בְּתוֹרֵי בְּאִמְּרַיָּא וּבְבְנֵי עִזְיָא׃ כל כָּל דְּבֵיהּ מוּמָא לָא תַקְרְבוּן אֲרוּם לָא לְרַעֲוָא יְהֵי
לְכוֹן׃ ואיש כי וּגְבַר אֲרוּם יְקָרֵב נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא קֳדָם יְיָ לְאַפְרָשָׁא נִדְרָא או 21
נְסִיבְתָּא בְּתוֹרֵי או בְּעָנָא שְׁלִים יְהֵי לְרַעֲוָא כָּל מוּמָא לָא יְהֵי בֵּיהּ׃ עורת דְּסָמֵי 22
או דְּתָבִיר גַּרְמָא או דְּרִיסוֹ לַקַּיִן או דְּעֵינוֹי לַקַּיִן דְּמָעֲרַב חִיוָרָא בְּאוּכְמָא או דְּמַלֵּי
חַרְסִין יַבְשִׁין או חֲוָויָתָא לָא תַקְרְבוּן אִלֵּין קֳדָם יְיָ וְקוּרְבָּנָא לָא תְּקָרְבוּן
מִנְּהוֹן עַל מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ׃ ושור וְתוֹר וְאִמַּר יַתִּיר כּוֹלְיָא או דְּחִסִּיר כּוֹלְיָא 23
נְסִיבָא תַּעֲבִיד יְהֵיהּ וּלְנִדְרָא לָא יְהֵי לְרַעֲוָא׃ ומעוך וּדְמָעִיךְ וּדְכַתִּישַׁן פַּחֲדוּ וּדְשַׁחִית 24
וּדְמַרְסִים נִידוּי לָא תַקְרְבוּן לְשָׁמָא דַיְיָ וּבְאַרְעֲכוֹן לָא תַסְּרְסוּן׃ ומיד וּמִן יַד בַּר 25
עַמְּמִין לְאַקְרָבוּן יַת קוּרְבַּן אֱלָהְכוֹן מִכָּל אִלֵּין אֲרוּם חִבּוּלְהוֹן בְּהוֹן מוּמָא בְּהוֹן פְּסִילִין הִינּוּן לָא לְרַעֲוָא יְהוֹן לְכוֹן׃

Et occumbet ſol, & aptus fiet: & poſtea comedat de ſanctificatis, quoniam cibus ejus eſt. Cadaver aut interfectum non comedet, ut polluatur in eo. Ego Dominus. Cuſtodiant itaque filii Iſrael cuſtodiam verbi mei, nec recipiant ſuper illud delictum, ne moriantur propter illud igni inflammato, ſi prophanaverint illud. Ego Dominus ſanctificans eos. Omnis quoque prophanus non comedat ſanctificatum: filius Iſrael qui eſt inquilinus ſacerdotis, & mercenarius, non comedat ſanctificatum. Sacerdos verò quando emerit hominem extraneum pretio pecuniæ ſuæ, ipſe comedet de eo: & alumni domus ejus, ipſi comedent de pane ejus. Filia autem ſacerdotis quando erit nupta viro prophano, ipſa de ſeparatione ſanctificatorum non comedet. Filia verò ſacerdotis quando erit vidua aut repudiata, & filius non fuerit illi de eo, & reverſa fuerit in domum patris ſui non ſervata leviro, ſicut diebus pueritiæ ſuæ, neque prægnans facta fuerit, ex cibo ipſius patris ſui comedet: prophanus autem nullus ex eo comedet. Vir verò Iſrael quando comederit ſanctificatum per ignorantiam, addat quintam partem ejus ſuper illud, & reddat ſacerdoti ſanctificatum. Et non prophanabunt ſanctificata filiorum Iſrael, quæ ſeparabunt nomini Domini. Et invenient eos peccata delicti ipſorum, cum comederint ipſi in immunditia ſanctificata eorum: quoniam ego Dominus ſanctificans eos. Et locutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum Aharon & cum filiis ejus, & cum omnibus filiis Iſrael; Vir juvenis, aut ſenex, ex domo familiæ Iſrael & de peregrinis qui in Iſraele ſunt, qui obtulerit oblationem ſuam juxta omnia vota eorum, & juxta omnes ſpontaneas oblationes eorum, quas obtulerint coram Domino in holocauſtum: Ut placationem vobis *impetret*, integer maſculus ſit ex bobus, vel ex ovibus, vel ex capris. Quicquid in quo fuerit macula non offeretis: quia non erit pro vobis placabile. Et vir quando obtulerit victimam ſanctificatorum coram Domino, ut perſolvat votum, aut ſpontaneam oblationem, de armento aut de grege: integer erit in beneplacitũ, ulla macula non erit in eo. Quicquid eſt cæcũ, aut fractũ oſſe, aut cujꝰ ſupercilia percuſſa, aut cujꝰ oculi percuſſi ſunt mixto albo cum nigro, aut ꝯ plenũ eſt ſcabie ſicca, aut impetigine Ægyptia, non offeretis illa coràm Dño, et oblationẽ non offeretis ex illis ſuper altare coram Dño. Bovẽ & ovẽ redundantẽ teſticulo aut deficientẽ teſticulo, pro ſpontanea oblatione poteris facere, pro voto autẽ non acceptabitur. Quod verò compreſſũ eſt aut contuſũ teſticulis, aut corruptis aut contuſis nervis, non offeretis nomini Dñi: & in terra veſtra nõ caſtrabitis. Et ex manu populorũ nõ offeretis oblationẽ Dei veſtri ex omnibꝰ iſtis: quia corruptio eorũ in eis eſt, vitium in ipſis eſt; prophana ſunt hæc, nec in beneplacitum erunt vobis.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

Cùm autem occiderit ſol, tunc purus erit, & poſtea comedet de ſanctificationibus, quia panis ejus ſunt ipſæ. Cadaver & prædã non comedet ad polluendum ſe in eis: ego Dominus. Cuſtodiant igitur cuſtodiã meam, ut non portent propterea peccatum, & moriantur in eo cum profanârint illam: ego Dominus ſanctificans eos. Omnis autem alienigena non comedet ſanctificationem: hoſpes ſacerdotis, & mercenarius non comedet ſanctificationem. At ſacerdos cùm emerit animam emptione argenti ſui, ipſe comedet ex ea, & natus domi ejus: ipſi comedent de pane ejus. Filia autem ſacerdotis cùm fuerit viro alieno, ipſa de ſeparatione ſanctificationum non comedet. Filia verò ſacerdotis cùm fuerit vidua, aut expulſa, & ſoboles non fuerit ei, & reverterit ad domum patris ſui, ſicut in pueritiis ſuis, de pane patris ſui comedet: omnis autem alienigena, non comedet ex eo. Et vir cùm ederit ſanctificationem per errorem, addet quintam partem ejus ſuper eã, & dabit ſacerdoti ſanctificationem. Et non profanabunt ſanctificationes filiorum Iſrael quas ſeparant Domino: Nec portabunt peccatum delicti dum comederint ſanctificationes eorum: quia ego Dominus ſanctificans eos. Locutúſque eſt Dominus ad Moſheb, dicendo, Loquere ad Aharon & filios ejus, omnesque filios Iſrael, ac dices eis; Quilibet vir de domo Iſrael, & de peregrino in Iſrael, qui obtulerit oblationem ſuam pro omnibus votis ſuis, & pro omnibus ſpontaneis ſuis, quæ obtulerint Domino in holocauſtum: ut placuerit vobis, offeretis perfectum maſculum de bobus, vel de agnis, vel de capris. Omne in quo fuerit vitium, non offeretis: nam in beneplacitum non erit pro vobis. Vir autem cùm obtulerit victimam pacificorum Domino, ad declarandum votum, vel in ſpontaneum, de bobus aut de ovibus perfectũ erit, in gratiam: ullum vitium non erit in eo. Cæcum, aut fractum, aut concuſum, aut habentem fluxum, vel ſcabiem ſiccam, vel ſcabiem humidam, non offeretis iſta Domino, neque oblationem dabitis ex eis ſuper altare Domino. Et bovem & agnum abundantem aliquo membro, vel deficientem membro, ſpontaneum facias eã: at pro voto non acceptabitur. Et peritum, & contuſum, & evulſum, & excíſum teſticulos, non offeretis Domino, & in regione veſtra non facietis. De manu autem filii extranei non offeretis oblationem Dei veſtri ex omnibus iſtis, quia corruptio eorum eſt in ipſis, vitium eſt in eis: non accepta erunt pro vobis.

* وبيايد آن خورشيد وپاك شود وپس بخورد ازآن خاصها كه ناني اوست او * لاشه وتجير 7 8
نه خورد بپليد شدن در آن من ׃׃ * ونگاه دارند مر نگاهداشتي من ونه بر دارند ابر و 9
او خطا وبميرند درو كه سست كنند اويرا من ׃׃ خاص كنا ايشانرا * وهمه بيگانه نه 10
خورد خاص مهماني كهن ومزدور نه خورد خاص * وكهن كه بخرد جاني خريدهي سيمي او 11
او بخورد درو وزاييدهي خانهي او ايشان بخورند در ناني او * ودختري كهن كه باشد بمردي 12
بيگانه آن درجدا كرد آن خاصها نه خورد * ودختري كهن كه باشد بيوه وراندهٔ ونسل 13
نيست بآن وبازگردد بخانهي پدري آن چون كودكيهاي آن ازناني پدري آن بخورد وهمه
بيگانه نه خورد درو * ومردي كه بخورد خاص درغلطي بيفزايد پنج يكّه او ابر او وبدهد 14
بكهن مر آن خاص * ونه سست كنند مر خاصهاي پسراني يسرال مر آنچه جدا كنند ׃׃ * 15
* وبر دارند ايشان گناهي جرم درخوردن ايشان مر خاصهاي ايشان كه من ׃׃ خاص كنا 16
ايشان را * سخن گفت ׃׃ بموسه بگفتن * سخن گوي باهرن وبپسراني او وبهمه پسراني يسرال 17 18
وبگوئي بايشان مرد مرد ازخانهي يسرال واز آن غريب در يسرال آنچه نزديك آورد قرباني
او بهمه نذرهاي ايشان وبهمه سخاوتهاى ايشان آنچه نزديك آورند ׃׃ بعله * برضا 19
گردني شما تمام نرينه در گاو ودر برّها ودر بزها * همه آنچه درو عيب نه نزديك آوريد 20
كه نه برضا باشد بشما * ومردي كه نزديك آورد ذبحت شلميم ׃׃ بشرح كردن نذر 21
يا بسخاوت در گاو يا درگوسپند تمام باشد برضا هيچ عيب نباشد درو * كور يا شكسته يا 22
بريده يا زني يا گري خشك يا گري تر نه نزديك آوريد اينان ׃׃ وقربان نه دهيد از
ايشان ابر آن مذبح ׃׃ * وگاو وبرّه زياده اندام وكم اندام سخاوت بكني اويرا وبندر 23
نه رضا شود * ومالیده وكوفته وكسيخته وبريده نه نزديك آوريد ׃׃ ودر ولايتي شما نه 24
كنيد * واز دست پسري بيگانه نه نزديك آوريد مر قرباني خداي شما ازهمه اينان كه 25
تباهي ايشان در ايشان عيب در ايشان نه رضا باشند بشما ׃

וידבר יי אל משה לאמר׃ 26
שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה ליי׃ 27
ושור או שה אתו ובנו לא תשחטו ביום אחד׃ 28
וכי תזבחו זבח תודה ליי לרצנכם תזבחו׃ 29
ביום ההוא יאכל לא תניחו ממנו עד בקר אני יי׃ 30
ושמרתם מצותי ועשיתם אותם אני יי׃ 31
ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני יי מקדשכם׃ 32
המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יי׃ 33

כג

וידבר יי אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם מועדי יי אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי׃ 2
ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו שבת הוא ליי בכל מושבתיכם׃ 3
אלה מועדי יי מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדם׃ 4
בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש בין הערבים פסח ליי׃ 5

Et loquutus est Dominus cum Mo- 26
se, dicendo : Tempore quo in me- 27
moriam revocabas nobis ordines oblationum nostrarum, id quod offerimus unoquoque anno, erant oblationes nostræ expiantes peccata nostra; jam verò occasionem dederunt peccata, & non est nobis quod offeramus de gregibus ovium nostrarum, bos electus est coram eo, ut revocetur in memoriam meritum senis qui venit ex oriente, syncerus totus obtulit nomini tuo juvencum tenerum pinguem : ovis electa est secundò, quæ in memoriam revocaret ovem illam quæ ligata est in altari, & extendit collum suum propter nomen tuum; cœli humiliati sunt & descenderunt, & vidit Isaac fundamenta eorum, & caligârunt ejus oculi ab excelsis, propterea dignus est habitus ut ejus in locum pararetur agnus in holocaustum. Hircus caprarum electus est etiam, ut in memoriam revocet meritum illius perfecti qui condimenta paravit ex hirco caprarum, & attulit ad patrem suum; propterea dignus est habitus qui reciperet ordinem benedictionis : propterea disertè exposuit Moses propheta, & dixit; Populo mi filii Israel, bos, aut ovis, aut hircus càm natus fuerit juxta morem seculi, sit septem dies post matrem suam, ut innotescat non esse abortivum : à die autem octavo & deinceps grati erunt ut offerantur in oblationem coram Domino. Populo 28
mi filii Israel, quemadmodum pater noster misericors est in cœlis, sic eritis misericordes in terra : bovem aut ovem unà cum suo fœtu non mactabitis die eodem. Quando autem 29
mactabitis hostiam gratiarum actionis nomini Domini, pro acceptatione vestri mactabitis. In die illo 30
comedetur, non relinquetis ex eo usque ad mane : ego Dominus. Custodite ergo præcepta mea, & facite ea : ego Dominus, qui do mercedem bonam custodientibus mandata mea & legem meam. Neque prophanabitis nomen sanctitatis meæ, ut sanctificer in medio filiorum Israel. Ego Dominus sanctificans vos. Qui eduxi vos redemptos de terra Ægypti, ut sim vobis in Deum : ego Dominus.

Hieros. 27 *Tempore quo in memoriam revocabas nobis ordines oblationum, quas offerimus unoquoque anno fuerunt oblationes nostræ expiantes peccata nostra; jam verò quando occasionem dederunt peccata, & non est nobis quod offeramus de gregibus ovium nostrarum, bos electus est coram me, ut in memoriam revocetur senex orientalis; syncerus totus obtulit nomini tuo juvencum, & cucurrit ad bovile suum & accepit juvencum tenerum & bonum, quem dedit puero & festinavit puer ipsum parare & azyma coxit, & comederunt angeli, & dignus reputatus est cui annuntiaretur Saram parituram Isaacum : agnus electus est secundò, ut in memoriâ revocet meritũ principis illius qui se ipsum ligavit super altare, & extendit collum pro nomine tuo; cœli humiliati sunt, & descenderunt, & vidit Isaac fundamenta ipsorum, & caligârunt ejus oculi ab excelsis. & propter hoc dignus est habitus ut in ejus locum pararetur agnus in holocaustum. Et adhuc meritum tertium est hirci caprarum, ad revocandum in memoriam meritum illius integri, qui induit pelles hircinas, & fecit condimenta & attulit ad patrem suum de condimentis suis, & propinavit illi vinum; & propterea dignus est habitus qui reciperet ordines benedictionis ab Isaac patre suo, & ut staturet duodecim tribus sanctas nomini tuo. Ecce tunc disertè exposuit Moses propheta Domini, & dixit; Populo mi domus Israel, bos, aut agnus, aut hircus quando natus fuerit, & fuerit septem diebus post matrem suam, à die demum octavo & deinceps aptus erit ad offerendum ipsam oblationem nomini Domini.*

CAP. XXIII.

Præterea locutus est Dominus cum Mose, dicendo : Loquere cum filiis Israel, & dices illis; Tempus ordinum solennitatum Domini, quas convocabitis convocationes sanctas, ista sunt tempora ordinationis solennitatum mearum. Sex diebus fiet opus, sed in die septimo sabbathum & 3
quies, convocatio sancta, omne opus non facietis : sabbathum est Domino in omni loco habitationum vestrarum. Ista sunt tempora ordinatio- 4
num solennitatum Domini, convocationes sanctæ quas convocabunt in tempore suo. In mense Nisan, decima quarta mensis inter vesperas, 5
tempus erit mactationis Paschæ nomini Domini.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* سخن گفت يي بموسه بگفتن * گاو يا برّه يا بز كه زاييده شود و باشد هفت روزها 26 27
و از روزي آن هشتمي و آن سوتر رضا باشد بقربان يي * و گاو يا برّه 28
كه ذبحت كنيد در روزي يكّه * و كه ذبحت كنيد ذبحت اقرار يي برضا 29
خودن شما ذبحت كنيد * در روزي آن او خورده شود نه باقي گذاريد ازو تا بامداد 30
من يي * و نگاه داريد فرمانهاي من و بكنيد ايشانرا من يي * و نه سست كنيد مر نامي 31 32
قاصي من و خاص باشم درميان پسراني يسرال من يي خاص كناي شما * آن بيرون آورا 33
شمارا از زميني مصر ببودن بشما بخدا من يي *

* فصل بيست سوم *

* سخن گفت يي بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال و بگوي بايشان وعدهاي يي آنچه 1 2
بخوانيد ايشانرا خواندگيهاي خاص اينان ايشان وعدهاي من * شش روزها كرده شود 3
كار و در روزي آن هفتمي معطل معطلي خواندگي خاص هيچ كار نه كنيد معطل
آن يي در همه نشستن جاهاي شما * اينان وعدهاي يي خواندگيهاي خاص آنچه بخوانيد 4
ايشانرا در وعدهاي ايشان * درماهي آن اوّل درچهارده بماه ميان آن ايوارها فصح يي 5

*Locutúsque est Dominus ad Mo- 26
sheh, dicendo; Bos, vel agnus, 27
vel capra, quum natus fuerit, erit quidem septem diebus sub matre sua : à die autem octavo, & eo ulteriùs, gratus erit in oblationem Domino. Bovem autem vel 28
agnum, ipsum & fœtum ejus non mactabitis in die uno. Et quum immolaveritis victimam confessionis 29
Domino, juxta placitum vestrum immolabitis. Die ipsâ comedetur, non 30
relinquetis ex ea usque ad mane : ego Dominus. Et observabitis mandata mea, & facietis ea : ego Dominus. Et non profanabitis nomen 31
sanctitatis meæ, & sanctificabor in medio filiorum Israel : ego Dominus sanctificans vos, Qui eduxi vos 32
de terra Ægypti, ut sim vobis in Deum : ego Dominus.* 33

CAP. XXIII.

*Et loquutus est Dominus ad Mo- 1
sheh, dicendo, Loquere ad filios Is- 2
rael, ac dices eis; Conventus Domini quos convocabitis, convocationes sanctæ, istæ sunt conventus mei. Sex diebus fiet opus : die autem se- 3
ptimo quieta cessatio, convocatio sancta : ullum opus non facietis : cessatio est Domino in omnibus residendi locis vestris. Istæ sunt con- 4
ventus Domini, convocationes sanctæ quas convocabitis in statis temporibus suis. Mense primo, quar- 5
tadecimâ mensis inter vesperas exit pascha Domino.*

ויקרא כג
תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ובחמשה עשר יומין לירחא הדין חגא דפטירייא לשמא דיי שבעתי 6
יומין פטירי תיכלון: ביום ביומא קדמאה דחגא מערע קדיש יהי לכון כל 7
עיבידת פולחנא לא תעבדון: והקרבתם ותקרבון קרבנא לשמא דיי שבעתי 8
יומין ביומא שביעאה דחגא מערע קדיש כל עיבידת פולחנא לא תעבדון: וידבר 9
הי ומליל יי עם משה למימר: דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון ארום 10
תעלון לארעא דאנא יהיב לכון ותחצדון ית חצדא ותיתון ית עומרא שירוי
חצדכון לות כהנא: והניף יתיר ית עומרא קדם יי לרעוא לכון מבתר יומא 11
טבא קפאה דפסחא יתימניה כהנא: ועשיתם ותעבדון ביום ארמותכון ית 12
עומרא אימר שלים בר שתיה לעלתא לשמא דיי: ומנחתו ומנחתיה תרין 13
עשרנין סמידא פתיכא במשח ויתא קורבנא לשמא דיי מטול לאתקבלא ברעוא
ונסוכי חמר עינבי רבעות הינא: ולחם ולחים וקלי ופירוכין חדתין לא תיכלון 14
עד ברן יומא הדין עד ומן איתוייכון ית קרבן אלהכון קיים עלם לדריכון בכל
מותבניכון: וספרתם ותמנון לכון מבתר יומא טבא קפאה דפסחא מן יום 15
איתוייכון ית עומרא דארמיתא שבע שבועין שלמין יהוויין: עד ממחרת עד
מבתר שבועתא שביעאה תימנון חמשין יומין ותקרבון מנחתא דלחים חדת 16
לשמיה דיי: ממושבותיכם מאתר מותבניכון תייתון לחם ארמותא תרתין 17
גריצן תרין עשרונין סמידא יהוויין חמיע יתאפין ביכורין לשמא דיי: והקרבתם
ותקרבון על לחמא ההוא שבעא אמרין שלמין בני שנה ותור בר תורין דלא 18
עירובין חד לחטאתא ותרין אמרין בני שנה לנכסת קודשיא: ועשיתם ותעבדון 19
צפיר בר עיזי דלא עירובין חד לחטאתא ותרין אימרין בני שנה לנכסת קודשיא:
והניף יתיר כהנא יתהון על לחמא דביכורייא ארמא קדם יי על תרין אימרין 20
קודשא יהון לשמא דיי לכהנא: וקראתם ותעדעון חיין וקיימין הי בזמן הדין
יומא הדין מערע קדיש יהי לכון כל עיבידת פולחנא לא תעבדון קיים עלם 21
בכל מותבניכון לדריכון: ובקצרכם ובזמן מחצדכון ית חצר ארעכון לא 22
תסייפון אומנא חדא דאית בחקלך בחצדך ולקטא דחצדך לא תלקוט לעניי
ולניורי תשבוק יתהון אנא הוא יי אלהכון: וידבר הי ומליל יי עם משה 23
למימר:

Et decima quinta die menſis iſtius feſtum azymorum nomini Domi- 6
ni: ſeptem diebus azyma comedetis. Primo die feſti convocatio 7
ſancta erit vobis: nullum opus ſervile facietis. Sed offeretis oblati- 8
onem nomini Domini ſeptem diebus: die etiam ſeptima feſti convo-
catio ſancta erit, nullum opus ſervile facietis. Præterea loquutus 9
eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis Iſrael, & 10
dices illis; Quando ingreſſi fueritis terram quam ego do vobis, &
meſſueritis meſſem: tum afferetis manipulum primitiæ meſſis veſtræ
ad ſacerdotem. Et elevabit manipulum coram Domino in acceptati- 11
onem veſtri: poſtridie diei feſti Paſchæ elevet ipſum ſacerdos. Fa- 12
cietis quoque in die quo elevaveritis manipulum agnum integrum an-
niculum, holocauſtum nomini Domini. Et Mincha illius, duæ de- 13
cimæ ſimilæ mixtæ cum oleo olivæ, in oblationem nomini Domini,
ut recipiatur cum beneplacito: & libatio ejus erit de vino uvarum,
quarta pars Hin. Panem verò & grana torrefacta & ſpicas novas 14
non comedetis uſque in illum ipſum diem, donec obtuleritis obla-
tionem Dei veſtri: pactum perpetuum in generationibus veſtris, in
omnibus habitationibus veſtris. Numerabitis autem vobis poſt di- 15
em feſtum primum Paſchæ, à die quo obtuleritis manipulum eleva-
tionis, ſeptem hebdomadas, integræ erunt. Uſque ad cum diem qui 16
ſequitur hebdomadam ſeptimam, numerabitis quinquaginta dies, &
offeretis Mincha panis novi nomini Domini. Ex loco habitatio- 17
num veſtrarum afferetis panem elevationis, duæ placentæ ex duo-
bus decimis ſimilæ erunt, cum fermento pinſantur, in primitias no-
mini Domini. Et offeretis unà cum pane illo ſeptem agnos in- 18
tegros anniculos, & juvencum de bobus abſque mixtione unum
pro hoſtia peccati, & duos agnos anniculos pro hoſtia ſanc-
tificatorum. Et facietis hircum caprarum abſque mixtione unum 19
pro hoſtia peccati, & duos agnos anniculos pro oblatione ſanc-
tificatorum. Et elevet ſacerdos ea cum pane primitiarum elevan- 20
do coram Domino, cum duobus agnis: ſanctitas erunt nomini Do-
mini, & ſacerdotis erunt. Et convocabitis ſalvi & incolumes ut 21
tempore hujus ipſius diei, convocatio ſancta erit vobis, omne opus
ſervile non facietis: ſtatutum ſeculi erit in omnibus habitationibus
veſtris, per generationes veſtras. Et cùm meſſueritis meſſem terræ 22
veſtræ, non conſummabitis angulum unum qui eſt in agro tuo in
meſſione tua, & collectionem meſſis tuæ non colliges: pauperibus
& peregrinis relinques ea. Ego ſum Dominus Deus tuus. Præterea 23
loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo:

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ودر پانزدهم روز بماه آن اين عجي آن فطير بيي هفت روزها فطير بخورند * در روزي آن اول 6 7
خواندگي خاص باشد بشما هيچ كاركردي كار نه كنيد * ونزديك آورند قربان بيي هفت 8
روزها در روزي آن هفتمي خواندگي خاص هيچ كاركردي كار نه كنيد * سخن گفت و 9
بموسه بگفتن * سخن گوي ببسراني يسرال وبگوي بايشان كه بياييد بآن زمين آنچه 10
من دها بشما ودروكنيد مر دروي آن وبياوريد مر دسته اولي دروي شما بآن كهن * وعرضه 11
كند مر آن دسته بپيشي بي برضا كردن شما ازديگر روزي آن معطلي عرضه كند اويرا
آن كهن * وبكنيد در روزي عرضه كردن شما مر آن دسته برهي تمام قدري سالي او بعله 12
بيي * وهديهي او دو دهيك سميد آميخته در روغن قربان بيي بوي قبوليت و پشنجشي او 13
مي چهاريك او دوله * ونان وبريان كرده ودلمل نه خوريد تا تني آن روزي آن اين تا آوردني 14
شما مر قرباني خداي شما رسمي جاويد بعصرهاي شما در همه نشستن جاهاي شما *
* وبشماريد بشما ازديگر روزي آن معطلي از روزي آوردني شما مر دستهي آن عرضه هفت 15
هفتها تمامان باشند * تا ازديگر روز آن هفتمي آن هفتهي بشماريد پنجاه روز و نزديك آوريد 16
هديه نو بيي * از نشستن جاهاي شما بياوريد ناني عرضه دودو دهيكها سميد باشند خمير پخته 17
شوند نخست برها بيي * ونزديك آوريد ابر آن نان هفت برها تمامان قدراني سال وگاو بچهي گاو يكه 18
ونرميشان دو باشند عله بيي * وهديهي ايشان وپشنجشي ايشان قربان بوي قبوليت بيي * 19
* وبكنيد بزغالهي بزان يكه بخطات ودو برها قدراني سال بذبحت شلميم * وعرضه كند آن 20
كهن ايشانرا ابر ناني آن نخست برها عرضه بپيشي بي ابر دو برها خاص باشند بيي بكهن *
* وبخوانيد درتنهي آن روزي آن اين خواندهي خاص باشد بشما هيچ كاركردي كار نه كنيد 21
رسمي جاويد درهمه نشستنجاهاي شما بعصرهاي شما * ودردرو كردني شما مر دروي زميني 22
شما نه تمام كني كنجي دشتي تو در درو كردني تو وچيندني دروي تو نه برچيني
بدرويش وبغريب بگذاري ايشانرا من بي خداي شما * سخن گفت بي بموسه بگفتن * 23

Quintodecimo autem die menſis hu- 6
jus erit feſtũ infermentatorũ Domi-
no: ſeptem diebus infermentata co-
medetis. Die primo convocatio ſan- 7
cta erit vobis: ullam functionem
operis non exercebitis. Offeretis au- 8
tem oblationem Domino ſeptem die-
bus: die ſeptimo erit convocatio
ſancta: ullam functionem operis
non exercebitis. Locutúſque eſt Do- 9
minus ad Moſheb, dicendo, 10
Alloquere filios Iſrael, ac dices eis; Cùm
veneritis in terram quam ego do vo-
bis, & meſſueritis meſſem ejus, tunc
afferetis manipulum primum meſſis
veſtræ ad ſacerdotem: Qui admo- 11
vebit manipulum in præſentiam Dñi,
ad gratiam conciliandã vobis: altero
die poſt ceſſationem admovebit eum
ſacerdos. Facietiſque die quo admo- 12
veritis manipulum, agnum perfectũ,
anniculus erit, in holocauſtum Do-
mino: Et munus ejus, duas decimas 13
partes ſimilæ permiſtæ oleo, in ob-
lationem Domino odoris acceptabilis:
& conſperſionem ejus vini quartam
partem ſati. Panem verò, & toſtũ, 14
& ſpicam plenam non comedetis uſ-
que ad ipſum diem iſtum, donec ob-
tuleritis oblationem Dei veſtri: ſta-
tutum perpetuum erit in ſeculis ve-
ſtris, in cunctis reſidendi locis ve-
ſtris. Numerabitis autem vobis 15
dies, ab altero die ceſſationis, à die
quo obtuleritis manipulum admotio-
nis, ſeptem hebdomadæ perfectæ
erunt. Uſque ad alterum diem ſe- 16
ptimanæ ſeptimæ numerabitis quin-
quaginta dies, & offeretis munus
novum Domino. Ex reſidendi locis 17
veſtris offeretis panem admotionis:
duo ex duab⁹ decimis partibus ſimi-
erunt: fermentatæ coquentur pri-
mæ fruges Domini. Offeretiſque 18
ſuper illo pane ſeptem agnos perfe-
ctos, anniculos, & bovem filium
bovis unum, & arietes duos, erunt
holocauſtum Domino: & munus eo-
rum, & conſperſio eorum, oblatio
erit odoris acceptabilis Domino. Fa- 19
cietis quoque hœdum caprarũ unum
pro peccato, & duos agnos anniculos
in victimam pacificorum. Admove- 20
bitque ſacerdos illa ultra panem pri-
marum frugum, admotionem in præ-
ſentiam Domini cum duobus agnis:
ſancta erunt Domino pro ſacerdote.
Et convocabitis in ipſo die iſto: con- 21
vocatio ſancta erit vobis: ullam
functionem operis non exercebitis.
Statutum perpetuum erit in cunctis
reſidendi locis veſtris in ſeculis ve-
ſtris. Et cùm meſſueritis meſſem ve- 22
ſtram, non conſummabis angulũ agri
tui in meſſione tua, & ſpicilegium
meſſis tuæ non colliges: pauperi &
peregrino relinques ea: ego Dñs Deus
veſter. Loquutúſque eſt Dominus 23
ad Moſheb, dicendo,

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר בְּתִשְׁרֵי דְּהוּא יַרְחָא שְׁבִיעָאָה יְהֵי לָכוֹן יוֹמָא 24
טָבָא דּוּכְרָן יַבָּבָא מְאָרַע קֻדְּישׁ: כָּל פֻּלְחָנָא לָא תַעְבְּדוּן וְתַקְרְבוּן 25
קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ לְשָׁמָא דַיְיָ: וּידבר ה' וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: אַךְ בְּרֵם 26
בְּעַשְׂרָא יוֹמִין לְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה הָדֵין יוֹמָא דְּכִפּוּרַיָּא הוּא מְאָרַע קֻדְּישׁ יְהֵי לָכוֹן 27
וְתַעֲנוּן יַת נַפְשָׁתֵיכוֹן מְסַיְּכְלָא וּמַשְׁקְיָא וְהַנָּיַת בֵּי בֵּינֵי וְתַמְרוּקִין וְחַשְׁמִישׁ עַרְסָא
וְסַנְדַּלָא וּתְקָרְבוּן קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ: וכל וְכָל עִבִידְתָּא לָא תַעְבְּדוּן בְּעֶצֶם 28
אַרוּם יוֹמָא דְּכִפּוּרַיָּא הוּא לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן: כִּי אֲרוֹם כָּל בַּר נַשׁ 29
דְּיֵיכוֹל לְצַיְימָא וְלָא יְצוֹם בְּגֶרֶן יוֹמָא
הָדֵין וְיִשְׁתֵּיצֵי בְּמוֹתָנָא מִגּוֹ עַמֵּיהּ: וכל
וְכָל בַּר נַשׁ דְּיַעֲבֵיד כָּל עִבִידְתָּא בְּגֶרֶן 30
יוֹמָא הָדֵין וְאוֹבִיד יַת בַּר נַשָׁא הַהוּא מִגּוֹ עַמֵּיהּ: כל מלאכה כָּל עִבִידַת 31
פֻּלְחָנָא לָא תַעְבְּדוּן קְיָם עָלַם לְדָרֵיכוֹן בְּכָל אֲתַר מוֹתְבָנֵיכוֹן: שבת שַׁבָּא וְנַיְיחָא 32
הוּא לְכוֹן וּתְעַנּוּן יַת נַפְשָׁתֵיכוֹן וְתִשְׁרוֹן
לְצַיְימָא בְּתִשְׁעָא יוֹמִין לְיַרְחָא בְּעִידּוֹנֵי
רַמְשָׁא מִן רַמְשָׁא הַהוּא עַד רַמְשָׁא חוֹרָן
תְּהֵוֹון צַיְימִין צוֹמְכוֹן וְשַׁבְתִּין שוֹבֵיכוֹן
וְעַבְדִין זִמְנִין מוֹעֲדֵיכוֹן בְּחֶדְוָה: וידבר ה' וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: דבר 33
מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֲמֵיסַר יוֹמִין לְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה הָדֵין חַגָּא דְּמַטְלַיָּא שׁוּבְעָא 34
יוֹמִין לְשָׁמָא דַיְיָ: ביום בְּיוֹמָא קַדְמָאָה דְּחַגָּא מְאָרַע קֻדְּישׁ כָּל עִבִידַת פֻּלְחָנָא 35
לָא תַעְבְּדוּן: שבעת שְׁבָעְתֵּי יוֹמִין תְּקָרְבוּן קוּרְבָּנָא לְשָׁמָא דַיְיָ בְּנִישִׁין תְּהֵוֹן לְצַלָּאָה 36
קֳדָם יְיָ עַל מְטַר כָּל עִבִידַת פֻּלְחָנָא לָא תַעְבְּדוּן: אלה אִילֵּין זִמְנֵי סִדְרֵי מוֹעֲדַיָּא 37
דְּיֵי דְּתַעֲרְעוּן יַתְהוֹן מְאָרְעֵי קֻדְּשָׁא לְקָרְבָא קוּרְבָּנָא לְשָׁמָא דַיְיָ עֲלָתָא וּמִנְחָתָא נִכְסַת
קוּדְשִׁין וְנִיסוּכִין פִּתְגָם יוֹם בְּיוֹמֵיהּ: מלבד בַּר מִן יוֹמֵי שַׁבַּיָּא דַיְיָ וּבַר מִן מַתְּנָתֵיכוֹן 38
וּבַר מִנְּדְרֵיכוֹן וּבַר מִכָּל נְסִיכְתֵּיכוֹן דְּתִתְּנוּן קֳדָם יְיָ: אך בְּרֵם בַּחֲמֵיסַר יוֹמָא 39
לְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה בְּזַמָּן מְכַנְּשְׁכוֹן יַת עֲלַלְתָּא דְּאַרְעָא תְּחַגּוּן יַת חַגָּא דַיְיָ שׁוּבְעָא
יוֹמִין בְּיוֹמָא קַדָּמָאָה נַיְיחָא וּבְיוֹם תְּמִינָאָה נַיְיחָא: ולקחתם וְתִסְבּוּן מִן דְּלָהוֹן 40
בְּיוֹמָא קַדָּמָאָה דְּחַגָּא פֵּירֵי אִילַן מְשָׁבַּח
תְּרוּנִין וְלוּלְבִין וַהֲדַסִּין וְעַרְבִין דְּמַרְבְּיִין
עַל נַחְלִין וְתֵיחְדּוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן שִׁבְעָתֵי יוֹמִין:

ירושלמי 29 אֲרוֹם כָּל נַפְשׁ דְּתִצְטַעַר
בְּצוֹם וְלָא צָיְמָה בְּיוֹם צוֹם כְּפוּרְיָה:

Loquere cum filiis Iſrael, dicendo; In *menſe* Tiſri qui eſt menſis ſeptimus erit vobis dies feſtus, memoriale clangoris, convocatio ſancta. Nullum opus ſervile facietis, ſed offeretis oblationem coram Domino nomini Domini. Præterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Veruntamen decima die menſis ſeptimi hujus *erit* dies expiationum, convocatio ſancta erit vobis; itaq; affligetis animas veſtras, *abſtinendo* ab eſu, potu, uſu balneorum & unctionum, uſu lecti, & calceis: & offeretis oblationem coram Domino. Et nullum opus facietis in hac ipſa die: quoniam dies expiationum eſt pro vobis coram Domino Deo veſtro. Quoniam omnis homo qui comederit in jejunio, & non jejunârit in hac ipſa die, exterminabitur peſte è medio populi ſui. Et omnis homo qui fecerit omne opus in hac ipſa die, perdam hominem illum peſte è medio populi ſui. Nullum opus ſervile facietis: ſtatutum perpetuum *erit* in generationibus veſtris, in omni loco habitationum veſtrarum. Sabbathum & quies eſt vobis, itaque affligetis animas veſtras: & incipietis jejunare nona die menſis in tempore veſpertino, à veſpera illa uſque ad veſperam alteram jejunabitis jejunium veſtrum, & quieſcetis in requie veſtra, & facietis tempora feſtivitatum veſtrarum cum lætitia. Præterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis Iſrael; In quinta decima die menſis ſeptimi iſtius, feſtum tabernaculorum *erit* ſeptem diebus nomini Domini. Primo die feſti convocatio ſancta *erit*: nullum opus ſervile facietis. Septem diebus offeretis oblationem nomini Domini: congregati eritis ad orandum coram Domino pro pluvia, nullum opus ſervile facietis. Iſta ſunt tempora ordinationum ſolennitatum Domini, quibus convocabitis convocationes ſanctas: ad offerendum oblationem nomini Domini, holocauſtum & Mincha, hoſtiam ſanctorum, & libationes; rem diei in die ſuo. Præter dies ſabbathorum Domini, præter dona veſtra, præter vota veſtra, & præter omnes ſpontaneas veſtras quas dabitis coram Domino. Verùm decima quinta die menſis ſeptimi, tempore congregationis fructuum terræ, celebrabitis feſtum Domino ſeptem diebus: die primo erit requies, & die octavo erit requies. Et accipietis de veſtro die primo feſti fructus arboris laudatiſſimæ, mala citrea & ſpatulas palmarum, & myrtos, & ſalices quæ creſcunt ad flumina: & lætabimini coram Domino Deo veſtro ſeptem diebus.

Hieroſ. 29. *Quoniam omnis anima quæ ſufficit ut jejunet, & non jejunârit in die jejunii expiationis ſuæ.*

Hieroſ. 32. *A veſpera uſque ad veſperam jejunabitis jejunium veſtrum, & quieſcetis in requie veſtra, & facietis tempora feſtivitatum veſtrarum cum gaudio.*

Hieroſ. 40. *Citrea mala, & ſpatulas palmarum.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* سخن گوي بپسراني يسرال بگفتن درماهي آن هفتمي دريك بماه باشد بشما معطلي ياد كرد 24
* دروعه خواندگي خاص * هيچ كاركرد كارنه كنيد ونزديك آوريد قربان يي * سخن گفت 25 26
بموسه بگفتن * خاصه درده بماهي آن هفتمي آن اين روزي آن كفارتها او خواندگي خاص باشد 27
بشما برنجانيد مر جانهاي شما ونزديك آوريد قربان يي * وهمه كارنه كنيد درتنهي آن روز آن اين 28
كه روزي كفارتها او بكفارت كردن ابر شما بپيشي يي خداي شما * كه همه آن جان آنچه نه رنجيده شود 29
درتنهي آن روزي آن اين نيست شود ازقومي آن * وهمه آن جان آنچه بكند هر كاردرتنهي آن روزي 30
آن اين گم كنم مر آن جاني آن آن ازميانی قومي آن * هيچ كارنه كنيد رسمي جاويد بعصرهاي شما 31
درهمه نشستگاهاي شما * معطل معطلي اوبشما برنجانيد مر جانهاي شما درنه بماه درايوار از 32
ايوار تا ايوار معطل كنيد معطليهاي شما * سخن گفت يي بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال 33 34
بگفتن درپانزدهم روز بماهي آن هفتمي آن اين عجي آن سكوت هفت روزها يي * درروزي آن اول 35
خواندگي خاص هيچ كاركرد كار نه كنيد * هفت روزها نزديك آوريد قربان يي در روزي آن 36
هشتمي خواندگي خاص باشد بشما ونزديك آوريد قربان يي عصرت آن هيچ كاركرد كار نه كنيد.
* اينان وعدهاي يي آنچه بخوانيد ايشانرا خواندگي خاص بنزديك آوردني قربان يي نبله وهديه 37
بجت وپشنجشها قدري روزي در روزي او * بجز معطلي هاي يي وبجزهمه هديهاي شما وبجز 38
همه ندرهاي شما وبجزهمه سخاوتهاي شما آنچه بدهيد يي * خاصه درپانزدهم روز بماه آن هفتمي 39
درگرد كردني شما مر دخلي آن زمين حج گذاريد عجي يي هفت روزها در روزي آن اول معطلي
ودر روزي آن هشتمي معطلي * وبستانيد بشما در روزي آن اول بري درختي شكوهمند شاخي 40
درختي خرما وشاخي درختي مورد وبيدي رودين وشادي كنيد بپيشي يي خداي شما هفت روزها.

Loquere ad filios Iſrael, dicendo; Menſe ſeptimo, primâ menſis erit vobis ceſſatio, memoriale clangoris, convocatio ſanctæ. Ullam ſunctionem operis non exercebitis, & offeretis oblationem Domino. Locutuſque eſt Dominus ad Moſheb, dicendo; Veruntamen in decima menſis hujus ſeptimi, dies expiationum erit: convocatio ſancta erit vobis; affligetis animas veſtras, & offeretis oblationem Domino. Et omne opus non facietis in ipſo die iſto: quia dies expiationum eſt, ad expiationem faciendam pro vobis in præſentia Domini Dei veſtri. Nam omnis anima quæ non afflicta fuerit in ipſo die iſto, annihilabitur è populo ſuo. Et quæque anima quæ fecerit omne opus in ipſo die iſto, diſperdam animam illam è medio populi ſui. Ullum opus non facietis: ſtatutum æternum erit in ſeculis veſtris in omnibus reſidendi locis veſtris. Quieta ceſſatio eſt vobis, affligetis animas veſtras: nonâ menſis in veſpera: à veſpera uſque ad veſperam ceſſabitis ceſſationibus veſtris. Et locutus eſt Dominus ad Moſheh, dicendo, Alloquere filios Iſrael, dicendo; Quintadecimâ die menſis ſeptimi hujus feſtum tabernaculorum erit ſeptem diebus Domino. Die primâ erit convocatio ſancta: ullam functionem operis non exercebitis. Septem diebus offeretis oblationem Domino: die octavâ convocatio ſancta erit vobis, & offeretis oblationem Domino: feria eſt, ullam functionem operis non exercebitis. Hi ſunt conventus Domini quos convocabitis convocatione ſanctâ, ad offerendum oblationem Domino, donum, & munus, victimam, & conſperſiones, ſtatutum diei in die ſuo: Præter ceſſationes Domini, et præter omnia munera veſtra, & præter omnia vota veſtra, & præter omnia ſpontanea veſtra quæ dabitis Domino. Verumtamen quintadecimâ die menſis ſeptimi, quando congregaveritis proventum terræ, celebrabitis feſtum Domino ſeptem diebus: die primâ erit ceſſatio, & die octavâ ceſſatio. Sumetiſque vobis die primâ fructum arboris decoræ, & ramum arboris dactyli, & ramum arboris myrti, & ſalicem fluviatilem, & lætitiam agetis coram Domino Deo veſtro ſeptem diebus.

41 וחגתם וחַגּוּן יָתֵיהּ חַגָּא קֳדָם יְיָ שׁוּבְעָא יוֹמִין בְּשַׁתָּא קְיָם עָלָם לְדָרֵיכוֹן בְּיַרְחָא
42 שְׁבִיעָאָה תְּחַגּוּן יָתֵיהּ : בסכת בְּמַטַּלְתָּא דְּתָרֵי דּוּפְנַיְיהָא כְּהִלְכָתְהוֹן וּתְלִיתָיָא
עַד פּוּשְׁכָא וְטוּלָהּ סַגִּי מְשִׁמְשָׁהּ מִתְעֲבְדָה לְטוּלָא לְשׁוּם חַגָּא מִן וַיְנִין דְּמַרְבְּיִין מִן
אַרְעָא וּתְלִישִׁין מְשַׁחְתָּא עַד שַׁבְעָא פּוּשְׁכֵי וַחְלָלָא דְּרוֹמָא עַשְׂרָא פּוּשְׁכֵי תֵּיתְבוּן
בְּהּ שׁוּבְעָא יוֹמִין כָּל דְּכוּרַיָּא בְּיִשְׂרָאֵל וְאַפִּילּוּ זְעִירֵי דְּלָא צְרִיכִין לְאִיסְּתְהוֹן יֵתְבוּן
בְּמַטַּלְיָא מְבָרְכִין לְבָרְיֵיהוֹן כָּל אֵיסַר דְּעַיְילִין חַסָּן : למען מִן בְּגַלָּל דְּיִדְּעוּן 43
דָּרֵיכוֹן אֲרוֹם בְּמַטַּלְת עֲנָנֵי יְקָרָא אוֹתֵיבִית יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּזַמָּן דְּהַנְפֵּיקִית יַתְהוֹן
פְּרִיקִין מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהְכוֹן : וידבר וּמַלֵּיל מֹשֶׁה יַת וְמַן 44
סִידּוּרֵי מוֹעֲדַיָּא דַיְיָ וְאַלִּיפְנוּן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

כד

1 וידבר ה וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : 2 צו פַּקֵּיד יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְבּוּן מִן דִּילָךְ
מְשַׁח זֵיתָא זַכִּיךְ כְּתִישׁ לְאַנְהָרָא לְאַדְלָקָא בּוּצִינַיָּא תְּדִירָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא וּבְיוֹמָא
דְּעוּבְדָא : מחוץ מִבָּרָא לְפָרְנוֹדָא דְּסָהֲדוּתָא לְעַלְמָא יְסַדְּרִנֵּיהּ שַׁרְיָא בְּיִשְׂרָאֵל 3
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא יְסַדֵּר יָתֵיהּ אַהֲרֹן מֵרַמְשָׁא וְעַד צַפְרָא קֳדָם יְיָ תְּדִירָא קְיָם עָלָם
לְדָרֵיכוֹן : 5 ולקחת סלת וְתִיפֵּב סְמִידָא וְתֵיפֵי יָתָהּ תְּרֵיסְרֵי נְרִיצַן שָׁוִין לְתַרֵיסַר 5
שִׁבְטַיָּא תְּרֵי עֲשָׂרוֹנִין תְּהֵי נְרִיצְתָּא חֲדָא : 6 ושמת וְתִסַּדַּר יַתְהוֹן תַּרְתֵּין סְדוּרִין 6
שִׁית בְּסִדְרָא חֲדָא וְשִׁית בְּסִדְרָא חֲדָא עַל פָּתוֹרָא בְּטָהֳרִיהּ דְּמַסַּדַּר קֳדָם יְיָ :
7 ונתת וְתִתֵּן עַל סִידּוּרַיָּא צְרִיר לְבוֹנְתָא בְּרִירְתָּא וּתְהֵי לְלַחְמָא לְאַדְכָּרָא קוּרְבָּנָא 7
קֳדָם יְיָ : 8 ביום השבת בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא דְּשַׁבְּתָא יְסַדְּרִנֵּיהּ חֲדָת קֳדָם 8
יְיָ תְּדִירָא מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְיָם עָלָם : והיתה וּתְהֵי לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹי וְיֵיכְלוּנֵיהּ 9
מִן בְּתַר אִסְתַּלְקוּתֵיהּ מֵעַל פָּתוֹרָא בַּאֲתַר קַדִּישׁ אֲרוֹם קוֹדֶשׁ קוֹדָשִׁין הוּא לֵיהּ
מִקּוּרְבָּנַיָּא דַיְיָ קְיָם עָלָם : ויצא וּנְפַק חַיָּבָא סְרוּד בַּאֲלָהּ שְׁמַיָּא נַפָּק 10
מִבְּנֵי מִצְרָאָה דְּקַטֵל גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם וְעָאַל עַל אִינְתְּתֵיהּ
וְאִתְעַבְּרַת וְיָלִידַת בַּר בְּנוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְכַד הֲוֹון יִשְׂרָאֵל שַׁרְיִין בְּמַרְבְּרָא בָּעָא
לְמִפְרוֹס מַשְׁכְּנֵיהּ בְּנוֹ שִׁבְטָא דִבְנֵי דָן וְלָא שַׁבְקוּהּ מִן בְּגַלָּל דְּמִיכְסִין דְּיִשְׂרָאֵל
גַּבַּר עַל מִיכְסֵיהּ בְּאַתְוָון לְיַחוּם אֲבָהָתְהוֹן שַׁרְיִין וְאִתְקוֹטְטוּ כַּחֲדָא בְּמַשְׁרִיתָא
וַאֲזָלוּ לְבֵי דִינָא בַּר אִיתְתָא בַּת יִשְׂרָאֵל וְגַבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל דְּמִן שִׁבְטָא דָּן :
11 ויקב וְכַד נְפַק מִבֵּי דִינָא כַּד מְחַיֵּב פְּרִישׁ וְחָרַף בַּר אִתְתָא בַּת יִשְׂרָאֵל יַת שְׁמָא

ירושלמי 11 וְחָרַף בְּרֵיהּ דְּאִתְתָא יִשְׂרָאֵל יַת שְׁמָא מְפָרְשָׁא וּבְזִי :

רַבָּא וְיַקִּירָא דְּמִתְפָּרֵשׁ דְּשָׁמַע בְּסִינַי וְאָזִיד וְאַרְנִיו וְשׁוּם אִמֵּיהּ שְׁלוּמִית בַּת דִּבְרִי לְשִׁבְטָא דָּן :

Et celebrabitis ipsum coram Domino septem diebus in anno : statutum perpetuum *erit* in generationibus vestris, in mense septimo celebrabitis ipsum. In umbraculis duobus lateribus suis juxta morem ipsorum, tertio verò usque ad palmum *altiore, ita ut* umbra ejus major fit *parte* à sole *illustrata* ; & factis ad umbram propter festum, ex *diversis* specibus nascentium è terra, & evulsarum, mensurâ usque ad septem palmos, intus verò altitudinis decem palmorum : sedebitis *autem* illic septem dies ; omnes mares in Israel, atque etiam parvuli quibus non opus est matribus suis, sedebunt in umbraculis, benedicentes creatori suo quandocunque introeunt illuc. Ut sciant generationes vestræ quòd in umbra nubium gloriæ habitare fecerim filios Israel, quo tempore eduxi eos redemptos è terra Ægypti : ego sum Dominus Deus vester. Et loquutus est Moses tempus ordinum solennitatum Domini, & docuit eas filios Israel.

41 42 43 44

CAP. XXIV.

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Præcipe filiis Israel ut accipiant ex tuo oleum olivæ purum contusum pro luminari, ad accendendum lucernas jugiter die sabbathi & die operis. Extra velum testimonii in seculum, quia divina majestas habitat in Israele, in tabernaculo conventionis ordinabit ipsam Aharon à vespera usque manè coram Domino jugiter : statutum perpetuum *erit* in generationibus vestris. Et accipies similagineam, & pinses ex ea duodecim placentas pares duodecim tribubus, duæ decimæ erunt pro placenta una. Et ordinabis ipsas in duos ordines, sex in uno ordine & sex in altero ordine, super mensam in munditia sua quæ ordinata est coram Domino. Et pones super ordines illos granum thuris mundi, ut sit in panem memoriæ oblationis coram Domino Per singulos dies sabbathi ordinabit eum novum coram Domino jugiter : ex filiis Israel statuto perpetuo *erit*. Et erit Aharonis & filiorum ejus, comedant eum postquam abstulerit ipsum è mensa in loco sancto : quoniam sanctitas sanctitatum est ei ex oblationibus Domini statuto perpetuo. Vir peccator rebellans in Deum cœlorum exiit ex Ægypto, filius viri Ægyptii qui interfecit virum filium Israel in Ægypto, & ingressus est ad uxorem ejus, & prægnans facta peperit filium in medio filiorum Israel. Cùm autem essent *filii* Israel habitantes in deserto, voluit extendere tabernaculum suum in medio tribus filiorum Dan, neque permiserunt ipsi, eò quòd turmæ Israel quisque juxta turmam suam per signa & genealogias patrum suorum erant, unde inceperunt simul contendere in castris ; itaque profecti sunt in judicium filius mulieris filiæ Israel & vir filius Israel qui erat ex tribu Dan. Et quando exiit è domo judicii condemnatus *statim* disertè expressit, & probris affecit filius mulieris filiæ Israel nomen magnum & venerabile quod exponitur, quod audiverat in Sinai, & malitiâ destinatâ peccavit, & maledixit. Porrò nomen matris ejus erat Shelomith filia Dabri, de tribu Dan.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Hieros. 11. *Et convitiatus est filius ipsius mulieris Israelitice in nomen expositum, & contempsit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

41 * وحج كذارید اویرا حج يي هفت روزها در سال رسمي جاوید بعصرهاي شما در
42 ماهي آن هفتمي حج كذارید اویرا * درسایه بنشینید هفت روزها همه آن بومي در
43 يسرال بنشینند درسایه * بسبب بدانند عصرهاي شما كه درسایه بنشاندم مر
44 يسرائي يسرال دربیرون آوردني من ایشانرا از زمین مصر من يي خداي شما * سخن گفت
[مشه] مر وعدهلي يي بيسرائي يسرال •

Celebrabitis inquam ipsum festum Domino septem diebus in anno : statuto perpetuo in seculis vestris, in mense septimo celebrabitis ipsum. In umbra (i. umbraculo) sedebitis septem diebus : omnis indigena in Israel sedebunt in umbra : Ut sciant secula vestra quòd in umbra sedere feci filios Israel, cùm educerem eos è terra Ægypti : ego Dominus Deus vester. Sic edixit Mosheb solennitates Domini filiis Israel.

41 42 43 44

CAP. XXIV.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Et locutus est Dominus ad Mosheb, dicendo, Præcipe filiis Israel, ut accipiant tibi oleum olivæ purum contusum pro luminari, ad accendendum lucernam semper. Extra velum testimonii in tentorio conventûs disponet eam Aharon à vespera usque ad mane coram Domino jugiter : statutum æternum erit in seculis vestris. Super candelabrum purum disponet lucernas coram Domino jugiter. Accipiesque similam, & coques ex ea duodecim placentas subcinericias : duarum decimarum partium erit placenta una. Et pones eas duobus ordinibus : sex in ordine super mensam puram in præsentia Domini. Dabisque super utrumque ordinem thus purum, eritque pro pane in memoriale, oblatio Domino. Singulis diebus sabbathi disponet illum in præsentia Domini semper, à filiis Israel pacto æterno. Et erit Aharonis & filiorum ejus, qui comedent eum in loco sancto : quia sanctitas sanctitatum est ei ex oblatione Domini statuto æterno. Egressus est autem filius mulieris Israelitidis, qui erat filius viri Ægyptii, in medio filiorum Israel : & concertârunt in castris filius Israelitidis & vir Israelita. Et explicuit filius mulieris Israelitidis Nomen, ac maledixit : adduxerúntque eum ad Mosheb : et nomen matris ejus erat Shelomith filia Dibri de tribu Dan.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

* سخن گفت يي بمشه بگفتن * بفرماي مر پسرائي يسرال بستانند بتو روغن زيت پاكيزه
كوفته بروشنائي بافروختن چراغ همیشه * از بیرون بپردهي آن گواه گرفت درخیمهي
وعده آراسته كند اویرا اهرن از ایوار تا بامداد بپیشي يي همیشه رسمي جاوید بعصرهاي شما *ابر
آن چراغپایه آن پاك آراسته كند مر آن چراغها بپیشي يي همیشه * وبستاني سمید وبپزي آنرا
دوازده كلوچها دو دهیكها باشد آن كلوچهي آن یكّه * وبنهي ایشانرا دو ردها شش آن رده ابر
آن خوان آن پاك بپیشي يي * وبدهي ابر آن رده كندري پاكیزه وباشد بنان بیاد كرد
قربان يي * در روزي آن شبّت در روزي آن شبّت آراسته كند اویرا بپیشي يي همیشه از نزد
پسرائي يسرال شرطي جاوید * وباشد باهرن وبپسرائي او وبخورند اویرا درجائي خاص كه
خاص خاصها او باو از قربائي يي رسمي جاوید * بیرون آمد پسري زني يسراليت واو پسري
مردي مصري درمیاني پسرائي يسرال جنك كردند در لشكرگاه پسري آن يسراليت ومردي
آن يسرالي * شرح كرد پسري آن زني آن يسراليت مر آن نام ونفرین كرد بیاوردند اویرا بمشه
ونامي مادري او شلوميت دختري دبري بقبیلهي دن •

ויקרא כה

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

12 דין חד מאַרבַּע דיונין דִּי
עלוּ לקדם משה רבּן בתרין סנהדרין והוה
משה מתין ובתרין סנהדרין והוה משה ויתיב
במחרפא דחריף שמא קדישא בגדופין
ובמקושׁשׁא דחליל שבתא בזדנו והוה
משה מתין מן בגלל דהוו דיניהון דיני
נפשׁן ובמסאבין דלא יכילו למעבד
פסחא בזמניה ובנין בנת צלפחד והוה
משה וריז מן בגלל דהוה דיניהון דיני
ממון: ובאלין אמר לא שמעית למלפא
דיני דעתידין למקם בתר משה למתן
מתינין בדיני נפשׁן ווריזין בדיני ממן
דלא יבהתון למימר לא שמעינן גם
משה רבּן אמר לא שמעית ואצנעון
במטרא יתיה קדם עד לא יתפרש
להון מן קדם יי באלין דיניה יתעבד
ביה:

12 This is one of four judgments which were brought before Moses the prophet, and in which he judged according to the meaning of the words of the superiors, of which some were judgments of money, and some were judgments of souls. In judgments of money he was hasty, but in judgments of souls he was circumspect. In blasphemy, which is a reproach of the name of the Holy One, blessed be he, and in profaning the sabbath, which is a rebellion against the Lord of the world, and in uncleanness, which is a thing that cannot be done at the time appointed for the passover, and in the matter of the daughters of Zelophehad, which was a thing of money, Moses was circumspect. And concerning these he said, I have not heard to teach them; but hereafter there will arise those who will teach them, who will be hasty in judgments of souls, and circumspect in judgments of money, lest they should say, Moses our master also said, I have not heard. Therefore they placed him in custody, until it should be explained to them what should be done in this matter by the word of the Lord.

12. This is one of four judgments which were brought before Moses the doctor of ours: in two of these he was cautious, and in two he was hasty. In blasphemy and in profaning the sabbath he was hasty, because he was certain of the matter; but in uncleanness and in the matter of the daughters of Zelophehad he was cautious, because the matter was a matter of money. And concerning these he said, I have not heard to teach them; but hereafter there will arise those who will teach them, who will be hasty in judgments of souls, and cautious in judgments of money, lest they should say, Our master Moses also said, I have not heard. Therefore they placed him in custody, until it should be explained to them what should be done in this matter by the word of the Lord.

12. Hoc est unum ex quatuor judiciis quæ ingressa sunt coram Mose propheta, in quibus judicavit juxta mentem verbi superioris, ex quibus quædam *erant* judicia pecuniarum quædam verò judicia animarum. In judiciis pecuniarum erat festinus, at in judiciis animarum erat cunctabundus: in utrisque verò dixit Moses, Non audivi; ut doceret præfectos synedrii Israel, qui post eum excitandi erant, ut essent citi in judiciis pecuniarum, & cunctabundi in judiciis animarum; neque erubescerent interrogare judicium quod illis difficile videretur, quoniam Moses magister ipsorum Israelitarum opus habuit dicere, Non audivi: propterea collocârunt ipsum in carcere, usque ad tempus quo expositum est illis decretum sermonis Domini. Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Educ blasphemum extra castra, & imponant omnes testes, qui audiverunt ejus blasphemiam, & judices manus suas super caput ejus, & lapidibus obruent ipsum tota congregatio. Et cum filiis Israel loquêris, dicendo; Vir, puer aut senex, qui blasphemaverit & probrisaffecerit nomen cognominis Dei sui, recipiet peccatum suum. Verùm is qui exprimendo maledixerit nomini Domini, interficiendo interficietur, lapidando lapidabunt ipsum omnis cœtus: sive peregrinus sive indigena fuerit, quo tempore blasphemaverit nomen proprium *Dei* interficietur. Et vir cum interfecerit aliquam animam hominis de filiis Israel, interficiendo interficietur gladio. Qui verò interfecerit animam bestiæ restituat ipsam, animam pro anima. Quicunque verò posuerit maculam in proximo suo, quemadmodum fecit sic fiat illi. Pretium fracturæ pro fractura, pretium oculi pro oculo, pretium dentis pro dente: quemadmodum posuit maculam in homine talis reddatur ei. Qui occiderit jumentum rependat ipsum, qui verò interfecerit hominem interficiatur. Judicium unum erit vobis, sicut peregrini sic & indigenæ erit: quoniam ego Dominus Deus vester. Et loquutus est Mo-
ses cum filiis Israel, & eduxerunt blasphemum extra castra, & obruerunt ipsum lapidibus: & filii Israel fecerunt imponendo manus suas, impellendo, suspendendo, & sepeliendo, sicut præceperat Dominus Mosi.

12. *Hoc est unum ex quatuor judiciis quæ ingressa sunt coram Mose doctore nostro: in duobus ex illis fuit Moses cunctabundus, & in duobus ex illis fuit Moses expeditus. In blasphemo qui probris affecit nomen sanctum, & in eo qui stipulam collegit polluendo sabbathum per præsumptionem fuit Moses cunctabund', quia duo ista erant judicia animarũ. Sed in pollutis qui non potuerunt facere Pascha in tempore suo, & propter filias Tselophchad fuit Moses expeditus, eò quod illic ageretur de judiciis pecuniarum: at in illis dixit, Non audivi ad docendum judices qui excitandi erant post Mosem, ut essent cunctabundi in judiciis animarum & expediti in judiciis pecuniarum; neque erubescerent dicere, Non audivimus: siquidem Moses doctor noster dixit, Non audivi. Itaque posuerunt ipsum in carcere, cum nondum illis expositum esset à facie Domini, quale judicium fieri deberet de illo.*

Hierosol. 12. *Hoc est unum ex quatuor judiciis quæ ingressa sunt coram Mose doctore nostro: in duobus ex illis fuit Moses cunctabundus, & in duobus ex illis fuit Moses expeditus. In blasphemo qui probris affecit nomen sanctum, & in eo qui stipulam collegit polluendo sabbathum per præsumptionem fuit Moses cunctabund', quia duo ista erant judicia animarũ. Sed in pollutis qui non potuerunt facere Pascha in tempore suo, & propter filias Tselophchad fuit Moses expeditus, eò quod illic ageretur de judiciis pecuniarum: at in illis dixit, Non audivi ad docendum judices qui excitandi erant post Mosem, ut essent cunctabundi in judiciis animarum & expediti in judiciis pecuniarum; neque erubescerent dicere, Non audivimus: siquidem Moses doctor noster dixit, Non audivi. Itaque posuerunt ipsum in carcere, cum nondum illis expositum esset à facie Domini, quale judicium fieri deberet de illo.*

Hierosol. 20. *Fractura pro fractura, oculus pro oculo & dens pro dente: quemadmodum posuit maculam in homine, sic redditur ei.*

SECT. XXXII.

CAP. XXV.

1 ET loquutus est Dominus cum Mose in monte Sinai dicendo: Loque-
2 re cum filiis Israel, & dices illis; Quando ingrediemini in terram quam
3 ego do vobis, tunc quiescat terra quiete coram Domino. Sex annis se-
minabitis agros vestros, & sex annis amputabitis vites vestras, & col-
4 ligeris proventum. Anno vero septimo quies remissionis erit terræ,
quam quiescere fines *eam* coram Domino: agros vestros non seretis, &
vites vestras non putabitis.

Verlio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * رها كردند اويرا در نگاهداشت بشرح كردن بايشان ابر امري يי سخن گفت يי بموسه بگفتن*
13 14 * بيرون آور مر آن نفرين كنا بيرون بلشكرگاه وبنهند همه آن شنوان مر دستهاي ايشان ابر
15 سري او وسنگسار كنند اويرا همه آن جماعت * وبهمه پسراني يسرال سخن گوي بگفتن مرد
16 مرد كه نفرين كند خداي او بر دارد خطاي او * وشرح كنا نامي يי كشتن كشته آيد سنگسار
17 كردن سنگسار كنند درو همه [آن جماعت] در غريب در بومي در شرح كردن او نام كشته
18 آيد * ومردي كه بزند همه جان آدم كشتن كشته آيد * وزنا جاني چهارپا باز تورد آنرا جان بدلي
19 20 جان * ومردي كه بدهد عيب در امهلي او چون آنچه بكرد همچنين كرده شود باو * شكسته بدل
شكسته چشم بدلي چشم دندان بدل دندان چون آنچه [بدهد] عيب در آدم همچنين داده شود
21 22 باو * وكشاي چهارپا باز تورد آنرا وكشاي [آدم] كشته آيد * حكمي يكه باشد بشما چون غريب
23 چون بومي باشد كه من يי خداي شما * سخن گفت مشه بپسراني يسرال بيرون آوردند مر آن
نفرين كنا بيرون بلشكرگاه سنگسار كردند اويرا سنگ وپسراني يسرال بكردند چون آنچه
1 2 بفرمود يי مر مشه * فصل بيست پنجم * سخن [گفت] يי بموسه در كوهي سيني بگفتن * سخن
2 گوي بپسراني يسرال وبگوي بايشان كه بياييد بآن زمين آنچه من دها بشما ومعطل باشد آن
3 زمين معطلي يي * شش سالها بكاري دشتي تو وشش سالها ببري رزي تو وگرد كني مر دخلي آن
4 * ودر سالي آن هفتمي معطل معطلي باشد بزمين معطل يي دشتي تو نه كاري ورزي تو نه بري *

5 אֵת סְפִיחַ שְׁבִיחַ חֲצָדֵיכוֹן לָא תְחַצְדוּן וְיָת עִנְבֵי רְדוּפֵיכוֹן לָא תִקְטְפוּן שְׁנַת שְׁמִיטְתָא
6 יְהֵי לְאַרְעָא : וְהֵיתָה וְתֵהֵי שְׁמִטַּת אַרְעָא לְכוֹן לְטֵיכַל לָךְ וּלְעַבְדָּךְ וּלְאַמְתָךְ וּלְאַגִירָךְ
7 וּלְתוֹתָבָךְ דְּדַיְירִין עִמָּךְ : וּלְבֶהֱמְתָךְ וּלְחַיְתָא דִּי בְּאַרְעָךְ תְּהֵי כָל
8 עֲלָלְתָהּ לְמֵיכַל : וְספרת לָךְ וְתִמְנֵי לָךְ שְׁבַע שְׁמִטִּין דְּשָׁנִין שְׁבַע שְׁנִין שְׁבַע וְמְנִין
9 וְיהוֹן לָךְ סְכוֹם יוֹמֵי שְׁבַע שְׁמִטִּין דְּשָׁנִין אַרְבְּעִין וְתִשַׁע שְׁנִין : וְהַעֲבַרְתְּ וַתַּעֲבַר
קַל שׁוֹפָר יַבָּבָא בְּיַרְחָא שְׁבִיעָאָה בְּעַשְׂרָא לְיַרְחָא בְּיוֹמָא דְכִפּוּרַיָא תַּעֲבְרוּן קַל שׁוֹפָר
10 חֵירוּתָא בְּכָל אַרְעֲכוֹן : וּקְדַשְׁתֶּם וְתְקַדְּשׁוּן יָת שְׁנַת חַמְשִׁין שְׁנִין וְתִכְרְזוּן חֵירוּתָא
בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל לְכָל יַתְבָהָא יוֹבְלָא הִיא תְּהֵי לְכוֹן וּתְתוּבוּן גְּבַר לַאֲחֻסָּנוּתֵיהּ וְגֶבֶר
11 לְיֵיחוּסֵיהּ תְּתוּבוּן : יוֹבֵל יוֹבְלָא הִיא שְׁנַת חַמְשִׁין שְׁנִין תְּהֵי לְכוֹן לָא תִזְרְעוּן וְלָא
12 תְחַצְדוּן בַּאֲוּוֹתְהָא וְלָא תִקְטְפוּן יָת עִנְבֵי שְׁמִטְתָהּ : כִי יוֹבֵל אֲרוּם יוֹבְלָא הִיא
13 קוּדְשָׁא תְּהֵי לְכוֹן מִן חַקְלָא תֵּיכְלוּן יָת עֲלָלְתָא : בשנת בְּשַׁתָּא דְיוֹבְלָא הָדָא תְּתוּבוּן
14 גֶּבֶר לַאֲחֻסָּנוּתֵיהּ : וְכִי תְמַכְּרוּ וַאֲרוּם תְּזַבְּנוּן וַבְּנֵי לְחַבְּרֵיכוֹן אוֹ תְזַבְּנוּן עְסָקָא
15 דְמִיטַלְטָלָא מִן יַד חַבְּרֵיכוֹן לֵית אַחוֹן רַשְׁאִין לְאוֹנָיָא גְּבַר יָת חַבְּרֵיהּ : בְּמִסְפַּר עַמֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵין אַחוֹן וַבְּנִין חֵקִיל אוֹ בַרְמָא בְּמִנְיַן סְכוֹם שְׁנַיָא בְּתַר יוֹבְלָא תְּזַבְּנִין מִן
16 חַבְּרֵיכִין בְּמִנְיַן שְׁנַיָא דְכִנּוּשׁוּת עֲלָלְתָא יְזַבְּנוּן לְכוֹן : לְפִי לְפוּם סְכוֹם סוֹנֵי שְׁנַיָא
תַּסְנֵי וַבְּינוּי וּלְפוּם סְכוֹם וְעִירוּת שְׁנַיָא תַּוְעֵיר וַבְּינוּי אֲרוּם מִנְיַן כְּנִישׁוּת עֲלָלְתָא
17 הוּא מְזַבֵּן לָךְ : וְלָא תוֹנוּ וְלָא תוֹנוּן גְּבַר יָת חַבְּרֵיהּ בְּמֵילִין קָשִׁין וְתִדְחַל מֵאֱלָהָךְ
18 אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהֲכוֹן : וְעִשִׂיתֶם וַתַּעְבְּדוּן יָת קְיָמַי וְיָת סִדְרֵי דִינַיי תִּטְרוּן וְתַעְבְּדוּן
19 יַתְהוֹן וְתֵיתְבוּן עַל אַרְעָא לְרוּחָצָן : ונתנה וְתִתֵּן אַרְעָא אִיבָהּ וְתֵיכְלוּן וְתִשְׂבְּעוּן
20 וְתֵיתְבוּן עַל אַרְעָא לְרוּחָצָן : וכי וַאֲרוּם אִין תֵּימְרוּן מַה נֵיכוֹל בְּשַׁתָּא שְׁבִיעָאָה הָא
21 לָא נִזְרַע וְלָא נְכַנּוֹשׁ יָת כַּמֵי עֲלָלְתָנָא : וְצִוִיתִי וַאֲפַקֵּיד יָת בִּרְכָתִי לְכוֹן מִן אוֹצָרַיי
טָבִין דִּבְשְׁמֵי שְׁכִינְתִי בְּשַׁתָּא שְׁתִיתֵיתָאָה וְתַעְבִּיד יָת עֲלָלְתָא דְתִסְפּוֹק לְחַלַת שְׁנִין :
22 וּזרעתם וְתִזְרְעוּן יָת שַׁתָּא תְמִינָאָה וְתֵיכְלוּן מִן עֲלָלְתָא עַתִּיקָתָא דַהֲוָה שַׁתָּא שְׁתִיתֵיתָאָה
עַד שַׁתָּא תְּשִׁיעָאָה עַד זְמַן מֵיעַל עֲלָלְתָא תֵּיכְלוּן עַתִּיקָתָא : והארץ וְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל
23 לָא תִזְדַּבֵּן לַחְלוּטִין אֲרוּם דִּילִי אַרְעָא אֲרוּם דַּיָרִין וְתוֹתְבִין אַתּוּן עִמִּי : ובכל וּבְכָל
24 אֲרַע אֲחֻסָּנַתְכוֹן פּוּרְקָנָא תִּיתְנוּן לְאַרְעָא :

Sponte naſcentia derelictionis meſſium veſtrarum non metetis, nec uvas 5
poſteriores veſtras vindemiabitis : annus remiſſionis erit terræ. Et 6
erit remiſſio terræ vobis in cibum ; tibi, ſervo tuo, & ancillæ tuæ : & 7
mercenario tuo & peregrino, qui habitant tecum. Sed & jumento tuo, 8
& beſtiæ quæ in terra tua *eſt*, erit omnis proventus ejus in cibum. Et 9
numerabis tibi ſeptem ſabbatha annorum, ſeptem annos ſeptem vi-
cibus : & erunt tibi ſumma dies ſeptem ſabbathorum annorum,
quadraginta & novem anni. Et tranſire facies vocem tubæ clan-
goris menſe ſeptimo, decima menſis : die expiationum tranſire faci-
etis vocem tubæ libertatis per totam terram veſtram. Et ſanctifica- 10
bitis annum illum, annum quinquageſimum, & proclamabitis li-
bertatem in terra Iſrael omnibus habitatoribus ejus : jubilæus erit vobis,
& redibitis quiſque in hæreditatem ſuam, & quiſque in proſapiam
ſuam revertemini. Jubilæus erit vobis annus ille quinquageſimus : non 11
ſeminabitis neque metetis ſponte creſcentia ejus, neque vindemiabitis
uvas derelictionis ejus. Quoniam jubilæus ille ſanctus erit vobis, de 12
agro comedatis proventum. Anno Jubilæi hujus redibitis quiſque ad 13
poſſeſſionem ſuam. Et quando vendideritis venditiones ſociis veſtris, 14
aut emeritis quippiam bonorum mobilium à ſociis veſtris, non vobis li-
cebit decipere quiſque ſocium ſuum. Populo mi filii Iſrael, ſi vos 15
emeritis agrum aut vineam, juxta numerum ſupputationis annorum poſt
Jubilæum emetis à ſociis veſtris : juxta numerum annorum collectionis pro-
ventuum vendant vobis. Secundùm ſupputationem multorum annorum 16
multiplicabis pretium ejus, & juxta ſupputationem paucitatis annorum
minues pretium ejus : quoniam numerum congregationis proventuum
ipſe vendit tibi. Non ergo circumveniatis quiſque proximum ſuum 17
verbis durioribus, ſed timebis à Deo tuo : ego ſum Dominus Deus
veſter. Faciatis itaque ſtatuta mea, & ordines judiciorum meorum 18
cuſtodietis, & facietis ea, ut habitetis in terra tutò. Et dabit terra pro- 19
ventum ſuum, ut comedatis, & ſaturemini : & habitabitis in terra
confidenter. Et ſi quando dixeritis ; quid comedemus anno ſeptimo ? 20
Ecce non ſeminabimus, nec colligemus ſponte naſcentia proventus no-
ſtri. Ego præcipiam ut ſit benedictio mea ſuper vos ex theſauris meis 21
bonis, quæ ſunt in cœlis divinæ meæ præſentiæ, anno ſexto, & faciet
proventum qui ſufficiet in tres annos. Seminabitis autem anno octavo, 22
& comedetis de proventu veteri illius anni ſexti : uſque ad annum no-
num, uſque ad tempus quo proventus ingreditur, comedetis vetus. Ter- 23
ra quoque Iſrael non vendetur in perpetuum, quoniam mea eſt terra : ad-
venæ enim & coloni *eſtis* vos mecum. Et in omni terra poſſeſſionis 24
veſtræ redemptionem dabitis terræ.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* مر خودرويهي دوري تونه درو كني و مر انگورهاي رزي تو نه برّي سالي معطلي باشد ٥
* و باشد معطلي آن زمين بشما بخوردني بتوو ببندهي توو بپرستاري توو بمزدوري تو و بمهماني 6
تو آن نشينان اوازي تو* و بچهارپاي توو برندهي آنچه درزميني تو باشد همه دخلي [آن] بخوردن 7
* و بشماري بتو هفت هفتها سالها هفت سالها هفت بارها و باشند بتو روزهاي هفت هفتهاي آن 8
سالها چهل و نه سال* و بگذراني شوفار تروعه در ماهي آن هفتمي درده بماه درروزي آن كفارتها و
بگذرانيد شوفار درهمه ولايتهاي شما * و خاص كنيد مر سالي آن پنجاهم سال و بخوانيد آزادي در 10
زمين بهمه نشيناني آن يوبل آن باشد بشما و بازگرديد مرد باحسنتاي او و مرد باهلي خانهي او باز
گرديد* يوبل آن سالي آن پنجاهم سال باشد بشما نه كاريد و نه درويد مر خودرويهي آن و نه برّيد 11
مر رزي آن * كه يوبل آن خاص باشد بشما از آن دشت بخوريد مر دخلي آن * در سالي آن 12 13
يوبل آن اين باز گرديد مرد باحسنتاي او* وكه بفروشيد فروختهي بامهلي تو يا خريدن از 14
دستي امهلي تو نه آزاريد مرد مر برادري او* در شماري سالها پسي آن يوبل بخري از نزدي 15
امهلي تو در شماري سالهاي دخلها بفروشد بتو * بقدري بسيلري آن سالها بسيار كني 16
خريدهي او و بقدري اندكي آن سالها اندك كني خريدهي او كه شماري دخلها او فروشا
بتو* و نه آزاريد مرد مر امهلي او و بترسي از خداي تو من" خداي شما* و بكنيد مر رسمهاي 17 18
من و مر حكمهاي من نگاه داريد و بكنيد ايشانرا و بنشينيد ابر آن زمين باميني* و بدهد آن 19
زمين بري آن و بخوريد بسيري و بنشينيد باميني ابر آن * وكه بگوييد چه بخوريم در سالي آن 20
هفتمي اينك نه كاريم و نه گرد كنيم مر دخلي ايما * و بفرماييم مر آفريني من [بشما در سالي 21
آن ششمي] و بكند مر آن دخل بسه سالها * و بكاريد مر آن سالي آن هشتمي و بخوريد از آن 22
دخل كهنه تا سالي آن نهمي تا آمدني دخلي آن بخوريد كهنه * و آن زمين نه فروخته شود 23
بيعي درست كه بمن آن زمين كه غريبان و مهمانان شما اوازي من * و در همه زميني 24
احسنتاي شما شفعه بدهيد بزمين *

*Sponte naſcens meſſis tuæ non metet, 5
& uvas vineæ tuæ non præcides :
annus ceſſationis erit. Erit autem 6
ceſſatio terræ vobis in cibum, tibi, et
ſervo tuo, & ancillæ tuæ, & mercе-
nario tuo, & hoſpiti tuo, conſiden-
tibus tecum : Et quadrupedi tuæ, 7
& animali quod in terra tua, erit
omnis proventus ejus ad comedeu-
dum. Numerabis quoque tibi ſe- 8
ptem hebdomadas annorum, i. e. ſe-
ptem annos ſeptem vicibus : ita erunt
tibi dies ſeptem hebdomadarum an-
norũ, quadraginta ac novem ann. Et 9
tranſive facies tubam clangoris in
menſe ſeptimo, decimâ menſis, die
expiationum : tranſire inquam fa-
cietis tubam per omnes regio-
nes veſtras. Sanctificabitiſque an- 10
num, quinquageſimum annum, &
proclamabitis libertatem in terra o-
mnibus habitatoribus ejus : Jobel
erit ipſe vobis : & revertemini
quiſque ad poſſeſſionem ſuam, &
quiſque ad familiam ſuam reverte-
mini. Jobel ipſe annus, quinquage- 11
ſimus annus erit vobis : non
ſeretis, nec metetis ſponte naſcens
ejus, neque amputabitis vineam
ejus. Quia Jobel eſt, ſanctus 12
erit vobis : ex agro comedetis
proventum ejus. Anno Jobel iſto 13
revertemini quiſque ad poſſeſſionem
ſuam. Quumque vendideritis ven- 14
ditionem populari tuo, vel emendo
à manu populàris tui, ne vexetis
quiſque fratrem ſuum. Secundùm 15
numerum annorum poſt Jobel, emes
à populari tuo : juxta numerum an-
norum proventuum, vendet tibi.
Secundùm multitudinem annorum 16
multiplicabis emptionem ejus : &
ſecundùm paucitatem annorum mi-
nues emptionem ejus : quoniam nume-
rum proventuum ipſe vendit tibi. Ne 17
igitur vexetis quiſque populàrem
ſuum : ſed timebis à Deo tuo : ego Do-
minus Deus veſter. Et facite ſtatuta 18
mea, & judicia mea ſervate ac fa-
cite illa, et ſedebitis in terra cum
confidentia. Dabitque terra fructum 19
ſuum, & comedetis ad ſaturitatem,
ac ſedebitis cum confidentia in
ea. Quòd ſi dixeritis ; Quid com- 20
edemus in anno ſeptimo ? ecce non
ſeremus neque colligemus proventum
noſtrum : Tunc mandabo benedictio- 21
ni meæ pro vobis in anno ſexto, &
faciet proventum pro tribus annis.
Seretiſque anno octavo, & comedetis 22
de proventu veteri uſque ad annum
nonum : uſque in adventum proven-
tûs ejus, comedetis veterem. Terra 23
verò non vendetur in venditionem
totalem, quia mea eſt terra : peregri-
ni enim & hoſpites eſtis mecum. In 24
univerſa autem terra poſſeſſionis ve-
ſtræ redemptionem dabitis terræ.

ויקרא כה
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

25 וכי ימוך אַחוך עִמָּךְ וּמְזַבֵּן מֵאֲחֻסְנָתֵיהּ וְיֵיתֵי פָּרִיקֵיהּ דְּקָרִיב לֵיהּ
וְיִפְרוֹק יַת זְבִינֵי אֲחוי׃ 26 ואיש וּגְבַר אֲרוֹם לָא יְהֵי לֵיהּ מַאן דְּחָמֵי לְמִפְרוֹק זְבִינוֹי
27 וְתַאֲרַע יְדֵיהּ וְיִשְׁכַּח הֵי כְּמִיסַת פּוּרְקָנֵיהּ׃ וחשב וִידַיֵּיק יַת סְכוֹם שְׁנֵי זְבִינוֹי
וְיָתֵיב יַת מוֹתָרָא לְגַבֵּר דְּזַבִּין לֵיהּ וְיָתוּב לַאֲחֻסְנָתֵיהּ׃ 28 ואם וְאִין לָא תַּאֲרַע
לֵיהּ הֵיכְמְסַת דְּיָתִיב לֵיהּ וִיהֵי זְבִינוֹי בִּיד מָן דְּזַבִּין יָתֵיהּ עַד שַׁתָּא דְיוֹבְלָא וְיִפּוֹק
בְּלָא כַסְפָּא וְיָתוּב לַאֲחֻסְנָתֵיהּ׃ 29 ואיש וּגְבַר אֲרוֹם יְזַבֵּן בֵּית מוֹתָבָא בִּבְירְנִין דְּמַקְפִּין
שׁוּר וִיהֵי פּוּרְקָנֵיהּ עַד מְשׁלֶם שַׁתָּא דְזַבִּינוֹי מָן עִידָן לְעִידָן יְהֵי פּוּרְקָנֵיהּ׃ 30 ואם
וְאִין לָא יִתְפְּרֵיק עַד וְמָן מִשְׁלַם לֵיהּ שַׁתָּא שְׁלִימְתָא וְיקוֹם בֵּיתָא דְּבְקַרְתָּא דְּלֵיהּ
שׁוּרִין לַחְלוּטִין לְדַיְזְבִּן יְהֵיהּ לְדָרוֹי לָא יִפּוֹק בְּיוֹבְלָא׃ 31 ובתי וּבָתֵּי כּוּפְרָנֵיָא דְּלֵית
לְהוֹן שׁוּר סַקְפָּא חָזוּר חָזוּר הֵי כַּטִּינְדִיסִין דְּפִרִיסִין עַל חֲקַל אַרְעָא יִתְחַשְׁבוּן פּוּרְקָנָא
יְהֵי לְהוֹן וּבְיוֹבְלָא יִפְקוּן׃ 32 ושרי וְקִירְוֵי לֵיוָאֵי בָּתֵּי קִירְוֵי אֲחֻסְנָתְהוֹן פּוּרְקָן עָלַם
יְהֵי לְלֵיוָאֵי׃ 33 ואשר וּמַאן דְּיִפְרוֹק מִן לֵיוָאֵי וְיִפּוֹק וְזַבְנֵי בֵיתָא וְקִירְוֵי אֲחֻסְנָתְהוֹן
בְּיוֹבְלָא אֲרוֹם בָּתֵּי קִירְוֵי לֵיוָאֵי הִיא אֲחֻסְנָתְהוֹן בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ 34 ושדה וּבְרַם
חֲקַל פַּרְנִילֵי קִירְוֵיהוֹן לָא יִזְּבְנוּן אֲרוֹם
אֲחֻסְנַת עָלַם הוּא לְהוֹן׃ 35 וכי וַאֲרוֹם
יִתְמְסְכֵּן אֲחוּךְ וּתְמוֹט יְדֵיהּ עִמָּךְ וְתַתְקֵיף
בֵּיהּ וְתֶהֱנֵייהּ יְדוֹר וְתוֹתָב וְיִתְפַּרְנֵס עִמָּךְ׃ 36 אל תקח עִמֵּי בִּירַת יִשְׂרָאֵל לָא
תֵּיסְבּוּן לָא שַׁעֲרִין וְלָא רִיפַיִן וְתִדְחַל מֵאֱלָהָךְ וְיִתְפַּרְנֵס אֲחוּךְ עִמָּךְ׃ 37 ארז כספך
עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת כַּסְפֵּיכוֹן לָא 37 ירושלמי יַת כַּסְפָּךְ לָא תִתֵּן לֵיהּ
תִיתְנוּן לֵיהּ בְּשַׁעֲרִין וּבְרִיבְיָן לָא תִתְּנוּן בְּשַׁעוּרִין וּבְרִבְיָן לָא תִתֵּן מְזוֹנָךְ׃
עֵיבוּרֵיכוֹן׃ 38 אני דְּי אֲנָא הוּא יְיָ 38
אֱלָהְכוֹן דִּי פְּרִיקִית וְאַפֵּיקִית יַתְכוֹן מִן אַרְעָא דְמִצְרַיִם מְטוּל לְמִיתַּן לְכוֹן
יַת אַרְעָא דִכְנַעַן לְמֶהֱוֵי לְכוֹן לֵאלָהָא׃ 39 וכי ימוך וַאֲרוֹם יִתְמַסְכֵּן אֲחוּךְ עִמָּךְ
וְיִזְדַּבַּן לָךְ לָא תְפַלַּח בֵּיהּ הֵי כְּנִימוֹסֵי פּוּלְחָנוֹת עַבְדַיָּא׃

25 Et. si quando pauperie adactus fuerit frater tuus, & vendiderit de possessione sua; tum veniet redemptor ejus, qui propinquus est ei, & redimet venditionem fratris sui. 26 Vir autem quando non fuerit illi aliquis qui jure possit redimere venditiones ejus, & apprehenderit manus ejus, & invenerit juxta sufficientiam redemptionis suæ. 27 Tunc supputet numerum annorum venditionis suæ, & reddat quod superest viro cui vendidit, & redeat ad possessionem suam. 28 Quòd si non apprehenderit manus ejus juxta sufficientiam ut reddat illi, tum erit venditio ejus in manu illius qui emit ipsam usque ad annum Jubilæi: postea exeat absque argento, & revertetur ad possessionem suam. 29 Et vir quando vendiderit domum habitationis in urbibus circundatis muro, erit redemptio ejus usque ad finem anni venditionis suæ: à tempore in tempus erit redemptio ejus. 30 Quòd si non redimatur usque ad tempus donec impleatur annus integer, tum manebit domus, quæ est in civitate murata, in perpetuum apud eum qui emit eam per generationes suas: non egrediatur in Jubilæo. 31 Domus autem villarum, quæ non habent murum per-circuitum, sicut tentoria expansa in agro terræ reputabuntur: redemptio erit illis, & in Jubilæo exibunt. 32 Civitates autem Levitarum, domus civitatum possessionis eorum perpetuo jure redimi possunt à Levitis. 33 Et qui redemerit à Levitis, egredietur vendita domus & civitates possessionis eorum in Jubilæo: quia domus civitatum Levitarum est possessio eorum in medio filiorum Israel. 34 Verùm agrum suburbiorum civitatum suarum non vendent, quoniam possessio seculi est illis. 35 Et quando pauper factus fuerit frater tuus, & nutaverit manus ejus tecum: apprehendes eum, & studebis commodo illius, *etiamsi* peregrinus & advena *fuerit*, & aletur tecum. 36 Populo mi domus Israel, non accipietis usuras aut incrementum, sed timebis Deum tuum: & aletur frater tuus tecum. 37 Populi mi Israel, argentum vestrum non dabitis ipsi cum usura, nec cum incremento dabitis frumenta vestra. 38 Ego sum Dominus Deus vester, qui redemi & eduxi vos redemptos è terra Ægypti, ut dem vobis terram Canaan, ut sim vobis in Deum. 39 Et quando pauper factus fuerit frater tuus tecum, & vendiderit se tibi, non servire eum facias juxta leges servitutis servorum.

Hieros. 34. *Nam ager suburbiorum civitatum ipsorum non vendetur, quoniam possessio.*

Hieros. 37. *Argentum tuum non dabis ipsi cum usura, & cum incremento non dabis cibum tuum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

25 * كه درويش شود برادري تو وبفروشد از احسنتاي او وبيايد شفعه كيراي او
26 آن نزديك باو وشفعه كيرد مر فروختهي برادري او * ومردي كه نه باشد باو
27 شفعه كيرا وبرسيد دستي او بيافت قدري شفعهي او * وحسيب كند مر سالهاي
فروختهي او وباز كردانند مر آن زيادتي بمردي آنچه فروخته شد باو وباز كردد
28 باحسنتاي او * واكر نه يافت دستي او قدري باز كردانذن باو وباشد فروختكي
او در دستي آن خرا اويرا تا سالي آن يوبل وبيرون آيد در يوبل وباز كردد
29 باحسنتاي او * ومردي كه بفروشد خانهي نشستن شهري قلعه باشد شفعهي
او تا تمام شدني سالي فروختهي او سالي باشد شفعهي او * واكر نه شفعه
30 كرفته شود تا پر شدن باو سالي تمام ودرست شود آن خانه آنچه در شهر آنچه
باو قلعه بيعي درست بخراي او بعصرهايي او نه بيرون آيد در يوبل * وخانهاي
31 آن روستاها آنچه نيست بايشان قلعه كرداكرد ابر دشتي آن زمين حسيب شود
شفعه باشد باو ودر يوبل بيرون آيد * وشهرهاي آن لويان خانهاي شهرهاي احسنتاي
32 ايشان شفعهي جاويد باشد بلويان * وآنچه شفعه كيرد از آن لويان وبيرون آيد
33 فروختهي خانه وشهري احسنتاي او در يوبل كه خانهاي شهرهاي او لويان او احسنتاي
ايشان در ميانى پسراني يسرال * ودشتي حياطي شهرهاي ايشان نه فروخته شود كه احسنتا
34 جاويد او بايشان * وكه درويش شود برادري تو وميل دهد دستي او اوازي تو قوي
35 كيري درو غريب ومهمان بزيد اوازي تو * نه ستاني از نزدي او سود وسلغ وبترسي
36 از خداي تو وبزيد برادري تو اوازي تو * مر سيمي تو نه دهي باو در سود ودر
37 سلغ نه دهي خورش تو * من :: خداي شما آنچه بيرون آوردم شمارا از زمين مصر
38 بدادن بشما مر زميني كنعن ببودن بشما بخدا * وكه درويش شود برادري تو اوازي
39 تو وفروخته شود بتو نه كار فرمايي درو كاري بندكي *

Quum depauperatus fuerit frater tuus, vendideritque de possessione sua, tunc veniet redemptor ejus propinquus ipsi, & redimet venditionem fratris sui. 26 Vir autem, quum non fuerit ei redemptor, sed attigerit manus ejus, invenerítque valorem redemptionis suæ: 27 Tunc supputabit annos venditionis suæ, & restituet excessum viro cui venditum fuit, & revertetur ad possessionem suam. 28 Quòd si non invenerit manus ejus valorem restituendi ei, tum erit venditio ejus in manu ementis illam, usque ad annum Jobel: at egredietur in Jobel, & revertetur ad possessionem suam. 29 Vir autem quum vendiderit domum sedis suæ in civitate castellata, erit redemptio ejus usque ad completionem anni venditionis ejus: durante anno erit redemptio ejus. 30 Quòd si non redimatur donec impleatur ei annus integer, confirmabitur domus quæ in urbe cui est castellum in venditionem totalem ementi eam, in seculis suis: non egredietur in Jobel. 31 Domus autem pagorum quibus non est munimentum circumcirca, cum agro terræ reputabitur: redemptio erit ei, & in Jobel egredietur. 32 Urbium verò Levitarum & domorum urbium possessionis eorum, redemptio perpetua erit Levitis. 33 Et quicunque redemerit à Levitis, egredietur quidem venditio domûs ac urbis possessionis ejus in Jobel: quia domus urbium Levitarum sunt possessio ipsorum in medio filiorum Israel. 34 Ager autem ambitûs urbium ipsorum non vendetur: quia possessio perpetua est illis. 35 Quum verò depauperatus fuerit frater tuus, & declinaverit manus ejus apud te, fortiter apprehendes illum: sive peregrinus sivè hospes, vivet tecum. 36 Non accipies ab eo lucrum & antecessum, sed timebis tibi à Deo tuo, vivétque frater tuus apud te. 37 Argentum tuum non dabis ei pro lucro, & pro antecesso non dabis escam tuam. 38 Ego Dominus Deus vester qui eduxi vos de terra Ægypti, ad dandum vobis terram Chenaan, ut sim vobis in Deum. 39 Cùm autem depauperatus fuerit frater tuus apud te, vendideritq; se tibi, non injunges ei opus servitutis.

כשכיר תהי באגירא תהי כותבא יהי עמך עד שתא דיובלא יפלח עמך : ויצא ויפוק 40
לבר חורין מעמך הוא ובנוי עמיה ויתיב לגניסתיה ולאחסנת אבהתוי יתוב : כי עבדי 41
אינון עבדי דהנפיקית יתהון מארעא דמצרים לא יזדבנון תהי כנימוסי 42
וברין עבדיא : לא תשתעבדון ביה בקשיו ותדחל מאלהך : ועבדך ברם עבדיכון 43
ואמהתך : ונם מבני תותבא שרילא דדיירין עמכון מנהון תזבנון ומן ייחוסיהון 44
דעמכון דאתילידו בארעכון ולא מן בנעאי ויהון לכון לאחסנא : והתנחלתם 45
ותחסנון יתהון לבניכון בתריכון לירותת אחסנא לעלם בהון תפלחון ובאחוכון בני 46
ישראל גבר בחבריה לא תשתעבדון בהון בקשיו : וכי ואדום תאדע יד ערל ותותב 47
דעמך ויתמסכן אחוך עמיה ויזדבן לערל תותב דעמך או לשריש פולחנא נוכראה
למשפשא לה ולפלחהא דמורעית גיורא : אחרי בתר דישתמודע לכון דיזדבן מן 48
יד פורקנא יהי ליה חד מן אחוי יפרקיניה : או דודו או אחבוי או בר אחבוי יפרקיניה 49
או מקריב בישריה מורעתיה יפרקיניה או תאדע ידיה או ידא דציבורא ויתפריק :
וחשב וידייק עם עולמא דזבניה משתא דיובלא ויהי כסף זבינוי 50
כמנין שנייא הי ביומי אגירא יהי עמיה : ואם עוד אין עד בדון איית סנין בשניא לפום 51
סכומהון יתיב פורקניה מכסף זבינוי : ואם מעט ואם קליל ישתיירון בשניא עד 52
שתא דיובלא ויחשב ליה כפום סכום שנוי יתיבית פורקניה : כשכיר הי באניר שנא 53
בשנא יהי עמיה לא ישעביד ביה בקשיו ואנת חמי ליה : ואם ואין לא יתפרק באילין 54
שניא ויפוק בר חורין בשתא דיובלא הוא ובנוי עמיה : כי לי אדום דילי הינון 55
בני ישראל משתעבדין לאורייתי עבדי הינון דאפיקית יתהון פריקין מארעא דמצרים
אנא הוא יי אלהכון

כו

לא תעשו לא תעבדון לכון טעוון 1
וצילמין וקסתין מטול סנורא לא תקימון ירושלמי : ואבן דטעו :
לכון ואבן מצירא לא תיתנון בארעכון למסגד עלה ברם מטיו חקיק בציורין ודיוקנין
תשווון בארעית מקדשיכון ולא למסנד לה ארום אנא יי אלהכון :

LEVITICUS. Cap. XXVI.

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Tanquam mercenarius & tanquam inquilinus erit tecum, usque ad annum Jubilæi serviet tecum. Tum exibit in libertatem à te, ipse & filii ejus cum eo, & revertetur in familiam suam, & ad possessionem patrum suorum revertetur. Quoniam servi mei sunt, quos ego eduxi redemptos è terra Ægypti: non vendentur juxta leges venditionis servorum. Non coges eum servire cum duritia, sed timebis à Deo tuo. Verùm servos vestros & ancillas vestras, quos habebitis ex ancillis populorum qui sunt in circuitu vestro, eos emetis servos & ancillas. Sed & de filiis incolarum incircuncisorum, qui habitant vobiscum, ex illis emetis & ex familia eorum qui sunt vobiscum, qui nati sunt in terra vestra, non autem ex Chananæis, & erunt vobis in possessionem. In possessionem quoque tradatis eos filiis vestris post vos, idque hæreditaria possessione; in seculum pro servis utamini eis: sed fratribus vestris filiis Israel quisque socio suo, non abutamini servitute illis duriter. Quod si assequatur manus incircuncisi & incolæ qui tecum est, & pauper factus fuerit frater tuus cum ipso, & vendiderit se incircuncisо qui tecum habitat aut radici cultus alieni, ut serviat illi & colat ipsum, qui est de semine peregrini. Postquam innotuerit vobis quod venditus sit, statim redemptio erit illi: unus ex fratribus ejus redimet ipsum. Vel frater patris sui, aut filius fratris patris sui redimet ipsum, aut aliquis propinquus carnis suæ de semine suo redimet ipsum: aut si assequatur manus ejus, aut manus congregationis, redimetur. Et computabit cum incircuncisо, qui emit ipsum, ab anno quo venditus est ipsi usque ad annum jubilæi: & erit argentum venditionis suæ juxta numerum annorum, juxta dies mercenarii erit cum ipso. Si adhuc sit multitudo in annis, secundùm numerum eorum reddet redemptionem suam de argento venditionis suæ. Si verò pauci residui fuerint anni usque ad annum Jubilæi, computum faciat pro se: juxta supputationem annorum restituet redemptionem suam. Quasi mercenarius de anno in annum erit cum eo: non abutetur eo ad servitutem duriter te vidente. Quod si non fuerit redemptus istis annis, exibit liber anno Jubilæi, ipse unà cum filiis. Quoniam mei sunt filii Israel addicti servituti legis meæ, servi mei sunt quos eduxi liberatos è terra Ægypti: ego sum Dominus Deus vester.

40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55

CAP. XXVI.

NOn facietis vobis idola aut imagines, aut statuas pro adoratione erigetis vobis, & lapidem figuratum non ponetis in terra vestra ad incurvandum vos coram eo: verùm pavimentum sculptum figuris & imaginibus ponetis in solo sanctuarii vestri, non autem ad prosternendum vos illis, quoniam ego Dominus Deus vester.

1 Hier. 1. *Aut lapidem idoli.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* چون مزدور چون مهمان باشد اوازي تو تا سالي آن يوبل كار كند اوازي تو * وبيرون آيد از 40 41
اوازي تو او و پسراني او اوازي او وباز گردد باهلي خانهي او وباحسنتاي پدراني او باز گردد * كه 42
بندگاني منند ايشان آنچه بيرون آوردم ايشانرا از زميني مصر نه فروخته شوند فروختهي بندگي
*نه مسلط شوي درو در سختي بترسي از خداي تو *وبندهي تو و پرستاري تو آنچه باشند بتو 43 44
از نزدي آن قومها آنچه گرداگرد شما ازيشان بخريد بنده وپرستار * ونيز از پسراني آن مهماني 45
آن نشينان اوازي شما از ايشان بخريد واز اهلي خانهي ايشان آنچه اوازي شما آنچه زاييده
شدند در زميني شما [وباشند بشما] باحسنتا * واحسنتا دهيد ايشانرا بپسراني شما پسي شما 46
بميراث گرفتن احسنتا بجاويد در ايشان كار فرماييد ودر برادراني شما پسراني يسرال
مرد در برادري او نه مسلط شوي درو در سختي * وكه برسد دستي غريب ومهمان اوازي 47
تو و درويش شود برادري تو اوازي او و فروخته شود بغريب مهمان اوازي تو يا باصلي اهلي
خانهي غريب * پسي فروختن شفعه باشد باويگه از برادراني اوشفعه گيرد اويرا * يا عمّي او يا 48 49
پسري عمّي او شفعه گيرد اويرا يا از بقيهي قرابتي اواز اهلي خانهي اوشفعه گيرد اويرا يا برسيد
دستي او وخلاص شود * وحسيب كند اوازي خراني او از سالي فروختهي او تا سالي آن يوبل وباشد 50
سيمي فروختهي او درشماري سالها چون روزگاراني مزدور باشد اوازي او * اگر نيز بسياران در 51
سالها بقدري ايشان باز گردانند شفعهي او از سيمي خريدهي او * واگر اندك باقي ماند در 52
سالها تا سالي آن يوبل حسيب كند باو چون قدري سالهايي او باز گردانند مر شفعهي او * چون 53
مزدوري سال درسال باشد اوازي او نه مسلط شود اويرا درسختي بچشم ديدي تو * واگر نه 54
خلاص شود دراينان بيرون آيد در سالي آن يوبل او و پسراني او اوازي او * كه بمن پسراني يسرال 55
بندگان بندگاني من ايشان آنچه بيرون آوردم ايشانرا از زميني مصر من !! خداي شما *

* فصل بيست ششم * *نه كنيد بشما بتان وتراشش وانگيخته نه انگيزانيد بشما 1
وسنگي نقش كرده نه دهيد در زميني شما بسجود كردن ابر آن كه من !! خداي شما *

Tanquam mercenarius, tanquam hospes erit tecum: usque ad annũ Jobel serviet apud te. Tunc egredietur abs te, ipse & filii ejus cum eo, & revertetur ad familiam suam, et ad possessionem patrum suorum revertetur. Nam servi mei sunt ipsi, quos eduxi è terra Ægypti: non vendentur venditione servitutis. Non dominaberis illi in duritie: timebis à Deo tuo. Servus autem tuus & ancilla tua qui erunt tibi, de Gentibus erunt quæ in circuitu vestri: ex iis emetis servos ac ancillas. Et etiam de filiis hospitum sedentium vobiscum, de eis emetis, déque familia eorum qui apud vos, qui nati sunt in terra vestra, eruntque vobis in possessionem. Et possidendos dabitis eos filiis vestris post vos, ad hæreditariò accipiendum possessionem: in perpetuum eis opus injungetis: at fratribus vestris filiis Israel, quisque fratri suo, non dominaberis in duritie. Cùm autem opes attigerit manus peregrini & hospitis apud te, & depauperatus fuerit frater tuus apud eum, vendideritque se peregrino, hospiti apud te, aut stirpi familiæ peregrini: Post venditionem redemptio erit ei: unus de fratribus ejus redimet eum. Aut patruus ejus, aut filius patrui ejus redimet eum: aut quidam de reliquis propinquis ejus, de familia ejus, redimet eum: vel attingente manu ejus, redimet quidem seipsum. Et supputabit cum emente eum ab anno venditionis ejus usque ad annum Jobel: & erit argentum venditionis ejus juxta numerum annorum: secundùm dies mercenarii erit cũ eo. Si adhuc multi fuerint anni, secundùm rationẽ eorũ restituet redemptionem suam de argento emptionis suæ. Quòd si pauci reliqui manserint ex annis usque ad annum Jobel, supputabit cum eo: secundùm rationem annorum restituet redemptionem suam. Tanquam mercenarius anni in annum erit cum illo: non dominabitur ei in duritie in conspectu oculorum tuorum. Si verò non redimatur per hæc, egredietur in anno Jobel, ipse & filii ejus cum eo: Quia mihi sunt filii Israel servi, servi mei sunt quos eduxi de terra Ægypti. Ego Dominus Deus vester.

40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55

CAP. XXVI.

NOn facietis vobis idola & sculptile, & statuam non erigetis vobis, & lapidem pictum non exhibebitis in terra vestra, ad adorandũ versùs eum: ego enim sum Dominus Deus vester.

1

ויקרא כו
תרגום יונתן בן עוזיאל

את שבתותי תיר יומי שבתא דילי תטרון ולבית מוקדשי תהון אולין בדחלתי
אנא יי :

אם בחקתי אין בקימי אורייתי תהכון ית סדרי דיני תנטרון ותעבדון
יתהון : ונתתי ואיתן מטרייא דארעכון בעידנהון בגיר ולקיש ויתיתן ארעא פירי
עללתא ואילן דאנפי ברא יצלח בפירוי : והשיג ויאתא לכון דרכא ית קטפא
וקטפא יאתא אפקורית בר זרעא ותיכלון לחמכון ותישבעון ותתבון לרוחצן
בארעכון : ונתתי ואיתן שלמא בארעא דישראל ותשרון ולית דמניש ואבשיל
רשות חיות ברא מן ארעא דישראל ושלופי חרב לא יעידון בארעכון : ורדפתם
ותירדפון ית בעלי דבבכון ויפלון קדמכון תבירי חרב : ורדפו ויירדפון מנכון
חמשא למאתא ומאתא מנכון לרבבותא יעריקון ויפלון בעלי דבביכון קדמיכון
תבירי חרב : ופניתי ואחפני מן אנר עממיא למשלמא לכון אנר עובדיכון שביא
ואיתקוף יתכון ואסני יתכון ואקים ית קיימי עמכון : ואכלתם ותיכלון עתיקא
דמעתק ולא תסלמנטון וברם עתיקא מן קדם עיבורא חדתא תפנון מן אוצריכון :
ונתתי ואיתן שכינתי יקרי ביניכון ולא ירחק מימרי יתכון : והתהלכתי ואשרי
איקר שכינתי ביניכון ויהי מימרי לכון לאלהא פרוק ואתון תהון לשמי לאומא
קדישיא : אני ה׳ אנא יי אלהכון דאפיקית יתכון פריקין מן ארעא דמצרים
למהוי להון משעבדין ותברירית ניר שעבודהון מעלויכון ודברית יתכון מביניהון
בני חרי והלכית יתכון בקומא זקופא : ואם לא ואם לא תיצבון למשמע לאולפני
מאלפי אורייתי ולא תעבדון מן רעותיכון ית כל פיקודיא האלין : ואם ואין
בקיימי אורייתי תקוצון ואין ית סדרי דיני תרחיק נפשתיכון בדיל דלא למעבד
ית כל פקודיי וסופכון למבטלא ית קיימי : אף אני לחור אנא אעביד דא לכון
ואיגרי עליכון מחת מותנתא ית שחיפותא וית קדחותא מכליא עיינין ומסייפא
נפש ותידרעון לריקנו זרעכון דלא יצמח וכחייא ייכלון יתהון בעלי דבביכון :
ונתתי ואיתן פניותא למעסוק בכון ותיתברון קדם בעלי דבביכון וירדון בכון
סנאיכון ותשרקון ולית דרדיף יתכון : ואם ואין בתר אלין מרדוותא לא תצבון
למשמע לאולפני אורייתי ואוסיף למירדי יתכון שבע מאחאתא על שבע עבירן
די חשיתון קדמי : ושברתי ואיתבר ית איקר תקוף מקדשיכון ואיתן ית שמיא
דעילויכון בדירדן הי כפרזלא דלא מייע מו דלא למחתא לכון טלין ומימרין
וארעא דתחותיכון הי כנחשא דמייע למובדא פירהא :

Dies ſabbathorum meorum ſervabitis, & in domum ſanctuarii mei a
eritis ambulantes in timore meo: ego Dominus.

SECT. XXXIII.

Si in ſtatutis legis meæ ambulaveritis, & ordines judiciorum meo- 3
rum cuſtodiveritis, & feceritis ea: Tum dabo pluvias terræ veſtræ 4
in tempore veſtro, temporaneam & ſerotinam: & dabit terra fru-
ctus proventus, & arbor faciei agri felix erit in fructibus ſuis. Et 5
attinget vobis tritura vindemiam, & vindemia attinget productionem
ſementis: & comedetis panem veſtrum, & ſaturabimini, & habi-
tabitis ſecurè in terra veſtra. Et dabo pacem in terra Iſrael, ut qui- 6
eſcatis & non ſit qui exterreat: & auferam poteſtatem beſtiæ malæ
de terra Iſrael, & qui extrahunt gladium non tranſibunt per terram
veſtram. Et perſequemini inimicos veſtros, & cadent coram vobis 7
fracti gladio. Et perſequentur ex vobis quinque centum, & cen- 8
tum ex vobis decem millia fugabunt: & cadent inimici veſtri coram
vobis fracti gladio. Et convertam me à mercede populorum, ad red- 9
dendam vobis mercedem operum veſtrorum bonorum, & robuſtos
vos reddam, & multiplicabo vos: & ſtatuam fœdus meum vobiſ-
cum. Et comedetis vetus quod inveteratum eſt abſque curculione: 10
verùm vetus à præſentia tritici novi evacuabitis ex horreis veſtris.
Et ponam divinam præſentiam gloriæ meæ inter vos; nec abomi- 11
nabitur vos verbum meum. Et habitare faciam gloriam divinæ 12
meæ præſentiæ inter vos, & erit ſermo meus in Deum redemptorem:
vos autem eritis nomini meo in populum ſanctorum. Ego Dominus 13
Deus veſter qui eduxi vos liberatos è terra Ægypti ut illos in ſer-
vitutem redigeretis: & fregi jugum ſervitutis eorum de ſuper vos,
& duxi vos è medio eorum liberos, & duxi vos ſtaturâ erecta.
Quod ſi nolueritis audire doctrinæ docentium legem meam, & non 14
feceritis voluntariè omnia præcepta iſta. Et ſi fœdus legis meæ fa- 15
ſtidieritis, & ſi ordines judiciorum meorum abominabitur anima ve-
ſtra, ut non faciatis omnia præcepta mea, & finis veſter fuerit ut
aboleatis fœdus meum: Etiam ego faciam hoc vobis, & immittam 16
contra vos plagam peſtis, inflationem *corporis* & febrim, deficere
facientes oculos & exhaurientes animam: & ſeminabitis fruſtra ſe-
men veſtrum, quod non germinabit, & ſponte naſcentia comedent
ea inimici veſtri. Et tribuam otium ut negotium vobis faceſſam, 17
& conteremini coram inimicis veſtris: & dominabuntur vo-
bis oſores veſtri, & fugietis cùm nullus ſit qui perſequatur vos.
Quod ſi poſt iſtas caſtigationes nolueritis audire doctrinam legis meæ: 18
tum addam caſtigare vos ſeptem plagis, propter ſeptem tranſgreſſi-
ones quibus peccaveritis in me. Et frangam gloriam roboris ſanctua- 19
rii veſtri: & dabo cœlos qui ſupra vos ſunt fortes ſicut ferrum,
quod non ſudat, ut non deſcendere faciant vobis rorem aut pluvias;
& terra quæ ſub vobis eſt *erit* tanquam æs, quod ſudat, ad per-
dendum fructum ſuum.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

2 3 * مر معطليهاي من نگاهداريد و ازخاص جاي من بترسيد من :: * اگر در رسمهاي
4 من برويد ومر فرمانهاي من نگهداريد وبكنيد ايشانرا * وبدهم باراني شما در وقت ايشان
5 وبدهد آن زمين دخلي آن ودرختي آن دشت بدهد بري آن * وبرسد بشما خرمن كوفتن
مر بريدن وبريدن برسد مر كاشتن وبخوريد نان شما بسيري و بنشينيد باميني در ولايتي
6 شما * وبدهم سلامتي در زمين وبخسپيد ونيست لرزاني وباطل كنم ددي بد از آن زمين
7 وشمشير نه گذرد در ولايتي شما * وبتازيد مر دشمناني شما وبيفتند بپيشي شما بشمشير *
8 * وبتازند از شما پنج صدي وصد از شما بيوري بتازند وبيفتند دشمناني شما بپيشي شما
بشمشير * وروي كنم بشما وبرومند كنم شمارا وبسيار كنم شمارا وبر انگيزانم مر شرطي من
10 11 اواري شما * وبخوريد كهنهي كهنه وكهنه از پيش نو بيرون آريد * وبدهم مسكني من در ميان
12 شما ونه رد كند ذاتي من شمارا * وروش كنم در ميان شما وباشم بشما بخدا وشما باشيد بمن
13 بقوم * من :: خداي شما آنچه بيرون آوردم شمارا از زميني مصر از بودن بايشان بندگان
14 و بشكستم بندي يوغي شما وببردم شمارا در سر افرازي * واگر نه شنويد بمن ونه كنيد مر
15 همه آن فرمانهاي آن اينان * واگر در رسمهاي من نفايه كنيد ومر حكمهاي من رد كند
16 جاني شما ببي كردن مر همه فرمانهاي من بسست كردي شما مر شرطي من * نيز من بكنم اين بشما
بگمارم ابر شما نهيب زدگي مر آن تپي سرد ومر آن تپي گرم انجافته كنان چشمان و اندوهي جان
17 وبكاريد بتهي كاشتهي شما وبخورند اويرا دشمناني شما * وبدهم خشمي من در شما وزخم خوريد
بپيشي دشمناني شما و مسلط شوند در شما دشمناني شما وبگريزيد و نيست تازاني شمارا
18 * واگر تا اينان نه شنويد بمن بيفزايم بادب كردن شمارا هفت ابر خطاهاي شما
19 * وبشكنم مر بزرگي چيرگيي شما وبدهم مر آسماني شما چون آهن ومر زميني شما چون مس

Ceſſationes meas obſervabitis, & à 2
ſanctuario meo timebitis: ego Domi-
nus. Si in decretis meis ambulave- 3
ritis, & mandata mea obſervaveri-
tis, feceritiſque ea: Tunc dabo 4
pluviam veſtram in tempore ſuo, da-
bitque terra proventum ſuum, arbor
quoque agri dabit fructum ſuum:
Attingétque vobis trituratio vinde- 5
miam, & vindemia attinget ſemen-
tem: comedetiſque panem veſtrum
ad ſaturitatem, & ſedebitis cum con-
fidentia in regione veſtra. Dabo 6
namque pacem in terra, & dormie-
tis, & non erit tremefaciens: &
ceſſare faciam feram malã de terra,
& gladius non tranſibit per regio-
nem veſtram. Et perſequemini ini- 7
micos veſtros, cadentque coram vo-
bis gladio. Perſequentur quoque 8
quinque ex vobis centum: & centũ
ex vobis myriadem perſequentur: &
cadent inimici veſtri coram vobis
gladio. Et reſpiciam ad vos, & 9
frugiferos faciam vos, & multipli-
cabo vos, ac ſuſcitabo pactum meũ
vobiſcum. Et comedetis vetus in- 10
veteratum, & vetus præ novo edu-
cetis. Et dabo tabernaculum meũ 11
in medio veſtrũm, neque reprobabit
vos anima mea: Sed ambulabo in 12
medio veſtri, eróque vobis in Deum,
& vos eritis mihi in populum. Ego 13
Dñs Deus veſter, qui eduxi vos de
terra Ægypti, ne eſſetis eis ſervi:
& confregi vinculum jugi veſtri, &
tuli vos in capitis elatione. Si au- 14
tem non audieritis me, nec feceritis
omnia mandata iſta: Et ſi ſtatuta 15
mea rejeceritis, & judicia mea re-
pulerit anima veſtra, non faciendo o-
mnia mandata mea, dum diſſolveritis
pactum meum: Etiam ego faciam 16
hoc vobis, præficiam vobis timoris
percuſſionem, & febrem frigidam ac
febrem calidam conſumentes oculos,
& dolorem animæ: ſeretiſque in va-
cuum ſemen veſtrum: nam comedent
illud inimici veſtri. Dabo præterea 17
iram meam in vos, & plagas acci-
pietis coram inimicis veſtris, & do-
minabuntur vobis inimici veſtri:
fugietiſque cùm nemo ſit perſequens
vos. Quòd ſi uſque ad hæc non au- 18
dieritis me, addam caſtigare vos ſe-
pties pro peccatis veſtris. Et fran- 19
gam magnitudinem fortitudinis ve-
ſtræ, ac dabo cœlum veſtrum ſicut
ferrum, & terram veſtram ſicut
æs.

וחם ויסוף לְרֵיקָנוּ חֵילֵיכון וְלָא תִיתֵּן אַרְעָכון יַת מַה דְּאִתּוון מַעֲלִין לְגַוֵּוהּ וְאִילַן 20
דְּאַנְפֵּי בָרָא יְקַלַּח פֵּירוי : ואם וְאִין תַּהֲכון עִמִּי בְּעַרַאי וְלָא תְצִבון לְמִשְׁמַע 21
לְאוּלְפָּן אוֹרַיְיתִי וְאוֹסִיף לְאַיְתָאוָה עֲלֵיכון שְׁבִיעָתָא מְחָא עַל שְׁבַע עֵיבִירִין דִּי
חַטֵּיתון קֳדָמַי : והשלחתי וְאֵינְדֵי בְכון רְשׁוּת חֵיוַת בָּרָא וְתִתְכַּל יַתְכון וְתִשֵּׁיצֵי 22
יַת בְּעִירֵיכון מִפְּרָא וְתַזְעֵיר יַתְכון סַלְנֵיו וְיִצְדַּיַן אוֹרְחַתְכון : ואם באלה וְאִין 23
בְּאִילֵּן מַדְרְוָותָא לָא תִתְדְּרון קֳדָמַי וְתַהֲכון קֳדָמַי בְּעַרַאי : והלכתי וְאִידַּכַּר אוף 24
אֲנָא יַתְכון בְּעַרַאי בְּעַלְמָא וְאֶמְחֵי יַתְכון לְחוד אֲנָא שְׁבַע מְחַן עַל שְׁבַע עֵבִירַן
דִּי חַטֵּיתון קֳדָמַי : והבאתי וְאַיְתֵי עֲלֵיכון עַם שְׁלוּפֵי חֶרֶב לְמִתְפְּרַע מִנכון עַל 25
דְּבַטַּלְתּון יַת קְיָמַי וְתִתְכַּנְּשׁון מִן צְיָידָא לְקוּרְיֵיכון וְאֵינְדֵי מוֹתָנָא בֵּינֵיכון וְתִתְמַסְרון
כַּד מִיתִין בְּיַד סַנָּאֵכון : בשברי כַּד אֶתְבּוֹר לְכון חוּטַר כָּל סַעֲדֵי מְזוֹנָא וְיֵאפְיֵין 26
עֲשַׂר נְשִׁין לַחְמֵיכון בְּתַנּוּרָא חַד מְדָהוּא וְעִיר וְמַדְרֵיין וְמִפַּלְגַן לְכון כַּד מִינְפַּל
בְּמִתְקְלָא וְתֵיכְלון וְלָא תִשְׂבְּעון : ואם בזאת וְאִין בְּאִדָּא תוֹכַחְתָּא לָא תִשְׁמְעון 27
לְאוּלְפָּן אוֹרַיְיתִי וּתְהַלְכון קֳדָמַי בְּעַרַאי : והלכתי וְאִידַּכַּר אוף אֲנָא יַתְכון בְּעַרַאי 28
בְּעַלְמָא וְאִירְדֵי יַתְכון לְחוד אֲנָא שְׁבַע מְחַן עַל שְׁבַע עֵבִירַן דִּי חַטֵּיתון קֳדָמַי :
ואכלתם וְתֵיכְלון בְּשַׂר בְּנֵיכון וּבְשַׂר 29
בְּנָתֵיכון אֲמַר מֹשֶׁה נְבִיָא כַּמָּה קַשְׁיַין
הֵינון חוֹבַיָא וּמָה מְרִירִין אִינון חַטָיָאי
דִי נָרְמוּ לְאַבָּהָתָא לְמֵיכוֹל בְּשַׂר בְּנֵיהון
וּבְנָתֵיהון עַל דְּלָא נָטְרוּ מְצְוָתָא
דְאוֹרַיְיתָא : והשמדתי וְאֵשֵׁיצֵי יַת בָּמוֹתֵיכון וְאַכַּבֵּר יַת מַנְחַשֵּׁיכון וְקִסְמֵיכון 30
וְאֶשְׁוֵי יַת פִּגְרֵיכון רַפָּאִין עַל פִּגְרֵי טָעֲוָותֵיכון וְתֵירְחֵיק מֵימְרִי יַתְכון : ונתתי וְאֵיתֵן 31
יַת קוּרְיֵיכון צָרְיִין וְאַשַּׁעְמֵם יַת מוּקְדֵישֵׁיכון וְלָא אֶקַבֵּל בְּרַעְוָא רֵיחַ קוּרְבָּנֵיכון :
והשימותי וְאַצְדֵי לְחוד אֲנָא יַת אַרְעָא דְּלָא יְהֵי עֲלָהּ נַייח רוּחָא וְיִצְדּון הֵיכְדִין 32
עֲלָהּ סַנָּאֵיכון דְּשָׁרְיין בָּהּ : ואתכם וְיָתְכון אֲדָרֵי בֵינֵי עַמְמַיָא וְאֵינְדֵי בַתְרֵיכון עִם 33
שְׁלוּפֵי חַרְבָּ וּתְהֵי אַרְעָכון צְדְיָא וְקוּרְיֵיכון יְהְווֹין צְדְיָין : אן תרצה הָא בְּכֵן 34
תִּרְעֵי אַרְעָא יַת שְׁנֵי שְׁמִטָתָא כָּל יוֹמִין דְּהִיא צְדְיָא מִנכון וְאַתּון תְּהֵוון מִיטַלְטְלִין
בְּאַרַע בַּעֲלֵי דְבָבֵיכון בְּכֵן תִּתְנַייח אַרְעָא וְתִרְעֵי יַת שְׁבוֹבֵי שְׁמִטָתָהּ : כל כָּל 35
יוֹמִין דְּהִיא צְדְיָא מִנכון תִּתְנַייח הֵי דְּמָא דְּלָא אִתְנַייחַת יַת שְׁנֵי שְׁמִטֵיכון כַּד
הֲווֹיתון שָׁרְיין עֲלָהּ :

ירושלמי 29 אֵי מַה בִּישִׁין אִנּון חוֹבַיָא וּמָה מְרִירִין אִנּון חַטָיָא דְּנָרְמוּ לְאַבָּהָתָן בִּירוּשְׁלֵם לְמֵיכַל בְּשַׂר בְּנֵיהון וּבְנָתֵיהון :

LEVITICUS. Cap. XXVI.
Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

Et consumetur in vanum labor vester : & non dabit terra vestra id 20
quod vos infertis in medium ejus, & arbor quæ est in superficie ter-
ræ effundet fructus suos. Quòd si mecum fortuitò ambulaveritis, & 21
nolueritis auscultare doctrinæ legis meæ : tum addam adducere super
vos septem plagas, propter septem transgressiones quibus peccaveritis
in me. Et immittam in vos potestatem bestiæ agri, & orbabit vos, 22
& perdet jumenta vestra foris, & diminuet vos intus : & desertæ
erunt viæ vestræ. Quòd si per istas castigationes non castigemini co- 23
ram me, sed iveritis coram me fortuitó : Et reminiscar etiam ego 24
vos fortuitò in mundo, & delebo vos etiam ego septem plagis, pro-
pter septem transgressiones quibus peccâstis coram me. Et adducam 25
super vos populum extrahentium gladium ad ultionem sumendam de
vobis, eò quòd in nihilum redegeritis fœdus meum : & congregabimini
ex deserto in civitates vestras, & immittam pestem inter vos, & tra-
demini mortui in manus inimicorum vestrorum. Cùm fregero vobis 26
baculum omnis sustentationis cibi, tum pinsent decem mulieres pa-
nem vestrum in clibano uno præ paucitate ; & metientur, & divi-
dent vobis deciduum in pondere : & comedetis & non saturabimini.
Quod si propter unam reprehensionem non auscultaveritis doctrinæ 27
legis meæ, sed ambulaveritis coram me fortuitó. Tum reminiscar 28
etiam ego vos fortuitò in mundo, & castigabo vos etiam ego septem
plagis, propter septem transgressiones quibus peccaveritis coram me.
Et comedetis carnem filiorum ve- 29
strorum, & carnem filiarum ve-
strarum ; dixit Moses propheta :
quàm gravia fuerunt peccata, &
quàm amara fuerunt peccata, quæ
fuerunt in causa ut patres nostri
comederent carnem filiorum suo-
rum, & carnem filiarum suarum,
eò quòd non custodivissent mandata legis ? Et destruam excelsa 30
vestra & extirpabo augures vestros, & divinatores vestros, & ponam cada-
vera vestra projecta super cadavera idolorum vestrorum : & abomi-
nabitur verbum meum vos. Et dabo urbes vestras in solitudinem, & 31
desolabo sanctuaria vestra : nec recipiam cum beneplacito odorem
oblationum vestrarum : Et vastabo etiam ego terram : quia non 32
erit in ea quies spiritus, ita ut obstupescant super eam inimici vestri
qui habitant in ea. Et vos dispergam inter populos, & incitabo 33
contra vos populum extrahentium gladium : & erit terra vestra devastata,
& civitates vestræ erunt desolatæ. Tunc volet terra annos quietis 34
suæ, omnibus diebus quibus fuerit diserta à vobis, & vos eritis vagi
in terra inimicorum vestrorum : tunc quiescet terra reliquias quietis
suæ. Omnibus diebus quibus ipsa erat desolata à vobis quiescet : eò 35
quòd non quievit annis cessationum vestrarum, quando habitabatis in ea.

Hieros. 29. *Quàm mala fuerunt peccata, & quàm amara fuerunt delicta, quæ in causa fuerunt ut patres nostri Jerosolymis comederent carnem filiorum suorum, & filiarum suarum ?*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وتمام شود بتهي زوري شما ونه دهد زميني شما مر دخلي آن و درختي آن زمين نه دهد 20
بري او * واگر برويد اوازي من ستيزه ونه مراد كنيد بشنويدن بمن بيفزايم ابر شما 21
زدن هفت چون خطاهاي شما * وبفرستم در شما مر حيواناتي آن دشت وسكلفيده كنند 22
شما ونيست كند مر چهارپاياني شما واندك كند شمارا و فرمگين شوند راههاي شما * واگر 23
در اينان نه ادب پذيريد بمن وبرويد اوازي من ستيزه * وبروم نيز من اوازي شما در ستيزه 24
وبزنم شمارا نيز من هفت ابر خطاهاي شما * وبياورم ابر شما شمشير انتقام كناي انتقامي 25
شرط وجمع شويد بشهرهاي شما وبفرستم وبا در ميانهاي شما و داده آييد در دستي دشمن * در 26
شكستني من بشما قضيبي نان وبپزند ده زنان نانی شما در تنوري يكه وباز كردانند نانی شما در
مثقال وبخوريد ونه سير شويد * واگر در اين نه شنويد بمن وبرويد اوازي من در ستيزه * 27
* وبروم اوازي شما در غضبي ستيزه وادب كنم شمارا نيز من هفت ابر خطاهاي شما * وبخوريد 28 29
گوشتي پسراني شما وگوشتي دختراني شما بخوريد * ونيست كنم مر سرد خانهاي شما وببرّم مر 30
آفتاب خانهاي شما وبدهم مر لاشهاي شما ابر لاشهاي ويسهاي شما ورد كند ذاتي من
شمارا * وبدهم مر شهرهاي شما خرابه وفرمگين كنم مر خاص جاي شما ونه بوي كنم در 31
بوي قبوليت شما * وفرمگين كنم من مر آن زمين وفرمگين شوند ابر آن دشمناني شما آن 32
نشينان دران * وشمارا پراگنده كنم در قومها وتيز كنم پسي شما شمشير وباشد ولايتي 33
شما فرمگين وشهرهاي شما باشند خرابه * آن هنگام رضا كند آن زمين مر معطليهاي آن 34
همه روزگاراني آن فرمگيني وشما در زميني دشمناني شما آن هنگام معطل باشد آن زمين ورضا
كند مر معطليهاي آن * همه روزگاراني آن فرمگيني معطل باشد مر آنچه نه معطل بود در 35
معطليهاي شما در نشستن شما ابر آن *

*Et consumetur in vacuum robur ve- 20
stirum, neque dabit terra vestra pro-
ventum suum, & arbor terræ non
dabit fructum suum. Si autem in- 21
cesseritis mecum pertinaciter, nec
volueritis auscultare mihi, addam
super vos percussionem septies secun-
dùm peccata vestra. Immittamque 22
in vos animal agri, & orbatos red-
det vos, & annihilabit quadrupedes
vestras, ac paucos reddet vos, &
mœstæ efficientur viæ vestræ. Quod 23
si in his doctrinam non recipiatis à
me, sed incesseritis mecum pertinaci-
ter : Tunc incedam etiam ego vobis- 24
cum in pertinacia, & percutiam
vos etiam ego septies pro peccatis
vestris : Atque inducã super vos gla- 25
dium ulciscentem ultionem fœderis :
congregabimini autem ad urbes ve-
stras, tum immittam pestilentiam in
medium vestri, ac trademini in ma-
num inimici. Cùm confregero vobis 26
virgam panis, tum coquent decem
mulieres panem vestrum in clibano
uno, reddentque panem vestrum in
pondere, & comedetis, at non satu-
rabimini. Quòd si in hoc non audie- 27
ritis me, sed incesseritis mecum in
pertinacia ; Incedam etiam ego vo- 28
biscum in furore pertinaci, & cor-
ripiam vos etiam ego septies pro pec-
catis vestris. Comedetisque carnem 29
filiorum vestrorum, & carnem fila-
rum vestrarum comedetis. Atque ex- 30
nihilabo frigidarias domos vestras,
& succidam solares domos vestras,
daboque cadavera vestra super ca-
davera abominationum vestrarum, et
reprobabit vos anima mea. Dabo 31
quoque civitates vestras in desola-
tionem, & mœstum reddam sanctua-
rium vestrum, nec odorabor odorem
acceptabilem vestrum. Mœstam in 32
quam reddam terram, ita ut mœsti
efficiantur etiam propter eam inimi-
ci vestri sedentes in ea. Vos autem 35
dispergam inter Gentes, & exacuam
post vos gladium, eritque regio vesta
mœsta, & civitates vestræ erunt de-
solatæ. Eo tempore complacebit ter- 34
in cessationibus suis, omnibus di-
bus mœroris sui, vos autem eritis in
terra inimicorum vestrorum : eo tem-
quam tempore otiabitur terra, &
complacebit in cessationibus su-
Omnibus diebus mœroris sui, 35
bitur ; quæ non otiata est in ces-
sationibus vestris, cùm sederet su-
per eam.

ויקרא כו
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

והנשארים ודישתיירון בכון ואעיל תברא בליבהון בארעתא דסנאידון ויהי 36
רדיף יתהון קל טרפא דנתיר מן אילן ויערקון היכמעריקי חרבא ויפלון ולית
דרדיף: וכשלו ויתקלון גבר באחוי היכמן קדם שלופי חרבא ורדיף לא 37
אית ולא תהי לכון תיקא למקום קדם בעלי דבביכון: ואבדתם ותיבדון 38
בייני עממיא ותנמר יתכון במותנא ארע בעלי דבביכון: והנשארים ודמשתיר 39
מנכון יתמסון בחוביהון בארעתא דסנאיכון ואוף בחובי אבהתהון בישיא
דאחידין בידיהון עמהון יתמסון: והתודו ויודון בשעת אניקהון ית חוביהון 40
וית חובי אבהתהון בשיקריהון דשקרו במימרי ואוף דהליכו עמי בערעי: אף 41
אני ברם אנא אדכר יתהון בערעי בעלמא ואעיל יתהון בגלותא בארע בעלי
דבביהון הא בכן ייחפר לבהון ורגא ובכן ידעין ית חוביהון: ודכרתי ואדכר 42
ברחמין ית קיימא דקיימית עם יעקב
בבית אל ואוף ית קיימא דקיימית
עם יצחק בטור מוריה ואוף ית קיימי
דקיימית עם אברהם בייני פיסוניא
אדכור וארעא דישראל אדכור ברחמין:
והארץ ארעא תתרשיש ותשתבוק 43
מנהון ותירעי ית שובי שמיטהא כל
יומין דהויא צדיא מנכון והינון ירעין
ית חוביהון לוטין חלף בירכן ימטון
עליהון מיכלא כל קביל מיכלא היא
משול דהינון בסידרי דייני קצו ויית
קיימי אורייתי רחיקת נפשיהון: ואף
ואוף על כל דא ארחים יתהון במימרי 44
כד יהוויין גלין בארע בעלי דבביהון
לא אמאסינון בסלכותא דבבל ולא
ירחק מימרי יתהון בסלכותא דמדי
למשציאיתהון בסלכותא דיון למפסוק
קיימי עמהון בסלכותא דאדום ארום
אנא הוא יי אלהכון ביומוי דנון: וזכרתי ודכירנא להון קיים 45
דקיימית עם אבהתהון קדמי בומן דפריקית ואפיקית יתהון פריקין מארעא
דמצרים וחמיין כל עממיא ית כל גבורתא דעבדית להון משול למהוי להון
לאלהא אנא יי:

ירושלמי 42 ואדכר ברחמין קיימא
דקיימית עם יעקב בבית אל וקיימא
קיימית עם יצחק בטור מוריה וקיימא
דיקיימית עם אברהם בייני בתרתא
אדכר ברחמין וארעא דישראל אדכר
ברחמין: 43 וארעא תשבוק מנהון
ותרעי ית שבי שמיטתא כל יומין
דתהוה צדיא מנהון ואנון ימרקו ית
חוביהון משלא חלף מכלא ומחמת
חלף סדרין ית סדר דיני מאסו:
44 ולחוד בהדא כי תהוון שרין
בארעא בעלי דבביכון לא מאסית
יתהון בסלכותא דבבל ולא רחיקת
יתהון בסלכותא דמדי ולא שציתי
יתהון בסלכותא דיון למפסד קיים
עמהון בסלכותא דאדום ארום הוא
יי אלהכון ביומי נון:

Et qui reſidui manſerint inter vos, adducam pavorem in cor eorum 36
in terra hoſtium ſuorum: & perſequetur eos vox folii decidentis ex
arbore, & fugient ſicut fugitivi gladii, & cadent nemine perſequente.
Et ruent quiſque in fratrem ſuum, tanquam à conſpectu eorum qui gladi- 37
um educunt, cùm nullus ſit perſequens: & non erit vobis reſiſtentia ad
ſtandum coram hoſtibus veſtris. Et peribitis inter populos: & conſu- 38
met vos peſte terra inimicorum veſtrorum. Et qui reſidui erunt ex vobis 39
colliqueſcent propter ſcelera ſua in terra inimicorum veſtrorum: & etiam
propter peccata patrum ſuorum mala, quæ apprehenderunt manibus
ſuis, cum illis colliqueſcent. Et confitebuntur in hora neceſſitatis ſuæ 40
peccata ſua, & peccata patrum ſuorum, propter prævaricationes ſuas
quas prævaricati ſunt in verbum meum, & etiam quod ambulaverunt
mecum fortuito. Utique ego reminiſcar eos fortuitò in mundo, & 41
introducam eos in captivitatem in terram inimicorum ſuorum: ecce
tunc frangetur cor eorum ſuperbum, atque tunc æquè ferent peccata
ſua. Et recordabor in miſerati- 42
onibus fœderis, quod pepigi
cum Jacob in Bethel; & etiam
fœderis quod pepigi cum Iſaac
in monte Moria, & etiam fœde-
ris mei quod pepigi cum Abra-
ham inter diviſiones recordabor,
& terræ Iſrael memor ero in mi-
ſerationibus. Terra autem dere- 43
linquetur & dimittetur ab illis,
tum illi placebit requies ceſſationum
ſuarum, omnibus diebus quibus de-
ſerta erit à vobis; & ipſi æquo
animo ferent peccata ſua, male-
dictiones pro benedictionibus
pervenient ad eos, menſura
pro menſura: propterea quòd il-
li ordines judiciorum meorum faſ-
tidierunt, & fœdera legis meæ
abominata eſt anima eorum. Et 44
etiam propter omne hoc miſere-
bor eorum per ſermonem meum,
cum erunt exules in terra hoſtium
ſuorum; non aſpernabor eos in
regno Babylonico, nec abjiciet
ſermo meus eos in regno Medi-
co, ut perdat eos in regno Græ-
corum, abolendo fœdus meum
cum illis in regno Edom: quoniam ego ſum Dominus Deus veſter
in diebus Gog. Et memor ego ero illis fœderis, quod inii cum 45
patribus eorum coram me, quo tempore liberavi & eduxi eos libe-
ratos è terra Ægypti, & viderunt omnes populi omnes fortitudines
quas feci illis, ut eſſem illis in Deum: Ego Dominus.

Hieroſ. 42 *Et memor ero in miſerationibus fœderis quod pepigi cum Jacob in Bethel, & fœderis quod pepigi cum Iſaac in monte Moria, & fœderis quod pepigi cum Abraham inter diviſiones memor ero in miſerationibus, & terræ Iſrael memor ero in miſerationibus.* 43 *Terra autem relinquetur ab illis, & illi placebit requies ceſſationum ſuarum, omnibus diebus quibus erit vaſtata ab illis; & illi abſtergent peccata ſua menſurâ pro menſura & ordinibus pro ordinibus:* eò quòd *ordinem judiciorum meorum aſpernati ſunt.* 44 *Attamen in his quando fueritis habitantes in terra hoſtium veſtrorum, non aſpernabor eos in regno Babel, nec abjiciam eos in regno Medico, nec perdam eos in regno Græco, diſſolvendo fœdus meum cum ipſis in regno Edom: quoniam ipſe Dominus Deus veſter in diebus Gog.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وآن باقي ماندگان در شما بيارورم ضعيفي دردلي ايشان درزمينهاي دشمناني ايشان 36
وبتازد ايشانرا آواز برگي دحف شده وبگريزند گريختن شمشيرو بيفتند ونيست
تارانا * وسكلفيده شوند مرد در برادري او چون ازپيشي شمشيرو تارانا نيست ونه باشد 37
شما بر خيزش بپيشي دشمناني شما * وگم شويد درقومها وفنا كند شمارا زميني دشمناني
شما * وآن باقي ماندگان درشما گداخته شوند درگناهاني ايشان درزمينهاي دشمناني 39
شما ونيز درگنهان پدراني ايشان اوازي ايشان گداخته شوند * واقرار كنند مر 40
گناهي ايشان ومر گناهي پدراني ايشان در بغي كردني ايشان آنچه بغي كردند
درمن و نيز آنچه برفتند اوازي من درستيزه * نيز من بروم اوازي ايشان درستيزه 41
وبيارورم ايشانرا درزميني دشمناني ايشان يا آن هنگام شكسته شود دلي ايشان آن سنگي
وآن هنگام رضا كنند مر گناهان ايشان * وياد كنم مر شرطي من يعقوب ونيز 42
مر شرطي من يصحق ونيز مر شرطي من ابرهم ياد كنم وآن زمين ياد كنم * وآن 43
زمين گداشته شود ازيشان ورضا كند مر معطليهاي آن درفرمگيني ازيشان وايشان
رضا كنند مر گناهي ايشان جزا ودر جزا درحكمهاي من نفايه كردند ومر رسمهاي
من رد كرد جاني ايشان * ونيز هم اين دربودن ايشان درزميني دشمناني ايشان نه نفايه 44
كنم ايشانرا ونه رد كنم ايشانرا بفنا كردن ايشانرا بسست كردن شرطي من اوازي
ايشان كه من :: خداي ايشان * وياد كنم بايشان شرطي اوّلينان آنچه بيرون آوردم 45
ايشانرا اززميني مصر بچشم ديدي آن قومها ببودن بايشان بخدا من ::*

*Reliqui autem manentes ex vobis, 36
inducam imbecillitatem in cor eorũ
in terris inimicorum ſuorum, &
perſequetur eos vox folii impulſi,
fugientque fugâ gladii, cadent-
que cùm nemo ſit perſequens. Et im- 37
pingentur quiſque in fratrem ſuum,
quaſi præ gladio, cùm perſequens
non ſit, neque erit vobis ſurrectio
coram inimicis veſtris. Et diſper- 38
demini inter Gentes, perdétque vos
terra inimicorum veſtrorum. Et re- 39
liqui manentes ex vobis liquefient
propter peccata ſua in terris inimi-
corum veſtrorum, & etiam propter
peccata patrum ſuorum ſecum li-
quefient. Tum confitebuntur pec- 40
catum ſuum & peccatum patrum
ſuorum, juxta prævaricationem
ſuam quâ prævaricati ſunt in me:
& etiam quòd ambulaverint mecum
in pertinacia: Unde etiam ego 41
ambulâvim cum illis in pertinacia,
& induxerim eos in terram inimi-
corum ſuorum: vel eo tempore con-
fractum erit cor ipſorum lapideum,
eóque tempore placabunt pro pecca-
tis ſuis: Et recordabor pacti mei 42
cum Jaacob, & etiam pacti mei
cum Iſhac, & etiam pacti mei cum
Abraham recordabor, terræ quoque
reminiſcar. Terra interim relinque- 43
tur ab eis, & complacebit in ceſſa-
tionibus ſuis dum mœſta eſt propter
illos: ipſi quoque placabunt pro
peccatis ſuis, propterea quòd judi-
cia mea rejecerunt, & ſtatuta mea
reprobavit anima eorum. Et etiam 44
ſimul hoc, cùm fuerint in terra ini-
micorum ſuorum, non rejiciam eos,
neque reprobabo eos ad perdendum
illos, diſſolvendo pactum meum cum
eis: quia ego Dominus Deus eorum.
Sed recordabor propter eos pacti 45
priorum, quos eduxi de terra Ægy-
pti in conſpectu oculorum Gentium,
ut eſſem ipſis in Deum: ego Do-
minus.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

אלה החקים אלין קיסייא וסדרי דיניא ופיקודא אוריית֗א דיהב יי בין מימריה 46
ובין בני ישראל בטוורא דסיני על ידא דמשה :

כז

וידבר ה׳ ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון 1 2
גבר ארום יפריש פירוש דנדרא בעילוי נפשתא לשמא דיי : והיה ויהי עלוייה 3
דיביר דכר מן בר עשרין שנין ועד בר שתין שנין ויהי עלוייה חמשין סילעין דכסף
בסלעי קודשא : ואם ואין ברת נוקבא היא ויהי עלוייה תלתין סלעין : ואם 4
ואין מבר חמש שנין ועד בר עשרין שנין ויהי עלוייה דיביר דכר עשרין סלעין 5
ולנוקבא עשר סלעין : ואם ואין מבר ירחא ועד בר חמש שנין ויהי עלוייה 6
דיביר דכר חמש סלעין דכסף ודברתא נוקבא עילוייה תלתא סלעין דכסף : ואם
מבן ואין מבר שתין שנין ולעילא אין ביר דכר ויהי עלוייה חמיסר סלעין 7
ולברתא נוקבא עשר סלעין : ואם ואין מסכן הוא מסיסת עלוייה ויוקימיניה 8
קדם כהנא ויעליניה כהנא כמסת דתרביק יד נודירא היכרין יעליניה כהנא :
ואם בהמה ואין בעירא דיקרבון מינה קורבנא קדם יי כל דיתן מיניה קדם 9
יי יהי קודשא : לא לא ישלחפיניה ולא יפרנ יחיה שלים ברביה מומא ודביה 10
מומא בשלים ואין מיפרוש יפרנ בעירא ויהי הוא ופירוגיה יהי קודשא :
ואם כל ואין כל בעירא מסאבא דלא 11
יקרבון מינה קורבנא קדם יי ויקם ית
בעירא קדם כהנא : והעריך ויעלי 12
כהנא יתיה בין טב לבין ביש היכמא
דיעלי כהנא היכרין יהי : ואם גאל
ואין מיפרוק יפרקיניה ויוסף חומש 13
דמיה על עלוייה : ואיש ובר ארום 14
יקדש ית ביתיה קודשא קדם יי ויעליניה
כהנא בין טב לבין ביש היכמא דמעלי
כהנא היכרין יקום : ואם ואין דין 15
דמקדיש יפרוק ית ביתיה ויוסף חומש
כסף עלוייה עלוי ויהי דילה :

ירושלמי

10 ולא יפרנ יתיה טב
בביש או ביש בטב ואין מפרנא יפרנ
בעיר בבעיר ויהי הוא ופירוגיה יהי
קדיש : 11 ואין כל בעיר מסאב דלא
יקרבון מיניה קרבן לשמא דיי :
12 ויסדר כהנא יתיה בין טב ובין ביש
בעלוייה דכהנא כן יהוי : 13 ויוסף
חומשיה דמוי על עלוייה : 14 קודשא
לשמא דיי ויסדר כהנא : היה מרי
די סדר יתיה : 15 ואין דין דאקדיש :
חומש כסף עלוייה עלוהי ויהי דיליה :

Hæc sunt statuta & ordines judiciorum, ac decreta legis, quæ dedit 46
Dominus inter verbum suum & inter filiòs Israel in monte Sinai per
manus Mosis.

CAP. XXVII.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis 1
Israel, & dices illis; Vir cùm separaverit separationem voti juxta 2
æstimationem animæ nomini Domini. Tunc erit æstimatio ipsius filii 3
masculi, à filio viginti annorum usque ad filium sexaginta annorum,
erit æstimatio ejus quinquaginta sicli argenti, juxta siclos sanctuarii.
Quòd si filia fœmina ipsa fuerit, erit æstimatio ejus triginta sicli. 4
Et si fuerit à filio quinquè annorum usque ad filium viginti annorum, erit 5
æstimatio ejus pro filio masculo viginti sicli, & pro fœmina decem
sicli. A filio verò mensis usque ad filium quinque annorum erit æsti- 6
matio ejus, pro filio masculo quinque sicli argenti, & pro filia fœmina
æstimatio ejus *erit* tres sicli argentei. Porrò à filio sexaginta annorum 7
& supra, si filius masculus *erit*, tum erit æstimatio ejus quindecim
sicli, & pro filia fœmina decem sicli. Quòd si pauperior fuerit quam 8
pro ratione æstimationis ejus, tum statuet se coram sacerdote, &
æstimet ipsum sacerdos: juxta rationem ejus quod assequetur manus
voventis, sic æstimabit ipsum sacerdos. Quòd si pecus est de quo ob- 9
lationem offerunt coram Domino, quodcunque dederit ex eo coram
Domino sanctum erit. Non commutabit ipsum, neque permutabit 10
ipsum, integrum cum eo in quo est macula, & ipsum in quo est ma-
cula cum integro: quòd si permutando permutaverit animal cum ani-
mali, erit tam ipsum quam quod
commutatum fuerit sanctitas. Et 11
si quodcunque animal immundum
fuerit, de quo non offerunt obla-
tionem coram Domino, collocet
animal ante sacerdotem. Et æsti- 12
mabit illud sacerdos, sive bonum
sive malum sit: quemadmodum
æstimaverit sacerdos, sic erit. Quòd 13
si redimendo redimat ipsum, tum
addet quintam partem pretii ejus
supra æstimationem ejus. Vir au- 14
tem quando sanctificaverit domum
suam sanctificatione coram Domi-
no, æstimabit eam sacerdos, sive
bona sive mala sit: quemadmodum
æstimaverit sacerdos, sic stabit.
Quòd si ille qui sanctificavit, redi- 15
mere voluerit domum suam: tum
addet quintam partem argenti æsti-
mationis ejus supra ipsam, & erit illius.

Hieros. 10. *Et non permutabit ipsum bonum pro malo, aut malum pro bono: quòd si permutando permutet animal pro animali, erit ipsum & commutatio ejus sanctum.* 11. *Et si quodcunque animal pollutum, de quo non offerunt oblationem nomini Domini.* 12. *Et æstimabit ipsum sacerdos, sive bonum sive malum: juxta æstimationem ipsius sacerdotis, sic erit.* 13. *Et addet quintam partem pretii ejus supra æstimationem ejus.* 14. *Sanctificatione nomini Domini, tum æstimabit sacerdos. Quemadmodum æstimaverit ipsum.* 15 *Quòd si is qui sanctificavit. Quintam partem argenti æstimationis ejus supra ipsam, & erit illius.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* اينان آن رسمها وآن حكمها وآن شريعتها آنچه بداد يي ميانى او وميانى پسرانى يسرال در 46
كوهى سينى در دستى مشه *

* فصل بيست هفتم *

* سخن كفت يي بمشه بگفتن * سخن كوى بپسرانى يسرال وبكوى بايشان مردى كه شرح 1 2
كند ندر در قياسى توجانها ديي * باشد قياسى توآن نرينه از قدرى بيست سال وتا قدرى 3
شست سال باشد قياسى تو پنجاه مثقال سيم در مثقالى آن خاص * واكر مادينه آن باشد قياسى 4
توسى مثقال * واكر از قدرى پنج سال وتا قدرى بيست سال باشد قياسى توآن نرينه 5
بيست مثقال وبمادينه ده مثقال * واكر از قدرى ماه وتا قدرى پنج سال باشد قياسى تو آن 6
نرينه پنج مثقال سيم وبمادينه سه مثقال سيم * واكر از قدرى شست سال وبالا اكر نرينه 7
باشد قياسى توپانزده مثقال وبمادينه ده مثقال * واكر درويش او از قياسى تو بيستاند اويرا 8
بپيش آن كهن قياس كند اويرا آن كهن ابر قدرى آنچه برسد دستى آن ندر كنا قياس كند
اويرا آن كهن * واكر چهارپايى آنچه نزديك آورند از آن قربان ديي همه آنچه بدهد ازو ديي باشد و
خاص * نه بدل كند اويرا ونه عوض كند اويرا نيك در بد يا بد در نيك واكر عوض كردن 10
عوض كند چهارپا در چهارپا باشد او وعوضى او باشد خاص * واكر همه چهارپايى پليد 11
آنچه نه نزديك آورند از آن قربان ديي بياستاند مر آن چهارپا بپيشى آن كهن * وقياس 12
كند آن كهن آنرا ميانى نيك وميانى بد چون قياسى توآن كهن همچنين باشد * واكر 13
خلاص كردن خلاص كند آنرا بيفزايد پنج يكه او ابر قياسى تو * ومردى كه خاص كند 14
مر خانهى او خاص ديي وقياس كند اويرا آن كهن ميانى نيك وميانى بد چون آنچه قياس
كند اويرا آن كهن همچنين درست باشد * واكر آن خاص كنا خلاص كند مر خانهى او 15
بيفزايد پنج يك سيمى قياسى تو ابر او وباشد باو *

Hæc sunt decreta, & statuta, ac le- 46
ges quas dedit Dominus inter se & filios Israel in monte Sinai per manum Moschen.

CAP. XXVII.

LOquutúsque est Dominus ad 1
Moschen, dicendo, *Alloquere filios* 2
Israel, dicésque eis; Vir quum de-
claraverit votum, erit *secundùm*
æstimationem tuam animarum Do-
mino. Eritque æstimatio tua, mas- 3
culi à viginti annis & usque ad sex-
aginta annos erit æstimatio tua quin-
quaginta siclorum argenteorum, se-
cundùm siclum sanctuarii. Quòd 4
si fœmina fuerit, erit æstimatio tua
triginta siclorum. Si autem à quin- 5
que annis & usque ad viginti annos,
erit æstimatio tua, masculi, viginti
siclorum; & fœminæ, decem sicl-
rum. Si autem à mense & usque ad 6
quinque annos, erit æstimatio tua,
masculi, quinque siclorum argente-
onis; & fœminæ, trium siclorum ar-
genteorum. At si à sexaginta an- 7
nis & suprà; si masculi, erit æsti-
matio tua quindecim siclorum; femi-
næ verò, decem siclorum. Quòd si 8
pauperior fuerit æstimatione tuâ,
statuet illum coram sacerdote, &
æstimabit eum sacerdos: juxta va-
lorem ejus quod attigerit manus ven-
ventis, æstimabit eum sacerdos. Si 9
autem quadrupes fuerit *de qua of-*
ferant oblationem Domino, quicquid
ex ea dabit Domino, erit sanctum.
Non mutabit illam, neque commuta- 10
bit eam, bonam pro mala, aut malã
pro bona: quòd si commutando com-
mutaverit quadrupedem pro quadru-
pede, ipsa & commutatio ejus erit
sancta. Si autem fuerit quælibet 11
quadrupes polluta, de qua non offe-
rant oblationem Domino, statuet qua-
drupedem coram sacerdote: Æsti- 12
mabitque eam sacerdos inter bonam
ac inter malam: secundùm æstima-
tionem tuam, sacerdos, sic erit. Quòd 13
si redimendo redemerit eam, addet
quintam partem ejus supra æstima-
tionem tuam. Vir autem quum con- 14
secraverit domum suam consecratio-
nem Domino, tum æstimabit eam sa-
cerdos inter bonam ac inter malam:
secundùm quod æstimaverit eam sa-
cerdos, sic confirmabitur. Si autem 15
consecrans redemerit domum suam,
addet quintam partem argenti æsti-
mationis tuæ super eam, & erit
illius.

ויקרא כז
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

16 ואם מן חקל אחסנתיה יקדש גבר קדם יי ויהי עלויה כמיסת זרעיה
לשמא דיי ויהוי עלויה לפום זרעיה זרע חסר דשערין : 17 ואין משתא
דיובלא יקדיש חקליה כעלויה יקום :
יקום : ואם אין בתר יובלא יקדיש חקליה וידייק ליה כהנא ית סכום כספא 18
כמיסת שניא דמשתיירן עד שתא דיובלא ומנכי ליה מן עלויה : ואם אין
מפרק יפרוק ית חקלא דין דאקדיש ירושלמי 19 ואין מפרק יפרוק ית
יתיה ויוסיף חומש כסף עלויה עלוי ויקום ליה : ואם לא יפרוק 20
ית חקלא ואין אזבין ית חקלא לגבר חורן לא יתפריק תוב : והיה חקלא 21
במפקיה ביובלא קודשא קדם יי היה כחקל אחסנתיה לכהנא יהי אחסנתיה :
ואם אין ית חקיל זבינוי דלא מן 22
חקיל אחסנתיה יקדיש קדם יי : וחשב
וידייק ליה כהנא ית סכום דמי עלויה 23
עד שתא דיובלא ויתן ית עילויה
ביומא ההוא קודשא קדם יי : בשנת
בשתא דיובלא יתוב חקלא למן דזבניה 24
מניה למאן דילה אחסנת ארעא : וכל
ערכך וכל עלוייה יהי בסלעי קודשא 25
עשרין מעין הוא סלעא : אך ברם 26
בוכרא דיתפרש לשמא דיי בבעירא
לית אפשר דיקדיש גבר יתיה אין תור
אין איטר לשמא דיי הוא : ואם
ואין בבעירא מסאבא ויפרוק בעילוייה 27
ויוסיף חומש דמוי עלוי ואין לא מתפרק
ויזדבן בדמי עלוייה : אך ברם כל 28
אפרשא די יפריש גבר קדם יי מן כל
דאית ליה מאנשא ובעירא ומחקיל
אחסנתיה לא יזדבן ולא יתפרק כל אפרשא קודש קודשין הוא קדם יי : כל חרם
כל אפרשא די יתפרש מן אינשא לא יתפרק בכספא אלהי בעלון ובניכסת קודשין 29
ובמבעי רחמין קדם יי מטול דדין קטול מתחייב :

16 ואין מן חקל אחסנתיה יפריש גבר
לשמא דיי ויהוי עלויה לפום זרעיה
זרע חסר דשערין : 17 ואין משתא
דיובלא יפריש חקליה כעלויה יקום :
יקום : ואם אין בתר יובלא יקדיש חקליה וידייק ליה כהנא ית סכום כספא 18
כמיסת שניא דמשתיירן עד שתא דיובלא ומנכי ליה מן עלויה : ואם אין
מפרק יפרוק ית חקלא דין דאקדיש ירושלמי 19 ואין מפרק יפרוק ית
יתיה ויוסיף חומש כסף עלוי ויקום ליה : ואם לא יפרוק 20
ית חקלא ואין זבין ית חקלא לגבר חורן לא יתפרק תוב : והיה חקלא 21
בפקיה ביובלא קודשא קדם יי היה כחקל אחסנתיה לכהנא יהי אחסנתיה :
ואם אין ית חקיל זבינוי דלא מן 22
חקיל אחסנתיה יקדיש קדם יי : וחשב
וידייק ליה כהנא ית סכום דמי עלויה 23
עד שתא דיובלא ויתן ית עילויה
ביומא ההוא קודשא קדם יי : בשנת
בשתא דיובלא יתוב חקלא למן דזבניה 24
מניה למאן דילה אחסנת ארעא : וכל
ערכך וכל עלוייה יהי בסלעי קודשא 25
עשרין מעין הוא סלעא : אך ברם 26
בוכרא דיתפרש לשמא דיי בבעירא
לית אפשר דיקדיש גבר יתיה אין תור
אין איטר לשמא דיי הוא : ואם
ואין בבעירא מסאבא ויפרוק בעילוייה 27
ויוסיף חומש דמוי עלוי ואין לא מתפרק
ויזדבן בדמי עלוייה : אך ברם כל 28
אפרשא די יפריש גבר קדם יי מן כל
דאית ליה מאנשא ובעירא ומחקיל
אחסנתיה לא יזדבן ולא יתפרק כל אפרשא קודש קודשין הוא קדם יי : כל חרם
כל אפרשא די יתפרש מן אינשא לא יתפרק בכספא אלהי בעלון ובניכסת קודשין 29
ובמבעי רחמין קדם יי מטול דדין קטול מתחייב :

16 Quòd si de agro poſſeſſionis ſuæ ſanctificaverit vir coram Domino, erit æſtimatio ejus juxta proportionem ſeminis ejus: locus in quo ſeminatur corus hordeorum, quinquaginta ſiclis argenteis. 17 Si ab anno Jubilei ſanctificaverit agrum, ſecundùm æſtimationem ejus ſtabit. 18 Quòd ſi poſt Jubileum ſanctificaverit agrum ſuum, computet ipſi ſacerdos numerum argenti juxta proportionem annorum, qui reſtant uſque ad annum Jubilei, & detrahet de æſtimatione ejus. 19 Quòd ſi redimendo redemerit agrum ille qui ſanctificavit, tum addat quintam partem argenti æſtimationis ejus ſuper ipſum, & manebit ei. 20 Quòd ſi non redemerit agrum, ſed vendiderit agrum viro alteri non redimatur amplius. 21 Et erit ager cùm egredietur in Jubileo ſanctitas coram Domino, ſicut ager dicatus ſacerdoti erit hæreditas ejus. 22 Et ſi quis agrum emptum, qui non fuerit de agro poſſeſſionis ſuæ ſanctificaverit coram Domino. 23 Tum ſupputabit illi ſacerdos numerum pretii æſtimationis ejus, uſque ad annum Jubilei, & dabit æſtimationem ejus in die illo, ſanctitas erit coram Domino. 24 Anno autem Jubilei redibit ager ad eum à quo iſte emit eum, ad eum inquam cujus eſt poſſeſſio terræ. 25 Et omnis æſtimatio ejus erit juxta ſiclos ſanctuarii: viginti obolorum erit ſiclus. 26 Verùm primogenitum quod dicatum eſt nomini Domini in pecoribus non poterit ſanctificare vir ipſum: ſive bos ſive agnus fuerit, nominis Domini eſt. 27 Quòd ſi ex pecore immundo fuerit, redimat juxta æſtimationem ejus, & addat quintam partem pretii ejus ſupra ipſum: & ſi non fuerit redemptum, vendatur ſecundùm æſtimationis ſuæ pretium. 28 Veruntamen omne munus quod ſeparaverit vir coram Domino, de omni quod eſt ejus ab homine uſque ad pecus, & uſque ad agrum poſſeſſionis ſuæ, non vendetur neque redimetur: omnis devotio ſanctitas ſanctitatum erit coram Domino. 29 Omne anathema quod ſeparatum fuerit ab homine, non redimetur argento niſi holocauſtis, & victimis ſanctis, & petitione miſericordiæ à facie Domini: eò quòd iſtud interfici debeat.

16 *Quòd ſi de agro poſſeſſionis ſuæ dicabit vir nomini Domini, erit æſtimatio ejus juxta ſemen ipſius: ſemen cori hordeorum.* 17 *Quòd ſi ab anno Jubilei dicaverit agrum ſuum, juxta æſtimationem illius ſtabit.*

Hieroſ. 19. *Quòd ſi redimendo redimat agrum is qui ſanctificaverat ipſum, tum addat quintam partem ſiclorum argenti pro æſtimatione ejus ſuper ipſum, & erit illius.* 21. *Sanctitas nomini Domini, ſicut ager ſeparationis.* 22. *Et ſi agrum emptum ſanctificaverit nomini Domini.* 23. *Tum ſupputabit illi ſacerdos ſeparationem æſtimationis ejus, uſque ad annum Jubilei, & dabit ſeparationem æſtimationis ejus in die illo, ſanctitas* erit *nomini Domini.* 24. *Anno Jubilei redibit ager ad eum à quo emerat ipſum, ad eum cujus eſt poſſeſſio terræ.* 25. *Et omnis æſtimatio ejus erit juxta ſiclos ſanctuarii.* 26. *Tantùm primogenitus quem ſeparabit coram Domino in jumentis, ſive bos ſive agnus, nominis Domini eſt.* 27. *Quòd ſi de pecore immundo fuerit, tum redimet juxta æſtimationem ejus, & addet quintam partem pretii ejus ſupra ipſum: quòd ſi non redimatur, vendetur ſecundùm æſtimationem ſuam.* 28. *Tantùm omne dicatum, quod ſeparaverit vir nomini Domini, de omni quod habet tam ex homine quàm ex pecore. Omnis devotio ſanctitas ſanctitatum erit nomini Domini.* 29. *Omne ſeparatum, quod ſeparaverit quisquam filiorum hominum, non redimetur: interficiendo interficietur.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA

16 * واگر از دشتي احسنتاي او خاص كند مرد يي وباشد قياسي تو بقدري كشتني او كشت
خرواري جوها در پنجاه مثقال سيم * 17 اگر از سالي آن يوبل خاص كند دشتي او چون قياسي تو
درست باشد * 18 واگر پسي آن يوبل خاص كند دشتي او وحسيب كند باو آن كهن مر آن سيم
ابر قدري آن سالها آن باقي ماندگان تا سالي آن يوبل وكم شود از قياسي تو * 19 واگر خلاص
كردن خلاص كند مر آن دشت آن خاص كنا اويرا بيفزايد پنج يك سيم قياسي تو ابر او
ودرست باشد باو * 20 واگر نه خلاص كند مر آن دشت واگر بفروخت مر آن دشت بمردي دگر
نه خلاص شود نيز * 21 وباشد آن دشت در برون آمدني او در يوبل خاص يي چون دشتي آن حرم
بكهن باشد احسنتاي او * 22 واگر مر دشتي خريدهي او آنچه نه از دشتي احسنتاي او خاص
باشد يي * 23 وحسيب كند باو آن كهن مر شماري آن قياسي تو تا سال آن يوبل وبدهد
مر قياسي تو در روزي آن او خاص يي * 24 در سالي آن يوبل باز گردد آن دشت بآنچه بخريد اويرا
از نزدي او بآنچه باو احسنتا آن زمين * 25 وهمه قياسي تو باشد در مثقالي آن خاص بيست دانك
باشد آن مثقال * خاصه نخست زاد آنچه نخست زاد شود يي در چهارپا نه خاص كند مرد اويرا اگر
گاو اگر بره يي او * 27 واگر در چهارپاي آن پليد خلاص كند در قياسي تو وبيفزايد پنج يكه
او ابر او واگر نه خلاص شود فروخته شود در قياسي تو * 28 خاصه همه حرم آنچه حرم كند مرد
از همه آنچه باو از آدم وچهارپا واز دشتي احسنتاي او نه فروخته شود ونه خلاص شود همه
حرم خاصي خاصها يي * [همه] حرم آنچه حرم شود از آن آدم نه خلاص شود كشتن كشته شود 29

16 *Si verò de agro poſſeſſionis ſuæ conſecraverit vir Domino, tunc erit æſtimatio tua ſecundùm ſementem ejus: ſemen aſinini oneris hordeorum, in quinquaginta ſiclis argenti.* 17 *Si ab anno Jobel conſecraverit agrum ſuum, ſecundùm æſtimationem tuam ratus erit. Si verò poſt* 18 *Jobel conſecraverit agrum ſuum, tum computabit ei ſacerdos argentũ juxtà annos reliquos manentes uſque ad annum Jobel, & diminuetur de æſtimatione tua. Si autem redimendo* 19 *redimat agrum qui conſecravit ipſum, addet quintam partem argenti æſtimationis tuæ ſuper eam, & ratus erit ei. Si verò non redemerit* 20 *agrum, & ſi vendiderit agrum viro alteri, non redimetur ultrà: Sed erit ager, quum egredietur* 21 *in Jobel, ſanctus Domino, ſicut ager anathematis, ſacerdoti erit poſſeſſio ejus. Si verò ager emptionis* 22 *ſuæ, qui non erat de agro poſſeſſionis ſuæ, conſecratus fuerit Dño: Tum computabit ei ſacerdos numerum* 23 *æſtimationis tuæ uſque ad annum Jobel, dabitque æſtimationem tuam in die illo ſacratam Domino. In anno Jobel revertetur ager* 24 *ad eum à quo emerat ipſum, ad eum cujus erat poſſeſſio terræ. Omnis autem* 25 *æſtimatio tua erit ſecundùm ſiclum ſanctuarii: viginti obolorum erit ſiclus. Veruntamen* 26 *primogenitum quod primogenitum fiet Domino inter quadrupedes, non conſecrabit ipſũ quiſquam: ſive ſit bos, ſive agnus, Domino eſt. Quòd* 27 *ſi fuerit ex quadrupedibus pollutis, redimet juxta æſtimationem tuam, & addet quintam partem ejus ſuper ipſũ: & ſi non redimatur, vendatur juxta æſtimationẽ tuã. Veruntamen* 28 *omne anathema quod devovet vir Dño, ex omnib⁹ quæ habet, de homine & quadrupede, & de agro poſſeſſionis ſuæ, non vendetur, neque redimetur: omne anathema ſanctitas ſanctitatum* erit *Dño. Omne anathema* 29 *quod devovebitur ab homine, non redimetur, interficiendo interficietur.*

30 וכל וְכָל מַעֲשַׂר דְּאַרְעָא מִזַּרְעָא דְאַרְעָא
וּמֵפֵּירֵי אִילָנָא דַיְיָ הוּא קוּדָשׁ קוּדְשִׁין
31 הוּא קֳדָם יְיָ : ואם נאל וְאִין מְפָרוֹק
יְפָרוֹק גְּבַר מִמַּעֲשַׂרְיֵהּ חוֹמֶשׁ דְּמוֹי יוֹסֵף
עֲלוֹי : וכל וְכָל מַעֲשַׂרְא דְּחוֹרֵי וְעָנֵי
32 כָּל דְּיַחֲלִפִין תְּחוֹת שַׁרְבִיטָא עֲשִׂרְאָה
יְהֵי קוּדְשָׁא קֳדָם יְיָ : לא יבקר לָא
33 יְפַשְׁפֵּשׁ בֵּין טַב לְבִישׁ וְלָא יְפָרְנִינֵיהּ
וְאִין מַפְרִישׁ יְפָרְנִינֵיהּ וִיהֵי הוּא
וּפִירוֹנֵיהּ יְהֵי קוּדְשָׁא לָא יִתְפְּרִיק :
אלה המצות אִלֵּין פִּקּוּדַיָּא דְּפַקֵּיד יְיָ
34 יַת מֹשֶׁה וְלִית אֶפְשַׁר לְחַדְתָּא בְּהוֹן מִדְּעַם וּפַקֵּידִינוּן מְטוּל לְאַחֲוָואוּתְהוֹן לְוַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּטוּרָא דְסִינַי :

30 Omnis quoque decima terræ, ex semine ipsius terræ & fructibus ipsius arboris, Domini est: sanctitas sanctitatum est coram Domino. 31 Quòd si redimendo redimat vir de decima sua, quintam partem pretii ejus addet super ipsam. Et omnis de- 32 cima boum & ovium, quæcunque transeunt sub virga, decimum erit sanctitas coram Domino nomini Domini. Non scrutetur inter 33 bonum & malum, neque commutabit ipsum: quòd si commutando commutaverit ipsum, erit *ut* tam hoc, quam quòd commutatum est, sit sanctitas, non redimetur. Hæc 34 sunt præcepta, quæ præcepit Dominus Mosi, & non potest innovari unum ex illis; præcepit autem ea ad indicandum ipsa filiis Israel, in monte Sinai.

Hier. 30. *Nominis Domini est, sanctitas nomini Domini.* 31. *Quod sua, quintam partem pretii ejus addet supra ipsum.* 32. *Et omnis decima boum & ovium quicquid transit sub virga, decimum erit sanctitas nomini Domini.* 33. *Non scrutabitur inter bonum & malum, neque commutabit ipsum: quod si commutando commutaverit ipsum, tum erit ipsum & ejus commutatio sanctitas, & non redimetur.* 34. *Ista sunt mandata.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * وهمه دهيك آن زمين از تخمي آن زمين از بري آن درخت يَيْ او خاص يَيْ * واگر خلاص
11 كردن خلاص كند مرد از دهيكه او پنج يكّه او بيفزايد ابر او * وهمه دهيكه گاو وگوسپند
12 همه آنچه بگذرد فرود آن چوب آن دهمي باشد خاص يَيْ * نه باز جويد مياني نيك بيد ونه
13 بدل كند اويرا واگر بدل كردن بدل كند اويرا باشد او وبدليي او باشد خاص نه
14 خلاص شود * اينان آن فرمانها آنچه بفرمود يي مر مشه بپسراني يسرال در كوهي سيني *

Omnis autem decima terræ, de semine terræ & de fructu arboris, Domini est, sanctitas Domino. 30 *Si verò redimendo redemerit vir aliquid de decima sua, quintam partem ejus addet super eam. Et omnis de-* 31 *cima boum & ovium; omnium nempe quæ transeunt sub virga, decimū erit sanctum Domino. Non disquiret inter bonum ac malum, neque permutabit illud: quòd si commutando commutaverit illud, erit ipsū & commutatio ejus, erit* inquam *sanctificatio, non redimetur. Ista* 32 33 34 *sunt præcepta quæ præcepit Dominus ipsi Mosheh ad filios Israel in monte Sinai.*

נשלם ספר ויקרא — Absolutus est liber Vajikra.

NUMERI.

SECT. XXXIV.

CAP. I.

1 ויְדַבֵּר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא בְּחַד לְיַרְחָא דְאִיָּר
הוּא יַרְחָא תִּנְיָנָא דְּמִן שְׁתָּא תִּנְיָתָא לְוֵסֶן מִפַּקְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְמֵימַר :
2 שאו קַבִּילוּ יַת חוּשְׁבַּן כָּל כְּנִישְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְגִנְסֵיהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן
3 בְּמִנְיַן שְׁמָהָן כָּל דְּכוּרָא לְגֻלְגְּלוֹתְהוֹן : מבן מִבַּר עֶסְרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל
4 נָפִיק חֵילָא בְּיִשְׂרָאֵל וְתִמְנִין יַתְהוֹן לְחֵילֵיהוֹן אַנְתְּ וַאֲהָרֹן : ואתכם וְעִמְּכוֹן
5 יהון גְּבַר גְּבַר לְשִׁבְטָא גְּבַר רֵישׁ לְבֵית אֲבָהָתוֹי הוּא : ואלה שמות וְאִלֵּין
6 שְׁמָהַיָּת גּוּבְרַיָּא דִיקוּמוּן עִמְּכוֹן לְרָאוּבֵן אֱלִיצוּר בַּר שְׁדֵיאוּר : לשמעון
7 אֲמַרְכוֹל שְׁלֻמִיאֵל בַּר צוּרִי שַׁדַּי : ליהודה לִיהוּדָה אֲמַרְכוֹל נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב :
8 9 לישששכר לְיִשָּׂשכָר אֲמַרְכוֹל נְתַנְאֵל בַּר צוּעָר : לובלון לְזְבֻלוּן אֲמַרְכוֹל אֱלִיאָב
10 בַּר חֵלוֹן : לבני יוסף לִבְנֵי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֲמַרְכוֹל אֱלִישָׁמָע בַּר עַמִּיהוּד :
11 12 למנשה לִמְנַשֶּׁה אֲמַרְכוֹל גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָה צוּר : לבנימין לְבִנְיָמִן אֲמַרְכוֹל
13 אֲבִידָן בַּר גִּדְעוֹנִי : לדן לְדָן אֲמַרְכוֹל אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּי שַׁדַּי : לאשר לְאָשֵׁר אֲמַרְכוֹל
14 15 פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן : לנד לְגָד אֲמַרְכוֹל אֶלְיָסָף בַּר דְּעוּאֵל : לנפתלי לְנַפְתָּלִי
אֲמַרְכוֹל אֲחִירַע בַּר עֵינָן :

1 Et loquutus est Dominus cum Mose in deserto Sinai in tabernaculo conventus, prima die mensis Aprilis, ille est mensis secundus, anni secundi à tempore quo exierunt ipsi è terra Ægypti, dicendo: 2 Tollite summam universæ congregationis filiorum Israel, juxta familias ipsorum, juxta domos patrum ipsorum, juxta numerum nominum ipsorum, omnes masculos per capita sua. 3 A filio viginti annorum & supra, quicunque egreditur ad militiam in Israel, hos numerabis per exercitus suos tu & Aharon. 4 Sintque vobiscum viri de singulis tribubus, quilibet caput sit domus patrum suorum. 5 Et hæc sunt nomina virorum qui stabunt vobiscum: de Ruben, Elitsur filius Sedeur. 6 De Simeon princeps, Selumiel filius Tsuri Schaddai. 7 De Juda princeps, Nachson filius Aminadab. 8 9 De Issachar princeps, Nethancel filius Tsuar. De Zebulun, Eliab filius Helon. 10 De filiis Joseph, de Ephraim princeps, Elischama filius Ammiud: De Manasse princeps Gamaliel filius Pedahtsur. 11 De Binjamin princeps, Abidan filius Gideoni. 12 De Dan princeps, Achiezer filius Ammi Schaddai. 13 De Aser princeps, Paghiel filius Ochran. 14 De Gad princeps, Eliasaph filius Dehuel. De Naphtali princeps, 15 Ahira filius Enan.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل اوّل *

CAP. I.

1 * سخن گفت يي بمشه دربياباني سيني دريك بماهي آن دويمي درسالي آن دويمي ببيرون
2 آمدني ايشان اززميني مصر بگفتن * بشماريد مر سري همه جماعتي يسرال باهلي خانهاي
3 ايشان بخانهي پدري ايشان درشماري نامها همه نرينه بسرمرهاي ايشان * ازقدري بيست
سال وبالا همه بيرون آياي سپاه در يسرال بشماريد ايشانرا بسپاهاي ايشان تو واهرن *
4 5 * واوازي شما باشند مرد مرد بقبيله مرد سرور بخانهي پدري او او * و اينان نامهاي آن
6 مردمان آنچه بياستند اوازي شما براوبن اليصور پسري شديور * لشمعون شلميال پسري
7 8 صوري شدّي * ليهوده نحشون پسري عمّينذب * ليششكر نتنال پسري صوعر * لزبولن
9 10 الياب پسري حلن * بپسراني يوسف لافريم اليشمع پسري عمّيهود لمنسّه جمليال پسري
11 12 فده صور * لبنيمين ابيدن پسري جدعني * لدن احيعزر پسري عمّيشدّي * لاشر فجعيال
13 14 15 پسري عكرن * لجد اليسف پسري دعوال * لنفتلي احيرع پسري عينن *

CAP. I.

1 LOcutúsque est Dominus ad Mosheh in deserto Sinai, unâ mensis secundi, anno secundo egressûs eorum de terra Ægypti, dicendo; 2 Numerate capita totius cœtûs Israel per familias suas, per domos patrum suorum, juxta numerum nominum, omnem masculum per capita 3 computationes eorum, A viginti annis & suprà, omnem egredientem in exercitum in Israel: numerabitis eas per exercitus suos tu & Aharon. 4 Et vobiscum sint, vir pro qualibet tribu, quisque princeps per domum patris sui sit. 5 Hæc autem sunt nomina virorum qui stabunt vobiscum: pro Reuben, Elisur filius Shedeür. Pro Shimeon, Shelumiel filius Su- 6 rishaddai. Pro Jehudah, Nahshon 7 filius Amminadab. Pro Isshachar, 8 Nethaniel filius Suar. Pro Zebu- 9 lun, Eliab filius Helon. Pro filiis 10 Joseph, pro Ephraim; Elishama filius Ammihud: Pro Menasseh, Gamliel filius Phedahsur. Pro 11 Binjamin, Abidan filius Gideoni. Pro Dan, Abiezer filius Ammi- 12 shaddai. Pro Asher, Phagiel filius 13 Ochran. Pro Gad, Eliasaph filius 14 Deüel. Pro Naphtali, Ahira fi- 15 lius Enan.

במדבר א

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Târg. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum*

16 אלה אלין מְזַמְנֵי עַם כְּנִישְׁתָּא רַבְרְבֵי שִׁבְטַיָּא דַּאֲבָהָתְהוֹן רֵישֵׁי אַלְפַיָּא דְיִשְׂרָאֵל
17 הִינוּן : וּיקַח וּדְבַר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יַת גּוּבְרַיָּא הָאִלֵּין דְּאִתְפְּרְשׁוּ בִּשְׁמָהָן :
18 וְאֵת כָּל כְּנִישְׁתָּא כְּנָשׁוּ בְּחַד יוֹמָא לְיַרְחָא דְּאִיָּר הוּא יַרְחָא תְּנִינָא
וְאִתְיַחְסוּ עַל וַרְעֵיתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא
19 לְגוּלְגַּלְתְּהוֹן : כְּאֲשֶׁר הֵיכְמָא דְּפַקֵּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה וּמְנָנוּן בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי : וּידוּן
20 וַהֲווּ בְּנֵי רְאוּבֵן בּוּכְרָא דְיִשְׂרָאֵל יְחוּסֵיהוֹן לְגִנְסָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן לְגוּלְגַּלְתְּהוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר עֶשְׂרִין וּלְעֵילָא כָּל נָפִיק חֵילָא : פְּקוּדֵיהֶם
21 סְכוּמֵהוֹן לְשִׁבְטָא דְרְאוּבֵן אַרְבְּעִין וְשִׁית ירושלמי 21 סְכוּמֵיהוֹן :
22 אַלְפִין וְחַמֵּשׁ מְאָה : לִבְנֵי שִׁמְעוֹן לִבְנוֹי
דְּשִׁמְעוֹן יְחוּסֵיהוֹן לְגִנְסָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן לְגוּלְגַּלְתְּהוֹן כָּל
23 דְּכוּרָא מִבַּר עֶסְרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נָפִיק חֵילָא : פְּקוּדֵיהֶם סְכוּמֵהוֹן לְשִׁבְטָא
24 דְּשִׁמְעוֹן חַמְשִׁין וְתִשְׁעָה אַלְפִין וּתְלַת מְאָה : לִבְנֵי גָד לִבְנוֹי דְּגָד יְחוּסֵיהוֹן
לְגִנְסָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן לְגוּלְגַּלְתְּהוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין
25 וּלְעֵילָא כָּל נָפִיק חֵילָא : פְּקוּדֵיהֶם סְכוּמֵהוֹן לְשִׁבְטָא דְגָד אַרְבְּעִין וַחֲמִשָּׁא אַלְפִין
26 וְשִׁית מְאָה וְחַמְשִׁין : לִבְנוֹי דִיהוּדָה יְחוּסֵיהוֹן לְגִנְסָתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן לְגוּלְגְּלוֹתְהוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל
27 נָפִיק חֵילָא : פְּקוּדֵיהֶם סְכוּמֵהוֹן לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה אַרְבְּעָה וְשִׁבְעִין אַלְפִין וְשִׁית
28 מְאָה: לִבְנֵי יששכר לְבְנוֹי דְיִשָּׂשכָר יְחוּסֵיהוֹן לְגִנְסָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן לְגֻלְגַּלְתְּהוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נָפִיק חֵילָא : פְּקוּדֵיהֶם
29 סְכוּמֵהוֹן לְשִׁבְטָא דְיִשָּׂשכָר אַרְבְּעָה וְחַמְשִׁין אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה : לִבְנֵי זבולן לִבְנוֹי
30 דְּזְבוּלֻן יְחוּסֵיהוֹן לְגִנְסָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן לְגוּלְגַּלְתְּהוֹן כָּל דְּכוּרָא
31 מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נָפִיק חֵילָא : פְּקוּדֵיהֶם סְכוּמֵהוֹן לְשִׁבְטָא דְזְבוּלֻן
חַמְשִׁין וְשִׁבְעָה אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה : לִבְנֵי יוסף לִבְנוֹי דְיוֹסֵף לִבְנוֹי דְאֶפְרַיִם
32 יְחוּסֵיהוֹן לְגִנְסָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן לְגוּלְגַּלְתְּהוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר
33 עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נָפִיק חֵילָא : פְּקוּדֵיהֶם סְכוּמֵהוֹן לְשִׁבְטָא דְאֶפְרַיִם אַרְבְּעִין וַחֲמֵשׁ אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה :

16 Iſti *ſunt* celebres populi congregationis, principes tribuum patrum ſuorum, capita millium in Iſrael. 17 Et tulit Moſes & Aharon viros illos, qui expreſſi ſunt nominibus ſuis: 18 Et univerſum cœtum coegerunt prima die menſis Aprilis, ille eſt menſis ſecundus, & recenſiti ſunt per familias ſuas juxta domos patrum ſuorum, cum numero nominum ſuorum, à filio viginti annorum & ſupra, per capita ſua. 19 Quemadmodum præceperat Dominus Moſi; & numeravit eos in deſerto Sinai. 20 Et fuerunt filii Ruben primogeniti Iſrael, per proſapias ſuas & progenies ſuas, ſecundùm domum patrum ſuorum per numerum nominum juxta capita ſua, omnes maſculi à filio viginti *annorum* & ſupra, quicunque exibant ad militiam: 21 Summa eorum *qui erant* tribus Ruben *fuit* quadraginta et ſex millia, & quingenti. Hieroſ. 21. *Summa eorum.* 22 De filiis Simeon per proſapias ſuas & progenies ſuas, ſecundùm domum patrum ſuorum, per numerum nominum juxta capita ſua, omnes maſculi à filio viginti annorum & ſupra, quicunque exibant ad militiam: 23 Summa eorum *qui erant* tribus Simeon, quinquaginta & novem millia, & trecenti. 24 De filiis Gad per proſapias ſuas & progenies ſuas, ſecundùm domum patrum ſuorum, per numerum nominum juxta capita ſua, omnes maſculi à filio viginti annorum & ſupra, quicunque exibant ad militiam: 25 Summa eorum *qui erant* tribus Gad, quadraginta & quinque millia, & ſexcenti, & quinquaginta. 26 De filiis Juda per proſapias ſuas & progenies ſuas, ſecundùm domum patrum ſuorum, per numerum nominum juxta capita ſua, omnes maſculi à filio viginti annorum & ſupra, omnes exeuntes ad militiam: 27 Summa eorum *qui erant* de tribu Juda, ſeptuaginta & quatuor millia, & ſexcenti. 28 De filiis Iſſachar per proſapias ſuas & progenies ſuas, ſecundùm domum patrum ſuorum, per numerum nominum juxta capita ſua, omnes maſculi à filio viginti annorum & ſupra, quicunque exibant ad militiam: 29 Summa eorum *qui erant* tribus Iſſachar, quinquaginta & quatuor millia, & quadringenti. 30 De filiis Zebulun per proſapias ſuas & progenies ſuas, ſecundùm domum patrum ſuorum, per numerum nominum juxta capita ſua, omnes maſculi à filio viginti annorum & ſupra, quicunque exibant ad militiam: 31 Summa eorum *qui erant* tribus Zebulun, quinquaginta & ſeptem millia, & quadringenti. 32 De filiis Joſeph, de filiis Ephraim, per proſapias ſuas & progenies ſuas, ſecundùm domum patrum ſuorum, per numerum nominum juxta capita ſua, omnes maſculi à filio viginti annorum & ſupra, quicunque exibant ad militiam: 33 Summa eorum *nimirum* tribus Ephraim quadraginta millia, & quingenti.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

16 * اينان خواندگاني آن جماعت مهتراناني قبيلهاي پدراني ايشان سروراني هزاراني يسرال ايشان
17 18 * بستاند مشه و اهرن مر آن مردماني آن اينان آنچه شرح شدند در نامها * و مر همه آن جماعت
جمع كردند دريك بماهي آن دويمي ونسبت شدند ابر اهلي خانهاي ايشان بخانهي
19 پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا بسرمرهي ايشان * چون آنچه بفرمود
20 مر مشه بشمرد ايشانرا در بياباني سيني * وبودند پسراني راوبن نخست زادي يسرال توليد
ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدران ايشان در شماري نامها بسرمرهاي ايشان همه نرينه
21 از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي راوبن چهل وشش
22 هزار وپانصد * بپسراني شمعون توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان
شمردگاني او در شماري نامها بسرمرهاي ايشان همه نرينه از قدري بيست سال وبالا همه بيرون
23 24 آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي شمعون پنجاه ونه هزار وسه صد * بپسراني جد توليد
ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا
25 همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي جد چهل وپنج هزار وشش صد وپنجاه *
26 * بپسراني يهوده توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از
27 قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي يهوده هفتاد
28 وچهار هزار وشش صد * بپسراني يششكر توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني
29 ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان
30 بقبيلهي يششكر پنجاه وچهار هزار وچهار صد * بپسراني زبولن توليد ايشان باهلي خانهي
ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي
31 سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي زبولن پنجاه وهفت هزار وچهار صد * بپسراني يوسف
32 بپسراني افريم توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از
قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي افريم چهل
33 هزار وپانصد *

Hi ſunt convocati cœtûs, principes 16 *tribuũ patrũ ſuorũ: capita autem milliũ Iſrael erant. Accepit igitur Moſheh* 17 *& Aharon viros iſtos qui expreſſi ſunt nominibus. Et univerſũ cœtum* 18 *congregârunt unâ menſis ſecundi, & genealogizati ſũt per familias ſuas: per domũ patrum ſuorũ, juxta numerum nominũ à viginti annis et ſuprà, per capitis computationẽ eorũ. Quem-* 19 *admodum præceperat Dñs ipſi Moſheh, numeravit eos in deſerto Sinai. Fuerunt itaque filii Reuben primo-* 20 *geniti Iſrael per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, per capitis computationes eorum, omnis maſculus à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Reuben,* 21 *quadraginta & ſex millia, & quingenti. De filiis Shimeon per genera-* 22 *tionem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, numerati ejus in numero nominum, per capitis computationes eorũ, omnis maſculus à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eo-* 23 *rum de tribu Shimeon, quinquaginta & novem millia, ac trecenti. De fi-* 24 *liis Gad per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominũ, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorũ* 25 *de tribu Gad, quadraginta et quinque millia, & ſexcenti & quinquaginta. De fi-* 26 *liis Jehudah per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorũ* 27 *de tribu Jehudah, ſeptuaginta et quatuor millia, et ſexcenti. De filiis Iſh-* 28 *ſhachar per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominũ, à viginti annis et ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu* 29 *Iſhſhachar, quinquaginta et quatuor millia, & quadringenti. De filiis Ze-* 30 *bulun per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu* 31 *Zebulun, quinquaginta & ſeptẽ millia, & quadringenti. De filiis Joſeph,* 32 *de filiis Ephraim per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eo-* 33 *rum de tribu Ephraim, quadraginta millia, & quingenti.*

34 לבני מנשה לְבְנוי דְמַנַשֶּׁה ייחוסיהון לְגְנִיסָתְהון לְבֵית אֲבָהָתְהון בְּמִנְין שְׁמָהָן
35 לְגוּלְגְלוּתְהון כָּל דְכוּרָא מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נָפִיק חֵילָא: פְּקודיהם סְכוּמְהון
36 לְשִׁבְטָא דְמַנַשֶּׁה תְּלָתִין וּתְרֵין אַלְפִין וּמְאָתָן: לבני בניסין לִבְנוי דְבִנְיָמִין ייחוסיהון
לְגְנִיסָתְהון לְבֵית אֲבָהָתְהון בְּמִנְין שְׁמָהָן מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נָפִיק חֵילָא:
37 פְּקודיהם סְכוּמְהון לְשִׁבְטָא דְבִנְיָמִין תְּלָתִין וְחַמְשָׁא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה: לבני דן
38 לִבְנוי דָן ייחוסיהון לְגְנִיסָתְהון לְבֵית אֲבָהָתְהון בְּמִנְיַן שְׁמָהָן מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין
39 וּלְעֵילָא כָּל נָפִיק חֵילָא: פְּקודיהם סְכוּמְהון לְשִׁבְטָא דָן שִׁתִּין וּתְרֵין אַלְפִין וּשְׁבַע
מְאָה: לבני אשר לִבְנוי דְאָשֵׁר ייחוסיהון לְגְנִיסָתְהון לְבֵית אֲבָהָתְהון בְּמִנְין שְׁמָהָן
40 מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נָפִיק חֵילָא: פְּקודיהם סְכוּמְהון לְשִׁבְטָא דְאָשֵׁר
41 אַרְבְּעִין וְחַד אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה: בני נפתלי בְּנוי דְנַפְתָּלִי ייחוסיהון לְגְנִיסָתְהון
42 לְבֵית אֲבָהָתְהון בְּמִנְין שְׁמָהָן מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נָפִיק חֵילָא:
43 פְּקודיהם סְכוּמְהון לְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי חֲמִשִּׁין וּתְלָתָא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה:
44 אלה הפקודים אִילֵּין סְכוּמֵי מְנַיְנַיָּא דְמָנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְרַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל תְּרֵיסַר
45 גּוּבְרִין גַּבְרָא חַד לְבֵית אֲבָהָתוי הֲוון: וּהְיוּ וַהֲווּ כָּל סְכוּמֵי מְנַיְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית
46 אֲבָהָתְהון מִבַּר עֶשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵילָא כָּל נָפִיק חֵילָא בְּיִשְׂרָאֵל: וּהְיוּ וַהֲווּ כָּל
47 סְכוּמֵי שִׁית מְאָה וּתְלָתָא אַלְפִין וְחַמֵשׁ מְאָה וַחֲמִשִּׁין: והלוים וְלֵיוָאֵי לִשְׁבְטָא
48 דְאֲבָהָתְהון לָא אִתְמְנִיאוּ בֵּינֵיהון: וידבר ה' וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר:
49 אַךְ בְּרַם יָת שִׁבְטָא דְלֵוִי לָא תִימְנֵי וְיָת חוּשְׁבַּנְהון לָא תִקְבֵּל בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
50 מַנֵּי יָת לֵיוָאֵי עַל מַשְׁכְּנָא דְסָהֲדוּתָא וְעַל כָּל מָנוֹי וְעַל כָּל דִּילֵיהּ הִינוּן יְטַלוּן יָת
מַשְׁכְּנָא וְיָת כָּל מָנוֹי וְהִינוּן יְשַׁמְּשׁוּנֵיהּ וְחַוּר חַוּר לְמַשְׁכְּנָא יִשְׂרוֹן: ובנסוע
51 ובמיטל מַשְׁכְּנָא יִפְרְקוּן יָתֵיהּ לֵיוָאֵי וּבְמֵישְׁרֵי מַשְׁכְּנָא יְקִימוּן יָתֵיהּ לֵיוָאֵי וְחִילוֹנַי
52 דְיִקְרַב יִתְקְטֵיל בְּאִישָׁא מְצַלְהֲבָא מִן קֳדָם יְיָ: וחנו וְיִשְׂרוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר עַל
בֵּית מַשְׁרוּי וּגְבַר עַל טִקְסֵיהּ לְחֵילֵיהון:

34 De filiis Manaſſe, per proſapias ſuas & progenies ſuas, ſecundùm domum patrum ſuorum, per numerum nominum juxta capita ſua, omnes maſculi à filio viginti annorum & ſupra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* tribus Manaſſe, triginta & duo millia, & ducenti. De filiis Binjamin per proſapias ſuas, & progenies ſuas, ſecundùm domum patrum ſuorum, per numerum nominum à filio viginti annorum & ſupra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* tribus Binjamin, triginta & quinque millia, & quadringenti. De filiis Dan per proſapias ſuas & progenies ſuas, ſecundùm domum patrum ſuorum, per numerum nominum à filio viginti annorum & ſupra, quicunque exibant ad militiam: Summa eorum *qui erant* tribus Dan, ſexaginta & duo millia, & ſeptingenti. De filiis Aſcher per proſapias ſuas & progenies ſuas, ſecundùm domum patrum ſuorum, per numerum nominum à filio viginti annorum & ſupra, quicunque exibant ad militiam. Summa eorum *qui erant* tribus Aſcher, quadraginta & unum millia, & quingenti. De filiis Nephtali per proſapias ſuas & progenies ſuas, ſecundùm domum patrum ſuorum, per numerum nominum à filio viginti annorum & ſupra, quicunque exibant ad militiam. Summa eorum *qui erant* tribus Nephtali, quinquaginta & tria millia, & quadringenti. Iſtæ ſunt ſummæ numerorum quos numeravit Moſes & Aaron, & principes Iſrael duodecim viri, vir unus erat de ſingulis domibus patrum ſuorum. Fuerunt que omnes ſummæ numerorum filiorum Iſrael, per domos patrum ſuorum, à filio viginti annorum & ſupra, quicunque exibant ad militiam in Iſrael. Fuerunt inquam omnes ſummæ ſexcenta & tria millia, & quingenti, & quinquaginta. Levitæ verò juxta tribus patrum ſuorum non fuerunt numerati inter eos. Loquutus enim erat Dominus cum Moſe, dicendo: Veruntamen tribum Levi non numerabis, neque ſummam eorum accipies in medio filiorum Iſrael. Tu verò conſtitue Levitas ſuper tabernaculum teſtimonii, & ſuper omnia vaſa ejus, & ſuper omnia quæ ad illud pertinent: ipſi portabunt tabernaculum, & omnia vaſa ejus, & ipſi miniſtrabunt in eo, & in circuitu tabernaculi habitabunt. Et quando proficiſcetur tabernaculum deponent ipſum Levitæ, & cùm collocandum erit tabernaculum erigent ipſum Levitæ: prophanus autem qui acceſſerit interficietur igni inflammato à facie Domini. Et caſtrametabuntur filii Iſrael, unuſquiſque juxta domum turmæ ſuæ, & quiſque ſub vexillo ſuo, per exercitus ſuos.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

34 * بپسراني منسّه توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها
35 از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي منسّه سي ودو
36 هزار ودويست * بپسراني بنيمن توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان
37 در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي
38 بنيمن سي وپنج هزار وچهار صد * بپسراني دن توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي
39 پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني
40 [ايشان بقبيلهي دن] شصت ودو هزار وهفت صد * بپسراني اشر توليد ايشان باهلي خانهي
ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از قدري بيست سال وبالا همه بيرون
41 آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي اشر چهل ويك هزار وپانصد * بپسراني نفتلي
42 توليد ايشان باهلي خانهي ايشان بخانهي پدراني ايشان در شماري نامها از قدري
43 بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه * شمردگاني ايشان بقبيلهي نفتلي
44 پنجاه وسه هزار وچهار صد * اينان آن شمردگاني آنچه بشمرد مشه واهرن ومهتراني
45 بسرال دوازده مرد مردي يكّه بخانهي پدراني او بودند * بودند همه شمردگاني بپسراني بسرال
46 بخانهي پدراني ايشان از قدري بيست سال وبالا همه بيرون آياي سپاه در بسرال * بودند همه آن
47 شمردگان شش صد هزار وسه هزار وپانصد وپنجاه * و آن لويان بقبيلهي پدراني ايشان نه
48 شمرده شدند درميانى ايشان * سخن گفت يي بمشه بگفتن * خاصه مر قبيلهي لوي نه شماري
49
50 و مر سري ايشان نه حسيب كني در ميانى بپسراني بسرال * و تو بشمار مر لويان ابر مسكني آن
گواه گرفت و ابر همه پيرايهاي او و ابر همه آنچه باو ايشان بر دارند مر آن مسكن و مر
51 همه پيرايهاي او و ايشان خدمت كنند اويرا و گرداگرد بمسكن فرود آيند * و در منزل بر
52 داشتني آن مسكن فرود آورند اويرا آن لويان و در فرود آمدني آن مسكن بر انگيزانند اويرا
آن لويان و آن بيگانهي آن نزديك شوا گشته آيد * فرود آيند بپسراني بسرال مرد ابر
لشكرگاهي او و مرد ابر علمي او بسپاهاي ايشان *

34 *De filiis Menaſſeh per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum de tribu Menaſſeh triginta ac duo millia, & ducenti. De filiis* 35 *Binjamin per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati* 37 *eorum de tribu Binjamin, triginta & quinque millia, & quadringenti. De* 38 *filiis Dan per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati* 39 *eorum de tribu Dan, ſexaginta ac duo millia, & ſeptingenti. De filiis* 40 *Aſher per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum* 41 *de tribu Aſher, quadraginta ac unâ millia, & quingenti. Filii Naphtali* 42 *per generationem ſuam, per familiam ſuam, per domum patrum ſuorum, in numero nominum, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum: Numerati eorum* 43 *de tribu Naphtali, quinquaginta ac tria millia, & quadringenti. Hi* 44 *ſunt numerati quos numeravit Moſheb & Aharon ac principes Iſrael, duodecim viri: viri ſinguli pro domo patrum ſuorum erant. Fuerunt omnes numerati filiorum* 45 *Iſrael per domum patrum ſuorum, à viginti annis & ſuprà, omnis egrediens in exercitum in Iſrael: Fuerunt* inquam *omnes numerati,* 46 *ſexcenta millia ac tria millia, & quingenti & quinquaginta. At Le-* 47 *vitæ per tribum patrum ſuorum non fuerunt numerati in medio eorum. Loquutus eſt autem Dominus ad* 48 *Moſheb, dicendo;* 49 *Tantùm tribum Levi non numerabis, & capita eorum neu computabis in medio filiorum Iſrael. Sed tu recenſe Le-* 50 *vitas ſuper Tabernaculum teſtimonii, & ſuper omnia vaſa ejus, & ſuper omne quod pertinet ei: ipſi portabunt Tabernaculum, & omnia vaſa ejus, & ipſi miniſtrabunt illi, & in circuitu Tabernaculi reſidebunt. Quum autem manſionem* 51 *removebit Tabernaculum, deponent illud Levitæ: cùm verò reſidebit Tabernaculum, erigent illud Levitæ: at extraneus appropinquans, interficietur. Et reſidebunt filii* 52 *Iſrael quiſque in caſtris ſuis, & quiſque juxta vexillum ſuum per exercitus ſuos.*

והלוים וליואי ישרון חזור חזור למשכנא דסהדותא ולא יהי רונזא על בני שתא 53
דבני ישראל ויטרון ליואי ית מטרת משכנא דסהדותא: ויעשו ועבדו בני ישראל 54
ככל דפקיד יי ית משה היכדין עבדו: ב

וידבר ה׳ ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: איש נבר על טקסיה באתון 1
דמסתמנין על טיקסיהון לבית אבהתהון ישרון בני ישראל מלקביל סחור סחור
למשכן זמנא ישרון: והחונים משריתא דישראל הוה אורכה תריסר מילין 2
ופותיה תריסר מילין וריש קידומא מדינחא טיקס משריתא יהודה לחיליהון
ארבעתי מילין מרבען וטיקסיה הוה מסיל תלת גונין כל קביל תלת מרנליתא
דבחושנא סמוקא וירוקא וברוקא ובוה חקיק ומפרש שמהת תלת שבטיא יהודה
ישששכר וזבלון ובמציעותיה כתיב יקום יי ויתבדרון סנאך ויערקון בעלי דבבך מן 3
קדמך ובוה הוה חקיק צורת בר אריון מטול דרבא לבני יהודה נחשון בר
עמינדב: וצבאו וחיליה וסכומהון דשבטיא שובעין ואלפין ושית מאה: 4
והחנים ורישרן סמוכין ליה שבטא דישששכר ורבא דהוה ממני על חילות שיבמא 5
דבני ישששכר נחנאל בר צוער: וצבאו וחיליה וסכומהון דשיבטיא חמשין 6
ואלפין ואלפא ומאה: מטה זבולון שבטא דזבולן ורבא דהוה ממני על 7
חילות שבטא דבני זבולון אליאב בר חילון: וצבאו וחיליה וסכומיהון דשבטיה 8
חמשין ושובעא אלפין ואלפא ומאה: כל הפקודים לכל מניניא למשריתא יהודה 9
מאה ותמנן ושית אלפין ואלפא מאה לחיליותהון בקדמיתא נטלין: דגל טיקס 10
משריתא ראובן דרומא ישרון לחיליהון בארבעתי מילין מרבען וטיקסיה הוה
ממיל תלת גונין כל קבל תלת מרנליתא דבחושנא אזמורד ושבזיז וסבהלום
ובוה חקיק ומפרש שמהת תלת שבטיא ראובן שמעון גד ובמציעותיה כתיב 11
שמע ישראל יי אלהנא יי אחד ובוה הוה חקיק צורת בר אילא והוה חמי למהוי
ביה צורת בר תורי ברם משה נביא חלפיה מטול דלא ידכר להון חובת עינלא 12
ורבא דהוה ממני על חילות שבטא דראובן אליצור בר שריאור: וצבאו וחיליה 13
וסכומהון דשבטיה חמשין ותשע אלפין ותלת מאה: ומטה שבטא דגד ורבא 14
דהוה ממני על חילות שבטא בני דגד אלסף בר דעואל: וצבאו וחיליה 15
וסכומהון דשבטיה ארבעין וחמשא אלפין וחמש מאה: כל פקום מניניא 16
למשריתא ראובן מאה וחמשין וחד אלפין וארבע מאה וחמשין לחיליהון
בתניתא נטלין: ונסע ויטול משכן זימנא משריתא ליואי בנו משריתא ובית 17
משריוידהון בארבעתי מילין מרבען במציעותא הוון נטלין היו כמא דשרן היכדין
נטלין גבר על תחומיה לטיקסיהון:

Levitæ verò caſtrametabuntur per circuitum tabernaculi teſtimonii, 53
ut non ſit ira ſuper congregationem filiorum Iſrael: cuſtodientque
Levitæ cuſtodiam tabernaculi teſtimonii. Et fecerunt filii Iſrael, ju- 54
xta omnia quæ præceperat Dominus Moſi ſic fecerunt.

CAP. II.

PRæterea loquutus eſt Dominus cum Moſe & cum Aharone, dicen- 1
do: Quiſque juxta vexillum ſuum, & ſigna quæ notata fuerint in vexillis à 2
eorum, juxta domus patrum ſuorum caſtrametabuntur filii Iſrael: è regi-
one & in circuitu tabernaculi conventus caſtrametabuntur. Caſtrorum 3
Iſrael longitudo fuit duodecim milliarium, & latitudo eorundem duodecim
milliarium: qui autem caſtrametabuntur ad orientalem plagam, *fuit* ve-
xillum caſtrorum Juda per exercitus ſuos, per quatuor milliaria habitantes;
& vexillum ejus fuit ex ſerico trium colorum, ex adverſo trium lapidum
pretioſorum qui erant in pectorali, ſardii, topazii, & carbunculi, &
in eo ſculptum erat & expreſſum nomen trium tribuum, Jehuda, Iſſachar,
& Zebulun, & in medio ejus ſcriptum erat; Surgat Dominus & diſſipa-
buntur oſores tui, & fugient hoſtes tui à facie tua: & in eo fuit ſculpta
figura catuli leonis; eò quòd princeps filiorum Juda eſſet Nachſon filius
Aminadab. Exercitus verò ejus & numerus eorum in ea tribu, ſeptua- 4
ginta & quatuor millia, & ſexcenti. Et qui illi vicini caſtrametabuntur 5
erit tribus Iſſachar: & princeps qui præpoſitus fuit ſuper exercitus tri-
bus filiorum Iſſachar, fuit Nethaneel filius Tſuar. Et exercitus ejus, & 6
ſumma eorum tribuum, quinquaginta & quatuor millia, & quadringenti.
Tribus Zebulun, & princeps qui præpoſitus erat ſuper exercitum tribus 7
filiorum Zebulon, fuit Eliab filius Chelon. Et exercitus ejus & numerus 8
eorum qui illius erant tribus, quinquaginta & ſeptem millia, & quadrin-
genti. Univerſus autem numerus exercitus Juda, centum & octoginta 9
& ſex millia, & quadringenti, per exercitus ſuos: & *ipſi* primi proficiſ-
cebantur. Vexillum caſtrorum Ruben ad meridiem caſtrametabuntur 10
per exercitus ſuos, per quatuor milliaria habitantes, & vexillum ejus erat
ex ſerico trium colorum, ex adverſo trium lapidum pretioſorum qui erant
in pectorali, ſmaragdi, ſapphiri & adamantis, & in eo ſculpta & expreſſa
erant nomina trium tribuum, Ruben, Simeon, Gad, & in medio ejus ſcri-
ptum erat; Audi Iſrael, Dominus Deus noſter Dominus unus. In eo
etiam inſculpta fuit figura cervi; videbatur quidem in eo inſculpenda fi-
gura bovis, verùm Moſes propheta mutavit ipſam, ne in memoriam
revocaretur illis peccatum vituli: & princeps, qui præfectus erat ſuper
exercitus tribus Ruben, *fuit* Elitſur filius Sedeur. Exercitus autem ejus, 13
& ſumma eorum *qui erant* illius tribus quinquaginta & novem millia, &
trecenti. Et tribus Gad: princeps autem qui fuit præpoſitus ſuper exer- 14
citus filiorum Gad, fuit Eliaſaph filius Dehuel. Et exercitus ejus & 15
ſumma eorum *qui erant* illius tribus, quadraginta & quinque millia, &
ſexcenti. Omnis ſumma numerorum exercitus Ruben, centum quinqua- 16
ginta & unum millia, & quadringenti & quinquaginta per exercitus ſuos:
& *hi* ſecundo loco proficiſcebantur. Et proficiſcatur tabernaculum con- 17
ventus *cum* caſtris Levitarum in medio caſtrorum, & caſtra eorum per
quatuor milliaria jacentia in medio proficiſcebantur: quemadmodum
caſtrametabuntur, ſic proficiſcebantur, quiſque juxta terminum ſuum &
per vexilla ſua.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*و آن لویان فرود آیند ڈرداڈرد بمسکن آن ڈواه ڈرفت ونه باشد غضب ابر جماعتي 53
بسرائي یسرال وڈه دارند آن لویان مر ڈاهداشت مسکني آن ڈواه ڈرفت *بکردند بسرائي یسرال 54
چون آنچه بفرمود ؛؛ مر مشه همچنین بکردند *

* فصل دوم *

*سخن ڈفت ؛؛ بمشه [وباهرن] بڈفتن *مرد ابر علمي او درنشانها بخانهي پدرائي ایشان فرود آیند 1 2
بسرائي یسرال ازمقابل ڈرداڈرد بخیمهي وعده فرود آیند *وآن فرود آیان بمزرج علمي لشڈرڈاهي 3
یهوده بسپاهائي ایشان ومهتر بسرائي یهوده نحشون پسري عمّیندب *وسپاهي او وشمردڈاني ایشان 4
هفتاد وچهار هزار وشش صد *وآن فرود آیان ابر او قبیلهي یششڈر ومهتر بسرائي یششڈر نتنال 5
پسري صوعر *وسپاهي او وشمردڈاني او پنجاه وچهار هزار وچهار صد *قبیلهي زبولن ومهتر 6 7
بسرائي زبولن الیاب پسري حلن *وسپاهي او وشمردڈاني او پنجاه وهفت هزار وچهار صد *همه 8 9
آن شمردڈان بلشڈرڈاهي یهوده صد وهشتاد وشش هزار وچهار صد بسپاهائي ایشان اوّل منزل
بر دارند *علمي لشڈرڈاهي راوبن بدروم بسپاهائي ایشان ومهتر بسرائي راوبن الیصور پسري 10
شدیاور *وسپاهي او وشمردڈاني او چهل وشش هزار وپانصد *وآن فرود آیان ابر او قبیلهي 11
شمعون ومهتر بسرائي شمعون شلمیال پسري صوري شدّي *وسپاهي او وشمردڈاني ایشان 13
پنجاه ونه هزار وسه صد *وقبیلهي جد ومهتر بسرائي جد الیسف پسري رعوال * 14
*وسپاهي او وشمردڈاني ایشان چهل وپنج هزار وشش صد وپنجاه *همه آن شمردڈان 15 16
بلشڈرڈاهي راوبن صد وپنجاه ویك هزار وچهار صد وپنجاه بسپاهائي ایشان ودویم منزل
بر دارند *ومنزل بر دارد خیمهي وعده لشڈرڈاهي آن لویان درمیاني آن لشڈرڈاها چون آنچه 17
فرود آیند همچنین منزل بر دارند مرد ابر جائي او بعلمهائي ایشان *

Levitæ verò reſidebunt in circuitu 53
Tabernaculi teſtimonii, & non erit
ira ſuper cœtum filiorum Iſrael: cu-
ſtodientque Levitæ cuſtodiam Ta-
bernaculi teſtimonii. Et fecerunt fi- 54
lii Iſrael ſecundùm quod præceperat
Dominus ipſi *Moſheh, ſic fecerunt.*

CAP. II.

ET *locutus eſt Domin⁹ ad Moſheh* 1
& Aharon, dicendo; Quiſque juxta 2
vexillum ſuum, juxta ſigna domûs
patrum ſuorum reſidebunt filii Iſra-
el: è regione, in circuitu tentorii
conventûs reſidebunt. Reſidentes ad 3
Orientem, vexillum caſtrorum Jehu-
dah per exercitus ſuos: & princeps
filiorum Jchudah, Nahſhon filius
Amminadab. Et exercitus ejus, nu- 4
meratiq; eorum, ſeptuaginta & qua-
tuor millia, & ſexcenti. Reſidentes 5
verò juxta eum, erunt tribus Iſſha-
char: & princeps filiorum Iſſha-
char, Nethaniel filius Suar. Et ex- 6
ercitus ejus, numeratique ejus, quin-
quaginta & quatuor millia, & qua-
dringenti. Tribus item *Zebulun: &* 7
princeps filiorũ Zebulon, Eliab filius
Helon. Et exercitus ejus, numeratiq; 8
ejus, quinquaginta & ſeptem millia,
& quadringenti. Omnes numerati in 9
caſtris Jchudah, centum & octoginta
& ſex millia, & quadringenti, per
exercitus ſuos: primùm manſionem
removebunt. Vexillum caſtrorũ Reu- 10
ben erit ad Meridiem per exercitus
ſuos: & princeps filiorum Reuben,
Eliſur filius Shedeür. Et exercitus 11
ejus, numeratique ejus, quadraginta 12
et quatuor millia, & quingenti. Reſi-
dentes autem juxta eum, erunt tribꝰ
Shimeon: & princeps filiorũ Shi-
meon, Shelumiel filiꝰ Suri-Shaddai.
Et exercitus ejus, numeratiq; eorũ, 13
quinquaginta & novem millia, ac
trecenti. Tribus item Gad: & prin- 14
ceps filiorum Gad, Eliaſaph filius
Reüel. Et exercitus ejus, numeratiq; 15
eorũ, quadraginta et quinque millia,
& ſexcenti & quinquaginta. Omnes 16
numerati in caſtris Reuben, centũ et
quinquaginta & unũ millia, & qua-
dringenti & quinquaginta, per exer-
citus ſuos: & ſecundi manſionem re-
movebunt. Tum manſionem remove- 17
bit tentorium conventûs, cum ca-
ſtris Levitarum, in medio caſtrorum:
quemadmodum reſidebunt, ſic man-
ſiones removebunt, quiſque in loco
ſuo, juxta vexilla ſua.

18 דגל מֵשְׁרְיַת אֶפְרַיִם לְחֵילֵיהוֹן מַעַרְבָּא יִשְׁרוֹן וּמַשְׁרְיַתְהוֹן בְּאַרְבַּעְתֵּי
טִילִין מַרְבַּעָן וְטִקְסֵידֵיה הֲוָה מְסִיַּלַת תְּלַת גַּוְונִין כָּל קֳבֵל תְּלַת מַרְגַּלְיְיתָא
דִּבְחוּשְׁנָא קַנְפִּירִין טַרְקִין וְעִינְעִינַל וּבִידֵיה חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָהַת תְּלַת שִׁבְטַיָּא
אֶפְרַיִם מְנַשֶּׁה וּבִנְיָמִין וּבְמִצְיעוּתֵיהּ כְּתִיב וַעֲנָנָא דַיְיָ עֲלֵיהוֹן בְּיוֹמָא דְּמַיְטַלְהוֹן
מִן מַשְׁרְיָתָא וּבִידֵיהּ הֲוָה חָקִיק צוּרַת רִיבָא וְרַבָּא דַּהֲוָה מְמַנֵּי עַל חֵילָוות שִׁבְטָא
19 דִּבְנֵי דְאֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בַּר עַמִּיהוּד : וְצִבְאוֹ וְחֵילֵיהּ וְסִכּוּמְהוֹן דְּשָׁבְטֵיהּ אַרְבְּעִין
20 אַלְפִין וְחַמֵּשׁ מְאָה : וְעִלָּוֵי וּדְסָמִיכִין לֵיהּ שִׁבְטָא דִּמְנַשֶּׁה וְרַבָּא דַּהֲוָה מְמַנֵּי
21 עַל חֵילָוות שִׁבְטָא דִּבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָה צוּר : וְצִבְאוֹ וְחֵילֵיהּ וְסִכּוּמְהוֹן
22 דְּשָׁבְטֵיהּ תְּלָתִין וּתְרֵין אַלְפִין וּמָאתָן : וּמִטַּה וְשִׁבְטָא דִּבְנְיָמִין וְרַבָּא דַּהֲוָה מְמַנֵּי
23 עַל חֵילָוות שִׁבְטָא דִּבְנֵי בִנְיָמִין אֲבִידָן בַּר גִּדְעוֹנִי : וְצִבְאוֹ וְחֵילֵיהּ וְסִכּוּמְהוֹן
24 דְּשָׁבְטֵיהּ תְּלָתִין וְחַמְשָׁא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה : כָּל כְּסוּם מְנָיָנָא לְמַשְׁרְיַת
אֶפְרַיִם מְאָה וְתַמְנֵי אַלְפִין וּמְאָה לְחֵילֵיהוֹן בְּתַלִּיתָאָה נָטְלִין : דְּגַל טִיקַס מַשְׁרְיַת
25 דָּן לְצִפּוּנָא לְחֵילֵיהוֹן וּבִירַת מַשְׁרְוַיְיתְהוֹן בְּאַרְבַּעְתֵּי מִילִין מַרְבְּעָן וְטִקְסֵידֵיה הֲוָה
מְסִיַּלַת תְּלַת גַּוְונִין כָּל קֳבֵיל תְּלַת מַרְגַּלְיְיתָא דִּבְחוּשְׁנָא כְּרוּם יַמָּא וּבִירְלָוות חַלָּא
וְאַפַּנְטוֹר וּבִידֵיהּ חָקִיק וּמְפָרַשׁ שְׁמָהַת תְּלַת שִׁבְטַיָּא דָּן וְנַפְתָּלִי אָשֵׁר וּבְמִצְיעוּתֵיהּ
חָקִיק וּמְפָרַשׁ וּבְמֵימְרוֹי יְיָ סַר תּוּב יְיָ שְׁרֵי בִּיקָרְךָ בְּנוֹ רִיבָוות אַלְפַיָּא דְּיִשְׂרָאֵל
וּבִידֵיהּ הֲוָה חָקִיק צוּרַת חֵיוֵי חַרְמַן וְרַבָּא דַּהֲוָה מְמַנֵּי עַל חֵילָוות שִׁבְטוֹי דְּבְנֵי דָן
26 אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּי שַׁדַּי : וְצִבְאוֹ וְחֵילֵיהּ וְסִכּוּמְהוֹן דְּשִׁבְטֵיהּ שִׁתִּין וּתְרֵין אַלְפִין
27 וּשְׁבַע מְאָה : וְהַחנִים וְדִישָׁרָן סְמִיכִין לֵיהּ שִׁבְטָא דְּאָשֵׁר וְרַבָּא דַּהֲוָה מְמַנֵּי עַל
28 חֵילָוות שִׁבְטָא דִּבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן : וְצִבְאוֹ וְחֵילֵיהּ וְסִכּוּמְהוֹן
29 דְּשִׁבְטֵיהּ אַרְבְּעִין וְחַד אַלְפִין וְחַמֵּשׁ מְאָה : וּמִטַּה וְשִׁבְטָא דְּנַפְתָּלִי וְרַבָּא דַּהֲוָה
30 מְמַנֵּי עַל חֵילָוות שִׁבְטָא דִּבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בַּר עֵינָן : וְצִבְאוֹ וְחֵילֵיהּ וְסִכּוּמְהוֹן
31 דְּשִׁבְטֵיהּ חֲמִשִּׁין וְחַמְשָׁא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה : כָּל כְּסוּם מְנָיָנָא לְמַשְׁרְיַת
דָּן מְאָה וְחַמְשִׁין וְשׁוּבְעָא אַלְפִין וְשִׁית מְאָה בְּבַתְרֵיתָא נָטְלִין לְטִיקְסֵידֵיהוֹן : אִלֵּין
32 סְכוּם מְנָיָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵירַת אֲבָהָתְהוֹן כָּל מְנָיָנֵי מַשְׁרְיָתָא לְחֵילֵיהוֹן
33 שִׁית מְאָה וְחַמְשָׁא אַלְפִין וְחַמֵּשׁ מְאָה וְחַמְשִׁין : וְהַלּוּיִם וְלֵיוָאֵי לָא אִתְמְנִיאוּ
34 בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה : וְעָשׂוּ וַעֲבַדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל
מָה דְּפַקֵּד יְיָ יָת מֹשֶׁה הֵיכְדֵין שָׁרַן לְטִיקְסֵידֵיהוֹן וְהֵיכְדֵין נָטְלִין גְּבַר לְוָרְעִיתֵיהּ
לְבֵית אֲבָהָתוֹי :

ג

1 וְאִלֵּין יְחוּסֵי אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה דְּאִתְיְחָסוּ בְּיוֹמָא דְּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּטוּרָא
דְּסִינַי :

18 Vexillum caſtrorum Ephraim per exercitus ſuos ad occidentem caſtrametabuntur : & caſtra eorum extendebantur per quatuor milliaria, & vexillum ejus erat ex ſerico trium colorum ex adverſo trium lapidum pretioſorum qui *erant* in pectorali, Lyncurii, Achatis, & Amethyſti, & in eo inſculpta *erant* & expreſſa nomina trium tribuum, Ephraim, Manaſſe, & Binjamin, & in medio ejus ſcriptum erat ; Et nubes Domini ſuper eos *erat* interdiu dum proficiſcerentur ex caſtris, & in eo inſculpta erat figura pueri : & princeps qui præfectus erat ſuper exercitus tribus filiorum Ephraim, Eliſchama filius Ammihud. Et exercitus ejus, & 19 ſumma eorum qui *erant* illius tribus, quadraginta millia & quingenti. Et qui vicini erant illi *erat* tribus Manaſſe : & princeps qui 20 erat præfectus ſuper exercitus tribus filiorum Manaſſe, *erat* Gamaliel filius Pedatſur. Et exercitus ejus, & numerus eorum qui *erant* illius 21 tribus, triginta & duo millia & ducenti. Tribus quoque Binjamin ; & 22 princeps qui erat præfectus ſuper exercitus tribus filiorum Binjamin, erat Abidan filius Gideoni. Et exercitus ejus, & numerus eorum qui 23 *erant* illius tribus, triginta & quinque millia, & quadringenti. Omnis 24 ſupputatio numerorum caſtrorum Ephraim, centum & octo millia & centum, per exercitus ſuos : *& hi* tertio *loco* proficiſcebantur. Vexillum 25 caſtrorum Dan ad ſeptentrionem *erit* cum exercitibus ſuis, & locus caſtrorum ejus extendebatur per quatuor milliaria, & vexillum ejus erat ex ſerico trium colorum, ex adverſo trium lapidum pretioſorum qui *erant* in pectorali, Chryſolithi, Berylli, & Jaſpidis, & in eo inſculpta erant & expreſſa nomina trium tribuum, Dan, Nephtali, & Aſcher, & in eo inſculptum erat & expreſſum ; Et in caſtris ſuis dicat, Revertere Domine, habita cum gloria tua in medio myriadum millium Iſrael, & in eo *etiam* erat expreſſa figura ſerpentis baſiliſci : Porrò princeps qui præfectus erat ſuper exercitus tribus filiorum Dan, *erat* Achi-zer filius Ammiſchaddai. Et exercitus ejus, & ſumma eorum qui *erant* illius 26 tribus, ſexaginta & duo millia, & ſeptingenti. Et qui caſtrameta- 27 bantur illi vicini *erat* tribus Aſer : princeps verò qui præpoſitus erat ſuper exercitus tribus filiorum Aſer, *erat* Paghiel filius Ochran. Et 28 exercitus ejus, & numerus eorum qui *erant* tribus illius, quadraginta & unum millia, & quingenti. Tribus quoque Nephtali : & princeps 29 qui erat præpoſitus ſuper exercitus tribus filiorum Nephtali, Ahira filius Enan. Et exercitus ejus, & numerus eorum qui *erant* illius tribus, 30 quinquaginta & tria millia, & quadringenti. Omnis ſumma numero- 31 rum exercituum Dan, centum & quinquaginta & ſeptem millia, & ſexcenti : *& hi* poſtremo loco proficiſcebantur cum vexillis ſuis. Hæc *eſt* ſumma 32 numerorum filiorum Iſrael, juxta domos patrum ſuorum : omnes ſummæ caſtrorum per exercitus ſuos *erant* ſexcenta tria millia, & quingenti & quinquaginta. Levitæ verò non ſunt recenſiti in medio filiorum Iſrael, 33 quemadmodum præceperat Dominus Moſi. Et fecerunt filii Iſrael, 34 juxta omnia quæ præceperat Dominus Moſi, ſic caſtrametati ſunt per vexilla ſua, & ſic proficiſcebantur, quiſque per familias ſuas & domos patrum ſuorum.

CAPUT III.

1 Iſtæ verò *ſunt* generationes Aharon & Moſis, qui per genealogias numerati ſunt, die quo locutus eſt Dominus cum Moſe in monte Sinai.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * علمي لشكرگاهي افريم بسپاهايي ايشان بمغرب ومهتر بپسراني افريم اليشمع پسري عمّيهود
19 20 * وسپاهي او وشمردگاني ايشان چهل هزار وپانصد * وابر او قبيلهي منسّه ومهتر
21 بپسراني منسّه جمليال پسري فده صور * وسپاهي او وشمردگاني ايشان سي ودو هزار
22 23 ودويست * وقبيلهي بنيمين ومهتر بپسراني بنيمين ابيدن پسري جدعني * وسپاهي
24 او وشمردگاني ايشان سي وپنج هزار وچهارصد * همه آن شمردگاني بلشكرگاهي افريم صد
25 وهشت هزار وصد بسپاهايي ايشان وسيمي منزل بر دارند * علمي لشكرگاهي دن بشمال
26 بسپاهايي ايشان ومهتر بپسراني دن احيعزر پسري عمّي شدّي * وسپاهي او وشمردگاني ايشان
27 شصت ودو هزار وهفت صد * وآن فرود آيان ابر او قبيلهي اشر ومهتر بپسراني اشر فجعيال
28 29 پسري عكرن * وسپاهي او وشمردگاني ايشان چهل ويك هزار وپانصد * وقبيلهي نفتلي
30 ومهتر بپسراني نفتلي احيرع پسري عينن * وسپاهي او وشمردگاني ايشان پنجاه وسه هزار
31 وچهارصد * همه آن شمردگان بلشكرگاهي دن صد وپنجاه وهفت هزار وشش صد بآخر
32 منزل بر دارند بعلمهايي ايشان * اينان شمردگاني پسراني يسرال بخانهي پدراني ايشان همه
33 شمردگاني آن لشكرگاها بسپاهاي ايشان شش صد وسه هزار وپانصد وپنجاه * وآن لويان نه
34 شمرده شدند درميانی پسراني يسرال چون آنچه بفرمود ؛؛ مر مشه * بكردند پسراني يسرال چون
همه آنچه بفرمود ؛؛ مر مشه همچنين فرود آمدند بعلمهاي ايشان وهمچنين منزل بر داشتند
مرد باهلي خانهي او ابر خانهي پدراني او *

* فصل سوم *

1 * واينان توليدهاي اهرن ومشه در روزي سخن گفتن ؛؛ مر مشه در كوهي سيني *

Vexillum caſtrorũ Ephraim per exercitus ſuos, erit ad Occidentem: & princeps filiorũ Ephraim, Eliſhama filius Ammihud. Et exercitus ejus numeratique eorũ, quadraginta millia, & quingenti. Et juxta eum erit tribus Menaſſeh : & princeps filiorũ Meuaſſeh, Gamliel filius Phedahſur. Et exercitus ejus numeratique eorum, triginta ac duo millia, & ducenti. Tribus item Binjamin : & princeps filiorum Binjamin, Abidan filius Gideoni. Et exercitus ejus, numeratique eorum, triginta & quinque millia, & quadringenti. Omnes numerati in caſtris Ephraim, centum & octo millia, & centum, per exercitus ſuos: & tertii manſionem removebunt. Vexillum caſtrorum Dan erit ad Aquilonem, per exercitus ſuos: & princeps filiorum Dan, Abiezer filius Ammi-ſhaddai. Et exercitus ejus, numeratique eorũ, ſexaginta ac duo millia, & ſeptingenti. Reſidentes verò juxta eum, erunt tribus Aſher: & princeps filiorũ Aſher, Phagiel filius Ochran. Et exercitus ejus, numeratique eorum, quadraginta ac unũ millia, & quingenti. Tribus item Naphtali: & princeps filiorum Naphtali, Ahira filius Enan. Et exercitus ejus, numeratique eorum, quinquaginta ac tria millia, & quadringenti. Omnes numerati in caſtris Dan, centum & quinquaginta ac ſeptem millia, & ſexcenti: in poſtremo loco manſionem removebunt per vexilla ſua. Iſti ſunt numerati filiorum Iſrael per domum patrum ſuorũ, oẽs numerati caſtrorũ per exercitus ſuos, ſexcenta ac tria millia, & quingenti & quinquaginta. Cæterùm Levitæ non fuerunt numerati in medio filiorum Iſrael, quemadmodum præceperat Dominus ipſi Moſheh. Et fecerunt filii Iſrael juxta omne quod præcepit Dominus ipſi Moſheh, ſic reſiderũt juxta vexilla ſua, et ſic manſionem removerunt, quiſque per familiam ſuam, ſecundùm domum patrum ſuorum.

CAP. III.

Hæ autem ſunt generationes Aharon & Moſheh in die quo locutus eſt Dominus ad Moſheh in monte Sinai.

במדבר ג

תרגום יונתן בן עוזיאל

ואלה ואלין שמהת בני אהרן כהניא תלמידיא דמשה רבהון דישראל ואתקרין
על שמיה ביומא דאיתרביאו מטול דאתקריב קרבניהון לשמשא: וימת ומית
נדב ואביהוא קדם יי באישתא מצלהבא בזמן קרוביהון אישתא נוכריתא מן
חפין ובנין לא הוו להון ושמש אלעזר ואיתמר על אפי אהרן אבוהון: וידבר ה
ומליל יי עם משה למימר: הקרב קרב ית שבטא דלוי ותקים יתיה קדם אהרן
כהנא וישמשון יתיה: ושמרי יתפלנון לעשרין וארבע חולקין ויטרון ית
מטרתיה וית מטרת כל בנישתא לקדם משכן זימנא למפלח ית פולחן משכנא:
ושמרו ויטרון ית כל מאני משכן זימנא וית מטרת בני ישראל למפלח ית
פולחן משכנא: ונתח ותתן ית ליואי לאהרן ולבנוי מתנה הינון יהיבין ומסירין
ליה מלות בני ישראל: ואת וית אהרן וית בנוי תמני ויטרון ית כהונתהון
וחילוני דיקרב יתקטל באישא מצלהבא קדם יי: וידבר יי ומליל יי עם משה
למימר: ואני ואנא הא קריבית ית ליואי מגו בני ישראל חלף כל בוכריא פתח
ולדא מבני ישראל ויהון משמשין קדמי ליואי: כי לי ארום דילי כל בוכרא
בבני ישראל ביומא דקטלית כל בוכרא בארעא דמצריים אקדישית קדמי כל
בוכרא בישראל מאינשא ועד בעירא דילי יהון אנא יי: וידבר ה ומליל יי עם
משה במדברא דסיני למימר: פקד מני ית בני לוי לבית אבהתהון לגניסתהון
כל דכורא מבר ירחא ולעילא תמנינון: ויפקד ומנא יתהון משה על פם
מימרא דיי היכמא דאתפקד: ויהיו והוו אלין בני לוי בשמהתהון גרשון
וקהת ומררי: ואלה ואילין שמהת בני גרשון לגניסתהון לבני ושמעי: ובני
ובנוי דקהת לגניסתהון עמרם ויצהר וחברון ועזיאל: ובני ובנוי דמררי
לגניסתהון מחלי ומושי אילין אינון גניסת ליואי לבית אבהתהון: לגרשון
לגרשון גניסת לבני וגניסת שמעי אילין הינון גניסת גרשון: פקודיהם
סכומהון במנין כל דכורא מבר ירחא ולעילא סכומהון שבעתי אלפין וחמש מאה:

Et hæc ſunt nomina filiorum Aharon ſacerdotum, diſcipulorum Moſis doctoris ipſorum Iſraelitarum: & vocabantur de nomine ejus die quo uncti ſunt, ut offerrent oblationem ſuam ad miniſtrandum. Et mortuus eſt Nadab & Abihu coram Domino igne candente, tempore quo offerrent ignem alienum ex tabernaculis ſuis, & filios non habuerunt: & miniſtravit Eleazar, & Ithamar, in conſpectu Aharon patris ſui. Et loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Applica tribum Levi, & ſtatue eam coram Aharon ſacerdote, ut miniſtrent ei. Et dividantur in viginti quatuor partes, & cuſtodiant cuſtodiam ejus, & cuſtodiam univerſæ congregationis, ante tabernaculum fœderis: ut exequantur miniſterium tabernaculi. Cuſtodiant quoque omnia vaſa tabernaculi fœderis, & cuſtodiam filiorum Iſrael: ut exequantur miniſterium tabernaculi. Dabíſque Levitas Aharoni & filiis ejus: in donum ſunt dati & traditi ipſi à filiis Iſrael. Aharonem verò & filios ejus recenſebis, ut cuſtodiant ſacerdotium ſuum: & prophanus qui acceſſerit, interficietur igni inflammato à facie Domini. Præterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Ecce ego applicui Levitas è medio filiorum Iſrael, pro omnibus primogenitis qui aperiunt vulvam inter filios Iſrael: & miniſtrabunt coram me Levitæ. Quoniam meus eſt omnis primogenitus inter filios Iſrael, à die qua interfeci omnem primogenitum in terra Ægypti, ſanctificavi coram me omnem primogenitum in Iſrael, ab homine uſque ad pecus: mea erunt, ego Dominus. Et loquutus eſt Dominus cum Moſe in deſerto Sinai, dicendo: Numera filios Levi, juxta domos patrum ſuorum, & proſapias ſuas: omnem maſculum à filio menſis & ſupra numerabis eos. Numeravit ergò eos Moſes, juxta os ſermonis Domini, quemadmodum juſſus erat. Fueruntque iſti filii Levi cum nominibus ſuis, Gherſon, Kehath, & Merari. Et iſta ſunt nomina filiorum Gherſon, juxta proſapias ſuas, Libni, & Simei. Filii verò Kehath juxta proſapias ſuas, Amram, Jitshar, Hebron, & Uziel. Et filii ipſius Merari juxta proſapias ſuas, Machli, & Muſchi: iſtæ ſunt proſapiæ Levitarum, juxta domos patrum ſuorum. De Gherſon, proſapia Libni, & proſapia Simei: iſtæ ſunt proſapiæ Gherſon. Summa eorum juxta numerum omnis maris, à filio menſis & ſupra, ſumma *inquam* eorum, ſeptem millia & quingenti.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* واينان نامهاي پسراني اهرن آن نخست زاد ندب و ابيهوا العزر و ايتمر * اينان نامهاي پسراني
اهرن آن كهنان آن روغن ماليدگان آنچه پر كرد قرباني ايشان بخدمت كردن * بمرد ندب وابيهوا
بپيشي يي در نزديك برودي ايشان آتشي بيگانه بپيشي يي در بياباني سيني و پسراني نه بودند
بايشان و خدمت كرد العزر و ايتمر ابر پيشي اهرن پدري ايشان * سخن گفت يي بمشه بگفتن *
* نزديك آور مر قبيلهي لوي و بياستاني اويرا بپيشي اهرن آن كهن و خدمت كنند اويرا *
* و نگاه دارند مر نگاه داشتي او و مر نگاه داشت همه آن جماعت بپيشي خيمهي وعده بكار كردن
مر كاري آن مسكن * و نگاه دارند مر همه پيرايهاي خيمهي وعده و مر نگاه داشتي پسراني يسرال
بكار كردن مر كاري آن مسكن * و بدهي مر آن لويان باهرن و بپسراني او داده شدگان داده
شدگان ايشان باو از نزد پسراني يسرال * و مر اهرن و مر پسراني او بفرمايي و نگاه دارند مر
كهونهي ايشان و آن بيگانه آن نزديك شوا كشته آيد * سخن گفت يي بمشه بگفتن *
* و من اينك بستاندم مر آن لويان ازميان پسراني يسرال عوضي همه نخست زاد كشايشي رحم
از پسراني يسرال و باشند بمن آن لويان * كه بمن همه نخست زاد در روزي زدن من مر همه
نخست زاد در زمين مصر خاص كردم بمن همه نخست زاد در يسرال از آدم تا چهارپا بمن
باشند من يي * سخن گفت يي بمشه در بياباني سيني بگفتن * بشمار مر پسراني لوي بخانهي
پدراني ايشان باهلي خانهي ايشان همه نرينه از قدري ماه و بالا بشماري ايشانرا * بشمرد
مشه ايشانرا ابر امري يي چون آنچه فرموده آمد * بودند اينان پسراني لوي در نامهاي ايشان
جرشون و قهت و مرري * و اينان نامهاي پسراني جرشون باهلي خانهاي ايشان لبنى وشمعي *
* و پسراني قهت باهلي خانهاي ايشان عمرم و يصهر و حبرون و عزيال * و پسراني مرري
باهلي خانهاي ايشان محلي و موشي اينان ايشان اهلي خانهاي آن لوي بخانهي پدراني
ايشان * لجرشون اهلي خانهاي آن لبني و اهلي خانهاي آن شمعي اينان ايشان اهلي
خانهاي آن جرشوني * شمردگاني ايشان در شماري همه نرينه از قدري ماه و بالا شمردگاني
ايشان هفت هزار و پانصد *

Et hæc ſunt *nomina filiorum Aharonis*: primogenitus, Nadab: & Abihu, Eleazar, & Ithamar. *Iſta ſunt nomina filiorum Aharon ſacerdotum oleo unctorum, quorum compleverat oblationem ad miniſtrandum. Mortuus eſt* autem *Nadab & Abihu in præſentia Domini cùm offerrent ignem alienum in præſentia Domini in deſerto Sinai: & filii non fuerunt eis, ac miniſtravit Eleazar & Ithamar coram Aharon patre ſuo.* Loquutúſque eſt Dominus ad *Moſheh*, dicendo; *Applica tribum Levi, ac ſtatues eam in præſentia Aharon ſacerdotis, & miniſtrabunt ei:* Et *cuſtodient cuſtodiam ejus, & cuſtodiam totius congregationis coram tabernaculo, ad faciendum opus tabernaculi. Cuſtodient quoque omnia vaſa tentorii conventûs, cuſtodiámque filiorum Iſrael, ad faciendum opus tabernaculi. Dabis inquam Levitas ipſi Aharon & filiis ejus: dati, dati ſunt ei à filiis Iſrael. Aharon autem & filiis ejus præcipies, ut cuſtodiant ſacerdotium ſuum: at extraneus appropinquans, interficietur. Loquutus eſt quoque Dominus ad Moſheh, dicendo; Ego autem, ecce tuli Levitas è medio filiorum Iſrael, loco omnis primogeniti, apertionis vulvæ, à filiis Iſrael, erúntque mihi Levitæ. Quia mihi eſt omne primogenitum: die quo percuſſi omne primogenitum in terra Ægypti, ſanctificavi mihi omne primogenitum in Iſrael: ab homine uſque ad quadrupedem, mihi erunt: ego Dominus. Locutúſque eſt Dominus ad Moſheh in deſerto Sinai, dicendo; Numera filios Levi per domos patrum ſuorum, per familias ſuas: omnem maſculum à filio menſis et ſuprà, eos numerabis. Numeravit* itaque *Moſheh eos juxta mandatum Domini, quemadmodum juſſus fuerat.* Et *fuerunt iſti filii Levi per nomina ſua; Gerſhon, & Cehath, & Merari. Hæc autem ſunt nomina filiorum Gerſhon per familias ſuas; Libni, & Shimei. Porrò filii Cehath per familias ſuas; Amram, & Iſhar, & Hebron, & Uzziel. Filii verò Merari per familias ſuas; Mahli, & Muſhi: iſtæ ſunt familiæ Levi per domum patrum ſuorum. De Gerſhon. familia Libnitica, & familia Shimcitica: iſtæ ſunt familiæ Gerſhoniticæ. Numerati eorum in numero omnis maſculi, à filio menſis & ſuprà, numerati* inquam *eorum, ſeptem millia, & quingenti.*

THAM B UZIEL.

per exercitus ſuos ad occidendum ca-
exercitudebantur per quatuor millaria, &
um colorum ex adverſo trium lapidum
li, Lyncurii, Achatis, & Amethyſti, & in
anta trium tribuum, Ephraim, Manaſſe,
our ex caſtris; Et nubes Domini ſuper eos
prætor erat; Et nubes Domini ſuper eos
filius Ammihud. Et exercitus tribus
tribus, quadraginta millia & quingen-
tribus Manaſſe: & princeps ejus
tribus filiorum Manaſſe, erat Gamaliel
ducenti. Tribus quoque Benjamin; & ex
per exercitus tribus filiorum Benjamin,
exercitus ejus, & numerus eorum qui
quinque millia, & quadringenti. Omnes
rum Ephraim, castrum & octo millia &
his tertio loco proficiscebantur, Vexillum
em erit cum exercitibus ſuis, & loca
per quatuor millaria, & vexillum ejus
ex adverſo trium lapidum pretioſo-
lithi, Berylli, & Jaſpidis, & in conſpectu
m tribuum, Dan, Nephtali, & Aſher, &
ium; Et in caſtris ſuis dicar, Amen
a in medio myriadum millium Iſrael, &
ſerpentis baſilifci: Porrò princeps
tribus filiorum Dan, erat Achiezer
is ejus, & ſumma eorum qui erant lec
ia, & ſeptingenti. Et qui castrum
Aſer: princeps verò qui præerat
m Aſer, erat Paghiel filius Ochran, ha
orum qui erant tribus illius, quadrigin
ti. Tribus quoque Nephtali: & princeps
citus tribus filiorum Nephtali, Ahira fili
e numerus eorum qui erant illius tribus
e quadringenti. Omnes numeri
& quinquaginta & ſeptem millia, & ducen
cebantur cum vexillis ſuis. Hæc eſt ſumma
nta domos patrum ſuorum: omnes ſimi
erant ſexcenta tria millia, & quingen
non ſunt recenſiti in medio filiorum Iſra
Dominus Moſi. Et fecerunt filii Iſra
Dominus Moſi, ſic caſtrametati ſu
bantur, quiſque per familias ſuas bina

APUT III.

Aharon & Moſis, qui per genealogias
ominus cum Moſe in monte Sinai.

LATINA.

Vexillum caſtrorum Ephraim per
ercitus ſuos, erit ad Occaſum
princeps filiorum Ephraim fi
filius Ammihud. Et exercitus
numeratique eorum, quadra
lia, & quingenti. Et proximè
tribus Menaſſeh: & princeps
Menaſſeh, Gamaliel filius
ſur. Et exercitus ejus numer
eorum, triginta ac duo millia
centi. Tribus item Benjamin
princeps filiorum Benjamin, fi
filius Gideoni. Et exercitus
meratique eorum, triginta & qua
millia, & quadraginti. Inve
merati in caſtra Ephraim, ce
& octo millia, & centum, p
citus ſuos: & tertii manebunt
vebunt. Vexillum caſtro
erit ad Aquilonem, per exe
ſuos: & princeps filiorum Da
per filium Ammi-ſhaddai. Et
rum ejus, numeratique ex
ta ac duo millia, & ſeptin
ſidentes verò juxta eum, e
bus Aſher: & princeps filio
Phegiel filius Ochran. Et ex
ejus, numeratique eorum, qui
ta ac octo millia, & quing
bus item Naphtali: & princ
rum Naphtali, Ahira filius
exercitus ejus, numeratique
quinquaginta ac tria mille
dringenti. Omnes numer
ſtris Dan, cequum & pa
ac ſeptem millia, & ſex
ſtremo loco manebunt
per vexilla ſua. Iſtis
filiorum Iſrael per do
ſuarū, eos numerati
citus ſuus ſexcenta
& quingenti & quinqua
rum Levitæ non fuerunt
medio filiorum Iſrael,
præceperat Dominus Moſi
fecerunt filii Iſrael juxta
præcepit Dominus Moſi
ſiderati juxta vexilla ſua
ſuum remanebunt, quiſque
millium ſuum, ſecundùm domos
rum ſuarum.

CAP. III.

Hæ autem ſunt generationes
haron & Moſeh in die quo locutus
eſt Dominus ad Moſheh in mon
Sinai.

תרגום יונתן בן עוזיאל

משפחות תַּרְתֵּין גְּנִיסָתָא דִי נְפְקוּ מִנֶּרְשׁוֹן בָּתַר מַשְׁכְּנָא יְשָׁרוֹן מַעֲרְבָא : 23
ונשיא וְרַב בֵּית אֲבָא דַהֲוָה מִתְמַנֵי עַל תַּרְתֵּין גְּנִיסָתָא דְנֶרְשׁוֹן אֶלְיָסָף בַּן לָאֵל : 24
ומשמרת ומַטְרַת בְּנֵי גֶרְשׁוֹן בְּמַשְׁכְּנָא וְיַמָּא מַשְׁכְּנָא וּפְרִסָא חוּפָאָה וּפְרִסָא 25
דְּבִתְרַע מַשְׁכַּן זִימְנָא : וקלעי וּוְלַוָות דְּרְתָא וְיַרְ פְּרִסָא דִבְתְרַע דְּרְתָא דְעַל 26
מַשְׁכְּנָא וְעַל מַדְבְּחָא חֲזוֹר חֲזוֹר וְיַרְ אַטְעוי לְכָל פּוּלְחָנֵיהּ : ולקהת וּלְקֹהַת 27
גְּנִיסָתָא דְעַמְרָם וּגְנִיסָתָא דְיִצְהָר וּגְנִיסָתָא דְחֶבְרוֹן וּגְנִיסָתָא דְעֻזִּיאֵל אִילֵּין
הִינוּן גְּנִיסַת קָהָת : בְּמִסְפַּר בְּמִנְיַן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא תְּמָנְיָא 28
אַלְפִין וְשִׁית מְאָה נַטָּרֵי מַטְרַתָא דְקוּדְשָׁא : משפחות אַרְבַּעַת גְּנִיסָתָא דִי נְפָקוּ 29
מִקְהָת יִשְׂרוֹן עַל שִׂיטָא דְמַשְׁכְּנָא דְרוֹמָא : ונשיא וְרַב בֵּית אֲבָא דַהֲוָה מִתְמַנֵי 30
עַל גְּנִיסַת קָהָת אֱלִיצָפָן בַּר עֻזִּיאֵל : ומשמרת וּמַטְרַתְהוֹן אֲרוֹנָא וּפָתוֹרָא 31
וּמְנָרְתָא וּמַדְבְּחַיָא וּמָאנֵי קוּדְשָׁא דְיִשְׁמְשׁוּן בְּהוֹן וּפְרִסָא וְכָל פּוּלְחָנֵיהּ : ונשיא
וְאַסְרְכוֹל דְּמִמְנֵי עַל רַבְרְבֵי לֵיוָאֵי אֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא הוּא הֲוָה שָׁאִיל בְּאוּרַיָא 32
וְתוּמַיָא מִתְחוֹת יְדוֹי מְמַנֵן נַטְרֵי מַטְרַת קוּדְשָׁא : למרי לְמְרָרִי גְּנִיסָתָא דְמַחְלִי 33
וּגְנִיסָתָא דְמוּשִׁי אִלֵּין הִינוּן גְּנִיסַת מְרָרִי : פקודיהם סְכוּמְהוֹן בְּמִנְיַן כָּל דְּכוּרָא 34
מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא שִׁיתָּא אַלְפִין וּמְאָתַן : ונשיא וְרַב בֵּית אֲבָא דְהַוָה מִתְמַנֵי 35
עַל גְּנִיסַת מְרָרִי צוּרִיאֵל בַּר אֲבִיחַיִל עַל שִׂיטָא דְמַשְׁכְּנָא יְשָׁרוֹן צָפוֹנָא : ופקודת
וְדִמְסִיר לְמַנְטַר בְּנֵי מְרָרִי לִיחֵי מַשְׁכְּנָא וְנַגְרוֹי וַעֲמוּדוֹי וְחוֹמְרוֹי וְכָל פּוּלְחָנֵיהּ : 36
ועמודי וַעֲמוּדֵי דְּרְתָא חֲזוֹר חֲזוֹר וְחוֹמְרֵיהוֹן וְסִיכֵּיהוֹן וּמַתְחֵיהוֹן : והחנים 37
וְדִי שְׁרַן קֳדָם מַשְׁכַּן זִימְנָא מַדִּינְחָא מַשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנוֹי נַטְרִין מַטְרַת 38
מַקְדְּשָׁא לְמַטְרַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְחִלּוֹנִי דְיִקְרַב יִתְקְטֵל בְּאֶשָׁא מְצַלְּהֲבָא מִן קֳדָם
יְיָ : כל פקודי כָּל סְכוּמֵי מְנָיְנֵי לֵיוָאֵי דִי מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פּוּם 39
מֵימְרָא דַיְיָ לְגְנִיסָתְהוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא עֶשְׂרִין וְתַרֵין
אַלְפִין :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Duæ profapiæ, quæ egreſſæ ſunt ex Gherſon, poſt tabernaculum caſtrametabuntur ad occidentem. Et princeps domus patris qui præpoſitus fuit ſuper duas profapias Gherſonitarum, fuit Eliaſaph filius Laël. Cuſtodia autem filiorum Gherſon in tabernaculo fœderis *erit ipſum* tabernaculum, & operimentum quo tegitur, & velum oſtii tabernaculi fœderis. Item aulæa atrii; & velum quod *eſt* in oſtio atrii quod *eſt* juxta tabernaculum & juxta altare per circuitum, & funes ejus pro omni miniſterio ejus. De Kahath verò *fuit* profapia Amram, & profapia Jitſhar, & profapia Hebron, & profapia Uziel: iſtæ ſunt profapiæ Kehath. Numerus omnis maris à filio menſis & ſupra, octo millia, & ſexcenti, qui cuſtodiant cuſtodiam ſanctuarii. Quatuor profapiæ quæ exierunt ex Kehath, caſtrametabuntur ad latus tabernaculi meridionale. Et princeps domus patrum, qui præpoſitus fuit ſuper profapiam Kehath, *fuit* Elitſaphan filius Uziel. Et cuſtodia eorum arca, & menſa, & candelabrum, & altaria, & vaſa ſanctuarii quibus miniſtrant: velum quoque & quicquid ad ejus cultum pertinet. Et ſupremus gubernator, qui præpoſitus *erat* ſuper principes Levitarum, Eleazar filius Aharon ſacerdos: ipſe erat interrogans per Urim & Tummim, ſub cujus manu conſtituti *erant*, qui cuſtodiebant cuſtodiam ſanctuarii. De Merari, profapia Machli, & profapia Muſchi: iſtæ ſunt profapiæ Merari. Summa eorum juxta numerum omnis primogeniti à filio menſis & ſupra, ſex millia & ducenti. Et princeps domus patrum qui fuit præpoſitus ſuper profapiam Merari, *fuit* Tſuriel filius Abichail: ad latus tabernaculi caſtrametabuntur ad ſeptentrionem. Et quæ tradita ſunt ad cuſtodiendum filiis Merari, *fuerunt* tabulæ tabernaculi, & vectes ejus, & columnæ ejus, & baſes ejus, & quicquid eſt de miniſterio ejus. Columnæ quoque atrii per circuitum, & baſes earum, & clavi earum, & funes earum. Qui verò caſtra ponant ante tabernaculum fœderis ad orientem, Moſes & Aharon, & filii ejus, cuſtodientes cuſtodiam ſanctuarii, & cuſtodiam Iſrael: & prophanus qui acceſſerit interficietur igne inflammato à facie Domini. Omnes ſummæ numerorum Levitarum, quos numeravit Moſes & Aharon juxta os ſermonis Domini per profapias ſuas, omnes maſculi à filio menſis & ſupra, viginti duo millia.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* [اهلي] خانهاي آن جرشوني پسي آن مسكن فرود آيند بمغرب* ومهتر خانهي پدر بجرشوني
اليسف پسري لال * ونگاه داشتي پسراني جرشون درخيمهي وعده آن مسكن وآن خيمه
وپوشش او وحجابي درگاهي خيمهي وعده * وپردهاي آن سرا ومرحجابي درگاهي آن سرا آنچه
ابر آن مسكن وابر آن مذبح گردا گرد ومر طنابهايي او بهمه كاري او * وبقهت اهلي
خانهي آن عمرمي واهلي خانهي آن يصهري واهلي خانهي آن حبروني واهلي خانهي
آن عزّيالي اينان ايشان اهلي خانهايي آن قهتي * درشماري همه نرينه از قدري ماه وبالا
هشت هزار وشش صد نگاه داراني نگاه داشتي آن خاص * اهلي خانهايي پسراني قهت فرود
آيند ابر پايهي آن مسكن بجنوب * ومهتري خانهي پدر باهلي خانهايي آن قهتي
اليصفن پسري عزّيال * ونگاه داشتي ايشان آن صندوق وآن خوان وآن چراغپايه وآن
مذبحها وپيرايهاي آن خاص آنچه خدمت كنند در ايشان وآن حجاب وهمه كار او*
* ومهتري مهتراني آن لوي العزر پسري اهرن آن كهن گماشتهي نگاه داراني نگاه داشت آن
خاص * لمرري اهلي خانهي آن محلي واهلي خانهي آن موشي اينان ايشان اهلي
خانها مرري * شمردگاني ايشان در شماري همه نرينه از قدري ماه وبالا شش هزار
ودويست * ومهتر خانهي پدر باهلي خانهاي مرري صوريال پسر ابيخيل ابر پايهي آن
مسكن فرود آيند بشمال * وگماشتهي نگاه داشتي پسراني مرري تختهايي آن مسكن
وپشتيوانهاي او وستونهايي او وبون ستونهايي او وهمه پيرايهاي او وهمه كاري او*
* وستونهاي آن سرا گرداگرد وبون ستونهايي ايشان وميخهايي ايشان وطنابهايي ايشان*
* وآن فرود آيان بپيشي آن مسكن بمشرق بپيشي خيمهي وعده بمشرق مشه
واهرن وپسراني او نگاه داران نگاه داشت آن مقدش بنگاه داشتي پسراني يسرال وآن
بيگانهي آن نزديك شوا كشته آيد * همه شمردگاني آن لويان آنچه بشمرد مشه واهرن
ابر امري !! باهلي خانهاي ايشان همه نرينه از قدري ماه وبالا بيست ودو
هزار*

Familiæ Gerſhoniticæ poſt tabernaculum reſidebunt ad Occidentem. Et princeps domûs patrii Gerſhonitarum, Eliaſaph filius Laël. Cuſtodia autem filiorum Gerſhon in tentorio conventûs, erit tabernaculum, & tentorium, & operimentum ejus, & aulæum oſtii tentorii conventûs: Cortinæ item atrii, & aulæum oſtii atrii quod erat juxta tabernaculum, & juxta altare circumcirca, funes quoque ejus ad omne opus ejus. Et de Cehath, familia Amramitica, & familia Iſhariitica, & familia Hebronitica, & familia Uzzielitica: iſtæ ſunt familiæ Cehathitica. In numero omnis maſculi à filio menſis & ſupra, fuerunt octo millia & ſexcenti, cuſtodientes cuſtodiam ſanctuarii. Familiæ filiorum Cehath reſidebunt juxta baſim tabernaculi ad Meridiem. Et princeps domûs patrii familiarum Cehathitarum, Eliſaphan filius Uzziel. Cuſtodia autem eorum erit arca, & menſa, & candelabrum, & altaria, & vaſa ſanctuarii quibus miniſtrabunt, & aulæum, & univerſum opus ejus. Porrò princeps principum Levitarum erit Eleazar filius Aharon ſacerdotis: præfectura cuſtodientium cuſtodiam ſanctuarii, ei erit. De Merari, familia Mahlitica & familia Muſhitica: iſtæ ſunt familiæ Merari. Numerati eorum in numero omnis maſculi à filio menſis & ſupra, ſex millia ac ducenti. Et princeps domûs patrii familiarum Merari, Suriel filius Abihail: juxta baſim tabernaculi reſidebunt ad Aquilonē. Præfectura autem cuſtodiæ filiorum Merari, erunt tabulæ tabernaculi, & vectes ejus, & columnæ ejus, & ſtylobatæ ejus, omniaque vaſa ejus, & univerſum opus ejus: Columnæ quoque atrii circumcirca, & ſtylobatæ earum, & clavi earum, & funes earum. Reſidentes verò coram tabernaculo ad Orientem, ad anteriora inquam tentorii conventûs ad Orientem, erunt Moſheh & Aharon, filiique ejus cuſtodientes cuſtodiam ſanctuarii, in cuſtodiam filiorum Iſrael: extraneus autem appropinquans, interficietur. Omnes numerati Levitarum, quos numeravit Moſheh & Aharon juxta mandatum Domini per familias eorum, omnis maſculus à filio menſis & ſupra, viginti ac duo millia.

יז וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה מְנִי כָל בּוּכְרַיָא דּוּכְרַיָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא
יח וְקַבֵּל יַת סְכוּם מִנְיָן שְׁמָהָתְהוֹן: וּלְקַחַת וְתָקְרֵיב יַת לֵיוָאֵי קֳדָמַי אֲנָא יְיָ חֻלָּף
יט כָּל בּוּכְרַיָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיַת כָּל בְּעִירָא דְּלֵיוָאֵי חֻלָּף כָּל בּוּכְרָא בִּבְעִירָא דִּבְנֵי
כ יִשְׂרָאֵל: וּמְנָא מֹשֶׁה הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יָתֵיהּ יַת כָּל בּוּכְרַיָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
כא וְהַווֹן כָּל בּוּכְרַיָא דּוּכְרַיָא בְּסִכּוּם מִנְיָן שְׁמָהָן מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵילָא לְסִכּוּם
כב מְנֵינֵיהוֹן עֶשְׂרִין וְתַרְתִּין אַלְפִין מְאָתָן וְשׁוּבְעִין וְתַלְתָּא: וִידַבַּר יְיָ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
כג לְמֵימַר: קַח קְרֵיב יַת לֵיוָאֵי חֻלָּף כָּל בּוּכְרָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיַת בְּעִירָת לֵיוָאֵי
כד חֻלָּף בְּעִירֵיהוֹן וְהוֹן מְשַׁמְּשִׁין קֳדָמַי לֵיוָאֵי אֲנָא יְיָ: וְאֶת פִּדְויֵי יַת פְּרָקוֹנֵי
כה מְאָתָן וְשׁוּבְעִין וְתַלְתָּא מָה דְּאִשְׁתְּיָרוּ עַל לֵיוָאֵי מִבּוּכְרַיָא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וּלְקַחְתָּ
כו וְתִסַּב חֲמֵשׁ חֲמֵשׁ סְלָעִין לְגוּלְגַּלְתָּא בְּסֶלַע קוּדְשָׁא תִּסַּב עֶשְׂרִין מְעִין סְלָעָא:
כז וְתִתֵּן כַּסְפָּא לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹי פִּרְקוֹנֵי מָה דְּמִשְׁתַּיְירִין בְּהוֹן: וִיקַח וְנָסִיב
כח מֹשֶׁה יַת פִּרְקָנְהוֹן מִן מָה דְּמִיתְּרִין עַל פִּרְקוֹנֵי לֵיוָאֵי: מֵאֵת סְלוֹת בּוּכְרַיָא
כט דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסִיב יַת כַּסְפָּא אֶלֶף וּתְלַת מְאָה וּשְׁתִּין וְחַמְשָׁה סְלָעִין בְּסֶלַע
ל קוּדְשָׁא: וְיָתֵן וְיָהֵב מֹשֶׁה יַת כְּסַף פִּרְקוֹנָא לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹי עַל פֻּם מֵימְרָא דַייָ
לא הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה:

ד

א וִידַבֵּר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: נְשָׂא קְבִילוּ יַת חוּשְׁבַּן בְּנֵי קְהָת מִנּוֹ בְּנֵי
ב לֵוִי לְגִנְסָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן: מִבֶּן תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין
ג שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְמֶעְבַּד עֲבִידְתָּא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא: וְאֵת דָּא פּוּלְחַנַת בְּנֵי קְהָת
ד בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא קוֹדֶשׁ קוּדְשַׁיָא: וּבָא וְעֵלִיל אַהֲרֹן וּבְנוֹי בְּזִמַן מֵיטַל מַשְׁרִיתָא וְיַפְרְקוּן
ה יַת פָּרְנוֹדָא דְּפָרְסָא וְיִכְסוּן יַת אֲרוֹנָא דְּסַהֲדוּתָא: וְנָתְנוּ וְיִתְּנוּן עֲלוֹי חוּפְאֵי
דְּמַשַׁךְ סַסְנוֹנָא וְיִפְרְשׂוּן לְבוּשׁ שְׁוִיר עֲלוֹי ירושלמי 7 יַת פְּיָלְתָּא:
ו מְלָעֵילָא וְיָשְׁווּן אַרְיְחוֹי: וְעַל וְעַל פְּתוֹר 7
לְחֵים אַפַּיָא יִפְרְסוּן לְבוּשׁ דְּתְכֶלְתָּא וְיִתְּנוּן עֲלוֹי יַת פִּיָלְוָתָא וְיַת בְּזִיכַיָא וְיַת מְנַקְיָתָא
ז וְיַת קַסְוַת נִיסוֹכָא וּלְחֵים תְּדִירָא עֲלוֹי יְהֵי:

Præterea dixit Dominus ad Moſem; Numera omnes primogenitos maſculorum inter filios Iſrael, à filio menſis & ſupra, & recipe ſummam numeri nominum eorum. Et applica Levitas coram me, ego Dñs, pro omnibus primogenitis inter filios Iſrael, & omnia pecora Levitarum pro omnibus primogenitis pecorum filiorum Iſrael. Numeravíque Moſes, ſicut ei præceperat Dominus, omnes primogenitos filiorum Iſrael. Et fuerunt omnes primogeniti maſculi juſta ſummam numeri nominum ipſorum, à filio menſis & ſupra, juxta ſummam numeri ipſorum, viginti duo millia, ducenta & ſeptuaginta tria. Et locutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Applica Levitas pro omni primogenito inter filios Iſrael, & pecora Levitarum pro pecoribus eorum: ut ſint miniſtrantes coram me Levitæ, ego Dominus. Et pro redemptionibus ducentorum ſeptuaginta trium, quibus ſuperantur Levitæ à primogenitis filiorum Iſrael. Accipies quinque ſiclos pro quolibet capite: juxta ſiclos ſanctuarii accipies, viginti obolorum ſiclus erit. Dabíſque argentum Aharoni & filiis ejus, pro redemptionibus eorum qui ſuperſunt inter eos. Et accepit Moſes redemptionem eorum, ab his qui ſuperabant redemptiones Levitarum. A primogenitis filiorum Iſrael accepit pecuniam iſtam, mille trecentos ſexaginta quinque ſiclos juxta ſiclos ſanctuarii. Et dedit Moſes argentum redemptionis Aharoni & filiis ejus juxta os ſermonis Domini: ſicut præceperat Dominus Moſi.

CAP. IV.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe *& cum Aharone*, dicendo: Capite numerum filiorum Kehath è medio filiorum Levi, ſecundùm proſapias ſuas & domos patrum ſuorum. A filio triginta annorum & ſupra, uſque ad filium quinquaginta annorum, omnium qui egrediuntur ad militiam, ut exequantur miniſterium in tabernaculo fœderis. Hoc eſt miniſterium filiorum Kehath in tabernaculo fœderis, ſanctum ſanctorum. Ingrediatur autem Aharon & filii ejus tempore quo movenda ſunt caſtra, ut deponant velum interſtitii, & tegant *eo* arcam teſtimonii. Et ponant ſuper illam operimentum pellium taxorum, & expandant veſtem retortam ſuper ipſum deſuper, & ponant veſtes ejus. Et ſuper menſam panum propoſitionis expandant veſtimentum hyacinthinum, & ponant ſuper eam pateras, & cochlearia, & phialas, & cyathos libationis: ſed & panes erunt jugiter ſuper eam.

Hieroſ. 7. *Phialas.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* گفت ״ بموشه بشمار همه نخست زاد نرينه بپسراني يسرال ازقدري ماه وبالا وحسيب كن مر
* شماري نامهاي ايشان * وبستاني مر آن لويان بمن من ״ عوضي همه نخست زاد پسراني يسرال
و مر چهارپاي آن لويان عوضي همه نخست زاد درچهارپاي پسراني يسرال * بشمرد موشه چون آنچه
فرمود ״ اويرا مر همه نخست زاد در پسراني يسرال * بود همه نخست زادي نرينه در شماري نامها از
قدري ماه وبالا بشمردگاني ايشان بيست ودو هزار ودويست * سخن گفت ״ بموشه بگفتن *
* بستان مر آن لويان عوضي همه نخست زاد در پسراني يسرال و مر چهارپاي آن لويان عوضي
چهارپاي ايشان وباشند بمن آن لويان من ״ * و مر خلاصي آن دويست هفتاد وسه آن زياد
باشان ابر آن لويان از نخست زادي پسراني يسرال * وبستاني پنج پنج مثقالها بسرمه درمثقال
آن خاص بستاني بيست دانگ آن مثقال * وبدهي آن سيم باهرن وبپسراني او خلاصي آن
زياد باشان در ايشان * بستاند موشه مر سيمي آن خلاصي از نزد آن زياد باشان ابر
خلاصي آن لويان * از نزد نخست زادي پسراني يسرال بستاند مر آن سيم هزار وسه صد
وشصت وپنج درمثقال آن خاص * بداد موشه مر سيمي آن خلاصي باهرن وبپسراني او ابر امري
״ چون آنچه فرمود ״ مر موشه *

* فصل چهارم *

* سخن گفت ״ بموشه و باهرن بگفتن * بشمار مر سري پسراني قهت درميان پسراني لوي باهلي
خانهاي ايشان بخانهي پدراني ايشان * از قدري سي سال وبالا وتا قدري پنجاه سال همه آيا
بسپاه بكردن كار درخيمهي وعده * اين كاري پسراني قهت درخيمهي وعده خاصي آن
خاصها * وبيايد اهرن وپسراني او در منزل برداشتن آن لشكرگاه وفرود آورند مر پردهي
آن حجاب وبپوشند در آن مر صندوقي آن گواه گرفت * وبدهند ابر او پوشش پوست اسخ
بگسترند جامهي جمله كبود از بالا وبنهند باهوهاي او * وابر خواني آن دو رويه بگسترند
جامهي كبود وبدهند ابر او مر آن كاسها ومر آن چمچها ومر آن نيها ومر آن سيخها آن
پوشش ونانی آن هميشه ابر او باشد.

1 Et *dixit Dominus ad Moſhb*; Numera omnem primogenitum maſculum in filiis Iſrael ab ætate menſis & ſupra, & computa numerum nominum eorum. 2 Capiéſque Lævitas mihi (ego Dominus) loco omnium primogenitorum filiorum Iſrael, & quadrupedes Levitarum loco omnium primogenitorum in quadrupedibus filiorum Iſrael. 3 Numeravit itaque Moſhb quemadmodùm præceperat ei Dominus, omnem primogenitum in filiis Iſrael. 4 Fuerúntque omnes primogeniti maſculi, in numero nominum, ab ætate menſis & ſupra, per numeratos eorum, viginti ac duo millia, & ducenti. 5 Loquutúſque eſt Dominus ad Moſhb, dicendo; 6 Cape Levitas loco omnium primogenitorum in filiis Iſrael, & quadrupedes Levitarum loco quadrupedum eorum, erúntque mihi Levitæ: ego Dominus. 7 Porrò redemptioni ducentorum ſeptuaginta ac trium redundantium ſupra Levitas ex primogenitis filiorum Iſrael, 8 Accipies quidem quinos ſiclos per capitis computum, ſecundùm ſiclum ſanctuarii accipies: viginti obolorum eſt ſiclus. 9 Dabíſque ipſum argentum Aharoni & filiis ejus, redemptionem ſcil. exuperantium in illis. 10 Accepit itaque Moſhb argentum redemptionis à redundantibus ſupra redemptionem Levitarum: 11 A primogenitis filiorum Iſrael accepit argentum, mille trecentos ſexaginta quinque ſiclos in ſiclo ſanctuarii. 12 Deditque Moſhb argentum redemptionis Aharoni & filiis ejus, juxta mandatum Domini, quemadmodum præceperat Dominus ipſi Moſhb.

CAP. IV.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moſheb & Aharon, dicendo; 2 Numera capita filiorum Cehaib de medio filiorum Levi, per familias ſuas, per domum patrum ſuorum, 3 Ab ætate triginta annorum & ſupra, uſque ad ætatē quinquaginta annorum, omnis ventens in exercitum ad faciendum opus in tentorio conventûs. 4 Iſtud erit opus filiorum Cehaib in tentorio conventûs, Sanctum ſanctorum. 5 Veniet autem Aharon & filii ejus quando manſiones removebunt caſtra, & deponent velū diſcluſoriū, & opericut illo arcam teſtimonii. 6 Ponéntque ſuper illam operimentum pellis hircinæ, & expandent veſtimentum cæruleum deſuper, & imponent baculos ejus. 7 Et ſuper menſam panis bifacis expandent veſtimentum cæruleum, dabúntque ſuper eam crateres, & cochlearia, & calamos, & obelos operimenti: & panis jugis ſuper eam erit.

וּפרשׁוּ וְיִפְרְשׂוּן עֲלֹהִי לְבוּשׁ צְבַע וְהוֹרִי וְיִכְסוּן יָתֵיהּ בְּחוּפְאָה דְּמַשַּׁךְ סַנְטְנָא וְיָשְׂווּן 8
יַת אֲרִיחוֹי: ולקחו וְיִסְבוּן לְבוּשׁ דְּתֵיכְלָא וְיַכְסוּן יַת מְנָרְתָּא דְאַנְהוֹרֵי וְיַת 9
בּוּצִינָהָא וְיַת מַלְקְטַיָּא וְיַת מַחְתְּיָתָא וְיָת
כָּל מָנֵי שְׁמוּשָׁא דְיִשַּׁמְּשׁוּן לָהּ בְּהוֹן: ירושלמי 9 מַלְקְטַיָּא:
ונתנו וְיִתְּנוּן יָתָהּ וְיָת כָּל מָנָהָא לְחוּפְאָה 10 10 עַל קוּפָּה:
דְּמַשַּׁךְ סַנְטְנָא וְיִתְּנוּן עַל אַסְלָא: ועל מובח וְעַל מַדְבְּחָא דְדַהֲבָא יְפָרְסוּן לְבוּשׁ 11
תְּיכְלָא וְיַכְסוּן יָתֵיהּ בְּחוּפְאָה דְּמַשַּׁךְ סַנְטְנָא וְיָשְׂווּן יַת אֲרִיחוֹי: ולקחו וְיִסְבוּן 12
יַת כָּל מָאנֵי שְׁמוּשָׁא דִּי יְשַׁמְּשׁוּן בְּהוֹן בְּקוּדְשָׁא וְיִתְּנוּן לִלְבוּשׁ דְּתֵיכְלָא וְיַכְסוּן יַתְהוֹן
בְּחוּפְאָה דְּמַשַּׁךְ סַנְטְנָא וְיִתְּנוּן עַל קוּפָּא:
ודשנו וְיַדְּרוּן יַת מַדְבְּחָא וְיִפְרְסוּן עֲלוֹי 13 ירושלמי 13 וְיוֹרְדוּן יַת מַדְבְּחָא:
לְבוּשׁ אַרְגְּוָן: ונתנו וְיִתְּנוּן עֲלוֹי יַת כָּל מָנוֹי דְּיִשַּׁמְּשׁוּן עֲלוֹי בְּהוֹן יַת מַחְתְּיָתָא 14
וְיַת מַשְׁלֵיהָא וְיַת מַגְרוֹפְיָתָא וְיַת מִזְרְקָיָא כָּל מָאנֵי מַדְבְּחָא וְיִפְרְשׂוּן עֲלוֹי חוּפְאָה
דְּמַשַּׁךְ סַנְטְנָא וְיָשְׂווּן אֲרִיחוֹי: וכלה וְיִפְסוֹק אַהֲרֹן וּבְנוֹי לְכַסָּאָה יַת קוּדְשָׁא וְיַת 15
כָּל מָאנֵי קוּדְשָׁא בְּזַמָּן מֵיטַל מַשְׁרִיתָא וּמִן בָּתַר כְּדֵין יֵיעֲלוּן בְּנֵי קְהָת לְמִסְבְּרָא
וְלָא יְקָרְבוּן לְקוּדְשָׁא דִּלְמָא יְמוּתוּן בְּאֶשָׁא מְצַלְהֲבָא דֵּין מְטוּל בְּנֵי קְהָת בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא: ופקדת וְתִסְפּוֹר לְאֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן כָּהֲנָא מִשְׁחָא דְאַנְהוֹרוּתָא וּקְטֹרֶת 16
בּוּסְמַיָּא וּמִנְחַת דְּתָדִירָא וּמִשְׁחָא דִּרְבוּתָא מַסְרַת כָּל מַשְׁכְּנָא וְכָל דְּבִיהּ
בְּקוּדְשָׁא וּבְמָנוֹי: וידבר יי וּמַלֵּיל יְיָ עִם משׁה לְמֵימַר: אל תכרתו לא 17 18
תְּסַתְּקְפוּן לְשֵׁיצָאָה יַת שִׁבְטָא דְּגִנֵּיסַת קְהָת מִנּוֹ לֵיוָאֵי: ואת וְדָא תַּקָּנְתָּא 19
עִבְדוּ לְהוֹן וְיִחוֹן בְּחַיֵּי דְצַדִּיקִי וְלָא יְמוּתוּן בְּאֶשָׁא מְצַלְהֲבָא וְיִוּחוּן עֵינֵיהוֹן
מִן בֵּית קוּדְשָׁא בְּזַמָּן מִקְרְבֵהוֹן לְחַסָּן אַהֲרֹן וּבְנוֹי וְיֵעֲלוּן וְיַמַּנּוּן יַתְהוֹן
גְּבַר גְּבַר עַל פּוּלְחָנֵיהּ: וְלִמְטוֹלֵיהּ:
ולא וְלָא יֵיעֲלוּן לְמִסְחֲמֵיָא כַּד יְיעֲלוּן 20 ירושלמי 20 וְלָא יַעֲלוּן לֵיוָאֵי לְמֶחֱמֵי
כַּהֲנַיָּא לְשִׁקּוּעַ מָאנֵי קוּדְשָׁא דְּלָא כַּד יְיֵתוּן כַּהֲנַיָּא מְשַׁקְּעִין מָנֵי בֵית קוּדְשָׁא
יְמוּתוּן בְּאֶשָׁא מְצַלְהֲבָא: דְּלָא יְמוּתוּן:

Et expandant ſuper ea veſtem coccineam, & operiant ipſam operi- 8
mento ex pelle taxorum, & immittant vectes ejus. Et tollant ve- 9
ſtem hyacinthinam, & tegant candelabrum luminaris, & lucernas ejus,
& forcipes, & emunctoria ejus:
& omnia vaſa miniſterii, quibus ei miniſtrant. Et ponent ipſum & 10
omnia vaſa ejus intra operimen-
tum de pelle taxorum, atque collocabunt ſupra veſtem. Et ſuper altare 11
aureum expandent veſtem hyacinthinam, & tegent ipſum operimento
ex pelle taxorum, & indant vectes ejus. Et accipient omnia vaſa 12
miniſterii, quibus miniſtrant in ſanctuario, & involvent veſte hyacin-
thina, & tegent ea operimento ex pelle taxorum, atque imponent
vecti. Et auferent cineres ab al- 13
tari, & tegent ipſum veſte purpu-
reâ. Et ponent ſuper ipſum 14
omnia vaſa ejus, quibus ſuper
ipſum utuntur; pateras carbonarias, fuſcinulas, palas, & omnia vaſa
altaris: & expandent ſuper ipſum operimentum de pelle taxorum, &
imponent vectes ejus. Cúmque ceſſaverint Aharon & filii ejus te- 15
gere ſanctuarium & omnia vaſa ſanctuarii, tempore profectionis ca-
ſtrorum, poſtea veniant filii Kehath ad portandum, neque accedant ad
ſanctuarium ne moriantur igni inflammato: hoc eſt onus filiorum Ke-
hath in tabernaculo fœderis. Et quod traditum eſt Eleazaro filio Aha- 16
ronis ſacerdoti, oleum luminaris, & incenſum aromaticum, & Min-
cha jugis *hoſtia*, et oleum unctionis, & cuſtodia totius tabernaculi,
& omnium quæ in eo erant, in ſanctuario et in vaſis ejus. Et lo- 17
quutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Ne occaſionem præbeatis, ut 18
deleatur tribus familiæ Kehath è medio Levitarum. Hanc inſtitu- 19
tionem facietis illis, ut vivant vitâ juſtorum, & non moriantur igne
inflammato, levabunt oculos ſuos à domo ſancti ſanctorum quo tem-
pore accedent eò: Aharon & filii ejus ingrediantur, & conſti-
tuant eos unumquemque ad miniſterium ſuum & ad onus ſuum.
Neque ingrediantur ad viden- 20
dum, cum ingredientur ſacerdo-
tes ad tegendum vaſa ſanctitatis,
ut non moriantur igne inflam-
mato.

Hieroſ. 9 *Forcipes.*
Hieroſ. 10 *Supra veſtem.*
Hieroſ. 13 *Et decinerabunt altare.*
Hieroſ. 20 *Et non ingredientur Levitæ ad videndum, quando ſacerdotes tegent vaſa domus ſanctuarii, ut non moriantur.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبكسترند ابر ايشان جامهي قرمز رنك وبپوشند اويرا در پوششي پوست اسخ 8
وبنهند مر باهوهاي او * وبستانند جامهي كبود وبپوشند مر چراغپايهي آن روشنايي و
ومر چراغهاي آن ومر كلبتينهاي آن ومر مجمرهاي آن ومر همه پيرايهاي روغني
آن آنچه خدمت كنند [بآن] در ايشان * وبدهند آنرا ومر همه پيرايهاي آن 10
بپوششي پوست اسخ وبدهند ابر آن زنبر * وابر مذبحي آن طلا بكسترند جامهي 11
كبود وبپوشند اويرا در پوششي پوستي اسخ وبنهند باهوهاي او * وبستانند مر 12
همه پيرايهاي آن خدمتي آنچه خدمت كنند در ايشان درخاص و بدهند بجامهي كبود
وبپوشند ايشانرا در پوششي پوست اسخ وبدهند ابر آن زنبر * وخاكستر بر دارند مر آن 13
مذبح وبكسترند ابر او جامهي ارغوان * وبدهند ابر او مر همه پيرايهاي او آنچه خدمت 14
كنند ابر او در ايشان مر آن مجمرها مر آن چنگالها ومر آن كفچها ومر آن طبقها همه آن
پيرايهاي آن مذبح وبكسترند ابر او پوششي پوست اسخ وبنهند باهوهاي او * وتمام كند 15
اهرن وپسراني او بپوشيدن مر آن خاص ومر همه پيرايهاي آن خاص در منزل بر داشتني آن
لشكرگاه وپس همچنين بيايند پسراني قهت ببر داشتن ونه رسند بآن خاص وبميرند اينان
باري پسراني قهت در خيمهي وعده * وگماشتگي العزر پسري اهرن آن كهن روغني 16
آن روشنايي وخنهي آن بوي ابزار وهديهي آن هميشه وروغني آن ماليدن
گماشتهي همه آن مسكن وهمه آنچه درو در خاص ودر پيرايهاي او * سخن گفت :: 17
بمشه وباهرن بگفتن * نه نيست كنيد مر قبيلهي اهلي خانهاي آن قهتي از ميانی آن 18
لويان * اين بكنيد بايشان وبزيند ونه ميرند در نزديك شدني ايشان مر خاصي آن 19
خاصها اهرن وپسراني او بيايند وبنهند ايشانرا مرد مرد ابر كاري او وببارى او * ونه 20
آيند بديدن چون پوشيدن مر آن خاص وبميرند *

*Et expandent ſuper illa veſtimen- 8
tum coccinum, operiéntque illud o-
perimento pellis hircinæ, poſteà im-
ponent baculos ejus. Accipient pre- 9
terea veſtimentum cæruleum, et ope-
rient candelabrum luminaris, &
lucernas ejus, & forcipes ejus, &
thuribula ejus, & omnia vaſa olei
ejus quibus miniſtrant ei. Dabúnt 10
illud & omnia inſtrumenta ejus in
tegumento pellis hircinæ, & dabunt
ſuper vectabulum. Super altare au- 11
tem aureum expandent veſtimentum
cæruleum, & operient illud operi-
mento pellis hircinæ, ponéntque ba-
culos ejus. Accipient quoque omnia 12
vaſa miniſterii quibus miniſtrabunt
in ſanctuario, & dabunt in veſti-
mento cæruleo, operiéntque illa ope-
rimento pellis hircinæ, & dabunt
ſuper vectabulum. Cinerem etiam 13
auferent ab altari, & expandent
ſuper illud veſtimentum purpureum.
Dabúntque ſuper illud omnia vaſa 14
ejus quibus miniſtrant ſuper ipſum,
thuribula, uncos, & ſpathas, &
ſcutellas, cuncta vaſa altaris: &
expandent ſuper illud operimentum
pellis hircinæ, & imponent baculos
ejus. Quum autem fixum fecerit 15
Aharon ac filii ejus operiendi ſan-
ctuarium, & omnia vaſa ſanctua-
rii, quando manſionem removebunt
caſtra, tum poſtea venient filii Ke-
hath ad portandum: ut non ac-
cedant ad ſanctuarium, & mori-
antur: Iſta ſunt onus filiorum Ke-
hath in tentorio conventûs. Præ- 16
fectura autem Eleazar filii Aha-
ron ſacerdotis, oleum luminaris,
& ſuffitus aromaticus, & munus
juge, & oleum unctionis: præ-
fectura totius tabernaculi, &
omnium quæ in eo, in ſanctuario &
vaſis ejus. Loquutúſque eſt Do- 17
minus ad Moſheh & Aharon di-
cendo; Ne auxibiletis tribum 18
familiarum Kehathitarum de medio
Levitarum. Sed hoc facite eis, 19
tunc vivent, & non morientur
cùm appropinquárint ad ſancta
ſanctorum: Aharon & filii ejus
veniant ac diſponant eos, quem-
que virum ad opus ſuum & onus
ſuum. Nec veniant ad videndum 20
inter operiendum ſanctuarium, ut
moriantur.*

במדבר ד
תרגום יונתן בן עוזיאל

ויְדַבֵּר יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: נְשָׂא קְבֵיל יַת חוּשְׁבַּן בְּנֵי גֵּרְשׁוֹן אוֹף 21
הֵינוּן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן לְגִנְיסָתְהוֹן: מִבַּן מְבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָּא וְעַד בַּר 22
חַמְשִׁין שְׁנִין תִּמְנֵי יַתְהוֹן כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא חֵילָא לְמֶעְבַּד עֲבִידְתָּא בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא: וְאִלֵּין דָּא הִיא פּוּלְחָנָת גְּנִיסָת גֵּרְשׁוֹן לְמִפְלַח וּלְמִטּוֹל: וְנִשְׂאוּ 23
יָת יְרִיעָת מַשְׁכְּנָא וְיָת מַשְׁכַּן זִמְנָא חוּפָּאֵיהּ וְחוּפָּאֵי תַּסְנוּנָא דְּעִלּוֹי 24
סְלִיקָא וְיָת פָּרְסָא דִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא: וְאִלֵּין וְיָת וִילַוֵי דְּרָתָא וְיָת פָּרְסָא 25
דְּמֵעִלָּא דִּתְרַע דְּרָתָא דְּעַל מַשְׁכְּנָא חָוּר חָוּר וְיָת אֲטוֹנֵיהוֹן וְיָת כָּל מָאנֵי
פּוּלְחָנֵהוֹן וְיָת כָּל מַה דְּיִתְמְסַר לְהוֹן וְיִפְלְחוּן: עַל פִּי עַל מֵימְרָא דְּאַהֲרֹן וּבְנוֹי 26
יְהֵי כָּל פּוּלְחַן בְּנֵי גֵּרְשׁוֹן לְכָל מַטּוֹלְהוֹן וּלְכָל פּוּלְחָנֵהוֹן וְתִמְנוּן עֲלֵיהוֹן בְּמַטְּרָא יַת
כָּל מַטּוֹלְהוֹן: וְאִלֵּין דָּא הִיא פּוּלְחָנָת גְּנִיסַת בְּנֵי גֵּרְשׁוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא 27
וּמַטַּרְתְּהוֹן בִּיַד אִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כָּהֲנָא: בְּנֵי בְנֵי מְרָרִי לְגִנְיסָתְהוֹן לְבֵית 28
אֲבָהָתְהוֹן תִּמְנֵי יַתְהוֹן: מִבַּן מְבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָּא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין 29
תִּמְנִינוּן כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְמִפְלַח יַת פּוּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא: וְאִלֵּין דָּא מַטַּרְתְּהוֹן 30
מַטּוֹלְהוֹן לְכָל פּוּלְחָנֵהוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא לוּחֵי מַשְׁכְּנָא וְנַגְרוֹי וַעֲמוּדוֹי וְחוּמְרוֹי: וַעֲמוּדֵי 31
וַעֲמוּדֵי דְּרָתָא חָוּר חָוּר וְחוּמְרֵיהוֹן וְסִיכֵיהוֹן וּמַתְחֵיהוֹן לְכָל מָאנֵיהוֹן וּלְכָל
פּוּלְחָנֵהוֹן וּבְשְׁמָהָן תִּמְנוּן יַת כָּל מָנֵי מַטַּרְתְּ מַטּוֹלְהוֹן: וְאִלֵּין דָּא הִיא 32
גְּנִיסַת בְּנֵי מְרָרִי לְכָל פּוּלְחָנֵהוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא בִּידָא דְּאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כָּהֲנָא:
וּפְקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יַת בְּנֵי קְהָת לְגִנְיסָתְהוֹן וְלְבֵית אֲבָהָתְהוֹן: מִבַּן 33
מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵילָּא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְפוּלְחָנָא 34
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא: וַיְהוּ וַהֲווֹ סְכוּמְהוֹן לְגִנְיסָתְהוֹן תְּרִין אַלְפִין וּשְׁבַע מְאָה וְחַמְשִׁין: 35
אִלֵּין מִנְיַן סְכוּמֵי גְּנִיסַת קְהָת כָּל דְּפָלַח בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא דִּי מַלֵּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן 36
עַל פּוּם מֵימְרָא דַיְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה: וּפְקוּדֵי וּמְנִין סְכוּמֵי בְּנֵי גֵּרְשׁוֹן לְגִנְיסָתְהוֹן 37
וְלְבֵית אֲבָהָתְהוֹן: 38

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

SECT. XXX.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Tolle *quoque* summam filiorum Gherson etiam ipsorum, juxta domos patrum suorum juxta prosapias suas: A filio triginta annorum & supra usque ad filium quinquaginta annorum numerabis eōs, omnem qui procedit ad bellum, ut exequatur ministerium in tabernaculo fœderis. Hoc autem est ministerium prosapiæ Gherson, ut ministrent & portent. Portent autem cortinas tabernaculi, & tabernaculum fœderis, operimentum ejus, & operimentum taxorum quod est super illud in supremo loco, & aulæum portæ tabernaculi fœderis. Aulæa quoque atrii, & velum quod est in introitu portæ atrii, quod est super tabernaculum per circuitum, & funes eorum, & omnia vasa ministerii eorum, & omnia quæ traduntur eis ut exequantur. Juxta verbum Aharonis & filiorum ejus erit omne ministerium filiorum Gherson, per omnia onera sua, & per omnia ministeria sua: & constituatis super eos in custodia omnia onera eorum. Hoc est ministerium prosapiæ filiorum Gherson in tabernaculo fœderis, & custodia illorum erit sub manu Ithamar filii Aharon sacerdotis. Filios *etiam* Merari per prosapias suas & domos patrum suorum numerabis. A filio triginta annorum & supra usque ad filium quinquaginta annorum numerabis eos, quicunque ad militiam procedit, ut exequatur ministerium tabernaculi fœderis. Hæc autem est custodia oneris eorum, juxta omne ministerium eorum in tabernaculo fœderis, tabulæ tabernaculi, vectes ejus, columnæ ejus, & bases ejus. Columnæ quoque atrii per circuitum, & bases earum, & clavi earum, & funes earum, cum omnibus instrumentis earum pro quocunque ministerio earum: & nominatim constituatis omnia vasa custodiæ oneris eorum. Hoc est ministerium prosapiæ filiorum Merari, juxta omne ministerium eorum in tabernaculo fœderis, idque sub manu Ithamar filii Aharon sacerdotis. Et numeravit Moses & Aharon filios Kehath, per prosapias suas, & per domos patrum suorum. A filio triginta annorum & supra, usque ad filium quinquaginta annorum, omnem qui ad militiam accedebat, ut ministraret in tabernaculo fœderis. Et fuerunt summæ eorum per prosapias suas, duo millia & septingenti, & quinquaginta. Isti sunt numerus supputationum prosapiæ Kehath, omnium qui ministrabant in tabernaculo fœderis, quos numeraverunt Moses & Aharon, juxta os sermonis Domini per manum Mosis. Numerus autem supputationum filiorum Gherson, per prosapias suas, & domos patrum suorum,

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* سخن گفت يه بموسه بگفتن * بشمار مر سري پسراني جرشون نيز ايشان بخانهي پدراني 22
ايشان باهلي خانهاي ايشان * از قدري سي سال وبالا تا قدري پنجاه سال بشماري ايشانرا همه 23
آن آيا بسپاه شدن سپاه بكار كردن كار در خيمهي وعده * اين كاري اهلي خانهاي آن 24
جرشوني بكار وبيار * وبر دارند مر شقّهاي آن مسكن و مر خيمهي وعده پوششي او 25
وپوششي آن استخ آنچه ابر او از بالا ومر بجابي درگاهي خيمهي وعده * ومر پردهاي آن سرا 26
ومر بجابي درگاهي دروازهي آن سرا آنچه ابر آن مسكن وابر آن مذبح گرداگرد ومر
طنابهاي ايشان ومر همه پيرايهاي كاري ايشان و مر همه آنچه كرده آيد بايشان وكار كنند *
* ابر قولي اهرن وپسراني او باشد همه كاري پسراني آن جرشوني بهمه باري ايشان وبهمه كاري 27
ايشان وبشماريد ابر ايشان در نگاهداشت مر همه باري ايشان * اين كاري اهلي خانهاي آن 28
جرشوني در خيمهي وعده ونگاهداشتي ايشان در دستي ايتمر پسري اهرن آن كهن * پسراني 29
مرري باهلي خانهاي ايشان بخانهي پدراني ايشان بشماري ايشانرا * از قدري سي سال و بالا 30
وتا قدري پنجاه سال بشماري ايشانرا همه آن آيا بسپاه بكار كردن مر كاري خيمهي وعده *
* واين نگاهداشتي باري ايشان بهمه كاري ايشان در خيمهي وعده تختهاي آن مسكن 31
وپشتيوانهاي او وستونهاي او وبون ستونهاي او * وستونهاي آن سرا گرداگرد وبون
ستونهاي ايشان وميخهاي ايشان وطنابهاي ايشان بهمه پيرايهاي ايشان وبهمه كاري ايشان
ودر نامها بشماريد مر پيرايهاي نگاهداشتي باري ايشان * اين كاري اهلي خانهاي پسراني مرري 33
بهمه كاري ايشان در خيمهي وعده در دستي ايتمر پسري اهرن آن كهن * بشمرد موسه واهرن 34
ومهتراني آن جماعت مر پسراني آن قهتي باهلي خانهاي ايشان وبخانهي پدراني ايشان * از قدري 35
سي سال وبالا وتا قدري پنجاه سال همه آن آيا بسپاه بكار در خيمهي وعده * بودند شمردگاني 36
ايشان باهلي خانهاي ايشان دو هزار وهفت صد وپنجاه * اينان شمردگاني اهلي خانهاي آن 37
قهتي همه آن كاركنا در خيمهي وعده آنچه بشمرد موسه واهرن ابر امري يه در دستي موسه *
* وشمردگيهاي پسراني جرشون باهلي خانهاي ايشان بخانهي پدراني ايشان * 38

*Locutúsque est Dominus ad Mosheh, dicendo; Numera caput filiorum Gershon, etiam ipsos per domum patrum suorum, per familias suas. A filio triginta annorum & 23
supra, usque ad filium quinquaginta annorum numerabis eos: omnem venientem recenseri in exercitu; ad operandum opus in tentorio conventûs. Istud erit opus Gershonitarum, in operè & onere. Portabunt 25
namque cortinas tabernaculi, ac tentorium conventûs, operimentum ejus, & operimentum pellis hircinæ quod super ipsum desuper, & aulæum ostii tentorii conventûs: Vela item atrii, & aulæum ostii portæ atrii, quod est juxta tabernaculum, et juxta altare circumcirca, & funiculos eorum, & omnia vasa operis eorum, & quodcunque factum est pro illis: ita ministrabunt. Juxta sententiam Aharon & filiorum ejus erit universum opus filiorum Gershonitarum in omni onere eorum omnique opere eorum: & imponetis iis in custòdiam omne onus ipsorum. Istud est opus familiarum Gershonitarum in tentorio conventûs, & custodia eorum, per manum Ithamar filii Aharon sacerdotis. Filios quoque Merari per familias suas, per domum patrum suorum numerabis. A triginta annis & supra, & usque ad quinquaginta annos numerabis eos, omnem venientem in exercitum ad operandum opus tentorii conventûs. Hæc autem erit custodia oneris eorum juxta omne opus eorum in tentorio conventûs, Tabulæ tabernaculi, & vectes ejus, & columnæ ejus, ac stylobatæ ejus: Columnæ item atrii circumcirca, & stylobatæ earum, & clavi earum, & funiculi earum, cum omnibus instrumentis earum, omnique opere earum: & per nomina imponetis eis vasa custodiæ oneris eorum. Hoc erit opus familiarum filiorum Merari, juxta totum opus eorum in tentorio conventûs per manum Ithamar filii Aharon sacerdotis. Numeravitq; Mosheh & Aharon, & principes congregationis filios Cehathitarum per familias suas, & per domum patrum suorum, A nato triginta annos & supra, & usque ad natum quinquaginta annos, omnem venientem in exercitum ad opus in tentorio conventûs. Fuerunt numerati eorum per familias suas, duo millia, et septingenti & quinquaginta, Isti sunt numerati familiarum Cehathitarum, omnis opifex in tentorio conventûs, quos numeravit Mosheh et Aharon juxta mandatum Domini per manum Mosheh. Et numerationes filiorum Gershon per familias suas, per domum patrum suorum,*

39 מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא
40 במשכן זמנא : ויהיו והוו סכומהון לגניסתהון תרין אלפין ושית מאה ותלתין
41 אלה : אלין מנייני סכומי בני גרשון כל דיפלח במשכן זמנא דימנא
42 משה ואהרן על פום מימרא דייי בידא דמשה : ופקודי ומנין סכומי גניסת
43 בני מררי לגניסתהון לבית אבהתהון : מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד
44 בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא במשכן זמנא : ויהיו והוו סכומהון
45 לגניסתהון תלת אלפין ומאתן : אלה אלין מנייני סכומי גניסת בני מררי
46 דמנא משה ואהרן על פום מימרא דייי בידא דמשה : כל כל סכום מנייניא
דמנא משה ואהרן ורברבי ישראל ית ליואי לגניסתהון ולבית אבהתהון :
47 מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא למפלח
48 פולחן מטרתא ופולחן משול במשכן זמנא : ויהוו והוו סכומהון תמניא
49 אלפין וחמש מאה וחמנן : על פי על פום מימרא דייי מנא יתהון בידא דמשה
גבר גבר על פולחניה ועל משוליה וסכומיה היכמא דפקיד ייי ית משה :

ה

1 וידבר ה׳ ומליל ייי עם משה למימר : צו פקד ית בני ישראל ויפטרון מן
2 משריתא כל דמצורע וכל דמסאב למסאב נפשא דמית : מדכר
3 מדכורא ועד נוקבא תשלחון למבר למשריתא תפטורונון ולא יסאבון ית
4 משרייתהון דשכינת קודשי שריא ביניהון : ויעשו כן בני ישראל
ופטרו יתהון למבר למשריתא היכמא דמליל ייי עם משה היכדין עבדו
5 בני ישראל : וידבר ומליל ייי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל
6 גבר או איתא די יעבדון מכל חובי אנשא למשקרא שקר קדם ייי ויתחייב בר
7 נש ההוא : ויתודו ויודון ית חוביהון דעבדו אין מסונא אנס לחבריה ויתוב
ית חובתיה ברישיה וחומש דמוי יוסף עלוי ויתן קרנא וחומשא למאן
דאתחייב ליה :

39 מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא
40 במשכן זמנא : ויהיו והוו סכומהון לגניסתהון תרין אלפין ושית מאה ותלתין
41 אלה : אלין מנייני סכומי בני גרשון כל דיפלח במשכן זמנא דימנא
42 משה ואהרן על פום מימרא דייי בידא דמשה : ופקודי ומנין סכומי גניסת
43 בני מררי לגניסתהון לבית אבהתהון : מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד
44 בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא במשכן זמנא : ויהיו והוו סכומהון
45 לגניסתהון תלת אלפין ומאתן : אלה אלין מנייני סכומי גניסת בני מררי
46 דמנא משה ואהרן על פום מימרא דייי בידא דמשה : כל כל סכום מנייניא
דמנא משה ואהרן ורברבי ישראל ית ליואי לגניסתהון ולבית אבהתהון :
47 מבן מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא למפלח
48 פולחן מטרתא ופולחן משול במשכן זמנא : ויהוו והוו סכומהון תמניא
49 אלפין וחמש מאה וחמנן : על פי על פום מימרא דייי מנא יתהון בידא דמשה
גבר גבר על פולחניה ועל משוליה וסכומיה היכמא דפקיד ייי ית משה :

ה

1 וידבר ה׳ ומליל ייי עם משה למימר : צו פקד ית בני ישראל ויפטרון מן
2 משריתא כל דמצורע וכל דמסאב למסאב נפשא דמית : מדכר
3 מדכורא ועד נוקבא תשלחון למבר למשריתא תפטורונון ולא יסאבון ית
4 משרייתהון דשכינת קודשי שריא ביניהון : ויעשו כן בני ישראל
ופטרו יתהון למבר למשריתא היכמא דמליל ייי עם משה היכדין עבדו
5 בני ישראל : וידבר ומליל ייי עם משה למימר : דבר מליל עם בני ישראל
6 גבר או איתא די יעבדון מכל חובי אנשא למשקרא שקר קדם ייי ויתחייב בר
7 נש ההוא : ויתודו ויודון ית חוביהון דעבדו אין מסונא אנס לחבריה ויתוב
ית חובתיה ברישיה וחומש דמוי יוסף עלוי ויתן קרנא וחומשא למאן
דאתחייב ליה :

39 A filio triginta annorum & ſupra, uſque ad filium quinquaginta annorum, omnium qui ad exercitum ingrediebantur, ut miniſtrarent
40 in tabernaculo fœderis. Et fuerunt ſummæ eorum per proſapias ſuas
41 duo millia, & ſexcenti, & triginta. Iſti ſunt numeri ſupputatio-
42 num filiorum Gherſon, omnium qui miniſtrabant in tabernaculo
fœderis, quos numeravit Moſes & Aharon, juxta os ſermonis Do-
mini per manum Moſis. Numerus autem ſupputationum proſapiæ
42 filiorum Merari, per proſapias ſuas, & juxta domos patrum ſuo-
43 rum, A filio triginta annorum & ſupra, uſque ad filium quinqua-
ginta annorum, omnium ad bellum procedentium pro miniſterio ta-
bernaculi fœderis. Et fuerunt ſupputationes eorum, ſecundùm
44 proſapias ſuas, tria millia & ducenti. Iſti ſunt numeri ſupputati-
45 onum proſapiæ filiorum Merari, quos numeravit Moſes & Aharon,
juxta os ſermonis Domini per manum Moſis. Omnis ſupputatio nu-
46 merorum, quos numeravit Moſes & Aharon & principes Iſrael ex Le-
vitis, per proſapias ſuas & domos patrum ſuorum. A filio triginta
47 annorum & ſupra, uſque ad filium quinquaginta annorum, quicun-
que veniebat in exercitum, ut exequeretur miniſterium cuſtodiæ, & in-
ſerviret oneri geſtando in tabernaculo fœderis: Fuerunt *inquam* numeri
48 eorum, octo millia, & quingenti, & octoginta. Juxta os ſermonis
49 Domini numeravit eos per manum Moſis, unumquemque juxta mini-
ſterium ſuum & juxta onus ſuum: & numerus eorum fuit ſicut præcepit
Dominus Moſi.

CAP. V.

1 PRæterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Præcipe filiis
2 Iſrael ut emittant ex caſtris omnem leproſum, & omnem qui fluxum
patitur, & omnem immundum qui polluit ſe ſuper anima mortui.
3 A mare uſque ad fœminam ejicietis, extra caſtra dimittetis eos: & non
polluent caſtra ipſorum, quæ divina majeſtas ſanctitatis meæ habitat inter
4 eos. Et fecerunt ſic filii Iſrael, & ejecerunt eos extra caſtra: quemadmodum
5 locutus erat Dominus cum Moſe, ſic fecerunt filii Iſrael. Præterea lo-
6 quutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis Iſrael; Vir
vel mulier qui fecerint quodcunque peccatum hominis, ad prævarican-
dum prævaricationem coram Domino, & reus fuerit vir ille: Confite-
7 antur peccata ſua quam fecerint: ſi pecuniam vi abſtulit ſocio ſuo,
reddat delictum ſuum in capitali ſuo, & quintam partem pretii
ejus addat ad ipſum: & da bit ſortem & quintam partem viro in quem pec-
caverit.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

39 * از قدري سي سال و بالا وتا قدري پنجاه سال همه آن آيا بسپاه بكار در خيمهي وعده *
40 * بودند شمردگاني ايشان باهلي خانهاي ايشان بخانهي پدراني ايشان دوهزار وشش صد
41 وسي * اينان شمردگاني اهلي خانهاي پسراني جرشون همه آن كار كنا در خيمهي وعده
42 آنچه بشمرد مشه و اهرن ابر امري :: * وشمردگاني اهلي خانهاي پسراني مرري باهلي خانهاي
43 ايشان بخانهي پدراني ايشان * از قدري سي سال و بالا وتا قدري پنجاه سال همه آن آيا بسپاه
44 بكار در خيمهي وعده * بودند شمردگاني ايشان باهلي خانهاي ايشان سه هزار و دويست *
45 * اينان شمردگاني اهلي خانهاي پسراني مرري آنچه بشمرد مشه و اهرن ابر امري :: در دستي
46 مشه * همه آن شمردگان آنچه بشمرد مشه و اهرن و مهتراني يسرال مر آن لويان باهلي خانهاي
47 ايشان وبخانهي پدراني ايشان * از قدري سي سال وبالا وتا قدري پنجاه سال همه آن آيا بكار
48 كردني كاركرد كار وكاري بار در خيمهي وعده * بودند شمردگاني ايشان هشت هزار
49 وپانصد وهشتاد * ابر امري :: بشمرد ايشانرا در دستي مشه مرد مرد ابر كاري او و ابر باري
او وكملشتگيهاي او آنچه بفرمود :: مر مشه *

* فصل پنجم *

1 * سخن كفت :: بمشه بكفتن * بفرماي مر پسراني يسرال بفرستند از آن لشكركاه همه
2 پيس وهمه تراوش وهمه پليد بجان * از نرينه تا مادينه بفرستيد باز بيرون بلشكركاه بفرستيد
3 ايشان را ونه پليد كنند مر لشكركاهي ايشان آنچه من مسكن كيرا در ميانى ايشان *
4 * بكردند همچنين پسراني يسرال بفرستادند ايشانرا باز بيرون بلشكركاه چون آنچه سخن
5 6 كفت :: بمشه همچنين بكردند پسراني يسرال * سخن كفت :: بمشه بكفتن * سخن
كوي بپسراني يسرال مرد يا زن كه بكنند از همه خطاها آن آدم ببغي كردن
بغي در :: وجرمناك شود آن جاني آن * واقرار كنند مر خطاي ايشان آنچه بكردند
وباز كردانند مر جرمي در سري او و پنج يكّه او بيفزايد ابر او وبدهد باآنچه
جرم كرد باو *

A nato trigiata annos & ſupra, & 39
uſque ad natum quinquaginta annos, omnis venientis in exercitum
ad opus in tentorio conventûs: Fue- 40
runt inquam *numerati eorum per familias ſuas, per domum patrum*
ſuorum, duo millia, & ſexcenti ac
triginta. Iſti ſunt numerati familia- 41
rum filiorum Gerſhon, quilibet opus
faciens in tentorio conventûs, quos
numeravit Moſheb & Aharon juxta
præceptum Domini. Et numerati 42
familiarum filiorum Merari per fa-
milias ſuas, per domum patrum ſuo-
rum, A trigenario & ſuprà, & uſq. 43
ad quinquagenarium, omnis veniens
in exercitum ad opus in tentorio con-
ventûs: Fuerunt inquam *nume-* 44
rati eorum per familias ſuas, tria
millia & ducenti. Iſti ſunt nume- 45
rati familiarum filiorum Merari,
quos numeravit Moſheb & Aha-
ron, juxta mandatum Domini per
manum Moſheb. Omnes numerati 46
quos numeravit Moſheb & Aha-
ron, & principes Iſrael, de Levitis
per familias ſuas, et per domum pa-
trum ſuorum, A trigenario & ſu- 47
prà, & uſque ad quinquagenarium,
omnis veniens ad peragendum fun-
ctionem operis, & opus oneris in ten-
torio conventûs: Fuerunt inquam 48
numerati eorum, octo millia, &
quingenti & octoginta. Juxta man- 49
datum Domini numeravit eos per
manum Moſheb, quemlibet virum
juxta opus ſuum, & juxta onus
ſuum, præfecturáſque ſuas, quod
præceperat Dominus Moſheb.

CAP. V.

1 ET locutus eſt Dominus ad Mo-
2 ſheb, dicendo; Præcipe filiis Iſrael ut
emittant de caſtris omnem lepro-
ſum, & omnem fluxu laborantem,
3 *omnémque pollutum per animam. A*
maſculo uſque ad fœminam emitte-
tis, extra caſtra emittetis eos, ne pol-
luant caſtra eorum, in quorum medio
ego habitationem capio. Et fecerunt 4
ſic filii Iſrael, emiſerúntque eos ex-
tra caſtra: quemadmodum lo-
quutus fuerat Dominus ad Moſheb,
ſic fecerunt filii Iſrael. Loquutúſ- 5
que eſt Dominus ad Moſheb, dicen-
do, Alloquere filios Iſrael; Vir aut 6
mulier quum fecerint aliquod *ex*
omnibus peccatis hominum, præva-
ricando prævaricationem in Domi-
num, & rea fuerit anima illa: Tum 7
fatebuntur peccatum ſuum quod fe-
cerunt, & reſtituet delictum ſuum
in ſumma ſua, & quintam partem
ejus ſuperaddet el, dabitque illi in
quem peccaverit.

במדבר ה
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

8 ואם ואין לא אית לנבהּ פריק לאתבא חובתיהּ ליהּ חובתא דמייתב קדם
יי לכהנא יתן בר מרכב כפוריא די יכפר ביהּ עלוי : וכל וכל אפרשותא
9 לכל קודשיא דבני ישראל דיקרבון לכהנא דיליהּ יהון : ואיש וגבר ית
10 מעשר קודשוי דיליהּ יהון ולא חסרן ניכסוי גבר מרּ דיתן לכהנא דיליהּ יהי :
11 ומלל יי עם משהּ למימר : דבר מליל עם בני ישראל ותימר
12 להון גבר גבר ארום תסטי אנתתיהּ ותשקר ביהּ שקר : ושכב וישמש גבר
13 חורן עפרהּ תשמיש דערים ויהי מכסי מעיני בעלהּ ומיטמרא והיא מסאבא
ומהדרו בריר לית דמסהיד בהּ והיא לא אתחדרת : ועבר ויעיבר עלוי רוחּ
14 קנאתא וקני ית אנתתיהּ והיא אסתאבת או עבר עלוי רוחּ קנאיתא
15 וקני ית אנתתיהּ והיא לא אסתאבת : והביא ומטול דלא אייתי גברא
ההוא אפרשותא ומעשרא אסתקף עלוי דייתי ית אינתתיהּ לכהנא ומטול
דאיהי אטעימת לניורא חפנוקין אסתקף עלהּ דייתי ית קורבנהּ דקיין עלהּ
מריליהּ חד מן עשרא בתלת סאין קמחא דשערי דהינון מיכלא דבעירי לא
16 יריק עלהּ משחא ולא יתן עלהּ לבונתא ארום מנחת קנאיתא היא מנחת
דוכרנא מדכרת חובין : והקריב ויקרב יתהּ כהנא ויקימינהּ קדם יי : ולקח
17 ויסב כהנא מיין קדישין מן ביורא בנטלא ויתנינון במאן דחסף מטול דאיהי
אשקיית לניורא חמר בסים במאנין יקירין ומן עפרא די יהי בשיפולי משכנא
18 מטול דסוף כל בישרא לעפרא יסב כהנא ויתן למיא : והעמיד ויוקם
כהנא ית איתתא קדם יי ויאסור על חרצהּ אשלא מעילוי חדייתהּ ומטול
דאיהי אסרת חרצתא בצלצולין ויפרע ית רישא דאיתתא מטול דאיהי קלשת
שער רישהּ ויתן על ידהא ית מנחת דוכרנא מנחת קנאיתי היא ובידא
דכהנא יהון מיא מרירייא דבדוקיא :
19 והשביע ויומי יתהּ כהנא בשבועתא ואמר לאתתא
שמא רבא ויקירא ויימר כהנא לאתתא
אין לא סטית לאסתאבא בתשמיש דערים בר מן רשותא דבעליך ותהוי זכאה
20 ומפיא מריריא בדוקיא האלין : ואת ואנת ארום סטית בר מן רשותא
דבעליך וארום אסתאבת בתשמיש דערים ויהב גבר ביך ית תשמישיהּ בר מן
רשותיהּ דבעליך :

ירושלמי 19 הדק מן מיא בדוקיא לברך האלין :

8 Quod ſi non fuerit viro illi propinquus, ut reddat ei delictum ſu-
um, delictum quod reſtitutum eſt coram Domino ſacerdoti dabit :
præter arietem expiationum, quo expiationem faciet pro ſe. Omnis 9
quoque ſeparatio omnium ſanctificatorum filiorum Iſrael, quam ad-
duxerint ad ſacerdotem, ipſius erit. Cujuſcunque item decimæ ſan- 10
ctificatæ ipſius erunt, ne deficiant opes ejus: vir qui dederit aliquid
ſacerdoti, ipſius erit. Præterea loquutus eſt Dominus cùm Moſe, 11
dicendo : Loquere cum filiis Iſrael, & dices illis ; Cujuſcunque 12
uxor declinaverit, & prævaricata fuerit in eum prævaricatione :
Et concubuerit vir alter cum ea concubitu lecti, & hoc tectum fu- 13
erit ab oculis mariti ejus, & abſconditum, & ipſa eſt contamina-
ta : & teſtimonium clarum non eſt, quod teſtetur in eam, nec
ipſa deprehenſa eſt. Et tranſierit ſuper ipſum ſpiritus zelotypiæ, 14
ut æmuletur uxorem ſuam, quæ polluta eſt : aut ſi tranſierit ſuper
eum ſpiritus zelotypiæ, & æmuletur uxorem ſuam, quamvis non ſit
polluta. Et propterea quod non attulit vir ille ſeparationem aut 15
decimam, iſtud erit occaſio ut adducat uxorem ſuam ad ſacerdotem ;
& propterea quod ipſa guſtandas dedit adultero delicias, hoc occa-
ſionem dabit ut afferat oblationem ſuam, quam conſtituit ipſi, de
ſuo, decimam partem trium ſatorum farinæ hordeaceæ, (quæ eſt
cibus beſtiarum :) nec effundet ſuper illam oleum, nec ponet ſuper
eam thus ; quoniam oblatio zelotypiæ eſt, oblatio recordationis re-
cordari faciens peccata. Et admoveat ipſam ſacerdos, & ſtatuat 16
eam coram Domino. Deinde accipiat ſacerdos aquas ſanctas ex con- 17
cha in gutturnio, & ponet eas in vaſe teſtaceo, propterea quod
potavit ipſa adulterum vinum odoratum in vaſis pretioſis : & de pul-
vere qui eſt in pavimento tabernaculi, eò quòd finis omnis carnis
eſt ad pulverem, ſumet ſacerdos & ponet in aquis. Statuat autem 18
ſacerdos mulierem coram Domino, & ligabit ſuper lumbos ejus fu-
nem deſuper ubera ejus, pro eo quod ligâſſet lumbos ſuos cingu-
lo, & diſcooperiet caput mulieris, pro eo quod ipſa vittâ involve-
rat crines capitis ſui ; & ponet ſuper manum ejus oblationem re-
cordationis, oblatio zelotypiarum eſt : in manu autem ſacerdotis
erunt aquæ amaræ probantes. Et 19
adjurabit eam ſacerdos per adju-
rationem nominis magni & pre-
tioſi, & dicet ſacerdos mulieri ;
Si non declinâſti ad pollŭendum
te concubitu lecti extra poteſtatem mariti tui, ſis innocens ab aquis
amaris probantibus iſtis. Tu verò quum declinaveris à poteſtate 20
mariti tui, quandoquidem polluta es concubitu lecti, & dedit vir in
te concubitum ſuum extra poteſtatem ipſius mariti tui.

Hieroſ. 19 *Munda eſto ab aquis probantibus propter probationem iſtorum.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 * و اگر نيست بمرد شفعه گيرا ببازگردانده‌شود في آن جرم باو آن جرمي آن باز گشته
يي بكهن بجز نرميشي آن كفارتها آنچه كفارت خواهد درو ابر او * و همه جداكرد و 9
بهمه خاصهاي پسراني يسرال آنچه نزديك آورند بكهن باو باشد * و مرد مر خاصهاي او 10
11 باو باشند مردي آنچه بدهد بكهن باو باشد * سخن گفت يي بموسه بگفتن * سخن 12
گوي بپسراني يسرال و بگوي بايشان مردي مردي كه ميل كند زني او و بغي كند درو بغي *
13 * و بخسپد مرد آنرا خسپشي نسل و پوشيده آيد ازچشماني شوهري آن و نهان شد و آن
14 پليد شد و گواه نيست درآن و آن نه گرفتار آمد * و بگذرد ابر او بادي رشك
و رشك برد مر زني او و آن پليد شد يا بگذشت ابر او بادي رشك و رشك برد مر
15 زني او و آن نه پليد شد * و بياورد آن مرد مر زني او بآن كهن و بياورد مر قرباني
آن ابر آن دهيكه آن قفيز آردي جونه ريزد ابر او روغن و نه دهد ابر او كندر كه
16 هديهي رشكها او هديهي يادكرد ياد كناي گناه * و نزديك آورد [آنرا] آن كهن
17 و بياستاند آنرا بپيشي يي * و بستاند آن كهن آبي خاصها در پيرايهي سفال و از آن
18 خاك آنچه باشد درزميني آن مسكن بستاند آن كهن و بدهد بآن آب * و بياستاند آن
كهن مر آن زن بپيشي يي و برهنه كند مر سري آن زن و بدهد ابر كفاني آن مر
هديهي آن يادكرد هديهي رشكها آن و دردستي آن كهن باشند آبي آن تلخان
19 آن لعنت كنان * و سوگند دهد آن كهن آنرا و بگويد بآن زن اگر نه خسپيد مردي
ترا و اگر نه ميل كردي پليدي فرودي شوهري تو آزاد باش از آبي آن تلخان آن
20 لعنت كنان آن اينان * و تو كه ميل كردي فرود شوهر تو و كه پليد شدي بداد
مردي درتو مر خسپشي او بجز شوهري تو *

Quòd ſi non fuerit viro illi redemptor cui reſtituat delictum: delictum reſtitutum Domino, ſacerdotis erit, præter arietem expiationum quo expiationem procurabit ei. Porrò 9
omnis ſeparatio ex omnibus ſanctificationibus filiorum Iſrael quam offerent ſacerdoti, ejus erit. Et cujuſque ſanctificata, ipſius erunt : quiſque quod dederit ſacerdoti, illius erit. Locutúſque eſt Dominus ad Meſheh, dicendo, Alloquere filios Iſrael, dicéſque ad eos ; Quilibet vir cùm declinaverit uxor ejus, ac prævaricata fuerit in eum prævaricationem, Et concubuerit cum 13
ea vir concubitu ſeminis : obtectum autem fuerit ab oculis mariti ejus, & abſconditum fuerit, ipſáque polluta fuerit, teſtis verò non fuerit in eam, neque ipſa fuerit deprehenſa : Et tranſierit ſuper eum ſpiritus zelotypiæ, zelotypiámque tulerit in uxorem ſuam, & ipſa fuerit polluta : vel tranſierit ſuper eum ſpiritus zelotypiæ, zelotypiámque tulerit in uxorem ſuam, & ipſa non fuerit polluta : Tunc adducet vir uxorem ſuam ad ſacerdotem, & afferet oblationem ejus pro ea, decimam partem modii farinæ hordeaceæ : non fundet ſuper eam oleum, neque dabit ſuper eam thus, quia munus zelotypiarŭ eſt, munus recordationis commemorans peccatum. Et adducet 16
eam ſacerdos, ſtatuétque eam in præſentia Domini. Accipiétque ſacer- 17
dos aquam ſanctitatum in vaſe teſtaceo : de pulvere quoque qui fuerit in ſolo tabernaculi accipiet ſacerdos, dabitq; in illam aquam : Tum ſtatuet ſacerdos mulierem in 18
præſentia Domini, & denudabit caput mulieris, dabitque ſuper manus ejus, munus recordationis, munus zelotypiarum eſt : & in manu ſacerdotis erunt aquæ amaræ maledictionem inferentes. Et jusju- 19
randum dabit ei ſacerdos, ac dicet mulieri ; Si non concubuit vir aliquis tecum, & ſi non declinâſti ad immunditiã ſub marito tuo : immunis eſto ab aquis amaris iſtis maledictionem inferentibus. Tu 20
verò, quum declinâſti ſub marito tuo, quúmque polluta es, dediſque vir aliquis concubitum ſuum in te præter maritum tuum :

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. Jonathan B. Uziel. — Hierosolymitanum.

21 והשביע וְיומֵי כָּהֲנָא יַת אִתְּתָא בְּקִיום וֵינוּסְתָּא וְיֵימַר כָּהֲנָא לְאִתְּתָא יִתֵּן יְיָ יָתִיךְ
לְלוֹט וּלְמִכּוּמֵי בְּנו בְּנֵי עַמָּךְ בְּדִיתֵן יְיָ יַת יַרְכוֹנָיךְ מְתַמְסַיִן וְיַת כַּרְסָךְ מְנַפָּחָא :
22 ובאו וְיֵעֲלון מַיָּא בְּדוּקְיָא הָאִלֵּין בִּמְעַיְיכִי לְמְנַפָּחָא כְּרִיסָן וּלְמַסְיָא יַרְכוֹנִין וְתֵעֲנֶה אִיתְּתָא וְתֵימַר אָמֵן אִין אִסְתָּאֲבִירִת כַּד מֵאֲרָסָא אָמֵן אִין אִסְתָּאֲבִירִת כַּד נְסִיבְתָּא : 23 וכתב וְתִכְתּוב יַת לְוּוְטִיָא הָאִלֵּין כַּהֲנָא עַל מְגִילְתָּא וְיִמְחוק לְמַיָּא
24 בְּדוּקְיָא : והשקה וְיַשְׁקֵי יַת אִתְּתָא יַת מַיָּא מְרִירַיְתָא בְּדוּקְיָא וְיֵעֲלון בָּהּ מַיָּא
25 בְּדוּקְיָא לְלוֹט : ולקח וְיִסַּב כַּהֲנָא מִידָא דְאִתְּתָא יַת מִנְחָתָא דְקִנֵּיאִיתָא וְיָרִים
26 יַת מִנְחָתָא קֳדָם יְיָ וְיִקְרַב יָתָהּ עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא : וקמץ כַּהֲנָא מִן
מִנְחָתָא יַת צְרִיר אַדְכָּרְתָּהּ וְיסִיק לְמַדְבְּחָא וּמִבָּתַר כֵּן יַשְׁקֵי יַת אִתְּתָא יַת מַיָּא :
27 והשקה וְיַשְׁקִינַהּ יַת מַיָּא וְיהִי אִין אִסְתָּאֲבַת בְּתַשְׁמִישׁ דְּעָרִים וְשַׁקְרַת שִׁקְר
בְּבַעֲלָהּ וְיֵעֲלון בָּהּ מַיָּא בְּדוּקְיָא לְלוֹט וּתְנַפַּח כְּרִיסָהּ וְתִתְמְסֵי יַרְכָהּ וּתְהֵי אִתְּתָא
לְלוְטָא בְּגו בְּנֵי עַמָּהּ בְּרַם לְנִיוֹרָא בְּרִקִין מַיָּא בְּדוּקְיָא הָאִינון בְּכָל אַתְרָא דְהוּא
28 תִּסְגֵּן : ואם וְאִין לָא אִסְתָּאֲבַת אִנְתְּתָא בְּתַשְׁמִישׁ דְּעָרִים וּדְכִיתָא הִיא וְתִפּוק
29 זַכְיָא וְיִוְדַּמַּן מְנָהּ וְתִשַּׁבַּח רַחֲמִין קֳדָם בַּעֲלָהּ וְתִתְעַבַּר בְּבַר דְּכַר : ואת דָּא
אַחְוַיִית אוֹרַיְיתָא קְנָאתָא דְתִסְטֵי אִתְּתָא בַּר מִן רְשׁוּתָא דְבַעֲלָהּ וְתִסְתָּאַב בְּתַשְׁמִישׁ
30 דְּעָרִים : או איש אוֹ גְבַר דְּיִתְעַבַּר עֲלוי רוּחַ קְנָאתָא וְיקַנֵּי יַת אִתְּתֵיהּ וְיָקֵים
31 יַת אִתְּתֵיהּ קֳדָם יְיָ וְיַעֲבֵיד לָהּ כַּהֲנָא יַת כָּל אוֹרַיְיתָא הָדָא : ונקה וְאִין זַכַּאי
נַבְרָא מֵחוֹבִין אִתְּתָא הַהִיא תְּקַבֵּל יַת חוֹבְתָהּ :

21 Adjurabit inquam ſacerdos mulierem juramento maledictionis, & dicet ſacerdos mulieri; Det Dominus te in maledictionem & juramentum in medio filiorum populi tui, cum dederit Dominus femur tuum putridum, & ventrem tuum inflatum. Et ingrediantur aquæ probantes iſtæ in viſcera tua, ut intumeſcere faciant ventres, & putreſcere faciant femora: & reſpondebit mulier, & dicet; Amen, ſi polluta ſum jam deſponſata: Amen ſi polluta ſum poſtquam nupta ſum. Et ſcribet maledictiones iſtas ſacerdos in volumine, & abſterget in aquas probationis. Et potabit mulierem aquis amaris probantibus: & ingredientur in eam aquæ probationum maledictionis. Et accipiet ſacerdos de manu mulieris oblationem zelotypiæ, & elevabit oblationem coram Domino, ut offerat eam in altaris dorſo. Et tollet pleaum pugillum ſacerdos de oblatione faſciculum recordationis ejus, ut incendat in altari: & poſtea potabit mulierem aquis. Et poſtquam potaverit eam aquis, accidet ſi polluta fuerit concubitu lecti, & prævaricata fuerit prævaricatione contra maritum ſuum, ingredientur in eam aquæ probationum in maledictionem, & intumeſcet venter ejus, & computreſcet femur ejus: & erit mulier in maledictionem in medio filiorum populi ſui; veruntamen adulterum probant aquæ probationum illarum quocunque in loco ipſe fuerit. Quòd ſi non polluta fuerit mulier concubitu lecti, ſed munda fuerit, ipſa egredietur innocens, & ſplendor ejus lucebit: & inveniet miſericordiam coram marito ſuo, & concipiet filium maſculum. Hæc eſt indicatio legis zelotypiæ, quando declinaverit mulier à poteſtate mariti ſui, & polluta fuerit concubitu lecti. Aut cùm ſuper virum tranſierit ſpiritus zelotypiæ, ut æmuletur uxorem ſuam, ut ſtatuat uxorem ſuam coram Domino, tunc faciat ei ſacerdos totam hanc legem. Quòd ſi innocens fuerit vir à peccatis, tum mulier illa feret pœnam peccati ſui.

Hieroſ. 22. *Et dicet mulier Amen, quia non ſum polluta: Amen, ſi futurum eſt ut polluar.*

CAP. VI.

1 וידבר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : 2 דבר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהון גְּבַר
או אִתְּתָא אֲרוּם חַמֵּין סְטִיָא בְּקִלְקוּלָהּ וַיַּפְרִישׁ מִן חַמְרָא או עַל שׁום מְדַעַם
3 יִדַּר נֶדֶר נְזִירו לְמִפְרַשׁ לִשְׁמָא דַיְיָ : מיין מִן חֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק יַפְרֵשׁ חֲלָא דַחֲמַר
חֲדַת וְחַלָּא דַחֲמַר עַתִּיק לָא יִשְׁתֵּי וְכָל שִׁקְיָנֵי דְאִתְרוּ בֵּירֵיהּ עִנְבֵי לָא יִשְׁתֵּי
וְעִנְבִין רְמִיבִין וְצִמְּקִין לָא יֵיכוֹל :

1 Inſuper loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: 2 Loquere cum filiis Iſrael, & dices illis; Vir aut mulier cùm viderint eam quæ declinavit *à marito* in perverſitate ſua, & ſeparaverit ſe à vino, aut ſi propter quidvis voverit votum Nazareatus, ſeparando ſeſe propter nomen Dei: 3 A vino nôvo & veteri ſeparabit ſe, acetum vini novi & acetum vini veteris non bibet, aut ullum potum in quo maceratæ ſunt uvæ non bibet, & uvas, ſive fuerint recentes ſive ficcæ, non comedet.

Hieroſ. 3. *De vino novo aut veteri ſeparet ſe, acetum vini novi & acetum vini veteris non bibet, & omnem liquorem uvarum non bibet.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

21 * وسوگند دهد آن كهن مر آن زن در سوگند آن نفرين و بگويد آن كهن بزن بدهد يْ ترا
22 بنفرين و بسوگند در ميانى قومي تو در دادني يْ مر رانى تو افتا و مرشكمي تو آماسا * وبيايند
آن آبي آن لعنت كنان آن اينان درشكمي تو بآماسيدني شكم وباندا خصن ران وبگويد
23 آن زن امن امن * وبنويسد مر آن نفرينهاي آن اينان آن كهن درکتاب و محو كند بآبي
24 آن تلخان * و بياهنجاند مر آن زن مر آبي آن تلخان [آن لعنت كنان] وبيايند دران آن
25 آبي آن لعنت كنان بتلخان * وبستاند آن كهن ازدستي آن زن مرهديهي آن رشكها
26 وعرضه كند مر آن هديه بپيشي يْ و نزديك آورد آنرا بآن مذبح * وچنگال كند آن كهن
27 از آن هديه مر ياد كرد آن وبر آورد بآن مذبح وپس بياهنجاند مر آن زن مر آن آب * وبيايند
مر آن آب وباشد اگر پليد شد وبغي كرد بغي درشوهري آن و بيايند دران آن آب آن
لعنت كنان بتلخان و آماس كند شكمي آن و بيفتد راني آن و باشد آن زن بنفرين درميانى
28 قومي آن * واگر نه پليد شد آن زن وپاكست آن [و آزاد باشد] نسلي آورد نسلي *
29 30 * اين شريعت آن رشكها آنچه ميل كند زن فرودي شوهري آن وپليد شود * يا مردي
آنچه بگذرد ابر او بادي رشك ورشك برد مر زني او و بياستانند مر زني او بپيشي يْ وبكند
31 بآن آن كهن مر همه آن شريعتي آن اين * وآزاد باشد آن مرد از گناه وآن زني آن آن بر
دارد مر گناهي آن *

* فصل ششم *

1 * سخن گفت يْ بمشه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال وبگويي بايشان مرد يا زن
2 كه شرح كند بنذر كردن نذر پرهيز بپرهيز كردن ديْ * ازمي و مستكاره پرهيز كند
3 سركهي مي و سركهي مستكاره نه آهنجد و همه شيرهي انگورها نه آهنجد و انگورهايي
تران و خشكان نه خورد *

21 (*Juſjurandum* inquam *dabit ſacerdos mulieri adjuratione maledictionis, dicétque ſacerdos mulieri;*) *Det te Dominus in maledictionem & juramentum in medio populi tui, quum dederit femur tuum cadens, & ventrem tuum tumeſcentem. Veniántque aquæ iſtæ maledictionem inferentes, in ventrem tuum, ad tumorem ventris & dejectionem femoris. Et dicet mulier; Amen, amen. Et ſcribet maledictiones iſtas ſacerdos in libro, tum delebit aquis amaris. Potabitque mulierem aquis amaris, maledictionem inferentibus, & venient in eam aquæ maledictionem inferentes, in amaras. Poſtea capiet ſacerdos de manu mulieris munus zelotypiarum, & admovebit munus coram Domino, & adducet ad altare. Pugillo etiam capiet ſacerdos de munere memoriale ejus, offerétque ſuper altare, & poſtea potabit mulierem aquis. Bibétque aquas: & erit, ſi polluta eſt, & prævaricata fuerit prævaricationem in maritum ſuum, tunc venient in eam aquæ maledictionem inferentes, in amaras, intumeſcétque venter ejus, & cadet femur ejus: eritque mulier in maledictionem in medio populi ſui. Quòd ſi non polluta eſt mulier, ſed munda eſt, tunc immunis erit, & producet prolem. Hæc eſt lex zelotypiarum, quum declinaverit mulier ſub marito ſuo, & polluta fuerit: Aut viri ſuper quem tranſierit ſpiritus zelotypiæ, & zelotypiam tulerit in uxorem ſuam, ſtatueríque uxorem ſuam in præſentia Domini, ac fecerit in ea ſacerdos univerſam legem hanc: Et liber erit vir à peccato, mulier autem ipſa portabit peccatum ſuum.*

CAP. VI.

1 *Et loquutus eſt Dominus ad Moſh h, dicendo, Alloquere filios Iſrael, ac dices eis; Vir aut mulier cùm declaraverit votum, voveado votum abſtinentiæ, ad abſtinendum Domino: 3 A vino & inebriamento abſtinebit: acetum vini & acetum inebriamenti non bibet, neque muſtum uvarum non bibet, uvas quoque humidas & ſiccas non comedet.*

במדבר ו

תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

כל ימי כָּל יוֹמֵי נְזִירוּתֵיהּ מִכֹּל דְּמִתְעֲבֵד מִגּוּפְנָא דְּחַמְרָא מִנּוּפְּנִין מַקְלוּפִין וְעַד זַיִן 4
גְּווּאִין דְּעִנְבָא לָא יֵיכוֹל : כל ימי נדר כָּל יוֹמֵי נִדְרָא נְזִירוּתֵיהּ גְּלַב לָא יְעִיבַר עַל 5
רֵישֵׁיהּ עַד זְמַן מִשְׁלַם יוֹמַיָּא דַּיְיָי קַדִּישׁ לִשְׁמָא דַּיְיָי קַדִּישׁ יְהֵא מַרְבֵּי פֻּרְעָנֵי שַׁעַר
רֵישֵׁיהּ : כל ימי כָּל יוֹמִין דְּיִפְרַשׁ לִשְׁמָא דַּיְיָי עַל בַּר נַשׁ דְּמִית לָא יוֹשִׁיל : לאביו לְאָבוּי 6
וּלְאִמֵּיהּ לְאָחוּי וּלַאֲחָתֵיהּ לָא יְסָתָאֵב לְהוֹן בְּמוֹתְהוֹן אֲרוּם כְּלִילָא דֵּאֱלָהֵיהּ עַל רֵישֵׁיהּ:
כל ימי כָּל יוֹמֵי נְזִירוּתֵיהּ קַדִּישׁ הוּא קֻדָּם יְיָ : וכי ימות וַאֲרוּם יְמוּת מִיתָא עֲלוֹי 7 8
בְּחֻכּוּף שְׁלוּ וְיִסָּאֵב רֵישׁ נְזִירוּתֵיהּ וְיִנַלַּח רֵישֵׁיהּ בְּיוֹם דְּכוּתֵיהּ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה 9
יְנַלְּחִינֵיהּ : וביום וּבְיוֹמָא תְמִינָאָה יַיְתֵי תְּרִין שַׁפְנִינִין אוֹ תְּרִין גּוֹלִין בְּנֵי יוֹנָן 10
לְוָת כַּהֲנָא לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא : ועשה וְיַעֲבֵד כַּהֲנָא חַד חַטָּאתָא וְחַד לְעָלְתָא 11
וְיכַפַּר עֲלוֹי מִן דְּחַב עַל דְּאִסְתָּאַב לְמִיתָא וִיקַדֵּישׁ יַת רֵישֵׁיהּ בְּיוֹמָא הַהוּא :
והויר לה וְיַפְרִישׁ קֻדָּם יְיָ יַת יוֹמֵי נְזִירוּתֵיהּ וְיַיְתֵי אִמַּר בַּר שַׁתָּיָה לְאָשָׁמָא וְיוֹמָיָא 12
קַדְמָאֵי יְבַטְלוּן אֲרוּם אִסְתָּאַב נְזִירוּתֵיהּ : זאת וְדָא אוֹרַיְיתָא דִּנְזִירָא יוֹם 13
מִשְׁלַם יוֹמֵי אַפְרָשׁוּתֵיהּ יַמְטֵי יַת נְזִירָא לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא : והקריב וְיַקְרֵיב יַת 14
קוּרְבָּנֵיהּ קֻדָּם יְיָ אִימַר בַּר שַׁתָּיָה שְׁלִים חַד לְעָלְתָא וְאִמַּרְתָּא חֲדָא בְּרַת שַׁתָּא
שְׁלִימְתָא לְחַטָּאתָא וּדְכַר חַד שְׁלִים לְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא : וסל וְסַלָּא דְּפַטִּירֵי סְמִידָא 15
נְרִיצָן בְּמִשַּׁח וַיְתָא וְעִירוּבִין פַּטִּירִין דְּמְשִׁיחִין בְּמִשַּׁח וַיְתָא וּמִנְחָתְהוֹן וְנִסְפֵּיהוֹן :
והקריב וְיַקְרֵיב כַּהֲנָא קֻדָּם יְיָ וְיַעֲבֵד יַת חַטָּאתֵיהּ וְיַת עָלְתֵיהּ : ואת האיל וְיַת 16 17
דְּיכְרָא יַעֲבֵיד נִכְסַת קוּדְשִׁין קֻדָּם יְיָ עַל סַלָּא דְּפַטִּירַיָּא וְיַעֲבֵד כַּהֲנָא יַת מִנְחָתֵיהּ
וְיַת נִסְכֵּיהּ : ונלח וְיִנַלַּח נְזִירָא יַת רֵישׁ נְזִירוּתֵיהּ לִבְרָא בְּתַר דְּנָכְסוּ יַת נִכְסַת 18
קוּדְשַׁיָּא בְּתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִסַּב יַת שְׁעַר רֵישׁ נְזִירוּתֵיהּ וְיִתֵּן עַל אֶשְׁתָּא דְּתְחוֹת
דּוּדָא דְּנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא : ולקח וְיִסַּב כַּהֲנָא יַת אֱדְרוֹעָא דְּמִבְּשְׁלָא שְׁלִימָא מִן 19
דְּיכְרָא וּגְרִיצְתָּא פַּטִּירְתָּא חֲדָא מִן סַלָּא וְעָרוּךְ פַּטִּיר חַד וְיִתֵּן עַל יְדֵי נְזִירָא בְּתַר
דְּיִנַלַּח יַת נְזִירוּתֵיהּ : והניף וְיֵרִים יְיָ כַּהֲנָא אֲרַמָּא קוּדְשָׁא הוּא לְכַהֲנָא עַל 20
חֲדְיָא דַּאֲרַמוּתָא וְעַל שׁוֹקָא דַּאֲפְרְשׁוּתָא וּמְבָתַר כֵּדֵין יִשְׁתֵּי נְזִירָא חַמְרָא :

Omnibus diebus Nazaræatus ſui de omnibus quæ ſunt ex vite vinâ- 4
ria, à vitium corticibus, uſque ad acinos interiores uvarum, non
comedet. Omnibus diebus quibus ex voto Nazaræus fuerit, nova- 5
cula non tranſibit ſuper caput ejus: uſque ad tempus quo impleti
fuerint dies, quibus ſe ſeparavit nomini Domini, ſanctus erit nu- 6
triens cæſariem capilli capitis ſui. Omnibus diebus quibus ſepara-
verit ſe nomini Domini, ad hominem mortuum non ingredietur. 7
Super patre ſuo, aut matre ſua, fratre ſuo, aut ſorore ſua, non
polluet ſe in morte eorum: quoniam corona Dei ſui ſuper caput
ejus eſt. Omnibus diebus Nazaræatus ſui ſanctus erit coram Domino. 8
Quod ſi quiſpiam apud ipſum mortuus fuerit ſubitò ipſo ignorante, & 9
polluerit caput Nazaræatus ſui, radet caput ſuum die mundationis ſuæ, die
ſeptimo radet ipſum. In die verò octavo afferet duos turtures aut duos 10
pullos columbarum, ad ſacerdotem ad oſtium tabernaculi fœderis. Et 11
faciet ſacerdos unum pro hoſtia peccati, alterum verò pro holocauſto, &
expiabit illum ab eo quod peccavit, eò quòd polluerit ſe ſuper mortuo, &
ſanctificabit caput ſuum die illo. Et ſeparabit coram Domino dies Naza- 12
ræatus ſui, & adducet agnum anniculum pro delicto: & dies priores inu-
tiles erunt, eo quod pollutus fuerit Nazaræatus ejus. Et hæc eſt indicatio 13
legis Nazaræi: quo die impleti fuerint dies ſeparationis ejus, ſiſtet ſeipſum
ad oſtium tabernaculi fœderis. Et offeret oblationem ſuam coram Domi- 14
no, agnum anniculum integrũ in holocauſtũ, & oviculam unam anniculam
integram pro hoſtia peccati, & arietem unũ integrũ pro hoſtia ſanctitatũ.
Et caniſtrum azymorum ex ſimila, placentas cum oleo olivæ, & lagana azy- 15
ma uncta oleo olivæ, cum Mincha eorum & libaminibus eorum. Et offe- 16
rat ſacerdos coram Domino, & faciat hoſtiam ejus pro peccato, & holo-
cauſtum ejus. Et arietem faciat hoſtiam ſanctificationum coram Domino 17
cum caniſtro azymorum, & faciat ſacerdos Mincha ejus, & libationem
ejus. Et radat Nazaræus caput Nazaræatus ſui extra, poſtquam obtule- 18
rint oblationem ſanctificationum in porta tabernaculi fœderis: & tollat
capillos capitis Nazaræatus ſui, & ponet ſuper ignem qui eſt ſub olla ob-
lationum ſanctificationum. Tollat quoque ſacerdos armum, qui coctus 19
eſt, integrum de ariete, & placentam azymam unam de caniſtro, &
laganum azymum unum, & ponat ſuper manus Nazaræi, poſtquam
raſerit *caput* Nazaræatus ſui. Et elevet ea ſacerdos elevatione: 20
ſanctitas eſt, ſacerdotis erunt, ultra pectuſculum elevationis, & ul-
tra armum ſeparationis: & poſtea Nazaræus bibere poterit vinum.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* همه روزگاراني پرهيز او از همه آنچه كرده آيد از تاك آن مي از دانه و تا پوست نه خورد 4
* همه روزگاراني نذري پرهيزي او استره نه گذرد ابر سري او تا پر شدن آن روزها آنچه پرهيز 5
كند بيٓ خاص باشد پروردني موي سري او * همه روزگاراني پرهيز كردني او بيٓ ابر جاني مرده 6
نه آيد * بپدري او و بمادري او ببرادري او و بخواهري او نه پليد شود بايشان در مردني ايشان 7
كه تاجي خداي او ابر سري او * همه روزگاراني پرهيزگاري او خاص است او بيٓ * و كه بميرد 8
مردهي ابر او در ناگاه غفلت پليد شود اوّلي پرهيزي او و بتراشد سري او در روزي پاكي او 9
در روزي آن هفتمي بتراشد اويرا * و در روزي آن هشتمي بياورد دو تدروان يا دو بچّگاني 10
كبوتر بآن كهن بدرگاهي خيمهي وعده * و بكند آن كهن يكّه بخطات و يكّه بعله و كفارت 11
خواهد ابر او از آنچه خطا كرد ابر آن جان و خاص كند مر سري او در روزي آن او *
* و پرهيز كند بيٓ مر روزگاراني پرهيز او و بياورد برّه قدري سالي او باشم و آن روزگاراني آن 12
اوّلينان بيفتند كه پليد شد پرهيزي او * و اين شريعت آن پرهيزگار در روزي تمام شدني 13
روزهاي پرهيز او بياورد اويرا بدرگاهي خيمهي وعده * و نزديك آورد مر قرباني او بيٓ برّه قدري 14
سالي او تمام يكّه بعله و ماده برّه يكّه قدري سالي آن تمام بخطات و نرميشي يكّه تمام بشلميم *
* و سلّهي فطير سميد كلوچها آميختگان در روغن و بتنكهاي فطير ماليدگان در 15
روغن و هديهي و پشنجشي ايشان * و نزديك آورد آن كهن بپيشي بيٓ و بكند مر خطاتو 16
و مر علتو * و مر آن نرميش بكند ذبحت شلميم بيٓ ابر سلّهي آن فطير بكند آن كهن 17
مر هديهي او و مر پشنجشي او * و بتراشد آن پرهيزگار درگاهي خيمهي وعده مر 18
سري پرهيزي او و بستاند مر موي [سري] پرهيز او و بدهد ابر آن آتش آنچه فرودي ذبحت
آن شلميم * و بستاند آن كهن مر آن بازو جوشيده از آن نرميش و كلوچهي فطير يكّه 19
از آن سلّه و تنك فطيري يكّه و بدهد ابر كفّي آن نزير پسي تراشيدني او و مر پرهيزي او
* و عرضه كند ايشانرا آن كهن عرضه بپيشي بيٓ خاص آن بكهن ابر سينهي آن عرضه و ابر 20
ساقي آن جداكرد و پس بياشجد آن نزير مي *

Omnibus diebus abſtinentiæ ſuæ ex 4
omniquod fiet ex vite vini, ab acino
& uſque ad pelliculã, non comedet.
Omnibus diebus voti abſtinentiæ 5
ſuæ novacula non tranſibit ſuper
caput ejus: uſque ad completionem
dierum quibus abſtinet Domino,
ſanctus erit nutriendo capillitium
capitis ſui. Omnibus diebus abſti- 6
nentiæ ſuæ Domino, ad animam
mortui non veniet. Patre ſuo & 7
matre ſuâ, fratre ſuo & ſorore
ſuâ, non polluet ſe illis in morte eo-
rum, quia corona Dei ſui eſt ſuper
caput ejus. Omnibus diebus abſti- 8
nentiæ ſuæ ſanctus eſt ipſe Domino.
Cùm verò mortuus fuerit mortuus 9
juxta eum ſubitò incuriâ, &
pollutum fuerit initium abſti-
nentiæ ejus, tunc radet caput ſuũ in
die purificationis ſuæ; in die ſe-
ptimo radet illud. In die autem 10
octavo afferet duos phaſianos vel
duos pullos columbæ ad ſacerdotem,
ad oſtium tentorii conventûs. Et 11
faciet ſacerdos unum pro peccato,
& alterum in holocauſtum: & ex-
piationem procurabit ei de eo quod
peccavit ſuper anima, ſanctifica-
bitque caput ejus in die illa. Et 12
abſtinebit Domino dies abſtinentiæ
ſuæ, afferãtque agnum filium anni
ſui pro delicto: & dies priores de-
cident, quoniam polluta fuit abſti-
nentia ejus. Hæc autem eſt lex abſ- 13
tinentiæ in die completionis dierum
abſtinentiæ ſuæ, adducet eum ad o-
ſtium tentorii conventûs. Offeretq; 14
oblationem ſuam Domino, agnum fi-
lium anni ſui perfectum unum in ho-
locauſtum, et agnam unam filiam an-
ni ſui perfectam pro peccato, et ari-
etem unum perfectum in hoſtiam pa-
cificorum: Caniſtrum prætereà 15
infermentatorum ſimilæ, placentas
miſtas cum oleo, & lagana in-
fermentata unctis oleo, & munus,
& conſperſionem eorum. Offerétque 16
illa ſacerdos in præſentia Domini,
faciétque oblationem peccati ejus,
& holocauſtum ipſius. Arietem quo- 17
que faciet victimam pacificorum
Domino, cum caniſtro infermentato-
rum: faciet item ſacerdos munus e-
jus, & conſperſionem ejus. Tum ra- 18
det abſtinens ad oſtium tentorii con-
ventûs caput abſtinentiæ ſuæ, capi-
étq; cæſariẽ capitis abſtinentiæ ſuæ,
& dabit ſuper ignem qui ſubter vi-
ctimam pacificorum. Capiet præter- 19
eà ſacerdos brachiũ coctum de vic-
te, & placentam azymam unam è ca-
niſtro, & laganum infermentatum u-
num, & dabit ſuper manum nazaræi
poſtquàm raſerit abſtinentiam ſuam.
Et admovebit ea ſacerdos admotione 20
coram Domino: ſanctum eſt ſacer-
doti ultra pectuſculum admotionis
& crus ſeparationis: & poſteà bi-
bat nazaræus vinum.

21 וְאת דָּא אַתְוְיַית אוֹרַיְיתָא נְזִירָא דִּי יִדַּר קוּרְבְּנֵיהּ קֳדָם יְיָ עַל נִדְרֵיהּ בַּר מִן מַה
דְּתִתְדַּבַּק יְדֵיהּ כְּסֵת נִדְרֵיהּ לְאֵיתָאֳדָא מִן דִּי יִדַּר הֵיכְדֵין יַעֲבִיד עַל אוֹרַיְיתָא
22 נְזִירוּתֵיהּ : וִידַבֵּר וְמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : דַּבֵּר מַלֵּיל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹי
23 לְמֵימַר כְּדְנָא תְּבָרְכוּן יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִפְרְסָהוֹן יְדֵיהוֹן עַל דּוּכְנָא בְּהֵדִין לֵישָׁן
יְמָרוּן לְהוֹן : יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ : יְאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ : יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ
24 וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם : וִיבָרְכִינְהוֹן יְיָ בְּכָל עִסְקְהוֹן וְיִטְרִינְהוֹן מִן לֵילְיָא וּמְזִיקֵי צִפְרָרֵי
25 וּבְנֵי צַפְרָרֵי וּמַזִּיקֵי וּשְׁלוּ : יַנְהַר יְיָ סְבַר אַפּוֹי לָךְ בְּמֵעְסָקָךְ בְּאוֹרַיְיתָא וְיָגֵלִי לָךְ
26 מְטִירִין וְיִיחוּס עֲלָךְ : יִסְבַּר יְיָ סְבַר אַפּוֹי לָךְ בְּצַלּוֹתָךְ וְיִשֵׁוִי עֲלָךְ שְׁלָם בְּכָל
27 תְּחוּמָךְ : וְשַׁמּוּ וְיִשְׁוּן יַת בִּרְכַת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנָא בְּמֵימְרִי אֲבָרְכִינוּן :

ז

1 וִיהִי בְּיוֹם וַהֲוָה בְּיוֹמָא רֵישׁ יַרְחָא דְנִיסָן פְּסַק מֹשֶׁה לְמִקְמָא יַת מַשְׁכְּנָא וְלָא
פַּרְקֵיהּ תּוּב וְרַבֵּי יְתֵיהּ וְקַדֵּישׁ יְתֵיהּ וְיַת כָּל מָנוֹי וְיַת מַדְבְּחָא וְיַת כָּל מָנוֹי
2 וְרַבִּינוּן וְקַדֵּשׁ יַתְהוֹן : וּקְרִיבוּ וְקָרִיבוּ אַפַּרְכְלָא דְיִשְׂרָאֵל רֵישֵׁי בֵּית אֲבְהָתְהוֹן
הִינוּן רַבְרְבֵי שִׁבְטַיָּא הִינוּן דְּמְחַמְנָן בְּמִצְרַיִם אַפַּרְכוּלִין עַל מְנִינַיָּא : וְיָבִיאוּ
3 וְאַיְתִיוּ יַת קָרְבַּנְהוֹן קֳדָם יְיָ שִׁית עֶגְלָן ירושלמי 3 שִׁית עֶגְלָן כְּוִוֹנָן :
כַּד מְחַפָּן וּמְסַכָּן וְתַרְתֵּי תּוֹרִין עֶגְלְתָא
בֵּינֵי תַּרְעִין אַפַּרְכְלִין וְתוֹרָא לְחַד וְלָא צָבָא מֹשֶׁה לְמֵסַב מִנְהוֹן וּקְרִיבוּ יַתְהוֹן קֳדָם
4 מַשְׁכְּנָא : וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמֵימַר : קַח קַבֵּל מִנְהוֹן וְיהוֹן צַיְבִי לְצָרוֹךְ
5 סִדּוּרָא וְתוֹרִין וְעִינְלָן יְהוֹן לְמִפְלַח יַת פּוּלְחַן מַשְׁכְּנָא וְתִתֵּן יַתְהוֹן לְלֵיוָאֵי
6 גְּבַר כְּמֵיסַת פּוּלְחָנֵיהּ : וִיקַח וּנְסֵב מֹשֶׁה יַת עֶגְלָתָא וְיַת תּוֹרֵי וְיָהַב לְלֵיוָאֵי
7 אַת שְׁתֵּי יַת תַּרְתֵּין עֶגְלָתָא וְיַת אַרְבַּעַת תּוֹרֵי יְהַב לִבְנֵי גֵּרְשׁוֹן כְּמֵסַת פּוּלְחָנְהוֹן :
8 וְאַת וְיַת אַרְבַּע עֶגְלָן וְיַת תְּמָנְיָן תּוֹרֵי יְהַב לִבְנֵי מְרָרִי כְּמֵסַת פּוּלְחָנְהוֹן בִּידָא
דְאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא : וּלְבְנֵי קְהָת לָא יְהַב עֶגְלָן וְתוֹרִין אֲרוּם
9 פּוּלְחַן קוּדְשָׁא רַמְיָא עֲלֵיהוֹן בְּכַתְפָּא נַטְלִין : וּקְרִיבוּ וְקָרִיבוּ רַבְרְבֵיָא יַת חֲנוּכַּת
10 רְבוּתָא דְמַדְבְּחָא בְּיוֹמָא דְרַבֵּי יָתֵיהּ וּקְרִיבוּ רַבְרְבֵיָא יַת קָרְבַּנְהוֹן לְקֳדָם מַדְבְּחָא :
11 וְיֹאמֶר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה דַּרְבִי יָתֵיהּ וּקְרִיבוּ רַבְרְבַיָּא יַת קָרְבַּנְהוֹן לַחֲנוּכַּת רְבוּתָא מַדְבְּחָא :

Hæc est indicatio legis Nazaræi, qui voverit oblationem suam coram 21
Domino pro separatione sua, præter id quod apprehenderit manus
ejus: pro ratione voti sui ad afferendum de eo quod vove-
rit, sic faciat juxta legem Nazaræatus sui. Præterea loquutus est 22
Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum Aharon & filiis ejus, 23
dicendo; Sic benedicetis filiis Israel, cùm expanderint ipsi manus su-
as in suggestu eadem linguâ dicent illis: BENEDICAT TIBI
DOMINUS ET CUSTODIAT TE. LUCERE FA-
CIAT DOMINUS FACIES SUAS AD TE, ET
MISEREATUR TUI. ELEVET DOMINUS FA-
CIES SUAS AD TE, ET PONAT TE IN PACE.
Benedicat tibi Dominus in omni negotio tuo, & custodiat te à la- 24
miis & terriculamentis, meridianis item ac matutinis dæmonibus & no-
civis ac spectris. Lucere faciat Dñs aspectum faciei suæ tibi cum occupa- 25
beris in lege, & revelet tibi abscondita, & misereatur tui. Elevet Domi- 26
nus aspectum faciei suæ tibi in oratione tua, & ponat super te pacem in
omni termino tuo. Et ponent benedictionem nominis mei super filios Is- 27
rael, & ego sermone meo benedicam illis.

CAP. VII.

ET accidit die qui est initium mensis Nisan, cessavit Moses erigere ta- 1
bernaculum, neque dissolvit amplius ipsum, & unxit ipsum, & sanctifica-
vit ipsum & omnia vasa ejus, & altare & omnia vasa ejus: & unxit ea &
sanctificavit ea. Et obtulerunt principes Israel, capita domus patrum suo- 2
rum: isti sunt principes tribuum, isti sunt qui præpositi sunt in Ægypto præ-
fecti super numeris. Obtulerunt inquam oblationes suas coram Domino, 3
sex plaustra tecta & ornata, & duo-
decim boves, plaustrum unum inter Hierosol 3. *Sex plaustra jugata.*
duos principes, & bovem pro uno-
quoque: sed Moses noluit accipere ab illis, illi itaque ea adduxerunt an-
te tabernaculum. Et ait Dñs ad Mosem, dicendo: Accipe ab illis, & sint 4
parata ad usum ordinationis; & boves & plaustra erunt in ministerium 5
cultus tabernaculi fœderis: & dabis ea Levitis, unicuique pro sufficientia
ministerii sui. Et accepit Moses plaustra & boves, tradiditque Levitis. 6
Duo plaustra & quatuor boves dedit filiis Gherson, juxta sufficientiam mi- 7
nisterii sui. Et quatuor plaustra & octo boves dedit filiis Merari, juxta 8
sufficientiam ministerii eorum, per manus Ithamar filii Aharonis sacerdotis.
At filiis Kohath non dedit plaustra nec boves: quia ministerium sanctuarii 9
impositum erat super eos, ut humeris portarent. Et obtulerunt principes 10
pro dedicatione unctionis altaris, die quo unxit ipsum: obtulerunt inquam
principes oblationes suas coram altari. Et dixit Dominus ad Mosem; Sin- 11
guli principes per singulos dies offerant oblationes suas, pro dedicatione
unctionis altaris.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* اين شريعت آن نزير آنچه نذر كند قرباني او بر ييز ابر پرهيزي او بجز آنچه برسد دستي او چون 21
قدري نذري او آنچه نذر كند همچنين بكند ابر شريعتي پرهيزي او * سخن گفت ييز بموسه 22
بگفتن * سخن گوي باهرن و بپسراني او [بگفتن] همچنين آفرين كنيد مر پسراني يسرال گفتن 23
بايشان * آفرين كند ترا ييز و نگهدارد ترا * روشن كند ييز شكينهي او بتو وبخشايد ترا * آورم 24
دارد ييز شكينهي [او] بتو و بنهد بتو سلامتي * وبنهند مر نامي من ابر پسراني يسرال ومن 25
آفرين كنم ايشانرا * فصل هفتم * 26
27

Hec est lex nazarei qui voverit 21
oblationem suam Domino super abs-
tinentia sua, præter id quod attige-
rit manus ejus: pro ratione voti
sui quod voverit, sic faciet, secun-
dùm legem abstinentiæ suæ. Locu- 22
túsque est Dominus ad Mosen, di-
cendo, Alloquere Aharon & filios 23
ejus, dicendo; Sic benedicetis filiis
Israel, dicendo eis, Benedicat tibi 24
Dominus, & custodiat te: Lucere fa- 25
ciat Dns majestatem suam super te,
et misereatur tui: Honorabilem ex- 26
hibeat Dominus majestatem suam
tibi, & ponat tibi pacem. Ponéntq; 27
nomen meum super filios Israel, &
ego benedicam eis.

CAP. VII.

* بود در روزي تمام كردن مشه ببر انگيزانيدن مر آن مسكن روغن ماليد اويرا وخاص كرد 1
اويرا ومرهمه پيرايهاي او ومر آن مذبح ومرهمه پيرايهاي او مشيحا كرد ايشانرا وخاص
كرد ايشانرا * نزديك آوردند مهتراني يسرال سروراني خانهي پدراني ايشان ايشان مهتراني آن 2
قبيلها ايشان آن ايستان ابر آن شمردگان * بياوردند مر قرباني ايشان بپيشي ييز شش 3
گردونها محفه ودوازده گاو گردون ابر دو آن مهتران وگاو بيكه ونزديك آوردند ايشانرا
پيشي آن مسكن * گفت ييز بمشه بگفتن * بستان از ايشان وباشند بكار كردن مر كاري 4
5
خيمهي وعده وبدهي ايشانرا بآن لويان مرد چون قدري كاري او * بستاند مشه مر آن 6
گردونها ومر آن گاو بداد ايشانرا بآن لويان * مر دو آن گردونها و مر چهار آن گاو بداد بپسراني 7
جرشون [چون قدري كاري ايشان * و مر چهار گردونها] ومر هشت آن گاو بداد بپسراني 8
مرري چون قدري كاري ايشان دردستي ايتمر پسري اهرن آن كهن * وبپسراني قهت نه 9
داد كه كاري آن خاص ابر ايشان در كتف بر دارند * نزديك آوردند آن مهتران مر نوي 10
آن مذبح در روزي مشيحا كردن اويرا نزديك آوردند آن مهتران مر قرباني ايشان بپيشي آن
مذبح * گفت ييز بمشه مهتري يكه بروز مهتري يكه بروز نزديك آورند مر قرباني ايشان بنوي 11
آن مذبح *

Et fuit, quo die finivit Mosheh 1
erigere tabernaculum, oleo unxit il-
lud, atque sanctificavit illud, o-
mniaque vasa ejus, altare quoque,
& omnia vasa ejus, unxit inquam
ea, eaque sanctificavit. Tunc obtu- 2
lerunt principes Israel, capitanei
domûs patrum suorum: isti princi-
pes tribunum, hi astantes super nume-
ratos. Et attulerunt oblationem su- 3
am in præsentiam Domini, sex vehi-
cula concamerata, & duodecim bo-
ves: vehiculum unum duobus prin-
cipibus, & bovem pro unoquoque:
& obtulerunt ea coram tabernaculo.
Dixitque Dominus ad Mosheh, di- 4
cendo; Accipe ab eis, & sint ad 5
faciendum opus tentorii conventûs:
dabisque ea Levitis, cuilibet juxta
rationem operis sui. Accepit itaq; 6
Mosheh vehicula ac boves, & dedit
ea Levitis. Duo vehicula & qua- 7
tuor boves dedit filiis Gersbon jux-
ta rationem operis eorum. Qua- 8
tuor autem vehicula & octo boves
dedit filiis Merari juxta ratio-
nem operis eorum, sub manu Ith a-
mar filii Aharon sacerdotis. Fi- 9
liis verò Cehath non dedit: quia
opus sanctitatis erat super eos ut
humero portarent. Obtulerunt igi- 10
tur principes initiamentum altaris
in die ungendi illud, obtulerunt
inquam principes oblationem suam
coram altari. Et dixit Dominus 11
ad Mosheh; Singuli principes sin-
gulis diebus offerent oblationem
suam ad initiationem altaris.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וְיְהִי הַמַּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת קָרְבָּנֵיהּ נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב רַב 12

בֵּית אַבָּא לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה : וְקָרְבָּנוֹ

וְקוּרְבָּנֵיהּ דְּמַקְרֵב פִּיּוֹלִי דִכְסַף חֲדָא 13

גִּילְדָא סְמִיךְ מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין בְּסֶלַע

בֵּית קוּדְשָׁא הָוֹת מַתְקְלָא מַזִּירְקָא חַד

דִכְסַף דְּנִילְדָא קַלִישִׁי שׁוּבְעִין סְלְעִין

בְּסֶלַע בֵּית קוּדְשָׁא תְּרִין מָאנַיָּא הָאִלֵּין

קָרִיב יַתְהוֹן סוֹלְתָא פְּלִילְתָא וּמְזִירְקָא סַעֲרְבָא

בְּמִשַּׁח לְמִנְחְתָא : כַּף חֲדָא 14

מַתְקְלָא עֲשָׂרָא סְלְעִין דִּי הָוֹת דְּדַהֲבָא

קָרִיב יְתְהוֹן מַלְיָא רִישֵׁי בּוּסְמְנִין טָבִין

וּמְפַטְמִין וְדָכְיָן לְקְטוֹרֶת בּוּסְמָיָא : 15

תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִין בַּר תְּלַת שְׁנִין דְּכַר

חַד בַּר תַּרְתֵּין אִמַּר חַד בַּר שְׁתֵּיהּ

לַעֲלְתָא הָוֵה רַב שְׁבְטָא מַקְרִיב לְעֻלָּא:

16 צְפִיר בַּר עִזִּין חַד קָרֵב רַב שְׁבְטָא

לְחַטָּאתָא : 17 וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא קָרֵב

תּוֹרִין תְּרִין דִּכְרִין חַמְשָׁא גַּדְיִין חַמְשָׁא

וְאִמְּרִין בְּנֵי שַׁתְהוֹן חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא

דְּיִסַּדַּר וְקָרֵב מִן נִכְסוֹי רַב שְׁבְטָא דְּבָנוֹי

דִּיהוּדָה נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב :

ירושלמי 13 וְקוּרְבָּנֵיהּ דְּיַקְרֵב פִּילִי

דִכְסַף חַד מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין בְּסֶלַע

בֵּית קוּדְשָׁא הָוֹת מַתְקָלָא מוּרַק חַד

דִכְסַף תְּקַל שׁוּבְעִין סְלְעִין בְּסֶלַע בֵּית

קוּדְשָׁא תְּרִין מָאנַיָּא הָאִלֵּין קְרִיב יַתְהוֹן

סוֹלְתָא פְּלִילְתָא וּמוּרְקָא סַעֲרְבָא

בְּמִשַּׁח לְמִנְחְתָא : 14 כַּף חֲדָא

מַתְקָלָא עֲשָׂרָא סְלְעִין דִּי הָוֹת דְּדַהֲבָא

קָרִיב יְתְהוֹן מַלְיָא רִישֵׁי בּוּסְמְנִין טָבִין

וּמְפַטְמִין וְדָכְיָן לְקְטוֹרֶת בּוּסְמָיָא : 15

תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִין בַּר תְּלַת שְׁנִין דְּכַר

חַד בַּר תַּרְתֵּין אִמַּר חַד בַּר שְׁתֵּיהּ

לַעֲלְתָא הָוֵה רַב שְׁבְטָא מַקְרִיב לְעֻלָּא:

16 צְפִיר בַּר עִזִּין חַד קָרֵב רַב שְׁבְטָא

לְחַטָּאתָא : 17 וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא קָרֵב

תּוֹרִין תְּרִין דִּכְרִין חַמְשָׁא גַּדְיִין חַמְשָׁא

וְאִמְּרִין בְּנֵי שַׁתְהוֹן חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא

דְּיִסַּדַּר וְקָרֵב מִן נִכְסוֹי רַב שְׁבְטָא דְּבָנוֹי

דִּיהוּדָה נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב :

18 בְּיוֹם הַשֵּׁנִי הִקְרִיב נְתַנְאֵל בַּר צוּעַר רַב בֵּית אַבָּא לְשִׁבְטָא דְּיִשָּׂשכָר : הִקְרִיב

19 קָרִיב יַת קוּרְבָּנֵיהּ בְּתַר יְהוּדָה עַל פּוּם קוּדְשָׁא פִּילִי דִכְסַף חֲדָא נְגִלְדָא

סְמִיךְ מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין בְּסֶלַע בֵּית קוּדְשָׁא הָוֹת מַתְקָלֵיהּ מַזִּירְקָא חֲדָא

דִכְסַף דְּנִילְדָא קְלִישׁ שׁוּבְעִין סְלְעִין בְּסֶלַע בֵּית קוּדְשָׁא תְּרִין מָאנַיָּא הָאִלֵּין קָרִיב

20 יַתְהוֹן סַלְיָין סְמִידָא מִן אַפְרְשׁוּתָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחְתָא : כַּף בְּזִיכָא

חֲדָא מַתְקָלָא עֲשָׂרָא סְלְעִין וְהִיא דְּדַהֲב טַב קָרִיב יָתְהוֹן מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמִין

21 טָבִין מִן אַפְרְשׁוּתָא : פַּר תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִין בַּר תְּלַת שְׁנִין דְּכַר חַד בַּר

תַּרְתֵּין שְׁנִין אִמַּר חַד בַּר שַׁתְיָהּ קָרֵב דַּב שְׁבְטָא דְּיִשָּׂשכָר לְעֻלְתָא : שְׂעִיר

22 צְפִיר בַּר עִזִּין חַד קָרֵיב לְחַטָּאתָא : וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵי

חַמְשָׁא בְּרְחֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָה חַמְשָׁא דֵּין קוּרְבָּנָא דְּקָרִיב מְנַכְסוֹי

23 נְתַנְאֵל בַּר צוּעַר : בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה קָרִיב רַב בֵּית אַבָּא לִבְנֵי זְבוּלֻן

24 אֱלִיאָב בַּר חֵלוֹן : קָרְבָּנוֹ קָרְבָּנֵיהּ דְּקָרִיב פִּילִי דִכְסַף חֲדָא נְגִלְדָא סְמִיךְ

25 מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין בְּסֶלַע קוּדְשָׁא וגו' : בזיכא חדא מתקל וגו' : פר תור

26 חד וגו' : שעיר צפיר בר עזין וגו' : ולובח ולנכסת קודשיא וגוי :

27

28

29

Is autem qui primo die obtulit oblationem suam, fuit Nachson filius Aminadab, princeps domus patris tribus Juda. Oblatio verò ejus quam obtulit, fuit patera argenti una crustâ spissâ, ponderis centum triginta siclorum siclis domus sanctuarii, & pelvis una argentea crustæ tenuis, septuaginta siclorum juxta siclos sanctuarii: duo vasa ista obtulit plena similæ ex elevatione mixtæ oleo olivæ pro Mincha. Cochleare unum ponderis decem siclorum argenti, quamvis constaret auro bono, obtulit eam plenam incenso aromatum bonorum ex elevatione. Ju. vencus unus de bobus natus tres annos, aries unus natus duos annos, agnus unus anniculus: tria illa obtulit princeps tribus Juda in holocaustum. Hircum caprarum unum obtulit pro peccato. Et pro hostia sanctificationum juvencos duos, arietes quinque, hœdos quinque, agnos anniculos quinque: hic est ordo oblationis quam obtulit princeps tribus Juda, Nachson filius Aminadab. Die secundo obtulit oblationem suam Nathanael filius Tsuar, princeps domûs patris tribus Issachar. Obtulit *autem* oblationem suam post Juda juxta mandatum sanctitatis, pateram unam argenteam crustâ spissâ centum & triginta siclorum, juxta siclos domus sanctuarii fuit pondus ejus, pelvem unam argenteam crustæ tenuis septuaginta siclorum juxta siclos domus sanctuarii: duo vasa ista obtulit plena similâ ex elevatione mixtâ oleo olivæ pro Mincha. Cochleare unum ponderis decem siclorum, eratque auri optimi, obtulit ipsum plenum incenso aromatum bonorum ex elevatione. Juvencum unum de bobus natum tres annos, arietem unum natum duos annos, agnum unum anniculum obtulit princeps tribus Issachar in holocaustum. Hircum caprarum unum obtulit pro peccato. Et pro sacrificio sanctificationum juvencos duos, arietes quinque, hœdos quinque, agnos anniculos quinque: hic est ordo oblationis quam obtulit ex facultatibus suis Nathanael filius Tsuar. Die tertio obtulit princeps domus patris filiorum Zebulun, Eliab filius Chelon. Oblatio ejus quam obtulit, patera argenti una crustâ spissâ, centum triginta siclorum juxta siclos sanctuarii, &c. Cochleare unum ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro sacrificio sanctificationum &c.

Hieros. 13. *Et oblatio ejus quam obtulit fuit patera argenti una centum triginta siclorum, siclis domus sanctuarii fuit ponderata, & pelvis una argenti ponderis septuaginta siclorum, juxta pondera domus sanctuarii: duo hæc vasa obtulit plena similâ, tam pateram quam pelvim, oleo permixtâ pro Mincha.* 14. *Cochleare unum ponderis decem siclorum, quod erat aureum, obtulit ipsum plenum præcipuis aromatibus bonis, pinguibus, & puris, pro suffitu aromatum* 15. *Juvencum unum ex bobus natum tres annos, arietem unum natum duos, agnum unum filium anni sui in holocaustum offerebat princeps tribus supra dictus.* 16 *Hircum caprarum unum obtulit princeps tribus pro peccato.* 17. *Et pro hostia sanctificationum obtulit juvencos duos, arietes quinque, hœdos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc est oblatio quam ordinavit & obtulit de divitsis suis princeps tribus filiorum Juda, Nachson filius Aminadab.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * بود آن نزديك آورا در روزي آن اوّل مر قرباني او نحشون پسري عمّينذب بقبيلهي يهودة *

13 * قرباني او كاسهي نقرة يكّه صد وسي مثقال آن طبقي يكّه نقرة هفتاد مثقال در مثقال آن

14 خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكّرهي يكّه ده مثقال طلا پر دخنه *

15 16 * گاو يكّه بچّهي گاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكّه بخطات *

17 * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان نحشون

18 19 پسري عمّينذب * در روزي آن دويمي نزديك آورد نتنال پسري صوعر مهتري يششكر * نزديك

[آورد] مر قرباني او كاسهي نقرة يكّه صد وسي مثقال آن طبقي يكّه نقرة هفتاد مثقال در

20 مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكّرهي يكّه ده مثقال طلا

21 22 پر دخنه * گاو يكّه بچّهي گاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكّه

23 بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان

24 نتنال پسري صوعر * در روزي آن سيمي مهتر بپسراني زبولن اليباب پسري حلون * قرباني او

25 كاسهي نقرة يكّه صد وسي مثقال آن طبقي يكّه نقرة هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوي

26 ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكّرهي يكّه ده مثقال طلا پر دخنه * گاو يكّه

27 بچّهي گاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكّه بخطات * وبذبحت آن

28 29 شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان اليباب پسري حلون *

Fuit offerens in die primo oblationem suam, Nahshon filius Amminadab de tribu Jehudah. Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta siclorum pondus ejus: scutella una argentea septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cũ oleo, in munus: Paropsis una decem siclorum aurea, plena suffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum: Hœdus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Nahshon filii Aminadab. Die secundo obtulit Nethaniel filius Suar princeps Ishshachar. Obtulit oblationem suam, craterem argenteum unum, centum ac triginta pondus ejus: scutellã unã argenteã septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cũ oleo, in munus: Paropsidem unam decem siclorum auream, plenam suffitu: Bovem unum fœtum bovis, arietem unum, agnum unum ejusdem anni in holocaustũ: Hœdum caprarum unum pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Nethaniel filii Suar. Die tertio princeps filiorum Zebulun, Eliab filius Helon. Oblatio ejus, crater argenteus unus, centũ ac triginta pondus ejus: scutella una argentea septuaginta siclorum in siclo sanctuarii: ambo ipsa plena similâ mistâ cum oleo, in munus: Paropsis una decem siclorum aurea, plena suffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejusdem anni in holocaustum: Hœdus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Eliab filii Helon.

ביום הרביעי ביומא רביעאה קריב רב בית אבא לבני ראובן אליצור בר שדיאור :
קרבנו קורבניה דקריב פיילי ונוי : כף בזיכא חדא מתקל ונוי : פר תור חד ונוי : שעיר
צפיר בר עזין ונוי : ולובח השלמים ולנכסת קודשיא ונוי : ביום החמשה ביומא
חמישאה קריב רב בית אבא לבית שמעון שלמיאל בר צורישדי : קרבנו קורבניה
דקריב פיילי ונוי : כף בזיכא חדא מתקל ונוי : פר תור חד ונוי : שעיר צפיר
בר עזין ונוי : ולובח ולנכסת קודשיא ונוי : ביום הששי ביומא שתיתאה קריב
רב בית אבא לבני גד אליסף בר דעואל : קרבנו קורבניה דקריב פיילי ונוי :
כף בזיכא חדא מתקלא ונוי : פר תור חד בר תורי ונוי : שעיר צפיר בר עזין
ונוי : ולובח ולנכסת קודשיא תורין ונוי : ביום השביעי ביומא שביעאה קריב
רב בית אבא לבני אפרים אלישמע בר עמיהוד : קרבנו קורבניה דקדיב
פיילי ונוי : כף בזיכא חדא מתקל ונוי : פר תור חד בר תורין ונוי :
שעיר צפיר ונוי : ולובח ולנכסת קודשיא ונוי : ביום השמיני ביומא תמינאה
קריב רב בית אבא לבני מנשה גמליאל בר פדה צור : קרבנו קורבניה דקריב פיילי
ונוי : כף בזיכא חדא מתקל ונוי : פר תור חד ונוי : שעיר צפיר בר עזין ונוי :
ולובח ולנכסת קודשיא תורין תרין ונוי : ביום התשיעי ביומא תשיעאה קריב רב
בית אבא לבני בנימין אבידן בר גדעוני : קרבנו קורבניה דקריב ונוי : כף בזיכא חדא מתקל ונוי : פר תור חד בר תורין ונוי :

Die quarto obtulit princeps domus patris filiorum Ruben, Elitſur filius Sedeur. Oblatio ejus quam obtulit, ſcutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hoſtia ſanctificationum &c. Die quinto obtulit princeps domus patris domus Simeon, Selumiel filius Thuriſchaddai. Oblatio ejus quam obtulit, ſcutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hoſtia ſanctificationum &c. Die ſexto obtulit princeps domus patris filiorum Gad, Eliaſaph filius Dehuel. Oblatio ejus quam obtulit, ſcutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hoſtia ſanctificationum boves &c. Die ſeptimo obtulit princeps domus patris filiorum Ephraim, Eliſchama filius Ammihud. Oblatio ejus quam obtulit, ſcutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum &c. Et pro hoſtia ſanctificationum &c. Die octavo obtulit princeps domus patris filiorum Manaſſe, Gamaliel filius Pedatſur. Oblatio ejus quam obtulit, ſcutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hoſtia ſanctificationum boves duos &c. Die nono obtulit princeps domus patris filiorum Binjamin Abidan filius Gideoni. Oblatio ejus quam obtulit, &c. Cochleare unum ponderis, &c. Juvencus unus &c.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* در روزي آن چهارمي مهتر بپسراني راوبن اليصور پسري شدياور * قرباني او كاسهي نقره يكه
صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوبي ايشان پراني سميد
آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * ثاو يكه بچهي ثاو نرميش
يكه برة يكه قدري سالي او بعله * برغالهي برزان يكه بخطات * وبذبحت آن شلميم ثاو دو نرميشان
پنج استخان پنج برها قدراني سال پنج اين قربان اليصور پسري شدياور * در روزي آن پنجمي
مهتر بپسراني شمعون شلوميال پسري صوري شدي * قرباني او كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال
آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوبي ايشان پراني سميد آميخته در روغن
بهديه * سكرهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * ثاو يكه بچهي ثاو نرميش يكه برة يكه قدري سالي او
بعله * برغالهي برزان يكه بخطات * وبذبحت آن شلميم ثاو دو نرميشان پنج استخان پنج برها
قدراني سال پنج اين قربان شلوميال پسري صوري شدي * در روزي آن ششمي مهتر بپسراني
جد اليسف پسري دعوال * قرباني او كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد
مثقال در مثقال آن خاص دوبي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده مثقال
طلا پر دخنه * ثاو يكه بچهي ثاو نرميش يكه برة يكه قدري سالي او بعله * برغالهي برزان يكه
بخطات * وبذبحت آن شلميم ثاو دو نرميشان پنج استخان پنج برها قدراني سال پنج اين قربان
اليسف پسري دعوال * در روزي آن هفتمي مهتر بپسراني افريم اليشمع پسري عميهود * قرباني او
كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوبي
ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * ثاو يكه
بچهي ثاو نرميش يكه برة يكه قدري سالي او بعله * برغالهي برزان يكه بخطات * وبذبحت آن
شلميم ثاو دو نرميشان پنج استخان پنج برها قدراني سال پنج اين قربان اليشمع پسري عميهود *
* در روزي آن هشتمي مهتر بپسراني منسه جمليال پسري فده صور * قرباني او كاسهي نقره يكه
صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوبي ايشان پراني سميد
آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده مثقال طلا پر دخنه * ثاو يكه بچهي ثاو نرميش يكه برة يكه
قدري سالي او بعله * برغالهي برزان يكه بخطات * وبذبحت آن شلميم ثاو دو نرميشان پنج استخان
پنج برها قدراني سال پنج اين قربان جمليال پسري فده صور * در روزي آن نهمي مهتر بپسراني
بنيمين ابيدن پسري جدعوني * قرباني او كاسهي نقره يكه صد وسي مثقال آن طبقي يكه نقره
هفتاد مثقال در مثقال آن خاص دوبي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرهي يكه ده
مثقال طلا پر دخنه * ثاو يكه بچهي ثاو نرميش يكه برة يكه قدري سالي او بعله *

Die quarto princeps filiorum Reuben, Eliſur filius Shedeür. Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: ſcutella una argentea ſeptuaginta ſiclorum in ſiclo ſanctuarii: ambo ipſa plena ſimilâ miſtâ cum oleo, in munus: Paropſis una decem ſiclorum aurea, plena ſuffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejuſdem anni in holocauſtum: Hœdus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Eliſur filii Shedeür. Die quinto princeps filiorum Shimeon, Shelumiel filius Suri-ſhaddai. Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: ſcutella una argentea ſeptuaginta ſiclorum in ſiclo ſanctuarii: ambo ipſa plena ſimilâ miſtâ cum oleo, in munus: Paropſis una decem ſiclorum aurea, plena ſuffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejuſdem anni in holocauſtum: Hœdus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Shelumiel filii Suri-ſhaddai. Die ſexto princeps filiorum Gad, Eliaſaph filius Deüel. Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: ſcutella una argentea ſeptuaginta ſiclorum in ſiclo ſanctuarii: ambo ipſa plena ſimilâ miſtâ cum oleo, in munus: Paropſis una decem ſiclorum aurea, plena ſuffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejuſdem anni in holocauſtum: Hœdus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Eliaſaph filii Deüel. Die ſeptimo princeps filiorum Ephraim, Eliſhama filius Ammihud. Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: ſcutella una argentea ſeptuaginta ſiclorum in ſiclo ſanctuarii: ambo ipſa plena ſimilâ miſtâ cum oleo, in munus: Paropſis una decem ſiclorum aurea, plena ſuffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejuſdem anni in holocauſtum: Hœdus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Elisama filii Ammihud. Die octavo princeps filiorum Manaſſeh, Gamliel filius Phedah-ſur. Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: ſcutella una argentea ſeptuaginta ſiclorum in ſiclo ſanctuarii; ambo ipſa plena ſimilâ miſtâ cum oleo, in munus: Paropſis una decem ſiclorum aurea, plena ſuffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejuſdem anni in holocauſtum: Hœdus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Gamliel filii Phedah-ſur. Die nono princeps filiorum Binjamin, Abidan filius Gideoni. Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: ſcutella una argentea ſeptuaginta ſiclorum in ſiclo ſanctuarii: ambo ipſa plena ſimilâ miſtâ cum oleo, in munus: 62. Paropſis una decem ſiclorum aurea, plena ſuffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejuſdem anni in holocauſtum:

שעיר צפיר בר עזין ונומר : ולזבח ולנכסת קודשיא תורין תרין ונומר : ביום
דעשירי בּיוֹמָא עַשִׂירָאָה קְרִיב רַב בֵּירת אַבָּא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּי שַׁדָּי :
קרבנו קורבניה דקריב פיילי ונומר : כף בזיכא חדא ונומר : פר תור חד
בר תורין ונומר : שעיר צפיר בר עזין ונומר : ולזבח ולנכסת קודשיא
ונומר : ביום עשתי עשר בְּיוֹם תְּרֵיסַר יוֹמָא קְרִיב רַב בֵּית אַבָּא לִבְנֵי אֲשֵׁר
פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן : קרבנו קורבניה דקריב פיילי ונומר : כף בזיכא חדא
ונומר : פר תור חד בר תורין ונומר : שעיר צפיר בר עזין ונומר : ולזבח
ולנכסת קודשיא תורין תרין ונומר : ביום שנים עשר יום בְּיוֹם תְּרֵיסַר יוֹמָא
קְרִיב רַב בֵּירת אַבָּא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בַּר עֵינָן : קרבנו קורבניה דקריב
פיילי ונומר : כף בזיכא חדא מחקלא ונומר : פר תור חד בר תורין ונומר :
שעיר צפיר בר עזין ונומר : ולזבח השלמים וְלִנְכַסַת קוּדְשַׁיָּא תורין תְּרֵין
דיכרי חַמְשָׁא ברחי חַמְשָׁא אמרין בְּנֵי שְׁנָה חַמְשָׁא דֵּין סִדֵּר קוּרְבְּנָא דִּי קְרִיב
סְנְכְסוֹי אֲחִירַע בַּר עֵינָן : וארח חנכת המזבח דְּא חֲנוּכַּת רְבוּתֵיהּ דְּמַרְבְּתָא
בְּיוֹם דְּרַבְּיוֹ יְחֵיזְקֵי מְנַכְסֵי רַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל פַּיְילֵי דְכָסֵף תַּרְתֵּיסְרֵי כָּל קְבֵיל תְּרֵיסַר
שְׁבַטַיָּא מַזְרְקֵי דְכָסֵף תְּרֵיסַר כָּל קְבֵיל נְשִׂיאָה דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּזִיכֵי דַּהֲבָא תְּרֵיסַר
כָּל קְבֵל תְּרֵיסַר מַוְלְיָא : שלשים מְאָה וְחַלְתִין סְלְעִין הֲווֹ מַחְקָלָא דְּפַיְילָתָא
חֲדָא דְכַסְפָּא כָּל קְבֵיל שְׁנִין דְּהָוָה יוֹכֶבֶד בַּד יַלִּידַת יַת מֹשֶׁה וְשׁוּבְעִין סִלְעִין הֲוֵי
מַחְקָלָא דְמַזְרְקָא חַד כָּל קְבֵל שׁוּבְעִין סָבֵי סַנְהֶדְרִין רַבָּא כָּל כְּסַף מָנָא תְּרֵין
אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה סְלְעִין בְּסִלְעֵי בֵית קוּדְשָׁא : כפורת בְּזִיכֵי דְּדַהֲבָא תְּרֵיסְרֵי
כָּל קְבֵיל רַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל מַלְיָן קְטוֹרֶת בּוּסְמִין טָבִין מַחְקַל עֲשַׂר סִלְעִין הָוֶה
מַחְקָלָא דְבָזִיכָא בְּסִלְעֵי בֵית קוּדְשָׁא כָּל קְבֵיל עֲשִׂירְתָּא דְּבִירְיָא כָּל דְּהַב בְּזִיכָיָא
מְאָה וְעֶשְׂרִין כָּל קְבֵיל שְׁנָיָא דְּחָיָא בְּהוֹן מֹשֶׁה נְבִיָא : כל הבקר כָּל תּוֹרֵי
לְעָלְתָא תְּרֵיסַר תּוֹרָא לְרַב בֵּית אַבָּא דִּיכְרִין תְּרֵיסַר מְטוֹל דִּיהוֹבְדוֹן תְּרֵיסַר
רַבְרְבֵי יִשְׁמָעֵאל אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָה תְּרֵיסַר מְטוֹל דִּיהוֹבְדוֹן תְּרֵיסַר רַבְרְבֵי פָּרָס
וּמִנְחָתְהוֹן מְטוֹל דְּיַעֲדֵי בַּפְנָא מִן עַלְמָא וּצְפִירֵי עִזִּין תְּרֵיסַר לְחַטָּאתָא מְטוֹל לְכַפָּרָא עַל חוֹבֵי תְּרֵיסַר שִׁבְטַיָּא :

Targ. Jonathan B. Uziel.

Hircum caprarum &c. Et pro hoſtia ſanctificationum boves duos &c. Die decima obtulit princeps domus patris filiorum Dan, Achiezer filius Ammiſchadai. Oblatio ejus quam obtulit, ſcutella &c. Cochleare unum &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hoſtia ſanctificationum &c. Die undecimo obtulit princeps domus filiorum Aſſer, Paghiel filius Achran. Oblatio ejus quam obtulit, ſcutella &c. Cochleare unum &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hoſtia ſanctificationum boves duos &c. Die duodecima obtulit princeps domus filiorum Nephtali, Achira filius Enan. Oblatio ejus quam obtulit, ſcutella &c. Cochleare unum ponderis &c. Juvencus unus &c. Hircum caprarum &c. Et pro hoſtia ſanctificationum boves duos, arietes quinque, hœdos quinque, agnos anniculos quinque: hic eſt ordo oblationis, quam obtulit ex ſuis facultatibus Achira filius Enan. Hæc eſt oblatio unctionis altaris, quo die unxerunt ipſum, ex opibus principum Iſrael, ſcutellæ argenteæ duodecim è regione duodecim tribuum, pelves argenteæ duodecim è regione principum filiorum Iſrael, cochlearia aurea duodecim è regione duodecim ſignorum *Zodaici*. Centum & triginta ſiclorum fuit pondus ſcutellæ unius argenteæ, quot annorum fuit Jokebed quando peperit Moſem, & ſeptuaginta ſiclorum fuit pondus pelvis unius è regione ſeptuaginta ſeniorum ſynedrii magni: omne argentum vaſorum duo millia quadringenti ſicli, juxta ſiclos ſanctuarii. Cochlearia aurea duodecim, è regione principum Iſraelis, plena ſuffitu aromatum bonorum, pondus decem ſiclorum fuit pondus cochlearis *unius*, juxta ſiclos domus ſanctuarii, è regione decem verborum: Omne aurum cochlearium centum & viginti, ex adverſo annorum quibus vixit Moſes propheta. Omnes boves pro holocauſto duodecim, bos pro principe domus patris; arietes duodecim ut perderent duodecim principes Iſmael; agni anniculi duodecim, ut perderent duodecim principes Perſidis; & Mincha eorum, ut recederet fames è mundo: & hirci caprarum duodecim pro peccati hoſtia, ad expiandum pro peccatis duodecim tribuum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بزغالهي بزان يكّه بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني
سال [پنج اين قربان] ابيدن پسري جدعني * در روزي آن دهمي مهتر بپسراني دن احيعزر پسري
عمّي شدّي * قرباني او كاسهي نقره يكّه صد وسي مثقال آن طبقي يكّه نقره هفتاد مثقال در
مثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه * سكرّهي يكّه ده مثقال طلا پر
دخنه * گاو يكّه بچّهي گاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكّه بخطات
* وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان احيعزر
پسري عمّي شدّي * در روزي يازدهمي مهتر بپسراني اشر فجعيال پسري عكرن * قرباني او كاسهي
نقره يكّه صد وسي مثقال آن طبقي يكّه نقره هفتاد مثقال درمثقال آن خاص دوي ايشان پراني
سميد آميخته در روغن بهديه * سكرّهي يكّه ده مثقال طلا پر دخنه * گاو يكّه بچّهي گاو نرميش يكّه
برّه يكّه قدري سالي او بعله * بزغالهي بزان يكّه بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان
پنج استخان پنج برّها قدراني سال پنج اين قربان فجعيال پسري عكرن * در روزي دوازدهمي
مهتر بپسراني نتلي احيرع پسري عينن * قرباني او كاسهي نقره يكّه صد وسي مثقال آن
طبقي يكّه نقره هفتاد مثقال درمثقال آن خاص دوي ايشان پراني سميد آميخته در روغن بهديه
* سكرّهي يكّه ده مثقال طلا پر دخنه * گاو يكّه بچّهي گاو نرميش يكّه برّه يكّه قدري سال او بعله
* بزغالهي بزان يكّه بخطات * وبذبحت آن شلميم گاو دو نرميشان پنج استخان پنج
برّها قدراني سال پنج اين قربان احيرع پسري عينن * اين نوي آن مذبح در روزي مشيحا
كردن اويرا ازنزدي مهتراني يسرال كاسهاي نقره دوازده طبقهايي نقره دوازده سكرّها طلا
دوازده * صد و سي مثقال آن كاسهي آن يكّه [نقره] وهفتاد آن طبقي آن يكّه همه نقرهي
آن پيرايها دو هزار و چهار صد درمثقالي آن خاص * سكرّها طلا دوازده پراني دخنه ده آن
سكرّه درمثقالي آن خاص همه طلا آن سكرّها صد وبيست * همه آن گاو بعله دوازده گاوها
نرميشان دوازده برّها قدراني سال دوازده وهديهي ايشان وبزغالهي بزان دوازده بخطات.

Hædus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Abidan filii Gideoni. Die decimo princeps filiorum Dan, Abiezer filius Ammi-ſhaddai. Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: ſcutella una argentea ſeptuaginta ſiclorum in ſiclo ſanctuarii: ambo ipſa plena ſimilâ miſtâ cum oleo, in munus: Paropſis una decem ſiclorum aurea, plena ſuffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejuſdem anni in holocauſtum: Hædus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Abiezer filii Ammi-ſhaddai. Die undecimo princeps filiorum Aſher, Phagiel filius Ochran. Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: ſcutella una argentea ſeptuaginta ſiclorum in ſiclo ſanctuarii: ambo ipſa plena ſimilâ miſtâ cum oleo, in munus: Paropſis una decem ſiclorum aurea, plena ſuffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejuſdem anni in holocauſtum. Hædus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Phagiel filii Ochran. Die duodecimo princeps filiorum Naphtali, Abira filius Enan. Oblatio ejus, crater argenteus unus, centum ac triginta pondus ejus: ſcutella una argentea ſeptuaginta ſiclorum in ſiclo ſanctuarii: ambo ipſa plena ſimilâ miſtâ cum oleo, in munus: Paropſis una decem ſiclorum aurea, plena ſuffitu: Bos unus fœtus bovis, aries unus, agnus unus ejuſdem anni in holocauſtum: Hædus caprarum unus pro peccato: Et in victimam pacificorum, boves duo, arietes quinque, hirci quinque, agni anniculi quinque: hæc fuit oblatio Abira filii Enan. Hæc fuit initiatio altaris in die unctionis illud, à principibus Iſrael; crateres argentei duodecim, ſcutellæ argenteæ duodecim, paropſides aureæ duodecim. Centum ac triginta ſiclorum erat crater unus argenteus; & ſeptuaginta ſcutella una: totum argentum vaſorum, bis mille & quadringenti, in ſiclo ſanctuarii. Paropſides aureæ duodecim plenæ ſuffitu: decem ſiclorum erat qualibet paropſis, in ſiclo ſanctuarii: totum aurum paropſidum, centum ac viginti ſicli. Omnes boves in holocauſtum, duodecim boves, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, & munus eorum: hædi quoque caprarum duodecim pro peccato.

וכל בקר וכל תורי לנכסת קורשיא עשרין וארבע תורין כל קביל עשרין וארבע 88
מטרתא דיכרי שתין כל קביל שתין שנין דהוה יצחק כד יליד יתיה יעקב ברהי שיתין
כל קבל שתין אתין דברכת כהניא אמרין בני שנה שתין לכפרא על שתין ריבון
דישראל דא חנוכת רבות מדבחא ביומא דרביו יתיה: ובבא משה וכד עליל משה 89
למשכן זמנא למללא עמיה ושמע ית קל רוחא דמחמליל עמיה כד נחית מן שמי
שמיא עילוי כפורתא דעל ארונא דסהדותא מבין תרין כרוביא ומתתן הוה
דבורא מחמליל עמיה:

פ פ פ
ח

וידבר ומליל יי עם משה למימר: דבר מליל עם אהרן ותימר ליה בזמן 1 2
אדלקותך ית בוצינייא כל קבל מנרתא יהון מנהרין שבעתי בוצינייא תלת לקבל
רוח מערבא ותלת לקביל רוח מדינחא ושביעא במציעאה: ויעש ועבד כן אהרן 3
כל קבל אפי מנרתא אדליק בוצינהא היכמא דפקיד יי ית משה: וזה ורין עובד 4
מנרתא מינא קשיא דדהב עד בסיס דידה ועד שושנייהא עובד אומן בקורנסא היא
מתעברא הי כחיוו דאחזי יי ית משה היכדין עבד בצלאל ית מנרתא: וידבר הי
ומליל יי עם משה למימר: קח קריב ית ליואי מגו בני ישראל ותדכי יתהון: 5 6
וכה וכדין תעביד להון לדכואיהון אדי עליהון מיא דחטרתא ויעברון גלב על 7
כל בישרהון ויחוורון לבושיהון ויתכון בארבעין סון דמיא: ולקחו ויסבון תור 8
בר תורי ומנחתיה סולתא פתיכא במשח זיתא ותור תניין בר תורי תסב לחטאתא:
והקרבת ותקריב ית ליואי לקדם משכן זמנא ותכנוש ית כל כנישתא דבני ישראל: 9
והקרבת ותקרב ית ליואי קדם יי ויסמכון בני ישראל ית ידיהון על ליואי: 10
והניף וירים אהרן ית ליואי ארמא קדם יי מן בני ישראל ויהון למפלח ית 11
פולחנא דיי: והלוים וליואי יסמכון ית ידיהון על ריש תורי ועיבד ית חד 12
חטאתא ויתיה עלתא קדם יי לכפרא על ליואי: והעמרת ותקים ית ליואי קדם 13
אהרן וקדם בנוי ותרים יתהון ארמא קדם יי: והבדלת ותפרש ית ליואי מגו 14
בני ישראל ויהון משמשין קדמי ליואי: ואחרי כן ומן בתר כדין ייעלון ליואי למפלח 15
פולחן משכן זמנא ותדכי יתהון ותרים יתהון ארמא:

Et omnes boves pro hostia sanctificationum viginti quatuor, è regione vi- 88
ginti quatuor custodiarum: arietes sexaginta è regione sexaginta annorum,
quot natus est Isaac quando genuit Jacobum: hœdi sexaginta, è regione
sexaginta litterarum benedictionum sacerdotum: agni anniculi sexaginta,
ad expiandum pro sexaginta myriadibus Israelis: hæc fuit dedicatio un-
ctionis altaris, in die quo unxerunt illud. Et cùm ingrederetur Moses in 89
tabernaculum fœderis ad loquendum cum eo, audivit vocem spiritus
quæ loquebatur cum eo, quando descendisset de cœlis cœlorum super
propitiatorium quod erat super arcam testimonii, è medio duorum Cheru-
bim, & inde fuit sermo loquens cum eo.

SECT. XXXVI.
CAP. VIII.

Præterea locutus est Dominus cum Mose, dicendo: Loquère cum 1
Aharone, & dices illi; Tempore quo accendes lucernas, è regione 2
candelabri erunt lucentes septem lucernæ, tres è regione plagæ occi-
dentalis, tres è regione plagæ orientalis, & septima in medio. Et 3
fecit sic Aharon, è regione candelabri accendit lucernas ejus: quem-
admodum præceperat Dominus Mosi. Hæc autem erat factura cande- 4
labri, quod erat ex auro ductili usque ad fundamentum ejus, usque
ad lilia ejus, opere artificis, ad malleum ipsum factum erat: juxta
visionem quam ostenderat Dominus Mosi, sic fecit Betsaleel candela-
brum. Præterea locutus est Dominus cum Mose, dicendo: Ap- 5
plica Levitas è medio filiorum Israel, & mundabis eos. Et sic fa- 6
cies illis ad mundandum eos, sparge super eos aquas expiationis, & 7
tranfire faciant novaculam super universam carnem suam, & lavent
vestimenta sua, & mundos se faciant in quadraginta satis aquæ. Et 8
tollant juvencum de bobus, & Mincha ejus, similam commixtam oleo
olivæ: & juvencum secundum de bobus accipias pro holocausto pec-
cati. Et applicabis Levitas ante tabernaculum fœderis: congrega- 9
bis etiam omnem cœtum filiorum Israel. Applicabis inquam Levi- 10
tas in conspectum Domini: & imponant filii Israel manus suas su-
per Levitas. Et elevabit Aharon Levitas elevatione coram Domino 11
ex filiis Israel: & erunt ut exequantur ministerium cultus Domi-
ni. Levitæ autem imponant manus suas super caput juvencorum, 12
& facito unum pro hostia peccati, alterum pro holocausto coram
Domino, ad expiandum pro Levitis. Et statues Levitas coram Aha- 13
rone, & coram filiis ejus: & elevabis eos elevatione coram Do-
mino. Et separabis Levitas è medio filiorum Israel, ut sint mini- 14
strantes coram me Levitæ. Et postea ingredientur Levitæ ad exequen- 15
dum ministerium in tabernaculo fœderis: & mundabis eos, & eleva-
bis eos elevatione.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وهمه ڭاوي ذبحت آن شلميم بيست وچهار ڭاوها نرميشان شصت استخان شصت برّها 88
قدراني سال شصت اين نوبي آن مذبح پسي مشيحا كردن اويرا * ودر آمدن موسه بخيمهي وعده 89
بسخن ڭفتن اوازي او بشنويد مر آن آواز سخن ڭفته شوا باو از بالاي آن پوشش آنچه ابر
صندوقي آن ڭواه ڭرفت ازميانى دو آن كروبها سخن ڭفت باو. * فصل هشتم *

* سخن [ڭفت]:: بموسه بڭفتن * سخن ڭوي باهرن وبڭوي باو در افروختني تو مر آن چراغها 1 2
بمقابلي روبي آن چراغپايه روشناي دهند هفت آن چراغها * بكرد همچنين اهرن بمقابلي روبي 3
آن چراغپايه بر افروخت چراغهايي آن چون آنچه بفرمود :: مر موسه * واين كاري آن چراغپايه 4
يك لخت طلا تا پايهي آن تا شكوفهي آن يك لخت [آن] چون نمايش آنچه بنمود :: مر موسه
همچنين بكرد مر آن چراغپايه * سخن [ڭفت] :: بموسه بڭفتن * بستان مر آن لويان ازميانى پسرائي 5 6
يسرال وپاك كني ايشانرا * وهمچنين بكني بايشان بپاك كردن ايشانرا بچكان ابر ايشان آبي 7
خطات وبڭذرانند استره ابر همه تني ايشان وبشويند جامهاي ايشان وپاك شوند * وبستانند 8
ڭاو بچّهي ڭاو وهديهي او سميد آميخته در روغن وڭاو دويمي بچّهي ڭاو بستاني بخطات *
* ونزديك آوري مر آن لويان بپيشي خيمهي وعده وجمع كني همه جماعتي پسرائي يسرال * 9
* ونزديك آوري مر آن لويان بپيشي :: وبنهند پسرائي يسرال مر دستهاي ايشان ابر آن لويان * 10
* وعرضه كند اهرن مر آن لويان عرضه بپيشي :: از نزدي پسرائي يسرال وباشند بكار 11
كردن مر كاري :: * وآن لويان بنهند مر دستهاي ايشان ابر سري آن ڭاوها وبكن مر 12
آن يكّه خطات ومر آن يكّه عله ييי بكفارت خواستن ابر آن لويان * وبيادستاني مر 13
لويان بپيشي اهرن وبپيشي پسرائي او وعرضه كني ايشانرا عرضه ييי * وجدا كني 14
مر آن لويان از ميانى پسرائي يسرال وباشند بمن آن لويان * وپس همچنين بيايند 15
آن لويان بكار كردن مر خيمهي وعده وپاك كني ايشانرا وعرضه كني
ايشانرا عرضه *

Omnes autem boves victimæ pa- 88
cificorum, viginti & quatuor bo-
ves; arietes sexaginta, hirci sex-
aginta, agni anniculi sexaginta.
Hæc fuit initiatio altaris post un-
ctionem illius. Cùm verò ingrede- 89
retur Moses in tentorium conven-
tûs ad loquendum cum eo, audivit
vocem colloquentem secum de super
operimento quod erat super arcam
testimonii, ex inter duo Cherubim,
loquebatúrque cum eo.

CAP. VIII.

ET *locutus est Dominus ad Mo-* 1
sheh, dicendo, Alloquere Abaron, 2
dicésque ei; Quando accendes lu-
cernas, è regione faciei candelabri
lumē præbebūt septē lucernæ. Fecitq; 3
sic Abaron, è regione faciei can-
delabri accendit lucernas ejus, quem-
admodum præceperat Dominus ipsi
Mosheh. Et hoc est opus candela- 4
bri, una massa auri erat, usque ad
basim ejus usque ad flores ejus
una massa erat: juxta speciem
quam ostenderat Dominus ipsi Mo-
sheh, sic fecit candelabrum. Locutus 5
est quoque Dominus ad Mosheh, di- 6
cendo; Cape Levitas de medio fi-
liorum Israel, & purificabis illos.
Sic autem facies illis ad purifican- 7
dum illos; Stilla super eos aquam
peccati, & transire faciant novacu-
lam super totum corpus suum, la-
véntque vestimenta sua, & purifi-
centur. Postea capient bovem fœtū 8
bovis, & munus ejus similam mistā
cum oleo: & bovem secundum fœ-
tum bovis capies pro peccato. Tunc 9
applicabis Levitas coram tentorio
conventûs: & congregabis totum
cœtum filiorum Israel: Applicabis 10
inquam Levitas coram Domino, &
ponent filii Israel manus suas super
Levitas. Offerétque Aharon Levitas 11
oblationem coram Domino, à filiis
Israel, & erunt ad faciendum opus
Domini. Levitæ autem ponent ma- 12
nus suas super caput boum: poste-
à facito unum pro peccato, &
alterum in holocaustum Domino, ad
expiationem petendam pro Levitis.
Statuésque Levitas in præsentia 13
Aharon, & in præsentia filiorum
ejus, & offéres eos oblatio-
nem Domino. Et segregabis Levi- 14
tas de medio filiorum Israel,
erúntque mihi Levitæ. Postheæ 15
autem venient Levitæ ad servi-
endum tentorio conventûs, & pu-
rificabis eos, offerésque eos obla-
tionem:

במדבר ט
תרגום יונתן בן עוזיאל

כי נתונים אַרום מַפְרְשִׁין הִינון קֳדָמַי מִגּו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חוּלַף פְּתַח כָּל 16
וולְדָא בּוכְרַיָא כְּלְהון דְּמִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל קָרִיבִית יַתְהון קֳדָמַי: כִּי לִי אַרום דִּילִי 17
כָּל בּוכְרָא בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֵינְשָׁא וּבְבְעִירָא בְּיוֹמָא דְקַטָלִית כָּל בּוכְרָא בְּאַרְעָא
דְמִצְרַיִם אַקְדֵּשִׁית יַתְהון קֳדָמַי: ואקח וקְרֵיבִית יַת לֵיוָאֵי חוּלַף כָּל בּוכְרָא 18
בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ואתנה ויְהָבִית יַת לֵיוָאֵי יְהִיבִין לְאַהֲרן וְלִבְנוי מִגּו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 19
לְמִפְלַח יַת פּולְחַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא וּלְכַפָּרָא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא יְהֵי
בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מותָא בְּזִמַן מְקָרֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא: ויעש וְעָבַד מֹשֶׁה 20
וְאַהֲרן וְכָל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְלֵיוָאֵי הֵי כְּכָל מַה דְּפַקֵּד יְיָ יַת מֹשֶׁה עַל
לֵיוָאֵי הֵכֵּדֵין עְבָדו לְהון בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ויתחטאו וְאִידְכִיאו לֵיוָאֵי וְחַווִרו לְבושֵׁיהון 21
וְאַרִים אַהֲרן יַתְהון אֲרִמָא קֳדָם יְיָ וְכַפַּר עֲלֵיהון אַהֲרן לְדַכּואֵיהון: ואחרי כן
וּמְבָתַר כְּדֵין עָאלוּ לֵיוָאֵי לְמִפְלַח יַת פּולְחָנֵהון בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא לְקֳדָם אַהֲרן וְלָקֳדָם 22
בְּנוי הֵי כְּמָא דְפַקֵּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה עַל לֵיוָאֵי הֵיכֵּדֵין עְבָדו לְהון: וידבר ה' וּמַלֵּיל 23
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: זאת דָּא אַחֲווִיתָא דִּי לְלֵיוָאֵי דְּלָא מוּפְסָלִין בְּמוּמְהון בַּר 24
מִבַּר עֶשְׂרִין וַחֲמֵשׁ שְׁנִין ולְעֵילָא ייתֵי לְחֵילָא חֵילָא בְּפוּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא: ומִבַּן 25
וּמִבַּר חַמְשִׁין שְׁנִין ייחוב מֵחֵיל פּולְחָנָא לָא יִפְלַח תּוב: ושרת וישמש עִם אָחוי 26
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא לְמִטַר מַטְרָא וּפולְחָנָא לָא יִפְלַח הֵיכֵּדִין תַּעֲבִיד לְלֵיוָאֵי בְּמַטַרְתְּהון:

ט

וידבר ה' וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי בְּשַׁתָּא תִנְיָתָא לְזִמַן מִפְּקְהון מֵאַרְעָא 1
דְמִצְרַיִם בְּיַרְחָא קַדְמָאָה לְמֵימַר: ויעשו וְיַעְבְּדוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִכְסַת פִּסְחָא בְּזִינֵי 2
שְׁמִשְׁתָּא בִּזְמַנֵיהּ: בארבעה עשר בְּאַרְבֵּיסַר יוֹמָא בְּיַרְחָא הָדֵין בֵּין שְׁמִשְׁתָּא 3
תַּעַבְדוּן יַתֵּיהּ בִּזְמַנֵיהּ כְּכָל קְיָמוי וּכְכָל דִּינוי תַּעַבְדוּן יַתֵּיהּ: וידבר ומַלֵּיל מֹשֶׁה 4
עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֶעְבַּד יַת נִכְסַת פִּסְחָא:

Quoniam separando separati sunt coram me è medio filiorum Israel, 16
pro aperiente omnem vulvam, primogenitis omnium ipsorum qui
sunt filiorum Israel, applicui eos coram me. Meum enim est omne 17
primogenitum filiorum Israel, tam in hominibus quam in pecoribus:
quo die occidi omne primogenitum in terra Ægypti sanctificavi eos
coram me. Et applicui Levitas pro omni primogenito filiorum Isra- 18
el. Et dedi Levitas datos Aharoni & filiis ejus è medio filiorum 19
Israel, ut exequantur ministerium filiorum Israel in tabernaculo fœ-
deris, & ut expiationem faciant pro filiis Israel: ut non sit inter
filios Israelis mors, tempore quo accedunt filii Israel ad sanctuari-
um. Et fecit Moses & Aharon, & universa congregatio filiorum 20
Israel cum Levitis, secundùm omnia quæ præceperat Dominus Mosi
de Levitis, sic fecerunt de eis filii Israel. Et mundati sunt Levitæ, 21
& laverunt vestimenta sua, & elevavit Aharon eos elevatione co-
ram Domino: & expiavit eos Aharon, ut mundarentur. Et postea 22
ingressi sunt Levitæ, ut exercerent ministerium suum in tabernaculo
fœderis coram Aharon & coram filiis ejus: quemadmodum præcepe-
rat Dominus Mosi de Levitis, sic fecerunt eis. Præterea locutus est 23
Dominus cum Mose, dicendo: Hæc est indicatio Levitarum. qui 24
non sunt prophani nec polluti aliqua macula: verùm à filio viginti
annorum & supra ingrediatur, ut militet in ministerio tabernaculi
fœderis. Et à filio quinquaginta annorum revertetur à militia mi- 25
nisterii, & non serviat amplius. Sed ministret cum fratribus suis 26
in tabernaculo fœderis, ut observet custodiam, non autem faciat
ministerium ullum: sic facietis Levitis in custodia eorum.

CAP. IX.

Præterea loquutus est Dominus cum Mose in deserto Sinai, in an- 1
no secundo à tempore exitus eorum è terra Ægypti, in mense pri-
mo, dicendo: Faciant filii Israel oblationem Paschatis, inter vespe- 2
ras in tempore suo. Decima quarta die mensis hujus inter vesperas 3
facietis ipsum in tempore suo: juxta omnes ritus suos & omnia
judicia sua facietis ipsum. Loquutus est itaque Moses cum filiis Isra- 4
el, ut celebrarent oblationem Paschatis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*كه داده شدكان داده شدكان ايشان بمن از ميانى پسرانى يسرال بدلى كشايشى همه 16
رحم نخست زاد همه از پسرانى يسرال بستاندم ايشانرا بمن * كه بمن همه نخست زاد در 17
پسرانى يسرال در آدم ودر چهارپا در روزى زدنى من همه نخست زادى در زمينى
مصر خاص كردم ايشانرا بمن * بستاندم مر آن لويان بدلى همه نخست زاد در پسرانى 18
يسرال * بدادم مر آن لويان داده شدكان باهرن وبپسرانى او از ميانى پسرانى يسرال بكار 19
كردن مر كارى پسرانى يسرال در خيمهى وعده وبكفارت خواستن ابر پسرانى يسرال
ونه باشد در پسرانى يسرال زخم در نزديك شدنى پسرانى يسرال بآن خاص * بكرد مشه 20
واهرن وهمه جماعتى پسرانى يسرال بلويان چون همه آنچه فرمود ؛؛ مر مشه بلويان همچنين
بكردند بايشان پسرانى يسرال * پاك شدند آن لويان بشستند جامهاى ايشان عرضه كرد 21
اهرن ايشانرا عرضه بپيشى ؛؛ كفارت خواست ابر ايشان اهرن بپاك كردن ايشان •
* وپس همچنين بيامدند آن لويان بكار كردن مر كارى ايشان در خيمهى وعده 22
بپيشى اهرن وبپيشى پسرانى او چون آنچه فرمود ؛؛ مر مشه ابر آن لويان همچنين
بكردند بايشان * سخن [گفت] ؛؛ بمشه بگفتن * اين آنچه بلويان از قدرى بيست 23 24
وپنج سال وبالا بيايد بسپاه بكردن سپاه در كارى خيمهى وعده * واز قدرى پنجاه 25
سال باز گردد از سپاهى آن كار ونه كار كند نيز * وخدمت كند مر برادرانى او 26
در خيمهى وعده بنگاه داشتن نگاه داشت و كار نه كار كند همچنين كنى بلويان در
نگاه داشتى ايشان •

Quia dati, dati inquam sunt mihi 16
de medio filiorum Israel: pro aper-
tione omnis vulvæ, primogenito o-
mni ex filiis Israel, accepi eos mihi.
Meum est enim omne primogenitum 17
in filiis Israel, tam hominis quàm
quadrupedis: die quo percussi omne
primogenitum in terra Ægypti, san-
ctificavi illa mihi. Cepi autem 18
Levitas pro omni primogenito in
filiis Israel. Et dedi Levitas da- 19
tos Aharoni & filiis ejus de me-
dio filiorum Israel, ad faciendum
opus filiorum Israel in tentorio
conventûs, & ad expiationem pe-
tendam pro filiis Israel: neque
sit in filiis Israel plaga in appro-
pinquatione filiorum Israel ad san-
ctuarium. Feciitque Mosheh 20
& Aharon atque universa con-
gregatio filiorum Israel Levitis se-
cundùm omne quod præceperat
Dominus ipsi Mosheh de Levitis,
sic fecerunt eis filii Israel. Pu- 21
rificati itaque Levitæ laverunt
vestimenta sua, & obtulit A-
haron illos oblationem coram Do-
mino, expiationémque procura-
vit eis Aharon ad purificandum
eos. Et postbæc venerunt Levitæ 22
ad fungendum opere suo in tentorio
conventûs coram Aharon & coram
filiis ejus: quemadmodum præceperat
Dominus ipsi Mosheh de Levitis,
sic fecerunt eis. Locutúsque est Do- 23
minus ad Mosheh, dicendo; Hoc 24
est quod de Levitis, Ab ætate vi-
ginti & quinque annorum & su-
prà, veniet quisque ad militan-
dum in exercitu in opere tentorii
conventûs. Ab ætate autem quin- 25
quaginta annorum, revertetur à
militia operis: neque opus faciet
ultrà: Sed ministrabit fratribus 26
suis in tentorio conventûs ad cu-
stodiendum custodiam: at opere
non fungetur. Sic facies Levitis in
custodiis eorum.

CAP. IX.

* سخن گفت ؛؛ بمشه در بياباني سيني در سالى آن دويمى ببيرون آمدنى ايشان از زمينى 1
مصر در ماهى آن اوّل بگفتن * بكنند پسرانى يسرال مر آن فسح در وعدهى او * در چهاردهم 2 3
روز در ماهى آن اين ميانى آن ايوارها بكنيد اويرا در وعدهى او چون همه رسمهاى او و چون
همه حكمهاى او بكنيد اويرا * سخن گفت مشه بپسرانى يسرال بكردنى آن فسح • 4

Loquutúsq; est Dominus ad Mo- 1
sheh in deserto Sinai, anno se-
cundo egressûs eorum de terra
Ægypti, mense primo, dicendo;
Facient filii Israel Pascha in 2
tempore suo. Quartadecimâ die 3
mensis hujus inter vesperas facie-
tis illud statâ tempore suo: se-
cundùm omnia præscripta ejus, &
secundùm omnes ritus ejus facie-
tis ipsum. Loquutus est itaque 4
Mosheh ad filios Israel ad faciem-
dum pascha.

ויעשו ועבדו ית פסחא בארביסר יומין לירחא ביני שמשתא במדברא דסיני ככל 5
מה די פקיד יי ית משה הכדין עבדו בני ישראל : ויהי אנשים והוו נוברייא דהוו 6
מסאבין לטמא נפש בר נש דמית עליהון בתכף דפוקדניה רמיא עליהון ולא
יכילו למעבד פסחא ביומא ההוא דהוה יום שביעאה לסואבותהון וקריבו לקדם
משה וקדם אהרן ביומא ההוא : ואמרו נוברייא האנון ליה אנחנא 7
אסתאבנא לבר נש דמית עלנא למא כען נתמנע בנין דלא למיכום פסחא ולמזרוק
אדמא דקורבנא דיי על מדבחא בזמניה
ובשריה ייכלון דכיין בנו בני ישראל :
ואמר דין הוא חד מארבעה דינין דעלו 8
קדם משה נביא ודן יתהון על מימרא
דקודשא בקצת מנהון הוה משה מתין
מן בגלל דהוו דיני נפשתא ובקצתהון
הוה משה מזרז מן בגלל דהוו דיני
ממונא ובאלין אמר משה לא
שמעית מן בגלל למלפא לרישי
סנהדרייתא דעתידין למקום מן בתריה
דיהון מתינין בדיני נפשתא וזרזין בדיני
ממונא ולא יבהתון למשיילא דינא
דמתקשי להון ארום משה דהוה רבהון
דישראל צריך דיימר לא שמעית בנין
בן אמר להון משה אוריכו עד דאשמע
מן קדם יי על דלכון :
וידבר יי ומליל יי עם משה למימר : 9
דבר מליל עם בני ישראל למימר גבר טלי או גבר סיב ארום יהי מסאב לטמי 10
בר נש דמית או בריב או סניר דמרחק באורח עלמא בקריות לילייא והוה כד מן
סקוף משכניה לכון גרמיכון או לדריכון וידחי למעבד פסחא קדם יי : בחדש
בירחא תניינא הוא ירחא דאייר בארביסר יומא ביני שמשתא יעבדון יתיה על 11
פטיר ומררין ייכלוניה : לא ישאירו לא ישיירון מניה עד צפרא וערמא לא 12
יתברון ביה ככל אתוויית גוירת פסחא דינסן יעבדון יתיה בדם בפסחא דינסן
הינון ייכלון פטירי וקורבן פסחא לא יעבדון מטול דסואבותהון בהון ובפסחא
דאייר ייכלון ויקרבון יתיה : והאיש ונברא דהוא דכי ובאורח עלמא לא אסתאב 13
ומבטל לסיקוף משכניה לא הוה ופסק מלמעבד קורבן פסחא דינסן וישתצי בר
נשא ההוא מעמיה ארום קורבנא דיי לא קריב בזמניה חוביה יקבל גברא ההוא :
וכי ינור ארום אין יתנייר עמכון גיורא ויעביד פסחא קדם יי כאוויית גוירת 14
פסחא וכדתוי ליה הכדין יעבד קימא חדא יהי לכון ולדיורא ולציבא דארעא :
וביום הקים ביומא דאתקם ית משכנא חפא ענן יקרא ית משכנא והוה ממלל 15
ביממא למשכנא דסהדותא וברמשא הוי על משכנא הי כחיוו אישא עד צפרא :

ירושלמי 8 דין חד מארבע דינין דעלו
לקדם משה בחרין מנהון הוה משה
מזרז ובחרין מנהון הוה משה מתין :
בסאבין דלא יכילו למעבד פסחא
בזמניהון ובנין בנתא רצלפחד הוה
משה מזרז מן בגלל דהוה דיני ממון
דינהון: ובמחרפא דחרף שמא קדישא
ובמקושקא דחלל שבתא בזדנו הוה
משה מתין מן בגלל די הוו דיניהון דיני
נפשתא: ובאלין ובאלין אמר לא שמעית
למלפא דיניא דעתידין למקם בתר
משה למהוי זרזין בדיני ממונא ומתינין
בדיני נפשתא דלא יבהתון למימר לא
שמעית ברם משה רבן אמר לא שמעית
ואמר להון קומו ושמיעו מן קדם די פקיד
מימרא דיי לכון :

Fecerunt ergò Pascha decima quarta die mensis inter vesperas, in de- 5
serto Sinai : juxta omnia quæ præceperat Dominus Mosi, sic fecerunt
filii Israel. Fuerunt autem viri qui erant immundi pollutione ani- 6
mæ hominis, qui ipsis mortuus erat statim ac mandatum est illis *Pa-*
scha, neque potuerunt facere Pascha die illo, qui septimus erat pollu-
tionis eorum : accesseruntque in conspectum Mosis & Aharonis in die
illo. Et dixerunt viri illi ipsi ; Nos immundi sumus propter filium 7
hominis qui mortuus est nobis : quare nunc prohiberemur ut non ma-
ctemus Pascha, & effundamus sanguinem oblationis Domini super al-
tare in tempore suo, ut carnem
ejus comedunt mundi in medio
filiorum Israel? Hoc est unum 8
ex quatuor judiciis quæ ingressa
sunt coram Mose propheta, quæ
quidem judicavit juxta sermonem
sanctum, in quorum parte expecta-
vit Moses eò quòd essent judicia
animæ, in parte verò eorum fuit
Moses festinus, eò quòd essent ju-
dicia pecuniaria ; atque tam in his
quàm in illis dixit Moses, Non
audivi *quicquam* : ut doceret ca-
pita synedrii, qui surrecturi erant
post ipsum, ut expectarent in ju-
diciis animarum, & accelerarent
in judiciis pecuniæ, neque erube-
sceret petere judicium in eo quod
est difficile ipsis ; quoniam Moses
doctor Israelis opus habuit dicere,
Non audivi. Propterea dixit illis
Moses ; Expectate donec audivero,
quid mandetur à facie Domini su-
per re vestra. Ideò loquutus est 9
Dominus cum Mose, dicendo :
Loquere cum filiis Israel, dicendo ; 10
Vir juvenis aut senex quando erit
immundus pollutione hominis mortui, aut fluxum patiens, aut lepro-
sus, *aut* qui procul retinetur in via mundi propter accidens no-
cturnum, fueritque extra limen tabernaculi sui ; *si* vobis ipsis aut ge-
nerationibus vestris *hoc accidat*, tum ille differet facere Pascha co-
ram Domino. Mense secundo, is est mensis Ijar, decima quarta men- 11
sis inter vesperas facient ipsum : cum azymis & amaris herbis come-
dent ipsum. Non relinquent ex eo usque ad auroram, & os non fra- 12
gent in eo : juxta omnem indicationem decreti Paschatis Nisan fa-
cient ipsum, verùm in Paschate Nisan comedent azyma sed oblatio-
nem Paschatis non facient, eò quòd polluti sunt, sed in Paschate Ijar
purificabunt se & offerent ipsum. Sed vir qui fuerit mundus, & in 13
via seculi non fuerit pollutus, & extra limen tabernaculi sui non fu-
erit, & cessaverit facere oblationem Paschatis Nisan, excindetur homo
ille de populo suo : quoniam oblationem Domini non obtulit in tem-
pore suo, pœnam suam luet vir ille. Et si quando peregrinabitur 14
vobiscum peregrinus, feceritque Pascha coram Domino ; juxta insti-
tutum decreti Paschatis, & quemadmodum conveniet ipsi, sic faciet :
statutum unum erit vobis, tam peregrino quam indigenæ terræ. Die 15
autem quo erectum est tabernaculum, texit nubes gloriæ tabernacu-
lum, fuitque tegens interdiu tabernaculum testimonii : & noctu fuit
super tabernaculum tanquam visio ignis usque mane.

Hieros. 8. *Hoc est unum ex quatuor judiciis quæ ingressa sunt coram Mose, in quorum duobus fuit Moses celer, in duobus aliis fuit Moses cunctator. In immundis qui non potuerunt celebrare Pascha in tempore suo, & propter filias Tselophchad fuit Moses celer, eò quòd horum judicia judicia essent pecuniarum. Sed in blasphemo qui nomini sancto convitiatus erat, & in colligente stipulas qui prophanavit sabbathum malitiâ destinatâ, expectabat Moses, eò quòd judicia illa judicia essent animarum : & in his & illis dixit ; Non audivi ; ut doceret judices qui erant venturi post Mosem, ut essent prompti in judiciis pecuniarum, & tardi in judiciis animarum, ut non erubescerent dicere, Non audivi ; quandoquidem Moses doctor noster dixit ; Non audivi : propterea dixit illis ; Surgite & audite id quod præcepit sermo Domini vobis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*بكردند مر آن فسح در اوّل در چهاردهم روز بماه مياني آن ايوارها در بياباني سيني چون همه 5
آنچه فرمود ::ٍ مر موسه همچنين بكردند پسراني يسرال *بود مردماني آنچه بودند پليدان بجاني آدم 6
و نه توانستند بكردني آن فسح در روزي آن او نزديك شدند بپيشي موسه و بپيشي اهرن در
روزي آن او* گفتند آن مردماني آن ايشان باو ايما پليدان بجاني آدم چرا كم باشيم ببي نزديك 7
آوردن مر قرباني :: در وعدهي او در مياني پسراني يسرال *گفت بايشان موسه بياييستيد و بشنوم 8
چه فرمايد :: بشما * سخن گفت :: بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال بگفتن مرد مرد 9 10
كه باشد پليد بجان يا در راهي دور بشما بعصرهاي شما و بكنند فسح ::ٍ * در ماهي آن 11
دويمي در چهاردهم روز مياني آن ايوارها بكنند اويرا ابر فطير و تلخه بخورند اويرا * نه باقي 12
گذارند ازو تا بامداد و استخوان نه شكنند درو چون همه رسمي آن فسح بكنند اويرا *
* و آن مرد آنچه او پاك و در راه نه بود و باز ايستد بكردن آن فسح بريده شود آن جاني آن 13
آن از قومي آن كه قرباني :: نه نزديك آورد در وعدهي او خطاي او بردارد آن مردي آن
او * و كه غريبي كند اوازي شما غريب و بكند فسح ::ٍ چون رسمي آن فسح و چون 14
حكمي او همچنين بكند رسمي يكه باشد بشما و بغريب و بومي آن زمين * و در روزي بر 15
انگيزانيدن مر آن مسكن بپوشيد آن ابر مر آن مسكن بخيمهي آن گواه گرفت و در ايوار
باشد ابر آن مسكن چون نمايش آتش تا بامداد *

*Fecerúntque Pascha mense primo, 5
quartadecimâ die mensis inter ve-
speras in deserto Sinai : juxta omne
quod præceperat Dñs Mosheh, sic fe-
cerunt filii Israel. Fuerunt autem 6
quidam qui erant polluti in anima
hominis, et non potuerunt facere Pa-
scha die ipsâ : cumque appropinquâ-
runt in præsentiam Mosheh & in
præsentiam Aharon die ipsâ : Dixe- 7
rúntque homines illi ad eum ; Im-
mus polluti in anima hominis, qua-
re deerimus ne offeramus oblatio-
nem Domini statо tempore suo in
medio filiorum Israel? Dixit ad eos 8
Mosheh ; State, ut audiam quid
præcipiet Dominus de vobis. Et lo- 9
cutus est Dominus ad Mosheh, di-
cendo, Alloquere filios Israel, di- 10
cendo ; Omnis homo cùm fuerit pollu-
tus in anima, vel fuerit in via lon-
ginqua, ex vobis in seculis vestris,
faciet quidem pascha Domino : Men- 11
se secundo, quartadecimâ die inter
vesperas facient illud : cum infer-
mentatis & amaris comedent illud.
Non relinquent ex eo usque ad ma- 12
ne, os quoque non confringent in eo :
juxta omne præscriptum paschatis
facient ipsum. Vir autem qui est 13
mundus, nec fuerit in via, & desi-
terit facere pascha, abscindetur a-
nima illa de populo suo : quia
oblationem Domini non obtulit statо
tempore suo, peccatum suum porta-
bit vir ille. Et cùm peregrinatus 14
fuerit apud vos peregrinus, & fece-
rit paschа Domino ; secundùm præ-
scriptum paschatis, & secundùm
ritum ejus, sic faciet : præscriptum
unum erit vobis, tam peregrino,
quàm indigenæ terræ. Die autem 15
erigendi tabernaculum, operuit nu-
bes tabernaculum versùs tentorium
testimonii : & in vespera erat super
tabernaculum sicut species ignis,
usque ad manè.*

Sicque fuit jugiter nubes gloriæ tegens ipsum per diem, & visio ignis noctu. Et eo ipso tempore quo ascendebat nubes gloriæ ab ipso tabernaculo, proficiscebantur postea filii Israel: & in loco in quo residebat nubes, ibi manebant filii Israel. Juxta os sermonis Domini proficiscebantur filii Israel, & juxta os sermonis Domini quiescebant: omnibus diebus quibus quiescebat nubes gloriæ super tabernaculum, ipsi quidem manebant. Et cum moram faceret nubes super tabernaculum diebus multis, observabant filii Israel custodiam sermonis Domini, & non proficiscebantur. Et nonnunquam nubes gloriæ diebus paucis, puta septem diebus septimanæ, residebat super tabernaculum: juxta os sermonis Domini castrametabantur, & juxta os sermonis Domini proficiscebantur. Quandoque etiam nubes gloriæ erat à vespera usque mane, deindè ascendebat nubes gloriæ in aurora, tum proficiscebantur: aut per diem & noctem, deindè levabatur nubes, tum proficiscebantur. Aut duobus diebus, aut mense, aut anno integro; dum moram faceret nubes gloriæ super tabernaculo manens super illud, castrametabantur filii Israel & non proficiscebantur: quando autem ascendebat ipsa, proficiscebantur. Juxta os sermonis Domini castrametabantur, & juxta os sermonis Domini proficiscebantur: custodiam sermonis Domini custodiebant, juxta os sermonis Domini per manum Mosis.

16 כן יהוה כְּדֵין הֲוֵי תְּדִירָא עֲנַן יְקָרָא חָפֵי לֵיהּ בִּימְמָא וְחִיזוּ אֶשָׁתָא בְּלֵילְיָא׃
17 ולפי ולְפוּם אִישׁוֹן אִסְתַּלָּקוּת עֲנָנִי יְקָרָא מֵעִילַּוֵי מַשְׁכְּנָא וּבְתַר כֵּן נָטְלִין בְּנֵי
18 יִשְׂרָאֵל וּבַאֲתַר דִּשְׁרֵי תַּמָּן עֲנָנָא תַּמָּן שָׁרָן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ עַל פִּי עַל פּוּם
מֵימְרָא דַּייָ נָטְלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל פּוּם מֵימְרָא דַּייָ שָׁרָן כָּל יוֹמִין דְּשָׁרֵי עֲנָן
19 יְקָרָא עַל מַשְׁכְּנָא בְּרַם הֵינוֹן שָׁרָן׃ ובהאריך וּבְאוֹרְכוּת עֲנָנָא עַל מַשְׁכְּנָא
יוֹמִין סַגִּיאִין וְיִנְטְרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת מַטְּרַת מֵימְרָא דַּייָ וְלָא נָטְלִין׃ ויש
20 וְאִית זִמְנִין דְּהֲוֵי עֲנָן יְקָרָא יוֹמִין דִּמְנִין הֵינוֹן שְׁבָעְתֵּי יוֹמֵי שְׁבוּעְתָא עַל מַשְׁכְּנָא
21 עַל פּוּם מֵימְרָא דַּייָ שָׁרָן וְעַל פּוּם מֵימְרָא דַּייָ נָטְלִין׃ ויש וְאִית זִמְנִין דַּהֲוֵי
עֲנָן יְקָרָא מִן רַמְשָׁא וְעַד צַפְרָא וּמִסְתַּלֵּק עֲנָן יְקָרָא בְּצַפְרָא וְנָטְלִין אוֹ יוֹמָם
22 וְלֵילֵי וּמִסְתַּלֵּק עֲנָנָא וְנָטְלִין׃ או יומים או תְרֵין יוֹמִין אוֹ יַרְחָא אוֹ שַׁתָּא
שְׁלֵימְתָּא בְּאוֹרְכוּת עֲנָן יְקָרָא עַל מַשְׁכְּנָא לְמֵישְׁרֵי עֲלוֹי שָׁרָן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא
23 נָטְלִין וּבְזִמַּן אִסְתַּלְּקוּתֵיהּ נָטְלִין׃ על פִּי עַל פּוּם מֵימְרָא דַּייָ שָׁרָן וְעַל פּוּם
מֵימְרָא דַּייָ נָטְלִין יַת מַטְּרַת מֵימְרָא דַּייָ נָטְרִין עַל פּוּם מֵימְרָא דַּייָ בִּידָא
דְּמֹשֶׁה׃

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 * همچنين باشد هميشه آن ابر بپوشد اورا و نمايش آتش شب
17 * وبقدري بر آمدني آن ابر از بالاي آن خيمه وپس همچنين منزل بردارند بسراني يسرال و در جاي آنچه
18 مسکن گيرد آنجا آن ابر آنجا فرود آيند بسراني يسرال * ابر امري :: منزل بردارند بسراني
19 يسرال و ابر امري :: فرود آيند همه روزهاي آنچه مسکن گيرد آن ابر ابر آن مسکن فرود
آيند * و در دراز کشيدني آن ابر ابر آن مسکن روزهاي بسياران و نگاه دارند بسراني
20 يسرال مر نگاه داشتي :: و نه منزل بر دارند * وهست آنچه باشد آن ابر روزهاي شمار ابر آن
21 مسکن ابر امري :: فرود آيند و ابر امري :: منزل بر دارند * و هست آنچه باشد آن ابر از ايوار
تا بامداد و بر آيد آن ابر و منزل بر دارند يا روز و شب بر آيد آن ابر و منزل بر دارند *
22 يا دو روز يا ماه يا سال در دراز کشيدن آن ابر ابر آن مسکن بمسکن گرفتن ابر او فرود
23 آيند بسراني يسرال و نه منزل بر دارند و در بر آمدني او منزل بر دارند * ابر امري ::
فرود آيند و ابر امري :: منزل بر دارند مر نگاه داشتي :: نگاه داشتند ابر امري :: در دستي مشه *

16 *Sic erit jugiter: nubes operiet illud, & species ignis noctu.*
17 *Et juxta rationem ascensûs nubis de super tentorium, sic deindè mansionem removebunt filii Israel: atque in loco quo habitationem capiet nubes, ibi residebunt filii Israel.*
18 *Juxta mandatum Domini mansionem removebunt filii Israel, & juxta mandatum Domini residebunt: omnibus diebus quibus habitaverit nubes super tabernaculũ, residebunt.*
19 *Cùm verò longùm protraxerit nub. super tabernaculũ diebꝰ multis, tunc observabunt filii Israel custodiam Domini, & mansionem non removebunt.*
20 *Et sic est, quum fuerit nubes diebus numeri super tabernaculum, juxta mandatum Domini residebunt, & juxta mandatum Domini mansionem removebunt.*
21 *Estque, quum fuerit nubes à vespera usque ad mane, ascenderit autem manè nubes, tunc mansionem removebunt: aut die & nocte; ascendente nube, tunc mansionem removebunt.*
22 *Aut duobus diebus, aut mense, aut anno, cùm longùm protraxerit nubes super tabernaculum habitando super illud, residebunt filii Israel, nec mansionem removebunt: in ascensu autem ejus, mansionem removebunt.*
23 *Juxta mandatum Domini residebunt, & juxta mandatum Domini mansionem removebunt. Custodias Domini custodiebant, juxta mandatum Domini per manum Mosheh.*

CAP. X.

1 וידבר ה׳ ומַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ עשה עֲבֵד לָךְ מְרִילַּת תַּרְתֵּין חֲצוֹצְרִן
2 דְּכַסַף מְסִינָא קַשְׁיָא עוֹבַד אוּמָן תַּעֲבַד יַתְהוֹן וִיהוֹן לָךְ לְעַרְעָא כְּנִישְׁתָּא וּלְאַטְלָא
3 יַת מַשְׁרְיָתָא׃ ותקעו וְיִתְקְעִין בְּהוֹן וְיִזְדַּמְנוּן לְוָתָךְ כָּל בְּנֵי נִשְׁתָּא לְתֹרַע מַשְׁכַּן
4 זִמְנָא׃ ואם באחת וְאִין בְּחַדָּא יִתְקְעוּן וְיִזְדַּמְנוּן לְוָתָךְ רַבְרְבֵיָא רֵישֵׁי אַלְפֵּיָא
5 דְּיִשְׂרָאֵל׃ ותקעתם וְתִתְקְעוּן יְבִבְתָּא וְיִטְלוּן מַשְׁרְיָתָא דְּשָׁרָן קִדּוּמָא׃ ותקשתם
6 וְתִתְקְעוּן יְבִבְתָּא תִּנְיָנוּת וְיִטְלוּן מַשְׁרְיָתָא דְּשָׁרָן דָּרוֹמְתָא יְבִבְתָּא יִתְקְעוּן
7 לְמַטְלָנֵיהוֹן׃ ובהקהיל וּבְזִמַּן מְכַנֵּשׁ יַת קְהָלָא תִּתְקְעוּן וְלָא תְיַבְּבוּן׃ ובני ובְנֵי
8 אַהֲרֹן כַּהֲנַיָּא שְׁלִימַיָּא יִתְקְעוּן בַּחֲצוֹצְרָתָא וִיהוֹן לְכוֹן לְקָיֵם עָלָם לְדָרֵיכוֹן׃ וכי
9 תבאו וַאֲרוֹם תֵּיעוֹלוּן לְמִסְדְּרָא סִדְרֵי קְרָבָא בְּאַרְעֲכוֹן עַל מְעִיקֵי דְּמָעִיקִין לְכוֹן
וּתְיַבְּבוּן בַּחֲצוֹצְרָתָא וְיֵעוֹל דּוּכְרָנֵכוֹן לָטָבָא קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן וְתִתְפְּרְקוּן מִבַּעֲלֵי דְּבָבֵיכוֹן׃

1 Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo:
2 Fac tibi ex tuo duas tubas argenteas, ex solida materia opere artificis facies eas: & erunt tibi ad convocandam congregationem, & ad proficisci faciendum castra.
3 Tum clangent illis, & convenient ad te omnis cœtus ad ostium tabernaculi fœderis.
4 Quòd si cum una clanxerint, tum ad te convenient principes capita millium Israel.
5 Quòd si clanxeritis jubilo, tum proficiscentur castra quæ sunt ad orientem.
6 Quòd si clanxeritis jubilo secundò, tum proficiscentur castra quæ sedem habent ad meridiem: jubilo clangent ad profectiones eorum.
7 Quando verò congregabunt cœtum clangent & non jubilabunt.
8 Et filii Aharon sacerdotes integri clangent tubis: & erunt vobis in
9 statutum perpetuum in generationibus vestris. Quando verò proficiscimini ad ordinandum acies belli in terra vestra, contra hostes qui affligunt vos, tum jubilabitis cum tubis: ut ingrediatur memoria vestri in bonum coram Domino Deo vestro, ut liberemini ab hostibus vestris.

* فصل دهم *

1 * سخن گفت :: بموسه بگفتن * بکن بتو دو نفيرهاي نقره يك لخت بکني ايشانرا
2 وباشند بتو بفراز رسش آن جماعت وبمنزل بر داشتن مر آن لشکرگاها * وتقيعا زنند
3 در ايشان وجمع شوند بتو همه آن جماعت بدرگاهي خيمهي وعده * واگر در يگه
4 تقيعه زنند وجمع شوند بتو آن مهتران سروراني هزاراني يسرال * وبزنيد تروعه منزل بر دارند
5 آن لشکرگاها آن فرود آيان بمشرق * وبزنيد تروعه دويم و منزل بر دارند آن لشکرگاها آن فرود
آيان بجنوب تروعه بزنند بمنزلهاي ايشان * ودر جمع کردن مر آن جماعت تقيعه زنيد ونه
6 تروعه زنيد * وپسراني اهرن آن کهنان بزنند در نفيرها و باشند بشما برسمي جاويد بعصرهاي
7 شما * وکه بياييد کارزار در زميني شما ابر آن عدو عدوي کنا شمارا وتروعه زنيد در
نفيرها وياد کرده شويد بپيشي :: خداي شما وفرج يابيد از دشمناني شما *

1 *Et loquutus est Dominus ad Mosheh, dicendo;*
2 *Fac tibi duas tubas argenteas, in una massa facies illas: erúntque tibi in conventionem cœtûs, & ad promovenda castra.*
3 *Quúmque clangent eis, tum congregabuntur ad te tota congregatio ad ostium tentorii conventûs.*
4 *Si verò unâ clanxerint, tum congregabuntur ad te principes, capitanei millium Israel.*
5 *Sin taratantarizabitis, mansionem removebunt castra residentium ad Orientem.*
6 *Quum autem taratantarizaveritis secundò, tunc mansionem removebunt castra residentium ad Meridiem: taratantarizabunt* inquam *ad mansiones suas* movendas. *At in cõgregando congregationẽ,*
7 *clangetis, non verò taratantarizabitis.*
8 *Filii autem Aharon sacerdotes sonabunt tubis: erúntque vobis in statutum æternum in seculis vestris.*
9 *Et quando venietis ad prælium in terra vestra contra hostẽ, hostiliter agentem vobiscum, tum taratantarizabitis tubis, & recordabimini coram Domino Deo vestro, & liberationem invenietis ab inimicis vestris.*

CAP. X.

1 ET loquutus est Dominus ad Mosheh, dicendo; Fac tibi duas tubas
2 argenteas, in una massa facies illas: erúntque tibi in conventionem cœtûs, & ad promovenda
3 castra. Quúmque clangent eis, tum congregabuntur ad te tota congregatio ad ostium tentorii conventûs. Si verò unâ clanxerint, tum
4 congregabuntur ad te principes, capitanei millium Israel. Sin tara-
5 tantarizabitis, mansionem removebunt castra residentium ad Orientem. Quum autem taratan-
6 tarizaveritis secundò, tunc mansionem removebunt castra residentium ad Meridiem: taratantarizabunt inquam ad mansiones suas movendas. At in cõgregando congregationẽ,
7 clangetis, non verò taratantarizabitis. Filii autem Aharon sa-
8 cerdotes sonabunt tubis: erúntque vobis in statutum æternum in seculis vestris. Et quando venietis ad
9 prælium in terra vestra contra hostẽ, hostiliter agentem vobiscum, tum taratantarizabitis tubis, & recordabimini coram Domino Deo vestro, & liberationem invenietis ab inimicis vestris.

תרגום יונתן בן עוזיאל

וביום חדוותכון ומועדיכון וברישי ירחיכון ותתקעון בחצוצרתא על עלוותכון ועל נכסת קודשיכון ויהון לכון לדוכרנא טבא קדם אלהכון בר סטנא מתערבב לקל יבבותכון אנא הוא יי אלהכון: ויהי והוה בשתא תניתאה בירחא תניתאה בעשרין לירחא דאייר בעשרין לירחא אסתלק ענן יקרא מעילוי משכנא דסהדותא: ויסעו ונטלו בני ישראל למטלניהון ממדברא דסיני ושרא ענן יקרא בפארן דפארן: ויסעו ונטלו בקדמיתא על פום מימרא דיי בידא דמשה: ויסע דגל ונטל משיקם משריית בני יהודה לחיליהון ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני יהודה נחשון בר עמינדב: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני ישכר נתנאל בר צוער: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני זבולן אליאב בר חלון: והורד ומתפרק משכנא ונטלין בני גרשון ובני מררי נטלי משכנא: ונסע ונטל משיקם משריית ראובן לחיליהון ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני ראובן אליצור בר שדיאור: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני שמעון שלומיאל בר צורי שדי: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני גד אליסף בר דעואל: ונסעו ונטלין גניסת קהת נטלי מוקדשא ומקימין ית משכנא עד מיתיהון: ונסע ונטל משיקם משריית בני אפרים לחיליהון ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני אפרים אלישמע בר עמיהוד: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני מנשה גמליאל בר פדה צור: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני בנימין אבידן בר גדעוני: ונסע ונטיל משיקם משריית בני דן מכנישׁ לכל משריותא לחיליהון ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא אחיעזר בר עמי שדי: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני אשר פגעיאל בר עכרן: ועל ורבא דהוה ממני על חילוות שבטא דבני נפתלי אחירע בר עינן: אלה אלין מטלני בני ישראל לחיליהון ואסתלק ענן יקרא מעילוי משכנא ונטלו: ויאמר משה לחובב בר רעואל מדינאה חמוי דמשה נטלין אנחנא מיכא לאתרא דאמר יי יתידה איתן לכון איתא עמנא ונוטיב לך ארום יי מליל לאוטבא לניורא על ישראל:

Targ. Jonathan B. Uziel.

In die quoque lætitiæ veſtræ, & in ſolennitatibus veſtris, & in neomeniis veſtris clangetis tubis, ſuper holocauſtis veſtris, & ſuper hoſtiis ſanctificationum veſtrarum: ut ſint vobis in recordationem bonam coram Deo veſtro, verùm Satan perturbatur ad vocem jubili veſtri; ego ſum Dominus Deus veſter. Factum autem eſt anno ſecundo, menſe ſecundo, is eſt menſis Ijar, viceſima menſis, ſublata eſt nubes gloriæ à tabernaculo teſtimonii. Et profecti ſunt filii Iſrael per profectiones ſuas ex deſerto Sinai, & requievit nubes gloriæ in deſerto Paran. Profecti autem ſunt prima vice juxta os ſermonis Domini per manum Moſis. Profectumque eſt vexillum caſtrorum filiorum Juda ſecundùm exercitus ſuos: & dux qui præfectus erat exercitui tribus filiorum Juda, Nachſon filius Aminadab: Dux verò qui præfectus erat ſuper exercitum tribus filiorum Iſſachar, Nathanael filius Tſuar. Princeps verò qui præfectus erat ſuper exercitus tribus filiorum Zabulun, Eliab filius Chelon. Et depoſitum eſt tabernaculum, & profecti ſunt filii Gherſon & filii Merari portantes tabernaculum. Deinde profectum eſt vexillum caſtrorum Ruben per exercitus ſuos: & princeps qui præpoſitus erat ſuper exercitus tribus filiorum Ruben, Elitſur filius Sedeur. Et dux qui præpoſitus erat exercitui tribus filiorum Simeon, Selumiel filius Tſuriſchaddai. Et princeps qui erat præfectus exercitui tribus filiorum Gad, *erat* Eliaſaph filius Dehuel. Deinde profecti ſunt familia Kehath portantes ſanctuarium: & erexerunt illi tabernaculum, donec iſti venirent. Et profectum eſt vexillum caſtrorum filiorum Ephraim per exercitus ſuos, & princeps qui præpoſitus erat exercitui tribus filiorum Ephraim, Eliſchama filius Ammiud. Et princeps qui præpoſitus erat exercitui filiorum Manaſſe, *fuit* Gamaliel filius Pedatſur. Princeps verò qui præpoſitus erat ſuper exercitum tribus filiorum Binjamin, *fuit* Abidan filius Gedeoni. Profectumque eſt vexillum caſtrorum filiorum Dan, colligens omnia caſtra ſecundùm exercitus ſuos: & princeps qui præfectus erat exercitui tribus ejus, *fuit* Ahiezer filius Amiſchaddai. Et princeps qui præfectus erat exercitui tribus filiorum Aſcher, *fuit* Paghiel filius Achran. Atque princeps qui præfectus erat exercitui tribus filiorum Naphtali, *fuit* Ahira filius Enan. Iſtæ ſunt profectiones filiorum Iſrael ſecundùm exercitus ſuos: & aſcendit nubes gloriæ à tabernaculo, & profecti ſunt. Dixit verò Moſes ad Hobab filium Rehuel Madianitem ſocerum Moſis; Nos proficiſcimur hinc, ad locum de quo dixit Dominus; Illum dabo vobis: veni nobiſcum, & benefaciemus tibi; quoniam Dominus dixit ſe benefacturum proſelytæ ſuper Iſraele.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ودر روزي شادي شما و در وعدهاي شما و در سري ماههاي شما تقيعه زنيد در نفيرها ابر
عولهاي شما وابر ذبحت سلمهاي شما وباشند بشما بياد كرد بپيشي خداي شما من يي خداي شما.
* بود در سالي آن دويمي در ماه آن دويم در بيستم در ماه برآمد آن ابر از بالاي مسكني آن
گواه گرفت * منزل برداشتند پسراني يسرال بمنزلهاي ايشان از بيابان سيني و مسكن گرفت آن ابر
در بياباني فارن * منزل برداشتند دراوّل ابر امري يي در دستي مشه * منزل بر داشت علمي
لشكري پسراني يهوده دراوّل بسپاهي ايشان و ابر سپاهي او نخشون پسري عمّينذب * وابر
سپاهي قبيلهي پسراني يششكر نتنال پسري صوعر * وابر بسپاهي قبيلهي پسراني
زبولن الياب پسري حلون * و فرود آورده شود آن مسكن ومنزل بر دارند پسراني جرشون
و پسراني مرري بر داراني آن مسكن * و منزل بر دارد علمي لشكري راوبن بسپاهي
ايشان وابر سپاهي او اليصور پسري شديأور * و ابر سپاهي قبيلهي پسراني شمعون
شلميال پسري صوري شدّي * وابر سپاهي قبيلهي پسراني جد اليسف پسري
دعوال * ومنزل بر دارند آن قهتيان بر داراني آن مقدش و بر انگيزانند مر آن
مسكن تا آمدني ايشان * ومنزل بر دارد علمي لشكري پسراني افريم بسپاهاي ايشان
وابر سپاهي او اليشمع پسري عمّيهود * وابر سپاهي قبيلهي پسراني منسّه جمليال
پسري فده صور * وابر سپاهي قبيلهي پسراني بنيمين ابيدن پسري جدعني * و منزل
بر دارد علمي لشكري پسراني دن جمع كنا بهمه لشكرها بسپاهاي ايشان ابر سپاهي او
احيعزر پسري عمّيشدّي * وابر سپاهي قبيلهي اشر فجعيال پسري عكرن * وابر سپاهي
قبيلهي نفتلي احيرع پسري عينن * اينان منزلهاي پسراني يسرال بسپاههاي ايشان منزل
بر داشتند * گفت مشه بهوبب پسري رعوال آن مديني خسوري مشه منزل بر دارانيم
ايما بآن جا آنچه گفت يي اويرا بدهم بشما بيا اوازي ايما ونيكوئي كنيم بتو كه يي
سخن گفت نيكو ابر يسرال *

Item in die lætitiæ veſtræ, & in ſolennitatibus veſtris, & in principiis menſium veſtrorum clangetis tubis ſuper holocauſtis veſtris, & ſuper victimis pacificorum veſtrorum, erúntque vobis in recordationem coram Deo veſtro: ego Dominus Deus veſter. Fuit autem anno ſecundo, menſe ſecundo, viceſimâ menſis, aſcendit nubes de ſuper tabernaculum teſtimonii. Et manſionem removerunt filii Iſrael per manſiones ſuas è deſerto Sinai, habitaculúmque repetiit nubes in deſerto Pharan. Manſionem itaque removerunt primùm juxta mandatum Domini per manum Moſheb. Et manſionem removit vexillum copiarum filiorum Jehudah primùm per exercitus ſuos: ſupérque exercitum ejus erat Nahſhon filius Aminadab. Super exercitum autem tribûs filiorum Iſſhachar, Nethaniel filius Suar. Et ſuper exercitum tribûs filiorum Zebulun, Eliab filius Helon. Depoſito autem tabernaculo, tunc manſionem removebunt filii Gerſhon & filii Merari portantes tabernaculum. Deindè manſionem removebit vexillum copiarum Reuben per exercitus ſuos: & ſuper exercitum ejus, Eliſur filius Shedeür. Super exercitum verò filiorum Shimeon, Shelumiel filius Suri-ſhaddai. Et ſuper exercitum tribûs filiorum Gad, Eliaſaph filius Deüel. Tunc manſionem removebunt Cehathitæ portantes ſanctuarium: erigentque tabernaculũ uſq; in adventũ ipſorũ. Poſteà manſionẽ removebit vexillũ copiarum filiorum Ephraim per exercitus ſuos: & ſuper exercitum ejus Eliſhama filius Ammihud. Super exercitum verò tribûs filiorum Menaſſe, Gamliel filius Phedah-ſur. Et ſuper exercitum tribûs filiorum Binjamin, Abidan filius Gideoni. Manſionem inſuper removebit vexillum copiarum filiorum Dan, recolligens omnes copias per exercitus ſuos: & ſuper exercitum ejus Ahiezer filius Ammi-ſhaddai. Super exercitum verò tribûs Aſſer, Phagiel filius Ochran. Et ſuper exercitum tribûs Naphtali, Ahira filius Enan. Iſtæ ſunt manſiones filiorum Iſrael per exercitus ſuos: ac ita manſionem removerunt. Dixitque Moſheb ad Hobab filium Reüel Midjanitem ſocerum Moſheb; Manſionem remoturi ſumus nos ad locum de quo dixit Dominus; Illum dabo vobis: veni nobiſcum, & benefaciemus tibi: quia Dominus locutus eſt bonum ſuper Iſraelem.

ויאמר ואמר ליה לא איזיל לארעי ולילדותי איזיל : ויאמר ואמר לא 30
כדון תשבוק יתנא ארום בגין כן ידיעתא כד הוינן שרן במדברא למיזן 31
ואליפרת לנא עיסק דינא והוית חביב עלן כבבת עינא : והיה ויהי ארום 32
חיזיל עמנא ויהי טבא הדוא דיוטב יי עמנא ונוטיב לך בפילונ ארעא : 33
ויסעו ונטלו מטורא דאתגלי עלוי איקר שכינתא דיי מהלך תלתא יומין וארון 34
קיימא דיי מטייל קדמהון תלתין ושית סילין הלין ביומא ההוא והוה הוד
מידבר קדם משריתא דישראל מהלך תלתא יומין לאתקנא להון אתר בית
משרוי : וענן ועגן איקר שכינתא דיי מטלל עילויהון ביממא במיטלהון מן 35
משריתא : ויהי והוה כד הוה בעי למיטל ארונא הוה עננא מקפל וקאים
ולא הוה נטיל עד דמשה הוא קאי בצלו
מצלי ובעי רחמין מן קדם יי ובן אמר
אתגלי כדון מימרא דיי בתקוף רונזך
ויתבדרון בעלי דבביהון דעמך ולא יהוי
לסנאיהון דינל למיקום קדמך : ובנחה
וכד הוה בעי למשרי ארונא הוה עננא 36
מקפל וקאים ולא הוה פריס עד דהוה
משה קאים בצלו ומצלי ובעי רחמין מן
קדם יי ובן אמר תוב כדון מימרא דיי
ברחמך טבייא ודבר ית עמך ישראל

ירושלמי 35 והוה כד הוה ארונא
נטל הוה משה קאים ידוי בצלו ואמר
קום כען מימרא דיי בתקוף חילך
ויתבדרון בעלי דבביהון דעמך ויערקון
שנאך מן קדמך : 36 וכד ארונא הוה
שרי הוה משה זקיף ידוי בצלו ואמר
חזור כען מימרא דיי מן תקוף רונזך
ותוב עלן ברחמך סגיאא ובריך רביא
ואסגי אלפיא דבני ישראל :

ואשרי איקר שכינתך ביניהון ורחים ית ריבוותא דבית יעקב מנין אלפיא
דישראל : יא

ויהי העם והוו רשיעי עמא במצטערין מכוונין והניאן בישׁ קדם יי ושמיע קדם 1
יי ותקיף רונזיה ודליקת בהון אישא מצלהבא מן קדם יי ושציאת מן רשיעא
דבסיפי משריתא דבית דן דהוה פיסלא עמהון : ויצעק וצווח עמא על משה 2
ריבעי עליהון וצלי משה קדם יי ואשתקעת אישתא באתריה : ויקרא וקרא 3
שמיה דאתרא הדוא דליקתא ארום דליקת בהון אישתא מצלהבא מן קדם יי :
והאספסוף דניוריא דאתכנשו ביניהון שאילו שאילתא ותבו ובכו גרם בני ישראל 4
ואמרו מאן ייכלינגא בישרא : זכרנו
דכירין אנחנא ית נוניא דהוינא אכלין 5
דהוינן אכלין במצרים מגן ית קשׁיא
ית מלפונא וית קפלוטיא וית בצלא
ית תומיא : ועתה וכרון נפשנא מנענא 6
לית כל מדעם אלהן למנא אנן מסתכין במכנן דמודיק מניסא מידיא : והמן
חביל על עמא דמיכלהון לחים שמיא ומתרעמין דמנא דמויה כזרע כוסבר חוור 7
כד נחית מן שמיא וכד הוה קדיש חיוויה הי כחיוו בידלחא :

ירושלמי

Qui respondit ei ; Non ibo : sed ad terram meam & ad cognationem 30
meam ibo. At ille ; Ne nunc deseras nos : quoniam propterea quòd 31
cognovisti quando castramerati fumus in deserto judicare, & docuisti
nobis negotium judicii & fuisti charus nobis instar pupillæ oculorum
nostrorum : Erit itaque quando profectus fueris nobiscum, tum bono 32
illo quo beneficiet nobis Dominus, benefaciemus tibi in divisione
terræ. Profecti sunt itaque è monte in quo revelata est gloria divinæ 33
majestatis Domini itinere trium dierum : & arca fœderis Domini ibat
ante eos, triginta sex milliaria conficiebat eo die, & præcedebat castra
Israelis itinere trium dierum, ut præpararet illis locum mansionis.
Porro nubes gloriæ divinæ majestatis Domini obumbrabat eos inter- 34
diu, cum proficiscerentur ex castris. Accidit verò quando profectura erat 35
arca, nubes convolvebat se & surgebat, neque proficiscebatur ; donec Moses staret in oratione orans & quærens miserationes à facie Domini, & sic diceret ; Revelare nunc Sermo Domini in robore iræ tuæ, & dissipabuntur inimici eorum qui sunt populus tuus, & non erit osoribus eorum vexillum ut surgant coram te. Cum autem vellet quie- 36
scere arca, erat nubes convolvens se, & surgens, neque operiebat, donec Moses staret in oratione & oraret, & peteret miserationes à facie Domini & sic diceret ; Revertere nunc Sermo Domini per misericordiam tuam bonam, & deduc populum tuum Israel, & habitare fac gloriam divinæ majestatis tuæ inter eos, & miserere myriadum domus Jacob, numeri millium Israel.

Hieros. 35. *Accidit autem cum proficisceretur arca, stabat Moses manibus* extensis *in oratione, & dicebat ; Surge nunc Sermo Domini in fortitudine roboris tui, & dissipabuntur hostes eorum qui* sunt *populus tuus, & fugient osores tui à facie tua.* 26. *Et quando arca quiescebat Moses erigebat manus suas in oratione, & dicebat ; Redi nunc Sermo Domini à robore iræ tuæ, & redi ad nos in misericordia tua bona, & benedic myriades & multiplica millia filiorum Israel.*

CAP. XI.

ET fuerunt improbi populi quasi afflicti, intendentes & meditantes malum coram Domino : & auditum est coram Domino, & iratus est furor ejus ; & accensus est ignis in eis inflammatus à facie Domini & perdidit ex improbis qui erant in extremitatibus castrorum domus Dan, penes quos fuit sculptile. Et clamavit populus ad Mosem, ut rogaret pro eis : & oravit Moses coram Domino, & demersus est ignis in locum suum. Et vocavit nomen loci illius, Incendium : quoniam accensus erat in illos ignis inflammatus à facie Domini. Et proselytæ qui congregati sunt inter eos petierunt petitionem, & conversi fleverunt : verùm filii Israel dixerunt ; Quis dabit nobis ad edendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto gratis sine præcepto, cucumerum & peponum, porrorum & ceparum, & alliorum. Nunc verò anima nostra exiccata est, non est quicquam : tantùm Man nos videmus, tanquam pauper qui contemplatur cibum *daudum* de manibus. Væ illi populo cujus cibus est panis cœlorum, & *nihilominus* murmurant ; quia ipsius Man similitudo erat tanquam semen coriandri rotundum, quando descendebat è cœlis : & quando erat sanctificatum, aspectus ejus erat quasi aspectus bdellii.

1 2 3 4 5 6 7

Hieros. 5. *Recordamur nos piscium quos comedebamus in Ægypto gratis, cucumerum, & peponum & porrorum, & ceparum, & aliorum.*

Verno PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*گفت باو نه روم که الّا بزميني من و بمولود جاي من بروم * گفت نه اکنون بگذاري ايمارا که 30 31
ابر همچنين دانستي فرود آمدني ايما در بيابان و باشي بايما بچشمان * و باشد که بروي اواني 32
ايما و باشد آن نکوئي آن او آنچه نکوئي کند :: اواني ايما نکوئي کنيم بتو * منزل بر داشتند از کوهي 33
:: راهي سه روزها و صندوق شرطي :: منزل بر دارا بپيشي ايشان راهي سه روزها بآراسته
کردن بايشان فرود آمدن جا * وابري :: ابر ايشان روز در منزل بر داشتن ايشان ازان 34
لشکرگاه * بود در منزل بر داشتني آن صندوق گفت موسه آشکارا فرما :: وپراگنده شوند 35
دشمناني تو و بگريزند دشمنداراني تو از پيشي تو * و در فرود آمدني او گويد باز گرد 36
:: بيوران هزاراني يسرال * فصل يازدهم * * بود آن قوم چون 1
بهانه جويان بد در حضوري :: بشنويد :: گرم شد خشمي او بيفروخت در ايشان آتشي
:: و بسوخت در کناري آن لشکرگاه * بغرلو کرد آن قوم بموسه نماز کرد موسه :: 2
فرود نشست آن آتش * بخواند نامي آن جايي آن او تبعره که افروخت در ايشان آتشي :: * 3
* و آن آميختگان آنچه در ميانی او آرزو کردند آرزو و باز گشتند و بگريستند نيز 4
پسراني يسرال و گفتند که بخوراند ايمارا گوشت * ياد کرديم مر آن ماهي آنچه بخورديم 5
در مصر رايگان مر آن خيارها و مر آن خربزها و مر آن گندناها و مر آن پيازها و مر آن
سيرها * و اکنون جاني ايما خشک نيست چيزي بجز آن من چشماني ايما * و آن من چون 6 7
تخمي گشنيز او و لوني او چون لوني آن بلّور *

*Ait ei, Non ibo, sed ad terram meam 30
& ad locum nativitatis meæ ibo.
Dixit ; Ne nunc derelinquas nos, 31
nam ideò nosti vesedisse nos in
deserto ; eritque nobis pro oculis.
Et erit, cùm veris nobiscum, ac- 32
cideritque bonum illud quo bene-
faciet Dominus nobis, tum benefa-
ciemus tibi. Mansionem itaque re- 33
moverunt à monte Domini viâ tri-
um dierum, & arca fœderis Domini
mansionem removebat ante eos viâ
trium dierum, ad præparandum
eis vesidendi locum. Et nubes Do- 34
mini erat super eos interdiu, dum
mansionem removerent è castris.
Fuitque, cùm mansionem removeret 35
arca, ut diceret Mosheh ; Manifestò
jube Domine, & dispergantur ini-
mici tui, fugiantque odio habentes
te, à præsentia tua. Quando verò 36
vesideret, diceret ; Revertere Domi-
ne ad myriades millium Israel.*

CAP. XI.

*ET fuit populus sicuti præ- 1
textum quærentes malum in præ-
sentia Domini : & audiente Domino,
excandefacta est ira ejus, & exarsit
in eos ignis Domini, combussitq; in ora
castrorum. Clamavit igitur popu- 2
lus ad Mosheh, & orante Mosheh
ad Dominum, subsedit ignis. Vo- 3
cavitque nomen loci ; Taberah,
quia exarserat in eos ignis Domi-
ni. Et promiscui qui erant in me- 4
dio ejus concupierunt concupiscen-
tiam : & reversi sunt, ac fleve-
runt etiam filii Israel, dixeruntque ;
Quis cibabit nos carne ? Recor- 5
dati sumus piscium quos comedi-
mus in Ægypto gratis, cucumerum,
& peponum, & porrorum, & cepa-
rum, & alliorum. At nunc anima 6
nostra est arida, non est quicquam
præter Man ob oculos nostros. Man 7
autem sicut semen coriandri erat,
& color ejus sicut color crystalli.*

שטו חַפְסִין רַשִׁיעֵי עַמָּא וּמְלַקְטִין וְטָחְנִין 8
בְּרֵיחוּתָא וּמִן דְּהַוָה צָבֵי הֲוָה שָׁחִיק
בְּדוּכִיתָא וּמְבַשְׁלִין לֵיהּ בְּלַאפִיסְיָא וְעָבְדִין
מִנֵּיהּ חֲרָרָן וְהַוֵי טַעֲמֵיהּ כְּטַעֲם בֵּיעָא דִי
מְסָרְבְּלָא בְּשׁוּמְנָא : וּברדת וְכַד נָחִית 9
טַלָּא עַל מַשְׁרִיתָא בְּלֵילְיָא הֲוָה נָחִית מָנָא עֲלוֹי : וישמע וּשְׁמַע מֹשֶׁה יַת עַמָּא בָּכֵן 10
עַל קְרִיבָתָא דְמִתְאַסְרָן לְהוֹן גְּבַר לְתָרַע מַשְׁכְּנֵיהּ וּתְקִיף רוּגְזָא דַיְיָ לַחְדָא וּבְעֵינֵי
מֹשֶׁה בִּישׁ : ויאמר וְאָמַר מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ לְמָא אַבָאשְׁתָּא לְעַבְדָּךְ וּלְמָא לָא 11
אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין קֳדָמָךְ לְשַׁוָּאָה יַת טַרְחָא דְעַמָּא הָדֵין עֲלָי : האנכי הָאֲנָא עֻבְּרִית 12
וְחַשְׁחֲשִׁית בְּמֵעַיי יַת כָּל עַמָּא הָדֵין אִין
בָּנַיי הִינוּן דְּאָמְרַתְּ לִי בְּמָצְרַיִם טָעוֹן
טוֹרְחָנָהוֹן בְּחֵילָךְ הֵיכְמָא דְטָעִין פְּרִנוֹנָא
לְמֵינוֹקָא עַד וְמָן דִּימְטוֹן לְאַרְעָא דְקַיֵּימְתָּא
לַאֲבָהָתְהוֹן : מאין מִנַּן לִי בְּשָׂרָא לְמִיתַּן 13
לְכָל עַמָּא הָדֵין אֲרוּם בְּכֵן עֲלַי לְמֵימַר
הַב לָנָא בְּשָׂרָא וְנֵיכוֹל : לא לֵית אֲנָא יָכִיל בִּלְחוֹדִי לְמִיטְעַן לְכָל עַמָּא הָדֵין אֲרוּם 14
יַקִּיר הוּא מִינִּי : ואם ככך וְאִין כְּדֵנָן 15
אַנְתְּ עָבִיד לִי דְּתִשְׁבּוֹק כָּל טָרְחָהוֹן עֲלַי
קְטוֹלַנִי כְּרֵין בְּמִיתוּתָא דְּנַיְיחִין בְּהּ צַדִּיקַיָּא אִין אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין קֳדָמָךְ וְלָא אֶחְמֵי
בְּבִישׁוּתִי : ויאמר וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּנוֹשׁ לִשְׁמִי שׁוּבְעִין גּוּבְרִין מִסָּבֵי יִשְׂרָאֵל 16
דְּיַדַּעְתָּ דְּהִינוּן הֲוֹו סָבֵי עַמָּא וְסָרְכוֹי בְּמִצְרַיִם וְתִתְבַּר יַתְהוֹן לְמַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִתְעַתְּדוּן
תַּמָּן עִמָּךְ : וירדתי וְאִתְגְּלֵי בְּאֵיקָר שְׁכִינְתִּי וַאֲמַלֵּל עִמָּךְ תַּמָּן וַאֲרַבֵּי מִן רוּחַ נְבוּאָה 17
דְּעָלָךְ וְאֵשַׁוֵּי עֲלֵיהוֹן וְיִטְעִינוּן עִמָּךְ בְּטוּרְחָא דְעַמָּא וְלָא תִטְעוֹן אַנְתְּ בִּלְחוֹדָךְ :
וְאֶל הָעָם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמָחָר וְתֹאכְלוּן בָּשָׂר אֲרוֹם בְּכִיתוּן קָדָם יְיָ 18
לְמֵימַר מַן יַסְפִּינָנָא בִּישְׂרָא אֲרוּם טַב לָנָא בְּמִצְרַיִם וְיִתֵּן יְיָ לָכוֹן בְּסָרָא וְתֹאכֵלוּן :
לֹא לְיוֹמָא חַד תֵּיכְלוּן וְלָא תְּרֵין יוֹמִין וְלָא חֲמִשָּׁא יוֹמִין וְלָא עֲשָׂרָא יוֹמִין וְלָא עֶשְׂרִין 19
יוֹמִין : עַד עַד יַרַח יוֹמִין עַד דְּתִפּוֹק מֵרִיחוּתָא מִנְּחִירֵיכוֹן וְתֶהֱוֵי לְכוֹן לְרִיחוֹק 20
חוֹלַף דְּקַצְתּוּן בְּמֵימְרָא דַיְיָ דְּאִיקַר שְׁכִינְתֵּיהּ שַׁרְיָא בֵּינֵיכוֹן וּבְכִיתוּן קֳדָמוֹי לְמֵימַר
לְמָא דְנַן נְפַקְנָא מִמִּצְרַיִם :

ירושלמי 8 הֲווֹן שְׁטִין עַמָּא וּמְלַקְטִין
וְטָחְנִין בְּרֵחוּתָא אוֹ אָדְשִׁין יָתֵהּ בְּמָוּכְתָּא
וַהֲווֹן מָבַשְׁלִין יָתֵהּ בְּלַפָּרְיָא וְעָבְדִין יָתֵהּ
עוּגִין וַהֲוָה טַעֲמֵיהּ כְּטַעֲם בְּשַׁשְׁיָן בְּדָבָשׁ :

8 Scrutabantur impii populi, & colligebant, & molebant in mola qui autem volebat contundebat in mortario, & coquebant illud in olla, & faciebant ex eo placentas: & erat gustus ejus instar gustus uberis operti pinguedine. Et cùm de- 9 scendebat ros super castra noctu, descendebat quoque Man super ipsum. Porrò audivit Moses populum flentem cum propinquis, qui 10 collecti erant quisque ad ostium tabernaculi sui: & iratus est furor Domini valdè, sed & Mosi malum videbatur. Et dixit Moses coram Do- 11 mino; Quare malefecisti servo tuo? & quare non inveni misericordiam coram te, ut poneres *omnem* laborem populi hujus super me? Num 12 ego feci & concepi in viscеribus meis universum populum hunc? an filii mei sunt, quòd dixeris mihi in Ægypto; Fer eorum labores viribus tuis, quemadmodum pædagogus puerum solet portare, donec veniant ad terram quam juravisti patribus eorum? Unde mihi caro 13 ad dandum universo populo huic? quoniam flent contra me, dicendo; Da nobis carnem ut comedamus. Non possum solus ego portare univer- 14 sum hunc populum; quia gravior me est. Quod si sic tu facis mihi, ut 15 relinquas omnem laborem eorum super me, interfice me nunc morte in qua requiescunt justi, si inveni gratiam coram te: ut non videam malum meum. Tum dixit Domi- 16 nus Mosi; Congrega nomini meo septuaginta viros justos ex senioribus Israel, quos tu novisti quod sint senes populi, & præfecti ejus *fuerunt* in Ægypto: & duces eos ad tabernaculum fœderis, ut stent ibi tecum. Et revelabo me in gloria di- 17 vinæ meæ majestatis, & loquar tecum ibi, & elevabo de spiritu prophetiæ qui est super te, & ponam super eos: & portabunt ipsi tecum onus populi, & non portabis tu solus. Et ad populum dices; Præparate vos in diem 18 crastinum, ut comedatis carnem, quoniam flevistis coram Domino, dicendo; Quis cibabit nos carne? bene enim erat nobis in Ægypto: Dabit ergò vobis Dominus carnem, ut comedatis. Non uno die com- 19 edetis, neque duobus diebus, neque quinque diebus, neque decem diebus, neque viginti diebus. Usque ad mensem dierum, donec exeat fœtor è na- 20 ribus vestris, sitque vobis abominationi: eò quòd fastidieritis sermonem Domini, cujus divinæ majestatis gloria habitat inter vos, eò quòd fleveritis coram eo, dicendo; Quare sic eximus ex Ægypto?

Hieros. 8 *Erant dispergentes se populus, & colligentes, & molentes in molis, aut contundentes in mortario, & erant coquentes ipsum in cacabo, & faciebant ex eo placentas: & gustus ejus erat sicut gustus decoctorum cum melle.*

Hieros. 12 *Num ego in utero gestavi omnem populum istum? an ego genui eos, quoniam dicis mihi, Porta eos in sinu tuo, quemadmodum portat pædagogus puerum, in terram quam juravisti patribus eorum?*

Hieros. 15 *Neque videam malum ipsorum, qui sunt populus tuus.* 16

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* طوف شدند آن قوم و بر چيندند ودستاس كردند در دستاس يا بكوفتند در جواز 8
وبجوشاندند در ديك وبكردند اويرا كلوجها وبود مزهي او چون مزهي بپستاني روغني * ودر 9
فرود آمدني آن شب نم ابر آن لشكرگاه شب فرود آيد آن من ابر او * بشنويد مشه مر آن قوم كزنا 10
باهلي خانهاي او مردي بدركاهي خيمهي او كرم شد خشمي " بغايت ودر چشماني مشه بد *
* گفت مشه دَيْ چرا بدي كردي ببندهي تو چرا نه يافتم جاه درچشماني تو ببر داشتن مر 11
باري همه آن قومي آن اين ابر من * ها من آبستن كردم مر همه آن قومي آن اين اكر من 12
بزايانديم اويرا كه بگوئي بمن بر دار اويرا در آغوشي تو چون آنچه بر دارد آن پروراندا مر آن
شير خورا ابر آن زمين آنچه سوگند خوردي بپدراني او * از كجا بمن گوشت بدادن 13
بهمه آن قومي آن اين كه بگريند ابر من بگفتن بده بايما گوشت وبخوريم * نه توانم من 14
بتنهايي من ببر داشتن مر همه آن قومي آن اين كه گران از من * و اكر همچنين تو كنا 15
بمن بكش اكنون مرا كشتن ونه بينم در بدي من * گفت " بمشه جمع كن بمن هفتاد 16
مرد از پيراني يسرال آنچه دانستي كه ايشان پيراني آن قوم وحاكماني او وبستاني ايشانرا بخيمهي
وعده وبيايستند آنجا اوازي تو * وآشكارا شوم وسخن گويم اوازي تو آنجا و زياده كنم از آن 17
الهام آنچه ابر تو وبنهم ابر ايشان وبر دارند اوازي تو در باري آن قوم ونه بر داري تو
بتنهايي تو * وبآن قوم بگوئي خاص باشيد بفردا وبخوريد گوشت كه گرستيد در حضوري 18
" بگفتن كه بخوراند ايمارا گوشت كه نكو بايما در مصر وبدهد " بشما گوشت وبخوريد،
* نه روزي يكه بخوريد ونه دو روز ونه پنج روزها و نه ده روزها ونه بيست روز * تا ماهي 19
روزها تا آنچه بيرون آيد از بيني شما و باشد بشما بپرسياه جزاي كه نغايه كرديد " آنچه در 20
ميانى شما وبگرستيد بپيشي او بگفتن چرا اين بيرون آمديم از مصر *

Et circumeuntes populi collegerunt, 8 *et molverunt manuariâ molâ, vel tudederunt pistillo, atque coxerunt in olla, & fecerunt illud in placentas subcineritias: fuitque suavitas ejus sicut suavis sapor in ubere olei. In descensu verò nocturni* 9 *roris super castra nocte, descendit Man super illa. Audivit itaque* 10 *Mosheh populum flentem per familias suas, quemque ad ostium tabernaculi sui: unde excandefacta est ira Domini valdè, & in oculis Mosheh malum fuit. Et dixit Mosheh ad Dominum;* 11 *Quare malefecisti servo tuo? quare non inveni dignitatem in oculis tuis, ut portem onus totius populi hujus super me? An ego concepi universum populum istum, sive ego genui eum, quòd dicis mihi, Porta eum in sinu tuo, quemadmodùm portat nutrix lactentem, ad terram de qua jurâsti patribus ejus? Undè mihi caro ad* 13 *dandum universo populo huic? flent enim contra me, dicendo; Da nobis carnem, ut comedamus. Non* 14 *possum ego solus per me ipsum, ferre universum populum hunc, quia gravior me est. Quòd si ita tu facis mihi,* 15 *occide nunc me occidendo, & ne videam malum meum. Dixit igitur* 16 *Dominus ad Mosheh; Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos nôsti quòd sint seniores populi, & judices ejus, capiesque eos ad tentorium conventûs, & stabunt ibi tecum: Tunc revelabor, & loquar tecum ibi: & auferam de* 17 *insufflatione quæ in te, & ponam in eis, & sustinebunt tecum onus populi, & non sustinebis tu solus per teipsum. Ad populum autem dices;* 18 *Sanctificamini in crastinum, & comedetis carnem: flevistis enim in præsentia Domini, dicendo; Quis cibabit nos carne? nam melius nobis in Ægypto: dabit igitur Dominus vobis carnem, &* 19 *comedetis. Non die uno comedetis, neque duobus diebus, neque quinque diebus, neque decem diebus, neque viginti diebus. Sed usque* 20 *ad mensem dierum, usquequò egrediatur è naso vestro, & sit vobis in atrum: in retributionem, quòd rejecistis Dominum qui in medio vestrî, & flevistis coram eo, dicendo; Quare hoc, egressi sumus ex Ægypto?*

21 ויאמר ואמר משה שית מאה אלפין גברין רגלין עמא דאנא שרי ביניהון
22 ואנת אמרת בישרא איתן להון ויכלון ירח יומין: הצאן הענא דבערב ותורי
23 דבנבט יתנכסון להון וישפקון להון אין ית כל נוני דימא רבא יתכנשון להון
24 וישפקון להון: ויאמר ה' ואמר יי למשה האפשר דאית קדם יי מחסור כדון
25 תחמי דיארעינך פתנמי אין לא: ויצא ונפק משה מטשכן בית שכנתא
ומלל עם עמא ית פתנמיא דיי וכנש שובעין גוברין מסבי ישראל ואקים יתהון
חזור חזור למשכנא: וירד ואתגלי
26 יי בענן איקר שכינתא ומלל עמיה ורבי
מן נבואה דעלוי ומשה לא חסיר מדעם
ויהב על שובעין גוברין סביא והוה כד
שרת עליהון רוח נבואה ומתנבן ולא
פסקין: וישארו ואשתירו תרין גוברין
במשריתא שמיה דחד אלדד ושמיה
דתנין מירד בנוי דאליצפן בר פרנך
דילידת ליה יוכבד ברת לוי בזמן
דפטרה עמרם נברה ואתנסיבת ליה
עד דלא ילידת ית משה ושרת עליהון
רוח נבואה אלדד הוה מתנבי ואמר הא
משה מתכניש מן עלמא ויהושע בר נון
משמש משריתא קאי מן בחוריה ומדבר
עמא בית ישראל ומעיל יתהון לארע
כנענאי ומחסין יתה להון מירד הוה
מתנבי ואמר הא סלוי סלקן מן ימא
וחפיין כל משריתא דישראל ויהוו
לעמא לתוקלא ברם תריהון כחדא מתנבין ואמרין הא מלכא סליק מן ארעא
דמנוג בסוף יומיא ומכנש מלכין קטרי תנין ואפרכין לובשי שריונין וכל עממיא
ישתמעון ליה ומסדרין קרבא בארעא דישראל על בני נלוותא ברם קידים איטימוס
להון בשעת אניקין ומקטל בלהון ביקידת נשמתא בשלהובית אשתא דנפקא
מתחות כורסי יקרא ונפלין פגריהון על טוורי דארעא דישראל וייתון כל חיות
ברא וציפרי שמיא ויכלו גושמיהון ומבתר כדין ייחון כל מיתיא דישראל
ויתפנקון מן טוורא דאצטנע להון מן שירויא ויקבלון אגר עובדיהון והינון הון
מן סביא דסליקו בפטיקיא בחוכיא ולא נפקן למשכנא דאיטמרו למערוק מן
רגנותא ואתנבייו במשריתא: וירץ ורהט טלייא חד ותני למשה ואמר אלדד
27 ומידד מתנבין הכין במשריתא: ויען ואתיב יהושע בר נון משמשניה
28 דמשה ואמר ריבוני משה בעי רחמין מן קדם יי וכלי מנהון רוח נבואתא:
29 ויאמר ואמר ליה משה הבמן בגלל דאתנבו עלי דאנא מתכנש מן עלמא ואנת
משמש מן בתריי אנת מקני לי רעיא פון דיהון כל עמא דיי נבין ארום יתן יי ית
30 רוח נבואתיה עלהון: ואסוף ואתכנש משה למשריתא הוא וכל סבי ישראל:

ירושלמי 26 ואשתירו תרין גוברין
במשריתא שמיה דחד מנהון אלדד
ושמיה דתניא מירד ושרת עליהון רוח
קודשא אלדד הוה מתנבא ואמר הא
משה נביא ספרהון דישראל מתכנש מן
עלמא ויהושע בר נון תלמידו משמש
משריתא מן בתריה: מירד הוה מתנבא
ואמר הא סלון סלק מן ימא וזוי חקלא
לבני ישראל ותרויהון הוון מתנבין
כחדא ואמרין בסוף עקב יומיא גוג ומגוג
וחילותיה סלקין לירושלם ובידוי דמלכא
משיחא אגון נפלין ושובע שנין דיומין
ידליקו בני ישראל מן מני זיינהון
לחורשא לא יפקון ואילן לא יקוצון
ואגון הוו משובעתי חביסיא ולא נפקו
שובעתי חביסיא מן משכנא עד אלדד
ומידד מתנבן במשריתא:

Et dixit Moses; sexcenta millia virorum peditum sunt populus, in me- 21
dio quorum habito: & tu dixisti; Carnem dabo illis ut comedant per
mensem dierum. Num oves quæ sunt in Arabia, & boves quæ sunt 22
in Nabataa mactabuntur illis, & sufficient illis? an omnes pisces maris
magni congregabuntur illis, & sufficient illis? Tum dixit Dominus 23
Mosi; An fieri potest ut sit coram Domino defectus? nunc videbis utrum
eveniat tibi verbum meum necne. Tum exiit Moses è tabernaculo do- 24
mus divinæ præsentiæ, & loquutus est cum populo verba Domini: &
congregavit septuaginta viros ex senioribus Israel, & statuit eos per cir-
cuitum tabernaculi. Et revelavit se Dominus in nube gloriæ divinæ 25
præsentiæ, & loquutus est cum eo,
& auxit de prophetia quæ erat su-
per ipsum Mosem, non deerat illi
quicquam, & dedit super septua-
ginta viros seniores: & fuit cùm
resedisset super eos spiritus pro-
pheticus, ut prophetarent & non cessa-
rent. Remanserant autem duo viri 26
in castris, nomen unius erat Eldad,
nomen verò secundi, Medad, filii
Elitsaphan filii Parnac, quos pe-
perit illi Jokebed filia Levi, quo
tempore repudiaverat eam Amram
maritus ejus, & desponsata fuerat
illi antequam pareret illa Mosem:
& resedit super eos spiritus pro-
phetiæ, Eldad prophetabat, & di-
cebat; Ecce Moses colligitur ex
mundo, & Josue filius Nun mini-
ster castrorum præficietur post ipsũ,
& ducet populum domus Israel &
introducet eos in terram Chananæo-
rum, & in hæreditatem tradet eam
illis. Medad prophetabat & dice-
bat; Ecce coturnices ascendent ex
mari, & tegent universa castra Isra-
elis, & erit populo in offendiculum.
Verùm ambo illi simul prophetabant, & dicebant; Ecce rex ascendit è
terra Magog in fine dierum, & colliget reges redimitos coronis & du-
ces indutos loricis, & omnes populi obedient illi, & acient prælii instru-
ent in terra Israel contra filios captivitatis: verùm jam pridem para-
ta est illis hora gemitus, ut interficiantur ipsi incendio animæ flammâ
ignis qui exibit de sub solio gloriæ, & cadent cadavera eorum in
montibus terræ Israel, & venient omnes feræ agri & volucres cœli,
& absument cadavera eorum; & postea vivent omnes mortui Israe-
lis, & deliciis fruentur de tauro quod repositum est illis ab initio, &
recipient mercedem operum suorum. Isti fuerunt ex senioribus, qui
scripti erant in schedis in medio, neque exiverant ad tabernaculum,
quia absconderant se ut fugerent à principatu: & prophetabant in
castris. Cucurrit autem puer unus, & nuntiavit Mosi, & dixit 27
dad & Medad prophetant sic in castris. Et respondit Josue filius Nun 28
minister ipsius Mosis, & dixit; Domine mi Moses pete miserationes à
facie Domini, & prohibe ab illis spiritum prophetiæ. Et dixit illi 29
Moses; An propterea quod illi prophetant de me quod moriturus sum,
& tu post me officio sis functurus, tu æmularis pro me? vellem ut
esset totus populus Domini prophetæ, & daret Dominus spiritum pro-
phetiæ suæ super eos. Et collectus est Moses in castra, ipse & omnes 30
seniores Israelis.

Herosol. 26 Et relicti erant duo viri in castris. unius eorum nomen erat Eldad, alterius verò nomen erat Medad. super quos resedit spiritus sanctus Eldad prophetabat, & dicebat; Ecce Moses propheta scriba Israelitarum colligetur è mundo, & Josue filius Nun ejus discipulus ministrer castrorum sequetur. Medad prophetabat & dicebat, Ecce coturnices ascendent è mari, & erit offendiculo filius Israel: & ambo illi prophetabant simul, & dicebant; In fine extremitatis dierum Gog & Magog & exercitus ejus ascendent contra Jerusalem, & per manus regis Messiæ cadent, & septem annis integris ignem accendent filii Israel ex eorum instrumentis bellicis, in sylvam non exibunt & arborem non succident. illi itaque erant ex septuaginta sapientibus, neque exibant septuaginta sapientes ex tabernaculo, quandiu Eldad & Medad prophetabant in castris.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

21 * گفت موسه شش صد هزار پیاده‌ي آن قوم آنچه من در میانی او وتو گفتي گوشت بدهم
22 بایشان وبخورند ماهي روزها * ها گوسپند وگاو کشته شود بایشان وبس باشد بایشان اگر
23 مر همه ماهیهاي دریا جمع شود بایشان وبس باشد بایشان * گفت یی بموسه ها قدرتي یی کوتاه
24 باشد اکنون ببیني ها فراز رسد ترا سخن من اگر نه * بیرون آمد موسه وسخن گفت
بآن قوم مر سخنهاي یی وجمع کرد هفتاد مرد از پیراني یسرال بیاستانید ایشانرا گرداگرد آن
25 خیمه * آشکارا شد یی در ابر سخن گفت باو وزیاده کرد از آن الهام آنچه ابر اوبداد ابر هفتاد مرد
26 آن پیران بود چون فرود آمدن ابر ایشان آن الهام نبوّت کردند ونه افزودند * باقي ماندند
دو مردمان در لشکرگاه نامي آن یکه الدد ونامي آن دویمي میدد فرود آمد ابر ایشان
آن الهام وایشان در نوشتگان ونه بیرون آمدند بآن خیمه نبوّت کردند در لشکرگاه •
27 * بدوید آن کودك وآگاه کرد بموسه وگفت الدد ومیدد نبوّت کنان در
28 لشکرگاه * جواب داد یهوشع بن نون خدمتگاري موسه از جوانیهایي او گفت
29 خداوندي من موسه بند کن ایشانرا * گفت باو موسه ها رشك برایي تو بمن وکه
30 بدهد همه قومي یی نبیان که بدهد یی مر الهامي او ابر ایشان * جمع شد موسه
بآن لشکرگاه او وپیراني یسرال •

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

31 ורוח ורוחא דעלעולא נפקת ונטלת ברוגוא מן קדם יי ובעא למשטפיה לעלמא אילולי זכותא דמשה ואהרן ונחב בימא רבא ואפרח שלוי מן ימא רבא ושרא על דין דועיר במשריתא כמהלך יומא לציפונא וכמהלך ימא לדרומא וכרום תרתין אמין הוה פרח על אנפי ארעא והוו מהלכין בהון עד פרסתהון מטול דלא ילעון בזמן מכנשהון יתהון: 32 ויקם העם וקמו 32 ירושלמי עשר כורין: מחסרי הימנותא די בעמא כל יומא והוא והכל ליליא וכל יומא דבתרוי וכנשו ית סלוי דקטיע ודחגיר בנש עשרא כרווין ושטחו להון משטיחין חורנות משריתא: הבשר רשיעיא הוו אכלין מן 33 בישרא ולמן דהיבה להון לא הוו מברכין בישרא עד בדון הוה בייני בניהון עד לא פסק ורוגזא דיי תקיף ברשיעי עמא וקטל יי בעמא קטול סגי לחדא: ויקרא וקרא ית שום אתרא ההוא קברי דמשיילי בישרא אדום תמן קברו ית 34 עמא דשייילו בישרא: מקברות ומן קברי דמשיילי בישרא נטלו עמא לחצרות 35 והוון בחצרות:

יב

1 ותדבר ואשתעיו מרים ואהרן במשה פתגמין דלא מהנגין על עיטק אתא כושיתא דאסבוהי כושאי למשה במיערקיה מן קדם פרעה וריחקה ארום לאיתא אסבוהי ית מלכתא דכוש ורחיק מינה: 2 ויאמרו ואמרו הלחוד ברם עם משה מליל יי דאחפרש מחשמיש דעירים הלא אוף עמנא מליל ושמיע קדם יי: 3 והאיש משה ונבוא משה ענוותן בדעתיה לחדא מן כל בני נשא דעל אנפי ארעא ולא חש למליהון: 4 ואמר ה׳ ואמר יי למשה ולאהרן ולמרים פוקו תלתיכון למשכן זמנא ונפקו תלתיהון: 5 וירד ואתגלי יקרא דיי בעמודא דענן יקרא וקם בתרע משכנא ויקרא אהרן ומרים ונפקו תרויהון: 6 ואמר ואמר שמעו בבעו פתגמי עד דאמליל אין יהוון כל נביא דקמו מן יומת עלמא מתמליל עמהון היכמא דמתמליל עם משה דמימרא דיי בחזיו לוותהון מתגלי בחלמא ממליל עמהון: 7 לא כן לא 7 ירושלמי ליה מן בית עבדי בכל בית ישראל עמי מהימן הוא: 8 פה במלל עם במלל מליל עמיה דיתפרש מתשמיש דעירים וחזיו ולא בטעמא מתגלינא ליה באסנא ודמו דבתר שכינתי חזי ומא דין לא דחלתון לאשתעויי כהלין מליא בעבדי במשה: 9 ויחר ואסתלק איקר שכינתא דיי מנהון ואזיל:

31 ורוח נסע מאת יהוה ויגז שלוים מן הים ויטש על המחנה כדרך יום כה וכדרך יום כה סביבות המחנה וכאמתים על פני הארץ: 32 ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת ויאספו את השלו המקבץ לא מעט עשרת חמרים וישטחו להם שטוח סביבות המחנה: 33 הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת והאף יהוה חרה בעם ויך יהוה בעם מכה רבה מאד: 34 ויקרא שם המקום ההוא קברות התאוה כי שם קברו את העם המתאוים: 35 מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהי בחצרות:

יב

1 ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכשית אשר לקח כי אשה כשית לקח: 2 ויאמרו הרק אך במשה דבר יהוה הלא גם בנו דבר ויהוה שמע: 3 והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה: 4 ויאמר יהוה פתאם אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד ויצאו שלשתם: 5 וירד יהוה בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם: 6 ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם יהוה במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו: 7 לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא: 8 פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידת ותמנת יהוה יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה: 9 ויחר אף יהוה בם וילך:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

31 * وباد منزل بر داشت ازنزدي ! وبرّيد مرغچها از آن دريا و فرود آمد ابر آن لشكرگاه چون راهي روز همچنين وچون راهي روز همچنين گرداگردي آن لشكرگاه وچون دو گز ابر روي آن زمين * بر خاست آن قوم همه روزي آن او وهمه آن شب وهمه روزي آن ديگر جمع 32 كردند مر آن مرغچه آن اندك چيزا جمع كرد ده خروارها پهن كردند بايشان پهن كردن گرداگرد آن لشكرگاه * آن گوشت نيز او ميانى دندانهاي ايشان پيش بريده شود وخشمي 33 ! گرم شد در قوم برد ! ! در قوم زدني بسيار بغايت * بخواند مر نامي آن جاي او قبروت هتّاوه كه 34 آنجا گور كردند مر آن قومي آن آرزو كنا * مقبروت آن تاوه منزل برداشتند آن قوم حصروت 35 بودند در حصروت * * فصل دوازدهم * * سخن گفت مريم واهرن در مشه ابر 1 سبب آن زني آن كشيت آنچه بستاند كه زني كشيت بستاند * گفتند ها تنها خاصه در مشه سخن 2 گفت ! ها نه نيز در ايما سخن گفت بشنويد ! ! * وآن مرد مشه متواضع بغايت از همه آن آدم آنچه 3 ابر روي آن زمين * گفت ! ناگه بمشه وباهرن وبمريم بيرون آييد هر سه شما بخيمهي وعده بيرون 4 آمدند سه ايشان * آشكارا شد ! ! در ستون ابر بياستاد درگاهي آن خيمه بخواند اهرن و مريم بيرون 5 آمدند دوي ايشان * گفت بشنويد [اكنون] سخنهاي من اگر باشد نبيا بشما من ! ! در نمايش 6 باو معلوم شوم در خواب سخن گويم درو * نه همچنين بندهي من مشه در همه خانهي من 7 امين است او * قول بقول سخن گويم درو ديدار و نه در حديثها وخماناي ! ! نگاه كند وچه 8 معني نه ترسيديد بسخن گفتن در بندهي من در مشه * گرم شد خشمي ! ! در ايشان وبرفت 9

31 *Et ventus mansionem removit à conspectu Domini, abripuitque aviculas è mari, & descenderunt super castra, tanquam itinere dieî sic, & tanquam itinere dieî sic in circuitu castrorum, & tanquam duobus cubitis super faciem terræ.* Tunc 32 *surgens populus totâ die illâ, & totâ nocte, totâque die alterâ, collegerunt aviculas: paucióres colligens, collegit decem afininas onera: & dispanderunt sibi dispandendo in circuitu castrorum.* Caro 33 *adhuc erat inter dentes eorum, antequàm concisa esset, & irâ Domini excandefactâ in populum, percussit Dominus populum percussione multâ admodùm.* Vocavítque nomen loci 34 *illius; Cibroth hattaavah: quia ibi sepelierunt populum concupiscentem.* De *Cibroth taavah* mansionem re- 35 *moverunt populus ad Haseroth, & fuerunt in Haseroth.*

CAP. XII.

ET 1 *loquuta est Mirjam & Aharon contra Mosheh, causâ mulieris Æthiopissæ quam acceperat: mulierem enim Æthiopissam acceperat.* Et 2 *dixerunt, Numquid solummodò per Mosh.h loquutus est Dominus? nónne etiam per nos lequutus est? Audivítque Dominus.* (At vir Mosh.h hu- 3 *milis erat valdè, præ omni homine qui super faciem terræ.*) Et *dixit* 4 *Dominus repentè ad Mosh.h et Aharon & Miriam; Egredímini omnes tres vos ad tentorium conventûs.* Et *egressi sunt tres ipsi.* Tunc *revelatus Dominus in columna nubis, stetit ad ostium tentorii: vocavítque Aharon & Mirjam: & egressi sunt ambo ipsi.* Quibus *dixit, Audite nunc* 6 *verba mea, Si fuerit prophetа in vobis, ego Dominus in apparitione ei notus fiam, in somnio elloquar eum. Non sic servus meus Mosheh: in tota* 7 *domo mea fidelis est ipse.* Verbo ad 8 *verbum alloquar eum, atque visione, & non per ænigmata; & similitudinem Domini contemplabitur: quânam igitur ratione non timuistis loqui adversùs servum meum Mosheh?* Et *excandefacta est ira Dominî in eos, & discessit.* 9

והענן עננא איקר שכינתא דייי אסתלק מעלוי משכנא והא מרים לקת בצורעא כ
ואסתכל אהרן לות מרים והא לקת בצורעא: ויאמר ואמר אהרן למשה יא

ירושלמי יא דאשתלינן: יב לא
בבעו תהוי מרים אחתנן מצרעא ממשה
באהלא כמיתא ארום היך מר דהדין
ולדא דהוה במעיא דאפיה תשעא ירחין
במיא ובאשתא ולא מנוק וכיון דממא
קציה למפוק מן מעוי דאפיה אתאכל
פלגות בשריה כן הות מרים אחתן
משרפא עשנא במדבריא והות שפן
בעקנא וכיון דממא קצא למעל לארעא
דישראל למא היא מחמנע מנן צלי כען
על בשרא מית ויחי ולא ניבד וכוותה: יג
אלהא דמסי כל בשרא אסי יתה:

מנן במטו מינך רבוני צלי כען עלה ולא נובדא וכותה מנו קהלא: ויצעק
משה וצלי משה ובעא רחמין קדם ייי למימר בבעו ברחמין אלהא רחמנא יג
בבעו אלהא דשליט בנשמת כל בישרא אסי בבעו לה: ויאמר ה' ואמר ייי יד
למשה ואבוהא אילו מנוף נוף באנפה הלא הות מכספא ומיטרדא שבעתי
יומין וכדון דנזפה בה מן דינא דחכסוף ארבסר יומין אלהן מסתידה דחטרד
שבעתי יומין מברא למשריתא ואנא מעכב בנין וכותה ענני יקרי ומשכנא
ואהרונא וכל ישראל עד זמן דתיתסי ומן בתר כדין תתכנש: ותסגר ואיטרדת טו
מרים מברא למשריתא שבעתי יומין ועמא לא נטל עד זמן דאתסית מרים:

ירושלמי יא דאשתלינן: יב לא
בבעו תהוי מרים אחתנן מצרעא ממשה
באהלא כמיתא ארום היך מר דהדין
ולדא דהוה במעיא דאפיה תשעא ירחין
במיא ובאשתא ולא מנוק וכיון דממא
קציה למפוק מן מעוי דאפיה אתאכל
פלגות בשריה כן הות מרים אחתן
משרפא עשנא במדבריא והות שפן
בעקנא וכיון דממא קצא למעל לארעא
דישראל למא היא מחמנע מנן צלי כען
על בשרא מית ויחי ולא ניבד וכוותה: יג
אלהא דמסי כל בשרא אסי יתה:

מנן במטו מינך רבוני צלי כען עלה ולא נובדא וכותה מנו קהלא: ויצעק
משה וצלי משה ובעא רחמין קדם ייי למימר בבעו ברחמין אלהא רחמנא יג
בבעו אלהא דשליט בנשמת כל בישרא אסי בבעו לה: ויאמר ה' ואמר ייי יד
למשה ואבוהא אילו מנוף נוף באנפה הלא הות מכספא ומיטרדא שבעתי
יומין וכדון דנזפה בה מן דינא דחכסוף ארבסר יומין אלהן מסתידה דחטרד
שבעתי יומין מברא למשריתא ואנא מעכב בנין וכותה ענני יקרי ומשכנא
ואהרונא וכל ישראל עד זמן דתיתסי ומן בתר כדין תתכנש: ותסגר ואיטרדת טו
מרים מברא למשריתא שבעתי יומין ועמא לא נטל עד זמן דאתסית מרים:

יג

ירושלמי א אף על גב דאתחייבת מרים נביאתא למלקי בצורעא בעלמא הדין אולפן סני אית להו לעלמא דאתי לצדיקיא ולנטורי פקודי אוריית׳ לפום דאתיערת מרים נביאתא ושעא ועירא למידוע מה׳ הוה בסיפיה דמשה דמשה הוון בני ישראל אשתין רבוא דהנוא סכום תמניא ליניונין וענני יקרא ובירא לא זעו ולא נטלו מן אתריהון עד זמן דאתסיאת מרים נביאתא מצרעתה ומן בתר דין נטלו עמא מחצרות ושרון במדברא דפארן:

ואחר אף על גב דאתחייבת מרים נביאתא למלקי בצורעא בעלמא הדין אולפן סני אית להו לעלמא דאתי לצדיקיא ולנטורי פקודי אוריית׳ לפום דאתיערת מרים נביאתא ושעא ועירא למידוע מה׳ הוה בסיפיה דמשה דמשה הוון בני ישראל אשתין רבוא דהנוא סכום תמניא ליניונין וענני יקרא ובירא לא זעו ולא נטלו מן אתריהון עד זמן דאתסיאת מרים נביאתא ומן בתר דין נטלו עמא מחצרות ושרון במדברא דפארן:

פ פ פ

וידבר ומלל ייי עם משה למימר: שלח לך שלח לה נובדין חבריפין ויאללון ית כג
ארעא דכנען דאנא יהיב לבני ישראל גבר גבר חד לשבטא דאבהתוי תשלחון
מן קדם כל אסרכול דבהון: וישלח וישדר יתהון משה ממדברא דפארן על פם ד
מימרא דייי כלהון נובדין חבריפין דמתמנן רישי על בני ישראל הינון:

במדבר יג
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

והענן עננא איקר שכינתא דייי אסתלק מעלוי משכנא והא מרים לקת בצורעא כ
ואסתכל אהרן לות מרים והא לקת בצורעא: ויאמר ואמר אהרן למשה יא

בבעו מינך רבוני לא תשוי עלנא חובא
דאיטפשנא ודי סרחנא: אל נא בבעו יב
מנך לא תהוי מרים אחתן מצרעא
באהלא כמיתא ארום היך מר דהדין
ולדא דהוה במעיא דאפיה תשעא ירחין
במיא ובאשתא ולא מנוק וכיון דממא
קציה למפוק מן מעוי דאפיה אתאכל
פלגות בשריה כן הות מרים אחתן
משרפא עשנא במדבריא והות שפן
בעקנא וכיון דממא קצא למעל לארעא
דישראל למא היא מחמנע מנן צלי כען
על בשרא מית ויחי ולא ניבד וכוותה: יג
אלהא דמסי כל בשרא אסי יתה:

מנן במטו מינך רבוני צלי כען עלה ולא נובדא וכותה מנו קהלא: ויצעק
משה וצלי משה ובעא רחמין קדם ייי למימר בבעו ברחמין אלהא רחמנא יג
בבעו אלהא דשליט בנשמת כל בישרא אסי בבעו לה: ויאמר ה' ואמר ייי יד
למשה ואבוהא אילו מנוף נוף באנפה הלא הות מכספא ומיטרדא שבעתי
יומין וכדון דנזפה בה מן דינא דחכסוף ארבסר יומין אלהן מסתידה דחטרד
שבעתי יומין מברא למשריתא ואנא מעכב בנין וכותה ענני יקרי ומשכנא
ואהרונא וכל ישראל עד זמן דתיתסי ומן בתר כדין תתכנש: ותסגר ואיטרדת טו
מרים מברא למשריתא שבעתי יומין ועמא לא נטל עד זמן דאתסית מרים:

יג

ירושלמי א אף על גב דאתחייבת מרים נביאתא למלקי בצורעא בעלמא הדין אולפן סני אית להו לעלמא דאתי לצדיקיא ולנטורי פקודי אוריית׳ לפום דאתיערת מרים נביאתא ושעא ועירא למידוע מה׳ הוה בסיפיה דמשה דמשה הוון בני ישראל אשתין רבוא דהנוא סכום תמניא ליניונין וענני יקרא ובירא לא זעו ולא נטלו מן אתריהון עד זמן דאתסיאת מרים נביאתא ומן בתר דין נטלו עמא מחצרות ושרון במדברא דפארן:

פ פ פ

וידבר ומלל ייי עם משה למימר: שלח לך שלח לה נובדין חבריפין ויאללון ית כג
ארעא דכנען דאנא יהיב לבני ישראל גבר גבר חד לשבטא דאבהתוי תשלחון
מן קדם כל אסרכול דבהון: וישלח וישדר יתהון משה ממדברא דפארן על פם ד
מימרא דייי כלהון נובדין חבריפין דמתמנן רישי על בני ישראל הינון:

Sed & nubes gloriæ divinæ majestatis Domini ablatus est à taberna- 10
culo, & ecce Mirjam percussa erat lepra: & respexit Aharon ad
Mirjam, & ecce percussa erat lepra. Et dixit Aharon Mosi; Ob- 11
secro domine mi, ne ponas super nos *hoc* peccatum, quod stultè egerimus & peccaverimus. Obsecro 12
ne sit Mirjam soror nostra leprosa, polluta in tabernaculo tanquam mortua: quia ipsa similis est puero qui implevit in visceribus matris suæ novem menses, postquam verò advenit finis ut exeat in mundum, tum devoratur media pars carnis ejus quo tempore sedet mater ejus in sella parturientis, dum moritur infans & educit ipsum obstetrix frustatim: sic cum essemus in terra Ægypti fuit Mirjam soror nostra videns nos in captivitate nostra, dispersione nostra, & servitute nostra; quando verò advenit tempus exeundi & possidendi terram Israel, ecce ipsa nunc prohibetur à nobis? obsecro domine ora pro ea, ut non pereat meritum ejus è medio congregationis. Et oravit Moses, & petiit miserationes coram Domino, di- 13
cendo; Obsecro per miserationes Deus misericors, obsecro ô Deus, qui dominium habes in animam universæ carnis, sana obsecro illam. Et 14
dixit Dominus Mosi; Si pater ejus increpando increpuisset faciem ejus, annon pudefieret & expelleretur septem diebus? jam verò cum increpo eam, æquum est ut erubescat quatuordecim diebus; verùm satis erit illi si expellatur septem diebus extra castra, & ego retinebo propter meritum tuum nubem gloriæ meæ, & tabernaculum, & arcam, & universum Israelem usque ad tempus quo sanata fuerit, & postea recolligetur. Et expulsa est extra castra Mirjam septem diebus: & populus non est pro- 15
fectus, usque ad tempus quo sanata est Mirjam.

Hieros. 11 *Quod deliquerimus.* 12 *Ne quæso sit Mirjam soror nostra leprosa, polluta in tabernaculo tanquam mortua: quoniam quemadmodum se habet puer, qui fuit in visceribus matris suæ novem mensibus, in aquis & in igne, & nullum detrimentum passus est, sed postquam advenit tempus finis ejus, ut exeat è visceribus matris suæ, devoratur media pars carnis ejus; sic fuit Mirjam soror nostra raptata nobiscum per deserta & fuit nobiscum in afflictione nostra: postquam autem advenit finis ut ingrediamur in terram Israel, quare ipsa prohibebitur à nobis? Ora jam pro carne mortua, ut vivat, & non pereat meritum ejus.* 13 *O Deus, qui sanas omnem carnem sana illam.*

CAP. XIII.

Et quamvis digna foret Mirjam 1
quæ percuteretur lepra in hoc seculo, doctrina ampla est seculo venturo justis servantibus mandata legis: eò quòd exposuisset se Mirjam prophetissa vel horulæ spatio ad sciendum quid tandem accideret Mosi, propter illud meritum fuerunt universus Israel *nimirum* sexaginta myriades, erat enim numerus eorum octoginta legionum, & nubes gloriæ, & tabernaculum, & puteus, non moventes se neque proficiscentes usque ad tempus quo sanata est Mirjam prophetissa: postea autem profectus est populus ex Chatseroth, & castrametati sunt in deserto Paran.

Hieros. 1 *Et quamvis digna esset prophetissa & prosa esse, est nobis doctrina multa in præceptis, & observantibus mandata, mandatum parvum quod facit homo recipit pro eo mercedem amplam. Quandoquidem enim stetisset Mirjam prophetissa ad littus fluminis exiguo momento, ut cognosceret quid tandem eveniret Mosi, ideo filii Israel qui erant sexaginta myriades, (erant enim numero octoginta legiones) & nubes gloriæ, & puteus non moverunt se, neque sunt profecti è locis suis usque ad illud tempus quo sanata est Mirjam prophetissa à lepra sua: postquam verò sanata est Mirjam prophetissa à lepra sua, postea* inquam *profecti sunt populus ex Chatseroth, & castrametati sunt in deserto Paran.*

SECT. XXXVII.

Deinde loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Mitte tibi 2
viros acutos, qui explorent terram Canaan quam ego do filiis Israel: 3
singulos viros de singulis tribubus patrum suorum mittetis, à facie omnis præfecti eorum. Et misit eos Moses ex deserto Paran juxta os sermonis 4
Domini, omnes viros acutos, qui præfecti erant capita super filios Israel.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وآن ابر بكشت از بالاي آن خيمه واينك مريم سفيد چون برف روي كرد اهرن بمريم واينك 10
مصرع * گفت اهرن بموسه حاجت خداوندي من نه اكنون بنهي ابر ايما خطا آنچه نادانيي 11
كرديم و آنچه خطا كرديم * نه اكنون باشد چون مرده آنچه در بيرون آمدني او از رحم مادري 12
او و خورده شود نيمهي تني او * نماز كرد موسه ؛؛ بگفتن خدا حاجت درمان كن اكنون بآن 13
* گفت ؛؛ بموسه و پدري آن خيوك انداختن خيوك انداخت در روي آن هانه نجل باشد هفت 14
روزها بند باشد هفت روزها از بيرون بلشكرگاه و پس همچنين جمع شود * بند شد مريم از 15
بيرون بلشكرگاه هفت روزها و آن قوم نه منزل برداشت تا جمع شدن مريم *

* فصل سيزدهم *

* و پس منزل بر 1
داشتند آن قوم از حصروت فرود آمدند در بياباني فارن * سخن گفت ؛؛ بموسه بگفتن * بفرست 2
بتو مردمان و جاسوسي كنند مر زميني كنعن آنچه من دادم بپسراني يسرال مرد يك مرد يك 3
بقبيلهي پدراني او بفرستيد همه مهتر در ايشان * بفرستاد ايشانرا موسه از بيابان فارن ابر 4
امري ؛؛ همه ايشان مردمان سرهاي پسراني يسرال ايشان *

Nubisque recessit de super tabernaculum: & ecce Mirjam erat alba sicut nix: respexitque Aharon ad Mirjam, & ecce erat leprosa. Dixit itaque Aharon ad Mosheb; Obsecro domine mi, ne nunc ponas super nos peccatum quod stultè egimus, quódque peccavimus. Ne nunc fiat sicut mortuum, quod dum egreditur ex utero matris suæ, en exesum est dimidium corporis ejus. Oravitque Mosheb ad Dominum, dicendo; Deus, quæso sana nunc illam. Respondit Dominus ad Mosheb; Si pater ejus salivam jaciendo salivam jecisset in faciem ejus, nónne pudore suffunderetur septem diebus? excludatur septem diebus extra castra, tum posthæc recolligetur. Exclusa est itaque Mirjam extra castra septem diebus: & populus mansionem non removit donec recolligeretur Mirjam.

CAP. XIII.

Postea autem mansionem remo- 1
venies populi ab Haseroth, resederunt in deserto Pharan. Et locutus 2
est Dominus ad Mosheb, dicendo; Mitte tibi viros qui explorent ter- 3
ram Chenaan, quam ego dedi filiis Israel: unumquemque virum pro tribu patrum suorum mittetis, omnem principem inter eos. Misit itaque 4
illos Mosheb à deserto Pharan juxta præceptum Domini: universi ipsi viri capita filiorum Israel erant.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

ואלה ואלין שמהתא דתריסר גוברייא מאללייא לשבטא דראובן עונר שמוע בר 5
זבור : למטה לשבטא דשמעון עונד שפט בר חורי : לשבטא דיהודה עונד 6 7
כלב בר יפונה : לשבטא דיששכר עונד יגאל בר יוסף : לשבטא דאפרים עונד 8
הושע בר נון : לשבטא דבנימין עונד פלטי בר רפוא : לשבטא דזבולן עונד 9 10
גדיאל בר סודי : לשבטא דיוסף לשבטא דמנשה עונד גדי בר סוסי : לשבטא 11 12
דדן עונד עמיאל בר גמלי : לשבטא דאשר עונד סתור בר מיכאל : לשבטא 13
דנפתלי עונד נחבי בר ופסי : לשבטא דגד עונד גאואל בר מכי : אלה שמות 14 15
אללין שמהת גוברייא דשדר משה לאללא ית ארעא וכדחמא משה ענוותנותיה 16
קרא משה להושע בר נון יהושע : וישלח ושדר יתהון משה לאללא ית ארעא 17 18
דכנען ואמר להון סקו בהדין צטרא בדרומא וחסקון לטורא : וראיתם ותיחמון 19
ית ארעא מה היא וית עמא דיתיב עלה התקיף הוא אין חלש הוציר הוא אין
סגי : ומה ומה ארעא דהוא יתיב בה המבתא היא אין בישתא ומא קרייא 20
דהוא יתיב בהון הבכרכין בפציחי חנין אין בחקרין : ומה ומא שבח ארעא 21
השמינין אינין פריה אין פתרנין האית
בה אילנין דמיכל אין לא ותעברון
חזקתא ותסבון מאיבא דארעא ויומיא
די אולו בעשרין ותשעא ליריחא דסיון יומי דמן בפורי ענבין : ויעלו וסליקו 22
ואללו ית ארעא מן מדברא דצין עד פלטות מעלך לאנטוכיא : ויעלו
וסליקו מן צטר דרומא ואתו עד חברון ותמן אחימן ששי ורחלמי מרבייני 23
דענק גברא וחברון שבע שנין אתבניית קדם עד לא התרחבני
טאניס דמצרים : ויבאו ואתו עד 24
נחלא דאתכלא וקצו מתמן עובדתא
ואיתכל דענבין חד וסובדוהי באסלא
בכתיף תרין מנהון וכן מן רומניא וכן
מן תיניא : למקום לאתרא ההוא 25
קרו נחלא דאתכלא על עיסק עיבדתא דקציצו מתמן בני ישראל והוה חמרא
נטיף מניה כנחלא : וישובו וחבו מלאללא ית ארעא בתמניא יומין בירחא 26
דאב מסוף ארבעין יומין :

ירושלמי 21 ומה ארעא השמינין אינון פירין או עציין :

ירושלמי 24 ואתו עד נחל סנולה וקטעו מתמן עובדא וביה סנול דענבין חד ושעניו יתידה בקופה ביני תרין גוברין וכן מן רמונייא ומן תיניא :

Ista autem erant nomina duodecim virorum exploratorum: ex tribu 5
Ruben nuntius, Sammua filius Zaccur. De tribu Simeon nuntius, 6
Schaphat filius Chori. De tribu Juda nuntius, Caleb filius Jephunne. 7
De tribu Issachar nuntius, Jigheal filius Joseph. De tribu Ephraim 8
nuntius, Hoseas filius Nun. De tribu Binjamin nuntius, Palti filius 9
Raphu. De tribu Zabulun nuntius, Gadiel filius Sodi. De tribu Jo- 10
seph, ex tribu *scilicet* Manasse, nuntius Gadi filius Susi. De tribu 11
Dan nuntius, Ammiel filius Gemalli. De tribu Ascher nuntius, Se- 12
thur filius Michael. De tribu Nephtali, nuntius, Nachbi filius Vaphsi. 13
De tribu Gad nuntius Gehuel filius Machi. Ista sunt nomina viro- 14
rum, quos misit Moses ad explorandum terram: & quando vidit 15
Moses mansuetudinem ipsius, vocavit Moses Hoseam filium Nun Josu- 16
am. Misitque eos Moses ad explorandam terram Canaan, & dixit illis; 17
Ascendite per hoc latus per meridiem, & ascendetis in montem. Et 18
videbitis terram qualis sit: & populum qui habitat in ea, an fortis 19
sit an debilis, utrum paucus an multus. Quæ terra sit in qua habi- 20
tat, utrum bona an mala sit: quæ urbes in quibus habitat, an in ur-
bibus non munitis habitent, an verò in arcibus. Et quæ laus terræ, 21
utrum pingues sint fructus ejus, an verò macilenti, num sint in ea
arbores fructiferæ annon: viriliter
agatis, & accipiatis de fructu ter-
ræ. Erant autem dies quibus abi-
erunt *circa* vicesimam nonam men-
sis Sivan, dies maturitatis uvarum.
Ascenderunt ergò & explorârunt terram, à deserto Tsin usque ad plateas 22
quibus ingrederis Antiochiam. Ascenderunt itaque ex latere meridi- 23
onali, & venerunt usque ad Hebron, ubi *erant* Achiman, Sesai, &
Talmai filii Anak gigantis: Hebron autem septem annis ædificata erat
antequam ædificaretur Tanes Ægypti. Venerunt ergò usque ad tor- 24
rentem botri, & succiderunt inde
ramum & racemum uvarum unum,
& portârunt eum in vecti in hu-
mero duorum ex illis: & sic ex
malogranatis, & sic ex ficubus.
Porrò illum locum vocârunt val- 25
lem botri, propter palmitem quem
inde abscíderunt filii Israel: &
erat manans vinum ex ea ficut torrens. Et reversi sunt ab explo- 26
randa terra octava die mensis Ab, à fine quadraginta dierum.

Hieros. 21. *Et quænam terra, an pingues sint* ei *fructus, aut arbores.*

Hieros. 24. *Et venerunt usque ad torrentem botri, & succiderunt inde palmitem in quo erat botrus uvarum unus, & tulerunt ipsum in vecti inter duos viros: & sic ex malogranatis & ficubus.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* واينان نامهاي ايشان بقبيلهي راوبن شموع پسري زكّور * بقبيلهي شمعون شفط پسري 5 6
حوري * بقبيلهي يهوده كلب پسري يفنه * بقبيلهي يششكر يجال پسري يوسف * 7 8
* بقبيلهي افريم هوشع پسري نون * بقبيلهي بنيمين فلطي پسري رفوا * بقبيلهي 9 10
زبولن جدّيال پسري سودي * بقبيلهي يوسف بقبيلهي منسّه جدّي پسري سوسي * 11 12
* بقبيلهي دن عمّيال پسري جملّي * بقبيلهي اشر ستور پسري ميكال * بقبيلهي 13 14
نفتلي نحبي پسري وفسي * بقبيلهي جد جوال پسري مكي * اينان نامهاي آن مردمان 15 16
آنچه بفرستاد مشه بجاسوسي كردن مر آن زمين بخواند مشه لهوشع پسري نون يهوشع * 17
* بفرستاد ايشانرا مشه بجاسوسي كردن مر زمين كنعن وگفت بايشان برويد اين درجنوب وبر 18
آييد مر آن كوه * وببينيد مر آن زمين چه آن ومر آن قوم آن نشينا ابر آن اكر قويست 19
اويا ضعيف اكر اندك اويا بسيار * وچه آن زمين آنچه او نشينا در آن اكر نكوست اكر 20
بد وچه آن شهرها آنچه او نشينا درايشان اكر بي قلعاست يا درقلعاست * وچه آن 21
زمين اكر فربه است يا لاغر اكر هست در آن درخت اكر نه وتقويت كنيد وبستانيد
از بر آن زمين وآن روزكاران روزهايي نخستكيي انگورها * وبر آيند وجاسوسي كردند مر 22
آن زمين از بيابان صين تا رحوب بآمدن حمت * وبر آيند درجنوب وبيامد تا حبرون 23
وآنجا احيمن ششي وتلمي زاييد كاني آن عنق وحبرون هفت سالها آبدان شد بپيشي
صوعن مصريم * وبيامدند تا رود اشكول وببريدند از آنجا شاخ وخوشه انگورها يك وبر 24
داشتند [اويرا] در زنبر دردوي واز انار واز انجير * بمكان آن اين خواند نحل اشكول 25
بسبب آن خوشه آنچه بريدند از آنجا پسراني يسرال * باز گشتند از جاسوسي كردني آن زمين 26
از فرجامي چهل روز *

Hæc autem sunt nomina eorum: 5
de tribu Reuben, Shammua filius 6
Zaccbur. De tribu Shimeon, Sha- 7
phat filius Hori. De tribu Jehu- 8
dah, Chaleb filius Jephunneh. De 9
tribu Isshachar, Igal filius Joseph. 10
De tribu Ephraim, Hoshea filius 11
Nun. De tribu Binjamin, Phalti 12
filius Raphu. De tribu Zebulun, 13
Gaddiel filius Sodi. De tribu Jo- 14
seph, de tribu Menasseh, Gaddi fi- 15
lius Susi. De tribu Dan, Ammiel 16
filius Gemalli. De tribu Asher, Se- 17
thur filius Michael. De tribu Naph-
tali, Nahbi filius Vophsi. De tribu
Gad, Guel filius Machi. Hæc sunt
nomina virorum quos misit Moshеh
ad explorandum terram: & appel-
lavit Moshеh Hoshea filium Nun,
Jehoshua. Misit igitur eos Moshеh 18
ad explorandum terram Chenaan,
dixitque illis; Ite hâc per Meri-
diem, & consendite montem. Et 19
videte terram qualis sit; & popu-
lum sedentem in ea, si validus sit
ipse, vel debilis; si paucus sit,
vel multus: Et qualis sit terra 20
in qua sedet, si bona sit, vel ma-
la; & quales urbes in quibus se-
det, si sine castellis sint, vel cum
castellis: Et qualis terra, si pin- 21
guis sit, vel macra; si sint in ea
arbores, nécne: & confortate vos,
atque tollite de fructu terræ: dies
autem illi erant *dies primitiarum*
uvarum. Ascenderunt ergò, & ex- 22
ploraverunt terram, à deserto Sin
usque ad Rehob ad introitum Ha-
math. Et ascenderunt per Meri- 23
diem, venerúntque ad Hebron:
ibi autem erant *Ahiman, Sheshai,*
& Talmai nati Anac. Hebron
verò septem annis ædificata est
ante Soan Ægypti. Pervenerunt 24
itaque usque ad torrentem Eshchol,
& abscíderunt indè palmitem &
botrum uvarum unum: & por-
taverunt illum vectabulo inter du-
os: & de malogranatis, & de
ficubus. Locum illum vocávit, 25
Nahal Eshchol, causâ botri quem
abscíderunt indè filii Israel. Et 26
reversi sunt ab explorando terram
à fine quadraginta dierum.

במדבר יד
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

וילכו ואולו ואתו לות משה ולות אהרן ולות כל כנשתא דבני ישראל למדברא 27
דפארן לרקם ואתיבו להון פתגמא ולות כל כנישתא וחמיאונון ית איבא דארעא:
ויספרו לו ואשתעיו ליה ואמרו אתאנא לארעא דשדרתנא ואוף עבדא חלב 28
ודבש היא ודין איבורה: אפס לחוד ארום תקיף עמא דיתיב בארעא וקירוויא
כריכן חניין רברבן לחדא ואוף מרביני דענק גיברא חמינא תמן: עמלק עמלקאי 29
יתבין בארעא דרומא וחיתאי ויבוסאי ואמוראי יתבין בטוורא וכנענאי יתבין על
ימא ועל תחום יורדנא: ויהס ושתיק כלב ית עמא ואמר משה ואמר 30
מיסק ניסק ונירת יתה ארום מיכל ניכול ירושלמי 31 ושתק:
לה: והאנשים ונובריא דסלקו עמיה 31
אמרו לא ניכול למיסוק לות עמא ארום תקיף הוא מננא: ויוציאו ואפיקו מיבו 32
ביש על ארעא דאלילו יתה לות בני ישראל למימר ארעא דעברנא בה לאללא
יתה ארעא מקטלא יתבהא היא במרעין וכל עמא דניויה גברא מרי מיכלן בישן: 33
ושם וחמינא ית גיברייא בני ענק מנניסת גיבריא והוינא דמין באנפי נפשנא
היו בקטצין והכדין הוינא דמין באנפי נפשיהון:

יד

ותשא וארימת כל כנשתא ויהבו ית קליהון ובכו עמא בלילייא ההוא ואתקבישת 1
להון ההוא ליליא לבכותא לדריהון: וילנו ואתרעמו על משה ועל אהרן כל 2
בני ישראל ואמר להון כל כנישתא לואי דמיתנא בארעא דמצרים או במדברא
הדין לואי דמיתנא: ולמה ולמא ייי מעיל יתנא לארעא הדא למיפל בחרבא 3
דכנענאי נשנא ושפלנא יהון למיבז הלא טב לנא דנתוב למצרים: ויאמרו
ואמרו גבר לאחוי נמני עלן מליף לריש 4 ירושלמי נשוי עלן מלף ונתוור
למצרים:
דבני ישראל: ויהושע בר נון וכלב בר יפונה מן מאללי ית ארעא 6
בזעו לבושיהון:

Et abierunt, ac venerunt ad Moſem & ad Aharonem, & ad univerſam congregationem filiorum Iſrael in deſertum Paran, in Rekam: & retulerunt ad eos rem, & ad univerſam congregationem, & oſtenderunt illis fructum terræ. Et narrârunt illi, & dixerunt; Venimus in terram ad quam miſiſti nos, & utique profert lac & mel, & hic eſt ejus fructus. Veruntamen fortis *eſt* populus qui habitat in terra, & urbes munitæ in quibus habitant magnæ valde, & etiam filios Anak gigantis vidimus ibi. Amalekitæ habitant in terra meridionali: at Hethæi, & Jebuſæi, & Amorræi habitant in monte, Chananæi autem habitant ad mare, & ad limitem Jordanis. Et impoſuit ſilentium Caleb populo, & aſcultare fecit eos Moſem, & dixit; Aſcendendo aſcendemus & poſſidebimus eam, quoniam poterimus obtinere eam.

Hieroſ. 31 *Et ſilere fecit.*

Sed viri qui aſcenderunt cum eo dixerunt; Non poterimus aſcendere ad populum, quoniam fortior eſt nobis. Et protulerunt famam malam contra terram, quam exploraverant, ad filios Iſrael, dicendo; Terra ad quam nos tranſivimus ad explorandam eam terra eſt interficiens habitatores ſuos morbis, & univerſus populus qui eſt in medio ejus ſunt gigantes, præditi malis moribus. Et ibi vidimus gigantes filios Enak de genera ione gigantum: & videbamur apud nos ipſos tanquam locuſtæ, & ſic videbamur apud illos.

CAP. XIV.

Et elevavit omnis congregatio, & dederunt vocem ſuam, & fleverunt populus nocte illa: & ſtatutum eſt illis ea nocte ut flerent per generationes ſuas. Et murmurârunt contra Moſem & contra Aharonem omnes filii Iſrael: & dixit illis univerſa congregatio; Utinam mortui eſſemus in terra Ægypti, aut in deſerto hoc utinam mortui fuiſſemus. Et cur Dominus introduceret nos in terram hanc, ut cadamus gladio Chananæorum? uxores noſtræ, & parvuli noſtri erunt in prædam: annon melius eſt ut redeamus in Ægyptum? Dixeruntque quiſque ad fratrem ſuum;

Hieroſ. 4 *Ponamus ſuper nos regem, & revertamur in Ægyptum.*

Præficiamus nobis regem in caput, & revertamur in Ægyptum. Et inclinaverunt ſe Moſes & Aaron ſuper facies ſuas coram univerſa congregatione filiorum Iſrael. Joſue autem filius Nun & Caleb filius Jephune, de exploratoribus terræ, ſciderunt veſtimenta ſua.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* برفتند بيامدند بمشه وباهرن وبهمه جماعتي پسراني يسرال بياباني فارن بقدش بازكردانيدند 27
ايشانرا سخن ومر همه آن جماعت بنمودند بايشان مر بري آن زمين * حكايت كردند 28
باو گفتند بيامديم بآن زمين آنچه فرستادي ايمارا ونيز دوشا شير وانگبين آن واين بري
آن * امّا كه قويست آن قوم آن نشينا در زمين وآن شهرهاي قلعها بزرگان بغايت ونيز 29
كودكاني عنق بديديم آنجا * عملق نشينا در زميني آن جنوب وآن حتّي وآن يبوسي وآن 30
اموري نشينا در كوه وآن كنعني نشينا ابر آن دريا ابر كناري آن يردن * خاموش كرد
كلب مر آن قوم بمشه گفت بر آمدن بر آييم وميراث گيريم آنرا كه توانستن بتوانيم
بآن * وآن مردمان آنچه بر آمدند اوازي او گفتند نه توانيم ببر آمدن مر آن قوم كه 31
قويست او از ايما * بيرون آوردند عيبي آن زمين آنچه جاسوسي كردند آنرا بپسراني 32
يسرال بگفتن آن زمين [آنچه] بگذشتيم دران بجاسوسي كردن آنرا زميني خورايي
نشيناني آنست آن وهمه آن قوم آنچه بديديم درميانى آن مردماني اندازه * وآنجا بديديم 33
مر آن خانان پسراني عنق از آن خانان بوديم در چشماني ايما چون ملخان وهمچنين
بوديم در چشماني ايشان *

Et *abierunt*, ac *venerunt ad Moſheh & Aharon*, & *ad univerſum cœtum filiorum Iſrael in deſertum Pharan in Cadeſh*: & *retulerunt eis verbum*, & *univerſo cœtui*, *oſtenderunt*que *eis fructum terræ*. Narraverunt*que illi*, *dicentes*; *Pervenimus ad terram ad quam miſiſti nos*, & *etiam præbet lac & mel*, & *iſte eſt fructus ejus*: Niſi quòd *fortis eſt populus ſedens in terra*, & *urbes caſtellatæ magnæ admodum*: & *etiam pueros Anac vidimus illic*. *Amalec ſedet in terra Meridiana*: & *Hittæus*, & *Jebuſæus*, & *Emoræus ſedet in monte*: *Chenaanæus* verò *ſedet juxta mare*, et *ad ripam Jarden*. Et *tacere facit Chaleb populum erga Moſheh*, ac *dixit*; *Aſcendendo aſcendemus*, & *hæreditatem capiemus eam*: *nam valendo valebimus in eam*. *At viri qui aſcenderant cum eo*, *dixerunt*; *Non poterimus aſcendere* in *populum*, *quia fortior eſt ipſe nobis*. Et *protulerunt infamiam terræ qui exploraverant eã*, *apud filios Iſrael*, *dicendo*; *Terra per quam tranſivimus ad explorandum eam*, *terra devorans habitatores ſuos eſt ipſa*: & *omnis populus quem vidimus in medio ejus*, *ſunt viri menſuræ*. *Ibi præterea vidimus dynaſtas filios Anac*, *ex dynaſtis*: *eramúſque in oculis noſtris ſicut locuſtæ*, *ſicque eramus in oculis eorum*.

CAP. XIV.

Suſtulit itaque *univerſus cœtus*, et *dederúntque vocem ſuam*, *fleverunt*que *populus nocte illâ*. Et *murmuraverunt adverſùm Moſheh & Aharon omnes filii Iſrael*, *dixerúntque eis univerſa multitudo*; *Utinam mortui fuiſſemus in terra Ægypti*, *aut in deſerto hoc utinam mortui eſſemus*. *Et quare Dominus introducit nos in terram hanc*, *ad cadendum gladio*? *uxores noſtræ & infantes noſtri erunt in prædam*: *nónne bonum eſſet nobis reverti in Ægyptum*? *Dixeruntque quiſque ad fratrem ſuum*; *Præficiamus* nobis *ducem*, *& revertamur in Ægyptum*. Tum *cecidit Moſheh & Aharon ſuper facies ſuas in præſentia univerſi cœtûs congregationis filiorum Iſrael*. Jehoſhua verò filius Nun, & *Chaleb* filius *Jephunneh*, *de exploratibus terram*, *ſciderunt veſtimenta ſua*:

* فصل چهاردهم *

* برداشت همه آن جماعت بدادند مر آوازي ايشان بگريستند آن قوم در شبي آن او * 1
* بلنديدند ابر مشه وابر اهرن همه پسراني يسرال گفتند بايشان همه آن جماعت كاشكي 2
بمرديم در زميني مصر يا در بياباني آن اين كاشكي بمرديم * وچرا ؟ آورا ايمارا بآن زمين آن 3
اين بافتادن در شمشير زناني ايما وطفلاني ايما باشند بغارت ها نه نيك بايما باز گشتن بمصر *
* گفتند مرد ببرادري او بگماريم سروري وباز گرديم بمصر * بيفتاد مشه واهرن ابر 5
روي ايشان بپيشي همه جمع جماعتي پسراني يسرال * ويهوشع پسري نون وكلب پسري 6
يفنه از آن جاسوسي كنان مر آن زمين پاره كردند مر جامهاي [ايشان] *

CAP. XIV.

Sustulit itaque *universus cœtus*, 1
dederúntque *vocem suam*, *fleverúntque populus nocte illâ*. Et *murmuraverunt adversùm Moſh h & Aharon omnes filii Iſrael*, *dixerúntque eis universa multitudo*; *Utinam mortui fuiſſemus in terra Ægypti*, *aut in deſerto hoc utinam mortui eſſemus*. *Et quare* 3
Dominus introducit nos in terram hanc, *ad cadendum gladio*? *uxores noſtræ & infantes noſtri erunt in prædam*: *nónne bonum eſſet nobis reverti in Ægyptum*? *Dixeruntque quiſque ad fratrem* 4
ſuum; *Præficiamus* nobis *ducem*, *& revertamur in Ægyptum*. Tum 5
cecidit Moſheh & Aharon ſuper facies ſuas in præſentia univerſi cœtûs congregationis filiorum Iſrael. Jehoſhua verò *filius Nun*, & *Chaleb filius Jephunneh*, *de explorantibus terram*, *ſciderunt veſtimenta ſua*: 6

7 ויאמרו ואמרו לכל כנישתא למימר ארעא דעברנא בה לאללא יתה טבא
8 ארעא לחדא לחדא : אם חפץ אין רעוא דייי אית בנא ואעיל יתנא לארעא
9 הדא ויתנינה לנא ארעא דהיא עבדא חלב ודבש : אך ברם בפיקודיא דייי
לא חבטשון ואתון לא תדחלון מן עמא דארעא ארום בידנא מסירין הינון חש
10 חיל גבורתהון מעליהון ומימרא דייי בסעדנא לא תדחלון מנהון : ויאמרו ואמרו
כל כנישתא לאשלא יתהון באבנין ואיקר שכינתא דייי אתגלי בענני יקרא
11 במשכן זמנא : ויאמר הי ואמר ייי למשה עד אימתי יהון מרנזין קדמי עמא
הדין ועד אימתי לא יהימנון במימרי לכל אתוותא דעבדית ביניהון : אכנו
12 אמחי יתהון במחתא דמותא ואישצי יתהון ואמני יתך לעם רב ותקיף מנהון :
13 ויאמר ואמר משה וישמעון כניהון דמצראי דאישתנקו בגבורתא ארום אסיקתא
בחילך ית עמא הדין מביניהון : ואמרו ויימרון בחדוא ליתבי ארעא הדא
14 דישמעו ארום אנת הוא ייי דשכינתך שריא בנו עמא הדין דבעינהון חמון שכינת
יקרך ייי על טוורא דסיני וקבילו חמן אוריתך וענגך מטלול עלויהון דלא יהנזקון
משרבא ומטרא ובעמודא דענגא אנת מדבר קדמיהון ביממא מטול למפכא
מוריא וגלימתא ולמירלי מישריא ובעמודא דאישתא לאנהרא בלילייא : והמתה
15 ומן בתר כל ניסיא האלין אנת קטיל ית עמא הדין כגברא חד ויימרון עממיא
16 דישמעו ית שמע גבורתך למימר : מבלתי מן בגלל דלא הוות יוכלא מן קדם
ייי לאעלאה ית עמא הדין לארעא דקיים להון וקטלינון במדברא : ושתה
וכדון יסגי כדון חילא קדמך ייי ותתמלי רחמין עליהון ויתי תשוי לעם רב הי 17
כמא דמלילתא למימר : הי ייי ארוך 18
רוח וקריב רחמין שרי לחובין ומכפר
על סורחנין מוכי לדתייבין לאורייתא
ולדלא תייבין לא מוכי מסער חובי
אבהן רשיעין על בנין מרודין על דר
תליתאי ועל דר רביעאי : סלח נא
שבוק כדון לסורחנות עמא הדין 19
כסניאות טבותך והיכמא דשריתא לעמא הדין מן זמן דנפקו ממצרים ועד
כדון : ואמר הי ואמר ייי שבקית כפתנמך : ואולם וברם בשבועה קיים אנא 20 21
ומליא יקרא דייי ית כל ארעא :

ירושלמי 18 ייי ארוך רחמין ורחיק
רנו וקריב רחמין ומסגי למעבד חסד
וקשוט ומוכיא לא מוכי ייי חייבא ביום
דינא מרבד חובי אבהן רשיעין על בנין
מרדין : 20 ואמר מימרא דייי הא
שריתי ושבקית כפתנמך :

7 Et dixerunt universæ congregationi, dicendo; Terra quam peregrinavimus ad explorandum eam, bona est terra valde valde.
8 Si complacitum fuerit Domino in nobis, introducet nos in hanc terram, & dabit eam nobis, terram quæ est proferens lac & mel:
9 Verùm contra mandata Domini ne recalcitretis, & vos non timebitis à populo terræ illius, quoniam in manibus nostris traditi sunt: elanguit robur fortitudinis eorum ab ipsis, & sermo Domini erit nobis auxilio, ne timeatis ab illis.
10 Et dixerunt universa congregatio ut lapidibus eos obruerent: sed gloria divinæ majestatis Dei revelata est cum nubibus gloriæ in tabernaculo fœderis.
11 Et dixit Dominus Mosi; usquequo ad iracundiam provocabunt me populus hic? & usquequo non credent sermoni meo, in cunctis signis quæ ego feci inter eos?
12 Percutiam eos plaga mortali, & perdam eos: & constituam te in populum multum & fortiorem illis.
13 Et dixit Moses; Et audient filii ipsorum Ægyptiorum, qui suffocati sunt in mari, quòd ascendere fecisti virtute tuâ populum hunc è medio eorum.
14 Et dicent cum gaudio habitatoribus terræ hujus, qui audient quòd tu sis Dominus cujus divina majestas habitavit in medio populi hujus: ante quos apparuit divina majestas gloriæ tuæ, ô Deus, super montem Sinai, & quòd ibi receperint legem tuam, & nubes tua obumbraverit eos, ut non noceret illis calor & pluvia, & in columna nubis tu deduxisti eos interdiu, ut deprimeres montes & colles, & elevares planities, & in columna ignis ut lucem præberes illis noctu.
15 Et post omnia hæc miracula tu interfeceris hunc populum tanquam virum unum: tum dicent populi qui
16 audient famam fortitudinis tuæ, dicendo: Eò quòd non esset potestas à facie Domini ut introduceret populum hunc in terram, quam juratus promisit illis, ideo interfecit eos in deserto.
17 Et nunc magnificetur quæso virtus coram te Domine, & replearis miserationibus erga eos & me ponas populum multum, sicut loquutus es, dicendo:
18 Dominus *est* longanimis & proclivis ad miserationes, condonans peccata, & expians delicta, mundando eos qui convertuntur ad legem: sed erga eos qui non convertuntur, non mundando puniet peccata patrum reprobrorum super filios rebelles, *in* tertiam & quartam generationem.
19 Condona nunc peccato populi hujus propter multam bonitatem tuam: sicut omnino condonâsti huic populo, à tempore quo exierunt ex Ægypto huc
20 usque. Et respondit Dominus; Condonavi juxta verbum tuum.
21 Veruntamen juramento affirmo ego, quòd glorià Domini replebitur universa terra.

Hieros. 18. *Dominus* est *longanimis, procul removens iram & proclivis ad misericordiam, & multiplicans exercere benignitatem & veritatem: sed omnino justos non reputat Dominus peccatores, in die judicii memor erit peccatorum patrum improborum erga filios rebelles.* 20. *Et respondit sermo Domini; Ecce remisi & condonavi juxta verbum tuum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

7 *گفتند بهمه جماعتي پسراني يسرال بگفتن آن زمين آنچه بگذشتيم دران بجاسوسي كردن
آنرا نيكوست آن زمين بغايت بغايت * اگر مراد كرد در ايما ייי بياورد ايمارا بآن زميني
آن اين و بدهد آنرا بايما زميني آنچه آن دوشا شير و انگبين * خاصه در ייי نه عاصي شويد و
وشما نه ترسيد مر قومي آن زمين كه نافي ايما ايشان بگشت سايهي ايشان از بالاي ايشان
و ייי اوازي ايما نه ترسيد از ايشان * گفتند همه آن قوم بسنگسار كردن ايشانرا در سنگها
و عزيزي ייי ديدار شد بخيمهي وعده بهمه پسراني يسرال * گفت ייי بموسه تا كي نفايه كنند
مرا آن قومي آن اين و تا كي نه باور كنند در من در همه آن نشانها آنچه بكردم در ميناني او * برنيم
اويرا در وبا و برانم اويرا و بكنم ترا بقومي بزرك و قوي ازو * گفت موسه בייי بشنوند مصريان
از ميناني آن قومي آن اين چون بزركي فضلي تو و چون آنچه آمرزيدي بقومي آن
اين از مصر وتا اينجا * گفت ייי آمرزيدم چون سخن تو * وليكن قادرم من و پر باشد
عزيزي ייי مر همه آن زميني *

Ac dixerunt ad universam congregationem filiorum Israel, dicendo; 7
Terra per quam transivimus ad explorandum eam, bona est illa terra valdè admodùm: Si desiderium 8
habuerit in nobis Dominus, introducet nos in terram istam, dabitque eam nobis, terram quæ præbet lac & mel. Tantùm in Dominum ne re- 9
belletis: vos quoque, ne timeatis populum terræ, quia panis noster sunt: recessit umbra eorum de super eos, sed Dominus est nobiscum: ne timeatis ab eis. Tunc *dixe-* 10
runt universa congregatio ad lapidandum eos lapidibus: & gloriæ Domini apparuit in tentorio conventûs omnibus filiis Israel. Dixitque 11
Dominus ad Mosheh; Quamdiu rejicient me populus iste, & quando credent in me, in omnibus signis quæ feci in medio ejus? Percutiam 12
eum peste, expellámque eum: faciam verò te in populum magnum, & robustiorem eo. Dixit Mosheh ad 13
Dominum; Audient Ægyptii, (nam eduxisti in fortitudine tua populum istum de medio ejus,) Ac dicent 14
habitatoribus terræ hujus, qui audierunt quòd tu Domine in medio populi istius, cui oculo ad oculum conspecta est majestas tua Domine, & nubes tua stet super eos, & in columna nubis incedas coram illis die, & in columna ignis nocte: Si 15
occideris populum istum tanquam virum unum, dicent inquam gentes quæ audierunt famam tuam, dicendo; Ex impotentia Domini ad in- 16
troducendum populum istum in terram quam juraverat eis, occidit eos in deserto. Nunc ergò, magnificetur jam fortitudo Domini mei, quemadmodum locutus es, dicendo; 17
Dominus longus ad iram, & multus 18
misericordiâ; remittens peccatum ac delictum: immunem tamen faciendo immunem non facit, puniens peccatum patrum super filios in tertiam & quartam generationem. 19
Dimitte nunc peccatum populi hujus, secundùm magnitudinem misericordiæ tuæ, & quemadmodum remisisti populo huic, ab Ægypto & huc usque. Dixit Dominus; *Remisi* 20
secundùm verbum tuum. Veruntamen potens sum ego, & replebitur gloriâ Domini universa terra; 21

במדבר יד
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

כי כל אנשים כל גוברייא די חמון ית יקרי וית אתוותי דעבדית במצרים ובמדברא
ונסיאו קדמי דנן עשר זמנין ולא קבילו למימרי : אם בשבועא אסירא דלא
יחמון ית ארעא דקייימית לאבהתהון ולא ירושלמי 23 דארעימית תיתידי בשבועתי
דרא דארניזו קדמי לא יחמונה : ועבדי
כלב ועבדי כלב חולף דהוות רוח אוחרי עמיה ואשלים בתר דחלתי ואעלינקיה
לארעא דעאל תמן ובנוי ירתונה : והעמלקי ועמלקאי וכנענאי יתיב במישרא
מחר אחפנו ושולו לכון למדברא אורח ימא דסוף : וידבר ה׳ ומליל יי עם
משה ועם אהרן למימר : עד מתי עד אימת לכנישתא בישתא דמתחברין עלי
ית תורעמות בני ישראל דהינון מתרעמין עלי שמיע קדמי : אמור אימר להון
בשבועא קיים אנא אין לא היכמא דמלילתון קדמי היכרין אעביד לכון : במדבר
במדברא הדין יתרמון גושמיכון כל סכומהון לכל חושבנהון מבר עשרין שנין
ולעילא דאתרעמתון עלי : אם אתם בשבועא חמירא דאתון לא תיעלון לארעא
דקייימית במימרי לאשראה יתכון בה ארום אלהן כלב בר יפונה ויהושע בר נון :
ושפכם ושפליכון דאמרתון דלביזא יהון ואעיל יתהון וינדעון ית ארעא דקצתון
בה : ופגריכם ופגריכון דלכון יתרמון במדברא הדין : ובניכם ובניסן
יהון טעיין במדברא ארבעין שנין ויקבלון ית חוביכון עד זמן דיסופון פגריכון
במדברא : במספר במנין יומיא דאלילתון ית ארעא ארבעין יומין יומא לשתא
יומא לשתא תקבלון ית חוביכון ארבעין שנין ותנדעון ית דאתרעמתון עלי :
אני ה׳ אנא יי גזירית במימרי אין לא גזירית במימרי לכל כנישתא בישתא
הדא דאודמנו למרדא עלי במדברא הדין יסופון ותמן ימותון : והאנשים ונוברייא
די שדר משה לאללא ית ארעא ותבו וארעימו עלוהי ית כל כנשתא לאפקא טיב
בישׁ על ארעא : וימותו ומיתו נוברייא דאפיקו טיב בישׁ על ארעא בשבעא יומין
באילול והוון מורני נפקין מן פרתהון ואזלין עד בית לישנהון ואכלין לישנהון עם
מוריניהון ואתקברו בסותנא מן קדם יי : ויהושע ויהושע בר נון וכלב בר יפונה
אתקיימו מן נוברייא האינון דהליכו לאללא ית ארעא :

Quia omnes viri qui viderunt gloriam meam, & signa mea quæ feci in 22
Ægypto & in deserto, & tentaverunt me jam decem vicibus, neque receperunt sermonem meum : Cum juramento dictum hoc, quòd non 23
videbunt terram quam jurato promisi patribus eorum: generatio quæ Hieros. 23. *Quia elevavi manum meam cum juramento.*
ad iram provocavit me haudquaquam videbit eam. Servus au- 24
tem meus Caleb, quia fuit in eo alius spiritus, & perfectè secutus est timorem meum : introducam eum in terram ad quam ipse venit, & filii ejus possidebunt eam. Sed & Amalekitæ & Chananæi habitant in planitie : cras revertimini, & proficiscimini in desertum viâ maris caricos. 25
Et loquutus est Dominus cum Mose & cum Aharone, dicendo : Usq; 26
quo *parcam* cœtui huic malo, qui congregantur contra me : murmura 27
filiorum Israel, quibus murmurant contra me, audiuntur coram me. Dicito illis ; Jurejurando affirmo ego, si non quemadmodum loquuti 28
estis coram me, sic faciam vobis: In deserto hoc projicientur cadavera vestra, omnes qui recensiti estis per omnes numeros vestros, à filio viginti annorum & supra, qui murmurâstis contra me. Cum juramen- 29
to fortiori quòd vos non ingrediemini in terram, quam juravi sermone meo me eam daturum vobis ad inhabitandum, nisi Caleb filius Jephunne & Josue filius Nun. Parvulos verò vestros, de quibus dixi- 30
stis quod futuri sint in direptionem, introducam, & cognoscent terram quam vos fastidivistis. Et cadavera vestra projicientur in hoc de- 31
serto. Filii quoq; vestri erunt errantes in hoc deserto quadraginta annis, & 32
recipient pœnam peccatorũ vestrorũ : donec consumpta fuerint cadavera 33
vestra in deserto. Juxta numerũ dierũ quibus explorâstis terrã, quadra- 34
ginta *scilicet* diebus, die pro anno, die pro anno, recipietis pœnã peccatorũ vestrorũ quadraginta annis : & cognoscetis quod murmurâstis contra me. Ego Dominus juravi in sermone meo, si hoc non decreverim ser- 35
mone meo adversus omnem hanc congregationem malam, quæ convenit ad rebellandum contra me : in deserto hoc consumentur, & ibi morientur. Viri etiam quos misit Moses ad explorandum terram, & 36
reversi sunt & murmurare fecerunt contra ipsum universam congregationem, proferendo famam malam de terra : Mortui sunt inquam 37
viri qui protulerunt malam famam de terra, intra septimum diem mensis Ilul fuerunt vermes exeuntes ex umbilicis eorum, & paulatim progredientes usque ad linguam eorum, quam devoraverunt cum faucibus eorum, & sepulti sunt, morte à conspectu Domini *immissa*. Sed Jo- 38
sue filius Nun & Caleb filius Jephunne supervixerunt, ex illis viris qui iverant ad explorandam terram.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

22 * که همه آن مردمان آن بینان مر عزیزي من و مر نشانهاي من آنچه بکردم در مصر ودر بیابان
23 آزمایش کردند مرا این ده بارها ونه شنیدند در آوازي من * اگر ببینند مر آن زمین آنچه
24 سوگند خوردم بپدراني ایشان وهمه نفایه کناني من نه بینند آنرا * وبندهي من کلب جزا بود
الهامي دیگر اوازي او و تمام بود پسي من و بیاورم اویرا بآن زمین آنچه بیامد آنجا ونسلي او
25 میراث گیرد آنرا * وآن عملقي وآن کنعني نشینا در دره فردا روي کنید ومنزل بر دارید بشما
26 آن بیابان راهي دریاي سوف * سخن گفت ؛ بموسه وباهرن بگفتن * تا کي بجماعت آن بدي آن این
27 آنچه ایشان لندش کنان ابر من مر لندشهاي پسراني یسرال آنچه ایشان لندان ابر من
28 بشنویدم * بگوي بایشان قادر من گفت ؛ اگرنه چون آنچه سخن گفتید در حضوري من
29 همچنین بکنم بشما * در بیاباني آن این بیفتند لاشهاي شما وهمه شمردگاني شما بهمه شمارهاي
30 شما از قدري بیست سال وبالا آنچه بلندیدید ابر من * اگر شما بیایید بآن زمین آنچه بر
داشتم قدرتي من بمسکن گیراندن شمارا دران که الا کلب بسري یفنه ویهوشع پسري نون *
31 وطفلاني شما آنچه گفتید بغارت باشد بیاورم ایشانرا وبدانند مر آن زمین آنچه نفایه کردید
32 در آن * ولاشهاي شما شما بیفتند در بیاباني آن این * وپسراني شما باشند چران در بیابان چهل
33 سال وبر دارند مر بیراهیهاي شما تا تمام شدني لاشهاي شما در بیابان * در شماري آن روزها آنچه
34 جاسوسي کردید مر آن زمین چهل روز روزي بسالي روزي بسالي بر دارید مر گناهي شما چهل
سال وبدانید مر آزارش من * من ؛ سخن گفتم اگر نه این بکنم بهمه آن جماعتي آن بدي
35 آن این آن وعده شدگان ابر من در بیابان آن این تمام شوند وآنجا بمیرند * وآن مردمان آنچه
36 بفرستاد مشه بجاسوسي کردن مر آن زمین باز گشتند لندش آوردند [ابر او] مر همه آن جماعت
بیرون آوردني عیب ابر آن زمین * بمردند آن مردمان بیرون آوران عیب آن زمین بد در تجفه
37 بیستي ؛ * ویهوشع بن نون وکلب بن یفنه بزستند از آن مردمان آن ایشان آن روان بجاسوسي
38 کردن مر آن زمین ؛

Quòd omnes viri videntes gloriam meam, & signa mea quæ feci in 22
Ægypto, & in deserto, & tentaverunt me his decem vicibus, & non auscultârunt voci meæ: Si viderint 23
terram quam juravi patribus eorum ; omnes inquam rejicientes me, non videbunt eam. At servum meum Chaleb, (in mercedem quia fuit inspiratio altera apud eum, & perfectius fuit post me,) introducam quidem eum in terram ad quã vênit, & soboles ejus hæreditate accipiet eã. 24
Amalecita autem, & Chenaanæus 25
sedet in valle: cras respicite, & mansiones vestras removete in desertum viâ maris Suph. Locutus est quo- 26
que Dominus ad Mosheh & Aharon, dicendo ; Quamdiu congregationem malam istam, qui sunt murmurantes contra me, murmurationes inquam filiorum Israel qui sunt murmurantes contra me, audivi? 27
Dic illis ; Potens ego, dixit Dominus, si non quemadmodum locuti estis in præsentia mea, sic fecero vobis. In deserto isto cadent cada- 28
vera vestra : & omnes numerati vestri per omnes numeros vestros ab ætate viginti annorum & supra, qui murmurâstis adversùm me ; Si vos 29
veneritis in terram pro qua extuli potentiam meam, ut habitationem capere faterem vos in ea; nisi Chaleb filius Jephunneh, & Jehoshua filius Nun, Ac infantes vestri 30
quos dixistis, In prædam erunt : introducam eos, & cognoscent terram quam rejecistis. Et cadavera 31
vestrorum ipsorum, cadent in deserto isto. Filii autem vestri erunt 32
pascentes in deserto quadraginta annis, & ferent deviationes vestras, usque ad consumptionem cadaverum vestrorum in deserto. 33
Juxta numerum dierum quibus explorâstis terram, quadraginta diebus, (singulis diebus pro singulis annis,) portabitis peccatum vestrum quadraginta annis, & cognoscetis offensionem meam. Ego Dominus 34
locutus sum, Si istud non fecero universæ congregationi malæ huic, qui conveniunt adversùm me : in deserto isto consumentur, & ibi morientur. Viri itaq; quos miserat Mo- 35
sheh ad explorandũ terram, & revertentes in murmurationem induxerant contra eum universam congregationem, proferendo infamiam de 36
terra, Mortui sunt homines proferentes infamiam terræ malam, percussione in præsentia Domini. Jehoshua verò filius Nun, & Cha- 37
leb filius Jephunneh vixerunt ex hominibus ipsis euntibus ad explorandum terram.

39 וידבר וסַלֵיל משֶׁה יַת פִּתגמַיָא הָאלֵין עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִתְאַבָּלוּ עַמָּא לַחֲדָא:
40 וישכימו וְאַקדִימוּ בְצַפְרָא וּסְלִיקוּ לְרֵישׁ מַוורָא לְמֵימַר הָא אֲנַחְנָא סַלִקִין לְאַתְרָא
41 דְאָמַר יְיָ אֲרוּם חַבְנָא: ויאמר וַאֲמַר משֶׁה מָה דֵין אִתּוּן עַבְרִין עַל גְּזֵירַת מֵימְרָא
42 דַיְיָ וְאִיהִי לָא תִצְלַח לְכוֹן: אל תעלו לָא תְסַקוּן אֲרוּם לַיִת שְׁכִינְתָא דַיְיָ שַׁרְיָא
43 בֵּינֵיכוֹן וַאֲרוֹנָא וּמַשְׁכְּנָא וַעֲנָנֵי יְקָרָא לֵיתֵיהוֹן מְטַיְילִין וְלָא תִיתַבְרוּן קֳדָם בַּעֲלֵי
דְּבָבֵיכוֹן: כי העמלקי אֲרוּם עַמַלֵקָאֵי וּכְנַעֲנָאֵי תַּמָּן וַסְתִּין קָדָמֵיכוֹן וְתִתְרְמוּן
44 קְטִילִין בְּחַרְבָּא אֲרוּם מִן בְּגַלַל דְּתַבְתּוּן מִן בָּתַר פּוּלְחָנָא דַיְיָ בְּגִין כֵּן לָא יְהֵי מֵימְרָא
דַיְיָ בְּסַעֲדְכוֹן: ויעפלו וְאִוְדְּרוּ בְחֶשׁוֹכָא 44 ירושלמי ויעפילו וְזָרִיזוּ:
קֳדָם קְרִיצְתָא לְמֵיסוֹק לְרֵישׁ טוּרָא בְּרֵם
45 אֲרוֹנָא דִּיבוּהּ קְיָמָא דַיְיָ ומשֶׁה לָא זָזוּ מִנּוֹ מַשְׁרְיָתָא: וירד ונָחַת עֲמַלֵקָאָה וּכְנַעֲנָאָה
דְּיָתֵיב בְּטַוּורָא הַהוּא וְקָטִילוּ יַתְהוֹן וְשֵׁצִיאוּנוּן וּמְרַדּוּנוּן עַד שֵׁצְיוּ:

טו

1 וידבר וסַלֵיל יְיָ עִם משֶׁה לְמֵימַר: דבר סַלֵיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן אֲרוּם תֵּיעֲלוֹן
2 לְאַרַע מוֹתְבָנְכוֹן דַּאֲנָא יָהִיב לְכוֹן: ועשיתם וְתַעְבְּדוּן עַל מַדְבְּחָא קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ עֲלָתָא
3 אוֹ נִיכְסַת קוּדְשָׁיָא לְפַרְשָׁא נִדְרָא אוֹ בִנְדִיבוּתָא אוֹ בְזִמַן מוֹעֲדֵיכוֹן לְמֶעְבַּד רַעֲוָתָא
דְמָארֵי עֲלָמָא לְאַסְקָבְלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ מִן תּוֹרֵי אוֹ מִן עָנָא: והקריב וְיַקְרֵיב
4 גַּבְרָא דְּמַקְרֵב קוּרְבָּנֵיהּ קֳדָם יְיָ מַנְחָתָא סְמִידָא עֲשִׂרוֹנָא פְּתִיכָא בְּרֻבְעוּת הִינָא
5 וַיְתָא: ויין וְחֶמֶר עִינְבָא לְנִיסוּכָא רֻבְעוּת הִינָא דְּעָבַד עַל עֲלָתָא אוֹ לְנִכְסַת
6 קוּדְשָׁא לְאִימַר חַד: או לאיל אוֹ לְדִכְרָא תַּעֲבִיד מַנְחָתָא תְּרֵין עֲשִׂרוֹנִין
7 סְמִידָא פְּתִיכָא בְּמִשַׁח וַיְתָא תַּלְתוּת הִינָא: ויין וַחֶמֶר עִינְבָא תַּלְתוּת הִינָא תַּקְרֵיב
8 בְּסִיפְלֵי לְנִיסוּכָא סְטוֹל לְאַסְקָבְלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ: וכי וַאֲרוּם תַּעֲבִיד בַּר תּוֹרֵי
9 עֲלָתָא אוֹ נִכְסַת לְפַרְשָׁא נִדְרָא אוֹ נִכְסַת קוּדְשַׁיָא קֳדָם יְיָ: והקריב וְיַקְרֵיב
עַל בַּר תּוֹרֵי מַנְחָתָא סְמִידָא תְּלָתָא עֲשִׂרוֹנִין פְּתִיךְ בְּמִשַׁח וַיְתָא פַּלְגוּת הִינָא:
10 ויין וַחֶמֶר עִינְבָא לְנִיסוּכָא פַּלְגוּת הִינָא קוּרְבַּן דְּמִסְתְּקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ:
כנה: הֵיכְדֵין יִתְעֲבֵיד לְתוֹרָא חַד אוֹ לְדִכְרָא חַד אוֹ לְאִימַר בַּר אִימְרֵי אוֹ
11 12 בְּנֵי נַדְיָא: כמספר בְּחוּשְׁבַּן תּוֹרֵי וְאִמְרֵי וְנַדְיֵי דְּתַעְבְּדוּן קָרְבְּנָא הֵיכְדֵין תַּעֲבְדוּן
13 לְכָל חַד וְחַד לְפוּם סְכוּמֵהוֹן: כל כָּל יַצִיבָיָא בְּיִשְׂרָאֵל וְלָא בְּבַר עַמְמִין יַעֲבִיד
הֵיכְדֵין יַת אִלֵין נְסוֹבֵיָא לְקָרְבָא קוּרְבָּנָא דְּמִסְתְּקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ:

39 Et loquutus est Moses verba ista cum omnibus filiis Israel, & luxerunt populus valdé.
40 Surrexerúntque manè, & ascenderunt in cacumen montis, dicendo; Ecce nos ascendemus ad locum quem dixit Dominus, quoniam peccavimus.
41 Et dixit Moses; Quare vos facitis contra decretum Domini? hoc quidem non erit prosperum vobis.
42 Ne ascendatis, quoniam non est divina majestas Domini habitans inter vos, & arca & tabernaculum & nubes gloriæ non moventur, ne conteramini coram hostibus vestris.
43 Nam Amalekitæ & Chananæi ibi parati sunt ante vos, & projiciemini interfecti gladio: quoniam propterea quòd peccâstis à cultu Domini, propterea non erit sermo Domini vobis auxilio.
44 Et expediverunt se in tenebris ante matutinum tempus, ut ascenderent in cacumen montis: Hieros. 44 *Et armârunt se.* verùm arca in qua erat fœdus Domini, & Moses, non moverunt se è medio castrorum.
45 Et descendit Amalekita, & Chananæus qui habitabat in monte illo: & occiderunt illos, & perdiderunt illos, & calcârunt eos usque ad exterminium.

CAP. XV.

1 ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo:
2 Loquere cum filiis Israel, dicésque illis; Quando ingrediemini in terram habitationum vestrarum, quam ego do vobis:
3 Et feceritis super altari oblationem coram Domino holocaustum, aut hostiam sanctificationum ad separandum votum, aut spontaneam oblationem, etiam in solennitatibus vestris, ad faciendum voluntatem Domini mundi, ut recipiatur cum beneplacito coram Domino, de bobus aut ovibus:
4 Tunc offerat vir, qui offert oblationem suam coram Domino, oblationem Mincha, similæ decimam partem commixtam cum quarta parte Hin olei olivæ.
5 Sed & vinum uvarum pro libamine quartam partem Hin, quam faciet pro holocausto aut pro hostia sanctificationum pro agno uno.
6 Aut pro ariete facies in Mincha duas decimas similæ, mixtæ oleo olivæ tertiâ parte Hin:
7 Et vinum uvarum tertiam partem Hin offeres in phiala pro libamine, ut recipiatur cum beneplacito coram Domino.
8 Cùm autem feceris juvencum in holocaustum, aut hostiam ad separandum votum, aut hostiam sanctificationum coram Domino.
9 Tum offeret pro juvenco Mincha tres decimas similæ, mixtæ oleo olivæ media parte Hin:
10 Et vinum uvæ pro libamine mediam partem Hin, oblationem quæ recipitur cum voluntate coram Domino.
11 Sic fiat cum juvenco uno, & cum ariete uno, aut cum agno, sive ex agnis sive ex capris fuerit.
12 Juxta numerum juvencorum, aut agnorum, aut hœdorum, quibus feceritis oblationem, sic facietis, unicuique secundùm numerum eorum.
13 Omnes indigenæ in Israele non in filiis populorum facient sic illa libamina, ad offerendum oblationem quæ suscipitur cum voluntate coram Domino.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

39 * سخن گفت مشه مر آن سخنهاي آن اينان بهمه بسراني يسرال مصيبتگير شدند آن قوم
40 بغايت * شبگير كردند در بامداد و بر آمدند بسري آن كوه بگفتن اينك ايما وبر آييم بآن جا آنچه
41 42 گفت :: كه خطا كرديم * گفت مشه چرا اين شما گذران مر امري :: واو نه پيروز آورد * نه
43 بر آييد كه نيست :: در ميانى شما و نه زخم خوريد بپيشي دشمناني شما * كه آن عملقي وآن
44 كنعني آنجا بپيشي شما و بيفتيد درشمشير كه ابر همچنين باز گشتيد ازپسي :: و نه
باشد :: اواري شما * شوخي كردند ببر آمدن بسري آن كوه و صندوقي شرطي :: و مشه نه
45 گشتند از ميانى آن لشكرگاه * فرود آمد آن عملقي و آن كنعني آن نشينا در كوه بزدند
ايشانرا وبكوفتند ايشانرا تا آن حرمه. * فصل پانزدهم *

1 * سخن گفت :: بمشه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال وبگوي بايشان كه بياييد
2 3 بزميني نشستنجاي شما آنچه من دها بشما * وبكنيد قربان ييي عله يا ذبحت بشرح كردني
4 نذر يا در سخاوت يا در عيدهاي شما بكردن بوي قبوليت ييي از آن گاو يا از آن گوسپند * ونزديك
آورد آن نزديك آورا قرباني او ييي هديه سميد دهيك آميخته در چهاريكه آن دوله روغن.
5 6 * ومي بپشنجش چهاريك آن دوله بكني ابر آن عله يا بذبحت ببرهي يكه * يا بنرميش
7 بكني هديه سميد دو دهيكها آميخته در روغن سهيك آن دوله * ومي بپشنجش سهيكه
8 آن دوله نزديك آوري بوي قبوليت ييي * وكه بكني بچهي گاو عله يا ذبحت بشرح كردن
9 نذر يا شلميم ييي * ونزديك آورد ابر بچهي آن گاو هديه سميد سه دهيكها آميخته در روغن
10 نيمهي آن دوله * ومي [نزديك آوري] بپشنجش نيمهي آن دوله قربان بوي قبوليت ييي.
11 * همچنين كرده آيد بگاوي آن يكه يا بنرميش آن يكه يا ببره در برها يا در برها.
12 13 * چون شماري آنچه بكنيد همچنين بكنيد بيكه در شماري ايشان * همه بومي بكنند
همچنين مر اينان بنزديك آوردن قربان بوي قبوليت ييي.

Loquutus est igitur Mosheh verba ista omnibus filiis Israel, & mœstitiâ capti sunt populus valdé. 39
Et excitáruntque manè, ascenderúntque ad caput montis, dicendo; Ecce nos, & ascendemus ad locum quem dixit Dominus, nam peccavimus. 40
Dixit Mosheh; Quid hoc, vos transgredimini mandatum Domini? & istud successum non præferet. 41
Ne ascendatis, quia non est Dominus in medio vestrûm: ut plagâ non cadamini coram inimicis vestris. 42
Amalecita enim, & Chenaanæus ibi coram vobis, & cadetis gladio: quam propterea quòd reversi estis à post Dominum, neque erit Dominus vobiscum. 43
Et ausi sunt ascendere in caput montis: arca autem fœderis Domini, & Mosheh non recesserunt de medio castrorum. 44
Descendit itaque Amalecita & Chenaanæus sedens in monte, percussérúntque eos, & contriverunt eos usque ad Hormah. 45

CAP. XV.

LOcutus est autem Dominus ad Mosheh, dicendo; 1
Alloquere filios Israel, dicésque eis; Quum veneritis ad terram sedis vestræ quam ego do vobis: 2
Et feceritis oblationem Domino, holocaustum, aut victimam, ad declarandum votum, aut in spontaneum, aut in festis vestris, ad faciendum odorem acceptabilem Domino, de bobus, aut ex ovibus: 3
Tunc offeret offerens oblationem suam Domino, munus similæ decimam partem mistam cum quarta parte sati olei. 4
Et vini in conspersionem, quartam partam sati faciès super holocaustum aut in victimam, pro agno uno. 5
Aut pro ariete facies munus similæ duas decimas partes permistæ cum olei tertiâ parte sati. 6
Et vini in conspersionem, tertiam partem sati offeres in odorem acceptabilem Domino. 7
Quum verò feceris fœtum bovis in holocaustum aut victimam, ad declarandum votum, aut pacifica Domino: 8
Tunc offeres super fœtum bovis munus, similæ tres decimas partes permistæ cum olei dimidio sati. 9
Et vinum offeres in conspersionem, dimidium sati, oblationem odoris acceptabilis Domino. 10
Sic fiet bovi uni, aut arieti uni, aut agno de agnis vel de capris. 11
Juxta numerum quem facietis, sic facietis unicuique in numero illorum. 12
Omnis indigena faciet sic ista, ad offerendum oblationem odoris acceptabilis Domino. 13

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum*

וכי יגור וארום יתגייר עמכון נירותא או מן דהוא כרון ביניכון לדריכון ויעבד 14
קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי היכמא דתעבדון כן יעבד : הקהל קהלא 15
כולא קיימא חדא לכון ולנירותא די יתגיירון קיים עלם לדריכון בותכון כנירותא
יהי קדם יי : תורה אורייתא חדא ודינא חד יהי לכון ולנירותא די 16
יתגיירון עמכון : וידבר ומליל יי עם משה למימר : דבר מליל עם בני 17
ישראל ותימר להון במיעלכון לארעא דאנא מעיל יתכון לתמן : והוה ויהי 18
במכלכון מלחמא דארעא ולא מן אוריזא ודוחינא וקישני תפרשון
אפרשותא קדם יי : ראשית שירוי עצוותכון חלתא חד מן עשרין ואדבעא 19
תפרשון אפרשותא לכהנא כמא דמפרשין מן אדרא היכדין תפרשון יתה :
מראשית מן שירוי עצוותכון תיתנון 21
אפרשותא קדם יי לדריכון : וכי תשנו
ואדום תשתלון ולא תעבדון חדא מכל 22
פקודיא האלין דמליל יי עם משה : את ית כל מה דפקיד יי לותכון 23
ביד דמשה מן יומא דפקיד יי ולהלא לדריכון : והוה ויהי אין מן 24
מחמי כנשתא איתעבידת סורחנותא בשלו ויעבדון כל כנשתא תור בר תורי חד
לעלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי ומנחתיה ונסוכיה כד חמי וצפיר בר עזין
דלא עירובין חד לחטאתא : וכפר ויכפר כהנא על כל כנשתא דבני ישראל 25
וישתרי להון ארום שלותא היא והינון הייתיאו ית קורבניהון קרבנא קדם יי
וקרבן סורחנותהון קריבו קדם יי על שלותהון : ונסלח וישתרי מן קדם יי לכל 26
כנשתא דבני ישראל ולגיורא דמתגיירין ביניהון ארום לעמא אירע בשלותא :
ואם נפש חדא כר נשא חד ייחוב בשלו ויקרב נדיתא בר שתא דלא עירובין 27
לחטאתא : וכפר ויכפר כהנא על כר נשא דאשתלי כד סרח בשלו קדם יי 28
לכפרא עלוי וישתרי ליה : האורח יציבא בבני ישראל ולגיורי דמתגיירין 29
ביניכון אורייתא חדא יהי לכון ולמאן דיעבד בשלו : והנפש ובר נש דיעבד 30
בזדנא מן יציבא או מן גיורא ולא תאיב מן סורחנותיה קדם יי והוה מרנין
וישתיצי בר נשא ההוא מגו עמיה :

Et cùm peregrinatus fuerit vobiscum peregrinus, aut quicunque inter 14
vos nunc fuerit per generationes vestras, & fecerit oblationem quæ recipitur cum voluntate coram Domino, sicut facitis sic & ille faciat.
O synagoga universa, statutum unum *est* vobis & peregrinis qui peregri- 15
nabuntur: statutum seculi *erit* per generationes vestras, sicut vos sic
peregrinus erit coram Domino. Lex una & judicium unum erit ve- 16
bis, & peregrinis qui peregrinantur vobiscum. Præterea loquutus est 17
Dominus cum Mose, dicendo: Loquere cum filiis Israel, & dices il- 18
lis; Cùm ingressi fueritis terram, in quam ego vos introduco: Et 19
erit cùm comedetis de pane proventus terræ, non autem ex oryza, aut mil-
lio, aut leguminibus, separabitis separationem coram Domino. *De* 20
primitiis pastæ vestræ placentam unam ex viginti quatuor separabitis
in separationem sacerdoti: quemadmodum separationem facitis de area,
sic quoque separabitis eam. De 21
primis pastis vestris dabitis separa- Hieros. 21. *De primitiis pasta-*
tionem coram Domino per gene- *rum vestrarum dabitis nomini Do-*
rationes vestras. Quòd si erra- 22 *mini separationem.*
veritis, & non feceritis unum
ex omnibus præceptis istis, quæ loquutus est Dominus cum Mose. Quic- 23
quid præcepit Dominus vobis per manum Mosis, à die quo præcepit
Dominus & deinceps per generationes vestras. Erit, inquam si à visu 24
congregationis factum fuerit peccatum per errorem: tum facient uni-
versus cœtus juvencum bovis unum in holocaustum, ut suscipiatur cum
benevolentia coram Domino, cum Mincha sua & libamine suo sicut de-
cet: & hircum caprarum absque commixtione unum pro peccati hostia. Expiabitque sacerdos pro universa congregatione filiorum Isra- 25
el, & remittetur eis: quia error est, & ipsi adducant oblationem su-
am, oblationem *inquam* coram Domino, & oblationem pro peccato
suo efferent coram Domino pro errore suo. Et condonabitur à facie 26
Domini universo cœtui filiorum Israel, atque peregrinis qui peregri-
nabuntur inter eos: quia populo contigit per errorem. Quod si ho- 27
mo aliquis peccaverit per errorem, tum efferat hœdum unius anni
absque mixtione pro hostia peccati. Et expiabit sacerdos pro homine 28
illo qui erravit, quandoquidem peccaverit per ignorantiam coram Do-
mino ad expiandum pro illo, & condonabitur illi. Tam indigenæ 29
qui est de filiis Israel, quam peregrinis qui peregrinabuntur inter vos,
lex una erit vobis & ei qui aliquid fecerit per errorem. Homo autem 30
qui fecerit aliquid per superbiam, sive fuerit ex indigenis sive ex
peregrinis, neque revertitur à peccato suo, Dominum ipse irritat: &
excindetur homo ille è medio populi sui.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

14 * وكه غريبي كند اوازي شما غريب يا آنچه درميانى شما بعصرهاي شما وبكند قربان
15 بوي قبوليت يي چون آنچه بكنيد همچنين بكند * آن جماعت رسمي يكه بشما وبغريب
16 آن غريبي كنا رسمي جاويد بعصرهاي شما چون شما چون غريب باشد بپيشي يي * شريعتي
17 يكه وحكمي يكه باشد بشما وبغريب آن غريبي كنا اوازي شما * سخن گفت يي
18 بموسه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال وبگوي بايشان درآمدني شما بآن زمين آنچه من
19 آورا شمارا بآنجا * وباشد در خوردني شما از نانى آن زمين جدا كنيد جدا كرد يي * اول
20 حميري شما حله جدا كنيد جدا كرد چون جدا كردي خرمن همچنين جدا كنيد
21 آنرا * از اول حميري شما بدهيد يي جدا كرد بعصرهاي شما * وكه غلط كنيد ونه
22 كنيد مر همه آن فرمانهاي اينان آنچه سخن گفت يي بموسه * مر همه آنچه بفرمود يي بشما در
23 دستي موسه از آن روز آنچه فرمود يي وآن سوتر بعصرهاي شما * وباشد اگر از چشماني آن
24 جماعت كرده شد بغلطي وبكنند همه جماعت گاو بچهي گاو يكه بعله ببوي قبوليت
25 يي وهديهي او وپشنجشي او چون حكم وبزغالهي بزان يكه بخطات * وكفارت
خواهد آن كهن ابر همه جماعتي پسراني يسرال وآمرزيده شود بايشان كه غلطي است
آن وايشان آوردند مر قرباني ايشان قربان يي وخطاي ايشان بپيشي يي ابر غلطي ايشان *
26 * وآمرزيده شود بهمه جماعتي پسراني يسرال وبغريب آن غريبي كنا درميانى ايشان كه
27 بهمه آن قوم درغلطي * واگر جاني يكه خطا كند درغلطي ونزديك آورد بز
28 قدري سالي آن بخطات * وكفارت خواهد [آن كهن] ابر جاني آن غلط كنا در خطا [در غلط]
29 بپيشي يي بكفارت خواستن ابر او وآمرزيده شود باو * آن بومي در پسراني يسرال وبغريب
30 آن غريبي كنا در ميانى ايشان شريعتي يكه باشد بشما بكنا درغلطي * وآن جان
آنچه بكند دردستي بلند از آن بومي واز آن غريب مر يي را او ناسزا گويا ونيست شود
آن جاني آن آن ازميانى قومي آن *

Et quum peregrinatus fuerit apud 14
vos peregrinus, aut quicunque est
in medio vestri in seculis vestris,
feceritq; oblationem odoris acceptabilis Domino, quemadmodum fa-
cietis, sic faciet. Congregatio, sta- 15
tutum unum erit vobis & pere-
grino peregrinanti apud vos: statu-
to æterno in seculis vestris, sic-
ut vos sic peregrinus erit coram
Domino. Lex una & ritus unus erit 16
vobis et peregrino peregrinanti apud
vos. Locutusque est Dominus ad 17
Mosheh, dicendo, Loquere ad filios 18
Israel, ac dices eis; Ingressu ve-
stro in terram in quam ego intro-
duco vos, Tunc erit cùm come- 19
deritis de pane terræ, separabitis
separationem Domino. Primæ massæ 20
vestræ, placentam separabitis separa-
tionem: juxta separationem areæ,
sic separabitis eam. Ex prima massa 21
vestra dabitis Domino separatio-
nem, per secula vestra. Quumque 22
erraveritis, & non feceritis omnia
præcepta ista quæ locutus est Do-
minus ad Mosheh: Omnia inquam 23
quæ præcepit Dominus vobis per
manum Mosheb à die quo præcepit
Dominus, & eo ulterius in seculis
vestris: Tum erit, si ab oculis con- 24
gregationis factum fuerit per er-
rorem, faciet quidem tota congrega-
tio bovem fœtum bovis unum in
holocaustum in odorem accepta-
bilem Domino, munus quoque ejus
& conspersionem ejus secùdum ritũ,
& hœdum caprarum unum pro pec-
cato. Et expiationem petet sacer- 25
dos propter universum cœtum fili-
orum Israel, & condonabitur illis,
quia error est illud, cùm ipsi attu-
lerint oblationem suam, oblationem
Domino, & oblationem peccati sui
coram Domino propter errorem ipso-
rum. Et condonabitur universæ con- 26
gregationi filiorũ Israel, & peregri-
no peregrinanti in medio illorũ, quia
universo populo per errorem acci-
dit. Quòd si anima una peccave- 27
rit per errorem, tum offeret capram
annicularem pro peccato. Et expia- 28
tionem petet sacerdos propter ani-
mam errantem in peccato per er-
rorem coram Domino, expiationem
petendo propter illam, & remitte-
tur ei. Indigenæ inter filios Israel, 29
& peregrino peregrinanti in medio
ipsorum, lex una erit vobis, facienti
peccatum per errorem. Et anima 30
quæ fecerit manu excelsâ de indi-
gena & peregrino, Domino ipse in-
dignum dicit: atque annihilabitur
anima illa de medio populi sui.

כי אֲרוּם עַל פִּתְגָמָא קֳדָמָאָה דְפַקִּיד יְיָ 31 ירושלמי 31 אֲרוּם פִּתְגָמָא דְיְיָ בְּזֵי וְיָת
בְּסִינַי בְּסַר וְיָת תַּפְקִידָת מָהוֹלְתָא בְּטִיל פִּקּוּדוֹי אַפֵּס מְשַׁהֵיצָא הִשְׁהֵיצֵי נַפְשָׁא
אִישְׁתֵיצָאָה בְּעַלְמָא הָדֵין יְשָׁתֵיצֵי בַּר נָשָׁא הַהוּא בְּעַלְמָא דְאָתֵי דְעָתִיד לְמִתַּן חוֹשְׁבַּן
חוֹבְתֵיהּ לְיוֹם דִּינָא רַבָּא: וִיהוֹ וַהֲווֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל שָׁרְיָין בְּמַדְבְּרָא נְיָרַת שַׁבְּתָא 32
אִשְׁתְּמוֹדַע לְהוֹן בְּרַם קְנָסָא דְשַׁבַּתָּא לָא אִשְׁתְּמוֹדַע לְהוֹן קָם גַּבְרָא מְרַבִּית יוֹכְפֵי
אֲמַר בְּמֵימְרֵיהּ אֵיזִיל וְאֶתְלוֹשׁ קִיסִין יְרושלמי 32 מְנַבֵּב קִיסִין:
בְּיוֹמָא דְשַׁבַּתָּא וְיַחְמוֹן יַת סַהֲדָיָא וְיִתְנוּן
לְמֹשֶׁה וּמֹשֶׁה יְתֵיב אוֹלְפַן מִן קֳדָם יְיָ וִידוּן יָתֵי וּבְכֵן אִשְׁתְּמוֹדַע קְנָסָא לְכָל בֵּית
יִשְׂרָאֵל וְאַשְׁכְּחוּ סַהֲדָא יַת גַּבְרָא כַּד תָּלִישׁ וְעָקַר קִיסִין בְּיוֹמָא דְשַׁבַּתָּא: וִיקְרִיבוּ
וְקָרִיבוּ יָתֵיהּ בָּתַר דְּאַתְרוּ בֵּיהּ וְתַלַשׁ סַהֲדָיָא דְהַשְׁכְּחוּ יָתֵיהּ תָּלִישׁ קִיסִין לְוָת מֹשֶׁה 33
וּלְוָת אַהֲרֹן וּלְוָת כָּל כְּנִשְׁתָּא: וְיַנִּיחוּ
דִּין הוּא חַד מִן אַרְבְּעָא דִינִין דִּי עָלוּ 34 ירושלמי 34 דין חד מן ארבעה דינין
קֳדָם מֹשֶׁה נְבִיָּא וְדָן יַתְהוֹן עַל פּוּם מֵימְרָא כוליה כחוב למעלה במקלל ובטמא מת:
דְקוּדְשָׁא מְנָהוֹן דִּינֵי מָמוֹנָא וּמְנָהוֹן דִּינֵי וְאַצְנִיעוּ יְתֵיהּ בְּמַטְרָא עַד זְמַן דִּי אִתְפְּרַשׁ
נַפְשָׁתָא בְּדִינֵי מָמוֹנָא הֲוָה מֹשֶׁה זָרִיז לְהוֹן מִן קֳדָם יְיָ בְּאִלֵּין דִּינִין יְתֵיבִד בֵּיהּ:
וּבְדִינֵי נַפְשָׁתָא הֲוָה מֹשֶׁה מַתִּין וּבְאִלֵּיִן וּבְאִלֵּיִן אֲמַר מֹשֶׁה לָא שְׁמָעִית מִן
בִּנְלַל לְמַלְפָא רֵישֵׁי סַנְהֶדְרֵי דַעֲתִידִין לְמֵיקוֹם דִּי הָווֹן וְרִיזִין בְּדִינֵי מָמוֹנָא וּמְחוֹנִין
בְּדִינֵי נַפְשָׁתָא וְלָא יַבְהֲתוּן לְמִשְׁיְלָא דִינָא דְמִתְקַשֵׁי לְהוֹן אֲרוּם מֹשֶׁה דַהֲוָה רַבְּהוֹן
דְיִשְׂרָאֵל צְרִיךְ דְיֵימַר לָא שְׁמָעִית בְּגִין כֵּן אַצְנְעוּהִי בְּבֵית אֲסִירֵי אֲרוּם עַד כְּדוֹן לָא
אִתְפְּרַשׁ הֲדִין דִּינָא יִתְעֲבִיד בֵּיהּ: וְיֹאמֶר ה' וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל גַּבְרָא 35
אֲטַלוּ יְתֵיהּ בְּאַבְנָא כָּל כְּנִשְׁתָּא מִבָּרָא לְמַשְׁרְיָתָא: וְיוֹצִיאוּ וְהַנְפִּיקוּ יְתֵיהּ כָּל כְּנִשְׁתָּא 36
מִבָּרָא לְמַשְׁרְיָתָא וְאַטְלוּ יְתֵיהּ בְּאַבְנַיָּא וּמִית הֵיכְמָא דְפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה: וְיֹאמֶר ה'
וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמֵימַר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן וְיַעְבְּדוּן 37 38 ירושלמי 38 וְיַעְבְּדוּן לְהוֹן צִיצִין עַל
עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן וְיַעְבְּדוּן צִיצִין עַל כַּנְפַת דְּגוֹלְתְהוֹן לְדָרֵיהוֹן וְיִתְּנוּן עַל צִיצִין
לְהוֹן צִיצַיָּיתָא לְאַסְגָאָה בְּנִין כֵּן אַצְנָעוּתִי בְּבֵית אֲסִירֵי אֲרוּם דְּגוֹלְתְהוֹן שְׁוֵר דְּתִכְלָא:
וְלָא מִן גַּרְדְּיָא אֱלָהֵין לְשׁוּמְהוֹן יַעְבְּדוּנוּן
וְיִפְסְקוּן רֵישֵׁי חוּטֵיהוֹן וְיִתְלוּן בְּחַמְשָׁת קִיטְרִין אַרְבְּעָא בְּנוֹ חְלָתָא עַל אַרְבַּעַת אַנְפֵּי
גּוֹלֵיהוֹן דְּמִתְעַטְּפִין בְּהוֹן לְדָרֵיהוֹן וְיִתְּנוּן עַל אַנְפָּא גּוֹלִיתְהוֹן שְׁוֵר דְּתִכְלָא: וְהֵיה וִיהֵי 39
לְכוֹן לְמִצְוְתָא דְּצִיצִית וְתֶחֱמוּן יְתֵיהּ בְּזִמַּן דְּאַתּוּן מִסְתַּעְטְפִין בְּהוֹן בְּיוֹמָא וְתִדְכְּרוּן יַת
כָּל פִּקּוּדַיָּי וְתַעְבְּדוּן יַתְהוֹן וְלָא תִסְטוּן לְמִסְעֵי בָּתַר הִרְהוּר לִבְּכוֹן וּבָתַר חֵיזוּ עֵינֵיכוֹן
דְּאַתּוּן טָעַן בַּתְרֵיהוֹן: לְמַעַן תִּזְכְּרוּן וְתַעְבְּדוּן יַת כָּל פִּקּוּדַי וְתֶהֱווֹן 40
קַדִּישִׁין הֵי כְּמַלְאָכַיָּא דְמְשַׁמְּשִׁין קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן: אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהְכוֹן דִּי 41
פָּרַקְתִּי וְאַפֵּיקִית יַתְכוֹן פְּרִיקִין מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם מְטוּל לְמֶהֱוֵי לְכוֹן לֵאלָהָא אֲנָא
הוּא יְיָ אֱלָהְכוֹן: פ פ פ ין

וַיִּקַּח קֹרַח וּנְסֵיב גּוֹלַייְתֵיהּ דְכוֹלָא 1 ירושלמי 1 וּנְסֵיב עֵיצָה וּפְלַג קֹרַח:
תְּכִלָא קֹרַח בַּר יִצְהָר בַּר
קְהָת בַּר לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בַּר פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן:

Nam verbum prius quod præcepit Dominus in *monte* Sinai contempſit, & mandatum circumciſionis abolevit: deletione in hoc ſeculo, delebitur in ſeculo futuro vir ille, ut cui reddenda ſit ratio peccati ſui in die judicii magni. Et fuerunt 32 filii Iſrael habitantes in deſerto, decretum Sabbathi notum erat illis, verùm punitio *violati* ſabbathi non erat illis nota: ſurrexit vir ex domo Joſeph, dixit apud ſe; Ibo evellam ligna in die ſabbathi, & oſtendent teſtibus, & iudicabunt Moſi, & Moſes quæret doctrinam à facie Domini, & judicabit me; & ſic innoteſcet condemnatio univerſæ domui Iſrael. Itaque invenerunt teſtes virum evellentem & eradicantem ligna in die Sabbathi. Et 33 adduxerunt eum poſtquam monuiſſent eum, & lacerâſſet teſtes qui invenerant eum evellentem ligna, ad Moſem & ad Aaronem, & ad univerſum cœtum. Hoc unum eſt ex 34 quatuor judiciis quæ ingreſſa ſunt coram Moſe propheta, & judicavit ea juxta præſcriptum ſermonis ſanctitatis: ex iis quædam erant pecuniarum judicia, alia judicia animarum. In judiciis pecuniarum fuit Moſes feſtinus, ſed in judiciis animarum erat Moſes cunctabundus: & in utriſque dicebat Moſes, Non audivi; ut doceret ſynedrii principes, qui venturi erant, ut eſſent feſtini in judiciis pecuniarum, & cunctabundi in judiciis animarum, neque erubeſcerent interrogare de judicio quod illis difficile viſum fuerit, quia Moſes qui erat doctor ipſorum Iſraelitarum, opus habuit dicere, Non audivi: propterea poſuerunt ipſum in carcere, quia nondum illis erat explicitum judicium quod fieret de eo. Et dixit Dominus Moſi; Inter- 35 ficiendo interficiatur vir, lapidibus obruat ipſum univerſa congregatio extra caſtra. Et eduxerunt ipſum univerſus cœtus extra caſtra, & ob- 36 ruerunt ipſum lapidibus, & mortuus eſt: quemadmodum præceperat Dominus Moſi. Præterea dixit Dominus Moſi, dicendo: Loquere cum 37 filiis Iſrael, & dices illis; ut faciant 38 ſibi fimbrias, non ex filis, neque ex glomis, neque ex peniculamentis, ſed expreſſe in eam rem faciant, & abſcindent capita filorum ipſarum, & ſuſpendent quinque ligaturis, quatuor in medio trium, ad quatuor oras togarum ſuarum quibus involvuntur, per generationes ſuas: & ponent in ora togæ ſuæ filum retortum hyacinthi. Sitque 39 vobis in præceptum fimbriarum, ut videatis ipſum tempore quo amiciemini eo interdiu, ut recordemini omnium præceptorum meorum ut faciatis ea: neque declinabitis errando poſt cogitationem cordis veſtri, & poſt viſionem oculorum veſtrorum, poſt quæ vos erratis. Ut re- 40 cordemini & faciatis omnia præcepta mea: & ſitis ſancti, ſicut angeli qui miniſtrant coram Domino Deo veſtro. Ego Dominus Deus veſter, 41 qui liberavi & eduxi vos liberos è terra Ægypti, ut ſim vobis in Deum: ego ſum Dominus Deus veſter.

Hieroſ. 31 *Quoniam verbum Domini ſprevit, & mandata ejus violavit, delendo delebitur anima illa, peccati ſui pœnam recipiet.*

Hier. 32 *Colligentem ligna.*

Hieroſ. 34 *Hoc eſt unum ex quatuor judiciis, quæ ſcripta ſunt ſupra in maledico & polluto propter mortuum. Et collocârunt ipſum in cuſtodia, uſque ad tempus quo diſertè ſignificaretur illis à Domino, quid faciendum eſſet in illis judiciis.*

Hier. 38 *Et faciant ſibi fimbrias in extremitatibus togarum ſuarum per generationes ſuas: ponántque in fimbriis togarum ſuarum filum retortum hyacinthi.*

SECT. XXXVIII.

CAP. XVI.

Et accepit tunicam ſuam, quæ tota erat hyacinthina, Corach filius Jitſhar filii Keath filii Levi, & Dathan atque Abiram filii Eliab, & On filius Pelet *de* filiis Ruben. 1

Hier. 1 *Et accepit conſilium, & ſeditionem fecit Corah.*

Verſio ARABICA cum Interpretatione LATINA.

* كه سخن ״ خوار كرد ومر فرماني او باطل كرد نيست شدن نيست شود آن جاني آن آن كناهي 31
آن در آن * بودند پسراني يسرال در بيابان بيافتند مردي بر چيناني هيزمها در روزي آن شبت 32
* نزديك آوردند اويرا آن يابان او بر چينا هيزمها بمشه وباهرن وبهمه آن جماعت * رها كردند 33 34
اويرا در نكاه داشت كه نه شرح شد چه كرده آيد باو * كفت ״ بمشه كشتن كشته آيد آن 35
مرد سنكسار كردن اويرا در سنكها همه آن جماعت باز بيرون بلشكركاه * بيرون آوردند اويرا 36
همه آن جماعت باز بيرون بلشكركاه سنكسار كردند اويرا در سنكها وبمرد چون آنچه فرمود
مر مشه * كفت ״ بمشه بكفتن * سخن كوي بپسراني يسرال وبكوي بايشان وبكنند بايشان 37 38
صيصيت ابر دامنهاي جامهاي ايشان بعصرهاي ايشان وبدهند ابر آن صيصيت آن
دامن رشتهي كبود * وباشد بشما بصيصيت ببينيد اويرا وياد كنيد مر همه فرمانهاي 39
״ وبكنيد ايشانرا ونه وسوسه كنيد پسي دلهاي شما وپسي چشماني شما آنچه شما بيراه
شوان پسي ايشان * بسبب ياد كنيد وبكنيد مر همه فرمانهاي من وباشيد خاصان 40
بخداي شما * من ״ خداي شما آنچه بيرون آوردم شمارا از زميني مصر ببودن بشما بخدا 41
من ״ خداي شما * * فصل شانزدهم *
* مخالفت كرد قرح پسري يصهر پسري قهت پسري لوي ودتن وابيرم پسراني 1
الياب واون پسري فلت پسراني راوبن *

Quia verbum Domini vilifecit, & præceptum ejus irritum fecit, annihilando annihilabitur anima illa; peccatum ejus in ipſa. 31
Fuerunt autem filii Iſrael in deſerto, inveneruntque virum colligentem ligna in die Sabbathi. Adduxeruntque eum, invenientes illum colligentem ligna, ad Moſheh & Aharon, & ad univerſam congregationem. Dimiſeruntque illum in cuſtodiam, 32 33 34
quia non erat expoſitum quid faciendum eſſet ei. Et dixit Dominus ad Moſheh; Interficiendo interficietur vir, lapidabunt eum lapidibus omnis cœtus extra caſtra. Eduxerunt itaque eum totus cœtus extra caſtra, & lapidaverunt eum lapidibus, & mortuus eſt: quemadmodum præceperat Dominus Moſheh. Dixitque Dominus ad Moſheh, dicendo; Loquere ad filios Iſrael, dicenſque eis ut faciant ſibi fimbrias in laciniis veſtimentorum ſuorum in ſecula ſua: dabuntque ſuper fimbriam laciniæ filum cæruleum. Et erit vobis in fimbriam, videbitiſque eam, & recordabimini omnium præceptorum Domini ut faciatis ea: & ne ſuggeratis vobis poſt corda veſtra, & poſt oculos veſtros, poſt quæ vos deviatis. ut recordemini inquam, & faciatis omnia præcepta mea, & ſitis ſancti Deo veſtro. Ego Dominus Deus veſter qui eduxi vos de terrâ Ægypti, ut eſſem vobis in Deum: ego inquam Dominus Deus veſter. 35 36 37 38 39 40 41

CAP. XVI.

Diſſidium autem *fecit* Corah filius Iſhar filii Cehath filii Levi, & Dathan & Abiram filii Eliab, & On filius Phelet, filii Reuben: 1

במדבר יו

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

ויקומו וקמו בחוצפא ואורו הילכתא באנפוי דמשה על עיסק תיכלא משה הוה 2
אמר אנא שמעית מן פום קודשא יהי שמיה מברך דציצית יהון מן חיוור וחוטא
חד דתיכלא יהי ביה קרח וחברוי עבדו גולין וציציתהון כלהון דתיכלא מה דלא
פקיד יי ומסעדין להון גוברייא מבני ישראל מאתן וחמשין אסהרכלי כנשתא 3
מעדעי זמן למיטל ולמישרי מפרשין בשמהן: ויקהלו ואתכנשו על משה ועל
אהרן ואמרו להון סגי לכון רבנותא ארום כל בנשתא כולהון קדישין וביניהון
שריא שכינתא דיי ומה דין אתון מתרברבין על קהלא דיי: וישמע ושמע משה 4
היך קניין כל חד מנהון ית אינתתיה לאשקייותהן מיא בדוקיא ממול משה ונפל
על אנפוי מן כיסופא: וידבר ומליל עם קרח ועם כנישת סעדוי למימר צפרא 5
ויהודע יי ית דכשר ליה ויקרב לפולחניה ית דיתרעי ביה יקרב
לשמושיה: ואת דא עיבידו סבו לכון מתתין קרח וכל כנשת סעדוי: ותנו 6
והבו בהון אישתא ושוו עליהון קטורת בוסמין קדם יי מחר ויהי גברא דיתרעי 7
ביה יי הוא דקדיש סגי לכון בני לוי: ויאמר משה לקרח ולנעסחיה 8
קבילו כען בני לוי: המעט הזעירא היא לכון ארום אפריש אלהא דישראל 9
יתכון מן כנשתא דישראל לקרבא יתכון לשמושיה למפלח ית פולחן משכנא דיי
ולמיקום קדם כנשתא לשמושהון: ויקרב יתך וית כל אחך בני לוי עמך 10
וכדון אתון תבעין אוף כהונתא רבתא: לכן בנין כן אנת וכל כנשת סעדך 11
דאזדמנתון על מימרא דיי ואהרן מה הוא ארום מתרעמין אתון עלוי: וישלח
ושדר משה פולין לזמנא לבי דינא רבא לדתן ולאבירם בני אליאב ואמרו לא 12
ניסוק: המעט הזעירא היא ארום אסיקתנא מסקרים ארעא דעבדא חלב ודבש 13
לקטלותנא במדברא ארום מתרברבת עלנא אוף אתרברבא: אף ברם לא לארעא
עבדא חלב ודבש אעלתנא וידבת לנא אחסנת חקלין וכרמין העיניהון דנוברייא
האינון דבארעא הדיא תסנוור ויתנצח יתהון ולא ניסוק לתמן: ויחר ותקיף 15
למשה לחדא ואמר קדם יי בבעו מנך
לא תסתכל לדורון דידהון דלא חמרא
דחד מנהון שחרית ולא אבאישית לחד
מנהון: ויאמר ואמר משה לקרח אנת 16
וכל כנשת סעדך הוו זסינין לבי דינא
קדם יי אנת והינון ואהרן מחר:

וירושלמי 15 ובאש למשה לחדא
ואמר קדם יי לא תסתכל לדורון דידהון
לא חמרא דחד מנהון נסיבית ולא
אבאשית לחד מנהון:

Et surrexerunt cum impudentia, & docuerunt ritum in facie Mosis de negotio hyacinthi. Moses dicebat; Ego audivi ex ore sanctitatis illius, cujus nomen sit benedictum, quòd fimbriæ erunt coloris albi addito uno filo hyacinthi: at Corach & ejus socii fecerunt togas quarum omnes fimbriæ erant hyacinthinæ, id quod non præceperat Dominus & adjuvabant eos viri ex filiis Israel ducenti & quinquaginta gubernatores congregationis, indicentes tempus proficiscendi & castrametandi, expressi nominibus suis. Et congregati sunt contra Mosem & contra Aaronem, & dixerunt illis; Sufficiat vobis dominatio *quam hactenus habuistis*, quoniam universa congregatio sancti sunt, & inter eos habitat divina majestas Domini: & quare vos exaltamini supra congregationem Domini? Et audivit Moses quomodo unusquisque eorum zeloтypiâ correptus esset erga uxorem suam, & porâsset eam aquis probationis propter Mosem: & cecidit super facies suas præ opprobrio. Et loquutus est cum Kora & universo cœtu adjuvantium eum, dicendo; Mane & notum reddet Dominus eum qui probatur illi & qui sanctus est ut accedat ad cultum ejus, quique placeat ei ut accedat ad ministerium ejus. Hoc facite; Tollite vobis thuribula, Kora & universus cœtus adjuvantium eum. Et ponite in eis ignem, incensum quoque aromatum ponite in eis coram Domino cras, & erit vir quem probaverit Dominus ipse qui sanctus est: multum est vobis filii Levi. Et dixit Moses ipsi Korah & familiæ ejus; Audite nunc filii Levi: Num parum est vobis, quòd separaverit Deus Israel vos ex congregatione Israel, ut accedere faceret vos ad ministerium suum, ut exequeremini ministerium tabernaculi Domini, & ut staretis coram cœtu ad ministrandum eis: Et applicuit te & omnes fratres tuos filios Levi tecum? & jam vos postulatis etiam sacerdotium magnum. Propterea tu, & universa congregatio auxiliantium tibi, convenistis contra verbum Dñi: Aharon autem quid est, quòd murmuratis vos contra ipsum? Et misit Moses aliquos, qui convocarent in domum judicii magni Dathan & Abiram filios Eliab: qui dixerunt; Non ascendemus. Num parum est quod ascendere fecisti nos ex Ægypto, terrâ quæ producebat lac & mel, ut interficeres nos in deserto, quòd dominaris super nos etiam dominando? Imò nec in terram facientem lac & mel ascendere fecisti nos, & dedisti nobis hæreditatem agrorum & vinearum: an oculos virorum qui sunt in terra illa vis excæcare ut possis eos superare: non ascendemus ad eam: Iratusque est Moses valde, & dixit coram Domino; Obsecro ne videas munus ipsorum: quia non asinum unius ex illis expetii, neque malefeci cuiquam ex illis. Et dixit Moses ipsi Korah; Tu & tota congregatio auxiliantium tibi convenite in domum judicii coram Domino, tu & ipsi, atque Aharon, cras.

Hier. 15 *Et displicuit Mosi valde, & dixit coram Domino; Ne respicias munus ipsorum: non asinum unius ex illis accepi, neque malefeci uni ex illis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

*برخاستند بپيشي مشه ومردمان از پسراني يسرال دويست وپنجاه مهتراني جماعت خواند كاني 2
وعده مردماني نام * جمع شدند ابر مشه وابر اهرن گفتند بايشان بسيار است بشما 3
كه آن جماعت همهي ايشان خاصان ودر ميانهي ايشان :: وچه معني مرتبه داريد ابر
جماعتي :: * بشنويد مشه بيفتاد ابر روي او * سخن گفت بقرح وبهمه جماعتي او 4
گفتن بامداد معلوم كند :: مر آنچه باو ومر آن خاص نزديك آورد باو مر آنچه اختيار كند
نزديك آورد باو * اين بكنيد بستانيد بشما مجمرها قرح وهمه جماعتي او * وبدهيد در 6
ايشان آتش وبنهيد ابر ايشان دخنه بپيشي :: فردا وباشد آن مردي آنچه اختيار كند ::
او آن خاص بسيار بشما پسراني لوي * گفت مشه بقرح بشنويد اكنون پسراني لوي * 8
* ها اندك از شما كه جدا كرد خداي يسرال شمارا از جماعتي يسرال بنزديك آوردن شمارا و
باو بكار كردن مر كاري مسكن :: وبايستادن بپيشي آن جماعت بخدمت كردن ايشان *
* نزديك آورد ترا ومر همه برادراني تو پسراني لوي اوازي تو وطلب كنيد نيز كهونهي * 10
* بهمچنين تو وهمه جماعتي تو آن جمع شدگان ابر :: واهرن چيست او كه لندش كنيد 11
ابر او * بفرستاد مشه بخواندن بدتن وابيرم پسراني الياب گفتند نه بر آييم * ها اندك 12 13
كه بر آوردي ايمارا از زميني دوشاي شير وانگبين بكشتن ايمارا در بيابان كه بزرگي كني
ابر ايما نيز بزرگي كردن * نيز نه بزمين دوشاي شير وانگبين آوردي ايمارا وبدهي 14
بايما احصنتاي دشت و رزها چشماني مردماني آن ايشان بر كني نه بر آييم * گرم شد بمشه 15
بغايت گفت :: نه روي كني بهديهي ايشان نه درارگوشي يكّه از ايشان بر كردم
و نه بدي كردم مريكّه ازيشان * گفت مشه بقرح تو وهمه جماعتي تو باشيد بپيشي :: 16
تو وايشان واهرن فردا *

Et surrexerunt coram Moshe, & viri de filiis Israel ducenti & quinquaginta, principes congregationis, convocati conventûs, viri nominati. Congregatique adversùs Moshe & Aharon, dixerunt eis; Nimium est vobis: nam congregatio, universi ipsi sancti sunt, & in medio eorum est Dominus: quânam ergò ratione dignificamini supra congregationem Domini? Audiens Moshe, cecidit in faciem suam. Et locutus est ad Corah & ad omnem congregationem ejus, dicendo; Manè notum faciet Dominus qui sint ejus, & sanctum adducet ad se, quem elegerit adducet ad se. Hoc facite, Capite vobis thuribula, Corah, & tota congregatio ejus, Et date in illa ignem, ponite quoque super ea incensum coram Domino cras: & erit, vir quem elegerit Dominus, ille erit sanctus: Nimium est vobis filii Levi. Dixitque Moshe ad Corah; Audite nunc filii Levi. Num minus est vobis quòd separâvit Deus Israel vos de congregatione Israel, ad adducendum vos sibi ad faciendum opus tabernaculi Domini, & ad standum coram congregatione ad ministrandum eis: Adduxerit quoque te & omnes fratres tuos filios Levi tecum? & ambitis etiam sacerdotium? Idcircò tu & universa congregatio tua estis Congregati contra Dominum: Aharon verò, quid est ipse, quòd murmuretis adversùs eum? Misit igitur Moshe ad accersitum Dathan & Abiram filios Eliab: qui responderunt, Non ascendemus. Numquid parum est quòd eduxisti nos è terra præbente lac & mel, ad interficiendum nos in deserto, quòd dominêre super nos etiam dominando? Etiam ad terram præbentem lac & mel non introduxisti nos, ut dares nobis possessionem agri & vineæ; num oculos virorum istorum effodies? non ascendemus. Excandefactus itaque Moshe valdè, dixit ad Dominum; Ne respicias munus eorum: neque asinum unum sustuli ab eis, neque malefeci cuiquam ex illis. Dixitque Moshe ad Corah Tu & universa congregatio tua estote coram Domino, tu & illi, & Aharon cras.

וקחו וסבו גבר מחתיתיה וחתנון עליהון קטורת בוסמין וקרבון קדם יי גבר 17
מחתיתיה מאתן וחמשין מחתין ואנת ואהרן גבר מחתיתיה : ויקחו ונסיבו 18
גבר מחתיתיה ויהבו בהון אישתא ושויאו עליהון קטורת בוסמין וקמו בתרע
משכן זמנא מציטרא חד ומשה ואהרן מציטרא חד : ויקהל וכנש עליהון קרח 19
ית כל כנישתא לתרע משכן זמנא ואתגלי בעותריה דיאשכח תרין אוצרין מן
אוצרוי דיוסף סליין כסף ודהב ובעא למטרד בהאוא עותרא ית משה וית אהרן
מן עלמא אילולי דאתגלי איקרא דיי לכל כנישתא : וידבר ומליל יי עם 20
משה ועם אהרן למימר : הבדלו אתפרשו מן כנישתא הדא ואשיצי יתהון 21
בשעא ועירא : ויפלו ואתרכינו בצלו 22
על אפיהון ואמרו אל אלהא דשוי רוחי ירושלמי 22 ואתרכינו על אפיהון
נשמתא בגופי בנו נשא ומניה מתיהבא ואמר אלהא דשליט בנשמת כל בשרא
רוחא לכל בישרא דאין גברא חד יחוב חד גברא חטי ועל כל עמא הוה רגזו :
ועל כל כנישתא יהי רוגזא : ומליל יי עם משה למימר : דבר 23
קבילית צלותכון על כנישתא כרון מליל להון למימר אסתלקו מן חזור חזור 24
למשכנא דקרח דתן ואבירם : ויקם משה ואזל לאוכחא לדתן ואבירם 25
ואזלו בתרוי סבי ישראל : ומליל למימר משה זורו כרון מעלוי 26
משכני נוברייא חייביא אלין דאתחייבו קטול מן קדם יי באלוש אפיסו ית
מסטרין דילי בד קטלית ית מצראי על יומא ארגיזו קדם יי באלוש אפיסו ית
יומא דשבתא כרון אודמנו על מימרא דיי בגין כן חזי לגדוייהון ולנסרא ית כל
נכסיהון ולא תקרבון בכל מה דאית להון דלמא תתלקון בכל חוביהון : ויעלו
ואסתלקו מעלוי משכנא דקרח דתן ואבירם מן חזור חזור ודתן ואבירם נפקו 27
בסילי חירופין וקמו ואתגיזו למשה תרע משכניהון ונשיהון ובניהון וטפליהון :
ויאמר ומשה בדא תנדעון ארום 28
יי שדרני למעבד ית כל עובדיא האילין ירושלמי 28 ארום לא מן לבי בדית
יתהון : 29 אם מסתא דמיתין בה
בני אנשא ימותון אלין וסכמות דכל אנשא יסתכם עליהון לא יי שלח יתי :
ואם בריאה ואין לא אתבריאת מיתותא להון 30
מן יומת עלמא תתברי להון כרון ואין לא אתברי פום לארעא מן שריוא אתברי
להון כרון ותפתוח ארעא ית פומה ותבלע יתהון וית כל דלהון וייחתון בד חיין
לשיול ותגדעון ארום אתגיזו נוברייא האלין קדם יי :

Et sumite quisque thuribula sua, & ponetis in eis suffitum aromatum, 17
& offerte coram Domino singuli thuribulum suum, ducenta & quinquaginta thuribula: tu quoque & Aharon quisque thuribulum suum.
Et acceperunt quisque thuribulum suum, & posuerunt in eis ignem, 18
posuerunt præterea in eis suffitum aromatum: & steterunt ad ostium tabernaculi conventus à latere uno, Moses autem & Aharon à latere altero. Et congregavit ad eos Korah universam congregationem, ad 19
ostium tabernaculi conventus: efferebatur verò propter divitias suas, quia invenerat duos thesauros ex thesauris Joseph repletos argento & auro, & quæsivit ejicere propter illas divitias Mosem & Aharonem ex mundo, nisi revelata fuisset gloria Domini universæ congregationi. 20
Et loquutus est Dominus cum Mose & cum Aharone, dicendo: Se- 21
paremini è medio congregationis istius, ut perdam eos subitò. Et 22
inclinati sunt cum oratione super facies suas, & dixerunt; Deus, Deus qui posuit spiritum animæ in corporibus hominum, & à quo datus est spiritus universæ carni: num si unus vir peccaverit, adversus universam congregationem erit ira? Et loquutus est Domi- 23
nus cum Mose, dicendo: Suscepi orationem vestram pro congre- 24
gatione, nunc alloquere eos dicendo; Recedite de circuitu tabernaculi Korah, Dathan, & Abiram. Et surrexit Moses, & abiit ut red- 25
argueret Dathan & Abiram, & iverunt post eum seniores Israel.
Et loquutus est ad congregationem, dicendo; Recedite nunc à ta- 26
bernaculis virorum peccatorum istorum, qui digni sunt occisione à pueritia sua in Ægypto; manifestârunt enim secretum meum quando interfeci Ægyptios, ad mare ad iracundiam provocârunt Dominum, in Aluscb prophanârunt diem Sabbathi, nunc convenerunt contra verbum Domini, propterea digni sunt qui profligentur & consumantur omnes opes eorum: ne itaque attingatis quicquam quod eorum est, ne percutiamini propter omnia peccata eorum: Et removerunt 27
se à tabernaculo Korah, Dathan, & Abiram per circuitum: & Dathan & Abiram exierunt cum verbis probrosis, & surrexerunt & irritârunt Mosem in ostio tabernaculi sui, uxores eorum, filii eorum, & cœtus parvulorum ipsorum. Et dixit Moses; In hoc scietis quòd 28
Dominus miserit me, ut facerem omnia opera ista: quoniam non ex voluntate cordis mei *feci*. Si 29
juxta mortem qua moriuntur omnes homines moriantur isti, & census omnis hominis factus fuerit erga eos non Dominus misit me. Et si non creata est mors illis à 30
diebus seculi, creetur illis nunc, & si non creatum est os terræ ab initio, creetur illi nunc; & aperiat terra os suum, & absorbeat eos & quicquid eorum *est*, & descendant vivi in sepulchrum: & scietis quòd ad iracundiam provocaverint viri isti Dominum.

Hieros. 22. *Et inclinati sunt super facies suas, & dixit; Deus qui dominaris in animam universæ carnis: vir unus peccavit, & adversùs universum populum erit indignatio?*

Hier. 28. *Quoniam non ex corde meo effinxi ea.* 29. *Si morte qua moriuntur homines moriantur isti, & census omnis hominis factus fuerit erga eos, non Dominus misit me.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبستانيد مردي مجمر او وبدهيد ابر ايشان دخنه ونزديك آوريد بپيشي ״ مردي مجمر او 17
دويست وپنجاه مجمرها وتو واهرن مردي مجمري او * بستاندند مرد مجمري او 18
بدادند ابر ايشان آتش بنهادند ابر ايشان دخنه بياستادند درگاهي خيمهي وعده ومشه
واهرن * جمع كرد ابر ايشان قرح مر همه آن جماعت بدرگهي خيمهي وعده ديدار 19
شد عزيزي ״ بهمه آن جماعت * سخن گفت ״ بمشه وباهرن بگفتن * جدا شويد از ميانی 20 21
آن جماعتي آن اين وفنا كنم ايشانرا چون لحظي * بيفتادند ابر روي ايشان گفتند خدا 22
خداي آن روحها بهمه گوشتمند آن مردي يكه خطا كند وابر همه آن جماعت خشم
كني * سخن گفت ״ بمشه بگفتن * سخن گوي بآن جماعت بگفتن بر آييد از 23 24
گرداگرد بمسكن قرح دتن وابيرم * بر خاست مشه برفت بدتن وابيرم برفتند پسي او 25
پيراني يسرال * سخن گفت بآن جماعت بگفتن بگرديد اكنون از بالاي خيمهاي 26
ظالماني آن اينان ونه رسيد در همه آنچه بايشان تا نه هلاك شويد در همه خطاهاي ايشان *
* بر آمدند از بالاي مسكن قرح دتن وابيرم گرداگرد ودتن وابيرم بيرون آمدند 27
ايستادگان درگاهي خيمهاي ايشان وزناني ايشان وپسراني ايشان وطفلاني ايشان * گفت مشه 28
در اين بدانيد كه ״ فرستاد مرا بكردن مر همه آن عملهاي اينان كه نه از دلي من *
*اگر چون مردني همه آن آدم بميرند اينان وعقوبت همه آن آدم عقوبت شود ابر ايشان نه 29
״ فرستاد مرا * واگر آفريدن آفريند ״ وبگشايد آن زمين مر دهاني آن وفرود برد ايشانرا 30
ومر همه آنچه بايشان وفرود شوند زندگان بگور وبدانيد كه نفايه كردند
آن مردماني آن اينان مر ״ *

*Et capite quisque thuribulum suum, & date super illa suffitum: & adducite coram Domino quisque thuribulum suum, ducenta & quinquaginta thuribula: tu quoque & Aharon quisq; thuribulum suum. Ceperunt igitur quisque 18
thuribulum suum, dederúntque super illa ignem, et posuerunt super illa incensum, steterúntque ad ostium tentorii conventûs, & Moschch, & Aharon. Congregaverat 19
autem adversùs illos Corah universam congregationem ad ostium tentorii conventûs: & apparuit gloria Domini universæ congregationi. Et locutus est Dominus ad 20
Mosschch & Aharon, dicendo; Se- 21
paramini de medio turbæ istius, & consumam eos quasi momento. Et cecidérunt super facies suas, 22
dicentes; Deus, Deus spirituum omnis carnei, unicus vir peccavit, & contra totam congregationem irascêris? Tum locutus est Do- 23
minus ad Mosscheb, dicendo, Al- 24
loquere congregationem dicendo; Ascendite è circuitu tabernaculi Corah Dathan & Abiram. Sur- 25
gens itaque Mosscheb perrexit ad Dathan & Abiram, & iverunt post eum seniores Israel. Et locu- 26
tus est ad congregationem, dicendo; Recedite nunc à tentoriis impiorum istorum, neque accedatis ad quicquam illorum, ne disperdamini in omnibus peccatis eorum. Et ascenderunt à tentorio Corah 27
Dathan & Abiram circumcirca: & Dathan & Abiram egressi sunt stantes ad ostium tentoriorum suorum, & uxores eorum, & filii eorum, & parvuli eorum. Ait Mo- 28
sscheb; In hoc scietis quòd Dominus miserit me ad faciendum omnia opera hæc, quòd non ex corde meo. Si secundùm mortem cujuslibet 29
hominis morientur isti, & punitione omnis hominis animadvertetur in eos, Dominus non misit me. Si 30
autem creationem creaverit Dominus, aperueritque terra os suum, & deglutiverit eos, & quicquid est illis, descenderintque vivi in sepulchrum; tum cognoscetis quòd rejecerunt viri isti Dominum.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

31 ויהי והוה כדי פסק למללא ית כל פתגמייא האלין ואתבזעת ארעא דתחותיהן:
32 ותפתח פתחת ארעא ית פומה ובלעת יתהון וית אנש בתיהון וית כל אינשא
33 דלקרח וית כל נכסיא: וירדו ונחתו הינון וכל דלהון בר חיין לשיול
34 וחפת עליהון ארעא ואובדו מגו קהלא: וכל וכל ישראל די בחורנתהון
עזקו מן דחיל קלהון היך צווחין ואמרין זכאי הוא יי וקושטא היך דינוי וקושטא
35 היכון פתגמי משה עבדיה ואנן רשיעיא דמרדנא ביה ובני ישראל אפכו בדי
שמעו ארום אמרו דלמא תבלוע יתן ארעא: ואש ואשתא נפקת מרעותא
36 מן קדם יי ואכלת ית מאתן וחמשין גוברין מסקי קטורת בוסמיא: וידבר
37 ומליל יי עם משה למימר: אמר אמר לאלעזר בר אהרן כהנא ויפרש ית
מחתיא מן ביני קידיא וית אישתא בדרי להאל ארום אתקדשא: את
38 מחתת ית מחתייות חייביא האלין ירושלמו 38 לאות לסימן:
דאתחייבו קטול בנפשתהון ויעבדון
מנהון רדידי טסין חפוי למדבחא ארום קריבינון קדם יי ואתקדשו ויהון לאת
39 לבני ישראל: ויקח ונסיב אלעזר כהנא ית מחתיית נחשא דקריבו יקידיא
ורדידינון חפיי לנופא דמדבחא דמן שירויא הוון תשמישתיה דמדבחא:
40 וכרון דוכרנא לבני ישראל מן בגלל דלא יקרב גבר חלוני דלא מן בני
אהרן לאסקא קטורת בוסמין קדם יי ולא יהי גבר מתנטל למפלוג על עיסק
כהונתא דקרח וכנישת סעדוי וסופיה להובדא ולא כמיתותא דקרח וכנשתיה
41 ביקירת אשא ובליעת ארעא אלהין למלקי בסנירותא הכמא דמליל יי למשה
שוי ידך בעישפך ולקרת ידיה בצורעא היכרין ימטי ליה: וילנו ואתרעמו
42 כל בנשתא דבני ישראל ביומא חרן על משה ועל אהרן למימר אתון נרמתון
ית עמא של יי: ויהי והוה באתכנשות כנשתא על משה ועל
אהרן למקטלהון ואתפניו למשכן זמנא והא חפייה ענן איקר שכינתא ואתגלי
43 תשן איקרא דיי: ויבא ואתא משה ואהרן מן קדם קהלא לתרע משכן
44 זמנא: וידבר ומליל יי עם משה
45 למימר: הרמו אתפרשו מגו כנשתא
הדא ואישצי יתהון כשעא ועידנא
ואתרכינו בצלו על אפיהון:

ירושלמי 45 אתפרשו מן ביני עם כנשתא הדא ואשיצי יתהון כקליל ושד ואתרכינו בצלו על אפיהון:

31 Et accidit quando cessavit loqui omnia verba ista, dirupta est terra
quæ erat sub ipsis. Et aperuit terra os suum, & absorpsit eos &
32 homines domus eorum, omnes quoque homines qui ad Korah per-
tinebant, & omnes opes. Et descenderunt ipsi cum omnibus quæ
33 habebant vivi in sepulchrum: & texit eos terra, & perierunt è
medio congregationis. Omnis autem Israel qui erat in circuitu eo-
34 rum fugerunt, propter formidabilem vocem eorum quando clamarent
& dicerent; Justus est Dominus & veritas judicia ejus, & veritas
sunt verba Mosis servi ejus, nos autem improbi qui rebellavimus in
ipsum: filii ergò Israel aufugerunt quando audiverunt, quoniam di-
cebant; Ne absorbeat nos terra. Et ignis exiit cum ira à conspe-
35 ctu Domini, & devoravit ducentos quinquaginta viros offerentes in-
censum aromatum. Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo:
36 Dic Eleazari filio Aharonis sacerdotis, ut separet thuribula è medio
37 incendii, & ignem spargat huc & illuc: quoniam sanctificata sunt
Thuribula peccatorum istorum, 38
qui puniti sunt occisione in ani- Hieros. 38 *In signum.*
ma sua, & facient ex illis lami-
nas extensas pro tegumento altaris; quoniam obtulerunt ea coram Do-
mino, ideo sanctificata sunt: & erunt in signum filiis Israel. Et 39
accepit Eleazar sacerdos thuribula ænea, quæ obtulerunt qui combusti
erant: & extenuârunt ea pro operimento corporis altaris, quæ an-
tea servierant pro ministerio altaris. In memoriale filiis Israel, ut 40
non accedat vir prophanus, qui non est ex filiis Aharon, ut offerat
suffitum aromatum coram Domino: & non sit vir efferens sese, ut
litiget pro negotio sacerdotii, sicut Korah & cœtus adjuvantium
eum; cujus finis *sit* ut pereat, non juxta mortem Korah & cœtus
ejus incendio ignis & absorptione terræ, sed ut puniatur leprâ
quemadmodum loquutus est Dominus Mosi; Pone manum tuam in
finu tuo, & percussa est manus ejus leprâ: sic eveniet illi. Murmu- 41
raverunt autem universa congregatio filiorum Israel die altero contra
Mosem & Aharonem, dicendo; Vos occasio fuistis judicii mortis
contra populum Domini. Factumque est cum congregaretur congre- 42
gatio contra Mosem & contra Aharonem ad interficiendos eos, re-
spexerunt ad tabernaculum fœderis, & ecce tegebat illud nubes gloriæ
divinæ præsentiæ: & revelata est ibi gloria Domini. Et venit Mo- 43
ses & Aharon à facie congregationis ad portam tabernaculi fœderis.
Et loquutus est Dominus cum 44
Mose, dicendo: Separemini è 45
medio congregationis istius, &
delebo eos minimo momento: & inclinati sunt in oratione super fa-
cies suas.

Hieros. 45 *Separemini è medio populi congregationis istius, & perdam eos quasi brevi momento: & inclinati sunt in orationem super facies suas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

31 * بود چون تمام كردني او بسخن گفتن مر همه آن سخنهاي آن ايشان شكافته شد آن زمين
32 آنچه فرودي ايشان * بگشاد آن زمين مر دهاني آن فرود برد ايشانرا و مر خانهاي ايشان و مر
33 همه آن آدم آنچه بقرح و مر همه آن مال * فرود شدند ايشان و همه آنچه بايشان زندگان
34 بگور بپوشيد ابر ايشان آن زمين گم شدند از ميان آن جماعت * وهمه يسرال آنچه
35 گرداگرد ايشان بگريختند بآوازي ايشان كه گفتند تا نه فرود برد ايمارا آن زمين * وآتشي
36 بيرون آمد از حضرت :: بسوخت مر آن دويست وپنجاه مرد نزديك برابي دخنه * سخن
37 گفت :: بمشه بگفتن * بگوي بالعزر پسري اهرن آن كهن جدا كند مر آن مجمرها از
38 ميانِ آن سوختگي ومر آن آتش بپراگن بآن سو كه خاص شدند * مر مجمرهاي آن
خطاكاراني آن اينان در جانهاي ايشان وبكنند ايشانرا تنكهاي دامهاي انداوش بمذبح
كه نزديك آوردند ايشانرا بپيشي :: وخاص شدند وباشند بنشان بپسراني يسرال *
39 * بستاند العزر آن كهن مر مجمرهاي آن مس آنچه نزديك آوردند آن سوخته شدگان تنك
40 كردند ايشانرا انداوش بمذبح * ياد كرد بپسراني يسرال بسبب آنچه نه نزديك شود
مردي بيگانه آنچه نه از نسلي اهرن او بدخنه كردني دخنه بپيشي :: ونه باشد چون
41 قرح وچون جماعتي او چون آنچه سخن گفت :: در دستي مشه باو * بلنديدند همه جماعتي
42 پسراني يسرال از ديگر روز ابر مشه وابر اهرن بگفتن شما بكشتيد مر قومي :: * بود در
جمع شدني آن جماعت ابر مشه وابر اهرن روي كردند بخيمهي وعده وابنك بپوشيد
43 اويرا آن ابر ديدار شد عزيزي :: * بيامد مشه واهرن بپيشي خيمهي وعده * سخن
44 گفت :: بمشه بگفتن * جدا شويد از ميانِ آن جماعتي آن اين وفنا كنم ايشانرا چون
45 لحظه بيفتند ابر روي ايشان *

Fuit igitur, cùm finisset loqui verba ista, dississa est terra quæ subter illis: Aperiensq; terra os suum, deglutivit eos & domos eorum, atque omnes homines qui erant ipsi Corah, & omnem substantiam. Sic descenderunt ipsi, & omne quod erat eis, vivi in sepulchrum, ac operuit eos terra: & perierunt de medio congregationis. Omnis autem Israel qui in circuitu eorum, fugerunt ob clamorem eorum: nam dixerunt, Ne deglutiat nos terra. Porrò egressus ignis à præsentia Domini, combussit ducentos illos & quinquaginta viros offerentes incensum. Locutus est autem Dominus ad Mosheh, dicendo; Dic ad Eleazar filium Aharon sacerdotis, ut separet thuribula de medio combustionis, (ignem verò disperge ad alterum latus,) quia sanctificata sunt Thuribula peccatorum istorum in animas suas: & faciant ea tenuia setacula in incrustationem altaris: quia attulerunt ea coram Domino, & sanctificata sunt: & erunt in signum filiis Israel. Cepit itaque Eleazar sacerdos thuribula ænea quæ attulerant combusti, & attenuârunt ea in incrustationem altaris, Memoriale filiis Israel, cujus rei causâ non appropinquet quisquam alienus qui non de sobole Aharon est, ad adolendum incensum in præsentia Domini, ne sit sicut Corah, & sicut congregatio ejus, quemadmodum locutus est Dominus per manum Mosheh ad ipsum. Et murmurârunt omnis congregatio filiorum Israel altero die contra Mosheh et Aharon, dicendo; Vos interfecistis populum Domini. Fuit autem, cùm congregaretur congregatio adversùm Mosheh & Aharon, respexerunt ad tentorium conventûs: & ecce operuit illud nubes, & apparuit gloria Domini. Veniente quoque Mosheh & Aharon coram tentorio conventûs, Loquutus est Dominus ad Mosheh, dicendo; Separamini de medio congregationis hujus, & consumam eos quasi momento: tum cecidêrunt super facies suas.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

46 ויאמר ואמר משה לאהרן סב ית מחתיא והב עלוהי אישתא מעילוי מדבחא ושוי קטורת בוסמין על אישתא ואוביל בפריע לות כנשתא וכפר אמטולהון ארום נפק מחבלא מן קדם יי בהרמנא שרי לקטלא: 47 ויקח ונסיב אהרן היכמא דמליל משה ורהט למצע קהלא והא שרי מחבלא לחבלא בעמא ויהב ית קטרת בוסמין וכפר על עמא: 48 ועמד וקם ליה אהרן בצלו במצע ועבד מחיצותא במחתיתא בייני מיתיא וביני חייא ואתכליאת מותנא: 49 והוו מכום דמיתו במותנא ארבסר אלפין ושבע מאה בר מדמיתו על פלונתא דקרח: 50 ושב ותב אהרן לות משה לתרע משכן זמנא ומותנא אתכליית:

46 Et dixit Moses Aharoni; Accipe thuribulum, & pone in eo ignem de altari, pone item suffitum aromatum super ignem, & affer celeriter ad congregationem, & expia pro illis: quoniam exiit lues quæ consumpti sunt in Horeb, cujus nomen est indignatio à facie Domini, cum mandato incipit interficere. 47 Et accepit Aharon sicut loquutus est Moses, & cucurrit in medium congregationis, & ecce incipiebat indignatio perdens perdere populum: sed posuit suffitum aromatum, & expiavit pro populo. 48 Et stetit Aharon in oratione in medio, & fecit interstitium cum thuribulo inter mortuos & inter vivos: & cohibita est pestis. 49 Fuit itaque numerus eorum qui mortui sunt peste, quatuordecim millia & septingenti, illis exceptis qui mortui sunt propter schisma Korah. 50 Rediitque Aharon ad Mosem, ad ostium tabernaculi fœderis: & pestis cohibita est.

יז — CAP. XVII.

1 וידבר ומליל יי עם משה למימר: 2 דבר מליל עם בני ישראל וסב מנהון חוטרא חוטרא לבית אבא מלות כל אמרכלהון לבית אבהתהון תריסר חוטרין גבר ית שמיה תכתוב על חוטריה: 3 ואת שם ייית שמא דאהרן תכתוב על חוטרא דלוי ארום חוטרא חד לרישׁ בירת אבהתהון: 4 והנחתם ותצנענון במשכן זמנא קדם סהדותא דאיזמן מימרי לכון תמן: 5 והיה ויהי גברא דאתרעי ביה לשמשא קדמי חוטריה ינעי ואישדיך מני ית תורעמות בני ישראל דהנון מתרעמין עליכון: 6 וידבר ומליל משה עם בני ישראל ויהבו ליה כל אמרכליהון חטר לאמרכול חד חטר לאמרכול חד לבית אבהתהון תריסר חוטרין וחטר אהרן בגו חוטריהון: 7 ויתי ואצנע משה ית חוטריא קדם יי במשכנא דסהדותא: 8 ויהי והוה מיומא חרן ועאל משה למשכנא דסהדותא והא ייעא חטר אהרן לבירת לוי ואפיק לבלובין ואניץ נציץ ביה בליליא נמר ועבד לוזין: 9 ויוצא והנפק משה ית כל חוטריא מן קדם יי לכל בני ישראל ואשתמודעו ונסיבו גבר חוטריה:

ירושלמי 8 והוה מן יומא דבתרא ועל משה למשכנא דסהדותא והא אפרח חוטרא דאהרן לבירתיה דלוי ואפק פרחין ואניץ נציץ ועסיל לוזין בר לוזיא:

1 Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: 2 Loquere cum filiis Israel, & accipe ab eis singulas virgas juxta domos patrum; ab omnibus præfectis eorum juxta domos patrum suorum, duodecim virgas: & nomen cujusque scribas super virgam illius. 3 Et nomen Aharonis scribas super virgam Levi: nam virga una est pro capite domus patrum suorum. 4 Et collocabis eas in tabernaculo fœderis coram testimonio, ubi convenire vos solet verbum meum. 5 Et erit vir ille, quem ego probavero ut ministret coram mè, illius virga germinabit: & cohibebo à me murmurationes filiorum Israel, quibus ipsi murmurant contra vos. 6 Loquutus est ergò Moses cum filiis Israel, & dederunt ipsi omnes præfecti ipsorum singulas virgas, juxta domos patrum suorum duodecim virgas: & virga Aharonis *fuit* in medio virgarum ipsorum. 7 Et reposuit Moses virgas coram Domino in tabernaculo testimonii. 8 Factum est autem die altero, cùm ingressus esset Moses tabernaculum testimonii, & ecce germinaverat virga Aharonis de domo Levi: & protulit ramos, & produxit flores, & eadem nocte maturavit & fecit amygdala. 9 Et eduxit Moses omnes virgas de conspectu Domini ad omnes filios Israel: qui cognoverunt, & acceperunt singuli virgas suas.

Hieros. 8. *Et accidit die sequenti, ingressus est Moses in tabernaculum testimonii, & ecce germinaverat virga Aharonis de domo ipsius Levi, & produxerat flores, protulerat inquam flores, & perfecerat amygdala fructum amygdalorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

46 * گفت مشه باهرن بستان مر آن مجمر وبده ابر آن آتش از بالاي آن مذبح و بنه دخنه وببر زود بآن جماعت وكفارت خواه ابر ايشان كه بيرون آمد آن غضب از پيشي :: در ايستيد آن زخم * بستاند اهرن چون آنچه سخن گفت مشه بدويد بميانی آن جماعت 47 واينك در ايستيد آن زخم در قوم بداد مر آن دخنه وكفارت خواست ابر آن جماعت * بيايستاد 48 ميانی آن مردگان و ميانی آن زندگان بند شد آن زخم * بودند آن مردگان در زخم چهارده 49 هزار و هفت صد بجز آن مردگان ابر سبب قرح * بازگشت اهرن بمشه بدرگاهي 50 خيمهي وعده و آن زخم بند شد.

46 *Dixitque Mosheh ad Aharon; Cape thuribulum, & da super illud ignem de super altare, & superpone incensum: ac fer citò ad congregationem, & expiationem pete propter eos: nam egressus est furor à præsentia Domini, incœpit plaga.* 47 *Accipiens igitur Aharon quemadmodum locutus fuerat Mosheh, cucurrit in medium congregationis, & ecce incœperat plaga in populo, dedítque incensum, & expiationem petiit propter congregationem. Stetitq;* 48 *inter mortuos & vivos, & restricta est plaga. Fuerunt autem mortui* 49 *in plaga, quatuordecim millia & sexcenti, præter mortuos causâ Corah. Reversúsq; est Aharon ad Mosheh ad ostium tentorii conventûs, & plaga restricta est.* 50

CAP. XVII.

1 * سخن گفت :: بمشه بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال وبستان از نزدي ايشان 2 عصا عصايي بخانهي پدر از نزدي همه مهتراني ايشان بخانهي پدراني ايشان دوازده عصاها مرد مر نامي او بنويسي ابر عصايي او * و مر نامي اهرن بنويسي ابر عصايي لوي كه 3 قبيلهي يكه بسر خانهي پدراني ايشان * ورها كني ايشانرا در خيمهي وعده بپيشي آن 4 گواه گرفت آنچه وعده باشم بشما بآنجا * و باشد آن مردي آنچه اختيار كنم عصايي او بشكوفد 5 و فرود نشانم از بالاي من مر لندشهاي پسراني يسرال آنچه ايشان لندش كنان ابر شما * سخن 6 گفت مشه بپسراني يسرال بدادند باو همه مهتراني ايشان عصايي بمهتري يكه عصا بمهتري يكه بخانهي پدراني ايشان دوازده عصا و عصايي اهرن در ميانی عصاهايي ايشان * رها كرد 7 مشه مر آن عصاها بپيشي :: در خيمهي آن گواه گرفت * بود از دگر روز بيامد مشه 8 بخيمهي آن گواه گرفت و اينك بشكفت عصايي اهرن بخانهي لوي بيرون آورد شكوفه گل كرد گل ببست بادامها * بيرون آورد مشه مر همه آن عصاها از بپيشي :: بهمه پسراني يسرال و بديدند و بستاندند مرد عصايي او.

1 *Et locutus est Dominus ad Mosheh, dicendo; Alloquere filios Israel, & cape ab eis virgam, virgam per domum patrii, à cunctis scilicet principibus eorum per domum patrum suorum, duodecim virgas: & uniuscujusque nomen scribes super virgam suam. Nomen autem Aharon* 3 *scribes super virgam Levi: nam tribus una sunt per capita domûs patrum suorum.* 4 *Et relinques eas in tentorio conventûs coram testimonio, ubi conveniam vobiscum.* 5 *Eritque, vir quem elegero, virga illius florebit: & sedabo à me murmurationes filiorum Israel, quibus murmurant adversùm vos.* 6 *Loquutus est itaque Mosheh ad filios Israel, & dederunt illi omnes principes eorum singulas virgas pro singulis principibus, per domum patrum suorum, duodecim virgas: virga autem Aharon erat in medio virgarum eorum.* 7 *Et reliquit Mosheh virgas coram Domino in tentorio testimonii.* 8 *Et fuit, altero die venit Mosheh in tentorium testimonii, & ecce floruerat virga Aharon pro domo Levi, ac protulerat gemmam, efflorueratque floret, nexuerátque amygdala.* 9 *Et eduxit Mosheh omnes virgas à præsentia Domini ad omnes filios Israel: viderúntque, & acceperunt quisque virgam suam.*

וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֲתִיב יַת חוּטְרָא דַּאֲהַרֹן קֳדָם סַהֲדוּתָא לְמַטְרָא לְאָת לִבְנֵי 10
סָרְבָנַיָּא וְיִסּוֹפֵן תּוּרְעַמָּתְהוֹן מִן קֳדָמַי וְלָא יְמוּתוּן : וְעָבַד מֹשֶׁה הֵיכְמָא דְּפַקִּיד יְיָ 11
יָתֵיהּ הֵיכְדֵין עֲבַד : וְאָמְרוּ בְּנֵי 12
יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה לְמֵימַר הָא מִנָּן אִשְׁתֵּיצִיאוּ בְּשַׁלְהוֹבִית אִשְׁתָּא וּמִנָּן אִתְבְּלָעוּ בְּאַרְעָא וְאוֹבְדוּ הָא אֲנַחְנָא חֲשִׁיבִין כְּאִלּוּ אֲבָדְנָא כּוּלָּנָא : כָּל הַקָּרֵב
כָּל דְּקָרֵב מִקְרַב לְמַשְׁכְּנָא דְיָ מְאִית הַבְּרֵם סָפְנָא לְמִשְׁתֵּיצְיָא : 13

ירושלמי 12 וְאָמְרִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר הָא סָפְנָן וּבְדָנָן כּוּלָּנָא אִשְׁתֵּיצְינָן אִית מִנָּן דְּמֵית בְּמַגֵּפְתָּא אִית מִנָּן דְּפַתְחַת אַרְעָא יָת פּוּמַהּ וּבְלַעַת יַתְהוֹן :

יח

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל אַהֲרֹן אַתְּ וּבְנָךְ וּבֵית אֲבִיךָ עִמָּךְ תְּקַבְּלוּן חוֹבֵי קוּדְשַׁיָּא אִין לָא 1
מְדַּהֲרִין בַּאֲסָקוּתְהוֹן וְאַתְּ וּבְנָךְ עִמָּךְ תְּקַבְּלוּן יָת חוֹבֵי כְהוֹנַתְכוֹן אִין לָא מְדַּהֲרִין
בַּאֲפְרָשׁוּתְהוֹן : וְגַם וְאוֹתָךְ יַת אָחִיךָ שִׁבְטָא דְּלֵוִי דְּמִתְקְרֵי עַל שְׁמָא דַּעֲמְרָם אֲבוּךְ 2
קָרֵיב לְוָתָךְ וְיִתְחַבְּרוּן לָוָתָךְ וְיִשַּׁמְּשׁוּנָךְ וְאַנְתְּ וּבְנָךְ עִמָּךְ תְּקוֹמוּן קֳדָם מַשְׁכְּנָא
דְּסַהֲדוּתָא : וְשָׁמְרוּ וְיִטְרוּן מַטְרַתָּךְ וּמַטְרַת כָּל מַשְׁכְּנָא בְּרַם לְמָאנֵי קוּדְשָׁא 3
וּלְמַדְבְּחָא לָא יִקְרְבוּן וְלָא יְמוּתוּן אוֹף הִינוּן אוֹף אַהּוּן : וְנִלְווֹ וְיִדַּמְּנוּן לָוָתָךְ 4
וְיִטְרוּן יַת מַטְרַת מַשְׁכְּנָא לְכָל פּוּלְחַן מַשְׁכְּנָא וְחִלּוֹנַי לָא יִקְרַב
לְוָתְכוֹן : וְשָׁמַרְתֶּם וְתִטְרוּן יַת מַטְרַת קוּדְשָׁא וְיַת מַטְרַת מַדְבְּחָא וְלָא יְהֵי תּוּבְ 5
רוּגְזָא דַּהֲוָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : וַאֲנִי וַאֲנָא הָא קְרִיבִית יַת אֲחוּכוֹן לֵיוָאֵי מִנּוֹ בְּנֵי 6
יִשְׂרָאֵל לְכוֹן מַתְּנָא יְהִיבִין קֳדָם יְיָ לְמִפְלַח יַת פּוּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא : וְאַתְּ
וְאַנְתְּ וּבְנָךְ עִמָּךְ תִּנְטְרוּן יַת כְּהוֹנַתְכוֹן לְכָל פִּתְגָם מַדְבְּחָא וּלְמִנּוֹ לְפָרֻכְתָּא 7
וְתִפְלְחוּן לְפוּם עֲרַבְיָא כְּפוּלְחָנָא דִּין מְסָרִית אִיתֵּין בִּרְבוּתָא יַת כְּהוֹנַתְכוֹן
וְחִילוֹנַי דְּיִקְרַב יִתְקְטֵל : וַיְדַבֵּר יְיָ עִם אַהֲרֹן וַאֲנָא בְּחָדְוָא 8
יְהָבִית לָךְ יַת מַטְרַת אַפְרָשׁוּתִי חַלְתָא וּבִיכוּרַיָּא וְכָל קוּדְשַׁיָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לָךְ יְהַבְתִּינוּן לְרִבּוּ וּלְבָנָךְ לְקָיֵם עָלָם : וְהָ דֵּין יְהֵי לָךְ מִקּוּדָּשׁ קוּדְשַׁיָּא מִ 9
דְּמִשְׁתַּיֵּר מֵעָלְתָא דְּאָנָא מִן אִישְׁתָּא כָּל קוּרְבָּנְהוֹן לְכָל מִנְחָתְהוֹן לְכָל חַטָּוָתְהוֹן
וּלְכָל אֲשָׁמְהוֹן דִּי יְתִיבוּן קֳדָמַי קוּדָשׁ קוּדְשִׁין דִּילָךְ הוּא וְדִבְנָךְ :

Et dixit Dominus Mosi ; Reporta virgam Aharonis coram testimonio in 15
custodiam, in signum filiis contumacibus : ut cessent murmura eorum à
facie mea, nec moriantur. Fecit itaque Moses, sicut præceperat Domi- 11
nus ipsi sic fecit. Et dixerunt filii 12
Israel Mosi, dicendo ; Ecce ex nobis
consumpti sunt flammâ ignis, alii
verò ex nobis absorpti sunt in ter-
ra : & perditi sunt. Ecce nos re-
putamur perinde acsi periissemus
omnes nos. Omnis qui accesserit 13
accedendo ad tabernaculum Domi-
ni moritur : num verè consumimur
ad perditionem usque ?

Hieros. 12. *Et dixerunt filii Israel, dicendo ; Ecce consumpti sumus, & similiter omnes nos exterminati sumus : sunt quidam ex nobis qui mortui sunt plaga, sunt quidam etiam ex nobis quibus aperuit terra os suum & absorpsit eos.*

CAP. XVIII.

Et dixit Dominus ad Aharonem ; Tu, & filii tui, & domus patris 1
tui tecum, recipietis peccata sanctificatorum, si non diligentes fueritis in
oblatione eorum : & tu & filii tui tecum recipietis peccata sacerdotii
vestri, si non diligentes fueritis in primitiis eorum. Et etiam fratres 2
tuos de tribu Levi, qui vocantur de nomine Amram patris tui, appli-
cabis ad te, ut conjungantur tecum, & ministrent tibi : sed tu & filii
tui tecum stabitis coram tabernaculo testimonii. Custodiantque custo- 3
diam tuam, & custodiam totius tabernaculi : veruntamen ad vasa san-
ctuarii & ad altare non accedent, ne moriantur etiam ipsi etiam vos.
Præstò verò adsint tibi foris, & custodiant custodiam tabernaculi fœderis, 4
juxta omne ministerium tabernaculi : prophanus autem non accedat
ad vos. Et custodietis custodiam sanctuarii, & custodiam altaris, ut 5
non fit ultra indignatio, quæ fuit super filios Israel. Et ego ecce appli- 6
cui fratres vestros Levitas, è medio filiorum Israel : vobis dono dati
sunt coram Domino, ut exequantur ministerium tabernaculi fœderis.
Tu verò & filii tui tecum custodiatis sacerdotium vestrum, in omnibus 7
quæ pertinent ad altare & intra velum, & ministrabitis secundùm
sortes juxta ministerium : sic cibum dono dedi propter unctionem sa-
cerdotii vestri, ideo prophanus qui accesserit occidatur. Præterea lo- 8
quutus est Dominus cum Aharone ; Ego cum gaudio dedi tibi custo-
diam separationis meæ, placentæ primitiarum, & omnium sanctifica-
torum filiorum Israel, tibi dedi ea propter unctionem & filiis tuis in
statutum seculi. Hoc erit tibi sanctitas sanctitatum, id quod supererit 9
ex holocausto ovis de igne : omnis oblatio eorum, juxta omne
Mincha eorum omnemque hostiam peccati eorum, juxta omne de-
lictum eorum quod restituent coram me, sanctum sanctorum *est*, tuum
est & filiorum tuorum.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

10 * گفت يي بموسه باز گردان مر عصاي اهرن [بپيشي آن گواه گرفت] بنگاه داشت بنشان بپسراني
11 عاصي وتمام شود لنددش ايشان از بالاي من ونه ميرند * بكرد موسه چون آنچه فرمود يي اويرا
12 همچنين بكرد * گفتند پسراني يسرال بموسه بگفتن اينك بمرديم گم شديم همهي ايماگم
13 شديم * همه آن نزديك شوا آن نزديك شوا بمسكني يي بميرد ها تمام شديم بمردن *

* فصل هژدهم *

1 * گفت يي باهرن تو وپسراني تو وخانهي پدري تو اوازي تو بر
داريد مر گناهي آن خاص وتو وپسراني تو [اوازي تو] بر داريد مر گناهي كهونهي شما *
2 * ونيز مر برادراني تو قبيلهي اوي قبيلهي پدري تو نزديك آور اوازي تو وپيوسته باشند ابر
3 تو وخدمت كنند ترا وتو وپسراني تو اوازي تو بپيشي خيمهي آن گواه گرفت * ونگاه
داريد نگاه داشتي تو ونگاه داشتي همه آن خيمه خاصه بپيرايهاي آن [خاص] وبآن مذبح نه
4 نزديك شوند ونه ميرند نيز ايشان نيز شما * وپيوسته باشند ابر تو ونگاه داريد مر نگاه
5 داشتي خيمهي وعده بهمه كاري آن خيمه وبيگانه نه نزديك شود بشما * ونگاه مر داريد نگاه
6 داشتي آن خاص ومر نگاه داشتي آن مذبح ونه باشد نيز غضب ابر پسراني يسرال * ومن اينك
بستاندم مر برادراني شما آن لويان از ميانهي پسراني يسرال بشما هديه داده شدگان يي بكار كردن
7 مر كاري خيمهي وعده * وتو وپسراني تو اوازي تو نگاه داريد مر كهونهي شما بهمه چيزي
آن مذبح وباز اندرون بپرده وكار كنيد كاري هديه بدهم مر كهونهي شما وآن بيگانه
8 نزديك شوا كشته آيد * سخن گفت يي باهرن ومن اينك بدادم بتو مر نگاه داشتي جدا
كرد من بهمه خاصهاي پسراني يسرال بتو بدادم ايشانرا ببزرگي وبپسراني تو رسمي
9 جاويد * اين باشد بتو از خاص آن خاصها از آن آتش همه قرباني ايشان بهمه هديهاي
ايشان وبهمه خطاي ايشان وبهمه جرمهاي ايشان آنچه باز گردانند بمن خاص خاصها
بتو او وبپسراني تو *

Dixit autem Dominus ad Moscheh 10
refer virgam Aharon coram testi-
monio in custodiam, in signum filiis
rebellibus : ut siniatur murmuratio
eorum de super me, nec moriantur.
Et fecit Moscheh : quemadmodum 11
præceperat Dominus ei, sic fecit.
Dixerunt filii Israel ad Moscheh, 12
dicendo ; En mortui sumus, perii-
mus, omnes nos periimus. Omnis 13
appropinquans, qui appropinquat
ad tabernaculum Domini, morie-
tur : numquid consumendi sumus
moriendo ?

CAP. XVIII.

Et dixit Dominus ad Aharon, 1
Tu, & filii tui, & domus patris
tui tecum feretis peccatum sanctu-
rii : tu quoque & filii tui tecum
feretis peccatum sacerdotii vestri.
Et etiam fratres tuos, tribum Levi, 2
tribum patris tui applica tibi, & ad-
jungantur tibi, ministrentque tibi :
tu autem & filii tui tecum eritis
coram tentorio conventûs. Et cu- 3
stodient custodiam tuam, & custo-
diam totius tabernaculi : tantùm ad
vasa sanctuarii & ad altare non
appropinquabunt, ne moriantur
etiam ipsi etiam vos. Et adjun- 4
gentur tibi, & custodient custodiam
tentorii conventûs juxta omne
opus tentorii : extraneus verò non
appropinquabit vobis. Custodietis 5
ergò custodiam sanctuarii, & cu-
stodiam altaris, neque erit amplius
furor adversùs filios Israel. Ego 6
enim, en accepi fratres vestros Le-
vitas de medio filiorum Israel, vo-
bis dono datos Domino, ad fun-
gendum opere tentorii conventûs.
Tu autem & filii tui tecum custo- 7
dietis sacerdotium vestrum in omni
re altaris & intra velum : & opus
facietis : opus munerarium dabo sa-
cerdotium vestrum : at extraneus
appropinquans, interficietur. Lo- 8
cutusque est Dominus ad Aharon ;
Ego quidem, ecce dedi tibi custo-
diam separationis meæ : omnes
sanctificationes filiorum Israel,
tibi dedi eas in magnificentiam,
& filiis tuis statuto æterno. Hoc 9
erit tibi de sacrosanctis ex igne :
omnis oblatio eorum, tam de omni-
bus muneribus eorum quàm de
omnibus oblationibus pro peccato
eorum, omnibusque oblationibus
pro delicto eorum quas reddent
mihi, sacrosancta tibi erit &
filiis tuis.

10 בקדש קודשים תיכלוניה כל דכורא ייכול יתיה קודשא יהי
11 לך: וזה ודין דזכיתי לך אפרשות מתנתהון לכל אדמות בני ישראל לך
יהבתינון ולבנך ולבנתך עמך לקיים עלם כל דידכי בביתך ייכול יתיה:
12 כל חלב כל טוב משח ויתא וכל טוב ירושלמי 12 כל טוב השיא וכל טוב
חמר עינבא ועיבור שיריהון דיתנון חמר ומשחא שריוידהון:
13 קדם יי לך יהבתינון: בכורי בכורי 13
דכל פירי אילני ארעהון דיקרבון קדם יי דילך יהי כל דידכי בביתך ייכלוניה:
14 כל חרם כל דמנמר בישראל דילך יהי: כל כל פתח וולדא לכל בישרא
15 בעירא דיקרבון מינהון קדם יי כדינא דאינשא כן דינא בבעירא להוי
דילך ברם מפרק תפרוק ית בוכרא דאינשא בחמשא סלעין וית בוכרא
דבעירא מסאבא תפרוק באסרא: ופדויו ופרקוניה דבר נש מבר ירחא 16
תפרוק בסכום עילויך כסף חמש סלעין בסלעי בית קודשא עשרין מעין הוא:
17 אך ברם בוכרא דתורי או בוכרא דאימרי או בוכרא דעזי לא תפרוק
מטול דקודשא הינון ית דמתהון תזרוק על מדבחא וית תרבהון תסיק
קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי: ובשרהון יהי לך למיכל היו 18
כחדיא דארמותא והי כשקא דימינא דילך יהי: כל כל אפרשות קודשיא 19
די יקדשון בני ישראל קדם יי יהבית לך ולבנך ולבנתך עמך לקיים
עלם ולא יתבטיל היי כמלחא דמבסים בשר קורבניא דקיים עלם הוא
קדם יי היכדין הוא לך ולבנך: ואמר הי ואמר יי לאהרן בארעהון 20
לא תקבל אחסנא כמשאר שבטיא וחולקא לא יהוי לך ביניהון אנא
חלקך ואחסנתך בנו בני ישראל: ולבני ולבנוי דלוי הא יהבית ית כל 21
מעשרא בישראל באחסנא חולף פולחנהון דהנין פלחין ית פולחן משכן זמנא:
ולא ולא יקרבון חוב בני ישראל למשכן זמנא לקבלא חובא לממת: ועבד 22
ויפלחון ליואי היגין ית פולחן משכן זמנא והינון יקבלון ית חוביהון אין לא 23
מודהרין בפולחנהון קיים עלם לדריכון ובנו בני ישראל לא יחסנון אחסנא:
כי את ארום ית מעשרא דבני ישראל דיפרשון קדם יי אפרשוהא יהבית 24
ללויאי לאחסנא בגין כן להון אמרית דבנו בני ישראל לא יחסנון אחסנא:

In sancto sanctorum comedetis ipsum: omnis masculus comedet 10
ipsum, propter unctionem sanctum erit tibi. Et hoc *est* quod di- 11
cavi tibi *de* separatione munerum ipsorum, juxta omnem elevatio-
nem filiorum Israel; tibi dedi illa, & filiis tuis, & filiabus tuis te-
cum in statutum seculi: quisquis
mundus fuerit in domo tua eo ves- Hieros. 12 *Omne bonum fru-*
catur. Omne *quoque* bonum olei 12 *mentorum, & omne bonum vini &*
olivæ, & omne bonum vini uvæ, *olei, primitias eorum.*
& frumenti: primitiæ eorum quas
dabunt coram Domino, tibi eas dedi. Primitiæ omnium fructuum 13
arborum terræ ipsorum, quas offerent coram Domino, tuæ erunt:
quicunque mundi erunt domi tuæ comedent ipsis. Omne anathema 14
in Israel tuum erit. Quicquid aperit vulvam omnis carnis, in be- 15
stia de qua offerunt coram Domino, sicut judicium hominis sic judi-
cium bestiæ ut sit tuum: verùm redimendo redimes primogenitum homi-
nis quinque siclis, & primogenitum bestiæ immundæ redimes agnis. Cæte- 16
rum *de* redemptione hominis, à filio mensis redimes juxta summam
æstimationis tuæ argenteis quinque siclis, juxta siclos domus sanctua-
rii: viginti obolos habet *siclus*. Verùm primogenitum boum, aut 17
primogenitum agnorum, aut primogenitum caprarum, non redimes,
quia sanctitas sunt: itaque sanguinem eorum spargas super altare, &
adipem eorum incendas in oblationem, quæ suscipitur cum bene-
placito coram Domino. Sed caro eorum erit tua ad comedendum: 18
sicut pectusculum elevationis & sicut armus dexter, tua erit. Omnem 19
separationem sanctificationum, quam sanctificabunt filii Israel coram
Domino, dedi tibi, & filiis tuis, & filiabus tuis tecum, statuto perpetuo
quod non abolebitur: sicut sal, qui dulcem reddit carnem oblatio-
num, quod statutum perpetuum est coram Domino, sic erit tibi & fi- 20
liis tuis. Et dixit Dominus Aharoni; In terra ipsorum non recipies
possessionem sicut reliquæ tribus, portio non erit tibi inter eos: ego
portio tua & possessio tua in medio filiorum Israel. Et filiis Levi 21
ecce dedi omnem decimam in Israel in possessionem, pro ministerio
eorum quo ipsi obeunt ministerium tabernaculi fœderis. Neque ac- 22
cedent ampliùs filii Israel ad tabernaculum fœderis, ad luendam pœ-
nam mortis. Sed ministrabunt Levitæ ipsi ministerium tabernaculi 23
fœderis, & luent peccata sua, si non diligentes fuerint in minister-
rio suo, statuto perpetuo per generationes vestras, sed in medio filiorum
Israel nullam possessionem habebunt: Quoniam decimas filiorum Israel, 24
quas separabunt coram Domino in separationem, dedi Levitis in posses-
sionem: propterea illis dixi, quòd in medio filiorum Israel nullam
sint possessionem habituri.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * در خاصي آن خاصها بخوري اويرا همه نرينه بخورد اويرا خاص باشد بتو * واين بتو جدا 11
كردي هديهاي ايشان بهمه عرضهاي بسراني يسرال بتو بدادم ايشانرا و بپسراني تو
12 وبدخترانى تو اوازي تو برسمي جاويد همه پاك در خانهي تو بخورد اويرا * همه بهترين روغن وهمه
13 بهترين شيره ودانه اولي ايشان آنچه بدهند يي بتو بدادم ايشانرا * نخست برها همه آنچه در
14 زميني ايشان آنچه بياورند يي بتو باشد همه پاك در خانهي تو بخورد اويرا * همه حرم در يسرال
15 بتو باشد * همه كشايشي رحم بهمه گوشتمند آنچه نزديك آورند يي در آدم و در چهارپا باشد بتو
خاصه خلاص كردن خلاص كني مر نخست زادي آن آدم و مر نخست زادي آن چهارپايي آن پليد
16 خلاص كني * وخلاصيي او از قدري ماه خلاص كني در قياسي تو سيم پنج مثقالها در مثقالي آن
17 خاص بيست دانك او * خاصه نخست زادي گاو يا نخست زاد بره يا نخست زادي بز نه خلاص كني
خاص ايشان مر خوني ايشان بپراكني ابر آن مذبح و مر پيهي ايشان بر آوري قربان ببوي
18 قبوليت يي * وگوشتي ايشان باشد بتو چون سينهي آن عرضه وچون ساقي آن راست بتو باشد *
19 * همه جداكرد آن خاصها آنچه جداكنند پسراني يسرال يي بدادم بتو و بپسراني تو
وبدخترانى تو اوازي تو برسمي جاويد شرطي نمك جاويد او بپيشي يي بتو و بنسلي تو اوازي
20 تو * گفت يي باهرن در زميني ايشان نه احسنتا گيري و بخش نه باشد بتو در ميانى ايشان من
21 بخشي تو و احسنتايي تو در ميانى پسراني يسرال * وبپسراني لوي اينك بدادم همه دهيك در يسرال
22 باحسنتا بدلي كاري ايشان آنچه ايشان كار كنان مر كاري خيمهي وعده * ونه نزديك شوند نيز
23 پسراني يسرال بخيمهي وعده ببر داشتن خطا بمردن * وكار كند آن لوي او مر كار خيمهي
وعده و ايشان بر دارند گناهي ايشان رسمي جاويد بدرهاي شما و در ميانى پسراني يسرال نه
24 احسنتا گيرند احسنتا * كه مر دهيك پسراني يسرال آنچه جدا كنند يي جداكرد بدادم
ولويان باحسنتا ابر همچنين گفتم در ميانى پسراني يسرال نه احسنتا گيرند احسنتا *

In Sancto sanctorum comedes eam, 10
omnis masculus comedet eam, san-
cta erit tibi. Hoc quoque tuum 11
erit: separatio munerum eorum in
omnibus oblationibus filiorum Isra-
el: tibi dedi ea & filiis tuis ac
filiabus tuis tecum in statutum a-
ternum: omnis mundus in domo
tua comedet eam. Omne optimum 12
olei, & omne optimum musti &
grani, primitias eorum quas dabunt
Domino, tibi dedi ea. Primæ fru- 13
ges omnium quæ in terra eorum,
quas afferent Domino, tibi erunt:
omnis mundus in domo tua come-
det eas. Omnis consecratio in Is- 14
rael, tibi erit. Omnis aperti vul- 15
væ in omni carneo, quam offerent
Domino, tam de homine quàm de
quadrupede, erit tibi: tantùm red-
imendo redimes primogenitum ho-
minis: primogenitum quoque qua-
drupedis immundæ, redimes. Et red- 16
emptionem ejus ab ætate mensis
redimes secundùm æstimationem tu-
am, argento quinque siclorum in sic-
lo sanctuarii, qui viginti obolo-
rum est. Tantùm, primogenitum 17
bovis, aut primogenitum agni, aut
primogenitum capræ non redimes:
sanctificatio sunt: sanguinem eo-
rum sparges super altare, & adi-
pem eorum offeres in oblationem
odoris acceptabilis Domino. Et ca- 18
ro eorum erit tibi, sicut pectus ad-
motionis, & sicut crus dextrum, ti-
bi erit. Omnē separationē sanctifi- 19
cationum quas separârint filii Is-
rael Domino, dedi tibi & filiis tu-
is ac filiabus tuis tecum in statu-
tum æternum: pactum salis æter-
num est coram Domino tibi & se-
boli tuæ tecum. Dixitque Domi- 20
nus ad Aharon; In terra eorum
possessionem non accipies, nec portio
erit tibi in medio eorum: ego por-
tio tua & possessio tua in medio
filiorum Israel. Filiis autem Le- 21
vi ecce dedi omnes decimas in Is-
rael in possessionem propter opus
eorum quod faciunt, opus scil. ten-
torii conventûs. Et non accedent 22
amplius filii Israel ad tentorium
conventûs, ut portent peccatum ad
moriendum. Sed faciet Levita 23
ipse opus tentorii conventûs, &
ipsi portabunt peccatum suum sta-
tuto perpetuo per generationes ve-
stras: & in medio filiorum Israel
non possidebunt possessionem. De- 24
cimas enim filiorum Israel quas
separant Domino separationem, de-
di Levitis in possessionem, quocir-
ca dixi; In medio filiorum Israel
non possidebunt possessionem.

וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: וְאַל הַלְוָיֵא תְּמַלֵּיל וְתֵימַר לְהוֹן כְּדוֹן אֲרוֹם תְּסַבְּרוּן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת מַעֲשְׂרָא דְיָהֲבִית לְהוֹן בְּאַחֲסָנַתְהוֹן וְתַפְרְשׁוּן מִנֵּיהּ אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם יְיָ מַעֲשְׂרָא מִנּוֹ מַעֲשְׂרָא: וְנֶחְשַׁב וְאִתְחֲשַׁב לְכוֹן אַפְרְשׁוּתְכוֹן כְּהֵי בְּעִיבּוּרָא מִן אִידְרָא וְהֵי כְּחֶמְרָא דְמַלְיְתָא מִן מַעֲצַרְתָּא: כֵּן תְּרִימוּ הֵיכְדֵין אַף אַתּוּן תַּפְרְשׁוּן לְחוֹד אַתּוּן אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם יְיָ מִכֹּל מַעֲשַׂרֵיכוֹן דְּתִסְבּוּן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִתְּנוּן מִנֵּיהּ אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם יְיָ לְאַהֲרֹן כַּהֲנָא: מִכֹּל מַתְּנָתֵיכוֹן תַּפְרְשׁוּן יַת אַפְרְשׁוּתָא קֳדָם יְיָ מִן כָּל שַׁפַּר טוּבֵיהּ וּבֵירֵיהּ: וְתֵימַר לְהוֹן לְכַהֲנַיָּא מִן בְּאַפְרְשׁוּתְכוֹן יַת שַׁפַּר טוּבֵיהּ מִנֵּיהּ וּבֵיהּ וְיִתְחֲשַׁב לְלֵוָאֵי הֵי כְּאַפְרְשׁוּת עִיבּוּרָא מִן גּוֹא אִידְרָא וְהֵי כְּאַפְרְשׁוּת חֶמְרָא מִנּוֹ מַעֲצַרְתָּא: וַאֲכַלְתֶּם וְתֵיכְלוּן יַתְהּ אַתּוּן וְכָל אָתַר אַתּוּן וְאִינַשׁ בֵּיתְכוֹן אֲרוֹם הוּא לְכוֹן חֶלּוּפֵי פּוּלְחַנְכוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא: וְלָא תְקַבְּלוּן עֲלוֹי חוֹבָא בְּזַמַּן אַפְרְשׁוּתְכוֹן יַת שַׁפַּר טוּבֵיהּ מִנֵּיהּ וּבֵיהּ וְלָא תְחַבְּלוּן יַת קוּדְשַׁיָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא תְמוּתוּן:

פ פ פ

יט

וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימַר: וְאַת דְּא גְּזֵירַת אוֹרַיְתָא דְפַקִּיד יְיָ לְמֵימַר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְבּוּן לָךְ מַאֲפְרְשׁוּת לִישְׁכְּתָא תּוֹרְתָא סוּמְקְתָא בְּרַת תַּרְתֵּין שְׁנִין דְּלֵית בַּהּ מוּמָא וְשׁוּמָא מִשַּׁשׁ חוֹרִין דְּלָא סְלִיק עֲלַהּ דְּרַע וְלָא אִטְרְחָא בְּאוּבְצַן עִיבִידְתָּא וְאַפְסְרָא וְקִטְרָבָא וְלָא אִירְעָא בְּזִקְתָּא וְסוֹל וְסִירְתָּא וְכָל דְּמֵי לְנִירָא: וְנִתְתֵּם וְתִתְּנוּן יְתַהּ לְאֶלְעָזָר סְגַן כָּהֲנַיָּא וְיַהֲנֵפֵק יָתַהּ לְחוּצָא לְמִבְּרָא לְמַשְׁרְיָתָא וְיִסַּר חַוֹר חַוֹר לָהּ סִידּוֹרֵי קִיסִין דְּתִינַיָּא וְכָהֲנָא אוֹחֲרָן יְזוֹס יָתַהּ קְרְמוֹי בְּתַרְיִן סִימְנַיָּא כְּמִשְׁאַר בְּעִירָן וְיִבְדִּיקְנַהּ בְּחַמְנֵי סְרִיפָן: וְלִקַּח וְיַסֵּב אֶלְעָזָר בְּבִיהוֹנֵיהּ מִן אַדְמֵיהּ בְּאִדְבַּע יַד יְמִינֵיהּ וְלָא יְקַבְּלִינֵיהּ בְּמָנָא וְיַדֵּי לְסִידּוֹרָא דְקִיסֵי תִּינַיָּא מִן לָנִין מִן צִיטְרָא דְמַצַּע כָּל קֳבֵיל אַפֵּי מַשְׁכַּן זִמְנָא מַאדְמֵיהּ בְּשִׁבְעוּלָא חֲדָא שָׁבַע וְמָנִין: וְשָׂרַף וְיַקְּדוּן מִנּוֹ סִידּוֹרָא וְיוֹקַד כָּהֵן אוֹחֲרָן יַת תּוֹרְתָּא כַּד חֲמֵי אֶלְעָזָר יַת מוֹשְׁכֵהּ וְיַת בִּישְׂרֵהּ וְיַת אַדְמָהּ עַל רֵיעֵיהּ יוֹקַד: וְלִקַּח וְיַסֵּב כָּהֵן אוֹחֲרָן בְּקֶרְצָא דְקִיסֵי דְנוּלְמִיש וְאֵיזוֹבָא וּצְבַע דְּאִשְׁתֵּנִי בְּזוּהֲרֵי וְיִשְׁלוֹק לְנוֹ יְקִידְתָּא דְתוֹרְתָּא וְיִסְנֵי דְלֵיקְתָּא לְאַפּוּשֵׁי קִיטְמָא: וְכַבֵּס וְיַצַּבַּע לְבוּשׁוֹי כַּהֲנָא דֵינֵכֵס יַת תּוֹרְתָּא וְיִסְתַּי בִּישְׂרֵהּ בְּאַרְבְּעִין סְוִין דְּמוֹי וּמִן בָּתַר כְּדֵין יֵיעוֹל לְמַשְׁרְיָתָא וְיֵהֵי מְסָאֵב כָּהֲנָא דָהוּא קָרֵם טִיבּוּלֵיהּ עַד רַמְשָׁא:

ירושלמי ו וְיִטְלַק לְנוֹ קֻשְׁטָא וְיִסְנֵי תּוֹרְתָּא:

Præterea loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Ad Levitas quo- 25
que loqueris, & dices eis ut accipiant à filiis Israel decimam, quam de- 26
di illis pro hæreditate sua: tum separabitis ex ea separationem coram
Domino, decimam è medio decimæ. Et reputabitur vobis separatio 27
vestra quasi frumentum de area, & quasi mustum plenitudinis ex torcu-
lari. Sic separabitis etiam vos separationem coram Domino ex omni- 28
bus decimis vestris, quas acceperitis à filiis Israel: & dabitis ex eo se-
parationem coram Domino Aharoni sacerdoti. De omnibus muneri- 29
bus vestris separabitis separationem coram Domino, de omni pulchro
bonitatis ejus & in eo. Et dices sacerdotibus; Cùm separaveritis vos 30
pulchrum bonitatis ejus ex eo & in eo, tum reputabitur Levitis sicut
separatio frumenti è medio areæ, & sicut separatio vini è medio tor-
cularis. Comedetis ipsam vos sacerdotes in omni loco, vos & homi- 31
nes domus vestræ: quoniam merces vestra est pro ministerio vestro in
tabernaculo fœderis. Ut non recipiatis propter eam pœnam, tem- 32
pore quo separabitis pulchrum bonitatis ejus ex eo & in eo, cibando
ex eo illum qui immundus est: & sanctificata filiorum Israel non
prophanabitis, ne moriamini.

SECT. XXXIX.

CAP. XIX.

Et loquutus est Dominus cum Mose & Aharon, dicendo: Hoc de- 1
cretum indicationis legis, quam præcepit Dominus dicendo; Loquere 2
cum filiis Israel, ut accipiant tibi de separatione cubiculi vaccam ru-
fam natam duos annos, in qua non sit labes aut macula de pilo albo,
super quam non saliit mas, neque sublit molestiam operis, aut capistri
iorive, neque exagitata fuit stimulo, aut aculeo, aut spina, nec quidquam
simile jugo *passa est*. Et dabitis ipsam Eleazari præfecto sacerdotum, qui 3
educat eam solam extra castra, & ordinabit in circuitu ejus ordines li-
gnorum ficuum, & sacerdos alius mactabit eam coram ipso duobus fi-
gnis, ut reliquæ bestiæ *mactantur*, & explorabit eam per octodecim
species discerptorum. Et accipiet Eleazar in habitu sacerdotali suo de 4
sanguine ejus digito manus dextræ suæ, neque recipiet ipsum in vas,
& asperget ordinem lignorum ficuum, è lagena *etiam* à latere mediza-
no *asperget* ante faciem tabernaculi fœderis de sanguine ejus unica im-
mersione septem vicibus. Et exibunt è medio ordinis, & succendet 5
sacerdos alius vaccam vidente Eleazaro: pellem ejus, & carnem ejus,
& sanguinem ejus, cum excremento ejus comburet. Et accipiet sa- 6
cerdos alius fructum ligni cedri,
& hyssopum, & colorem qui mu-
tatus est in coccum, & projiciet
in medium incendii vaccæ, & mul-
tiplicabit incendium ut crescant cineres. Et lavabit vestimenta sua 7
sacerdos qui mactavit vaccam, lavabitque carnem suam in quadragin-
ta satis aquæ, & postea ingredietur in castra: pollutus autem erit sa-
cerdos ille ante lotionem suam usque ad vesperam.

Hieros. 6. *Et projiciet in me-
dium cineris incendii vaccæ.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* سخن گفت :: بموسه بگفتن * و بآن لويان سخن گوي وبگوي بايشان كه بستانيد از نزدي 25 26
پسراني يسرال مر آن دهيك آنچه بدادم بشما از نزدي ايشان در احستناي شما جدا كنيد ازو
جداكردي :: دهيك از آن دهيك * وحسيب شود بشما جداكردي شما چون دانه از آن خرمن 27
وچون شيره از آن چرخ * همچنين جدا كنيد نيز شما جداكرد :: از همه دهيكهاي شما 28
آنچه بستانيد از نزدي پسراني يسرال وبدهيد ازو مر جداكردي :: باهرن آن كهن * از همه 29
هديهاي شما جدا كنيد مر همه جداكردي :: از همه بهترينې او مر خاصي او ازو *
* وبگوي بايشان درجدا كردني شما مر بهترينې او ازو وحسيب شود بلويان چون دخلي خرمن 30
وچون دخلي چرخ * وبخوريد اويرا درهمه جا شما واهلي خانهي شما [كه مزد او بشما] 31
بدلي كاركردي شما درخيمهي وعده * ونه برداريد ابر او خطا درجدا كردني شما مر بهترينې 32
او ازو ومر خاصهاي پسراني يسرال نه سست كنيد ونه ميريد * فصل نوزدهم *

* سخن گفت :: بموسه وباهرن بگفتن * اين رسمي آن شريعت آنچه فرمود :: بگفتن سخن گوي 1 2
بپسراني يسرال بستانند بتوگاوسرخ تمام آنچه نيست درو عيب آنچه نه برآمد ابر او يوغ *
* بدهيد آنرا بالعزر آن كهن وبيرون آورد آنرا بار بيرون بلشكرگاه وبكشد آنرا بپيشي او * 3
* وبستاند العزر آن كهن از خوني آن در انگشتي او وبچكاند بمقابلي پيشي خيمهي وعده ازو 4
خوني آن هفت بارها * وبسوزاند مر آن گاورا بچشم ديدي او مر پوستي آن ومر گوشتي آن ومر 5
خوني آن ابر غوشاد آن بسوزاند * وبستاند آن كهن چوبي سرو و درمنه و قرمزرنگ وبيندازد 6
بميانې سوختني آن گاو * وبشويد جامهاي او آن كهن وبشويد تني او در آب وبعد بيايد 7
بآن لشكرگاه وپليد باشد آن كهن تا ايوار *

Locutusque est Dominus ad Mosheh, 25
dicendo; Et ad Levitas loquêris, 26
ac dices eis; Quum acceperitis à
filiis Israel decimas quas dedi vobis
ab illis in possessionem vestram, sepa-
rabitis ex eis separationem Domino,
decimas è decimis. Et reputabitur 27
vobis separatio vestra sicut granum
de area, & sicut mustum de tor-
culari. Sic separabitis etiam vos 28
separationem Domino ex omnibus
decimis vestris quas acceperitis à
filiis Israel, & dabitis ex illis se-
parationem Domini Aharon sa-
cerdoti. Ex omnibus donariis 29
vestris separabitis omnem sepa-
rationem Domino, ex omni opti-
mo ejus, sanctificationem ejus ex
eo. Dices præterea illis; Quum se- 30
parabitis optimum ejus ex eo, repu-
tabitur Levitis sicut proventus areæ,
& sicut proventus torcularis. Et 31
comedetis illud in omni loco vestro
vos & familia vestra: quia merces
est vobis propter opus vestrum in
tentorio conventûs. Et non portabi- 32
tis ob id peccatum quum separave-
ritis optimum ejus ex eo: & sancti-
ficationes filiorum Israel non pro-
phanabitis, & non moriemini.

CAP. XIX.

Loquutusque est Dominus ad 1
Mosheh & Aharon, dicendo, Hoc 2
est statutum legis quod præcepit
Dominus, dicendo; Alloquere filios
Israel, ut afferant ad te vaccam
rufam perfectam, in qua non sit vi-
tium, super quam non ascenderit ju-
gum. Et dabitis eam Eleazar sa- 3
cerdoti, qui educet eam extra ca-
stra, & mactabit eam aliquis coram
eo. Capietque Eleazar sacerdos de 4
sanguine ejus digito suo, & stillabit
è regione faciei tentorii conventûs
de sanguine ejus septem vicibus.
Postea comburet ille vaccam in 5
conspectu oculorum ejus: pellem ejus,
& carnem ejus, & sanguinem ejus
cum fimo ejus comburet. Tunc accі- 6
piet sacerdos lignum cupressinum, &
thymbram, & coccinum, projicietque in medium combustionis vaccæ.
Et lavabit vestes suas sacerdos, la- 7
vabitque corpus suum in aqua, &
postea veniet in castra, pollutusque
erit sacerdos usque ad vesperam.

8 והשורף יתה יצבע לבושוי במיא ויסחי בישריה במיא ויהי מסאב עד רמשא:
9 וילקוט גבר דכי ית קטמא דתורתא וישוי מבר משריתא באתר דכי ויהי
10 לכנישת בני ישראל למוי אדיותא חטת הוא: וכבס יצבע לבושוי ויהי
11 מסאב עד רמשא ויהי לבני ישראל ולגיורי דגיירין ביניהון לקיים עלם:
12 דקרב על מית נפש אינש ויתחטי ביומא תליתאה וביומא שביעאה
13 יהי דכי: כל דקרב על מית נפש אינש ולא יתחטי ית משכן יוי
טמי ותתעדר נפשא ההיא מישראל ארום מוי אדיותא לא אתרקו עלוי
14 מסאב הוא עד כען חובתיה בגוה: דין אולפן אורייתא גבר ארום ימות
בכל משכנא ויעול כל דעייל למשכנא וכל דבמשכנא יהי מסאב שבעה
15 יומין: וכל מנא דפתח לית עליה פתילא דמתקשר עלוי מסאב הוא:
16 וכל דיקרב על אנפי ברא או בקטיל או במית או בגרמא דאינשא או
17 בקבורתא יהי מסאב שבעה יומין: ויסבון לדמסאב מן עפר יקידת
18 חטאתא ויתן עלוי מי מבוע לנו מן דפחר: ולקח ויסב אזובא
ויטמוש במיא האינון בעירן קבול סובתא ולבר בהין דכי וידי על משכנא
19 ועל כל מניא ועל בני נש דהוו תמן ועל דקרב בגרמא דחיא דפרש מיניה
או בקטול חרבא או במות או בקבורתא או בעצמות מבר או בקבורתא:
19 ויצבע דכי ביומא שביעאה ויחטי ביומא תליתאה ויומא שביעאה ויחדכינה
ביומא שביעאה ויצבע לבושוי ויסחי במיא ויהי ברמשא:

8 Sed & sacerdos qui occupatus fuit in combustione lavabit vestimenta sua in quadraginta satis aquæ, & lavabit carnem suam in quadraginta satis aquæ: & erit immundus ante ablutionem suam usque ad vesperam. 9 Et colliget vir sacerdos mundus cinerem vaccæ in vase figulino circundato operculo luteo, & dividet cinerem in tres partes; quarum unam ponet in intermurali, alteram in monte olivarum, tertiam partem pro omni custodia Levitarum: eritque congregationis filiorum Israel in aquas asperfionis, remissio peccati vituli est. 10 Et lavabit sacerdos qui congregavit cinerem vaccæ vestimenta sua, & erit pollutus ante ablutionem suam usque ad vesperam: & erit in munditiem filiis Israel, & peregrinis qui peregrinabuntur inter eos, in statutum perpetuum. 11 Qui tetigerit mortuum quemcunque virum, etiam puerum mensis *aliquot* natum, aut corpus ejus, aut sanguinem ejus, erit pollutus septem diebus. 12 Is asperget se aquis cineris istius die tertio, & die septimo mundus erit: quod si non asperserit se in die tertio, manebit super eum pollutio, & die septimo non erit mundus. 13 Quicunque tetigerit mortuum, etiam puerum natum novem mensis, sive corpus ejus, sive sanguinem ejus qui mortuus fuerit, neque asperserit se, tabernaculum Domini polluit, & excidetur vir ille ex Israel: quoniam aquæ asperfionis non sunt sparsæ super eum, pollutus est, adhuc pollutio ejus in eo est, donec asperserit se; itaque rursus asperget se, & lavabit in vespera septima. 14 Hæc est indicatio legis viri, quando mortuus fuerit sub tabernaculo expanso: quisquis ingressus fuerit tabernaculum viâ portæ, non autem ex latere ejus quando aperuerit portam ejus, & quicquid est in tabernaculo, etiam pavimentum ejus, & lapides ejus, & ligna ejus, & vasa ejus, pollutum erit septem diebus. 15 Et omne vas figulinum apertum, cui non est operculum conjunctum ipsi per circuitum labii ejus, quod separet inter ipsum & pollutionem, pollutum erit in tabernaculo aëre pollutionis, qui *pertigerit* per os ejus, & ab interiori ejus, non autem ab exteriore ejus. 16 Et quicunque tetigerit in superficie agri (non mortuum qui est in utero matris suæ) interfectum gladio, aut gladium quo est interfectus, aut mortuum simpliciter, vel etiam os ejus, capillum aut os viri vivi quod ab eo separatum est, aut sepulchrum, aut operculum, aut latus sepulchri, erit pollutus septem diebus. 17 Et tollant pro eo qui est immundus de cinere combustionis hostiæ pro peccato, & ponant pro eo aquas fontis in medium vasis figulini. 18 Et accipiet hyssopi tres fasciculos simul ligatos, quos immerget in illis aquis tempore receptionis pollutionis vir sacerdos mundus, & asperget tabernaculum, & omnia vasa & homines qui ibi fuerint, aut super eum qui tetigerit os vivi quod separatum est ab eo & cecidit, aut interfectum gladio, aut mortuum peste, aut sepulchrũ, aut operculum, aut latus sepulchri. 19 Spargátque sacerdos mundus super virum immundum die tertio & die septimo: & mundabit eum die septimo; & lavabit vestimenta sua, & abluet se aquis, & mundus erit vesperi.

Hier. 15 *Et omne vas figulinum apertum, cui non est operculum ex luto super ipso, pollutum erit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * وآن سوزانا آنرا بشويد جامهاي او در آب وبشويد تني او در آب وپليد باشد تا ايوار
9 * وگرد كند مردي پاك مر خاكستري آن گاو ورها كند بار بيرون بلشكرگاه در جاي
10 پاك وباشد بجماعتي پسراني يسرال بنگاهداشت بآبي چكاندن خطات آن * وبشويد آن گرد كنا
مر خاكستري آن گاو مر جامهاي او وپليد باشد تا آن ايوار وباشد بپسراني يسرال وبغريب
11 آن غريبي كنا در ميانې ايشان برسمي جاويد * آن رسا در مرده بهمه جاني آدم وپليد باشد
12 هفت روزها * او چكيده شود درو در روزي آن سيمي ودر روزي آن هفتمي پاك شود واگر نه
13 چكيده شود در روزي آن سيمي ودر روزي هفتمي نه پاك باشد * همه آن رسا در مرده در
جاني آن آدم آنچه بميرد ونه چكيده شود مر مسكن יי پليد كرد بريده شود آن جاني آن آن
14 از يسرال كه آبي چكاندن نه پراكنده شد ابر او پليد باشد نيز پليدي او درو * اين
آن شريعت آدمي كه بميرد در خيمه همه آن آيا بآن خيمه وهمه آنچه در خيمه پليد باشد
15 هفت روزها * وهمه پيرايهي كشاده آنچه نيست سرپند رشتهي ابر او پليد است او * وهمه
16 آنچه برسد ابر روي آن دشت در كشتهي شمشير يا در مرده يا در استخوان آدم يا در گور
17 پليد باشد هفت روزها * وبستانند بپليد از خاكي سوختهي آن خطات وبدهد ابر او
18 آبي روان بپيرايه * وبستاند درمنه ودر زند در آب مردي پاك وبچكاند ابر آن خيمه وابر
همه آن پيرايها وابر آن جانها آنچه بودند آنجا وابر آن رسا در استخوان يا در كشته
19 يا در مرده يا در گور * وبچكاند آن پاك ابر آن پليد در روزي آن سيمي ودر روزي
آن هفتمي وپاك كند اويرا در روزي آن هفتمي وبشويد جامهاي او وبشويد در آب
وپاك شود در ايوار

Qui etiam combusserit eam, lavabit vestes suas in aqua, lavabit & corpus suum in aqua, & pollutus erit usque ad vesperam. 9 *Colliget autem vir mundus cinerem vaccæ, & relinquet extra castra in loco mundo: eritque congregationi filiorum Israel in custodiã in aquã asperfionis: peccatum est.* 10 *Et lavabit collector cineris vaccæ vestes suas, pollutúsque erit usque ad vesperam: & erit filiis Israel, & peregrino peregrinanti in medio eorum, in statutum perpetuum.* 11 *Accedens ad mortuum, ad omnem animam hominis, pollutus quidem erit septem diebus.* 12 *Ipse asperget eã in die tertio, & in die septimo purificabitur: at si asperfus non fuerit die tertio, die quidem septimo purus non erit.* 13 *Omnis accedens ad mortuum, ad animam hominis qui mortuus fuerit, & asperfus non fuerit, tabernaculum Domini polluit: exscindetur anima illa ex Israel, quia aqua asperfionis non fuit sparsa super eum: pollutus erit, adhuc pollutio ejus est in ipso.* 14 *Hæc quoque est lex hominis qui mortuus fuerit in tentorio, Omnis veniens in tentorium, & omne quod est in tentorio pollutum erit septem diebus.* 15 *Omne item vas apertum, super quo non fuerit operculum filaceum, pollutum est ipsum.* 16 *Omnis præterea qui accesserit super faciem agri ad occisum gladio, aut ad mortuum, aut ad os hominis, aut ad sepulchrum, pollutus erit septem diebus.* 17 *Accipiéntque pro polluto de pulvere combustionis peccati, & dabunt super eum aquas meantes in vase.* 18 *Capiet etiam thymbrã, et intinget in aquam vir mundus, stillabitque super tentorium, & super omnia vasa, & super animas quæ fuerint ibi, & super accedentem ad os, vel ad occisum, vel ad mortuum, vel ad sepulchrum.* 19 *Stillabit inquam mundus super pollutum in die tertio & in die septimo, & purificabit eum die septimo: prætea lavabit vestimenta sua, lavabitque se in aqua, & mundus erit in vespera.*

במדבר כ
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

ואיש ונבר דיסתאב ולא יזי עלוי וישתיצי בר נשא ההוא מגו קהלא ארום ית מקדשא דייי סאיב מי אדיוותא לא אזדריקו עלוי מסאב ההוא : והיתה
ותהי לכון לקיים עלם ולחוד בהנא דמדי מי אדיוותא יצבע לבושוי ויקרב
במי אדיוותא יהי מסאב עד רמשא : וכל וכל מדעם דיקרב ביה יהי מסאבא
ולא בהיסיטא יהי מסאב ובר נש דכי דיקרב ביה יהי מסאב עד רמשא :

כ

ויבאו ואתו בני ישראל כל כנשתא למדברא דצין בעשרא יומין לירחא
דניסן ומיתת תמן מרים ואתקברת תמן : ולא ולפום דבוכותא דמרים
אתיהיבת בירא כד שכיבת אתגניזת בירא ולא הוו מוי לכנישתא ואתכנישו
על משה ועל אהרן : וירב ונצא עמא על משה ואמר למימר הלואי
דמיתנא כד מיתו אחנא קדם יי : ולמה ולמא אתיתון ית קהלא דיי
למדברא הדין לממת תמן אנחנא ובעירנא : ולמה ולמא אסקתונא
מסצרים לאייתאה יתן לאתרא בישא הדין לא אתר כשר לביית דרע ואוף
לא למנצב תינין וניפנין ורומנין ומוי לית למשתי : ויבא ועאל משה ואהרן
מן קדם תורעמות קהלא לתרע משכן זמנא ואתרכינו על אפיהון ואתגלי
איקר שכינתא דיי להון : וידבר ומלילי יי עם משה למימר : קח סב ית
חטר ניסיא וכנוש ית בנישתא אנת ואהרן אחוך ותומון תריכון ית כיפא
בשמא רבא ומפרשא כד הינון חמיין ויתן מוהי ואין יסרב לאפוקי מחי אנת
לחודך ביה בחוטרא דבידך ותהנפק להון מיא מן כיפא ותשקי ית כנישתא
וית בעירייהון : ויקח ונסיב משה ית חטר ניסיא מן קדם יי היכמא דפקדיה :
ויקהילו וכנישו משה ואהרן ית קהלא לקדם כיפא ואמר להון משה שמעו
כרון סורבניא המן כיפא הדין אפשר לן להנפקא לכון מיא : וירם ויקף
משה ית ידיה ומחא ית כיפא בחטריה ירושלמי יא ואערעם משה :
תרתין זמנין בומנא קמאה אטיפת אדמא
ובומנא תניינא נפקו מיין סגיאין ואשתיאת כנשתא ובעירייהון : ויאמר ואמר יי
למשה ולאהרן בשבועתא חולף דלא הימנחון במימרי לקדשותי למחמיהון בבני
ישראל בגין כן לא תהנעלון ית קהלא הדין לארעא די אתן להון :

NUMERI. CAP. XX. 277
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

Sed vir qui immundus fuerit neque fuerit aſperſus, excidatur homo 20
ille de medio congregationis: quoniam ſanctuarium Domini polluit,
aquæ aſperſionis non ſunt aſperſæ ſuper ipſum, immundus eſt. Et 21
erit vobis in ſtatutum ſeculi: & ſacerdos etiam qui aſperſerit aquam
aſperſionis lavabit veſtes ſuas, & qui tetigerit aquas aſperſionis erit
immundus uſque ad veſperam. Et quodcunque tetigerit immundus, 22
etſi non portaverit, erit immundum: & homo mundus qui tetigerit
ipſum, erit immundus uſque ad veſperam.

CAP. XX.

VEnerunt autem filii Iſrael univerſáque congregatio in deſertum 1
Tſin, decima die menſis Niſan: & mortua eſt ibi Mirjam ibique
ſepulta eſt. Et propterea quod merito ipſius Mirjam datus erat pu- 2
teus, quando mortua eſt reconditus eſt puteus, neque erant aquæ
congregationi: congregatique ſunt contra Moſem & contra Aharo-
nem. Et contendit populus adverſus Moſem, & dixit dicendo; 3
Utinam mortui eſſemus quando mortui ſunt fratres noſtri coram Do-
mino. Et quare venire feciſtis cœtum Domini in deſertum hoc, ut 4
moriamur ibi nos & jumenta noſtra? Et quare aſcendere feciſtis 5
nos ex Ægypto, ut adduceretis nos in locum malum hunc, locum
qui non eſt aptus ad ſeminandum, & etiam ad plantandum ficus,
aut vineas, aut malogranata; & aqua non eſt ad bibendum? Ve- 6
nit itaque Moſes & Aharon à facie murmurationis congregationis ad
portam tabernaculi fœderis, & inclinati ſunt ſuper facies ſuas: &
revelata eſt gloria divinæ præſentiæ Domini illis. Et loquutus eſt 7
Dominus cum Moſe, dicendo: Accipe virgam miraculorum, & 8
congrega cœtum tu & Aharon frater tuus, & adjurabitis ambo vos petram
in nomine magno & explicato ipſis videntibus, & dabit aquas ſuas:
quòd ſi renuerit producere, percuties tu ſolus ipſam virgâ quæ eſt in
manu tua, & educes illis aquas ex petra, ut potum des cœtui &
jumentis illorum. Et accepit Moſes virgam miraculorum à facie Do- 9
mini ſicut præceperat illi. Et congregaverunt Moſes & Aharon con- 10
gregationem ante petram: & dixit illis Moſes; Audite nunc rebel-
les, an ex petra hac poſſibile eſt nobis educere vobis aquas? Et 11
elevavit Moſes manum ſuam, &
percuſſit petram virga ſua bis: pri- Hieroſ. 11 *Et elevavit Moſes.*
ma vice ſtillavit ſanguinem, ſecun-
da autem exierunt aquæ plurimæ, bibitque *univerſa* congregatio unà
cum beſtiis eorum. Et dixit Dominus Moſi & Aharoni cum jurejuran- 12
do; Propterea quod non credidiſtis verbo meo, ut ſanctificaretis me
in conſpectu filiorum Iſrael, ideo non introducetis congregationem
hanc in terram quam dabo illis.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* ومردي انچه پليد باشد ونه پاك شود نيست شود آن جاني آن آن از ميانی آن جماعت كه 20
مر خاصي ؛؛ پليد كرد آبي چكاندن نه پراكنده شد ابر او پليد است او* وباشد بايشان 21
برسمي جاويد وچكاني آبي آن چكاندن بشويد جامهاي او وآن رسا در آبي آن چكاندن پليد
باشد تا آن ايوار* وهمه انچه برسد درو آن پليد پليد باشد وآن جاني آن رسا پليد باشد 22
تا ايوار • فصل بيستم • * بيامدند پسراني يسرال همه آن جماعت 1

بياباني صن در ماهي آن اوّل بنشست آن قوم در قدش بمرد آنجا مريم قبرا شد آنجا •
* ونه بود آب بجماعت جمع شدند ابر مشه وابر اهرن * خصومت كرد آن قوم اوازي 2
مشه كفتند بكفتن كاشكي بمرديم در مردني برادراني ايما بپيشي ؛؛ * وچرا آورديد مر 3
جماعتي ؛؛ بآن بياباني آن اين بمردن آنجا ايما وچهارپاياني ايما* وچرا بر آوردي ايمارا از مصر 4
بآوردن ايمارا بآن جايي آن بدي آن اين نه جايي زرع وانجير وتاك وانار وآب نيست 5
بآهنجيدن * بيامد مشه واهرن از پيشي آن جماعت بدركاهي خيمهي وعده بيفتادند ابر 6
روي ايشان ديدارشد عزيزي ؛؛ بايشان * سخن كفت ؛؛ بمشه بكفتن * بستان مر آن عصا 7 8
وجمع كن مر آن جماعت تو واهرن برادري تو وسخن كويد بآن كمر بچشم ديدي ايشان
وبدهد آبي او وبيرون آوري بايشان آب از آن كمر وآب دهي مر آن جماعت ومر چهارپاياني
ايشان * بستاند مشه مر آن عصا از پيشي ؛؛ چون آنچه بفرمود اويرا * جمع كردند مشه واهرن 9 10
مر آن جماعت بپيشي آن كمر كفت بايشان بشنويد اكنون آن عاصيان ها از آن كمري آن اين
بيرون آوريم بشما آب * بلند كرد مشه مر دستي او بزد مر آن كمر در عصاي او دو بارها بيرون 11
آمدند آبي بسياران بياهنجيد آن جماعت وچهارپاي ايشان * كفت ؛؛ بمشه وباهرن جزاي كه 12
نه استوار بوديد در من بخاص كردني من بچشم ديدي پسراني يسرال بهمچنين نه آوريد
مر آن جماعتي آن اين بآن زمين آنچه بدادم بايشان •

*Vir autem qui pollutus fuerit, & 20
non fuerit purificatus, annihilabi-
tur anima illa de medio congrega-
tionis, quia ſanctuarium Domini
polluit: aqua aſperſionis non eſt
ſparſa ſuper eum, pollutus eſt ipſe.
Et erit eis in ſtatutum perpetuum: 21
& aſpergens aquam aſperſionis, la-
vabit veſtimenta ſua: & accedens
ad aquam aſperſionis, pollutus erit
uſque ad veſperam. Et omne cui ac- 22
ceſſerit pollutus, pollutum erit: &
anima accedens ad eum, polluta
erit uſq; ad veſperam.*

CAP. XX.

VEnerunt*que filii Iſrael, univer- 1
ſa congregatio in deſertum Sin, men-
ſe primo, ſeditque populus in Ca-
deſh: ubi mortua eſt Mirjam, &
ſepulta fuit ibi. Quúmq; non eſſet 2
aqua congregationi, convenerunt ad-
verſùs Moſheh & Aharon. Et jur- 3
gium fecit populus cum Moſheb, lo-
cutíque ſunt, dicendo; Utinã mortui
fuiſſemus quando mortui ſunt fratres
noſtri coram Domino. Et quare tu- 4
liſtis congregationem Domini in de-
ſertum iſtud ad moriendũ ibi, nos et
quadrupedes noſtras? Et quare edu- 5
xiſti nos ex Ægypto, ad adducendũ
nos ad locum malum iſtum, non locũ
ſementis, & ficûs, & vitis, & mã-
logranati, nec eſt aqua ad bibendum?
Vénit itaque Moſheb & Aharon à 6
præſentia congregationis ad oſtium
tentorii conventûs, ceciderúntque
ſuper facies ſuas, & apparuit gloria
Domini eis. Locutúſque eſt Dominus 7
ad Moſheb, dicendo; Accipe virgam, 8
& congrega cœtum tu & Aharon
frater tuus, & loquimini ad fornt-
cem rupis in conſpectu oculorum eo-
rum, & dabit aquam ſuam, educeſq;
illis aquam è fornice, & aquam da-
bis cœtui & quadrupedibus eorum.
Accepit igitur Moſheb virgam à 9
præſentia Domini, quemadmodum
præceperat ei. Congregârúntque 10
Moſheb & Aharon congregationem
coram fornice, dixitque illis; Au-
dite nunc rebelles, numquid de for-
nice hoc educemus vobis aquã? Et 11
elevavit Moſheb manum ſuam, per-
cuſſitque fornicem rupis virgâ ſuâ
duabus vicibus, & egreſſis aquis
multis, bibit congregatio & qua-
drupedes eorum. Et dixit Dominus 12
ad Moſheb & Aharon; Propterea
quòd haud firmi fuiſtis mecum, ad
ſanctificandũ me in conſpectu ocu-
lorũ filiorum Iſrael, idcircò non in-
troducetis congregationem iſtam in
terram quam dedi illis.*

13 המה מי מצותא דנצו בני ישראל קדם יי על עיסק בירא דאיתנגיזת ואתקדש בהון במשה ואהרן כד איתיהיבת להום: 14 וישלח ושדר משה אונדין מרקם לות מלכא דאדום למימר כדנן אמר אחוך ישראל אנת ידעת ית כל אניקי דאשכחתנא: 15 וירדו ונחתו אבהתן למצרים ויתיבנא במצרים יומין סגיאין ואבאישו לנא מצראי ולאבהתנא: 16 ונצעק קדם יי וקבל צלותנא ושדר חד ממלאכי שירותא והנפקנא ממצרים והא אנחנא ברקם קרתא דמתבניא בסטר תחומך: 17 נעברה נעיבר כדון באראעך לא נשרנא בחולן ולא נאננס ארסן ולא נבעול נשי גוברין באורח מלכא דבשמיא ניזיל ולא נסטי לימינא ולשמאלא להנוקא בשבילי רשותא עד דנעיבר תחומך: 18 ואמר ליה אדומאה לא תעיבר בתחומי דלמא בשליפי חרב אפוק לקדמותך: 19 ואמרו ליה בני ישראל באסטרטיא דמלכא נזיל אין מיך נשתי אנא ובעירי ואיתין דמי טימהון לחוד לית פתגם דבית בלחודי אעיבר: 20 ואמר לא תעיבר ונפק אדומאה לקדמותיה בחיל רב ובידא תקיפתא: 21 ומאן וסרב אדומאה למשבוק ית ישראל למעיבר בתחומיה ומטא ישראל מלוותיה דהוו מיפקרין מן קדם ימרא דשמיא ולא למסרא עמהון סדרי קרבא מטול דעד כדון לא מטא ומטא למתיהבא נקמתא באדום ביריהון: 22 ויסעו ונטלו מרקם ואתו בני ישראל כל כנשתא למטורוס אומנוס: 23 ואמר יי למשה ולאהרן במטורוס אומנוס על תחום ארעא דאדום למימר: 24 יאסף יתכניש אהרן לעמיה ארום לא ייעול לארעא דיהבית לבני ישראל מטול דסרבתון על מימרי במי מצותא: 25 קח דבר ית אהרן ויתיה אלעזר ברוי ואסיק יתהון לטורוס אומנוס: 26 והפשט ואשלח ית אהרן ית לבושוי וית אלעזר ברוי ילבשינון ית אהרן: 27 ברוי ואהרן יתכנש ויומות תמן: ויעש משה היכמא דפקיד יי ויתיה 28 וסליקו לטורוס אומנוס כד חמן כל כנשתא: ויפשט ואשלח משה ית אהרן ית לבושוי איקר כהונתא ואלביש ית אלעזר ברוי ומית אהרן תמן בריש טוורא ונחת משה ואלעזר מן טוורא:

ירושלמי 17 נעבר כען באראעך לא נינוס אניסן ולא נשרנה בחולן ולא נבעי נשי גוברין באסטרטא דמלכא נזיל לא נסטי לא לימין ולא לשמאל עד זמן די נעבר תחומך:

ירושלמי 21 וסטון ישראל מעלויהון דהוון מפקרין מן אבוהון דבשמיא ולא ימדרון לקבליהון סדרי קרבא:

ירושלמי 26 ותחליש ית אהרן:

Hæ sunt aquæ contentionis, ubi contenderunt filii Israel coram Domino occasione putei qui reconditus fuerat: & sanctificatus est in eis 13
in Mose & Aharone, quando datæ sunt illis. Tum misit Moses nuntios 14
de Rekam ad regem Ædom, dicendo; Sic dicit frater tuus Israel, tu nôsti
omnem angustiam quæ invenit nos: Ut descenderint patres nostri in 15
Ægyptum, & habitaverim⁹ in Ægypto dieb⁹ multis, afflixerintq; nos Ægyptii & patres nostros. Et preces fuderimus coram Dño, qui suscepit preces 16
nostras, & misit unum ex angelis ministerii ut educeret nos ex Ægypto:
& ecce nos in Rekam civitate, quæ ædificata est in latere termini tui.
Tranfibimus nunc per terram tuam; non seducemus virgines, neque vi rapiemus desponsatas, neque rem habebimus cum uxoribus virorum: semitâ regis cœlorum proficiscemur, neque declinabimus ad dextram aut finistram, ut noceamus in semita publica, donec transiverimus limitem tuum. Et respondit illi Ædomæus; Non transibis per limitem meum, ne cum evaginantibus gladio egrediar in occursum tui. Et dixerunt illi filii Israel; Stratâ viâ regiâ proficiscemur: si aquas tuas bibamus, ego & jumenta mea, tum dabo pretium valoris earum: tantùm sine ulla re mala solus ego tranfibo. Et ait; Non tranfibis: & egressus est Ædomæus obviam illi cum exercitu multo & manu forti. Et renuit Ædomæus finere Israelem, ut tranfiret per limitem suum: & divertit Israel ab eo, quia sic jussi erant à verbo cœlorum, ut acie instructâ non prodirent adversus eos; eò quòd nondum adveniſſet tempus quo ultio Ædomæis daretur in manus eorum. Et profecti ex Rekam venerunt filii Israel universa congregatio ad montem Umanum. Et dixit Dominus Mosi in monte Umano, ad limitem terræ Ædom, dicendo: Colligatur Aharon ad populum suum, quoniam non ingredietur in terram quam dedi filiis Israel: eò quòd rebelles fueritis verbo meo ad aquas contentionis. Accipe Aharonem & Eleazarum filium ejus, & ascendere fac eos in montem Umanum. Exuas quoque Aharonem vestibus suis, decore sacerdotii, & induas eis Eleazarum filium ejus: Aharon autem colligatur, & moriatur ibi. Et fecit Moses sicut præcepit Dominus ipsi: & ascenderunt in montem Umanum vidente tota congregatione. Et exuit Moses Aharonem vestibus suis ornatu sacerdotali, & induit Eleazarum filium ejus: & mortuus est Aharon ibi in cacumine montis, descenditque Moses & Eleazar ex monte.

Hierof. 17. *Transibimus nunc per terram tuam; nullas inferemus injurias, neque seducemus virgines, neque quæremus uxores virorum: stratâ regiâ proficiscemur, non declinabimus ad dextram aut finistram, usque ad tempus quo transiverimus limitem tuum.*

Hierof. 21 *Et declinaverunt Israelitæ ab illis: quia sic jussi erant à patre eorum qui est in cœlis, ut adversus eos non instruerent aciem belli.*

Hierof. 26. *Et spoliabis Aharonem.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * ایشان آبي خصومت آنچه خصومت کردند بسراني یسرال[مر:] وخاص شد در ایشان *
14 * بفرستاد مشه رسولان ازقدش بپادشاهي ادوم همچنین گفت برادري تو یسرال تو دانستي
15 مر همه آن زحمت آنچه برسید ایمارا * فرود شدند پدراني ایما بمصر بنشستیم در مصر بروزهاي
16 بسیاران بدي کردند بایما مصریان وبپدراني ایما * نالیدیم ביי بشنوید آواري ایما بفرستاد
17 ملایکه وبیرون آورد ایمارا ازمصر واینك ایما درقدش شهري کناري حدّي تو * بگذریم
[اکنون] در ولایتي تو نه گذریم دردشت ودر رز ونه آهنجیم آبي چاه راهي آن پادشاه
18 برویم نه میل کنیم راست وچپ تا آنچه بگذریم حدّي تو * گفت باو ادوم نه گذري در من
19 تا نه در شمشیر بیرون آیم بپذیرهي تو * گفتند باو بسراني یسرال در طریق بر آییم و اگر
آبهاي تو بیاهنجیم من ورمهي من بدهم بهاي ایشان خاصه نیست سخن در پاي من بگذرم *
20 21 * گفت نه گذري بیرون آمد ادوم بپذیرهي او درقومي گران ودردستي قوي * ناکام
22 بود ادوم دادن مر یسرال گذشتن درحدّي او میل کرد یسرال از بالاي او * منزل برداشتند
23 از قدش بیامدند بسراني یسرال همه آن جماعت کوهي آن کوه * گفت ביי بمشه وباهرن در هر هبر
24 ابر حدّي زمیني ادوم بگفتن * جمع شود اهرن بقومي او که نه آید بآن زمین آنچه بدادم
25 بسراني یسرال ابر آنچه عاصي شدید مر امري من بآبي خصومت * بستان مر اهرن ومر العزر
26 پسري او وبر آور ایشانرا هر هبر * وبکش مر اهرن مرجامهاي او وبپوشاني ایشانرا مر العزر پسري
27 او واهرن جمع شود وبمیرد آنجا * بکرد مشه چون آنچه فرمود ביי بر آمدند بهر هبر بچشم
28 دیدي همه آن جماعت * بکشید مشه مر اهرن مرجامهاي او بپوشاند ایشانرا مر العزر پسري
او وفات یافت اهرن آنجا در سري آن کوه فرود آمد مشه والعزر از آن کوه *

Istæ sunt *Aquæ jurgii* apud *quas* 13
jurgium fecerunt filii Israel cum Domino, & sanctificatus est in eis. Misitque Mosheb nuntios à Cadesh 14
ad regem Edom, Sic ait frater tuus Israel; Tu nôsti omnem molestiam quæ evenit nobis. Descenderunt enim *patres nostri in Ægyptum, & sedimus in Ægypto diebus* 15
multis: ac malefecerunt nobis Ægyptii, & patribus nostris. Et ingemuimus ad Dominum, qui audivit 16
vocem nostram, misitque angelum, & eduxit nos ex Ægypto: & ecce sumus in Cadesh civitate extremi termini tui. Transeamus nunc per 17
regionem tuam: non transibimus per agrum & vineam, neque bibemus aquam putei: viâ regiâ ambulabimus, non declinabimus ad dextram aut sinistram, usque quò transierimus terminum tuum. Respondit ei Edom; 18
Ne transeas per me, ne fortè in gladio egrediar in occursum tui. Dixerunt ei filii Israel; Per viam ascendemus: quòd si aquas tuas biberimus ego & greges mei, reddam pretium 19
earum: veruntamen absque verbo pedibus meis transibo. Respondit; 20
Non transibis. Egressúsque est Edom in occursum ejus cum populo gravi & manu validâ: Nolente igitur Edom dare Israeli transitum per terminum suum, declinavit Israel 21
ab illo. Et mansionem removerunt 22
*à Cadesh, venerunt*que *filii Israel, tota* scil. *congregatio, ad Montem montis. Et dixit Dominus ad Mo-* 23
sheb & Aharon in Hor-habar, juxta terminum terræ Edom, dicendo; 24
Congregabitur Aharon ad populũ suum: non enim veniet in terram quam dedi filiis Israel, eo quòd rebellâstis in mandatũ meum apud Aquas jurgii. 25
Accipe Aharon & Eleazar filium ejus, & adducito eos in Hor-habar. 26
Et detrahe Aharoni vestes ejus, & indues illis Eleazar filium ejus: nam Aharon congregabitur, & morietur ibi. Fecitque Mosheb quemadmo- 27
dum præceperat Dominus, & ascenderunt in Hor-habar in oculorũ conspectu totius congregationis. Detraxítque Mosheb Aharoni vestes ejus, & indúit illis Eleazar filium ejus: & obitum invenit Aharon ibi in capite montis: tum descendit Mosheb & Eleazar de monte. 28

29 וחמון כָּל עַמָּא דכנשתָּא משֵׁה נְחִית מִן רֵישׁ טוּרָא מָנוי בְּזִיעִין וְקַטְמָא בְּרֵישֵׁיהּ וְהָוֵה בָכֵי וַאֲמַר וַי לִי עֲלָךְ אַהֲרֹן אָחִי עַמּוּד צְלוֹתֵיהוֹן דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּהֲוִיתָא מְכַפַּר עֲלֵיהוֹן חַד זִמָן בְּכָל שְׁנָא בָּה בְּשַׁעְתָּא הֵימִינוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲרוֹם מִית אַהֲרֹן וּבְכוֹן יַת אַהֲרֹן תְּלָתִין יוֹמִין כָּל עַם כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

29 Postquam autem quievit anima ipsius Aharonis, ablata est nubes gloriæ prima die mensis Ab: & viderunt universa congregatio Mosem descendentem ex monte vestibus laceris, flentem & dicentem; Væ mihi propter te Aharon frater mi columna precum ipsorum Israelitarum: etiam ipsi flebant Aharonem triginta diebus, viri & mulieres Israelitarum.

29 *Et viderunt universus populus congregationis Mosem descendentem ex cacumine montis, vestibus laceris & cinere capitis impositio, flentem & dicentem; Væ mihi propter te Aharon frater mi, columna precum ipsorum filiorum Israel, qui expiationem faciebas pro illis semel singulis annis: ea hora crediderunt Israelitæ quod mortuus esset Aharon, & fleverunt Aharonem triginta diebus universus populus congregationis filiorum Israel.*

כא

1 וישמע ושמע עַמְלֵק דְּהָוֹה שְׁרֵי בְּאֲרַע דָּרוֹמָא וַאֲתָא וְאַשְׁתְּנִי וּמַלַּךְ בְּעֲרַד אֲרוֹם נַח נַפְשֵׁיהּ דְּאַהֲרֹן וְאִסְתַּלַּק עַמּוּדָא דַעֲנָנָא דַּהֲוֹה מַדְבַּר בְּזִכְוָתֵיהּ קֳדָם עַמָּא בֵּית דְּיִשְׂרָאֵל וַאֲרוֹם אִתּוּ יִשְׂרָאֵל אוֹרַח אַלַּלַיָּא אֲתַר דְּמָרְדוּ בְּמֵארֵי עָלְמָא דְּכַר חָבוּ אַלַּלַיָּא הַוּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שַׁרְיִין בְּרֶקֶם וְהָדְרוּ לְבַתְרֵיהוֹן מִן רֶקֶם עַד מוֹסֵרוֹת שִׁית מַשְׁרְיִין אַרְבְּעִין שְׁנִין נְטָלוּ מִן מוֹסֵרוֹת וְתָבוּ לְרֶקֶם אוֹרַח מַאַלַּלַיָּא וְאָתוּ לְטַוּרוֹם אוּמָנִיס וּמֵת אַהֲרֹן תַּמָּן הָא בֶּן אָתָא וְאַנַח קְרָבָא בְּיִשְׂרָאֵל וְשָׁבָא מִנְּהוֹן שְׁבְיָא רַבָּא : וידר וְקַיֵּים יִשְׂרָאֵל קְיָם קֳדָם יְיָ וְאָמַר אִין מְמַסַּר תְּמַסַּר יַת עַמָּא הָדֵין בִּידִי וְאֵיצַר יַת קִירְוֵיהוֹן : וישמע וְקַבֵּיל יְיָ צְלוֹתֵיהּ דְּיִשְׂרָאֵל וּמְסַר יַת כְּנַעֲנָאָה וְנָמַר יַתְהוֹן וְיַת קִירְוֵיהוֹן וּקְרָא שְׁמָא דַּאֲתְרָא חָרְמָה : ויסעו מֵהַר הָהָר וּנְטָלוּ מְטַוְּרִים אוּמָנִיס מַדְּלֵךְ יַמָּא דְסוּף לְאַחֳרָא יַת אַרְעָא דֶּאֱדוֹם וְקִנְטַת נַפְשָׁא דְעַמָּא בְּאוֹרְחָא : וידבר וְהַרְהֲרוּ עַמָּא בְּלִבְבֵיהוֹן וְאִשְׁתָּעִיאוּ עַל מֵימְרָא דַיְיָ וּבְמֵשֶׁה נְצוּ לְמֵמַת בְּמַדְבְּרָא אֲרוֹם לַיְת לַחְמָא וְלֵירַת מַיָּא וְנַפְשָׁנָא קְנְטַת בְּמָנָא הָדֵין דְּמְוַנְיָה קָלִיל : וישלח בְּרַת קָלָא נַפְלַת מִן שְׁמֵי מְרוֹמָא וְכֵן אֲמַרַת אִיהִין חְמוֹן כָּל בְּנֵי נְשָׁא כָּל טַבְוָון דְּעָבְרִית לְעַמָּא אַסִּיקִית יַתְהוֹן מִפִּצְרַיִם אָחֵיתִית לְהוֹן מָנָא מִן שְׁמַיָּא וּכְרוֹן חָזְרוּ וְאִתְרַעֲמוּ עֲלוֹי וְהָא חִוְיָא דְּנוּרִית עֲלוֹי מִן יוֹמֵי שֵׁירוּי עָלְמָא עָפַר יְהֵוִי מְוָנֵיהּ וְלָא אִתְרַעֵם עַל מְוָנֵיהּ וְעַמִּי שַׁרְיוּ וְעַמִּי אִתְרַעֲמוּ עַל מְוָנֵיהוֹן וּכְרוֹן יֵיתוֹן חִוְיָא דְּלָא אִתְרַעֲמוּ עַל מְוָנֵיהוֹן וְיִנְכְּתוּן יַת עַמָּא דִּי אִתְרַעֲמוּ עַל מְוָנֵיהוֹן בְּכֵן גָּרֵי מֵימְרָא דַיְיָ בְּעַמָּא יַת חִוְיָא שָׂרְפָיָא וְנָכִיתוּ יַת עַמָּא וּמִיתוּ אוֹכְלוֹסִין סַגִּיאִין מִיִּשְׂרָאֵל : ויבא וְאָתוּ עַמָּא לְוָת מֹשֶׁה וְאָמְרוּ חַבְנָא אֲרוּם הַרְהַרְנָא וְאִשְׁתָּעִינָא בְּיִקָר שְׁכִינְתָּא דַיְיָ וְעָמָךְ נְצִינָא צַלִּי קֳדָם יְיָ וְיַעְדֵי מִנָּנָא יַת מַחַת חִוְיָא וְצַלִּי מֹשֶׁה עַל עַמָּא :

1 Et audivit Amalek qui habitabat ad meridiē, & venit & mutatis sedibus regnavit in Arad, quòd quievisset anima Aharonis, & ablata fuisset columna nubis quæ propter meritum ipsius præcedebat populum domus Israel, & quòd redirent Israelitæ viâ exploratorum ad locum in quo rebellârant contra Dominum mundi. Cùm enim reverterentur exploratores habitabant Israelitæ in Rekam, retrogressi sunt deinde à Rekam usque ad Moseroth sex profectionibus per quadraginta annos; profecti sunt *tandem* ex Moseroth & redierant in Rekam viâ exploratorum, & venerunt in montem Umanum, & mortuus est Aharon ibi: tunc itaque venit & conflixit cum Israele, & abduxit ex illis captivitatem multam. Et vovit Israel votum coram Domino, & dixit; Si tradendo tradideris populum hunc in manum meam, plane destruam urbes eorum. Et suscepit Dominus preces ipsius Israel, & tradidit Chananæum, & destruxit eos & urbes eorum: & vocavit nomen loci illius Chorma. Et profecti sunt ex monte Umano itinere maris rubri, ut circuirent terram Aedom: & tædio affecta est anima populi in via. Et cogitârunt populus in corde suo, & narrârunt contra sermonem Domini, & contra Mosem contenderunt, *dicentes*, Quare ascendere feciſtis nos ex Ægypto, ut moreremur in deserto? quoniam non est panis nec aqua, & anima nostra tædio affecta est in Manna isto cibo levi. Filia vocis cecidit ex cœlis excelsis, & sic dixit; Venite, videte omnes homines omnia beneficia quæ feci populo quos ascendere feci liberatos ex Ægypto; descendere feci illis Man è cœlis, jam verò iterum murmurârunt contra me: Ecce autem serpens, de quo decrevi inde à diebus initii mundi, ut pulvis esset cibus ejus, neque murmuravit contra me, populus autem meus murmurârunt pro cibo suo. Jam verò venient serpentes, qui non murmurârunt pro cibo suo, & mordebunt populum qui murmurant de cibo suo. Propterea immisit verbum Domini in populum serpentes regulos, & momorderunt populum, mortuæque sunt turbæ multæ ex Israel. Et venerunt populus ad Mosem, & dixerunt; Peccavimus, quoniam cogitavimus & loquuti sumus in gloriam divinæ præsentiæ Domini, & tecum contendimus; ora coram Domino ut removeat à nobis plagam serpentum. Itaque oravit Moses pro populo.

Hierosol. 1 *Et audivit Chananæus rex Arad qui habitabat ad meridiem, quòd mortuus esset Aharon vir pius propter cujus meritum nubes gloriæ protegebant Israelitas, & quòd ablata esset nubes gloriæ, & quòd mortua esset prophetissa Mirjam propter cujus meritum puteus fluebat, & reconditus esset puteus respondit & dixit; Viri milites venite & aciem ordinemus adversus Israelitas, quoniam invenimus semitam per quam venerunt exploratores. Itaque ubi congressi essent cum Israele abduxit eis captivitatem magnam.*

Hierosol. 6. *Filia vocis exiit è medio terræ, & audita est vox in excelsis; Videte omnes homines, & auscultate & audite omnes filii carnis: maledixi serpenti ab initio, & dixi illi; Pulvis erit cibus tuus, neque murmuravit pro cibo. Eduxi populum meum liberatos ex Ægypto, & descendere feci illis Man è cœlis, & transire feci illis coturnices ex mari, & ascendere feci illis puteum ex abysso: iterum verò murmurârunt coram me propter Man, dicendo; Anima nostra fastidit panem cibi hujus levissimum; propterea veniat serpens qui non conquestus est de cibo suo, & mordeat populum hunc qui murmurant de cibo suo. Itaq; immisit verbū Domini in populū serpentes ignitos, & momordeṙt populū, et mortuæ sunt turbæ multæ ex Israel.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

29 * بديدند همه آن جماعت كه بمرد اهرن بگرستند مر اهرن سي روز همه خانداني يسرال *

* فصل بيست يكم *

1 * بشنويد آن كنعني پادشاهي عرد نشيناي آن دروم كه بيامدند يسرال راهي آن جاسوسان
2 كارزار كرد دريسرال برده برد ازو برده * نذر كرد يسرال نذر بيٓ گفت اگر دادن بدهي
3 مر آن قومي آن اين در دستي من حرم كنم مر شهرهاي ايشان * بشنويد ٭ در آوازي يسرال
4 بداد مر آن كنعني حرم كرد ايشانرا و مر شهرهاي ايشان بخواند نامي آن جا حرمه * منزل
بر داشتند از هر هور راهي درياي سوف بگرد گشتن مر زميني ادوم كوتاه شد جاني آن قوم
5 در راه * سخن گفت آن قوم در خدا و در مشه چرا بر آوريد ايمارا از مصر بمردن در بيابان
6 كه نيست نان و نيست آب و جاني ايما ستوه شد در نانى آن سبكچه * بفرستاد ٭ در قوم مر
7 آن مارهاي آن افعيان بگزيدند مر آن قوم بمرد قومي بسيار از يسرال * بيامدند آن قوم
بمشه و گفتند خطا كرديم كه سخن گفتيم در بيٓ و در تو نماز كن بيٓ و بگردانند از بالاي
ايما مر آن مار نماز كرد مشه در سببي آن قوم *

29 *Viderunt autem universa congregatio quòd mortuus esset Aharon, & fleverunt Aharonem triginta diebus tota familia Israel.*

CAP. XXI.

1 Audivitq; Chenaanæus rex Arad sedens in Meridie, quòd venirēt Israelitæ viâ exploratorum, & prælium instituit contra Israel, captivósque abduxit ex eo captivos.
2 Vovit igitur Israel votum Domino, dicens; Si dando dederis populum istum in manum meam, anathema faciam urbes eorum.
3 Et exaudiens Dominus vocem Israel, tradidit Chenaanæum, quos anathematizavit ac urbes eorum: vocavitque nomen loci, Hormah.
4 Et mansionem removerunt ab Hor-habar viâ maris Suph ad circumeundum terram Edom: & abbreviata est anima populi in via.
5 Locutúsque est populus contra Deum & contra Mosheh; Quare eduxistis nos ex Ægypto ad moriendū in deserto? non est enim panis, neque est aqua; & anima nostra pertæsa est panis istius leviculi.
6 Misit igitur Dominus in populum serpentes viperas, momorderúntque populum, & mortuus est populus multus ex Israel.
7 Tunc venerunt populus ad Mosheh, & dixerunt; Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum & contra te: ora ad Dominum ut avertat à nobis serpentes. Et oravit Mosheh causâ populi.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

8 ויאמר ה' ואמר יי למשה עבד לך חיויא דנחשא ושוי יתיה על אתר תלי ויהי כל דינכית יתיה חייא ויהי מסתכל ביה וחאי אין מכוין לבויה לשום מימרא דיי :

9 ויעש עבד משה חיויא דנחשא ושוי יתיה על אתר תלי והוי כד נכית חיויא ית נברא והוה מסתכל בחויא דנחשא ומכוין לבויה לשום מימרא דיי וחאי :

10 ויסעו ונטלו מחנן בני ישראל ושרו באובות :

11 ויסעו ונטלו מאובות ושרו בעיי העברים במדברא אתר דמכוין על אנפי מואב מדנח שמשא : משם

12 מחנן נטלו ושרו בנחלא דמידכי חילפי ונלי וסיגלי : משם ומחנן נטלו ושרו

13 מן להאל לארנון במעברא דבמדברא דנפיק מתחום אמוראה ארום ארנון תחום מואב ממצע בין מואב ובין אמוראי ויתבין בויה כומרניא פלחי טעוותהון :

14 על כן יתאמר בספר אורייתא ית והב דהוון בעלעולא דסנירותא ושרידין בסוף משריתא הינון בסרוייית ישראל דאדום ומואב איטפרו ביני טוריא למכמן ולשיצאה עמא בית ישראל ומארי עלמא רמז לטווריא וקריבו דין לדין ומיתו ואדמהון הוה נגיד בנחלא סמיך לארנון : ואשד ושפכות

15 נחליא דאדמהון הוה נגיד עד מותבות לחיירת ברם איהי אשתויברת מן דין נמירא על דלא הות בעיטתהון והיא היא לתחום מואב : ומשם ומחנן

16 אתיהיבת להון בירא חיא בירא דאמר יי למשה כנוש ית עמא ואיתין להון מוי : אז ישיר הא בכן שבח

17 ישראל ית שבח שירתא הדא בזמן דאתכסיית והדרת בירא דאתיהיבת להום בזוכותא דמרים סוקי בירא סוקי בירא חוון מומרין לה' והיא סלקא : באר בירא דחפרו יחה'

18 אבהתא עלמא אברהם יצחק ויעקב רברבניא דסלקדמין חפרו יחה' רישי עמא משה ואהרן ספריהון דישראל משכו יתיה' בחושריהון ומסדבדרא אתיהיבת להון למתנה' :

ואהרן ספריהון דישראל ומסדבדרא אתיהיבת ליה מתנא :

ירושלמי 9 ועבד משה חויא דנחש ושוי יתיה' על אתר תלי והוא כל מן דהוה סנכת בחויא הוה תלי אפוי בצלו גב אבוי דבשמיא ומסתכל בחויא דנחשא וחיה' :

ירושלמי 14 בגין כדין יתאמר בספר אוריתא דמחיל בספר קרביא נסיא ונבורתא דעבד יי לעמיה' בני ישראל כד הוו קימין על ימא דסוף כן עבד עמהון כד הוו עברין ית נחלי ארנונא :

15 כד הוון בני ישראל עברין בנחלי ארנונא אסתפרו מואביא בסעריא די בנחלי אמרין כד יהוון בני ישראל עברין לקדמותהון ומקטלין יתהון ורמז רבון כל עלמא יי דידע מה דבלבביא וגלי קדמוי מה בכוליתא רמו לטוריא ואקפו רישיהון אלין לאלין ורציצו רישי נבריהון שטיפו נחליא מן אדם קטילין והוו ישראל מהלכין על רישי טוריא מלעיל ולא ידעו נסיא ובזורתא די עבד יי לעמהון בנחלי ארנונא דקרתא דלא הות בה' שופפא בעצתהון אשתיזבת להון והא היא סמיכא לחחומידון דמואבאי :

17 הא בכן שבחו ישראל ית שבח שירתא הדא סוקי בירא הוו מזדרין לה' והיא סלקא : 18 בירא דחפרו יתה' רברבי עלמא מן שירויא אברהם יצחק ויעקב שכלילו יתה' סוכלתני עלמא סנהדרין שובעתי חכימיא דמספרשין משכו יתה' בחושריהון משה' ואהרן ספריהון דישראל ומסדבדרא אתיהיבת ליה מתנא :

Et dixit Dominus Mosi; Fac tibi serpentem æneum, & pone ipsum in loco 8
edito: & erit quemcunque momorderit serpens, & intuicus fuerit ipsum, tum vivet, modo cor ejus directum fuerit ad nomen verbi Domini.
Et fecit Moses serpentem æneum, 9
& posuit ipsum in loco edito: & fuit quando mordebat serpens virum, & contemplabatur serpentem æneum & cor ejus intentum erat in nomen verbi Domini, vivebat. Et profecti sunt inde filii Is- 10
rael, & castrametati sunt in Oboth.
Et profecti sunt ex Oboth, & ca- 11
strametati sunt in planitie vadi, in deserto loco qui respicit è regione Moab ab oriente sole. Inde pro- 12
fecti castrametati sunt in valle quæ apta est salicibus & fileribus, & mandragoris *producendis*. Et inde profecti castrametati sunt ultra Arnon, 13
in vado deserti quod exit ex limite Aemorræi: quoniam Arnon limes est Moab, collocatus inter Moab & Aemorræum, & ibi habitabant sacrificuli colentes idola sua. Propterea dicitur in libro legis, ubi scripta sunt 14
prælia Domini, Eth & Heb fuisse in tempestate lepræ, & expulsos esse ad finem castrorum: hi nuntiarunt Israëli, quòd Aedom & Moab abscónditi essent inter montes ad struendum insidias, & perdendum populum domus Israel; sed Dominus mundi innuit montibus, & accesserunt alter alteri, & mortui sunt, & sanguis eorum fluebat per vallem conjunctam Arnoni. Et 15
effusio torrentium sanguinis eorum fluebat usque ad habitationes Lechaiath: verùm ipsa liberata est ab hoc exterminio, eo quòd non esset in eodem consilio cum illis, & ecce ipsa est in termino Moab.
Et inde datus est illis puteus vi- 16
vens, puteus de quo dixit Dominus Mosi; Congrega populum, & dabo illis aquas. Ecce verò tunc cane- 17
bat Israel laudem cantici istius, tempore quo occultatus est & iterum illis redditus puteus propter meritum Mirjam: Ascende putee, ascende putee, canebant ei, & ipse ascendebat. Puteum quem foderant 18
patres seculi, Abraham, Isaac, & Jacob, principes ab antiquo foderunt ipsum, capita populi, Moses & Aharon scribæ Israelitarum traxerunt ipsum virgâ suâ, & ex deserto datus est illis in donum.

Et dixit Dominus Mosi; Fac tibi serpentem æneum, & pone ipsum in loco edito: & erit quemcunque momorderit serpens, & intuicus fuerit ipsum, tum vivet, modo cor ejus directum fuerit ad nomen verbi Domini.

Hier. 9. *Et fecit Moses serpentem æneum, & posuit ipsum in loco edito: accidit itaque ut quicunque mordebatur serpente, & facies ejus intenta essent ad patrem suum qui est in cœlis, & contemplaretur serpentem æneum, viveret.*

Hieros. 14. *Propterea dicitur in libro legis Domini, qui assimilatur libro prælio rum; Miracula & potentias, quas fecit Dominus populo suo filiis Israel, quando starent ad mare juncosum, sic fecit cum illis quando fuerunt transeuntes vallem Arnonis.* 15. *Cùm essent filii Israel transeuntes per vallem Arnonis, abscondebantur Moabitæ in speluncis quæ erant in vallibus dicentes; Quando transibunt filii Israel nos exibimus obviam illis, & interficiemus eos: & innuit Dominus totius mundi, Dominus qui novit quod erat in cordibus eorum, coram eo enim manifestum est id quod est in renibus, innuit inquam montibus & conjunxerunt capita sua hæc ad illa, & contrita sunt capita fortium ipsorum, & inundârunt valles sanguine interfectorum; Israëlitæ autem ibant super capita montium sursum neque noverunt miracula & potentiam quam fecerat Dominus cum illis in vallibus Arnon. Sed Lechaiath civitas, quæ non societatis consilium iniit cum illis, liberata est ab illis, & ecce ipsa vicina est limiti ipsorum Moabitarum.* 17. *Ecce tum cantârunt Israel laudem cantici istius; Ascende putee, canebant illi, & ipse ascendebat.*

18. *Puteum quem foderunt principes seculi ab initio, Abraham, Isaac, & Jacob, fundârunt ipsum prudentes mundi synedri, septuaginta sapientes qui expressè nominati sunt, traxerunt ipsum virgâ suâ Moses & Aharon scribæ Israelis, & ex deserto datus est illi in donum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 * گفت يو بمشه بكن بتو افعي وبنه اويرا ابر علم و باشد همه آن گزنده شده
بيند اويرا و بزيد * بكرد مشه ماري مس وبنهاد اويرا ابر علم و باشد اگر بگزيد و
10 آن مار مر مرد نگاه كند بماري آن مس و بزيد * منزل بر داشتند پسراني يسرال فرود
11 آمدند در ابت * منزل بر داشتند از ابت فرود آمدند بعيّي آن عبريم [در بيابان] آنچه
12 ابر پيشي مواب از درخش جاي آن خورشيد * از آنجا منزل بر داشتند فرود آمدند درنحل
13 ورد * از آنجا منزل بر داشتند فرود آمدند از گذاري ارنون آنچه در بياباني آن بيرون آيا از حدّي
14 آن اموري كه ارنون حدّي مواب ميانى مواب و ميانى آن اموري * ابر همچنين گفته شود در
15 كتاب ملحمت יי את והב בסופה ومر آن رودهاي ارنون * و ريزشي آن رودها آنچه ميل كرد
16 بنشستني عر و پيوسته باشد بحدّي مواب * و از آنجا ببار آن آن چاه آنچه گفت يو بمشه
17 جمع كن مر آن قوم و بدهم بايشان آب * آن هنگام تسبيح گفت يسرال مر آن تسبيحي
18 آن اين بر آي چاه جواب دهيد بآن * چاهي بكندند آنرا اميران ببريدند آنرا سخياني آن
قوم در كندن در عصاهاي ايشان و از بياباني مثنه *

Dixitque Dominus ad Mosheb; 8
Fac tibi viperam, & pone eam super vexillum: & erit, omnis morsus videbit eam, ac vivet. Fecit 9
itaque Mosheb serpentem æneum, posuitque super vexillum, ut esset, si momordisset serpens quenquam, aspiceret ad serpentem æneum, ac viveret. Et mansionem removentes 10
filii Israel resederunt in Oboth. De- 11
inde mansionem removentes ab Oboth, resederunt in Ije-abarim, in deserto quod contra Moab ab Oriente sole. Indè mansionem removentes, 12
resederunt in Nahal-zered. Indè 13
mansionem removentes, resederunt à transitu Arnon, qui in deserto egreditur à termino Emorai: nam Arnon est terminus Moab, inter Moab & Emoræum. Idcircò dicitur 14
in libro bellorum Domini; Eth Vaheb in turbine, & torrentes Arnon. Et 15
effusio torrentium quæ deflectit ad habitationem Ar, & adjuncta est termino Moab. Et illinc in Beer: 16
is est puteus de quo dixit Dominus ad Mosheb; Congrega populum, & dabo illis aquam. Eo tempore ce- 17
cinit Israel hymnum hunc; Ascende putee: responsum date ei, Putee 18
quem foderunt principes, excide-runt eum spontanei populi, fodiendo baculis suis. Et è deserto in Mattanah.

19 ומן דאתיהיבת להון למתנה
חזרת למיסוק עשהון לשוורא רמייא
ומשוורייא רמייא נחתא עשהון לגלימתא
מחזרא לכל משריית דישראל ומשקיא
יתהון כל חד וחד בתרע משכניה:
ומבמות ומשוורייא רמייא נחתא עשהון
לגלימתא עטיקתא ואתגניזת מעדן
בירא דאית בתחומיהון דמואבאי ריש
רמתא דמצטיפא כל קבל אבית ישימון:

19 ומן דאתיהיבת להון בירא מתנא
הורת למהוי להון ולנחליון שטפין מתנדרין
חזרת למהוי סלקא לריש טוריא ונחתא
עשהון לנחליא עתיקתא אתגניזת מעדן
בירא דאית בתחומיהון דמואבאי ריש
רמתא דמצטיפא כל קבל אבית ישימון:

19. *Et ex quo datus est illis in Mattana, iterum ascendit cum illis in montes excelsos, & ex montibus excelsis descendit cum illis in colles, circumdabat universa castra Israëlis, & perabat eos unumquemque in porta tabernaculi sui. Et ex montibus excelsis descendit cum illis in valles profundas, & reconditus est ab illis in limitibus Moabitarum, in capite collis prospicientis è regione Berhjeschimon, eo quòd aboleverant verba legis.*

19. *Et ex quo datus est illis putens Mattana, iterum factus est illis in torrentes inundantes vehementes, iterumque ascendebat in cacumina montium & descendebat cum illis in valles veteres, reconditus est ab illis putens qui erat in limitibus Moabitarum, caput collium quod spectat è regione Beth Jesimon.*

20 ומן דאתיהיבת להון בירא מתנא
הורת למהוי להון ולנחליון שטפין מתנדרין
חזרת למהוי סלקא לריש טוריא ונחתא
עשהון לנחליא עתיקתא אתגניזת מעדן
בירא דאית בתחומיהון דמואבאי ריש
רמתא דמצטיפא כל קבל אבית ישימון:

21 וישלח ושדר ישראל עגדין לות סיחון מלכא דאמוראה למימר:
22 אעברה באעיבר בארעך לא נאנוס ארעין ולא נשרנג בחולן ולא נבעול נשי
23 נובדין אורח מלכא דבשמיא נזיל עד דניעיבר תחומך: ולא ולא שבק סיחון
24 ית ישראל למעבר בתחומיה וכנש סיחון ית כל עמיה ונפק לקדמות ישראל
למדברא ואתא ליהץ ואגח קרבא בישראל: ויכהו ומחהי ישראל בשמתא דייי
דקטלא בפתגם דחרב וירית ית ארעיה מארנונא עד יובקא עד תחום בני עמון
25 ארום תקיף הות רבת תחום בני עמון ועד כדון אירת להון ארכא: ויקח ונסב
ישראל ית כל קרוייא האלין ויתיב ישראל בכל קרוי אמוראי בחשבון ובכל
26 בפרנהא: כי חשבון ארום חשבון קרתא דסיחון מלכא דאמוראה היא והוא
אנח קרבא במלכא דמואב קדמאה ונסיב ית כל ארעיה מן ידיה עד ארנון:
27 על כן עלן יימרון בחוראתא מתולייא אמרין צדיקיא דשלטין ביצריהון איתו
ונחשוב ויינא דעובדא טבא כלו קביל אנרא ואגר עובדא בישא כלו ויתיה:
28 יתבני וישתכלל דמיתער ומשיח באורייתא: כי ארום מילין תקיפין הי כאשא
נפקין מפומי צדיקיא מרי חושבנא דנא
וכנון חסינן הי כשלהוביתא מאלין
דקריין ומשיחין באורייתא אכלת
אישתהון לסנאה ולבעיל דבבא
דמתחשבין קומיהון הי כפלחי כמסי
טעוותא דנחלי ארנונא: אוי לך ייא
29 לכון סנאי צדיקיא אבדתון עמא דכמיש
מרסנת פתגמי אורייתא ליית להון
תקנתא עד דייצדכון למגלי לאתר דילפין
אורייתא ובגיהון ובנתהון מתרחקן
בשביית חרבא כל קבל מתסלכין
במולכנא דאורייתא אמוראין ומשיחין
באורייתא: ונירם אמירין רשיעיא ליית
30 רמא ומנטלא חמי כל דא אבד
חושבנכון עד דיסוף כדבונא נפשיכון
ומרי עלמא יצדי יתהון עד דיפח נפשהון ויצדון כמא דאצדי קריוי אמוראי
ופלטירי רבניהון מן תרעא רבא דבית מלכותא עד שוקא דנפחיא דסמיך עד מידבא:

ירושלמי
27 מן בנין בן יימרון מתלי
מתלייא עולו: 28 ארום עם נורין
ובערין היך אשא נפקו מחשבון עמי
קרבא כשלהבין דאשא מקרתא דסיחון
קטילו מלכיהון דאמוראי שיצון לחית
29 קרתהון דמואבאי קטילו כומריא דהוו
מרבחין קדם טעוותיה דארנונא:
29 אוי לכון מואבאי מסרתון בניכון כפיתין
טעוותא כמוש מסרתון בניכון כפיתין
בקולריא ובנתכון בשביתא למלכיהון
דאמוראי סיחון: 30 ופסקא מלכו מן
חשבון ושולטן מן דיבון וצדן אורתחיה
עד נפחיא דסמיך למידבה:

Et ex quo datus est illis in Mattana, iterum ascendit cum illis in montes excelsos, & ex montibus excelsis descendit cum illis in colles, circumdabat universa castra Israëlis, & perabat eos unumquemque in porta tabernaculi sui. Et ex montibus excelsis descendit cum illis in valles profundas, & reconditus est ab illis in limitibus Moabitarum, in capite collis prospicientis è regione Berhjeschimon, eo quòd aboleverant verba legis. Tum misit Israel nuntios ad Sichon regem Æmoræorum, dicendo: Transibo per terram tuam; non vi auferemus desponsatas, nec seducemus virgines, neque subigemus uxores virorum: via regis cœlorum ambulabimus, donec transiverimus limitem tuum. At non permisit Sichon Israelem transire per limitem suum: sed coëgit Sichon universum populum suum, & exiit obviam Israeli in desertum, & venit in Jahats, ubi iniit prælium cum Israel. Et percussit ipsum Israel anathemate Dei quod interficit ore gladii: & possedit terram ejus ab Arnone usque ad Jaboc, usque ad limitem filiorum Ammon; quoniam fortis erat Rabbath limes filiorum Ammon, & hactenus est illis terminus. Et accepit Israel omnes urbes istas, & habitavit Israel in omnibus urbibus Æmoræorum, in Hesebon & in omnibus pagis ejus. Quoniam Hesebon civitas Sihon regis Æmoræorum fuit: nam ipse inierat prælium cum rege Moab jampridem, & acceperat universam terram ejus ex manu ejus usque ad Arnonem. Propterea dicent juventus utens proverbiis; Dicunt justi qui dominantur concupiscentiis suis; Venite, æstimemus arma operis boni secundùm præmium, mercedem autem operis mali secundùm arma ejus: ædificabitur *enim* & consummabitur qui vigilans est & unctus in lege. Quoniam verba fortia sicut ignis exeunt ex ore justorum dominorum cogitationis hujus, & merita fortia sicut flamma ab illis qui legunt & uncti sunt in lege: devoravit ignis ipsorum hostem & inimicum, qui reputantur coram eis tanquam colentes altaria idolorum quæ sunt in valle Arnonis. Væ vobis osores justorum, perii-stis populo Chamos, ex quo odio habuit verba legis non est illis rectitudo: donec perdiderit vos ut migretis in locum ubi discant legem, & filii & filiæ eorum procul removeantur in captivitatem gladii, coram eis qui consulunt consilium legis doctores & uncti in lege. Dicunt improbi; Non est excelsus & elevatus videns hoc totum, periit numerus vester donec finiatur mendacium animæ vestræ, & Dominus mundi perdet eos donec exspiraverit anima eorum, & peribunt quemadmodum perdidit civitates Æmoræorum, & palatia principum ipsorum, ex porta magna domus regni usque ad plateam fabrorum, quæ prope tangit usque ad Medabam.

Hierosol. 27. *Propterea dicent qui proverbia loquuntur; Venite.* 28. *Quoniam populus virorum eorumque ardentium instar ignis exierunt ex Hesebon, facientes bellum cum flammis igneis ex civitate Sichon: interfecti sunt reges Æmoræorum, perdiderunt villas civitatum Moabitarum, interfecerunt sacerdotes qui sacrificabant coram idolo ipsius Arnonis.* 29. *Væ vobis Moabitæ, consumpti estis & vetustate absumpti colentes idola Chemos: tradidistis filios vestros ligatos collaribus, & filias vestras in captivitatem regi Æmoræorum Sichon.* 30. *Et cessavit regnum ex Hesebon, & principatus ex Dibon: & desolatæ sunt viæ ejus usque ad fabros, qui vicini sunt ipsi Medaba.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

19 * وممتنه نحليال وار نحليال بموت * وار بلنديها بآن مغاك آنچه در دشتي مواب سري آن
20 چكاد ونگاه كند ابر پيشي آن يشيمن * بفرستاد يسرال رسولان بسيحن پادشاهي آن اموري بگفتن:
21 * بگذرم در ولايتي تو نه ميل كنيم در دشت و در رزنه آهنجيم آبي چاه در راهي آن شاهراه
22 برويم تا آنچه بگذريم حدّي تو * و نه داد سيحن مر يسرال گذشتن در حدّي او جمع كرد
23 سيحن مر همه قومي او بيرون آمد بپديرهي يسرال بآن بيابان بيامد يهصه كارزار كرد در يسرال:
24 * بزد اويرا يسرال بتيغي شمشير ميراث گرفت مر ولايتي او از ارنن تا يبّق تا بسرافي عمّون
25 كه قوي حدّي بسرافي عمّون * بستاند يسرال مر همه آن شهرهاي آن اينان بنشست يسرال
26 در همه شهرهاي آن اموري در حشبون ودر همه دههاي آن * كه حشبون شهري سيحن
پادشاهي آن اموري آن واو كارزار كرد در پادشاهي مواب آن اوّل بستاند مر همه ولايتي او از
27 دستي او تا ارنن * ابر همچنين بگويند آن مثل گويان بياييد حشبون آبدان شود وآراسته
28 شود شهري سيحن * كه آتش بيرون آمد از حشبون زبانه از شهري سيحن بسوخت صحراي
29 مواب بعلي بموت ارنون * واي بتو مواب گم كردي قومي كموش بداد بسرافي او
30 رستگان ودختراني او در بردگي بپادشاهي اموري سيحن * پادشاهت ايشانرا گم كرد
حشبون تا ديبن خراب كرد ايشانرا تا نفح آنچه تا ميدبا:

Et è Mattanah in Nahaleel: & de Nahaleel in Bamoth. Et ab Excelsis ad foveam quæ in agro Moab, ad verticem jugi, qui respicit Jeshimon. Misitq; Israel legatos ad Sihon regem Emoræi, dicendo; Transeam per regionem tuam, non deflectemus in agrum & vineam, nec bibemus aquam putei: itinere regiæ viæ pergemus usque quò transierimus terminum tuum. Et non concessit Sihon Israeli transire per terminum suum: immo congregans Sihon totũ populũ suũ, egressus est in occursum Israelis in desertũ; veniensq; ad Fabas, prælium cõmisit cum Israel. Percussitq; eum Israel acie gladii, & hæreditatem accepit regionem ejus ab Arnon usque ad Fabboc, usque ad filios Ammon; nam fortis erat terminus filiorum Ammon. Et accepit Israel omnes civitates istas, seditque Israel in omnibus urbibus Emoræi, in Heshbon & in omnibus pagis ejus. Heshbon enim civitas Sihon regis Emoræi erat: ipse autem prælium cõmiserat cum rege Moab primùm, & ceperat omnem regionem ejus de manu ejus usque ad Arnon. Idcircò dicunt parabolicè loquentes; Venite ad Heshbon, ædificetur ac instauretur civitas Sihon. Quia ignis egressus est de Heshbon, flamma è civitate Sihon, & cõbussit campestria Moab, & dominos excelsorũ Arnon. Væ tibi Moab, peristi populo Chemosh: dedit filios suos evasores, & filias suas in captivitatem regis Emoræi Sihon. Regnũ eorũ perdidit Heshbon usque ad Dibon, vastavit eos usque ad Nophah, quæ usque ad Medeba.

וישב ויתיבו ישראל בחר דקטילו ית 31
סיחון באתרא דאמוראי: וישלח ושדר 32
משה ית כלב ויתיה פינחס לאללא ית
מכבר וכבשו כופרנהא ושיצון ית אמוראי
דתמן: ויפנו ואתפניו וסליקו אורח מתנן 33
ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותנא הוא
וכל עמיה לאנחא קרבא לאדרעי:
ויאמר ויהוה כיון דחמא משה ית עוג 34
ואתירית מן קדמוי עני ואמר דין הוא
עוג רשיעא דיהוה מחסיר ית אבהתם
ושרה אבהתן למימר אתון מדמיין
לאילנין שתולין על פרקטונין דמיין ברם
פירין ליה הנון עברין בנין כן אמתין
ליה קודשא בריך הוא למחוייא לדריא
ויחמי מן בניהון אוכלוסין סגיאין
לאתמסרא בידיהון בכן אמר יי למשה
לא תדחל מניה ארום בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית כל ארעיה ותעביד ליה
היכמא דעבדת לסיחון מלכא דאמוראי דהוה יתיב בחשבון: ויכו ויהוה כיין 35
דחמא עוג רשיעא ית משריתא דישראל דהוה שיתא פרסי אמר ליה אנא מסדר
סדרי קרבא כדלו קבל עמא הדין דלמא יעבדון לי היכמא דעבדו לסיחון אזל
ועקר טוורא בר שיתא פרסי ואחתיה על רישיה למטלק עליהון מן יד זמין
מימרא דייי זחלא ופכר טוורא ונקריה וטמע רישיה בגויה בעא למשלפיה מן רישיה
ולא יכיל מן בגלל דמשכי ככיה ושיניה פמיה הלכא והלכא אול משה ונסב
נרנא ברת עשרתי אמין וטפו עשרתי אמין ומחייה בקרסוליה ונפל ומית
מן להאל למשריתא דישראל דהכין כתיב ומחו יתיה וית בנוי ויית כל
עמיה עד די לא שיירו ליה משיזיב וירתו ית ארעיה:

כב

ויסעו ונטלו בני ישראל ושרון במשיריא דמואב מעיברא לירדנא דיריחו: 1

וירא וחמא בלק בר צפור ית כל מה דעבד ישראל לאמוראי: ויגר ודחילו מואבאי 2 3
מן קדם עמא לחדא ארום סגי הוא ואתיעקו מואבאי בחייהון מן קדם בני ישראל:
ויאמר ואמרו מואבאי לסבי מדינאי ארום עמא חד ומלכו חד הון עד כדון 4
ישיצון קהלא ית כל חורנותא היכמא דמבעי תורא ית עסבא דחקלא ובלק בר צפור
מדינאה מלכא למואב בעידנא ההיא ולא בעדנא חורנא דהכין הוה תנאה
ביניתהון למהוי מלכין לפירקין מאילתא ואילך: וישלח ושדר עונדין ולות לבן ארמאי 5
הוא בלעם דבעא למבלועי ית עמא בית ישראל בר בעור דאיטפש מסונעי חכמתיה
ולא חס על ישראל ורעא דבני בנתיה ובית מותביה בפדן היא פתור על שפיה פתיר
חלמיא והיא מתבניא בארם דעל פרת ארע דפלחין וסגדין ליה בני עמא למקרי
ליה למימר הא עמא נפק ממצרים והא חפא ית חיוא דארעא והוא שרי מן קבלי:

ירושלמי

ירושלמי 31 ושרון ישראל בארעהון 31
דאמוראי: 32 ושלח משה למלללא 32
ית מכור וכבישו כפרניא ושיצון ית
אמוראי די הון תמן: 34 והוה כד 34
חמא משה ית עוג ואמר הלא דין עוג
רשיעא דהוה מונה לאברהם ושרה ואמר
אברהם ושרה מדמיין לאלנין יאין דקימין
על מבועין דמין ברם פירין לא עבדין
בנין כדין קיים יתיה יי קודשא יהא שפיה
מברך שנין סגין עד זמן דחמא בניהון
ובני בניהון וחזר ונפל בידיהון ואמר
יי למשה לא תדחל מניה ארום בידך
מסרית יתיה וית כל עמיה ויית ארעא
ותעבד ליה היך מה דעבדתא לסיחון

Et habitârût Israelitæ postquâ inter- 31
fecerunt Sihonẽ in terra Ærnorærorũ.
Et misit Moses Caleb & Pinhas ad 32
explorandum Macbar, & ceperunt
pagos ejus, & perdiderunt Ærnoræos
qui ibi erant. Et conversi ascen- 33
derunt viam Matnan: & exiit Og
rex Matnan nobis obviàm, ipse cum
universo suo populo, ut instrueret
aciem in Edræi. Et fuit quando 34
vidit Moses Og, tremuit & terrore
perculsus est à facie ejus. Respon-
dit, & dixit; Hic est impius Og, qui
probris affecit Abraham & Saram
patres nostros, dicendo; Vos simi-
les estis arboribus plantatis ad pisci-
nas aquarum, verùm fructus non fa-
cientibus: propterea expectavit
ipsum sanctus benedictus ipse; ut
in vita conservaret *eum* per genera-
tiones, ut videret ex filiis eorum
exercitus multos, ut traderetur in
manus ipsorum: propterea dixit
Dominus Mosi; Ne timeas ab eo,
quoniam in manum tuam tradidi
ipsum, & universum populum ejus,
& universam terram ejus, & facies illi quemadmodum fecisti ipsi Sichon
regi Ærnorærorum, qui habitabat in Hesebon. Accidit ergo postquam 35
vidit Og improbus castra Israelitarum, quæ porrecta erant in sex milliaria,
dixit apud se; Instruam aciem belli adversus populum hunc, ut non fa-
ciant mihi quemadmodum fecerunt ipsi Sichon: ivit & evulsit montem
extensum in sex milliaria, & imposuit ipsum super caput suum ad pro-
jiciendum in eos: statim paravit verbum Domini vermem, qui arrosit
montem & perforavit ipsum, & immersum est caput ejus in medium ipsius;
voluit extrahere ipsum ex capite suo, sed non potuit, quòd traxisset dentes
suos & molares oris sui huc & illuc: ivit Moses & tulit securim decem cu-
bitorum, & saltavit decem cubitos, & percussit ipsum in talo pedis ejus,
& cadens mortuus est procul à castris Israel, quia sic scribitur; Et percusse-
runt ipsum, & filios ejus, & universum populum ejus, adeo ut non residuus
factus sit illi superstes, & hæreditario possederunt terram ejus.

Hieros. 31 *Et habitârunt Israel in terra Ærnorærorum.* 31 *Et misit Moses ad explorandum Mak-* 32 *var, & ceperunt pagos, & perdiderunt Ærnoræos qui ibi erant.* 34 *Et fuit quando vidit Moses Og, dixit; Annon hic est Og improbus, qui deridebat Abrahamum & Saram, & dicebat, Abraham & Sara similes sunt arboribus pulchris quæ stant juxta fontes aquarum, verùm fructus non faciunt: propterea in vita servavit eum Dominus sanctum sit & benedictum nomen ejus, per multos annos, usque ad tempus donec vidit filios & nepotes eorum, & iterum cecidit per manus eorum. Itaque dixit Dominus Mosi; Ne timeas ab eo, quoniam in manum tuam tradidi ipsum, & universum populum ejus, & universam terram, & facies illi quemadmodum fecisti ipsi Sichon regi Ærnorærorum, qui habitabat in Hesebon.*

CAP. XXII.

ET profecti sunt filii Israel, & castrametati sunt in campestribus Moab 1
citra Jordanem Jericho.

SECT. XL.

Et vidit Balak filius Tsippor quicquid fecerat Israel Ærnoræis. Et ti- 2
muerunt Moabitæ à facie populi valdè, quoniam multus erat: & angu- 3
stiis affecti sunt Moabitæ in vita sua à facie filiorum Israel. Et dixerunt 4
Moabitæ senioribus Madianitarum, quoniam populus unus & regnum
unum erant usque ad illum diem; Nunc perdent congregatio hæc quod-
cunque est in circuitu, quemadmodum lambit bos herbam agri: & Balac
filius Tsippor Madianita rex erat Moabitarum in tempore illo, non autem
alio tẽpore, quia sic conditio erat inter eos futuros reges per vices hinc &
inde. Misit ergo nuntios ad Laban Aramæũ, ipse est Bileam, quòd quæreret 5
absorbere populũ domus Israel, filiꝰ Beor, qꝰ insanꝰ essetꝰ ob multitudiné sa-
pientiæ suæ, nec parceret Israeli semini filiorũ filiarũ suarũ, & domꝰ habi-
tationis ejꝰ erat in Padan, ea est Pethor de nominejꝰ interpretis somniorũ,
illa autẽ ædificata est in Aram, quæ est ad Euphratem, terra in qua colebant
& adorabant ipsum populares ejꝰ, ad vocandũ ipsum; dicendo, Ecce popu-
lus exiit ex Ægypto, & ecce operuit faciem terræ, & ipse habitat cõtra me.

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

31 * بنشست يسرال در زمين آن اموري * بفرستاد مشه بجاسوسي كردن مر يعزر بكرفتند
32 ديههاي آن براند مر آن اموري آنچه آنجا * روي كردند بر آمدند راهي آن بشن بيرون 33
آمد عوج پادشاهي آن بشن بپديرهي ايشان او وهمه قومي او بكارزار ادرعي * كفت 34
مه نه ترسي ازو كه در دستي تو بدادم اويرا ومر همه قومي او ومر ولايتي او وبكني
باو چون آنچه بكردي بسيحن پادشاهي آن اموري آنچه نشينا در حشبون * بزدند اويرا 35
ومر پسراني او ومر همه قومي او تا بي باقي ماند باو رستهي ميراث كرفتند مر ولايتي او *

* فصل بيست دوم * * منزل بر داشتند پسراني يسرال فرود آمدند 1
در عربوت مواب از كذار بيردن يرحو * بديد بلق پسري صفور مر همه آنچه بكرد يسرال 2
باموري * بترسيد مواب از پيشي آن قوم بغايت كه بسيار است او ستوه شد مواب از پيشي 3
يسرال * كفت مواب بپيراني مدين اكنون بليسند آن جماعت مر همه كرداكردي ايما 4
چون ليسيدني آن كاو مر سبزهي آن دشت وبلق پسري صفور پادشاه بمواب در وقتي او *
* بفرستاد رسولان ببلعم پسري بعور بفتور آنچه ابر آن رود زميني پسراني قومي او بخواندن 5
باو بكفتن اينك قومي بيرون آمد از مصر اينك بپوشيد مر لوني آن زمين و او
نشينا از مقابلي من *

Sedit itaque *Israel in terra Emo-* 31
rael. Misitque Mosheh ad explo- 32
randum Jaazer, & ceperunt pagos
ejus: expulitque Emoræum qui
ibi. Inde *respicientes, ascenderunt* 33
viâ Bashan: & *egressus est Og ex*
Bashan in occursum eorum, ipse &
universus populus ejus ad bellum in
Edrei: Tum *dixit Dominus ad Mo-* 34
sheh; Ne timeas ab eo: quia in ma-
num tuam dedi eum, ac universum
populum ejus, & regionem ejus:
& facies ei quemadmodum fecisti
Sihon regi Emorei qui sedebat in
Heshbon. Et *percusserunt eum,* & 35
filios ejus, & universum populum
ejus, donec non reliquus maneret ei
evasor ullus, & *hæreditatem acce-*
perunt regionem ejus.

CAP. XXII.

ET *mansionem removentes filii* 1
Israel, resedêrunt in Aboth Mo-
ab à transitu Jordan Jereho.
Quumque *vidisset Balac filius* 2
Sippor omne quod fecerat Israel
Emoræo, Timuit Moab à con- 3
spectu populi admodùm, quòd
multus esset ille: et *pertæsus est*
Moab à conspectu Israel. Dixit- 4
que *Moab ad seniores Midjan;*
Nunc ablambent turba ista omne
in circuitu nostrî, sicut lambit bos
herbam agri. Porrò *Balac filius*
Sippor erat rex Moab tempore
illo. Misit *igitur nuntios ad Ba-* 5
laam filium Beor in Phetor quæ
erat juxta flumen in terra filiorum
populi sui, ad accersendum eum,
dicendo; En populus egressus est ex
Ægypto, ecce operuit superficiem
terræ, & ipse sedet è regione meî.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ועתה וכדון איתא בבעו לוט בנני ית עמא הדין ארום תקיף הוא מני לוואי 6
איכול לאעוריה ואתירכיניה מן ארעא ידעית ית די תברך מברך ודי תלוט
ליט יילוט : וילכו ואזלו סבי מואב 7
וסבי מדין ומינדין דקיסמין בידיהון ואתו לות בלעם ומלילו עמיה
פתגמי בלק : ויאמר ואמר להון ביתו 8

ירושלמי 7 ואזלו חכימי מואבי וחכימי מדינאי ואגרין חתימין בידיהון ואתון לות בלעם ומלילו עמיה פתגמא דבלק :

הכא בליליא ואתיב יתכון פתגמא היכמא דימלל יי עמי ואסחרו רברבי מואב עם 9
בלעם : ויבא ואתא מימר מן קדם יי לבלעם ואמר מן גוברייא האילין בעון
דביתו עמך : ויאמר ואמר בלעם קדם יי בלק בר צפור מלכא דמואבאי שדר 10
פולין לותי : הנה עמא נפק ממצרים וחפא ית חיזוא דארעא וכדון איתא 11
לוט בגיני יתיה ליואי איכול למסדרא סדרי קרב ביה ואתרכיניה : ויאמר
ואמר יי לבלעם לא תזיל עמהון ולא תלוט ית עמא ארום ברוכין הינון מני מיומא 12
דאברהתהון : ויקם וקם בלעם בצפרא ואמר לרברבי מואב איזילו לארעכון ארום
לית רעוא מן קדם יי למשבק למיזל עמכון : ויקומו וקמו רברבי מואב ואתו 13
לות בלק ואמרו מסרב בלעם למיתי עמנא : ויסף ואוסיף חוב בלק למשדרא 14
רברבין סגיאין ויקירין מאלין : ויבאו ואתו לות בלעם ואמרו ליה כדנן אמר 15
בלק בר צפור לא כדון תחמנע מלמיתי לוותי : כי כבד ארום מיקרא איקרינך 16
לחדא וכל דתימר לי אעבד ואיתא כדון לוט לוותי ית עמא הדין : ויען ואתיב 17
בלעם ואמר לעבדי בלק אין יתן לי בלק מלי ביתיה קורטור דילוה כסף
ודהב ליית לי רשו למעיבר על גזירת מימרא דיי אלהי למעבד מלתא ועירתא
או רבתא : ועתה וכדון אסחרו בבעו הכא אוף אתון בליליא ואנדע מה 18
יוסף מימרא דיי למללא עמי : ויבא ואתא מימר מן קדם יי לבלעם 19
בליליא ואמר ליה אין למקרי לך אתו נוברייא קום טייל עמהון ולחוד פתגמא
דאמליל עמך יתיה תעביד : ויקם וקם 20

ירושלמי 20 וקם בלעם בצפרא ושדי ית אתניה ואזל עם רברבני מואב :

Et nunc veni obsecro, maledic propter me populum hunc, quoniam 6
fortior est me; si possim eum in minorem numerum redigere, & expellere è terra: quoniam novi eum cui benedixeris benedictum, & cui maledixeris omnino maledictum fore. Abierunt itaque seniores Moab 7
& seniores Madian, & pretia divinationum obsignata erant in manibus eorum: & venerunt ad Bileam, & loquuti sunt cum eo verba Balac. Et dixit illis; Manete 8
hic hac nocte, & respondebo vobis verbum prout loquetur Dominus mecum: & manserunt principes Moab cum Bileam. Et venit verbum à facie Domini ad Bileam, & 9
dixit; Quinam sunt viri illi, qui pernoctant nunc tecum? Et dixit 10
Bileam coram Domino; Balak filius Tsippor rex Moabitarum misit legatos ad me, *dicendo*: Ecce populus egressus est ex Ægypto, & tegit 11
exit conspectum terræ: nunc verò veni maledic propter me ipsi, si fortè possim adversùs eum instruere acies belli, & cum expellere. Et 12
dixit Dominus Bileamo; Non ibis cum ipsis: neque maledices populo, quoniam benedicti sunt à me à die patrum suorum. Surrexit itaque Bileam manè, & dixit ad principes Moab; Abite in terram vestram: 13
quoniam non est voluntas à facie Domini finendi me ut proficiscar vobiscum. Surrexerunt itaque principes Moab, & venerunt ad Balak: & dixerunt; Renuit Bileam venire nobiscum. Et addidit rursùm Balak mittere principes plures & nobiliores istis. Venerúntque 14
ad Bileam: & dixerunt illi; Sic dixit Balak filius Tsippor, Ne nunc 15
prohibearis quominus venias ad me. Quoniam honorando honorabo 16
te valdè, & quicquid dixeris mihi faciam: veni itaque nunc, maledic propter me populo huic. Et respondit Bileam, & dixit servis Ba- 17
lak; Si dederit mihi Balak plenam domum suam thesauro suo argenteo & aureo, non est mihi potestas transgrediendi decretum verbi Domini Dei mei, ut faciam verbum parvum aut magnum. Jam verò 18
manete obsecro hic etiam vos hac nocte, ut sciam quid addet sermo Domini loqui mecum. Venit ergò sermo à facie Domini ad 19
Bileam noctu, & dixit illi; Si ad vocandum te venerint viri illi, surge, ambula cum illis: tantummodo
verbum quod loquar tecum ipsum facies. Et surrexit Bileam manè, & 20
stravit asinam suam, & abiit cum principibus Moab.

Hieros. 7. *Et venerunt sapientes Moabitarum & sapientes Madianitarum, & literæ obsignatæ erant in manibus eorum: venerunt itaque ad Bileam, & loquuti sunt cum eo verbum Balak.*

Hieros. 21. *Et surrexit Bileam in aurora, & stravit asinum suum, & abiit cum principibus Moab.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* و اكنون بيا اكنون نفرين كن بمن مر آن قومي آن اين كه قوي استاو از من مكر 6
بتوانم بزنيم درو وبرانم اويرا از آن زمين كه دانستم مر آنچه آفرين كني آفرين باشا وآنچه
نفرين كني نفرين باشد * رفتند پيراني مواب وپيراني مدين واسطرلابها در دستي ايشان 7
بيامدند ببلعم سخن گفتند باو سخنهاي بلق * گفت بايشان منزل كنيد اينجا اين شب 8
وباز گردانم شما را سخن چون آنچه سخن گويد بمن بنشستند اميراني مواب اواري بلعم *
* بيامد خدا ببلعم گفت كه آن مردمان آن اينان اواري تو * گفت بلعم بخدا بلق پسري 9
صفور پادشاهي مواب بفرستاد بمن * اينك آن قوم آن بيرون آيا از مصر بپوشيد مر لوني آن 10
زمين اكنون بيا نفرين كن بمن اويرا مگري توانم بكارزار كردن باو وبرانم اويرا * 11
* گفت خدا ببلعم نه روي اواري ايشان نه نفرين كني مر آن قوم كه آفرين است او * 12
* بر خاست بلعم در بامداد گفت باميراني بلق برويد بولايتي شما ناكامست بمن بدادني من برفتن 13
اواري شما * بر خاستند اميراني مواب بيامدند ببلق گفتند ناكامست بلعم بآمدن اواري 14
ايما * وافزود نيز بلق بفرستادن اميراني بسياران وعزيزان از اينان * بيامدند ببلعم 15 16
گفتند باو همچنين گفت بلق پسري صفور نه اكنون منع باشي از آمدن بمن * كه 17
عزيز كردن عزيز كنم ترا بغايت وهمه آنچه بگوئي بمن بكنم وبيا اكنون نفرين بمن
مر آن قومي آن اين * جواب داد بلعم گفت ببندگاني بلق اگر بدهد بمن بلق پري خانهي 18
او نقره وطلا نه توانم بگذشتن مر امري ؛ خداي من بكردن خرد يا بزرگ * واكنون 19
بنشينيد اكنون در اين نيز شما اين شب ومعلوم كنم چه افزايد ؛ سخن گفتن اواري
من * بيامد خدا ببلعم شب گفت باو اگر بخواندن بتو آمدند آن مردمان بر 20
خير برو اولي ايشان وخاصه مر آن سخن آنچه سخن گويم بتو اويرا بكني ؛
* بر خاست بلعم در بامداد آراسته كرد مر مادياني او برفت اواري اميراني مواب ؛ 21

Nunc ergò, veni jam, maledic mihi 6
populum istum, quia fortior est ipse quàm ego: & fortassis potero, & percutiemus eum, expellamque eum de terra: novi enim quem benedixeris, benedictum: & quem maledixeris, maledictus erit. Perrexeruntitaque 7
seniores Moab & seniores Midjan, cum astrolabiis in manu sua: pervenientesque ad Balaam, locuti sunt ei verba Balac. Ait illis; Mansionem facite hic istâ nocte, & referam 8
vobis verbum, quemadmodum loquetur Dominus ad me. Sederúntque principes Moab apud Balaam. Et 9
veniens Deus ad Balaam, dixit; Quinam viri isti apud te? Respondit Balaam Deo; Balac filius Sippor rex Moab misit ad me, Enisse populus 10
qui egreditur ex Ægypto, operuit superficiem terræ; nunc veni, maledic mihi eum, fortassis potero prælium facere cum eo, expulcroque eum. 11
Dixit Deus ad Balaam; Non ibis cum eis, neque maledices populum; 12
quia benedictus est ipse. Surgens 13
itaque Balaam manè, dixit ad principes Balac; Ite ad regionem vestram, haud placet Domino concedere mihi ire vobiscum. Tum *surgentes principes Moab pervenerunt* 14
ad Balac, ac dixerunt; Noluit Balaam venire nobiscum. Itaque 15
addidit adhuc Balac mittere principes plures, & nobiliores istis. Qui 16
venientes ad Balaam, dixerunt ei; Sic dixit Balac filius Sippor, Ne nunc prohibitus sis à veniendo ad me: Nam honorabilem fa- 17
ciendo honorabilem faciam te admodùm, & omne quod dixeris mihi, faciam: veni igitur nunc, maledic mihi populum istum. Respondit 18
dedit Balaam, dixitque ad servos Balac; Si dederit mihi Balac plenitudinem domûs suæ argenti & auri, non potero transgredi mandatum Domini Dei mei, ad faciendum parvum vel magnum: Nunc 19
ergò, sedete jam hîc etiam vos hâc nocte, & notum faciam quod addiderit Dominus loqui mecum. Tunc 20
venit Deus ad Balaam nocte, & dixit ei; Si ad vocandum te venerunt vivi, surge, vade cum illis: sed tantùm verbum quod loquutus fuero ad te, illud facies. Surgens 21
itaque Balaam manè, apparavit asinam suam, abiitque cum principibus Moab.

ויחר וְתַקִיף רוּגְזָא דַיְיָ אֲרוֹם אָזִיל הוּא לְלָטוּנִינוּן וְאִתְעַתַּד מַלְאָכָא דַיְיָ בְּאֵיסָרְטָא 22
לְמִשְׁטַן לֵיהּ וְהוּא רָכִיב עַל אַתָּנְיֵהּ וּתְרֵין עוּלֵימוֹי יַנִּיס וְיַמְרִיס עִמֵּיהּ :
וּחְזָת אַתָּנְתָא יָת מַלְאָכָא דַיְיָ מְעַתַּד בְּאֵיסָרְטָא וְחַרְבֵּיהּ שְׁלִיפָא בִּידֵיהּ וּסְטַת 23
אַתָּנְתָא מִן אָרְחָא וְאָזְלַת בְּחַקְלָא וּמְחָא בִלְעָם יָת אַתָּנְתָא לְמַכְוֻנָא יָתָהּ לְאֵיסָרְטָא :
וְיַעְמוֹד וְקָם מַלְאָכָא דַיְיָ בְּדוּחְקָא דְמִיצַע 24
בֵּינֵי כַרְמַיָּא אֲתַר דְּאָקִים יַעֲקֹב וְלָבָן אוּנַר
וְקָטָא מִצִּיטְרָא מֵיכָא וְסָכוּתָא מִצִּיטְרָא
מֵיכָא וְקַיְימוּ דְּלָא לְמֶעְבַּר דֵּין תְּחוֹם
דֵּין לְבִישָׁא : וּחְזָת אַתָּנְתָא יָת מַלְאָכָא דַיְיָ וְאִדְּחֶקֶת לְסַיְנָא וּדְחֶקֶת יָת 25
רַיגַל בִּלְעָם לְסַיְנָא וְאוֹסִיף לְמִמְחֵהּ וּמַלְאָכָא אִתְכַּסִּי מִינֵּהּ : וְיוֹסֵף וְאוֹסִיף 26
מַלְאָכָא דַיְיָ לְמֶעְבַּר וְקָם בַּאֲתַר רָחִיק דְּלֵית אוֹרַח לְמִסְטֵי לֵימִינָא וְלִשְׂמָאלָא :
וּחְזָת אַתָּנְתָא יָת מַלְאָכָא דַיְיָ וּרְבָעַת לַהּ תְּחוֹת בִּלְעָם וּתְקִיף רוּגְזָא 27
דְּבִלְעָם וּמְחָא יָת אַתָּנְתָא בְּשׁוֹטָא : וּפְתַח עֲשַׂרְתֵּי פִּתְגָמִין אִתְבְּרִיאוּ בְּתַר שְׁכָלוּל 28
גַּלְמָא בְּמֵימְלֵי שַׁבַּתָּא בֵּינֵי שִׁמְשָׁתָא מַנָּא וּבֵירָא וְחוֹטְרָא דְמֹשֶׁה וּשְׁמִירָא וְקַשְׁתָּא
וַעֲנָנֵי יְקָרָא וּפוּם אַרְעָא וּכְתַב לוּחֵי קְיָמָא וּמְזִיקֵי וּפוּם מְמַלֵּל אַתָּנְתָא בֵּי הֵיא
שַׁעֲתָא פְּתַח מֵימְרָא דַיְיָ יָת פּוּמַהּ וְאוֹדְמַן לַהּ מַמְלָל וַאֲמָרַת לְבִלְעָם מָה עֲבַדִית לָךְ
אֲרוֹם מְחֵיתָנִי דֵּין תְּלָת וְמָנִין : וְיֹאמֶר בִּלְעָם לָאַתָּנְא אֲרוֹם שְׁקַרְתְּ בִּי 29
אֵילּוּ אִית סַיְפָא בִּידִי אֲרוֹם כְּדוֹן
קְטַלְתִּיךְ : וְתֹאמֶר וְאָמְרַת אַתְנְא לְבִלְעָם 30
וַיי לָךְ בִּלְעָם חֲסִיר דַּעְתָּא אֲנָת דַּאֲנָא
בְּעִירָא מְסָאבָא מִיתָא בְּעָלְמָא הָדֵין
וְלָא אַתְיָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי לָא יָכֵילַת
לְמֵילוּט יְתִי כָּל דֵּכֶן בְּנוֹי דְּאַבְרָהָם
יִצְחָק וְיַעֲקֹב דִּבְזוּכוּתְהוֹן אִתְבְּרִי עָלְמָא
וְאַנְתְּ אָזִיל לְמֵילַט יַתְהוֹן וְדִי נְגַבְתָּא
דַּעֲתְהוֹן דְּעַמָּא הָאלֵין וַאֲמַרְתְּ לִית הָדָא
אַתְנָא דִידִי שְׁאִילָא הִיא בִּידִי וְסוּסְיָא
דִידִי שַׁרֵי בְּרִטְיָבָא הֲלָא אֲנָא אַתְנָךְ
דְּרַכַּבְתְּ עֲלַי מִן טַלְיוּתָךְ עַד יוֹמָא
הָדֵין הָא מְתַהֲנֵיתִי מִנָּךְ בְּמִשְׁכְּבָא
וְלָא אִתְכַּוָּנִית לְמֶעְבַּר לָךְ הֵיכְדֵין וַאֲמַר
לָא : וְגַלְיָ יְיָ יָת עֵינוֹי דְּבִלְעָם וַחֲמָא יָת מַלְאָכָא דַיְיָ מְעַתַּד בְּאֵיסָרְטָא 31
וְסַיְפֵיהּ שְׁלִיפָא בִּידֵיהּ וְנָחֵן וְסָנִיד עַל אַנְפּוֹי : וּאֲמַר וַאֲמַר לֵיהּ מַלְאָכָא דַיְיָ מְטוּל 32
מָה מְחֵית יָת אַתְנָא דְנָן תְּלָת זִמְנִין הָא אֲנָא נְפַקִית לְמִשְׁטַן לָךְ וְאַתְנָא דְחִילַת חֲמֵת
סָטַת מִן אָרְחָא וּנְלִי קֳדָמַי דְּאִנְתְּ בָּעֵי לְמֵיזַל לְמֵילוּט יָת עַמָּא וּמִילָּא לָא מְהוֹנְנָא לְקִבְלִי :

ירושלמי 24 וְקָם מַלְאָכָא דַיְיָ בַּאֲמְצַע כַּרְמַיָּא סַנְיָא מִן דֵּין וְסַנְיָא מִן דֵּין סִטְרָא :

Et iratus eſt furor Domini quòd abiiſſet ipſe ad maledicendum illis, 22
ſtatuítque ſe angelus Domini in ſemita ut adverſaretur ei : & ipſe ſe-
debat ſuper aſinam ſuam, & duo pueri ejus Jannis & Jemris cum eo
erant. Et vidit aſina angelum Domini ſtantem in ſemita & gladium eva- 23
ginatum in manu ejus, & declinavit aſina ex ſemita abiítque in agrum :
& percuſſit Bileam aſinam, ut reduceret ipſam in ſemitam. Et ſtetit an- 24
gelus Domini in loco anguſto, qui
medius erat inter vineas, loco in
quo ſtatuit Jacob & Laban cumu-
lum & ſtatuam à latere hinc, &
ſpeculam à latere illinc, & ſtatue-
runt futurum ut non tranſirent limitem hunc in malum. Et vidit aſina 25
angelum Domini, & arctata eſt ad ſepem, & attrivit pedem Bileam ad
ſepem : & iterum eam percuſſit, & angelus occultatus erat ab ea.
Et addidit angelus Domini tranſire, & ſtetit in loco remoto, in quo 26
non erat ſemita ad declinandum ad dextram aut ſiniſtram. Et vidit aſi- 27
na angelum Domini, & decubuit ſub Bileam : & iratus eſt furor Bile-
ham, ita ut baculo percuteret aſinam. Decem res creatæ ſunt poſt- 28
quam fundatus eſt orbis, in ingreſſu ſabbathi inter duas veſperas;
Man, Puteus, Virga Moſis, Adamas, Arcus, Nubes gloriæ, Os terræ,
Scriptura tabularum fœderis, Dæmones, Os loquens aſinæ. Ea ipſa
horâ aperuit verbum Domini os ipſius, & parata fuit illi loquutio,
& dixit Bileamo ; Quid feci tibi, quoniam percuſſiſti me his tribus
vicibus ? Et dixit Bileam aſinæ, Quoniam decepiſti me : ſi fuiſſet gla- 29
dius in manu mea jam interfeciſſem
te. Et dixit aſina Bileamo ; Væ 30
tibi Bileam, captus mente tu :
quòd (cùm ego beſtia polluta mo-
ritura ſim in hoc mundo, nec ven-
tura in ſeculum futurum, non po-
tuiſti *tamen* maledicere mihi, quan-
to minus filiis Abraham, Iſaac,
& Jacob, propter quorum meri-
tum creatus eſt mundus?) tu profi-
ciſcaris ad maledicendum ipſis ;
& quòd furatus ſis ſcientiam hu-
jus populi, & dixiſti ; Non eſt hæc
aſina mea, mutuata eſt in manu mea,
& equus meus manet in paſcuo.
Annon ego aſina tua, quam inequi-
tâſti à pueritia tua uſque ad tem-
pus diei hujus, & ego voluptatem
percepi ex te concubitu ? neque
intentionem habui facere tibi ſic :
qui dixit, Non. Et revelavit Do- 31
minus oculos Bileam, & vidit an-
gelum Domini ſtantem in ſemita cum gladio evaginato in manu ſua :
& inclinans ſe adoravit ſuper facies ſuas. Et dixit illi angelus Do. 32
mini ; Quare percuſſiſti aſinam his tribus vicibus ? Ecce ego exii ut ad-
verſarer tibi, & aſina timuit, vidit, declinavit ex ſemita : & revela-
tum eſt coram me, quòd tu quæris ire ut maledicas populo, & res illa non
eſt decora in conſpectu meo.

Hieroſ. 24 *Et ſtetit angelus Domini in medio vinearum, ſepes ab hoc & ſepes ab illo latere.*

Hieroſ. 30 *Et dixit aſina Bileamo ; Væ tibi Bileam improbe, qui cares ratione, neque ulla ſapientia invenitur in te. Ecce ego beſtia polluta moritura ſum in hoc mundo, neque ventura ad ſeculum futurum, non potuiſti tamen maledicere mihi in ſapientia mentis tuæ : quanto minùs filiis Abraham, Iſaac, & Jacob, propter quorum meritum creatus eſt mundus ab initio? & quomodo tu proficiſceris, ut maledicas ipſis ? jam furatus es mentem hujus populi, dicendo illis ; Non eſt aſina hæc mea, mutuata eſt in manu mea. Verùm nonne ego ſum aſina tua, quam inequitâſti à pueritia tua uſque ad hunc diem ? an intendendo intendi facere tibi ſic ? & dixit illi, Non.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* گرم شد خشمي خدا كه رواست او بياستاد فرشتهي خدا در راه بميل دادن باو واو 22
بر نشينا ابر مادياني او ودو كودكاني او اواري او * بديد آن مادیان مر فرشتهي خدا استاده 23
در راه وشمشير او كشيده در دستي او ميل كرد آن مادیان از آن راه برفت در دشت برد
بلعم مر آن مادیان بميل دادن آنرا آن راه * بياستاد ملاك ׃׃ در كوچهي آن رزها 24
ديواري ازين سو ديوار ازين سو * بديد آن مادیان مر ملاك ׃׃ وقصارده شد بآن ديوار 25
وبقصارد مر پاي بلعم بآن ديوار بيفزود بزدن آنرا * بيفزود ملاك ׃׃ گذشتن بياستاد 26
در مكامي تنك آنجه نيست راه بميل كردن راست وچپ * بديد آن مادیان مر 27
ملاك ׃׃ بخسپيد فرود بلعم گرم شد خشمي بلعم بزد مر آن مادیان در چوب *
* بكشاد ׃׃ مر دهاني آن مادیان گفت ببلعم چي كردم بتو كه بزدي مرا اين سه 28
بارها * گفت بلعم بمادیان كه فسوس كردي درمن اگر هستي شمشير در دستي من 29
كه اكنون بكشتمي ترا * گفت آن مادیان ببلعم هنه من مادیاني تو آنجه بر 30
نشستي ابر من از هنيزي تو تا آن روزي آن اين ها عادت داشتن عادت داشتم بكردن
بتو همچنين گفت نه * بكشاد ׃׃ مر چشماني بلعم بديد مر ملاك ׃׃ ايستاده در راه 31
وشمشيري او كشيده در دستي او ركوع كرد وسجود كرد بپيشي او * گفت 32
باو ملاك ׃׃ ابر چي بزدي مر مادیاني تو اين سه بارها اينك من بيرون آمدم بميل دادن
كه ميل كرد آن [راه] بمقابلي من :

Excandefactâ eſt autem ira Dei, quòd abiiſſet ipſe : & ſtetit angelus Dei in via ad declinandum in eum : ipſe verò ſedebat ſuper aſinam ſuam, & duo pueri ejus erant cum eo. At vidit aſina angelum Dei ſtantem in via, & gladium ejus ſtrictum in manu ejus, declinanſque aſina è via, ivit in agrum : percuſſit igitur Balaam aſinam ad reducendum eam in viam. Stetitque angelus Domini in platea vinearum : maceries erat ab hoc latere, et macies ab illo latere. Iterum *vidit aſina angelum Domini, & compreſſit ſe ad parietem, compreſſit quoque pedem Balaam ad parietem : addiditque percutere eam. Addidit* præterea *angelus Domini tranſire, & ſtetit in loco anguſto ubi non erat via ad declinandum dextrorſùm vel ſiniſtrorſùm. Videns* autem *aſina angelum Domini, ſuccubuit ſub Balaam :* unde *excandefactâ irâ Balaam, percuſſit aſinam baculo. Et aperuit Dominus os aſinæ, quæ dixit ad Balaam, Quid feci tibi quòd percuſſiſti me his tribus vicibus? Dixit Balaam ad aſinam ; Quia ludificâſti me : ſi fuiſſet gladius in manu meâ, jam quidem occidiſſem te. Dixit aſina ad Balaam ; Nónne ego ſui aſina tua ſuper quam ſedîſti à quo extitiſti uſque ad diem hanc ? numquid conſuetudinem habendo conſuetudinem hujuſmodi faciendi tibi ſic? Reſpondit, Nequaquam. Et aperuit Dominus oculos Balaam, viditque angelum Domini ſtantem in via, & gladium ejus diſtrictum in manu ejus : tum demiſſo capite adoravit coram illo. Dixit ad eum angelus Domini ; Utquid verberâſti aſinam tuam his tribus vicibus? en ego egreſſus ſum ad declinandum in te, quòd deflexit via coram me.*

וּתְרַאֲנִי וְחַמַּתְנִי אַתְנָא וְסָטַרַת מִן קֳדָמַי דְּנָן תְּלָת זִמְנִין אִלּוֹלֵפוֹן לָא סְטַת מִן 33
קֳדָמַי אֲרוּם כְּעַן אוֹף יָתְהּ קְטֵלִית וְיָתְהּ קַיֵּמִית : וְאֲמַר בִּלְעָם לְמַלְאֲכָא דַּיְיָ 34
חֲבִית אֲרוּם לָא יְדָעִית אֲרוּם אַנְתְּ מְעָתַּד לְקֳדָמוֹתִי בְּאָרְחָא וּכְדוֹן אִן בִּישׁ קֳדָמָךְ
אֵיתוּב לִי : וַאֲמַר מַלְאֲכָא דַּיְיָ לְבִלְעָם אֵיזִיל עִם גִּבְרַיָּא וּבְרַם יָת פִּתְגָמָא 35
דַּאֲמַלֵּיל עִמָּךְ יָתִיהּ תְּמַלֵּיל וְאָזַל בִּלְעָם עִם רַבְרְבֵי בָלָק : וּשְׁמַע בָּלָק 36
אֲרוּם אָתָא בִלְעָם וּנְפַק לְקֳדָמוֹתֵיהּ לְקִרְתָא דְּמוֹאָב דְּעַל תְּחוּם אַרְנוֹן דִּבְסָטַר
תְּחוּמָא : וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם הֲלָא שְׁדָרְנָא שַׁדְרִית לְוָתָךְ לְמִקְרֵי לָךְ לְמָא 37
לָא אֲתֵיתָא לְוָתִי הַבְּרַם מִן קוּשְׁטִין הַוִּית אֲמַר לֵית אֲנָא יָכִיל לְמֵימַר מִדְּעַם יָתְהּ :
וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק הָא אֲתֵיתִי לְוָתָךְ כְּרוֹן הֲמִכַל יָכִילְנָא לְמַלָּלָא מִדַּעַם 38
פִּתְגָמָא דְּיִזְמַן יְיָ בְּפוּמִי יָתִיהּ אֲמַלֵּיל : וְאָזַל בִּלְעָם עִם בָּלָק וַאֲתוֹן לְקִרְתָא 39
דְּמָקְפָן שׁוּרִין לְפַלְטִיוֹן קִרְתָא רַבְּתָא הִיא קִרְתָא דְּסִיחוֹן הִיא בִּירוֹשָׁא : וּזְבַח
וְנָחַר בָּלָק תּוֹרִין וְעָאן וּשְׁדַר לְבִלְעָם וּלְרַבְרְבַיָּא דְּעִמֵּיהּ : וַיְהִי וַהֲוָת עִידְנֵי 40
בְּצַפְרָא וּדְבַר בָּלָק יָת בִּלְעָם וְאַסְקֵיהּ לְרָמַת דַּחֲלְתָא דִּפְעוֹר וְחָמָא מִתַּמָּן מַשִׁרְיַין
דְּן דְּמַהֲלִכִין בִּקְצַת עַמָּא דְּאִתְפָּרְסְמוּ מִתְּחוֹת עֲנָנֵי יְקָרָא : 41

כג

וַיֹּאמֶר וַהֲוָה כְּיוֹן דְּחָמָא בִּלְעָם יַתְהוֹן דְּפוֹלְחָנָא נוּכְרָאָה בֵּינֵיהוֹן חֲדָא 1
בְּלִיבֵּיהּ וַאֲמַר לְבָלָק בְּנִי לִי הָכָא שׁוּבְעָא אֲנוֹרִין וְעָתַר לִי הָכָא שַׁבְעָא תּוֹרִין
וְשַׁבְעָא דְכַרִין : וְיַעַשׂ וַעֲבַד בָּלָק הֵיכְמָא דְּמַלֵּיל בִּלְעָם וְאַסִּיק בָּלָק וּבִלְעָם תּוֹר 2
וְדָכָר עַל אָנוֹרָא : וַיֹּאמֶר בִּלְעָם 3 ירושלמי
לְבָלָק אִיתְעַתַּד עַל עָלָתָךְ וְאֵיהֵךְ דִּלְמָא
יְזַדַּמֵּן מֵימְרָא דַּיְיָ לְקֳדָמוֹתִי וּפִתְגָמָא מָה דַּיְחַוֵּי לִי וְאֵיתֵינִי לָךְ וְאָזַל נָחִין כְּחִיוָּא :
וַיִּקַר וְאַרַע מֵימְרָא מִן קֳדָם יְיָ בִּבְלְעָם וַאֲמַר קְרָמוֹהִי יָת שִׁבְעָתֵי אוּנְרַיָּא סַדְּרִית 4
וְאַסֵּקִית תּוֹר וְדָכָר עַל כָּל אָנוֹרָא : וְיָשֵׂם וְשַׁוִּי יְיָ פִּתְגָמָא בְּפוּם בִּלְעָם 5
וַאֲמַר תּוּב לְוַת בָּלָק וְהֵיכְדֵין תְּמַלֵּיל : וְיָשָׁב וְתָב לְוָתֵיהּ וְהָא מְעַתַּד עַל עָלָתֵיהּ 6
הוּא וְכָל רַבְרְבֵי מוֹאָב : וְיִשָּׂא וּנְטַל 7
מְתַל נְבוּחֵיהּ וַאֲמַר מִן אֲרָם דְּעַל פְּרָת
דַּבְּרַנִי בָלָק מַלְכָּא דְמוֹאָבַי מִן טַוְרֵי
מַדִּינְחָא אִיתָא לוּט בְּנִינִי דְּבֵירַת יַעֲקֹב
וְאִיתָא וְעֵיר לִי יִשְׂרָאֵל :

ירושלמי 7 וּנְטַל בְּמַתַל נְבִיוּתֵיהּ
וַאֲמַר מִן אֲרָם דַּבַּר יָתִי בָּלָק מַלְכָּהוֹן
דְּמוֹאָבַי מִטּוּרֵי מַדִּינְחָא אֵיתָא כְעַן לַיְשׁ
לִי דְּבֵירַת יַעֲקֹב וְאֵיתָא וְעֵיר לִי שִׁבְעָא
דְּבֵית יִשְׂרָאֵל :

Et vidit me asina, & declinavit à facie mea his tribus vicibus : quòd nisi 33
declinâsset à facie mea certè nunc etiam te interfeciſſem, illam verò in
vita conſervâſſem. Et dixit Bileam angelo Domini ; Peccavi, quoniam 34
non novi quod tu ſtares contra me in via : jam verò, ſi tibi diſplicet,
revertar. Et dixit angelus Domini Bileamo ; Ito cum viris iſtis, ve- 35
rùm verbum quod loquutus fuero tecum ipſum loquêris : itaque abiit
Bileam cum principibus Balak. Et audivit Balak quòd veniret Bileam, 36
& exiit illi obviam in civitatem Moab, quæ eſt ad terminum Arnon qui
eſt in latere termini. Et dixit Balak Bileamo ; Annon mittendo miſi ad 37
te ad vocandum te ? quare non veniſti ad me ? num verè dicebas quod
non poſſem honorare te ? Et dixit Bileam ipſi Balak ; Ecce veni ad te, 38
nunc an omnino poſſum loqui quidquam ? verbum quod præparaverit
Dominus in ore meo ipſum loquar. Et abiit Bileam cum Balak, & ve- 39
nerunt in civitatem muris circundatam, ad plateas civitatis magnæ, illa
eſt civitas Sihon, illa eſt Biroſa. Et per nares occidit Balak boves & 40
oves, & miſit Bileamo & principibus qui cum eo erant. Et fuit tempo- 41
re auroræ accepit Balak Bileam, & aſcendere fecit eum ad excelſum
idoli Peor : & vidit inde caſtra Dan, quæ proficiſcebantur in extremi-
tate populi, & manifeſtabantur de ſub nubibus gloriæ.

CAP. XXIII.

Poſtquam autem vidit Bileam ipſos, quòd cultus alienus *eſſet* 1
inter eos, gaviſus eſt in corde ſuo, & dixit Balako, Ædifica hic
ſeptem altaria, & præpara mihi hic ſeptem boves & ſeptem arietes.
Et fecit Balak ſicut loquutus fuerat Bileam, & obtulit Balak & Bi- 2
leam bovem & arietem ſuper altari. Et dixit Bileam Balako ; Sta 3
juxta holocauſtum tuum & ibo, ſi
fortè veniat verbum Domini mihi
obviam, & verbum quod indica-
tum fuerit mihi narrabo tibi : &
ivit incurvus ut ſerpens. Et obviam venit ſermo à facie Domini 4
ipſi Bileam, qui dixit coram ipſo ; ſeptem aras ordinavi, & obtuli
bovem & arietem ſuper unamquamque aram. Et poſuit Dominus 5
verbum in ore Bileam, & dixit ; Revertere ad Balak, & ſic dices.
Et reverſus eſt ad ipſum, & ecce ſtabat juxta holocauſtum ſuum, 6
ipſe & omnes principes Moab.
Et aſſumpſit parabolam prophetiæ 7
ſuæ, & dixit ; Ex Syria quæ eſt ad Eu-
phratem tulit me Balak rex Moa-
bitarum, ex montibus orientis.
Veni maledic propter me domui
Jacob, & veni imminue mihi Iſ-
raelem.

Hieroſ. 3 *Et ivit Bileam corde contrito.*

Hieroſ. 7 *Et aſſumpſit in parabola prophetiam ſuam, & dixit ; Ex Syria tulit me Balak rex Moabitarum, ex montibus orientis. Veni nunc, maledic mihi domum Jacob, & veni, imminue mihi tribus domus Iſrael.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بديد مرا آن ماديان ميل كرد بپيشي من اين سه بارها مگر ميل كرد از بپيشي من كه 33
اكنون نيز ترا بكشتم و آنرا زنده گذاشتم * گفت بلعم ببلاك ؛؛ خطا كردم كه نه دانستم 34
كه تو ايستاده بپديرهي من در راه و اكنون اگر بد در چشماني تو باز گردم بمن * گفت 35
ملاك ؛؛ ببلعم برو اوازي آن مردمان و امّا آن سخن آنچه سخن گويم بتو اويرا سخن گوئي
برفت بلعم اوازي اميراني بلق * بشنويد بلق كه بيامد بلعم بيرون آمد بپديرهي او بشهري 36
مواب آنچه ابر حدّي ارنن آنچه در كناري آن حدّ * گفت بلق ببلعم هانه فرستادم فرستادن 37
بتو بخواندن بتو چرا نه آمدي بمن ها حقيقت نه توانم عزيز كردن ترا * گفت بلعم ببلق 38
اينك بيامدم بتو اكنون ها توانستن بتوانم سخن گفتن چيزي آن سخن آنچه بنهد خدا
در دهاني من اويرا سخن گويم * برفت بلعم اوازي بلق بيامدند قريت حصوت * ذبحت كرد 39 40
بلق گاو و گوسپند بفرستاد ببلعم و باميراني آنچه اوازي او * بود در بامداد بستاند بلق مر 41
بلعم برآورد اويرا بموت بعل بديد از آنجا كناري آن قوم *

* فصل بيست سوم *

* گفت بلعم ببلق آبدان كن بمن دراين جا هفت مذبحها و آراسته كن بمن دراين هفت 1
گاوها و هفت نرميشها * بكرد بلق چون آنچه سخن گفت بلعم برآورد بلق و بلعم گاو و نرميش 2
در مذبح * گفت بلعم ببلق بياييست ابر عولهي تو و بروم مگري فراز رسد ؛؛ بپديرهي 3
من و سخن چه نمايد مرا و آگاه كنم بتو برفت تنها * فراز رسيد خدا ببلعم گفت باو مر هفت 4
آن مذبحها آراسته كردم و برآوردم گاو و نرميش در مذبح * بنهاد ؛؛ سخن در دهاني بلعم 5
گفت باز گرد ببلق و همچنين سخن گوئي * باز گشت باو و اينك استاده ابر عولهي او او 6
و همه اميراني مواب * برداشت مثلي او و گفت از ارم برانند مرا بلق پادشاهي مواب از كوههاي 7
عرب بيا نفرين كن بمن يعقوب و بيا خشم آور بيسرال *

Vidénſque me aſina, deflexit co- 33
ram me his tribus vicibus : & niſi
deflexiſſet à præſentia mea, nunc
equidem etiam te occidiſſem, ipſam
verò vivam reliquiſſem. Dixit Ba- 34
laam ad angelum Domini ; Peccavi,
non enim ſciebam quòd tu ſtares in
occurſum meî in via : nunc autem ſi
malum eſt in oculis tuis, revertar
mihi. Ait angelus Dñi ad Balaam ; 35
Vade cum viris : ſed tamen verbum
quod locutus fuero ad te, ipſum lo-
quêre. Abiit itaque Balaam cum
principibus Balac. Tunc audiens 36
Balac quòd adveniret Balaam, e-
greſſus eſt in occurſum ejus in civi-
tatem Moab, quæ juxta terminum
Arnon, quæ in extremitate termini.
Et dixit Balac ad Balaam ; Annon 37
mittendo miſi ad te ad accerſendum
te ? quare non veniſti ad me ? an ve-
rè non potero honorabilem facere te ?
Reſpondit Balaam ad Balac ; Ecce 38
veni ad te : nunc autem valendo
valebo loqui quicquam ? verbum
quod poſuerit Deus in ore meo, illud
loquar. Et perrexit Balaam cum 39
Balac, venerúntque ad Cirjath-
huſoth. Et mactavit Balac boves 40
& oves, miſitque ad Balaam & ad
principes qui cum eo. Fuítque, ma- 41
nè aſſumpſit Balac ipſum Balaam, &
duxit eum ad Bamoth Baal, vidit-
que indè extremitatem populi.

CAP. XXIII.

Et dixit Balaam ad Balac ; Æ- 1
dſica mihi hìc ſeptem altaria, ap-
para quoque mihi hìc ſeptem boves
& ſeptem arietes. Fecitque Balac 2
quemadmodum locutus fuerat Bala-
am, & obtulit Balac & Balaam bo-
vem & arietem in altari. Dixit 3
autem Balaam ad Balac ; Conſiſte
juxta holocauſtum tuum, & ibo, for-
taſſis occurret Deus in occurſum
meî ; & verbum quod oſtenderit
mihi, notum faciam tibi : abi-
itque ſolus. Et occurrit Deus ipſi 4
Balaam, dixítque illi ; Septem al-
taria diſpoſui, & obtuli bovem &
arietem in quolibet altari. Poſuit 5
autem Dominus verbum in ore Ba-
laam, dixítque ; Revertere ad Ba-
lac, & ſic loquêris. Et reverſus eſt 6
ad eum, & ecce ſtabat juxta holo-
cauſtũ ſuum, ipſe etomnes principes
Moab. Aſſumpſítque parabolam 7
ſuam, & dixit ; De Aram compu-
lit me Balac rex Moab, de montibus
Arabiæ, dicendo ; *Veni, maledic*
mihi Jaacob, & veni, indignatio-
nem affer in Iſrael.

8 מה אֵימַר לְמִלַּט דְּלָא מְלִיט וּמָה אֶזְעוֹף דְּלָא זְעִיף יְיָ׳ 8
מָה אֲנָא לָאִיט וּמֵימְרָא דַיְיָ מְבָרֵיךְ
יַתְהוֹן וּמָן אֲנָא מְזָעֵיר וּמֵימְרָא דַיְיָ מַסְגֵּי
יַתְהוֹן: כִּי אָמַר בִּלְעָם רַשִּׁיעָא מִסְתַּכַּל 9
אֲנָא בְּעַמָּא הָדֵין דְּהֵינוּן מְרַבְּרִין בְּזוּכוּת
אֲבְהָתְהוֹן צַדִּיקַיָּא דְּמִתְיַלְּין לְטַוּוֹרַיָּא
וּבְזוּכוּת אִימְּהָתְהוֹן דְּמִתְיַלְּן לְגַלְעָמָתָא
הָא עַמָּא בִּלְחוֹדֵיהוֹן עָתִידִין לְמֵיחְסַן
עָלְמָא מְטוּל דְּבְנִימוֹסֵי אוּמַיָּא לָא
מִתְרַבְּרִין: מִי מְנָה וַהֲוָה כֵּיוָן דְּחָטְאָה 10
בִּלְעָם חַיְבָא דְּבֵית יִשְׂרָאֵל הֲוֹן נָזְרִין
עוּרְלַתְהוֹן וְטָמְרִין בְּעַפְרָא דְּמַדְבְּרָא
אָמַר מַן יֵיכוֹל לְמִמְנֵי זְכָוָתָא חְסִינַיָּא
הָאִלֵּין וְסָכוֹם עוּבְדַיָּא טָבַיָּא דְּעִם חָדָא
מִן אַרְבְּעָתֵי מַשְׁרְיָיתָא דְּיִשְׂרָאֵל אָמַר
בִּלְעָם רַשִּׁיעָא אִין קְטָלִין יָתִי בְּיַד
יִשְׂרָאֵל בְּסַיְפָּא כְּבַר מְבַשְּׂרְנָא דְּלֵית
לִי חוּלָק לְעָלְמָא דְּאָתֵי בְּרַם אִין
מַיְיתְנָא מוֹתָא דְּקִשְׁטִין לְוַאי דְּתֵיתֵי
סוֹפִי כְּוַעֲרָא דְּהָהוֹן: וַיֹּאמֶר בָּלָק לְבִלְעָם מָה עָבַדְתָּ לִי לְמֵילוּט סָנְאַי 11
דְּבַרְתִּיךְ וְהִנֵּה בָּרֵךְ בֵּרַכְתָּ לְהוֹן: וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא יַת מָאן דְּיִשַּׁוֵי יְיָ 12
בְּפוּמִי יְתֵיר אֲמַטַּר לְמַלָּלָא: וַיֹּאמֶר לֵיהּ בָּלָק אִיתָא כְּרוֹן עִמִּי לַאֲתַר 13
חוֹרָן דְּתֶחֱמִינֵיהּ מִתַּמָּן לְחוֹד מַשְׁרְיָיתָא דְּמֵהַלְּכִין בְּקָצָתֵיהּ תֶּחֱמִי וְכֻלְּהוֹן מַשְׁרְיָיתוֹי
לֵית אֶפְשַׁר דְּתֶחֱמִי וְתִלּוֹטֵיהּ לִי מִתַּמָּן: וַיִּקַּח אוֹתוֹ וְדַבְּרֵיהּ לַחֲקַל סְכוּתָא לְרֵישׁ רָמָתָא 14
וּבְנָא שׁוּבְעָא אֲנוּרִין וְאַסֵּק תּוֹר וּדְכַר עַל כָּל אֲנוּרָא: וַיֹּאמֶר וַאֲמַר לְבָלָק 15
אֶתְעַתַּד הָכָא עַל עָלְתָךְ וַאֲנָא אֶתְאָרַע עַד דְּכָא: וַיִּקַּר וְאִתְרַע מֵימַר מִן קֳדָם יְיָ׳ 16
בִּלְעָם וְשַׁוִּי פִּתְגָמָא בְּפוּמֵיהּ וַאֲמַר תּוּב לְוָת בָּלָק וְהֵיכְדֵין תְּמַלֵּיל: וַיָּבֹא וְאָתָא 17
לְוָתֵיהּ וְהָא מְעַתַּד עַל עָלְתֵיהּ וְרַבְרְבֵי כוּאָב עִמֵּיהּ וַאֲמַר לֵיהּ בָּלָק מָה מַלֵּיל יְיָ׳:
וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר קוּם בָּלָק וּשְׁמַע אֲצִית עָלַי בְּרֵיהּ דְּצִפּוֹר: 18
לֹא לָא כְּמֵילֵי בַר נַשׁ מֵימַר אֱלָהָא חַי 19
וְקַיָּם רְבוֹן כָּל עָלְמַיָּא יְיָ׳ דְּבַר נַשׁ אֲמַר
וּמְסָרֵב וְאוֹף לָא דַּמַּיִן עוּבְדוֹי לְעוּבְדֵי
בְּנֵי בִישְׁרָא דְּמִתְמַלְכִין וְחַיְּבִין מֵמַר
דְּנָורִין בְּרֻם רְבוֹן כָּל עָלְמַיָּא יְיָ׳ אֲמַר
לְאַסְנָאָה יַת עַמָּא הָדֵין הֵי כְּכוֹכְבֵי
שְׁמַיָּא וּלְאַחֲסָנוּתְהוֹן יַת אַרְעָא כְּנַעֲנָאֵי
הָאֶפְשַׁר דְּאָמַר וְלָא יֶעְבֵּד וּמָה דְּמַלֵּיל
הָאֶפְשַׁר דְּלָא יְקַיְּמִנֵּיהּ: הָנֵה הָא 20
בִּרְכְתָא קַבֶּילִית מִן פּוּם מֵימַר
קוּדְשָׁא לָא אֶמְנַע סֵדֶר בִּרְכָתְהוֹן מִנְּהוֹן:

8. *Quid ego maledicam domui Jacob, & Sermo Domini benedicit illis? & quid ego imminuam domum Israel, & sermo Domini multiplicat eos? 9. Video ego populum hunc qui ducuntur merito patrum suorum justorum, qui assimilantur montibus, Abraham, Isaac, & Jacob, & merito quatuor matrum suarum, quæ assimilantur collibus, Sarah, Rebeccah, Rachel & Lea: ecce populus hic solus habitabunt, & in legibus populorum non permiscebuntur. 10. Quis poterit numerare juvenes domus Jacob, de quibus dictum est futuros illos multos instar stellarum cœli? dixit Bileam improbus in parabola prophetiæ suæ; Si interficiant illi Israelitæ ipsum gladio, annuntiat ipse Bileam non futuram illi portionem in seculo venturo, verùm si moriatur ipse Bileam mortibus verorum, utinam sit finis ejus sicut minimi qui inter eos est.*

Quid maledicam, & sermo Domini benedixit illis? & quem ego imminuam, & sermo Domini multiplicavit eos. Dixit Bileam improbus; Video populum hunc qui ducuntur merito patrum suorum justorum, qui assimilantur montibus, & merito matrum suarum quæ assimilantur collibus: ecce populus solus ipse futurus est ut possideat mundum, eò quòd legibus reliquorum populorum non ducuntur. Et accidit postquam vidit Bileam peccator, quòd domus Israel circumciderent præputium suum & absconderent in pulvere deserti, dixit; Quis poterit numerare merita fortium istorum, & numerum operum bonorum quæ sunt cum uno ex quatuor castris Israel: dixit Bileam improbus; Si interficiant me domus Israel gladio, jam nuntiatum est mihi non fore mihi portionem in seculo venturo; verùm si moriar morte verorum, utinam sit finis meus sicut unius minimi qui inter eos est.

Hieros. 15. *Et ego sermone meo honorabo te. 19. Non sicut sermo filiorum hominis fuit sermo Dei viventis, nec secundùm opera hominum sunt opera Dei. Homines dicunt & non faciunt, decernunt sed non stabiliunt, & iterum negant verba sua: verùm Deus dixit & fecit, decrevit & stabilivit, & decreta ejus stabilia sunt usque in seculum. 20. Ecce ad benedicendum acceptus sum, ideo benedico Israelem, & benedictiones non prohibebo ab illis.*

ירושלמי 15 וַאֲנָא בְּמֵימְרִי אֵיקַר יָתָךְ:
19 לָא כְּמֵימַר בְּנֵי אֱנָשָׁא הֲוָה מֵימְרֵיהּ
דֵּאלָהָא חַיָּא וְלָא כְּעוּבְדֵיהוֹן דִּבְנֵי אֱנָשָׁא
עוּבְדוֹי דֵּאלָהָא בְּנֵי אֱנָשָׁא אָמְרִין וְלָא
עָבְדִין נָזְרִין וְלָא מְקַיְּמִין וְחָזְרִין וְכָפְרִין
בְּמֵלֵּיהוֹן בְּרֵם אֱלָהָא אֲמַר וְעָבַד נְזַר
וּמְקַיֵּם וְנִזְרְחוֹהִי קַיְּמִין עַד לְעָלַם:
20 הָא לְמִבְרְכָא אִדְּבַּרִית וּמְבָרֵךְ אֲנָא
יַת יִשְׂרָאֵל וּבְרִכְנָן לֵית אֲנָא מָנַע
מִנְּהוֹן:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*چه نفرين كنم نه نفرين كرد خدا وچه خشم آورم نه خشم آورد ! * كه از سري كمرها ببينم و 8
اويرا واز چكادها نگاه كنم اويرا اينك قومي بخدا مسكن گيرد و در قومها نه انديشه آيد * كه 9
بشمرد خاكي يعقوب وشماري چهاريك يسرال مردني جاني من مردني شايستگان و باشد اخرتي 10
من چون او * گفت بلق ببلعم چه كردي بمن بنفرين كردني دشمناني من بستاندم ترا 11
و اينك آفرين كردي آفرين * جواب داد و گفت ها نه مرآنچه بنهد ! در دهاني من اويرا نگاه 12
دارم بسخن گفتن * گفت باو بلق برو اكنون اوازي من بجاي دگر آنچه ببيني اويرا از آنجا 13
امّا كناري او ببيني وهمهي او نه بيني ونفرين كن اويرا بمن از آنجا * ببرد اويرا دشت 14
صفيم بسري آن چكاد آبدان كرد هفت مذبحها برآورد گاو و نرميش در مذبح * گفت ببلق 15
بياييست اينجا ابرعولهي تو ومن فراز رسم اينجا * فراز رسيد ! ببلعم بنهاد سخن در دهاني 16
او گفت باز گرد ببلق وهمچنين سخن گوئي * بيامد باو و اينك او ايستاده ابرعولهي او 17
واميراني مواب اوازي او گفت باو بلق چه سخن گفت ! * برداشت مثلي او و گفت برخيز 18
بلق وبشنو گوش كن نيز بمن پسري صفّور * نه مرد خدا و خيانت كند وپسري آدم 19
وپشيمان شود ها او گفت ونه كند وسخن گفت ونه بر انگيزاند آنرا * اينك آفرين 20
بستاندم وآفرين و نه باز گردانم آنرا:

Quid maledicam, quum non maledixit Deus? & quid indignationem afferam, quum indignationem non attulit Dominus? Nam de vertice rupium videbo eum, & de jugis intuebor illum: ecce populus seorsim habitabit, & inter Gentes non reputabitur. Quis computavit pulverem Jacob, ac numerum quartæ partis Israel? mors animæ meæ sit ut mors proborum, sitq; finis meus sicut ipsius. Dixit Balac ad Balaam; Quid fecisti mihi? ad maledictionem inimicorum meorum accepi te, & ecce benedixisti benedictione. Responsum dedit, ac dixit; Nonne quod posuerit Deus in ore meo, id observabo loqui? Dixit ei Balac; Vade nunc mecum ad locum alium, undè videbis illum: (attamen extremitatem ejus videbis, & totum ejus non videbis:) et maledic eum mihi indè. Et tulit eum in agrum Sophim, in verticem jugi, ædificavitque septem altaria, & obtulit bovem et arietem in altari. Dixit autem ad Balac; consiste hic juxta holocaustum tuum, & ego occurrã illic. Occurrit itaq; Dominus ipse Balaam, & posito verbo in ore ejus, dixit; revertere ad Balac, & sic loquêris. Venitque ad eum, & en ipse stabat juxta holocaustum suum, et principes Moab cum eo. Cui dixit Balac, Quid loquutus est Dominus? Tunc assumsit parabolam suam, & dixit; Surge Balac, et audi, aurem præbe etiã mihi fili Sippor; Non est homo Deus, ut decipiat; & filius hominis, ut pœniteat eum: num ipse dixit, & non faciet? & verbum loquutus est, ac non præstabit illud? Ecce, benedictionem accepi; benedictionem inquam, & non revertã facian eam.

21 לֵית אֲנָא חֲמֵי פְּלְחֵי שִׁקַּר וְלָא
פְּלְחֵי פּוּלְחָן נִיכְרֵי בְּנוֹ שְׁבָטַיָּא דְּבָנֵי
יִשְׂרָאֵל מֵימְרָא דַּיְיָ הֲוֵי עִמְּהוֹן וְיִבְּבוּתְן
אַיְקָר מַלְכֵיהוֹן מֵנִּין עֲלֵיהוֹן: 22 אֱלָהָא
דִּי פְרַק וְאַפֵּיק יַתְהוֹן פְּרִיקִין מִמְּצְרַיִם
תּוֹקְפָא וְתוּשְׁבַּחְתָּא וּרְמָמוּתָא דִּידֵיהּ
הִיא: 23 אֲרוּם לֵית אֲנָא חֲמֵי עָבְדֵי
נְחָשָׁא בְּנוֹ דְּבֵית יַעֲקֹב וְאַף לָא קָסְמֵי
קְסָמִין בְּנוֹ שְׁבָטַיָּא דְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעִדָּנָא
הָדֵין יִתְאֲמַר לְיַעֲקֹב מַה טִיבוּ וְנִחְמָן
דַּיְיָ עָתִיד לְמִתְנֵיָא עֲלֵיכוֹן דְּבֵית יַעֲקֹב
כְּדוּ אֲמַר בְּמַתָּל נְבִיוּתֵיהּ טוּבִין
צַדִּיקַיָּא מַה־אֲנַר טָב מְתַקַּן לְכוֹן נַפְ
אֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא לְעָלְמָא דְּאָתֵי: 24 וְהָא
עַמָּא הָאִלֵּין כְּאַרְיָא שָׁרְיָן וְכְאַרְיוּתָא
מִתְנַגְּדִרִין הֵיךְ מַלֵּית אַרְיָא לָא נַיְחַ
וְלָא שְׁדִיךְ עַד וְמַן דְּהוּא אָכֵיל וּפַשִּׁים
בִּשַּׁר וְשָׁתֵי אֲדָם כְּדֵין אִנּוּן עַמָּא הָאִלֵּין
לָא נַיְחִין וְלָא שְׁדִיכִין עַד וְמַן דְּיִקְטְלוּן
בַּעֲלֵי דְּבָבֵיהוֹן וְיִשְׁפְּכוּן אֲדָם קְטִילֵי בַּעֲלֵי
שְׁנָאֵיהוֹן כְּמַיָּא:

21 לא אִסְתַּכַּל בְּלֵעָם רַשִּׁעְתָּא לֵית אֲנָא 21
מִסְתַּכַּל פַּלְחֵי טַעֲוָתָא בְּדֵבִית יַעֲקֹב וְלָא
מִתְקַיְּמִין עֲבָדֵי לֵיעוּת שִׁקַּר בְּדֵבִית
יִשְׂרָאֵל מֵימַר דַּיְיָ אֱלָהְהוֹן בְּסַעֲדְהוֹן
וְיִבְּבוּת מַלְכָּא מְשִׁיחָא מְיַבְּבָא בֵּינֵיהוֹן:
אֵל מוֹצִיאָם אֱלָהָא דִּיפְרַק וְאַפִּיק יַתְהוֹן 22
פְּרִיקִין מִן אַרְעָא דְּמִצְרַיִם תּוֹקְפָא
וְרוֹמְמוּתָא תּוּשְׁבְּחָא וּגְבוּרְתָּא דִּדֵיהּ
הוּא: כִּי אֲרוּם לָא קָאִים נָטוּרֵי נַחְשִׁין 23
בְּדֵבִית יַעֲקֹב וְלָא קְסוּמֵי קִסְמִין
בְּרִבְיוּתָא דְּיִשְׂרָאֵל בְּעִדָּנָא הָדֵין יִתְאֲמַר
לְבֵית יַעֲקֹב וּלְבֵית יִשְׂרָאֵל מָה מְשַׁבְּחִין
הֵינוֹן נְסִיָּא וּפְרִישְׁתָּא דְּעָבַד לְהוֹן
אֱלָהָא: הֵן עַם יְחִידָאָה הוּא עַמָּא הָדֵין 24
נַיָּח וְשַׁרֵי כְּאַרְיָא בְּגִבּוֹרְתָּא וּכְלֵיתָא
מִתְנַטְּלִין לָא דַּמְכִין הֵינוֹן עַד דְּיִקְטְלוֹן
קְטוֹל רַב בְּבַעֲלֵי דְּבָבֵיהוֹן וּבִיזַת קְטוֹלָיָא
יֵרְחוּן: וַיֹּאמֶר וַאֲמַר בִּלְק לְבִלְעָם אוֹף 25
לְטָטָא לָא תְלוֹטִינוּן אוֹף בְּרָכָא לָא
תְּבָרְכִינוּן: וַיַּעַן וְאָתִיב בִּלְעָם וַאֲמַר 26
לְבִלְק הֲלָא מִן שִׁירְוְיָא מַלֵּילִית עִמָּךְ
לְמֵימַר כֹּל דְּיְמַלֵּל יְיָ יְתֵיהּ אֶעְבַּד:
וַיֹּאמֶר וַאֲמַר בִּלְק לְבִלְעָם אֵיתָא כְּדוֹן אֵידַבְּרִינָךְ לַאֲתַר חוֹרָן דְּלָמָּא תְּהֵי רַעֲוָא 27
מִן קֳדָם יְיָ וְתְלַטְּטִיהּ בְּגִינַי מִתַּמָּן: וַיִּקַּח וְדַבַּר בִּלְק יַת בִּלְעָם לְרֵישׁ רָמְתָא 28
דְּמִדְּבְּרָא עַל אַנְפֵּי בֵּית יְשִׁימוֹת: וַיֹּאמֶר וַאֲמַר בִּלְעָם לְבִלְק בְּנִי לִי הָכָא שׁוּבְעָא 29
אֲנוּרִין וְעָתַד לִי הָכָא שׁוּבְעָא תּוֹרִין וְשׁוּבְעָא דְּכָרִין: וַיַּעַשׂ בִּלְק כְּמָא 30
דְּאֲמַר בִּלְעָם וְאַסֵּיק הוֹר וְדָכָר עַל כָּל אֲנוּרָא:

כר

וַחֲמָא בִּלְעָם אֲרוּם שַׁפִּר קֳדָם יְיָ 1
לְבָרְכָא יַת יִשְׂרָאֵל וְלָא הֲלִיךְ כְּזִמְנִין
וְכַמָּן לְקִדְמוּת קוֹסְמַיָּא וְשַׁוִּי לְמַדְבְּרָא
אַנְפּוֹי לְמִדְכַּר עֲלֵיהוֹן עוֹבְדָא דְּעִנְלָא
דְּעָבְדוּ תַּמָּן: וְיָשָׂא וְזָקַף בִּלְעָם יַת עֵינוֹי 2
וַחֲמָא יַת יִשְׂרָאֵל שָׁרְיָן לְשִׁבְטֵיהוֹן
בְּבָתֵּי מִדְרְשֵׁיהוֹן וְלָא הָוֹן תַּרְעֵיהוֹן
מְכַוְּונִין בְּלוֹ קְבֵל חַדְרֵי חַבְרֵיהוֹן וּשְׁרַת עֲלוֹי רוּחַ נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ:

ירושלמי 1 וַחֲמָא בִּלְעָם אֲרוּם שַׁפִּר
הֲוָה מִן קֳדָם יְיָ לְמִבְרָכָא יַת יִשְׂרָאֵל וְלָא
אָזַל הֵיךְ מַרְהֲוָה אָזִיל בְּכָל זִמְנִין וְזִמָּן
לְמִשְׁתְּאֵלָא בִּדְכִירָא לְקִדְמוּת קְסָמַיָּא
אָזַל וְשַׁוִּי אַפּוֹי לְמַדְבְּרָא וְהֲוָה מְרַחֵשׁ לְהוֹן
עוֹבְדָא דְּעִנְלָא בְּשָׁא לְמֶהֱוֵי יַת יִשְׂרָאֵל:

Dixit Bileam improbus; Video non 21
esse qui colunt idola inter eos qui sunt domus Jacob, neque stabiliuntur servi molestiæ & vanitatis inter eos qui sunt domus Israel: sermo Domini Dei ipsorum est illis auxilio, & jubilum regis Messiæ vociferatur inter eos. Deus qui rede- 22
mit & eduxit eos redemptos è terra Ægypti, fortitudo & exaltatio, laus & potentia illius est. Non 23
enim stabunt servantes auguria in domo Jacob, neque divinantes divinationes in magnificentia Israel: hoc tempore dicetur in domo Jacob & in domo Israel; Quam laudabilia sunt miracula & mirabilia, quæ fecit illis Deus! Solus est hic 24
populus quietus, & habitat ficut leo in fortitudine, & tanquam senex leo elevantur: non dormiunt donec interfecerint occisione magna hostes suos, & prædam interfectorum possederint. Et dixit Balak ad Bi- 25
leam; Etiam maledicendo non maledixeris illis, etiam benedicendo non benedixeris illis. Et respon- 26
dit Bileam, & dixit ad Balak; Annon ab initio loquutus sum tecum, dicendo; Quicquid loquutus fuerit Dominus hoc ipsum faciam? Et dixit Balak ad Bileam; Veni 27
nunc & ducam te in locum alium: si fortè sit voluntas à facie Domini, ut maledicas ei propter me inde.
Et duxit Balak Bileam in cacumen collis prospicientis superficiem 28
Bethjeschimoth. Et dixit Bileam ad Balak; Ædifica mihi hìc se- 29
ptem aras, & præpara mihi hic septem boves & septem arietes.
Et fecit Balak sicut dixerat Bileam & obtulit bovem & arietem su- 30
per unaquaque ara.

21 *Non ego video colentes mendacium, neque colentes cultum alienum in medio tribuum filiorum Israel: sermo Domini erit cum illis, & jubilum à gloria regis eorum proteget eos.* 22 *Deus qui redemit, & eduxit eos redemptos ex Ægypto, fortitudo, & laus, & exaltatio illius est.* 23 *Quoniam ego non sum videns facientes auguria in medio domus Jacob, & etiam non divinantes divinationes in medio tribuum filiorum Israel: in tempore hoc dicetur in Jacob; Quanta bonitas & consolationes Domini dandæ sunt vobis qui estis domus Jacob! Tunc dixit in parabola prophetiæ ejus; O vos justi felices, quàm merces bona parata est vobis apud patrem vestrum qui est in cœlis in futuro seculo!* 24 *Ecce populus hic sicut leo habitant, & tanquam leones fortes sunt: quemadmodum leo non quiescit, nec tranquillus est, usque ad tempus quo comedit & rapuit carnem, & bibit sanguinem; similiter hic populus non quiescet, nec tranquillus erit, donec interfecerint hostes suos, & effuderint sanguinem interfectorum ossorum suorum instar aquarum.*

CAP. XXIV.

ET vidit Bileam quòd pulchrum 1
esset coram Domino ut benediceret Israeli, itaque non abiit *ut antea* semel & iterum obviam divinationibus: sed posuit facies suas ad desertum, in memoriam revocando illis opus vituli quod ibi fecerant. Et levavit Bileam oculos su- 2
os, & vidit Israelem quiescentem per tribus suas in scholarum suarum domibus, neque erant portæ eorum respicientes portas sociorum suorum: & quievit super eum spiritus prophetiæ à facie Domini.

Hierosol. 1 *Et vidit Bileam quod pulchrum esset à facie Domini benedicere Israeli, itaque non abiit, (sicut abierat omni tempore antea interrogando dæmones) obviam divinationibus: abiit autem & posuit facies suas versus desertum, revocans illis in memoriam vituli opus, atque ita cupiebat maledicere Israel.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نه نگاه كرد بغي در يعقوب ونه ديد دروغ در يسرال :: خداي او اوازي او 21
وعلم پادشاهي درو * خدا بيرون آورا ايشانرا از مصر چون پاديانديي كرك باو * كه 22 23
نه فأل در يعقوب ونه اسطرلاب در يسرال چون وقت گفته [شود] بيعقوب وبيسرال
چه صنع كرد خدا * اينك قوم چون شير بر خيزد وچون نر شير مرتبه دارد نه 24
خسپد تا بخورد نخجير وخوني كشتگان بياشامد * گفت بلق ببلعم نيز نفرين 25
كردن نه نفرين كني اويرا نيز آفرين كردن نه آفرين كني اويرا * جواب داد 26
بلعم گفت ببلق ها نه سخن گفتم بتو بگفتن همه آنچه سخن گويد :: اويرا
بكنم * گفت بلق ببلعم بيا اكنون ببرم ترا بجايي دگر مگري شايسته آيد 27
در نظري آن خدا ونفرين كن اويرا بمن ازانجا * بستاند بلق مر بلعم سري آن 28
فعور آن نگاه كنا ابر پيشي آن يشيمن * گفت بلعم ببلق آبدان كن بمن 29
در اين هفت مذبحها وآراسته كن بمن در اين هفت گاوها وهفت نرميشها * بكرد 30
بلق چون آنچه گفت بلعم بر آورد گاو ونرميش در مذبح .

* فصل بيست چهارم *

* بديد بلعم كه نكوست در نظري :: بآفرين كردن مر يسرال ونه رفت چون بار در 1
بار بپديرهي فألها بنهاد بآن بيابان روي او * برداشت مر چشماني او بديد مر يسرال مسكن 2
كيرا بقبيلهاي او شد ابر او الهامي خدا .

Non aspexit prævaricationem in 21
Jaacob, nec vidit mendacium in Israel: Dominus Deus ejus est 22
cum eo, & vexillum regis in eo. Dominus educit illos ex Ægypto: sicut robur rhinocerotis est ei. Quia non est omen in Jaacob, 23
neque astrolabium in Israel: consimili tempore dicetur de Jacob & Israele, Quid effecit Deus! En populus tanquam leo 24
surget, & tanquam masculus leo dignitatem habebit: non cubabit donec comederit prædam, & sanguinem occisorum biberit. Dixit 25
Balac ad Balaam; Etiam maledicendo ne maledicas ei, etiam benedicendo ne benedicas ei. Re- 26
sponsum dedit Balaam, dicens ad Balac, Nonne locutus sum tibi, dicendo; Omne quod locutus fuerit Dominus, illud faciam? Dixit 27
Balac ad Balaam; Veni nunc, ducam te ad locum alium, fortassis conveniens erit in conspectu Dei, ut maledicas eum mihi inde. Tulit itaque Balac Balaam in 28
verticem Pheor, qui respicit versus Jeshimon. Tum dixit Balaam 29
ad Balac; Ædifica mihi hìc septem altaria, & appara mihi hic septem boves ac septem arietes. Feciteque Balac quemadmo- 30
dum dixerat Balaam, obtulitque bovem & arietem in quolibet *altari.*

CAP. XXIV.

VIdit autem Balaam quòd bo- 1
num esset in conspectu Dei, benedicere Israeli; itaque non abiit ut cæteris vicibus, in occursum auguriorum, sed posuit ad desertum faciem suam. Et sublatis oculis suis 2
vidit Israelem habitantem per tribus suas, factáque est super eum inspiratio Dei.

3 וישא ונטל מתל נבוחיה ואמר אימר 3
בלעם בר בעור ואימר גברא דקיר מן
אבוי דרזיא סתימיא מה דאתכסי מן
נביא יהוה מתגלי ליה ועל דלא הוה
גזיר נפיל על אנפוי עד זמן דשרי
סלאקא לקובליה: 4 נאם אימר דשמע 4
מימר מן קדם אלהא חייא דחזיוי מן
קדם אל שדי יהוה חמי וכד בעי
דמתגלי ליה יהוה משטטח על אנפוי
ורזיא סתימיא מה דאתכסי מן נביא
יהוה מתגלי ליה: 5 מה כפה יאיון הינון 5
בתיי מדרשיכון במשכנא די שטיש בהון
יעקב אבוכון וכפה יאי הוא משכן זמנא
דמייצע ביניכון ומשכניכון דחזור חזור
ליה בית ישראל: 6 כנחלים נגחלין דמיין 6
דמתנבדין בן הינון בית ישראל יתבין
עדרין עדרין מתנבדין באולפן אוריתא
והי כגנין שתילין על פרקטוני נהרין כן
הינון תלמידיהון חבורן חבורן בבית
מדרשיהון זיו אפיהון ינהר כזיו רקיעין
דיברא יי ביום תנין לבריאת עלמא
ומתחינון ליקר שכינתא רמין ומנטלין
על כל אומיא כארזיא דליבנוס דשתילין
על מבועי מין: 7 יזל יקום מנהון 7
מלכיהון ופרוקהון מנהון ובהון יתיי
ורשיית בנוי דיעקב ישלטון בעממין
סגאין קטאה דימלוך עליהון ינית קרבא
בדבית עמלק ויתרומם על אגג מלכיהון
ובנין דיהוס עלוי יתנשיל מניה
מלכותיה: 8 אל אלהא דאפיקינון 8
פריקין ממצרים תוקפא ורומא תושבחתא
ונבורתא דיליה ישיצי ית אומיא בעלי
דבביהון ותוקפהון יתבר וגירי מחוורת
פורענותיה ינרי בהון וישיצינון: כרע
נייחין ושריין כאריא וכלייתא דכד דמיך 9
מאן יקימיניה מברכהון יהון בריכין
כמשה נביא ספריהון דישראל
ומלטטינון יהון ליטין כבלעם בר בעור:
ויחר ותקף רונזא דבלק בבלעם ושפח 10
ית ידוי ואמר בלק לבלעם למילט סנאי
דברתיך והא ברכא מברכת להון דנן
לאתרך אמרית מייקרינך והא
מנע יי לבלעם מן יקרא

3 ונטל במתל נביותיה ואמר אמר 3
בלעם בר בעור ואמר גברא דיקיר מן
אבוי דרזיא סתימיא מה דאתכסי מן
נביאיא אתגלי עלוי: 4 אמר גברא דשמע 4
מימלל מן קדם יי וידי חזא מן קדם שדי
חזי וכד התרמי בעי התרא משתטח על
אפוי ורזי נבואתא מתגלין ליה והוה
מתנבי על נפשיה דהוא נפיל בחרבא
וסוף נבואתא למתקטא: 5 מה טבין 5
הנין משכנין דצלי בהון יעקב אבוהון
ומשכן ומנא דעברתון לשמי ומשכניכון
חוור חוור לכון דבית ישראל:
6 כנחלין מתנבדין כן יהוון ישראל 6
מתנבדין על בעלי דבביהון וכנגין
שתילין על מבועין דמין כן יהון קריתהון
מפקן ספרין ומלפי אוריתא והיך שמיא
דמתח מימרא דיי לבית שכינה ליה כן
יהוון ישראל חיין וקיטין עד לעלם יאין
ומשבחין כארזיא דמין ומנטלין
בכריותיה: 7 יקום מלכהון לבניהון 7
ופרוקהון מנהון ובהון יהוי וידברי מלכות
להון גלותהון מן מרינתא דבעלי
דבביהון ובניהון ישלטון באומיא ותקיף
מן שאול די חס על אנג מלכהון
דעמלקאה ותתרב מלכותיה דמלכא
משיחא: 8 אלהא דפרק ואפיק יתהון 8
פריקין מארעא דמצרים תוקפא
ותושבחא ורומתא דידיה יכלין בני
ישראל על בעלי דבביהון וקריתהון
יפלנון ונפריהון יקטלון ומותריהון
יפלנון: 9 הא עמא האלין כאריא 9
שרין וכאריותא מתנבדין מן דברך
יתכון ישראל יהוי מבורך כמשה נביא
ספרהון דישראל ומן דליט יתכון יהוי
ליט כבלעם בר בעור: 10 ותקף רונזא 10
דבלק על בלעם ושפח בכף ידוי ואמר
בלק לבלעם למילט סנאי דברית יתך
ולחור מברכת:

Et assumpsit parabolam prophetiæ 3
suæ, & dixit; Dicit Bileam filius
Beor, & dicit vir honoratior pa-
tre suo, cui secreta abscondita, id
scilicet quod fuit tectum à pro-
phetis fuit revelatum ipsi: & 4
quòd non esset circuncisus cecidit
super facies suas, quamdiu manst
angelus coram eo. Dicit qui au-
divit verbum à facie Dei vivi,
qui visionem à facie Dei omni-
potentis vidit, & cùm quæreret
ut sibi revelaretur prostravit se super
facies suas: & arcana occulta, id
scilicet quod tectum est à prophe-
tis revelatum est ipsi. Quàm pul- 5
chræ sunt domus scholarum vestra-
rum in tabernaculo, in quibus mini-
stravit Jacob pater vester! & 6
quàm pulchrum est tabernaculum
fœderis quod collocatum est inter
vos, & tabernacula vestra quæ
collocata sunt in circuitu illius,
domus Israel! Sicut torrentes 6
aquarum qui fortes sunt, sic erunt
domus Israel habitantes gregatim,
viriliter incumbentes doctrinæ le-
gis; & sicut horti plantati ad
piscinas fluentes, sic erunt discipuli
eorum consociati in scholis suis:
splendor faciei eorum lucebit ju-
xta lucem firmamenti, quod creavit
Dñs die secundo creationis mundi,
& expandit pro gloria divinæ
præsentiæ, excelsi sunt & elevati
super omnes populos, sicut cedri
Libani plantatæ ad fontes aqua-
rum. Surget ex illis rex eorum, 7
& redemptor eorum ex illis & in-
ter eos erit, & semen filiorum Ja-
cob dominabuntur populis multis:
prior qui regnabit super eos con-
fliget cum domo Amalek, & ex-
altabitur super Agag rege eorum,
& quia parcet illi tolletur ab eo
regnum ejus. Deus qui eduxit eos 8
liberatos ex Ægypto, fortitudo &
sublimitas, laus & virtus illius est:
perdet populos illis inimicos, &
fortes eorum franget, & sagittas
plagæ vindictæ suæ jaculabitur in
eos, & perdet eos. Quiescunt & 9
habitant instar leonis, & tanquam
vetus leo, quem simul ac dormit
quis excitet? benedicentes eos
erunt benedicti, sicut Moses pro-
pheta scriba Israelitarum, & male-
dicentes illis erunt maledicti, sicut
Bileam filius Beor. Et iratus est 10
furor ipsius Balak in Bileam, &
complodens manus suas dixit Ba-
lak Bileamo; Ad maledicendum
osoribus meis accepi te, & ecce
benedicendo benedicis illis his tri-
bus vicibus. Et nunc fuge tibi in locum tuum. Dixeram, Honoran- 11
do honorabo te, & ecce inhibuit Dominus à Bileam gloriam.

3. *Et sustulit in parabola prophetiam suam, & dixit; Dicit Bileam filius Beor, dicit vir qui præstantior est patre suo, quæ abscondita sunt ab omnibus prophetis revelata sunt ei.* 4. *Dicit vir qui audivit sermonem à facie Domini, & qui vidit à facie Omnipotentis visionem, & cùm quæreret prosternebatur super facies suas, & secreta prophetarum revelabantur illi, & prophetabat de seipso quod casurus esset gladio, & futurum tandem ut prophetia stabiliretur.* 5. *Quàm bona sunt tabernacula in quibus oravit Jacob pater eorum, & tabernaculum fœderis quod feciſtis nomini meo, atque tabernacula vestra per circuitum, domus Israel!* 6. *Sicut torrentes prævalent, sic quoque prævalebunt. Israelitæ hostibus suis; & sicut horti plantati ad fontes aquarum, sic erunt civitates eorum proferentes scribas & doctores legis. Et quemadmodum est cœlum quod expandit verbum Domini pro domicilio quietis suæ, sic vivent & durabunt Israelitæ in æternum: decori & celebres erunt tanquam cedri juxta aquas, quæ extolluntur crescendo.* 7. *Consurget rex eorum inter filios eorum, & redemptor eorum ex ipsis, & inter eos erit, & congregabit eis captivitatem eorum ex provinciis inimicorum suorum, atque filii eorum dominabuntur populis: & fortior erit Saulo qui pepercit Agag regi Amalekitarum, & multiplicabitur regnum regis Messiæ.* 8. *Deus qui redemit & eduxit eos redemptos è terra Ægypti, fortitudo, & laus, & exaltatio illius est: prævalebunt filii Israel hostibus suis, & civitates eorum dividunt, & fortes eorum interficient, & residuum eorum dividunt.* 9. *Ecce populus iste sicut leo habitans, & sicut leones fortes sunt: ille qui benedicet vobis, Israel, erit benedictus, sicut Moses propheta scriba Israelitarum, & quicunque maledicet vobis erit maledictus, sicut Bileam filius Beor.* 10. *Et iratus est furor Balak in Bileam, & complodens manibus suis dixit Balak ad Bileam; Ad maledicendum osoribus meis accepi te, & tantùm benedicis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 * برداشت مثلي او وگفت گفتاري بلعم پسري بعور وگفتاري آن مردي تيز نظر * گفتاري 3
4 شنوا گفتارهاي خدا آنچه نمايشي شدّي نگاه كند افتا وگشاده چشمان * چه نيكويند 4
5 گيانهاي تو يعقوب مسكن جاهاي تو يسرال * چون رودها كشيده شدند چون بوستانها ابر رود 5
6 چون صندلها بنشانند :: چون سروها ابر آب * بچكد آب از دلوي او و نسلي او در آبهاي 6
7 بسياران و بلند باشد از اجج پادشاهي او و مرتبه يابد پادشاهتي او * خدا بيرون آورد 7
8 اويرا از مصر چون پاديانندي كرك باو بخورد قومهاي عدوياني او و قوياني ايشانرا بشكند 8
9 و تيرهاي او خسته كند * بخنبيد بخسپيد چون شير و چون ماده شير كه بر خيزاند 9
10 اويرا آفرين كناني تو آفرين و نفرين كناني تو نفرين * گرم شد خشمي بلق ببلعم برهم 10
زد مر كفاني او وگفت بلق ببلعم بنفرين كردن دشمناني من بخواندم ترا و اينك آفرين
11 كردي آفرين اين سه بارها * واكنون برو بتو بجاي تو گفتم عزيز كردن عزيز كنم ترا 11
و اينك منع كرد ترا :: از عزيزي *

Tunc assumpsit parabolam suam, 3
ac dixit; Sermo Balaam filii Beor,
& sermo viri acuti obtutûs: Ser- 4
mo audientis sermones Dei, qui ap-
paritionē Omnipotentis intuitus est,
cadens, & apertus oculis. Quàm 5
bona sunt tentoria tua Jaacob,
habitacula tua Israel! Sicut 6
torrentes extensa sunt, sicut hor-
ti juxta flumen, sicut sandala
quæ plantavit Dominus, & sicut
cupressi juxta aquam. Extilla- 7
bit aqua è fitula ejus, & progenies
ejus erit ad aquas multas, & subli-
mior erit quàm Agag, rex ejus, &
dignitatem inveniet regnum ejus.
Deus educit illum ex Ægypto, sicut 8
robur rhinocerotis est ei: devorabit
Gentes inimicos suos, & robustos
eorum confringet, & sagittis suis
transfiget. Increbruit, decubuit sic- 9
ut leo & sicut leæna, quis excita-
bit eum? Benedicens tibi, benedi-
ctus; & maledicens tibi, maledictus.
Et excandefacta est ira Balac erga 10
Balaam, complosítque manus suas,
& dixit ad Balac; Ad maledicen-
dum inimicos meos accersivi te, &
en benedixisti benedictione bis tri-
bus vicibus. Nunc ergò abi tibi 11
ad locum tuum: dixeram, Honora-
bilem faciendo honorabilem faciam
te, at ecce prohibuit te Dominus ab
honore.

ויאמר וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק הֲלָא עִם אֱוֻנַדְיָךְ דְּשַׁדַּרְתָּ לְוָתִי מַלִּילִית לְמֵימַר : אִם 13
אִין יִתֵּן לִי בָּלָק מְלָא קוּרְטוֹר דִּילֵיהּ כְּסַף וּרְהַב לֵית לִי רְשׁוּ לְמֶעֱבַר עַל גְּזֵירַת 13
מֵימַר דַּיְיָ לְמֶעְבַּד טָבְתָּא אוֹ בִישְׁתָּא מִן רְעוּתִי מַה דְּיֵמַלֵּיל יְיָ יְתֵיהּ אֲמַלֵּיל :

ירושלמי 14 וּכְדוֹן הָא אֲנָא אָזֵל לְוַת 14
עַמִּי אֵיתָא כְּעַן אֲעוֹץ יָתָךְ עֵיצָה דִּי תַעְבֵּיד
בְּעַמָּא הָאִלֵּין חֻטֵּי יַתְהוֹן וְאֵין לָא לֵית
אַתְּ שַׁלִּיט בְּעַמָּא הָאִלֵּין בְּרֵם עָתִידִין
הִנּוּן עַמָּא הָאִלֵּין מְשַׁלּוּט בְּעַמָּךְ בְּסוֹף
עָקֵב יוֹמַיָּא : 15 וּנְטַל בְּמַתַל נְבוּתֵיהּ 15
וַאֲמַר אֲמַר בִּלְעָם בַּר בְּעוֹר וַאֲמַר גַּבְרָא
דְּיַקִּיר מִן אֲבוֹי מַרְיָ דְּאִתְכַּסִּי מִן כָּל
נְבִיָּיא אִתְגְּלִי עֲלוֹי : 16 אֲמַר גַּבְרָא 16
דִּשְׁמַע מִמַּלַּל מִן קֳדָם יְיָ וְיָדַע דֵּישָׁה מִן
קֳדָם עִלָּוֵיהּ דַּחֲזוֹ מִן קֳדָם שַׁדַּי הֲוָה חָזֵי
וְכַד הֲוָה בָּעֵי הֲוָה מִשְׁתַּטַח עַל אַפּוֹי וְזָיֵי
נְבִיאֲתָא מִתְגַּלְיָן לֵיהּ וַהֲוָה מִתְנַבֵּי עַל
נַפְשֵׁיהּ דְּהוּא נָפֵיל בְּחַרְבָּא וְסוֹף נְבִיוּתֵיהּ
לְמִתְקַיְמָא : 17 חָמֵי אֲנָא לֵיהּ וְלֵית 17
הוּא כְּדוֹן וּמִסְתַּכֵּל אֲנָא בֵּיהּ וְלֵית הוּא
קְרִיבָא עֲתִיד לְמֵיקָם מֶלֶךְ מִדְּבֵית יַעֲקֹב
וּפְרִיק וְשַׁלִּיט מִדְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְיָקְטוֹל
תַּקִּיפֵי מוֹאָבֵי וִירוֹקַן וְיִשֵּׁצֵי כָּל בְּנֵי
מַדִּינְחָא : 18 וִיהֵי אֱדוֹם יְרָתֵי טוּרָא 18
דְּנַבָּלָא לְבַעֲלֵי דְּבָבֵיהוֹן וְיִשְׂרָאֵל יִתְנַבַּרוּן
בְּחֵילָ תַּקִּיף : 19 עֲתִיד מֶלֶךְ לְמֵיקָם 19
מִדְּבֵית יַעֲקֹב וְיִשֵּׁצֵי יַת כָּל מַה דְּמִשְׁתַּיַר
מִן כַּרְכָּא תַּקִּיפָא : 20 וַחֲמָא יַת 20
עֲמַלֵּקָאֵי וּנְטַל בְּמַתַל נְבוּתֵיהּ וַאֲמַר
שֵׁירוּי אוּמַיָּא דְּסַרְּרוּ קָרְבָא כָּל
קֳבֵל יִשְׂרָאֵל הֵינוּן דְּבֵית עֲמָלֵק
וּבְעָקְבָא בְּסוֹף יוֹמַיָּא הִנּוּן יְסַדְּרוּן
לְקֳבֵלֵיהוֹן סְרֵי קְרָבָא וְסוֹפְהוֹן לְאִבְּדָן
יְהֵוֵי וְאוֹבְדָנְהוֹן עַד לְעָלַם : 21 וַחֲמָא 21
יַת שְׁלֵמָיָא וּנְטַל בְּמַתַל נְבוּתֵיהּ וַאֲמַר
מַה תַּקִּיף הוּא מֵישָׁרְוָךְ וְשַׁוִּירָ בְּנִקְרַת
צוּר בֵּירַת מְרוֹרָךְ : 22 אֲרוֹם אֵין יְהֵוֵי 22
שְׁלֵמְיָא לְבִזָּה עַד כְּעַן אֲחוֹרְיָא עֲתִיד
קָאֵים שְׁבִי יָתָךְ :

וְסוֹפֵיהוֹן בְּיוֹמֵי מַלְכָּא מְשִׁיחָא לְמִסְדַּר סְדָרֵי קְרָבָא עִם כָּל בְּנֵי מַדִּינְחָא עִם דְּבֵית
יִשְׂרָאֵל בְּרֵם סוֹפֵיהוֹן דְּאִלֵּין וְדְאִילֵּין עַד עָלְמָא יְהוֹן לְאוֹבְדָנָא : וּירָא וַחֲמָא יַת 21
יִתְרוֹ דְּמִתְנַיֵּר וּנְטַל מְתַל נְבוּתֵיהּ וַאֲמַר מַה תַּקִּיף הוּא מֵישָׁרְוָךְ דִּי שַׁוִּיתָ בְּנִקְרַיָּא
דְּטִינַרְיָא מְרוֹרָךְ : כִּי אִם אֲרוֹם אֵין יִתְנַר לְמֶהֱוֵי לְבִזָּתָא בְּנוֹי דְּשַׁלְמַיָּא עַד כְּדוֹי 22
יַתֵּי סַנְחֵרִיב מַלְכָּא דְּאַתּוּר וְיִשְׁבֵּי יָתָךְ :

Et dixit Bileam ad Balak; Annon cum nuntiis tuis quos misisti ad me 12
loquutus sum, dicendo; Si det mihi Balak plenitudinem thesaurorum suo- 13
rum argenti & auri, non est mihi potestas transgredi decretum verbi
Domini, ut faciam bonum aut malum ex voluntate meâ: quod lo-
quetur Dominus illud loquar? Et nunc ecce ego converto me ut ab- 14
eam ad populum meum: veni, consulam tibi; Ito, para cauponas,
in quibus præficias mulieres meretrices, quæ vendant cibum & po-
tum viliori pretio, & adducant populum hunc ut edant, & bibant,
& inebrientur, & rem habeant cum illis, & negent Deum suum; tum
tradentur in manus tuas intra breve tempus, & cadent ex illis
multi: verùm posteà dominium habituri sunt illi in populum tuum,
in extremitate finis dierum. Et 15
sustulit parabolam prophetiæ suæ,
& dixit; Dicit Bileam filius Beor,
& dicit vir qui honorabilior est
patre suo, cui secreta occulta, id
quod *scilicet* tectum est à propheta
revelatum est. Dicit ille qui audi- 16
vit verbum à facie Dei, & qui no-
vit horam quâ iratus foret Deus ex-
celsus in eum: qui visionem à facie
omnipotentis vidit, & quando vo-
lebat ut revelaretur sibi, extende-
bat se & cadebat super facies suas,
& secreta occulta, id quod tectum
erat à propheta revelabatur ipsi.
Video ego ipsum, & non ipse nunc, 17
contemplor ego ipsum, sed non est
appropinquans: cùm regnabit rex
fortis ex domo Jacob, & ungetur
Christus & sceptrum forte ex Isra-
el, & interficiet principes Moab,
& evacuabit omnes filios Seth, ex-
ercitus Gog qui instructuri sunt acies
belli contra Israelem, & cadent
cadavera omnium ipsorum à facie
ejus. Et erunt Idumæi expulsi, 18
expellentur quoque filii Gebal à fa-
cie Israel hostium suorum: & Isra-
el superabunt divitiis, & hæreditario possidebunt eos. Et surget 19
princeps è domo Jacob, & perdet
& consumet evasionem quæ relicta fuerit ex Constantina civitate
peccatrice, & desolabit & devastabit civitatē rebellem, & Cæsareā
fortissimā civitatum populorum. Et 20
vidit eos qui erant ex domo Amalek,
& assumens parabolam prophetiæ
suæ, dixit; Principium populorum
qui instruxerunt aciem contra do-
mum Israel illi inquam fuerunt do-
mus Amalek: illi quidem tandem in
diebus regis Messiæ unà cum omni-
bꝰ filiis Orientis instruent acies belli
cum domo Israel, sed tandem tam hi
quàm illi in seculum peribunt. Et vidit Jethro, qui proselytus factus erat: 21
& assumens parabolā prophetiæ suæ dixit; Quam fortis est habitatio tua,
qui posueris in foraminibus petrarum habitationē tuam! Nam si decretum, 22
est ut sint in direptionem filii Selamæi, *hoc non erit* donec veniat Sanche-
rib rex Assyriæ & captivet te.

Hieros. 14. *Et nunc ecce ego abeo ad populum meum: veni nunc, & consulam tibi quid sis facturus erga hunc populum; Ad peccandum inducas illos, sin minùs non poteris dominari huic populo. Verùm dominium habituri sunt hic populus in tuum populum in extremitate finis dierum.* 15. *Et assumpsit in parabola prophetiam suam, & dixit; Dicit Bileam filius Beor, & dicit vir qui honorabilior est patre suo, Id quod tectum fuit ab omnibus prophetis revelatum est mihi.* 16. *Dicit vir qui audivit sermonem à facie Domini, & novit scientiam à facie excelsi: qui visionem à facie omnipotentis fuit videns, & quando ipse quærebat fuit prosternens se in facies suas, tū visiones prophetiæ revelabantur illi, & vaticinabatur de seipso quòd cadendus esset gladio, & quod tandem ejus prophetia stabilienda foret.* 17. *Video ego ipsum & non est ipse nunc, & contemplor ego ipsum, & non est ipse propinquus. Surrecturus est rex è domo Jacob, & redemptor & præses è domo Israel, & interficiet fortes Moabitarum, & evacuabit & perdet omnes filios orientis.* 18. *Et erunt Ædomitæ possidentes montē Ghebal hostium ipsorum, Israelitæ autem superiores erunt cum exercitu gravi. Surrecturus est rex ex domo Jacob, & perdet quicquid residuum erit ex civitate peccatrice.* 30. *Et vidit Amalekitam, & assumpsit in parabola prophetiam suam, & dixit; Initium populorum qui instruxerunt aciem ex adverso Israelitarum sunt domus Amalek, & tandem in fine dierum illi contra eos ordinabunt acies belli, finis enim eorum est ut pereant, & perditio eorum erit usque in seculum.* 21. *Et cùm vidisset Salamæum, assumens parabolam prophetiæ suæ dixit: Quàm valida est habitatio tua: & posuisti in foraminibus petræ domum habitationis tuæ.* 22. *Quoniam si futurus sit Selamæus in direptionem, adhuc Assyrius surget & captivabit te.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * گفت بلعم ببلق هنه نيز برسولاني تو آنچه فرستادي بمن سخن گفتم بگفتن * اگر 13
بدهد بمن بلق پري خانهي او نقره وطلا نه توانم بگذشتن مر امري ؛ بكردن نيك يا بد از
دلي من آنچه سخن گويد ؛ اويرا سخن گويم * واكنون اينك من روا بقومي من بيا تدبير 14
آموزم ترا آنچه بكند آن قومي آن اين بقومي تو در آخري ان روزگاران * بر داشت مثلي او 15
گفت گفتاري بلعم پسري بعور وگفتاري آن مردي تيز آن نظر * گفتاري شنوا 16
گفتارهاي خدا ودانا دانشي عالي نمايش شدّي نگاه كند افتا وگشاده چشمان * ببينم 17
اويرا ونه اكنون نگاه كنم اويرا ونه نزديك روش كرد ستارهي از يعقوب وبر خاست
سلطاني از يسرال وخسته كرد پهلواناني مواب وبربند همه پسراني شت * و باشد 18
ادوم ميراث وباشد ميراث شعير دشمناني او ويسرال كناي قوّت * ومسلط شود 19
از يعقوب وگم كند رسته از شهر * بديد مر عملق بر داشت مثلي او وگفت اوّل قومها عملق 20
واخرتي او جاويد گم شوا * بديد مر آن قيني بر داشت مثلي او وگفت قويست نشستن جاي 21
تو وبنه در كمر آشيانهي تو * كه اگر باشد بنافر كردني قين تا چه آشور برده كند ترا 22

Dixit Balaam ad Balac; Annon 12
etiam nuntiis tuis, quos miseras ad
me, locutus sum dicendo; Si dede- 13
vit mihi Balac plenitudinem domûs
suæ argenti & auri, non potero
transgredi mandatum Domini, ad
faciendum bonum aut malum ex
corde meo: quod loquetur Dominus,
illud loquar. Et nunc ecce ego abeo 14
ad populum meum: veni, consilium
docebo te, quid faciet populus iste
populo tuo in fine dierum. Tunc 15
assumpsit parabolam suam, dicens;
Sermo Balaam filii Beor, & sermo
viri acuti visûs, Sermo audientis 16
sermones Dei, & scientis scien-
tiam Altissimi, apparitionem Omni-
potentis intuitus est, cadens, &
apertus oculis. Videbo illum, sed 17
non modò: intuebor illum, sed non
propè: gressum fecit stella ex Jaacob,
& surrexit princeps ex Israel,
transfixitque strenuos Moab, & pecto-
rale omnium filiorum Sheth. Et erit- 18
Edom hæreditas, & erit hæreditas
Sheir inimicorum suorum, at Is-
rael fortiter aget. Et dominabitur 19
qui de Jaacob, perdetque evasores
ex urbe. Quumque vidisset Ama- 20
lec assumpsit parabolam suam, ac
dixit; Principium gentium Ama-
lec, & finis ejus æternùm peritu-
rus est. Videns quoque Cenæum, 21
assumpsit parabolam suam, & di-
xit; Robustum est habitaculum
tuum, & ponito in rupe nidum
tuum. Quinimò erit ad vilifa- 22
ciendum Cain, usque quò Assbur
captivum ducat te.

וישא ונטל מתל נבותיה ואמר ווי מאן יתקיים בזמן דיתנלי מימרא דיי למיתן 23
אגר טב לצדיקיא ולמתפרעא מן רשיעיא
ומכתת אומיא ומלכיא ומנרי אלין
באלין : וצים וציצין יצטרחן בממני 24
זיינא ויפקון באכלוסין סגיאין מן למברניא
ומארע אטליא ויצטרפון בלגיונין דיפקון
מן קוסטנטיני ויצערון לאתוראי וישעבדון
כל בנוי דעבר ברם סופהון דאילין
ואילין למיפל ביד מלכא משיחא ויהוון 25
עד עלמא לאובדנא : ויקם ויקם בלעם
ואזל ותב לאתריה ולחור בלק אזל

ירושלמי 23 אלוי מן יחי כד ישוי מימרא
דיי למתן אגר טב לצדיקיא ולמתפרע
מרשיעא : 24 ויפקון אוכלוסין סגין
בלברניא מן מדינתא רבתא ויצרפון
עמהון לגיונין סגין מן דרומאי וישעבדון
אתוריא ויצערון כל בני עבר נהרא
ברם סופהון דאלין ודאלין לאבדן יהוי
ואובדנא עד לעלם : 25 וקם בלעם
ואזל ותיר לאתריה ולחור בלק :

לאורחיה ואקים ית בנתהון דמדינאי בקולין מבית ישימות עד טוור חלגא והלאן
זבנן ויני כיסנין בבציר מן טימהון בסילכת בלעם רשיעא בפרשת אורחתא :

כה

וישב ויתיב ישראל באתרא דהוה מתקרי שטים על שטותא וקלקולא דהוון 1
ושריאו עמא לאוסקא קדושתהון ולמפער נרמיהון לטופסא דפעור ולמטעית בתר

בנת מואבאי דמפקן ית טיפסיהה
דפעור מתותי פסיקייהון : ותקראן
וקראה לעמא לדבחי טעוותהון ואכלון 2
עמא במרויחיהון וסנדון לטעוותהון :
ויצמד ואתחברו עמא בית ישראל 3
בבעלא פעור כמסמרא בקיסא דלא
מתפרש בלא קיסמא ותקיף רונזא דיי
בישראל : ואמר ואמרי למשה סב ית 4
כל רישי עמא ומני יתהון דיינין וידונין
דינין דקטולין ית עמא דטעו בתר פעור
ותצלוב יתהון קדם ממרא דיי על
קיסא קבל שמשא בקריצתא ועם מטטוע
שמשא תחית יתהון ותקפרינון ויתוב
תקוף רונזא דיי מישראל : ואמר ואמר 5
משה לדייני ישראל קטולו אינש גבר שיבטיה דאדבקו בטעוות פעור : והנה
והא גבר מבני ישראל אתא ואחר בבלוריתא דמדיניתא וקריב יתה לות 6
אחוהי למחמי משה ולמחמי כל כנישתא דבני ישראל עני וכן אמר למשה

מה דא למקרב לנפה ואין אמר אנית
דאסירא היא הלא אנת נסיבת ית
מדייניתא ברת יתרו וכדישמע משה
רתח ואשתלי ואינון בכיין וקריין שמע
וקיימין דבתרע משכן זמנא : וירא
וחמא פנחס בר אלעזר בר אהרן 7
כהנא ואידכר הילכתא עני ואמר מאן
דיקטול וקטיל האן אינון ארייותא דשיבט יהודה ביומין דחמנון שתקין קם מנו
סנהדרי דיליה ונסיב רומחא בידיה :

ירושלמי 6 והא גבר מבני ישראל אתא וקריב
לות אחוי ית מדייניתא קדם משה
וקדם כל כנשתא דבני ישראל והא אנון
בכין בתרע משכן זמנא : 7 וחמא
פנחס בר אלעזר ברא דאהרן כהנא
רבא וקם מגו קהלא ונסיב רומחא :

וישא ונטל מתל נבותיה ואמר ווי מאן יתקיים בזמן דיתנלי מימרא דיי למיתן 23
אגר טב לצדיקיא ולמתפרעא מן רשיעיא
ומכתת אומיא ומלכיא ומנרי אלין
באלין : וצים וציצין יצטרחן בממני 24
זיינא ויפקון באכלוסין סגיאין מן למברניא
ומארע אטליא ויצטרפון בלגיונין דיפקון
מן קוסטנטיני ויצערון לאתוראי וישעבדון
כל בנוי דעבר ברם סופהון דאילין
ואילין למיפל ביד מלכא משיחא ויהוון
עד עלמא לאובדנא : ויקם ויקם בלעם 25
ואזל ותב לאתריה ולחור בלק אזל

Et ſuſtulit parabolam prophetiæ ſuæ, & dixit; Væ ei qui extiterit quo 23
tempore revelabitur ſermo Domini,
ut det mercedem bonam juſtis, & ut
ultionem ſumat de improbis, & con-
terat populos & reges, & immittat
hos in illos. Et alæ appetent cum 24
inſtrumentis bellicis, & exibunt
cum exercitibus multis ex Lambar-
nia: & ex terra Italiæ, & conjun-
gentur cum legionibus quæ exibunt
ex Conſtantina, & affligent Aſ-
ſyrios, & in ſervitutem redigent
omnes filios Eber: verùm finis tam
horum quàm illorum eſt ut cadant
per manum regis Meſſiæ, & erunt
uſque in ſeculum in perditionem.
Et ſurrexit Bileam, & abiit & re- 25
verſus eſt in locum ſuum: & Balak
etiam profectus eſt per viam ſuam, & conſtituit filias ipſorum Madiani-
tarum in tabernis à Bethjeſimoth uſque ad montem nivis, & vendebant
ſpecies panum dulciariorum vilius quàm pretium eorum, juxta conſili-
um Bileam improbi, in bivio itineris.

Hieroſ. 23. *Væ ei qui vixerit, quando conſtituet verbum Domini dare mercedem bonam juſtis, & ultionem ſumere ab impio.* 24. *Et exibunt turmæ multæ in liburnicis ex provincia magna, & conſociabuntur illis legiones multæ Romanorum, & in ſervitutem redigent Aſſyrios, & affligent omnes filios tranſfluviales: verùm finis tam horum quàm illorum ad interitum erit, & exitium uſque in ſeculum.* 25. *Et ſurrexit Bileam, & abiit & reverſus eſt in locum ſuum, atque etiam Balak.*

CAP. XXV.

Et habitavit Iſrael in loco qui vocabatur Sittim, ob ſtoliditatem & de- 1
pravationem quæ erat inter eos: & inceperunt populus prophanare ſan-
ctitatem ſuam, & aperire corpora ſua idolo Peor, & ſcortari cum fili-
abus Moabitarum, quæ proferebant
imaginem ipſius Peor quæ latebat
ſub faſciis eorum. Et vocârunt po- 2
pulum ad ſacrificia idolorum ſuo-
rum: & comederunt populus in
conviviis eorum, & incurvati ſunt
idolis eorum. Et conjuncti ſunt 3
populus domus Iſrael ipſi Baal Pe-
or, ſicut clavus in ligno quod non
ſeparatur abſque fragmentis: & ira-
tus eſt furor Domini in Iſrael. Et 4
dixit Dominus Moſi; Tolle omnia
capita populi, & conſtitue eos ju-
dices, & pronuntient judicia in eos
qui interficiendi ſunt ex populo qui
errârunt poſt Peor; & ſuſpendes eos
coram ſermone Domini in ligno
contra ſolem in aurora, & in occaſu
ſolis deſcendere facies eos, & ſepeli-
es eos: & avertetur furor iræ Domini ab Iſrael. Et dixit Moſes judicibus 5
Iſrael; Interficite unuſquiſque virum tribûs ſuæ, qui adhæſerunt idolo
Peor. Et ecce vir ex filiis Iſrael venit, & apprehendit comam Madiani- 6
tidis, & admovit eam ad fratres ſuos coram Moſe & coram univerſa con-
gregatione filiorum Iſrael. Reſpondit, & ſic dixit, Moſi; Quid hoc ac-
cedere ad eam? Quòd ſi dixeris tu
quòd ſit prohibita, annon tu duxiſti
Madianitidem filiam Jethro? Quod
cum audivit Moſes furore correptus
eſt, & deliquium animi paſſus eſt. 7
At illi flebant, & clamabant, Au-
di, & ſtabant in oſtio tabernaculi
fœderis. Et vidit Pinchas filius
Eleazar filii Aharon ſacerdotis, &
recordatus eſt ritus, & dixit; Is qui
interficere debet interficiat, ubi ſunt
leones tribûs Juda? poſtquam vide-
runt quieſcunt: ſurrexit è medio ſynedrii ſui, & accepit lanceam in
manum ſuam.

Hieroſ. 1. *Et habitârunt Iſrael in Sittim, & inceperunt populus ſcortari cum filiabus Moabitarum.* 2. *Et vocabant populum ad ſacrificia idolorum ſuorũ.* 3. *Et conſociati ſunt Iſraelitæ colentibus idolum Peor: & iratus eſt furor Domini in Iſraelem.* 4. *Et dixit ſermo Domini Moſi; Tolle omnia capita populi, & ſtatue eos ſynedros coram Domino, & ſuſpendentur omnes qui digni erunt interfectione, & in occaſu ſolis demittant cadavera eorum, & ſepeliant: & ſic avertetur furor iræ Domini ab Iſrael.* 5. *Et dixit Moſes principibus Iſrael; Interficite quiſque virum domus ſuæ, qui adhæſerunt cultoribus idoli Peor.*

Hieroſ. 6. *Et ecce vir ex filiis Iſrael venit; & adduxit ad fratres ſuos Madianitidem, in præſentia Moſis & totius congregationis filiorum Iſrael: & ecce flebant ad oſtium tabernaculi fœderis.* 7. *Et vidit Pinchas filius Eleazar filii Aaron ſacerdotis magni, & ſurrexit è medio cœtûs, & accepit lanceam.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* برداشت مثلي او [وگفت] واي كه بزيد از قهري خدا * وجوقي از اهلي روم 23 24
بزنجانند اشور و بزنجانند عبر ونيز او جاويد گم شوا * بر خاست بلعم و برفت باز گشت 25
بجايي او ونيز بلق برفت براهي او *

Aſſumpſit item parabolam ſuam, 23
& dixit; Væ, quis vivet ob iracundiam Dei? Et catervæ ex 24
populo Romæ affligent Aſſhur, & affligent Eber, & etiam ipſa æternum peritura eſt. Surrexit- 25
que Balaam, & abiens reverſus eſt ad locum ſuum, & etiam Balac abiit viâ ſuâ.

* فصل بيست پنجم *

CAP. XXV.

* بنشست يسرال در شطيم در ايستاد آن قوم ببيراه شدن بدختراني مواب * بخواندند بقوم 1 2
بذبحهاي بتاني ايشان بخورد آن قوم سجود كردند ببتاني ايشان * وجمع شد يسرال ببعل 3
فعور گرم شد خشمي يي در يسرال * گفت يي بمشه بستان مر همه سروراني آن قوم وبر آويز 4
ايشانرا يي مقابلي آن خورشيد و باز گردد گرمي خشم يي از يسرال * گفت مشه بحاكماني 5
يسرال بكشيد مرد مردماني او آن جمع شدگان ببعل فعور * و اينك مردي از بسراني 6
يسرال بيامد و نزديك آورد ببرادراني او مر آن مدينيت بچشم ديدي مشه وبچشم ديدي
همه جماعتي يسرال و ايشان گريان درگاهي خيمهي وعده * بديد فينحس بسري العزر بسري 7
اهرن آن كهن مر خاست از ميانی آن جماعت بستاند نيزه در دستي او *

Sedente autem Iſraele in Shit- 1
tim, cœpit populus deviare poſt fi-
lias Moab: Et vocâverunt populum 2
ad ſacrificia idolorum ſuorum,
edenſque populus adorârunt idola
earum. Et collectus eſt Iſrael ad 3
Baal Peor: at excandefactâ irâ Do-
mini contra Iſrael, Dixit Dominus 4
ad Moſheh; Cape omnes capitaneos
populi, & ſuſpende eos Domino,
coram ſole, & revertetur fer-
vor iræ Domini ab Iſrael. Di- 5
xit igitur Moſheh ad judices
Iſrael; Occidite quiſque vivos ſuos
qui congregabantur ad Baal Peor.
Et ecce vir ex filiis Iſrael ve- 6
nit, & adduxit ad fratres ſuos
Midjanitidem in conſpectu oculo-
rum Moſheh, & in conſpectu
oculorum totius congregationis Iſ-
rael: ipſi autem flebant ad oſtium
tentorii contentûs. Et videns Phi- 7
nehas filius Eleazar filii Aharon
ſacerdotis, ſurrexit de medio congre-
gationis, accepitque haſtam in
manu ſua.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

8 ויבא תְּרֵיסְרֵי נִיסִין אִתְעֲבִידוּ לְפִנְחָס בְּזִמְנָא דְּעַל בְּתַר נַבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל לְוַת מְדָיְנָא נָם קְרָמָאֵי דְּהַוֹה לֵיהּ לְמִפְרַשׁ יַתְהוֹן וְלָא פְּרַשׁ : נָם תִּנְיָן דְּאִסְתַּתַם פּוּמְהוֹן וְלָא צַוְוחִין דְּאִלּוּ הֲווֹן צַוְוחִין הֲוֹן מִשְׁתְּזְבִין : נָם תְּלִיתָאֵי דְּכַוִּין בְּרוּמְחָא וּבְרִוּינוּן כַּחֲדָא יַת נַבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל בְּבֵית נִיבְרֵיהּ וְיַת מְדָיְנִיְתָא בְּבֵית בְּהַתַּת תּוּרְפָּה : נָם רְבִיעָאֵי דְּקַם רוּמְחָא בְּאַתַּר בְּרִוְוחָא וְלָא אִשְׁתְּמִיט : נָם חֲמִישָׁאֵי כַּד סוּבַר יַתְהוֹן אוּרְקַף שִׁקְפָא נָטַל מִינֵיהּ עַד דְּנָפַק : נָם שְׁתִיתָאֵי סוּבַר יַתְהוֹן בְּכָל מַשְׁרְיָיתָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּהַוָה שִׁיתָּא פַּרְסֵי וְלָא אִשְׁתַּלְהִי : נָם שְׁבִיעָאֵי זַקִּיפְנוּן בְּדְרַע יַמִּינֵיהּ לְמֶחֱמֵי כָּלְהוֹן קְרִיבוּי וְלָא יְכִילוּ לְהַנּוֹקוּתֵיהּ : נָם תְּמִינָאֵי דְּאִתְעֲשַׁן אַע רוּמְחָא וְלָא אִיתְבַּר מִן מְטוּלָא : נָם תְּשִׁעָאֵי דְּאִתְנְגִיד פַּרְזְלָא כְּשִׁיעוּר תַּרְוֵיהוֹן וְלָא אִשְׁתַּלִיפוּ מִנֵּיהּ : נָם עֲשִׂירָאֵי אִתָּא מַלְאָכָא וְהַפֵּךְ אֵיתְתָא מִלְּרַע וְנַבְרָא מִלְּעֵיל דְּיָחְמוּן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יַת חִסּוּדֵיהוֹן : נָם חַדְסְרָאֵי דְּאִתְנַטְרוּ כַּד חַיִּין עַד דְּהַלִּיךְ יַתְהוֹן בְּכָל מַשְׁרְיָיתָא מִן בִּגְלַל דְּלָא יִסְתָּאַב בַּהֲנָא בְּאַהֲלֵי דְּמֵיתָא : נָם תְּרֵיסְרָאֵי דְּאִתְקְרִישׁ אַדְמְהוֹן וְלָא נְפִיל עֲלֵיהּ כֵּינִן דְּאוֹבִיל יַתְהוֹן בְּמַשְׁרְיָיתָא חֲבַט שַׁדְנְהִי וּמִיתוּ עָנֵי וְאָמַר קֳדָם רִבּוֹן עָלְמָא אֲפִשַׁר דְּמִטּוּל אִלֵּין יְמוּתוּן עֶשְׂרִין וְאַרְבַּע אַלְפִין מִיִּשְׂרָאֵל וּמִן יַד אִתְנוֹלְלוּ רַחֲמֵי שְׁמַיָּא וְאִתְּכַלְיַת מוּתָנָא מֵעִילַּוֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : וִיהִי וְהַוּ סְכוּם דְּמִיתוּ בְּמוּתָנָא עֶשְׂרִין וְאַרְבַּע אַלְפִין :

8 וְעַל בְּתַר גְּבַר יִשְׂרָאֵל לְקוּבְתָא וְדָקַר יַת תַּרְוֵיהוֹן יַת נַבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל וְיַת אִתְּתָא בְּקִפְדָּא וְאִתְּכַלְיַת מַגֵּיפְתָּא מֵעַלְוֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

ירושלמי 9 וַהֲווּ אִלֵּין דְּמִיתִין בְּמַגֵּיפְתָּא עֶשְׂרִין וְאַרְבְּעָא אַלְפִין :

8 Duodecim signa facta sunt ipsi Pinhas, quo tempore ingressus est post virum Israelitam ad Madianitidem. Primum signum fuit, quòd debuit eos separare sed non separavit. Signum secundum, quòd clausum fuerit os eorum, neque clamare potuerint, si enim clamássent liberati fuissent. Signum tertium, quòd ita direxerit lanceam ut perfoderit eos simul, virum Israelitam per virilia sua, & Madianitidem etiam per locum pudoris turpitudinis suæ. Signum quartum quòd steterit lancea in loco perforationis, neque elapsa est. Signum quintum, cùm portaret eos erectus, superliminare sublatum est ab eo, donec exiisset. Signum sextum, portavit eos per universa castra Israelis, quæ extensa erant in sex milliaria, nec tamen fatigatus est. Signum septimum, erexit eos brachio suo dextro in conspectu omnium affinium suorum, nec potuerunt illi nocere. Signum octavum, quòd corroboratum fit lignum lanceæ, ut non frangeretur præ onere. Signum nonum quòd extendit se ferrum juxta mensuram amborum, neque extracti sunt ab eo. Signum decimum, venit angelus & vertit mulierem deorsum & virum sursum, ut videret universa domus Israel turpitudinem eorum. Signum undecimum, quòd conservati sunt in vita, donec deduxisset eos per universa castra, ne polluèretur sacerdos in tabernaculo mortui. Signum duodecimum, quòd coagulatus sit sanguis eorum neque cecidérit super eum: quando *autem* portárat eos per castra excussit ambos & mortui sunt. Respondens dixit coram Domino mundi; Fierine potest ut propter hos mortui sint viginti & quatuor millia ex Israel? & statim commotæ sunt miserationes Dei, & cohibita est pestis à filis Israel. Et fuerunt numerus eorum qui mortui sunt peste viginti & quatuor millia.

8. *Et ingressus est post virum Israelitam in lupanar, & perfodit utrumque, tam virum Israelitam quàm mulierem, in umbilico: & cohibita est plaga à filiis Israel.*

9 Hieros. *Et fuerunt illi qui mortui sunt in plaga illa viginti & quatuor millia.*

פ פ פ

10 וַיְדַבֵּר יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר : 11 פִּנְחָס קְנָאָה בַּר אֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן כָּהֲנָא אְתֵיב יַת רִיתְחִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנָא דְּקַנָּאִתִי וְקִטֵּיל חַיְבָא דְּבֵינֵיהוֹן וְאִסְתּוֹלֵידֵת לָא שֵׁיצֵיִית יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנָּאתִי : לכן בְּשִׁבוּעָא אֵימַר לֵיהּ מִן 12 שְׁמִי הָאֲנָא נָוֵר לֵידֵיהּ יַת קְיָמִי שְׁלָם וְאָעֲבֵרִינֵיהּ מַלְאַךְ קַיָּם וְיֵחֵי לְעָלְמָא לְמַבְשְׂרָא נְאוּלְתָא בְּסוֹף יוֹמַיָּא : והיתה 13 וְחוֹלַף דְּחַסְדּוֹהִי לְמֵימַר הָלָא בַּר פּוּטִי מַדְיָנָאֵי הוּא דְּהָא אֲנָא מֵיחַסְנֵיהּ לְכָהוּנְתָא רַבְּתָא וְחוֹלַף דְּאָחַד רוּמְחָא בִּדְרָעֵיהּ וּמְחָא לְמַדְיָנִיְתָא לְבֵית בְּהַתַּת קֵיבְתֵּהּ וְצָלִי בְּפוּמֵיהּ עַל עֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל יְזִכּוּן כַּהֲנַיָּא לְתַלַת מַתְנָן דְּרוֹעָא וְלֶעָא וְקֵיבְתָא וּתְהֵי לֵידֵיהּ וְלִבְנוֹי בַּתְרוֹי קְיָם רְבוּת עָלָם חוֹלַף דְּקָנֵי לֵאלָהֵיהּ וְכַפַּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : 14 וְשֵׁם אִישׁ יִשּׂוֹם נַבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל קְטִילָא דְּאִתְקְטִיל עִם מַדְיָנִיְתָא וּמַרִי בַּר סָלוּא רַב בֵּית אַבָּא לְשִׁבְטָא שִׁמְעוֹן : 15 וְשֵׁם אִתַּת מַדְיָנִיְתָא קְטִילְתָא כְּזִבִּי בַּרַת צוּר דְּמִתְקְרְיָא שְׁלוֹנַאי בַּרַת בָּלָק רֵישׁ אוּמָא דְּמוֹאָב בְּמַדְיָן בֵּית מוֹתְבֵיהּ הוּא : 16 וידבר הי וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר : 17 צָרוֹר אֲעִיק יַת מַדְיָנָאֵי וְתִקְטוֹל יַתְהוֹן : 18 כִּי אֲרוּם עַיְקִין הִינוּן לְכוֹן בְּעִיטַת רְמִיּוּתֵיהוֹן דְּרַמַּיִן לְכוֹן עַל עִיסַק פְּעוֹר וְעַל עִיסַק כְּזִבִּי בְּרַת רַבְּא דְּמִדְיָן אֲחָתְהוֹן דְּאִתְקְטִילַת בְּיוֹמָא דְּמוּתָנָא עַל עִיסַק פְּעוֹר :

ירושלמי 18 בנכליהם בְּשִׁקְרֵיהוֹן :

SECT. XLI.

10 ET loquutus est Dominus cum Mose dicendo: 11 Pinhas zelotes filius Eleazur filii Aharonis sacerdotis avertit furorem meum à filiis Israel, eo tempore quo zelatus est zelum meum, interficiendo peccatores qui inter eos erant: & propter ipsum non perdidi filios Israel in zelo meo. Jurejurando dico ipsi per 12 nomen meum; Ecce ego decerno illi fœdus meum pacis, & faciam ipsum angelum fœderis, ut vivat in æternum ad annuntiandum redemptionem in fine dierum. Et propterea quod probro afficiunt eum, dicendo; Annon filius est Puti Madianitæ? ecce ego adscribo eum sacerdotio summo. Et propterea quod apprehendit lanceam brachio suo, & percussit Madianitidem in pudendo suo, & oravit ore suo pro populo domus Israel, merito acquirent sacerdotes tria dona, humerum, maxillam, & ventriculum: & erit illi & filiis ejus post ipsum fœdus unctionis sempiternum, eò quod zelatus sit pro Deo suo, & expiaverit pro filiis Israel. Nomen autem Israelitæ occisi, qui interfectus est 14 cum Madianitide, erat Zimri filius Sallu, princeps domus patris tribus Simeon. Et nomen mulieris interfectæ Madianitidis Cozbi filia 15 Tsur, quæ vocabatur Selomæ filia Balak principis populi Moabitici, in Midian habitatio ejus erat. Loquutusque est Dominus cum Mose, 16 dicendo: Affligas Madianitas, & 17 occidas eos. Quia ipsi affligunt 18 vos consilio deceptionum suarum, quibus deceperunt vos in negotio Peor, & in negotio Cozbi filiæ principis Madian sororis suæ, quæ interfecta est in die pestis propter negotium Peor,

10 Hieros. 12. *Cum jurejurando profectus est Moses, & dixit ipsi Pinchas; Ecce ego do illi.*

13 Hieros. 18. *Prævaricationibus suis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

8 * بيامد پسي مردي يسرال بآن خيڑگاه ضربت زد مردويي ايشان مر مردي يسرال و مر آن
زن بشكنبهي آن بند شد آن بجّفه از بالايي پسراني يسرال * بودند آن مردگان در بجّفه 9
بيست وچهار هزار * سخن گفت يهوه بموسه بگفتن * فينحس پسري العزر پسري اهرن 10
11 آن كهن باز گردانند مر غضبي من از بالايي پسراني يسرال در رشك بردي او مر رشكي
من در ميان ايشان ونه فنا كردم مر پسراني يسرال در رشكي من * بهمچنين بگوي 12
اينك من دها باو مر شرطي من سلامتي * وباشد باو وبنسلي او پسي او شرطي كهونهي 13
جاويد عوضي آنچه رشك برد بخداي او و كفارت خواست ابر پسراني يسرال * ونامي مردي 14
يسرال آن زده شده آنچه زده شد اوازي آن مدينيت زمري پسري سلوا مهتر بخانهي پدر
شمعوني * ونامي آن زني آن زده شده آن مدينيت كزبي دختري صور سري خويشي خانهي 15
پدر در مدين او * سخن گفت يهوه بموسه بگفتن * عدوي كن مر آن مدينيان وبزنيد ايشانرا 16 17
* كه عدوي كنان ايشان بشما در قصد كردي ايشان آنچه قصد كردند بشما ابر 18
سببي فعور وابر سببي كزبي دختري مهتري مدين خواهري ايشان آن زده شده در روزي
آن بجّفه ابر سببي فعور *

8 *Et ingressus post virũ Israelis in peretrale, confodit ambos illos, virum Israelis, et mulierem per intestina ejus: sic restricta est plaga à filiis Israel.* 9 *Fuerunt autem mortui in plaga, viginti & quatuor millia.* 10 Tunc *locutus est Dominus ad Mosheb, dicendo; Phinehas filius Eleazar filii Aharõn sacerdotis, avertit furorem meum à filiis Israel, quum zelatus est ipse zelum meum in medio eorum, & non absumpsi filios Israel in zelo meo. Idcircò* 12 *dic; Ecce ego do ei pactum meum pacis. Et erit ei ac posteritati ejus* 13 *post eum, pactum sacerdotii æterni, sub eo quòd zelum tulerit pro Deo suo, & expiationem petiit pro filiis Israel. Porrò nomen viri Israelis percussi, qui percussus* 14 *est cum Midjanitide, erat Zimri filius Salu principes domûs paternæ Shimeonitarum. Nomen verò mulieris percussæ Midjanitidis, Chozbi* 15 *filia Sur; qui caput cognatio is domûs paternæ in Midian erat. Loquutúsque est Dominus ad Mosheb, dicendo;* 16 *Adversare Midjanitis &* 17 *percutite eos: Quia adversati sunt* 18 *vobis in intentione ipsorum quam intenderunt contra vos causâ Peor, & causâ Chozbi filiæ principis Midjan sororis suæ, quæ percussa est in die plagæ causâ Peor.*

כו

1 ויהי והוה בתר מותנא אתגוללו רחמי שמיא למתפרעא פורענות דין עמיה
2 ואמר יי למשה ולאלעזר בר אהרן כהנא למימר: שאו קבילו ית סכום
חושבן כל בנשתא דבני ישראל מבר עשרין שנין ולעילא לבית אבהתהון כל
3 נפיק חילא בישראל: וידבר ומליל משה ואלעזר כהנא עם אסרכליא ואמר
4 למתני יתהון במישריא דמואב על ירדנא דיריחו למימר: מבן מבר עשרין
שנין ולעילא היכמא דפקיד יי ית משה ובני ישראל דנפקו מארעא דמצרים:
5 ראובן ראובן ביכרא דישראל בני דראובן חנוך גניסת חנוך לפלוא גניסת
6 פלוא: לחצרון לחצרון גניסת חצרון לכרמי גניסת כרמי: אלה אלין
7 גניסתא דראובן והוו סכומיהון ארבעין ותלת אלפין ושבע מאה ותלתין:
8 ובני ובנוי דפלוא אליאב: ובני ובנוי דאליאב נמואל ודתן ואבירם הוא דתן
9 ואבירם מעריעי כנשתא דאתכנשו ופלינו על משה ועל אהרן בכנשתא דקרח
בזמן דאתכנשו ופלינו על יי: ותפתח ופתחת ארעא ית פומה ובלעת יתהון וית
10 קרח כד מיתו כנישתרשיעי כר אכלת אישתא ית מאתן וחמשין גוברין והוו לניסיון:
11 ובני קרח ובנוי דקרח לא הוו בעיטתא
דאבוהון ואולו בתר אולפנא דמשה נביא
לא מיתו בסותנא ולא לקו ביקדתא ולא
12 טמעו בבלישת ארעא: בני שמעון בנוי דשמעון לנניסתהון לנמואל גניסת
13 נמואל לימין גניסת ימין ליכין גניסת יכין: לורח לזרח גניסת זרח לשאול גניסת
14 שאול: אלה אלין גניסתא דשמעון עשרין ותרין אלפין ומאתן: בני גד בנוי דגד
15 לגניסתהון לצפון גניסת צפון לחגי גניסת חגי לשוני גניסת שוני: לאזני לאזני
16 גניסת אזני לעירי גניסת עירי: לארוד לארוד גניסת ארוד לאראלי גניסת אראלי:
17 אלה אלין גניסת בני גד לסכומהון ארבעין אלפין וחמש מאה: בני יהודה
18 בנוי דיהודה ער ואונן ומיתו ער ואונן על חוביהון בארעא דכנען: ויהיו והוו
19 20 בני יהודה לגניסתהון לשלה גניסת שלה[illegible]ץ גניסת פרץ לזרח גניסת זרח:
21 ויהיו והוו בני פרץ לחצרון גניסת חצרון לחמול גניסת חמול:

NUMERI. CAP. XXVI.
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

CAP. XXVI.

FActum est autē post pestem, revolutæ sunt misericordiæ Dei ut ultionem 1
sumeret judicii populi sui: & dixit Dñs Mosi & Eleazari filio Aharonis sa-
cerdotis, dicendo: Recipite numerum supputationis totiuscongregationis 2
filiorum Israel, à filio viginti annorum & supra p dom' patrū suorū, uniuſ-
cujusque qui exit in militiam in Israel. Et loquutus est Moses & Eleazar 3
sacerdos cum præfectis, & jussit ut numerarent eos in planitie Moab, jux-
ta Jordanem ipsius Jericho, dicendo: A filio viginti annorum & supra 4
numerabitis, sicut præcepit Dominus Mosi & filiis Israel, cùm exirent è
terra Ægypti. Ruben primogenitus Israel: filii Ruben, Hanoch *unde* 5
prosapia Hanochitarum, de Phallu familia Phalluitarum. De Hez. 6
ron familia Hezronitarum, de Charmi familia Charmitarum. Istæ sunt 7
prosapiæ Rubenitarum: & fuerunt numeri eorum, quadraginta & tria 8
millia, & septingenti, & triginta. Filii autem Phallu, Eliab. Porrò 9
filii Eliab Nemuel, & Dathan & Abiram: iidem Dathan & Abiram con-
vocaverunt congregationem qui congregati sunt, & seditionem move-
runt contra Mosem & Aharonem in congregatione Korah, quo tempo-
re congregati sunt & seditionem moverunt contra Dominum. Et aperu- 10
it terra os suum, & absorpsit eos & Korah, quando mortua est congre-
gatio improborum: quando devoravit ignis ducentos quinquaginta
viros, & fuerunt in portentum.
Filii autem Korah non erant in 11
consilio patris, sed iverunt post do-
ctrinam Mosis prophetæ, non
itaque mortui sunt peste, nec per-
cussi sunt incendio, neque demersi sunt in absorptione terræ. Filii 12
Simeon juxta prosapias suas, Nemuel, unde familia Nemuelitarum, Ja-
min, unde familia Jaminitarum, Jachin, unde familia Jachinitarum. Ze- 13
rach, unde familia Zerachitarum, Saul, unde familia Saulitarum. Istæ 14
sunt familiæ Simeon, viginti & duo millia, & ducenti. Filii Gad juxta 15
prosapias suas, Tsephon, unde familia Tsephonitarum, Haggi, unde fami-
lia Haggitarum, Suni, unde familia Sunitarum. Ozni, unde familia 16
Oznitarum, Eri, unde familia Eritarum. Arod, unde familia Arodita- 17
rum, Areli, unde familia Arhelitarum. Istæ sunt prosapiæ filiorum 18
Gad juxta numeros suos, quadraginta millia & quingenti. Filii Juda Er 19
& Onan: & mortui sunt Er & Onan propter peccata sua in terra Ca-
naan. Fuerunt autem filii Juda secundùm prosapias suas, Sela, unde fami- 20
lia Selanitarum. Perets, unde familia Peretsitarum, Zerach, unde familia
Zerachitarum, Porrò filii Perets fuerunt Hezron, unde familia Hezroni- 21
tarum, Hamul, unde familia Hamulitarum.

Hieros. 11 *Filii autem Korah, eò quòd non fuerant in consilio patris sui, non mortui sunt.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* فصل بيست ششم * * بود پسي آن بجّفه كفت ٭ بموسه وبالعزر پسري اهرن آن 1
كهن بكّفتن * بشماريد سري آن جماعتي پسراني يسرال از قدري بيست سال وبالا بخانهي 2
پدراني ايشان همه بيرون آيا سپاه در يسرال * سخن كّفت موسه والعزر آن كهن بايشان در 3
عربوت مواب ابر يردن يرحو بكّفتن * از قدري بيست سال وبالا چون آنچه بفرمود ٭ مر موسه 4
وپسراني يسرال آن بيرون آيان از زمين مصر * راوبن نخست زادي يسرال پسراني راوبن حنوك 5
اهلي خانهي آن حنوكي بفلّوا اهلي خانهي آن فلّواي *بحصرون اهلي خانهي آن حصروني 6
بكرمي اهلي خانهي آن كرمي * اينان اهلي خانهاي آن راوبني بودند شمردكاني ايشان چهل 7
وسه هزار وهفت صد وسي * وپسراني فلّوا الياب* وپسراني الياب نموال ودتن وابيرم او 8 9
دتن و ابيرم خواندكاني آن جماعت آنچه جنك كردند ابر موسه وابر اهرن در جماعتي قرح در
جنك كردني ايشان ابر ٭ بكشاد آن زمين مر دهاني آن فرود برد ايشانرا ومر قرح در مردني 10
آن جماعت در سوختني آن آتش مر دويست وپنجاه مرد بودند بنشان * و پسراني قرح نه 11
مردند * پسراني شمعون باهلي خانهي ايشان بنموال اهلي خانهي آن نموالي بيمين اهلي 12
خانهي آن يميني بيكين اهلي خانهي آن يكيني * بزرح اهلي خانهي آن زرحي بشاول 13
اهلي خانهي آن شاولي * اينان اهلي خانهاي آن شمعوني بيست ودو هزار ودويست * پسراني 14 15
جد باهلي خانهاي ايشان بصفون اهلي خانهي آن صفوني بحّجي اهلي خانهي آن حّجي
بشوني اهلي خانهي آن شوني * بازني اهلي خانهي آن ازني بعري اهلي خانهي آن عري *بارود 16 17
اهلي خانهي آن ارودي بارلي اهلي خانهي آن ارلي *اينان اهلي خانهاي پسراني جد بشمردكاني
ايشان چهل هزار وپانصد *پسراني يهوده عر واونن بمرد عر واونن در زميني كنعن *بودند 18 19
پسراني يهوده باهلي خانهاي ايشان بشله اهلي خانهي آن شلني بفرص اهلي خانهي آن فرصي 20
بزرح اهلي خانهي آن زرحي *بودند پسراني فرص بحصرون اهلي خانهي آن حصروني بحمول 21
اهلي خانهي آن حمولي *

CAP. XXVI.

Fuit, post plagam dixit Dominus 1
ad Mosheh & ad Eleazar filium
Aharon sacerdotis, dicendo; Com- 2
putate capita congregationis filio-
rum Israel, ab ætate viginti annu-
rum & suprà, per domos patrū suo-
rum, omnis egredientis in exerci-
tum in Israel. Itaque locutus est 3
Mosheh & Eleazar sacerdos cum
illis in Arboth Moab juxta Jarden
Jerecho, dicendo; Ab ætate vigin- 4
ti annorum & suprà, quemadmo-
dum præceperat Dominus Mosheh
& filiis Israel egredientibus de ter-
ra Ægypti. Reuben primogenitus Is- 5
raelis: filii Reuben, Hanoch, ex
quo familia Hanochitarum: de
Phallu, familia Phalluitarum: De 6
Hefron, familia Hesronitarum: de
Charmi, familia Charmitarum.
Hæ sunt familiæ Reubenitarum: & 7
fuerunt numerati eorum, quadra-
ginta & tria millia, & septingenti
ac triginta. Et filii Phallu, Eliab. 8
Filii autem Eliab; Nemuël, & Da- 9
than, & Abiram: ipse Dathan &
Abiram convocati cœtûs, qui ri-
xati sunt contra Mosheh & Aha-
ron in cœtu Corah, quum rixaren-
tur contra Dominum. Et aperiens 10
terra os suum, deglutivit eos & Co-
rah, in morte congregationis, quando
combussit ignis ducentos & quin-
quaginta viros: & fuerunt in signū.
Filii verò Corah nō sunt mortui. Fi- 11
lii Shimeon per familias suas: de 12
Nemuël, familia Nemuëlitarum: de
Famin, familia Faminitarum: de
Jachin, familia Jachinitarum:
De Zerah, familia Zarhitarum: 13
de Shaül, familia Shaülitarum:
Istæ sunt familiæ Shimeonitarum: 14
viginti ac duo millia, & ducenti.
Filii Gad per familias suas: de Se- 15
phon, familia Sephonitarum: de
Haggi, familia Haggitarum: de
Shuni familia Shunitarum: De 16
Ozni, familia Oznitarum: de E-
ri, familia Eritarum: De Arod, 17
familia Aroditarum: de Areli fa-
milia Arelitarum. Istæ sunt fami- 18
liæ filiorum Gad per numeratos su-
os, quadraginta millia, & quin-
genti. Filii Jehuda, Er et Onan: 19
& mortuus est Er et Onan in terra
Chenaan. Fueruntque filii Jehu- 20
dah per familias suas: de Shelah,
familia Shelanitarum: de Pheres,
familia Pharsitarum: de Zerah, fa-
milia Zarhitarum: Et fuerunt fi- 21
lii Pheres, de Hesron, familia Hes-
ronitarum: de Hamul familia Ha-
mulitarum.

במדבר כי
תרגום יונתן בן עוזיאל

22 אלה אלין גניסתא דיהודה לסכומהון שובעין ושיתא אלפין וחמש מאה:
23 בני ישששכר בנוי דישששכר לגניסתהון תולע גניסת תולע לפוה גניסת פוה:
24 לישוב לישוב גניסת ישוב לשמרון גניסת שמרון: אלה אלין גניסת ישששכר
25 לסכומהון שיתין וארבע אלפין וחלת מאה: בני זבלון בנוי דזבלון לגניסתהון
26 לסרד גניסת סרד לאלון גניסת אלון ליחלאל גניסת יחלאל: אלה אלין גניסת
27 זבלון לסכומהון שתין אלפין וחמש מאה: בני יוסף בנוי דיוסף לגניסתהון
28 מנשה ואפרים: בני בנוי דמנשה למכיר גניסת מכיר ומכיר אולד ית גלעד
29 לגלעד גניסת גלעד: אלה אלין בנוי דגלעד איעזר גניסת איעזר לחלק גניסת
30 חלק: ואשריאל ואשריאל גניסת אשריאל ושכם גניסת שכם: ושמידע ושמידע
31 גניסת שמידע וחפר גניסת חפר: וצלפחד וצלפחד בר חפר לא הוו ליה בנין
33 אלהן בנן ושום בנת צלפחד מחלה נעה חגלה מלכה ותרצה: אלה אלין
34 גניסת מנשה וסכומהון חמשין ותרין אלפין ושבע מאה: אלה אלין בני אפרים
35 לסכומהון לשותלח גניסת שותלח לבכר גניסת בכר לתחן גניסת תחן: ואלה
36 ואלין בני שותלח לערן גניסת ערן: אלה אלין גניסת בנוי דאפרים לסכומהון
37 חלתין ותרין אלפין וחמש מאה אלין בנוי דיוסף לגניסתהון: בני בנימין בנוי
38 דבנימין לגניסתהון לבלע גניסת בלע לאשבל גניסת אשבל לאחירם גניסת
39 אחירם: לשפופם לשפופם גניסת שפופם לחופם גניסת חופם: ויהיו והוו
40 בנוי דבלע ארד ונעמן גניסת ארד לנעמן גניסת נעמן: אלה אלין בנוי דבנימין
41 לגניסתהון וסכומהון ארבעין וחמשא אלפין ושית מאה: אלה אלין בנוי דן
42 לגניסתהון לשוחם גניסת שוחם אלין גניסת דן לגניסתהון: כל כל גניסת שוחם
43 לגניסתהון שתין וארבעא אלפין וארבע מאה: בני אשר בנוי דאשר לגניסתהון
44 לימנה גניסת ימנה לישוה גניסת ישוה ולבריעה גניסת בריעה:

Jimnitarum, Jiſchua, unde familia Jiſchuaitarum, Beriha, unde familia Berihitarum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

22 * اينان اهلي خانهاي يهوده بشمردكاني ايشان هفتاد وشش هزار وپانصد * پسراني يششكر
23 باهلي خانهاي ايشان تولع اهلي خانهي آن تولعي بفوه اهلي خانهي آن فوني *
24 * بيشوب اهلي خانهي آن يشوبي بشمرون اهلي خانهي آن شمروني * اينان اهلي خانهاي
25 يششكر بشمردكاني ايشان شصت وچهار هزار وسه صد * پسراني زبولن باهلي خانهاي
26 ايشان بسرد اهلي خانهي آن سردي بالون اهلي خانهي آن الوني بيحلال اهلي خانهي
27 آن يحلالي * اينان اهلي خانهاي آن زبولني بشمردكاني ايشان شصت هزار وپانصد * پسراني
28 يوسف باهلي خانهاي ايشان منسّه وافريم * پسراني منسّه بمكير اهلي خانهي آن مكيري
29 ومكير بزاياند مر جلعد بجلعد اهلي خانهي آن جلعدي * اينان پسراني جلعد ايعزر
30 اهلي خانهي آن ايعزري بحلق اهلي خانهي آن حلقي * واسريال اهلي خانهي آن
31 اشريالي وشكم اهلي خانهي آن شكمي * وشميدع اهلي خانهي آن شميدعي وحفر اهلي
32 خانهي آن حفري * وصلفحد پسري حفر نه بودند باو پسران كه الّا دختران ونامي دختراني
33 صلفحد محله ونعه حجله ملكه وترصه * اينان اهلي خانهاي منسّه وشمردكاني ايشان
34 پنجاه ودو هزار وهفت صد * اينان پسراني افريم باهلي خانهاي ايشان بشوتلح اهلي خانهي
35 آن شوتلحي ببكر اهلي خانهي آن بكري بتحن اهلي خانهي آن تحني * واينان پسراني شوتلح
36 بعرن اهلي خانهي آن عرني * اينان اهلي خانهاي افريم بشمردكاني ايشان سي ودو هزار وپانصد
37 اينان پسراني يوسف باهلي خانهاي ايشان * پسراني بنيمين باهلي خانهاي ايشان ببلع اهلي
38 خانهي آن بلعي باشبل اهلي خانهي آن اشبلي باحيرم اهلي خانهي آن احيرمي * بشفوفم
39 اهلي خانهي آن شوفمي بحوفم اهلي خانه آن حوفمي * بودند پسراني بلع ارد ونعمن باهلي
40 خانهي آن اردي بنعمن اهلي خانهي آن نعمني * اينان پسراني بنيمين باهلي خانهاي ايشان
41 وشمردكاني ايشان چهل وپنج هزار وشش صد * اينان پسراني دن باهلي خانهاي ايشان بشوحم
42 اهلي خانهي آن شوحمي اينان اهلي خانهاي دن باهلي خانهاي ايشان * همه اهلي
43 خانهاي آن شوحمي بشمردكاني ايشان شصت وچهار هزار وچهار صد * پسراني اشر باهلي خانهاي
44 ايشان بيمنه اهلي خانهي آن يمنه بيشوي اهلي خانهي آن يشوي ببريعه اهلي خانهي آن بريعي *

Iſtæ ſunt familiæ Jehudah per numeratos ſuos, ſeptuaginta & ſex millia, & quingenti. 22
Filii Iſſchachar per familias ſuas, de Tola, familia Tolaitarum: de Phuwah, familia Phunitarum: 23
De Jaſhub, familia Jaſhubitarum: de Shimron, familia Shimronitarum. 24
Iſtæ ſunt familiæ Iſſchachar per numeratos ſuos, ſexaginta & quatuor millia, ac trecenti. 25
Filii Zebulun per familias ſuas: de Sered, familia Sarditarum: de Elon, familia Elonitarum: de Jahleel, familia Jahleelitarum. 26
Iſtæ ſunt familiæ Zebulonitarum per numeratos ſuos, ſexaginta millia, & quingenti. 27
Filii Joſeph per familias ſuas, Menaſſeh & Ephraim. 28
Filii Menaſſeh, de Machir, familia Machiritarum: & Machir genuit Gilead: de Gilead, familia Gileaditarum. 29
Iſti ſunt filii Gilead, de Iëzer, familia Iëzyitarum: de Helec, familia Helcitarum: 30
Et de Aſhriel, familia Aſhriclitarum: & de Shechem, familia Shichmitarum: 31
Et de Shemida, familia Shemidaitarum: & de Hepher, familia Hephritarum: 32
Et Slophehad filio Hepher non fuerunt filii, ſed filiæ: & nomina filiarum Selophehad, Mahlah, & Noah, Hoglah, Milchah, & Tirſah. 33
Iſtæ ſunt familiæ Menaſſeh: & numerati eorum, quinquaginta ac duo millia, & ſeptingenti. 34
Iſti ſunt filii Ephraim per familias ſuas: de Shutelah, familia Shutalhitarum: de Becher, familia Bachritarum: de Tahan, familia Tahanitarum. 35
Et iſti ſunt filii Shutelah: de Eran, familia Eranitarum. 36
Iſtæ ſunt familiæ filiorum Ephraim juxta numeratos ſuos, triginta ac duo millia, & quingenti: iſti ſunt filii Joſeph per familias ſuas. 37
Filii Binjamin per familias ſuas: de Bela, familia Balitarum: de Aſhbel, familia Aſhbelitarum: de Ahiram, familia Ahiramitarum: 38
De Shephupham, familia Shuphamitarum: de Hupham, familia Huphamitarum. 39
Fuerunt autem filii Bela, Arde & Naaman: de Arde familia Arditarum: de Naaman, familia Naamanitarum. 40
Iſti ſunt filii Binjamin juxta familias ſuas, & numeratos ſuos, quadraginta & quinque millia, & ſexcenti. 41
Iſti ſunt filii Dan per familias ſuas: de Shuham, familia Shuhamitarum: iſtæ ſunt familiæ Dan per familias ſuas. Omnes familiæ Shuhamitarum 42
per numeratos ſuos, ſexaginta & quatuor millia, & quadringenti. 43
Filii Aſher per familias ſuas: de Imnah, familia Imnahitarum: de Iſhvi, familia Iſhvitarum: de Beriah, familia Beriitarum. 44

ايشان بيمنه اهلي خانهي آن يمنه بيشوي اهلي خانهي آن يشوي ببريعه اهلي خانهي آن بريعي *

45 לבני לבנוי דברישה לחבר גניסת חבר למלכיאל גניסת מלכיאל : ושם ושום
46 בת אשר סרח דאדברת בשתין ריבון מלאכין ואיתעלת לגנתא דעדן בחייהא
47 מן בגלל דבשרת ית יעקב דעד כדון יוסף קיים : אלה אלין גניסת בנוי דאשר
48 לסכומהון חמשין ותלת אלפין ואربע מאה : בני נפתלי בנוי דנפתלי לגניסתהון
49 ליחצאל גניסת יחצאל לנוני גניסת גוני : ליצר ליצר גניסת יצר לשלם גניסת
50 שלם : אלה אלין גניסת נפתלי לגניסתהון לסכומהון ארבעין וחמשא אלפין
51 וארבע מאה : אלה אלין סכומי בני ישראל שית מאה וחד אלפין שבע מאה
52 ותלתין : וידבר הי ומלייל יי עם משה למימר : לאלה לאלין שבטיא תתפלג
53 ארעא באחסנא במנין שמהן : לרב לשיבטא דעתיד סגי תסגון אחסנתהון
54 ולשבטא דעתיד ועיר תזשר אחסנתהון גבר לפום סכומהון יתיהב אחסנתיד :
55 אך ברם בעדבין תתפלג ארעא לשמהן שבטיא דאבהתהון יחסינון : על פי על
56 פום עדבין תתפלג אחסנתהון בין סגיאי לזעירי : ואלה ואלין סכומי ליואי לגניסתהון
57 לגרשון גניסת גרשון לקהת גניסת קהת למררי גניסת מררי : אלה אלין גניסת ליואי
58 גניסת לבני גניסת חברון גניסת מחלי גניסת מושי גניסת קרח וקהת אוליד ית
59 עמרם : ושם ושום איתת עמרם יוכבד ברת לוי דילידת ללוי במצרים
בני שוריא וילידת לעמרם ית אהרן וית משה וית מרים אחתהון : וילד
60 61 ואתיליד לאהרן ית נדב ויח אביהוא ית אלעזר ויח איתמר : וימת ומת נדב
62 ואביהוא בקרובהון אישתא נוכריתא מן קדם יי : והוו והוו סכומהון
עשרין ותלתא אלפין כל דכורא מבר ירחא ולעילא ארום לא אתמניאו בנו בני
63 ישראל ארום לא אתיהיבת להון אחסנא בנו בני ישראל : אלה אלין סכומי
משה ואלעזר כהנא די סכמון ית בני ישראל במישרי דמואב על ירדנא
64 דיריחו : ובאלה ובאלין לא הוה גבר מן סכומי משה ואהרן כהנא די סכמון
ית בני ישראל במדברא דסיני :

Filii Beriha Cheber, unde familia Cheberitarum Malchiel, unde familia Malchielitarum. Nomen verò filiæ Aſcher Sarach, quæ ducta 45
eſt à ſexaginta myriadibus angelorum, & introducta in hortum Eden 46
adhuc vivens, eò quòd annuntiâſſet Jacobo Joſephum adhuc vivere. Iſtæ ſunt proſapiæ filiorum Aſcher juxta numeros ſuos, quinquaginta tria millia, & quadringenti. Filii Nephtali juxta proſapias ſuas, Jachſeel, unde familia Jachtſeelitarum, Guni, unde familia Gu- 47 48
nitarum: Jetſer, unde familia Jetſeritarum, Schillem, unde familia 49
Schillemitarum. Iſtæ ſunt familiæ Nephtali juxta proſapias ſuas, ju- 50
xta numeros ſuos quadraginta & quinque millia, & quadringenti. Iſti ſunt numeri filiorum Iſrael, ſexcenta & unum millia, ſeptingenti 51
& triginta. Et loquutus eſt Dominus cum Moſe dicendo: Iſtis tri- 52
bubus dividetur terra hæreditate, juxta numerum nominum earum. 53
Illi tribui cujus populus multus eſt multiplicabitis hæreditatem eo- 54
rum, & illi tribui cujus populus paucior eſt, pauciorem dabitis hæreditatem eorum: unicuique juxta numerum ſuum dabitur hæreditas ſua. Verùm ſortibus dividetur terra: juxta nomina tribuum patrum 55
ſuorum hæreditabunt. Juxta ſortes dividetur hæreditas eorum, ſive 56
plures ſive pauciores ſunt. Porrò iſti ſunt numeri Levitarum juxta 57
proſapias eorum, Gherſon, unde familia Gerſonitarum, Kehath, unde familia Kehathitarum, Merari, unde familia Meraritarum. Iſtæ 58
ſunt familiæ Levitarum, familia Libni, familia Chebron, familia Machli, familia Muſchi, familia Korach: Kehath autem genuit Amram. Nomen autem uxoris Amram Jochebed filia Levi, quæ nata 59
eſt ipſi Levi quando ingreſſi ſunt in Ægyptum inter muros, & peperit ipſi Amram Aaronem, & Moſem, & Mirjam ſororem eorum. 60
Et nati ſunt Aharoni Nadab, & Abihu, Eleazar, & Ithamar. Et 61
mortuus eſt Nadab & Abihu, cùm offerrent ipſi ignem peregrinum ex chytropodibus coram Domino. Fueruntque numeri eorum viginti tria 62
millia, omnis maſculus à filio unius menſis & ſupra: quoniam non numerati ſunt in medio filiorum Iſrael, quia non eſt data illis poſſeſſio in medio filiorum Iſrael. Hi ſunt numeri Moſis & Elea- 63
zaris ſacerdotis, qui numerârunt filios Iſrael in campeſtribus Moab juxta Jordanem Jerichuntis. Et in his non fuit vir ex numeris 64
Moſis & Aharonis ſacerdotis, qui numerârunt filios Iſrael in deſerto Sinai.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

45 * بيسراني بريعه بحبر اهلي خانهي آن حبري بملكيال اهلي خانهي آن ملكيالي *
46 47 * ونامي دختري اشر سرح * اينان اهلي خانهاي پسراني اشر بشمردكاني ايشان پنجاه
48 وسه هزار وچهارصد * پسراني نفتلي باهلي خانهاي ايشان بيكصال اهلي خانهي آن
49 يحصالي بجوني اهلي خانهي آن جوني * بيصر اهلي خانهي آن يصري بشلّم اهلي
50 خانهي آن شلّمي * اينان اهلي خانهاي نفتلي باهلي خانهاي ايشان وشمردكاني
51 ايشان چهل وپنج هزار وچهارصد * اينان شمردكاني پسراني يسرال ششصد هزار
52 53 وهزار وهفتصد وسي * سخن كفت يي بموسه بكفتن * باينان بخش شود آن زمين
54 دراحسنتا در شماري نامها * بيسار بسيار كني احسنتاي او وباندك اندك كني احسنتاي
55 او مرد بقدري شمردكاني او داده آيد احسنتاي او * خاصه در قرعه بخش شود مر آن
56 زمين وبنامهاي قبيلهاي پدراني ايشان احسنتا كيرند * ابر قولي آن قرعه بخش شود
57 احسنتاي او ميافي بسيار باندك * واينان شمردكاني آن لوي باهلي خانهاي ايشان
بجرشون اهلي خانهي آن جرشوني بقهت اهلي خانهي آن قهتي بمرري اهلي خانهي آن
58 مرري * اينان اهلي خانهاي آن لوي اهلي خانهي آن لبني اهلي خانهي آن حبرني
واهلي خانهي آن محلي واهلي خانهي آن موشي واهلي خانهي آن قرحي
59 وقهت بزاينيد مر عمرم * ونامي زني عمرم يوكبد دختري لوي آنچه بزاييد آنرا
60 بلوي در مصر بزاييد بعمرم مر اهرن ومر مشه ومر مريم خواهري ايشان * زاييده
61 شد باهرن مر ندب ومر ابيهوا مر العزر ومر ايتمر * بمرد ندب وابيهوا در نزديك بردني
62 ايشان آتشي بيكانه بپيشي يي * بودند شمردكاني ايشان بيست وسه هزار همه نرينه از
قدري ماه وبالا كه نه شمرده شدند درميافي پسراني يسرال كه نه داده شد بايشان
63 احسنتا درميافي پسراني يسرال * اينان شمردكاني مشه والعزر آن كهن آنچه بشمردند
64 مر پسراني يسرال در عربوت مواب ابر يردن يرحو * ودر اينان نه بود مردي از
شمردكاني مشه واهرن آن كهن آنچه بشمردند مر پسراني يسرال در بياباني سيني *

De filiis Beriah, de Huber, familia Hebelitarum: de Malchiel, familia Malchielitarum. Nomen autem filiæ Aſher, erat Sarah. Iſtæ ſunt familiæ filiorum Aſher per numeratos ſuos, quinquaginta ac tria millia, & quadringenti. Filii Naphtali per familias ſuas: de Fahſeel, familia Fahſeelitarum: de Guni, familia Gunitarum. De Jeſer, familia Jeſviterum: de Shillem, familia Shillemitarum. Iſtæ ſunt familiæ Naphtali per familias ſuas & numeratos ſuos, quadraginta & quinque millia, & quadringenti. Iſti ſunt numerati filiorum Iſrael, ſexcenta millia, & mille ac ſeptingenti, & triginta. Loquutuſque eſt Dominus ad Moſheh, dicendo; Iſtis dividetur terra in poſſeſſionem ſecundùm numerum nominum. Numeroſiori multiplicabis poſſeſſionem ejus: & pauciori diminues hæreditatem ejus: unicuique ſecundùm numerates ſuos dabitur poſſeſſio ſua. Veruntamen ſorte dividetur terra: & juxta nomina tribuum patrum ſuorum poſſeſſionem accipient. Juxta ſententiam ſortis dividetur hæreditas ejus inter multum ac paucum. Et iſti ſunt numerati Levitarum per familias ſuas: de Gerſhon, familia Gerſhonitarum: de Cehath, familia Cehathitarum: de Merari, familia Meraritarum. Iſtæ ſunt familiæ Levitarum: familia Libnitarum, familia Hebronitarum, & familia Mahlitarum, & familia Muſhitarum, & familia Corhitarum: Cehath autem genuit Amram. Nomen verò uxoris Amram, Jochebed filia Levi, quam peperit ipſi Levi in Ægypto: & quæ peperit ipſi Amram, Aharon & Moſheh, & Mirjam ſororem eorum. Natuſque eſt ipſi Aharon, Nadab, & Abihu, Eleazar, & Ithamar. At mortui ſunt Nadab, & Abihu, dum offerrent ignem alienum coram Domino. Et fuerunt numerati eorum, viginti & tria millia: omnis maſculus ab ætate menſis & ſupràs non enim numerati fuerant in medio filiorum Iſrael, quòd data non ſit illis poſſeſſio in medio filiorum Iſrael. Iſti ſunt numerati Moſheh & Eleazar ſacerdotis, qui numeraverunt filios Iſrael in Arboth Moab juxta Jardem Jerecho. Inter iſtos autem non fuit quiſquam ex numeratis Moſheh & Aharon ſacerdotis, qui numerârant filios Iſrael in deſerto Sinai.

כי אמר ארום אמר יי להון ממת ימותון במדברא ולא אשתייר להון אנש אלהין 65
כלב בר יפונה ויהושע בר נון : כו

Quia dixerat Dominus de illis; Moriendo morientur in deserto: neque relictus est aliquis ex illis, præter Caleb filiũ Jephune, & Josuam filium Nun. 65

CAP. XXVII.

ותקרבנה וקריבן לבי דינא בנת צלפחד בר חפר בר גלעד בר מכיר בר מנשה 1
לגניסת מנשה בר יוסף ד׳ארעא מתפלגא לדוכרין ורחיצו ברחמי מארי
עלמא ואלין שמהת בנתא מחלה נועה חגלה מלכה ותרצה : ותעמדנה וקמא 2
קדם משה בתר דקמא קדם אלעזר כהנא וקדם רברביא וכל כנישתא לתרע משכן
זמנא למימר : אבינו אבונא מית במדברא והוא לא הוה בנו כנשתא דמתרעמין 3
ודאובדנו למרדא על יי בכנשתא דקרח ארום בחוביה מית ולא אחטי לחורנין
ובנין דוכרין לא הוו ליה : למה יתמנע שום אבונא מגו גניסתיה ארום 4
לית ליה ביר דכר אין לית אנן חשיבין כביר ואימן בנטרא יבם הסב אימן חולק
אבונן וחולק אחא דאבונן ואין אנן חשיבין כביר הב לן אחסנא בגו אחי אבונן : 5
ויקרב דין חד מן ארבעא דינין די עלו קדם משה נביא וסכם יתהון על דעתא דלעיל מנהון דיני ממונא ומנהון דיני נפשתא בדיני ממונא הוה משה זריז ובדיני נפשתא הוה משה מתין ובאליין ובאליין אמר משה לא שמעית מן בגלל למלפא רישי סנהדרי דישראל דעתידין למיקום מן בתריה דיהוון זריזין לדיני ממונא ומתונין לדיני נפשתא ולא יבהתון למשיילא דינא דמתקשי להון ארום משה דהוה רבהון דישראל צרך דייסר לא שמעית בגין כן קרב משה ית דינהין קדם יי : ויאמר ה׳ ואמר יי עם משה 6
למימר : כן יאות בנת צלפחד ממללן כתיבא הוות קדמי אלהן זכאין 7
לאיתאמרא על ידיהן מיתן תיתן להון ירתו ואחסנא בגו אחי אבוהן ותעבר ית
אחסנת אבוהן להון : ואל ובעם בני ישראל תמליל למימר גבר ארום ימות 8
וביר דכר ליה ותעברון ית אחסנתיה לברתיה : ואם ואין ליה לברתיה 9
ברתא ותתנון ית אחסנתיה לאחוהי : ואין ואין ליה לאחוהי ותתנון ית 10
אחסנתיה לאחוי מן אבוי : ואם ואין ליה אחין לאבוי ותתנון ית אחסנתיה 11
לקריביה דקריב ליה מגניסת אבוי וירות יתה ותהי לבני ישראל לאחוויית
גזירת דין היכמא דפקיד יי ית משה : ויאמר ה׳ ואמר יי למשה סוק למטורא 12
דעבראי הדין וחמי ית ארעא דיהבית לבני ישראל :

Accesserunt autem ad domum judicii filiæ Tselophchad filii Chepher, filii Gilead, filii Machir, filii Manasse, ex prosapia Manasse filii Joseph, cùm audivissent terram dividendam maribus, & confisæ sunt miserationibus Domini totius mundi: & illa erant nomina filiarum ejus, Machla, Nohah, Choglah, Milca, & Tirtsa. Et steterunt coram Mose postquam stetissent coram Eleazaro sacerdote, & coram principibus & universa congregatione, ad portam tabernaculi fœderis, dicentes: Pater noster mortuus est in deserto, & ipse non fuit in medio congregationis qui murmurârunt, & convenerunt ut rebellarent contra Dominum in congregatione Korah: sed in peccato suo mortuus est, nec peccare fecit alios, filii autem mares non fuerunt illi. Quare tollitur nomen patris nostri è medio familiæ suæ, eò quòd non sit illi filius mas? si nos non reputemur tanquam filius, & mater nostra expectet levirum, accipiat mater nostra patris nostri partem, & partem fratris patris nostri. Quòd si nos reputamur tanquam filius, da nobis hæreditatem in medio fratrum patrum nostrorum. Hoc unum est ex quatuor judiciis quæ ingressa sunt coram Mose Propheta, & solvit illa juxta rationem supra *dictam*. Quædam ex illis erant judicia pecuniarum, alia verò judicia animarum. In judiciis pecuniarum fuit Moses celer, sed in judiciis animarum fuit Moses cunctabundus, & tam in his quam in illis dixit Moses; Non audivi: ut doceret capita synedrii Israel, qui post eum futuri erant, ut essent celeres in judiciis pecuniarum & cunctabundi in judiciis animarum, neque erubescerent rogare de judicio quod illis difficile visum fuerit; quoniam Moses qui erat doctor ipsius Israel opus habuit dicere, Non audivi: propterea adduxit Moses causam earum coram Domino. Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Rectè filiæ Tselophchad loquuntur, scriptum erat hoc coram me, sed erant dignæ à quibus diceretur, dando dabis illis possessionem & hæreditatem in medio fratrum patrum suorum: itaque transferas ad eas hæreditatem patris earum. Et cum filiis Israel loquêris, dicendo; Vir quando morietur & filius mas non fuerit illi, tum transferetis hæreditatem ejus ad filiam ejus. Quòd si non fuerit illi filia tum dabitis hæreditatem ejus fratribus ejus. Quòd si non fuerint illi fratres, tum dabitis hæreditatem ejus fratribus ejus ex patre ejus. Quod si non fuerint fratres patri ejus, tum dabitis hæreditatem ejus consanguineo ejus propinquiori *qui fuerit* de familia patris, ut hæreditario possideat eam: & hoc erit filiis Israel in indicationem decreti judicii, quemadmodum præcepit Dominus Mosi. Et dixit Dominus ad Mosem; Ascende in montem Abarimorum hunc, & vide terram quam dedi filiis Israel.

Hieros. 5 *Hoc unum est ex quatuor judiciis &c. scriptis supra apud illum qui colligebat stipulas & apud illum qui pollutus erat anima. Et adduxit Moses ordinem judiciorum ipsarum coram Domino.*

ירושלמי 5 דין חד מן ארבעה דינין כו׳ כתוב לעיל נבי מקושש ונבי טמא נפש : ואקריב משה ית סדר דינהון קדם יי :

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*كه گفت يي بايشان مردن بميرند دربيابان و نه باقي ماند ازايشان [مرد] كه الّا كلب بن يفنه ويهوشع بن نون * 65

Dixerat enim Dominus de eis; Moriendo morientur in deserto. Et vellquus non mansit ex eis quisquam, nisi Chaleb filius Jephunneh, & Jehoshua filius Nun. 65

* فصل بيست هفتم *

CAP. XXVII.

* نزديك شدند دختراني صلخد پسري حفر پسري جلعد پسري مكير پسري منسّه باهلي 1
خانهاي منسّه پسري يوسف و اينان نامهاي دختراني او محله نعه وحجله وملكه وترصه *
* بياستادند بپيشي موسه و بپيشي العزر آن كهن وبپيشي آن مهتران وهمه آن 2
جماعت درگاهي خيمهي وعده گفتن * پدري ايما بمرد دربيابان و او نه بود درميانی 3
آن جماعت آن وعده شدگان ابر׃ درجماعت قرح كه درخطاي او بمرد وپسران نه
بودند باو * چرا كم شود نامي پدري ايما ازميانی قبيلهي او كه نيست باو پسر بده 4
بايما احسنتا درميانی برادراني پدري ايما * نزديك آورد موسه مرحكمي ايشان بپيشي ׃ * 5
* گفت ׃ بموسه بگفتن * نيك دختراني صلخد سخن گويان دادن بدهي بايشان 6 7
گرفتن احسنتا درميانی برادراني پدري ايشان وبگذراني مر احسنتايي پدري ايشان
بايشان * وبپسراني يسرال سخن گويي بگفتن مردي كه بميرد و پسر نيست باو 8
بگذرانيد مر احسنتايي او بدختري او * واگر نيست باو دختر بدهيد مر احسنتايي او 9
ببرادراني او * واگر نيست باو برادران بدهيد مر احسنتايي او ببراداني پدري او * 10
* واگر نيست برادران بپدري او بدهيد مر احسنتاي او بقرابتي او آن نزديك باو از 11
اهلي خانهي او و ميراث گيرد آنرا وباشد بپسراني يسرال برسمي حكم چون آنچه فرمود
׃ موسه * گفت ׃ بموسه برآي بكوه آن عبريم آن اين وببين مر آن زمين آنچه بدادم 12
بپسراني يسرال *

Accesserunt autem filiæ Selophchad filii Hepher filii Gilead filii Machir filii Menasseh de familiis Menasseh filii Joseph: hæc verò sunt nomina filiarum ejus, Mahlah, Noah, & Hoglah, & Milchah, & Tirsah. Hæ steterunt coram Mosheh, & coram Eleazar sacerdote, & coràm principibus ac totâ congregatione ad ostium tentorii conventûs, dicendo; Pater noster mortuus est in deserto: ipse tamen non fuit in medio congregationis conventium adversùs Dñm in cœtu Corah; nam in peccato suo mortuus est, et filii non fuerunt ei. Quare defiet nomen patris nostri de medio tribûs ejus, quòd non sit ei filius? da nobis possessionem in medio fratrum patris nostri. Retulitque Mosheh judicium ipsorum coram Domino. Respondit Dominus ad Mosheh, dicendo; Rectum filiæ Selophchad loquuntur: dando dabis eis possessionem hæreditatis in medio fratrum patris sui, & transferes hæreditatem patris earum ad eas. Ad filios quoque Israel loquêris, dicendo; Quum quis mortuus fuerit, & filius non fuerit illi, transferetis possessionem ejus ad filiam ipsius. Quòd si non fuerit ei filia, dabitis possessionem ejus fratribus ipsius. Si verò non fuerint ei fratres, dabitis possessionem ejus fratribus patris ipsius. Et si non fuerint fratres patri ipsius, dabitis possessionem ejus propinquo ejus proximo ei de familia ipsius, hæreditatéque accipiet illam: & erit filiis Israel in statutum judicii, quemadmodum præcepit Dominus Mosheh. Dixitque Dominus ad Mosheh; Ascende in montem Abarim istum, & vide terram quam dedi filiis Israel: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

וראית וְתֶחְמֵי יָתַהּ וְתִתְכַּנֵּישׁ לְעַמָּךְ לְחוֹד אַנְתְּ הֵיכְמָא דְאִתְכַּנֵּשׁ אַהֲרֹן אָחוּךְ : 13
כאשר מְטוֹל דְּסַרְבְתּוּן עַל מֵימְרִי בְּמַדְבְּרָא דְצִין בְּמוֹי מַצּוֹת בְּנִשְׁתָּא לְקַדָּשׁוּתִי 14
בְּמֵיָא לְמָחֲמֵהוֹן הֵינוּן מוֹי מַצּוֹת רֵיקָם בְּמַדְבְּרָא דְצִין : וידבר וּמַלֵּיל מֹשֶׁה קֳדָם 15
יְיָ לְמֵימַר : יִפְקוֹד יְמַנֵּי מֵימְרָא דַיְיָ 16 ירושלמי 16 יְמַנֵּי מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהָא
דְשַׁלִּיט בְּנִשְׁמָתָא בַּר נָשׁ וּמְנֵיהּ מְתַיְהֵב
רוּחַ נִשְׁמָתָא לְכָל בִּישְׁרָא נְבַר מְהֵימָן
עַל כְּנִשְׁתָּא : אשר דִּי נָפֵיק קֳדָמֵיהוֹן 17
וְסָרֵי קְרָבָא וְדִיהַוֵּוי עֲלֵיל קֳדָמֵיהוֹן מִן סָרֵי קְרָבָא וְדִיפּוֹק יָתְהוֹן מִן יַד בַּעֲלֵי
דְבָבֵיהוֹן וְדֵיעוֹל יָתְהוֹן לְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל וְלָא תְּהֵי כְּנִשְׁתָּא דַיְיָ בְּלָא חַכִּימִין מִן
בְּגַלַל דְּלָא יִטְעוֹן בֵּינֵי עַמְמַיָּא כַּעֲנָא דְטָעַן וְלֵית לְהוֹן רָעֵי : ויאמר וַאֲמַר יְיָ 18
לְמֹשֶׁה דַּבַּר לָךְ יְרַ יְהוֹשָׁעַ בַּר נוּן גְּבַר דְּרוּחַ נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ שַׁרְיָא עֲלוֹי
וְתִסְמוֹךְ יַת יְרָךְ עֲלוֹי : והעמדת וְתָקֵים יָתֵיהּ קֳדָם אֶלְעָזָר כָּהֲנָא וּקְדָם כָּל כְּנִשְׁתָּא 19
וְתַפְקֵיד יָתֵיהּ לְמֵיחֲמֵיהוֹן : ונתת וְתִיתֵּן מִטְּעֵי יְקָרָךְ עֲלוֹי מִן בְּגַלַּל דִּי יְקַבְּלוּן מְנֵיהּ 20
כָּל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל : ולפני וּקְדָם אֶלְעָזָר כָּהֲנָא יְשַׁמֵּשׁ וְיהֵי כַּד יִתְכַּסֵּי 21
מִנֵּיהּ פִּתְגָמָם וְיִשְׁאֵיל לֵיהּ כְּדִין אוּרַיְיָא קֳדָם יְיָ עַל מֵימְרָא דְאֶלְעָזָר כָּהֲנָא יְהוֹן
נַפְקִין לְסָרֵי קְרָבָא וְעַל מֵימְרֵיהּ יְהוֹן עָלִין לְמִידּוֹן דִּינָא הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
עִמֵּיהּ וְכָל כְּנִשְׁתָּא : ויעש וַעֲבַד מֹשֶׁה הֵיכְמָא דְפַקִּיד יְיָ יָתֵיהּ וּדְבַר יַת יְהוֹשָׁעַ 22
וְאַקִימֵיהּ קֳדָם אֶלְעָזָר כָּהֲנָא וּקְדָם כָּל כְּנִשְׁתָּא : ויסמך וְסָמַךְ יַת יְדוֹי עֲלוֹי 23
וּפְקֵדֵיהּ הֵיכְמָא דְפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה :

כח

וידבר ה וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : 1 ירושלמי 2 פַּקֵּיד יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
צו פַּקֵּיד יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן יַת 2 וְתֵימַר לְהוֹן יַת קוּרְבָּנִי לְחֵים סְדוּר פָּתּוּרֵי יֵיכְלוּן כַּהֲנַיָּא
קוּרְבָּנִי לְחֵים סְדוּר פָּתּוּרִי יֵיכְלוּן כַּהֲנַיָּא וּמָה דְּאִתּוּן מְקָרְבִין עַל גַּב מַדְבְּחָא
וּמָה דְּאִתּוּן מְקָרְבִין עַל גַּב מַדְבְּחָא לֵית רְשׁוּ לְנָבַר דְּיֵיכוֹל מִנֵּיהּ הֲלָא
אִישְׁתָּא הִיא דְּאָכְלָא יְתֵיהּ וְהוּא מִתְקַבֵּל קֳדָמַי לְרֵיחַ רַעֲוָא : עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הֲווֹ וְהִירִין לְמִקְרְבָא יְתֵיהּ מֵאַפְרָשׁוּת לְשַׁבַּתָּא קָרְבַּן קֳדָמַי בְּזִמְנֵיהּ : ואמרת וְתֵימַר לְהוֹן דֵּין סִדַּר קָרְבָּנָיָא דִּי תְקָרְבוּן 3
קֳדָם יְיָ אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָה שַׁלְמִין תְּרֵין לְיוֹמָא עָלְתָא תְּדִירָא :

Et videbis ipsam, & colligéris ad populum tuum etiam tu : sicut collectus est Aaron frater tuus. Eò quòd rebelles fueritis in verbum meum in deserto Tsin, in aquis contentionis congregationis, ad sanctificandum me in aquis in conspectu eorum : illæ sunt aquæ contentionis in Rekam in deserto Tsin. Et loquutus est Moses coram Domino, dicendo : Constituat sermo Domini qui dominatur in animas hominum, & à quo datur spiritus animarum universæ carni, virum fidelem super congregationem : Qui exeat ante eos dum erit instruenda acies belli, & qui ingrediatur ante eos in reditu ex acie belli ; & qui educat eos è manu hostium suorum, & qui introducat eos in terram Israel : & non sit congregatio Domini absque sapientibus, ut non errent inter populos, sicut oves quæ errant cùm non est illis pastor. Et dixit Dominus Mosi ; Accipe tibi Josuam filium Nun, virum super quo residet spiritus prophetiæ à facie Domini, & impones super ipsum manum tuam. Et constitues ipsum coram Eleazare sacerdote, & coram universa congregatione, & præcipias ei in eorum præsentia. Et dabis de splendore gloriæ tuæ super ipsum, ut obediat illi universa congregatio filiorum Israel. Et coram Eleazaro sacerdote ministrabit ; & erit quando absconditum fuerit ab eo verbum, interrogabit pro ipso per Urim coram Domino : juxta sermonem Eleazar sacerdotis exibunt in aciem belli, & juxta sermonem ejus ingredientur ad judicandum judicium, ipse, & omnes filii Israel cum eo, & tota congregatio. Et fecit Moses sicut præceperat Dominus ipsi : & tulit Josuam, & constituit ipsum coram Eleazare sacerdote, & coram tota congregatione. Et imposuit manus suas super eum, & mandavit ei, sicut præceperat Dominus Mosi.

Hieros. 16 *Præficiat Sermo Domini, Deus qui dominatur in animam universæ carnis, virum celebrem super populum congregationis.*

Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo : Præcipe filiis Israel, & dices illis ; Oblationem meam panem ordinationis mensæ meæ comedent sacerdotes, at quod vos offertis super altare meum non potest vir comedere ipsum : annon ignis est qui devorat ipsum, & recipitur coram me in odorem beneplaciti ? popule mi filii Israel, moniti estote ut offeratis ipsum ex primitiis per singula sabbatha, in oblationem coram me in tempore suo. Et dices illis ; Hic est ordo oblationum quas offeretis coram Domino, agnos anniculos integros duos singulis diebus pro jugi holocausto.

CAP. XXVIII.

Hieros. 2 *Præcipe filiis Israel, & dices illis ; Oblationem meam, panem ordinationis mensa mea, id quod vos offertis coram me super altare, annon ignis ipse est qui illud devorat, & recipitur illud à vobis coram me in odorem beneplaciti ? popule mi filii Israel, monsti estote ut offeratis ipsum coram me in tempore suo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * وببيني آنرا وجمع شوي بقومي تو نيز توچون آنچه جمع شد اهرن برادري تو * چون
14 آنچه عاصي شديد امري من در بيابان صين در خصومت كردن آن جماعت بخاص
15 كردني من در آب بچشم ديدي ايشان ايشان آبي خصومت قدش مدبر صين * سخن
16 [گفت] مشه بي بگفتن * بگمارد بي خداي آن روحها بهمه گوشتمند مردي ابر آن
17 جماعت * آنچه بيرون آيد بپيشي ايشان وآنچه بيايد بپيشي ايشان وآنچه بيرون آورد
ايشانرا وآنچه بياورد ايشانرا ونه باشد جماعتي بي چون گوسفندي آنچه نيست بايشان
18 شبان * گفت بي بمشه بستان بتو يهوشع بن نون مردي آنچه الهام درو وبنهي مر
19 دستي تو ابر او * وبياستاني اويرا بپيشي العزر آن كهن وبپيشي همه آن جماعت
20 وبفرماني اويرا بچشم ديدي ايشان * وبدهي از شكوهي تو ابر او بسبب بشنوند همه
21 جماعتي بسراني يسرال * وبپيشي العزر آن كهن بياستد وبپرسد باو در حكمي آن اوريم
بپيشي بي ابر قولي او بيرون آيند وابر قولي او بيايند او وهمه بسراني يسرال اوازي او وهمه
22 آن جماعت * بگرد مشه چون آنچه بفرمود بي اويرا بستاند مر يهوشع وبياستاند اويرا
23 بپيشي العزر آن كهن وبپيشي همه آن جماعت * بنهاد مر دستهاي او ابر او وبفرمود
اويرا چون آنچه سخن گفت بي در دستي مشه *

Videbis enim eam, deindè aggregaberis ad populum tuum etiam tu, quemadmodum aggregatus est Aharon frater tuus : Quemadmodum rebelles fuistis mandato meo in deserto Sin, in jurgio congregationis, ad sanctificandum me in aquis in conspectu oculorum eorum : istæ sunt Aquæ jurgii in Cadesh in deserto Sin. Loquutus est igitur Mosheh ad Dominum, dicendo ; Præficiat Dominus Deus spiritum omnis carnei virum super congregationem, Qui egrediatur ante eos, & qui ingrediatur ante eos, quique educat eos, & qui introducat eos : & ne sit congregatio Domini sicut oves quibus non est pastor. Dixit Dominus ad Mosheh ; Cape tibi Jehoshua filium Nun, virum cui inest inspiratio, & impones manum tuam super eum : Statuésque illum coram Eleazar sacerdote, & coram universa congregatione : & præcipies illi in conspectu oculorum eorum. Et dabis de decore tuo super illum, ut audiant illum universa congregatio filiorum Israel. Posteà coram Eleazar sacerdote stabit, & interrogabit pro eo in judicio Urim coram Domino : juxta sententiam ejus egredientur, & juxta sententiam ejus ingredientur, ipse & omnes filii Israel cum eo, & universa congregatio. Fecitque Mosheh quemadmodum præceperat Dominus ei : accepit namque Jehoshua, & statuit illum coram Eleazar sacerdote, & coram universa congregatione. Imposuitque manus suas super illum, ac præcipit ei, quemadmodum loquutus fuerat Dominus per manum Mosheh.

CAP. XXVIII.

* فصل بيست هشتم *

1 * سخن گفت بي بمشه بگفتن * بفرماي مر پسراني يسرال وبگوي بايشان مر قرباني من نانى
2 من بقرباني من بوي قبوليت من نگاه داريد بنزديك آوردن بمن در وعدهي او *
3 * وبگوي بايشان اين آن قرباني آنچه نزديك آوريد بي برّكان قدراني سال تمامان دو بروزي
عله هميشه *

Et loquutus est Dominus ad Mosheh, dicendo, Præcipe filiis Israel, & dices eis ; Oblationem meam, panem meum in oblationibus meis odoris acceptabilis mihi, custodietis, ad offerendum mihi in statotempore suo. Dices præterea illis ; Hæc est oblatio quam offeretis Domino, Agnos anniculos perfectos duos per diem, holocaustum juge.

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

4 אֶת יַת אִמַּר חַד תַּעֲבִיד בְּצַפְרָא לְמִכַּפְּרָא עַל חוֹבֵי לֵילְיָא וְיָת אִמַּר תִּנְיָן תַּעֲבִיד
5 בֵּינֵי שְׁמָשְׁתָּא לְמִכַּפְּרָא עַל חוֹבֵי יְמָמָא : וְעִשִּׂירִית וְחַד מִן עֶשְׂרָא בְּחַלָּת
סָווִין סְמִידָא דְּחִינְטָיָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא כְּתִישָׁא רְבָעוּת הִינָא :
6 עֹלַת עֹלַת תְּדִירָא הֵיכְמָא דְּהַוַת מְקָרְבָא עַל טַוּורָא דְּסִינַי לְאִתְקַבְּלָא
בְּרַעֲוָא קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ : ונסכו וְנִיסּוֹכֵיהּ 7
רְבָעוּת הִינָא לְאִימַּר חַד בְּמָאנֵי בֵּית קוּדְשָׁא יִתְנַסֵּךְ
נִסּוּךְ חֲמַר בְּחִיר לִשְׁמָא דַיְיָ :
8 וְיָת אִמַּר תִּנְיָן תַּעֲבִיד בֵּינֵי שְׁמָשְׁתָּא כְּעֹלַת תְּדִירָא וְכִנְסוֹכֵיהּ תַּעֲבִיד קָרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ : 9 וביום וּבְיוֹמָא דְשַׁבַּתָּא תְּרֵין
אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָה שַׁלְמִין וּתְרֵין עֶשְׂרוֹנִין סְמִידָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא
10 וְנִיסּוֹכֵיהּ : עֹלַת עֹלַת שַׁבַּתָּא תִּתְעֲבֵד בְּשַׁבַּתָּא וּמִיתוֹסְפָא עַל עֹלַת תְּדִירָא
11 וְנִיסּוֹכֵיהּ : וברישי וּבְרֵישֵׁי יַרְחֵכון תְּקָרְבוּן עֲלָתָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי תּוֹרֵי
דְּלָא עִירוּבִין תְּרֵין וְדִכַר חַד אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָה שַׁבְעָא שַׁלְמִין : ושלשה
12 וּתְלָתָא עֶשְׂרוֹנִין סְמִידָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא לְתוֹרָא חַד וּתְרֵין
13 עֶשְׂרוֹנִין סְמִידָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא לְדִכְרָא חַד : ועשרון וְעִשְׂרוֹנָא
עִשְׂרוֹנָא סְמִידָא לְמִנְחָתָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא לְאִמְרָא חַד עֲלָתָא
14 לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעֲוָא קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ : ונסכיהם וְנִיסּוֹכֵיהוֹן דְּמִתְקְרֵב עִמְּהוֹן
פַּלְגוּת הִינָא יְהֵי לְתוֹרָא וּתְלָתוּת הִינָא לְדִכְרָא וְרְבָעוּת הִינָא לְאִמְרָא
חֲמַר עִינְבֵי דְּא עֲלָתָא תְּהֵוֵי מִתְקְרְבָא בְּכָל רֵישׁ יַרַח וְיַרַח בְּזִמַּן אִתְחַדְּתוּת
15 כָּל רִישֵׁי יַרְחֵי שַׁתָּא : ושעיר וּצְפִיר בַּר עִזֵּי חַד לְחַטָּאתָא קֳדָם יְיָ עַל
חוֹסַרַן סִיהֲרָא עַל עֹלַת תְּדִירָא תֶּעֱבֵד וְנִיסּוֹכֵיהּ : ובחדש וּבְיַרְחָא דְנִיסָן
16 בְּאַרְבְּסַרי יוֹמִין לְיַרְחָא נִכְסַת פִּסְחָא קֳדָם יְיָ : ובחמשה וּבַחֲמִשְׁתָּא עְשַׂר
17 יוֹמָא לְיַרְחָא הָדֵין חַגָּא שׁוּבְעָא יוֹמִין פַּטִּירֵי יִתְאֲכִיל : ביום בְּיוֹמָא קַמָּאָה
18 דְּחַגָּא מְאָרַע קַדִּישׁ כָּל עִבִידַת פּוּלְחָנָא לָא תַּעֲבְדוּן : והקרבתם וְתַקְרְבוּן
קָרְבָּנָא עֲלָתָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי תּוֹרֵי תְּרֵין וּדְכַר חַד וְשׁוּבְעָא אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָה
19 שַׁלְמִין יְהוֹן לְכוֹן : ומנחתם וּמִנְחָתְהוֹן סְמִידָא דְחִנְטָיָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא
תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא וּתְרֵין עֶשְׂרוֹנִין לְדִכְרָא תַּעֲבְדוּן : ועשרון וְעִשְׂרוֹנָא
20 עִשְׂרוֹנָא תַּעֲבִיד לְאִמַּר חַד הֵיכְדֵּין לְשׁוּבְעָא אִמְרִין :

ירושלמי 7 בְּמָאנֵי בֵית קוּדְשָׁא יִתְנַסֵּךְ

4 Agnum unum facies manè pro expiatione peccatorum noctis, & agnum
5 secundum facies inter vesperas ad expiandum pro peccatis diei. Et
unum ex decem trium satorum similæ tritici in Mincha, mixtum cum olei
6 olivæ contusi quartâ parte Hin. Holocaustum juge, quemadmodùm
oblatum fuit in monte Sinai, ut recipiatur cum beneplacito oblatio
7 coram Domino. Libatio verò ejus sit quarta pars Hin pro agno uno: in vasis domûs sanctuarii libabitur libamine vini veteris, quòd si non inveniatur vinum vetus, afferes vinum quadraginta dierum ad libandum coram Domino.

Hieros. 7. *In vasis domûs sanctuarii libabitur libatione vini electi nomini Domini.*

8 Et agnum secundum facies inter duas vesperas: juxta munus matutinum, & juxta libationem ejus facies oblationem, quæ recipiatur cum beneplacito coram Domino. 9 In die autem Sabbathi duos agnos anniculos integros; & duas decimas similæ pro Mincha, quæ sit mixta cum oleo olivæ, & libamen ejus. 10 Holocaustum sabbathi fiet in sabbatho: & addetur supra holocaustum juge & libamen ejus. 11 Et in neomeniis vestris offeretis holocaustum coram Domino, juvencos de bobus non permixtos duos, & arietem unum, agnos anniculos septem integros. 12 Et tres decimas similæ pro Mincha, *quæ erit* permixta oleo olivæ pro bove uno: & duas decimas similæ pro Mincha permixtæ oleo olivæ pro ariete uno. 13 Et singulas decimas similæ pro Mincha permixtæ oleo olivæ pro agno uno in holocaustum: ut recipiatur cum beneplacito oblatio coram Domino. 14 Libamina autem eorum quæ offerentur cum illis; media pars Hin erit pro juvenco, & tertia pars Hin pro ariete, & quarta pars Hin pro agno vini uvarum. Hoc holocaustum offeretur singulis neomeniis, in tempore innovationis omnium neomeniarum anni. 15 Et hircum ex capris unum pro peccato coram Domino propter imminutionem lunæ in holocaustum juge facies cum libamine suo. 16 In mense Nisan decimaquartâ die mensis oblatio Pascha *est* coram Domino. 17 Et decimaquintâ die mensis hujus festum est, septem diebus azyma comedentur. 18 Die primo festi convocatio *erit* sancta, omne opus servile non facietis. 19 Offeretisque oblationem holocausti coram Domino, juvencos de bobus duos, & arietem unum, septem agnos anniculos, integri erunt vobis. 20 Mincha quoque eorum ex simila triticorum, quæ mixta sit cum oleo olivæ, tres decimas pro unoquoque juvenco, duas decimas pro ariete facietis: 21 Singulas verò decimas facies pro unoquoque agno, similiter septem agnis.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

4 * مر آن برّهي آن يکّه بکني در بامداد و مر آن برّهي آن دويمي بکني ميانې آن ايوارها * و دمك
5 آن قفيز سميد بهديه آميخته در روغن کوفته چهاريك آن دوله * عولهي هميشه
6 آن کرده شده در کوهي سيني ببوي قبوليت قربان يي * و پشنجشي او چهار يکّه آن دوله
7 ببرّهي آن يکّه در خاص پشنجش کردني پشنجش مستکاره يي * و مر آن برّهي آن دويمي
8 بکني ميانې آن ايوارها چون هديهي آن بامداد و چون پشنجشي او بکني قربان بوي
قبوليت يي * و در روزي آن شبّت دو برّها قدراني سال تمامان و دو دمکها سميد هديه
9 آميخته در روغن و پشنجشي او * عولهي شبّت در شبّتي او ابر عولهي آن
10 هميشه و پشنجشي آن * و در سري ماههاي شما نزديك آورید عوله يي کاوها بچّکان
11 کاو دو و نرميشي يکّه برّها قدراني سال هفت تمامان * و سه دمکها سميد
12 هديه آميخته در روغن بکاوي آن يکّه و دو دمکها سميد هديهي آميخته در روغن بنرميشي
13 آن يکّه * و دمك دمك سميد هديهي آميخته در روغن ببرّهي آن يکّه قربان بوي قبوليت
14 قربان يي * و پشنجشي ايشان نيمهي آن دوله باشد بکاو و سه يك آن دوله بنرميش و چهار
15 يك آن دوله ببرّه مي اين عولهي ماه در ماه بماهاي آن سال * و بزغالهي بزان يکّه
16 بخطات يي ابر عولهي آن هميشه کرده آيد و پشنجشي او * و در ماهي آن اوّل در چهاردهم
17 روز بماه فسح يي * و در پانزدهم بماهي آن اين حج هفت روزها فطير خورده شود * در
18 روزي آن اوّل خواندگي خاص همه کارکردي کار نه کنيد * و نزديك آورید قربان عله يي
19 کاوها بچّهاي کاو دو و نرميش يکّه و هفت برّها قدراني سال تمامان باشند بشما * و هديهي
20 ايشان سميد آميخته در روغن سه دمکها [بکاو] و دو دمکها بنرميش بکنيد * دمك دمك
21 بکني ببرّهي آن يکّه بهفت آن برّها *

Agnum unum facies manè, & agnum secundùm facies inter vesperas: Et decimam partem medii similæ in munus permistæ cum olei contusi quartâ parte sati. Holocaustum juge est, factum in monte Sinai, in odorem acceptabilem oblatio Domino. Et conspersio ejus erit quarta pars sati pro agno uno, in sanctuario conspergendo consperſionem inebriamenti Domino. Agnum autem secundum facies inter vesperas, juxta munus matutinum & juxta consperſionem ejus facies in oblationem odoris acceptabilis Domino. Die verò sabbathi, duos agnos anniculos perfectos, & duas decimas partes similæ in munus permistæ cum olco, & consperſionem ejus. Holocaustum est sabbathi, per sabbatha sua, ultra holocaustum juge & consperſionem ejus. In capite quoque mensium vestrorum offeretis holocaustum Domino, boves fœtus bovis duos, & arietem unum, agnos anniculos septem perfectos: Et tres decimas partes similæ in munus permistæ cum olco ad bovem unum, & duas decimas partes similæ in munus permistæ cum olco ad arietem unum: Et singulas decimas partes similæ in munus permistæ cum olco ad agnum unum: oblatio odoris acceptabilis est, oblatio Domino. Et consperſio eorum dimidium sati erit ad bovem, & tertia pars sati ad arietem, & quarta pars sati ad agnum, vini: hoc est holocaustum mensis in mensem, per menses anni. Et hircus caprarum unus pro peccato Domino, ultra holocaustum juge, fiet, & consperſio ejus. Mense autem primo, quartadecimâ die mensis, Pascha Dño. Et quintadecimâ mensis hujus, solennitas: septẽ diebus azymum comedetur. Die primo convocatio sancta: omnem functionem operis non exercebitis. Offeretis autẽ oblationem, holocaustum Domino, boves fœtus bovis duos, & arietem unum, & septem agnos anniculos; perfecti erunt vobis. Et munus eorum, similæ permistæ cum oleo tres decimas partes ad bovem, & duas decimas partes ad arietem facietis. Et singulas decimas partes facies ad agnum unum, per septem agnos.

וּשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן׃ מִלְבַד בַּר מַעֲלַת צַפְרָא דִּי לְעֹלְתָא 22
תְּדִירָא תַּעְבְּדוּן יָת אִלֵּין קוּרְבָּנַיָּא׃ כְּאִלֵּה בְּאִלֵּין קוּרְבְּנֵי יוֹמָא קָטָאד תַּעַבְּדוּן כָּל 23
יוֹמָא שׁוּבְעָא יוֹמִין דְּחַנָּא לְחֵים קָרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ עַל עֹלְתָא תְּדִירָא 24
יִתְעֲבֵיד וְנִיסּוֹכֵיהּ הוֹבִיהּ וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה מְאָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל עִבִּידַת פּוּלְחָנָא לָא 25
תַּעַבְדוּן׃ וּבְיוֹם וּבְיוֹמָא דְּבִכּוּרַיָּא בְּקָרוּבְכוֹן דּוּרוֹנָא מִן עֲלַלְתָּא חַדְתָּא קֳדָם יְיָ 26
בְּעַצַּרְתֵּיכוֹן כַּד יִתְמַלּוֹן שְׁבְעָתֵי שְׁבוּעַיָּא מְאָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל עִבִּידַת פּוּלְחָנָא לָא 27
תַּעַבְדוּן׃ וְתִקְרְבוּן וְתִקְרְבוּן עֲלְתָא לַאֲתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי תּוֹרִי תְּרִין 28
וְדִכַר חַד שׁוּבְעָא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא׃ וּמִנְחָתְהוֹן סְמִידָא דְּחִנְטַיָּא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח 29
זֵיתָא תְּלָתָא עֲשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא חַד תְּרִין עֶשְׂרוֹנִין לְדִיכְרָא חַד׃ עִשָּׂרוֹנָא עִשָּׂרוֹנָא 30
לְאִמְּרָא חַד בְּרִין לְשׁוּבְעָא אִמְּרִין׃ שְׂעִיר צְפִּיר בַּר עִזִּי חַד לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן׃ מִלְבַד 31
בַּר מִן עֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתֵיהּ תַּעַבְדוּן שְׁלִמִין יֶהֱוֹן לְכוֹן וְחֵמַר נִיסּוֹכֵיהוֹן׃

כט

וּבְחַדְשׁ שְׁבִיעָאָה הוּא יַרְחָא דְּתִשְׁרֵי בְּחַד לְיַרְחָא מְאָרַע קַדִּישׁ יְהֵי 1
לְכוֹן כָּל עִבִּידַת פּוּלְחָנָא לָא תַּעַבְדוּן יוֹם יַבָּבָא יְהֵי לְכוֹן לְמַעְרְבְּבָא סַטָנָא דְּאָתֵי 2
לְמִקְטְרְנָא לְכוֹן בְּקַל יַבּוּתְכוֹן׃ וְעָשִׂיתֶם וְתַעַבְדוּן עֹלְתָא לַאֲתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ 3
תּוֹר בַּר תּוֹרֵי חַד דִּכַר חַד אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא שׁוּבְעָא שְׁלִמִין׃ וּמִנְחָתְהוֹן סְמִידָא 4
דְּחִנְטַיָּא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח וֵיתָא תְּלָתָא עֲשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא תְּרִין עֶשְׂרוֹנִין לְדִיכְרָא חַד׃
וְעִשָּׂרוֹנָא חַד לְאִמְּרָא חַד הֵיכְדֵין לְשׁוּבְעַת אִמְּרִין׃ וּשְׂעִיר צְפִּיר בַּר עִזִּי חַד 5
לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן׃ מִלְבַד בַּר מִן עֲלַת רֵישׁ יַרְחָא וּמִנְחָתְהּ וְעֹלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתְהּ 6
וְנִיסּוֹכֵיהוֹן כְּסִדָּר דִּינְהוֹן לַאֲתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ׃ וּבְעָשׂוֹר וּבְעַשְׂרָא יוֹמִין 7
לְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה הוּא יַרְחָא דְּתִשְׁרֵי מְאָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן וְתִסְנְפוּן יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן מִן
מֵיכְלָא וּמִשְׁתְּיָא מִבֵּי בְנֵי וְתַמְרוֹקָא מְסַנְדְּלָא וְחִשְׁמִישׁ דְּעָרִים כָּל עִבִּידַת פּוּלְחָנָא לָא 8
תַּעַבְדוּן׃ וְתִקְרְבוּן וְתִקְרְבוּן עֲלְתָא קֳדָם יְיָ לַאֲתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דִּכַר 9
חַד אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא שִׁבְעָא שְׁלִמִין יְהוֹן לְכוֹן׃ וּמִנְחָתְהוֹן סְמִידָא 10
דְּחִנְטַיָּא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח וֵיתָא תְּלָתָא עֲשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא תְּרִין עֲשְׂרוֹנִין לְדִיכְרָא חַד׃
עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹנָא לְאִמְּרָא חַד הֵיכְדֵין לְשׁוּבְעָא אִמְּרִין׃ שְׂעִיר צְפִּיר בַּר עִזִּי 11
חַד חַטָּאתָא בַּר מִקְרְבַּן חַטָּאת כִּפּוּרַיָּא וְעֹלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתְהוֹן וְחֵמַר נִיסּוֹכֵיהוֹן׃

NUMERI. Cap. XXIX.
Targ. Jonathan B. Uziel.

Sed & hircum ex caprîs unum ad expiandum pro vobis: Præter holocaustum maturinum, quod est in holocaustum juge, facietis istas oblationes. Juxta has oblationes diei primi facietis quotidiè singulis de præ diebus festi, panis oblationis est quæ suscipitur cum beneplacito coram Dño: ultra holocaustũ juge fiet unà cũ libatione ejus. Die autẽ septimo convocatio sancta erit vobis, nullum opus servile facietis. Similiter in die primitivorum, cùm offeretis munus ex proventu novo coram Domino in retentionibus vestris, cùm implebuntur septem septimanæ: convocatio sancta erit vobis, nullum opus servile facietis. Sed offeretis holocaustum ut recipiatur in beneplacito coram Domino, juvencos ex bobus duos, arietem unum, septem agnos anniculos. Mincha quoque eorum ex simila frumenti mixta cum oleo olivæ, tres decimas pro juvenco uno, duas decimas pro ariete uno: Singulas decimas pro unoquoque agno, sicut hoc septem agnis, Hircum caprarum unum ad expiandum pro vobis. Præter holocaustum juge & Mincha ejus faciatis: integra sint vobis, unà cum vino libaminum ipsorum.

CAP. XXIX.

Mense autem septimo, ille est mensis Tischri, primâ mensis convocatio sancta erit vobis, nullum opus servile facietis: dies clangoris erit vobis ad turbandum Sathanam, qui venit ut accuset vos, voce jubilationis vestræ. Et facietis holocaustum, ut recipiatur cum beneplacito coram Domino, juvencum de bobus unum, arietem unum, agnos anniculos septem integros. Mincha quoque eorum similæ tritici, quæ permixta est oleo olivæ, tres decimas pro juvenco, & duas decimas pro ariete. Et decima una pro agno uno, sic pro septem agnis. Et hircus caprarum unus pro hostia peccati, ad expiandum pro vobis. Præter holocaustum neomeniæ, & Mincha ejus, & holocaustum juge & Mincha ejus, & libamina eorũ juxta ordinem judicii eorum, ut recipiatur cum beneplacito oblatio coram Domino. Et in decima mensis septimi, ille est mensis Tischri, convocatio sancta erit vobis, & affligetis animas vestras, à cibo & potu, à balneis & frictione, à calceis & concubitu *abstinentes*: nullum opus servile facietis. Et offeretis holocaustum coram Domino, ut recipiatur cum beneplacito, juvencum unum ex bobus, arietem unum, agnos anniculos septem, qui integri erunt vobis. Et Mincha eorum similæ triticorum mixtæ cum oleo olivæ, tres decimas pro juvenco, duas decimas pro ariete uno: Singulas decimas pro singulis agnis, sic fiat pro septem agnis. Hircum caprarum unum pro hostia peccati, præter hostiam pro peccato *diei* expiationum, & holocaustum juge, & Mincha eorum, & vinum libationis eorum.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبزغالهي خطات يكّه بكفارت كردن ابر شما * بجز عولهي آن بامداد آنچه بعولهي آن هميشه
بكنيد مر اينان * چون اينان بكنيد بروز هفت روزها نان قربان بوي قبوليت يي ابر عولهي آن
هميشه كرده آيد وپشنجشي او * ودر روزي آن هفتمي خواندكي خاص باشد بشما همه
كاركردي كار نه كنيد * ودر روزي آن نخست برّها در نزديك آوردي شما هديهي نو يي در
هفتهاي شما خواندكي خاص باشد بشما همه كاركردي كار نه كنيد * ونزديك آوريد
عله ببوي قبوليت يي گاوها بچّكان گاو دو نرميش يكّه هفت برّها قدران سال * وهديهي ايشان
سميد آميخته در روغن سه ديكها بگاوي آن يكّه دو ديكها بنرميشي آن يكّه * ديك ديك
ببرّهي آن يكّه بهفت آن برّها * بزغالهي بران يكّه بكفارت خواستن ابر شما * بجز عله آن هميشه
وهديهي او بكنيد تمامان باشند بشما وپشنجشي ايشان *

* فصل بيست نهم * * ودر ماهي آن هفتمي در يك بماه خواندكي
خاص باشد بشما هيچ كاركرد كار نكنيد روزي تروعه باشد بشما * وبكنيد عله ببوي
قبوليت يي گاو بچّهي گاو [يكّه] نرميش يكّه برّها قدراني سال هفت تمامان * وهديهي
ايشان سميد آميخته در روغن سه ديكها بگاو دو ديكها بنرميش * وديك [يكّه] ببرّهي آن يكّه
بهفت آن برّها * و بزغالهي بران يكّه خطات بكفارت خواستن ابر شما * بجز عولهي آن ماه
وهديهي آن وعولهي آن تميد [وهديهي آن] وپشنجشي ايشان بحكمي ايشان ببوي
قبوليت قربان يي * ودر ده بماهي آن هفتمي آن اين خواندكي خاص باشد بشما برنجانيد
مر جانهاي شما هيچ كار نه كنيد * ونزديك آوريد عله يي بوي قبوليت گاو بچّهي
گاو يكّه [نرميش يكّه] برّها قدراني سال هفت تمامان باشند بشما * وهديهي ايشان سميد و
آميخته در روغن سه ديكها بگاو دو [ده] يكها بنرميشي آن يكّه * ديك ديك ببرّهي آن
يكّه بهفت آن برّها * بزغالهي بران يكّه [خطات] بجز خطات آن كفّريم وعولهي آن
هميشه وهديهي آن وپشنجشي ايشان *

Et hœdum peccati unum ad expiationem faciendam pro vobis: Præter holocaustum matutinum quod in holocaustum juge, facietis ista. Secundùm hæc facietis per diem septem diebus; panis est oblationis odoris acceptabilis Domino: ultra holocaustum juge fiet, & conspersio ejus. Septimo autem die convocatio sancta erit vobis: omnem functionem operis non exercebitis. Porrò die primarum frugum quando offeretis munus novum Domino in hebdomadibus vestris, convocatio sancta erit vobis: omnem functionem operis non exercebitis. Et offeretis holocaustum in odorem acceptabilem Domino, boves fœtus bovis duos, arietem unum, septem agnos anniculos. Et munus eorum, similæ mistæ cum oleo tres decimas partes ad bovem unum, duas decimas partes ad arietem unum: Singulas decimas partes ad agnum unum, per septem agnos. Hœdum capravum unum ad expiationem petendam pro vobis. Præter holocaustum juge & munus ejus, facietis, (perfecti erunt vobis,) & conspersionem eorum.

CAP. XXIX.

Mense etiam septimo, unâ mensis convocatio sancta erit vobis: ullam functionem operis non exercebitis: dies clangoris erit vobis. Et facietis holocaustum in odorem acceptabilem Domino, bovem fœtum bovis unum, arietem unum, agnes anniculos septem integros: Et munus eorum, similæ mistæ cum oleo tres decimas partes ad bovem, duas decimas partes ad arietem: Et decimã partem unã ad agnũ unũ, per septem agnos: Et hœdum capravum unum peccati ad expiationem faciendam pro vobis: Præter holocaustum mensis & munus ejus, & holocaustum juge & munus ejus, & conspersionem eorum, secundùm ritus suos: in odorẽ acceptabilẽ est oblatio Domino. Decimâ quoque mensis septimi hujus, convocatio sancta erit vobis, affligetisque animas vestras: ullum opus non facietis. Et offeretis holocaustum Domino in odorem acceptabilem, bovem fœtum bovis unum, arietem unum, agnos anniculos septem: perfecti erunt vobis. Et munus eorum, similæ mistæ cum oleo tres decimas partes ad bovẽ, duas decimas partes ad arietẽ unũ: Singulas decimas partes ad agnũ unũ, per septẽ agnos. Hœdũ capravum unũ peccati: præter peccatũ expiationũ, & holocaustũ juge & munus ejus, & conspersionẽ eorũ.

במדבר כט
תרגום יונתן בן עוזיאל

וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַיַּרְחָא שְׁבִיעָאָה מְאַרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל עִיבִידַת 12
פּוּלְחָנָא לָא תַּעֲבְדוּן וְתַחֲגוּן חַגָּא דְמַטְלַיָּא קֳדָם יְיָ שׁוּבְעָא יוֹמִין: וְהִקְרַבְתֶּם וְתַקְרְבוּן 13
עֲלָתָא קָרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי תּוֹרֵי תְּלָתֵיסַר אָוְלִין כָּל יוֹמָא
וְחַסְרִין סְכוּמְהוֹן שׁוּבְעִין עַל שׁוּבְעִין עַמְמִין וּמְקָרְבִין יַתְהוֹן תְּלֵיסַר מַטַּרְתָּא דְכַרְיָן
תְּרִין דְּמִקְרְבִין תְּרִין מַטַּרְתָּא אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבֵּיסַר שְׁלִמִין דְּמִקְרְבִין תַּמְנֵי מַטַּרְתָּא
שִׁיתָּא מִנְהוֹן מְקָרְבִין תְּרֵי תְּרֵי וְתַרְיָן מִנְהוֹן חַד חַד שְׁלִמִין יְהוֹן: וּמִנְחָתְהוֹן 14
וּמַנְחָתְהוֹן סְמִידָא דְחִנְטָיָא פְּתִיכָא בְּמִשַּׁח זֵיתָא תְּלָתָא עֲשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא חַד לְתְלֵיסַר 15
תּוֹרִין תְּרִין עֲשְׂרוֹנִין לְדֵיכְרָא חַד לְתַרְיָן דְּכָרִין: וְעִשָּׂרוֹן וְעִשָּׂרוֹנָא עִשָּׂרוֹנָא לְאִמַּר 16
חַד לְאַרְבֵּיסַר אִמְרִין: וּשְׂעִיר וְצָפִיר בַּר עִזֵּי חַד חַטָּאתָא דְמִקְרַב מַטַּרְתָּא חַד בַּר 17
מַעֲלַת תְּדִירָא וּסְמִידָא דְחִנְטָיָא לְמִנְחָתָא וְחַמַר נִיסוֹכָא: וּבְיוֹם הַשֵּׁנִי וּבְיוֹמָא
תִּנְיָנָא דְחַגָּא דְמַטְלַיָּא תְּקָרְבוּן תּוֹרִין בְּנֵי תּוֹרֵי תְּרֵיסַר לְתְרֵיסַר מַטַּרְתָּא דִיכְרִין תְּרֵין 18
לְתְרֵי מַטַּרְתָּא אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבֵּיסַר שְׁלִמִין לְתִשְׁעַת מַטַּרְתָּא חַמְשָׁא מִנְהוֹן
מְקָרְבִין תְּרֵי תְּרֵי וְאַרְבַּע מִנְהוֹן חַד חַד: וּמִנְחָתְהוֹן סְמִידָא דְחִנְטָיָא 19
וְחַמַר נִיסוֹכֵיהוֹן מַה דִּיתָּהוֹן מְקָרְבִין עִם תּוֹרַיָּא וְעִם דֵּיכְרַיָּא וְאִמְרַיָּא בְּמִנְיָנֵיהוֹן
כְּסִדְרָר דִּינָא: וּשְׂעִיר וְצָפִיר בַּר עִזֵּי חַד לְמַטַּרְתָּא חַד חַטָּאתָא בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא 20
וּסְמִידָא דְחִנְטָיָא לְמִנְחָתָהוֹן וְחַמַר נִיסוֹכֵיהוֹן: וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹמָא תְּלִיתָאָה 21
דְחַגָּא דְמַטְלַיָּא תְּקָרְבוּן תּוֹרִין תְּרֵיסַר לְתְרֵיסַר מַטַּרְתָּא דִיכְרִין תְּרֵין לְתְרֵין מַטַּרְתָּא
אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבֵּיסַר שְׁלִמִין לַעֲשַׂר מַטַּרְתָּא אַרְבָּעָה מִנְהוֹן מְקָרְבִין תְּרֵי תְּרֵי 22
וְשִׁית מִנְהוֹן חַד חַד: וּמִנְחָתְהוֹן סְמִידָא דְחִנְטָיָא וְחַמַר נִיסוֹכֵיהוֹן מַה 23
דִּי תְקָרְבוּן עִם תּוֹרֵי וְדִכְרֵי וְאִמְרֵי בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּסִדְרָר דִּינָא: וּשְׂעִיר וְצָפִירָא דְחַטָּאתָא 24
הַר לְמַטַּרְתָּא חַד בַּר מַן עֲלַת תְּדִירָא וּסְמִידָא דְחִנְטָיָא לְמִנְחָתָא וְחַמַר נִיסוֹכֵיהּ: וּבְיוֹם 25
הָרְבִיעַי וּבְיוֹמָא רְבִיעָאָה דְחַגָּא דְמַטְלַיָּא תּוֹרֵי עַשְׂרָא לַעֲשַׂר מַטַּרְתָּא דִיכְרִין תְּרֵין 26
לְתְרֵי מַטַּרְתָּא אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבֵּיסַר שְׁלִמִין לְתְרֵיסַר מַטַּרְתָּא תְּלַת מִנְהוֹן מְקָרְבִין
תְּרֵי תְּרֵי וְתַמְנֵי מִנְהוֹן מְקָרְבִין חַד חַד: מִנְחָתְהוֹן סְמִידָא דְחִנְטָיָא וְחַמַר 27
נִיסוֹכֵיהוֹן מַה דִּי תְקָרְבוּן עִם תּוֹרֵי וְדִכְרֵי וְאִמְרֵי בְּמִנְיָנֵיהוֹן כְּסִדְרָר דִּינָא: וּשְׂעִיר 28
וְצָפִיר בַּר עִזֵּי חַד לְמַטַּרְתָּא חַד בַּר מַן עֲלַת תְּדִירָא וּסְמִידָא דְחִנְטָיָא וְחַמַר נִיסוֹכֵיהּ:

In decima verò quinta die menſis ſeptimi convocatio ſancta erit vobis, nullum opus ſervile facietis: ſed agitabitis feſtum tabernaculorum coram Domino ſeptem diebus. Et offeretis holocauſtum, oblationem quæ recipiatur cum beneplacito coram Domino, juvencos ex bobus tredecim, pergentes quotidie & minuentes numerum eorum, ſeptuaginta pro ſeptuaginta populis, & offerent illa tredecim cuſtodiæ, arietes duos quos offerent duæ cuſtodiæ, agnos anniculos quatuordecim integros quos offerent octo cuſtodiæ, ſex ex illis offerent binos & duæ ex illis offerent unum, integri erunt. Mincha quoque eorum ex ſimila frumenti permixtâ oleo olivæ, tres decimas pro juvenco uno de tredecim juvencis, duas decimas pro ariete uno ex duobus arietibus: Singulas decimas pro agno uno per quatuordecim agnos. Et hircum ex capris unum in hoſtiam prò peccato, quam offeret cuſtodia una, præter holocauſtum juge, & ſimilam frumentorum pro Mincha, & vinum libaminis. Die autem ſecundo feſti tabernaculorum offeretis juvencos ex bobus duodecim pro duodecim cuſtodiis, arietes duos prò duabus cuſtodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro novem cuſtodiis, quinque ex illis binos efferent, & quatuor ex illis ſingulos. Et Mincha eorum ex ſimila frumenti, & vinum libaminis eorum, quod efferent cum juvencis, arietibus, & agnis, juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. Et hircum ex capris unum pro una cuſtodia in hoſtiam pro peccato, præter holocauſtum juge & ſimilam frumenti pro Mincha eorum, & vinum libaminis eorum. Die verò tertio feſti tabernaculorum offeretis juvencos duodecim pro duodecim cuſtodiis, arietes duos pro duabus cuſtodiis, agnos anniculos duodecim integros pro decem cuſtodiis, quatuor ex illis efferent binos & ſex ex illis ſingulos. Et Mincha eorum ex ſimila tritici, & vinum libaminum eorum quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis, juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. Et hircum pro peccato unum pro cuſtodia una, præter holocauſtum juge, & ſimilam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ejus. Die verò quarto feſti tabernaculorum juvencos decem pro decem cuſtodiis, arietes duos pro duabus cuſtodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro duodecim cuſtodiis, tres ex illis efferent binos, & octo ex illis efferent ſingulos. Mincha eorum ex ſimila frumenti, & vinum libaminum eorum, quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis, juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. Et hircum ex capris unum pro una cuſtodia in hoſtiam pro peccato, præter holocauſtum juge, & ſimilam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ejus. Die verò quinto feſti tabernaculorum juvencos novem pro novem cuſtodiis, arietes duos pro duabus cuſtodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro duodecim cuſtodiis, duæ ex illis efferent binos, & duodecim ex illis ſingulos. Et ſimilam triticorum pro Mincha eorum, & vinum libaminis eorum, quæ offeretis cum bobus, arietibus, & agnis, juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. Et hircum pro peccato unum pro una cuſtodia, præter holocauſtum juge, & ſimilam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ejus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ودر پانزدهم روز بماهي آن هفتمي خواندگي خاص باشد بشما همه كاركردي كار نه كنيد 12
حج گذاريد حج بيِ هفت روزها * ونزديك آوريد عله قربان بوي قبوليت بيِ گاوها بچگاني گاو 13
سيزده نريشها دو برّها قدراني سال چهارده تمامان باشند * وهديهي ايشان سميد آميخته 14
در روغن سه دهيكها بگاوي آن يكّه بسيزده گاوها دو دهيكها بنريش آن يكّه
بدو آن نريشها * ودهيك دهيك ببرّهي آن يكّه بچهارده برّها * وبزغالهي بزان يكّه 15 16
خطات بجز عولهي آن تميد هديهي آن وپشنجشي آن * ودر روزي آن دويمي 17
گاوها بچگاني گاو دوازده نريشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان * وهديهي ايشان 18
وپشنجشي ايشان بگاوها بنريشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم * وبزغالهي بزان 19
يكّه خطات بجز عولهي آن هميشه وهديهي آن وپشنجشي ايشان * ودر روزي آن 20
سيمي گاوها يازده نريشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان * وهديهي ايشان وپشنجشي 21
ايشان بگاوها بنريشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم * وبز[غالهي] خطات 22
يكّه بجز عولهي آن هميشه وهديهي آن وپشنجشي ايشان * ودر روزي آن چهارمي 23
گاوها ده نريشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان * وهديهي ايشان وپشنجشي ايشان 24
بگاوها بنريشها وببرّها درشماري ايشان چون حكم * وبزغالهي بزان يكّه خطات بجز 25
عولهي آن هميشه وهديهي آن وپشنجشي ايشان * ودر روزي آن پنجمي گاوها نه 26
نريشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان * وهديهي ايشان وپشنجشي ايشان بگاوها 27
بنريشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم * وبز[غالهي] خطات يكّه بجز عولهي 28
آن هميشه وهديهي آن وپشنجشي ايشان *

Porrò quintâ die menſis ſeptimi, convocatio ſancta erit vobis: omnem functionem operis non exercebitis, peragetis feſtum Domino ſeptem diebus. Et offeretis holocauſtum in oblationem odoris acceptabilis Domino, boves fœtus bovis tredecim, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim: perfecti erunt. Et munus eorum, ſimila miſta cum oleo tres decimas partes ad bovem unum, per tredecim boves; duas decimas ad arietem unum, per ambos arietes. Et ſingulas decimas partes ad agnum unum per quatuordecim agnos. Et hœdum caprarum unum peccati: præter holocauſtum juge, munus ejus, & conſperſionem ejus. Die autem ſecundo boves fœtus bovis duodecim, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. Et munus eorum, & conſperſionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, juxta ritum. Et hœdum caprarum unum peccati: præter holocauſtum juge, & munus ejus, & conſperſionem ejus. Die verò tertio boves undecim, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. Et munus eorum, & conſperſionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, juxta ritum. Et hœdum peccati unum: præter holocauſtum juge, & munus ejus, & conſperſionem eorum. Die autem quarto boves decem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. Et munus eorum, & conſperſionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, ſecundùm ritum. Et hœdum caprarum unum peccati: præter holocauſtum juge, & munus ejus, & conſperſionem eorum. Et die quinto boves novem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. Et munus eorum, & conſperſionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, ſecundùm ritum. Et hœdum peccati unum: præter holocauſtum juge, & munus ejus, & conſperſionem eorum.

וביום הששי ובְיוֹמָא שְׁתִיתָאָה דְּחַנָּא דְּמַטְלָיָא תּוֹרִין חַמְנָיָא לְחַמְנֵי מַטַּרְתָּא דְּכֵרִין 29
תְּרִין לְתָרֵי מַטַּרְתָּא אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבִּיסַר שַׁלְמִין לְתַלֵּיסַר מַטַּרְתָּא חֲדָא מְנָהוֹן
מְקָרְבָא תְּרֵי וְתַרֵיסַר מְנָהוֹן חַד חַד: וּמִנְחָתְהוֹן וּמִנַּחְתְהוֹן סְמִידָא דְּחִינְטָיָא וַחֲמַר 30
נִיסוֹכֵיהוֹן מַה דְּתִקְרְבוּן עִם תּוֹרֵי וְדִיכְרֵי וְאִמְרֵי בְּמִנְיָנֵהוֹן כְּסִדְרֵ דִּינָא: וּשְׁעִיר וְצָפִּירָא 31
דְּחַטָּאתָא חַד לְמַטַּרְתָּא חֲדָא בַּר מִן עֲלַת תְּדִירָא וּסְמִידָא דְּחִינְטָתָא לְמִנְחָתָא וְחַמַר
נִיסוֹכָהּ וּצְלוּחִיתָא דְּמַיָּא הֲווֹן מְנַסְכִין בְּיוֹמָא דְּחַנָּא דְּמַטְלָיָא דּוּכְרַן טַב לְרִבְיָא דְּמַטְרָא:
וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה דְּחַנָּא דְּמַטְלָיָא תְּקָרְבוּן תּוֹרִין שׁוּבְעָא לְשָׁבַע מַטַּרְתָּא 32
דִּיכְרִין תְּרֵין לְתָרֵי מַטַּרְתָּא אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבִּיסַר שַׁלְמִין לְאַרְבִּיסַר מַטַּרְתָּא
סְכוּמְהוֹן דְּכָל אִימְרַיָּא חַמְנֵי וְתִשְׁעִין לְמִכְפַּרָא עַל חַמְנֵי וְתִשְׁעִין לְוָטַיָּא: וּמִנְחָתְהוֹן 33
וּמִנַּחְתְהוֹן סְמִידָא דְּחִינְטָתָא וַחֲמַר נִיסוֹכֵיהוֹן מַה דְּתִקְרְבוּן עִם תּוֹרֵי וְדִכְרֵי וְאִמְרֵי
כְּמִנְיָנֵהוֹן כְּסִדְרֵ דִּינֵהוֹן: וּשְׁעִיר וְצָפִּירָא דְּחַטָּאתָא חַד לְמַטַּרְתָּא חֲדָא בַּר מִן עֲלַת 34
תְּדִירָא וּסְמִידָא דְּחִינְטָיָא לְמִנְחָתָא וַחֲמַר נִיסוֹכָהּ: בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה כְּנִישִׁין 35
תְּהֲווֹן בְּחֶדְוָא מִן מַטֵּילְכוֹן לְבָתֵּיכוֹן כְּנִישַׁת חֶדְוָא וְיוֹמָא טָבָא וְאִירוּעַ קֳדִישׁ תְּהֲווֹ לְכוֹן
כָּל עִיבִידַת פּוּלְחָנָא לָא תַּעֲבְדוּן: וְהִקְרַבְתֶּם וּתְקָרְבוּן עֲלָתָא קוּרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא 36
קֳדָם יְיָ קוּרְבִּין תּוֹר חַד קֳדָם אֱלָהּ חַד דְּכַר חַד לְעִמָּא יְחִידָאי אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא
שַׁבְעָא שַׁלְמִין לְחֶדְוָתָ שׁוּבְעָא יוֹמִין: מִנְחָתָם מִנַּחְתְהוֹן סְמִידָא דְּחִינְטָתָא וַחֲמַר 37
נִיסוֹכֵיהוֹן מַה דְּתִקְרְבוּן עִם תּוֹרֵי וְדִכְרֵי וְאִמְרֵי בְּמִנְיָנֵהוֹן כְּסִדְרֵ דִּינָא: וּשְׁעִיר וְצָפִּירָא 38
דְּחַטָּאתָא חַד בַּר מִן עֲלַת תְּדִירָא וּסְמִידָא לְמִנְחָתָא וַחֲמַר נִיסוֹכָהּ: אִלֵּין אִלֵּין 39
תְּקָרְבוּן קֳדָם יְיָ בְּזִמַּן מוֹעֲדֵיכוֹן בַּר מִנְּדְרֵיכוֹן דִּנְדַרְתּוּן בְּחַנָּא דְּתַיְתוּן בְּחַנָּא
וְנִסְיַבְתְּכוֹן לְעָלְוָתְכוֹן וּלְמִנְחָתֵיכוֹן וּלְנִיסוֹכֵיכוֹן וּלְנִכְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן:

ל

וַיֹּאמֶר וַאֲמַר מֹשֶׁה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכָל מַה דְּפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה: 1

וַיְדַבֵּר וּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם אַמַרְכְּלֵי שִׁבְטַיָּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דֵּין פִּתְגָמָא דְּמַלֵּיל 2
יְיָ לְמֵימַר: אֱנָשׁ גְּבַר גַּבְרָא תְּלֵיסַר שְׁנִין אֲרוּם יַדַּר נִדְרָא קֳדָם יְיָ אוֹ יְקַיֵּים קְיָם לְמֵימַר 3
אִסָּרָא מְמַדַּעַם דְּתֵיתֵּירָא עַל נַפְשֵׁיהּ לָא יַפֵּים פִּתְגָמֵיהּ כְּרַם בַּיְרַ דִּינָא שְׁרָן לֵיהּ
וְאִין לָא שְׁרוֹ לֵיהּ כְּכָל מָה דְּיִפּוֹק מִפּוּמֵיהּ יַעֲבֵיד: וְאִשָּׁה וְאִתְּתָא דְּלָא עִבְרַת תְּרֵיסַר 4
שְׁנִין אֲרוּם תִּידַּר נִדֶּר קֳדָם יְיָ וְתֵיסַר אִסָּר בְּבֵירַ אֲבָהָא עַד תְּרֵיסַר שְׁנִין:
וּשְׁמַע וְיִשְׁמַע אֲבָהָא יָת נִדְרָהָא וְכָל אִסָּרָא דְּאַסְרָת עַל נַפְשָׁהּ וְיִתְכַּוֹן וְיִשְׁתּוֹק לָהּ 5
אֲבָהָא וְיָקַיְמוּן כָּל נִדְרָהָא וְכָל אִסָּרָא דְּאַסְרָת עַל נַפְשָׁהּ יְתְקַיְּים:

Die verò ſexto feſti tabernaculorum juvencos octo pro octo cuſtodiis, arietes duos pro duabus cuſtodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro tredecim cuſtodiis, una ex illis offeret duos & duodecim ex illis ſingulos. Et Mincha eorum ex ſimila tritici, & vinum libaminis eorum, quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. Et hircum pro peccato unum pro cuſtodia una, præter holocauſtum juge, & ſimilam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ipſius, & phialam aquarum libabunt in die feſti tabernaculorum in memoriam bonam imbris pluviæ. Die verò ſeptimo feſti tabernaculorum offeretis juvencos ſeptem pro ſeptem cuſtodiis, arietes duos pro duabus cuſtodiis, agnos anniculos quatuordecim integros pro quatuordecim cuſtodiis: numerus omnium ipſorum agnorum octo & nonaginta, ad expiandum pro octo & nonaginta maledictionibus. Et Mincha eorum ex ſimila tritici, & vinum libaminum eorum, quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis juxta numerum eorum juxta ordinem judicii. Et hircum pro peccato unum pro cuſtodia una, præter holocauſtum juge, & ſimilam tritici pro Mincha, & vinum libaminis ejus. In die verò octavo congregabimini cum gaudio ex tabernaculis veſtris in domos veſtras, congregatio gaudii & dies feſtus & convocatio ſancta erit vobis: nullum opus ſervile facietis. Et offeretis holocauſtum, oblationem quæ recipiatur cum beneplacito coram Domino, oblationes leves juvencum unum coram Deo uno, arietem unum pro populo unico, agnos anniculos ſeptem integros pro gaudio ſeptem dierum. Mincha eorum ex ſimila tritici, & vinum libaminum ipſorum, quod offeretis cum bobus, arietibus, & agnis, juxta numerum ipſorum & juxta ordinem judicii. Et hircum pro peccato unum, præter holocauſtum juge, & ſimilam pro Mincha, & vinum libaminis ejus. Iſta offeretis coram Domino in tempore feſtorum veſtrorum, præter vota veſtra quæ vovebitis in feſto, quæ adducetis in die feſto, & ſpontaneam oblationem veſtram pro holocauſto veſtro, & Mincha veſtro, & libaminibus veſtris, & pro hoſtiis ſanctificatis veſtris.

CAP. XXX.

ET dixit Moſes filiis Iſrael, ſecundùm omne quod præcepit Dominus Moſi.

SECT. XLII.

Et loquutus eſt Moſes cum præfectis tribuum filiorum Iſrael dicendo; Hoc eſt verbum quod loquutus eſt Dominus, dicendo: Vir natus tredecim annos quando voverit votum coram Domino, aut juraverit juramentum, dicendo; Prohibitum omne quod permiſſum eſt animæ meæ, non diſſolvat verbum ſuum: verùm domus judicii poſſunt ſolvere ipſum, quòd ſi non ſolvant ipſum juxta omnia quæ protulerit ore ſuo faciet. Et mulier quæ non tranſierit duodecim annos quando voverit votum coram Domino, & conſtrinxerit ſe vinculo in domo patris ſui uſque ad duodecimum annum: Et audierit pater ejus votum ipſius, & omne vinculum quo obligavit animam ſuam, & intenderit, & tacuerit ipſi pater ejus: tum ſtabilientur omnia vota ejus, & omne vinculum quo obligavit animam ſuam ſtabilietur.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

29 *ودر روزي آن ششمي گاوها هشت نرميشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان *وهديهي ايشان
30 وپشنجشي ايشان بگاوها بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم *.وبز[غالهي]خطات
31 يكّه بجز عولهي آن هميشه وهديهي آن وپشنجشي ايشان *ودر روزي آن هفتمي گاوها
32 هفت نرميشان دو برّها قدراني سال چهارده تمامان * وهديهي ايشان وپشنجشي ايشان بگاوها
33 بنرميشها وببرّها در شماري ايشان چون حكم *وبز[غالهي] خطات يكّه بجز عولهي آن
34 هميشه وهديهي آن وپشنجشي ايشان *در روزي آن هشتمي عصرت باشد بشما همه كاركردي
35 [كار]نكنيد *ونزديك آوريد عله قربان بوي قبوليت يِיָ گاو يكّه نرميشي يكّه برّها قدراني
36 سال هفت تمامان * هديهي ايشان وپشنجشي ايشان بگاو بنرميش وببرّها چون شماري
37 ايشان چون حكم * وبزغالهي خطات يكّه بجز عولهي آن تميد وهديهي آن وپشنجشي
38 آن * اينان بكنيد يِיָ در عيدهاي شما بجز از نذرهاي شما وسخاوتهاي شما بعولهاي
39 شما وبهديهاي شما وبپشنجشهاي شما وبشلمهاي شما *

Die præterea ſexto boves octo, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. 29 *Et munus eorum,* 30 *& conſperſionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, juxta ritum. Et hœdum peccati unum, præter holocauſtum juge, & munus ejus, & conſperſionem eorum. Et die ſeptimo boves ſeptem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim perfectos. Et munus eorum, & conſperſionem eorum ad boves, ad arietes, & ad agnos in numero eorum, ſecundùm ritum. Et hœdum peccati unum: præter holocauſtum juge, & munus ejus, & conſperſionem eorum. Die octavo feria erit vobis: omnem functionem operis non exercebitis. Et offeretis holocauſtum in oblationem odoris acceptabilis Domino, bovem unum, arietem unum, agnos anniculos ſeptem perfectos. Munus eorum, & conſperſionem eorum ad bovem, ad arietem, & ad agnos ſecundùm numerum eorum, juxta ritum. Et hœdum peccati unum: præter holocauſtum juge, & munus ejus, & conſperſionem ejus. Iſta facietis Domino in ſolennitatibus veſtris: præter vota veſtra, & ſpontaneæ veſtra in holocauſtis veſtris, & munevibus veſtris, & conſperſionibus veſtris, & pacificis veſtris.*

فصل سي ام

CAP. XXX.

1 *گفت مشه بپسراني يسرال چون همه آنچه فرمود يِיָ مر مشه *سخن گفت مشه بسروراني
2 آن قبيلها بپسراني يسرال بگفتن لين آن سخن آنچه فرمود يِיָ * مردي كه نذر كند
3 نذر يِיָ يا سوگند خورد سوگند ببند كردني بند ابر جاني او نه سست كند سخني
4 او چون همه آن بيرون آيا از دهاني او بكند *وزن كه نذر كند نذر يِיָ وبند كند
5 بند در خانهي پدري آن در كودكيهاي آن * وبشنود پدري آن مر نذري آن
وبندي آن آنچه بند كرد ابر جاني آن وخموشي كند بآن پدري آن درست شوند
همه نذرهاي آن وهمه بند آنچه بند كرد ابر جاني آن درست باشد *

ET *Dixit Moſheb ad filios Iſrael juxta omne quod præceperat Dominus ipſi Moſheb. Loquutus eſt quoque Moſheb ad capitaneos tribuum filiorum Iſrael, dicendo; Hoc eſt verbum quod præcepit Dominus: Quicunque voverit votum Domino, aut juraverit juramentum aſtringendo obligatione animam ſuam, non diſſolvet verbum ſuum; juxta omne quod egreditur ex ore ſuo, faciet. At mulier cùm voverit votum Domino, & aſtrinxerit ſe obligatione in domo patris ſui in pueritiis ſuis: Et audierit pater ejus votum ipſius, & obligationem ipſius quâ aſtrinxit animam ſuam, & tacuerit illi pater ejus: confirmabuntur omnia vota illius, omniſque obligatio quâ aſtrinxerit animam ſuam, rata erit.*

וְאִם יָבֹטֵל אֲבִיהָ יָתֵהּ בְּיוֹמָא דִּשְׁמַע אוֹ לָא אִתְחַוֵּן לְקַיָּמָא וּבָטִיל
בְּתַר דִּישְׁמַע כָּל נִדְרָהָא וְאִיסָרָא דְאָסְרַת עַל נַפְשָׁהּ לָא יְתְקַיְּמוּן וּמָן קֳדָם יְיָ
יִשְׁתְּרֵי וְיִשְׁתְּבֵק לָהּ אֲרוֹם בְּטֵיל אֲבוּהָא יָתֵהּ מִן רְשׁוּתָא דִּנְדָרָא : וְאִם הֲוָ
וְאִין אִתְנַסְבָא אִתְנְסֵיבַת לִגְבַר וְנִדְרָהָא עֲלָהּ אוֹ פִּירוּשֵׁי סִפְתָהָא דְאָסְרַת עַל
נַפְשָׁהּ בְּבֵית אִבְהָא וְלָא בְטֵיל אִבְהָהּ עַד לָא אִתְנְסֵיבַת וּמְדְאִתְנְסֵיבַת לְגַבְר
יְתְקַיְּמוּן : וְשָׁמַע וְאִין בְּתַר דְּאִתְנְסֵיבַת נְדָרַת וְיִשְׁמַע בַּעְלָהּ וּבְיוֹמָא דְּשָׁמַע
יְתְכַוְּנוּן לְקַיָּמוּתְהוֹן וְיִשְׁתּוֹק לָהּ וְיִתְקַיְּמוּן נִדְרָהָא וְאִיסָרָהָא דַּאֲסָרַת עַל נַפְשָׁהּ
יְתְקַיְּמוּן : וְאִם בְּיוֹם וְאִין בְּיוֹמָא דִּשְׁמַע בַּעְלָהּ בְּטֵיל לָהּ וְיִשְׁרֵי יָת נִדְרָהּ
דַּעֲלָהּ וְיָת פִּירוּשׁ סִפְתָהָא דַּאֲסָרַת עַל נַפְשָׁהּ וּמִן קֳדָם יְיָ יִשְׁתְּבֵק לָהּ :
וְנֵדֶר וְנִדְרָא דְּאַרְמְלָא וּמְתָרְכָא כָּל דַּאֲסָרַת עַל נַפְשָׁהּ יְקוֹם עֲלָהּ : וְאִם וְאִין
עַד דִּהְוָא בְּבֵית בַּעְלָהּ וְלָא בְנָרַת נִדְרַת אוֹ אִסָּרַת אִסַּר עַל נַפְשָׁהּ בְּקִיּוֹמָא :
וּשְׁמַע וְיִשְׁמַע בַּעְלָהּ וְיִשְׁתּוֹק לָהּ וְלָא בְטֵיל יָתֵהּ וְקָמַת עַד דְּלָא בְנָרַת
וְיִתְקַיְּמוּן כָּל נִדְרָהָא וְכָל אִיסָרֵי דַּאֲסָרַת עַל נַפְשָׁהּ יִתְקַיְּמוּן וְלֵית אִבְהָא זְכַי
בָּהּ חוֹב לְבַטָּלוּתְהוֹן : וְאִם מֵישְׁרָא יְשֵׁרֵי יַתְהוֹן בַּעְלָהּ בְּיוֹמָא דְּשָׁמַע
כָּל אַפְקוּת שִׂפְתָהָא לְנִדְרָהָא וּלְאִיסְרֵי נַפְשָׁהָא לָא יִתְקַיְּמוּן וְאִין בַּעְלָהּ
בְּטִילִינוּן וְלָא יְדַעַת וַעֲבָרַת מִן קֳדָם יְיָ יִשְׁתְּבֵק לָהּ : כֹּל נֵדֶר כָּל נִדְרָא וְכָל קִיּוֹם אִסָּרָא לְסַנָּפָא נַפְשׁ בַּעְלָהּ
יְקַיְּמִנּוּן וּבַעְלָהּ יְבַטְּלִינוּן : וְאִם מְשָׁתֵּק יְשְׁתּוֹק וּמְכַוְּנוּן לָהּ בַּעְלָהּ
מִיּוֹמָא דִּשְׁמַע לְיוֹמָא חָרָן וְיִתְקַיְּמוּן כָּל נִדְרָהָא אוֹ יָת כָּל אִיסָרֵי דַּעֲלָהּ
וּבְמִשְׁתּוֹקֵיהּ קָיְמִין יָתְהוֹן אֲרוֹם שְׁתִיק לָהּ בְּיוֹמָא וְאִתְכַּוֵּן וְלָא שְׁרִינוּן בְּיוֹמָא
דִּשְׁמַע : וְאִם וְאִין מֵישְׁרָא יְשֵׁרֵי לָהּ יוֹמָא חַד בְּתַר דִּשְׁמַע לָא סַנְיָא לָהּ בְּשֵׁרוּתָא
וְאִין מַפְקָא פִּתְגָמָא בַּעְלָהּ אוֹ אִיבְּדֵהּ מְקַבֵּיל יָת חוֹבָהּ : אִלֵּין אַחֲוַיִת קְיָמַיָּא
דְּפַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה בֵּין גְּבַר לְאִתְּתֵיהּ בֵּין
אִיבָּא לְבְרַתֵּיהּ בְּיוֹמֵי טַלְיוּתָא עַד דִּהְוָא
בְּבֵית אִבְהָא וְלָא בְּיוֹמֵי טַלְיוּתָהּ וְהִוְיָא
בְּבֵית בַּעְלָהּ :

וַיְדַבֵּר יְיָ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר : נְקֹם אִתְפְּרַע פּוּרְעָנוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן
מְדָיְנָאֵי וּמָן בָּתַר כְּדֵין תִּתְכְּנֵשׁ לְעַמָּךְ :

ירושלמי 13 בַּעְלָהּ אַפֵּס יַתְהוֹן : 14 בַּעְלָהּ יַפֵּס יַתְהוֹן :

ירושלמי 17 בְּיוֹמָא מַלְיוּתָהּ בְּבֵיתָהּ דְּאֲבוּהָא :

לא

Quod si contradixerit pater ejus illi die quo audivit, aut non intendit & ſtabilire, ſed diſſolverit poſtquàm audivit, omnia vota ejus & vinculum quo obligavit animam ſuam non ſtabilientur: ſed à facie Domini remittetur & condonabitur illi, quia contradixit illi pater ejus ex poteſtate voti. Quod ſi nubendo nupta fuerit viro, & votum ejus ſuper eam fuerit, aut prolationes labiorum ejus quo obligavit animam ſuam in domo patris ſui, & non diſſolverit pater ejus cùm nondum nupta eſt, tum ex quo nupta fuerit viro ſtabilientur. Quòd ſi poſtquam nupta fuerit voverit, & audiverit maritus ejus, & die quo audiverit conſtituerit ſtabilire ipſum, & tacuerit illi: tum rata erunt vota ejus, & vincula ejus quibus obligavit animam ſuam firma erunt. Quòd ſi die quo audivit maritus ejus prohibuerit eam, tum remittetur illi votum ejus quod ſuper eam eſt, & prolatio labiorum ejus quâ obligavit animam ſuam: & à facie Domini remittetur, & condonabitur illi. Votum autem viduæ & repudiatæ, omne quo obligavit animam ſuam, firmum erit ſuper ipſam. Quòd ſi dum adhuc eſt in domo mariti ſui, neque nubiles annos adhuc attigit, vovit aut obligavit vinculo animam ſuam juramento: Et audiverit maritus ejus & tacuerit, neque prohibuerit eam, & mortuus eſt antequam ætatem nubilem attigit; tum rata erunt omnia vota ejus, & omnes obligationes ejus quibus obligavit animam ſuam ratæ erunt, neque poterit amplius pater ejus illa diſſolvere. Si autem ſolvendo ſolvat illa maritus ejus, die quo audivit, qualiſcunque prolatio fuerit labiorum ejus, quæ vovit aut obligavit animam ſuam, non erunt firma: quòd ſi maritus ejus diſſolverit illa, neque noverit ſed tranſgreſſa ſit, à facie Domini remittetur illi. Omne votum & omne juramentum vinculi ad affligendum animam, maritus ejus poterit ea confirmare, & maritus ejus poterit illa diſſolvere. Quod ſi tacendo tacuerit & conſenſerit illi maritus à die quo audiverit in diem alterum, tum rata erunt omnia vota ejus, & omnes obligationes quibus tenebatur: & ſilentio ſuo ea confirmavit, quoniam tacuit illi eo die & conſenſit, neque ſolvit ea die quo audivit. Quòd ſi diſſolvendo diſſolverit ea die uno poſtquàm audivit, non licebit illi ſolvere: quòd ſi diſſolverit verbum, maritus ejus aut pater ejus recipiet peccatum ejus. Iſtæ ſunt indicationes ſtatutorum quæ præcepit Dominus Moſi inter virum & mulierem ejus, inter patrem & filiam ejus, die pueritiæ quamdiu eſt in domo patris ſui, non autem in diebus pueritiæ ſuæ quando eſt in domo mariti ſui.

Hier. 13 *Maritus diſſolvat illa.*
14 *Maritus ejus diſſolvet illa.*

Hieroſ. 17 *Die pueritiæ ſuæ in domo patris ſui.*

CAP. XXXI.

ET loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Ulciſcere ultionem filiorum Iſrael à Madianitis, & poſtea colligêris ad populum tuum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

6 * واكر آرد پدري [آن] آنرا در روزي شنيدني او همه ندرهاي آن وبندهاي آن آنچه بند
7 كرد ابر جاني آن نه درست شود و" بيامرزد بآن كه آرد پدري آن آنرا * واكر بودن
8 باشد بمرد وندرهاي آن ابر آن يا شرحي لبهاي آن آنچه بند كرد ابر جاني آن .
9 * وبشنويد شوهري آن در روزي شنيدني او وخموشي كرد بآن درست شوند ندرهاي آن
10 وبندهاي آن آنچه بند كرد ابر جاني آن درست باشند * واكر در روزي شنيدني
11 شوهري آن بيازرد آنرا وباطل كرد مر ندري آن آنچه ابر آن ومر شرحي لبهاي آن
12 آنچه بند كرد ابر جاني آن و" بيامرزد بآن * وندري بيوه و رانده همه آنچه بند كرد
13 ابر جاني آن درست باشد ابر آن * واكر خانهي شوهري آن ندر كرد يا بند كرد
14 بند ابر جاني آن در سوكند * وبشنويد شوهري آن وخموشي كرد بآن نه آرد
15 آنرا درست شوند همه ندرهاي آن وهمه بند آنچه بند كرد ابر جاني [آن] درست باشد .
16 * واكر باطل كردن باطل كرد ايشانرا شوهري آن در روزي شنيدني او همه بيرون آياي لبهاي
17 آن بندرهاي آن وبيندي جاني آن نه درست شود شوهري آن باطل كرد ايشانرا " بيامرزد
18 بآن * همه ندر وهمه سوكندي بند برنجاندن جان شوهري آن درست كند آنرا وشوهري
19 آن باطل كند اويرا * واكر خاموشي كردن خاموشي كند بآن شوهري آن از روز ببروز بر
20 انكيزاند مر همه ندرهاي آن يا مر همه بندهاي آن آنچه ابر آن بر انكيزاند ايشانرا كه
21 خاموشي كرد بآن در روزي شنيدني او * واكر باطل كردن باطل كرد ايشانرا پسي
22 شنيدني او بر دارد مر كناهي آن * اينان آن رسمها آنچه فرمود " مر موسه ميان مرد بزني
23 او وميان پدر بدختري او در كودكيهاي آن خانهي پدري آن .

* فصل سي يكم . * سخن كفت " بموسه بكفتن . 1
* انتقام كش انتقامي پسراني يسرال از نزد آن مديانيان پس جمع شوي بقومي تو . 2

Si autem increpuerit pater ejus illam die quâ audierit ipſe omnia vota ejus, & obligationes ejus quibus obligaverit animam ſuam, non confirmabitur: & Dominus ignoſcet ei, quia increpuit pater ejus illam. Quòd ſi exiſtiendo fuerit viro, vota quoque ejus ſuper ſe, aut declaratio labiorum ſuorum quâ obligaverit animam ſuam: Audierit autem maritus ejus; & die quâ audierit, tacuerit ei: confirmabuntur vota ejus; & obligationes ejus quibus aſtrinxerit animam ſuam, rata erunt. Si verò die quâ audierit maritus ejus, increpuerit illam, ac irritum fecerit votum illius quod ſuper eam, & prolationem labiorum ipſius quâ obligârit animam ſuam, tunc Dominus ignoſcet ei. Votum autem viduæ & repudiatæ, omne quo obligavit animam ſuam, ratum erit ſuper ipſam. Si verò domi mariti ſui voverit, aut obſtrinxerit obligatione animam ſuam cum juramento: Et audierit vir ejus, & tacuerit ei, nec increpuerit illam, confirmabuntur omnia vota ejus; & omnis obligatio quâ obſtrinxerit animam ſuam, rata erit. Quòd ſi irrita faciendo irrita fecerit ea maritus ejus die quâ audierit, omnis egreſſio labiorum ejus in votis ejus & in obligatione animæ ejus non rata fiet: maritus ejus irrita fecit ea, Dominus ignoſcet ei. Omne votum, & omne juramentum obligationis ad affligendam animam, maritus ejus confirmabit illud, & maritus ejus irritum faciet illud. Quòd ſi tacendo tacuerit illi maritus ejus de die in diem, ſtabiliet omnia vota ejus, vel omnes obligationes ejus quæ ſuper eam: ſtabilivit ea, quia tacuit illi in die quâ audivit. Et ſi irrita faciendo irrita fecerit ea poſtquàm audivit, portabit peccatum illius. Iſta ſunt ſtatuta quæ præcepit Dominus Moſheh inter virum & uxorem ejus, & inter patrem ac filiam ejus in pueritiis ſuis domi patris ſui.

CAP. XXXI.

ET locutus eſt Dominus ad Moſheh, dicendo; Exige ultionem filiorum Iſrael de Midianitis, & poſtea aggregaberis ad populum tuum.

וידבר ומלל משה עם עמא למימר 3
אזדרזו לותכון גוברין לחילא ויהון
ירושלמי 3 אזדינו מן לותכון:

Et loquutus est Moses cum populo, 3
dicendo; Accingite apud vos viros *Armate ex vobis.*
ad pugnam, ut sint instruentes aciem belli contra Madianitas, ad dandum vindictam populi Domini in Madianitas. Mille de singulis tribubus Israel mittatis ad bellum. Et 4
electi sunt viri justi, & tradiderunt animas suas ex millibus Israel mille 5
de qualibet tribu, duodecim millia armatorum ad bellum. Et misit 6
eos Moses mille ex unaquaque tribu ad bellum, illos *inquam* & Phinees filium Eleazar sacerdotem ad bellum, & Urim & Tummim sanctitatis ad interrogandum per ea, unà cum tubis clangoris in manu ejus
ad congregandum, ad quiescere & proficisci faciendum castra Israel. 7
Et inierunt prælium contra Madian, circumdederunt eam per tres
angulos ejus quemadmodum præceperat Dominus Mosi: & interfecerunt omnem masculum. Et reges Madianitarum interfecerunt unà 8
cum interfectis castrorum ipsorum, Evi, Rekem, Tsur, ille est Balak,
& Hur, atque Reba, quinque reges Madian, & Bileam filium Beor
interfecerunt gladio. Et accidit postquam vidisset Bileam peccator Pinchas sacerdotem persequentem se, conversus est ad magicas artes, &
volavit per aërem cœlorum: statim mentionem fecit Pinchas nominis
magni & sancti, & volavit post eum & apprehendit eum per caput,
& dejecit eum, nudavit gladium & voluit ipsum interficere, aperuit
os suum cum verbis deprecationum, & dixit ipsi Pinchas; Si in vita
conservaveris animam meam, juro tibi quòd omnibus diebus quibus
vivam non sim maledicturus populo tuo, Respondit illi, & dixit; Annon tu es Laban Aramæus, qui voluisti perdere Jacobum patrem nostrum, & descendisti in Ægyptum ut perderes semen *ejus*, & postquam exierunt ex Ægypto immisisti in eos Amalek improbum, & nunc
immissus es immittendo ad maledicendum illis? postquam autem vidisti quod non utilia effent opera tua, neque auscultaret sermo Domini
tibi, dedisti consilium malum ipsi Balak ut constitueret filias suas in
compitis ad seducendum eos, & ideo ceciderunt ex illis viginti quatuor millia, propterea fieri non potest ut in vita conservem animam
tuam: & statim extraxit gladium suum ex vagina sua, & interfecit
eum. Et captivas abduxerunt filii Israel uxores Madianitarum, & par- 9
vulos eorum, & bestias eorum, & omnia pecora eorum, & omnes opes
eorum diripuerunt. Et omnes urbes eorum, & domus principum eo- 10
rum, & altaria domus adorationis eorum combusserunt igne. Cepe- 11
runt quoque omne spolium, & omnem prædam in hominibus & pecoribus. Et adduxerunt ad Mosem & ad Eleazarum sacerdotem, & ad 12
universam congregationem filiorum Israel, captivitatem, prædam, &
spolia, ad castra quæ erant in campestribus Moab ad Jordanem Jericho. Et exierunt Moses & Eleazar sacerdos & omnes præfecti con- 13
gregationis obviam illis extra castra. Et iratus est Moses contra du- 14
ces, qui præfecti erant supra exercitum, tribunos, & centuriones, qui
venerant de militia belli. Et dixit illis Moses; An in vita conser- 15
vâstis omnem fœminam.

4 מסדרין סדרי קרבא על סרין למיתן פורענות עמא דיי במדין: אלף אלפא
לשבטא אלפא לשבטא לכל שיבטיא דישראל תשדרון לחילא: ויסרו
5 ואתבחרו גוברין צדיקין ומסרון נפשהון מאלפיא דישראל אלפא לשבטא תריסר
אלפין מזרוי חילא: וישלח משה ית פנחס בר אלעזר כהנא לחילא יתהון
6 וית פינחס בר אלעזר כהנא לחילא ואוריא וחמיא דקודשא למשיילא בהון
וחצצרת יבבא בידיה למכנש ולמטל משריתא דישראל: ויצאו
7 ואתייחלון על מדין אקפודה מחלת טרינוהא היכמא דפקיד יי ית משה וקטלו
כל דכורא: ואת ית מלכי מדינאי קטלו על קטולי משרייתהון ית אוי וית
8 רקם וית צור הוא בלק ית חור וית רבע חמשת מלכי מדין וית בלעם בר בעור
קטלו בסייפא והוה כיון דחמא בלעם חייבא ית פנחס כהנא רדיף מן בתריו
עבד מלתא דקוסמין ופרח באויר שמיא מן יד אידכר פנחס שמא רבא וקדישא
ופרח בתריו ואחדיה בריש ידיה ואחתיה שלף סייפא ובעא למקטליה פתח פומיה
בסלי תחנונין ואמר לפנחס אין תקיים ית נפשי משתבענא לך דכל יומין דאנא
קיים ליית אנא מלטיט ית עמך עני ואמר ליה הלא אנת הוא לבן ארמאה
דבעית למישיצא ית יעקב אבונן ונחתא למצרים בנין למובדא זרעא ומן כתר
דנפקו ממצרים גריתא בהון עמלק רשיעא וכדון אתגריתא איתגרא למילוט
יתהון וכיון דחמיתא דלא אהניין שבדך ולא קביל מימרא דיי מינך אסליכת
מיליכא בישא ית כלך למוקמא ית בנתיה בפרשת אורחתא למטעיא יתהון
ונפלו בנין כן מנהון עשרין וארבעא אלפין בנין כן ליית אפשר חוב למסייעא
ית נפשך ומן יד שלף סייפיה מן תיקה וקטליה: וישבו ושבו בני ישראל
9 ית נשיהון דמדינאי וית טפליהון וית כל בעיריהון וית כל גיתיהון וית כל
נכסיהון בזו: וארת וית כל קורייהון ובתי טירונידהון וית במסי בירת סנגריהון
10 אוקידו בנורא: ויקחו ושבו ית כל עדיתא וית כל דברתא באינשא ובבעירא:
11 ויביאו ואייתיאו לות משה ולות אלעזר כהנא ולות כל כנשתא דבני ישראל
ית שביתא וית דברתא וית עדיתא למשריתא למישריא דמואב על ירדנא
12 דיריחו: ויצאו ונפקו משה ואלעזר כהנא וכל אפרכלי כנשתא לקדמותהון
13 למברא למשריתא: ויקצף וכנם משה על אסטרטינין דממנן על חילא רבני
14 אלפין ורבני מאותא דאתו מחיל סדרי קרבא: ויאמר ואמר להון משה
15 הקייטתון כל נוקבא:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 * سخن گفت موسه بآن قوم بگفتن جریده شوید از نزدي شما مردمان بسپاه و باشند
4 ابر مدین بدادن انتقامي !! در مدین * هزار بقبیله هزار بقبیله بهمه قبیله‌هاي
5 یسرال بفرستید بسپاه * سپرده شدند از هزارانی یسرال هزار بقبیله دوازده هزار جریدگان
6 سپاه * بفرستاد ایشانرا موسه هزار بقبیله بسپاه ایشان و مر فینحس پسري العزر آن
7 کهن بسپاه و پیرایهاي آن خاص و نفیرهاي آن تروعه در دستي او * سپاه کشیدند
8 ابر مدین چون آنچه فرمود !! مر موسه و بکشتند همه نرینه * و مر پادشاهاني مدین
بکشتند ابر کشتگاني ایشان مر اوي و مر رقم و مر صور و مر حور و مر ربع پنج
9 پادشاهاني مدین و مر بلعم پسري بعور بکشتند در شمشیر * برده کردند پسراني یسرال
مر زناني مدین و مر طفلاني ایشان و مر همه چهارپایاني ایشان و مر همه گلهي ایشان
10 و مر همه مالي ایشان غارت کردند * و مر همه شهرهاي ایشان در نشستنجاهاي ایشان
و مر همه مسجدهاي ایشان بسوختند در آتش * بستاندند مر همه آن غنیمت و مر
11 همه آن تاراج در آدم و در چهارپا * بیاوردند بموسه و بالعزر آن کهن و بجماعتي پسراني
12 یسرال مر آن برده‌گي و مر تاراج و مر آن غنیمت بآن لشکرگاه بعربوت مواب آنچه ابر
یردن یرحو * بیرون آمد موسه و العزر آن کهن و همه مهتراني آن جماعت بپذیرهي
13 ایشان باز بیرون بلشکرگاه * خشم کرد موسه ابر کماشتگاني آن لشکر امیراني آن هزاران
14 و امیراني آن صدها آن آمدگان از سپاه آن کارزار * گفت موسه بایشان ها زنده گذاشتید
15 همه مادینه ؟

Locutus est itaque *Mosheh ad populum, dicendo; Expediamini ex vobis quidam ad exercitum, & sint contra Midjan, ad dandum ultionem Domini in Midjan. Millenos de singulis tribubus, de omnibus tribubus Israel mittetis in exercitum. Et traditi sunt ex millibus Israel, mille per tribum, duodecim millia expediti ad exercitum. Et misit eos Mosheh mille per tribum, ad exercitum: eos* inquam, *& Phinehas filium Eleazar sacerdotis ad exercitum, & vasa sancta, & tubas clangoris in manu ejus. Et exercitum duxerunt contra Midjan, quemadmodum præceperat Dominus Mosheh, & occiderunt omnem masculum. Reges etiam Midjan occiderunt cum interfectis eorum, Evi, & Recem, & Sur, & Hur, & Reba, quinque reges Midjan: Balaam quoq; filium Beor occiderunt gladio. Captivas autem duxerunt filii Israel mulieres Midjan, & infantes eorum, atque omnes quadrupedes eorum, omnésque greges eorum, ac omnem substantiam eorum prædati sunt. Omnes quoque urbes eorum in residendi locis eorum, & omnia templa eorum, combusserunt igne. Tulerúntque omnem prædam, omniáque spolia, tam de homine quàm quadrupede. Et adduxerunt ad Mosheh, & ad Eleazar sacerdotem, & ad congregationem filiorum Israel, captivitatem, & spolia, ac prædam ad castra in Arboth Moab quæ secus Jarden prope Jerecho. Egressus est igitur Mosheh, & Eleazar sacerdos, & omnes principes congregationis in occursum eorum extra castra. Iratúsque est Mosheh contra præfectos exercitûs, principes millium, & principes centum venientes à militia belli. Dixítque illis Mosheh; Num vivas reliquistis omnes fœminas?*

במדבר לא
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

16 הן הנה הִנֵּין דַּהֲוָאָה תּוּקְלָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּשִׁיצְתָּא דְּבִלְעָם לְמִשְׁקַר שֶׁקֶר
17 קֳדָם יְיָ עַל עִיסַק פְּעוֹר וַהֲוַת מוּתָנָא בִּכְנִשְׁתָּא דַיְיָ: וּשְׁרוֹ קְטוֹלוּ כָּל דְּכוֹרָא
18 בְּטַפְלַיָּא וְכָל אִתְּתָא דְּיַדְעַת גְּבַר לְמִשְׁכְּבֵי דְכוֹרָא קְטוֹלוּ: וְכל וְכָל טַפְּלָא בְּנַשַּׁיָּא
אוּקִימוּ כְּלוּ קְבִיל צִיצָא כְּלִילָא דְּקוּדְשָׁא וְיִסְתַּכְּלָן בֵּיהּ וּמָאן דְּהִיא מְבָעְלָא לְגַבֵּר
יִתְעַבְּדוּן אַפָּהָא מוֹרִיקָן וּמָאן דְּלָא יָדַע מִשְׁכְּבֵי דְכוֹרָא יְהוֹן סַמְקִין אַפָּהָא הֵיךְ
19 נוּרָא וְתִקַּיְמוּנִין לְכוֹן: וְאַתּוּן שְׁרוּ לְמִבְּרָא לְמַשְׁרְיַתָּא שׁוּבְעָא יוֹמִין כָּל
דְּקָטֵיל בַּר נָשָׁא וְכָל דְּיִקְרַב בְּקָטִילָא תַּדּוּן עֲלוֹי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה
20 אַתּוּן וּשְׁבֵיכוֹן: וכל וְכָל לְבוּשׁ וְכָל מָנָא דְּעָלָא וְכָל עוֹבַד מָעֲוִי קַרְנָא וְגַרְמָא וְכָל
21 מַאן דְּקִיסָא תַּדּוּן עֲלוֹי: ויאמר וַאֲמַר אֶלְעָזָר כַּהֲנָא לְגוּבְרֵי חֵילָא דְּאָתוּ מִן סְדְרֵי
22 קְרָבָא דָּא אַחְוָיַית גְּוִירַת אוֹרַיְתָא דְּפְקִיד יְיָ יָת מֹשֶׁה: אַךְ בְּרַם לְחוֹדֵהוֹן בְּלָא
חַלְדּוּתְהוֹן יַת דַּהֲבָא וְיָת כַּסְפָּא וְיָת
נְחָשָׁא וְיָת פַּרְזְלָא וְיָת קַסְטִירָא וְיָת
23 כְּרִכְמִישָׁא מְנֵיהוֹן לָא נוּלְמַיָּא וְלָא פְּשׁוּטַיָּא: כל דבר כָּל מִידְּעָם דְּאוֹרַחַיהּ
לְמֶחְעָלָא בְּנוּרָא לְכִיסַיָּא קְדִירְתָא שְׁפּוּדַיָּא וְאַסְכְּלָתָא תַּעֲבְרוּן בְּנוּרָא וְיִדְכֵּי
בְּתַר כֵּן בְּמַיָּא דְּכַשְׁרִין לְאִדְּכָאָה בְּהוֹן דְּוָתָא יִתְדֵּי וְכָל דְּלָא מֵיתָעַל בְּנוּרָא
24 כְּהֲנָתָא כְּסַיָּא קַתּוֹנַיָּא קוּמְקוּמוֹסַיָּא תַּעֲבְרוּן בְּאַרְבְּעִין סָווִין דְּמוֹי: וכבסתם
וְתִחְוְורוּן לְבוּשֵׁיכוֹן בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְתִדְכוֹן וּמִן בָּתַר כֵּן תֵּיעָלוֹן לְמַשְׁרְיַתָּא:
25 26 ויאמר וַאֲמַר יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: שָׂא סַב יַת שֵׁירוּי בִּיזַת שְׁבְיְיתָא בְּאֵינָשָׁא
ובבעירא וְתִקַּבֵּל חוּשְׁבְּנֵהּ אַנְתְּ וְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא וְרֵישֵׁי אֲבָהָתָ כְּנִשְׁתָּא: וחצית
27 וְתִפְלֵג יַת דְּבִרְתָּא בֵּין גּוּבְרַיָּא בְּלוּשַׁיָּא דְּאַחְדוּ יַת עִדְיְתָא בְּאֻגְחוֹת קְרָבָא
28 דְּנָפְקוּ לְחֵילָא וּבֵין כָּל כְּנִשְׁתָּא: והרמת וְתַפְרִישׁ נְסִיבָא לְשָׁמָא דַיְיָ מִן גּוּבְרֵי
מְגִיחֵי קְרָבָא דְּנָפְקוּ לְחֵילָא חָדָא בַּת נְשָׁא מֵחֲמֵשׁ מְאָה הֵיכְדֵין מִן תּוֹרֵי
29 חַמְרֵי וּמִן עָנָא: ממחציתם מִן פְּלוּגְתְּהוֹן דְּהוּא חוֹלֵק גַּבְרֵי מְגִיחֵי קְרָבָא תִּפֹּל
30 וְתִתֵּן לְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא אַפְרָשׁוּתָא לְשָׁמָא דַיְיָ: וממחצית וּמִפַּלְגוּת דְּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל תִּפֹּב חַד דְּמִיתְחַד מִן חַמְשִׁין מִן בַּת נְשָׁא וּמִן תּוֹרֵי וּמִן חַמְרֵי וּמִן כָּל
31 בְּעִירָא וְתִתֵּן יַתְהוֹן לְלֵיוָאֵי נַטְרֵי מַטְרַת מַשְׁכְּנָא דַיְיָ: ויעש וַעֲבַד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר
כַּהֲנָא הֵיכְמָא דְּפְקִיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:

Ipſæ ſunt quæ fuerunt offendiculo filiis Iſrael conſilio Balaam, ut præ- 16
varicarentur prævaricationem coram Domino in negotio Peor, unde
fuit peſtis in congregatione Domini. Nunc igitur occidite omnem ma- 17
ſculum inter parvulos, & omnem mulierem quæ cognovit virum con-
cubitu maſculi interficite. Præterea omnem parvulam inter mulieres 18
conſtituite ex adverſo fimbriæ coronæ ſanctitatis, & contemplentur
ipſam: quæcunque fuerit cognita à viro fient facies ejus pallidæ, &
quæcunque non noverit concubitum maris erunt rubentes facies ejus
veluti ignis, illas in vita conſervabitis. Vos autem manete extra caſtra 19
ſeptem diebus: quicunque occiderit hominem, & quicunque tetigerit
interfectum, aſpergatis ipſum die tertio & die ſeptimo, tam vos quàm
captivitatem veſtram. Sed & omnem veſtem, & omne vas pelliceum, 20
& omne opus ex pilis caprinis, *factum* cornu aut oſſe, & omne vas
ligneum aſpergetis ipſum. Et dixit Eleazar ſacerdos ad viros exercitus 21
qui redierant ex acie belli; Hæc eſt indicatio decreti legis, quam præ-
cepit Dominus Moſi. Saltem tantùm ipſa abſque rubigine eorum, au- 22
rum, & argentum, & æs, & ferrum, & ſtannum, & plumbum, vaſa
eorum non maſſæ, nec plana *metalla*: Quicquid cujus via eſt ut 23
ingrediatur per ignem, tartagines, lebetes, verua & craticulas, tranſire fa-
cietis per ignem, & mundabitur, poſtea aquis quæ aptæ ſunt ut illis
mundetur fluxus aſpergetur: & quicquid non ingreditur per ignem ut
opercula, calices, lagenæ, cocula, tranſire facietis per quadraginta ſata
aquæ. Et lavabitis veſtimenta veſtra in die ſeptimo, & mundabimini, 24
& poſtea ingrediemini caſtra. Et dixit Dominus cum Moſe, dicendo: 25
Accipe capita prædæ captivitatis in homine & in jumento, & cape
ſummam ejus, tu, & Eleazar ſacerdos, & capita patrum congregatio-
nis. Et divides prædam inter viros bellatores, qui ceperunt prædam 27
in conflictu belli quando exierunt ad pugnam, & inter univerſam con-
gregationem. Et ſeparabis cenſum nomini Domini de viris bellicoſis 28
qui exierunt ad prælium, unam mulierem ex quingentis, ſimiliter ex
bobus, ex aſinis, & ex ovibus: De medio eorum, nempe portione 29
virorum bellicoſorum accipietis, & dabitis Eleazari ſacerdoti ſeparati-
onem nomini Domini. De medietate verò filiorum Iſrael accipies 30
unum quod ſumetur de quinquaginta, de fœminis, & de bobus, &
de aſinis, & de omnia beſtia, & dabis illa Levitis cuſtodibus cuſtodiæ
tabernaculi Domini. Et fecit Moſes & Eleazar ſacerdos ſicut præce- 31
perat Dominus Moſi.

Hieroſ. 22 *Stannum & plumbum.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

16 * اينك ايشان بودند بپسراني يسرال درسخن بلعم بسپردني بخي ייָ ابر سبب فغور و بود آن
رخم در جماعتي ייָ * و اكنون بكشيد همه نرينه در طفل و همه زن داناي مرد بخسپشي 17
نرينه بكشيد * و همه آن طفل در زنان آنچه نه دانستند خسپش نرينه زنده گذاريد 18
بشما * وشما فرود آييد از بيرون بلشكرگاه هفت روزها همه كشاي جان و همه 19
رسا در كشته پاك شويد در روزي آن سيمي و در روزي آن هفتمي شما و بردگي
شما * وهمه جامه و همه پيرايهي پوست و همه عملي بزوش و همه پيرايهي چوب 20
پاك كنيد * گفت العزر آن كهن بمردمان آن سپاه آن آمدگان بكارزار اين رسمي 21
آن شريعت آنچه فرمود ייָ مر مشه * خاصه مر آن طلا و مر آن نقره و مر آن مس 22
و مر آن آهن و مر آن قلعي و مر آن ارزيز * همه آن چيز آنچه بيايد بآتش بگذرانيد 23
در آتش وپاك شود خاصه در آبي چكاندن پاك شود و همه آنچه نه آيد در آتش
بگذرانيد در آب * وبشوييد جامهاي شما در روزي آن هفتمي وپاك شويد و پس 24
بيائيد بآن لشكرگاه * گفت ייָ بمشه بگفتن * بشمار مر سري تاراجي آن بردگي 25 26
در آدم ودر چهارپا تو والعزر آن كهن و سروراني پدراني آن جماعت * وبخش كني 27
مر آن تاراج ميان گيراني آن كارزار آن بيرون آيان بسپاه و ميان همه آن جماعت *
* وجدا كني خراج ייָ از نزد مردماني آن كارزار آن بيرون آيان بسپاه يك جان از 28
پانصد از آن آدم واز آن گاو واز آن خرها واز آن گوسپند * از بخشي ايشان 29
بستانيد وبدهي بالعزر آن كهن جداكردي ייָ * واز بخشي پسراني يسرال بستاني 30
يكه گرفته از آن پنجاه از آن آدم از آن گاو از آن خرها واز آن گوسفند از همه آن
چهارپا وبدهي ايشانرا بلويان نگاه داراني نگاه داشتي مسكني ייָ * بكرد مشه و العزر آن 31
كهن چون آنچه فرمود ייָ مر مشه *

En ipſæ fuerunt filiis Iſrael, per 16
verbum Balaam, ad ſuppeditandum
prævaricationem in Dominum cauſâ Peor, & fuit plaga in congrega-
tione Domini. Nunc ergò occidite 17
omnem marem inter pubes; om-
nemque mulierem cognoſcentem vi-
rum concubitu maſculi, occidetis.
Omnem autem pubem ex fœmi- 18
nis, quæ non cognoverunt concubi-
tum maſculi, vivam relinquite vo-
bis. Vos verò veſidete extra caſtra 19
ſeptem diebus: omnis interficiens a-
nimam, omnis item accedens ad in-
terfectum, purificabitis vos die ter-
tiâ & die ſeptimâ, vos & capti-
vitas veſtra. Omne quoque veſti- 20
mentum, & omne vas pelliceum,
omnéque opus caprinum, & omne
vas ligneum purificabitis. Et *di-* 21
xit Eleazar ſacerdos ad viros ex-
ercitûs venientes ad prælium; Hoc
eſt ſtatutum legis quod præcepit
Dominus Moſcheh, Profectò æ- 22
rum, & argentum, & æs, & fer-
rum, & ſtannum, & plumbum;
Omnem ſcil. *rem quæ veniat in i-* 23
gnem, traducetis per ignem, & pu-
rificabitur: veruntamen aquâ aſper-
ſionis purificabitur: omne autem
quod non veniat in ignem, traduce-
tis per aquam. Lavabitis præterea 24
veſtimenta veſtra die ſeptimâ, &
mundi eritis, ac poſteà venietis in
caſtra. Dixit quoque Dominus 25
ad Moſcheh, dicendo; Computa ſum- 26
mam ſpoliorû captivitatis, tam de ho-
minibus quàm de quadrupedibus, tu
& Eleazar ſacerdos, & capitanei
patrum congregationis: Et partiê- 27
re ſpolium inter capeſſentes bellum
egredientes in exercitum, & inter
univerſam congregationem. Et ſe- 28
parabis cenſum Domino à viris bel-
latoribus egredientibus in exercitum, unam animam de quingentis, ex
hominibus, & ex bobus, & ex aſi-
nis, & ex ovibus. De portione co- 29
rum capietis: & dabis ipſi Eleazar ſacerdoti ſeparationem Domini. Et de portione filiorum Iſrael 30
capies unum demptum è quinqua-
ginta, ex hominibus, ex bobus, ex
aſinis, & ex ovibus, ex omnibus
ſcil. *quadrupedibus: & dabis ea*
Levitis cuſtodientibus cuſtodiam
tabernaculi Domini. Et fecit Mo- 31
ſcheh & Eleazar ſacerdos quemad-
modum præceperat Dominus Moſcheh.

32 ויהי והות סכום דברתא שייור בזתא דבזו עמא דנפקו לחילא מנין ענא שית
33 מאה ושובעין וחמשא אלפין : ובקר ותורי שובעין ותרין אלפין : וחמרים
34 וחמרי שיתין וחד אלפין : ונפש ונפשת אינשא מן נשיא דלא ידעו חשמיש
35 דכורא כל נפשתא תלתין ותרין אלפין : ותהי והות פלגותא חולק גוברייא די
36 נפקו לחילא סכום ענא תלת מאה ותלתין ושובעא אלפין חמש מאה : ויהי
37 והות סכום נסיבא לשמא דייי מן ענא שית מאה שובעין וחמש : והבקר וסכום
38 תורי תלתין ושתא אלפין וסכום נסיבתהון לשמא דייי שובעין ותרין : וחמרים
39 וחמרי תלתין אלפין וחמש מאה וסכום נסיבתהון לשמא דייי שיתין וחד :
40 ונפש ונפשת אינשא שיתת עשר אלפין וסכום נסיבתהון לשמא דייי תלתין
41 ותרין נפשן : ויתן ויהב משה ית סכום נסיבת אפרשותא דייי לאלעזר כהנא
42 היכמא דפקיד יי ית משה : ומפלגות בני ישראל די פלין משה מן
43 גוברייא דנפקו לחילא : ותהי והות סכום פלגות בנשתא מן ענא תלת מאה
44 ותלתין ושובעא אלפין וחמש מאה : ובקר וסכום תורי תלתין ושית אלפין :
45 וחמרים וסכום חמרי תלתין אלפין וחמש מאה : ונפש ובנת נשא שיתסר
46 אלפין : ויקח ונסיב משה מפלגות בני ישראל ית דמיתחד חד מן חמשין מן
47 בנת נשא ומן בעירא ויהב יתהון ללויאי נטרי משכנא דייי היכמא דפקיד
48 יי ית משה : ויקרבו וקריבו לות משה אסטרטינין דממנן על אלפי חילא רבני
49 אלפין ורבני מאותא : ואמרו ואמרו למשה עבדך קבילו ית סכום גוברי
50 מניחי קרבא די עמנא ולא שנא מנא אינש : ונקרב וקריבנא דורונא לשמא

ירושלמי 50 וקריבנן ית קורבנא דייי
כד הוינן עלין בבתיהון דמלכיא מדינאי
ובקישוני מדמכהון והוינן חמין תפן
בנתיהון דמלכיא מדינאי יאין ומפרנקתא
והוינן נסבין מנהון קוריא דרהבא מן
ריישיהון וקדשיא מאודנהון ועוקיא
מאצבעתא וענילא מאורעהון ומעוכיא
מן בירת תריהון חס לן משה רבן לא
אסתבל חד מנן בחדא מנהון ולא
אתחד חד מנן בחדא מנהון דלא נהוי
שותף עמה בנהנם לעלמא דאתי היא
תקים לן ביום דינא רבא לכפרא על
נפשתנא קדם יי :

32 Et fuit numerus prædæ reliquæ direptionis, quam diripuerunt popu-
33 lus qui exierunt ad prælium, numerus ovium sexcenta & septuaginta
34 & quinque millia: Boum verò septuaginta & duo millia: Asino-
35 rum sexaginta & unum millia: Animarum quoque humanarum ex
mulieribus quæ non cognoverant concubitum masculi, omnium inque-
36 animarum triginta & duo millia. Et fuit dimidia pars virorum qui
exierunt ad bellum, numerus ovium, trecenta & triginta & septem
37 millia, & quingentæ. Et fuit numerus census nomini Domini ex
38 ovibus, sexcentæ septuaginta & quinque. Numerus autem boum tri-
ginta & sex millia: numerus verò census eorum nomini Domini septu-
39 aginta & duo. Asinorum autem triginta millia & quingenti: & nume-
40 rus census eorum nomini Domini sexaginta & unus. Et animarum
hominis sedecim millia: numerus autem census eorum nomini Domini
41 triginta & duæ animæ. Et dedit Moses numerum census separationis
42 Domini Eleazari sacerdoti, sicut præceperat Dominus Mosi. Et de
media parte filiorum Israel, quam divisit Moses de viris qui egressi
43 fuerant ad bellum: Et fuit numerus dimidiæ partis multitudinis ex
44 ovibus trecenta & triginta & septem millia, & quingentæ: Boum ve-
45 rò numerus triginta & sex millia: Et numerus asinorum triginta mil-
46 lia & quingenti: Et mulierum sedecim millia. Et accepit Moses
47 de media parte filiorum Israel, illius *scilicet* quod captum fuerat, unum
ex quinquaginta, tam de hominibus quàm de pecoribus, & dedit ea Le-
vitis custodientibus custodiam tabernaculi Domini quemadmodum præ-
48 ceperat Dominus Mosi. Et accesserunt ad Mosem milites qui consti-
49 tuti erant super millia exercitus, tribuni, & centuriones. Et dixerunt
Mosi; Servi tui acceperunt summam virorum bellicosorum qui nobis-
cum fuerunt, & non desideratur ex nobis quisquam. Itaque offerimus
50 munus nomini Domini, quandoquidem tradidit Dominus Madia-
nitas in manus nostras, & subegimus terram eorum & provincias
eorum, & ingrediebamur in cubicula eorum, & vidimus illic filias
ipsorum pulchras, teneras & delicatas, & omnis vir qui inveniebat
super eas vasa aurea, solvebat coronas ex capitibus, inaures ex au-
ribus earum, murenulas ex collo earum, armillas ex brachiis ipsa-
rum, annulos ex digitis ipsarum, ornamenta pectoris de medio mam-
marum earum; & propter hoc omne absit à nobis ut elevaremus
oculos nostros ad illas, neque contemplati sumus unam ex illis, ut pec-
caremus in una ex illis, ne moreremur morte qua moriuntur improbi
in seculo venturo: & hoc fit nobis in memoriam in die judicii magni,
ad expiandum pro animabus nostris coram Domino.

Hierosol. 50 *Itaque obtulimus oblationem Domini, quando ingrediebamur domos regum Madianitarum, & cubicula somni eorum, & videbamus ibi filias regum Madianitarum pulchras & delicatas, & asferebamus ab illis coronas aureas ex capitibus earum, & inaures ex auribus earum, & annulos ex digitis, & armillas ex brachiis earum, & ornamenta ex pectoribus earum: absit à nobis, Moses doctor noster: non aspexit unus ex nobis unam ex illis, neque conjunctus est unus ex nobis cum una ex illis, ne societatem haberemus cum ea in Gehenna. In seculo venturo illud serviet nobis in die magni judicii, ad expiandum pro animabus nostris coram Domino.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

32 * بود آن تاراج باقي آن غارت آنچه غارت كردند قومي آن سپاه [كوسپند] ششصد و هفتاد
33 وپنج هزار * وگاو هفتاد ودو هزار * وخرها شصت ويك هزار * وجاني آدم از آن زنان آنچه نه
34
35
36 دانستند خسپشي نرينه [همه جان] سي ودو هزار * بود آن نيمه بخشي آن بيرون آيان در سپاه
37 شماري آن كوسپند سه صد وسي وهفت هزار وپانصد * بود آن خراج بيرا ز آن كوسپند
38 ششصد وهفتاد وپنج * وگاو سي وشش هزار وخراج ايشان بيرا هفتاد ودو * وخرها سي
39 هزار وپانصد وخراجي ايشان بيرا شصت ويك * وجاني آدم شانزده هزار وخراجي ايشان بيرا
40 سي ودو جان * بداد مشه مر خراجي جداكرد !! بالعزر آن كهن چون آنچه فرمود
41 !! مر مشه * واز بخشي پسراني يسرال آنچه بخش كرد مشه از آن مردمان آن سپاه كنان *
42
43 * بود بخشي آن جماعت از آن گوسفند سه صد وسي وهفت هزار وپانصد * وگاوسي
44
45 وشش هزار * وخرها سي هزار وپانصد * وجاني آدم شانزده هزار * بستاند مشه از بخشي
46
47 پسراني يسرال مر آن گرفته يك از آن پنجاه از آن آدم واز آن چهارپا بداد ايشانرا بلويان
48 نگاه داراني [نگاه] داشتي مسكني !! چون آنچه فرمود !! مر مشه * نزديك شدند بمشه
49 آن گماشتگان آنچه بهزاراني سپاه اميراني آن هزاران واميراني آن صدها * گفتند
بمشه بندگاني تو بشمردند مر سري مردمان آن كارزار آنچه در دستي ايما ونه
50 كم آمد ازو مردي * نزديك آورديم مر قرباني !! مردي آنچه بيافت پيراهي طلا خلخال
ودستوانه وانگشترين وطوق وشنف بكفارت خواستن ابر جانهايي ايما بپيشي !! *

Et *fuit spolium*, reliquum scil. 32
prædæ quam prædati sunt populus
exercitûs, ovium sexcenta & se-
ptuaginta & quinque millia, 33
Et boum septuaginta & duo
millia, *Et asinorum sexaginta* 34
& unum millia: Et animæ ho- 35
minis, *mulierum quæ non cog-*
noverant concubitum maris, *o-*
mnes inquam *animæ*, *triginta ac*
duo millia. Fuit autem *dimidi-* 36
um, *portio egredientium in exer-*
citum, *numerus ovium trecenta*
millia, *& triginta ac septem mil-*
lia, *& quingentæ. Fuitque cen-* 37
sus pro Domino ex ovibus, *sex-*
centa ac septuaginta & quinque.
Et boum triginta ac sex millia: 38
& census eorum Domino, *septua-*
ginta & duo. Et asinorum tri- 39
ginta millia et quingenti: & census
eorum Domino, *sexaginta ac unus.*
Et animarum hominum, *sedecim* 40
millia: census verò eorum Domi-
no, *triginta ac duæ animæ. De-* 41
ditque Mosheh censum separatio-
nis Domini ipsi Eleazar sacerdoti,
quemadmodùm præceperat Domi-
nus Mosheh. Et de portione fili- 42
orum Israel, *quam partitus est*
Mosheh à viris militantibus: (Fu- 43
it autem portio congregationis de
ovibus, *trecenta & triginta ac se-*
ptem millia, *& quingentæ: Et* 44
boum triginta & sex millia. Et 45
asinorum triginta millia, *& quin-*
genti: Et animarum hominum 46
sedecim millia:) Tulit inquam 47
Mosheb de portione filiorum Isra-
el demptum unum è quinquaginta
ex hominibus & ex quadrupedi-
bus, *& dedit ea Levitis custodien-*
tibus custodiam tabernaculi Domi-
ni, *quemadmodum præceperat Do-*
minus Mosheh. Et appropinquâ- 48
runt ad Mosheh præfecti qui su-
per millia exercitûs, *principes*
millium & principes centum: Di- 49
xerúntque ad Mosheh; *Servi tui*
computâverunt summam virorum bel-
latorum qui sub manu nostra, *&*
non defuit ex eis quisquam: Itaque attulimus oblationem Domino quisque quod invenit. vasa aurea, *periscelides*, 50
& armillas, *& dactylia*, *& torques*, *& inaures*, *ad expiationem petendam pro animabus nostris coram Domino.*

בְּמִדְבַּר לב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

וִיקַח וְנָסִיב מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כָּהֲנָא יַת דַּהֲבָא מִנְּהוֹן כָּל מָאן דְּעוֹבְדָא : וִידֵי וְהָוָה כ
סְכוּם כָּל דְּהַב אַפְרָשׁוּתָא דְּאַפְרִשׁוּ לְשָׁמָא דַּייָ שִׁיתְּסַר אַלְפִין וּשְׁבַע מְאָה וְחַמְשִׁין כא
סָלְעִין מִן רַבָּנֵי אַלְפִין וּמִן רַבָּנֵי מַאֲוָתָא : אֲנָשֵׁי גוּבְרִין דְּחֵילָא בְּזוּוּ גְּבַר לְנַפְשֵׁיהּ : כב
וִיקַח וְנָסִיב מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כָּהֲנָא יַת דַּהֲבָא מִן רַבָּנֵי אַלְפִין וּמְאָוָתָא וְאַיְתִיאוּ כג
יָתֵיהּ לְמַשְׁכַּן זִמְנָא דּוּכְרָנָא טָבָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם יְיָ : כד

לב

וּמִקְנֶה רַב וּבְעִירֵי סַגִּיא הֲווֹן לִבְנֵי רְאוּבֵן א
וְלִבְנֵי גָד תַּקִּיף לַחְדָא וַחֲמוֹן יַת אַרְעָא
דְּמַכְוִור וְיַת אַרַע גִּלְעָד וְהָא אַתְרָא אַתְרָא
כְּשַׁר לְבֵית בְּעִיר : וְיבוֹאוּ וְאִתּוֹ בְּנֵי גָד וּבְנֵי ב
רְאוּבֵן וַאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה וּלְאֶלְעָזָר כָּהֲנָא
וּלְרַבְרְבֵי כְּנִשְׁתָּא לְמֵימַר : עֲטָרוֹת
מַכְלְלְתָּא וּמַדְבְּשְׁתָּא מַכְוִור וּבְיֵת נִמְרִי ג
וּבְיֵת חוּשְׁבֵּנִי מַעֲלַת מְרָא שִׁירַן וּבֵיתּ קְבוּרְתֵּיהּ דְּמֹשֶׁה וּבְעוֹן : הָאֲרַע אַרְעָא ד
דְּכָבֵשׁ יְיָ וּמְחָא יַתְבָהָא קֳדָם כְּנִשְׁתָּא דְּיִשְׂרָאֵל אַרַע כְּשַׁר לְבֵית בְּעִיר הִיא
וְלַעֲבָדָךְ אִית בְּעִיר : וְיאמְרוּ וַאֲמָרוּ אִין אַשְׁכַּחְנָא רַחֲמִין קֳדָמָךְ תִּתְיְהַב אַרְעָא ה
הָדָא לְעַבְדָךְ לְאַחְסָנָא לָא תַעֲבַרְנָא יַת יוֹרְדָנָא : וְיאמֶר וַאֲמַר מֹשֶׁה לִבְנֵי ו
גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן הַאֲחֵיכוֹן יֵיתוֹן לְקְרָבָא וְאַתּוּן תֵּיתְבוּן הָכָא : וּלְמָה וְלְמָא ז
תְבַטְּלוּן רַעֲוּתָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִלְּמֵיעְבַר לְאַרְעָא דְּיְהַב לְהוֹן יְיָ : כֵּן הֵיכְדֵין ח
עֲבָדוּ אֲבְהָתְכוֹן כַּד שְׁלַחִית יַתְהוֹן מֵרִיקְם גֵּיעָא לְמֶחֱמֵי יַת אַרְעָא : וְיִסְּקוּ ט
וְסַלִּיקוּ עַד נַחֲלָא דְאַתְכְּלָא וַחֲמוֹן יַת אַרְעָא וּבְטִילוּ רַעֲוּת לִבָּא דְיִשְׂרָאֵל בְּנֵין
דְּלָא לְמֵיעַל לְאַרְעָא דְּיְהַב לְהוֹן יְיָ : וְיִחַר וְתַקִּיף רוּגְזָא דַּייָ בְּיוֹמָא הַהוּא י
וְקַיֵּים לְמֵימַר : אִם יִרְאוּ אִין יֶחֱמוֹן גוּבְרַיָא דְּסָלְקוּ מִמִּצְרַיִם מִבַּר עֶשְׂרִין יא
שְׁנִין וּלְעֵילָא יַת אַרְעָא דְקַיֵּימִית לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֲרוֹם לָא שְׁלִימוּ
בָּתַר דְּחַלְתִּי : בַּלְתִּי אֱלֵהֶן כָּלֵב בַּר יְפֻנֶּה קְנִיזָאָה וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן אֲרוֹם שְׁלִימוּ יב
בָּתַר דְּחַלְתָּא דַיְיָ :

Et accepit Moſes & Eleazar ſacerdos aurum ab illis, omne vas fabrefactum. Et fuit ſumma omnis auri ſeparationis, quam ſeparaverunt nomini Domini ſedecim millia & ſeptingenti & quinquaginta ſicli, à tribunis & centurionibus. Viri exercitus enim rapuerunt quiſque pro ſe. Et accepit Moſes & Eleazar ſacerdos aurum à tribunis & centurionibus: & adduxerunt illud in tabernaculum fœderis, in monumentum bonum filiis Iſrael coram Domino.

CAP. XXXII.

PORRO pecora multa erant filiis Ruben & filiis Gad, plurima nimis: & viderunt terram Makvar & terram Gilead, & ecce locus ille aptus erat pro pecoribus. Et venerunt filii Gad & filii Ruben, & dixerunt Moſi & Eleazari ſacerdoti, & principibus congregationis, dicendo: Maklelta & Madbeſchta, Mikvar & Bethnimre, & Bethcuſchbane, Malalath Meda, Scheran, & domus ſepulchri Moſis, & Beon: Terra quam ſubegit Dominus, & percuſſit habitatores ejus coram congregatione Iſrael, terra apta pro pecoribus eſt: & ſervis tuis ſunt pecora. Dixerunt ergò; Si invenimus miſerationes coram te, detur terra illa ſervis tuis in hæreditatem, ne tranſire facias nos Jordanem. Et dixit Moſes filiis Gad & filiis Ruben; Numquid fratres veſtri ibunt ad prælium, & vos ſedebitis hîc? Et quare diſſolvitis voluntatem filiorum Iſrael, quominus tranſeant in terram quam dedit illis Dominus? Sic fecerunt patres veſtri quando miſi eos de Rekam Geah ad videndum terram: Et aſcenderunt uſque ad vallem Athchela, & viderunt terram, & abſtulerunt voluntatem cordis Iſrael, ut non ingrederentur terram quam dederat illis Dominus. Et iratus eſt furor Domini die illo, & juravit, dicendo: Si videbunt viri illi qui aſcenderunt de Ægypto, ab eo qui natus eſt viginti annos & ſupra, terram quam juravi Abraham, Iſaac, & Jacob; eò quòd non impleverunt poſt timorem meum: Præter Caleb filium Jephune Kenizæum, & Joſua filium Nun; quoniam perfectè impleverunt poſt cultum Domini.

Hieroſ. 1. *Et viderunt terram Mikvar & terram Gilead, & ecce locus ille locus opum erat.* 3. *Maklalta, Madbeſchta, & Makvar, & Bethnimrin, & Cheſbon, & Elhale, & Schebam, & Nebo & Behan,* 4. *Opes.* 7. *Et cur frangetis?* 9. *Et aſcenderunt uſque ad Seghola, & viderunt terram.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بستاند مشه والعزر آن كهن مر آن طلا از نزدي ايشان همه پيرايهاي عمل * بود
همه طلاي آن جداكرد آنچه جدا كردند بي شانزده هزار وهفت صد مثقال وپنجاه
مثقال از نزدي اميراني آن هزاران واز نزدي اميراني آن صدها * مردمان آن سپاه غارت
كردند مرد باو * بستاند مشه والعزر آن كهن مر آن طلا از نزدي اميراني آن هزاران
وآن صدها بياوردند اويرا بخيمهي وعده ياد كرد بپسراني يسرال بپيشي ::

* فصل سي دوم *

* ورمهي بسيار بود بپسراني راوبن وبپسراني جد قوي بغايت بديدند مر زميني يعزر
ومر زميني جلعد واينك آن جا جاي رمه * بيامدند پسراني جد وپسراني راوبن
كفتند بمشه وبالعزر آن كهن وبمهتراني آن جماعت بكفتن * عطروت وديبن
ويعزر ونمرة وحشبون والعله وشبم ونبو وبعن * آن زمين آنچه برد :: بپيشي
جماعتي يسرال زميني رمه است آن وببندكاني تو رمه * كفتند اكر بيافتيم جاه در
چشماني تو داده شود مر آن زمين آن اين ببندكاني تو باصنتانه كذراني ايمارا مر آن
بردن * كفت مشه بپسراني جد وبپسراني راوبن ها برادراني شما بيايند بكارزار وشما
بنشينيد اينجا * وچرا آزاريد مر دلي پسراني يسرال از كذشتن بآن زمين آنچه
بداد بايشان :: * همچنين بكردند پدراني شما در فرستادني من ايشانرا از قدش
برنع بديدن مر آن زمين * بر آمدند تا نحل اشكول وبديدند مر آن زمين و
وآزردند مر دلي پسراني يسرال ببي آمدن بآن زمين آنچه بداد بايشان :: * كرم شد
خشمي :: در روزي آن او سوكند خورد بكفتن * اكر بينند آن مردماني آن بر آيان
از مصر از قدري بيست سال و بالا مر آن زمين آنچه سوكند خوردم بابرهم بيصحق
وبيعقوب كه نه تمام بودند پسي من * بجز كلب بن يفنه آن قنيزي ويهوشع بن
نون كه تمام بودند پسي ::

Et accepit *Moſheh & Eleazar ſacerdos* aurum ab illis, omnia vaſa operis. Fuitque omne aurum ſeparationis quod ſeparárunt Domino, ſedecim millia, & ſeptingenti ſicli & quinquaginta ſicli, à principibus millium & à principibus centum. (*Viri* namque *exercitûs prædati fuerant quiſque ſibi.*) Accepit inquam *Moſheh & Eleazar* ſacerdos aurum à principibus millium & centenorum, *intulerúntque illud in tentorium conventûs* in *memoriale filiis Iſrael coram Domino.*

CAP. XXXII.

ET greges multi fuerunt filiis Reuben, & filiis Gad valdè admodùm: viderúntque terram Jaazer & terrã Gilead, et en erat ille locus locus gregum. Venientes igitur filii Gad & filii Reuben, dixerunt ad *Moſheh*, & ad Eleazar ſacerdotẽ, & ad principes congregationis, dicendo; Ataroth, & Dibon, & Jaazer, & Nimrah, & Heſhbon, & Elealeh, & Sebam, & Nebo, & Beon: Terra quam percuſſit Dñs ante congregationẽ Iſrael, terra gregũ eſt, & ſervis tuis ſunt greges: Dixerunt inquam; Si aſſecuti ſumus honorem in oculis tuis, detur terra hæc ſervis tuis in poſſeſſionem: ne traducas nos trans Jarden. Dixit autem *Moſheh* ad filios Gad & filios Reuben; Num fratres veſtri pergent ad bellum, vos verò ſedebitis hic? Et quare infeſtatis cor filiorum Iſrael, ne tranſeant ad terram quam dedit eis Dominus? Sic fecerunt patres veſtri quando miſi eos de Cadeſh Barnea ad videndum terram iſtam. Aſcenderunt namque ad Nahal Eſhchol, & viderunt terram, poſteà infeſtárunt cor filiorum Iſrael, ne pergerent ad terram quam dederat eis Dominus. Unde excandefactâ irâ Domini in die illo, juravit, dicendo; Si videbunt homines aſcendentes ex Ægypto, ab ætate viginti annorum & ſuprà, terram de qua juravit Abraham, Iſhac, & Jaacob: quia perfecti non fuerunt poſt me: Præter Chaleb filius Jephunneh Cenizæum, & Jehoſhua filium Nun, quia perfecti fuerunt poſt Dominum.

ויחר אף ותקיף רונזא דיי בישראל וטלטלינון במדברא ארבעין שנין עד דסף 13
כל דרא דעבד דביש קדם יי : 13 ירושלמי 13 חסנון גוברין חייבין לנכפה
והנה והא קמתון בתר אבהתכון תלמידי 14 עוד על תקוף רונזא:
ניברייא חייביא למוספא חוב על תקוף
רונזא דיי על ישראל : כי־תשובון ארום תחובון מבתר דחלתיה ויוסף חוב 15
לאוחרוהידון במדברא ותחבלון לכל עמא הדין : וינשו וקריבו לוותידה 16
ואמרו דירין דאן נבני לבעירנא הכא וקירוין לטפלנא : ואנחנו ואנחנא 17
נזדרז מבעין בנו בני ישראל עד ירושלמי 17 בקרוין התילין מן קדם
דנעילינון לאתרהון ויחבון טפלנא דמרי ארעא :
בקרוי חקרא מן קדם יתבי ארעא :
לא לא נתוב לבתנא עד דיחסנון בני ישראל גבר אחסנתידה : כי ארום 18
לא נחסין עמהון מעיברא ליורדנא ולהלא ארום מטת אחסנתנא לנא מעברא 19
דיורדנא מדינחא : ויאמר ואמר להון משה אין תעברון ית פרזנמא הדין 20
אין תזדרזון קדם עמא דיי לאנחא קרבא : ועבר ויעיבר לכון כל דמזרו ית 21
יורדנא קדם עמא דיי לאנחא קרבא עד דיתרך ית בעלי דבבוי מן קדמוי :
ונכבשה ותחכבש ארעא קדם עמא דיי ומן בתר כדין תתובון ותהון זכאין 22
מן קדם יי ומישראל ותהי ארעא הדא לכון לאחסנא קדם יי : ואם
ואין לא תעבדון ית פתגמא הדין הא חבתון קדם יי אלהכון ודעו חובכון 23
דתאחרע יתכון : בנו בנו לכון קורין 24 ירושלמי 24 בנו לכון קריין לטפלכון
לטפלכון וידירין לענכון ודנפיק מפומכון וידירין לענכון ומה דנפק מפומכון
תעבדון : ויאמר ואמרו בני גד ובני 25 תעבדון:
ראובן באסכמותא חדא למשה למימר
עבדך יעבדון כל דריבוני מפקיד : טפנו טפלנא נשנא ניחנא וכל 26
בעירנא יהון תמן בקורי גלעד : ועבדיך יעברון כל דמזרו חילא 27
קדם עמא דיי לקרבא היכמא דריבוני ממליל : ויצו ופקיד עלוהון 28
משה ית אלעזר כהנא וית יהושע בר נון וית רישי אבהת שבטיא לבני
ישראל :

Isatúsque est furor Domini in Israelem, & migrare fecit eos per de- 13
sertum quadraginta annis, donec consumeretur universa generatio
quæ fecerat quod malum est coram Domino. Et ecce surrexistis post 14
patres vestros discipuli virorum
peccatorum, ad addendum adhuc Hieros. 14. *Multiplicâstis vi-*
super iram furoris Domini contra *ros peccatores, addendo adhuc ad*
Israel. Si retrocedatis à cultu 15 *iram furoris.*
ejus, ille addet remorari eos in
deserto: atque ita perdetis totum populum istum. Accesserúntque 15
ad eum, & dixerunt; Caulas ovium ædificabimus pecoribus nostris hic, & urbes pro parvulis nostris. Nos autem armabimur ex- 17
pediti in medio filiorum Israel, donec introduxerimus eos ad locum
suum: interea habitabunt pueri
nostri in civitatibus munitis à fa- Hieros. 17. *In civitatibus mu-*
cie habitatorum terræ. Non re- 18 *nitis à facie dominorum terræ.*
vertemur in domos nostras, donec
possideant filii Israel quisque hæreditatem suam. Quoniam non pos- 19
sidebimus cum illis trans Jordanem & ultra: quoniam pervenit hæreditas nostra nobis citra Jordanem ad Orientem. Et dixit illis Mo- 20
ses; Si feceritis rem hanc, si armati incesseritis ante populum Domini ad prælium: Et transierit ex vobis quisquis armatus est Jor- 21
danem ante populum Domini ad ineundum prælium, donec expellat
inimicos suos à facie sua: Et subacta fuerit terra coram populo 22
Domini, postea revertemini & eritis innocentes à facie Domini & Israel, & erit hæc terra vobis in hæreditatem coram Domino. Quòd 23
si non feceritis rem hanc, ecce peccâstis coram Domino Deo vestro:
& cognoscetis peccatum vestrum quod eveniet vobis. Ædificate vo- 24
bis urbes pro pueris vestris, &
caulas pro gregibus vestris: & Hieros. 24. *Ædificate vobis*
quod egressum est ex ore vestro *civitates pro pueris vestris, & cau-*
faciatis. Et dixerunt filii Gad & 25 *las pro ovibus vestris: & quod*
filii Ruben uno consensu Mosi, di- *exiit ex ore vestro faciatis.*
cendo; Servi tui facient quicquid
dominus meus præceperit. Pueri nostri, uxores nostræ, greges no- 26
stri, & omnia pecora nostra erunt ibi in civitatibus Gilead. Servi 27
autem tui transibunt, quicunque armatus est ad militiam, ante populum Domini ad bellum, quemadmodum dominus meus loquitur. Et 28
præcepit propter eos Mosen Eleazar sacerdoti, & Josue filio Nun, &
capitibus patrum tribuum filiorum Israel.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* خشم شد خشمي !! در يسرال و سرگردان كرد ايشانرا در بيابان چهل سال تا تمام شد 13
همه آن عصري آن كنا آن بد در نظرهاي !! * واينك بر خاستيد بدلي پدراني شما تربيت 14
كردهي مردماني خطاكاران بافزودن نيز ابر خشمي خشمي !! بيسرال * كه باز گرديد
از پسي او و بيفزايد نيز برها كردني او در بيابان و تباهي كنيد بهمه آن قومي آن اين •
* نزديك شدند باو و گفتند حديرهاي گوسپند آبدان كنيم برمهي ايما اينجا وشهرها 16
بطفلاني ايما * وايما جريده باشيم مبارزان بپيشي پسراني يسرال تا آنجه الّا آوردني ايشان بجي 17
ايشان و بنشيند طفلاني ايما در شهرهاي آن قلعه از جهتي نشينانى آن زمين •
* نه باز گرديم بخانهاي ايما تا احسنتا گرفتن پسراني يسرال مردي احسنتاي 18
او * كه نه احسنتا گيريم اوازي ايشان از گذر بيردن و آن سو 19
كه بيامد احسنتاي ايما بايما از گذري آن يردن بمشرق * گفت بايشان 20
مشه اگر بكنيد مر آن سخن آن اين اگر جريده باشيد بپيشي !! بكارزار * و بگذرد بشما همه 21
جريده مر آن يردن بپيشي !! تا راندني او مر دشمناني او از پيشي او * و بگيريم آن زمين 22
پيشي !! و پس باز گرديد و باشيد آزادان از !! و از يسرال و باشد آن زمين آن اين بشما
باحسنتا بپيشي !! * و اگر نه كنيد همچنين اينك خطا كرديد !! و بدانيد خطاي 23
شما آنچه بيابد شمارا * آبدان كنيد بشما شهرها بطفلاني شما و حديرها بگوسپنداني 24
شما و آن بيرون آيا از دهاني شما بكنيد * گفت پسراني جد و پسراني راوبن بمشه [بگفتن بندگاني 25
تو] بكنند چون آنچه خداوندي من فرمايا * طفلاني ايما زناني ايما رمهي ايما و همه چهارپاياني 26
ايما باشند آنجا در شهرهاي آن جلعد * و بندگاني تو بگذرند همه جريدهي سپاه بپيشي !! 27
بكارزار چون آنچه خداوندي من سخن گويا * بفرمود بايشان مشه مر العزر آن كهن و مر يهوشع 28
بن نون و مر سروراني پدراني آن قبيلها بپسراني يسرال •

Et excandefacta est ira Dñi in Is- 13
rael, & confusos reddidit illos in deserto quadraginta annis, donec consumeretur tota ætas illa, quæ fecerat malum in conspectibus Domini. Et 14
en surrexistis pro patribus vestris, educatio hominum peccatorum, ad addendũ adhuc ad excandescentiam iræ Domini contra Israel. Quòd si reversi fuerĩtis à post eum, 15
tum addet adhuc relinquere illum in deserto; & corrumpetis universum populum hunc. Accesserúntque ad 16
eum, & dixerunt; Septa ovium ædificabimus gregibus nostris hic, & urbes parvulis nostris. Nos 17
verò expediti erimus accincti ante filios Israel, usquequò adduxerimus eos ad locum suum: & sedebunt infantes nostri in urbibus castellatis, propter habitatores terræ. Non 18
revertemur ad domos nostras, donec hæreditariò accipiant filii Israel, quisque hæreditatem suam. Non enim hæreditatem accipiemus 19
cum eis ultra transitum Jarden, & eo latere: quòd evenerit hæreditas nostra nobis cis transitum Jarden ad Orientem. Dixit illis Mo- 20
seh; Si præstiteritis verbum hoc, si expediti fueritis coram Domino ad bellum: Et transierit ex vo- 21
bis omnis expeditus ipsum Jarden ante Dominum, donec expulerit inimicos suos à præsentia sua, Et 22
ceperimus terram coram Domino: tum postea revertemini, eritisque liberi à Domino & ab Israel; & erit terra ista vobis in possessionem coram Domino. Quòd si non fe- 23
ceritis sic, en peccatum commisistis in Dominum, & cognoscetis peccatum vestrum quod inveniet vos. Ædificate vobis urbes pro paru- 24
lis vestris, & septa pro ovibus vestris, & quod egressum est ex ore vestro, præstate. Respondervnt fi- 25
lii Gad & filii Reuben ipsi Mosheh, dicendo; Servi tui facient quemadmodum dominus meus præcipit. Parvuli nostri, uxores nostræ, greges nostri, & omnes quadrupedes nostræ erunt ibi in urbibus Gilead: Servi autem tui transi- 27
ibunt, omnis expeditus ad exercitum coram Domino ad bellum, quemadmodum dominus meus loquitur. Et præcepit de eis Mosheh ipsi Ele- 28
azar sacerdoti & Jehoshua filio Nun, & capitaneis patrum tribuum filiorum Israel:

29 ויאמר ואמר להון משה אין יעיברון בני גד ובני ראובן עמכון ית יורדנא
כל דמזרו לקרבא קדם ייי ותתכבש ארעא קדמיכון ותתנון להון ית
30 ארע גלעד לאחסנא : ואם ולא יעיברון מזרזין עמכון ויתחסנון בגיניכון
31 בארעא דכנען : ויענו ואתיבו בני גד ובני ראובן ואמרו ית כל דמליל ייי
32 לעבדך היכדין נעביד : נחנו נחא נעיבר מזרזין קדם ייי לארעא
דכנען ועמנא אחידת אחסנתא מעיברא ליורדנא : ויתן ויהב להון משה
33 לבני גד ולבני ראובן ולפלגות שבטא דמנשה בר יוסף ית מלכות סיחון מלכא
דאמוראי וית מלכות עוג מלכא דמתנן ארעא לקוריהא בתחומי קורייי ארעא
34 חזור חזור : ויבנו ובנו בני גד ית דיבשתא ירושלמי 34 ובנו בני גד ית דבשתא
מדבשתא וית מכללתא וית לחיירת : וית מכללתא לחיירת: 35 וית
35 ואת וית מכללת שופנא וית מכוור וית מכללתא דשופן וית מכור וית יגבהה:
36 נרמתא : ואת וית כרכא חקיפא ובית נימרין וית בית הרן קורייי חקרא גדירין דעאן : ובני ובני ראובן בנו
37 ית בית חושבני וית מעלת מרא וית קרתא דתרין שוקהא מכבשן במרמירא
38 היא בירישא : ואת נבו וית בית קבורתיה דמשה וית קרתא דבלק דפגרו
מתמן טעות פעור במדור בית במסיא וית קרתא דמקפן שורהא גליף שמרת
39 גיברהא וית שירן ובתר דבנינון קרו להון שמהן בשום נוברייא דבנונון :
40 וילכו ואזלו בני מכיר בר מנשה לגלעד וכבשוה ותריכו ית אמוראי דבה : ויתן ויהב משה ית גלעד למכיר בר מנשה ויתיב בה : יאיר וייאיר בר
41 מנשה אזל וכבש ית כופרניהון וקרא יתהון כופרתי יאיר : ונבח ונבח אזל
42 וכבש ית קנת וית כופרנהא וקרא לה נבח על שמיה :

29 Et dixit illis Moses; Si transierint filii Gad & filii Ruben vobiscum Jordanem, quisquis est expeditus ad bellum, ante populum Domini, atque subacta fuerit terra ante vos, tum dabitis illis terram Gilead in possessionem. 30 Quod si non transierint armati vobiscum, tum capient hæreditatem inter vos in terra Canaan. 31 Et responderunt filii Gad & filii Ruben, & dixerunt; Quicquid loquutus est Dominus ad servos tuos, sic faciemus. 32 Nos transibimus armati ante populum Domini in terram Canaan, ut nobiscum sit possessio hæreditatis citra Jordanem. 33 Et dedit illis Moses, filiis Gad, & filiis Ruben, & mediæ tribui Manasse filii Joseph, regnum Sichon regis Amorræorum, & regnum Og regis Matnan, terram cum urbibus suis per terminos urbium terræ per circuitum. 34 Et ædificaverunt filii Gad Madbaschta, & Maclalta, & villas *ejus*. 35 Et Maclelath Schophanæ, & Micvar Geramathæ. 36 Et urbem fortem in Bethnimrin, & Bethharan, civitates munitas, caulas ovium. 37 Et filii Ruben ædificârunt domum Chusbane, & Mahalath Mera, & civitatem duarum platearum stratarum marmore, illa est Beresch. 38 Et domum sepulchri ipsius Mosis, & civitatem Balak unde demoliti sunt idolum Peor in domo altarium, & civitatem cujus muri circumdant eam, insignem nominibus virorum ejus, & Schiran: & postquam ædificârunt eas, imposuerunt illis nomina juxta nomina virorum qui illas ædificârunt. 39 Et iverunt filii Machir filii Manasse in Gilead, & subegerunt eam, & expulerunt Amorræos qui in ea erant. 40 Et dedit Moses Gilead Machir filio Manassis & habitavit in ea. 41 Jair verò filius Manasse abiit & subegit viculos eorum, & vocavit eos vicos Jair. 42 Nobach autem abiit & subegit Kenath & vicos ejus, & vocavit eam Nobach de nomine suo.

Hieros. 34. *Et ædificârunt filii Gad Debeschta, & Maclalta, & pagos* ejus. 35. *Et Maclalta Schophanæ & Macvar, & Jogbea.*

SECT. XLIII.

CAP. XXXIII.

1 Istæ sunt profectiones filiorum Israel, qui exierunt è terra Ægypti secundùm exercitus suos, postquam sunt facta illis miracula per manum Mosis & Aaronis. 2 Et scripsit Moses egressiones eorum per profectiones eorum juxta verbum Domini: & istæ sunt profectiones eorum juxta exitus eorum.

לג

1 אלה מסעי אלין מטלניי בני ישראל די נפקו מארעא דמצרים לחיילוותהון
2 כד אתעבידו להון ניסין על יד משה ואהרן : ויכתוב וכתב משה ית מפקנהון
למטלניהון על מימר ייי ואלין מטלניהון למפקנהון :

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

29 * گفت مشه بایشان اگر بگذرند پسراني جد وپسراني راوبن اوازي شما مر آن یردن
همه جریده بکارزار بپیشي ؛ بگیرد آن زمین بپیشي شما وبدهید بایشان زميني جلعد
30 باحسنتا * واگر نه گذرند جریدگان اوازي شما احسنتا گیرند در میاني شما در زميني
31 کنعن * جواب دادند پسراني جد وپسراني راوبن بگفتن مر آنچه سخن گفت ؛ ببندگاني
32 تو همچنین بکنیم * ایما بگذریم جریدگان بپیشي ؛ زمین کنعن واوازي ایما گرفتني
33 احسنتاي ایما از گذر بیردن * بداد بایشان مشه بپسراني جد وبپسراني راوبن وبنیمهي
قبیلهي منشه پسري یوسف مر مملکتي سیحن پادشاهي آن اموري ومر مملکت عوج
34 پادشاهي آن بشن آن زمین بشهرهاي آن در حدها شهرهاي آن زمین گرداگرد * آبدان
35 کردند پسراني جد مر دیبن ومر عطروت ومر عرعر * ومر عطروت شوفن ومر یعزر
36 ویگبهه * ومر بیت نمره ومر بیت حرن شهرهاي قلعه وحدیرها گوسپند * وپسراني
37 راوبن آبدان کردند مر حشبون ومر العله [ومر] قریتیم * ومر نبو ومر بعل معون
38 موسبت شم ومر سبمه بخواندند در نامها مر نامهاي آن شهرها آنچه آبدان کردند .
39 * برفتند پسراني مکیر پسري منشه بجلعد بگرفتند آنرا وبراند مر آن اموري
40 آنچه در آن * بداد مشه مر آن جلعد بمکیر پسري منشه وبنشست در آن
41 * وایر پسري منشه برفت وبگرفت مر دیههاي ایشان بخواند بایشان حوّت یایر *
42 ونبح برفت وبگرفت مر قنت ومر دیههاي آن بخواند بآن نبح در نامي او .

29 Et *dixit Mosheh illis*; Si transierint filii Gad & filii Reuben vobiscum Jarden, omnisque expeditus ad bellum coram Domino, ceperit terram coram vobis: tunc dabitis eis terram Gilead in possessionem. 30 Quòd si non transierint expediti vobiscum, possessionem accipient in medio vestrî in terra Chenaan. 31 Responsum dederunt filii Gad & filii Ruben, dicendo; Quod locutus est Dominus servis tuis, sic faciemus: 32 Nos transibimus expediti coram Dno in terram Chenaan, ut sit penes nos possessio hæreditatis nostræ cis transitum Jarden. 33 Dedit itaque illis Mosheb, filiis Gad, & filiis Reuben, & dimidiæ tribui Menasseh filii Joseph, regnum Sihon regis Emoræi, & regnum Og regis Basthan, terram cum urbibus suis per terminos suos, urbes terræ circumcirca. 34 Et ædificârunt filii Gad Dibon, & Ataroth, & Aroer. 35 Et Atroth-shophan, & Jaazer, & Jogbehah, 36 Et Beth-nimrah, & Beth-haran urbes castellatas, & septa ovium. 37 Filii verò Reuben ædificaverunt Hesbhon, & Elealeh, & Cirjathaim, 38 Et Nebo, & Baal-meon versis nominibus, & Sibmah: & vocaverunt nominibus nomina urbium quas ædificaverunt. 39 Et pergentes filii Machir filii Menassih in Gilead, ceperunt eam, expulerúntque Emoræum qui in ea. 40 Et dedit Mosheh Gilead ipsi Machir filio Menasseh, seditque in ea. 41 Jair quoque filius Menasse perrexit, & cepit pagos eorum: vocavitque eos Havvoth-Jair. 42 Nobah etiam perrexit, & cepit Cenath & pagos ejus: vocavitque eam Nobah, secundùm nomen suum.

CAP. XXXIII.

1 Istæ sunt mansiones filiorum Israel qui egressi sunt è terra Ægypti per exercitus suos, in manu Mosheh & Aharon. 2 Scripsit autem Mosheh egressiones eorum per mansiones eorum juxta mandatum Domini: istæ inquam sunt mansiones eorum per egressiones eorum.

3 ויסעו מרעמסס ונטלו מן פילוסין בירחא דניסן בחמשת עסרא יומא לירחא קדמאה מבתר דאכלו נכסת פסחא בני ישראל בריש גלי למיחמיהון דכל מצראי: 4 ומצרים ומצראי מקברין ית דקטל יי בהון כל בוכרא ובטעוותהון עבד מימר דיי דינין טעוות מתכא הוו מתרככין טעוות אבנא מתנדעין טעוות פחרא מתעברין בקיקין טעוין דעא מתעבדין קטום ודבעירי מייתין: 5 ויסעו ונטלו בני ישראל מן פילוסין ושרו בסוכות אתרא דאתחפיאו שבעת ענני יקרא: 6 ויסעו ונטלו מסכות ושרו באיתם דבסטר מדברא: ויסעו מאיתם 7 ונטלו על פומי חירתא דקדם טעות צפון ושרו קדם סנדול: 8 ויסעו ונטלו מפורקי חירתא ועברו בגו ימא ונפקו מן ימא ואזלו על כיף ימא כנישין אונכין ומרגליין ואזלו מבתר דרין מהלך תלתא יומין במדברא דאיתם ושרו במרה: 9 ויסעו ונטלו ממרה ואתו לאלים ובאלים תרתיסרי עינוון דמין לתריסר שבטין ושובעין דיקלין בלו קבל שובעין חכימיא ושרון חפן על מיא: 10 ויסעו ונטלו מאלים ושרו על גיף ימא דסוף: 11 ויסעו ונטלו מגיף ימא דסוף ושרו במדברא דסין: 12 ויסעו ונטלו ממדברא דסיני ושרו ברפקה: 13 ויסעו ונטלו מרפקה ושרו בכרך חקיף: 14 ויסעו ונטלו מכרך חקיף ושרון ברפידים ומטול דרפידין ידיהון מפתנמי אוריתא לא הוה חפן מוי למשתי לעמא: 15 ויסעו ונטלו מרפידים ושרו במדברא דסיני: 16 ויסעו ונטלו ממדברא דסיני ושרו בקיבריי דמשאלי בישרא: 17 ויסעו ונטלו מקבריי דמשיילי בישרא ושרו בחצרות אתרא דאסתנרת מרים נביאתא: 18 ויסעו ונטלו מחצרות ושרו ברימתא אתר דמרבי אילני רתמי: 19 ויסעו ונטלו מאתר דמרבי אילני רתמי ושרו ברומנא דמתקיף פירוי: 20 ויסעו ונטלו מרומנא דמתקיף פירוי ושרו בלבנה אתר דתחומין לה מלבינתא בניין: 21 ויסעו ונטלו מלבנה ושרו בבית ריסא: 22 ויסעו ונטלו מריסה ושרו בקהלת אתר דאתכנשו קרח וסיעתיה על משה ואהרן: 23 ויסעו ונטלו מקהלת ושרו בטוורא דשפירין פירוי: 24 ויסעו ונטלו מטוורא דשפירין פירוי ושרו בחרדה אתר דתווהו על בישתא דמותנא: 25 ויסעו ונטלו מחרדה ושרו במקהלות אתר 26 בנופיא: ויסעו ונטלו ממקהלות ושרו בארעית מקהלות: 27 ויסעו ונטלו מארעית מקהלות ושרו בתרח: 28 ויסעו ונטלו מתרח ושרו במתקה אתר דבסימין מוהי: 29 ויסעו ונטלו מאתר דבסימין מוהי ושרו ברשונין: 30 ויסעו ונטלו מחשמונה ושרו באתר מרדותא: 31 ויסעו ונטלו מאתר מרדותא ושרו בבירי עקתא: 32 ויסעו ונטלו מבירי עקתא ושרו בשקיפין ואתרא מתקרי נרנוד: 33 ויסעו ונטלו משקיפין דנרנוד ושרו בטבת אתר טב ונייח. 34 ויסעו ונטלו מאתר טב ונייח ושרו במנותא: 35 ויסעו ונטלו ממנותא ושרו בכרך תרנגולא: 36 ויסעו ונטלו מכרך תרנגולא ושרו במדברא ציני טוור פרולא היא רקם:

ירושלמי 3 ונטלו מן פלוסין בירחא קדמאה:

Et profecti sunt ex Peluſio menſe 3 Niſan, decimo quinto die menſis primi, poſtquàm comediſſent victimam Paſchæ exierunt filii Iſrael capite aperto, in conſpectu omnium Ægyptiorum. Ægyptii autem ſepeliebant eos quos interfecerat Dominus, 4 omnem *ſcil* primogenitum: & in idola ipſorum fecerat fermo Domini judicia; idola conflatilia mollia facta ſunt, idola lapidea mutilata ſunt, idola figulina facta ſunt minuta, idola lignea facta ſunt cinis, & quæ erant inter beſtias mortua ſunt. Profecti ergò ſunt filii Iſrael ex Peluſio, & ca- 5 ſtrametati ſunt in Succoth, loco in quo tecti ſunt ſeptem nubibus gloriæ. Et profecti ſunt ex Succoth, & caſtrametati in Etham quæ eſt in latere de- 6 ſerti. Et profecti ex Etham reverſi 7 ſunt ad fauces Cheratha jacientium, quæ ante idolum Tſephon, & caſtrametati ſunt ante Migdol. Et 8 profecti ſunt ex tabernis Cheratha, & tranſierunt per medium maris, & exierunt ex mari & profecti ſunt juxta litus maris colligentes lapides onychinos & margaritas: & profecti ſunt poſteà itinere trium dierum per deſertum Etham, & caſtrametati ſunt in Mara. Et 9 profecti ex Mara venerunt in Elim: in Elim autem duodecim erant fontes aquarum pro duodecim tribubus, & ſeptuaginta palmæ ex adverſo ſeptuaginta ſapientum; & caſtrametati ſunt ibi juxta aquas. Et profecti ſunt ex Elim, & caſtrametati juxta 10 littus maris juncoſi. Et profecti ſunt ex littore maris juncoſi, & caſtra- 11 metati ſunt in deſerto Sin. Et profecti ſunt ex deſerto Sin, & caſtrametati 12 ſunt in Dophka. Et profecti ex Dophka caſtrametati ſunt in arce forti. 13 Et profecti ex loco fortis caſtrametati ſunt in Rephidim: & quia remiſſæ 14 *erant* manus eorum à verbis legis, non erant illic aquæ ut biberet populus. Et profecti ex Rephidim caſtrametati ſunt in deſerto Sinai. Et profecti 15 ſunt ex deſerto Sinai, & caſtrametati ſunt in ſepulchris eorum qui poſtulabant carnem. Et profecti ſunt ex ſepulchris poſtulantium carnem, & 17 caſtrametati ſunt in Chatſeroth, loco in quo lepra percuſſus eſt Mirjam prophetiſſa. Et profecti ſunt ex Chatſeroth, & caſtrametati in Rith- 18 ma, loco in quo creſcunt arbores juniperorum. Et profecti ſunt ex lo- 19 co in quo creſcunt arbores juniperi, & caſtrametati in Rumana, cujus fructus eſt durus. Et profecti ex Rumana cujus fructus eſt durus, ca- 20 ſtrametati ſunt in Libna, loco in cujus finibus ædificium eſt lateritium. Et profecti ex Libna caſtrametati ſunt in Beth Riſſa. Et profecti ex 21 22 Riſſa caſtrametati ſunt in Khelath, loco in quo congregatus eſt Korah cum ſodalibus ejus adverſus Moſem & Aaronem. Et profecti ſunt ex 23 Kehelath, & caſtrametati in monte cujus ſunt pulchri fructus. Et pro- 24 fecti ſunt ex monte cujus ſunt pulchri fructus, & caſtrametati ſunt in Charada, loco in quo obſtupuerunt propter malum peſtis. Et profecti ſunt 25 ex Charada, & caſtrametati ſunt in Makheloth loco congregationis. Et 26 profecti ſunt ex Makheloth, & caſtrametati ſunt in loco inferiori Makheloth. Et profecti ſunt ex loco inferiori Makheloth, & caſtrametati in 27 Tarach. Et profecti ſunt ex Tarach, & caſtrametati in Mitka, loco cu- 28 jus aquæ dulces erant. Et profecti ſunt ex loco in quo dulces erant aquæ, 29 caſtrametatique ſunt in Chaſmona. Et profecti ex Chaſmona caſtrame- 30 tati ſunt in loco caſtigationum. Et profecti ex loco caſtigationum ca- 31 ſtrametati ſunt in Bere Hakta. Et profecti ſunt ex Bere Hakta, & caſtrame- 32 tati in rupibus, loco qui vocatur Gudgod. Et profecti ſunt ex rupibus Gud- 33 god, & caſtrametati ſunt in Jotbath, loco bono & quieto. Et profecti ſunt 34 ex loco bono & quieto, & caſtrametati ad vada. Et profecti ſunt ex vadis, 35 & caſtrametati ſunt in arce galli. Et profecti ſunt ex arce galli, & caſtra- 36 metati ſunt in deſerto Tſin monte ferri, ille eſt Rekam.

Hieroſ. 3. *Et profecti ſunt ex Peluſio menſe primo.*

Hieroſ. 7. *Et profecti ex Ethan reverſi ſunt ad tabernas Cheratha, quæ ſunt ante facies idolorum. 9. Et profecti ſunt ex Mara & venerunt in Elim: in Elim autem duodecim erant fontes aquarum ex adverſo duodecim tribuum Iſrael, & ſeptuaginta palmæ ex adverſo ſeptuaginta ſeniorum ſynedrii Iſrael; & caſtrametati ſunt ibi.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 *منزل برداشتند از رعمسس در ماهي آن اوّل در پانزدهم روز بماهي آن اوّل از ذكر روزي آن
4 فسح بيرون آمدند پسراني يسرال در دستي بلند بچشم ديدي همه مصريان* ومصريان گور كنان
5 مر آنچه بزد :: در ايشان همه نخست زاد در معبودان ايشان بكرد :: حكمها *منزل برداشتند پسراني
6 يسرال از رعمسس فرود آمدند در سكّت *منزل برداشتند از سكّت فرود آمدند در اتم در كناري
7 آن بيابان *منزل برداشتند از اتم بازگشت [ابر] في آن حيرت آنچه ابر پيشي بعل صفون و فرود
8 آمدند بپيشي مجدل * منزل برداشتند از پيشي آن حيرت بگذشتند در ميان آن دريا آن
9 بيابان برفتند راهي سه روزها در بياباني اتم فرود آمدند در مره * منزل برداشتند از مره
بيامدند باليم ودر اليم دوازده چشمهاي آب وهفتاد درختي خرما فرود آمدند آنجا.

3 *Manſionem* igitur *removerunt de Raameſes menſe primo, quintadecimâ die menſis primi, poſtridiè Paſchatis egreſſi ſunt filii Iſrael manu excelſâ in oculorum conſpectu omnium Ægyptiorum. (Ægyptii autem interim ſepeliebat eos quos percuſſerat Dominus ex eis omnem primogenitum, & in diis eorum fecerat Dominus judicia.) Manſionem* 5 inquam *removentes filii Iſrael de Raameſes, reſederunt in Succoth. Manſionem autem removentes de* 6 *Succoth, reſederunt in Etham, quæ eſt in ora deſerti. Et manſionem* 7 *removentes de Etham, reverſi ſunt contra Os Hiroth, quæ è regione Baal-ſephon, & reſederunt ante Migdol. Manſionem* deinde *removentes ab ante Hiroth, tranſierunt per medium maris in deſertum: & ambulantes viam trium dierum in deſerto Etham, reſederunt in Mavah. Manſionem* autem *removentes de Marah, venerunt in Elim: in Elim verò* erant *duodecim fontes aquæ, & ſeptuaginta arbores dactyli, & reſederunt ibi.* 10 *Et profecti ex Elim, caſtrametati ſunt juxta mare Suph. Profecti* 11 *autem de mari Suph, caſtrametati ſunt in deſerto Sin. Et profecti de* 12 *deſerto Sin, caſtrametati ſunt in Dophcah. Profecti item de Doph-* 13 *cah, caſtrametati ſunt in Alſh.* 14 Et *manſionem removerunt de Alſh, reſederuntque in Rephidim: & non erat ibi aqua populo ad bibendum.* 15 *Ideò profecti de Rephidim, caſtrametati ſunt in deſerto Sinai.* 16 *Profecti autem de deſerto Sinai, caſtrametati ſunt in Cibroth hattaavah. Et profecti de Cibroth-hattaavah, caſtrametati ſunt in Haſeroth. Et profecti de Haſeroth, caſtrametati ſunt in Rithmah. Profecti verò de* 17 18 19 *Rithmah, caſtrametati ſunt in Rimmon Peres. Et profecti de Rimmon Peres, caſtrametati ſunt in Libnah. Profecti verò de Libnah, caſtrametati ſunt in Riſſah. Et profecti de Riſſah,* 20 21 22 *caſtrametati ſunt in Cehelathah. Profecti item de Cehelathah, caſtrametati ſunt in monte Sepher. Profecti autem de monte Sepher, caſtrametati ſunt in Haradah. Et profecti ſunt de Ha-* 23 24 25 *radah, & caſtrametati ſunt in Macheloth. Et profecti de Macheloth, caſtrametati ſunt in Thahath. Profecti autem de Thahath, caſtrametati ſunt in Tharah. Profecti autem de Tha-* 26 27 28 *rah, caſtrametati ſunt in Mithcah. Profecti item de Mithcah, caſtrametati ſunt in Haſmonah. Et profecti ſunt de Haſmonah, & caſtrametati ſunt in Moſeroth. Et profecti de Moſeroth,* 29 30 31 *caſtrametati ſunt in Bene-jaacan. Profecti autem de Bene-jaacan, caſtrametati ſunt in Hor Gidgad. Et profecti de Hor Gidgad, caſtrametati ſunt in Jotbathah. Et profecti de Jotbathah* 32 33 34 *caſtrametati ſunt in Abronah. Profecti verò de Abronah, caſtrametati ſunt in Eſion-gaber. Et profecti de Eſion-gaber, caſtrametati ſunt in deſerto Sin, quod eſt Cadeſh* 35 36

Profectiones filiorum Iſrael quæ ſequuntur Hebraicè, in exemplari ita habentur.

ויסעו מאלים ויחנו על ים סוף: ויסעו מים סוף ויחנו במדבר סין: ויסעו ממדבר סין ויחנו ברפקה: ויסעו מרפקה 10 11 12
ויחנו באלוש: מנזל [برداشتند] מלוש [وفرود آمدند در رفيديم] ونه بود آنجا آب بقوم باهنجيدن 13 14
ויסעו מרפידם ויחנו במדבר סיני: ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברת התאוה: ויסעו מקברת התאוה ויחנו 15 16 17
בחצרת: ויסעו מחצרת ויחנו ברתמה: ויסעו מרתמה ויחנו ברמן פרץ: ויסעו מרמן פרץ ויחנו בלבנה: ויסעו 18 19 20 21
מלבנה ויחנו ברסה: ויסעו מרסה ויחנו בקהלתה: ויסעו מקהלתה ויחנו בהר שפר: ויסעו מהר שפר 22 23 24
ויחנו בחרדה: ויסעו מחרדה ויחנו במקהלת: ויסעו ממקהלת ויחנו בתחת: ויסעו מתחת ויחנו בתרח: ויסעו 25 26 27 28
מתרח ויחנו בתמקה: ויסעו ממתקה ויחנו בחשמנה: ויסעו מחשמנה ויחנו במסרות: ויסעו ממסרות ויחנו 29 30 31
בבני יעקן: ויסעו מבני יעקן ויחנו בחר הגדגד: ויסעו מחר הגדגד ויחנו ביטבתה: ויסעו מיטבתה ויחנו 32 33 34
בעברנה: ויסעו מעברנה ויחנו בעצין גבר: ויסעו מעצין גבר ויחנו במדבר צין הוא קדש: 35 36

Et profecti de Cibroth-hattaavah, caſtrametati ſunt in Haſeroth. Et profecti de Haſeroth, caſtrametati ſunt in Rithmah. Et profecti de Rithmah, caſtrametati ſunt in Rimmon Peres. Et profecti de Rimmon Peres, caſtrametati ſunt in Libnah. Et profecti de Libnah, caſtrametati ſunt in Riſſah. Et profecti de Riſſah, caſtrametati ſunt in Cehelathah. Et profecti de Cehelathah, caſtrametati ſunt in monte Sepher. Et profecti de monte Sepher, caſtrametati ſunt in Haradah. Et profecti de Haradah, & caſtrametati ſunt in Macheloth. Et profecti de Macheloth, caſtrametati ſunt in Thahath. Et profecti de Thahath, caſtrametati ſunt in Tharah. Et profecti de Tharah, caſtrametati ſunt in Mithcah. Et profecti de Mithcah, caſtrametati ſunt in Haſmonah. Et profecti de Haſmonah, caſtrametati ſunt in Bene-jaacan. Et profecti de Bene-jaacan, caſtrametati ſunt in Hor Gidgad. Et profecti de Hor Gidgad, caſtrametati ſunt in Jotbathah. Et profecti de Jotbathah, caſtrametati ſunt in Abronah. Et profecti de Abronah, caſtrametati ſunt in Eſion-gaber. Et profecti de Eſion-gaber, caſtrametati ſunt in deſerto Sin, quod eſt Cadeſh

37 ויסעו ונטלו מרקם ושרו בטוורום אומנים בסייפי ארעא דאדום : ויעל אהרן
38 וסליק אהרן כהנא לטוורום אומנום על מימרא דיי ומית תמן בשנת ארבעין
39 למיפק בני ישראל ממצרים בירחא חמישאה בחד לירחא : ואהרן ואהרן בר
40 מאה ועשרין ותלת שנין כד מית בטוורים אומנים : וישמע ושמע עמלק חייבא
41 ואתחבר בכנענאי ומלך בערד ובית מותביה בארע דרומא כד אתו בני ישראל
42 ואגיח בהון ונמרו יתהון וירת קירוויהון : ויסעו ונטלו מטוורום אומנים ושרו
43 בצלמונה אתר חובאי וכור בארע אדומאי ותמן עקת נפשא דעמא באורחא :
44 ויסעו ונטלו מצלמונה ושרו בפונון אתר דגרי ייי בהון ית חיוון קלן וסליקת
45 קבילתהון עד ציית שמיא : ויסעו ונטלו מאתר דגרי ייי בהון ית חיוון קלן ושרו
46 באובות : ויסעו ונטלו מאובות ושרו במגוית עיבראי בתחום מואבאי : ויסעו
47 ונטלו ממניוחא ושרו בדיבון בית מולא : ויסעו ונטלו מדיבון בית מולא
48 ושרו בעלמון דבלתימה אוף תמן אתכתירת מנהון ביראה על דשבקו פתגמי
49 אוריתא דבסימין בדבלתא : ויסעו ונטלו מעלמון דבלתימה ושרו בטוורא
50 עבראי קדם בית קבורתיה דמשה : ויסעו ונטלו מטוורי עבראי ושרו במישריא
51 דמואב על יורדנא דיריחו : ויחנו ושרו על יורדנא מבית ישימות עד מישר
52 שיטין במישריא דמואב : וידבר ומליל ייי עם משה במישריא דמואב על יורדנא
53 דיריחו למימר : דבר מליל עם בני ישראל ותימר להון ארום אתון עברין ית
54 יורדנא לארעא דכנען : והורשתם
ירושלמי 52 ותשיצנון ית כל דיירי
ארעא מן קדמיכון ותסופון ית כל
טעותהון וית כל צלמי מתכוותהון
תתפרכון וית כל במסיהון תשיצון :
ותתרכון ית כל יתבי ארעא מן קדמיכון ותסופון ית כל צלמי מתכוותהון
תסייפון וית כל במסיהון תשיצון : והורשתם ותתרכון
ית יתבי ארעא ותתבון בה ארום לכון יהבית ית ארעא למירות יתה :
והתנחלתם ותחסנון ית ארעא בעדבין לגניסתכון לשיבט דעשיר סגין תסגיו
ולשבט דעשיר זעירין תזעיר לדיפוק ליה תמן ערבא דיליה יהי לשבטא
אבהתכון תתחסנון : ואם ואין לא תתרכו ית כל יתבי ארעא מן קדמיכון ויהי
מה דתשיירון מנהון לסכיין בעינא בישא בכון ומקיפין לכון כתירסין בסטריכון
ויתעיקון יתכון על ארעא דאתון יתבין בה : והיה ויהי כמא דחשילית למעבד להון אעביד לכון :

Et profecti sunt ex Rekam, & castrametati sunt in monte Umano in finibus terræ Ædom. Et ascendit Aharon sacerdos ad montem Umanum juxta verbum Domini, & mortuus est ibi anno quadragesimo ab exitu filiorũ Israel ex Ægypto, mense quinto prima mensis. Porrò Aharon natus erat centum viginti tres annos, quando mortuus est in monte Umano. Et audivit Amalek peccator & consociatus est cum Chananæis, & regnavit in Arad, & domus habitationis ejus fuit in terra meridionali, quando venerunt filii Israel ut contra eos pugnarent, & deleverunt internecione tam eos quàm urbes eorum. Et profecti sunt ex monte Umano, & castrametati in Tsalmona loco veprium & squalido in terra Ædomæorum, ubi angustiis affecta est anima populi propter viam. Et profecti sunt ex Tsalmona & castrametati in Punon, loco in quo immisit Dominus in eos serpentes urentes, & ascendit clamor eorum usque ad cœlum. Et profecti sunt ex loco in quo immisit in eos Dominus serpentes urentes, & castrametati sunt in Oboth. Et profecti sunt ex Oboth, & castrametati sunt in vadis transeuntibus per limitem Moabitarum. Et profecti sunt ex vadis, & castrametati in Dibon domo fortunæ. Et profecti sunt ex Dibon loco fortunæ, & castrametati in Almon Diblathaima, etiam ibi tectus est ab illis puteus, eò quòd reliquerint verba legis quæ dulcia sunt instar ficuum. Et profecti sunt ex Almon Diblathaima, & castrametati in monte Abaræorum è regione sepulchri Mosis. Et profecti sunt ex montibus Abaræorum, & castrametati sunt in campestribus Moab juxta Jordanem Jericho. Et castrametati sunt juxta Jordanem à Bethieschimoth usque ad planitiem Sittim, in campestribus Moab. Et loquutus est Dominus cum Mose in campestribus Moab juxta Jordanem Jericho, dicendo: Loquere cum filiis Israel, & dices illis; Quandoquidem vos transitis Jordanem in terram Canaan, Expelletis omnes habitatores terræ à conspectu vestro, & consummabitis omnia templa adorationis eorum: & omnes imagines fusiles eorum consumetis, & omnes aras eorum exterminabitis. Et ejicietis habitatores terræ, & habitabitis in ea: quoniam dedi vobis terram ad possidendum eam. Et possidebitis terram per sortes juxta familias vestras, tribui cujus populus multi *sunt* multiplicabis, tribui verò cujus populus pauci imminues; quocunque loco egressa fuerit sors alicujus, is locus ejus erit: per tribus patrum vestrorum hæreditatem capiatis. Quod si non expuleritis omnes habitatores terræ illius à facie vestra, erit id quod residuum servaveritis ex illis in respicientes vos oculo malo, circundabunt vos tanquam clypei in lateribus vestris: & affligent vos in terra in qua vos habitatis. Et erit quemadmodum cogitavi facere illis, faciam vobis.

Hier. 52 *Et exterminabitis omnes incolas terræ illius à facie vestra, & perdetis omnia idola eorum: & omnes imagines conflatiles eorum succidetis, & omnes aras earum demolicmini.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

37 * منزل برداشتند از قدش فرود آمدند در هرهر در كناري زميني ادوم * بر آمد
38 اهرن آن كهن بهرهر ابر امري ׃׃ وفات يافت آنجا در سالي آن چهل بنيرون آمدني
39 پسراني يسرال از زميني مصر در ماهي آن پنجمي دريك بماه * واهرن قدري صد
40 و بيست و سه ساله در مردني او در هر هر * بشنويد آن كنعني پادشاهي عرد واو
41 نشينا در جنوب در زميني كنعن در آمدني پسراني يسرال * منزل بر داشتند از هر هر
42 فرود آمدند در صلمنه * منزل بر داشتند از صلمنه ויחנו בפונן : ויסעו מפונן ויחנו באבת : ויסעו
43 44 מאבת ויחנו בעיי העברים בגבול מואב : ויסעו מעיים ויחנו בדיבן גד : ויסעו מדיבן גד ויחנו בעלמון דבלתימה :
45 46 ויסעו מעלמון דבלתימה ויחנו בהרי העברים לפני נבו : ויסעו מהרי העברים ויחנו בערבות מואב על־
47 48 ידרן ירחו : ויחנו על־הירדן מבית הישימת עד אבל השטים בערבת מואב : שכן [כفت] ׃׃ بسمسه در
49 50 عربوت مواب ابر يردن يرحو بگفتن * سخن گوي بپسراني يسرال وبگوي بايشان كه
51 شما گذران مر آن يردن بزميني كنعن * وبرانيد مر همه نشينان آن زمين از
52 پيشي شما وگم كنيد مر همه مسجدهاي ايشان و مر همه بتاني ريختهاي ايشان
53 گم كنيد و مر همه بتخانهاي ايشان نيست كنيد * ومياث گيريد مر آن زمين
54 و بنشينيد در آن كه بشما بدادم مر آن زمين بمياث گرفتن آنرا * واحسنتا گيريد
مر آن زمين در قرعه باهلي خانهاي شما ببسيار بسيار كنيد مر احسنتاي او و باندك
اندك كني احسنتاي او بآنچه بيرون آيد باو آنجا آن قرعه باو باشد بقبيلهاي پدراني
55 شما احسنتا گيريد * واگر نه رانيد مر نشيناني آن زمين از پيشي شما و باشد آنچه
باقي گذاريد ازيشان بكاردها در چشماني شما و بسيخها در پهلوي شما و عدوّي كنند
56 بشما ابر آن زمين آنچه شما نشينان در آن * و باشد چون آنچه خيالنا كردم بكردن بايشان
بكنم بشما *

Et *mansionem removentes de Cadesh, resederunt in Hor-habar in ora terræ Edom. Ascenditque Aharon sacerdos in Hor-habar secundùm mandatum Domini, & obitum sibi invenit ibi anno quadragesimo egressûs filiorum Israel è terra Ægypti, mense quinto, unâ mensis. Aharon autem* erat *annorum centum & viginti ac trium annorum quando mortuus est in Horhabar. Audivitque Chenaaneus rex Arad (ipse verò sedebat in Meridie in terra Chenaan) adventum filiorum Israel. Et mansionem removentes de Hor-habar, resederunt in Salmonah. Mansionem autem removerunt de Salmonah,*
& castrametati sunt in Punon. Et profecti de Punon, castrametati sunt in Oboth. Profecti item de Oboth, castrametati sunt in Ije-haabarim in termino Moab. Et profecti de Ijim, castrametati sunt in Dibon-Gad. Profecti item de Dibon-Gad, castrametati sunt in Almon-Diblathaim. Profecti præterea de Almon-Diblathaim, castrametati sunt in montibus Abarim ante Nebo. Et profecti de montibus Abarim, castrametati sunt in campestribus Moab juxta Jarden Jerecho. Tandem castrametati sunt juxta Jarden à Beth-jeshimoth usq; ad Abel shittim in campestribus Moab.
Locutusque est Dominus ad Mosheh in Arboth Moab juxta Jarden Jerecho, dicendo, Alloquere filios Israel, dicésque eis; Quum transieritis Jarden ad terram Chenaan, Tunc expelletis omnes habitatores terræ à præsentia vestra, & perdetis omnia templa eorum, omnia quoque idola fusilia eorum perdetis, atque omnia idolia eorum annihilabilitis. Et hæreditariò capietis terram, sedebitisque in ea: nam vobis dedi terram ad hæreditariò capiendum eam. Possidebitis autem terram per sortem, per familias vestras: copiosiori multiplicabitis possessionem ejus, & pautiori diminues possessionem ejus: in loco *in quo egredietur ei sors, ei erit: per tribus patrum vestrorum possessionem capietis. Quòd si non expulseritis habitatores terræ à præsentia vestra, tum erit, quos reliqueritis ex eis erunt in cultros in oculis vestris, & in* mihi *facere eis, faciam vobis.*

sicut de facere vestro, & superiori egere exitum sua terram in qua vos sedetis. Evigue, quemadmodum repræsentavi

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

לד

CAP. XXXIV.

וידבר ה׳ אל משה לאמר׃ 1 צו את בני ישראל ואמרת אלהם כי אתם באים אל ארץ כנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה ארץ כנען לגבלתיה׃ 2 ופקד יי׳ למשה למימר׃ 1 ואת תפקד לבני ישראל ותימר להון ארום אתון עלין לארעא דכנען דא ארעא דתתפלג לכון באחסנא ארעא דכנען בתחומהא׃ 2

ירושלמי 3 ויהוי לכון תחומא מדרומא ממדברא דרקם כל קביל תחומיהון דאדומאי ויהי לכון דרומא ממיפי ימא דמלחא מן מדינחא׃ 4 ויקף לכון תחומא דרומא מן מסקיותא דעקרבין ועבר בשור פרולא ויהוי מפקנוי מדרום לרקם רגיעא ויפוק דירת אדריא ויעבר בקסם׃ 5 ויקף תחומא מן קסם לנילוס מצרים ויהון מפקנוי מן מערבא׃ 6 ותחום ימא רבא הוא אוקינוס ניסוי ומחווי וספינתא עם מיא קדמיא דאית בגויה הנון מי בראשית דין יהוי לכון תחומא מערביא׃ 7 ודין יהוי לכון תחום צפוניא מן ימא רבא תכונון לכון למטורוס מנוס׃ 8 מטורוס מנוס תכונון לכון למעלי אנטוכיא ויהון מפקנוי תחומא דאולם דקלקאי׃ 9 ויפקון תחומא לזופירין ויהוי מפקנוי דירת עינותא דין יהוי לכון תחום צפוניא׃ 10 ותכונון לכון תחומא מערביא מדירת עינותא לאפמים׃ 11 וייחות תחומא לאפמים לדפני מן מדינחא לעינותא וייחות תחומא ויפוק לטירית אדריא ויעבר לקיסם ויקף ויקיף תחומא מקיסם לנילוס דמצראי ויהון מפקנוי למערבא׃ 12 ותחום מערבא ויהוי לכון ימא רבא אוקינוס ותחומיה הינון מי בראשית עם מיא קדמאי דהוון בגויה אבדוי ופרכידוי בדכוי ומדנחיה נסוי ומחווי ספינתיה ואלנוותיה דין יהוי לכון תחום מערביא׃ 13 וזה ודין יהוי לכון תחום ציפונא מן ימא רבא תכונון לכון למטורוס אומנים׃ 14 מהר ההר מטורוס אומנים תכונון לכון מעלך לטברייא ויהון מפקנוי דתחומא מן תרין ציטרוי מבוונין לכדכור דבר זעמר ולכדכוי דבר סנינורא ודיוקינוס ותרנגולא עד קיסרין מעלך לאבלס דקילקאי׃ 15 ויצא ויפוק תחומא לקרן זכותא ולנבתא דחטמונא ויהון מפקנוי לכריא דבית סכל ולמציות דרתא רבתא דפמצעא בין טירת עינותא לבין דרמשק׃ 16 ודין יהוי לכון תחום ציפונא׃ 17 והתאויתם ותכוונון לכון לתחום מדינחא מטירת עינותא לאפמיאה׃ 18 וירד הנבול משפם וייחות תחומא מן אפמיאה לדפני מן מרנח לעינותא וייחות תחומא למערת פניאס וממערת פניאס ייחות תחומא למטור תלגא ומטור תלגא ייחות תחומא לעינן ומעינן ייחות תחומא ויסב מישרא מישר נחלי ארנונא וייתי למדברא ויציני טור פרולא מי מצותא אבל ודמוכה סמיך לגנייסר ברך מלכותהון דאדומאי אחסנות שיבט ראובן וגד ופלגות שיבט מנשה ויחות תחומא ויקיף לתחום ימא דגנייסר ממדינחא׃

וידבר יי׳ אל משה לאמר׃ 1 צו את בני ישראל ותאמר אלהם כי אתם באים אל ארץ כנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה ארץ כנען לגבלתיה׃ 2 והיה יהוה לכון תחום 3 דרומא מן מדבר׃ דציני טור פרולא על החומי אדום ויהוי תחום דרומא מן סייפי ימא דמלחא מדינחא׃ ונסב 4 ויקיף לכון תחומא מן דרומא למסוקיתא דעקרבית ויעיבר לציני טור פרולא ויהוון מפקנוי מן דרומא לרקם גיעא ויפוק לטירית אדריא ויעיבר לקיסם׃ ויקף ויקיף תחומא מקיסם לנילוס 5 דמצראי ויהון מפקנוי למערבא׃ וגבול ותחום מערבא ויהוי לכון ימא רבא 6 אוקינוס ותחומיה הינון מי בראשית עם מיא קדמאי דהוון בגויה אבדוי ופרכידוי בדכוי ומדנחיה נסוי ומחווי ספינתיה ואלנוותיה דין יהוי לכון תחום מערביא׃ וזה דין יהוי לכון תחום 7 ציפונא מן ימא רבא תכונון לכון למטורוס אומנים׃ מהר ההר מטורוס 8 אומנים תכונון לכון מעלך לטברייא ויהון מפקנוי דתחומא מן תרין ציטרוי מבוונין לכדכור דבר זעמר ולכדכוי דבר סנינורא ודיוקינוס ותרנגולא עד קיסרין מעלך לאבלס דקילקאי׃ ויצא ויפוק תחומא לקרן זכותא ולנבתא׃ 9 דחטמונא ויהון מפקנוי לכריא דבית סכל ולמציות דרתא רבתא דפמצעא בין טירת עינותא לבין דרמשק׃ ודין יהוי לכון תחום ציפונא׃ 10 והתאויתם ותכוונון לכון לתחום מדינחא מטירת עינותא לאפמיאה׃ 11 וירד הנבול משפם וייחות תחומא מן אפמיאה לדפני מן מרנח לעינותא וייחות תחומא למערת פניאס וממערת פניאס ייחות תחומא למטור תלגא ומטור תלגא ייחות תחומא לעינן ומעינן ייחות תחומא ויסב מישרא מישר נחלי ארנונא וייתי למדברא וציני טור פרולא מי מצותא אבל ודמוכה סמיך לגנייסר ברך מלכותהון דאדומאי אחסנות שיבט ראובן וגד ופלגות שיבט מנשה וייחות תחומא ויקיף לתחום ימא דגנייסר ממדינחא׃

CAP. XXXIV.

ET loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: Præcipe filiis Israel, 1
& dices illis; Quando vos ingrediemini in terram Canaan, hæc erit 2
terra quæ dividetur vobis in hæreditatem, terra Canaan per limites
suos. Erit vobis limes meridiona- 3
lis à deserto palmarum montis ferri,
juxta terminos Ædom: erit *inquam*
limes meridionalis à finibus maris
salsi ad orientem. Et circuibit vo- 4
bis terminus à meridie ad ascensum
Akrabim, & transibit ad palmas
montis ferri, & erunt exitus ejus à
meridie usque ad Rekam Geah: &
exibit ad oppidum arearum, &
transibit usque in Kesam. Et cir- 5
cundabit limes à Kesam ad Nilum
Ægyptiorum: & erunt exitus ejus
usque ad occasum. Terminus ve- 6
rò occidentalis sit vobis mare ma-
gnum Oceani, & limes ejus sunt
aquæ creationis cum aquis antiquis
quæ sunt in medio ejus; appendi-
ces ejus, & suburbana ejus, arces
ejus, & civitates ejus, insulæ ejus,
& portus ejus, naves ejus, & inte-
riora ejus: hic erit vobis limes
occiduus. Hic etiam erit vobis li- 7
mes septentrionalis: à mari magno
dirigetis vobis ad montem Umanum. A monte Umano dirigetis 8
vobis usque ad introitum Tiberia-
dis: & erunt exitus illius termini
à duobus lateribus ejus tendentes
ad Kadcor filii Zahama, & ad Cad-
coi filii Sanigora, & Divakinos, &
Tarnegola, usque ad Cæsaream quà
ingrederis in Abelas Ciliciorum.
Et exibit terminus ad Keren Ze- 9
chuta, & ad Gibra Chatmonæ, &
erunt exitus ejus ad Karia Bethsekel,
& ad medium atrii magni quod *est* à Mitsehah inter palatium Inve-
thah & Darmesehek. Hic erit vobis limes septentrionalis. Et de- 10
scribetis vobis ad terminum meridionalem, ab urbe Hinvatha usque
ad Apamiam. Et descendet limes ab Apamia in Dophne ab oriente 11
Hinvathæ: deinde descendet limes ad speluncam Panias, & à spe-
lunca Paniæ descendet limes ad montem nivis, & à monte nivis de-
scendet limes ad Henan, & ab Henan descendet limes & circunda-
bit planitiem, planitiem *inquam* torrentium Arnonis, & perveniet in
desertum & palmas montis ferri, aquas contentionis devorat, & dor-
mit juxta Genesaram oppidum regni Ædomæorum, hæreditatem tri-
bus Ruben & Gad & dimidiæ tribus Manasse, & descendet limes &
circundabit limitem maris Genesareth ab oriente.

Hierosol. 3 *Et erit vobis limes à meridie à deserto Rekam, ex adverso limitis Ædomæorum: & erit vobis meridies à finibus maris salsi ab oriente.* 4 *Et circundabit vobis terminus meridionalis ab ascensu Akrabim, qui transit per montem ferri, & erit exitus ejus à meridie usque ad Rekam Geah: & exibit ad ovile arearum, & transibit ad Kesam.* 5 *Et circundabit terminus à Kesam ad Nilum Ægypti: & erit exitus ejus ab occidente.* 6 *Et terminus* erit *mare magnum,* nempe *Oceanus, insulæ ejus, portus ejus, & naves cum aquis antiquis quæ sunt in eo, illæ sunt aquæ creationis: hic erit terminus occiduus.* 7 *Et hic erit vobis limes septentrionalis: à mari magno dirigetis vobis ad montem Manum.* 8 *A monte Mano tendetis vobis ad ingressum Antiochia: & erunt exitus ejus ad Abelas Ciliciorum.* 9 *Et exibit limes ad Zapherin, & erunt exitus ejus caule Hajennutha. Hic erit vobis limes septentrionalis.* 10 *Et describetis vobis limitem occidnum à caulis Hajennutha usque ad Apamiam.* 11 *Et descendet limes in Apamiam ad Dophne ab oriente Hajennutha, & descendet limes & declinabit juxta mare Genesaris ab Occidente.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل سي چهارم *

CAP. XXXIV.

* سخن گفت يي بموسه بگفتن * بفرماي مر پسراني يسرال و بگوي بايشان كه شما 1 2
آيان بآن زمين كنعن اين آن زمين آنچه بيفتد بشما در احسنتا زميني كنعن
بحدّهاي آن * و باشد بشما كنجي جنوب از بياباني صن ابر گذاري ادوم و باشد 3
بشما حدّي جنوب از كناري درياي نمك بمشرق * و بگردد بشما آن حدّ از جنوب 4
بمعله عقربّيم و بگذرد صنه و باشند بيرون آمدنهاي او از جنوب بقدش برنع و بيرون
آيد حصر ادّر و بگذرد بعصمون * و بگردد آن حدّ از عصمون برودي مصر و باشند 5
بيرون آمدنهاي او بمغرب * و حدّي مغرب باشد بشما آن دريا بزرگ و حدّي اين باشد 6
بشما حدّي مغرب * و اين باشد [بشما] حدّي شمال از آن درياي آن بزرگ نشان كنيد 7
بشما هر هفر * از هور هفر نشان كنيد ببا حمت و باشند بيرون آمدنهاي آن حدّ 8
صدده * و بيرون آيد آن حدّ زفرنه و باشند بيرون آمدنهاي او حصر عينن اين 9
باشد بشما حدّي صفون * نشان كنيد بشما بحدّي مشرق از حصر عينن شفمه * 10
* و فرود آيد آن حدّ از شفم آن ربله از پيش بعين و فرود آيد آن حدّ و برسد ابر 11
كتف درياي كنّرت بمشرق *

CAP. XXXIV.

LOcutúsque est Dominus ad Mo- 1
sheh, dicendo, Præcipe filiis Isra- 2
el, ac dices eis; Quum veneritis
ad terram Chenaan, (ista est terra
quæ cadet vobis in possessionem,
terra Chenaan per terminos suos,)
Tunc erit vobis angulus Meridiei 3
à deserto Sin juxta transitum E-
dom: erit inquam vobis terminus
Meridiei à litore maris salis
ad Orientem. Et circuibit vobis 4
terminus à Meridie ad Maaleh-ac-
rabbim, & transibit ad Sin, &
erunt exitus ejus à Meridie in Ca-
desh-barnea, atque egredietur ad
Hasar-addar, & transibit ad Asmon.
Prætereà circuibit terminus ab As- 5
mon ad flumen Ægypti: & erunt
exitus ejus ad Occidentem. Ter- 6
minus autem Occidentalis erit vo-
bis mare magnum: terminus in-
quam iste erit vobis terminus Occi-
dentalis. Iste verò erit vobis ter- 7
minus Septentrionalis, à mari ma-
gno designabitis vobis Hor-hahar.
Ab Hor-hahar designabitis ad Bo- 8
Hamath: & erunt exitus ter-
mini ad Sedad. Et illinc egredi- 9
etur terminus ad Ziphron, & erunt
exitus ejus ad Hasar-enan: iste erit
vobis terminus Aquilonaris. Desi- 10
gnabitis quoque vobis terminum
Orientalem, ab Hasar-enan ad She-
pham. Et descendet terminus à 11
Shepham ad Riblah ab Oriente
Ajin: & descendet terminus, per-
veniétque ad humerum maris Chin-
nereth ad Orientem.

12 וְיֵחוֹת לְיַרְדְּנָא וְיֵהֲוֹן מַפְקָנוֹי יַמָּא דְּמִלְחָא דָּא תֶּהֱי לְכוֹן אַרְעָא לְתְחוֹמָהָא חְוֹור חְוֹור :

12 וירד ויחות תחומא ליורדנא ויהון מפקנוי ליַמָּא דְמִלְחָא רֵיקָם גִּיעָא מִן דָּרוֹמָא טַוורוס אוּמָנִיס מִן צְפוֹנָא יַמָּא רַבָּא מִן מַעַרְבָּא יַמָּא דְמִלְחָא מִן מַדִּינְחָא

Et descendet limes ad Jordanem, & erunt exitus ejus ad mare salsum: Rekam Gehah à meridie, mons Umanus, à septentrione, mare magnum ab occidente, mare salsum ab oriente. Hæc erit *terra* vestra, terra Israel, secundùm tractus limitum suorum per circuitum.

Hieros. 12 *Et descendet ad Jordanem, & erunt exitus ejus mare salsum. Hæc terra vestra erit per limites suos circumcirca.*

13 דָּא תֶחֱוֵי לְכוֹן אַרְעָא דְיִשְׁרָאֵל לְמֶצְרֵנֵי תְחוֹמָהָא חְוֹור חְוֹור : וְצִוָּא וּפְקִיד מֹשֶׁה יַת 13 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דָּא אַרְעָא דְתַחְסְנוּן יָתָהּ בְּעַדְבָא דְפִקִּיד יְיָ לְמִיתַן לְתִשְׁעַת שִׁבְטִין וּפַלְגוּת שִׁבְטָא : כִּי אֲרוּם קַבִּילוּ שִׁבְטָא דִבְנֵי רְאוּבֵן לְבֵית אֲבְהָתְהוֹן 14 וְשִׁבְטָא דִבְנֵי גָד לְבֵית אֲבְהָתְהוֹן וּפַלְגוּת שִׁבְטָא דְמְנַשֶּׁה קַבִּילוּ אַחְסָנְתְּהוֹן : שְׁנֵי

13 Et præcepit Mosch filiis Israel, dicendo; Hæc est terra quam hæreditabitis sorte, quam præcepit Dominus dare novem tribubus & mediæ tribui. 14 Quoniam receperant tribus filiorum Ruben juxta domus patrum suorum, & tribus filiorum Gad juxta domum patrum suorum, & dimidia tribus Manasse receperant hæreditatem suam. 15 Duæ tribus & media tribus receperant hæreditatem suam citra Jordanem ad orientalem plagam. 16 Et loquutus est Dominus cum Mose, dicendo: 17 Ista sunt nomina virorum qui hæreditare facient vos terram: Eleazar sacerdos & Josue filius Nun. 18 Et singulos principes ex tribubus eligetis ad dandum *vobis* in hæreditatem terram. 19 Et ista sunt nomina virorum: de tribu domus Juda, Caleb filius Jephune. 20 Ex tribu Simeon, Samuel filius Ammihud. 21 De tribu Binjamin, Elidad filius Kislon. 22 De tribu Dan princeps, Bukki filius Jogli. 23 De tribu filiorum Joseph, de tribu filiorum Manasse princeps, Chaniel filius Ephod: 24 De tribu domus Ephraim princeps, Kemuel filius Schiphtan. 25 De tribu Zebulon princeps, Elitsaphan filius Parnak. 26 De tribu domus Issachar princeps Paltiel filius Azan. 27 De tribu Ascher princeps, Ahihud filius Schelomi. 28 De tribu Nephtali princeps, Pedahael filius Ammihud. 29 Isti sunt quibus præcepit Dominus, ut in hæreditatem dividerent filiis Israel terram Canaan.

Hieros. 15 *Duæ tribus & media tribus receperant hæreditatem suam citra Jordanem Jericho priores, ab oriente à planitie maris salsi exit illis terminus ad mare Genesareth civitatem regni Æmorrhæorum: & à Genesareth civitate regni Æmorræorum exit illis terminus ad montem nivis, & ad calorem Libani: & à monte nivis & ad calorem Libani exit illis terminus in Choba, quæ est ad latus septentrionale Hajenuthæ Damasci: & à Choba quæ est à septentrione Hajenuthæ Damasci, exit illis terminus ad Oceanum montis nivei Cæsareæ, cui est ab oriente occidens Dan: & ab Oceano montis nivei Cæsareæ, cui est ab oriente occidens Dan, exit illis terminus ad fluvium magnum fluvium Euphratis, juxta quem est ordo victoriarum præliorum Domini, quæ ibi facta sunt. Et à fluvio magno fluvio Euphratis exit illis terminus ad civitates Zavatha, ultra totam Trachonitidem ad Zimra domum regiam Sihonis regis Æmorræorum, & domum regiam Og regis Mathnan, exiens ad Raphiach, & Schokmezai, donec perveniat ad littus maris salsi. Hæc est portio duarum tribuum & dimidiæ tribus.*

ירושלמי 15 תְּרֵין שִׁבְטַיָּא וּפַלְגוּת שִׁבְטָא קַבִּילוּ אַחְסָנְתְּהוֹן מִן יַרְדְּנָא דִירֵיחוֹ קֳדָמָאִין מִן מַדִּינְחָא מִן מֵישַׁר יַמָּא דְמִלְחָא נָפֵק לֶהוֹן תְּחוּמָא לְכַנֶּרֶת בִּרְךְ דְמַלְכוּתְהוֹן דְּאֱמוֹרָאֵי וּמִכַּנֶּרֶת בִּרְךְ מַלְכוּתְהוֹן דְּאֱמוֹרָאֵי נָפֵק לֶהוֹן תְּחוּמָא לְטוּר חַלְנָא וּלְחוֹמְתָא דִלְבְנֹן וּמְטוּר חַלְנָא וּלְחוֹמְתָא דִלְבְנֹן נָפֵק לֶהוֹן תְּחוּמָא לְחִיבָא דְמִן צָפוֹן עֵינְוָתָא דְדַמֶּשֶׂק וּמִן חוּבָא דִי מִן צָפוֹן עֵינְוָתָא דְדַמֶּשֶׂק נָפֵק לֶהוֹן תְּחוּמָא לְדִיוֹקְנוֹס טוּר חַלְנָא דְקֵיסְרִיוֹן דִּי מִן מַדְנַח מַעֲרָב דָּן וּמִן יוֹקְנוֹס חוּרְנַגְלָא דְקֵיסְרִיוֹן דִּי מִן מַדְנַח מַעֲרָב דָּן נָפֵק לֶהוֹן תְּחוּמָא לְנַהֲרָא רַבָּא נַהֲרָא פְּרָת דַּעֲלוֹי סַדַּר נְצָחֲנֵי קְרָבוֹי דְיָיָ מִתְעַבְּדִין וּמִן נַהֲרָא רַבָּא נַהֲרָא פְּרָת נָפֵק לֶהוֹן תְּחוּמָא לְקֶרְיַן זִוָתָא לְבִתְרָא כָּל מַדְכוֹן זְמָרָא בֵּית מַלְכוּתָא דְסִיחוֹן מַלְכֵּהוֹן דְּאֱמוֹרָאֵי וּבֵית מַלְכוּתָא דְעוֹג מַלְכָּא דְמַתָּנָן נָפֵק לְרַפִּיחַ וּלְשׁוּקְמֵי עַד מֵצֵי סְפַר יַמָּא דְמִלְחָא הָדֵין הוּא חוּלָקָהוֹן דְּחַרְיָן שִׁבְטַיָּא וּפַלְגוּת שִׁבְטָא :

וירד ומלל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמֵישְׁרֵיָא דְמוֹאָב עַל יוֹרְדָנָא דִירֵיחוֹ לְמֵימַר :

CAP. XXXV.

ET loquutus est Dominus cum Mose in campestribus Moab juxta 1 Jordanem Jericho, dicendo:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * و فرود آيد آن حدّ بآن يردن و باشند بيرون آمدنهاي او درياي آن نمك اين باشد بشما

Et descendet terminus ad Jarden, 12 eruntq; exitus ejus ad mare Salis: ista erit vobis terra per terminos suos circumcirca.

13 آن زمين بحدّهاي آن گرداگرد * بفرمود موسه مر پسراني يسرال بگفتن اين آن زمين

Præcepit autem 13 Mosheh filiis Israel, dicendo; Hæc est terra quam possidebitis sorte, quam præcepit Dominus dare novem tribubus & dimidiæ tribui.

آنچه احسنتا گيريد آنرا در قرعه آنچه فرمود يْ بدادن بنه آن قبيلها و نيمهي آن قبيله *

14 * كه بستاندند قبيلهي پسراني راوبني بخانهي پدري ايشان وقبيلهي پسراني آن

Acceperunt enim tribus filiorum 14 Reubenitarum per domum patris sui, & tribus filiorum Gaditarum per domum patrus sui, & dimidia tribus Menasseh, acceperunt inquam possessionem suam. Duæ tribus & di- 15 midia tribus acceperunt possessionem suam cis transitum Jarden jericho Oriental versus. Locutusque est 16 Dominus ad Mſh h dicendo; Ista 17 sunt nomina virorum qui possidendam dabunt vobis terram, Eleazar sacerdos, & Jehsshua filius Nun. Et principem unum, principem unū 18 de tribu capietis ad possidendam dandū terram. Et iste sunt nomina 19 virorum: de tribu Jehuda, Chaleb filius Jephunneh.

جدي بخانهي پدري ايشان و نيمهي قبيلهي منسّه بستاندند احسنتاي ايشان * دو 15

آن قبيلها و نيمهي آن قبيله بستاندند احسنتاي ايشان از گذار بيردن يرحو قدمه

16 مررحه * سخن گفت يْ بمشه بگفتن * اينان نامهاي آن مردمان آنچه احسنتا دهند 17

18 بشما مر آن زمين العزر آن كهن و يهوشع بن نون * و مهتري يكّه مهتري يكّه

19 از قبيله بستانيد باحسنتا دادن مر آن زمين * و اينان نامهاي آن مردمان بقبيلهي

يهوده كلب بن يفنّه *

Quæ sequuntur usque ad vers. 29, Hebraicè habentur in exemplari.

ולמטה בני שמעון שמואל בן עמיהוד : למטה בנימן אלידד בן כסלון : ולמטה בני דן נשיא בקי בן 22 21 20
ינלי : לבני יוסף למטה בני מנשה נשיא חניאל בן אפד : ולמטה בני אפרים נשיא קמואל בן שפטן : 24 23
ולמטה בני זבולן נשיא אליצפן בן פרנך : ולמטה בני יששכר נשיא פלטיאל בן עזן : ולמטה 27 26 25
בני אשר נשיא אחיהוד בן שלמי : ולמטה בני נפתלי נשיא פדהאל בן עמיהוד : اينان آنچه بفرمود 29 28

Isti sunt quibus præcepit Dominus 29 possessionem dare filiis Israel in terra Chenaan.

يْ باحسنتا دادن مر پسراني يسرال در زميني كنعن *

CAP. XXXVI.

* فصل سي پنجم * * سخن گفت يْ بمشه در عربوت مواب ابر يردن يرحو بگفتن * 1

ET loquutus est Dominus ad 1 Mſh h in Arboth Moab juxta Jarden prope Jericho, dicendo;

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — Hierosolymitanum.

צו פַּקִּיד יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִתְּנוּן לְלֵיוָאֵי מֵאֲחֻסְנַת אֲחוּדַתְהוֹן קִירְוִין לְמֵיתַב וּפִרְוִילִין לְקִירְוַיָּא חַוּרַנְוֹתְהוֹן תִּתְּנוּן לְלֵיוָאֵי: וְיהוֹן קִרְוַיָּא לְהוֹן לְמֵיתַב וְכִרְוָלְהוֹן יְהוֹן לִבְעִירֵיהוֹן וְלִקְנְיָנֵיהוֹן וְלְכָל צוּרְכֵיהוֹן: וּמִגְרְשֵׁי וּפִרְוְרִילֵי קִרְוַיָּא דְּתִתְּנוּן לְלֵיוָאֵי חֲוַר קֳרָתָא וְלִבַּר אַלְפָּא גַּרְמִידֵי חֲוַר חֲוַר: וּמְדוֹתֵם וְתִמְשְׁחוּן מִבָּרָא לְקָרְתָא יַת צִיטְרָא דְּמַדִּינְחָא תְּרֵין אַלְפִּין גַּרְמִידֵי וְיַת רוּחַ דְּרוֹמָא תְּרֵין אַלְפִּין גַּרְמִידֵי וְיַת רוּחַ מַעֲרְבָא תְּרֵין אַלְפִּין גַּרְמִידֵי וְיַת רוּחַ צִיפּוֹנָא תְּרֵין אַלְפִּין גַּרְמִידֵי וְקָרְתָא בְּמִיצְעָא דֵּין יְהֵי לְכוֹן פִּרְוְרֵי קִרְוַיָּא: וְאֵת וְיַת קִרְוַיָּא דְּתִתְּנוּן לְלֵיוָאֵי יַת שִׁית קִרְוַיִן דְּקַלְטַן קָטוֹלָא לְמֵיעָרוֹק לְתַמָּן תְּתִתְּנוּן עַלֵּיהוֹן אַרְבְּעִין וְתַרְתֵּין קִרְוַיִן: כָּל כְּל קִירְוַיָּא דְּתִתְּנוּן לְלֵיוָאֵי אַרְבְּעִין וְתַמְנֵי קִרְוַיִן יַתְהוֹן וְיַת פִּרְוְרְוֹלֵיהֵן: וְהָעִרִים וְקִרְוַיִן דְּתִתְּנוּן מִן אֲחֻסְנַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן שִׁבְטָא דְּעַסִּיהּ סַגֵּי תַּסְנוּן וּמִן שִׁבְטָא דְּעַסִּיהּ זְעֵיר תַּזְעֲרוּן גְּבַר אַנַב אֲחֻסְנַתֵּיהּ דְּיַחְסְנוּן יִתֵּן מִקִּרְוֵי לְלֵיוָאֵי: וִידַבֵּר וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: דַּבֵּר מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן אֲרוּם אַתּוּן עָבְרִין יַת יוֹרְדָנָא לְאַרְעָא דִּכְנָעַן: וְהִקְרֵיתֵם וְתַזְמְנוּן לָכוֹן קִרְוַיִן בְּשׁוּקִין וּבְתֵי חֵיוָתָא קִרְוִין קַלְטַן יְהֵוְיִין לְכוֹן וְיִעְרוֹק לְתַמָּן קָטוֹלָא דְּיִקְטוֹל בַּר נַשׁ בְּשָׁלוּ: וִידוּ וִיהוֹן לְכוֹן קִרְוַיָּא לְמִקְלַט קָטוֹלָא מִן תְּבַע אַדְמָא וְלָא יְמוּת קָטוֹלָא עַד דְּיֵקוּם קֳדָם בְּנִישְׁתָּא לְדִינָא: וְהָעִרִים וְקִרְוַיָּא דְּתִתְּנוּן שִׁית קִרְוִין קַלְטַן קָטוֹלָא יְהֵוְיִין לְכוֹן: אֵת שְׁלֹשׁ יַת תְּלַת קִרְוַיָּא תִּתְּנוּן מֵעִבְרָא לְיוֹרְדָנָא וְיַת תְּלַת קִרְוַיָּא תִּתְּנוּן בְּאַרְעָא דִּכְנָעַן קִרְוִין קַלְטַן תְּהֵוְיִין: לִבְנֵי ישראל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְיוֹרָא וּלְתוֹתְבָא דְּבֵינֵיהוֹן יְהֵוְיִין שִׁית קִרְוַיָּא הָאִלֵּין לְשֵׁוְבָא לְמֵעָרוֹק לְתַמָּן כָּל דְּיִקְטוֹל בַּר נַשׁ בְּשָׁלוּ: וְאִם בְּמָנָא דְּפַרְזְלָא בְּמַשְׁהוּ מַחֵהִי וְקָטְלֵיהּ קָטוֹלָא הוּא אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל קָטוֹלָא:

Præcipe filiis Iſrael ut dent Levitis de hæreditate poſſeſſionis ſuæ urbes ad habitandum, & ſuburbana civitatibus per circuitum ipſarum dabitis Levitis. Et erunt civitates illis ad habitandum, & ſuburbana earum erunt pro beſtiis eorum, pro facultatibus ipſorum, & pro omnibus neceſſitatibus eorum. Porrò ſuburbia civitatum quas dabitis Levitis circum civitatem & forinſecus mille cubitorum per circuitum erunt. Et metiamini extra urbem latus orientis duo millia cubitorum, & ad plagam meridionalem duo millia cubitorum, & ad plagam occidentalem duo millia cubitorum, & ad plagam ſeptentrionalem duo millia cubitorum, & civitas in medio: iſta erunt vobis ſuburbia civitatum. Et civitatum quas dabitis Levitis ſex civitates *erunt* refugii homicidæ, ut fugiat eò homicida: cæterum dabitis illis quadraginta & duas civitates alias. Omnes civitates quas dabitis Levitis quadraginta octo civitates, illas cum ſuburbiis illarum. Porrò urbes quas dabitis de hæreditate filiorum Iſrael, de tribu cujus populus multus eſt multiplicabitis, & de tribu cujus populus paucior eſt imminuetis: unuſquiſque juxta hæreditatem ſuam quam poſſidebunt, dabit de civitatibus ſuis Levitis. Præterea loquutus eſt Dominus cum Moſe, dicendo: Loquere cum filiis Iſrael, & dices illis; Quando vos tranſieritis Jordanem in terram Canaan, Præparetis vobis civitates cum plateis & cauponis, civitates refugii erunt vobis: ut eò fugiat homicida, qui interfecerit hominem per ignorantiam. Et erunt vobis urbes ad refugium homicidæ à vindice ſanguinis: ut non moriatur homicida donec ſteterit coram congregatione ad judicium. Civitates autem illæ quas dabitis, ſex civitates refugii pro homicida erunt vobis. Tres civitates dabitis citra Jordanem, & tres civitates dabitis in terra Canaan: civitates refugii erunt. Filiis Iſrael, & peregrino & inquilinis qui inter eos, erunt ſex civitates iſtæ pro refugio: ut fugiat eò quicunque interfecerit hominem per ignorantiam. Quòd ſi cum inſtrumento ferreo quocunque percuſſerit eum, & interfecerit eum, homicida eſt: occidendo occidatur homicida.

Hieroſ. 2 *Et ſuburbana civitatibus per circuitum earum dabunt Levitis.*

Hieroſ. 4 *Suburbia autem.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بفرماي مر پسراني يسرال بدهند بلويان از احسنتا ڭرفتهي ايشان شهرها بنشستن وحياطه 2
بشهرها ڭرداڭردي ايشان بدهيد بلويان * وباشند آن شهرها بايشان بنشستن وحياطهاي 3
ايشان باشند بچهارپاياني ايشان وبمالي ايشان وبهمه حيوان ايشان * وحياطهاي آن 4
شهرها آنچه بدهيد بلويان از ديواري آن شهر و بيرون هزار ڭز ڭرداڭرد * وبپيماييد 5
از بيرون بشهر مر كنجي مزرح دو هزار در ڭز ومر كنجي دروم دو هزار در ڭز ومر
كنجي مغرب دو هزار در ڭز ومر كنجي صفون دو هزار در ڭز وآن شهر در ميان
اين باشد بايشان حياطهاي آن شهرها * ومر آن شهرها آنچه بدهيد بلويان مر شش شهرهاي 6
آن خلاصي آنچه بدهيد بڭريختن آنجا آن خوني وابر ايشان بدهيد چهل ودو شهر*
* همه آن شهرها آنچه بدهيد بلويان چهل وهشت شهر ايشان ومر حياطهاي ايشان * 7
* وآن شهرها آنچه بدهيد از ڭرفتني پسراني يسرال از نزدي آن بسيار بسيار كنيد واز 8
نزدي آن اندك اندك كنيد مرد چون قدري احسنتاي او آنچه احسنتا ڭيرند بدهد
از شهرهاي او بلويان * سخن ڭفت يي بموسه بڭفتن * سخن ڭوي ببسراني يسرال وبڭوي بايشان 9 10
كه شما ڭذران مر آن يردن بزميني كنعن * وآراسته كنيد بشما شهرها شهرهاي 11
خلاصي باشند بشما و بڭريزد آنجا خوني زناي جان در غلطي * وباشند بشما آن شهرها 12
بخلاصي از شفعه ڭيرا و نه كشته شود آن خوني تا ايستيدني او ببيشي آن جماعت بحكم*
* وآن شهرها آنچه بدهيد شش شهرهاي خلاصي باشند بشما * مر سه آن شهرها بدهيد 13 14
از ڭذر بيردن ومر سه آن شهرها بدهيد در زميني كنعن شهرهاي خلاصي باشند*
* ببسراني يسرال وبغريب وبميهمان در ميداني ايشان باشند شش آن شهرها آن اينان بخلاصي 15
بڭريختن آنجا همه زناي جان در غلطي * واڭر در آلتي آهن بزد اويرا وبمرد خوني است 16
او ڭشتن ڭشته شود آن خوني *

Præcipe filiis Iſrael ut dent Levitis de hæreditate poſſeſſionis ſuæ urbes ad habitandum: pomœrium quoque urbium quod *circa eas, dabitis Levitis. Erúntque urbes illis ad habitandum: pomœria verò earum erunt quadrupedibus eorum, & ſubſtantiæ eorum, omnibúſq; animalibus eorum. Et pomœria urbium quas dabitis Levitis, à muro urbis & forinſecùs, mille cubitorum* erunt *circumcirca. Prætereà metiemini extra urbem* ad *angulum Orientalem duo millia cubitorum, & ad angulum Meridianum duo millia cubitorum, & ad* ad *angulum Occidentalem duo millia cubitorum, & ad angulum Septentrionalem duo millia cubitorum; & urbs erit in medio: hoc erit eis pomœria urbium. Et urbium quas dabitis Levitis ſex* crunt *urbes liberationis, quas dabitis ut fugiat illuc ſanguinarius: & præter illas dabitis quadraginta & duas urbes. Omnes urbes quas dabitis Levitis quadraginta & octo urbes erunt cum pomœriis earum. Et urbes quas dabitis de poſſeſſione filiorum Iſrael, à multis multiplicabitis, & à paucis minuetis accipere: unuſquiſque juxta quantitatem poſſeſſionis ſuæ quam poſſederint, dabit de urbibus ſuis Levitis. Et locutus eſt Dominus ad Moſheh, dicendo, Alloquere filios Iſrael, dicéſque eis; Cùm tranſieritis Jarden in terram Chenaan, Tum præparabitis vobis urbes; urbes liberationis erunt vobis: ut fugiat illuc ſanguinarius percutiens animam per errorem. Et erunt vobis illæ urbes in liberationem à redemptore: & non interficietur ſanguinarius donec ſteterit coram congregatione ad judicium. Et urbium quas dabitis ſex urbes liberationis erunt vobis. Tres urbes dabitis cis tranſitum Jarden, & tres urbes dabitis in terra Chenaan: urbes liberationis erunt. Filiis Iſrael, & peregrino, & hoſpiti in medio eorum, erunt ſex urbes iſtæ in liberationem, ut fugiat illuc omnis percutiens animam per errorem. Si autem inſtrumento ferri percuſſerit eum, & mortuus fuerit, ſanguinarius eſt ille: interficiendo interficietur ſanguinarius.*

במדבר לה
תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

17 ואם אבן מלוא ידא די ממת בה מחהי וקטליה קטולא
18 הוא אתקטלא יתקטל קטולא : או או בסנא דקיסא מלוא ידא די ממת
19 בה מחהי וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטל קטולא : גאל תבע
20 אדמא הוא יקטול ית קטולא כד יערעניה מברא לקרויא האלין בדינא הוא
יקטליניה : ואם בשנאה ואין ביסנא הדוף ואתכוין ודחייה או טלק עלוי
21 כלונסן ושרוותא ונגיל עלוי כיפין בכוונות ליבא וקטליה : או באיבה
22 או נטר ליה בבוי ומחהי בידיה וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטל
קטולא הוא תבע אדמא יקטול ית קטולא כד אתחייב ליה : ואם ואין
23 בשלו בלא נטר ליה בבו הדפיה או טלק עלוי כל מאן ולא אתכוין למקטליה :
או או בכל אבנא דהוא כמסת דימות בלא מתכוין וטלק עלוי מדעם
24 וקטליה והוא לא סני ליה ולא תבע בשתיה : ושפטו וידינון כנישתא
25 בין מחיא ובין תבע אדמא על סדר דינייא האילין : והצילו ויתיבון כנישתא
ית קטולא מן יד תבע אדמא ויתיבון יתיה כנישתא לקירויא דקלטיה דאפק
לתמן ויתיב בה עד זמן דימות כהנא רבא דרבי יתיה סניא במשח רבותא
ומטול דלא צלי ביומא דכפורי בקודש קודשיא על תלת עבירן קשיין דלא
יתקלון עמא בית ישראל בפולחנא נוכראה ובנילוי ערייתא ובשדיות אדם וכיא
והוה בידיה לבטלותהון בצלותיה ולא צלי מטול כן אתקנס למסת בשתא
26 ההיא : ואם יצא ואין מיפק יפוק קטולא כל אימת דכהנא רבא קיים מן תחום
27 קרתא דקלטיה דערק לתמן : ומצא ויתבח יתיה תבע אדמא מבירא לתחום
28 קרתא דקלטיה ויקטול תבע אדמא ית קטולא ליית ליה סדרין דקטול : כי ארום
בקירויתא דקלטיה יתיב עד דימות כהנא רבא ומן בתר דימות כהנא רבא יתוב
29 קטולא לארע אחסנתיה : והיו ויהוון אלין אתוותא לכון לגנירת דינין לדריכון
30 בכל מותבניכון : כל מכה כל דיקטול בר נשא על מימר סהדין דחמיין
למסהד עלוי יקטול תבע אדמא או בי דינא ית קטולא וסהיד חד לא יסהד בבר
31 נש למסת : ולא ולא תקבלון פורקן לשיובא בר נש קטולא דהוא חייב למסת
32 ארום אתקטלא יתקטל : ולא ולא תקבלון פורקן לדעדק לקרויתא דקלטיה
למתוב למיתב בארעא עד זמן דימות כהנא :

17 Quòd si lapide plenitudinis manus, quique ſufficiens eſt ut eo moriatur aliquis, percuſſerit eum, & interfecerit eum, homicida eſt: interficiendo interficiatur homicida. 18 Vel ſi inſtrumento ligneo plenitudinis manus, quódque ſufficiens eſt ut eo moriatur aliquis, percuſſerit eum, & interfecerit eum, homicida eſt: interficiatur homicida. 19 Vindex ſanguinis ipſe interficiat homicidam, quando occurrerit illi extra 20 civitates iſtas: in judicio ipſe interficiat illum. Quod ſi ex odio impulerit & intentionem habuerit, impulerit inquam eum, aut projecerit ſuper eum perticas aut trabes, aut volverit ſuper eum lapides cum intentione cordis, & interfecerit eum: Aut ſervaverit illi ini- 21 micitias & percuſſerit eum manu ſua, & interfecerit eum, homicida eſt; interficiendo interficiatur, homicida eſt: vindex ſanguinis interficiat homicidam quando condemnatus fuerit. Quod ſi per ignoranti- 22 am & ſine ulla ſervatione inimicitiarum impulerit eum, aut projecerit ſuper eum aliquod inſtrumentum, neque intentionem habuerit eum interficiendi: Aut quemcumque lapidem, qui ſufficiens eſt ut eo mo- 23 riatur *aliquis*, abſque intentione, aut projecerit ſuper eum aliquid & interfecerit eum, nec ipſe odio habuit eum, neque quæſivit malum ejus: Tunc judicabunt congregatio inter percuſſorem illum & vin- 24 dicem ſanguinis, juxta ordinem horum judiciorum. Et liberabunt con- 25 gregatio homicidam à manu vindicis ſanguinis, & redire facient eum in civitatem refugii ſui, ad quam fugerat: & habitabit in ea uſq; ad tempus quo moriatur ſacerdos magnus, quẽ unxit multitudo oleo unctionis; & quia non oravit in die expiationum in Sancto ſanctorũ pro tribus tranſgreſſionibus gravibus, ut non impingeret populus domus Iſrael in idololatriam, nec in inceſtuoſos concubitus, & in effuſionem ſanguinis innocentis, cùm poſſet ille abolere illa peccata oratione ſuâ, ille tamen non oravit propterea condemnatus eſt ut moreretur eo anno. Quod ſi exeundo exiverit homicida, quamdiu ſacerdos magnus vivit, 26 ex termino civitatis refugii ſui, ad quam fugerit: Et invenerit ipſum 27 vindex ſanguinis extra terminum civitatis refugii ſui, & interfecerit vindex ſanguinis homicidam, non tenebitur legibus homicidii. Quare in civitate refugii ſui maneat donec moriatur ſacerdos magnus: 28 poſtquam autem mortuus fuerit ſacerdos magnus, revertetur homicida ad terram poſſeſſionis ſuæ. Et erunt iſtæ indicationes vobis in decre- 29 tum judiciorum per generationes veſtras, in cunctis habitationibus veſtris. Quicunque interfecerit hominem, juxta ſermonem teſtium qui 30 idonei *ſunt* ad teſtandum de eo, interficiat vindex ſanguinis aut ſenatus homicidam: teſtis autem unus non teſtetur in hominem ad mortem. Nec recipiatis redemptionem pro liberatione hominis homicidæ, 31 qui reus eſt mortis: quoniam interficiendo interficietur. Neque reci- 32 pietis redemptionem pro eo qui fugit ad civitatem refugii ſui, ut revertatur ad habitandum in terra uſq; ad tempus quo moriatur ſacerdos.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

17 * واگر در سنگي دست آنچه بميرد دران برد اويرا وبمرد خوني است او كشتن كشته شود
18 آن خوني * يا در آلت چوب دست آنچه بميرد درو برد اويرا وبمرد خونيست او كشتن كشته
19 آيد آن خوني * شفعه گيرايي آن خون او بكشد مر آن خوني در رسيدني او درو او بكشد اويرا
20 * واگر در دشمني دحف كند اويرا يا بينداخت ابر او در قصد وبمرد * يا در دشمني برد
21 اويرا در دستي [او] وبمرد كشتن كشته آيد آن زنا خونيست او شفعه گيرايي آن خون بكشد
22 مر آن خوني در رسيدني او درو * واگر در ناگاه بي دشمني دحف كرد اويرا يا بينداخت
23 ابر او همه آلتي بي قصد * يا در همه سنگ آنچه بميرد دران بي ديدن بينداخت ابر او وبمرد
24 واونه دشمن باونه طلب كناي بدي او * وحكم كنند آن جماعت ميانی آن زنا وميانی شفعه
25 گيرايي آن خون ابر آن حكمهاي آن اينان * وخلاص كنند جماعت مر خوني از دستي
شفعه گيرايي آن خون وباز گردانند اويرا آن جماعت بشهري خلاصي او آنچه بگريخت آنجا
26 وبنشيند در آن تا مردني آن كهن آن بزرگ آنچه بماليد اويرا در روغني آن خاص * واگر
27 بيرون آمدن بيرون آيد آن خوني مر حدّي شهري خلاصي او آنچه بگريزد آنجا * وبيابد اويرا
شفعه گيرايي آن خون [از بيرون بحدّي شهري خلاصي او وبكشد شفعه گيرايي آن
خون] مر آن خوني نيست باو خون * كه در شهري خلاصي او بنشيند تا مردني آن كهن آن
28 جدل وپسي مردني آن كهن آن جدل باز گردد آن خوني بزميني گرفتهي او * وباشند
29 اينان بشما برسمي حكم بعصرهاي شما در همه نشستن جاهاي شما * همه زناي جان بقولي
30 گواهان بكشد مر آن خوني وگواهي يكّه نه گواهي دهد در جان بكشتن * ونه
31 ستانيد ديت بجاني خوني آنچه او واجب بكشتن كه كشتن كشته آيد * ونه ستانيد
32 ديت بگريختن بشهري خلاصي او بباز گشتن بنشستن در زمين تا مردني آن كهن.

17 *Si verò lapide manûs, quo moriatur, percuſſerit eum, & mortuus fuerit, ſanguinarius eſt ille: interficiendo interficietur ſanguinarius.* 18 *Aut inſtrumento ligneo manûs, quo moriatur, percuſſerit eum, & mortuus fuerit, ſanguinarius eſt ille: interficiendo interficietur ſanguinarius.* 19 *Redemptor ſanguinis ipſe interficiet ſanguinarium: cùm pervenerit ad eum, ipſe interficiet eum.* 20 *Quòd ſi per odium impulerit eum, aut projecerit* aliquid *in eum cum intentione, & mortuus fuerit: Vel* 21 *per inimicitiam percuſſerit eum manu ſuâ, mortuuſque fuerit, interficiendo interficietur percuſſor, ſanguinarius eſt ille: redemptor ſanguinis interficiet ſanguinarium, cùm pervenerit ad eum. Si autem ſubitò* 22 *abſque inimicitia impulerit eum, vel projecerit in eum quodvis inſtrumentum ſine intentione, Aut* 23 *quemvis lapidem quo moriatur, non videndo projecerit in eum, & mortuus fuerit, & ipſe non erat illi inimicus, neque quæſitor mali ejus: Tunc judicabit congregatio inter* 24 *percuſſorem & redemptorem ſanguinis ſecundùm judicia iſta. Et li-* 25 *berabit congregatio ſanguinarium de manu redemptoris ſanguinis, & reducent eum congregatio ad urbem liberationis ſuæ, ad quam cõfugerat, ſedebitque in ea uſq; ad mortem ſacerdotis magni quem unxit* unctor *oleo ſanctitatis. Quòd ſi egrediendo* 26 *egreſſus fuerit ſanguinarius terminum urbis liberationis ſuæ, ad* 27 *quam confugerat: Et invenerit eum redemptor ſanguinis extra terminum urbis liberationis ſuæ, atque interfecerit redemptor ſanguinis ſanguinarium, non erit ei ſanguis. In urbe enim liberationis* 28 *ſuæ ſedebit uſque ad mortem ſacerdotis magni: & poſt mortem ſacerdotis magni revertetur ſanguinarius ad terram poſſeſſionis ſuæ. Et erunt* 29 *iſta vobis in ſtatutum judicii per ſecula veſtra, in omnibus reſidendi locis veſtris. Omnis percutiens* 30 *animam, juxta ſententiam teſtium interficiet* quis *ſanguinarium: teſtis verò unus teſtimonium non dabit in animam ad interficiendum. Neque accipietis pretium pro anima* 31 *ſanguinarii qui debet interfici: quia interficiendo interficietur. Nec accipietis pretium pro fu-* 32

giendo ad urbem liberationis ſuæ, ut revertatur ad ſedendum in terra, uſque ad mortem ſacerdotis.

33 ולא תחניפו ולא תסנפון ית ארעא דאתון בה ארום דם וכאי דלא מתפרע הוא יטוף ית ארעא ולארעא לא מתכפר על דם דאתכאי דאשתדי בה אלהין בשריות
34 אדם דמאן דשריה: ולא ולא תסאבון ית ארעא דאתון בה ארום דשכינתי שריא בגויה ארום אנא הוא יי דשכנתי שריא בגו בני ישראל:

לו

1 ויקרבו וקריבו לבי דינא רישי אבהתא לגניסת בני גלעד בר מכיו כר מנשה ולגניסת בני נלעד בר יוסף ומלילו קדם משה וקדם רברביא רישי אבהתא לבני
2 ישראל: ואמרו ואמרו ית רבוני פקיד יי למיתן ית ארעא באחסנתא בעדבא לבני ישראל ורבוני אתפקד מן קדם יי למיתן ית אחסנת צלפחד אחונא לבנתיה:
3 והוו והואה לחד מבני שבטיא דבני ישראל לנשין ותתמנע אחסנתהון מאחסנת אבהתנא ותיתוסף על אחסנת שבטיא דייהווין להון ומן ערב אחסנתנא יתמנע:
4 ואם ואין ייהוי יובלא לבני ישראל ותיתוסף אחסנתהון על אחסנת שבטיא דייהווין להון ומאחסנת שבטא דאבהתנא יתמנע אחסנתהון: ויצו ופקיד משה ית בני ישראל
5 על מימרא דיי למימר יאות שבטא דבני יוסף ממללין: זה הדבר דין פתגמא
6 דפקיד יי לא לדריא דעתידין למיקום בתר פילוג ארעא אלהין לבנת צלפחד למימר לרתקין בעיניהן תהוויין לנשין לחוד לגניסת שבט אבוהן תהוויין לנשין: ולא תסב
7 מטול דלא תיתקף אחסנא לבני ישראל משבטא לשבטא חורנא ארום גבר באחסנת
8 שבטא דאבהתוי ידבקון בני ישראל: כאשר היכמא דפקיד יי ית משה היכדין
9 עבדו בנת צלפחד: ותהיינה והוואה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה בנת צלפחד לבני חביביהון לנשין: ממשפחות מנגיסת בני מנשה בר יוסף הוואה לנשין והות
13 אחסנתהון על שיבט גניסת אבוהן: אלה המצות אלין פקודיא ודדרי דיניא דפקיד יי ביד דמשה לות בני ישראל במשריא דמואב על יורדנא דיריחו:

33 Neque inquinabitis terram in qua vos estis, quoniam sanguis innocens qui non vindicatur ipse inundat terram: & terræ non fit expiatio pro sanguine innocente qui effusus est in ea, nisi per effusionem sanguinis illius qui effudit illum. Non ergò polluatis terram in qua vos estis, quoniam
34 divina mea majestas habitat in medio illius. Nam ego sum Dominus, cujus majestas residet in medio filiorum Israel.

CAP. XXXVI.

1 ET accesserunt ad senatum capita patrum de familia filiorum Gilead fi-
lii Machir filii Menasse, & de familia filiorum Gilead filii Joseph, & lo-
quuti sunt coram Mose, & coram principibus qui erant capita patrum
2 filiorum Israel. Et dixerunt; Domino meo præcepit Dominus dare ter-
ram in hæreditatem sorte filiis Israel: & Dominus meus jussus est à facie
Domini dare hæreditatem Tselophchad fratris nostri filiabus ejus. Et si
3 fuerint *nuptæ* alicui ex filiis tribuum filiorum Israel, subtrahetur hæredi-
tas earum ab hæreditate patrum nostrorum, & adjicietur hæreditati tribu-
um illarum, in quas assumptæ fuerint: & à sorte hæreditatis nostræ de-
4 trahetur. Et si fuerit Jubileus filiis Israel, addetur hæreditas earum hære-
ditati tribuum illarũ in quas assumptæ fuerint, & ab hæreditate tribûs pa-
5 trum nostrorum detrahetur possessio illarum. Itaque præcepit Moses fi-
liis Israel juxta verbum Domini, dicendo; Bene tribus filiorum Joseph
6 loquuntur. Hæc est res quam præcepit Dominus, non propter genera-
tiones quæ futuræ sunt post divisionem terræ, sed propter filias Tselph-
chad, dicendo; Eorum fiant uxores quibus placuerint: tantùm illis qui
7 sunt de familia tribûs patris earum sint in uxores. Ut non devolvatur
hæreditas filiorum Israel à tribu in tribum aliam: quoniam singuli hæ-
10 reditati tribûs patrum suorum adhærebunt filii Israel. Quemadmodum
11 præcepit Dominus Mosi sic fecerunt filiæ Tselophchad. Et fuerunt
Machla, Tirtsa, & Hogla, & Milcha, & Noha, filiæ Tselophchad, filiis pa-
12 trum suorum in uxores. De familia filiorum Manasse filii Joseph fuerunt
in uxores: & fuit hæreditas earum apud tribum cognationis patrum ea-
13 rum. Hæc sunt mandata, & ordines judiciorum, quæ præcepit Domi-
nus per manum Mosis ad filios Israel, in campestribus Moab juxta Jorda-
nem *propè* Jericho.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

33 * ونه آلوده كنيد مر آن زمين آنچه شما در آن كه آن خون او آلوده كند مر آن زمين وبزمين
34 نه كفارت شود [بخون] آنچه ريخته شد در آن كه الّا در خوني ريزاي او * ونه پليد كني مر آن
زمين آنچه شما نشينان در آن آنچه من مسكن كنيرا در ميانی آن كه من ٫٫ مسكن كنيرا در ميانی
1 پسراني يسرال * فصل سي ششم * * نزديك شدند سروراني آن پدران باهلي

Ita non contaminabitis terram in 33
qua vos estis, nam sanguis iste contaminabit terram: neq; terræ expiatio fiet propter sanguinem qui effusus est in ea, nisi per sanguinem effundentis illum. Et non polluta- 34
des terrã in qua vos sedetis, in cujus medio ego habitationem capio: ego enim Dominus habitationem capio in medio filiorum Israel.

CAP. XXXVI.

1 Accesserunt autem capitanei patrum familiæ filiorum Gilead filii Machir filii Menasseh de familiis filiorum Joseph: & loquuti sunt coram Mosheh & coram principibus, capitaneis patrum filiorum Israel, Dicentes; Domino meo præcepit Do-
2 minus dare terram in possessionem sorte filiis Israel: simul etiam dominus meus jussus est à Domino dare possessionem Selophehad fratris nostri filiabus ejus. Et si fuerint uni
3 ex filiis tribuum filiorum Israel in uxores, tunc minuetur possessio earum à possessione patrum nostrorum, addeturque possessioni tribûs eorum quibus fuerint uxores, & de sorte
4 possessionis nostræ minuetur. Et si fuerit Jobel filiis Israel, tunc addetur possessio earum possessioni tribûs eorum quibus fuerint uxores: atque ita de possessione tribûs patrum nostrorum minuetur possessio
5 earum. Præcepit itaque Mosheh filiis Israel juxta mandatum Domini, dicendo; Bene tribus filiorum Joseph loquuntur. Hoc est ver-
6 bum quod præcepit Dominus de filiabus Selophehad, dicendo; Bono in oculis earum sint in uxores: tantùm familiæ tribû patris sui sint in uxores. Ne gyretur possessio filio-
7 rum Israel de tribu ad tribum: quisque enim possessioni tribûs patrum suorũ adhærebunt filii Israel.
8 Et omnis filia hæreditariò capiens possessionem de tribubus filiorum Israel, uni de familia tribûs patris sui erit in uxorem: ut hæreditariò capiant filii Israel quisque pos-
9 sessionem patris sui. Ne gyretur possessio de tribu ad tribum aliam: quia quisque possessioni suæ adhærebunt filii Israel. Quemadmodum
10 præceperat Dominus Mosheh, sic
11 fecerunt filiæ Selophehad: Nam fuerunt Mahlah, Tirsah, & Hoglah, & Milchah, & Noah filiæ Selophehad filiis patrui sui in uxores: Iis qui erant de familiis
12 filiorum Menasseh filii Joseph, fuerunt in uxores: fuitque possessio earum tribui familiæ patris earum. Ista sunt præcepta at ju-
13 dicia quæ præcepit Dominus per manum Mosheh filiis Israel in Arboth Moab juxta Jardeu prope Jerecho.

Absolutus est liber Bemidbar.

נשלם ספר במדבר

DEUTERONOMIUM

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

SECT. XLIV.

CAP. I.

HÆc sunt verba redargutionis quæ loquutus est Moses cum omnibus *filiis* Israel: congregavit eos ad se quando erant citra Jordanem, respondit & dixit illis; Annon in deserto in monte Sinai data est vobis lex, & in campestribus Moab expositum est vobis quot miracula & prodigia fecerit vobis sanctus benedictus ipse, à tempore quo transiistis juxta littus maris juncosi, quia fecit vobis semitam pro unaquaque tribu? vos autem declinâstis à sermone ejus, & ad iracundiam provocâstis ipsum in Paran propter sermonem exploratorum, & concinnâstis in eum verba mendacii, conquerentes de Manna quod descendere faciebat vobis album ex cœlis: postulâstis carnem in Chatseroth, conveniebátque ut perderemini è medio mundi nisi recordatus esset vobis meritum patrum vestrorum justorum, & tabernaculi conventus, & arcæ fœderis, & vasorum sanctorum, quæ obtexistis auro purgato, & expiâsset vobis de peccato vituli aurei. Iter undecim dierum eſt ab Horeb per viam montis Gebal, usque ad Rekam Geah: & propterea quòd declinâstis, & ad iracundiam provocâstis coram Domino, retardati estis quadraginta annis. Accidit verò in fine quadraginta annorum, undecimo mense, ille est mensis Schebat, prima mensis, loquutus est Moses cum filiis Israel, juxta omnia quæ præceperat Dñs ipsi ad eos. Postquam percussisset Sichon regem Amorrhæorum qui habitabat in Hesebon, & Hog regem Matnan qui habitabat in Astarvata in Edrehath. Citra Jordanem in terra Moab cœpit Moses docere verba legis hujus, dicendo: Dominus Deus noster loquutus est nobiscum, non autem ego propria voluntate, in Horeb, dicendo; Sufficit vobis, & utile fuit vobis usque ad hoc tempus quo recepistis legem, feciſtis etiam in eo tabernaculum et vasa ejus, & constituistis super vos principes: deinceps autem malum est vobis morâ facere in monte hoc. Vertite vos proficiscimini in Harad & Churma, & ingredimini montem Æmorrhæorum, & ad omnes habitatores Ammon & Moab & Ghebal, in campestribus sylvæ, in monte, in planitie, & in littore maris Akalon & Cæsareæ, terram Chananæorum usque ad Kildohi, & Lebanum locum montium domus sanctitatis, usque ad fluvium magnum, fluvium Euphratis.

Hieros. 1. *Ista sunt verba quæ loquutus est Moses cum omnibus Israel, redarguendo eos cùm ipsi essent positi citra Jordanem: respondens Moses dixit illis; Annon in deserto in monte Sinai data est vobis lex, & in campestribus Moab expositum est vobis quot miracula & prodigia fecerit vobis sermo Domini? cùm staretis ad mare junctosum scidit mare à facie vestra, & factæ sunt duodecim semitæ ex semita una pro unaquaque tribu. Provocâstis ipsum ad mare, & rebelles fuistis ad mare junctosum. Propter exploratores qui missi erant ex deserto Paran, decretum est super vos futurum ut non ingrederemini in terram Israel: & propter Manna de quo dixistis; Animæ nostræ affliguntur propter panem istum, cujus cibus est levissimus, immisit in vos serpentes illos: & in Chatseroth ubi ecciderunt cadavera vestra, propter carnem, & propter vitulum quem feciſtis, dixit in verbo suo futurum ut perderet vos, nisi recordatus esset fœderis quod juravit patribus vestris, Abraham, Isaac, & Jacob, & tabernaculi fœderis quod feciſtis nomini suo, & arcæ fœderis Domini & holocaustorum vestrorum in medio ejus, & quòd vos texistis illud auro purgato.* 2. *Iter undecim dierum est à monte Horeb via montis Ghebal, usque ad Rekam Geah: eò autem quòd peccâstis & ad iracundiam provocâstis coram ipso retardati estis, & ambulâstis illos per quadraginta annos.* 3. *Et accidit in fine quadraginta annorum.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* فصل اوّل *

CAP. I.

1 * اينان آن سخنها آنچه سخن گفت مشه بهمه يسرال در گذاري آن يردن در بيابان درعربة
2 مقابلي سوف ميافي فارن وميافي تفل ولبن وحصروت ودي زهب * يازده روز از حرب
3 راهي كوهي شعير تا قدش برنع * بود در چهلم سال دريازدهم ماه دريك بماه سخن گفت مشه
4 بيسرافي يسرال چون همه آنچه فرمود ؛؛ اويرا بايشان * پسي زدني او مر سيحن پادشاهي آن اموري
5 آنچه نشينا درحشبون ومرعوج پادشاهي آن بشن آنچه نشينا درعشتروت درادرعي * در
گذاري آن يردن در زميني مواب مراد كرد مشه شرح كردن مر آن شريعتي آن اين
گفتن * ؛؛ خداي ايما سخن گفت بايما درحرب گفتن بس بشما نشستن [در] كوهي
6 آن اين * روي كنيد ومنزل بر داريد وبياييد كوهي آن اموري وبهمه همسايهاي او
7 درعربة [در] كوه ودرشفله ودر دروم و درگناري آن درياء زميني آن كنعني وآن
لبنون تا آن رودي آن بزرك رودي فرت ؛

CAP. I.

1 HÆc sunt *verba quæ locutus est Mosheh ad omnem Israel in transitu Jarden in deserto, in Arabah è regione Suph, inter Pharan & Tophel, & Laban, & Haseroth, & Di zahab. Undecim dies sunt ab Horeb, viâ montis Sheir, usque ad Cadesh Barnea. Fuit, quadragesimo anno, undecimo mense, unâ mensis, locutus est Mosheh ad filios Israel juxta omne quod præceperat Dominus ei ad illos: Posteaquam percusserat Sihon regem Emoræi, qui sedebat in Heshbon; & Og regem Bashan, qui sedebat in Ashteroth in Edrei. In transitu Jarden in terra Moab voluit Mosheh explanare legem hanc, dicendo, Dominus Deus noster loquutus est nobis in Horeb, dicendo; Sat vobis sedisse in monte isto: Respicite, ac mansionem removete, & pergite ad montem Emoræi, & ad omnes vicinos ejus, in Arabah, in montem, & planitiem, & Meridiem, & litus maris, terram Chenaanæi, & Libanum, usque ad flumen magnum flumen Perath.*

דברים

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

פ פ פ

א

1 אלה הדברים אלין פתגמי אוכחותא די מליל משה עם כל ישראל הוכח יתהון עד דהנון יהיבין בעברא דירדנא עני משה ואמר להון הלא במדברא בטורא דסיני אתיהיבת לכון אוריתא ובמישרא דמואב אתפרשת לכון כמה נסין וגבורן עבד לכון מימרא דיי כד הויתון קימין על ים סוף אתבעע ים מן קדמיכון ואתעביד תרי עשר אסרטין מן אסרט חדא לכל שבטא ארגוותון קדמוי על ים סוף ומלין על עסק מללית דישתלחו מן מדברא דפארן גזר עליכון דלא תעלון לארעא דישראל ובנין מנתא דאמריתון נפשן מעיקא בלחמא דהין דמיכליה קליל גרי בכון חיותהון ובחצרות די נפלו פגריכון על יד בשרא ובנין ענלא דעבדתון אמר בימרית למשצי יחכון אלולי דאדכר קימא דקים לאברהם יצחק ויעקב ומשכן ומא די עבדתון לשמיה וארון קימא דיי עלתכון בניה וחפיתון יתיה בדהבא סנינא: 2 מהלך חד עשר יומין מן טורא דחורב אורח טירא דנבלא עד רקם רניעא עד דחטיתון וארגוותון קדמוי אתעכבתון והלכתון יתהון לארבעין שנין: 3 והוה בסוף ארבעין שנין:

1 אלין פתגמיא די מליל משה עם כל ישראל הוכח יתהון עד דהנון יהיבין בעברא דירדנא עני משה ואמר להון הלא בטורא דסיני אתיהיבת לכון אוריתא ובמישרא דמואב אתפרשת לכון כמה נסין וגבורן עבד לכון מימרא דיי כד הויתון קימין על ים סוף דסוף אתבעע ים מן קדמיכון ואתעביד תרי עשר אסרטין מן אסרט חדא לכל שבטא ארגוותון קדמוי על ים סוף וסלבתון על עסק מללית דישתלחו מן מדברא דפארן גזר עליכון דלא תעלון לארעא דישראל ובנין מנתא דאמריתון נפשן מעיקא בלחמא דהין דמיכליה קליל גרי בכון חיותהון ובחצרות די נפלו פגריכון על יד בשרא ובנין ענלא דעבדתון אמר בימרית למשצי יחכון אלולי דאדכר קימא דקים לאברהם יצחק ויעקב ומשכן ומא די עבדתון לשמיה וארון קימא דיי עלתכון בניה וחפיתון יתיה בדהבא סנינא: 2 מהלך חד עשר יומין מן טורא דחורב אורח טירא דנבלא עד רקם רניעא עד דחטיתון וארגוותון קדמוי אתעכבתון והלכתון יתהון לארבעין שנין: 3 והוה בסוף ארבעין שנין:

4 בירחא דשבט בחד בירחא מליל משה עם בני ישראל ככל די פקיד יי יתיה לוותהון: 4 אחרי מן דחר דמחא ית סיחן מלכא דאמוראה דיתב בחשבון וית עוג מלכא דמתנן דיתיב בעשתרותא בארעא: 5 בעבר בעברא דירדנא בארעא דמואב שרי משה למלפא ית פתגמי אוריתא הדא למימר: 6 דיי אלהינו יי אלהן מליל עמן ולא אנא באנפי נפשי בחורב למימר סגי לכון ואתדני לכון עד האידנא דקבילתון ביה אוריתא ועבדתון ביה משבנא ומנוי ואקימתון רבנין עליכון ומכען ביש לכון לאיתרחא בטוורא הדין: פנו וסעו אתפניאו וטולו לכון לערד וחורמה ועולו לטוורא דאמוראה 7 ולות כל דיירי עמון ומואב ונבלא במישרא דחורשא בטוורא ובדרומא ובסמר ימא אשקלון וקיסרין ארע בנענאה עד קלדוהי וליבנן אתר טווריי בית מקדשא עד נהרא רבא נהרא פרת:

4 בירחא דשבט בחד בירחא מליל משה עם בני ישראל ככל די פקיד יי יתיה לוותהון: 4 אחרי מן דחר דמחא ית סיחן מלכא דאמוראה דיתב בחשבון וית עוג מלכא דמתנן דיתיב בעשתרותא בארעא: 5 בעבר בעברא דירדנא בארעא דמואב שרי משה למלפא ית פתגמי אוריתא הדא למימר: 6 דיי אלהינו יי אלהן מליל עמן ולא אנא באנפי נפשי בחורב למימר סגי לכון ואתדני לכון עד האידנא דקבילתון ביה אוריתא ועבדתון ביה משבנא ומנוי ואקימתון רבנין עליכון ומכען ביש לכון לאיתרחא בטוורא הדין: פנו וסעו אתפניאו וטולו לכון לערד וחורמה ועולו לטוורא דאמוראה 7 ולות כל דיירי עמון ומואב ונבלא במישרא דחורשא בטוורא ובדרומא ובסמר ימא אשקלון וקיסרין ארע בנענאה עד קלדוהי וליבנן אתר טווריי בית מקדשא עד נהרא רבא נהרא פרת:

ראה חמון די מסרית קדמיכון ית דיירי ארעא ולא תצטרכון למישול זייא עולו 8
ואחסינו ית ארעא וקבעו בה דפטיא ופלגוה הי כמא דקיים יי לאבהתכון לאברהם
ליצחק וליעקב למיתן להון ולבנייהון בתריהון: ואמר ואמרית לכון בעידנא ההיא 9
למימר ליתנא שבקינכון על דיינא חד דאנא לא יכילנא בלחודי למסוברא יתכון:
הי מימרא דיי אלהכון אסני יתכון והאיתיכון יומא דין הי ככוכבי שמיא לסני: הי יי 10 11
אלהא דאבהתכון יוסף עליכון כוותכון אלף זימנין מטול ברכתי דא ויברך יתכון בלא
סכומא הי כמא דמליל לכון: איכה הד אנא יכיל בלחודיי למסבול טרחות 12
אפקרסותכון ודמחשלין עלי בישתא ומילי דיננכון דמפקין סלעא לאפוקי תרי: הבו
זמנו לכון גוברין חכימין וסוכלתנין מרעיונהון ומדי מנדעא לשבטיכון ואימנינון 13
רישין עליכון: ותענו ואתיבתון יתי ואמרתון תקין פתגמא דמלילתא למעבד: ואקח 14
ודברית ית רישי שבטיכון ואומכתנון בחכימין וסוכלתנון ומרי מנדעא וסוכלתנון
מרעיונייהון לא אשכחית ומניתיתון רישי עליכון רבני אלפין רבני מאוותא רבני 15
חמשין תריסר אלפין רבני עשורייתא שית ריבוון וסרכין לשבטיכון: ואצוה ופקידית 16
ית דייניכון בעידנא ההיא ית סדרי דינייא למימר קבילו מן אחוכון דלא יפלל חד כל
מילוי וחד מקטע מילוי ומרשמעתון מיליהון ליית אפשר לכון דלא למדנהון ודינונין
דינא בקשוט ופשרות שלמא בין גברא לאחוי ובין מאן דמאנר מלי דינין: לא 17
תכירו לא תשתמודעון אפין בדינא מילי זעירא הי כמילי רבא תשמעון ולא תדחלון מן
קדם עתיר ושולטן ארוכו דינא מן קדם יי וחמי כל טומריא ופתנמא דיכ[illegible]ון
תקרבון לותי ואשמעיניה: ואצוה ופקידית יתכון בעידנא ההיא ית כל עשיא פתנמיא 18
דתעבדון בייני דיני ממונא לדיני נפשתא: ונסע ונטלנא מחורב והלינא ית כל 19
מדברא רבא ודחילא ההוא דחמיתון חיוין כחשורין ועקרבין כקשתין סריין רמין
לקובליכון אורח טוורא דאימוראה היכמא דפקיד יי אלהנא יתנא ואתינא עד רקם
גיעא: ואמר ואמרית לכון אתיתון עד טוורא דאמוראה דיי אלהנא יהיב לנא: 20
ראה חמון דיהב יי אלהכון לכון ית ארעא סוקו ואחסינו היכמא דמליל יי אלהכון 21
לכון לא תידחלון ולא תיתברון: ותקרבון וקריבתון לותי בעובייא כולכון ואמרתון 22
נשדר גוברין קדמנא ויתרגנון לנא ית ארעא ויתיבון יתנא פתנמא ית אורחא
דניסק בה ויתקריא דניעול לוותהון:

DEUTERONOMIUM. Cap. I.
Targ. Jonathan B. Uziel.

Videte tradidi coram vobis habitatores terræ, neque opus erit ferre ar- 8
ma, ingredimini possidete terram, & constituite in ea sortitores & dividi-
te eam, quemadmodum juravit Dominus patribus vestris, Abrahamo,
Isaaco, & Jacobo, futurum ut daret illis & filiis eorum post eos. Et di- 9
xi vobis in tempore illo, dicendo; Ne relinquamus vos judici uni,
quia ego non possum solus ego ferre vos. Sermo Domini Dei vestri mul- 10
tiplicavit vos, & ecce estis vos hodiè sicut stellæ cœli in multitudine.
Dominus Deus patrum vestrorum addat super vos ut jam estis mille vi- 11
cibus propter benedictionem meam hanc, & benedicat vobis absque
numero, sicut loquutus est vobis. Quomodo potero solus ego ferre laborem 12
Epicureismi vestri, & quæ malè cogitatis, & verba litium vestrarum,
qui profertis siclum unum pro duobus? Date ex vobis viros sapientes, 13
& prudentes cogitatione suâ & sapientiâ per tribus vestras, & constitua-
am eos capita super vos. Et respondistis mihi, & dixistis; Recta est 14
hæc res quam loquutus es ut faciamus. Tuli itaque capita tribuum ve-
strarum, & demulsi eos oratione, viros sapientes & præditos scientiâ, sed 15
prudentes in cogitationibus suis non inveni, & constitui eos capita super
vos, tribunos, centuriones, quinquagenarios duodecies mille, decurio-
num sedecim myriadas, & exactores secundùm tribus vestras. Et manda- 16
vi judicibus vestris, tempore illo ordines judiciorum, dicendo; Audite ex
fratribus vestris ut non loquatur unus omnia verba sua, alter autem
cogatur abbreviare verba sua, & ex quo audieritis verba eorum fieri
non poterit quin judicetis eos: reddetis autem judicium in veritate
& solutione integrâ inter virum, & fratrem suum & inter eum qui inji-
cit verba litium. Non agnoscetis facies in judicio, verba parvi perin- 17
dè ac magni audiatis; neque timeatis à facie divitis & potentis, quo-
niam judicium à facie Domini est, qui videt omnia abscondita: & cau-
sam quæ difficilis erit vobis ad me referetis, & ego audiam illam.
Præcepíq; vobis in tempore illo omnes decem res, quas facere deberetis 18
inter judicia pecuniarum & judicia animarum. Deindè profecti sumus 19
ex Horeb, & perambulavimus totum desertum illud magnum & hor-
rendum, in quo vidistis serpentes sicut trabes, scorpiones tanquam ar-
cus fœtentes & projectos ante vos per viam montis Amorrhæi, sicut
præceperat Dominus Deus noster nobis: & venimus usque ad Rekam
Gehah. Et dixi vobis; Venistis usque ad montem Amorrhæi, quem Do- 20
minus Deus noster daturus est nobis. Videte quòd dederit Dominus Deus 21
vester vobis terram: ascendite & possidete, sicut loquutus est Dominus
Deus vester vobis, ne timeatis neque formidetis. Et accessistis ad me 22
confertim omnes vos, & dixistis; Mittemus viros ante nos, & explo-
rent nobis terram, & referant nobis verbum, quâ viâ ascendemus, &
quas civitates ingrediemur.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* ببين بدادم بپيشي شما مر آن زمين بياييد وميراث گيريد مر آن زمين آنچه سوگند 8
خورد ״ بپدراني شما بابرهم بيصحق و بيعقوب بدادن بايشان وبنسلي ايشان پسي ايشان *
* گفتم بشما در وقتي آن بگفتن نه توانم بتنهاي من بر داشتن شمارا * ״ خداي 9 10
شما بسيار كرد شمارا واينك شما اين روز چون ستارهاي آن آسمان ببسياري * ״ خداي 11
پدراني شما بيفزايد ابر شما چون شما هزار بارها و آفرين كند شمارا چون آنچه سخن گفت
بشما * چگونه بر دارم بتنهايي من زحمتي شما و باري شما و خصومتي شما * بدهيد بشما 12 13
مردماني خردمندان وبينايان و دانايان بقبيلهاي شما وبنهم ايشانرا در سروراني شما *
* جواب داديد مرا و گفتيد نيكو آن سخن آنچه سخن گفتي بكردن * بستاندم 14 15
مر سروراني قبيلهاي شما مردماني خردمندان و دانايان وبدادم ايشانرا سروران ابر شما
اميراني هزاران و اميراني صدها و اميراني پنجاهها و اميراني دهها و حاكمان بقبيلهاي شما *
* بفرمودم مر حاكماني شما در وقتي آن بگفتن شنيدن ميان برادراني شما وحكم كنيد 16
راست ميان مرد وميان برادري او وميان غريبي او * نه آزرم داريد روي در حكم چون 17
خرد چون بزرك [بشنويد] نه ترسيد از پيشي مرد كه آن حكم بخدا است آن وآن سخن آنچه
مشكل شود از شما نزديك آوريد بمن و بشنوانم اويرا * بفرمودم شمارا در وقت آن او مر همه 18
آن سخنها آنچه بكنيد * منزل بر داشتيم از حرب وبرفتيم مر همه آن بيابان آن بزرك 19
و آن ترسناك آن او آنچه بديديد راهي كوهي آن اموري چون آنچه فرمود ״ خداي ايما
ايمارا و بيامديم تا قدش برنع * گفتم بشما آمديد تا كوهي آن اموري آنچه ״ خداي ايما 20
دها بايما * ببين بداد ״ خداي تو بپيشي تو مر آن زمين بر آي وميراث گير چون آنچه 21
سخن گفت ״ خداي پدراني تو بتو نه ترسي و نه شكسته شوي * نزديك شديد بمن جملهي 22
شما گفتيد بفرستيم مردمان بپيشي ايما و جاسوسي كنند بايما مر آن زمين وباز گردانند
ايمارا سخن مر آن راه آنچه برآييم دران و مر آن شهرها آنچه بياييم بايشان *

Vide, dedi coram vobis terram, in- 8
gredimini, & hæreditariè capite ter-
ram quam juravit Dominus patri-
bus vestris Abraham, Isaac, &
Jacob, dare eis & soboli eorum
post eos. Et dixi vobis in tempore 9
illo, dicendo; Non possum solus ego
ferre vos. Dominus Deus vester 10
multiplicavit vos, & ecce estis ho-
diè sicut stellæ cœli in multitudi-
ne. (Dominus Deus patrum ve- 11
strorum addat super vos, sicut estis,
mille vicibus: & benedicat vobis
sicut locutus est vobis.) Quomo- 12
do feram solus ego molestiam ve-
stram, & onus vestrum, ac litem
vestram? Adhibete vobis viros 13
prudentes, & perspicaces, & sci-
entes per tribus vestras, & ponam
eos capitaneos vestros. Responsum 14
autem dedistis mihi, ac dixistis;
Bonum est verbum quod loquutus es 15
ad faciendum. Tulique capitaneos tri-
buum vestrarum, viros prudentes
& scientes, & dedi eos capita-
neos super ves, principes millium,
& principes centum, & principes
decem, & judices tribubus vestris.
Atque præcepi judicibus vestris 16
tempore illo, dicendo; Audite
inter fratres vestros, & judicium
facite rectum inter virum & fra-
trem suum, & inter peregrinum ejus.
Non reverebimini faciè in judicio: 17
sicut parvum, sic magnum audie-
tis: non timebitis à præsentia ho-
minis, quia judicium Dei est:
negotium autem quod difficilius fue-
rit vobis, deferetis ad me, & au-
diam illud. Præcepíq; vobis tempo- 18
re illo omnia quæ faceretis. Deinde 19
manssimus removimus ex Horeb,
& perambulavimus totum deser-
tum istud magnum ac terribile quod
vidistis viâ montis Emoræi, quem-
admodum præceperat Dominus Deus
noster nobis: & pervenimus usque
ad Cadish Barnea. Et dixi vo- 20
bis; Pervenistis usque ad montem
Emoræi, quem Dominus Deus no-
ster daturus est nobis. Vide, de- 21
dit Dominus Deus tuus coram te
terram: ascende, hæreditariò cape
eam, quemadmodum locutus est Do-
minus Deus patrum tuorum tibi:
ne timeas, neque confractus sis.
Accedentes autem ad me omnes 22
vos dixistis; Mittemus ante nos
viros qui explorent nobis terram,
referántque nobis verbum: viam
per quam ascendamus, & urbes ad
quas veniamus.

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B UZIEL. *Hierosolymitanum.*

וייטב ושפר בעיני פתגמא ודברית מנכון תריסר גוברין גוברא חד לשבטא : ויפנו ואתפניו וסליקו לטוורא ואתו עד נחלא דאתכלא ותרנינו יתה : ויקחו ונסיבו בידיהון מן איבא דארעא ואחיתו לותנא ואתיבו יתנא פתגמא ואמרו טבא ארעא דייי אלהנא יהיב לנא : ולא ולא צביתון למיסוק והמתון לפתגמי עשרא רשיעין וסריבתון על מימרא דייי אלהכון : ותרגנו ורגינתון במשכניכון ואמרתון בגיכון ובנתיכון בעיטפיכון למימר ווי לכון סגיפין מחר אתון מחקטלין מטול דסני ייי יתנא אפקנא מן ארעא דמצרים לממסר יתנא בידא דאמורא לשציותנא : אנא לאן אנחנא סלקין אחנא מסמיסן ית ליבנא למימר עם רב ותקיף מננא קרוין רברבן וכריכן עד צית שמיא ואוף בני עפרון גברא חסינא חמן : ואמר ואמרית לכון לא תחברון ולא תדחלון מנהון : ה מימרא דייי אלהכון די מדבר קדמיכון הוא יניח לכון ככל מה דעבד לכון במצרים למיחמיכון : ובמדבר ובמדברא דחמיתא חוויא קלן טלין ארס דקטול וסוברך ייי אלקוך בענני איקר שכינתיה היכמא דמסובר גבר ית בריה בכל ארחא דהליכתון עד זמן מיתיכון עד אתרא הדין : ובדבר ובפתגמא הדין ליתיכון מהימנין במימרא דייי אלהכון : ההלך דמדבר קדמיכון בארחא לאיתקנא לכון אתר בירת משרוי לאשריותכון בעמודא דאישא בליליא לאנהרותכון בארחא דתהכון בה ועמודא דענגא ביממא : וישמע ושמיע קדם ייי ית קל פתגמיכון ורנו וקיים למימר : אם אין יחמון גבר בגוברייא האלין דרא בישא הדין ית ארעא טבתא דקיימית למיתן לאבהתכון : וולחי אלהן כלב בר יפונה הוא יחמינה ולידיה איתין ית ארעא טבתא ארעא דחברון דמטייל בידיה ולבנוי חולף דאשלים בתר דדחלתא דייי : נסב בי אוף עלי הוה רנו מן קדם ייי מטולכון למימר אוף אנת לא תישל לתמן : יהושע יהושעַ בר נון דמשמש בבית אולפנך הוא ייעול לתמן יתידה תקיף ארום הוא יחסנינה ית ישראל :

Et placuit sermo in oculis meis, & tuli ex vobis duodecim viros, *ex* 23
electis *qui inter vos erant*, virum unum ex singulis tribubus. Et 24
verterunt se atque ascenderunt in
montem, atque venerunt usque ad
torrentem Ethcol: & explorârunt
ipsam. Et acceperunt in manibus 25
suis de fructu terræ, & attulerunt
ad nos: & retulerunt nobis ver-
bum, & dixerunt Caleb & Josue; Bona est terra quam Dominus
Deus noster dat nobis. Sed noluistis ascendere, imò credidistis ver- 26
bis decem improborum: & rebelles fuistis in sermonem Domini Dei
vestri. Et clamâstis in tabernaculis vestris accepistis filios vestros & 27
filias vestras in sinus vestros, dicendo; Væ vobis miseris, cras interfi-
ciemini: propterea quod odio habet Dominus nos eduxit nos è terra
Ægypti, ut traderet nos in manum Æmorræi ad perdendum nos.
Quò nos ascendemus? fratres nostri liquefecerunt cor nostrum, di- 28
cendo; Populus malus & fortior nobis est, civitates magnæ & mu-
nitæ sunt usque ad summitatem cœlorum: & etiam filios Ephron gigantis
vidimus ibi. Et dixi vobis; Non frangamini, neque timeatis ab illis. 29
Sermo Domini Dei vestri qui anteit vos, ipse pugnabit pro vobis, 30
juxta omnia quæ fecit vobis in Ægypto vobis videntibus. Et in de- 31
serto ubi vidisti serpentes urentes plenos veneno lethali, & portavit te
Dominus Deus tuus sublibus gloriæ divinæ suæ majestatis, quemadmo-
dum portat vir filium suum, per totam viam quâ ambulâstis, usque
ad tempus quo veniftis ad hunc locum. Et in hac re non credi- 32
distis sermoni Domini Dei vestri. Qui ut ductor præibat vos in via, 33
ut præpararet vobis locum domus mansionis suæ ubi maneretis, in
columna ignis per noctem, ad lucendum vobis per viam quâ ambu-
laretis, & columnâ nubis interdiu. Et audita est coram Domino 34
vox verborum vestrorum, itaque iratus juravit, dicendo: Si videant 35
ullus ex his viris generationis hujus pessimæ terram bonam, quam
juravi me daturum patribus vestris. Præter Caleb filium Jephune, ipse 36
videbit eam, & illi dabo terram bonam, terram Hebron, per quam
ambulavit, & filiis ejus, eò quod plenè sequutus fuerit timorem Do-
mini. Etiam contra me ira fuit à facie Domini propter vos, dicen- 37
do; Etiam tu non ingredieris eò. Josue filius Nun, qui ministrat in 38
domo scholæ tuæ, ipse eò ingredietur: ipsum conforta, quoniam
ipse hæreditario tradet eam Israel.

Hieros. 24 *Et respexerunt & ascenderunt in montem, & pervenerunt usque ad torrentem botri: & explorarunt eam.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نيكو آمد بچشماني من آن سخن بستانديم از شما دوازده مردمان مردي يكّه بقبيله 23
* روي كردند وبر آمدند بآن كوه وبيامدند تا نحل اشكل جاسوسي كردند آنرا 24
* بستاندند در دستي ايشان از بري آن زمين فرود آوردند بايما و باز گرداندند ايمارا 25
سخن وگفتند نيكو آن زمين آنچه ؛؛ خداي ايما دها بايما * ونه مراد كرديد ببر آمدن 26
وعاصي شديد مر امري ؛؛ خداي شما * وطعنه زديد در خيمهاي شما وگفتيد در 27
دشمن داشتني ؛؛ ايمارا بيرون آورد ايمارا از زميني مصر بدادن ايمارا در دستي آن اموري
بنيست كردن ايمارا * كجا ايما بر آيان برادراني ايما گداختند مر دلي ايما بگفتن 28
قوم بزرگ وبلند از ايما شهرهاي بزرگان وقلعها در آسمان ونيز پسراني عنقيم بديديم
آنجا * گفتم بشما نه شكسته شويد ونه ترسيد ازيشان * ؛؛ خداي شما آن روا بپيشي شما 29 30
او كارزار كند بشما چون همه آنچه بكرد اوازي شما در مصر بچشم ديدي شما * ودر 31
بيابان آنچه بديدي آنچه بر داشت ترا ؛؛ خداي تو چون آنچه بر دارد مرد مر پسري او
در همه آن راه آنچه رفتيد تا آمدني شما تا آن جايي آن اين * ودر سخن آن اين نه شما 32
باور كنان بيي ؛؛ خداي شما * آن روا بپيشي شما در راه بآراسته كردن بشما جا بفرود 33
آمدني شما در آتش شب بنمودن شمارا در راه آنچه برويد دران ودر ابر روز * بشنويد 34
؛؛ مر آوازي سخنهاي شما خشم گرفت وسوگند خورد بگفتن * اگر ببيند مردي 35
در مردماني آن اينان آن دراي آن بدي آن اين مر آن زميني آن نيكو آنچه سوگند
خوردم بدادن بپدراني شما * بجز كلب بن يفنه او ببيند آنرا وباو بدهم مر آن زمين 36
آنچه برفت در آن وبپسراني او جزا آنچه پر بود پسي ؛؛ * نيز در من خشم كرد ؛؛ در 37
سببي شما بگفتن نيز تو نه آيي آنجا * يهوشع بن نون آن ايستا بپيشي تو او بيايد آنجا 38
اويرا قوي كن كه او احسنتا دهد [آنرا] مر يسرال *

Et placuit in oculis meis verbū, ac- 23
cepiq; ex vobis duodecim viros, vi-
rum unum pertribum: Quifacie conversâ 24
ascenderunt montem, pervenerúntq;
usque ad N.hal Eshchol, & explora-
verunt eam. Accipientésque in ma- 25
nibus suis de fructu terræ, detule-
runt ad nos, retulerúntque nobis
verbum, ac dixerunt; Bona est ter-
ra quam Dominus Deus noster dat
nobis. Noluistis tamen ascendere, 26
imò rebellâstis mandato Domini
Dei vestri. Et obmurmurâstis in 27
tentoriis vestris, ac dixistis; Quo-
niam odio habuit nos Dominus, edu-
xit nos è terra Ægypti ad dandum
nos in manum Emoræi, ad annihi-
landum nos. Quò nos ascendi- 28
mus? fratres nostri liquârunt cor
nostrum, dicendo; Populus est ma-
jor ac procerior nobis: urbes ma-
gnæ cum arcibus cœlum usque:
& etiam filios Anacim vidimus
ibi. Dixi autem vobis; Ne fran- 29
gamini, neque timeatis ab eis:
Dominus Deus vester incedit ante 30
vos, ipse prælium faciet pro vo-
bis, juxta omne quod fecit vobis
cum in Ægypto in conspectu ocu-
lorum vestrorum: Et in deserto 31
quo vidisti quòd portavit te Domi-
nus Deus tuus quemadmodum por-
tat vir filium suum, per totam vi-
am quâ ambulâstis usque in ad-
ventum vestrum ad locum istum:
Tamen per hoc non credidistis Do- 32
mino Deo vestro, Eunti coram vo- 33
bis in via ad præparandum vobis
locum ut resideretis, per ignem noctu
ad ostendendum vobis viam quâ
iretis, & per nubem interdiu. Au- 34
diítque Dominus vocem verborum
vestrorum, iramque concipiens ju-
ravit, dicendo; Si viderit quispi- 35
am ex hominibus istis de generatio-
ne mala hac, terram bonam quam
juravi dare patribus vestris: Præ- 36
ter Chaleb filium Jephunneh: ipse
enim videbit eam, eique dabo terram
per quam ambulavit, & filiis ejus,
in mercedem quòd completus fuit
post Dominum. Etiam in me ira- 37
tus est Dominus causâ vestrâ, di-
cendo; Etiam tu non ingredieris
illuc. Jehoshua filius Nun qui 38
stat coram te, ipse ingredietur il-
luc: ipsum igitur fortifica, quando-
quidem ipse possidendam dabit eam
Israeli.

39 וטפכם וטפלכון דאמרתון לעדי יהון יבניכון דלא ידעין יומא דין בין טב לביש הינון יעלון לתמן ולהון אתנינה והינון ירתונה : 40 ואתם ואתון אתפנו לכון וטולו למדברא אורח ימא דסוף : 41 ותענו ואתיבתון ואמרתון לי חבנא קדם יי אנחנא ניסק ונניח קרב ככל דפקדנא יי אלהנא ואסרתון גבר ית מאני זייניה ושריתון למיסוק לטוורא : 42 ואמר יי לי אימר להון לא תיסקון ולא תסדרון סדרי קרב ארום לית שכינתי מהלכא בגויכון ולא תיתברון קדם בעלי דבביכון : 43 ואדבר ומלילית לכון ולא קבילתון וסרבתון על מימרא דיי וארשעתון זסליקתון לטוורא : 44 ונפק אמוראה דיתיב בטוורא ההוא לקדמותכון ורדפו יתכון היכמא דחדדן וחיישן אורעיתא ומחו יתכון בנבלא עד חרמה : 45 ותשובו ותבתון ובכיתון קדם יי ולא קביל יי צלותכון ולא אצית למיליכון : 46 ותשבו ויתיבתון ברקם יומין סגיאין כיומיא דיתיבתון :

ב

1 ונפן ואתפנינא ונטלנא למדברא אורח ימא דסוף היכמא דמליל יי לי ואקיפנא 2 ית טורא דנבלא יומין סגיאין : 3 ויאמר יי לי למימר : רב לכם סני לכון 4 דאקיפתון ית טורא הדין איתפנו לכון לצפונא : ואת ויית עמא פקיד למימר אתון עברין בתחום אחוכון בנוי דעשו דיתבין בנבלא וידחלון מנכון ותסתמרון 5 לחדא : אל לא תיתגרון בהון ארום לא אתן לכון מארעתהון עד כמיסת פרסת ריגלא ארום ירותא לעשו יהבית ית טוורא דנבלא מטול איקרא דעבד 6 לאבוי : אכל עיבורא תזבון מנהון כד חי בכספא ותיכלון ואוף מיא 7 חזבנון מנהון בכספא ותישתון : כי אוזדהרון דלא תעיקון להון ארום יי אלהכון ברוך יתכון בכל עובדי ידיכון סופיק צרכיכון במיהכך במדברא רבא הדין דנן ארבעין שנין מימרא דיי אלהכון בסעדכון לא חסרתין מדעם :

39 Sed & parvuli vestri de quibus dixistis, In prædam erunt, & filii vestri qui non nôrunt hodie inter bonum & malum, ipsi eò ingredientur: & ipsis dabo illam, & illi hæreditario possidebunt eam. 40 Vos autem vertite vos, & proficiscimini in desertum viâ maris juncosi. 41 Et respondistis, & dixistis mihi; Peccavimus coram Domino, nos ascendemus & præliabimur, juxta omnia quæ præcepit nobis Dominus Deus noster: & accinxistis vos quisque armis suis bellicis, & cœpistis ascendere in montem. 42 Et dixit Dominus mihi; Ne ascendatis, nec instruatis aciem belli, quoniam non divina mea majestas ambulat inter vos: ut non confringamini coram hostibus vestris. 43 Et loquutus sum vobiscum, & non obedistis: sed rebelles fuistis verbo Domini, impiéque egistis, & ascendistis in montem.
44 Et exiit Æmoræus, qui habitabat in monte illo, vobis obviam, & persecuti sunt vos quemadmodum pungunt & urunt crabrones & percusserunt vos in Ghebal usque ad Chormia. 45 Et reversi estis & flevistis coram Domino: sed non suscepit Dominus preces vestras, neque auscultavit verba vestra. 46 Atque ita sedistis in Rekam diebus multis, secundùm dies quos habitastis.

Hier. 44 *Et persecuti sunt vos quemadmodum persequuntur apes, & interfecerunt vos in Ghebal usque ad interneccionem.*

CAP. II.

1 Et reversi profecti sumus in desertum viâ maris juncosi, sicut loquutus est Dominus ad me: & circuivimus montem Gebal diebus multis. 2 Et dixit Dominus ad me, dicendo: 3 Satis vobis quod circuiveritis montem istum, vertite vos ad Aquilonem. 4 Et populo præcipe, dicendo; Vos transitis per limitem fratrum vestrorum filiorum Esau, qui habitant in Ghebal: timebúntque à vobis, cauti ergò sitis valde. 5 Ne provocetis eos, quoniam non dabo vobis de terra eorum usque ad sufficientiam plantæ pedis: quoniam hæreditatem ipsi Esau dedi montem Ghebal, propter honorem quem exhibuit patri suo. 6 Frumentum émetis ab illis adhuc vivum argento, ut comedatis: & etiam aquas emetis ab illis argento, ut bibatis. 7 Cavete vobis ne affligatis eos, quoniam Dominus Deus vester benedixit vobis in omnibus operibus manuum vestrarum, suppeditavit necessaria tua cum ambulares per desertum magnum hoc: istis quadraginta annis sermo Domini Dei vestri in auxilio vestro fuit, nec defuit vobis quicquam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

39 * وطفلاني شما آنچه گفتيد بغارت باشد وپسراني شما آنچه نه دانستند اين روز نيك وبد
40 ايشان بيايند بآنجا وبايشان بدهم آنرا وايشان ميراث گيرند آنرا * وشما روي كنيد
41 ومنزل بر داريد بآن بيابان راهي درياي سوف * جواب داديد وگفتيد بمن خطا كرديم
يي ايما بر آييم وكارزار كنيم چون همه آنچه فرمود ايمارا خداي ايما بر بستيد مرد مر
42 آلتي كارزاري او در استاديد ببر آمدن بكوه * گفت ؛ بمن بگوي بايشان نه بر آييد ونه
43 كارزار كنيد كه نه من درميانى شما ونه زخم خوريد بپيشي دشمناني شما * وسخن گفتم
بشما ونه قبول كرديد وعاصي شديد مر امري ؛ وشوخي كرديد وبر آمديد بآن
44 كوهي * بيرون آمد آن اموري آن نشينا در كوه آن او بپديرهي شما وبتاختند شمارا
45 چون آنچه بگزند زنبوران وبكوفتند شمارا در شعير تا حرمه * باز گشتيد وبگريستيد
بپيشي ؛ ونه شنويد ؛ در آوازي شما نه گوش كرد بشما * بنشستيد در قدش روزهاي
46 بسياران چون روزهاي آنچه بنشستيد *

* فصل دوم *

1 * روي كرديم ومنزل بر داشتيم بآن بيابان راهي درياي سوف چون آنچه سخن گفت ؛
2 بمن وگرد گشتيم مر كوهي شعير روزهاي بسياران * گفت ؛ بمن بگفتن * بس بشما گرد
3 گشتن مر آن كوه [اين آن] روي كنيد بشما بصفون * ومر آن قوم بفرماي بگفتن شما گذران
4 در حدّي برادراني شما پسراني عشو آن نشينان در شعير وبترسند ازشما واحتوار كنيد
5 بغايت * نه ترس نماييد در ايشان كه نه دهم بشما از زميني ايشان تا روشي كفي
6 پاي كه ميراث بعشو بدادم مر كوهي شعير * خورش بخريد از نزدي ايشان در سيم
7 وبخوريد ونيز آب بخريد از نزدي ايشان درسيم وبياهنجيد * كه ؛ خداي توآفرين
گرد ترا در همه عملي دستي تو دانست رفتني تو مر آن بيابان آن بزرگي آن اين
چهل سال ؛ خداي تو اوازي تو نه كم بودي چيزي *

Et infantes vestri de *quibus dixistis, In rapinam erunt; & filii vestri qui non nôrunt hodiè bonum ac malum, ipsi intrabunt illuc, illisque dabo eam, & ipsi hæreditariò accipient eam. Vos autem facie conversâ mansionem removete ad desertum, per viam maris Suph.* Et *responsum dedistis, ac dixistis ad me; Peccatum commisimus contra Dominum: nos ascendemus, & prælium faciemus juxta omne quod præcepit nobis Deus noster.* Et *accinxistis quisque instrumenta sua bellica, & aggressi estis ascendere in montem.* Dixit autem *Dominus* ad *me, Dic illis; Ne ascendatis, neque prælium faciatis, quia non sum in medio vestri: ut non cadamini coram inimicis vestris.* Et *locutus sum vobis, at non acquievistis; imò rebellâstis mandato Domini, & impudenter egistis, ac ascendistis in montem.* Egressus est itaque *Emoræus* sedens in monte *illo, in occursum vestri, persecutique sunt vos quasi morderent apes, & contrivcrunt vos in Sheir usque ad Hormah. Tunc reversi flevistis coram Domino, & non auscultavit Dominus voci vestræ, nec aurem præbuit vobis.* Et *sedistis in Cadesh diebus multis juxta dies quibus* ibi *sedistis.*

CAP. II.

Postea *facie conversâ mansionem removimus in desertum, viâ maris Suph, quemadmodum loquutus est Dominus ad me: & circuivimus montem Sheir diebus multis.* Tandem *dixit Dominus mihi, dicendo; Sat vobis circuivisse montem istum: convertite vos ad Aquilonem. Et populo præcipe, dicendo; Vos transituri estis terminum fratrum vestrorum filiorum Esau sedentium in Sheir: & timebunt à vobis, at cavete admodum, Ne terrorem ostendatis in eos: non enim dabo vobis de terra eorum usque ad gressum plantæ pedis, quia in hæreditatem Esau dedi montem Sheir. Cibum emetis ab eis argento, & comedetis: & etiam aquam emetis ab eis argento, & bibetis. Nam Dominus Deus tuus benedixit tibi in omni opere manus tuæ: novit perambulâsse te desertum magnum istud: his quadraginta annis Dominus Deus tuus fuit tecum, neque defecit te ullâ.*

דברים ב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

DEUTERONOMIUM. CAP. II.
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

8 ונעבר ועברנא מלות אחנה בני עשו דיתבין בגבלא מאילת ומכרך תרנגולא ואתפנינא ועברנא אורח מדברא דמואב: 9 ואמר יי לי למימר לא תעיק ית מואבאי ולא תסדר לקיבלהון סדרי קרבא ארום לא אתין לכון מארעהון ירותא ארום לבנוי דלוט יהבית ית לחיית ירותא: 10 האמים אימתניא מן לקדמין יתיבו בה עם רב וסגי וחסין הי כגנברייא: 11 רפאים גיברייא דיתבין במישר גיונברי מתחשבין אוף הינון הי כגנברייא דאחמחינון 12 בטובענא ומואבאי קרן להון אימתני: ובשעיר ובגבלא יתיבו גנוסייא מן לקדמין ובני עשו תריכונון ושיציאונון מן קדמיהון ויתיבו באתריהון היכמא דעבד ישראל 13 לארע ירותתיד דיהב יי להון: עתה כרון קומו ועיברו לכון ית נחל טרוויא 14 ועברנא ית נחל טרוויא: והימים ויומיא דהליכנא מן רקם גיעא עד דעברנא ית נחל טרוויא תלתין ותמני שנין עד דסף כל דרא גברי מניחי קרבא מן 15 משריתא היכמא דקיים יי להון: ונם ואוף מחא מן קדם יי אתגרייית להון 16 למשצייהון מגו משריתא עד די פסקו: ויהי והוה כד פסקן כל גברי מניחי קרב 17 עברין יומא דין ית תחום מואב ית לחיית: וקרבת ותתקרבון לקביל בני עמון 19 לא תצור עליהון ולא תתגרי בהון לסדרי קרב ארום לא איתין לכון מארע בני עמון ירותא ארום לבנוי דלוט מטול זכותיה דאברהם יהבתה ירותא: ארע 20 גיברייא מתחשבא לחוד היא גברייא יתיבן בה מן לקדמין ועמונאי קרן להון 21 וימתני: עם עמא רבא וחסינא הי כגינגברייא ושצינון מימרא דיי מן קדמיהון 22 ותריכונון ויתיבו באתריהון: כאשר עשה לבני עשו דיתבין בשעיר דשיצי ית חוראי מן קדמיהון ותריכינון ויתיבו באתריהון עד יומא הדין: והעוים 23 ושאר פליטת בנענאי דהוו שרן בכופרניא דדפיע עד עזה קפוטקאי דנפקו מן קפוטקיא שציאונון ויתיבו באתריהון:

8 וַנַּעֲבֹר וְעָבַרְנָא מִלְוֹת אַחֵינוּ בְּנֵי עֵשָׂו
דְּיָתְבִין בִּגְבָלָא מֵאֵילַת וּמִכְּרַךְ תַּרְנְגוֹלָא
וְאִתְפְּנִינָא וְעָבַרְנָא אוֹרַח מַדְבְּרָא דְמוֹאָב:
9 וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יְיָ לִי לְמֵימַר לָא תָעִיק יָת
מוֹאָבָאֵי וְלָא תְסַדַּר לְקִיבְלְהוֹן סִדְרֵי
קְרָבָא אֲרוֹם לָא אֵיתִין לְכוֹן מֵאַרְעְהוֹן יְרוּתָא אֲרוֹם לִבְנוֹי דְּלוֹט יְהָבִית יָת לְחָיֵית
10 יְרוּתָא: דְּאֵמִים אֵימְתָנָיָא מִן לְקַדְמִין יָתְבוּ בָהּ עַם רַב וְסַגִּי וְחָסִין הֵי כְּגִנְבָרַיָּא:
11 רְפָאִים גִּיבָּרַיָּא דְיָתְבִין בְּמֵישַׁר גִּיוֹנְבְרֵי מִתְחַשְׁבִין אוֹף הִינּוּן הֵי כְּגִנְבָרַיָּא דְּאִתְמְחִיוּ
12 בְּטוּבְעָנָא וּמוֹאָבָאֵי קָרֵן לְהוֹן אֵימְתָנֵי: וּבְשֵׂעִיר וּבְגַבְלָא יָתְבוּ גְּנוֹסָיָא מִן לְקַדְמִין
וּבְנֵי עֵשָׂו תָּרִיכוּנוּן וְשֵׁיצִיאוּנוּן מִן קֳדָמֵיהוֹן וְיָתְבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן הֵיכְמָא דְּעָבַד יִשְׂרָאֵל
13 לְאַרַע יְרוּתַת דִּיהַב יְיָ לְהוֹן: עַתָּה כְּרוֹן קוּמוּ וְעִיבְרוּ לְכוֹן יָת נַחַל טַרְוִיָּא
14 וְעָבַרְנָא יָת נַחַל טַרְוִיָּא: וְהֵימִים וְיוֹמַיָּא דְּהַלִּיכְנָא מִן רַקֶּם גֵּיעָא עַד דְּעָבַרְנָא
יָת נַחַל טַרְוִיָּא תְּלָתִין וְתַמְנֵי שְׁנִין עַד דְּסַף כָּל דָּרָא גַּבְרֵי מְנִיחֵי קְרָבָא מִגּוֹ
15 מַשְׁרִיתָא הֵיכְמָא דְּקַיֵּים יְיָ לְהוֹן: וְנָם וְאוֹף מְחָא מִן קֳדָם יְיָ אִתְגְּרֵיִית לְהוֹן
16 לְמִשְׁצֵיֵיהוֹן מִגּוֹ מַשְׁרִיתָא עַד דִּי פְּסָקוּ: וִיהִי וַהֲוָה כַּד פְּסָקָן כָּל גַּבְרֵי מְנִיחֵי קְרַב
17 עִבְרִין יוֹמָא דֵין יָת תְּחוּם מוֹאָב יָת לְחָיֵית: וּקְרֵבְתְּ וְתִתְקָרְבוּן לְקִבֵּיל בְּנֵי עַמּוֹן
18 לָא תְצוֹר עֲלֵיהוֹן וְלָא תְתְגָּרֵי בְּהוֹן לְסִדְרֵי קְרַב אֲרוֹם לָא אֵיתִין לְכוֹן מֵאַרַע בְּנֵי
עַמּוֹן יְרוּתָא אֲרוֹם לִבְנוֹי דְּלוֹט מְטוֹל זְכוּתֵיהּ דְּאַבְרָהָם יְהַבְתַּהּ יְרוּתָא: אַרְעָא 20
גִּיבָּרַיָּא מִתְחַשְׁבָא לְחוֹד הִיא גִּבָּרַיָּא יָתְבִין בָּהּ מִן לְקַדְמִין וְעַמּוֹנָאֵי קָרֵן לְהוֹן
21 וִימְתָנֵי: עַם עַמָּא רַבָּא וְתַקִּיפָא וְחָסִינָא הֵי כְּנִינְגִּבָּרַיָּא וְשֵׁצִינּוּן מֵימְרָא דַיְיָ מִן קֳדָמֵיהוֹן
22 וְתָרִיכוּנוּן וְיָתְבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן: כְּאֲשֶׁר כְּמָא דְעָבַד לִבְנוֹי דְעֵשָׂו דְיָתְבִין בְּשֵׂעִיר
דְּשֵׁיצִי יָת חוֹרָאֵי מִן קֳדָמֵיהוֹן וְתָרִיכִינּוּן וְיָתְבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן עַד יוֹמָא הָדֵין: וְהָעִוִּים
וְשְׁאַר פְּלֵיטַת כְּנַעֲנָאֵי דְּהַוּוּ שָׁרַן בְּכוֹפְּרְנַיָּא דְּדָפִיעַ עַד עַזָּה קַפּוֹטְקָאֵי דְּנָפְקוּ מִן 23
קַפּוֹטְקָיָא שֵׁצִיאוּנוּן וְיָתְבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן:

8 Itaq; tranſivimus à fratribus noſtris filiis Eſau qui habitant in Ghebal, ab Elath, & ab oppido galli: atqu vertentes nos tranſivimus per viam deſerti Moab. 9 Et dixit Dominus mihi, dicendo; Ne affligas Moabitas, neque inſtruas adverſùs eos aciem belli: quoniam non dabo vobis de terra eorum poſſeſſionem, quoniam filiis Lot dedi Lechajath in poſſeſſionem. 10 Emthanim ab antiquo habitabant in ea, populus magnus & multus, & fortis ſicut gigantes. 11 Gigantes qui habitant in planitie Gejonbere, reputantur etiam ipſi ſicut gigantes qui deleti ſunt in diluvio: Moabitæ autem vocant illos Emthanim. 12 Et in Ghebal habitabant nobiles ab antiquo, & filii Eſau expulerunt eos, & exciderunt eos à conſpectu ſuo, & in eorum loco habitârunt: ſicut fecit Iſrael terræ poſſeſſionis ſuæ, quam dedit Dominus illis. 13 Nunc ſurgite & tranſite vobis torrentem Tarvaja: itaque tranſivimus torrentem Tarvaja. 14 Dies autem quibus ambulavimus à Rekim Gehah, donec tranſivimus torrentem Tarvaja, fuit triginta octo anni: donec conſumeretur omnis generatio virorum bellatorum de medio caſtrorum, ſicut juraverat Dominus illis. 15 Sed etiam plaga à facie Domini pugnavit contra eos, ut perderet eos è medio caſtrorum, donec abſumerentur. 16 Accidit autem poſtquam abſumpti ſunt viri bellatores, facientes altaria, moriendo è medio caſtrorum. 17 Tunc loquutus eſt Dominus mecum, dicendo: 18 Vos tranſitis hodie limitem Moab verſus Lechajath. 19 Et *cùm* appropinquaveritis è regione filiorum Ammon non obſidebitis eos, neque provocabitis eos in acie belli: quoniam non dabo vobis de terra filiorum Ammon poſſeſſionem quoniam filiis Loth, propter meritum ipſius Abraham, dedi eam poſſeſſionem. 20 Terra gigantum reputatur & ipſa: gigantes habitant in ea ab antiquo, & Ammonitæ vocant illos Zimtane. 21 Populus magnus & fortis ſicut gigantes: ſed excîdit eos ſermo Domini à facie eorum, & expulerunt eos, & habitaverunt in loco eorum. 22 Sicut fecit filiis Eſau, qui habitabant in Seir: quia delevit Horæos à facie eorum, & expulit eos, & habitaverunt in loco eorum uſque ad hunc diem. 23 Et reliqua evaſio Chananæorum quæ habitabat in villis Dephia uſque ad Azam: Cappadoces qui egreſſi ſunt ex Cappadocia exterminârunt eos, & habitârunt in loco eorum.

Hieroſ. 8 *Itaque tranſivimus à fratribus noſtris filiis Eſau iſtis qui habitant in Ghebal, à ſemita planitiei, ab Elath, & ab oppido galli: itaque vertentes nos tranſivimus per viam deſerti Moab.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

8 * بگذشتيم از نزدي برادراني ايما پسراني عشو آن نشينان در شعير از راهي آن عربه از ايلت
و از عصيون جبر روي كرديم و بگذشتيم راهي بياباني مواب * گفت ٭ بمن نه عدوي كني
9 اوازي مواب و نه ترس نمايي درو كارزار كه نه دهم بتو از زميني او ميراث كه بپسراني لوط بدادم
مر عر ميراث * آن اميم بپيش بنشستند در آن قوم بزرك وبسيار و افراشته چون عنقيم
10 * رفايم حسيب شوند نيز ايشان چون عنقيم و آن موابيم بخوانند بايشان اميم * وبشعير
11 12 بنشستند آن حريم بپيش و پسراني عشو براندند ايشانرا و نيست كردند ايشانرا از پيشي
ايشان و بنشستند بجاي ايشان چون آنچه بكرد يسرال بزميني ميراث او آنچه بداد ٭ بايشان *
13 14 * اكنون برخيزيد وبگذريد بشما مر نحل زرد بگذشتيم مر نحل زرد * و آن روزها آنچه بوقتيم
از قدش برنع تا آنچه بگذشتيم مر نحل زرد سي و هشت سال تا تمام شدن همه آن درا مردماني
15 آن كارزار از ميانى آن لشكرگاه چون آنچه سوگند خورد ٭ بايشان * و نيز زخم ٭ بود در ايشان
16 بنيست كردن ايشانرا از ميانى آن لشكرگاه تا تمام شدن ايشان * [و بود] چون آنچه تمام شدند
17 18 همه مردماني آن كارزار بمردن از ميانى آن قوم * سخن گفت ٭ بمن بگفتن * تو گذرا اين
19 روز مر حدّي مواب مر عر * و نزديك شوي مقابلي پسراني عمّون نه عدوي كني بايشان
و نه ترس نمايي در ايشان كه نه دهم از زميني پسراني عمّون بتو ميراث كه بپسراني لوط بدادم
20 آنرا ميراث * زميني رفايم حسيب شود نيز آن رفايم بنشستند دران بپيش و آن عمّونيم
21 بخوانند بايشان زمزميم * قومي بزرك وبسيار و بلند چون عنقيم نيست كرد ايشانرا
22 ٭ از پيشي ايشان براندند ايشانرا و بنشستند بجاي ايشان * چون آنچه بكرد بپسراني
عشو آن نشينان در شعير آنچه نيست كرد مر آن حري از پيشي ايشان براندند
23 ايشانرا و بنشستند بجاي ايشان تا آن روزي آن اين * و آن عويّم آن نشينان
در رستاها تا عزّه كفتريم آن بيرون آيان از كفتر نيست كردند ايشانرا و بنشستند
بجاي ايشان *

8 Et *tranſivimus à fratribus noſtris filiis Eſhau ſedentibus in Sheir à via Arabab, Elath, & Esjon-geber: facie autem converſâ tranſivimus viâ deſerti Moab.* 9 *Dixitque Dominus ad me; Ne hoſtiliter agas cum Moab, neque terrorem oſtendas in eum prælio: quia non dabo tibi de terra ejus hæreditatem, nam filiis Lot dedi Ar in hæreditatem.* 10 *Emim antèà ſedebant in ea, populus magnus ac multus, & excelſus ſicut Anacim.* 11 *Rephaim, reputabantur etiam ipſi ſicut Anacim: & Moabitæ vocabant eos, Emim.* 12 *In Sheir autem ſederunt Horim antèà, quos filii Eſhau expulerunt, & annihilârunt eos à præſentia ſua, ſederúntque in loco ipſorum, quemadmodum fecit Iſrael terræ hæreditatis ſuæ quam dedit Dominus illis.* 13 *Nunc ſurgite, & tranſite vobis torrentem Zered: & tranſivimus torrentem Zered.* 14 *Dies autem quibus ambulavimus de Cadeſh Barnea, uſquequò tranſiremus torrentem Zered, fuerunt triginta & octo anni, uſque ad conſumptionem totius generationis virorum bellatorum de medio caſtrorum, quemadmodum juraverat Dominus illis.* 15 *Et etiam plaga Domini fuit in eos ad annihilandum eos de medio caſtrorum, donec conſumerentur.* 16 *Et fuit, quando conſumpti ſunt omnes viri bellatores mortendo de medio populi,* 17 *Loquutus eſt Dominus ad me,* 18 *dicendo; Tu tranſiturus es hodiè terminum Moab,* nempe *Ar:* 19 *Et accedes è regione filiorum Ammon: ne hoſtiliter agas cum eis, neque terrorem oſtendas in eos; quia non dabo de terra filiorum Ammon tibi* in *hæreditatem: nam filiis Lot dedi illam* in *hæreditatem.* 20 *Terra Rephaim reputatur etiam ipſa, Rephaim ſederunt in ea antèà: & Ammonitæ vocant eos Zamzummim.* 21 *Populus magnus ac multus, & excelſus ſicut Anacim, & annihilavit eos Dns à præſentia eorum, expulerúntque eos, & ſederunt in loco ipſorum:* 22 *Quemadmodum fecit filiis Eſhau ſedentibus in Sheir, propter quos annihilavit Horæum à præſentia eorum, & expulerunt eos, ſederúntque in loco ipſorum uſque in diem hanc.* 23 *Et Avvæos ſedentes in pagis uſque Azzab, Captorim egredientes è Caphtor annihilârunt eos, & ſederunt in loco ipſorum.*

24 קומו אוזקפו טולו ועברו ית נחלי ארנונא חמון די מסרית בידיכון ית סיחן
מלכא דחשבון ואמוראה וית ארעיה שרי לתרכותיה וחתרי למסדרא לקובליה
25 סדרי קרבא: היום יומא דין שריית לסתיין וזעתך ודחלתך על אנפי כל
עממיא דתחות כל שמיא דישמעון שמע גבותך ויך קמון שמשא וסיהרא
אסטולתיה ופסקון מן למיסר שירתא כמיסת יומא ופלגא וקמו בסרורהון עד דאנחת
26 קרבא בסיחון ויזעון וירתתון מן קדמך: ואשלח ושדרית עונרין מנהרדעא דסמיך
27 למדבר קדמות לות סיחון מלכא דאמוראי פתגמי שלם למימר: אעברה אעיבר
בארעך בארחא דהיא ארח בבישא לא אסטי להנוקותך לימינא
28 ולשמאלא: אכל עיבור כד חי בכספא תובין לי ואיכול ומוי בכספא תיתן לי
29 ואישתי לחור אעיבר בלחודיי: כאשר היכמא דעבד לי בנוי דעשו דיתבין
בנבלא ומואבאי דיתבין בלחיית עד זמן דאיעיבר ית יורדנא לארעא דייי אלהנא
30 יהיב לנא: ולא אבה ולא צבא סיחן מלכא דחשבון לאעברותנא בגו תחומיה
ארום אקשי ייי אלהך ית יצרא דרוחיה ואיתקף ית ליבביה מן בגלל למסריה
31 בידך כיומא הדין: ויאמר ואמר ייי לי חמי באורכות שמשא וסהרא דשריית
למסר בידך ית סיחון וית ארעיה שרי לתרכותיה למרות ית ארעיה: ויצא
32 33 ונפק סיחון לקדמותנא הוא וכל עמיה לאנחא קרבא ליהץ: ויתנהו ומסר יתיה
34 ייי אלהנא קדמנא ומחינא יתיה וית בנוי וית כל עמיה: ונלכד וכבשנא ית כל
קרווי בעירנא דהוא ונמרנא ית כל קריא גוברייא ונשיא וטפליא לא אשארנא
35 משויב: רק לחוד בעירי בזנא לנא ועדי קריא דכבשנא: מערוער
36 דעל גיף נחלא דארנונא וקרתא דמתבניא במציעות נחלא עד גלעד לא הות
קרתא דתקיפת מנענא ית כלהון מסר ייי אלהנא קדמנא: רק לחוד לארע בני
37 עמון לא קריבתא כל אתר נחלי יובקא וקרוי טוורא בכל מה דפקיד ייי אלהנא:

ג

1 ונפן ואתפנינא וסליקנא אורח מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותנא הוא
וכל עמיה לאנחא קרבא לאדרעת:

24 Levate vos, proficiſcimini, & tranſite torrentem Arnon, videte quòd tradidi in manibus veſtris Sichon regem Heſebon, & Amorrhæum, & terram ejus; incipe expellere eum: & provoca eum inſtruendo contra eum aciem belli. 25 Hodie incipiam dare terrorem tui & timorem tui ante facies omnium populorum qui ſunt ſub toto cœlo: qui audient famam meritorum tuorum, ut ſteterint Sol & Luna propter te, & ceſſârint à dicendo cantico per ſpatium diei unius & medii, ſteterintque in habitationibus ſuis donec commiſiſſes prælium cum Sichon; & 26 expavebunt & trement à facie tua. Et miſi legatos ex Nehardea, quæ propinqua eſt deſerto Kedemoth, ad Sichon regem Amorrhæorum verbis 27 pacis, dicendo: Tranſibo per terram tuam, per ſemitam quæ eſt ſemita ſtrata proficiſcar, non declinabo ut noceam tibi ad dextram aut ſiniſtram. 28 Frumentum adhuc vivum argento vendes mihi ut comedam, & aquas argento dabis mihi ut bibam: tantùm tranſibo ſolus ego. 29 Sicut fecerunt mihi filii Eſau qui habitant in Ghebal, & Moabitæ qui habitant in Lechajath: uſque ad tempus quo tranſiverò Jordanem, in terram quam Dominus Deus noſter dat nobis. 30 Sed noluit Sichon rex Heſebon nobis tranſitum permittere per medium limitis ſui: quoniam induravit Dominus Deus tuus figmentum animi ejus, & induratum eſt cor ejus, ut traderet eum in manum tuam hodie. 31 Itaque dixit Dominus mihi; Vide in longitudine Solis & Lunæ incepi tradere in manum tuam Sichon & terram ejus: incipe expellere eum ut poſſideas terram ejus. 32 Et egreſſus eſt Sichon contra nos, ipſe unà cum populo ſuo, ut præliaretur in Jahats. 33 Et tradidit ipſum Dominus Deus noſter ante faciem noſtram: & percuſſimus eum, & filios ejus, & totum populum ejus. 34 Et ſubegimus omnes civitates ejus tempore illo, & penitus vaſtavimus omnes civitates, viros, mulieres, & parvulos: non reliquimus ſuperſtitem. 35 Solummodo jumenta diripuimus nobis, & prædam civitatum quas cepimus. 36 Ab Aroer quæ eſt in littore torrentis Arnon, & civitate quæ ædificata eſt in medio torrentis, uſque ad Gilead, nulla fuit civitas quæ fortior nobis fuerit: 37 omnes illas tradidit Dominus Deus noſter ante faciem noſtram. Solùm ad terram filiorum Ammon non acceſſiſti, *nec ad* omnem locum torrentis Jabok, & ad civitates montanas, juxta omnia quæ præceperat Dominus Deus noſter.

CAP. III.

1 CONverſi autem aſcendimus per viam Matnan: & egreſſus eſt Og rex Matnan obviam nobis, ipſe cum toto ſuo populo, ut pugnaret in Edrehath.

Verlio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

24 * برخيزيد [منزل بر داريد] وبگذريد مر نحل ارنون ببين بدادم در دستي تو مر سيحن
پادشاهي حشبون آن اموري ومر زميني او در ايست وميراث گير وترس نماي درو كارزار
25 * اين روز آن اين در ايستم دادني سهمي تو وترسي تو ابر روي آن قومها فرود همه آن
26 آسمان آنچه بشنوند خبري تو بلرزند ودرد گير شوند از پيشي تو * بفرستادم رسولان از
27 بيابان قدموت بسيحن پادشاهي حشبون سخنهاي سلامتي بگفتن * بگذرم در ولايتي تو
28 در راه در راه بروم نه گردم راست وچپ * خورش درسيم بفروشي بمن وبخورم وآب
29 درسيم بدهي بمن وبياشامم خاصّه بگذرم در پايي من * چون آنچه بكردند بمن پسراني
عشو آن نشينان درشعير وآن موابيم آن نشينان در عرتا آنچه بگذرم مر آن يردن بآن
30 زميني آنچه !! خداي ايما دها بايما * ونه مراد [كرد] سيحن پادشاهي حشبون گذراندن ايمارا
كه سخت كرد !! خداي تو مر روحي او وقوي كرد مر دلي او بسبب دادن اويرا در دستي تو
31 چون روزي آن اين * گفت !! بمن ببين در ايستادم دادن بپيشي تو مر سيحن ومر ولايتي
32 او در ايست بران وميراث گير مر ولايتي او * بيرون آمد سيحن بپديرهي ايما او وهمه
33 قومي او بكارزار بيهص * بداد اويرا !! خداي ايما بپيشي ايما بزديم اويرا ومر پسراني او
34 ومر همه قومي او * بگرفتيم مر همه شهرهاي او در وقتي آن وحرم كرديم مر همه آن شهر
35 مردمان وآن زنان وآن طفل نه باقي گذاشتيم زستهي * خاصّه آن چهارپا غارت كرديم بايما
36 وغنيمتي آن شهرها آنچه بگرفتيم * از عروعر آنچه ابر لبي نحل ارنون وآن شهر آنچه در نحل وتا
آن جلعد نه بود شهري آنچه بار گرفت از ايما مر آن همه بداد !! خداي ايما بپيشي ايما *
37 * خاصّه بزميني پسراني عمّون نه نزديك شدي همه گذاري نحل يبّق وشهرهاي آن كوه وهمه
آنچه فرمود !! خداي ايما * * فصل سوم *

1 * روي كرديم وبر آمديم راهي آن بشن بيرون آمد عوج پادشاهي آن بشن بپديرهي ايما
او وهمه قومي او بكارزار ادرعي *

Surgite, manſionem removete, & 24 tranſite torrentem Arnon: vide, dedi in manum tuam Sihon regem Heſhbon Emoræum, & terram ejus: aggredere, & hereditariò cape, atque terrorem oſtende in eum prælio. Ipſo die iſto incipiam dare 25 pavorem tui & formidinem tui in faciem populorum ſub toto cœlo qui audient famam tuam, & trement ac dolore correpti erunt à præſentia tua. Et miſi legatos 26 à deſerto Cedemoth ad Sihon regem Heſhbon verbis pacificis, dicendo; Tranſeam per regionem tuam, per viam, per viam inquam ambulabo, non divertam dextrorſùm vel ſiniſtrorſùm. Cibum argento vendes mihi, ut comedam: 28 & aquam dabis mihi argento, ut bibam: tantùm tranſibo pedibus meis: Quemadmodum fecerunt mihi filii Iſhau ſedentes 29 in Sheir, & Moabitæ ſedentes in Ar: uſque quò tranſiero Jarden ad terram quam Dominus Deus noſter dat nobis. Et nolnit Sihon rex 30 Heſhbon tranſitū præbere nobis: quia induraverat Dominus Deus tuus ſpiritum ejus, & obſtinaverat cor ejus, cauſâ dandi eum in manum tuam, ſicut die hâc. Dixit autem Dominus ad me; Ecce incepi dare coram te Sihon & regionem ejus, aggredere, expelle, & hæreditariò cape regionem ejus. 32 Et egreſſo Sihon in occurſum nobis, ipſe & univerſo populo 33 ejus ad bellum in Jahas: Dedit eum Dominus Deus noſter coram nobis, percuſſimúſque eum, ac filios ejus, & univerſum populum ejus. Cepimus quoque omnes ur- 34 bes ejus tempore illo, & anathemate delevimus omnem urbem, viros, & mulieres, ac infantes: non reliquimus evaſorem ullum. Verùntamen quadrupedes prædati ſumus 35 nobis, & ſpolia urbium quas cepimus. Ab Aroer quæ ſuper la- 36 brum torrentis Arnon, & urbe quæ in valle, uſque ad Gilead, non fuit urbs ulla quam reſumpſit à nobis: omnes dedit Dominus Deus noſter coram nobis. Verùntamen 37 ad terram filiorum Ammon non acceſſiſti, ad omnem tranſitū torrentis Jabboc, & urbes montis, & quicquid præcepit Dominus Deus noſter.

CAP. III.

1 *FAcie antè converſâ aſcendimus viâ Baſhan: & egreſſus eſt Ogrex Baſhan in occurſum nobis, ipſe & univerſus populus ejus ad bellum in Edrei.*

2 וַאֲמַר יְיָ לִי לָא תְּדְחַל מִנֵּיהּ אֲרוֹם בִּידָךְ
מְסָרִית יָתֵיהּ וְיָת כָּל עַמֵּיהּ וְיָת אַרְעֵיהּ
וְתַעֲבִיד לֵיהּ הֵיכְמָא דְּעַבַדְתְּ לְסִיחוֹן
מַלְכָּא דֶאֱמוֹרָאָה דְּיָתִיב בְּחֶשְׁבּוֹן : וְיָתֵן
3 וְמָסַר יְיָ אֱלָהֲנָא בִּידָנָא אוּף יָת עוֹג מַלְכָּא
דְּמַתְנָן וְיָת כָּל עַמֵּיהּ וּמְחֵינוּהִי עַד דְּלָא
אִשְׁתַּיֵיר לֵיהּ מְשֵׁיוֹב : וּנְלכֹד וְכַבְּשְׁנָן יָת
4 כָּל קִרְוַוייָהּ בְּעִדָּנָא הַהִיא לָא הֲוָת
קַרְתָּא דְּלָא נְסֵיבְנָא מִנֵּהוֹן שְׁתִּין קִרְוִין
כָּל תְּחוֹם פַּלְגּ מַרְנוֹנָא מַלְכוּתָא דְעוֹג
5 בְּמַתְנָן : כֹּל אִלֵּין כָּל אִילֵּין קִרְוִין
חַקִּרָא מַקְפָּן שׁוּרִין רָמִין אֲחִירָן בְּתַרְעִין
וְנַגְרִין בַּר מִקְרְוֵי פְּצָחְיָא סַגִּי לַחֲדָא :
6 ונחרים וְנַמְרְנָא יָת קִרְוֵיהוֹן הֵיכְמָא
דְּעַבַדְנָא לְסִחוֹן מַלְכָּא דְחֶשְׁבּוֹן הֵיבְרִין
גַּמְרָנָא יָת כָּל קִרְוֵי נוּבְרַיָא וְנָשָׁיָא
וְטַפְלָא : וכל הבהמה וְכָל בְּעִירֵי וְעָדֵיי קְרַוְיָא בַּזְנָא לָנָא : ונקח וְנַסֵיבְנָא
7 בְּעִידָנָא הַהִיא יָת אַרְעָא מִן רְשׁוּת תְּרֵן מַלְכֵי אֱמוֹרָאֵי דִּבְעִיבְרָא דְיוֹרְדְנָא מִנַּחֲלֵי
אַרְנוֹנָא עַד טוּרָא דְחֶרְמוֹן : צִידוֹנִים צִידוֹנָאֵי הֲוֹון קָרֵן לְחֶרְמוֹן טוּרָא דְמַסְרֵי
פִּירוּי וֶאֱמוֹרָאֵי קָרֵן לֵיהּ טָוּר חַלָּנָא
דְּלָא פְּסִיק מִנֵּיהּ חַלָּנָא לָא בְּקַיְטָא וְלָא
בְּסִיתְוָא : כל ערי כָּל קִרְוֵי מֵישְׁרָא 10
וְכָל גִּלְעָד וְכָל מַתְנָן עַד סַלְוּקִיא וְאֶדְרֶעָת
קִרְוֵי מַמְלְכוּתָא דְעוֹג בְּמַתְנָן : כִּי רַק 11

ירושלמי 9 צִידוֹנָאֵי קָרֵן לְחֶרְמוֹן
אַרְעָא מַסְרֵי פֵּרוּהִי וֶאֱמוֹרָאֵי קָרֵן אַרְעָא
מַרְבֵּי פֵּרֵי אֵילָנָא : 11 הָלָא הִיא
יְהִיבָא בַּאֲפַרְכֻן דִּבְנֵי עַמָּא :

Et dixit Dominus ad me; Ne timeas ab eo, quoniam in manum tuam tradidi ipsum, & totum populum ejus, & terram ejus: faciésque illi sicut feciſti Sichon regi Amorræo, qui habitavit in Heſebon. Itaque tradidit Dominus Deus noſter in manus noſtras etiam Og regem Matnan, & univerſum populum ejus: & percuſſimus eum adeo ut non remaneret ei ullus qui reliquus eſſet. Et ſubegimus omnes civitates ejus in tempore illo, non fuit civitas quam non ceperimus ab illis: ſexaginta civitates, univerſum limitem provinciæ Traconitidis regni Og in Matnan. Omnes iſtæ civitates munitæ erant, circundatæ muris excelſis, clauſæ portis & vectibus: præter oppida aperta, quorum valdè multa erant. Et penitus deſtruximus civitates eorum, ſicut fecimus Sichoni regi Heſebon: ſic penitus deſtruximus civitates unà cum viris, mulieribus & parvulis. Omnia quoque jumenta & prædas civitatum diripuimus nobis. Et abſtulimus tempore illo terram ex poteſtate amborum regum Amorræorum, qui erant citra Jordanem, à torrentibus Arnon uſque ad montem Hermon. Sidonii vocant Hermon, Montem cujus fœtidi ſunt fructus: Amorræi autem vocant ipſum, Montem nivis, eò quòd non ceſſet in eo nix nec æſtate nec hyeme. Omnes quoque civitates planitiei, & univerſam Gilead, & univerſam Matnan, uſque ad Seleuciam & Edrehath, civitates regni Og in Matnan. Quoniam tantum Og rex Matnan relictus eſt ex reliquiis gigantum qui perierunt diluvio, ecce lectus ejus lectus ferreus eſt, ecce ipſe poſitus eſt in armamentario in Rabbath filiorum Ammon: novem cubitorum eſt longitudo ejus, & quatuor cubitorum latitudo, cubito ſui ipſius. Et terram hanc poſſedimus tempore illo, ab Aroer uſque ad littus torrentis, & medium montem Gilead; & civitates dedi tribui Ruben & tribui Gad. Reliquam verò partem Gilead & totam Matnan, regnum ipſius Og, dedi dimidiæ tribui Manaſſe, omnem limitem regionis Trachonitidis, omnémque Matnan, quæ vocatur terra gigantum.

Hieroſ. 2. *Quando vidit Moſes improbum illum, expavit & tremuit à facie ejus, & dixit; Annon hic eſt qui probris afficiebat patres noſtros Abraham & Sara, & dicebat illis, Vos ſimiles eſtis arboribus plantatis juxta fontes aquarum, verùm fructus non faciunt: propterea expectavit ipſum ſanctus benedictus ipſe, cujus nomen celebretur, & in vita conſervavit eum annis multis, ut oſtenderet ipſu generationibus, quòd ipſe traderet eum in manus filiorum ejus. Itaque dixit ſermo Domini ipſi Moſi; Ne timeas ab eo, quia in manu tuam tradidi ipſum, & univerſum populum ejus, & terram ejus: & facies illi ſicut feciſti Sichon regi Amorræorum qui habitabat in Heſebon. 5. Omnes iſtæ civitates munitæ erant, circundatæ muris excelſis, portis & vectibus.*

Hieroſ. 9. *Sidonii vocant Hermonem, Terram cujus fructus ſunt fœtidi: Amorræi autem vocant, Terram multiplicatæ fructus arboris. 11. Annon ipſe poſitus eſt in præfecturis filiorum Ammon.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

2 * گفت يي بمن نه ترسي ازو كه در دستي تو بدادم اويرا ومر همه قومي او وبكني
3 باو چون آنچه بكردي بسيكن پادشاهي آن اموري آنچه نشينا در حشبون * بداد يي
خداي ايما در دستي ايما نيز مر عوج پادشاهي آن بشن ومر همه قومي او بزديم اويرا
4 تا ببي باقي ماند باو زستهي * بگرفتيم مر همه شهرهاي او در وقت آن نه بود شهري
5 آنچه نه ستانديم ازيشان شست شهر همه بخشي ترازه مملكتي عوج در بشن * همه
اينان شهرهاي قلعها باروي بلند درها وپشتيوان بجز از شهرهاي روستاها بسيار بغايت
6 * وبكشتيم ايشانرا چون آنچه بكرديم بسيكن پادشاهي حشبون كشتن همه شهر
7 مردمان آن زنان وآن طفل * وهمه آن چهارپا وغنيمتي آن شهرهاي غارت كرديم
8 بايما * بستانديم در وقتي آن مر آن زمين از دستي دو پادشاهاني آن اموري آنچه در
گذاري آن يردن از نحل ارنن تا كوهي حرمون * صيدنيم بخوانند بحرمون شرين
9 وآن اموري بخوانند باو شنير * همه شهرهاي آن ميشور وهمه جلعد وهمه بشن تا سلكه
10 وادرعي شهرهاي مملكتي عوج در بشن * كه [خاصّه] عوج پادشاهي آن بشن
11 باقي ماند از باقي آن رفايم اينك تختي او تختي آهن ها نه او در بزركاني پسراني
عمّون نه گز درازي آن وچهار گز گشادگي آن در ارشي مرد * ومر آن زميني
12 آن اين ميراث گرفتيم در وقتي آن از عرعر آنچه ابر نحل ارنون ونيمهي كهي آن
جلعد وشهرهاي او بدادم براوبني وبجدي * وباقي آن جلعد وهمه آن بشن مملكت
13 عوج بدادم بنيمهي قبيلهي آن منسّه همه بخشي آن ترازه بهمه آن بشن او خوانده
شود زميني رفايم *

Et dixit Dominus ad me, Ne timeas 2 ab illo: nam in manu tua dedi eum, & univerſum populum ejus: faciesque ei quemadmodum feciſti Sehon regi Emoræorum, qui habitabat in Heſhbon. Dedit itaque Dominus 3 Deus noſter in manum noſtram etiam Og regem Baſhan & univerſum populum ejus: percuſſimus eum, donec non reliquus maneret ei evaſor ullus. Cepimus quoque 4 omnes urbes ejus tempore illo: non fuit urbs ulla quam non ceperimus ab eis, ſexaginta urbes, omnem portionem amœniorem regni Og in Baſhan. Omnes iſtæ 5 erant urbes caſtellatæ, turribus altis, portis & vectibus: præter urbes pagorum multas valdè. Et interfecimus eos, quemadmodùm fecimus Sihon regi Heſhbon, interficiendo omnis urbis viros, mulieres, & infantes. Omnes autem 7 quadrupedes, & ſpolia urbium deprædati ſumus nobis. Tulimus 8 itaque tempore illo terram è manu duorum regum Emoræorum qui in tranſitu Jarden, à Nahal Arnon uſque ad montem Hermon: (Sidonii vocant Hermon, Shirion: & Emoræi vocant eum Shenir:) 9 Omnes urbes Miſhor, & omnem Gilead, & omnem Baſhan uſque ad Salchah, & Edrei, urbes regni Og in Baſhan: Nam tantùm Og 11 rex Baſhan reliquus manſerat ex reſiduis gigantum: ecce lectus ejus lectus ferreus, nónne eſt in magnis filiorum Ammon? novem cubitorum longitudo ejus, & quatuor cubitorum latitudo ejus, in cubito hominis. Et terram 12 hanc quam in hæreditatem accepimus tempore illo, ab Aroer juxta Nahal Arnon, & dimidium montis Gilead, & urbes ejus, dedi Reubenitis & Gaditis. Reſiduum verò Gilead, & uni- 13 verſam Baſhan regni Og dedi dimidiæ tribui Menaſſeh, omnem portionem amœniorem, cum tota Baſhan: ipſa vocatur, Terra Rephaim.

ירושלמי

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

14 ויאיר ויאיר בר מנשה נסיבית כל תחום פלגד טרנונא עד תחום קורזי ואנטיקירוס וקרא יתהון על שמיה ית מחנן כפרני יאיר עד יומא הדין : 15 ולמכיר ולמכיר יהבית ית גלעד : 16 ולראובני ולשיבט ראובן ולשיבט גד יהבית מן גלעד ועד נחלי ארנונא מציעות נחלא ותחומיה ועד יובקא דנחלא תחומא דבני עמון : 17 והערבה ומישרא ויורדנא ותחום מנניסר ועד ימא דמישרא וקרתא טבריה דסמיכא לימא דמלחא תחום שפכות מיא מרפתא מדינחא: ואצו ופקידית יתכון שיבט ראובן 18 ושבט גד ופלגות שיבט מנשה בעידנא ההיא למימר יי אלהכון יהיב לכון ית ארעא הדא למירתה מזיינין תעברון קדם אחוכון בני ישראל כל מזרזי חילא : 19 רק לחוד נשיכון וטפליכון ובעירכון ידענא ארום בעיר לכון יהבון בקירויכון די יהבית לכון: 20 עד עד זמן דיניח יי לאחוכון ויירתון אוף הינון ית ארעא די יי אלהכון יהיב לכון ותחובון גבר לירותיה דיהבית לכון : 21 ואתית יהושע פקידית בעידנא ההיא למימר עינך חמיין ית כל דעבד יי אלהך לתרין מלכיא האילין היכדין יעביד יי לכל מלכוותא דאנת עבר לתמן : 22 לא תיראם לא תידחלון מנהון ארום מימרא דיי אלהכון מניח לכון :

ירושלמי 14 כל תחום אטרכונא עד תחום קרית אפיקרם וקרא יתהון על שמיה :

Et Jair filius Manasse accepit universum limitem regionis Trachonitidis, usque ad limitem Korze & Antikeros, & vocavit ea de nomine suo, Mathnan oppida Jair usque ad hunc diem. Ipsi autem Machir dedi Gilead. Tribui autem Ruben & tribui Gad dedi à Gilead usq; ad torrentem Arnon, medium torrentis & limitem ejus usq; ad Jabok torrentem, *qui est* terminus filiorum Ammon. Planitiem quoq; & Jordanem, cum termino à Genesareth usque ad mare planitiei, & civitatem Tiberiadis quæ vicina est mari salis, limitem effusionis aquarum collis ad Orientem. Et præcepi vobis, tribus Ruben, tribus Gad, & dimidia tribus Manasse, eo tempore dicendo; Dominus Deus vester dedit vobis terram hanc ad possidendum eam, armati transibitis coram fratribus vestris filiis Israel quicunque expediti estis ad militiam. Tantùm uxores vestræ, pueri vestri, & jumenta vestra (novi *enim* quod jumenta multa sunt vobis) habitabunt in urbibus vestris, quas dedi vobis: usque ad tempus quo quietem dederit Dominus fratribus vestris sicut vobis, ut possideant etiam ipsi terram quam Dominus Deus vester dat vobis, tum revertemini quisque ad hæreditatem suam quam dedi vobis. Et Josue præcepi eo tempore, dicendo; Oculi tui vident quicquid fecit Dominus Deus tuus duobus regibus istis, sic faciet Dominus omnibus regnis ad quæ tu transis. Ne timeatis ab illis, quoniam sermo Domini Dei vestri pugnat pro vobis.

14 Hieros. 14. *Omnem limitem regionis Trachonitidis, usque ad limitem civitatis Apikeras, & vocavit ea de nomine suo.*

17 Hieros. 17. *Et planitiem, & Jordanem, & limitem à Genesareth usque ad mare planitici mare salis, sub effusione cineris ab Oriente.*

18

SECT. XLV.

פ פ פ

ואתחנן אל הי ובעידנא ההיא 23 קדם יי בעידנא ההיא למימר : 24 הי בבעו ברחמין מן קדמך יי אלהים אנת שריתא לאחואה ית עבדך ית רבותך וית נבורת ידך תקיפתא דאת הוא אלהא ולא אית בר מינך דשכינתך שריא בשמיא מלעילא ושליט בארעא לא דיעביד כעובדך וכנבורתך : 25 אעברה אעבר כרון ואחמי ית ארעא טבתא דבעיברא דירדנא טורא טבא ולבנן דביה עתיד למישרי שכינתא :

ירושלמי 23 וצלית ובעית רחמין מן קדם יי אמר משה בשעתא ההיא למימר : 24 בבעו ברחמין מן קדמך יי אלהים אנת שריתא :

Et quæsivi miserationes à facie Domini tempore illo, dicendo: Obsecro per miserationes à facie tua Domine Deus, tu incepisti ostendere servo tuo magnificentiam tuam & potentiam manûs tuæ fortis: quia tu es Deus, & nullus præter te; quia divina tua majestas habitat in cœlis sursùm, & dominaris in terra, nec *est* qui faciat secundùm opera tua & juxta potentiam tuam. Transeam nunc & videam terram bonam quæ est ultra Jordanem, montem bonum hunc in quo ædificata est civitas Jerusalem, & montem Libani in quo futurum est ut refideat Dei majestas.

23 Hieros. 23. *Et oravi & quæsivi miserationes à facie Domini, dixit Moses, hora illa dicendo:* 24. *Obsecro per misericordias à conspectu tuo Domine Deus, tu cœpisti.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 * يايير پسري منسّه بستاند مر همه بخشي طرازه تا حدّي آن جشوري و آن معكتي بخواند ايشانرا ابر نامي او مر آن بشن حوّت يايير تا آن روزي آن اين * وبمكير بدادم 15 آن جلعد * ولراوبني و بجدي بدادم از آن جلعد وتا نحل ارنون مياني آن نحل وحدّ 16 وتا يبّق آن نحل حدّي بسرافي عمّون * وآن عربه و آن يردن وحدّ از كنّرت وتا 17 درياي آن عربه درياي آن نمك فرودي ريزشي آن چكاد بمزرح * بفرمودم شمارا در 18 وقتي آن بگفتن ¨ خداي شما بداد بشما مر آن زمين آن اين بميراث گرفتن جريدگان بگذريد بپيشي برادراني شما بسرافي بسرال همه اهلي لشكري * خاصّه 19 زناني شما وطفلاني شما و رمّهي شما دانستم كه رمّهي بسيار بشما بنشينند در شهرهاي شما آنچه بدادم بشما * تا آنچه آسايش دهد ¨ ببرادراني شما چون شما وميراث گيرند نيز 20 ايشان مر آن زمين آنچه ¨ خداي شما دها بايشان در گذاري آن يردن وباز گرديد مرد بميراث او آنچه بدادم بشما * ومر يهوشع بفرمودم در وقتي آن بگفتن چشماني 21 تو آن بينان مر همه آنچه بكرد ¨ خداي شما بدو آن پادشاهاني آن اينان همچنين بكند ¨ بهمه آن مملكتها آنچه تو گذرا بآنجا * نه ترسيد از ايشان كه ¨ 22 خداي شما او آن [كارزار] كنا براي شما * نماز گذاردم ¨ در وقتي آن بگفتن * خدا 23 24 تو در استادي بنمودن مر بندهي تو مر بزرگي تو و مر قدرتي تو آن قوي آنچه كيست خدا در آسمان و در زمين آنچه بكند چون عملهاي تو و چون جبروتهاي تو * بگذرم و ببينم مر آن زمين آن نيكو آنچه در گذاري آن يردن آن كوهي آن 25 نيكو آن اين و آن لبنون *

Jair filius Menasseh cepit omnem portionem elegantiorem, usque ad terminum Geshuri & Maachathi: & vocavit eas secundùm nomen suum, Bashan havvoth Jair usque ad diem hanc. 14 *Porrò ipsi Machir dedi Gilead. Reubenitis verò & Gaditis dedi à Gilead usque ad torrentem Arnon, medium torrentis & terminum: & usque ad Jabboc, terminum filiorum Ammon. Et Arabah, & Jarden, & terminum ejus: à Chinnereth & usque ad mare Arabah, mare salis, sub Effusione jugi ad Orientem. Et præcepi vobis tempore illo, dicendo; Dominus Deus vester dedit vobis terram istam ad hæreditatem capiendum eam, expediti transibitis ante fratres vestros filios Israel, omnes homines exercitûs. Tantummodò uxores vestræ, ac infantes vestri, & greges vestri (novi enim quòd greges multi sunt vobis) sedebunt in urbibus vestris quas dedi vobis: usque quò requiem dederit Dominus fratribus vestris sicut vobis, & hæreditatem quam Dominus Deus vester dat eis in transitu Jarden: tunc revertemini quisque ad hæreditatem suam quam dedi vobis. Ipsi etiam Jehoshua præcepi tempore illo, dicendo; Oculi tui vident quodcunq; fecit Dominus Deus vester duobus regibus istis, sic faciet Dominus omnibus regnis ad quæ tu transis. Ne timeatis ab eis: quia Dominus Deus est qui prælium facit pro vobis. Et preces peregi Domino in tempore ipso, dicendo; Deus, tu cœpisti ostendere servo tuo magnitudinem tuam, & potentiam tuam validam: quisnam enim est Deus in cœlo aut in terra qui faciat secundùm opera tua, & secundùm fortitudines tuas? Transeam quæso, & videam terram illam bonam quæ in transitu Jarden, montem bonum istum, ac Lebanon.*

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Et iratus est Dominus contra me propter vos, & non recepit preces 26
meas: & dixit Dominus mihi; Satis sit tibi, ne addas loqui coram me
rursus de hac re. Ascende in cacumen montis, & erige oculos tuos ad 27
occidentem, & septentrionem, & meridiem, & orientem, & circumspice
oculis tuis: quoniam non transibis Jordanem istum. Præcipe autem 28
Josue, & fortifica eum, & corrobora eum: quoniam ipse transibit ante populum istum, & ipse in hæreditatem tradet illis terrã quam tu vides. Mansimus autem in val- 29
le flentes propter peccata nostra, quòd juncti fuissemus colentibus idolum Peor.

Hierosol. 29. *Et mansimus in valle flentes propter peccata nostra, & confitentes delicta nostra, cò quòd adhæsissemus colentibus idola Baal Peor.*

CAP. IV.

ET nunc Israel audite statuta & judicia, quæ ego doceo vos ut faciatis: ut vivatis, & ingrediamini, & hæreditario possideatis terram, quam 1
Dominus Deus patrum vestrorum dat vobis. Non vobis licet addere ad 2
verba quæ ego præcipio vobis, neque imminuetis ex eo, quo minus servetis mandata Domini Dei vestri quæ ego mando vobis. Oculis vestris 3
vidistis quid fecerit sermo Domini colentibus idolum Peor: quoniam omnem filium hominis, qui erravit post idolum Peor, perdidit Dominus Deus tuus è medio tui. Vos autem qui adhæsistis cultui Domini Dei ve- 4
stri, vivitis omnes in hunc usque diem. Videte quod docuerim vos sta- 5
tuta & judicia, sicut præcepit mihi Dominus Deus: ut faciatis sic in medio terræ, quam vos ingredimini ad possidendum eam. Itaque servabi- 6
tis & facietis legem, quoniam ipsa est sapientia vestra & intelligentia vestra in conspectu populorum, qui audient omnia statuta ista & dicent; Utique populus sapiens & prudens est populus magnus iste. Quoniam 7
quis est populus magnus, cui Deus ita sit propinquus in nomine Sermonis Domini? sed mos populorum est ut portent deos suos super humeros suos, ut videantur illis propinqui, cùm tamen sint longinqui, quia non audiunt auribus suis; verùm Sermo Domini sedet in solio suo excelso & elevato, & audit preces nostras quocunque tempore oraverimus coram eo, & facit petitiones nostras. Et quis populus est, cui sint statuta & judicia recta juxta universam legem hanc, quam ego ordino coram vobis hodie? Tantummodo 8
cavete vobis, & custodiatis animas vestras valdè, ne oblivioni tradatis res quas vidistis in Sinai oculis vestris, & ne recedant à corde vestro omnibus diebus vitæ vestræ: quin & docebitis eas filios vestros & filios filiorum vestrorum. 9

Hierosol. 7. *Quoniam quis est populus magnus, cui sit Deus qui accedat ad ipsum sicut Dominus Deus noster, quacunque horâ clamamus ad eum, & ipse respondet nobis?*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* قهر كرد ؛ درمن بسببي شما و نه شنويد بمن گفت ؛ بمن بس بتونه افزاي سخن گفتن بمن 26
Iratus autem fuerat Dñs contra me causâ vestrî, propterea non exaudivit me: sed dixit Dominus mihi; Sat tibi, ne addas loqui mecum amplius de verbo hoc.

نيز در سخن آن اين * بر آي سري آن چكاد و بردار چشماني تو بمغرب بصفون و بدروم 27
Ascende verticem jugi, & eleva oculos tuos ad Occidentem, & ad Aquilonem, et ad Meridiem, & ad Orientem, ac vide oculis tuis:

و بمزرح و ببين در چشماني تو كه نه گذري مر آن يردن آن اين * و بفرماي مر يهوشع و قوي 28
non enim transibis Jarden istum. Præcipe item Jehoshua, & fortifica eum, ac validum redde eum: ipse enim transibit ante populum istum,

كن اويرا و پاديابند كن اويرا كه او بگذرد بپيشي آن قوم آن اين و او احسنتا دهد ايشانرا
ipséque possidendam dabit illis terram quam videbis.

مر آن زمين آنچه ببيني * و بنشستيم درجي مقابلي بيت فعور * فصل چارم * 29
Sedimus verò in Gai è regione Beth Peer.

* و اكنون يسرال بشنو بآن رسمها و بآن حكمها آنچه من آموزا شمارا بكردن بسبب بزيند 1

CAP. IV.

و بياييد و ميراث گيريد مر آن زمين آنچه ؛ خداي پدراني شما دها بشما * نه افزاييد ابر 2
Nunc ergò Israël audi statuta & judicia quæ ego doceo vos facere, ut vivatis, & ingrediamini, atque hæreditariò accipiatis terram quam Dominus Deus patrum vestrorum dat vobis. Non addetis ad verbum quod ego præcipio vobis, neque diminuetis ex eo,

آن سخن آنچه من فرمايا شمارا و نه كم كنيد ازو بنگاه داشتن مر فرمانهاي ؛
ad custodiendum præcepta Domini Dei vestri quæ ego præcipio vobis.

خداي شما آنچه من فرمايا شمارا * چشماني شما آن بينان مر آنچه بكرد ؛ در بعل 3
Oculi vestri vident quod fecit Dominus contra Baal Peor: omnem enim hominem qui perrexerat post Baal Peor, annihilavit Dominus Deus tuus de medio tui.

فعور كه همه مردي آنچه برفت پسي بعل فعور نيست كرد اويرا ؛ خداي
Vos autem qui conjuncti estis Domino Deo vestro, vivitis universi hodiè.

تو از ميانى تو * و شما آن واصلان در ؛ خداي شما زندگان همهي شما اين روز * 4
Vide, docui vos statuta ac judicia, quemadmodum præcepit mihi Dominus Deus meus, ut faciatis sic in medio terræ ad quam venturi estis ad hæreditariò accipiendum eam.

* ببين بياموختم شمارا رسمها و حكمها چون آنچه بفرمود مرا ؛ خداي من 5
Custodite ergò, & facite, quia ea est prudentia vestra & perspicacia vestra in oculorum conspectu populorum qui audient omnia statuta iste, ac dicent; Utique populus prudens & perspicax est populus magnus iste.

بكردن همچنين در ميانى آن زمين آنچه شما آيان آنجا بميراث گرفتن آنرا * و نگهداريد و بكنيد 6
Quisnam enim est populus magnus cui Deus sit propinquus, sicut est Dominus Deus noster in omni invocatione nostra ad eum? Et quisnam est populus magnus cui sint statuta ac judicia justa, sicut est universa lex ista quam ego do coram vobis hodiè.

كه آن خردي شما و بيناي شما بچشم ديدي آن قومها آنچه بشنوند مر همه آن رسمها آن اينان 7
Veruntamen cautus sis tibi, & custodi animam tuam valdè, ut non obliviscaris verborum quæ viderunt oculi tui, néve recedant à corde tuo omnibus diebus vitæ tuæ: & nota facies ea filiis tuis, et filiis filiorum tuorum.

و بگويند خاصّه قومي خردمند و بينا آن قومي آن بزرگ آن اين * كه كيست قوم بزرگ آنچه 8
باو خداي نزديك باو چون ؛ خداي ايما در همه خواندني ايما باو * و كيست قومي
بزرگ آنچه باو رسمها و حكمها راستان چون همه آن شريعتي آن اين آنچه من دها بپيشي شما اين
روز * خاصّه حاذر باش بتو و نگاه دار جاني تو بغايت تا نه فراموش كني مر آن سخنها آنچه 9
بديدند چشماني تو و تا نه گردند از دلي تو همه روزگاراني زندگي تو و معلوم كني ايشانرا
بپسراني تو و بپسراني [پسراني] تو *

יום וחדכון גרמיכון במעסקכון בה היי ביומא דקמתון קדם יי אלהכון בחורב בזמן דאמר יי לי כנוש קדמי ית עמא ואשמועינון ית פתנמי דילפון למדחל מן קדמי כל יומיא דהינון קיימין על ארעא וית בניהון יאלפון: וקרבתון וקמתון בשיפולי טורא וטוורא דליק באשתא ושלהוביה טמטי עד צית שמיא חשוכא ענגא ואמיטתא: וידבר היי מלגו באשתא מנו אישתא קל דבירא אתון שמעין ודמו לא חמיתון אלהן קל ממלל: וינר וחוי לכון ית קיימיה דפקיד יתכון למעבד עשרתי דבורייא וכתבינון על לוחי סמפירינון: ואתי ויתי פקיד יי בעידנא ההיא למלפא יתכון קיימין ודינין למעבדכון יתהון בארעא דאתון עברין לחתן למירתה: ונשמרתם וחסתמרון לחדא לנפשתכון ארום לא חמיתון כל דמו ביומא דמלגו יי עמכון בחורב מנו אשתא: פן תשחיתון הוון והירין דלא תחבלון עובדיכון ותעבדון לכון צלם דמו דכל טעו דמו דדכר או דנוקבא: תבנית דמו דכל בעירא די בארעא דמו דכל ציפר גפא דפרחא באויר רקיע שמיא: תבנית דמו דכל דריחשא דבארעא דמו דכל נוני דבמיא מלרע לארעא: ופן תשא ודלמא תתלון עיניכון לצית שמיא ותחמון ית שמשא וית יהרא וית רישי כוכביא כל חילי שמיא ותטעון ותסגדון להון ותפלחינון דפלי יי אלהכון בהון דעתהון דכל עממיא דתחות כל שמיא: ואתכם לקח היי ויתכון נסיב מיקרא דיי לחולקיה ואנפיק יתכון מגיר פרולא מפצרים מטול למהוי ליה לעם אחסנא ביומא הדין: והי ומן קדם יי הוה רגז עלי על פתנמיכון דאתרעמתון על מיא וקיים דלא אעיבר ית יורדנא ודלא איעול לארעא דיי אלהכון יהיב לכון אחסנא: כי אנכי ארום אנא שכיב בארעא הדא ליית אנא עבר ית יורדנא ואתון עברין ותירתון ית ארעא טבתא הדא: השמרו אסתמרו לכון דלמא תתנשון ית קיימא דיי אלהכון דגזר עמכון ותעבדון לכון צלם דמות כולא דפקדינכון יי אלהכון דלא למעבד: כי היי ארום יי אלהכון מימריה אשא אכלא אשא הוא אלהא קנאי ומחפרע בקנאה:

ירושלמי 18 דמות כל נוניא דאית במיא מתחות לארעא:

ירושלמי 20 למהוי עם חביבין היך סנולה ביומא הדין:

ירושלמי 24 ארום יי אלהכון אשא דאכלא אשא הוא אלהא קנאן ומחפרע בקנאין הוא:

Et mundos reddetis vos in negotiis vestris per eam *legem*, sicut die quo stetistis coram Domino Deo vestro in Horeb, eo tempore quo dixit Dominus mihi; Congrega coram me populum ut audire faciam eos verba mea, quibus discant timere coram me omnibus diebus quibus stabunt super terram, atq; filios suos doceant. Accessistis autem & stetistis in humilioribus locis montis: mons autem ardebat igni, & flamma ejus perveniebat usque ad summitatem cœlorum, *& erant* tenebræ, nubes, & caligo. Et loquutus est Dominus vobiscum in monte è medio ignis: vocem sermonis vos audivistis, sed similitudinem non vidistis, sed vòcem tantùm loquentis. Et annuntiavit vobis fœdus suum, quod præcepit vobis ut faciatis, decem verba quæ scripsit super tabulas Sapphirinas. Mihi verò præcepit Dominus in tempore illo, ut docerem vos statuta & judicia, ut ea faciatis in terra, ad quam vos transitis ut eam possideatis. Custodite ergò valdè animas vestras: quoniam non vidistis ullam similitudinem, die quo loquutus est Dominus vobiscum in Horeb è medio ignis. Admoniti estote ne corrumpatis opera vestra, & faciatis vobis imaginem aut similitudinem ullius idoli, similitudinem inquam masculi aut fœminæ: Similitudinem cujuscunque jumenti in terra; similitudinem ullius avis alatæ, quæ volat in aëre expanso cœlorum: Similitudinem ullius reptilis quod in terra degit: similitudinem ullorum piscium, qui in aquis sunt sub terra. Et ne levetis oculos vestros ad summitatem cœlorum, & videatis solem & lunam & præcipuas stellas, totum exercitum cœlorum, & erretis & adoretis ea, & colatis illa: quia divisit Dñs Deus vester per hæc scientiam universorum populorum qui sunt sub omnibus cœlis. Vos verò accepit sermo Domini pro parte sua, & eduxit vos è fornace ferrea ex Ægypto: ut essetis illi in populum hæreditariũ sicut hodié. Et à conspectu Domini fuit ira contra me propter verba vestra, eò quòd murmurâstis ad aquas: & juravit me non transiturum Jordanem, & non ingressurum in terram quã Dñs Deus vester dat vobis in hæreditatem. Ego enim moriar in terra ista, non transiturus sum Jordanem: vos autem transibitis & hæreditariò possidebitis terram bonam istam. Cavete vobis ne oblivioni tradatis statutum Dñi Dei vestri quod pepigit vobiscum, & faciatis vobis imaginem, similitudinem cujusque rei, de qua præcepit vobis Dominus Deus vester ne *illam* faceretis. Quoniam Domini Dei vestri sermo ignis est consumens, ignis est Deus zelotes, & vindicans se cum zelotypia.

Hieros. 18. *Similitudinem ullorum piscium, qui sunt in aquis sub terra.*

Hieros. 20. *Ut essetis populus dilectus sicut peculium hodié.*

Hieros. 24. *Quoniam Dominus Deus vester ignis consumens est, ignis est Deus zelotes, & ulciscens se cum zelotypia est.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* روزي آنچه بياستادي بپيشي ¶ خداي تو درحوريب در گفتني ¶ بمن جمع كن بمن مر آن قوم و بشنوانم ايشانرا مر سخنهاي من آنچه بيامورند بترسيدن مرا همه آن روزها آنچه ايشان زندگان ابر آن زمين ومر پسراني ايشانرا بيامورند * نزديك شديد وبياستاديد دامني آن كوه وآن كوه افروزا در آتش تا رسشي آن آسمان تاريك ابر و نثرم * سخن گفت ¶ بشما از ميانی آن آتش آوازي سخنها شما شنوان وخماناي نيست شما بينان بجز آواز * آگاه كرد بشما مر شرطي او آنچه بفرمود شمارا بكردن ده آن سخنها وبنوشت ايشانرا ابر دو لوحهاي سنگها * ومرا بفرمود ¶ در وقتي آن آن بآموختن شمارا رسمها وحكمها بكردني شما ايشانرا در زميني آنچه شما گذران آنجا بميراث گرفتن * وهشيار باشيد بغايت [بجانهاي شما] كه نه ديديد هيچ خماناي در روز سخن گفت ¶ بشما در حرب از ميانی آن آتش * تا نه تباهي كنيد وبكنيد بشما تراشش خماناي [همه] شكل خماناي نر يا ماده * خماناي همه چهارپاي آنچه در زمين خماناي همه گنجشك بالور آنچه بيرد در آسمان * خماناي همه جنبش در زمين خماناي همه ماهي آنچه در آب از فرود بزمين * وتا نه بر داري چشماني تو بآن آسمان وبيني مر آن خورشيد ومر آن ماه ومر آن ستارها [همه سپاهي آن آسمان] ودعف شوي وسجود كني بايشان وپرستش كني ايشانرا آنچه بخش كرد ¶ خداي تو ايشانرا بهمه آن قومها فرودي همه آن آسمان * وشمارا بستاند ¶ وبيرون آورد شمارا از كورهي آن آهن از مصر ببودن باو بقومي احسنتا چون روزي آن اين * و ¶ خشم گرفت در من ابر سببي شما وسوگند خورد بي گذراندني من مر يردن وبي آمدن بآن زميني آن نيكو آنچه ¶ خداي تو دها بتو احسنتا * كه من ميرا در زميني آن اين نيست من گذرا مر آن يردن وشما گذران وميراث گيريد مر آن زمين آن نيكوي آن اين * هوشيار باشيد بشما تا نه فراموش كنيد مر شرطي ¶ خداي شما آنچه ببريد اوازي شما وبكنيد بشما تراشش خماناي همه آنچه فرمود ¶ خداي تو * كه ¶ خداي تو آتشي سوزا او خداي رشك آورد

Die quo stetisti coram Domino tuo in Horeb, quum diceret Dominus mihi; Congrega mihi populum, ut audire faciam eos verba mea, quæ discent, ad timendum me omnibus diebus quibus fuerint viventes super terram, & filios suos docebunt. Et appropinquantes astitistis lacinie montis, (mons autem ardebat igne donec pertingeret cœlum, tenebræ, nubes, ac nubilum) Et locutus est Dominus ad vos de medio ignis: vocem verborum audiebatis, at similitudinem ullam non videbatis præter vocem. Et notum fecit vobis pactum suum quod mandavit vobis præstare, Decem verba, & scripsit ea super duas tabulas lapideas. Mihi quoque præcepit Dominus tempore illo docere vos statuta ac judicia, ut faceretis ea in terra ad quam transitis ad hæreditatem accipiendam. Cauti ergò estote valdè animabus vestris, (non enim vidistis ullam similitudinem die quo locutus est Dominus ad vos in Horeb de medio ignis,) Ne corruptè agatis, & faciatis vobis sculptile, similitudinem omnis effigiei; similitudinem masculi aut fœminæ: Similitudinẽ cujuscunque quadrupedis quæ in terra, similitudinem cujuscunque volucris alatæ quæ volet per cœlum: Similitudinem cujuscunque reptilis in terra, similitudinem cujuscunque piscis qui in aqua subter terram: Neve attollas oculos tuos ad cœlum, & videas solem, & lunam, & stellas, totum exercitum cœli, & impellaris, & adorationem exhibeas eis, & cultum præstes illis quæ distribuit Dominus Deus tuus omnibus gentibus sub cœlo. Vos autem tulit Dominus, eduxitque vos è fornace ferrea ex Ægypto, ut essetis ei in populum hæreditatis, sicut die istâ. At Dominus iram concepit in me causâ vestri, ac juravit se non permissurum me transire Jarden, nec venire ad terram bonam quam Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem. Ego enim morior in terra ista, nec transeo Jarden, vos autem transitis, & hæreditariò accipietis terram bonam istam. Cauti igitur estote vobis ne obliviscamini pacti Domini Dei vestri quod pepigit vobiscum, & faciatis vobis sculptile, similitudinem omnis quod interdixit Dominus Deus tuus. Nam Dominus Deus tuus ignis comburens est, Deus zelifer.

כי תוליד אֲרוּם תֵּלְדוּן בְּנִין וּבְנֵי בְנִין וְתִתְעַתְּקוּן בְּאַרְעָא וְתִתְחַבְּלוּן עוֹבְדֵיכוֹן 25
וְתַעֲבְדוּן לְכוֹן צְלֵם דְּמוּת כּוֹלָא וְתַעְבְּדוּן דְּבִישׁ קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן לְאַרְגָּזָא קֳדָמוֹי :
הַעִדוֹתִי אַסְהֵידִית בְּכוֹן יוֹמָא דֵין סַהֲדִין קַיְמִין יַת שְׁמַיָּא וְיַת אַרְעָא אֲרוּם מֵיבַד 26
תּוּבְדוּן בְּסַרְהוּבְיָא מֵעַלָּיו אַרְעָא דְּאַתּוּן עָבְרִין יַת יָרְדְּנָא תַּמָּן לְמֵירְתָהּ לָא תּוֹרִכוּן
יוֹמִין עֲלָהּ אֲרוּם מֵשְׁתֵּצָיָא תִּשְׁתֵּיצוּן : וְהפִיץ ה׳ וִיבַדַּר יְיָ יַתְכוֹן בֵּינֵי עַמְמַיָּא 27
וְתִשְׁתְּאֲרוּן בְּעַם קְלִיל בֵּינֵי עַמְמַיָּא דְּיְבַדַּר יְיָ יַתְכוֹן תַּמָּן בְּגָלוּתָא : וְעִבַדְתֶּם
וְתִשְׁתַּעְבּוּן לְמִפְלַח תַּמָּן לְפִלְחֵי טַעֲוָותָא עוֹבַד אִידֵיהוֹן דְּבְנֵי נָשָׁא מִן קִיסָא וְאַבְנָא 28
דְּלָא חֲמַיִן וְלָא שְׁמַעִין וְלָא אָכְלִין וְלָא מְרִיחִין : וּבְקַשְׁתֶּם וְתִתְבְּעוּן מִתַּמָּן 29
לְמֵיתַב לְדַחְלְתָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן וְתִשְׁכְּחוּן רַחֲמִין אֲרוּם תִּבְעוּן מִן קֳדָמוֹי בְּכָל לִבְּכוֹן
וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן : בְּצַר לָךְ כַּד תֵּיעוֹק לְכוֹן וְיֵאַרְעוּן לְכוֹן כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִילֵּין בְּסוֹף 30
יוֹמַיָּא וְתִתּוּבוּן עַד דַּחְלְתָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן וְתִקְבְּלוּן לְמֵימְרֵיהּ : כִּי אֵל אֲרוּם אֱלָהָא 31
רַחְמָנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן לָא יַשְׁבְּקוֹכוֹן וְלָא יְחַבְּלְכוֹן וְלָא יִתְנְשֵׁי יַת קְיָמָא דְּאַבְהַתְכוֹן
דְּקַיֵּם לְהוֹן : כִּי אֲרוּם שַׁיֵּיל כְּדוּן לְדָרְיָא דְּמָן יוֹמֵי שִׁירוּיָא דַהֲוּוֹ קֳדָמָךְ לְמִן 32
יוֹמָא דְּבָרָא יְיָ אֲדָם עַל אַרְעָא וּלְמִסְיְפֵי שְׁמַיָּא וְעַד סְיְפֵי שְׁמַיָּא הֲדָוָא הֵיךְ פִּתְגָמָא
רַבְּתָא אוֹ הַדֵּין אוֹ הַאִשְׁתְּמַע כְּוָותֵיהּ : 33
הַשְׁמַע הַאֲפַשַׁר דְּשָׁמַע עַמָּא קַל מֵימְרָא 33
דַּיְיָ אֱלָהָא קַיָּם דְּמִסְמַלֵּל מִגּוֹ אִישָׁא
הֵיכְמָא דְּשְׁמַעְתּוּן אַתּוּן וְאִתְקַיָּם : אוֹ
הִנִּסָּה אוֹ הֵיךְ נִיסָא דְּעָבַד יְיָ לְאִתְנַלָּאָה 34
לְמִיפְרַשׁ לֵיהּ אוּמָא בְּפֵיצָתָא מִגּוֹ עַם אוּחֳרִי בְּנִיסִין בְּאָתִין וּבְתִמְהִין וּבְסִדְרֵי
נְצָחֲנֵי קְרָבִין וּבְאִדְרַע מְרָמָם וּבְחָזְוֵנֵי רַבְרְבִין הֵי כְּכֹל מַה דְּעָבַד לְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן
בְּמִצְרַיִם וְעֵינֵיכוֹן חָמְיָן : אַתְּ אִתְחֲמֵיתָא יַת פְּרִישְׁתָּא הָאִילֵּין סְמוֹל 35
לְמִנְדַּע אֲרוּם יְיָ הוּא אֱלָהָא לֵית תְּוּב בַּר מִנֵּיהּ : מִן מִשְׁמֵי מְרוֹמָא אַשְׁמְעִינְכוֹן 36
יַת קָל מֵימְרֵיהּ לְמִכַּסָּנָא יַתְכוֹן בְּאוּלְפָנֵיהּ וְעַלְוֵי אַרְעָא אַחֲמִנְכוֹן יַת אִישְׁתֵּיהּ
רַבְּתָא וּפִתְגָמוֹי שְׁמַעְתּוּן מִגּוֹ אִישְׁתָּא :

Quum genueritis filios & filios filiorum, & consenueritis in terra, atque 25
corruperitis opera vestra, & feceritis vobis imaginem aut ullam simili-
tudinem, & feceritis id quòd malum est coram Domino Deo vestro,
quo ad iracundiam provocetis eum: Testor in vos hodie testes fir- 26
mos cœlum & terram, quòd pereundo peribitis celeriter è terra ad
quam possidendam vos transitis Jordanem; non prolongabitis dies su-
per eam, quin excindendo excindemini. Et dispergat vos Dominus in- 27
ter populos: & remanebitis cum populo modico inter populos, quò
dispergat vos Dominus in captivitate. Et arctabimini ut serviatis ibi 28
cultoribus idolorum, operum manuum ipsorum hominum ex ligno &
lapide, quæ non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.
Et quæretis ibi reverti ad timorem Domini Dei vestri, & invenietis 29
miserationes, quando quæsiveritis à facie ejus toto corde vestro &
tota anima vestra. Quando oppressio fuerit vobis, & acciderint vo- 30
bis omnia verba ista in fine dierum, & convertemini ad cultum Do-
mini Dei vestri, & recipietis sermonem ejus. Quoniam Deus mise- 31
ricors Dominus Deus noster, non deseret vos neque perdet vos, neque
oblivioni tradet fœdus patrum vestrorum, quod juravit eis. Quo- 32
niam nunc interroga generationes quæ *sunt* à diebus principii, quæ
fuerunt ante te, inde à die quo creavit Dominus hominem super ter-
ram, ab extremitate cœlorum usque ad alteram extremitatem, an fue-
rit res magna ut ista est, aut an auditum sit aliquid simile. An fieri 33
potuerit, ut audiverit populus vo-
cem sermonis Domini Dei viven-
tis, qui loqueretur è medio ignis,
ficut audivistis vos, & vivus man-
serit? Aut ficut miraculum quod 34
fecit Dominus, revelando se ut
sibi separaret populum per sortem è medio populi alterius, signis, mira-
culis, & prodigiis, & ordinibus victoriarum belli, & brachio excelso,
& visionibus magnificis, secundùm omnia quæ fecit vobis Dominus
Deus vester in Ægypto, oculis vestris videntibus? Tibi ostensa sunt 35
mirabilia ista, ut scias quòd Dominus sit Deus, non est rursus præter
eum. E cœlis excelsis audire fecit vos vocem sermonis sui, ad ar- 36
guendum vos per doctrinam suam: & super terram ostendit tibi
ignem suum ingentem, & verba ejus audivistis è medio ignis.

Hierof. 33 *Aut quis populus aut regnum est quod audiverit? 34 Aut signa quæ fecit verbum Domini, veniendo ut annuntiando assereret sibi populum è medio populi?*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

25 * كه بزاياني پسران و پسراني پسران و كهنه شويد در زمين و تباهي كنيد وبكنيد
26 تراشش خماياني همه وبكنيد آن بد در نظري :: خداي تو بخشم انگيزاندني او * گواه
گرفتم در شما اين روز مر آن آسمان و مر آن زمين كه گم شدن گم شويد زود از بالايي
آن زمين آنچه شما گذران مريدن آنجا بميراث گرفتن نه دراز كشيد روزگاران ابر
27 آن كه نيست شدن نيست شويد * وپراگنده كند :: شمارا در قومها و باقي
28 مانيد مردماني شماري در قومها آنچه براند :: شمارا آنجا * وپرستش كنيد آنجا بتان
عملي دستي آدم چوب و سنگ آنچه نه بينند و نه شنوند و نه خورند و نه بويند *
29 * و طلب كنيد [از آنجا] مر :: خداي تو و بيابي كه طلب كني اويرا در همه دلي تو و در
30 همه جاني تو * در سختي بتو و بيابند ترا همه آن سخنهاي آن اينان در آخري آن
31 روزگاران و بازگردي تا :: خداي تو و بشنوي در قولي او * كه خداي رحمان :: خداي تو نه
اندازد ترا و نه تباه كند ترا و نه فراموش كند مر شرطي پدراني تو آنچه سوگند خورد بايشان *
32 * كه بپرس اكنون بروزگاراني اولها آنچه بودند بپيشي تو باز روز آنچه آفريد خداي آدم
ابر آن زمين و بكناري آن آسمان وتا كناري آن آسمان ها بوده آمد چون سخني آن
33 بزرگي آن اين يا ها شنويده آمد چون او * ها بشنويد قوم آوازي خدا سخن گويا از
34 ميداني آن آتش چون آنچه بشنويدي تو و بزستي * يا ها معجز كرد خدا بآمدن بستاندن
باو قوم از ميداني قوم در آزمايشها در نشانها و در معجزها و در كارزار و در دستي قوي و در
بازوي افراشته و در هيبتهاي بزرگان چون همه آنچه بكرد بشما :: خداي شما در
35 مصر بچشم ديدي تو * تو نمودار شدي بدانستن كه :: او آن خدا نيست
36 نيز بغيري او * از آن آسمان بشنواند ترا مر آوازي او بادب كردن ترا و ابر
آن زمين بنمود ترا مر آتشي او آن بزرگ و سخنهاي او بشنويدي از ميداني
آن آتش *

Quum genueris filios, & filios fi- 25
liorum, ac inveterati fueritis in ter-
ra, corruptè autem egeritis, feceri-
tisque sculptile, similitudinem cu-
jusCunque rei, atque ita feceritis
malum in conspectu Domini Dei
tui, ad excitandum iram ejus:
Testes adhibeo contra vos hodiè 26
cœlum ac terram, quòd pereundo
peribitis citò de super terram
ad quam vos transitis Jarden ad
hæreditariò accipiendum eam:
non longùm protrahetis dies super
eam, quia annihilando annihila- 27
bimini: Ac dispergat vos Do-
minus inter populos, & reliqui
manebitis homines numeri inter
gentes ad quas pellet vos Dominus.
Et coletis ibi idola, opus ma- 28
nûs hominis, lignum & lapidem,
quæ nec vident, nec audiunt,
nec edunt, nec odorantur. Quæret's 29
autem indè Dominum Deum tuum,
& invenies, quum quæsieris eum
toto corde tuo ac totâ animâ tuâ.
In angustia tua, cùm invenerint 30
te omnia ista; in fine dierum, tum
revertêre ad Dominum Deum tuum,
auscultabisque dicto ejus: Quia 31
Deus misericors est Dominus Deus
tuus, nec abjiciet te, neque cor-
rumpet te, neque oblivisCetur pa-
cti patrum tuorum de quo jura-
vit illis. Interroga enim nunc de 32
diebus prioribus qui fuerunt ante
te à die quo creavit Deus homi-
nem super terram, & ab extremo
cœli & usque ad extremum cœ-
li, an extiterit sicut magnum hoc,
aut an auditum fuerit sicut i-
psum: An audierit populus vo- 33
cem Dei loquentis de medio ignis,
quemadmodum audivisti & vixi-
sti: Vel an miraculum fecerit 34
Deus, veniendo ad capiendum sibi
gentem de medio gentis cum ten-
tationibus, signis, & miraculis,
& bello, & manu validâ, &
brachio extento, & terroribus ma-
gnis, secundùm omne quòd fecit
vobis Dominus Deus vester in Æ-
gypto in conspectu oculorum tuo-
rum? Tibi ostensum est, ut sci- 35
res quòd Dominus est Deus, nec
est ultrà præter eum. E cœlo 36
audire fecit te vocem suam, ad
erudiendum te: & super terram
ostendit tibi ignem suum ma-
gnum, & verba ejus audisti de
medio ignis.

37 וחלף דרחים ית אבהתכון אברהם ויצחק ואתרעי בבנוי דיעקב בתרוי
ואפקינכון באפי ריעותיה בחיליה רב משצרים: להורישׁ לתרכא עממין רברבין
38 ותקיפין מנכון מן קדמיכון לאעלותכון למיתן לכון ית ארעהון אחסנא כיומא
39 הדין: וידעת ותנדעון יומא דין ותתיבון על ליבכון ארום יי אלהים דשכינתיה
שריא בשמיא מלעילא ושליט על ארעא מלרע לית חורן בר מניה: ושמרת
40 ותנטרון ית קיימוי וית פקודוי דאנא מפקד לכון יומא דין דיוטב לכון ולבניכון
בתריכון ומן בגלל דתינדון יומא דין על ארעא דיי אלהכון יהיב לכון כל
יומיא: או יבדיל משה תא בכן אפרש משה תלת קריין בעברא דיורדנא מדנח
41 שמשא: לנוס לסעדוק לתמן קטולא
42 דיקטול ית חבריה ולא אתכוון והוא
לא שני ליה מאתמלי ומרקמוהי ויעירוק
לחדא מקרוויא האלין ויתקיים: את
43 בצר ית בוצירין במדברא בארע
משרא לשיבט ראובן וית רמתא בגלעד לשיבט גד וית דברא בסתנן לשיבט
44 מנשה: ואת ודא אתווית אוריתא די סדר משה קדם בני ישראל: אלה
45 אלין סהידוותא וקימיא ודינייא דמלל משה עם בני ישראל בזמן מפקהון
46 ממצרים: בעבר ותנגון משה בעברא דיורדנא בחילתא לקביל בית פעור
בארע סיחון מלכא דאמוראי דיתיב בחושבנא דמחא משה ובני ישראל במפקהון
47 ממצרים: וירשו וירתו ית ארעיה וית ארע עוג מלכא דמתנן תרין מלכי
אמוראי דבעברא דיורדנא מדנח שמשא:
48 מערוער דעל גיף נחלי ארנון ועד טוורא דסיאון הוא טוור תלגא:
49 וכל הערבה וכל מישרא עברא דיורדנא מדינחא ועד יבא דמישרא תחות משפך מרמתא:

ה

ויקרא משה לכל ישראל ואמר להון שמעו ישראל ית קיימיא וית דינייא
דאנא ממלל קדמיכון יומא דין ותילפון יתהון ותינטרון למעבדהון: יי
אלהנא עם עמנא קיים בחורב:

37 וְחֹלַף דְּרִחִים יַת אֲבָהָתְכוֹן אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְאִתְרְעִי בִּבְנוֹי דְיַעֲקֹב בַּתְרוֹי
38 וְאַפֵּקִינְכוֹן בְּאַפֵּי רֵיעוּתֵיהּ בְּחֵילֵיהּ רַב מִצְרַיִם: לְהוֹרִישׁ לְתַרְכָא עַמְמִין רַבְרְבִין
וְתַקִּיפִין מִנְכוֹן מִן קֳדָמֵיכוֹן לַאֲעָלוּתְכוֹן לְמִיתַן לְכוֹן יַת אַרְעָהוֹן אַחְסָנָא כְּיוֹמָא
39 הָדֵין: וִידַעְתְּ וְתָנֵדְעוּן יוֹמָא דֵין וְתָתִיבוּן עַל לִיבְּכוֹן אֲרוֹם יְיָ אֱלָהִים דְּשָׁכִינְתֵּיהּ
שָׁרְיָא בִּשְׁמַיָּא מִלְעֵילָא וְשַׁלִּיט עַל אַרְעָא מִלְרַע לֵית חוֹרָן בַּר מִנֵּיהּ: וּשְׁמַרְתְּ
40 וְתִנְטְרוּן יַת קְיָמוֹי וְיַת פִּקּוּדוֹי דַּאֲנָא מְפַקֵּד לְכוֹן יוֹמָא דֵין דְּיוֹטַב לְכוֹן וְלִבְנֵיכוֹן
בַּתְרֵיכוֹן וּמִן בְּגַלָּל דְּתִינָּנְדוּן יוֹמָא דֵין עַל אַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן יְהִיב לְכוֹן כָּל
יוֹמַיָּא: אז יבדיל משה תא בכן אַפְרִישׁ מֹשֶׁה תְּלַת קִרְוִין בְּעִבְרָא דְּיוֹרְדְנָא מַדְנַח
41 שִׁמְשָׁא: לנוס לְמֵעָרוֹק לְתַמָּן קְטוֹלָא
42 דְּיִקְטוֹל יַת חַבְרֵיהּ וְלָא אִתְכַּוֵּון וְהוּא
לָא שָׁנֵי לֵיהּ מֵאִתְמָלִי וּמִרְקָמוּהִי וְיֵעִירוֹק
לְחַדָּא מִקְּרַוְיָא הָאִלֵּין וְיִתְקַיֵּם: את
43 בצר יַת בּוּצִירִין בְּמַדְבְּרָא בְּאַרַע
מֵישְׁרָא לְשִׁבְטָא רְאוּבֵן וְיַת רָמַתְא בְּגִלְעָד לְשִׁבְטָא גָּד וְיַת דַּבְרָא בְּסַתְנָן לְשִׁבְטָא
44 מְנַשֶּׁה: וואת וְדָא אַתְוִויַת אוֹרַיְתָא דִּי סַדַּר מֹשֶׁה קֳדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: אלה
45 אִלֵּין סְהִידְוָותָא וְקְיָמַיָּא וְדִינַיָּא דְּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּזַמָּן מִפְּקְהוֹן
46 מִמְּצְרַיִם: בעבר וְתָנְגוּן מֹשֶׁה בְּעִבְרָא דְּיוֹרְדְנָא בְּחֵילְתָא לְקֳבֵיל בֵּית פְּעוֹר
בְּאַרַע סִיחוֹן מַלְכָּא דֶאֱמוֹרָאֵי דְּיָתִיב בְּחֶשְׁבּוֹנָא דְּמָחָא מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִפְּקְהוֹן
47 מִמְּצְרַיִם: וירשו וִירִיתוּ יַת אַרְעֵיהּ וְיַת אַרַע עוֹג מַלְכָּא דְּמָתְנָן תְּרֵין מַלְכֵי
אֱמוֹרָאֵי דִּבְעִבְרָא דְּיוֹרְדְנָא מַדְנַח שִׁמְשָׁא:
48 מערוער מֵעֲרוֹעֵר דְּעַל גֵּיף נַחֲלֵי אַרְנוֹן
49 וְעַד טוּרָא דְּסִיאוֹן הוּא טַוּוּר תַּלְגָּא:
וכל הערבה וְכָל מֵישְׁרָא עִבְרָא דְּיוֹרְדְנָא מדינחא ועד יַמָּא דְּמֵישְׁרָא תְּחוֹת מַשְׁפַּךְ מַרְמָתָא:

ה

ויקרא וְקָרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמָעוּ יִשְׂרָאֵל יַת קְיָמַיָּא וְיַת דִּינַיָּא
דַּאֲנָא מְמַלֵּיל קֳדָמֵיכוֹן יוֹמָא דֵין וְתִילְפוּן יַתְהוֹן וְתִינְטְרוּן לְמֶעְבַּדְהוֹן: יי
אֱלָהָנָא עִם עַמָּנָא קַיָּם בְּחוֹרֵב:

CAP. V.

ET vocavit Moſes univerſum Iſrael, & dixit illis; Audite Iſrael ſta- 1
tuta & judicia quæ ego loquor coram vobis hodie, ut diſcatis ea &
ſervetis ad faciendum ea. Dominus Deus noſter pepigit nobiſcum 2
fœdus in Horeb.

Et quia dilexit patres veſtros, Abraham, & Iſaac, idcò benevolentiâ 37
complexus eſt filios Jacob poſt ipſum: & eduxit vos pro bona ſua vo-
luntate cum virtute ſua magna ex Ægypto. Ut expelleret populos 38
magnos & fortiores vobis à facie veſtra: ut introduceret vos & da-
ret vobis terram eorum in hæreditatem, ſicut hodie eſt. Sciatis ergò 39
hodie & reducatis ad cor veſtrum, quòd Dominus Deus cujus divina
majeſtas habitat in cœlis ſupernè & dominatur in terra infernè, non
eſt alius præter ipſum. Quare ſervetis ſtatuta ejus, & mandata ejus 40
quæ ego mando vobis hodie, ut benefaciat vobis & filiis veſtris poſt
vos: ut prolongetis diem hunc ſuper terram, quam Dominus Deus
veſter dat vobis omnibus diebus. Ecce tunc ſeparavit Moſes tres 41
civitates ultra Jordanem ad ortum Solis: Ut fugiat eò homicida qui 42
occidiſſet ſocium ſuum per imprudentiam, cùm odio non habuiſſet
eum ab heſterno die & antea, ut
fugeret in unam ex civitatibus iſtis
& in vita conſervaretur. Kevatirin 43
in deſerto in terra planitiei, pro tri-
bu Ruben, & Ramatha in Gilead
pro tribu Gad, atque Dabera in
Matnan pro tribu Menaſſe. Porrò hæc eſt indicatio legis quam or- 44
dinavit Moſes coram filiis Iſrael. Et hæc ſunt teſtimonia, & ſtatuta, & 45
judicia quæ loquutus eſt Moſes cum filiis Iſrael, tempore quo ex-
irent ex Ægypto. Et indicavit ea Moſes ultra Jordanem, in valle 46
è regione domus Peor, in terra Sichon regis Amorrhæorum qui ha-
bitabat in Heſebon, quem percuſſit Moſes & filii Iſrael cùm egrede-
rentur ex Ægypto. Et hæreditariò poſſederunt terram ejus, & ter- 47
ram Og regis Matnan, duorum regum Amorrhæorum, qui erant ci-
tra Jordanem ad ortum ſolis. Ab 48
Aroer quæ eſt ad littus torrentis
Arnon, uſque ad montem Sion
qui eſt mons nivis. Omnémque 49
planitiem quæ eſt citra Jordanem
ad orientem, uſque ad mare quod
eſt in planicie ſub effuſione collium.

Hieroſ. 42 *Qui interfeciſſet ſocium ſuum per imprudentiam, neque odio habebat eum ab heſterno die aut etiam antea.* 44 *Et hæc eſt indicatio legis quam poſuit Moſes coram filiis Iſrael.*

Hieroſ. 48 *A Lechajath quæ eſt ad latus torrentis Arnon, uſque ad montem cujus fructus ſunt fatidi, ille eſt mons nivis.*

CAP. V.

ET vocavit Moſes univerſum Iſrael, & dixit illis; Audite Iſrael ſta- 1
tuta & judicia quæ ego loquor coram vobis hodie, ut diſcatis ea &
ſervetis ad faciendum ea. Dominus Deus noſter pepigit nobiſcum 2
fœdus in Horeb.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبدلي كه دوست داشت مر پدراني تو واختيار كرد در نسلي او پسي او بيرون آورد ترا 37
درامري او در زوري او آن بزرك از مصر* براندن قومهاي بزرگان و قويان از تو از پيشي 38
تو بآوردن ترا بدادن بتو مر زميني ايشان احسنتا چون روزي آن اين * و بداني اين روز و باز 39
كردي بدلي تو كه :: او آن خدا در آسمان از بالا و ابر آن زمين از فرود نيست نيز* و نگاه 40
داري مر رسمهاي او و مر فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز آنچه نيكوئي رسد بتو
و بپسراني تو پسي تو بسبب دراز كشي روزگاران ابر آن زمين آنچه :: خداي تو دهد بتو همه
آن روزگاران * آن هنگام جدا كرد موسه سه شهرها در كذاري آن يردن در شي خورشيد* 41
* بگريختن آنجا خوني آنچه بكشد مر ياري او ببي دانش واونه دشمن باو از دي و پيرو بگريزد 42
بيكّه از آن شهرهاي آن اينان و بزيد * مر بصر در بيابان در زميني آن ميشور براوبني و مر 43
راموت در جلعد بجدي و مر جولن در بشن بمنسي* و اين آن شريعت آنچه بنهاد موسه ببيشي 44
پسراني يسرال * اينان آن گواه گرفتها و آن رسمها و آن حكمها آنچه سخن گفت موسه بپسراني 45
يسرال در بيرون آمدني ايشان از مصر* در گذاري آن يردن در جيا مقابلي بيت فعور در 46
زميني سيكون پادشاهي آن اموري آنچه نشينا در حشبون آنچه بزد موسه و پسراني يسرال در بيرون
آمدني ايشان از مصر* ميراث گرفتند مر ولايتي او و مر ولايتي عوج پادشاهي آن بشن دو 47
پادشاهاني آن اموري آنچه در گذاري آن يردن در خشي خورشيد* از عرعر آنچه ابر لبي نحل 48
ارنون و تا كوهي سياون او حرمون * و همه آن عربه گذاري آن يردن بمزرح و تا درياي آن 49
عربه فرود ريزشي آن چكاد *

* فصل پنجم *

* بخواند موسه بهمه يسرال گفت بايشان بشنو يسرال مر آن رسمها و مر حكمها آنچه من سخن 1
گويا در حضوري شما اين روز و بياموزيد ايشانرا و نگاه داريد بكردن ايشانرا * :: خداي 2
ايما ببريد [اوازي ايما] شرط در حرب *

Et pro eo quòd dilexit patres tu- 37
os, itaque elegit ſobolem ejus poſt
eum, eduxitque te mandato ſuo
in fortitudine ſua magna ex Æ-
gypto: Ad expellendum gentes 38
magnas at robuſtiores te à præ-
ſentia tua, ad introducendum te,
& ad dandum tibi terrã eorum in
poſſeſſionem, ſicut die hâc. Scias 39
ergò hodiè, & revertare ad cor
tuum, quòd Dominus eſt Deus in
cœlo deſuper, & in terra deor-
ſùm, nullus eſt ultrà. Cuſtodies igi- 40
tur ſtatuta ejus ac præcepta ejus,
quæ ego præcipio tibi hodiè, eò
quòd bonum pervenìat ad te &
ad filios tuos poſt te, ut longùm
protrahas dies ſuper terram quam
Dominus Deus tuus dat tibi, o-
mnibus diebus. Eo tempore ſepa- 41
ravit Moſheh tres urbes in tranſ-
itu Jarden ad Exortum ſolis:
Ut fugeret illuc ſanguinarius qui 42
interemerit ſocium ſuũ ex inſcitia,
nec fuerit ei inimicus ab heri &
nudiuſtertiùs: fugeret inquam ad
unam ex urbibus iſtis, & vive-
ret: Nempe Beſer in deſerto, in 43
terra Miſhor de Reubenitis: &
Ramoth in Gilead de Gaditis: &
Golan in Boſhan de Menaſſi-
tis. Hæc eſt itaque lex quam po- 44
ſuit Moſheh coram filiis Iſrael:
Hæc ſunt teſtimonia & ſtatuta 45
ac judicia quæ locutus eſt Mo-
ſheh filiis Iſrael in egreſſu ipſo-
rum ex Ægypto, In tranſi- 46
tu Jarden, in Gai è regi-
one Beth Peor, in terra Sihon
regis Emoræorum ſedentis in Hiſh-
bon, quem percuſſit Moſh h ac fi-
lii Iſrael in egreſſu ipſorum ex
Ægypto: Ex hæreditatem acce- 47
perunt regionem ejus, & regionem
Og regis Baſhan, duorum regum
Emoræorum, qui in tranſitu Jarden
ad Ortum ſolis, Ab Aroer quæ 48
juxta labrum torrentis Arnon, &
uſque ad montem Sion, ipſe eſt
Hermon: Et univerſam ſolitudi- 49
nem tranſitûs Jarden ad Orientem,
& uſque ad mare ſolitudinis, ſub
Effuſione jugi.

CAP. V.

VOcans autem Moſheh univer- 1
ſum Iſraelem, dixit eis; Audi Iſrael
ſtatuta ac judicia quæ ego loquor
in præſentia veſtra hodiè, & di-
ſcite ea, & obſervate facere
ea. Dominus Deus noſter peti- 2
git nobiſcum fœdus in Horeb.

דברים ה
תרגום יונתן בן עוזיאל

לא עִם אֲבָהָתָנָא גְּזַר יְיָ יָת קְיָמָא הָדֵין אֱלָהֵן עִמָּנָא אֲנַחְנָא אִלֵּין הָכָא יוֹמָא 3
דִּין כּוּלָנָא חַיִּין וְקַיָּמִין : פָּנִים מְמַלַּל קִבֵּל מְמַלַּל יְיָ עִמְּכוֹן בְּטוּרָא מִגּוֹ 4
אֶשָׁתָא : אֲנָכִי אֲנָא הַוֵית קָאֵים בֵּין מֵימְרָא דַּיְיָ וּבֵינֵיכוֹן בְּעִדָּנָא הַהִיא לְמֶחֱוֵי 5
לְכוֹן יָת פִּתְגָמָא דַּיְיָ אֲרוֹם דְּחַלְתּוּן מִן קֳדָם קַל מֵימְרָא דַּיְיָ דְּמִשְׁתְּמַע מִגּוֹ אֶשָׁתָא
וְלָא סְלֵיקְתּוּן בְּטוּרָא כַּד אָמַר : אֲנָכִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָא הוּא יְיָ 6
אֱלָהָכוֹן דִּי פְרָקִית וְאַפֵּיקִית יָתְכוֹן מִן אַרְעָא דְּמִצְרָאֵי מִבֵּית שִׁעְבּוּד עַבְדָיָא :
לֹא יִהְיֶה עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא יֶהֱוֵי לְכוֹן אֱלָהּ אוֹחָרָן בַּר מִנִּי : לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ 8
חַעֲבְדוּן לְכוֹן צַלָם וְכָל דְּמוּ דִּבְשְׁמַיָּא מִלְעֵיל וְדִי בְּאַרְעָא מִלְרַע וְדִי בְּמַיָּא מִלְרַע 9
לְאַרְעָא : לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָא תִסְנְדוּן לָהֶן וְלָא תִפְלְחוּן קֳדָמֵיהוֹן אֲרוֹם אֲנָא הוּא
יְיָ אֱלָהָכוֹן אֱלָהּ קַנָּאן וּפוּרְעָן וּמִתְפָּרַע בְּקִנְאָה מַדְכַּר חוֹבֵי אֲבָהָן רַשִׁיעִין עַל בְּנִין
מְרוּדִין עַל דָּר תְּלִיתָאֵי וְעַל דָּר רְבִיעָאֵי לְסַנָּאֵי כַּד מִשְׁלְמִין בְּנַיָּא לְמֶחֱטֵי בְּתַר
אֲבָהָתְהוֹן : וְעָבֵד חֶסֶד וְטִיבוּ לְאַלְפֵי דָּרִין לְרַחֲמֵי צַדִּיקַיָּא וּלְנַטְרֵי 10
פִּקּוּדַי וְאוֹרַיְתִי : לֹא תִשָּׂא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא יִשְׁתְּבַע חַד מִנְּכוֹן בְּשׁוּם מֵימְרֵיהּ 11
דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן עַל מַגָּן אֲרוֹם לָא מְזַכֵּי יְיָ בְּיוֹם דִּינָא רַבָּא יָת כָּל מַאן דְּמִשְׁתְּבַע
בִּשְׁמֵיהּ עַל מַגָּן : שָׁמוֹר עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֱוֹו נָטְרִין יָת יוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא לְמְקַדְּשָׁא יָתֵיהּ 12
הֵי כְּמָא דְפַקֵּיד יָתְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן : שֵׁשֶׁת שְׁיָתָא יוֹמִין תִּפְלְחוּן וְתַעֲבְדוּן כָּל עִבִּידַתְכוֹן : 13
וְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבָּא וְנַיָּיחָ קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן לָא תַעֲבְדוּן כָּל עִבִּידְתָּא אַתּוּן 14
וּבְנֵיכוֹן וּבְנָתֵיכוֹן וְעַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן וְתוֹרֵיכוֹן וְחֲמָרֵיכוֹן וְכָל בְּעִירֵיכוֹן וְגִיּוֹרֵיכוֹן
דִּי בְקִרְוֵיכוֹן מִן בְּגַלַל דְּיִנּוֹחוּן עַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן כְּוָתְכוֹן : וְזָכַרְתָּ וְתֶהֱוֹון דְּכִירִין 15
אֲרוֹם מְשַׁעְבְּדִין הֲוֵיתוּן בְּאַרְעָא דְּמִצְרָיִם וּפְרַק וְאַפֵּיק יְיָ אֱלָהְכוֹן יָתְכוֹן מִתַּמָּן בִּידָא
תַּקִּיפָא וּבִדְרַע מְרַמָּם בְּגִין כֵּן פְּקָדָךְ יְיָ אֱלָהָךְ לְמֶעְבַּד יָת יוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא : כַּבֵּד עִמִּי 16
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֱוֹו זְהִירִין גְּבַר בְּאִיקָּרָא דְּאַבּוֹי וּבְאִיקָּרָא דְּאִמֵּיהּ הֵיכְמָא דְפַקֵּידְכוֹן יְיָ
אֱלָהְכוֹן מִן בְּגַלַל דְּיוֹרְכוּן יוֹמֵיכוֹן וּמִן בְּגַלַל דְּיֵיטֵב לְכוֹן עַל אַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן
יָהִיב לְכוֹן . לֹא תִרְצַח עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱוֹון קְטוֹלִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְפִין 17
עִם קְטוֹלִין וְלָא יִתְחַמֵּי בְּכְנִישָׁתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם קְטוֹלִין דְּלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן
בַּתְרֵיכוֹן וְיִלְפוּן לְהוֹן הֵינוֹן לְמֶהֱוֵי עִם קְטוֹלִין אֲרוֹם בְּחוֹבֵי קְטוֹלַיָּא חַרְבָּא נָפִיק עַל
עַלְמָא : לֹא תִנְאַף עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱוֹון גַּיָּורִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְפִין עִם 18
גַּיָּורִין וְלָא יִתְחַמֵּי בְּכְנִישָׁתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם גַּיָּורִין דְּלָא יְקוּמוּן בְּנֵיכוֹן מִן בַּתְרֵיכוֹן
וְיִלְפוּן לְחוֹד הֵנּוּן לְמֶהֱוֵי עִם גַּיָּורִין אֲרוֹם בְּחוֹבֵי גַּיָּורַיָּא מוֹתָא נָפִיק עַל עַלְמָא :
לֹא תִגְנֹב עִמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תֶהֱוֹון גַּנָּבִין לָא חַבְרִין וְלָא שׁוּתְפִין עִם גַּנָּבִין וְלָא 19
יִתְחַמֵּי בְּכְנִישָׁתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל עִם גַּנָּבִין אֲרוֹם בְּחוֹבֵי גַּנָּבַיָּא בַּפָּנָא נָפִיק עַל עַלְמָא :

DEUTERONOMIUM. CAP. V.
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Non cum patribus noſtris pepigit Deus fœdus hoc ſed nobiſcum, nobis 3
inquam qui ſumus hic hodiè omnes viventes & ſuperſtites. Verbum verbo 4
loquutus eſt Dominus vobiſcum in monte è medio ignis. Ego ſtabam 5
inter verbum Domini & inter vos in tempore illo, ad indicandum
vobis verbum Domini : quoniam timuiſtis à facie vocis ſermonis Do-
mini, quæ audiebatur è medio ignis, neque aſcendiſtis in montem
quando dixit : Populè mi filii Iſrael, ego ſum Dominus Deus ve- 6
ſter, qui liberavi & eduxi vos liberatos è terra Ægyptiorum, è domo
aſſlictionis ſervorum. Populè mi filii Iſrael, non erit vobis Deus 7
alius præter me. Non facietis vobis imaginem, aut ullam ſimilitudi- 8
nem eorum quæ in cœlo ſunt ſurſum, aut eorum quæ in terra ſunt deor-
ſum, aut eorum quæ in aquis infra terram ſunt. Non adorabitis illa, 9
neque coletis coram eis : quoniam ego ſum Dominus Deus veſter,
Deus zelotes & ulciſcens, & vindictam ſumens cum zelotypia : re-
cordans peccatorum patrum improborum erga filios rebelles, uſque
ad generationem tertiam, & uſque ad generationem quartam erga oſo-
res meos, quando filii implent ut peccent poſt patres ſuos. Et 10
ſervans benignitatem & beneficentiam in mille generationes erga di-
ligentes me juſtos, & erga ſervantes mandata mea & leges meas.
Populè mi filii Iſrael, non jurabit unus ex vobis per nomen ſermo- 11
nis Domini Dei veſtri fruſtra : quoniam non innocentem reputabit
Dominus in die judicii magni quemcunque, qui juraverit per nomen
ſuum fruſtra. Populè mi filii Iſrael cuſtodiatis diem ſabbathi ad 12
ſanctificandum ipſum, juxta omnia quæ præcepit vobis Dominus
Deus veſter. Sex diebus operabimini & facietis omne opus veſtrum. 13
Sed die ſeptimo ſabbatum & quies *erit* coram Domino Deo veſtro : 14
non facietis ullum opus, vos, & filii veſtri, & filiæ veſtræ, & ſer-
vi veſtri, & ancillæ veſtræ, & boves veſtri, & aſini veſtri, & omnia
jumenta veſtra, & peregrini veſtri qui in medio veſtri ſunt ;
ut quieſcere poſſint ſervi veſtri & ancillæ veſtræ ſicut vos. Et eritis 15
memores quòd ſervi fueritis in terra Ægypti, & redemerit & edux-
erit Dominus Deus veſter vos inde manu forti & brachio excelſo :
propterea præcepit tibi Dominus Deus tuus obſervare diem ſabbathi.
Populè mi filii Iſrael : admoniti eſtote ſinguli de honore exhibendo pa- 16
tri & matri, ſunt præcepit vobis Dominus Deus veſter : ut prolongentur
dies veſtri, & ut beneſiat vobis ſuper terra quam Dominus Deus veſter
dat vobis. Populè mi filii Iſrael, non eritis homicidæ, neque ſocii ne- 17
que participationem habentes cum homicidis, neque videbitur in con-
gregatione Iſraelitarum *aliquis* cum homicidis ; ut non ſurgant filii veſtri
poſt vos, & doceant ipſi illos ut ſint cum homicidis : quoniam propter
peccata homicidarum gladius exit in mundum. Populè mi filii 18
Iſrael, non eritis adulteri, neque ſocii aut commercium haben-
tes cum adulteris, neque videbitur in congregatione Iſraelitarum ali-
quis cum adulteris ; ut non ſurgant filii veſtri poſt vos, & diſcant
etiam ipſi eſſe cum adulteris : quoniam propter peccata adulterorum
peſtis egreditur ſuper mundum. Populè mi filii Iſrael non eritis fu- 19
res, nec ſocii aut commercium habentes cum furibus, neque vide-
bitur in congregatione *filiorum* Iſrael *aliquis* cum furibus : quoniam
propter peccata furum fames egreditur ſuper mundum.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*نه اوازي پدراني ايما ببرّيد :: مر شرط آن اين كه اوازي ايما ايما اينان اينجا اين روز جملهي 3
ايما زندگان * روي در روي سخن گفت :: اوازي شما در كه از ميانی آن آتش * من ايستاده 4 5
ميانی :: وميانی شما در وقتي آن باگاه كردن بشما مر سخني :: كه بترسيديد از پيشي آن آتش
ونه بر آمديد در كه [بگفتن] *من :: خداي تو آنچه بيرون آوردم ترا از زميني مصر از خانهي 6
بندگان * نه باشد بتو معبودانی ديگران ابر پيشي من * نه كني بتو تراشش همه خمانايي آنچه 7 8
در آسمان از بالا و آنچه در زمين از فرود و آنچه در آب از فرود بزمين * نه سجود كني بايشان 9
ونه پرستش كني ايشانرا كه من :: خداي تو خداي رشك آور عقوبت كنايي گناهي پدران ابر
پسران ابر سيمي و ابر چهارمي [بدشمنانی من] * وكنايي فضل بهزاران بدوستانی من 10
وبنگاه دارانی فرمانهاي من * نه بر داري مر نامي :: خداي تو بگزاف كه نه آزاد كند :: مر 11
آنچه بردارد نامي او بگزاف * نگهدار مر روزي آن شبّت بخاص كردن اويرا چون آنچه فرمود :: 12
خداي تو * شش روزها كار كني وبكني همه كاري تو * وروزي آن هفتمي معطلي :: خداي 13 14
تو نه كني هيچ كار تو و پسري تو و دختري تو و بندهي تو و پرستاري تو و گاوي تو و خري
تو و همه چهارپايي تو و غريبي تو آنچه در دروازهاي تو بسبب آسايش كند بندهي تو و پرستاري
تو چون تو * وياد كني كه بنده بودي در زميني مصر و بيرون آورد ترا :: خداي تو از 15
آنجا در دستي قوي و در بازوي افراشته ابر همچنين فرمود ترا :: خداي تو بكردن مر روزي
آن شبّت * عزيز كن مر پدري تو و مر مادري تو چون آنچه فرمود ترا :: خداي تو بسبب 16
دراز كنند روزگاراني تو ابر آن زمين آنچه :: خداي تو دها بتو * نه خون كني * ونه فساد 17 18
كني * ونه دزدي كني * 19

*Non cum patribus noſtris pepigit Dñs 3
fœdus iſtud, ſed nobiſcum, nobiſ-
ipſis* inquam qui *hic hodie omnes ſu-
mus viventes. Facie ad faciem lo-* 4
*cutus eſt Dominus vobiſcum in mon-
te de medio ignis :* (Ego autem *ſta-* 5
*bam inter Dominum & vos tempore
illo, ad notum faciendum vobis
verbum Domini : timuiſtis enim à
conſpectu ignis, & non aſcendiſtis
in montem:) dicendo, Ego Domi-* 6
*nus Deus tuus qui eduxi te de terra
Ægypti de domo ſervorum. Non* 7
erunt tibi dii alii coram me. Non 8
*facies tibi ſculptile, omnem ſimili-
tudinem* eorum *quæ in cœlo deſu-
pèr, & quæ in terra deorſum, &
quæ in aqua ſubter terram. Ado-* 9
*rationem non exhibebis eis, neque
cultum præſtabis illis : ego enim
Dominus Deus tuus, Deus zeliſer,
puniens peccatum patrum in filiis,
in tertiam & quartam* generatio-
nem, inimicis meis : Et faciens 10
*beneficentiam millibus, amicis meis
& ſervantibus præcepta mea. Non* 11
*aſſumes nomen Domini Dei tui in
vanum : non enim immunem præſta-
bit Dominus eum qui aſſumpſerit
nomen ejus in vanum. Obſerva* 12
*diem ſabbathi, ad ſanctificandum
eum, quemadmodùm præcepit Do-
minus Deus tuus. Sex diebus ope-* 13
*raberis & facies omne opus tuum :
Die verò ſeptimo erit ceſſatio Do-* 14
*mino Deo tuo : non facies ullum
opus, tu, & filius tuus, & filia
tua, & ſervus tuus, & ancilla tua,
& bos tuus, & aſinus tuus, &
omnes quadrupedes tuæ, atque
peregrinus qui in portis tuis : ut
requiem agat ſervus tuus & ancilla
tua ſicut tu. Et memineris quòd* 15
*ſervus fueris in terra Ægypti, & e-
duxerit te Dominus Deus tuus indè
manu validâ, & brachio extento :
idcircò præcepit tibi Dominus Deus
tuus agere diem ſabbathi. Ho-* 16
*nora patrem tuum & matrem tuam,
quemadmodùm præcepit tibi Dominus
Deus tuus : ut longùm ſe protra-
hant dies tui ſuper terram quam Do-
minus Deus tuus dat tibi. San-* 17
guinem non facies. Neque adulte- 18
rium facies. Nec furtum facies. 19

לא תענה עמי בני ישראל לא תהוון מסהדין סהדי דשיקרא לא חברין ולא שותפין 20
עם מסהדי סהדו דשיקרא ולא יתחמי בכנישתהון דישראל עם מסהדין סהדו
דשקרא ארום בחובי מסהדי שקרא עננין סלקין ומטרא לא נחית ובצורתא אתי
על עלמא: לא תחמוד עמי בני ישראל לא תהוון חמודין לא חברין ולא שותפין 21
עם חמודין ולא יתחמי בכנישתהון דישראל עם חמודין דלא יקומון בניכון מן
בתריכון וילפון להון אינון למהוי עם חמודין ולא יירוג חד מנכון ית אנתתיה
דחבריה ולא יירוג חד מנכון ית ביתיה דחבריה ולא חקליה ולא עבדיה ולא
אמתיה ולא תוריה ולא חמריה ולא כל מאן דאית לחבריה ארום בחובי חמודיא
סלקוהא מתנריא בנכסיהון דבני נשא למסב יתהון ונלוותא אתיא על עלמא:
את הדברים ית פתגמיא האלין מלל יי עם כל קהלכון בטוורא מגו אישתא 22
ענגא ואמיטתא קל רב דלא פסיק והוה קל דבירא מתכתיב על תרין לוחי
מרמרין ויהבינון לי: ויהי והוה כיון דשמעתון ית קל דברא מגו חשוכא וטוורא 23
דליק באישתא וקריבתון לותי כל רישי שבטיכון וחכימיכון: ותאמרו ואמרתון 24
הא אחמי יתהון מימרא דיי אלהנא ית שכינת יקריה ויית רבות תושבחתיה ויית
קל מימריה שמענא מגו אישתא יומא הדין חמינא ארום ממלל יי עם בר נש ודריח
קדישא ביה ומתקיים: ועתה וכדון למא נמות ארום תיכלינגא אישתא רבתה 25
הדין אין מוסיפין אנחנא למשמע ית קל מימרא דיי אלהנא תוב ומייתין אנחנא:
כי מי ארום הי דין כל בר בישרא דשמע קל מימרא דאלה קיים ממלל מגו 26
אישתא כוותנא ואתקיים: קרב קריב את ותשמע ית כל מה דיימר יי אלהנא 27
ואנת תמלל עמנא ית כל דימלל יי אלהנא לך ונקבל ונעביד: וישמע ושמע 28
קדם יי ית קל פתגמיכון במללותכון עמי ואמר יי לי שמיע קדמי ית כל פתגמי
עמא הדין דמללו עמך אוטיבו כל מה
די מלילו: מי יתן ולואי דיהי יצרא 29
דלבהון שלים כרשות דין להון למדחל
מן קדמי למנטור ית כל פקודיי כל יומיא מן בגלל דיוטיב להון ולבניהון
לעלם: לך אימל אימר להון שרי לכון לאודוונא עם נשיכון דאתפרשתון 30
דנן תלתא יומין: ואנת פרש מן אנתתך כמטול דבסידרי דלעיל אנת קאי 31
לנבי ואמלל עמך ית חפקרייא וקימיא ודינייא דתלפון יתהון ויעבדון בארעא
דאנא יהיב לכון למירתה:

ירושלמי 29 אלוי מן יתן יהוי לבא
טבא הדין להון:

Popule mi filii Israel, non eritis ferentes testimonium falsum, neque 20
socii neque communionem habentes cum ferentibus testimonium
falsum, neque videbitur in congregatione Israelitarum *aliquis* cum fe-
rentibus testimonium falsum: quoniam propter peccata falsorum testi-
um nubes ascendunt, & pluvia non descendit, & caritas annonæ ve-
nit super mundum. Popule mi filii Israel, non eritis concupiscentes, 21
neque socii nec communionem habentes cum concupiscentibus, neque
videbitur in congregatione Israelitarum *aliquis* cum concupiscenti-
bus; ut non surgant filii vestri post vos, & doceant eos ipsi ut sint
cum concupiscentibus: neque desiderabit unus ex vobis uxorem socii
sui, neque desiderabit unus ex vobis domum socii sui, neque agrum
ejus, neque servum ejus, neque ancillam ejus, neque bovem ejus,
neque asinum ejus, neque quidquam quod pertinet ad socium suum:
quoniam propter peccata concupiscentium regnum involat in opes
hominum ad accipiendum eas, & captivitas venit super mundum.
Hæc verba loquutus est Dominus cum congregatione vestra in monte, è 22
medio ignis nubis & caliginis, voce magna quæ non fuit cessans: & erat
vox sermonis scripta in duabus tabulis marmoreis, & dedit eas mihi.
Accidit autem postquam audivistis vocem sermonis è medio tenebrarum 23
& montis ardentis igni, accessistis ad me omnia capita tribuum vestra-
rum & sapientes vestri. Et dixistis; Ecce ostendit illis sermo Domini 24
Dei nostri divinam majestatem gloriæ suæ, & excellentiam magnificen-
tiæ suæ, & vocem sermonis ejus audivimus è medio ignis: hodie vidi-
mus quòd loquatur Dominus cum homine in quo est spiritus sanctus, &
tamen superstes manet. Jam verò quare moriemur, ut devoret nos ignis 25
magnus iste, si addiderimus nos ultra audire vocem sermonis Domini Dei
nostri, ut moriamur nos? Quis est enim filius carnis, qui audit vocem 26
sermonis Dei vivi loquentem è medio ignis sicut nos, & vivus maneat?
Accede tu & audi quæcunque dicturus est Dominus Deus noster: & tu 27
loquaris nobiscum quicquid dixerit Dominus Deus noster tibi, & reci-
piemus & faciemus. Et audita est coram Domino vox verborum vestro- 28
rum, cum loqueremini mecum: & dixit Dominus mihi; Audita sunt
coram me omnia verba populi hujus quæ loquuti sunt tecum; placue-
runt quæcunque dixerunt. Utinam 29
effet figmentum cordis eorum inte-
grum, prout hæc est illis voluntas
timere à facie mea, & servare omnia
mandata mea omnibus diebus: ut bene sit illis & filiis eorum in sæcu-
lum. Vade dicito illis; Licet vobis ut jungamini cum uxoribus vestris, 30
cùm separaveritis vos his tribus diebus. Tu verò separa te ab uxore 31
tua, ut juxta ordines superiores tu stare possis apud me, & ego lo-
quar tecum mandata, statuta, & judicia, quæ docebis eos, ut faci-
ant in terra quam ego do vobis ad hæreditate possidendum eam.

Hieros. 29 *Utinam quis det sit cor bonum hoc illis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* ونه ڤواهي دهي دريارى تو ڤواهي ڤزاف * ونه آرزو كني زني يارى تو 20 21
ونه آرزو كني خانهي يارى تو دشتي او وبندهي او وپرستاري او وڤاوي او وخري
او وهمه آنچه بيارى تو * مر آن سخنهاي آن اينان سخن [ڤفت] ׃ بهمه جماعتي شما در 22
كه از ميانى آن آتش آن ابر وآن نرم آوازي بزرڤ ونه افزود وبنوشت ايشانرا ابر دو آن
لوحها سنڤها وبداد ايشانرا بمن * بود چون شنيدني شما مر آن آواز از ميانى آن تاريك 23
وآن كوه افروزا در آتش نزديك شديد بمن همه سروراني قبيلهاي شما وپيراني شما * وڤفتيد 24
اينك بنمود ايمارا ׃ خداي ايما مر عزيزي او ومر بزرڤي او ومر آوازي او بشنويديم از
ميانى آن آتش اين روزي آن اين بديديم كه سخن ڤويد خدا اوازي آن آدم وبزيد * واكنون 25
چرا بميريم كه بسوزد ايمارا آن آتش آن بزرڤي آن اين اڤر افزايان ايما بشنويدن مر آوازي
׃ خداي ايما نيز بميريم * كه كيست همه ڤوشتمند آنچه بشنويد آوازي خداي قادر سخن 26
ڤويا از ميانى آن آتش چون ايما وبزيست * نزديك شو تو وبشنو مر همه آنچه ڤويد ׃ خداي 27
ايما وتو سخن ڤويي بايما مر همه آنچه سخن ڤويد ׃ خداي ايما بتو وبشنويم وبكنيم *
* بشنويد ׃ مر آوازي سخنهاي شما در سخن ڤفتني شما بمن ڤفت ׃ بمن بشنويدم 28
مر آوازي سخنهاي آن قوم آن اين آنچه سخن ڤفتند بتو نيكو ڤفتند همه آنچه سخن
ڤفتند * كه بدهد وباشد دلي ايشان اين بايشان بترسيدن من وبنڤاه داشتن مر 29
فرمانهاي من همه آن روزڤاران بسبب نيكوي رسد بايشان وبپسراني ايشان بجاويد * برو 30
ڤوي بايشان باز ڤرديد بشما بخيمهاي شما * وتو اينجا بيايست اوازي من وسخن ڤويم 31
بتو مر همه آن فرمان وآن رسمها وآن حكمها آنچه بياموزاني ايشانرا وبكنند در زمين آنچه
من دها بايشان بميراث ڤرفتن آنرا *

Neque testificaberis in proximum 20
tuum testimonium inane. Neque 21
concupisces uxorem socii tui, nec
concupisces domum socii tui, agrum
ejus, aut servum ejus, aut ancil-
lam ejus, aut bovem ejus, aut asi-
num ejus, neque omne quod est so-
cio tuo. Verba hæc locutus est Do- 22
minus ad totam congregationem ve-
stram in monte de medio ignis, nu-
bis, ac nubili, voce magnâ, & non
addidit: scripsitque illa super
duas tabulas lapideas, & dedit ea
mihi. Fuit autem, cùm audissetis 23
vocem de medio tenebrarum, &
montis flagrantis igne, appropin-
quâstis ad me omnes capitanei tri-
buum vestrarum & seniores vestri:
Et dixistis; En ostendit nobis Do- 24
minus Deus noster gloriam suam,
& magnitudinem suam, & vocem
ejus audivimus de medio ignis:
ipsâ die istâ vidimus quòd locutus
sit Deus cum homine, & vixerit.
Nunc igitur quare moriemur? com- 25
buret enim nos ignis magnus iste:
si addentes simus audire vocem Do-
mini Dei nostri iterùm, moriemur. Nam 26
quis est ex omni carne prædito, qui
audivit vocem Dei potentis lo-
quentis de medio ignis sicut nos,
& vixit? Appropinqua tu, & 27
audi omne quod dixerit Dñs Deus
noster: tu autem loquêris nobis omne
quod loquutus fuerit Dominus Deus
noster tibi, & audiemus, atque fa-
ciemus. Audivitque Dominus vo- 28
cem verborum vestrorum quum lo-
queremini ad me, & dixit Dominus
ad me; Audivi vocem verborum
populi hujus, quæ locuti sunt ad te:
benè dixerunt quæcunque locuti
sunt. Quis det ut sit cor eorum 29
istud illis, ad timendum me, & ad
custodiendum omnia præcepta mea
cunctis diebus, ut bonum eveniat
illis & filiis eorum in æternum?
Vade, dic illis; Revertimini vobis 30
ad tentoria vestra. Tu verò hîc loci 31
sta mecum, & loquar tibi omne
præceptum, & statuta ac judicia,
quæ docebis eos, ut faciant illa in
terra quam ego do eis ad hæredi-
tariò accipiendum eam.

Nunc verò ſervate ut faciatis ſicut præcepit Dominus Deus veſter vobis: 32
non declinabitis ad dextram aut ſiniſtram. In omni ſemitâ, quam præ- 33
cepit vobis Dominus Deus veſter, incedetis: ut vivatis, & benefiat vobis,
& producatis dies in terra quam poſſidebitis.

ושמרתם וכרון טורו למעבד היכמא דפקיד יי אלהכון יתכון לא תסטון ליסיטא 32
ולשמאלא: בכל בכל ארחא דפקיד יי אלהכון יתכון תהכון מן בגלל דתחיון 33
ויוטב לכון ותורכון יומין בארעא דתירתון:

CAP. VI.

HÆc autem eſt indicatio mandatorum, ſtatutorum, & judiciorum, quæ 1
mandavit Dominus Deus veſter ut docerem vos, ut faciatis in ter-
ra ad quam poſſidendam vos tranſitis. Ut ſcilicet timeas coram Domi- 2
no Deo tuo ut cuſtodias omnia ſtatuta & præcepta ejus quæ ego mando
tibi, tu, & filius tuus, & filius filii tui, omnibus diebus vitæ tuæ: & ut
prolongentur dies tui. Auſcultes er- 3
gò Iſrael, ut cuſtodias & facias,
ut bene ſit tibi & multiplicemini
valdè: ſicut loquutus eſt Dominus
Deus patrum tuorum tibi, ſe datu-
rum tibi terram cujus fructus ſunt
pingues ſicut lac, & dulces ut mel.
Accidit poſtquam advenit tempus 4
Jacobi patris noſtri ut colligeretur
è medio mundi, timebat ne eſſet
in filiis ſuis aliquid prophani: vo-
cavit eos, & interrogavit eos;
Nunquid eſt in corde veſtro per-
verſitas? Reſponderunt omnes illi
ſimul, & dixerunt illi; Audi Iſra-
el pater noſter, Dominus Deus no-
ſter Dominus unus eſt: reſpondit
Jacob & dixit; Benedictum no-
men glorioſum ejus in ſecula ſecu- 5
lorum. Dixit Moſes propheta po-
pulo domus Iſrael; Abite poſt cul-
tum verum patrum veſtrorum, ut
diligatis Dominum Deum veſtrum ambobus figmentis cordis veſtri, &
etiam ipſe accipiet animam veſtram, & omni ſubſtantiâ veſtrâ. Et 6
erunt verba iſta, quæ ego mando vobis hodiè, ſcripta in tabula cor-
dis veſtri. Et docebis ea filios tuos, & eritis meditantes in eis cùm 7
ſedebitis in domibus veſtris, tempore occupationum veſtrarum in con-
clavibus veſtris, & quando ambulabitis in via veſtra, veſperi circa de-
cubitum veſtrum, & manè circa tempus quo ſurgendum vobis erit.
Et ligabitis ea in ſigna ſcripta ſuper manum tuam ſiniſtram, & erunt 8
in phylacteria ſuper verticem tuum è regione oculorum tuorum. Et 9
ſcribes ea ſuper poſtes, & affiges ea in tribus locis, è regione thalami,
ſuper poſtes domûs tuæ, & in porta tua à dextra ingreſſûs tui. Et erit 10
quando introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam juravit pa-
tribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob, ſe daturum tibi urbes amplas &
bonas, in quibus ædificandis non laborâſti; Domos quoque plenas 11
omni bono, in quibus non fuiſti occupatus ut *eas* impleres; ciſternas ex-
ciſas, ad quas excidendas tu non laborâſti; vineas & oleas, in quibus
plantandis tu non fatigatus es; quando comederis & ſatiatus fueris:

וזארת וידא אחוית תפקידתא קיימיא ודינייא דפקיד יי אלהכון למילפא יתכון 1
למעבד בארעא דאתון עברין לתחנן למירתה: למען תן בגלל דתדחל קדם יי 2
אלהך למינטור כל קיימוי ופקודוהי דאנא מפקיד לך אנת וברך ובר ברך כל
יומי חייך ומן בגלל דיורכון יומך: ושמעת ותקבל ישראל ותנטר למעבד 3
מטול דיוטב לך ותסגון לחדא היכמא
דמליל יי אלהא דאבהתך לך ארע
דפירהא שמנין כחלב וחליין כדבש:
שמע ישראל והוה כיון דמטא זמניה 4
דיעקב אבונן למחכנשא מגו עלמא הוה
מסתפי דלמא אית בבנוי פסולא קרא
יתהון ושאילינון דלמא אית בליבכון
עקמנותא אתיבו כלהון כחדא ואמרו
ליה שמע ישראל אבונן יי אלהנא יי
חד עני יעקב ואמר ברוך שום יקריה 5
לעלמי עלמין: ואהבת אמר משה נביא
לעמא בית ישראל איילו בתר פולחנא
קשיטא דאבהתכון ותתרחמון ירת יי
אלהכון בתרי יצרי ליבכון ואפילו נפיב

Hieroſ. 3. *Terram facientem fructus bonos, puros inſtar lactis, & dulces & ſapidos inſtar mellis* 4. *Poſtquam advenit finis patris noſtri Jacob ut auferretur è medio mundi, vocavit duodecim tribus, filios ſuos, & collocavit eos in circuitu ſtrati ſui, deindè orſus eſt Jacob pater noſter, & dixit illis; Nunquid idola quæ coluit Terach pater Abrahami vos colitis? num idola quæ coluit Laban frater matris ipſius vos colitis? An Deum Jacobi vos colitis? reſponderunt duodecim tribus ſimul corde integro, & dixerunt; Audi nunc Iſrael pater noſter, Dominus Deus noſter Deus unus: reſpondit Jacob, & dixit; Sit nomen ejus magnum benedictum in ſeculum.*

ירושלמי 3 ארעא עבדא פירין טבין נקיין כחלבא וחלין ושעימין כדובשא:
4 בין דמטא קצא דאבונן יעקב למסתלקא מגו עלמא קרא לתרי עסר שבטיא בנוי ואקים יתהון חזור חזור לדרגשא עני אבונן יעקב ואמר להון דלמא למעותא דהוי חרח אבוי דאברהם פלח אתון פלחין דלמא למעותא דהוה לבן אחוי דאמיה פלח אתון פלחין או לאלהא דיעקב אתון פלחין ענין תרי עסר שבטיא כחדא בלב שלימה ואמר שמע כען ישראל אבונן יי אלהנא יי חד עני יעקב ואמר יהי שמיה רבא מברך לעלם:

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

32 33 * ونگاه دارید بکردن چون آنچه فرمود ¦¦ خداي شما شمارا نه گردید راست وچپ * در همه
آن راه آنچه فرمود ¦¦ خداي [شما] شمارا برویه بسبب بزیید ونیکوي رسد بشما و درار گشید
روزگاران در زمیني آنچه میراث گیرید * فصل ششم * واین آن فرمان آن رسمها و آن 1
حکمها آنچه فرمود ¦¦ خداي شما بآموزاندن شمارا بکردن در زمین آنچه شما گذران آنجا بمیراث
گرفتن آنرا * بسبب بترسي مر ¦¦ خداي تو بنگاه داشتن مر همه رسمهاي او 2
و فرمانهاي او آنچه من فرمایا ترا تو و پسر پسري تو و همه روزگاراني رندگي تو
بسبب درار گشند روزگاراني تو * و بشنوي یسرال و نگاه داري بکردن آنچه نیکوي رسد 3
بتو و آنچه بسیار شوید بغایت چون آنچه سخن گفت ¦¦ خداي پدراني تو بتو زمیني دوشا شیر
و انگبین * بشنو یسرال ¦¦ خداي ایما یگه * و دوست داري مر ¦¦ خداي تو در همه 4 5
دلی تو و درهمه جاني تو و در همه مالي تو * وباشند آن سخنهاي آن اینان آنچه من فرمایا 6
ترا این روز ابر دلي تو * وشرح کني ایشانرا بپسراني تو و سخن گوي در ایشان در نشستني 7
تو در خانهي تو و در رفتني تو در راه و در خسپیدني تو و در برخاستني تو * و ببندي 8
ایشانرا بنشان ابر دستي تو و باشند بتفلین میاني چشماني تو * و بنویسي ایشانرا ابر بردرهاي 9
خانهي تو و در دروازهاي تو * و باشد که بیاورد ترا ¦¦ خداي تو بآن زمین آنچه سوگند 10
خورد بپدراني تو بابرهم بیصحق و بیعقوب بدادن [بتو] شهرهاي بزرگان و نیکویان آنچه
نه آبدان کردي * وخانهاي پران همه نعمت آنچه نه پر کردي و چاهاي کندگان آنچه 11
نه کندي رزها و زیتونها آنچه نه نشاندي وبخوري و سیر شوي *

Obſervate ergò facere quemadmodùm præcepit Dominus Deus veſter vobis: ne diverſite dextrorſùm vel ſiniſtrorſùm. Omni viâ quam præcepit Dominus Deus veſter vobis, ambulate; ut vivatis, & bonum eveniat vobis, et longùm protrahatis dies in terra quam hæreditariò accipietis.

CAP. VI.

ISTud autem eſt *præceptum, ſtatuta, & judicia quæ præcepit Dominus Deus veſter docere vos ad faciendum in terra, ad quam tranſitis ad hæreditariò accipiendum eam: ut* 1
timeas Dominum Deum tuum, cuſtodiendo omnia ſtatuta ejus, & præcepta ejus quæ ego præcipio tibi, tu, & filius tuus, & filius filii tui, omnibus diebus vitæ tuæ: ut longùm ſe protrahant dies tui. Audias ergò Iſrael, & obſerves facere, ut bonum eveniat tibi, & multiplicemini valdè, quemadmodum locutus eſt Dominus Deus patrum tuorum tibi, in terra præbente lac et mel. Audi Iſrael, Dominus Deus noſter unus eſt. Diliges ergò Dominũ Deum tuum toto corde tuo, & totâ animâ tuâ, & totâ facultate tuâ. Eruntque verba hæc quæ ego præcipio tibi hodiè, in corde tuo: Et expones ea filiis tuis, & loquêris de eis in ſeſſione tua in domo tua, & in itinere tuo in via, & in accubitu tuo, & in ſurrectione tua. Ligabiſque ea in ſignum ſuper manum tuam, & erunt in phylacteria inter oculos tuos. Scribes quoque illâ in ſuperliminaribus domûs tuæ, & in portis tuis. Erit autem, quum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam juravit patribus tuis Abraham, Iſhac, & Jaacob, dare tibi, urbes magnas ac bonas quas non ædificâſti: Et domos plenas omni commoda, quas non replêſti; & puteos effoſſos, quos non effodiſti: vineas & oliveta quæ non plantâſti, & comederis, & ſaturatus fueris:

12 השמר אסתמרו לכון דלמא תתנשון דחלתא דייי אלהכון דפרק ואפיק יתכון
13 פריקין מארעא דמצריים מן בית שעבוד עבדיא: את הי מן קדם ייי
14 אלהכון תהוון דחלין וקדמוי תפלחון ובשום מימרי ייי בקשוט תומון: לא
15 לא תהכון בחר טעוות עממיא מדחלת עממיא דבחורניכון: כי אל ארום
16 אלה קנאן ופורען ייי אלהכון שכנתידיה שריא ביניכון דלמא יתקוף רוגזא דייי אלהכון
17 בכון וישיצינוך מסרהיביא מעילוי אפי ארעא: לא תנסו עמי בני ישראל הוו והירין
18 דלא תנסון ית ייי אלהכון היכמא דנסיתון בעישרתי נסיונין: שמר מינטר הנטרון
19 ית פקודיא דייי אלהכון וסהידוותיה וקיומוי דפקיד לכון: ועשית ותעביד דתקין
20 ורכשר קדם ייי מן בגלל דייטיב לכון ותיעלון ותירתון ית ארעא טבתא דקיים ייי
21 לאבהתכון: להדף למידחי ית כל בעלי דבבך מן קדמך היכמא דמליל ייי: כי ישאלך
22 ארום ישיליניך ברך מחר למימר מה סהידוותא וקיומיא ודינייא דפקד ייי אלהנא יתכון:
23 ואמרת ותימרון לבניכון משעבדין הוינן לפרעה במצרים ואפיקנא מימרא דייי
24 ממצרים בידא תקיפתא: ויתן הי ונרי מימרא דייי אתין ותמהין רברבין ומכתשין
25 בישין דמצרים ובפרעה ובכל אינש ביתיה והוינא חמיין בעינינא: ואותנו ויתנא
26 אפיק פריקין מן בגלל לאעלא יתנא למיתן לנא ית ארעא דקיים לאבהתן:
27 ויצונו ופקיד עלנא ייי למעבד ית כל קיימיא האלין למדחל מן קדם ייי אלהנא
28 לטב לנא כל יומיא לקיימותנא כזמן יומא הדין: וצדקה יזכו יהי נטיר לנא לעלמא
29 דאתי ארום ננטר למעבד ית כל תפקידתא הדא קדם ייי אלהנא הי כמא דפקדנא:

ז

1 כי ארום ישיליניך ייי אלהך לארעא דאת עליל לתמן למירתא ויגלי עממין סגיאין
2 מן קדמך חיתאי וגרגשאי ואימוראי וכנענאי ופריזאי וחיוואי ויבוסאי שבעתי עממין
3 סגיאין ותקיפין מנך: ונתנם וימסרינון ייי אלהכון קדמיכון וחמחינון נמרא
4 תנמרון יתהון בשתותא דייי לא תגורון להון קיים ולא תרחמון עליהון: לא
תתחתן לא תתחתנון בהון בנתיכון ירושלמי 3 לא תתערבן:
לא תתנון לבניהון ובנתיהון לא תסבון
5 לבניכון דכל מאן דמתחתן בהון כמתחתן במעוותהון:

CAP. VII.

1 Quando introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, ad quam possidendam tu ingrederis, & migrare fecerit populos multos à facie tua, Hettæos, Girgasæos, Æmorræos, Chananæos, Pherizæos, Hevæos, & Jebusæos; septem populos plures & fortiores te: 2 Et tradiderit eos Dominus Deus vester coram vobis, tum delebitis eos, plenè & totaliter exterminabitis eos anathemate Domini; non pangetis cum illis fœdus, neque misereamini eorum. 3 Connubia non jungetis cum illis, filias vestras non dabitis filiis eorum, & filias eorum non accipietis filiis vestris: quoniam quicunque connubia jungit cum illis, perindè est acsi jungeret connubia cum idolis eorum.

Hieros. 3. *Ne commiscatis vos.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

12 * هوشيار باش بتوتا نه فراموش كني مر ״ آنچه بيرون آورد ترا از زميني مصر از خانهي بندگان * مر
13 ״ خداي تو بترسي واويرا عبادت كني و درنامي او سوگند خوري * نه روید پسي معبودان
14 ديگران از معبودان آن قومها آنچه كردا كردي شما * كه خداي رشك آور ״ خداي تو در ميان
15 توتا نه گرم شود خشمي ״ خداي تو در تو و نيست كند ترا از بالاي روي آن زمين * نه آزمايش
16 كنيد مر ״ خداي شما چون آنچه آزمايش كرديد در مسّه * نگاه داشتن نگاه داريد مر فرمانهاي
17 ״ خداي شما و گواه گرفتهاي او ورسمهاي او آنچه بفرمود ترا * و بكني آن شايسته و آن
18 نيكو در چشماني ״ بسبب نيكوي رسد بتو و بيايي و ميراث گيري مر آن زميني آن نيكو آنچه
19 سوگند خورد ״ بپدراني تو * بشكستن مر همه دشمناني تو از پيشي تو چون آنچه سخن گفت ״ *
20 * كه بپرسد ترا پسري تو فردا بگفتن چيست آن گواه گرفتها و آن رسمها و آن حكمها آنچه فرمود ״
21 خداي ايما شمارا * و بگوي بپسري تو بندگان بوديم بفرعه در مصر بيرون آورد ايمارا ״ از مصر
22 در دستي قوي * بداد ״ نشانها و معجزهاي بزرگان و بدان در مصر در فرعه و در همه خانهي او
23 بچشم ديدي ايما * وايمارا بيرون آورد از آنجا بسبب آوردن ايمارا بدادن بايما مر آن زميني آنچه
24 سوگند خورد بپدراني ايما * بفرمود ايمارا ״ بكردن مر همه آن رسمهاي آن اينان بترسيدن مر
25 ״ خداي ايما بنيكوي كردن بايما همه روزگاران بزياندن ايمارا چون آن روزي آن اين * و راستي
باشد بايما كه نگاه داريم بكردن مر همه آن فرمان آن اين بپيشي ״ خداي ايما چون آنچه
1 بفرمود ايمارا * * فصل هفتم * * كه بياورد ترا ״ خداي تو بآن زميني آنچه تو آيا
آنجا بميراث گرفتن آنرا و بر كند قومها بسياران از پيشي تو آن حتّي و آن جرجشي و آن
اموري و آن كنعني و آن فرزّي و آن حوّي و آن يبوسي هفت قومها بسياران و قويان از تو
2 * و بدهد ايشانرا ״ خداي تو بپيشي تو و بزني ايشانرا گم كردن گم كني ايشانرا نه برّي
3 بايشان شرط و نه بخشايي ايشانرا * و نه خسور دامادي كني در ايشان دختري تو نه دهي
بپسري او و دختري او نه ستاني بپسري تو *

Cavete vobis ne oblivioni tradatis timorem Domini Dei vestri, qui liberavit & eduxit vos liberatos è terra Ægypti, è domo afflictionis servorum. A facie Domini Dei vestri eritis timentes, & coram eo coletis, & in nomine sermonis Domini in veritate jurabitis. Non ibitis post idola populorum, de diis populorum qui sunt in circuitu vestro. Quoniam Deus zelotes & vindex Dominus Deus vester, cujus divina majestas habitat in medio vestri: ne irascatur furor Domini Dei vestri in vos, & extirpet vos festinanter de superficie terræ. Populi mi filii Israel, admoniti estote de non tentando Domino Deo vestro, sicut tentâstis in decem tentationibus. Custodiendo custodietis mandata Domini Dei vestri, & testimonia ejus, & statuta ejus quæ mandavit vobis. Et facias quod bonum & rectum est coram Domino: ut bene sit vobis, & ingrediamini & hæreditario jure possideatis terram bonam, quam juratò promisit Dominus patribus vestris. Ut expellat omnes inimicos tuos à facie tua, sicut loquutus est Dominus. Cùm interrogaverit te filius tuus cras, dicendo; Quæ sunt testimonia, statuta, & judicia, quæ mandavit Dominus Deus noster vobis? Tum dicetis filiis vestris; Servi eramus Pharaoni in Ægypto: & eduxit nos sermo Domini ex Ægypto cum manu forti. Et immisit sermo Domini signa, & prodigia magna, & plagas malas in Ægyptum, & in Pharaonem, & in omnes homines domûs ejus oculis nostris videntibus. Nos autem eduxit liberatos, ut introduceret nos, & daret nobis terram quam juravit patribus nostris. Et mandavit nobis Dominus ut faciamus omnia statuta ista, ut timeamus à facie Domini Dei nostri in bonum nostrum omnibus diebus, ut in vita nos conservet sicut tempore diei hujus. Et præmium conservabitur nobis in sæculum venturum si fecerimus omnia mandata ista coram Domino Deo nostro, sicut mandavit nobis.

Cautus sis tibi ne obliviscaris Domini qui eduxit te de terra Ægypti, de domo servorum. Dominum Deum tuum timebis, & ipsi servies: ac per nomen ejus jurabis. Non ibitis post deos alios de diis populorum qui circa vos: (Deus enim zelifer, Dominus Deus tuus in medio tui est:) ne excandescat ira Domini Dei tui in te, & annihilet te de super faciem terræ. Non tentabitis Dominum Deum vestrum, quemadmodum tentâstis in Massah. Custodiendo custodietis præcepta Domini Dei vestri, & testimonia ejus, & statuta ejus quæ præcepit tibi: Facietque quod conveniens est ac bonum in oculis Domini; ut bonum eveniat tibi, & ingrediaris, & hæreditariò accipias terram bonam de qua juravit Dominus patribus tuis: Ad confringendum omnes inimicos tuos à præsentia tua, quemadmodùm loquutus est Dominus. Quum interrogaverit te filius tuus cras, dicendo; Ad quid sunt testimonia, & statuta, ac judicia quæ præcepit Dominus Deus noster nobis? Tunc dices filio tuo; Servi fuevimus Pharoni in Ægypto, & eduxit nos Dominus ex Ægypto in manu valida: Deditque Dominus signa & miracula magna, & pessima in Ægypto in Pharonem & in totam domum ejus in conspectu oculorum nostrorum: Nósque eduxit indè, ad introducendum nos ad dandũ nobis terram de qua juravit patribus nostris. Itaque præcepit nobis Dominus facere omnia statuta ista, timere Dominum Deum nostrum, ut bene faciat nobis omnibus diebus, vivificando nos sicut die istâ. Et justitia erit nobis, quum observaverimus facere omne præceptum istud coram Domino Deo nostro, quemadmodum præcepit nobis.

CAP. VII.

1 *Quum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quò tu venturus es ad hæreditario accipiendum eam, & extirpaverit gentes multas è præsentia tua, Hittæum, & Girgeshæum, & Emoræum, & Chenaanæum, & Pherizzæum, & Hivvæum, & Jebusæum, septem gentes, plures & robustiores quàm tu: 2 Et dederit eas Dominus Deus tuus coram te, & percusseris eas; perdendo perdes illas: non pangis cum illis fœdus, neque misereberis earum, 3 Neq; affinitatẽ contrahes cum eis: filiam tuam non dabis filio eius, & filiam ejus non accipies filio tuo.*

כי אֲרוּם יַטְעַיִן בְּנָתֵיהוֹן יַת בְּנֵיכוֹן מִן בָּתַר פּוּלְחָנִי וְיִפְלְחוּן לְטַעֲוָות עַמְמַיָּא 4
וְיִתְקוֹף רוֹנְזָא דַיְיָ בְּכוֹן וְיִשֵׁצִנְכוֹן בְּסַרְהוּבְיָא: כִּי אִם אֲרוּם אִין כְּרִי תַּעְבְּדוּן 5
לְהוֹן אֵינוֹרֵיהוֹן תְּסַתְּרוּן וְקָמֵיתְהוֹן תְּתַבְּרוּן וְאִילָנֵי סִינְדֵיהוֹן תְּקַצְצוּן וְצַלְמֵי טַעֲוָותְהוֹן
תּוֹקְדוּן בְּנוּרָא: כִּי עַם אֲרוּם עַמָּא קַדִּישָׁא אַתּוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהֵיכוֹן וּבְכוֹן 6
אִתְרְעִי יְיָ אֱלָהְכוֹן מְטוּל לְמֶהֱוֵי לֵיהּ לְעַם חֲבִיב מִן כָּלְהוֹן עַמְמַיָּא דְעַל
אַנְפֵּי אַרְעָא: לָא לָאו מִן בְּנָלַל דְּאַתּוּן נְיוּחָנִין מִן כָּלְהוֹן אוּמַיָּא צְבִי יְיָ 7
בְּכוֹן וְאִתְרְעִי בְּכוֹן אֱלָהֵן דְּאַתּוּן מַבְּיְכֵי רוּחָא וְעִינָוְתָנִין מִכֹּל עַמְמַיָּא: כִּי מֵאֲהֲבַת 8
אֲרוּם מִן בְּנָלַל דְּרָחִים יְיָ יַתְכוֹן וּמִן דְּנָטַר יַת קְיָמָא דְקַיֶּים לַאֲבָהַתְכוֹן אַפֵּיק
יַתְכוֹן פָּרִיקִין בִּידָא תַּקִּיפְתָּא וּפְרָקְכוֹן מִבֵּית שִׁעְבּוּד עַבְדַיָּא מִן יְדָא דְּפַרְעֹה
מַלְכָּא דְמִצְרַיִם: וִידַעְתְּ וְתִנְדְּעוּן אֲרוּם יְיָ אֱלָהְכוֹן הוּא דַיָּינָא תַּקִּיפָא 9
וּמְהֵימְנָא נָטַר קְיָמָא וְטִיבוּ לְרַחֲמוֹי צַדִּיקַיָּא וּלְנָטְרֵי פִּקּוּדוֹי לְאַלְפִין דָּרִין:
וּמְשַׁלֵּם וּמַשְׁלִים לְסָנְאוֹי אֲנַר עוֹבְדֵיהוֹן 10
מַבְיָא בְּעָלְמָא הָדֵין מִן בְּנָלַל לְמִשֵׁצְיָא
יַתְהוֹן לְעָלְמָא דְּאָתֵי וְלָא מַשְׁהֵי לְסָנְאוֹי
אֶלָּא עַד דְּהִנּוּן בְּחַיִּין בְּעָלְמָא הָדֵין מְשַׁלֵּם
לְהוֹן גּוּמְלֵיהוֹן: וּשְׁמַרְתְּ וְתִנְטְרוּן יַת 11
תְּפִקִּידְתָּא וְיָת קְיָמַיָּא וְיָת דִּינַיָּא דַּאֲנָא
מְפַקֵּד יַתְכוֹן לְמֶעְבַּדְהוֹן:

ירושלמי 10 וּמְשַׁלֵּם לְסָנְאוֹי אֲנַר
מְצָנָן קֳלִילָן דְּאִית בִּידֵיהוֹן בְּעָלְמָא הָדֵין
מִן בְּנָלַל לְמִשֵׁצְיָא יַתְהוֹן לְעָלְמָא דְּאָתֵי
וְלָא מַשְׁהֵי לְמִשַׁלְמָא לְסָנְאוֹי אֲנַר מְצָנָן
קֳלִילָן דְּאִית בִּידֵיהוֹן בְּעָלְמָא הָדֵין:

פ פ פ

וְהָיָה עֵקֶב וִיהֵי חוֹלַף דִּי תִקְבְּלוּן יַת דִּינַיָּא הָאִלֵּין וְתִנְטְרוּן וְתַעְבְּדוּן יְהוָה 12
וְיִנְטַר יְיָ אֱלָהְכוֹן לְכוֹן יַת קְיָמַיָּא וְיָת חִסְדָּא דִּי קַיֶּים לַאֲבָהַתְכוֹן: וְאֲהֵבְךָ וִירַחֲמִנְכוֹן 13
וִיבָרְכִנְכוֹן וְיַסְגִּנְכוֹן וִיבָרֵךְ וְוָלְדֵי מְעֵיכוֹן וּפֵירֵי אַרְעָכוֹן עִיבּוּרְכוֹן חֲמַרְכוֹן וּמִשְׁחֵיכוֹן
בְּקָרֵת תּוֹרֵיכוֹן וְעֶדְרֵי עָנְכוֹן עַל אַרְעָא דְּקַיֶּים לַאֲבָהָתְךָ לְמִיתַן לָךְ: בָּרוּךְ תְּהֵי מִן כָּל עַמְמַיָּא לָא יְהֵוֹן בְּכוֹן גּוּבְרִין עַקְרִין וְנָשִׁין עַקָּרָן וְלָא בְּעִירָךְ עָקְרָן מְעַפַּר 14
וְחָלָב וְטָלוּי: וְהָסִיר וְיַעְדֵי יְיָ מִנָּךְ כָּל מַרְעִין וְכָל מַכְתְּשַׁיָּא דְּנָדֵי יְיָ עַל מִצְרַיִם 15
בִּישַׁיָּא דְיָדַעְתְּ לָא יְשַׁוִּינוּן בְּכוֹן וְיִנְדְּרִינוּן בְּכָל סָנְאֵיכוֹן: וְאָכְלַת וְתָנְמַר יַת כָּל עַמְמַיָּא 16
דַּיְיָ אֱלָהְךָ יְהִיב לָךְ לָא תְחוּס עֵינָךְ עֲלֵיהוֹן וְלָא תְפַלַּח יַת טַעֲוָותְהוֹן אֲרוּם לְתוּקְלָא
הִנּוּן לָךְ: כִּי תֵאמַר דִּלְמָא תֵּימַר בְּלִבָּךְ סַנְיָאִין עַמְמַיָּא הָאִלֵּין מִנִּי הֵיכְדֵין אֵית לִי 17
יוּכְלָא לְתָרָכוּתְהוֹן:

Quoniam in errorem inducent filiæ eorum filios vestros, ne sequantur 4
cultum meum, ut colant idola populorum: & iraſcetur furor Domini in
vos, & perdet vos ſubitó. Quin potiùs ſic facietis illis; aras eorum di- 5
ruetis, & ſtatuas eorum frangetis, & arbores adorationis eorum excinde-
tis, & imagines idolorum ipſorum comburetis igne. Quoniam populus 6
ſanctus vos coram Domino Deo veſtro: & in vobis complacitum fuit Do-
mino Deo veſtro, ut eſſetis illi in populum dilectum præ omnibus popu-
lis qui ſunt in ſuperficie terræ. Non propterea quòd vos ſublimes eſſetis 7
præ omnibus populis complacitum eſt Domino in vobis & voluit vos:
ſed quia eratis humiles ſpiritu, & manſueti præ omnibus populis. Quo- 8
niam propterea quòd diligit Dominus vos, & quia ſervat fœdus quod
juravit patribus veſtris, eduxit vos liberatos manu forti: & redemit vos
è domo afflictionis ſervorum, ex manu Pharaonis regis Ægypti. Et cog- 9
noſcetis quod Dominus Deus veſter ſit judex fortis & verax, ſervans fœ-
dus & benignitatem diligentibus ſe juſtis, & ſervantibus mandata ſua in
mille generationes. Et qui retribu- 10
it oſoribus ſuis mercedem operum
ſuorum bonorum in ſeculo hoc, ut
perdat eos in ſeculo venturo: ne-
que differt oſoribus ſuis *benefacere*,
ſed quamdiu vivunt in hoc mundo
rependit eis mercedem ſuam. Cu- 11
ſtodietis ergò mandata, & ſtatuta, &
judicia quæ ego præcipio vobis, ut
faciatis ea.

Hieroſ. 10. *Et retribuit oſo-
ribus ſuis mercedem mandatorum
levium, quæ ſunt in manibus eorum
in hoc ſeculo, ut perdat eos in ſeculo
venturo: neque differt reddere oſo-
ribus ſuis mercedem operum levi-
um, quæ ſunt in manibus eorum in
hoc ſeculo.*

SECT. XLVI.

Erit autem pro eo quod ſuſceperitis judicia iſta, & ſervaveritis & fece- 12
ritis ea, ſervabit Dominus Deus veſter vobis fœdera & benignitatem
quam juravit patribus veſtris. Et diliget vos, & benedicet vobis, & 13
multiplicabit vos: & benedicet pueris viſcerum veſtrorum, & fructibus
terræ veſtræ, frumento veſtro, vino veſtro, oleo veſtro, armento boum
veſtrorum, & gregibus ovium veſtrarum, ſuper terram quam juravit pa-
tribus tuis ſe daturum tibi. Benedicti eritis præ omnibus populis: 14
non erunt inter vos viri ſteriles, aut mulieres ſteriles, neque jumenta tua
ſterilia lanæ, aut lactis, aut fœtuum. Removebit enim Dominus ex te 15
omnes morbos, & omnes plagas quas immiſit Dominus ſuper Ægyptum
malas, quas nôſti, non ponet eas in vos, ſed jaculabitur eos in omnes
oſores veſtros. Conſumas itaque penitus omnes populos quos Domi- 16
nus Deus tuus dat tibi, non parcat oculus tuus ipſis: neque colas ido-
la eorum, quoniam in offendiculum erunt tibi. Ne dicas in corde tuo; 17
Plures ſunt populi iſti me: quomodo erit mihi poteſtas eos expellendi?

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* كه بگردانند مر پسري تو از عقبي من و بپرستند معبودان ديگران وگرم شود خشمي ״ در 4
شما و نيست كند ترا زود * كه الّا همچنين بكنيد بايشان مذبحهاي ايشان خراب كنيد 5
و انگيختهاي ايشان بشكنيد و درختهاي ايشان بر كنيد و تراشتهاي ايشان بسوزانيد در
آتش * كه قومي خاص تو ״ خداي تو در تو اختيار كرد ״ خداي تو بيودن باو بقومي 6
بر گزيده از همه قومها آنچه ابر روي آن زمين * نه از بسياري شما از همه آن قومها مراد كرد 7
״ در شما كه شما آن اندك از همه آن قومها * كه از دوست داشتني ״ شمارا و از نگاه داشتني او 8
مر آن سوگند آنچه سوگند خورد بپدراني شما بيرون آورد ״ شمارا در دستي قوي وخلاص [كرد]
ترا از خانهي بندگان از دستي فرعه پادشاهي مصر * و بداني كه ״ خداي تو او آن خدا آن و 9
خداي آن استوار نگاه داراي آن شرط و آن فضل بدوستاني او و بنگاه داراني فرمانهاي او بهزار
درا * و باز توزا بدشمناني او بپيشي او بكم كردن اويرا [نه درنگ كند] بدشمني او بپيشي او باز تورد 10
باو * و نگاه داري مر آن فرمان و مر آن رسمها و مر آن حكمها آنچه من فرمايا ترا اين روز بكردن 11
ايشانرا * و باشد جزاي بشنويد مر آن حكمهاي آن اينان و نگاه داريد و بكنيد ايشانرا و نگاه دارد 12
״ خداي تو بتو مر آن شرط و مر آن فضل آنچه سوگند خورد بپدراني تو * دوست دارد ترا 13
و آفرين كند ترا و بسيار كند ترا و آفرين كند بري شكمي تو و بري زميني تو دانهي تو
وشيرهي تو و روغني تو كلهي گاواني تو و حديرهاي گوسپندي تو ابر آن زمين آنچه سوگند
خورد بپدراني تو بدادن بتو * آفرين باشي از همه آن قومها نه باشد در تو بي زه و بيزهه و در 14
چهارپاي تو * و بگرداند ״ از تو همه بيماري و همه خستگيهاي مصر آن بدان آنچه دانستي نه نهد
ايشانرا در تو و بدهد ايشانرا در همه دشمناني تو * و فنا كني مر همه آن قومها آنچه ״ خداي 15
تو دهد بتو نه شفقت برد چشمي تو ابر ايشان و نه پرستي مر بتاني ايشان كه طلست آن بتو * 16
* كه بگويي در دلي تو بسياران آن قومهاي او اينان از من چگونه بتوانم براندن ايشانرا * 17

*Avertet enim filium tuum à poſt me, 4
& colent deos alios: propterea exar-
deſcet ira Domini in vos, & anni-
hilabit te citó. Sed ſic facietis eis; 5
Altaria eorum vaſtabitis, & ſtatuas
eorum confringetis, & arbores eorum
effodietis, & ſculptilia eorum
comburetis igne: Nam populus 6
ſanctus es Domino Deo tuo: te ele-
git Dominus Deus tuus, ut ſis illi
populus electus, præ omnibus populis
qui ſuper faciem terræ. Non ob mul- 7
titudinem veſtram præ omnibus po-
pulis, delectatus fuit in vobis Dñs:
(vos enim eratis pauciores omni-
bus populis:) Sed quia amavit 8
vos Dominus, & quòd cuſtodivit ju-
ramentum quod juráverat patribus
veſtris, eduxit vos Dominus in ma-
nu valida, & ſalvavit te è domo ſer-
vorum, à manu Pharaonis regis Ægypti,
Et ſcies quòd Dominus Deus tuus 9
eſt ipſe Deus, Deus fidelis, cuſtodi-
ens pactum & beneficentiam amicis
ſuis & cuſtodientibus præcepta ſua,
in mille generationes: Et rependens 10
inimicis ſuis in faciem ejus, ad
perdendum illum: neque mora fa-
ciet, inimico ſuo in faciem ejus re-
pendet ei. Cuſtodias ergò præceptum, 11
& ſtatuta ac judicia quæ ego præ-
cipio tibi hodiè ad faciendum ea.
Et erit, propterea quòd audieritis 12
judicia iſta, & cuſtodieritis fece-
ritiſque ea: itaque cuſtodiet Do-
minus Deus tuus tibi pactum, &
beneficentiam de qua juravit pa-
tribus tuis. Diligetque te, & be- 13
nedicet tibi, & multiplicabit te:
benedicet namque fructui ventris
tui, & fructui terræ tuæ, fru-
mento tuo, & muſto tuo, ac oleo
tuo, gregi boum tuorum, & ſeptis
ovium tuarum in terra quam ju-
ravit patribus tuis dare tibi.
Benedictus eris præ omnibus po- 14
pulis: non erit in te infœcundus
vel infœcunda, neque in quadru-
pedibus tuis. Avertetque à te Do- 15
minus omnem infirmitatem, omneſq;
ægritudines Ægypti peſſimas quas
nôſti: non ponet illas in te, ſed
dabit eas in omnibus inimicis
tuis. Et abſumes omnes populos 16
quos Dominus Deus tuus dat tibi:
ne clementiam ferat oculus tuus
ergà eos, neque colas idola eorum,
quia laqueus eſt tibi. Quum dixe- 17
ris in corde tuo; Plures ſunt gentes
illæ quàm ego, quomodo potero ex-
pellere eas?*

לא לָא תִדְחֲלוּן מִנְּהוֹן הֵוֹן דְּכִירִין יַת גְּבוּרַן דַּעֲבַד יְיָ אֱלָהֵיהּ לְפַרְעֹה וּלְכָל מִצְרָאֵי: 18
המסות הגדולות ניסין רברבין דחמיתון בעיניכון אתיא ותמהיא ונבורת ידא 19
תקיפתא ודניחנות אדרע מרמא דאפקכון יי אלהכון פריקין חיכדין יעבד יי אלהכון
לְכָל עַמְמַיָּא דְּאַנְתְּ דָחֵיל מִן קֳדָמֵיהוֹן: וְגַם וְלָחוֹד יַת מַחַת אורעיתא טריקיא 20
יְנַדֵּי יְיָ אֱלָהֵכוֹן בְּכוֹן עַד דֵּיהוֹבְדוּן מַה דְּמִשְׁתּוֹתְרִין וּמִיטַּמְרִין מִן קֳדָמֵיכוֹן:
לא תערץ לָא תִתְבְּרוֹן מִן קֳדָמֵיהוֹן אֲרוּם שְׁכִינַת יְיָ אֱלָהֵכוֹן בֵּינֵיכוֹן אֱלָהָא 21
רַבָּא וּרְחִילָא: ונשל וְיַגְלֵי יְיָ אֱלָהֵכוֹן יַת עַמְמַיָּא הָאִלֵּין מִן קֳדָמֵיכוֹן קלילו 22
לָא תֵיכוֹל לְשֵׁיצָיוּתְהוֹן בְּפוּרְיַע דִּלְמָא יַסְגֵּי עֲלֵיכוֹן חֵיוַת בָּרָא כַּד יְיהוֹן לְמֵיכוֹל
נוּשְׁמֵיהוֹן: ונתנם וְיִמְסְרִינוּן יְיָ אֱלָהֵכוֹן 23
קֳדָמֵיכוֹן וְיַעֲרְבִינוּן עִירְבּוּב רַב עַד
דְּיִתְשֵׁיצוּן: ונתן וְיִמְסוֹר מַלְכֵיהוֹן בִּידֵיכוֹן 24
וְתוֹבְדוּן יַת שׁוּמְהוֹן מִדּוֹכְרָנָא תְּחוֹת כָּל שְׁמַיָּא לָא יִתְעֲתֵד אֵינַשׁ קוֹמֵיכוֹן עַד
דְּיִתְשֵׁיצֵי יַתְהוֹן: פסילי צַלְמֵי טַעֲוָותְהוֹן תּוּקְדוּן בְּנוּרָא לָא תַחְמְדוּן כַּסְפָּא 25
וְדַהֲבָא דַּעֲלֵיהוֹן וְתִסְבוּן לְכוֹן דִּלְמָא תִּיתָקְלוּן בֵּהּ אֲרוּם מְרַחַק קֳדָם
יְיָ אֱלָהֵכוֹן הוּא: ולא וְלָא תֵיעֲלוּן רִיחוּקֵי טַעֲוָותָא וְתַשְׁמִישָׁהָא לְבָתֵּיכוֹן 26
דִּלְמָא תֶּהֱווֹן שַׁפִּיתִין כְּוָותְהוֹן שִׁקְצָא תְּשַׁקְצִינוּן הֵיךְ סָאוּב שִׁקְצָא וְרַחֲקָא
תַּרְחֲקִינוּן מְטוֹל דְּשַׁמְתִּין הִינוּן:

ח

כל הַמִּצְוָה כָּל תַּפְקִידְתָּא דַּאֲנָא מְפַקֵּידְכוֹן יוֹמָא דֵּין תִּטְרוּן לְמֶעְבַּד מִן בְּגַלָּל 1
דְּתֵיחוּן וְתִסְגוּן וְתֵעָלוּן וְתֵירְתוּן יַת אַרְעָא דְּקַיֵּים יְיָ לַאֲבָהַתְכוֹן: וזכרת וְתֶהֱווֹן 2
דְּכִירִין יַת כָּל אָרְחָא דְּדַבְּרָכוֹן יְיָ אֱלָהֵכוֹן דְּנַן אַרְבְּעִין שְׁנִין בְּמַדְבְּרָא מִן בְּגַלָּל
לְסַנָּפוּכוֹן וּמִן בְּגַלָּל לְנַסָּיוּכוֹן לְמִנְדַּע 3
הֲנַטְרִין אִתּוֹן פִּקּוּדוֹי אִין לָא: ויענך
וְעַנָּיָךְ וְאַכְפָּנָךְ וְאוֹכְלָךְ יַת מָנָא דְּלָא 3
יְדַעְתּוּן וְלָא יְדָעוּן אֲבָהָתָךְ מִן בְּגַלָּל לְהוֹדָעוּתָךְ אֲרוּם לָא עַל לַחְמָא
בִּלְחוֹדוֹי חֵיֵי בַר נְשָׁא אֲרוּם עַל כָּל מַה דְּאִתְבְּרֵי עַל מֵימְרָא דַיְיָ
חֵיֵי בַר נְשָׁא:

ירושלמי 18 הַלִיכֵן מֵיחֲפִין דְּשָׁ
כְּמָא דְּמַסַּקְר נְבִר יָתְ
ד דַיְיָ אֱלָהֲכוֹן לְמִסְ
מַעֵיל יַתְכוֹן לְאַרְעָא:
עֵינָוֹן חֲלַיִן וְתִדְמוֹן
רְבְיָא חִינָּמִין וּשְׁעִ
אַרְעָא דְּמִן וַיְתָא עִ
א עָבְדִין דּוּבְשָׁא: 19
בְּפוּרְיָלָא וְשׁוּרְיָא חָמֵ

ירושלמי 23 וְיַעֲרְבֵב יַתְהוֹן עִרְבּוּב רַב
עַד זְמַן דְּיִשְׁתֵּיצוּן:

ירושלמי 3 אֲרוּם לָא עַל מַנּוּנָא
לְבִלְחוֹדוֹי:

Ne timeatis ab illis: recordamini fortitudinum quas fecit Dñs Deus tuus 18
Pharaoni & universis Ægyptiis. Miracula magna quæ vidistis oculis ve- 19
stris, signa, prodigia, & fortitudines, manum validam, & victoriam
brachii excelsi, quando eduxit vos Dominus Deus vester liberatos: sic
faciet Dominus Deus vester omnibus populis à quorum facie tu times.
Etiam plagam crabronis mordentis immittet Dominus Deus vester in vos, 20
donec pereant illi qui superstites fuerint, & absconditi à facie vestra.
Ne frangamini à facie eorum: quoniam divina majestas Domini Dei 21
vestri inter vos est, Deus magnus & tremendus. Et migrare faciet 22
Dominus Deus vester populos istos à facie vestra paulatim: non pote-
ris exterminare eos citò, ne fortè multiplicetur contra vos bestia agri,
quando venient ut devorent cadavera ipsorum. Sed tradet eos Do- 23
minus Deus vester coram vobis, &
perturbabit eos perturbatione ma- Hieros. 23. *Et perturbabit eos*
gna, donec exterminentur. Et tra- 24 *perturbatione magnâ, usque ad*
det reges eorum in manus vestras, *tempus quo exterminentur.*
& perdetis nomina eorum ex me-
moria sub omnibus cœlis: nec quisquam poterit stare coram vobis,
donec exterminâris eos. Imagines idolorum ipsorum succendetis igni: 25
non desiderabitis argentum & aurum quod erit super eas, aut accipi-
etis vobis, nè fortè impingatis in eis; abominatio enim coram Do-
mino Deo vestro est. Neque introducetis abominationes idolorum, 26
neq; utensilia eorum in domos vestras, nè fortè sitis anathemata sic-
ut illa: detestando detestaberis illa ut pollutionem reptilis, & abo-
minando abominaberis illa, quia anathemata sunt.

CAP. VIII.

Omnia mandata, quæ ego mando vobis hodiè, custodietis ut facia- 1
tis: ut vivatis, & multiplicemini, & ingrediamini & possideatis ter-
ram, quam juravit Dominus patribus vestris. Et eritis memores omnis 2
viæ per quam duxit vos Dominus Deus vester his quadraginta annis in
deserto, ad affligendum vos, & ad tentandum vos, ut sciret utrum ser-
varetis mandata ejus necne. Af- 3
flixit itaque te, & esurire fecit te, Hieros. 3. *Quod non per Man-*
& cibavit te manna quod non *na solum*
novisti, nec noverunt patres vestri:
ut notum faceret tibi quod non in pane solo vita hominis; quoniam
in omne quod creatum est verbo Domini vita hominis.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* نه ترسي از ايشان ياد كردن ياد كني مر آنچه بكرد يْ خداي تو بفرعه وبهمه مصريان 18
* آن آزمايشهاي آن بزرگان آنچه بديدند چشماني تو وآن نشانها وآن معجزها وآن دستي 19
آن قوي وآن بازوي آن افراشته آنچه بيرون آورد [ترا] يْ خداي تو همچنين بكند يْ خداي تو
بهمه آن قومها آنچه تو ترسا از پيشي ايشان * ونيز مر آن آفت بفرستد يْ خداي تو در ايشان 20
تا كم كردني آن باقي ماندگان وآن نهان شدگان از پيشي تو * نه ترسي از پيشي ايشان كه 21
يْ خداي تو در ميان تو خداي بزرگ وهيبتوار * وبر كند يْ خداي تو مر آن قومهاي 22
آن اينان از پيشي تو اندك اندك نه توان فنا كردن ايشانرا زود تا نه بسيار شود ابر تو
ددي آن دشت * وبدهد ايشانرا يْ خداي تو بپيشي تو وبياشوبد ايشانرا آشوبي بزرگ تا 23
نيست كردن ايشانرا * وبدهد پادشاهاني ايشان در دستي تو وكم كني مر نامي ايشان از 24
فرودي آن آسمان نه ايستد مردي در پيشي تو تا نيست كردني تو ايشانرا * وتراشهاي 25
بتاني ايشان بسوزانيد درآتش نه آرزو كني سيم وطلا ابر ايشان وبستاني بتو تا نه طلّه افتي درو
كه مكروهي يْ خداي تواست او * ونه آوري مكروهي بخانهي تو وباشي حرم چون او ويسه 26
داشتن ويسه داري اويرا ومكروه داشتن مكروه داري اويرا كه تباه است او.

* فصل هشتم *

* همه آن فرمان آنچه من فرمايا ترا اين روز نگاه داريد بكردن بسبب بزييد وبسيار شويد وبياييد 1
وميراث گيريد مر آن زمين آنچه سوگند خورد يْ بپدراني شما * ويادكني مر همه آن راه آنچه ببرد 2
[ترا] يْ خداي تو آن چهل سال در بيابان بسبب رنجاندن ترا بآزمايش كردن ترا بدانستن
مر آنچه در دلي تو ها نگاه داري فرمانهاي او اگر نه * برنجاند ترا گشنه داشت ترا وبخوراند 3
ترا مر آن من آنچه نه دانستي و نه دانستند پدراني تو بسبب معلوم كردن ترا كه نه ابر
آن نان بتنهايي او بزيد آن آدم كه ابر همه بيرون آياي امري يْ بزيد آن آدم.

Ne timeas ab illis: sed *recordando* 18
recordaberis ejus quod fecit Domi-
nus Deus tuus Pharoni & omnibus
Ægyptiis, Tentationum magnarum 19
quas viderunt oculi tui, & signo-
rum, miraculorúmque, & manûs
validæ, & brachii extenti quo edu-
xit te Dominus Deus tuus: sic fa-
ciet Dominus Deus tuus omnibus po-
pulis à quorum præsentia tu times.
Et etiam perniciem immittet Domi- 20
nus Deus tuus in eos, usque ad per-
ditionem reliquorum manentium &
absconditorum à præsentia tua. Ne 21
paveas igitur à præsentia illorum:
nam Dominus Deus tuus est in me-
dio tui, Deus magnus ac terribilis.
Extirpabitq; Dñs Deus tuus populos 22
istos à præsentia tua paulatim pau-
latim: non poteris absumere eas citò,
ne multiplicetur contra te bestia a-
gri. Dabit tamen eos Dominus 23
Deus tuus coram te, & conturbabit
eos conturbatione magnâ, donec an-
nihilârit ipsos. Dabitque reges co- 24
rum in manum tuam, & perdes no-
men eorum de sub cœlo: non consistet
quisquam in præsentia tua, donec an-
nihilaveris eos. Sculptilia quoque 25
idolorum eorum comburetis igne: non
concupisces argentum & aurum
quod est super ea, nec capies tibi;
ne in laqueum incidas per illud:
abominatio enim Domini Dei tui
est illud. Neque introduces abomi- 26
nationem in domum tuam, ne sis
anathema sicut illud: detestando
detestaberis illud, & abominando
abominaberis illud, quia con-
ptum est illud.

CAP. VIII.

Omne præceptum quod ego præ- 1
cipio vobis hodiè, observabitis fa-
cere; ut vivatis, & multiplicemi-
ni, ingrediaminique, & hæreditatis
ascipiatis terram de qua juravit
Dominus patribus vestris. Memi- 2
neríque totius viæ per quam du-
xit te Dominus Deus tuus ipsis qua-
draginta annis in deserto, causâ af-
fligendi te, ad tentandum te, ad sci-
endum quid esset in corde tuo, u-
trùm observaturus esses præcepta e-
jus, nécne. Afflixit te, famelicum 3
habuit te, postea autem cibavit te
Man, quod non noveras, neque no-
verant patres tui: causâ notum
faciendi tibi quòd non per panem
solum vivet homo, sed per omne pro-
veniens ex mandato Dei vivet ho-
mo.

דברים ח
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

שמלתך בסותכון לא בלת מעלוי נושמכון חדינליכון לא הליכן מיחפין דנן 4
ארבעין שנין : וידעת ותנדעון עם רעיוני ליבכון ארום היכמא דמסקר גבר ית 5
ברידה יי אלהוך מסקר יתכון : ושמרת ותנטורון ית פקודיא דיי אלהכון למהך 6
באורחן דתתקנן קדמוי ולמרחל יתיה : כי ארום יי אלהכון מעיל יתכון לארעא 7
משבחא בפירהא ארעא דנגרא נחלין דמיין צלילין מבועי עינון חלין ותהומין
דלא מיבשין נפקין בבקעון ובטוורין : ארץ ארעא דמרביא חינטין ושערין 8
ומלבלבא נופנין דמנהון נפיק חמר חל
וחריף ומרביא תינין ורומנין ארץ
דמן זיתהא עבדין משח ומן תומריהא ירושלמי 8 ארעא דמן ויתהא עבדין
עבדין דבש : ארץ ארעא דלא בחוסרנא 9 משח ומן תמרהא עבדין דובשא: 9 די
תיכלון בה לחמא לא תחכר כל מדעם אבנהא ברירין כפורולא וטוריא חסיטין
בה ארעא די חפיסהא גורין גזירן ברירין הי כפרולא ותלמידהא שאלין נחשא:
מסיטן בנחשא : ואכלת ותהוון והירין בומן דאתון אכלין ושבעין הוון מודין 10
ומברכין קדם יי אלהכון על כל פירי ארעא משבחא דיהב לכון : השמר
אסתמרון לכון דילמא תחנשון ית דחלתא דיי אלהכון מן בנלל דלא למנטר 11
פקודוי ודינוי וקיומוי דאנא מפקיד לכון יומא דין : פן דלמא תיכלון 12
ותשבעון ובתין שפירין תיבנון ותיתבון : ובקרך ותורכון ועניכון יסגון וכספא 13
ודהבא יסני לכון וכל דילכון יסני : ורם ויתרם לבבכון ותתנשון ית דחלתא 14
דיי אלהכון דאפיקכון פריקין מארעא דמצרים מבית שעבוד עבדיא : המוליכך
דברך ברחמין במדברא רבא ודחילא אתר מלי חיון קלין ועקרבין עקצין 15
וביית צמונא אתר דלית מוי דאפיק לך מוי טשמיר טנרא : המאכלך
דאוכלך מנא במדברא דלא ידעון אבהתך מן בנלל למענפותך ומן בנלל 16
למנסיותך לאוטבא לך בסופך : ואמרת דהו והירין דלא תימרון בליבכון 17
חילן ותקוף ידן קנולן ית נכסיא האלין : ווכרת ותהוון דכירין ית יי אלהכון
ארום הוא דיהיב לכון מלכא למקני נכסין מן בנלל לקיימא ית קיימיה
דקיים לאבהתכון בומן יומא הדין : והוה ויהי אין מנשא תינשון ית 19
דחלתא דיי אלהכון יי ותהכון בתר טעוות עממיא ותפלחונון ותסנדון להון
אסהדית עליכון יומא דין ארום מיבד תיבדון :

Indumenta veſtra non ſunt vetuſtate conſumpta à corporibus veſtris, 4
& pedes veſtri non iverunt nudati his quadraginta annis. Quin & 5
cognoſcetis cum cogitationibus cordis veſtri, quod quemadmodum
reſpicit aliquis filium ſuum, Dominus Deus tuus reſpicit vos. Cuſto- 6
dietis igitur mandata Dei veſtri, ut ambuletis in ſemitis quæ rectæ
ſunt coram eo, & ut timeatis ipſum. Quoniam Dominus Deus ve- 7
ſter introducit vos in terram cujus fructus laudabiles ſunt, terram
cujus torrentes fluunt aquis limpidiſſimis, fontibus ſcaturientibus dul-
cibus, & abyſſis quæ non areſcunt egredientibus per campos & mon-
tes. In terram producentem tri- 8
tica & hordea, & progeminan-
tem vineas ex quibus exit vinum
dulce & præmaturum, & pro-
ducentem ficus & malogranata:
terram ex cujus olivis fit oleum,
& ex cujus palmis fit mel. Ter- 9
ram in qua ſine inopia comedetis panem, in qua nihil deſiderabis:
terram cujus ſapientes decernunt decreta clara ſicut ferrum, & diſci-
puli ejus interrogant interrogationes æſtimatas inſtar æris. Admoniti 10
ergò eritis quo tempore comedetis & ſaturi eritis, ut celebretis &
benedicatis coram Domino Deo veſtro, pro omnibus fructibus terræ
laudatiſſimæ quam dedit vobis. Cavete vobis ne oblivioni tradatis 11
timorem Domini Dei veſtri, quominus non cuſtodiatis mandata ejus
judicia ejus & ſtatuta ejus quæ ego mando vobis hodie. Ne fortè 12
ubi comederitis & ſatiati fueritis, & domos pulchras ædificaveritis
in quibus habitetis; Et boves tui & oves tuæ multiplicatæ fuerint, 13
& argentum & aurum multiplicatum fuerit vobis, & quicquid ve-
ſtrum fuerit multiplicatum fuerit: Tum elevetur cor veſtrum, & 14
oblivioni tradatis timorem Domini Dei veſtri, qui eduxit vos libera-
tos è terra Ægypti, è domo afflictionis ſervorum. Qui duxit te in 15
miſericordia per deſertum iſtud magnum & tremendum, locum ple-
num ſerpentibus urentibus & ſcorpionibus habentibus aculeos, per
locum ubi erat ſiccitas, locum ubi non erant aquæ: quique eduxit
tibi aquas ex lapide duriſſimo. Qui cibavit te manna in deſerto, 16
quod non noverunt patres tui, ad affligendum te & tentandum te,
ut benefaciat tibi in fine tuo. Admoniti eſtote ne dicatis in corde 17
veſtro; Virtus noſtra & robur manus noſtræ comparârunt nobis has
omnes opes. Sed eritis memores Domini Dei veſtri, quoniam ipſe 18
eſt qui dedit vobis conſilium ad comparandum opes: ut confirmaret
fœdus ſuum, quod juravit patribus veſtris tempore diei hujus. Et 19
erit ſi oblivi ſcendo obliti fueritis timoris Domini Dei veſtri, & ive-
ritis poſt idola populorum, & colueritis ea, & adoraveritis ea: te-
ſtor contra vos hodie quod pereundo peribitis.

Hieroſ. 8 *Terram ex cujus olivis faciunt oleum, & ex palmis ejus faciunt mel.* 9 *Cujus lapides clari ſunt inſtar ferri, & montes reconditi inſtar æris.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* جامهي تونه كهنه شد از بالايي تو وپايي تو نه سوده شد اين چهل سال * وبداني اوازي دلي 4 5
تو كه چون آنچه ادب كند مرد مر پسري او ! خداي تو ادب كنا ترا * ونگاه داري 6
مر فرمانهاي ! خداي تو برفتن در راهاي او وبترسيدن اويرا * كه ! خداي تو آورا ترا 7
بزميني نيكو زميني رودهاي آب چشمها و تهومها بيرون آيان دردره ودركه * زميني گندم 8
وجوو تاك وانجير وانار [زميني] زيتوني روغن وانگبين * زميني آنچه نه در مسكنت بخوري 9
دران نان نه نيازمند باشي هيچ دران زميني آنچه سنگهاي آن آهن وازكوههاي آن حاصل
كني مس * وبخوري وسير شوي وآفرين گوي مر ! خداي تو ابر آن زميني آن نيكو آنچه 10
بداد بتو * حاذر باش بتو تا نه فراموش كني مر ! خداي تو ببي نگاه داشتن فرمانهاي او 11
وحكمهاي او ورسمهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز * تا نه خوري وسير شوي وخانهاي 12
نيكويان آبدان كني وبنشيني * وگاوي تو وگوسفندي تو بسيار شوند ونقره وطلا 13
بسيار شود بتو وهمه آنچه بتو بسيار شود * وبلند شود دلي تو وفراموش كني مر ! خداي 14
تو آن بيرون آورا ترا از زميني مصر از خانهي بندگي * آن برا ترا دربياباني آن بزرك وآن 15
ترسناك ماري سوزنده وگژدم وتشنه استان آنچه نيست آب آن بيرون آورا بتو آب از سنگي آن
خارا * آن خورانا ترا من دربيابان آنچه نه دانستند پدراني تو بسبب رنجاندن ترا وبسبب آزمايش 16
كردن ترا بنيكو كردني تو در آخر تو * وبگويي در دلي تو زوري من وقوتي دستي من بكرد بمن 17
مر همه آن مالي آن اين * وياد كني مر ! خداي تو كه او آن دها بتو نور بكردن مال بسبب بر 18
انگيزاندن مر شرطي او آنچه سوگند خورد بپدراني تو چون روزي آن اين * وباشد اگر فراموش 19
كردن فراموش كني مر ! خداي تو وبروي پسي معبودان دگران وپرستش كني ايشانرا
وسجود كني بايشان گواه گرفتم در شما [اين روز] كه گم شدن گم شويد.

*Veſtimentum tuum nequaquam in- 4
veteravit ſuper te, & pes tuus non
fuit detritus his quadraginta an-
nis. Conſciúſque ſis cum corde tuo, 5
quòd quemadmodum caſtigat ho-
mo filium ſuum, Dominus Deus
tuus caſtigat te. Itaque cuſtodies præ- 6
cepta Domini Dei tui, ad eundum
in viis ejus, & ad timendum eum.
Nam Dominus Deus tuus introdu- 7
cit te in terram bonam, terram tor-
rentium aquarum, fontium, &
abyſſorum erumpentium in valli-
bus & in montibus; Terram tri- 8
tici, & hordei, & vitis, & ficûs,
& malogranati, terram olivæ olei
& mellis: Terram in qua in pau- 9
pertate non comedes panem, neque
indigus eris quopiam: terram cu-
jus lapides ſunt ferrum, & è mon-
tibus ejus acquires æs. Comedes 10
inquam, & ſaturaberis, tùncque
benedices Domino Deo tuo propter
terram bonam quam dederit tibi.
Cautus ſis tibi ne obliviſcaris Do- 11
mini Dei tui, non cuſtodiendo man-
data ejus, & judicia ejus, & ſta-
tuta ejus quæ ego præcipio tibi ho-
diè: Ne fortè comedas & ſatu- 12
reris, & domos egregias ædifices,
atque ſedeas in illis: Et boves 13
tui, ovéſque tuæ multiplicentur,
argentum quoque & aurum multi-
plicetur tibi, & omne quod eſt tibi,
multiplicetur: Tum elevetur cor 14
tuum, & obliviſcaris Domini Dei
tui qui eduxit te è terra Ægypti, è
domo ſervitutis: Qui duxit te 15
per deſertum magnum & terribile
ſerpentis adurentis & ſcorpionis,
ſitibundum nempè locum in quo
non erat aqua: qui eduxit tibi a-
quam è lapide marmoreo: Qui 16
cibavit te Man in deſerto, quod non
noverant patres tui, cauſâ affligendi
te, & cauſâ tentandi te, ad benefa-
ciendum tibi in noviſſimo tuo: Di- 17
caſque in corde tuo; Fortitudo mea,
& robur manûs meæ fecit mihi to-
tam ſubſtantiam iſtam. Sed recor- 18
dabere Domini Dei tui, quia ipſe dat
tibi fortitudinem ad faciendum ſub-
ſtantiam, cauſâ ſuſcitandi pactum
ſuum quod juravit patribus tuis, ſic-
ut die hâc. Erit autè, ſi obliviſcendo 19
oblitus fueris Domini Dei tui, ive-
riſque poſt deos alios, & cultum
præſtiteris eis, & adorationem ex-
hibueris illis, teſtor contra vos hodiè
quòd perendo peribitis.

כנוים דהי בעמיא דיי מנלי מן קדמיכון היכדין תיבדון חולף דלא קבלתון 20
למימרא דיי אלהכון :

ט

שמע שמעו ישראל אתון עברין יומא דין ית יורדנא למיעול למירות עממין 1
רברבין ותקיפין מנכון קירוין רברבן וכריכן עד צית שמיא : עם נדול עם חסין 2
וגייוותן הי כנגברייא דאתון ידעתון ואתון שמעתון מן ייכול למיקם קדם בני
גיברייא : וידעת ותנדעון יומא דין ארום יי אלהכון שכינת יקריה מטיילא קדמיכון 3
מימריה אישא אכלא הוא ישציניון והוא יתריכינון מן קדמיכון ותרכינון ותובדינון
בסרהובייא היכמא דמליל יי אלהכון לכון : לא תאמר לא תימרון בליבכון כד 4
ידחי יי אלהכון יתהון מן קדמיכון למימר בזכותי אעלני יי למירת ית ארעא הדא
ובחובי עממיא האלין יי מתרכהון מן קדמיכון : לא בצדקתך לא מטול זכוותכון 5
וכתריצות ליבכון אתון עללין למירות ית ארעהון ארום בחובי עממיא האלין יי
אלהכון מתרך יתהון מן קדמיכון ומן בנלל לקיימא ית פתנמא דקיים יי
לאבהתכון לאברהם ליצחק וליעקב : וידעת ותנדעון ארום לא בזכותכון יי 6
אלהכון יהיב לכון ית ארעא משבחא הדא למירתה ארום עם קשי קדל אתון :
וכר הוו דכירין לא תתנשון דארנזותון קדם יי אלהכון במדברא למן יומא 7
דנפקתון מארעא דמצרים עד מיתיכון עד אתרא הדין מסרבין הויתון קדם יי :
ובחרב ובחורב ארנזותון קדם יי והוה רונזא מן קדם יי בכון לשציא יתכון : 8
בעלותי בר סליקית לטוורא למיסב לוחי מרמירא לוחי קיימא דנור יי עמכון 9
ושהיירת בטוורא ארבעין יממין וארבעין ליליון לחמא לא אכלית ומיא לא
אשתיתי : ויתן ויהב יי לי ית תרין לוחי מרמירא כתיבין באיצבעא דיי ועילויהון 10
כתיב היכ ככל פתנמיא דמליל יי עמכון בטוורא מנו אשתא ביום כנישת קהלא :
ויהי והוה מסוף ארבעין יממין וארבעין ליליון יהב יי לי ית תרין לוחי מרמירא 11
לוחי קיימא :

DEUTERONOMIUM. CAP. IX.
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Sicut populi quos Dominus migrare facit à facie vestra, sic peribitis, eò 20
quòd non ascultaveritis sermoni Domini Dei vestri.

CAP. IX.

Audi Israel, vos transitis hodie Jordanem, ad ingrediendum & 1
possidendum populos plures & fortiores vobis, civitates multas &
munitas usque ad fastigium cœlorum : Populum fortem & sublimem 2
instar gigantum, quos vos novistis, & vos audivistis quis potest con-
sistere coram filiis gigantum ? Scietis itaque hodie quòd Dominus 3
Deus vester ille sit cujus gloriæ divina majestas ambulat coram vobis,
verbum *inquam* ejus ignis consumens, ipsum perdet eos & extirpabit
eos à facie vestra : itaque eliminabitis eos, & perdetis eos citò, si-
cut loquutus est Dominus Deus vester vobis. Ne dixeritis in corde 4
vestro, quando amoverit Dominus Deus vester eos à facie vestra,
dicendo; Propter meritum meum introduxit me Dominus ad hæredi-
tario possidendum terram hanc : nam propter peccata populorum
istorum Dominus expellit eos à facie vestra. Non propter merita 5
vestra, aut propter rectitudinem cordis vestri vos ingredimini ad pos-
sidendum terram eorum : quoniam propter peccata populorum isto-
rum Dominus Deus vester expellit eos à facie vestra. & ut stabiliat
verbum quòd juravit Dominus patribus vestris, Abraham, Isaac, & Jacob.
Scietis itaque, quòd non propter merita vestra Dominus Deus vester 6
dat vobis terram laudatissimam hanc ad possidendum eam : quoniam
populus duræ cervicis vos. Memores sitis, nec oblivioni tradatis, 7
quòd ad iracundiam provocaveritis coram Domino Deo vestro in de-
serto : inde à die quo exiistis è terra Ægypti, donec veniretis ad
hunc usque locum, rebelles fuistis coram Domino. Et in Horeb ad 8
iracundiam provocâstis coram Domino : itaque fuit furor à facie
Domini in vos, ad perdendum vos. Cum ascendi in montem ad accipi- 9
endum tabulas marmoreas, tabulas fœderis quod pepigit Dominus vobis-
cum, & moratus sum in monte quadraginta diebus & quadraginta nocti-
bus, panem non edi & aquas non bibi. Et dedit Dominus mihi duas ta- 10
bulas marmoreas scriptas digito Domini, & in illis scriptum erat juxta
omnia verba quæ loquutus est Dominus vobiscum in monte è medio ignis,
in die congregationis cœtus. Accidit autem à fine quadraginta dierum & 11
quadraginta noctium, ut dederit Dominus mihi duas tabulas marmoreas,
tabulas fœderis.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* چو قومها آنچه ¦¦ کم کنا از پیشي شما همچنین کم شوید جزاء نه شنویدید در آوازي 20
¦¦ خداي شما * * فصل نهم *

*بشنو یسرال تو کذرا این روز مر آن یردن بآمدن براندن قومهاي بزرکان وقویان از تو 1
شهرهاي بزرکان وقلعها در آسمان * قومي بزرك وافراشته پسراني عنقیم آنچه تو دانستي 2
[وتو شنویدي] که بیاستد بپیشي پسراني عنق * وبداني این روز که ¦¦ خداي 3
تو او آن کذرا بپیشي تو آتشي سوزا او نیست کند ایشانرا واو بشکند ایشانرا بپیشي
تو وبراني ایشانرا وکم کني ایشانرا زود چون آنچه سخن کفت ¦¦ بتو * نه کوئي در 4
دلي تو در دحف کردني ¦¦ خداي تو ایشانرا از پیشي تو بکفتن در راستي من بیاورد
مرا ¦¦ بمیراث کرفتن مر آن زمین آن این ودر ظلمي آن قومهاي آن اینان ¦¦ رانا ایشانرا
از پیشي تو * نه در راستي تو در شایستکي دلي تو تو آیا بمیراث کرفتن مر زمیني ایشان که 5
در ظلمي آن قومهاي آن اینان ¦¦ خداي تو رانا ایشانرا از پیشي تو وبسبب بر انکیزاندن
مر آن سخن آنچه سوکند خورد ¦¦ بپدراني تو بابرهم بیصحق وبیعقوب * وبداني که 6
نه در راستي تو ¦¦ خداي تو دها بتو مر آن زمیني آن نیکوي آن این بمیراث کرفتن که
قومي سخت قفاي تو * یاد کن نه فراموش کني مر آنچه خشم انکیزاندي مر ¦¦ خداي تو در 7
بیابان باز آن روزي آنچه بیرون آمدي از زمیني مصر تا آمدني شما تا آن جایي آن این
عاصیان بودید اوازي ¦¦ * ودر حرب قهر انداختید مر ¦¦ خشم کرفت ¦¦ در شما بنیست 8
کردني شمارا * در بر آمدني من بآن کوه بستاندن لوحهاي آن سنکها لوحهاي آن شرط آنچه 9
ببرید ¦¦ اوازي شما بنشستم در که چهل روز وچهل شب نان نه خوردم وآب نه آهنجیدم *
* بداد ¦¦ بمن مر دو لوحهاي آن سنکها نوشتکان در صنعي خداي وابر ایشان چون همه 10
آن سخنها آنچه سخن کفت ¦¦ اوازي شما در کوه از میاني آن آتش در روزي آن جمع *
* بود از فرجامي چهل روز وچهل شب بداد ¦¦ بمن مر دو لوحهاي آن سنکها لوحهاي 11
آن شرط *

Sicut gentes quas perditurus est Dominus à præsentia vestra, sic peribitis, propterea quòd non auscultâstis voci Domini Dei vestri. 20

CAP. IX.

Audi Israel, tu transis hodiè Jarden, ad ingrediendum ad expellendum gentes magnas & robustiores quàm tu, urbes magnas, & munimenta usque ad cœlum : Populum magnum & excelsum, filios Anacim quos tu nosti, tuque audisti, Quis consistet coram filiis Anac ? Scies itaque hodiè quòd Dominus Deus tuus ipse transit coram te, ignis comburens, ipse annihilabit eos, ipséque confringet eos coram te : & expelles eos, et perdes eos citò, quemadmodum locutus est Dominus tibi. Ne dicas in corde tuo quum propulsaverit Dominus Deus tuus illos à præsentia tua, dicendo ; Propter justitiam meam introduxit me Dominus ad hæreditate capiendam terram istam, cùm propter iniquitatem gentium istarum expulerit eas Dominus à præsentia tua. Non propter justitiam tuam & probitatem cordis tui tu ingrederis ad hæreditate capiendam terram eorum : nam propter iniquitatem gentium istarum Dominus Deus tuus expellit eas à præsentia tua, et causâ præstandi verbum quod juravit Dominus patribus tuis Abraham, Ishac, & Jacob. Proindè scias quòd non propter rectitudinem tuam Dominus Deus tuus dat tibi terram bonam istam ad hæreditariò capiendam : populus enim duræ cervicis es tu. Memento, ne obliviscaris quòd ad iram excitâsti Dominum Deum tuum in deserto : à die quo egressus es è terra Ægypti, usque in adventum vestrum ad locum istum, rebelles fuistis Domino. Etiam in Horeb furorem injecistis Domino, & iram concepit Dominus contra vos ad annihilandum vos. Quum ascendissem in montem ad accipiendum tabulas lapideas, tabulas fœderis quod pepigit Dominus vobiscum, sedi in monte quadraginta dies & quadraginta noctes, ubi panem non comedi & aquam non bibi. Et dedit Dominus mihi duas tabulas lapideas scriptas operâ Dei : & in eis erat juxta omnia verba quæ locutus fuerat Dominus vobiscum in monte de medio ignis, in die congregationis. Fuit autem, post finem quadraginta dierum & quadraginta noctium, dedit Dominus mihi duas tabulas lapideas, tabulas fœderis. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

דברים ט
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

12 ויאמר יְיָ לִי קוּם חות בִּפְרִיעַ מִיכָּא אֲרוּם חַבִּילוּ אָרְחַתְהוֹן עַמָּא דְאִתְקְרִיוֹן עַל שְׁמָךְ דְּאַפֵּיקְתָּא מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם כְּטוּ בִּפְרִיעַ מִן אוֹרְחָא דְּפַקֵּידְתִּינָן בְּסִינַי לָא 13 תַּעֲבְדוּן לְכוֹן צְלַם וְצוּרָה וַעֲבָדוּ לְהוֹ מְתִּכָּא: ויאמר וְאֲמַר יְיָ לִי לְמֵימַר גְּלֵי קֳדָמַי סוּרְחָנוּתָא עַמָּא הָדֵין וְהָא עַם קְשֵׁי קָדָל הוּא: הרף אֲנַח בְּעִיתָךְ מִן קָדָמַי 14 וְאֵשֵׁיצִינוּן וְאֶמְחֵי יַת שׁוּמְהוֹן מִתְּחוֹת שְׁמַיָּא וְאֶעֱבִיד יָתָךְ לְעַם תַּקִּיף וְסַגִּי מִנְּהוֹן: 15 ואפן וכַוְנִית ונְחִתִית מִן טַוּרָא דְלֵיק בְּאִישָׁתָא וְתַרִין לוּחֵי קְיָמָא עַל תְּרֵין יְדָיי: וארא וְחָמִית וְהָא סְרַחְתּוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן עֲבַדְתּוּן לְכוֹן עֵינָל מַתְּכָא 16 סְטִיתוּן בִּפְרִיעַ מִן אָרְחָא דְפָקִיד יְיָ יַתְכוֹן: ואתפש וַאֲחֵדִית בִּתְרֵין לוּחַיָּא 17 וְטַלֶקְתִּינוּן מֵעַלָוֵי תַּרְתֵּין יְדָיי וְתַבַּרְתִּינוּן

ירושלמי 17 וְחַפֵּשִׁית בִּתְרֵין לוּחַיָּא וְטַלֶקִית יַתְהוֹן:

וְאִתּוּן חַמְיָין כַּד לוּחַיָּא מִיתַּבְּרִין וַאֲתַוֵּיתָא פְּרִחִין: ואתנפל וּבְעִית רַחֲמִין מִן קֳדָם 18 יְיָ כַּד בְּקַדְמֵיתָא אַרְבְּעִין יְמָמִין וְאַרְבְּעִין לֵילְוָן לַחְמָא לָא אֲכָלִית ומוי לָא אִשְׁתַּיִית מְטוּל כָּל חוֹבֵיכוֹן דְּחַבְתּוּן לְמֶעֱבַד דְּבִישׁ קֳדָם יְיָ לְאַרְגָּזָא קֳדָמוֹי: 19 כִּי ינרתי בִּי הִיא וְמָנָא אִשְׁתַּלְחוֹן מִן קֳדָם יְיָ חַמְשָׁתֵּי מַלְאֲכַיָּא מְחַבְּלַיָּא לְחַבָּלָא יַת יִשְׂרָאֵל אַף וְחֵמָה וְקָצָף וּמַשְׁחִית וַחֲרוֹן כֵּיוָן דִּישְׁמַע מֹשֶׁה רַבְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל אָוֵל וְאַדְכַּר שְׁמָא רַבָּא וַיְקִירָא וְאוּקִים מִקְּבְרֵהוֹן אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב וְקָמוֹן בְּצִלּוֹתָא קֳדָם יְיָ וּמִן יַד אִתְכְּלִיאוּ תְּלַת מִנְּהוֹן וְאִשְׁתֵּיזִיבוּ תְּרֵין אַף וְחֵימָה בְּעָא מֹשֶׁה רַחֲמִין וְאִתְכְּלִיאוּ אוֹף תְּרֵיהוֹן וְחָפַר שִׁיחַ בְּאַרְעָא דְמוֹאָב וּטְמַרִינוּן בְּשִׁבּוּעֲתָא שְׁמָא רַבָּא וּדְחִילָא דְּכְתִיב בְּחֵילִית מִן קֳדָם רוּגְזָא וְחֵימְתָא דְּרַגַז יְיָ עֲלֵיכוֹן לְמֶשֵׁצָיָא יַתְכוֹן וְקַבֵּל יְיָ צְלוֹתִי אוֹף בִּזְמַנָא הַהִיא: ובאהרן וְעַל אַהֲרֹן הֲוָה רָגַז מִן קֳדָם יְיָ 20 לַחֲדָא לְשֵׁיצָיוּתֵיהּ וְצַלֵּיתִי אוֹף עַל אַהֲרֹן בְּעִידָנָא הַהִיא: ואת וְיָת סוּרְחַנְכוֹן 21 דַּעֲבַדְתּוּן יַת עֶגְלָא נְסִיבִית וְאוֹקִידִית יָתֵיהּ בְּנוּרָא וְשַׁפֵּיית יָתֵיהּ בְּשׁוּפְנָא טַבְאוּת עַד דְּהַוָה דָקִיק בְּעַפְרָא וטְלָקִית יַת עַפְרֵיהּ לְנַחְלָא דְנָחִית מִן טַוּרָא: ובתבערה 22 ובְּבִירַת יְקִידְתָּא וּבְנִיסְיָתָא וּבְקִבְרֵי תַּחְמוּדָא מַרְגִּיזִין הֲוֵיתוּן קֳדָם יְיָ:

ירושלמי 22 וּבְקִבְרַיָּא תַּחְמוּדָיָא:

ובשלח וּבְזִמְנָא דְּשָׁלַח יְיָ יַתְכוֹן מֵרְקֵם נְעָא לְמֵימַר סוּקוּ וַאֲחַסִינוּ יַת אַרְעָא 23 דְּיָהֲבִית לְכוֹן וְסָרִיבְתּוּן עַל מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן וְלָא הֵימַנְתּוּן לֵיהּ וְלָא קַבֶּלְתּוּן לְמֵימְרֵיהּ: ממרים מְסָרְבִין הֲוֵיתוּן קֳדָם יְיָ מִן יוֹמָא דְּחַכֵּימְתִּי יַתְכוֹן: 24

Et dixit Dominus mihi; Surge descende citò hinc, quoniam corruperunt 12
semitam suam populus qui vocantur de tuo nomine, quos eduxisti è
terra Ægypti: recesserunt citò de via quam præcepi illis in Sinai,
dicendo; Ne faciatis vobis simulachrum aut imaginem, & fecerunt
sibi fusile. Et dixit Dominus mihi, dicendo; Revelatum est coram 13
me peccatum populi istius, & ecce populus durus cervice est. Inter- 14
mitte precationem tuam à facie mea ut perdam eos, & deleam no-
men eorum de sub cœlis: & faciam te in populum fortiorem & ma-
jorem eis. Et respexi & descendi ex monte, & mons ardebat igni, 15
& duæ tabulæ fœderis in ambabus manibus meis. Et vidi, & ecce 16
peccaveratis coram Domino Deo vestro, feceratis vobis vitulum fu-
silem: declinaveratis citò à via quam præcepit Dominus vobis. Et 17
apprehendens duas tabulas projeci
eas ex duabus manibus meis: & Hieros. 17 *Et apprehendi am-*
fregi eas vobis videntibus, tabulæ *bas tabulas, & projeci eas.*
fractæ sunt & literæ avolârunt.
Et quæsivi miserationes à facie Domini sicut initio, quadraginta die- 18
bus & quadraginta noctibus panem non edi & aquas non bibi, pro-
pter omnia vestra peccata quibus peccâstis, faciendo id quod ma-
lum est coram Domino, ut ad iracundiam provocaretis illum. Eo tem- 19
pore missi sunt à facie Domini quinque angeli destructores ad perden-
dum Israelem, ira, & excandescentia, & indignatio, perditio, & ira-
cundia: quod postquam audivit Moses doctor Israelitarum, pro-
fectus est & mentionem fecit nominis magni & pretiosi; & excitavit
è sepulchris suis Abraham, Isaac, & Jacob, qui steterunt in precatione
coram Domino, & statim cohibiti sunt tres ex illis, & relicti sunt
duo, ira, & excandescentia: petiit Moses miserationes & cohibiti etiam
sunt ambo illi, quare fodit foveam in terra Moab, & occultavit eos cum
jurejurando nominis magni & tremendi, quia sic scribitur; Quoniam
timui propter iram & furorem, quo iratus fuit Dominus contra vos ne
perderet vos, & recepit Dominus preces meas etiam tempore illo. Sed 20
& contra Aharonem fuit ira à facie Domini valde, ut perderet eum: & 21
oravi etiam pro Aharone tempore illo. Et peccatum vestrum quod
feciſtis, vitulum, accepi, & combussi eum igne, & contudi eum in mor-
tario bene, donec comminueretur in pulverem: & projeci pulverem
ipsum in torrentem descendentem è monte. Et in loco incendii, & 22
tentationis, & in sepulchris concu-
piscentiæ, ad iracundiam provo- Hieros. 22 *Et in sepulchris con-*
cantes fuistis Dominum. Et quo 23 *cupiscentiarum.*
tempore misit vos Dominus ex Re-
kam Gea, dicendo; Ascendite & hæreditario possidete terram quam
dedi vobis: tum rebelles fuistis contra verbum Domini Dei vestri, neque
credidistis ipsi, neque recipistis verbum ejus. Rebelles fuistis coram 24
Domino à die qua novi vos.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

12 * گفت ٭٭ بمن بر خيز فرود شو زود ازين كه تباهي كرد قومي تو آنچه بيرون آوردي از مصر
13 بگشتند زود از آن راه آنچه فرمودم ايشانرا بكردند بايشان ريخته * گفت ٭٭ بمن بگفتن
14 بديدم مر آن قومي آن اين و اينك قومي سخت قفاست او* سست شو از من و نيست كنم
ايشانرا و محو كنم مر نامي ايشان از فرودي آن آسمان و بكنم ترا بقومي قوي و بسيار
15 ازو * روي كردم فرود آمدم از آن كوه و آن كوه افروزا در آتش و دو لوحهاي آن شرط
16 ابر دو دستهاي من * بديدم و اينك خطا كرديد ٭٭ خداي شما بكرديد بشما گوسالهي
17 ريخته بگشتيد زود از آن راه آنچه فرمود ٭٭ شمارا * بگرفتم در دو آن لوحها بيفكندم
[ايشانرا] از بالايي دو دستهاي من بشكستم ايشانرا بچشم ديدي شما * بيفتادم بپيشي ٭٭ 18
چون اوّل چهل روز و چهل شب نان نه خوردم و آب نه آهنجيدم ابر همه خطاهاي شما آنچه
خطا كرديد بكردن آن بد در نظرهاي ٭٭ بخشم انداختن اويرا * كه بترسيدم از پيشي 19
آن خشم و آن غضب آنچه قهر كرد ٭٭ ابر شما بنيست كردن شمارا بشنويد ٭٭ بمن نيز در
20 باري آن اين * و در اهرن خشم گرفت ٭٭ بغايت بنيست كردن اويرا نماز كردم نيز در سببي
21 اهرن در وقتي آن آن * و مر خطاي شما آنچه بكرديد مر آن گوساله بستاندم و بسوختم
اويرا در آتش و بكوفتم اويرا جرس نيكو تا آنچه خرد شد بخاك و بيناختم مر خاكي
22 او بآن رود آن فرود آيا از آن كوه * و بتبعره و بمسّه و در قبرت آن تاوه خشم
23 انگيزان بوديد مر ٭٭ * و در فرستادني ٭٭ شمارا از قدش برنج بگفتن ابر
آييد و ميراث گيريد مر آن زمين آنچه بدادم بشما عاصي شديد مر امري ٭٭ خداي
24 شما و نه باور كرديد باو و نه شنويديد در قولي او * عاصيان بوديد اوازي ٭٭ از
روزي دانستني من شمارا *

Dixitque Dominus mihi; Surge, 12
descende citò abhinc, quia corrupte
egit populus tuus quem eduxisti ex
Ægypto, divertevunt citò à via quâ
præcepi eis, fecerunt sibi fusile.
Dixit quoque Dominus ad me, di- 13
cendo; Vidi populum istum, &
ecce populus duræ cervicis est ipse.
Apage à me, ut annihilem eos, de- 14
leamque nomen eorum de sub cœlo,
& faciam te in gentem robustiorem
& copiosiorem illâ. Tunc facie con- 15
versâ descendi è monte, (mons ve-
rò ardebat igne,) & duæ tabulæ
fœderis erant in duabus manibus
meis. Aspexique, & ecce pecca- 16
veratis in Dominum Deum vestrum,
feceratis enim vobis vitulum fusi-
lem, diverteratis citò à via quam
præceperat Dominus vobis. Tunc 17
apprehendens ego duas tabulas lapi-
deas, projeci eas è duabus manibus
meis, confregique illas in conspectu
oculorum vestrorum. Et procidi 18
coram Domino sicut priùs, qua-
draginta diebus & quadraginta
noctibus; panem non comedi,
& aquam non bibi; propter
omnia peccata vestra quæ pec-
caveratis, faciendo malum in con-
spectibus Domini, furorem in-
juciendo illi: (Timui enim 19
propter furorem & iram quâ ira-
tus erat Dominus contra vos ad an-
nihilandum vos:) & exaudivit me
Dominus etiam vice hâc. In A- 20
haron etiam iram concepit Domi-
nus vehementer, ad annihilan-
dum eum: tum oravi etiam
causâ Aharon tempore illo. Pec- 21
catum autem vestrum quod fece-
ratis, nempe vitulum, accepi, &
combussi illum igne, contrivique
illum molturâ bonâ, usque quò
comminutus esset in pulverem: de-
indè projeci pulverem ejus in tor-
rentem descendentem è monte. Et in 22
Taberah, & in Massah, & in Cibroth-
taavah ad iram excitantes fuistis
Dominum. Et quum misisset vos Do- 23
minus de Cadesh Barnea, dicendo;
Ascendite, & hæreditariò capite
terram quam ego dedi vobis: re-
bellâstis mandato Domini Dei ve-
stri, & non credidistis ei, neque
auscultâstis dicto ejus. Rebelles 24
fuistis Domino à die quâ cogno-
vi vos.

25 וְאִתְנַפַּל וְאִשְׁתַּטַּחִית בְּצְלוֹ קֳדָם יְיָ יַת אַרְבְּעִין יְמִין וְיַת אַרְבְּעִין לֵילְוָון דְּאִשְׁתַּטַּחִית
26 בְּצְלוֹ אֲרוֹם אֲמַר יְיָ לְמֶשֱצֵא יַתכון : וְאִתְפַּלֵל וְצְלֵיִת קֳדָם יְיָ וַאֲמָרִית בְּבָעוּ
בְּרַחֲמִין מִן קֳדָמָךְ יְיָ אֱלָהִים לָא תְחַבֵּל עַמָּךְ וְאַחְסָנָתָךְ דְּיִפְרַקְתָּ בְּתוּקְפָךְ דִּי אַפֵּיקְתָּ
27 מִמְּצְרַיִם בִּנְבוּרַת אִידָא תַּקִּיפְתָּא : וְכֹר הֱוֵי דְכִיר לְעַבָדָךְ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וְלְיַעֲקוֹב וְלָא תְסְתַּכַּל לְקֻשְׁיוּת לֵב עַמָּא הָדֵין לְרִישְׁעֵיהוֹן וּלְסוֹרְחָנְוּתְהוֹן : מִן
28 דִּלְמָא יֵימְרוּן דַּיְירֵי אַרְעָא דְּאַפֵּקְתָּנָא מְסַתָּם מְרֵאיתְתִּישׁ חֵילָא מִן קֳדָם יְיָ
לְאַעֲלוּתְהוֹן לְאַרְעָא דְּמַלֵּיל לְהוֹן וּמְרְסָנֵי יַתְהוֹן אֲפֵיקִינוּן לְקַטָלוּתְהוֹן בְּמַדְבְּרָא :
29 וְהִם וְהֵינוּן עַמָּךְ וְאַחְסָנָתָךְ דְּאַפֵּיקְתָּא בְּחֵילָךְ רַבָּא וּבְדְרָעָךְ מְרַמְמָא :

י

1 בְּעִדָנָא הַהִיא אֲמַר יְיָ לִי פְּסַל לָךְ תְּרֵי לוּחֵי מַרְמָרָא כְּצוּרַתְהוֹן דְּקַמָּאֵי וְסוֹק
2 לְקֳדָמַי לְמַוְרָא וְעִיבַד לָךְ אֲרוֹנָא דְקִיסָא : וְאֶכְתּוֹב עַל לוּחַיָא יַת פִּתְנָמַיָא
דְּהָווּ עַל לוּחַיָא קַמָּאֵי דְּיִתְשַׁבַּר חֵילָךְ דְּתִבַּרְתִּנוּן וְתִשַׁוִינוּן בַּאֲרוֹנָא : וְאֶעֱבֵד
3 וַעֲבַדִית אֲרוֹנָא דְקִיסֵי שִׁטָּיָא וּפְסֵלִית תְּרֵי לוּחֵי מַרְמָרָא כְּצוּרַת קַמָּאֵי וּסְלֵקִית
4 לְמַוְרָא וּתְרֵין לוּחַיָא בִּידִי : וִיכְתֹב וְכָתַב עַל לוּחַיָא הֵי כִּכְתָבָא קַמָּא יַת עֲשַׂרְתֵּי
דִבַּיָא דְמַלֵּיל יְיָ עִמְכוֹן בְּמַוְרָא מִגּוֹ אִישָׁתָא בְּיוֹמָא דְאִתְכַּנְשׁוּ קְהָלָא וִיהַבִינוּן יְיָ
5 לִי : וְאִפֵּן וְכַוִיתִי וְנְחִתִית מִן מַוְרָא וְשַׁוִיִית יַת לוּחַיָא בַּאֲרוֹנָא דְעֲבַדִית וַהֲווּ תַמָּן
6 צְנִיעִין הֵיכְמָא דְפַקְּדָנִי יְיָ : וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְטָלוּ מִן בּוּפְרֵנֵי בֵּירֵי בְּנֵי יַעֲקָן
לְמוֹסֵרָה תַּמָּן אֲנַח אַהֲרֹן וְעַמְלֵק כַּד מְלַךְ בַּעֲרַד דְשַׁמַע דְמִית אַהֲרֹן וְאִסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי
יְקָרָא וּמְרַעֲקָת עַל יִשְׂרָאֵל עַל קְרָבָא הַהִיא בְּעוּ לְמֶהוֵי לְמִצְרַיִם וְהַדְרִי שִׁית
מַטְלִין רְדָפוּ בְּנֵי לֵוִי בַּתְרֵיהוֹן וְקַטְלוּ מִנְהוֹן תַּמְנֵי גְנִיסַן וְהַדְרוּ לַאֲחוֹרֵיהוֹן אַף מִבְּנֵי
לֵוִי אִתְקַטִילוּ אַרְבַּע גְנִיסַן אֲמְרוּ דֵין לְדֵין מַאן גָּרַם לָנָא קְטוֹלָא הָדָא אֶלָּא עַל
דְּאִתְרַשַׁלְנָא בְּמִסְפְּרָא דְאוֹרַיְתָא חִסִידָא וְקָבְעוּ תַּמָּן מִסְפְּרָא כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֵלוּ
7 תַּמָּן מִיתַ אַהֲרֹן וְאִתְקְבַר תַּמָּן וּבְכֵן שַׁפִּישׁ אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ בַּאֲתְרוֹי : מִשָּׁם מְטַּמָּן
8 נְטָלוּ לְנוּדְנוֹד וּמִן נוּדְנוֹד לְיָטְבַּרְתָּ אֲרַע נַגְרָא נַחֲלִין דְמַיִן : בְּעִדָנָא הַהִיא
אַפְרֵישׁ יְיָ יַת שִׁבְטָא דְלֵוִי מְטוֹל דְקָנְיָאוּ לְשַׁמֵּשׁ לְאִתְקַטָלָא בְּנִין יְקָרֵיהּ לְמְסוֹבְרָא
יַת אֲרוֹן קְיָמָא דַיְיָ לְמֵיקוֹם קֳדָם יְיָ לְשַׁמְּשׁוּתֵיהּ וּלְבָרְכָא בִּשְׁמֵיהּ עַד יוֹמָא
הָדֵין :

Et proſtravi me in oratione coram Domino quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibus proſtravi me in oratione, quoniam dixerat Dominus ſe perditurum vos. Et oravi coram Domino, & dixi; Obſecro per miſerationes à facie tua Domine Deus, ne perdas populum tuum, & hæreditatem tuam quam redemiſti per fortitudinem tuam, quem eduxiſti ex Ægypto potentia manus fortis. Memor eſto ſervorum tuorum, Abraham, Iſaac, & Jacob: neque reſpicias ad duritiem cordis populi hujus, ad impietatem eorum, & ad peccata eorum. Ne dicant habitatores terræ unde eduxiſti nos, elanguiſſe vires à facie Domini, quominus introduceret eos in terram quam dixerat illis: & quia odio habuerit eos, ideò eduxiſſe eos ut interficeret ipſos in deſerto. Illi autem ſunt populus tuus, & hæreditas tua quam eduxiſti robore tuo magno, & brachio tuo excelſo.

CAP. X.

In tempore illo dixit Dominus mihi; Exculpe tibi duas tabulas marmoreas juxta figuram illarum priorum, & aſcende coram me in montem: & fac tibi arcam ligneam. Et ſcribam ſuper tabulas verba illa quæ fuerunt in tabulis prioribus, quas corroborata virtute tuâ fregiſti: & pones ea in arca. Feci ergò arcam lignorum Sittim, & ſculpſi duas tabulas marmoreas juxta formam priorum: & aſcendi in montem habens duas tabulas in manu mea. Et ſcripſit ſuper tabulas juxta ſcripturam priorem, decem verba quæ loquutus eſt Dominus vobiſcum in monte è medio ignis, die quo collecta eſt congregatio: & dedit ea Dominus mihi. Et converſus deſcendi ex monte, & poſui tabulas in arca quam feceram: & fuerunt ibi repoſitæ ſicut juſſerat mihi Dominus. Filii autem Iſrael profecti ſunt ex oppidis puteorum filiorum Jahakan in Moſerah, ibi conflixit cum eis Amalek, cùm regnaret in Harad, & intellexiſſet mortuum eſſe Aharonem, & remotas eſſe nubes gloriæ. Cæterùm ex quo affligeretur Iſrael in eo prælio quæſierunt reverti in Ægyptum, & revertentes ſex profectiones perſecuti ſunt eos filii Levi, & interfecerunt ex illis octo generationes, & retroverſi ſunt; etiam ex filiis Levi interfecti ſunt quatuor generationes: dixerunt ſibi invicem; Quis in cauſa fuit nobis hujus cladis? propterea quod remiſſiores fuimus in luctu Aharonis pii: ibi itaque conſtituerunt luctum omnes filii Iſrael, acſi ibi mortuus eſſet Aharon, & ſepultus eſſet ibi, & propterea miniſtravit Eleazer filius ejus loco illius. Inde profecti ſunt in Gudgod: & à Gudgod in Jotbath, terram in qua fluunt torrentes aquarum. Tempore illo ſeparavit Dominus tribum Levi, eo quod zelo nominis ejus commoti interficerentur pro gloria ejus, ut portarent arcam fœderis Domini: ut ſtarent coram Domino ad miniſtrandum ei, & ad benedicendum in nomine ejus uſque ad tempus diei hujus.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بيفتادم بيشي يي مر چهل آن روز ومر چهل آن شب آنچه بيفتادم كه گفت يي بنيست 25
كردن شمارا * نماز كردم بيي گفتم يي خدا نه تباه كني قومي تو واحسنتاي تو آنچه 26
خلاص كردي در بزرگي توآنچه بيرون آوردي از مصر در دستي قوي * ياد كن 27
بيندگاني تو بابرهم بيصحق وبيعقوب نه روي كني بسختيي آن قومي آن اين وبظلمي
او وبخطاي او * تا نه گويند اهلي آن زمين آنچه بيرون آوردي ايشانرا ازآنجا از بي 28
توانستن يي باوردن ايشانرا بآن زمين آنچه سخن گفت بايشان واز دشمن داشتني او ايشانرا
بيرون آورد ايشانرا بكشتن ايشانرا در بيابان * وايشان قومي تو واحسنتاي توآنچه بيرون 29
آوردي در زوري توآن بزرك ودر بازوي توآن افراشته.

Et procidi coram Domino quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibus procidi, quia dixerat Dominus ad annihilandum vos. Et 26
orans ad Dominum dixi; Domine Deus, ne corrumpas populum tuum & hæreditatem tuam quam redemiſti magnitudine tuâ, quem eduxiſti ex Ægypto manu validâ. Memento ſervorum tuorum, Abraham, 27
Iſhac, & Jacobi ne reſpicias ad duritiem populi hujus, & ad iniquitatem ejus, & ad peccatum ejus: ut non dicant incolæ terræ undè eduxiſti eos; Ex impotentia Domini 28
ad introducendum eos in terram de qua locutus eſt eis, & ex inimicitia ejus erga eos, eduxit illos ad interficiendum ipſos in deſerto. Ipſi 29
enim ſunt populus tuus, & hæreditas tua quam eduxiſti fortitudine tuâ magnâ & brachio tuo extento.

CAP. X.

* فصل دهم * * دروقتي آن آن گفت يي بمن 1

Tempore illo dixit Dominus ad 1
me; Sculpe tibi duas tabulas lapideas ſicut priores, & aſcende ad me in montem: facies quoque tibi arcam ligneam. Et ſcribam in 2
illis tabulis verba quæ erant in tabulis prioribus quas fregiſti, & pones eas in arca. Feci igitur 3
arcam ex lignis buxinis, ac ſculpſi duas tabulas lapideas ſicut priores, aſcendique in montem cum duabus tabulis in manu mea. Et ſcripſit 4
in tabulis juxta ſcripturam priorem, Decem verba, quæ locutus fuerat Dominus vobiſcum in monte è medio ignis in die congregationis: & dedit illas Dominus mihi. Deindè 5
facie converſâ deſcendi à monte, poſuique tabulas in arca quam feceram: & fuerunt ibi, quemadmodum præceperat mihi Dominus. Et fi- 6
lii Iſrael manſionem removerunt de Beeroth filiorum Jaacan in Moſerah: ibi mortuus eſt Aharon, & ſepultus eſt ibi, ac miniſterio functus eſt Eleazar filius ejus in loco eius. Indè 7
manſionem removerunt ad Gudgod: & à Gudgod ad Jotbath, terram torrentium aquæ. Tempore illo ſe- 8
paravit Dominus tribum Levi ad portandum arcam fœderis Domini, ad ſtandum in præſentia Domini ad miniſtrandum ei, & ad benedicendum in nomine ipſius, uſque ad diem hanc.

תרגום יונתן בן עוזיאל

עַל כֵּן בְּנִין בֵּן לָא הֲוָה לְשִׁבְטָא דְּלֵוִי חוּלַק וַאֲחֻסְנָא עִם אֲחוֹהִי מֵרְעוּתָן דְּיְיָ הִיא 9
יְיָ הֵינוּן אַחֲסַנְתֵּיהּ הֵיכְמָא דְּמַלֵּיל יְיָ אֱלָהְכוֹן לֵיהּ : וַאֲנִי וַאֲנָא הֲוֵית קָאֵי 10
בְּטַוּרָא בְּעִי וְמַצֵּלֵי הֵי כְיוֹמַיָּא קַדְּמָאֵי אַרְבְּעִין יְמִין וְאַרְבְּעִין לֵילְוָן וְקַבֵּיל יְיָ צְלוֹתִי
אוּף בְּזִמְנָא הַהִיא לָא צְבָא יְיָ לְחַבָּלוּתָךְ : וַיֹּאמֶר וַאֲמַר יְיָ לִי קוּם אֵיזֵל לְתַיָּיר 11
קֳדָם עַמָּא וְיֵיעֲלוּן וְיֵרְתוּן יַת אַרְעָא דְּקַיֵּימִית לַאֲבָהָתְהוֹן לְמִיתַּן לְהוֹן : וּשְׁתָּא 12
וּכְדוֹן יִשְׂרָאֵל מָה יְיָ אֱלָהְכוֹן בָּעֵי מִנָּכוֹן אֱלָהֵן לְמִדְחַל מִן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן לְמֵהַךְ
בְּכָל אָרְחָן דְּתַקְנָן קָדָמוֹי וּלְמִרְחַם יָתֵיהּ וּלְמִפְלַח קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן בְּכָל לִיבְּכוֹן 13
וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן : לְשַׁמָּר יַת פִּקּוּדוֹי דַּיְיָ וְיַת קְיָמוֹהִי דַּאֲנָא מְפַקֵּד יַתְכוֹן
יוֹמָא דֵּין מְטוּל דְּיוּטַב לְכוֹן : הֵן הָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן שְׁמַיָּא וּשְׁמֵי שְׁמַיָּא וְכֵיתֵי 14
סַלְאֲכַיָּא דְּבֵהּ לְמִשְׁמְשִׁין קָדָמוֹי אַרְעָא וְכָל דְּאִית בְּהּ : רַק לְחוֹר בַּאֲבָהָתְכוֹן 15
צְבָא יְיָ מְטוּל לְמִרְחַם יַתְכוֹן וְאִתְרְעִי בִּבְנֵיהוֹן בַּתְרֵיהוֹן בְּוָותְכוֹן מִכָּל עַמְמַיָּא דְּעַל
אַנְפֵּי אַרְעָא בְּזִמַּן יוֹמָא הָדֵין : וּמִלְתֶם וְתַעֲדוּן יַת טַפְשׁוּת לִבְּכוֹן וּקְדָלְכוֹן 16
לָא תַקְשׁוּן תּוּב : כִּי הִי אֲרוֹם יְיָ אֱלָהְכוֹן הוּא אֱלָהָא דַּיְינָא וּמָארֵי מַלְכִין אֱלָהָא 17
רַבָּא גִּיבָּרָא וְדְחִילָא דְּלֵית קָדָמוֹי מֵיסַב אַפִּין וְאוּף לָא לְקַבָּלָא שׁוֹחְרָא : עָשֵׂה
עֲבַד דִּין יְתוֹם וְאַרְמַלְתָּא וּרְחִים גִּיּוֹרָא לְמִתַּן לֵיהּ מָזוֹן וְאִסְטוֹלָא : וְאָהֳבְתֶם 18
וְתִרְחֲמוּן יַת גִּיּוֹרָא אֲרוֹם גִּיּוֹרִין הֲוֵיתוּן בְּאַרְעָא דְּמִצְרָיִם : אֶת הִי מִן קֳדָם 19 20
יְיָ אֱלָהְכוֹן תִּרְחָלוּן וְקָדְמוֹי תִּפְלְחוּן וּבְדַחֲלָתֵיהּ תִּתְקָרְבוּן וּבְשְׁמֵיהּ תּוּמְּנוּן : הוּא
הוּא תּוּשְׁבַּחְתְּכוֹן וְהוּא אֱלָהְכוֹן דְּעָבַד עִמְּכוֹן יַת רַבְרְבָתָא וְיַת חְסִינָתָא הָאִלֵּין 21
דַּחֲמִיתוּן בְּעֵינֵיכוֹן : בְּשִׁבְעִים בְּשׁוּבְעִין נַפְשָׁתָא נָחֲתוּ אֲבָהָתְכוֹן לְמִצְרַיִם וּכְדוֹן
שַׁוִּינְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן הֵי כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא לְמִסְנֵי :

יא

וְאָהֵבְתְּ וְתִרְחֲמוּן יַת יְיָ אֱלָהְכוֹן וְתִינְטְרוּן מַטְרַת מֵימְרֵיהּ וּקְיָמוֹי וְדִינוֹי וּפְקוּדוֹי כָּל 1
יוֹמַיָּא : וִידַעְתֶּם וְתִנְדְּעוּן יוֹמָא דֵּין אֲרוֹם לָא עִם בְּנֵיכוֹן דְּלָא יְדָעוּן וְלָא חְמוּן יַת 2
אוּלְפַּן אוֹרַיְיתָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן יַת רְבוּתֵיהּ וְיַת יְדֵיהּ תַּקִּיפְתָּא וּדְרָעֵיהּ מְרַמְּמָא :

Propterea non fuit tribui Levi portio & hæreditas cum fratribus su- 9
is : dona quæ dedit illi Dominus sunt hæreditas ejus, ſicut loquutus eſt
Dominus Deus veſter illi. Ego autem fui ſtans in monte poſtulans 10
& orans juxta dies priores, quadraginta dies & quadraginta noctes:
& recepit Dominus preces meas etiam tempore illo, noluit Dominus 11
perdere te. Et dixit Dominus mihi ; Surge, ambula ad deducendum
coram populo, ut ingrediantur & hæreditario poſſideant terram, quam
jurato promiſi patribus eorum me daturum illis. Et nunc Iſrael quid 12
Dominus Deus veſter quærit à vobis, niſi ut timeatis à facie Domini
Dei veſtri, ut ambuletis in omnibus ſemitis quæ ſunt rectæ coram eo,
& ut diligatis ipſum, & colatis Dñm Deum veſtrum toto corde veſtro,
& tota anima veſtra? Ad cuſtodiendum mandata Dñi & ſtatuta ejus, 13
quæ ego præcipio vobis hodiè, ut bene ſit vobis. Ecce Domini Dei 14
veſtri ſunt cœli & cœli cœlorum, & cœtus angelorum qui in illis
ſunt ut ſint miniſtri coram eo, terra & quicquid in ea eſt. Tantùm 15
patres veſtros elegit Dominus, eò quòd diligeret vos: & elegit filios
eorum poſt eos, ſicut vos, ex omnibus populis qui ſunt in ſuperficie
terræ in tempore diei hujus. Removeatis ergò ſtultitiam cordis ve- 16
ſtri, & cervicem veſtram ne induretis amplius. Nam Dominus De- 17
us veſter eſt Deus judex, & Dominus regum, Deus magnus fortis &
terribilis, coram quo nulla eſt acceptio perſonarum, neque etiam re-
cipit munera. Faciens judicium pupillo & viduæ, & diligens adve- 18
nam ut det illi cibum & pallium. Diligatis igitur vos peregrinum, 19
quia peregrini fuiſtis in terra Ægypti. A facie Dñi Dei veſtri timebitis, 20
& coram ipſo coletis: & timori ejus adhærebitis, & per nomen ejus
jurabitis. Ipſe eſt laus veſtra, & ipſe eſt Deus veſter: qui fecit vo- 21
biſcum magnalia & terribilia illa, quæ vidiſtis oculis veſtris. Cum 22
ſeptuaginta animabus deſcenderunt patres veſtri in Ægyptum, & nunc
poſuit vos Dominus Deus veſter ſicut ſtellas cœli præ multitudine.

CAP. XI.

Diligetis igitur Dominum Deum veſtrum, & cuſtodietis cuſtodiam 1
verbi ejus, & ſtatuta ejus & judicia ejus & mandata ejus omnibus die-
bus. Cognoſcatis igitur hodiè quia non cum filiis veſtris, qui non cog 2
noverunt neque viderunt doctrinam legis Domini Dei veſtri, neq; ma-
gnificentiam ejus, & manum ejus fortem, nec brachium ejus excelſum.

Targ. Jonathan B. Uziel.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

ابر همچنين نه بود بلوي بخش واحسنتا اواري برادراني او ״ او احسنتايي او چون آنچه سخن 9
گفت ״ خداي تو باو * ومن ايستادم در كه چون روزهاي اوّلينان چهل روز وچهل شب 10
بشنويد ״ بمن نيز در باري آن آن نه مراد كرد ״ تباه كردن ترا * گفت ״ بمن بر خيز برو 11
بمنزل بر داشتن بپيشي آن قوم و بيايند وميراث گيرند مر آن زمين آنچه سوگند خوردم
بپدراني ايشان بدادن بايشان * واكنون يسرال چي ״ خداي تو طلب كنا از تو كه الّا 12
بترسيدن مر ״ خداي تو برفتن در همه راههاي او و بدوست داشتن اويرا و بعبادت
[كردن] مر ״ خداي تو در همه دلي تو ودر همه جاني تو * بنگاه داشتن مر فرمانهاي ״ 13
و مر رسمهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز بنيكويي بتو * اينك ״ خداي تو آن آسمان وآسماني 14
آن آسمان آن زمين و همه آنچه دران * خاصّه در پدراني تو مراد ״ بدوست داشتن ايشانرا 15
واختيار كرد در نسلي ايشان پسي ايشان در شما از همه آن قومها چون روزي آن اين .
* وببريد مر اغلف دلي شما و قفاي شما نه سخت كنيد نيز * كه ״ خداي شما او خداي 16 17
آن حاكمان وخداوندي آن خداوندان آن خداي آن بزرك وآن جبّار وآن هيبتوار آنچه نه آزرم
دارد روي و نه ستاند رشوت * كنايي حكمي يتيم وبيوه ودوست داراي غريب بدادن باو 18
نان و جامه * و دوست داريد مر آن غريب كه غريبان بوديد در زميني مصر * مر ״ خداي تو 19 20
بترسي واويرا عبادت كني ودرو واصل شوي و در نامي او سوگند خوري * او تهليل تو 21
و او خداي تو آنچه بكرد اوازي تو مر آن بزرگيها و مر آن هيبتواريهاي آن اينان آنچه
بديدند چشماني تو * در هفتاد جان فرود شدند پدراني تو بمصر واكنون بنهاد ترا ״ 22
خداي تو چون ستارهاي آن آسمان ببسياري *

فصل يازدهم *

* ودوست داري مر ״ خداي تو ونگاه داري نگاه داشتي او رسمهاي او وحكمهاي 1
او وفرمانهاي او همه آن روزگاران * وبدانيد اين روز كه نه اوازي پسراني شما آنچه نه دانستند 2
و آنچه نه ديدند مر ادب ״ خداي شما مر بزرگي او و مر دستي او آن قوي و مر بازوي
او آن افراشته *

Ideircò non fuit ipſi Levi portio & hæreditas cum fratribus ſuis: Dominus enim eſt hæreditas ejus, quemadmodùm locutus eſt Dominus Deus tuus ei: Ego autem ſteti in monte juxta dies priores, quadraginta dies & quadraginta noctes: & audivit me Dominus etiam vice ipſâ, nec voluit Dominus perdere te. Tandem dixit Dominus ad me; Surge, vade ad manſionem removendam coram populo, ut ingrediantur ac hæreditate accipiant terram quam juravi patribus eorum dare illis. Nunc ergò Iſrael, quid Dominus Deus tuus requirit à te, niſi timere Dominum Deum tuum, ambulare in omnibus viis ejus, & diligere eum, & ſervire Domino Deo tuo in toto corde tuo & in tota anima tua, Cuſtodire præcepta Domini & ſtatuta ejus quæ ego præcipio tibi hodiè, in bonum tibi? En Domini Dei tui eſt cœlum & cœlum cœli, terra & omne quod in ea. Tantummodò in patribus tuis delectatus eſt Dominus ad diligendum eos, & elegit progeniem eorum poſt eos, nempe vos, præ omnibus populis, ſicut die hâc. Circuncidite igitur præputiatum cor veſtrum, & cervicem veſtram ne induretis ampliùs. Nam Dominus Deus veſter eſt Deus judicum & Dominus dominorum, Deus magnus, & potens, & terribilis, qui non reverebitur faciem, neque accipiet munus: Faciens judicium pupillo & viduæ: diligens item peregrinum, dando ei panem ac veſtimentum. Diligetis itaque peregrinum, quia peregrini fuiſtis in terra Ægypti. Dominum Deum tuum timebis, & ei ſervies, ipſique te adjunges, & per nomen ejus jurabis. Ipſe eſt exultatio tua, & ipſe eſt Deus tuus qui fecit tecum magnalia ac terribilia iſta quæ viderunt oculi tui. Cum ſeptuagmta animabus deſcenderunt patres tui in Ægyptum, & nunc poſuit te Dominus Deus tuus ſicut ſtellas cœli in multitudinem.

CAP. XI.

Diliges ergò Dominum Deum tuum, & cuſtodies cuſtodiam ejus, ſtatuta ejus, & judicia ejus, & præcepta ejus omnibus diebus. Et ſcitote hodiè (non enim cum filiis veſtris loquor, qui non noverunt neque viderunt) eruditionem Domini Dei veſtri, magnitudinem ejus, & manum ejus validam, & brachium ejus extentum:

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

3 וארת אתתיו ויַרת אַתְוָותֵיהּ וְיַרת עוֹבָדוי דְעָבַד בְּגוֹ מִצְרַיִם לְפַרְעֹה מַלְכָּא דְמִצְרַיִם
4 וּלְכָל יַתְבֵי אַרְעֵיהּ: ואשר וּדְעָבַד לְמַשְׁרַיִת מִצְרַיִם לְסוּסָוָותְהוֹן וּלְאַרְתִּיכֵיהוֹן
דִּי אַטִּיף יַת מוֹי דְיַמָּא דְסוּף עַל אַפֵּיהוֹן כַּד רָדְפוּ בַּתְרֵיכוֹן וְאֲבִידִינוּן יְיָ עַד זְמַן
5 יוֹמָא הָדֵין: ואשר וּדְעָבַד לָכוֹן בְּמַדְבְּרָא עַד זְמַן מֵיתֵיכוֹן עַד אַתְרָא הָדֵין:
6 ואשר וּדְעָבַד לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב בַּר רְאוּבֵן דְּפְתְחַת אַרְעָא יַת פּוּמַהּ
וּבְלַעַתְנוּן וְיַת אֵינַשׁ בָּתֵּיהוֹן וְיַת כָּל מַרְיְיתָא דְהַוו עִמְּהוֹן בְּגוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל: כִּי אַרוֹם
7 בְּעֵינֵיכוֹן אַתּוּן חֲמַיִן יַת כָּל עוֹבָדָא דְיְיָ רַבָּא דִּי עָבַד: ושמרתם ותִנְטָרוּן יַת
כָּל תַּפְקָדְתָּא דַּאֲנָא מְפַקֵּיד לְכוֹן יוֹמָא דֵין מִן בְּגַלָּל דְּתִתְקְפוּן וְתֵיעֲלוּן וְתֵרְתוּן
9 יַת אַרְעָא דְּאַתּוּן עָבְרִין לְתַסָּן לְמֵירְתַהּ: ולמען ומִן בְּגַלָּל דְּיִסְגוּן יוֹמֵיכוֹן
עַל אַרְעָא דְקַיֵּים יְיָ לַאֲבָהָתְכוֹן לְמִתַּן לְהוֹן וְלִבְנֵיהוֹן אַרְעָא דְּפַיְרָהָא
10 שְׁמִינִין כַּחְלָב וְחַלָּיִין כִּדְבַשׁ: כי הארץ אֲרוּם אַרְעָא דְּאַנְתְּ עָלַיִל תַּסָּן
לְמֵירְתַהּ לָא כְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם הִיא דְּנַפְקְתּוּן מִתַּמָּן דְּתִזְרַע יַת זַרְעָךְ וּמַשְׁקְיַת
לֵיהּ בְּנַרְמָךְ הֵי כְּגִינַת יַרְקָא: והארץ וְאַרְעָא דְּאַתּוּן עָבְרִין לְתַסָּן
לְמֵירְתַהּ אַרַע טַוורִין וּבְקָעַן מִן מְטַר
דְּנָחִית מִן שְׁמַיָּא שָׁתְיָא מוֹי: ארץ
אַרְעָא דְיְיָ אֱלָהָךְ תְּבַע יְתַהּ בְּמֵימְרֵיהּ
לְאוֹטָבוּתָא תְּדִירָא עֵינֵי יְיָ אֱלָהָךְ מְסְתַּכְּלִין בָּהּ מִן שִׁירְוְיָא דְשָׁתְיָא וְעַד סוֹפָא
דְשָׁתְיָא: והיה וִיהֵי אִין קַבָּלָא תְקַבְּלוּן לְפִקּוּדַיי דַּאֲנָא מְפַקֵּיד יַתְכוֹן יוֹמָא
13 דֵין לְמֵרְחַם יַת יְיָ אֱלָהְכוֹן וּלְמִפְלַח קֳדָמוֹי בְּכָל לִבְכוֹן וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן:
14 ונתתי וְאֶתֵּן מְטַר דְּאַרְעֲכוֹן בְּעִדָּנֵיהּ בַּכִּיר בְּמַרְחְשְׁוָון וְלָקִישׁ בְּנִיסָן וְתִכְנְשׁוּן
15 עִיבּוּרֵיכוֹן חֲמַרֵיכוֹן וּמִשְׁחַכוֹן: ונתתי וְאֶתֵּן עִסְבָּא בְּחַקְלָךְ לִבְעִירָךְ וְתֵיכוֹל
16 וְתִסְבַּע: השמרו אִסְתַּמְּרוּ לְכוֹן דִּלְמָא יְטֵעֵי יִצְרָא דִלְבָבְכוֹן וְתִסְטוּן וְתִפְלְחוּן
לְטַעֲוָות עַמְמַיָּא וְתִסְנְדוּן לְהוֹן:

Et ſigna ejus & opera ejus quæ fecit in medio Ægypti, Pharaoni 3
regi Ægypti & omnibus habitatoribus terræ ejus. Quæ item fecit ca- 4
ſtris Ægyptiorum, equis eorum & curribus eorum, quomodo inunda-
re fecerit aquas maris rubri ſuper facies eorum cùm illi perſequeren-
tur vos: & perdidit eos Dominus uſque ad tempus diei hujus. Quæ 5
denique fecit vobis in deſerto, uſque ad tempus quo veniretis ad
hunc locum. Et quæ fecit Dathan & Abiram filiis Eliab filii Ruben, 6
quomodo terra aperuerit os ſuum, & abſorpſerit eos & viros domûs
eorum, & omnem ſubſtantiam quæ erat cum illis, in medio omnium
Iſrael. Quoniam oculi veſtri viderunt omne opus Domini magnum 7
quod fecit. Cuſtodiatis igitur omnia præcepta quæ ego præcipio vo- 8
bis hodiè: ut corroboremini, & ingrediamini, & poſſideatis terram
ad quam poſſidendam vos tranſitis. Et ut multiplicentur dies veſtri 9
ſuper terram, quam juravit Dominus patribus veſtris ſe daturum il-
lis & filiis eorum, terram cujus fructus pingues ſunt ut lac & dulces
ſicut mel. Quoniam terra quam tu ingrederis ad poſſidendum eam, 10
non eſt ſicut terra Ægypti, undè exiviſtis: in qua ſeminabas ſemen
tuum, & irrigabas eam ipſemet ſicut hortum oleris. Terra autem 11
ad quam vos tranſitis ad poſſidendum eam, terra montium & valli-
um *eſt*, de pluvia quæ deſcendit è cœlis bibit aquas. Terra *eſt* 12
quam Dominus Deus veſter requi-
rit ſermone ſuo, ut benefaciat *ei*
jugiter: oculi Domini Dei tui con-
templantur eam à principio anni
uſque ad finem anni. Erit itaque 13
ſi recipiendo receperitis mandata mea, quæ ego præcipio vobis ho-
diè, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ut colatis eum toto cor-
de veſtro & tota anima veſtra: Tum dabo pluviam terræ in tem- 14
pore ſuo, temporaneam in Octobri & ſerotinam in Niſan: ut col-
ligatis frumenta veſtra, vina veſtra, & olea veſtra. Dabo quoque 15
herbam in agro tuo pro jumentis tuis, ut comedas & ſatureris. Cave- 16
te vobis ne ſeducatur concupiſcentia cordis veſtri, & erretis & co-
latis idola populorum, & adoretis illa.

Hieroſ. 12. *Terra quam Dominus Deus veſter requirit jugiter.*

ירושלמי 12 אַרְעָא דִּי יְיָ אֱלָהְכוֹן תְּבַע יְתַהּ בְּתְדִירָא:

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 * ومر نشانهاي او و مر عملهاي او آنچه بكرد در ميانى مصر بفرعه پادشاهي مصر
4 وبهمه زميني او * وآنچه بكرد بلشكري مصر باسپهاي او و بمركبي او آنچه بر
آورد مر آبي درياي سوف ابر روي ايشان در تاختني ايشان پسي شما وگم كرد ايشانرا
5 " تا آن روزي آن اين * وآنچه بكرد بشما در بيابان تا آمدني شما تا آن جايي آن اين •
6 * وآنچه بكرد بدتن وبابيرم [پسراني الياب پسري راوبن] آنچه بكشاد آن زمين مر
دهاني آن و فرود برد ايشانرا و مر خانهاي ايشان وخيمهاي ايشان و مر همه
7 آن مخلوق آنچه در سببي ايشان در ميانى همه يسرال * كه چشماني شما
8 آن بينان مر همه عملي " آن بزرك آنچه بكرد * ونگاه دريد مر همه آن فرمان
آنچه من فرمايا ترا اين روز بسبب قوي باشيد وبياييد ومراث گيريد مر آن زمين آنچه
9 شما گذران آنجا بميراث گرفتن * وبسبب دراز كشيد روزگاران ابر آن زمين آنچه سوگند
10 خورد " بپدراني شما بدادن بايشان وبنسلي ايشان زميني دوشا شير وانگبين * كه آن
زميني آنچه تو آيا آنجا بميراث گرفتن نه چون زميني مصر است آن آنچه بيرون
آمديد از آنجا آنچه بكاري مر كشتهي تو وآب دهي در پايي تو چون بستاني آن
11 سبزي * آن زمين آنچه شما گذران آنجا بميراث گرفتن زميني كوهها و درها بباراني
12 آن آسمان بياهنجد آب * زميني آنچه " خداي تو طلب كنا آنرا هميشه نظرهاي "
13 خداي تو دران از اول آن سال وتا آخر سال * وباشد اگر شنويدن بشنويد بفرمانهاي
من آنچه من فرمايا شمارا اين روز بدوست داشتن مر " خداي شما و بعبادت
14 كردن اويرا در همه دلي شما و در همه جاني شما * وبدهم باراني زميني شما
در وقتي او بهاري و تيرماهي وجمع كني دانهي تو و شيرهي تو و روغني تو
15 16 * و بدهم گياه در دشتي تو بچهارپايي تو وبخوري و سير شوي * حاذر باشيد
بشما تا نه فريفته شود دلهاي شما و بگرديد وپرستش كنيد معبودان ديگران و سجود كنيد بايشان •

Signa quoque ejus, & opera ejus 3
quæ fecit in medio Ægypti, Pha-
raoni regi Ægypti & univer-
verſæ terræ ejus: Et quæ fecit ex- 4
ercitui Ægypti, equis ejus, & curri-
bus ejus; quomodo adduxerit aquam
maris Supb ſuper facies eorum,
dum perſequerentur poſt vos, &
perdidit eos Dominus uſque ad
diem hanc: Et quæ fecit vobis in 5
deſerto, uſque in adventum veſtrum
ad locum iſtum: Et quæ fecit Da- 6
than & Abiram filiis Eliab filii
Reuben: quòd aperuit terra os
ſuum, & deglutivit eos, domoſque
eorum, ac tentoria eorum, atque
univerſum creatum quod erat in
peculium eorum, in medio totius
Iſraelis: Nam oculi veſtri fuerunt 7
videntes omnia opera Domini magna
quæ fecit. Obſervate ergò omne 8
præceptum quod ego præcipio tibi
hodiè, ut roboremini, & ingredia-
mini, ac hæreditariò accipiatis
terram ad quam vos tranſitis ad
hæreditariò accipiendum eam:
Atque ut longùm protrahatis dies 9
ſuper terram quam juravit Domi-
nus patribus veſtris dare illis &
ſoboli eorum, terram præbentem
lac & mel. Terra enim quam tu 10
ingrederis ad hæreditariò accipien-
dum eam, non ſicut terra Ægypti eſt
ipſa, ex qua egreſſi eſtis, in qua ſe-
rebas ſemen tuum, & quam adaqua-
bas operâ pedis tui, ſicut hortum
oleris. At terra ad quâ vos tranſitis 11
ad hæreditariò accipiendũ eam, eſt
terra montium & vallĩu, de pluvia
cœli bibit aquam. Eſt terra quam 12
Dominus Deus tuus requirit,
ſemper ſunt conſpectus Domini Dei
tui in ea, à principio anni &
uſque ad finem anni. Erit itaque, 13
ſi auſcultando auſcultaveritis præ-
ceptis meis quæ ego præcipio vobis
hodiè, ad diligendum Dominum
Deum veſtrum, & ad ſerviendum
ei toto corde veſtro & totâ animâ
veſtrâ: Tum dabo pluviam terræ 14
veſtræ in tempore ſuo, vernalem &
æſtivam, & colliges granum tuum,
& muſtum tuum, ac oleum tuum.
Et dabo herbam in agro tuo pro 15
quadrupedibus tuis, comedeſque,
ac ſaturaberis. Cauti igitur e- 16
ſtote vobiſmet, ne decipiantur cor-
da veſtra, & divertatis, & cul-
tum præſtetis diis aliis, adoratio-
nemque exhibeatis eis:

17 וְיִתְקַף רוּגְזָא דַיְיָ בְּכוֹן וְיֵחוּד יַת עָנְנֵי שְׁמַיָּא וְלָא יֵחְתוּן מִטְרָא וְאַרְעָא
לָא תִתֵּן עֲלַלְתָּא וְתֵיבְדוּן בְּסַרְהוּבְיָא מֵעַלְוֵי אַרְעָא מְשַׁפְּחָא דַיְיָ יָהִיב לְכוֹן:
18 וְשַׂמְתֶּם וְתָשְׁווּן יַת פִּתְגָמַי אִלֵּין עַל לִבְּכוֹן וְעַל נַפְשְׁכוֹן וְתִקְטְרוּן יָתְהוֹן כְּרַ
הִנּוּן כְּתִיבִין עַל תְּפִילָא לְאָת עַל רוּם יְדְכוֹן שְׁמָאלִיתָא וְיהוֹן לְתָפִילִין קֳבֵל
19 מְקָדֵיכוֹן בֵּין עֵינֵיכוֹן: וּלְמַרְחֵם וְתַלְפוּן יַת בְּנֵיכוֹן לְמֵנַרְסָא בְּהוֹן בְּמִתְבֵּיכוֹן
בְּבֵתֵּיכוֹן עִם חִיתוֹנֵיכוֹן וּבְמֶהֱכֵכוֹן בְּאָרְחָא ירושלמי 19 וּבְדִמְכְכוֹן וּבְקוּמְכוֹן:
וּבְפָנְיָא סְמִיךְ לְמִשְׁכַּבְכוֹן וּבְצַפְרָא סְמִיךְ
20 לְמִקְמֵיכוֹן: וּכְתַבְתֶּם וְתִכְתּוֹבוּנוּן בְּמְנִילְתָא עַל מְוָוֵין וְתִקְבְּעִינוּן בְּתוֹלְתָא קֳבֵל תֵּקִי
21 בְּסִיפֵי בָתֵּיכוֹן וּבְתַרְעֵיכוֹן: לְמַעַן מִן בְּנָלַל דְּיִסְגוּן יוֹמֵיכוֹן וְיוֹמֵי בְנֵיכוֹן עַל אַרְעָא דְקַיֶּים
יְיָ לַאֲבָהָתְכוֹן לְמִיתְנָא לְהוֹן כְּכוֹם יוֹמִין דְּקַיְימִין שְׁמַיָּא עַל אַרְעָא: כִּי אֲרוֹם
22 אִין מְנָטוֹר תִּנְטְרוּן יַת כָּל תַּפְקִידְתָּא הָדָא דַאֲנָא מְפַקִּיד יָתְכוֹן לְמֶעְבְּדֵהּ לְמִרְחַם
יַת יְיָ אֱלָהְכוֹן לְמֵהַךְ בְּכָל אָרְחִין דְּתַקְנָן קֳדָמוֹי וּמְטוֹל לְאִתְקָרְבָא לְדַחֲלָתֵיהּ:
23 וְהוֹרִישׁ וְיִתְרֵיךְ מֵימְרָא דַיְיָ יַת כָּל עַמְמַיָּא הָאִלֵּין מִן קֳדָמֵיכוֹן וְתֵירְתוּן עַמְמִין
24 רַבְרְבִין וְתַקִּיפִין מִנָּכוֹן: כֹּל מְקוֹם כָּל אַתְרָא דִּי תִדְרוֹךְ פָּרְסַת רַגְלֵיכוֹן בֵּיהּ
דִּלְכוֹן יְהֵי מִן מַדְבְּרָא וּטְוַור לְכוֹן הֵינוּן טַוּורֵי בֵּי מַקְדְּשָׁא מִן נַהֲרָא רַבָּא
נַהֲרָא פְּרָת עַד יַמָּא דְאוֹקִינוּס הֵינוּן מֵי בְּרֵאשִׁית סְטַר מַעַרְבָּא יְהֵי תְּחוּמֵיכוֹן:
לָא־יִתיצֵב 25 לָא יְקוּם רַב וְשַׁלִּיט ירושלמי 25 קֳדָמֵיכוֹן וְאֵימַתְכוֹן וְדַחֲלַתְכוֹן
בְּאַפֵּיכוֹן דַּחֲלַתְכוֹן וְאֵימַתְכוֹן יִתֵּן יְיָ
אֱלָהְכוֹן עַל אַפֵּי כָל יַתְבֵי אַרְעָא
דְּתִדְרְכוּן בְּהּ הֵיכְמָא דְמַלֵּיל לְכוֹן:

פ פ פ

26 רְאֵה אֲמַר מֹשֶׁה נְבִיָּא חֲמוֹן דַּאֲנָא מְסַדַּר קֳדָמֵיכוֹן יוֹמָא דֵין בִּרְכָתָא וְחִילוּפַהּ:
27 אֵת הַבְּרָכָה יַת בִּרְכְתָא אִין תְּקַבְּלוּן לְפִקּוּדַיָּא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן דַּאֲנָא מְפַקֵּיד לְכוֹן
יוֹמָא דֵין: וְהַקְּלָלָה וְחִילוּפַהּ אִין לָא 28 ירושלמי 28 וְחִילוּפֵיהוֹן אִין לָא
תְקַבְּלוּן לְפִקּוּדַיָּא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן וְתִטְעוּן תִּשְׁמְעוּן:
מִן אָרְחָא דַּאֲנָא מְפַקֵּיד יַתְכוֹן יוֹמָא דֵין
לְמִטְעֵי בָּתַר טָעֲוָורֵי עַמְמַיָּא דְּלָא יְדַעְתּוּן: וְהֵוֵה וִיהֵי אֲרוֹם יָעֵל יַתְכוֹן יְיָ 29
אֱלָהְכוֹן לְאַרְעָא דְאַתּוּן עָלִין לְתַמָּן לְמֵירְתָהּ וְתִתְּנוּן שִׁית שִׁבְטִין עַל טוּרָא דְגָרִיזִים
וְשִׁית שִׁבְטִין עַל טוּרָא דְעֵיבָל מִבְרְכַיָּא יֶהֱווֹן הָפְכִין אַפֵּיהוֹן לְקֳבֵל טַוּורָא דְגָרִיזִים
וּמְלַטְיָא יֶהֱווֹן הָפְכִין אַפֵּיהוֹן לְקֳבֵל טַוּורָא דְעֵיבָל:

Et iraſcatur furor Domini contra vos, & claudat nubes cœlorum, 17
neque demittant pluviam, & terra non det proventum: & pereatis ſubitò de terra laudatiſſima quam Dominus dat vobis. Ponatis itaque verba mea hæc ſupra cor veſtrum, & ſuper animam veſtram: & ligabitis ea, quando erunt ſcripta in phylacteriis, in ſignum ſuper altitudinem manûs veſtræ ſiniſtræ, & ſint in phylacteria è regione verticis veſtri inter oculos veſtros. Et docebitis ea filios veſtros, ut diſcant ea cùm ſedebitis in domibus veſtris, cum propinquis veſtris, & cùm ambulabitis per viam, & veſpere circa tempus decubitus veſtri, & manè circa tempus quo ſurgetis. Et ſcribetis ea in volumine ſuper poſtes, & affiges ea in tertia parte è regione thalami in poſtibus domûs veſtræ, & in portis veſtris. Ut multiplicentur dies veſtri, & dies filiorum veſtrorum ſuper terram, quam juravit Dñs patribus veſtris ſe daturum illis, juxta numerum dierum quibus ſtant cœli ſuper terram. Quoniam ſi cuſtodiendo cuſtodieritis omne mandatum quod ego præcipio vobis ut faciatis ipſum, ut diligatis Dñm Deum veſtrum, & ut ambuletis in omnibus ſemitis quæ rectæ ſunt coram eo, atque adhæreatis timori ejus: Tum ejiciet ſermo Domini omnes populos iſtos à facie veſtra, & hæreditariò poſſidebitis populos majores & fortiores vobis. Omnis locus quem calcaverit planta pedis veſtri veſter erit: à deſerto & monte veſtri erunt montes domûs ſanctuarii, à fluvio magno fluvio Euphratis uſque ad mare Oceani, illæ ſunt aquæ creationis, *uſque ad* latus occidentale erit terminus veſter. Non poterit conſiſtere ullus homo ante facies veſtras: ſed timorem veſtrum & terrorem veſtrum dabit Dominus Deus veſter ante facies omnium habitatorum terræ quam calcabitis, ſicut loquutus eſt vobis.

17 18 19 20 21 22 23 24 25

Hieroſ. 19. *Et cùm jacebitis & cùm ſurgetis.*

Hieroſ. 25. *Non ſtabit dominus aut princeps coram vobis, ſed timorem veſtrum & terrorem veſtrum.*

SECT. XLVII.

Dixit Moſes propheta videte quoniam ordine poſuerim coram vobis hodiè benedictionem & contrarium ejus. Benedictionem, ſi recepe- 27
ritis mandata Domini Dei veſtri, quæ ego mando vobis hodié. Et 28
contrarium ejus, ſi non receperitis mandata Domini Dei veſtri, ſed aberraveritis à via quam ego præcipio vobis hodiè, errando poſt idola populorum, quæ non noviſtis. Et erit, quando introduxerit 29
vos Dominus Deus veſter in terram, in quam vos ingredimini ut poſſideatis eam, collocabitis ſex tribus in monte Gerizim, & ſex alias tribus in monte Ebal, benedicentes erunt vertentes facies ſuas contra montem Gerizim, at maledicentes vertent facies ſuas contra montem Ebal.

26 27 28 29

Hieroſ. 28. *Et contraria eorum ſi non auſcultaveritis.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

Undè excandeſiat ira Domini in 17
vos, & claudat cœlum, ac non ſit pluvia, neque terra det proventum ſuum, pereatiſque citò de ſuper terram bonam quam Dominus dat vobis. Sed ponetis verba mea hæc in 18
corde veſtro & animâ veſtrâ, atque ligabitis ea in ſignum ſuper manum veſtram, eruntque in phylacteria inter oculos veſtros. Et docebitis ea 19
filios veſtros, loquendo de eis quum ſedebis in domo tua, & quum ambulabis per viam, quúmque decumbes, & quum ſurges: Scribes quoq; ea in 20
ſuperliminaribus domûs tuæ, & in portis tuis: ut longùm ſe protrahant 21
dies veſtri & dies filiorum veſtrorum ſuper terram quam juravit Dominus patribus veſtris dare illis, juxta dies cœli ſuper terram. Si 22
enim cuſtodiendo cuſtodieritis omne præceptum iſtud quod ego præcipio vobis facere: diligendo Dominum Deum veſtrum, ambulando in omnibus viis ejus, & adhærendo illi: Tum expellet Dominus omnes gen- 23
tes iſtas à præſentia veſtra, & hæreditariò capietis gentes majores & robuſtiores vobis. Omnis locus 24
in quo greſſum fecerit planta pedis veſtri, veſter erit: à deſerto, & Lebanon, à flumine, flumine Perath, & uſque ad mare ultimum, erit terminus veſter. Non conſiſtet quiſ- 25
quam in præſentia tua: pavorem veſtri, & timorem veſtri dabit Dominus Deus veſter ſuper faciem totius terræ in qua greſſum facietis, quemadmodum locutus eſt vobis. Vide, ego do coram vobis hodiè 26
benedictionem & maledictionem: Benedictionem, quum auſcultaveritis præceptis Domini Dei veſtri 27
quæ ego præcipio vobis hodiè: Maledictionem verò, ſi non auſcultaveritis præceptis Domini Dei veſtri, ſed diverteritis à via quam ego præcipio vobis hodiè, eundo poſt 28
idola aliorum quæ non noviſtis. Et 29
evit, quum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam tu ingrederis ad hæreditariò capiendũ eam, tum dabis benedictionem ſuper montem Gerizzim, & maledictionem ſuper montem Ebal.

Yy 2

30 הלא הַלָא אינון יְהִיבִין מִלְהַלָא לְיוֹרְדָנָא אֲחוֹרֵי אוֹרַח מִטְמְעָא דְשִׁמְשָׁא בְּאַרַע כְּנַעֲנָאָה
31 דְשָׁרֵי בְּמֵישְׁרָא בְּלוֹ קֳבֵל גִּלְגָּלָא בְּסִטְרֵי חֲזוֵי מַמְרֵא: כִּי אַרוּם אַתּוּן עָבְרִין יַת
יוֹרְדָנָא לְמֵיעַל לְמֵירוּת יַת אַרְעָא דַיְיָ אֱלָהֲכוֹן יְהִיב לְכוֹן וְתֵירְתוּן יְתַהּ וְתִיתְבוּן בַּהּ:
32 ושמרתם וְתִטְרוּן לְמֶעְבַּד יַת כָּל קְיָמַיָּא וְיַת דִּינַיָּא דִּי אֲנָא יָהִיב קֳרָמֵיכוֹן יוֹמָא דֵין:

יב

1 אלה אִלֵּין קְיָמַיָּא וְדִינַיָּא דְתִנְטְרוּן לְמֶעְבַּד בְּאַרְעָא דִיהַב יְיָ אֱלָהָא דַאֲבָהָתְכוֹן
2 לְכוֹן לְמֵירְתָהּ כָּל יוֹמַיָּא דְאַתּוּן קַיְמִין עַל אַרְעָא: אֲבֵד אֲבֵדוּן יַת
כָּל אַתְרַיָּא דִּי פָּלְחוּ תַּמָּן עַמְמַיָּא דְאַתּוּן יָרְתִין יָתְהוֹן וְיַת טָעֲוָותְהוֹן עַל טַוּוְרַיָּא
3 רָמַיָּא וְעַל גִּלְמָתָא וְתָחוֹת כָּל אִילָן דְּרִיוְיֵהּ שַׁפִּיר: וְנַתְּצְתֵם וְתִסְתְּרוּן יַת אֲנְוֵרֵיהוֹן
וְתִתְבְּרוּן יַת קָמָתְהוֹן וּמַרְחֲקָתְהוֹן תּוּקְדוּן בְּנוּרָא וְצִילְמֵי טָעֲוָותְהוֹן תְּשַׁקְצוּן וּתְשֵׁיצִינוּן
4 יַת שׁוּמְהוֹן מִן אַתְרָא הַהוּא: לָא תַעְבְּדוּן לַיְיָ אֱלָהֲכוֹן כְּתַב שְׁמָא
5 דַיְיָ אֱלָהְכוֹן: כִּי אִם אֱלָהֵן בְּאַרְעָא דְיִתְרְעֵי מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן מִן כָּל
שִׁבְטֵיכוֹן לְאַשְׁרָאוּ שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן לְבֵירַ שְׁכִינְתֵּיהּ תִּתְבָּעוּן וְתֵיתוּן תַּמָּן:
6 והבאתם וְתַיְיתוּן תַּמָּן עָלְוָותְכוֹן וְנִכְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן וְיַת מַעְשַׂרְתֵּכוֹן וְיַת
אַפְרָשׁוּת יְדֵיכוֹן וְנִדְרֵיכוֹן וְנִיסְכָתֵיכוֹן וּבְכוֹרֵי תּוֹרֵיכוֹן וְעָנֵיכוֹן: וְאָכַלְתֶּם וְתֵיכְלוּן
7 תַּמָּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן וְתֶחְדוֹן בְּכָל אוּשְׁטוּת יְדֵיכוֹן אַתּוּן וְאֵינֵשׁ בָּתֵּיכוֹן
דְּיבָרֵיכְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן: לָא תַעְבְּדוּן לַיְיָ אֱלָהֲכוֹן
8 עֲבִדִין הָכָא יוֹמָא דֵין גְּבַר כָּל דְּכְשַׁר בְּעֵינוֹי: כִּי אַרוּם לָא אֲתֵיתוּן עַד
9 כְּדוֹן לְבֵי מוּקְדְּשָׁא דְהוּא בֵּית נְיָיחָא וְלַאֲחְסָנַת אַרְעָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן יְהִיב לְכוֹן:
10 ועברתם וְתַעְבְּרוּן יַת יוֹרְדָנָא וְתֵיתְבוּן בְּאַרְעָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן מַחְסֵן יַתְכוֹן וְיָנִיחַ
לְכוֹן מִכָּל בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן מִן חֲוֹר חֲוֹר וְתִבְנוּן בֵּית מוּקְדְּשָׁא וּמִבְחַר כְּדִין תֵּיתְבוּן
11 לְרוּחָצָן: והיה וְיְהֵי אַתְרָא דְיִתְרְעֵי בֵּיהּ מֵימְרָא דַיְיָ לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ
תַּמָּן לְתַמָּן תַּיְיתוּן יַת כָּל קוּרְבָּנַיָּא וּבִיכּוּרַיָּא וּמַעְשַׂרַיָּא דְאָנָא מְפַקֵּיד יַתְכוֹן תַּמָּן
תְּקָרְבוּן עָלְוָותְכוֹן וְנִכְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן תַּמָּן תֵּיכְלוּן מַעֲשַׂרְכוֹן וְאַפְרָשׁוּת יְדֵיכוֹן וְכָל
שְׁפַר נִדְרֵיכוֹן דְּתִידְּרוּן קֳדָם יְיָ:

Annon ipſi poſiti ſunt trans Jordanem, poſt viam occaſus ſolis in terra 30
Canaanæi, qui habitat in planitie è regione Gilgal, in lateribus viſionum Mamræ? Quoniam vos tranſitis Jordanem, ad ingrediendum ut 31
poſſideatis terram quam Dominus Deus veſter dat vobis: itaque poſſidebitis eam & habitabitis in ea. Cuſtodiatis ergò ut faciatis 32
omnia ſtatuta & judicia, quæ ego pono coram vobis hodié.

CAP. XII.

ISta ſunt ſtatuta & judicia quæ ſervabitis ut faciatis, in terra quam 1
dedit Dominus Deus patrum veſtrorum vobis, ut hæreditariò poſſideatis eam, omnibus diebus quibus vivetis ſuper terram. Perdendo per- 2
detis omnia loca in quibus coluerunt populi quos poſſidebitis idola ſua, ſuper montes excelſos, & ſuper colles, & ſub omni arbore cujus aſpectus pulcher. Et diruetis aras eorum, & frangetis ſtatuas eorum, 3
& abominationes eorum ſuccendetis igne, & imagines idolorum ipſorum execrabimini: & exterminabitis nomina eorum ex loco illo. Non 4
permittitur vobis delere ſcripturâ nominis Dñi Dei veſtri. Sed in terra 5
quam elegerit ſermo Dñi Dei veſtri ex omnibus tribubus veſtris, ad ibi collocandam divinam ſuam majeſtatem, domum majeſtatis ſuæ quæ atis, & veniatis illuc. Et ibi adducetis holocauſta veſtra, & victi- 6
mas ſanctas veſtras, & decimas veſtras, & ſeparationem manuum veſtrarum, & vota veſtra, & ſpontaneas oblationes veſtras, & primogenita boum veſtrorum & ovium veſtrarum. Et comedetis ibi coram 7
Dño Deo veſtro, & lætabimini in cunctis ad quæ extenderitis manus veſtras, vos & domeſtici veſtri, in quibus benedixit vobis Dñs Deus veſter. Non permittitur vobis facere ſicut nos facimus hîc hodiè, quiſq; quicquid 8
ſibi rectum videtur. Quoniam nondum veniſtis in domum ſanctuarii, 9
quæ eſt domus quietis, & ad hæreditatem terræ quam Dominus Deus veſter dat vobis. Cúmque tranſieritis Jordanem, & habitaveritis 10
in terra quam Dominus Deus veſter in hæreditatem tradit vobis, & quietem dederit vobis ab omnibus hoſtibus veſtris per circuitum, tum ædificabitis domum ſanctuarii, & poſtea habitabitis ſecurè. Et erit lo- 11
cus quem elegerit ſermo Domini ad collocandum ibi divinam ſuam majeſtatem, eò afferetis omnes oblationes, & primogenita, & decimas, quas ego præcipio vobis: ibi offeretis holocauſta veſtra, & oblationes ſanctas veſtras, ibi comedetis decimas veſtras, & ſeparationem manuum veſtrarum, & omne pulchrum votorum veſtrorum quæ vovebitis coram Domino.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

30 *ها نه ایشان در گذاري آن یردن [پسي] راهي آمدن آن خورشید در زمیني آن کنعني آن
31 نشینا در عربه مقابلي آن جلجل پهلوي الوني مورة *که شما گذران مر آن یردن بآمدن
بمیراث گرفتن مر آن زمین آنچه ¨ خداي شما دها بشما میراث گیرید آنرا وبنشینید دران*
32 *ونگاه دارید بکردن مر همه آن رسمها ومر آن حکمها آنچه من دها بپیشي شما این روز*

1 *فصل دوازدهم* *اینان آن رسمها وآن حکمها آنچه نگاه درایید بکردن در زمیني آنچه دها ¨
2 خداي پدراني تو بتو بمیراث گرفتن آنرا همه آن روزگاران آنچه شما زندگان ابر زمین * گم
کردن گم کنید مر همه آن مقامها آنچه بپرستیدند آنجا آن قومها آنچه شما میراث گیران
3 ایشانرا مر بتاني ایشان ابر آن کههاي آن بلندان وابر آن چکادها وفرود همه درختي تازه *بر
کنید مر مذبحهاي ایشان وبشکنید مر انگیختهاي ایشان ودرختهاي ایشان بشوزانید درآتش
4 وتراشتهاي بتاني ایشان ببرید وگم کنید مر نامي ایشان از آن جاي آن آن *نه کنید همچنین
5 ¨ خداي شما* که اگر بآن جایي آنچه اختیار کند ¨ خداي شما ازیگه قبیلهاي شما بنهادن
مر نامي او آنجا بمسکن او طلب کنید وبیایي بآنجا * وبیارید بآنجا مر عولهاي شما
6 وذبحتهاي شما ومر دهیکهاي شما ومر جداکردي دستهاي شما ونذرهاي شما وسخاوتهاي
7 شما ونخست زادهاي گاوي شما وگوسپندي شما* وبخورید آنجا بپیشي ¨ خداي شما وشاد
8 باشید در همه رسشي دستي شما شما وخانوادهي شما آنچه آفرین کرد ترا ¨ خداي تو *نه کنید
9 چون همه آنچه ایما کنان اینجا این روز مردي همه آن شایسته در چشماني او* که نه آمدید تا
10 اکنون بآن آسایش جا وبآن احسنتا آنچه ¨ خداي تو دها بتو* وبگذرید مر آن یردن وبنشینید
در زمین آنچه ¨ خداي شما احسنتا دها شمارا وآسایش دهد بشما از همه دشمناني شما از
11 گرداگرد وبنشینید بامیني* وباشد آن مقامي آنچه اختیار کند ¨ خداي شما بمسکن گرفتن
نامي او آنجا بآنجا بیارید مر همه آنچه من فرمایا شمارا عولهاي شما وذبحتهاي شما دهیکهاي
شما وجداکردي دستهاي شما وهمه گزیني نذرهاي شما آنچه نذر کنید ¨ *

Aunon ſunt in tranſitu Jarden poſt 30
viam Occaſûs ſolis in terra Chenaanæi ſedentis in Arabah è regione Gilgal, juxta Elone Moreh? Vos 31
enim tranſituri eſtis Jardea, ut pergatis ad hæreditariò accipiendũ terram quam Dominus Deus veſter dat vobis, & hæreditariò capietis eam, & ſedebitis in ea. Obſervate ergò 32
facere omnia ſtatuta ac judicia quæ ego do coram vobis hodié.

CAP. XII.

HÆc ſunt ſtatuta ac judicia 1
quæ obſervabitis facere in terra quã dat Dominus Deus patrum tuorum tibi ad hæreditariò capiendum eam, omnibus diebus quibus vixeritis ſuper terram. Perdendo per- 2
detis omnia loca in quibus coluerunt gentes quas hæreditariò capturi eſtis, idola ſua, ſuper montes excelſos, & ſuper jugà, & ſub omni arbore recente. Extirpabitis 3
aras earum, & confringetis ſtatuas earum, & lucos earum comburetis igne, & ſculptilia idolorum earum concidetis, atque perdetis nomen earum è loco ipſo. Non facietis ſic 4
Domino Deo veſtro: Sed locum 5
quem elegerit Dominus Deus veſter ex una tribuum veſtrarum, ad ponendum nomen ſuum ibi, in habitationem ſuam, requiretis, & venies illuc: Et adducetis eò holo- 6
cauſta veſtra, & victimas veſtras, & decimas veſtras, & ſeparationem manuum veſtrarum, & vota veſtra, & ſpontanea veſtra, & primogenita boum veſtrorum ac ovium veſtrarum. Comedetiſque illic coram Do- 7
mino Deo veſtro, & lætabimini in omni acceſſu manûs veſtræ, vos & familia veſtra, in quibus benedixerit tibi Dominus Deus tuus. Non 8
facietis juxta omnia quæ nos facimus hîc hodiè, quiſque quodcunque ſidoncum eſt in oculis ſuis. Non e- 9
nim veniſtis uſque nunc ad locum requietis & ad poſſeſſionẽ quam Dominus Deus tuus dat tibi. Sed tranſ- 10
ibitis Jarden, & ſedebitis in terra quam Dominus Deus veſter poſſidendam dat vobis, & requiem dabit vobis ab omnibus inimicis veſtris circumcirca, & ſedebitis cum fiducia. Tum evit, ad locum quem ele- 11
gerit Dominus Deus veſter ad habitationem accipiendum nomini ſuo ibi, illuc conferetis omnia quæ ego præcipio vobis, holocauſta veſtra, & victimas veſtras, decimas veſtras, & ſepavationem manuum veſtrarum, & omnem electionem votorum veſtrorum quæ vovebitis Domino.

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum:*

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Et lætabimini coram Domino Deo vestro, vos, & filii vestri, & filiæ vestræ, & servi vestri, & ancillæ vestræ: Levita quoque qui est in civitatibus vestris, quoniam non est illi pars aut hæreditas vobiscum. Cavete vobis ne offeratis holocausta vestra in omni loco quem videritis. Sed in loco quem elegerit Dominus, in hæreditate unius ex tribubus vestris, ibi offeretis holocausta vestra, & ibi facietis quicquid ego præcipio vobis. Attamen juxta omnem voluntatem animæ vestræ mactabitis & comedetis carnem, juxta benedictionem Domini Dei vestri quam dederit vobis in omnibus urbibus vestris: tam qui sunt immundi, adeo ut non possunt offerre sanctificata, quàm qui mundi sunt ut offerant sanctificata, simul comedent ipsum sicut carnem capreæ aut cervi. Tantùm de sanguine admoniti estote, ut effundatis ipsum in terram quasi aquam. Non permittitur vobis comedere in urbibus vestris decimas frumentorum vestrorum, vinorum vestrorum, & oleorum vestrorum, & primogenita boum vestrorum, & ovium vestrarum, & omnia vota vestra quæ voveritis, & spontaneas oblationes & separationem manuum vestrarum. Sed coram Domino Deo vestro comedes illa in loco quem elegerit Dominus Deus vester, vos, & filii vestri, & filiæ vestræ, & servi vestri, & ancillæ vestræ, & Levitæ qui in urbibus vestris sunt: & lætabimini coram Domino Deo vestro in omnibus ad quæ miseris manum tuam. Cavete vobis ne prævaricemini contra Levitas omnibus diebus vestris, quibus habitabitis in terra vestra. Quando dilataverit Dominus Deus vester limitem vestrum, sicut loquutus est vobis, & dixeris; Comedam carnem, quoniam desiderat anima tua comedere carnem: juxta omne desiderium animæ tuæ comedes carnem. Quando verò remotus fuerit à vobis locus, quem elegerit Dominus Deus vester ut ibi collocet divinam suam majestatem, tum mactabitis de bobus vestris & de ovibus vestris, quæ dederit Dominus Deus vester vobis, sicut præcepi vobis: & comedetis in urbibus vestris juxta omne desiderium animæ vestræ. Sicut utique comeditur caro capreæ & cervi, sic comedetis eam: tam qui immundus est ut *non* offerat sanctificata quàm qui purus est ut offerat sanctificata, simul comedent ipsum. Tantùm continete vos fortiter in concupiscentiis vestris ut non comedatis sanguinem, quoniam sanguis est substantia animæ: non comedetis sanguinem, in quo est substantia animæ cum carne. Non comedetis ipsum, super terram effundetis ipsum sicut aquas.

וּשְׂמַחְתֶּם וְתִיחְדוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן אַתּוּן וּבְנֵיכוֹן וּבְנָתֵיכוֹן וְעַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן 12
וְלֵיוָאָה דִּבְקִירְוֵיכוֹן אֲרוֹם לֵית לֵיהּ חוּלָק וְאַחְסָנָא עִמְּכוֹן: הִשָּׁמֶר אִסְתְּמָרוּן לְכוֹן 13
דְּלָמָא תַסְקוּן עָלָוָתְכוֹן בְּכָל אַתְרָא דְּאַתּוּן חָמַיִן: כִּי אִם אֱלָהֵן לְאַתְרָא דִּיתְרְעֵי 14
יְיָ בַּאֲחָסָנַת חַד מִן שִׁבְטֵיכוֹן תַּמָּן תַּסְקוּן עָלָוָתְכוֹן וְתַמָּן תַּעְבְּרוּן יַת כָּל מָה דַּאֲנָא
מְפַקֵּיד לְכוֹן: רַק לְחוֹד בְּכָל רַעֲוּת נַפְשְׁכוֹן תִּכְסוּן וְתֵיכְלוּן בִּישְׂרָא הֵי כִּבְרְכְתָא 15
דְּיְיָ אֱלָהְכוֹן דִּיהַב לְכוֹן בְּכָל קִרְוֵיכוֹן דְּמְסָאֲבִין מִן לְמִקְרַב לְקוּדְשַׁיָּא וְדַכְיִן
לְמִקְרַב לְקוּדְשַׁיָּא כְּאַרְחָא יֵיכְלוּן יְתֵיהּ כְּבִשְׂרֵיהּ דְּטָבְיָא וְכַאֲיָלָא: רַק לְחוֹד בְּאַדְמָא 16
דָּוֹ וְהֵירִין עַל אַרְעָא תֵּישְׁדוּנֵיהּ הֵי כְּמוֹי: לָא לֵיתֵיכוֹן רַשָּׁאִין לְמֵיכוֹל בְּקוּרְוֵיכוֹן 17
מַעְשְׂרֵי עִיבּוּרֵיכוֹן חַמְרֵיכוֹן וּמִשְׁחֵיכוֹן וּבְכוֹרֵי תּוֹרֵיכוֹן וְעַנְכוֹן וְכָל נִדְרֵיכוֹן דְּתִדְרוֹן
וְנִסְכָּתֵיכוֹן וְאַפְרְשׁוּת יְדֵיכוֹן: כִּי אִם אֱלָהֵן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן תֵּיכְלוּנֵיהּ בְּאַתְרָא 18
דִּיתְרְעֵי יְיָ אֱלָהְכוֹן בֵּיהּ אַתּוּן וּבְנֵיכוֹן וּבְנָתֵיכוֹן וְעַבְדֵיכוֹן וְאַמְהָתֵיכוֹן וְלֵיוָאֵי
דְּבִקְירְוֵיכוֹן וְתִחְדוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן בְּכָל אוּשְׁטוּת יְדֵיכוֹן: הִשָּׁמֶר אִסְתַּמָּרוּ לְכוֹן 19
דְּלָמָא תִּמְעָלוּן עַל לֵיוָאֵי כָּל יוֹמֵיכוֹן דְּאַתּוּן שָׁרַן עַל אַרְעֲכוֹן: כִּי יַרְחִיב אֲרוֹם 20
יְפִתִּי יְיָ אֱלָהְכוֹן יַת תְּחוּמְכוֹן הֵיכְמָא דְּמַלֵּיל לְכוֹן וְתֵימַר אֵיכוֹל בִּישְׂרָא אֲרוֹם תֵּירוֹן
נַפְשָׁךְ לְמֵיכוֹל בִּישְׂרָא בְּכָל רְנוּת נַפְשָׁךְ תֵּיכוֹל בִּישְׂרָא: כִּי יֶרְחַק מִנְּכוֹן 21
אַתְרָא דִּיתְרְעֵי יְיָ אֱלָהְכוֹן לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן וְתִכְסוּן מִן תּוֹרֵיכוֹן וּמִן עָנֵיכוֹן
דִּיהַב יְיָ אֱלָהְכוֹן לְכוֹן הֵיכְמָא דְּפַקֵּידְתִּי יַתְכוֹן וְתֵיכְלוּן בְּקִרְוֵיכוֹן בְּכָל רְעוּת
נַפְשֵׁיכוֹן: אֲךְ בְּרֵם הֵיכְמָא דְּמִתְאֲכַל 22
בִּישְׂרָא דְּטָבְיָא וַאֲיָלָא הֵיכְדֵין תֵּיכְלוּנֵיהּ
דְּמִסְאָב לְמִקְרַב לְקוּדְשַׁיָּא וְדַכִּי לְמִקְרַב
לְקוּדְשַׁיָּא כַּחֲדָא יֵכְלוּנֵיהּ: רַק חֹזֶק לְחוֹד אִיתּוֹקְפוּן בִּיצְרֵיכוֹן מִטּוּל דְּלָא לְמֵיכוֹל 23
אַדְמָא אֲרוֹם אִדְמָא הוּא קִיּוֹם נַפְשָׁא לָא תֵּיכְלוּן אִדְמָא דְּבֵיהּ קִיּוֹם נַפְשָׁא עִם
בִּשְׂרָא: לָא תֵאכְלֻנוּ לָא תֵּיכְלוּנֵיהּ עַל אַרְעָא תֵּישְׁדוּנֵיהּ הֵי כְּמַיָּא: 24

ירושלמי 22 דְּמַרְחָק מִן קוּדְשַׁיָּא וְדַכִּי מִן קוּדְשַׁיָּא כַּחֲדָא תֵּיכְלוּן:

Hieros. 22 *Tam qui immundus est à sanctificatis, quàm qui mundus est à sanctificatis, simul comedetis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* وشاد باشيد بپيشي :: خداي شما شما وپسراني شما ودختراني شما وبندگاني شما 12
وپرستارانى شما وآن لوي آنچه در دروازهاي شما كه نيست باو بخش واحسنتا اوازي شما *
* حاذر باش بتو تا نه بر آوري عولهاي تو در همه جا آنچه ببيني * كه الّا در جايي آنچه اختيار 13 14
كند :: دريكه قبيلهاي تو آنجا بر آوري عولهاي تو و آنجا بكني همه آنچه من فرمايا ترا *
* خاصّه در همه آرزوي جاني تو ذبحت كني وبخوري گوشت چون آفريني :: خداي تو آنچه 15
[بداد] بتو در همه دروازهاي تو آن پليد وآن پاك بخورد اويرا چون آهو وچون گوزن *
* خاصّه آن خون نه خوريد ابر آن زمين بريزي اويرا چون آب * نه تواني بخوردن در 16 17
دروازهاي تو دهيكي دانهي تو وشيرهي تو وروغني تو ونخست زادهاي گاوي تو
وگوسفندي تو وهمه نذرهاي تو آنچه نذر كني وسخاوتهاي تو وجدا كرد دستهاي تو *
* كه الّا بپيشي :: خداي تو بخوري اويرا در جايي آنچه اختيار كند :: خداي تو در تو 18
وپسري تو ودختري تو وبندهي تو وپرستاري تو وآن لوي آنچه در دروازهاي تو
وشاد باشي بپيشي :: خداي تو در همه رسشي دستي تو * هشيار باش بتو تا نه دست باز 19
داري مر آن لوي همه روزگاراني تو ابر زميني تو * كه كشاده كند :: خداي تو مر حدّي 20
تو چون آنچه سخن گفت بتو وبگويي بخورم گوشت كه آرزو كند جاني تو بخوردني
گوشت در همه آرزوي جاني تو بخوري گوشت * كه دور باشد از تو آن جا آنچه 21
اختيار كند :: خداي تو بنهادن نامي او آنجا وذبحت كني از گاوي تو واز گوسفندي
تو آنچه بداد :: بتو چون آنچه فرمودم ترا وبخوري در دروازهاي تو در همه آرزوي جاني تو *
* خاصّه چون آنچه خورده آيد مر آن آهو مر آن گوزن همچنين بخوري اويرا آن پليد 22
وآن پاك يكجا بخورد اويرا * خاصّه قوي باش ببي خوردن آن خون كه آن خون او 23
آن جان ونه خوري آن جان اوازي آن گوشت * نه خوري اويرا ابر آن زمين بريزي 24
اويرا چون آب *

Et lætabimini coram Domino Deo vestro, vos & filii vestri & filiæ vestræ, & servi vestri & ancillæ vestræ, atqu Levita qui intra portas vestras: quia non est ei portio & possessio vobiscum. Cautus sis tibi ne offeras holocaustum tuum in omni loco quem videris: Sed in loco quem elegerit Dominus, in una tribuum tuarum, ibi offeres holocausta tua, ibique facies omne quod ego præcipio tibi. Tantummodo in omni desiderio animæ tuæ mactabis, et comedes carnem juxta benedictionem Domini Dei tui, quam dederit tibi intra omnes portas tuas: pollutus ac purus comedet eam, sicut capream & sicut cervum. Verumtamen sanguinem non comedetis, super terram effundetis illum instar aquæ. Non poteris comedere intra portas tuas decimam grani tui & musti tui & olei tui, & primogenita boum tuorum & ovium tuarum, & omnia vota tuæ quæ voveris, & spontanea tua, & separationem manuum tuarum: Sed coram Domino Deo tuo comedes illa, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus & filia tua, & servus tuus ac ancilla tua, atque Levita qui intra portas tuas: & lætabere coram Domino Deo tuo in omni accessu manûs tuæ. Cautus autem esto tibi ne manum retrabas Levitæ omnibus diebus tuis super terram tuam. Quum dilataverit Dominus Deus tuus terminum tuum, quemadmodum loquutus est tibi, & dixeris; Comedam carnem: quòd concupiscat anima tua vesci carne: juxta omne desiderium animæ tuæ comedes carnem. Quum procul fuerit à te locus quem elegerit Dominus Deus tuus ad ponendum nomen suum ibi, tunc mactabis de bobus tuis, & de ovibus tuis quas dederit Dominus tibi, quemadmodum præcepi tibi, & vescêre in omnibus portis tuis secundùm omne desiderium animæ tuæ. Attamen quemadmodum comeditur capreа & cervus, sic comedes eam: pollutus & purus pariter vescetur ea. Tantùm fortis esto ad non comedendum sanguinem: nam sanguis est anima, & non comedes animam cum carne. Non comedes illum, sed in terram effundes illum instar aquæ.

לא תאכלנו לָא תֵיכְלוּנֵיהּ מִן בְּגַלַל דְּיֵיטַב לָכוֹן וְלִבְנֵיכוֹן בַּתְרֵיכוֹן אֲרוּם תַּעֲבְדוּן 25
דְכָשַׁר קֳדָם יְיָ׃ רק קדשיך לְחוֹד בְּעִירֵי מַעֲשַׂר קוּדְשֵׁיכוֹן דִּיהַוּוֹן לָכוֹן וְנִדְרֵיכוֹן 26
תֵּיעֲלוֹן וְתֵיתוֹן לַאֲתְרָא דְיִתְרְעֵי יְיָ׃ ועשית וְתַעֲבֵד כְּהִלְכָתָא עֲלָוָותָךְ בִּסְרָא 27
וְאִדְמָא עַל מַדְבְּחָא דַיְיָ אֱלָהָךְ וְאַדֲם שְׁאַר נִכְסַת קוּדְשָׁךְ יְשְׁתְּפִיךְ עַל מַדְבְּחָא
דַיְיָ אֱלָהָךְ וּבְשָׂרָא אִתְכְּשַׁר לְמֵיכוֹל׃ שמר טורו וְקַבֵּילוּ יָת כָּל פִּתְגָמַיָּא דַאֲנָא 28
מְפַקֵּיד לָכוֹן מִן בְּגַלַל דְּיֵיטַב לָכוֹן וְלִבְנֵיכוֹן בַּתְרֵיכוֹן עַד עָלְמָא אֲרוּם תַּעֲבְדוּן
דְּתַקֵּין כְּשַׁר קֳדָם יְיָ אֱלָהָכוֹן׃ כי יכרית אֲרוּם יְשֵׁיצֵי יְיָ אֱלָהָכוֹן יָת עַמְמַיָּא 29
דְּאַתּוּן עָלִלִין לְתַמָּן לְתָרְכוּתְהוֹן מִן קֳדָמֵיכוֹן וְתֵירַת יָתְהוֹן וְתֵיתַב בְּאַרְעָהוֹן׃
השמר אִסְתַּמַּרוּ לְכוֹן דִּלְמָא תִיתּוֹקְלוּן בְּתַר טַעֲוָותְהוֹן מִן בָּתַר דְּיִשְׁתֵּיצוֹן מִן 30
קֳדָמֵיכוֹן אוֹ דִלְמָא תִתְבְּעוּן לְטַעֲוָותְהוֹן לְמֵימַר הֵיכְדֵין פָּלְחִין עַמְמַיָּא הָאִלֵּין
לְטַעֲוָותְהוֹן וְנַעֲבֵיד כְּדֵין אוֹף אֲנַן׃ לא לָא תַעֲבְדוּן פּוּלְחָנָא כְדֵין לַייָ אֱלָהָכוֹן 31
אֲרוּם כָּל דְּמָרַחֵק יְיָ דְּסָנֵי עֲבְדִין לְטַעֲוָותְהוֹן אֲרוּם אוֹף יָת בְּנֵיהוֹן וְיָת בְּנָתֵיהוֹן
כַּפְתִין וּמוֹקְדִין בְּנוּרָא לְטַעֲוָותְהוֹן׃ את כל יָת כָּל פִּתְגָמַיָּא דַאֲנָא מְפַקֵּיד יַתְכוֹן 32
יָתֵיהּ תִּטְרוֹן לְמֶעְבַּד לָא תוֹסְפוּן עֲלוֹי וְלָא תְבַצְרוּן מִנֵּיהּ׃

יג

כי יקום אֲרוּם יְקוּם בֵּינֵיכוֹן נְבִי שְׁקָרָא אוֹ מָרֵי חֶלְמָא דִּחְדָנוּתָא וְיִתֵּן לְכוֹן 1
אַת אוֹ תִמְהָא׃ ובא וְייֵתֵי אָתָא אוֹ תִמְהָא דְּמַלֵּיל עִמָּכוֹן לְמֵימַר נְרַךְ בָּתַר 2
טַעֲוָות עַמְמַיָּא דְּלָא הַכֵּימְתּוּן וּנְפַלּוּחַ קֳדָמֵיהוֹן׃ לא תשמע לָא תְקַבְּלוּן לְפִתְגָמֵי 3
נְבִי שְׁקָרָא הַהוּא אוֹ מַן חֶלְמָא הַהוּא אֲרוּם מְנַסֵּי יְיָ אֱלָהָכוֹן יַתְכוֹן לְמִנְדַּע
הַאִיתֵיכוֹן רַחֲמִין יָת יְיָ אֱלָהָכוֹן בְּכָל לִבְּכוֹן וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן׃ אחרי הי בָּתַר 4
פּוּלְחָנָא דַייָ אֱלָהָכוֹן תְּהָכוֹן וְיָתֵיהּ תְּדַחֲלוֹן וְיָת פִּקּוּדוֹי תִּנְטְרוֹן וּלְמֵימְרֵיהּ תְּקַבְּלוּן
וְקֳדָמוֹי תְּצַלּוֹן וּבְרַחֲלֵתֵיהּ תִּתְקָרְבוּן׃ והנביא וְנְבִי שְׁקָרָא הַהוּא אוֹ חֶלְמָא 5
חֶלְמָא וְדָנָא הַהוּא יְתְקְטֵל בְּסַיְפָא אֲרוּם מַלֵּיל סְטְיָא עַל יְיָ אֱלָהָכוֹן דְּאַפֵּיק
יַתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָאֵי וְדִיפְרַקְכוֹן מִבֵּית שְׁעַבּוּד עַבְרָיָא לְאַטָעָיוּתְכוֹן מִן אָרְחָא
דְּפַקֵּידְכוֹן יְיָ אֱלָהָכוֹן לְמֵהֲלָךְ בַּהּ וְתִפַּלוֹן עַבְדֵי בִישְׁתָּא מִבֵּינֵיכוֹן׃

Non comedetis ipsum: ut bene sit vobis & filiis vestris post vos, cùm 25
feceritis id quod rectum est coram Domino. Veruntamen bestias decima- 26
rum sanctarum vestrarum, quæ erunt vobis, & vota vestra, adducetis &
afferetis ad locum quem elegerit Dominus. Faciáſque juxta ritum ho- 27
locausta tua, carnem & sanguinem super altare Domini Dei tui: san-
guis verò reliquarum oblationum sanctitatis tuæ effundatur super altare
Domini Dei tui, sed caro recta erit ad comedendum. Observate & 28
recipite omnia verba ista quæ ego præcipio vobis: ut bene sit vobis
& filiis vestris post vos usq; in seculum, cùm feceritis id quod bonum &
rectum est coram Domino Deo vestro. Quando exciderit Dominus Deus 29
vester populos ad quos ingredimini, ut ejiciat eos à facie vestra, & hæ-
reditaveris eos, & habitaveris in terra eorum: Cavete vobis ne im- 30
pingatis post idola eorum, postquam excisi fuerint à facie vestra, aut
ne quæratis idola eorum, dicendo; Quemadmodum coluerunt populi
isti idola sua, colemus similiter etiam nos. Non exhibebitis talem cul- 31
tum Domino Deo vestro: quoniam quicquid est abominabile Domino,
quod odit, faciunt idolis suis; quoniam etiam filios suos & filias suas
ligant, & comburunt igne idolis suis. Quodcunque ego præcipio 32
vobis, illud servabitis ut faciatis: non addetis ad illud, neque dimi-
nuetis ex eo.

CAP. XIII.

Quando surrexerit inter vos propheta mendacii, aut somniator 1
somnii superbiæ, & dederit vobis signum aut portentum: Et adve- 2
nerit signum aut portentum quod loquutus est vobiscum, dicendo; Ea-
mus post idola populorum quæ non novistis, & serviamus illis. Ne 3
recipiatis verba prophetæ mendacii illius, aut ejus qui somniaverit
somnium illud: quoniam tentat Dominus Deus vester vos, ad scien-
dum num diligatis Dominum Deum vestrum omni corde vestro &
omni anima vestra. Post cultum Domini Dei vestri ambulabitis, & 4
ipsum timebitis: & mandata ejus servabitis, & sermonem ejus reci-
pietis, & coram eo orabitis, & timori ejus adhærebitis. Et prophe- 5
ta mendacii ille, aut somnians somnium ille interficiatur gladio; quo-
niam loquutus est aversionem contra Dominum Deum vestrum, qui
eduxit vos è terra Ægyptiorum, & qui redemit vos è domo afflicti-
onis servorum, ad errare faciendum vos à semita quam præcepit Do-
minus Deus vester, ut ambuletis in ea: itaque extirpabitis facientes
malum è medio vestri.

Verlio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*نه خوري اويرا بسبب نيكوئي رسد بتو و بپسراني تو پسي تو كه بكني آن شايسته در نظري خدا׃ 25
*خاصه خاصهاي تو آنچه باشند بتو و نذرهاي تو برداري و بيائي بآن جا آنچه اختيار كند 26
׃׃ *وبكني عولهاي تو آن گوشت و آن خون ابر مذبحي ׃׃ خداي تو و خوني ذبحتهاي تو ريخته 27
آيد ابر مذبحي ׃׃ خداي تو و آن گوشت بخوري *نگهدار و بشنوي مر همه آن سخنهاي آن 28
اينان آنچه من فرمايا ترا بسبب نيكوئي رسد بتو و بپسراني تو پسي تو تا جاويد كه بكني آن نيكو
و آن شايسته در چشماني ׃׃ خداي تو *كه نيست كند ׃׃ خداي تو مر آن قومها آنچه تو آيا آنجا 29
بميراث گرفتن ايشانرا ازپيشي تو برائي ايشانرا و بنشيني در ولايتي ايشان *هوشيار باش بتو 30
تا نه طلبه افتي پسي ايشان پسي نيست شدني ايشان ازپيشي تو و تا نه طلب كني بمعبودائي
ايشان بگفتن چگونه پرستش كنند آن قومهاي آن اينان [مر معبودائي ايشان] و بكنم همچنين
نيز من *نه كني همچنين ׃׃ خداي تو كه همه مكروهي ׃׃ آنچه دشمن داشت بكردند ببتائي 31
ايشان كه نيز مر پسراني ايشان مر دخترائي ايشان بسوزانند در آتش ببتائي ايشان *مر همه آن 32
سخن آنچه من فرمايا شمارا اويرا نگاه داريد بكردن نه افزائي ابر او و نه كم كني ازو׃

CAP. XIII.

*كه برخيزد از 1 *فصل سيزدهم׃

ميانی تو نبيا يا خوابيناي خواب و بدهد بتو نشان يا معجز* و بيايد آن نشان و آن معجز 2
آنچه سخن گفت بتو [بگفتن] برويم پسي بتائي ديگران آنچه نه دانستي ايشانرا و پرستش كنيم
ايشانرا* نه شنوي بسخنهاي آن نبيا آن او يا بخوابيناي آن او كه آزمايش كنا ׃׃ خداي شما 3
شمارا بدانستن ها هستيد شما دوست داران مر ׃׃ خداي شما درهمه دلهاي شما و درهمه
جانهاي شما * پسي ׃׃ خداي شما برويد و اويرا بترسيد و مر فرمانهاي او نگاه داريد و در 4
قولي او بشنويد و اويرا عبادت كنيد و درو واصل باشيد* و آن نبيا آن او يا خوابيناي
آن خوابي آن او كشته آيد كه سخن گفت گشتن ابر ׃׃ خداي شما آن بيرون آورا شمارا از زميني 5
مصر و خلاص كرد ترا از خانهي بندگان بدحف كردن ترا از آن راه آنچه فرمود ترا ׃׃
خداي تو برفتن دران و كم كني آن بد از ميانی تو׃

Non vescêris ille, ut bonum eveniat 25
tibi & filiis tuis post te, quum
feceris idoneum in conspectu Dei.
Verùm consecrata tua quæ fuerint 26
tibi, & vota tua tolles; & venies
ad locum quem elegerit Dominus:
Et facies holocausta tua carnem & 27
sanguinem super altare Domini Dei
tui: sanguis autem victimarum
tuarum fundetur super altare Do-
mini Dei tui, & carnem comedes.
Observa, & ausculta omnibus ver- 28
bis istis quæ ego præcipio tibi, ut
bonum eveniat tibi, & filiis tuis
post te usque in æternum, quum fece-
ris quod bonum est ac idoneum in o-
culis Dñi Dei tui. Quum annihila- 29
verit Dominus Deus tuus gentes ad
quas tu venturus es ad hæreditavid
capiendum eas à prælentia tua, &
expaleris eas, sedeisque in regione
earum: Cautus esto tibi ne in la- 30
queum incidas eundo post eas, post-
quàm annihilati fuerint è conspectu
tuo: neque inquiras de diis earum,
dicendo; Quomodò colebant gentes
istæ deos suos, ut faciam sic etiam
ego? Non facies sic Domino Deo 31
tuo: quia omnem abominationem
Domini quam odit, fecerunt idolis
suis: nam etiam filios suos & fi-
lias suas comburebant igne idolis
suis. Omne verbum quod ego præ- 32
cipio vobis, illud observabitis fa-
cere: non addes ad illud, neque di-
minues ex eo.

CAP. XIII.

Quum surrexerit è medio tui 1
propheta, vel somnians somnium,
(& dederit tibi signum vel porten-
tum, Evenerítque signum & por- 2
tentum quod locutus est tibi,) dicen-
do; Eamus post idola alterius, quæ non
nôsti, & colamus ea: Non auscul- 3
tabis verbis prophetæ illius, aut
somniatori illi: quia tentat Domi-
nus Deus vester vos, ad sciendum
utrùm sitis vos dilectores Domini
Dei vestri totis cordibus vestris ac
totis animabus vestris. Post Do- 4
minum Deum vestrum ambulabitis,
& illum timebitis, & præcepta e-
jus observabitis, & dicto ejus au-
sculta bitis, atque ei servietis, ei-
que adhærebitis. Propheta autem 5
ille, aut somniator somnii ille in-
terficietur: (quia loquutus est a-
versionem contra Dominum Deum
vestrum, qui eduxit vos è terra Æ-
gypti, & liberavit te è domo ser-
vorum, ad depellendum te de via
in qua præcepit tibi Dominus Deus
tuus ambulare:) & imminues ma-
lum de medio tui.

דברים יג
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. Hierosolymitanum.

6 כי אֲרוּם יַסְעִינָךְ מִלְכָא בִּישָׁא אָחוּךְ
בַּר אִמָּךְ כָּל דְּכֵן בַּר אֲבוּךְ אוֹ בְרָךְ אוֹ
בַּרְתָּךְ אוֹ אִתְּתָךְ דְּדַמְכָא בְּעוֹרָךְ אוֹ
חַבְרָךְ דְּחָבִיב עֲלָךְ כְּנַפְשָׁךְ כְּרוֹ לְמֵימַר
נְהַךְ וְנִפְלַח לְטַעֲוָת עַמְמַיָּא דְּלָא חֲכִימְתָא אַנְתְּ וַאֲבָהָתָךְ: מֵאלָהֵי מְטַעֲוָת 7
שִׁבְעָתֵי עַמְמַיָּא דִּבְחוּזָרְנוּתְכוֹן דְּקָרִיבִין לְכוֹן אוֹ מִן שְׂאַר עַמְמַיָּא דִּרְחִיקִין לְכוֹן
מִן סְיָפֵי אַרְעָא וְעַד סְיָפֵי אַרְעָא: לָא לָא תְּיַצְּבוּן לְהוֹן וְלָא תְקַבְּלוּן מִנַּיְיהוּ 8
וְלָא תֵּיחוֹס עֵינֵיכוֹן עֲלוֹי וְלָא תְרַחֲמוּן וְלָא תְכַסּוּן בְּטוּמְרָא עֲלוֹי: כִּי אֲרוּם 9
מְקַטָּל תְּקַטְּלִינֵיהּ יְדֵיכוֹן יְתוֹשְׁטַן בַּיהּ בְּשֵׁירְוָא לְמִקְטָלֵיהּ וִידֵיהוֹן דְּכָל עַמָּא
בְּסוֹפָא: וסקלתו וּתְאַטְלוֹן יָתֵיהּ בְּאַבְנָא וְיָמוּת אֲרוּם בָּעָא לַאֲטָעָיוּתָךְ 10
מִדַּחֲלָתָא דַּיְיָ אֱלָהָךְ דְּאַפֵּיק יַתְכוֹן פְּרִיקִין מֵמְרָעָא דְּמִצְרַיִם מִבֵּית שְׁעַבּוּד
עַבְדַיָּא: וכל וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּן וְיִדְחֲלוּן וְלָא יוֹסְפוּן לְמֶעְבַּד כְּפִתְגָמָא 11
בִּישָׁא הָדֵין בֵּינֵיכוֹן: כי תשמע אֲרוּם תִּשְׁמְעוּן בְּחַדָּא מִן קִירְוֵיכוֹן דַּיְיָ אֱלָהֲכוֹן 12
יָהִיב לְכוֹן לְמִיתַב תַּמָּן לְמֵימַר: יצאו נְפָקוּ גוּבְרִין זְדָנִין מֵאוּלְפָנָא דַּיְיָ אֱלָהֲכוֹן 13
דְּחַבְּיָמָיָא דְּבֵינֵיכוֹן וְאַטְעִיוּ יַת יַתְבֵי קִרְתֵּיהוֹן לְמֵימַר נְהַךְ וְנִפְלַח לְטַעֲוָת
עַמְמַיָּא דְּלָא חֲכִימְתּוּן: ודרשת וְתִתְבְּעוּן וְתִבְדְּקוּן יַת סַהֲדַיָּא וְתִשְׁיְילוּן 14
שַׁבָּאוּת וְהָא קוּשְׁטָא כֵּיוָן פִּתְגָמָא אִתְעֲבִידַת תּוֹעֵיבְתָּא הָדָא בֵּינֵיכוֹן: הכה
מְמָחֵא תִּמְחוּן יַת יַתְבֵי קִרְתָּא הַהִיא לְפִתְגָם דְּחָרֶב גַּמָּרָא יָתֵיהּ וְיָת כָּל 15
דְּבֵיהּ וְיָת בְּעִירֵיהּ לְפִתְגָם דְּחָרֶב: ואת וְיָת כָּל עָדְאָהּ תְּכַנְּשׁוּן בְּמִצְעַ 16
פַּלְטְיָתָא וְתוֹקְדוּן בְּנוּרָא יַת קִרְתָּא וְיָת כָּל עָדְאָהּ גְּמִיר קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן וּתְהֵי
תֵּל חָרוּב לְעָלַם לָא תִתְבְּנֵי תּוּב: ולא וְלָא אִידְבַק בִּידְכוֹן מִדְּעַם מִן 17
שַׁפְתָּא מִן בְּנַלַּל דְּיֵיחוֹב יְיָ מִתְקוֹף רוֹנְזֵיהּ וְיִכְמוֹר עֲלֵיכוֹן רַחֲמִין וְיִרְחֵם עֲלֵיכוֹן
וְיַסְגִּינְכוֹן הֵי כְּמָא דְּקַיֵּים לְאֲבָהָתְכוֹן: כי תשמע אֲרוּם תְּקַבְּלוּן לְמֵימְרָא 18
דַּיְיָ אֱלָהֲכוֹן לְמִנְטַר יַת כָּל פִּקּוּדוֹי דַּאֲנָא מְפַקֵּיד לְכוֹן יוֹמָא דֵּין לְמֶעְבַּד דְּכָשַׁר
קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן:

6 אֲרוּם יִסְטֵי יָתָךְ אֲחוּךְ בְּרָא דְאִמָּךְ
אוֹ בְרָךְ אוֹ בַרְתָּךְ אוֹ אִתְּתָא דְדַמְכָא
עִמָּךְ:

Quando errare fecerit te consilio 6
malo frater tuus filius matris tuæ,
quanto magis filius patris tui, aut
filius tuus, aut filia tua, aut uxor tua
quæ dormit tecum, aut socius tuus
qui dilectus est tibi sicut anima
tua proclamaverit, dicendo; Eamus & colamus idola populorum,
quæ non novisti tu nec patres tui: De idolis septem populorum 7
qui sunt in circuitu vestro, qui propinqui sunt vobis aut de reliquis po-
pulis qui remoti fuerint vobis, ab extremis terræ usque ad alia ex-
trema. Non acquiescatis illis, neque recipiatis ipsum, neque parcet 8
oculus vester ipsi, neque misereamini, neque tegatis in occulto
ipsum. Quin interficiendo interficietis eum, manus vestræ extendan- 9
tur in principio ad interficiendum eum, dein manus totius populi.
Et obruetis ipsum lapidibus, & morietur: quoniam quæsivit sedu- 10
cere eos à timore Domini Dei tui, qui eduxit vos liberatos è terra Ægy-
pti è domo afflictionis servorum. Et omnes Israelitæ audient & time- 11
bunt, nec amplius facient juxta rem istam malam in medio vestri. Quan- 12
do intelligetis in una ex vestris urbibus, quas Dominus Deus vester
dat vobis ut in eis habitetis, dicendo: Exierunt viri superbi à do- 13
ctrina Domini Dei vestri, etsi sapientiores inter vos, & seduxerunt ha-
bitatores civitatis suæ, dicendo; Eamus, & colamus idola populorum quæ
non novistis. Tunc quæretis, & investigabitis adhibitis testibus & 14
interrogabitis bene; & ecce si vera & certa est res, factáque fuerit
abominatio ista in medio vestri: Percutiendo percutietis habitatores 15
civitatis illius in ore gladii, penitus perdendo eam & quicquid in ea
est, etiam jumenta ejus in ore gladii. Omnem autem prædam ejus 16
colligetis in medio plateæ, & comburetis igne civitatem, & univer-
sam prædam ejus omnino, coram Domino Deo vestro: & erit in
tumulum devastationis in seculum, non ædificabitur amplius. Nec 17
hærebit in manu tua quicquam de anathemate: ut avertatur Dominus
à furore iræ suæ, ut incalescant erga vos ejus miserationes, & amet
vos, & multiplicet vos, quemadmodum juravit patribus vestris. Ita- 18
que recipite sermonem Domini Dei vestri ut custodiatis omnia man-
data ejus quæ ego mando vobis hodie, ut faciatis quod rectum est co-
ram Domino Deo vestro.

Hieros. 6 *Quando declinare fecerit te frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus, aut filia tua, aut mulier quæ dormit tecum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

6 * كه فريب دهد ترا برادري تو پسري مادري تو يا پسري تو [يا] دختري تويا زني
آغوشي تو يا رفيقي تو آنچه چون جاني تو در نهاني بگفتن برويم پرستش كنيم معبودواني
7 ديگران آنچه نه دانستي تو وپدراني تو * از معبودواني آن قومها آنچه گرداگرد شما آن
8 نزديكان بتو يا دوران از تو از كناري آن زمين وتا كناري آن زمين * نه مراد كني
باو ونه شنوي باو ونه شفقت كند چشمي تو ابر او ونه بخشاي ونه پوشي ابر او
9 * كه كشتن بكشي اويرا دستي تو باشد دور در اول [بكشتني او] ودستي همه قوم درو
10 آخر * وسنگسار كني اويرا در سنگها وكشته شود كه طلب كرد بدحق كردن
11 ترا از طاعتي !! خداي تو آن بيرون آورا ترا از زميني مصر از خانهي بندگان * وهمه يسرال
12 بشنوند وبترسند ونه افزايند بكردن چون سخن آن بدي آن اين در ميان تو * كه
13 بشنوي در يكّه شهرهاي تو آنچه !! خداي تو دها بتو بنشستن آنجا بگفتن * بيرون آمدند
مردمان پسراني بيهنر از ميان تو ودحق كردند مر نشيناني شهري ايشان بگفتن
14 برويم پرستش كنيم بتاني ديگران آنچه نه دانستيد * وطلب كني وباز جوي وبپرسي
15 نيكو واينك راست آراسته آن سخن كرده آمد آن مكروهي آن اين در ميان تو * زدن
برني مر نشيناني آن شهر [آن آن] بتيغي شمشير كشتن آنرا ومر همه آنچه دران ومر
16 چهارپاي آن بتيغي شمشير * ومر همه مالي آن جمع كني بميان كشادگيجاي آن
وبسوزاني در آتش مر آن شهر ومر همه مالي آن همه !! خداي تو وباشد خرابهي عالم
17 نه آبدان شود نيز * ونه چسپد در دستي [تو] چيزي از آن حرم بسبب باز گردد
!! از گرميي خشمي او وبدهد بتو رحمتها ورحم كند بتو وبسيار كند ترا
18 چون آنچه سوگند خورد بپدراني تو * كه بشنوي در قولي !! خداي تو بنگاه
داشتن مر همه فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز بكردن آن شايسته در نظري
!! خداي تو *

*Quum dolum adhibuerit ti- 6
bi frater tuus filius matris
tui, aut filius tuus, aut filia
tua, aut uxor sinûs tui, aut so-
dalis tuus qui est sicut anima
tua, clanculò dicendo; Eamus
& colamus deos alios (quos non
nôsti tu & patres tui) De diis 7
gentium quæ circa vos, propinqua-
rum tibi, aut longinquarum à te,
ab extremo terræ usque ad extre-
mum terræ: Non acquiesces ei, neque 8
auscultabis ei, nec parcet oculus
tuus illi, neque misereberis, neque
obteges illum: Sed occidendo oc- 9
cides eum: manus tua erit in il-
lum primùs ad interficiendum i-
psum, & manus universi populi
postremò. Et lapidabis eum lapi- 10
dibus, & interimetur: quia quæsivit
depellere te ab obedientia Domini
Dei tui qui eduxit te è terra
Ægypti, è domo servorum. Et 11
universus Israel audient, ac ti-
mebunt, neque addent facere juxta
verbum pessimum istud in medio tui.
Quum audieris de una urbium 12
tuarum quam Dominus Deus tuus
dat tibi ad habitandum ibi; di-
cendo, Egressi sunt homines filii 13
improbitatis, qui impulerunt ha-
bitatores urbis suæ, dicendo; Ea-
mus, & colamus idola altena quæ
non nôstis: Tunc inquires & 14
perscrutabere, ac interrogabis be-
nè: & ecce verum est, constat ver-
bum, facta est abominatio ista in
medio tui: Percutiendo percu- 15
ties habitatores urbis illius acie
gladii, perimendo eam, & quic-
quid in ea fuerit, & quadrupe-
des ejus acie gladii: Atque o- 16
mnem substantiam ejus congregabis
in medio plateæ ejus, & combu-
res igne urbem, & totam substan-
tiam ejus omninò, Domino Deo
tuo: eritque vastitas perpetua,
non ædificabitur amplius. Ne- 17
que adhærebit manui tuæ quic-
quam de anathemate, ut revertа-
tur Dominus ab excandescentia
iræ suæ, & det tibi misericor-
dias, misereatúrque tui, ac mul-
tiplicet te, quemadmodum juravit
patribus tuis, Quum auscul- 18
taveris dicto Domini Dei tui,
custodiendo omnia præcepta ejus
quæ ego præcipio tibi hodiè, ad
faciendum idoneum in conspectu
Domini Dei tui.

יד

1 בנים הֵי כְּבְנִין חֲבִיבִין אַתּוּן קֳדָם יְיָ
אֱלָהְכוֹן לָא תְנוּדוּן בִּישְׁרֵיכוֹן וְלָא
תְשׁוּרַן כְּלִיל דִּיסְעָר עַל בֵּית אֲפֵיכוֹן
2 עַל נַפְשׁ דְּמִית: כִּי עַם אֲרוּם עַם
קַדִּישׁ אַתּוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן וּבְכוֹן אִתְרְעִי
יְיָ אֱלָהְכוֹן לְמֶהֱוֵי לֵיהּ לְעַם חְבִיב מִכֹּל עַמְמַיָּא דְּעַל אַפֵּי אַרְעָא: לָא תֵאכֹל
3 לָא תֵיכְלוּן כָּל מְרַעֲם דְּרָחֵיקִית מִנְכוֹן: וְאִת דָּא הִיא בְּעִירָא דְּתֵיכְלוּן תּוֹרִין
4 וְאִמְּרֵי בְּנֵי רְחֵילִין וְלָא בְּנֵי מְסַאֲבִין וְנַדְיֵי בְּנֵי עִזִּין וְלָא עֵירוּבֵי מַטְיָן: אֵיל אֵילִין וְטָבְיָן
5 וְיַחְמוּרִין יַעֲלִין וְרִימָנִין וְתוֹרֵי בַּר וְדִיצִין:
6 וְכֹל בְּעִירָא דְּסָרִיקָא טַלְפַּיָּא וְלָהּ קַרְנִין וְסָרִיק סְדָקָא מַסְקָא פִּישְׁרָא
7 בִּבְעִירָא יְתָהּ תֵּיכְלוּן: אַךְ בְּרַם יַת דֵּין לָא תֵיכְלוּן מִסַּסְקֵי פַּרְסָתָא וּמִסְרִיקֵי פַּרְסָתָא שְׁלוּלָא דְּלֵיהּ תְּרֵין רִישִׁין וְתַרְתֵּין
שָׁדְרָאִין הוֹאִיל וְלֵית בְּוִינֵיהּ חֵוִי לְמִתְקַיְּמָא יַת גַּמְלָא וְיַת אַרְנְבָא וְיַת טַפְּוָא
אֲרוּם מַסְקֵי פִּישְׁרָא הִינּוּן וּפַרְסָתְהוֹן לָא סְדִיקָן מְסַאֲבִין הִינּוּן לְכוֹן: וְאִת הַחֲזִיר
8 וְיַת חֲזִירָא אֲרוּם סְדִיק פַּרְסְתָא הוּא וְלֵית כְּנָפִיק בֵּיהּ דְּסָרִיק וְלָא פַּשַׁר מְסָאֲב
9 הוּא לְכוֹן מִבִּיסְרְהוֹן לָא תֵכְלוּן וּבְנִבְלָתְהוֹן לָא תִקְרְבוּן: אַךְ לָחוֹד יַת דֵּין
תֵּיכְלוּן מִן כָּל דִּבְמַיָּא כֹּל דְּלֵיהּ צִיצִין לְמִפְרַח וְחַרְסְפִּיתִין עַל מוֹשְׁבֵיהּ וְאִין נְתָרוֹן
וְאִשְׁתַּיָּר חַד תְּחוֹת לִיסְתֵּיהּ וְחַד תְּחוֹת צִיצִיתֵיהּ וְחַד תְּחוֹת גּוּנְבֵיהּ יְתֵיהּ
10 תֵּיכְלוּן: וְכֹל דְּלֵית לֵיהּ צִיצִין וְחַרְסְפִּיתִין לָא תֵיכְלוּן מְסָאֲב הוּא לְכוֹן: כֹּל
11 כָּל צִפַּר דְּכֵי דְּאִית לֵיהּ וְפַק וְקוּרְקְבָנֵיהּ קָלִיף וְאִית לֵיהּ צִבְעָא יְתִירָא וְלָא דָּרִיס
12 תֵּיכְלוּן: וְהֵה וְדֵין דְּלָא תֵיכְלוּן מִנְּהוֹן נִשְׁרָא וְעוּזָא וּבַר נְיוָא: 13 וְהָרָאָה וְדַיְיתָא
חִיוְרָא וְאוּכְמְתָא דְּהִיא אִיבּוּ וְדַיְיתָא
לְזַנֵּיהּ: 14 וְאִת כֹּל וְיַת כָּל בְּנֵי עוּרְבָא
15 לְזַנֵּיהוֹן: וְאִת בַּת וְיַת בְּרַת נַעֲמִיתָא וְיַת
חַטְּפִיתָא וְיַת צִיפַּר שַׁחְפָּא וְיַת בַּר נְצָצָא
16 לְזַנּוֹי: וְאִת וְיַת קְפוֹפָא וְיַת שְׁלֵי נוּנָא מִן יַמָּא וְיַת צְרָיָא: 17 וְהַקָּאָה וְקָקָא חִיוְרְתָּא
וְאוּכְמְתָא וּשְׁרַקְרָקָא: וְהַחְסִידָה וְדַיְיתָא 18
חִיוְרְתָּא וְאוּכְמְתָא לְזַנֵּהּ וְנֶגֶר טוּרָא
וְעַרְפָּדָא: וְכֹל שְׁרַץ וְכָל דִּיבְבֵי וְזִיבּוּרֵי 19
וְזִיזֵי דְּטַלּוֹפְחֵי וּפוּלֵי דְּפָרְשֵׁי מִן אוֹכְלָא וּפָרְחִין הֵי בְּעוֹפָא מְסָאֲבִין אִינּוּן לְכוֹן לָא 20
יִתְאֲכְלוּן: כֹּל עוֹף כָּל נוּבָא דַּכְיָא תֵּיכְלוּן:

CAP. XIV.

1 Sicut filii dilecti vos coram Domino Deo vestro: non lacerabitis carnem vestram, neque decidere facietis coronam capilli supra regionem faciei vestræ pro anima mortui. 2 Quoniam populus sanctus vos coram Domino Deo vestro: & vos elegit Dominus Deus vester, ut essetis illi in populum dilectum præ omnibus populis, qui sunt in superficie terræ. 3 Non comedetis quicquam quod abominandum statui vobis. 4 Hoc est jumentum quod comedetis: boves, & agnos ovium, eósque non pollutos, & hœdos caprarum neque permixtione pollutos. 5 Cervos & capreas, & bubulos, rupicapras & unicornes, & boves sylvestres, & pygargos. 6 Omne quoque animal quod fissam habet ungulam, & cui sunt cornua, & findit fissuram, quódque ruminat in animalibus, illud comedetis. 7 Verùm istud non comedetis de his quæ ruminant, & de his quæ fissam habent ungulam: embryo cui sunt duo capita & duo dorsa, quamvis non sit in eadem specie conservandùm est. Camelus, lepus, & cuniculus, quoniam ruminant quidem sed ungulam suam non dividunt, polluti erunt vobis. 8 Porcus quoque quia divisam habet ungulam, neque aliud est ei simile quod dividit *ungulam* & non ruminat, pollutus erit vobis: de carne eorum non comedetis, neque cadaver eorum tangetis. 9 Tantùm hoc comedetis de omnibus quæ in aquis sunt: quicquid habet pinnulas ad volandum & squamas super pellem suam, etiamsi defluxerint, si relinquatur una sub maxilla, & altera sub pinnula, & alia sub cauda, illud comedetis. 10 Quicquid verò non habet squamas aut pinnulas non comedetis, immundum est vobis. 11 Omnem avem mundam cui est vesicula aut ventriculus decorticans, & cui est digitus longior, neque est rapax, comedetis. 12 Et ista sunt de quibus non comedetis: aquila, accipiter, & haliæetus. 13 Et ciconia alba, & nigra, quæ est milvus, & milvius juxta speciem suam. 14 Et omnes filios corvorum juxta speciem suam. 15 Struthio, nycticorax, larus, & bubo secundùm speciem suam. 16 Et noctua, & mergulus marinus, & vespertilio. 17 Et onocrotalus albus, & niger, & pica. 18 Et milvus albus, & niger secundùm speciem suam, & upupa, & vespertilio. 19 Et omnes muscæ, & crabrones, & vermes lentium & fabarum, qui separantur à cibo & volant sicut aves, polluti erunt vobis: non comedentur. 20 Omnem locustam mundam comedetis.

Hieros. 1 *Filii dilecti vos coram Domino Deo vestro: non facietis livores pro cultu alieno, neque ponetis calvitium in summitate capitis vestri pro luctu viri qui mortuus est.*

Hieros. 6 *Quæ faciunt ascendere ruminationem inter bestias, illud comedetis.* 7 *Quia ascendere faciunt ruminationem sed ungula eorum non est divisa.*

Hieros. 12 *Et ista de quibus non comedetis: aquila, accipiter, & haliætus.* 13 *Et vultur, & milvus, & milvius juxta speciem suam.*

Hieros. 18 *Et ciconia alba, & milvus secundùm speciem suam, & upupa, & vespertilio.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل چهاردهم *

CAP. XIV.

1 * پسران شما يي خداي شما نه جراحت كنيد ونه نهيد موي كندن مياني چشماني شما
2 بمرده * كه قومي خاص تو يي خداي تو ودر تو اختيار كرد ! ببودن باو بقومي
3 4 بر گزيده از همه آن قومها آنچه ابر روي آن زمين * نه خوري هيچ مكروهي * اين
5 آن چهارپا آنچه بخوريد گاو برّه برّها وبرّه بزها * گوزن وآهو ومشك انداز وقوچ
6 كوهي وبز كوهي وكرك وزرافه * وهمه چهارپا سنب داراي سنب وشكافش داراي
7 شكافش دو سنبها بر آوراي نشخوار در چهارپا آنرا بخوريد * خاصّه مر اين نه خوريد
از بر آوراي نشخوار واز سنب داراي سنب آن شكافته مر آن شتر ومر آن خرگوش
و مر آن بزگره كه بر آوراي نشخوار ايشان وسنب نه سنب داشتند پليدان آن بشما
8 * ومر آن خوك كه سنب داراي سنب ونه نشخوار پليد او بشما از گوشتي ايشان
9 نه خوريد ودر لاشهي ايشان نه رسيد * مر آن بخوريد از همه آنچه در آب همه آنچه باو پره
10 11 وپولك بخوريد * وهمه آنچه نيست باو پر وپولك نه خوريد پليد او بشما * همه گنجشك
12 13 پاك بخوريد * وآن آنچه نه خوريد از ايشان آن سيمرغ وآن هماي وآن عقاب * ومر آن راه ومر
14 15 آن ايّه وآن ديّه بنوعي آن * ومر همه كلاغ بنوعي او * [ومر بت آن يعنه] ومر آن تحمس
16 ومر آن شحف ومر آن باز بنوعي او * את הכוס ואת הינשוף והתנשמת: והקאת ואת הרחמה ואת השלך
17 18 והחסידה והאנפה למינה וآن كوه كنك وآن شب پرك * وهمه جنبش آن مرغ پليد او بشما
19 20 نه خورده آيند * همه مرغي پاك بخوريد.

לא תאכלו לא תיכלון כּל דְּמִיקַלְקְלָא בְּנִיכְסָא לְנִיכּוֹר עִיר דִּבְקִירְוֵיכוֹן תִּיתְּנוּנַהּ 21
וְיֵכְלוּנַהּ או חַבִּין לְבַר עַמְמִין אֲרוּם עַם קַדִּישׁ אַתּוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן לַיִת אֲתוּן
רַשְׁאִין לְמִיבַּשְׁלָא כּל דְּכֵן לְמֵיכּוֹל בִּשַּׁר בַּחֲלַב תַּרְוֵיהוֹן טָעֲרִבִין כְּחַדָּא: עשר
תעשר תְּהֵוֵי זְהִירִין לְעַשְׂרָא פֵּירֵיכוֹן מִן 22
דְּאַתּוּן מַפְּקִין וְכָנְשׁוּן מִן חַקְלָא כּל שַׁתָּא
וְשַׁתָּא וְלָא פֵּירֵי שַׁתָּא עַל פֵּירֵי שַׁתָּא
אוֹחֳרִי: ואכלת וְתֵיכְלוּן מַעֲשְׂרָא תִנְיָנָא 23
קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן בְּאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי לְאַשְׁרָאָה
שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן מַעְשַׂר עִיבּוּרֵיכוֹן חַמְרֵיכוֹן
וּמִשְׁחֲכוֹן וְכֶן בִּיכּוּרֵי תּוֹרֵיכוֹן וְעָנֵיכוֹן מִן
בְּנָלַל דְּתֵילְפוּן לְמִדְחַל מִן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן כּל יוֹמַיָּא: וכי וַאֲרוּכִים יִסְגֵּי מִנָּכוֹן 24
אוֹרְחָא אֲרוּם לָא תֵיכוֹל לְמִסּוֹבְרָא יַת מַעֲשְׂרָא אֲרוּם יִתְרַחֵק מִנָּכוֹן אַתְרָא דְּיִתְרְעֵי
יְיָ אֱלָהְכוֹן לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן אֲרוּם יְבָרְכִנָּךְ יְיָ אֱלָהָךְ: ונתת וְתַהֲלֵל בְּכַסְפָּא 25
וְיהוֹן פְּרִישֵׁי צְרִירִין בִּידָךְ וְתֵזֵךְ לְאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהְכוֹן בִּידֵהּ: ונתת וְתִיתֵּן 26
כַּסְפָּא בְּכֹל דְּיִתְרְעֵי נַפְשָׁךְ בְּתוֹרֵי וּבְעָנָא וּבַחֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק וּבְכֹל דְּתִשְׁיְלִינָךְ נַפְשָׁךְ
וְתֵיכְלוּן תַּמָּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן וְתֶחְדּוֹן אַתּוּן וְאֵנָשׁ בָּתֵּיכוֹן: והלוי וְלֵיוָאֵה דְּבִקְירְוֵיכוֹן 27
לָא תִשְׁבְּקוּנֵיהּ אֲרוּם לֵית לֵיהּ חוּלָק וַאֲחֻסְנָא עִמָּכוֹן: מקצה מְסוֹף תְּלַת שְׁנִין 28
תַּפְּקוּן יַת כָּל מַעֲשַׂר עֲלֲלַתְכוֹן בְּשַׁתָּא הַהִיא וְתַצְנִיעוּן בְּקִירְוֵיכוֹן: ובא וְיֵיתֵי 29
לֵיוָאֵה אֲרוּם לֵית לֵיהּ חוּלָק וַאֲחֻסְנָא עִמָּכוֹן וְיִתְמָא וְאַרְמַלְתָּא דְּבִקְירְוֵיכוֹן
וְיֵיכְלוּן וְיִסְבְּעוּן מִן בְּנָלַל דְּיִבָרֵכִיכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן בְּכֹל עוּבְדֵי יְדֵיכוֹן דְּתַעֲבְדוּן:

טו

מקץ מִסּוֹף שְׁבַע שְׁנִין תַּעֲבְדוּן שְׁמִיטְתָא: וזה וְדִין אַחְווּיַת הִילְכַת שְׁמִיטְתָא 1
אַשְׁמִיטוּ כָּל בַּר נַשׁ מָרֵי מְווּפְתָא דְּיָזוּף בְּהַבְרֵיהּ לֵית לֵיהּ רְשׁוּ לְמַדְחָקָא בְּהַבְרֵיהּ 2
לְמִחְבוּעַ אווּפּוֹתֵיהּ וְלָא מִן אָחִיו בַּר יִשְׂרָאֵל אֲרוּם קְרָא בֵית דִּינָא שְׁמִיטְתָא קֳדָם
יְיָ: את בַּר עַמְמִין תְּדַחוֹק וְדִינָא דִּי יְהֵוֵי לָךְ עִם אָחוּךְ תַּשְׁמֵיט יָדֶךָ: אפס 3
לְחוֹד אֵין אַתּוּן עַסְקִין בְּמִצְוָותָא דְּאוֹרַיְתָא לָא יְהֵוֵי בְכוֹן מְסַכְּנָא אֲרוּם בָּרָכָא 4
יְבָרְכִכוֹן יְיָ בְּאַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן יָהֵיב לְכוֹן אַחְסָנָא לְמֵירְתָהּ:

Non comedetis omne quod corruptitur in mactatione, incolæ incir- 21
cunciso qui habitat in urbibus tuis dabitis illud, ut comedat ipsum, aut
vendes filio populorum; quoniam populus sanctus vos coram Domino
Deo vestro: non licet vobis coquere iedum comedere carnem cum la-
cte, ut ambo illa mixta sint simul. Admoniti eritis dare decimam fru- 22
ctuum vestrorum, ex eo quod pro-
fertis & colligitis ex agro singulis
annis, neque fructus anni pro fru-
ctu alterius anni. Et comedetis 23
decimam secundam coram Domino
Deo vestro, in loco quo delectatus
fuerit ut ibi habitare faciat divinam
suam majestatem, decimam frumen-
torum vestrorum, vinorum vestro-
rum, & oleorum vestrorum, & sic
primogenita boum vestrorum & ovi-
um vestrarum: ut discatis timere à facie Dñi Dei vestri omnibus diebus. 24
Quòd si multa fuerit vobis via, ita ut non possis ferre decimam, quia
procul abfuerit à vobis locus quem elegerit Dominus Deus vester ut habi-
tare ibi faciat divinam suam præsentiam: quoniam benedicet tibi Dominus
Deus tuus. Tum communem facies pro argento: & erunt nummi li- 25
gati in manu tua, & ibis in locum quem elegerit Dominus Deus tuus
in locum ejus. Et dabis argentum pro omnibus quæ voluerit anima 26
tua, pro bobus, ovibus, vino novo & veteri, & pro omnibus quæ pe-
tierit à te anima tua: & comedetis ibi coram Domino Deo vestro, &
lætabimini vos & vestrarum domorum homines. Et Levitam qui est in 27
urbibus vestris non deseretis eum, quia non est illi pars aut hæreditas
vobiscum. A fine trium annorum proferetis omnem decimam proven- 28
tûs vestri pro anno illo, & reponetis in urbibus vestris. Veniétque 29
Levites, quia non est illi pars & possessio vobiscum, & peregrinus,
& pupillus & vidua, qui erunt in urbibus vestris, & comedent & satu-
rabuntur: ut benedicat vobis Dominus Deus vester in omnibus operi-
bus manuum vestrarum quæ facietis.

Hieros. 22. *Populo mi domus Israel, decimando decimabitis omnem proventum seminum vestrorum, ex isto quod seminatis in superficie agri, & colligitis proventus per singulos annos: Populo mi Israel, non vobis licet decimare & comedere de fructibus anni usque ad fructus anni* alius.

CAP. XV.

A Fine septem annorum facietis remissionem. Et hæc est indicatio 1 2
ritûs remissionis: remittetis quisquis creditor est, qui mutuò dederit so-
cio suo: non potest cogere socium suum exigendo mutuum suum, ne qui-
dem à fratre suo Israelita, eo quod promulgavit forum remissionem coram
Domino. Natum ex populis coges: quod autem tibi jure debebit frater 3
tuus, hoc manus tua remittet. Tantùm si vos occupati fueritis in præce- 4
pris legis non erit inter vos pauper: quoniam benedicendo benedicet vobis
Dñs in terra, quam Dñs Deus vester dat vobis in possessionẽ hæreditariam.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نه خوريد همه لاش بغريب آنچه دردروازهاي تو بدهي آنرا و بخورد آنرا يا فروختن ببيگانه كه 21
قوم خاص تو يي خداي تو نه جوشاني بچّه درشيري مادري او * دمك كردن دمك كني مر همه 22
دخلي زراعتي تو آن بيرون آياي آن دشت سال سال * و بخوري بپيشي يي خداي تو در جلي 23
آنچه اختيار كند بمسكن گيراندن نامي او آنجا دمك دانهي تو شيرهي تو و روغني تو و نخست
زادهاي گاوي تو و گوسپندي تو بسبب بياموزي بترسيدن مر يي خداي تو همه
آن روزگاران * و كه بسيار باشد از تو آن راه كه نه تواني بر داشتن اويرا كه 24
دور باشد از تو آن مقام آنچه اختيار كند يي خداي تو بنهادن نامي [او]
آنجا كه آفرين كند ترا يي خداي تو * و بدهي درسيم و كيسه گيري آن سيم در 25
دستي تو و بروي بآن مقام آنچه اختيار كند يي خداي تو درو * و بدهي آن سيم درهمه 26
آنچه آرزو كند جاني تو در گاو و در گوسفند و درمي و درمستكاره و درهمه آنچه بطلبد
جاني تو و بخوري آنجا بپيشي يي خداي تو و شاد باشي تو و خانوادهي تو * و آن لوي آنچه در 27
دروازهاي تو نه گداري اويرا كه نيست باو بخش واحسنتا اوازي تو * از فرجامي 28
سه سالها بيرون آوري مر همه دهيك دخلي تو در سالي آن آن ورها كني در دروازهاي تو 29
* و بيايد آن لوي كه نيست باو بخش واحسنتا اوازي تو و آن غريب و آن يتيم و آن بيوه
آنچه در دروازهاي تو و بخورند و سير شوند بسبب آفرين كند ترا يي خداي تو در همه
عملي دستي تو آنچه بكني *

* فصل پانزدهم *

* از فرجامي هفت سالها بكني شمطّه * و اين سخن آن شمطّه گذاشتن همه خداوند قرض 1
دها دستي او آنچه قرض دهد در يار او نه تقاضا كند مر يار او و مر برادر او كه 2
بخواند شمطّه يي * مر آن بيگانه تقاضا كني و آنچه باشد بتو اوازي برادري تو بگذاري 3
دستي تو * خاصّه كه نه باشد در تو مسكين كه آفرين كردن آفرين كند ترا يي در زميني 4
آنچه يي خداي تو دها بتو احسنتا بميراث گرفتن آنرا *

Ne comedatis ullum cadaver: pere- 21
grino qui est intra portas tuas dabis illud, & comedet illud, aut vendere poteris alienigenæ: populus enim sanctus es Domino Deo tuo. Non coques fœtum in lacte matris suæ. Decimando decimabis omnem proventum agri tui, egredientem agro quotannis. Et comedes coram 23
Domino Deo tuo in loco quem elegerit ad habitationem capere faciendum nomen suum ibi, decimam granii tui, musti tui, & olei tui, & primogenita boum tuorum & ovium tuarum: ut discas timere Dominum Deum tuum omnibus diebus. Quum 24
verò multa fuerit à te via, quo minus possis ferre illam, quòd procul absit à te locus quem elegerit Dominus Deus tuus ad ponendum nomen suum ibi, quum benedixerit tibi Dñs Deus tuus; Tunc dabis eam pro 25
argento, et committens additum accipies argentum in manu tua, & ibis ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus: Et dabis argentum pro omni 26
quod desideraverit anima tua, pro bobus, & pro ovibus, & pro vino, & pro inebriamento, pro cunctis denique quæ petierit anima tua: & comedes ibi coram Domino Deo tuo, & lætaberis tu & familia tua. Levitam autem qui fuerit intra 27
portas tuas, non derelinques: quia non est ei portio ac possessio tecum. Post finem trium annorum proferes 28
omnes decimas proventûs tui in anno ipso, & relinques intra portas tuas: Ut veniat Levita, (quia 29
non est ei portio ac possessio tecum,) & peregrinus, & pupillus, atque vidua, qui sunt intra portas tuas, & comedant ac saturentur: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manûs tuæ quod feceris.

CAP. XV.

A *Fine septem annorum facies* 1
remissionem. Hæc autem est ratio 2
remissionis, Ut remittat omnis dominus fœneratò dans, manum suam, in eo quod fœneratò dederit socio suo: non exiget à socio suo & fratre suo, quia proclamavit remissionem Domino. Ab alienigena exiges: 3
in eo autem quod fuerit tibi apud fratrem tuum, remittes manum tuam: Præsertim, ut non sit in te 4
mendicus: nam benedicendo benedicet tibi Dominus in terra quam ipse Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem, ad hæreditate accipiendam eam.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

רק לְחוֹד אִין קַבָּלָא תְּקַבְּלוּן לְמֵימְרָא דַּייָ אֱלָהְכוֹן לְמִינְטוֹר וּלְמֶעְבַּד יָת כָּל 5
תַּפְקִידְתָּא הָדָא דַּאֲנָא מְפַקֵּיד לְכוֹן יוֹמָא דֵין: כִּי אֲרוֹם יְיָ אֱלָהְכוֹן בֵּירַכְכוֹן הֵי כְּמָא 6
דְּמַלֵּיל לְכוֹן וְתִמַּשְׁכְּנוּן עַמְמִין סַגִּיאִין וְאַתּוּן לָא תִתְמַשְׁכְּנוּן וְתִשְׁלְטוּן בְּעַמְמִין
סַגִּיאִין וּבְכוֹן לָא יִשְׁלְטוּן: כִּי יְהֵיה וְאִין לֵיתֵיכוֹן עִסְקִין בְּמִצְוָותָא דְאוֹרַיְיתָא וַיְהֵוֵי 7
בְּכוֹן מִסְכֵּנָא מֵחַד אֲחָךְ בְּחַדָּא מִן קִרְוָךְ בְּאַרְעָךְ דַּייָ אֱלָהָךְ יְהֵיב לָךְ לָא תִתְקַף
יָת לִבָּבָךְ וְלָא תִמְנַע יָת אִידָךְ מֵאֲחוּךְ מִסְכֵּנָא: כִּי פְתוֹח אֶלָּא מִפְתַּח תִּפְתַּח יָת 8
אִידָךְ לֵיהּ וּמוּפָּא תּוּפְּנִינֵיהּ הֵי כְּמִסַּת חוֹסְרָנֵיהּ דְּיֵיחַסַּר לֵיהּ: הִשְׁתַּמַּר מִדְּלְמָא יְהֵי 9
לְכוֹן דִּלְמָא יְהֵי פִּתְגָם עִכֵּם לִבְכוֹן דְּוָדְנוּתָא לְמֵימַר קְרִיבַת שַׁתָּא שְׁבִיעָתָא שַׁתָּא
דְּשָׁמִיטְתָא וְתִבְאַשׁ עֵינְכוֹן בַּאֲחוֹכוֹן מִסְכֵּנָא וְלָא תִתֵּנוּן לֵיהּ וְיִקְבּוֹל עֲלֵיכוֹן קֳדָם יְיָ
וְיְהֵי בְּכוֹן חוֹבָא: נְתוֹן מִתֵּן תִּתְּנוּן לֵיהּ וְלָא 10
יִבְאַשׁ לִבָּךְ בְּמִתְּנָכוֹן לֵיהּ אֲרוֹם מִטּוּל
פִּתְגָמָא הָדֵין יְבָרְכִנָּכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן בְּכָל
עוֹבָדֵיכוֹן וּבְכָל אוֹשָׁטוּת יְדֵיכוֹן: כִּי אֲרוֹם 11
מְטוּל דְּלָא נַיְיחִין בֵּירַת יִשְׂרָאֵל בְּמִצְוָותָא
דְאוֹרַיְיתָא לָא פַּסְקִין מִסְכֵּנִין מִנּוֹ אַרְעָא
בְּגִין כֵּן אֲנָא מְפַקֵּידְכוֹן לְמֵימַר מְפַרְּחָא
תִּפְתְּחוּן יָת יְדֵיכוֹן לְקָרִיבֵיכוֹן וּלְעַנְיֵי
שִׁבְבוּתְכוֹן וּלְמִסְכֵּינֵי עִמְּכוֹן: כִּי יִמָּכֵר 12
אֲרוֹם יְהוּדִי לְכוֹן אֲחוּכוֹן בַּר יִשְׂרָאֵל
אוֹ בַּת יִשְׂרָאֵל וְיִפְלְחִנָּכוֹן שִׁית שְׁנִין וּבְמֵעֲלֵי שְׁבִיעָתָא תְּפַטְּרוּנֵיהּ לְבַר חוֹרִין
מִגַּבֵּיכוֹן: וְכִי וַאֲרוֹם אִין תְּפַטְּרוּנֵיהּ בַּר חוֹרִי מִגַּבֵּיכוֹן לָא תְּפַטְּרוּנֵיהּ רֵיקָנָא: 13
הַעֲנֵק תַּעֲנְקוּן תְּרַחֲרִין לֵיהּ מִן עַנְכוֹן 14
מִן אִדְּרֵיכוֹן וּמִן מְעַצַּרְתְּכוֹן דְּבָרֵיכוֹן
יְיָ אֱלָהְכוֹן תִּתְּנוּן לֵיהּ: וּזְכִרְתְּ וְתֶהֱוֵון דְּכִירִין אֲרוֹם מְשַׁעְבְּדִין הֲוֵיתוּן בְּאַרְעָא 15
דְּמִצְרַיִם וּפְרָקְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן מִטּוּל כֵּן אֲנָא מְפַקֵּדְכוֹן לְמֶעְבַּד יָת פִּתְגָמָא
הָדֵין יוֹמָא דֵין: וְהֵיה וְיְהֵי אֲרוֹם יֵימַר לָךְ לָא אֶפּוֹק מִן גַּבָּךְ אֲרוֹם רְחֵימָךְ 16
וְיָת אֵינַשׁ בֵּיתָךְ אֲרוֹם טַב לֵיהּ דְּמִתְּנִי עִמָּךְ: וּלְקַחְתְּ וְתִטַּב יָת מַחְטָא וְתִנְעוֹץ 17
בְּאוּדְנֵיהּ וּבְתָרַע בֵּית דִּינָא וְיְהֵי לָךְ עָבֶד פְּלַח עַר יוֹבְלָא וְאוּף לְאַמְתָךְ תְּכַתּוֹב גַּט
חֵירוּ וְתִתֵּן לֵיהּ:

ירושלמי 10 מְתֵּן תִּתְּנוּן לֵיהּ לָא יִבְעַשׁ
בְּאַפֵּיכוֹן בְּזִמַּן דְּתִתְּנוּן לֵיהּ:

11 גִּין נְטִירִין הֲנוֹן יִשְׂרָאֵל מִצְוָותָא
דְאוֹרַיְיתָא לָא הֲווֹ בְּהוֹן מִסְכֵּנִין בְּרַם אִין
שְׁבָקִין הֲנִין מִצְוָותָא דְאוֹרַיְיתָא אֲרוֹם לָא
פְּסָקִין מִסְכֵּנַיָּא בְּנוֹ אַרְעָא בְּגִין כֵּן אֲנָא
מְפַקֵּד יַתְכוֹן לְמֵימַר מְפַתַּח תִּפְתְּחוּן יָת
יְדֵיכוֹן לַאֲחֵיכוֹן מִסְכֵּנַיָּא וְלִצְרֵיכָא דְּאִית
בְּאַרְעֲכוֹן:

Imò si recipiendo receperitis sermonem Domini Dei vestri, ut custodiatis 5
& faciatis omnia mandata hæc, quæ ego mando vobis hodiè; Utique Dñs 6
Deus vester benedicet vobis, sicut loquutus est vobis: pignus capietis
à populis multis, à vobis autem pignus non capietur; & dominium ha-
bebitis in populos multos, sed in vos dominium non habebunt. Quòd 7
si non occupabimini in præceptis legis, tum erit inter vos pauper ex uno
fratrum tuorum, in una ex tuis urbibus in terra tua quam Dñs Deus tuus dat
tibi: non indurabis cor tuum, neque prohibebis manum tuam à fratre
tuo paupere. Sed aperiendo aperies manum tuam illi, & mutuando mu- 8
tuabis illi, quod sufficiat pro penuria sua qua indigebit. Cavete vobis 9
ne sit verbum cum corde tuo superbiæ, dicendo; Prope est annus se-
ptimus annus remissionis; & malus sit oculus vester in fratrem vestrum
pauperem, ut non detis illi: & clamet contra vos ad Dominum & sit
in vobis peccatum. Dando dabi- 10
tis illi, nec malum erit cor vestrum
cùm dederitis ipsi: nam propter
rem istam benedicet vobis Dominus
Deus vester in omnibus operibus
vestris, & in omnibus ad quæ ex-
tenderitis manus vestras. Quoniam 11
propterea quod non acquiescunt
domus Israel in præceptis legis, non
cessant pauperes è medio terræ:
propterea ego præcipio vobis, di-
cendo; Aperiendo aperietis ma-
nus vestras erga propinquos vestros,
& erga pauperes vicinos vestros,
& erga pauperes terræ vestræ. Si 12
venditus fuerit vobis frater vester Israelita, aut Israelitis, tum serviet vo-
bis sex annis: & cùm advenerit septimus, tum dimittetis ipsum liberum
à vobis. Quòd si dimiseritis ipsum liberum à vobis, non dimittetis 13
ipsum vacuum. Onerando onera- 14
bitis illum, de grege vestro, de
areis vestris, & de torculari vestro:
de eo quo benedixerit vobis Domi-
nus Deus vester dabitis illi. Et eritis memores quòd servi fueritis in ter- 15
ra Ægypti, & redemerit vos Dominus Deus vester: propterea ego
præcipio vobis ut faciatis rem hanc hodiè. Et erit quando dixerit 16
tibi; Non exibo à te, quoniam diligo te & homines domûs tuæ: cò
quòd bonum fuerit ei quod perceperit tecum. Tum accipies acum & 17
perforabis aurem ejus, idque in porta curiæ, & erit tibi servus servi-
ens usque ad Jubilæum: & etiam ancillæ tuæ scribes libellum liberta-
tis, & dabis illi.

Hierosol. 10. *Dando dabitis illi, neque erit malum in facie vestra quo tempore dabitis illi.* 11. *Si custodiverint Israelitæ præcepta legis, non erunt inter eos pauperes; verùm si dereliquerint præcepta legis, certè non cessabunt pauperes in medio terræ: propterea ego præcipio vobis, dicendo; Aperiendo aperietis manus vestras fratribus vestris pauperibus & inopibus, qui futuri sunt in terra vestra.*

Hierosol. 14. *Commeatus dando commeatus dabitis illi.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* خاصّه اگر شنويدن بشنوي در قولي ״ خداي تو بنگهداشتن بكردن مر همه آن فرمان آن 5
اين آنچه من فرمايا ترا اين روز * كه ״ خداي تو آفرين كرد ترا چون آنچه سخن گفت بتو 6
و قرض دهي قومهاي بسياران و تو نه قرض ستاني و مسلّط شوي در قومهاي بسياران و در تو
نه مسلّط شوند * كه باشد در تو مسكين از يكّه برادراني تو در يكّه دروازهاي تو در زميني 7
تو آنچه ״ خداي تو دها بتو نه قوي كني مر دلي تو و نه بندي مر دستي تو از برادري
تو آن مسكين * كه كشادن بكشايي مر دستي تو و قرض دادن قرض دهي اويرا قدري 8
بيارمندي او آنچه نيازمند باشد باو * هوشيار باش بتو تا نه باشد سخن اواري دلي تو بي هنر و
بگفتن نزديك شد سالي آن هفت سالي آن شمّطه و بد آيد چشمي تو در برادري تو آن مسكين
و نه دهي باو و بخواند ابر تو ״ و باشد در تو خطا * دادن بدهي باو و نه بد آيد دلي تو 10
در دادني تو باو كه در سببي آن سخني آن آن آفرين كند ترا ״ خداي تو در همه عملي تو
و در همه رسش دستي تو * كه نه باز ايستد مسكين از ميانى آن زمين ابر همچنين من فرمايا 11
ترا بگفتن كشادن بكشايي مر دستي تو ببرادري تو بدرويشاني تو و بمسكيناني تو در ولايتي تو
* كه فروخته شود بتو برادري تو آن عبري يا عبريّه و كار كرد ترا شش سالها و در سالي آن 12
هفتمي بفرستي اويرا آزاد از نزدي تو * وكه بفرستي اويرا آزاد از نزدي تو نه فرستي اويرا تهي * 13
* كرم كردن كرم كني باو از گوسفندي تو از خرمني تو واز چرخي تو آنچه آفرين كرد ترا ״ خداي 14
تو بدهي باو * و ياد كني كه بنده بودي در زميني مصر خلاص [كرد] ترا ״ خداي تو ابر 15
همچنين من فرمايا ترا مر آن سخن آن اين روز * و باشد كه گويد بتو نه بيرون آيم از 16
نزدي تو كه دوستت داشت ترا و مر خانهي تو كه نيك باو اوازي تو * و بستاني مر آن درفش 17
و بدهي در گوشي او و در در و باشد بتو بندهي جاويد و نيز بپرستاري تو بكني همچنين *

*Tantùm si auscultando auscultaveris voci Domini Dei tui, observando facere omne præceptum istud quod ego præcipio tibi hodiè: (Nam 6
Dñs Deus tuus benedixit tibi, quemadmodum locutus est tibi;) tunc mutuò dabis gentibus multis, tu verò mutuò non accipies; & dominabere gentibus multis, at tibi non dominabuntur. Quum fuerit apud te 7
mendicus quispiam de fratribus tuis in una portarum tuarum in terra tua quam Dominus Deus tuus dat tibi; non obfirmabis cor tuum, neque claudes manum tuam à fratre tuo mendico: Sed aperiendo aperies ma- 8
num tuam, & mutuò dando mutuò dabis ei, pro ratione indigentiæ suæ, id quo indiguerit. Cautus sis tibi 9
ne sit verbum pravum cor tuum, improbum, dicendo; Appropinquat annus septimus, annus remissionis: & malignus sit oculus tuus in fratrem tuum mendicum, ita ut non des ei: invocetque contra te Dominum, & sit in te peccatum. Sed dando 10
dabis ei, neque malignum erit cor tuum quum dederis ei: nam causâ hujus rei benedicet tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo, & in omni quod attigerit manus tua. Non 11
enim desistet mendicus de medio terræ: ideò præcipio tibi, dicendo; Aperiendo aperies manum tuam fratri tuo, & pauperibus tuis, & mendicis tuis in regione tua. Quum venditus fuerit tibi frater 12
tuus Hebræus, vel Hebræa, & opus fecerit tibi sex annis, tum anno septimo dimittes eum liberum à te. Et quum dimittes eum liberum à 13
te, non dimittes eum vacuum: Mu- 14
nificè faciendo munifice facies ei, de ovibus tuis, & de area tua, & de torculari tuo ex eo quo benedixerit tibi Dominus Deus tuus, dabis ei. Et recordabere quòd servus 15
fueris in terra Ægypti, & liberavit te Dominus Deus tuus: ideò ego præcipio tibi verbum hoc hodiè. Erit 16
autè cùm dixerit tibi, Non egrediar à te: quòd diligat te ac domum tuam, & quòd bonè sit ei tecum: Tum capies subulam, & adiges per 17
aurem ejus & in ostium: eritque tibi servus æternum. Et etiam ancillæ tuæ facies sic.

דברים יו
תרגום יונתן בן עוזיאל

לא לָא יִקְשֵׁי בְּעֵינָךְ בְּמִפְטְרָךְ יָתֵיהּ לְבַר חוֹרִין מִן גַּבָּךְ אֲרוּם בְּכוּפְלָא עַל אַגָּר 18
אַגִירָא פַּלְחָךְ שִׁית שְׁנִין וּבָרְכָךְ מְטוּלֵיהּ יְיָ אֱלָהָךְ בְּכֹל מַה דְּתַעֲבַד : כֹּל בֻּכֹר 19
בּוּכְרָא דְּאִתְיְלִיד בְּתוֹרָךְ וּבְעָנָךְ דּוּכְרָיָא תַּקְדֵּישׁ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ לָא תְפַלּוֹחַ בְּבוּכְרֵי
תוֹרֵיכוֹן וְלָא תְחַוֵּוּ בְּכוּרֵי עָנֵיכוֹן : לְפָנֵי קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן תֵּיכְלִינֵיהּ שְׁנָא בְּשְׁנָא 20
בַּאֲתַרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ אִתּוֹן וְאֵינַשׁ בֵּיתֵיכוֹן : וְכִי וַאֲרוּם יְהֵי בֵּיהּ מוּמָא חֲגִיר אוֹ 21
סְמֵי כֹּל מְדַעֵם בֵּישׁ לָא תְכַסְּוִינֵיהּ קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן : בִּשְׁעָרֵיךְ תֵּיכְלִינֵיהּ 22
דְּמָסָאב מִן לְמִקְרַב לְקוּדְשַׁיָּא וְדַדְכִי לְמִקְרַב לְקוּדְשַׁיָּא כְּחַדָּא הֵי כִּבְשַׂר טַבְיָא
וְאַיָּלָא : רַק לְחוֹד אִדְמֵיהּ לָא תֵיכְלוּן עַל אַרְעָא תֵּישְׁדִּנֵיהּ הֵיךְ כְּמַיָּא : 23

יו

שְׁמוֹר חֲוֹן וְהֵירִין לְמִנְטַר וְמַנֵּי מוֹעֲדַיָּא לְעִבּוּרֵי שַׁתָּא וּלְמִנְטַר תְּקוּפְתָּא בֵּירְחָא 1
דְּאַבִּיבָא לְמֶעְבַּד בֵּיהּ פִּסְחָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָכוֹן אֲרוּם בֵּירְחָא דְּאַבִּיבָא אַפֵּיק יְיָ אֱלָהָכוֹן מִמִּצְרַיִם וְתֵיכְלוּן פִּסְחָא קֳדָם יְיָ 2
אֱלָהֲכוֹן בֵּינֵי שִׁמְשָׁתָא וְעַאן וְחוֹרֵי לְמַטַר בְּבֵרָן יוֹמָא לְחֶדְוַת חַגָּא בַּאֲתַרָא דְּיִתְרְעֵי
יְיָ לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן : לָא לָא תֵיכְלוּן עַל פִּסְחָא חַמִּיעַ שׁוּבְעָא יוֹמִין 3
תֵּיכְלוּן לְשַׁמֵּיהּ פַּטִּיר לַחְמָא עַנְיָיא אֲרוּם בִּבְהִילוּ נְפַקְתּוּן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מִן בְּגַלָּל
דְּתִידְכְּרוּן יַת יוֹם מִפָּקְכוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם כֹּל יוֹמֵי חַיֵּיכוֹן : וְלָא וְתִזְדַּהֲרוּן מִקַּמֵּי 4
פִּסְחָא דְּלָא יִתְחֲמֵי לְכוֹן חֲמִיר בְּכֹל תְּחוּמָכוֹן שׁוּבְעָא יוֹמִין וְלָא יְבִית בַּר מִן
בִּישְׂרָא דְּתִכְּסוֹן בְּרַמְשָׁא בְּיוֹמָא קַמָּאָה לְצַפְרָא : לָא תּוּכַל לֵית לְכוֹן רְשׁוּ לְמִכּוֹס 5
יַת פִּסְחָא בְּחַדָּא מִן קִירְוֵיכוֹן דַּיְיָ אֱלָהֲכוֹן יְהִיב לְכוֹן : כִּי אִם אֱלָהֵן בַּאֲתַרָא 6
דְּיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהֲכוֹן לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן תִּיכְסוֹן יַת פִּסְחָא וּבְרַמְשָׁא בְּמֵעֲלִית
שִׁמְשָׁא תֵּיכְלוּנֵיהּ עַד פַּלְגוּת לֵילְיָא זְמַן שַׁרְיוּת פּוּרְקָנְכוֹן מִמִּצְרַיִם : וּבְשַׁלְתְּ וְתִטְוֻוּן 7
וְתֵיכְלוּן בְּאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהֲכוֹן בֵּיהּ וְתִתְפְּנֵי בְּצַפְרָא מִיפַּק חַנָּא וְתָהֵךְ לְקִרְוָךְ :
שִׁתָּא בְּיוֹמָא קַמָּא תְּקָרְבוּן יַת עוֹמְרָא וְתֵיכְלוּן פַּטִּירֵי מֵעֲלֵלְתָּא עֲתִיקְתָּא וְשִׁיתָּא 8
יוֹמִין דְּאִשְׁתַּיְירוּ תְּהוֹן מְרַשַּׁן לְמֵיכוֹל פַּטִּירֵי מַעֲלֵלְתָּא חַדְתָּא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה
דַּהֲוָא תְּהוֹן כְּנִישִׁין בְּחוּשְׁבְּחָא קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן לָא תַעֲבְדוּן עִיבִידְתָּא : שִׁבְעָה
שׁוּבְעָא שְׁבוּעִין תִּימְנוּן לְכוֹן מִסַּם דְּתִשְׁרוֹן לְמִשְׁלַח מַגְלָא לְמֵחְצוֹר בְּחַקְלָא בְּחַר 9
חֲצַר עוֹמְרָא תִּישְׁרוֹן לְמִמְנֵי שׁוּבְעָא שְׁבוּעִין :

DEUTERONOMIUM.
Targ. JONATHAN B. UZIEL.

Non grave videbitur in oculis tuis cùm dimiseris eum liberum à te, 18
quoniam duplo pro mercede mercenarii servivit tibi sex annis: & benedixit tibi propter ipsum Dominus Deus tuus in omni eo quod feceris.
Omne primogenitum quod natum fuerit in bobus tuis & ovibus tuis, 19
mares sanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis cum primogenitis boum vestrorum, neque tondeas primogenitum ovium vestrarum.
Coram Domino Deo vestro comedetis ipsum singulis annis, in loco quem 20
elegerit Dñs, vos, & homines domorum vestrarum. Et quando erit in 21
ipso macula, *si fuerit* claudum, aut cæcum, aut quodcunque aliud vitium, non immolabis ipsum coram Domino Deo vestro. In urbibus ve- 22
stris comedetis ipsum, qui immundus est quominùs possit accedere ad sanctificata, & qui mundus est ut accedat ad sanctificata pariter, sicut
carnem capreæ & cervi. Tantùm sanguinem ejus non comedetis, in terra 23
spargetis ipsum instar aquarum.

CAP. XVI.

ADmoniti estote servare tempora festorum cum intercalationibus an- 1
ni, & servare revolutionem in mense novarum frugum, ut celebres in eo Pascha coram Domino Deo vestro: quoniam in mense novarum frugũ
eduxit vos Dñs Deus vester ex Ægypto, comedetis itaque ipsum eâ nocte.
Et mactabitis Pascha coram Domino Deo vestro inter vesperas, & oves 2
& boves crastino die, in articulo die illius in gaudium festi, in loco quem elegerit Dñs ut ibi habitare faciat divinam suam præsentiam. Non 3
comedetis cum Paschate fermentatũ, septem diebus comedetis nomini ejus azymum panem afflictionis: quoniam festinanter exiviſtis è terra Ægypti, ut recordemini diei exitûs vestri è terra Ægypti omnibus diebus vi- 4
tæ vestræ. Cavebitis propter Pascha ut non videatur vobis fermentatum in omni limite vestro septem diebus: neq; pernoctabit foris de carne,
quam mactabitis in vespera in die primo, usque mane. Non est vo- 5
bis potestas mactandi Pascha in una urbium vestrarum, quam Dominus Deus vester dat vobis. Sed in loco quem elegerit Dominus Deus 6
vester, ut habitare faciat ibi divinam suam præsentiam, mactabitis Pascha: & vesperi in Occasu solis comedetis ipsum usque ad medium noctis, *juxta* tempus initii redemptionis vestræ ex Ægypto. Et assabitis 7
& comedetis, in loco quem elegerit Dominus Deus vester: & convertes te in aurora exitûs festi, & ibis in urbes tuas. Die primo offe- 8
retis manipulum & comedetis azyma frugum veterum, sex autem diebus qui supersunt incipient edere azyma novarum frugum: die autem septimo illo congregabimini in laude coram Domino Deo vestro,
non facietis opus. Septem hebdomadas numerabitis vobis, à tempo- 9
re quo incipietis mittere falcem in messem in agrò, post messem manipuli incipietis numerare septem hebdomadas.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*نه سخت آيد در چشماني تو در فرستادني تو اويرا آزاد از نزدي تو كه دو مزدي مزدور 18
كار كرد ترا شش سالها و آفرين كند ترا يي خداي تو در همه آنچه بكني *همه آن نخست زاد 19
آنچه زاييده شود در گاوي تو و در گوسپندي تو آن نر خاص كني يي خداي تو نه كار
كني در نخست زادي گاوي تو و نه پشم برّي نخست زادي گوسپندي تو *بپيشي يي خداي 20
تو بخوري اويرا سال در سال در مقامي آنچه اختيار كند يي تو و خانوادهي تو *و كه باشد 21
درو عيب لنگ يا كور همه عيبي بد نه ذبحت كني اويرا يي خداي تو * در دروازهاي تو 22
بخوري اويرا آن پليد و آن پاك يك جا چون آهو و چون گوزن *خاصّه مر خون آن نه خوري ابر 23
آن زمين بريزي اويرا چون آب * فصل شانزدهم * *نگاه دار مر ماهي آن 1
تر خوشه و بكني فسح يي خداي تو كه در ماهي آن تر خوشه بيرون آورد ترا يي از مصر شب *
* و ذبحت كني فسح يي خداي تو گوسپند و گاو در جاي آنچه اختيار كند يي بمسكن 2
گيراندن نامي او آنجا * نه خوري ابر او خمير هفت روزها بخوري ابر او فطير نانِ درويش 3
كه در نهيب زدگي بيرون آمدي از زميني مصر بسبب ياد كني روزي بيرون آمدني تو
از زميني مصر همه روزگاراني زندگي تو * و نه ديدار آيد بتو خميرمايه در همه 4
حدّي تو هفت روزها و نه منزل كند از آن گوشت آنچه ذبحت كني در ايوار در
روزي آن اوّل بامداد * نه تواني بذبحت كردن مر آن فسح در يكه دروازهاي تو آنچه يي 5
خداي تو دها بتو *كه الّا بآن جا آنچه اختيار كند يي خداي تو بمسكن گيراندن 6
نامي او آنجا ذبحت كني مر آن فسح در ايوار چون آمدن آن خورشيد وعدهي بيرون
آمدني تو از مصر * و بجوشاني و بخوري در جاي آنچه اختيار كند يي خداي تو درو 7
و روي كني در بامداد و بروي بخيمهاي تو *شش روزها بخوري فطير و در روزي آن هفتمي 8
عصرت يي خداي تو نه كني كار * هفت هفتها بشماري بتو از در استيدني منجل در درو 9
در استي بشمردن هفت هفتها *

Ne duresçat in oculis tuis, quum dimittes eum liberum à te: quia duplicis mercedis mercenarii op⁹ fecit tibi sex annis: & benedicet tibi Dominus Deus tuus in omni quod facies. Omne primbgenitum quod nascetur in bobus tuis, & in ovibus tuis, masculum sanctificabis Domino Deo tuo: opus non facies cum primogenito bovis tui, neque lanam tondebis primogeniti ovis tuæ. Coram Domino Deo tuo comedes illud quotannis, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, tu, & familia tua. At quum fuerit in eo vitium, nempe claudum fuerit vel cæcum, ullum vitium malum, non immolabis illud Domino Deo tuo. Intra portas tuas comedes illud, immundus ac mundus pariter, sicut capream & sicut cervum. Tantùm sanguinem ejus non comedes, sed super terram effundes illum tanquam aquam.

CAP. XVI.

OBserva mensem humidarum spicarum, & facito Pascha Domino Deo tuo: quia in mense humidarum spicarum eduxit te Dominus ex Ægypto nocte. Et immolabis Pascha Domino Deo tuo ex ovibus & bobus, in loco quem elegerit Dominus ad habitationem capere faciendùm nomen suum ibi. Non comedes cum illo fermentatum: septem diebus comedes cum eo infermentata, panem quasi paupertatis: quia in timoris percussione egressus es è terra Ægypti: ut recorderis diei egressûs tui è terra Ægypti, omnibus diebus vitæ tuæ. Neque conspicietur tibi fermentum in omni termino tuo septem diebus, nec mansionem faciet tecum quicquam de carne quam immolaveris vesperâ dici primi, usque manè. Non poteris immolare Pascha in qualibet portarum tuarum quam Dominus Deus tuus dat tibi: Sed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus ad habitationem capere faciendum nomen suum ibi, immolabis Pascha vesperè circa Occasum solis, juxta statũ tempus egressûs tui ex Ægypto. Coques autem, & comedes in loco quem elegerit Dominus Deus tuus: postea facie conversâ manè ibis ad tentoria tua. Sex diebus comedes infermentata: die verò septimâ erit festatio Domino Deo tuo, non facies ullum opus. Septem deinde hebdomadas numerabis tibi: ab inceptione falcis in messe, incipies numerare septem hebdomadas:

10 וְעַשְׂתָּ חַג שָׁבֻעוֹת לַיְיָ אֱלָהָךְ מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלָהָךְ:
11 וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלָהֶיךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וְאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלָהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם:
12 וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרָיִם וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה:
13 חַג הַסֻּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים בְּאָסְפְּךָ מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ:
14 וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ:
15 שִׁבְעַת יָמִים תָּחֹג לַיְיָ אֱלָהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ כִּי יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלָהֶיךָ בְּכֹל תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ:
16 שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלָהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי יְיָ רֵיקָם:
17 אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ כְּבִרְכַּת יְיָ אֱלָהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ:

10 ועשית וחגיתה חגא דשבועיא קדם יי אלהכון היכמת נדבת ידיכון
11 היכמא דברכיכון יי אלהכון: ושמחת ותיחדון בחדוות חגא קדם יי אלהכון אתון
ובניכון ובנתיכון ועבדיכון ואמהתיכון וליואי די בקרויכון וניורא ויתמא וארמלתא
12 די ביניכון באתרא דיתרעי יי אלהכון לאשראה שכינתיה תמן: וזכרת ותהוון
13 דכירין ארום משעבדין הויתון במצרים ותיטרון ותעבדון ית קימיא האלין:
חג הסכות חגא דמטלליא תעבדון לכון שובעא יומין במשלמכון לממנוש עלתא
14 מאידריכון וחמרא מן מעצרתיכון: ושמחת ותיחדון בחדות חגיכון בשאובתא
וחלילא אתון ובניכון ובנתיכון ואמהתיכון וליואה וניורא ויתמא וארמלתא די
15 בקירויכון: שבעא שובעא יומין תחגון קדם יי אלהכון באתרא דיתרעי יי ארום
יברכינכון יי אלהכון בכל עללתכון ובכל עובדי אידיכון והוון בדם חדיין באצלחותא:
16 שלש זמנין בשתא יתחמון כל דכוריכון קדם יי אלהכון באתרא דיתרעי
בחגא דפטיריא ובחגא דשבועיא ובחגא דמטלליא ולית כון רשאין למחמיא
17 קדם יי אלהכון ריקנין מכל מצוותא: איש נבר היכמת מוהבות ידוהי היכמא
דברכתא דיי אלהכון דיהב לכון:

פ פ פ

18 שופטים דיינין קשיטין וסרכין אלימין תמנון לכון בכל קירויכון דיי אלהכון
19 יהיב לכון לשבטיכון וידינון ית עמא דין קשוט: לא תלא תיצלון

ירושלמי 18 דיינין וסרכין:
19 לא תחמטון דינא ולא תחפון אפין ולא תחפון שוחד דסמון ארום שוחדא
מסמי עינוי דחכימיא ומקלקל מלייהון דזכאין בשעת דיניהון:

דינא ולא תסבון אפיוולא תקבלון שוחדא
ארום שוחדא מסמי עיני חכימיא דנסבין
ליה דנרים להון טפשותא ומערבב
מילין זכאין בפום דייניא בשעת דיניהון:
20 צדק דין קשוט ודין שלם בקשוט
תהי רדיף מן בגלל דתיחון ותירתון
ית ארעא דיי אלהכון יהיב לכון: לא תשע היכמא דליתיכון רשאין
21 למנצוב אשירתא לסטר מדבחא דיי היכדין ליתיכון רשאין למוונא בדינא
נברא מפשא עם דייניא חכימא למלפא לכון ית דתעבדון לכון: ולא
22 והיכמא דליתיכון רשאין למקמא קמא היכדין ליתיכון רשאין למנאה
למפרנסא נברא וידנא דרחקיה יי אלהכון:

10 וְלֹא תָקִים לְךָ מַצֵּבָה אֲשֶׁר שָׂנֵא יְיָ אֱלָהֶיךָ:
11 לֹא תִזְבַּח לַיְיָ אֱלָהֶיךָ שׁוֹר וָשֶׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם כָּל דָּבָר רָע כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלָהֶיךָ הוּא:

SECT. XLVIII.

Et celebrabitis lætitiam festi hebdomadarum coram Domino Deo vestro, 10
juxta exigentiam spontaneæ oblationis manuum vestrarum, secundùm
quod benedixerit vobis Dominus Deus vester. Et lætabimini in lætitia 11
festi coram Domino Deo vestro, vos, filii vestri, filiæ vestræ, servi ve-
stri, & ancillæ vestræ, & Levitæ qui in urbibus vestris *sunt*, & pere-
grinus, & pupillus, & vidua, qui *sunt* inter vos: in loco quem elegerit
Dominus Deus vester, ut ibi habitare faciat divinam suam præsentiam.
Et memores eritis vos servire coactos fuisse in Ægypto: itaque servabitis 12
& facietis statuta ista. Festum *quoque* tabernaculorum celebrabitis vobis 13
septem diebus: cùm finem feceritis colligendi fruges ex areis vestris, & vi-
num ex torcularibus vestris. Et lætabimini in lætitia festorum vestro- 14
rum cum fistula & tibiis, vos, & filii vestri, filiæ vestræ, & ancillæ ve-
stræ & Levitæ, & peregrinus, & pupillus, & vidua, qui *sunt* in urbibus
vestris. Septem diebus celebrabitis festum coram Domino Deo vestro, 15
in loco quem elegerit Dominus: quoniam benedixit vobis Dominus De-
us vester in omni proventu vestro, & in omnibus operibus manuum ve-
strarum; itaque eritis læto animo propter prosperitatem. Tribus vi- 16
cibus in anno videbuntur omnes mares vestri coram Domino Deo ve-
stro, in loco quem elegerit; nempe in festo azymorum, in festo he-
bdomadarum, & in festo tabernaculorum: neq; licebit vobis comparere
coram Domino Deo vestro vacui omnibus præceptis. Unusquisque 17
juxta sufficientiam donorum manûs suæ, juxta benedictionem Domini
Dei vestri quam largitus fuerit vobis.

Judices veraces & exactores potentes præficietis vobis in omnibus ur- 18
bibus vestris, quas Dominus Deus
vester dat vobis pro tribubus ve-
stris, & judicabunt populum judi-
cio integro. Non declinare faci- 19
etis judicium, neque accipietis fa-
cies: neque recipietis munus, quo-
niam munus excæcat oculos sa-
pientum qui accipiunt ipsum, quia
occasionem præbet illis stultitiæ, &
confundit sermones innocentes in
ore judicum in hora judicii ipsorum. Judicium veritatis & judicium per- 20
fectum in veritate persequêris: ut veniatis & possideatis terram, quam
Dominus Deus vester dat vobis. Sicut vobis non licet plantare lu- 21
cum ad latus altaris Domini, sic vobis non licet miscere in judicio
virum stultum cum judice sapiente, ut doceat vos id quod vobis fa-
ciatis. Et sicut non licet vobis erigere statuam, sic non licet vobis 22
præficere ad gubernandum virum superbum, quem abominatur Do-
minus Deus vester.

Hierosol. 18. *Judices & præfectos.* 19. *Non declinabitis in judicio, neque accipietis facies; neque accipietis munus opum, quoniam munus excæcat oculos sapientum, & pervertit sermones ipsorum justorum in hora judicii ipsorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

10 * وبكني حج هفتها ديي خداي تو از وسشي سخاوتي دستي تو آنچه بدهي چون آنچه آفرين كند
11 ترا ؛ خداي تو * وشادي كني بپيشي ؛ خداي تو تو وپسري تو ودختري تو وبندهي
تو وپرستاري تو وآن لوي آنچه در دروازهاي تو وآن غريب وآن يتيم وآن بيوه آنچه در
12 ميانی تو درجاي آنچه اختيار كند ؛ [خداي تو] بمسكن گيراندن نامي [او] آنجا * وياد
13 كني كه بنده بودي در مصر ونگاه داري وبكني مر آن رسمهاي آن اينان * حجّي آن
14 سكّت بكني بتو هفت روزها در جمع كردني تو از خرمني تو واز چرخ تو * وشادي كني در
حجّي تو تو وپسري تو ودختري تو وبندهي تو وپرستاري تو وآن لوي وآن غريب
15 وآن يتيم وآن بيوه آنچه در دروازهاي تو * هفت روزها حج گذاري ديي خداي تو در
جاي آنچه اختيار كند ؛ كه آفرين كند ترا ؛ خداي تو در همه دخلي تو ودر
همه عملي دستي تو وباشي خاصّه شادمان * سه بارها در سال ديدار آيد همه نرينهي تو
16 مر پيشي ؛ خداي تو درجاي آنچه اختيار كند در حجّي آن فطير ودر حجّي آن هفتها
17 ودر حجّي آن سكّوت ونه ديدار آيد مر پيشي ؛ تهي * مردي چون هديهي دستي او چون
18 آفرين ؛ خداي تو آنچه بداد بتو * حاكمان ومهتران بدهي بتو در همه دروازهاي تو
19 آنچه ؛ خداي تو دها بتو بقبيلهاي تو وحكم كنند مر آن قوم حكم راست * نه
ميل دهي حكم نه آرزم داري رويها ونه ستاني رشوت كه آن رشوت كور كند
20 خردمندان وخليف كند سخناني راستان * راست راست بتازي بسبب بزيي وميراث
21 گيري مر آن زمين آنچه ؛ خداي تو دها بتو * نه نشاني بتو اشره همه درخت
22 پهلوي مذبحي ؛ خداي تو آنچه بكني بتو * ونه بر انگيزاني بتو انگيخته آنچه
دشمن داشت ؛ خداي تو *

Postea ages festum hebdomadum 10
Domino Deo tuo ex accessione li-
beralitatis manûs tuæ, quam da-
bis prout benedixerit tibi Domi-
nus Deus tuus. Et lætitiam ages 11
coram Domino Deo tuo, tu & fili-
us tuus & filia tua, & servus tu-
us & ancilla tua, & Levita qui
intra portas tuas, & peregrinus, &
pupillus, ac vidua, qui fuerint *in*
medio tui, in loco quem elegerit Do-
minus Deus tuus ad habitationem
capere faciendum nomen suum tibi.
Et recordaberis quòd servus fueris 12
in Ægypto: propterea observabis
ac facies statuta hæc. Solenni- 13
tatem tabernaculorum facies tibi
septem diebus, quum collegeris de
area tua & de torculari tuo. Et 14
lætitiam ages in solennitate tua,
tu & filius tuus & filia tua, &
servus tuus & ancilla tua, & Le-
vita, & peregrinus, & pupillus,
ac vidua, qui habitaverint *intra*
portas tuas. Septem diebus fe- 15
stum celebrabis Domino Deo tuo in
loco quem elegerit Dominus: quo-
niam benedicet tibi Dominus Deus
tuus in omni proventu tuo, & in
omni opere manûs tuæ, & eris uti-
que lætus. Tribus vicibus in an- 16
no apparebit omnis masculus tuus
coram Domino Deo tuo, in loco quem
elegerit, in solennitate infermenta-
torum, & in solennitate hebdomadû,
& in solennitate tabernaculorum:
neque apparebit quisquam *corã Do-*
mino vacuus. Quisque juxta mu- 17
nus manûs suæ, juxta benedictio-
nem Domini Dei tui quam dederit
tibi. Judices ac principes dabis 18
tibi intra omnes portas tuas quas
Dominus Deus tuus dat tibi per tri-
bus tuas, & judicabunt populum
judicio recto. Non inclinabis ju- 19
dicium, nec honorabis facies, neq;
accipies munus: quia munus cæcos
reddit oculos prudentum, & per-
vertit verba rectorum. Rectum, 20
rectum persequêris, ut vivas, &
hereditate accipias terram quam
Dominus Deus tuus dat tibi. Non 21
plantabis tibi lucum quarumcun-
que arborum secus altare Domini
Dei tui quod facies tibi. Neque 22
eriges tibi statuam, quam odit Do-
minus Deus tuus.

יז

לא תובח לָא תִכְסוֹן קֳדָם יְיָ אֱלָהכון תּוֹר וְאִמַּר דְּיהֵי בֵּיהּ מוּמָא אוֹ כָּל מִדַּעֲם 1
בִּישׁ דְּנָוִיל וְאָנִיס אֲרוֹם מְרַחֵק קֳדָם יְיָ אֱלָהכון הוּא : כִּי יִמָּצֵא אֲרוֹם יִשְׁתְּכַח 2
בֵּינֵיכון בְּחַדָּא מִן קוּרְיֵיכון דַּייָ אֱלָהכון יְהִיב לְכון גְּבַר אוֹ אִתְּתָא דְּיַעֲבַד דְּבִישׁ קֳדָם
יְיָ אֱלָהכון לְמֶעְבַּר עַל קְיָמֵיהּ : וְיֵלֵךְ וְאָזַל בְּתַר יְצַרָא בִּישָׁא וּפְלַח לְטַעֲוָות 3
עַמְמַיָּא וְסָגִיד לְהון וּלְשִׁמְשָׁא אוֹ לְסִיהֲרָא אוֹ לְכָל חֵילֵי שְׁמַיָּא דְּלָא פַּקֵּידִית :
וְהִנֵּד וְאִתְחַוֵּא לְכון וְתִשְׁמְעוּן וְתִיתְבְּעוּן יַת סַהֲדַיָּא טַבְאוּת וְהָא קוּשְׁטָא כֵּין 4
פִּתְגָמָא אִתְעֲבִידַת תּוּעֲבְתָּא הָדָא בֵּינֵיכון : וְהוֹצֵאת וְתַפְּקוּן יַת גַּבְרָא הַהוּא אוֹ 5
יַת אִנְתְּתָא הַהִיא דְּעַבְדוּ יַת פִּתְגָמָא בִּישָׁא הָדֵין לִתְרַע בֵּית דִּינֵיכון יַת גַּבְרָא
אוֹ יַת אִנְתְּתָא וּתְאַטְלוּנוּן בְּאַבְנַיָּא וִימוּתוּן : עַל פִּי עַל מֵימַר תְּרִין סַהֲדִין אוֹ 6
תְּלָתָא סַהֲדִין יִתְקְטֵיל דְּמִתְחַיֵּב קְטוֹל לָא יִתְקְטֵיל עַל מֵימַר סָהִיד חַד : יַד יְדָא 7
דְּסַהֲדַיָּא תְּהֵי בֵּיהּ בְּשֵׁרוּיָא לְמִקְטְלֵיהּ וִידָא דְּכָל עַמָּא בְּבַתְרֵיתָא וּתְפַלּוּן עָבֵיד
דְּבִישׁ מִבֵּינֵיכון : כִּי יִפָּלֵא אֲרוֹם 8
יְרוּשְׁלֵמִי 8 אֲרוֹם יִתְכַּסֵּי מִנְּכון פִּתְגָם
לְסַגָּר דִּין בֵּין דָּם דִּקְטוֹלִין בֵּין דָּם
דְּבְתוּלִין בֵּין מַכְתַּשׁ צָרַעְתָּא בֵּין מַכְתַּשׁ
נִתְקָא מִלִּין דְּמִטּוּ לְקְרֵייכון וְתְקוּמוּן
וְתִסְּקוּן לְאַתְרָא דִּי יִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהכון
בֵּיהּ :
יִתְפְּרַשׁ מִנְּכון פִּתְגָמָא לְדִינָא בֵּינֵי
אָדָם סָאוּב לְאָדָם דְּכֵי וּבֵינֵי דִּינֵי
נַפְשָׁתָא לְדִינֵי מְמוּנָא בֵּינֵי מוֹכַתַּשׁ
צוּרְעָא לְמַכְתַּשׁ נִתְקָא מִלֵּי פְּלוּגְתָּא
בְּבֵית דִּינֵכון וְתְקוּמוּן וְתִיסְּקוּן לְאַתְרָא 9
דִּיתְרְעֵי יְיָ אֱלָהכון בֵּיהּ : וּבְאתְ וְתֵיתוּן
לְוָת כָּהֲנַיָּא דְּמִשֵּׁיבֵט לֵוִי וּלְוָת דַּיָּנָא דִּי יְהֵי בְּיוֹמַיָּא הָאִנּוּן וְתִתְבְּעוּן מִנְּהון וְיחַוּון
לְכון יַת הִלְכַת דִּינָא : וְעָשִׂית וְתַעְבְּדוּן עַל מֵימַר הִלְכַת אוֹרַיְתָא דְּיחַוּן לָכון 10
מִן אַתְרָא הַהוּא דִּיתְרְעֵי יְיָ וְתִטְּרוּן לְמֶעְבַּד כְּכָל דִּילַפּוּנְכון : עַל פִּי עַל מֵימַר 11
אוֹרַיְתָא דִּילַפּוּנְכון וְעַל הִלְכַת דִּינָא דְּיֵימְרוּן לָכון תַּעְבְּדוּן לָא תְסְטוּן מִן
פִּתְגָמָא דְּיחַוּן לָכון יַמִּינָא וּשְׂמָאלָא : וְהָאִישׁ וְגַבְרָא דְּיֵעֲבֵד בְּזָדָנוּתָא בְּדִיל 12
דְּלָא לְמֵיצַת מִן כַּהֲנָא דְּקָאֵים לְשַׁמָּשָׁא תַּמָּן קֳדָם יְיָ אֱלָהכון אוֹ מִן דַּיָּנָא וְיִתְקְטֵל
גַּבְרָא הַהוּא וְתִפְלוֹן עָבֵיד דְּבִישׁ מִבִּישְׂרָאֵל : וכל־העם וְכָל עַמָּא יִשְׁמְעוּן וְיִדְחֲלוּן 13
וְלָא יְרִשְׁעוּן תּוּב :

CAP. XVII.

NOn macta bitis coram Domino Deo vestro bovem aut agnum, in 1
quo erit macula aut quicquam mali, quod raptum aut vi ablatum sit,
quoniam abominabile coram Domino Deo vestro est. Quando inve- 2
nietur inter vos, in una urbium vestrarum quam Dominus Deus vester
dat vobis, vir aut mulier qui fecerit quod malum est coram Do-
mino Deo vestro, transgrediendo pactum ejus. Et abierit post con- 3
cupiscentiam malam, & coluerit idola populorum & adoraverit ea,
sive solem, sive lunam, sive omnem exercitum cœlorum, de quibus
nihil præcepi. Et indicatum fuerit vobis, & audieritis, & quæsive- 4
ritis testes probè, & ecce si verum & certum est hoc verbum, &
facta est hæc abominatio inter vos. Tum educetis virum illum aut 5
mulierem illam, qui fecerunt malum hoc, ad portam domus judicii
vestri, virum aut mulierem: & lapidibus obruetis eos, & morientur.
Juxta sermonem duorum testium, aut trium testium, occidetur qui 6
reus est occisionis: non interficietur juxta sermonem testis unius. Ma- 7
nus testium erit in eum initio, ut interficiant ipsum, dein manus to-
tius populi postremò: & ita extirpabitis facientem id quod malum
est è medio vestri. Quando abs- 8
trusum erit à vobis verbum in
judicio, inter sanguinem pollu-
tum & sanguinem innocentem,
inter judicia animarum & judicia
pecuniarum, inter plagam lepræ
& plagam scabiei, verba litis in
domo judicii vestri: tum surgetis
& ascendetis in locum quem ele-
gerit Dominus Deus vester. Et 9
venietis ad sacerdotes qui sunt ex
tribu Levi, & ad judicem qui erit
in diebus illis: & quæretis ab illis, & indicabunt vobis ritum judicii.
Tum facietis juxta verbum ritus legis, quam indicaverint vobis ex 10
loco illo quem elegerit Dominus, & servabitis ut faciatis quæcunque
docuerint vos. Juxta sermonem legis quam docuerint vos, & juxta 11
ritum judicii quod dixerint vobis, facietis: non declinabitis à verbo
quod indicaverint vobis ad dextram aut sinistram. Vir autem qui fe- 12
cerit per superbiam, ut non obediat sacerdoti qui stabit ad minis-
trandum ibi coram Domino Deo vestro, aut judici: tum interficiatur vir
ille, & exterminabitis facientem id quod malum est ex Israel. Et 13
omnis populus audient & timebunt, & non impiè agent rursus.

Hieros. 8 *Quando tectum erit à vobis verbum, ad exponendum judicium inter sanguinem homicidarum & sanguinem virginitatum, inter plagam lepræ & plagam scabiei verba contentionum in urbibus vestris, tum surgetis & ascendetis ad locum quem elegerit Dominus Deus vester.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

• فصل هفدهم •

CAP. XVII.

* نه ذبحت كني يي خداي تو گاو و برّه آنچه باشد درو عيب هيچ چيزي بد كه مكروهي 1
خداي تو است او * كه يافته شود در ميانی تو دريكه دروازهاي تو آنچه يي خداي تو دهابتو 2
مرد يا زن آنچه بكند مر آن بد در نظرهاي يي خداي تو بگذشتني شرطي او * برفت و پرستش 3
كرد بتاني ديگران و سجود كرد بايشان و بخورشيد يا بماه يا بهمه سپاهي آن آسمان آنچه نه
فرمودم * و آگاه شود بتو و بشنوي و طلب كني نيكو و اينك راست و آراسته آن سخن كرده 4
آمد آن مكروهي آن اين دريسرال * و بيرون آوري مر آن مرد مي آن او يا آن زني آن آن آنچه بكردند 5
مر آن سخن آن بدي آن اين بدروازهاي تو مر آن مرد يا مر آن زن و سنگوسار كني ايشانرا
و بميرند * ابر قولي دو گواهان يا سه گواهان كشته شود آن كشتني نه كشته شود ابر قولي 6
گواهي يگه * دستي آن گواهان باشد درو در اوّل بكشتني او و دستي همه آن قوم در آخر و كم 7
كني آن بد از ميانی تو * كه پوشيده شود از تو سخن بحكم ميانی خون بخون ميانی حكم 8
بحكم و ميانی زخم بزخم سخنهاي خصومتها در دروازهاي تو برخيزي و برآيي بآن جا آنچه
اختيار كند يي خداي تو درو * و بيايي بآن كهنان آن لويان بآن حاكم آنچه باشد در روزگاران و 9
ايشان و طلب كني و آگاه كنند بتو مر سخن آن حكم * و بكني ابر قولي آن سخن آنچه آگاه 10
كنند بتو از آن جاي آن او آنچه اختيار كند يي و نگاه داري بكردن چون همه آنچه بياموزند ترا
* ابر قولي آن توره آنچه بياموزند ترا و ابر آن حكم آنچه گويند بتو بكني نه گردي از آن سخن 11
آنچه آگاه كنند بتو راست و چپ * و آن مرد آنچه بكند در شوخي ببي شنيدن بآن كهن آن
ايستيده بخدمت كردن آنجا مر يي خداي تويا بآن حاكم كشته آيد آن مردي آن او و كم 12
كني آن بد از ميسرال * و همه آن قوم بشنوند و بترسند و نه شوخي كنند نيز 13

CAP. XVII.

NOn immolabis Domino Deo tuo 1
bovem, aut agnum, in quo fuerit
vitium, quæpiam res mala: nam
abominatio Domino Deo tuo est illud.
Quum invenius fuerit in medio 2
tui, in una portarum tuarum quas
Dominus Deus tuus dat tibi, vir
aut mulier qui fecerit malum in
conspectibus Domini Dei tui, trans-
grediendo pactum ejus: Et perre- 3
xerit, coluerítque idola aliena, atque
adoraverit illa, & solem, aut lu-
nam, aut totum exercitum cœli,
quod non præcepi: Et nuntiatum 4
fuerit tibi, & audieris, tunc inqui-
res bene: et ecce verum est, et constat
verbum, facta est abominatio ista
in Israel: Educes quidem virum 5
illum, aut mulierem illam, qui fece-
rint malum hoc, ad portas tuas, vi-
rum aut mulierem, & lapidabis eos
lapidibus, & morientur. Ad di- 6
ctum duorum testium vel trium
testium interficietur interficiendus:
non interficietur ad dictum te-
stis unius. Manus testium erit in 7
illum primùm, ad interficiendum il-
lum, & manus universi populi po-
stremò: & deficere facies malum de
medio tui. Cùm obiectum fuerit à te 8
aliquid in judicio, inter sanguinem
ac sanguinem, inter causam ac cau-
sam, & inter plagam ac plagam,
in verbis litium intra portas tuas,
surges & ascendes ad locum quem
elegerit Dominus Deus tuus: Et 9
venies ad sacerdotes Levi. as, & ad
Judicem qui fuerit in d. bus illis,
& inquires, & notum facient tibi
verbum judicii: Et facies juxta 10
sententiam verbi quod notum fece-
rint tibi è loco illo quem elegerit,
Dominus, observabisque facere se-
cundùm omne quod docuerint te.
Juxta sententiam legis quam docue- 11
rint te, & juxta judicium quod di-
xerint tibi, facies: non diverte s à
verbo quod notum fecerint tibi, ad
dextram aut sinistram. Vir autem 12
qui fecerit per impudentiam, non
auscultando sacerdoti stanti ad mi-
nistrandum ibi Domino Deo tuo, aut
Judici; interficietur vir ille, &
deficere facies malum ex Israele. Et 13
universus populus audient ac time-
bunt, & non impudenter agent am-
plius.

תרגום יונתן בן עוזיאל

כי תבא ארום תיעלון לארעא דיי אלהכון יהיב לכון ותירתון יתה ותיתבון בה׃ ותימרון נמני עלן מלכא ככל עממיא דבחורנותי׃ שום תתבעון אולפן מן קדם יי ומבתר דין תמנין עליכון מלכא לית לכון רשו למנאה עליכון גבר חלוני דלא מן אחוכון הוא׃ רק לחוד לא יסגון ליה על תרין סוסון דלמא ירכבון רברבנוי עליהון ויתנאון ויתבטלון מפתגמי אוריתא ויחובון חובת גלותא למצרים ויי אמר לכון לא תוספון למתוב בארחא הדין תוב׃ ולא ולא יסגון ליה נשין על תמנסרי דלא יטעין לביה וכספא ודהבא לא יסגי ליה דלא יתרומם לביה לחדא ויסרוב באלה שמיא׃ והיה ויהי אין נייח הוא במצוותא דאוריתא יתיב לרוחצן על כורסי מלכותיה ויכתבון ליה סבייא ית פרשא אוריתא הדא על ספרא מן קדם כהניא דמן שיבט לוי׃ והיתה ותהי נביה ויהי קרי ביה כל יומי חייוי מן בגלל דילוף למרחל מן קדם יי אלהיה למנטר ית כל פתגמי אוריתא הדא וית כל קיימיא האלין למעבדהון׃ לבלחי מטול דלא ינים לביה יתיר מן אחוי ומטול דלא יסטי מן תפקדתא לימינא ולשמאלא מן בגלל דינגוד יומין על מלכותיה הוא ובנוי בגיני ישראל׃

יח

לא יהיה לא יהי לכהניא דמן שיבט לוי חולק ואחסנא עם אחוי קורבניא דיי באחסנתהון ייכלון׃ ונחלה ואחסנת חקיל וכרם לא תהי ליה בגיני אחוי עשרין ואדבע מוהבותא דכהונתא דיהב ליה יי היגון אחסנתיה היכמא דמליל ליה׃ ווה יהיה ודין יהי חולקא דחמי לכהניא מן עמא מלוז דבחי דבחין אין תור אין אימר ויתנון לכהנא אדרעא דמיגינא ולוחא אדעיא ולוחיא דרקיתא וקיבתא׃ ראשית שירוי עיבורכון חמריכון ומשחיכון ושרוי גיזת עניכון כמסת קטורא תתנון ליה׃ כי בו מטול דביה אתרעי יי אלהכון מכל שבטיכון למקום לשמשא בשמא דיי הוא ובנוי כל יומיא׃ וכי יבא ארום מיתי ליוואה מחדא מן קריוכון מן כל ישראל דהוא דייר תמן וייתי בכל כרוז דרעוא נפשיה לאתרא דיתרעי יי׃

Targ. Jonathan B. Uziel.

Quando ingrediemini in terram quam Dominus Deus vester dat vobis, & hæreditario possidebitis eam, & habitabitis in ea, ac dicetis; Præficiemus super nos regem, sicut omnes populi qui sunt in circuitu meo. Quæretis doctrinam à facie Domini, & postea præficietis vobis regem: non licet vobis præficere super vos virum alienum, qui non sit ex fratribus vestris. Tantùm ne multiplicentur ei supra duos equos, ne equitent principes ejus, & superbiant, & cessent à verbis legis, & peccent peccato captivitatis in Ægyptum: nam Dominus dixit vobis; Non iterùm revertemini per semitam hanc rursus. Neque multiplicentur ei uxores ultra octodecim, ne errare faciant cor illius: neque argentum neque aurum multiplicetur ei, ne elevetur cor ejus valdè, & rebellis sit in Deum cœlorum. Et erit, si acquieverit præceptis legis, sedebit securè super solio regni sui: & scribent illi seniores sectionem legis hujus in libro, à facie sacerdotum qui sunt ex tribu Levi. Et erit penes eum, & leget in eo omnibus diebus vitæ suæ: ut discat timere à facie Domini Dei sui, ut custodiat omnia verba legis hujus, & omnia statuta hæc ut ea faciat. Ut non superbum sit cor ejus supra fratres suos, neque declinet à mandato ad dextram aut sinistram: & ut protrahat dies super regnum suum, ipse, & filii ejus, inter Israelitas.

CAP. XVIII.

Non erit sacerdotibus qui sunt ex tribu Levi pars aut hæreditas cum fratribus suis: oblationes Domini pro hæreditate sua comedent. Hæreditas autem agri aut vineæ non erit illi inter fratres suos: viginti quatuor dona sacerdotii, quod dedit illi Dominus, illa hæreditas ejus *sunt*, quemadmodum loquutus est illi. Et hæc erit portio quæ convenit sacerdotibus ex populo, ex parte offerentium sacrificia, sive bovem, sive agnum: dabunt sacerdoti armum dextrum, & maxillam inferiorem, & maxillas temporum, & ventriculum. Primitias frumenti vestri, vini vestri, & olei vestri, & primitias velleris ovium vestrarum, quantum sufficiat cingulo, dabitis illi. Quoniam eum elegit Dominus Deus vester ex omnibus tribubus vestris, ut stet & ministret in nomine Domini ipse & filii ejus omnibus diebus. Et quando venerit Levita ex una civitatum vestrarum ex omni Israel, ubicunque habitat, venerit inquam cum omni intentione desiderii animæ suæ in locum quem elegerit Dominus:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 * كه بيائي بآن زمين آنچه ׃ خداي تو دها بتو بميراث گرفتن آنرا و بنشيني دران و بگوئي
15 بنهم ابر من پادشاه چون همه آن قومها آنچه گرداگردي من * نهادن بنهي ابر تو پادشاه
آنچه اختيار كند ׃ خداي تو درو از ميانی برادراني تو بنهي ابر تو پادشاه نه توائي بدادن ابر
16 تو مردي بيگانه آنچه نه برادري توست او * خاصّه نه بسيار كند باو اسبها و نه باز گرداند مر
17 آن قوم بمصر بسبب بسيار كردن اسپ و ׃ گفت بشما نه افزائيد ببازگشتن درراهي آن اين
18 نيز * و نه بسيار كند باو زنان و نه گردد دلي او و سيم و طلا نه بسيار كند باو بغايت * و باشد
چون نشستني او ابر تخت پادشاهي او و بنويسد باو مر دو آن توره آن [اين] ابر سفر از پيشي
19 آن كهنان آن لويان * و باشد اوازي او و بخواند درو همه روزگاراني زندگي او بسبب بياموزد
بترسيدن مر ׃ خداي او بنگاه داشتن مر همه سخنهاي آن توره آن اين و مر آن وسمهائي آن
20 اينان بكردن ايشانرا * ببي بلند كردن دلي او از برادراني او ببي گشتن از آن فرمان راست
و چپ بسبب دراز كشد روزگاران ابر پادشاهي او او و پسراني او در ميانی يسرال *

Cùm veneris ad terram quam Dominus Deus tuus dat tibi ad hæreditate accipiendum eam, & sederis in ea, ac dixeris; Ponam super me regem, sicut omnes gentes quæ sunt circa me: Ponendo pones super te regem quem elegerit Dominus Deus tuus: è medio fratrum eorum pones super te regem, non poteris dare super te virum alienum qui non frater tuus sit ipse. Veruntamen ne multiplicet sibi equos, nec reducat populum in Ægyptum, ob multiplicationem equorum; cùm Dominus dixerit vobis, Non addetis reverti per viam hanc ampliùs. Neque multiplicet sibi uxores, ut non divertat cor ejus: argenium quoque & aurum ne multiplicet sibi valdè. Erit autem, cùm sederit super solium regni sui, tunc (scribet sibi duplum legis hujus in libro, desumptum à præsentia sacerdotum Levitarum: Eritque apud illum, & leget in eo omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, observando omnia verba legis hujus, & statuta hæc, ad faciendum ea: ut non elevet cor suum præ fratribus suis, & ut non divertat à præcepto ad dextram aut sinistram: ut longùm protrahat dies super regnum suum, ipse & filii ejus in medio Israel.

* فصل هشتدهم *

1 * نه باشد بكهنان آن لويان همه قبيلهي لوي بخش و احسنتا اوازي يسرال قربانهاي ׃
2 و احسنتاي او بخورند * و احسنتا نه باشد باو در ميانی برادراني او ׃ او احسنتاي او چون
3 آنچه سخن گفت باو * و اين باشد حكمي آن كهنان از نزدي آن قوم از نزدي ذبحت
4 كنان آن ذبحت اگر گاو اگر برّه و بدهد بكهن آن بازو و آن زنخ و آن شيردان * اوّل دانهي
5 تو و شيرهي تو و روغني تو و اوّلي پشم بريدن گوسپندي تو بدهي باو * كه درو اختيار كرد ׃
خداي تو از همه قبيلهاي تو بايستادن بخدمت كردن در نامي ׃ او و پسراني او همه آن
6 روزگاران * و كه بيايد آن لوي از يكه دروازهاي تو از همه يسرال آنچه او نشينا آنجا و بيامد
در همه آرزوي جاني او بآن جا آنچه اختيار كند ׃ .

CAP. XVIII.

Non erit sacerdotibus Levitis, toti tribui Levi, portio ac hæreditas cum Israel: oblationes Domini & hæreditatem ejus comedent. Possessio itaq; non erit illi in medio fratrum suorum: Dominus est possessio ejus, quemadmodum locutus est ei. Istud autem erit jus sacerdotum à populo, ab immolantibus victimam, sive bovem, sive agnum; dabit sacerdoti brachium, & maxillam, ac ventriculum. Primum grani tui, & musti tui, & olei tui, primum quoque lanæ tonsuræ ovium tuarum dabis ei. Ipsum enim elegit Dominus Deus tuus ex omnibus tribubus tuis ad astandum ad ministerio fungendum nomini Domini, ipsum & filios ejus omnibus diebus. Et cùm venerit Levita ex una portarum tuarum ex omni Israel ubi habitat, venerítque toto desiderio animæ suæ ad locum quem elegerit Dominus:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

Ministrabit in nomine sermonis Domini Dei sui, sicut omnes fratres 7
sui Levitæ, qui ministrant ibi coram Domino. Partem ex adverso 8
partis æqualiter comedent, præter dona oblationum quas comedent sacerdotes, quas tradiderunt in possessionem illis Eleazar & Ithamar patres vestri. Quoniam vos ingredimini in terram quam Dominus Deus vester dat vobis: non discetis facere juxta abominationes populorum illorum. Non 9 10
invenietur inter vos transire faciens filios suos aut filias suas per ignem, non divinantes divinationes, nec præstigiatores, neque observantes divinationes aut auguria. Qui incantent aut ligent serpentes aut scorpiones, aut omnes species reptilium, aut interrogantes pythonem per ossa, aut os *animantis dicti* Jadua, aut quærentem à mortuis. Quoniam abominatio 11 12
coram Domino omnis faciens hæc: & propter abominationes istas Dominus Deus vester ejicit eos à facie vestra. Integri eritis in timore Do- 13
mini Dei vestri. Quoniam populi isti 14
quos possessuri estis præstigiis & divinationibus auscultant: vos autem non similes illis eritis, sed sacerdotes interrogabunt per Urim & Tummim; nam prophetam rectitudinem dabit vobis Dominus Deus vester. Prophetam è medio 15
vestri ex fratribus vestris, qui similis sit mihi in spiritu sancto, excitabit vobis Dominus Deus vester: illi obedietis. Juxta omnia quæ 16
petiistis à Domino Deo vestro in Horeb, die quo congregatæ sunt tribus ad accipiendum legem, dicendo; Ne iterùm audiamus vocem sermonis à facie Domini Dei nostri, & ignem magnum hunc ne videamus rursus, ut non moriamur. Et dixit Dominus mihi; Recta sunt 17
ea quæ loquuti sunt. Prophetam suscitabo illis è medio fratrum su- 18
orum, in quo erit spiritus sanctus, sicut te: & ponam sermones prophetiæ meæ in ore ejus, & loquetur cum illis quicquid mandavero ipsi. Et erit vir qui non auscultaverit sermonibus prophetiæ meæ, 19
quæ loquetur in nomine meo, sermo meus vindictam sumet de eo. Verùm pseudopropheta, qui impiè egerit loquendo sermonem in no- 20
mine meo, quem non præcepi illi ut loqueretur, & qui loquetur in nomine idolorum populorum, interficietur propheta ille gladio. Quòd 21
si dixeritis in cogitationibus vestris; Quomodo sciemus sermonem quem non loquutus est Dominus?

Hieros. 8 *Et proventum venditionis suæ, quam vendiderunt illis juxta patres.*

Hieros. 10 *Non invenietur inter vos transire faciens filium suum aut filiam suam per ignem, ad divinandum divinationes, nec præstigiatores qui perstringunt oculos, neque observantes divinationes aut auguria.* 11 *Et sociantes societates malas, aut ligantes serpentes aut scorpiones, aut omnes species reptilium, aut interrogantes pythonem, aut ascendere facientes pythones, aut quærentes doctrinam à mortuis.*

Hieros. 14 *Præstigiatoribus & divinis auscultant.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

7 * وخدمت كند درنامي [יי] خداي او چون همه برادراني او آن لويان آن ايستادگان بپيشي
8 יי * بخش چون بخش بخورند بجز از معيّنهاي او ابرآن پدران * كه تو آيا بآن زمين آنچه
9 خداي تو دها بتو نه آموزي بكردن چون مكروهيهاي آن قومها آن ايشان * نه يافته
10 شود در تو گذرانا پسري او و دختري او در آتش اصطرلاب كنا اصطرلابها وقت
11 بينا وفال گيرا و چادو كنا * و افسون كنا افسون و طلب كنا سرپرست ومرده
12 انگيز وطلب كنا بآن مردگان * كه مكروهي יי همه كنايي اينان ودر سببي آن
13 مكروهيهاي آن اينان יי خداي تو رانا ايشانرا از پيشي تو * تمام باشي اوازي יי خداي
14 تو * كه آن قومهاي آن اينان آنچه تو ميراث كثيرا ايشانرا بوقت بينان و باصطرلاب كثيران
15 بشنوند وتو نه همچنين بداد بتو יי خداي تو * پيغامبر از ميانی تو از برادراني تو چون
16 من بر انگيزاند بتو יי خداي تو باو بشنويد * چون همه آنچه طلبيدي از نزدي יי خداي
تو در حرب در روزي آن جمع بگفتن نه افزايم بشنويدن مر آوازي יי خداي من و مر آن
17 آتشي آن بزرگ آن اين نه بينم نيز و نه ميرم * گفت יי بمن نيكو كردند آنچه سخن گفتند
18 * پيغامبر بر انگيزانم بايشان از ميانی برادراني ايشان چون تو وبدهم سخني من در دهاني او
19 و سخن گويد بايشان مر همه آنچه بفرمايم اويرا * وباشد آن مردي آنچه نه شنود بسخنهاي
20 من آنچه سخن گويد درنامي من طلب كنم از نزدي او * خاصّه آن نبيا آنچه شوخي
كند بسخن گفتن سخن درنامي من آنچه نه فرمودم اويرا بسخن گفتن و آنچه سخن
21 گويد درنامي بتاني ديگران كشته آيد آن نبيا آن او * وكه بگوئي در دلي تو چگونه بدانيم
مر آن سخن آنچه نه سخن گفت اويرا יי *

Tunc ministrabit nomini Domini 7
Dei sui, sicut omnes fratres sui Levitæ stantes coram Domino Fa- 8
cient sicut partem aliorum comedent, præter constituta à secundum patres. Cùm veneris ad terram quam 9
Dominus Deus tuus dat tibi, non discès facere secundùm abominationes gentium illarum. Non invenietur in te traducens filium suum 10
aut filiam suam per ignem, utens astrolabiis, tempus observans, & omen capiens, et præstigias faciens. Et 11
incantans incantamenta, & sciscitans capitilolam, & mortuum suscitans, & quærens à mortuis. Abo- 12
minatio enim Domino est omnis faciens hæc, & causâ abominationum istarum Dominus Deus tuus expellit eos à præsentia tua. Perfe- 13
ctus eris cum Domino Deo tuo. Gen- 14
tes enim istæ quas tu hæreditate capturus es, temporis observatoribus & astrolabii tractatoribus auscultant: tu autem, non sic concessit tibi Dominus Deus tuus. Prophetam 15
è medio tui ex fratribus tuis sicut me suscitabit tibi Dominus Deus tuus, illum audietis: Juxta omne 16
quod postulâsti à Domino Deo tuo in Horeb, in die congregationis, dicendo; Ne addam audire vocem Domini Dei mei, neque ignem magnum istum videam amplius, ut non mo- 17
riar. Et dixit Dominus mihi; Bene egerunt in hoc quod locuti sunt. 18
Prophetam suscitabo illis è medio fratrum suorum sicut te, & dabo verbum meum in os ejus, & loquetur eis omne quod ego præcepero illi. 19
Erit autem, quicunque non auscultaverit verbis meis quæ loquetur in nomine meo, ego requiram ab eo. Ver- 20
verumtamen propheta qui impudenter egerit loquendo verbum in nomine meo quod non præcepi ei loqui, quique loquetur in nomine idolorum alienorum, interficietur propheta ille. Quòd si dixeris in corde 21
tuo; Quomodò cognoscemus verbum quod non locutus fuerit ei Dominus?

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

אשר מה דימלל נבי שיקרא בשמא דיי ולא ייתי פתנמא ולא יתקיים הוא 22
פתנמא דלא מלליה יי בזדנותא מלליה נבי שיקרא לא תדחלון מניה:

Quando scilicet loquetur pseudopropheta in nomine Domini, neque 22
eveniet sermo, neque confirmabitur, est sermo quem non est loquutus Dominus: per superbiam loquutus est ipsum pseudopropheta, ne timeatis ab eo.

יט

כי יכרית ארום ישיצי יי אלהכון ית עממיא דיי אלהכון יהיב לכון ית ארעהון 1
ותירתונון ותיתבון בקריוהון ובבתיהון: שלש תפרשון לכון בגו 2
ארעכון דיי אלהכון יהיב לכון למירתה: תכין תכוונון לכון ארמא ותחלתון 3
ית תחום ארעכון דייחסנכון יי אלהכון ויהי למשרוק לתפן כל קטולא: והה
ודין הילכת קטולא דישרוק לתפן וייחי דיקטול ית אחיה בלא מחכיין ליה והוא 4
לא נטר ליה סנאה מאתמלי ומרקמוי:
ואשר ומאן דעליל עם חבריה בחורשא 5
למקטע קיסין ותרחף אידיה בסיקוריא
למקטע קיסא וישמוט פרזלא מן קתא
וישכח ית חבריה וימות הוא יעירוק
לחדא מן קריוא מנמניא האלין וייחי:
פן דלמא ירדוף חבע ארמא בתר 6
קטולא ארום ירתח עלוי לביה בעקתיה וידבקיה ארום תסני ארחא ויקטליניה
נפש ולית לא אית חובת דקטול ארום לא סני הוא ליה מאתמלי ומרקמוי:
על כן בגין כן אנא מפקיד לכון יומא דין תלת קירוין תפרשון לכון: ואם ירחיב 7
ואין ימתי יי אלהכון ית תחומכון היכמא דקיים לאבהתכון ויתן לכון ית כל 8
ארעא דקיים למיתן לאבהתכון: כי ארום תנטרון ית כל תפקידתא הדא 9
למעבדה יתה אנא מפקדכון יומא דין למירחמה ית יי אלהכון ולמהך בארחן
דתקנן קדמוי כל יומיא ותוספון לכון תוב תלת קירוין על תלת אילין:
ולא ולא יתשד אדם זכאי בארעכון דיי אלהכון יהיב לכון אחסנא ויהי 10
עליכון חובת דין קטולא: וכי יהוה איש ואדם יהי גבר סני לחבריה 11
ויכמון עלוי בטומרא ויקום עלוי ויקטליניה נפש וימות ויעירוק לחדא מן
קריוא האלין:

Quando eximet Dominus Deus vester populos, quorum terram Do- 1
minus Deus vester dat vobis, & hæreditario possederitis illos, & habitaveritis in urbibus eorum & domibus eorum: Tres civitates se- 2
parabitis vobis in medio terræ vestræ, quam Dominus Deus vester dat vobis ad possidendum eam. Aptabitis vobis viam, & in tres partes 3
dividetis limitem terræ vestræ, quam hæreditario vobis tradit Dominus Deus vester, & erit ut fugiat eò omnis homicida. Et hic est ritus 4
homicidæ qui eò fugit ut vivat: quicunque interfecerit fratrem suum præter intentionem suam, & ipse non servavit illi odium ab heri & nudiustertius. Et qui venit cum pro- 5
ximo suo in sylvam ad scindendum ligna, & impulerit manum suam ad securim ut scindat ligna, & exiliat ferrum ex manubrio, & inveniat socium suum & moriatur: ipse fugiet in unam civitatum destinatarum illarum, & vivet. Ne 6
fortè persequatur quærens sanguinem ipsum homicidam, quoniam incalurrit in ipsum cor ejus propter afflictionem suam, & apprehendat eum si longa fuerit via, & interficiat ipsum animâ: qui tamen non est reus judicii mortis, quoniam non odio habuit ipse eum ab heri & nudiustertius. Propterea 7
ego jubeo vobis hodie, tres civitates separabitis vobis. Quòd si di- 8
lataverit Dominus Deus vester limitem vestrum, sicut juravit patribus vestris, & dederit vobis totam terram quam juravit se daturum patribus vestris: Tum custodietis omne mandatum hoc, ut faciatis ipsum, quod ego 9
præcipio vobis hodie, ut diligas Dominum Deum tuum, & ut ambules in viis quæ rectæ sunt coram ipso omnibus diebus; itaque addetis vobis adhuc tres civitates ad tres istas. Ne fundatur sanguis in- 10
nocens in terra vestra, quam Dominus Deus vester dat vobis hæreditatem, sicque super vos reatus judicii mortis. Et quando erit vir odio 11
habens socium suum, & insidiatus fuerit illi in occulto, & surrexerit in eum, & interfecerit eum animâ, & moriatur, si fugiat in unam ex civitatibus istis:

Hieros. 5 *Et qui ingressus est cum proximo suo sylvam ad scindendum ligna, & apprehendat ipsum securim ad scindendum ligna, & elabatur ferrum à ligno, & casu inveniat socium suum, & moriatur: ipse fugiet in unam ex civitatibus istis, & vivet.* 6 *Quoniam incaluit cor ejus, & occurrit.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* آنچه سخن گويد آن نبيا در نامي ! ونه باشد آن سخن ونه آيد او آن سخن آنچه نه سخن 22
گفت اويرا ! در شوخي سخن گفت اويرا آن نبيا نه ترسي ازو. * فصل نوزدهم *

* كه نيست كند ! خداي تو مر آن قومها آنچه ! خداي تو دها بتو مر ولايتي ايشان 1
وميراث گيريد ايشانرا وبنشيني در شهرهاي ايشان ودرخانهاي ايشان * سه شهرها 2
جداكني بتو در ميانى ولايتي تو آنچه ! خداي تو دها بتو بميراث گرفتن * آراسته كني 3
بتو آن راه وسه يك كني مر حدّي ولايتي تو آنچه احسنتا دها ترا ! خداي تو و باشد
بگريختن آنجا همه خوني * [واين] سخن آن خوني آنچه بگريزد بآنجا و بزيد آنچه بكشد مر 4
ياري او ببي دانش واو نه دشمن باو ازدى وپريز * وآنچه بيايد اوازي ياري او در بيشه 5
ببريدني هيزمها ودحف شود دستي او در تبر ببريدن آن چوب وكنده شود آن آهن
از آن چوب و بيابد مر ياري او و بمرد او بگريزد بيكّه آن شهرها آن اينان و بزيد * تا نه 6
تارد شفعه گيراني آن خون پسي آن خوني كه گرم شود دلي او و برسد اويرا كه بسيار
باشد آن راه و بكشد اويرا جان وباو نيست حكمي كشتن كه نه دشمن او باو ازدي
وپريز * ابر همچنين من فرمايا ترا بگفتن سه شهرها جدا كني بتو * واگر كشاده 7 8
كند ! خداي تو مر حدّي تو چون آنچه سوگند خورد بپدراني تو و بدهد بتو مر همه
آن زمين آنچه سخن گفت بدادن بپدراني تو * كه نگاه داري مر همه آن فرماني آن اين و 9
بكردن آنرا آنچه من فرمايا ترا اين روز بدوست داشتن مر ! خداي تو و برفتن در راهاي
او همه آن روزگاران وزياده كني بتو نيز سه شهرها ابر آن سه آن اينان * ونه ريخته شود 10
خوني آزاد در ميانى ولايتي تو آنچه ! خداي تو دها بتو احسنتا و باشد ابر تو خونها * وكه 11
باشد مردي دشمن بياري او وكمين كند باو وبرخيزد ابر او و بكشد اويرا [جان] و مرد
و بگريزد بيكّه آن شهرهاي آن اينان:

Quodcunque locutus fuerit ille pro- 22
pheta in nomine Domini, cum non extiterit verbum neque evenerit, illud est verbum quod non loquutus est ei Dominus: ex audacia loquutus est illud propheta, non timebis ab eo.

CAP. XIX.

Cum annihilavit Dominus Deus 1
tuus gentes, quarum ipse Dominus Deus tuus dat tibi regionem, & hæreditate acceperitis eas, sederisque in urbibus earum & in domibus earum: Tres urbes separabis tibi 2
in medio regionis tuæ quam Dominus Deus tuus dat tibi ad hæreditate accipiendum eam. Præparabis tibi viam, & tripertieris termi- 3
num regionis tuæ quam possidendam dat tibi Dominus Deus tuus, eritque ut fugiat illuc omnis sanguinarius. Hæc autem est res sanguina- 4
rii qui fugit illuc, & vivet: qui occiderit socium suum per ignorantiam, nec fuerat inimicus ei ab heri & nudiustertius. Quique venerit 5
cum socio suo in sylvam ad cædendum ligna, & impulsa fuerit manus ejus in securim ad cædendum ligni, & avulsum fuerit ferrum à ligno, (i. e. manubrio,) inventeritque socium ejus, & moriatur: fugiet ad unam urbium istarum, ac vivet: 6
Ne persequatur redemptor sanguinis post sanguinarium, quum incaluerit cor ejus, & assequatur eum, quòd multa fuerit via, interficiatque ei animam, quum in eum non sit judicium interfectionis, quòd non inimicus fuisset ei ab heri & nudiustertius. Quocirca ego præcipio 7
tibi, dicendo; Tres urbes separabis tibi. Quòd si dilataverit Dominus 8
Deus tuus terminum tuum, quemadmodum juravit patribus tuis, ac dederit tibi totam terram quam dixit se daturum patribus tuis: Quum 9
custodieris omne mandatum hoc, faciendo illud quod ego præcipio tibi hodie, diligendo Dominum Deum tuum, & ambulando in viis ejus omnibus diebus: tunc addes tibi adhuc tres urbes ultra tres illas: Ut non effun- 10
datur sanguis innocentis in medio regionis tuæ quam Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem, & sint super te sanguines. At quum fuerit vir 11
odii inimicus socio suo, ac insidias fecerit ei, insurrexerit que in eum, & interfecerit ei animam, & mortuus fuerit: fugerit autem ad unam urbium istarum:

דברים כ
תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

ושלחו וישדרון חכימי קרתיה וידברון יתיה מתמן ויסרון יתיה בידיה תבע אדמא׃ 12
ויתקטל׃ לא לא תיחום עיניכון עלוי ותפלון שדיי דם זכאי מישראל ויטב 13
לכון׃ לא תסיג לא תשנון תחום חבירכון דאתחימו קשאי באחסנתכון דתחסנון 14
בארעא דייי אלהכון יהיב לכון למירתה׃ לא יקום לא יתקיים סהדו דחד בגבר 15
לכל סרחן נפש ולכל חוב מטון ולכל חט דיחטי ברם על מימרא דייי למתפרעא
על מומריא עלמיא סהיד חד יומי למכפור ית מה דמסהיד עלוי ועל מימר תתין
סהדין או תלתא סהדין יתקיים פתגמא׃ כי יקום ארום יקומון סהדין שקרין 16
בגבר נש לאסהדא ביה סטיא׃ ועמדו ויקומון תרין גוברין דלהון תינרא קדם ייי 17
קדם כהניא ודייניא דיהון ביומיא האינון׃ ודרשו ויתבעון דייניא לסהדין דמומתין 18
יתהון מבאות והא סהדו דשקר בפום סהדין שיקרא אסהידו באחוהון׃ ועשיתם 19
ותעברון להון היכמא דחשיבו למעבד לאחוהון ותפלון עבדי דביש מביניכון׃
והנשארים ודשיעיא דמשתיירין ישמעון וידחלון ולא יוספון למעבד תוב בפתגמא 20
בישא הדין בגיניכון׃ ולא ולא תיחום עיניכון נפשא חלופי נפשא דמי עינא 21
חולף עינא דמי שיניא חולף שיניא דמי ידא חולף ידא דמי ריגלא חולף
ריגלא׃

כ

כי תצא ארום תפקון לסדרי קרבא על בעלי דבביכון ותיחמון סוסון ואירתכין 1
עמין ניותנין ושירונין אלימין מנהון לא תדחלון מנהון ארום ייי אלהכון חשיבין
בגוסיא חד וכרתיכא חד קדם ייי אלהכון דמימריה בסעדכון דאפקכון פריקין
מארעא דמצרים׃ והוה ויהי בזמן דאתון קריבין לאנחא קרבא ויתקרב כהנא 2
ומלל עם עמא׃ ואמר ויימר להון שמעו ישראל אתון מתקרבין יומא דין 3
לסדרי קרבא על בעלי דבביכון לא ניוח לבבכון לא תדחלון ולא תרתחון ולא
תתרעון מן קדמיהון׃ כי ה׳ ארום ייי אלהכון שכינתיה מידברא קדמיכון לאנחא 4
מטולכון עם בעלי דבביכון למפרוק יתכון׃ ודברו וימללון סרכיא עם עמא 5
למימר מאן גברא די בנא בייתא חדתא ולא קבע ביה מזוזתא לשכללותיה ייהך
ויתוב לבייתיה דילמא ימות ליה חובא ויתקטיל בקרבא ונבר חורן ישכלליניה׃

כ

כי תצא ארום תפקון לסדרי קרבא על בעלי דבביכון ותיחמון סוסון ואירתכין 1
עמין ניותנין ושירונין אלימין מנהון לא תדחלון מנהון ארום ייי אלהכון חשיבין
בגוסיא חד וכרתיכא חד קדם ייי אלהכון דמימריה בסעדכון דאפקכון פריקין
מארעא דמצרים׃ והוה ויהי בזמן דאתון קריבין לאנחא קרבא ויתקרב כהנא 2
ומלל עם עמא׃ ואמר ויימר להון שמעו ישראל אתון מתקרבין יומא דין 3
לסדרי קרבא על בעלי דבביכון לא ניוח לבבכון לא תדחלון ולא תרתחון ולא
תתרעון מן קדמיהון׃ כי ה׳ ארום ייי אלהכון שכינתיה מידברא קדמיכון לאנחא 4
מטולכון עם בעלי דבביכון למפרוק יתכון׃ ודברו וימללון סרכיא עם עמא 5
למימר מאן גברא די בנא בייתא חדתא ולא קבע ביה מזוזתא לשכללותיה ייהך
ויתוב לבייתיה דילמא ימות ליה חובא ויתקטיל בקרבא ונבר חורן ישכלליניה׃

Tum mittent ſapientes urbis illius, & ducent eum inde, & tradent ipſum in manum propinqui ſanguinis, & interficietur. Non parcet oculus veſter illi : & extirpabitis fundentes ſanguinem innocentem ex Iſrael, & bene erit vobis. Non transferetis limitem proximorum veſtrorum, quem limitâruntmajores, in poſſeſſione veſtra quam hæreditatis in terra, quam Dominus Deus veſter dat vobis ut poſſideatis eam Non ſtabile erit teſtimonium unius in virum in omnibus peccatis animæ, & in omni debito pecuniarum & in quocunque peccato quod aliquis peccaverit; verùm juxta ſermonem Domini ut vindicta ſumatur de abſconditis occultis, teſtis unus jurabit ad negandum id quod depoſitum eſt teſtimonio contra ipſum : & juxta ſermonem duorum teſtium, aut trium teſtium, firmabitur verbum. Quando ſurgent falſi teſtes in hominem, ut teſtentur contra eum defectionem : Tum ſtabunt duo viri illi quibus eſt lis coram Domino ante ſacerdotes & judices qui erunt in diebus illis. Et interrogabunt judices teſtes, quibus dies fuerit dicta, bene, & ecce teſtimonium falſum in ore teſtium, falſum teſtati ſunt in fratrem ſuum. Itaque facietis illis ſicut cogitaverunt facere fratri ſuo, & exterminabitis facientes malum è medio veſtri. Et improbi qui ſuperfuerint audient & timebunt : & non addent facere rurſus ſicut verbum malum hoc inter vos. Nec parcet oculus veſter : anima pro anima, pretium oculi pro oculo, pretium dentis pro dente, pretium manus pro manu, pretium pedis pro pede.

12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

CAP. XX.

Cum exibitis in aciem belli adverſus hoſtes veſtros, & videbitis equos & currus, populos ſuperbos & tyrannos vobis fortiores, ne timeatis ab illis : quoniam omnes illi reputantur velut equus unus, & tanquam currus unus coram Domino Deo veſtro, cujus ſermo erit vobis auxilio, quia eduxit vos liberatos è terra Ægypti. Et erit quo tempore eritis propinqui ad conſerendum manus, tum accedet ſacerdos & loquetur cum populo. Et dicet illis; Audite Iſrael, vos acceditis hodie ad conſerendum manus cum hoſtibus veſtris : ne commoveatur cor veſtrum, neque timeatis, neque trematis, neque frangamini à facie eorum. Quoniam Domini Dei veſtri divina majeſtas vos præcedet, ad pugnandum pro vobis contra hoſtes veſtros, ad ſalvandum vos. Et loquetur præfecti cum populo, dicendo; Quis eſt vir qui ædificavit domum novam, & non fixit in ea poſtes ad perficiendum ipſam? eat & revertatur in domum ſuam, ne occaſionem præbeat illi peccatum ut interficiatur in bello, & vir alter perficiat eam.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* و بفرستند پيراني شهري او و بستانند اويرا از آنجا و بدهند اويرا در دستي شفعه گيراي آن 12
خون و بميرد * نه شفقت كند چشمي تو ابر او وكم كني خوني آن آزاد از يسرال و نيكو رسد 13
بتو * نه فرود گيري حدّي ياري تو آنچه حدّ نهادند اوّلينان در احسنتاى تو آنچه احسنتا 14
گيري در زميني آنچه ! خداي تو دها بتو بميراث گرفتن * نه بر خيزد گواهي يگه در مرد 15
بهمه گنه و بهمه خطا در همه خطا آنچه خطا كند ابر قولي دو گواهان يا ابر قولي سه گواهان
درست شود سخن * كه بر خيزد گواه ستم در مرد بگواهي دادن دروغ گشتگي * و بيلستند 16 17
دو آن مردمان آنچه بايشان آن خصومت بپيشي ! ببيشي آن كهنان و آن حاكمان آنچه
باشند در روزگاراني آن ايشان * وطلب كنند آن حاكمان نيكو و اينك گواه دروغ گواهي 18
داد در برادري او * و بكنيد باو چون آنچه قصد كرد بكردن ببرادري او وكم كني آن بده از 19
ميانى تو * و آن باقي ماندگان بشنوند و بترسند و نه افزايند بكردن نيز چون سخني آن بدي 20
آن اين در ميانى تو * و نه شفقت كند چشمي تو جان در جان چشم در چشم دندان در دندان 21
دست در دست پا در پا .

* فصل بيستم *

* كه بيرون آيي بكارزار ابر دشمناني تو و ببيني اسب و مركب قومي بسيار از تو نه ترسي 1
ازيشان كه ! خداي تو اوازي تو آن بر آورا ترا از زمين مصر * و باشد چون نزديك شدني شما 2
بآن كارزار و نزديك شود آن كهن و سخن گويد بآن قوم * و بگويد بايشان بشنو يسرال 3
شما نزديك شوان اين روز بكارزار ابر دشمناني شما نه ضعيف شود دلي شما نه ترسيد
و نه نهيبرد شويد و نه شكسته شويد از پيشي ايشان * كه ! خداي شما 4
آن روا اوازي شما بكارزار كردن بشما اوازي دشمناني شما بفرح دادن شمارا .
* و سخن گويند آن مهتران بآن قوم بگفتن كيست آن مرد آنچه آبدان كرد 5
خانه [نو] و نه آراسته كرد اويرا برود و باز گردد بخانهي او تا نه كشته شود در
كارزار و مردي ديگر آراسته كند اويرا .

Tunc mittent ſeniores urbis illius, & auferent eum indè, dabúntque eum in manum redemptoris ſanguinis: & morietur. Non parcet oculus tuus ei: ſed deficere facies cruorem innocentis ex Iſrael, & bonum eveniet tibi. Non ſubmovebis terminum ſocii tui, quem terminaverunt priores, in poſſeſſione tua quam poſſidendam accipies in terra quam Dominus Deus tuus dat tibi ad hæreditate accipiendum eam. Non inſurget teſtis unus in hominem in quocunque crimine, & in quocunque peccato, in quocunque inquam peccato quod peccaverit : ad ſententiam duorum teſtium aut ad ſententiam trium teſtium confirmabitur verbum. Quum inſurrexerit teſtis injurioſus in hominem, ad teſtificandum in eum perverſitatem : Tunc ſtabunt duo illi homines quibus eſt ipſa lis, in præſentia Domini, coram ſacerdotibus & judicibus qui fuerint in diebus illis : Et inquirent judices benè : & en ſi teſtis mendax teſtimonium dederit in fratrem ſuum, Sanè facietis ei quemadmodum intendit facere fratri ſuo, & ita deficere facies malum de medio tui. Et reliqui manentes audient, ac timebunt, nec adjicient facere amplius ſecundùm verbũ malum hoc in medio tui. Neque parcet oculus tuus : animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

CAP. XX.

Quum egredieris ad bellum contra inimicos tuos, & videris equos & currus, & populum copioſiorem quàm tu, ne timeas ab eis : Dominus enim Deus tuus eſt tecum, Eductor tui è terra Ægypti. Erit autem, quum appropinquaveritis ad pugnam, tunc accedet ſacerdos, & alloquetur populum : Ac dicet eis ; Audi Iſrael, vos appropinquatis hodiè ad pugnam contra inimicos veſtros, ne imbecille reddatur cor veſtrum, nec timeatis, neque pavore percutiamini, neque frangamini à præſentia eorũ: Quia Dominus Deus veſter iturus eſt vobiſcum ad prælium faciendum pro vobis cum inimicis veſtris, ad liberationem dandum vobis. Et loquentur principes ad populum, dicendo ; Quicunque ſit vir qui ædificaverit domum novam, non tamen diſpoſuerit eam ; abeat, & revertatur ad domum ſuam : ne occidatur in prælio, & vir alius diſponat eam.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

ומי ומַאן גַּבְרָא דִּינְצַב כַּרְמָא וְלָא 6 6 וְלָא יְפָרֵק יָתֵיהּ:
פַּרֲקֵיהּ מִן כַּהֲנָא וַאֲחֵלֵיהּ יְהָךְ וְיתוּב
לְבֵיתֵיהּ דִּלְמָא יְמוּת לֵיהּ חוֹבָא דִּלָּא פַּרְקֵיהּ וְיִתְקְטֵל בְּקְרָבָא וּגְבַר חוֹרָן
יַחֲלִינֵיהּ: ומי וּמַאן גַּבְרָא דְּקִדֵּישׁ אִתְּתָא וְלָא נַסְבַהּ יְהָךְ וְיתוּב לְבֵיתֵיהּ דִּלְאוֹ יְמוּת 7
לֵיהּ חוֹבָא דִּלָּא חָדֵי בְּאִנְתְּתֵיהּ וְיִתְקְטֵל בְּקְרָבָא וּגְבַר חוֹרָן יַסְבִּינַהּ: ויספו
וְיוֹסְפוּן סַרְכַיָּא לְמַלָּלָא עִם עַמָּא וְיֵימְרוּן מַאן הוּא גַּבְרָא דְּדָחִיל מֵחוֹבֵיהּ וְלִיבֵּיהּ 8
תְּבִיר יְהָךְ וְיתוּב לְבֵיתֵיהּ דִּלְמָא יִתְקַבְּלוּן אֲחוֹי בְּחוֹבוֹי וְיִתְבַּר לִבְּהוֹן הֵיךְ לִיבֵּיהּ:
והוה וְהֲוֵי כַּד פַּסְקִין סַרְכַיָּא לְמַלָּלָא עִם עַמָּא וְיִמְנוּן רַבְרְבֵי חֵילִין בְּרֵישׁ 9
עַמָּא: כי תקרב אֲרוֹם תְּקָרְבוּן לְקַרְתָּא וְסַדְּרָא עֲלַהּ סִדְרֵי קְרָבָא 10
וְתִשְׁדְּרוּן לְוָותָהּ פּוּלִין לְמִקְרֵי לֵיהּ
לְשְׁלָם: והיה וְיהֵי אִין מְלִין דִּשְׁלָם 11
תְּתִיב לְכוֹן וְתִפְתַּח לְכוֹן פִּילְוָותָהּ וְיהֵי
כָּל עַמָּא דְּמִשְׁתְּכַח בְּוָתֵיהּ יְהוֹן לְמַסְקֵי
מַסִּין וְיִפְלְחוּנְכוֹן: ואם וְאִין לָא תַשְׁלִים עִמְּכוֹן וְתַעֲבִיד עִמְּכוֹן קְרָבָא 12
וְתַקְפוּן עֲלַהּ: ונתנה וְיִמְסְרִינַהּ יְיָ אֱלָהְכוֹן בִּידֵיכוֹן וְתִמְחֵי יַת כָּל דְּכוּרַהּ 13
לְפִתְגָם דְּחָרֶב: רק לְחוֹד נָשַׁיָּא וְטַפְלָא וּבְעִירָא וְכָל דִּיהֵי בְּקַרְתָּא 14
כָּל עֲדָאַהּ תִּיבְזוֹן לְכוֹן וְתֵיכְלִין יַת עֻדֵּי סְנָאֵיכוֹן דִּיהַב יְיָ אֱלָהְכוֹן לְכוֹן:
כֵּן תַּעֲשֶׂה הֵיכְמָא תַּעֲבְדוּן לְכָל קִרְוַיָּא דִּרְחִיקִין מִנְּכוֹן לַחֲדָא דִּלָּא 15
מִקִּירֵי שִׁבְעָתֵי עַמְמַיָּא דְּאִלֵּין הֵינוֹן: רק לְחוֹד מִקִּרְוֵי עַמְמַיָּא דְּאִלֵּין 16
דִּיְיָ אֱלָהְכוֹן יְהִיב לְכוֹן אַחֲנָא לָא תְחַיְּמוּן כָּל נִשְׁמָא: כי אֲרוֹם 17
גַּמָּרָא תְגַמְּרִינוּן חִיתָּאֵי וֶאֱמוֹרָאֵי כְּנַעֲנָאֵי וּפְרִיזָאֵי וְחִוָּאֵי וִיבוּסָאֵי הֵיכְמָא
דְּפַקֵּידְכוֹן יְיָ אֱלָהְכוֹן: למען מִן בְּגַלַל דִּלָּא יַלְפוּן יַתְכוֹן לְמֶעְבַּד כְּכָל 18
מַרְחֲקָתְהוֹן דְּעָבְדוּ לְטַעֲוָותְהוֹן וּתְחוֹבוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן:

6 *Et non redemit eam*

Aut quis vir plantavit vineam, & non redemit eam à sacerdote, ut faciat eam communem? abeat & revertatur in domum suam, ne occasionem præbeat illi peccatum ut non possit redimere eam, sed interficiatur in bello & vir alter eam communem faciat. Et quis est vir qui desponsavit uxorem, & nondum accepit eam? eat & revertatur domum suam, ne occasionem præbeat illi peccatum ne lætari possit cum uxore sua, sed interficiatur in bello, & vir alter accipiat eam. Amplius quoque loquentur præfecti cum populo, & dicent; Quis est vir qui timet propter peccatum suum, & cujus cor fractum est? eat & revertatur domum suam, ut non comprehendantur fratres ejus in peccatis illius, & frangatur cor eorum sicut cor ipsius. Et erit quando cessaverint præfecti loqui cum populo, constituent principes exercitûs in capite populi. Quando accederis ad urbem, ad instruendam aciem belli contra eam, tum mittetis ad eam aliquos ut eam verbis pacificis compellent. Et erit si verbis pacificis responderit vobis, & aperuerit vobis portas suas, erit universus populus qui invenietur in ea, erunt *in-quam* tributarii & servient vobis. Quòd si non pacem fecerit vobiscum, sed fecerit vobiscum bellum, tum circundabitis eam. Quòd si tradiderit eam Dominus Deus vester in manus vestras, tum percuties omnem masculum ejus in ore gladii. Verumtamen mulieres, parvulos, & jumenta, & quicquid erit in civitate, & omnem prædam diripietis vobis: & comedetis spolia inimicorum vestrorum, quæ dedit Dominus Deus vester vobis. Sic facietis omnibus civitatibus quæ remotæ sunt à vobis nimis, quæ non sunt de civitatibus septem populorum istorum. Verumtamen de civitatibus populorum istorum, quas Dominus Deus vester dat vobis in hæreditatem, non conservabitis vivam ullam animam. Quoniam consumendo consumetis eos, Hetthæos, Amorræos, Chananæos, Pherizæos, Hevæos & Jebusæos: sicut jussit vobis Dominus Deus vester. Ut non doceant vos facere juxta omnes abominationes suas, quibus coluerunt idola sua, & peccetis coram Domino Deo vestro.

Hieros. 11 *Et erit, si verbis pacificis responderit tibi & aperuerit vobis portas, erit omnis populus qui invenietur.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وكيست آن مرد آنچه بنشاند رز ونه برّيد اويرا برود وباز كردد بخانهي او 6
تا نه كشته شود در كارزار ومردي ديكر ببرّد اويرا * وكيست آن مرد آنچه 7
نامزد كرد زن ونه ستاند آنرا برود وباز كردد بخانهي او تا نه كشته شود در
كارزار ومردي ديكر بستاند آنرا * وبيفزايند آن مهتران بسخن كفتن بآن 8
قوم [وبكويند] كيست آن مردي آن ترسا وضعيف آن دل برود وباز كردد
بخانهي او ونه شكند دلي برادراني او چون دلي او * وباشد چون تمام كردني 9
آن مهتران بسخن كفتن وبكمارند اميراني سپاها درسري آن قوم * كه نزديك 10
شوي بشهر بكارزار كردن ابر آن وبخواني بآن بسلامتي * وباشد اكر سلامتي
جواب دهد ترا وبكشايد بتو وباشد همه آن قوم آن يافته شوا دران باشند بتو
بخراج كزار ومطيع باشند ترا * واكر نه سلامتي كند اوازي تو وبكند 12
اوازي تو كارزار وحصار كيري كني ابر آن * وبدهد آنرا ״ خداي تو دردستي تو 13
وبكشي همه نرينهي آن بتيغي شمشير * خاصّه آن زنان وآن طفل وآن چهارپا 14
وهمه آنچه باشد درشهر همه مالي آن غارت كني بتو وبخوري همه مالي دشمناني
تو آنچه بداد ״ خداي تو بتو * همچنين بكني بهمه آن شهرها آن دوران از تو 15
بغايت آنچه نه از شهرهاي آن قومهاي آن اينان ايشان * خاصّه از شهرهاي آن 16
قومها آن اينان آنچه ״ خداي تو دها بتو احسنتا نه زنده كذاري هيچ نفس *
* كه حرم كردن حرم كني ايشانرا آن حتّي وآن اموري آن كنعني وآن فرزّي 17
وآن حوّي وآن يبوسي چون آنچه بفرمود ترا ״ خداي تو * بسبب آنچه نه آموزند 18
شمارا بكردن چون همه مكروهيهاي ايشان آنچه بكردند ببتاني ايشان وخطاكار
شويد בי״י خداي شما *

6 *Et quicunque sit vir qui planteverit vineam, non tamen vindemiaverit eam; abeat, & revertatur ad domum suam: ne occidatur in prælio & vir alius vindemiet eam. Et quicunque sit vir qui nomine designaverit uxorem, non tamen acceperit eam; abeat, & revertatur ad domum suam: ne occidatur in prælio, & vir alius accipiat eam. Addent præterea principes loqui ad populum, ac dicent; Quicunque sit vir timidus, & imbecillis corde; abeat, & revertatur ad domum suam: ut non frangat cor fratrum suorum sicut cor suum. Et erit, cùm finem fecerint principes loquendi, tunc præficient duces militum in capite populi. Cùm accesseris ad urbem aliquam ad prælium faciendum contra eam, tunc vocabis ad eam pro pace. Et erit, si pacis responsum dederit tibi, & aperuerit tibi; tunc erit ut omnis populus inventus in ea sit tibi tributum solvens, & obedientes erunt tibi. Si autem pacem non fecerit tecum sed gesserit tecum bellum, & obsidionem feceris in eam, Et dederit eam Dominus Deus tuus in manum tuam, tunc occides omnem masculum ejus acie gladii. Tantùm mulieres, & parvulos, & quadrupedes, & quicquid fuerit in urbe, totam substantiam ejus prædaberis tibi: & comedes omnem substantiam inimicorum tuorum quos tradiderit Dominus Deus tuus tibi. Sic facies omnibus urbibus longinquis à te valdè, quæ non de urbibus gentium istarum sunt. Tantùm de urbibus gentium istarum quas Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem, vivũ non relinques ullum spiritum: Sed anathemate delendo anathemate delebis eas, nempe Hittæum, & Emoræum, & Chenaanæum, & Pherizzæum, & Hivvæum, & Jebusæum, quemadmodum præcepit tibi Dominus Deus tuus: Propterea quòd non doceant vos facere secundùm omnes abominationes suas quas faciunt idolis suis, & peccatores reddamini in Dominum Deum vestrum.*

דברים כא

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלי

כי תצור אֲרוּם חַקפּוֹן עַל קִרְתָּא כָּל יוֹמֵי שִׁבְעְתָּא לְאַנָחָא קְרָבָא עֲלַהּ לְמִכְבְּשַׁהּ 19
בְּשַׁבַּתָּא לָא תְחַבְּלוּן יַת אִילַנַיְהָא לְמִשְׁרֵיָא עֲלוֹי מַן דְּפַרְוָלָא אֲרוּם מֵפֵירוֹי תֵּיכְלוּן
וְיָתֵיהּ לָא תְקוֹצוּן אֲרוּם לָא כְבַר נַשׁ אִילַן דַּאנְפֵּי בְרָא לְמֶעְטַמְרָא מִקָּמֵיכוֹן בְּצִיְרָא:
רַק לְחוֹד אִילַן דְּתִנְדְּעוּן אֲרוּם לָא אִילַן עֲבִיד פֵּירֵי מֵיכַל הוּא יְתֵיהּ תְּחַבְּלוּן 20
וְתִקְטָעוּן וְתִבְנוּן קְרָקוֹמִין עַל קִרְתָּא מַרְדָא דְעִבְדָא עִמָּכוֹן קְרָבָא עַד דְּתִכְבְּשׁוּנָהּ:

כא

כי ימצא אֲרוּם יְשׁוּבַח קְטִילָא בְּאַרְעָא דְּלָא טְמִיעַ בְּאוּנְרָא בְּאַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהָכוֹן 1
יְהִיב לְכוֹן לְמֵרְתָּהּ רְמֵי וְלָא צְלוֹב בְּקִיסָא בְּחַקְלָא וְלָא טָאִיף עַל אַנְפֵּי מַיָא לָא
אִשְׁתְּמוֹדַע מַאן קְטָלֵיהּ: וְיִפְּקוּן מְבֵי דִינָא רַבָּא תְּרֵי מִן חַכִּימַיְיהוּ וְתֵלַת מִן 2
דַּיָינָךְ וְיִמְשְׁחוּן מֵאַרְבַּע טְרִינוּנִין יַת קְרוֹיָא דִּי בְחַוְרָנוּת קְטִילָא: וְהִדְרוּ וְיהֵי 3
קִרְתָּא דְּקְרִיבָא לְקְטִילָא מִתְחַשְׁדָא נַסְבֵי בֵּי דִינָא רַבָּא מְפַטְרִין וְיִסְבּוּן חַכִּימֵי סָבֵי
קִרְתָּא הַהִיא עֶיגְלַת בַּרַת תּוֹרִין דְּלָא עֲיִרוּבִין בְּרַת שַׁתָּא דְּלָא אִתְפַּלַח בַּהּ וְלָא
נַגְרַת בְּנִיר: וְחוֹרִידוּ וְיַחְתּוּן חַכִּימֵי קִרְתָּא הַהִיא יַת עֶיגְלְתָא לַחֲקִיל בַּיִר דְּלָא 4
יִתְעֲבִיד בֵּיהּ פּוּלְחַן אַרַע וְלָא יִזְדְּרַע וְיִנְקְפוּן תַּמָן יַת עֶגְלְתָא בְּקוּפִין מְפַטְרָהָא בְּמֶצַע
חַקְלָא: וְנגְשׁוּ וִיקְרְבוּן כַּהֲנַיָא בְּנֵי לֵוִי אֲרוּם בְּהוֹן אִתְרְעִי מֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהָכוֹן 5
לְשַׁמְּשׁוּתֵיהּ וּלְבָרְכָא יַת יִשְׂרָאֵל בְּשֻׁמֵיהּ וְעַל מֵימַר פּוּמְהוֹן יְהֵי פִּתְרַן כָּל דִּין וְכָל
מַכְתַּשׁ צוּרְעָא לְמִסְנוֹר וּלְמִחְלוֹט: וכל וְקְנֵי וְכָל חַכִּימֵי קִרְתָּא הַהִיא דְּקְרִיבִין 6
לְקְטִילָא יְשַׁוְנוּן יַת יְדֵיהוֹן עַל עֶגְלְתָא דְּנִקִיפָא בְּחַקְלָא: וענו וְיִתְיְבוּן וְיֵימְרוּן 7

גְּלֵי קֳדָם יְיָ דְּלָא אִתָא לִידֵינָן וּפַטְרְנִידֵיהּ ירושלמי 7 וַעֲנִין לָא חֲמוֹן דְּמִן דִּין
מַן דְּשַׁרָא יַת אַרְמָא הָדֵין וְעֵינָנָא לָא דְּשַׁפַּךְ יְתֵיהּ:
חֲמוֹן: כַּפֵּר כַּהֲנַיָא יֵימְרוּן כַּפֵּר לְעַמָּךְ 8
יִשְׂרָאֵל דְּפָרַקְתָּ יְיָ וְלָא תְשַׁוֵי חוֹבַת אֲדָם זַכַּאי בְּגוֹ עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל וּנְגֵי מִן קְטָלֵיהּ
וְיִתְכַּפַּר לְהוֹן עַל דְּמָא וּמִן יַד נַפְקִין נְחִיל דְּמוֹרְנִין מִנּוֹ פִּרְתָּה דְעֶגְלְתָא נַגְרִין
וְאָזְלִין עַד אַתְרָא דְקְטוֹלָא תַּמָּן וְסָלְקִין עֲלוֹי וְאַחֲרִין בֵּי דִינָא יְתֵיהּ וְדַיְינִין יָתֵיהּ:
וְאַתְּ וְאַתּוּן בֵּית יִשְׂרָאֵל תְּפַלּוּן מִשְׁדֵי דָם זַכַּאי מִבֵּינֵיכוֹן אֲרוּם תַּעְבְּדוּן דְּכָשַׁר 9
קֳדָם יְיָ:

כי תֵצֵא אֲרוּם תְּפִקוּן לְסִדְרֵי קְרָבָא עַל בַּעֲלֵי דָבֵבֵיכוֹן וְיִמְסְרִינוּן יְיָ אֱלָהָכוֹן 10
בִּידֵיכוֹן וְתִשְׁבֵּי שִׁבְיֵתָא סַגְיָהּ:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieresolymitanum.*

Quando circundabitis urbem omnibus diebus septem, & aciem instru- 19
xeritis contra eam ut subigatis eam in sabbatho, non perdetis arbores ejus
ad ponendum contra eam instrumentum ferreum; quoniam de fructu
ejus comedetis, ipsam non confringetis: quoniam non sicut homo ar-
bor qui est in superficie agri, ut abscondatur à facie vestra in obsidione.
Attamen arborem quam cognoscetis non esse arborem facientem fructus 20
esui aptos, ipsam perdetis & succidetis: & ædificabitis machinas contra
civitatem rebellem, quæ vobiscum facit bellum, donec subegeritis eam.

CAP. XXI.

Quando invenietur occisus in terra, qui non est absconditus in tumu- 1
lo, in terra quam Dominus Deus vester dat vobis ad hæreditario possi-
dendum eam, projectus, & non suspensus in ligno in agro, nec natans
super faciem aquarum, nec cognitum est quis occiderit eum. Et egre- 2
dientur è domo judicii magni duo ex sapientibus tuis, & tres ex judi-
cibus tuis, & metientur à quatuor angulis civitates quæ sunt in circuitu
occisi. Et erit civitas quæ propinquior fuerit occiso suspecta habe- 3
bitur, accipient synedrium magnum absolventes: & accipient sapientes
seniores civitatis illius vitulam de bobus, non ex diversis seminibus,
anniculam cum qua non est laboratum, & quæ non traxit jugum. Et de- 4
scendere facient sapientes civitatis illius vitulam in agrum defertum, in
quo nihil factum est operis terræ, neque semen jactum: & decervica-
bunt ibi vitulam secuti à posteriori parte in medio agri. Et accedent 5
sacerdotes filii Levi, quoniam eos elegit sermo Domini Dei vestri ut mi-
nistrent ipsi, & ut benedicant Israeli in nomine suo: & juxta verbum
eorum erit solutum omne judicium, & omnis plaga lepræ, ad clauden-
dum & ad pronuntiandum *leprosum*. Et omnes sapientes civitatis illi- 6
us, qui propinqui erunt occiso, lavabunt manus suas super vitulam cu-
jus cervix ablata erit in agro. Et 7
respondebunt, & dicent; Revelatum
est coram Domino quod non venit
in manus nostras, & illum absolve-
rimus, qui fudit sanguinem hunc,
& oculi nostri non viderunt. Sacerdotes dicent; Propitius esto popu- 8
lo tuo Israel quem liberâsti Domini, neque ponas peccatum sanguinis in-
nocentis in medio populi tui Israel, & revela quis interfecerit eum: &
expiabitur ab illis reatus sanguinis, & statim exibunt examen vitulorum
è medio vaccæ vitulæ, qui diffundent se & ibunt usque ad locum in quo
est homicida, & ascendent ad eum & comprehendent ipsum synedrium,
& judicabunt illum. Vos itaque domus Israel exterminabitis effunden- 9
tem sanguinem è medio vestri; quoniam facietis id quod rectum est co-
ram Domino.

Hieros. 7. *Et oculi nostri non viderunt, quis fuerit qui effudit ipsum.*

SECT. XLIX.

Quando exibitis in aciem belli contra hostes vestros, & tradiderit eos 10
Dominus Deus vester in manus vestras, & captivam abduxeris captivita-
tem ejus.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* كه حصار گيري كني بشهر روزهاي بسيار آن بكارزار كردن [ابر] آن [بگرفتن آن] نه 19
تباه كني مر درختي آن بدحف كردن ابر آن تبر كه ازو بخوري واويرا نه ببّري كه آن
آدم درختي آن دشت بآمدن از پيشي تو در حصار * خاصّه درختي آنچه بداني كه نه 20
درختي خورش او اويرا تباه كني وببّري وآبدان كني منجنيق ابر آن شهر آنچه آن كنا اوازي
تو كارزار تا فرود آوردن آنرا *

* فصل بيست يكم *

* كه يافته [شود] كشته در زمين آنچه :: خداي تو دها بتو بميراث گرفتن آنرا افتاده در 1
دشت نه معلوم شد كه بگشت اويرا * وبيرون آيند پيراني تو وحاكمان تو وبپيمايند بآن 2
شهرها آنچه گرداگردي آن كشته * وباشد آن شهري آن نزديك بآن كشته وبستانند 3
پيراني آن شهري آن آن گوسالهي گاو آنچه نه كار كرده شد دران آنچه نه كشيد در يوغ *
* وفرود آورند پيراني آن شهري آن آن مر آن گوساله برودي قوي آنچه نه كار كرده شود 4
درو ونه زرعت شود وقفا زنند مر آن گوساله در رود * ونزديك شوند آن كهنان پسراني 5
لوي كه در ايشان اختيار كرد :: خداي تو بخدمت كردني او وبآفرين گفتن در نامي
او ابر قولي ايشان باشد همه خصومت وهمه زخم * وهمه پيراني آن شهري آن آن نزديكان بآن 6
كشته بشويند مر دستي ايشان ابر آن گوساله آن قفا زده در رود * وجواب دهند وبگويند 7
دستهاي ايما نه ريختند مر آن خون آن اين وچشماني ايما نه ديدند * كفارت كن بقومي 8
تو يسرال آنچه خلاص كردي :: ونه دهي خوني آزاد در ميانی قومي تو يسرال وكفارت شود
بايشان آن خون * وتو كم كني آن خوني آن آزاد از ميانی [تو] كه بكني آن شايسته 9
در نظري :: * كه بيرون آيي بكارزار ابر دشمناني تو وبدهد اويرا :: خداي تو در دستي 10
تو وبرده كني بردهي او *

Cùm expugnare tentaveris urbem 19
diebus multis, bellũ faciendo in eam
ad capiendũ eam, non corrumpes ul-
lam arborem ejus impellendo in eam
securim; quia ex illius fructibus
vescêris, propteveà ipsam non succi-
des: num enim est homo arbor agri,
ad ingrediendum ab ante te in pro-
pugnaculum? Veruntamen arbo- 20
rem quam noveris non esse arborem
edulii, ipsam corrumpes & succi-
des: & strues machinas contra ur-
bem quæ facit tecum prælium, us-
que ad deducendum ipsam.

CAP. XXI.

Cùm repertus fuerit aliquis in- 1
terfectus in terra quam Dominus
Deus tuus dat tibi ad hæreditate
accipiendum eam, collapsus in agro,
nec cognitum fuerit quis interfecerit
eum: Tunc egredientur seniores 2
tui & judices tui, & metientur us-
que ad civitates quæ sunt circa in-
terfectum: Eritque, quæcunque 3
civitas fuerit proxima interfecto,
capient seniores civitatis illius vi-
tulam boum quâ non operatum fue-
rit, quæ nunquã traxerit jugum: Et 4
deducent seniores civitatis illius
vitulam ad torrentem validum, in
quo nunquã operatum fuerit, nec se-
minatum fuerit: & cervicem decuti-
ent vitulæ in torrente. Et acce- 5
dent sacerdotes filii Levi: (eos
enim elegit Dominus Deus tuus ad
ministrandum sibi, & ad benedi-
cendum in nomine Domini: utque
juxta sententiam eorum sit omnis 6
lis omnisque plaga:) Et omnes se- 4
niores civitatis illius propinquiores
interfecto, lavabunt manus suas
super vitula cervice decussâ in tor-
rente. Et responsum dabunt, ac di- 7
cent; Manus nostræ non effuderunt
sanguinem istum, neque oculi nostri
viderunt. Expia populum tuum 8
Israel quem eripuisti Domine, neque
des sanguinem innocentis in medio
populi tui Israel. Et expiabitur
eis sanguis. Tu autem deficere fa- 9
cies cruorẽ innocentis de medio tui,
quum feceris quod decet in conspectu
Domini Cùm egressus fueris ad bel- 10
lum contra inimicos tuos, & dederit
eum Dñs Deus tuus in manum tuam,
& captivaveris captivitatem ejus:

וראית ותיחמון בשביתא איתא שפירת דיוי ותתידעון בה ותסבונה לכון לאינתו: 11
והבאתה ותעלינה לנו ביתך ותסתר ית מזייא דרישה ותיצמי ית טופרייתא: 12
והסירה ותשני ית כסות שביתא מנה ותטבלינה ותתניירינה בביתך ותבכי על טעות 13
בית אבה ואמה ותשהי ירחין די תידע אין היא מעברא ומן בתר כדין תיעול
לוותה ותפרין יתה ותהוי לך לאינתו:

ירושלמי 14 אין לא תתרעי את בה ותשלח יתה ברשות נפשה ומזבנא לא תזבין יתה בכסף לא תתנר בה דשמשת עמה:

והיה ויהי אין לא תתרעי בה ותפטרינה 14
לבלחודה בניטה ובנא לא תזבנינה
בכסף לא תתנר בה בתר דשמשת עמה:
כי תהיין ארום תהווין לגבר תרתין 15
נשין חדא רחמתא ליה וחדא סניתא ליה וילדן ליה בנין רחומתא וסנואתא ויהי ביר
בוכרא לסניתא: והיה ויהי ביום אחסנותיה ית בנוי ית נכסין דיהי ליה לית ליה 16
רשו למתן חולק בכורותא לבר רחימתא על אנפי ביר סניתא דהוא בוכרא: כי
ארום ית בוכרא ביר סניתא והודע לכולא דהוא בוכרא למתן ליה תרין חולקין 17
בכל מה דמשתכח גביה ארום הוא שירוי תוקפיה ליה חזיא בכירותא: כי יהיה
ארום יהי לגבר ביר סורהבן ומרוד דליתוי מקבל למימר אבוי ולמימרא דאמיה 18
ויכסנון יתיה ולא מקבל אולפן מנהון: ותפשו בו ויחדון ביה אבוי ואמיה ויפקון 19
יתיה לקדם חכימי קרתא לתרע בי דינא דבאתריה: ואמרו ויימרון לחכימי קרתא 20
עבריננ על גזרת מימרא דיי בנין כן אתילד לנא ברנא דין דהוא סורהבן ומרוד
ליתוי צייית למימרנא נרנרן בבשרא ושתאי בחמרא: ורגמוהו ויהי אין דחיל 21
ומקבל עלוי אולפנא ובעון לקיומותיה מקיסוניה ואין תאיב ומריד יאטלוניה כל אנשי
קרתיה באבניא וימות ותפלון עביד דביש מביניכון וכל ישראל ישמעון וידחלון:
וכי יהיה באיש וארום אין יהי בנבר חובת 22
דין קטול ויחחייב אטלות אבנין ובתר
כדין יצלבון יתיה על קיסא: לא תלין

ירושלמי 22 ותצלבון יתיה על קיסא:

23 לא תבית נבלת גושמיה על קיסא ארום מקבר תקברוניה ביומא ההוא ארום
קילותא קדם אלהא למצלוב גבר אלהין חובוי גרמו ליה ומן בגלל דבדיוקנא דיי
אתעבד תקברוניה עם מטמשא דלא יקילין בריית בה ולא תטופון
בגבילותהון דחייבא ית ארעכון דיי אלהכון יהיב לכון אחסנא:

Si videritis in captivitate mulierem pulchram aspectu, & placuerit 11
vobis, ut ducatis eam in uxorem. Tum ingredi facies eam in medium 12
domûs tuæ, & tondebit pilum capitis sui, & præcidet ungulas suas. Et 13
mutabit vestimentum captivitatis à se, & lavabit se, & proselytam se faciet in domo tua, & flebit propter idola domûs patris sui & matris suæ, deindè tardabit tres menses ut cognoscas num sit prægnans: postea ingredieris ad eam, & dotabis eam, & erit tibi in uxorem. Erit- 14
que si non fuerit tibi animus ad eam, tum dimittes eam solam cum libello repudii, verùm vendendo non vendes eam argento: nec mercaturam exercebis de ea, quandoquidem rem habueris cum ea. Quando fuerint viro duæ mulieres, 15
una dilecta ei altera odiosa; & pepererint illi filios, tam dilecta quàm odiosa: & fuerit filius primogenitus ex odiosa. Et erit in die quo dividet hæreditatem filiis suis, de opi- 16
bus quæ fuerint illi: non est illi facultas dandi partem primogenituræ filio dilectæ, vivente filio odiosæ primogenito. Sed primogenitum fili- 17
um odiosæ *agnoscat*, & notificet omnibus quod sit primogenitus, dando illi duas portiones de omnibus quæ apud illum invenientur: quia ipse initium est roboris ejus, ideóque ei debetur jus primogenituræ. Quan- 18
do erit viro filius degener & rebellis, qui noluerit obedire sermoni patris sui aut sermoni matris suæ, & cùm redarguent ipsum non recipiet doctrinam ab illis: Apprehendant eum pater ejus & mater ejus, & 19
educent eum ante sapientes civitatis, ad portam synedrii loci illius. Et 20
dicent sapientibus civitatis; Transgressi sumus decretum sermonis Domini, propterea natus est nobis filius hic qui est protervus & rebellis, non auscultat verbo nostro: vorator carnis est, & potator vini. Et 21
erit si timeat & recipiat super se instructionem, & petierint ut conservetur in vita, vitam dabunt illi; quòd si renuat & rebellis sit, tum lapidibus obruent eum omnes viri civitatis ejus, & morietur, atque ita exterminabitis facientem id quod malum est è medio vestri: & totus Israel audient & timebunt. Quando autem fue- 22
rit in aliquo peccatum judicii necis, & fuerit ad lapidationem damnatus, & postea suspendant eum in ligno. Non pernoctabit cadaver corporis ejus in ligno, sed sepelien- 23
do sepelietis eum eodem die, quoniam contemptus est coram Domino suspendere virum, nisi peccata ejus occasionem dederint ei: & propterea quod ad imaginem Domini factus est, sepelietis eum in occasu solis, ne vilipendant eum homines, neque inundetis cadaveribus delinquentium terram vestram quam Dominus Deus vester dat vobis in hæreditatem.

Hieros. 14. *Si non animus fuerit tibi in ea, dimittes eam ad libitum animæ suæ. Sed vendendo non vendes eam argento: non mercimonium exercebis de ea, eò quòd data sit tibi potestas in eam.*

Hieros. 22. *Et suspendatis ipsum in ligno.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وببيني در بردكي زني نيكو چهره ومراد كني دران وبستاني بتو بزن * وبياوري آنرا بميانی 11 12
خانهي تو وبتراشد مر سري آن وببالاند مر ناخنهاي آن * وبگرداند مر جامهي بردكي آن 13
از بالاي آن وبنشيند در خانهي تو وبگريد مر پدري آن ومر مادري آن ماهي روزها وپس
همچنين بيائي بآن و بعلا كني آنرا وباشد بتو بزن * وباشد اگر نه مراد كردي در آن 14
وبفرستي آنرا بجائي آن و فروختن نه فروشي آنرا در سيم نه معامله كني دران بدلي آنچه
بخانداي آنرا * كه باشند بمرد دو زنان آن يكه دوست بوده وآن يكه دشمن بوده وبزايند باو 15
پسران آن دوست بوده وآن دشمن بوده وباشد آن پسري آن نخست زاد بدشمن بوده * وباشد 16
در روزي احسنتا دادني او مر پسراني او مر آنچه باشد باو نه تواند بنخستزاد كردن مر پسري
آن دوست بوده ابر پيشي پسري آن دشمن بوده آن نخستزاد * كه مر آن نخستزاد پسري آن 17
دشمن بوده بشناسد بدادن باو قدري دو بخشه در همه آنچه يافته آيد باو كه او اولي زوري او
باو حكمي آن نخستزادي * كه باشد بمرد پسري گشته وعاصي نيست او شنوا در قولي 18
پدري او ودر قولي مادري او وادب كنند اويرا ونه شنود بايشان * وبگيرند درو پدري او 19
ومادري او وبيرون آورند اويرا بپيراني شهري او وبدروازهي مقامي او * وبگويند بپيراني 20
شهري او پسري ايما آن گشته وعاصي نيست او شنوا در قولي ايما گوشت خورده ومي
خورده * وسنگسار كنند اويرا همه مردماني شهري او در سنگها وبميرد وكم كني آن بد 21
از ميانی تو وهمه يسرال بشنوند وبترسند * وكه باشد در مرد خطا حكمي كشتن وكشته 22
شود وبر آويزي اويرا ابر دار * نه منزل كند لاشهي او ابر آن دار كه گور كردن گور 23
كني اويرا در روزي آن او كه نفرين كردهي خدا آويخته ونه پليد كني مر زميني تو
آنچه " خداي تو دها بتو احسنتا:

Videris autem in captivitate mulierem bonam formâ, & delectatus fueris in ea, & acceperis tibi in uxorem: Tunc introduces eam in medium domûs tuæ, & radet caput suum, & crescere faciet ungues suos, Removebitq; vestimentum captivitatis suæ de super se, & sedebit in domo tua, ac flebit patrem suum & matrem suam mensem dierum: & postèa ingredieris ad eam, & maritabis eam, eritque tibi in uxorem. Erit autem si non delectatus fueris in ea, tum dimittes eam animæ suæ, nec vendendo vendes eam argento: non negotiaberis in ea, pro eo quòd afflixeris eam. Cùm fuerint viro duæ uxores, una dilecta & altera exosa, & pepererint ei filios dilecta & exosa: fuerit autem filius primogenitus exosæ: Tunc erit, quo die possidendum dederit filiis suis quicquid fuerit sibi; non poterit primogenitum facere filium dilectæ in præsentia filii exosæ primogeniti: Sed primogenitum filium exosæ agnoscet, dando ei quantitatem duplicem ex omni quod inventum fuerit apud se: nam ipse est principium fortitudinis ejus, ei est jus primogenituræ. Cùm fuerit viro filius perversus ac rebellis, qui non auscultat dicto patris sui & dicto matris suæ, & coercuerint eum, nec tamen auscultârit illis: Tunc eprehendent eum pater ejus & mater ejus, & educent eum ad seniores urbis suæ, & ad portam loci sui. Dicentque senioribus urbis illius; Filius noster iste perversus est ac rebellis, nec auscultat dicto nostro, carnivorus & vinivorus. Tunc lapidabunt eum omnes viri urbis suæ lapidibus, & morietur: sic defietre facies malum de medio tui, universúsque Israel audient, ac timebunt. Cùm autem fuerit in viro peccatum judicii interfectionis, & interfectus fuerit, & suspenderis eum in patibulo: Non remanebit cadaver ejus in patibulo, sed sepeliendo sepelies eum die ipsâ, quia maledictio Dei est suspensus: & non pollutam reddes terram tuam quam Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem.

דברים כב
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי
כב

CAP. XXII.

לא תראה לא תֶחְמוֹן יַת תּוֹרָא דְּאָחוכון או יַת אִמְּרֵיהּ טָעְיִין וְהִפְלַנון 1
דַּעְתִּכון מִנְּהון אָתְבָא תְּתִיבוּנון לֵיהּ: ואם זְאֵין לָא קְרִיבָא דַּעְתָּא דְּאָחוךָ 2
עִמָּךְ או לָא חַכִּימְתֵּיהּ וְתִכְנְשִׁינֵיהּ לְגוֹ בֵּיתָךְ וִיהֵי מִתְפַּרְנַס גַּבָּךְ עַד זְמַן דְּיִתְבַּע
אָחוךָ יָתֵיהּ וְתְתִיבִינֵיהּ לֵיהּ: וכן וְהֵיכְדֵין תַּעֲבִיד לְחַמְרֵיהּ וְהֵיכְדֵין תַּעֲבִיד 3
לְכָסוּתֵיהּ וְהֵיכְדֵין תַּעֲבִיד לְכָל אֲבִידְתָּא
דְּאָחוךָ דִּי מְחַבְּרָא מִנֵּיהּ וְתַשְׁכְּחָא לֵיהּ
לָךְ רְשׁוּ לְכַסָּאֵיהּ מִנֵּיהּ אֲכָרֵיו עֲלֵיהּ
וְתְהַדְּרִינֵיהּ: לא תראה לָא תֶחְמוֹן 4
יַת חַמְרָא דְּאָחוכון או תּוֹרֵיהּ רְמָאן
בְּאוֹרְחָא וְתִכְבְּשׁוּן עֵינֵיכון מִנְּהון סִיקָם תְּקִימוּן עִמֵּיהּ: לא לָא יְהֵיא נוֹלִין 5
דְּצִיצִית וְתְפִילִין דְּהִנּוּן תְּקוּנֵי גְּבַר עַל אִתְּתָא וְלָא יְסַפַּר גְּבַר בֵּי שֵׁיחֲיָא
וְעַרְיֵיתֵיהּ וּבֵי אַנְפּוּי לְאִיתְחַמָּאָה הֵיךְ נָשָׁא אֲרוּם מְרַחַק קֳדָם יְיָ אֱלָהָכון
הוּא כָּל דְּעָבִיד אִלֵּין: כי יִקְרָא אֲרוּם אִי אוּדְמָאן שַׁרְכָּפָא דְּצִיפַּר דְּכִי קָמֵךְ 6
בְּאִסְרְטָא בְּכָל אִילָן או עַל אַרְעָא גוֹזְלִין או בֵּעַיִן וְאִמָּא רָבְעָא עַל אֶפְרוּחִין
או עִילוּי בֵּעַיִן לָא תִסַּב אִמָּא מֵעַל בְּנַיָּא: שלח מְפַטַּר תִּפְטוֹר יַת אִמָּא 7
וְיַת בְּנַיָּא תִּסַּב לָךְ מִן בְּגַלָּל דְּיוּטַב לָךְ בְּעַלְמָא
דְּאָתֵי: כי תִבְנֶה אֲרוּם תִּיבְנֵה בֵּיתָא 8
חַדְתָּא וְתַעֲבִיד תֵּיאַק גִּיפִּין לְאִינָּךְ
לָא תְנַרְמוּן לְאִסְתַּקְפָּא חוֹבַת אֲדָם
דְּיִקְטוֹל בְּבֵיתָךְ דִּלְמָא יִפּוֹל דֵּין דְּחָמֵי
לְמִיפַּל מִנֵּיהּ: לא לָא תִזְרַע כַּרְמֵיכון עִירוּבִין דִּלְמָא תִתְחַיֵּב יְקִידְתָּא 9
דִּימַעַת זַרְעָא דְּתִזְרַע וְעַלַּלַת כַּרְמָא: לא תחרש לָא תֶהֱוֹון רַדַּיִן בְּתוֹרָא 10
וּבְחַמְרָא וּבְכָל בְּרִייְתָא בְּחֵרִין זִינִין קְטִירִין כַּחֲדָא: לא לָא תֶהֱוֹון לְבֻשִׁין 11
וּמְשׁוּתָּפִין בְּכִסּוּי דְּשִׁיעַ וְעִזִּיל וְנִיז עֲמַר וְכִיתָן. מְעָרְבִין כַּחֲדָא: נדילים גְּדִילִים עַל אַרְבַּע כַּנְפֵי גְלֵיתְכון דְּתִתְעַטְּפוּן בָּהּ בְּיַמָּא: 12
כי יקח אֲרוּם יְסַב אֵינַשׁ אִיתָּא 13
בְּתוּלְתָּא וְיֵעוֹל עֲלָהּ וּמְבָּחַר בְּדֵין יְסַנְיָנָהּ:

ירושלמי 3 וְכֵן תַּעֲבִיד לַחֲמְרֵיהּ וְכֵן תַּעֲבִיד לְאִצְטְלִיתֵיהּ: 4 מְשַׁבֵּק תְּשַׁבּוק

CAP. XXII.

NOn videbitis bovem fratris vestri aut agnum ejus errantes, nec 1
removebitis scientiam vestram ab illis: reducendo reducetis eos ad
illum. Quod si non est vicina scientia fratris tui tecum, aut non 2
novisti eum, colliges ipsum in domum tuam, & alatur apud te usque
ad tempus quo quæret frater tuus ipsum, & reddes illi. Sic 3
facies asino ejus, & similiter
facies cum vestimento ejus,
& sic facies cum omni re perdi-
ta fratris tui, quæ perdita fu-
erit ab eo: si inveneris non ti-
bi licet tegere eam ab eo, pro-
clamabis illam, & restitues eam.
Non videbitis asinum fratris ve- 4
stri aut bovem ejus projectos in via, & comprimetis oculos vestros
ab eis, *sed* sublevando sublevabitis cum eo. Non erit pallium fim- 5
briatum neque phylacteria, quæ sunt ornamenta viri, super mulie-
re; neque tondebit vir locum sub axillis, aut pudendum suum, aut
faciem suam, ut videatur velut mulier: quoniam abominatio coram Dño
Deo vestro est omnis qui facit hæc. Si quando occurrerit nidus avis 6
mundæ coram te in itinere, in ullâ arbore vel super terram, in quo sunt
pulli aut ova, & mater incubet pullis aut ovis: non accipies matrem
de super pullis. Dimittendo dimittas matrem, & pullos accipias tibi: 7
ut bene tibi sit in hoc mundo, & prolonges dies in seculo venturo.
Quando ædificabis domum novam, 8
facies thecam periboli tecto tuo:
non eritis in causa ut occasio de-
tur reatus sanguinis homicidii in
domo tua, ne cadat is qui casu-
rus est ex ea. Non seminabitis 9
vineas vestras diversis speciebus, ne fortè tenearis comburere mix-
tum semen quod seminaveritis, & proventum vineæ. Non arabitis 10
bove & asino, & in omni animali cum duabus speciebus ligatis si-
mul. Non eritis induentes & calefacientes vos tegumento quod su- 11
erit pectinatum, & netum, & intertextum lana & lino permixtis si-
mul. Verùm vestium linearum fi- 12
la fimbriarum ex lana erunt vobis
permissa, ut illa faciatis ad qua-
tuor oras vestium vestrarum, qui-
bus amiciemini per diem. Quan- 13
do acceperit vir uxorem virginem,
& ingressus sit ad eam, postea autem odio habuerit eam:

Hieros. 3 *Et sic facies asino ejus, & sic facies pallio ejus.* 4 *Dimittendo dimittes id quod est in corde tuo contra eum, et liberando liberabis cum eo, et ferendo feres cum eo.*

Hieros. 8 *Et facies peribolum tecto tuo, neque pones reatus effusionis sanguinis innocentis in domo tua.*

Hieros. 12 *Fila peniculamenti facietis in quatuor oris vestimentorum vestrorum, ut induantur.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

فصل بيست دوم

CAP. XXII.

* نه بيني مر گاوي برادري تو يا مر برّهي او دحف شوان و چشم پوشي ازيشان باز 1
گردانيدن باز گرداني ايشانرا ببرادري تو * واگر نه نزديك برادري تو بتو و نه 2
دانستي اويرا و گرد كني اويرا بميان خانهي تو و باشد اوازي تو تا طلب كردن
برادري تو اويرا و باز گرداني باو * وهمچنين بكني بدرازگوشي او وهمچنين 3
بكني بجامهي او وهمچنين بكني بهمه گم شدهي برادري تو آنچه گم شود ازو
و بيابي آنرا نه توافي بچشم پوشيدن * نه بيني مر درازگوشي برادري تو [يا گاوي او] 4
افتادگان در راه وچشم پوشي از ايشان برخيزاندن برخيزاني اوازي او * نه باشد آلتي مرد 5
ابر زن و نه پوشد مرد جامهي زن كه مكروهي نزد خداي تو همه كناي اينان * كه 6
فراز رسد آشيانهي گنجشك بپيشي تو در راه در همه درخت يا ابر آن زمين چوزها يا
تخمي مرغها و آن مادر خسپا ابر آن چوزها يا ابر آن تخمي مرغها نه ستاني مادر ابر آن
بچّها * فرستادن بفرستي مر آن مادر ومر آن بچّها بستاني بتو بسبب نيكوئي رسد 7
بتو و دراز كشي روزگاران * كه آبدان كني خانهي نو و بكني صدره بباسي تو 8
و نه نهي خونها در خانهي تو كه بيفتد آن افتا ازو * نه كاري رزي تو آميخته تا نه و
پليد كني آن دانهي آن تخم آنچه بكاري ودخلي آن رز * نه شمص كني در 10
گاو ودرخريك جا * نه پوشي آميختهي پشم و كتان يك جا * صيصيتها بكني بتو 11 12
ابر چهار دامنهاي پوششي تو آنچه بپوشي دران * كه بستانند مردي زني و بيامد بآن 13
ودشمن داشت آنرا.

CAP. XXII.

NOn videbis bovem fratris tui 1
aut agnum ejus dispulsos, & oculum tuum teges ab eis: sed reducendo reduces eos ad fratrem tuum.
Etiamsi non fuerit propinquus frater tuus tibi, neque noveris eum, 2
colliges tamen illud in medium domûs tuæ, & erit apud te donec requirat frater tuus illud, & restitues ei. Et sic facies de asino ejus, 3
& sic facies de vestimento ejus, sic item facies de omni re amissâ fratris tui quæ perierit ab eo, cùm inveneris illam: non poteris oculum tuum tegere. Non videbis asinum 4
fratris tui aut bovem ejus lapsos in via, & oculum teges ab eis: erigendo eriges cum eo. Non 5
erit instrumentum viri super mulierem, neque induet vir vestimentum mulieris: nam abominatio Domini Dei tui est omnibus facions hæc. Cùm occurrerit nidus avis coram te in via, 6
in quavis arbore, aut super terram, cum pullis aut ovis, & matre cubante super pullos aut super ova, non capies matrem cum fœtu: Dimittendo dimittes matrem, & fœtum capies tibi: 7
ut bonum eveniat tibi, & longùm producas dies. Cùm ædificaveris domum novam, tum facies loricam tecto tuo: ut 8
non ponas sanguines in domo tua, cùm ceciderit aliquis cadens ex eo.
Non seres vineam tuam miscello: 9
ne fortè pollutum reddas granum seminis quod severis, & proventus vineæ. Non eges bovem & asi- 10
num simul. Non indues misturam 11
lanæ & lini simul. Fimbrias 12
facies tibi in quatuor laciniis operimenti tui quo te operies. Cùm ac- 13
ceperit aliquis uxorem, & ingressus fuerit ad eam, atque odio habuerit eam,

הרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. *Hierosolymitanum.*

14 ושם ויִשְׁוֵי לַהּ עֲרַד דְּמִילִין וְיִפּוֹק עֲלַהּ טֵיב בִּישׁ וְיֵימַר יַת אִיתְתָא הָדָא נְסֵיבִית
וְשַׁמֵּשִׁית עִמַּהּ וְלָא אַשְׁכַּחִית לַהּ סְהִידוּן׃ ולקח ויסבון אֲבוּהָא דְעוּלֵימְתָא
15 וְאִמַּהּ רְשׁוּ מִבֵּי דִינָא וְיִפְקוּן יַת שׁוּשִׁיפָא בַּהֲדֵי סְהִידוּן דְּעוּלֵימְתָא לְוַת חַכִּימֵי
קַרְתָּא לְתָרַע בֵּי דִינָא׃ ואמר ויימַר אֲבוּהָא דְעוּלֵימְתָא לְחַכִּימַיָּא יַת בְּרַתִּי
16 קְדִישִׁית לְגַבְרָא הָדֵין לְאִנְתּוּ וּמִן בָּתַר דְּשַׁמֵּשׁ עִמַּהּ סָנָא לַהּ׃ והנה הוא
17 וְהָא הוּא שַׁוִּי עֲרַד דְּמִילִין לְמֵימַר לָא אַשְׁכַּחִית לִבְרָתְךָ סְהִידוּן וְאִילֵין סְהִידוּי
בְּרַתִּי וְיִפְרְסוּן שׁוּשִׁיפָא קֳדָם חַכִּימֵי קַרְתָּא׃ ולקחו ויסבון חַכִּימֵי קַרְתָּא הַהִיא
18 יַת גַּבְרָא וְיִלְקוּן יָתֵיהּ׃ וענשו ויזמון יָתֵיהּ מְאָה סִלְעִין דְּכַסְפָּ וְיִתְּנוּן לַאֲבוּהָא
19 דְעוּלֵימְתָּא אֲרוּם אַפֵּיק טֵיב בִּישׁ עַל בְּתוּלְתָּא כַּשְׁרָא דְיִשְׂרָאֵל וְלֵיהּ תְּהֵי לְאִנְתּוּ
לֵירַת לֵיהּ רְשׁוּ לְמִפְטְרֵיהּ כָּל יוֹמוֹי׃

ירושלמי 20 וְאִין קְשׁוֹט הָוֵה פִּתְגָמָא הָדֵין לָא אַשְׁכַּחוּ סָהֲדִין לְטַלְיְתָא׃
21 וְיִפְקוּן יַת טַלְיְתָא מִן תְּרַע בֵּיתָא דַאֲבוּהָא וְיִרְגְּמוּן יָתָהּ עַמָּהּ׃

20 וְאִין קְשׁוֹט הָוָה פִּתְגָמָא הָדֵין לָא
21 אִשְׁתַּכְּחוּ סָהֲדִין לְעוּלֵימְתָּא׃ והוציאו
וְיִפְקוּן עוּלֵימְתָּא לְתָרַע בֵּית אֲבוּהָא
וְיִאַטְלוּנָהּ אֵינְשֵׁי קַרְתָּא בַּאֲבָנַיָּא וְתֵמוּת
אֲרוּם עַבְדַת קְלָנָא בְּיִשְׂרָאֵל לְמִפְקָא שׁוּם בִּישׁ דְּוִנּוּ עַל בֵּית אֲבוּהָא וּתְפַלּוּן
עֲבִיד דְּבִישׁ מִבֵּינֵיכוֹן׃ כי ימצא אֲרוּם אִין מִשְׁתְּכַח גֻּבַר מְשַׁמֵּשׁ עִם אִיתְתָא
22 אִתַּת גֻּבַר חוֹרָן וְיִתְקְטְלוּן אוֹף תַּרְוֵיהוֹן גַּבְרָא דְמְשַׁמֵּשׁ עִם אִתְתָא וְאִתְתָא וְאַפֵּיל
אִין מְעַבְּרָא לָא תִשְׁהוֹנֵיהּ עַד דְּתֵילִיד אֱלָהֵן בֵּי הִיא שַׁעְתָּא תִּקְטְלוּנוּן בְּשִׁינוּקָא
דְסוּדְרָא וּתְפַלּוּן עֲבִיד דְּבִישׁ מִישְׂרָאֵל׃ כי יהיה אֲרוּם תֶּהֱוֵי עוֹלֵימְתָּא בְּתוּלְתָּא
23 מְקַרְשָׁא לְגֻבַר וְיִשְׁכְּחִינַהּ גֻּבַר חוֹרָן בְּקִרְתָּא וְיִשַׁמֵּשׁ עִמַּהּ׃ והוצאתם וְתַפְקוּן
24 יַת תַּרְוֵיהוֹן לְתָרַע בֵּי דִינָא דְבִקְרְתָּא הַהִיא וְתִאַטְלוּן יָתְהוֹן בְּאַבְנַיָּא וִימוּתוּן
יַת עוּלֵימְתָּא מִן בְּגַלַּל דְּלָא פְּנָאת בְּקִרְתָּא וְיַת גַּבְרָא מִן בְּגַלַּל דְּשַׁמֵּשׁ עִם
אִתַּת חַבְרֵיהּ וּתְפַלּוּן עֲבִיד דְּבִישׁ מִבֵּינֵיכוֹן׃ ואם בְּבָרָא יִשְׁכַּח גַּבְרָא
25 יַת עוּלֵימְתָּא דְמִקַּרְשָׁא וְיִתְקַף בַּהּ גַּבְרָא וְיִשַׁמֵּשׁ עִמַּהּ וְיִתְקְטֵל גַּבְרָא דְשַׁמֵּשׁ
עִמַּהּ בִּלְחוֹדוֹי׃

14 Et imposuerit illi occasionem verborum, & protulerit contra eam famam malam, & dixerit; Mulierem hanc accepi, & concubui cum ea, nec inveni illi virginitatis signa. 15 Et accipient pater illius puellæ & mater illius potestatem à synedrio, & producent linteum cum illis signis virginitatis puellæ apud sapientes civitatis ad portam synedrii. 16 Et dicet pater ipsius puellæ sapientibus; Filiam meam desponsavi viro huic in uxorem, postquam autem concubuit cum ea odio habuit eam. 17 Et ecce imponit *illi* occasiones verborum, dicendo; Non inveni filiæ tuæ signa virginitatis; & hæc sunt signa virginitatis filiæ meæ: & expandent linteum coram sapientibus civitatis. 18 Et accipient sapientes civitatis illius virum illum, & verberabunt illum. 19 Et mulctabunt eum centum siclis argenteis, & dabunt patri puellæ, quoniam produxit famam malam contra virginem integram Israelis: & erit illi in uxorem, nec erit illi facultas dimittendi eam cunctis diebus suis. 20 Quòd si verum est illud verbum, nec inventa sunt signa virginitatis in puella: 21 Tum educant puellam ad portam domus patris sui, & obruent eam lapidibus viri civitatis illius, & morietur; quoniam fecit ignominiam in Israel, proferendo famam malam scortationis contra domum patris sui: & exterminabitis facientem id quod malum est è medio vestri. 22 Quando inventus fuerit vir concumbens cum muliere uxore viri alterius, interficientur ambo illi, vir qui concubuerit cum muliere, & mulier: quòd si prægnans fuerit non expectabunt donec pepererit, sed ea hora interficietis illos strangulatione sudarii, & exterminabitis facientem id quod malum est ex Israel. 23 Quando erit puella virgo desponsata viro, & invenerit eam vir alter in civitate, & concubuerit cum ea: 24 Educes ambos illos ad portam synedrii quod erit in civitate illa, & lapidibus obruetis eos, & morientur; puellam quidem eò quòd non clamaverit in civitate, virum autem quia concubuit cum uxore socii sui: & exterminabitis facientem id quod malum est è medio vestri. 25 Quod si foris invenerit vir puellam, quæ desponsata fuerit, & fortior fuerit eâ vir, & concubuerit cum ea: interficietur vir qui concubuit cum ea solus.

Hieros. 20. *Quòd si verum est hoc verbum, nec invenerunt testimonia* virginitatis *puellæ.* 21. *Educent puellam illam ex porta domus patris ipsius, & lapidibus eam obruent populus ejus.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

14 * وبنهاد بآن بهانها سخنها وبيرون آورد ابر آن نامي بد وگفت مر آن زني آن اين بستانذم
15 وندديك شذم بآن ونه يافتم بآن بكارت * وبستانند پدري آن دختر ومادري آن و بيرون
16 آورند مر بكارت آن دختر ببيراني آن [شهر بآن] دروازه * وبگويد پدري آن دختر
17 بآن پيران مر دختري من بدادم بمردي آن اين بزن ودشمن داشت آنرا * واينك
بنهاد بهانها سخنها بگفتن نه يافتم بدختري تو بكارتها واينان بكارتي دختري من
18 وبگسترانند آن دستماچه بپيشي پيراني آن شهر * وبستانند پيراني آن شهري آن
19 آن مر آن مرد وادب كنند اويرا * وتاوان اندازند اويرا صد مثقال سيم وبدهند
بپدري آن دختر كه بيرون آورد نامي بد ابر دوشيزهي يسرال و باو باشد بزن نه
20 تواند بفرستادن آنرا همه روزگاران او * واگر راست بود آن سخن آن اين نه يافته
21 شذند بكارت بدختر * وبيرون آورند مر آن دختر بدرگاهي خانهي پدري آن
وسنگسار كنند آنرا مردماني شهري آن در سنگها وبميرد كه بكرد رسوايي در
يسرال ببيراه كردن خانهي پدري آن وكم كني آن بد از ميانی تو * كه
22 يافته شود مردي خسپا اوازي زن شوهرداري شوهر گشته آيند نيز دوي ايشان آن مردي
آن خسپا اوازي آن زن و آن زن وكم كني آن بد از يسرال * كه باشد دختري بكر
23 نامزد شده بمرد وبيافت آنرا مردي در شهر وبخسپيد اوازي آن * بيرون آورند مر
24 دوي ايشان بدروازهي آن شهر وسنگسار كنيد ايشانرا در سنگها وبميرند مر آن
دختر ابر سببي آنكه نه فرياد كرد در شهر ومر آن مرد ابر سببي آنچه برنجانند مر زني ياري
او وكم كني آن بد از ميانی تو * واگر در دشت بيابد آن مرد مر آن دختري آن
25 نامزد شده وقوي گيرد دران وبخسپد اوازي آن گشته شود آن مردي آنچه بخسپيد
اوازي آن بتنهايي او *

14 *Et posuerit in eam prætextus verborum, & protulerit de ea nomen malũ, ac dixerit; Mulierem hanc accepi, & accessi ad eam, & non inveni in ea virginitatem:* 15 *Tunc accipiet pater puellæ & mater ejus, & producent virginalia puellæ ad seniores civitatis ad portam.* 16 *Dicétque pater puellæ senioribus; Filiam meam dedi viro huic in uxorem, & odit eam:* 17 *Et ecce posuit prætextus verborum, dicendo; Non inveni in filia tua virginalia: & en virginalia filiæ meæ. Et expandent mantergiolum coram senioribus civitatis.* 18 *Tunc apprehendent seniores civitatis illius virum, & castigabunt eum,* 19 *Et mulctam imponent ei centum siclorum argenti, quos dabunt patri puellæ, quoniam protulit nomen malum de virgine Israelis: & ipsi erit in uxorem, quam non poterit dimittere omnibus diebus suis.* 20 *At si verum fuerit verbum hoc, nec inventa fuerint virginalia in puella:* 21 *Tunc educent puellam ad ostium domûs patris suæ, & lapidabunt eam homines civitatis suæ lapidibus, ac morietur, quia fecit ignominiam in Israel, deviationem faciendo domi patris sui: atque ita deficere facies malum de medio tui.* 22 *Cùm inventus fuerit vir concumbens cum muliere maritatâ marito, interficientur etiam ambo ipsi, vir concumbens cum ea muliere, & ipsa mulier: & deficere facies malum ex Israel.* 23 *Cùm fuerit puella nomine designata viro, & inveneritt eam aliquis in civitate, & concubuerit cum ea:* 24 *Educetis ambos ipsos ad portam civitatis, & lapidabitis eos lapidibus, ac morientur: puellam ea de causa quòd non clamârit in civitate; & virum ea de causa quòd oppresserit uxorem socii sui: & deficere facies malum de medio tui.* 25 *At si in agro inveneritt vir puellam nomine designatam, & fortiter apprehenderit eam, & concubuerit cum ea: interficietur vir qui concubuerit cum ea, solus ipse.*

כו ולנערה ולעולימתא לא תעבדון מדעם בישׁ לית לעולימתא דין קטול אלהין
כו גברא יפטרינה מניה בגיטא ארום היכמא דיכמון גבר על חבריה ויקטליניה נפש
כז היכרין פתנמא הדין: כי ארום באנפי ברא אשכחה פנעת עולימתא דמקדשא
כח ולא אודמן פריק לה: כי ימצא ארום ישכב גבר עולימתא בתולתא דלא
כט מיקדשא ויחוד בה ומשכש עמה ומשתכחין: ונתן ייתן גברא דשכש עמה
ל לאבוהא דעולימתא דמי בהתוה חמשין סלעין דכסף ולית תדי לאנתו חולף
דענייה לית ליה רשו למפטרה בגיטא כל יומוי:

כג

א לא יסב גבר ית אתתא דאנים או דשרנינ אבוי וכל דכן איתת אבוי ולא
ב ינלי כנפא דנלי אבוי: לא יבא לא ידכי דמסרס ודפסיק גידא למסב איתא
ג מקהל עמא דיי: לא יבא ממור לא ידכי דמחוליד מן זנו דביה מומא בישא
ד דאתידיב בעשיא חולונאי למיסב איתא כשרא מקהל עמא דיי אוף דור
עשיראי לא ידכי ליה למיעל בקהלא דיי: לא יבא לא ידכון דכורי עמונאי
ה ומואבאי למיסב איתא מקהל עמא דיי דרם דר עשיראי לא ידכי למיסב איתא
ו מקהל עמא דיי עד עלמא: על דבר על עיסק דלא זמינו לכון בלחמא
ובמוי באורחא במפקכון ממצרים ודאונר לכון ית בלעם בר בעור מן פתור
חלמיא דמחבניא בארע ארם דעל פרת למילט יתכון: ולא אבדה ולא צבי
ז יי אלהכון לקבלא מן בלעם והפך יי אלהכון בפומיה ממולכון ית לוטין לברכן
ארום רחמינכון יי אלהכון: לא תדרש לא תתבעון שלמהון וטבהון כל יומיכון
ח דאפילו מתניירין סנא נטיר בלבהון עד עלמא: לא תתעב לא תרחקון
אדומאה דאתי לאתניירא ארום אחוכון הוא לא תרחקון מצראה דאתי לאתנייראּ
ט ארום דיירין חייתון באראהון: בנים בנין דמתילדין להון דר תליתאה ידכון
י למסבא מעם קהלא דיי: כי תצא ארום תפקון משירויין על בעלי דבביכון
יא ותסתמרון מכל פתגם דביש מפולחנא נוכריא וגילוי ערייתא ושדיות אדם זכאי:
יב כי יהיה ארום יהי בך גבר דלא יהי דכי מקריות הרהור ליליא ויפוק
יג למברא למשריתא לא יעול למצוע
ירושלמי יב ויהוי לעדנוי רמשא
יג משריתא: והיה ויהי לעדוני רמשא
יד ישוב במיא:
טו יסחי במוי ובמטמוע שמשא יעול לנו
משריתא: ויד ואתר מטן יהוי לך מברא למשריתא ותשוד תמן מוי דרינלך: יג

DEUTERONOMIUM. CAP. XXIII
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitani.*

Sed puellæ non facietis quicquam mali, non est puellæ reatus judi- 26
cii mortis: sed vir dimittet eam à se libello repudii, quoniam si-
cut insidiatur vir socio suo & interficit ipsum animâ, sic est res
ista. Quia in superficie agri invenit eam, clamavit puella quæ de- 27
sponsata est, neque aderat liberans eam. Quando invenerit vir pu- 28
ellam virginem quæ non est desponsata, & apprehenderit eam, &
dormierit cum ea, & inventi fuerint: Tum dabit vir qui concubue- 29
rit cum ea patri ipsius puellæ pretium stupri ejus, quinquaginta siclos
argenti: & erit illi in uxorem, eò quòd humiliavit eam; nec erit
illi potestas dimittendi eam dato libello repudii omnibus diebus suis.

CAP. XXIII.

Non accipiat vir mulierem quæ vim passa est aut blanditiis pel- 1
lecta est à patre suo, multo minus uxorem patris sui, neque reteget
fimbriam quam retexit pater ejus. Non est idoneus qui est castratus, 2
& cui abscissus est nervus, ut accipiat uxorem ex cœtu populi
Domini. Non est idoneus qui natus est ex scortatione, in qua est 3
macula mala quæ posita est in populis prophanis, ut accipiat uxo-
rem integram ex cœtu populi Domini: etiam generatio decima non
idonea erit ei quæ intret in congregationem Domini. Non 4
idonei sunt mares Ammonitæ & Moabitæ ut accipiant uxorem
ex cœtu populi Domini: etiam generatio decima non idonei sunt
ut accipiant uxorem è cœtu populi Domini usque in seculum. Pro- 5
pterea quod non venerunt vobis obviam cum pane & aquis, in via
quando exiistis ex Ægypto, & quod mercede conduxerit in vos Bi-
leam filium Beor ex Petor somniorum, quæ ædificata est in terra
Syriæ quæ est juxta Euphratem, ad maledicendum vobis. Sed nolu- 6
it Dominus Deus vester acquiescere Bileham, imò convertit Dominus
Deus vester in ore ejus propter vos maledictiones in benedictiones:
eò quòd diligat vos Dominus Deus vester. Non quæretis pacem 7
eorum & bonum eorum omnibus diebus vestris, quia etsi proselyti
fiant odium tamen servant in corde suo, usque in seculum. Non 8
abominemini Idumæum qui venit ut proselytus fiat, quia frater ve-
ster est: neque abominemini Ægyptium qui venit ut proselytus fiat,
quia habitâstis in terra eorum. Filii qui nascentur illis in tertia ge- 9
neratione idonei erunt ut sumant *uxores* à populo congregationis Do-
mini. Quando egrediemini cum castris contra hostes vestros, cave- 10
bitis ab omni re mala, à cultu alieno, revelatione turpitudinum,
& effusione sanguinis innocentis. Quando fuerit in te vir qui non 11
erit mundus à casibus cogitationis nocturnæ, exibit extra castra, nec
ingredietur medium castrorum. Et 12
erit sub tempus vespertinum lavabit
se aquis, & circa solis occasum in-
gredietur in medium castrorum.
Et locus paratus erit tibi extra castra, ut effundas ibi aquas pedum tuorum. 13

Hieros. 12 *Et erit sub tempus vespertinum lavabit se aquis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

*وبدختر نه كني چيزي كه نيست بدختر خطاي كشتن كه چون آنچه برخيزد مرد ابر ياري 26
او و بكشد اويرا جان همچنين آن سخن آن اين * كه در دشت بيافت آنرا فرياد كرد آن دختر 27
آن نامزد شده و نيست فرج دهاي بآن * كه بيابد مرد دختري بكر آنچه نه نامزد شد و بگيرد 28
آنرا و بخسپد اوازي آن و يافته شدند * و بدهد آن مرد آن خسپا اوازي آن بپدري آن دختر 29
پنجاه مثقال سيم و باو باشد بزن بدلي آنچه برنجاند آنرا نه تواند فرستادن آنرا همه روزگاراني
آن * نه ستاند مرد مرزني پدري او و نه برهنه كند دامني پدري او 30

* فصل بيست سوم *

* نه آيد شكافته خايه و بريده قضيب در جماعتي ¶ * نه آيد ممزر در جماعتي ¶ [نيز دراي 1 2
دهمي نه آيد باو در جماعتي ¶] * نه آيد عموني و موابي در جماعتي ¶ نيز دراي دهمي نه آيد 3
بايشان در جماعتي ¶ تا جاويد * ابر سببي آنچه نه پيش آوردند شمارا درنان و در آب در راه در 4
بيرون آمدني شما از مصر و آنچه مزد گرفت ابر تو مر بلعم پسري بعور از فتور ارم نهريم بنفرين
كردن ترا * و نه مراد كرد ¶ خداي تو بشنويدن ببلعم بگردانند ¶ خداي تو بتو مر آن نفرين 5
بآفرين كه دوست داشت ترا ¶ خداي تو * نه طلب كني سلامتي ايشان و نيكوئي ايشان همه 6
روزگاراني تو بجاويد * نه مكروه داري ادومي كه برادري تو است او نه مكروه داري مصري كه 7
نشينا بودي در زميني او * پسران آنچه زاييده شوند بايشان دراي سيمي بيايد بايشان در جماعتي 8
* كه بيرون آيي لشكر ابر دشمناني تو نگهدار باشي از همه چيزي بد * كه باشد [در تو] مردي 9 10
آنچه نه باشد پاك از رسشي شب بيرون آيد از بيرون بلشكرگاه نه آيد بميانى آن لشكرگاه *
* و باشد بروي كردني ايوار بشويد در آب و چون آمدني آن خورشيد بيايد بميانى آن لشكرگاه * 11
* و مقامي باشد بتو از بيرون بلشكرگاه و بيرون آيي بآنجا بيرون * 12

*Puellæ verò non facies quicquam, 26
quia non est puellæ peccatum inter-
fectionis: nam quemadmodum in-
surgeret vir in socium suum & oc-
cideret eum animâ, sic est res ista.
In agro enim invenit eam: clama- 27
vit puella nomine designata, & nemo
adfuit qui liberaret eam. Cùm inve- 28
nerit vir puellam virginem quæ non est
nomine designata, & apprehenderit
eam, & concubuerit cum ea, & de-
prehensi fuerint: Tunc dabit vir 29
qui concubuerit cum illa, patri pu-
ellæ quinquaginta siclos argenti, &
illi erit in uxorem, pro eo quòd op-
presserit eam: non poterit dimittere
eam omnibus diebus suis. Non acci- 30
piet vir uxorem patris sui, ne-
que denudabit laciniam patris sui.*

CAP. XXIII.

*Non ingredietur fissus testicu- 1
los aut sectus virgam, in congrega-
tionem Domini. Non ingredietur 2
spurius in congregationem Domini:
etiam generatione decimâ non ingre-
dietur sibi in congregationem Domi-
ni. Non ingredietur Ammonita & 3
Moabita in congregationem Domi-
ni: etiam generatione decimâ non
ingredientur sibi in congregationem
Domini, usque in æternum: Ea de 4
causa quòd obviàm non tulerint vo-
bis panem & aquam in egressu vestro
ex Ægypto: & quòd mercede con-
duxerit adversùm te Balaam filium
Beor de Phetor Aram-naharaim, ad
maledicendum tibi: Sed noluit 5
Dominus Deus tuus auscultare ipsi
Balaam, & convertit Dominus Deus
tuus tibi maledictionem in benedi-
ctionem, quòd diligeret te Dominus
Deus tuus. Non quæres pacem eo- 6
rum & bonum eorum omnibus die-
bus tuis, in æternum. Non abomi- 7
natum habebis Edomæum, quia fra-
ter tuus est ipse: nec abominatum
habebis Ægyptium, quia fedisti in
terra ejus. Filii qui nascentur eis ge- 8
neratione tertiâ, ingredientur sibi in
congregationem Domini. Cùm egre- 9
dieris cum exercitu contra inimicos
tuos, custodies te ab omni re mala.
Cùm fuerit in te vir qui non sit mun- 10
dus ex accidente nocturno; egredie-
tur extra castra, nec ingredietur in
medium castrorum. Erit autem, aspi- 11
ciente vesperâ, lavabit se in aqua:
& juxta occasum solis ingredietur
in medium castrorum. Et locus 12
quidam sit tibi extra castra, ut egre-
dieris illuc foràs.*

14 וִיתֹר וְסִיכָא תֶּהֱוֵי קְבִישָׁא לְכוֹן עַל מְנֵי זֵינֵיכוֹן אֲתַר דְּתִסְדוֹן סְיָיפֵיכוֹן וְיֵהֵא בְּמִתְבָּךְ
15 לְבָרָא וְתֶהֱוֵי חֲפִיר בְּרֵיהּ וְתִפְנֵי תַּפֵּן וּתְחוּב וְתִכְסֵי יַרְ רַעֲיָיךְ: כִּי יְיָ אֱלָהָךְ
מְהַלֵּךְ בְּמִצַּע מַשְׁרְיָתֵיכוֹן וְשֵׁיזְבוּחֵכוֹן וּלְמִמְסַר סַנָּאֵיכוֹן
בִּידֵיכוֹן בְּגִין כֵּן תֶּהֱוֵי אֲתַר מַשְׁרְיָתֵכוֹן קַדִּישָׁא וְלָא יֶחֱמֵי בְּכוֹן קְלָנָא דְּמִדַּעַם
16 דְּלָא יְסַלֵּק שְׁכִינָתֵיהּ מִבֵּינֵיכוֹן: לָא תְסַנֵּיר לָא תֵּיסְוֹר נוֹכְרָאָה בִּידָא פְּלֵחֵי
טַעֲוָתֵיהּ דְּאִישְׁתְּוִיב גְּבֵיכוֹן לְמֶהֱוֵי תְּחוֹרֵי טָלַל שְׁכִינָתִי דִּימְטוֹל הֵיכְנָא עֲרַק מִן
17 פּוּלְחַן טָעוּתֵיהּ: עִמָּךְ עִפְּכוֹן יְתִיב וְיִנְטוֹר מְצִוָתָא בֵּינֵיכוֹן אַלִּיפוּ יָתֵיהּ אוֹרַיְתָא
קְבָעוּ לֵיהּ סָדְרָשָׁא בְּאַתְרָא דְּצָבֵי בְּחַדָּא מִן קִרְוֵיכוֹן אִתְעַסָּקוּ עִמֵּיהּ כְּרִיוּטִיב
לֵיהּ לָא תּוֹנִינֵיהּ בְּמִלִּין: לָא יהיה

ירושלמי 18 לָא תֶהֱוֵי נַפְקַת בְּרָא מִבְּנָתֵהוֹן דְּבֵירַ יִשְׂרָאֵל וְלָא יֶהֱוֵי נְפִק בַּר מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: 19 לָא תַעֲלוֹן אֲנַר דְּזוֹנוּ וּפֵירוֹג כַּלְב:

18 לָא תִפְתּוֹן בְּנָתֵיכוֹן לְמֶהֱוֵי נַפְקַת בְּרָא
וְלָא יִתְפֵּס נַבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל יַת נַרְמֵיהּ
19 בְּזוֹנוּ: לָא לָא תַעֲלוֹן אֲנַר סוֹהֲבוּרְ
מַטְעִיתָא וּפֵירוֹג דְּכַלְבָּ לְקָרְבָּא בְּבֵי
מוּקְדְּשָׁא דַיְיָ אֱלָהָכוֹן לְכָל נִדְרָא כָּל דְּכוּ לִשְׁאַר קוּרְבְּנַיָּא אֲרוּם מְרַחַק קֳדָם
20 יְיָ אֱלָהֲכוֹן אוֹף תַּרְוֵיהוֹן: לָא תַרְבֵּי מִדְּילְךָ לְחַבְרָךְ עַל מְזוֹפוּ דְאוֹזְפָךְ לָא
עַל מְזוֹפוּ דְכַסְפָּא וּמְזוֹפוּ דְמֵיכְלָא וְלָא עַל מְזוֹפוּ דְכָל מִדַּעַם דְּמַתְרֵבִי: לְנָכְרִי
לְבַר עַמְמִין תֵּיזוֹף מְמֵיהּ בְּרִיבִיתָא וּלְאָחוּךְ לָא תֵיזוֹף בְּרִיבִיתָא מִן בְּגַלַּל
21 דְּיִבָרְכִנְּךָ יְיָ אֱלָהָךְ בְּכָל אוּשָׁטוּרְ יָדָךְ עַל אַרְעָא דְּאַנְתְּ עָלִיל לְתַפָּן לְמֵירְתֵהּ:
22 כִּי אֲרוּם תִּידַּוֹן נִדְרָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָכוֹן לָא תוֹחֲרוֹן לְשַׁלְמוּתֵיהּ תְּלַת חַנְּין
אֲרוּם מְתַבַּע יִתְבַּעִינֵיהּ יְיָ אֱלָהָכוֹן וּבְקוּרְבְּנָא לָא יְהֵי חוֹב וּפְסוֹלָא דְּבְהַפְתִּיק
23 מָרֵי עַלְמָא קָאֵי וְלָא יְהֵי בָּךְ חוֹבַת עִיכּוּב נִדְרָא: וְכִי תִחְדַּל וַאֲרוּם
24 תְּתַמְנְעוּן מְלֵמֵירַ לָא יְהֵי בְּכוֹן חוֹבָא: מוֹצָא מוֹמָתָא דְתִיפּוֹק מִן שִׂפְוָותְכוֹן
תְּקִימוּן מְצַוְותָא דְכַשְׁרִין לְאִתְעוֹבְדָא תַּעְבְּדוּן וּרְלָא כַּשְׁרִין לְאִתְעוֹבְדָא לָא
תַעְבְּדוּן וְהֵיכְמָא דְנַדַּרְתּוּן תְּשַׁלְּמוּן חַטָּאתָא וַאֲשָׁמָא עֲלָוָן וְנִכְסַת קוּדְשִׁין תְּקָרְבוּן
קֳדָם יְיָ אֱלָהְכוֹן וְנִיסְכָתָא תֵּיתוּן וּנְבוּזֵיירַ בֵּית מוּקְדְּשָׁא דְמַלֵּילְתּוּן תְּתַנּוּן
25 וּלְעַנְיֵי צְדָקָתָא סַהּ דְאִסְתַּרְתּוּן בְּפוּמְכוֹן: כִּי תָבֹא אֲרוּם תִּיעוֹל לְמֵיסַב אַגְרָא
בְּפוֹעַל בַּכַּרְמָא דְחַבְרָךְ וְתֵיכוֹל בְּרַעֲוּת נַפְשָׁךְ עַד דְּתִסְבַּע וּלְוַוּרְ צְנָנְךָ לָא תִתֵּן:
26 כִּי אֲרוּם תִּיעוֹל לְמֵיסַב אַגְרָא בְּפִעַל בְּקָמְתָא דְחַבְרָךְ וְתִקְטוֹף פֵּירוֹכַיִן בִּידָךְ
וּמַגָּלָא לָא תְרִים עַל קָמְתָא דְחַבְרָךְ:

14 Et clavus erit infixus vobis inſtrumentis armorum veſtrorum, quo loco accingitis gladios veſtros: eritque cùm ſederis foris, fodies eo, & egeres ibi, & revertéris & cooperies ſtercus tuum. 15 Quoniam Domini Dei veſtri divina majeſtas ambulat in medio caſtrorum veſtrorum, ad liberandum vos & ad tradendum inimicos veſtros in manus veſtras, propterea erit locus caſtrorum veſtrorum ſanctus: neque videbitur in medio veſtri ulla res turpis, ut non aſcendat divina majeſtas ejus à vobis. 16 Non trades peregrinum in manum colentium idola ejus: ſed liberabitur inter vos, ut ſit ſub umbra divinæ meæ præſentiæ, propterea quòd ideo fugit à cultu idoli ſui. 17 Vobiſcum habitabit, & ſervabit mandata inter vos, docete eum legem, conſtituite illi ſcholam in loco quem voluerit in una urbium veſtrarum, navate operam cum eo ut benefiat illi: nec affligatis eum verbis. 18 Non prophanabitis filias veſtras ut ſint meretrices, neque prophanabit vir filius Iſrael ſeipſum per ſcortationem. 19 Non inferatis mercedem donorum meretricis & pretium canis, ad offerendum in domo ſanctuarii Domini Dei veſtri in quocunque voto, multo minus in reliquis oblationibus: quoniam abominatio ſunt coram Domino Deo veſtro etiam ambo illa. 20 Non ad fœnus dabis de eo quod tuum eſt ſocio tuo ad uſuram crediti tui, non ad uſuram argenti, nec ad uſuram cibi, nec ad uſuram ullius rei qua exercetur uſura. 21 Filio populorum fœnerabis per uſuram, ſed fratri tuo non fœnerabis per uſuram: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus, in omni eo ad quod extenderis manum tuam, ſuper terram ad quam tu ingrederis ut illam poſſideas. 22 Quando vovebitis votum coram Domino Deo veſtro non retardabitis illud reddere in tribus feſtis; quoniam requirendo requiret illud Dominus Deus veſter: in oblatione non erit peccatum aut aliquod vitium: quoniam in decreto Domini mundi ratum eſt, non erit ergo in te peccatum retardationis voti. 23 Quod ſi vitabitis vovere non erit in vobis peccatum. 24 Juramentum quod exiit ex labiis veſtris ſtabilietis; præcepta ea quæ recta ſunt faciendo facietis, quæ autem non ſunt recta ut fiant non facietis: & ſicut voviſtis reddetis oblationes pro peccato & delicto: holocauſta & oblationes ſanctitatum offeretis coram Domino Deo veſtro, & libamina afferetis, munera domus ſanctuarii quæ loquuti eſtis dabitis, & pauperibus eleemoſynam quam promiſiſtis ore veſtro. 25 Quando ingreſſus fueris ut accipias mercedem pro labore in vinea ſocii tui, ibi comedes pro voluntate animæ tuæ donec ſatureris, & in caniſtro tuo non repones. 26 Quando ingrediemini, ut accipiatis mercedem juxta opus, in ſegetem proximi tui, decerpes manipulos manu tua, ſed falcem non elevabis in ſegetem proximi tui,

Hieroſ. 18 *Non erit meretrix ex filiabus domus Iſrael, neque erit qui ſe proſtituat ex filiis Iſrael. 19 Non introducatis mercedem meretricis aut pretium canis.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * ومیخ باشد بتو ابر سلحي تو وباشد چون نشستي تو بیرون و بکني دران
14 وبنشیي و بپوشي مر آلودگي تو * که ״ خداي تو روش کنا در میاني لشکرگاهي
تو بخلاص کردن ترا وبدادن دشمناني تو بپیشي تو وباشد لشکرگاهي تو خاص ونه
15 بیند در تو عیبي چیزي و باز گردد از پسي تو * نه سپاري بنده بخداوندي او آنچه
16 خلاص شود بتو از اواري خداوندي او * اواري تو بنشیند در میاني تو در جایي آنچه
17 اختیار کند در یکه دروازهاي تو در نیکو باو نه آزاري اویرا * نه باشد قحبه از
18 دختراني یسرال ونه باشد مخنث از پسراني یسرال * نه آوري خراجي زناي وبهاي سگ
خانهي ״ خداي تو بهمه نذر که مکروهي ״ خداي تو نیز دوي ایشان * نه سود
19 دهي ببرادري تو سودي سیم سودي خورش سودي همه چیز آنچه سود کند *
20 ببیگانه سود دهي وببرادري تو نه سود دهي بسبب آنرین کند ترا ״ خداي تو
21 در همه رسشي دستي تو ابر آن زمین آنچه تو آیا آنجا بمیراث گرفتن آنرا * که نذر
کني نذر ״ خداي تو نه درنگ دهي بباز توختن اویرا که طلب کردن طلب
22 کند اویرا ״ خداي تو از نزدي تو وباشد در تو خطا * وکه باز استي بنذر
23 کردن نه باشد در تو خطا * بیرون آمدهي لبهاي تو نگاه داري وبکني
24 چون آنچه نذر کردي ״ خداي تو سخاوت آنچه سخن گفتي در دهاني تو * که
بیایي در رزي یاري تو وبخوري انگورها چون جاني تو سیري تو وبپیرایهي تو نه
25 دهي * که بیایي در درو یاري تو وبر چیني خوشها در دستي تو ومنجل نه عرضه
کني ابر درو یاري تو.

Clavus item erit tibi ſuper arma tua: & erit, cùm ſederis foris, tum fodies cum eo; ſedebiſque & operies ſpurcitiem tuam. 14 Dominus enim Deus tuus ambulat per medium caſtrorum tuorum, ad eripiendum te, & ad tradendum inimicos tuos coram te: ſint itaque caſtra tua ſancta, ut non videat in te maculæ quicquam, & revertatur à te. 15 Non trades ſervum domino ſuo, qui eruerit ſe ad te à domino ſuo. 16 Tecum ſedebit in medio tui, in loco quem elegerit in una portarum tuarū bono ſibi: non contumeliâ afficies eum. 17 Non erit meretrix ex filiabus Iſrael, neque erit cinædus ex filiis Iſrael. 18 Non introduces tributum ſcortationis, aut pretium canis, in domum Domini Dei tui pro quocunque voto: quia abominatio Domino Deo tuo ſunt etiam ambo ipſa. 19 Fœnori non dabis fratri tuo, fœnori argenti, fœnori eſcæ, fœnori cujuſcunque rei quod lucrum facit. 20 Extraneo fœnori dabis, at fratri tuo fœnori non dabis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni cui acceſſerit manus tua ſuper terram quam tu ingrederis ad hæreditate accipiendum eam. 21 Cùm voveris votum Domino Deo tuo, non tardabis ſolvere illud: quia requirendo requiret illud Dominus Deus tuus à te, & erit in te peccatum. 22 Cùm autem deſiteris à vovendo, non erit in te peccatum. 23 Egreſſionem labiorum tuorum obſervabis, ac præſtabis, quemadmodum voviſti Domino Deo tuo, ſponte tuâ de quo locutus es ore tuo. 24 Cùm ingreſſus fueris vineam ſocii tui, tunc comedas uvas ſecundùm animam tuam, ſaturitatem tuam: at in vas tuum non dabis. 25 Cùm ingreſſus fueris in meſſem ſocii tui, tunc colligas ſpicas manu tuâ: at falcem non admovebis meſſi fratris tui.

דברים כד
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

כד

כי יקח אדם יפב גבר איתא ויעול עלה ויהי אין לא השכחת רחמין בעינוי
ארום אשכח בה ערית פתנם ויכתוב לה ספר תירוכין קדם בי דינא ויתן ברשותה
וישל יתה מבייתיה : ויצאה ונפקת מבייתיה ותהך ותהי לגבר אוחרן : ושנאה
ואכריוו עלה מן שמיא דיסנינה גברא בתראה ויכתוב לה ספר תירוכין ויתן
ברשותה וישלנה מבייתיה או אכריוו עלוי וימות גברא בתראה דנסבה ליה
לאיתו : לא ליח ליה רשו לבעלה קדמאה דפטרה מן שירויא למיתוב למסבה
למהוי ליה לאנתו מן בתר דאיסתאברת ארום מרחקא היא קדם יי ולא מרחקין
גברא דתיליד מניה ולא תחייב חובת חוטנא ית ארעא דיי אלהכון יהיב לכון
אחסנא : כי יקח ארום יפב גבר איתא חדתא בתולתא לא יפוק בחילא דלא
יארע עלוי כל מדעם בישׁ פני יהי בביתיה שתא חדא ויחדי עם אנתתיה דנסיב :
לא יחבול לא ימשכן גבר ריחיא וריכבא
ארום צורכי דבהון מתעבד מזון לכל
נפשא הוא ממשכן ולא יהוי גבר אסר
חתנין וכלין בחרשין ארום נפשא דעתיד
למפק מנהון הוא מחבל : כי ימצא

ירושלמי 6 לא ימשכנו רחיא וריכבא
ארום צורכי נפשא הוא ממשכן :
ולא חתונין איסורי חתנין וכלין ארום
כל דעבד אלין כפר בחי עלמא דאתי :

ארום ישתכח בר נש גניב נפש מאחוי מבני ישראל ויעביד ביה פרקמטיא
ויזבניניה ויתקטל גברא הדהוא בשינוקא דסודרא ותפלי עביד דבישׁ מבינך : השמר
אסתמרו דלא למסקוע בישרא דביה בהקי אלהן למנטור לחדא למעבד ביני
מכתש צורעתא למכתש ניתקא ביני מסאבא לביני דכיא הי ככל מה דילפון
יתכון כהניא דמן שיבט לוי היכמא דפקידתינון תנטרון למעבד : וכר הוו
והירין דלא למיחשד חד בחבריה דלא ילקי הוו דכירין מה דעבד יי אלהכון
למרים דחשדת למשה בסלתא דלא הות ביה ולקת בצורעא ואתעכבת בארעא
במפקכון מצרים : כי תשה ארום תוזפון בחבריכון מוזפו דמדעם לא תיעול
לביתיה למשכונה : בחוץ בשוקא תיקום וגברא דאנת מוזף ביה
יפיק לך ית משכונא לשוקא : ואם ואין גבר מסכין הוא לא תבית ומשכונה
נגבך : השב אתיב ליה ית
משכונא כד מטמע שמשא וינני
בנלופקריה ויברכינך ולך תהי זכו דיסדיר
עלך שימשא קדם יי אלהך :

ירושלמי 13 מחזרא תחזור ליה ית
משכונא כמעל שמשא ואדמוך
באסטליתיה ויברכינך ילך תהוי זכו
קדם יי אלהך :

DEUTERONOMIUM. CAP. XXIV.
Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

CAP. XXIV.

QUando acceperit vir mulierem & ingressus fuerit ad eam, erit si 1
non invenerit gratiam in oculis ejus, quoniam invenerit in ea transgressionis rem, & scribat illi libellum repudii coram synedrio, & ponat eam in sua potestate, & dimittat eam è domo sua; Et exeat è domo 2
ejus, & eat & sit viro alteri: Et proclamaverint de ea è cœlis quòd 3
odio habeat eam vir posterior, & scripserit illi libellum repudii, & posuerit in ejus potestate ut abeat sibi è domo ejus, aut proclamaverint de eò, quòd mortuus sit vir posterior qui acceperat eam sibi in uxorem. Non est facultas marito priori, qui dimisit eam ab initio, iterum accipere eam ut sit illi in uxorem postquam polluta est, quoniam 4
abominatio est coram Domino: neque abominationi erunt filii ejus quos ex eo pepererit, neque peccare facias peccato pestis terram quam Dominus Deus vester dat vobis in hæreditatem. Cùm duxerit quispiam 5
uxorem novam virginem, non egrediatur in militiam ne accidat illi aliquid mali: *sed* immunis erit in domo sua uno anno, & lætabitur cum uxore quam accepit. Non accipiat 6
pignori aliquis molam inferiorem & superiorem, quoniam necessitas in illis est; cibum omnis animæ pro pignore accipit: neque erit vir ligans sponsos & sponsas incantationibus, quia animam quæ ex illis exitura esset ille perdit. Quando 7
inventus fuerit vir furans animam ex fratribus suis filiis Israel, & exercuerit de eo negotiationem, & vendiderit illum: tum interficiatur vir ille strangulatione sudarii, & exterminabis facientem malum è medio tui. Cavete vobis ne incidatis car- 8
nem in qua est macula alba, sed diligens discrimen erit vobis inter plagam lepræ & plagam scabiei, inter pollutum & mundum: juxta omnia quæ docuerint vos sacerdotes qui sunt ex tribu Levi, sicut præcepi illis, ita cavebitis ut faciatis. Cavete vobis ne suspicionem habeat quis in 9
proximum suum ne percutiatur: memores estote illius quæ fecit Dominus Deus vester Miriam; quæ cum suspicionem haberet in Mosen, ob rem quæ in eo non erat, punita est leprâ, & retardata est in via cùm exiretis ex Ægypto. Quando aliquid mutuo dabitis proximo vestro fœnori, ne- 10
quaquam ingredieris domum ejus ut accipias pignus ejus. In pla- 11
tea stabis, & vir cui tu mutuo dedisti proferet tibi pignus in plateam. Quòd si vir pauper fuerit, non transiges noctem & pignus ejus apud te. 12
Reddendo reddes illi pignus circa 13
occasum solis, ut jaceat in pallio suo, & benedicat tibi; & sit tibi meritum, quia testabitur de te sol coram Domino Deo tuo.

Hieros. 6. *Non accipietis pignori molam superiorem aut inferiorem, quoniam necessitates vitæ ipse pignerat: neque erunt ligationes sponsorum & sponsarum, quoniam quisquis facit illa negat vitam futuri seculi.*

Hieros. 13. *Reddendo reddes illi pignus circa occasum solis, ut dormiat in pallio suo, & benedicat tibi, & tibi sit meritum coram Domino Deo tuo.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* فصل بيست چارم *

CAP. XXIV.

* كه بستانه مردي زن وبعيله كند آنرا وباشد اگر نه يابد جاه درچشماني او كه بيافت 1
در آن عيبي چيزي وبنويسد بآن كتاب برّيدن وبدهد در دستي آن وبفرستد آنرا از
خانهي او * وبيرون آيد از خانهي او وبرود وباشد بمردي ديگر * ودشمن دارد آنرا آن 2 3
مردي آن ديگر وبنويسد بآن كتاب برّيدن وبدهد در دستي آن وبفرستد آنرا از خانهي
او يا كه بميرد آن مردي آن آخرين آنچه بستانه آنرا باو بزن * نه تواند شوهري آن آن اوّل 4
آنچه بفرستاد آنرا ببار گشتن بستاندن آنرا ببودن بآن بزن پسي آنچه پليد شد كه
مكروهي آن بپيشي :: ونه خطاكار كني مر آن زمين آنچه :: خداي تو دهابتو احسنتا * كه 5
بستانه مردي زني نونه بيرون آيد درسپاه ونه گذرد ابر [او] بهيچ چيز آزاد باشد بخانهي او
سالي يكه وشاد باشد اوازي زني او آنچه بستانه * نه گرو كشد آسيا ودستاس كه جاني او 6
گرو كشا * كه يافته شود مردي دزدا جاني از برادراني [او] از پسراني يسرال [ومعامله كرد 7
دزو] وبفروخت اويرا كشته آيد آن دزدي آن او وكم كني آن بد ازميانى تو * حاذر 8
باش در رحمي آن صرعت بنگاه داشتن بغايت وبكردن همه آنچه بياموزند شمارا آن
كهنان آن لويان چون آنچه فرمودم ايشانرا نگاه داريد بكردن * ياد دار مر آنچه بكرد :: خداي 9
تو بمريم در راه در بيرون آمدني شما از مصر * كه قرض دهي دريارى تو قرضي چيزي نه 10
آيي بخانهي او بگرو كشيدن گروي او * در بيرون بياستي وآن مردي آنچه تو تقاضا كنا دزو 11
بيرون آورد بتو آن گرو بآن بيرون * واگر مردي درويش است او نه خسپي در گروي او 12
* باز گردانيدن باز گرداني باو مر آن گرو چون آمدني آن خورشيد وبخسپد در جامهي او 13
وآفرين كند ترا وبتو باشد راستي بپيشي :: خداي تو

CAP. XXIV.

Cum acceperit vir mulierem, & 1
maritaverit eam: tum erit, si non invenerit dignitatem in oculis ejus, quòd invenerit in ea vitii quidpiam, & scripserit ei libellum abscissionis, dederitque in manum ejus, ac dimiserit eam è domo sua: Et egressa 2
fuerit è domo ejus, abieritque, & fuerit viro alteri: Et odio habuerit 3
eam etiam vir alter, & scripserit ei libellum abscissionis, dederitque in manum ejus, ac dimiserit eam è domo sua: vel, cùm mortuus fuerit vir ille posterior qui acceperat eam sibi in uxorem: Non poterit maritus ejus prior qui dimiserat eam, reverti ad accipiendum eam ut sit illi in uxorem, postquàm polluta est: quia abominatio est coram Domino, neque peccatricem reddes terram quam Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem. Cùm 5
acceperit vir aliquis uxorem novam, non egredietur in exercitum, neque transibit super eum ulla de rebus ejus: immunis erit in domo sua anno uno, & lætabitur cum uxore sua quam accepit. Nemo pignori 6
exiget molam aquatilem, aut manuariam molam: quoniam animam ipse pignori exigeret. Cùm 7
inventus fuerit vir furatus animam ex fratribus suis filiis Israel, & negotiatus fuerit in eo, aut vendiderit eum: interficietur fur ille, & deficere facies malum de medio tui. Cautus sis tibi in plaga lepræ observando diligenter, & faciendo secundùm omne quod docebunt vos sacerdotes Levitæ: quemadmodum præcepi eis, observabitis facere. Memoriâ habeto id quod 9
fecit Dominus Deus tuus ipsi Mirjam in via, in egressu vestro ex Ægypto. Cùm mutuaveris socio tuo 10
mutuum aliquod, non ingredieris in domum ejus ad pignori exigendum pignus ejus. Foris subsistes: & vir 11
à quo exactionem facis, efferet ad te pignus foràs. Et si vir pauper 12
est ipse, non dormies cum pignore ejus: Restituendo restitues illi ipsum 13
pignus juxta occasum solis, ut dormiat in vestimento suo, & benedicat tibi: & tibi erit rectitudini coram Domino Deo tuo.

14 לָא תעשוק לָא תְטַלומון חַבְרֵיכון וְלָא תְשַׁנון סוטְרֵיהּ דַאֲנִירָא עַנְיָא וּמְסַכְּנָא מִן אֲחוכון או מִן גִיורֵיכון דְמִתְנַיירִין בְאַרְעָכון בְקִירְוֵיכון: ביומו 15 בְיוֹמֵיהּ תְפַרַע לֵיהּ סוטְרֵיהּ וְלָא תְשְׁמוּעַ עֲלוי שִׁמְשָׁא מְטול דְעַנְיָא הוּא וּמְטולְתֵיהּ הוּא סָבַר לְקַיְמָא יַת נַפְשֵׁיהּ וְלָא יְקבול עֲלָךְ קֳדָם יְיָ וְיהֵי בָךְ חוֹבָא: 16 לָא יומתו לָא יִתְקְטְלון אֲבָהָן לָא בְסַהֲדוּת וְלָא בְחוֹבֵי בְנִין וּבְנִין לָא יִתְקְטְלון לָא בְסַהֲדוּת וְלָא בְחוֹבֵי אֲבָהָן אִישׁ בְחוֹבֵיהּ עַל סַהֲדִין כְשֵׁירִין יִתְקְטְלון: 17 לא תטה לָא תַצְלֵי דִין גִיורָא וַיְתָמָא וְאַרְמַלְתָא וְלָא יְמַשְׁכֵּן חַד מִנְכון כְסוּ דְאַרְמַלְתָא דְלָא יְקומוּ שִׁיבְכון בִישָׁן וְיִפְקון עֲלָהּ טִיב בִישׁ כַד תְהַדְרון מַשְׁכונָהּ לָהּ: 18 וזכרת וְתְהַוון דְכִירִין אֲרום מְשַׁעְבְּדִין הֲוֵיתון בְאַרְעָא דְמִצְרַיִם וּפְרַק יַתְכון מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהֲכון מִתַּמָּן בְגִין כֵּן אֲנָא מְפַקֵּיד לְכון לְמֶעְבַּד יַת פִּתְגָמָא הָדֵין: 19 כי תקצר אֲרום תְחַצְדון חַצְדֵיכון בְחַקְלֵיכון וְתִתְנַשׁון עומְרָא בְחַקְלָא לָא תְחוּבון לְמֵיסְבֵיהּ לְגִיורָא לְיַתְמָא וּלְאַרְמַלְתָא יְהֵי מְטול דִי יְבָרְכְכון מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהֲכון בְכָל עוּבְדֵי יְדֵיכון: 20 כי תחבוט אֲרום תְשַׁבְּטון וְיַתֵּיכון לָא תְבַקְּרונון מִן בַּתְרֵיכון לְגִיורָא לְיַתְמָא וּלְאַרְמַלְתָא יְהֵי: 21 כי תבצור אֲרום תְקַטְפון כַּרְמֵיכון לָא תְעַלֵּיל מִן בַּתְרֵיכון לְגִיורָא לְיַתְמָא לְאַרְמַלְתָא יְהֵוֵן: 22 וזכרת וְתְהַוון דְכִירִין אֲרום מְשַׁעְבְּדִין הֲוֵיתון בְאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְגִין כֵּן אֲנָא מְפַקֵּיד לְכון לְמֶעְבַּד יַת פִּתְגָמָא הָדֵין:

14 לָא תַעֲשׁון אֲנָא דַאֲנִירָא מִסְכֵּינָא וְצָרִיכָא מִן אֲחוכון: 15 בְיוֹמֵיהּ תִתֵּן אַגְרֵיהּ וְלָא תִטְמוּעַ עֲלוֹהִי שִׁמְשָׁא אֲרום מִסְכֵּין הוּא וּמִן בְּנִין אֲנָרָא הוּא סָבַל לֵיהּ יַת נַפְשֵׁיהּ וְלָא יְצַוַּח עֲלֵיכון קֳדָם יְיָ אוּדְהַרוּ דְלָא יְהֵוֵי בְכון חוֹבָא:

כה

כי יהיה אֲרום יְהֵי תִינָרָא בֵּין תְּרֵין גּוּבְרַיָּא וְיִתְקָרְבון לְוַת דִּינָא וְיִדּונון יָתְהון וְיַכְּרְעון לְזַכְּוָתָא יַת זַכָּאָה וּלְחַיָּבָא יַת חַיָּבָא: והיה 2 וְיְהֵי אִין מְחַיֵּיב לְמַלְקֵי חַיָּבָא וְיַרְבְּעִינֵיהּ דַּיְנָא וַיְלַקְיֵנֵיהּ קֳדָמוי כְמִסַּת חוֹבֵיהּ בְּדִינֵיהּ: 3 אַרבעים אַרְבְּעִין יַצְלִיף וְחָסֵר חַד לְקַיְנֵיהּ לָא יַשְׁלִים דִילְמָא יוסִיף לְמִלְקֵיהּ עַל תְּלָתִין וְחַשַּׁע אִילֵּין מַלְקוּת יַתִּיר וְיִסְתַּכַּן וְלָא יִתְבְּוֵי אָחוּךְ וַאֲנָת חָמֵי לֵיהּ:

14 Non opprimetis proximos vestros, neque mutabitis mercedem ipsius mercenarii pauperis & inopis, ex fratribus vestris, aut ex peregrinis vestris, qui proselyti facti fuerint in terra vestra in urbibus vestris. 15 In die suo solves illi mercedem suam; neque occumbet super ipsam sol, eò quòd pauper sit, & illam *mercedem* ipse sperat ad sustinendam animam suam: ut non clamet contra te coram Domino, & sit in te reatus. 16 Non interficientur patres neque per testimonium neque propter peccata filiorum, & filii non interficientur neque per testimonium neque propter peccata patrum: unusquisque pro peccato suo juxta testes idoneos interficietur. 17 Non declinabis judicium peregrini, & pupilli, & viduæ: neque pignoris loco accipiet quisquam ex vobis vestimentum viduæ, ne surgant vicini mali, & proferant contra eam malam famam quando redderis pignus illi. 18 Et memores eritis quod servire coacti fitis in terra Ægypti, & liberaverit vos sermo Domini Dei vestri inde: propterea ego præcipio vobis ut hoc observetis. 19 Quando metetis messes vestras in agris vestris, & obliti fueritis manipulum in agro, non revertemini ut tollatis ipsum; peregrino, pupillo, & viduæ erit: ut benedicat vobis Sermo Domini Dei vestri in omnibus operibus manuum vestrarum. 20 Quando excutietis oleas vestras, non quæretis eas post vos: peregrino, pupillo, & viduæ erit. 21 Quando vindemiabitis vineam vestram, non colligas racemos post vos: peregrino, pupillo, & viduæ erunt. 22 Itaque memores eritis quod servire coacti fitis in terra Ægypti: propterea ego præcipio vobis ut faciatis hanc rem.

Hieros. 20 *Quando excutietis oleas vestras, non inquiretis eas postea: peregrino, pupillo, & viduæ erunt.* 21 *Quando vindemiabitis vineas vestras, non perquiretis racemos earum postea: peregrino & viduæ erunt.*

CAP. XXV.

1 Quando erit disceptatio inter duos viros, tum accedent ad judicium & judicabunt illos: & præponderabunt ad justitiam erga justum, & ad condemnandum peccatorem. 2 Et erit si dignus sit verberibus impius, recumbere eum faciat judex, & faciat ipsum cædi in conspectu suo juxta exigentiam peccati sui in judicio suo. 3 Quadraginta *plagas* intentabit, sed unâ minus percutiet eum, non implebit *numerum*: ne ultra triginta novem *plagas* has verberet ipsum percussione redundanti, & periclitetur; neque contemptibilis fiat frater tuus te vidente ipsum.

Hieros. 2 *Et erit si oporteat peccatorem verberari, cubare eum faciet judex, & curabit eum coram se percutiendum juxta exigentiam peccati sui per numerum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*نه ستم كني مزدي درويش و مسكين از برادراني تو يا از غريبي تو آنچه در ولايتي تو در 14
دروازهاي تو * در روزي او بدهي مزد او و نه آيد ابر تو آن خورشيد كه درويش است 15
او [و بآن او بر دارا مرجاني او] و نه خواند ابر تو بي و باشد در تو خطا * نه ميرند پدران 16
ابر پسران و پسران نه ميرند ابر پدران مردي در خطاي او بميرند * نه ميل دهي 17
حكمي غريب يتيم و نه گرو كشي جامهي بيوه * و ياد كني كه بنده بودي در مصر 18
و خلاص كرد ترا يي خداي تو از آنجا ابر همچنين من فرمايا ترا بكردن مر آن سخني آن
اين * كه درو كني دروي [تو در دشتي] تو و فراموش كني دستهي در دشت نه باز گردي 19
بستاندن اويرا بغريب بيتيم و بيوه باشد بسبب آفرين كند ترا يي خداي تو در همه عملي
دستهاي تو * كه بكوبي زيتوني تو نه خوشه برّي پسي تو بغريب بيتيم و بيوه باشد * 20
* كه ببرّي رزي تو نه خوردچين كني پسي تو بغريب بيتيم و بيوه باشد * و ياد كني كه 21 22
بنده بودي در [زميني] مصر ابر همچنين من فرمايا ترا بكردن مر آن سخني آن اين *

* فصل بيست پنجم *

* كه باشد خصومت ميانی مردمان و نزديك شوند بآن حكم و حكم كنند ايشانرا و آزاد كنند 1
مر آن آزاد و واجب كنند مر آن واجب * و باشد اگر اهلي زدن آن واجب بيندازد 2
اويرا آن حاكم و بزنند اويرا بپيشي او چون قدري واجبي او در شمار * چهل بزنند 3
اويرا نه افزايد تا نه افزايد بزدن اويرا ابر اينان زدني بسيار و سبك شود برادري
تو بچشماني تو *

*Vim non inferes mercenario pauperi 14
& egeno ex fratribus tuis aut ex peregrinis tuis qui sunt in regione tua intra portas tuas. In die suo dabis 15 mercedem ejus: non occidet super te sol, quia pauper est ipse, & eâ sustentat animam suam: ut non invocet contra te Dominum, & sit in te peccatum. Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur 16 pro patribus: quisque pro peccato suo morientur. Non inclinabis judicium peregrini, pupilli, neque pignoris exiges vestimentum viduæ. Sed 18 recordabere quòd servus fueris in Ægypto, & redemerit te Dominus Deus tuus indè: idcircò ego præcipio tibi facere verbum hoc. Cùm messueris messem tuam in agro 19 tuo, & oblitus fueris manipulum in agro, non revertêre ad tollendum eum; peregrino, pupillo, & viduæ erit: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum. Cùm decusseris olivas 20 tuas, racemos non decerpes post te: peregrino, pupillo, ac viduæ erit. Cùm vindemiaveris vineam 21 tuam, racemationē non facies post te: peregrino, pupillo, ac viduæ erit. Et recordabere quòd servus fueris 22 in terra Ægypti: idcircò ego præcipio tibi facere verbum hoc.*

CAP. XXV.

Quum fuerit lis inter homines, & 1 accesserint ad judicium, & judicaverint eos: innoxiúmque declaraverint innocentem, & reum peregerint reum: Tum erit, si ver- 2 berandus fuerit reus, prosternet eum judex, & verberabit illum aliquis in præsentia ejus juxta mensuram reatûs ejus, in numero. Quadragies percutiet eum, nec ad- 3 det: ne fortè addat percutere eum ultra istas verberatione multâ, & levipendatur frater tuus in oculis tuis.

דברים כה
תרגום יונתן בן עוזיאל
ירושלמי

לא תחסום לְא תַחְסוֹם פּוּם תּוֹרָא 4
בְּשַׁעַת דְּרָכֵיהּ בִּרְם יְבִימְתָּא דְּאִיתְרַעַת
קָמֵי לָקֵי שִׁיחְנָא וּדְלֵי חֲמֵי לָא תְחַסְּמִנָּה

4 עַמִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְא תַחְסְמוּן
תּוֹרָא בְּשַׁעַת דּוֹרְכֵיהּ :

4. *Populo mi filii Israel, non ligabitis bovem in hora calcationis suæ.*

Non frænabitis os bovis in hora calcationis suæ : verùm uxor fratris quæ contigerit percusso ulcere, & minimè idoneo, non fræno alligabitis ipsam illi.

לְיֵדֵיהּ : כִּי יֵשְׁבוּ כַּד דַּיְירִין בְּעַלְמָא חֲדָא שָׁעָא חֲדָא אְחִין מִן אִיבָּא דְּמֵיחְדִין 5
בְּאַחְסַנְתָּא לָא תֵיהֵוִי אִיתַּת שְׁכִיבָא הָפְקָרָא בְּשׁוּקָא לְגֻבַר חִילוֹנָאי יְבָמָהּ יֵעוֹל עֲלָהּ
וְיִסְבִינַהּ לֵיהּ לְאִיתּוּ וְיֵיבֵם יָתֵיהּ : וְהֵיהּ וְיֵהֵי בּוּכְרָא דְּתֵלִיד יְקוּם בְּאַחְסַנְתָּא עַל 6
שׁוּם אְחוֹי שְׁכִיבָא וְלָא יִתְמְחֵי שְׁמֵיהּ מִיִּשְׂרָאֵל : וְאִם וְאִין לָא יְצֵבִי נַבְרָא 7
לְמִיסַּב יָת יְבִימְתֵּיהּ וְתֵיסַק יְבִימְתֵּיהּ לְתָרַע בֵּי דִינָא קֳדָם חַמְשָׁא חַכִּימִין וְיהוֹן
תְּלָתָא לְרַיְינִין וּתְרִין לְסָהֲדִין וְתֵימַר בְּלִישָׁן בֵּירַת קוּדְשָׁא קֳדָמֵיהוֹן מְסָרֵב יְבָמִי
לְמִיקַּם לְאָחוֹי שְׁמָא בְּיִשְׂרָאֵל לָא צָבֵי לְיַבָּמוּתִי : וּקְרָאוּ וְיִקְרוֹן לֵיהּ חַכִּימֵי 8
קַרְתֵּיהּ וִימַלְלוּ עִמֵּיהּ מִילְּתָא קְשִׁטְתָא וְיֵקוּם בְּבֵי דִינָא וְיֵימַר בְּלִישָׁן בֵּית קוּדְשָׁא
לָא רְעֵינָא לְמִיסְבָא : וּנְגִשָׁה וְתִתְקָרֵב יְבִימְתֵּיהּ לְוָתֵיהּ לְקֳדָם חַכִּימַיָּא וְיהֵי 9
נָעִיל בְּרִינְלָא דִּיבִימָהּ סַנְדְּלָא דְּלֵיהּ עָקְבָא דְּחַיִט בְּשִׂנְצֵי וּבְפוּם סַנְדְּלָא שְׁנֵצִי
קְשִׁירָן וְיחֵדֵם רִינְלֵיהּ בְּאַרְעָא וְתֵקוּם אִינְתָּתָא וְתִשְׁרֵי שְׁנֵצִי וְתִשְׁלוֹף סַנְדְּלֵיהּ
מֵעֲלֵוֵי רִינְלֵיהּ וּמִן בָּתַר בְּדִין תִּירוֹק קֳדָמוֹי רוֹקָא נְפִישָׁא דְּמִתְחֲמֵי לְחַכִּימַיָּא
וְתֵתֵיב וְתֵימַר כְּדִין חֲמֵי לְאִתְעוֹבְדָא
לְגַבְרָא דְּלָא יִבְנֵה יָת בֵּיתָא דְּאִיתּוּ : 10 וְיִתְקְרֵי שְׁמֵיהּ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּיתָא דְּשָׁלִיפֵי סַנְדְּלָא וּמְבַטְּלֵי מְצוֹת
דִּיבְמָתָא : 11 וְיִפְשׁוֹט יְדֵיהּ וְתִתְקֹף בְּבֵית קוּטְנֵיהּ :
כִּי יִנְצוּ אֲרוּכִם מְתַגְּרִין בְּנֵי נָשָׁא כַּחֲדָא 11
גְּבַר וְאַחֲרֵיהּ וְתִתְקָרֵב אִיתַּת חַד מִנְּהוֹן לְשֵׁיזָבָא יָת בַּעֲלָהּ מִיַּד מְחֵהוּ וְתוֹשִׁיט
יָדָהּ וְתִתְקֹף בְּבֵירַת בְּהַחְתֵּיהּ : וּקְצַתֵּיהּ 12
עֵינֵיכוֹן : לָא יְהֵוֵי לָא יְהֵוֵי לְכוֹן 13
בְּנֵירְתֵּיקֵיכוֹן מַתְקָלִין דְּנְבִיל מַתְקָלִין
רַבְרְבִין לְמֵהֱוֵי וְבִין בְּהוֹן וּמַתְקָלִין זְעִירִין
לְמֵהֱוֵי מְזַבִּין בְּהוֹן : לָא לָא יְהֵוֵי 14
לְכוֹן בְּבֵיתֵיכוֹן מְכַלָּן דְּנָבִיל מְכַלָּן רַבְרְבִין
לְמֵהֱוֵי וְבִין בְּהוֹן וּמְכַלָּן זְעִירִין לְמֵהֱוֵי
מְזַבִּין בְּהוֹן : אֶבֶן מַתְקָלִין שְׁלֵמִין וּמְסֻחֲאָתָא דְּקְשׁוֹט יְהֵוֵי לְכוֹן מְכִילִין שְׁלֵמִן 15
וּקְסְטִין דְּקְשׁוֹט יְהֵוֵי לְכוֹן מִן בָּתַל דְּיִסְנִין יוֹמֵיכוֹן עַל אַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהֵכוֹן יָהִיב לְכוֹן :
כִּי תוֹעֲבַת אֲרוּם מְרַחֵק קֳדָם יְיָ אֱלָהֵכוֹן כָּל דְּעָבִיד אִלֵּין נִיכְלִיָא כָּל דְּעָבֵד שִׁיקְרָא 16
בְּפִרְקְמַטְיָא : וּכְוֹר הָוֵי דְּכִירִין יָת דְּעָבְדוּ לְכוֹן דְּבֵית עֲמָלֵק בְּאָרְחָא בְּמִפְּקָכוֹן מִמִּצְרַיִם : 17

5. *Quùm habitaverint fratres mul, & mortuus fuerit unus ex eis, & filius non fuerit ei, non erit uxor mortui foràs viro extraneo : levir ejus ingredietur ad eam, & capiet eam sibi in uxorem, nempè leviratu accipiet eam. Erit autem, filius primogenitus quem pepererit, surget nomine fratris sui mortui, ut non deletur nomen ejus ex Israel.*

Non erunt vobis in sacculo vestro pondera dolosa, pondera magna ut illis emas, & pondera parva quibus vendas. Non erunt vobis domi vestræ mensuræ fraudulentæ, mensuræ majores quibus emas, & mensuræ minores quibus vendas. Pondera perfecta & stateræ veritatis erunt tibi, mensuræ perfectæ & modii veritatis erunt tibi : ut multiplicentur dies vestri in terra, quam Dominus Deus vester dat vobis. Quoniam abominatio est coram Domino Deo vestro quisquis has fraudes committit, quisquis falsitatem facit in negotiatione. Memores estis eorum quæ fecerunt vobis domus Amalek, in itinere cum exiretis ex Ægypto :

5. *Populo mi filii Israel, non ligabitis bovem in hora calcationis suæ.*

Hieros. 10. *Et vocabitur nomen ejus in Israel, Domus exutorum sandalium & abolentium mandatum leviratus.* 11. *Et extendat manum suam & apprehendat locum virilium ejus.*

Hieros. 13. *Non erunt in sacco vestro pondera parva quibus vendas & pondera magna quibus emas.* 14. *Non erunt vobis in domibus vestris mensuræ & mensuræ, mensura magna qua emas, & mensura parva qua vendas.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

نه دهان بندي ڭاو در خرمن كوفتني او كه بنشينند برادران يكجا وبمرد يكّه ازيشان 4 5
وپسر نيست باو نه باشد زني آن مرده بآن بيرون بمردي بيكانه ببمي آن بيايد ابر آن وبستاند
آنرا باو بزن وبيوم ڭيرد آنرا* وباشد آن پسري آن نخست زاد آنچه بزايد بر خيزد ابر نامي 6
برادري او[آن مرده] ونه محو شود نامي او از يسرال *واڭر نه مراد كند آن مرد بستاندن مر 7
ببومي او بر آيد ببومي او بآن دروازه بآن پيران وبڭويد ناكام است ببومي من ببر انڭيزاندن
ببرادري او نام در يسرال نه مراد كرد ببوم ڭرفتن مرا* وبخوانند باو پيراني شهري او وسخن 8
ڭويند باو وبياستد وبڭويد نه مراد كردم ستاندن آنرا* ونزديك شود ببومي او باو بچشم 9
ديدي آن پيران وبكشد كفشي او از بالاي پاي او وخيوك اندازد در پيشي او وجواب
دهد وبڭويد همچنين كرده آيد بمردي آنچه نه آبدان كند مر خانهي برادري او*

*Os non obturabis bovi dum in area 4
triturat. Cùm habitaverint fratres 5
mul, & mortuus fuerit unus ex
eis, & filius non fuerit ei, non erit
uxor mortui foràs viro extraneo :
levir ejus ingredietur ad eam, &
capiet eam sibi in uxorem, nempè le-
viratu accipiet eam. Erit autem, fi- 6
lius primogenitus quem pepererit,
surget nomine fratris sui mortui, ut
non delebitur nomen ejus ex Israel.
At si noluerit vir accipere fratriam 7
suam, ascendet fratria ejus ad por-
tam ad seniores, ac dicet ; Renuit
levir meus suscitare fratri suo no-
men in Israel, noluit leviratu acci-
pere me. Tunc accersent eum se- 8
niores urbis ejus, & loquentur cum
eo : & si perstiterit ac dixerit, Nolo
accipere eam ; Accedet fratria 9
ejus ad eum in oculorum conspectu
seniorum, & detrahet calceum ejus
de pede ipsius, & sputum jaciet in
faciem ejus, responsumque dabit, ac
dicet ; Sic fiet viro qui non ædifica-
bit domum fratris sui. Et voca- 10
bitur nomen ejus in Israel, Domus
exuti calceum. Cùm concertâvint 11
viri simul, vir & frater ejus, &
accesserit uxor unius ad eruendum
maritum suum de manu percutien-
tis ipsum, & extenderit manum
suam, apprehenderitque pudorem e-
jus : Tunc abscindes manum illius, 12
non parcet oculus tuus. Non erit 13
tibi in loculo tuo lapis (l. pondus)
& lapis, magnus ac parvus. Non 14
erit in domo tua modius & modius,
magnus ac parvus. Lapis perfectus 15
& rectus erit tibi : modius perfectus
& rectus erit tibi : ut longùm lc pro-
trahant dies tui super terram quam
Dominus Deus tuus dat tibi : Quia 16
abominatio Domini Dei tui est o-
mnis faciens hæc, omnis faciens
iniquitatem. Memento ejus quod 17
fecit tibi Amalec in via, in egressu
vestro ex Ægypto :*

ونه باشد بتو در كيسي تو سنڭ وسنڭ بزرڭ وخرد * نه باشد در خانهي تو قفيز وقفيز 14
بزرڭ وخرد * سنڭ تمام وراست باشد بتو قفيز تمام وراست باشد بتو بسبب دراز 15
ڭشتن روزڭاراني تو ابر آن زمين آنچه :: خداي تو دها بتو* كه مكروهي :: خداي 16
تو همه كناي اينان همه كناي بغي * ياد كن مر آنچه بكرد بتو عملق در ره در 17
بيرون آمدني شما از مصر*

18 אשר דְּאַרְעוּ יַתְכוֹן בְּאָרְחָא וְחָוֵר קְטִיל בְּכוֹן כָּל דְּהָוָה מְהַרְהֵר לְמִסְטֵי בָּתַר מֵימְרִי הְנוּן נוּבְרַיָּא דְּמִשְׁבְּטָא דְּבִירַת דָּן דְּהָווֹ בִּידֵיהוֹן פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה וְהָווֹ עָנָא פָּלִיט יַתְהוֹן וּדְבִית עֲמָלֵק מְקַבֵּיל יַתְהוֹן וְקָטַע בֵּית גִּבְרֵיהוֹן וְשָׁדֵי לְעֵילָא וְאִתּוֹן בֵּירַת יִשְׂרָאֵל הֲווֹ לְעַיִן וּמְשַׁלְהֵין מְסוּנֵי שְׁעִבּוּדָא דְּמִצְרָאֵי וּמִן דְּלוּחֵי נְלֵלֵי יַמָּא דְּעַבַּרְתּוּן בְּמַצְּעֵיהוֹן וְלָא דַחֲלוּ בֵּירַת עֲמָלֵק מִן קֳדָם יְיָ: 19 וְהֵיה וְיהֵי כַּד יַנִּיחַ יְיָ אֱלָהֲכוֹן לְכוֹן מִן כָּל בַּעֲלֵי דְּבָבֵיכוֹן מִן חָוֹר חֲוֹור בְּאַרְעָא דַּייָ אֱלָהֲכוֹן יְהִיב לְכוֹן אַחְסָנָא לְמֵירְתָהּ תִּמְחוֹן יַת דּוּכְרָנָא דַּעֲמָלֵק מִתְּחוֹת שְׁמַיָּא וְאַפִּילוּ לְיוֹמֵי מַלְכָּא מְשִׁיחָא לָא תִתְנַשֵּׁי:

18 דַּאֲרַעוּ יַתְכוֹן בְּאוֹרְחָא וְהָווֹן מְקַטְּלִין בְּכוֹן כָּל דַּהֲווֹ לְבָרָא מִדְּהַרְהַר בָּתַר מֵימְרִי הַוָּה עָנָא פְּלִיט יְתְהוֹן וּדְבִית עֲמָלֵק מְקַבְּלִין יְתְהוֹן וְאִתּוֹן עֲמָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהֵוֵין וּמְשַׁלְהֲנִין וְלָא דְחֲלוּ דְּבִית עֲמָלֵק מִן קֳדָם יְיָ:

Quòd occurrerint vobis in via, & interfecerint inter vos quotquot cogitabant declinare post sermonem meum, illi sunt viri qui erant ex tribu domus Dan, in quorum manibus erat cultus alienus, & nubes ejiciebat eos; at illi qui erant domus Amalek accipiebant eos, & succidebant virilia eorum, & jaciebant sursum: vos autem domus Israel fuistis lassi & defatigati ob multam servitutem Ægyptiorum, & propter timores fluctuum maris per quorum medium transfistis, nec timuerunt domus Amalek à facie Domini. Erit itaque quum quietem dederit Dominus Deus vester vobis ab omnibus hostibus vestris per circuitum, in terra quam Dominus Deus vester dat vobis in hæreditatem ut eam possideatis, delebitis memoriam Amalek de sub cœlo: & etiam diebus regis Messiæ ne oblivioni tradas. 18 19

18 *Qui occurrerunt vobis in via, & interficiebant inter vos omnem qui erat extra cogitans* defectionem *post sermonem meum, nubes eum ejiciebat at illi qui erant ex domo Amalek capiebant ipsum & interficiebant ipsum: vos verò populo filiorum Israel fatigati eratis & lassi, neque timuerunt illi qui erant domus Amalek à facie Domini.*

SECT. L.

CAP. XXVI.

ס פ פ

כו

1 וְהֵיה כִּי תָבֹא וְיהֵי אֲרוֹם תֵּיעֲלוּן לְאַרְעָא דַּייָ אֱלָהֲכוֹן יְהִיב לְכוֹן אַחְסָנָא 2 וְתֵירְתוּנָהּ וְתֵיתְבוּן בָּהּ: וּלְקַחְתָּ וְתִסְבוּן מִן שֵׁירוּי בְּכוּרַיָּא דְּמִתְבַּשְׁלִין מִן שֵׁירוּיָא בְּכָל אִיבָּא דְּאַרְעָא דְּתֵיעֵל מֵאַרְעָךְ דַּייָ אֱלָהֲכוֹן יְהִיב לְכוֹן וְתְשַׁוּוּן בְּסַלָּא וְתֵהָכוֹן לְאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהֲכוֹן לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן: 3 וּבְאַת וְתֵעֵטְרוּן בְּסַלַּיָּא וְצִנְיָא וּפִיפִירְיָא וְתֵיעֲלוּן לְוָת כַּהֲנָא דִּי יְהֵוֵי מְסָנֵי לְכַהֲן רַב בְּיוֹמַיָּא הָאִינוּן וְתֵימְרוּן לֵיהּ אוֹדִינָן יוֹמָא דֵין קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ אֲרוֹם עָלִינָן לְאַרְעָא דְּקַיֵּים יְיָ לְאַבְהָתָן לְמִתַּן לָנָא: 4 וְלָקַח וְיָסֵב כַּהֲנָא יַת סַלָּא מִדְּבִיכוּרַיָּא מִן יָדָךְ וְיוֹבִיל וְיֵיתֵי וְיֵרִים וְיָחֵית וּמְבַּתַּר כְּדֵין יַחְתִּינִיהּ קֳדָם מַדְבְּחָא דַּייָ אֱלָהָכוֹן: 5 וְעָנִית וְתֵימְרוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן לַאֲרַם נָהֲרַיָּא נַחֲתַת אֲבוּנָן יַעֲקֹב מִן שֵׁירוּיָא וּבְעָא לְאוּבְדוּתֵיהּ וְשֻׁבֵיהּ מֵימְרָא דַּייָ מִן יְדוֹי וּמְבַּתַּר כְּדֵין נְחַת לְמִצְרַיִם וְאִתּוֹתֵב תַּמָּן לְעַם קָלִיל וְתָוֵה תַּמָּן לְאוּמָא רַבָּא וְתַקִּיפָא וּמְסַנְיָא: 6 וּיְרִעוּ וַאֲבָאִישׁוּ לָנָא מְצָרָאֵי וְצַעֲרוּ יָתָנָא וְיִתְּבוּ עָלָנָא פּוּלְחָנָא קָשְׁיָא: 7 וּנְצַעֲק וְצַלֵּינָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָא דַּאֲבָהָתָן וְקַבֵּיל יְיָ צְלוֹתָנָא וּגְלֵי קֳדָמוֹי צַעֲרָן וְלֵיעוּתָן וְדָחְקָן: 8 וְאוֹצִיאָנוּ וְהַנְפָּקָנָא יְיָ מִמִּצְרַיִם בִּידָא תַקִּיפְתָּא וּבִדְרַע מְרַמְמָא וּבְחֻזָּונָא רַבָּא וּבְאָתִין וּבְתִמְהִין: 9 וְיבִיאָנוּ וְאַנְטַל יָתָנָא לְאַתְרָא הָדֵין וְיָהַב לָנָא יַת אַרְעָא הָדָא אֶרַע דְּפֵירְהָא שְׁמִינִין כַּחֲלַב וְחַלְיִין כִּדְבַשׁ:

1 וְהֵוֵי כַּד תֵּיעוֹל לְוָת כַּהֲנָא דִּי יְהֵוֵי מְסָנֵי כְּהֵן רַב בְּיוֹמַיָּא הָאִינוּן וְתֵימְרוּן לֵיהּ מוֹדִינָן יוֹמָא הָדֵין קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ אֲרוֹם עָלִינָן לְאַרְעָא דְּקַיֵּים יְיָ לְאַבְהָתָן לְמִתַּן לָנָא: 2 וְיִקַּח כַּהֲנָא יַת סַלָּא מִן יְדָךְ וְיַנִּיחִנֵּיהּ קֳדָם מַדְבַּח יְיָ אֱלָהָךְ: 3 וְתֵימַר וְתֵימְרוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ אֲרַמָּאָה אֲבַדְתָּא אֲבוּנָא וּנְחַת לְמִצְרַיִם וְאִתְּוֹתֵב תַּמָּן בְּעַם קָלִיל וְהָוָה תַּמָּן לְאוּמָא רַבָּא תַּקִּיפָא וְסַגִּיאָה: 4 וְאַבְאִישׁוּ לָנָא מִצְרָאֵי וְעַנּוּנָא וְיָהֲבוּ עָלָנָא פּוּלְחָנָא קַשְׁיָא: 5 וְצַלֵּינָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָא דַּאֲבָהָתָן וְשָׁמַע יְיָ קָלָנָא וְגָלֵי קֳדָמוֹי עַנּוּתָנָא וְלֵיעוּתָנָא וְעִקְּתָנָא: 6 וְאַפְּקָנָא יְיָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד תַּקִּיפָא וּבִדְרַע מְרַמְמָא וּבְחֶזְוָא רַבָּא וּבְאָתִין וּבְתִמְהִין: 7 וְאַיְתָנָא לְאַתְרָא הָדֵין וְיָהַב לָנָא יַת אַרְעָא הָדָא אֶרַע דְּפֵירְהָא שְׁמִינִין כַּחֲלַב וְחַלְיִין כִּדְבַשׁ:

1 וְהֵיה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה וִירִשְׁתָּהּ וְיָשַׁבְתָּ בָּהּ: 2 וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאַרְצְךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְשַׂמְתָּ בַּטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: 3 וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַייָ אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֵינוּ לָתֵת לָנוּ: 4 וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנֶא מִיָּדֶךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ: 5 וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה וַיָּגָר שָׁם בִּמְתֵי מְעָט וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרָב: 6 וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיְעַנּוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה: 7 וַנִּצְעַק אֶל יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְיָ אֶת קֹלֵנוּ וַיַּרְא אֶת עָנְיֵנוּ וְאֶת עֲמָלֵנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ: 8 וַיּוֹצִאֵנוּ יְיָ מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָא גָּדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים: 9 וַיְבִאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֶּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

18 * آنچه كمين كرد ترا در ره وضبال كرد در تو همه آن ضعيفان پسي تو وتو مانده 18
19 ورنجور ونه ترسيد خدايرا * وباشد در آسايش دادني ٭ خداي تو بتو از همه دشمناني تو 19
از گرداگرد در زمين آنچه ٭ خداي [تو] دها بتو احسنتا بميراث گرفتن آنرا محو كني مر
ياد كردي عملق از فرودي آن آسمان نه فراموش كني ٭

٭ فصل بيست ششم ٭

1 * وباشد كه بياي بآن زمين آنچه ٭ خداي تو دها بتو احسنتا وميراث گيري آنرا وبنشيني 1
2 در آن * وبستاني از اوّل همه بري آن زمين آنچه بياوري از زميني تو آنچه ٭ خداي تو دها بتو 2
وبنهي در سلّه وبروي بآن جا آنچه اختيار كند ٭ خداي تو بمسكن گيراندن نامي او
3 آنجا * وبياي بآن كهن آنچه باشد در روزگاران ايشان وبگوي باو آگاه كردم اين روز ٭ 3
4 خداي تو كه بيامدم بآن زمين آنچه سوگند خورد ٭ بپدراني ايما بدادن بايما * وبستانند 4
5 آن كهن آن سلّه از دستي تو ورها كند اورا بپيشي مذبحي ٭ خداي تو * وجواب دهي 5
وبگوي بپيشي ٭ خداي تو ارمّي گم كنا پدري من فرود شد بمصر وبنشست آنجا در مردماني
6 اندك بود آنجا بقومي بزرگ قوي وبسيار * بدي كردند بايما آن مصريان برنجاندند ايمارا
7 بدادند ابر ايما كاري سخت * ناليديم ٭ خداي پدراني ايما بشنويد ٭ مر آوازي ايما وبديد
8 مر رنجي ايما وعجزي ايما ومر زحمتي ايما * بيرون آورد ايمارا ٭ از مصر در دستي قوي
9 ودر بازوي افراشته ودر هيبتي بزرگ ودر نشانها ودر معجزها * [وبياورد ايمارا
بآن جاي آن اين] بداد بايما مر آن زميني آن اين زميني دوشا شير وانگبين ٭

18 *Quomodo insidias fecerit tibi in via, & decaudaverit tibi omnes debiles pone te, cùm esses lassus et æger, & non timuit Deum. Erit ergò, cùm requiem dederit tibi Dominus Deus tuus ab omnibus inimicis tuis circumcirca, in terra quam Dominus Deus tuus dat tibi in possessionem ad hæreditate accipiendum eam, delebis memorationem Amalec de sub cœlo: ne obliviscaris.* 18 19

CAP. XXVI.

1 *Erit autem, cùm ingressus fueris terram quam Dñs Deus tuus dat tibi in possessionem, & hæreditate acceperis eam, sederisque in ea: Tunc accipies de primo omnis fructûs terræ quem ingeres è terra tua quam Dominus Deus tuus dat tibi, & pones in canistro, ibisque ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus ad habitare faciendum nomen suum ibi: Et venies ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis, dicésque illi; Annuntiavi hodiè Domino Deo tuo quòd ingressus sum terram quam juravit Dominus patribus nostris dare nobis. Capiétque sacerdos canistrum de manu tua, & dimittet illud coram altari Domini Dei tui. Et respondebis, ac dices coram Domino Deo tuo; Pater meus, Aramæo perditurus eum, descendit in Ægyptum, sedítque illic cum viris paucis, deinde fuit illic in gentem magnam, robustam, ac multam. At malefacientes nobis Ægyptii afflixerunt nos, dedérúntque super nos opus durum. Ingemuimus itaq; ad Dominũ Deum patrum nostrorũ, & exaudivit Dominus vocem nostram, & aspexit afflictionem nostram, lassitudinem nostram, & angustiam nostram: Et eduxit nos Dominus ex Ægypto manu validâ, & brachio extento, & terrore magno, & signis atque portentis: Et introduxit nos ad locum istum, dedítque nobis terram istam, terram præbentem lac & mel.* 1 2 3 4 5 6 7 8 9

ירושלמי — תרגום יונתן בן עוזיאל — Targ. JONATHAN B. UZIEL. — *Hierosolymitanum.*

ושחרי וכרון הָא אַיְתֵיתִי יַת שֵׁירוּי בִּיכּוּרֵי אִיבָּא דְאַרְעָא דִּיהַבְתְּ לִי יְיָ וְתַחְתִּינֵיהּ 10
קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ וְתִסְנוֹר קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ : ושמחת וְתֶחְדֵּי בְּכָל טָבְתָא דִּיהַב לָךְ 11
יְיָ אֱלָהָךְ וּלְאֵינָשׁ בֵּיתִיכוֹן וְתֵיהֲנוּן וְתֵיכְלוּן אַתּוּן וְלֵיוָאֵי וְגִיּוֹרֵי דִּבֵּינֵיכוֹן : כי תכלה

ירושלמי 12 אָרוּם תְּשַׁלְּמוּן לְמַעְשְׂרָא יַת כָּל מַעְשַׂר עֲלָלָתָךְ בְּשַׁתָּא תְּלִיתָאָה דְּהִיא שְׁנַת מַעְשַׂרְתָּא מְסַכְּיְנֵיָא וְתִתְּנוּן מַעְשְׂרָא קֳדָמֵיָא לְלֵיוָאֵי מַעְשַׂר מְסַכְּיְנֵיָא לְגִיּוֹרֵי לְיַתְמֵיָא וּלְאַרְמַלְתָּא וְיֵיכְלוּן בְּקִרְוֵיכוֹן וְיִסְבְּעוּן:

אָרוּם תְּשַׁלְּמוּן לְמַעְשְׂרָא 12
יַת כָּל מַעְשַׂר עֲלָלָתָךְ בְּשַׁתָּא תְּלִיתָאָה
דְּהִיא שְׁנַת מַעְשַׂר מַסְכְּנַיָּא
וְתִתְּנוּן מַעְשַׂר מַסְכְּנַיָּא לְלֵוָאֵי
מַעְשַׂר קֳדָמַיָּא לְיַתְמַיָּא וְלָאַרְמַלְתָּא
לְגִיּוֹרֵי לְיַתְמַיָּא וּלְאַרְמַלְתָּא וְיֵכְלוּן
בְּקִרְוֵיכוֹן וְיִסְבְּעוּן:

וְיִשְׂבְּעוּן : ואמרת 13
תֵּיסַק וְתֵיכוֹל קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ וְתֵימַר הָא
אַפְרַשְׁנָן קוּדְשַׁיָּא מִן בֵּיתָא וְלָחוֹד יְהַבְנָן מַעְשְׂרָא קֳדָם לֵיוָאֵי מַעְשַׂר תְּנִינָא
לְגִיּוֹרֵי לְיַתְמָא וּלְאַרְמְלָא הֵי כְּכָל תַּפְקִידְתָּךְ דְּפַקֵּידְתָּנִי לָא עָבַרְת חַדָּא מִן

פִּקּוֹדָיְיךְ וְלָא אַנְשֵׁיתְּ : לא לָא 14
אֲכָלִית בְּיוֹמֵי אֵבְלִי מִנֵּיהּ וְלָא אַפְרֵשִׁית
מִנֵּיהּ בְּסָאֳבָא וְלָא יְהַבִית מִנֵּיהּ
חֲבִירִין לְנַפֵּשׁ דְּמִית שְׁמַעְנָן בְּקָל
מֵימְרָא דַיְיָ עֲבָדִית כְּכָל מַה
דְּפַקֵּידְתָּנִי : השקיפה אוֹדִיק מִסְּדוֹר 15
בֵּירְת שְׁכִינַת קוּדְשָׁךְ מִן שְׁמַיָּא וּבָרִיךְ
יַת עַמָּךְ יַת יִשְׂרָאֵל וְיַת אַרְעָא דִּיהַבְתְּ
לָנָא הֵיכְמָא דְקַיֵּמְתְּ לַאֲבָהָתָנָא אַרְעָא
דְּפֵירְיָא שְׁמִינִין כַּחֲלָב וְחַלְיִין כִּדְבַשׁ :
הַיּוֹם יוֹמָא דֵין יְיָ אֱלָהָכוֹן מְפַקֵּיד 16
לְכוֹן לְמֶעְבַּד יַת קְיָמַיָּא הָאִלֵּין וְיַת
דִּינַיָּא וְתִטְּרוּן וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן בְּכָל לִבְּכוֹן וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן : את ה יַת יְיָ 17

ירושלמי 14 לָא אֲכָלִינָן בְּאֵבְלוּתִי מִנֵּיהּ וְלָא אַפְרֵשִׁינָן מִנֵּיהּ בְּסוֹאֲבָא וְלָא יְהַבְנָן מִנֵּיהּ חֲבִרַיָּא לְמֵיתֵי נַפְשׁ דְּמִשְׁתַּמְעִינָן בְּקָל מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהָן עֲבַדְנָן כְּכָל מַה דִּי אִתְפַּקַּד עָלָנָא :
15 אַדְיֵק בְּבָעוּ מִסְּדוֹר בֵּית שְׁכִינַת יְקָרָךְ וְקוּדְשָׁךְ מִן שְׁמַיָּא וּבָרִיךְ יַת עַמָּךְ יַת יִשְׂרָאֵל וְיַת אַרְעָא דִּי הָבַרְתָּ לָן הֵיךְ מַה דְּקַיֵּמְתָּ לַאֲבָהָתָן אַרְעָא דְּעָבְרָא פֵּירִין טָבִין נְקִיִּין כַּחֲלָבָא וְחַלָּיִן וּמַעְמָן דְּבוּבְשָׁא :

חַמְשְׁתוּן חֲטִיבָא חֲדָא בְּעַלְמָא יוֹמָנָא דֵּהַכֵּין כְּתִיב שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלָהֲנָא יְיָ חַד מְטוּל לְמֶהֱוֵי לֶאֱלָהָא וְלִמְהַךְ בְּאָרְחָן דִּתְקָנָן קֳדָמוֹי וּלְמִנְטַר קְיָמוֹי וּפִקּוֹדוֹי וְדִינוֹי וּלְמִקְבֶּלָא לְמֵימְרֵיהּ :
וה יְיָ אֲמַרְתָּ הַיּוֹם לְמִהֱוֵי לָךְ לֶאֱלָהָא וּלְמֶהֱךְ בְּאוֹרָחָן וּלְמִנְטַר קְיָמוֹי וּפִקּוֹדוֹי וְדִינוֹי וּלְמִקְבֶּלָא לְמֵימְרֵיהּ : וה 18

ירושלמי 17 יַת מֵימְרָא דַיְיָ אַמְלֵיכְתּוּן עֲלֵיכוֹן יוֹמָא דֵין לְמֶהֱוֵי לְכוֹן לֵאלָהָא :
18 וּמֵימְרָא דַיְיָ אַמְלֵךְ עֲלֵיכוֹן לְשַׁמָּהּ לְעַם חֲבִיבְיָא הֵיךְ סְגוּלָה הֵיךְ מַה דִּי מַלֵּיל לְכוֹן וּלְמִנְטַר כָּל פִּקּוֹדוֹי :

Jam verò ecce attuli primitias temporaneorum fructuum terræ quam 10
dedisti mihi Domine : & depones ipsas coram Domino Deo tuo ;
& adorabis coram Domino Deo tuo. Et lætaberis in omni bono 11
quod dedit tibi Dominus Deus tuus & viris domus vestræ : & ute-
mini, & comedetis, vos, Levitæ, & peregrini qui sunt inter vos.
Quum finem feceritis decimandi 12
omnes decimas proventus vestri,
anno tertio qui est annus remissi-
onis, dabitis decimam priorem
Levitis, decimam secundam, quæ
est decima pauperum, peregrino,
pupillo, & viduæ, ut comedant
in urbibus tuis & saturentur.
Decimam autem tertiam adduces 3
& comedes coram Domino Deo
tuo, & dices ; Ecce separavimus
sanctitates ex domo, & etiam dedimus decimam priorem Levitis,
decimam secundam peregrinis, pupillo & viduæ, juxta præceptum
tuum quod mandâsti mihi, non transgressus sum unum ex mandatis
tuis, nec oblivioni tradidi. Non 14
comedi in diebus luctus mei de
eo, neque separavi ex eo in rem
pollutam, neque dedi de eo in-
volucra pro anima mortui : aus-
cultavimus voci sermonis Domini,
feci juxta omnia quæ præcepisti
mihi. Aspice ex habitatione do- 15
mus divinæ præsentiæ sanctitatis
tuæ è cœlis, & benedic popu-
lum tuum Israel, & terram quam
dedisti nobis sicut jurâsti patribus
nostris, terram fructuum pingui-
um sicut lac, & dulcium ut mel.
Hodie Dominus Deus noster præ- 16
cepit vobis facere statuta hæc &
judicia, quæ custodietis & facie-
tis toto corde vestro & tota ani-
ma vestra. Dominum elegistis 17
electione una in mundo hodie, quia
Dominus Deus noster Dominus unus
ambules in semitis quæ rectæ sunt
coram eo, & ut custodias statu-
ta ejus, mandata ejus, & judicia
ejus, & ut obedias verbo ejus.
Sermo verò Domini elegit vos 18
electione una in mundo hodie,
quia sic scriptum est ; Quis sicut
populus tuus Israel, populus uni-
cus in terra ? ut sitis illi in po-
pulum dilectum sicut loquutus est
vobis : & ut custodiatis omnia
mandata ejus.

Hieros. 10 *Quando finem facietis decimandi omnes decimas proventus tui anno tertio, qui est annus decimæ pauperum, tunc dabitis decimam primam Levitis, decimam* vero *pauperum peregrino, pupillo, & viduæ, ut comedant in urbibus vestris & saturentur.*

Hieros. 14 *Non comedimus in luctu ex eo, neque separavimus ex eo in rem immundam, neque dedimus ex eo in operimenta pro pollutis animâ : quia obedivimus voci sermonis Domini Dei nostri, fecimus juxta omnia quæ præcepit nobis.* 15 *Intuere obsecro ex habitatione domus divinæ præsentiæ gloriæ tuæ & sanctitatis tuæ ex cœlis & benedic populum tuum Israel, & terram quam dedisti nobis quemadmodum jurâsti patribus nostris, facientem fructus bonos puros ut lac, & dulces & gustu bono præditos ut mel.*

Hieros. 17 *Verbum Domini regem constituistis super vos hodie, ut sit vobis in Deum.* 18 *Sermo verò Domini factus est rex super vos nomine suo, tanquam super populum dilectum tanquam peculium, quemadmodum loquutus est vobis, ut custodiatis omnia mandata ejus.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

* واكنون اينك آوردم مر اوّل برى آن زمين آنچه بدادى بمن ؛ ورها كي اويرا بپيشي ؛ خداي 10
تو و سجود كني بپيشي ؛ خداي تو* وشاد باشي در همه آن نيكوئي آنچه بداد بتو ؛ خداي تو 11
وبخانوادهي توتو وآن لوي و آن غريب آنچه درميانى تو* كه تمام كني بدهيك كردن مر همه دهيكه 12
دخلي تو در سالي آن سيمي سالي آن دهيك و بدهي بلوي بغريب بيتيم وببيوه و بخورند در
دروازهاي تو و سير شوند * وبگوئي بپيشي ؛ خداي تو بپرداختم آن خاص از آن خانه و نيز 13
بدادم اويرا بلوي و بغريب بيتيم و ببيوه چون همه فرماني تو آنچه فرمودي مرا نه گشتم
از فرماني تو و نه فراموش كردم * و نه خوردم در اندوه ازو و نه پرداختم ازو در پليد و نه دادم 14
ازو بمرده شنويدم در قولي ؛ خداي من بكردم چون همه آنچه فرمودي مرا* نگاه كن از ماواي 15
خاصي تو از آن آسمان و آفرين كن مر قومي تو يسرال و مر آن زمين آنچه بدادي بايما چون
آنچه سوگند خوردي بپدراني ايما زميني دوشا شير و انگبين * اين روزي آن اين ؛ خداي تو 16
فرمايا ترا بكردن مر آن رسمهاي آن اينان و مر آن حكمها و نگاه داري و بكني [ايشانرا] در
همه دلي تو و در همه جاني تو* مر ؛ بزرگي دادي اين روز ببودن بتو بخدا و برفتن در راهاي 17
او و بنگاه داشتن رسمهاي او و فرمانهاي او و حكمهاي او و بشنويدن در قولي او* و ؛ بزرگ 18
كرد ترا اين روز ببودن باو بقومي بر گزيده چون آنچه سخن گفت بتو و بنگاه داشتن همه
فرمانهاي او*

*Nunc igitur ecce, attuli primum 10
fructûs terræ quam dedisti mihi Do-
mine. Et dimittes illud in præsentia
Domini Dei tui, atque adorabis co-
ram Domino Deo tuo. Et lætabere 11
in omni bono quod dederit tibi Do-
minus Deus tuus & familiæ tuæ,
tu & Levita, & peregrinus qui est
in medio tui. Cùmque complevcris 12
decimave omnem decimam proven-
tûs tui anno tertio, anno decimæ, &
dederis Levitæ, peregrino, pupillo,
& viduæ, comederintque intra por-
tas tuas, & saturati fuerint :
Tunc dices coram Domino Deo tuo, 13
Absolvi sanctum de domo mea, ac et-
iam dedi illud Levitæ, & peregrino,
pupillo, & viduæ, secundùm omne
mandatum tuum quod præcepisti
mihi : non diverti à præcepto tuo,
nec oblitus sum, Neque comedi in 14
tristitia ex eo, nec insumpsi quic-
quam ex eo in immundum, neque
dedi ex eo pro mortuo : auscul-
tavi dicto Domini Dei mei, feci jux-
ta omne quod præcepisti mihi.
Prospice de habitaculo sanctitatis 15
tuæ, de cœlo, & benedic populo tuo
Israel, & terræ quam dedisti nobis,
quemadmodum jurâsti patribus no-
stris, terrâ præbente lac & mel. Ipso 16
die hoc Dominus Deus tuus præci-
pit tibi facere statuta ista atque ju-
dicia : observabis itaque ac facies
ea toto corde tuo & totâ animâ tuâ.
Domino magnitudinem tribuisti ho- 17
diè ut sit tibi in Deum, & ut am-
bules in viis ejus, & observes sta-
tuta ejus & præcepta ejus ac judi-
cia ejus, & auscultes dicto ejus.
Dominus quoque magnificavit te ho- 18
diè ut sis ei in populum electum,
quemadmodum locutus est tibi, &
observes omnia mandata ejus :*

19 ולתחך ולמנאה יתכון רמין וניותנין על כל עממיא דעבד לרבו ולשום דיקר
ולשיבהורא מטול למהוי עם קדיש קדם יי אלהכון היכמא דמליל :

כז

1 ויצו ופקיד משה וסבי ישראל ית עמא למימר טורו ית כל תפקדתא דאנא
2 מפקיד לכון יומנא : והיה ויהי ביומא דתעברון ית יורדנא לארעא דיי אלהכון
3 יהיב לכון ותקימון לכון אבנין רברבין ותשועין יתהון בגירא : וכתבת ותכתוב
עליהון ית כל פתגמי אוריתא הדא במעברכון מן בגלל דתיעלון לארעא
דיי אלהכון יהיב לכון ארעא דפירהא שמנין כחלב ועברין דבש היכמא
4 דמליל יי אלהא דאבהתכון לכון : והיה ויהי בזמן דתעברון ית יורדנא
תקימון ית אבניא האלין דאנא מפקד יתכון בטוורא דעיבל ותשועון יתהון
5 בגירא : ובנית ותיבנין תמן מדבחא קדם יי אלהכון מדבח אבנין לא תרים
6 עליהון פרזלא : אבנים אבנין שלמין תבנון ית מדבחא דיי אלהכון ותסקון
7 עלוי עלוון קדם יי אלהכון : ובחת ותיכסון נכסת קודשין ותיכלון תמן
ותיחדון קדם יי אלהכון : וכתבת
8 ותיכתובון על אבניא ית כל פתגמי
אוריתא הדא בתב חקיק ומפרש
9 מחקרי בחד לישן ומיתרגם בשבעין
לישנין : וידבר ומליל משה וכהניא
בני לוי עם כל עמא למימר צייתו ושמעו ישראל יומנא הדין אתבדרתון
10 למהוי עמא קדם יי אלהכון : ושמעת ותקבלון למימרא דיי אלהכון ותעבדון
ית פקודוי ויית קיימוי דאנא מפקיד לכון יומנא דין : ויצו משה ופקיד משה
11 ית עמא ביומא ההוא למימר : אלה אלין שבטיא יקומון לברכא ית עמא
על טוורא דגריזים במעברכון ית יורדנא שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף
12 ובנימין : ואלה אלין שבטיא יקומון על לוטיא בטוורא דעיבל ראובן גד
13 ואשר וזבולן דן ונפתלי : וענו ויכרזון ליואי ויימרון לכל אינש ישראל
14 בקלא רמא :

Et ut constituat vos excelsos & magnificos super omnes populos, quos 19
fecit, in magnificentiam & in nomen gloriæ, & in decorem: ut sis populus
sanctus coram Domino Deo vestro, sicut loquutus est.

CAP. XXVII.

ET præcepit Moses & seniores Israel populo, dicendo; Custodite 1
omnia mandata quæ ego præcipio vobis hodie. Et erit die quo 2
transieritis Jordanem in terram, quam Dominus Deus vester dat vobis,
erigetis vobis lapides magnos, & linietis eos calce. Et scribes in illis 3
omnia verba legis hujus, cùm transieritis ut ingrediamini in terram quam
Dominus Deus vester dat vobis, terram cujus fructus sunt pingues ut
lac, & facientes mel, sicut loquutus est Dominus Deus patrum vestrorum
vobis. Et erit quo tempore transibitis Jordanem, erigetis lapides 4
istos quos ego præcipio vobis in monte Ebal, & linietis eos cum
calce. Et ædificabitis ibi altare coram Domino Deo vestro, altare 5
lapidum, nec leves super eos ferrum. Lapidibus integris ædificabitis 6
altare Domini Dei vestri, & offeretis super illud holocausta coram Do-
mino Deo vestro. Et mactabitis victimas sanctas, & comedetis ibi: 7
& lætabimini coram Domino Deo
vestro. Et scribetis super lapi- 8
des omnia verba legis hujus, scri-
pturâ sculptâ & expositâ, quæ le-
gatur unâ linguâ, & interpretetur
septuaginta linguis. Et loquutus 9
est Moses & sacerdotes filii Levi
cum universo populo, dicendo; Auscultate & audite Israel, hodie
electi estis ut fitis populus coram Domino Deo vestro. Auscultabitis 10
ergo sermoni Domini Dei vestri, & facietis mandata ejus, & statuta
ejus quæ ego mando vobis hodie. Et præcepit Moses populo die 11
illo, dicendo: Istæ tribus stabunt ad benedicendum populum super 12
monte Gherizim, cum transieritis Jordanem, Simeon, Levi, Juda, Is-
sachar, Joseph, & Binjamin. Illæ autem stabunt pro maledictionibus 13
in monte Ebal, Ruben, Gad, Ascher, Zebulun, Dan, & Naphtali.
Et proclamabunt Levitæ, & dicent omni viro Israel voce excelsa. 14

Hierosol. 8. *Et scribetis super lapides omnia verba laudabilia legis hujus, scripturâ sculptâ & expositâ, quæ facile legi possit, & interpretatâ septuaginta linguis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وبدادن ترا بلند از همه قومها آنچه کرد بتهليل وبنام وبشکهمندي وبدادن ترا قومي 19
خاص يي خداي تو چون آنچه سخن گفت *

Ad dandum te sublimiorem omnibus 19
gentibus quas fecit, in exultatio-
nem, & in nomen, & in decorem, &
ad reddendum te populum sanctum
Domino Deo tuo, quemadmodum lo-
cutus est.

* فصل بيست هفتم *

CAP. XXVII.

* بفرمود مشه وپيراني يسرال مر آن قوم بگفتن نگاه دار مر همه آن فرمان آنچه من فرمايا شمارا 1
اين روز * وباشد در روزي آنچه بگذريد مر آن يردن بآن زمين آنچه يي خداي تو دها بتو 2
وبر انگيزاني [بتو] سنگهاي بزرگان وگچ گيري ايشانرا درگچ * وبنويسي ابر ايشان مر 3
همه سخنهاي آن تورة آن اين در گذشتني تو بسبب آنچه بيايي بآن زمين آنچه يي خداي
تو دها بتو زميني دوشا شير وانگبين چون آنچه سخن گفت] يي خداي پدراني تو بتو *
* وباشد در گذشتني شما مر آن يردن بر انگيزانيد مر آن سنگها آن اينان آنچه من فرمايا 4
شمارا اين روز در کهي عيبل وگچ گيري ايشانرا درگچ * وآبدان کني آنجا مذبح [يي 5
خداي تو مذبح] سنگها نه عرضه کني ابر ايشان آهن * سنگهاي تمامان آبدان کني مر 6
مذبحي يي خداي تو وبر آوري ابر او عولها يي خداي تو * وذبحت کني شلميم وبخوري 7
آنجا وشاد باشي بپيشي يي خداي تو * وبنويسي ابر آن سنگها مر همه سخنهاي آن تورة آن 8
اين مشرح نيکو * سخن گفت مشه وآن کهنان آن لويان بهمه يسرال بگفتن گوش کن وبشنو و
يسرال آن روزي آن اين شدي بقوم يي خداي تو * وبشنوي در قولي يي خداي تو وبکني مر 10
فرمانهاي او ومر رسمهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز * بفرمود مشه مر آن قوم در روزي او 11
بگفتن * اينان بياستند بآفرين کردن آن قوم ابر کهي جريزيم در گذشتني شما مر آن 12
يردن شمعون لوي ويهودة ويششکر ويوسف وبنيمن * واينان بياستند ابر آن نفرين در 13
کوهي عيبل راوبن جد واشر وزبولن دن ونفتلي * وجواب دهند آن لويان وبگويند 14
بهمه مردي يسرال آوازي بلند *

Ad faciendum te excelsiorem omnibus 1
gentibus quæ fecit, in exultatio-
nem, & in nomen, & in decorem, &
ad reddendum te populum sanctum
Domino Deo tuo, quemadmodum lo-
cutus est.

ET præcepit Mischeh & seniores 1
Israel, populo, dicendo; Observa omne
præceptum quod ego præcipio vobis
hodiè: Erit autem, die quâ transie- 2
ritis Jarden ad terram quam Domi-
nus Deus tuus dat tibi, erriges tibi
lapides magnos, & gypsabis eos
gypso: Et scribes in illis omnia 3
verba legis hujus quum transieris:
propter quod ingredialis in terram
quam Dominus Deus tuus dat tibi,
terram præbentem lac & mel, quem-
admodum locutus est Dominus Deus
patrum tuorum tibi. Erit inquam, 4
quum transieritis Jarden, erigetis
lapides istos quos ego præcipio vobis
hodiè, in monte Ebal, gypsabisque
eos gypso. Ædificabis quoque illic 5
altare Domino Deo tuo, altare lapi-
deum: non admovebis super eos
ferrum. Lapidibus integris edifi- 6
cabis altare Domini Dei tui, &
offeres super illud holocausta Do-
mino Deo tuo: Atque immolabis 7
pacifica, comedesque illic, & læ-
tus eris coram Domino Deo tuo.
Itaque scribes in lapidibus omnia 8
verba legis istius, exprimendo benè.
Et loquutus est Mischeh & sacerdotes 9
Levitæ ad universum Israel, dicendo;
Aurem præbe & audi Israel, hodiè factus es in populum Domino
Deo tuo. Auscultes ergò dicto 10
Domini Dei tui, & facias præ-
cepta ejus ac statuta ejus quæ ego
præcipio tibi hodiè. Præcepitque 11
Mischeh populo die ipso, dicendo;
Hi stabunt ad benedicendum popu- 12
lo, super montem Gerizim, quum
transieritis Jarden; Shimeon, Levi,
& Jehudah, & Isschar, &
Joseph, & Binjamin. Hi verò 13
stabunt ad maledictionem in mon-
te Ebal; Reuben, Gad, & Asher,
& Zebulun, Dan, & Naphtali.
Et respondebunt Levitæ, ac di- 14
cent omni viro Israel voce ela-
tâ;

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

15 אֲשֶׁתָּא שְׁבָטִין יְקוּמִין לְהוֹן עַל
טוּרָא דְגְרִיזִים וַאֲשֶׁתָּא שְׁבָטִין יְקוּמוּן עַל
טוּרָא דְעֵיבָל וַאֲרוֹנָא וְכָהֲנַיָּא וְלֵיוָאֵי
יְהוֹן בְּמִצְיְעָא וְכָל יִשְׂרָאֵל מִן כָּא וּמִן
כָּא הָפְכִין אַפֵּיהוֹן לְקֵבֶל טוּרָא דְגְרִיזִים
וּפְתָחוּ פּוּמְהוֹם בִּבְרָכָה בְּרִיךְ יְהֵוֵי נַבְרָא
דְלָא עֲבַד צַלָם וְצוּרָה וְכָל דְמוּתָה דְסָנֵי
וּמְרַחַק קֳדָם יְיָ עוֹבַד יְדֵי בַר נָשָׁא וְלָא
יְשַׁוֵי בְּטוּמְרַיָּא וּמְלַטַיָּא הָוֹון הָפְכִין
אַפֵּיהוֹן לְקֵבֶל טוּרָא דְעֵיבָל וַאֲמַר לֵית
יְהֵוֵי נַבְרָא דְיַעֲבֵד צַלָם וְצוּרָה וְכָל
דְמוּתָה דְסָנֵי וּמְרַחַק קֳדָם יְיָ עוֹבַד יְדֵי
בַר נָשׁ וְדִי יְשַׁוֵי בְּטוּטָרָא וְהָוֹון כָּל עַמָא
עָנְיִין אִלֵין וְאִלֵין וְאָמְרִין אָמֵן: 17 לֵית
יְהֵוֵי נַבְרָא דְמַשֵׁנֵי תְּחוּמָא: 18 לֵית
יְהֵוֵי נַבְרָא דְיַטְעֵי אַכְסַנְיָא בְּאוֹרְחָא דְהוּא
דָמֵי לְסַמְיָא וְיַעֲנוּן כָּל עַמָא וְיֵימְרוּן אָמֵן:

15 ארור שיתא שבטין קמו על טורא
דגריזים ושיתא על טורא דעיבל וארונא
וכהניא וליואי במציעא מברכיא הוון
הפכין אפיהון כלו קבל טורא דגריזין
ואמרין בריך יהוי נברא דלא ייעבד צלם
וצורה וכל דמו מה דמרחק קדם יי
עובד ידי אומן ולא ישוי בטומרא
מלטטיא הוון הפכין אפיהון כלו קבל
טורא דעיבל ואמרין ליט יהוי נברא
דיעביד צלם וצורה וכל דמו מה דמרחק
קדם יי עובד ידי אומן ושוי בטומרא הוון
ענין כלהון כחדא ואמרין אמן: ארור
מקלה ליט דמולול איקרא דאבוי 16
ודאמיה וענין כלהון כחדא ואמרין אמן:
ארור מסיג ליט דישני תחומא דחבריה 17
הוון ענין כלהון כחדא ואמרין אמן:
ארור משנה ליט דיטעי אכסניא 18
באורחא דהוא מדמי לסמיא הוון ענין
כלהון כחדא ואמרין אמן: ארור מטה ליט דיצלי דין דיין יתם ואלמנא הוון 19
ענין כלהון כחדא ואמרין אמן: ארור שוכב ליט דמשמש עם אתת אבוי ארום 20
גלי כנפא דגלי אבוי הוון ענין כלהון כחדא ואמרין אמן: ארור שוכב ליט 21
דמשמש עם כל בעירא הוון ענין כלהון כחדא ואמרין אמן: ארור ליט 22
דמשמש עם אחתיה ברת אבוי או ברת אמיה הוון ענין כלהון כחדא ואמרין
אמן: ארור ליט דמשמש עם חמותיה 23
הוון ענין כלהון כחדא ואמרין אמן:
ארור מכה ליט דימחי חבריה בלישן 24
תליתאי בטומרא הוון ענין כלהון כחדא ואמרין אמן: ארור ליט דמקבל 25
שוחדא למקטול בר נש למשרי אדם זכאי הוון ענין כלהון כחדא ואמרין אמן:
ארור תרתיסרי שבטיא כל חד וחד הוה אמר בירכתא בכללא ולווטיא בכללא 26
מברכיא הוון הפכין אפיהון לכל מילא ומילא כלו קבל טורא דגריזים ואמרין
ברוך יהוי נברא די יקים ית פתגמי אוריתא הדא למעבדהון מלטטיא הפכין
אפיהון כלו קבל טוורא דעיבל ואמרין ליט יהוי נברא דלא יקים ית פתגמי
אוריתא הדא למעבדהון הוון ענין כלהון כחדא ואמרין אמן פתגמיא אלין
אתאמרו בסיני ואתניו במשכן זמנא ואיתליחון במישרי מואב תרתיסרי מלין מן
מלתא לכל שבטא ועל כל פיקודא ופקודא אתגזר עלוהי תלתין ושית קיימין:

כח

1 והוה ויהי אין קבלא תקבלון למימרא דיי אלהכון למינטר ולמעבד ית כל פקודוי
דאנא מפקיד לכון יומנא ויתניניכון יי אלהכון רמין ועיותנין על כל עממי ארעא:
2 ובאו ייתון עליכון כל בירכתא האלין וידבוקנכון ארום תקבלון למימרא דיי אלהכון:

15 *Sex tribus ſtabunt in monte Gherizim, & ſex ſuper monte Ebal, & arca & ſacerdotes & Levitæ in medio: benedicentes convertent facies ſuas ex adverſo montis Gherizim, & dicent; Benedictus ſit vir qui non facit imaginem & figuram aut ullam ſimilitudinem, id quod abominabile eſt coram Domino, opus manuum artificis, neque ponit in abſcondito: maledicentes vertent facies ſuas ex adverſo montis Ebal, & dicent; Maledictus ſit vir qui facit imaginem aut figuram, aut ullam ſimilitudinem, quod abominationi eſt coram Domino, opus manus artificis, & ponit in abſcondito: reſpondebunt omnes ſimul, & dicent, Amen. Maledictus vilipendens ho-16 norem patris ſui & matris ſuæ: reſpondebunt omnes ſimul, & dicent, Amen. Maledictus qui transfert li-17 mitem proximi ſui: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui errare facit viatorem 18 in via, qui ſimilis eſt cæco: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui declinare facit 19 judicium peregrini pupilli & viduæ: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui rem habet cum uxore patris ſui, quia retegit 20 alam quam retexit pater ejus: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui coit cum ulla beſtia: reſpondebunt omnes ipſi 21 ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui coit cum ſorore ſua, filiâ patris 22 ſui aut filia matris ſuæ: reſpondebunt omnes ipſi ſimul, & dicent, Amen. Maledictus qui coit cum ſocru ſua: 23 reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Maledictus qui per- 24 cutit proximum ſuum falſa delatione ſermonis clam: reſpondebunt omnes ſimul & dicent, Amen. Maledictus 25 qui recipit teſtimonium ut interficiat hominem, ad effundendum ſanguinem innocentem: reſpondebunt omnes ipſi ſimul & dicent, Amen. Duodecim tribus unaquæque dicebat benedictiones vniverſim & male- 26 dictiones univerſim. Benedicentes vertebant facies ſuas ad unumquodque verbum è regione montis Gherizim, & dicebant; Benedictus ſit vir qui ſtabilit verba legis hujus ad illa faciendum. Maledicentes vertebant facies ſuas è regione montis Ebal, & dicebant; Maledictus ſit vir qui non ſtabilit verba legis hujus ut illa faciat: reſpondebant omnes ipſi ſimul & dicebant, Amen. Verba iſta dicta ſunt in Sinai, & repetita in tabernaculo, & tertiò dicta in campeſtribus Moab duodecim verbis è verbo unicuique tribui, & unumquodque mandatum ſancitum eſt triginta ſex juramentis.

15 *Sex tribus ſtabunt ex illis ſuper monte Gherizim & ſex tribus ſtabunt ſuper monte Ebal. & arca & ſacerdotes & Levitæ collocabuntur in medio, & omnis Iſrael hinc & inde, vertentes facies ſuas ex adverſo montis Gherizim aperient os ſuum in benedictione; Benedictus ſit vir qui non facit imaginem aut figuram, aut ullam ſimilitudinem, quod odit, & abominationi eſt coram Domino, opus manuum hominis, & qui non ponit in abſcondito: maledicentes autem vertent facies ſuas ex adverſo montis Ebal. & dicent; Maledictus ſit vir qui fecerit imaginem, aut figuram, aut ullam ſimilitudinem quam odit & abominatur Dominus, opus manuum hominis, & qui ponit in abſcondito: & univerſus populus reſpondebunt hi illis, & dicent, Amen. 17 Maledictus ſit vir qui mutat limitem. 18 Maledictus ſit vir qui errare facit viatorem in via, qui eſt ſimilis cæco: & reſpondebunt univerſus populus & dicent, Amen.*

Hieroſ. 22 *Maledictus ſit vir qui ceit cum ſocru ſua: & reſpondebunt univerſus populus & dicent, Amen.*

CAP. XXVIII.

ET erit ſi audiendo audiveritis ſermonem Domini Dei veſtri, ſervando & faciendo omnia mandata ejus quæ ego præcipio vobis hodie, ponet vos Dominus Deus veſter excelſos & ſublimes ſupra omnes populos terræ. Et venient ſuper vos omnes benedictiones iſtæ, & apprehendent vos, quando auſcultaveritis ſermoni Domini Dei veſtri.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* نفرين آن مرد آنچه بكند تراشش و ريخته مكروهي :: عملي دستي صانع وبنهد در نهاني 15
وجواب دهند همه آن قوم وبگويند امن * نفرين خوار كنا پدري او ومادري او وبگويد 16
همه آن قوم امن * نفرين فرود كيرا حدّي ياري او وبگويد همه آن قوم امن * نفرين غلط 17 18
اندازا كور در ره وبگويد همه آن قوم امن * نفرين ميل دها حكمي غريب يتيم و بيوه و بگويد 19
همه قوم امن * نفرين خسپا اوازي زني پدري او كه برهنه كرد دامني پدري او وبگويد همه 20
قوم امن * نفرين خسپا اوازي همه چهارپا وبگويد همه آن قوم امن * نفرين خسپا اوازي 21 22
خواهري او دختري پدري او يا دختري مادري او وبگويد همه آن قوم امن * نفرين خسپا 23
اوازي خوشدامني او وبگويد همه آن قوم امن * نفرين زنا ياري او درنهاني وبگويد همه آن 24
قوم امن * نفرين ستاناي رشوت بكشتني جان خوني آزاد وبگويد همه آن قوم امن * نفرين آنچه 25 26
نه بر انكيزاند مر سخنهاي آن توره آن اين بكردن ايشانرا وبگويد همه آن قوم امن *

* فصل بيست هشتم * * وباشد اكر شنويدن بشنوي در قولي 1
:: خداي تو بنكاه داشتن بكردن مر همه فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز و بدهد
ترا :: خداي تو بلند ابر همه قومهاي آن زمين * بيايند ابر تو همه آن آفرينهاي آن 2
ايشان و برسند ترا كه بشنوي در قولي :: خداي تو *

15 *Maledictus ſit homo qui fecerit ſculptile aut fuſile, abominationem Domino, opus manûs artificis, & poſuerit in abſcondito: & reſponſum dabunt univerſus populus, ac dicent; Amen. Maledictus ſit viliſaciens 16 patrem ſuum ac matrem ſuam: & dicet univerſus populus, Amen. Maledictus ſit ſubmovens terminum ſocii ſui: & dicet univerſus 17 populus, Amen. Maledictus ſit in 18 errorem conjiciens cæcum in via: & dicet univerſus populus, Amen. Maledictus ſit inclinans judicium 19 peregrini, pupilli, ac viduæ: & dicet univerſus populus, Amen. Maledictus ſit concumbens cum uxore 20 patris ſui; quia denudavit oram patris ſui: & dicet univerſus populus, Amen. Maledictus ſit con- 21 cumbens cum quavis quadrupede: & dicet univerſus populus, Amen. Maledictus ſit concumbens cum ſorore ſua, filiâ patris ſui aut filiâ matris ſuæ: & dicet univerſus populus, Amen. Maledictus ſit concumbens 23 cum ſocru ſua: et dicet univerſus populus, Amen. Maledictus ſit percu- 24 tiens ſocium ſuum in occulto: & dicet univerſus populus, Amen. Maledictus 25 ſit accipens munus ad interficiendum animam ſanguinis innocentis: & dicet univerſus populus, Amen. Maledictus ſit qui non præſtiterit 26 verba legis hujus faciendo illa: & dicet univerſus populus, Amen.*

CAP. XXVIII.

ET erit, ſi auſcultando auſculta- 1 veris dicto Dñi Dei tui, obſervando facere omnia præcepta ejus quæ ego præcipio vobis hodiè; dabit te Dominus Deus tuus ſublimiorem omnibus gentibus terræ. Et venient 2 ſuper te omnes benedictiones iſtæ, contingéntque tibi, cùm auſcultaveris dicto Domini Dei tui.

3 בְּרִיכִין אַתּוּן בְּקִרְתָּא וּבְרִיכִין אַתּוּן בְּחַקְלָא׃ 4 בְּרִיךְ בְּרִיכִין וְלָדֵי מֵעֵיכוֹן וּפֵירֵי אַרְעָכוֹן בְּקָרֵי תּוֹרֵיכוֹן וְעָדְרֵי עָנֵיכוֹן׃ 5 בְּרִיךְ בְּרִיךְ סַלֵּי בִיכּוּרֵיכוֹן וְחַלַּת שֵׁירוּי עֲצוּתְכוֹן׃ 6 בְּרִיךְ בְּרִיכִין אַתּוּן בְּמֵיעַלְכוֹן לְבָתֵּי מֶדְרְשֵׁכוֹן וּבְרִיכִין אַתּוּן בְּמִפְּקָכוֹן לְפַרְקְמַטֵּיכוֹן׃ 7 יִתֵּן יְיָ יָת בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן דְּקָיְמִין לְקוּבְלֵיכוֹן לְמִבְאֲשָׁא תְּבִירִין קֳדָמֵיכוֹן בְּאוֹרְחָא חַד יְהוֹן נַפְקִין לְוָותְכוֹן לְסִדְרֵי קְרָבָא וּבְשִׁבְעָא אָרְחִין טַעֲיִין יְהֵוֹן עֲרִקִין מִן קֳדָמֵיכוֹן׃ 8 יְצִי יְיָ יְפַקֵּיד יְיָ עִמְּכוֹן יָת בֵּירְכָתָא בְּאוֹצָרֵיכוֹן וּבְכָל אוּשְׁטוּת יְדֵיכוֹן וְיִבָרֵיכֵיכוֹן בְּאַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהָכוֹן יָהִיב לְכוֹן׃ 9 יְקִימָךְ יְיָ יְקִים יָתְכוֹן מֵימְרָא דַּיְיָ קֳדָמוֹי לְעַם קַדִּישׁ הֵיכְמָא דְמַלֵּיל לְכוֹן אֲרוֹם תִּנְטְרוּן יָת פִּקּוֹדַיָּא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן וְתְהָכוּן בְּאוֹרְחָן דְּתַקְנָן קֳדָמוֹי׃ 10 וְחָזוֹ כָּל עַמְמֵי אַרְעָא אֲרוֹם שְׁמָא דַּיְיָ חְקִיק מְזֻמָּן בְּתְפִילִין דְּעַלָךְ וְיִדְחֲלוּן מִנָּךְ׃ 11 וְהוֹתִירָךְ וְיַשְׁיְרִינָכוֹן מֵימְרָא דַּיְיָ לְטָבָא בְּוֻלְדָא דְמֵעֵיכוֹן וּבְוֻלְדָא דִבְעִירֵיכוֹן וּבְאִיבָּא דְאַרְעָכוֹן עַל אַרְעָא דְקַיֵּים יְיָ לַאֲבָהָתְכוֹן׃ 12 יִפְתַּח יְיָ אַרְבְּעָא מַפְתְּחֵי בִּידֵי דְמָארֵי עָלְמָא דְּלָא מְסָרִינוֹן בִּידָא דְמַפָּקָא מַפְתְּחָא דְחַיָּיתָא וְדִמְוָנֵי וְדִמְטָרָא וְכֵן אָמַר מֹשֶׁה נְבִיָא הָכָא יִפְתַּח יְיָ לָכוֹן יָת אוֹצָרֵיהּ טַב דְּעִמֵּיהּ בִּשְׁמַיָּא לְמִתַּן מְטַר אַרְעָכוֹן בְּזִמְנֵיהּ בְּנִיסָן וּבְמַרְחֶשְׁוָן וְלִקּוּשׁ בְּנִיסָן וְלִבְרָכָא יָת כָּל עוֹבְדֵי יְדֵיכוֹן וְחוּפִּין לְעַמְמִין סַגִּיאִין וְאַתּוּן לָא תִצְטָרְכוּן לְמִיזוּף׃ 13 וְנִתֵּן יְיָ יְמֵנִי מֵימְרָא דַּיְיָ יָתְכוֹן לְמֵלְכִין וְלָא לְהֵדְיוֹטִין וְתֶהֱווֹן לְחוֹד מְנַטְלִין וְלָא תְהוֹן לְמָאסִין אֲרוֹם תְּקַבְּלוּן לְפִקּוֹדַיָּא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן דַּאֲנָא מְפַקֵּיד לְכוֹן יוֹמָנָא לְמִנְטַר וּלְמֶעְבַּד׃ 14 וְלָא תְסְטוּן מִן כָּל פִּתְגָמַיָּא דַּאֲנָא מְפַקֵּיד לְכוֹן יוֹמָנָא לְיַמִּינָא וְלִשְׂמָאלָא לְמֶהַךְ בָּתַר טָעֲוַת עַמְמַיָּא לְמִפְלַחְהוֹן׃ 15 וְהָיָה כַּד פָּתַח מֹשֶׁה נְבִיָא לְמֵימַר פִּתְגָמֵי אוֹכָחוּתָא הָאִלֵּין אִתְרְגִישַׁת אַרְעָא וּשְׁמַיָּא וְעוֹ שִׁמְשָׁא וְיִתְהַרְא קָדְרוֹן וְכוֹכְבַיָּא כְּנִשׁוּ וְיִוְהוֹן אֲבְהָת עָלְמָא צָוְחִין מִבֵּירַת קְבוּרְתְּהוֹן וְכָל בְּרִיְיתָא שְׁתְקִין וְאִלָּנַיָּא לָא טַלְטִיל וְאִיהוֹן עֲנַיָּין אֲבְהָת עָלְמָא וְאָמְרִין חֲבוֹל עַל בְּנִינָן כַּד יְחוֹבוּן וְיִמְטוּן עֲלֵיהוֹן לְוָטַיָּא אִלֵּין הֵיךְ יְכְלִין לְסוּבְרוּתְהוֹן וְדִלְמָא יְעֵבַד בְּהוֹן שְׁצִיוּ וְלָא תְּהֵי זְכוּתִין מְגַנָּא עֲלֵיהוֹן וְלָא יְהֵוֵי גַּבְרָא דְיִקּוּם וְיֵצְלֵי אַסְטוֹלְתְּהוֹן בְּרַת קָלָא נַפְלַת מִן שְׁמֵי מְרוֹמָא וְכֵן אָמְרַת לָא תְדַחֲלוּן אֲבְהָת עָלְמָא דְאַפִּילוּ פִּסְקָא וְכוּתְהוֹן דְּכָל דָּרַיָּא וְכוּתְכוֹן לָא יִפְסוֹק וְקַיְימָא דְקַיֵּימִית עִמְּכוֹן לָא מְבַטְּלָא וּתְהֵי מְגַנָּא עֲלֵיהוֹן עֲנִי מֹשֶׁה נְבִיָא וְאָמַר אַף עַל גַּב דַּאֲנָא מוֹכַח יַתְהוֹן עַל תְּנָאָה מְתַוּוְכִּחִין לְמֵימַר דְּאִין לָא תְקַבְּלוּן לְמֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהְכוֹן דְּלָא לְמִטוֹר לְמֶעְבַּד יָת כָּל פִּקּוֹדַיי וּקְיָמַי דַּאֲנָא מְפַקֵּיד לְכוֹן יוֹמָנָא דֵּין וַיֵיתוֹן עִילָּוֵיכוֹן כָּלְהוֹן לְוָטַיָּא הָאִלֵּין וְיִדְבְּקוּנְכוֹן׃

Benedicti vos in civitate, & benedicti vos in agro. Benedicti pueri viscerum vestrorum, & fructus terræ vestræ, armenta boum vestrorum, & greges ovium vestrarum. Benedictum canistrum primitiarum vestrarum & placenta primitiarum pastarum vestrarum. Benedicti vos cùm ingrediemini in auditoria vestra, & benedicti eritis quando exibitis ad negotiationes vestras. Ponet sermo Domini hostes vestros qui stant ex adverso vestri ad nocendum fractos coram vobis, per viam unam exibunt ad pugnandum contra vos, & per septem vias errabunt fugientes à facie vestra. Mandabit Dominus vobiscum benedictionem in thesauros vestros, & in omni ad quod extenderitis manus vestras: & benedicet vobis in terra quam Dominus Deus vester dat vobis. Stabiliet vos sermo Domini coram se in populum sanctum, sicut loquutus est vobis: quando custodietis mandata Domini Dei vestri, & ambulaveritis in viis quæ rectæ sunt coram eo. Et videbunt omnes populi terræ quod nomen Domini exculptum sit à tempore in phylacteriis quæ gestabis, & timebunt à te. Et abundare te faciet sermo Domini in bonum, in fœtu ventris tui, & in fœtu jumentorum vestrorum, & in fructu terræ vestræ, in terra quam juravit Dominus patribus vestris. Quatuor sunt claves in manu Domini totius mundi, quas non tradidit in manum cujuspiam principis; Clavis vitæ, & sepulchrorum, & ciborum, & pluviæ. Et sic dicit Moses propheta hic; Aperiet Dominus vobis thesaurum suum bonum, qui cum eo est in cœlis, dando pluviam terræ vestræ in tempore suo, temporaneam in Octobri, & serotinam in Martio, & benedicendo omnibus operibus manuum vestrarum: & fœnori dabitis populis multis, sed non egebitis ad fœnus accipiendum. Et præficiet vos sermo Domini in reges, neque *habebit vos* pro vilibus, & eritis tantum elevati non autem despecti; quando auscultabitis mandatis Domini Dei vestri, quæ ego præcipio vobis hodie, ad custodiendum & ad faciendum. Nec declinabitis ab omnibus verbis quæ ego præcipio vobis hodie ad dextram aut finistram, ut ambuletis post idola populorum ad colendum ea. Quando incepit Moses propheta dicere verba redargutionis hæc, contremuit terra, cœli etiam commoti sunt, sol & luna obscurata sunt, & sydera contraxerunt splendorem suum, patres seculi clamabant è sepulchris suis, & omnes creaturæ filebant, & arbores non movebant ramos suos: respondebant patres seculi & dicebant; Væ filiis nostris quum peccabunt & venient super eos maledictiones istæ, quomodo poterunt illas perferre? fortè fiet in illis consumptio, nec merita nostra protegent eos, neque erit vir qui stet & oret pro illis. Filia vocis cecidit è cœlis sublimibus, & sic dixit illis; Ne timeatis patres seculi, quamvis defierit meritum omnium ætatum, meritum tamen vestrum non definet, & fœdus quod juravi vobiscum non abolebitur, sed proteget eos. Respondens Moses propheta dixit; Quamvis ego redarguam eos, cum conditione redarguuntur, dicendo; Si non recipiatis sermonem Domini Dei vestri, non custodiendo nec faciendo omnia mandata mea & statuta mea, quæ ego præcipio vobis hodie, tum venient super vos omnes istæ maledictiones, & apprehendent vos.

Hieros. 5. *Benedicti eritis in calathis primitiarum vestrarum, & in pastis vestris. 6. Benedicti eritis cum ingrediemini in auditoria vestra, & benedicti eritis cum exibitis ex auditoriis vestris.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

3 * آفرين تو در شهر آفرين تو در دشت * آفرين بري شكمي تو و بري زميني تو و بري چهارپايي
4 تو ڪلهي ڪاواني تو و حديرهاي ڪوسپندي تو * آفرين سلّهي تو سرشتهي تو * آفرين تو در آمدني
5 6 تو و آفرين تو در بيرون آمدني تو * بدهد ؛؛ مر دشمناني تو آن بر خيزان ابر تو زخم خوردڪان
7 بپيشي تو در راهي يڪّه بيرون آيند بتو و در هفت راهها بگريزند بپيشي تو * بفرمايد ؛؛ اواري
8 تو مر آن آفرين در كندوكهاي تو و در همه رسشي دستي تو و آفرين كند ترا در زميني آنچه
9 ؛؛ خداي تو دها بتو * بر انگيزاند ترا ؛؛ باو بقومي خاص چون آنچه سوگند خورد بتو كه نگاه و
10 داري مر فرمانهاي ؛؛ خداي تو و بروي در راههاي او * و ببينند همه قومهاي آن زمين
11 كه نامي ؛؛ خوانده شه ابر تو و بترسند از تو * و باقي گذارد ترا ؛؛ بنيكوئي در بري شكمي
تو و در بري چهارپايي تو و در بري زميني تو ابر آن زمين آنچه سوگند خورد ؛؛ بپيداني تو
12 بدادن بتو * بگشايد ؛؛ بتو مر خزينهي او آن نيكو مر آن آسمان بدادن مر باراني زميني
تو در وقتي او و بآفرين كردن مر همه عملي دستي تو و قرض دهي قومهاي بسياران و تو
13 نه قرض ستاني * و بدهد ترا ؛؛ بسر و نه بدنبال و باشي خاصّه ببالا و نه باشي بفرود كه
14 بشنوي بفرمانهاي ؛؛ خداي تو آنچه من فرمايا ترا اين روز بنگاه داشتن و بكردن * و نه گردي
از همه آن سخنها آنچه من فرمايا شمارا اين روز راست و چپ برفتن پسي بتاني ديگران
15 بپرستيدن ايشانرا * و باشد اگر نه شنوي در قولي ؛؛ خداي تو بنگاه داشتن بكردن مر
همه فرمانهاي او و رسمهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز بيايند ابر تو همه آن نفرينهاي
آن اينان و برسند ترا *

Benedictus eris in urbe, benedictus eris in agro. Benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, & fructus quadrupedis tui, grex boum tuorum, & septa ovium tuarum. Benedictum canistrum tuum & massa tua. Benedictus eris in ingressu tuo, & benedictus eris in egressu tuo. Dabit Dominus inimicos tuos insurgentes contra te, casos coram te: per viam unam egredientur in te, & per septem vias fugient coram te. Mandabit tecum Dominus benedictionem in apothecis tuis, & in omni cui accesserit manus tua: & benedicet tibi in terra quam ipse Dominus Deus tuus dat tibi. Suscitabit te Dominus sibi in populum sanctum, quemadmodum juravit tibi, cùm custodieris præcepta Domini Dei tui, & ambulaveris in viis ejus. Tunc percipient omnes populi terræ quòd nomen Domini invocatum sit super te, & timebunt à te. Et superstitem relinquet te Dominus in bonum in fructu ventris tui, & in fructu quadrupedis tui, & in fructu terræ tuæ, super terram quam juravit Dominus patribus tuis dare tibi. Aperiet tibi Dominus thesaurum suum optimum, cœlum, ad dandum pluviam terræ tuæ in tempore suo, & ad benedicendum omni operi manûs tuæ: & mutuò dabis gentibus multis, tu verò mutuò non accipies. Dabitque te Dominus in caput, & non in caudam; erisque duntaxat sursùm, & non eris deorsùm, cùm auscultaveris mandatis Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodiè observare et facere: Neque diverteris ab omnib⁹ verbis quæ ego præcipio vobis hodiè dextrorsùm aut sinistrorsùm, eundo post idola alienа ad colendum ea. Erit autem, si non auscultaveris dicto Domini Dei tui observando facere omnia præcepta ejus & statuta ejus quæ ego præcipio tibi hodiè, venient super te omnes maledictiones istæ, & contingent tibi.

ארור ליטין אַתון בקרתא וליטין אַתון בחקלא : ארור ליטין סלי ביבוריכון 16
וחלת שיתוי עצווחכון : ארור ליטין וולדי מעיכון ופירי ארעכון בקרי תוריכון 17 18
ועדרי ענכון: ארור ליטין אתון במעלכון לבתי תיאטרונכון וקורקיסהכון למבטלא 19
פתגמי אוריית וליטין אתון במיפקכון לפרגמטייכון : ישלח ינרי מימרא 20
דיי בכון ית לווטתא למטנא ממונכון וית ערבובא לערבבא שלמכון וית
מוספיתא בכל אושטות ידכון דתעבדון עד דתשתיצון ועד דתובדון בסרהוביא
מן קדם בישות עובדיכון דשבקתון דחלתי : ידבק הי יאדק מימרא דיי בכון 21
ית מותא דישיצי יתכון מעילוי ארעא דאתון עללין תמן למירתה : יכה
הי ימחי יתכון מימרא דיי בשחפותא ובקדחותא ובאישא דנרמיא דדלקא 22
מוחיא ובהרהורי דלוחי צירתא דליבא ובשלופי חרבא ובשדפונא ובירקונא
דמקדוניא וירדפונכון עד שוויכון עד דתיבדון : והיו שמיך ויהון שמיא 23
דעילויכון הי כנחשא דמטיע ולא מסתפקין לכון טלין ומטרין וארעא דתחותכון
הי כפרזלא דלא מטיע דלא מרטיבא אילני ואסתרמקי ומנדי וירקי : יתן ינרי יי 24
בתר מטרין דנחתין על ארעכון רוחא דמסקא אבקא ועפרא עילוי עשבי
חקליכון מן שמיא יחות פורענו עליכון עד דתשתיצון : יתנך ישוי יתכון 25
מימרא דיי תבירין קדם בעלי דבביכון באורחא חד תפקון לקדמותהון לסדרי
קרבא ובשבעתי ארחן טעין תהוון מפכין מן קדמיהון ותהוון לריחוק לכל
מלכות ארעא : והיתה ותהי נבילתכון משנרא לסיכל לכל עופא דשמיא 26
ולבעירא דארעא ולית דמניש יתהון
מעילוי נבילתכון : יככה ד' יסחינכון 27
מימרא דיי בשיחני דילקו בהון מצראי ובטחוריא דמסמיין חווותא ובנרבא
ובחיכוכא דלא תיכלון לאיתסאה :
יככה יסחינכון מימרא דיי בשוויותא 28
דמטפשא מוקדא ובסמיותא ובשיעמית
ליבא : והיית ממשש והוון תביעין 29
מילכא טבא לרוחי עקחכון ולא יהוי בכון מחוי קושטא היכמא דממשש
סמיא בקיבלא דלית לעורי אורחא למחמי למכווניתהון באורחא ולא תצלחון
ית ארחתכון והוון בדם עציין ואניסין כל יומיא ולית דפריק : אשה 30
איתא תקדש וגבר חורן ישמש עמה ביתא תבני ולא תיתב ביה כרמא תנצוב
ולא תחלוניה :

ירושלמי 26 ולית דמניד יהכון :

ירושלמי 27 ימחי יתכון מימרא דיי
בשוחנא דמצרים ובטחוריא ובנרבא
ובחיכוכא דלא יכלין למתסיא :

Maledicti vos in civitate, & maledicti vos in agro. Maledicta erunt 16
canistra primitivorum vestrorum, & placenta primitiarum pastarum 17
vestrarum. Maledicti pueri viscerum vestrorum, & fructus terræ vestræ, 18
armenta boum vestrorum, & greges ovium vestrarum. Maledicti vos 19
cum ingrediemini in domos theatrorum vestrorum, & in loca spectaculorum vestrorum, ad abolendum præcepta legis, & maledicti vos cùm exibitis ad negotiationem vestram. Immittet sermo Domini in vos 20
maledictiones ad maledicendum opibus vestris, & mixtionem ad turbandum pacem vestram, & increpationem in omnia ad quæ extenderitis manum vestram ut faciatis : donec consumamini, & pereatis festinanter propter mala vestra opera, quibus dereliqueritis cultum meum. Adhærere faciet sermo Domini in vos pestem, quæ con- 21
sumat vos desuper terra, ad quam possidendam vos ingredimini. Percutiet vos sermo Domini tumore, febri, & igne ossium, qui incen- 22
dat medullam, & cogitationibus pavorum doloris cordis, & extractionibus gladii, uredine, & aurugine Macedoniæ : quæ persequentur vos usque ad lectos vestros, donec pereatis. Et erunt cœli qui sunt super 23
vos tanquam æs, quod sudat, nec suppeditabunt vobis rores nec pluvias, & terra quæ est sub vobis erit sicut ferrum, quod non sudat, neque virescere faciet arbores & aromata, fructus amœnos, & olera. Immittet Dominus post pluvias, quæ descendunt super terram vestram, 24
ventum excitantem pulverem & terram super herbas agrorum vestrorum ; è cœlis descendet vindicta super vos donec pereatis. Ponet 25
vos sermo Domini fractos coram hostibus vestris, viâ unâ exibitis illis obviam in aciem belli, & septem viis errantes fugietis à facie eorum : & eritis in abominationem omnibus regnis terræ. Et erit 26
cadaver vestrum projectum in cibum omni volucri cœlorum & bestiæ terræ, nec erit qui exterreat eas à cadavere vestro.

Hieros. 26. *Et non erit qui exterreat vos.*

Percutiet vos sermo Domini ulceribus quibus percussi sunt Ægyptii, & 27
hæmorrhoïdibus quæ excæcant visum, & psora & prurigine, à qua non poteritis sanari. Percutiet vos 28
sermo Domini pavore, quo ad insaniam redigatur cerebrum, cæcitate & stupore cordis. Et quæ- 29
retis bonum consilium pro dilatatione vestræ adversitatis, & non erit inter vos indicans veritatem, quemadmodum palpat cæcus in tenebris, quando nequeunt transeuntes viam videre ut dirigant se in via, neque prosperam habebitis viam vestram : & eritis quidem calumniâ oppressi, & vim patiemini omnibus diebus, & non erit qui redimat. Uxorem de- 30
sponsabis, & vir alter concumbet cum ea ; domum ædificabis nec habitabis in ea : vineam plantabis nec prophanabis eam.

Hieros. 27 *Percutiet vos sermo Domini ulcere Ægypti, & hæmorrhoïdibus, et scabie, & prurigine sicca, quæ sanari non possint.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

16 *نفرين تو در شهر ونفرين [تو] در دشت * نفرين سلهاي تو وسرشتهي تو * نفرين برج 17
18 شكمي تو وبري زميني تو ثلهي ثلواني تو وحديرهاي گوسپندي تو * نفرين تو در آمدني 19
تو نفرين تو در بيرون آمدني تو * بفرستد :: در تو مر آن لعنت مر آن آشوب ومر آن نقرس 20
در همه [ريشي] دستي تو آنچه بكني تا نيست شدني تو وتا گم شدني تو زود از جهتي [بدي]
عملهاي تو آنچه گذاشتي مرا * بچسپاند :: در تو مر آن وبا تا تمام كردني او ترا از بالاي آن 21
زمين آنچه تو آيا بآنجا بميراث گرفتن آنرا * بزند ترا :: در تبي سرد ودر تبي گرم ودر تبي 22
سوزنده ودر سرسام ودر شمشير ودر سموم ودر جليد وبتازند. ترا تا گم شدني تو *
23 * وباشند آسماني تو آنچه ابر سري تو مس وآن زمين آنچه فرودي تو آهن * بدهد :: 24
مر بارانی ولايتي تو گرد وخاك از آن آسمان فرود آيد ابر تو تا نيست كردني تو *
* بدهد ترا :: زخم خورده بپيشي دشمناني تو در راهي يكّه بيرون آيي باو ودر 25
هفت راهها بگريزي بپيشي او وباشي بنفايه بهمه مملكتهاي آن زمين * وباشد لاشي تو 26
گوش بهمه مرغي آن آسمان وبچهارپايي آن زمين ونيست گرد كناي * بزند ترا :: 27
در آبلهي مصر ودر بواسير ودر گري تر ودر گري خشك آنچه نه توانی بدرمان
يافتن * بزند ترا :: در ديوانگي ودر گوري ودر آشوفتگي دل * وباشي پرسا 28 29
در نيمروز چون آنچه بپرسد آن كور در تم ونه پيروز باشي مر راههاي تو وباشي
خاصّه ستم كشيده وجور رسيده همه آن روزگاران ونيست فرج دهاي * زن نامزد كني 30
ومردي دگر خاتون نشانده آنرا خانه آبدان كني ونه نشيني درو ز بنشاني
ونه ز بري اويرا *

Maledictus eris in urbe, & maledictus eris in agro. Maledictum 16
canistrum tuum, & massa tua. Maledictus fructus ventris tui, & 17
fructus terræ tuæ, grex boum tuorum, & septa ovium tuarum. Ma- 18
ledictus eris in ingressu tuo, & maledictus eris in egressu tuo. Mit- 19
tet Dominus in te maledictionem, perturbationem, et interitum in omni 20
cui accesserit manus tua quod facies, donec annihileris & perdaris citò propter pravitatem operum tuorum, quia dereliquisti me. Adhærere 21
faciet Dominus tibi pestilentiam, donec consumpserit te de super terram quam tu ingrederis ad hæreditate accipiendum eam. Percutiet 22
te Dominus febre frigidâ, & febre calidâ, & febre urente, & pyreneâ, & gladio, & vento fervente, & pruinâ, et persequentur te usque ad perditionem tuî. Eruntque cœli tui qui 23
supra caput tuum, ærei : & terra quæ subter te, ferrea. Dabit Do- 24
minus pluviam regionis tuæ pulverem ac terram : è cœlo descendet super te usque ad annihilationem tuî. Dabit te Dominus cæsum coram ini- 25
micis tuis : per viam unam egredieris in illum, & per septem vias fugies coram eo, erisque in vejectaneum omnibus regnis terræ. Erit 26
præterea cadaver tuum in escam omni volucri cœli & quadrupedi terræ, nec erit quilquam colligens. Percutiet te Dñs pustulâ Ægypti, 27
& hæmorrhoidibus, & scabie humidâ, & scabie siccâ, quibus non poteris medicamen invenire. Per- 28
cutiet te Dominus maniâ, & cæcitate, & inquietudine cordis. Et 29
eris palpans in meridie quemadmodum palpat cæcus in caligine, neque prosper eris in viis tuis : & eris tantummodò vim passus & injuriâ petitus omnibus diebus, nec erit quisquam solatium præstans. Uxorem nomine desponsabis, & vir 30
alius conjugem constituet eam : domum ædificabis, & non sedebis in ea ; vineam plantabis, & non amputabis eam.

חרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

31 שורך תוריכון יהון נכיסין ואתון חמיין ולא תיכלון מנהון חמריכון יהוויין אניסין
מן קדמיכון ולא יתובון לכון ענכון מסירין לבעלי דבביכון ולית לכון פריק :
32 בניך בניכון ובנתיכון מסירין לעם
חילוניי ועיניכון חמיין וחשכן עליהון
כל יומא ולית בידיכון עבדין טבין
דתתוקפן ידיכון בצלו קדם יי אבוכון
33 דבשמיא דיפרוק יתכון : פרי פירי
ארעכון וכל ליעותכון ינמר עמא דלא
חכימתון ותהוון ברם טלימין ודריסין כל יומיא : 34 והוית ותהוון משתטיין
35 מפורעניתא ומן מחמי עיניכון דתחמון תוועון : יככה ימחינכון מימרא דייי
בשיחנא בישא על רכוביא מטול דחסטתון לפתגם עבידתא ועל שקייא דרהטתון
לה ואין לא תתובון לאוריתא לא תיכלון לאיתסאה אלהין תילקון בידה מפרסת
36 ריגליכון ועד מוקדא דרישיכון : יולך הי ינלי יי יתכון וית מלככון דתמנון
עליכון לאומא דלא חכימתון אתון ואבהתכון ותהוון מסקי ארנונין לפלחי
37 טעוון דקיסין ואבנין : והוית ואין יהרהר ליבכון למפלח לטעוותהון תהוון
לשעמום למתלין ולחנויין בייני עממיא דיבדר ייתכון יי לתמן : 38 זרע בר זרע
ירושלמי 38 תפקון לברא וקליל
תכנשון ארום יקרסום יתידה גובא :
40 ומשח לא תמשחון ארום יתיר
נצוה דזיתיכון :
41 בנים בנין ובנן תולדון ולא יהוויין
ירושלמי 42 כל אילניכון ופירי ארעכון
יירתון יתהון מסיקיא :
43 ישיצי חלנונא : הגר עלאה דדייר
ביניכון יסוק עליכון מסוקיין על מסוקיין ואתון תחותון לרע מניה מחותין מן
44 מחותין : הוא ילוך הוא יזפונכון ואתון לא תיזפון להון הוא יהוי שליט
45 ואתון תהוון הדיוטין : ובאו ויירתון עילייכון כל לוטיא האלין וירדפונכון
ויאדקונכון עד דתשתיצון ארום לא קבילתון למימרא דייי אלהכון למיטר פקודוי
וקיימוי די פקיד יתכון :

Boves vestri mactabuntur vobis videntibus, neque comedetis ex illis; 31
asini vestri violenter rapientur à facie vestra, & non restituentur vobis: oves vestræ tradentur hostibus vestris, & non erit vobis liberator.
Filii vestri & filiæ vestræ tradentur 32
populo alieno, & vestri oculi videbunt & tabescent propter illos omni die: & non erunt in manibus vestris opera bona, ut prævaleant manus vestræ in precibus coram Domino patre vestro qui est in cœlis, ut redimat vos. Fructus ter- 33
ræ vestræ & universum laborem tuum consumet populus quem non nôstis: & eritis tantummodo oppressi & conculcati omnibus diebus. Et insanietis propter vindictam, & pro- 34
pter visionem oculorum vestrorum quam videbitis commovebimini. Per- 35
cutiet vos sermo Domini ulcere malo in genibus, propterea quòd incurvâstis vos negotio transgressionis, & in cruribus quibus currebatis ad ipsum: quòd si non convertamini ad legem non poteritis servari, sed eo percutiemini à planta pedum vestrorum usque ad verticem capitis 36
vestri. Migrare faciet Dominus vos & regem vestrum, quem præfecistis vobis, in populum quem non nôstis vos aut patres vestri: & afferetis tributa populis colentibus idola lignea & lapidea. Quod si cogitet cor 37
vestrum colere idola eorum, eritis in stuporem, in parabolas, & fabulas inter populos ad quos dispersit vos Dominus. Sementem copio- 38
sam efferetis in agrum, sed parùm colligetis, quoniam succidet eam locusta. Vineas plantabitis & co- 39
letis, sed vinum non bibetis, neq; exprimetis ut colligatis, quoniam vermis ipsum absumet. Oleæ 40
erunt vobis in omni limite vestro, sed oleo non ungemini, quoniam marcescent olivæ vestræ. Filios & 41
filias procreabitis, nec erunt utilitatem afferentes vobis, quoniam ibunt in captivitatem. Omnes arbores 42
vestras & fructus terræ vestræ perdet locusta. Incircumcisus qui ha- 43
bitat inter vos ascendet supra vos ascensionibus post ascensiones, vos autem descendetis infra eum descensionibus post descensiones. Ipse vo- 44
bis mutuum dabit, sed vos non mutuum dabitis illi: ipse erit dominus, vos autem viles. Et venient super vos omnes maledictiones istæ, & 45
persequentur vos, & adhærebunt vobis donec pereatis: eò quòd non auscultaveritis sermoni Domini Dei vestri, servando mandata ejus & statuta quæ mandavit vobis.

Hieros. 32. Filii vestri & filiæ vestræ tradentur populo alieno, vestris oculis videntibus & erunt tabescentes propter illos omnibus diebus: & non erunt vobis opera bona, ut suppeditet Deus per manus vestras quo redimat eos.

Hieros. 38. Producetis foras, & parum colligetis, quoniam devorabit illud locusta. 40. Et oleo non ungemini, quoniam defluet flos olivarum vestrarum.

Hieros. 42. Omnes arbores vestras & fructus terræ vestræ possidebunt prædones.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

31 * گاوي تو كشته شده بچشم ديدي تو ونه خوري ازو خري تو ربوده از پيشي تو ونه باز
32 گردد بتو گوسپندي تو داده شدگان بدشمناني تو ونيست بتو فرج دها * پسراني تو ودختراني
تو داده شدگان بقومي دگر وچشماني تو بينان وتباه شوان بايشان همه آن روز ونيست بقوتي
33 دستي تو * ببري زميني تو وهمه رنج خوردي تو بخورد قومي آنچه نه دانستي وباشي خاصه ستم
34 كشيده وكوفته همه آن روزگاران * وباشي ديوانه از نمايشي چشماني تو آنچه ببيني * برنند ترا
35 در آبلهي بد ابر آن زانوها وابر ساقها آنچه نه توانی بدرمان شدن از كفي پاي تو وتا تاركي
36 تو * ببرد ترا ومر پادشاهي تو آنچه بر انگيزاني ابر تو بقومي آنچه نه دانستي تو وپدراني
37 تو وبپرستي آنجا بتاني دگران چوب وسنگ * وباشي بفرمگيني وبمثل وبافسانه در همه آن
38 قومها آنچه برانند ترا ؛ بآنجا * تخمي بسيار بيرون آوري بآن دشت واندك جمع كني كه بخورد
39 اويرا آن ملخ * رزها بنشاني وكار كني ومي نه آهنجي ونه گرد كني كه بخورد اويرا آن
40 كرم * زيتونها باشند بتو در همه حدّي تو وروغن نه كشي كه بريزد زيتوني تو *
41 پسران ودختران بزاياني ونه باشند بتو كه بروند در بردگي * همه درختي
42 تو وبري زميني تو ميراث گيرد آن پيچك * آن غريب آنچه در مياني تو بر آيد
43 ابر تو بالا بالا وتو فرود فرود شوي فرود فرود * او قرض دهد ترا وتو نه قرض دهي
44 اويرا او باشد بسر وتو باشي بدنبال * وبيايند ابر تو همه آن نفرينهاي آن
45 اينان [وبتازنك ترا] وبرسند ترا تا نيست شدني تو كه نه شنويدي در قولي ؛
خداي تو بنگاه داشتن فرمانهاي او ورسمهاي او آنچه بفرمود ترا *

Bos tuus erit mactatus in oculi conspectu tui, & non comedes ex eo: asinus tuus raptus ab ante te, & non revertetur ad te: oves tuæ datæ inimicis tuis, & non erit tibi liberationis dator: Filii tui & filiæ tuæ dati populo alteri, & oculi tui videntes corrumpentur propter illos totà die: nec erit in potentia manûs tuæ. Fructum terræ tuæ & omnem laborem quem susceperis, devorabit populus quem non nôsti: & eris tantummodò vim passus & pulsatus omnibus diebus. Erisque rabiosus ob apparitionem oculorû tuorum quam videbis. Percutiet te Dominus pustulâ pessimâ in genibus & in cruribus, à quibus non poteris sanari, à planta pedis tui & usque ad verticem tuum. Abducet Dominus te et regem tuum quem constitueris super te, ad populum quem non nôsti tu & patres tui, colesque ibi idola aliena, lignum & lapidem. Et eris in angore, & in parabolam, & in fabulam inter omnes populos ad quos pellet te Dominus. Semen multum educes in agrum, & parum colliges, quia comedet illud locusta. Vineas plantabis, & coles; & vinum non bibes, neque colliges, quia comedet illud vermis. Olivæ erunt tibi in omni termino tuo; at oleum non extrahes, quia defluet olea tua. Filios ac filias genera bis; & non erunt tibi, quia abibunt in captivitatem. Omnem arborem tuam, & fructum terræ tuæ hæreditate accipiet teredo. Peregrinus qui est in medio tui ascendet super te supernè, superné: tu verò descendes infernè, inferné: Ipse fœneratò dabit tibi, tu autem fœneratò non dabis ei: ipse erit in caput, & tu eris in caudam. Et venient super te omnes maledictiones istæ, & persequentur te, & pervenient ad te, usque ad annihilationem tui: quòd non auscultaveris dicto Domini Dei tui, custodiendo præcepta ejus & statuta ejus quæ præcepit tibi.

46 והוו ויהון בכון לאתין ולתמהין ובבניכון עד עלמא : תחת חולף דלא פלחתון
47 קדם יי אלהכון בחדוא ובשפירות לבא מסוגעי כל טובא : ועבדת ותפלחון
48 ית בעלי דבביכון דישדינון מימרא דיי בכון בכפנא ובצחותא ובעריתותא ובחסרן
כל טבתא וישוון נירי פרזלא על צווריכון עד זמן דישיצי יתכון : ישא ייתיס
49 מימרא דיי עליכון אומא מן רחיק מן סייפי ארעא קלילין כמא דטייס נישרא
אומא דלא תישמע לישניה : נוי אומא
חציפי אפין דלא נסיב אפין לסבא ועל
עולים לא חיים : ואכל ויגמרון ולדא
דבעירכון ופירי ארעכון עד דתשתיצון
דלא ישיירון לכון עיבור משח וחמר בקרי תוריכון ועדרי עניכון עד זמן די יהובדון
יתכון : והצר לך ויעיקון לכון בכל קירויכון עד זמן די יחתון אכוליכון רמיא
וחליליא דאתון רחיצין בהון לאשתיזבא בהון בכל ארעכון ויעיקון לכון בכל
קירויכון בכל ארעכון דיהב יי אלהכון לכון : ואכל ויגמרון ולדי מעיכון
דתיכלונון בכפנא בשר בניכון ובנתיכון דיהב יי אלהכון לכון בצערו ובעקא
דיעיקון לכון סנאיכון: האיש גברא דמחטי בכון ורימפרנק לחדא תבאש עייניה
באחוי ובאיתתא דדמכא בעוביה ובשייר
בנוי דישייר : מתת מן לא למתן לחד
מנהון מבשר בנוי די ייכול מן דלא
אשתייר ליה מדעם בצערו ובעקא די
יעיקון לכון סנאיכון בכל קירויכון :
הרכה דמחטייתא בכון ורמפרנקא
דלא נסיית פרסת רינלה למדרס על
ארעא מן פרינקא ומן חיטוייא תבאש
עינה בבעיל דדמיד בעובה ובברה ובברתה : ובשליתה ובשפיר שילידא דתיפוק
מבירת תורפה בעידן מולדה ובבנה דחוליד ארום תיכלונון בחוסרן כל מדעם
בטומרא בצערו ובעקא די יעיקון לכון סנאיכון בקירויכון:

ירושלמי 50 אומה חציפת אפין די לא נסב אפין לסב ועל טלייא לא חייסא:

ירושלמי 54 גברא דמחטי בכון ורמפנק לחדא תבאש עינוי באחוי ובאתת טלויתיה ובמותריה בנוי דיותיר:
56 דמחטיא בכון ורמפנקה די לא נסירת כף רגלה למשילא על ארעא מן פרקינה ומן חשיתא תבאש עינה בבעל טליותא ובברה ובברתה :

Et erunt vobis in signa & portenta, & in filiis tuis usque in seculum. 46
Pro eo quòd non colueritis coram Domino Deo vestro cum lætitia & re- 47
ctitudine cordis, ex abundantia omnis boni: Servietis hostibus vestris, 48
quos immittet sermo Domini in vos, in fame, siti, nuditate & defectu
omnis boni: & ponent juga ferrea in collis vestris, donec conficiat
vos. Advolare faciet sermo Domini contra vos populum è longinquo, è 49
finibus terræ, leves quemadmodum volat aquila; populum cujus linguam
non intelligis: Populum durum fa- 50
cie, qui non accipit faciem senis, & Hieros. 50. *Populum impu-*
pueri non miseretur. Et consu- 51 *dentem facie, qui non suscipit faci-*
ment fœtum jumentorum vestro- *em senis, nec pueri miseretur.*
rum, & fructus terræ vestræ, donec
perdamini: quia non relinquent vobis frumentum, oleum, vinum, ar-
menta boum vestrorum, & greges ovium vestrarum: usque ad tempus
quo perdant vos. Et in angustias redigent vos in omnibus urbibus ve- 52
stris, usque ad tempus quo dejiciantur muri vestri excelsi & sublimes,
quibus fidebatis ut servaremini in eis, in omni terra vestra: & in angu-
stum redigant vos in omnibus urbibus vestris, in universa terra vestra
quam dat Dominus Deus vester vobis. Et consumentur filii viscerum 53
vestrorum, quia comedetis eos in fame, carnem filiorum vestrorum & fili-
arum vestrarum, quos dederit Dominus Deus vester vobis, præ dolore
& angustia qua oppriment vos osores vestri. Vir qui tener est inter vos 54
& delicatus valdè, invidebit ocu-
lus ejus fratri suo, & uxori quæ dor- Hieros. 54. *Vir qui tener est*
mit in sinu suo, & reliquis filiis su- *inter vos & delicatus valdè, in-*
is quos residuos habebit: Ne det 55 *videbit oculus ejus in fratrem su-*
uni ex illis de carne filii sui quem *um, & in uxorem pueritiæ suæ,*
comedet, quòd non relictum sit *& in residuum filiorum suorum*
quicquam illi præ afflictione sua & *quod remanebit.* 56. *Quæ tenera*
angustia, qua prement vos osores *est inter vos & delicata, quæ non*
vestri in omnibus urbibus vestris. *tentavit plantam pedis ad ambulan-*
Quæ tenera est inter vos & delica- 56 *dum super terram præ deliciis &*
ta, quæ non tentavit plantâ pedis *teneritudine, invidebit oculus ejus*
sui ut calcaret super terram præ de- *in maritum pueritiæ suæ. & in fi-*
liciis & teneritudine, invidebit ocu- *lium suum, & filiam suam.*
lus ejus marito qui dormit in sinu
suo, & filio suo, & filiæ suæ: Et fœtui secundinæ qui exibit ex lo- 57
co turpitudinis suæ tempore partûs sui, & filio suo quem pariet; quo-
niam comedet eos propter penuriam omnium rerum in secreto, pro-
pter afflictionem & oppressionem, qua oppriment vos osores vestri in
urbibus vestris.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

46 * وباشند در تو بنشان ومعجز ودر نسلي تو تا جاويد * بدلي آنچه نه عبادت كردي
47 مر" خداي تو در شادي ودر خوشدلي از بسياري همه * وكار كني مر دشمناني تو آنچه
48 بفرستد اويرا" در[تو در] گسنگي ودر تشنگي ودر برهنگي ودر نيازمندي همه وبدهد
يوغي آهن ابر گردني تو تا نيست كردني او ترا * بر دارد" ابر تو قومي از دور از كناري
49 آن زمين چون آنچه بپرد آن سيمرغ قومي آنچه نه داني زباني او * قومي شوخ رو آنچه نه آرزم
50 [دارد] روي بپير وكودك نه بخشايد * وبخورد بزي چهارپاي تو وبري زميني تو تا نيست
51 سدني تو آنچه نه باقي گذارد بتو دانه وشيره وروغن گلهي گاواني تو وحديرهاي
گوسپندي تو تا گم كردني او ترا * وسختي رساند بتو در همه دروازهاي تو تا فرود
52 آوردن قلعهاي تو آن بلندان وآن حصارها آنچه تو توكّل كنا در ايشان [در همه زميني
تو وسختي رساند بتو در همه دروازهاي تو] در همه زميني تو آنچه [بداد]" خداي تو بتو
53 * وبخوري بري شكمي تو گوشتي پسراني تو ودختراني تو آنچه بداد بتو" خداي تو در
54 سختي ودر تنگي آنچه تنگي رساند بتو دشمني تو * آن مردي آن نازك در تو وآن
نازنيده بغايت بد آيد چشمي او در برادري او ودر زني آغوشي او ودر باقيي پسراني او
55 آنچه باقي ماند * از دادن بيكّه ازيشان از گوشتي پسراني او آنچه بخورد از بي باقي ماندن
باو چيزي در سختي ودر دشخواري آنچه دشخواري كند بتو دشمني تو در همه
56 دروازهاي تو * آن نازكه وآن نازنيده آنچه نه رسيد كفّي پاي آن استادن ابر آن زمين
از نازنيده بودن واز نازكي بد آيد چشمي آن در مردي آغوشي آن ودر پسري آن
57 ودر دختري آن * ودر ولد آن آن بيرون آيا از ميلني پاهاي آن ودر بچّهاي او آنچه
بزايد كه بخورد ايشانرا در نيازمندي همه در نهاني در سختي ودر دشخواري آنچه
دشخواري رساند بتو دشمني تو در دروازهاي تو*

Eruntque in te in signum & portentum, & in sobole tua usque in æternam: Propterea quòd non servieris Domino Deo tuo in lætitia & hilaritate cordis ob multitudinem omnium rerum. Et operabere inimicis tuis, quos immiserit Dominus contra te, in fame, & siti, & nuditate, & indigentiâ omnium rerum: dabitque jugum ferreum super collum tuum, donec annihilaverit te. Elevabit Dominus contra te gentem à longinquo, ab extremo terræ, quemadmodum volat gryps, gentem iniquam cujus non callebis linguam: Gentem impudentem fa- cie, quæ non honore habebit faciem senis, & pueri non miserebitur: Et comedet fructum quadrupedis tuæ, & fructum terræ tuæ, usque ad annihilationem tui: quæ non relinquet tibi granum, & mustum, ac oleum, nec greges boum tuorum & septa ovium tuarum, donec perdiderit te. Et duritiem obvenire faciet tibi in omnibus portis tuis, usque ad deductionem arcium tuarum excelsarum, & castellorum in quibus tu confidis, in tota terra tua; durities inquam obvenire faciet tibi in omnibus portis tuis in tota terra tua quam dedit Dominus Deus tuus tibi. Et comedes fructum ventris tui, carnem filiorum tuorum & filiarum tuarum quos dederit tibi Dominus Deus tuus, in difficultate & angustiâ quâ obvenire faciet tibi inimicus tuus. Vir tener in te & delicatus valdè, malignus erit oculus ejus in fratrem suum, & in uxorem sinûs sui, & in reliquos filios suos qui reliqui manserint, Ne det cuiquam illorum de carne filiorum suorum quos comedet: eò quòd non reliquum manserit ei quicquam in duritie & difficultate quam efficiet tibi inimicus tuus in omnibus portis tuis. Tenera ac delicata cujus non contigit planta pedis stave per terram, quòd delicata sit, & præ teneritudine, malignus erit oculus ejus in virum sinûs sui, & in filium suum, & in filiam suam, Et in natum suû egredientem ab inter pedes suos, & in fœtum suum quem pariet: quia comedet eos præ egestate omnium rerum clàm, in duritie & in difficultate quam obvenire faciet tibi inimicus tuus in portis tuis.

58 אם לא אין לָא תִנטְרוּן לְמֶעבַד יַת כָּל פִּקוּדַיָּא דְאוֹרַיְיתָא הָדָא דִּכְתִיבִין בְּסִפְרָא
59 הָדִין לְמִדְחַל יַת שְׁמָא יַקִירָא וּדְחִילָא הָדִין יַת יְיָ אֱלָהְכוֹן: וְהִפְלָא וְיִכֵּי מֵימְרָא
דְיָיָ מְנָכוֹן רוּחַ קוּדְשָׁא דַּר וְיִחוֹן מַחְתִין עֲלֵיכוֹן וּמַחְתִין עַל בְּנֵיכוֹן מַחַן רַבְרְבַן
וּמְהֵימְנִן דְּלָא לְמִשְׁבַקְכוֹן וּמַרְעִין בִּישִׁין וּמְהֵימְנִין דְּמִתְעַתְקִין עַל גּוּשְׁמֵיכוֹן: וְהָשִׁיב
60 וְיִתֵּיב בְּכוֹן יַת כָּל אַרְעַיָּא דְאַחֲנַרְיוּ בְּמִצְרָאֵי דְּדְחִילַת מִן קֳדָמֵיהוֹן וְיִתְאַדְקוּן בְּכוֹן:
61 גַּם כָּל לְחוֹד כָּל מַרַע וְכָל מָחָא דְּלָא כְּתִיבִין בְּסִפַּר אוֹרַיְיתָא הָדִין יַסְקִינוּן מֵימְרָא
62 דְיָיָ עֲלֵיכוֹן עַד דְּתִשְׁתֵּיצוֹן: וְנִשְׁאַרְתֶּם וְתִשְׁתַּיְירוּן בְּאוּמָא קַלִילָא חוֹלַף דִּי הֲוִיתוּן
63 כְּוֹכְבֵי שְׁמַיָּא לְסוּגֵי אֲרוּם לָא קַבִּילְתּוּן לְמֵימְרָא דְיָיָ אֱלָהְכוֹן: וְהִיה וְיהֵי הֵיכְמָא
דְחֶדֵי מֵימְרָא דְיָיָ עֲלֵיכוֹן לְאוֹטָבוּתְכוֹן וּלְאַסְגָאָה יַתְכוֹן הֵיכְדֵין יֶחְדֵי מֵימְרָא דְיָיָ
עֲלֵיכוֹן לְשֵׁצָאָה יַתְכוֹן וּלְמֵשְׁצֵיָא יַתְכוֹן וְתִיתְעַקְרוּן מֵעִילַוֵי אַרְעָא
64 דְאַתּוּן עַלִּין לְתַחָּן לְמֵירְתָהּ: וְהַפִּיצָךְ הי וִיבַדְרְכוֹן יְיָ בֵּינֵי כָּל עַמְמַיָּא מִסְיְפֵי
65 אַרְעָא וְעַד סְיְפֵי אַרְעָא וְתִהֲוֹון מַסְּקִין אַרְנוֹנָא לְפַלְחֵי טָעֲוָותָא דְּלָא יְדַעְתּוּן אַתּ
וְאַבְהָתָךְ דְּמָן קֵיסִין וְאַבְנִין: וּבְנוֹיִם וְאִין יְתִפְּלֵג דַּעְתְּכוֹן לְמִפְלַח לְטָעֲוָותְהוֹן וְאִינְדֵי
בֵּינֵיכוֹן וּבֵינֵי עַמְמַיָּא הָאִינוּן וְלָא תְנוּחִין וְלָא יְהֵוִי מַנַּח לְפִירְסַת רַגְלֵיכוֹן וְיִתֵּן
מֵימְרָא דְיָיָ לְכוֹן תַּמָּן לִיבָּא דָּחֵל וְכָלָא דַּמְחַשְׁכַן עַיְינִין וּמַפְחַרַת נַפָּשׁ: וְהוֹ
66 וִיהוֹן חַיֵּיכוֹן תַּלְיִין לְכוֹן מִקְבֵּל וְתֶהֱוֹון דָּחֲלִין יוֹמָם וְלֵילֵי וְלָא תְהֵימְנוּן בְּחַיֵּיכוֹן:
67 בְּבֹקֶר בְּצַפְרָא תֶּהֱוֹון אֲמְרִין לְוַאי דְיהֵי רַמְשָׁא דְעָקַן מְאַרְכַן שְׁעֵי יוֹמָא בַּאֲפֵיכוֹן וּבְרַמְשָׁא תֶּהֱוֹון אֲמְרִין לְוַאי דְיהֵי
צַפְרָא דְעָקַן מְאַרְכַן שְׁעֵי לֵילְיָא בַּאֲפֵיכוֹן מִתְוַוהוֹת לִיבְּכוֹן דְּתֵיחֲזוֹן תְּוִוהִן וּמִן
68 מָחֲמַן עֵינֵיכוֹן דְּאַתּוּן חָמְיִין פּוּרְעָנוּתָא וְדָחֲלִין: וְהָשִׁיבְךָ וְיַנְלִינְכוֹן מֵימְרָא דְיָיָ
לְמִצְרַיִם בְּאִילְפְיָא בְּנוֹ יַמָּא דְסוּף בְּאָרְחָא דַּעֲבַרְתּוּן וְאֲמַרִית לְכוֹן לָא
תּוֹסְפוּן עוֹד לְמֶחֱמֵי יָתָהּ: וְתִזְדַּבְּנוּן תַּמָּן בְּשֵׁירְוְיָא לְבַעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן בְּדָמִין יַקִּירִין הֵיךְ מָרֵי אוּמָנוּן וּמִן בְּחַר
כְּדִין בְּדָמִין וּוְלִין כְּעַבְדִין וְאַמְהָן עַד דְּתִוְלְוְלוּן לְמִשְׁתַּעְבְּדָא מַנָּן וְלֵית
דְּמַכְנִישׁ:

ירושלמי 65 וְיִתֵּן לְכוֹן תַּמָּן לֵב דָּחִיל יְפוּחַ עֵינֵיכוֹן וְרֵאיב נַפָּשׁ:

ירושלמי 86 וְיַחְזוֹר יַחְכוֹן מֵימְרָא דַיְיָ לְמִצְרַיִם בְּלִבְרַנְיָא בְּאוֹרְחָא דִּי אֲמַרִית לְכוֹן לָא תוֹסְפוּן עוֹד לְמֶחֱמֵי יָתָהּ:

Si non custodieritis ut faciatis omnia mandata legis hujus, quæ scripta 58
sunt in libro hoc, ut timeatis nomen glorioſum & terribile iſtud, Domi-
num Deum veſtrum. Et teget ſermo Domini à vobis ſpiritum ſanctum, 59
quum venient plagæ ſuper vos & plagæ ſuper filios veſtros, plagæ magnæ
& durantes quæ non relinquent vos, & infirmitates malæ & durantes
quæ inveteraſcent ſuper corpora veſtra. Et convertet in vos omnia mala 60
quæ immiſſa ſunt in Ægyptios, à quibus timuiſti, & adhærebunt vobis.
Prætereà omnem infirmitatem & plagam quæ non ſunt ſcriptæ in libro le- 61
gis hujus, aſcendere faciet eas ſermo Dñi contra vos, donec conſumamini.
Et relinquemini populus modicus, pro eo quod fueritis ſicut ſtellæ cœ- 62
lorum præ multitudine: quoniam non auſcultaveritis ſermoni Domini
Dei veſtri. Et erit ſicut lætatus eſt ſermo Domini erga vos benefacien- 63
do vobis & multiplicando vos, ſic lætabitur ſermo Domini *immittendo*
contra vos populos alienos ad perdendum & conſumendum vos: &
eradicabimini è terra, ad quam poſſidendam vos ingredimini. Et di- 64
ſperget vos Dominus inter omnes populos, à finibus terræ uſque ad fi-
nes terræ: & eritis afferentes tributa cultoribus idolorum quæ non nôſtis
tu nec patres tui, quæ ſunt ex lignis & lapidibus. Quòd ſi diviſa fuerit 65
mens veſtra ad colendum idola eo-
rum, immittet inter vos & populos
illos ut non requieſcatis, neque erit
requies plantæ pedum veſtrorum: &
dabit ſermo Domini vobis illic cor
timens, quod caliginem inducat oculis & efflationem animæ. Et erit vi- 66
ta veſtra ſuſpenſa vobis è regione, & timebitis die & nocte, & non cre-
detis vitæ veſtræ. Manè dicetis, Utinam ſit veſpera, quia afflictiones lon- 67
giores facient horas diei in facie veſtra: & in veſpera dicetis, Utinam
ſit aurora, quia afflictiones longiores facient horas noctis in facie ve-
ſtra: propter pavorem cordis veſtri, quia eritis obſtupeſcentes, & pro-
pter viſionem oculorum veſtrorum, quia vos videbitis vindictam & ti-
mebitis. Et migrare faciet vos ſer- 68
mo Domini in Ægyptum navibus
per medium maris rubri, per ſemi-
tam quam tranſiviſtis, & de qua
dixi vobis: Non addetis rurſùs
videre ipſam: & vendemini ibi in
principio hoſtibus veſtris pretio
charo velut artifices, & poſteà pretio vili ſicut ſervi & ancillæ, adeò ut
deſpecti ſitis, & *addicamini* ad ſervitutem fruſtra, & nullus erit qui
colligat.

Hieroſ. 65. *Et dabit vobis ibi cor timens, conſumetur oculus veſter, & dolebit anima.*

Hieroſ. 68. *Et redire faciet vos ſermo Domini in Ægyptum in navibus magnis, per viam de qua dixi vobis; Non addetis amplius videre ipſam.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

58 * اگر نه نگاه داري بکردن مر همه سخنهاي آن تورة آن اين آن نوشتگان در
کتاب آن اين بترسيدن مر آن نامي آن عزيز وآن هيبت‌وار آن اين مر ⁘ خداي تو*
59 * وجدا کند ⁘ مر زخمي تو ومر زخمهاي نسلي تو زخمهاي بزرگان واستواران
60 وبيماريهاي بدان واستواران * وباز گردانند در تو مر همه اندوهي مصر آنچه
61 بترسيدي از پيشي ايشان وبچسپند در تو *نيز همه بيماري وهمه زخم آنچه نه نوشته
62 در کتاب آن تورة آن اين بر آورد ايشانرا ⁘ ابر تو تا نيست کردن ترا * وباقي مانيد
در مردماني اندك بدلي آنچه بوديد چون ستارهاي آن آسمان ببسياري که نه شنويدي در
63 قولي ⁘ خداي تو * وباشد چون آنچه شادي کرد ⁘ ابر شما بنيکوئي کردني شما
وببسيار کردن شمارا همچنين شادي کند ⁘ [ابر شما] بگم کردن شمارا وبنيست
کردن شمارا وبر کنده آييد از بالاي آن زمين آنچه تو آيا بآنجا بميراث گرفتن آنرا*
64 * وپراگنده کند ترا ⁘ در همه آن قومها از کناري آن زمين وتا کناري آن زمين
وپرستش کني آنجا بتاني دگران آنچه نه دانستي تو وپدراني تو چوب وسنگ *
65 * ودر قومها آن ايشان نه قرار يابي ونه باشد آسايش بکف پاي تو وبدهد ⁘ بتو
[آنجا] دل لرزا وتاريکي چشمان واندوهي جان * وباشند حياتي تو آويختگان بتو
66 از مقابل وبسهمي شب وروز ونه استوار باشي در زندگي تو * در بامداد
67 بگوئي که بدهد ايوار ودر ايوار بگوئي که بدهد بامداد از سهمي دلي تو آنچه
بسهمي واز نمايشي چشماني تو آنچه ببيني * وباز گردانند ترا ⁘ بمصر در کشتيها
68 در راهي آنچه گفتم بتو نه افزايي نيز بديدن آنرا وفروخته شويد آنجا [بدشمناني تو]
بندگان وبپرستاران ونيست خراي *

*Niſi obſervaveris facere omnia 58
verba legis iſtius ſcripta in libro
iſto, timendo nomen glorioſum &
terribile iſtud, Dominum Deum
tuum: Seliget quidem Dominus 59
plagam tuam, & plagas ſobolis
tuæ, plagas magnas & ſtabiles,
& infirmitates malas ac ſtabiles.
Convertetque in te omnes dolores 60
Ægypti, quos timuiſti, & adhære-
bunt tibi. Omnem etiã infirmitatem 61
et omnem plagam quæ non eſt ſcripta
in libro legis hujus, inducet Dominus
ſuper te, uſque ad annihilationem
tui. Et reliqui manebitis cum viris 62
paucis pro eo quòd eratis ſicut ſtel-
læ cœli in multitudinem: quia non
auſcultaſti voci Domini tui. Et 63
erit, quemadmodum lætatus eſt
Dominus ſuper vos, benefaciendo
vobis & multiplicando vos: ſic
lætabitur Dominus ſuper vos, per-
dendo vos & annihilando vos,
& extirpabimini de ſuper terram
quam tu ingrederis ad hæreditate
accipiendum eam. Et diſperget te 64
Dominus in omnes populos, ab
extremo terræ & uſque ad ex-
tremum terræ: coleſque ibi idola
aliena quæ non nôſti tu & pa-
tres tui, lignum & lapidem. In 65
gentibus quoque illis permanentiam
non invenies, neque erit requies
plantæ pedis tui: dabit item Domi-
nus tibi illic cor tremens, & caligi-
nem oculorum, & mœrorem animæ.
Et erunt vitæ tuæ ſuſpenſæ 66
tibi ex adverſo, & pavebis
nocte & die, nec tutus
eris in vita tua. Ma- 67
nè dices, Quis dabit ve-
ſperam? & veſperâ dices,
Quis dabit manè? ex pa-
vore cordis tui quo pavebis,
& ex apparitione oculorum tu-
orum quam videbis. Redu- 68
cetque te Dominus in Ægyptum
in navibus per viam de qua
dixi tibi; Non addes amplius
videre eam: & vendici eritis
illic inimicis tuis in ſer-
vos ac ancillas, & non erit
emptor.*

דברים כט
תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

כט

CAP. XXIX.

1 אלה אִלֵּין פִּתְגָמֵי קְיָמָא דְּפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה לְמִנְוַר עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא
2 דְמוֹאָב בַּר מִן קְיָמָא דְּגוֹר עִמְּהוֹן בְּחוֹרֵב: ויקרא וּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וְאָמַר
לְהוֹן אַתּוּן חֲמִיתוּן יַת כָּל מַחְוָתָא דְּעָבַד מֵימְרָא דַּייָ לְעֵינֵיכוֹן בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם
3 לְפַרְעֹה וּלְכָל עַבְדּוֹי וּלְכָל יַתְבֵי אַרְעֵיהּ: המסות נִיסִין רַבְרְבַן דַּחֲמִיתוּן בְּעֵינֵיכוֹן
4 אָתַיָא וְתִמְהַיָא רַבְרְבַיָא הָאִינוּן: ולא וְלָא יְהַב מֵימְרָא דַּייָ לְכוֹן לִיבָּא לְמִנְדַּע
אֱלָהִין לְמִנְדַּע וְעַיְנִין לְמִרְמֵא אֱלָהִין לְמִשְׁמַע וְאוּדְנִין לְמִסְמְסָא אֱלָהֵן לְצַיְתָא
5 וְאַתּוּן נְשִׁיתוּן אוֹרַיְתָא דְּלִיבְּכוֹן וּרְמִזְתּוּן בְּעֵינֵיכוֹן וְטִמְטַמְתּוּן אוּדְנֵיכוֹן בְּזִמַן יוֹמָא
דְּדִין: ואולך וְהַלִּיכִית יַתְכוֹן אַרְבְּעִין שְׁנִין בְּמַדְבְּרָא לָא כַלְמוּ כְּסוּתְכוֹן מֵעֲלַיְוֵי
6 נוֹשְׁמֵיכוֹן וְסַנְדָּלֵיכוֹן לָא אִיטְלְעוּ מֵעֲלַיְוֵי רִיגְלֵיכוֹן: לחם לַחְמָא דְּעִיבּוּרָא לָא
אֲכַלְתּוּן וְחַמַר וּמְרַז לָא שְׁתִיתוּן וְהֲוֹת אוֹרַיְתִי תְּדִירָא מְסָתְּרָא בְּמִדְרְשֵׁיכוֹן
7 מְטוּל דְּתִתְעַסְקוּן בָּהּ וְתִנְדְּעוּן אֲרוּם אֲנָא הוּא יְיָ אֱלָהֲכוֹן: ותבאו וְאֲתֵיתוּן
לְאַתְרָא הָדֵין וּנְפַק סִיחוֹן מַלְכָּא דְחוּשְׁבְּנָא וְעוֹג מַלְכָּא דְמָתְנָן לְקַדְמוּתָנָא לְסִדְרֵי
8 קְרָבָא וּמְחוֹנוּן: ונקח וּכְבָשְׁנָן יַת אַרְעֲהוֹן וִיהַבְנָא אַחְסָנָא לְשֵׁיבֶט רְאוּבֵן
וּלְשֵׁיבֶט גָּד וּלְפַלְגוּת שֵׁיבֶט מְנַשֶּׁה:
9 ושמרתם וְתִנְטְרוּן יַת פִּתְגָמֵי קְיָמָא הָדָא וְתַעְבְּדוּן יַתְהוֹן מִן בְּגַלָל דְּתִתְבְּנוּנוּן יַת כָּל מָה דְּתִתְעַבְּדוּן:

ירושלמי 9 וְתִטְרוּן יַת מִלֵּי שְׁבָח אוֹרַיְתָא הָדָא וְתַעְבְּדוּן יַתְהוֹן מִן בְּגַלָל דְּתִתְבְּנוּנוּן יַת כָּל מָה דְּתִתְעַבְּדוּן:

פ פ פ

10 אתם נצבים אַמַר מֹשֶׁה נְבִיָא לָא בְּטוּמְרָא אֲנָא מַסְהִיד בְּכוֹן אֱלָהֵן כַּד אַתּוּן
מְעַתְּדִין יוֹמָנָא כּוּלְכוֹן קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן רֵישֵׁי סַנְהֶדְרִין דִּלְכוֹן וְאַסְתַּרְכְלֵי שִׁבְטֵיכוֹן
סָבֵיכוֹן וְסָרְכֵיכוֹן כָּל אֱנָשׁ יִשְׂרָאֵל: טפכם טַפְּלְכוֹן וְנָשֵׁיכוֹן וְגִיּוֹרֵיכוֹן דִּיבְנוּ
11 מְשַׁיְרַיְיכוֹן מְקַטּוּעַ קִיסֵיכוֹן עַד מְלוּאֵי
מַיְמֵיכוֹן: לעברך לְאַעֲלוּתְכוֹן בִּקְיָמָא
12 דַּייָ אֱלָהֲכוֹן וּלְאוּדְהָרוּתְכוֹן בְּמוֹמָתֵיהּ דַּייָ
אֱלָהֲכוֹן גְּזַר עִמְּכוֹן יוֹמָנָא: למען מִן
13 בְּגַלָל לְקַיְמָא יָתְכוֹן יוֹמָנָא לֵיהּ לְאוּמָא
בְּרִירָא וְהוּא יְהֵוֵי לְכוֹן לֶאֱלָה הֵיכְמָא
דְּמַלֵּיל לְכוֹן וְהֵי כְמָא דְקַיֵים לַאֲבָהָתְכוֹן לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב:
14

ירושלמי 11 טַפְּלְכוֹן נְשֵׁיכוֹן וְגִיּוֹרֵיכוֹן דְּאִית בְּנוֹ מְשַׁיְרַיְיכוֹן מְקַטּוּעֵי קִיסֵיכוֹן עַד מְלוּי מַיְמֵיכוֹן 12 מְלַעְבְּרְכוֹן בִּקְיָמָא דַּייָ אֱלָהֲכוֹן וּבְשִׁבְיעָתֵיהּ דַּייָ אֱלָהֲכוֹן מְקַיֵים עִמְּכוֹן יוֹמָא דֵין:

1 These are the words of the covenant which the Lord commanded Moses to make with the children of Israel in the land of Moab, besides the covenant which he made with them in Horeb. 2 And Moses called unto all Israel, and said unto them, Ye have seen all that the Lord did before your eyes in the land of Egypt unto Pharaoh, and unto all his servants, and unto all his land; 3 The great temptations which your eyes have seen, the signs, and those great wonders: 4 Yet the Lord hath not given you an heart to perceive, and eyes to see, and ears to hear, unto this day. 5 And I have led you forty years in the wilderness: your clothes are not waxed old upon you, and thy shoe is not waxed old upon thy foot. 6 Ye have not eaten bread, neither have ye drunk wine or strong drink: that ye might know that I am the Lord your God. 7 And when ye came unto this place, Sihon the king of Heshbon, and Og the king of Bashan, came out against us unto battle, and we smote them: 8 And we took their land, and gave it for an inheritance unto the Reubenites, and unto the Gadites, and unto half the tribe of Manasseh. 9 Keep therefore the words of this covenant, and do them, that ye may prosper in all that ye do.

10 Ye stand this day all of you before the Lord your God; your captains of your tribes, your elders, and your officers, with all the men of Israel, 11 Your little ones, your wives, and thy stranger that is in thy camp, from the hewer of thy wood unto the drawer of thy water: 12 That thou shouldest enter into covenant with the Lord thy God, and into his oath, which the Lord thy God maketh with thee this day: 13 That he may establish thee to-day for a people unto himself, and that he may be unto thee a God, as he hath said unto thee, and as he hath sworn unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob.

Hieros. 9 *Custodietis verba laudabilia legis hujus, & facietis illa: ut sitis intelligentiâ præditi in omnibus quæ estis facturi.*

Hieros. 11 *Parvuli vestri, uxores vestræ, & peregrini vestri qui sunt in medio castrorum vestrorum, à succidente ligna vestra, usque ad hauricntem aquas vestras.* 12 *Ut non transgrediamini fœdus Domini Dei vestri, & jusjurandum quod Dominus Deus vester pepigit vobiscum hodie.*

SECT. LI.

DIxit Moses propheta; Non in abscondito ego obtestor vos, sed cùm estis stantes hodie omnes vos coram Domino Deo vestro, capita synedrii vestri, & præfecti tribuum vestrarum, seniores vestri, & principes vestri, omnes homines Israel: Parvuli vestri, & uxores vestræ, & peregrini vestri qui sunt in medio castrorum vestrorum, à cædente ligna vestra, usque ad hauriendem aquas vestras. Ad ingredi faciendum vos in fœdus Domini Dei vestri, & admonendum vos de jurejurando quod Dominus Deus vester pepigit vobiscum hodie. Ut statuat vos hodie in populum mundum, & sit ipse vobis in Deum, sicut loquutus est vobis, & sicut jurato promisit patribus vestris, Abraham, Isaac, & Jacob.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

فصل بيست نهم

CAP. XXIX.

1 اينان سخنهاي [آن شرط] آنچه بفرمود ׃׃ مر مشه ببريدن اوازي پسراني يسرال در زميني
2 مواب بجز آن شرط آنچه ببرّيد اوازي ايشان در حرب * بخواند مشه بهمه يسرال گفت بايشان
شما بديديد مر همه آنچه بكرد ׃׃ بچشم ديدي شما در زميني مصر بفرعه و بهمه بندگاني او
3 و بهمه ولايتي او * آن آزمايشهاي آن بزرگان آنچه بديدند چشماني تو آن نشانها و آن
4 معجزهاي آن بزرگان آن ايشان * و نه داد ׃׃ بشما دل بدانستن و چشمان بديدن
5 و گوشها بشنويدن تا آن روزي آن اين * و ببردم شمارا چهل سال در بيابان نه كهنه
شدند جامهاي شما از بالاي شما و كفشي تو نه كهنه شد از بالاي پايي تو * نان نه
6 خورديد و مي و مستكاره نه آهنجيديد بسبب بدانيد كه من ׃׃ خداي شما * بياميد
7 آن جايي آن اين بيرون آمد سيحن پادشاهي حشبون و عوج پادشاهي آن بشن بپديرهي
ايما بكارزار برديم ايشانرا * و بستانديم مر ولايتي ايشان و بداديم آنرا [باحسنتا] براوبني
8 و بجدي و بنيمهي قبيلهي منسّه * و نگاه داريد مر سخنهاي آن شرط آن اين و بكنيد
9 ايشانرا بسبب عاقل باشيد مر همه آنچه بكنيد * شما استادگان اين روز جملهي
10 شما بپيشي ׃׃ خداي شما سروراني شما قبيلهاي شما پيراني شما و مهتراني شما همه
مردي يسرال * طفلاني شما زناني شما و غريبي تو آنچه در دروازهاي تو از بر چيناي
11 هيزمهاي تو تا كشاي آبي تو * بگذشتني تو در شرطي ׃׃ خداي تو و در سوگندي
12 او آنچه [׃׃] خداي تو برّا اوازي تو اين روز * بسبب بر انگيزاندن ترا اين روز باو بقوم
13 واوباشد بتو بخدا چون آنچه سخن گفت بتو و چون آنچه سوگند خورد بپدراني تو
برهم بيصحق و بيعقوب؛

CAP. XXIX.

1 Hæc sunt verba pacti quæ præcepit Dominus ipsi Moschi pangere cum filiis Israel in terra Moab, præter pactum quod pepigit cum eis in Horeb. 2 Vocans itaque Mschi universum Israel, dixit eis; Vos vidistis omne quod fecit Dominus in oculorum conspectu vestrorum in terra Ægypti, Pharoni & omnibus servis ejus, & universæ terræ ejus, 3 Tentationes magnas quas videruntoculi tui, signa ac portenta magna illa: 4 Neque tamen dedit Dominus vobis cor ad sciendum, & oculos ad videndum, & aures ad audiendum, usque ad diem hanc. 5 Et deduxi vos quadraginta annis per desertum: non inveteraverunt vestimenta vestra de super vos, calceus quoque tuus non veteravit de super pedem tuum. 6 Panem non comedistis, & vinum ac inebriamentum non bibistis: ut scirctis quòd ego sum Dominus Deus vester. 7 Et veniistis ad locum istum: egressúsque est Sihon rex Hesbon & Og rex Basthan in occursum nostrum ad prælium, & percussimus eos: 8 Et cepimus regionem ipsorum, dedimúsque eam in possessionem Reubenitis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Menasseh. 9 Custodite igitur verba pacti hujus, & facite ea, ut prudentes sitis in omni quod facietis. 10 Vos estis stantes hodiè universi vos in præsentia Domini Dei vestri, capitanei vestri tribuum vestrarum, seniores vestri, & principes vestri, omnes viri Israel: 11 Parvuli vestri, uxores vestræ, & peregrinus tuus qui intra portas tuas, à collectore lignorum tuorum usque ad haustorem aquæ tuæ: 12 ut transeas in pactum Domini Dei tui, & in juramentum ejus, quod Dominus Deus tuus pangit tecum hodiè: 13 Causâ suscitandi te hodiè sibi in populum, & ut ipse sit tibi in Deum, quemadmodum locutus est tibi, & quemadmodum juravit patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob.

ולא ולָא עִמְּכוֹן בִּלְחוֹדֵיכוֹן אֲנָא גָּזַר יָת קְיָמָא הָדָא וּמַסְהֵיד יָת מוּמְתָא הָדָא : 14
כִּי אֲרוּם יָת כָּל דְּרַיָּא דְקָמוּ מִן יוֹמַת 15
עַלְמָא בְּלְהוֹן הִינוּן דְּקַיְּימִין הָכָא עִמָּנָא
יוֹמָנָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָנָא וְיָת כָּל דְּרַיָּא
דְּעָתִידִין לְמֵיקוּם עַד סוֹף כָּל עַלְמָא
כְּלְהוֹן הִינוּן קַיְּימִין הָכָא עִמָּן יוֹמָנָא :
כִּי אַתּוּם אֲרוּם אִתּוּן יַדְּעִתּוּן סְכִים שְׁנִיא 16
דְיַתְיְבְנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וּנְבִירַן דְּעָבַד לָנָא בֵּינֵי עַמְמַיָּא דַּעֲבַרְתּוּן : וּתְרֵאוּ 17
וְחַמִּיתוּן יָת מְרַחֲקָתְהוֹן וְיָת טָעֲוַיִן דִּלְהוֹן
דְּמָן קִיסָּא וַאֲבָנָא דְּרָכִין בְּאוּשְׁקְקִי
וְטַעֲוַיִן דְּכַסְף וּדְהַב דִּיהוֹ בֵּין עַמְהוֹן
בְּבָתַּיָּא אַחֲרִין דָּשִׁין בַּתְרֵיהוֹן דִּלְמָא
יִתְנַנְבוּן : פֶּן אִזְדַּהֲרוּן דִּלְמָא אִית 18
בְּכוֹן הַשְׁתָּא וְלָא יְהֵוִי בְּתַר דְּנָא בַּר נַשׁ
אוֹ אִיתְּתָא אוֹ גְּנִיסָא אוֹ שִׁבְטָא דְּלִבֵּיהּ
מְחַפֵּנִי לְמִטְעֵי יוֹמָנָא מִדַּחֲלְתָּא דַיְיָ
אֱלָהָנָא לְמִפְלַח יָת טָעֲוַות עַמְמַיָּא הָאִנּוּן
דִּלְמָא אִית בְּכוֹן טְעוּ דְּשָׁרִישׁ דִּלְבֵּיהּ
מְהַרְהֵר עֲלוֹי בְּתַר חִיטָאֵיהּ דְּשָׁרוּ
חִיטָאֵיהּ חֲלִי וְסוּפֵיהּ מְרִיר כַּאֲנָרְנָא
דְמוּתָא : וְהֵיהּ וְיהֵי בְּמִשְׁמְעֵיהּ יָת 19
פִּתְגָמֵי מוּמְתָא הָדָא וְיִתְחַיֵּישׁ בְּלִבֵּיהּ
לְמֵימַר שְׁלָמָא יְהֵי לִי אֲרוּם בְּתַקּוֹף
יִצְרָא בִּישָׁא דְּלִבִּי אֲזוֹל מִן בְּגַלָּל לְמוֹסְפָא חוֹבֵי שְׁלוּתָא עַל וְדוֹנוֹתָא : לָא 20
יְהֵי רַעֲוָא מִן קֳדָם יְיָ לְמִשְׁבַּק לֵיהּ אֲרוּם בְּכֵן יִתְקוֹף רוּנְזָא דַיְיָ וְחֵימְתֵּיהּ בְּבַר נָשָׁא
הָהוּא וְיִתְחוֹל בֵּיהּ כָּל פִּתְגָמֵי לְוִיטָתָא דִּכְתִיבִין בְּסִפְרָא הָדֵין וְיִמְחֵי יְיָ יָת שׁוּם
דּוּכְרָנֵיהּ מִתְּחוֹת שְׁמַיָּא : וְהִבְדִּילוֹ וְיַפְרִישִׁנֵיהּ יְיָ לְבִישָׁא מִכֹּל שִׁבְטַיָּא דְיִשְׂרָאֵל 21
הֵי כִּכְלֵ לְוִוטֵי קְיָמָא דִּכְתִיבִין בְּסִפְרָא הָדֵין : וְאָמַר וְיֵימְרוּן דָּרַיָּא בַּתְרָאֵי בְּנֵיכוֹן 22
דִּי יְקוּמוּן מִן בַּתֵּירִכוֹן וּבַר עַמְמֵי דְּיֵיתֵי מֵאַרַע רְחִיקָא וְיֶחְמוּן יָת מַחֲוָיָתָא דְּאַרְעָא
הַהִיא וְיָת מַרְעֲיָתָא דְּנָגַע יְיָ בַּהּ : גְּפְרִית כּוּבְרִיתָא וּמְלְחָא עַם אֲשָׁא מְצַלְהֲבָא 23
תְּהֵי יַקְדָא כָּל אַרְעָא לָא תִתְכַּשַּׁר לְבַר זְרַע וְלָא תַרְבֵּי צִמְחִין וְלָא יִסַּק בַּהּ כָּל
עִשְׂבָּא תְּשְׁתַּקַע הֵיךְ תְּהַפְּכָנוּתָא דְסָדוֹם וַעֲמוֹרָה אַדְמָה וּצְבוֹיִים דְּהָפַךְ מֵימְרָא
דַיְיָ בִּרוּנְיֵהּ וּבִכְלֵיתֵיהּ :

Non autem vobiscum solum ego pango fœdus hoc, & obtestor juramentum hoc. Sed omnes generationes quæ steterunt à diebus seculi, 15 omnes illæ stant hic nobiscum hodie coram Domino Deo nostro: & omnes generationes quæ surrecturæ sunt usque ad finem totius mundi, omnes illæ stant hic nobiscum hodie. Vos enim novistis 16 numerum annorum quibus habitavimus in terra Ægypti, & fortitudines quas operatus est nobis inter populos per quos transivistis. Vidistis quoque abominationes eorum, 17 & idola eorum, quæ *constabant* ligno & lapide, quæ projiciebant in plateas, & idola argentea & aurea quæ reponebant secum in domibus, & claudebant ostia post se ne furto auferrentur. Cavete 18 ne sit inter vos nunc aut posthac aliquis, vir aut mulier, familia aut tribus, cujus cor aversum sit ut erret hodie à cultu Domini Dei nostri, ut colat idola populorum illorum: ne sit inter vos error radices agens, cujus cor cogitet permanere in peccato suo; nam initium peccati dulce est, sed finis ejus amarus velut toxicum mortiferum. Et cùm audierit verba 19 juramenti hujus, desperet in corde suo, dicendo; Pax erit mihi quamvis in robore concupiscentiæ malæ cordis mei ego ambulem, ut addat peccata ignorantiæ ad superbiam. Non erit beneplacitum à facie 20 Domini ut condonet illi; quoniam incandescet furor Domini & excandescentia illius in hominem illum, & quiescent super ipsum omnia verba maledictionum quæ scripta sunt in libro hoc: & delebit Dominus nomen memoriæ illius de sub cœlis. Et separabit ipsum Dominus in malum ex omnibus tribubus Israel, juxta omnes maledictiones fœderis quæ scriptæ sunt in libro hoc. Et dicent generationes 21 22 sequentes filiorum vestrorum qui stabunt post vos, & alienigenæ qui venient de terra longinqua, & videbunt plagas terræ illius, & infirmitates illius quas immiserit in ipsam Dominus. *Nam* sulphure & 23 salsugine cum igne ardente comburetur universa terra, non apta erit semini, neque producet germina, neque ascendet in ea ulla herba: submergetur instar submersionis Sodomorum & Gomorrhæ, Adma & Seboim, quas evertit sermo Domini in ira sua & in furore suo.

Hieros. 15 *Sed omnes generationes quæ steterunt à diebus seculi usque hactenus, tecum stant hinc hodie coram Domino Deo vestro: item omnes generationes quæ venturæ sunt post nos, acsi starent hîc nobiscum hodie.*

Hieros. 17 *Et vidistis res detestandas eorum & abominationes eorum, idola lignea & idola lapidea, idola argentea & idola aurea: idola lignea & lapidea projiciebant in plateas, idola vero argentea & aurea reponebant ea domi, timebant* enim *ne furto auferrentur.* 18 *Ne sit inter vos vir, aut mulier, aut familia, aut tribus, cujus cor aversum sit hodie à facie Domini Dei nostri, ut eat ad colendum idola populorum illorum: ne sit inter vos vir cujus cor cogitet peccatum suum, quod simile est radici ficæ in terra; quoniam caput ejus dulce est ut mel, sed finis ejus amarus ut absynthium mortiferum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

14 15 * ونه اوازي شما بتنهايي شما من برّا مر آن شرطي آن اين ومر آن سوكندي آن اين * كه
مر آنچه هست او [اينجا] اوازي ايما ايستاده اين روز [بپيشي ::خداي ايما] ومر آنچه نيست او اينجا
16 اوازي ايما اين روز * كه شما دانستيد مر آنچه بنشستيم در زميني مصر ومر آنچه بگذشتيم
17 در ميانى آن قومها آنچه بگذشتيد * بديديد مر ويسهاي ايشان ومر بتاني ايشان چوب
18 وسنك نقره وطلا آنچه اوازي ايشان * تا نه هست در شما مردي يا زني يا اهلي خانهي
يا قبيلهي آنچه دلي او روي كنا اين روز از نزدي :: خداي ايما برفتن بپرستيدن مر
19 بتاني آن قومهاي آن ايشان تا نه هست در شما ريشهي شاخهي زهر وكبسته * وباشد در
شنيدني او مر سخناني آن سوكندي آن اين وشكسته شود در دلي او بگفتن سلامتي باشد
20 بمن كه در هوسي دلي من بروم بسبب افزودني آن خور آب مر آن تشنه * نه مراد
كند :: آمرزيدن باو كه آن هنگام دودگين شود خشمي :: وشكي او در مردي آن او
21 بخسپد درو همه آن نفرين آن نوشته در كتابي آن اين ومحو كند :: مر نامي او از فرودي
22 آن آسمان * وجدا كند اويرا :: ببدي از همه قبيلهاي يسرال چون همه نفرينهاي آن
شرط آن نوشته در كتابي آن توريهي آن اين * وبگويد آن درايي آن آخرين پسزاني شما آنچه
23 برخيزند از پسي شما وآن بيگانه آنچه بيايد از زميني دور و ببينند مر زخمهاي آن زميني
آن آن ومر بيماريهاي آن آنچه بيماري آورد :: در آن * گوگرد ونمك سوخته همه زميني آن
نه كاشته شود ونه روياند ونه بر آيد دران هيچ گياه چون زيرزبري سدوم وعمورة ادمه
وصبوييم آنچه زيرزبر كرد :: در خشمي او ودر غضبي او *

Neque vobiscum solis ipsis ego pango 14
fœdus istud, & juramentum istud:
Sed cum eo qui est ipse hic nobiscum 15
stans hâc die in præsentia Domini
Dei nostri, & cum eo qui non est
ipse hic nobiscum hâc die. Vos enim 16
nôstis quomodo sedimus in terra
Ægypti, & quomodo transivimus
per medium gentium quas transi-
stis: Et vidistis abominationes 17
earum, & idola earum, lignum &
lapidem, argentum & aurum, quæ
sunt apud illas. Ut non sit inter 18
vos vir, aut mulier, aut familia,
aut tribus, cujus cor respiciat hodiè
à Domino Deo nostro, eundo ad co-
lendum idola gentium: ne fortè
sint inter vos fibræ ramiferæ
venenî & colocynthidis. Sitque, 19
cùm audierit verba juramen-
ti hujus, tunc frangatur in corde
suo, dicendo; Pax erit mihi,
quum in libidine cordis mei am-
bulavero, addendo bibacitatem
sitienti. Non volet Dominus re- 20
mittere ei, quia eo tempore fu-
mabit ira Domini & zelus ejus
in virum illum, & incumbet ei
omnis maledictio scripta in libro
isto: & delebit Dominus nomen
ejus de sub cœlo. Et separabit 21
eum Dominus in malum, ab omni-
bus tribubus Israel, juxta omnes
maledictiones fœderis scripti in li-
bro legis hujus. Et dicet genera- 22
tio posterior, filii vestri qui sur-
gent post vos, & extraneus qui
venerit à terra longinqua: quum
viderint plagas terræ istius, &
infirmitates ejus quas intulerit Do-
minus in eam: (Nam sulphure & 23
sale exusta erit tota terra ejus:
non seretur, neque pullulabit nec
ascendet in ea ulla herba, juxta
subversionem Sedom, & Amorah,
Admah, & Seboïm, quas sub-
vertit Dominus in ira sua & in
furore suo:)

דברים ל
תרגום יונתן בן עוזיאל

Targ. JONATHAN B. UZIEL.

24 ואמרו וְיֵימְרוּן כָּל עַמְמַיָּא מְטוּל מָה עֲבַד יְיָ הֵיכְנָא לְאַרְעָא הָדָא מָה הַהֵה
25 חֻקוֹף רוּגְזָא רַבָּא הָדֵין: ואמרו וְיֵימְרוּן מְטוּל דִּשְׁבְקוּ יָת קְיָמָא דַיְיָ אֱלָהָא
26 דַאֲבָהָתְהוֹן דְּגָזַר עִמְּהוֹן בְּאַפְקוּתֵיהּ יָתְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם: וילכו וַאֲזָלוּ בָתַר
יְצָרָא בִישָׁא וּפְלָחוּ לְמַעֲוָת עַמְמַיָּא וְסַגִּידוּ לְהוֹן דְּלָא יָדְעִנִין וְלָא
27 אִתְפְּלִגוּן לְהוֹן: ויחר אף וְתֻקֵף רוּגְזָא דַיְיָ בְּאַרְעָא הַהִיא לְאַיְתָאָה עֲלָהּ יָת
28 כָּל לְוָטָיָא דִּכְתִיבִין בְּסִפְרָא הָדֵין: ויתשם וְשַׁלְטִינוּן יְיָ מֵעַלְוֵי אַרְעָהוֹן בְּרֻגְזָא
וּבְכֶלְוָא וּבְתֻקְפָא רַב וְשַׁלְקִינוּן בְּגָלוּתָא לְאַרַע חוֹרָן כְּיוֹמָא הָדֵין: הנסתרות
טְסִירְתָּא נַלַיִן קֳדָם יְיָ אֱלָהָנָא וְהוּא יְפָרַע מִנְהוֹן וּנְלֵיתָא יְתַמְסַרָן לָנָא וְלִבְנָנָא
29 עַד עָלְמָא לְמֶעֱבַד לְהוֹן דִּינָא מְטוּל לְקַיָּמָא יָת כָּל פִּתְנָמֵי אוֹרַיְתָא הָדָא:

ל

1 והיה וְיְהֵי כַּד יֵיתוֹן עֲלֵיכוֹן יָת כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין בִּירְכָן וְחִילוּפְהוֹן דְּסַדְּרִית
קֳדָמֵיכוֹן וְתֵיתְבוּן עַל לֵיבְכוֹן לְמֵיתַב בְּכָל גָּלְוָת עַמְמַיָּא דַאֲגָלֵי יְיָ יָתְכוֹן
2 יְיָ לְתַמָּן: ושבת טוּבֵיכוֹן דְּצַדִּיקַיָּא מָרֵי תְּחוּבָא דְכַד תְּחוּבוּן וְתָתִיבוּן מֵטְיָא
תִּיוּבְתְּכוֹן עַד דּוּרְסֵי יְקָרָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן אִין תְּקַבְּלוּן לְמֵימְרֵיהּ בְּכֹל מַה דַּאֲנָא
3 מְפַקֵּיד לְכוֹן יוֹמָנָא אַתּוּן וּבְנֵיכוֹן בְּכָל לִבְּכוֹן וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן: ושב וְיָקְבֵל
מֵימְרֵיהּ דְּרַעֲוָא יָת תִּיוּבְתְּכוֹן וְיִרְחֵם עֲלֵיכוֹן וְיתוּב וְיִכְנוֹשׁ יָתְכוֹן מִכָּל עַמְמַיָּא
4 דְּבַדַּר יְיָ אֱלָהְכוֹן יָתְכוֹן לְתַמָּן: אם אִין יְהוֹן מְבַדְּרֵיכוֹן בְּסִיְפֵי שְׁמַיָּא מִתַּמָּן
יִכְנוֹשׁ יָתְכוֹן מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן עַל יְדוֹי דְּאֵלִיָּהוּ כַּהֲנָא רַבָּא וּמִתַּמָּן יְקָרֵב יָתְכוֹן
5 עַל יְדוֹי דְּמַלְכָּא מְשִׁיחָא: והביאך וְיַעֲלִינְכוֹן מֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהְכוֹן לְאַרְעָא
דִּירִיתוּ אֲבָהָתְכוֹן וְתַרְתֵּיהּ וְיוֹטֵב לְכוֹן וְיַסְגִּינְכוֹן יַתִּיר מִן אֲבָהָתְכוֹן: ומל ה׳
6 יְיָ אֱלָהְכוֹן יָת טִפְשׁוּת לִבְּכוֹן וְיָת טִפְשׁוּת לִבָּא דִבְנֵיכוֹן אֲרוּם יְבַטֵּל יְצָרָא בִישָׁא
מִן עָלְמָא וְיִבְרֵי יְצָרָא טָבָא דִּי יַמְלִיכִינְכוֹן לְמִירְחַם יָת יְיָ אֱלָהְכוֹן בְּכָל לִבְּכוֹן
7 וּבְכָל נַפְשְׁכוֹן מִן בְּגַלַּל דְּיוֹנְרוּן חַיֵּיכוֹן עַד עָלְמִין: ונתן וְיִתֵּן מֵימְרָא דַיְיָ
אֱלָהְכוֹן יָת לְוָטַיָּא הָאִלֵּין עַל בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן דְּאַעִיקוּ יַתְכוֹן בְּגָלוּתְכוֹן וְעַל
8 סַנָּאֵיכוֹן דְּרָדְפוּ מִן בַּתְרֵיכוֹן עַד דִּי אֲנָסוּ יַתְכוֹן: ואתה וְאַתּוּן תְּתוּבוּן וְתְקַבְּלוּן
לְמֵימְרָא דַיְיָ וְתַעְבְּדוּן יָת כָּל פִּקּוּדוֹי דַּאֲנָא מְפַקֵּד לְכוֹן יוֹמָנָא:

24 Et dicent omnes populi; Propter quid fecit Dominus sic terræ huic? quæ eſt ira furoris magni hujus? Et dicent; Propterea quòd reliquerunt
25 fœdus Domini Dei patrum ſuorum, quod pepigerat cum illis dum educeret
eos è terra Ægypti. Et iverunt poſt concupiſcentiam malam, & colue-
26 runt idola populorum, & adoraverunt ea, deos quos non noverunt,
neque ceſſerunt in partem illis. Et iratus eſt furor Domini con-
27 tra hanc terram, ut adduceret ſuper eam omnes maledictiones ſcriptas
in libro hoc. Et exulare fecit eos Dominus à terra ſua in ira, fu-
28 rore, & indignatione magna: & projecit eos in captivitatem in ter-
ram aliam, ut *teſtatur* tempus diei hujus. Secreta revelata ſunt coram
29 Domino Deo noſtro, & ipſe ultionem ſumet de illis: ſed manifeſta tradita
ſunt nobis & filiis noſtris uſque in ſeculum, ut faciamus de illis judi-
cium, ut impleamus omnia verba legis hujus.

CAP. XXX.

1 ET erit quum venient ſuper vos omnia verba hæc benedictionum,
& eorum contraria, quæ ego poſui coram vobis, tum reducetis ad cor
veſtrum ut revertamini ad cultum meum in omnibus captivitatibus
populorum ad quos migrare fecerit vos Dominus. O vos juſti reſipi-
2 ſcentes fœlices; quia quum peccaveritis & reverſi eritis, perveniet veſtra
reſipiſcentia uſq; ad ſolium gloriæ Domini Dei veſtri: ſi recipiatis ſermo-
nem ejus juxta omnia quæ mandavi vobis hodie, vos & filii veſtri, toto cor-
de veſtro & tota anima veſtra? Et recipiet ſermo ipſius cum beneplacito
3 pœnitentiam veſtram, & miſerebitur veſtri: & iterùm congregabit vos
ex omnibus populis, ad quos diſperſerit vos Dominus Deus veſter. Si fu-
4 erint diſperſiones veſtræ in fines cœlorum, inde congregabit vos ſermo
Domini per manus Eliæ ſacerdotis magni, & inde adducet vos per ma-
nus regis Meſſiæ. Et introducet vos ſermo Domini Dei veſtri in
5 terram quam hæreditario poſſederunt patres veſtri, & poſſidebis eam:
& benefaciet vobis, & multiplicabit vos pluſquam patres veſtros. Et
6 removebit Dominus Deus veſter ſtultitiam cordis veſtri, & ſtultitiam
cordis filiorum veſtrorum: quia ceſſabit concupiſcentia mala ex mun-
do, & creabit concupiſcentiam bonam, quæ conſilium dabit vobis
ut diligatis Dominum Deum veſtrum toto corde veſtro, & tota ani-
ma veſtra, ut producantur vitæ veſtræ uſque in ſeculum. Et immittet
7 ſermo Domini Dei veſtri maledictiones iſtas ſuper inimicos veſtros,
qui oppreſſerunt vos in captivitatibus veſtris, & contra oſores veſtros
qui perſequuti ſunt vos, donec diripuerint vos. Vos verò reverte-
8 mini & recipietis ſermonem Domini, & facietis omnia mandata ejus,
quæ ego mando vobis hodie.

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

24 * و بگويند همه آن قومها ابرچي بكرد ״ همچنين برميني آن اين چي گرمي آن خشم آن
25 بزرگي آن اين * وبگويند ابر آنچه گذاشتند مر شرطي ״ خداي پدراني ايشان آنچه ببريد
26 اوازي ايشان دربيرون آوردي لو ايشانرا از زميني مصر * برفتند بپرستيدند معبودان دگران
27 و سجود كردند بايشان معبودي آنچه نه دانستند ايشانرا ونه بخش داد بايشان * گرم شد
28 خشمي ״ در زميني آن آن بآوردن ابر آن مر همه آن نفريني آن نوشته درکتابي آن اين * بر كند
״ ايشانرا از بالاي زميني ايشان درخشم ودر غضب ودر قهري بزرگ و بينداخت ايشانرا
29 بزميني دگر چون روزي آن اين * آن نهانها ״ خداي ايما وآن ظاهرها بايما و بپسراني
[ايما] تا جاويد بكردن مر همه سخنهاي آن تورهي آن اين *

* فصل سي ام *

1 * و باشند كه بيايند ابر تو همه آن سخنهاي آن اينان آن آفرين و آن نفرين آنچه بدادم
بپيشي تو و باز گردي بدلي تو در همه آن قومها آنچه دحف كرد ترا ״ خداي تو بآنجا *
2 * و باز گردي تا ״ خداي تو و بشنوي درقولي او چون همه آنچه من فرمايا ترا اين روز تو
3 و پسراني تو در همه دلي تو و در همه جاني تو * و باز گردانند ״ خداي تو مر بردگي تو [و رحمت
كند بتو] و باز گردد و جمع كند ترا از همه آن قومها آنچه پراگنده كرد ترا ״ خداي تو
4 بآنجا * اگر باشد دحف شدهي تو در كناري آن آسمان از آنجا جمع كند ترا ״ خداي تو و از
5 آنجا بستاند ترا * و بياورد ترا ״ خداي تو بآن زمين آنچه ميراث گرفتند پدراني تو و ميراث
6 گيري آنرا و نيكوكند ترا و بسيار كند ترا از پدراني تو * و ببرد ״ خداي تو مر
نادانيي دلي تو و مر نادانيي نسلي تو بدوست داشتن مر ״ خداي تو در همه دلي تو و در
7 همه جاني تو بسبب زستني تو * و بدهد ״ خداي تو مر همه آن نفرينهاي آن اينان ابر
8 دشمناني تو و ابر دشمن داراني تو آنچه بتاختند ترا * و باز گردي و بشنوي بقولي ״
و بكني مر همه فرمانهاي او آنچه من فرمايا ترا اين روز *

24 *Dicent inquam omnes gentes; Ut*
quid fecit Dominus ſic terræ huic?
quiſnam eſt fervor iræ magnæ
hujus? Et dicent; Super eo quòd
25 *dereliquerunt pactum Domini Dei*
patrum ſuorum, quod pepigit cum
eis quum educeret eos è terra Ægy-
pti. Et abeuntes coluerunt deos
26 *alios, & adorârunt eos, deos*
quos non cognoverunt, cùm non
impertitus ſit eos illis. Et effer-
27 *buit ira Domini in terram ipſam,*
ad inferendum ei omnem maledi-
ctionem ſcriptam in libro hoc.
Extirpavitque eos Dominus de
28 *ſuper terram ipſorum in ira, &*
furore, & indignatione magnâ, &
projecit eos in terram aliam, ſicut
die hâc. Abſcondita, Domino Deo
29 *noſtro: & manifeſta, nobis &*
filiis noſtris uſque in æternum,
ad faciendum omnia verba legis
hujus.

CAP. XXX.

1 *ERit autem, cùm venerint ſuper*
te omnia verba hæc, benedictio
& maledictio quas dedi coram
te, & reverſus fueris ad cor tu-
um in cunctis gentibus ad quas
impulerit te Dominus Deus tuus:
2 *Reverſuſque fueris ad Dominum*
Deum tuum, & auſcultaveris
dicto ejus, juxta omne quod ego
præcipio tibi hodiè, tu & filii
tui toto corde tuo & totâ animâ
tuâ: Tunc reducet Domin⁹ De⁹ tuus
3 *captivitatem tuam, & miſerebitur*
tui, & revertetur & congregabit
te ex omnibus gentibus ad quas
diſperſerit te Dominus Deus tuus.
4 *Si fuerit expulſio tua ad extre-*
mum cœli, illinc congregabit te
Dominus Deus tuus, & illinc
5 *capiet te: Introducétque te*
Dominus Deus tuus in terram
quam hæreditate acceperant patres
tui, & hæreditate accipies eam:
benefaciétque tibi, & multipli-
6 *cabit te præ patribus tuis. Et*
circumcidet Domin⁹ De⁹ tuus igno-
rantiâ cordis tui, et ignorantiâ ſobolis
tuæ, ad diligendum Dominum Deum
tuum toto corde tuo ac totâ animâ
7 *tuâ propter vitam tuam. Dabit*
autem Dominus omnes maledictio-
nes iſtas ſuper inimicos tuos, &
ſuper odio habentes te, qui perſecuti
8 *ſunt te. Reverteris itaque auſcul-*
tabiſque dicto Domini, faciéſque
omnia præcepta ejus quæ ego præci-
pio tibi hodiè.

תרגום יונתן בן עוזאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

9 והותירך וישׁגיגינכון יי אלהכון לטבא דהצלחין בכל עיבדי ידיכון בולדא דמעיכון ובולדא דבעירכון ובפירי ארעכון לטבא ארום יחוב מימרא דיי למיחדי עלוהי לאוטבא לכון היכמא דחדי על אבהתכון: כי תשמע ארום תקבלון 10 למימרא דיי אלהכון למנטר פקודוי וקיימוי דכתיבין בספר אוריתא הדין ארום תתובון לדחלתא דיי אלהכון בכל לבבכון ובכל נפשכון: כי המצוה ארום 11 תפקידתא הדא דאנא מפקיד לכון יומנא לא מכסיא היא מנכון ולא רחיקא היא:

לא לא בשמיא היא למימר מן יסוק 12 בדילנא בשמיא ויסבינה לנא וישמע יתה לנא ונעבדינה: ולא ולא מן 13 האל לעיבר ימא רבא היא למימר מאן יעיבר בדילנא לעיבר ימא רבא ויסבינה לנא וישמע יתה לן ונעבדינה: כי קרוב ארום קריב לכון פתגמא 14 בביריך מדרשכון פתחו פמכון למהוי הגיין בהון בדירו לבבכון למעבד יתהון: ראה חמון די סדירית קדמיכון יומנא 15 ית ארחא דחיי דביה משתלם אגר טב לצדיקיא וית ארחא דמותא דביה משתלם אגר ביש לרשיעיא: אשר דאנא מפקיד לכון יומנא למרחם 16 ית יי אלהכון ולמהך באורחן דתקנן קדמוי ולמנטר פקודוי וקיימוי ודינוי ותיחון ותסגון ויבריכינכון יי אלהכון בארעא דאתון עללין לתפן למירתה: ואם ואין יהרהר לבבכון ולא תקבלון 17 ותטעון ותסגדון לטעותא עממיא ותפלחונון: הנדתי חניתי לכון יומנא 18 ארום מיבד תיבדון ולא תנדון יומין על ארעא דאתון עברין ית יורדנא למיעל לתפן למירתה: העידותי לא סהדין דעברין מן עלמא אנא מסהיד 19 בכון יומנא אלהין שמיא וארעא חיי ומותא סדירית קומיכון ברכתא וחילופה ותתירעון בארחא דחיי היא אוריתא מן בגלל דתיחון בחיי עלמא דאתי אתון ובניכון:

9 Et abundare faciet vos Dominus Deus vester in bonum; quia prosperabitis in omnibus operibus manuum vestrarum, in prole ventris tui, & in fœtu jumenti tui, & in fructibus terræ vestræ in bonum: quoniam revertetur sermo Domini ut lætetur propter vos, ut benefaciat vobis, sicut lætatus est super patres vestros. 10 Quando recipietis sermonem Domini Dei vestri, servando mandata ejus & statuta ejus quæ scripta sunt in libro legis hujus: quandoquidem convertemini ad timorem Domini Dei vestri toto corde vestro, & tota anima vestra. 11 Quoniam mandatum istud, quod ego mando vobis hodie, non est tectum à vobis neque remotum. 12 Non in cœlis est, ut dicas; quis ascendet pro nobis in cœlos, & accipiet nobis & faciet illud audire nos, ut ipsum faciamus? 13 Neque est ultra mare magnum, ut dicas; Quis transibit pro nobis mare, & accipiet ipsum nobis, & audire faciet ipsum nos, ut illud faciamus? 14 Quoniam propinquus est vobis sermo in vestris scholis: aperite os vestrum ut sitis meditantes in illis, mundate cor vestrum ut faciatis illa. 15 Videte quòd ordinaverim coram vobis hodie viam vitæ, in qua est retributio mercedis bonæ justis, & viam mortis, in qua est retributio mercedis malæ improbis. 16 Quod ego præcipio vobis hodie, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & ut ambuletis in viis quæ sunt rectæ coram eo, & ut custodiatis mandata ejus, & statuta ejus, & judicia ejus, & vivatis & multiplicemini, & benedicat vobis Dominus Deus vester in terra, ad quam possidendam vos ingredimini. 17 Quod si cogitet cor vestrum ut non recipiatis, sed erretis ut adoretis idola populorum, & colatis illa. 18 Nuntio vobis hodie quòd pereundo peribitis, & non protrahetis dies super terram, propter quam tu transis Jordanem ut ingrediaris & possideas illam. 19 Non testes qui transeunt ex hoc mundo ego testor in vos hodie, sed cœlos & terram, vitam & mortem ego ordinavi coram vobis, benedictionem & ejus contrarium; eligetis ergo semitam vitæ, nimirum legem, ut vivatis vitâ seculi venturi, vos, & filii vestri.

Hieros. 12 *Non in cœlis est lex, ut dicas; utinam aliquis existat nobis sicut Moses propheta, ut ascendat in cœlos & adducat ipsum nobis, & audire nos faciat mandata, ut illa faciamus.* 13 *Neque ultra mare magnum est lex, ut dicas; Utinam sit nobis unus sicut Jona propheta, qui descendat in profunditates maris, & adducat nobis illud, & audire faciat mandata ut illa faciamus.* 14 *Quoniam propinquus est apud vos sermo valde in ore vestro, ut meditemini in eo, & in cordibus vestris ut faciatis ipsum.* 15 *Videte, ecce posui coram vobis hodie viam vitæ, quæ est via bona, & viam mortis, quæ est via mala.*

ירושלמי 12 לא בשמיא היא אוריתא למימר אלוי אי הוה לן חד כמשה נביא די יסוק לשמיא וייתי יתה לן וישמע יתה לן ונעבד יתהון: 13 ולא מעבר ימא רבא היא אוריתא למימר אלוי הוה לן חד כיונה נביא דייהות לעומקי ימא רבא וייתי יתה לן וישמע יתה לן ונעבד יתהון: 14 ארום קריב הוא לוותכון פתגם לחדיא בפומכון למהוי הגיין בדיר לבבכון למעבד יתהון: 15 חזון האי שויית קדמיכון יומא הדין ית אורחא דחייא ודשיעיא ית אורחא דמותא דהיא אורחא טבתא וית אורחא דמיתותא דהיא אורחא בישתא:

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

9 * وزياده كند ترا ׃ خداي تو درهمه عملي دستي تو ودر بري شكمي تو ودر بري چهاپاي
تو ودر بري زميني تو بنيكوئي كه باز كردد ׃ بشادي كردن ابر تو بنيكوئي چون آنچه شادي
10 كرد ابر پدراني تو * كه بشنوي در قولي ׃ خداي تو بنگاه داشتن فرمانهاي او ورسمهاي
او آن نوشته در كتابي آن توريهي آن اين كه باز كردي ׃ خداي تو درهمه دلي تو
11 ودرهمه جاني تو * كه آن فرماني آن اين آنچه من فرمايا ترا اين روز نه جدا است آن از تو
12 ونه دورست آن * نه در آسمان آن بكفتن كه بر آيد بايما بآن آسمان وبستاند آنرا بايما
13 وبشنواند ايمارا [آن] وبكنيم آنرا * ونه از كذار بدريا است آن بكفتن كه بكذرد بايما
14 بكذاري آن دريا وبستاند آنرا بايما وبشنواند ايمارا آن وبكنيم آنرا * كه نزديك است
بتو آن سخن بغايت در دهاني تو ودر دلي تو بكردن اويرا * ببين بدادم بپيشي تو اين
15 روز مر آن زندكي ومر آن نيكوئي مر آن مركي ومر آن بدي * آنچه من فرمايا ترا اين
16 روز بدوست داشتن مر ׃ خداي تو برفتن در راهاي او وبنگاه داشتن فرمانهاي او
ورسمهاي او وحكمهاي او وبزي وبسيار شوي وآفرين كند ترا ׃ خداي تو در
17 زميني آنچه تو آيا بآنجا بميراث كرفتن آنرا * واكر روي كند دلي تو ونه شنوي
18 ودحف شوي وسجود كني بمعبودان دكران وپرستش كني ايشانرا * آكاه كردم بشما
اين روز كه كم شدن كم شويد نه دراز كشيد روزكاران ابر آن زمين آنچه تو كذرا
19 مر آن يردن بآمدن بآنجا بميراث كرفتن آنرا * كواه كرفتم در شما اين روز مر آن آسمان
ومر آن زمين آن زندكي وآن مركي بدادم بپيشي تو آن آفرين وآن نفرين واختيار كني
در زندكي بسبب بزي تو ونسلي تو

(Et augebit te Dominus Deus tuus 9 in omni opere manûs tuæ, in fructu ventris tui, & in fructu quadrupedis tuæ, ac in fructu terræ tuæ, in bonum: quia revertetur Dominus ad lætandum super te in bonum, quemadmodum lætatus est super patres tuos: Cùm auscultaveris dicto Domini Dei tui, custodiendo præcepta ejus ac statuta ejus scripta in libro legis hujus: cúmq; reversus fueris ad Dominum Deum tuum toto corde tuo ac totâ animâ tuâ.) Nam præceptum hoc quod 11 ego præcipio tibi hodiè, non separatum est illud à te, neque procul est illud: Non in cælo est, ad dicendum; Quis ascendit pro nobis 12 in cælum, & accipiet illud pro nobis, & audive faciet nos illud, ut faciamus illud? Neque ultra 13 transitum maris est illud, ad dicendum; Quis transfretabit pro nobis transitum maris, & accipiet illud pro nobis, & audive faciet nos illud, ut faciamus illud? Sed 14 propinquum est tibi verbũ valdè, in ore tuo & in corde tuo, ad faciendum illud. Vide, dedi coram 15 te hodiè vitam & bonum, & mortem ac malum: Quoniam ego 16 præcipio tibi hodiè diligere Dominum Deum tuum, ambulare in viis ejus, & custodire mandata ejus & statuta ejus ac judicia ejus, ut vivas, & multiplicevis, & benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra quam tu ingrederis ad hæreditate accipiendum eam. At si averterit se cor tuum, & 17 non audieris, & impulsus fis, & adoraveris deos alios, coluerisque eos: Denuntiavi vobis hodiè, quòd 18 pereundo peribitis, non longùm protrahetis dies super terram ad quam tu transis Jarden ad ingrediendum ad hæreditate accipiendum eam. Testes assumpsi contra vos hodiè cælum ac terram, quòd vitam 19 & mortem dedi coram te, benedictionem & maledictionem: deligas ergò vitam, ut vivas tu & progenies tua;

דברים לא
תרגום יונתן בן עוזיאל

לאהבה לְמֵירְחַם יְיָ אֱלָהכון לְקַבְּלָא בְּמֵימְרֵיהּ וּלְסִקְרֵב לְדַחֲלְתֵּיהּ אֲרוּם 10
אוֹרַיְיתָא דְּאִתּוּן עֲסִיקִין בַּהּ הִיא חַיֵּיכון בְּעָלְמָא הָדֵין וְאוֹרָכוּת יוֹמֵיכון בְּעָלְמָא דְּאָתֵי
וְתִתְכַּנְּשׁוּן בְּסוֹף גָּלְוָותָא וְתֵיתְבוּן עַל אַרְעָא דְּקַיֶּים יְיָ לַאֲבָהָתְכון לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב לְמִתַּן לְהוֹן׃

פ פ פ לא

וַיֵּלֶךְ וְאָזַל מֹשֶׁה לְמִשְׁכַּן בֵּית אוּלְפָנָא וּמַלֵּיל יָת פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל׃ 1
וַיֹּאמֶר וַאֲמַר לְהוֹן בַּר מְאָה וְעֶשְׂרִין שְׁנִין אֲנָא יוֹמָנָא לֵית אֲנָא יָכִיל תּוּב לְמִפַּק 2
וּלְמֵיעַל וּמֵימְרָא דַּייָ אֲמַר לִי לָא תְעִיבַר יָת יָרְדְנָא הָדֵין׃ דְּיָ יְיָ אֱלָהכון 3
הוּא שָׁכִינְתֵּיהּ עָבִיר קֳדָמֵיכון הוּא יְשֵׁיצֵי יָת עַמְמַיָּא הָאִלֵּין וְתֵירְתּוּנוּן יְהוֹשָׁעַ הוּא יְמֵיל
קֳדָמֵיכון הֵיכְמָא דְּמַלֵּיל יְיָ׃ וְיַעֲבֵד יְיָ פּוּרְעָנוּת דִּינָא מִנְהוֹן הֵיכְמָא דְּעָבַד 4
לְסִיחוֹן וּלְעוֹג מַלְכֵי אֱמוֹרָאֵי וּלְעַמְמֵי אַרְעֵהוֹן דְּשֵׁיצֵי יַתְהוֹן׃ וְנָתַם וְיִמְסְרִינוּן 5
מֵימְרָא דַּייָ קֳדָמֵיכון וְתַעְבְּדוּן לְהוֹן הֵי כְּכָל תַּפְקִידְתָּא דְּפַקֵּידְתִּית יַתְכון׃ חוּקוּ
אִיתְקְפוּ וְאִתְחַיָּילוּ לָא תְדַחֲלוּן וְלָא תְתְרְעוּן מִן קֳדָמֵיהוֹן אֲרוּם יְיָ אֱלָהכון שְׁכִינְתֵּיהּ 6
מֵימְרָא דַּייָ קֳדָמֵיכון לָא יִשְׁבְּקִנְכון וְלָא יְרַחֲקִנְכון׃ וּקְרָא מֹשֶׁה לִיהוֹשָׁעַ 7
מִן גּוֹא עַמָּא וַאֲמַר לֵיהּ לְמֵיחֲמֵיהוֹן דְּכָל יִשְׂרָאֵל אִיתְקַף וְאִתְחַיָּיל אֲרוּם אַנְתְּ
מְתַמְנֵי לְמֵיעוֹל עִם עַמָּא הָדֵין לְאַרְעָא דְּקַיֶּים מֵימְרָא דַּייָ לַאֲבָהָתְכון לְמִתַּן לְהוֹן
וְאַנְתְּ תַּפְלִינ יָתֵהּ לְהוֹן׃ וְהִי וּמֵימְרָא דַּייָ שְׁכִינְתֵּיהּ מְדַבַּר קֳדָמָךְ וּמֵימְרֵיהּ יְהֵי 8
בְּסַעֲדָךְ לָא יִשְׁבְּקִנָּךְ וְלָא יְרַחֲקִנָּךְ לָא תְדַחַל וְלָא תְתְרְעֵי׃ וַיִּכְתּוֹב וּכְתַב מֹשֶׁה 9
יָת אוֹרַיְיתָא הָדָא וּמְסָרָהּ לְכָהֲנַיָּא בְּנֵי לֵוִי דְּנָטְלִין יָת אֲרוֹן קְיָמָא דַּייָ וּלְכָל
חַכִּימֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיְצַו וּפַקֵּיד מֹשֶׁה יַתְהוֹן לְמֵימַר בְּסוֹף שְׁבַע שְׁנִין בְּאִשּׁוֹנֵי שַׁתָּא 10
דְּשָׁמְטָתָא בְּחַגָּא דְּמַטְלָיָא׃ בְּבָא בְּמֵיתֵי כָּל יִשְׂרָאֵל לְאִתְחַמָּאָה קֳדָם יְיָ אֱלָהכון 11
בְּאַתְרָא דְּיִתְרְעֵי תֵּיקָרוֹן יָת אוֹרַיְיתָא הָדָא קֳבֵל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁמְעֵהוֹן׃ הַקְהֵל
בְּנוּשׁוּ יָת עַמָּא גּוּבְרַיָּא לְמֵילַף וְנָשַׁיָּא לְמִשְׁמַע אוּלְפָנָא וְטַפְלַיָּא לְקַבּוּלֵי עֲלֵיהוֹן 12
אַגְרָא דְּמֵיתֵין יַתְהוֹן וְיוֹרַיָּא דִּבְקִירְיוֹכון דְּיִתְמוֹן אֵיקַר אוֹרַיְיתָא וְיִדְחֲלוּן כָּדֳלְהוֹן
מִן קֳדָם מֵימְרָא דַּייָ אֱלָהכון וְיִטְרוּן לְמֶעְבַּד יָת כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְיתָא הָדָא׃

10 ut diligatis Dominum Deum vestrum, auscultando sermoni ejus, & adhærendo timori ejus: quoniam lex in qua occupabimini erit vita vestra in hoc seculo, & prorogatio dierum vestrorum in seculo venturo, ut colligamini in fine captivitatum, & habitetis in terra quam juravit Dominus patribus vestris, Abraham, Isaac, & Jacob, se daturum illis.

SECT. LII.
CAP. XXXI.

1 ET abiit Moses in tabernaculum domus doctrinæ, & loquutus est verba hæc cum universo Israel. 2 Et dixit illis; Hodie natus sum centum viginti annos, neque possum rursus egredi aut ingredi: & sermo Domini dixit mihi, Non transibis Jordanem istum. 3 Dominus Deus vester & divina ejus majestas transibit coram vobis, ipse exterminabit populos istos, & possidebitis eos: Josue quoque præcedet vos quemadmodum loquutus est Dominus. 4 Et faciet Dominus vindictam judicii de illis, sicut fecit Sichon & Og regibus Æmorrhæorum, & populis terræ eorum, quos perdidit. 5 Et tradet eos sermo Domini coram vobis, ut faciatis illis juxta omne mandatum quod ego mandavi vobis. 6 Fortes igitur & robusti estote, ne timeatis nec frangamini à facie eorum: quoniam Domini Dei vestri divina majestas dux erit ante vos, non deseret vos neque abominabitur vos. 7 Vocavítque Moses Josuam è medio populi, & dixit illi vidente universo Israele; Roborare & fortis esto, quoniam tu præficieris ut ingrediaris cum populo hoc in terram, quam juravit Sermo Domini patribus vestris se daturum illis: & tu divides eam illis. 8 Et Sermonis Domini divina majestas præcedet te, & Sermo ejus erit tibi auxilio; non relinquet te, nec abominabitur te: ne timeas neque frangaris animo. 9 Et scripsit Moses legem hanc, & tradidit illam sacerdotibus filiis Levi, qui portant arcam fœderis Domini, & omnibus sapientibus Israel. 10 Et præcepit illis Moses, dicendo; In fine septem annorum tempore anni remissionis, in festo tabernaculorum, 11 Quum veniet universus Israel ut appareat coram Domino Deo vestro, in loco quem elegerit, legetis legem hanc coram universo Israel illis audientibus. 12 Congregate populum; viros ut discant, mulieres ut audiant doctrinam, pueros ut recipiant præmium illius quod adducant eos, & peregrinos qui sunt in urbibus vestris ut videant gloriam legis, & timeant omnes illi à facie sermonis Domini Dei vestri, ut observent facere omnia verba legis hujus.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

20 * بدوست داشتن مر يهوه خداي تو بشنويدن در قولي او و بواصل شدن درو كه او زندگي
تو و درازي روزگاراني تو بنشستن ابر آن زميني آنچه سوگند خورد يهوه بپدراني تو بابرهم بيصحق
و بيعقوب بدادن بايشان * فصل سي يكم * برفت مشه سخن گفت مر آن 1

Diligendo Dominum Deum tuum, 20 auscultando dicto ejus, & adhærendo ei: ipse enim est vita tua, & longitudo dierum tuorum, ut sedeas super terram quam juravit Dominus patribus tuis, Abraham, Ishac, & Jaacob, dare illis.

CAP. XXXI.

1 AIens itaque Mesheh locutus est verba ista ad universum Israel: 2 Dixitq; eis, Ætatis centum & viginti annorũ sum hodiè, non possum ampliùs egredi & ingredi: prætereà Dominus dixit ad me, Non transibis Jarden istum. 3 Dñs Deus tuus ipse transiturus est ante te, ipse annihilabit omnes gentes istas à præsentia tua, & hæreditate accipies eas. Jehoshua ipse transiturus est ante te, quemadmodum locutus est Dominus. 4 Faciétque Dominus illis quemadmodum fecit Sihon & Og regibus Emoræi, & terræ eorum, quos annihilavit. 5 Quum ergò dederit eas Dominus coram vobis, tunc facietis eis juxta omne præceptum quod præcepi vobis. 6 Confortamini, & roboramini; ne timeatis, neque frangamini à facie eorum: Dominus enim Deus tuus est qui pergit tecum, non dimittet te, neque manum retrahet tibi. 7 Vocans itaque Mesheh Jehoshua, dixit illi in oculorum conspectu totius Israelis; Fortis esto ac validus esto: ingredieris enim cum populo isto terram quam juravit Dominus patribus eorum dare illis, & tu possidendam dabis eam illis. 8 Et Dominus est qui incedit ante te: ipse erit tecum, non dimittet te, neque manum retrahet tibi: ne timeas, neque confractus sis. 9 Scripsitque Mosheh legem istam, & dedit eam sacerdotibus filiis Levi portantibus arcam fœderis Domini, & omnibus senioribus Israel. 10 Et præcepit Mosheh eis, dicendo; A fine septem annorum, in stato tempore anni remissionis, solennitate tabernaculorum, 11 In adventu universi Israelis ad apparendum coram Domino Deo tuo, in locò quem elegerit, recitabis legem istam coram universo Israele in præsentia eorum. 12 Congrega populum, viros, & mulieres, & parvulos, & peregrinos tuos qui intra portas tuas, ut audiant, & ut discant, timeántque Dominum Deum vestrum, & observent facere omnia verba legis hujus:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

ובניהם ובניהון דלא ידעו ישמעון וילפון למדחל מן קדם יי אלהכון כל 13
יומיא דאתון קיימין על ארעא דאתון עברין ית יורדנא תמן למירתה: ויאמר 14
יהלתא צדיקיא אתאמרת קריבותא בימיתהון מטול דלא מטו ליומי אבהתהון
וכל חד וחד מני פרנסא ביומוי יעקב אבונן ודוד מלכא ומשה נביא דהכין כתיב
ואמר יי למשה הא קריבן יומך לממת קרי ית יהושע ותתעתדון במשכן זמנא
ואפקדיניה ואזל משה ויהושע ואתעתדו במשכן זמנא: וירא ואתגלי איקר 15
שכינתא דיי במשכנא בעמודא דעננא וקם עמודא דענגא על תרע משכנא
ומשה ויהושע קמון מן לבר:
ויאמר ואמר יי למשה הא אנת שכיב 16 ירושלמי 16 ויקבקון ויפסון ית קיימיא
בעפרא עם אבהתך ונשמתך תהוי די קיימית עמהון:
ענויא בגניו חיי עלמא עם אבהתך ויקומון רשיעי עמא הדין ויטעון בתר
טעוות עממיא דהינון עלין תמן בגיהון וישבקון ית קיימי 17
די גזרית עמהון: וחרה אפי ויתקוף רוגזי בהון ביומא ההוא ואירחיקינון
ואסלק שכינתי מנהון ויהון לביזא ויארעין יתהון בישין סגיעין ועקין וייטרון
בעדנא ההיא בשביעה מטול דלית שכינת אלהי שריא במצעי אירעוני בישתא
דאלין: ואנכי ואנא מסלקא אסלק שכינתי מנהון בעדנא ההיא עד דיתמקמקון 18
ויקבלון פורענות חוביהון על כל בישתא דעבדו ארום אתפניו בתר טעוות עממיא:
ועתה וכתון לכון ית תושבחתא הדא ואלפה ית בני ישראל 19
שויה בפומהון בדיל דתהי תושבחתא הדא קדמוי לסהיד בבני ישראל:
כי אביאנו ארום איעלינון לארעא דקיימית לאבהתהון עבדא חלב ודבש וייכלון 20
וישבעון וידהנון ויתפנון לטעות עממיא ויפלחונון וירגזון קדמוי וישנון ית קיימי:
והיה ויהי ארום ישערעון יתהון בישין סגיעין ועקין ותסהיד תושבחתא הדא קדמיהון 21
לסהדו ארום גלי קדמי דלא תתנשי מפום בניהון ארום גלי קדמי ית יצרהון
בישא דהינון עבדין יומנא עד לא אעיליכון לארעא דקיימית: ויכתב וכתב משה 22
ית תושבחתא הדא ואלפה ית בני ישראל:

Filii quoque eorum, qui nihil noverunt, audiant & discant timere à 13
facie Domini Dei vestri, omnibus diebus quibus vivetis in terra, propter quam vos transitis Jordanem ad possidendum illam. Tribus 14
justis dicta est appropinquatio mortis eorum, quòd non pervenirent ad dies patrum suorum, & unusquisque horum constituit gubernatorem in diebus suis, Jacobo patri nostro, & Davidi regi, & Mosi prophetæ, quia sic scribitur: Et dixit Dominus Mosi; Ecce appropinquant dies tui ut moriaris, voca Josuam & sistite vos in tabernaculo fœderis, ut dem illi mandatum. Itaque abiit Moses & Josue, & statuerunt se in tabernaculo fœderis. Et revelavit se gloria di- 15
vinæ majestatis Dei in tabernaculo in columna nubis, & stetit columna nubis ad portam tabernaculi, Moses autem & Josue stabant foris. Et dixit Dominus Mosi; Ecce tu jacebis in pulvere cum patri- 16
bus tuis, & anima tua erit reposita in thesauro vitæ seculi cum patribus tuis: & surgent improbi populi hujus, & errabunt post idola populorum inter quos ipsi venient, & relinquent cultum meum, & mutabunt fœdus meum, quod ego cum illis pepigi. Tum succendetur furor meus contra eos in die 17
illo, & abominabor illos, & auferam divinam meam majestatem ab illis, & erunt in prædam, & occurrent illis mala multa & angustiæ: & dicent tempore illo cum jurejurando; Quia non est divina majestas Dei mei habitans in medio mei, evenerunt mihi mala hæc. Ego 18
itaque auferendo auferam divinam meam majestatem ab illis in tempore illo, donec liquefiant & recipiant ultionem peccatorum suorum, propter omnia mala quæ fecerunt: eò quod verterunt se post idola populorum. Et nunc scribite vobis canticum hoc, & docete filios 19
Israel, pone ipsum in ore eorum: ut sit canticum hoc coram ipso in testem contra filios Israel. Quoniam introducam eos in terram quam 20
juravi patribus eorum, facientem lac & mel; comedentque & saturabuntur, & postquam pingues erunt convertent se ad idola populorum, & colent ea: atque *ita* ad iracundiam provocabunt me, & irritum facient pactum meum. Et erit quando evenerint illis mala 21
multa & afflictiones, tum testabitur canticum hoc coram illis in testimonium; quoniam revelatum est coram me, quod non oblivioni tradetur ex ore filiorum eorum: quia *etiam* manifesta est coram me concupiscentia eorum mala, quam ipsi faciunt hodie, antequam introducam vos in terram quam juravi. Et scripsit Moses canticum istud, 22
& docuit filios Israel.

Hieros. 16. *Et relinquent & prophanabunt statuta, quæ ego pepigi cum illis.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* وپسراني ايشان آنچه نه شناختند بشنوند وبياموزند بترسيدن مر يي خداي شما همه آن 13
روزگاران آنچه شما زندگان ابر آن زمين آنچه شما گذران مر آن يردن بآنجا بميراث گرفتن *
* گفت يي بموسه اينك نزديك شدند روزگاراني تو بمردن بخوان مر يهوشع وبياستيد در 14
خيمهي وعده وبفرمايم اويرا برفت موسه ويهوشع بياستادند در خيمهي وعده * ديدار 15
شد يي در خيمه در ستوني ابر بياستاد ستون آن ابر ابر درگاهي آن خيمه * گفت يي بموسه 16
اينك تو خسپا اوازي پدراني تو وبر خيزد آن قومي آن اين وبيراه شود پسي معبودانى
بيگانهي آن زمين آنچه او آيا بآنجا در ميانى او ودست باز دارد مرا وسست كند مر شرطي
من آنچه ببريدم اوازي او * وگرم شود خشمي من درو روزي آن او ودست باز دارم ايشانرا 17
ونهان كنم شكيناي من ازيشان وباشد بخوردن وبيابند اويرا بديهاي بسياران
وسختيها وبگويد در روزي آن او ها نه ابر كه نيست خداي من درميانى من
بيافتند مرا آن بديهاي آن اينان * ومن نهان كردن نهان كنم شكيناي من در 18
روزي آن او ابر همه آن بدي آنچه بكرد كه روي كرد بمعبودانى دگران * واكنون 19
بنويسيد بشما مر آن تسبيحي آن اين وبياموزان [آنرا] مر پسراني يسرال بنه آنرا در
دهانى ايشان بسبب باشد بمن آن تسبيحي آن اين بگواه در پسراني يسرال * كه بياورم 20
اويرا بآن زمين آنچه سوگند خوردم بپدراني او دوشاي شير وانگبين وبخورد
وسير شود وفربه شود وروي كند بمعبودانى ديگران وبپرستند ايشانرا ونفايه
كنند مرا وسست كنند مر شرطي من * وباشد كه بيابند اويرا بديهاي بسياران 21
وسختيها وجواب دهد آن تسبيحي آن اين بگواه كه نه فراموش شود از دهانى نسلي
او كه دانستم مر خلقي او آنچه او كنا اين روز در پيش بياورم اويرا بآن
زمين آنچه سوگند خوردم * بنوشت موسه مر آن تسبيحي آن اين در روزي آن او 22
بياموزانيد آنرا مر پسراني يسرال *

Filii quoque eorum qui non noverunt, audiant, & discant timere Dominum Deum vestrum omnibus diebus quibus superitis viventes super terram ad quam transitis Jarden ad hæreditate accipiendum eam. Tum *dixit* Dominus *ad Mosheb; Ecce appropinquârunt dies tui ad moriendum: voca Jehoshua, & state in tentorio conventûs, & præcipiam ei.* Perrexit itaque *Mosheb & Jehoshua,* steterúntque *in tentorio conventûs.* Et *apparuit Dominus in tentorio in columna nubis: stetitque columna nubis super ostium tabernaculi.* Et *dixit* Dominus *ad Mosheb; Ecce tu dormiturus es cum patribus tuis: posteà surget populus iste, & deviabit post deos alienigenæ terræ, in cujus medium ibi venturus est: & manum retrabet mihi, dissolvétque pactum meum quod pepigi cum eo. Itaque efferveſcet ira mea in eum die ipso, & manum retrabam eis, abscondámque majestatem meam ab eis: & erit in devorationem, & invenient eum mala plurima, & dura: dicétque in die illo, Nónne propterea quòd non est Deus meus in medio mei, invenerunt me mala hæc? Ego verò abscondendo abscondam majestatem meam in die illo, propter omne malum quod fecit: quia respexit ad deos alios. Nunc igitur scribite vobis canticum istud, & doce illud filios Israel: pone illud in ore eorum, ut sit mihi canticum istud in testem contra filios Israel. Introducam enim eum in terram quam juravi patribus ejus, præbentem lac & mel: comedet autem, & saturabitur, & impinguabitur: deindè respiciet ad deos alios, & colent eos; rejicient verò me, & dissolvent pactum meum. Erítque, cùm invenerint eum mala plurima, & dura, tunc responsum dabit canticum istud in testem: non enim oblivioni erit ex ore sobolis ejus, quia novi ingenium ejus, & quod ipse agitat hodiè, antequàm introduxerim eum in terram de qua juravi. Scripsit igitur Mosheb canticum istud in die ipso, docuítque illud filios Israel.*

דברים לב

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

23 ויצו ויפקיד ית יהושע בר נון ואמר איתחזק ואתחייל ארום אנת תעיל ית
בני ישראל לארעא דקיימית להון ומימרי יהי בסעדך : ויהי והוה כמפסק
24 משה למכתוב ית פתגמי אוריתא
הדא על גוילא עד די אשלימינון :
25 ויצו ופקיד משה ית ליואי נטלי
ארון קיימא דיי למימר : לקח סבו ית
26 ספרא דאוריתא הדא ותשוון יתיה בקופסא מן צטר סיטרא דארון קיימא דיי
אלהכון ויהי תמן בכון לסהיד : כי אנכי ארום גלי קדמי ית סורהבנותכון
27 וית קדלכון קשיא הא עד זמן דאנא
בחיים ביניכון יומא דין מסרהבין
הויתון קדם יי ואוף כל דכן בתר
דאימות : הקהילו אלי בנושו לוותי ית כל חכימי שבטיכון וסרכיכון ואמליל
28 במשמעהון ית כל פתגמיא האלין ואסהיר בהון ית שמיא וית ארעא : כי ידעתי
ארום חכימית דמן בתר דאימות ארום חבלא תחבלון עובדיכון ותשטון מן
29 ארחא דפקידית יתכון ותארע יתכון בישתא בסוף יומיא ארום תעבדון דביש קדם
יי לארעא קדמוי : וידבר משה ומליל משה במשמע כל קהלא דישראל ית
30 פתגמי שבחא הדא עד די שלימו :

פ פ פ

לב

האזינו השמים והוה די ממא

ירושלמי 1 ביון דמשא קציה דמשה
למסתלקא מן גו עלמא אמר הא אנא
מסהיד בעלמא הדין סהדא דלא טעמא
מיתו מסהיד אנא בהון שמיא וארעא
דלא טעמין מיתו בעלמא הדין ברם
סופיהון כלין לעלמא דאתי דכן הוא
מפרש ואמר טולו לשמיא עיניכון
ואסתכלו לארעא מלרע ארום שמיא
כחננא יסטון וארעא כלבושא תבלי ברם
אנא עתיד למברא שמים חדתין וארעא
חדתא ישעיה נביא כד הוה מתנבא
בכנשתהון דישראל על דהוה רחיק מן
שמיא וקריב לארעא יהב שמועתא
לשמיא ויציתא לארעא דכן הוא מפרש
ואמר שמעו שמיא ואציתו ארעא ארום
ממרא דיי אמר משה נביא כד הוה
מתנבא בכנשתא דישראל על דהוה קריב לשמיא ורחיק מן ארעא דהכין כתיב אציתו שמיא ואימליל
ותשמע ארעא ממלל דפומי :

1 Et præcepit Josue filio Nun, dicens; Roborare & fortis esto, quo- 23
niam tu introduces filios Israel in terram quam juravi illis: & sermo
meus erit tibi auxilio. Et fuit postquam cessasset Moses scribere verba 24
legis hujus in pergameno, donec absolveret ea: Et præcepit Moses 25
Levitis portantibus arcam fœderis
Domini, dicendo: Accipite li- 25
brum legis hujus, & ponite ipsum
in capsa ad latus dextrum arcæ
fœderis Domini Dei vestri, ut sit ibi in vos in testimonium. Quo- 27
niam revelata est coram me rebellio vestra, & cervix vestra dura:
ecce dum ego adhuc vivo inter
vos hodie rebelles fuistis coram
Domino, & etiam quanto magis
postquam mortuus fuero? Con- 28
gregate ad me omnes sapientes tribuum vestrarum, & præfectos ve-
stros: & loquar illis audientibus omnia verba ista, & testabor in
illos cœlum & terram. Quoniam scio quod postquam mortuus fue- 29
ro corrumpendo corrumpetis opera vestra, & errabitis à via quam
mandavi vobis: & quòd vobis eventura sint mala in fine dierum,
quoniam facietis id quod malum est coram Domino, ad iracundiam
provocando ipsum. Et loquutus est Moses audiente universo cœtu 30
Israel verba cantici hujus, donec completa essent.

Hieros. 24 *Et fuit postquam cessâsset Moses scribere verba laudabilia legis hujus, usque ad tempus quo completa sunt.*

Hieros. 27 *Quanto magis postquam mortuus fuero?*

SECT. LIII.

CAP. XXXII.

Accidit autem quando advenit 1
finis Mosis prophetæ, ut colligeretur è medio mundi, dixit apud
se; Non testabor in populum
hunc testes qui gustant mortem in
hoc mundo, ecce ego adhibebo
in eum testes qui non gustant mor-
tem in hoc mundo, verùm quo-
rum finis est ut renoventur in se-
culo futuro. Isaias propheta cùm
vaticinaretur in congregatione Is-
raelitarum, tribuit auditum cœlis
& attentionem terræ, eò quòd
propinquus esset terræ & remotus
à cœlis. Verùm Moses propheta
quum vaticinaretur in congregati-
one ipsorum Israelitarum, tribuit
auditum terræ & attentionem cœ-
lis, eò quòd propinquior esset
cœlis & magis remotus à terra,
nam sic scribitur; Attendite cœli
& loquar, & audi terra loquutio-
nem oris mei.

Hieros. 1 *Postquam advenit finis Mosis, ut asserretur ex mundi medio, dixit; Ecce ego testificor in mundo hoc rem quæ non gustat mortem, testificor ego contra eos cœlum & terram, quæ non gustant mortem in hoc mundo, verùm eorum finis est ut consumantur in seculo futuro, quia sic exponit & dicit; Levate ad cœlos oculos vestros, & contemplamini terram deorsum, quoniam cœli sicut fumus liquescent, et terra sicut vestis veterascet: verùm ego creaturus sum cœlos novos, et terram novam Isaias propheta quum vaticinaretur in congregatione Israelitarum, eò quòd remotus esset à cœlis et terra propinquus, tribuit auditum cœlis et attentionem terræ: quia sic exponit et dicit; Audite cœli et auscultate terra, quoniam Sermo Domini loquutus est. Moses propheta quum vaticinaretur in congregatione Israelitarum, eò quòd propinquus esset cœlis et remotus à terra, tribuit attentionem cœlis et auditum terræ: sic ipse exponit, et dicit; Attendite cœli et loquar, et audiat terra sermonem oris mei.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

23 * بفرمود مر يهوشع بن نون ڤفت قوي باش وپاديوند باش كه تو بياوري مر پسراني يسرال
24 بآن زمين آنچه سوڤند خوردم بايشان ومن باشم اوازي تو * بود چون تمام كردني مشه
25 بنوشتن مر سخنهاي آن تورهي آن اين ابر كتاب تا تمام شدن ايشان * بفرمود مشه مر
26 لويان بر داراني صندوقي شرطي :: بڤفتن * بستان مر كتابي آن تورهي آن اين بنهيد اويرا
27 از جنبي صندوقي شرطي :: خداي شما وباشد آنجا در تو بڤواه * كه من دانستم مر
عاصي تو ومر قفاي تو آن سخت اينك در هنيز من زنده اوازي شما اين روز عاصيان
28 بوديد اوازي :: ونيز كه پسي مردني من * جمع كنيد بمن مر همه پيراني قبيلهاي شما
ومهتراني شما وسخن ڤويم در حضوري ايشان مر آن سخنهاي آن اينان وڤواه بر ڤيرم
29 در ايشان مر آن آسمان ومر آن زمين * كه دانستم پسي مردني من كه تباهي كردن
تباهي كنيد وبڤرديد از آن ره آنچه فرمودم شمارا وفراز رسد شمارا آن بدي در
آخري آن روزگاران كه بكنيد مر آن بد در نظري :: بخشم ڤرفتني او در عملي دستهاي شما *
30 * سخن ڤفت مشه در حضوري همه جماعتي يسرال مر سخنهاي آن تسبيحي آن اين تا تمام
شدن ايشان *

* فصل سي دوم *

1 * ڤوش كنيد آن آسمان وسخن ڤويم وبشنود آن زمين ڤفتارهاي امري من *

Dein præcepit Jehoshua filium 23
Nun, dicendo; Fortis esto, ac validus esto, quia tu introduces filios
Israel in terram de qua juravi eis:
& ego ero tecum. Fuit autem, cùm 24
finem fecisset Mosheh scribendi verba legis hujus in libro, donec absoluta essent, Præcepit Mosheh Levi- 25
tis portantibus arcam fœderis, dicendo; Cape librum legis hujus, 26
& ponite eum à latere arcæ fœderis Domini Dei vestri, sitque ibi
contra te in testem. Ego enim no- 27
vi rebellionem tuam, & cervicem
tuam duram: ecce dum adhuc vivo
vobiscum hodiè rebelles estis Deo, et
etiam quantò magis post mortem
meam? Congregate ad me omnes 28
seniores tribuum vestrarum, &
principes vestros, & loquar in præ-
sentia eorum verba ista, & testes
adscscam contra eos cœlum ac ter-
ram. Novi enim quòd post mor- 29
tem meam corruptè agendo corruptè
agetis, & divertetis à via quam
præcepi vobis: undè superveniet
vobis malum in fine dierum, quum
feceritis malum in conspectu Domi-
ni ita ut iram concipiat in opus
manuum vestrarum. Itaque locu- 30
tus est Mosheh in præsentia totius
congregationis Israel, verba cantici
hujus, donec absoluta essent.

CAP. XXXII.

Audite cœli, & loquar, 1
& audiat terra sermones mandati
mei.

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

יערוף כִּנְקוֹף עַל מְרוֹדְיָא הֵיךְ מְטָרָא סִפְחָא אוּלְפָּנִי וְתִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא עַל מָקְבְּלֵי אוּלְפָּנָא הֵיךְ טַלָּא מְמַלְלֵי דִילִי כִּרְבִיעוּת רוּחֵי מִיטָרָא דְּמִינַחֲבִין עַל דֵּיתָאִין בְּיַרַח מַרְחֶשְׁוָן וְכִרְסִיסִין לְקוּשִׁין דְּמַרְוִין צְמָחוֹנֵי אַרְעָא בְּיַרְחָא דְנִיסָן: כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גוֹדֶל לֶאֱלָהֵנוּ: הַצּוּר אָמַר מֹשֶׁה נְבִיָּא בַּד סַלֵּיקִית לְמָרוֹמָא חֲמִית רְבוֹן כָּל עָלְמַיָּא יְיָ מְרַבַּע יוֹמָא לְאַרְבְּעָא חוּלְקִין תְּלָת שְׁעִין עָסִיק בְּאוֹרַיְיתָא וּתְלַת עָסִיק בְּדִינָא וּתְלַת מְכַרְוֵן בֵּין גְּבַר לְאִיתָּא וְנוֹר לְמָרוֹמָם וּמְאִיךְ וּתְלַת מְפַרְנֵס כָּל בְּרַיְיתָא דְּחָכִין כְּחִיב רַחֲקִיף דְּשַׁלְמִין עוֹבְדוֹי אֲרוֹם כָּל אָרְחָתוֹי דִּינָא אֱלָהָא מְהֵימְנָא דְּמִן קֳדָמוֹי עַוְלָא לָא נָפִיק דְּזַכַּאי וְקַשִּׁישׁ הוּא: שְׁחָרֵת חֲבִילוּ עוֹבְדֵיהוֹן טָבְיָא בְּנַיָּא חֲבִיבְיָא אִשְׁתְּבַח סוּמָא בְּהוֹן דְּרָא עוֹקְמָנָא דְּאַשְׁנִיוּ עוֹבְדֵיהוֹן וְאוּף סַדָּר דִּינֵיהּ דְּעָלְמָא אִשְׁתַּנִּי עֲלֵיהוֹן: הֲלֵהִי הָאֶפְשַׁר דִּלְשׁוּם מֵימְרָא דַיְיָ אִתּוּן גַּמְלִין דָּא עַמָּא דְּהַוּוֹן טְפֵשִׁין וְקַבִּילוּ אוֹרַיְיתָא וְלָא חַכִּימוּ הֲלָא הוּא אֲבוּכוֹן דְּיָקְנָא יַתְכוֹן הוּא בְּרָא יַתְכוֹן וְשַׁכְלִיל יַתְכוֹן: זְכוֹר אִדְכְּרוּ מִן יוֹמַת עָלְמָא אִסְתְּבוֹנוּ בְּשְׁנָתְהוֹן דְּכָל דָּר וְדָר קְרוֹן בְּסִפְרֵי אוֹרַיְיתָא וְיֵתְנוּן לָכוֹן: בְּהִנְחֵל בְּאַחְסָנוּתָא עִלָּאָה עִלָּמָא לְעַמְמַיָּא דִּי נָפְקוּ מִבְּנוֹי דְּנַח בְּאַפְרָשׁוּתְהוֹן מְכָתְּבִין וְלִישָׁנִין לִבְנֵי נְשָׁא בְּדָרָא דְּפַלְגוּתָא בֵּי הֵילָא וְמָנָא רְמָא פִּיצָתָא עִם שׁוּבְעִין מַלְאֲכַיָּא רַבְרְבֵי עַמְמִין דְּאִתְנְלִי עִמְּהוֹן לְמֶחֱמֵי קַרְתָּא וּבֵי חֵילָא וְמָנָא אֻקִּים חְחוֹמֵי אוּמַיָּא כְּסְכּוֹם מְנָיַן שׁוּבְעִין נַפְשָׁתָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּנָחְתוּ לְמִצְרַיִם:

יְבַסֵּם עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמְטָרָא אוּלְפָּן אוֹרַיְתִי תִּקְבֵּל עֲלֵיהוֹן בְּרַעֲוָא דְּטַלָּא מֵימַר פּוּמִי כְּרוּחֲיָא דְּמַנְשְׁבִין עַל עִסְבָּא וְכִרְסֵי דְּמַלְקוֹשָׁא דְּנָחְתִין וּמְרַוְיִן צְמָחָא דְּאַרְעָא בְּיַרְחָא דְנִיסָן: אֲמַר מֹשֶׁה נְבִיָּא וַי לְהוֹן לְרַשִׁיעַיָּא דְּמַדְּרִין שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּנִדּוּפִין אֲרוֹם לְחַד מִן מַלְאֲכֵי מְרוֹמָא לֵית אֶפְשַׁר לְמִדְּרָא שְׁמָא מְפָרְשָׁא עַד זְמַן דְּאָנוּן אָמְרִין קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ חְלָת זְמָנִין וּמִנְּהוֹן יְלִיף מֹשֶׁה וְלָא הֲוָה מַדְּבַּר שְׁמָא מְפָרַשׁ עַד זְמַן דַּהֲוָה מַחֲנִיךְ פּוּמֵיהּ בְּעַסְרִין וְחָדָא מִלִּין דְּאָנוּן חַמְשִׁין וְחַמְשָׁא אִתִּין וְכֵן הוּא מְפָרֵשׁ וְאָמַר הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא מֹשֶׁה נְבִיָּא בִּשְׁמָא דַיְיָ אֲנָא מְצַלֵּי וְאִתּוּן עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל הָבוּ יְקָר וְתוּשְׁבַּחְתָּא וְרַבּוּ רוֹמְמוּ לֶאֱלָהָא: אֲמַר מֹשֶׁה נְבִיָּא כַּד סַלֵּקִית לְמָרוֹמָא חֲמִית תַּתָּן רְבוֹן כָּל עָלְמַיָּא יְיָ מְרַבַּע יוֹמָא לְאַרְבְּעָא חוּלְקִין תְּלָת שְׁעִין עָסִיק בְּאוֹרַיְיתָא וּתְלַת עָסִיק בְּדִינָא וּתְלַת שְׁעִין עָסִיק בְּדִינָא וּתְלַת מְפַרְנֵס עָלְמָא וּתְלַת שְׁעִין עָסִיק מְפַרְנֵס עָלְמָא וּתְלַת שְׁעִין מְוַוִּין גְּבַר לְאִיתָּא תַּקִּיפָא דְּשַׁלְמִין עוֹבְדוֹהִי אֲרוֹם כָּל אוֹרְחָתֵיהּ דִּינִין דְּקוּשׁוֹט אֱלָהָא מְהֵימְנָא וְקַשִּׁישָׁא וְלֵית קֳדָמוֹי שְׁקַר צַדִּיק וְקַשִּׁישׁ בְּדִינָא הוּא: חַבִּילוּ בְּנַיָּא עוֹבְדֵיהוֹן וְלָא קֳדָמוֹי מְחַבְּלִין אֶלָּא לְהוֹן עַד דְּיִתְחַבְּלוּ מוּמָא אִתְיְהַב בְּהוֹן דְּרָא עוֹקְמָנָא וּפַתְלָנָא דְּשַׁנִּי עוֹבְדוֹי וְאַף סִדְרֵי עָלְמָא אִשְׁתַּנִּי עֲלוֹי: הָא מִן קֳדָם יְיָ תִּגְמְלוּ הָדָא אוּמָּא טְפֵשָׁא וְלָא חַכִּימָא הֲלָא הוּא אֲבוּכוֹן דִּבְשְׁמַיָּא דְּקָנָא יַתְכוֹן הוּא בְּרָא יַתְכוֹן וְשַׁכְלִיל יַתְכוֹן: אִדְכְּרוּ יוֹמִין יְמוֹת עָלְמָא אִסְתְּבוֹנוּ לְשָׁנֵי כָּל דָּר וְדָר שְׁאִילוּ לְאַבְהָתְכוֹן דְּרַבְרְבִין מִנְּכוֹן בְּאוֹרַיְתָא וְיֵתְנוּן לְכוֹן חַכִּימִין וְיֵמְרוּן לְכוֹן: בְּאַחְסָנוּת עִלָּיָא אוּמַיָּא בְּפָרְשׁוּתֵיהּ לְשָׁנֵי בְנֵי אֱנָשָׁא קְבַע רְחוּמִין לְאוּמַיָּא לְמִנְיַן שִׁבְטַיָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

Percutiet rebelles ſicut pluvia ve- 2
hemens doctrina mea, & recipietur cum beneplacito ab iis qui recipiunt doctrinam ſicut ros: ſermones mei *erunt* ſicut minuta pluvia ventorum pluvioſorum, qui flat ſuper herbas in menſe Octobri, & ſicut guttæ pluviæ ſerotinæ, quæ irrigant germina terræ in menſe Niſan. Væ illis improbis qui me- 3
morant nomen ſanctum cum convitiis: quia Moſi, qui erat doctor Iſraelitarum, non licebat memorare nomen ſanctum, donec imbuiſſet os ſuum initio cantici ſui cum octoginta quinque literis, quibus conſtant una & viginti dictiones, & poſtea dixit; Quoniam nomen Domini ego oro, vos autem populo domus Iſrael date gloriam & magnificentiam coram Deo noſtro. Dixit Moſes propheta; Quando 4
aſcendi in montem Sinai, vidi Dominum omnium ſeculorum Dominum dividentem diem in quatuor partes: tres horas occupantem in lege, & tres occupantem in judicio, tribus conjugium facientem inter virum & mulierem, & decernentem de elato & humili, & tribus horis gubernantem omnem creaturam: quia ſic ſcriptum eſt; Fortis cujus opera ſunt perfecta, quoniam omnes viæ ejus ſunt judicium, Deus fidelis à cujus facie iniquitas non exit, qui purus eſt & verax. Corruperunt opera 5
ſua bona filii dilecti, inventa eſt macula in illis: ætas perverſa quæ mutaverunt opera ſua, etiam ordo judicii ipſius mundi mutatur illis. Fieri ne poteſt ut nomini ſermonis 6
Domini vos retribuatis hoc, populus qui ſunt ſtulti, qui receperunt legem & non fuerunt ſapientes? annon ipſe eſt pater veſter qui poſſedit vos? ipſe creavit vos, & fundavit vos. Memores eſtote 7
à diebus ſeculi, conſiderate annos uniuscujuſque ætatis: legite libros legis & docebunt vos, & libros prophetarum & dicent vobis. Cùm ſorte divideret Altiſſi- 8
mus mundum in populos qui exierant ex filiis Noe, & ſepararet ipſe ſcripturas & linguas filiorum hominis ætate diviſionis: eo ipſo tempore jecit ſortem cum ſeptuaginta angelis principibus populorum, cum quibus revelatus eſt ut videret civitatem; & eo ipſo tempore conſtituit limites populorum, juxta ſupputationem numeri ſeptuaginta animarum Iſraelitarum, quæ deſcenderunt in Ægyptum.

2 *Dulcis erit filiis Iſrael ſicut pluvia doctrina legis mea, recipietur ab illis ſicut beneplacitum roris ſermo oris mei, ſicut venti qui flant ſuper herbam, & ſicut guttæ pluviæ ſerotina, quæ deſcendunt & irrigant germen terræ in menſe Niſan.* 3 *Dixit Moſes propheta. Væ illis improbis qui memorant nomen ſanctum cum blaſphemiis: quoniam uni ex angelis excelſis non eſt poſſibile memorare nomen explicatum, uſque ad tempus quo illi dicunt, Sanctus, Sanctus, Sanctus, tribus vicibus. Et ex illis didicit Moſes, & non memoravit nomen explicatum, uſque ad tempus quò initiaverat os ſuum dictionibus viginti & una, quæ conſtant octoginta quinque literis: & ſic ipſe exponit, & dicit; Audite cœli & loquar, quoniam nomen Domini. Dixit Moſes propheta; In nomine Domini ego oro, vos autem populo Iſrael date gloriam, & laudem, & maximam exaltationem Deo.* 4 *Dixit Moſes propheta; Quando aſcendi in excelſum, vidi ibi Dominum omnium ſeculorum Dominum dividentem diem in quatuor partes: tribus horis occupabatur in lege. tribus horis occupabatur in judicio, & tribus horis occupabatur gubernans mundum, & tribus horis conjungebat virum cum muliere. Fortis cujus opera ſunt perfecta, quoniam omnes viæ ipſius ſunt judicia veritatis; Deus fidelis & verax, & non eſt coram eo mendacium, juſtus & verax in judicio eſt.* 5 *Corruperunt filii opera ſua, neque coram ipſo corruperunt ſed ſibi, adeò corruperunt ſe ut macula poſita ſit in ipſis: generatio depravata & perverſa quæ mutat opera ſua, etiam ordo mundi mutatur illis.* 6 *An coram Domino retribuetis hoc, populo ſtulte & non ſapiens? annon ipſe eſt pater veſter qui eſt in cœlis, qui poſſedit vos? ipſe creavit vos, & fundavit vos.* 7 *Memores eſtote dierum, dierum* inquam *ſeculi, conſiderate annos uniuscujuſque ætatis: interrogate patres veſtros, qui majores vobis erant in lege, & docebunt vos, ſapientes & dicent vobis.* 8 *Cùm ſorte divideret Excelſus gentes, & cùm ſepararet linguas filiorum hominum, fixit limites populis juxta numerum tribuum filiorum Iſrael.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

*منفعت دهد چون باران پندي من خوش آيد چون شبنم گفتارهاي من چون درشت 2
بارانها ابر رويش وچون نرم بارانها ابر گياه * كه نامي يخوانم بدهيد بزرگي بخداي 3
ايما * آن خالق تمام صنعي او كه همه راهاي او حكم خدا استوار ونيست باغ عادل 4
و شايسته است او * تباهي كردند بخود ونه باو پسراني او عيبي ايشان دراي باغ 5
وپيچاپيچ * ها يي مكافات كنيد اين قومي نادان ونه خردمند ها نه او پدري تو آفريد 6
ترا او بكرد ترا و آراسته كرد ترا * ياد كن روزگاراني قديم بينا باشيد سالهاي درا 7
و درا بپرس پدري تو و آگاه كند بتو پيراني تو وبگويند بتو * در احسنتا دادن 8
عالي قومهارا در جدا كردني او پسراني آدم بياستاند حدّهاي قومها بشماري
پسراني يسرال .*

*Emolumentum dabit ſicut pluvia 2
monitum meum: gratè venient ſicut ros nocturnus, eloquia mea: ſicut vehementiores pluviæ ſuper germen, & ſicut leniores pluviæ ſuper herbam. Quia nomen Domini invocabo: tribuite magnitudinem Deo noſtro. Creatoris perfectum eſt 4
opus, nam omnes viæ ejus ſunt judicium: Deus eſt fidus, & non eſt iniquus; juſtus ac probus eſt ipſe. Corruptè egerunt in ſeipſos, non 5
verò in eum, filii ejus, vitio ſuo: generatio prava & tortuoſa. Num- 6
quid Domino compenſatis hoc, populo ſtulte & non prudens? nonne ipſe pater tuus creavit te? ipſe fecit te, ac concinnavit te. Me- 7
mento dierum antiquorum, perſpicite annos generationis & generationis: interroga patrem tuum, & notum faciet tibi; ſenes tuos, ac dicent tibi. Cùm poſſeſſionem da- 8
ret Excelſus gentibus, cùm ſepararet filios Adam, ſtatuit de terminis populorum* quod erat *juxta numerum filiorum Iſrael.*

דברים לב

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel. Hierosolymitanum.

9 אֲרוּם לְחֻלְקָא דַיְיָ אִנּוּן עַמֵּיהּ
דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּדְבֵית יַעֲקֹב עֲדַב אַחְסַנְתֵּיהּ:
10 אַרַע יְתְהוֹן טָעֲיָן בְּאַרְעָא דְמַדְבְּרָא
וּבְצִדְוָתָא דְלֵיל יְשִׁימוֹן אַקִּיף עֲלֵיהוֹן
עֲנָנֵי יְקָר שְׁכִנְתֵּיהּ אַלִּיף יְתְהוֹן עֲשַׂרְתֵּי
דְּבַרַיְתָא נְטַר יְתְהוֹן וְעַיִן יְתְהוֹן הֵיךְ
דְּשָׁכִינְתָא נְטָרָא עַיְנָא: 11 כְּנִשְׁרָא
דְּמָעִיר עַל קִנֵּיהּ וְעַל גּוֹלוֹי הוּא
מְחַסְחֵף פְּרֹס כַּנְפּוֹי וּטְעַן יְתְהוֹן וְסָבַל
עַל תְּקוֹף אֶבְרוֹי: 12 יְיָ לְבִלְחוֹדֵהוֹן
אַשְׁרֵי יְתְהוֹן וְלֵית בֵּינֵיהוֹן פָּלְחֵי פּוּלְחָן
נוּכְרִי: 13 אַרְכִּיבִנּוּן עַל בַּמְסֵי
דְּאַרְעָא וְאֵיכַל יְתְהוֹן עֲלֲלַת תַּפּוּקֵי
סַלְכִין וְאֵינִיק יְתְהוֹן דְּבַשׁ מִן כֵּיפָא
וּמְשַׁח זֵיתְהוֹן מִן כֵּיף שְׁמִיר טִינְרָא:
14 רַכִּיכֵי תוֹרִין וּשְׁמֵנֵי עָאן עִם טוּב
דְּפַטִּימִין וְדִכְרִין בְּנֵי בְתַנְיָא וְנִדְיִין עִם
שְׁמָנֵיהוֹן דְּחִטֵּיָא אֲמַר מֹשֶׁה נְבִיָא אִין
נָטְרִין הִנּוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְצִוָתָא וְאוֹרַיְתָא
מִן עָנְבָא חֲדָא יְיָ שְׁתִין כּוֹס דַּחֲמַר:
15 וַאֲכַלוּ דְבֵית יְשׁוּרוּן וּבְעַטוּ וַעֲתַרוּ
וּמְרַדוּ וְאַצְלִיחוּ וּקְנוּ נְכָסִין וּשְׁבַקוּ מֵימַר
אֱלָהָא דְּבָרָא יְתְהוֹן וּכְפָרוּ בְּדַחֲלָא
תַּקִּיפָא דְּפָרַק יְתְהוֹן: 16 אַקְנוּן קֳדָמוֹי
בְּמַעֲוָתְהוֹן בְּמַרְחֲקָהוֹן אַכְעִיסוּ יְתֵיהּ:
17 יְדַבְּחוּן לְשֵׁדְיָא דְּלֵית בֵּהּ מַפֵּשׁ
טָעֲוָן דְּלָא חַכִּימוּ יְתְהוֹן חַדְתָנִין מִן קְרוֹב
אִתְבְּרוּן וְלָא אִדְכָרוּן בֵּהּ אֲבָהָתְכוֹן:
18 תַּקִּיף דְּבָרָא יְתְכוֹן אַנְשֵׁיתוּן וּשְׁבַקְתּוּן
מֵימַר אֱלָהָא דְּבָרָא יְתְכוֹן וַעֲבַד יְתְכוֹן
מַחְלִין מַחְלִין: 19 וּגְלֵי קֳדָם יְיָ וְהָוָה
רָגַז מִן קֳדָם דְּאַכְעִיסוּ יְתֵיהּ בְּנַיָא
חֲבִיבַיָא דַּהֲווּ חֲבִיבִין עֲלוֹי הֵיךְ בְּנִין
וְהֵיךְ בְּנָן:

9 Quoniam in partem Domini sunt populus ejus, nam filii Israel & domus Jacob sors hæreditatis ejus. 10 Occurrit illis errantibus in terra deserti, & in solitudine ululatus deserti circundedit eos nubibus gloriæ, divina ejus majestas docuit eos decem sermones, conservavit eos & intuitus est eos, quemadmodum divina majestas conservat oculum suum. 11 Sicut aquila quæ excitat nidum suum, & super pullos suos assidue movet expansionem alarum suarum, & fert & gestat eos robore alarum suarum. 12 Dominus solos illos habitare faciet. & non erunt inter eos colentes cultum alienum 13 Equitare faciet eos loca edita terræ, & dabit illis comedendum proventum deliciarum regum: & lactabit eos melle ex petra, & oleo olearum suarum ex scopulo densissimæ rupis. 14 Teneros boves & pingues oves, cum bonitate saginatorum, & arietes educatos in Batanea & hircos, cum pinguedinibus triticorum. Dicit Moses propheta; Si observent filii Israel præcepta & legem, ex uva una bibent calicem vini. 15 Et comederunt domus Jeschurun, & recalcitrârunt, & divites facti sunt & rebellârunt; prosperè egerunt, acquisiverunt sibi opes: et reliquerunt sermonem Dei qui creaverat eos, & negârunt cultum Fortis qui redemerat eos. 16 Ad iracundiam provocârunt ipsum idolis suis: abominationibus suis ad iracundiam provocârunt ipsum. 17 Sacrificaverunt dæmonibus in quibus non est subsistentia, idolis quæ non cognoverunt, novis, à nunc creatis, quæ non memorârunt patres vestri. 18 Fortem qui creavit vos oblivioni tradidistis, & reliquistis sermonem Dei qui creavit vos, et fecit vos multis et variis foraminibus: 19 Et fuit manifestatum coram Domino, et fuit iratus, propterea quod ad iracundiam provocaverunt eum filii dilecti, qui erant ipsi dilecti ut filii et filiæ.

Postquam autem cecidit populus sanctus in sortem Domini totius mundi, aperuit Michael os suum, & dixit, portionem bonam nominis sermonis Domini cum ipso esse: aperuit Gabriel os suum cum laudibus, & dixit, domum Jacob esse sortem hæreditatis ejus. Occurrit illis habitantibus in deserto, in solitudine, loco ubi ululant dæmones & dracones, & domo sitis: protexit eos septem nubibus gloriæ suæ, docuit eos legem suam, custodivit eos sicut divina majestas custodit pupillam oculi sui. Quemadmodum aquila quæ excitat & solicita est de nido suo, & pullos suos tegit; sic divina majestas illius excitat castra Israelitarum, & tegit eos umbra divinæ ejus majestatis; & sicut aquila expandens alas suas super pullos suos portat eos, & bajulat super alis suis, similiter gestavit eos, & portavit eos, & habitare fecit eos in robore arcium terræ Israel. Sermo Domini seorsim habitare faciet eos in terra sua, neq; habitare sinet inter eos colentes cultum alienum. Habitare faciet eos in arcibus terræ Israel, & dabit illis comedendas delicias proventus agri ipsius: & lactabit eos melle de fructibus ipsius, qui crescunt in rupibus, & oleo ex oleis ejus & furculis ex saxis fortibus. Dedit illis butyrum pinguium vaccarum, de præda regum ipsorum, & pinguedinem de primogenitis ovium ex præda principum ipsorum, cum bonitate pinguium, & arietum natorum ex ovibus pinguibus Matnan, & hircorum. Dixit Moses propheta; Si servaverint populus domus Israel præcepta legis, dictum est de eo per prophetiam, futura grana tritici eorum veluti renes boum, & vinum rubrum, ex uva una educent chorum unum. Et divites facti sunt domus Israel, & recalcitrârunt; prosperè successit illis robur, acquisiverunt opes: & reliquerunt cultum Dei qui creavit eos, & ad iracundiam provocârunt Fortem qui redemerat eos. Ad æmulationem provocaverunt eum in cultu alieno: in abominationibus suis ad iracundiam provocaverunt ipsum. Sacrificaverunt idolis quæ assimilantur dæmonibus, in quibus nihil est omnino utilitatis, idolis quæ non noverunt: numinibus novis quæ à tempore propinquo facta sunt, cum quibus nihil negotii fuit patribus vestris. Numinis fortis quod creavit vos obliti estis, & oblivioni tradidistis sermonem Dei, qui fecit vos multis & variis cavitatibus. Et manifestatum est coram Domino, fuitque ira à facie ejus, ex quo ad iracundiam provocârunt ipsum filii dilecti, qui vocantur de nomine ipsius filii & filiæ.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

9 *كه بخشي ! قومي او يعقوب پيچهي احستناي [او] * بيافت اويرا در [زميني] بيابان و در
10 صحراء تشنه‌استان ڪرد ڪرفت اويرا بينا كرد اويرا نڪاه داشت اويرا چون مردمكي چشمي او*
11 * چون سيمرغ شتاب كند بآشياني او ابر بچكاني او بجنبانند بگسترانند بالهاي او بستانند اويرا بر
12 13 دارد اويرا ابر شهپري او* ! بتنها بگذرانند اويرا و نيست اوازي او معبودي بيگانه* بر نشانند
اويرا ابر بلنجاهاي زمين بخورد دخلهاي دشت بيرون آورد باو انگبين از كمر و روغن از خارا
14 سنگ * مشكهي گاو و شيري گوسپند اوازي چربشي فربهان و نرميشان اهلي بشن
15 و استخها اوازي شيري ڪرده ڪندم و خون انگورها بياشنجد مي * فربه شد يسرال
و لگد زد فربه شدي ستبر شدي فراموش كردي بگذاشت خداي كردگاري او نادان
16 شد خالقي فرج دهندهي او * رشك انداختند اويرا در بيگانها در مكروهيها خشم
17 انداختند اويرا * ذبح كردند بديوها نه معبود بتاني نه شناختند ايشانرا نوها از نزديك
18 بيامدند [نه] مشغول بودند در ايشان پدراني ايشان * خالقي كه در وجود آورد ترا
19 فراموش كردي گذاشتي خداي آفريدگاري تو * بديد ! و نفايه كرد از قهري
پسراني او و دختراني او*

*Pars enim Domini est populus ejus, 9
Jaacob funiculus hæreditatis ejus.
Invenit eum in terra deserti, & 10
in eremo siticulosi loci: circumtulit eum, perspicacem reddidit eum, custodivit eum sicut homunculum (i. pupillam) oculi sui. Sicut gryps 11
festinat ad nidum suum, super pullos suos motitat se: expandit alas suas, assumit eum, portat eum super principales pennas suas. Dñs so- 12
lus duxit illum, & non fuit cum eo deus alienus. Collocavit eum 13
super excelsa loca terræ, comêdit proventus agri: eduxit ei mel è rupe, & oleum è marmoreo lapide:
Butyrum bovis & lac ovis, cum 14
pinguedine saginatorum & arietum
Basanitarum et hircorum, cum lacte,
rene tritici, & sanguine uvarum,
bibit vinum. Et impinguatus est 15
Israel, & recalcitravit: impinguatus es, incrassatus es, oblitus es:
dereliquit Deum Factorem suum,
ignoravit Creatorem liberationis
datorem suum. Zelum injecerunt ei 16
per extraneos, per abominationes
furorem injecerunt ei. Immolaverunt dæmoniis, non Deo; idolis quæ
non noverunt: novis à propinquo
venientibus, in quibus non occupati
fuerunt patres vestri. Creatoris 18
qui in existentiam induxit te, oblitus es: dereliquisti Deum creatorem tuum. Videns autem Dominus 19
rejecit præ furore filios suos ac
filias suas:*

20 וַאֲמַר אַפֵּיךְ אַפֵּי רַעֲוָתִי מִנְּהוֹן אֲחֲמֵי
מָה הֲוֹו בְּאַחֲרֵיוֹתְהוֹן אֲרוֹם דָּר תְּהַפְּכָנִין
אִנּוּן בְּנִין דְּלֵית בְּהוֹן הֵימְנוּתָא : 21 אִנּוּן
אַקָּנוּן יָתִי בְּטָעֲוָן דְּלָא סַרְהּ אַכְעֲסוּ
קֳדָמוֹי בְּסַרְחָקְתְהוֹן וַאֲנָא אַקְנֵי יַתְהוֹן
בְּאוּמָה דְּלָא אוּמָה בְּאוּמָה טִפְּשָׁא אַכְעֵם
יַתְהוֹן : 22 אֲרוֹם אֶשָּׁא נְפָקַת בִּשְׁעַרְת
רוּגְזִי וְאוֹקֶדֶת עַד שְׁיוֹל אַרְעִיתָא וְחָכְלַת
אַרְעָא וְעַלְלָתְהּ וְשַׁלְהֲבַרְת יְסוֹדֵי
טַוְרַיָּא : 23 אֲסַפֵּר וְכַד הֲנוֹן יְהִבִין
בְּבֵבֶל הֲנוֹן פַּלְחִין לְטָעֲוָותְהוֹן בְּנִין כֵּן
אֲמָרִית בְּמֵימְרִי לְמִכְנְשָׁא עֲלֵיהוֹן בִּישָׁתָא
נֵירֵי מְחַת פּוּרְעָנִיתִי אֲשֵׁיצֵי בְּהוֹן : מוֹי
24 אֲנָלֵי יַתְהוֹן בְּמֵימְרִי וּבְעֵילֵם מִן גּוֹא שְׁבִיתְ
בְּבֶל אָעִיקוּ לְהוֹן דְּבִירַת אֲנַן דִּי מְחִילִין
לְשַׁרְיָן מְנַפְּחֵי כְּפֵּן וְלְמַזְיְקֵי אֲכִילֵי עוֹף
וְלִבְנֵי טַהֲרֵרֵי כְּתִישֵׁי רוּחִין בִּישִׁין וְלִילִין
וּמְרוּחֵי רְווּחִין בִּישִׁין וְיוֹנָאֵי דְּנָבְיְתִין
בִּשְׁנֵיהוֹן הֵיךְ חִיווֹרַת בְּרָא אֲינְרֵי בְּהוֹן
וַאֲטַלְטֵילִינוּן בִּיד אֲרַמָּאֵי דְּמַלְיָין אֲרִיסִין
כְּחֵיוִין חוּרְמָנְיָא וְחָלוּי דְּעַפְרָא : מְחוֹץ
עַמָּא דְּנָלוּ מְבָּרָא לְאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל 25
תַּתְכֵּיל יַתְהוֹן מְחַת חַרְבָּא וּדְמִשְׁתַּיְרִין
בְּאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל בְּנוֹ קִישׁוֹנֵי מְרַמְכֵיהוֹן
אֲינְרֵי בְּהוֹן חַרְנַת מוֹתָא אֵילַךְ וְאֵילַךְ
יִשְׁתֵּיזוֹן לְחוֹד עוֹלֵימֵיהוֹן וּלְחוֹד
בְּתוּלַתְהוֹן יְנִיקָתְהוֹן עִם גּוּבְרֵיהוֹן
וְסָבֵיהוֹן : אֲמַרְתִּי אֲמָרִית בְּמֵימְרִי 26
לְמִכְלֵי מִנְּהוֹן רוּחַ קוּדְשִׁי אֲשַׁיֵּיר בְּהוֹן
קְלִיל כְּנֵבֶר דְּחָצִיד חֵיקְלֵיהּ וּמְשַׁיֵּיר
אַרְעָא חֲרָא אֲבְטוֹל מִסְפַּר יֵיחוּם אֱנוֹשׁ
דִּיכְרֵיהוֹן : לוּלֵי אֶלוֹלְפוֹן רוֹגְזָא 27
דְּסַנְאֵה דְּחִיל דִּלְמָא יִתְרַבְּרוּן לְקוּבְלֵי מְעִיקֵיהוֹן דִּלְמָא יֵימְרוּן יְדֵינָן מִתְפָּרְעִין
לָן מִבַּעֲלֵי דְּבָבִינָן וְלָא מִן קֳדָם יְיָ אִתְגְּזַרַת כָּל דָּא : כִּי גוֹי אֲרוֹם אוֹמָא 28
מְאַבְדַן עֵיטִין טָבִין הֲנוֹן וְלֵית בְּהוֹן סוּכְלְתָנוּ : לוּ חַכְמוּ אִלּוּ הֲווֹ חַכִּימִין הֲווֹן 29
מִסְתַּכְּלִין בְּאוֹרַיְיתָא וְהֲנוֹן מִתְבּוֹנְנִין מָה יְהֵי עָתִיד לְמֶהֱוֵי בְּסוֹפֵיהוֹן : אֵיכָה
הֵיכְדִין יְהֵי סַנְאֵה חַד רָדִיף אֶלֶף מִנְּהוֹן וְתַרְיִן יְעָרְקוּן לְרִבּוֹתָא מִנְּהוֹן אֱלָהֵן מְטוֹל 30
דְּתַקִּיפְהוֹן מְסָרִינוּן וְיְיָ אַשְׁלִימִינוּן :

20 וַיֹּאמֶר וַאֲמַר מְפַלֵּג אֵיפְלֵג אַפַּי רְעוּתִי 20
מִנְּהוֹן נֶחֱמֵי מָה יְהֵוֵי בְּסוֹפֵיהוֹן אֲרוֹם דַּר
דְּהַפְּכָנִין הֵינוּן בְּנִין דְּלֵית בְּהוֹן הֵימָנוּתָא :
21 הֵם הִנּוּן אַקָּנוּן קֳדָמַי בְּדִלָּא אֱלָהָא 21
אַרְגִיזוּ קֳדָמוֹי בְּהֶבְלֵיהוֹן וַאֲנָא אַקְנִינוּן
בְּאוּמָא דְּלָא אוּמָא בְּבַלְאֵי עַמָּא טִפְּשָׁא
נַרְגּוֹז יַתְהוֹן : כִּי אֵשׁ אֲרוֹם קִידּוּם 22
חַקִּיף בְּאֵישָׁא נָפַק מִן קֳדָמַי וּבְעַרַת
בְּתִקּוּף רוּגְזִי וְאַקִּידַת עַד שְׁיוֹל אַרְעָיָא
וְסִיפַּת אַרְעָא וְעַלְלָתָהּ וְשַׁלְהֲבַרַת יְסוֹדֵי
טַוְרַיָּא : אֲסַפֵּר וְכַד הֲנוֹן יְהִבִין 23
בְּבֵבֶל הֲנוֹן פַּלְחִין לְטָעֲוָותְהוֹן בְּנִין כֵּן
אֲמָרִית בְּמֵימְרִי לְמִכְנְשָׁא עֲלֵיהוֹן בִּישָׁתָא
נֵירֵי מְחַת פּוּרְעָנִיתִי אֲשֵׁיצֵי בְּהוֹן : מוֹי
24 אֲנָלֵי יַתְהוֹן בְּמֵימְרִי וּבְעֵילֵם מִן גּוֹא שְׁבִיתְ
בְּבֶל אָעִיקוּ לְהוֹן דְּבִירַת אֲנַן דִּי מְחִילִין
לְשַׁרְיָן מְנַפְּחֵי כְּפֵּן וְלְמַזְיְקֵי אֲכִילֵי עוֹף
וְלִבְנֵי טַהֲרֵרֵי כְּתִישֵׁי רוּחִין בִּישִׁין וְלִילִין
וּמְרוּחֵי רְווּחִין בִּישִׁין וְיוֹנָאֵי דְּנָבְיְתִין
בִּשְׁנֵיהוֹן הֵיךְ חִיווֹרַת בְּרָא אֲינְרֵי בְּהוֹן
וַאֲטַלְטֵילִינוּן בִּיד אֲרַמָּאֵי דְּמַלְיָין אֲרִיסִין
כְּחֵיוִין חוּרְמָנְיָא וְחָלוּי דְּעַפְרָא : מְחוֹץ
עַמָּא דְּנָלוּ מְבָּרָא לְאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל 25
תַּתְכֵּיל יַתְהוֹן מְחַת חַרְבָּא וּדְמִשְׁתַּיְרִין
בְּאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל בְּנוֹ קִישׁוֹנֵי מְרַמְכֵיהוֹן
אֲינְרֵי בְּהוֹן חַרְנַת מוֹתָא אֵילַךְ וְאֵילַךְ
יִשְׁתֵּיזוֹן לְחוֹד עוֹלֵימֵיהוֹן וּלְחוֹד
בְּתוּלַתְהוֹן יְנִיקָתְהוֹן עִם גּוּבְרֵיהוֹן
וְסָבֵיהוֹן : אֲמַרְתִּי אֲמָרִית בְּמֵימְרִי 26
לְמִכְלֵי מִנְּהוֹן רוּחַ קוּדְשִׁי אֲשַׁיֵּיר בְּהוֹן
קְלִיל כְּנֵבֶר דְּחָצִיד חֵיקְלֵיהּ וּמְשַׁיֵּיר
אַרְעָא חֲרָא אֲבְטוֹל מִסְפַּר יֵיחוּם אֱנוֹשׁ
דִּיכְרֵיהוֹן : לוּלֵי אֶלוֹלְפוֹן רוֹגְזָא 27
דְּסַנְאֵה דְּחִיל דִּלְמָא יִתְרַבְּרוּן לְקוּבְלֵי מְעִיקֵיהוֹן דִּלְמָא יֵימְרוּן יְדֵינָן מִתְפָּרְעִין
לָן מִבַּעֲלֵי דְּבָבִינָן וְלָא מִן קֳדָם יְיָ אִתְגְּזַרַת כָּל דָּא : כִּי גוֹי אֲרוֹם אוֹמָא 28
מְאַבְדַן עֵיטִין טָבִין הֲנוֹן וְלֵית בְּהוֹן סוּכְלְתָנוּ : לוּ חַכְמוּ אִלּוּ הֲווֹ חַכִּימִין הֲווֹן 29
מִסְתַּכְּלִין בְּאוֹרַיְיתָא וְהֲנוֹן מִתְבּוֹנְנִין מָה יְהֵי עָתִיד לְמֶהֱוֵי בְּסוֹפֵיהוֹן : אֵיכָה
הֵיכְדִין יְהֵי סַנְאֵה חַד רָדִיף אֶלֶף מִנְּהוֹן וְתַרְיִן יְעָרְקוּן לְרִבּוֹתָא מִנְּהוֹן אֱלָהֵן מְטוֹל 30
דְּתַקִּיפְהוֹן מְסָרִינוּן וְיְיָ אַשְׁלִימִינוּן :

Et dixit ; Removendo removebo 20
faciem beneplaciti mei ab illis, videbimus quid sit futurum in fine eorum : quoniam generatio perversorum sunt, filii in quibus non est fides. Ipsi ad æmulationem pro- 21
vocâ unt me in eo qui non est Deus, ad iracundiam provocârunt me in vanitatibus suis : ego verò ad zelotypiam provocabo eos in populo qui non est populus, per Babylonios populum stultum provocabo eos. Quoniam ventus ori- 22
entalis fortis sicut ignis exiit à facie mea, & incendit in robore iræ meæ, & combussit usque ad sepulchrum infimum : & exhausit terram & proventum ejus, & inflammavit fundamenta montium. Et quando illi positi erunt in Ba 23
bel illi colent idola ipsorum : propterea ego dixi in sermone meo, me congregaturum contra eos mala, sagittis plagæ vindictæ meæ me illos perditurum. Migrare fa- 24
ciam eos in Medos & Elam è medio captivitatis Babel, oppriment eos domus Agag qui assimilantur dæmonibus in flatis fame, & spectris comestis ab avibus, & meridianis percussis spiritibus malis, & lemuribus, & afflatis spiritibus malis : & Græcos, qui mordent dentibus suis velut feræ agri, immittam in eos, & agitabo eos per manum Aramæorum, qui pleni sunt venenis ut serpentes basilisci terræ reptilia. Populum qui 25
migrârunt extra terram Israel orabit eos plaga gladii ; qui autem reliqui erunt in terra Israel, in medio cubiculorum in quibus dormient jaculabor in eos terrorem mortis hinc & inde : perdentur etiam adolescentes eorum, etiam virgines eorum, lactentes eorum cum viris & senibus eorum. Dixi in sermone meo me 26
cohibiturum ab illis spiritum sanctum meum : relinquam eos parum ; sicut vir qui metit agrum suum, & relinquit terram unam, *sic* abolebo à libro genealogiæ hominum memorias ipsorum. Nisi 27
iram inimici timerem, ne gloriarentur contra me oppressores eorum : ne dicerent ; Manus nostræ vindictam sumpserunt ab inimicis nostris, nec à facie Domini hoc totum decretum est. Quoniam populus per- 28
dens consilia bona ipsi : nec est in illis intelligentia. Si fuissent 29
sapientes contemplati essent legem, & ipsi intellexissent id quod tandem futurum erat in fine ipsorum. Quomodo esset hostis unus persequens 30
mille ex eis, & duo fugarent decem millia ex illis ? nisi quia fortis eorum tradidit eos, & Dominus retribuit illis ?

20. *Et dixit ; Avertendo avertam facies beneplaciti mei ab illis, videbo quid futurum sit de illis in extremo eorum : quoniam generatio perversa sunt, filii in quibus non est fides.* 21. *Illi ad zelotypiam provocârunt me in idolis nullius momenti, ad iracundiam provocârunt me in abominationibus suis : at ego ad zelotypiam provocabo ipsos in populo qui non est populus, per populum stultum ad iracundiam provocabo ipsos.* 22. *Quoniam ignis exiit horâ furoris mei, & combussit usque ad sepulchrum infimum : & orbam reddidit terram & plenitudinem ejus, & inflammavit fundamenta montium.* 23. *Dixi in sermone meo me adducturum in eos mala, sagittas vindictæ meæ immittam in eos.* 24. *Inflatos fame, devoratos à volucre immunda, afflatos spiritibus malis, & dentem quatuor regnorum, quæ assimilantur feræ agri, immittam in eos cum veneno serpentum reptilium terræ.* 25. *In platea orbabit eos gladius, in cubiculis autem in quibus dormient terror mortis : etiam adolescentes, etiam virgines, lactantes cum viris senibus.* 26. *Dixi in sermone meo me adducturum super illos iram, & facturum ut cesset ab hominibus memoria eorum.* 27. *Nisi ira inimici invalesceret, ut non prævaleant contra ipsos hostes eorum : ut non dicant ; Manus nostræ vindicârunt nos ab inimicis nostris, nec à Domino factum est istud.* 28. *Quoniam populus hic perditi sunt consiliis malis, nec est in illis intelligentia.* 29. *Si sapientes fuissent Israelitæ, & didicissent legem, intellexissent quid tandem futurum esset.* 30. *Quando erant Israelitæ laborantes in lege, & observabant mandata, unus ex illis persequebatur mille, & duo ex illis decem millia fugabant : quia verò peccaverunt & ad iracundiam provocârunt ipsum, Fortis reliquit eos in manu inimicorum suorum.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

20 * گفت نهان كنم شكيناي من از ايشان و ببينم چه آخري ايشان كه دراي زيرزبرهايان
21 ايشان پسراني نه استواري در ايشان * ايشان رشك انداختند مرا بنه معبود خشم انداختند
مرا در تهيهاي ايشان و من رشك اندازم ايشانرا بنه قوم در قومي نادان خشم اندازم
22 ايشانرا * كه آتش بسوخت در دماغي من بسوخت تا شاولي فرودين بسوخت زمين
23 و دخلي آن و زوانه كشيد تا بنيادي كهها * زيادت كنم ابر ايشان بديها تيرهاي
24 من فنا كنم در ايشان * آماسهاي قحط و خورشها مرغ و سموم زهرها و دنداني چهارپايان
25 بفرستم در ايشان اوازي زهري خزندگاني خاك * از بيرون سكلفيده كند شمشير و از
26 كنجينها ترس نيز جوان نيز دختر بچه اوازي مردي پير * گفتم نيست كنم ايشانرا
27 باطل كنم از مردم ياد كردي ايشان * اگرنه قهري دشمن جمع بودي تا نه بيگانه
28 شوند عدوياني ايشان تا نه گويند دستي ايما بلند شد و نه ! بكرد همه اين * كه قومي گم
29 تدبير ايشان و نيست در ايشان بيناي * اگر خردمند بودند عاقل باشند [اين] فهم
30 كنند باخري ايشان * چگونه بتازد يكه هزار و دو بگريزانند بيور اگرنه كه خالقي ايشان
بفروخت ايشانرا و ! بسپرد ايشانرا .

Et *dixit* ; *Abscondam majestatem* 20
meam ab eis, & videbo qualis sit finis eorum : nam generatio subversorum sunt, filii quibus non inest *stabilitas. Ipsi zelum injecerunt* 21
mihi per non Deum, furorem injecerunt mihi per vanitates suas ; & ego zelum injiciam eis per non populum, per populum stolidum furorem injiciam eis. Ignis enim ar- 22
sit in cerebro meo, & combussit usque ad inferum infimum : combussit terram & proventus ejus, & flammam traxit usque ad fundamentum montium. Augebo in eos 23
mala, sagittas meas consumam in eos. Inflationes famis, & comestiones 24
volucris, & uredinem amarum, ac dentem quadrupedum immittam in eos, cum veneno bestiolarum pulveris. De foris orbabit gladius, & 25
è conclavibus terror : etiam juvenem, etiam puellam, parvulum cum viro sine. Dixissem ; Annihila- 26
bo eos, cessare faciam ex hominibus memorationē ipsorum : Si indignatio 27
inimici collecta non fuisset : ut non abalienarent se inimici eorū, nec dicerent ; Manus nostra excelsa est, & Dominus non fecit omne hoc. Gens 28
enim perdita consilio sunt, nec est in eis perspicacitas. Si prudentes essent, saperent hoc, intelligerent finem suum. Quomodo perse- 30
queretur unus mille, & duo fugarent myriadem, nisi quòd creator eorum vendiderit eos, & Dominus tradiderit eos ?

תרגום יונתן בן עוזיאל ירושלמי — Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hieroſolymitanum.*

כי לא אֲרוֹם לָא כְתַקִּיפְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל 31
טַעֲוָותְהוֹן דְּעַמְמַיָּא אֲרוֹם תַּקִּיפְהוֹן
דְּיִשְׂרָאֵל כַּד יְחוֹבוּן מַיְתֵי עֲלֵיהוֹן
פּוּרְעָנוּתָא וְכַד פָּרְסִין יְדֵיהוֹן בְּצְלוֹ
עָנֵי וּמְשַׁוֵּיב יַתְהוֹן אֲבָל טַעֲוָותְהוֹן דְּעַמְמַיָּא עַד לֵית בְּהוֹן צְרוֹךְ וְעַל דְּי
אַרְגִּיזְנָן קֳדָמוֹי וְלָא הֲדַרְנָן לְפוּלְחָנֵיהּ אִתְעַבִּידוּ בַּעֲלֵי דְּבָבְנָן סַהֲדִינָן וְדַיָּינִינָן :

כי מִנְּפֶן אֲרוֹם עוֹבְדֵיהוֹן דְּעַמָּא הָאִלֵּין 32
דַּמְיָין לְעוֹבְדֵי עַמָּא דְסְדוֹם וַעֲצָתְהוֹן
בִּישִׁין כְּעִיצָתְהוֹן דְּעַם עֲמוֹרָא מַחְשַׁבְתְּהוֹן
בִּישִׁין כְּרֵישֵׁי חִוְיָא חוּרְמָנֵיהוֹן בְּנִין כֵּן
תְּהוֹן תּוּשְׁלְמוּתְהוֹן מְתַכְלָן וּמְמָרְרָן
לָהוֹן : חמת הֵי כְּמְרִירָתְהוֹן דְּתַנִּינָיָא 33
כַּד הִנּוּן חַוִּין מִן חַמְרְהוֹן בְּנִין כֵּן יְהֵי
מְרִיר כַּס דְּלַוּוט דִּישְׁתוֹן בְּיוֹם
פּוּרְעָנוּתְהוֹן וְהֵיךְ רֵישֵׁי פִּיתוֹנָיָא הֵיכְדֵין
אִנּוּן אַכְוָרָאִין : הלא הָלָא עוֹבְדֵיהוֹן 34
דְּאִנּוּן עָבְדִין בְּטוֹמְרָא קָדָמַי כּוֹלְהוֹן
גְּלַיִין חֲתִימִין וּמְתַקָּנִין בְּאַפּוֹתֵיקַיי : לי
נקם קָדָמַי פּוּרְעָנוּתָא וַאֲנָא אֲשַׁלֵּים 35
לְעִדָּן דְּתִימוּט רַגְלֵיהוֹן לְגָלוּתָא אֲרוֹם
קָרִיב לְמֵיתֵי יוֹם חֲבָרְהוֹן וּסְבָעָא
בִּישְׁתָּא דְמָעַתְּדָא לְהוֹן : כי ידין 36
אֲרוֹם דִּאֵין מֵימְרָא דַיְיָ בְּרַחֲמוֹי דִּינָא
דְעַמֵּיהּ יִשְׂרָאֵל וְעַל בִּישְׁתָּא דְנָזַר עַל
עַבְדּוֹי יְהֵי תָּהֵן קָדְמוֹי אֲרוֹם גְּלֵי
קָדָמוֹי דְּבְעִידַן דְּיִחוּבוּן וְתִתְקַף עֲלֵיהוֹן
מְחַת סַנְאֵה וְתִתְנַשֵּׁל סְעִיד מִידֵיהוֹן
וְיהוֹן פַּסְקִין מְהֵימְנַיָּא מִדֵּי עוֹבְדִין
טָבִין וְיהוֹן מִיטַלְטְלִין וּשְׁבִיקִין : ואמר
וַיֹּאמַר סַנְאֵה הַאִן הוּא דַחֲלַתְהוֹן 37
דְּיִשְׂרָאֵל תַּקִּיפָא דִרְחִיצוּ בֵּיהּ : אשר
דְּחֲרִיב נִכְסָתְהוֹן הָוֹון אָכְלִין שְׁתַן חֲמַר 38
נִיסוּכֵיהוֹן יְקוּמוּן כְּדוֹן וְיסַעֲדוּנְכוֹן יְהֵי
עֲלֵיכוֹן מְגִן בְּמֵימְרֵיהּ : ראו כְּר 39
יְתְגַלֵּי מֵימְרָא דַיְיָ לְמִפְרוֹק יַת עַמֵּיהּ
יֵימַר לְכָל עַמְמַיָּא חֲמוֹן כְּדוֹן אֲרוֹם
אֲנָא הוּא דַהֲוֵיתִי וְהַוִּית וַאֲנָא הוּא
דְּעָתִיד לְמֵהֲוֵי וְלֵית אֱלָהָא חוֹרָן כַּר
מִנִּי אֲנָא בְּמֵימְרִי מֵמִית וּמְחֵי מָחֵיתִי
יַת עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל וַאֲנָא אֶסֵי יְתְהוֹן בְּסוֹף יוֹמַיָּא וְלֵית דְּמְשֵׁזִיב מִן יְדֵי נוֹג
וּמַשְׁרְיָיתֵיהּ דְּאִתֵּין לְמִסְדַּר סִדְרֵי קְרָבָא עִמְּהוֹן :

31 אֲרוֹם לָא כְרַחֲמָנָן רַחֲמָנֵהוֹן
דְּאוּמַיָּא עַל דַּחֲטֵינָן וְאַרְגַּזְנָן קֳדָמוֹהִי
אִתְעַבִּידוּ בַּעֲלֵי דְּבָבְנָן דַּיָּנִינָן :

Quoniam non ſicut Fortis ipſorum 31
Iſraelitarum ſunt idola ipſorum populorum, quoniam Fortis ipſorum Iſraelitarum quando peccaverunt adducit in eos vindictam, ſed quando expandunt manus ſuas in oratione reſpondet & eripit eos, ſed idola populorum idololatrarum nihil habent in ſe utilitatis : propterea quòd autem ad iracundiam provocavimus ipſum, neque rediimus ad cultum ejus, facti ſunt hoſtes noſtri teſtes & judices noſtri.

Hieroſ. 31 *Quoniam non ſicut fiducia noſtra fiducia ipſorum populorum : eò quòd peccavimus & ad iracundiam provocavimus ipſum, facti ſunt hoſtes noſtri judices noſtri.*

Quoniam opera il- 32
lius populi ſimilia ſunt operibus populi Sodomæ, & conſilia eorum mala ſimilia ſunt conſiliis populi Gomorrhæ : cogitationes eorum malæ ſunt tanquam capita baſiliſcorum, propterea erunt retributiones eorum orbantes & amaritudine afficientes eos. Ecce 33
ſicut venenum ſerpentum quando exierunt è vino eorum, ideo erit amarus calix maledictionis quem bibent in die ultionis ſuæ, & veluti capita baſiliſcorum ſic ſunt crudeles. Annon opera ipſorum 34
quæ facta ſunt in abſcondito coram me univerſa ipſa revelata ſunt, obſignata & diſpoſita in apothecis meis ? Coram me vindicta, & ego 35
retribuam, in tempore quo movebitur pes eorum in captivitate : quoniam propinquus eſt ut veniat dies cladis eorum, & accelerat malum quod paratum eſt illis. Quoniam judicat ſermo Domini 36
per miſericordiam ſuam judicium populi ſui Iſrael, & malorum quæ decrevit in ſervos ſuos ipſe pœnitentia ducetur : quoniam revelatum eſt coram ipſo quòd quo tempore peccaverint gravis erit ſuper eos plaga hoſtis, & auferetur auxilium è manibus eorum, & ceſſabunt fideles ab operibus ſuis bonis, & erunt diſperſi & derelicti. Nam dicet hoſtis ; Ubi- 37
nam eſt Timor Iſraelitarum, Fortis in quo habebant fiduciam ? Qui pinguedinem victimæ eorum 38
comedebant, & bibebant vinum libamiais eorum : ſurgant nunc & opitulentur vobis, ſit ille protegens vos per ſermonem ſuum. Quando revelabit ſe ſermo Domi- 39
ni ad redimendum populum ſuum, dicet omnibus populis ; Videte quòd ego nunc ſim qui ſum, & fui, & ego ſum qui futurus ſum, nec eſt Deus alius præter me : ego ſermone meo interficio & vivifico, percutio populum Iſrael & ego ſano illos in fine dierum ; & non erit qui eripiat è manibus Gog & exercitus ejus, quibus ego permittam ut confligant cum eis.

Hieroſ. 32 *Quoniam populi iſtius opera ſimilia ſunt operi populi Sodomæ, & cogitationes eorum ſimiles ſunt cogitationibus populi Gomorrhæ : opera mala orbantia & amaritudine afficientia illis ſunt.* 33 *Quoniam populi iſtius venenum ſimile eſt veneno ſerpentum, quo tempore bibunt vinum, & ira eorum ſimilis eſt capitibus ſerpentum aſpidum crudelium & inſectorum.* 34 *Annon hic eſt calix ultionis vindictæ mixtus & paratus improbis, obſignatus in theſauris meis pro die judicii magni ?* 35 *Mea eſt vindicta, & ego ſum qui retribuam, in tempore quo nutabit pes juſtorum : quoniam propinquus eſt dies cladis improborum, & ignis gehennæ futurus eſt illis, & feſtinat & adducit vindictam ſuper eos.* 36 *Quoniam judicat ipſe Dominus judicium populi filiorum Iſrael, & propter ſervos ſuos juſtos ipſe pœnitentiâ ducitur : quoniam revelatum eſt coram ipſo quòd nutaverit manus juſtorum, & ipſi relicti ſint & dimiſſi, & non ſit illis qui auxilietur aut patrocinium ferat.* 37 *Et dixit ; Dicturi ſunt populi ; Ecce Deus Iſrael fortis in quo fiduciam habuerunt.* 38 *Illi offerebant coram ipſo adipes victimarum oblationum ipſorum, & vinum libaminis ipſorum offerebant coram eo : is ſurgat nunc & liberet ipſos, qui erat erga eos tanquam clypeus.* 39 *Videte quoniam nunc ego verbo meo exiſto, et non eſt Deus alius præter me : ego ſum qui interficio vivos in hoc mundo, et vivifico mortuos in futuro ſeculo ; ego ſum qui percutio, et ego ſum qui ſano, et nullus eſt qui eripiat è manu mea.*

Verſio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA.*

31 * كه نه چون خالقي ايما خالقي ايشان ودشمنانى ايما حاكمان
32 سدوم تاكي ايشان واز تخمهاي عموره انگورهاي ايشان انگورهاي زهر خوشهاي .
33 34 زهرها بايشان * غضبي اجدهان مي ايشان و زهري كر مارهاي بي رحم * هنه او
35 خزينه نهاده نزدي من مهر كرده درخزينهاي من * بمن انتقام و باز توختن
بوقتي ميل كردني پايي . ايشان كه نزديك روزي شكني ايشان وشتاب كنا
منتظرها بايشان * كه حكم كند !! قومي او و ابر بندگاني او باز گردد كه 36
بينند كه برفت دست ونيست بند شده وگذاشته * وبگويد كجا است 37
معبودي ايشان خالقي پناه بردند درو * آنچه پيهي ذبحتا ايشان بخورند بياشنجند مي 38
پشتبشي ايشان بر خيزند وياري دهند شمارا باشد ابر شما پناه * ببينيد اكنون كه 39
من من او و نيست خداي بغير از من من بميرانم و زنده گردانم خسته كردم ومن
درمان كنم و نيست از دستي من خلاص كناي .

Nam non eſt ſicut creator noſter, creator eorum ; & inimici noſtri ſunt judices. Ex vite enim Sedom eſt vitis eorum, & ex ſeminibus Amorah : uvæ eorum ſunt uvæ veneni, botri felliù ſunt ipſis. Iracundia draconum eſt vinum eorum, & virus ſurdorum ſerpentium abſque clementia. Nonne eſt reconditum apud me, ſigillatum in theſauris meis ? Mihi eſt ultio & retributio, in tempore nutationis pedis eorum : nam propinquus eſt dies confractionis eorum, & feſtinant expectantiæ eos. Quia judicabit Dominus populum ſuum, & ad ſervos ſuos revertetur, quum viderit quòd abierit manus, & non ſit clauſus ac relictus, Ac dixerit inimicus ; *Ubi eſt Deus eorum, creator quem aſylum duxerunt ? Qui adipem hoſtiæ eorum comedebant, & bibebant vinum conſperſionis eorum, ſurgant & opem dent vobis, ut ſit vobis aſylum. Videte nunc quòd ego, ego ſum ipſe, & non eſt Deus præter me : ego mortificabo, & vivum faciam : ſaucium feci, & ego ſanabo ; & nemo eſt qui è manu mea liberet.*

כי אשא ארום זקפית בשבועה ית 40
ידיי בשמיא ואמרית היכמא דאנא קיים
היכרין לא אבטיל שבועתי לעלמין :
אם שנותי אין שנינא היא ברק סייפי 41
ותתקיף בדינא ידי ימיני אחזר נקמתא לסנאוי
ולבעלי דבביהון דעבי אשלם גמליהון
להון בישיא : 42 ארוי נירי מן אדמהון
וחרבי תתכל בבשרהון מן אדם
קטוליהון דעבי ושביתהון מן רישי
נבריהון פולמרכיהון : 43 קלסו קדמוי
עמא שבחו יתידה עמיה דבית ישראל
ארום עלבון עבדוי צדיקיא הוא תבע
ונקמתא יחזיר לבעלי דבבוי ובחובי
עמא לקייה ארעא יכפר על ארעיה ועל
עמיה : 44 ואתא משה ומליל ית כל
שבח פתגמי שירתא הדא במשמעהון
דעמא הוא והושע בר נון : 45 ואשלים
משה למללא ית כל פתגמיא האלין
עם כל ישראל : 46 ואמר להון שוו
לבביכון לכל פתגמין די אנא מסהיד
בכון יומא הדין די תפקרון יתהון ית
בניכון למטר למעבד ית כל מלי שבח
אוריתא הדא : 47 ארום לא פתגם
ריקן הוא מנכון ארום הוא חייכון
ובפתגמא הדין תסגון יומין על ארעא
די אתון עברין ית ירדנא תמן למירת
יתה : 48 ומליל ממרא דייי עם
משה ביומא הדין יומא הדין לממר :
49 סק לטורא דעבראי הדין טורא
דנבו דאית בארעא דמואב דאית
בלקבל ירחו וחמי ית ארעא דכנען
דאנא יהב לבני ישראל לאחסנא :

Quoniam elevavi cum jurejurando 40
manus meas in cœlos, & dixi;
Quemadmodum ego permaneo, sic
non abolebo jusjurandum meum
in secula. Si acuam sicut fulgur 41
gladium meum, & prævaleat in
judicio manus mea: convertam
vindictam in affligentes populum
meum, & osoribus ipsorum repen-
dam mercedem operum ipsorum
malorum, Inebriabo sagittas meas 42
de sanguine interfectorum eorum,
& gladius meus consumet carnem
ipsorum: de sanguine interfecto-
rum & captivorum exercitus ipso-
rum, in vindictam osorum populi
mei. Laudate *eum* populi, popu- 43
lus ejus domus Israel; quoniam
sanguinem servorum suorum qui
effusus est ipse ulsciscitur, & ob-
servat & ultionem vindictæ retri-
buit hostibus suis: & ipse verbo
suo expiabit pro terra sua & po-
pulo suo. Et venit Moses ex ta- 44
bernaculo domus doctrinæ, & lo-
quutus est omnia verba hujus can-
tici audiente populo, ipse & Ho-
sea filius Nun. Et cessavit Moses 45
loqui omnia verba ista cum uni-
verso Israel. Et dixit illis; Ap- 46
ponite cor vestrum ad omnia ver-
ba quibus ego obtestor vos hodie:
ut mandetis ea filiis vestris,
ut custodiant & faciant omnia ver-
ba legis hujus. Quoniam non est 47
verbum inane in lege, nisi illis
qui illam transgrediuntur, quoni-
am ipsa est vita vestra: & in ser-
mone hoc producetis dies super
terram, ad quam possidendam vos
transitis Jordanem. Dein loqu- 48
tus est Dominus cum Mose, sep-
timo mensis Adar, in articulo diei
illius, dicendo. Et accidit post- 49
quam dixisset illi sermo Domini,
Ascende in montem Abarærorum
hunc, montem Nebo, cogitavit apud
se, & dixit; Fortasse similis erit hic
ascensus ascensui montis Sinai. Dixit *itaque*, Abeam, & sanctificabo popu-
lum, & dixit illi sermo Domini; Non omnino sic, sed ascende & vide
terram Canaan, quam dedi filiis Israel in hæreditatem.

40. *Quoniam levavi manus meas cum jurejurando in cœlos, & dixi; Vivo & permaneo ego per sermonem meum in seculum.* 41. *Si acuero tanquam fulgur gladium meum, & roboraverit se in judicio manus dextra mea: convertam ultionem in osores & hostes populi mei, reddam retributiones eorum malas ipsis.* 42. *Inebriabo sagittas meas de sanguine ipsorum, & gladius meus devorabit carnem eorum: de sanguine interfectorum populi mei, & captivis eorum, de capitibus fortium ipsorum & ducum exercituum ipsorum.* 43. *Laudate eum populi, celebrate ipsum populi ejus domus Israel; quoniam afflictionem servorum suorum justorum ille quærit, & vindictam retribuet ille hostibus suis: & propter peccata populi punit ipsam terram, sed propitius erit & terræ suæ & populo suo.* 44. *Et venit Moses & loquutus est omnem laudem verborum hujus cantici audiente populo, ipse & Hosea filius Nun.* 45. *Et finem fecit Moses loquendi omnia verba ista cum universo Israele.* 46. *Et dixit illis; Apponite corda vestra ad omnes sermones quibus obtestor vos hodie: quæ præcipietis filiis vestris, ut custodiant & faciant omnia verba cantici legis hujus.* 47. *Quoniam non est verbum inane vobis, quoniam est vita vestra: & in sermone hoc multiplicabitis dies super terram, ad quam possidendam vos transitis Jordanem.* 48. *Et loquutus est sermo Domini cum Mose tempore diei illius, dicendo.* 49. *Ascende in montem Abaraim hunc, montem Nebo, qui est in terra Moab, qui est è regione Jericho: & vide terram Canaan quam ego do filiis Israel in hæreditatem.*

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

40 *كه بر دارم بآسمان دستي من و بگويم قادر من بجاويد * اگر تيز كنم برقي شمشيري 41
من وبگيرد درحكم دستي من باز گردانم انتقام بعدوياني من وبدشمناني من باز توزم *
مست كنم تيرهاي من از خون و شمشيري من بخورد گوشت از خوني كشته وبردة 42
از سر انتقامهاي دشمن * طرب گويند قومها قومي اوكه خوني بندگاني او انتقام كشد 43
و انتقام باز گرداند بعدوياني او و كفارت كند ابر زميني او و ابر قومي او * بيامد موسه 44
وسخن گفت مر همه سخنهاي آن تسبيحي آن اين در حضوري آن قوم او ويهوشع
بن نون * تمام كرد موسه بسخن گفتن مر همه آن سخنهاي آن اينان بهمه يسرال * 45
* گفت بايشان بنهيد دلي شما بهمه آن بسخنها آنچه من گواه گيرا در شما اين روز آنچه 46
بفرماييد ايشانرا مر پسراني شما بنگاه داشتن بكردن مر همه سخنهاي آن توريهي آن اين *
* كه نه سخن تهي او از شما كه او زندگي شما و در سخن آن اين دراز كشيد 47
روزگاران ابر آن زميين آنچه شما گذران مر آن بردن بآنجا بميراث گرفتن آنرا * سخن 48
[گفت] ״ بموسه در تنهي آن روزي آن اين بگفتن * بر آي بكهي آن عبريم آن اين كهي 49
نبو آنچه در زميني مواب آنچه ابر پيشي يرحو و ببين مر زميني كنعن آنچه من دها
بپسراني يسرال باحسنتا *

Nam elevabo manum meam ad 40
cœlum, ac dicam; Potens sum
in æternum, Si acuero fulgur gla- 41
dii mei, & apprehenderit judi-
cium manus mea; referam ul-
tionem hostibus meis, & inimicis
meis rependam. Inebriabo sagit- 42
tas meas sanguine, & gladius
meus devorabit carnem, sanguine
inquam interfecti & captivi, à ca-
pite ultionum inimici. Ovate gentes 43
populo ejus, quia sanguinis servorum
suorũ ultionem exiget: atq; vindictã
retribuet hostibus suis, & expia-
bit terram suam ac populum suum.
Veniens igitur Moschh locutus est 44
omnia verba cantici hujus in præ-
sentia populi, ipse & Jehoshua fi-
lius Nun. Et *absolvens Moschh* 45
loqui omnia verba ista ad uni-
versum Israel, Dixit eis; Ponite 46
cor vestrum ad omnia verba quæ ego
contestor in vos hodiè, quæ præci-
pietis filiis vestris observare fa-
ciendo omnia verba legis hujus.
Non enim verbum inane est vobis, 47
sed est vita vestra: & per ver-
bum hoc longùm protrahetis dies
super terram ad quam transitis
Jarden ad hæreditate accipiendum
eam. Locutúsque est Dominus ad 48
Moschh in ipso die isto, dicendo;
Ascende in montem Abarim istum, 49
montem Nebo, qui in terra Moab
contra Jereho, & vide terram
Chenaan quam ego do filiis Israel
in possessionem:

דברים לג

הרגום יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

Targ. Jonathan B. Uziel.

Hierosolymitanum.

50 ומות בטורא דאנת סליק לחפן ואתחבנש בשלם לות עמיה

50 Et morieris in monte in quem ascendes, & congregaberis ad populum tuum etiam tu : ſicut mortuus eſt Aaron frater tuus in monte Vmano, & congregatus eſt ad populum ſuum. Tum aperuit Moſes os ſuum in oratione, & ſic dixit; Domine totius mundi, obſecro te ne ſim ſimilis homini cui fuit filius unicus, qui in captivitatem ductus eſt, abiit & redemit ipſum pecuniâ multâ, docuit ipſum ſapientiam & artem, & deſpondit illi uxorem, plantavit illi viridarium regium, ædificavit illi domum conjugii, præparavit illi lectum *nuptialem*, & ligavit illi thalamum in medio ejus : præparavit illi *etiam* ſocios, coxit panem ſuum, mactavit victimam ſuam, miſcuit vinum ſuum. Poſtquam venit ut lætaretur filius ejus cum ſua uxore, & quæſiverunt ſocii conſecrare panem, tum poſtulatus eſt vir ille in judicium coram rege, & mulctatus eſt judicio occiſionis, nec ſuſpenderunt *ſententiam* ab eo donec vidit gaudium filii ſui : ſic ego fatigavi me in hoc populo, eduxi eos juxta ſermonem tuum ex Ægypto, docui eos legem tuam, ædificavi pro eis tabernaculum nomini tuo; quando verò advenit tempus tranſeundi Jordanem ad poſſidendum terram ego punior morte : ſi tibi videtur ſuſpende à me *ſententiam* donec tranſeam Jordanem, & videam bonum Iſraelis, poſtea moriar. Reſpondit illi Dominus mundi, & ſic dixit ; Propterea quod prævaricati eſtis in ſermonem meum in medio filiorum Iſrael, ad aquas contentionis Rekam in deſerto Tſin, eò quòd non ſanctificâſtis me in medio filiorum Iſrael. Quoniam è regione videbis terram, ſed eò non ingredieris, in terram quam ego do filiis Iſrael.

50 וְתִתְכַּנֵּישׁ בְּטוּרָא דְּאַנְתְּ סָלִיק לְחַפִּן וְתִתְכַּנֵּישׁ בְּשָׁלֵם לְוָת עַמֵּיהּ דְּהֵיךְ מָת דְּאַהֲרֹן אָחוּךְ בְּהוֹר טוּרָא וְאִתְכַּנֵּשׁ בְּשָׁלֵם לְוָת עַמֵּיהּ :

Hieroſ. 50. *Et congregaberis in monte ad quem tu aſcendes, congregaberis inquam in pace ad populum tuum : quemadmodum congregatus eſt Aharon frater tuus in Hor monte, congregatus eſt inquam in pace ad populum ſuum.*

SECT. LIV.

CAP. XXXIII.

וזאת הברכה ודא סדר ברכתא

1 דבריך משה נביא דיי ית בני ישראל קדם דימות : 2 ואמר ויי מן סיני אתגלי למיתן אוריתא לעמיה בית ישראל ודנח ויו איקר שכינתיה מנבלא למיתנה לבנוי ולא קבילו יתיה הופע בהדרת איקר משורא דפארן למיתנה לבנוי דישמעאל ולא קבילו יתיה הדר ואתגלי בקדושא על עמיה בית ישראל ועמיה ריבן רבוון מלאכין קדישין כתב ימיניה ואוריתיה מנו שלהובית אישתא פקודיא יהב להון : 3 אף אוף כל מה דאורעה לעממיא מטול למחבבא עמיה בית ישראל כלהון קרא להון קדישין לסקום בארתר בית שכינתיה וכד הנון נטרין מצוותא דאוריתא מדברין לרגל ענני יקרך נייחין ושרין כמין פמא דבר : 4 תורה אמרין בני ישראל אוריתא פקיד לנא משה יהבה ירתו לקהל שבטייא דיעקב :

וזאת הברכה ודא סדר ברכתא

1 דבריך משה נביא דיי ית בני ישראל קדם דימות : 2 ואמר ויי מן סיני אתגלי למיתן אוריתא לעמיה בית ישראל ודנח ויו איקר שכינתיה מנבלא למיתנה לבנוי ולא קבילו יתיה הופע בהדרת איקר משורא דפארן למיתנה לבנוי דישמעאל ולא קבילו יתיה הדר ואתגלי בקדושא על עמיה בית ישראל ועמיה ריבן רבוון מלאכין קדישין כתב ימיניה ואוריתיה מנו שלהובית אישתא פקודיא יהב להון : 3 אף אוף כל מה דאורעה לעממיא מטול למחבבא עמיה בית ישראל כלהון קרא להון קדישין לסקום בארתר בית שכינתיה וכד הנון נטרין מצוותא דאוריתא מדברין לרגל ענני יקרך נייחין ושרין כמין פמא דבר : 4 תורה אמרין בני ישראל אוריתא פקיד לנא משה יהבה ירתו לקהל שבטייא דיעקב :

ירושלמי

1 ודא ברכתא די בריך משה נביא דיי ית בני ישראל קדם עד דלא יתכנש : 2 ואמר יי מן סיני אתגלי למחן אוריתא לעמיה בית ישראל דנח ביקריה על טורא דשעיר למחן אוריתא לבנוי דעשו וכיין דאשכחו כתיב בגוויה לא תהוון קטולין לא קבילו יתיה הופע ביקריה על טורא דנבלא למחן אוריתא לבנוי דישמעאל וכיין די אשכחו כתיב בגוויה לא תהוון גנבין לא קבילו יתיה וחזר ואתגלי על טורא דסיני ועמיה ריבון מלאכין קדישין ואמרו בני ישראל כל די מלל ממרא דיי נעביד ונקבל ופשט ימיניה מנו להביי איתיה ויהב אוריתא לעמיה : 3 הלא כל גלי וידיע קדמוי דלאו בנוי דעשו ובנוי דישמעאל מקבלין אוריתא אלא כל דין למחבביה עמיה בית ישראל כוות רבון דמלאכין קדישין דאף על גב דמיתי עליהון יסורין סגין לא ניחין ולא שדכין מן אולפן אוריתא והא אגון מדברין ואתין לרגל ענניו ותטלין ושרין על פום דבורו : 4 אמרין בני ישראל אוריתא פקיד יתן משה יהב יתה ירתו ואחסנא לקהל שבטייא דבית יעקב :

ירושלמי

1 ודא ברכתא די בריך משה נביא דיי ית בני ישראל קדם עד דלא יתכנש : 2 ואמר יי מן סיני אתגלי למחן אוריתא לעמיה בית ישראל דנח ביקריה על טורא דשעיר למחן אוריתא לבנוי דעשו וכיין דאשכחו כתיב בגוויה לא תהוון קטולין לא קבילו יתיה הופע ביקריה על טורא דנבלא למחן אוריתא לבנוי דישמעאל וכיין די אשכחו כתיב בגוויה לא תהוון גנבין לא קבילו יתיה וחזר ואתגלי על טורא דסיני ועמיה ריבון מלאכין קדישין ואמרו בני ישראל כל די מלל ממרא דיי נעביד ונקבל ופשט ימיניה מנו להביי איתיה ויהב אוריתא לעמיה : 3 הלא כל גלי וידיע קדמוי דלאו בנוי דעשו ובנוי דישמעאל מקבלין אוריתא אלא כל דין למחבביה עמיה בית ישראל כוות רבון דמלאכין קדישין דאף על גב דמיתי עליהון יסורין סגין לא ניחין ולא שדכין מן אולפן אוריתא והא אגון מדברין ואתין לרגל ענניו ותטלין ושרין על פום דבורו : 4 אמרין בני ישראל אוריתא פקיד יתן משה יהב יתה ירתו ואחסנא לקהל שבטייא דבית יעקב :

Et hic eſt ordo benedictionis, qua benedixit Moſes propheta filios Iſrael, antequam moreretur. Et dixit; Dominus ex Sinai revelatus eſt, ad dandum legem populo ſuo domui Iſrael, tum prodiit ſplendor gloriæ divinæ majeſtatis ejus ex Ghebal ad dandum ipſam filiis Eſau, neque receperunt eam; manifeſtavit ſe in decore gloriæ ſuper montem Paran ad dandum eam filiis Iſmael, ſed non receperunt *etiam* eam: rurſus manifeſtavit ſe in ſanctitate populo ſuo domui Iſrael, & cum eo myriades myriadum angelorum ſanctorum, ſcripſit dextra ejus, & legem ejus è medio flammæ ignis & mandata dedit illis. Etiam quicquid contigit populis, *hoc factum eſt* quia dilexit populum ſuum domum Iſrael, & omnes illos vocavit ſanctos ut ſtent in loco domus ſanctitatis ſuæ : & quando obſervant præcepta legis ducuntur ad pedem nubium gloriæ tuæ, quieſcebant & caſtrametabantur quaſi particulâ ſermonis. Dicebant filii Iſrael; Legem præcepit nobis Moſes, tradidit eam hæreditatem congregationi tribuum Jacob.

Hieroſ. 1. *Et hæc eſt benedictio, qua benedixit Moſes propheta Domini filios Iſrael, antequam colligeretur.* 2. *Et dixit, Dominus ex Sinai revelatus eſt ad dandum legem populo ſuo domus Iſrael : prodiit cum gloria ſua ſuper montem Seir ad dandum legem filiis Eſau, & poſtquam invenerunt ſcriptum in medio ejus, Non eritis homicidæ, non receperunt eum; manifeſtavit ſe in gloria ſua ſuper montem Ghebal ad dandum legem filiis Iſmael, ſed poſtquam invenerunt ſcriptum in medio ejus, Non eritis fures, non receperunt ipſam. Itaque rurſus manifeſtavit ſe ſuper montem Sinai, & cum eo myriades angelorum ſanctorum, & dixerunt filii Iſrael; Quicquid dixerit ſermo Domini faciemus & recipiemus : & extendit manum ſuam è medio flammæ ignis, & dedit legem populo ſuo.* 3. *Annon omnia revelata ſunt & cognita coram ipſo, quod nec filii Eſau nec filii Iſmael receperuri eſſent legem? ſed nihilominus quia diligebat populum ſuum domum Iſrael ſicut myriades angelorum ſanctorum : qui quamvis adducit ſuper eos caſtigationes multas, non ceſſant neque otioſi ſunt à doctrina legis, & ducuntur & veniunt ad pedem nubium ejus, proficiſcuntur & quieſcunt juxta mandatum ejus.* 4. *Dicebant filii Iſrael; Legem præcepit nobis Moſes, dedit eam hæreditatem & poſſeſſionem cœtui tribuum domus Jacob.*

SECT. LIV.

CAP. XXXIII.

Et hic eſt ordo benedictionis, qua benedixit Moſes propheta filios Iſrael, antequam moreretur. Et dixit; Dominus ex Sinai revelatus eſt, ad dandum legem populo ſuo domui Iſrael, tum prodiit ſplendor gloriæ divinæ majeſtatis ejus ex Ghebal ad dandum ipſam filiis Eſau, neque receperunt eam; manifeſtavit ſe in decore gloriæ ſuper montem Paran ad dandum eam filiis Iſmael, ſed non receperunt *etiam* eam: rurſus manifeſtavit ſe in ſanctitate populo ſuo domui Iſrael, & cum eo myriades myriadum angelorum ſanctorum, ſcripſit dextra ejus, & legem ejus è medio flammæ ignis & mandata dedit illis. Etiam quicquid contigit populis, *hoc factum eſt* quia dilexit populum ſuum domum Iſrael, & omnes illos vocavit ſanctos ut ſtent in loco domus ſanctitatis ſuæ : & quando obſervant præcepta legis ducuntur ad pedem nubium gloriæ tuæ, quieſcebant & caſtrametabantur quaſi particulâ ſermonis. Dicebant filii Iſrael; Legem præcepit nobis Moſes, tradidit eam hæreditatem congregationi tribuum Jacob.

Hieroſ. 1. *Et hæc eſt benedictio, qua benedixit Moſes propheta Domini filios Iſrael, antequam colligeretur.* 2. *Et dixit, Dominus ex Sinai revelatus eſt ad dandum legem populo ſuo domus Iſrael : prodiit cum gloria ſua ſuper montem Seir ad dandum legem filiis Eſau, & poſtquam invenerunt ſcriptum in medio ejus, Non eritis homicidæ, non receperunt eum; manifeſtavit ſe in gloria ſua ſuper montem Ghebal ad dandum legem filiis Iſmael, ſed poſtquam invenerunt ſcriptum in medio ejus, Non eritis fures, non receperunt ipſam. Itaque rurſus manifeſtavit ſe ſuper montem Sinai, & cum eo myriades angelorum ſanctorum, & dixerunt filii Iſrael; Quicquid dixerit ſermo Domini faciemus & recipiemus : & extendit manum ſuam è medio flammæ ignis, & dedit legem populo ſuo.* 3. *Annon omnia revelata ſunt & cognita coram ipſo, quod nec filii Eſau nec filii Iſmael receperuri eſſent legem? ſed nihilominus quia diligebat populum ſuum domum Iſrael ſicut myriades angelorum ſanctorum : qui quamvis adducit ſuper eos caſtigationes multas, non ceſſant neque otioſi ſunt à doctrina legis, & ducuntur & veniunt ad pedem nubium ejus, proficiſcuntur & quieſcunt juxta mandatum ejus.* 4. *Dicebant filii Iſrael; Legem præcepit nobis Moſes, dedit eam hæreditatem & poſſeſſionem cœtui tribuum domus Jacob.*

Verſio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

50 * وبمير در كه آنچه تو بر آيا بآنجا وجمع شو بقومي تو چون آنچه مرد اهرن برادري تو
51 در هر هفهر وجمع شد بقومي او * ابر آنچه دروغ گفتيد در امري من در ميان پسراني
يسرال در مي مريبت قدش بياباني صن ابر آنچه نه خاص كرديد مرا در ميان پسراني
52 يسرال * كه از مقابل ببيني مر آن زمين وبآنجا نه آيي بآن زمين آنچه من دها بپسراني يسرال *

* فصل سي سوم *

1 * واين آن آفرين آنچه آفرين كرد مشه مردي آن خدا مر پسراني يسرال بپيشي مردني او *
2 * گفت * از سيني بيامد درخشيد از شعير بايشان بتافت از كوهي فارن وبيامد از
3 ميوراني خاص از يميناي او از ميان آتش توره بداد بايشان * نيز دوست دارا قبيلهاي يسرال
همه خلصاني او در دستي تو وايشان كشيده شدند بسببهاي تو بر داشته شوان ابر
امري تو * شريعت بفرمود بايما مشه ميراثي جماعتي يعقوب *

50 *Et morietur in monte ad quem tu aſcendis, & congregator ad populum tuum; quemadmodum mortuus eſt Aharon frater tuus in Hor-habar, & congregatus eſt ad populum ſuum : Super eo quòd ementiti eſtis in mandatum meum in medio filiorum Iſrael apud Me-meribath Cadeſh deſerti Sin, ſuper eo quòd non ſanctificâſtis me in medio filiorum Iſrael. Quoniam ex oppoſito videbis terram, ſed illuc non ingredieris, ad terram quam ego do filiis Iſrael.*

CAP. XXXIII.

1 Hæc autem eſt benedictio quâ benedixit Moſheh vir Dei filiis Iſrael ante mortem ſuam. 2 Et dixit; Dominus de Sinai venit, reſplenduit è Sheir eis : eluxit è monte Pharan, & venit ex myriadibus ſanctorum : à dextra ſua de medio ignis legem dedit eis. 3 Etiam diligit tribus Iſrael, omnes ſancti ejus ſunt in manu tua : ducti ſunt ad occaſiones tuas, elevati ſunt juxta mandatum tuum. 4 Legem præcepit nobis Moſheh, hæreditatem congregationis Jaacob.

5 ויהי והוא הוה מלכא בישראל באתכנשות רישי עמא כחדא משתתפין
6 ליה שבטיא דישראל: יחי ייחי
ראובן בעלמא הדין ולא יימות
בסיחותא דמיירין בה רשיעיא
לעלמא דאתי ויהי עולימוי מתמנין
עם עולימיהון דאחוי בית ישראל:
7 וזאת וזא ברכתא לשבטא דיהודה
ווון בחולקיה ובברכתיה לשמעון
אחוי וכן אמר קביל ייי צלותיה
דיהודה בסיפקיה לסדרי קרבא
ולוות עמיה תעליניה מסדרי קרבא
בשלם ידוי יתפרעון לליה מן בעלי
דבבוי ועזיד וסמיך מסנאוי תהוי
8 ליה: ולוי ולשיבט לוי ברוך
משה נביא ואמר תומיא ואוריא
אלבישתא דאהרן גבר דהישתכח
חסיד קדמך דנסירת ייתיה בניסתא
והוה שלים בדקתיה בסוי מצות
רקם ואשתכח מהימן: 9 האמר
נפקין שיבט לוי לפולחן משכן זמנא
ומתפרשין מן משכניהון אמרין לאבוהון
ולאימהתהון לא חמיתינון וירת אחוהון
דלא בני חלתין שנין לא אשתמודעון
יתהון וירת בניהון לא ידעין מטול
דקיימין עשרין שנין במטרתהון בסימרך
וקיים פולחן קודשך נטרין: יורו
כשרין אינון למלפא סידרי דינך
לדבירת יעקב ואורייתך לדבירת ישראל
ישון אחוהון כהניא קטורת בוסמין
על מחתיא ויכלון מוחנא ביום
רונוך וקרבן נסיר לרעוא על
גבי מדבחך: ברך הי ברוך ייי
נכסוי דבירת לוי דיהבין מעשרא
מן מעשרא וקרבן ידוי דאלילוה
כהנא דמקרב בטוורא ברמלא
תקבל ברעוא חביר חרצא דאחאב
סנאיה ופורקת נביי שקרא דקיימין
לקובליה ולא יהי לסנאוי דיוחנן כהנא רבא רגל למקום: לבנימן לשבטא
דבנימין ברוך משה נביא ואמר חביביה
ייי ישרי לרוחצן עלוי יהי מנין עלוי
כל יומיא ובנו תחומיה שכינתא שריא:

Et ipse fuit rex in Israel: cùm congregarentur capita populi simul, obediebant illi tribus Israel. 6 Vivat Ruben in hoc mundo, nec moriatur morte quâ moriuntur improbi in futuro seculo: & numerentur adolescentes ejus cum adolescentibus fratrum suorum domûs Israel. Et hæc est benedictio tribûs Judæ, & conjunxit in parte sua & benedictione sua Simeon fratrem ejus, & sic dixit, Recipe Domine, preces Judæ, cùm exibit in aciem belli ad populum suum reducas eum ex acie belli in pace: manus ejus faciant pro eo ultionem de inimicis suis, auxilium & patrocinium feras illi contra osores suos. Et tribum Levi 8 benedixit Moses prophera, & dixit; Tummim & Urim induisti Aharonem, virum qui inventus est pius coram te, quem tentâsti tentatione & manst integer, probâsti eum ad aquas contentionis Rekam, & inventus est fidelis. Exierunt tribus Levi ad cultum tabernaculi fœderis, & separârunt se à tabernaculis suis, dicentes patribus suis & matribus suis, Non vidi eos; & fratres suos, qui nondum nati erant triginta annos, non agnoverunt ipsos, & filios suos non cognoscunt: quia manent vigiati annis in suis custodiis juxta sermonem tuum, & fœdus cultûs sanctitatis tuæ servant. Apti sunt 10 ad docendum ordines judiciorum tuorum eos qui sunt domûs Jacob, & legem tuam eos qui sunt domûs Israel: ponent fratres eorum sacerdotes suffitum aromatum in thuribulis ut cohibeant pestem in die iræ tuæ, & oblatio absoluta *sit* in beneplacitum in dorso altaris tui. Benedic Domine, vi- 11 ctimis eorum qui sunt domûs Levi, qui dant decimam de decima, & oblationem manûs ipsius Eliæ sacerdotis, quam obtulit in monte Carmel, recipias cum beneplacito: frange lumbos Achab osoris ejus, & cervicem pseudoprophetarum qui sunt ex adverso ejus, ut non fit osoribus Johannis summi pontificis pes ad standum. Tribum Benjamin 12 benedixit Moses propheta, & dixit; Dilectus ipsius Domini habitabit confidenter super eo: proteget ipsum omnibus diebus, & in medio limitis ejus divina majestas habitabit.

5 Et surget rex è domo Jacob in congregatione capitum populi, simul obtemperabunt illi tribus filiorum Israel. 6 Vivat Ruben in seculo hoc, neque moriatur morte secunda, qua moriuntur improbi in futuro seculo: & sint adolescentes ejus cum viris in numero. 7 Et hæc fuit benedictio qua benedixit Moses propheta Domini tribum Judæ, & dixit; Audiat sermo Domini precationem Judæ, & ad populum suum eum reducat ex acie belli: manus ejus ulciscantur se de inimicis suis, & auxilium & patrocinium ab osoribus suis sis illi. 8 Et tribum Levi benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Tummim & Urim induisti Aharoni viro benigno; quem tentâsti & permansit in tentatione, & probâsti eum ad aquas contentionis Rekam, & inventus est fidelis. 9 Quod dicitur de tribu Levi, patris sui & matris suæ non suscepit facicm in judicio Tamar, & fratrem suum ignoravit in opere vituli, & erga filios suos non est commotus misericordiâ in opere Zimri: quoniam servârunt sermonem oris tui, & in exequendo decreto legis tuæ sunt solertes. 10 Reiti sunt ut doceant ordines judiciorum tuorum eos qui sunt domus Jacob, & decretum legis tuæ cœtui tribus Israel: ponent suffitum aromatum bonorum ut cohibeant iram tuam, & oblationem perfectam in beneplacitum in dorso altaris tui offerent. 11 Benedic Domine opibus tribus Levi, et oblationem manuum ejus recipe cum beneplacito: frange lumbos osoris ejus, ita ut inimici ejus cadant et non resurgant. 12 Tribum Binjamin verò benedixit Moses propheta Domini, et dixit; Dilectus Domini habitabit super ipso confidenter: proteget ipsum omnibus diebus, et in limite ejus habitabit gloria divina majestatis Dei.

5 ויקום מלך מדבית יעקב בכנישות
ראשי עמא כחדא ישתתעון ליה
שבטיא דבני ישראל: 6 יחי
ראובן בעלמא הדין ולא ימות
במותנא תנינא דבה מיתין רשעיא
לעלמא דאתי ויהוון עולימוי עם
גוברין במנין: 7 וזא ברכתא
דבריך משה נביא דייי לשבטא
דיהודה ואמר שמע מימרא דייי
בקל צלותיה דיהודה ולות עמיה
תעיל ידוי יתיה מן סדרי קרבא
ידוי יתפרעון מן בעלי דבבוי וסעד
וסמך מן סנאוי 8 תהוי ליה:
8 ולשבטא דלוי בריך משה נביא
דייי ואמר תומיא ואוריא אלבישתא
לאהרן גברא חסידא די נסיתא
ותקם בנסיונא ובדקתא יתיה במי
מצותא דרקם ואשתכח מהימנא:
9 דאמיר על שבטא דלוי לאבוי
ולאמיה לא נסיב אפין בדינא
דחמר ית אחוי לא חכים בעובדא
דעגלא ועל בנוי לא קנא רחמין
בעובדא דזמרי ארום נטרו מימר
פומך ובנוירת אוריתך אנון והירין:
10 כשרין אנון דילפון סדרי דינך
לדבירת יעקב ונוירת אוריתך קהל
שבטא דישראל ישוון קטורת בוסמין
טבין ויכלון רונך וקורבן נמיר
לרעוא על גבי מדבחך יקרבון:
11 ברוך ייי חילות שבטא דלוי
וקורבן ידוי תקבל ברעוא תבר
חרץ דסנאוי ובעלי דבבוי יפלון ולא
יקומון: 12 ולשבטא דבנימין ברוך
משה נביא דייי ואמר רחימא
דייי ישרי לרוחצן עלוי מגן עלוי
כל יומיא ובחומיה שכינתא שריא:

5 Et surget rex è domo Jacob in congregatione capitum populi, simul obtemperabunt illi tribus filiorum Israel. 6 Vivat Ruben in seculo hoc, neque moriatur morte secunda, qua moriuntur improbi in futuro seculo: & sint adolescentes ejus cum viris in numero. 7 Et hæc fuit benedictio qua benedixit Moses propheta Domini tribum Judæ, & dixit; Audiat sermo Domini precationem Judæ, & ad populum suum eum reducat ex acie belli: manus ejus ulciscantur se de inimicis suis, & auxilium & patrocinium ab osoribus suis sis illi. 8 Et tribum Levi benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Tummim & Urim induisti Aharoni viro benigno; quem tentâsti & permansit in tentatione, & probâsti eum ad aquas contentionis Rekam, & inventus est fidelis. 9 Quod dicitur de tribu Levi, patris sui & matris suæ non suscepit facicm in judicio Tamar, & fratrem suum ignoravit in opere vituli, & erga filios suos non est commotus misericordiâ in opere Zimri: quoniam servârunt sermonem oris tui, & in exequendo decreto legis tuæ sunt solertes. 10 Reiti sunt ut doceant ordines judiciorum tuorum eos qui sunt domus Jacob, & decretum legis tuæ cœtui tribus Israel: ponent suffitum aromatum bonorum ut cohibeant iram tuam, & oblationem perfectam in beneplacitum in dorso altaris tui offerent. 11 Benedic Domine opibus tribus Levi, et oblationem manuum ejus recipe cum beneplacito: frange lumbos osoris ejus, ita ut inimici ejus cadant et non resurgant. 12 Tribum Binjamin verò benedixit Moses propheta Domini, et dixit; Dilectus Domini habitabit super ipso confidenter: proteget ipsum omnibus diebus, et in limite ejus habitabit gloria divina majestatis Dei.

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

* بود در يسرال پادشاهي درجمع شدني سروراني قوم يكجا قبيلهاي يسرال * بزيد راوبن 6
و نه ميرد و باشد مردماني او شماري * و اين بيهوده گفت بشنو ! [آوازي] يهوده و بقومي 7
او بياوري اويرا دستهاي او بس باو و ياري از عدوياني او باشد * وبلوي گفت تميمي 8
تو و اوريمي تو بمردي فضيل بحضرتي تو آزمايش كردي اويرا در مسّه امتحان كردي
اويرا ابر مي مريبه * آن گويا بپدري او و بمادري او نه ديدم اويرا و مر برادراني او نه 9
شناخت و مر پسراني او نه دانست كه نگاه داشتند گفتاري تو و شرطي تو نگاه دارند *
* بياموزند حكمهاي تو بيعقوب و شريعتي تو بيسرال بنهند دخنه در پيشي تو و تمام 10
ابر مذبحي تو * آفرين كن ! خيلي او و عملي دستهاي او رضا كني بشكن 11
كمري خيزان ابر او و دشمن داراني او از برخاستن * ببنيمن گفت دوستي ! مسكن 12
گيرد باميني ابر او پوشا ابر او همه آن روز وميانی كتفهاي [او] مسكن
گرفت *

5 Fuit in Israele rex, cùm colligerentur capitanei populi, simul tribus Israel. 6 Vivat Reuben, & non moriatur, & sit virorum ejus numerus. 7 Hæc autem de Jehudah dixit; Audi Domine vocem Jehudah, & ad populum ejus deduc illum: manus ejus sufficientes sint ei, & auxilium ab hostibus suis sit. 8 Ad Levi verò dixit; Thummim tui & Urim tui fuerunt viro excellenti in præsentia tua, quem tentâsti in Massah, & probâsti apud Me-meribah: 9 Qui dicit de patre suo, & de matre sua, Non vidi eum: fratres quoque suos non agnovit, & filios suos non cognovit: nam custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servabunt. 10 Docebunt judicia tua Jacobum, & legem tuam Israelem: ponent incensum coram te, & holocaustum super altare tuum. 11 Benedic Domine copiæ ejus, & in opere manuum ejus tibi complaceas: disrumpe cingulum surgentium contra eum, & odio habentium eum, à surgendo. 12 Ad Binjamin dixit; Dilectus Domini, habitationem accipiet juxta eum in securitate: protegit illum totâ die, & inter humeros ejus habitationem capit.

דברים לג

13 ולְשִׁבְטָא דְיוֹסֵף אֲמַר בְּרִיךְ מֵימְרֵהּ דַּיְיָ מִטַּל שְׁמַיָּא וּמִטַּל תְּהוֹמָא דְּלְעֵילָּא וּמִבִּרְכָתָא דְּנָבְעִין מִתְּחוֹת לְאַרְעָא: 14 וּמִבִּרְכָתָא דְּמִתְעַבְּדָא מִן יְקָרָא דְּשִׁמְשָׁא וּמִן יְקָרָא דְּיַרְחָא: 15 וּמִן רֵישָׁא דְּטוּרֵי קַדְמָאֵי וּמִן יְקָרָא דְּגִבְעָתָא דְּלָא פָּסְקָא: 16 וּמִן יְקָרָא דְּאַרְעָא וּמִלְיָתָהּ וּרְעוּתָא דְּשַׁרְיָא בְּסְנְיָא אֲתָא עַל רֵישָׁא דְיוֹסֵף וְעַל קוּדְקוֹדָא דְּנַבְרָא דְּרִבְוָן אַחְוָהִי: 17 בְּכוֹרוּתָא דְּתוֹרָא הַדְרָא לֵיהּ וְקַרְנֵי רְאֵמָא קַרְנוֹהִי בְּהוֹן עַמְמַיָּא יְנַגְּחוּן כַּחֲדָא עַד סִיפֵי אַרְעָא אִלֵּין רִבְבָן דְּאֶפְרַיִם וְאִלֵּין אַלְפֵי מְנַשֶּׁה:

18 וּלְזַבֻּלוֹן אֲמַר בְּרִיךְ מֵימְרֵהּ דַּיְיָ חֲדֵי זַבֻּלוֹן בְּמִפְּקָנָךְ וְיִשָּׂשכָר בְּמַשְׁכְּנֵי אוּלְפָנָךְ: 19 עַמְמַיָּא לְטוּרָא דְּקֻדְשָׁא יְזַמְּנוּן תַּמָּן יְקָרְבוּן קוּרְבָּנִין קְשִׁיטִין אֲרוּם תִּנְרֵת יַמַּיָּא יֵאכְלוּן וְסִיתְוָא דְּטַמְּרִין בְּחָלָא יִתְגַּלְּיָן לְהוֹן: 20 וּלְשִׁבְטָא דְּגָד אֲמַר בְּרִיךְ מֵימְרֵהּ דַּיְיָ וְאָמַר בְּרִיךְ הוּא מִן דְּאַפְתִּי תְּחוֹמָא דְּגָד נַיְחַ וּשְׁרֵי כְּאַרְיֵא וּכְאַרְיוּתָא וְלֵית אוֹפָא וּמַלְכוּ דְּתַקּוֹם לְקֳבֵלֵיכוֹן וְכַד דְּוָה נָפֵיק לְקִרְבָּא לְקֳבֵל סָנְאוֹי קְטִילוּ חַכִּימִין בְּנֵי קָטְלַיָּא מְפָרֵק רֵאשָׁא עַר אִדְרָעָא:

21 וְחָמֵי קַדְמָתֵהּ אֲרוּם תַּמָּן אִתְגְּלִיאַת מְנָיַת סָפְרָא דְּקָבִיל עֲלֵיהּ מִן רֵישָׁא דְּעַמָּא צִדְקָתָא דַּיְיָ עֲבַד וְדִינוֹהִי עִם יִשְׂרָאֵל: 22 וּלְדָן אֲמַר דָּן גּוּר אַרְיֵה יְזַנֵּק מִן הַבָּשָׁן:

23 וּלְנַפְתָּלִי אֲמַר נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן וּמָלֵא בִּרְכָתָא דַּיְיָ יְרַת יַמָּא וְדָרוֹמָא: 24 וּלְאָשֵׁר אֲמַר בָּרִיךְ מִבְּנַיָּא אָשֵׁר יְהֵי רַעְוָא קֳדָמוֹהִי דַּיְיָ דִּיהֵי מְרַעֵי בְּאֶחָיו וְיִטְבֹּל בְּמִשְׁחָא רַגְלוֹהִי: 25 פַּרְזְלָא וּנְחָשָׁא מַנְעָלָךְ וְכִסְפָּךְ וְדַהֲבָךְ יְהוֹן כְּיוֹמָךְ וְכִתְקוֹפָךְ תְּהֵי מְסַיְּעָתָךְ: 26 לֵית כְּאֵל יְשֻׁרוּן דְּרָכִיב עַל שְׁמַיָּא בְּסַעְדָּךְ וּבְגֵוָתֵהּ רְכִיבוּ עַל עֲנָנֵי תְקוֹפָא: 27 מְעוֹנָא דֵּאלָהָא מִקַּדְמִין וּמִתְּחוֹת זְרוֹעֵי עָלְמָא וְגָלֵי קֳדָמָךְ לְמִפְלַח יָתֵהּ וְגָרֵם לְמִפַּךְ בְּעָלְמָא וְאָמַר לְמֵימַר מִן קֳדָמָךְ אִתְבְּדַר: 28 וְשָׁרָא יִשְׂרָאֵל בְּטוּבָא בִּלְחוֹדֵיהּ מְהֵימָנָא עֵינָא דְּיַעֲקֹב עַל אַרְעָא דְּחִנְטִין וְחַמְרָא אַף שְׁמַיָּא דִּילֵהּ יְזַלּוּן טַלָּא: 29 טוּבָךְ יִשְׂרָאֵל מַן כָּמָךְ עַמָּא דְּמִתְפְּרְקִין בְּמֵימְרָא דַּיְיָ מָגֵן סַעְדָּךְ וְדִי חַרְבָּא תֻּקְפָּךְ וּבְגִינָךְ יִתְכַּחֲשׁוּן בָּעֲלֵי דְבָבָךְ וְאַתְּ עַל בָּמָתְהוֹן תִּדְרוֹךְ:

Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum*

13 Tribum etiam Joseph benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Benedicta erit à facie Dñi terra Joseph: ex bonitate cœli proferet fructus amœnos, de rore & pluvia quæ descendunt è superiori loco, & ex bonitate fontiũ abyssi qui ascendunt & fluunt & irrigant germina deorsum. 14 Et ex bonitate dulcium fructuum & frugum, quæ matura profert terra ejus de proventu solis, & de bonitate primitivorum fructuum arborum, quos maturos producit terra ejus in unoquoque initio mensis. Et de bonitate cacuminum montium, primogenitura cujus hæredem fecerunt eum benedictiones patrum qui *sunt* ab initio, & assimilantur montibus: & ex bonitate collium quorum proventus non cessant, quos dederunt illi in hæreditatem benedictiones matrum quæ sunt à seculo, & assimilantur collibus. Et de bonitate laudabilium fructuum terræ & plenitudinis ejus, de beneplacito ipsius Dei qui revelavit se in gloria divinæ suæ majestatis ipsi Mosi in rubo: congregabuntur omnes istæ benedictiones & fient corona dignitatis in capite ipsius Joseph, & in vertice illius viri qui erat princeps & præfectus in terra Ægypti, & fuit illustris in gloria fratrum suorum. 17 Primogenitura conveniebat ipsi Ruben, at sublata est ab eo & data ipsi Joseph ab initio, ex quo rediit gloria & decor ipsius: nam quemadmodum non potest ad culturam adigere aliquis primogenitum bovis sui, sic non possunt in servitutem redigi filii Joseph inter regna; sicut unicornis petit cornibus suis feras sylvestres, sic erunt filii Joseph dominantes in populos simul in omnibus finibus terræ: & sunt myriades quas interfecit Josue filius Nun in Gilgal, qui est oriundus ex tribu Ephraim; sunt etiam millia quos interfecit Gedeon filius Joas inter Madianitas, qui quidem oriundus erat ex Manasse. Tribum etiam Zebulun benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Lætamini domus Zebulun cùm exibitis ad negotiationes vestras, & domus Issachar in tabernaculis domorum scholarum vestrarum. Populi multi ad montem domus sanctuarii orabunt, ibi offerent oblationes veras: quoniam ad littus maris magni habitant & delitiabuntur de thynno, & ostreum capient, & tingent de sanguine ejus purpuram in fila palliorum suorum, & ex arena producent specula & vasa vitrea: quoniam thesauri limitum revelati sunt illi. Tribum etiam Gad benedixit Moses propheta Domini & dixit; Benedictus qui dilatavit terminum ipsius Gad. Quiescet sicut leo in habitando: cùm autem exibit in aciem belli adversus hostes suos, interficiendo reges cum præfectis, interfecti ejus cogniti *erunt* ex omnibus interfectis, qui trahit brachium cum vertice.

13 Tribum etiam Joseph benedixit Moses propheta Domini & dixit; Benedicta est à facie Domini terra ipsius Joseph, de benedictione roris & pluviæ quæ descendunt è cœlis sursum, de benedictione fontium abyssi, qui scaturiunt & ascendunt è terra deorsum. 14 Facit fructus bonos de bono proventu solis, & maturos reddit præcipuos dulces fructus ejus in unoquoque initio mensis & mensis. 15 Facit fructus bonos propter meritum patrum justorum, qui assimilantur montibus; Abraham, Isaac, & Jacob: & propter meritum quatuor matrum, quæ assimilantur collibus; Sara, Rebecca, Rachel, & Lea. 16 Facit fructus bonos juxta meritum terræ & plenitudinis ejus, & facit beneplacitum illius qui habitare fecit gloriam divinæ suæ majestatis in rubo: venient omnes benedictiones istæ, & fient corona super caput Joseph, & super verticem viri illius qui dominabatur in terra Ægypti, & erat splendens in gloria fratrum suorum. 17 Primogenitura, & regnum, & gloria, & honor Josephi sunt: quoniam quemadmodum non licet adigere ad culturam primogenita boum, nec ad servitutem uti possis cornibus unicornis, sed quemadmodum boset unicornis cornibus petunt; sic erunt populus isti filii tribus Joseph exeuntes in prælium ex adverso hostium suorum, & interficient reges cum principibus. Hi sunt primores quos interfecit Josue filius Nun ex Æmorrhæo, ille enim ex tribu filiorum Ephraim erat. Illi etiam sunt primores quos interfecit Gedeon filius Joas ex Madianitis, qui ipse ex tribu filiorum Manasse erat. 18 Tribum etiam Zebulun benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Gaudete vos qui estis domus Zebulun cum exibitis ad negotiationem vestram, & letamini domus Issachar cum venietis ad domos scholarum vestrarum. 19 Ecce populus iste domus Zebulun ad montem domus sanctuarii Domini convenient, & ibi offerent oblationes veras: quoniam merces marium comedent, et thesauri qui absconditi sunt in arena revelabuntur illis. 20 Tribum etiam Gad benedixit Moses propheta Domini, et dixit; Benedictus est ab eo qui dilatavit terminum ipsius Gad: requiescet & habitabit sicut leo & sicut leæna, nec erit populus aut regnum quod stare possit contra eos; & quando exibit in prælium adversus osores suos, interfecti ejus cogniti erunt inter occisos, abscisso capite usque ad brachium.

13 וּלְשִׁבְטָא דְיוֹסֵף אֲמַר בְּרִיךְ מֵימְרֵהּ דַּיְיָ מִטַּל שְׁמַיָּא וּמִטַּל תְּהוֹמָא דְּלְעֵילָּא וּמִבִּרְכָתָא דְּנָבְעִין מִתְּחוֹת לְאַרְעָא: 14 וּמִבִּרְכָתָא דְּמִתְעַבְּדָא מִן יְקָרָא דְּשִׁמְשָׁא וּמִן יְקָרָא דְּיַרְחָא: 15 וּמִן רֵישָׁא דְּטוּרֵי קַדְמָאֵי וּמִן יְקָרָא דְּגִבְעָתָא דְּלָא פָּסְקָא: 16 וּמִן יְקָרָא דְּאַרְעָא וּמִלְיָתָהּ וּרְעוּתָא דְּשַׁרְיָא בְּסְנְיָא אֲתָא עַל רֵישָׁא דְיוֹסֵף וְעַל קוּדְקוֹדָא דְּנַבְרָא דְּרִבְוָן אַחְוָהִי: 17 בְּכוֹרוּתָא דְּתוֹרָא הַדְרָא לֵיהּ וְקַרְנֵי רְאֵמָא קַרְנוֹהִי בְּהוֹן עַמְמַיָּא יְנַגְּחוּן כַּחֲדָא עַד סִיפֵי אַרְעָא אִלֵּין רִבְבָן דְּאֶפְרַיִם וְאִלֵּין אַלְפֵי מְנַשֶּׁה:

18 וּלְזַבֻּלוֹן אֲמַר בְּרִיךְ מֵימְרֵהּ דַּיְיָ חֲדֵי זַבֻּלוֹן בְּמִפְּקָנָךְ וְיִשָּׂשכָר בְּמַשְׁכְּנֵי אוּלְפָנָךְ: 19 עַמְמַיָּא לְטוּרָא דְּקֻדְשָׁא יְזַמְּנוּן תַּמָּן יְקָרְבוּן קוּרְבָּנִין קְשִׁיטִין אֲרוּם תִּנְרֵת יַמַּיָּא יֵאכְלוּן וְסִיתְוָא דְּטַמְּרִין בְּחָלָא יִתְגַּלְּיָן לְהוֹן: 20 וּלְשִׁבְטָא דְּגָד אֲמַר בְּרִיךְ מֵימְרֵהּ דַּיְיָ וְאָמַר בְּרִיךְ הוּא מִן דְּאַפְתִּי תְּחוֹמָא דְּגָד נַיְחַ וּשְׁרֵי כְּאַרְיֵא וּכְאַרְיוּתָא וְלֵית אוֹפָא וּמַלְכוּ דְּתַקּוֹם לְקֳבֵלֵיכוֹן וְכַד דְּוָה נָפֵיק לְקִרְבָּא לְקֳבֵל סָנְאוֹי קְטִילוּ חַכִּימִין בְּנֵי קָטְלַיָּא מְפָרֵק רֵאשָׁא עַר אִדְרָעָא:

21 וְחָמֵי קַדְמָתֵהּ אֲרוּם תַּמָּן אִתְגְּלִיאַת מְנָיַת סָפְרָא דְּקָבִיל עֲלֵיהּ מִן רֵישָׁא דְּעַמָּא צִדְקָתָא דַּיְיָ עֲבַד וְדִינוֹהִי עִם יִשְׂרָאֵל: 22 וּלְדָן אֲמַר דָּן גּוּר אַרְיֵה יְזַנֵּק מִן הַבָּשָׁן:

23 וּלְנַפְתָּלִי אֲמַר נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן וּמָלֵא בִּרְכָתָא דַּיְיָ יְרַת יַמָּא וְדָרוֹמָא: 24 וּלְאָשֵׁר אֲמַר בָּרִיךְ מִבְּנַיָּא אָשֵׁר יְהֵי רַעְוָא קֳדָמוֹהִי דַּיְיָ דִּיהֵי מְרַעֵי בְּאֶחָיו וְיִטְבֹּל בְּמִשְׁחָא רַגְלוֹהִי: 25 פַּרְזְלָא וּנְחָשָׁא מַנְעָלָךְ וְכִסְפָּךְ וְדַהֲבָךְ יְהוֹן כְּיוֹמָךְ וְכִתְקוֹפָךְ תְּהֵי מְסַיְּעָתָךְ: 26 לֵית כְּאֵל יְשֻׁרוּן דְּרָכִיב עַל שְׁמַיָּא בְּסַעְדָּךְ וּבְגֵוָתֵהּ רְכִיבוּ עַל עֲנָנֵי תְקוֹפָא: 27 מְעוֹנָא דֵּאלָהָא מִקַּדְמִין וּמִתְּחוֹת זְרוֹעֵי עָלְמָא וְגָלֵי קֳדָמָךְ לְמִפְלַח יָתֵהּ וְגָרֵם לְמִפַּךְ בְּעָלְמָא וְאָמַר לְמֵימַר מִן קֳדָמָךְ אִתְבְּדַר: 28 וְשָׁרָא יִשְׂרָאֵל בְּטוּבָא בִּלְחוֹדֵיהּ מְהֵימָנָא עֵינָא דְּיַעֲקֹב עַל אַרְעָא דְּחִנְטִין וְחַמְרָא אַף שְׁמַיָּא דִּילֵהּ יְזַלּוּן טַלָּא: 29 טוּבָךְ יִשְׂרָאֵל מַן כָּמָךְ עַמָּא דְּמִתְפְּרְקִין בְּמֵימְרָא דַּיְיָ מָגֵן סַעְדָּךְ וְדִי חַרְבָּא תֻּקְפָּךְ וּבְגִינָךְ יִתְכַּחֲשׁוּן בָּעֲלֵי דְבָבָךְ וְאַתְּ עַל בָּמָתְהוֹן תִּדְרוֹךְ:

Versio PERSICA cum Interpretatione LATINA.

13 * وبيوسف گفت آفرين شدهي ! زميني او ازميوه از طلّاي آسمان واز تهوم خسپا فرود * 13
14 * واز ميوهي دخلهاي خورشيد واز ميوهه پختني ماهها * واز سري كوههاي قديم 14
15 واز ميوهي چكادهاي عالم * واز ميوهي زمين وپري آن و رضايي مسكن گيراي سنه 15
16 بيايد بسري يوسف وبتاركي جدا شدهي برادراني او * نخستزاد ثاوي او شكوه باو 16
وشاخهاي كرك شاخهاي او در ايشان ومها شاخ زند يكجا كنارهاي زمين و ايشان
17 بيوراني افريم وايشان هزارانى منسّه * وزبولن گفت شاد باش زبولن در بيرون آمدني تو 17
18 ويسسكر در خيمهاي تو * قبيلهاي يسرال بكوهي بيت مقدش جمع شوند آنجا 18
ذبحت كنند ذبحي راستي كه فيضي دريها بخورند وپنهانيها وخزيدها در ريگ * و
20 * وبجد گفت آفرين كشادهگ آوراي جد چنون شير. مسكن گرفت وبشكند 20
بازو نيز تارك *

Ad Joseph verò dixit; Benedicta 13
Domino terra ejus: de fructu ex rore
cœli, & de abysso cubante deorsùm,
Et de fructu proventuum solis, & 14
de fructu coctionis lunarum, Et 15
de cacumine montium antiquorum,
& de fructu jugorum æternorum,
Et de fructu terræ, & plenitudi- 16
ne ejus, & benèplacito Inhabitan-
tis rubum, veniat super caput Jo-
seph, & super verticem separati
à fratribus suis. Primogenitus bo- 17
vis ejus decor ei, & cornua rhi-
nocerotis cornua ejus: ipsis gen-
tes cornupetet simul, extrema ter-
ræ: Atque isti sunt myriades Ephra-
im, & isti chiliades Menasseh.
Et ad Zebulun dixit; Lætus sis 18
Zebulun in egressu tuo, & Issha-
char in tentoriis tuis. Tribus Is- 19
rael ad montem domûs sanctuarii
congregabuntur; & ibi immola-
bunt victimas justitiæ: quia affluc-
tuam marium comedent, & occul-
ta atque abscondita in arena.
Et ad Gad dixit; Benedictus est 20
dilatationem conferens ipsi Gad: sic-
ut leo in habitationem se recepit, &
franget brachium, etiam verticem.

וירא וחמא ארעא טבתא וקביל חולקיה בשירויא ארום תמן אתר מקבע אבנין טבין ומרגליין דביה משה ספרהון דישראל גניז והיכמא דהוה עליל ונפיק ברישׁ עמא בעלמא הדין היכדין יהי עליל ונפיק בעלמא דאתי משול דזכון קדם יי עבד וסדרי דינוי אליף לעמיה בית ישׂראל : ולדן ולשבטא דדן ברך משה נביא דיי ואמר שבטא דדן מדמי לנור בר ארזון ארעיה שתיא מנחליא דנגדין מן מתנן ותחומי יהי מטי עד בוזניי : ולנפתלי ולשבטא דנפתלי ברך משה נביא דיי ואמר נפתלי שבע רעוא וחדי בנוני ימא די נפלו בחולקיה ומלי ברכאן מן פירי דבקעת גינוסר דאיתיהבו ליה מן קדם יי ימא דסופני וימא דטבריא יירת : ולאשר ולשבטא דאשר ברך משה נביא דיי ואמר נפתלי שבע רעוא וחדי בנוני ימא די נפלו בחולקיה ומלי ברכאן מן פירי דבקעת גינוסר דאיתיהבו ליה מן קדם יי ימא דסופני וימא דטבריא יירת : ולאשר ולשבטא דאשר ברך משה נביא דיי ואמר ברוך דהוא מבניא דיעקב אשר יהי מרעי לאחוי ומסתפק להון מוני בשני שמיטתא ותחומיה יהי מרבי זיתין סניעין עברין משח מסתפקין למטבול ביה רינלוי : ברזל ברירין הינון שבטא דאשר היך פרולא וחסימין היך נחשא רינליהון לטיילא עד שיני כיפיא והי כיומי טליותהון הכדין יהוון חקיפין בסיבותהון : אין ליית אלהא כאלהא ישׂראל דאשרי בשכנתיה ורכיביה בשמיא הוא יהוי בסעדכון ויחיב עם גבורתיה יקרא בניוותנותיה בשמי שחקי מרומא : מעיני מרוריה דאלהא הוה מן קדמין ומן תחות ארעא גבורתיה עלמא סביל דיבודור בעלי דבביכון מן קדמיכון ויימר במימריה למשיציא יחהון : וישכן ישׂראל ושרון ישׂראל לרוחצן מן לקדמין בעין בירכתא דברכנין יעקב אביהון דבוזכותיה אחסין יתהון ארעא טבתא דעבדיא עיבור וחמר לחור שמיא דעלויהון רסיין להון טלין דברכתא ומטרין דרעוא: אשריך שובכון ישׂראל מן כוותכון בכל עמא עמא דמתפרקין בשום מימרא דיי והוא תריס סעודכון ודי חרביה תקוף גיוותנותכון ויתכדבון סנאיכון לקובליכון מן רתיתא ואתון על פירקת צווריי מלכיהון תדרוך :

וחמא מן שרויא ארום אתר מזמן תמן לביית קבורה מקבעין אבנין טבין ומרגלין וחמן משׁה נביא ספרהון דישׂראל קבור ויהוי היך מה דהוה עאל ונפק ברישי עמא בעלמא הדין כן יהוי עאל ונפיק לעלמא דאתי זכיותא עבד וסדרי דינוי אלף לבני ישׂראל : ולשבטא דדן ברך משׁה נביא דיי ואמר דן מדמי לנור בר ארזון ואערעיה תהוי שתיא מן בוזניא : ולשבטא דנפתלי שבע רעוא ומלי ברכן מן קדם יי מערב ימא דנינוסר ודרומא ירית : ולשבטא דאשר ברך משׁה נביא דיי ואמר ברך הוא מבניא אשר יהי מרעי לאחוי בשמטא ואערעיה תהוי עברא משח במיא : 25 ברזל עמא האלין דבית אשר ברירין היך פרולא וחסימין היך נחשא כיומי עולימרהון כן יומי סבוותהון : 26 ליית כות אלהא דישׂראל די אשרי בשכנתיה ורכיב בשמיא בסעדכון ויקר שכינתיה בשמיא ונוותניותיה בשחקי מרומא : 27 בטעונה אשרי שכנתיה מן לקדמיהון ומתחות גבורתיה הוא מדבר עלטא ושרד בעלי דבביכון מן קדמיכון ואמר במימריה למשיציא יתהון : 28 ושרון ישׂראל לרוחצן לבלחודיהון מעין ברכתא דברך יתהון יעקב לארעא עבדא חמר ומשח אף שמיא דאירת מעלויהון אתפקדו למחתה להון טלין ומטרין : 29 טוביכון ישׂראל מן כוותכון עמא דפורקנהון מן קדם יי מגין סעודכון ותריס חייליכון ושרירי סייף גיוותנוחכון יתבדרון בעלי דבביכון מן קדמיכון ואתון בית ישׂראל כד תהוין לעין באוריתא ונטרין פקודיא על פירקת צווריי מלכיהון תהון דרסין :

Et vidit terram bonam, & accepit partem suam inter primos, quoniam ibi locus stratus lapidibus pretiosis & margaritis, in quo Moses scriba ipsorum Israelitarum reconditus est: & quemadmodum ingrediebatur & exibat in capite populi in hoc mundo, similiter erit ingrediens & exiens in futuro seculo; propterea quòd justitias coram Domino fecit & ordines judiciorum ejus docuit populum suum domum Israel. Tribum etiam Dan benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Tribus Dan similis est catulo leonum, terra ejus irrigua est à torrentibus quæ fluunt ex Matnan, & limes ejus perveniet usque ad Butanie. Tribum etiam Nephtali benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Nephtali satur beneplacito, & delectabitur piscibus maris qui in sortem ejus venerint, & plenus erit benedictionibus ex fluctibus vallis Genesareth, quæ dabuntur illi à facie Domini: mare Sophani & mare Tiberiadis possidebit. Tribum etiam Aser benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Benedictus est à filiis Jacob Aser: erit gratus fratribus ejus, & suppeditabit illis cibos in annis remissionis *terræ*; & limes ejus producet olivas multas facientes oleum, suppeditabunt *hoc* ad lavandum in eo pedes ejus. Clari erunt tribus Aser sicut ferrum, & fortes sicut æs pedes eorum ad ambulandum in rupibus petrarum: & sicut dies puericiæ eorum similiter erunt fortes in senectute sua. Non est Deus sicut Deus Israel, qui habitare fecit divinam suam majestatem & currum suum in cœlis, ipse erit vobis auxilio: & sedet cum solio suo glorioso in magnificentia sua in cœlis nubium sublimibus. Habitaculum Dei ab initio est, & sub brachio fortitudinis suæ mundum portat: qui disperget hostes vestros à facie vestra, & dicet verbo suo se illos perditurum. Et habitabunt Israel confidenter ab antiquo, juxta benedictionem qua benedixit illis Jacob pater eorum, propter cujus meritum dabit illis in hæreditatem terram bonam, quæ profert frumentum & vinum: & etiam cœli qui sunt supra eos stillan illis rores benedictionis, & pluvias beneplaciti. O vos fœlices Israelitæ! quis sicut vos inter omnes populos, populus qui servatur in nomine sermonis Domini? ipse est scutum auxilii vestri, & gladis ejus est robur magnificentiæ vestræ: nam mentientur hostes vestri, qui vobis obviam venient, præ terrore, vos autem super nodum colli regum ipsorum calcabitis.

21 Et vidit ab initio quòd locus paratus erat ibi in domum sepulchri, & quòd ibi insiti essent lapides pretiosi & margaritæ, & ibi Moses propheta scriba Israelitarum sepultus: & erit sicut fuit ingrediens & exiens in capite populi in hoc mundo, sic erit ingrediens & exiens in seculo futuro; justitias fecit, & ordines judiciorum ejus docuit filios Israel. 22 Tribum etiam Dan benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Dan similis est catulo leonum, & terra ejus erit irrigua à Batanæa. 23 Tribum etiam Nephtali benedixit Moses propheta Domini, & dixit; Nephtali satur erit beneplacito, & plenus benedictionibus à facie Domini: ad occidentem maris Genesareth, & ad meridiem habebit possessionem 24 Tribum etiam Aser benedixit Moses propheta Domini & dixit; Benedictus est à filiis Aser: erit gratus fratribus suis in requie terræ; terra verò ejus faciet oleum instar aquarum. 25 Ecce populus iste domus Aser clari sunt sicut ferrum, & fortes sicut æs: sicut dies juventutis eorum sic dies senectutis eorum. 26 Non est sicut Deus Israel, qui habitare facit gloriam divinæ suæ præsentiæ in cœlis, & magnificentia ejus in cœlis sublimibus est. 27 In habitaculo collocavit divinam suam majestatem ab anteriore ipsorum, & sub potentia sua ille ducit mundum: & expellit hostes vestros à facie vestra, & dixit verbo suo se illos consumpturum. 28 Et habitabunt Israelitæ confidenter per-se, ex forma benedictionis qua benedixit illis Jacob, in terra faciente vinum & oleum: etiam cœli, qui sunt supra eos, jussi sunt descendere facere illis rores & pluvias. 29 O vos fœlices Israelitæ! quis sicut vos populus quorum liberatio est à facie Domini? qui est clypeus auxilii vestri, & scutum roboris vestri, & validus gladius magnificentiæ vestræ: dissipabuntur hostes vestri à facie vestra, vos autem domus Israel, quando operam dabitis legi & servabitis mandata, super nodum colli regum ipsorum calcabitis.

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* بديد اوّل باو كه آنجا بخشي دبير نجنيده بيامد سروراني قوم راستي :: بكرد وحكمهاي او 21
اواري يسرال * وبدن گفت دن بچهي شير بر جهد از آن بشن * وبنفتلي 22 23
گفت نفتلي سيري رضا وپري آفريني :: مغرب وجنوب ميراث گيرد * وباشر 24
گفت آفرين از پسران اشر باشد رضا شدهي برادراني او ودر زا در روغن پاي او * آهن 25
ومس قلفهاي تو وچن جواني تو پيري تو * نيست چون خداي يسرال مسلّط 26
باشاي آسمان در ياري تو ودر بزرگي او فلكها * بماوا خداي قديم واز فرود 27
بازوهاي عالم برانند از پيي تو دشمن وگفت نيست شو * مسكن گرفت يسرال 28
بامني بتنها چون معين يعقوب بزميني دانه وشيره نيز آسماني او بچكند
شبنم * نيكو بتو يس نيست چون تو قومي فرجي او از :: سپري [ياري] تو 29
وآنچه شمشير بزرگي تو منكر شوند دشمناني [تو] بتو وتو ابر بلندائي
ايشان بكوبي *

Vidit principium sibi, quòd ibi 21 *esset portio Scribæ abscondita: venit cum capitaneis populi, justitiam Domini fecit, & judicia ejus cum Israel. Et ad Dan dixit; Dan* 22 *catulus leonis, prosilict è Bessan. Et ad Naphtali dixit; Naphtali satu-* 23 *ritatem beneplaciti & plenitudinem benedictionis Domini habebit: Occidentem & Meridiem hæreditate accipiet. Et ad Asher dixit; Be-* 24 *nedictus à filiis Asher: erit acceptus fratribus suis, & intinget in oleum pedem suum. Ferrum & æs, sera tua: & sicut juventus tua, senectus tua. Non est sicut* 25 26 *Deus Israel, præfectus existens cœli in adminiculum tuum, & in magnitudine sua super orbes cœlestes. In habitaculum est Deus antiquus:* 27 *& desubter, brachia sempiterna: expulit è præsentia tua inimicum, & dixit; Annihilare: Ut habi-* 28 *taret Israel in securitate solus, sicut fons Jacob, in terra frumenti ac musti: etiam cœli ejus stillabunt rorem. Benè est tibi Israel, non* 29 *est sicut tu, populo liberationis ejus, à Domino scutum auxilii tui, qui item est gladius magnificentiæ tuæ: abnegabuntque se tibi inimici tui, & tu excelsa eorum tritu-rabis.*

דברים לד

הרגום יונתן בן עוזיאל

ירושלמי

לד

1 ויעל משה וסליק משה מן מישרי מואב לטוורא דנבו ריש רמתא דעל אפי ירחו ואחווי ליה ייי ית כל חקיפי ארעא ית גבורן דעתיד למעבד יפתח דמן גלעד ונצחנין דשמשון בר מנוח דמן שיבט דן: וארת ית אלוף 2 סרכין מדבית נפתלי דמתחברין עם בלק וית מלכיא דעתיד למקטל יהושע בר נון דמן שיבט אפרים וגבורן דנדעון בר יואש דמן שיבט מנשה וית כל מלכיא דישראל ומלכותא דבית יהודה דשליטו בארעא עד דאצתדי בית מוקדשא בתראה: ואת וית מליך דרומא 3 דמתחבר עם מליך ציפונא להבלא יתבי ארעא ועמונאי ומואבאי יתבי משרא דמעיקין להון לישראל וית גלוות תלמידי אליהו דנלן מן בקעתא דירחו וית גלוות תלמידי אלישע דגלו מן קרית דקליא על ידי אחוהון בית ישראל מאתן אלפין גיברין וית עקת כל דר ודר ופירעניות ארמלנוס רשיעא וסדרי קרבא דנון ובעידן צערא רבא ההוא מיכאל יקום בדרעא לפרוקא: ויאמר ואמר ייי ליה דא 4 היא ספא דמלתא בארעא ודא ארעא דקיימית לאברהם ליצחק ולישקב למימר לבניכון אתנינה אחמית יתה בעינך ית לא תעיבר: ויתן 5 ומית בשבעא יומין לירחא דאדר אתיליד משה רבהן דישראל ובשבעא יומין לירחא דאדר אחבניש סנו עלמא ברת קלא נפלת מן שמיא וכן אמרת אתון כל עללי עלמא וחמין בצערי דמשה רבהון דישראל דשרחו ולא אתהני ואתרבי בארבעת גלילן טבן בגלילת דאורייתא דיהיב ביה משה ורבי מרומא ואתגלי עלוי איקר שכינתא דייי בתרין אלפין רבוון דמלאכין ובארבעין ותר תין אלפין ארתכין דנור בגלילא דכהונתא דיהיה הוות שבעתי יומי אשלמותא כל גלילא דמלכותא אחסינו יתיה מן שמיא לא חרבא שלף ולא סומא אסר ולא משרין ארגיש בגלילא דשמא טבא קנא בעובדין טבין ובענוותנותיה בן אחבניש חשן משה עבדא דייי באראע דמואב על נשיקת מימרא דייי: ויקבור 6 ברוך שמיה דמארי עלמא דאליף לן ארחתיה תקני אליף יתן למלבש ערשלאין מן דאלביש אדם וחוה אליף יתן למרוצא חתנין וכלן מן דווגין חוה לות אדם אליף יתן למבקרא מרעין מן דאתגלי ביחוי מימריה על אברהם כד הוה מרע מגורת מהולתא אליף יתן למנחמא אבלין מן דאתגלי ליעקב חוב במתוי מסדן באחר דמיתת אפיה: אליף יתן למפרנסא מסכנין מן דאתגלי לבני ישראל לחמא מן שמיא: אליף יתן למקבר מיתיא מן משה דאתגלי עלוי במימריה ועשיה חבורן דמלאכי שיריתא: מיכאל ונברייאל אצעון דרנשא דדהבא מקבעא ביורכין וסנדלכין ובורלין מחקנא בבסתרקי מילת וסובנין דארגוון ואוצישלין חוורין מטטרון ויופיאל ואוריאל ויפיפיה רבני חכמתא ארבעון יתיה עלה ובמימריה דברייה ארבעתי מילין וקבר יתיה בחילתא בגלו קבל בירת פעור דקיף פעור למדכר לישראל חובתהון מודיק בבית קבורתיה דמשה ומחבביש ולא חכים בר נש ית קבורתיה עד יומא הדין: ומשה בר מאה ועשרין 7 שנין כד שכיב לא כהיין עינוי ולא נתרון ניבי לסתיה:

1 וסליק משה מן מישרא דמואב לטוורא דנבו ריש רמתא דאית לקבל יריחו וחוי ליה ייי ית כל ארעא ית גלעד עד דן דקיסרון: 2 וית כל ארעא דנפתלי וית ארעא דאפרים ומנשה וית כל ארעא דיהודה עד ימא אחרינא: 3 וית דרומא וית משרא בקעת דיריחו קרתא דעברא תמרין היא זעיר:

ירושלמי 4 ואמר מימרא דייי לי אמר משה נביא דא ארעא די קיימית לאברהם ליצחק ולישקב למימר לזרעית בניך אתין יתה חמי יתה בעינך ולחתן לית אתי עבר: 5 ומית תמן משה עבדא דייי באראעהון דמואבאי על פום גזירת מימרא דייי: 6 וקבר יתיה בחילתא באראעהון דמואבאי כל קבל טעות פעור ולא חכם נבר ית קבורתיה עד יומא הדין: 7 ומשה בר מאה ועשרין שנין במותא דאתבניש לא כהין עינוי ולא אשתנין זיוהון דאפוי:

Et ascendit Moses ex campestribus Moab in montem Nebo, in verticem collis qui est è regione Jericho: & ostendit illi sermo Domini omnes fortes terræ, & fortitudines quas facturus erat Jephte Galaadita, & victorias Simson filii Manoach, qui ex tribu Dan orjundus erat. Et mille principes qui erant ex domo Nephtali, qui congregati sunt cum Balak, & reges qui occidendi erant à Josue filio Nun qui *erat* ex tribu Ephraim, & fortia facta Gedeon filii Joas qui *erat* ex tribu Manasse: & omnes reges Israel, & regnum domus Juda, qui principatum habuerunt in terra donec vastatum est sanctuarium posterius. Et regem austri, qui conjunget se cum rege septentrionis ad perdendum habitatores terræ, & Ammonitas, & Moabitas habitatores planitiei, qui oppriment Israelitas, & captivitatem discipulorum Eliæ, qui migrârunt ex valle Jericho, & captivitatem discipulorum Elisæi, qui migrârunt ex civitate palmarum operâ fratrum suorum domus Israel, ducenties mille viri, & afflictionem cujusque ætatis, & ultionem Armalgi improbi, & aciem bellicam Gog: & in tempore afflictionis magnæ illius Michael surget cum brachio ad redimendum. Et dixit Dominus illi; Hic est finis sermonis de terra, & hæc est terra quam juravi Abraham, Isaac, & Jacob, dicendo: Filiis vestris dabo illam. Videto illam oculis tuis, sed eò non transibis. Septimo die mensis Adar natus est Moses doctor Israelitarum. & septimo die mensis Adar collectus est è medio mundi: vox è cœlis decidit, & sic dixit; Venite omnes ingredientes mundum, & videte afflictionem Mosis doctoris Israelitarum, qui laboravit & nullum commodum assequutus est, & ornatus est quatuor coronis bonis. Corona legis illius est, quia abduxit eam è cœlis sublimibus, & revelata est super eum gloria divinæ majestatis Domini, cum duobus millibus myriadum angelorum, & quadraginta duobus millibus curruum ignis. Corona sacerdotii illius fuit, septem diebus sacrificiorum pacificorum. Coronam regni dederunt illi in possessionem è cœlis, non gladium traxit, neque equum stravit, neque exercitum congregavit. Coronam boni nominis acquisivit operibus suis bonis & mansuetudine. Propterea collectus est ibi Moses servus Domini in terra Moab juxta osculum sermonis Domini. Benedictum nomen Domini mundi qui docuit nos viam suam rectam. Docuit nos vestiendos nudos, quia induit Adam & Eva; & docuit conjugandos sponsos & sponsas, ex quo copulavit Evam Adamo; docuit nos visitandos ægrotos, ex quo revelatus est in visionibus sermonis sui ipsi Abrahamo, quando æger erat in abscissione circuncisionis; docuit nos consolandos lugentes, ex quo manifestatus est Jacobo rursus cum rediret ex Padan, in loco mortis matris suæ: docuit nos alendos esse pauperes, ex quo demisit filiis Israel panem è cœlis; docuit nos sepeliendos esse mortuos ex Mose, quia ipsi manifestatus est per sermonem suum, & cum eo societates angelorum ministerii: Michael & Gabriel sternebant lectum aureum distinctum margaritis, corallio, & beryllo, ornatum stragulis sericis & sabanis purpureis, & stolis albis; Mitatron, & Jophiel, & Uriel, & Jephepija sapientiæ doctores jacere fecerunt ipsum in eo, & per verbum suum duxit ipsum per quatuor milliaria, & sepelivit ipsum in valle è regione Bethpeor (ut quotiescunque elevaret se Peor ad revocandum in memoriam Israelitis peccata sua, prospiceret in domum sepulchri Mosis, & reprimeretur) neque quisquam novit sepulchrum ejus usque ad tempus diei hujus. Porro Moses natus erat centum & viginti annos quando mortuus est, neque caligabant orbiculi oculorum ejus, neque exciderant molares dentes maxillarum ejus.

1. *Et ascendit Moses ex planitie Moab in montem Nebo, in verticem collis qui est è regione Jericho: & ostendit illi Dominus universam terram Gilead, usque ad Dan Cæsareæ.* 2. *Et universam terram Nephtali, & terram Ephraim & Manassè, & omnem terram Juda usque ad mare posterum.* 3. *Et meridiem, & planitiem vallis Jerecho, civitatis quæ producit palmas, illa est Zeir.*

Hieros. 4. *Et dixit sermo Domini mihi, (dixit Moses propheta) Hæc est terra quam juravi Abraham, Isaac, & Jacob, dicendo; Semini filiorum tuorum dabo illam, Vide illam oculis tuis, sed eò tu non transibis.* 5. *Et mortuus est ibi Moses servus Domini in terra Moabitarum juxta os decreti sermonis Domini.* 6. *Et sepelivit ipsum in valle in terra Moabitarum è regione idoli Peor, neque scivit aliquis sepulchrum ejus usque ad diem hunc.* 7. *Porro Moses natus est centum & viginti annos quo tempore mortuus est, non caligabant oculi ejus, neque mutatus est splendor facierum ejus.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

فصل سي چهارم

CAP. XXXIV.

1 * بر آمد موسه ازعربوت مواب بكوهي نبو سري ان چكاد آنچه ابر پيشي يرحو بنمود اويرا ייי

1 *Ascendit itaque Mosh h ex Arboth Moab ad montem Nebo, in verticem jugi quod est contra Jerebo, & ostendit ei Dominus omnem terram,* nempe *Gilead usque ad Dan,*

2 مر همه آن زمين مر آن جلعد تا دن * ومر همه نفتلي و مر زميني افريم ومنسه ومر همه

2 *Et universam Naphtali, & terram Ephraim ac Menasseh, & totam terram Jehudah, usque ad mare postremum:*

3 زميني يهوده تا آن دريای آن آخرين * ومر از دروم ومر آن صحرا درهي يرحو شهري آن

3 *Meridiem, & planitiem vallis Jerebo urbis palmarum, usque ad Soar.*

4 تمريم تا صعر * كفت ייי باو اين آن زميه آنچه سوكند خوردم بابرهم بيصحق

4 *Et dixit Dominus ei; Hæc est terra de qua juravi ipsi Abraham, Isaac, & Jaacob, dicendo; Soboli tuæ dabo eam: ostendi tibi in oculis tuis, at illuc non transibis.*

وبيعقوب كفتن بنسلي تو بدهم آنرا بنمودم ترا در چشماني تو وبآنجا نه كذري *

5 * بمرد آنجا موسه بندهي ייי در زميني مواب اي امري ייי * قبرا كرد اويرا درجي در زميني

5 *Mortuus est igitur ibi Mosh h servus Domini in terra Moab, juxta mandatum Domini.*

6 مواب مقابلي بيت فعور ونه دانست مردي مر قبرا شدني او تا آن روزي آن اين *

6 *Et sepelivit eum in valle in terra Moab, è regione Beth Peor: & non novit quisquam sepulturam ejus usque ad diem hanc.*

7 * وموسه قدري صد وبيست سال [درمردني او] نه كاهسته شد چشمي او ونه دگركون

7 *Mosh h autem erat annis centum ac viginti annorum quando mortuus est: non defecit oculus ejus, neque variata est forma ejus.*

شد كونهي او *

ירושלמי הרגום יונתן בן עוזיאל Targ. JONATHAN B. UZIEL. *Hierosolymitanum.*

8 וּבְכוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת מֹשֶׁה בְּמֵישְׁרַיָא דְמוֹאָב תְּלָתִין יוֹמִין וְשַׁלִימוּ יוֹמֵי בְכוֹתָא דְאַבְלֵיהּ דְמֹשֶׁה בְּחַמְנָיָא בְּנִיסָן וּבְתְשְׁעָא בְּנִיסָן אַתְקִינוּ עַמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל יָת מָאנֵיהוֹן וּטְכִיסוּ יָת בְּעִירֵיהוֹן וַעֲבָרוּ יָת יוֹרְדְנָא בְּעַשְׂרָא בְּנִיסָן וּפְסַק לְהוֹן מָנָא בְּשְׁתֵיסַר בְּנִיסָן הַשְׁתְכְחוּ אָכְלִין יָת מָנָא בְּזְכוּתֵיהּ דְמֹשֶׁה בְּתַר דְשָׁכִיב תְּלָתִין וְשַׁבְעָא יוֹמִין : וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן 9 אִתְמְלֵי רוּחַ חָכְמְתָא אֲרוֹם סְמַךְ מֹשֶׁה יָת יְדוֹי עֲלוֹי וְקַבִּילוּ אוּלְפַּן מִנֵּיהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַעֲבָדוּ הֵיכְמָא דְפַקִיד יְיָ יָת מֹשֶׁה : וְלָא קָם וְלָא קָם נְבִיָא תּוֹב בְּיִשְׂרָאֵל 10 כְּמֹשֶׁה אֲרוֹם חַבִּים יְחֵיהּ מֵימְרָא דַיְיָ מְמַלֶל בְּלֹ קְבֵל מְמַלֶל : לְכֹל הָאוֹתוֹת לְכָלְהוֹן אַתְיָא וְתִימְהֵי פְּרִישְׁתָא דִי 11 שַׁדְרֵיהּ מֵימְרָא דַיְיָ לְמֶעְבַד בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְפַרְעֹה וּלְכָל עַבְדוֹי וּלְכָל עַם אַרְעֵיהּ : וּלְכֹל הֵיד וּלְכָל גְבוּרַת יְדָא 12 תַקִיפְתָא הֵיךְ סוֹבַר יָת חוּטְרָא דְמַחְקְלֵיהּ אַרְבְעִין סָאִין וּבְזַע יָת יַמָא וּמְחָא יָת כֵּיפָא וּלְכֹל דְחֵיל רַב דַעֲבַד מֹשֶׁה בְּסֵמֶן דְקַבִּיל תְּרֵין לוּחֵי אַבֶן סַפִּירִינוֹן וּמָתַקְלְהוֹן אַרְבְעִין סָאִין וְסוֹבְרוֹנוֹן בְּתַרְתֵּין יְדוֹי לְמֵיחֲמֵיהוֹן דְכָלְהוֹן יִשְׂרָאֵל :

8 ובכון בני ישראל ית משה במישריא דמואב תלתין יומין ואשלימו יומי בכותא דאבליה דמשה : 9 וישוע בר נון אתמלי רוח חכמתא ארום סמך משה ית ידוי עלוי וקבילו אולפן מניה בני ישראל ועבדו היכמא דפקיד יי ית משה : 10 ולא קם ולא קם נביא תוב בישראל כמשה ארום חביב יחיה מימרא דיי ממלל בל קבל ממלל : 11 לכל האותות ולכל אתיא ותימהי פרישתא די שדריה מימרא דיי למעבד בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוי ולכל עם ארעיה : 12 ולכל היד ולכל גבורת ידא תקיפתא היך סובר ית חוטרא דמחקליה ארבעין סאין ובזע ית ימא ומחא ית כיפא ולכל דחיל רב דעבד משה בסמן דקביל תרין לוחי אבן ספיריון ומתקלהון ארבעין סאין וסובריון בתרתין ידוי למיחמיהון דכלהון ישראל :

8. *Et fleverunt filii Israel Mosem in campestribus Moab triginta diebus, & ita impleti sunt dies fletus luctus Mosis.*

Et fleverunt filii Israel Mosem in 8 campestribus Moab diebus triginta, & impleti sunt dies fletus luctus ipsius Mosis octavo *mensis* Nisan: & nono *ejusdem mensis* Nisan præparârunt populus domus Israel vasa sua, & dispositerunt bestias suas, & transierunt Jordanem decima *mensis* Nisan, & cessavit illis Man decima sexta *mensis* Nisan, inventi sunt edere Man propter meritum Mosis cùm mortuus esset jam à triginta septem diebus. Josue autem fi- 9 lius Nun repletus est spiritu sapientiæ, quoniam imposuerat Moses manus suas super eum: & ceperunt ab eo doctrinam filii Israel, & fecerunt sicut jusserat Dominus Mosi. Neque 10 surrexit propheta rursus in Israel sicut Moses, quoniam cognoverat eum Sermo Domini sermone ex adverso sermonis. In omnibus signis, 11 & prodigiis & mirabilibus, ad quæ miserat ipsum sermo Domini, ut faceret in terra Ægypti Pharaoni & omnibus servis ejus, & omni populo terræ ejus. Et in omni ro- 12 bore manus fortis, quomodo portaverit virgam cujus pondus erat quadraginta satorum, & secuerit mare, & percusserit petram, & in omni tremendo maximo quod fecit Moses, tempore quo recepit duas tabulas lapideas ex sapphiro ponderis quadraginta satorum, & portavit eas duabus manibus suis, videntibus universis Israelitis.

Hieros. 9. *Sed Josue filius Nun plenus erat spiritu sapientiæ, quoniam imposuerat Moses manus suas super eum: staque auscultârunt illi filii Israel, & fecerunt sicut præceperat sermo Domini Mosi.* 10. *Nec surrexit propheta amplius in Israel, sicut Moses, quem cognovit sermo Domini verbo ex adverso verbi.* 11. *In omnibus signis & prodigiis, & miraculis mirabilibus, ad quæ miserat eum sermo Domini, ut faceret in terra Ægypti, Pharaoni & omnibus servis ejus, & universæ terræ ejus.* 12. *Et in omni manu forti, & in omni visione magnificorum, quæ fecit Moses videntibus universis Israelitis.*

Versio *PERSICA* cum Interpretatione *LATINA*.

* بگريستند پسراني يسرال مر مشه در عربوت مواب سي روز تمام شدند روزهاي گريهي 8
مصيبتي مشه * ويهوشع بن نون پر الهامي خرد كه بنهاد مشه مر دستهاي او بر او و
بشنويدند باو پسراني يسرال بكردند چون آنچه فرمود يي مر مشه * و نه بر خاست 10
نبيا نيز در يسرال چون مشه آنچه داند اويرا يي روي در روي * بهمه آن نشانها و آن معجزها آنچه 11
بفرستاد اويرا يي بكردن در زميني مصر بفرعه وبهمه بندگاني [او وبهمه زميني] او *
*وبهمه آن دستي آن قوي وبهمه آن هيبتي آن بزرك آنچه بكرد مشه بچشم همه يسرال * 12

Et *fleverunt filii Israel Mosheb in* 8 *Arboth Moab triginta diebus: completique sunt dies fletûs luctûs Mosheb. Jehoshua autem filius* 9 *Nun plenus erat inspiratione sapientiæ, quoniam posuerat Mosheb manus suas super eum: & auscultârunt ei filii Israel, feceruntque quemadmodum præceperat Dominus Mosheb. Neque surrexit prophe-* 10 *ta amplius in Israel sicut Mosheb, quem nôrit Dominus facie ad faciem, In omnibus signis & portentis* 11 *quæ miserat eum Dominus ad faciendum in terra Ægypti Pharoni & omnibus servis ejus & toti terræ ejus, Et in omni manu forti, & in* 12 *omni terrore magno, quæ fecerat Mosheb in oculis universi Israel.*

Absolutus est liber Elle haddevarim.

נשלם ספר אלה הדברים

LONDINI
EXCUDEBAT THOMAS ROYCROFT.
M DC L VII.